T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

KLASİK SONRASI ÇAĞATAY TÜRKÇESİ İLE YAZILMIŞ MENSUR ŞÂH-NÂME (GİRİŞ-İNCELEME-METİN-AÇIKLAMALI DİZİN)

DOKTORA TEZİ

ÖZLEM TURAN

İSTANBUL 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

KLASİK SONRASI ÇAĞATAY TÜRKÇESİ İLE YAZILMIŞ MENSUR ŞÂH-NÂME (GİRİŞ-İNCELEME-METİN-AÇIKLAMALI DİZİN)

DOKTORA TEZİ

ÖZLEM TURAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MESUT ŞEN

İSTANBUL 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖN SÖZ ..... **VI**
ÖZET ..... **VIII**
ABSTRACT ..... **IX**
KISALTMALAR ve İŞARETLER LİSTESİ ..... **X**
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ..... **XII**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Dönemin Tarihine Genel Bakış 1
1.1.1. Batı Türkistan Hanlıkları 1
1.1.2. Doğu Türkistan Hanlıkları 3
1.2. Dönemin Diline Genel Bakış 5
1.2.1. Çağatay Türkçesi 5
1.2.2. Yeni Uygur Türkçesi ve Ağızları 9
1.3. Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine Çevrilmiş Mensur *Şâh-nâme* 10
1.3.1. Tercümenin Yapıldığı Hanlık 11
1.3.2. Eserin Dili 12
1.3.3. Eserin İçeriği 12
1.3.4. Eserin Özeti 22
1.3.5. Eserin Nüshası 37
2. DİL İNCELEMESİ **48**
2.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ 48
2.1.1. Ünlülerin Yazımı 48
2.1.1.1. a ünlüsünün yazımı 48
2.1.1.2. e ünlüsünün yazımı 49
2.1.1.3. é ünlüsünün yazımı 49
2.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazımı 49
2.1.1.5. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı 50
2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı 50
2.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı 50
2.1.2.2. p ünsüzünün yazımı 50
2.1.2.3. g ünsüzünün yazımı 51
2.1.2.4. ŋ ünsüzünün yazımı 51
2.1.2.5. t ünsüzünün yazımı 51
2.1.2.6. s ünsüzünün yazımı 51
2.1.3. Bazı Yazım Hususiyetleri 51
2.2. SES BİLGİSİ 52
2.2.1. Ünlüler 52

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri....52
2.2.1.1.1. İlk hecede e > é değişikliği....52
2.2.1.1.2. İlk hecede e > ö değişikliği....53
2.2.1.1.3. a > o değişikliği....53
2.2.1.1.4. e > i değişikliği....53
2.2.1.1.5. e > ü değişikliği....53
2.2.1.1.6. a > ı değişikliği....54
2.2.1.1.7. ı > a değişikliği....54
2.2.1.1.8. i > ü değişikliği....54
2.2.1.1.9. o > u değişikliği....54
2.2.1.1.10. u > a ve ü > e değişikliği....54
2.2.1.1.11. u > ı değişikliği....55
2.2.1.1.12. a > é değişikliği....55
2.2.1.2. Ünlü Uyumu....55
2.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu....55
2.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu....57
2.2.1.3. Ünlü Türemesi....59
2.2.1.3.1. a, e türemesi....59
2.2.1.3.2. ı, i türemesi....59
2.2.1.4. Ünlü Düşmesi....59
2.2.1.5. Ünlü Birleşmesi....59
2.2.2. Ünsüzler....59
2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri....60
2.2.2.1.1. b > m değişikliği....60
2.2.2.1.2. b > p değişikliği....60
2.2.2.1.3. b > v değişikliği....60
2.2.2.1.4. p > f değişikliği....60
2.2.2.1.5. t > d değişikliği....62
2.2.2.1.6. ķ > ġ değişikliği....62
2.2.2.1.7. ġ > ķ değişikliği....62
2.2.2.1.8. g > v değişikliği....62
2.2.2.1.9. ķ > ḫ değişikliği....62
2.2.2.1.10. h > ķ değişikliği....63
2.2.2.1.11. ḫ > t değişikliği....63
2.2.2.1.12. ŋ > n değişikliği....63
2.2.2.1.13. n > ŋ değişikliği....63
2.2.2.1.14. d > y değişikliği....63
2.2.2.1.15. d > g değişikliği....63
2.2.2.1.16. v > y değişikliği....63
2.2.2.1.17. ç > s değişikliği....64
2.2.2.1.18. ç > ş değişikliği....64
2.2.2.1.19. ş > ç değişikliği....64
2.2.2.1.20. z > s değişikliği....64
2.2.2.1.21. s > z değişikliği....64
2.2.2.1.22. r > l değişikliği....64
2.2.2.2. Ünsüz Düşmesi....64
2.2.2.2.1. b düşmesi....64

2.2.2.2.2. r düşmesi....64
2.2.2.2.3. l düşmesi....64
2.2.2.2.4. h düşmesi....64
2.2.2.2.5. t düşmesi....64
2.2.2.2.6. y düşmesi....65
2.2.2.3. Ünsüz Türemesi....65
2.2.2.3.1. y türemesi....65
2.2.2.3.2. h türemesi....65
2.2.2.3.3. ġ türemesi....66
2.2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi....66
2.2.2.5. Ünsüz Benzeşmesi....66
2.2.2.6. Göçüşme....66
2.2.2.7. Hece Düşmesi....66
2.3. ŞEKİL BİLGİSİ....67
2.3.1. Yapım Ekleri....67
2.3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri....67
2.3.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri....69
2.3.1.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri....70
2.3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri....71
2.3.2. İsimler....73
2.3.2.1. Çokluk Eki....73
2.3.2.2. İyelik Ekleri....73
2.3.2.3. Hâl Ekleri....74
2.3.2.3.1. Yalın Hâl....74
2.3.2.3.2. İlgi Hâli....74
2.3.2.3.3. Yönelme Hâli....75
2.3.2.3.4. Yükleme Hâli....75
2.3.2.3.5. Bulunma Hâli....75
2.3.2.3.6. Uzaklaşma Hâli....76
2.3.2.3.7. Eşitlik Hâli....76
2.3.2.3.8. Yön Gösterme Hâli....76
2.3.2.3.9. Vasıta Hâli....76
2.3.2.4. Aitlik Eki....76
2.3.2.5. Soru Eki....77
2.3.2.6. Sayı İsimleri....77
2.3.2.7. Renk İsimleri....79
2.3.3. Sıfatlar....79
2.3.3.1. Niteleme Sıfatları....79
2.3.3.2. Belirtme Sıfatları....79
2.3.3.2.1. İşaret Sıfatları....80
2.3.3.2.2. Sayı Sıfatları....80
2.3.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları....80
2.3.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları....81
2.3.3.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları....81
2.3.3.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları....81
2.3.3.2.2.5. Topluluk Sayı Sıfatları....81

2.3.3.2.3. Soru Sıfatları 82
2.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları 82
2.3.3.3. Sıfatlarda Karşılaştırma 83
2.3.3.4. Sıfatlarda Küçültme 83
2.3.4. Zamirler 83
2.3.4.1. Kişi Zamirleri 83
2.3.4.2. Dönüşlülük Zamiri 84
2.3.4.3. İşaret Zamirleri 84
2.3.4.4. Soru Zamirleri 84
2.3.4.5. Belirsizlik Zamirleri 85
2.3.4.6. Bağlama Zamirleri 85
2.3.5. Zarflar 85
2.3.5.1. Zaman Zarfları 85
2.3.5.2. Yer Zarfları 86
2.3.5.3. Miktar Zarfları 86
2.3.5.4. Durum Zarfları 86
2.3.6. Edatlar 87
2.3.6.1. Ünlem Edatları 87
2.3.6.2. Bağlama Edatları 88
2.3.6.3. Son Çekim Edatları 90
2.3.7. Fiiller 91
2.3.7.1. Kişi Ekleri 91
2.3.7.1.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri 92
2.3.7.1.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri 92
2.3.7.1.3. Emir Kipindeki Kişi Ekleri 92
2.3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri 93
2.3.7.2.1. Bildirme Kipleri 93
2.3.7.2.1.1. Geniş Zaman Kipi 93
2.3.7.2.1.2. Şimdiki Zaman Kipi 93
2.3.7.2.1.3. Görülen Geçmiş Zaman Kipi 93
2.3.7.2.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi 94
2.3.7.2.1.5. Gelecek Zaman Kipi 94
2.3.7.2.2. Tasarlama Kipleri 95
2.3.7.2.2.1. Emir Kipi 95
2.3.7.2.2.2. Şart Kipi 96
2.3.7.2.2.3. İstek Kipi 96
2.3.7.2.2.4. Gereklilik Kipi 97
2.3.7.3. İsim Fiili 97
2.3.7.4. Fiillerin Birleşik Çekimleri 98
2.3.7.4.1. Hikâye Birleşik Çekimi 98
2.3.7.4.2. Rivayet Birleşik Çekimi 98
2.3.7.5. Fiillerde Soru 99
2.3.7.6. Birleşik Fiiller 99
2.3.7.6.1. İsimlerden Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller 99
2.3.7.6.2. Tasvir Fiilleri 100

2.3.7.6.2.1. Yeterlik Fiili 100
2.3.7.6.2.2. Tezlik Fiili 101
2.3.7.6.2.3. Süreklilik Fiili 101
2.3.7.6.2.4. Yaklaşma Fiili 101
2.3.7.7. Sıfat-Fiiller 101
2.3.7.8. Zarf-Fiiller 102
3. METİN 104
4. AÇIKLAMALI DİZİN 599
SONUÇ 1683
KAYNAKLAR 1685
EKLER 1690

ÖN SÖZ

Bu tezde, Fransa Millî Kütüphanesinde (Bibliothèque nationale de France) "SUPPL. TURC. 1010" numarada kayıtlı olan *Şâh-nâme* adlı 333 yapraklık el yazması eserin tamamı çalışılmıştır. Eser, Firdevsî *Şah-nâme*'sinin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine mensur çevirisidir.

Farklı dönemlerde Batı Türkçesine pek çok kez çevrilmiş olan Firdevsî *Şah-nâme*'sinin, tespit edebildiğimiz kadarıyla, Doğu Türkçesine çevrilmiş, bilinen tek nüshası *Şah-nâme*'nin ikinci cildine tekabül eden bu el yazmasıdır. Tercüme, Doğu Türkistan hanlıklarından biri olan Kumul Hanlığı döneminde, H 1167/M 1753-1754 yıllarında, dördüncü Kumul hanı Yusuf Şah'ın emri ile yapılmıştır. Mütercimi belli olmayan eserin müstensihi Molla Agılçı ibn-i Molla Musahib Kadı-yı Kara Töpi'dir. Metin Kumul şehrine bağlı Kara Döve'de, muhtemelen H 1333/M 1914-1915 yıllarında istinsah edilmiştir.

Tercüme ve istinsah edildiği sahadan kaynaklı olarak metin, Yeni Uygur Türkçesi ile dil özellikleri bakımından kısmen, kelime kadrosu bakımından ise büyük oranda benzerlik göstermektedir. Eser, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinin kelime kadrosuna katkısının yanında içerdiği dil özellikleri ile de döneme ışık tutacak niteliktedir. Bunun yanında metin, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinin Yeni Uygur Türkçesine evrilme sürecini çok net bir şekilde gösterdiği için hem tarihî hem de modern dönem Türk dili çalışmaları için önemli veriler sunmaktadır.

Çalışmamız "Giriş", "İnceleme", "Metin" ve "Açıklamalı Dizin" olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

"Giriş" bölümünde dönemin tarihine genel bakış bahsinde Özbek Hanlığı'ndan başlayarak Doğu Türkistan ve Batı Türkistan'da kurulan hanlıklardan kısaca bahsedildi. Dönemin diline genel bakış bahsinde Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile ilgili değerlendirmeler yapıldıktan sonra Yeni Uygur Türkçesi ve ağızları hakkında bilgiler verildi. Bunlardan sonra tercümenin yapıldığı hanlık, eserin dili, içeriği, özeti ve nüshası üzerinde duruldu. Eserin özeti bahsinde metnin tamamının özeti verildi.

"İnceleme" bölümünde eser yazım, ses ve şekil özellikleri bakımından örneklerle ele alınıp dilsel açıdan incelendi.

“Metin” bölümünde eserin transkripsiyonu (yazı çevrimi) verildi. Yanlış yazılan kelimeler metin içinde onarılarak dipnotlarda yazmadaki şekilleriyle gösterildi. Müstensih tarafından yazımı unutulan ek, kelime ve ibareler köşeli parantezlerle metne eklendi. Yanlışlıkla tekrar yazılan kelime ve ekler parantez içine alındı.

“Açıklamalı Dizin” bölümünde bahse konu eserde geçen bütün kelimelerin gramatikal dizini verildi. Burada sadece kelimeler değil kelime grupları ve birleşik yapılar da gösterildi. Dizinde geçen kelime ve birleşik yapıların anlamları verilirken bağlam içerisinde taşıdıkları anlamları tespit edilmeye çalışıldı ve bu sebeple kelimelere birden çok anlam verildi.

2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında beni doktora dönemimde maddi açıdan destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna (TÜBİTAK) teşekkür ederim.

Kendisiyle çalışmaktan her zaman onur duyduğum ve sonsuz keyif aldığım; engin bilgisi, sabrı, bana olan inancı ve samimiyetiyle hep yanımda olan ve Türklük bilinciyle yetişmemi sağlayan çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Mesut Şen’e müteşekkirim.

Tezimin yazılma aşamasında beni daima destekleyip yüreklendiren ve ihtiyaç duyduğum konularda yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Prof. Dr. Murat Elmalı, İhsan Ayal ve Doç. Dr. Ümran Ay Say’a, tez izleme komitesindeki hocalarım Prof. Dr. Mehmet Açа ve Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere’ye, değerli katkıları için tez jürisindeki hocam Prof. Dr. Ayşe Melek Özyetgin’e, yazmış olduğu dizin programı sayesinde çalışmamın dizininin oluşmasını sağlayan Prof. Dr. Ceval Kaya’ya teşekkürü borç bilirim.

Süreç boyunca desteklerini her zaman hissettiğim sevgili aileme ve arkadaşlarım Sümeyya Sarı, Fatma Öksüz Yılmazer ve Recep Burak Gülsen’e, desteklerinin yanında teknik konulardaki yardımları ile de işimi kolaylaştıran sevgili arkadaşım Ahmet Faruk Kırtıl’a ve sevgili ağabeyim Coşkun Yıldırımtürk’e, metindeki Farsça ibarelerin okunması konusunda bana bütün içtenliğiyle yardım eden sevgili arkadaşım Günay Kazım Çatalkaya’ya, sundukları eşsiz çalışma ortamı ve yardımseverlikleri için İSAM Kütüphanesinin değerli çalışanlarına teşekkür ederim.

Özlem Turan

İstanbul, Haziran 2023

ÖZET

Bu tezde, Fransa Millî Kütüphanesinde (Bibliothèque nationale de France) "SUPPL. TURC. 1010" numarada kayıtlı olan *Şâh-nâme* adlı 333 yapraklık el yazması eserin tamamı çalışılmıştır. Eser, Firdevsî *Şah-nâme*'sinin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine mensur çevirisidir.

Tercüme, Doğu Türkistan hanlıklarından biri olan Kumul Hanlığı döneminde, H 1167/M 1753-1754 yıllarında, dördüncü Kumul hanı Yusuf Şah'ın emri ile yapılmıştır. Eserin mütercimi belli değildir. Müstensihi Molla Agılçı ibn-i Molla Musahib Kadı-yı Kara Töpi'dir. Metin Kumul şehrine bağlı Kara Döve'de, muhtemelen H 1333/M 1914-1915 yıllarında istinsah edilmiştir.

Tercüme ve istinsah edildiği sahadan kaynaklı olarak metin, Yeni Uygur Türkçesi ile dil özellikleri bakımından kısmen, kelime kadrosu bakımından ise büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Çalışma giriş, inceleme, metin ve açıklamalı dizin olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; dönemin tarihine ve dönemin diline genel bakışın ardından, tercümenin yapıldığı hanlık, eserin dili, içeriği ve nüshası ile ilgili bilgiler verildi. İnceleme bölümünde; dil incelemesi kapsamında metindeki yazım, ses ve şekil bilgisi özellikleri üzerinde duruldu. Metin bölümünde; eserin transkripsiyonu verildi. Açıklamalı dizin bölümünde; metnin gramatikal dizini ve sözlüğü oluşturuldu.

Firdevsî *Şah-nâme*'sinin, tespit edebildiğimiz kadarıyla, Doğu Türkçesine çevrilmiş, bilinen tek nüshası olan metin hem bu yönü hem de içerdiği dil bilgisel özellikler ve kelime kadrosu bakımından Türk dili açısından önemli bir eserdir. Bunun yanında metin, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinin Yeni Uygur Türkçesine evrilme sürecini çok açık bir şekilde gösterdiği için hem tarihî hem de modern dönem Türk dili çalışmaları için önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şah-nâme, Şehname Destanı, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi, Türk dili

ABSTRACT

In this thesis, the entire 333-leaf manuscript of *Şâh-nâme,* which is registered in the National Library of France (Bibliothèque nationale de France) under the number "SUPPL. TURC. 1010", has been studied. The work is a prose translation of *Shah-name* into Post-Classical Chagatai Turkish.

The translation was made during the period of Qumul Khanate, one of the East Turkistan khanates, in H 1167/M 1753-1754, by the order of Yusuf Shah, the fourth Qumul khan. The translator of the work is not known. The scribe is Molla Agılçı ibn-i Molla Musahib Kadı-yı Kara Töpi. The text was copied in Kara Döve in the city of Qumul, probably in H 1333/M 1914-1915.

The text is partially similar to Modern Uyghur Turkish in terms of linguistic features and largely similar in terms of vocabulary due to the translation and the area where it was translated and inscribed.

The study consists of four chapters: introduction, analysis, text and annotated index. In the introduction; after an overview of the history of the period and the language of the period, information about the khanate where the translation was made, the language, content and copy of the work were given. In the analysis section; spelling, phonology and morphology features of the text were emphasised within the scope of language analysis. In the text section; transcription of the work is given. In the annotated index section; grammatical index and dictionary of the text were created.

The text, which is the only known copy of Firdevsî *Shah-name* translated into Eastern Turkish as far as we have been able to determine, is analysed in terms of both this aspect and the grammatical features and vocabulary it contains. In addition, the text provides important data for both historical and modern Turkish language studies, as it clearly shows the evolution process of Post-Classical Chagatai Turkish into Modern Uyghur Turkish.

Keywords: Shah-name, Shehname epic, Post-Classical Chagatai Turkish, Modern Uyghur Turkish, Turkish language.

KISALTMALAR ve İŞARETLER LİSTESİ

a : Yazmadaki her bir yaprağın ön yüzü

Ar. : Arapça

b : Yazmadaki her bir yaprağın arka yüzü

Bk. : Bakınız

C. : Cilt

CC : Codex Cumanicus

çev. : Çeviren

ed. : Editör

Far. : Farsça

H : Hicri

haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazreti

k.a. : Kişi adı

km : Kilometre

Krş. : Karşılaştırınız

M : Miladi

mec. : Mecaz, mecazen

Moğ. : Moğolca

MÖ : Milattan Önce

MS : Milattan Sonra

S. : Sayı

s. : Sayfa

TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

Tkm. : Türkmen Türkçesi

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : vesaire

y.a. : Yer adı

Y.Uyg. : Yeni Uygur Türkçesi

\+ : İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.

\- : Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.

/ : Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde yaprak numaraları ile satır numaralarını ayırmak için kullanılır.

<	: Kelimenin kaynağını gösterir.
(X)	: Yazmada numara verilmemiş yaprağı gösterir.
()	: Yazmada yanlışlıkla tekrar yazılan ek, kelime ve ibareleri gösterir. Yazmanın yaprak ve satır numaralarını göstermek için kullanılır.
[]	: Yazmada olmayıp eklenen veya onarılan ek, kelime ve ibareleri gösterir.
[??...]	: Okunamayan kelimeleri gösterir.
(??)	: Şüpheli durumu veya okunup anlam verilemeyen ek, kelime ve ibareleri gösterir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	ʾ
ا	a, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z̲, d̲
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ż, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ڤ	w
ق	ḳ
ك	k, g, ŋ
نك	ŋ
ل	l
م	m
ن	n
و	v, o, ö, u, ü
ه	h, a, e
ى	y, é, ı, i, ī

1. GİRİŞ

1.1. Dönemin Tarihine Genel Bakış

Timur'un 1405'te ölümünden sonra çocukları ve torunları arasında yaşanan taht kavgaları ile imparatorluk elli yıl içinde parçalanma sürecine girmişti. Özellikle Maveraünnehir'de neredeyse her bir şehir Timurlu ya da Cengiz soyundan gelen hükümdarlar arasında sürekli el değiştirmekteydi. Bu karışık ortamda, Altın Orda devletinden ayrıldıktan sonra Altın Orda hükümdarı Özbek Han'dan dolayı kendilerine Özbek adını veren topluluklar, 1428 yılında Cüçi'nin dördüncü oğlu ve Batu'nun kardeşi Şıban soyundan gelen Ebulhayr Han (1428-1468) yönetiminde Özbek Hanlığı'nı (1428-1599) kurmuşlardır.[1] Ebulhayr Han'ın ölümünden sonra meydana gelen karışıklıklar, Özbek boylarının çeşitli yerlere dağılmasına yol açmıştır. Bunları tekrar birleştirme faaliyeti Şıbanî Han'ın öncülüğünde XVI. yüzyılın başında gerçekleşmiştir. Deşt-i Kıpçak'tan göç eden Özbeklerin farklı sülaleleri Batı Türkistan topraklarında XVI. yüzyılda iki hanlık oluşturmuştur. Bunlardan birincisi, Şıbanîler ve Astarhanlıların hüküm sürdüğü Buhara Hanlığı (1500-1785), daha sonra Mangıtların yönetimi üstlendiği Buhara Emirliği (1785-1920), ikincisi Yadigâroğulları ile Kongrat hanedanlarının yönetiminde bulunduğu Hive Hanlığı'dır (1512-1920). Bu Özbek hanlıklarına XVIII. yüzyılda Hokand Hanlığı da eklenmiştir (1710-1876).[2]

1.1.1. Batı Türkistan Hanlıkları

Buhara Hanlığı

1500 yılında kurulup Şıbanî hanedanı ve Astarhan hanedanı olmak üzere iki hanedanın yönettiği hanlığın idaresini 1785'ten sonra Moğol Mangıtlar üstlenmiştir. Mangıt sülalesi 19. yüzyıla kadar Buhara Emirliği'ni idare etmişlerdir. Bu sülale, 1868 yılında Rus himayesine girmiş, nihayetinde Buhara Emirliği'nin varlığına 1920 yılında Ruslar tarafından son verilmiştir.[3]

Mangıtlar, Maveraünnehir'in Timurlulardan beri Cengiz soyundan olmayan ilk hanedanıdır. Buhara'daki Mangıt yöneticileri bu nedenle han yerine emir unvanını

[1] Mesut Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü,* 3. Baskı, Post Yayınevi, İstanbul 2021, s. 115.
[2] Mehmet Alpargu, "Özbekler", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 34, (2007), s. 119.
[3] Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü,* s. 163.

kullanmışlardır. Merkezî idare Özbek kabile reislerinin yetkilerinin bir ölçüde de olsa kısıtlanmasıyla kurulmuştur.[4]

Hive Hanlığı (Harezm Hanlığı)

Harezm bölgesinde kurulduğu için Harezm Hanlığı olarak da bilinen Hive Hanlığı, 1512 yılında Şıbanî soyuna mensup Yadigâr Han'ın oğullarından İlbars ve Balbars hanlar tarafından kurulmuştur. Bunların soyu, Şıban Han neslinden Arapşah b. Pulad'a kadar indiğinden hanedana Arapşahlar veya Yadigâroğulları da denmiştir. Aile, aynı dönemlerde Semerkant-Amuderya bölgesinde bulunan Şıbanîlerin ayrı bir kolu olarak zikredilmektedir.[5]

1642'den 1663 yılına kadar Hive hanı olarak hüküm süren Ebulgazi Bahadır Han, Hive Hanlığı'nı Orta Asya'nın en kuvvetli devletlerinden biri hâline getirmiştir. Hanlığın varlığına 1920 yılında Ruslar tarafından son verilmiştir.[6]

Hokand Hanlığı (Fergana Hanlığı)

Hanlığın kurucusu Şahruh Bey, Özbeklerin Ming kabilesine mensuptur. Bu kabile, Şıbanî hanı Abdullah Han döneminde Tobol ve İrtiş bölgesinden Fergana'ya göç etmiştir. Şıbanîlerin ortadan kalkmasının ardından Doğu Türkistan'da ve daha sonra Siriderya'nın kuzeyinde Çadak'ta bulunan Hoca ailesi Fergana bölgesinde idareyi ele geçirip ülke topraklarını aralarında paylaşmışlardır. İşte Şahruh Bey, bu Hoca ailesinin hâkimiyetine son vererek 1710 yılında başşehri Hokand olmak üzere Hokand veya Fergana Hanlığı'nı kurmuştur.[7]

Hokand tahtının en renkli siması, iki defa tahta çıkan Şir Ali'nin oğlu Hudayâr'dır. Hudayâr'ın ikinci hanlık döneminde (1865-1875) Ruslar, hanlığın topraklarında başladıkları işgallere devam etmişler, nihayetinde 1868 yılında yapılan antlaşma ile de Hudayâr'a Rus hâkimiyetini kabul ettirmişlerdir. Hanlığın varlığına 1876 yılında Ruslar tarafından son verilmiştir.[8]

---

[4] Alpargu, "Özbekler", s. 120.
[5] Mehmet Saray, "Hive Hanlığı", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 18, (1988), s. 167-170.
[6] Saray, "Hive Hanlığı", s. 167-170.
[7] Enver Konukçu, "Hokand Hanlığı", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 18, (1988), s. 215-216.
[8] Konukçu, "Hokand Hanlığı", s. 215-216.

1.1.2. Doğu Türkistan Hanlıkları

Saidiye Hanlığı (Yarkend Hanlığı)[9]

Hanlık; Timur mirzalarından, Babür'ün dayısı Ahmed Alaçı'nın oğlu Said Han'ın (1484-1533) Kâşgar, Yarkend ve Hoten'i ele geçirmesi ile 1514 yılında kurulmuştur. Önce Kâşgar'ı, sonra da Yarkend'i başkent edinmiştir. Altışehir olarak bilinen Hoten, Yarkend, Yenihisar, Kâşgar, Aksu ve Uçturfan şehirlerini içine alan bölgede hüküm süren hanlığın topraklarında, 1680'de, yetmiş yedi yıl sürecek olan Hocalar Dönemi başlamıştır.[10]

Kumul Hanlığı

Kumul şehrinde kurulup, 1696-1930 yılları arasında hüküm sürmüş olan hanlık, kuzeyden Barköl dağları, doğudan Bai ve güneyden Kansu eyaleti sınırındaki Hsing-hsing-hsia'ya kadar olan bölgeyi içine almaktadır.[11] Kumul, Kâşgar'a yaklaşık 1800 km, Aksu'ya ise 1350 km mesafededir. Deniz seviyesinden 760 metre yukarıdadır. Doğu Türkistan'ın doğusundaki en uç şehirdir denebilir.[12] Doğu Türkistan ile Kıta Çini'ni bağlayan büyük yola hâkim olduğu için Çinliler için büyük stratejik öneme sahiptir.[13] Şöyle ki Çin'den başlayan İpek Yolu, Doğu Türkistan topraklarına Kumul üzerinden girer ve Aksu ile Kâşgar üzerinden batıya doğru ilerler.[14] Batıdan gelip Çin'e giden tüm elçiler Kumul'dan geçmek zorundadır. Şehir, Çin'in batı sınırı için bir kaledir.[15]

Şehre ve dolayısıyla hanlığa, Çinliler tarafından Hami adı verilmiş olup özellikle yabancı kaynaklarda şehir ve hanlık bu adla da anılmaktadır. Bundan başka şehrin adı kaynaklarda şu şekillerde geçmektedir: Türkçe: Ḳamıl, Ḳamil veya Ḳamul, Çomul veya Çümül, Ḫami; Çince: I-wu-lu, I-wu, Ha-mi, Ha-mi-li, He-mi-li, K'e-mo-li, Han-mien-li, Kan-mu-li, Ha-ma-li, Ha-mei-li; Moğolca: Ḳami, Khamil, Ḳamil; Farsça: Ḳamul,

---

[9] Yarkend Hanlığı ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bk. Muhammed Bilal Çelik, *Yarkend Hanlığı'nın Siyasi Tarihi,* IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013.

[10] Mehmet Alpargu, "Türkistan Hanlıkları", *Türkler,* C. VIII, (2002), ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, s. 586-587.

[11] Andrew D. W. Forbes, *Doğu Türkistan'daki Harp Beyleri - Doğu Türkistan'ın 1911-1949 Arası Siyasi Tarihi,* çev. Enver Can, Bayrak Yayımcılık, İstanbul 1991, s. 74.

[12] Çelik, *Yarkend Hanlığı'nın Siyasi Tarihi,* s. 55.

[13] Schomberg, R. F. C., "Hami or Kumul", *Journal of the Royal Central Asian Society,* C. XVI - 1, (1929), s. 90-93.

[14] Çelik, *Yarkend Hanlığı'nın Siyasi Tarihi,* s. 55.

[15] Kürşat Yıldırım vd., *Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri,* haz. Kürşat Yıldırım, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013, s. 431.

Ḳamil; Latince: Kamul, Camul.[16] Kumul kelimesinin etimolojisi ile ilgili pek çok fikir öne sürülmüştür. Konuyla ilgili Erkin Emet'in yazısına bakılabilir.[17]

Hanlık kurulmadan önce de Müslüman idarecilerin yönetimi altında olan Kumul, 1647'den itibaren Ch'ing Mahkemesine haraç göndermeye başlamıştır.[18] Hanlık kurulduktan sonra da Çin'deki Mançu-Qing Hanedanına/Mançu İmparatorluğu'na haraç vermeye devam etmiştir.

Kumul Hanı Maksud Şah'ın 1930 yılında ölümünün ardından oğlu Nasır'ın tahta geçmesine izin verilmemiş ve böylece hanlık sona ermiştir. Bunun akabinde meydana gelen olaylar 1931-1934 yılları arasında cereyan edecek olan Kumul İsyanı'nı başlatmıştır.[19]

Kumul hanlarının, Çağatay hanlarının torunları olduğu söylenmektedir. Kumul hanları ve hükümdarlık süreleri sırasıyla şu şekildedir: Abdullah Bey[20] (1697-1709), Gafur Bey (1709-1711), Emin Şah (1711-1740), Yusuf Şah (1740 -1767), İshak (1767-1780), Muhammed Bişirçing Vang[21] (1780-1813), Beşir (1813-1867), Muhammed Şah (1867-1882), Maksut Şah (1882-1930).

Kâşgar Hanlığı (Yakup Bey Devleti, Yedi Şehir Uygur Hanlığı)

Hanlık, Yakup Bey (Atalık Gazi) (1820-1877) tarafından 1865 yılında kurulmuştur. Kişiliği, liderlik vasıfları ve diplomasideki ustalığı onu diğer Türk liderlerinden daha elverişli bir konuma getirmiş ve o, bu özelliklerini kullanıp diğer harekât liderlerini bertaraf ederek 1867'de Kuça, 1869'da Korla ve 1871'de Turfan'ı zapt etmiştir. Hanlığın başkenti ise Aksu olmuştur.[22]

1865-1866 yıllarında ortaya çıkan bu yeni devlet Kâşgar Hanlığı, Kâşgar Emirliği, Yakup Bey Devleti veya merkezi Kâşgar olmak üzere Yarkend, Aksu, Hoten,

---

[16] Kürşat Yıldırım, *Doğu Türkistan'ın Tarihî Coğrafyası (MÖ III.-MS X. Yüzyıl),* Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, s. 249-250.

[17] Erkin Emet, "Türklerin Ana Yurtlarından Biri Kumul (Hami) ve Kumul Kelimesinin Etimolojisi Hakkında", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* 4, (1997), s. 162-165.

[18] Arthur W. Hummel, *Eminent Chinese of the Ch'ing Period (1644-1912),* Volume I, United States Goverment Printing Office, Washington 1943, s. 263.

[19] Kumul İsyanı ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bk. Tekin Tuncer, "Doğu Türkistan'da Güçler Savaşı: 1931 Kumul Ayaklanması", *Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkologoy* 30, 1 (2020), s. 269-285.

[20] İlk hükümdarın adı şu gezi yazısında "İbadullah" şeklinde geçmektedir: Kürşat Yıldırım ve Elvin Yıldırım, "Kaybolanların İzinde Doğu İpek Yolu Seyahati / 4 – Kumul / 1", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* C. 55 (Nisan 2014), S. 328, s. 38. Gezi yazısının devamı için Bk. Kürşat Yıldırım ve Elvin Yıldırım, "Kaybolanların İzinde Doğu İpek Yolu Seyahati / 5 – Kumul / 2", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* C. 55 (Mayıs 2014), S. 329, s. 39-42. Kürşat Yıldırım ve Elvin Yıldırım, "Kaybolanların İzinde Doğu İpek Yolu Seyahati / VI – Kumul / 3", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* C. 55 (Haziran 2014), S. 330, s. 45-50.

[21] Emet, "Türklerin Ana Yurtlarından Biri Kumul (Hami) ve Kumul Kelimesinin Etimolojisi Hakkında", s. 165.

[22] Alpargu, "Türkistan Hanlıkları", s. 588-590.

Uçturfan, Kuça ve Korla'yı içine aldığı için Yedişehir Uygur Hanlığı olarak da anılmaktadır.[23]

1873'te Osmanlı Devleti tarafından vasal olarak tanınan hanlık, Çinlilerin 1876'da Urumçi, 1877'de Turfan, Aksu ve Kâşgar'ı, 1878 başlarında ise bütün Doğu Türkistan'ı ele geçirmesi ve 1877'de Yakup Bey'in ani ölümü ile sona ermiştir.[24]

1.2. Dönemin Diline Genel Bakış

1.2.1. Çağatay Türkçesi

Çağatay Türkçesi, en genel tanımıyla Orta Asya'da, yani Batı Türkistan, Doğu Türkistan ve Güney Türkistan'da 15. yüzyıl başından 20. yüzyıl başına kadar kullanılan ortak bir edebî dildir. Hatta bu dile yüzyıllarca kullanılan ortak yazışma dili de diyebiliriz. Tabii bu dilin içine klasik sonrası dönemde ağız özellikleri de girmiştir. Ancak Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi yer yer bu ağız özelliklerini yansıtmakla birlikte gerek yazım gerek biçim özellikleri bakımından Klasik Çağatay Türkçesine bağlı kalmıştır.

Çağatay Türkçesi, Ahmet Caferoğlu'nun tabiriyle Müşterek Orta Asya Türkçesinin üçüncü aşamasını oluşturmaktadır. Çağatay dili esasen Hakaniye ve Harezm Türkçelerinin devamı olarak Timurlular (1370-1507) idaresi altında gelişmiş ve Nevâî döneminden itibaren bütün Türk dünyasında tanınmış bir saray dili olmuştur.[25] Dönemin eserlerinde bu dil için Çagatay tili, Çagatay Türkîsi, Türk elfazı, Türk tili, Türkî tili tabirlerinden başka kısaca Türkî ve Türkçe adları da geçmektedir. 16.-17. yüzyıl kaynaklarında Çağatay Türkçesi için, Çağatay edebiyatının en büyük şairi olması dolayısıyla, Lugat-ı Nevâiyye tabiri de kullanılmıştır.[26] Çağatay Türkçesi 19. yüzyılın sonlarına kadar gelişmiş bir yazı dili olarak kullanıldıktan sonra 20. yüzyıldan itibaren yerini Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesine bırakmıştır.[27]

Çağatay Türkçesinin kapsamı ile ilgili Samoyloviç, Şçerbak, Köprülü, Eckmann gibi Türkologlar tarafından çeşitli tasnifler yapılmıştır. Eckmann'ın tasnifine göre Çağatay Türkçesini üç dönemde incelemek mümkündür:

---

[23] Vecihi Sefa Fuat Hekimoğlu, Aytkul Mahayeva, Gulzada Çargınova, "19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Doğu Türkistan'daki Millî Mücadelede Kazak ve Kırgızların Rolü", *TDAY-Belleten,* C. 83, (Nisan 2019), S. 296, s. 229-260.

[24] Alpargu, "Türkistan Hanlıkları", s. 588-590.

[25] János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, çev. Günay Karaağaç, İstanbul 1988, s. VII.

[26] Ayrıntılı bilgi için Bk. Mesut Şen, "Çağatay Türkçesinin İsmi ve Kapsamı Üzerine", *Âb-ı Hayât'ı Aramak Gönül Tekin'e Armağan,* ed. Ozan Kolbaş ve Orçun Üçer, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2018, s. 373-413.

[27] Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*, s. 155.

1. Klasik Öncesi Devir (15. yüzyılın başlarından Nevâî'nin ilk divanını tertip ettiği 1465 yılına kadar): Bu dönemin dili klasik döneme göre bazı farklılıklar gösterir. Harezm Türkçesinin son bulup Çağatay Türkçesinin başladığı bu dönemde, bir taraftan Harezm Türkçesinin bazı eskicil dil özellikleri devam etmekte bir taraftan da Çağatay Türkçesi yazı dili olarak oluşumunu tamamlamaktadır. Dönemin başlıca temsilcileri: Sekkâkî, Lutfî, Atâî, Hocendî, Seyyid Ahmed Mîrzâ, Haydar Tilbe (Harezmî), Yûsuf Emîrî, Yakînî, Ahmedî, Gedâî.[28]

2. Klasik Devir (1465-1600): Nevâî devri olarak da adlandırılır. Bu dönemin en önemli ve rakipsiz edebî merkezi Herat'tır.[29] Nevâî'nin millî bir edebiyat oluşturma yolunda gösterdiği bilinçli ve üstün çabalarla Farsça eser yazma isteğinin yavaş yavaş azalmaya başladığı, Türkçenin gittikçe önem kazandığı ve yazarların Türkçe yazma konusunda teşvik edildiği bu dönemde, özellikle Şıbanîler zamanında Farsçadan Çağataycaya çevrilen manzum ve özellikle mensur eserlerin çokluğu ve eskiden Farsça yazılan ilmî ve tarihî eserlerin de Çağatayca yazılmaya başlandığı göze çarpmaktadır.[30] Dönemin başlıca temsilcileri: Hüseyin Baykara, Alî Şîr Nevâî, Hâmidî, Şeybânî, Ubeydî, Muhammed Sâlih, Meclisî, Bâbür, Bayram Han, Kâmran Mîrzâ.[31]

3. Klasik Sonrası Devir (1600-1921): Yukarıda da anlatıldığı üzere, Orta Asya Türklerinin yaklaşık 250 yıl süren siyasi birliği, Özbek Hanlığı'nın 1599 yılında yıkılmasıyla sona ermiş ve böylece Şıbanîlerin hanlığı Buhara, Hive ve Hokand hanlıkları olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bazı Buhara hanları Orta Asya Türklerini birleştirmeyi denemişlerse de başarılı olamamışlar, hanlıkların gerek kendi iç savaşları gerek birbirleriyle olan anlaşmazlıkları neticesinde Ruslar bu coğrafyayı kolayca istila etmişlerdir. Nitekim 1868'te Buhara ve 1873'te Hive hanlıkları Rusların himayesine, 1876'da ise Hokand Hanlığı doğrudan Rusların egemenliği altına girmiştir. Bu devletlerden Buhara Hanlığı'nda kayda değer bir edebî faaliyete rastlanmamasına karşılık Hive ve özellikle Hokand hanlıklarında Çağatay Türkçesinin devamı niteliğinde canlı bir edebiyat hüküm sürmüştür.[32] Batı Türkistan'da hüküm süren bu hanlıklardan başka, kaynaklarda pek rastlanmasa da, Doğu Türkistan hanlıklarında da Çağatay Türkçesinin gerek edebî metinlerde gerekse yazışmalarda kullanıldığını söylemek gerekir.

---

[28] Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. XIII.
[29] Fuad Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", *İslâm Ansiklopedisi,* C. 3, (1963), s. 300.
[30] Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", s. 308.
[31] Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. XIV.
[32] János Eckmann, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)", *TDAY-Belleten,* (1963), s. 121-122.

Esasen Çağatay Türkçesi, XIX. yüzyılın ortalarına kadar Çin hudutlarından İran sınırlarına kadar bütün Orta Asya'da ortak kültür dili, edebî dil ve devlet dili olarak kullanılmış, hükümdarlar arasındaki mektuplar, vakfiyeler, her türlü edebî ve ilmî konular bu dille yazılmış, sadece yüksek zümreye değil, halka hitap eden eserlerde de bu dilden yararlanılmıştır.[33]

a. Buhara Hanlığı'nda görülen edebî şahsiyetler: Sûfî Allah Yâr, Turdı.[34]

b. Hive Hanlığı'nda görülen edebî şahsiyetler: Ebulgâzî Bahadır Han, Vefâî, Mevlânâ Yahyâ, Mûnis Harezmî, Muhammed Rızâ Âgehî, Kâmil Harezmî, Fîrûz, Tabibî, Âciz, Âkıl, Beyânî, Esed, Gâzî, Hakîrî, Kemâlî Râcî, Sâdık, Sa'dî, Sultânî, Şinâsî, Ümîdî ve Çağatay Türkçesi ile yazan son Hive şairlerinden olan İvaz Otar.[35]

c. Hokand Hanlığı'nda görülen edebî şahsiyetler: Ömer Han (Emîr), Muhammed Alî, (Semerkandlı) Edâ, (Namanganlı) Fazlî, Gülhânî, Cüneydullah Hâzık, Mahmûr, Mücrim, Mollâ Şîroğlu Mahmûd, üç kadın şair Nâdire, Mahzûne, Üveysî veya Veysî (Cihan Hatun), ceditçi edebiyatın başlıca temsilcileri Mukîmî, Furkat (bazen Furkatî), Zevkî (Ubeydullah Salih), Osman Hoca Zârî, eserleri sonradan tanınan (Namanganlı) Şevkî.[36]

Önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de şiir ön plandadır. Şairler Divan Edebiyatı nazım geleneğini devam ettirmişlerdir. Yazarlar eserlerinde, artık konuşulmuyor olsa da, Klasik Çağatay Türkçesini taklit etmişlerdir.[37]

Bu dönemde de klasik dönemde olduğu gibi Nevâî ve Fuzûlî tarzında aşk, şarap ve zamandan şikâyet temalı pek çok şiir yazılmıştır. XVIII. yüzyılda büyük rağbet gören tasavvuf şiiri XIX. yüzyılda etkisini kaybetmiş, buna karşılık yergi şiiri XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başlarında ön plana çıkmıştır.[38]

Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi metinlerinde, Klasik Çağatay Türkçesi yazı diline bağlı kalınmakla birlikte, yer yer konuşma dilinin etkisi de görülmektedir. Çok büyük boyutta olmasa ve metinden metine farklılıklar gösterse de Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinde ağız özelliklerinden kaynaklı olarak ses, şekil değişiklikleri ve kelime kadrosunda farklılıklar göze çarpmaktadır. Özellikle metinlerin kelime

[33] Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", s. 318.
[34] Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü,* s. 156.
[35] Eckmann, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)", s. 123-129.
[36] Eckmann, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)", s. 130-155.
[37] Eckmann, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)", s. 122-123.
[38] Eckmann, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)", s. 121-122.

kadrosunda konuşma dillerinde geçen kelimelerin varlığını gözlemlemekteyiz. Örneğin o devirde henüz yazı dili hâline gelmemiş Özbek Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi, hatta Kırgız ve Kazak Türkçelerinin söz varlığında yer alan kelimeler Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yazılmış metinlerde de görülmektedir. Gerek ses, şekil ve gerekse kelime hazinesindeki bu farklılıklar tabiatıyla eserin yazıldığı yer, hanlık, müellifin, mütercimin veya müstensihin nereli olduğu ile de doğrudan bağlantılıdır. Özbek hanlıklarında yazılmış metinlere baktığımızda Özbek Türkçesine ait kelimelere, Doğu Türkistan hanlıklarında yazılmış metinlere baktığımızda ise Yeni Uygur Türkçesine ait kelimelere daha fazla rastlamaktayız. Bunun yanında bazı metinlerde Kırgız ve Kazak Türkçelerinin etkisi de hissedilmektedir. Bütün bu etkilere karşın, yukarıda da söylediğimiz gibi, metinler, gerek imla ve gerekse gramer özellikleri bakımından Klasik Çağatay Türkçesinin yazı dili birliğinden ayrılmamıştır. Nasıl ki Eski Türkiye Türkçesi metinlerinin imlası ve dil özellikleri, Osmanlı Türkçesinin neredeyse son dönemine kadar yer yer etkisini göstermişse benzer şekilde Klasik Çağatay Türkçesinin imla ve dil özellikleri de Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yazılmış metinlerde etkisini göstermiştir. Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yazılmış metinlerde hem ödünç kelimelere getirilen eklerde hem de Türkçe kökenli kelimelere getirilen eklerde Çağatay Türkçesinin klasik döneminde görmediğimiz ek uyumsuzluklarına tesadüf etmekteyiz. Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinde gözlediğimiz bu durum Özbekçe ve Yeni Uygurcaya doğru gidildikçe daha da artmaktadır.[39]

Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yazılmış metinlere Doğu Türkçesi ya da Eski Özbekçe adını vermek doğru mudur? Bu metinlerin dili en doğru şekilde nasıl adlandırılmalıdır? Bizim düşüncemize göre Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yazılmış metinlere Doğu Türkçesi adını vermek doğru değildir. Çünkü Doğu Türkçesi tabiri muğlak bir tabirdir. 19. yüzyıl ortalarında Çağatay metinleri ile karşılaşan Fransız bilginler É. Marc Quatremère ve Abel Pavet de Courteille bu metinlerin diline, Batı Türkçesi tabiriyle Osmanlı Türkçesini kastettikleri için Doğu Türkçesi adını vermişlerdir. Ancak onlar için Doğu Türkçesi Çağatay Türkçesi ile sınırlı değildir. Onlar sadece Osmanlı Türkçesi ile farkını göstermek için Orta Asya'da yazılmış Türkçeye Doğu Türkçesi adını vermişlerdir. Doğu Türkçesi tabirini Wilhelm Radloff daha da sınırlandırmış, bu tabiri doğuda konuşulmakta olan çağdaş şiveler için kullanmıştır. Çağatay Türkçesi tabirini batıda ilk kez kullanan bilgin Ármin

[39] Ayrıntılı bilgi için Bk. Mesut Şen, "Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı?", *4. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II (2000),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007, s. 1695-1733.

Vámbéry'dir. Vámbéry, *Çagataische Sprach-studien* 'Çağatayca Dil Araştırmaları' adlı eserinde Çağatayca terimini hem tarihî metinler için hem de Orta Asya'daki bütün Özbek, Türkmen, Kazak, Kırgız şivelerini kapsayacak şekilde kullanmıştır.[40]

Borovkov, Şçerbak gibi Sovyet bilginleri ise, ister klasik dönemde isterse klasik sonrası dönemde yazılmış olsun, Çağatay Türkçesini Eski Özbekçe olarak adlandırmışlardır. Bu adlandırma tarihî gerçeklere uygun değildir. Böyle bir adlandırma Yeni Uygur Türkçesini görmezden gelmek demektir. Diğer taraftan Çağatay Türkçesi Timurlular döneminde gelişimini tamamladıktan sonra bütün Orta Asya'da kullanılan ortak dil hâline gelmiştir. Orta Asya'da bugün yazı dili hâline getirilen Kırgızca, Kazakça, Tatarca, Başkurtça, Tuvaca, Altayca, Hakasça gibi dillerde dahi Çağatay Türkçesinin izlerini bulmak mümkündür. Bu nedenle biz çalıştığımız metnin diline Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi adını verdik. Kendi metnimizi incelerken gördük ki metnimizin kelime kadrosu Özbek Türkçesinden daha fazla Yeni Uygur Türkçesine yakındır. Sadece bizim metnimiz bile Çağatay Türkçesine Eski Özbekçe adının verilmesinin yanlışlığını göstermektedir. Şu hâlde Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yazılmış metinlerde Özbek Türkçesine yakın ögeleri görmek mümkün olduğu gibi Yeni Uygur Türkçesine hatta Kırgız, Kazak, Tatar Türkçelerine yakın ögeleri görmek de mümkündür. Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi metinleri kâh Yeni Uygur Türkçesinin kâh Özbek Türkçesinin hatta kâh Kırgız Türkçesinin öncülü olabilmektedir. Sonuç olarak bazı farklılıklara rağmen Çağatay Türkçesinin imla, ses ve şekil özellikleri çoğunlukla korunduğu için bu dönemin diline Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi adını vermek gerekir.

1.2.2. Yeni Uygur Türkçesi ve Ağızları

Yeni Uygur Türkçesi, Çağatay Türkçesinin bir devamı olarak 20. yüzyılın başından itibaren şekillenmeye başlamış bir dildir.[41] Uygur Türkleri 1930'lu yıllara kadar edebî dil olarak Çağatay Türkçesini kullanmış, bu tarihten sonra ise Urumçi ağzını merkez kabul eden Kâşgar, Aksu, Kumul, Turfan ve İli vilayetlerinin ağızlarıyla birlikte Uygur Türklerinin tamamına yakınının dilini içine alan "merkezî şive"yi edebî dil hâline getirmişlerdir.[42]

---

[40] Şen, "Çağatay Türkçesinin İsmi ve Kapsamı Üzerine", s. 381.
[41] Sultan Mahmut Kaşgarlı, *Modern Uygur Türkçesi Grameri*, Orkun Yayınevi, İstanbul 1992, s. 9.
[42] Rıdvan Öztürk, *Yeni Uygur Türkçesi Grameri,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 1.

Yeni Uygur Türkçesi ağızları üzerine farklı araştırmacılar tarafından pek çok tasnif yapılmışsa da[43] genel kabule göre ağızlar şu üç grupta incelenebilir:

Merkezî ağız grubu: Yeni Uygur Türkçesinin yazı dili olan bu grup, Urumçi esas olmak üzere Kâşgar, Konaşehir, Yenişehir, Yarkend, Kargılık, Mekit, Yenihisar, Artuş, Aksu, Kuçar, Korla, Bay, Turfan, Piçan, Kumul ve Gulca gibi vilayet ve nahiyelerde konuşulan ağızlardan oluşur. Uygur Türklerinin %80'i bu ağzı kullanmaktadır.[44] Merkezî ağız grubu Urumçi ağzı, Kumul ağzı, Turfan ağzı, İli ağzı, Kâşgar - Artuş ağzı; Tarım ağzı kapsamında Tarım alt ağzı, Moğal alt ağzı ve Kuça alt ağzını içermektedir.[45]

Hoten ağız grubu: Doğu Türkistan'ın güneybatısındaki Hoten vilayeti ile Çerçen ve Çarkilik adlı nahiyelerde yarım milyona yakın kişi tarafından konuşulmaktadır.[46] Hoten ağız grubu Guma ağzı, Karikaş ağzı, Elçi ağzı, Lop ağzı ve Keriye ağzını içermektedir.[47]

Lob Nor ağız grubu: İçerisinde Kırgız Türkçesinin özelliklerini de barındıran Lob Nor ağız grubu, Lob Nor gölü çevresinde ve Tarım ırmağının orta kısmına kadar olan bölgede oturan Kara Koşunlular tarafından konuşulmaktadır.[48] Lob Nor ağız grubu Döñkotan ağzı, Kara ağzı ve Miren ağzını içermektedir.[49]

Bu üç ağız grubu içinde Hoten ağız grubu ile Lob Nor ağız grubu ses bilgisi, gramer ve kelime kadrosu bakımından ortak edebî dilden epey farklı, merkezî ağız grubu ise çok farklı değildir. Bu sebeple Yeni Uygur Türkçesinin yazı dili merkezî ağız grubuna dayanmaktadır.[50]

1.3. Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine Çevrilmiş Mensur *Şâh-nâme*

Farklı dönemlerde Batı Türkçesine pek çok kez çevrilmiş olan Firdevsî *Şah-nâme*'sinin Doğu Türkçesine çevrilmiş, bilinen tek nüshası üzerinde çalıştığımız, *Şah-nâme*'nin ikinci cildine tekabül eden mensur eserdir. Köprülü'nün Sam Mirza'dan aktardığına göre Şıbanî Han, Firdevsî *Şah-nâme*'sini Çağataycaya çevirtme girişiminde

[43] Ayrıntılı bilgi için Bk. Erkin Emet, *Doğu Türkistan Uygur Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 58-66.
[44] Rıdvan Öztürk, *Uygur ve Özbek Türkçesinde Fül,* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992, s.12-13.
[45] Emet, *Doğu Türkistan Uygur Ağızları,* s. 66.
[46] Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*, s. 170.
[47] Emet, *Doğu Türkistan Uygur Ağızları,* s. 66.
[48] Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*, s. 170.
[49] Emet, *Doğu Türkistan Uygur Ağızları,* s. 66.
[50] Gulam Gafuroğlu, "Çağdaş Uygurcanın Şiveleri Hakkında", *Doğu Türkistan'ın Sesi,* C. 6, (İlkbahar 1989), S. 21, s. 29.

bulunmuştur ancak bu girişimin neticesi hakkında henüz bir bilgimiz yoktur.[51] Çeviri ya hiç yapılmamış ya da yazma henüz bulunamamıştır.

1.3.1. Tercümenin Yapıldığı Hanlık

Eserimiz Doğu Türkistan hanlıklarından biri olan Kumul Hanlığı'nda tercüme edilmiştir. Kumul hanlarından üçüncüsü Emin Şah ve dördüncüsü Yusuf Şah (Emin Şah'ın oğludur), eserimizin hem başında hem de sonunda açıkça zikredilmektedir.

Emin Şah'ın hükümdarlık süresi 1711-1740 yıllarını, Yusuf Şah'ınki ise 1740-1767 yıllarını kapsamaktadır. Metnimiz H 1167/M 1753-1754 yıllarında, yani Yusuf Şah döneminde bizzat Yusuf Şah'ın emri ile tercüme edilmiş ve kendisine sunulmuştur. Yusuf Şah, Kumul'un Çağatay idaresi döneminde hükümdarlık yapmış olan Abdullah Han'ın kardeşlerinden Babey Han'ın torunlarındandır.[52]

Metnimizde Yusuf Şah'tan Mir Yusuf Şah (Mīr Yūsuf Şāh), Mir Yusuf (Mīr Yūsuf), Yusuf Gazi (Yūsuf Ġāzī); babası Emin Şah'tan ise Emin Bey (Amīn Bég), Emin Gazi (Amīn Ġāzī) şeklinde bahsedilmektedir. Hükümdarların isimlerinin geçtiği ibareler şunlardır:

(1b/06) Mīr Yūsuf Şāh mükerrem turur

İbn-i Amīn Bég muʿaẕẓam [turur]

(333a/14) Eylege sen dıḳḳatī ḳulluġı Mīr Yūsuf

İbn-i Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī ṣāḥıb-ḳırān

(333a/15) ʿAyn-ı zamān körmemiş Mīr Yū[suf] yaŋlıġ cavān

(333a/16) Yūsuf Ġāzī érür mīr badīʿu'z-zamān

Tercüme emrinin bizzat Yusuf Şah tarafından verildiğini şu satırlardan anlıyoruz:

(1b/08) Nāzuk u ḫoş-ḫūy ki şah-zāda

Körse yüzin mis̲l-i perī-zāda

Yaḫşı ḫūyıdın boluban ravżalar

İki ruḫıdın açılıp ġunçalar

[51] Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", s. 309.
[52] İsa Yusuf Alptekin, *Doğu Türkistan Davası,* Seha Neşriyat, İstanbul 1992, s. 110.

(1b/09) Tişleridin durr-ı tekellüm tizip

ʿIlm u hunarda tola köŋlin ḳızıp

Eyledi farmān ki bayān eylegil

Türkī tilide hem ʿayān eylegil

1.3.2. Eserin Dili

Eserimiz, yukarıda da belirtildiği gibi, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile yapılmış mensur bir tercümedir. Tercüme, Doğu Türkistan hanlıklarından biri olan Kumul Hanlığı döneminde yapıldığı için metin, Yeni Uygur Türkçesi ile dil özellikleri bakımından kısmen, kelime kadrosu bakımından ise büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Dil İncelemesi bölümünde eserin dili ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bk. Dil İncelemesi

1.3.3. Eserin İçeriği

İranlı şair Ebu'l-Kasım Firdevsî tarafından 10. yüzyılın sonunda kaleme alınan *Şah-nâme*, sadece İran edebiyatını değil, bütün Doğu edebiyatını etkisi altına almıştır. Eser Doğu edebiyatlarında şah-nâme yazma geleneğini de başlatmıştır. Divan edebiyatının kuruluş ve gelişme yıllarında etkili olan bu önemli eser, bazı şairler tarafından manzum ve mensur olarak Batı Türkçesine pek çok kez çevrilmiştir. Bununla birlikte bilhassa *Şah-nâme* kahramanlarına atıfta bulunan dizelere, sadece divan edebiyatında değil, halk şiirinde ve hatta çağdaş Türk şiirinde de tesadüf edilmektedir. *Şah-nâme*, Doğu kültürüne ait mitolojik ögeleri içermesi ve tarihte yaşandığı kabul edilen İran-Turan savaşlarına ışık tutması bakımından günümüzde de önemli bir kaynak eser olma özelliğini devam ettirmektedir.

Şah-nâme, İranlıların tarih sahnesine çıktığı andan itibaren İran'da İslamiyet'in kabulüne kadar geçen zaman dilimini, yani Eski İran tarihini konu almaktadır. Bu kapsamda Pişdadiler, Keyaniler, Eşkaniler ve Sasanilerden oluşan dört hanedanda Keyumers'ten III. Yezdigerd'e kadar elli hükümdarın egemenlik sürdüğü dönemi anlatmaktadır.[53]

Çalışmamıza konu olan el yazması eser, *Şah-nâme*'nin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi çevirisidir. Çeviri, nesir şeklinde yapılmıştır. Dördüncü Keyani hükümdarı

[53] Firdevsî, *Şahnâme*, çev. Necati Lugal, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2009, s. 36.

Luhrasb'ın padişahlık tahtına oturması ile kırk ikinci bölümde başlayan metin, son Sasani hükümdarı Yezdigerd'in öldürülmesi ile yüz birinci bölümde sona ermektedir.

Metinde toplamda 60 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin her birine metnimizde "destan" denmektedir. Her destanın ayrı bir başlığı vardır. Bu başlıklarda yazı diğer satırlardaki yazılara göre daha silik biçimde görüldüğü için, elimizdeki metin siyah beyaz olsa da, başlıkların kırmızı mürekkeple yazılmış olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu 60 destanın başlıklarının Türkiye Türkçesine çevirisi ve destanların anlatıldığı bölümlerin sayfa/satır numaraları şu şekildedir:

1. **Kırk ikinci destanda** (1b/11 - 6b/05): Luhrasb Padişah'ın Oğlu Guştasb'ın, Babasına Sinirlenip Rum Ülkesine Gitmesi. Kayserin Kızı Ketayun'u Guştasb'ın Alması.
2. **Kırk üçüncü destanda** (6b/05 - 11a/02): Mirin ile Rum Kayserinin Hikâyesi. Guştasb'ın Gergedan Adlı Canavar ile Savaşması. Ve yine Ehren ile Kayser'in Hikâyesi. Ve Guştasb'ın Ejderha ile Savaşmak için Gitmesi. Ve Guştasb'ın Kaysere Hüner Göstermesi.
3. **Kırk dördüncü destanda** (11a/02 - 14a/12): Kayser ile Hazar Padişahı İlyas'ın Hikâyesi. Ve Guştasb'ın İlyas Padişah ile Savaşması. Ve Kayserin Luhrasb Padişah'tan Haraç Almak için Adam Göndermesi. Luhrasb'ın, Oğlu Zerir'i Kaysere Elçiliğe Göndermesi. Ve Kayser'in Guştasb'ın Ahvalinden Haberdar Olması.
4. **Kırk beşinci destan** (14a/12 - 23a/18): Zerdüşt'ün Çıkardığı Dini Guştasb'ın Kabul Etmesi. Ercasp Padişah'ın Guştasb Padişah'a Mektup Göndermesi. Camast Hakim'in Olacak Olan İşleri Guştasb Padişah'a Söylemesi. Ve Guştasb'ın, Ercasp ile Savaşması. Ve Biderefş'in Zerir'i Öldürmesi. İsfendiyar'ın, Zerir'in İntikamını Ercasp'tan Almak için Gitmesi. Ercasp'ın İranlılardan Kaçması.
5. **Kırk altıncı destanda** (23a/18 - 31b/09): Guştasb'ın İsfendiyar'ı Zincire Vurması. Ve Ercasp'ın Luhrasb Padişah ile Savaşmak için Gelip Luhrasb'ı Öldürmesi. Ve Guştasb'ın Kaçması. Ve Camast Hakim'in Gidip İsfendiyar'ı Zincirden Kurtarıp Getirmesi. İsfendiyar'ın Gelip Ercasp ile Savaşıp Gurgsar'ı Tutup Alması. Ve Ercasp'ı Kaçırması.

6. **Kırk yedinci destanda** (31b/09 - 40a/16): İsfendiyar'ın Heft-han Yolu Üzerinden Gidip Gergedanı ve Aslanı ve Ejderhayı ve Büyücü Kadını ve Simurg'u Öldürmesi. Ve Oradan Geçip Kar ve Soğuğa Giriftar Olması. Oradan Geçip İsfendiyar'ın Kendisini Tacir Kılığına Sokup Ruyindiz'e Gitmesi. Ercasp'ı ve İki Oğlu Kuhram ve Enderiman'ı Öldürüp Ruyindiz'i Fethetmesi.
7. **Kırk sekizinci destanda** (40a/17 - 54a/14): Guştasb Padişah'ın İsfendiyar'ı, "Rüstem'i Bağlayıp Alıp Gel!" Deyip Zabulistan'a Göndermesi. Ketayun'un İsfendiyar'a Öğüt Vermesi. İsfendiyar'ın Zabulistan'a Gidip Rüstem'i Çağırtıp Karşılıklı Konuşması. Ve Rüstem'den Savaşmayı Dilemesi. Peşuten'in İsfendiyar'a Öğüt Vermesi.
8. **Kırk dokuzuncu destanda** (54a/14 - 64b/17): Rüstem'in İlk Kez Gelip İsfendiyar ile Savaşması. Ve Zevare'nin, İsfendiyar'ın Oğulları ile Savaşıp İsfendiyar'ın İki Oğlunu Öldürmesi. Ve Rüstem'in, İsfendiyar'ın Elinde Yaralanması. Ve Zal'ın Simurg'u Çağırıp İsfendiyar'ı Öldürmeyi Rüstem'e Öğretip, Rüstem'in İkinci Kez İsfendiyar ile Savaşıp İsfendiyar'ı Öldürmesi. İsfendiyar'ın Behmen'i Rüstem'e Emanet Etmesi.
9. **Ellinci destanda** (64b/17 - 69a/03): Rüstem'in Kardeşi Şegad'ın, Hile ile Rüstem'i Öldürmek için Kuyu Kazıp, Rüstem'in Ava Gidip Kuyuya Düşmesi. Rüstem'in Oğlu Feramerz'in Gelip Kâbil Padişahından Babasının İntikamını Alıp Kâbil Şehrini Harap Etmesi.
10. **Elli birinci destanda** (69a/03 - 70b/16): İsfendiyar'ın Oğlu Behmen'in Padişahlığa Oturunca Babasının İntikamını Almak için Sistan Şehrine Gidip Feramerz ile Savaşması. Ve Feramerz'i Dara Asıp Öldürmesi.
11. **Elli ikinci destanda** (70b/16 - 80b/18): Humay'ın Padişahlığa Oturması. Ve Bir Oğul Doğurup, Suya Bırakıp, Bir Çamaşırcı Alıp Saklayıp, Adını Darab Koyup Büyütmesi. Darab'ın Büyüyüp Reşnevad'ın Huzuruna Varıp, Rum Ordusu ile Savaşıp Rum Ordusunu Kaçırması. Reşnevad'ın Dara'nın Ahvalinden Humay'a Haber Vermesi.
12. **Elli üçüncü destanda** (80b/19 - 85b/06): İskender'in İran Şehrinde Padişahlığa Oturup Dara'nın Kızı Ruşenk'i Alması. Ve Hindistan Padişahı

Keyd-i Hindî'nin Bir Düş Görüp, Düşünün Tabirini Mihran Hakim'in Keyd Padişah'a Anlatması.

13. **Elli dördüncü destanda** (85b/06 - 88a/11): İskender Padişah'ın Keyd-i Hindî ile Savaşmaya Gitmesi. Ve İskender Padişah'ın Elçilerinin Keyd Padişah'ın Huzuruna Varıp Kızını İskender Padişah'a Uygun Görmesi.
14. **Elli beşinci destanda** (88a/12 - 90b/17): İskender Padişah'ın Fur-ı Hindî'ye Mektup Gönderip Onun Sert Cevabını İşitmesi. İskender'in Ordu Çıkarıp, Varıp Fur-ı Hindî ile Savaşıp Fur-ı Hindî'yi Öldürmesi. Ondan Sonra Gidip Hazret-i İbrahim Peygamber'i Ziyaret Etmesi.
15. **Elli altıncı destan** (90b/17 - 97a/07): İskender Padişah'ın Endülüs Şehrinin Padişahı Kaydafe'ye Mektup Göndermesi. Ve İskender Padişah'ın Bizzat Elçiliğe Gitmesi. Kaydafe'nin İskender Padişah'ı Tanıması. İskender'in, Kaydafe'nin Oğlu ile Sözleşmesi.
16. **Elli yedinci destan** (97a/07 - 99a/07): İskender Padişah'ın Brahmanlar Ülkesine Ulaşması. Ve İskender Padişah'ın Brahmanlara Soru Sorup Brahmanların Padişaha Cevap Vermesi. Ve İskender Padişah'ın Oradan Geçip Yüzü Örtülülerin Ülkesine Ulaşması.[54] Ve Kamışlık İçindeki Tuhaflıkları Görmesi.
17. **Elli sekizinci destanda** (99a/07 - 101b/19): İskender Padişah'ın Zenciler ile Savaşması. Ve Oradan Geçip Yumuşak Ayaklıların Ülkesine Ulaşması. Ondan Sonra Padişahsızların Ülkesine Varması. Ondan Sonra Herum Şehrine Varması.
18. **Elli dokuzuncu destanda** (101b/19 - 105a/13): İskender Padişah'ın Ab-ı Hayat'ı Aramaya Gitmesi. Ve Yecüc Mecüc Seddi'ni İnşa Etmesi. Ve Konuşan Ağacın Yanına Ulaşması.
19. **Altmışıncı destanda** (105a/14 - 110b/09): İskender Padişah'ın Çin Ülkesine Varması. Ve Bizzat Çin Fağfurunun Huzuruna Elçiliğe Gitmesi. Ve Ondan Sonra Babil Şehrine Ulaşıp İskender Padişah'ın Hasta Olması. Ve Annesine Mektup Gönderip Ölmesi. Ve Bilginlerin İskender Padişah'a Ağlamaları.

[54] "İskender'in Yüzü Örtülülerin Ülkesine Ulaşması" konusu başlıkta anılsa da metinde anlatılmamaktadır.

20. **Altmış birinci destan** (110b/10 - 117a/02): Darab Oğlu Dara'nın Oğlu Sasan Oğlu Sasan'ın Destanı. Ve Erdeşir-i Babek'in Hikâyesi. Ve Erdeşir-i Babek'in Erdevan Padişah'ın Cariyesine Âşık Olup Cariye ile Fars Ülkesine Kaçması. Ve Erdeşir'in Erdevan ile Savaşıp Erdevan'ı Öldürmesi.

21. **Altmış ikinci destanda** (117a/03 - 121b/07): Kuharan Şehrinde Heftvad Adlı Bir Kişinin Kızının Bir Elmanın İçinden Bir Kurt Bulup, Alıp Gözetip, O Kurdun Bahtı ile Heftvad'ın O Şehre Padişah Olması. Erdeşir Padişah'ın, Heftvad'ın Huzuruna Ordu Gönderip Erdeşir'in Ordusunun Kaçması. Erdeşir'in Tacir Kılığına Girip, Gidip Heftvad'ı Öldürmesi.

22. **Altmış üçüncü destanda** (121b/08 - 125a/16): Erdevan Padişah'ın Kızının Erdeşir Padişah'a Zehir Vermesi. Erdeşir'in Bu Durumu Anlayıp "Onu Öldür!" Diye Bir Vezirine Ferman Vermesi. Vezirin, O Kızın Padişahtan Hamile Olduğunu Öğrenip Padişaha Sonsuz İnancından Kendisini Hadım Etmesi. O Kızın Ölümden Kurtulup Şapur'u Doğurması.

23. **Altmış dördüncü destan** (125a/16 - 130a/10): Şapur'un, Babasından Gizleyerek Kız Alması. O Kızın Urmuzd Adlı Bir Oğul Doğurması. Onu Yedi Yıl Kadar Erdeşir Padişah'tan Gizleyip Gözetmesi. Ve Erdeşir'in Ava Çıkıp, Urmuzd'un Çocuklar ile Çevgân Oynamakta Olduğunu Görüp "Bu Padişah Neslindendir." Deyip Urmuzd'u Tanıması. Ve Erdeşir Padişah'ın Asker Himaye Etmesinin ve Komutanına Öğüt Vermesinin ve Erdeşir'in Bütün Durumları Bilmesinin Beyanı. Ve Şehirlerden Haraçlarını Alıp Bırakmasının ve Adaletinin Beyanı.

24. **Altmış beşinci destanda** (130a/10 - 135b/02): Erdeşir Padişah'ın, Oğlu Şapur'u Ahdedip Padişahlığa Oturtması. Ve Erdeşir Padişah'ın, Oğluna Öğüt Verip Ölmesi.

25. **Altmış altıncı destanda** (135b/02 - 140a/19): Şapur'un Ervend Rud'a Köprü Yaptırması. Tayir'in Kızının Şapur'a Âşık Olması. Şapur'un Rum Ülkesine Tacir Kılığında Gidip Yakalanıp Kayserin Cariyesi ile Rum'dan Kaçması.

26. **Altmış yedinci destan** (140a/19 - 143a/18): Şapur Padişah'ın Rum Ülkesine Ordu Çıkarıp Gidip Kayseri Yakalaması. Ve Kayserin Kardeşinin Şapur ile Savaşması. Ve Bezanuş Kayser'in Şapur'a Elçi Gönderip Bezanuş'un Şapur'un Huzuruna Gelmesi.

27. **Altmış sekizinci destanda** (143a/18 - 145b/08): Mani Adlı Bir Nakkaşın Gelip Peygamberlik İddiasında Bulunması. Ve Şapur Padişah'ın, Kardeşi Erdeşir-i Nikukâr'a Öğüt Vermesi. Ve Erdeşir-i Nikukâr'ın Hoş Tasdik ile Verdiği Öğütleri Yerine Getirmesi. Ve Şapur Padişah'ın Ölüp, Oğlu Şapur Padişah'ın, Şapur'un Oğlu Behram'ın Padişahlık Etmesi.

28. **Altmış dokuzuncu destanda** (145b/08 - 148a/20): Yezdigerd-i Bizihger'in Padişahlığı. Ve Behram-ı Gur'un Doğması. Ve Onu Numan Oğlu Münzir'e Vermesi. Ve Behram-ı Gur'un ve [??...]'nın Hikâyesi.

29. **Yetmişinci destan** (148a/21 - 155b/10): Münzir'in Behram-ı Gur'u Babasına Göndermesi. Yezdigerd-i Bizihger'in Behram'a Sinirlenip Onu Zincire Vurması. Ve Yezdigerd'in Ölüp İranlılar'ın Hüsrev'i Tahta Oturtması. Ve Behram, Babası Ölüp Yerine Bir Kişi Tahta Oturmuş Diye Haber Alıp İranlılar ile Konuşması.

30. **Yetmiş birinci destanda** (155b/11 - 160b/01): Behram Şah'ın Padişahlık Tahtına Oturması. Ve Behram Şah ile Sucu Lünbek'in Hikâyesi. Ve Sonra Behram Şah ile Yahudi Beraham'ın Destanı.

31. **Yetmiş ikinci destanda** (160b/01 - 163a/15): Keyruy'un Hikâyesi. Ve Ayakkabıcının Oğlunun Sarhoş Olup Aslana Binmesi. Ve Behram Şah'ın Bayındır Bir Şehre Tesadüf Edip O Köyün Harap Olması.

32. **Yetmiş üçüncü destanda** (163a/15 - 167a/07): Behram Şah'ın Bir Değirmencinin Kızını Görmesi. Ve Cemşid Padişah'ın Hazinesinin Açılması. Ve Behram Şah'ın Tuğrul Kuşunun Hikâyesi.

33. **Yetmiş dördüncü destanda** (167a/07 - 171a/10): Behram Şah'ın, Mahyar'ın Kızını Almasının Destanı.

34. **Yetmiş beşinci destanda** (171a/11 - 177a/12): Behram Şah'ın Ava Çıkması. Ve Ferşiderd'in Vakası. Ve Behram-ı Gur'a Behram-ı Hur'un Mektup Göndermesi. Ve Behram'ın Aslanlar ile Savaşması. Ve Bir Köylü Kadının Hikâyesi.

35. **Yetmiş altıncı destanda** (177a/12 - 182b/16): Çin Hakanının İran'a Gelmesi. Ve Behram Şah'ın Eline Düşmesi. Ve Behram'ın Türkistan'ı

Alması. Ve Turan'dan Fars'a Gelmesi. Ve Kayserin Elçisinin Mubedlere Soru Sorması.

36. **Yetmiş yedinci destanda** (182b/16 - 190b/06): Behram Şah'ın Şengül-i Hindî'nin Huzuruna Elçi Kılığına Girip Gitmesi. Ve Hindistan Ülkesinde Gergedanı Öldürmesi. Ve Ejderha ile Savaşması. Ve Sarı Aslanı Öldürmesi. Şengül'ün Öz Kızını Behram'a Vermesi. Ve Behram'ın Kız ile İran'a Kaçması.

37. **Yetmiş sekizinci destanda** (190b/07 - 194a/05): Behram Şah'ın Hindistan'dan İran'a Dönmesi. Ve Şengül'ün Yedi Padişah ile Behram'ı Görmek İçin Gelmesi. Ve Behram'ın, Ülkesinin Yedi Yıllık Haracını Halka Bağışlaması. Ve Behram Şah'ın Ölmesi.

38. **Yetmiş dokuzuncu destanda** (194a/06 - 196b/06): Behram Oğlu Yezdigerd'in Padişahlığı. Ve Yezdigerd Oğlu Hürmüzd ve Yezdigerd Oğlu Firuz ve Firuz Oğlu Belaş'ın Padişahlık Etmeleri.

39. **Sekseninci destanda** (196b/06 - 201a/04): Sofaray-ı Şirazî'nin, Firuz'un İntikamı İçin Hoşnevaz ile Savaşması. Ve Kubad'ı Zincirden Kurtarıp Padişahlık Tahtına Oturtması. Ve Kubad'ın Padişah Olduktan Sonra Şapur'u Gönderip, Sofaray'ı Tutup Öldürmesi. Ve İranlıların Kubad'ı Padişahlıktan İndirip Zincire Vurup, Camast'ı Padişah Dikmeleri.

40. **Seksen birinci destanda** (201a/05 - 204a/21): Kubad ile Mazdek'in Hikâyesi. Ve Kubad Padişah'ın Ölmesi. Nuşirevan-ı Adil'in Padişahlığa Oturup Her Bir Taraftaki Padişahlara Mektup Göndermesi.

41. **Seksen ikinci destanda** (204b/01 - 211b/17): Nuşirevan ile Babek'in Hikâyesi. Ve Babek'in Nuşirevan'a Asker Alayını Göstermesi. Ve Nuşirevan'ın Cihanı Dolaşması. Nuşirevan'ın Rum Kayserine Mektup Göndermesi. Rum Ordusunun İran'a Gelmesi. Ve Nuşirevan'ın Kalinus Şehrini ve Antakya'yı Alması. Ve Rum Kayserinin Elçilerinin, Rum'un Haracını Nuşirevan'a Getirmesi.

42. **Seksen üçüncü destan** (211b/18 - 216a/15): Nuşirevan'ın Karısının Nuşzad Adlı Oğul Doğurması. Ve Nuşzad'ın Büyüyüp İsa Peygamber'in Dinine Girmesi. Nuşirevan'ın Nuşzad'ı Tutmak İçin Pehlivanlara Mektup Göndermesi. Borzin Pehlivan'ın Nuşzad ile Savaşıp Nuşzad'ın Ölmesi. Ve

Nuşirevan'ın Düş Görüp Hiç Kimse Tabir Edemeyip Bozorcmihr'in Gelip Tabir Etmesi.

43. **Seksen dördüncü destanda** (216a/16 - 220b/15): Nuşirevan-ı Adil'in Vakaları ve Bozorcmihr Hoca'nın Yedi Mecliste Yaptığı Değerlendirmeleri.
44. **Seksen beşinci destan** (220b/16 - 222b/06): Nuşirevan'ın Mehbud Adlı Akıllı Vezirinin Hikâyesi. Ve Zevran Adlı Vezirin Mehbud'u İki Oğlu ile Nuşirevan'a Günahsız Yere Öldürtmesi. Sonra Zavallı Mehbud'un Kanının O Bedbaht Zevran'ı Tutması.
45. **Seksen altıncı destanda** (222b/07 - 228b/19): Nuşirevan'ın Şaristanının Beyanı. Ve Çin Hakanının Nuşirevan'a Dostluk Gösterip, Hazine ve Mal Gönderip O Hazine ve Malı Hitallıların Alıp Gitmesi. Ve Hakanın Ordu Sevk Edip Hitallılar ile Savaşıp Onları Kaçırması. Ve Nuşirevan'ın Bu Olayı Haber Alıp, Ordu Sevk Edip Gürgan Şehrine Varması. Ve Hakana Mektup Gönderip, Sonra Hakan, Kızını Verip Dostluk Kurmaları.
46. **Seksen yedinci destan** (228b/20 - 232b/02): Bozorcmihr'in Nuşirevan'a Ettiği Nasihatler. Ve Hindistan Bilgelerinin Satranç Göndermeleri. Ve Bozorcmihr'in Onun Dengi Olan Nerd Oyununu Kurup Hint Bilgelerine Ulaştırmaları. Ve O Bilgelerin Nerd Oyununu Anlamayıp Onun Altı Dar Geçidinde Bağlanmaları.
47. **Seksen sekizinci destanda** (232b/03 - 239b/02): Gav ve Talhand'ın Destanı. Ve Asıl Satrancın Ortaya Çıkması. Ve Gav ve Talhand'ın Bibirleriyle Haberleşip, Sonra Aralarına Düşmanlık Girip Savaşıp, Talhand'ın Ölmesi.
48. **Seksen dokuzuncu destanda** (239b/03 - 243b/20): Borzuy Hakim'in Kelile ve Dimne'yi Hindistan'dan Getirmesi. Ve Nuşirevan'ın Bozorcmihr'i Zincire Vurması. Ve Nuşirevan'ın Vakalarının Beyanı.
49. **Doksanıncı destanda** (243b/20 - 247b/10): Nuşirevan'ın, Oğlu Hürmüz'e Öğüt Vermesi. Ve Mubedin Birçok Soru Sorup Nuşirevan'ın Cevap Vermesi. Ve Kayserin Ölümünden Nuşirevan'ın Haberdar Olması. Ve Kayserin Oğluna Mektup Göndermesi. Ve Nuşirevan'ın Rum'a Ordu Çıkarması. Ve Kayserin Nuşirevan'dan Özür Dilemek İçin Gelmesi.

50. **Doksan birinci destanda** (247b/10 - 249b/02): Nuşirevan-ı Adil'in, Oğulları Arasından Hürmüz'ü Seçip Veliaht Ataması. Ve Mubedlerin Soru Sorup Hürmüz'ün Cevap Vermesi. Ve Nuşirevan-ı Adil'in Ölmesi.

51. **Doksan ikinci destanda** (249b/02 - 259b/18): Hürmüz'ün Padişahlığı. Ve Onun, Babasının Bu Sözlerini Tutmaması. Ve Behram-ı Azermiyan'ı Öldürtmesi. Ve Hürmüz'e Etraftan Asker Gelmesi. Ve Behram-ı Çubin'in Hürmüz'ün Huzuruna Gelmesi. Ve Behram'ı, Save Şah ile Savaşmak İçin Görevlendirip, Bahram'ın Save Şah ile Savaşıp Save Şah'ı Öldürmesi.

52. **Doksan üçüncü destanda** (259b/18 - 269a/14): Behram-ı Çubine'nin Pezmude ile Savaşıp, Pezmude'nin Kaçıp, Şehre [??…] Gitmesi. Behram'ın Pezmude'ye İnsaf Edip Hürmüz'ün Huzuruna Göndermesi. Ve İzed Goşest'in Behram'ı Hürmüz'e Şikâyet Edip Hürmüz'ün Sinirlenip Behram'a Gömlek ve (??) Hediye Olarak Göndermesi. Ve Behram'ın Kendi Bahtını Bir Kadın Suretinde Görmesi. Ve İzed Goşest ile Komşusunun Hikâyesi. Ve Behram'ın Hürmüz'den Yüz Çevirmesi. Ve İranlıların Hürmüz'ü Tahttan Alıp, Vurup Kör Etmeleri.

53. **Doksan dördüncü destanda** (269a/14 - 277a/04): Hürmüz'ü İranlıların Kör Edip Hüsrev'in Tahta Oturduğunu Behram'ın Duyup, Ordu Çıkarıp Gelip Hüsrev ile Savaşması. Hüsrev'in Kaçıp Rum Ülkesine Gitmesi. Behram'ın, Behram-ı Sivayeş'i Arkasından Göndermesi. Behram-ı Sivayeş Hüsrev'e Yetiştiğinde Benduy'un Hile ile Hüsrev'i Kurtarması. Behram-ı Sivayeş'in Benduy'u Zincire Vurup Behram'a Getirmesi.

54. **Doksan beşinci destanda** (277a/04 - 289a/11): Behram-ı Çubine'nin On Bir Yıl Padişahlık Etmesi. Hüsrev, Rum'a Varınca Rahibin Hüsrev'e Olacak Olan İşleri Söylemesi. Hüsrev'in Mubedlerini Kayserin Sınaması. Hüsrev'in Rum'dan Ordu Çıkarıp Gelip Behram ile Savaşıp Behram'ın Çin Ülkesine Kaçması.

55. **Doksan altıncı destanda** (289a/12 - 297b/05): Behram'ın Türkistan Şehrinde Mefatuz'u Öldürmesi. Ve Sarı Aslan ile Savaşıp Sarı Aslanı Öldürmesi. Ve Hüsrev'in Behram'ı Yakalamak İçin Hakana Mektup Göndermesi. Ve Behram'ın Turan'dan Ordu Çıkarıp İran'a Gelmesi. Hüsrev'in Bu Haberi İşitip Horrad Borzin'i Hakana Göndermesi. Ve Horrad

Borzin'in Hakanın Kızının Hastalığını Görmek için Gitmesi. Ve Horrad Borzin'in Hile ile Kolun'u Behram'a Göndermesi. Kolun'un Behram'ı Öldürmesi. Behram'ın Kız Kardeşine Vasiyet Edip Ölmesi. Gorduya'nın İran Ülkesine Gelmesi.

56. **Doksan yedinci destanda** (297b/05 - 302b/18): Hüsrev'in Benduy'u Öldürmesi. Ve Gostehem'in Kaçması. Ve Gostehem'in Gorduya'yı Alması. Ve Hüsrev'in Gorduya'ya Mektup Gönderip Gorduya'nın Gostehem'i Öldürmesi. Ve Hüsrev'in Gorduya'yı Alması. Ve Gorduya'nın Hüsrev'in Huzurunda Hüner Göstermesi. Ve Hüsrev'in Rey Şehrini Viran Etmesi. Hüsrev'in, Adaleti Yayması. Ve Şiruye'nin Doğması.

57. **Doksan sekizinci destanda** (302b/18 - 311b/14): Hüsrev ile Şirin'in Destanı. Ve Hüsrev'in Takdis Adlı Tahtının ve Sarayının Beyanı. Ve Hüsrev'in Belh Şehrine Gidip Barbed Adlı Sazendenin Sesini İşitmesi. Ve Hüsrev'in Büyüklüğünün Beyanı. Ve Hüsrev'in Ömrü Sonuna Ulaşıp Bağ İçinde Ferruh'un Eline Düşmesi.

58. **Doksan dokuzuncu destanda** (311b/15 - 317a/17): Şiruye'nin Yedi Ay Padişahlık Etmesi. Ve Şiruye'nin Horrad Borzin ile Azer Goşesb'i Hüsrev'e Göndermesi. Ve Barbed'in Hüsrev'e Matem Tutup Ağlaması. Ve Hüsrev'in Ölmesi.

59. **Yüzüncü destanda** (317a/18 - 320b/14): Şiruye'nin Şirin ile Konuşması. Ve Şirin'in Kendisini Hüsrev'in Mezarında Öldürmesi. Ve Hüsrev'in Şirin'den Doğan Oğlunun Padişahlığı. Ve Onu Goraz Öldürüp Kendisinin Padişah Olması. Turanduht ve Azermiduht'un Padişahlığı. Ve Hürmüz'ün Oğlu Ferruhzad'ın Padişahlığının Beyanı.

60. **Yüz birinci destanda** (320b/15 - 333a/12): Şehriyar'ın Oğlu Yezdigerd'in Padişahlığı. Ve Hz. Ömer'in, Vakkas Oğlu Sad'ı Komutan Tayin Edip İran'a Göndermesi. Ve Yezdigerd'in Rüstem'i Komutan Tayin Edip Göndermesi. Ve Vakkas Oğlu Sad'ın Rüstem ile Savaşıp Rüstem'i Öldürüp İran Ordusunu Kaçırması. Ve Yezdigerd'in Ferruhzad'ı Sayısız Asker ile Göndermesi. Ve Vakkas Oğlu Sad'ın Hz. Ömer'den Yardım İstemesi. Hz. Ömer'in Amr Madikerib Pehlivan'ı On Bin Süvari ile Göndermesi. Ve Yezdigerd'in Horasan'a Kaçıp Gitmesi. Mahuy-ı Suri'nin Yezdigerd'e

Vefasızlık Edip Yezdigerd'i Öldürüp Kendisinin Padişahlığa Oturması. Ve Bijen Pehlivan'ın Bu Durumdan Haberdar Olup Mahuy-ı Suri ile Savaşıp Mahuy-ı Suri'yi Oğulları ile Öldürmesi. Ve *Şâh-nâme* Kitabının Tamamlanması.

1.3.4. Eserin Özeti

Yukarıda başlıkları verilen altmış destanın özeti şu şekildedir:

1. **Kırk İkinci Destan:** Luhrasb'ın Padişah Olması. Luhrasb Padişah'ın Oğlu Guştasb'ın, Babasına Kızıp Hindistan'a Gitmesi. Guştasb'ın, Kardeşi Zerir ile Birlikte Geri Dönmesi. Guştasb'ın, Babasına Tekrar Kızıp Rum Ülkesine Gitmesi. Bir Dihkanın Guştasb'ı Evine Götürüp Ağırlaması. Guştasb'ın, Kayserin Kızı Ketayun'u Alması.
2. **Kırk Üçüncü Destan:** Mirin ile Kayserin Hikâyesi./Mirin'in Kayserin İkinci Kızını İstemesi. Guştasb'ın Gergedan Adlı Canavarı Öldürmesi. Ehren ile Kayserin Hikâyesi./Ehren'in Kayserin Üçüncü Kızını İstemesi. Guştasb'ın Ejderhayı Öldürmesi. Guştasb'ın Kaysere Hünerlerini Göstermesi.
3. **Kırk Dördüncü Destan:** Kayser ile Hazar Padişahı İlyas'ın Hikâyesi./Kayserin İlyas'a Elçi Gönderip Haraç İstemesi. Guştasb'ın İlyas ile Savaşması ve İlyas'ı Yaralayıp Kaysere Vermesi. Kayserin, Luhrasb'dan Haraç Almak İçin Adam Göndermesi. Luhrasb'ın, Oğlu Zerir'i Kaysere Elçiliğe Göndermesi. Kayserin, Guştasb'ın Kim Olduğunu Anlaması. Guştasb'ın Zerir'le Birlikte İran'a Dönmesi. Luhrasb'ın Tahtı Guştasb'a Bırakması.
4. **Kırk Beşinci Destan:** Luhrasb'ın Belh'e Gitmesi. Guştasb'ın Tahta Çıkması. Saltanatı Yüz Yirmi Yıldı. Zerdüşt'ün Ortaya Çıkışı ve Guştasb'ın Onun Dinini Kabul Etmesi. Guştasb'ın Ercasp'a Haraç Vermeyi Reddetmesi. Ercasp'ın Guştasb'a Elçilerle Mektup Göndermesi. Ercasp'ın Elçilerinin Guştasb'ın Cevabıyla Geri Dönmeleri. Guştasb'ın Ordusunu Toplaması. Camast'ın, Savaşta Yaşanacak Olanları Guştasb'a Anlatması. Guştasb ile Ercasp'ın Savaşması. Biderefş'in Zerir'i Öldürmesi. İsfendiyar ve Nesteve'nin, Zerir'in İntikamını Almak için Ercasp ile Savaşmaya Gitmesi ve Biderefş'in Öldürülmesi. Ercasp'ın Savaştan Kaçması. Turanlıların İsfendiyar Tarafından Bağışlanmaları. Guştasb'ın İran'a Geri Dönmesi. Guştasb'ın İsfendiyar'ı Bütün Ülkelere Dinini Yaymak İçin Göndermesi.

5. **Kırk Altıncı Destan:** Gurazm'ın İsfendiyar Hakkında Kötü Konuşması. Camast'ın İsfendiyar'ın Yanına Gelmesi. Guştasb'ın İsfendiyar'ı Zincire Vurması. Guştasb'ın Sistan'a Gitmesi. Ercasp'ın Ordu Hazırlayıp Belh'e Gelmesi ve Luhrasb'ı Öldürmesi. Guştasb'ın, Luhrasb'ın Öldürüldüğünü Öğrenmesi ve Belh'e Ordu Çıkarması. Guştasb'ın Ercasp'a Yenik Düşerek Kaçması. Camast'ın İsfendiyar'ı Zincirden Kurtarıp Getirmesi. İsfendiyar'ın Kardeşi Ferşiderd'i Görmesi. İsfendiyar'ın, Guştasb'ın Bulunduğu Dağa Ulaşması. İsfendiyar'ın Ercasp ile Savaşıp Gurgsar'ı Esir Alması. Ercasp'ın Savaş Meydanından Kaçması. Guştasb'ın İsfendiyar'ı Tekrar Ercasp'la Savaşa Göndermesi.
6. **Kırk Yedinci Destan:** İsfendiyar'ın Heft-han Yolu Üzerinden Ruyindiz'e Gitmeye Karar Vermesi. Birinci Menzil: İsfendiyar'ın İki Gergedanı Öldürmesi. İkinci Menzil: İsfendiyar'ın Aslanı Öldürmesi. Üçüncü Menzil: İsfendiyar'ın Ejderhayı Öldürmesi. Dördüncü Menzil: İsfendiyar'ın Büyücü Kadını Öldürmesi. Beşinci Menzil: İsfendiyar'ın Simurg'u Öldürmesi. Altıncı Menzil: İsfendiyar'ın Kardan Geçmesi. Yedinci Menzil: İsfendiyar'ın Tacir Kılığında Ruyindiz'e Gitmesi. İsfendiyar'ın Kız Kardeşlerini Görmesi. İsfendiyar'ın Ercasp'ı Öldürmesi. Ercasp'ın Oğulları Kuhram ve Enderiman'ın Öldürülmesi ve İsfendiyar'ın Ruyindiz'i Fethetmesi. İsfendiyar'ın Guştasb'a Mektup Yazması ve Guştasb'ın Cevabı. İsfendiyar'ın İran'a, Guştasb'ın Yanına Dönmesi.
7. **Kırk Sekizinci Destan:** İsfendiyar'ın Babasından Hükümdarlığı İstemesi. Guştasb'ın İsfendiyar'ı Zabulistan'a, Rüstem'i Almaya Göndermesi. Ketayun'un İsfendiyar'a Öğüt Vermesi. İsfendiyar'ın Zabulistan'a Ordu Çıkarması. İsfendiyar'ın Behmen'i Rüstem'in Yanına Göndermesi. Behmen'in Zal'ın Yanına Gitmesi. Behmen'in Rüstem'e, Babası İsfendiyar'ın Sözlerini İletmesi. Rüstem'in Cevabıyla Behmen'in Geri Dönmesi. İsfendiyar'ın Zabulistan'a Gidip Rüstem'le Görüşmesi ve Rüstem'den Savaşmayı Dilemesi. Peşuten'in İsfendiyar'a Öğüt Vermesi. İsfendiyar'ın Rüstem'i Misafirliğe Çağırmaması. İsfendiyar'ın Rüstem'i Misafirliğe Çağırmamasından Dolayı Özür Dilemesi. İsfendiyar'ın Rüstem'in Soyunu Yermesi. Rüstem'in Kendi Soyunu Övmesi. İsfendiyar'ın Kendi Soyunu Övmesi. Rüstem'in Kendi Kahramanlıklarıyla Övünmesi. Rüstem ile İsfendiyar'ın Birbirlerinin Güçlerini

Sınamaları ve Şarap İçmeleri. Rüstem'in İsfendiyar'a Savaşmamak Konusunda Öğüt Vermesi. İsfendiyar'ın Bu Öğütleri Dinlememesi. Rüstem'in Kendi Sarayına Geri Dönmesi. Zal'ın Rüstem'e Öğüt Vermesi. Rüstem'in Ordu Hazırlaması.

8. **Kırk Dokuzuncu Destan:** Rüstem ile İsfendiyar'ın Savaşması. İsfendiyar'ın İki Oğlu Nuşader ve Mihrnuş'un Zevare ve Feramerz Tarafından Öldürülmesi. Rüstem ve Rahş'ın Yaralanması. Simurg'un Rüstem ve Rahş'ı Tedavi Etmesi. Simurg'un İsfendiyar'ı Öldürmenin Yolunu Rüstem'e Öğretmesi. Rüstem'in İsfendiyar ile Yeniden Savaşması. Rüstem'in İsfendiyar'ın Gözüne Ok Atması. İsfendiyar'ın, Oğlu Behmen'i Rüstem'e Emanet Etmesi. İsfendiyar'ın Ölmesi. Peşuten'in, İsfendiyar'ın Tabutunu Guştasb'ın Huzuruna Getirmesi. Rüstem'in Guştasb'a Özür Mektubu Yazması. Guştasb'ın Rüstem'e Cevap Vermesi. Rüstem'in Behmen'i İran'a Geri Göndermesi.
9. **Ellinci Destan:** Rüstem'in Üvey Kardeşi Şegad'ın Hikâyesi. Rüstem'in Şegad İçin Kâbil'e Gitmesi. Kâbil Padişahının Av Yerinde Kuyu Kazması ve Rüstem, Zevare ve Rahş'ın O Kuyuya Düşmeleri. Rüstem'in Şegad'ı Öldürmesi. Rüstem, Zevare ve Rahş'ın Ölmesi. Feramerz'in Rüstem'in İntikamını Almak İçin Kâbil'e Ordu Çıkarması ve Kâbil Hükümdarını Öldürüp Şehri Harap Etmesi. Rudabe'nin Rüstem İçin Matem Tutması.
10. **Elli Birinci Destan:** Guştasb'ın Hükümdarlığı Behmen'e Bırakarak Ölmesi. Behmen'in Padişah Olması. Behmen'in, Babası İsfendiyar'ın İntikamını Almak İçin Zabulistan'a Gitmesi. Behmen'in Zal'ı Zincire Vurması. Behmen'in Feramerz ile Savaşıp Feramerz'i Öldürmesi. Behmen'in Zal'ı Serbest Bırakıp İran'a Dönmesi. Behmen'in, Kendi Kızı Humay ile Evlenip Onu Veliaht Tayin Ederek Ölmesi.
11. **Elli İkinci Destan**: Humay'ın Padişahlık Tahtına Oturması. Humay'ın, Behmen'den Olan Oğlu Darab'ı Suya Bırakması. Çamaşırcının Darab'ı Besleyip Büyütmesi. Darab'ın, Çamaşırcının Karısına Soyunu Sorması. Darab'ın, Reşnevad'ın Huzuruna Varması. Reşnevad'ın Darab'ın Başına Gelenleri Öğrenmesi. Darab'ın Rum Ordusu ile Savaşıp Rum Ordusunu Kaçırması. Humay'ın, Darab'ın Kendi Oğlu Olduğunu Anlaması. Darab'ın Tahta Oturması. Saltanatı On İki Yıldı. Darab'ın Darabgird Şehrini Kurması. Darab'ın Araplarla

Savaşması ve Onları Yenilgiye Uğratması. Darab'ın Filakus ile Savaşması ve Onun Kızıyla Evlenmesi. Darab'ın, Kızı Geri Göndermesi ve İskender'in Dünyaya Gelmesi. Darab'ın Ölmesi. Darab'ın Oğlu Dara'nın Padişah Olması. Filakus'un Ölmesi ve Yerine İskender'in Rum Ülkesinde Tahta Çıkması. İskender'in, Elçi Kılığında İran'a, Dara'nın Huzuruna Gitmesi. Dara'nın İskender ile Savaşması ve Ona Yenilmesi. Dara'nın İskender ile İkinci Kez Savaşması. Dara'nın İskender ile Üçüncü Kez Savaşması ve Kirman'a Kaçması. Dara'nın İskender'e Mektup Yazması ve Barış İstemesi. Dara'nın Hint Hükümdarından Yardım İstemesi. Dara'nın İskender ile Dördüncü Kez Savaşması. Dara'nın İki Veziri Tarafından Hançerlenmesi. Dara'nın İskender'e Öğüt Verip Ölmesi.

12. **Elli Üçüncü Destan:** İskender'in İran Büyüklerine Mektup Yazması. İskender'in İran'da Padişahlık Tahtına Oturması. İskender'in, Ruşenk'in Annesi Dilaray'a ve Ruşenk'e Mektup Yazması. Dilaray'ın İskender'in Mektubuna Cevabı. İskender'in Ruşenk ile Evlenmesi. Hint Hükümdarı Keyd'in On Gecede On Ayrı Rüya Görmesi. Mihran Hakim'in Bu Rüyaları Tabir Etmesi.
13. **Elli Dördüncü Destan:** İskender'in Hindistan'a Ordu Çıkarıp Keyd'e Mektup Yazması. Keyd'in, İskender'in Mektubuna Cevabı ve Dört İlginç Şeyi Göndereceği Müjdesini Vermesi. İskender'in Dört İlginç Şeyi Görmeleri İçin On Bir Adamını Göndermesi. On Bir Adamın Dört İlginç Şeyi Keyd'den Alıp İskender'e Getirmeleri. İskender'in Keyd'in Kızı ile Evlenmesi. İskender'in Hindistanlı Filozofu Sınaması. İskender'in Hindistanlı Doktoru Sınaması. İskender'in Kadehi Sınaması.
14. **Elli Beşinci Destan:** İskender'in Hindistanlı Hükümdar Fur'a Mektup Yazıp Ondan Sert Bir Cevap Alması. İskender'in Fur ile Savaşmak Üzere Ordu Hazırlaması. İskender'in Hindistanlılarla Savaşı ve Fur'u Öldürmesi. İskender'in Kâbe'yi Ziyaret Etmesi. İskender'in Mısır'a Gidip Bir Yıl Kalması.
15. **Elli Altıncı Destan:** İskender'in Endülüs Kraliçesi Kaydafe'ye Mektup Göndermesi. Kaydafe'nin Mektuba Cevap Vermesi. Kaydafe'nin Oğlu Kayzruş'un, İskender'in Bir Pehlivanı Tarafından Esir Alınması. İskender'in Elçi Kılığında Kaydafe'nin Huzuruna Gitmesi. Kaydafe'nin İskender'i

Tanıması. Kaydafe'nin İskender'e Öğüt Vermesi. İskender ile Kaydafe'nin Oğlu Tinuş'un Hikâyesi. İskender'in Kaydafe ile Anlaşarak Geri Dönmesi.

16. **Elli Yedinci Destan:** İskender'in Brahmanlar Ülkesine Gitmesi. İskender'in Brahmanlara Soru Sorup Brahmanların İskender'e Cevap Vermesi. İskender'in Kamışlık İçindeki Tuhaflıkları Görmesi.
17. **Elli Sekizinci Destan:** İskender'in Habeş'e Gitmesi ve Zenciler ile Savaşması. İskender'in Pehlivanlarının Gergedanı Öldürmesi. İskender'in Yumuşak Ayaklılar Ülkesine Gidip Onları Öldürmesi. İskender'in Padişahsızların Ülkesine Gitmesi ve Ejderhayı Öldürmesi. İskender'in İlginç Bir Dağa Rastlaması. İskender'in Herum Şehrinde İlginçlikler Görmesi.
18. **Elli Dokuzuncu Destan:** İskender Padişah'ın Ab-ı Hayat'ı Aramaya Gitmesi. İskender'in Yolda Kuşlarla Konuşması. İskender'in İsrafil'i Görmesi. İskender'in Yecüc Mecüc Seddi'ni İnşa Etmesi. İskender'in Sarı Yakuttan Yapılmış Evde Bir Ölüyü Görmesi. İskender'in Konuşan Ağacı Görmesi.
19. **Altmışıncı Destan:** İskender'in Çin Fağfurunun Yanına Gitmesi. İskender'in Sind'e Gidip Orada Savaşması. İskender'in Kâbil Yolunda İlginçlikler Görmesi. İskender'in Aristoteles'e Mektup Yazması ve Aristoteles'ten Cevap Alması. İskender'in Babil'e Gidip Hasta Olması. İskender'in Annesine Mektup Yazması. İskender'in Babil'de Ölmesi. Bilginlerin, Annesinin ve Karısı Ruşenk'in İskender İçin Ağlaması.
20. **Altmış Birinci Destan:** Babek'in Sasan'la İlgili Rüya Görmesi. Erdeşir-i Babek'in Dünyaya Gelmesi. Erdeşir'in Erdevan'ın Sarayına Gitmesi. Erdevan'ın Cariyesi Gülnar ile Erdeşir'in Birbirlerine Âşık Olması ve Babek'in Ölmesi. Erdeşir'in Gülnar ile Birlikte Fars Ülkesine Kaçması. Erdevan'ın, Oğlu Behmen'e Erdeşir'i Yakalaması İçin Mektup Yazması. Erdeşir'in Ordu Hazırlaması. Erdeşir'in Behmen ile Savaşması ve Onu Yenmesi. Erdeşir'in Erdevan ile Savaşması ve Erdevan'ın Öldürülmesi. Erdeşir'in Eşkıyalarla Savaşması ve Onları Yenmesi.
21. **Altmış İkinci Destan:** Kuharan Şehrinde Heftvad Adlı Kişinin Kızının, Elmanın İçinde Bir Kurt Bulması. Bu Kurdun Bahtı ile Heftvad'ın O Şehre Padişah Olması. Erdeşir'in Heftvad ile Savaşması ve Yenilmesi. Mihrek-i Nuşzad'ın, Erdeşir'in Evini Yağmalaması. Erdeşir'in Kurdu Öldürmesi.

Erdeşir'in Heftvad'ı Öldürmesi. Erdeşir-i Babek'in Hükümdarlık Tahtına Oturması. Saltanatı Kırk Yıl İki Aydı.

22. **Altmış Üçüncü Destan:** Erdevan'ın Kızının Erdeşir'i Zehirlemek Üzere İken Yakalanması. Erdeşir'in Vezirinin, Kızın Padişahtan Hamile Olduğunu Öğrenip Kızı Öldürmeyip Saklaması. Erdeşir'in Oğlu Şapur'un Bu Kızdan Dünyaya Gelmesi. Erdeşir'in, Oğlu Şapur'u Tanıması. Erdeşir'in Hindistanlı Keyd'e Talihini Sorması.

23. **Altmış Dördüncü Destan:** Şapur'un, Mihrek'in Kızıyla Gizlice Evlenmesi. Şapur'un Oğlu Urmuzd'un Mihrek'in Kızından Dünyaya Gelmesi. Onu Yedi Yıl Kadar Erdeşir Padişah'tan Gizleyip Gözetmesi. Erdeşir'in Ava Çıkıp, Urmuzd'un Çocuklar ile Çevgân Oynamakta Olduğunu Görüp Urmuzd'u Tanıması. Erdeşir'in Asker Himaye Etmesi. Erdeşir'in Halkına, Pehlivanlarına, Komutanına ve İran Ulularına Öğüt Vermesi. Erdeşir'in Büyüklüğünün ve Adaletinin Beyanı. Hurrad'ın Erdeşir'i Övmesi.

24. **Altmış Beşinci Destan:** Erdeşir'in Hükümdarlığı Şapur'a Bırakması. Erdeşir'in Şapur'a Öğüt Verip Ölmesi. Şapur'un Tahta Oturması. Saltanatı Otuz Yıl İki Aydı. Şapur'un İran Ulularına Öğüt Vermesi. Şapur'un Rumlarla Savaşıp Onları Yenmesi. Şapur'un Şehirler ve Köprüler İnşa Ettirmesi. Şapur'un, Oğlu Urmuzd'a Öğüt Verip Hükümdarlığı Bıraktıktan Sonra Ölmesi. Urmuzd'un Tahta Oturması. Saltanatı Bir Yıl Dört/İki Aydı. Urmuzd'un İran Uluları ile Oğlu Behram'a Öğütleri ve Ölümü. Behram'ın Tahta Oturması. Saltanatı Üç Yıl Üç Ay Dokuz Gündü. Urmuzd Oğlu Behram'ın, Tahtını Oğlu Behram'a Bırakıp Ölmesi. Behram Oğlu Behram'ın Tahta Oturması. Saltanatı Yirmi Yıldı. Behram-ı Behramiyan'ın Tahta Oturması. Saltanatı Dört Aydı. Behram'ın Oğlu Nersi'nin Tahta Oturması. Saltanatı Üç Yıldı. Nersi'nin Oğlu Urmuzd'un Tahta Oturması. Saltanatı Dokuz Yıl Beş Aydı. Urmuzd'un Oğlu Şapur'un Dünyaya Gelmesi.

25. **Altmış Altıncı Destan:** Şapur'un Ervend Rud'a Köprü Yaptırması. Şapur'un Sekiz Yaşında Tahta Oturması. Arap Tayir'in, Nersi Padişah'ın Kızını Kaçırması. Şapur'un Tayir ile Savaşmaya Gitmesi. Tayir'in Kızı Malike'nin Şapur'a Âşık Olması. Malike'nin Yardımı ile Tayir'in Öldürülmesi. Şapur'un Tacir Kılığında Rum Ülkesi'ne Gidip Yakalanması. Kayserin Şapur'u Eşek

Derisine Koyup Zincire Vurması. Kayserin Cariyesinin Şapur'u Kurtarması. Şapur'un Rum Ülkesinden Kaçarak İran'a Dönmesi.

26. **Altmış Yedinci Destan:** Şapur'un Ordusunu Toparlaması. Şapur'un Gece Baskını Düzenleyerek Kayseri Yakalaması. Şapur'un Padişahlara Mektup Yazması. Şapur'un, Kayserin Kardeşi Yanus ile Savaşıp Onu Yenmesi. Rumluların Bazanuş'u Tahta Çıkarmaları ve Bazanuş'un Şapur'a Mektup Yazması. Bazanuş'un Şapur'un Huzuruna Gidip Onunla Anlaşması. Şapur'un Nusaybin'e Asker Göndermesi. Şapur'un Şehirler İnşa Ettirmesi.

27. **Altmış Sekizinci Destan:** Mani Adlı Nakkaşın Gelip Peygamberlik İddiasında Bulunması. Şapur'un, Kardeşi Erdeşir-i Nikukâr'a Öğüt Vermesi. Erdeşir-i Nikukâr'ın Tahta Çıkması. Saltanatı On Yıldı. Şapur Oğlu Şapur'un Tahta Çıkması. Saltanatı Beş Yıl Dört Aydı. Şapur'un Oğlu Behram'ın Tahta Çıkması. Saltanatı On Dört Yıldı.

28. **Altmış Dokuzuncu Destan:** Behram'ın Kardeşi Yezdigerd-i Bizihger'in Tahta Çıkması. Yezdigerd'in Oğlu Behram'ın Dünyaya Gelmesi. Yezdigerd'in Behram'ı, Münzir ve Numan'a Teslim Etmesi. Behram'ın Çeng Çalan Cariye ile Av Macerası. Behram'ın Avlakta Yeteneklerini Sergilemesi.

29. **Yetmişinci Destan:** Münzir'in Behram'ı Numan ile Birlikte Babası Yezdigerd'in Yanına Göndermesi. Yezdigerd'in Behram'ı Zincire Vurması ve Behram'ın Münzir'in Yanına Gelmesi. Yezdigerd'in Tus'a Gelmesi ve Bir Su Atı Tarafından Öldürülmesi. İran Ulularının Hüsrev'i Tahta Çıkarmaları. Behram'ın, Babasının Ölümünü Öğrenmesi. İranlıların Münzir'e Mektup Yazmaları ve Ondan Cevap Almaları. Behram-ı Gur'un Cahrum'a Gelmesi ve Tahta Yaraşırlığı Konusunda İranlılarla Konuşması. Behram'ın İranlılar ile Hükümdarlık Konusunda Anlaşması. Behram-ı Gur'un İki Aslanın Arasından Tacı Alması.

30. **Yetmiş Birinci Destan:** Behram-ı Gur'un Tahta Çıkması. Saltanatı Altmış Üç Yıldı. Behram'ın İran Ulularına Öğütler Vermesi. Behram'ın Münzir ve Numan'la Vedalaşması. Behram'ın Cömertliği ve Adaleti. Behram ile Sucu Lünbek'in Hikâyesi. Behram ile Yahudi Beraham'ın Hikâyesi. Behram'ın, Beraham'ın Mallarını Lünbek'e Vermesi. Behram ile Mihr Bidad'ın Hikâyesi.

31. **Yetmiş İkinci Destan:** Behram ile Keyruy'un Hikâyesi ve Behram'ın Şarabı Yasaklaması. Ayakkabıcının Oğlunun Sarhoş Olup Aslana Binmesi ve Behram'ın Şarabı Serbest Bırakması. Behram'ın Emri ile Yıkılan ve Sonra Bayındır Olan Köyün Hikâyesi.

32. **Yetmiş Üçüncü Destan:** Behram ile Değirmencinin Dört Kızının Hikâyesi. Cemşid'in Hazinesinin Bulunup Açılması. Behram ile Tuğrul Kuşunun Hikâyesi. Behram'ın, Borzin'in Üç Kızını Alması.

33. **Yetmiş Dördüncü Destan:** Behram'ın Av Konusunda Hünerlerini Göstermesi. Behram'ın, Mahyar'ın Kızı Arzu'yu Alması.

34. **Yetmiş Beşinci Destan:** Behram'ın Ava Çıkıp Ferşiderd'i ve Dikenci Adamı Görmesi. Behram-ı Hur'un Behram-ı Gur'a Mektup Göndermesi. Behram'ın, Ferşiderd'in Mallarını, Dikenci Adama Vermesi. Behram'ın Avlağa Gitmesi ve Orada Aslanları Öldürmesi. Behram'ın Yaban Eşeği Avında Yeteneklerini Göstermesi. Behram ile Tacir ve Çırağının Hikâyesi. Behram'ın Ejderhayı Öldürmesi. Behram ile Köylü Kadının Hikâyesi.

35. **Yetmiş Altıncı Destan:** Çin Hakanının İran'a Ordu Çıkarması. İranlıların Çin Hakanına Mektup Yazmaları ve Ondan Cevap Almaları. Behram'ın Çin Hakanına Saldırıp Hakanı Yakalaması. Behram'ın Türkistan'ı Alması. Behram'ın, Kardeşi Nersi'ye ve İranlılara Mektup Yazması ve Nersi'nin Mektubu Cevaplaması. Behram'ın İran'a Geri Dönmesi. Behram'ın İran Ulularına ve Padişahlara Öğüt Mektubu Yazması. Behram'ın Nersi'yi Horasan'a Göndermesi. Kayserin Elçisinin Mubedlere Sorular Sorup Cevaplar Alması. Behram'ın Adalet Konusunda Öğütler Vermesi.

36. **Yetmiş Yedinci Destan:** Behram'ın Hint Hükümdarı Şengül'e Mektup Yazması. Behram'ın, Yazdığı Mektubu Alarak Elçi Kılığında Hindistan'a Gitmesi. Behram'ın Mektubuna Şengül'ün Cevap Vermesi. Behram'ın, Şengül'ün Sarayında Güreşmesi ve Türlü Yeteneklerini Göstermesi. Şengül'ün Behram'dan Şüphelenmesi ve Onu İran'a Gitmekten Alıkoyması. Behram'ın Gergedan ile Savaşıp Gergedanı Öldürmesi. Behram'ın Ejderha ile Savaşıp Ejderhayı Öldürmesi. Behram'ın Sarı Aslan ile Savaşıp Sarı Aslanı Öldürmesi. Şengül'ün, Öz Kızı Sipinud'u Behram'a Vermesi. Behram'ın Kız ile İran'a Kaçması. Çin Fağfurunun Behram'a Mektup Yazması ve Behram'ın Cevabı.

Behram'ın Sipinud'la Hindistan'dan Kaçması. Şengül'ün, Behram'ın Ardından Gidip Behram'ın Kim Olduğunu Öğrenmesi.

37. **Yetmiş Sekizinci Destan:** Behram'ın Hindistan'dan İran'a Dönmesi ve İranlıların Behram'ı Karşılamaları. Şengül'ün Yedi Padişah ile Behram'ın Huzuruna Gelmesi. Şengül'ün İran'dan Hindistan'a Dönmesi. Behram'ın, Ülkesinin Yedi Yıllık Haracını Halka Bağışlaması. Behram'ın Lurları Huzuruna Çağırması. Behram'ın Ölmesi.

38. **Yetmiş Dokuzuncu Destan:** Behram-ı Gur'un Oğlu Yezdigerd'in Hükümdarlığı: Saltanatı On Sekiz Yıldı. Yezdigerd'in Küçük Oğlu Hürmüz'ün Hükümdarlığı. Yezdigerd'in Büyük Oğlu Firuz'un Hükümdarlığı. Firuz'un Turanlılarla Savaşması. Firuz'un Kuyuya Düşüp Ölmesi. Firuz'un Oğlu Belaş'ın Hükümdarlığı.

39. **Sekseninci Destan:** Sofaray'ın Hoşnevaz'a Mektup Yazması ve Hoşnevaz'ın Cevabı. Sofaray'ın, Firuz'un İntikamı İçin Hoşnevaz ile Savaşması. Sofaray'ın Firuz Oğlu Kubad'ı Zincirden Kurtarıp İran'a Getirmesi. Kubad'ın, Sofaray Tarafından Padişahlık Tahtına Oturtulması. Saltanatı Kırk Yıldı. Kubad'ın Sofaray'ı Öldürtmesi. İranlıların Kubad'ı Padişahlıktan İndirip Zincire Vurup, Yerine Küçük Kardeşi Camast'ı Tahta Çıkarmaları. Kubad'ın Hital'e Kaçması ve Geri Dönmesi. Kubad'ın Oğlu Kisra Nuşirevan'ın Dünyaya Gelmesi ve Kubad'ın Tahta Çıkması.

40. **Seksen Birinci Destan:** Mazdek'in Ortaya Çıkışı ve Kubad'ın Onun Dinini Kabul Etmesi. Kisra'nın Mazdek'i ve Ona İnanları Öldürmesi. Kubad'ın Kisra'yı Veliaht Ataması ve Ölmesi. Kisra'nın Tahta Çıkması ve Ulların Ona Nuşirevan Adını Vermesi. Nuşirevan'ın İran Ulularına Öğüt Vermesi. Nuşirevan'ın Haraç Konusunda Düzenlemeler Yapması. Nuşirevan'ın Padişahlara Mektup Göndermesi.

41. **Seksen İkinci Destan:** Nuşirevan ile Babek'in Hikâyesi. Nuşirevan'ın Adaletinin Beyanı. Nuşirevan'ın Cihanı Dolaşması. Nuşirevan'ın, Analanlılar, Beluçiler ve Gilanlıları Cezalandırması. Arap Hükümdarı Münzir'in, Kayserin Baskısından Dolayı Yardım İstemesi. Nuşirevan'ın Kaysere Mektup Göndermesi ve Cevabını Alması. Nuşirevan'ın Kayser ile Savaşmak İçin Ordu Çıkarması. Nuşirevan'ın Rum Ülkesinde Kaleler Alması. Nuşirevan'ın Kalinus

ve Antakya'yı Alması. Nuşirevan'ın Antakya'ya Benzer Bir Şehir Kurması ve Oraya Rum Esirleri Yerleştirmesi. Kayserin Elçilerinin, Rum'un Haracını Nuşirevan'a Getirmesi ve Barış İstemesi.

42. **Seksen Üçüncü Destan:** Nuşirevan'ın Hristiyan Karısından, Oğlu Nuşzad'ın Doğması. Nuşzad'ın Büyüyüp İsa Peygamber'in Dinine Girmesi. Nuşirevan'ın Yolda Hastalanması ve Nuşzad'ın Kargaşa Çıkarması. Nuşirevan'ın Nuşzad'ı Tutuklamaları İçin Pehlivanlara Mektup Göndermesi. Borzin Pehlivan'ın Nuşzad ile Savaşması ve Firuz'un Nuşzad'a Öğütler Vermesi. Nuşzad'ın Ölmesi. Nuşirevan'ın Rüya Görmesi ve Bozorcmihr'in Saraya Gelmesi. Bozorcmihr'in Nuşirevan'ın Rüyasını Yorumlaması.

43. **Seksen Dördüncü Destan:** Nuşirevan'ın Bozorcmihr ve Mubedler ile İlk Eğlence Meclisi ve Bozorcmihr'in Öğütler Vermesi. Nuşirevan'ın İkinci Eğlence Meclisi. Nuşirevan'ın Üçüncü Eğlence Meclisi. Nuşirevan'ın Dördüncü Eğlence Meclisi. Nuşirevan'ın Beşinci Eğlence Meclisi. Nuşirevan'ın Altıncı Eğlence Meclisi. Nuşirevan'ın Yedinci Eğlence Meclisi.

44. **Seksen Beşinci Destan:** Nuşirevan'ın Veziri Mehbud'un Hikâyesi. Zevran Adlı Vezirin Mehbud'u ve İki Oğlunu Öldürtmesi. Zevran ile Yahudi'nin Büyülerinin Ortaya Çıkması ve İkisinin de Öldürülmesi.

45. **Seksen Altıncı Destan:** Nuşirevan'ın Kurduğu Suristan Şehrinin Beyanı. Çin Hakanının Hitallılar ile Savaşıp Onları Kaçırması. Nuşirevan'ın Hitallıların Yaptıklarından Haberdar Olması ve Onlarla Savaşmak Üzere Ordu Sevk Etmesi. Nuşirevan'ın Çin Hakanıyla Savaşmak İçin Ordu Çıkarması. Çin Hakanının Nuşirevan'a Mektup Yazması. Nuşirevan'ın Çin Hakanınına Mektup Yazması. Çin Hakanının, Kızını Nuşirevan'a Verme İsteği Konulu Mektubu. Nuşirevan'ın Mihran Üstad'ı Hakan'ın Kızını Görmeye Göndermesi. Çin Hakanının, Kızını Mihran Üstad ile Birlikte Nuşirevan'a Mektup Yazarak Göndermesi. Nuşirevan'ın Şehirleri Dolaşması. Nuşirevan'ın İran'a Dönmesi. Nuşirevan'ın Töreleriyle Dünyanın Esenliğe Kavuşması.

46. **Seksen Yedinci Destan:** Bozorcmihr'in Nuşirevan'a Öğütler Vermesi. Hint Padişahının Nuşirevan'a Satranç Göndermesi. Bozorcmihr'in Nerd Oyununu Kurması ve Nuşirevan'ın Onu Hindistan'a Göndermesi. Hint Bilgelerinin Nerd Oyununun Gizemini Anlayamamaları. Bozorcmihr'in İran'a Dönmesi.

47. **Seksen Sekizinci Destan:** Gav ve Talhand'ın Hikâyesi./Asıl Satrancın Ortaya Çıkması. Gav ve Talhand'ın Taht Konusunda, Anneleri ile Konuşmaları. Gav ile Talhand'ın Savaşması. Gav'ın Talhand'a Öğüt Vermesi. Gav ile Talhand'ın Yeniden Savaşması ve Talhand'ın Fil üzerinde Ölmesi. Talhand'ın Annesinin Oğlunun Ölümünü Öğrenmesi ve Oğlu İçin Yas Tutması. Talhand'ın Annesi İçin Satranç Oyununun Kurulması.

48. **Seksen Dokuzuncu Destan:** Borzuy Hakim'in Kelile ve Dimne'yi Hindistan'dan Getirmesi. Nuşirevan'ın Bozorcmihr'i Zincire Vurması. Kayserin Kilitli Bir Kutu Göndermesi ve Bozorcmihr'in Onun Gizemini Çözerek Kurtulması. Nuşirevan'ın Fermanları.

49. **Doksanıncı Destan:** Nuşirevan'ın, Oğlu Hürmüz'e Öğüt Vermesi. Mubedin Sorularına Nuşirevan'ın Cevap Vermesi. Kayserin Ölümü Üzerine Nuşirevan'ın, Kayserin Oğluna Mektup Göndermesi ve Cevabını Alması. Nuşirevan'ın Rum'a Ordu Çıkarması ve Tacirlerden Borç İstemesi. Önce Elçilerinin, Sonra da Kayserin, Nuşirevan'ın Huzuruna Özür Dilemek İçin Gelmeleri.

50. **Doksan Birinci Destan:** Nuşirevan'ın, Oğulları Arasından Hürmüz'ü Seçip Veliaht Ataması. Mubedlerin Hürmüz'e Soru Sorup Hürmüz'ün Cevap Vermesi. Nuşirevan-ı Adil'in Hürmüz'e Mektup Yazıp Ölmesi.

51. **Doksan İkinci Destan:** Hürmüz'ün Padişahlık Tahtına Oturması. Saltanatı On İki Yıldı. Hürmüz'ün, Babasının Sözlerini Tutmayarak İzed Goşest'i Öldürtmesi. Hürmüz'ün Zerdhüşt Mubed'i Zehirleyerek Öldürmesi. Hürmüz'ün Simar Borzin ile Behram-ı Azermiyan'ı Öldürtmesi. Hürmüz'ün Halka Adaletinin Beyanı ve Zalimliği Terk Edip Adalet Yoluna Girmesi. Hürmüz'e Etraftan Asker Gelmesi. Save Şah'ın Hürmüz'e Savaş İlan Etmesi. Mihran Üstad'ın Behram-ı Çubine'yi Hürmüz'e Anlatması. Behram-ı Çubine'nin Hürmüz'ün Huzuruna Gelmesi. Behram-ı Çubine'nin Save Hükümdar ile Savaşmaya Gitmesi. Hürmüz'ün Horrad Borzin'i Save Şah'a Aldatıcı Bir Mesajla Göndermesi. Save Şah'ın Behram-ı Çubine'ye Mesaj Göndermesi. Behram-ı Çubine'nin Save Şah'a Cevap Vermesi. Behram-ı Çubine'nin Rüya Görmesi ve Ordusunu Hazırlaması. Behram-ı Çubine'nin Save Şah ile Savaşması. Behram-ı Çubine'nin Save Şah'ı Öldürmesi. Behram-ı Çubine'nin Büyücüyü Öldürmesi. Behram-ı Çubine'nin Zafer Mektubunu Save Şah'ın

Başıyla Birlikte Hürmüz'e Göndermesi. Save Şah'ın Oğlu Pezmüde'nin, Babasının Ölümünü Öğrenmesi. Hürmüz'ün Behram-ı Çubine'ye Cevap Mektubu Yazması.

52. **Doksan Üçüncü Destan:** Behram-ı Çubine'nin Pezmüde ile Savaşması ve Kaçması. Pezmüde'nin Behram-ı Çubine'den Sığınma Dilemesi. Behram-ı Çubine'nin Pezmüde İçin Hürmüz'den Güvence Dilemesi. Hürmüz'ün Pezmüde'ye Güvence Vermesi. Pezmüde Hakan'ın, Hürmüz'ün Huzuruna Varması. Behram-ı Çubine'nin Pezmüde'ye Kötü Davranması ve Hazineden Mal Alması. Hürmüz'ün Bunları Öğrenip Sinirlenmesi ve Behram-ı Çubine'ye İğ ve Kadın Elbisesi Göndermesi. Behram-ı Çubine'nin Kadın Elbisesini Giymesi. Behram-ı Çubine'nin Bahtını Bir Kadın Suretinde Görmesi. Behram-ı Çubine'nin Padişahlık Tahtına Oturması. Behram'ın, Kumandanlarıyla Hükümdarlığını Tartışması, Kız Kardeşi Gordiyye'nin Ona Öğüt Vermesi. Behram'ın Hüsrev Adına Para Bastırması. Behram'ın, Hürmüz'e Mektup Yazması. Hüsrev'in, Babasının Kendisine Kast Edeceğinden Haberdar Olması ve Azerbaycan'a Kaçması. Hürmüz'ün, Hüsrev'in Gidişini Öğrenmesi ve Gostehem ile Benduy'u Zindana Atması. Hürmüz'ün Ayin Goşesb'i Behram ile Savaşmaya Göndermesi ve Ayin Goşesb'in Öldürülmesi. Gostehem ile Benduy'un Hürmüz'ü Tahttan Alıp Kör Etmeleri.

53. **Doksan Dördüncü Destan:** Hüsrev Perviz'in Tahta Oturması. Saltanatı Otuz Sekiz Yıldı. Hüsrev'in, Babasının Huzuruna Çıkması ve Ondan Özür Dilemesi. Behram'ın, Hürmüz'ün Kör Edildiğini ve Hüsrev'in Tahta Oturduğunu Duyup, Hüsrev ile Savaşmak İçin Ordu Çıkarması. Hüsrev ile Behram-ı Çubine'nin Karşılıklı Konuşmaları. Gordiyye'nin, Kardeşi Behram'a Öğüt Vermesi. Hüsrev'in İran Ulularına Danışması. Behram ile Hüsrev'in Savaşması ve Hüsrev'in Rum Ülkesine Kaçması. Behram-ı Siyaveş'in Benduy'u Zincire Vurup Behram-ı Çubine'nin Huzuruna Götürmesi. Behram-ı Çubine'nin, Hükümdarlığı Konusunda İranlılar ile Konuşması.

54. **Doksan Beşinci Destan:** Behram-ı Çubine'nin Tahta Çıkması. Saltanatı On Bir Yıldı. Benduy'un, Behram'ın Bağlarından Kaçıp Kurtulması. Hüsrev'in Rum Ülkesine Gitmesi. Hüsrev'in Kaysere Mektup Göndermesi. Rahibin Gelecekteki Olayları Hüsrev'e Haber Vermesi. Kayser ile Hüsrev'in Mektuplaşmaları. Kayserin, Hüsrev'in Mubedlerini Sınaması. Horrad Borzin'in Dinler Hakkında

Kaysere Bilgi Vermesi. Kayserin Hüsrev'e Ordu ve Kızını Göndermesi. Hüsrev'in Rum'dan Ordu Çıkarması. Behram-ı Çubine'nin Hüsrev'in Dönüşünü Öğrenmesi ve İran Kumandanlarına Mektup Yazması. Behram-ı Çubine'nin Hüsrev'le Savaşmak İçin Ordu Çıkarması ve Rumları Yenilgiye Uğratması. Hüsrev'in ve Pehlivanlarının Behram-ı Çubine ile Savaşmaları. Hüsrev'in Behram-ı Çubine'yle Üçüncü Savaşı ve Behram'ın Yenilmesi. Behram-ı Çubine'nin Türkistan'a, Hakanın Yanına Kaçması. Hüsrev'in Kaysere Zafer Mektubu Yazması ve Kayserin Ona Cevabı. Niyatuş'un Benduy'a Öfkelenmesi ve Meryem'in Onları Barıştırması. Niyatuş'un İran'dan Dönüp Kayserin Huzuruna Varması.

55. **Doksan Altıncı Destan:** Behram'ın Türkistan'da Mefatuz'u Öldürmesi. Sarı Aslanın Hakan'ın Kızını Öldürmesi ve Behram-ı Çubine'nin Sarı Aslanı Öldürmesi. Hüsrev'in, Behram'ın Yaptıklarından Haberdar Olması ve Behram'ın Yakalanması İçin Hakan'a Mektup Yazması ve Hakan'ın Cevabı. Behram'ın Turan'dan Ordu Çıkarıp İran'a Gelmesi. Hüsrev'in Bu Haberi Alıp Horrad Borzin'i Hakanın Yanına Göndermesi. Horrad Borzin'in, Hakanın Kızını İyileştirmesi. Horrad Borzin'in Hile ile Kolun'u Behram'a Göndermesi. Kolun'un Behram'ı Yaralaması. Behram'ın Kız Kardeşine ve Yanındakilere Vasiyet Edip Ölmesi. Hakan'ın, Behram'ın Ölümünü Öğrenmesi ve Kolun'un Yakınlarını Öldürerek Evlerini Talan Etmesi. Hakan'ın, Behram'ın Kız Kardeşi Gordiyye'ye Mektup Yazması ve Cevabını Alması. Gordiyye'nin Merv'den Kaçıp İran'a Gelmesi. Hakan'ın Tübürg'ü Gordiyye'nin Ardından Göndermesi ve Gordiyye'nin Onu Öldürmesi.

56. **Doksan Yedinci Destan:** Hüsrev'in, Babası Hürmüz'ün Öcünü Almak İçin Benduy'u Öldürmesi. Gostehem'in Hüsrev Perviz'den Kaçması ve Gordiyye'yi Alması. Hüsrev'in Gordiyye'ye Mektup Göndermesi ve Gordiyye'nin Gostehem'i Öldürmesi. Hüsrev'in Gordiyye'yi Alması. Gordiyye'nin Hüsrev'in Huzurunda Yeteneklerini Göstermesi. Hüsrev'in Rey Şehrini Viran Etmesi. Hüsrev'in Adaleti Yayması ve İran Sınırlarına Ordular Göndermesi. Hüsrev'in Oğlu Şiruye'nin, Kayserin Kızı Meryem'den Doğması. Hüsrev'in Kaysere Mektup Yazması. Kayserin Cevap Mektubunda İsa'nın Çarmıhını İstemesi. Kayserin Mektubuna Hüsrev'in Cevabı ve Çarmıhı Kaysere Göndermesi.

57. **Doksan Sekizinci Destan:** Hüsrev ile Şirin'in Hikâyesi. Hüsrev'in Ava Gitmesi ve Şirin'i Saraya Gönderip Alması. Ulların Hüsrev'e Öğüt Vermeleri. Şirin'in Meryem'i Öldürmesi ve Hüsrev'in, Oğlu Şiruye'yi Hapsetmesi. Hüsrev'in Takdis Adlı Tahtının Beyanı. Sanatçı Barbed'in Hikâyesi. Hüsrev'in Eşsiz Bir Saray Yaptırması. Hüsrev'in Büyüklüğünün ve Hazinelerinin Beyanı. Hüsrev'in Adaletsizliğe Yönelmesi ve Yanındakilerin Ondan Yüz Çevirmesi. İran Ordusunun Hüsrev'den Yüz Çevirmesi ve Şiruye'nin Zindandan Çıkarılması. Hüsrev'in, Oğlu Şiruye'nin Emriyle Ferruhzad Tarafından Tutuklanması.

58. **Doksan Dokuzuncu Destan:** Şiruye'nin Tahta Çıkması. Saltanatı Yedi Aydı. Şiruye'nin Horrad Borzin ile Azer Goşesb'i Hüsrev'in Huzuruna Göndermesi. Hüsrev'in Şiruye'ye Cevap Göndermesi. Barbed'in Hüsrev İçin Ağıt Yakması. Ulların Şiruye'den Hüsrev'in Öldürülmesini İstemeleri ve Hüsrev'in Mihr Hürmüzd Tarafından Öldürülmesi.

59. **Yüzüncü Destan:** Şiruye'nin Şirin ile Konuşması. Şirin'in, Hüsrev'in Mezarında Zehir İçerek Kendisini Öldürmesi. Şiruye'nin Zehirlenerek Öldürülmesi. Hüsrev'in Şirin'den Doğan Oğlu Erdeşir'in Tahta Oturması. Saltanatı Bir Yıl Altı Aydı. Hüsrev-i Firuz'un Erdeşir'i Öldürmesi. Goraz'ın Kendisini Padişah İlan Etmesi. Saltanatı Elli Gündü. Goraz'ın Şehran Tarafından Öldürülmesi. Turanduht'un Padişahlığı. Saltanatı Altı Aydı. Turanduht'un Hüsrev-i Firuz'u Öldürtmesi. Azermiduht'un Padişahlığı. Saltanatı Dört Aydı. Hürmüz'ün Oğlu Ferruhzad'ın Padişahlığı.

60. **Yüz Birinci Destan:** Şehriyar'ın Oğlu Yezdigerd'in Padişahlığı. Saltanatı On Altı Yıldı. Hz. Ömer'in, Vakkas Oğlu Sad'ı Komutan Tayin Edip İran'a, Savaşmaya Göndermesi. Yezdigerd'in Rüstem'i Komutan Tayin Edip Savaşmaya Göndermesi. Rüstem'in, Kardeşine Mektup Yazması. Rüstem'in Vakkas Oğlu Sad'a Mektup Yazması. Vakkas Oğlu Sad'ın Rüstem'e Cevabı. Vakkas Oğlu Sad'ın Rüstem ile Savaşıp Rüstem'i Öldürüp İran Ordusunu Kaçırması. Yezdigerd'in Ferruhzad'ı Sayısız Asker ile Göndermesi ve Ferruhzad'ın Arap Ordusunu Kaçırması. Vakkas Oğlu Sad'ın Hz. Ömer'den Yardım İstemesi. Hz. Ömer'in Amr Madikerib Pehlivan'ı On Bin Süvari ile Göndermesi. Yezdigerd'in İranlılarla Konuşması ve Horasan'a Gitmesi. Yezdigerd'in Mahuy-ı Suri'ye Mektup Yazması. Yezdigerd'in Kenareng-i Tusi'ye Mektup Yazması. Yezdigerd'in Tus'a Gitmesi ve Mahuy-ı Suri'nin Onu

Kabul Etmesi. Mahuy-ı Suri'nin Yezdigerd'e Vefasızlık Edip Bijen'i Yezdigerd ile Savaşmaya Kışkırtması ve Hükümdarın Değirmene Kaçması. Değirmenci Hüsrev'in Yezdigerd'i Öldürmesi. Rahiplerin Yezdigerd İçin Ağıt Yakmaları. Mahuy-ı Suri'nin Padişahlığa Oturması. Bijen Pehlivan'ın Bu Durumdan Haberdar Olup Mahuy-ı Suri ile Savaşması. Bijen'in Mahuy-ı Suri'yi ve Üç Oğlunu Öldürmesi. *Şâh-nâme*'nin Tamamlanması.

Metinde hükümdarlık dönemleri anlatılan otuz altı padişahın listesi ve hikâyelerinin anlatıldığı bölümler sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. Luhrasb (**Luhrāsb**): 42.-44. destan
2. Guştasb (**Guştāsb**): 45.-50. destan
3. Behmen (**Bahman I**): 51. destan
4. Humay (**Humāy III**): 52. destan
5. Darab (**Dārāb**)**:** 52. destan
6. Dara (**Dārā**): 52. destan
7. İskender **(İskender**): 53.-60. destan
8. Erdeşir (**Ardaşīr IV**): 61.- 64. destan
9. Şapur (**Şāpūr II**): 65. destan
10. Urmuzd (**Ūrmuzd II**): 65. destan
11. Behram (**Bahrām II**): 65. destan
12. Behram (**Bahrām III**): 65. destan
13. Behram (**Bahrām IV**): 65. destan
14. Nersi (**Narsī II**)**:** 65. destan
15. Urmuzd (**Ūrmuzd III**): 65. destan
16. Şapur (**Şāpūr III**): 66.-67. destan
17. Erdeşir (**Ardaşīr V**): 68. destan
18. Şapur (**Şāpūr IV**): 68. destan
19. Bahram (**Bahrām V**): 68. destan
20. Yezdigerd (**Yezdigerd I**): 69.-70. destan

21. Behram (**Bahrām VI)**: 71.-78. destan

22. Yezdigerd (**Yezdigerd II**): 79. destan

23. Hürmüz (**Hurmuz II**): 79. destan

24. Firuz (**Fīrūz II**): 79. destan

25. Belaş (**Balāş**): 79. destan

26. Kubad (**Ḳubād I**): 80. destan

27. Nuşirevan (**Nūşīravān**): 81.-91. destan

28. Hürmüz (**Hurmuz IV**): 92.-93. destan

29. Hüsrev (**Ḫusrav II**): 94.-98. destan

30. Şiruye (**Şīrūya**): 99. destan

31. Erdeşir (**Ardaşīr VII**): 100. destan

32. Goraz (**Gorāz**): 100. destan

33. Turanduht (**Tūrānduḫt**): 100. destan

34. Azermiduht (**Āzarmīduḫt**): 100. destan

35. Ferruhzad (**Farruḫzād IV**): 100. destan

36. Yezdigerd (**Yezdigerd III**): 101. destan

1.3.5. Eserin Nüshası

Çalışmamıza konu olan *Şâh-nâme* adlı el yazması eser, Fransa Millî Kütüphanesinde (Bibliothèque nationale de France) "SUPPL. TURC. 1010"[55] numarada kayıtlıdır.

Şah-nâme'nin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine nesir tarzında çevirisi olan bu yazma 333 yapraktır. Bir deftere talik hatla müsvedde tarzında yazılmıştır. Yazmanın çapı 44 × 29 santimetredir. Metnin satır sayısı genel olarak 21 olup yer yer 9-21 arasında değişmektedir. Yazmanın elimizdeki kopyası siyah beyazdır.

Metinde çok az olmakla birlikte nazım bölümleri de vardır: nazım: 1b/01-1b/10, 333a/12-333a/19, beyit: 307a/03-307a/04, şiir: 316a/12-316b/08.

[55] Département des Manuscrits > Turc > Supplément Turc > Supplément turc Blochet (Supplément turc 1 à 1419) - Supplément turc 1010.

Eserin adı metinde "*Şāh-nāma* (شاه نامه)" şeklinde geçmektedir: (333a/17) Tārīḫ-ı Şāh-nāma nüviştem.

Allah'a hamd, peygambere ve dört halifeye selam ve övgü bölümlerinden sonra dördüncü Keyani hükümdarı Luhrasb'ın padişahlık tahtına oturması ile kırk ikinci bölümde başlayan metin, son Sasani hükümdarı Yezdigerd'in öldürülmesi ile yüz birinci bölümde sona ermektedir. Bu da *Şah-nâme*'nin ikinci cildine tekabül etmektedir. Kırk bir bölümlük birinci cildin yazıldığına veya varlığına dair herhangi bir bilgi metnimizde olmadığı gibi Fransa Millî Kütüphanesinin (Bibliothèque nationale de France) arşivinde de böyle bir kayıt yoktur. Diğer kütüphanelerde ve kataloglarda yaptığımız araştırmalarda da eserin birinci cildinin çevrisine dair bir bilgiye ulaşamadık.

Tercüme tarihi H 1167/M 1753-1754 olan eserin, mütercimi belli değildir. Eserin tercüme tarihi ile ilgili metindeki kayıt şu şekildedir:

(333a/17) [??...] tārīḫnı eyle bu yaŋlıġ cavāb

Miŋ yüz atmış ötüp yetige boldı ravān

Temmet kaydından anladığımız üzere eserin müstensihi Molla Agılçı ibn-i Molla Musahib Kadı-yı Kara Töpi'dir.

Temmet kaydı:

(333a/19) Tammatu'l-kitāb. Bi-ʿavnı'l-meliki'l-vahhāb. ʿAlā yed-i ʿabdu'ż-żaīf (20) Molla Aġılçı ibn-i Molla Muṣāḥıb Ḳāżī-ı Ḳara Töpi. Min beled-i Ḳamıl. (21) Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. (22) Tamām.

Metin Doğu Türkistan'da, Kumul (Ḳamıl)[56] şehrine bağlı Kara Döve'de (Kara Töpi) istinsah edilmiştir. Kara Döve, Doğu Türkistan'ın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Kara Döve yer adının ilk şekli Kara Tepe'dir. Ses değişiklikleri ile Kara Tepe, Kara Döve olmuştur. Kaynaklarda Ḫara Döbe[57] şeklinde de geçmektedir.[58]

Metnin istinsah tarihi açık bir şekilde yazılı değildir. Temmet kaydında veya metnin içinde bununla ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Ancak temmet kaydından hemen sonraki arka kapak sayfasında büyük bir şekilde "…**üç yüz otuz üçde"** yazmaktadır.

[56] Kumul kelimesi metnimizde, diğer Çağatay Türkçesi metinlerinde de olduğu gibi, Ḳamıl (قامل) şeklinde geçmektedir.
[57] Yer adı için Bk. Kürşat Yıldırım, *Doğu Türkistan'ın Yer Adları Ch'in-ting Hsi-yü T'ung-wen-chih (1763) Metin-Sözlük-Dizin*, Kesit Yayınları, İstanbul 2015, s. 48.
[58] Kürşat Yıldırım, *Doğu Türkistan'ın Tarihî Coğrafyası (MÖ III.-MS X. Yüzyıl),* s. 262-263.

Hicri 1333 yılı, Miladi 1914/1915 yıllarına denk gelmektedir. Bu tarihin istinsah tarihi olabileceğini düşünmekteyiz.

Metnin ön kapak sayfasında karalama tarzında bir besmele, iki kelime-i tevhid, bir beyit ve silik olduğu için okunamayan birkaç satır yazı bulunmaktadır. Arka kapak sayfasında da yine karalama tarzında okunamayan bir satır, istinsah tarihi olduğunu düşündüğümüz "…**üç yüz otuz üçde"** yazısı, dört dizelik bir şiir parçası, iki yarım bir de tam metin Fatiha suresi bulunmaktadır.

Metin, sonradan verilen numaralara göre 332. yaprağın a yüzünde sona ermektedir. Ancak 28 ile 29. yapraklar arasındaki yaprağa numara verilmemiş olup, metnin toplam yaprak sayısı 333'tür. Yani metin aslında 333a numaralı sayfada sona ermektedir.

Bunun dışında yazmanın fotokopisinde iki kere çekilen yapraklar da vardır. Bu yapraklar şunlardır: 60, 72, 77, 131, 142, 161, 230, 234, 242, 252, 255, 256, 262, 269, 277, 279, 290.

Metnimizin pek çok yerinde yapraklar yanlış veya karışık bir şekilde dizilmiştir. Olayların gidişatından ve konu bütünlüğünden hareketle yapraklar tek tek kontrol edilmiş ve metin bilgisayar ortamında yeniden numaralandırılmıştır. Aşağıda parantez içinde gösterilen yaprak numaraları, Fransa Millî Kütüphanesinin (Bibliothèque nationale de France) arşivinde bulunan yazmanın hatalı yaprak numaralarıdır. Diğerleri ise tarafımızdan verilen yeni numaralardır. Bahsettiğimiz düzenlemeler şu şekildedir:

11a = (12a) / 11b = (12b)

12a = (11a) / 12b = (11b)

29a = (numarasız) / 29b = (28b)

30a = (29a) / 30b = (29b)

31a = (30a) / 31b = (30b)

32a = (31a) / 32b = (31b)

33a = (32a) / 33b = (32b)

34a = (33a) / 34b = (33b)

35a = (34a) / 35b = (34b)

36a = (35a) / 36b = (35b)

37a = (36a) / 37b = (36b)

38a = (37a) / 38b = (37b)

39a = (38a) / 39b = (38b)

40a = (39a) / 40b = (39b)

41a = (40a) / 41b = (40b)

42a = (41a) / 42b = (41b)

43a = (42a) / 43b = (42b)

44a = (43a) / 44b = (43b)

45a = (44a) / 45b = (44b)

46a = (45a) / 46b = (45b)

47a = (46a) / 47b = (46b)

48a = (47a) / 48b = (47b)

49a = (48a) / 49b = (48b)

50a = (49a) / 50b = (49b)

51a = (50a) / 51b = (50b)

52a = (51a) / 52b = (51b)

53a = (52a) / 53b = (52b)

54a = (53a) / 54b = (53b)

55a = (54a) / 55b = (54b)

56a = (55a) / 56b = (55b)

57a = (56a) / 57b = (56b)

58a = (57a) / 58b = (57b)

59a = (58a) / 59b = (58b)

60a = (59a) / 60b = (59b)

61a = (60a) / 61b = (60b)

62a = (61a) / 62b = (61b)

63a = (62a) / 63b = (62b)

64a = (63a) / 64b = (63b)

65a = (64a) / 65b = (64b)

66a = (65a) / 66b = (65b)

67a = (66a) / 67b = (66b)

68a = (67a) / 68b = (67b)

69a = (68a) / 69b = (68b)

70a = (69a) / 70b = (69b)

71a = (70a) / 71b = (70b)

72a = (71a) / 72b = (71b)

73a = (72a) / 73b = (72b)

74a = (73a) / 74b = (73b)

75a = (74a) / 75b = (74b)

76a = (75a) / 76b = (75b)

77a = (76a) / 77b = (76b)

78a = (77a) / 78b = (77b)

79a = (78a) / 79b = (78b)

80a = (79a) / 80b = (79b)

81a = (80a) / 81b = (80b)

82a = (81a) / 82b = (81b)

83a = (82a) / 83b = (82b)

84a = (83a) / 84b = (83b)

85a = (84a) / 85b = (84b)

86a = (85a) / 86b = (85b)

87a = (86a) / 87b = (86b)

88a = (87a) / 88b = (87b)

89a = (88a) / 89b = (88b)

90a = (89a) / 90b = (89b)

91a = (250a) / 91b = (250b)

92a = (251a) / 92b = (251b)

93a = (252a) / 93b = (252b)

94a = (253a) / 94b = (253b)

95a = (254a) / 95b = (254b)

96a = (255a) / 96b = (255b)

97a = (256a) / 97b = (256b)

98a = (257a) / 98b = (257b)

99a = (258a) / 99b = (258b)

100a = (259a) / 100b = (259b)

101a = (160a) / 101b = (160b)

102a = (161a) / 102b = (161b)

103a = (162a) / 103b = (162b)

104a = (163a) / 104b = (163b)

105a = (164a) / 105b = (164b)

106a = (165a) / 106b = (165b)

107a = (166a) / 107b = (166b)

108a = (167a) / 108b = (167b)

109a = (168a) / 109b = (168b)

110a = (169a) / 110b = (169b)

111a = (170a) / 111b = (170b)

112a = (171a) / 112b = (171b)

113a = (172a) / 113b = (172b)

114a = (174a) / 114b = (174b)

115a = (173a) / 115b = (173b)

116a = (176a) / 116b = (176b)

117a = (175a) / 117b = (175b)

118a = (177a) / 118b = (177b)

119a = (178a) / 119b = (178b)

120a = (179a) / 120b = (179b)

121a = (180a) / 121b = (180b)

122a = (181a) / 122b = (181b)

123a = (182a) / 123b = (182b)

124a = (183a) / 124b = (183b)

125a = (184a) / 125b = (184b)

126a = (185a) / 126b = (185b)

127a = (186a) / 127b = (186b)

128a = (187a) / 128b = (187b)

129a = (188a) / 129b = (188b)

130a = (189a) / 130b = (189b)

131a = (190a) / 131b = (190b)

132a = (191a) / 132b = (191b)

133a = (192a) / 133b = (192b)

134a = (193a) / 134b = (193b)

135a = (194a) / 135b = (194b)

136a = (195a) / 136b = (195b)

137a = (196a) / 137b = (196b)

138a = (197a) / 138b = (197b)

139a = (198a) / 139b = (198b)

140a = (199a) / 140b = (199b)

141a = (200a) / 141b = (200b)

142a = (201a) / 142b = (201b)

143a = (202a) / 143b = (202b)

144a = (203a) / 144b = (203b)

145a = (204a) / 145b = (204b)

146a = (205a) / 146b = (205b)

147a = (206a) / 147b = (206b)

148a = (207a) / 148b = (207b)

149a = (208a) / 149b = (208b)

150a = (209a) / 150b = (209b)

151a = (210a) / 151b = (210b)

152a = (211a) / 152b = (211b)

153a = (212a) / 153b = (212b)

154a = (213a) / 154b = (213b)

155a = (214a) / 155b = (214b)

156a = (215a) / 156b = (215b)

157a = (216a) / 157b = (216b)

158a = (217a) / 158b = (217b)

159a = (218a) / 159b = (218b)

160a = (219a) / 160b = (219b)

161a = (220a) / 161b = (220b)

162a = (221a) / 162b = (221b)

163a = (222a) / 163b = (222b)

164a = (223a) / 164b = (223b)

165a = (224a) / 165b = (224b)

166a = (225a) / 166b = (225b)

167a = (226a) / 167b = (226b)

168a= (227a) / 168b= (227b)

169a= (228a) / 169b = (228b)

170a = (229a) / 170b = (229b)

171a = (230a) / 171b = (230b)

172a = (231a) / 172b = (231b)

173a = (232a) / 173b = (232b)

174a = (233a) / 174b = (233b)

175a = (234a) / 175b = (234b)

176a = (235a) / 176b = (235b)

177a = (236a) / 177b = (236b)

178a = (237a) / 178b = (237b)

179a = (238a) / 179b = (238b)

180a = (239a) / 180b = (239b)

181a = (240a) / 181b = (240b)

182a = (241a) / 182b = (241b)

183a = (242a) / 183b = (242b)

184a = (243a) / 184b = (243b)

185a = (244a) / 185b = (244b)

186a = (245a) / 186b = (245b)

187a = (246a) / 187b = (246b)

188a= (247a) / 188b = (247b)

189a= (248a) / 189b = (248b)

190a = (249a) / 190b = (249b)

191a = (90a) / 191b = (90b)

192a = (91a) / 192b = (91b)

193a = (92a) / 193b = (92b)

194a = (93a) / 194b = (93b)

195a = (94a) / 195b = (94b)

196a = (95a) / 196b = (95b)

197a = (96a) / 197b = (96b)

198a = (97a) / 198b = (97b)

199a = (98a) / 199b = (98b)

200a = (99a) / 200b = (99b)

201a = (100a) / 201b = (100b)

202a = (101a) / 202b = (101b)

203a = (102a) / 203b = (102b)

204a = (103a) / 204b = (103b)

205a = (104a) / 205b = (104b)

206a = (105a) / 206b = (105b)

207a = (106a) / 207b = (106b)

208a = (107a) / 208b = (107b)

209a = (108a) / 209b = (108b

210a = (109a) / 210b = (109b)

211a = (110a) / 211b = (110b)

212a = (111a) / 212b = (111b)

213a = (117a) / 213b = (117b)

214a = (113a) / 214b = (113b)

215a = (114a) / 215b = (114b)

216a = (115a) / 216b = (115b)

217a = (116a) / 217b = (116b)

218a = (112a) / 218b = (112b)

219a = (118a) / 219b = (118b)

220a = (119a) / 220b = (119b)

221a = (120a) / 221b = (120b)

222a = (121a) / 222b = (121b)

223a = (122a) / 223b = (122b)

224a = (123a) / 224b = (123b)

225a = (124a) / 225b = (124b)

226a = (125a) / 226b = (125b)

227a = (126a) / 227b = (126b)

228a = (127a) / 228b = (127b)

229a = (128a) / 229b = (128b)

230a = (129a) / 230b = (129b)

231a = (130a) / 231b = (130b)

232a = (131a) / 232b = (131b)

233a = (132a) / 233b = (132b)

234a = (133a) / 234b = (133b)

235a = (134a) / 235b = (134b)

236a = (135a) / 236b = (135b)

237a = (136a) / 237b = (136b)

238a = (137a) / 238b = (137b)

239a = (138a) / 239b = (138b)

240a = (139a) / 240b = (139b)

241a = (140a) / 241b = (140b)

242a = (141a) / 242b = (141b)

243a = (142a) / 243b = (142b)

244a = (143a) / 244b = (143b)

245a = (144a) / 245b = (144b)

246a = (145a) / 246b = (145b)

247a = (146a) / 247b = (146b)

248a = (147a) / 248b = (147b)

249a = (148a) / 249b = (148b)

250a = (149a) / 250b = (149b)

251a = (150a) / 251b = (150b)

252a = (151a) / 252b = (151b)

253a = (152a) / 253b = (152b)

254a = (153a) / 254b = (153b)

255a = (154a) / 255b = (154b)

256a = (155a) / 256b = (155b)

257a = (156a) / 257b = (156b)

258a = (157a) / 258b = (157b)

259a = (158a) / 259b = (158b)

260a = (159a) / 260b = (159b)

261a = (260a) / 261b = (260b)

262a = (261a) / 262b = (261b)

263a = (262a) / 263b = (262b)

264a = (263a) / 264b = (263b)

265a = (264a) / 265b = (264b)

266a = (265a) / 266b = (265b)

267a = (266a) / 267b = (266b)

268a = (267a) / 268b = (267b)

269a = (268a) / 269b = (268b)

270a = (269a) / 270b = (269b)

271a = (270a) / 271b = (270b)

272a = (271a) / 272b = (271b)

273a = (272a) / 273b = (272b)

274a = (273a) / 274b = (273b)

275a = (274a) / 275b = (274b)

276a = (275a) / 276b = (275b)

277a = (276a) / 277b = (276b)

278a = (277a) / 278b = (277b)

279a = (278a) / 279b = (278b)

280a = (279a) / 280b = (279b)

281a = (280a) / 281b = (280b)

282a = (281a) / 282b = (281b)

283a = (282a) / 283b = (282b)

284a = (283a) / 284b = (283b)

285a = (284a) / 285b = (284b)

286a = (285a) / 286b = (285b)

287a = (286a) / 287b = (286b)

288a = (287a) / 288b = (287b)

289a = (288a) / 289b = (288b)

290a = (289a) / 290b = (289b)

291a = (290a) / 291b = (290b)

292a = (291a) / 292b = (291b)

293a = (292a) / 293b = (292b)

294a = (293a) / 294b = (293b)

295a = (294a) / 295b = (294b)

296a = (295a) / 296b = (295b)

297a = (296a) / 297b = (296b)

298a = (297a) / 298b = (297b)

299a = (298a) / 299b = (298b)

300a = (299a) / 300b = (299b)

301a = (300a) / 301b = (300b)

302a = (301a) / 302b = (301b)

303a = (302a) / 303b = (302b)

304a = (303a) / 304b = (303b)

305a = (304a) / 305b = (304b)

306a = (305a) / 306b = (305b)

307a = (306a) / 307b = (306b)

308a = (307a) / 308b = (307b)

309a = (308a) / 309b = (308b)

310a = (309a) / 310b = (309b)

311a = (310a) / 311b = (310b)

312a = (311a) / 312b= (311b)

313a = (312a) / 313b = (312b)

314a = (313a) /314b = (313b)

315a = (314a) / 315b = (314b)

316a = (315a) / 316b = (315b)

317a = (316a) / 317b = (316b)

318a = (317a) / 318b = (317b)

319a = (318a) / 319b = (318b)

320a = (319a) / 320b = (319b)

321a = (320a) / 321b = (320b)

322a = (321a) / 322b = (321b)

323a = (322a) / 323b = (322b)

324a = (323a) / 324b = (323b)

325a = (324a) / 325b = (324b)

326a = (325a) / 326b = (325b)

327a = (326a) / 327b = (326b)

328a = (327a) / 328b = (327b)

329a = (328a) / 329b = (328b)

330a = (329a) / 330b= (329b)

331a= (330a) / 331b = (330b)

332a = (331a) / 332b = (331b)

333a = (332a)

2. DİL İNCELEMESİ

2.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Şâh-nâme adı ile incelememize konu olan eserde, genellikle Doğu Türkçesinin yazım özellikleri korunmakla birlikte yer yer Batı Türkçesinin yazım özelliklerine de rastlanmaktadır. Talik hat ile müsvedde tarzında kaleme alınmış olan eserde, bazı istisnalar dışında, hareke kullanılmamıştır. Metnimizde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yazımlarına genellikle uyulmuştur. Ancak yer yer kısa hecelerde ünlülerin yazıldığı ve kelimenin aslında olmadığı hâlde med kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde ünsüzlerin yazımında -te yerine tı (ılṭıfāt), tı yerine te (ḳatar), sin yerine sad (ṣandān) gibi- asıl yazımdan farklılıklar da göze çarpmaktadır. Benzer şekilde Türkçe kelimelerde de kalıplaşmış yazımlar bulunmakta, kelimelerin ikili yazımlarına rastlansa da bazı kelimelerin tek yazımlı biçimleri metin boyunca gözlenmektedir. Buna ilaveten ilk hecede ünlülerin yazımında düz dar ünlülerin ve kapalı e (é)'nin gösterilmesi de Klasik Çağatay Türkçesindeki kadar standart değildir.

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

2.1.1.1. a ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metnimizde a ünlüsü ilk hecede ilk ses olması durumunda genellikle medli elif (آ), bazen de elif (ا) ile yazılmaktadır: aylıġa آیلیغه (2b/13), altun آلتون (181b/02), atını اتینی (72a/14), aydı ایدی (233b/03). İlk hecenin iç seslerinde genellikle elif (ا) ile gösterilen a ünlüsünün bazen hiç gösterilmediği de olur: ḳayda قایدا (79b/08), taşḳarı تاشقاری (93b/05), yaraşıḳlıḳ یراشیق لیق (248a/05), bağır بغیر (293a/12).

Orta hecede: a ünlüsü orta hecede genellikle elif (ا) ile gösterilmekle birlikte bazen de hiç gösterilmemektedir: ḳuçaḳladı قوجاقلادی (3b/02), aġaça آغاچه (40b/04), çılafçı جیلافجی (100b/02), tasḳara تاسقرا (34b/07).

Son hecede: Son hecede a ünlüsü genellikle elif (ا) ve bazen de he (ه) ile yazılmakta, bazen de hiç yazılmamakta, hareke (med) ile gösterilmektedir: babasını بابا سی نی (2b/02), yotasıda یوتاسیدا (221b/16), aġaça آغاچه (40b/04), balanı باله نی (122a/15), ḳulan قُلّن (207b/04).

2.1.1.2. e ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metnimizde ilk hecede ilk ses olması durumunda e için herhangi bir ünlü kullanılmamakla birlikte, ilk hecede iç ses olması durumunda nadiren elif (ا) kullanılabilmektedir: egiz اكيز (14b/12), ellig اللّيك (35a/12), kel كل (147a/11), sekiz سكيز (301a/14), keklikler كاكليك لار (306b/18).

Orta hecede: e ünlüsü orta hecede elif (ا) ile yazılır. Nadiren hiç yazılmadığı da olur: tünekün توناكون (38a/11), igeçisi ايكاجى سى (272b/21), iybergil ايبارگيل (301a/13), tikelendi تيكالاندى (312b/15), bekevüllerige بكول لاريكا (250a/21).

Son hecede: Son hecede e ünlüsü genellikle he (ه) ve bazen de elif (ا) ile gösterilmektedir: bile بيله (6b/06), döpe دوبه (273b/14), ige ايكا (78a/15), südrep سودراب (294a/13).

2.1.1.3. é ünlüsünün yazımı

Metnimizde sadece ilk hecelerde bulunan é (kapalı e) ünlüsü, ilk seslerde daima elif (ا) ve ye (ى) ile, iç seslerde ise ye (ى) ile gösterilmektedir: érdi ايردى (2b/09), élçi ايلجى (12a/17), néçük نيجوك (4a/17), tégdi تيكدى (18b/12). Müstensih bazı yerlerde é ünlüsünü özellikle göstermek istemiş ve ye (ى) ile üstünü (ـَ) birlikte kullanmıştır: érkek ايَركاَكْ (15a/06), égri ايَكْرى (179a/16), ér اَيرْ (189b/21), éltür اَيلْتُور (221a/03), dér دَيرْ (316a/12). Bazen üstünle de yetinmeyip ye (ى)'nin altına kesre (ـِ) koymuştur: ét! اَيِت (314b/13).

2.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazımı

İlk hecede: Metnimizde ı, i ünlüleri ilk hecede ilk ses olmaları durumunda genellikle elif (ا) ve ye (ى) ile, bazen de sadece elif (ا) ile yazılmaktadır: ikevlen ايكولن (31a/10), iyberdi ايبارډى (18b/02). İlk hecenin iç seslerinde de genellikle ye (ى) ile gösterilen ı, i ünlülerinin hiç gösterilmediği de olur: çıḳardı جيقاردى (10a/18), sığınaylı سيغينايلى (156a/03), ḳızıl قزيل (5b/01), bir بر (24b/02), titredi تترادى (55b/05).

Orta hecede: Orta hece durumundaki ı, i ünlüleri genellikle ye (ى) ile gösterilmekle beraber bazen de bu ünlüleri göstermek için herhangi bir harf kullanılmamaktadır: césikçi جى جيسيك (36a/13), éşitildi ايشيتيلدى (72a/12), yafınçı يافينجى (103b/02), arığlığ اريغ ليغ (114b/17), yigirme يكرمه (36a/19).

Son hecede: Son hece durumunda olan ı, i ünlüleri genellikle ye (ى) ile gösterilmekle beraber bazen de bu ünlüleri göstermek için herhangi bir harf

kullanılmamaktadır: yolçı یولجی (44a/12), ellig اللّيك (35a/12), uyatlıḳ اویات لیق (86a/20), éşik ایشيك (113b/06), yetmiş یتمش (96a/07), baġırnıŋ باغر نينك (225b/20), yıḳıldı ییقلدی (294b/06).

2.1.1.5. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı

İlk hecede: o, ö, u, ü ünlüleri ilk hecede ilk ses olmaları durumunda genellikle elif (ا) ve vav (و) ile gösterilmekte, çok nadiren de vav (و) kullanılmamakta, yani bu ünlüler sadece elif (ا) ile yazılmaktadır: uluġ اولوغ (2a/15), öltürdi اولتوردی (12a/02), ölke اولكه (162a/02), oḫşa اخشا (237a/03). o, ö, u, ü ünlüleri ilk hecede iç ses olmaları durumunda ise genellikle vav (و) ile gösterilmekte, bazen de hiç gösterilmemektedir. Gösterilmedikleri durumlarda bazen ötre (ُ) tercih edilmektedir: munça مونجه (3b/12), yosunda یوسوندا (6a/16), tübin توبن (18b/13), tört تورت (23b/20), köfük كفوك (11b/08), ḳul قل (23a/02), tofraḳ تفراق (37a/16), kümüş كموش (228b/07), köydürgil كُیدورکیل (61a/09), tolun ay-dék تُلون آیدیك (264a/06).

Orta hecede: Orta hece durumundaki u ve ü ünlüleri genellikle vav (و) ile gösterilmekte, bazen de hiç gösterilmemektedir: ḳarburġasıdın قاربورغاسیدین (21b/12), keŋrüligi كنكرولیکی (34b/05), yultuzluḳ یولتوزلوق (108b/13), çevürtke جورتكه (34b/06), ḳaravulçı قارولجی (206a/08).

Son hecede: Son hece durumundaki o, ö, u, ü ünlüleri genellikle vav (و) ile gösterilmekte, bazen de hiç gösterilmemektedir. Gösterilmedikleri durumlarda bazen ötre (ُ) tercih edilmektedir: küyö کویو (7a/02), ḳaraŋġu قرانكغو (18b/10), bilezük بیلازوك (59b/06), alışturdı الیشتوردی (103b/18), cılosı جیلوسی (323b/02), köfügini كفكینی (30a/17), ḳaravuldın قارولدین (38b/11), üstünidin اوستُنیدین (27a/13).

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

2.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı

Metnimizde ç ünsüzü gerek Türkçe gerekse Farsça kelimelerde genellikle cim (ج) ile, nadiren de çe (چ) ile yazılmaktadır: ġulaç غولاج (14b/13), ḳaçan قاجان (18a/20), çapduḳ جابدوق (148b/04), çāra جاره (11a/14), hīç هیج (18a/20), çengelde چنكل دا (33b/20).

2.1.2.2. p ünsüzünün yazımı

Metnimizde p ünsüzü ilk ses olması durumunda (پ), iç ve son ses olması durumunda ise be (ب) ile yazılmaktadır: palçıḳ پا لجیق (14b/13), patman پاتمان (160b/10),

teprendi تبراندى (33a/06), tapḳan تابقان (74a/16), köprük كوبروك (133a/11), köp كوب (148b/10).

-p zarf-fiil eki düzenli olarak be (ب) ile yazılmaktadır: ḳılıp قيليب (1b/03), bolup بولوب (10a/01), yürüp يوروب (35a/20), köterip كوتاريب (49b/03).

2.1.2.3. g ünsüzünün yazımı

Metnimizde g ünsüzü kef (ك) ile yazılmaktadır: tirigçilik تيريك جيليك (9b/21), güldürgen-dek كولدوركاندك (34a/14), ellig الليك (305b/02).

2.1.2.4. ŋ ünsüzünün yazımı

Metnimizde ŋ ünsüzü genellikle nun kef (نك), nadiren de sadece kef (ك) ile gösterilmektedir: köŋül كونكل (1b/02), miŋ مينك (3a/02), oġlınıŋ اوغلى نينك (42a/13), maŋa منكا (4a/03), fermānıŋnı فرمانيكنى (15a/07), bolġanıŋdur بولغانيك دور (47a/11), bilgeniŋ بيلكانيك (123a/09).

2.1.2.5. t ünsüzünün yazımı

Metnimizde, kalın sıradan Türkçe kelimelerdeki t ünsüzü, tı (ط) ile yazılan bazı istisna kelimeler dışında, te (ت) ile gösterilmektedir: ot اوت (4b/14), tola تولا (7a/03), taŋla تانكلا (9a/20), ottuz اوتتوز (98b/08), satıp ساتيب (157b/04), otra اوترا (219b/16), ḳoṭaslarnıŋ قوطاس لارنينك (179b/08).

Düzenli bir şekilde tı (ط) ile yazılan şu kelimeler istisna teşkil etmektedir: aṭ آط (7b/06), aṭlıḳ آط ليق (9b/05), aṭlandı آطلاندى (44a/01), ṭarıḳ طاريق (293a/03), ṭoġrıl طغرل (166a/13).

2.1.2.6. s ünsüzünün yazımı

Metnimizde, kalın sıradan Türkçe kelimelerdeki s ünsüzü daima sin (س) ile gösterilmektedir: yolbars يولبارس (6b/15), saḳçı ساقجى (24b/14), ısıġ اسيغ (34b/06), sındurġan سيندورغان (96b/13), sol سول (230b/13), yosun يوسون (245b/03).

2.1.3. Bazı Yazım Hususiyetleri

a. Bazı Arapça ve Farsça kelimelerin kısa hecelerinde vokal kullanılmıştır: hergiz هركيز (10a/09), ḥākim حاكيم (15a/03), ve-līkin وليكين (65a/08), dastārnı داستارنى (159a/12), zınhār زينهار (213b/02). Bu hususiyet, Yeni Uygur Türkçesinin belirgin imla özelliklerinden biridir.

b. Arapça ve Farsça kelimelerin sonunda a, e sesine karşılık gelen he (ه) harfi, kelimeler ek alınca düşebilmektedir: kīnem كينم (43b/07), bendeŋ ‘senin benden, kulun’ بندنك (66b/05), nāmamnı نامم نى (85b/18), ḥaram-ḫāneŋde حرم خاننك ده (215b/14), naṣīḥat-nāmemge نصيحت نامم كا (244a/19), naṣīḥat-nāmamnı نصيحت نامم نى (244a/20), ṭālıʿ-nāmaŋġa طالع نامنك غه (313b/18). Aynı durum Türkçe kelimeler için nadiren geçerlidir: ölkeŋdin اولكنك دين (14a/10).

c. Bazı Farsça terkiplerde, gerekmediği hâlde ye (ى) kullanılmıştır: ḫāḳān-ı Çīnnı خاقانى جين نى (47b/10), Şāh-ı Hındī شاهى هندى (232a/08), aṭrāf-ı ʿālamda اطرافى عالم ده (300b/04).

d. Kelime sonlarında a, e sesine karşılık gelen he (ه) harfinin üzerine bazen hemze (ٔ) ve tenvin (ً) eklenmiştir. Hemze, he harfinin üzerinde, tenvin de hemzenin altındadır: néme نيمهٔ (104a/16), kéçe كيجهٔ (178a/14, 178a/20), nāmadur نامهٔ دور (180a/21).

e. ‘Aman’ kelimesi düzenli bir şekilde medli elif ile yazılmıştır: amān آمان (22a/12, 210a/01).

2.2. SES BİLGİSİ

2.2.1. Ünlüler

Eski Türkçede sekiz ünlü yanında dokuzuncu ünlü olarak kapalı e (é)’nin olup olmadığı hususu tartışmalı bir konudur. Klasik Çağatay Türkçesinde ilk hece e’si tamamen kapalı e (é)’ye dönüşmüştür. Ancak e ünlüsü ilk hece dışındaki hecelerde yine karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği ile Çağatay Türkçesinde de dokuz ünlü vardır diyebiliriz: a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü.

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

2.2.1.1.1. İlk hecede e > é değişikliği

Klasik Çağatay Türkçesinde ilk hece e’si tamamen kapalı e (é)’ye dönüşmüştür. Ancak Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi metinlerinde bu genelleşme düzenli bir şekilde devam etmemiştir. İncelediğimiz metinde de ilk hecede kapalı e (é) daha az, e ise daha fazladır. Bunun yanı sıra bazı kelimelerde ilk hece e’sinin hem e ile hem de kapalı e (é) ile yazıldığı görülmektedir:

e > é değişikliğine örnek teşkil eden kelimelerden bazıları şunlardır: er > ér (37b/19), eger > éger "eyer" (150a/15), keç- > kéç-: kéçip كيجيب (218a/21), kes- > kés-: késti̇ler كيستيلار (109b/10).

Metnimizde hem e hem de kapalı e (é) ile yazılan kelimelerin sayısı fazladır: eşit- ~ éşit-: eşitip اشيتيب (6a/05), éşitip ايشيتيب (9a/04); eşik ~ éşik: eşigidin اشيكيدين (42a/02), éşik ايشيك (113b/06); erkek ~ érkek: erkek اركاك (32a/14), érkek ايركاك (32b/11); dek ~ dék: dek دك (261b/04), dék ديك (261a/17).

2.2.1.1.2. İlk hecede e > ö değişikliği

Çağatay Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biri de ikinci hecedeki u, ü yuvarlak ünlülerinin etkisi ile ilk hecedeki düz ünlülerin gerileyici benzeşmeyle yuvarlaklaşmasıdır. Metnimizde e > ö değişikliği sıkça görülmektedir. Bu değişiklik Yeni Uygur Türkçesinin de belirgin özelliklerinden biridir: temür > tömür gibi. Bazen de v dudak ünsüzünün etkisi ile ilk hecedeki düz geniş ünlü yuvarlaklaşabilmektedir. Bu ses olayı da Çağatay Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biridir: ev > öv (CC) > öy gibi.

eçkü > öçkü > öçki (Metnimizde öçki örneği bulunmaktadır) "keçi" (98b/03), eksük > öksük "eksik" (246a/09), etük > ötük "çizme; ayakkabı" (262b/01), teşük > töşük "delik; çukur, oyuk" (83b/11), béşik > böşük "beşik": böşügini (135a/18), semri- > semür- > sömür- "semirmek": sömürgen (175b/17), Moğ. serigün > sörün[59] "serin" (35a/02); év > öy "ev" (6a/11).

e > ö değişikliği, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisi ile ikinci hecede de görülebilir: küreş- > küröş- "güreşmek": kürösgeyler (184b/05).

2.2.1.1.3. a > o değişikliği

cılav > cılo "yular, dizgin": cılosı (323b/02).

2.2.1.1.4. e > i değişikliği

béligeçe > béligiçe "beline kadar" (32b/12), étegigeçe > étegiçe "eteğine kadar" (62a/03), töşügeçe > töşügiçe "deliği kadar" (148a/10, 225b/08).

2.2.1.1.5. e > ü değişikliği

içegü > içügü "bağırsak": içügüleri (100b/04)

[59] Kelime Yeni Uygur Türkçesinde *sürün* şeklinde geçmektedir. Ancak biz kelimeyi *sörün* şeklinde okumayı tercih ettik.

2.2.1.1.6. a > ı değişikliği

çarla- > çırla- “çağırmak”: çırladı (2b/16), çarlat- > çırlat- “çağırtmak”: çırlatıp (40a/18), ḳaşı- > ḳışıla- “kaşımak”: ḳışılaġıl (176a/12).

2.2.1.1.7. ı > a değişikliği

ḳarçıġa > ḳarçaġa “atmaca” (161b/15).

2.2.1.1.8. i > ü değişikliği

tilkü > tülki “tilki” (67b/14), biti- > bitü- “yazmak”: bitür érdi (127a/07), bitit- > bitüt- “yazdırmak”: bitütür érdi (127a/14), yitür- > itür- > ütür- “kaybetmek”: ütürgen bolsaŋ (4b/05), kigür- > kügür- “girdirmek”: kügürmey (293b/05).

2.2.1.1.9. o > u değişikliği

Arap harfli metinlerde o ile u’yu birbirinden ayıracak herhangi bir ölçütümüz olmadığı için bünyesinde bu harfleri barındıran kelimeleri dar yahut geniş ünlülü okumak tercih meselesidir. Bu nedenle *Şâh-nâme*’de geçen ilgili kelimeler için yaptığımız tercihlerde, kelimelerin özellikle Yeni Uygur Türkçesindeki söylenişleri dikkate alınmıştır.

Metnimizde o > u değişikliğine örnek teşkil eden kelimelerden bazıları şunlardır: ol > ul “o” (1b/02), uşol > uşul “bu, işte bu” (139b/02), Far. ẖoş > ẖūş “hoş” (60b/04).

2.2.1.1.10. u > a ve ü > e değişikliği

Eski Türkçede ikinci hecedeki u, ü ünleri Çağatay Türkçesinde düz geniş ünlülere yani a, e’ye dönüşebilmektedir: tolu > tola, töpü > töpe, kötür- > köter- , ötgür- > ötker- gibi.

Metnimizde bu değişikliğe örnek teşkil eden kelimeler şunlardır: uşol > uşal “bu, işte bu” (283a/07), monçuḳ > monçaḳ “boncuk” (87a/19), ḳotuz > ḳotas “yak, Tibet öküzü” (96a/14), ḳorḳuz- > ḳorḳaz- “korkutmak”: ḳorḳazmaḳlıḳdur (208a/21), körün- > kören- “görünmek”: körenedür (72a/18), körgüz- > körgez- “göstermek”: körgezdiŋ (58a/02), ötgür- > ötker- “geçirmek”: ötkergey (8b/06), tolġuz- > tolġaz- “doldurmak”: tolġazdılar (77b/02), tutuş- > tutaş- “tutuşmak, alev almak”: tutaşġan (19b/02), tuġul- > tuġal- “doğmak”: tuġalġandur biz (56b/18).

2.2.1.1.11. u > ı değişikliği

Kuzey Türkçesi şivelerinde ilk hecedeki yuvarlak ünlülerden sonra gelen u, ü ünlüleri ı, i'ye dönüşebilmektedir. Metnimizde bu ses özelliği ile ilgili bir örnek bulunmaktadır: orun > orın "yer" orınlarıda (315b/12).

2.2.1.1.12. a > é değişikliği

Yeni Uygur Türkçesinde ikinci hecede bulunan i ünlüsünden dolayı gerileyici benzeşmeyle ilk hecedeki a ünlüsü, hem Türkçe hem de ödünç kelimelerde kapalı e (é)'ye çevrilmektedir: akl > ékil "akıl", balık > bélik "balık" gibi.[60] Metnimizde bu ses değişikliğinin bir örneği vardır: amīn > émīn "emin, güvende" (105b/14).

2.2.1.2.Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu, *kalınlık-incelik uyumu* ve *düzlük-yuvarlaklık uyumu* olmak üzere ikiye ayrılır.

2.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-incelik uyumu kuralına göre ilk hecesi kalın ünlülü olan bir kelimenin sonraki heceleri de kalın ünlülü, ilk hecesi ince ünlülü olan bir kelimenin sonraki heceleri de ince ünlülü olmalıdır. Türkçenin en temel kurallarından olan ve başlangıçtan günümüze kadar Türk dilinin her döneminde hâkimiyetini koruyan kalınlık-incelik uyumu, Klasik Çağatay Türkçesinde de Türkçe kelimelerde esas itibarıyla muhafaza edilmiştir. Ancak Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinde, muhtemelen ağızlardaki bazı ses olaylarının ve ödünç kelimelerin etkisi ile, söz konusu uyuma aykırı durumların olduğu da gözlenmektedir.

Metnimizde, aldığı eklerle birlikte kalınlık-incelik uyumunun dışında kalan Türkçe kelimeler şunlardır: élçiġa (12a/16, 86a/17, 124b/15, 226a/03), téveçisiġa (30a/15), bir biriŋlerġa (47a/06), küpelerġa (55b/15), ölümġa (57b/05), döpeġa (57b/19, 258a/11, 323a/19), sütġa (58a/07), igeçilerimġa (61b/18), köçümġa (61b/18), témürçilerġa (62b/13), türküklerġa (63b/01), élçisiġa (64a/20), ölkesiġa (74b/12, 209a/05), bir birimizġa (78a/19), tiziġa (79b/12), ikinçisiġa (80b/12), idişġa (84a/09, 85a/09), tüşlerimġa (84a/16), tüşleriŋġa (84b/08), téveġa (87a/09), köŋliġa (90b/16), köŋülġa (93a/09), ölkeleriŋġa (94a/10), yerġa (96a/12), némeġa (100a/19), ölügġa (100b/11), tilçiġa (105a/05), kümüşġa (115b/15), yigitġa (121a/13), tizġan-dék

[60] Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*, s. 171.

(125a/14), ay yüzlükġa (136a/18), on miŋġa (140a/14), kişilerġa (140b/21), terisiġa (141a/12), ölkemizġa (162a/18), öyġa (164b/12, 300b/15), tüniġa (179a/12, 286b/05), tiziġa (200a/19, 214b/04, 275a/18), yerġaça (206b/07), aylılarıġa (207a/08), tüşġa (215a/15), yanalarge (220a/14), ölkesiġaça (232b/08), temürġa (284a/05, 332b/08), élçilerġa (301b/04), sözleriŋġa (313a/13), tégürmenġa (327b/02, 329b/09, 329b/17), közüŋüzlerġa (327b/12, 327b/13), tégürmençiġa (328a/20), küniġaça (328b/13).

Klasik Çağatay Türkçesinde Arapça ve Farsçadan alınan ödünç kelimeler umumiyetle kalın sıradan ek almaktadır. Ancak incelediğimiz metin, bir Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi metnidir ve dolayısıyla bu temayüle uymayan pek çok kelime vardır. Bazen aynı kelimenin hem kalın sıradan hem de ince sıradan ek alması ise ödünç kelimelerdeki telaffuz farklılıklarına işaret etmektedir.[61]

Metnimizdeki ödünç kelimelerin kalın yahut ince sıradan okunması konusunda biz öncellikle metnimizde bu kelimelerin aldığı eklere, sonra da kelimelerin Özbek Türkçesi ve özellikle de Yeni Uygur Türkçesindeki söylenişlerine dikkat ettik. Örneğin *mazlum* kelimesi metnimizde daha çok ince sıradan ek almaktadır, Yeni Uygur Türkçesinde de bu kelime *mäzlüm* şeklindedir. Yine *taraf* kelimesi metnimizde daima ince sıradan ek almakla birlikte Yeni Uygur ve Özbek Türkçelerinde de *terep* şeklindedir. Bu nedenle söz konusu kelimeler metnimizde *meẓlüm* ve *ṭeref* şeklinde, ince sıradan okunmuştur.

Metnimizde, aldığı eklerle birlikte kalınlık-incelik uyumunun dışında kalan Arapça ve Farsça kelimeler şunlardır: leşkeriŋġa (13a/02, 45b/07, 94a/07), cengiŋġa (16b/09), yārānlarıge (43a/01), Şeb-rengġa (43b/19, 54a/20), kemlıḳ (50a/07), cengimġa (51a/07), tekebbürlıġını (53b/13), hemmemizġa (55b/13, 190b/20), cengiġa (57a/18, 141b/17), hemmeleriġa (62a/16, 140b/03, 180a/01, 282b/05), bī-ṭāḳatligidin (62b/11), kūdekġa (65a/12), Segzīlerġa (66a/04), leşkeriġa (68b/03), ġamlik (70a/08, 78a/11, 81a/15, 82a/08), gevherġa (74a/15, 328b/03), faṣaḥātlik (77a/08), İskenderġa (77b/11, 78a/20), hemmeġa (80a/03, 140b/18, 289b/08), muḥāfage (83a/04, 282b/06), Keydġa (86b/17, 124b/12), hemmeleriŋizlerġa (90a/05, 238a/14), peykġa (91b/01, 112b/07), gerdişiġa (95b/09, 124b/14, 280b/03), gencġa (95b/10, 165a/09), zengīlerġa (99b/01), cigeriġa (106a/17), kefenimġa (109a/10), Bābekġa (112b/01), kenīzekġa (113b/15, 147b/08), ḳūdeklerġa (123b/11), gevherlerġa (124a/07), kürsīġa (124a/08, 171a/01, 283b/08), hemmelerimizġa (128b/05), şikestlıḳnı (134a/21), Yezdigerdġa (145b/16,

[61] Ayrıntılı bilgi için Bk. Mesut Şen, "Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı?", s. 1695-1733.

146a/10, 193b/21, 320b/21, 331a/19), ġılāflik (148b/05), hediyelerġa (148b/21), serhengġa (149a/18), ṣūretge (150a/12), āb-keşġa (158a/02, 159b/06), nökerleriġa (169b/20), genclerġa (172b/03), şākirdiġa (175a/15), şākirdiŋġa (175b/13), kūdekleriŋizlerġa (180a/16), ḥākimlerġa (180a/21), Şengülġa (185a/19), kergedenġa (185b/15), ḳaḥṭlik (195a/21, 201a/08), ḳaḥṭlikdin (195b/01), gencleriġa (201a/08), serhengleriġa (206a/12), ʿArabīlarge (207b/07), ḥākimiġa (212b/01), kūdeklerġa (215a/12, 243b/13), mektebġa (217b/20), ṣıfatlik (223b/20), tekebbürġa (229b/21), şaṭrancge (231a/16), ṣulḥge (235a/21), dıraḫtıge (248b/03), nökeriġa (252b/11), Bandūyge (269a/04), çākerġa (311a/09), lāyıḳatlik (319a/05), meyġa (320b/11), ʿArabge (322a/01), perīġa (322b/07), aṣlıge (324b/19), cengġa (326b/16), ṭabībge (329a/13).

2.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre Türkçe bir kelimedeki düz ünlüleri düz ünlüler, yuvarlak ünlüleri ise ya düz geniş ya da dar yuvarlak ünlüler takip etmelidir. Ancak bu uyum yukarıda bahsettiğimiz kalınlık-incelik uyumu kadar yaygın değildir. Hatta tarihî Türk şivelerinde düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktur denebilir.

Metnin yazıldığı dönem için mevcut olmayan bir uyumu kelime köklerinde aramak doğru olmayacağı için çalışmamızda yalnızca eklerdeki uyumsuzluklar üzerinde durulacaktır. Nitekim ekler, kelimelere tabi olmak durumundadırlar. Şu durumda ekleri yalnızca düz şekilleri olan ekler ve yalnızca yuvarlak şekilleri olan ekler olarak iki grupta inceleyeceğiz:

Yalnızca düz şekilleri olan ekler:

1. +*çı/+çi* isimden isim yapma eki: yolçı (44a/12), ḳapuḳçı (170a/06), temürçi (4b/06), ötükçi (161a/18).
2. +*dın/+din* uzaklaşma durumu eki: sudın (35a/17), bulutdın (72b/07), öydin (14a/18), kümüşdin (183b/02).
3. +*ġı/+gi* aitlik eki: avvalġı (32a/13), ḳadīmġı (41b/13), tünüküngidin (170a/02).
4. -*ġıl/-gil* teklik 2. kişi emir eki: ḳofġıl (56a/09), oḳuġıl (166b/04), öltürgil (22b/15), köygil (32b/18).
5. +*ġına* küçültme eki: azġına (5a/06), fatġına (23b/15).

6. *-mış/-miş* öğrenilen geçmiş zaman eki: olturmış (15a/18), tafşurmış (132b/08), körmiş (48a/05), ölmiş (160b/19).
7. *+nçı/+nçi* isimden isim yapma eki: onunçı (84a/13), toḳuzınçı (145b/08), üçünçi (32a/05), törtünçi (84b/04).
8. *+nı/+ni* yükleme durumu eki: uluġluḳnı (43a/17), yulġunnı (58b/17), bürgütni (106a/01), köŋülni (166b/05).
9. *+sı/+si, +ı/+i* teklik 3. kişi iyelik eki: uyḳusı (23b/14), üzeŋüsi (147b/06); fulı (96a/01), köçi (70b/13).

Yalnızca yuvarlak şekilleri olan ekler:

1. *+çük* isimden isim yapma eki: kölçük (98b/15).
2. *-duḳ/-dük, -tuḳ/-tük* çokluk 1. kişi görülen geçmiş zaman eki: ḳalduḳ (119a/20), iyberdük (82b/08), yıġlaştuḳ (37b/01), içtük (158a/16).
3. *-dur/-dür, -tur/-tür* fiilden fiil yapma eki: ḳıldurayın (261a/03), köydürmegil (142a/20), tartturup (231a/17), sözleştürdi (143b/10).
4. *+düz* isimden isim yapma eki: kündüz (36a/13).
5. *-ġu* fiilden isim yapma eki: olturġuŋnı (12a/13).
6. *-ġuçı/-güçi, -ḳuçı* sıfat-fiil eki: saḳlaġuçı (48b/17), bergüçi (8a/08), yaratḳuçı (59b/20).
7. *-ġunça/-günçe, -ḳunça* zarf-fiil eki: ḳılġunça (232b/14), körgezmegünçe (3b/04), açḳunça (199a/15).
8. *-ġur/-gür, -ḳur* fiilden fiil yapma eki: azġurmış (15b/07), yetgürdi (63b/01), yatḳursaŋızlar (157b/12).
9. *-ġuz/-güz, -ḳuz* fiilden fiil yapma eki: olturġuzdum (49b/09), keygüzdi (14a/11), yatḳuzup (333a/03).
10. *-sun/-sün* teklik 3. kişi emir eki: alsun (21a/16), yüklesün (35a/12).
11. *+tuḳ* isimden isim yapma eki: buruntuḳlarnı (325b/05).
12. *+turuḳ* isimden isim yapma eki: burunturuḳ (141b/07).

2.2.1.3. Ünlü Türemesi

2.2.1.3.1. a, e türemesi

Şâh-nâme'de a, e türemesine örnek teşkil eden kelimeler şunlardır: sor- > sora- "sormak": "soraġalı (25a/02), taḳ- > taḳa- "takmak": taḳadı (141b/07), tos- > tosa- "(yol için) kesmek, tutmak, engel olmak": tosap (77a/03), tüz- > tüze- "düzmek, düzenlemek": tüzediler (37b/18); Far. şahr > şahar "şehir" (4b/06).

2.2.1.3.2. ı, i türemesi

Metnimizde ı, i türemesine örnek teşkil eden kelimeler şunlardır: aġrı- > aġırı- "ağrımak": aġırır érdi (250a/07), ḳız- > ḳızı- "kızmak, çok ısınmak": ḳızıdı (161b/16), inçke > inçike "ince" (50a/10), irk- > irki- "toplanmak, bir araya gelmek": irkigeyler (173b/19), kişne- > kişine- "kişnemek": kişinedi (54b/03), yırt- > yırıt- "yırtmak": yırıtsa (22a/01); Ar. fuṭr > fıṭır "ince pide; yufka" (275a/124).

2.2.1.4. Ünlü Düşmesi

Vurgusuz olan orta hece ünlüsünün düşmesi en sık rastlanan ünlü düşmesi çeşididir: aġzı (100a/14), burnı (254a/07), baġrı (49b/05), boynı (125a/13), élgidin (177b/15), ḳoynıġa (241a/11), köŋli (31a/17), ornıda (1b/13), oġlı (1b/11), siŋlim (301a/03), buyruġı (102b/05), evrüldi (61a/19), çevrüldi (26b/08), ayrıldı (278a/09), aytadur (47a/08), körnüş "görünüş, huzura kabul" (137b/04), untul- "unutulmak": untuldı (93a/01).

Başta ünlü düşmesi nadirdir: ıda bér- > ıyber- > yiber- "göndermek" yiberdi-ki (326b/10).

2.2.1.5. Ünlü Birleşmesi

Metnimizde ünlü birleşmesine örnek teşkil eden kelimelerden bazıları şunlardır: şul < şu + ol: şul (6b/15), néçük < né + çe ök: néçük (4a/17), nemerse < néme + érse: nemerse (86a/14), nerse < ne + érse: nerse (104a/07).

2.2.2. Ünsüzler

Çağataycanın ünsüz varlığı, Karahanlıca ve Harezmceden, ḏ (ذ) ve w (ڤ) seslerinin Nevâî öncesi yazarlarda rastlanan arkaik bazı istisnalar dışında tamamıyla y

(ى) ve v (و)'ye dönüşmüş olmasıyla ayrılır.[62] Çağataycanın, ünsüz varlığı bakımından Türkiye Türkçesinden ayrılan yönü ise bünyesinde ŋ (ڭ) damak ünsüzü ile gırtlak ünsüzü olan ḫ (خ) harfini barındırmasıdır.

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

Metnimizde gözlediğimiz ünsüz değişmeleri aşağıdaki gibidir:

2.2.2.1.1. b > m değişikliği

Metnimizde b > m değişikliğine örnek teşkil eden bazı kelimeler şunlardır: ben > men (2a/01), baŋa > maŋa (2a/03), bunça > munça (11a/18), bunda > munda (7a/08), bundın > mundın (24b/04), bin- > min-: mindi (19a/15), biz > miz: mizdin (101a/06), biŋ > miŋ (39b/13), bük > mük "büklüm, kıvrım" (104b/09).

2.2.2.1.2. b > p değişikliği

Bir kelimede tespit edilmiştir: bat- > pat-: patur (160b/11).

2.2.2.1.3. b > v değişikliği

Eski Türkçede kelime ortası ve sonundaki -b-, -b ünsüzleri, Uygurcada -v-, -v, Karahanlıca ve Harezmcede -w-, -w, Çağatay Türkçesinde ise -b-, -v-, -y şeklindedir. Metnimizde iç seste b > v değişikliğine örnek olarak gösterilebilecek kelimeler şunlardır: tebe > tewe > téve (14a/02), tabar > tawar > tavar (39b/14).

2.2.2.1.4. p > f değişikliği

Çağatay Türkçesinin belirleyici ses özelliklerinden biridir. Klasik Çağatay Türkçesi metinlerinde sınırlı sayıda kelimede gördüğümüz p > f değişikliği, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi metinlerinde giderek artmıştır. İncelediğimiz metinde de söz konusu değişiklik yoğun bir şekilde görülmektedir. Değişikliğin söz konusu olduğu kelimeler şunlardır:

İlk seste: paḳlan > faḳlan "kuzu" (119a/01), palçıḳ > falçıḳ "balçık, çamur" (323a/16), patġına > fatġına "çabucak, hemencecik" (23b/15), patman > fatman "batman, ağırlık ölçüsü" (105a/11), pıçaḳ > fıçaḳ "bıçaḳ" (293b/03), pışlaḳ > fışlaḳ "süzme yoğurt" (172b/09), pöçek > föçek "böcek": föçekġa (96a/01), pul > ful "küçük madenî para" (198a/07), purçaḳ > furçaḳ "burçak" (329b/13), put > fut "bacak; ayak": futı (66b/20), pük- > fük- "bükmek, eğmek": fükgüsidür (189a/04), pürgen- > fürgen-

[62] Janos Eckmann, *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar,* haz. Osman Fikri Sertkaya, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 87-88.

“örtünmek”: fürgenip (273a/01), püşür- > füşür- “pişirmek”: füşürüŋler (45b/14), püt- > füt- “bitmek, sona ermek”: fütmes (23b/17), püt- > füt- “ortaya çıkmak”: fütgen turur (150b/14).

İç seste: arpa > arfa “arpa” (328a/07), çapış- > çafış- “koşuşmak, koşuşturmak”: çafışıp (125b/03), çaptur- > çaftur- “koşturmak, atla doludizgin gitmesini sağlamak”: çafturdı-ki (238b/01), çılapçı > çılafçı “leğen” (168b/20), ıpar > ıfar “misk” (33b/07), ıparlıḳ > ıfarlıḳ “miskli” (176b/16), ḳapla- > ḳafla- “kaplamak, örtmek”: ḳaflap (18b/10), ḳalpaḳ > ḳalfaḳ “kalpak” (27a/13), kirpik > kirfik “kirpik”: kirfikleri (166a/02), ḳopar- > ḳofar- “yaptırmak, inşa ettirmek”: ḳofardı (14b/13), ḳoparıl- > ḳofarıl- “yapılmak, inşa edilmek”: ḳofarıldı (19b/01), ḳopart- > ḳofart- “yaptırmak, inşa ettirmek”: ḳofarttı (178b/21), köpük > köfük “köpük” (11b/08), olpaḳ > olfaḳ “bir çeşit savaş gömleği; zırh” (7b/08), opra- > ofra- “yıpranmak, eskimek”: ofrasa (209b/04), sepürgi > sefürgi “süpürge”: sefürgisi (54b/15), sipür- > sifür- “süpürmek”: sifüreyin (159a/07), sepür- > sefür- “süpürmek”: sefürdi (176a/12), tapıl- > tafıl- “bulunmak”: tafılġanıġa (166a/13), tapşur- > tafşur- “emanet etmek, vermek”: tafşurayın (79b/16), tépçekle- > téfçekle- “ayağını yere vurmak, tepinmek”: téfçekledi (34a/12), tepik > téfik “tekme” (294a/14), toprаḳ > tofraḳ “toprak” (37a/16), yapın- > yafın- “örtünmek”: yafınġan (215b/06), yapınçı > yafınçı “yorgan” (103b/02), yapraḳ > yafraḳ “yaprak” (64a/15), yaptur- > yaftur- “kapattırmak, örttürmek”: yafturġıl (65b/11), yapuḳ > yafuḳ “örtü”: yafuḳlar (39b/15), yapurġı > yafurġı “kürek”: yafurġını (164a/13), yapurḳaḳlıġ > yafurḳaḳlıḳ “yapraklı” (306b/05).

Son seste: çap- > çaf- “atı doludizgin koşturmak, at sürmek”: çafıp (55a/17), ḳop- > ḳof- “kalkmak, harekete geçmek”: ḳofġıl (56a/09), öp- > öf- “öpmek”: öfür (221a/12), sap > saf “sap” (252b/11), sép- > séf- “serpmek, saçmak, dökmek”: séfiŋler (109a/10) ~ sep- > sef- “serpmek, saçmak, dökmek”: sefse (239b/10), tap- > taf- “bulmak”: tafaylı (300b/01), tep- > tef- “tepmek, ayakla vurmak”: tefti (44b/02), yap- > yaf- “kapamak, kaplamak”: yafıp (92b/18), yıp > yıf “ip, iplik”: yıfġa (71a/07).

Değişim Türkçe kelimelerle sınırlı kalmayıp nadiren bazı Farsça kelimelerde de kendisini göstermektedir: Far. palās > falās “palas, kaba yünden dokunan giysi; kilim, yaygı” (14a/19), Far. piyāla > fıyāla “piyale, şarap kadehi” (31b/18).

2.2.2.1.5. t > d değişikliği

Şâh-nâme'de t > d değişikliğinin söz konusu olduğu kelimeler şunlardır: te- > de- "demek, söylemek": deydür (10b/18) ~ té- > dé-: dédi (2a/03), tek > dek "gibi; kadar" (187a/02) ~ ték > dék (6b/13), tégin > dégin "gibi" (52b/15), töpe > döpe "tepe" (273b/14), töpelen- > döpelen- "toplanmak, yığılmak": döpelendi (115b/03), tur- > dur-: kele durġan (5b/16), téŋle- > déŋle-[63] "denklemek": déŋlep (255b/14).

2.2.2.1.6. ķ > ġ değişikliği

balıķ > balıġ "balık" (48a/06), bulaķ > bulaġ "pınar, kaynak" (104a/12), çıķ- > çıġ- "çıkmak": çıġmaġay sen (128a/01), ķadal- > ġadal- "saplanmak, hızla batmak": ġadaldı (9b/18), ķalķan > ķalġan "kalkan" (27a/09), ķançuġa > ġançuġa "eyerin terkisi": ġançuġasıġa (20b/14), ķarış > ġarıç "karış" (103a/19), ķulaç > ġulaç "kulaç" (208a/09), ķuma > ġuma "cariye, odalık" (65a/04), saķın- > saġın- "düşünmek": saġınsam (279a/09); Ar. maşaķķat > maşaķġat (21a/03).

2.2.2.1.7. ġ > ķ değişikliği

bāġçı > baķçı "bahçıvan" (138b/10), ķapuġ > ķapuķ "kapı" (32a/10), ķapuġçı > ķapuķçı "kapıcı" (170a/06), ķatıġ > ķatıķ "katı; çok" (304b/09), otaġ > otaķ "otağ, çadır": otaķlarıġa (174a/01), saġ > saķ "sağ, esen": saķlardın (84a/04), saġlıķ > saķlık "sağlık, esenlik": saķlıġıŋda (40a/13), sarıġ > sarıķ "sarı" (263a/16), taġ > taķ "dağ": taķġa (103b/13), uluġ > uluķ "ulu" (6b/12), yaġ- > yaķ- "yağmak": yaķsa (85a/10), oyġan- > oyķan- "uyanmak": oyķandı (5a/16), oyġat- > oyķat- "uyandırmak": oyķattı (170a/07).

2.2.2.1.8. g > v değişikliği

Çağatay Türkçesinde +*egü* ses grubu +*ev* olur. Metnimizde buna örnek teşkil eden kelimeler şunlardır: ikegü > ikev > ikevlen "ikisi, her ikisi" (9a/11), üçegü > üçev > üçevlen "üçü, her üçü" (7b/12).

2.2.2.1.9. ķ > ḫ değişikliği

ķoşnı > ḫoşnı "komşu": ḫoşnısı (268a/16), takıġu > takaġu > tavuġ/tavuķ > takı > taḫu "tavuk" (122a/06), oķşa- > oḫşa-[64] "benzemek": oḫşamaydur (71b/20), yaķşı > yaḫşı "iyi, güzel, hoş" (1b/14), naķşı > naḫşı "şarkı" (306b/08), naķşıçı > naḫşıçı

[63] Kelime Klasik Çağatay Türkçesinde *téŋel-*, Türkmencede *deŋle-* şeklindedir.
[64] Metnimizde kelimenin *oḫşa* "benzer", *oḫşaş* "benzer" ve *oḫşat-* "benzetmek" türevleri de vardır.

“şarkıcı” (65a/03), Moğ. ḳaçır > ḫaçır “katır” (62a/16), Tür. ḳaġan > Far. ḫāḳān “hakan” (17b/10), ḳola > ḫola “tunç” (103b/14).

2.2.2.1.10. h > ḳ değişikliği

Bir ödünç kelimede gözlenmiştir: Ar. ḳahḳaha > ḳahḳaḳa “kahkaha” (77b/02).

2.2.2.1.11. ḫ > t değişikliği

Bir kelimede gözlenmiştir: Far. ḫarbuz > tarbuz “karpuz” (131b/16). Boğumlanma ya da benzeşmeden kaynaklı bir ses değişikliği olarak görmekten ziyade, bilinmeyen bir kelimenin etkisiyle bulaşmadan (analojik etkiden) kaynaklı bir ses değişikliği olarak görülebilir.

2.2.2.1.12. ŋ > n değişikliği

Bir kelimede gözlenmiştir: ḳalıŋ > ḳalın “çeyiz”: ḳalınlar (83a/01).

2.2.2.1.13. n > ŋ değişikliği

Bir kelimede gözlenmiştir: talan > talaŋ “talan, yağma” (25a/21). Örneğine çok rastlanmayan bir ünsüz değişikliğidir. Değişiklikte anajolik bir etki söz konusu olabilir.

2.2.2.1.14. d > y değişikliği

Eski Türkçede kelime içi ve sonundaki d sesi, Karahanlı ve Harezm Türkçelerinde ḏ, Çağatay Türkçesinde ise y olmuştur. Metnimizde şu kelimelerde bu değişikliği görmekteyiz: adak > aḏak > ayaḳ (22a/07), adır- > aḏır- > ayır-: ayrıp (123b/10), bod > boḏ > boy: boyı (97b/06), ḳadġu > ḳaḏġu > ḳayġu “kaygı”: ḳayġudın (157a/139), ḳayġuluḳ “ḳaygılı” (65a/09), ked- > keḏ- > key- “giymek”: keydi (1b/13), kidin > kiḏin/kéḏin > kéyin “sonra; arka, geri” (6a/08), ḳoḏ- > ḳoy- “koymak, bırakmak”: ḳoyadur (110b/07), küḏegü > küyö “damat; koca, zevç”: küyösi (10a/14), ud > uḏ > uy “öküz; sığır” (100a/15).

2.2.2.1.15. d > g değişikliği

İkincil bir ünsüz değişikliğidir: eḏer > eger > éger “eyer” (150a/15), eḏiz > égiz “yüksek” (30a/14), idi > iḏi > ige “iye, sahip” (78a/15).

2.2.2.1.16. v > y değişikliği

ḳovla- > ḳoyla- “kovalamak”: ḳoylar (198b/14).

2.2.2.1.17. ç > s değişikliği

çız- > sız- “çizmek”: sızdı (14b/15).

2.2.2.1.18. ç > ş değişikliği

Çağatay Türkçesinde nadiren t’den önceki ç’ler ş olur. Metnimizde iki örneği vardır: keçti > keşti “geçti” (40a/16), iç ton > ıştan > iştan “pantolon” (263a/16).

2.2.2.1.19. ş > ç değişikliği

ḳarış > ġarıç “karış” (103a/19), Ar. ḳumāš > ḳumaç “kumaş” (165b/12).

2.2.2.1.20. z > s değişikliği

ḳotuz > ḳotas “yak, Tibet öküzü” (96a/14), taz ḳara > tasḳara “akbaba”: tasḳaralarnı (9b/06).

2.2.2.1.21. s > z değişikliği

süs- > süz- “süsmek, boynuzlamak”: süzdi (8a/05).

2.2.2.1.22. r > l değişikliği

arḳar > arḳal “dağ koyunu, yaban koyunu” (114a/03).

2.2.2.2. Ünsüz Düşmesi

Metnimizde gözlediğimiz ünsüz düşmesi örnekleri aşağıdaki gibidir:

2.2.2.2.1. b düşmesi

bol- > ol- “olmak”: olmış (316b/04).

2.2.2.2.2. r düşmesi

birle > bile “ile” (6b/05), ér- > é- “i-”: éken (8a/13), érmes > émes “değil” (15a/03), ürper- > ürpe- “ürpermek”: ürpep (327a/17).

2.2.2.2.3. l düşmesi

altmış > atmış “altmış” (75b/08), altmışınçı > atmışınçı “altmışıncı” (105a/14).

2.2.2.2.4. h düşmesi

ḫ^{v}āhla- > ḫāla- “istemek”: ḫālasaŋ (262a/05).

2.2.2.2.5. t düşmesi

Far. muşt > muş “avuç” (154b/15).

2.2.2.2.6. y düşmesi

yıdla- > yıḏla- > ıdla- “koklamak”: ıdlasa (166b/09), yıpar > ıpar > ıfar[65] “misk” (143a/11), yılḳı > ılḳı “yılkı, at sürüsü” (162b/19), yit- > it- “yitmek, kaybolmak”: yitgen (172b/12), yitür- > itür- “kaybetmek”: itürüp (152b/09), yüzük > üzük “yüzük” (265b/12).

2.2.2.3. Ünsüz Türemesi

Metnimizde gözlediğimiz ünsüz türemesi örnekleri aşağıdaki gibidir:

2.2.2.3.1. y türemesi

Arapça ve Farsça ödünç kelimelerin iç ve son seslerinde y türemesi sıklıkla görülmektedir.

İç seste: Ar. ʿacāʾib > ʿacāyıb “acayip” (8a/15), Ar. fāʾide > fāyıda “fayda” (168a/09), Ar. ġarāʾib > ġarāyıb “görülmemiş, duyulmamış şeyler”: ġarāyıblarnı (77a/01), Ar. ġāʾib > ġāyıb “göz önünde olmayan, görülmeyen” (10b/01), Ar. ḫalāʾik > ḫalāyıḳ “halk, topluluk” (10a/08), Ar. ḥamāʾil > ḥamāyıl “kılıç kayışı” (323a/01), Ar. intihāʾī > ıntıhāyī “son derece, pek çok, aşırı; sonsuz” (2b/08), Ar. ḳāʾim > ḳāyım (78a/01), Ar. mā’il > māyıl “mail, meyilli” (66b/11), Far. nā-lāʾiḳ > nā-lāyıḳ “layık olmayan, yaraşıksız” (6b/11), Ar. nāʾib > nāyıb “vekil”: nāyıbıdur biz (85b/17), Far. rūstāʾī > rūstāyī “köylü” (171a/12), Far. ṣaḥrāʾī > ṣaḥrāyī “bir sahra”: ṣaḥrāyīġa (167a/10), Ar. ṭāʾifa > ṭāyıfa “taife, topluluk”: ṭāyıfaġa (111a/02), Ar. ṭavāʾif > ṭavāyıf (114b/06).

Son seste: Ar. aʿżā > aʿżāy “aza, organ”: aʿżāyıŋġa (87a/16), Far. bahī > bahīy “güzel”: dīn-ı bahīy (202a/13), Ar. caza > cazāy “ceza”: cazayım (263b/02), Far. dārū > dārūy “ilaç”: dārūyı (170b/14), Far. daryā > daryāy “deniz”: daryāyım (183a/09), Far. nā-vā > nān-vāy “fırıncı” (311a/04), Ar. vafā > vafāy “vefa”: vafāyıŋ (303b/09). Özellikle bu son sesteki y türemesi, Yeni Uygur Türkçesinde de pek çok kelimede görülmektedir.

2.2.2.3.2. h türemesi

İki kelimede görülmektedir: ar > har- “yorulmak”: hardım (113b/16), ür- > hür- “üflemek”: hürgey (103a/01).

[65] Kelime metnimizde *yıpar* şekliyle iki kez, *ıpar* şekliyle bir kez, *ıfar* şekliyle ise elli kez geçmektedir.

2.2.2.3.3. ġ türemesi

ḳınır > ḳınġır “şaşı” (300b/03).

2.2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi

açıġ > aççıġ[66] “acı” (35a/18), ısıġ > ıssıġ “sıcak” (47b/18), iki evlen > ikevlen > ikkevlen “ikisi” (157a/02), neçe > neççe “birkaç; ne kadar” (3b/06), otuz > ottuz “otuz” (98b/08), sasıġlıḳ > sassıġlıḳ “kötü kokululuk”: sassıġlıġıdın 304a/15, susa- > sussa- “susamak”: sussaġandur (125b/07), susalıḳ > sussalıḳ “susuzluk; susuz”: sussalıḳġa (287a/09), uşaḳ > uşşaḳ “küçük, ufak” (243b/10), üşü- > üşşü- “üşümek”: üşşüp (35a/10); Far. heme > hemme “bütün, hep, hepsi” (2a/04).

2.2.2.5. Ünsüz Benzeşmesi

Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinde ünsüz benzeşmesi, Klasik Çağatay Türkçesindeki kadar düzenli değildir. Metnimizde de pek çok kelimede ünsüz benzeşmesinin söz konusu olmadığı görülmektedir: uluġluḳġa (9a/17), tofraḳġa (7b/17), ḳorḳġay (15b/01), yıġḳan (59a/17), taġḳa (98b/09), yıġḳuçı (130b/12), saġḳalı (171b/02), yıġḳalı (191a/04), yıġḳay (216b/14), tuġḳanı (297b/09), baḳġan (317b/16), yıġḳıl (321b/05).

2.2.2.6. Göçüşme

aḳsa- > asḳa- “aksamak”: asḳadı (168a/20), buyur- > buyru- “buyurmak, emretmek”: buyrusaŋ (146b/03), orta > otra “orta” (219b/16), yaġmur > yamġur “yağmur” (72b/02), ḳabırġa > ḳarburġa “kaburga”: ḳarburġasıdın (21b/12) ~ ḳarbuġa: ḳarbuġalarını (67a/01).

2.2.2.7. Hece Düşmesi

turur > -tur/-tür, -dur/-dür: yoḳtur (195a/13), émestür (6b/17), uşbudur (196a/20), kiçikdür (146b/17); uluġluḳ > uġluḳ “ululuk, büyüklük” (129b/11), soġuk > soḳ “soğuk” (32a/08), yoġurḳan > yortḳan “yorgan” (97b/13), ḳaraġu > ḳarġu > ḳaru “kör, âmâ” (85a/02), ayaġıġaça > ayaġıça “ayağına kadar” (8b/09), étegigeçe > étegiçe “eteğine kadar” (62a/03), köŋüllük > küŋllük “gönüllü, gönle sahip” (134a/14).

[66] Metnimizde kelimenin *aççıġla-, aççıġlan-, aççıġlıġ, aççıġlıḳ* türevleri de vardır.

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ

2.3.1. Yapım Ekleri

2.3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+*aç:* Küçültme bildiren ek, bazen manada bir değişikliğe sebep olmaz: yalaŋaç > yalaŋġaç “çıplak” (48a/08).

+*aḳ/+ek:* Küçültme bildirir: başaḳ “okun ucundaki sivri demir, temren” (57a/06), érkek “hayvan, dev ve bitkilerin (dīv, kergeden, keyik, şāḫ, şīr) dişiyi dölleyecek cinste olanı” (32b/11), ḳorḳunçaḳ “korkak” (173b/08).

+*an/+en:* Aslen çokluk eki olan ek, kalıplaşarak yapım eki fonksiyonunu üstlenmiştir: oġlan “oğlan, erkek çocuk” (142a/17), éren “yiğit, cesur”: érenler (55b/03).

+*evlen:* Topluluk sayı adları üretir: iki evlen (7b/15) ~ ikevlen (9a/11) ~ ikkevlen (157a/02) “ikisi, ikisi birlikte”, üçevlen “üçü, üçü birlikte” (281b/04), törtevlen “dördü” (163b/11).

+*çı/+çi:* Meslek adları ve bir işi sürekli yapan anlamında adlar türetir: ḳaravulçı “bekçi, gözetleyici” (36a/13), yalġançı “yalancı” (230a/07), yuḳçı “çamaşırcı” (70b/17), césikçi “muhafız, koruyucu, keşifçi” (257b/14), ötükçi “ayakkabıcı” (161a/18), tilçi “dilci, çevirmen” (37b/16).

+*çük:* Küçültme ekidir: kölçük “gölcük, küçük göl” (98b/15).

+*daş:* Birliktelik bildirir: yoldaş “arkadaş, dost” (25a/02), ḳarındaş “kardeş” (65b/01).

+*ġı/+gi:* Aitlik ifade eder: avvalġı “evvelki, önceki; ilk” (63a/20), ḳadīmġı “eski, eski zamanlara ait; önceki” (41b/13), taŋlaġı “yarınki” (33a/17), émdigi “şimdiki” (34a/02), ilgerigi “önceki, daha önceki, eskisi” (8b/18).

+*ġına:* Küçültme ifade eder: azġına “azıcık, çok az, biraz” (5a/06), fatġına “çabucak” (23b/15) ~ patġına (57b/18), martabaġına “defacık, kerecik” (51b/03), talġına “dalcık, küçük veya ince dal” (60a/07).

+*l:* Renk adları türetir: ḳızıl “kızıl, kırmızı” (5b/01), yaşıl “yeşil” (96a/11).

+*la:* Zarf türetir: taŋla “sabah; yarın, ertesi gün” (9a/20).

+*lıġ, +lıḳ/+lik/+luḳ/+lük*: Bulunma, aitlik ve münasebet ifade eden sıfatlar türetir. Türkiye Türkçesindeki *+lı/+li/+lu/+lü* ekinin karşılığıdır. Aslında son sesi

sadalıdır (*+lıġ/+lig/+luġ/+lüg*) ancak sıklıkla *+lıḳ/+lik/+luḳ/+lük* ekiyle karıştırıldığı için sadasız şekline de rastlanmaktadır. Ek, metnimizde kalın sıradan kelimelerde daha çok sadasız şekilde kullanılmıştır. Bu sebeple ince sıradan kelimeler için de *+lik, +lük* okunuşu tercih edilmiştir.

Sadalı örnekler: aççıġlıġ "öfkeli, kızgın" (150a/11), Hītāllıġ "Hitalli" (223b/11), ıdrāklıġ "idrakli, anlayışlı (132a/14), Rūmlıġ "Rumlu" (284b/08), Tūrānlıġ "Turanlı": Tūrānlıġlar (26b/05), Sandallıġ "Sandallı, Sandal şehrinden olan": Sandallıġlar (234b/05), yaşlıġ "yaşlı, yaşla dolmuş" (27b/21).

Sadasız örnekler: aġrıḳlıḳ "ağrılı; gücenmiş, kırılmış" (265a/09), atlıḳ "adlı, isimli" (4b/07), çıraylıḳ "güzel" (2b/09), égerlik "eyerli, eyer vurulmuş" (247b/08), yügenlik "dizginli" (181b/18), yultuzluḳ "yıldızlı" (108b/13), ḳayġuluḳ "kaygılı" (65a/09), könüllük "gönüllü" (85a/11), sözlük "sözlü; tatlı dilli, iyi konuşan" (129b/15).

+lıḳ/+lik/+luḳ/+lük, +lıġ/+luġ: Soyut isimlerden başka eşya, yer, meslek isimleri vs. türetir. Çoğu zaman *+lıġ/+lig/+luġ/+lüg* ekiyle karıştırılır ve metinlerde sadalı şekilde kullanılır. Metnimizde sadalı örneklerin sayısı çok fazla değildir. Bu sebeple ince sıradan kelimelerde *+lig/+lüg* okunuşu tercih edilmemiştir:

Sadasız örnekler: ḳamışlıḳ "kamışı çok olan yer" (97a/10), ḳoyçılıḳ "koyun çobanlığı" (111a/07), tirigçilik "dirlik, yaşam, yaşama" (108b/18), ilgerilik "öncülük" (236a/18), uluġluḳ "ululuk" (51a/02), yoḳsuzluḳ "yoksulluk" (322a/17), köçlük "eşlik, karılık": köçlükge (166b/20), küyölük "damatlık; kocalık": küyölükge (5b/04).

Sadalı örnekler: arıġlıġ "temizlik, arılık, saflık" (114b/17), yamanlıġ "kötülük, fenalık": yamanlıḳġa (54b/04), duruştluġ "kabalık, sertlik" (237a/07), uluġluġ "ululuk" (183b/17).

+nçı/+nçi: Sıra sayı adları yapar: altınçı "altıncı" (131b/20), birinçi "birinci" (110b/10), ikinçi "ikinci" (15b/04), atmışınçı "altmışıncı" (105a/14), toḳuzınçı "dokuzuncu" (231b/20).

+raḳ/+rek: Karşılaştırma bildirir: yaḳınraḳ "daha yakın" (80a/02), toraraḳ "daha çok, daha fazla" (103a/12), ziyāderek "daha ziyade, daha çok" (198b/17).

+salıḳ: Nadir kullanılır: susalıḳ > sussalıḳ "susuzluk": sussalıḳdın (16a/15).

+sız/+siz/+suz/+süz: Olumsuzluk bildirir: oġulsız “oğulsuz, oğlu olmayan” (17a/17), tikensiz “dikensiz” (206b/13), yoḳsuz “yoksul, fakir; zavallı” (158b/06), yetgüsüz “yetmeyen, ulaşmaz” (100b/06).

+tuḳ: Alet adları yapar: buruntuḳ “hayvanların burnuna geçirilen nesne, burunsalık, burunluk”: buruntuḳlarını (325b/05).

+turuḳ: Alet adları yapar: burunturuḳ “hayvanların burnuna geçirilen nesne, burunsalık, burunluk” (141b/07).

2.3.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-a/-e: Türlü anlamlarda isim ve sıfatlar yapar: tola “dolu; çok” (1b/09), yana “yine” (2b/01), erte “sabah, ertesi gün” (170a/11).

-ç: Dönüşlü fillerden sonra gelerek soyut adlar türetir: ḳorḳunç “korku; tehlike” (88b/02).

-çek: emçek “meme” (71b/01).

-en: tiken “diken” (57a/19).

-ġ, -ḳ: Sıfat ve isimler yapar: aççıġ “acı” (35a/18), aġrıḳ “ağrı; hasta”: aġrıḳnı (219a/19), arıġ “temiz” (249a/01), ḳatıġ “katı, sert; çok” (8b/02), ḳatıḳ “katık” (172a/20), olturuḳ “oturmak için yapılmış yapı, oturulan yer” (205b/14), téfik “tekme” (294a/14), yaraşıḳ “uzlaşma, anlaşma; dostluk” (225b/12), yaruḳ “aydınlık, parlak” (15b/14).

-ġu, -ḳu: ḳayġu “kaygı, endişe”: ḳayġudın (157a/13), olturġu “oturmak için yapılmış yapı, oturulan yer” (12a/13), uyḳu “uyku” (67b/16), uyaṭḳu “utanç”: uyatḳum (41b/04).

-ı: Zarf-fiil eki kalıplaşarak yapım eki görevini üstlenmiştir: yaẖşı “iyi, güzel, hoş” (1b/14), ḳonşı > ẖoşnı “komşu”: ẖoşnısı (268a/16).

-ḳa: ḳısḳa “kısa” (32a/11).

-ḳı: ḳaçḳı “kaçak, kaçkın” (260b/11).

-l: yasal “alay, kıta, birlik” (204b/01).

-m: Birkaç fonksiyonu olmakla birlikte çoklukla tek seferde veya kısa sürede oluşan işlere ad olur: ölüm (16a/20), yarım (18a/02).

-mur: yaġmur > (göçüşme ile) yamġur (72b/02). Metnimizde kelimenin *yaġmur* şekli yoktur.

-n: Çağatay Türkçesinde yaygın olarak kullanılan bu ek, somut ve soyut adlar türetmektedir: tolun "dolu": tolun ay (47b/04), tütün "tütsü" (33b/19), yıġın "yığın, kalabalık": yıġınnıŋ (5a/14).

-ş: Fiillerden hareket adları ve bazen de kalıcı adlar yapan işlek bir ektir: yürüş "yürüme": yürüşge (226b/12), turuş "durma": turuşġa (324b/12), uruş "vurma": uruşdın (304b/14), yaraşıḳ "uzlaşma, anlaşma; dostluk" (225b/12), oḫşaş "benzer; aynı" (10b/06), körünüş "huzura kabul" (143b/04).

-t: İşlek bir ek değildir. Fiillerden somut ve soyut adlar türetir: uyat "utanç, ayıp" (51a/15).

-vul: Moğolcadan ödünçlenmiştir: yasavul "mabeyinci" (137b/03), ḳaravul "gözetleme yeri": ḳaravuldın (38b/11).

2.3.1.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+a-/+e-: Genellikle tek heceli isim köklerine gelerek geçişli veya geçişsiz fiiller türeten bu ek işlek değildir: ata- "ad koymak; anmak" (13b/12), oyna- "oynamak" (230b/09), tile- "dilemek" (37b/19), yaşa- "yaşamak" (233a/03), sana- "saymak; düşünmek, tasarlamak" (115a/18).

+ar-/+er-: Başka birkaç fonksiyonu olmakla birlikte genellikle renk adlarından fiiller yapar: aḳar- "ağarmak" (80a/08), sarġar- "sararmak" (19b/13), ḳarar- "kararmak" (33b/17), köger- "gövermek, morarmak; yeşermek, filizlenmek" (134a/09).

+el-: Geçişsiz fiiller yapar: tüzel- "düzelmek" (129a/11).

+ı-/+i-: İşlek bir ektir. Genellikle geçişsiz fiiller türetir: ağrı- "ağrımak; hastalanmak; kırılmak" (133a/18), berki- "saklanmak, gizlenmek; sığınmak" (91b/12), taşı- "taşımak" (185a/17).

+ḳar-: ḳutḳar- "kurtarmak" (95a/04).

+la-/+le-: Eski Türkçeden bu yana çok işlek olan bu ek, her türlü isim ve isim soylu kelimeye gelerek türlü işlevlerde geçişli ve geçişsiz fiiller türetir: açıġla- "kızmak, öfkelenmek" (40a/05), aŋla- "anlamak; kabul etmek; dinlemek" (55b/04), aruġla- "zayıflamak" (138a/08), bağışla- "bağışlamak" (39b/10), bağla- "bağlamak" (24b/10),

başla- “başlamak” (197a/10), çaġla- “tasavvur etmek, zannetmek; ölçmek, ayarlamak” (34a/05), dāġla- “büyük acı, derin üzüntü vermek, yakmak” (1b/03), farmānla- “ferman buyurmak, emretmek” (3a/02), ḫ^{v}āhla- “istemek” (97b/01) ~ ḫāla- (262a/05), ḥısābla- “hesaplamak, saymak” (192b/18), kantola- “çalmak” (311a/07), ḳuçaḳla- “kucaklamak” (3b/02), tābla- “tavlamak, tav vermek” (58b/18), taşla- “atmak; bırakmak, terk etmek; vazgeçmek” (4b/15), égerle- “eyerlemek, eyer vurmak” (3b/09), işle- “işlemek, ince iş yapmak; çalışmak” (133a/16), kirişle- “kirişlemek, yayın kirişini çekip germek” (8a/03), perestle- “tapmak, tapınmak” (74b/10), sözle- “söylemek” (51b/15), téfçekle- “ayağını yere vurmak, tepinmek” (34a/12), tézekle- “hayvan dışkılamak” (158b/13), tille- “hakaret etmek, küfretmek, kötü söz söylemek, azarlamak” (197a/15), tişle- “dişlemek” (91a/13), ürle- “üflemek” (33b/19), yügenle- “dizginlemek, ata dizgin takmak” (150a/17), yükle- “yüklemek” (28b/16).

+*r-:* Geçişsiz fiiller yapar: ḳısḳart- “kısaltmak” (54a/11).

+*sa-:* sussa- “susamak” (237b/13).

+*te-:* iste- “istemek; aramak, araştırmak” (2a/16).

2.3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-a-/-e-: Pekiştirme fiilleri türetir: sora- “sormak” (222a/12), taḳa- “takmak” (58b/09), tosa- “(yol için) kesmek, tutmak, engel olmak, set çekmek” (77a/03), tüze- “düzmek” (37b/18).

-ar-/-er-: İşlek olmayan bir ettirgenlik ekidir: çıḳar- “çıkarmak” (38b/16), ḳofar- “kaldırmak; yapmak, bina ve inşa etmek; ortaya çıkarmak” (312b/19).

-dur-/-dür-, -tur-/-tür-: İşlek bir ettirgenlik ekidir: aldur- “aldırmak” (65a/19), alışındur- “karıştırmak, katmak” (150b/01), çaḳıldur- “yakmak” (197b/09), keydür- “giydirmek” (10b/20), köydür- “yakmak; acı çektirmek; hasar vermek” (238a/04), mindür- “bindirmek” (21a/17), soḳtur- “dövdürmek, bastırmak” (267a/13), arttur- “çektirmek, (asker, ordu vb.) göndertmek, sevkettirmek” (231a/17), yaftur- “kapattırmak, örttürmek” (65b/11), keltür- “getirmek” (294a/08), öltür- “öldürmek” (121b/09), sözleştür- “söyleştirmek, karşılıklı konuşturmak” (143b/10).

-ġar-, -ker-: Ettirgenlik ekidir: tolġar- “doldurmak” (295b/06), bitker- “bitirmek, tamamlamak” (9a/16), ötker- “geçirmek; yaşamak; saymak” (215b/17).

-ġaz-/-gez-: Ettirgenlik ekidir: tolġaz- “doldurmak” (245b/15), körgez- “göstermek” (9b/14).

-ġur-/-gür-, -ḳur-: Ettirgenlik ekidir: azġur- “yoldan çıkarmak” (15b/07), yetgür- “yetiştirmek, ulaştırmak” (63b/01), kigür- “girdirmek, sokmak; koymak” (170b/21), yatḳur- “yatırmak” (68a/10).

-ġuz-/-güz-, -ḳuz-: Ettirgenlik ekidir: olturġuz- “oturtmak; yerleştirmek, koymak” (276a/21), turġuz- “durdurmak” (18b/04), keygüz- “giydirmek” (14a/11), kigüz- “girdirmek” (70a/10), körgüz- “göstermek” (215b/16), tirgüz- “diriltmek” (240b/10), yatḳuz- “yatırmak; bekletmek” (29a/01).

-ı-: Pekiştirme fiilleri türetir: ḳızı- “kızmak, çok ısınmak; ilgilenmek” (161b/16).

-l-: Edilgenlik ve meçhullük bildirir: açıl- “açılmak” (86b/08), bitil- “yazılmak, (Tanrı) kader olarak belirlemek” (275a/02), boyal- “boyanmak” (9b/18), buzul- “bozulmak” (179b/10), çevrül- “dönmek; kuşatmak” (26b/08), evrül- “evrilmek, dönmek” (61a/19), ḳoşul- “katılmak” (214b/17), kömül- “gömülmek” (74a/15), tafıl- “bulunmak” (166a/13), tizil- “dizilmek” (83a/06), yasal- “düzenlenmek; düzene girmek, hazırlanmak” (49b/15).

-n-: Dönüşlülük ve edilgenlik ekidir: aṭlan- “ata binmek” (35b/19), bağlan- “kapatılmak, engel konmak; kesilmek” (309b/19), bilin- “bilinmek, anlaşılmak” (277b/20), boşan- “(hayvan) bağından kurtulmak” (252a/20), bulġan- “bulanmak” (18b/13), döpelen- “yığın, küme şeklinde toplanmak, yığılmak” (115b/03), ılġan- “seçilmek” (20b/04), körün- “görünmek” (38a/03), oyḳan- “uyanmak” (5a/16), yasan- “süslenmek; donanmak; hazırlanmak” (142b/19), yaşun- “gizlenmek” (327b/03).

-r-: Ettirgenlik ekidir: aşur- “büyütmek, mübalağa etmek” (66a/04), içür- “içirmek” (34a/01), kéçür- “geçirmek; yaşamak; affetmek, bağışlamak” (91a/02), öçür- “söndürmek; silmek, yazıyı yok etmek” (26a/09), tüşür- “indirmek; düşürmek” (35b/12).

-ş-: İşteşlik ekidir: atış- “atışmak, karşılıklı atmak” (21b/07), aytış- “karşılıklı konuşmak, söyleşmek” (232b/04), çafış- “koşuşmak, koşuşturmak” (125b/03), ḳuçuş- “kucaklaşmak” (250a/11), yaraş- “yaraşmak, yakışmak” (23b/09).

-t-: Ettirgenlik ekidir: ayt- “söylemek” (88b/03), çırlat- “çağırtmak” (40a/18), bitüt- “yazdırmak” (127a/14), ḳısḳart- “kısaltmak” (54a/11), oŋşat- “benzetmek” (182b/14), oyḳat- “uyandırmak” (170a/07), yarut- “aydınlatmak, parlatmak” (47b/08).

-z-: Ettirgenlik ekidir: aḳız- “akıtmak” (21a/13), yaġız- “yağdırmak, çok miktarda arka arkaya atmak” (186b/11).

2.3.2. İsimler

2.3.2.1. Çokluk Eki

Çokluk, isimlerin sonuna *+lar/+ler* ekinin getirilmesi ile yapılır: dulġalar “tolgalar, miğferler” (96a/14), ḳalfaḳlar “kalpaklar” (205b/03), oġullar “oğullar” (17a/17), böriler “kurtlar” (176b/16), énekeler “dadılar; süt anneler” (146a/16), ölügler “ölüler” (115b/02).

2.3.2.2. İyelik Ekleri

Teklik 1. kişi: *+m*

Ünlüyle biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle gelir: anam “annem” (42b/03), atım “adım” (51a/14), siŋlim “küçük kız kardeşim” (301a/03), ḳorḳunçum “korkum” (212b/17), köŋlüm “gönlüm” (3a/16).

Teklik 2. kişi: *+ŋ*

Ünlüyle biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle gelir: mamaŋ “ninen” (253b/19), tuḳḳanıŋ “akraban” (292b/08), tilegiŋ “dileğin” (247a/21), ḳoyuŋ “koyunun” (171b/14), özüŋ “kendin” (5b/16).

Teklik 3. kişi: *+ı/+i, +sı/+si*

Ünsüzle biten kelimelere *+ı/+i,* ünlüyle biten kelimelere ise *+sı/+si* şeklinde gelir: baġrı “bağrı” (49b/05), boynı “boynu” (125a/13), égizligi “yüksekliği” (4a/08), közi “gözü” (243a/01), saḳçısı “bekçisi” (277b/02), uyḳusı “uykusu” (23b/14), égeçisi “ablası” (272b/21), üzeŋüsi “üzengisi” (147b/06).

Çokluk 1. kişi: *+mız/+miz*

Ünlüyle biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle gelir: aġaçamız “hanımefendimiz” (138a/20), ölkemiz “ülkemiz” (57b/06), ıltızımız “soyumuz” (58a/04), işimiz “işimiz” (152b/12), ḳolumız “elimiz” (207a/10), sözümiz “sözümüz” (49b/01), yüzimizni “yüzümüzü” (302a/10).

Ekin ünlüsü genellikle düz olmakla birlikte, nadiren yuvarlak ünlülü kelimelere yuvarlak şekilde de gelebilmektedir: köŋlümüz “gönlümüz” (143b/10), közimüzni “gözümüzü” (281b/16), özümüzni “kendimizi” (265a/12).

Çokluk 2. kişi: *+ŋızlar/+ŋizler, +ŋız/+ŋiz*, (bir örnekte) *+ŋlar*

Ünlüyle biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle gelir: araŋızlarda “aranızda” (318b/04), aççığıŋızlar “öfkeniz, hiddetiniz” (258a/19), işiŋizler “işiniz” (310a/18), köŋülleriŋizler “gönülleriniz” (34b/15), tīğlarıŋızlarnı “kılıçlarınızı” (30b/20), ʿumruŋızlar “ömrünüz” (68a/16); aylıŋızdın “huzurunuzdan” (113a/10), ḳılınçıŋıznı “kılıcınızı” (324b/06); ḳaysıŋlarnıŋ “hanginizin” (53a/05).

Çokluk 3. kişi: *+ları/+leri*

iştanları “pantolonları” (97b/08), ḳapuḳları “kapıları” (134b/16), kirfikleri “kirpikleri” (166a/02), tügleri “tüyleri” (294a/06).

2.3.2.3. Hâl Ekleri

İsmin dokuz hâli vardır: *yalın hâl, ilgi hâli, yönelme hâli, yükleme hâli, bulunma hâli, uzaklaşma hâli, eşitlik hâli, yön gösterme hâli* ve *vasıta hâli.*

2.3.2.3.1. Yalın Hâl

İsimlerin başka bir unsura bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelikli şekilleridir. Yalın hâl daima eksizdir: ılḳı “yılkı” (162b/19), ḳarındaş “kardeş” (65b/01), ötni “borç” (246a/16), balalar “çocuklar, yavrular” (75a/07), césikçiler “muhafızlar” (76b/16), aġaŋ “ağabeyin” (12b/20), çırayım “yüzüm” (71b/20).

2.3.2.3.2. İlgi Hâli

İsmin başka bir isimle ilgisi olduğunu ifade eden hâlidir. Metnimizde ilgi hâli ekleri *+nıŋ/+niŋ, +nı/+ni*, ‘men’ ve ‘sen’ kişi zamirlerinden sonra ise *+ıŋ/+iŋ* şeklindedir: munaccımnıŋ “müneccimin” (254a/11), ötükçiniŋ “ayakkabıcının” (160b/02), genclerini “hazinelerinin” (69a/11).

Kişi zamirlerinden sonra: meniŋ “benim” (3a/01), seniŋ “senin” (2a/05), anıŋ “onun” (9b/12), bizniŋ “bizim” (13a/12), sizniŋ “sizin” (94b/19), sizlerniŋ “sizin, sizlerin” (2a/03), ularnıŋ “onların” (10a/05).

İyelik ekinden sonra ilgi hâli ekinin kullanılmadığı örnek de gözlenmiştir: ata babam her ıḳlīmda ḳoygan genc ü mallarını "cetlerimin her diyarda bıraktığı hazine ve mallarını" (314a/13).

2.3.2.3.3. Yönelme Hâli

Yönelme, yaklaşma, sebep, istek vs. bildirir. Metnimizde yönelme hâli eki *+ġa/+ge,* (nadiren) *+ḳa* şeklindedir: aṭġa "ata" (18b/09), buluŋġa "köşeye" (53b/03), ḳamçıġa "kamçıya" (170a/05), ḳaraŋġuluḳġa "karanlığa" (102a/09); élçige "elçiye" (16a/20), kémege "gemiye" (4a/02), ölümge "ölüme" (34b/13); aṭḳa "ata" (284b/04), ışḳa "işe" (259a/17), otḳa "ateşe" (295a/16), taġḳa "dağa" (98b/09), yamanlıḳḳa "kötülüğe" (180b/09).

Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik uyumunun dışında kalan örneklere rastlanır: élçilerġa "elçilere" (301b/04), idişġa "kaba" (84a/09), keyiḳġa "geyiğe" (148a/16), kişilerġa "kişilere, insanlara" (140b/21), könġa "deriye" (137b/13), köŋülġa "gönüle" (93a/09), küpelerġa "zırhlara" (55b/15), témürçilerġa "demircilere" (62b/13), téveġa "deveye" (75b/07), téveçiġa "deveciye" (4b/02), yerġa "yere" (87b/01), yigitġa "yiğide" (121a/13), yüzlükġa "yüzlüye" (136a/18).

Alıntı kelimelerde de kalınlık-incelik uyumunun dışında kalan örnekler vardır: Bandūyge "Benduy'a" (269a/04), cengiġa "savaşına" (57a/18), İskenderġa "İskender'e" (77b/11), kemendġa "kemende" (112b/15), kenīzekġa "cariyeye" (113b/15).

2.3.2.3.4. Yükleme Hâli

İsmi kendisine etki eden geçişli bir fiile bağlayan hâldir. Metnimizde yükleme hâli eki *+nı/+ni,* üçüncü kişi iyelik ekinden sonra bazen *+n,* (nadiren) *+ı/+i* şeklindedir: almanı "elmayı" (117a/15), buġını "geyiği" (44a/14), bürgütni "kartalı" (106a/01), kiçikni "küçüğü" (195a/10); ḳanın "kanını" (30b/14), ḳılıçın "kılıcını" (30b/09), olfaġın "zırhını" (290a/12), saḳalın "sakalını" (196b/01); uları-ki "onları ki" (309b/02).

2.3.2.3.5. Bulunma Hâli

Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren hâldir. *Şâh-nâme*'de bulunma hâli eki daima *+da/+de* şeklindedir. Ekin sadasız şekline metnimizde tesadüf edilmemiştir: ḳabaḳda "testide" (287a/20), ordada "sarayda" (25a/12), yaḳında "yakında" (9b/04), éşikde "eşikte" (12a/14), keçede "gecede" (84a/01), teŋizde "denizde" (33b/10).

2.3.2.3.6. Uzaklaşma Hâli

Fiilin gösterdiği işin kendisinden uzaklaştığını bildiren hâldir. *Şâh-nâme*'de uzaklaşma hâli eki daima *+dın/+din* şeklindedir. Ekin sadasız veya düz geniş ünlülü şekillerine metnimizde tesadüf edilmemiştir: altundın "altından" (147b/06), faḳlandın "kuzudan" (119a/05), yalġançılıḳdın "yalancılıktan" (63a/08), çevürtkedin "çekirgeden" (206b/17), çümelidin "karıncadan" (206b/17), sütdin "sütten" (146b/12).

2.3.2.3.7. Eşitlik Hâli

Gibilik, benzerlik dışında görelik, kadarlık ifade eden hâldir. Metnimizde eşitlik hâli eki *+ça/+çe* şeklindedir: ança "o kadar" (9b/21), ḳılça "kıl kadar, zerre kadar" (173a/05), munça "bu kadar, bunun kadar" (11a/18), suça "su kadar" (225a/16), şunça "şunca, şu kadar" (6a/05), yaşunuḳça "gizlice" (61b/06), meẓlümçe "kadınca" (216a/03), üç künçe "üç gün kadar" (156b/12).

2.3.2.3.8. Yön Gösterme Hâli

Fiilin cereyan ettiği yeri gösteren hâldir. Metnimizde yön gösterme ekleri *+ḳarı, +geri* ve *+re* şeklindedir: taşḳarı "dışarı" (32a/10), yuḳḳarı "yukarı, yukarıya" (44a/19); içgeri "içeri, içe doğru" (181a/11), ilgeri "ileri, öne doğru" (54a/09); içre "içinde, içine" (316b/02).

2.3.2.3.9. Vasıta Hâli

Fiilin ne ile, ne zaman, nasıl yapıldığını gösteren hâldir. Metnimizde vasıta hâli eki *+n* şeklindedir: bir birin "birer birer" (260b/08), ikevlen "ikisi, her ikisi, ikisi birlikte; ikimiz" (9a/11) ~ iki evlen (7b/15) ~ ikkevlen (157a/02), tört evlen "dördü" (163b/11), üçevlen "üçü, her üçü, üçü birlikte" (281b/04).

2.3.2.4. Aitlik Eki

Metnimizde aitlik eki *+ġı/+gi,* (bir örnekte) *+ḳı* şeklindedir. Ekin sadasız şekli metnimizde sadece bir kez gözlendiği için ince sıradan kelimelerde *+gi* okunuşu tercih edilmiştir: avvalġı "evvelki, önceki; ilk" (32a/13), aylıdaġı "huzurundaki" (12b/19), başıdaġı "başındaki" (32a/15), ḳadīmġı "eskiye ait; önceki" (41b/13), ḳotandaġı "ağıldaki" (182a/17), oçaḳdaġı "ateşgededeki" (27b/05), taġdaġı "dağdaki" (290b/09); bu küngi "bugünkü" (197b/08), émdigi "şimdiki" (34a/02), ilgerigi "daha önceki, önceki" (8b/18), kéçegi "geceki" (98a/07), kéyingiler "sonrakiler" (240b/19), tünüküngidin "dünkünden" (170a/02); ḳaşıdaḳı "huzurundaki" (95a/20).

2.3.2.5. Soru Eki

Metnimizde isimlere gelen soru eki *+mu/+mü* ve (nadiren) *+mı/+mi* şeklindedir. Genellikle tek başına değil, bildirme eki ile birlikte kullanılmaktadır. Birkaç yerde, kendisinden sonra mutlaka bildirme eki gelmek şartıyla, *+mı/+mi* şekline rastlanmaktadır: ābādān mu "iyi mi" (217b/02), yoḳ mu "yok mu" (250b/15), duşman mudur "düşman mıdır" (256b/06), tamağıda mudur "damağında mıdır" (165a/16); sen mü sen "sen misin" (278b/11), behişt müdür "cennet midir" (191b/21), ḳuvvetlik müdür "kuvvetli midir" (137a/14); bar mıdur "var mıdır, var mı" (19a/15), ḳolıda mıdur "elinde midir, elinde mi" (268a/15), tola mıdur "çok mudur, çok mu" (97b/18); perī midür "peri midir, peri mi" (286a/19).

2.3.2.6. Sayı İsimleri

Metnimizdeki sayı isimleri şunlardır:

bir "bir" (2a/11)

iki "iki" (1b/08)

üç "üç" (5a/12)

tört "dört" (23b/20)

beş "beş" (13a/07)

altı "altı" (131b/17)

yeti "yedi" (114b/11)

sekiz "sekiz" (305b/20)

toḳuz "dokuz" (104b/12)

on "on" (36a/17)

on bir "on bir" (277a/04)

on tört "on dört" (203b/16)

on beş "on beş" (310a/19)

on altı "on altı" (312a/17)

on sekiz "on sekiz" (194a/10)

yigirme "yirmi" (36a/19)

yigirme bir "yirmi bir" (314a/15)

yigirme üç "yirmi üç" (198b/09)

yigirme sekiz "yirmi sekiz" (306a/04)

ottuz "otuz" (98b/08)

ottuz bir "otuz bir" (28a/19)

ottuz iki "otuz iki" (165b/11)

ottuz beş "otuz beş" (4b/07)

ottuz sekiz "otuz sekiz" (27b/14)

ḳırḳ "kırk" (68b/06)

ḳırḳ sekiz "kırk sekiz" (305b/20)

ellig "elli" (35a/12)

ellig üç "elli üç" (317b/01)

ellig beş "elli beş" (107a/12)

atmış "altmış" (75b/08)

~ altmış "altmış" (5a/17)

atmış üç "altmış üç" (192b/17)

atmış altı “altmış altı” (308b/05)

yetmiş “yetmiş” (96a/07)

~ yétmiş “yetmiş” (283a/01)

yetmiş yeti “yetmiş yedi” (305b/19)

seksen “seksen” (25b/21)

seksen beş “seksen beş” (107a/05)

toḳsan “doksan” (157a/04)

bir yüz “yüz” (30a/15)

~ yüz “yüz” (28a/20)

yüz yigirme “yüz yirmi” (69a/09)

yüz ellig “yüz elli” (305b/02)

yüz atmış “yüz altmış” (60a/08)

iki yüz “iki yüz” (96a/14)

üç yüz “üç yüz” (16a/04)

tört yüz “dört yüz” (96a/09)

tört yüz ottuz “dört yüz otuz” (179a/14)

beş yüz “beş yüz” (96a/12)

altı yüz (48b/15)

yeti yüz “yedi yüz” (25a/04)

sekiz yüz “sekiz yüz” (22b/10)

toḳuz yüz ottuz “dokuz yüz otuz” (168a/05)

miŋ “bin” (3a/02)

~ bir miŋ “bin” (14a/02

miŋ bir “bin bir” (29a/09)

bir miŋ ḳırḳ “bin kırk” (22b/09)

bir miŋ bir yüz “bin yüz” (287b/19)

miŋ yüz on “bin yüz on” (132b/19)

miŋ bir yüz yigirme “bin yüz yirmi” (305a/21)

bir miŋ bir yüz altmış “bin yüz altmış” (179b/09)

~ min bir yüz atmış “bin yüz altmış” (296b/03)

~ miŋ yüz atmış “bin yüz altmış” (333a/17)

bir miŋ iki yüz “bin iki yüz” (96a/14)

~ miŋ iki yüz “bin iki yüz” (184a/12)

iki miŋ “iki bin” (31b/13)

üç miŋ “üç bin” (226b/02)

üç miŋ iki yüz “üç bin iki yüz” (22b/10)

tört miŋ “dört bin” (243b/12)

altı miŋ “altı bin” (177b/10)

yeti miŋ “yedi bin” (179b/10)

on miŋ “on bin” (22b/14)

on iki miŋ “on iki bin” (89a/06)

ottuz miŋ “otuz bin” (116b/12)

ottuz miŋ bir yüz altmış “otuz bin yüz altmış” (22b/08)

ḳırḳ miŋ “kırk bin” (89a/04)

ḳırḳ sekiz miŋ “kırk sekiz bin” (301a/14)

ellig miŋ “elli bin” (18b/02)

yüz miŋ “yüz bin” (15a/08)

~ bir yüz miŋ “yüz bin” (22b/10)

iki yüz miŋ “iki yüz bin” (97b/18)

üç yüz miŋ “üç yüz bin” (16b/12)

tört yüz miŋ “dört yüz bin” (252b/19)

ḳırḳ yüz miŋ “dört milyon” (246a/18)

Farsça sayı isimleri: hazār “bin” (315a/20), ṣad hazār “yüz bin” (168b/09).

2.3.2.7. Renk İsimleri

Metnimizdeki renk isimleri şunlardır:

aḳ “ak, beyaz” (47a/08)

ḳara “kara, siyah” (80a/08)

ḳızıl “kızıl, kırmızı” (5b/01)

kök “mavi” (295b/02)

sarıġ “sarı” (50a/12)

~ sarıḳ “sarı” (263a/16)

yaşıl “yeşil” (286a/09)

Alıntılar:

banafş “mor” (316a/14)

lācavard “lacivert” (305b/18)

laʿl “kırmızı” (245a/11)

safīd “beyaz, ak” (48b/14)

2.3.3. Sıfatlar

İsimleri türlü yönlerden niteleyen ve belirten kelimelerdir. Bu işlevlerine göre sıfatlar *niteleme sıfatları* ve *belirtme sıfatları* olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

2.3.3.1. Niteleme Sıfatları

İsimleri özellikleri bakımından niteleyen sıfatlardır. Metnimizde sıkça kullanılan niteleme sıfatlarından bazıları şunlardır: aççıġ tarbuz “acı karpuz” (131b/16), çoŋ öy “büyük ev” (83b/10), ḳadīmġı pād-şāhlar “eski padişahlar” (313b/20), ḳara tofraḳ “kara toprak” (80b/04), ḳatıġ boran “şiddetli fırtına” (32a/07), kiçik buzo “küçük buzağı” (84a/12), yaḫşı at “iyi ad” (51a/14), yaŋı ay “yeni ay” (224a/11).

2.3.3.2. Belirtme Sıfatları

Nesneleri bir şekilde belirten sıfatlardır. Nesnenin bünyesinde olan bir vasfı gösteren niteleme sıfatlarının aksine belirtme sıfatları, nesneyi yalnızca birkaç bakımdan belirtir. Belirtme sıfatları, belirtme türlerine göre *işaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları* ve *belirsizlik sıfatları* olmak üzere dörde ayrılır.

2.3.3.2.1. İşaret Sıfatları

Nesnelerin yerlerini işaret yoluyla belirten kelimelerdir. Metnimizdeki işaret sıfatları şunlardır:

bu "bu": bu çaġlıḳ "bu kadar" (44b/17)

şu "şu": şu zamān "şu zaman" (250a/19)

~ şul "şu": şu yosunda "şu tarzda" (84b/17)

ul "o": ul sababdın "o sebepten" (117a/11)

uşbu "işte bu": uşbu kün "işte bu gün" (130a/18)

uşul "işte bu": uşul körüngen öy "işte bu görünen ev" (139b/02)

uşal "işte bu": uşal ablaḳ aṭ mingen "işte bu alaca ata binen" (283a/07)

2.3.3.2.2. Sayı Sıfatları

Nesneleri, sayılarını bildirmek suretiyle belirten kelimelerdir. Sayı sıfatları işlevlerine göre *asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları* ve *topluluk sayı sıfatları* olmak üzere beşe ayrılır.

Şâh-nâme'deki bütün sayılar yukarıda sırayla verilmiştir. Bk. Sayı İsimleri

2.3.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Metnimizde yer alan asıl sayı sıfatlarından bazıları şunlardır: bir köprük "bir köprü" (135b/10), iki altun bilezük "iki altın bilezik" (136a/17), üç martaba "üç kez" (142b/14), tört yıl "dört yıl" (146b/12), beş néme "beş şey" (201b/21), altı yıl "altı yıl" (321a/06), yeti yultuz "yedi yıldız" (235b/11), sekiz ay "sekiz ay" (71a/05), toḳuz sāʿat "dokuz saat" (258b/15), on badra altun "on kese altın" (291b/06), on tört mīve "on dört meyve" (203b/16), yigirme dıram "yirmi direm" (175b/13), yigirme sekiz yıl "yirmi sekiz yıl" (306a/04), ottuz kişi "otuz kişi" (98b/13), ḳırḳ kenīzek "kırk cariye" (147a/20), ellig téve "elli deve" (35a/12), ellig bir yaş "elli bir yaş" (123a/03), atmış ḳarçaġa "altmış atmaca" (165b/06), yetmiş gez "yetmiş arşın" (305b/02), seksen ṣandūḳ "seksen sandık" (36a/18), toḳsan martaba "doksan kez" (157a/04), yüz altun égerlik aṭlar "yüz altın eyerli at" (227a/16), miŋ kişi "bin kişi" (262b/02), on iki miŋ leşker "on iki bin asker" (120a/08).

2.3.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Asıl sayı isimlerine *+nçı/+nçi* eklerinin ilave edilmesiyle oluşturulur: ikinçi martaba “ikinci kez” (54a/17), üçünçi küni “üçüncü gün” (40b/10), törtünçi manzıl “dördüncü menzil” (263a/08), béşinçi keçede “beşinci gecede” (83b/19), altınçı ayda “altıncı ayda” (202a/09), yetinçi felek “yedinci gök” (26b/01), sekizinçi atası “sekizinci babası” (329a/08), toḳuzınçı küni “dokuzuncu gün” (231b/20), onunçı keçede “onuncu gecede” (84a/13), elliginçi dāstān “ellinci destan” (64b/17), ellig beşinçi dāstān “elli beşinci destan” (88a/12), atmışınçı dāstān “altmışıncı destan” (105a/14), yetmişinçi yıl “yetmişinci yıl” (192b/12), sekseninçi dāstān “sekseninci destan” (196b/06), seksen birinçi dāstān “seksen birinci destan” (201a/05), toḳsanınçı dāstān “doksanıncı destan” (243b/20), yüzünçi dāstān “yüzüncü destan” (317a/18), yüz birinçi dāstān “yüz birinci destan” (320b/15).

2.3.3.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Asıl sayı isimlerine *+din* ekinin getirilmesiyle oluşturulur. Üleştirme sayı sıfatları Yeni Uygur Türkçesinde de bu şekilde yapılmaktadır. Klasik Çağatay Türkçesinin genel üleştirme eki *+ar/+er* metnimizde yoktur:

birdin “birer”: birdin ḳoy “birer koyun” (50b/15)

bir yüzdin “yüzer”: bir yüzdin ulaġ “yüzer iş hayvanı” (29b/17)

on miŋdin “on biner”: on miŋdin suvār “on biner süvari” (118a/06)

2.3.3.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

+dın/+din eki yardımı ile kelime grubu şeklinde oluşturulur:

üçdin ya törtdin bir ḫarāc “üç ya da dörtte bir haraç” (203b/10)

ondın bir ʿuşr “onda bir vergi” (128b/12)

ottuzdın birdin ziyāde ḫarāc “otuzda birden fazla haraç” (132a/20)

2.3.3.2.2.5. Topluluk Sayı Sıfatları

Metnimizde topluluk sayı sıfatı yoktur. Asıl sayı isimlerine *+avlan/+evlen* ve (bir örnekte) *+lesi* ekinin ilave edilmesiyle teşkil edilen kelimeler, sıfat değil, isim olarak karşımıza çıkmaktadırlar:

ikevlen “ikisi, her ikisi, ikisi birlikte; ikimiz” (9a/11) ~ iki evlen (7b/15) ~ ikkevlen (157a/02)

üçevlen “üçü, her üçü, üçü birlikte” (281b/04)

tört evlen “dördü” (163b/11)

ikilesi “ikisi” (2b/09).

2.3.3.2.3. Soru Sıfatları

Nesneleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

ḳança “ne kadar, kaç”: ḳança kişi “ne kadar, kaç kişi” (29a/06)

ḳaysı “hangi”: ḳaysı şahar “hangi şehir” (185a/07)

ne “ne”: ne işler “ne işler” (114a/17)

neçe “kaç”: neçe ferseng yol “kaç fersah yol” (32a/02)

néçük “nasıl, ne şekilde; ne gibi, ne türlü”: néçük farmānlar “nasıl fermanlar” (46b/15)

néme “ne”: néme iş “ne iş” (46b/19)

2.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Nesneleri belirsiz bir biçimde belirten sıfatlardır. Metnimizde yer alan belirsizlik sıfatlarından bazıları şunlardır:

az “az”: az furṣatda “az zamanda” (147a/04)

ba-tamām “bütün, tüm”: ba-tamām ḫalḳ “bütün halk” (151a/02)

bir “bir”: bir kün “bir gün” (10a/15)

bir ḳısm “birtakım”: bir ḳısm söz “birtakım sözler” (331a/10)

bir munça “birçok”: bir munça dānışmandlar “birçok bilgin” (89a/10)

bir neçe “birkaç; birçok”: bir neçe vaḳt “birkaç zaman” (260b/15)

cumla “bütün”: cumla aḥvāllarını “bütün hâllerini” (307a/08)

fulān “falan”: fulān yerde “falan yerde” (95a/10)

hemme “bütün”: hemme mūbadlar “bütün mubedler” (147a/07)

her “her”: her néme “her şey” (4a/05)

hīç “hiç”: hīç kişi “hiç kimse” (2b/15)

neçe “birkaç; birçok”: neçe martaba “birkaç kez, birçok kez” (307a/07)

nıhāyatī “son derece, çok, pek çok”: nıhāyatī kāmıl “son derece yetkin” (143b/03)

özge “başka”: özge cavāb “başka cevap” (181b/08)

tola “çok”: tola vaḳt “çok zaman” (90b/12)

tamām “bütün, tüm”: tamām genclerini “bütün hazinelerini” (211b/07)

yana “başka, diğer”: yana bir kişini “başka bir kişiyi (220b/06)

2.3.3.3. Sıfatlarda Karşılaştırma

Sıfatlarda karşılaştırma *+raḳ/+rek* eki kullanılarak yapılmaktadır: ābdānraḳ “daha iyi, daha güzel” (265b/03), ʿāḳılraḳ “daha akıllı” (247b/16), ʿazīzraḳ “daha aziz, daha değerli” (308b/06), dānāraḳ “daha bilgili” (314a/08), ḫʷārraḳ “daha hor, daha aşağı, daha sefil” (174b/04), ḫūbraḳ “daha iyi” (13b/03), ḫūş-ḥālraḳ “daha memnun, daha sevinçli” (248a/21), nādānraḳ “daha cahil, daha bilgisiz” (76a/11), pahlavānraḳ “daha pehlivan, daha iyi pehlivan” (273a/17), tolaraḳ “daha çok, daha fazla” (103a/12), yaḫşıraḳ “daha iyi” (79a/06), yaḳınraḳ “daha yakın” (80a/02), zıyān-kārraḳ “daha ziyankâr” (248a/09), ziyāderek “daha ziyade, daha çok” (198b/17).

Verilen örneklerdeki kelimeler cümle içerisinde isim görevindedir.

2.3.3.4. Sıfatlarda Küçültme

Sıfatlarda küçültme *+ġına* eki kullanılarak yapılmaktadır. Ekin ince sıradan şekli (*+gine*) metnimizde bulunmamaktadır: azġına nān “azıcık ekmek” (171b/12).

2.3.4. Zamirler

Zamirler, ismin yerini tutan kelimelerdir. Kendi aralarında *kişi zamirleri, dönüşlülük zamiri, işaret zamirleri, soru zamirleri, belirsizlik zamirleri* ve *bağlama zamirleri* olmak üzere altı gruba ayrılırlar.

2.3.4.1. Kişi Zamirleri

Kişi adlarının yerini tutarlar. Metnimizde geçen kişi zamirleri ve onların çekimli hâlleri aşağıdaki gibidir:

Teklik 1. kişi zamiri: men (2a/01).

meniŋ (2b/17), maŋa (2a/03), meni (3b/05), mende (3b/03), mendin (6b/17).

Teklik 2. kişi zamiri: sen (2a/04), sén.

seniŋ (2a/05), saŋa (1b/10), seni (8b/20) ~ séni (6a/08), sende (4a/04), sendin (3b/02).

Teklik 3. kişi zamiri: ul (5b/12).

anıŋ (3a/17), aŋa (9a/20), anı (25a/12), anda (42a/15), andın (1b/07).

Çokluk 1. kişi zamiri: biz (11b/11).

bizniŋ (13a/12), bizge (4a/12), bizni (63b/02), bizde (11b/10), bizdin (25b/06).

Çokluk 2. kişi zamiri: sizler (2a/01), siz (139a/02), siler (120a/14), miz.

sizlerniŋ (2a/01), sizlerge (34b/18), sizlerni (201a/10), sizlerdin (208b/01).

sizniŋ (113a/10), sizge (128b/18), sizdin (139a/02).

silerniŋ (193b/09), silerge (195b/17), silerni (131b/13), silerdin (81b/02).

mizniŋ (25a/08), mizdin (101a/06).

Çokluk 3. kişi zamiri: ular (16b/03).

ularnıŋ (18a/03), ularġa (18a/14), ularnı (38a/14), ularda (98a/20), ulardın (102a/03).

2.3.4.2. Dönüşlülük Zamiri

Kişi zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onların anlamca daha kuvvetlisi olan zamirdir. Metnimizde dönüşlülük zamiri olarak "kendi" manasında "öz" kelimesi kullanılmaktadır: öz (9a/19), özüm (29a/20), özüŋ (5b/16), özi (10a/06), özümiz (34b/13), özüŋüzler (221b/09), özüŋler (16a/05), özleri (51b/18).

2.3.4.3. İşaret Zamirleri

Nesneleri işaret ederek karşılayan zamirlerdir. Metnimizde geçen işaret zamirleri ve onların çekimli hâlleri aşağıdaki gibidir:

bu "bu": bu (2b/17), munıŋ (7a/11) ~ bunıŋ (296b/15), muŋa (3b/13), munı (4b/12), munda (7a/08), mundın (24b/04), munça (11a/18).

şu "şu": şunı (52b/06), şunda (254b/01), şundın (280a/11), şunça (6a/05).

ul "o": ul (5b/12).

ular "onlar": ularnıŋ (32a/06), ularġa (103b/07), ularnı (73b/10).

uşbu "işte bu": uşbu (7a/02).

2.3.4.4. Soru Zamirleri

Nesneleri soru yoluyla temsil eden zamirlerdir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: kim "kim" (5a/06), ne "ne" (23b/06), neçe "kaç, ne kadar" (32a/02), néçük

“nasıl” (44b/17), nédin “neden, niçin” (176b/14), nége “niye” (189b/15) ~ nege (190a/03), néme “ne” (194a/04), ḳança “ne kadar, kaç” (32a/02), ḳanı “hani, nerede” (41b/05), ḳaysı “hangi, hangisi” (229a/18).

2.3.4.5. Belirsizlik Zamirleri

Kişileri ve nesneleri belirsiz biçimde temsil eden zamirlerdir. Metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır: baʿżaları “bazıları” (107b/17), biri “biri” (217a/21), bir kimerse “bir kimse” (117a/11), bir néme “bir şey” (85a/14), hemme “bütün, hep, hepsi” (184a/06), her biri “her biri” (40a/14), her ḳaysı “her biri” (4a/06), her kim “her kim” (28b/06), her kişi “herkes” (35a/11), her ne “her ne” (23a/07), her néme “her şey” (4a/05), hīç ḳaysı “hiçbiri” (63b/09), hīç kim “hiç kimse” (5b/02), hīç néme “hiçbir şey” (39b/11), özge “başka” (280b/07).

2.3.4.6. Bağlama Zamirleri

Metnimizde bağlama zamiri olarak Türkçe *kim* ve Farsça *ki* kullanılmıştır:

[160a] (03) … Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat (4) ḳılurlar kim çūn Şāh-ı Bahrām şīrlarnıŋ cengidin yandı, taŋlası bāmdād vaḳtıda mey (5) keltürdi, içti.

[230a] (03) … Boẕorcmıhr aydı: “Her (4) pād-şāh ki ẓālım bolsa ve her zar-dār ki baḫīl bolsa ve her ḫātūn ki uyatsız (5) bolsa ve duruşt-ḫūy bolsa ve her dānışmand ki açıġlıġ bolup yoḳsuzlarġa (6) uluġluḳ ḳılsa bu işler her kişige yaman körüngüsidür.

2.3.5. Zarflar

Zarflar zaman, yer yön, miktar, durum vb. yönlerden fiillerin, sıfatların ve zarfların önüne gelerek onların anlamını etkileyip değiştiren kelimelerdir. Bu işlevlerine göre zarflar *zaman zarfları, yer zarfları, miktar zarfları* ve *durum zarfları* olmak üzere dörde ayrılır.

2.3.5.1. Zaman Zarfları

Zarf olarak kullanılan zaman isimleridir. Metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır: aḫşam “akşam” (117b/02), bu kün “bugün” (5b/10), émdi “şimdi, şu an, şu anda” (5b/17), erte “sabah, ertesi gün, ertesi sabah” (170a/11) ~ érte (269b/07), ertesi “ertesi sabah” (113b/05), ḳaçan “hiçbir zaman” (18a/20), ilgeri “daha önce, önceden” (285a/18), ilgeri kéyin “hiçbir zaman, asla” (196a/04), kéç “geç” (22a/07), kéçe “gece, geceleyin” (8b/01), kéçelik “gece” (215a/07), kéyin “sonra” (6a/08), kündüz “gündüz” (36a/13), künniŋ yarmı “günün yarısı, gün ortası” (157b/05), tağı “daha” (250a/04),

taŋla “sabah; yarın, ertesi gün” (9a/20), taŋlalıḳ “ertesi gün”: taŋlalıḳġa (157b/06), taŋlası “sabahleyin, sabah vaktinde; sabah” (5a/17), tün “gece” (330a/01), tünekün “dün, geçen gün” (38a/11) ~ tünükün (7a/07), tün yarmı “gece yarısı” (105a/01), tüş “öğle, gün ortası” (310b/20), yana “yine, tekrar” (2b/01).

Arapça ve Farsçadan alınanlar: āḫırī “sonunda; sonra” (292b/13), al-ḥāl “şimdi, şu anda” (2a/02), avval “evvel, önce” (292b/06), bahār “bahar, ilkbahar” (162a/11), bamdād “sabah, sabah vakti” (36b/12), baʿża “bazen” (275a/06), baʿżada “bazen” (6a/16), dar-ḥāl “derhâl, hemen” (4a/06), eknūn “şimdi” (292b/09), fi’l-ḥāl “o anda, hemen” (33b/16), ḥālā “şimdi, şu an, henüz” (3b/15), ḥālī “şimdi, şu an” (10a/19), hamīşa “daima, her zaman” (2a/06), hanūz “henüz; hâlâ” (3a/08), hergiz “asla, hiçbir zaman” (4b/04), pes “şu hâlde, şimdi; sonra” (106a/19), saḥar “seher” (173b/18), ṣubḥ “sabah” (71a/11), şām “akşam” (63b/18), zamıstān “kış” (103b/05).

2.3.5.2. Yer Zarfları

Zarf olarak kullanılan yer isimleridir. Fiilin yönünü gösterirler. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: içgeri “içeri” (94a/16), ilgeri “ileri” (17a/16), taşḳarı “dışarı” (32a/10), tübin “aşağı” (202b/17), yuḳḳarı “yukarı” (58a/16).

2.3.5.3. Miktar Zarfları

Azlık-çokluk, miktar, derece bildiren zarflardır. Metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır: az “az” (104a/19), azġına “azıcık” (238b/18), ḳatıġ “çok, pek çok” (8b/02), köp “çok” (148b/10), tola “çok, çok fazla, pek çok” (148b/09).

Arapça ve Farsçadan alınanlar: ʿacab “çok” (180b/02), ba-ġāyat “son derece, pek çok, fazlasıyla” (9b/04), ba-ġāyatī “son derece, pek çok, fazlasıyla” (159a/15), çendān “çok, pek çok” (12a/02), ġāyat “çok” (171b/12), ıntıhāyī “son derece, pek çok, aşırı” (5a/13), kem “az” (213a/12), nıhāyatī “son derece, çok, pek çok” (143b/03), ziyāde “çok, fazla, daha çok” (209b/06).

2.3.5.4. Durum Zarfları

Nasıllık-nicelik bildiren zarflardır. Metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır: andaḳ “öyle” (88a/14) ~ andaġ (83a/18), āhasta “yavaş; yavaşça” (268a/15), fatġına “çabucak, hemencecik” (23b/15), ḫūş-ḥāl “memnun, mutlu” (95a/15), ıldam “hızlı, tez, acele; çabucak” (222a/06), ḳatıġ “sert, şiddetli” (32a/07), mundaḳ “böyle” (95a/13), şundaḳ

“şöyle” (95b/09), yaḫşı “iyi, güzel, hoş” (231a/10), yaman “kötü, fena” (237a/05), yaşunuḳça “gizlice” (61b/06).

2.3.6. Edatlar

Tek başlarına anlamları olmayan, anlamlı kelimeleri destekleyerek gramer vazifesi gören kelimelerdir. Edatlar kendi aralarında *ünlem edatları, bağlama edatları* ve *son çekim edatları* olmak üzere üçe ayrılır.

2.3.6.1. Ünlem Edatları

Her türlü duygu ve heyecanı, yansımaları, seslenmeleri, onay, ret, sorma ve gösterme gibi anlatım biçimlerini ifade eden edatlardır. Metnimizdeki ünlem edatları, fonksiyonlarına göre şu şekildedir:

Ünlemler:

ah “ah” (62a/18): Ah pād-şāhımız, ʿāḳıl pād-şāhımız, ʿādıl (19) pād-şāhımız!

dırīġ “ah, eyvah, yazık” (20a/03): Dırīġ, ul pahlavān (4) bırādarım ki hemme leşkerimniŋ çırāġı érdi ve şīrlarnı öltürür érdi, ul atıdın yıḳılġan-dek!

dırīġā “ah, eyvah, yazık” (20a/20): Dırīġā, ul temür taġ dék pahlavānnı kim yıḳıttı ékin!

ḫayf “yazık” (125a/05): Ḫayf ki ne üçün men genclerimni saçıp, ranc tartıp Keydniŋ aylıġa (6) kişi iyberipdür men?!

Seslenme Edatları:

ey “ey” (61b/16): Ey mıhrbān anam, sen mendin aġrımaġıl.

eyā “ey” (191b/21): Eyā, bu behişt müdür yā gülistān-ı İrem müdür?

hay “hey, ey” (34b/14): Hay sizler Īrāndın yaḫşı at istep kelmediŋizler mü?

yā “ey” (333a/16): Vird duʿā eyleben yā Rab amān al-amān

Gösterme Edatları:

mana ki “işte” (226a/21): Mana ki bir ʿāḳılnı iyberdim, tā ul körüp ılġaġay.

Sorma Edatları:

ḳanı “hani” (41b/05): Aytadurlar ki ‘Genc leşkeriŋ (5) ḳanı?’ deydürler.

2.3.6.2. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Metnimizdeki bağlama edatları, fonksiyonlarına göre şu şekildedir:

Sıralama Edatları:

ve "ve" (2b/07): Rūmġa ve Hındġā

~ **u** "ve" (2a/16): ḫūş-ḥāl u ḫurram

~ **ü** "ve" (6a/04): genc ü māl

bile "ile" (10a/13): kergeden bile ajdahā

~ **ile** "ile" (1b/02): ʿOśmān ile Ḥaydar-ı Kerrārānge

taġı "dahi, da" (132a/17): Her kişide ki ḥırṣlıḳ ziyādedür, rancı taġı ziyādedür.

Denkleştirme Edatları:

yā "ya, ya da, veya; yoksa" (53b/20): Ḳaçıp andın yaşunġıl yā bend ḳıldurġıl.

veyā "veya" (97b/20): Ḳuruḳ tola mıdur veyā su tola mıdur?

Karşılaştırma Edatları:

yā ... yā "ya … ya" (42b/08): yā söz berür yā baş berür

yā … veyā "ya … veya" (180a/05): Ul serhengni yā ḳuduḳġa salur men veyā dārġa asur men.

ne … ne "ne … ne" (16b/08): ne iki ayġaça ve ne tört ayġaça

hem … hem "hem … hem" (255b/12): Ul cāsūs hem yolçı érdi ve hem fālçı érdi.

ḫᵛāh … ḫᵛāh "ister … ister" (149a/07): Ve mundın kéyin saŋa hem ne lāzīm bolsa ḫᵛāh gevher ḫᵛāh altun (8) ḫᵛāh kümüş saŋa iyberür men.

Cümle Başı Edatları:

ammā "ama" (2b/02): Ve Şāh-ı Keyḫusravnıŋ işleridin bilinedür ki babasını öltürüp, maḳṣūdını tafıp pād-şāhlıḳġa olturdı. Ammā bu ʿālam (3) aŋa hem vafā ḳılmadı.

ve-līkin "velakin" (9a/09): Eger men ul pahlavānnı Ahranġa aytsam bu işler hergiz pınhān ḳalmas. Ve-līkin rāstdın özge ābādānı yoḳdur.

eger "eğer" (11a/09): Hay bu ne sözüŋdür! Eger men Rūmdın ḫarāc almasam siler (10) ḫūş-ḥāl boluŋlar.

eger-çi “rağmen, her ne kadar, gerçi; nasıl ki” (140a/05): Eger-çi ul öy munāsıb öy émes érdi, hemme- (6) leri kirip pād-şāhnıŋ aylıda yüz yerge urdı.

eger-çend “rağmen, her ne kadar” (156b/09): Eger-çend ularda günāh bar érdi, günāh- (10) larını bağışladı.

eger-çendī ki “rağmen, her ne kadar” (220b/04): Eger-çendī ki sen ḳança ḳadīm-ḫıẕmat hem bolsaŋ (5) bilgil ki sendin ul bī-ḥācat turur.

şāyad ki “eğer; belki, ola ki” (185a/06): Yaḫşı sözler bile aŋa ayġıl, tā şāyad ki munda turġay, tā men Hındī (7) ıḳlīmıda ḳaysı şaharnı ḫᵛāhlasa pād-şāhlıġını aŋa bergey men.

çūn “çünkü; ne vakit ki, ne zaman ki” (263a/05): Çūn Bahrāmġa Pazmūdanıŋ yanġanıdın ḫabar boldı, hemme uluġları bile aylıġa (6) çıḳtı.

çūn-ki “çünkü, şundan dolayı ki, şu sebepten ki; ne zaman ki; mademki” (313a/21): Ul vaḳt avval atamnıŋ (21) ḫūnını istedim. Çūn-ki Bandūy ve Gostaham meniŋ anamnıŋ bırādarları érdiler.

zīrā ki “zira, çünkü, şundan dolayı ki” (93b/03): Ey pād-şāh, sen bu öyni sahl bilmegil. Zīrā ki hemme pād-şāhlardın (4) sen ziyāde turur sen.

şundaḳ ki “şöyle ki” (133b/06): Ūrmuzd pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Ba-ġāyat ʿādıl (7) ve saḫī érdi. Şundaḳ ki ḳoy, böri bile bir otluḳda otladılar.

néme üçün-ki “ne için ki; şunun için ki, şöyle ki” (161a/15): Bāzār ve kūçadaġı ḫalḳ anıŋ ışıġa ḥayrān ḳaldı. Néme üçün-ki bu ötükçiniŋ ata babası- (16) dın mundaḳ iş kelgen émes érdi.

belki “hatta; belki, muhtemelen” (251a/12): Sīmār Borzīn ki uluġlardın érdi ve Nūşīravānnıŋ ılġaġan kişisi (12) érdi. Belki cahānnı anıŋ ḳuvveti bile zīr u zabar ḳılıp érdi.

ḥattā ki “hatta” (204b/13): Ey nām-dārlar, bu kün leşkerdin bir kişi hem ḳalmay, ḥattā ki pād-şāhġaça ḳuyaḳ ve dulġa (14) keyip munda kelsün ki bu kün yüz körüp ṣulḥ ḳıladuġan kün émes turur.

yaʿnī “yani” (189a/16): Şāh-ı (16) Bahrām lebini tişledi. Yaʿnī kişige aytmaŋlar dép ularnı taʿẓīm ḳıldurmadı.

al-ḥāl “şimdi, şu anda” (23b/12): Al-ḥāl men ança ki eşitgenim aydım. Al-ḥāl öz ḥālıŋnı özüŋ bilür sen.

gūyā ki “güya, sanki, sözde” (128a/18): Cahānnı uşbu yosunda (18) ābād ḳıldı. Gūyā ki behiştdin fırışta kelip dād ʿadlnı tüzgen-dek dād ʿadlnı tüzdi.

tā ki “ta ki” (212b/09): Tā ki men tirigdür men, mendin bölek kişi pād-şāh bolup bolmas.

Sona Gelen Edatlar:

érse “ise” (178b/09): Marv şaharında ḳança ki Çīn ḫalḳı bar érse öltürdiler.

ki “ki” (1b/09): Eyledi farmān ki bayān eylegil / Türkī tilide hem ʿayān eylegil

kim “ki” (145b/11): Mavlānā Fırdavsī (11) raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim çūn Bahrām Pād-şāh ʿālamdın ötti, ornıġa bırādarı Yezdigerd-i Bizihkār (12) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı.

émes “değil” (323a/01): Ve boyıda keygen köynegi hem tāza émes, yırtuḳ turur.

ékin “acaba, kim bilir” (52b/04): Ve bilmeydür men ki (4) bu cengde néçük bolur ékin?

kin “ki” (8a/10): Hīşvī bile Mīrīn endīşede érdiler (10) ki “Guştāsb öldi mü kin yā kergeden öldi-mü kin, ki her ikevlen uluġ cengde tururlar.” dér érdiler.

dégin “gibi” (52b/15): Eger ḫālā sen meni ölem dégin dép ḳorḳsaŋ men bu kün seniŋ ḳor- (16) ḳunçuŋnı yoḳ ḳılayın.

2.3.6.3. Son Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekân, yer yön, tarz, benzerlik, başkalık vb. bakımlardan çeşitli ilgiler kuran edatlardır. İsimlere ekli veya eksiz olarak bağlanırlar. Metnimizde geçen son çekim edatları, isimlere bağlanılışlarına göre şu gruplara ayrılır:

İsimlerin yalın hâli, zamirlerin ilgi veya yükleme hâlleri ile birleşenler:

bile “ile” (4a/11): Eger (11) meni özüŋler bile saḳlasaŋlar bir ışġa yarar men.

~ **birle** “ile” (38b/04): Andın kéyin yüz altmış kişi birle siŋillerini hem aṭlarġa mindürüp Arcāstnıŋ dar-gāhıdın ravān boldı.

~ **ile** “ile” (316a/19): Ḫudādın tilep bir oġul zār ile

üçün “için” (27b/06): Babaŋnıŋ kīnesi üçün köŋlüŋni derdlik ḳılġıl.

dék “gibi; kadar” (123a/09): Her néçük sözüŋ ve bilgeniŋ bolsa aytġıl ki seniŋ dék ʿāḳıllar- (10) nıŋ sözi her némedin ābādān turur.

yaŋlıġ “gibi” (316b/03): Éşitgen émes hem bu yaŋlıġ maḳāl.

çaġlıḳ “kadar” (80a/14): Maŋa cahāndın (14) naṣība uşbu çaġlıḳ éken.

~ **çaġlıġ** “kadar” (182a/16): Eger ḳaraŋġu kéçe[de] yoḳsuz kişilerdin kantolar bir gilem (16) çaġlıġ néme kantolasa anıŋ ornıġa men ḫazīnadın zar-baft u dībā iyberip ul darvīşnıŋ (17) köŋlini ḫūş ḳılur men.

dép “diye” (41b/15): Bir pīr kişini ki Keykāvus Pād-şāh (15) şīr-gīr dép ataġan bolgay, anıŋ bile ceng ḳılışnı nege ister sen?

ara “+da, arasında” (316a/15): Ḳayan ketti Şab-dīz atlıḳ samand? / Ul aṭ érdi köŋlüŋ ara arcumand.

içre “içinde, içine” (316b/02): Seniŋ davlatıŋda tafıp yāl u bāl, / (2) Bu kün zındān içre salıp ḳıldı lāl.

Yönelme hâli ile birleşenler:

oḫşaş “benzer, gibi” (10b/06): Anı çırlaŋlar, tā sorayın ki fırıştalar mudur (6) yā bizge oḫşaş ādamī mudur?

Uzaklaşma hâli ile birleşenler:

ilgeri “önce” (330a/13): Dırīġ dırīġ ki hīç kişi Ḫażrat-ı (13) ʿĪsā payġambardın ilgeri ve ne andın kéyin mundaḳ uluġ tāc (14) u taḫtlıḳ pād-şāh[nı] mundaḳ ḫᵛār u zārlıḳda [éşitmedi].

kéyin “sonra” (165a/21): Ne-çend kündin kéyin Bahrām-ı Gūr leşkeri bile şikārġa çıḳtı.

özge “başka” (174a/17): Şāhā, (17) bu leşkeriŋge ḳaraġıl ki kim bardur ki sen aytḳandek oḳ ata alġay, meger sendin özge.

bölek “başka” (108a/07): Bu dünyada yaḫşılıḳnıŋ urġıdın bölek némeni tarımaġay sen (8) ki hemmemiz ölüm üçün tuġulġandur biz.

taşḳarı “dışarı” (154a/11): Ve her bir (11) aytḳan sözleri dād u ʿadldın taşḳarı émesdür.

2.3.7. Fiiller

2.3.7.1. Kişi Ekleri

Zamir kökenli kişi ekleri, iyelik kökenli kişi ekleri ve *emir kipindeki kişi ekleri* olmak üzere üç tip kişi eki vardır.

2.3.7.1.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri

Geniş zaman, şimdiki zaman, öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman ve istek çekimlerinde kullanılan eklerdir.

Teklik 1. kişi: *men:* aytmaġay men (9a/13), ḳılġandur men (10a/04), iyberipdür men (125a/06), keltürür men mü (124b/10).

Teklik 2. kişi: *sen:* ḳoylaşmaġay sen (127b/16), öte almas sen (129a/13), ketip sen (170b/09), köre sen (171b/03).

Teklik 3. kişi: *eksiz,* (nadiren) *-lar/-ler:* baradur (56b/06), çıḳıp (6b/11), bardılar (7b/17), urdılar (19a/11).

Çokluk 1. kişi: *biz,* (nadiren) *miz:* fütgendür biz (76a/13), sıġınur biz (78b/15), barġay miz (32a/11), örletür miz (247a/06),

Çokluk 2. kişi: *siler, sizler, siz:* ölür siler (113b/19), dép siler (206a/14), öltürür sizler (38a/11), ḳalmas sizler (109b/14), ḳılġay siz (324b/07).

Çokluk 3. kişi: *-lar/-ler:* tartışurlar (84b/17), dépdürler (266b/05).

2.3.7.1.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri

Görülen geçmiş zaman, şart ve gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir.

Teklik 1. kişi: *-m:* sıġındım (275a/02), aṭlansam (11a/19), ḳısḳartsam kerek (54a/11).

Teklik 2. kişi: *-ŋ:* yandıŋ (60a/07), tepretseŋ (204b/19).

Teklik 3. kişi: *eksiz:* yetgürdi (263a/19), evrülse (218a/05).

Çokluk 1. kişi: *-ḳ/-k:* aŋladuḳ (82b/02), keltürsek (247a/04).

Çokluk 2. kişi: *-ŋız/-ŋiz, -ŋızlar/-ŋizler, -ŋlar/-ŋler:* bulġadıŋız (152a/09), bolsaŋızlar (68a/16), kelseŋizler (100b/19), saḳladıŋlar (72a/04), içseŋler (113b/18).

Çokluk 3. kişi: *-lar/-ler:* körüştiler (3a/09), sanasalar (97b/18).

2.3.7.1.3. Emir Kipindeki Kişi Ekleri

Emir ekleri, aslında şekil ekleridir ama aynı zamanda kişi de ifade ederler. Bk. Emir Kipi.

2.3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri

Şekil ve zaman ekleri, fiildeki hareketi şekle ve zamana bağlayan eklerdir. *Bildirme kipleri* ve *tasarlama kipleri* olmak üzere iki ana gruba ayrılırlar. Bildirme kipleri hem şekil hem zaman, tasarlama kipleri ise sadece şekil ifade eder.

2.3.7.2.1. Bildirme Kipleri

Geniş zaman kipi, şimdiki zaman kipi, görülen geçmiş zaman kipi, öğrenilen geçmiş zaman kipi ve *gelecek zaman kipi* olmak üzere beşe ayrılırlar.

2.3.7.2.1.1. Geniş Zaman Kipi

Fiil kök veya gövdelerine *-r, -ar/-er* ve *-ur/-ür* eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Geniş zaman ifadesinin dışında şimdiki zaman ifadesi de taşımaktadır: bağışlar men (154a/20), ḳorḳar sizler (309b/20), késer men (276b/19), barur biz (138b/14), körür sen (108b/14).

Geniş zamanın olumsuzu *-mas/-mes* eki ile yapılır: oḫşamas sen (46a/15), ḫ^{v}āhlamas men (35b/04), bilmes (77b/16), körmes biz (7b/16).

2.3.7.2.1.2. Şimdiki Zaman Kipi

Fiil kök veya gövdelerine *-a/-e, y + -dur/-dür* eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Şimdiki zaman kipi metnimizde gelecek zaman anlamını da ifade edebilmektedir: aytadur men (132a/10), köyedür (138a/07), oḫşaydur biz (243b/01), deydür (66a/07).

Şimdiki zamanın olumsuzu *-may/-mey + -dur/-dür* ekleri ile yapılır: tanumaydur (291b/14), sındurmaydur biz (130a/01), bilmeydür men (46a/05), démeydür biz (142b/19).

2.3.7.2.1.3. Görülen Geçmiş Zaman Kipi

Metnimizde iki tip görülen geçmiş zaman kullanılmıştır.

1. tip görülen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-dı/-di, -du/-dü; -tı/-ti, -tu/-tü* eklerinin getirilmesiyle oluşturulur: ḳaradı (2a/10), kirdim (35a/07), orduŋ (60a/06), kördüŋüzler (265a/05), ḳofarttı (267a/12), sözleştim (321a/20), yıġlaştuḳ (37b/01), öttüm (214a/19).

Olumsuzu *-ma/-me* eki ile yapılır: tafmadım (240a/14), unamadılar (278b/03), kelmediŋizler mü (34b/14), teprenmedi (150a/16).

2. tip görülen geçmiş zaman: Nadir olmakla ve yalnızca olumsuz şekli kullanılmakla birlikte fiil kök veya gövdelerine *-ġan/-gen + iyelik ekleri + yoḳ* getirilerek oluşturulur: alġanım yoḳ "almadım" (314a/05), gümännı ḳılġanım yoḳ turur "düşünmedim" (24b/07), körgenim yoḳ "görmedim" (57a/15), éşitgenim yoḳ "işitmedim" (87b/17), kelgeni yoḳdur "gelmedi" (291a/05).

2.3.7.2.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi

Metnimizde üç tip öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.

1. tip öğrenilen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-ġan/-gen, -ḳan/-ken* ekinin getirilmesiyle oluşturulur: āzmūda ḳılġan sen (190a/04), éşitgen sen (48a/20), éşitgen sizler (165a/04), ranc tartḳan sen (44b/12), tıḳḳandur (49b/20), éken (170a/07), fütgendür biz (76a/13), sussaġandur (125b/07), yafḳandur (51b/04).

Olumsuzu *-ġan/-gen, -ḳan/-ken* eklerinden sonra *érmes/émes* getirilerek veya daha nadiren *-ma/-me* eki ile yapılır: ceng ḳılġan émestür (6b/17), tuġulġan émes (236a/01), égerlegen érmes érdiler (320a/16), körgen émesdür (273a/14), ḫarāc bergen émes (15a/05), rūzgār anasıdın tuḳḳan émesdür (191a/12), yaratḳan émesdür (208b/04); sūd ḳılmaġandur (206b/15), āzmūda ḳılmaġan tururlar (255a/11), teşmegendür (243a/06).

2. tip öğrenilen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-p + turur; -dur/-dür, -tür* yapısının getirilmesiyle oluşturulur: tutup turur men (60b/13), aççıġlap turur sen (271b/19), tartıp turur biz (280a/12), ölüp turur (121b/16), şundaḳ ḳılıpdur men (288b/17), bitipdür (119a/10), égiliptür (104b/09).

Olumsuzu *-ma/-me* eki ile yapılır. gümān ḳılmapdur men (115a/16), pād-şāh bolmapdurlar (132a/01), hīç zaḫmī yémepdür (238a/01), teşmepdür (243a/08).

Öğrenilen geçmiş zamanın bu tipi, metnimizde çoğu zaman geçmişte başlayıp hâlâ devam etmekte olan bir hareketi ifade eder.

3. tip öğrenilen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-mış/-miş* ekinin getirilmesiyle oluşturulur: olturmış sen (245a/17), ḳaçmış (296b/14).

Olumsuzu *-ma/-me* eki ile yapılır: körmemiş (333a/15).

2.3.7.2.1.5. Gelecek Zaman Kipi

Metnimizde dört tip gelecek zaman kullanılmıştır.

1. tip gelecek zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-ġay/-gey, -ḳay,* (bir örnekte) *-ge* eklerinin getirilmesiyle oluşturulur: çāra ḳılġay men (6b/17), uruġıdın bolġay sen (44a/08), zıyānnı özümizdin evürgey biz (78a/16), bergey siler (129a/19), yıḳıtḳay (19b/12), aytḳay men (188b/14), eylege sen (333a/14).

Olumsuzu *-ma/-me* eki ile yapılır: farmānınŋdın çıḳmaġaylar (109a/03), zıyān ḳılmaġay men (17a/15), bilmegey (189a/02), keymegey men (238b/15).

Gelecek zamanın bu tipi metnimizde, gelecek zaman anlamı yanında geniş zaman, istek, emir ve tahmin anlamlarından birini veya birkaçını da ifade eder.

2. tip gelecek zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-ġu/-gü* gelecek zaman sıfat-fiil ekinden sonra iyelik ve bildirme eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Mutlak gelecek zamanı ifade eder: maʿlūm ḳılġumdur (250a/16), tafşurġuŋdur (248b/14), güm-rāh bolġusıdur (185a/14), helāk bolġumuzdur (47a/05); cavāb bergümdür (314a/08), ketgüŋdür (248b/14), ranc yetgüsidür (198b/20).

Olumsuzu *-ma/-me* eki ile yapılır: ilgeri ve kéyin bolmaġusıdur (106a/11), tégmegüsidür (85a/11).

3. tip gelecek zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-maḳçı/-mekçi* ekinin getirilmesiyle oluşturulur. Metnimizde bir kez gözlenmiştir: otġa salmaḳçı érdi (92b/09).

Olumsuzu *émes* ile yapılır. Metnimizde bir kez gözlenmiştir: kelmekçi émes midiŋ (284b/21).

4. tip gelecek zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-aduġan/-eduġan* yapısının getirilmesiyle oluşturulur: çāra ḳılġalı turaduġandur (66a/15), keleduġandur (66a/16).

Olumsuzu *-ma/-me* ile yapılsa da metnimizde bu yapı yalnızca gelecek zaman sıfat-fiili olarak kullanılmış, gelecek zaman kipi işlevinde kullanılmamıştır.

Bunların yanında bir de şimdiki zaman kipi, metnimizde gelecek zaman anlamını da ifade edebilmektedir. Bk. Şimdiki Zaman Kipi

2.3.7.2.2. Tasarlama Kipleri

Emir kipi, şart kipi, istek kipi ve *gereklilik kipi* olmak üzere dörde ayrılırlar.

2.3.7.2.2.1. Emir Kipi

Emir kipinde her kişi için ayrı bir ek vardır.

Teklik 1. kişi eki: *-y, -ay/-ey, -ayın/-eyin, -yın/-yin:* tiley (100b/10), ranc tartay (125b/09), körgezey (109b/17), olturġuzayın (18a/14), yol körgezeyin (31a/14), rasmīnı taşlayın (6b/09), isteyin (297a/04).

Teklik 2. kişi eki: *eksiz, -ġıl/-gil, -ḳıl*: hür (103a/01), tut (249a/07), ılġaġıl (5b/17), işenmegil (90a/12), tafḳıl (254a/13), yıġḳıl (321b/05).

Teklik 3. kişi eki: *-sun/-sün:* uzun bolsun (17a/16), bilsün (242b/02).

Çokluk 1. kişi eki: *-aylı/-eyli, -ylı/-yli, -eli:* soraylı (311a/04), kīne keltüreyli (50b/04), yıġlaylı (35a/07), isteyli (152b/04), bereli (11b/11).

Çokluk 2. kişi eki: *-ŋ, -ŋlar/-ŋler, -ŋız, -ŋızlar/-ŋizler:* ʿumr ötkeriŋ (117a/01), naṣīḥat aŋlaŋlar (14b/18), biliŋler (15a/11), iyberiŋiz (180a/14), yıġlaŋızlar (190b/20), tilleŋizler (310a/01).

Çokluk 3. kişi eki: *-sunlar/-sünler:* aytsunlar (157a/11), töksünler (209b/02).

Emir kipinin olumsuzu *-ma/-me* ile yapılır: çıḳmayın (30a/07), öltürmegil (72a/03), yüz keltürmesün (59a/20), ẓulm ḳılmaylı (132b/02), sahl körmeŋler (3b/13), tınmasunlar (193a/13).

2.3.7.2.2.2. Şart Kipi

Fiil kök veya gövdelerine *-sa/-se* şart eki getirilerek oluşturulur: yıḳıtsam (19b/15), kelseŋ (82a/09), uçrasa (27a/10), oltursaḳ (31a/20), pād-şāh tiksek (232b/16), amān berseŋizler (276a/01), yüzlenseŋler (127b/08), yügürseler (103b/03).

Şart kipinin olumsuzu *-ma/-me* ile yapılır: yaramasam (276a/11), kelmeseŋ (27a/05), bolmasa (49b/16), andaḳ ḳılmasaḳ (265a/12), ḳavlumġa unamasaŋızlar (154a/05), aytmasaŋlar (301b/14), unamasalar (296b/18).

2.3.7.2.2.3. İstek Kipi

Metnimizde iki tip istek kipi kullanılmıştır.

1. tip istek kipi: Fiil kök veya gövdelerine aslen gelecek zaman eki olan *-ġay/-gey* getirilerek oluşturulur: körgey men (46a/12), bar-cā keltürgey sen (61a/01), yaḫşı ḳılġay (67a/12), barġay biz (71b/05), salmaġay siz (324b/06), ayrılmaġay sizler (129a/20), sözlerini éşitgeyler (143b/09).

Olumsuzu *-ma/-me* ile yapılır: helāk bolmaġay men (25b/02), ḳan tökmegey sen (244a/18), ranc körmegey (162a/15), bolmaġay biz (165a/08), āzār bermegey sizler (141a/01), zıyān yetgürmegeyler (127b/17).

2. tip istek kipi: Fiil kök veya gövdelerine *-a/-e* getirilerek oluşturulur. Metnimizde kullanımı nadirdir: ceng ḳıla men (284a/02), dost tuta sen (7a/14).

2.3.7.2.2.4. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi, şart çekiminden sonra *kerek* kelimesinin getirilmesiyle oluşturulur. Ayrı bir eki yoktur. Metnimizde kullanımı nadirdir: ḳolını ḳısḳartsam kerek (54a/11), bolsa kerek (7a/11).

Bundan başka *-mak/-mek kerek* yapısı da gereklilik ifade eder: ḳaramaḳ kerek (251b/19), yasamaḳ kerek (253a/13), öltürmek kerek (79b/02), kömmek kerek (108b/09).

2.3.7.3. İsim Fiili

İsim fiili, tek başına belirli bir anlam ifade etmeyip bir yandan isimleri yüklem yaparken bir yandan da fiillerin birleşik çekimlerini oluşturur. Metnimizde *ér-* ve daha nadir olarak *é-* şekilleri gözlenmiştir. *ér-* isim fiili 1006 kez isimleri yüklem yapma işlevinde, 1712 kez de fiillerin birleşik çekimlerini yapma işlevinde, *é-* isim fiili ise 90 kez isimleri yüklem yapma işlevinde, 25 kez de fiillerin birleşik çekimlerini yapma işlevinde kullanılmıştır. İsim fiilinin, geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart olmak üzere dört çekim şekli vardır.

Geniş zaman: Yūsuf Ġāzī érür (333a/16), yoḳdur (196a/11), tenglikdedür (148b/18), kerek émes durur (42b/13).

Görülen geçmiş zaman: bergey érdim (315a/21), ḳoyçı érdiŋ (329a/02), barur érdi (327b/01), dost érdük (15b/15), yetgürür érdük (116b/02), ḳorḳunçluḳ érdiŋizler (10a/03), ḳaru ḳılıp érdiler (49b/04); bara turup édim (47b/20), sen édiŋ (316b/06), tofraḳ édi (214b/17).

1. tip öğrenilen geçmiş zaman: şundaḳ éken sen (50a/08), bilür éken sen (98a/14), yoḳ éken (159b/05), yutup éken (176a/02), bél bağlap ékenler (225a/11).

3. tip öğrenilen geçmiş zaman: pahlavān érmiş sen (188a/15), barur érmiş sen (42a/13), kim érmiş (10b/17), saḳlar érmiş (306a/08), bir ıltızdın érmiş biz (79b/18), atar érmişler (102a/07).

Şart: bar érse (31a/16).

İsim fiilinin olumsuzu *émes/érmes* “değil” ile yapılır: taġ émes men (52a/06), uluġ émes sen (50a/05), kerek émes durur (42b/13), lāzım émesdür (42a/10), alġan émes éken (49a/18), iş kelgen émes érdi (161a/16); āsān érmes (26b/20), égerlegen érmes érdiler (320a/16).

2.3.7.4. Fiillerin Birleşik Çekimleri

Fiillerin birleşik çekimleri, *hikâye birleşik çekimi, rivayet birleşik çekimi* ve *şart birleşik çekimi* olmak üzere üçe ayrılır. Metnimizde *şart birleşik çekimi* anlamını veren başka yapılar olsa da çekimin doğrudan örneği yoktur.

2.3.7.4.1. Hikâye Birleşik Çekimi

Geniş zamanın hikâyesi: tiler érdim (153b/13), aytur érdiŋ (60a/06), avḳāt kéçürür érdi (125a/15), yırtılmas érdi (83b/16), tartıp alur édi (71b/13), yıġlar érdük (156b/07), saçḳular saçur érdiler (155a/04).

1. tip öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: köz olturġuzġan érdi (106b/01), körmegen érdi (27b/09).

2. tip öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: taşlap érdim (73b/19), gümān ḳılmap édim (263a/21), tilep érdiŋ (175b/04), éşitmep érdi (308a/12), tafmap érdük (125a/07), kelip érdiler (146a/21).

Şart çekiminin hikâyesi: çoŋ bolsam érdi (234b/14), ḳaṣd ḳılsaŋ érdi (187b/11), andaḳ bolmasa érdi (63a/14).

İstek çekiminin hikâyesi: körmegey érdim (172a/07), soramaġay érdiŋ (17a/12), bermegey érdi (17a/12), ḳaraġay érdi (116b/09).

2.3.7.4.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Geniş zamanın rivayeti: aytur érmiş sen (159b/09), iyberür érmiş (292a/07), ḳaravulçı ḳoymas érmiş (177a/16), atar érmişler (102a/07); bilür éken sen (98a/14), ötür éken (205b/18), ḳalmas éken (126b/04).

2. tip öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti: tilep érmiş (79a/13), ḳabap érmiş sen (75a/13); kelip éken (170a/18), bél bağlap ékenler (225a/11).

2.3.7.5. Fiillerde Soru

Fiillerde soru *-mu/-mü* eki ile yapılır. İsimlere *-mı/-mi* şeklinde de geldiği gözlenen soru eki, fiillere daima yuvarlak ünlülü olarak gelir: keltürür men mü (124b/10), bereyin mü (251b/05), sormas-mu sen (10b/16), tafur mu (229b/09), işendiŋler mü (11a/10).

Metnimizde *-mu/-mü* genel soru ekinin yanında fiillerde soru şu şekilde de yapılabilmektedir: körmem sizler "görmüyor musunuz" (37a/14), ʿumrı uzun bolamdur yā ḳısḳa bolamdur "ömrü uzun mu olacak yoksa kısa mı" (40b/12), köŋlüŋ köymemdür "için yanmadı mı" (41a/19), baramdur "gider mi" (54b/13), bilmem sen "bilmez misin, bilmiyor musun" (55b/03, 272b/08), éşip béremdür "eşip mi veriyor, eşip veriyor mu" (117b/06), bilmem sizler "bilmez misiniz, bilmiyor musunuz" (153b/09), ṣulḥ ḳılamdur veyā ceng ḳılamdur "barışacak mı savaşacak mı" (278a/07), içem sizler "içer misiniz" (287a/13).

2.3.7.6. Birleşik Fiiller

İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller ve *tasvir fiilleri* olmak üzere ikiye ayrılır.

2.3.7.6.1. İsimlerden Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Metnimizde isimlerden birleşik fiil yapmak için kullanılan *ḳıl-* (4270 kez kullanılmıştır), *bol-* (3638 kez kullanılmıştır) ~ *ol-* (2 kez kullanılmıştır), *eyle-* (13 kez kullanılmıştır) ve *ét-* (1 kez kullanılmıştır) ana yardımcı fiillerinden başka bir de bunlar kadar işlek olmayan ancak bazı isimlerle birleşerek yeni bir anlam meydana getiren fiiller vardır. Metnimizdeki birleşik fiillerden bazları şunlardır:

ḳıl-: bayān ḳıl- (10b/13), ceng ḳıl- (2b/15), ḥamla ḳıl- (8a/04).

bol-: çoŋ bol- (24b/01), ḫūş-ḥāl bol- (11a/10), pād-şāh bol- (3a/12).

ol-: duşman ol- (316b/04), şīvan ol- (316b/04).

eyle-: farmān eyle- (1b/09), ḫarāb eyle- (316b/06).

ét-: ḥuccat ét- (314b/13).

al-: ḫarāc al- (11a/03), ḫūnını al- (17a/19), ḳız al- (1b/12).

ay-: söz ay- (53a/19), şükr ay- (2b/03), ʿuẕrlar ay- (10b/13).

ber-: amān ber- (22a/09), körünüş ber- (22b/16), roşenlik ber- (17b/17).

çaf-: aṭ çaf- (71b/19), ḳılıç çaf- (71b/19), tiken çaf- (172a/12).

keltür-: taʿẕīm-ı bar-cā keltür- (13b/18), yüz keltür- (14b/20).

öt-: ʿālamdın öt- (28b/11), günāhıdın öt- (66b/07), iş öt- (29b/03).

sal-: bend sal- (45a/16), ḳulaḳ sal- (16a/06), otḳa sal- (295a/16).

taf-: ḫabar taf- (3b/01), ḳuvvet taf- (219a/05), yaḫşılıḳ taf- (61b/1).

tut-: dost tut- (6b/02), kīne tut- (28a/20), mātam tut- (57a/03).

ur-: naʿra ur- (8a/02), yüz yerge ur- (2a/15), zaḫm ur- (4b/13).

2.3.7.6.2. Tasvir Fiilleri

Yeterlik fiili, tezlik fiili, süreklilik fiili ve *yaklaşma fiili* olmak üzere dörde ayrılır.

2.3.7.6.2.1. Yeterlik Fiili

Yeterlik fiili metnimizde üç şekilde yapılır:

1. *al-:* Fiil kök veya gövdelerine çoğunlukla *-a/-e,* bazen *-y* zarf-fiil ekleri getirilerek, bazen de herhangi bir zarf-fiil eki getirilmeden oluşturulur: tamām ḳıla almas sen (173b/16), oḳ ata alġay (174a/17), mıhmān-darlıḳ ḳıla almaduk (177a/08), ḳarżını üze almasa (180a/13), kim bile alur (60a/18), naṣība tafa alur (195a/12); yéy almas érdi (44b/16); uḫla almas érdi (83a/08), oyna alsa (230b/20).

al- fiilinin ünlüsü çekim sırasında düşebilmektedir: tura'lmas (17b/08), kire'lmes (37a/03).

2. *bol-*: Fiil kök veya gövdelerine *-sa/-se* şart ekinden sonra *bol-* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulur: ḳılsa bolur (57b/07), bolsa bolur (275a/01), yulsa bolur (309b/06), dése bolur (37a/04).

3. *bol-:* Fiil kök veya gövdelerine *-p* zarf-fiil ekinden sonra *bol-* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulur. Yalnızca olumsuz anlamda yeterlik fiilleri yapar: özge ḳılıp bolmas éken "değiştiremezmiş" (126b/16), şek keltürüp bolmas "şüphe duyulmaz" (143b/20), ḳaçıp bolmas "kaçamaz" (153a/09), sen yatıp bolmas "yatamazsın" (158b/02).

2.3.7.6.2.2. Tezlik Fiili

Fiil kök veya gövdelerine *-a/-e* zarf-fiil ekinden sonra *ber-* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulur. Metnimizde tezlik fiili bu şekliyle yalnızca *ḳoy-* fiili ile birlikte kullanılmaktadır: ḳoya berdiler (54b/20), ḳoya bereyli (280b/01), ḳoya berür men (287b/07), ḳoya berip sen (314a/03).

Metnimizde bir kere de söz konusu yapı, herhangi bir zarf-fiil eki getirilmeden oluşturulmuştur: yürü berür (176a/20).

2.3.7.6.2.3. Süreklilik Fiili

Fiil kök veya gövdelerine *-p* zarf-fiil ekinden sonra *tur-* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulur: saḳlap turġıl (11b/01), ötüp turur (176b/07), oynap turġanını (125a/18), ẓāhır bolup turadur (139a/02).

2.3.7.6.2.4. Yaklaşma Fiili

Fiil kök veya gövdelerine *-a/-e* zarf-fiil ekinden sonra *yaz-* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulur. Metnimizde iki örneği vardır: özidin kéte yazdı (169b/03), hūşlarıdın kéte yazdı (318a/14).

2.3.7.7. Sıfat-Fiiller

Nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak niteleyen fiil şekilleridir. Sıfat-fiiller, fiil kök veya gövdelerine sıfat-fiil ekleri getirilerek oluşturulur. Metnimizde kullanılan sıfat-fiil ekleri şunlardır:

-aduġan/-eduġan, -yduġan: Gelecek zaman sıfat-fiilidir. Bağlama göre geniş veya geçmiş zaman da ifade edebilir: boladuġan (17a/12), yol körgezeduġan (53a/01), perestleyduġan (3a/13).

-ġan/-gen, ḳan: Geniş zaman sıfat-fiilidir. Bağlama göre geçmiş zaman da ifade edebilir: olturġan (2a/17), çoŋ ḳılġan (3b/05), ḫūş kelgen (5b/17), öltürgen (58b/01), yaratḳan (59b/17), çıḳḳan (84b/09).

-ġu/-gü, -ḳu: Gelecek zaman sıfat-fiilidir. Genellikle *dék* edatı ile birlikte kullanılır: ḳılġum (53a/02), körgü dék (106b/19), saçḳu dék (83a/12).

-ġuçı/-güçi, -ḳuçı: Hem geniş hem de gelecek zaman anlamı taşıyan sıfat-fiildir: tanuġuçı (132a/15), dād bergüçi (146a/14), yaratḳuçı (182a/19).

-ġuluḳ: Ekten sonra daima *émes* kelimesi gelmekte, yani bu sıfat-fiil eki yalnızca olumsuz cümlelerde kullanılmaktadır: boyun tolġaġuluḳ émes (16b/01), ḳoyġuluḳ émes (90a/08)

-r, -er, -ur: Geniş zaman sıfat-fiilidir. Bağlama göre gelecek veya geçmiş zaman da ifade edebilir: ḳırḳ yaşarlarnı (255a/02), öter (223a/06), yatur (68a/16).

-mes: Geniş zaman sıfat-fiilinin olumsuzudur: sözlemesniŋ (218a/16).

2.3.7.8. Zarf-Fiiller

Kişiye ve zamana bağlanmadan hareket hâli ifade eden fiil şekilleridir. Zarf-fiiller, fiil kök veya gövdelerine zarf-fiil ekleri getirilerek oluşturulur. Metnimizde kullanılan zarf-fiil ekleri şunlardır:

a/-e; -y: Ünsüz ile biten fiillere *-a/-e,* ünlü ile biten fiillere ise *-y* eki getirilir. Özellikle tasvir fiillerinin teşkil edilmesinde ve tekrar gruplarında çokça kullanılır: ḳoya berdi (287b/08), bile alur (60a/18), yıġlay yıġlay (29a/07).

-aça/-eçe: Fiile *"-ınca"* anlamını verir: kün olturaça (100a/10), nāma yeteçe (23b/16).

-ġaç/-geç: Fiile *"-ınca"* anlamını verir: pād-şāhlıḳġa olturġaç (69a/04), körgeç (152b/08).

-ġalı/-geli, -ḳalı: Fiile *"-mak için"* (sebep) ve nadiren de *"-eli, -den beri"* (zaman) anlamlarını verir.

Sebep: yanġalı (211b/13), élçilikge iybergeli (211a/19), çırlatḳalı (222a/16).

Zaman: su ḳoymaġalı (84a/08), pād-şāhlıḳ tācını başımġa keygeli (131b/16).

-ġança/-gençe: Fiile *"-dıkça"* anlamını verir: ḳarıġança (51b/12), ʿılm örgengençe (216b/13).

-ġanda/-gende, -ḳanda: Fiile *"-ınca"* ve *"-dığında"* anlamlarını verir: gürz urġanda (25b/06), körünüş bergende (180b/18), tuḳḳanda (70b/11).

-ġuça/-güçe: Fiile "*-acak kadar"* ve nadiren *"-arken"* anlamlarını verir: ceng ḳılġuça (296b/08), sındurġuça (28a/07), kögergüçe (83b/16).

-ġunça/-günçe, -ḳunça: Fiile *"-dıkça" "-ınca"* ve *"-ıncaya kadar"* anlamlarını verir: itliklik ḳılmaġunça (152b/04), ḳaraŋġu tüşgünçe (306b/08), taŋ atḳunça (18a/18).

-may/-mey: Fiile *"-madan"* anlamını verir: parhīz ḳılmay (60b/20), zıyān yetgürmey (77a/05).

-meyin: Fiile *"-madan"* anlamını verir: körmeyin (19a/13), maḳṣūduŋġa yetmeyin (21a/06).

-rde, -ürde: Fiile *"-arken"* anlamını verir: sözlerde (105b/20), ṭaʿām yerde (288a/11), ölürde (82a/09), cān berürde (145b/07).

-p: Ünlü ile biten fiillere doğrudan, ünsüz ile biten fiillere yardımcı ünlü ile eklenir: bulġap (68b/04), lebini tişlep (241a/18), yādlanıp (82a/15), berkitip (274b/05), toldurup (87b/09), yürütüp (89a/18).

-ban/-ben, -ıban, -uban: Fiile *"-ip"* anlamını verir: yıġlaban (316b/08), vird duʿā eyleben (333a/16), baḳıban (316a/21), ġanīmat tutuban (1b/05).

3. METİN

[1b] (1) Ḥamd u s̲anā Ḥażrat-ı Yazdānġadur

Ḫālıḳu'l-ınsān ile hem cān urur

Cumla paygambarġa[67] vird ü salām

Aʿnī Muḥammaddur alayhı's-salām

(2) Ul Abū Bekr ʿÖmer yārānge

ʿOs̲mān ile Ḥaydar-ı Kerrārānge

Nıṣf bolup şāh-ı mazāmırları

Hem biri ötse ḳalıban birleri

(3) Dunyānı kim pulġa ḳılıpdur mıs̲āl

Nége öter yolġa ḳılıp ıḥtımāl

Kim ki bu dunyāġa köŋül baġladı

ʿĀḳıbatu'l-amr yürek dāġladı

(4) Ḳoydı mālın ḥasrat u armān bile

Görde çürüdi özi giryān bile

Dunyāda kim hīç vafā yoḳ turur

Belki vafā hīç ṣafā yoḳ turur

(5) ʿUmr ġanīmat tutuban eyle farż

Ḳança çaġıŋ barıça ḳulluḳnı ʿarż

Sunnat-ı Ḥażratnı ravā eylegil

Hem cānıge anı davā eylegil

(6) [Ṣāh]larıŋ buyruġı tut cān bile

Belki dıl u cān bile farmān bile

Mīr Yūsuf Ṣāh mükerrem turur

İbn-i Amīn Bég muʿaẓẓam [turur]

---

[67] Metinde غه بييمر şeklinde yazılıdır.

(7) Yār-ı ʿAlī nūr bolup ımtızāc

Taftı Barāhım [??...] andın ravāc

Çūn-ki kelip aŋa bu yaŋlıġ ata

Hem aŋa [??...] artuḳ bola mundaḳ namā

(8) Nāzuk u ḫūş-ḫūy ki şah-zāda

Körse yüzin mis̲l-i perī-zāda

Yaḫşı ḫūyıdın boluban ravżalar

İki ruḫıdın açılıp ġunçalar

(9) Tişleridin durr-ı tekellüm tizip

ʿIlm u hunarda tola köŋlin ḳızıp

Eyledi farmān ki bayān eylegil

Türkī tilide hem ʿayān eylegil

(10) Dıḳḳatī farmān tutuban eyle söz

Türkī tilde bu mazāmırnı tüz

Rūḥ-ı balīġā(??) saŋa ḳılsa madad

[??...] söz [??...] ḥadd fuzūn bī-ʿadad

(11) **Ḳırḳ ikinçi dāstānda: Luhrāsb Pād-şāhnıŋ oġlı Guştāsb atasıġa açıġı kelip Rūm şaharıġa barġanı. Ḳayşarnıŋ ḳızı Ketāyūnnı** (12) **Guştāsb alġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Şāh-ı Keyḫusrav ġāyıb bolġanıdın Luhrāsb Pād-şāhġa (13) ḫabar boldı, altun taḫtıġa çıḳıp olturdı, tāc-ı mükellel başıġa keydi. Ve hemme pahlavānlar öz ornıda olturdılar. Ul vaḳtda (14) Luhrāsb ornıdın ḳoftı. Yaḫşı sözler bile aydı-ki "Ey uluġlar hemmeleriŋiz Keyḫusrav Pād-şāhnıŋ naṣīḥatlarını éşitiŋiz. **[2a]** (1) Ve men hem Şāh-ı Keyḫusravnıŋ sözidin çıḳmas men. Sizler hem anıŋ ḳılġan naṣīḥatlarını taşlamaŋız- (2) lar. Her kişi ki pād-şāhlarnıŋ naṣīḥatını aŋlamasa, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda günāhkār bolġusıdur. Al-ḥāl (3) sizlerniŋ köŋlüŋüzlerde néme yaḫşı yamanlıḳ bolsa maŋa aytıŋızlar." dédi. Dāstān ibn-i Sām (4) aydı: "Şāh-ı Keyḫusrav Pād-şāhnıŋ ḳılġan hemme naṣīḥatlarını ḳabūl ḳılġandur biz. Ve sen hemmemizniŋ pād-şāhı (5) turur sen. Ve hemmemiz seniŋ farmānıŋda turur miz. Ve men ve Rustam seniŋ farmānıŋdadur biz." dédi. Çūn (6) Luhrāsb Dāstānnıŋ

sözini éşitti, taḥsīn ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey pahlavānlar hamīşa sizler dād ʿadl- (7) lıḳ, rāst işlik turur sizler. Ḫudā-yı Taʿālā sizlerni anıŋ üçün yaratıp turur ki bu ʿālamnı yaman- (8) lardın pāk ḳılġay sizler. Şāh-ı Keyḫusrav Nīmrūz şaharlarını sizlerge berip érdi. Bu pād-şāhlıḳdın (9) özge hemmemizge bardur, anı sizler alıŋızlar. Ve men sizlerdin hīç genc mālımnı ayamas men.” dédi. Andın kéyin (10) Gūderzge ḳaradı ve aydı-ki “Ey pahlavān, ança ki köŋlüŋde néme sır bardur, ayġıl.” dédi. Gūdarz aydı: “Ey dırīġ, men (11) bir tanhā kişidür men! Gīv ve Bahrāmdın, Bījandın ayrıldım.” dédi. Faryād u fıġān ḳıldı. Yaḳasını étegigeçe[68] (12) [çā]k ḳıldı. Zārlıḳlar ḳılıp aydı-ki “Ey dırīġ, Gīv dék pahlavān oġlum ḳayan ketti?! Ve Bījan dék şīr- (13) [ġar]ān nabīram ḳayan ketti?” dédi. Andın kéyin aydı-ki “Men hem ul sözdedür men, ki Pahlavān-ı Dastān aydı. Şāh-ı (14) Keyḫusravnıŋ naṣīḥatıdın çıḳmas men. Ve hemmemizniŋ pād-şāhı sen turur sen ve biz seniŋ farmānıŋdın (15) çıḳmas miz.” dédi. Ve hemme uluġ şāhlar Luhrāsbnıŋ aylıda yüz yerge urdılar. Luhrāsb bu sözlerni (16) éşitip ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı.

Ve bir yaḫşı künni istedi, tā şāhlıḳ tācını keygey. Pes Farīdūn (17) pād-şāhlıḳġa olturġan künini ılġadılar. Ul küni Luhrāsb pād-şāhlıḳ tācını başıġa keydi. **[2b]** (1) Şāh-ı Keyḫusravnıŋ ordalarını yasadı. Bu cahānnıŋ rasmı şundaḳdur ki biri ketse yana biri anıŋ ornıġa olturar. (2) Ve Şāh-ı Keyḫusravnıŋ işleridin bilinedür ki babasını öltürüp, maḳṣūdını tafıp pād-şāhlıḳġa olturdı. Ammā bu ʿālam (3) aŋa hem vafā ḳılmadı. Ammā çūn Luhrāsb pād-şāhlıḳġa olturdı, Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı. Ve pahlavānlarġa aydı-ki “Ey (4) pahlavānlar, hamīşa Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳunçluḳ boluŋuzlar ki hemme āsmān u yerni yaratḳan ul Ḫudā turur. Ve hemmemiz (5) kişige āzār berişdin yıraḳ bolaylı. Ve hamīşa dād u ʿadldın özge némeni istemeyli. Ve men Keyḫusrav Pād-şāh- (6) nıŋ ḳılġan naṣīḥatlarıdın ziyāde işler ḳılayın. Ve sizler hamīşa ḫūş-ḥāllıḳ ḳılıŋızlar.” dédi. Hemme uluġlar Şāh-ı Luhrāsbnı (7) taḥsīn ḳıldılar. Çūn Luhrāsb bu ġālıblıḳnı taftı, hemme ʿāḳıllarnı aylıda olturġuzdı. Andın kéyin Rūmġa ve Hındġā (8) ve Çīnġa kişi iyberip, ūstād kişilerni çırlap keldi. Ve bir şaharī binā ḳıldı. Intıhāyī ābād ḳıldı. Ve anda (9) ātaş-gedeler binā ḳıldı.

Ve Luhrāsb Pād-şāhnıŋ iki oġlı bar érdi. Her ikilesi on tört kéçegi tolun ay dék çıraylıḳ, pād-şāh- (10) lıḳġa lāyıḳ. Biriniŋ atı Guştāsb, ikinçisiniŋ atı Zarīr. Ba-ġāyat pahlavān ve dānışmand érdiler. Ve ammā Luhrāsb kéçe ve kündüz (11) Şāh-ı Keyḫusravnı yādlanur érdi. Ve Keykāvusnıŋ uruḳları birle ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdi. Ve Guştāsbdın hīç yādlanmas (12) érdi. Guştāsb atasınıŋ bu ḳılġanıġa parīşān érdi. Tā ne-

[68] Metinde ایتاکی کیجه şeklinde yazılıdır.

çend vaḳt ötti. Künlerde bir kün Luhrāsb Fārs şaharıda taḫt ḳoyup (13) ve hemme uluġlarnı aylıġa çırlap, maclıs ḳılıp mey içer érdiler. Çūn Guştāsb mey içti, ornıdın ḳoftı. Ve aydı: “Şāhā, seniŋ (14) pād-şāhlıġıŋ hamīşa mubārek bolġay. Al-ḥāl men seniŋ aylınıda bendedür men. Ve andaḳ pahlavāndur men ki maŋa şīr u yolbars (15) barābar kele almas. Meger Rustam u Zāl barābar kelür ki bu ʿālamda hīç kişi Rustam bile ceng ḳıla almas.” dédi. Ul kéçesi ki Pārsī(??) (16) şaharıdın çıḳıp ketti. Saḥar vaḳtıda Luhrāsb ḫabar-dār boldı. Ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ve hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Aççığı birle bularġa (17) aydı-ki “Ey uluġlar, Guştāsbnıŋ bu néme ḳılġanıdur ki meniŋ köŋlüm derdlik boldı. Men anı baḳıp çoŋ ḳıldım. Al-ḥāl [??...] bolup **[3a]** (1) ḳadd u ḳāmat tarttı. Ve meniŋ aylımdın ketip āvāra boldı.” dédi. Zamanī endīşege bardı. Andın kéyin oġlı Zarīrnı (2) aylıġa çırladı. Aŋa farmānladı, leşkerdin miŋ kişini ılġadı. Ve aydı-ki “Bu leşker bile Hındūstān ṭerefige (3) barġıl. Guştāsbnı istegil.” dédi. Rūm ṭerefige Gustaham ibn-i Navdarnı iyberdi. Çīn ṭerefige Pahlavān-ı Gurāzanı (4) iyberdi. Guştāsb açığı bile barur érdi. Tā Kābul şaharıġa yaḳın yetti, bir arıḳ yaḳasıġa tüşti. Ul yerde bir (5) kün dem aldı. Ul kéçe Guştāsb ayaḳçısıdın mey ṭalab ḳıldı ve mey içti. Çūn taŋ attı, şikārġa maşġūl boldı. (6) Ammā Zarīr ot çaḳılġan-dék ḳoylaşıp kelür érdi. Çūn Guştāsbġa yaḳın yetti, atınıŋ kişinegenini Guştāsb (7) éşitti. Ve ḳaşıdaġılarġa aydı-ki “Ey pahlavānlar, bu taḥḳīḳ Zarīrnıŋ atınıŋ āvāzı turur ve bu tanhā kelmeydür. Belki (8) leşker bile bizni istep kelipdür.” dédi. Hanūz [o]şbu sözde érdiler ki toġ arasıdın şīr-ṣūretlik ʿalam u ʿalam (9) tübide Zarīr, leşkeri bile yetip keldi. Çūn Guştāsbnı kördi, yıġlay yıġlay pıyāda boldı. Her ikevlen körüştiler. Ul (10) murġzārda olturdılar. Ul leşkerde ḳança ki uluġlar bar érse, Guştāsb aylıġa çırladı. Her ṭerefdin söz sözlediler. (11) Ve ul uluġlardın biri aydı-ki “Ey şāh-zāda, hemme Īrāndaġı munaccımlar ve dānışmandlar aytadurlar ki her vaḳtda bolsa, (12) Īrān şaharıġa pād-şāh bolur sen. Al-ḥāl Īrānnı taşlap Hındūstānġa barur sen. Ve Hındūstānda bir Ḫudānı (13) perestleyduġan kişi yoḳdur. Ve ataŋ hem saŋa hamīşa yaḫşılıḳ ḳılġandur. Ve biz bilmeydür miz ki némedin (14) köŋlüŋ ḳaldı ékin?” dédi. Guştāsb aydı: “Ey pahlavān, atamıznıŋ ḳaşıda hīç ābrūyumız yoḳ turur. Ve atam hamīşa (15) yaḫşılıḳnı Keykāvusnıŋ uruḳlarıġa ḳıladur. Ve pād-şāhlıḳnı hem ularġa berişni ḫᵛāhlaydur. Meniŋ (16) köŋlüm atamdın tola derdlik turur. Ammā al-ḥāl silerniŋ köŋlüŋler üçün yanıp barayın. Eger Īrānnıŋ pād-şāh- (17) lıġını maŋa berse anıŋ aylıda turur men ve eger bermese anıŋ dar-gāhıda turmas men. Bir yerge kéter men ki hīç kişi meniŋ nām nışānım- (18) nı bilmes. Ve tāc taḫtnı hem atamġa taşlar men.” dédi. Ul murġzārdın yandı. Çūn Luhrāsb Guştāsbnıŋ yanıp kelgenidin **[3b]** (1) ḫabar taftı, hemme uluġlar bile aylıġa çıḳtı. Çūn

Guştāsb atasınıŋ yüzini kördi, aṭıdın tüşüp yüz yerge urdı. (2) Luhrāsb, Guştāsbnı ḳuçaḳladı. Ve aŋa ʿuẕr aytur érdi-ki “Ey oġlum, sendin dīvlarnıŋ ḳolı ḳısḳa bolsun ki her zamān (3) saŋa yaman yolnı körgezür. Ey oġlum, pād-şāhlıḳnıŋ aṭı mende bolġan bile, ammā ḥükm farmān seniŋ turur.” dédi. (4) Guştāsb aydı: “Şāhā, men seniŋ farmānıŋda turur men. Ve-līkin yigit kişiler hunar körgezmegünçe anıŋ aşlı naslı ve hunarı (5) maʿlūm bolmas. Ve sen pād-şāh turur sen. Ve meni baḳıp çoŋ ḳılġan kişi turur sen.” dédi. Ve hemme uluġlar bile ordaġa (6) keldiler. Maclıs ārāsta ḳıldılar. Ve mey içip mest boldılar. Ve neççe zamān mundaḳ ötti. Luhrāsb, Keykāvusnıŋ uruġları bile (7) ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdi. Ve hamīşa Keyḫusravnı yādlanur érdi. Ve Guştāsb anı körüp ḳan yutur érdi. Özige özi aytur (8) érdi-ki “Eger men leşker bile çıḳıp ketsem, atam arḳamdın leşker iybertip, naṣīḥatlar ḳılıp, yandurup alıp kelür. Eger tanhā (9) barayın désem nāmūs ḳıladur men.” dér érdi.

Kéçelerdin bir kéçe atını égerledi. Zar-baft tonlardın keydi. Tāc (10) başıġa keydi. Humāynıŋ ḳanatını tācıġa astı. Altun ve gevher ḳancige lāzım bolġunça aldı. Īrān şaharıdın Rūm şaharı- (11) nıŋ ṭerefige ravān boldı. Atası çūn Guştāsbnıŋ ketgenidin ḫabar-dār boldı, parīşān u ġam-gīn boldı. Zarīrnı ve yana uluġ- (12) larnı aylıġa çırladı. Guştāsbdın bir munça sözler aydı-ki “Ey dānışmandlar, eger Guştāsb her şaharġa barsa tāclıḳ pād-şāhlarnı (13) pahlavānlıġı bile öltürür. Al-ḥāl muŋa néme maṣlaḥat ḳılur siler? Ve bu işni sahl körmeŋler.” dédi. Dānışmandlar aydılar: “Şāhā, (14) Guştāsb dék hunarmand ve pahlavān oġul hīç kimde yoḳ turur. Ve mundaḳ nām-dār pahlavānnı ḳulaḳ hem eşitgen émesdür. (15) Ḥālā her ṭerefge kişi iybergil. Eger yanıp kelse bu tāc taḫtnı aŋa bergil. Aŋa duruştlıḳ ḳılmaġıl ki Rustam u Dastāndın bölek (16) bu ʿālamda Guştāsbġa barābar keleduġan pahlavān yoḳ turur. Ve anıŋ dék ḳadd u ḳāmetlik, ʿaḳl u hūşlıḳ kişini eşitgenimiz (17) yoḳ.” dédiler. Luhrāsb her ṭerefge kişi iyberdi. Guştāsbdın hīç eser tafmadılar. Navmīd bolup yanıp keldiler.

Ammā çūn **[4a]** (1) Guştāsb daryā yaḳasıġa yetti, pıyāda boldı. Anda bir pīrī bar érdi, ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand. Atı Hīşvī érdi. Guştāsb (2) aŋa aydı-ki “Ey pīr, men bir Īrānlıḳ kātıb kişi turur men. Eger sen meni kémege salıp bu daryādın ötkerseŋ cānımġa mınnatlar (3) ḳoyur sen.” dédi. Hīşvī aydı: “Ey yigit, sen al-ḥāl sırrıŋnı maŋa ayġıl ki mundaḳ yosunda daryādın ötüşni iste- (4) megil. Yā maŋa hediye bergil yā rāst sözüŋni ayġıl ki sende néme kātıblıḳnıŋ nışānası bardur?” dédi. Guştāsb aydı: “Ey (5) pīr, sendin hīç pınhān sırrım yoḳ turur. Eger sen her néme ḫᵛāhlasaŋ berür men. Eger tācnı, eger üzükni, eger altun ve eger tīġnı, (6) her ḳaysını ḫᵛāhlasaŋ berür men.” dédi.

Ve ul altunlardın bir munça Hīşvīġa berdi. Hīşvī ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Dar-ḥāl (7) kémege olturġuzup bādbānnı tarttı. Ḳayṣar-ı Rūm ṭerefige ravān boldı. Çūn daryādın öttiler, bir şārıstānġa yettiler (8) ki şaharnıŋ égizligi üç ferseng érdi. Silm ibn-i Farīdūn ḳofarġan orda érdi. Ḳayṣar anda olturur érdi. (9) Guştāsb bu şaharġa keldi. Bir haftaġaça Rūmnı irkip yürür érdi. Künlerde bir kün Guştāsb, ḳayṣarnıŋ vazīr- (10) larınıŋ aylıġa keldi. Ularġa aydı: "Ey vazīrlar, men bir Īrānlıḳ kişidür men. Kātıbçılıḳda kāmil turur men. Eger (11) meni özüŋler bile saḳlasaŋlar bir ışġa yarar men." dédi. Vazīrlar bu sözni éşitip biri birige ḳaradılar. Ve (12) Guştāsbnıŋ yüzige ḳarap aydılar ki "Ey yigit, bizge kātıbnıŋ keregi yoḳdur." dédiler. Guştāsb parīşān (13) bolup, çırayı sarġarıp ordadın çıḳtı. Āhī-i pür-derd köŋlidin tarttı. Ġam-gīn u parīşān bolup ḳayṣarnıŋ ılḳı- (14) çısınıŋ aylıġa bardı. Ilḳıçı Guştāsbnı körüp ıʿzāzladı. Öziniŋ ḳaşıda olturġuzdı ve aḥvālın sordı. (15) Guştāsb aydı: "Ey nām-dār, men bir pahlavān suvār turur men. Eger sen meni özüŋ bile saḳlasaŋ seniŋ işiŋge yarar men." (16) dédi. Ilḳıçı aydı: "Ey yigit, sen bir ġarīb kişi körene sen. Ve men mundaḳ keŋrü bayābānda, daryālar bolġay, (17) tanumaġan kişige ılḳını néçük saḳlatayın?" dédi. Guştāsb ġam-gīn boldı. Ul yerdin ravān boldı. Ḳaysarnıŋ **[4b]** (1) téveçisiniŋ ḳaşıġa bardı. Téve[çi] Guştāsbnı körüp aylıġa bardı. Guştāsbġa bısāṭ salıp berdi ve ṭaʿām keltürdi. (2) Ul vaḳtda Guştāsb téveçiġa aydı: "Ey téveçi, maŋa bir iş taʿyīn ḳılsaŋ, men bir munça tévelerni baḳsam, vaḳtī ki téve- (3) niŋ kirāsını bereduġan vaḳt bolġanda kirāsını sen alġıl." dédi. Téveçi aydı: "Ey yigit, saŋa bu iş (4) hergiz lāyıḳ émes turur. Ve saŋa ul iş lāyıḳdur ki pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa barġay sen. Eger andaḳ ḳılsaŋ bu aytġan iş- (5) din bī-ḥācat bolur sen. Eger ordanıŋ yolını ütürgen bolsaŋ saŋa körgezgeli kişi ḳoşup berey." dédi. Guştāsb (6) aŋa raḥmatlar oḳudı. Miŋ derd ġam bile şahar ṭerefige ravān boldı. Ġamı ziyāde bolup temürçiniŋ bāzārıġa bardı. Anda bir temürçi (7) bar érdi, Būrāb atlıḳ. Ba-ġāyat usta érdi. Anıŋ ottuz beş şākirdi bar érdi. Hemmeleri bazġan urur érdi. (8) Guştāsb Būrābnıŋ dükkānıda uzaḳ olturdı. Būrāb anıŋ uzaḳ olturġanıġa tuydı. Ve aŋa aydı: "Ey yigit, néme (9) ārzūŋ bardur[69], ayġıl." dédi. Guştāsb aydı: "Ey usta, eger sen meni saḳlasaŋ saŋa yār-mendeçilik ḳılur men. (10) Ve saŋa bazġan urup berür men." dédi. Būrāb bu sözni éşitip Guştāsbnı şākirdlikge ḳabūl ḳıldı. Ve temürni (11) ḳızıttı. Pes bazġannı Guştāsbnıŋ ḳolıġa berdi. Ve hemme temürçiler yıġıldılar. Guştāsb bazġannı şandānġa (12) andaḳ urdı-ki sandān rīza rīza boldı. Bāzārdaġılar ġırīv ġavgā ḳıldılar. Būrāb munı körüp Guştāsbdın (13) ḳorḳtı ve aydı-ki "Ey yigit, seniŋ zaḫm urġanıŋġa sandān pāy-

[69] Metinde باردور şeklinde yazılıdır.

dārlıḳ ḳıla almaydur. Mundaḳ zoruŋġa ne taş ve ne temür ve ne (14) ot ve ne dem pāy-dārlıḳ ḳıla almas.” dédi. Guştāsb bu sözni eşitip parīşān boldı. Bazġannı yerge (15) taşladı, ul dükkāndın çıḳıp ketti.

Ba-ġāyat derdlik bolup, yıġlay yıġlay yürür érdi. Ul şaharġa yaḳın bir dīha kördi. (16) Dıraḫtlar boyıda arıḳlar aḳur. Arıġ yaḳasıda bir dıraḫtī kördi, ba-ġāyat sāya-dār. Guştāsb ul dıraḫtnıŋ (17) sāyasıda olturdı. Intıhāyī ġam-gīn bolup Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlar érdi-ki “Ey bār-ḫudāyā, bu ʿālamda maŋa naṣīb ġam- **[5a]** (1) lik kelgen-dek. Özümniŋ yultuzını hem yaman körmeydür men. Bile almaydur men, başımġa néme sababdın mundaḳ (2) yamanlıḳ kelür ékin?” dédi. Ul dīhada bir uluġ kimerse bar érdi. Ul dıraḫt tübidin ötüp barur érdi. (3) Kördi-ki bir on tört kéçegi tolun ay dék yigit, ḳolı bile éŋegini tutup, zār zār[70] yıġlap olturupdur. (4) Pes ul kişi ilgeri keldi. Guştāsbnıŋ aḥvālın sordı. Ve aydı ki “Ey ay yüzlik yigit, ne üçün (5) mundaḳ ġam-gīn parīşān olturup sen? Eger ḫ^{v}āhlasaŋ meniŋ öyümge kirseŋ bir néçe vaḳt ḫūş-ḥāllıḳ ḳılıp maŋa mıhmān (6) bolsaŋ, tā bolġay-ki bu ġamlarıŋ azġına kem bolsa.” dédi. Guştāsb aydı: “Ey uluġ, seniŋ aṣlı naslıŋ kim turur, (7) maŋa ayġıl.” dédi. Ul uluġ aydı: “Ey yigit, men Farīdūn Pād-şāhnıŋ naslıdın[71] turur men.” dédi. Guştāsb (8) bu sözni eşitip dar-ḥāl ornıdın ḳoftı. Ul uluḳ birle ravān boldı. Ul uluġ ordasını yasattı. Guştāsbnı (9) bırādarı dék saḳlar érdi. Bir zamān anıŋsız olturmas érdi. Neçe zamān munıŋ dék ötti.

Ul zamānada (10) ḳayṣar-ı Rūmnıŋ rasmīsı andaḳ érdi ki her vaḳtda ḳızı kemāl bolsa ḳayṣar ordasıda hemme uluġlarnı yıġur érdi. (11) Ve ḳayṣarnıŋ ḳızı ordasıdın çıḳıp ul ḫalāyıḳnı irkip körür érdi. Hemme kenīzekleri çevreside yürür érdi. (12) Ve ul ḳız her kimni ḫ^{v}āhlasa ul kişige berür érdi. Ve ul vaḳtda ḳayṣarnıŋ parda içide üç ay yüzlük ḳızları (13) bar érdi. Intıhāyī çıraylıḳ ve ḫūş-ḫūy érdi. Çoŋınıŋ atı Ketāyūn érdi. Ba-ġāyat ʿāḳıl u zīrek érdi. Bir kéçe (14) Ketāyūn tüş kördi ki ḳayṣar ḫalāyıḳlarnı yıġıpdur. Ve ul yıġınnıŋ içide bir ġarīb yat yigit olturur. Ḳaddı sarv-ı (15) āzād dék, yüzi on tört kéçegi tolun ay dék. Pād-şāhlıḳ nışānası pīşānesidin ẓāhır bolup turupdur. Ketāyūn (16) öz ḳolıdaġı bir dasta gülni ul yigitge berür. Ul yigit ul gülni alıp yıdlar. Ketāyūn bu tüşni körüp oyḳandı. (17) Taŋlası çūn āftāb çıḳtı, ḳayṣar hemme uluġlarını ve pahlavānlarını yıġdı. Andın kéyin Ketāyūnnı çırlattı. Ketāyūn altmış kenīzek- **[5b]** (1) leri bile perī dék yasanıp, her ḳaysı ḳollarıġa bir dasta ḳızıl gül tutup ul maclısġa kirdiler. Ve hemme ḫalḳnı (2) irkip kördi, hīç kim köŋlige ḫūş kelmedi. Ayvāndın parda

[70] Metinde زارازار şeklinde yazılıdır.
[71] Metinde نصليدين şeklinde yazılıdır.

içige yanıp kirip ketti. Köŋlini tüşide körgen (3) yigitge baġlap érdi. Parda içige kirip ġam-gīn olturdı. Taŋlası ḳayṣar yana farmānladı, tā Rūmda ḳança ki uluġ- (4) lar bar érdi, yıġıldılar ki tā Ketāyūn ḳaysını küyölükge ḳabūl ḳıladur. Çūn bu ḫabar her yerde uluġlar bar érse (5) ularġa yetti. Ḥattā ki ul dīhanıŋ uluġıġa hem éşitildi-ki Guştāsb anda érdi. Pes ul uluġ Guştāsbġa (6) aydı-ki "Ey yigit, sen ḳaçanġaça mundaḳ pınhān bola sen? Al-ḥāl ḳayṣarnıŋ ordasıġa barġıl, tā anıŋ tāc u (7) taḫtını körüp köŋlüŋ ḫūş bolġay, ġamdın ḫalās bolġay sen." dédi. Guştāsb bu sözni eşitip ul (8) uluġ bile ḳayṣarnıŋ ordasıġa barıp bir buluŋda olturdılar. Ul vaḳt Ketāyūn kenīzekleri bile pardadın çıḳıp (9) keldiler ve hemme ḫalknı irkip kördiler. Ammā çūn Ketāyūn yıraḳdın Guştāsbnı kördi, köŋlide kéçürdi-ki "Ul tüşüm (10) bu kün ẓāhır boldı." dédi. Ul tācını yasap Guştāsbnıŋ başıġa keygürdi. Çūn vazīr munı kördi, hem şul zamān (11) ḳayṣarnıŋ aylıġa yügürdi. Aydı-ki "Şāhā, ḳızıŋ bu camʿīdın bir yigitīni ılġadı-ki sarv-ı āzād dék ḳāmetlik ve ruḫları (12) ḳızıl gül dék. Her kim ki anıŋ ḳadd u ḳāmatını körse ʿacāyıbġa ḳalur. Ve biz, ul kim ékin bilmeydür biz. Meger ki aŋa Ḫudā-yı Taʿālā (13) bergen davlatı dék." dédi. Ḳayṣar-ı Rūm bu sözni éşitip açıġlandı. Ve aydı: "Anıŋ dék meniŋ ḳızım bolmasun ki parda- (14) dın çıḳmaḳlıḳ bile özīniŋ naslıġa ʿayb keltüredür. Eger men ḳızımnı aŋa bersem bu nāmūsnı ḳayda alıp (15) yürür men? Ḥālā Ketāyunnı ve ılġaġan yigitni orda içide başını kesmek kerek." dédi. Tarsālarnıŋ āḫūnları (16) aydı ki "Şāhā, bu iş saŋa ağır kele durġan iş érmesdür. Al-ḥāl sen özüŋ ḳızıŋġa aydıŋ ki 'Bir küyö (17) ılġaġıl.' dép aydıŋ. Rūmnıŋ uluġlarıdın ılġaġıl dép aytmadıŋ. Émdi ḳızıŋ özige ḫūş kelgen **[6a]** (1) kişini ılġapdur. Aŋa ne üçün zıyān yetgürey dér sen? Şāhā, sen ḥālā Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın aḳlıŋnı tartmaġıl ki (2) ul köŋli ḫᵛāhlaġanını ılġapdur. Seniŋ ata babaŋnıŋ rasmīları hem şundaḳ érdi. Ul rasmīnı taşla- (3) maġıl ki mundaḳ ḳılsaŋ mubārek iş bolmas." dédi. Ḳayṣarġa bu söz maʿḳūl eşitilip ḳızını Guştāsbġa berdi. (4) Ve-līkin Ketāyūnġa aydı-ki "Ilġaġan küyöŋ birle barġıl ki saŋa men tāc taḫt, genc ü māl bermes men." dédi. Guştāsb bu söz- (5) ni eşitip sarāsīma boldı ve Ḫudā-yı Taʿālānı yādlandı. Ve Ketāyūnġa aydı-ki "Ey ay yüzlük, sen ne üçün şunça (6) uluġlar ve nām-dārlar olturup arada meni ḳabūl ḳıldıŋ? Men bir ġarīb kişidür men. Genc mālım yoḳ turur. Ve sen ranc (7) u maşaḳḳatda ḳalur sen. Al-ḥāl sen bu uluḳlardın bir cüft istegil, tā ataŋnıŋ aylıda saŋa ābrū bolġay." (8) dédi. Ketāyūn aydı: "Ey bad-gümān, felekniŋ gerdişige açıġlıġ bolmaġıl. Vaḳtī ki men séni ḳabūl ḳılġandın kéyin sen ne üçün (9) tāc u taḫtnı ister sen?" dédi. Pes Ketāyūn ve Guştāsb, ḳayṣarnıŋ ordasıdın çıḳtılar. Parīşān u ġam-gīn ul dīha- (10) nıŋ uluġınıŋ öyige keldiler ve derdmend bolup yıġlaştılar. Ul uluġ aydı: "Hay ġam-gīn bolmaŋlar. Ve hamīşa (11) ḫūş-ḥāl u ḫurram boluŋlar." dép. Dar-

ḥāl bir öy rāst ḳılıp, bısāṭlar salıp, salınçı ve töşençi, yémek ve keymek rāst (12) ḳılıp berdi. Guştāsb bu işni körüp ul uluġġa taḥsīnlar ḳıldı. Ve Ketāyūnnıŋ tola (??)yasadaḳ- (13) ları bar érdi. Reng-ā-reng yākūtdın köz olturġuzġan érdi. Ul gevherlerdin bir gevherīni ılġadı-ki andaḳ (14) gevherni hīç köz körmegen bolġay. Anı gevher tanuyduġan kişi [??...] alıp bardılar. Gevher-şınās anı taḥsīn- (15) lar ḳılıp altı miŋ mıs̱ḳāl altun berip aldı. Ve ul altunġa öy çapduġı ve ança ki lāzımlıḳ néme satıp[72] aldı. (16) Ve Guştāsb her kün şikārġa çıḳur érdi. Uşbu yosunda baʿżalarda ḫūş-ḥāl ve baʿżada ġam-gīn kün ötkerür (17) érdiler. Künlerde bir kün Guştāsb şikār ḳılıp Hīşvīnıŋ mekānıġa yetti. Guştāsb ança ki şikār ḳılġan ilbesün- (18) lerni Hīşvīġa berdi. Çūn Hīşvī Guştāsbnı kördi, aylıġa çıḳtı. Pıyāda bolup Guştāsbnıŋ **[6b]** (1) aylıġa yügürdi. Astınġa bısāṭ salıp berip ṭaʿām keltürdi. Guştāsb ul yerde tüşüp ṭaʿām yédi. Andın (2) kéyin Ketāyūnnıŋ ḳaşıġa keldi. Guştāsb Hīşvīnı dost tuttı. Her vaḳt ki Guştāsb şikārġa barsa Hīşvī- (3) nıŋ ḳaşıġa barur érdi. İki ḥıṣṣa ilbesünlerni aŋa berür érdi, bir ḥıṣṣasını ul dīhanıŋ uluġıġa berür érdi. (4) Ve Guştāsb ul uluġ bile andaḳ dost boldılar ki hamīşa bir yerde bolur érdiler. Ul uluġ cānını hem Guştāsbdın (5) ayamas érdi. Uşbu yosunda tirigçilik ḳılur érdiler. Va'llāhu aʿlam.

Kırk üçünçi dāstānda: Mīrīn bile (6) **ḳayṣar-ı Rūmnıŋ ḳıṣṣası. Ve Guştāsb kergeden atlıġ cānvar bile ceng ḳılġanı. Ve yana Ahran bile ḳayṣarnıŋ ḳıṣṣası.** (7) **Ve Guştāsb ajdahā bile ceng ḳılġalı barġanı. Ve Guştāsb ḳayṣarġa hunar körgezgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı (8) ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn ḳayṣar-ı Rūm ḳızını Guştāsbġa berdi, köŋlide endīşe ḳıldı ki "Mundın kéyin mundaḳ (9) rasmīnı taşlayın ve ḳızımnı kişige bermegey-men." dédi. Ve Rūm şaharıda bir uluġ kimerse bar érdi, ba-ġāyat genc ü māllıḳ. (10) Pahlavān érdi. Atı Mīrīn érdi. Ul ḳayṣarġa élçi iyberdi-ki "Ḳızını maŋa bersün." dép. Ḳayṣar cavāb berdi-ki "Mundın kéyin bu (11) yosunda ḳızımnı érge bermeydür men ki Ketāyūn ul nā-lāyıḳ kişige çıḳıp. Émdi men ul işni taşladım. Mundın (12) kéyin her kişi-ki meniŋ ḳızımnı alayın dése bir uluḳ işni ḳılmaḳ kerek. Ul iş oldur ki Bāsḳūn atlıḳ (13) cengelde bir kergeden atlıḳ cānvar paydā bolupdur, ajdahā dék ḳāmetlik ve fīl dék ḳuvvetlik. Ve anıŋ bir müŋüzi bar érmiş, (14) naştar dék itlik. Ve toŋuzġa oḫşa tişleri bar érmiş. Ve ul cangalġa ul kergedendin ḳorḳup ne şīr ve ne (15) fīl ve ne yolbars ve ne ādam bara almas érmiş. Her kişi-ki şul kergedenni öltürse ul kişi maŋa küyö (16) bolġusıdur." dédi. Çūn bu cavāb Mīrīnġa

[72] Metinde سایتیب şeklinde yazılıdır.

yetti, aydı-ki “İlgeri meniŋ ata babam ḳayṣar bile gürzdin bölek néme bile (17) ceng ḳılġan émestür. Al-ḥāl ḳayṣar mendin néme isteydür? Émdi men muŋa bir çāra ḳılġay men.” dédi. Ordasıġa (18) kelip uzaḳ endīşeler ḳıldı. Ve kitābını alıp kelip aŋa ḳaradı. Öziniŋ yultuzını ve ṭālıʿını baḳtı. Ve ul kitāb- **[7a]** (1) da kördi-ki aytıpdur ki “Fulān zamānda Īrān şaharıdın bir nām-dār pahlavān kelür. Anıŋ ḳolıdın uluġ üç iş kelür. (2) Biri [u]şbu ki ul pahlavān ḳayṣar-ı Rūmġa küyö bolup ḳayṣarġa tāc bolur. Ve Īrān ve hemme Rūm anıŋ ḳolıġa kirür. (3) Yana hem tola işler kelür. Rūm ıḳlīmıda iki cānvar paydā bolur. Ve hemme ıḳlīmġa ul iki cānvardın zıyān yétür. Ve-līkin (4) bu iki cānvar hem ul nām-dārnıŋ ḳolıda helāk bolur.” Çūn Mīrīn kitābıda bu sözlerni kördi, Ketāyūnnıŋ (5) işidin ve Guştāsbdın ḫabar-dār érdi. Hīşvī ul dīhanıŋ uluġıdın hem ḫabar-dār érdi. Pes Mīrīn (6) Hīşvīnıŋ ḳaşıġa keldi. Bu sözlerni Hīşvīġa ayttı. Hīşvī aydı: “Ey Mīrīn, bu kün meniŋ ḳaşımda ḫūş-ḥāl u ḫurram bolġıl. (7) Bu kişiniŋ nışānalarını ki aytur sen, bir pahlavānī turur, ba-ġāyat zabar-dast. Her kün şikārġa baradur. Tünükün meniŋ (8) ḳaşımġa kelmedi. Bu kün şikār ḳıladuġan yerdin munda keledür.” dédi. Mey keltürdiler. Altun cāmlarda mey içtiler. Nā-gāh (9) bayābān ṭerefidin bir suvār çıḳıp keldi. Çūn Mīrīn ve Hīşvī ul toġnı kördiler, her ikevlen aylıġa bardılar. Çūn (10) Mīrīn Guştāsbnı kördi, Hīşvīġa aydı ki “Bu pahlavānnıŋ barābarı ʿālamda yoḳdur. Bu ḳadd ḳāmat, yāl u bāl, dast bāzū ki (11) bu pahlavānda bardur, bu ıntıhāyī nām-dār pahlavānnıŋ uruġıdın bolsa kerek. Munıŋ pahlavānlıġı ve hünermendligi pīşāne- (12) sidin ẓāhır bolup turupdur.” dédi. Hīşvī aydı-ki “Bu şīr-merd, ceng küni şīr-ġarānnıŋ yüregini yarur.” dédi. Pes Hīşvī (13) su yaḳasıda bir olturuḳ yasadı. Dastūr-ḫᵛānlar keltürdi. Çūn mey içip mest boldılar, Hīşvī Guştāsbġa aydı-ki (14) “Ey mubārek dost, hemme rūy-ı zamīnda sen meni dost tuta sen. Ve mendin bölek kişini ḫᵛāhlamay sen. Al-ḥāl meniŋ aylımġa (15) bir amīrī kelipdür. Ba-ġāyat dānışmand ʿāḳıl turur. Ve munaccım turur ve felekniŋ gerdişini biledür. Ve Rūmnıŋ ḥukemālarıdın söz söz- (16) leydür. Silm ibn-i Farīdūn Pād-şāhnıŋ naslıdın turur. Ve anıŋ ḳaşıda Silm ibn-i Farīdūnnıŋ ḳılınçı bar turur ki ul ḳılınç- (17) nı Silm ibn-i Farīdūn hamīşa özi bile tutur érdi. Al-ḥāl Mīrīn ḫᵛāhlaydur ki ḳayṣar-ı Rūmġa küyö bolġay. Mīrīn (18) ḳayṣarġa ‘Ḳızıŋnı ber.’ dép élçi iyberipdür. Ḳayṣarnıŋ aytḳan cavābıdın köŋli ġam-gīn bolupdur ki ḳayṣar şundaḳ cavāb aytıpdur ki (19) ‘Bāsḳūn cengelide bir kerk paydā bolupdur. Ul kerkni barıp öltürsün. Ul vaḳtda tāc başıġa keyip maŋa küyö **[7b]** (1) bolġusıdur.’ Al-ḥāl ey dost, eger ul kerkni sen öltürseŋ men seniŋ aylıŋda bende turur men. Bu pād-şāh-zāda (2) saŋa tuḳḳan turur.” dédi. Guştāsb aydı: “Bu işlerni ravā ḳılur men. Ul cengel ḳayda turur? Ul neçük cānvar- (3) dur ki andın

cahān ḫalḳı ḳorḳadurlar?” dédi. Hīşvī aydı: “Bu ḳarı kergeden turur. Anıŋ tişleri fīlnıŋ tişi dék, (4) iki közi ḳan tolġan ṭabaḳ dék ve müŋüzleri ābnūs dıraḫtı dék. Vaḳtī ki açıġı kelse yügürük iki aṭlıḳ (5) kişidin hem öter. Ve ne-çend vaḳtdın ḳayṣar-ı Rūmnıŋ tola nām-dār pahlavānları kergeden bile ceng ḳılġalı bardılar. Ul cengel- (6) din hīç ġālıblıḳ tafa almay yanıp keldiler.” dédi. Guştāsb aydı: “Ul Silm ibn-i Farīdūnnıŋ tīġını ve bir yaḫşı aṭ (7) keltürüŋler, tā men ul kerk bile ceng ḳılġalı barayın.” dédi. Çūn Mīrīn bu sözni eşitti, dar-ḥāl yügürdi, aḫta-ḫānasıdın (8) bir yaḫşı yügürük ḳara aṭ ılġadı. Ve bir ḳıymat-bahā olfaḳ ve Rūmī dulġa keltürdi. Ve ul tīġnı, ki Silm ibn-i Farīdūn zahr (9) bile suġarıp érdi, anı ve yana gencler, tola yāḳūt, marcān ve gevherler aldı. Çūn āftāb çıḳtı, Mīrīn ordasıdın (10) Hīşvīnıŋ ḳaşıġa keldi. Ve ul hediyelerni keltürdi. Çūn Guştāsb şikārdın yandı, Hīşvīnıŋ ḳaşıġa keldi. (11) Çūn Guştāsb ul hediyelerni kördi, ul genclerniŋ içidin ul ḳılınçnı ve aṭnı ılġadı. Özge genclerni (12) hemmesini Hīşvīġa berdi. Pes Guştāsb sılāḥ keydi, aṭıġa suvār boldı. Oḳ yasını, kemendini aldı. Her üçevlen (13) ul Bāsḳūn cengelige ravān boldılar. Çūn Bāsḳūn cengel[i]ge yaḳın yettiler, Mīrīn dıraḫt yafraġı dék titredi. (14) Ve Guştāsbġa bir (bir) mencegi bile körgezdi-ki kergedenniŋ yeri ul turur dép. Andın kéyin Hīşvī ve Mīrīn (15) her iki evlen yıġlaşıp pür-derd köŋlī bile yandılar. Hīşvī Mīrīnġa aydı-ki “Ey dırīġ, bu nām-dār yigitni mundın kéyin (16) hergiz körmes biz! Ey dırīġ, anıŋ sarv dék ḳadd ḳāmatıġa! Ey dırīġ, anıŋ ay dék yüzige ve şīr dék bāzū (17) çangālıġa!” dédiler. Çūn Guştāsb ul cangalġa bardılar, aṭıdın tüşti. Yüzini tofraḳġa sürdi. Ve aydı-ki “Ey (18) perverdigār-ı ʿālam, atam Luhrāsb pīrnıŋ cānıġa meni bağışlağıl. Ve bu cānvarġa sen meni ġālıb ḳılġıl. Eger meni bu cānvar öltürse, (19) vaḳtī ki meniŋ pīr bolġan atam eşitse, zār zār yıġlap andın kéyin ārām ḳarār tafa almas.” dédi. Andın kéyin yıġlay yıġlay **[8a]** (1) ḳolıġa tīġını tutup aṭıġa suvār boldı. Ve barur érdi. Çūn kerkniŋ mekānıġa yaḳın yetti, kök güldürgen dék naʿra (2) urdı. Çūn kergeden Guştāsbnıŋ naʿra āvāzını eşitti, ajdahā dék ġırīv ḳılıp anıŋ āvāzıġa ʿālamnıŋ içi toldı. (3) Intıhāyī açıġıdın yerlerge pence urup yerlerni oyur érdi. Çūn Guştāsb ul cānvarnı kördi, yasını kirişledi. Ul (4) cānvarnı tīr-bārān ḳıldı. Kergeden ne-çend yerde zaḫmlıḳ boldı. Guştāsbnıŋ ṭerefige ḥamla ḳıldı. Anıŋ müŋüzi, buġı- (5) nıŋ müŋüzi dék érdi. Guştāsbġa yaḳın yetgeç aṭnıŋ dümçesige müŋüzi bile süzdi. Anıŋ ḳuymuçıdın tā kindigi- (6) geçe yarıp taşladı. Guştāsb dar-ḥāl tīġnı soġurup, pıyāda bolup kergedenniŋ başıġa andaḳ urdı-ki tā yalı uçasıġaça iki (7) pāra boldı. Çūn Guştāsb ul cānvarnı ölüg kördi, Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı-ki “Ey bār-ḫudāyā, hemme yolını ütürgüçilerge yol kör- (8) gezgüçi sen turur sen. Ve hemmeniŋ maḳṣūdını bergüçi sen turur sen.” dédi. Çūn ʿıbādat ḳılġan yeridin yandı, kergedenniŋ iki (9) uzun tişini

yulup aldı. Tanhā ul cengeldin çıḳtı. Hīşvīnıŋ ḳaşıġa ravān boldı. Hīşvī bile Mīrīn endīşede érdiler (10) ki “Guştāsb öldi mü kin yā kergeden öldi-mü kin, ki her ikevlen uluġ cengde tururlar.” dér érdiler. Nā-gāh Guştāsb pıyāda (11) çıḳıp keldi. Çūn Hīşvī ve Mīrīn Guştāsbnı kördiler, orunlarıdın ḳoftılar. Yıġlay yıġlay Guştāsbnıŋ aylıġa bardılar. (12) Ve Guştāsb bile körüştiler ve yıġlaştılar. Ve sordılar ki “Ey nām-dār, kergeden bile néçük ceng ḳıldıŋ? Biz iki evlenniŋ (13) yüregi ḳan bolup turdı.” Guştāsb aydı: “Ey ḫūş-ḫūy, bu Rūm vılāyatıda Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳadugan kişi yoḳ éken (14) ki mundaḳ ajdahā dék kerk yıllar yıllar bu şaharda cahānnı ḫarāb ḳılıpdur. Ve men ul cānvarnı Silmniŋ şamşīrı bile (15) iki pāra ḳıldım ve sizlerni ḳorḳunçuŋuzlardın ḫalāṣ ḳıldım. Al-ḥāl barıp ul ʿacāyıb cānvarnı körüŋüzler ki anıŋ (16) tenige ul ṣaḥrā tolup turur.” dédi. Ul iki yigit ḫūş-ḥāl u ḫurram boluşup ul cangalġa bardılar. Ul kergedenni kördiler ki teni fīl (17) dék, çangalları şīrnıŋ çangālı dék turur. Başıdın béligeçe iki pāra bolupdur. Her ikevlen taḥsīn ḳıldılar. Ḫūş-ḥāl u (18) ḫurram bolup Guştāsbnıŋ aylıġa keldiler. Guştāsbnı taḥsīn ḳıldılar. Mīrīn nıhāyatsız hediyeler keltürdi. Guştāsb bir aṭ- (19) dın özgeni ḳabūl ḳılmadı. Öz öyige yanıp keldi. Ketāyūn Guştāsbnıŋ aylıġa keldi. Aydı: “Ey pahlavān, bu ḳuyaḳnı (20) ḳaydın taftıŋ?” dédi. Guştāsb aydı: “Meniŋ şaharımdın bir pahlavān kelipdür. Maŋa bu ḳuyaḳnı, tīġnı hediye keltürüpdür.” dédi. Ketāyūn mey (21) keltürdi. Her ikevlen mey içip ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Çūn Guştāsbnıŋ közi uyḳuġa bardı ammā zamān zamān uyḳudın siskenip **[8b]** (1) oyḳanur érdi. Ve ul kergedenni tüşide körüp ḳorḳup titrer érdi. Ve Ketāyūn kéçe aŋa aydı-ki “Hay bu kéçe saŋa ne boldı? (2) Her zamān mundaḳ ḳatıġ ḳorḳur sen.” dédi. Guştāsb aydı: “Men tüşümde tāc u taḫtımnı tüş körüp titrer men.” dédi. Ketāyūn (3) bildi-ki “Bu bir pād-şāhnıŋ oġlı dék. Ve-līkin bizge aytmaydur. Atam ḳayṣardın uluġluḳ istemeydür.” dédi. Guştāsb aydı: “Ey ay (4) yüzlük, kelgil[73] bu yerdin Īrānġa baraylı. Ve sen ul mubārek şahar u ölkelerni ve ʿādıl pād-şāhlarnı körür sen.” dédi. (5) Ketāyūn aydı: “Hay bīhūda sözlemegil. Mundaḳ itlik bile yol yürüşni istemegil. Eger bu şahardın barur bolsaŋ (6) Hīşvī bile sözni bir ḳılġıl, tā kéme bile daryādın ötkergey. Ve-līkin men munda ranc tartıp ḳalur men ve bilmeydür men ki seniŋ (7) yüzüŋni ḳaçan körür men.” dédi. Her ikevlen yıġlaştılar.

Al-ḳıṣṣa: Keldük Mīrīnnıŋ aḥvālıġa. Mīrīn şımāl dék (8) ravān boldı. Ḳayṣarnıŋ dar-gāhıġa bardı. Ve aydı-ki “Şāhā, ul kergedenniŋ işi tamām boldı. Ul kerkniŋ aʿżāsıġa ul ṣaḥrā tolup (9) turur. Ul vaḳt ki kergedenniŋ başıġa bir ḫancarī

[73] Metinde كيل كل şeklinde yazılıdır.

urdum, başıdın ayaġıça iki pāra boldı.” dédi. Ḳayṣar ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. (10) Farmānladı, tā uylarġa ʿarabalar ḳoşup barġaylar. Sarā-pardalarnı şahardın taşḳarı çıḳarġaylar. Pes maclıs ārāsta ḳıldılar (11) ve mey içtiler. Ve ʿarabaġa ḳoşḳan uylarnı ul ṣaḥrāġa alıp bardılar. Kördiler ki bir fīl dék yatur. Başıdın béligeçe iki pāra (12) bolupdur. Pes ʿarabalarġa saldılar. Ul ṣaḥrādın talaġa çıḳardılar. Cahān ḫalḳı anı körüp ʿacāyıbġa ḳaldılar. Ḳayṣar (13) anı körüp ḫūş-ḥāllıġıdın ḳolını ḳolıġa urur érdi. Hem şul küni āḫūnlarını yıġıp ḳızını Mīrīnġa berdi. Ve Rūmnıŋ (14) hemme ıḳlīmlarıġa **nāma** bitip iyberdi-ki “Pahlavān-ı Mīrīn kergedenni öltürüp Rūm ıḳlīmını anıŋ rancıdın ḫalāṣ ḳıldı.” dép.

Ammā Mīrīnnıŋ bir kiçik (15) bırādarı bar érdi. Ba-ġāyat pahlavān ve ḫūş-ḫūy érdi. Atı Ahran érdi. Ul hem ḳayṣar-ı Rūmġa élçi iyberdi-ki “Ey ḳayṣar, bile sen (16) ki men aṣīl pād-şāh-zāda turur men. Ve Mīrīn[dın] her ḳışm némelerde men ġālıb turur men. Şundaḳ ki hem gencde ve hem pahlavānlıḳda ve hem (17) hunarda ziyādedür men. Al-ḥāl kiçik ḳızıŋnı maŋa bergil.” dédi. Ḳayṣar cavāb berdi-ki “Meniŋ şarṭımnı eşitgen sen. Bu ḳızımnı men (18) küyöge bermes men. İlgerigi ata babamnıŋ rasmını taşladım. Mīrīnġa oḫşa bir iş ḳılmaḳ kerek. Andın kéyin maŋa (19) küyö bolmaḳ kerek. Ul iş oldur ki Saḳīlā taġıda bir ajdahā bardur. Hemme şaharlar anıŋ balāsıġa giriftārdur. Ve ul kergeden- (20) niŋ barābarı ul ajdahā turur. Eger sen ajdahānı öltürüp Rūm ḫalḳını andın ḫalāṣ ḳılsaŋ seni küyö ḳılıp tāc taḫt, şahar (21) berür men.” Ahran cavāb berdi-ki “Farmān-bardārdur men. Bu ārzūġa cānımnı girev ḳılayın.” dédi. Andın kéyin öz yārānlarıġa aydı-ki “Ey **[9a]** (1) yārānlar, ul kergedenni öltürgen kişi ıntıhāyī pahlavān kişi turur. Mīrīnnıŋ ḳolıdın hergiz mundaḳ iş (2) kelmes. Ve ḳayṣar pahlavān kişini tanumaydur. Ve men barıp Mīrīndın kergedenni öltürgen kişini sorayın, tā bolġay-ki (3) maŋa rāstını aytḳay. Bu işge bir çāra ḳılayın.” dédi. Mīrīn ṭerefige şımāl dék ravān boldı. Mīrīn Ahrannıŋ (4) keleduġanını éşitip ordasını ārāsta u pīrāsta ḳıldı. Ahrannı ordasıġa alıp kirdi. Mīrīn Ahrannı (5) ḳuçaḳladı ve taḫtġa olturġuzdı. Hemme ḫalḳ çıḳtılar, iki uluġ ḳaldılar. Ul vaḳt Ahran aydı: “Ey bırādar, men (6) sendin bir söz sorar men, kerek ki maŋa rāstını aytḳay sen. Ve maŋa ḳayṣarnıŋ ḳızını almaḳ ārzūdur. Ḳayṣar cavāb aytıpdur ki (7) ‘Ajdahā bile ceng ḳılsun, andın kéyin ḳızımnı bereyin.’ dépdür. Eger ḥālā sen maŋa kergeden bile ceng ḳılġannı aytsaŋ (8) uluġ işge yol körgezgen bolur sen.” dédi. Mīrīn bu sözni eşitti. Parīşān bolup endīşege bardı-ki “Eger men ul (9) pahlavānnı Ahranġa aytsam bu işler hergiz pınhān ḳalmas. Ve-līkin rāstdın özge ābādānı yoḳdur. (10) Al-ḥāl Ahranġa rāstını aytayın, tā bolġay-ki ul pahlavān ajdahānı

öltürgey. Vaḳtī kim Ahran maŋa yār bolsa ul vaḳtda (11) Ahran bile ikevlen bir bolup ul pahlavānnı öltürgey biz. Andın kéyin bu işler pınhān ḳalġusıdur.” dédi. (12) Ul vaḳtda Mīrīn aydı: “Ey Ahran, avval ant içgil ki bu sırnı kişige aytmaġay sen.” dédi. Ahran ant içti ki “Bu sırnı (13) kişige atmaġay men.” dép. Ul vaḳtda Mīrīn Hīşvī ṭerefige bir **nāma** bitidi ki “Ahzan ki Rūm pād-şāhı- (14) nıŋ naslıdın turur, ḳayṣar-ı Rūmdın ḳızını tilepdür. Ḳayṣar cavāb beripdür ki ‘Ajdahānı öltürseŋ andın kéyin (15) ḳızımnı bereyin.’ dépdür. Ahran bir çāra ḳılur mu kin dép meniŋ ḳaşımġa kelipdür. Ve men Ahranġa ul kergedenni öltürgen (16) pahlavānnı ve ḳılġan cenglerini aydım. Kerek ki bu işlerini ul cahān-pahlavān bitkergey. Ve bu ıḳlīmda iki kişini (17) uluġluḳġa yetgürgey.” dédi. Nāmanı Ahranġa berdi. Ahran şımāl dék yügürüp Hīşvī ṭerefige ravān boldı. Çūn daryāġa (18) yaḳın yetti, Hīşvī Ahrannıŋ aylıġa yügürdi. Ahzan nāmanı Hīşvīġa berdi. Hīşvī aydı: “Ul bir nām-dār ġarīb pahlavān (19) yigit turur. Mīrīn üçün öz cānını fadā ḳılıpdur. Al-ḥāl eger ul ajdahā bile ceng ḳılsa cıdd u cahd bile ajdahānıŋ (20) aġzıdın ḫalāṣ bolmas. Al-ḥāl bu kéçe sen maŋa mıhmān bolġıl. Çūn taŋla ul pahlavān yigit kelse aŋa seniŋ (21) sözüŋni aytayın.” dédi. Ul kéçe Hīşvī bile Ahran mey içtiler. Tā ṣubḥ roşen boldı. Ahzan kördi-ki yıraḳdın bir **[9b]** (1) suvār çıḳıp keldi. Çūn yaḳın keldi, her ikevlen aylıġa yügürüp bardılar. Guştāsb aṭıdın tüşti. Mey içtiler. Hīşvī (2) söz çıḳardı-ki “Ey pahlavān, hemme vaḳt ḫūş-ḥāl u ḫurram bolġıl. Bu pād-şāh-zādege ḳaraġıl ki aṣīl pād-şāh-zāda turur. (3) Ḳayṣarġa küyö bolġalı ārzū ḳılıp turur. Ve ḳayṣar cavāb beripdür ki ‘Eger ajdahānı öltürseŋ ḳızımnı bereyin.’ dépdür. Ve ḳayṣar (4) kéçe ve kündüz Mīrīndın bölek kişini pahlavān dép atamas érmiş. Ve bu yaḳında bir taġ bardur, ba-ġāyat bülend, suluḳ (5) ve aṭlık. Ve ul taġnıŋ başıda bir ajdahā paydā bolmış. Ve hemme Rūm ḫalḳı ul ajdahānıŋ balāsıġa giriftār bolupdur. Ve ul (6) ajdahā āsmāndın tasḳaralarnı dem tartur ve daryādın nehenglerni dem tartur. Ve anıŋ demidin çıḳḳan is (7) ve aġzıdın aḳḳan zahr yerlerni köydürür érmiş. Eger ul ajdahā seniŋ ḳoluŋda ölse bu cahānda ʿacāyıb iş (8) paydā ḳılġan bolur sen. Ve bu ḳadd u ḳāmat dast bāzū ki sende bardur, seniŋ barābarıŋ yoḳdur.” dédi. Çūn Guştāsb (9) Hīşvīdın bu sözni eşitti, aŋa aydı-ki “Ey Ahzan, barġıl bir ḫancar ḳıldurġıl, ba-ġāyat uzun. Ḫancarnıŋ başını (10) çangālġa oḫşa açuḳ ḳılġıl. Ul ḫancarnıŋ her ṭerefide ılannıŋ tişi dék tişleri bolġay. Ve her bir tişi nayza- (11) nıŋ temüri dék uçluḳ bolġay. Ve hemmesini zahr bile suġarġay. Ve bir ḳuyaḳ yafḳan aṭ ve sılāḥ keltürgil, tā men (12) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı[74] bile ve baḫtımnıŋ ḳuvveti bile anıŋ bile ceng ḳılġay men.” dédi. Ahzan ravān boldı. Ançа ki

[74] Metinde فرمانی نی şeklinde yazılıdır.

(13) Guştāsb aytḳanlarını rāst ḳılıp alıp keldi. Guştāsb sılāḥ keydi, atġa suvār boldı.[75] Ahzan, Hīşvī her üçevlen ravān (14) boldılar. Çūn Saḳīlā tağığa yetti, bir mencegi bile ajdahānıŋ mekānını körgezdi. Hīşvī ve Ahzan ul yerdin (15) yandılar. Guştāsb ul taġġa yaḳın bardı. Çūn tağnıŋ üstünige çıḳtı, kök güldürgen-dék naʿra urdı. (16) Çūn ajdahā Guştāsbnı kördi, dem tarttı. Guştāsb ajdahānı tīr-bārān ḳıldı. Çūn ajdahāġa yaḳın bardı, dar-ḥāl ḫancarnı (17) soġurdı, ajdahānıŋ aġzıġa ḳoydı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ajdahā ul ḫancarnı tişledi. Hemme tīġlar anıŋ tamaġığa (18) ġadaldı. Aġzıdın zahr ve ḳan taşḳın dék aḳur érdi. Şundaḳ ki tağnıŋ içi zahr ve ḳanġa boyaldı. Ajdahā sust boldı. (19) Ul vaḳtda Guştāsb ḳolını şamşīrġa éltti. Ajdahānıŋ başığa urdı, iki tişini yulup aldı. Andın kéyin ġusl ḳıldı. Yığlay yığlay (20) yüzini tofraḳġa sürdi. Ve aydı: "Ḫudāvandā, maŋa bu zorluḳnı ve ġālıblıḳnı sen berdiŋ. Ḫudāvandā, atam Luhrāsb ve bırādarım Zarīr (21) mendin toyupdurlar. Ḫudāvandā, maŋa ança tirigçilik bergil ki atamnıŋ yüzini körgey-men, ḳarındaşım Zarīrnıŋ **[10a]** (1) dīdārını körgey men. Ve aŋa aytḳay men ki meniŋ başımġa ne künler tüşti." dép. Közidin yaş aḳızıp, atığa suvār bolup, (2) ul ḫancarnı ḳolığa tutup ravān boldı. Çūn Hīşvī ve Ahzannıŋ ḳaşığa yaḳın yetti, ularġa aydı-ki "Ul ajdahānı (3) bu ḫancar bile öltürdüm. Ve sizler bu ajdahādın ḳorḳunçluḳ érdiŋizler. Ve men tola mundaḳ ajdahālarnı körüp (4) ceng ḳılġandur men." dédi. Çūn Guştāsbdın bu sözni eşittiler, yüz yerge urdılar. Ve aydılar ki "Ey şīr- (5) ġarān, seniŋ dék pahlavān anadın tuġulmas." dédi. Ahran nıhāyatsız genc māl ve tola aṭlar keltürdi. Ular- (6) nıŋ arasıdın bir aṭ ve bir oḳ yanı aldı. Özgesini hemmesini Hīşvīġa berdi. Ve özi Ketāyūnnıŋ ḳaşığa bardı. (7) Ve Rūm şaharığa bir āvāzī tüşti ki "Ahzan ajdahānı öltürüpdür." dép. Pes Ahzan ajdahānıŋ tenini ʿarabalarġa saldurup (8) kelgeli ul taġġa uylar ve ʿarabalar alıp bardılar. Çūn ḫalāyıḳ ajdahānı kördiler, hemmeleri ʿacāyıbġa ḳalıp (9) ġırīv ġavġā ḳıldılar. Her kişi ki ul ḫancarnıŋ zaḫmnı körür érdiler ve hemmeleri aytur érdi-ki "Bu iş hergiz Ahzan- (10) nıŋ işi érmes. Bu bir dīvnıŋ işi turur." dér érdiler. Hem şul zamān ḳayṣar uluġlarını çırladılar. Ul (11) ajdahānıŋ ölügini körüp bir maclıs ḳıldı. Andın kéyin āḫūnlarını ve dānışmandlarını yığıp ḳızını Ahzanġa (12) berdi. Ve ḳayṣar her zamān aytur érdi-ki "Meniŋ iki küyöm dék pahlavān cahānda yoḳ turur." dér érdi. Ve her ıḳlīmġa **nāma** bitip (13) iyberdiler ki "Kergeden bile ajdahā iki uluġ kişiniŋ ḳolıda helāk boldı." dép. Ḳayṣar öz ordasınıŋ aylıda bir ravāḳ (14) [ḳo]fardı. Ve her kün iki küyösi maydānġa kirür érdi. Gūy u çevgān oynar érdi. Ve oḳ atıp nayza-bāzlıḳ ḳılur (15) érdiler. Ne-çend zamān mundaḳ ötti.

[75] Metinde "Guştāsb atġa suvār boldı, sılāḥ keydi." şeklinde yazılıdır.

Bir kün Ketāyūn Guştāsbġa aydı ki “Ey ġam-gīn, ne üçün mundaḳ ġam-gīn olturur (16) sen? Rūm içide iki uluġ bar érmiş. Ve biri kergedenni öltürmiş. Ve biri ajdahānı öltürmiş. Ve hemme (17) Rūmġa bu iki evlenniŋ nām āvāzası yayılmış. Atam ḳayṣarnıŋ ordası aylıda gūy çevgān oynar érmiş- (18) ler. Sen hem barġıl, tā köŋlüŋ açılġay.” dédi. Guştāsb aydı: “Ey meẕlüm, ataŋ meni küyö ḳılġaç şahardın ḳoylap çıḳardı. (19) [??...] ḥālī körse néçük ādamīlıḳ ḳılur? Ve-līkin vaḳtī ki seniŋ maṣlaḥatıŋ budur, buyruġanıŋnı ḳılayın.” dédi. Ve farmān- (20) ladı, tā aṭnı égerlediler. Aṭġa suvār bolup ḳayṣarnıŋ maydānıġa bardı ve ularnıŋ gūy çevgān oynaġanını kördi. Pes (21) Guştāsb ulardın bir gūy çevgān aldı. Aṭını daʾb berdi. Hemme pahlavānlar Guştāsbnı körüp ḳol ve ḳuvvetleri **[10b]** (1) sust boldı. Guştāsb andaḳ bir gūy urdı-ki gūy kehkeşān-ı felekge çıḳıp közdin ġāyıb boldı. Ve her suvārī ki Guştāṣb (2) urġan gūynı tafur érdi, aŋa çevgān urmas érdi. Hemmelerініŋ çırayları sarġarıp ġırīv ġavgā ḳıldılar. Çūn Guştāsb (3) anı kördi, özige özi aydı-ki “Émdi hunarnı yaşunup bolmas.” dép. Çevgānnı ḳolıdın taşladı, yanı ḳolıġa aldı. Bir neçe suvārlar (4) barıp oḳ attı. Ḳayṣar Guştāsbnıŋ ḳadd u ḳāmatıġa, yāl u bālıġa aydı-ki “Hay bu pahlavān ḳaydın kelipdür ki men tola nām-dār pahlavān (5) körgendür men ve-līkin mundaḳ pahlavānnı körgenim hem yoḳ ve éşitgenim hem yoḳ. Anı çırlaŋlar, tā sorayın ki fırıştalar mudur (6) yā bizge oḫşaş ādamī mudur?” dédi. Pes Guştāsbnı çırladılar. Ve aŋa aydı-ki “Ey ʿacāyıb pahlavān, seniŋ aṣlı ve naslıŋ (7) kim turur, şaharıŋ ḳaysı turur?” dédi. Guştāsb bu sözge hīç cavāb bermedi. Ve cavāb aydı-ki “Şāhā, men ul ḫᵛār u bī-çāradur men ki (8) sen meni küyö ḳıldıŋ ve şahardın ḳoylap çıḳardıŋ. Ve ḳızıŋ Ketāyūnġa ẓulm ḳıldıŋ. Ve men ġarīb kişi érdim. Şahar- (9) nıŋ kenārasıda mekān tuttum. Ve yana ul bayābāndaġı kergedenni men öltürdüm. Ve Saḳīlā taġıdaġı ajdahānı (10) men öltürdüm. Ve bu ışġa maŋa Hīşvī yol körgezdi[76]. Al-ḥāl bu kergedenniŋ ve ajdahānıŋ tişleri meniŋ (11) öyümde turur. Ve ḫancarnıŋ zaḫmı hem meniŋ nışānım turur. Eger ḥālā ḳayṣar Hīşvīdın sorsa rāstını aytḳusıdur. (12) Ve bu işlerni ḳıldım, tā pād-şāhnıŋ küyölügige lāyıḳ bolġay-men.” dédi. Dar-ḥāl Hīşvīnı çırladılar. Hīşvī (13) ul tişlerni alıp kelip ḳayṣarġa körgezip ötgen vāḳıʿalarnı bayān ḳıldı. Ḳayṣār Guştāsbġa ʿuẕrlar aydı-ki “Ey (14) yigit, saŋa ẓulm bolupdur. Al-ḥāl ul mendin ẓulm yetgen Ketāyūn ḳaydadur?” dédi. Mīrīn [ve] Ahzannıŋ ḳılġan işleridin (15) parīşān boldı. Ve aydı-ki “Hergiz söz pınhān ḳalmas.” dédi. Hem şul zamān ḳayṣar aṭıġa suvār boldı. ʿUẕr aytḳalı Ketāyūnnıŋ (16) aylıġa keldi. Ve Ketāyūnnı tola taḥsīnlar ḳıldı. Andın kéyin aydı-ki “Ey ḳızım, sen

[76] Metinde کوزکاردی şeklinde yazılıdır.

küyöŋdin sormas-mu sen ki aṣlı (17) naslı kim érmiş, tā bolġay-ki saŋa öz sırrını aytḳay.” dédi. Ketāyūn aydı: “Ṣāhā, tola sordum, rāstnı hergiz (18) aytmaydur. Ve ayturdur ki ‘Meniŋ aṣlım uluġ turur.’ deydür.” Andın kéyin ordaġa alıp bardılar. Çūn taŋlası boldı, (19) bāmdādda Guṣtāsb ḳayṣarnıŋ aylıġa bardı. Ḳayṣar anı altun taḫtġa olturġuzdı. Altun kemer ve altun üzük ve altun (20) tāc keydürdi. Guṣtāsb ḳayṣarnıŋ aylıda yer öfti. Tāc başıġa keydi. Ve ḳayṣar hemme uluġlarıġa aydı-ki “Ey uluġlar, hemme- **[11a** =(12a)**]** (1) leriŋler Farruḫzādġa, yaʿnī Guṣtāsbġa farmān-bardār boluŋlar. Anıŋ farmānıdın hergiz çıḳmaŋlar. Ve anıŋ aytḳan (2) sözidin çıḳmaŋlar.” dédi. Va’llāhu aʿlam.

Ḳırḳ törtünçi dāstānda: Ḳayṣar bile Ḫazar pād-ṣāhı Ilyāsnıŋ ḳıṣṣası. (3) **Ve Guṣtāsb Ilyās Pād-ṣāh bile ceng ḳılġanı. Ve ḳayṣar Luhrāsb Pād-ṣāhdın ḫarāc alġalı kişi iybergeni. Luhrāsb, oġlı** (4) **Zarīrnı ḳayṣarġa élçilikge iybergeni. Ve ḳayṣar Guṣtāsbnıŋ aḥvālıdın ḫabar-dār bolġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı (5) ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Guṣtāsb ḳayṣarnıŋ aylıda şöhret taftı, bu ḫabar aṭrāf-ı ʿālamġa yayıldı. Ḳayṣarġa Ḫazar şaharı yaḳın érdi. (6) Ve Ḫazar şaharıġa Ilyās ibn-i Mıhrās pād-ṣāh érdi. Ve ḳayṣar Ḫazar pād-ṣāhıġa élçi iyberdi-ki “Ey Ilyās, ne-çend yıl- (7) dın Ḫazar şaharını āsāyış bile şundaḳ yédiŋ.(??) Al-ḥāl ḫarāc iybergil. Ve neçe béglerinŋni girev iybergil. Eger iyber- (8) meseŋ Farruḫzādnı iyberür men. Ve şaharınŋnı yer bile yeksān ḳılur.” dédi. Çūn bu nāma Ḫazar pā-ṣāhıġa yetti, nāmanı (9) oḳudı, açıḳlandı. Ve cavāb berdi-ki “Hay bu ne sözüŋdür! Eger men Rūmdın ḫarāc almasam siler (10) ḫūş-ḥāl boluŋlar. Ve siler ul bir pahlavānġa şunça işendiŋler mü? Ve siler şundaḳ biliŋler ki eger ul pahlavān, (11) dīv hem bolsa veyā temür taġ hem bolsa bir tanhā kişi turur. Ve ḳayṣar anı munda iyberedür men dép aŋa ranc bermesün-ki ve men anı köŋlümde (12) hīç ér ḳatarıda tutmas men.” dédi. Çūn ḳayṣarnıŋ Ilyāsġa élçi iybergen ḫabarı ve Ilyāsnıŋ cavābı Mīrīn bile (13) Ahranġa yetti, ḳayṣarġa Mīrīn élçi iyberdi-ki “Ilyās ul ajdahāyī émes[77] turur ki hergiz tuzaḳġa kirgey veyā ul kergeden (14) émes turur ki çāra bile ölgey. Vaḳtī Ilyāsnıŋ cengde açıġı kelse pahlavānlarnıŋ közige ḳorḳunçdın ḳan (15) yégürgüsidür. Ḳaraġıl ki Farruḫzād anıŋ bile barābar kelip ceng ḳıla almas.” dédi. Çūn ḳayṣar bu sözlerni éşitti, ġam-gīn u (16) parīşān boldı. Ve Farruḫzādġa aydı-ki “Ey pahlavān, hemme Rūmnıŋ pahlavānlarınıŋ sarvarı sen turur sen. Şundaḳ bilgil ki (17) Ilyās şīr ḫūyluḳ pahlavān turur. Eger sen anıŋ cengige ṭāḳat ḳıla alsaŋ aytġıl. Eger ṭāḳat ḳıla almasaŋ anıŋ (18)

[77] Metinde اولماس “olmas” şeklinde yazılıdır.

aylıġa yaḫşı söz aytıp, māl iyberip, yaḫşılıḳ bile yandurayın.” dédi. Guştāsb aydı: “Şāhā, Ilyāsdın ne üçün munça (19) endīşe ḳılıp sözler sen? Vaḳtī ki men aṭlansam Ḫazar şaharlıġıdın hīç ḳorḳmas men. Ve-līkin bolmaġay-ki ceng küni (20) Mīrīn ve Ahzan maŋa duşmanlıḳ ḳılıp maŋa fırīb bergeyler. Şāhā, vaḳtī ki Ḫazardın leşker kelse sen bir oġluŋ bile **[11b** =(12b)**]** (1) meni saḳlap turġıl. Ul vaḳt Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳudratı bile men leşkerim bile ornumdın teprensem ne Ilyāsnı (2) ḳoyur men ve ne leşkerini ḳoyur men ve ne tāc u taḫtını ḳoyur men. Anıŋ zancīr futasıdın tutup, éger[i]din köterip, (3) seniŋ aylıŋġa keltürür men.” dédi. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, Ḫazar ṭerefidin karnāylarnıŋ naḳḳāralar[nıŋ] āvāzı (4) keldi. Ve leşkerleriŋ toġı āftābnı ḳafladı. Ḳayṣar Guştāsbġa aydı ki “Al-ḥāl leşkerni alġıl.” dédi. Guştāsb hemme (5) pahlavānlarnı alıp Rūmdın taşḳarı çıḳardı. Ve ḳolıġa uy başlıḳ gürzini köterip ajdahā dék [ġırīv] ḳılıp barur érdi. (6) Ve maydān içide ceng ḳılġalı yer ister érdi. Çūn Ilyās Pād-şāh, Guştāsbnıŋ ḳadd u ḳāmatını, dast bāzūsını (7) ve heybetini kördi, bir suvārnı Guştāsbnıŋ aylıġa iyberdi, tā aŋa bir fırīb bergey. Ul suvār Guştāsbnın aylıġa keldi ve aydı: (8) “Ey pahlavān, bu hemme leşkerniŋ içide bir pahlavān sen turur sen. Al-ḥāl ne üçün mundaḳ aġzıŋġa köfük keltürüp, (9) iki ṣaf arasıġa kirip turur sen? Al-ḥāl iki ṣaf arasıdın bir ṭerefīge barġıl ki Ilyās Pād-şāh ceng küni şīr- (10) ġarrān dék turur. Eger saŋa genc ü māl kerek bolsa bizde bardur. Ve biz, bu[78] şaharlarda ḳaysı ki şaharnı ılġasaŋ (11) saŋa bereli. Ve Ilyās Pād-şāh başlıḳ, seniŋ farmānıŋda bolup hemme biz saŋa yār bolaylı. Ve seniŋ farmānıŋdın (12) çıḳmaylı.” dédi. Guştāsb aydı: “Bu sözleriŋ vaḳtı ötti. Avval cengge sen ḳol uzattıŋ. Al-ḥāl ul sözüŋ- (13) din yandıŋ. Émdi andaḳ sözüŋ ışġa yaramas. Cengdin özge işni ḳılmas men.” dédi. Ul suvār yandı. Guştāsb- (14) nıŋ cavābını Ilyāsġa aydı. Ul kün aḫşam boldı, ceng ḳıla almadılar. Taŋlası āftāb çıḳaça ceng ḳıladuġan (15) naḳāralarnı urdılar. Ḳayṣar oŋ ḳoldın çafıp keldi. İki küyösi Mīrīn ve Ahzannı ḫayma u bār-ġāh[da] saḳlatıp ḳoydı. Sol ḳolıġa özi- (16) niŋ [oġlı] Saḳīlnı iyberdi. Ḳayṣar ceng fīlları bile otrada turdı. Her iki leşker ceng ḳıladuġan naḳāralarını urdılar. Guştāsb (17) atıġa ḳamçı urdı. Maʿraka-ı maydānġa kirdi. Ilyās öz kişilerige aydı ki “Ey yārānlar, mendin ḳayṣar ḫarāc tilepdür. (18) Anıŋ üçün tilepdür ki anıŋ éşigide mundaḳ ajdahā bar éken.” dédi. Çūn Guştāsb Ilyāsnı kördi, aydı-ki “Al-ḥāl hunarlar- (19) nı yaşunup bolmas.” dédi. Pes Guştāsb bile Ilyās bir birige ḫamla ḳıldılar. Ilyās ḳolını açtı, tā Guştāsbnı tutḳay. Guştāsb (20) Ilyāsnıŋ belige bir nayza urdı, égeridin köterdi, yerge urdı. Andın kéyin ḳol urdı. Ilyāsnı yerdin **[12a** = (11a)**]** (1)

[78] Metinde بو بيز şeklinde yazılıdır.

köterdi. Öz ṣafıge alıp çıḳıp ḳayṣarġa tafşurdı. Andın kéyin özini Ḫazarnıŋ leşkerige urdı. Ular- (2) dın çendān kişilerni öltürdi. Ḳalġan leşkerini ur[a] ura ḳayṣarnıŋ aylıġa keltürdi. Ḳayṣar çūn anı (3) kördi, ḫūş-ḥāllıḳdın Guştāsbnıŋ aylıġa bardı. Guştāsbnıŋ közlerige öfti. Ul yerdin ḫūş-ḥāl u ḫurram (4) yandılar. Ve hemme Rūm ḫalḳı hediye alıp çıḳıp Guştāsbnıŋ başıdın altunlar saçtılar. Ve ne-çend zamān munıŋ dek (5) ötti.

Künlerde bir kün ḳayṣar Guştāsbġa aydı: "Pahlavān oġlum, bu ʿālamda saŋa ıntıhāyī mihrlik turur men. Al-ḥāl bir endīşe (6) ḳıladur men. Anı saŋa aytur men. Eger saŋa maʿḳūl bolsa ul işni ḳılaylı. Ul iş oldur ki Īrān şaharıġa, Luhrāsb (7) Pād-şāhnıŋ aylıġa bir élçi iybergey men. Ve aŋa aytḳay ki ''Ālamnıŋ nışfı seniŋ turur, genc ü māl yıġıp sen. Al-ḥāl eger ḫarāc (8) iyberseŋ ḫūb. Ve eger iybermeseŋ bir leşkerī seniŋ şaharıŋġa iybertür men ki seniŋ ölkeŋde aṭ yürügeli yer ḳalmas.' (9) dép." dédi. Guştāsb aydı: "Şāhā, farmān seniŋ turur." dédi. Rūmda bir pahlavān bar érdi, Kālūs (10) atlıḳ. Ba-ġāyat ʿāḳıl dānışmand érdi. Anı ḳayṣar aylıġa çırladı. Ve aydı-ki "Ey Kālūs, bu yerdin Luhrāsbnıŋ éşigige barġıl. Ve aŋa (11) ayġıl ki 'Eger sen Īrān şaharınıŋ ḫarācını berseŋ, meniŋ farmānımġa boyun sunsaŋ Īrānnıŋ tāc u taḫtını saŋa (12) ḳılur men. Eger unamasaŋ Rūmdın aġır leşker bile Pahlavān-ı Farruḫzādnı iyberür men. Īrānnıŋ tamām şaharlarını vīrān (13) ḳılıp ve saŋa olturġuŋnı vīrān ḳılġusıdur.' dép." aydı. Kālūs ravān boldı. Çūn Luhrāsbnıŋ bār-gāhġa yetti. Serheng- (14) ler kirip Luhrāsb Pād-şāhġa ḫabar ḳıldılar ki "Şāhā, ḳayṣar-ı Rūmdın bir pīr élçilikge kelip éşikde turupdur. Ve tola suvārlar (15) bile kelipdür. Körünüş tileydür." dédi. Çūn Luhrāsb bu ḫabarnı eşitti, altun taḫtıġa çıḳıp olturdı, tāc-ı mükellel başıġa (16) keydi. Ve hemme Īrānnıŋ uluġları taḫt tübinde olturdılar. Ve farmānladı, tā pardanı köterip élçiġa yol (17) berdi. Élçi kirdi. Luhrāsbnı körüp yüz yerge urdı. Ve Ḳayṣarnıŋ aytḳan ḫabarlarını aydı. Luhrāsb bu sözlerni (18) éşitip ġam-gīn boldı. Pes yaḫşı yerde maclıs ārāsta ḳıldılar. Mey keltürdiler. Ve zar-baft u dībā bısāṭlar yaydılar. Ve yemek (19) ve keymek anda ṭayyār ḳıldılar. Ve élçini anda tüşürdiler. Ve anı uşbu yosunda ʿazīzladılar. Çūn kéçe boldı, Lūhrāsb[79] ġam u endīşe (20) bile yattı. Çūn taŋ attı, Luhrāsb farmānladı, tā oġlı Zarīrnı aylıġa çırladı. Ve anıŋ bile her reng sözler sözleşti. Saḥar vaḳtıda **[12b** =(11b)**]** (1) Kālūs ḫarāc istep keldi. Aŋa yol berdiler. Ve bīgāna ḫalḳdın ordanı ḫālī ḳıldılar. Ve Kālūsnı olturġuzdılar. (2) Pes Luhrāsb baş köterdi. Aydı-ki "Ey dānışmand, sendin bir néçe sorar men. Eger ʿaḳlıŋ bolsa yalġan aytmaġıl ki mundın (3) ilgeri Ḳayṣarda bu hunarlar yoḳ érdi. Ve Ḳayṣar hemme pād-şāhlarnıŋ aylıda zabūn érdi. Al-ḥāl aŋa ne

[79] Metinde لهراسب نی şeklinde yazılıdır.

bolupdur ki her pād-şāh- (4) lardın ḫarāc isteydür? Şundaḳ ki Ilyās Pād-şāh, ki Ḫazar pād-şāhı érdi, ba-ġāyat pahlavān érdi, anı tutup (5) bağlapdur. Ve hemme leşkerlerini hem tutupdur. Ḳayṣarġa mundaḳ yaḫşı at istemeklikge kim yol körgezdi?" dédi. Kālūs (6) aydı: "Şāhā, Ḫazarnıŋ ölkesige hem men ḫarāc alġalı bardım. Ve élçilikge barġanımda tola ranclar tarttım. Ve-līkin (7) meniŋ ḥālımnı anda hīç kim sormadı. Al-ḥāl ki sen meni tola ıʿzāzladıŋ, men yalġan aytıp bolmas. Şāhā, bilgil ve āgāh (8) bolġıl. Ḳayṣarnıŋ ḳaşıġa bir suvār kelipdür ki cengellerdegi[80] şīrlarnı istep şikār ḳılur. Ceng küni pahlavānlarnı (9) masḫara ḳılur. Cengde ve maclısda ve şikārda cahāndağılar andaḳ suvārnı körgen émestür. Ḳayṣar uluḳ (10) ḳızını aŋa berdi. Ve Rūmda bir ajdahā paydā bolup érdi. Anı ul suvār öltürüp ve tişlerini yulup aldı. Ul (11) ajdahānıŋ balāsıdın Rūm ḫalḳını ḫalāṣ ḳıldı. Ul suvār dék ḳadd u ḳāmetlik ve çıraylıḳ ve saḫī ve yaḫşı işlik ve pahlavān (12) ʿālamda yoḳ turur. Ve yana Bāsḳūn bayābānıda bir kerk atlıḳ cānvar paydā boldı. Anıŋ ḳorḳunçıdın Ḳayṣar-ı Rūm ul ṭeref- (13) din öte almas érdi. Anı hem ul suvār öltürüp tişlerini yuldı. Rūm ḫalḳını anıŋ balāsıdın hem ḫalāṣ ḳıldı." (14) dédi. Luhrāsb Kālūsdın bu sözlerni éşitip aydı-ki "Ey rāst-gūy, ul suvār bu olturġanlarda kimge (15) oḫşaydur?" dédi. Kālūs olturġan Īrānlıḳnıŋ uluġlarıġa ḳaradı. Közi Zarīrġa tüşti. Aydı-ki "Şāhā, (16) ul suvār ḳadd u ḳāmatda, ʿaḳl u dānışda ve çıraylıḳda uşbu yigitge oḫşaydur. Gūyā ki bu yigit ul suvār (17) turur." dédi. Luhrāsb bu sözni eşitip çırayı gül dék açıldı. Kālūsġa mihrlik boldı. Aŋa tola altunlar berdi. (18) Ve aydı-ki "Ḳayṣarġa aytġıl ki men leşkerim bile anıŋ cengini istep barur men." dédi. Kālūsnı yandurdı. Andın (19) kéyin Luhrāsb ġam endīşe bile olturdı. Ve farmānladı, tā Zarīr aylıġa keldi. Aŋa aydı: "Ey oġlum, Ḳayṣarnıŋ aylıdağı (20) suvār, aġaŋ Guştāsbdın bölek kişi émes turur. Muŋa bir çāra ḳılġalı aşuḳġıl. Eger aşuḳmasaŋ bu iş **[13a]** (1) buzulġusıdur. Al-ḥāl sen pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı, Kāvıyānī-dırafşnı alıp barġıl ki men bu pād-şāhlıġımnı Guştāsb- (2) ġa berdim. Sen al-ḥāl bu yerdin Ḥalabġaça barġıl. Ve leşkeriŋġa cengdin özge sözni aytmaġıl." Zarīr aydı: "Men bu pınhān (3) sırnı āşkārā ḳılġay men." dédi. Pes hemme Keykāvus Pād-şāḥ uruḳ ve nabīraları ve Gūdarz-ı Guşvād-ı Zarāsbnıŋ (4) uruḳları ve Pahlavān-ı Bahrām ve Pahlavān-ı Gīvniŋ oğlı ve Pahlavān-ı Şāpūr ve Pahlavān-ı Rīv, hemme uluġlar ve pahlavānlar ḳoş (5) aṭ bile şımāl dék ravān boldılar. Cahānnıŋ içi pür-şūr ġavġā boldılar. Kāvıyānī-dırafşnı köterdiler. Ve ḫayma u bār-gāh- (6) nı Ḥalabnıŋ ölkesige tiktiler. Zarīr ibn-i Luhrāsb leşkerni ul yerde ḳoydı. Özi Pahlavān-ı Bahrām bile ve yana uluġlardın (7) beş pahlavānnı ılġadı. Şundaḳ

[80] Metinde جنكال şeklinde yazılıdır.

ki özini élçi ṣūretide tüzüp ravān boldı. Çün Ḳayṣarnıŋ dar-gāhıġa yetti, (8) serhengler kirip Ḳayṣarġa ḫabar berdiler ki “Ṣāhā, Zarīr ibn-i Luhrāsb élçilikge kelipdür.” dédi. Ḳayṣar ve Guştāsb ve Kālūs (9) parīṣān olturur érdi. Ve Ḳayṣar farmānladı: “Zarīrġa yol beriŋler.”. Zarīrnıŋ kelgenini Guştāsb éşitip ḫūş-ḥāl- (10) lıġıdın tüniġa yatmadı. Bir zamāndın kéyin Zarīr sarv-ı āzād dék ḳılıp, kirip kelip taḫt aylıda kelip olturdı. Ḳayṣarnıŋ (11) aḥvālın sordı. Ve ʿuẕr aydı. Hemme Rūmlıḳlar ʿacāyıbġa ḳaldılar. Ḳayṣar Zarīrġa aydı: “Hay Farruḫzādnıŋ (12) ḥālını nege sormay sen ki mendin ḳalsa Farruḫzād turur.” dédi. Zarīr aydı: “Ṣāhā, bu bizniŋ bendemiz érdi. (13) Bendelikdin toyup, bizniŋ aylımızdın ḳaçıp, seniŋ aylıŋġa kelip bu martabalarnı tafıpdur.” dédi. Guştāsb bu söz- (14) ni éşitip hīç cavāb bermedi. Çün Ḳayṣar bu sözni eşitti, endīşege bardı. Ve özige özi aydı-ki “Bu yigitniŋ aytḳan sözi (15) rāst bolsa bardur.” dédi. Andın kéyin Zarīr Ḳayṣarġa Luhrāsbnıŋ aytḳan ḫabarlarını[81] aydı ki “Eger her pād-şāh dād ʿadlīdın boyun tolġasa (16) ḫūb émestür ki sen Rūmda olturup aytur sen ki ‘Īrānda tola kişilerni tirig ḳoymas men.’ dér sen. Al-ḥāl (17) sen bizniŋ aylımızda cengge yasanġıl. Bu sözni eşitgeç hergiz toḳtamaġıl ki Īrān şaharı Ḫazar şaharı dék émesdür. (18) Ve men Ilyās émesdür men ki sen ġālıb kelgey sen.” dédi. Ḳayṣar cavāb berdi-ki “Men hem ceng ḳılġalı yasanıp turur men. Al-ḥāl (19) sen élçi turur sen. Yanġıl, tā bir yerde ceng yerini yasaylı.” dédi. Ḳayṣardın bu sözni Zarīr éşitip ġamnāk boldı.

Çün Zarīr (20) yandı, Ḳayṣar Guştāsbġa aydı: “Ey Farruḫzād, ne üçün Zarīrġa cavāb bere almadıŋ?” dédi. Guştāsb aydı: “Ṣāhā, men mundın ilgeri **[13b]** (1) Īrān pād-şāhınıŋ aylıda érdim. Ve Īrān pād-şāhınıŋ hemme leşkeri meniŋ hunarımdın ḫabar-dār tururlar. Al-ḥāl ābādānı (2) ul turur ki men ularnıŋ aylıġa barıp ularnıŋ sözini eşitgey men. Ve ulardın seniŋ hemme maḳṣūdıŋnı ḥāṣıl (3) ḳılġay men. Seniŋ atıŋnı cahānġa yayġay men.” dédi. Ḳayṣar aydı: “Bu işni sen ḫūbraḳ bilür sen.” dédi. Guştāsb bu sözni (4) eşitip aṭıġa suvār boldı. Zarīr tüşgen yerge keldi. Ve başıġa tācını keyip yaḫşı aṭ minip érdi. Çün leşker Guştāsb ibn-i (5) Luhrāsbnı kördiler, hemmeleri pıyāda bolup zār zār yıġlaştılar. Hemmeleri yüz yerge urdılar. Şul zamān Zarīr pıyāda bolup (6) Guştāsbnıŋ aylıġa keldi. Bir biri bile körüştiler. Her ḳaysıları taḫtlarıġa çıḳıp olturdılar. Ve hemme Īrānnıŋ uluġları (7) olturdılar. Ul vaḳt Zarīr Guştāsbġa aydı: “Ey bırādarım, ataŋ pīr bolupdur. Sen yigit turup sen. Ne üçün ul pīrdın köŋül (8) üzer sen? Al-ḥāl atamız pīr bolup Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat ḳıladur. Ve seniŋ ḳaşıŋġa tāc u taḫtnı iyberdi. Ve aydı-ki ‘Hemme Īrān şaharları (9) ve leşkeri seniŋ bolsun.’ dép. Ve bu ʿālamda bir

[81] Metinde خیر لارینی şeklinde yazılıdır.

kenç(??), atam(??) maŋa yetedür deydür.” dédi. Pes Zarīr ul pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı, altun bile- (10) zük, altun ṭavḳlarnı keltürdi. Çūn Guştāsb atasınıŋ taḫtını ve tācını kördi, ḫūş-ḥāl boldı. Altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. Tācını (11) başıġa keydi. Pes Keykāvusnıŋ nabīraları ve Gūdarznıŋ uruḳları, şundaḳ ki Bahrām ve Şāpūr ve Rīv, ḳança ki uluġ- (12) lar bar érse, Guştāsbnıŋ pād-şāhlıġıġa taḥsīn ḳıldılar. Ve anı rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı dép atadılar. Ve hemme pahlavān- (13) lar aylıda ḳol ve bel baġlap turdılar. Pes Guştāsb Ḳayṣarġa ḫabar aytıp iyberdi ki “Īrān şaharı bizniŋ maḳṣūdımızça boldı. Ḥālā Zarīr ve yana (14) leşker köz tutadurlar ki özüŋ tanhā munda kelgey sen. Ve hemmeleri seniŋ aylıŋda ʿahd u paymān ḳılġaylar ki saŋa ranc yetgürmegeyler. (15) Bu bayābānġa kelgil ki zāmāna bizniŋ maḳṣūdımızça boldı.” dép. Çūn Ḳayṣarġa bu ḫabar yetti, dar-ḥāl ul bayābānġa keldi. Çūn Īrān leşkerige (16) yaḳın yetti, Guştāsbnı kördi-ki altun taḫt üzeside, başıġa fīrūzadın tāc keyip olturur. Ve hemme Īrānlıḳlar ḫıẕmatıda (17) bel baġlap tururlar. Çūn Guştāsb Ḳayṣarnı kördi, taḫtdın ḳoftı. Kelip Ḳayṣarnı ḳuçaḳladı. Ul vaḳtda Ḳayṣar bildi-ki Guştāsb (18) Luhrāsb Pād-şāhnıŋ oġlı éken. Guştāsbnı tola taḥsīn ḳılıp aylıda taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Ul yerdin her ḳaysıları öz taḫt- (19) ları ṭerefige bardılar. Ve Ḳayṣar ilgeri ḳılġan işlerige ʿuẕrlar aytur érdi. Ul ḳılġanlarıġa ılan dék tolġanur érdi. (20) Guştāsb Pād-şāh anıŋ aytġan ʿuẕrlarını ḳabūl ḳılıp başını ḳuçaḳladı. Ve aŋa aydı-ki “Vaḳtī ki kün keç bolsa ul meni ılġaġan kızıŋ, **[14a]** (1) ki tola ranclar tarttı, anı meniŋ aylımġa iybergey sen.” dédi. Ḳayṣar-ı Rūm tola paşīmān[lıḳ] bile ordasıġa kelip Ketāyūnġa genc (2) ü māl ve altun tāc, yāḳūtdın köz olturġuzġan bolġay, bir miŋ Rūmī ḳul ve kenīzek ve bir altun ṭavḳ, beş téve, ki (3) dībā-yı Rūmī yüklep, hemme leşkerige sılāḫlar ve māllar berdi. Ve ança ki şaharda aṣīl pād-şāh-zādalar bar érse (4) Guştāsbnıŋ ḳaşıġa iyberdi. Çūn Ketāyūn Guştāsb Pād-şāhnıŋ ḳaşıġa keldi, naḳāralar çalıp Īrān şaharı ṭerefige (5) ravān boldı. Ḳayṣar hemme bégleri bile Guştāsbnı uzatıp ravān boldı. Çūn Ḳayṣar iki manzıl bardı, Guştāsb Ḳayṣarnı (6) yandurdı. Aŋa aydı-ki “Ey Ḳayṣar, tā men tirigdür men, Rūmdın ḫarāc almaġay men.” dédi. Guştāsb Īrān ṭerefige ravān boldı. (7) Çūn Īrān şaharıġa ḫabar yetti ki “Guştāsb Zarīr bile kelür.” dép. Luhrāsb hemme uluġları bile aylıġa çıḳtı. Çūn oġlını kördi, (8) ḳuçaḳladı. Guştāsb dar-ḥāl atıdın tüşti. Çūn ordaġa yettiler, Luhrāsb aydı: “Ey oġlum, bu bolġanlarıŋnı (9) mendin körmegil ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı şundaḳ éken. Ve pīşāneŋde şundaḳ bitilip éken ki sen şahar (10) u ölkeŋdin yıraḳ tüşgey sen. Ve men gümān ḳıladur men ki bu ranc maşaḳḳat saŋa Ketāyunnıŋ sababıdın yetgen bolġay.” (11) dédi. Guştāsbnı öfüp tāc başıġa keygüzdi. Ve aŋa taḥsīnlar ḳıldı. Ve özi eski libās

keyip Balḫ şaharıġa (12) barıp ʿıbādatġa maşġūl boldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

Ḳırḳ beşinçi dāstān: Guştāsb Zarduhuşt (13) **Ḥakīm çıḳarġan dīnnı ḳabūl ḳılġanı. Arcāsb Pād-şāh Guştāsb Pād-şāhġa nāma iybergeni. Cāmāst Ḥākim boladuġan** (14) **işlerni Guştāsb Pād-şāhġa ayġanı. Ve Guştāsb Arcāst bile ceng ḳılġanı. Ve Bī-darafş Zarīrnı öltürgeni. Isfandıyār** (15) **Zarīrnıŋ kīnesini Arcāstdın alġalı barġanı. Arcāst Īrānlıḳlardın ḳaçġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh (16) andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Luhrāsb Pād-şāh taḫt tācnı Guştāsbġa berdi, Luhrāsb taḫtıdın tüşti. Balḫ şaharıġa ravān boldı (17) ki anda hemme Ḫudā-perestler bar érdi. Ul zamānda ul yerni ḥālā ʿArablar Kaʿbanı uluġ tutḳan dék tutur (18) érdi. Luhrāsb ul öyge bardı. Atıdın tüşti. Ul öyge kirdi. Bīgāna ḫalḳnı ul öydin çıḳardı ve özi (19) ʿıbādat ḳılġalı eski falās keydi. Ve saçını ḳırḳmadı. Ottuz yılġaça Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat ḳıldı.

Ammā çūn Guştāsb (20) atasınıŋ taḫtıġa çıḳıp olturdı, atası bergen tācnı başıġa keydi. Dād ʿadlını andaḳ tüzdi ki böri ḳoy bile **[14b]** (1) bir arıġda su içtiler. Pes Ḳayṣarnıŋ ḳızınıŋ atı Nāhīd érdi. Ve hem Ketāyūn dép atar érdiler. Andın iki oġul tuġuldı, (2) her ikisi āftāb ay dék çıraylıḳ. Biriniŋ atını Isfandıyār ḳoydı. İkinçisiniŋ atını Ferşādverd ḳoydı. Ve ʿālam Guştāsb Pād-şāh (3) bile yaŋılandı. Hemme pād-şāhlar ḫarāc berür érdi. Meger Arcāsb, ki Tūrān pād-şāhı érdi ve dīvlar anıŋ aylıda olturur (4) érdi, Arcāsb Guştāsbnıŋ dīnı[nı] ḳabūl ḳılmadı. Naṣīḥatını éşitmedi. Ve ne-çend zamān mundaḳ ötti.

Künlerde bir kün bir (5) kimerse Guştāsb Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi ki anıŋ atı Zarduhuşt érdi. Guştāsbġa aydı-ki “Şāhā, men payġambardur men. Ḫudā-yı (6) Taʿālā aydı-ki ‘Sen meniŋ dīnımnı ḳabūl ḳılġay sen. Ve körgil ki āsmān u zamīnnı néçük ḳofarıpdur men.’ déydür.” dédi. (7) Ve bir mıcmarda ot keltürdi. Ve aydı ki “Men munı behişṭdin keltürdüm. Körgil ki mundaḳ işlerni hīç kim ḳıla alur mu? (8) Ve bu dīnnı dīn-ı bahī atarlar.” dédi. Çūn Guştāsb bu sözni éşitti, anıŋ dīnı[nı] ḳabūl ḳıldı. Bırādarı Zarīr hem hemme uluġlar bile Guştāsb- (9) nıŋ bār-gāhıġa kelip ul dīnnı ḳabūl ḳıldılar. Guştāsb her ṭerefge élçi iyberdi, tā bu dīnġa kirgeyler. Andın kéyin günbed ḳofarıp (10) içide ot yandurdı. Zarduhuşt bir sarv-ı āzādnıŋ ḳıpçasını(??) alıp kelip ḥıṣār aylıda tikti. Ve ul dıraḫtġa ḫaṭ bitidi-ki “Guştāsb Pād-şāh (11) dīn-ı bahīnı ḳabūl ḳıldı.” dép. Ve bu işlerge ul tikgen dıraḫtnı güvāh ḳıldı. Çūn ne-çend yıl [ö]tti, ul dıraḫt yoġardı. Andaḳ

(12) egiz boldı ki anıŋ aṭrāfıdın kemend taşlasa hem yetmes érdi. Çūn ul dıraḫt yoġarıp tola şāḫlar çıḳardı, Guştāsb anıŋ (13) aylıda bir orda ḳofardı, egizligi ḳırḳ ġulaç, toġralıġı ḳırk ġulaç. Ve anı palçıḳ ve su bile ḳılmadı. Hemme tamlarını altundın ḳıldı. (14) Yerini kümüşdin, yıpar u ʿanbardın ḳıldı. Anda Camşīd Pād-şāhnıŋ ve Farīdūn Pād-şāhnıŋ ḳolıda gürz tutturup ṣūret tarttı. (15) Ve hemme uluġlarnıŋ ṣuretini sızdı. Çūn ul altun orda tamām boldı, anıŋ tamlarıġa gevherdin közler olturġuzdı. Anda bir temür bile (16) ḳoḳtı ḳıldı. Anda Guştāsb olturur érdi. Ve her ıḳlīmġa ḫabar aytıp iyberdi ki "ʿĀlamda Serv-i Keşmir dék yer yoḳdur. Ve Ḫudā-yı Taʿālā maŋa bu (17) yerni behiştdin iyberdi. Ve maŋa aydı-ki 'Bu yerdin behiştge kirgil.' dép. Al-ḥāl siler Īrān pād-şāhınıŋ ġālıblı[ġı]ġa kemer baġlaŋ- (18) lar. Ve Zarduhuştdın naṣīḥat aŋlaŋlar. But-perestligi terk ḳılıŋlar. Her kişi-ki meniŋ naṣīḥatımnı aŋlasa pıyāda bolup (19) Serv-i Keşmirniŋ ṭerefige kelsün. İlgeri ötgen rasmlarġa ḳaramasunlar. Ve kelip bu Serv-i Keşmirniŋ sāyasını körsünler. (20) Ve bu ot yandurġan günbed ṭerefige yüz keltürüŋler. Ve Zarduhuşt, ki rāst-gūydur, anıŋ farmānını tutuŋlar." dép. **[15a]** (1) Hemme tāc-dār pād-şāhlar anıŋ farmānı bile Serv-i Keşmirniŋ ṭerefige yüz keltürdiler. Ul bāġ [o]şbu yosunda ʿıbādat-gāh boldı. (2) Ve anıŋ içide Zarduhuşt dīvnı baġladı.

Çūn ne-çend vaḳt mundaḳ ötti, Guştāsbnıŋ ṭālıʿı mubārek bolmadı. (3) Bir küni Zarduhuşt Ḥākim Guştāsbġa aydı-ki "Şāhā, bu iş bizniŋ dīnımızda ābādān mubārek émes ki sen Çīn pād-şāhıġa (4) ḫarāc bergey sen. Ve bizniŋ dīnımızġa lāyıḳ érmes. Ve bizniŋ pād-şāhlarımız hem ilgeri zamānda Tūrānlıḳġa (5) ḫarāc bergen émes." dédi. Guştāsb aydı: "Ḫūb bolur. Mundın kéyin farmānlayın, tā ḫarācnı bermegeyler." dédi. Bu söz- (6) din bir érkek dīv ḫabar taftı. Şul zamān Çīn pād-şāhınıŋ aylıġa bardı. Ve aydı: "Şāhā, hemme cahāndaġılar (7) seniŋ farmānıŋnı tuturlar. Meger Luhrāsb Pād-şāhnıŋ oġlı Guştāsb Şāh ḫᵛāhlaydur ki Tūrāŋġa leşker keltürgey. (8) Hemme düşmenligi āşkārā ḳıldı. Ve meniŋ ve yüz miŋ[82] suvārdın tola leşkerim bardur. Eger ḫᵛāhlasaŋ hemmesini keltüreyin. (9) Ve anıŋ işini ḳılaylı. Ve sen ḳorḳmaġıl." dédi. Çūn Arcāsb dīvnıŋ sözini éşitti, taḫtdın[83] tüşti. Anıŋ ġamıdın (10) ḳatıġ sust bolup aġrıḳ boldı. Ve leşkerniŋ pahlavānlarını aylıġa çırladı. Eşitgen sözlerni ularġa (11) aydı. Ve yana aydı-ki "Ey pahlavānlar, biliŋler ve āgāh boluŋlar. Īrān-zamīndın ġālıblıḳ ve dād ve dīn ketmiş. Ve bir (12) cādūçı 'Īrānlıḳġa, payġambarlıḳġa keldim.' dép payġambarlıḳ daʿvāsın ḳılmış. Ve aytur érmiş ki 'Āsmāndın keldim. Cahānnı (13) yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳaşıdın keldim. Ve Ḫudā-yı Taʿālānı behişt içide kördüm. Zand-astānı hem

[82] Metinde مينك şeklinde yazılıdır.
[83] Metinde تحت دين "taḫtdın" şeklinde yazılıdır.

behişṭde kördüm. Ve dīvlarnı (14) hem dūzaḫda kördüm. Ve anıŋ çevresini çevrüle almadım. Ve meni Ḫudā-yı Taʿālā dīn üçün rūy-ı zamīnnı yasaġıl dép (15) zamīnġa iyberdi.’ dér érmiş. Ve Īrānnıŋ nām-dārlarınıŋ sarvarı, ki Luhrāsb Pā-şāhnıŋ oġlı Guşṭāsbdur, (16) ul Zarduhuşt Cādūnıŋ dīnıġa kiripdür. Guşṭāsbnıŋ bırādarı, ki ba-ġāyat pahlavān nām-dār érdi, atı Zarīr érdi, ul hem bu pīr (17) cādūnıŋ dīnını ḳabūl ḳılıpdur. Ve hemme cahāndaġılar anıŋ dīnıġa kirip anıŋ rāh u rasmını tutupdurlar. Ve ul (18) Zarduhuşt Cādū Īrān şaharıda payġambarlıġġa olturmış. Ve ul cādū farmānlapdur tā bir sarv-ı āzādnı bir yerde tikipdür. Ve bir mıcmarda (19) ot ve bir nāma ul ḫod-bīn pād-şāhġa körgezipdür. Ve anıŋ bile ul pād-şāhnı güm-rāh ḳılıpdur. Al-ḥāl anıŋ (20) (anıŋ) ṭerefige bir nāma iybermek kerek. Ve tola genc ü māl iybermek kerek. Ve aŋa aytmaḳ kerek, tā ul yaman yoldın yanġay ve Ḫudā-yı **[15b]** (1) Taʿālādın ḳorḳġay. Ve ul nā-pāk pīrnı yıraḳ ḳılġay. Ve bizniŋ yosunımızġa kirgey. Eger unamasa tola leşker yıġıp Īrānġa (2) baraylı. Ve anıŋ bu işini andın soraylı ki bu ne işdür? Ve ul Ibrāhīm Zarduhuşt, ki cādū turur, anı[84] tutup (3) ḫᵛār ḳılıp tirig dārġa asaylı.” dédi. Ve hemme Çīnnıŋ pahlavānları uşbu işni maṣlaḥat kördiler. Arcāsb ular- (4) dın iki kişini ılġadı. Birniŋ atı Bī-darafş Cādū, ikinçi Bīdḫᵛāst Cādū. Ve bir **nāma** biti[di]: “Nāmanıŋ avvalıda cahānnı (5) yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile. Guşṭāsb Pād-şāhnıŋ ṭerefige, ki Luhrāsb Pād-şāhnıŋ ılġaġan oġlı turur, (6) Arcāsb Pād-şāh ṭerefidin. Ey cahānnıŋ nām-dār pād-şāhı, hamīşa ʿumruŋ uzun bolsun. Ve men éşittim ki bir güm-rāh- (7) lıḳ yolnı tutup sen dép. Eşitip maŋa yaruḳ cahān ḳaraŋġu boldı. Bir cādūçı mekkār pīr kelmiş ve séni azġurmış. (8) Ve seniŋ aylıŋda behişt dūzaḫdın söz aytmış. Ve sen anıŋ dīnını ḳabūl ḳılmış sen. Ve sen ul (9) mubārek pād-şāhnıŋ oġlı turur sen ki saŋa pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı berdi. Ve sen öz dīnıŋnı (10) terk ḳıldıŋ. Aylı arḳaŋġa ḳaramadıŋ. Ata ve babaŋnıŋ ve Īrānnıŋ uluġlarınıŋ rasmını taşladıŋ. (11) Ḫudā-yı Taʿālā séni hemme uluġlardın ılġadı. Camşīd Pād-şāhnıŋ urugıdın hem uluġ bolduŋ. Ve yana (12) Keyḫusrav Pād-şāh, ki ʿālamda tola uluġ érdi, genc ü māl ve fīl ve leşkeri nıhāyatsız érdi, hemme pād-şāh- (13) lardın séni ılġap ʿālamġa pād-şāh ḳıldı. Ve sen Ḫudā-yı Taʿālāġa nā-şekūrlük ḳılur sen. Ve anıŋ (14) dīnını taşlar sen. Ve séni bir pīr cādū kelip güm-rāh ḳılmış. Vaḳtī ki maŋa bu ḫabar yetti, közümge yaruḳ cahān ḳaraŋġu (15) boldı. Ve saŋa dostluḳ ḳılıp nāma iyberdim ki yaḫşı dost érdük. Vaḳtī ki bu nāmanı oḳusaŋ ġusl ḳılġay (16) sen. Zarduhuşt Cādūġa yüz körgezmegey sen. Ata babaŋ, ki uluġ pād-şāh turur, ularnıŋ rasmı yosunını (17) taşlamaġay sen. Eger meniŋ yaḫşı naṣīḥatlarımnı ḳabūl ḳılsaŋ Tūrānlıḳdın saŋa hīç

[84] Metinde انينك “anıŋ” şeklinde yazılıdır.

zıyān yétmes. Keşān (18) şaharları ve Tūrān ve Çīn saŋa bolġay. Nıhāyatsız gencler saŋa bereyin. Ve yaẖşı aṭlar, ki altun ve kümüş égerlik (19) bolġay ve gevherlerdin köz olturġuzġan bolġay, saŋa iyberey[in]. Ay yüzlük ḳul ve kenīzekler iybereyin. Eger meniŋ (20) naṣīḥatımnı ḳabūl ḳılmasaŋ bu nāmadın kéyin bir iki ay bolaça seniŋ şaharıŋnı vīrān ḳılur men. Tūrān- **[16a]** (1) dın ve Çīndın nıhāyatsız leşker keltürüp, Īrān şaharını vīrān ḳılıp silerni dūzaẖġa iyberür men. (2) Altun ordaŋnı otġa köydürür men. Ve ul dıraẖtıŋnı yulur men. Yerleriŋni köydürür men. Ḳarılarnıŋ başını (3) késür men. Ḫatun, balalarnı bende ḳılur men." Çūn nāma tamām boldı, nāmaġa muhr bastı, Bī-darafş atlıḳ pahlavānġa (4) berdi. Aŋa üç yüz suvār ḳoştı. Ve ularġa aydı-ki "Ey pahlavānlar, ʿaḳlıŋlar bile boluŋlar. Vaḳtī ki Guştāsbnıŋ (5) taẖtda olturġanını körseŋler özüŋler iki bölünüp turuŋlar. Ve anıŋ aylıda taʿẕīm-ı bar-cāy keltürüŋler. (6) Andın kéyin bu sözni aytıŋlar. Ve anıŋ cavābıġa yaẖşı ḳulaḳ salıŋlar. Andın kéyin yer öfüp anıŋ (7) aylıdın çıḳıŋlar." dédi. Bī-darafş Tūrāndın Balẖ ṭerefige ravān boldı. Çūn Balẖġa yettiler, pıyāda bolup (8) Guştāsbnıŋ bār-gāhıġa bardılar. Çūn Guştāsbnıŋ taẖtıġa olturġanını kördiler, yüz yerge urdılar. Ve Arcāst- (9) nıŋ nāmasını berdiler.

Çūn Guştāsb nāmanı oḳudı, ġamnāk boldı. Cāmāst Ḥakīmnı aylıġa çırladı. Ve hemme Īrānnıŋ (10) uluġlarını hem aylıġa çırladı. Zarduhuşt ve bırādarı Zarīrnı ve cahān pahlavānı, ki oġlı Isfandıyār érdi, anı hem (11) çırladı. Ve Isfandıyār eger-çi kiçik érdi, ammā ba-ġāyat nām-dār pahlavān érdi. Leşkeriniŋ puşt u panāhı érdi. Guştāsb (12) Zarīrġa ve Cāmāst Ḥakīmġa aydı-ki "Arcāst maŋa nāma iyberipdür." dép. Ul nāmanı ularġa körgezdi. "Ve muŋa néme maṣlaẖat (13) ḳılur siler ki men Īrec Pād-şāhnıŋ uruġıdın turur men. Ve Arcāsb Tūr ibn-i Farīdūnnıŋ uruġıdın (14) turur. Ve biznıŋ aramızda néçük ṣulẖ bolur?!" dédi. Çūn Guştāsb bu sözni aydı, Pahlavān-ı Zarīr ve Pahlavān-ı Isfandıyār (15) şamşīrlarını soġurdılar. Ve aydılar ki "Şāhā, her kişi-ki seniŋ farmānıŋġa kirmese ve bahī dīnıġa kirmese (16) bu şamşīr bile anıŋ başını tenidin cudā ḳılur biz." Sıpah-sālār-ı Zarīr aydı: "Şāhā, eger ruẖṣa bolsa Arcāstġa (17) cavāb bitisem." dédi. Guştāsb aydı: "Ḫūb bolur, cavāb bitigil." dédi. Pes Zarīr ve Isfandıyār ve Cāmāst Ḥakīm, her (18) üçevlen pād-şāhnıŋ aylıdın çıḳtılar. Arcāstġa duruşt sözler bile cavāb bitidiler. Andın kéyin Guştāsb (19) élçilerni aylıġa çırladı ve nāmanı ularġa berdi. Ve aydı-ki "Bu cavābnı Arcāstġa alıp barıŋlar. Mundın (20) kéyin munda kelmeŋler. Eger Zand-āstā kitābda 'Élçige ölüm yoḳ.' dégen bolmasa érdi, silerni dārġa **[16b]** (1) asur érdim. Ve ul Gurgsār bilür érdi ki pād-şāhlarġa hergiz boyun tolġaġuluḳ émes." dédi ve nāmanı taşladı. (2) Ve aydı-ki "Bu nāmanı ul Türk cādūnıŋ aylıġa alıp barıŋlar.

Ve aŋa aytıŋlar ki ‘Seniŋ acalıŋ yaḳın kelipdür.’ Ve men Tūrān- (3) zemīnge andaḳ tola leşker alıp barayın ki hemme Tūrān şaharlarını ḫarāb ḳılġay men.” dédi.

Élçini yandurdı. Ular ḫārlıḳ ve zārlıḳ (4) bile Īrāndın yandılar. Ḫalluḫ şaharıġa keldiler. Ve nāmanı Arcāstnıŋ ḳolıġa berdiler. Arcāst kātıbıġa farmānladı, tā nāmanı oḳudı. (5) Bitipdür ki “Bu **nāma**dur Luhrāsb Pād-şāhnıŋ oġlı Guştāsbdın ki ʿālam pād-şāhıdur. Ve Ḫudā-yı Taʿālā Guştāsb Pād-şāh- (6) nıŋ ḳaşıġa fırışta iyberipdür. Ve Arcāsb çirkīn Türk ki bahī dīnıdın boyun tolġapdur. Aḥmaḳlıḳ ḳılıpdur. Ve maŋa nāma (7) iyberipdür. Ança ki nā-lāyıḳ sözlerni aytıp iyberipdür. Ve şundaḳ bitigen ki ‘Bir iki ayġaça Īrānġa leşker alıp barur men.’ (8) Ve men ne iki ayġaça ve ne tört ayġaça ḳoymas men. Ve sen, keledür men dép ranc tartmaġıl ki men miŋ miŋ pahlavānlar yıġıp seniŋ (9) cengiŋġa barur men. Ve ceng küni eger Ḫudā-yı Taʿālā ḫᵛāhlasa başıŋnı kesgey men.” dép bitipdür. Çūn Arcāst (10) bu sözlerni oḳudı, ḥayrān ḳaldı. Ve sıpah-sālārıġa[85] farmānladı ki “Taŋla hemme leşkerlerni camʿ ḳılġıl. Ve hemme pād-şāhlarġa (11) élçi iybergil, tā munda kelgeyler.”. Pes hemme Tūrān pād-şāhları aġır gürzlerini köterip keldiler. Ve Arcāstnıŋ (12) iki bırādarı bar érdi, biriniŋ atı Kuhram, ikinçisinin atı Andarīmān. Ularġa üç yüz miŋ suvār ḳoştı. Naḳāra (13) ve ʿalamlar berdi. Genclerniŋ ḳapuġını açtılar, ularġa ʿulūfa berdi. Pes bırādarı Kuhramnı aylıġa çırladı. Oŋ (14) ḳolıdaġı leşkerni aŋa berdi. Ve Andarīmānnı sol ḳolġa iyberdi. Ve bir pahlavān bar érdi, Gurgsār-ı Tūrānī atlıḳ. (15) Anı leşkerige sıpah-sālār ḳıldı. Ve Īrān şaharlarını ġārat ḳılġalı Bī-darafşnı ḳoydı. Yana bir pahlavān bar érdi, (16) Faşāş atlıḳ. Anı leşkerige ḳaravulçı ḳoydı. Yana bir pahlavān bar érdi, Hūş Dīv atlıḳ. Anı leşkeriniŋ arḳasıġa iyberdi. Ve aŋa aydı-ki “Leşkerniŋ arḳasını sen saḳlaġıl. Her (17) kişi-ki biziniŋ leşkerimizdin, ḳaçsa veyā yoldın yansa dar-ḥāl anıŋ başını kesgil.” dédi. Uşbu (18) yosunda barur érdi. Ve Īrānnıŋ her şaharıġa ki yetür érdi, şahar ḫalḳını talan ḳılur érdi. Ve ordalarını (19) ot yaḳıp köydürür érdi. Dıraḫtlarını şāḫlarını sındurur érdi.

Çūn Arcāst Īrān şaharıġa (20) yetti, Guştāsb Pād-şāhġa ḫabar yetti ki “Çīn pād-şāhı leşker keltürdi.” dép. Guştāsb sıpah-sālārıġa farmānladı, **[17a]** (1) tā her ṭerefdin leşkerni dar-gāhıġa keltürgey. Pes aṭrāfdın leşkerler Guştāsbnıŋ dar-gāhıġa keldiler. Şundaḳ ki miŋ miŋ (2) suvār camʿ boldı. Ul vaḳtda Şāh-ı Guştāsb kelip leşkerini kördi. Ve leşkeriniŋ mundaḳ tolalıġını körüp (3) ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Yana bir küni Guştāsb gencleriniŋ éşigini açtı. Leşkerge iki yıllıḳ ʿulūfa [berdi] ve sılāḫlar (4) keydürdi. Andın kéyin naḳāralar ve karnāylar çaldılar. Kāvıyānī-dırafşnı çıḳardılar.

[85] Metinde سپهسار لاريغه şeklinde yazılıdır.

Arcāsb ṭerefige leşker- (5) ni tartıp ravān boldılar. Leşkerniŋ tolalıġıdın ʿālamnı ḳaraŋġuluḳ tuttı. Ve nayzalarnıŋ tolalıġıdın (6) ʿālamnıŋ içi ḳamışlıḳ-dék boldı. Cayḫūnġa yaḳın yetip tüştiler. Pes Şāh-ı Guştāsb atını (7) çaftı. Leşker arasıdın çıḳtı. Atıdın tüşüp, taḫtıġa çıḳıp olturdı. Cāmāst Ḥakīmnı aylıġa çırladı (8) ki Cāmāst hemme ḥukemāları ve dānışmandlarınıŋ sarvarı érdi. Ba-ġāyat pākīze ve dānışmand kişi érdi. (9) Ve munaccımlıḳda hem kāmil érdi. Pes Guştāsb Cāmāst Ḥakīmġa aydı-ki "Ey dānışmand, Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yaḫşı dīn (10) ve pākīze andīşalıġnı beripdür. Ve bu ʿālamda seniŋ dék ḥukemā yoḳ turur. Al-ḥāl yultuzġa ḳaramaḳ kerek. Bu cengde (11) néme vāḳıʿalar boladur, anı maŋa aytmaḳ kerek." dédi. Cāmāst Ḥakīmġa bu söz nā-ḫūş keldi. Ve çırayını cırtıp aydı-ki "Şāhā, (12) kāşkī maŋa Ḫudāy bu hunarlarnı bermegey érdi. Kāşkī boladuġan işlerdin soramaġay érdiŋ. Ve men (13) boladuġan işlerni saŋa aytmas men. Eger aytsam sen meni helāk ḳılur sen. Meger ant içseŋ, maŋa yamanlıḳ ḳılmaġay (14) sen, ul vaḳtda aytur men." dédi. Guştāsb ant içti ki "Ul Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile, Zarīr bırādarımnıŋ cānınıŋ ḥaḳḳı ve oġlum (15) Isfandıyārnıŋ cānınıŋ ḥaḳḳı, saŋa hīç zıyān ḳılmaġay men. Sen bu cengde néme iş bolsa aytġıl ki sen çāra ḳılġuçı turur sen. (16) Ve men çāra istegüçi turur men." dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: "Şāhā, ʿumruŋ uzun bolsun. Bilgil ve āgāh bolġıl, bu ceng ḳatıġ bolġusıdur. Hemme pahlavānlar ilgeri barıp ceng ḳılġusıdur. (17) Ve tola uluġlar ölüp ġırīv ġavgā ḳofḳusıdur. Tola atalar oġulsız ve tola oġullar atasız bolur. Avval kişi ki bu ṭerefdin maydānġa (18) kirür, Guştāsb Pād-şāhnıŋ oġlı Ardaşīr bolur. Tūrānlıḳdın her kim ki anıŋ aylıġa kelse öltürür. Ve tola suvārlarnı pıyāda ḳılur. Ve-līkin āḫırī (19) Tūrānlıḳnıŋ ḳolıda ölür. Andın kéyin pād-şāhnıŋ ikinçi oġlını ki Şaydāsb atarlar, ul aġasınıŋ ḫūnını alġalı kirür. Ve tola (20) duşmanlarnı helāk ḳılur. Āḫırī ul hem ölür. Andın kéyin meniŋ oġlum Şaydāsbnıŋ ḫūnını alġalı kirür. Ve Tūrānnıŋ tola pahlavān- **[17b]** (1) larını öltürür ve tola ranclar tartur. Ul vaḳtda Īrānlıḳlar Tūrānlıḳdın ḳorḳup Kāvıyānī-dırafşnı yerge taşlap salur- (2) lar. Çūn meniŋ oġlum Gurāmīş ul ʿalamnıŋ tofraḳġa ve ḳanġa bulġanıp yatḳanını körür, özini atıdın alıp taşlap ʿalam- (3) nı köterür. Bir ḳolıġa Kāvıyānī-dırafşnı, yana ḳolıġa şamşīr tutup duşmanlarnı öltürür. Andın kéyin bir ḳolı bile şamşīr urur, bir (4) ḳolı bile dulġasını tutur. Kāvıyānī-dırafşnı tişi bile tişlep tutur. Ul vaḳt duşmanlar anıŋ ḳolını késürler. Āḫırī (5) anı hem yıḳıtıp ḳan tofraḳġa bulġarlar. Andın kéyin Zarīrnıŋ oġlı maydānġa kirür. Ul Tūrānnıŋ pahlavānlarıdın altmış nām- (6) dār pahlavānnı öltürür. Āḫırī Tūrānlıḳlar anı hem atdın yıḳıtıp öltürürler. Andın kéyin Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb (7) maydānġa kirür. Tūrānlıḳlardın nıhāyatsız öltürür. Ve ulardın bir miŋ pahlavānnı tutup baġlap munda iyberür. (8) Her

ṭerefge Zarīr aṭını çafur. Duşmanlarnıŋ ḳanını arıġ suyı dék ravān ḳılur. Ve hīç pahlavān anıŋ barābarıda tura'lmas. (9) Ul vaḳt Zarīr, Ardaşīr ibn-i Guştāsb yıḳılıp yatḳan yerge yetür. Anıŋ tofraḳ ve ḳanġa boyalıp yatḳanını körür. Zār (10) zār yıġlar. Aṭıġa ḳamçı urup ıntıhāyī açığı bile ḫāḳān ṭerefige ḥamla ḳılur. Çūn Tūrān leşkeriniŋ arasıda Arcāstnı (11) körgeç, Guştāsb Pād-şāhnı taʿrīf ḳılur. Duşmanlarnıŋ ṣaflarını sındurur. Aġzıda Zand-āstā kitābnı oḳup, (12) Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınıp tola ceng ḳılur. Āḫırī Tūrānlıḳdın bir kişi kelür. Anıŋ atı Bī-darafş bolur. Ul çūn Zarīrnı (13) körür, ḳorḳup barābarıda tura almas. Ve bir maraḳda turur. Çūn Zarīr mest fīl dék anıŋ barābarıġa yetgeç Bī-darafş (14) maraḳdın zūpīn nayzasın taşlap urur. Pahlavān-ı Zarīr, Bī-darafş-ı palīdnıŋ ḳolıda ölür. Bī-darafş, Zarīrnıŋ (15) aṭ ve égerini Tūrānlıḳġa alıp barur. Andın kéyin hemme leşker özini Tūrān leşkerige urur. İki leşker bir birige (16) alışınur. Ḳan daryā dék aḳur. Ve pahlavānlarımıznıŋ çırayı sarġarur. Hemmeleriniŋ boyıġa titrek tüşür. Leşker (17) toġı havāġa örlep ʿālam ḳaraŋġu bolur. Nayzalar yultuz dék roşenlik berür. Ve ḳılınçları aynıŋ şuʿlası dék (18) yarur. Pahlavānlar bilmesler ki zaḫmnı kimge uradurlar. Hemmeleri macrūḥ bolurlar. Ata oġulsız, oġul atasız bolurlar. (19) Çendān ʿādamlar ölür ki bayābān içi ḳanġa boyalur. Andın kéyin Bī-darafş aç böri dék ilgeri kelür. Ḳolıda Zarīrnıŋ zahr (20) bile suġarġan tīġını tutup ve fīl dék aṭıġa minip kelür. Ve tola sıpāhlar anıŋ ḳolıda helāk bolur. **[18a]** (1) Ve çendān ılġanġan pahlavānlar hem anıŋ ḳolıda ölür. Andın kéyin leşkerniŋ arḳasıdın Isfandıyār ṣafnıŋ (2) aylıġa kelür. Bī-darafş bile ceng ḳılur. Bī-darafşġa andaḳ tīġ urur ki Bī-darafşnıŋ yarım teni égeridin (3) ayrılıp tüşür. Andın kéyin Isfandıyār temür gürzni ḳolıġa alur. Bir ḥamla ḳılġanda ularnıŋ ṣaflarını sındurur. (4) Āḫırī Arcāst Isfandıyārnıŋ aylıdın ḳaçıp bayābān yolıġa kirür. Azġına kişiler bile ḫalāṣ bolur. Şāhā, (5) ul vaḳtda sen ʿġālıb kelür sen. Ey pād-şāh, āgāh bolġıl ki ança men aydım, aytḳanım dék bolġusıdur. Ve bu (6) sözdin ziyāde u kem bolmas. Ve meni bu sözni aydı dép parīşān bolmaġıl. Ve maŋa çırayıŋnı cırtıp ḳaramaġıl (7) ki ança ki ayttım, seniŋ farmānıŋ bile aydım." dédi. Çūn Guştāsb bu sözlerni eşitti, faryād u fıġān ḳıldı. Ve ḳolıdaġı (8) altun gürzi ḳolıdın tüşüp ketti. Yüzi bile taḫt üstinde yıḳılıp bī-hūş boldı. Cāmāst Ḥakīm anı körüp (9) ḫāmūş boldı. Çūn Guştāsb hūşıġa keldi, zār zār yıġladı. Ve aydı: "Ey dırīġā, vaḳtī ki meniŋ başımġa mundaḳ (10) ḳara künler tüşgü dék! Andın kéyin maŋa pād-şāhlıġnıŋ néme keregi ki hemme meniŋ ʿazīz farzandlarım ve ḳarındaşım ve pahlavānlarım ketgü dék. (11) ulardın kéyin ḳalıp maŋa tāc u taḫt ve leşker ü kişverniŋ néme lāzımı!" dér érdi. Andın kéyin Cāmāst Ḥakīmġa (12) aydı-ki "Ey dānışmand, eger iş mundaḳ bolur bolsa bırādarım Zarīrnı cengge iybermeyin. Pahlavān-ı Gurazmnı (13) sıpah-sālār ḳılayın. Ve

hemme pā[d]-şāh-zādalarımnı, ki her biri meniŋ cānı tenim tururlar, hemmelerġa küpe keydürüp aylımda (14) olturġuzayın. Andın kéyin ularġa néçük oḳ tégür ki hemmeleri bu taġda meniŋ aylımda tursalar." dédi. Cāmāst Ḥakīm (15) aydı: "Şāhā, eger bu pahlavānlar leşkeriŋ aylıda turmasa Tūrān pahlavānlarınıŋ aylıġa kim bara alur? Şāhā, bu Ḫudā-yı (16) Taʿālānıŋ işi turur. Muŋa çāra yoḳ turur[86]. Ve ġam yégenniŋ sūdı yoḳ turur. Bolur iş bolmay ḳalmas. Köŋlüŋ- (17) ni tola ġam-gīn ḳılmaġıl. Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınġıl." dép. Tola naṣīḥatlar ḳıldı. Guştāsb Pād-şāh ḳabūl ḳıldı. Taḫtıġa (18) çıḳıp olturdı. Köŋlini ceng ḳılmaḳġa ḳoydı.

Ul kéçe taŋ atḳunça endīşedin uḫlamadı. Çūn taŋlası ṣubḥ (19) köterildi, naḳāralar çaldı. Leşkerni tarttı. Ceng ḳıladuġan yerge keldi. Ve her ṭerefge ḳaravulçılar iyberdi. (20) Ul vaḳtda bir suvār keldi. Ve aydı: "Şāhā, nıhāyatsız [duşman] leşkeri bizge yaḳın kelip tüşti. Hīç ḳaçan Çīndın **[18b]** (1) mundaḳ uluġ leşker kelgen émes." dédi. Guştāsb Sıpah-sālār-ı Zarīrnı aylıġa çırladı. ʿAlamnı aŋa berdi. Ve (2) aydı-ki "Leşkerni yasaġıl." dédi. Oŋ ḳolġa iyberdi. Ve sol ḳolnı hem uşbu yosunda yasadı. Ve ellig miŋ suvār (3) ılġadı, Isfandıyārġa berdi. Ve yana ellig miŋ suvār Gurāmī ibn-i Cāmāstġa tafşurdı. Yana ellig miŋ suvārnı Vastavar ibn-i (4) Zarīrġa berdi. Leşkeriŋ arḳasıda turġuzdı. Çūn leşkerni uşbu yosunda rāst ḳıldı, Guştāsb özi taḫtġa (5) çıḳıp olturdı. Ul ṭerefdin Arcāst Pād-şāh hem leşkerini yasadı. Tūrānlıḳdın yüz miŋ suvār ılġadı. Bī-darafş, ki (6) nām-dār pahlavān érdi, aŋa berdi, bir ḳolıġa iyberdi. Ve yana yüz miŋ suvārnı Gurgsārġa berdi, sol ḳolġa iyberdi. (7) Ve leşkeriniŋ otrasını hem uşbu yosunda yasadı, Aḫvāst-ı Tūrānīġa berdi. Arcāst özi yüz miŋ ılġanġan (8) suvār bile turdı. Hemme oġulları bile bir yerde turdı.

Çūn ul kéçe ötüp taŋ attı, her iki leşker aṭlandılar. Bir ṭeref[din] (9) Guştāsb Pād-şāh hem Bihzād atlıḳ aṭġa suvār boldı. Ul aṭġa ḳuyaḳ yaftı. Çūn her iki leşker bir birige rū-ba-rū boldılar, (10) bir birige ḳatıġ tīr-bārān ḳıldılar. Şundaḳ ki havā yüzini oḳ ḳaflap āftāb ḳaraŋġu boldı. Ve pahlavānlar her ṭerefdin (11) çafur érdiler. Avval kişi-ki Īrānlıḳlardın maʿraka-ı maydānġa kirdi, Ardaşīr ibn-i Guştāsb érdi. Mest fīl déḳ (12) ġırīv ḳıldı. Her kişi-ki anıŋ aylıġa kelür érdi, tirig yanmas érdi. Nāġāh bir nāvek kelip belige tégdi, (13) sılāḥıdın öte çıḳtı. Ardaşīr baş tübin yıḳıldı. Ḳan ve tofraḳġa bulġandı. Ey dırīġ ki ul māh-ı tābān (14) dék çıraylıḳ ve sarv dék ḳāmetlik şāh-zāda tofraḳ astında ḳaldı! Andın kéyin Ardaşīrnıŋ bir oġlı bar érdi, (15) Ūrmuzd atlıḳ. Ul maydānġa kirdi. Şīr-ġarān dék ġırīv ḳıldı. Tūrānlıḳdın bir miŋ suvārnı öltürdi. (16) Cengdin yanur vaḳtda

[86] Metinde تورورور şeklinde yazılıdır.

bir oḳ kelip başınıŋ arḳasıġa tégdi. Aṭıdın yıḳılıp cān taslīm ḳıldı. Ey (17) dırīġ ki ul nāzanīn yigit, atasını körmeyin öldi! Andın kéyin Şaydāsb ibn-i Guştāsb maydānġa kirdi. (18) Ul ıntıhāyī çıraylıḳ érdi. Guştāsb Pād-şāhġa oḫşaş érdi. Naʿra urdı ki "Kuhram ḳaydadur, tā anıŋ (19) bile ceng ḳılayın!" dédi. Bir dīv anıŋ aylıġa keldi. Aydı: "Ey yigit, Kuhram mendür men." dédi. Pes bir birige nayza ḥavāla ḳıldılar. (20) Şaydāsb nayzanı Kuhramnıŋ belige urdı. Aṭıdın köterdi, yerge urdı. Aṭıdın tüşti. Ul dīvnıŋ **[19a]** (1) başını tenidin cudā ḳıldı. Andın kéyin özini Çīn leşkerige urdı. Pahlavānlarını öltürür érdi. Nā-gāh (2) bir Türk oḳ attı. Ul şāh-zāda cān taslīm ḳıldı. Dırīġā ki ul nāz u nıʿmatda parvarış ḳılġan şāh-zāda, atasını (3) körmey öldi! Andın kéyin Cāmāst Ḥakīmnıŋ oġlı-ki atı Gurāmī érdi, Rustam ibn-i Dāstānnıŋ bendesi érdi, (4) yaḫşı aṭġa suvār bolup maʿraka-ı maydānġa kirdi. Çīn leşkeriniŋ aylıġa keldi. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. (5) Naʿra urdı-ki "Ey Türkler, Nām-ḫᵛāst Cādū ḳaydadu[r], tā anıŋ bile ceng ḳılġay-men!" dédi. Nām-ḫᵛāst Cādū maydānġa kirdi. (6) Bir birige ḥamla ḳıldılar. Nayza salıştılar. Andın kéyin gürz uruştılar. Nām-ḫᵛāst Cādū Pahlavān-ı Gurāmīnıŋ (7) cengige tāḳat ḳıla almadı. Yüz evrüp aylıdın ḳaçtı. Gurāmī açığı bile anıŋ arḳasıdın ḳoylaştı. Ul cādū (8) öz ṣafı arasıġa ḳaçtı. Gurāmī hem arḳasıdın ḳoylap leşker arasıġa kirdi. Her iki leşker bir birige alışındı. Oḳ yamġur (9) dék yaġdı. Uşbu vaḳtda Īrānlıḳnıŋ ḳolıdın Kāvıyānī-dırafş tüşüp ketti. Pahlavān-ı Gurāmī kördi-ki ul uluġ (10) ʿalam fīl dék yerge yıḳılıp yatur. Dar-ḥāl aṭıdın tüşti. Ul ʿalamnıŋ toġını ḳaktı, köterdi. Çūn Tūrānlıḳlar Gurāmī- (11) nıŋ mundaḳ tuġuşluġını kördiler, aṭrāfıdın Gurāmīġa ḥamla ḳıldılar. Anı araġa aldılar. Bir Türk şamşīr urdılar. (12) Gurāmīnıŋ bir ḳolını kesti. Gurāmī ʿalamnı tişi bile tutup bir ḳolı bile gürz urur érdi. Āḫırī ġalaba ḳıldılar. (13) Anı hem ḫārlıḳ bile öltürdiler. Ey dırīġ ki ul ılġanġan yigit, ḳarı atasını körmeyin öldi! Andın kéyin (14) Vastavar ibn-i Zarīr maydānġa kirdi. Tūrānlıḳdın tola kişilerni öltürüp ġālıblıḳ bile yandı. Atası Pahlavān-ı Zarīr- (15) nıŋ aylıġa kelip turdı. Andın kéyin ıldam aṭġa mindi. Yana maydānġa kirdi. Naʿra urdı-ki "Ey Tūrānlıḳlar, kişi bar (16) mıdur ki meniŋ aylımġa kelip atını ʿayān[87] u bayān ḳılġay!" dédi. Çīnnıŋ pahlavānları anıŋ aylıġa çaftılar. Anıŋ (17) başını kesgeli ḳaṣd ḳıldılar. Vastavar ibn-i Zarīr ul nām-dār pahlavānlardın altmış kişini öltürdi. (18) Āḫırī bir oḳ kelip Vastavarġa tégdi. Vastavar aṭıdın yıḳıldı, cān berdi. Ey dırīġ ki ul ʿazīz şāh-zāda ki (19) muft öldi ki hem aṣīl érdi hem atasıġa oḫşa ay yüzlük pahlavān érdi! Çūn Vastavar ibn-i Zarīr öldi, (20) aṭrāfıdın miŋ miŋ suvār ḳabadılar. Her bir buluŋda bir pahlavān ceng ḳılur érdiler.

[87] Metinde اعیان "aʿyān" şeklinde yazılıdır.

Ölüglerdin döpeler **[19b]** (1) (döpeler) ḳofarıldı. İki haftaġaça iki leşker bir biridin ayrılmadılar. Ḳan bayābānda taşḳın dék aḳur érdi.

Pes Pahlavān-ı (2) Zarīr ibn-i Luhrāsb özini duşman leşkerige urdı. Ot ḳuruḳ ḳamışġa tutaşġan dék öltürür érdi. (3) Her ṭerefge Zarīr ḥamla ḳılur érdi, Tūrānlıḳlar ul ṭerefdin ḳaçur érdiler. Çūn Arcāst Zarīrnıŋ mundaḳ pahlavānlıġını kördi, (4) naʿra urdı-ki "Ey pahlavānlar, iki hafta boldı-ki ceng ḳılur biz. Guştāsbnıŋ pahlavānları biznıŋ pahlavānlarımızını öltürdiler. (5) Al-ḥāl Zarīr aç böri dék ilgeri kelip turur. Meniŋ hemme ḫavāṣ, pahlavānlarımnı helāk ḳıldı. Bir çāra ḳılıŋlar. Eger çāra (6) ḳılmasaŋlar, Zarīr yana néçe zamān bu işni ḳılsa ne Tūrānlıḳnı tirig ḳoyur ve ne Ḫalluḫlıḳnı tirig ḳoyur. Hīç kim anıŋ ḳolıdın (7) tirig ḫalāṣ bola almas. Sizlerdin bir pahlavānī bar mıdur ki Zarīrnıŋ aylıġa barıp meniŋ köŋlümni andın fārıġ ḳılsa? Men ul (8) kişige ḳızımnı berip hemme leşkerimni aŋa berür men." dédi. Hīç kim aŋa cavāb bermediler. Néme üçün-ki Zarīrdın ıntıhāyī ḳorḳup (9) érdiler. Pahlavān-ı Zarīr ularnı öltürür érdi. Her kimniŋ başıġa gürz urar érdi, aṭı bile yançur érdi. Çūn Arcāst bu (10) ḥālnı kördi, ʿālam közige ḳaraŋġu boldı. Yana ḳıçḳırdı-ki "Ey pahlavānlarım, bu Zarīr öltürgen uruḳ tuḳḳanlarnı közüŋüz- (11) ler körmemdür? Ve carāḥatliknıŋ nāla u āvāzını eşitmem sizler? Sizlerdin kişi bar mıdur ki Zarīrnıŋ aylıġa barıp (12) anı aṭıdın yıḳıtḳay? Aŋa men nıhāyatsız gencler berip cānımdın ʿazīzraḳ körür men." Yana hīç kim cavāb bermedi. Hemme pahlavānlarnıŋ (13) çırayları sarġardı. Çūn Arcāst bu sözni üç martaba aydı. Kimerse cavāb bermedi. Arcāst hem ḫāmūş boldı. (14) Andın kéyin Bī-darafş Cādū ilgeri keldi. Aydı: "Şāhā, men cānımnı alaḳanımġa alıp aylıŋġa keldim. Men bu mest şīrnıŋ aylıġa (15) barayın. Eger men bu pahlavānnı aṭıdın tofraḳġa yıḳıtsam kerek ki pād-şāh bu leşkerini maŋa bergey." dédi. Arcāst (16) bu sözni éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Öziniŋ mingen aṭını, altun égeri bile Bī-darafşġa berdi. Ve bir (17) zahr bile suġarġan zūpīn nayzasın, ki eger taġġa hem ursa téşür érdi, anı Bī-darafşġa berdi. Bī-darafş (18) Cādū, Pahlavān-ı Zarīrnıŋ ṭerefige ravān boldı. Zarīrnı yıraḳdın kördi-ki açıġlıġ şīr dék ve Sām-ı Savār dék gürzini (19) ḳolıġa köterip ölüglerdin döpeler ḳofarıpdur. Anıŋ barābarıġa kelgeli ṭāḳat ḳılmadı. Andın yaşunup (20) çevrülüp yürür érdi. Nā-gāh maraḳdın zūpīn nayzasın Pahlavān-ı Zarīrġa urdı. Zarīrnıŋ ḳuyaġıdın öte çıḳtı. **[20a]** (1) Pahlavān-ı Zarīr aṭıdın yıḳıldı. Bī-darafş-ı laʿīn aṭıdın tüşti. Hemme sılāḥlarını saldurdı. Ve aṭını ve (2) altun tāc ve altun futasını ve ʿalamnı Arcāstnıŋ aylıġa alıp bardı. Anıŋ leşkeri, hemmeleri bāng-ı (3) ġavġā ḳıldılar. Çūn Guştāsb taġ başıdın ḳaradı, Zarīrnı körmedi. Faryād ḳıldı-ki ve aydı ki "Dırīġ, ul pahlavān (4)

bırādarım ki hemme leşkerimniŋ çırāġı érdi ve şīrlarnı öltürür érdi, ul atıdın yıḳılġandek! Ve şāh-zāda- (5) larnıŋ hem āvāzı éşitilmeydür. Meger ki ular hem ölgen-dek. Bir bég barıp ul ḳara ʿalamnıŋ tübide baḳıp (6) kelgey-ki ḳarındaşımnıŋ ḥālı néçükdür." dép. Pād-şāh uşbu sözde érdi-ki bir kişi ḳan yıġlap keldi. Guştāsb- (7) nıŋ aylıġa kelip zār zār yıġladı. Ve aydı-ki "Şāhā, ḳarındaşıŋnı[88] Tūrānlıḳlar öltürdiler. Cādūlarnıŋ (8) sarvarı Bī-darafş Cādū anı atıdın yıḳıtıp anıŋ atını ve ʿalamını aldı." dédi. Çūn Guştāsb bu ḫabarnı (9) eşitti, faryād fıġān ḳıldı. Başıġa tofraḳlar saçtı. Pād-şāhāna tonlarını çāk ḳıldı. Zār zār yıġlap (10) Cāmāst Ḥakīmġa aydı ki "Ey dırīġ, meniŋ köŋlümniŋ çırāġını öltürdiler! Ey dırīġ, ul pīr atamġa (11) néme cavāb berür men?!" dép. Faryād u zārlıḳ ve ıẓhārnı ḳarār ḳılıp bī-ṭāḳat boldı. Ve aydı-ki "Atam bergen (12) atnı égerleŋler." dédi. Zarīrnıŋ kīnesini alġalı yasandı. Ul vaḳt Cāmāst Ḥaḳīm aydı ki (13) "Şāhā, sen cengge barmaḳġa maṣlaḥat yoḳdur, toḳtaġıl." dédi. Guştāsb Cāmāst Ḥakīmnıŋ sözi bile (14) atıdın tüşüp olturdı. Ve leşkerige aydı-ki "Ey pahlavānlar, bir pahlavānī bar mıdur ki barıp ḳarındaşım (15) Zarīrnıŋ kīnesini alsa ve Bī-darafşnı öltürüp ve bırādarımnıŋ aṭ ve sılāḥnı keltürse? Ve men Ḫudā-yı (16) Taʿālādın ḳabūl ḳıldım ki men ul kişige ḳızım Humāynı bergey men." dédi. Hīç kim cavāb bermedi ve or- (17) nıdın hem teprenmedi.

Pes ul vaḳt Isfandıyārġa ḫabar yetti ki "Zarīr öldi ve ataŋ anıŋ ġamıda bī-ṭāḳat bolup- (18) dur. Al-ḥāl anıŋ kīnesini alġalı kişi isteydür." dédi. Isfandıyār bu ḫabarnı éşitip ḳolını ḳolıġa urdı (19) ve faryād u fıġān ḳıldı. Aydı-ki "Ey dırīġā ki ul tāc-ı pādşāhlıḳġa lāyıḳ şāh-zādanı tāc u taḫtıdın cudā ḳılġan (20) dék! Dırīġā, ul temür taġ dék pahlavānnı kim yıḳıttı ékin!" dédi. Andın kéyin özinıŋ leşkerini ve ʿalamını **[20b]** (1) birāde[r]ige berip öz ornıda bırādarını turġuzdı.[89] Andın kéyin cengge bélini baġladı. Ve anıŋ beş bırādarı (2) bar érdi. Hemmeleri pahlavān érdiler. Hemme Isfandıyārnıŋ aylıġa kelip turdılar. Isfandıyār ularġa aydı ki "Ey (3) pād-şāh-zādalar, meniŋ sözümge ḳulaḳ salıŋlar ve biliŋler ve āgāh boluŋlar. Bu kün pāk dīnlıḳlar (4) kāfirlerniŋ dīnıdın ılġanaduġan küni turur. Kerek ki ölümdin ḳorḳmaġay siler. Néme üçün-ki (5) kişi acalsız ölmes. Eger ölüm hem kelse cengde ölgen yaḫşı ölüm turur. Siler ölüglerge (6) yıġlamaŋlar ve ḳaçmaŋlar. Ve zamān ḳatıġ ceng ḳılıŋlar. Ve silerniŋ yaḫşı atıŋlar[90] çıḳḳusıdur." (7) dédi. Isfandıyār uşbu sözde érdi ki atasınıŋ āvāzı taġ başıdın éşitildi-ki atası aytur ki (8) "Ey meniŋ pahlavān érenlerim, tīġ ve nayzadın ḳorḳmaŋlar. Ve ey oġlum Isfandıyār, ant içedür men. Ḫudā-yı (9) Taʿālānıŋ dīnı bile ḳarındaşım Zarīrnıŋ

[88] Metinde قرانيداشينكنى şeklinde yazılıdır.
[89] Metinde تورغوردى "turġurdı" şeklinde yazılıdır.
[90] Metinde اطينك لار "atıŋlar" şeklinde yazılıdır.

cānınıŋ ḥaḳḳı, men ḳabūl ḳıldım ki vāḳtā ki bu cengdin yansam (10) pād-şāhlıḳ tāc u taḫtımnı Isfandıyārġa bergey men ve hemme leşkerni Paşūtanġa bergey men.” dédi. Çūn Isfandıyār (11) taġ başıdın atasınıŋ bu āvāzını éşitti, zā[r] zār yıġlap atasınıŋ aylıda yüz yerge urdı. Pes (12) bir taġ dék aṭġa suvār boldı. Özini duşman leşkerige urdı. Ve ulardın öltürür érdi. Her kim ki aylıda (13) uçrar[91] érdi, başını késür érdi.

Pes Pahlavān-ı Zarīrnıŋ oġlı Nastava bār-gāhıdın çıḳtı. (14) Bir yaḫşı aṭġa altun égerni égerledi. Aṭġa hem ḳuyaḳ yaftı. Kemendini ġançuġasıġa baġladı. (15) Özi ḳuyaḳ, dulġa, olfaḳ keyip, ḳolıġa nayza tutup maydānġa kirdi. Ve atası ölgen yerni ister (16) érdi. Ve Tūrānlıḳnı öltürür érdi. Her ṭerefge aṭını çafur érdi. Her kimni öz leşkeridin körür (17) érdi, “Atamnıŋ ölügi ḳaydadur?” dér érdi. Ve bir Ardaşīr atlıḳ pahlavān aydı ki “Ey kūdek, ataŋ Tūrān (18) leşkeri arasıda ḳara ʿalamnıŋ tübide yatur. Anda barġıl, tā ataŋnı körgey sen.” dédi. Şāh-zāda özini (19) duşman leşkerige urdı. Tūrānlıḳnı öltürür érdi. Ve ulardın şūr ġavġā ḳofardı. Aṭını (20) çafur érdi. Tā atasınıŋ ḳaşıġa yetti. Kördi ki ḳanġa tofraḳġa bulġanıp yatur. Çūn Nastava atası[nı] bu ḥālda **[21a]** (1) kördi, ʿālam közige ḳaraŋġu köründi. Aṭıdın yıḳıldı, bī-hūş boldı. Çūn hūşıġa keldi, faryād u (2) fıġān ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey meniŋ cān u cahānım, ey közümniŋ nūrı ve ey köŋlüm surūrı, meni ranc (3) maşaḳġat bile baḳıp çoŋ ḳıldıŋ. Al-ḥāl meni kimge taşlap kettiŋ? Ul vaḳtda ki babam Luhrāsb (4) Pād-şāh, Guştāsb Pād-şāhġa pād-şāhlıḳnı berdi, saŋa leşkerni berdi. Ul zamāndın (5) ḥālīġaça, hemme vaḳt leşker arasıda puşt u panāh érdiŋ. Dırīġā, al-ḥāl seni kim öltürdi ékin?! (6) Dırīġā ki maḳṣūduŋġa yetmeyin öldüŋ! Al-ḥāl bırādarıŋ Guştāsb Pād-şāhnıŋ aylıġa barayın. (7) Aŋa aytayın, tā taġdın tüşüp kelip seniŋ kīniŋni alġaylar. Dırīġā ki ḳara ıfar dék saḳalıŋ (8) tofraḳ ve ḳanġa bulġanıpdur!” dép. Zār zār yıġladı. Andın kéyin aṭıġa suvār boldı. Faryād u fıġān ḳılıp (9) pād-şāhnıŋ aylıġa bardı. Pād-şāh Nastavanı körüp aydı-ki “Ey cānım oġlum, nege yıġlay sen?” (10) dédi. Nastava zār zār yıġlap aydı: “Ey pād-şāh, barġıl meniŋ atamnıŋ kīnesini alġıl.” dédi. (11) Çūn pād-şāh Zarīrnıŋ oġlıdın bu sözni éşitti, ʿālam közige ḳaraŋġu boldı. Ve aydı: “Meniŋ (12) sılāḥımnı keltürüŋler ki men bu kün ḳarındaşım Zarīrnıŋ kīnesi üçün Tūrānlıḳdın (13) arıġ suyı dék ḳan aḳızayın.” dédi. Çūn pahlavānlar Guştāsbnıŋ cengge ḳaṣd ḳılġanını kördiler, hemme (14) aydılar ki “Şāhā, biz seni cengge iybergeli unamas biz. Eger pād-şāh ceng ḳılur bolsa munça (15) leşker némege kerek!” dédiler. Cāmāst Ḥakīm hem aydı: “Ey pād-şāh, sen cengge barıp bolmas. Sen (16) mingen aṭıŋnı Nastavaġa bergil, tā Nastava özi barıp atasınıŋ kīnesini alsun.” dédi. (17) Guştāsb Pād-

[91] Metinde اوجورار şeklinde yazılıdır.

şāh Bihzādġa[92] Nastavanı[93] mindürdi. Ḳuyaġını, dulġasını berdi. Nastava Bihzādġa (18) suvār boldı. Maʿraka-ı maydānġa kirdi. Naʿra cigeridin tarttı ki "Menim(??) Nastava ibn-i Zarīr! Ul Bī-darafş Cādū (19) ḳaydadur, kelsün." dédi. Tūrānlıḳdın hīç kim cavāb bermedi. Maydānġa hem kimerse kirmedi. Nastava (20) Bihzādġa ḳamçı urdı. Özini Tūrān leşkerige urdı. Tūrān pahlavānlarıdın tola **[21b]** (1) pahlavānlarnı öltürdi. Anıŋ barābarıda hīç kim turmadı. Ve yana bir ṭerefdin Isfandıyār öltürür (2) érdi. Çūn Arcāsb Nastava ibn-i Zarīrnı kördi, öz leşkerige aydı: "Hay bu ḳaysı pahlavāndur (3) ki uşbu yosunda ceng ḳıladur? Meniŋ şunça pahlavānlarımnı öltürdi. Meger Zarīr tirilip kelipdür mü ki?! Zarīr (4) hem uşbu yosunda meniŋ aylımda çendān béglerimni öltürüp érdi. Bī-darafş Pahlavān ḳaydadur, (5) tā meniŋ köŋlümni bu yigitdin fārıġ ḳılġay." dédi. Şul zamān Bī-darafş Cādū Kāvıyānī-dırafşnı ḳolıġa (6) tutup Zarīrnıŋ aṭıġa minip ve Zarīrnıŋ sılāḥlarını keyip turur érdi. Dar-ḥāl Nastava ibn-i Zarīrnıŋ aylıġa (7) keldi. Ḳolıġa hem Zarīrnıŋ zahr bile suġarġan tīġını tutup érdi. Pes bir birige ḥamla ḳıldılar, oḳ atıştı- (8) lar ve ḳılınç uruştılar. Uşbu vaḳtda bir kişi Isfandıyārġa ḫabar ḳıldı ki "Zarīrnıŋ oġlı, Bī-darafş Cādū bile (9) ceng ḳılıp turur." dép. Isfandıyār bu ḫabarnı éşitip şımāl dék ravān boldı. Tā ular ceng ḳılıp turġan (10) yerge yetti. Çūn Bī-darafş Isfandıyārnı kördi, Nastavanı taşlap anıŋ aylıġa bardı. Ul zahr bile suġar- (11) ġan tīġnı Isfandıyārġa taşlap urdı. Isfandıyārġa tegmedi. Pes Isfandıyār tīġını soġurdı. Bī-darafş- (12) nıŋ baġrıġa andaḳ urdı-ki tīġ ḳarburġasıdın öte çıḳtı. Bī-darafş aṭıdın yıḳıldı. Dar-ḥāl cān berdi. (13) Isfandıyār aṭıdın tüşti. Zarīrnıŋ sılāḥlarını ul cādūdın saldurdı. Yana bir tīġ urdı. Cādū- (14) nıŋ başı yarım teni bile késildi. Zarīrnıŋ aṭını aldı. Kāvıyānī-dırafşnı hem aldı. Cādūnıŋ (15) başını kesti. Guştāsbnıŋ leşkeri ḫūş-ḥāllıḳdın naḳāralar urdılar. (16) Ve naʿralar tarttılar ki "Şāh-zāda-ı Isfandıyār ġālıb kelip, Pahlavān-ı Zarīrnıŋ aṭını alıp kelür." dép. (17) Isfandıyār ul aṭnı ve cādūnıŋ başını Guştāsbnıŋ aylıġa keltürdi.

Andın kéyin Zarīrnıŋ (18) aṭını égerledi, aŋa suvār boldı. Yana ceng ḳıladuġan yerge keldi. Leşkerini üç ḳısmī ḳıldı. (19) Bir ḥıṣṣasını Nastava ibn-i Zarīrġa berdi. İkinçi ḥıṣṣanı bırādarıġa berdi. Üçünçi ḥıṣṣanı özi aldı. (20) Kök gükdüregen-dek naʿralar tarttılar. Pes Nastava ibn-i Zarīr ve Nūşādar, her ikevlen Isfandıyār- **[22a]** (1) nıŋ aylıda ant içtiler ki "Eger duşmanlarnıŋ tīġı yerni yırıtsa bu cengdin tirig yanmaġay biz." (2) dédiler. Her üç pahlavān uşbu ḳavlġa turdılar. Bir yolı özlerini duşman leşkerige urdılar. Çūn (3) bu üç pād-şāh duşman leşkeriniŋ arasıġa kirdi, hemmeleri bir

[92] Metinde بهزادنی "Bıh-zādnı" şeklinde yazılıdır.
[93] Metinde نستوه غه "Nastavaġa" şeklinde yazılıdır.

yolı ḥamla ḳıldılar. Bu üç pahlavān çendān (4) pahlavānlarnı[94] öltürdiler ki ölüglerdin döpeler ḳoftı. Ādam ḳanını taşḳın dék aḳızdı[lar]. Arcāst (5) ḳaradı, kördi-ki Isfandıyār her kimniŋ sīnesige urur érdi, uçasıdın öte çıḳarur érdi. (6) Şundaḳ ki hemme béglerni öltürdi. Ḫāḳān bildi-ki ularnıŋ aylıġa hīç kim barġalı unamaydurlar. (7) Ve leşkeri hem ayaḳ tepretip turdılar. Ḫāḳān ṣebr ḳıldı. Tā kün kéç boldı. Hem şul zamān yüzini[95] bayābāngа (8) ḳoyup ḳaçtılar. Īrān leşkeri arḳadın ḳoylaştılar. Aṭrāfdın ularnı öltürür érdiler. (9) Hīç kimge amān bermes érdiler.

Çūn Tūrānlıḳlar kördiler ki Arcāsb ḳaçtı ve aṭrāfdın tīġ yamġur (10) dék tégür érdi, pes hemme Tūrānnıŋ uluġları pıyāda bolup Isfandıyārnıŋ aylıġa (11) keldiler. Yalarını ḳollarıdın taşladılar ve sılāḥlarını boylarıdın saldılar. Zārlıġ- (12) lar ḳılıp amān tilediler. Aydılar: “Ṣāhā, biz bandalarıŋġa amān bergil. Éşigiŋde (13) bende bolaylı.” dédiler. Şāh-zādalar bu sözni ḳulaḳlarıġa almadılar. Tīġ urdılar, ularnı (14) öltürdiler. Çendān öltürdiler ki tā Guştāsb Pād-şāhnıŋ ularġa raḥmı keldi. Néme üçün-ki (15) ular tola zārlıġ ḳılur érdiler. Andın kéyin ularġa amān berdiler. Guştāsb Pād-şāh ḳıçḳırdı-ki “Ey pād-şāh- (16) zādalar ve ey pahlavānlar, émdi Tūrānlıḳnı öltürüşdin ḳoluŋızni yıġıŋızlar. Al-ḥāl ki (17) ular ʿācız bī-çāra boldılar, émdi amān beriŋizler.” dédi. Çūn leşker pād-şāhnıŋ bu āvāzını éşitti- (18) ler, ul yerdin yandılar. Öz leşker-gāhġa yanıp keldiler. Ḫūş-ḥāllıġ naḳārasın urdılar. (19) Ul kéçe ḫūş-ḥāl[lıḳ]dın uḫlamadılar. Çūn ul kéçe taŋ attı, ul bayābāndın ḳan arıḳ suyı dék (20) aḳur érdi. Guştāsb leşkeri bile ul yerge keldi. Öziniŋ bırādarınıŋ[96] ölüglerini **[22b]** (1) körüp zār zār yıġladı. Anıŋ ḳanġa ve tofraḳġa bulġanıp yatḳanını körüp, özini aṭıdın alıp taşladı. (2) Ve pā[d]-şāhāna tonlarını çāk ḳıldı, saḳallarını yuldı. Aytur érdi-ki “Ey Tūrānnıŋ pād-şāhı, (3) meniŋ ʿumrumnı açıġ ḳıldıŋ. Dırīġā dırīġā, ey meniŋ cānımdın ʿazīz ḳarındaşım[97] Zarīr! Ve ey dırīġ, (4) meniŋ leşkerimniŋ türkigi Zarīr! Ey dırīġ, meniŋ cān ve şaharımnıŋ çırāġı Zarīr! Émdi seniŋsiz (5) néçük tirigçilik ḳılur men?!” dér érdi. Başıġa tofraḳlar saçıp ḳoyun dék çevrülüp zār zār (6) yıġlar érdi. Andın kéyin öz ḳolı bile Zarīrnıŋ yüzidin toġını arıttı[98]. Altun tābūtġa saldı. Hemme pād-şāh-zādalarnı ve pahlavānlarnı tābūtlarġa saldılar. (7) Farmānladı, tā Īrānlıḳdın ölgenlerni sanadılar. Ve aġrıḳ ve macrūḥ bolġanlarnı ul yerdin (8) aldılar. Ul ceng ḳılġan yerlerde ölüglerni sanadılar.

[94] Metinde پهلوانلارینی “pahlavānlarını” şeklinde yazılıdır.
[95] Metinde بورینی şeklinde yazılıdır.
[96] Metinde برادرلاری نینك “bırādarlarınıŋ” şeklinde yazılıdır.
[97] Metinde قرانیداشیم “ḳaranıdaşım” şeklinde yazılıdır.
[98] Metinde ایرتتی şeklinde yazılıdır.

Īrānlıḳlardın ottuz (9) miŋ[99] bir yüz altmış kişi ölüp érdi. Bir miŋ ḳırḳ pahlavān zaḫmlıḳ bolup érdi. Tūrānlıḳdın (10) bir yüz miŋ[100] kişi ölüp érdi. Yana sekiz yüz pahlavān ölüp érdi. Üç miŋ[101] iki yüz kişi zaḫmī- (11) lıḳ bolup érdi.

Pes Guştāsb özíniŋ ordasıġa yanıp keldi. Ve Nastavaġa farmānladı, tā "Leşkerni (12) taŋla Īrānġa yandurup kelgil." dép. Taŋlası leşkerni tartıp ve zaḫmīlıḳlarnı alıp Īrān-zemīnge (13) yandılar. Guştāsb Pād-şāh Kāvıyānī-dırafşnı Isfandıyārġa berdi. Ve leşkerni Nastavaġa tafşurdı. (14) Ve on miŋ[102] pahlavānlarnı Nastavaġa ḳoştı. Ve aŋa aydı-ki "Ey Nastava, Tūrān şaharlarıġa barġıl. (15) Ve Ītās şaharı ve Ḫalluḫ şaharlarıda her kimni-ki tafsaŋ öltürgil." dédi. Hem şul zamān Nastava Tūrānġa (16) ravān boldı. Guştāsb altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. Hemme sıpah-sālārıġa körünüş berdi. Genclerinıŋ (17) ḳapuḳlarını açtı. Leşkerini yaḫşı yasadı. Uluġ béglerige şaharlar berdi. Andın kéyin farmān- (18) ladı, tā Cāmāst anıŋ ordasının éşigide olturur érdi. Farmānladı-ki tā uluġ ot (19) yandurdı. Otlar köydürdi. Ve oçaḳnıŋ yerini altundın ḳıldı. Ve otun ornıda ʿūd u ʿanbarnı (20) köydürdiler. Her ṭerefīge **nāma**lar bitip iyberdi-ki "Ḫudā-yı Taʿālā maŋa behiştni berdi. Arcāst laʿnatġa sazā-vār **[23a]** (1) bolup ḳaçtı." Pes Ḳayṣar-ı Rūmġa ḫabar yetti ki "Guştāsb Arcāstġa ġālıb keldi." dép. Dar-ḥāl (2) genc ü māl ve ḳul ve kenīzek Guştāsbġa berdi. But-perest pād-şāhlar, Hındūstān ve Sınd (3) pād-şāhları hem Guştāsbġa ḫarāc berdiler.

Guştāsb taḫtıġa çıḳıp olturdı. Hemme uluġlarıġa (4) körünüş berdi. Isfandıyār atasınıŋ aylıġa keldi. Kolıġa uy başlıġ gürzini tutup turur érdi. (5) Atasınıŋ aylıda bendeler dék ḳol ḳoşturup turur érdi. Çūn Guştāsb Isfandıyārnıŋ yüzini (6) kördi, küldi. Aydı-ki "Ey oġlum, ceng ḳılġalı ārzūŋ yoḳ mıdur?" dédi. Isfandıyār aydı: "Şāhā, (7) farmān seniŋ turur. Her ne farmānlasaŋ ḳılur men." dédi. Guştāsb Isfandıyārġa altun tāc keydürdi. (8) Genclerinıŋ ḳapuġını açtı. Hemme Īrānnıŋ kār u bārını Isfandıyārġa tafşurdı. Ve ʿalam berdi ve leşker berdi. (9) Ve aydı-ki "Ey oġlum, hanūz sen pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturaduġan vaḳt érmesdür. Al-ḥāl aṭınġa (10) suvār bolġıl. Hemme şaharlarnı dīnġa kügürgil." dédi. Isfandıyār leşker tartıp şahardın şaharġa kezip (11) yürüdi. Rūmġa ve Hındūstānġa ve Yamanġa bardı. Ve hemme pād-şāhlar ḫola-tanġa **nāma** bitidiler ki "Hemme- (12) miz seniŋ farmānınġa kirip dīn-ı bahīnı/bahıynı ḳabūl ḳılduḳ." dép. Hemme şaharlardaġı but-parastlıḳ ḳılġuçılar but- (13) perestlikni terk ḳılıp

[99] Metinde مينك şeklinde yazılıdır.
[100] Metinde مينك şeklinde yazılıdır.
[101] Metinde مينك şeklinde yazılıdır.
[102] Metinde مينك şeklinde yazılıdır.

dīn-ı bahīġa kirdiler. Butlarnı sındurup ot yandurdılar. Isfandıyār (14) atasıġa **nāma** iyberdi-ki “Hemme şaharlar dīnġa kirdi.” dép. Isfandıyār her şaharġa ki yetse hīç kim aŋa barābar (15) bola almas érdi. Hemmeleri anıŋ farmānıġa kirdiler. Çūn ʿālam içidağılar hemmeleri farmān- (16) bardār boldılar, Isfandıyār altun taḫtġa çıḳıp olturdılar. Ne-çend vaḳt tındı. Pes bırādarı Ferşīderdni (17) aylıġa çırladı. Aŋa tola leşker berip Ḫurāsānnıŋ pād-şāhlıġını berdi. Ne-çend zamān mundaḳ ötti. (18) Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb.

Ḳırḳ altınçı dāstānda: Guştāsb Isfandıyārnı bendge salġanı. Ve Arcāsb Luhrāsb (19) **Pād-şāh bile ceng ḳılġalı kelip Luhrāsbnı öltürgeni. Ve Guştāsb ḳaçġanı. Ve Cāmāst Ḫakīm barıp Isfandıyārnı bend-** (20) **din ḫalāṣ ḳılıp keltürgeni. Isfandıyār kelip Arcāsb bile ceng ḳılıp Gurgsārnı tutup alġanı. Ve Arcāsbnı ḳaçurġanı.**

[23b] (1) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāh andaḳ rıvāyat ḳılurlar: Künlerde bir kün Guştāsb Pād-şāh taḫtıda olturup érdi. Bir pahlavānī (2) bar érdi, Gurazm atlıḳ. Isfandıyārġa ba-ġāyat kīnelik érdi. Her vaḳtda ki Isfandıyārnıŋ sözi çıḳsa açığı kelür (3) érdi ve aŋa ṭaʿna urur érdi. Bir küni Guştāsb Pād-şāhnıŋ aylıda olturup érdi. Nā-gāh Isfandıyārdın söz (4) çıḳtı. Gurazm aydı-ki “Şāhā, kişige yaman farzand duşman turur. Anı yuḳḳarı tartḳuluḳ émes. Dānışmandlar aytıpdurlar: (5) ‘Her vaḳtda ki farzand uluḳ bolsa atasıġa yamanlıḳ ḳılġusıdur. Ve her uluġ ki pād-şāhnıŋ farmānıdın çıḳsa anıŋ başını (6) késmek kerek.’” dédi. Guştāsb aydı: “Hay bu ne sözüŋdür?! Bu sözde maḳṣūduŋ ne turur?” dédi. Gurazm aydı: “Şāhā, (7) bu sırnı āşkārā aytıp bolmas.” dédi. Pād-şāh farmānladı, tā ordanı bīgānadın ḫālī ḳıldılar. Ve aydı-ki “Ey Gurazm, meniŋ (8) aylımġa kelip ul sırnı ayġıl.” dédi. Gurazm aydı: “Şāhā, sen meni ʿālamda bī-ḥācat ḳıldıŋ. Sendin sırnı yaşunup bolmas, (9) yaşunmaḳlık yaraşmas. Şāhā, bilgil ve āgāh bolġıl, Isfandıyār ıntıhāyī ġālıb bolupdur. Hemme leşker aŋa yüz urup- (10) dur. Isfandıyār al-ḥāl ul ḫayālda turur ki seni baġlap, bendge salıp özi cahānġa pād-şāh bolġay. Vaḳtī ki Isfandıyār (11) seni ḳolıġa keltürüp bendge salsa cahān anıŋ farmānıġa kirgüsidür. Ve sen Isfandıyārnı bilür sen ki aŋa (12) barābar keleduġan pahlavān cahānda yoḳdur. Al-ḥāl men ança ki eşitgenim aydım. Al-ḥāl öz ḥālıŋnı özüŋ bilür sen. (13) Ne ḳılsaŋ özüŋ bil.” dédi. Çūn Guştāsb Gurazmdın bu sözni éşitti, ḥayrān ḳaldı. Ve köŋlige (14) oğlınıŋ kīnesi tüşti. Maclıs ḳılıp mey içişni taşladı. Ul kéçe [taŋ] atḳunça uyḳusı kelmedi. Çūn taŋ attı, Guştāsb (15) Cāmāst Ḫakīmnı aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Ey Cāmāst, Isfandıyār ḳaşıġa barıp fatġına anı munda çırlap kelgil. (16) Aŋa ayġıl ki

bu nāma yeteçe, bir zamān turmay munda kelsün ki bir müşkil iş meniŋ aylımġa keldi. Isfandıyār bolmaġunça ul iş (17) fütmes.” dédi. Nāmanı Cāmāst Ḥakīmnıŋ ḳolıġa berdi. Cāmāst Ḥakīm Isfandıyār ṭerefige ravān boldı. Çūn Isfandıyārnıŋ (18) şaharıġa yetti, Isfandıyār şikārġa çıḳıp érdi. Bir taġ tübinde şikār ḳılur érdi. Nā-gāh ul taġdın bir kişi ḳıçḳırdı ki “Cāmāst (19) Ḥakīmnı Guştāsb Pād-şāh munda iyberipdür.” dép. Çūn Isfandıyār bu āvāznı éşitti, ʿacāyıbġa ḳaldı. Zamānī (20) tolġandı. Isfandıyārnıŋ tört oġlı bar érdi. Hemmeleri çıraylıḳ pahlavān érdiler. Biriniŋ atı Bahman, ikinçisi **[24a]** (1) Mıhrnūş, üçünçisi Farbıṭyūs, törtünçisi Nūşādar érdi. Bahman aydı: “Ey ata, ne üçün mundaḳ (2) tolġandıŋ? Seniŋ ʿumruŋ uzun bolġay.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey oġlum, ʿumrī körüşge yol yoḳdur. (3) Ḥālā pād-şāhnıŋ aylıdın bir kişi meni çırlaġalı kelgüsidür. Atamnıŋ köŋli mendin aġrıpdur.” dédi. (4) Bahman aydı: “Şāhā, sen pād-şāhġa ne ḳıldıŋ?” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey oġlum, men günāhımnı bilmeydür men. Anıŋ (5) farmānı bile hemme cahānnı kezdim. Hemme ḫalḳnı dīnġa kigürdüm. Hamānā ki meniŋ atamnıŋ köŋlini dīv eltgen-dék ki (6) meni bendge salġalı mundaḳ aşuḳadur. Hemme cahānnı tīġımnıŋ ḳuvveti bile ḫālış ḳıldım. Bilmeydür men ki maŋa ne üçün (7) açıġlıġ ékin.” dédi. Isfandıyār uşbu sözde érdi ki yıraḳdın toġ çıḳtı. Toġ arasıdın Cāmāst Ḥakīm çıḳıp (8) keldi. Isfandıyār anıŋ aylıġa bardı. Çūn yaḳın yettiler, her ikisi aṭlarıdın tüştiler. Isfandıyār atasını sordı. (9) Cāmāst Ḥakīm aydı: “Pād-şāh ten-durus[t] turur.” dédi. Isfandıyārnıŋ pīşānesige öfti ve nāmanı berdi. Ve hemme iş- (10) leridin Isfandıyārnı ḫabar-dār ḳıldı ki “Pād-şāhnıŋ köŋlini dīv uġurladı.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey dānışmand (11) pīr, sen bile sen ki atam maŋa hīç yaḫşılıḳ ḳılmaydur. Eger ḥālā seniŋ bile barmasam pād-şāhnıŋ farmānıġa kirmegen (12) bolur men. Maŋa bir çāra ḳılġıl.” dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: “Ey ʿāḳıl dānışmand pād-şāh-zāda, sen bile sen ki atanıŋ oġulġa (13) açıġı kelgeni, oġul ataġa mıhrbānlıḳ ḳılġandın ābādān turur. Al-ḥāl sen anıŋ aylıġa barmaḳ kerek ki her ne ḳılsa ul pād-şāh (14) turur.” dédi. Sözni barmaḳġa ḳoydılar. Cāmāst Ḥakīmnı yaḫşı yerde tüşürdiler. Uluġ ot yandurup ʿūd yıġaçın (15) köydürdiler. Taŋlası Isfandıyār altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. Tāc başıġa keydi. Hemme leşkerini oġlı Bahmanġa tafşur- (16) dı. Özi atasınıŋ ṭerefige ravān boldı.

Çūn Isfandıyārnıŋ keledugan ḫabarı Guştāsbġa yetti, hemme çoŋ kiçik (17) uluġlarını aylıġa çırladı. Hemme mūbadlarıġa altun kürsī ḳoyup[103] berdi. Çūn Isfandıyār atasınıŋ (18) dar-gāhıġa keldi, yüz yerge urdı. Atasınıŋ aylında bendeler dék ḳolını ḳoşturup (19) turdı. Pes Guştāsb Pād-şāh baş köterdi. Ve mūbadlarıġa aydı: “Ey

[103] Metinde قوقوب şeklinde yazılıdır.

mūbadlar, bir pād-şāh, oġlını ranc u maşaḳḳat bile (20) çoŋ ḳılıp başıġa altun tāc keydürse ve anı pahlavānlarġa berip hunarmand ḳılsa, ul oġul yaẖşı pahlavān **[24b]** (1) ḳofsa, ʿālam anıŋ farmānıġa kirse, vaḳtī ki ul oġul çoŋ bolup ḳadd ḳāmat tartsa, atası pīr bolup (2) bir tāc bir taẖtdın özgesini oġlıġa berse, ul oġul bir tāc u taẖt üçün atasınıŋ başını kesgeli (3) leşkeri bile ḳaṣd ḳılsa anı néçük dér siler?" dédi. Hemme uluġlar aydı: "Şāhā, ata tirig turup (4) oġul atanıŋ taẖtıġa ḳaṣd ḳılsa mundın yaman iş bolmas." dédi. Pād-şāh aydı: "Ul aytġan oġul (5) mana ki Isfandıyār turur ki meniŋ cānımġa ḳaṣd ḳılıpdur. Men munı andaḳ bendge salayın ki hīç kim andaḳ bendge (6) tüşmegen bolġay." dédi. Isfandıyār aydı: "Şāhā, men ne üçün seniŋ ölümüŋni ārzū ḳılayın? Meniŋ hīç (7) günāhım yoḳ turur. Ey ata, seniŋ cānıŋnıŋ ẖaḳḳı, men hergiz bu gümānnı ḳılġanım yoḳ turur. Ve-līkin sen (8) pād-şāh turur sen. Men seniŋ farmānıŋda turur men. Ḫᵛāhī meni bendge salġıl ḫᵛāhī öltürgil. Meniŋ köŋlüm (9) saŋa rāst turur." dédi. Guştāsb Pād-şāh farmānladı, tā temürçiler aġır temür zancīrlar keltürdiler. Isfandıyār- (10) nıŋ fut ve ḳollarını andaḳ muḥkem baġladılar. Her kim ki Isfandıyārnı körür érdi, anıŋ ẖālıġa zār zār yıġlar (11) érdi. Andın kéyin farmānladı, tā Isfandıyārnı Gunbadān şaharıġa alıp barġaylar. Pes bir fīl keltürdiler. Isfandıyārnı (12) fīlnıŋ üstünige yüklediler. Anı zār zār yıġlatıp atasınıŋ aylıdın alıp çıḳıp ul ẖışārġa alıp bardı- (13) lar. Ve tört temür türkük keltürdiler. Şundaḳ ki égizligi havāġa yetip turur érdi. Isfandıyārnı temür zancīrlar bile (14) ul türküklerge muḥkem baġladılar. Ve ne-çend kişilerni saḳçı ḳoydılar. Isfandıyār şul ranc u maşaḳḳatda zār (15) zār yıġlap tirigçilik ḳılur érdi. Ne-çend vaḳt mundaḳ kéçti.

Guştāsb Pād-şāh Nīmrūz Sīstān (16) ṭerefige ravān boldı, tā Zand-āstā kitābını ul şaharlarda oḳuġay. Çūn Nīmrūz şaharıġa yaḳın yetti, (17) Rustam ve Dāstān aylıġa çıḳtılar. Pād-şāhnı mıhmān ḳılġalı şaharġa alıp kirdiler. Hemmeleri Guştāsb- (18) nıŋ aylıda ḳol ḳoşturup turdılar. Zand-āstā kitābını örgendiler. Ve Guştāsb Pād-şāh Rustam bile Zāl bile (19) iki yılġaça mey içip ul şaharda turdı.

Ve aṭrāf-ı ʿalamdaġı pād-şāhlarġa ẖabar yetti ki "Guştāsb Pād-şāh (20) Isfandıyārnı bendge salıpdur, özi Zābulıstānġa ketipdür." dép. Bu ẖabarnı eşitgen pād-şāhlar Guştāsb- **[25a]** (1) nıŋ farmānıdın çıḳtılar. Ve anıŋ ʿahd u paymānı[nı] sındurdılar. Çūn bu ẖabar Bahman ibn-i Isfandıyārġa yetti, hemme uluġ- (2) ları bile Isfandıyārnıŋ köŋlini soraġalı bardılar. Isfandıyārġa yoldaş bolup yaḳur érdiler. Pes Arcāst- (3) ġa ẖabar yétti ki "Guştāsb Pād-şāh Isfandıyārnı bendge salıp Gunbadān

şaharıġa ḫʷār u[104] zārlıġ bile iyberdi. Özi (4) Zābulıstānġa ketti. Al-ḥāl Balḫ şaharıda hīç leşker yoḳ turur. Meger ki Luhrāsb[105] Pād-şāh yeti yüz ātaş-perest- (5) ler bile bardur ki otnı perestlerler. Ve ordasıda hem ordanı saḳlaġuçılardın bölek kişi yoḳ (6) turur." dép. Pes Arcāsb Pād-şāh hemme uluġlarını aylıġa çırladı. Ve aydı ki "Ey uluġlar, biliŋler ki Guştāsb (7) Pād-şāh leşkeri bile Zābulıstānġa barıpdur. Şaharıda hīç leşker yoḳ érmiş. Ve Isfandıyār, ki biziŋ ḳor- (8) ḳunçumız andın érdi, anı bendge salıpdur. Al-ḥāl miziŋ kīne aladuġan vaḳtımız turur. Bir pahlavānī bar mıdur ki (9) Balḫ şaharıġa cāsūslıḳġa barıp, ularnıŋ aḥvālını körüp kelse?" dédi. Bir cādū bar érdi, Nastava atlıḳ. Ul (10) aydı: "Şāhā, men barayın." dédi. Ḫāḳān aydı: "Barġıl, şaharnı kim saḳlaydur ve pahlavānlardın kimler bardur, körüp (11) kelgil." dédi. Nastava Cādū ravān boldı. Balḫ şaharıġa yetti. Guştāsbnıŋ ordasıġa çıḳtı. Kördi-ki Guştāsb (12) ordada yoḳdur ve Luhrāsb Pād-şāh ʿıbādat ḳılıp turur. Anı körüp tanıp[106] kelip Arcāsbġa aydı. Arcāsb (13) bu ḫabarnı éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Ularġa aydı: "Dar-ḥāl leşkerni yıġıŋ- (14) lar." dép. Hemme pahlavānları barıp bayābāndaġı ılḳılarını keltürdi ve leşker camʿ ḳıldı. Andın kéyin uluġ (15) oġlı Kuhram ibn-i Arcāsbnı aylıġa çırladı. Aŋa aydı: "Ey oġlum, bu leşkerdin bir miŋ[107] suvārnı (16) ılġaġıl. Balḫ şaharıġa çafġıl. Ātaş-perestlerdin her kişini ki tafsaŋ öltürgil. Guştāsbnıŋ orda- (17) larıġa ot yaḳġıl. Eger Isfandıyārnıŋ bendde yatḳanını körseŋ dar-ḥāl başını tenidin cudā (18) ḳılġay sen. Isfandıyārnı öltürdüŋ, hemme Īrān şaharları seniŋ maḳṣūduŋça bolġusıdur. Ve men (19) seniŋ arḳaŋdın leşker yıġıp barur men." dédi. Kuhram aydı: "Farmān-bardārdur men." dédi. Leşkerni yasadı. (20) Īrān ṭerefige ravān boldı. Çūn Īrānnıŋ ölkesige yetti, her kişini ki kördi, öltürdi (21) ve mālını talaŋ ḳıldı. Balḫ şaharıġa yaḳın yetti.

Luhrāsb Pād-şāh Kuhramnıŋ kelgenidin ḫabar aldı. Ba-ġāyat **[25b]** (1) ġam-gīn boldı. Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġladı-ki "Ey bār-ḫudāyā, sen dānā turur sen. Meniŋ cān u tenimni saḳlaġıl, tā (2) ularnıŋ ḳolıda helāk bolmaġay men." dédi. Ḳażāġa Balḫda pahlavānlardın hīç kim yoḳ érdi. Bāzārdaġı (3) raʿıyyalardın bir miŋ kişi keldi. Hīç ḳaysıları cengniŋ yosunını bilmes érdi. Çūn Tūrānlıḳlar ceng (4) ḳılışġa turdılar, Luhrāsb ceng sılāḥlarını keydi. ʿIbādat ḳıladuġan yeridin ceng ḳıladuġan (5) yerige keldi. Uy başlıḳ gürzni ḳolıġa aldı, maʿraka-ı maydānġa kirdi. Mest fīl dék naʿra urdı.

[104] Metinde ر şeklinde yazılıdır.
[105] Metinde لهراست "Luhrāst" şeklinde yazılıdır.
[106] Metinde تانييب şeklinde yazılıdır.
[107] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.

Her cādū ki anıŋ aylıġa (6) barsa bir gürz urġanda dūzaḫġa iyberür érdi. Hemme Tūrānlıḳ bir birige aytıştılar ki “Bu Isfandıyār turur. Émdi biz- (7) din bir kişini hem tirig ḳoymas.” dér érdiler. Luhrāsb Pād-şāh her ṭerefge ki ḥamla ḳılur érdi, ḳanını taşḳın dék (8) aḳızur érdi. Her kişi-ki Luhrāsbnıŋ āvāzını éşitür érdi, zahraları çāk çāk bolur érdi. Kuhram ibn-i Arcāst (9) faryād ḳıldı-ki “Hay anıŋ aylıġa bir bir barmaŋlar! Bir yolı araġa alıŋlar.” dédi. Hemme Tūrānlıḳlar bir yolı cūşān u ḫurūşān (10) ḥamla ḳıldılar. Luhrāsb Pād-şāhnı araġa aldılar. Luhrāsb Pād-şāh ba-ġāyat ʿācız boldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ammā (11) ḳarıġan vaḳtı érdi. Āftābnıŋ ısıġıdın teni sılāḥ içide ḳızıp érdi. Tūrānlıḳ tīr-bārān ḳıldılar. Luhrāsb (12) Pād-şāhġa zaḫm urdılar. Luhrāsb Pād-şāh aṭdın baş tübin yıḳıldı. Tūrānlıḳlar ul yerge yıġıldılar. Şamşīr bile (13) anıŋ tenini pāra pāra ḳıldılar. Hemmeleri anı yaş kişi dép gümān ḳılur érdiler. Çūn dulġasını başıdın (14) aldılar, kördiler ki yüzi laʿl dék ḳızıl, saçı kāfūr dék aḳ pīr turur. Hemmeleri ʿacāyıbġa ḳaldılar. Mundaḳ (15) pīrlıḳ vaḳtıda gürz urup ve ḳılıç urġanını taḥsīnlar ḳıldılar. Bir birige aytıştılar ki “Dırīġā ki biz bu çaġlıġ (16) leşker bile munda ne üçün keldük? Eger uşbu pīrnıŋ ornıda Isfandıyār kelgen bolsa bizdin bir kişimiz- (17) ni tirig ḳoymas érdi.” dédiler. Kuhram aydı: “Ey yārānlar, bu pīr, Luhrāsb Pād-şāh turur. Guştāsb Pād-şāh atası turur. (18) Pād-şāhlarda Ḫudā-yı Taʿālā bergen ḳuvvet ve davlat bardur. Bu pād-şāh tāc u taḫtnı terk ḳılıp ʿıbādat (19) ḳılur érdi. Al-ḥāl pād-şāhlıġ taḫtı mundın ḫālī boldı.” dédi. Andın kéyin Balḫ şaharınıŋ içige leşkeri bile kirdiler. (20) Ḫalḳnı öltürüp talan ḳılışġa tuttılar. Andın kéyin oçaknıŋ ḳaşıġa keldiler. Ul altun bile (21) ḳılġan ordalarını ört yaḳıp köydürdiler. Zand-āstā kitāblarını otġa saldılar. Ve anda seksen **[26a]** (1) kişi bar érdiler, ki ʿıbādat ḳılur érdiler, hemmelerini otnıŋ aylıda öltürdiler. Şundaḳ ki ularnıŋ (2) ḳanı bile ot öçti.

Guştāsb Pād-şāhnıŋ bir ʿāḳıl u zīrek ḫatunı bar érdi. Ul dar-ḥāl Tūrānlıḳça sılāh (3) keydi. Aḫta-ḥānege kirip bir ıldam atġa mindi. Zābulıstān ṭerefige ravān boldı. Andaḳ ıldam yürüdi-ki iki (4) künlük yolnı bir künde basur érdi. Ve kéçe ve kündüz uḫlamas érdi. Tā ki Guştāsb Pād-şāhnıŋ aylıġa yetti. Aydı: (5) “Ey pād-şāh, munda ne üçün mundaḳ kéçikdiŋ? Tūrāndın leşker keldi. Balḫ şaharını talan ḳıldı ve ḫalḳnı (6) öltürdi. Seniŋ baḫtıŋ yandı. Guştāsb aydı: “Hay aŋa ne ġam yer sen?! Eger men leşkerim birle orunumdın (7) teprensem hemme Tūrān leşkeri ṭāḳat ḳıla almaslar.” dédi. Meẓlüm aydı: “Bīhūda sözlemegil ki uluḳ iş- (8) ler seniŋ aylıŋġa kelip turur. Ataŋ Luhrāsb Pād-şāhnı hem öltürdiler. Andın kéyin şaharıŋġa kirdiler, (9) hemme ātaş-perestler[niŋ] başlarını kestiler. Ularnıŋ ḳanı bile otnı öçürdiler. Ve seniŋ (10) ḳızlarıŋnı

esīr ḳıldılar. Ve Humāynı ve Bih-āfirīdni altun taḫtlarıdın tartıp alıp ve tāclarını (11) ve bilezüklerini tartıp aldılar.” dédi. Çūn Guştāsb bu ḫabarnı éşitti, reng rūy sarġardı. Ḳan (12) yaş yıġladı. Hemme Īrānnıŋ uluġlarını aylıġa çırladı. Éşitgen sözlerni ularġa aydı. (13) Kātıbnı aylıġa çırladı. Hemme ṭerefge **nāma**lar iyberdi-ki “Bu nāma yeteçe hīç toḳtamay leşker tartıp keliŋler.” dép. (14) Çūn leşker camʿ boldı, ularġa genc māl berdi. Sīstāndın leşkerini tarttı, Tūrān ṭerefige (15) ravān boldı. Çūn Arcāsbġa bu ḫabar yetti, ul hem leşkerini yasap Guştāsb ṭerefige ravān boldı.

(16) Çūn bir birige yaḳın yettiler, ṣaflar ārāsta ḳılıp turdılar. Guştāsb Pād-şāh oŋ ḳolıġa oġlı Ferşīderd- (17) ni iyberdi. Sol[108] ḳolıġa Nastava ibn-i Zarīrnı iyberdi. Guştāsb Pād-şāh özi otrada (18) turdı. Ul ṭerefde Arcāst oŋ ḳolıġa Bānba-ı Tūrānīnı iyberdi. Sol ḳolıġa Kuhram ibn-i Arcāsb- (19) nı iyberdi. Otrada özi turdı. Naḳāra ve karnāylarnı çaldı. ʿĀlamnıŋ içige şūr u ġavgā (20) tüşti. İki leşker bir birige alışındı. Ṭıraḳ ṭıraḳ ağır gürzlerniŋ āvāzı ve ḳılınçlarnıŋ çaḳılġanı **[26b]** (1) ve nayzalarnıŋ ḳaḳılġanı yetinçi felekge yetti. Ādamlarnıŋ ḳanı taşḳın dék ravān ve başları gūy (2) dék ġalṭān boldı. Uşbu yosunda üç kéçe kündüzgeçe iki leşker bir biridin ayrılmadılar. Ceng (3) içide Kuhram ibn-i Arcāstġa Ferşīderd uçradı. Ferşīderd Kuhramġa ḫamla ḳıldı. İkevlen bir biri bile ceng ḳıldılar. (4) Her ikevlen andaḳ zaḫm-dār boldılar ki cānlarıdın ümīd üzdi. Īrānlıḳnıŋ hemme pahlavānları öldiler.

(5) Āḫırī Guştāsb arḳa berip ḳaçtı. Tūrānlıġlar arḳasıdın ḳoylaştılar. Anı tutḳalı ḳaṣd (6) ḳıldılar. Guştāsb bir taġnıŋ tübige yetti ki ul taġnıŋ tübinde tégürmen ve bir bulaḳ bar érdi. Ve (7) ul taġnıŋ bir yolı bar érdi, Guştāsb ul yolnı bilür érdi. Ul taġnıŋ başıġa çıḳtı. Arcāst (8) çūn ul taġnı kördi, her çend çevrüldi, yol tafmadı. Pes Arcāst leşkeri bile ul taġnı (9) ḳabap tüşti.

Guştāsb uluġları bile ul taġda olturur érdi. Āḫırī ʿācız bolup (10) aṭlarını öltürüp yeyişge/yéşge tuttılar. Çūn[109] Guştāsb leşkeriniŋ ḫālını mundaḳ ʿācız kördi, ba-ġāyat (11) endīşe-mend boldı. Cāmāst Ḥakīmnı aylıġa çırladı. Aŋa aydı ki “Ey dānışmand[110], feleknıŋ gerdişiġa ḳaraġıl ki (12) maŋa bu rancda kim dest-gīrlik ḳılur? Ve men bu rancdın ḫalāṣ bolur men mü?” dédi. Cāmāst Ḥakīm ornıdın (13) ḳoftı. Aydı: “Şāhā, eger sen meniŋ sözümni aŋlasaŋ men bilgenimni aytayın.” dédi. Pād-şāh aydı: (14) “Her néçük sır bolsa yaşunmay ayġıl.” dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: “Meniŋ sözümge hūşuŋnıŋ

[108] Metinde سونك “soŋ” şeklinde yazılıdır.
[109] Metinde حون şeklinde yazılıdır.
[110] Metinde داانش مند şeklinde yazılıdır.

ḳulaġını salġıl. (15) Men şundaḳ biledür men ki eger pād-şāh Isfandıyārnı bendge salıp érdi, ul benddin ḫalāṣ ḳılıp (16) bu taġġa keltürse bu leşkerge ġālıb kelür sen. Ul benddin ḫalāṣ bolmaġunça sen bu leşkerge ġālıb (17) kelmes sen." dédi. Pād-şāh, Cāmāst Ḥakīmdın bu sözni éşitip gül dék açıldı. Ve aydı: "Ey rāst-gūy dānış- (18) mand, ul vaḳtda ki men Isfandıyārnı açığım bile bendge saldım, hem şul zamān paşīmān ḳıldım. (19) Eger ḫālā anı men uşbu yerde körsem tāc taḫtımnı aŋa berür men. Ammā ul ʿazīz farzandım, bī-günāh farzandım- (20) nıŋ ḳaşıġa kim bara alur?" dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: "Şāhā, bu söz āsān érmes. Men barayın." dédi. Guştāsb aydı: **[27a]** (1) "Ey dānışmand, vaḳtī ki ul bī-günāh oġlumnıŋ ḳaşıġa barsaŋ mendin tola salām ayġıl. Ve aŋa yumşaḳ (2) sözler ayġıl. Ve yana ayġıl ki 'Ul kişi seni maŋa yaman dép aydı, ul derd alam bile öldi. (3) Eger-çi men bir nādān kişiniŋ sözi bile seni bendge saldım, ammā bu ḳılġanımġa paşīmān ḳıldım. Yılan (4) dék tolġanur men. Eger ḫālā sen kīneni köŋlüŋdin çıḳarıp munda kelseŋ duşmanlarnıŋ toġını (5) āsmāngа örletür sen. Eger kelmeseŋ pād-şāhlıġ tāc u taḫtı ketti. Meni ıltızımdın yulurlar. Vaḳtī (6) sen munda kelseŋ tāc taḫtımnı saŋa baġışlar men. Meniŋ bu aytḳan sözümge Ḫudā-yı Taʿālā (7) güvāhdur. Cāmāst Ḥakīm hem güvāhdur. Mundın kéyin meniŋ işim ʿıbādat bolsun. Atam Luhrāsbġa oḫşa (8) bendelik ḳılur men.'" dédi. Pes Cāmāst Ḥakīm Rūmīyāna tonlar keydi. Tanhā taġdın tüşti. Ḳaraŋġu kéçede Tūrān leşkeri- (9) niŋ içi bile ötüp barur érdi. Başıġa iki ḳanatlıḳ ḳalġan keyip Tūrānlıḳça sılāh keyip érdi. Her kişi ki Tūrānlıḳdın (10) uçrasa, söz sorasa Tūrānlıḳça cavāb berür érdi. Hīç kim anı tanumadı. Tā leşker arasıdın ötti, Gunbadān ṭerefige (11) ravān boldı.

Çūn Gunbadāngа yaḳın yetti, Nūşādar ibn-i Isfandıyār ḳoḳtı üstinde yolġa ḳarap olturur érdi, tā (12) körgey ki Īrāndın kim keledür ve anı tüşüp atasıġa aytḳay. Çūn Cāmāst Ḥakīmnı kördi, özige özi aydı-ki (13) "Bir Tūrānlıḳ keledür. Tüşeyin atamġa aytayın." dédi. Ḳoḳtı üstünidin tüşti. Aydı: "Ey ata, bir ḳara ḳalfaḳ keygen suvār keledür. (14) Men aylıġa barayın, köreyin ki Īrānlıḳ mudur veyā Tūrānlıḳ mudur. Eger Tūrānlıġ bolsa başını tenidin cudā ḳılayın." dédi. Isfandıyār aydı: (15) "Ey oġlum, ul Īrānlıḳnıŋ leşkeridindür. Bizge élçilikge keleduġandur. Ve Tūrān pahlavānlarıdın ḳorḳup (16) andaḳ sılāḥ keygendür." dédi. Nūşādar bu sözni éşitip yana ḳoḳtı başıġa çıḳtı. Çūn Cāmāst Ḥakīm yaḳın keldi, Nūşādar (17) Cāmāst Ḥakīmnı tanudı. Tüşüp atasıġa aydı ki "Cāmāst Ḥakīm kelür." dép. Isfandıyār farmānladı, tā ḳapuḳnı açtılar. (18) Çūn Cāmāst Ḥakīm Isfandıyārnıŋ aylıġa kirdi, taʿẓīm-ı bar-cāy keltürdi ve atasınıŋ ḫabarını aydı. Isfandıyār cavāb berdi-ki "Ey (19) dānışmand, bendde yatḳan kişige ne

üçün taʿẓīm ḳılur sen ve Īrān pād-şāhnıŋ salāmını maŋa aytur sen? Ve (20) anıŋ hīç dānışı yoḳ turur. Ve maŋa Arcāstnıŋ salāmı ḫūb turur ki Īrānlıḳdın arıġ suy dék ḳan aḳızıp **[27b]** (1) turur. Meni ki bī-günāh bendge saldılar, atamġa Gurazm farzand turur. Al-ḥāl maŋa uşbu bendde yatġanım ḫūbdur, tā Ḫudāynıŋ (2) aylında bī-günāhlıġımġa bu temür bendlerim güvāhlıḳ bergey ki maŋa atam Guştāsbdın bu ẓulm érdi. Gurazm-ı dīvnıŋ sözidin (3) atam ḫūş-ḥāl érdi. Ve meniŋ ḫızmatımġa atam bergen uşbu zındān ve bend turur." dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: "Ey yaḫşı ḫūyluḳ, (4) pahlavān şāh-zāda, eger köŋlüŋ ataŋdın munça sūġan bolsa ataŋnıŋ taḫtı baş tübin bolġusıdur. Babaŋ (5) Luhrāsb Pād-şāhnı hem Tūrānlıḳlar cengde öltürdiler. Ve yana seksen mūbadları hem öltürdiler. Ularnıŋ ḳanıdın oçak- (6) dağı otnı öçürdiler. Babaŋnıŋ kīnesi üçün köŋlüŋni derdlik ḳılġıl. Eger babaŋnıŋ kīne[si] üçün ornıŋdın (7) teprenmeseŋ ança ḫūb bolmas." dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki "Ey ḥakīm, ḫayāl ḳılġıl ki babam Luhrāsb meniŋ bendde yatḳanımġa hīç raḥmı (8) kelmedi. Atam ki anıŋ oġlı turur, anıŋ kīnesini alġalı lāyıḳ ul turur." dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: "Ey şāh-zāda, eger babaŋ[nıŋ] (9) kīnesini almasaŋ iki siŋilleriŋ, ki biri Humāy, ikinçisi Bih-āfirīd turur, ularnı ki havādağı şımāl körmegen érdi, (10) Tūrānlıḳlar derd alam birle pıyāda yügürtüp, esīr ḳılıp aldılar." dédi. Isfandıyār aydı: "Tā men bendge tüştüm, ulardın meniŋ (11) ḥālımnı sorġalı hīç kelmedi. Ve Humāy hem mendin hīç yādlanmadı. Men al-ḥāl ne üçün özümge ranc yetgüreyin?" (12) dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: "Ey şāh-zāda, al-ḥāl ataŋ uluġları bile ḳan yıġlap bir taġnıŋ üstünide turur. (13) Ve hemme Tūrānlıḳ taġnı kabap tururlar. Eger sen barmasaŋ ataŋnı mundın kéyin körmes sen. Ḫudā-yı Taʿālāġa hem pasand (14) kelmes. Ey şāh-zāda, seniŋ ki ottuz sekiz bırādarıŋ bar érdi, ulardın yetisi ḳaldı. Özgesini (15) öltürdiler." dédi. Isfandıyār cāvāb berdi-ki "Çendān pahlavān bırādarlarım bar érdiler. Hemmeleri ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdiler. (16) Ve men bendde yatur érdim. Hīç ḳaysısı meniŋ ġamımnı yémedi. Al-ḥāl ki duşmanlar ularnıŋ toġını āsmānġa örletipdür, meniŋ (17) barġanımnıŋ ularġa néme sūdı?" dédi. Çūn Cāmāst Ḥakīm Isfandıyārnıŋ mundaḳ cavāb bergenini éşitti ve anıŋ köŋlini (18) mundaḳ derdlik kördi, ḳol ḳoşturup turur érdi, zārlıġ ḳılıp Isfandıyārnıŋ aylında yıġlar érdi. Ul vaḳtda aydı ki (19) "Ey cahān-pahlavān, ne üçün köŋlüŋ munça ḳatıġ boldı? Al-ḥāl ḳarındaşıŋ[111] Ferşīderd işini ne dér sen ki anıŋ yüzi (20) ḳanġa bulġanıp yatur. Ul her yerde ki bolsa, ḫᵛāhī cengde ve ḫᵛāhī maclısda hem bolsa, Gurazmġa laʿnat aytur érdi. Ḥālā teni (21) şamşīrnıŋ zaḫmıdın çāk çāk bolup zārlıġ ve ḫᵛārlıġ bile cān bermek ḥālda turur. Ve anıŋ yaşlıġ közige raḥm ḳılġıl." dédi.

[111] Metinde قيريناشينك "ḳırındaşıŋ" şeklinde yazılıdır. Şivelerde rastlayamadık ancak 'karındaş' kelimesinin 'kırındaş' şeklinde bir değişkesi de olabilir.

[28a] (1) Çūn Isfandıyār Ferşīderdniŋ ḥālını éşitti, ki Isfandıyār üçün hamīşa ġam u alamda érdi, Ferşīderdniŋ zaḫmīlıḳ (2) bolup yatḳanını éşitip faryād u fıġān ḳıldı. Ve zār zār yıġlap aydı ki "Ey pahlavān ḳarındaşım![112] Ve sarvar (3) ḳarındaşım[113]! Sen ḫasta bolsaŋ men ḫasta bolġanım turur. Al-ḥāl ki seniŋ ḫasta bolġanıŋnı éşittim, baġrımnıŋ (4) ḳanı bile yüzümni yudum." dép. Çendān zārlıġlar ḳıldı-ki hūş başıdın ketti. Çūn hūşıġa keldi, Cāmāst Ḥakīmġa (5) aydı ki "Ey dānışmand, bu yaman ḫabarnı ne üçün ilgeri yaşunduŋ? Al-ḥāl temürçilerni keltürgil, tā meniŋ bendlerimni sındur- (6) ġay." dédi. Pes temürçilerni keltürdiler. Temürçiler fūlād bazġanlarını ve sandānlarını ve (??)türfüklerini alıp kelip (7) türfük ve uylar anı sındurġuça tola kéçiktiler. Isfandıyārnıŋ köŋli taruḳtı. Temürçiġa aydı-ki "Ey şūm, baġlaşnı (8) ḫūb baġladıŋ. Émdi sınduruşnı ne üçün bilmes sen?" dép açıġlandı. Bir ḳatıġ silkindi. Şundaḳ (9) ki ul temürdin ḳoyġan ġul u zancīrlar pāra pāra boldı. Çūn zancīrlar üzüldi, Isfandıyār hem derddin bī-hūş bolup (10) yıḳıldı. Cāmāst Ḥakīm ul ʿacāyıbnı körüp Isfandıyārnı taḥsīnlar ḳıldı. Çūn Isfandıyār hūşıġa keldi, ul bendi (11) zancīrnı aylıda ḳoydı. Ve aydı: "Gurazm-ı bad-baḫtnıŋ hediyesi maŋa uşbu bend ü zancīr turur." dédi. Andın kéyin aġrıḳ badanı bile (12) ḥammāmġa bardı. Pes ḳuyaḳ ve olfaġını ṭalab ḳıldı. Ve farmānladı, tā ul yaḫşı aṭını ve dulġa ve şamşīrlarını keltürgeyler. (13) Çūn aṭını keltürdiler, Isfandıyār Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ve aytur érdi-ki "Eger men günāḥ ḳılġan bolsam meni bendge saldılar, (14) bu aṭ néme günāḥ ḳılıpdur ki mundaḳ aruḳ saḳlaġaylar? Munı alıp barıp burdap ḳuvvetlik ḳılıŋlar." dédi. (15) Andın kéyin üstād temürçilerni keltürdiler. Ḳuyaḳ küpelerini yasattı.

Üç kün ötti. Tā sılāḥ rāst boldı. (16) Ve aṭı hem ḳuvvetlendi. Çūn kéçe boldı, aṭıġa suvār boldı. Tīġ-ı Hındūnı ḳolıġa tuttı. Özi iki oġlı bile ravān boldı. (17) Cāmāst Ḥakīm ularnı yol başlap barur érdi. Çūn ḥışārdın çıḳtılar, Isfandıyār yüzini āsmānġa ḳıldı. (18) Ve aydı-ki "Ey āsmānnı ve yerni ve meni yaratḳan Ḫudāy, eger men bu cengde ġālıb kelsem Arcāstġa ʿālamnı tar ḳılġay men. (19) Eger babam Luhrāsb Pād-şāhnıŋ kīnesini, ottuz [bir] bırādarımnıŋ[114] kīnesini alsam, men Ḫudā-yı Taʿāladın ḳavl (20) ḳıldım ki atam meni bendge salġanıġa hergiz kīne tutmaġay men. Ve bu ʿālamda yaŋı yüz oçaḳ bunyād ḳılġay men. Ve bu bayābān- **[28b** =(X)**]** (1) larda yüz rıbāṭ ḳofarġay men. Ve suyı yoḳ bayābānlarda, ki ilbesünler su tafmaydu bolġay, anda yüz

[112] Metinde قرشينداشيم "ḳarşındaşım" şeklinde yazılıdır.
[113] Metinde قرانيداشيم "ḳaranıdaşım" şeklinde yazılıdır.
[114] Metinde برادريم نى نينك "bırādarımnınıŋ" şeklinde yazılıdır.

miŋ[115] (2) ḳuduḳ ḳazġay men. Ve yana yüz miŋ dīnār altun dervīşlerge üleştürgey men. Ve hemme güm-rāhlarnı dīnġa kigürgey men. (3) Ve hemme cādūlarnıŋ başını kesgey men. Bu işlerni tamām ḳılmaġunça ārām tapmaġay men." dédi, rāvān boldı. Çūn (4) Guştāsb bile Arcāst ceng ḳılġan yerge yetti, ḳarındaşı Ferşīderdni kördi ki ḳanġa ve tofraḳġa bulġanıp macrūḥ[116] (5) yatur ve zārlıġ ḳılur. Isfandıyār anı kördi, özini atıdın alıp taşladı. Faryād u fıġān ḳıldı. Ve aydı: "Ey cānım (6) ḳarındaşım, saŋa bu işni kim ḳıldı? Her kim saŋa bu işni ḳılġan bolsa, eger ul şīr hem bolsa ve yolbars (7) hem bolsa andın kīniŋni alayın." dédi. Ferşīderd cāvāb berdi-ki "Ey pahlavān bırādarım, maŋa bu iş atam Guştāsbdın (8) yetti ki andın köŋlüm ba-ġāyat derdlik turur. Néme üçün-ki ey cānım ḳarındaşım, atam seni bendge salmasa érdi, maŋa bu zıyān (9) yetmes érdi. Babamız Luhrāsb Pād-şāh hem ḳarıġan çaġıda saḳalı ḳanġa bulġanmas érdi. Balḫ şaharı astın üstün (10) bolmas érdi. Ey bırādar, ul ranc bizge Gurazm-ı şūmdın yetti. Hīç kişige yetgen émesdür. Ey cānım ḳarındaşım, dıl-camʿ bolġıl. (11) Ve seniŋ ʿumruŋ uzun bolsun ki men al-ḥāl āḫırat[ġa] sefer ḳıla durġan vaḳtım turur. Vaḳtī ki men ʿālāmdın ötsem (12) ve meni tola yādlanġay sen. Ve ṣadaḳa berip meniŋ rūḥımnı ḫūş-ḥāl ḳılġay sen. Ey ḳarındaşım, mendin rāżī bolġıl (13) ve köŋlüŋni tola ġamda tutmaġıl." dédi. Cān taslīm ḳıldı. Isfandıyār bu ḥālnı kördi, özini özi yerge urdı. Ve faryād u fıġān (14) ḳıldı. Zār zār yıġlap aydı-ki "Ey perverdigār-ıʿālam, bu ʿālāmda sen maŋa rāst yol körgezgüçi turur sen. Meniŋ ḳarındaşım (15) Ferşīderdniŋ ḫūnı üçün Tūrānnıŋ toġını āsmānġa örletgey men. Arcāstnıŋ ḳanını tökgey men. Babam Luhrāsb (16) Pād-şāhnıŋ rūḥını ḫūş-ḥāl ḳılġay men." dédi. Ḳarındaşını atġa yükledi, ravān boldı. Ul bayābāndın bir taġ- (17) nıŋ üstünige çıḳtı. Aytur érdi-ki "Ey cānım bırādarım, al-ḥāl seni ne ḳılur men? Saŋa néçük bir sard-āba ḳofarur men ki (18) mende ne kümüş bolġay ve ne altun bolġay ve ne gevher bolġay. Ve ne ḳofarġalı késik bolġay. Ve mundaḳ ġarīb ve (19) bī-çāra ve tanhā ve ʿācızlıḳda ötgey sen." dép zār zār yıġladı, ravān boldı. Tā bir dıraḫtī köründi, ba-ġāyat (20) sāya-dār. Isfandıyār ul dıraḫtnıŋ tübige yetti. Boyıdaġı olfaġını saldı. Ferşīderdniŋ **[29a** = (X)**]** (1) astınġa salıp ul sāyada yatḳuzdı. Özi ravān boldı.

Ul yerge yetti ki Īrānlıḳlardın iki ḥıṣṣa ölüp érdi, (2) ularnı körüp zār zār yıġladı. Ve ölüglerge bir bir ḳarar érdi. Tā Gurazmnıŋ ölügige yetti. Kördi-ki tofraḳġa kömülüp (3) yatur. Isfandıyār anı körüp aydı-ki "Ey nādān, dānışmandlar aytıpdurlar ki 'Nādān dostdın ʿāḳıl duşman (4) ābdān ve bülenddür.' dép. Ey aḥmaḳ, bu ʿālamda meniŋ ölümümni tilediŋ. Ve Īrān şaharıġa munça balālar tarıdıŋ. Ve (5) yalġan sözler bile atam

[115] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.
[116] Metinde مجروج şeklinde yazılıdır.

Guştāsbnıŋ köŋlüni ranc u derdde ḳıldıŋ. Anıŋ pād-şāhlıġıġa zıyān yetgürdüŋ. (6) Ve yalġan söz bile özüŋge çāralar ḳıldıŋ. Bu cengde ḳança kişi ölüpdür, āḫıratda anıŋ ḫunı seniŋ boynuŋ[da] (7) turur." dédi.

Yıġlay yıġlay ul yerdin ravān boldı, tā Tūrān pahlavānlarınıŋ ḳaşıġa yetti. Kördi-ki Tūrān leşkeri (8) yeti ferseng yerni tutup turur ve aṭrāfıġa ḫandaḳ ḳılıp su toldurupdur. Ḫandaḳnıŋ toġralıġı oḳ atım keŋrü (9) turur. Isfandıyār miŋ[117] bir ḫīla bile ḫandaḳdın ötti. Ve Tūrānlıḳdın seksen suvār césikge çıḳıp irkip (10) yürür érdiler. Çūn ular Isfandıyārnı kördiler, hemmeleri bir yolı Isfandıyārnıŋ aylıġa çafıp keldiler. Ve sora- (11) dılar ki "Hay sen kim sen? Bu bayābānda ḳaraŋġu kéçede ne ḳılıp turur sen?" dédiler. Isfandıyār aydı-ki "Ey bad-baḫtlar, (12) ceng yeride siler mundaḳ tinç yatıp uḫlar siler." dédi, ravān boldı. Kuhram ibn-i Arcāstġa ḫabar boldı-ki (13) "Isfandıyār bu ṭerefdin ötti." dép. Kuhram farmānladı, tā hemme leşkerleri Isfandıyārġa ḫamla ḳıldılar. Isfandıyār naʿra (14) urdı. Özini ul leşkerge urdı. Ḳıyāmatī ḳāyım boldı. Ölüglerdin döpeler ḳofardı. Ḳalḳanı (15) ḳaçtılar.

Isfandıyār ul yerdin ravān boldı. Taġ üstünige çıḳtı. Atasınıŋ yüzini kördi. Dar-ḫāl (16) pıyāda bolup yüz yerge urdı. Atası ba-ġāyat ʿācız derdmend bolup érdi. Isfandıyārnı körüp ornıdın (17) yügürüp ḳoftı. Isfandıyārnıŋ aḥvālın sordı ve ḳolını tuttı. Aydı: "Ey oġlum, Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr (18) ki seni salāmat kördüm. Ey oġlum, mendin hīç kīne tutmaġıl ki Gurazm-ı bad-baḫt şūm meniŋ köŋlümni (19) sendin sūttı. Anıŋ yamanlıġı özige yandı. Ve men Ḫudā-yı Taʿālādın ḳabūl ḳıldım ki eger men uşbu cengde (20) duşmanġa ġālıb kelsem saŋa tāc u taḫtımnı şahar u ölkemni bergey men. Ve özüm ʿıbādatġa maşġūl bolġay men." **[29b** =(28b)**]** (1) dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki "Şāhā, eger sen men bendeŋdin rāżī bolsaŋ maŋa tāc taḫt ve pād-şāh- (2) lıḳ seniŋ rāżīlıġıŋ turur. Ḫudā-yı Taʿālā biledür ki vāḳtā ki men[118] ceng ḳılġan yerde Gurazm-ı bad-gümān- (3) nı ölüg kördüm[119], yıġladım. Köŋlüm seniŋ ḥālıŋġa köydi. Şāhā, al-ḥāl ötgen iş ötüp ketti. Mundın (4) kéyin men kīneniŋ tıġını ġılāfıdın soġurayın. Ne Arcāstnı ḳoyayın ve ne Ītās şaharını ḳoyayın ve ne Ḫalluḫnı (5) ve ne Tūrānnı ve ne Kuhramnı ḳoyayın!" dédi. Çūn Īrān leşkeri eşittiler ki "Isfandıyār benddin ḫalāṣ bolup atası- (6) nıŋ aylıġa keldi." dép, hemme yanġan leşker gürūh gürūh kelip hemme leşkerniŋ uluġları Isfandıyārnıŋ aylıda yüz (7) yerge urdılar. Isfandıyār aydı-ki "Ey uluġlar, hemmeleriŋizler kīneniŋ tīġını soġuruŋızlar ve duşmanlarnı öltürüŋiz- (8) ler."

[117] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.
[118] Metinde men kelimesinden sonra sehven لرر yazılmış olup üstü çizilmiştir.
[119] Metinde كورودوم şeklinde yazılıdır.

dédi. Hemme uluġlar Isfandıyārnı taḥsīn ḳıldılar. Ve aydılar ki “Ey cahān-pahlavān, hemmelerimiz ki seniŋ dīdārıŋnı (9) kördük, cānımızını seniŋ aylıŋda fadā ḳılur biz.” dédiler. Ul kéçe taŋ atḳunça leşkerini yasadı. Guştāsb Pād-şāh (10) oġlı Isfandıyārġa yana oġulları ölgenini aytıp zār zār yıġlar érdi.

Şul kéçe Arcāstġa ḫabar yetti ki “Isfandıyār (11) atasınıŋ aylıġa keldi ve césikçilerni hemmesini öltürdi, ḳalġanı ḳaçtı.” dép. Arcāst ba-ġayāt ġam-gīn (12) u parīşān boldı. Oġlı Kuhramnı ve yana uluġlarını aylıġa çırladı. Ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, meniŋ ceng ḳılġanımda (13) ḫayālım ul érdi-ki Isfandıyār bendde yatḳanıda tafıp öltürsek ʿālamda bizge zıyān yetgüreduġan kişi ḳalmaydur (14) ve biz Īrān şaharını alur biz dép érdim. Al-ḥāl Isfandıyār-ı dīv-zād benddin ḫalāṣ bolup kelipdür. Tūrānlıḳda (15) aŋa barābar keleduġan pahlavān yoḳ turur ki anıŋ aylıġa bargay. Al-ḥāl hemmemiz salāmat turur miz, Tūrāngа (16) ḳaçaylı.” dédi. Farmānladı, ḳança ki genc ü māl ve aṭlar, ki Balḫnı talan [ḳılıp] andın alıp érdiler, alıp kelip Kuhramġa tafşurdılar. (17) Ve Arcāstnıŋ Kuhramdın kiçik tört oġlı bar érdi, hemmeleri bir yüzdin ulaġ keltürüp yük (18) yüklediler. Arcāstnıŋ köŋli Isfandıyārdın ba-ġāyat ḳorḳunçluḳ boldı. Ve yémek ve uḫlamaḳdın (19) ḳaldı.

Ve bir Türk pahlavān bar érdi. Ba-ġāyat heybetlik ve zabar-dast pahlavān érdi. Atı Gurgsār érdi. (20) Arcāstnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı: “Şāhā, bir kişi kelmek bile özüŋni munça yerge urmaġıl. Īrān pād-şāhı- **[30a** =(29a)**]** (1) nıŋ hemme oġulları ölüp, hemme leşkerleri macrūḥ ve zaḫmlıḳ bolup tururlar. Ve hemmeleri ḳaçıp (2) bir taġ üstünige ḳorġadap tururlar. Aŋa yalġuz Isfandıyār yārī bergeli kelmek bile munça leşkeriŋni (3) köŋlini sındurur sen. Hanūz ceng ḳılmay ḫalḳnı ʿācız ḳılur sen. Şāhā, eger Isfandıyār maydāngа kirse men (4) anıŋ aylıġa barıp anıŋ fīl dék tenini tofraḳġa yıḳıtayın.” dédi. Çūn Arcāst Gurgsārdın bu söz- (5) ni éşitti, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Aydı-ki “Ey pahlavān, eger sen bu aytḳanıŋnı ḳılsaŋ Tūrān- (6) zamīndın Çīn daryāsıġaça ḳança şaharlar bar érse saŋa bereyin ve bu leşkerimge seni sıpah-sālār (7) ḳılayın. Her ne déseŋ seniŋ sözüŋdin çıḳmayın.” dép. Şul zamān leşkerini Gurgsārġa tafşurdı. (8) Ve ʿālamnıŋ iki ḥıṣṣasını aŋa berdi. Hemme kéçede aŋa zamān zamān ḫılʿat keydürür érdi.

Çūn ul kéçe taŋ attı, (9) ul taġ üstünidin nıhāyatsız leşker bile cahān-pahlavān Isfandıyār tüşüp leşkerini ārāsta (10) ḳılıp ṣaflarını yasap turdı. Nastava ibn-i Zarīr leşkeri bile oŋ ḳolġa bardı. Pahlavān-ı Gerdūy-ı cengī (11) sol ḳolġa bardı. Isfandıyār uy başlıḳ gürzni ḳolıġa tutup leşkerniŋ aylıġa bardı. Guştāsb Pād-şāh (12) leşkerniŋ

otrasıda turdı. Ul ṭerefdin Arcāst hem ṣaflarını ārāsta ḳıldı. Oŋ ḳolġa Kuhram ibn-i Arcāsb- (13) nı iyberdi. Sol ḳolġa Çigil leşkeriniŋ pād-şāhını iyberdi. Özi otrada turdı. Her iki ṭerefdin ceng ḳıladuġan (14) naḳāralarnı urdılar. Isfandıyār ilgeri kelip maʿraka-ı maydānġa kirip turdı. Çūn Arcāsb anı kördi, bir égiz yerge çıḳıp (15) turdı ve leşkeriŋ aṭrāfıġa ḳaradı. Téveçisiġa farmānladı, bir yüz téve keltürdi. Ve pahlavānlarıġa aydı-ki "Eger men (16) Isfandıyārġa ġālıb kelmesem leşkerdin pınhān, hemme uluġlar bile bayābān yolıġa kireyin." dédi. Isfandıyār maʿraka-ı maydān (17) içide mest ṣīr dék aġzıġa köfügini keltürüp, ḳolıġa uy başlıġ gürzni tutup cavalān ḳılur érdi. Hīç pahlavān- (18) nıŋ zahrası yoḳ érdi-ki anıŋ aylıġa barġay. Isfandıyār açıġlandı. Kök güldüregen-dék naʿra urdı. (19) Özini leşker otrasıġa urdı. Üç yüz nām-dār pahlavānnı öltürdi. Ve aydı-ki "Ḳarındaşım Ferşīderdniŋ ḫūnı **[30b** =(29b)**]** (1) üçün daryādın toġlar ḳofarġay men." dédi Andın kéyin oŋ ḳolġa ḥamla ḳıldı. Yüz altmış pahlavānnı öltürdi. (2) Kuhram bu ḥālnı körüp Isfandıyārnıŋ aylıdın ḳaçtı. Isfandıyār aydı-ki "Bu öltürgenlerim babam Luhrāsb Pād-şah- (3) nıŋ ḫūnı üçün turur." dédi. Andın kéyin sol ḳolġa ḥamla ḳıldı. Yüz altmış beş pahlavānnı öltürdi. Hemmeleri (4) tāclıḳ pād-şāhlar érdi. Isfandıyār aydı: "Bu öltürgenlerim ottuz sekiz bırādarlarımnıŋ ḫunı üçün turur." dédi. (5) Çūn Arcāst bu ḥālnı kördi, faryād ḳıldı. Gurgsārġa aydı: "Hay nege turur sen?! Bu hemme leşkerim (6) öldiler. Hīç pahlavān ḳalmadı ki Isfandıyārnıŋ aylıġa barġay." dédi. Gurgsār bu sözni éşitti, (7) bī-çāra boldı. Isfandıyārnıŋ aylıġa keldi. Kolıġa yasını aldı. Fūlād başaḳlıḳ oḳını Isfandıyār- (8) nıŋ sīnesige attı. Isfandıyār yalġandın égerige asılıp ḳaldı, tā Gurgsār gümān ḳıldı-ki (9) Isfandıyārnıŋ ḳuyaḳ olfaġıdın oḳ ötti dép. Gurgsār almās ḳılıçın soġurdı. Isfandıyār- (10) ġa yaḳın keldi, tā anıŋ başını kesgey. Isfandıyār ġançuġasıdın kemendini yazdı. Ḫudā-yı Taʿālānı (11) yād ḳıldı. Gurgsārġa taşladı. Gurgsārnıŋ başıġa tüşti. Isfandıyār zor ḳıldı, Gurgsārnı (12) yerge alıp urdı. İki ḳolını arḳasıġa baġladı. Boynıġa olaŋ saldı. Öz leşkerige çıḳardı. (13) Guştāsb Pād-şāhnıŋ aylıġa iyberdi. Ve aydı ki "Bu bad-baḫtnı öltürmesünler. Sarā-parda içide bendge (14) salsunlar." dédi. Andın kéyin yana maydānġa kirdi. Özini duşman leşkerige urdı. Ādam ḳanın taşḳın (15) dék aḳızdı. Çūn Arcāst bu ḥālnı kördi, zahrası çāk boldı. Ve aydı-ki "Hay, oġlum Kuhram (16) ḳaydadur ki körünmeydür? ʿAlamı hem körünmeydür." dédi. Kondur-ı Tūrānī aydı: "Şāhā, Isfandıyār maydān içide (17) Gurgsārnı tuttı. Ve Isfandıyārnıŋ tīġıdın arıġ suy dék ḳan aḳur. Bilmes biz ki oġluŋ (18) Kuhram ne yerde ékin." dédi. Arcāst bu sözni éşitip ġam-gīn boldı. Dar-ḥāl ulaġlarını keltürdi. (19) Hemme yaḳınları bile bayāban yolıġa kirip ḳaçıp kettiler. Leşkerni ul yerde ḳoydılar. Isfandıyār (20) andaḳ naʿra urdı-ki taġlar lerzege keldi. Ve aydı-ki "Ey pahlavānlar,

tīġlarıŋızlarnı ġılāfıġa salma[ŋızlar]. **[31a** =(30a)**]** (1) Duşmanlarnıŋ ḳanını tökünüzler.” dédi. Özini duşman leşkerige urdı. Hemme Īrān pahlavānları özlerini urdılar. (2) Şundaḳ ki ādam ḳanı tégürmen suyı dék aḳtı. Ṭıraḳ ṭıraḳ aġır gürzlerniŋ āvāzı, pahlavānlar[nıŋ] naʿrası (3) ve aṭlarnıŋ kişinegeni ve yarım ölüglerniŋ nāla u faryādı yetinçi ḳat kökge yetişti. Ve ādamlar- (4) nıŋ ḳanı taşḳın dék ravān ve başları güy dék ġalṭān boldı. Çün Tūrānlıḳlar Arcāsbnı ʿalam (5) tübide körmediler, ança ki aṭlıḳlar ḳaçtılar. Ḳalġanları boylarıdın ceng sılāḫnı salıp, (6) zār zār yıġlaşıp Isfandıyārnıŋ aylıġa keldiler ve amān tilediler. Isfandıyār ularġa amān berdi ve öltü- (7) rüşdin ḳolını tarttı. Bir uluġnı ularġa saḳçı ḳoydı.

Özi leşker bile yanıp atasınıŋ aylıġa (8) keldi. Ammā ḳolıdaġı ḫancarı ve boyıdaġı sılāḫı ādam ḳanıġa bulġanıp érdi. Sılāḫlarını saldı. (9) Pes Isfandıyārnıŋ tīġını süt bile yudılar. Isfandıyār suġa kirdi, ġusl ḳıldı. ʿIbādat ḳılġanda keyeduġan (10) tonlarını keydi. Atası bile ikevlen yüzlerini tofraḳġa sürdiler. Ḫudā-yı Taʿālāġa nāla ḳıldılar. Bir haftaġaça Ḫudā-yı Taʿālā- (11) ġa ʿıbādat ḳıldılar. Sekizinçi küni Isfandıyār öz bār-gāhıġa keldi. Farmānladı, tā Gurgsārnı aylıġa keltürdiler. (12) Gurgsār Isfandıyārdın ḳorḳup tal yafraġı dék titrep cānıdın ʿümīd üzdi. Ve aydı-ki “Şāhā, sen meni öltür- (13) geniŋdin hīç sūd bolmas. Eger sen meni öltürmeseŋ aylıŋda bendeler dék ḫıẕmat ḳılayın. Her yaḫşı- (14) lıḳda yol körgezeyin. Eger Rūyīn-dız şaharıġa hem barsaŋ aylıŋda yolçı bolayın.” dédi. Isfandıyār farmānladı, (15) tā “Anı şundaḳ putı ḳolı[120] baġlıġ, sarā-parda içide ḳoyuŋlar.” Andın kéyin Isfandıyār Arcāstnıŋ bār-gāhıġa keldi. (16) Anda ḳança ki genc ü māl bar érse leşkerge üleştürdi. Ança ki esīrlerni uluġlarġa berdi. Ve ul kişiler- (17) din ki leşkerniŋ köŋli derdlik érdi, öltürdi.

Andın yanıp bār-gāhġa kelip olturdı. Pes Guştāsb Isfandıyār (18) bile her ḳısm söz sözleştiler. Luhrāsbnıŋ ḫūnını ve Ferşīderd ve yana uluġlarnıŋ ḫūnını aytıştılar. (19) Guştāsb aydı-ki “Ey pahlavān oġlum, biz munda ḫūş-ḥāllıġ ḳılıp olturur biz. Ve siŋillériŋ[121] bendde yatadur- (20) lar. Vaḳtī ki biz taḫt üstünide oltursaḳ hemme pād-şāhlar, ki bizniŋ farmānımızdadur, bizni ne dérler? Ve men bu nāmūs **[31b** =(30b)**]** (1) üçün, tā ki tirigdür men, yıġlaydur men. Ularnıŋ fırāḳıda köŋlümni köydürür men. Eger sen érenlik ḳılıp ajdahānıŋ (2) tamaġıġa kirgen-dék Tūrān şaharıġa barıp siŋillériŋni ḫalāṣ ḳılıp keltürseŋ ve men Ḫudā-yı Taʿālādın (3) ḳabūl ḳıldım ki pād-şāhlıġ tāc u taḫtnı, genc ü leşkerni saŋa bergey-men ve men ʿıbādat-gāhġa kirgey men.” dédi.

[120] Metinde قولينى “ḳolını” şeklinde yazılıdır.
[121] Metinde سنكنى لارينك şeklinde yazılıdır.

Isfandıyār (4) cavāb berdi-ki “Şāhā, bu cahān seniŋsiz bolmasun. Men aylıŋda bendedür men. Ve pād-şāhlıḳ üçün endīşe-mend (5) émesdür men. Cān u tenimni seniŋ üçün fadā ḳılur men. Ve Tūrān şaharıġa barayın ve andın kīneni alayın. (6) Ve seniŋ baḫtıŋ bile siŋillerimni benddin ḫalāṣ ḳılıp keltüreyin.” dédi. Guştāsb oġlını (7) taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı: “Ey oġlum, bu yolġa barġanıŋda Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yār bolġay. Yanıp kelgeniŋde (8) meniŋ taḫtım saŋa cāy-gāh bolġay.” dédi. Pes Isfandıyār Tūrāniġa barġalı çapduḳ ḳıldı. Va’llāhu aʿlam (9) bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

Ḳırḳ yetinçi dāstānda: Isfandıyār Haft-ḫᵛān yolı bile barıp kergedenni (10) **ve şīrnı [ve] ajdahānı ve cādū ḫatunnı ve Sīmurġnı öltürgeni. Ve andın ötüp ḳar ve soḳġa giriftār bolġanı.** (11) **Andın ötüp Isfandıyār özini bāzargān şūretide tüzüp Rūyīn-dızġa kirgeni. Ve Arcāstnı ve iki oġlı Kuhram ve Andarīmānnı** (12) **öltürüp Rūyīn-dıznı fatḥ ḳılġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Guştāsb Pād-şāh Isfandıyārnı (13) Rūyīn-dızġa barġalı farmān ḳıldı, Isfandıyār iki miŋ[122] suvār ılġadı. Ularġa genc ü māl berdi. Ve Guştāsb Pād-şāh Isfandıyār- (14) ġa gevher olturġuzġan tāc ve gevher olturġuzġan ḥılʿat keydürdi. Ve orda aylıda naḳāralar urdılar. Isfandıyār (15) Humāy ṣūretlik ʿalamnı köterip bār-gāhını ṣaḥr[ā]da tikti. Isfandıyār ḳolıġa altun cām aldı. Guştāsb Pād-şāhnı (16) yād ḳılıp mey içti. Andın kéyin Gurgsārnı alıp Tūrān şaharıġa ravān boldılar. Tā bir manzılġa yettiler. Sarā-parda- (17) larnı tikdiler. Isfandıyār fārmānladı, dastūr-ḫᵛān keltürdiler ve mey içtiler. Hemme pahlavānlar aylıda olturdılar. Andın kéyin (18) farmānladı, Gurgsārnı keltürdiler. Aŋa altun cāmda tört fıyāla mey içürdiler. Andın kéyin Isfandıyār aydı: “Ey bad-baḫt, (19) men sendin neçe söz soraydur men. Eger sen rāst aytsaŋ men saŋa Tūrānnıŋ pād-şāhlıḳ tāc u taḫtını (20) berür men. Ve seniŋ tuḳḳanlarıŋnı hīç aġrıtmas men[123]. Eger yalġan aytsaŋ ḫancar bile seni iki pāra ḳılur men.” dédi. **[32a** =(31a)**]** (1) Gurgsār cavāb berdi-ki “Şāhā, her ne sorsaŋ rāstlıḳ bile cavāb berür men.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey Gurgsār, Rūyīn- (2) dız şaharı ḳaydadur? Ve anıŋ yolı neçe ferseng yoldur? Ve ḥısārınıŋ égizligi ḳançadur? Ve anda ḳança leşker bardur, (3) rāst ayġıl.” dédi. Gurgsār aydı: “Şāhā, Rūyīn-dıznıŋ üç yolı bardur. Bir yolı iki ayçılıḳ, ikinçi yolı üç ay- (4) çılıḳ yoldur. Bir yolı hemme yerde otluḳ ve suluḳ şaharlar bardur. Ve Tūrānnıŋ iki ḥıṣṣası ul yoldadur. İki (5) ayçılıḳ yolda ot ve su yoḳdur ve tüşeduġan manzılı hem yoḳdur. Üçünçi yolı yeti künçilik yoldur. (6)

[122] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.
[123] Metinde سن şeklinde yazılıdır.

Sekizinçi küni Rūyīn-dızġa yetür. Ve-līkin ul yolda kergeden ve şīr ve ajdahā ve cādū ḫatun bardur. Ularnıŋ (7) ḳolıdın hīç kim ḫalāṣ bolmas. Bir ṭerefi daryādur ve bir ṭerefi çöldür. Ot ve su anda yoḳdur. Sīmurġ, ḳatıġ boran (8) ve ḳar soḳ bardur. Andın ötse Rūyīn-dızġa yetür. Rūyīn-dıznıŋ égizligi kehkeşān-ı felekge yetip (9) turur. Ve şahar içide nıhāyatsız sılāḥ ve leşker bardur. Aṭrāfıda arıġlarda sular aḳur. Yüz yıl ḥışār içide tursa (10) taşḳarı çıḳḳalı ḥācatı bolmas. Hemme zıyāratları, hemme tégürmenleri ḳapuḳ aylıdadur." dédi. Isfandıyār bu sözni eşitip (11) zamānī endīşege bardı. Andın baş köterdi. Ve aydı: "Ābādānı oldur ki ḳısḳa yol bile barġay miz." dédi. Gurgsār aydı: (12) "Şāhā, Haft-ḫ^{v}ān yolı bile hīç kim salāmat ötmes. Ul yolġa cānıdın toyġan kişidin bölek kişi kirmes." (13) dédi. Isfandıyār aydı: "Ey Gurgsār, eger sen meniŋ bile barsaŋ Īrān[lıḳ]larnıŋ ḳılġan işlerini körür sen. Al-ḥāl maŋa aytġıl ki avvalġı (14) manzılda néme bardur?" dédi. Gurgsār aydı: "Ul manzılda iki kergeden bardur. Her ikevlen erkek tişisi seniŋ aylıŋġa kelür. Ularnıŋ (15) badanı şīr dékdür. Başıdaġı müŋüzi buġınıŋ müŋüzi dékdür. İki tişi fīlnıŋ tişi dékdür ve yalı bardur." dédi. Isfandıyār (16) farmānladı, tā Gurgsārnı baġlıġ ḳoydılar.

Taŋlası Haft-ḫ^{v}ān yolı bile Tūrāŋġa ravān boldı. Çūn avvalġı menzilge yaḳın (17) yettiler, Isfandıyār leşkerni bırādarı Paşūtanġa tafşurdı. Ve aŋa aydı ki "Ey bırādar, men ilgeri baradur men. Her néme (18) yamanlıḳ bolsa maŋa yetsün. Bu leşkerimge yetmesün." dédi. Olfaḳlarını keydi, Şeb-rengge suvār boldı. Tanhā ul (19) menzilge ravān boldı. Çūn kergedenler Isfandıyārnı kördiler, şīr dék ḥamla ḳıldılar. Isfandıyār naʿra urdı. (20) Ul iki kergedenni tīr-bārān ḳıldı. Her iki kergeden oḳnıŋ zaḫmıdın sust boldılar. Ul vaḳtda Isfandıyār zahr bile **[32b** =(31b)**]** (1) suġarġan tīġnı soġurdı. Her iki kergedenni pāra pāra ḳıldı. Andın kéyin atıdın tüşti. Sılāḥlarını (2) yudı. Ġusl ḳıldı. Yüzini tofraḳġa sürdi. Ve aydı-ki "Ey bār-ḫudāyā, ve maŋa bu ḳuvvetni ve ġālıblıḳnı sen berdiŋ. (3) Her yaḫşı ve yaman işlerde yol körgezgüçi sen turur sen." dédi. Ul vaḳtda Paşūtān leşkeri bile (4) yetip keldi. Isfandıyārnı namāzda kördiler ve kergedenniŋ ölügini kördiler, ʿacāyıbġa ḳaldılar. Sarā-pardanı ul yerde (5) tikdiler. Gurgsār Isfandıyārnı tirig körüp ġam-gīn boldı. Pes altun dastūr-ḫ^{v}ānnı yaydılar, ṭaʿām yédiler. (6) Andın kéyin mey içtiler.

Farmānladı, tā "Gurgsārnı baġlıġ keltürüŋler." Üç cām mey berdi. Ve andın sordı-ki "Émdi néme (7) bardur?" dédi. Gurgsār aydı: "Şāhā, émdi şīr uçraġusıdur ki hīç kim andın salāmat ötmes. Ul yerdin (8) bürgüt hem uçup öte almas." dédi. Isfandıyār küldi. Aydı: "Ey ḳamlaşıḳsız Türk, taŋla körür sen ki (9) ul şīrġa neler ḳılur men." dédi.

Çūn ḳaraŋġu kéçe boldı, Isfandıyār farmānladı, tā leşker mindiler, ravān boldılar. Çūn taŋ attı, (10) leşkerni Paşūtānġa tafşurdı. Özi sılāḫnı keyip şīrnıŋ manzılıġa tanhā ravān boldı. Çūn ul menzilge yetti, (11) iki şīr çıḳıp keldiler, biri érkek bir[i] tişi. Érkek şīr ilgeri yetip kelip Isfandıyārġa ḥamla ḳıldı. Isfandıyār (12) tīġı bile andaḳ urdı-ki béligiçe iki pāra boldı. Çūn māda şīr érkekgini ölüg kördi, ġırīv ḳıldı. Isfāndıyār- (13) ġa ḥamla ḳıldı. Isfandıyār anı hem başını tenidin cudā ḳıldı. Andın kéyin atıdın tüşti. Ġusl ḳıldı. Yüzini tofraḳġa (14) sürdi. Ve aydı: “Ey bār-ḫudāyā, bu şīrlarnı meniŋ ḳolumda sen helāk ḳıldıŋ.” dédi. Hem şul vaḳtda leşker yetip keldiler. (15) Ul şīrlarnı ölüg kördiler. Isfandıyārnı taḥsīn ḳıldılar. Ul yerde sarā-pardalarnı tikdiler. Ṭaʿām yédiler ve mey içtiler.

Ve (16) farmānladı, tā Gurgsārnı aylıġa keltürdiler. Üç cām mey içürdiler. Isfandıyār aydı: “Ey bad-baḫt, émdi néme bardu[r]?” dédi. (17) Gurgsār aydı: “Şāhā, sendin yaman közler yıraḳ bolsun. Hemme balālardın ḫalāṣ bolduŋ. Émdi öz cānıŋġa (18) köygil. Émdi yetedugan manzılda bir ajdahā bardur. Ul ajdahā nehenglerni daryādın dem tartur. Ve tamaġıdın (19) ot çupulup turur. Badanı taġ dék turur. Eger sen bu yerdin yansaŋ ḫūbdur. Şāhā, öz cānıŋġa köymes [mü sen]? (20) Mundın yanġıl.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey bad-baḫt, taŋla körür sen ki ajdahā meniŋ ḳılıçımdın neçük ḫalāṣ bolur!” dédi. **[33a** =(32a)**]** (1) [Farmānladı], tā “Yıġaççılarnı keltürüŋler.” Bir çoŋ ṣandūḳ ḳıldurdı. Ve ṣandūḳnıŋ aṭrāfıġa tīġlar olturġuzdı. Ve ʿarabaġa (2) saldı. Ṣandūḳnıŋ iki yanıda iki aṭ baġladı. Özi ṣandūḳ içide olturdı. Ḳolıġa ḫancar tuttı. Bir néçe atlarnı (3) yürütüp kördi. Çūn ajdahā cenginiŋ çapdugı rāst boldı, ḳaraŋġu kéçede leşkerni alıp ravān boldı. Çūn taŋlası (4) taŋ attı, Isfandıyār suvār boldı. Sılāḫnı keydi. Leşkerini Paşūtānġa tafşurdı. Andın kéyin ʿarabanı, ṣandūk- (5) nı keltürdi. İki ḳıymat-bahā atlarnı ʿarabanıŋ iki yanıġa baġladı. Ajdahā ṭerefige ravān boldı. Ajdahā yıraḳdın ʿarabanıŋ (6) āvāzını ve atlarnıŋ āvāzını éşitti. Ornıdın bir ḳara taġ dék teprendi. Ġırīv ġavġā ḳıldı. Şundaḳ ki āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu boldı. (7) İki közidin ḳan cūş urup turur érdi. Aġzıdın ḫırman ḫırman ot çupulup turur érdi. Çūn Isfandıyār ul ʿacāyıb- (8) nı kördi, Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġındı. Ajdahā atlarnı dem tarttı. Atlarnı ve ʿaraba ve ṣandūḳnı yuttı. Çūn (9) ṣandūḳ tamaġıġa yetti, ul tīġlar tamaġıġa ḳadaldı. Ḳan ve zahr taşḳın dék aḳtı. Ṣandūḳnı ne yuta almadı ve ne taşḳarı çıḳara (10) almadı. Ul vaḳtda ajdahā sust boldı. Isfandıyār ṣandūḳnıŋ içidin çıḳtı. Şamşīr bile ajdahānıŋ meyesini çāk (11) çāk ḳıldı. Andın kéyin zahrnıŋ eseridin Isfandıyār bī-hūş boldı, yıḳıldı. Hem şul vaḳtda Paşūtan leşker bile (12) yetip keldi. Isfandıyārnıŋ yatḳanını körüp ba-ġāyat ġam-gīn

boldı. Hemme leşker faryād ḳıldılar. Paşūtān dar-ḥāl ilgeri (13) keldi. Gül suyı alıp kelip Isfandıyārnıŋ yüzige sefti. Isfandıyār közini açtı. Ve aydı ki “Ey bırādarım, maŋa hīç zaḫm tégmedi. (14) Zahrnıŋ eṣeridin bī-hūş boldum.” dédi. Andın suġa kirip ġusl ḳıldı. Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġladı. Yüzini tofraḳġa (15) sürdi. Şükr aydı. Gurgsār Isfandıyārnı tirig körüp ġamnāk boldı. Pes sarā-pardalarnı su yaḳasıda tikdiler. Mey (16) içtiler.

Farmānladı, tā Gurgsārnı keltürdiler. Üç fıyāla mey içürdiler[124]. Ve sordı-ki “Ey bad-baḫt, ajdahānı kördüŋ mü? (17) Émdi ne bardur?” dédi. Gurgsār aydı: “Şāhā, tālıʿıŋnıŋ ġālıblıġıdın hemme némege ġālıb kelür sen. Taŋlaġı manzılda (18) cādū ḫatun aylıŋġa kelgüsidür. Ul cādū mundaḳ tola leşkerlerni helāk ḳılġandur. Andaġ cādūçı turur ki eger ḫᵛāhlasa (19) cādū bile bayābānnı daryā ḳılur. Ul cādūnı Ġol-ı Bayābān atarlar. Ey pād-şāh-zāda, sen yigitlik ḳılmaġıl. Ajdahāġa (20) ġālıb kelgen atıŋ bile bu yerdin yanġıl. Mabādā ki helāk bolġay sen.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey bad-baḫt, taŋla körür sen ki **[33b** =(32b)**]** (1) men cādū ḫatunġa neler ḳılur men. Ul bir Ḫudānıŋ ḳuvveti bile cādūlarnıŋ (2) başını ayaġ astınġa keltürür men.” dédi. Çūn kün aḫşam boldı, leşkerini tarttı, ravān boldı. Çūn taŋ attı, leşkerini Paşūtānġa (3) tafşurdı. Ve bir altun cām ve bir rabāb aldı. Tanhā ravān boldı. Tā bir cengelge yetti ki behişt dék gül açılıp turur. Ve dıraḫtlar sāya salıp (4) dıraḫtlar tübinde sular aḳur. Isfandıyār aṭıdın tüşti. Bir bulaḳ yaḳasında olturdı. Altun cāmnı ḳolıġa aldı, mey içti. Köŋlini (5) ḫūş ḳıldı. Andın kéyin rabābnı ḳolıġa aldı. Yaḫşı aytışḳa tuttı. Ve aytur érdi-ki “Ul Isfandıyār-ı bad-baḫt, hergiz meyni ve ḫūş-ḥāl- (6) lıḳnı körmesün. Şīrnıŋ ve ajdahānıŋ balāsıdın ḫalāṣ bolmasun ki bu cahānda bir perī yüzlükdin tafa almaydur. Eger (7) Ḫudā-yı Taʿālā maŋa bir ay yüzlük, ıfar saçlıḳ naṣīb ḳılsa hemme maḳṣūdumnı andın tafur men.” dédi. Çūn cādū ḫatun Isfandıyārnıŋ (8) āvāzını éşitti, özige özi aydı-ki “Bir şīr meniŋ tuzaġımġa tüşüpdür ki rabāb çalıp mey içer.” dédi. Özini cādū bile (9) on tört kéçegi tolun ay dék kenīzek ṣūretide ḳılıp tüzdi. Isfandıyārnıŋ aylıġa keldi. Çūn Isfandıyār anı kördi, naḫşı- (10) sını taġı bülend ḳıçḳırdı. Ve aydı ki “Ey dād bergüçi Ḫudāy, taġ u teŋizde yol körgezgüçi sen turur sen. Al-ḥāl bir perī yüzlük- (11) ni ister érdim, anı hem bu bayābānda naṣīb ḳıldıŋ.” dédi. Bir cāmġa mey toldurup cādūġa berdi. Isfandıyārnıŋ bāzūsıda (12) bir fūlād zancīr bar érdi. Zarduhuşt Ḫakīm behiştdin Guştāsbġa alıp keldim dép Isfandıyārnıŋ bāzūsıġa baġlap (13) érdi. Isfandıyār ul zancīrnı bāzūsıdın alıp cādūnıŋ boynıġa taşladı. Cādū ḫatun özini şīr ṣūretide ḳıldı. Isfandıyār (14) ḳolını

[124] Metinde اوجوردی لار “üçürdiler” şeklinde yazılıdır.

şamşīrġa éltti. Ve aydı-ki “Ey cādū, eger özüŋni temür taġ hem ḳılsaŋ sūdı yoḳdur. Öz aṣlıŋġa yanġıl ki (15) meniŋ şamşīrımdın ḫalāṣ bola almas sen.” dédi. Cādū dar-ḥāl öz aṣlıġa yandı, saçı kāfūr dék, aḳ yüzi ḳaṭrān (16) dék ḳara. Ul vaḳtda ḳatıġ ḳara boranlar ḳoftı. Āftābnıŋ yüzini ḳafladı. Isfandıyār fi’l-ḥāl ḫancar soġurdı. Cādūnıŋ (17) başını tenidin cudā ḳıldı. Çūn cādū öldi, cahān ḳaraŋġu boldı. Şundaḳ ki Isfandıyārnıŋ közleri ḳarardı. Isfandıyār (18) bir égiz yerge çıḳtı. Kök güldürgen-dék naʿra urdı. Ul vaḳtda Paşūtan leşkeri bile yetip keldi. Isfandıyārnı taḥsīnlar (19) ḳıldı. Gurgsār Isfandıyārnı tirig körüp burnıġa tütün ürledi. Isfandıyār yüzini tofraḳġa sürdi. Ḫudā-yı Taʿālā- (20) ġa şükr aydı. Ul çengelde sarā-pardalarını tikti. Dastūr-ḫᵛān keltürdiler, mey içtiler.

Andın kéyin farmānladı, tā Gurgsārnı **[34a** =(33a)**]** (1) baġlıġ keltürdiler. Üç cām mey içürdi. Aŋa aydı: “Ey bad-baḫt Türk, cādū ḫatunnıŋ başını körgil ki aytıp érdiŋ ki (2) ‘Cādūluḳ bile leşkerni daryāġa ġarḳ ḳılur, şīr u ġarānnı öltürür.’ dép érdiŋ. Émdigi manzılda néme bardur, ayġıl.” dédi. Gurgsār (3) cavāb berdi-ki “Ey cahān-pahlavān, bu manzıl hemme ötgen manzıllardın müşkil turur. Hūşuŋ bile bolġıl. Anda bir taġ bardur, kehkeşān-ı (4) felekge yetip turur. Anda bir ḳuş bardur ki anı Sīmurg atarlar. Ul ḳuş bayābāndın şīrnı, daryādın nehengni şikār ḳılur. (5) Köterip öz havāsıġa alıp çıḳur. Ey pād-şāh anı sen cādū dék ve kergeden dék çaġlamaġıl. Anıŋ iki balası bardur. Özi (6) dék ḳadd u ḳāmetlikdür. Vaḳtī ul Sīmurġ havāġa uçsa āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu bolur. Ey pād-şāh, eger bu yerdin yansaŋ (7) saŋa yaḫşı sūd bolġusıdur.” dédi. Isfandıyār-ı ḫola-ten küldi. Ve aydı: “Ul Sīmurġnıŋ iki bāzūsını oḳ bile tikür men. (8) Şamşīr bile başını késer men.” dédi. Çūn kéçe boldı, leşker tartıp ravān boldı. Tā āftāb çıḳḳunça yürüdiler. (9) Andın kéyin leşkerni Paşūtānġa tafşurdı. Özi ul ajdahāġa rāst ḳılġan ṣandūḳnı ve ʿarabanı ve aṭlarnı (10) alıp bardı. Tā bir taġnıŋ tübige yetti ki havāġa yetip turur. Çūn Sīmurġ aṭ ve ʿarabanı kördi, taġdın bir ḳara bulut dék (11) uçup keldi. Şundaḳ ki āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu boldı. Çangāl urdı, tā ʿaraba, ṣandūḳnı alġay. Çangālıġa ul (12) tīġlar ḳadaldı. Ḳanat ḳuyruġını urdı. Ne-çend téfçekledi. Ul tīġlardın zaḫm-dār bolup sust boldı. Çūn (13) Sīmurġnıŋ balaları anasını bu ḥālda kördiler, her ikevlen uçup kettiler. Şundaḳ ki āftāb u aynıŋ yüzi (14) ḳaraŋġu boldı. Çūn Sīmurġ sust boldı, Isfandıyār ṣandūḳdın çıḳtı. Kök güldürgen-dek naʿra urdı. Tīġ bile Sīmurġnı (15) urur érdi, tā pāra pāra boldı. Isfandıyār yüzini tofraḳġa sürdi. Ḫudā-yı Taʿālāġa nāla ḳılıp aydı-ki “Ey bār-ḫudāyā, maŋa (16) bu ḳuvvetni ve hunarnı sen berdiŋ. Hemme duşmanlarġa meni ġālıb ḳıldıŋ.” dédi. Hem şul vaḳt Paşūtan leşkeri bile (17) yetip keldiler. Isfandıyārnıŋ başıdın saçḳular saçtılar. Sīmurġnıŋ ölügini kördiler ki taġ dék

yatur. Bayābān içi ḳanġa (18) boyalıpdur. Hemme uluġlar Isfandıyārnı taḥsīn ḳıldılar. Çūn Gurgsār Isfandıyārnıŋ mundaḳ ġālıblıġını kördi, tal (19) yafraġı dék titrep çırayı sarġardı. Pes sarā-pardalarnı ul yerde tiktiler. Mey içtiler.

Farmānladı tā Gurgsārnı (20) keltürdiler. Üç cām mey aŋa içürdiler. Andın kéyin Isfandıyār aydı: “Ey bad-baḫt, körgil ki ne kergeden ve ne şīr ve ne ajdahā **[34b** =(33b)**]** (1) ve ne Sīmurġ ve ne cādū ḫatun, hemmesini helāk ḳıldım. Émdi kelür manzılda ne bardur?” dédi. Gurgsār aydı: “Şāhā, Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yār bolup (2) bu işlerni ḳıldıŋ. Ammā taŋla bir iş aylıŋġa kelür ki aŋa ne gürz kār ḳılġay ve ne ḳılınç. Ve ne pahlavānlıḳ ışġa yaraġay ve ne ḳaçḳalı (3) yol bolġay. Yuḳḳarıdın itlik ḳar yaġur ve sen leşkeriŋ bile ḳarıŋ astında ḳalur sen. Eger bu yerdin yansaŋ (4) ʿacab émesdür. Eger barsaŋ leşkerniŋ ḫūnıġa ḳalur sen. Ve ul yerde andaḳ ḳatıġ şımāl bardur ki dıraḫtlarnıŋ şāḫları- (5) nı uşatur. Eger sen baḫtıŋnıŋ ābdānlıġıdın ötseŋ ʿacab érmesdür. Eger andın ötseŋ bir manzıl kelür. Keŋrüligi (6) ottuz ferseng yoldur. Hemme bayābān ısıġ ḳumdur. Ul yerdin ḳuş ve çümeli ve çevürtke öte almas. Anda bir ḳaṭra su yoḳ- (7) dur. Āftābnıŋ ısıġlıġıdın yer ḳaynap köyüp turur. Andın hem şīr yürüp öte almas. Havāsıdın taskara uçup (8) öte almas. Ve anda hīç giyāh yoḳdur. Uşbu yosunda ḳırḳ ferseng yoldur. Andın ötse Rūyīn-dız şaharıġa yetür. (9) Ḥışārınıŋ égizligi kehkeşān-ı felekge yetür. Ḥışār taşıda aṭ ve ulaḳġa[125] hīç ot yoḳdur. Eger Īrān ve Tūrāndın (10) yüz miŋ leşker yıġılsa, yüz yıl ḳabasa ala almas.” dédi. Çūn Īrānlıḳlar Gurgsārdın bu sözni éşittiler, ġam-gīn (11) boldılar. Ve aydılar ki “Şāhā, özüŋni özüŋ balāġa salmaġıl. Eger Gurgsārnıŋ aytḳanı rāst bolsa bu yerge ölgeli kelipdür biz. (12) Bu yoldaġı munça balālarnı yoḳ ḳıldıŋ. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytġıl. Yana bir yol bile Tūrāŋġa barġıl. Bu manzılġaça ki ġālıblıḳ bile (13) keldük, émdi özümizni özümiz ölümge berip bolmas.” dédiler. Çūn Isfandıyār Īrānlıḳdın bu sözni éşitti, aydı: (14) “Hay sizler Īrāndın yaḫşı at istep kelmediŋizler mü? Ve pād-şāhnıŋ sizlerge ḳılġan naṣīḥatları ḳayan ketti? (15) Ve bergen ḥılʿatları ḳayan ketti ki al-ḥāl mundaḳ sust bolup sizler? Ve bu bad-baḫt dīvnıŋ sözi bile mundaḳ köŋülleriŋiz- (16) ler sūdı. Al-ḥāl sizler yanıŋızlar. Sizlerdin hīç yār-mendeçilik tilemes men. Ve men özüm ve bırādarım ve oġullarım bile (17) barur men. Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ yārım turur. Eger cān bersem veyā cān alsam barur men. Duşmanlarġa hunarım[nı] körgezür men. (18) Ve sizlerge mendin ḫabar kelür ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳuvveti bile Rūyīn-dızġa neler ḳılur men. Ve mekr ü ḥīla bile, pahlavānlıḳ bile (19) néçük işler ḳılur men.” dédi. Çūn Īrānlıḳlar Isfandıyārnıŋ mundaḳ açığını

[125] Metinde لاوق غه şeklinde yazılıdır.

kördiler, ʿuẕrīlar aydılar ki “Şāhā, cān (20) u tenimiz saŋa fadā bolsun ki biz seniŋ ġamıŋnı yép bu sözni aytıp érdük. Bizdin bir kişi-ki tirig- **[35a** =(34a)**]** (1) dür, hergiz cengdin boyun tolġamas biz.” dédiler. Isfandıyār ularnı taḥsīn ḳılıp aydılar ki “Bu cengde ġālıb bolsaḳ (2) ötgen ranclarnı farāmūş ḳılur biz.” dédiler. Çūn havā sörün boldı, leşkerni alıp şımāl dék ravān boldılar. (3) Ot çaḳılġan-dék ıldam yürüdi. Çūn āftāb olturdı, leşker bir manzılġa yettiler ki ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram érdiler. (4) Sarā-pardalarnı[126] keltürdiler. Hem şul zamān taġ ṭerefidin ḳatıġ boranlar ḳoftı. Cahānnıŋ yüzi ḳarġa ḳanatı dék (5) ḳaraŋġu boldı. Ādam ādamnı körmediler. Ul vaḳtda ul bulutlardın ḳar yaġışġa tuttı. Üç kéçe kündüz (6) ḳar yaġur érdi ve boran bolur érdi. Isfandıyār ba-ġāyat ʿācız u bī-çāra boldı. Ve Paşūtanġa aydı-ki “Ey bırādar, érenlik bile (7) ajdahānıŋ tamaġıġa kirdim. Al-ḥāl érenlik hīç ışġa yaramas. Kelgil, hemmemiz Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlaylı, tā bolġay-ki (8) bu balādın salāmat ötgey miz.” dédi. Paşūtān Isfandıyār bile yüzini tofraḳġa sürdiler. Ve hemme leşker (9) yıġlaştılar. Hem şul zamān bir yaḫşı şımāl ḳoftı. Ul bulutlarnı havā yüzidin éltti. Havā ṣāf boldı. Sarā-pardalar (10) öl bolup érdi. Ve tola ḫalḳnıŋ ḳolı üşşüp érdi. Üç kün anda turdılar. Törtünçi[127] küni çūn āftāb çıḳtı, (11) Isfandıyār hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Ve ularġa aydı-ki “Émdi yüklerni munda tüşürüŋüzler. Her kişi bir yüz tévege (12) yük yüklesün. Ellig tévege su ve azuḳ, ellig tévege cengniŋ çapduḳlarını yüklesün. Andın ziyāde yüklerni (13) munda ḳoyuŋuzlar. Ceng sılāḥıdın özge némeni almaŋızlar. Her kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālādın navmīd bolsa ul kişi nīk-baḫtlıḳnı (14) tafmas. Eger Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳuvveti bile bu but-parastlarġa ġalıb kelsem hemmeleriŋizler genc ü māllıḳ bolup zar-dār (15) bolur sizler.” Çūn kün aḫşam boldı, yüklerni yüklep ravān boldılar. Çūn kéçeniŋ bir ḥıṣṣası ötti, bir turnanıŋ āvāzı (16) keldi. Isfandıyār ul āvāzı eşitip parīşān boldı. Gurgsārġa aytıp iyberdi-ki “Ey bad-baḫt, sen aytmadıŋ-mu ki bu bayābān[da] (17) hergiz su yoḳdur dép? Biziniŋ köŋlümüzni sudın teng ḳıldıŋ. Al-ḥāl turnanıŋ āvāzı keledür.” dédi. Gurgsār cavāb (18) berdi-ki “Munda māl şūr bulaḳlardın bölek özge su tafmaslar. Zahr dék aççıġ su turur.” dédi. Isfandıyār anıŋ sözi (19) bile leşkerni aylıda yürütüp ravān boldı.

Çūn kéçedin yana bir ḥıṣṣa ötti, nā-gāh sunıŋ āvāzı keldi. Isfandıyār ornıdın (20) teprendi. Leşker otrasıdın ilgeri bardı. Kördi-ki bir nıhāyatsız daryā turur. Ve ul kārvānlar, ki ilgeri yürüp **[35b** =(34b)**]** (1) érdiler, ġarḳ boldılar. Isfandıyār farmānladı, tā Gurgsārnı baġlıḳ keltürdiler. Aŋa aydı: “Ey bad-baḫt dīv, sen aytmadıŋ-mu ki munda

[126] Metinde سرا پرده لارنی نی “sarā-pardalarnını” şeklinde yazılıdır.
[127] Metinde تورتوتینجی şeklinde yazılıdır.

(2) su yoḳdur dép ve seni āftābnıŋ ısıġı köydürür dép? Ey bad-baḫt, ne üçün mundaḳ yalġan sözni aytıp leşkerni helāk ḳılġalı (3) ḫᵛāhladıŋ?" dédi. Gurgsār cavāb berdi-ki "Ey pād-şāh, meniŋ leşkeriŋni helāk ḳıladuġanım āftābdın hem roşen turur. Meniŋ fut (4) ḳolum, seniŋ bendiŋde bolġandın kéyin saŋa balā ve āfat yetgürüşdin özge némeni ḫᵛāhlamas men." dédi. Isfandıyār (5) küldi. Anıŋ bad-baḫtlıġıġa ḥayrān ḳaldı. Ve aydı: "Ey bī-ʿaḳl, eger sen maŋa rāst sözleseŋ Rūyīn-dızġa seni (6) pād-şāh ḳılur men. Hemme pād-şāhlıḳnı saŋa tafşurur men. Ve seniŋ tuḳḳanlarıŋnı ve farzandlarıŋnı aġrıtmas men." dédi. Çūn (7) Gurgsār bu sözni éşitti, cānıdın ümīd-dār boldı. Yer öfti, ilgeri aytḳanlarıġa ʿuẕrlar aydı. Isfandıyār aydı-ki "Ançа ilgeri aytḳan (8) ḫām sözleriŋ ötti. Émdi rāst ayġıl ki bu daryānıŋ öteduġan yolı ḳaydadur? Rāst yolnı körgezgil." dédi. Gurgsār (9) aydı: "Aġır temür bendler bile bu daryādın ötüp bolmas." dédi. Isfandıyār anıŋ sözige ḥayrān ḳaldı. Hem şul zamān anıŋ fut (10) ḳolıdın bendlerini aldı. Andın kéyin Gurgsār daryā içige kirdi ve kémeniŋ buruntuġını tutup yürüdi. Hemme leşker daryā- (11) dın öttiler. Çūn ḳuruḳluḳġa yettiler, ṣaflar oŋ ḳol, sol ḳolnı rāst ḳılıp, şundaḳ ki Rūyīn-dızġa iki ferseng (12) yol ḳaldı. Isfandıyār leşkerni ul yerde tüşürdi. Mey içtiler. Farmānladı tā Gurgsārnı keltürdiler. Aŋa aydı-ki "Ey Gurgsār, (13) al-ḥāl yamanlıḳdın ḫalāṣ bolduŋ. Sen rāst sözlegeniŋ ābdān turur. Vaḳtī ki Arcāstnı öltürüp babam Luhrāsb Pād-şāh- (14) nıŋ rūḥını ḫūş-ḥāl ḳılsam ve yana Kuhram ibn-i Arcāst, ki bırādarım Ferşīderd anıŋ zaḫmı bile öldi, Andarīmān, ki bizniŋ (15) uluġlarımızdın ottuz sekiz kişini öltürdi, men ularnıŋ hemmesini babamnıŋ ḫūnı üçün başlarını késür men. (16) Ve ḫatun, balalarını esīr ḳılıp keltürür men. Meniŋ bu ḳılġanımġa sen ḫūş-ḥāl bolur mu sen yā parīşān bolur mu sen, aytġıl." dédi. (17) Gurgsār bu sözni éşitip köŋli dıl-teng boldı. Cavāb berdi-ki "Hay ḳaçanġaça mundaḳ sözlerni aytur sen?! Hemme ṭālıʿıŋ yaman bolġay. (18) Ve ḫancar bile seniŋ başıŋ késilsün[128]. Ve teniŋ ḳan ve tofraḳġa bulġansun." dédi. Isfandıyār çūn Gurgsārdın bu (19) sözni éşitti, açıġlandı. Bir tīġ urdı. Gurgsār iki pāra boldı. Anıŋ tenini daryāġa taşladılar.

Andın Isfandıyār aṭlandı, (20) ıldam ravān boldı. Bir égiz yerge çıḳtı, Rūyīn-dızġa[129] ḳaradı. Bir temür ḳoḳtı kördi. Égizligi üç ferseng, toġralıġı ḳırḳ ferseng **[36a** =(35a)**]** (1) turur. Hīç ot su anda yoḳ, körünmes. Ve ḥıṣārnıŋ üzeside tört aṭlıḳ kişi barābar öter érdi. Çūn Isfandıyār (2) anı kördi, bir āh urdı. Ve aydı-ki "Ey dırīġ, mundaḳ muhkem ḥıṣārnı hīç kişi ala almas! Ve meniŋ şunça rancım żāyıʿ boldı." (3) dédi. Hemme bayābānlarġa ḳaradı. Kördi-ki iki Türk, tört it ıdraşturup şikār ḳılıp yürür.

[128] Metinde کیسکسون şeklinde yazılıdır.
[129] Metinde رویین در "Rūyīn-dır" şeklinde yazılıdır.

Isfandıyār anı körüp (4) yuḳḳarıtın tüşti. İki Türkġa ḥamla ḳıldı. Nayza bile her ikevlenni aṭıdın yıḳıttı ve ul döpeġa çıḳardı. Ve ulardın (5) sordı-ki “Bu ḳaysı şahardur? Ve munda ḳança leşker bardur?” dédi. Ular Arcāstnıŋ vāḳıʿalarını aydılar ki “Bu şahar, ıntıhāyī (6) muḥkem şahar turur. Şaharnıŋ bir ḳapuġı Tūrān ṭerefigedür, bir ḳapuġı Çīn ṭerefigedür. Ve munıŋ içide yüz miŋ nām-dār suvārlar (7) bardur. Hemmeleri Arcāstnıŋ aylıda bende-i farmān tururlar. Ve yémek ve içmek bī-nıhāyat toladur. Eger bu şaharnıŋ ḳapuġını (8) solasa leşkerge on yıl yetgünçe azuḳ bardur. Eger ḫᵛāhlasa Çīn Māçīndın yüz miŋ miŋ leşker yıġılıp kelür- (9) ler. Hīç kişige ḥācatı tüşmes.” dédi. Çūn Isfandıyār bu sözni éşitti, her ikisini öltürdi. Ul yerdin (10) sarā-perdesige keldi. Farmānladı, tā bīgānadın öyini ḫālī ḳıldılar. Ve bırādarı Paşūtānnı aylıġa çırladı. Ve aŋa aydı-ki (11) “Ey bırādar, bu ḥışārnı ceng ḳılıp aladu[r] biz dések yıllar yıllarda hem alıp kéte almas biz. Meger ki men öz cānımnı ḫᵛār ḳılıp bir (12) çāra ḳılġay men. Sen hem bu yerde kéçe kündüz huşyār bolġıl ve leşkerni duşmandın saḳlaġıl. Ve men bāzargānlarġa oḫşa (13) bolup bu ḥışārġa kirgey men ve bir çāra ḳılġay men. Kéçe ve kündüz césikçi ve ḳaravulçı ḳoyġıl. Eger ḳaravulçı kündüz (14) şahar içide is körse yā kéçe ot körse şundaḳ bilgil ki ul meniŋ işim turur. Anı körgeç sılāḥ keyip, leşkerni (15) yasap, meniŋ ālamımnı köterip, ḳoluŋġa uy başlıḳ gürzni köterip leşkerniŋ otrasıda turġıl, tā séni ular (16) Isfandıyār dégeyler.” dédi. Isfandıyār andın kéyin téveçisini aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Yüz ḳızıl tüglük, yaḫşı (17) téve keltürgil. Ul tévelerdin on tévege altun yüklegil. Yana beş tévege dībā-yı Çīnī yüklegil. Yana beş tévege (18) ḳısm ḳısm gevherler ve bir altun taḫt ve altun tāc yüklegil.” dédi. Andın kéyin seksen ṣandūḳ keltürdi. Ve hemme ṣandūḳ- (19) larnıŋ kilīd ve ḳuflı, içide pınhān érdi. Ul vaḳtda yüz altmış pahlavānlarnı ılġadı ve yigirme sar-dārnı ul tévelerge (20) téveçi ḳıldı. Pes kārvān ṣūretide bolup ravān boldılar. Çūn şaharġa yaḳın yettiler, ularnıŋ ḳoŋrularınıŋ **[36b** =(35b)**]** (1) āvāzı[nı] şahar ḫalḳı eşittiler. “Bir bāzargān savdā ḳılġalı bu şaharġa kelipdür.” dép şaharnıŋ uluġları aylıġa keldiler, tā savdā (2) alġaylar. Avval sordılar ki “Ey bāzargān bu yüklerde néme ḳumaçlarıŋ bardur?” dédiler. Isfandıyār aydı, cavāb berdi-ki “Avval (3) pād-şāhnıŋ yüzini köreyin, ul vaḳtda özüm genc ü māllarnı sizlerge paydā ḳılur men.” dédi. Tévelerdin yükleri- (4) ni ul yerde tüşürdi. Ve bir ṭabaḳġa hem gevherler toldurdı. On dībā-yı Çīnī ve bir aṭ. Ve ul ṭabaḳ üzesini hem dībā-yı (5) Çīnī bile yaftı. Arcāst Pād-şāhnıŋ ṭerefige ravān boldı. Çūn Arcāstnı kördi, altunlarnı alıp kelip Arcāst- (6) nıŋ başıdın saçdı[130]. Ve aydı: “Şāhā, men bir bāzargān kişi turur men.

[130] Metinde ساجی دی “saçıdı” şeklinde yazılıdır.

Tūrāndın savdā alıp Īrānġa barur men. Īrān- (7) dın Tūrānġa kelür men. Al-ḥāl téve ve raḫtlarımnı taşḳarı ḳoydum. Ve saŋa panāh dép keldim. Eger farmān bolsa tévelerim- (8) ni şahar içige kigürsem, seniŋ davlatıŋda hem yamanlardın amān bolsam, seniŋ sayaŋda kün körsem." dédi. (9) Arcāst cavāb berdi-ki "Ey bāzargān, köŋlüŋni ḫūş tut. Seni Tūrān-zamīnda hīç kim aġrıtmaslar. Eger Çīn Māçīnġa hem (10) barsaŋ barġıl." dédi. Ve farmānladı, tā orda aylında küngür ve sarāy ve dükkān rāst ḳıldılar, tā Isfandıyār kirip ul (11) sarāyda tüşgey. Pes bardılar, ul ṣandūḳlarnı uçalarıġa köterip, tévelerni yetelep Rūyīn-dızġa kirdiler. (12) Isfandıyārnıŋ bāzārı andaḳ ḳızıḳ bāzār boldı-ki her ṭerefdin kelip savdā ḳılur érdiler. Isfandıyār ul kéçe yattı. Taŋlası bāmdād (13) vaḳtıda Arcāstnıŋ ordasıġa bardı. İki dībā, üç taḫta zar-baft alıp barıp pād-şāhnıŋ aylıda yer öfti. Ve aydı-ki (14) "Şāhā, meniŋ yüklerimniŋ içinde altun tāc ve altun (tac) bilezük bardur. Pād-şāhġa lāyıḳ turur. Ḫazīnaçıġa farmān- (15) lasa, tā meniŋ genclerimni körüp munı ḫazīnaġa alıp barsa, eger yana lāyıḳ néme bolsa ḫazīnaçı körüp alıp kelse." dédi. Arcāst Pād-şāh (16) alıp kelgenlerini ḳabūl ḳıldı ve küldi. Isfandıyārnı ıʿzāzladı. Yuḳḳarı olturġuzdı. "Atıŋ ne turur?" dédi. Isfandıyār (17) aydı: "Atım Ḫurrād turur." dédi. Arcāst aydı: "Ey Ḫurrād, sen meniŋ éşigimge kelip ḳapuġdaġılardın körünüş ayturmaġıl. (18) Her vaḳtī ki köŋlüŋ ḫᵛāhlasa meniŋ aylımġa kelgil." dédi. Andın kéyin yol ranclarını Īrān ve Tūrānnıŋ vāḳıʿalarını sordı. (19) Isfandıyār cavāb berdi-ki "Şāhā, men seferge çıḳḳalı beş ay boldı." dédi. Arcāsb Isfandıyārnıŋ, Gurgsārnıŋ aḥvālını sordı. (20) Isfandıyār cavāb berdi-ki "Ey pād-şāh, bularnıŋ aḥvāllarını reng-ā-reng éşittim. Biri ayttı ki 'Isfandıyār atasıdın **[37a** =(36a)**]** (1) köŋli aġrıp, atasınıŋ farmānıdın boyun tolġapdur.' dép. Yana birisi aydı-ki 'Bu zamānda Isfandıyār leşker tartıp (2) Haft-ḫᵛān yolıġa kirdi, tā Tūrānġa barıp Arcāstdın kīnesini alġay.' dép." dédi. Arcāsb bu sözni éşitip küldi. (3) Ve aydı: "Hay bu sözni hīç kim sözlemesler. Eger tasḳara hem bolsa Haft-ḫᵛān yolıġa kire'lmes. Her kim ki Haft-ḫᵛān yolıġa kirse (4) anı ādam dép bolmas. Belki dīv dése bolur." dédi. Isfandıyār bu sözni éşitti, yer öfti, Arcāstnıŋ ordasıdın yandı. (5) Ve savdāgerçilik ḳılur érdi.

Bir küni āftāb olturup bāzār vaḳtı ötüp érdi. Nā-gāh iki siŋlisini kördi-ki yıġlay yıġlay (6) uçalarıġa ḳabaḳ köterip Isfandıyārnıŋ aylıġa keldiler. Isfandıyār çūn siŋlilerini kördi, yüzini ulardın (7) yaşundı. Köŋli ulardın ḳorḳunçluḳ boldı. Ular zār zār yıġlaşıp, arıġ suy dék iki közidin ḳan yaş (8) aḳızıp aydılar ki "Ey kārvānnıŋ uluġı, avval sen ḳaydın keldiŋ? Seniŋ kelgeniŋ mubārek bolsun. Īrān şaharıdın, (9) Guştāsb Pād-şāh ve Isfandıyārdın néme ḫabarıŋ bardur ki andaḳ uluġ pād-şāhnıŋ iki ḳızı munda

esīrdür biz. Baş (10) ayaġımız yalaŋ, uçamızġa su köterip yürür biz. Atamız ḫūş-ḥāl u ḫurram taḫtıda uḫlar. Ve biz baş ayaġ yalaŋ, ḫalk içide yürür biz. (11) Eger ḥālā sen bizge atamızdın ve şaharımızdın ḫabar berseŋ biziŋ yép yürügen zahrımız, tıryāḳġa evrülgüsidür." dédi. (12) Isfandıyār iki ḳızdın bu sözni éşitti, bir bāng urdı-ki her iki ḳız ḳorḳunçdın tal yafraġı dék titrediler. Isfandıyār (13) aydı-ki "Hay Isfandıyār bu ʿālamda bolmasun ki andın hīç kim ḫūş-ḥāl émesdür! Ve Guştāsb, ki ıntıhāyī ẓālım pād-şāh (14) turur, tāc u taḫt andaḳ ẓālım pād-şāhnı körmesün! Sizler körmem sizler ki men savdāger kişi turur men." dédi. (15) Andın kéyin öz tili bile aydı-ki "Men Isfandıyār turur men. Siler[131] hīç kimge aytmaŋlar." dédi. Çūn Humāy bu sözni éşitti, (16) köŋli ārām taftı. Anıŋ aylıda zār zār yıġladılar. Yüzleri tofraḳ, ayaġları yalaŋ, Arcāstdın ḳorḳup titrer érdiler. Isfandıyār (17) bildi-ki Humāy yüzini köreyin dép turur. Dar-ḥāl yüzini açtı. Isfandıyār hem yıġladı. Bu ʿālamnıŋ işlerige (18) ḥayrān ḳaldı. Ve ularġa aydı-ki "Siler ne-çend kün ṣebr ḳılıŋlar ve hīç kişige söz aytmaŋlar ki men ceng ḳılġalı bu şaharġa (19) kelgendür men. Kişiniŋ ki ḳızları siler dék āb-keş bolsa anıŋ néçük uyḳusı kelür?!" dédi. Andın kéyin dükkān- (20) dın çıḳtı. Arcāsbnıŋ aylıġa keldi. "Şāhā, hamīşa mubārek bolup tirig bolġıl. Uşbu yolda bir çuḳur daryā bar éken. **[37b** =(36b)**]** (1) Ul daryāġa kirgende bir ḳatıġ boran ḳoftı. Hemmelerimiz kéme içinde zār zār yıġlaştuḳ. Cānımızdın navmīd (2) bolduḳ. Ve men Ḫudā-yı Taʿālādın ḳabūl ḳıldım ki eger ul daryādın salāmat ötsem şaharġa yetgende bir maclıs (3) ḳılġay men. Ve ul şaharnıŋ uluġlarını çırlaġay men. Ve darvīşlarġa māl bergey men. Al-ḥāl eger pād-şāh meniŋ (4) köŋlümni ḳoymasa, leşkerniŋ uluġları bile bir mıhmān-dārlıġ ḳılsam ve bu tilegimni tafıp köŋlümni ḫūş-ḥāl ḳılsam." (5) dédi. Arcāst bu sözni eşitip ḫūş-ḥāl boldı. Farmānladı, tā "Ḳança ki uluġlar ve nām-dārlar bar érse kelsün. Ḫurrādnıŋ (6) mıhmān-dārlıġıġa baraylı." dédi. Isfandıyār aydı: "Ey āḳıl pād-şāh, meniŋ öyüm kiçik turur. Eger pād-şāh farmānlasa, (7) ḥışār üzesinde ot yandurup mey keltürüp nām-dārlarnıŋ köŋlini ḫūş ḳılsam?" dédi. Arcāst Pād-şāh aydı: (8) "Köŋlüŋ ḳaydaḳ ḫᵛāhlasa andaḳ ḳılġıl." dédi. Isfandıyār ḫūş-ḥāl u ḫurram bolup keldi. Tola otun yıġıp ḥışārnıŋ üzesi- (9) ge alıp çıḳtı. Tola aṭlar ve ḳoylar öltürdiler, ḥışār üzesige alıp çıḳtılar. Ve otunlarġa ot yaḳtılar. (10) Ve otnıŋ isi havāġa çıḳtı. Havā yüzi ḳarardı. Isfandıyār mey keltürdi, mey içtiler. Her ḳaysı nām-dārlar mest (11) bolup kettiler.

Çūn kéçe boldı, ot şuʿla urup felekge yetişti. Çūn Paşūtannıŋ ḳaravulçısı kéçe ot, kündüz is- (12) ni kördi, dar-ḥāl şādmān bolup Paşūtannıŋ aylıġa keldi ve körgenini

[131] Metinde سيلاز şeklinde yazılıdır.

aydı. Paşūtan dar-ḥāl naḳāralarını (13) ve karnāylarını çaldı. Leşkerini bayā[bā]n ṭerefidin Rūyīn-dızġa tarttı. Havā yüzini toġ ḳafladı. Çūn Rūyīn-dızġa (14) ḫabar yetti ki "Īrān leşkeri keldi." dép. Hemme şahar ġavgā ḳıldılar ki "Isfandıyār kelgendür." dép. Arcāst dar-ḥāl olfaḳ- (15) larını keydi. Ve oġlı Kuhramġa farmānladı, leşker tartıp aylıġa barġay. Ve Ṭarḫānġa farmānladı: "Ey Ṭarḫān, on miŋ[132] suvār alıp barġıl. Körgil ki bu cengge kelgen ḳaysı pahlavānlar- (16) dur." Ṭarḫān bir tilçi alıp bardı. Ve Īrān leşkerini kördi-ki otrasıda Paşūtan, Isfandıyārnıŋ gürzini ḳolıġa tutup (17) turur. Isfandıyārġa ba-ġāyat oḫşaş érdi. Hemmeleri körüp "Isfandıyārdın bölek kişi érmes." dédiler. Ṣaf- (18) lar ārāsta ḳıldılar. Oŋ ḳol, sol ḳolnı tüzediler. Maʿraka-ı maydānnı yasadılar. Pes Īrān leşkeridin Nūşādar (19) ibn-i Isfandıyār maʿraka-ı maydānġa kirdi, ér tiledi. Tūrānlıḳdın Ṭarḫān maydānġa kirdi. Çūn Nūşādar Ṭarḫānnı (20) kördi, ḥamla ḳıldı. Tīġ tarttı. Ṭarḫānnıŋ bélige andaḳ urdı-ki iki pāra boldı. Andın kéyin özini duşman **[38a** =(37a)**]** (1) leşkeriniŋ otrasıġa urdı. Her iki leşkeri bir birige alışındı. Pahlavānlarnıŋ naʿra āvāzı felekge yetişti. Kuhram (2) ṭāḳat keltürmedi, yüz evrüp ḳaçtı. Atasınıŋ aylıġa keldi. Ve aydı: "Ey ata, Īrāndın aġır leşker kelipdür. Ularnıŋ (3) uluġı ba-ġāyat heybetlik pahlavān körünedür. Ḳadd ḳāmatı Isfandıyārġa oḫşaydur. Ḳolıdaġı nayzası hem Isfandıyār- (4) nıŋ nayzasıġa oḫşaydur." dédi. Arcāst bu sözni éşitip ġamgīn boldı. Tūrānlıḳġa aydı-ki "Taşḳarı çıḳıŋlar. (5) Hemme leşkerni yıġıp ulardın bir kişini tirig ḳoymaŋlar." dédi. Hemme leşker şahardın ceng ḳılġalı çıḳtılar. Çūn (6) ul kéçe ḳaraŋġu boldı, Isfandıyār ceng sılāḫın keydi. Ve ul ṣandūḳlarnıŋ aġzını açtı. Ul pahlavānlarnı ṣandūk- (7) dın çıḳardı. Ve ularga kebāb ve mey keltürdi. Ve sılāḫların keydürdi. Çūn ṭāʿām yédiler, andın kéyin her ḳaysıġa (8) üç cām mey içürdi. Köŋüllerini ḫūş ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey yāranlar, bu kéçe balālıḳ kéçe turur. Yaḫşı aṭlıḳ boladuġan (9) vaḳt turur. Al-ḥāl érenler dék cıdd cahd ḳılınızlar." dédi. Andın kéyin pahlavānlarını üç ḳısm ḳıldı. Bir ḥıṣṣasını (10) ḥıṣār içinde ḳoydı, tā her kimni ki tafsa öltürgeyler. Yana bir ḥıṣṣasını ḳapuḳġa iyberdi, tā anda ḳan tökgeyler[133]. Üçünçi ḥiṣṣesi- (11) ge aydı-ki "Ey yāranlar, bu şaharnıŋ hemme uluġları tünekün mest érdiler. Bu kün āsānlıḳ bile öltürür sizler." dédi. (12) Pes özi altmış pahlavān bile Arcāstnıŋ ordasıġa keldi. Naʿra urdı. Çūn Isfandıyārnıŋ siŋilleri (13) nāʿra āvāzını eşittiler. Humāy ve Bihāfirīd, her ikevlen Isfandıyārnıŋ aylıġa keldiler. Közleridin yaş aḳızdılar. Çūn (14) Isfandıyār ularnı kördi, aydı: "Siler fiʾl-ḥāl meniŋ bāzārımġa barıŋlar. Anda ārām alıŋlar. Ve men bu cengde yā baş (15) berür men veyā baş alur men." dédi. Ulardın yüz

[132] Metinde منينك şeklinde yazılıdır.
[133] Metinde كوككايلار şeklinde yazılıdır.

evürdi. Arcāstnıŋ dar-gāhıġa keldi. Kolıġa tīġ-ı Hındī tutup érdi. (16) Dar-gāhda ḳança ki uluġlar bar érse öltürdi. Şundaḳ ki bār-gāh içinde ādamlarnıŋ ölügidin ādam yürügeli yol ḳalmadı. (17) Ḳan arıġ suy dék ravān boldı. Çūn Arcāsb bu ġavġānı éşitti, uyḳudın oyḳandı. Dar-ḥāl olfaḳlarını keydi. Ḫancar (18) tarttı. Isfandıyārġa ḥamla ḳıldı. Bir biri bile ceng ḳıldılar. Isfandıyār zaḫm urup Arcāsbnı sust ḳıldı. Arcāst yerge (19) yıḳıldı. Isfandıyār Arcāstnıŋ başını tenidin cudā ḳıldı. Andın kéyin pās-bānlarġa farmānladı, tā ḳoḳtı (20) üstünige çıḳıp naʿra urdılar ki "Isfandıyār ġālıb keldi. Tūrān pād-şāhının başını kesti. Arcāsbnıŋ **[38b** =(37b)**]** (1) tenini tofraḳġa taşladı. Luhrāsb Pād-şāhnıŋ nām āvāzını çıḳardı." dép. Andın kéyin Isfandıyār ul ordanıŋ (2) içinde şamʿlar yandurttı. Ul ordaġa otlar yaḳtı. Arcāstnıŋ hemme ḫatun ve farzandlarını tutup bir ḫādımīġa (3) tafşurdı. Genclerініŋ ḳapuġıġa muhr bastı. Andın kéyin aḫta-ḫānasıġa keldi. Bir yaḫşı aṭ ılġap égerletdi. (4) Andın kéyin yüz altmış kişi birle siŋillerini hem aṭlarġa mindürüp Arcāstnıŋ dar-gāhıdın ravān boldı. Ve Īrān- (5) lıḳdın bir neçe pahlavānlarnı ılġap, Pahlavān-ı Sāva birle şaharda ḳoydı. Ularġa aydı-ki "Vaḳtī ki men bu pahlavānlarım birle (6) şahardın çıḳsam siler ḥışār éşigini muḥkem baġlaŋlar.Vaḳtī ki men öz leşkerimge yetsem ul vaḳt (7) ḳaravulçılar naʿra urġaylar ki 'Guştāsb Pād-şāhnıŋ pād-şāhlıġı yaŋılandı.' dép. Şaharnı yaḫşı saḳlaŋlar. (8) Vaḳtī Tūrān leşkeri tola ḳaçıp ḳapuḳ aylıġa kelseler ul vaḳtda Arcāst başını ul leşkerniŋ aylıġa taşlaŋlar." (9) dédi. Şahar içindin yüz altmış kişi bile taşḳarı çıḳtı. Naʿra u faryād ḳılıp barur érdi. Her kişi uçrasa başını késür (10) érdi. Çūn Paşūtannıŋ leşkerige yetti, Paşūtan bırādarıġa taḥsīnlar ḳıldı. Hemme leşkerler Isfandıyārnıŋ tuġuşluġıġa (11) ʿacāyıbġa ḳaldılar.

Çūn kéçedin üç ḥıṣṣa ötti, ḳaravulçılar ḳaravuldın ḳıçḳırdılar ki "Isfandıyār hamīşa (12) nīk-baḫt bolsun. Babası Luhrāsb Pād-şāhnıŋ kīnesi üçün Arcāstnıŋ başını kesti." dép. Saḳçılar orda (13) başıdın faryād ḳıldılar ki "Guştāsb Pād-şāh hamīşa ġālıbdur." dép. Çūn Tūrānlıḳlar bu āvāznı éşittiler, (14) hemmeleri ḳulaḳlarını ul āvāzġa tuttılar. Kuhram ibn-i Arcāsb çūn pās-bāndın bu āvāznı éşitti, ba-ġāyat ḳorḳtı. (15) Bırādarı Andarīmanġa aydı-ki "Ey bırādar, ḳaraŋġu kéçede bu ne āvāzdur? Pād-şāhnıŋ yastuġıda bu āvāznı kim ḳıla alur? Eger ḳıçḳırġuçını, tā (16) mundaḳ yaman fāl nége bu ḳıladur, anıŋ meyesini gürz bile urup çıḳaraylı." dédi. Uşbu yosunda āvāzı ziyāde boldı. Andın (17) kéyin her ṭerefdin naʿralar ḳoftı. Hemmeleri uşbu sözni aydılar. Kuhram ba-ġāyat dıl-teng boldı. Öz leşkerige aydı: "Meniŋ (18) köŋlüm atam üçün ġam-gīn turur. Al-ḥāl biz yanıp barmaḳ kerek. Ve men bilmeydür men ki mundın kéyin néme işler (19) bolur ékin!" Pes hemme Tūrānlıḳlarnıŋ uluġları arḳa berdiler. Ul bayābāndın ravān

boldılar. Ular[nıŋ] (20) arḳasıdın Isfandıyār uy başlıḳ gürzni ḳolıġa köterip ḳoylaşur érdi. Kuhram ḥışārnıŋ ḳoḳtısıġa yaḳın yetti, **[39a** =(38a)**]** (1) arḳasıġa ḳaradı. Isfandıyār çūn Kuhramnıŋ leşkerini kördi, (2) öz leşkerige aydı-ki "Al-ḥāl Isfandıyār bile ceng ḳılmaḳdın özge çāra yoḳdur. Hemmeleriŋizler tīġ tartıŋızlar." (3) dédi. İki leşker bir birige alışındılar. Tā ṣubḥġaça ceng ḳıldılar. Çūn ṣubḥ köterildi, Isfandıyārnıŋ pahlavānları (4) ḳoḳtı üstünige çıḳıp Arcāstnıŋ başını leşker arasıġa taşladılar. Çūn Tūrān leşkeri anı kördiler, (5) ḫurūş u fıgān, nāla u zārī ḳıldılar. Arcāstnıŋ iki oġlı faryād ḳıldılar, yıġlaştılar. Çūn Tūrān leşkeriniŋ (6) uluġları Arcāstnıŋ ölgenini bildiler, hūş başlarıdın ketti. Ularnıŋ ḫurūş u fıġānı yetinçi ḳat (7) kökge yetişti. Andın kéyin cengge yüzlendiler. Ḳan Rūyīn-dıznıŋ éşigide daryā mavc urġan dék mavclar urdı. (8) Hemme Çīn leşkeri ölümni ārzū ḳıldılar. Ḥamla ḳıldılar. Isfandıyār maydānġa kirdi. Çūn Kuhram Isfandıyārnı kördi ve ḥamla (9) ḳıldı, bir birige ajdahā dék ḥamla ḳıldılar. Isfandıyār Kuhrāmnıŋ zancīr futasıdın tuttı, zor ḳıldı. Égerdin köterdi, (10) yerge urdı. Hemme leşkerler Isfandıyārnı taḥsīn ḳıldılar. Isfandıyār Kuhramnıŋ ḳolını muḥkem baġladı. Ḫ^{v}ārlıḳ bile öz leşkerige (11) çıḳardı. Yana ḥamla ḳıldı. Ḳan taşḳın dék aḳtı. Tūrānlıḳlar ḳaçtılar. Olfaḳlarını salıp Isfandıyārnıŋ (12) aylıġa keldiler. Zār zār yıġlaşıp amān tilediler. Isfandıyār Çīn pahlavānlarınıŋ hīç ḳaysıġa amān bermedi. (13) Ulardın nıhāyatsız öltürdi. Ul yerdin barıp şaharnıŋ bir ṭerefige sarā-pardalarnı tiktiler. Pes (14) ḥışārnıŋ ḳapuġıda iki dār tikdiler. Ve Arcāstnıŋ iki oġlı Kuhram ve Andarīmānnı başını tübin dārġa asıp (15) öltürdiler. Pes her ṭerefge leşkerler iyberdi. Hemme Tūrān şaharlarıġa ot yaḳtılar. Tūrānlıḳdın ve Çīndın (16) hīç suvār ḳalmadı. Pes Isfandıyār Īrānnıŋ uluġlarını aylıġa çırladı. Mey içtiler.

Andın kéyin kātıbnı (17) aylıġa çırladı. Atası Guştāsb Pād-şāhġa iybergeli **nāma** bitidi: "Ul āsmān u yerni ve āftābnı yaratḳan Ḫudānıŋ (18) atı birle. Ḫalkġa ġālıblıḳnı ul Ḫudā berür. Rızḳnı hem ul berür. Ve yolnı hem ul Ḫudā körgezür. Ul (19) Ḫudā Guştāsb Pād-şāhnıŋ maḳṣūdını bersün. Ve Lūhrāsb Pād-şāhġa behişt bersün. Isfandıyārdın söz bu ki Tūrān (20) şaharıġa yettim. Hemme sözlerni aytsam söz uzun turur. Eger pād-şāh farmān ḳılsalar anıŋ dīdārını körüp **[39b** =(38b)**]** (1) ḫūş-ḥāl u ḫurram bolup ul vaḳtda ḳılġan hemme ḥīlalarımnı ve cenglerimni bayān ḳılsam. Rūyīn-dız şaharıda (2) Arcāst ve Kuhram ve Andarīmān ḳalmadılar. Şahar içinde taʿzıyat u mātamdın özge néme yoḳdur. Ulardın hīç kimge (3) amān bermedim. Felek Luhrāsbnıŋ tācıdın roşen bolsun. Ve rūy-ı zamīn Guştāsb Pād-şāhnıŋ (4) taḫtıdın gülşen bolsun." dédi. Nāmaġa Isfandıyārnıŋ muhrnı bastı. Andın kéyin ne-çend suvārlar ılġadı, Īrānġa

iyber- (5) di. Nāmanıŋ cavābı kelgünçe Rūyīn-dızda[134] turdı. Tā cavābı keldi-ki “Ul Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki meniŋ puştumdın (6) bir dıraḫtī önüpdür ki Farīdūn Pād-şāhnıŋ puştıdın hem andaḳ dıraḫt öngen émes. Ve ul dıraḫtım hamīşa (7) baḳī bolsun. Avval ki aytıp sen, babamnıŋ kīnesini istedim dép. Ḫūb ḳılıp sen. Pād-şāhlarnıŋ (8) teni ʿazīz turur. Vaḳtī ottuz sekiz bırādarlarıŋnı öltürüp érdiler. Ularnıŋ ḫūnıġa her néme ḳılmaġıŋ lāzım (9) érdi. Ey oġlum, hamīşa ḫūş-ḥāl u ḫurram tirigçilik ḳılġay sen. Vaḳtī ki nāmanı oḳusaŋ bu dar-gāhġa kelgey sen.” (10) Çūn bu nāma Isfandıyārġa yetti, hemme leşkerige genc māl bağışladı ve çapduḳ ḳıldı. Çūn Arcāstnıŋ gencide hīç (11) néme ḳalmadı, Arcāstnıŋ tuḳḳanlarınıŋ genclerini hem berdi. Hemme leşkeri nıhāyatsız zar-dār boldılar. (12) Pes taġlarda ḳança ki téveler ve aṭlar bar érdi, keltürdi. Her ḳısm ulaġlardın on miŋdin keltürdiler. (13) Arcāstnıŋ hemme genclerini yüklediler. Miŋ[135] tévege altun yüklediler. Üç yüz tévege dībā ve taḫt u tācnı (14) yüklediler. Yüz tévege ıfar u ʿanbar ve durr u gevher yüklediler. Ve bir miŋ dībādın bısāṭ yüklediler. Ve yüz tévege tavar (15) yüklediler. Ve muḥāfalarġa dībādın yafuḳlar ḳılıp ve gürūh gürūh ay yüzlük kenīzekler, Isfandıyārnıŋ siŋilleri (16) bile yürüdiler. Ve Arcāstnıŋ ḫatunı ve ḳızı beş baş érdi. İkisi ḳızı érdi. İkisi égeçisi érdi. (17) Biri anası érdi. Bularnı ḫᵛārlıġ bile aldılar. Rūyīn-dız şaharıġa ört yaḳtılar. Ve hemme ḳoḳtılarını yıḳıttılar. (18) Çīn ölkesiniŋ toġını āsmānġa örletti[ler].

Andın kéyin üç oġullarını aylıġa çıḳardı. Ularġa aydı- ki (19) “Ey oġullarım, siler bayābān yolı bile barıŋlar. Yolda her kişi-ki ẓulm ḳılsa başını ḫancar bile késiŋler. (20) Ve men Haft-ḫᵛān yolı bile barıp şikār ḳıladur men. Siler hem tola kéçikmeŋler. Ve men yol başıġa yetip silerni **[40a** =(39a)**]** (1) saḳlap turur men.” dédi. Leşkeri[136] bile Haft-ḫᵛān yolıġa kirip ravān boldı. Çūn ul yol ḳar yağıp soḳ (2) boladuġan yerge yetti, ul hemme genclerni anda ḳoyup érdiler, kördi. Ve havā ḫūş ve ḫurram bolup bahār vaḳtı dék (3) bolupdur. Ul hemme genclerni aldı. Çūn Īrān şaharıġa yaḳın yetti, leşker ḳılıp iki ḥaftaġaça anda turdı. Oġul- (4) ları kéçikip kelgenige parīşān boldı. Çūn oġulları keldi, ularġa aydı-ki “Hay ne bolduŋlar?! Men silerniŋ (5) kéçikip kelgeniŋlerdin parīşān érdim.” dép açıġladı. Oġulları atasınıŋ aylıda yüz yerge urdılar. Andın kéyin (6) Īrān ṭerefige ravān boldılar. Īrānlıḳlar Isfandıyār kelür dép eşitip Īrān şaharlarını (7) yasadılar. Ve tamlarıġa dībā yaftılar. Ve ıfar u ʿanbar saçtılar. Guştāsb Pād-şāh farmānladı, (8) tā hemme leşkerniŋ uluġları Isfandıyārnıŋ aylıġa çıḳtılar. Özi hem çıḳtı.

---

[134] Metinde رویین در “Rūyīn-dır” şeklinde yazılıdır.
[135] Metinde مینك şeklinde yazılıdır.
[136] Metinde لشکرینی “leşkerini” şeklinde yazılıdır.

Çūn Isfandıyār atasınıŋ (9) yüzini kördi, aṭını daʾb berdi. Atasını ḳuçaḳladı. Ve ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Atası Isfandıyārnı (10) taḥsīnlar ḳıldı. Ul yerdin ordaġa keldiler. Guştāsb ordasını yasap taḫtlar ḳoydı. (11) Ve dastūr-ḫānlar yay[dı]lar. Ve mey keltü[r]diler. Ve ḫūş-ḥāllıḳ ḳıldılar. Guştāsb Isfandıyārdın Haft-ḫᵛānnıŋ vāḳıʿalarını (12) sordı. Isfandıyār aydı: "Bu vāḳıʿa uzundur. Bu kün maclısda sormaġıl. Taŋla bolġan vāḳıʿalarnı bir bir bayān (13) ḳılayın. Eger taŋla saḳlıġıŋda éşitseŋ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ġālıblıġıġa ıḳrār ḳılur sen." (14) Her ḳaysıları mest bolup her biri bir ay yüzlük kenīzeklerni tutup öz öylerige yandılar. Taŋlası (15) Isfandıyār atasıġa ḳılġan işlerini bayān ḳıldı. Atası ʿacāyıbġa ḳalıp taḥsīnlar ḳıldı. Ḫūş-ḥāl (16) u ḫurram boldı. Bir zamān dunyānıŋ ḥālı mundaḳ keşti. Vaʾllāhu aʿlam bıʾṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu veʾl-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(17) **Ḳırḳ sekizinçi dāstānda: Guştāsb Pād-şāh Isfandıyārġa "Rustamnı baġlap, alıp kel." dép Zābulıstānġa iyber-** (18) **geni. Ketāyūn Isfandıyārġa naṣīḥat ḳılġanı. Isfandıyār Zābulıstānġa barıp Rustamnı çırlatıp sözleşgeni. Ve Rustamdın ceng** (19) **ḳılışnı tilegeni. Paşūtan Isfandıyārġa naṣīḥat ḳılġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatuʾllāh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn Isfandıyār mest (20) bolup atasınıŋ aylıdın yandı, anası Ketāyūn, ki Ḳayṣarnıŋ ḳızı érdi, anıŋ ḳaşıda yattı. Tün yarmıda uyḳudın **[40b** =(39b)**]** (1) oyḳandı. Bir cām mey ṭalab ḳıldı, içti. Ve anasıġa aydı-ki "Ey ana, maŋa atam hamīşa yamanlıḳ ḳıladur. Maŋa aydı-ki 'Eger sen Arcāst (2) Pād-şāhdın Luhrāsb Pād-şāhnıŋ kīnesini alsaŋ ve siŋilleriŋni ḫalās ḳılıp keltürseŋ, duşmanlarnıŋ (3) ıltızını bu ʿālamdın yulsaŋ hemme pād-şāhlıḳnı, genc, leşkerni saŋa bereyin.' dép érdi. Vaḳtī taŋla āftāb çıḳsa atamġa (4) bu vaʿdasını aytayın. Eger maŋa açığı kelmese, vaʿdasıġa vafā ḳılsa men Īrān şaharıġa seni aġaça ḳılur men." dédi. (5) Bu sözni Ketāyūn éşitip ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ve bildi-ki Guştāsb Pād-şāh, pād-şāhlıġını hergiz Isfandıyārġa bermes. (6) Pes aydı-ki "Ey meniŋ ranc u maşaḳḳat tartḳan oġlum, hemme genc ü māl, şahar ve leşker seniŋ farmānıŋda turur. Ve ataŋ- (7) nıŋ pād-şāhlıḳ tācıdın özge némesi yoḳdur. Vaḳtī ataŋ ʿālamdın ötse tāc taḫt seniŋ turur." dédi. Isfandıyār (8) anasıġa aydı ki "Dānışmandlar rāst aytıpdurlar ki 'Meẓlümlerge sırrıŋlarnı aytmaŋlar. Ve meẓlümlerniŋ farmānı- (9) nı tutmaŋlar.' dépdür." dédi. Anası bu sözni éşitip parīşān boldı. Ve aytḳanıġa paşīmān boldı. Isfandıyār atası- (10) nıŋ aylıġa bar[ma]dı. Mey içtiler. İki kéçe kündüz mey içtiler. Üçünçi küni Guştāsb Isfandıyārnıŋ ḥālıdın ḫabar taftı (11) ki pād-şāhlıḳnı ṭamaʿ ḳıladur dép. Pes Guştāsb Pād-şāh, Cāmāst Ḫakīmnı aylıġa çırladı. Hemme munaccımlarını

yıġdı. (12) Guştāsb Pād-şāh sordı-ki “Ey ḥakīm, Isfandıyārnıŋ ṭālıʿını körgil ki ʿumrı uzun bolamdur yā ḳısḳa bolamdur? (13) Pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturamdur? Ve kimniŋ ḳolıda öledür?” dédi. Cāmāst Ḥakīm bu sözni éşitip yıġladı. Aydı-ki (14) “Dırīġā, mundaḳ hem bad-baḫt u bad-ṭālıʿ bolur men mü ki her yamanlıḳ maŋa özümniŋ dānışıdın yetür! Kāşkī (15) men Zarīrnıŋ aylıda ölgey érdim! Ve anı ḳanda bulġanġanını körmegey érdim! Veyā atamdın (16) töremegey érdim! Émdi bu vaḳtda Isfandıyār dék pahlavān, ki ceng küni şīrlarnıŋ baġrını yaradur ve hemme cahān- (17) nı duşmanlardın pāk ḳıldı ve ajdahālarnı öltürdi, mundaḳ pahlavān şāh-zādanıŋ ġamını tartġu[m]- (18) dur men.” dédi. Zār zār yıġladı. Guştāsb aydı: “Ey dānışmand, al-ḥāl aytġıl ki anıŋ acalı kimniŋ ḳolıda- (19) dur? Eger Isfandıyār Zarīr Sıpah-sālār ornıda bolsa maŋa ʿumrī körmek yoḳ[dur].” (20) dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: “Ey pād-şāh, bilgil ki Isfandıyārnıŋ acalı Zābulıstān şaharıda Rustam ibn-i Dāstān- **[41a** =(40a)**]** (1) nıŋ ḳolıdadur.” dédi. Guştāsb aydı: “Bu muḥāl sözdür ki eger men pād-şāhlıḳ taḫtı ve genc ü leşkerni Isfandıyārġa bersem (2) Zābulıstānġa barmas. Ul yamanlıḳnı körmey ḫūş-ḥāl u ḫurramlıḳ bile ṭālıʿı yaḫşılıḳġa evrülüp ʿumrını (3) ḫūş kéçürür.” dédi. Cāmāst Ḥakīm aydı: “Feleknıŋ gerdişidin özge iş bolmas.” dédi. Guştāsb Pād-şāh (4) bu sözni éşitip endīşege bardı.

Çūn taŋlası boldı, Guştāsb taḫtıġa çıḳıp olturdı. Isfandıyār atasınıŋ (5) aylıġa kelip bendeler dék ḳol ḳoşturup turdı. Çūn hemme uluġlar pād-şāhnıŋ aylıġa yıġıldılar, hemme mūbadlar (6) ṣaf[137] ṭartıp olturdılar. Ul vaḳt Isfandıyār söz çıḳardı ve aydı-ki “Şāhā, hamīşa ʿumruŋ ḫūş-ḥāllıḳda bolsun (7) ki seniŋ dād ʿadlıŋ cahānġa yayılıp turur. Ve men seniŋ aylıŋda bir bende turur men. Ve seniŋ (8) hemme ārzūlarıŋ üçün yügürgüçi turur men. Sen bile sen ki Arcāsb ceng üçün şundaḳ suvārlar bile (9) kelip érdi. Ve men ul vaḳt ḳatıġ antlar içtim. Ve Ḫudā-yı Taʿālādın ḳabūl ḳıldım ki her kişi ki bu dīnġa (10) şikest yetgürüp but-perest bolsa anıŋ bélini ḫancar bile iki pāra ḳılġay-men. Ve yana ul vaḳtda (11) Arcāsb cengge keldi. Meni Gurazmnıŋ sözi bile ḫᵛār ḳıldıŋ. Ve meniŋ badanımnı temür zancīrlar bile (12) temür türkükge baġlattıŋ. Gunbadān Dızġa iyberdiŋ. Meni ḫᵛār ḳılıp bīgānalarnıŋ ḳolıġa taşladıŋ. (13) Özüŋ Balḫnı taşlap Zābulıstānġa bardıŋ. Kördüŋ ki Arcāsb, babam Luhrāsb Pād-şāhnı öltürdi. (14) Çūn Cāmāst Ḥakīm kelip meni bendde kördi, maŋa pād-şāhlıḳ taḫtnı berişni ḳabūl ḳıldı. Aŋa men cavāb berdim (15) ki men bu bend zancīrlarnı ve temür türküklerni ḳıyāmat küni Ḫudā-yı Taʿālāġa körgezeyin. Ve yaman ḳılġuçılardın (16) Ḫudā-yı

[137] Metinde صفت “sıfat” şeklinde yazılıdır.

Taʿālāġa yıġlayın.” dép. Cāmāst Ḥakīm aydı-ki “Eger meniŋ naṣīḥatımnı éşitmeseŋ ḳatıġ işde ve yaman (17) ḫūyluḳda ḳalur sen.” dédi. Ve yana anda ölgen uluġlarnı ve macrūḥ bolġanlarnı aydı-ki “Siŋilleriŋni esīr (18) ḳıldılar. Ferşīderd zaḫmlıḳ, ceng ḳılġan yerde yatur. Ve ataŋ Tūrānlıḳdın ḳaçıp yatur. Mundaḳ işlerge (19) köŋlüŋ köymemdür?” dédi. “Ul vaḳtda temürçiler meniŋ temürlerimni alġalı kéçiktiler. Men seniŋ aylıŋġa barġalı (20) aşuḳup ul ġul u zancīrnı üzüp aylıŋġa keldim. Tūrānlıḳdın nıhāyatsız öltürdüm. Ve yana eger Haft-ḫʷānda ḳılġan iş- **[41b** =(40b)**]** (1) lerimni aytsam bu yaḳında tükenmes. Arcāsb Pād-şāhnı öltürüp Luhrāsb Pād-şāhnıŋ atını çıḳardım. Ve anıŋ (2) ḫatun bala[la]rını esīr ḳılıp genc ü mālnı, tāc taḫtını dar-gāhıŋġa keltürdüm. Ve seniŋ ʿahd u paymānıŋdın hergiz çıḳmadım. Ve (3) sen aytıp érdiŋ ki ‘Vaḳtī ki seniŋ yüzüŋni körsem tāc taḫtımnı saŋa bereyin ki érenlik bile pād-şāh- (4) lıḳġa lāyıḳ turur sen.’ dép. Ḥālā men uluġlardın uyatḳum keledürler. Aytadurlar ki ‘Genc leşkeriŋ (5) ḳanı?’ deydürler. Al-ḥāl bahāna nedür?” dédi. Guştāsb cavāb berdi-ki “Aytḳanıŋ rāst turur. Bu işlerni ki sen ḳıldıŋ, (6) Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yār bolġay. Ve men ḥālā bu cahānda hīç duşman körmeydür men, ne āşkārā ve ne pınhān. Ve ʿālāmda saŋa barābar keleduġan (7) pahlavān duşman yoḳ turur. Meger ul bī-ʿaḳl Dāstānnıŋ oġlı Rustam, ki Zābulıstān, Bust şaharı ve Ġaznīn ve Kābul anıŋ (8) farmānıdadur, érenlikde başını āsmānġa yetgürüpdür. Rustam ilgeri Keykāvusnıŋ ve Keyḫusravnıŋ aylıda bende érdi. (9) Ve ul aytur érmiş[138] ki ‘Guştāsb Pād-şāh yaŋı bolġan pād-şāh turur. Ve biznıŋ pād-şāhlıġımız ḳadīmdın turur.’ dér érmiş. (10) Ey oġlum, bu ʿālamda saŋa barābar keleduġan pahlavān yoḳ turur. Al-ḥāl sen Sīstān ṭerefige barmaḳ kerek. Rustam- (11) nı gürz ve sılāḥdın yalaŋ ḳılıp, ḳollarını baġlap Zavāranı, Farāmarznı hem şundaḳ baġlap, pıyāda ḳılıp (12) munda keltürseŋ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile, ki āftāb u aynı yaratıpdur, vaḳtī ki sen bu işlerni bar-cā keltürseŋ saŋa (13) tāc u taḫt, leşkerni berip taḫtġa olturġuzur men.” dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki “Şāhā, ḳadīmġı rasmīnı (14) ne üçün buzur sen? Sen Tūrān pād-şāhı bile ceng ḳılışnı istegil. Bir pīr kişini ki Keykāvus Pād-şāh (15) şīr-gīr dép ataġan bolgay, anıŋ bile ceng ḳılışnı nege ister sen? Manūçahr Pād-şāhnıŋ zamānıdın tā Keyḳubād (16) zamānıġaça hemme şahar-ı Īrān Rustam bile ḫūş-ḥāl érdiler. Bu ʿālamda Rustam dék ābdān kişi yoḳ turur. (17) Anı cahān-gīr ve pād-şāhlarġa tāc bağışlaġuçı dép atarlar. Ve ul ıntıhāyī uluġ turur. Keyḫusrav Pād-şāhnıŋ (18) bergen ʿahd u manşūr-nāması Rustamnıŋ ḳolıda bardur. Eger pād-şāhlarnıŋ bergen ʿahd-nāmasıda ıʿtıbārī (ıʿtıbārī) bolmasa Guştāsb Pād-şāh ʿahdıda néme ıʿtıbārī bolur?”

[138] Metinde ارميش “ermiş” şeklinde yazılıdır. Ancak başka bir örneği olmadığı için kelime burada da kapalı e ile okunmuştur.

dédi. Guştāsb (19) aydı: “Ey pahlavān oġlum, her kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın çıḳsa anıŋ ʿahdıda ıʿtıbārī ḳalmas. Ve sen (20) éşittiŋ ki Keykāvus, iblīsniŋ farmānıġa kirip güm-rāh boldı. Hāmāvarāndın bir dīv-zāda ḳızı alıp kelip **[42a** =(41a)**]** (1) Sıyāvaş dék pād-şāh-zāda ul ḫatunnıŋ sababıdın öldi. Ve her kişi-ki pād-şāhlarnıŋ ʿahdıdın çıḳsa (2) andaḳ kişiniŋ eşigidin ötmeklik hem ḫūb émesdür. Ey oġlum, eger pād-şāhlıḳnı ḫᵛāhlasaŋ (3) Sīstān şaharıġa leşker tartıp barġıl. Vaḳtī ki sen Rüstemge güş-māl berseŋ andın kéyin ʿālamda duşman (4) ḳalmaydur. Vaḳtī ki Rustamnıŋ ḳollarını baġlap ve Dāstānnı, Zavāranı, Farāmarznı hem ḳollarını baġlap, pıyāda yügürtüp bu dar-gāhġa keltürseŋ tāc taḫt (5) tafur sen.” dédi. Isfandıyār aydı: “Şāhā, dīndın çıḳmaġıl. Saŋa Rustam-ı Dāstānnı baġlamaḳ lāzım érmes- (6) dür. Ve tāc taḫtıŋnı mendin ayap meni özüŋdin yıraḳ ḳılay dér sen. Ne üçün Rustamnıŋ ʿahdını (7) sındurur sen, aŋa bī-vafālıḳ ḳılur sen? Eger saŋa Rustam duşman bolsa ne üçün anıŋ şaharıda iki yıl mıhmān bolduŋ? (8) Bu tāc taḫt saŋa bolsun. Men bu cahānda bir buluŋda oltursam yetedür. Ve-līkin men saŋa bende turur men. (9) Her ne farmānlasaŋ ḳılur men.” dédi. Guştāsb aydı: “Açıġlıġ ḳılmaġıl. Leşkerdin nıhāyatsız suvārlar (10) ılġagıl. Sen bolmasaŋ maŋa tāc taḫt ne kerekdür!” dédi. Isfandıyār aydı: “Maŋa leşker lāzım émesdür. (11) Eger acalım kelgen bolsa leşker hīç fāyıda ḳılmas. Cān bergüçi, cān alġuçı Ḫudā-yı Taʿālādur.” dédi. Atası- (12) nıŋ aylıdın ġam-gīn parīşān bolup yandı. Öz ordasıġa keldi.

Çūn anası Ketāyūn bu ḫabarnı éşitti, (13) dar-ḥāl oġlınıŋ aylıġa keldi. Ve aydı: “Ey cānım oġlum, Bahmandın éşittim ki Zābulıstāngа barur érmiş sen, (14) tā Rustam-ı Zālnıŋ ḳolını baġlaġay sen. Bu ʿālamda anaŋnıŋ naṣīḥatını aŋlaġıl. Yamanlıḳġa aşuḳ- (15) maġıl. Rustam, ki cahānda ılġanġan pahlavān bolġay, anda seksen fīlnıŋ küçi bar bolġay. Dīv-ı Safīdnıŋ (16) (nıŋ) baġrını yarġan bolġay. Hāmāvarān pād-şāhlarını hem ul öltürgendür. Hīç kim aŋa barābar kele alġan (17) émesdür. Sıyāvaşnıŋ kīnesi üçün Afrāsıyābnıŋ şaharıdın ḳannı daryā dék aḳızdı. (18) Ey oġlum, tāc taḫt üçün özüŋni helāk ḳılmaġıl. Eger Rustamnıŋ Kāmūs-ı Kaşānī bile ceng ḳılġanlarını (19) aŋlasaŋ Rustamnıŋ érenligige ıḳrār ḳılur sen. Mundaḳ tāc taḫtġa Ḫudā-yı Taʿālānıŋ laʿnatı bolsun! (20) Ey oġlum, ataŋ pīr bolupdur. Sen yigit turur sen. Ve pahlavān ve ḳuvvetlik turur sen. Hemme **[42b** =(41b)**]** (1) leşker saŋa köz tikip turur. Özüŋni balāġa salmaġıl. Sīstān şaharıdın bölek şaharlar hem cahānda (2) tola bardur. Sen yigitlik ḳılmaġıl. Ey oġlum, meni iki ʿālamda fırāḳıŋda köydürüp kül ḳılmaġıl. Mıhrbān anaŋ- (3) nıŋ sözini éşitgil.” dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki “Ey mıhrbān anam, sen Rustamnıŋ pahlavānlıġını ve hunar- (4) larını ḫūb bilür sen. Andaḳ yaḫşı kişini öltürmeklik

yaraşmas. Mundaḳ yaman işni pād-şāh- (5) lar ḳılmaḳlıġı hem ḫūb érmes. Rustam dék yaḫşı işlik kişini Īrānnıŋ ıḳlīmıda istese hem tafılmas. (6) Ve-līkin meniŋ köŋlümni sındurmaġıl. Ey mıhrbān anam, pād-şāhnıŋ farmānını néçük taşlayın?! Ve buyruġan işini (7) néçük ḳılmayın?! Eger meniŋ acalım Zābulıstānda bolsa albatta felek meni ul ṭerefge tartḳusıdur. Vaḳtī ki Rustam meniŋ (8) farmānımġa unamasa yā söz berür yā baş berür." dédi. Ketāyūn zār zār yıġladı. Ve saçlarını yuldı. Ve aydı: "Ey şīr- (9) ġarān dék oġlum, ne üçün öz cānıŋnı ḫᵛār tutur sen? Sen Rustam-ı fīl-tenge barābar kele almas sen. Ey oġlum, (10) öz cānıŋnı mürüŋge alıp mest fīlnıŋ aylıġa barmaġıl. Eger seniŋ Zābulıstānġa barışġa köŋlüŋ bolsa (11) ul hemme dīv şayṭānnıŋ işi turur. Eger barur bolsaŋ tola leşkerni alıp barġıl. Bu kiçik oġullarıŋnı (12) alıp barmaġıl." dédi. Isfandıyār aydı: "Ey ana, kūdek alıp barmaslıḳġa yol yoḳdur. Ve tola leşker hem maŋa kerek (13) émes durur. Öz uruḳ tuḳḳanlarımdın ve bir munça uluġlardın özge kişi maŋa lāzım émesdür." dédi.

(14) Pes saḥar vaḳtıda naḳāralar çaldılar. Isfandıyār leşker tartıp Zābulıstān ṭerefige ravān boldı. Tā iki ayrılış (15) yolġa yettiler, hemme leşker toḳtadılar. Bir yol Gunbadān Dıznıŋ yolı érdi. İkinçi Zābulıstānġa baraduġan (16) yol érdi. Ul yerde kéçe ḳondılar. Saḥar vaḳtıda Zābulıstān yolıġa ravān boldılar. Avval yüreyduġan téve çökti. (17) Her çend téveçi başıġa tayaḳ urdı, hergiz ornıdın ḳofmadı. Isfandıyārġa bu yaman fāl boldı. Farmānladı, tā (18) ul téveniŋ başını kestiler, tā her ne yamanlıḳ anıŋ bile dafʿ bolġay. Isfandıyār ul téveniŋ işidin (19) ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ul yerdin ravān boldı. Tā Hīrmand atlıḳ arıġġa yetti, ul yerde sarā-pardalarnı tiktiler. (20) Taḫtlarnı ḳoyup olturdılar. Paşūtan bile olturup mey içtiler. Çūn mey içip ularnıŋ yüzleri gül dék kızardı, Isfandıyār **[43a** =(42a)**]** (1) yārānlarıge aydı-ki "Ey yārānlar, men pād-şāhnıŋ bu farmānıġa ılan dék tolġanur men. Maŋa ayttı ki 'Rustam bile ceng ḳılġıl. Aŋa ẓulm (2) ḳılışdın hīç ārām tafmaġıl.' dép érdi. Men atamnıŋ aytḳanını ḳılmadım ki Rustam tola ranc tartıp gürziniŋ (3) ḳuvveti bile bu ʿālamdaġılarnı rāst ḳıldı. Hemme Īrān şaharıdaġılar ḫᵛāhī pād-şāh ve ḫᵛāhī raʿıyya, andın (4) ḫūş-ḥāl tururlar. Al-ḥāl bir ʿāḳıl élçi aŋa iybermek kerek. Ul élçi ḳuvvetlik ve davlat-mand ve dānışmand bolġay. Aŋa ança ki (5) meniŋ sözlerim aytḳay. Eger Rustam munda kelip bizniŋ köŋlümüzni ḫūş ḳılsa ve yaḫşılıḳ bile ḳolını baġlatsa men (6) aŋa hergiz yamanlıḳ ḳılmas men. Hamīşa yaḫşılıḳ ḳılur men." dédi. Paşūtan aŋa aydı-ki "Bu aytḳanıŋ ābādāndur. Kişige bīhūda (7) āzār berişni ḫᵛāhlamaġıl." dédi. (dédi) Farmānladı, tā oġlı Bahman aylıġa keldi. Aŋa aydı-ki "Ey oġlum, Şeb-rengġa (8) suvār bolġıl. Dībādın tonlar keygil. Pād-şāhāna tāc

başıŋġa keygil, tā her kişi ki körse bilgey-ki sen pād-şānıŋ (9) naslıdın turur sen. Beş altun égerlik aṭ, on mūbadnı özüŋ bile alıp barġıl. Rustamnıŋ öyige barġıl. (10) Ve mendin aŋa salām aytġıl. Yaḫşı sözlegil. Aŋa ayġıl ki ‘Ey cahān-pahlavān, her kişi-ki bu ʿālamda bülendlikni tafsa (11) ve barça zıyānlardın amān tafsa Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytmaḳ kerek. Vaḳtī ki yaḫşılıḳnı tola ḳılıp köŋlini bad- (12) ḫūylıḳdın saḳlasa Ḫudā-yı Taʿālā aŋa genc ve maḳṣūdlarını berip anı hamīşa şādmān ḳılur. Her kişi-ki (13) bu dunyāda yaman işlerdin özini yıraḳ tutsa āḫıratda behişt berür. Ve yaḫşı yamanlıḳ bizdin (14) öter. Āḫırī yataduġanımız tofraḳnıŋ astını turur. Cānımız Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ṭerefige barur. Vaḳtī ki kişi yaman (15) işlik bolsa ḳança bülend bolġan bile past bolur. Her néme ki tarısa orur. Her néme ki aytsa éşitür. Al-ḥāl (16) men sendin ḳıyās ḳıladur men. Uzaḳ ʿumr kördüŋ. ʿĀlamda tola pād-şāhlarnı kördüŋ. Eger hūşuŋ bile özüŋ- (17) ge ḳarasaŋ özüŋni ḫūb bilür sen. Ança ki uluġluḳnı, genc leşkerni, taḫt u tācnı meniŋ babalarımdın taftıŋ. (18) Şundaḳ ki ularġa bende érdiŋ. Vaḳtī ki Keyḫusrav Pād-şāh ötti, bu ʿālamnı Luhrāsbġa tafşurdı. Sen bir kün anıŋ ḫızmatını (19) ḳılmadıŋ. Anıŋ éşigide hīç köz seni körgen émesdür. Sīstān şaharını panāh dédiŋ. Anıŋ bār-gāhıġa (20) kelmediŋ. Çūn Luhrāsb Pād-şāh, pād-şāhlıġını Guştāṣbġa berdi, anıŋ dar-gāhıġa hem kelmediŋ. Anıŋ ṭerefige bir nāma **[43b** =(42b)**]** (1) hem bitimediŋ. Bendelikdin yüz evürdüŋ. Hūşeng Pād-şāhdın tā Camşīd Pād-şāhġa ve Farīdūn [Pād-şāhdın] tā Keyḳubād Pād-şāhġaça (2) körgil ki Guştāsb dék pād-şāh, pād-şāhlıḳġa olturġan émes. Dīn-i bahī, ki pākīze dīn turur, anı ḳabūl ḳıldı. Cahān- (3) dın hemme egri işlerni ve güm-rāhlarnı yoḳ ḳıldı. Ul vaḳt ki Arcāst nıhāyatsız leşker bile érdi, Guştāsb (4) Pād-şāh ceng kılıp ulardın göristān ḳıldı. Tā ḳıyāmatġaça bu sözni éşitürler. Ḫālā ḫāvardın tā bāḫtarġa- (5) ça anıŋ farmānıda tururlar. Tūrāndın tā Hınd ve Rūm, hemme şaharlar aŋa ḫarāc berürler. Ey cahān-pahlavān, bu sözlerni (6) anıŋ üçün aytur men ki pād-şāhnıŋ köŋli sendin aġrıpdur. Sen ul dar-gāhġa kelmey cahānnıŋ bir karānasını (7) ılġap sen. Ve tekebbürlik ḳılıp sen. Ve yana sen bile sen ki meniŋ saŋa hīç kīnem yoḳ turur. Ve seni körgeli ārzūmand (8) turur men ki hamīşa yaḫşılıḳnı ḫᵛāhladıŋ. Ve pād-şāhlarnıŋ farmānını tuttuŋ. Eger seniŋ pād-şāhlar üçün (9) tartḳan rancıŋnı ḥısāb ḳılsa tükenmes. Ve-līkin seniŋ bir buluŋda yatḳanıŋnı pād-şāh ravā (10) körmeydür. Ve maŋa aydı-ki ‘Rustam genci ve leşkeriniŋ tolalıġıdın Zābulıstānda olturupdur. Hīç kişini közige (11) ılmaydur.’ Bir küni parīşān bolup ant içti ki Rustamnı baġlıḳ bu bār-gāhġa keltürgey men dép. Al-ḥāl men Īran- (12) dın anıŋ üçün keldim. Kerek ki sen anıŋ açıġıdın parhīz ḳılġay sen. Eger al-ḥāl kelip ʿahd u paymān ḳılsaŋ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile (13) ve Zarīrnıŋ cānınıŋ ḥaḳḳıda ki men pād-şāhnı bu aytḳanıdın paşīmān ḳılayın. Paşūtan maŋa

güvāhdur ki men pād-şāhdın (14) tola tiledim, bolmadı. Atam pād-şāh turur ve men anıŋ farmānıda turur men. Ve anıŋ farmānıdın bir sāʿat çıḳmas (15) men. Ḥālā uruḳ tuḳḳanlarıŋnı yıġıp, şundaḳ ki Dastān ve Sāmnı, Zavāra ve Farāmarz ve Rūdāba olturup yaḫşı (16) maṣlaḥat ḳılıŋlar. Hemmeleriŋ meniŋ naṣīḥatımnı aŋlaŋlar. Mabādā ki bu ḫānmānıŋlar vīrān bolmasun. Vaḳtī ki (17) seni baġlap pād-şāhnıŋ aylıġa alıp barsam pād-şāhġa tola günāhlar ḳoyayın. Andın kéyin her ikevlen (18) anıŋ aylıda turaylı. Anı men açıġını yandurayın. Ve seniŋ başıŋdın şımāl hem ötkermeyin.’” dédi.

Çūn Bahman (19) ibn-i Isfandıyār bu sözlerni éşitti, zar-baft tonların keydi. Tāc-ı mükellel başıġa keydi. ʿAlamını köterip Şeb-rengġa (20) suvār boldı. Hīrmanddın ötti. Çūn Zābulıstānnıŋ ḳaravulçısı kördi, Zābulıstānġa baḳıp faryād ḳıldı-ki “Bir pahlavān **[44a** =(43a)**]** (1) suvār Hīrmanddın ötüp kelür.” dép. Hem şul zamān Zāl aṭlandı. Ve gürz ve kemendini aldı. Özige özi aydı-ki “Bu suvār, (2) pād-şāhāna sılāḥ keygen bolsa Luhrāsb Pād-şāhnıŋ urıġıdın bolsa kerek.” dédi. Şul zamān Bahman (3) yetip keldi. Zālnı tanumadı. Çūn yaḳın keldi, ḳıçḳırdı-ki “Ey dıhḳān-ı pīr, Dastānnıŋ oġlı Rustam ḳaydadur (4) ki Isfandıyār Zābulıstānġa kelip sarā-pardalarını arıġ yaḳasıda tikti?” Zāl aydı: “Ey oġlum, atıŋdın (5) tüşgil. Ārām alġıl. Mey içgil. Al-ḥāl Rustam, Zavāra ve Farāmarz şikārġa bardılar. Émdi kelür. Ḥālā sen bu suvārlar bile kelgil. Köŋliŋni (6) mey içip ḫūş ḳılġıl.” dédi. Bahman aydı: “Isfandıyār maŋa mey içgeli ruḫṣa bergen émesdür. Maŋa bir suvār ḳoşġıl, tā (7) şikār ḳıladuġan yerige barayın.” dédi. Zāl aydı: “Atıŋ ne turur? Mundaḳ aşuḳuşda ġarażıŋ nedür? Men (8) şundaḳ gümān ḳıladur men ki Guştāsb Pād-şāhnıŋ urıġıdın bolġay sen.” dédi. Bahman aydı-ki “Men Isfandıyār- (9) nıŋ oġlı turur men. Guştāsb Pād-şāhnıŋ nabīrası turur men.” dédi. Zāl bu sözni éşitti, atıdın (10) tüşti. Taʿẓīm-ı bar-cāy keltürdi. Bahman küldi. Pıyāda boldı, körüşti. Zāl tola tiledi-ki munda turġıl dép. (11) Bahman cavāb berdi-ki “Isfandıyārnıŋ sözini sahl tutup bolmas.” dédi. Zāl bir pahlavānnı Bahmanġa ḳoştı. (12) Şikār-gāhġa iyberdi. Bir taġġa yettiler. Bahman atını tepindi. Barur érdiler. Tā ul yolçı, ki atı Şirḫūn/Sarḫūn érdi, (13) Bahmanġa bir mencegi bile şikār-gāhnı körgezdi. Özi yandı. Bahman taġ başıdın şikār-gāhġa ḳaradı, Rustamnı (14) kördi. Bir dıraḫtġa bir buġını sançıp, kebāb ḳılıp olturupdur. Gürzni dıraḫtnıŋ aylıda ḳoyupdur. Bir cāmda (15) meyni ḳolıġa tutup olturupdur. Oġlı Farāmarz aylında turupdur. Raḫş arıġ yaḳasıda otlap yürür. Bahman (16) özige özi aydı-ki “Rustam dégen pahlavān uşbu dék ki ʿālamda mundaḳ heybetlik pahlavānnı kişi körgen émesdür. (17) Ve ne ilgerigi pahlavānlardın eşitgen émesdür. Ve men ḳorḳadur men ki bu pahlavānġa atam barābar kele almas. Men munı (18) al-ḥāl bir

taş bile öltüreyin. Rūdāba bile Zālnıŋ köŋlini köydüreyin.” dédi. Bir pāra taġnı yulup taġ başıdın (19) Rustamnıŋ üstünige tikelendürdi. Zavāra ul taşnıŋ āvāzını éşitti, yuḳḳarı ḳaradı. Taşnı kördi. (20) Faryād ḳıldı-ki “Ey cahān-pahlavān, taġ başıdın bir pārça taş tüşüp kelür!” dédi. Rustam ornıdın teprenmedi. Ḳolıdaġı **[44b** =(43b)**]** (1) buġını hem ḳoymadı. Zavāra her çend şūr ġavġā ḳılur érdi, Rustam hīç teprenmes érdi. Şundaḳ ki taş yaḳın keldi, ul taşnıŋ (2) toġıdın taġlarnıŋ içi ḳaraŋġu boldı. Tā taş yaḳın kelgeç Rustam taşnı tefti. Taş yıraḳ barıp tüşti. Zavāra (3) ve Farāmarz taḥsīn ḳıldılar. Çūn Bahman Rustamnıŋ mundaḳ heybetini, ḳuvvetini kördi, ġam-gīn boldı. Özige özi aydı-ki (4) “Eger atam bu pahlavān bile ceng ḳılsa özini özi helāk ḳılġaydur. Ābādānı oldur ki munıŋ bile ṣulḥ ḳılıp çıḳışḳay. Eger bu pahlavān (5) ceng ḳılsa hemme Īrān şaharlarını ḳolıġa kigürgüsidür.” dédi. Pes aṭıġa mindi. Yanıp ul mūbadlarnıŋ aylıġa keldi ve ança ki (6) körgen ʿacāyıblarını aydı. Ve şikār-gāh ṭerefige ravān boldı. Çūn şikār-gāhġa yaḳın keldi, Rustam Bahmannı kördi. Mūbadlarġa (7) aydı-ki “Bu kimdür? Gümān ḳıladur men ki Luhrāsb Pād-şāhnıŋ uruġıdın bolġay.” dédi. Anıŋ aylıġa bardılar. Bahman Rustamnı körgeç (8) atıdın tüşti. Aḥvālın sordı. Yaḫşı ḫūylar ḳıldı. Rustam aŋa aydı ki “Ey yigit, atıŋ ne turur? Sen atıŋnı aytmaġunça (9) men atımnı aytmas men.” dédi. Bahman aydı: “Atım Bahmandur. Isfandıyārnıŋ oġlıdur men.” dédi. Rustam ḳuçaḳladı. Andın kéyin olturġan (10) yerige keldiler. Her ḳaysıları olturdılar. Çūn Bahman olturdı, atasınıŋ ve pād-şāhnıŋ salāmını aydı. Ve yana (11) aydı-ki “Isfandıyār Hīrmandnıŋ lebige sarā-pardaların tikti. Eger cahān-pahlavān ḫ^{v}āhlasa atamnıŋ aytḳan ḫabarını aytsam.” (12) dédi. Rustam aydı: “Ey şāh-zāda munça yoldın kelip ranc tartḳan sen. Avval ṭaʿām yeyli. Andın kéyin farmān seniŋ (13) turur.” dédi. Farmānladı, tā dastūr-ḫ^{v}ān yaydılar. Reng-ā-reng ṭaʿāmlar keltürdiler. Ve bir buġını kebāb ḳılıp keltürdiler. (14) Bahmannıŋ aylıda ḳoydı. Bırādarını hem anıŋ ḳaşıda olturġuzdı. Yana bir ḳulannı özineŋ aylıda ḳoydı ki Rustam her yégende bir ḳulan- (15) nıŋ göştini yer érdi. Tuz séfip ḳulannıŋ göştini kesip yer érdi. Bahman hem yer érdi. Rustam yégenniŋ (16) yüz ḥıṣṣadın bir ḥıṣṣanı hem yéy almas érdi. Az az yer érdi. Rustam anı körüp küldi. Aydı: “Ey şāh-zāda, vaḳtī (17) seniŋ yégeniŋ bu çaġlıḳdur, Haft-ḫ^{v}ānnıŋ yolıġa néçük kirdiŋler? Bu çaġlıḳ yégeniŋ bile cengde néçük nayza (18) urur sen?” dédi. Bahman aydı: “Ey pahlavān, pād-şāhlarnıŋ uruġı tola yémesler ve tola sözlemesler. Yeyduġanı (19) az bolur. Cengde ḳıladuġan işi tola bolur.” dédi. Rustam küldi ve aydı: “Érenlikni érenlerdin yaşunmaḳlıḳ yaraşmas.” (20) dédi. Bir altun cāmġa mey toldurdı. Pahlavānlarnı yād ḳılıp içti. Bir altun cām meyni Bahmannıŋ ḳolıġa berdi. Bahman **[45a** =(44a)**]** (1) ul meyni içgeli ḳorḳtı. Zavāra avval dem tarttı. Ve aydı: “Ey şāh-zāda,

hamīşa mey içip köŋlüŋ ḫūş-ḥāl bolsun.” dédi. (2) Bahman Zavāradın alıp içti. Rustamnıŋ mey içgenige ve ṭaʿām yégenige, ḳadd u ḳāmatıġa ʿacāyıbġa ḳalur érdi. (3) Çūn şikār-gāhdın ḳoftılar, her ḳaysıları suvār boldılar. Bahman hem Rustamnıŋ aylıda yürüp Isfandıyārnıŋ (4) aytḳan ḫabarlarını aydı. Rustam ul ḫabarlarnı éşitip endīşege bardı. Cavāb berdi-ki “Ḫabarlarıŋnı aŋladım. Ve seniŋ (5) dīdārıŋnı [körüp] ḫūş-ḥāl boldum. Al-ḥāl meniŋ cavābımnı Isfandıyārġa aytḳıl ki ‘Ey şīr dék yüreklik pād-şāh-zāda, (6) vaḳtī ki kişi her işde ġālıb bolup genc ü māllıḳ bolsa ve uluḳ bolup nām āvāzası bülend bolsa, bad-ḫūy- (7) luḳnı ḳılġuluḳ émes. Al-ḥāl bu ʿālamda uşbu yosunda ki sen sen, bad-ḫūyluḳ ḳılmaġıl. Her ikimiz dād u ʿadl bile (8) bolup Ḫudā-perest bolaylı. Yamanlıḳnı istemeyli. Eger sen tola ḥarīşlıḳ ḳılsaŋ seniŋ işiŋ (9) sūdı yoḳ bolup iş uzaḳġa tartḳusıdur. Seniŋ atıŋ Hındūstānda ve Rūmda ve Çīnda şundaḳ- (10) dur ki dıl-āzār turur dép sen. Mundaḳ işni ḳılmaġanıŋ ḫūbdur. Seniŋ mundaḳ ḳılġan naṣīḥatlarıŋġa (11) mınnat-dār boldum. Ve men Ḫudā-yı Taʿālādın tiler érdim ki seniŋ dīdārıŋnı körgey men. Ve seniŋ bile bir yerde olturġay men. (12) Al-ḥāl istegenimni taftım. Ḫālā men seniŋ aylıŋġa hīç leşker almay tanhā barayın. Pād-şāhnıŋ farmānını sendin (13) éşiteyin. Ve Keyḳubād Pād-şāhdın ve Keyḫusrav Pād-şāhġaça pād-şāhlar bergen ʿahd-nāmalarnı aylıŋġa alıp barayın. (14) Al-ḥāl ey Isfandıyār, sen meniŋ ḳılġan ḫıẕmatlarımġa ḳarağıl. Ul ya[ḫ]şılıḳlarnı-ki men ḳıldım ve ul ranc u maşaḳḳatlarnı ki (15) tarttım, ḳadīm zamāndın ḥālīġaça pād-şāhlarnıŋ ḫıẕmatıda ḫıẕmatkār turur men. Vaḳtī ki meniŋ ḳılġan ḫıẕmatlarımnıŋ (16) cazāsı āḫırī ayaġımġa bend salmaḳlıḳ bolsa bu ʿālamġa kişi kelmegeni ābādāndur. Eger kelse hem ölgeni ābādān- (17) dur. Men özüm pād-şāhnıŋ aylıġa barayın. Öz sırrımnı aŋa aytayın. Anıŋ aylıda pıyāda bolup bāzūmġa (18) bir olaŋ salayın. Mundaḳ yaman nā-ḫūş sözlerni maŋa aytmaġıl. Mundaḳ hīç kişi aytmaġan sözni aytmaġıl. Érenlik (19) bile ḳafasda şımālnı solaydu men démegil. Uluġlar ot içinde yol tafmaslar. Daryādın su bileduġan (20) kişi bolmaġunça ötüp bolmas. Aynıŋ roşenligini yaşunup bolmas. Tülkini şīrġa cüft ḳılıp bolmas. **[45b** =(44b)**]** (1) Sen maŋa cabr ve kīne ḳılmaġıl. Hīç kişi meniŋ futumnı bendde körgen émesdür. Ve şīr-ġarān hem meniŋ turġan yerimde (2) tura almas. Sen ul işni ḳılġıl ki pād-şāhlarġa lāyıḳdur. Érenlik bile aççıġ ve kīneni köŋlüŋdin (3) çıḳarġıl. Kiçiklik ḳılmaġıl. Köŋlüŋni ḫūş tut. Hīrmanddın ötgil. Mubārek ḳadamıŋnı meniŋ öyümge yetgürüp maclıs (4) ḳılġıl. Men ḫıẕmatkārıŋdın yıraḳ bolmaġıl. Şundak ki ilgeri hem Keyḳubād Pād-şāhnıŋ farmānıda érdim, ḥālā hem seniŋ (5) farmānıŋdadur men. Vaḳtī ki leşkeriŋ bile meniŋ öyümge kelseŋ, iki aygaça ḫūş-ḥāllıḳ ḳılsaŋ, leşkeriŋ- (6) ve ulaḳlarıŋ hem tınsa, şikārda şikār ḳılsaḳ. Vaḳtī ki Īrānġa yanur vaḳtıŋ kelse köhne

gencler- (7) niŋ ḳapuġını açayın. Hemmesini seniŋ aylıŋġa keltüreyin. Ançа ki ḫᵛāhlaġanıŋnı alġıl. Ḳalġanını leşkeriŋ- (8) ġa bergil. Aççıġlıġ ḳılmaġıl. Vaḳtī ki Īrānġa yansaŋ men seniŋ bile pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa barayın. Men (9) aŋa ʿuẕrlar aytıp baş ayaġını öfüp köŋlini[139] ḫūş-ḥāl ḳılayın. Ve ul ẓālım pād-şāhdın sorayın (10) ki néme sababdın meniŋ ayaġımġa bend salur?" dédi. Çūn Bahman Rustamdın bu cavāblarnı eşitti, ul yerdin (11) yandı. Mūbadlar bile ıldam ravān boldı. Rustam ul yerde ḳaldı. Zavāra bile Farāmarznı aylıġa çırladı. Ularġa (12) aydı-ki "Siler atam Dāstān ḳaşıġa barıŋlar. Aŋa aytıŋlar ki Isfandıyār kelipdür. Ordada altun taḫtlar (13) ḳoyuŋlar. Ordanı dībā-yı Çīnī bile Keykāvus Pād-şāhnıŋ zamānıda yasaġan-dék yasaŋlar. Ve tola ṭaʿām- (14) lar füşürüŋler ki pād-şāhnıŋ oġlı kīne bile ceng istep kelipdür ki ba-ġāyat nām-dār pahlavān turur, men anıŋ (15) aylıġa yaḫşılıḳ bile barayın. Eger ul hem yaḫşılıḳ ḳılsa ḳızıl yāḳūtdın tāc anıŋ başıġa keygüreyin. (16) Andın genc ü mālnı, gevher ve sılāḥlar[nı] ayamayın. Eger men anı navmīd yandursam maŋa hem ḫūb bolmas. Ey Zavāra, (17) sen Isfandıyārnıŋ kemendini bilür sen ki mest fīllarnı tutup baġlar." dédi. Zavāra aydı: "Mundın söz aytmaġıl (18) ki hīç kişi Isfandıyār bile ceng ḳılışnı istemes. Bu ʿālamda Isfandıyār dék zor, pahlavān pād-şāhnı bilmes men. (19) Yaḫşı ʿāḳıldın yaman iş kelmes ki bizdin aŋa hīç zıyān yetgen émesdür." dédi. Zavāra, Zālnıŋ (20) ḳaşıġa ketti. Bu ṭerefdin Rustam, Isfandıyār ṭerefige ravān boldı. Hīrmandnıŋ lebige bardı. Ammā çūn Bahman sarā-parda- **[46a** =(45a)**]** (1) [ġa] yetti, atasınıŋ aylıda turdı. Isfandıyār sordı-ki "Ey oġlum, ul pahlavānnı néçük kördüŋ?" dédi. Bahman bu sözni éşitip (2) olturdı. Ançа ki Rustamdın eşitgen sözlerni aydı. Avval Rustamnıŋ salāmını aydı ve aytḳan cavāblarnı (3) aydı. Ançа ki körgenini atasınıŋ aylıda ayttı ki "Şāhā, Rustam-ı fīl-ten dék pahlavānnı ʿālamda kişi körgen (4) émesdür." dédi. Al-ḥāl Hīrmandnıŋ lebige keldi. Hīç ḳuyaḳ ve dulġa ve gürz ve kemend almadı. Şīr dék yüreklik (5) turur. Mest fīl dék tenlik turur. Al-ḥāl séni körgeli ārzūmand turur. Bilmeydür men ki saŋa néme sır (6) aytur ékin." dédi. Isfandıyār Bahmanġa aççıġı keldi ve anı ḫalāyıḳ arasıda ḫār ḳıldı. Ve aŋa aydı-ki "Āḳıllar, ḫatun- (7) larġa sırrını aytmaslar. Ve kiçik balalarnı uluġ işge iybermesler. Sen pahlavānlarnı (8) ḳayda kördüŋ? Tülkiniŋ āvāzını éşitip şīr dép gümān ḳılur sen. Ve Rustamnı taʿrīf ḳılıp ve (9) pahlavānlarnıŋ köŋlini sındurur sen." dédi.

Ve farmānladı, tā Şeb-reng atlıḳ aṭnı égerledi- (10) ler. Leşkerdin yüz pahlavānnı ılġadılar. Hīrmandnıŋ lebige ravān boldı. Ul ṭerefdin Raḫş (11) ġırīv ḳıldı. Bu ṭerefdin

[139] Metinde كونكلونكلينى şeklinde yazılıdır.

Şeb-reng ġırīv ḳıldı. Rustam Isfandıyārnı körüp aṭıdın tüşti. Ḫudā-yı Taʿālāġa (12) taḥsīn ḳıldı. Ve aydı-ki “Ul Ḫudāġa şükrī ki andın tiler érdim ki tā séni şundaḳ ten-durus[t] körgey men. (13) Ve bir yerde olturup yaḫşı sözleşgey men. Şundaḳ bilgil ki meniŋ bu sözümge Ḫudā-yı Taʿālā güvāhdur ki (14) eger Sıyāvaşnıŋ yüzini körsem ança ḫūş-ḥāl bolmas érdim. Sıyāvaşdın özge kişige (15) oḫşamas sen. Ul ne yaḫşı pād-şāhdur ki seniŋ dék pahlavān oġlı bolsa! Ve ul ne yaḫşı Īrān (16) şaharıdur ki seniŋ dék pād-şāhı bolsa! Ve ul néçük bad-baḫt kişidür ki seniŋ dék kişidin ceng (17) istese! Hemme duşmanlar sendin ḳorḳunçluḳ bolsun! Ve sen hamīşa nīk-baḫt ve ġālıb bolġay sen!” (18) dédi. Çūn Isfandıyār bu sözni éşitti, aṭıdın tüşti. Rustamnı ḳuçaḳladı. Ve aydı-ki “Ey cahān-pahlavān, (19) Ḫudā-yı Taʿālāġa şükrī ki séni ḫūş-ḥāl ḫurram kördüm. Ve séni her néçük taʿrīf ḳılsa lāyıḳ turur sen. (20) Ve ul ne yaḫşı atadur ki seniŋ dék oġlı bolsa! Ve ul ne yaḫşı pād-şāhdur ki seniŋ [dék] puşt panāhı **[46b** =(45b)**]** (1) bolsa! Vaḳtī kī seni kördüm, bırādarım Zarīrnı körgen-dék boldum.” dédi. Rustam aydı: “Ey şāh-zāda, sendin bir tilegim (2) bardur ki meniŋ öyümge kelgey sen. Mubārek dīdārıŋ bile öyümni roşen ḳılġay sen. Eger-çi saŋa lāyıḳ érmes- (3) dür, cahd ḳılıp mıhmān-dārlıḳ ḳılġay men.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey cahān-pahlavān, seniŋ ḳılġan maṣlaḥatıŋ- (4) dın boyun tolġamaḳ yaraşmas. Ve-līkin men pād-şāhnıŋ farmānıdın çıḳmas men. Meni Zābulıstānda turġalı (5) ruḫṣa bergen émesdür. Pād-şāhnıŋ farmānını tutġıl. Öz ayaġıŋnı özüŋ bendge salġıl ki pād-şāhnıŋ bendi- (6) din nāmūs ḳılıp bolmas. Vaḳtī ki seni pād-şāhnıŋ aylıġa baġlıḳ alıp barsam öz günāhı öziniŋ (7) gerdenige yanadur. Seni bu baġlamaḳdın köŋlüm parīşān turur. Seniŋ cānıŋġa hergiz zıyān yetgürmeyin. Bu (8) meniŋ cānım saŋa nigehbān bolsun. Ey cahān-pahlavān, sen yaman gümān ḳılmaġıl. Vaḳtī ki men pād-şāh bolsam (9) cahānnı seniŋ ḳoluŋġa berür men. Vaḳtī ki sen Zābulıstāngha yansaŋ nıhāyatsız genc ü māl berür men.” dédi. (10) Rustam aydı: “Ey şāh-zāda, men Ḫudā-yı Taʿālādın tiler érdim ki köŋlümni seniŋ dīdārıŋ bile ḫūş-ḥāl ḳılġay men. (11) Ey şāh-zāda, her ikimiz pahlavān turur miz. Ḳorḳadur men ki aramızġa şayṭān kirip yaman köz téggey. Bu aytḳanıŋ- (12) dın nāmūsum keledür. Sen ne üçün ḫūş-ḥāllıḳ bile meniŋ öyümge mıhmān-dārlıḳġa kelmes sen? Biz[niŋ] aramızda hīç kīne (13) yoḳ turur. Bu kīneni köŋlüŋdin çıḳarġıl. Mendin her néme tileseŋ farmānıŋnı tutayın. Meger bend ḳılmaḳ, ḳarıġan çaġımda (14) nāmūs ḳılur men ki tirig turup meni hīç kişi bendde körmes. Benddin bölek her néme ḫᵛāhlasaŋ ravādur.” dédi. (15) Isfandıyār aydı: “Ey cahān-pahlavān, her néme aytḳanıŋ rāstdur. Ve-līkin Paşūtan biledür ki pād-şāh maŋa néçük farmānlar ḳıldı. (16) Eger men seniŋ öyüŋge barıp mıhmān bolsam ve sen pād-şāhnıŋ farmānıdın boyun tolġasaŋ aḫırat- (17) da dūzaḫġa

giriftār bolur men. İkinçi eger men seniŋ bile ceng ḳılsam seniŋ ṭaʿāmıŋnı yégendin kéyin (18) tuz ḥarāmīlıḳ bolur. Eger men pād-şāhnıŋ farmānıdın boyun tolġasam maŋa yaruḳ kün ḳaraŋġu bolġusıdur. Eger (19) seniŋ ārzūŋ mundaḳ bolsa bu kün mey içeyli. Bilmeydür biz ki taŋla néme iş bolur ékin." dédi. Rustam aydı: (20) "Şundaḳ ḳılayın, barayın, yol tonlarını salayın. Bir hafta boldı-ki şikār ḳılur érdim. Kerek ki sen ṭaʿām yer vaḳtıŋda **[47a** =(46a)**]** (1) meni çırlaġay sen." dédi. Raḫşġa suvār boldı. Öz ordasıġa yandı. Zālnıŋ yüzini kördi. Aŋa aydı "Ey (2) ata, Isfandıyārnıŋ ḳaşıġa bardım. Bir suvārī kördüm, sarv-ı sehī dék, yüzi on tört kéçegi tolun ay-dék. (3) Gūyā ki Farīdūn Pād-şāh ʿaḳl u dānışnı muŋa bergen dék. Éşitgenimdin hem zıyāda éken." dédi. Ammā çūn Rustam (4) Hīrmandnıŋ lebidin yandı, Paşūtan Isfandıyārnıŋ aylıġa keldi. Isfandıyār Paşūtanġa aydı-ki "Men Rustamnıŋ (5) ordasıġa barmas men. Eger ul men aytḳan söz[üm]ge unamasa ikimizde birimiz helāk bolġumuzdur." dédi. Paşūtan (6) aydı: "Ey pahlavān bırādarım, vaḳtī ki siler ikevlenniŋ bir biriŋlerġa muḥabbetligiŋlerni kördüm, (7) köŋlüm tola ḫūş-ḥāl boldı. Ey bırādar, öz cānıŋġa özüŋ cabrī ḳılmaġıl. Ançа ki Rustamnıŋ aytḳan sözlerini éşittim, (8) hemme ādamīgerlik ḳılıp aytadur. Ul iki futını saŋa bendge saldurmas. Sen hem anıŋ aḳ saḳalıdın şarm (9) tutġıl. Rustam, ki cahān-pahlavān bolġay, Dastān-ı Sāmnıŋ oġlı bolġay, āsānlıḳ bile seniŋ tuzaġıŋġa kirmes. (10) Ḳorḳadur men ki bu işiŋler uzaḳġa tartḳay. İki pahlavānnıŋ arasıġa kīne tüşgey. Ey bırādar, sen ataŋdın (11) āḳıl pahlavān turur sen. Bu ne bolġanıŋdur! Bu ḳılġan işiŋ telbelerniŋ işige oḫşaydur. Bir kişi maclıs (12) istese, yana kişi ceng ve kīne istese ḳarаġıl ki ḳaysı ābādāndur? Ul ataŋ ẓālım, séni özidin (13) yıraḳ ḳılmaḳ üçün munda iybergendür. Eger andaḳ bolmasa Rustam aŋa hīç kerek émesdür." dép zār zār yıġladı. (14) Isfandıyār cavāb berdi-ki "Ey bırādar, eger men pād-şāhnıŋ farmānıdın boyun tolġasam bu dunyāda bad-nām bolur men. (15) Āḫıratda Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda şarmanda bolur men. İki ʿālamnı Rustamġa satmas men." dédi. Paşūtan aydı: "Ey bırādar, (16) ançа seniŋ cānıŋġa sūd ḳıladuġanını aydım. Émdi özüŋ bilgil. Sen mest sen. Mendin rāst sözni (17) aŋlamas sen. Émdi özüŋ bilgil." Isfandıyār farmānladı, tā dastūr-ḫ^{v}ān yaydılar. Ṭaʿām yédiler. Mey içti- (18) ler. Isfandıyār Rūyīn-dızġa barġanını ve anda ḳılġan érenliklerini yād ḳıldı. Ammā çūn Rustam öz ordasıġa (19) bardı, ṭaʿām rāst ḳılıp érdiler. Rustam ṭaʿām yémey olturdı. Hīç kim kelmedi. Rustam küldi ve Zavāraġa aydı: "Ey bırādar, (20) sen Isfandıyārnıŋ yosunını körgil ki mundaḳ yalġan aytadur. Farmānlaġıl, tā Raḫşnı égerlegil, tā Isfandıyār- **[47b** =(46b)**]** (1) nıŋ aylıġa yana barayın ki ul biznіŋ işimizni ḫ^{v}ār tutadur." dédi. Raḫşġa suvār boldı. Hīrmandnıŋ lebige keldi.

Çūn Isfandıyār- (2) nıŋ leşkeri Rustamnı kördiler, bir birige aytışur érdiler ki “Bu pahlavān, Sām-ı Savārġa oḫşaydur. Égeride olturġanı temür (3) taġġa oḫşaydur. Eger mest fīl hem bolsa, munıŋ berāberige kelse tirig yanmas. Guştāsb Pād-şāhnıŋ hīç ʿaḳlı yoḳdur kim (4) tolun ay dék Isfandıyārnı tāc u taḫt üçün öltürgeli munda iyberedür.” dédiler. Ammā çūn Rustam Isfandıyārnıŋ ḳaşıġa (5) keldi, Isfandıyār Rustamnıŋ aylıġa bardı. Rustam aydı: “Ey pahlavān şāh-zāda, maŋa oḫşa kişiniŋ öyüge mıhmān (6) boluşnı ḳabūl ḳılmadıŋ. Ve meni çırlatmadıŋ. ʿAhd u paymānıŋ şundaḳ mıydı? Meniŋ sözümni aŋlaġıl. Özüŋge özüŋ (7) itliklik ḳılmaġıl. Ey şāh-zāda, meni sen érenlikde yéŋil tutur sen. Bilgil ki bu ʿālamda Rustam dégen men turur men! (8) Babam Narīmānnıŋ taḫtını yarutḳan kişi men turur men! Ve mendin ḳara dīv hem ceng istemes! Ve cādūlarnıŋ baş- (9) larını kesip ḳuduḳġa salġan kişi men turur men! Hemme uluġlar meniŋ pahlavānlıġımnı bilürler. Şundaḳ ki (10) Kāmūs-ı Kaşānī ve ḫāḳān-ı Çīnnı ḥalḳa bend tartıp baġlap alġandur men! Īrān pād-şāhlarını hamīşa saḳlap puşt u (11) panāh bolġan kişi mendür men! Sendin bu tilegimge gümāŋġa tüşmegil. Özüŋni āsmāndın hem bülend körmegil. (12) Men seniŋ mundaḳ ḳadd u ḳāmatıŋnı dost tutup saŋa mıhrbānlıḳ ḳılur men. Ḫᵛāhlamaydur men ki seniŋ dék (13) pād-şāh cengde helāk bolġay. Ey pahlavān şāh-zāda, men Sām-ı Narīmānnıŋ yād-gārı turur men. Tola yıllar (14) cahānda pahlavānlıḳ ḳıldım. Duşmanlardın cahānnı pāk ḳıldım. Tola ranclar tarttım. Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytadur men ki (15) şunça yıllar ʿumr körüp andaḳ pād-şāhnı körmedim ki pāk-dīnlar bile ceng ḳılġay. Ey şāh-zāda, sen (16) her işde tola ziyādelik istemegil. Ṣulḥġa kūşiş ḳılıp yumşaḳ söz aytġıl ki bu ʿālamda kişi bāḳī ḳalmas. (17) Ve ölümdin hīç kim ḳaçıp ḳutulmas.” dédi. Isfandıyār Rustamdın bu sözlerni éşitip küldi ve aydı: “Ey (18) Sām-ı Savārnıŋ nabīrası, meniŋ barmaġımġa dılteng bolup sen. Ve yana ḥālā kün ba-ġāyat ıssıġ ve yol uzaḳ érdi. (19) Saŋa maşaḳḳat boladu[r] dép çırlatḳalı kişi iybermedim. Sen aççıġlıġ bolmaġıl. Men aytıp érdim ki taŋla (20) bāmdādda saŋa ʿuzr aytḳalı bara turup édim. Dastān-ı Sāmnıŋ yüzini körüp ḫūş-ḥāllıḳ ḳılıp mey içey **[48a** =(47a)**]** (1) dép érdim. Sen ḥālā öyüŋni taşlap munda kelip sen. Émdi ārām tafıp olturġıl. Ḳoluŋġa cām alġıl. Aççıġġa (2) köŋülde hīç yol bermegil.” dédi. Ve farmānladı, tā Rustamġa taḫt aylında altun kürsī ḳoyup berdiler. Rustam kelip (3) ul altun kürsī üzeside olturdı. Isfandıyār Rustamġa aydı-ki “Ey yaḫşı köŋüllük pahlavān, men dānışmand- (4) lardın şundaḳ éşittim ki ataŋ Dastān bad-aṣl dīv-zād érmiş. Ve anıŋ hemme aʿżāsı ḳara, saçı aḳ (5) érmiş. Vaḳtī ki Sām anı körmiş, köŋli navmīd bolmış. Ve Sām farmānlapdur, tā anı daryānıŋ aylıġa taşlaġaylar, (6) tā anı ḳuş ve balıġ yégeyler. Pes Dastānnı alıp barıp daryānıŋ aylıda taşlapdurlar. Ḳażāġa (7)

ul vaḳt Sīmurġ kelipdür. Eger-çi Sīmurg nāşıtā u aç érdi, ammā Zālnı yémeklik anıŋ aylıda ḫār érdi. Pes (8) Zālnı öz havāsıġa alıp bardı. Aŋa özi yeyduġan murdārlarnıŋ göştlerini yédürüp, yalaŋġaç (9) saḳlap Sīmurġ aŋa mıhrbān boldı. Çūn Zāl çoŋ boldı, yalaŋġaç Zābulıstānġa keldi. Çūn-ki Sām- (10) nıŋ hīç farzandı yoḳ érdi, özi hem pīr bolup ʿaḳlı kemip érdi. Anı farzandlıḳġa ḳabūl ḳıldı. Ve meniŋ ata babam, ki (11) uluġ pād-şāhlar érdiler, anı, martaba berip, genc ü māl berip uluġ ḳıldılar. Tā Zāl uluġ bolup Kābul şaharı, ki (12) duşmanlardın érdi, andın ḳız aldı. Ve ul ḳızdın seniŋ dék nām-dār pahlavān, ʿāḳıl u dānışmand u zīrek cahān- (13) gīr pahlavān oġul tuġuldı. Atıŋ ʿālamġa toldı. Mundaḳ yosunda pād-şāh bolduŋ. Émdi uluġ bolup nā-pāk- (14) lıḳnı tutup sen." dédi. Rustam aydı: "Hay bu ne köŋül ḳabūl ḳılmayduġan sözleriŋdür! Seniŋ köŋlüŋni (15) dīv yoldın çıḳarıpdur ki mundaḳ bīhūda sözlerni aytur sen. Sen andaḳ sözlerni aytġıl ki pād-şāhlarġa (16) lāyıḳ bolġay. Pād-şāhlar yalġan söz aytmaslar. Ḫudā-yı Taʿālā biledür ki Dastān ibn-i Sām uluġ ve dānışmand (17) ve yaḫşı atlıḳ turur. Ve Sām Narīmānnıŋ oġlı turur. Narīmān Kerīmānnıŋ oġlı turur. Seniŋ ataŋ Guştāsb- (18) nıŋ hem naslı ābdān turur ve uluġ turur ki Hūşeng Pād-şāhnıŋ naslıdın turur ki Hūşeng Pād-şāh (19) bu ʿālamda pād-şāhlıḳ ḳılġanlarda üçünçi pād-şāh érdi. Ve Camşīd Pād-şāhnıŋ uruġıdın érdi. Ve sen (20) babam Sāmnıŋ nām āvāzasını éşitgen sen ki ul zamānada anıŋ dék pahlavān yoḳ érdi. Ṭūs şaharında **[48b** =(47b)**]** (1) ul ajdahānı öltürdi-ki hīç kim ul ajdahādın ḫalāṣ bolmas érdi. Daryādaġı neheng ve bayābāndaġı peleng, hemme andın (2) ḫalāṣlıḳ tafmas érdi. Ve yana ul dīvnı-ki Kālūs dép atar érdiler, ul dīv daryādın balıġlarnı tutur érdi. (3) Havādaġı tasḳaralarnı tutup yer érdi. Ve mest fīllarnı hem tutur érdi. Anı hem Sām öltürdi. Ve yana ul dīvnı, ki (4) Kund-rav atar érdiler, ul andaḳ ḳadd u ḳametlik érdi ki eger Çīn daryāsıġa kirse béliçe bolur érdi. Daryādaġı (5) balıġlarnı alıp, āftābġa tutup, füşürüp yer érdi. Anı hem babam Sām öltürdi. Anıŋ dék dīvlar babam- (6) nıŋ ḳolıda helāk boldılar. Ve eger atam Dastānnıŋ ḳılġan işlerini aytsam söz uzaḳ bolġusıdur. Ve (7) anam Mıhrāb Pād-şāhnıŋ ḳızı turur ki hemme ʿālamdaġı pād-şāhlar arasında uluġ boldı. Mundın ziyāde aṣīl naslī (8) ḳayda turur ki?! Ve yana men bu ʿālamnı tola sayr ḳıldım. Hemme pahlavānlar mendin hunar istemek kerek. Ve bu rūy-ı zamīnnı (9) sayr ḳılıp tola ẓālım pād-şāhlarnı öltürdüm. Avval mende Keykāvus Pād-şāhnıŋ ʿahd-nāması bardur. Ve yana (10) Keyḫusrav Pād-şāhnıŋ ʿahd-nāması bardur. Ul vaḳtda ki men Cayḥūn daryāsıdın öttüm, Afrāsıyāb Tūrān- (11) dın Çīn şaharıġa ḳaçtı. Ve ul vaḳtda ki Keykāvus Māzandarānġa bardı, atam Dastān aŋa tola (12) naṣīḥatlar ḳıldı, unamadı. Éşitgen sen ki Keykāvusġa dīvlar neler ḳıldılar. Ve Dastānġa Keykāvus- (13) nıŋ başıġa tüşgen ḫāldın ḫabar boldı. Ve maŋa farmānladı, tā

men tanhā barıp kéçe ve kündüz yürüp ne Erjeng (14) dīvnı ḳoydum ve ne Sanca dīvnı ve ne Dīv-ı Safīdnı ḳoydum. Ve yana Keykāvus Pād-şāh üçün ul hunarmand ve dānışmand (15) ve pahlavān oġlum, ki Suhrāb érdi, anı öltürdüm. Al-ḥāl ki meniŋ ʿumrum, ki altı yüz yıldın aşıpdur, ḥālīġaça cahān- (16) da pahlavānlıḳ ḳılur men. Bu cahānda Farīdūn-ı Farruḫ pād-şāh bolup Ḍaḥḥāknıŋ ẓulmıdın cahān ḫalḳını ḫalāṣ ḳıldı. (17) Ve yana babam Sām cahāndaġı yaman dīv, cādūgerlerni yoḳ ḳıldı. Ul vaḳtda pād-şāhlarnı saḳlaġuçı (18) ve şaharlarını saḳlaġuçı babam érdi. Üçünçi hemme pād-şāhlarnıŋ nigehbānı men érdim. Şahar ve zındān, hemme meniŋ (19) farmānımda érdi. Ey pād-şāh, men bu sözlerni saŋa anıŋ üçün aytur men ki tā bilgey sen ki sen bir pād-şāh (20) turur sen. Hemme pahlavānlar seniŋ farmānıŋda tururlar. Ve-līkin sen ki bu zamānada yaŋı paydā bolġan kişi sen. **[49a** =(48a)**]** (1) Özüŋdin özgeni bilmes sen. İlgerigi pınhān işlerdin bī-ḫabar turur sen. Vaḳtī ki sözlerimiz (2) munça uzaḳ boldı, mey içeyli, mey bile endīşelerni yoḳ ḳılaylı.” dédi. Çūn Isfandıyār Rustamdın bu sözlerni (3) éşitti, küldi. Ve aydı: “Ey cahān-pahlavān, ança ki ḳılġan işleriŋni éşitgendür men. Ul iş- (4) lerni ki men ḳıldım, cahāndaġı pahlavānlardın ġālıb bolup baş köterdim. Avval ki dīn üçün (5) belimni baġladım. Rūy-ı zamīndın but-perestlerni yoḳ ḳıldım. Ve meniŋ naslım Guştāsb turur. Guştāsb, (6) Luhrāsbnıŋ oġlı turur. Luhrāsb, Avrand Pād-şāhnıŋ oġlı turur. Avrand Pād-şāh, Key-nişīnniŋ uruġıdın (7) turur. Key-nişīn, Keyḳubād Pād-şāhnıŋ oġlı turur. Uşbu yosunda tā Farīdūn Pād-şāhġaça hemme ata (8) babam pād-şāh turur. Anam hem Ḳayṣar-ı Rūmnıŋ ḳızı turur. Ve Ḳayṣar-ı Rūm Silm ibn-i Farīdūnnıŋ naslıdın (9) turur. Ve sen bile sen ki meniŋ babamlarımnıŋ aylıda ḫıẕmatkār érdiŋ. Ata babaŋ hem ḫıẕmat-kār érdiler. (10) Ve sen bu pād-şāhlıġnı meniŋ ata babamdın taftıŋ. Ul vaḳtda ki Luhrāsb, atam Guştāsbġa taḫtını (11) berdi, érenlikge bel baġlap turur men. Ul vaḳtda ki atam meni Gurazmnıŋ sözi bile bendge saldı, babam (12) Luhrāsbġa hem ul vaḳtda zıyān yetti. Ve Tūrāndın tola leşker keldi. Ve Cāmāst Ḥakīm élçilikge meniŋ ḳaşımġa (13) keldi. Bir munça temürçilerni keltürdi, tā meniŋ bendlerimni yazġaylar. Temürçiler zancīrlarnı sındura (14) almay kéçiktiler. Meniŋ anda köŋlüm taruḳtı. Temürçilerge bir bāng urdum. Bir silkindim, hemme (15) (hemme) zancīrlarnı pāra pāra ḳıldım. Ve andın kéyin kelip Arcāsb bile ceng ḳılıp Arcāsbnı ḳaçurdum. (16) Andın kéyin éşitgen sen ki Rūyīn-dızġa Haft-ḫ^{v}ān yolı bile barıp ul yolda neler ḳıldım. Ve bir (17) ḥīla bile Rūyīn-dızġa kirip cahānġa bar-ham urdum. Rūyīn-dız égiz taġnıŋ üstünide éken. (18) İçide hemme but-perestler bar éken. Ul ḥışārnı Tūr ibn-i Farīdūnnıŋ zamānıdın hīç kim alġan émes (19) éken. Anı men érenlik bile aldım. Hemme butlarnı sındurdum. Zarduhuştnıŋ otını anda yandurdum. (20) Ul

dād bergüçi bir Ḫudānıŋ bergen ġālıblıġı bile Īrān şaharıġa yanıp keldim. Hīç yerde maŋa duşman ḳalmadı. **[49b** =(48b)**]** (1) Her yerde ki tanhā cengge kirdim, hīç kim meniŋ cengimge ṭāḳat ḳıla almadılar. Al-ḥāl bizniŋ sözümiz uzardı. Eger taşna (2) bolsaŋ cām-ı mey içgil." dédi. Rustam Isfandıyārġa aydı-ki "Ey pād-şāh-zāda, bizdin ḳılġan işlerimiz yād-gār (3) ḳalġusıdur. Al-ḥāl dād bergüçi bolup men köhne pīrdın sözni aŋlaġıl. Eger men aġır gürzümni köterip Māzandarāngа (4) bar[ma]sam érdi ul yerde ki Keykāvus ve Gīv, Gūdarz, Ṭūsnı bendge salıp közlerini ḳaru ḳılıp érdiler. (5) Ve ṭabīblar Dīv-ı Safīdnıŋ baġrı ḳanı ve meyesidin özge ʿılāc tafa almadılar. Eger men barmaġan bolsam Dīv-ı Safīd- (6) nıŋ baġrını ve meyesini kim yarur érdi?! Eger Keykāvus anda ölse érdi, anıŋ puştıdın Sıyāvaş néçük paydā (7) bolur érdi?! Ve ul ʿādıl ve saḫī Keyḫusrav Pād-şāh ḳaydın törelür érdi?! Ve Luhrāsb Pād-şāhġa pād-şāhlıḳnı (8) kim berür érdi?! Men cādūlarnıŋ başlarını késip, Keykāvus Pād-şāhnı benddin ḫalāṣ ḳılıp pād-şāhlıḳ taḫtıġa (9) men olturġuzdum. Ve yana ul vaḳtda Keykāvus Pād-şāh Hāmāvarān şaharıġa bardı. Anda bendge saldılar. (10) Īrān şaharıdın men leşker tartıp barıp ularnıŋ pād-şāhlarını ve pahlavānlarını öltürdüm. Keykāvus hemme pahlavānlar (11) bile bendge tüşüp érdiler. Ul vaḳtda Īrānda ne pād-şāh ve ne pahlavān yoḳ érdi. Cahān şūr u ġavġālıḳ (12) érdi. Men Keykāvus Pād-şāhnı Gūdarz ve Ṭūs ve Gīvni benddin ḫalāṣ ḳılıp Hāmāvarāndın Īrān (13) şaharıġa keltürdüm. Özüm ḳaraŋġu kéçede ilgeri keldim. Ul vaḳtda Īrāngа Afrāsıyāb nıhāyatsız (14) leşker bile kelip érdi. Çūn Afrāsıyāb meniŋ ʿalamımnı ve Raḫşımnıŋ āvāzını éşitti, Īrāndın Çīn şaharıġa (15) ḳaçtı. Cahān dād ʿadl bile yasaldı. Cahānnı şamşīrım bile men tüzdüm. Bu aytġanımda yalġanī yoḳdur. Eger (16) andaḳ bolmasa pād-şāhlar arasında Key-nişīn néme kişi éken?! Ve anıŋ atġa minip cengge kirgenini kim körüp- (17) dür? Eger Keykāvus şul ḫᵛārlıḳda ḳalsa érdi, Keyḫusravġa ḳaçan pād-şāhlıḳ tégür érdi ki ul pād-şāh- (18) lıḳ tācını Luhrāsbġa bergen turur. Eger sen bilmeseŋ ataŋdın soraġıl. Ve meniŋ atam Zāl, Luhrāsbġa (19) Keyḫusrav pād-şāhlıḳnı bergende Luhrāsbnı pād-şāh dégeli nāmūs ḳılıp tofraḳnı öziniŋ aġzıġa (20) özi tıḳḳandur. Al-ḥāl sen Guştāsbnıŋ pād-şāhlıḳ tācı üçün nége mundaḳ munça nāzış ḳılur sen?! **[50a** =(49a)**]** (1) Ularnıŋ uluġlıġıdın munça tola sözler aytur sen?! Ve saŋa kim aytadur ki Rustamnıŋ futını baġlaġıl (2) dép?! Meniŋ futumnı Ḫudā-yı Taʿālādın özge kişi baġla almas. Eger āsmān hem meniŋ bile mundaḳ (3) ḳatıġ sözleşse aġır gürzüm bile aŋa gūş-māl berür men. Ve meniŋ ve yaman gümān ḳıladuġan duşmannıŋ arasında (4) şamşīrdın özge iş yoḳdur. Tā men ki kiçigimdin çoŋ boldum, hīç kim maŋa mundaḳ söz aytḳanı yoḳdur. (5) Ey Isfandıyār, sen Keykāvus Pād-şāhdın uluġ émes sen. Eger ul meniŋ ḳolumnı baġlaġan bolsa saŋa ḳolum- (6) ġa

bend saldurayın. Ḫᵛāhī sen öltürgil ḫᵛāhī ḳoyġıl ki maŋa ḫᵛārlıḳ sendin ʿuẕr tilegenim keledür. (7) Ve mundaḳ yumşaḳ sözlegenimdin maŋa kemlıḳ yetedür.” dédi. Isfandıyār Rustamnıŋ aççığı kelgenige (8) küldi. Ḳol sundı, Rustamnıŋ ḳolını muḥkem tuttı. Ve aydı: “Ey fīl-ten, sen şundaḳ éken sen ki ḫalḳdın (9) eşitip érdim ki ‘Rustamnıŋ dast u bāzūsı şīr-ġarān dékdür, ḳadd u ḳāmatı ajdahā dékdür, béli (10) inçike ve yolbars dék heybetlikdür.’ dép. Eşitgenim dék éken sen. Ul ne yaḫşı Zāldur ki (11) bu ʿālamda seniŋ dék yād-gār ḳoyupdur!” dép. Söz arasında Rustamnıŋ ḳolını andaḳ sıḳtı ki (12) yigit Isfandıyārnıŋ ḳuvvetidin pīr Rustam ılan-dék tolġanıp tırnaḳlarıdın sarıġ sular ḳu- (13) yuldı. Ul vaḳtda Rustam Isfandıyārnıŋ ḳolını tuttı ve aydı: “Ey Ḫudā-perest pād-şāh, Guştāsb (14) Pād-şāh ne yaḫşı pād-şāhdur ki seniŋ dék oġlı bardur! Ve ul ne yaḫşı anadur ki seniŋ dék oġul tuġupdur! (15) Ve ul ne yaḫşı kişidür ki seniŋ dék puşt u panāhı bolsa! Ve ul kişi āfatlardın amān bolur.” (16) dép. Isfandıyārnıŋ ḳolını andaḳ sıḳtı ki Isfandıyārnıŋ tırnaḳlarıġa ḳanlar yügürdi (17) ve çırayı taġyīr taftı. Isfandıyār küldi ve aydı-ki “Ey nām-dār pahlavān, bu kün sen maclısda mey içgil ki taŋla (18) cengde tolġanur sen. Maclıs andın kéyin yādıŋġa kirmes. Vaḳtī ki men Şeb-rengge suvār bolsam (19) seni nayza bile aṭıŋdın köterip alıp, iki ḳoluŋnı baġlap pād-şāhnıŋ aylıġa barayın. (20) Ve pād-şāhġa aytayın ki ‘Men andın hīç günāh körmedim.’ dép. Séni atamdın tilep her ḳaysı sözler **[50b** =(49b)**]** (1) aytıp seni benddin ḫalāṣ ḳılıp, saŋa genc ü māl berip rıżā ḳılayın.” dédi. Rustam Isfandıyārdın bu söz- (2) lerni éşitip küldi. Aydı: “Ey pahlavān Isfandıyār, albatta ceng ḳılışdın toyur sen. Pahlavānlar- (3) nıŋ cengini ḳayda kördüŋ? Ve aġır gürzlerniŋ şımālı saŋa ḳayda tégdi? Eger felek seniŋ aytḳanıŋ (4) dék çevrülse, biz ikevlendin mıhrbānlıḳ köterilse ḳızıl mey içgenniŋ ornıda ceng ve kīne keltüreyli. (5) Tīġ ve gürz bile ceng ḳılaylı. Ey Isfandıyār, taŋla ceng küni körer sen ki érenlerniŋ işi néçük- (6) dür! Taŋla men seni ḳuçaḳlap égeriŋdin köterip, atam Zālnıŋ ḳaşıġa alıp barıp, (7) seni altun taḫtġa olturġuzup ve Keyḳubād Pād-şāh, ki [Ḫudā-yı Taʿālā] behişt naşīb ḳılġay, ul maŋa bergen tācnı (8) başıŋġa keygüzeyin. Ve tamām genclerimniŋ ḳapuġını açıp seniŋ aylıŋġa keltüreyin. Ve seniŋ leşkeriŋ- (9) ni hem bī-ḥācat ḳılayın. Ve seniŋ başıŋnı āsmānġa yetgüreyin. Andın kéyin ḫūş-ḥāl ḫurram pād-şāh- (10) nıŋ dar-gāhıġa baraylı. Andın kéyin seniŋ aylıŋda ḫiẕmetge bél baġlayın. İlgerigi pād-şāhlarġa (11) ḳılġan dék saŋa ḫıẕmat ḳılayın. Vaḳtī ki seniŋ dék pād-şāh bolsa ve meniŋ dék kişi pahlavān (12) bolsa ve duşmanlar badanıda cān ḳalmas.” dédi.

Isfandıyār aydı: “Ey pahlavān, tola söz işge yaramas. (13) Künniŋ yarmı ötti. Ḳursaḳlar açtı. Söz tola boldı. Ṭaʿām keltürüŋler.” dédi. Pes ṭaʿām keltürdiler. (14) Rustam ṭaʿām yeyişge tuttı. Hemme Īrānlıḳlar Rustamnıŋ ṭaʿām yégenige ʿacāyıbġa ḳaldılar. Isfandıyār başlıḳ, (15) hemme pahlavānlar aylılarıġa birdin ḳoy alıp kelip yédiler. Isfandıyār farmānladı, tā mey keltürdiler. Isfandıyār (16) aydı: “Rustamġa mey keltürüŋler, tā köreyli ki Rustam Keykāvusdın néme sözler aytadur ve néme isteydür.” (17) dédi. Rustamġa andaḳ cāmda mey keltürdiler ki ul cām kéme içidin öte almas érdi. Rustam ḳolıġa aldı. Pād-şāh- (18) nı yād ḳılıp içti. Ul bulaḳ dék cām içidin toġlar çıḳardı. Hemmeleri ʿacāyıbġa ḳaldılar. Çūn Rustam- (19) nıŋ yanur vaḳtı boldı, Rustamnıŋ yüzi meydin laʿl dék ḳızardı. Ul vaḳt Isfandıyār aydı: “Ey pahlavān, (20) hamīşa ḫūş-ḥāl u ḫurram tirigçilik ḳılġay sen. Munda içgen mey ve ṭaʿāmın saŋa nūş bolsun. **[51a** =(50a)**]** (1) Ve köŋlüŋ hamīşa ḫūş bolsun.” dédi. Rustam aydı: “Ey nām-dār, hamīşa ʿaḳl saŋa yār bolsun. Her meyni ki seniŋ (2) bile içtim, maŋa nūş bolup cānımġa ḳuvvet boldı. Eger sen bu kīneni köŋlüŋdin çıḳarıp uluġ- (3) luḳ ve dānışınnı ziyāde ḳılsaŋ, bu bayābāndın meniŋ öyümge kelseŋ, ne-çend vaḳt (4) ḫūş-ḥāllıḳ bile maŋa mıhmān bolsaŋ men ança ki aytḳanımnı alıp kelsem. Ey Isfandıyār, āsāyış tafġıl. (5) Ve yamanlıḳġa cıdd cahd ḳılmaġıl. Ādemīlik ḳılġıl. Hūşuŋġa kelgil.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey Rustam, sen (6) önmeyduġan uruḳnı tarımaġıl. Taŋla sen érenlerniŋ ḳılġan hunarını körür sen. Özüŋni hem tola (7) aşurmaġıl. Taŋla seniŋ ordaŋġa barışnı ḳoyġıl. Taŋla ceng içinde sen meni körer sen. Ve meniŋ cengimġa (8) sen ṭāḳat keltürmes sen. Her néme ki ayttım, anı eşitip bend ḳılışnı ḳabūl ḳılġıl. Pād-şāhnıŋ sözi- (9) ge kirgil. Vaḳtī ki sen Zābulıstāndın Īrāŋġa pād-şāhnıŋ aylıġa barsaŋ meniŋ aytḳan sözümdin (10) tola hunarlarımnı körür sen.” dédi. Rustamnıŋ köŋli bu sözdin ġam-gīn boldı. Endīşege bardı-ki (11) “Eger men ḳolumnı bendge bersem veyā bu şāh-zādaġa ceng ḳılıp zıyān yetgürsem, her iki işde maŋa laʿnat aytur- (12) lar. Aŋa bend ḳıldursam bad-nām bolur men. Eger anı öltürsem āḫırī yaman bolur men. Ey dırīġ, al-ḥāl bu iki işge (13) néçük çāra ḳılur men ki her iki işde ḫalk meni yaman dérler! Eger ḳolumnı baġlatsam ayturlar ki ‘Rustam bir yigitdin (14) ḳorḳup ḳolını baġlattı.’ dérler. Meniŋ yaḫşı atım yoḳ bolur. Ve nāmūsum tökülür. Eger Isfandıyār meniŋ ḳolumda (15) ölse hemme pahlavānlarnıŋ aylıda uyat bolur men. Aytur ki ‘Rustam şundaḳ yigit pād-şāhnı öltürdi.’ (16) dép maŋa laʿnat ayturlar. Eger men Isfandıyārnıŋ ḳolıda ölsem Zābulıstānda hīç kim tirig ḳalmas. Ve Dastān-ı (17) Sāmġa hem şikest tüşür. Ve-līkin meniŋ bu (bu) yaḫşı sözümni mendin kéyin hem éşitürler.” dédi. Pes aydı ki “Ey (18) şāh-zāda, tola endīşe meniŋ çırayımnı sarġarttı. Sen ḳaçanġaça bend ḳılmaḳnıŋ sözini

aytur sen ki bu sözde (19) seniŋ ışlarıŋġa zıyān yetgüsidür. Bilmeydür biz ki āsmānda néme sır bar ékin. Sen dīv şayṭānnıŋ (20) naṣīḥatını aŋlay sen. Ve ʿāḳıllarnıŋ sözini aŋlamay sen. Ey şāh-zāda, sen kiçik turur sen. Ataŋ pīr **[51b** =(50b)**]** (1) ve mekkār turur. Anıŋ ḥīla u mekrini bilmey sen. Sen bir köŋüllik turur sen. Ve ataŋ sendin yaşunup seni (2) öltürgeli ḳaṣd ḳılıp turur. Néme üçün-ki Guştāsb taġīça tāc taḫtıdın toymaydur. Ve seni hemme ʿālamda yü- (3) gürtedir. Ey şāh-zāda, meniŋ günāhım ne turur? Bir martabaġına maŋa ayġıl. Çūn ataŋ seni öltürgeli ḳaṣd (4) ḳılıpdur, hemme ʿālamnı endīşe ḳılıp yafḳandur ki tā bir pahlavānī bolġay-ki seni öltürgey ve tāc taḫt (5) özige ḳalġay. Ey Isfandıyār, andaḳ tācġa laʿnat aytmaḳ lāyıḳdur ki ataŋ şunça pīr bolup turup (6) seniŋ dék oġulnı öltürtgeli iyberipdür. Ey pahlavān şāh-zāda, bu işde yaḫşı endīşe (7) ḳılġıl. Ve meniŋ bile ceng ḳılışnı istemegil. Ve saŋa ne boldı-ki öz ḳoluŋ bile özüŋge ranc (8) tarır sen?! Ey yigit şāh-zāda, bu işni ḳılmaġıl. Mundaḳ balāġa cıdd cahd ḳılmaġıl. Ey pād-şāhım, Ḫudā-yı (9) Taʿālādın ve meniŋ aḳ saḳalımdın şarm ṭutġıl ki sen meniŋ bile ceng ḳılmaḳdın bī-ḥācat turur sen. (10) Acal seni leşkeriŋ bile bu yerge keltürüpdür, tā meniŋ ḳolumda helāk bolġay sen. Ve bu ʿālamda men (11) bad-nām bolur men. Ve Guştāsbġa hem āḫırī yaman bolġusıdur." dédi. Isfandıyār cavāb aydı-ki "Ey nām-dār, ḳadīmġı dānış- (12) mandlarnıŋ sözige ḳaraġıl ki ne dépdürler. Aytıpdurlar ki 'Ḳarı kişiler ḳarıġança mekkār bolurlar.' dépdürler. (13) Ve sen ḳaçanġaça maŋa mekkārlıḳ ḳılur sen? Ve seniŋ mundaḳ yaġlıḳ sözleriŋni her kim éşitse (14) ınanur." dép. Isfandıyār Rustamnıŋ sözidin boyun tolġadı. Anıŋ tilegen tilegini ḫᵛār tuttı. Aŋa (15) açıġ açıġ söz sözledi. Ve aydı-ki "Ey Rustam, saŋa mundın ziyāde söz sözlemekge yol yoḳdur. Tola bahāna ḳılmaġıl. (16) Şundaḳ bilgil ki men pād-şāhnıŋ farmānıdın çıḳmas men. Ve bu cahānda yaḫşı yamanlıḳnı atamġa ḳoydum. (17) Āḫıratda behişt, dūzaḫ anıŋ bile bolsun. Ey Rustam, saŋa ança ki yégeniŋ, aş bolsun. Ve saŋa yaman (18) endīşe ḳılġuçılar özleri zıyān-kār bolsun. Sen ḥālā Zalnıŋ öyige barġıl. Ve mendin éşitgen (19) sözleriŋni aŋa aytġıl. Ceng sılāḥlarıŋnı rāst ḳılġıl. Mundın kéyin maŋa söz aytmaġıl. Taŋla (20) saḥarda cengge yasanıp kélgil. Bölek çāra istemegil. Vaḳtī ki taŋla cengge kelseŋ ʿālam közüŋge **[52a** =(51a)**]** (1) ḳaraŋġu bolġusıdur. Ve bilür sen ki érenlerniŋ ériniŋ cengi néçükdür!" dédi. Rustam aydı: "Ey (2) şīr ḫūyluḳ, eger saŋa mundaḳ ārzū bolsa seni Raḫşımnıŋ tuġağınıŋ astında mıhmān ḳılayın. (3) Ve başıŋġa gürzüm bile darmān ḳılayın. Sen öz dīnıŋġa işenip sen ki payġambarıŋ aytur érmiş ki (4) 'Pahlavānlarnıŋ tīġı Isfandıyārġa kār ḳılmaydur.' dép. Taŋla sen meniŋ nayzamnı körür sen. Andın (5) kéyin pahlavānlar bile ceng ḳılışnı istemes sen." dédi. Isfandıyār küldi ve aydı: "Ey nām-dār, meniŋ bu (6) sözümge fatġına açıġıŋ keldi. Sen

taŋla ceng yeride érenlerniŋ işini körür sen. Men bir taġ émes men. (7) Aṭım bir taġ émesdür. Ḫudā-yı Tāʿālādın özge maŋa yār-mendeçilik bergüçi kerek émesdür. Eger meniŋ gürzüm (8) seniŋ başıŋġa tégse anaŋ seniŋ derdiŋdin cigeri pāra [pāra] bolġusıdur. Eger bu bayābānda (9) ölseŋ seni égerge baġlap, pād-şāhnıŋ ḳaşıġa alıp barur men, tā mundın kéyin hīç bende (10) pād-şāh bile ceng istemegeyler.” dédi. Ul vaḳtda Rustam sarā-pardanıŋ aylıġa keldi. Zamānī turdı. Ve sarā-pardaġa (11) ḳarap aydı-ki “Ey sarā-parda, ul ne yaḫşı vaḳt éken ki seniŋ içiŋde Camşīd Pād-şāh olturup ötüp (12) érdi! Ve ul ne mubārek vaḳtdur ki Keykāvus Pād-şāh ve Keyḫusrav, ki mubārek-ḳadam pād-şāh érdi, ular ötti- (13) ler. Al-ḥāl uşbu vaḳtda ziyādelikni ṭalab ḳılmaḳnıŋ éşigini baġlamaġan bir ḳamlaşıḳsız kişi (14) seniŋ içiŋde taḫtġa olturup[dur].” dédi. Isfandıyār bu sözni éşitip pıyāda Rustamnıŋ aylıġa keldi. (15) Ve aydı: “Ey nīk-rāy, ne üçün sarā-perdege mundaḳ açıġ sözni aydıŋ? Dānışmandlar aytıpdurlar ki ‘Her (16) mıhmān ki mıhmān ḳılġuçıdın toysa anı yaman at bile ḳıçḳırur.’” dédi. Pes Isfandıyār sarā-pardaġa aydı-ki (17) “Ey sarā-parda, ul ne yaman çaġ érdi-ki Camşīd seniŋ içiŋde olturupdur ki ul Camşīd Ḫudā-yı Taʿālā- (18) nıŋ yolını taşladı. Yaḫşı kün körmedi. Ve ul vaḳtda ki Keykāvus sende olturdı, ul āsmānġa (19) ḳaṣd ḳıldı, tā yultuzlarnı körgey. Hemme ʿālam andın şūr u ġavġālıḳ boldı. Al-ḥāl Guştāsb, ki taḫtġa olturup, (20) bir ḳolıda Zarduhuşt, ki Zand-astā kitāb bile behiştdin kelipdür, ul olturdı. Yana bir ḳolıda Paşūtan, ki ıntıhāyī **[52b** =(51b)**]** (1) ʿāḳıl u zīrek turur, ul olturur. Aylıda Isfandıyār, ki men turur men ve mendin hemme ʿālam ḫalḳ[ı] ḫūş-ḥāl bolup turur, olturur men.” dédi. (2) Pes Rustam yandı. Isfandıyār Rustamnıŋ arḳasıdın ḳarap turur érdi. Çūn Rustam yandı, Isfandıyār Paşūtanġa aydı-ki (3) “Ey bırādar, kişiniŋ érenligini yaşunup bolmas. Men ʿumrumda mundaḳ suvārnı körgenim yoḳdur. Ve bilmeydür men ki (4) bu cengde néçük bolur ékin? Gūyā ki mest fīl taġ üstünide turġan dék suvār turur. Ve anıŋ mıhrbānlıġıġa ve davlatıġa (5) köŋlüm köyüp turur. Ammā vaḳtī ki taŋla ceng küni ceng ḳılsam aŋa yaruḳ künni ḳaraŋġu ḳılur men.” dédi. Paşūtan (6) aŋa aydı-ki “Ey bırādarım, men saŋa tola aytadur men ki ‘Rustam bile ceng ḳılmaġıl.’ dép. Ḫālā hem şunı aytadur men. Ey bırādar, (7) köŋlüŋni[140] bīhūda aġrıtmaġıl. Bu kéçe yatġıl. Taŋla leşkeriŋni bu yerde ḳoyup Rustamnıŋ ordasıġa baraylı. Anıŋ (8) ordasıda künni mubārek ḳılaylı. Ul ne söz kim aytsa eşitip cavāb bereyli. Ve Rustamnıŋ hemme işleri (9) yaḫşı iş turur. Uluġ kiçikniŋ arasında yaḫşı atlıḳ turur. Ḫālā seniŋ farmānıŋda turur. Aytġanıŋdın (10) boyun tolġamaydur. Sen ne üçün aŋa açıġıŋ

[140] Metinde كونكلى نلى “köŋlini” şeklinde yazılıdır.

kelip kīne tutur sen? Cahānnı yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳġıl. Bu ceng ḳılışnı (11) ḳoyġıl.” dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki “Ey bırādar, eger sen Īrān pād-şāhınıŋ vazīrı bolsaŋ mundaḳ yollarnı (12) ḫūb bilür érdiŋ. Körgil ki pād-şāhnı aġrıtġan kişi néçük bolur. Eger mundaḳ sen aytġan dék ḳılsam (13) meniŋ ilgeri dīn üçün tartḳan ranc u maşaḳḳatım żāyıʿ bolur. Her kişi ki pād-şāhnıŋ farmānıdın çıḳsa (14) dūzaḫġa barur. Maŋa sen ḳaçanġaça ayta sen ki günāhkār bolġıl? Guştāsbnıŋ farmānıdın bīzār bolġıl dér sen. Ve men (15) bu işni ḳaçan ḳılur men? Eger ḥālā sen meni ölem dégin dép ḳorḳsaŋ men bu kün seniŋ ḳor- (16) ḳunçuŋnı yoḳ ḳılayın. Hīç kim acalsız ölmes. Sen taŋla ceng yeride körer sen ki ul ılġanġan (17) pahlavān, ki Rustam turur, mendin neler köredür!” dédi. Paşūtan aydı: “Ey nām-dār bırādarım, sen ḳaçanġaça ceng- (18) niŋ sözini aytar sen? Bu işdin bölek iş aytasaŋ lāyıḳ turur ki ul iş seni behiştge (19) éltgey. Ḥālā sen ne üçün ẓ[ā]lımlıḳ ḳılıp ceng ister sen? Tā sen ki kiçikligiŋdin[141] çoŋ bolduŋ, (20) şayṭān seni yoldın çıḳara almas érdi. Ḥālā şayṭānġa köŋül berip sen. Ve meniŋ dék yaḫşı **[53a** =(52a)**]** (1) yol körgezeduġan kişiniŋ naṣīḥatını éşitmey sen. Ḥālā men seniŋ köŋlüŋniŋ mundaḳ ḳara bolup ẓālım (2) bolġanıŋġa köynegimni yırtıp pāra pāra ḳılġum keledür. Bilgil ki kişiniŋ köŋlini bīhūda aġrıtmaḳ- (3) lıḳ diyānetlikdin émesdür. Guştāsbdın ḳaçanġaça söz aytur sen? Saŋa anıŋ tācı, aya- (4) ġıŋnıŋ tuzaġı bolupdur. Ve men ḳorḳadur men ki her ikevlen şīr-ġarrān dék pahlavān turur siler. (5) Kim biledür ki ḳaysıŋlarnıŋ uçası yerge tégür ékin.” dédi. Isfandıyār hīç cavāb bermedi.

Al-ḳıṣṣa: (6) Keldük Rustam-ı fīl-tenniŋ aḥvālıġa: Çūn Rustam öz ordasıġa yetti, Isfandıyār bile ceng ḳılışdın (7) özge çāra tafmadı. Hemme leşkerniŋ uluġlarını aylıġa çırladı. Ve ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, Isfandıyār- (8) ġa her çend taẓarruʿ ve zārlıġ ḳıldım, sūd ḳılmadı. Mendin ceng ḳılmaḳlıḳnı isteydür. Ṣulḥ ḳılġalı (9) unamaydur. Ḥālā sizle[r] néme maṣlaḥat ḳılur sizler?” dédi. Hemmeleri āvāz bile aydılar ki “Biz hemmemiz seniŋ (10) farmānıŋda turur biz. Eger Isfandıyār seniŋ bile ceng ḳılġalı leşker tartıp kelse, eger Keyḳubād hem bolsa (11) veyā Camşīd hem bolsa anıŋ bile ceng ḳılur biz.” dédi. Pes Zavāra ilgeri keldi. Rustamnı kördi-ki çırayı sarġarıp- (12) dur. Zavāra aydı: “Ey bırādar, ne üçün munça ġam-gīn bolduŋ? Her kişi-ki saŋa yamanlıḳ saġınsa anıŋ ʿumrı (13) rancda bolsun.” dédi. Rustam aydı: “Ey bırādar, barġıl, meniŋ ḳuyaḳ ve dulġa ve ḫancarımnı keltürgil.” Zavāra (14) ḫazīnaçıġa farmān ḳıldı, tā Rustamnıŋ sılāhların keltürdi. Çūn Rustam sılāḥlarını kördi, (15) āhī-i pür-derd cigeridin tarttı. Ḳuyaġıġa ḳarap aydı ki “Ey sılāḥlarım, ne-çend vaḳtdın ceng

[141] Metinde كيجيك ليكيندين “kiçikligindin” şeklinde yazılıdır.

ḳılış- (16) dın tınıp érdiŋ. Ḥālā bir müşkil iş aylımġa kelipdür. Himmetlik bolġıl. Bu ceng şundaḳ ceng (17) turur ki iki érkek mest şīr bir biri bile ceng ḳılġan dék turur. Bilmeydür men ki Isfandıyār bu cengde (18) neler ḳılur ékin.” dédi. Çūn Zāl Rustamdın bu sözni éşitti, endīşege bardı. Aydı: “Ey nām-dār (19) pahlavān oġlum, ḥālā ne söz aydıŋ? Ul vaḳtdın ki sen égerge toḳtadıŋ, hamīşa pāk pākīze (20) érdiŋ. Hamīşa pād-şāhlarnıŋ farmānıda érdiŋ. Men ḳorḳadur men ki ʿumruŋ āḫır bolġay ve baḫtıŋ yanġay. Ve meniŋ **[53b** =(52b)**]** (1) ıltızlarımnı yulġaylar. Eger Isfandıyār dék yigitniŋ ḳolıda sen ölseŋ Zābulıstān şaharıda hīç kim tirig (2) ḳalmas. Eger sen anı öltürseŋ, sen ḫalk arasıda bad-nām bolur sen. Ayturlar ki ‘Rustam şundaḳ yigit (3) pād-şāhnı öltürdi.’ dérler. Ḥālā sen anıŋ farmānıda turġıl yā bu yerdin ḳaçıp, bir buluŋġa barıp batġıl. (4) Seniŋ atıŋ[142] ʿālamdın itip ketsün. Bu işdin sen parhīz ḳılġıl ki helāk bolur sen. Genc ve ranc (5) bile Isfandıyārdın özüŋni satıp alġıl. Anıŋ sıpāhıġa ḫılʿatlar bergil. Vaḳtī ki ul Hırmand- (6) nıŋ lebidin yansa sen Raḫşġa suvār bolġıl. Aŋa yolda bendelik ḳılıp pād-şāhnıŋ aylıġa (7) barġıl. Vaḳtī ki pād-şāh seniŋ yüzüŋni körse ḳaçan bend ḳılur?! Pād-şāhlardın andaḳ yaman (8) iş ḳılmaḳ néçük yaraşur?!” dédi. Rustam aydı: “Ey atam, sen bu sözlerni mundaḳ āsān tutmaġıl. Érenlik ḳılıp (9) başımdın tola yıllar ötti. Māzandarānnıŋ dīvlarıġa yettim. Ve Hāmāvarānnıŋ pahlavānlarıġa yettim. Kā- (10) mūs-ı Kaşānī ve ḫāḳān-ı Çīn, ki ularnıŋ astında ér titrer érdi, meniŋ ḳolumda öldiler. Eger men ḥālā (11) Isfandıyārnıŋ aylıdın ḳaçsam sen Sīstānda bāġ u gülistānda ḳalmas sen. Ve Isfandıyārġa (12) sen aytḳan sözleriŋni aydım. Aŋa farmān-bardār boluşnı tola aydım. Ammā ul meniŋ sözümni ḫᵛār (13) tutadur. Meniŋ maṣlaḥatımdın boyun tolġaydur. Eger Isfandıyār tekebbürlıġını taşlasa érdi, andın hīç gevher ve māl- (14) nı (andın) ayamas men. Eger ul taŋla meniŋ bile ceng ḳılsa anıŋ cānı badanıda ḳalmas. Men taŋla (15) ceng içinde anıŋ zancīr kemeridin tutup, égeridin köterip, anı pād-şāh ḳılıp Guştāsbdın hem uluġ (16) pād-şāh ḳılayın. Munda alıp kelip taḫt üzesinde olturġuzayın. Andın kéyin genclerimniŋ ḳapuḳ- (17) larını açayın. Vaḳtī ki üç kün maŋa mıhmān bolsa, törtünçi küni bélimni anıŋ bendeligige baġlayın. (18) Guştāsb ṭerefige barayın. Isfandıyārnı anıŋ pād-şāhlıġ taḫtıġa olturġuzayın. Ve men anıŋ ḫiẕmetige (19) kemer baġlap Isfandıyārdın hergiz ayrılmayın. Ve sen bile sen ki Keyḳubād Pād-şāhnıŋ aylıda néçük (20) érenlikler ḳıldım. Ve sen ḥālā farmānlar sen ki ‘Ḳaçıp andın yaşunġıl yā bend ḳıldurġıl.’ dér sen.” dédi. **[54a** =(53a)**]** (1) Zāl Rustamnıŋ bu sözige küldi. Başını ırġattı ve aydı: “Ey oġlum, bu ne sözüŋdür?! Sen Īrān pād-şāhı bile (2) berāberlik

[142] Metinde انينك şeklinde yazılıdır.

taşlaşmaġıl ki telbeler hem bu sözni éşitmesler. Seniŋ bu ḫām sözüŋge ıḳrār ḳılmaslar. (3) Aytur sen ki ‘Isfandıyār dék pahlavānnı égeridin köterip, öz ordamġa alıp kelür men.’ dér sen. (4) Ḳarıġan kişiler hem mundaḳ sözni éşitmesler. Ey oġlum, ança ki men öz maṣlaḥatımnı aydım, émdi özüŋ (5) bilgil.” dédi. Yüzini tofraḳġa sürdi. Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġladı. Ve aydı: “Ey perverdigār-ı ʿālam, sen bizdin (6) yamanlıḳ keleduġan künlerni evürgil.” dép. Taŋ atḳunça zārlıġ ḳıldı. Çūn taŋ attı, Rustam sılāḥ- (7) ların keydi. Raḫşġa suvār boldı. Kemendini ġançuġasıġa baġladı. Farmānladı, tā Zavāra aylıġa keldi. Aŋa aydı: (8) “Ey bırādar, leşkerni yasaġıl. Fulān ḳum kütel[i]de turġıl.” dédi. Zavāra kelip leşkerni camʿ ḳıldı. Rustam (9) ḳolıġa nayzasın tutup ilgeri ravān boldı. Zavāra leşkerin tartıp Rustamnıŋ arḳasıdın (10) ravān boldı. Tā Ḫīrmandnıŋ lebige keldi. Leşkerini bırādarıġa tafşurdı. Aŋa aydı-ki “Ey bırādar, men Isfandıyār-ı (11) bad-regniŋ ḳolını cengdin ḳısḳartsam kerek. Sen bu yerde leşkerni saḳlap turġıl. (12) Men tanhā ilgeri barayın, tā cengde néme işler aylımġa keledür. Men özüm tanhā barıp anıŋ bile (13) ceng ḳılayın. Leşkerdin hīç kimge ranc yetgürmes men.” dép tanhā ravān boldı. Hīrmanddın ötti. Va’llāhu (14) aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Ḳırḳ toḳuzınçı dāstānda: Rustam avval martaba kelip Isfandıyār (15) **bile ceng ḳılġanı. Ve Zavāra Isfandıyārnıŋ oġulları bile ceng ḳılıp Isfandıyārnıŋ iki oġlını öltürgeni.** (16) **Ve Rustam Isfandıyārnıŋ ḳolıda zaḫm-dār bolġanı. Ve Zāl, Sīmurġnı çırlap Isfandıyārnı öltürüşni Rustamġa** (17) **örgetip Rustam ikinçi martaba Isfandıyār bile ceng ḳılıp Isfandıyārnı öltürgeni. Isfandıyār, Bahmannı Rüstemge tafşurġanı.**

(18) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn Rustam Hīrmanddın ötti, naʿra urdı-ki “Ey Isfandıyār, öz (19) ḥarīfıŋ keldi. Cengge yasanġıl.” dédi. Çūn Isfandıyār bu āvāznı éşitti, küldi. Ve aydı: “Mana ki cengge yasandım.” (20) dédi. Farmānladı, tā sılāḥlarını keltürdiler. Ve Şeb-rengni égerlediler. Isfandıyār sılāḥ keydi. Şeb-rengġa **[54b** =(53b)**]** (1) suvār boldı. Hemme leşker Isfandıyārnıŋ ḳadd u ḳāmatıġa taḥsīn ḳıldılar. Rustam ṭerefige ravān boldı. Çūn Rustamnı tanhā (2) kördi, Paşūtanġa aydı: “Ey bırādar, Rustam tanhā kelipdür. Men hem tanhā barayın. Ul kütelniŋ üstünige çıḳayın.” (3) dédi. Paşūtan leşkeri bile ul yerdin yandı. Çūn her ikevlen bir birige yaḳın yettiler, her ikevlenniŋ atları kişinedi. (4) Rustam aydı-ki “Ey nīk-baḫt pahlavān, uşbu (uşbu) yosunda kīne ḳılmaġıl. Yamanlıġġa cahd ḳılmaġıl. Aytıpdurlar ki ‘Yamanlıḳ ve ẓulm bile ceng yaḫşı érmes.’ Eger ceng isteseŋ ve ḳan (5)

tökmeklikni ḫᵛāhlasaŋ maŋa ayġıl, tā Zābulıstāndın pahlavānlarnı keltüreyin. Sen hem Īrānlıḳġa farmān- (6) laġıl, tā kelip ceng ḳılġaylar, tā ḳaysı ér ġālıb keledür. Ve biz ikevlen tamāşā körüp turaylı.” dédi. Isfandıyār (7) cavāb aydı-ki “Ey Rustam, bīhūda sözni ḳaçanġaça aytar sen? Saḥar vaḳtıda ordaŋdın meniŋ bile ceng ḳılġalı (8) kelip émdi ne üçün mundaḳ fırīb beredugan sözni aytur sen? Maŋa Zābullıḳ bile Īrānlıḳ ceng ḳılġanı (9) ne kerek bolupdur?! Mundaḳ iş meniŋ yosunum émesdür. Ve meniŋ dīnımda hem ravā émesdür ki Īrānlıḳnı (10) öltürgeli iyberip özüm pād-şāh bolġay men. Ceng ḳıladugan ér men turur men. İlgeri kelgil. (11) Bīhūda sözlemegil. Eger saŋa kerek bolsa yār keltürgil. Maŋa yār ceng içinde Ḫudā-yı Taʿālā turur. Sen ceng (12) istegüçi turur sen. Men ceng tilegüçi turur men. Bir birimiz bile tanhā ceng ḳılaylı. Köreyli ki meniŋ atım igesiz (13) āḫūr ṭerefige barur mu yā seniŋ atıŋ igesiz ordaŋ ṭerefige baramdur?” dédi. Her ikevlen ʿahd u paymān (14) ḳılıştılar ki her ikevlenge yār-mendeçilik bergeli kişi kelmegey. Pes bir birige ḥamla ḳıldılar. Nayzalarını saldılar. (15) Çendān ceng ḳıldılar ki nayzaları cārūb-keş sefürgisi dék saçıldı. Pes ḳollarını şamşīrġa (16) élttiler. Kök güldüregen dék naʿra urdılar. Oŋ ve sol çaftılar. Tā tīġları pāra pāra boldı. Andın (17) kéyin gürzlerige ḳollarını élttiler. Bir birige çendān gürz uruştılar ki ṭıraḳ ṭıraḳ āvāzları bayābānlarġa ketti. (18) Şīr-ġarānġa oḫşa çendān gürzler urdılar ki gürzleriniŋ dastaları sındı. Her ikevlen ḥayrān (19) ḳaldılar. Pes bir birileriniŋ zancīr futalarıdın tuttılar. Zor ḳılıp aṭ üstünidin tartıştılar. (20) Her ikevlen bir birlerini égeridin kötere almadılar. Pes bir birini ḳoya berdiler. Her iki pahlavān ve her iki aṭ **[55a** =(54a)**]** (1) hardılar. Ularnıŋ aġızları ḳan tofraḳġa toldı. Her iki aṭġa yafḳan gustuvān, ḳuyaḳlar çāk çāk boldı.

(2) Ul vaḳt ki Rustam ve Isfandıyārnıŋ cengi uzaḳġa tarttı. Zavāra ul ṭerefdin leşkerini keltürdi. Īrān- (3) [lıḳ]larġa aydı-ki “Hay Rustam ḳaydadur? Ve siler ne üçün ḫāmūş olturur siler? Rustamnıŋ ḳolını baġlaġalı (4) kelip al-ḥāl nége turur siler?” dép. Zavāra Īrānlıḳlarnı tiller érdi. Isfandıyārnıŋ Nūşādar atlıḳ oġlı (5) ba-ġāyat zabar-dast pahlavān érdi. Zavāranıŋ açıġını éşitip aççıġlandı. Ve aydı: “Atam farmānlap érdi-ki ‘Bu (6) itler bile ceng ḳılmaŋlar.’ dép. Anıŋ farmānıdın kim çıḳa alur?! Eger ḥālā siler cengge ilgerilik (7) ḳılsaŋlar pahlavānlarnıŋ cengini körür siler!” dédi. Zavāra öz leşkerige farmānladı, tā cengge (8) yüzlendiler. Īrān leşkeridin nıhāyatsız öltürdiler. Çūn Nūşādar ibn-i Isfandıyār bu ḥālnı kördi, (9) dar-ḥāl yaḫşı aṭġa suvār boldı. Tīġ-ı Hındīnı ḳolıġa aldı. Zābullıḳlarnıŋ içinde bir pahlavānī bar érdi, Alvān (10) atlıḳ. Rustamnıŋ sılāḥ-dārı érdi. Çūn Nūşādar yıraḳdın anı kördi, tīġ tarttı. Alvānġa ḥamla ḳıldı. Bir (11)

tīġ urdı, Alvānnı helāk ḳıldı. Zavāra bu ḥālnı kördi, Nūşādar ṭerefige ḥamla ḳıldı. Ve aydı: “Hay anı öltür- (12) düŋ! Émdi ḥāẓır bolġıl!” dédi. Bir nayza urdı, Nūşādarnı yerge urdı. Nūşādar cān taslīm ḳıldı. Çūn (13) Nūşādar öldi, bırādarı Mıhrnūş faryād u fıġān ḳıldı. Naʿra urdı. Maydānġa kirdi. Aġzıdın köfügi kelip turur (14) érdi. Ul ṭerefdin Farāmarz ibn-i Rustam maydānġa kirdi. Bir birige ḥamla ḳıldılar. Mıhrnūş ceng içinde aççıġlandı. (15) Tīġ tarttı, tā Farāmarznı urġay[143]. Ul tīġ ḫaṭā bolup öz atınıŋ boynıġa tégdi. Atınıŋ başı ve yalı (16) késildi. Mıhrnūş ibn-i Isfandıyār aṭdın yıḳıldı. Farāmarz ibn-i Rustam, Mıhrnūşnı öltürdi. Çūn Bahman bırādar- (17) larını ölüg kördi, ḳan tofraḳġa bulġanıp yatḳanını kördi, atını çafıp, Isfandıyār Rustam bile ceng ḳılıp tur- (18) ġan yerige keldi. Aydı: “Ey pahlavān atam, Sigzīlerdin nıhāyatsız leşker keldiler. Gūyā ki mestlikdin (19) ḥālā oyḳanġan-dék veyā bizniŋ cengimizni ārzū bile ḳılġan dék seniŋ iki oġluŋ Nūşādar ve Mıhrnūşnı (20) öltürdiler. Ey atam, sen munda ceng ḳılur sen. Ve biz hemme leşkerimiz derd ġam bile turur biz.” dédi. Isfandıyār çūn bu sözni **[55b** =(54b)**]** (1) éşitti, Rustamġa naʿra urdı ki “Ey dīv-zād, ne üçün rasm yosunlarıŋnı taşlar sen? Sen aytmadıŋ-mu ki (2) leşker keltürmeyin dép? Ḫudā-yı Taʿālādın ve mendin uyatmas mu sen? Ve ḳıyāmat küniniŋ ḥısābıdın (3) ḳorḳmas mu sen? Ve sen bilmem sen ki ʿahd u paymānlarnı sındurġanlarnı érenler ḫūb körmesler ki (4) iki Segzī kelip meniŋ iki oġlumnı öltürüpdürler.” dédi. Çūn Rustam bu vāḳıʿanı aŋladı, ba-ġāyat ġam-gīn (5) boldı. Dıraḫt yafraġı dék titredi. Cānıdın tutup şarṭ ḳıldı-ki “Bu cengni hergiz men farmānlaġanım yoḳ. Mundaḳ (6) işni ḳılġan kişini hem ḫūş körmes men. Ḥālā bırādarım Zavāra ve oġlum Farāmarznıŋ ḳollarını (7) baġlap seniŋ aylıŋġa keltüreyin. Ul şāh-zādalar üçün ularnı öltürgil. Bu bīhūda işge parīşān (8) bolmaġıl.” dédi. Isfandıyār aydı: “Ey Rustam, ṭāvus üçün ılannıŋ ḫūnını tökmesler! Men ularnıŋ ḳanını (9) tökmes men ki bu pād-şāhlarnıŋ rasmı émesdür. Ey bad-nışān, sen öz çāraŋnı özüŋ (10) ḳılġıl ki ʿumruŋ āḫırıġa yetipdür ki seniŋ Raḫşıŋnı, iki futuŋ bile oḳ atıp tikeyin. Mundın kéyin (11) hīç bende igesi bile ceng ḳılmaġay. Eger tirig ḳalsaŋ iki ḳolunnı baġlap pād-şāhnıŋ aylıġa (12) alıp barayın. Eger ölseŋ iki oġlumnıŋ ḫūnıġa bolur.” dédi. Rustam aydı: “Ey Isfandıyār, bu sözleriŋ- (13) din ābrūyuŋ kem bolmaḳdın özge néme kelür?! Ḫudā-yı Taʿālāġa sığıngıl ki ul hemmemizġa yol körgez- (14) güçi turur.” dédi. Pes ḳollarını yaġa éltti, bir birige oḳ attılar. Şundaḳ ki oḳlarnıŋ başaḳlarıdın (15) otlar çaḳıldı, küpelerġa ḳadaldı. Ammā Isfandıyār her vaḳtī ki oḳ yanı ḳolıġa alsa hīç kimerse (16) anıŋ aylıdın tirig yanmas érdi. Ve oḳınıŋ başağı hemme almāsdın érdi. Ḫ^{v}āhladı-ki

[143] Metinde اورغوای şeklinde yazılıdır.

iki (17) oġlınıŋ ḫūnıġa Rustamnı zaḫmlıḳ ḳılġay. Ul oḳnı Rustamġa attı. Ve Rustamnı ve Raḫşnı zaḫmlıḳ (18) ḳıldı. Rustam her çend ki oḳ atur érdi, eger taġġa atsa ḳadalur érdi. Ammā Isfandıyārġa hergiz kār (19) ḳılmas érdi. Eger Isfandıyār Rustamġa atsa, Rustam ve Raḫş zaḫmlıḳ bolur érdi. Çūn Rustam- (20) nıŋ oḳı Isfandıyārġa kār ḳılmadı ve Rustam ḥayrān ḳaldı, ul vaḳtda Rustam aydı-ki "Bu Isfandıyār-ı ḫola- **[56a** =(55a)**]** (1) ten éken." dér érdi. Raḫş tola zaḫm yégen sababdın sust boldı. Rustamnıŋ aʿżāsıdın hem (2) arıġ suyı dék ḳan aḳur érdi. Bīsutūn taġı teprengen dék titrer érdi. Çūn Rustam, Raḫş hardı- (3) lar, bir çāra ḳılġalı Rustam Raḫşdın tüşti. Çūn Isfandıyār bu ḥālnı kördi, küldi. Ve aydı: "Ey nām- (4) dār pahlavān, seniŋ mest fīl dék ḳuvvetiŋ nége kem boldı?! Ve temür taġ dék teniŋ nége zaḫmlıḳ boldı?! (5) Seniŋ ul érenligiŋ ve ḳuvvetiŋ ḳayan ketti?! Sen andaḳ pahlavān émes érdiŋ-mü ki dīvlar sendin (6) yıġlap ḳaçur érdi?! Ve ḳılıçıŋdın şīrlar bıryān bolur érdi! Seniŋ fīl dék ḳuvvetiŋ al-ḥāl tülki (7) dék boldı!" dédi. Çūn Zavāra Rustamnıŋ Raḫşınıŋ izini kördi, ʿālam közige ḳaraŋġu köründi. (8) Yıġlay yıġlay ceng ḳıladuġan yerge keldi. Kördi-ki Rustamnıŋ fīl dék teni macrūḥ bolupdur. Zavāra (9) Rustamġa aydı: "Ey bırādar, ḳofġıl. Meniŋ aṭımġa suvār bolġıl. Men seniŋ üçün ceng ḳılayın." (10) dédi. Rustam aydı: "Ey Zavāra, barġıl, atam Dastānġa ayġıl ki émdi Sām-ı Narīmānnıŋ ıltızı ḳurudı! (11) Körgil ki bu işniŋ çārası néçükdür? Eger men Isfandıyārnıŋ cengidin tirig yansam gūyā ki anam- (12) dın tuġulġan dék bolur men. Vaḳtī ki ordaġa yetseŋ Raḫşġa bir ʿılāc ḳılġay sen." dédi. Zavāra (13) Raḫş ṭerefige çaftı. Isfandıyār tübin turur érdi. Rustam égiz yerde érdi. Pes Isfandıyār naʿra urdı-ki (14) "Ey nām-dār Rustam, ḳaçanġaça ul döpede turur sen? Ya ve babr-bayānnı[144] taşlaġıl. Ve béliŋni yazġıl. Kılġan- (15) larıŋdın paşīmān bolġıl. Ḳoluŋnı baġlatġıl. Ul vaḳt men saŋa hīç zıyān ḳılmayın. Şundaḳ zaḫm- (16) larıŋ bile seni pād-şāhnıŋ aylıġa alıp barayın. Kılġan işleriŋde seni bī-günāh dép aytayın. (17) Ve eger ceng istesеŋ maŋa vaṣıyat ḳılġıl. Öz şaharıŋġa bir kişini saḳçı ḳoyġıl. Kılġan günāhlarıŋnı (18) Ḫudā-yı Taʿālādın tilegil, tā Ḫudā-yı Taʿālā günāhlarıŋnı bağışlaġay. Tā bolġay ki Ḫudā-yı Taʿālā saŋa rāst yol (19) körgezip bu fānī dunyādın ötgey sen." dédi. Rustam aydı: "Ḫālā kün kéç boldı. Yaḫşı ve yamanlıḳ ḳılur vaḳt (20) ötti. Sen ḥālā ḫūş-ḥāllıġ bile yanġıl ki ḳaraŋġu kéçede hīç kim ceng istemesler. Ve men hem öz ordamġa **[56b** =(55b)**]** (1) barıp bir zamān āsāyış tafayın. Ve zaḫmlarımnı baġlayın. Atam Dastān ve bırādarım Zavāra ve oġlum Farāmarznı (2) alıp kelip her ne farmānlasaŋ ḳılayın." dédi. Isfandıyār-ı ḫola-ten aydı: "Ey mekkār, sen uluġ ve zor,

[144] Metinde ببریبان şeklinde yazılıdır.

mekkār kişi sen. (3) Ve tola mekr ü ḥīlalar bilür sen. Seniŋ hemme ḥīla mekriŋni kördüm. Ve-līkin bu kéçe seniŋ cānıŋġa amān berdim. Ammā vaḳtī ki (4) ordaŋġa yetseŋ yana bölek égri ḫayāl ḳılmaġay sen. Ança ki mendin ḳabūl ḳılġan işleriŋni (5) ḳılġay sen." dédi. Rustam aydı: "Şundaḳ ḳılayın." dédi. Isfandıyārnıŋ aylıdın yandı. Çūn Rustam yandı, (6) Isfandıyār atıġa ḳamçı urdı. Ve Rustam arḳasıdın ḳaradı, tā körgey-ki néçük baradur. Çūn Isfandıyār Hīrmand arıġıdın ötti, (7) Ḫudā-yı Taʿālāġa munācāt ḳıldı. Ve aydı: "Ey bār-ḫudāyā, eger men bu zaḫmlarımdın ölsem meniŋ kīnemni Isfandıyār- (8) dın kim alur?" dédi. Çūn Isfandıyār Rustamnıŋ arḳasıdın ḳaradı, Rustamnı taḥsīnlar ḳıldı. Özige özi aytur (9) érdi-ki "Munı kişi ādam dép bolmas. Belki mest fīl dése bolur. Ḫudāvandā, Rustamnı özüŋ ḫᵛāhlaġan-dék (10) ér yaratıp sen. Zamīn u zamān, yer ve āsmānnı yaratıp sen. Mundaḳ hem pahlavān bolur mu ki şunça zaḫm- (11) ları bile Hīrmanddın mundaḳ āsān ötti?! Ḫudāvandā, meni bu zamānada sen saḳlaġay sen." dér érdi. Ve Rustamġa ḳarar érdi. (12) Çūn Isfandıyār öz leşker-gāhıġa keldi, sarā-parda içindin ḫurūş u fıġān ḳoftı. Nūşādar, Mıhrnūşnı (13) yād ḳılıp Paşūtan başlıḳ, hemme leşker faryād u fıġān ḳıldılar. Hemme uluġlar yaḳalarını çāk ḳılıp érdiler. Isfandıyār (14) atıdın tüşti. Ul pahlavānlarnıŋ başlarını ḳuçaḳladı. Ve zār zār yıġlap aydı-ki "Ey pahlavān oġul- (15) larım! Vay yigit farzandlarım! Silerniŋ fırāḳınlarġa néçük ṭāḳat ḳılur men! Ey dırīġ, bu zamāna uşbu (16) yosunda bizdin ötüp ketgü dék." dép faryād u fıġān ḳıldı. Andın kéyin Paşūtanġa aydı-ki "Ey bırādar, bularġa (17) yıġlaġannıŋ hīç sūdı yoḳdur. Ve bular üçün ḳan tökmeklikdin hem hīç sūd körmeydür men ki (18) çoŋ ve kiçik, ḳarı ve yigit, ölmek üçün tuġalġandur biz. Bularġa iki altun tābūt yasaġıl." dép. (19) İki altun tābūt rāst ḳıldı. İki oġlını ul tābūtlarġa saldı. Atasıġa ḫabar aytıp (20) iyberdi-ki "Ey atam, ul dıraḫtnı tikip érdiŋ. Al-ḥāl mīve berdi. Mana ki saŋa iyberdim. Sen ki fīl-ten Rustam- **[57a** =(56a)**]** (1) dın çākerlik istediŋ. Vaḳtī ki Nūşādar bile Mıhrnūşnıŋ tābūtını körseŋ ḥarīşlıḳġa (2) tola cıdd cahd ḳılmaġay sen. Isfandıyār hem parhīz turur. Bilmeydür ki aḥvālı néçük bolur ékin." dédi. Guştāsb- (3) ġa iyberdi. Özi mātam tutup olturdı. Ve Rustamdın söz sözledi. Pes Paşūtanġa aydı-ki "Ey (4) bırādar, bu kün men Rustamnıŋ dast u bāzūsıġa ve ḳuvvet hunarıġa ḳaradım. Ḫudā-yı Taʿālāġa s̲anā aydım-ki Ḫudā-yı Taʿālā (5) özi ḫᵛāhlaġan dék ér yaratıpdur ki anıŋ ḳolıdın mundaḳ işler kelür. Ve men anıŋ tenini andaḳ (6) zaḫm-dār ḳıldım ki ḳanı arıġ suyı dék aḳtı. Hemme aʿżālarıġa başaḳ ġadaldı. Ve men şundaḳ gümān ḳıladur men ki (7) Rustam ordasıġa yeteçe[145] cān taslīm ḳılur bolġay." dédi.

[145] Metinde يتّا حَه şeklinde yazılıdır.

Ammā çūn Rustam ordasıġa yetti, Zāl anı bu ḥāl- (8) da kördi. Zavāra ve Farāmarz giryān u nālān boldılar. Ve Rustamnıŋ anası Rūdāba, zārlıġ ḳılıp saçlarını yu- (9) lur érdi. Ve yüzlerini yırtıp faryād u fıġān ḳılur érdi. Zavāra kelip Rustamnıŋ sılāḥlarını saldurdı. (10) Ve anıŋ zaḫmlarını körüp yıġlaştılar. Ve şaharda ḳança ki dānışmandlar bar érse camʿ ḳıldılar. Rustam farmānladı, (11) tā Raḫşnı anıŋ aylıġa keltürdiler. Ançа ki çāra ḳıladuġanlar ʿılāc ḳılġalı maşġūl boldılar. Dastān saç (12) ve saḳalını yulup oġlınıŋ zaḫmlarıġa yüzini sürer érdi. Ve zār zār yıġlar érdi ki "Ey dırīġ, ḳarıġan çaġımda (13) başım aḳarġanda ʿazīz oġlumnı bu ḥālda kördüm!" dép zār zār yıġlar érdi. Rustam aydı-ki "Ey ata, felekde (14) bolur iş bolur. Yıġlamaḳnıŋ sūdı yoḳdur. Al-ḥāl aylınġa müşkil iş kelip turur. Men Isfandıyār dék (15) ḫola-tenni hīç vaḳtda körgenim yoḳ. Her çend ki Isfandıyārġa ʿuẕr aytsam hergiz unamaydur. Ve men hemme (16) ʿālamnı sayr ḳıldım. Pınhān u āşkārā işlerni kördüm. Eger ceng küni taşġa ḳol ursam taş ḳolumda bād-reng (17) dék yumşāḳ bolur érdi. Dīv-ı Sefīdniŋ hem zancīr futasıdın tutup, yerge alıp urdum. Ve-līkin Isfandıyārnıŋ (18) cengiġa ṭāḳat ḳıla almaydur men. Eger-çi meniŋ oḳum sandāndın hem öter érdi ve sıparlarnı téşer (19) érdi, Isfandıyārġa çendān attım, taşġa tiken téggen-dék kār ḳılmas érdi. Ve men Isfandıyārnıŋ (20) zancīr futasıdın tutup her çend zor ḳıldım, égeridin hergiz teprenmedi. Ve meniŋ gürzümni eger neheng hem körse **[57b** =(56b)**]** (1) ḳorḳunçdın taş astınġa yaşunur érdi. Aŋa kār ḳılmadı. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytadur men ki kün kéç[146] boldı. (2) Ve men ul ajdahānıŋ cengidin ḫalāṣ boldum. Al-ḥāl muŋa néçük çāra ḳılur men? Ābdānı oldur ki taŋla (3) Raḫşġa minip bir yerīge barġay men ki Isfandıyār hīç nışān tafmaġay. Isfandıyār Zābulıstānda (4) çendān turġay-ki meni isteşdin toyġay." dédi. Zāl aydı: "Ey oġlum, hūş tutġıl! Hemme cahān- (5) nıŋ işlerige çāra ḳılsa bolur. Meger ölümġa çāra ḳılıp bolmas. Ve al-ḥāl men bir çāra bilür men. Çāra (6) oldur ki Sīmurġnı çırlaġay men, tā ul maŋa bir yol körgezgey. Tā bolġay-ki şahar u ölkemiz ornıda ḳalġay." (7) dédi. Pes her iki evlen bir bülend yerge çıḳtılar. Ordadın üç mıcmarġa ot alıp bardılar. Mıcmardın (8) bir ot yandurdılar. Ve Sīmurġnıŋ ḳanatını köydürdiler. Çūn kéçeniŋ bir ḥışṣası ötüp érdi, (9) havā yüzi ḳaraŋġu boldı. Zāl ḳaradı, kördi ki Sīmurġ yetip keldi. Çūn Sīmurġ havā yüzidin ḳaradı, mıcmardaġı (10) otlarnı kördi. Zālnı kördi ki ot yaḳasıda derd alam bile yıġlap olturur. Sīmurġ ḳanat urdı, (11) ul yerge tüşti. Zāl ḳolıġa ʿūd yıġaçın alıp Sīmurġnıŋ aylıġa barıp taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Sīmurġnıŋ (12) aylıda üç mıcmarnı ḫūş-būy ḳıldı. Ḳan yaş közidin aḳızdı.

[146] Metinde کیخ şeklinde yazılıdır.

Sīmurġ aydı: “Şāhā, saŋa ne boldı (13) ki maŋa ḥācatıŋ tüşüpdür?” dédi. Zāl[147] aydı: “Ey ana, duşmanlarnıŋ işige yıġlar men. Meniŋ şīr-ġarrān (14) oġlum Rustam zaḫmlıḳ boldı. Ul zaḫmlarıdın cān ḳorḳunçı turur. Hīç kim andaḳ zaḫm-dār bolup tirig ḳalġan (15) émesdür. Raḫş hem zaḫmnıŋ tolalıġıdın ölümge yaḳın bolupdur. Ey ana, Isfandıyār bu ölkege keldi. (16) Cengdin özge némeni ḫᵛāhlamas. Tāc u taḫt, şahar u ıḳlīm bereyli dések unamaydur.” dédi. Sīmurġ aydı: (17) “Ey pahlavān, bu işge ġam-gīn bolmaġıl! Rustamnı, Raḫşnı maŋa körgezgil.” dédi. Zāl dar-ḥāl Rustam-ı fīl- (18) tanġa kişi iyberdi ki “Patġına munda kelgil. Raḫşnı hem alıp kelgil.” dép. Ul kişi kelip Rustamġa (19) aydı-ki “Ey cahān-pahlavān, Sīmurġ keldi, seni çırlaydur.” dédi. Rustam ravān boldı. Çūn ul döpeġa (20) yetti, Sīmurġ Rustamnı kördi. Aydı: “Ey fīl-ten ne üçün Isfandıyārnıŋ cengini ḫᵛāhlap özüŋge özüŋ **[58a** =(57a)**]** (1) ot yaḳtıŋ ki Isfandıyār Ḫudā-yı Taʿālā bergen davlatdın mundaḳ sözler sözleydür. Ve sen aŋa ṭāḳat (2) keltüre almas sen ki aççıġlıġ ḳılmaġıl.” dédi. Zāl aydı: “Ey mıhrbān anam, al-ḥāl bizge yol körgezdiŋ. Muŋa bir çāra (3) ḳılġıl, tā bu iş āsān bolġay. Eger ḥālā Rustam bu zaḫmlarıdın yaḫşı bolmasa hemme Sīstān şaharları vīrān bolġusıdur. (4) Ve biziŋ ıltızımız üzülgüsidür.” dédi. Sīmurġ Rustamnıŋ zaḫmlarıġa ḳaradı. Tumşuġı bile zaḫmlarıdın ḳanlarını şorap (5) başaḳlarını çıḳardı. Andın kéyin ḳanatlarını ul zaḫmlarġa sürdi. Dar-ḥāl Rustamnıŋ zaḫmları yaḫşı (6) boldı. Ve Rustamġa aydı: “Ey fīl-ten, bu zaḫmlarıŋnı baġlaġıl. Bir haftaġaça ārām tafġıl. Ve meniŋ bir tal ḳanatımnı (7) sütġa bulġap bu zaḫmlarıŋġa sürgil, tā zaḫmlarıŋnıŋ zıyānıdın ḫalāṣ bolġay sen.” dédi. Pes Raḫşnı (8) Sīmurġnıŋ aylıġa keltürdiler. Anıŋ hem zaḫmlarıdaġı başaḳnı Sīmurġ tumşuġı bile soġurup[148] aldı. Şul zamān (9) Raḫş kişinedi. Rustam ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Ul vaḳt Sīmurġ aydı: “Ey fīl-ten, cahānda nām-dār, ʿāḳıl (10) sen turur sen. Ne üçün Isfandıyār bile ceng ḳılışnı ḫᵛāhladıŋ ki Isfandıyār ḫola-ten turur?” dédi. Rustam (11) aydı: “Isfandıyār meni baġlaġalı kelipdür. Men aŋa baġlatıp tirig bolġanımdın ölgenim ābādāndur ki bu (12) nāmūsnı ḳayan alıp barur men?!” dédi. Sīmurġ aydı: “Ey fīl-ten, eger Isfandıyārnıŋ ḳolıda ölseŋ (13) nége nāmūs ḳılur sen ki ul pād-şāh-zāda turur. Ve pahlavān ve ṭālıʿı ḳuvvetlik, yaḫşı baḫtlıḳ turur. Ey fil-ten, (14) eger sen ḥālā maŋa ʿahd paymān ḳılsaŋ ki Isfandıyārġa yaḫşı sözler aytıp aŋa tola ʿācızlıḳ ve yalınmaḳlıḳ (15) ḳılsaŋ ve cān u teniŋni fadā ḳılsaŋ. Eger Isfandıyār seniŋ ʿuẕrıŋnı ve tilegiŋni eşitmese anıŋ acalı (16) kelgenidür. Eger seniŋ tilegiŋni eşitmey başını yuḳḳarı köterse ul vaḳt sen aŋa ġālib kelür sen. (17) Andın kéyin men bir çāra

[147] Metinde رال şeklinde yazılıdır.
[148] Metinde سورغوروب şeklinde yazılıdır.

ḳılayın. Seniŋ başıŋnı āsmānġa yetgüreyin.” dédi. Çūn Rustam Sīmurġdın bu sözni (18) éşitti, ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Köŋli endīşedin ḫalāṣ boldı. Aŋa aydı: “Her néme déseŋ seniŋ aytḳan sözüŋdin (19) çıḳmayın.” dédi. Sīmurġ aydı: “Ey fīl-ten, men saŋa mıhrbānlıḳdın bu feleknıŋ gerdişidin saŋa ḫabar bereyin. Ey (20) fīl-ten, her kişi-ki Isfandıyārnıŋ ḳanını tökse ul kişiniŋ ḳalġan ʿumrı ranc u maşaḳḳatda ötgüsidür. **[58b** =(57b)**]** (1) Isfandıyārnı öltürgen kişiniŋ baḫtı sust bolġusıdur. Eger uşbu sözni özüŋge ravā körseŋ saŋa bu kéçe (2) bir ʿacāyıb iş körgezeyin. Barġıl, Raḫşġa suvār bolġıl. Bir ḫancar özüŋ bile alġıl. Tā sen körgey sen ki bu (3) ʿālam her kişige néme naṣība beredür.” dédi. Rustam dar-ḥāl Raḫşġa suvār boldı. Bayābān ṭerefige ravān boldı. Sīmurġ (4) havāda uçup barur érdi. Tā bir daryāġa yettiler. Çūn daryā kenārıġa yettiler, Sīmurġ yerge tüşti. Rustamġa ḳuruḳ- (5) luḳda bir yol körgezdi. Ul yoldın ıfar u ʿanbarnıŋ būyı kelür érdi. Sīmurġ Rustamġa farmānladı, tā Sīmurġ- (6) nıŋ aylıġa keldi. Sīmurġ ḳanatı bile Rustamnıŋ başını siledi. Bir yulġun dıraḫtīnı kördi-ki kehkeşān-ı (7) felekge yetip turur. Sīmurġ ul yulġun dıraḫtnıŋ uçıġa ḳonup olturdı. Rustamġa aydı: “Ey fīl-ten, (8) bu yulġundın bir şāḫīnı[149] alġıl ki uçı yuḳḳarı bolġay, şāḫı tübin bolġay. Isfandıyārnıŋ acalı ul (9) yulġunda turur. Anı késip alıp, otġa tāblap ütrü ḳılġıl. Anıŋ şaġıġa iki başaḳ taḳaġıl.” (10) dédi. Rustam ul şāḫnı kesti. Öz ordasıġa keldi. Sīmurġ töpeside uçup yol başlap kelür érdi. (11) Rustamġa aydı: “Ey fīl-ten, eger ḥālā sen Isfandıyār kelip sendin ceng istese sen andın özüŋni tilegil. (12) Yaḫşı yaḫşı sözler aytġıl. Hergiz yamanlıḳnı istemegil. Tā bolġay ki Isfandıyār yaḫşı söz bile yanġay. Ve sen bu cahān- (13) da çendān ʿumr kördüŋ. Hemme ʿumruŋda pād-şāhlar üçün ranc u maşaḳḳatlar tarttıŋ. Bu cahānda rāst- (14) lıḳdın bölek némeni, özge némeni istemediŋ. Ḫudā-yı Taʿālā seni ʿafv ḳılġay. Ey fīl-ten, sen Isfandıyār dék (15) pahlavān pād-şāhnı taḫtda körmes sen. Vaḳtī ki sen ʿuẕr aytıp Isfandıyār ʿuẕrıŋnı éşitmese yayıŋnı kiriş- (16) legil. Ve bu yulġun oḳnı kirişge ḳoyġıl. Anıŋ közlerige ütrü ḳılıp atġıl. Acal ul oḳnı alıp barıp anıŋ (17) közige yetgürgüsidür.” dédi. Sīmurġ Zāl bile ḫūşlaşıp, parvāz ḳılıp öz mekānıġa yandı. Pes Rustam ul yulġunnı (18) otġa tābladı. Ütrü ḳıldı. İki itlik başaḳ aŋa olturġuzdı. Ve anı yüŋledi.

Tā ul kéçe ṣubḥ yarudı, (19) Rustam sılāḫların keydi. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ve aydı: “Ey bār-ḫudāyā, meniŋ pınhān u āşkārā sırlarım saŋa āşkārā (20) turur. Tā ki men bu cahānda bar érdim, ẓāhır u bāṭınım bir dék érdi. Ḫudāvandā, bu ẓulmda meni günāhkār tutmaġıl. Her kişi-ki bī-çāra- **[59a** =(58a)**]** (1) dur, aŋa dest-gīrlik ḳılġıl.” dédi.

[149] Metinde شاجی نی şeklinde yazılıdır.

Çūn Isfandıyārnıŋ leşkerige yaḳın yetti, Rustam naʿra urdı-ki “Ey şīr ḫūyluḳ (2) pahlavān, ḳaçanġaça yatur sen ki Rustam aṭlandı? Ḳofġıl, Rustam bile ceng ḳılġıl.” dédi. Çūn Isfandıyār Rustamnıŋ (3) āvāzını éşitti, Paşūtanġa aydı-ki “Ey bırādar, eger şīr hem bolsa cādūnıŋ aylıġa barmas. Men gümān ḳılmadım ki Rustam (4) meniŋ aylımdın ordasıġa tirig yetgey. Ve Raḫş hem ıntıhāyī macrūḥ bolur érdi. Men éşitip érdim ki Zāl (5) cādūger érmiş dép. Rāst éken.” dédi. Paşūtan aydı: “Ey bırādar, hamīşa duşmanıŋġa ẓulm ve açıġ bolsun! (6) Bu kün saŋa ne boldı-ki mundaḳ parīşān bolup sen? Bu hemme ʿālamda siler iki pahlavānġa ne boldı-ki mundaḳ (7) kīne bile ceng ḳılur siler? Ve bilmeydür men ki seniŋ baḫtıŋ néçük bolġan ékin. Zamān zamān ceng ḳılış- (8) nı ḫᵛāhlay sen.” dédi. Isfandıyār sılāḥ keydi. Rustamnıŋ aylıġa keldi. Çūn Isfandıyār Rustamnı kördi, naʿra (9) urdı-ki “Ey Segzī, sen ilgeri yégen zaḫmlarnı unuttıŋ mu?! Sen Zālnıŋ cādūsı bile ten-durust bolup (10) sen. Eger andaḳ bolmasa érdi, ḥālā sen sard-āba içinde yatur érdiŋ. Bu kün seniŋ bāzūŋnı gürz (11) bile andaḳ yançay [men] ki seni mundın kéyin Zāl tirig körmesün ki ḥālīġaça seniŋ tiliŋ ḫancar (12) dék itlik turur. Tünükün yüz ḥīla bile meniŋ aylımdın cānıŋnı salāmat élttiŋ. Barıp cādū ḳılıp (13) munda ceng ḳılġalı kelip sen. Al-ḥāl seni oḳ bile andaḳ zaḫm-dār ḳılayın ki Zāl aŋa hīç çāra (14) ḳıla almaġay." dédi. Rustam aydı: “Ey Isfandıyār, hanūz cengdin toymadıŋ mu? Men bu kün ceng ḳılġalı kelmedim. (15) Saŋa ʿuẕrī taḳṣīr aytḳalı keldim. Ey Isfandıyār, Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳġıl. Sen maŋa ẓulm ḳılıp cıdd cahd ḳıla sen. (16) Ḫudā-yı Taʿālā üçün, rūz-ı behişt üçün, dīn-ı bahī üçün kelgil, meniŋ öyümge yürügil. Men gencler- (17) niŋ éşigini açayın. Ança ki ata babam zamānıdın yıġḳan genc mālnı saŋa bereyin. Hemmesini öz ulaḳ- (18) larımġa yükleyin. Sen ḫazīneçige bergil, tā ilgeri Īrānġa alıp barġay. Ve men hem seniŋ bile (19) pād-şāhnıŋ aylıġa barayın. Eger meni öltürse hem pād-şāh öltürsün. Bend ḳılsa hem pād-şāh ḳılsun. (20) Ey Isfandıyār, dānışmandlar aytıpdurlar: ‘Hīç kişige yaman ṭālıʿ yüz keltürmesün.’ dép. Ey Isfandıyār, **[59b** =(58b)**]** (1) ne üçün seniŋ köŋlüŋ taş dék ḳatıġ boldı? Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınġıl. Bu ceng ve kīneni taşlaġıl.” (2) dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki “Ey Rustam, men seniŋ fırīb bergeniŋge unamas men. Ḳaçanġaça öz ordaŋ- (3) ġa mıhmān boluşnı istep ṣulḥ tiler sen? Eger tirig ḳalay déseŋ avval ḳoluŋnı bandġa salġıl.” dédi. (4) Rustam yana bir martaba aġzını sözge açtı. Aydı: “Ey pād-şāh, maŋa ẓulm ḳılmaġıl. Meniŋ atımnı yaman ḳılıp öz (5) cānıŋnı ḫᵛār ḳılmaġıl. Bu ceng ḳılġanıŋdın saŋa yamanlıḳdın özge néme kelmes.” dédi. “Ey pād-şāh, (6) men saŋa miŋ miŋ gevherler, miŋ miŋ altun ṭavḳlar, bilezük, miŋ miŋ ḳul, miŋ miŋ (7) altun tāclıḳ kenīzekler bereyin. Ve yana babam Sām-ı Narīmānnıŋ, atam Zālnıŋ hemme genclerini hemmesini (8) saŋa bereyin. Eger ceng

lāzım bolsa seniŋ aylıŋda men yürüp duşmanlarıŋ bile ceng ḳılayın. (9) Hemme duşmanlarıŋnı öltüreyin. Andın kéyin seniŋ aylıŋda ḳolumnı bendeler dék ḳoşturup pād-şāhnıŋ (10) aylıġa barayın. Ey pād-şāh, sen köŋlüŋdin kīneni çıḳarġıl. Şayṭānnıŋ farmānıġa kirmegil. Meni bend (11) ḳılışdın özge bölek her néçük ḫıẕmatıŋ bolsa ḳılayın. Ve sen meni bend ḳılsaŋ yaman atlıḳ bolur men. (12) Sendin mundaḳ yamanlıḳ ḳılmaḳ yaraşmas." dédi. Isfandıyār cavāb berdi-ki "Ey Rustam, ḳaçanġaça mundaḳ bīhūda (13) sözlerni aytur sen? Maŋa aytur sen ki 'Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın yanġıl ve pād-şāhnıŋ farmānıdın yanġıl.' dér sen. (14) Her kişi-ki pād-şāhnıŋ farmānıdın çıḳsa Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānıdın çıḳġan bolur. Yā özüŋni (15) bend ḳılışdın yā cengdin özge işni aytmaġıl ki bīhūda söz turur." dédi. Rustam bildi-ki yalınmaḳlıḳ (16) Isfandıyārnıŋ aylıda ışġa yaramaydur. Bī-çāra boldı. Yasını kirişledi. Ul yulġun oḳnı tīr-keşi- (17) din çıḳardı. Aṭını tepindi. Yüzini āsmānġa ḳıldı. Ve aytur érdi-ki "Ey āsmān u yerni, āftāb u aynı yaratḳan (18) Ḫudāy, saŋa maʿlūmdur ki men her çend cıdd cahd ḳıladur men ki Isfandıyār bu cengdin yanġay. Ve-līkin Isfandıyār ẓulmġa (19) cıdd cahd ḳıladur. Ve maŋa érenlik satadur. Ḫudāvandā, meniŋ bu ḳılġanım, ki bī-çārelikdindür, ve maŋa ʿaẕāb ḳılmaġıl ki (20) meni yaratḳuçı sen turur sen." dédi. Isfandıyār kördi-ki Rustam ceng ḳılmay toḳtap turur. Aydı: "Ey Segzī, **[60a** =(59a)**]** (1) cānıŋ oḳ ya atışdın toydı-mu? Al-ḥāl sen Guştāsb ḳıldurġan oḳnı körür sen ki aŋa Luhrāsb Pād-şāh (2) başaḳ olturġuzġan turur." dédi. Rustam dar-ḥāl Sīmurġ farmānlaġan dék ul yulġun oḳnı kirişge (3) ḳoydı. Isfandıyārnıŋ közige attı. Isfandıyārnıŋ közige ʿālam ḳaraŋġu boldı. Sar-āzād dék ḳāmatı ya dék égildi. Hūş (4) başıdın ketti. Başı tübin bolup, oḳ yası ḳolıdın tüşüp ketti. Şeb-rengniŋ yalını (5) ḳuçaḳlap aldı. Közidin ḳan arıġ suy dék ravān boldı. Rustam Isfandıyārġa aydı-ki "Ey Isfandıyār, tarıġan (6) uruġuŋnı orduŋ. Sen ul kişi émes mü [sen] ki aytur érdiŋ ki 'Men ḫola-tendür men. Āsmānnı yerge (7) urur men.' dér érdiŋ. Al-ḥāl bir talġına oḳdın cengdin yandıŋ. Aṭ üstünide yattıŋ. (8) Tünükün men seniŋ yüz atmış tal oḳuŋnı yép hergiz yıġlamadım. Sen bir tal oḳ tégmek (9) bile başıŋnı şundaḳ égerniŋ ḳaşıġa ḳoyduŋ. Émdi ḥālā başıŋ tofraḳġa kirür. Seniŋ (10) fırāḳıŋda mıhrbān anaŋnıŋ baġrı köyer." dédi. Hem şul zamān Isfandıyār Şeb-rengdin yıḳıldı. (11) Bī-hūş bolup yattı. Çūn hūşıġa keldi, oḳnı közidin soġurdı. Ul oḳnıŋ yüŋi ve başaḳı (12) ḳanġa bulġanıp érdi. Ul vaḳtda Bahman ibn-i Isfandıyārġa ḫabar yetti. Yügürüp kelip Paşūtānġa aydı (13) ki "Ey dırīġ, atamnıŋ fīl dék teni tofraḳġa yıḳılmış! Al-ḥāl yaraşur ki yaḳalarımnı çāk çāk (14) ḳılġay men." dédi. Zār zār yıġlaşıp Paşūtan ve Bahman, Isfandıyārnıŋ aylıġa keldiler. Kördiler ki Isfandıyār ḳan (15) tofraḳġa bulġanıp, ḳolıġa bir tal ḳanlıḳ oḳ tutup yatur. Paşūtan yaḳalarını çāk ḳılıp

(16) faryād u fiġān ḳıldı. Başıġa tofraḳlar saçtı. Bahman tofraḳġa aġanap, ḳanġa yüzini sürüp (17) faryād u zārī ḳılur érdi. Paşūtan aytur érdi ki “Bu cahānnıŋ sırlarını, yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālādın özge (18) kim bile alur?! Isfandıyār dék ér, ki dīn üçün érenlik bile şamşīr tartıp cahānnı but-perestlerdin (19) pāk ḳıldı ve ẓulm ṭerefige hergiz ḳol uzatmadı, al-ḥāl tofraḳda yatur. Muŋa néçük ṭāḳat ḳılur biz?!” dép. Isfandıyārnıŋ (20) başını Bahman [ve] Paşūtan ḳoyunlarıġa aldılar. Ḳanını arıttılar. Paşūtan zār zār yıġlap aytur érdi ki “Ey pād-şāh- **[60b** =(59b)**]** (1) larnıŋ yād-gārı pahlavān bırāda[r]ım, seniŋ dék taġnı kim ıltızıdın yuldı ékin?! Seniŋ dék şīr-ġarrānnı (2) [kim] yıḳıttı ékin?! Dırīġ, kimniŋ yaman közi bu pād-şāh-zādaġa tégdi ékin?! Ey ḳarındaşım, seniŋ ʿaḳl (3) hūşıŋ ve dānışıŋ ḳayan ketti?! Ve saŋa ne boldı-ki yigitlik çaġıŋda öldüŋ?! Ey dırīġ, seniŋ (4) ceng içidegi yasadaġıŋ ḳayan ketti?! Maclıs içindegi ḫūş-āvāzıŋ ḳayan ketti?! Ey dırīġ, vaḳtī ki cahān- (5) nı yamanlardın pāk ḳıldıŋ, ajdahā [ve] şīrdın ḳorḳmadıŋ, ḥālā ḳara tofraḳġa bulġanıp yatur sen! Ul (6) tāc taḫtġa laʿnat bolsun ki seniŋ dék pahlavān pād-şāh anıŋ sababıdın öldi! Ve laʿnat atam (7) Guştāsb Pād-şāhnıŋ mundaḳ bī-vafālıġıġa bolsun!” dép faryād fiġān ve nāla u zārī ḳılur érdi. (8) Isfandıyār aydı: “Ey bırādar, özüŋni özüŋ meniŋ aylımda helāk ḳılmaġıl ki maŋa tāc taḫtdın naṣība (9) uşbu éken. Her kişi ki tirigdür, āḫırī ölüp tofraḳda yatmay ḳalmas. Körgil [ki] Camşīd ve Hūşeng ve Farīdūn-ı (10) Farruḫ ḳayan ketti! Hemme babalarım bu fānī ʿālamdın ketti ki bu ʿālamda kişi hamīşa ḳalmas. Ve men bu ʿālamnı tola sayr (11) ḳıldım. Āşkārā u pınhān işlerni kördüm, tā Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını bar-cā keltürgey-men. Vaḳtī ki men yaman- (12) larnıŋ ḳolını baġladım, maŋa hem émdi acal yetti. Meniŋ ümīdim şundaḳdur ki taŋla behiştde ança atam tarıġannını (13) orġay. Rustam-ı Dastān meni érenlik bile öltürmedi. Bu yulġun oḳġa ḳaraġıl ki ḳolumda tutup turur men, (14) uşbu yıġaçda ʿumrum āḫır boldı. Sīmurġ ve Zāl bu ḥīlalarnı ḳıldı.” dédi. Çūn Isfandıyār bu sözlerni aydı, (15) Rustam eşitip, Isfandıyārġa köŋli köyüp ılan dék tolġandı. Derd sūz bile yıġladı. Ve aydı: (16) “Ey Isfandıyār, yaman ḫūyuŋdın saŋa mundaḳ işler keldi. Bu aytḳan sözleriŋ rāst turur. Ey dırīġ (17) ki tā ki men bu ʿālamda pahlavānlıḳġa kemer baġladım, Isfandıyār [dék] zabar-dast ve ḳadd u ḳāmetlik ve ʿaḳl, ıdrāk ve hünerlik (18) pahlavānnı körmedim. Vaḳtī ki anıŋ cengini körüp bī-çāra boldum, ıntıhāyī bī-çārelikdin bu işlerni (19) ḳıldım.” dédi. Zār zār yıġladı. Isfandıyār Rustamġa aydı-ki “Ey Rustam, al-ḥāl meniŋ ʿumrum āḫır boldı. Sen mendin (20) hīç parhīz ḳılmay ḳofup aylımġa kelgil. Tā bolġay-ki meniŋ naṣīḥatımnı aŋlaġay sen. Cıdd cahd ḳılıp meniŋ **[61a** =(60a)**]** (1) naṣīḥatımnı bar-cā keltürgey sen.” dédi. Rustam bu sözni eşitip, pıyāda bolup yıġlay yıġlay Isfandıyār- (2) nıŋ aylıġa keldi. Çūn Dastān ibn-i Sām ḫabar taftı,

ordasıdın şımāl dék ravān boldı. Zavāra (3) ve Farāmarz, hemme keldiler. Ul yerge kelip faryād u fiġān ḳıldılar. Dastān ibn-i Sām, Rustamġa aydı-ki “Ey (4) oġlum, men dānışmandlardın éşitgendür men ki her kişi ki Isfandıyārnıŋ ḳanını tökse ul (5) kişiniŋ baḫtı sust bolur.” dép aydı. Faryād fiġān ḳıldı. Ul vaḳtda Isfandıyār (6) Rustamġa aydı-ki “Ey pahlavān, men sendin hīç yamanlıḳ körmedim. Acalım munda éken. Ançа ki (7) bolur iş boldı. Al-ḥāl ançа ki aytḳan sözümni aŋlaġıl ki meni ne Sīmurġ ve ne Rustam öltürmedi. (8) Meni atam Guştāsb öltürdi. Men andın rāżī émesdür men. Maŋa aydı ki ‘Barġıl, Sīstān (9) şaharını köydürgil.’ Cıdd cahd ḳıldı-ki tā leşkeri, tāc genci aŋa ḳalġay. Ve men ranc u maşaḳḳatda ḳalġay men. (10) Ve meniŋ ʿazīz nām-dār oġlum, ki Bahman turur, ʿāḳıl u huşyār turur, anı cān-ı köŋlüŋ bile mendin ḳabūl ḳılġıl. (11) Ve aŋa maclıs ve cengniŋ ve gūy çevgānnıŋ yosunını örgetgil. Ul Cāmāst Ḥakīm (12) aytıp érdi-ki ‘Bahman sendin yād-gār ḳalıp uluġ pād-şāh bolur.’ dép érdi.” dédi. Rustam (13) Isfandıyārdın bu sözni éşitip ornıdın ḳoftı. Bahmannıŋ oŋ ḳolını tuttı. Aydı: “Farmānıŋ-(14) nı tutdum. Eger sen ʿālamdın ötseŋ her ne sözleriŋni bar-cāy keltüreyin. Bahmannı (15) altun [taḫt]ġa olturġuzup başıġa altun tāc keydüreyin.” dédi. Çūn Isfandıyār Rustamdın bu söz- (16) ni éşitti, köŋli ḫūş boldı. Aydı: “Ey cahān-pahlavān, şundaḳ bilgil, Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ güvāhım turur. (17) Ve bu dīn-ı bahīġa yol körgezgüçi ul Ḫudā turur. Bu yaḫşılıḳlarnı ki sen maŋa ḳıldıŋ, hemme ʿālamdaġı (18) pād-şāhlardın at köterdiŋ. Hemme cahāngа, çoŋ kiçik arasıda seniŋ yaḫşı atıŋ (19) toldı. Ammā ḥālā yaḫşı atıŋ yaman atġa evrüldi. Meni öltürgen sababdın ʿālamnıŋ (20) içi şūr u ġavġālıġ boldı. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı şundaḳ éken ki men seniŋ ḳoluŋda **[61b** =(60b)**]** (1) ölgey men.” dédi. Andın kéyin Paşūtanġa yüz keltürdi. Ve aydı-ki “Ey bırādar, vaḳtī ki men bu ʿālamdın ötsem sen (2) leşkeriŋni yasap öz şaharımızġa yanġıl. Vaḳtī ki ordaġa yetseŋ atamġa aytġay sen (3) ki ‘Ey ata, émdi maḳṣūdıŋnı taftıŋ. Hemme ʿālam seniŋ maḳṣūdıŋça boldı. Ve meniŋ ümīdim sendin (4) uşbu émes érdi-ki seniŋ köŋlüŋde mundaḳ işler bar éken. Cahānnı hemme şamşīrım bile (5) saŋa rāst ḳıldım. Hemme ʿālamdaġılar meni pād-şāhlıḳġa ḫ^{v}āhladılar. Ve men seniŋ farmānıŋdın (6) çıḳmadım. Ve ḥālā sen meni yaşunuḳça öltürtgeli iyberip sen. Ḫālā köŋlüŋdegi maḳṣūduŋnı taftıŋ. (7) Émdi ordaŋnı yasap ḫūş-ḥāl u ḫurram olturġıl. Vaḳtī ki ölümdin amān tafıp sen. Ölümni (8) özüŋdin yıraḳ ḳılġıl. Ve meni öldi dép ḫūş-ḥāllıġıŋda ordaŋda ṭoy ḳılġıl. Pād-şāh- (9) lıḳ saŋa boldı ve ranc u maşaḳḳat maŋa boldı. Tāc u taḫt saŋa boldı, tābūt u kefen maŋa boldı. Dānışmand- (10) lar aytıpdurlar ki ölümdin kimerse ḳaçıp ḳutulup bolmas. Ḫālā hem tāc taḫt, genc ü mālġa maġrūr (11) bolmaġıl ki meniŋ rūḥum seniŋ kelür yoluŋġa ıntıẓār bolup turur. Vaḳtī ki sen āḫıratġa kelseŋ (12) her ikevlen Ḫudā-yı

Taʿālānıŋ aylıġa barıp dād ḳılġay biz. Ve Ḫudā-yı Taʿālā her ne farmānlasa tutḳay biz. (13) Eger Ḫudā-yı Taʿālādın yaḫşılıḳ tafsaŋ bu ʿālamda yaḫşılıḳdın özge némeniŋ uruġını tarımaġay (14) sen.’ dép atamġa aytḳay sen. Vaḳtī ki atamnıŋ aylıdın yansaŋ anamnıŋ aylıġa barġıl. (15) Ul mıhrbān anamġa aytġıl ki ‘Ul pahlavān oġluŋ öldi. Eger-çi badanım temür taġ dék érdi, ul (16) oḳ ötti. Ey mıhrbān anam, sen mendin aġrımaġıl. Ve meniŋ üçün tola aġrıp yüzüŋni ḫalḳ (17) arasıda açmaġay sen. Ve meniŋ ölügümge ḳaramaġay [sen] ki eger ḳarasaŋ meniŋ yüzümni bu ḥālda (18) körüp fırāḳ derdiŋ ziyāde bolġusıdur.’ Ve yana siŋil ve égeçilerimġa ve köçümġa meniŋ salāmımnı (19) aytġıl. Ve yana ayġıl ki mendin hemmeleri rāżī bolġaylar ki atamnıŋ tācıdın meniŋ başımġa bu kün- (20) ler tüşti. Öz ölügümni atamnıŋ aylıġa iyberdim, tā ul körüp şarm tutḳay.” dép. Bu söz- **[62a** =(61a)**]** (1) lerni aytıp, cigeridin āh tartıp aydı-ki “Ey dırīġ, maŋa atam Guştāsbdın ẓulm yetti!” dédi. (2) Cān taslīm ḳıldı. Rustam yaḳasını çāk ḳıldı. Başıġa tofraḳ saçtı. Faryād u fıġān ḳıldı. Çūn Bahman Rustam- (3) nıŋ ḳaşıġa yetti, yaḳasını étegiçe çāk ḳıldı. Zār zār yıġlap aydı-ki “Ey ılġanġan pahlavān, cahān- (4) da seniŋ yaḫşı atıŋ tolup érdi. Ḥālā Guştāsbdın yaḫşı atıŋ bad-nāmlıḳġa evrüldi.” dédi. (5) Zār zār yıġladı. Ve aydı-ki “Ey pahlavān atam, seniŋ rūḥuŋ behiştde ārām tafsun. Ve saŋa yamanlıḳ sana- (6) ġuçılar tarıġanını orsun.” dédi. Ul vaḳt Zavāra Rustamġa aydı ki “Ey bırādar, Bahmanġa amān bermegil. (7) Sen dānışmandlarnıŋ sözini éşitmediŋ-mü ki ‘Eger şīrnıŋ balasını baḳıp çoŋ ḳılsa, (8) vaḳtī ki çoŋ bolup tişleri uzarsa avval saḳlap çoŋ ḳılġan kişisini öltürüşge (9) ḳaṣd ḳılur.’ Ḥālā eger sen Bahmannı saḳlap çoŋ ḳılsaŋ avval yamanlıḳ Zābulıstānġa Bahmandın (10) yetgüsidür. Şundaḳ ki Isfandıyār dék pād-şāh, ki munda öldi, ḳaraġıl ki vaḳtī ki Bahmanġa pād-şāhlıġ (11) yetse Isfandıyārnıŋ kīnesini ṭalab ḳılġusıdur.” dédi. Rustam aydı: “Ey bırādar, āsmānġa hīç kişi- (12) niŋ yaman endīşesi kār ḳılmas. Ve men ḥālā anı ılġadım ki ʿāḳıllar ḫayrān ḳalġaylar. Eger Bahman çoŋ bolup yamanlıḳ (13) ḳılsa ul hem cazā tafḳusıdur. Ve sen balānıŋ közini ḥālā tırmalamaġıl.” dédi.

Farmānladı, tā bir temür- (14) din tābūt rāst ḳıldılar. Aŋa dībā-yı Çīnī yaftılar. Ifar u ʿanbar seftiler. Dībā u zar-baftdın Isfandıyārġa (15) kefen ḳıldılar. Ve başıġa altun tācını keydürdiler. Tābūtnıŋ aġzını berkittiler. Ul vaḳt Rustam (16) tört ḫaçır keltürdi. Hemmeleriġa dībā-yı Çīnī yıġıp érdiler. İki ḫaçırnı tābūtnıŋ astınġa kigürdiler. (17) İki ḫaçırnı tābūt[nıŋ] oŋ yanıda [ve] sol yanıda yürüttiler. Tābūtnıŋ arḳasıdın hemme leşkerler yaḳaları- (18) nı çāk ḳılıp, yüzlerini tırmalap, saçlarını yulup “Āh pād-şāhımız, ʿāḳıl pād-şāhımız, ʿādıl (19) pād-şāhımız!” dép zār zār yıġlaşıp Şeb-rengniŋ yal ve

ḳuyruḳlarını kestiler. Paşūtan zārlıġlar (20) ḳılur érdi. Şeb-rengniŋ égerini nigūn-sār toḳudı. Isfandıyārnıŋ gürzini égerige astılar. **[62b** =(61b)**]** (1) Dulġa ve olfaḳlarını, tīġ ve nayzasını alıp leşker ravān boldılar. Bahman Zābulıstānda ḳaldı. Rustam anı (2) ordasıġa alıp barıp cānıdın hem ʿazīz saḳlar érdi. Pes Isfandıyārnıŋ ölgenidin (3) Guştāsbġa ḫabar boldı. Özini taḫtdın alıp taşladı. Tonlarını çāk ḳıldı. Orda içinde (4) faryād u fıġān felek-i ser-gerdānġa yetti. Hemme Īrānlıḳlardın baḫt yandı. Hemmeleri yalaŋ baş bolup (5) yıġlaştılar. Īrānnıŋ hemme uluġları Guştāsb Pād-şāhġa aççıġlandılar. Bülend-āvāz bile aydılar ki (6) “Ey bad-baḫt, Isfandıyār dék şāh-zādanı taḫt üçün Zābulıstānġa öltürtgeli iyberdiŋ, tā pād-şāhlıġ (7) sende hamīşa ḳalġay. Pād-şāhlardın uyatmas mu sen ki taḫt üçün nā-pāk dīv şayṭānnıŋ yolıġa kirip (8) şundaḳ ay yüzlük pahlavān yigitni öltürür sen?!” dép Guştāsbnıŋ ordasıdın yandılar. Çūn (9) Isfandıyārnıŋ anası ve siŋilleri bu ḥāldın ḫabar taftılar, baş ayaġ yalaŋ bolup tonlarını çāk ḳılıp (10) ordadın çıḳtılar. Paşūtan yıġlay yıġlay tābūtnıŋ ve Şeb-rengniŋ arḳasıdın leşker bile kelür érdi. (11) Meẓlümler bī-ṭāḳatligidin Paşūtanġa asıldılar. Közleridin ḳan yaş yıġladılar. Ve aydılar ki “Ey (12) Paşūtan, tābūtnıŋ aġzını açġıl. Isfandıyārnı bizge körgezgil.” dédiler. Paşūtan meẓlümleriniŋ zārīsıġa (13) ṭāḳat keltürmedi. Faryād u fıġān ḳıldı. Témürçilerġa farmānladı, tā tābūtnıŋ aġzını açtılar. Isfandıyār- (14) nıŋ taʿzıyatı tāza boldı. Hemmeleri zā[r] zār yıġlaşıp aydılar ki “Ey pād-şāh yigit! Vay pahlavān, ʿāḳıl (15) yigit!” dép yıġlaştılar. Çūn Isfandıyārnıŋ anası ve siŋilleri Isfandıyārnıŋ ay dék yüzini (16) ve ıfar dék ḳara saḳalını kördile[r], bī-hūş bolup yıḳıldılar. Çūn hūşlarıġa keldiler, saçlarını yuldılar. (17) Hemmeleri zā[r] zār yıġlaşıp Şeb-rengniŋ ḳaşıġa keldiler. Ketāyūn aṭnıŋ boynını ḳuçaḳlap faryād (18) u fıġān ḳıldı. Ketāyūn Şeb-rengġa aytur érdi-ki “Ey şūm-ḳadam seniŋ üstüniŋde iki pād-şāh-ı pahlavānī yoḳ (19) boldılar ki bu ʿālamda ularnıŋ teŋi yoḳ érdi. Biri Zarīr ibn-i Luhrāsb, biri Isfandıyār ibn-i Guştāsb. (20) Émdi seniŋ üstünüŋge kim minip cengge kirür?!” dép. Aṭnıŋ boynıġa asılıp başıġa tofraḳ **[63a** =(62a)**]** (1) saçtılar. Şundaḳ şahar ḫalḳınıŋ nāla āvāzı felekge yetişti. Pes Paşūtan Guştāsb Pād-şāhnıŋ (2) aylıġa keldi. Aŋa hīç taʿẓīm ḳılmadı ve aḥvālın sormadı. Tā taḫtnıŋ aylıġa yetti. Āvāz bile aydı-ki “Ey ser-keş, (3) seniŋ baḫtıŋnıŋ nışānası keldi. Sen özüŋge özüŋ yamanlıḳ ḳıldıŋ. Īrān pād-şāh- (4) larını helāk ḳıldıŋ. Ḥālā sendin Ḫudā-yı Taʿālā bergen baḫt davlat ketti. Émdi Ḫudā-yı Taʿālādın cazāyıŋnı (5) tafḳay sen. Seniŋ şundaḳ puşt u panāhıŋ ketti. Taḫt üçün şundaḳ yaḫşı oġulnı öltürdüŋ. (6) Seniŋ közüŋ yaḫşılıḳ, baḫt ve davlatnı körmesün! Bu fānī dunyāda taḫt hem saŋa hamīşa ḳalmaġusı- (7) dur. Bu dunyāda bad-nām bolup āḫıratda ḥısāb ve ʿaẕābġa ḳalur sen.” dédi. Andın kéyin Paşūtan yüzini (8) Cāmāst Ḥakīmġa ḳıldı. Aydı-

ki “Ey bad-baḫt, şūm-ḳadam, bu ʿālamda sen yalġançılıḳdın özge némeni bilmes sen. (9) Her néçük yalġan sözler aytıp pād-şāhlarnıŋ arasıġa düşmenlik salur sen. Birini birige urur sen. (10) Kişige yamanlıḳ örgetişdin özge némeni bilmes sen. Andaḳ bir érīni öltürdüŋ. Āşkārā u pınhān tarıġa- (11) nıŋnı orur sen. Bir uluġī seniŋ sözüŋ bile öldi-ki bu ʿālamġa anıŋ dék kişi kelmegey. Seniŋ sözüŋ (12) bile bir yigitī öldi-ki hemme ḫalḳnıŋ baḫtı anıŋ sababıdın yandı. Ey güm-rāh pīr, pād-şāhġa bu yaman yolnı (13) sen körgezdiŋ ki sen aydıŋ ki ‘Isfandıyārnıŋ ölümi Rustamnıŋ ḳolıdadur.’ dép. Eger (14) andaḳ bolmasa érdi, Guştāsb Pād-şāh néçük bilür érdi?! Hamīşa Guştāsbnıŋ künleri ḳara boldı. (15) Émdi mundın kéyin atam Guştāsbnı kim pād-şāh dér?” dédi. Andın Paşūtan Isfandıyārnıŋ ḳılġan (16) naṣīḥatlarını bir bir aydı. Ve Bahmannı Rustamġa tafşurup Rustamġa naṣīḥat ḳılġanlarını hem aydı. Çūn (17) Guştāsb Pād-şāh Isfandıyār ḳılġan naṣīḥatlarını éşitti, ḳılġanıġa paşīmān boldı. Ve Paşūtan ança ki (18) Isfandıyār aytḳan sırlarnı atasıġa bayān ḳıldı. Çūn orda bīgāna ḫalḳdın ḫalī boldı, Guştāsb- (19) nıŋ ḳızları Bih-āfirīn ve Humāy pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. Ve aydılar ki “Ey pād-şāh, Isfandıyārnıŋ ḫūnıdın (20) ḳorḳmas mu sen ki ul avvalġı martabada Zarīrnıŋ ḫūnını Türklerdin aldı? Ve seniŋ pād-şāhlıġıŋ ki **[63b** =(62b)**]** (1) ketip érdi, yana saŋa yetgürdi. Ve yamanlarnıŋ sözi bile sen anı bendge salıp temür zancīr bile temür türkük- (2) lerġa muḥkem baġladıŋ. Vaḳtī ki Isfandıyārnı baġladıŋ, ataŋ Luhrāsbnı hem öltürdiler. Ve Arcāst kelip bizni (3) rusvālıḳ bile ordadın çıḳarıp esīr ḳıldılar. Nūşādar ibn-i Zarduhuştnı hem öltürdiler. Sen bir taġda ḳorġa- (4) dadıŋ. Ul vaḳtda kördüŋ ki oġluŋ Isfandıyār néçük érenlikler ḳılıp duşmanlarnıŋ meyelerini çıḳardı. (5) Ve bizni Rūyīn-dızdın aylıŋġa keltürdi. Sen anı pād-şāhlıḳ bile fırīb berdiŋ, Zābulıstānġa iyberdiŋ, (6) tā taḫt u tāc üçün anı öltürgey sen. Ul pāk köŋüllik Isfandıyār seniŋ mundaḳ bī-vafālıġıŋnı (7) bilmedi. Isfandıyārnı ne Sīmurġ ve ne Rustam ve ne Zāl öltürmedi. Anı sen öltürdüŋ. Vaḳtī ki sen özüŋ öltürdüŋ, (8) ne üçün yıġlar sen? Yıġlamaġıl! Aḳ saḳalıŋdın uyatmas mu sen ki öz farzandıŋnı dunyā üçün öltürür sen?! (9) Sendin ilgeri hem tola pād-şāhlar bar érdiler. Hīç ḳaysı farzandını öltürmediler. Eger oġluŋ Isfandıyār (10) sendin pād-şāhlıḳ tācını tilese, avval sen özüŋ ataŋ Luhrāsbdın pād-şāhlıḳ tācını tilediŋ. Kīne (11) aççıġıŋ bile Rūmġa bardıŋ, tā ataŋ saŋa tāc taḫtını bermegünçe anıŋ aylıġa kelmediŋ. Seni ataŋ öltürmedi. (12) Otġa hem salmadı. Belki pād-şāhlıġ taḫtıġa seni olturġuzdı. Ammā sen baḫīllıḳ ḳılıp şundaḳ yaḫşı oġulnı żāyıʿ (13) ḳıldıŋ.” dédi. Guştāsb aydı: “Ey Paşūtan, ḳofġıl! Bu ḳızlarnıŋ otıġa su ḳoyġıl!” dédi. Paşūtan ordaġa kirdi. (14) Meẓlümlerni öz öylerige alıp bardı. Andın kéyin Paşūtan öz anasıġa aydı-ki “Ey ana, ḳaçanġaça yıġlay sen ki (15) bırādarım Isfandıyār

ḫūş-ḥāl ve rūḥı roşen yatur. Bu dunyādın bī-ḥācat boldı. Köŋlüŋni tola ġam- (16) gīn ḳılmaġıl ki bırādarım behiştdedür.” dédi. Ketāyūn ul dıyānetlik Paşūtannıŋ naṣīḥatını ḳabūl ḳıldı. (17) Ve Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳażāsıġa rıżā berdi. Ammā bir yılġaça orda içinde ḫurūş u fıġān ḳılıp mātam tutur érdiler. (18) Rustam-ı Dāstānnıŋ ul yulġun oḳını yād ḳılıp ṣubḥ u ṣām yıġlar érdiler.

Ve Bahman Zābulıstānda (19) Rustamnıŋ aylıda ʿazīz u mükerrem yürür érdi. Baʿżada şikārġa çıḳur érdiler. Baʿżada maclıs ḳılur érdiler. (20) Rustam Bahmanġa batamām hunarlarnı örgetip kāmil ḳıldı. Her işde Rustam Bahmannı öz oġlıdın yuḳḳarı tutur érdi. **[64a** =(63a)**]** (1) Kéçe ve kündüz ḫūş-ḥāl u ḫurram saḳlar érdi. Pes Rustam Guştāsbġa **nāma** bitidi: “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile. Andın (2) kéyin Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ güvāhım turur. Ve Paşūtan hem kördi-ki Isfandıyārġa men néçük naṣīḥatlar ḳıldım. Ve-līkin Isfandıyār (3) meniŋ ʿācız u zārlıġımnı ḳabūl ḳılmadı ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḥükmi aŋa şundaḳ éken. Men Isfandıyārġa tola aydım, tā (4) ul meniŋ bile ceng ḳılmaġay dép. Aŋa genc ü mālımnı, leşker ü kişverimni berip öz rancımnı ıḫtıyār ḳıldım. Vaḳtī ki (5) anıŋ acalı kelip éken, unamadı. Ḫālā ki Şāh-zāda-ı Bahman meniŋ aylımdadur, maŋa mubārek turur. Çūn-ki Isfandıyār- (6) dın ümīd üzüldi, Guştāsb Pād-şāhġa Bahmandın ḫūş ḫabar bereyin ki Bahman yaḫşı ḳadd u ḳametlik ve ḫūş- (7) rūy ve ḫūş-ḫūy ve devletlik turur. Pahlavānlıḳda ʿālamda anıŋ barābarı yoḳ turur. Ançа ki pād-şāhlıḳġa lāzım hunarlarnı (8) örgettim. Eger Guştāsb Pād-şāh ʿahd u paymān ḳılsa ki mundın kéyin meniŋ bile ceng ḳılışnı ḫayāl ḳılmasa meniŋ (9) cān u tenim pād-şāhnıŋ ḫıdmatıda turur. Ve meniŋ bu cahānda ḳançа ki genc ü mālım bardur, hemmesi pād-şāhnıŋ turur. (10) Tā ki ʿumrum bardur, seniŋ farmanıŋda turur men.” dédi. Çūn nāma tamām boldı, Guştāsb Pād-şāhġa iyberdi. Çūn Rustam- (11) nıŋ ʿuẕr-nāması Guştāsbġa yetti, camāʿatnıŋ arasında ul nāmanı oḳudı. Paşūtan kelip Rustamnıŋ bu sözlerige (12) güvāhlıḳ berdi. Ançа ki Rustam ḳılġan zārlıḳlarını pand u naṣīḥatlarını, genc ü mālını berey dégenini bir bir aydı. Guştāsb (13) Pād-şāh, Paşūtandın vāḳıʿalarnı éşitip Rustamdın rāżī boldı. Vaḳtī ki bu işni özi ḳılıp érdi, (14) Rustamġa köŋlini yaman ḳılmadı. Hem şul zamān Rustamnıŋ nāmasıġa cavāb bitidi ki “Ey cahān-pahlavān, büzürg- (15) lükniŋ baġıda bir dıraḫtī tarıp sen ki anıŋ yafraḳ ve şāḫları mıhrbānlıḳ érdi. Ve-līkin ölümge çāra (16) yoḳdur. Şundaḳ aytıpdurlar ki ‘Vaktā ki kişige bu felekdin zıyān yetür bolsa parhīz bile hergiz ḳutulmas.’ Ey nām- (17) dār pahlavān, seniŋ aytḳanlarıŋnı Paşūtan maŋa aydı. Bu felekniŋ gerdişidin kişi öte almas. ʿĀḳıllar (18) aŋa çāra ḳıladu[r] men dép çāra aytmaslar. Ve sen ilgeri ki yaḫşı ḫūyluḳ

érdiŋ, ḥālā hem şundaḳ turur sen. (19) Hındıstān ve Ḳannūcnıŋ pād-şāhı sen turur sen. Andın zıyāda hem genc ü māl, tāc taḫt kerek bolsa mendin tilegil, (20) men bereyin." dédi. Nāma tamām boldı. Rustamnıŋ élçisiġa berdi. Çūn nāmanıŋ cavābı Rustamġa yetti, Rustamnıŋ **[64b** =(63b)**]** (1) köŋli ḫūş boldı. Hamīşa Bahman bile ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdi.

Tā ne-çend yıllar ötti. Cāmāst Ḥakīm felekniŋ yaḫşı ve yaman aḥvālı- (2) ġa ḳaradı. Bildi-ki bu pād-şāhlıḳ Bahman ibn-i Isfandıyārġa yetgüsidür. Guştāsb Pād-şāhġa aydı-ki "Şāhā, bu ḳılġanıŋ pād-şāhlar- (3) nıŋ yosunı émesdür ki Bahmannı taşlap salġay sen. Bahmanġa bir nāma iybermek kerek ki Isfandıyārnıŋ (4) yād-gārı ul turur." dédi. Guştāsbġa bu söz ḫūş keldi. Cāmāst Ḥakīmġa farmānladı, tā anıŋ ṭerefige **nāma** bitidi-ki "Ey (5) cahān-pahlavān Rustam, ve biz sendin hamīşa ḫūş-ḥāl turur biz. Ul nabīram, ki cānımdın ʿazīzraḳ turur, seniŋ davlatıŋda (6) hem ʿılm u ʿadabnı örgenip turur, kerek ki munda iybergey sen ki anıŋ dīdārıġa biz muştāḳ turur biz." dédi. Yana bir **nāma** (7) Bahmanġa iyberdi-ki "Ey ʿazīz nabīram, vaḳtī ki bu nāma saŋa yetse Zābulıstānda toḳtamaġay sen ki seniŋ yüzüŋni körüşge (8) ḥācatmand bolduḳ. Fatġına kelgey sen." dédi. Çūn nāma Rustamġa yetti, Rustam ba-ġāyat pād-şāhnıŋ rāżīlıġıġa ḫūş-ḥāl (9) boldı. Genclerініŋ éşiklerini açtı. Ança māl bar érse olfaḳ, ḫancar, oḳ ve ya ve gürz ve ḳılıç, kāfūr ve ıfar ve ʿūd (10) u ʿanbar, altun ve kümüş dībā u zar-baft, ḳul ve kenīzek, altun kemerler ve altun égerler, iki altun cāmda yāḳūt toldurup (11) Bahmanġa berdi. Rustam iki manzılġaça Bahmannı uzatıp bardı. Andın yandı. Çūn Bahman Guştāsbnıŋ aylıġa yetti, Guştāsb (12) nabīrasınıŋ yüzini kördi, ḳaṭra ḳaṭra [yaş] aḳızdı. Aydı-ki "Ey nabīram, sen Isfandıyārnıŋ ornıda turur sen. Isfandıyārġa (13) ıntıhāyī oḫşaş turur sen." Guştāsb, Bahmannı Ardaşīr dép atar érdi. Ba-ġāyat dānışmand ve pahlavān yigit (14) ḳoftı. Eger öre tursa érdi, ḳollarınıŋ bir mencekleri tizleridin aşıp turur érdi. Bahman hemme işlerde (15) maclıs ve şikārda, cengde, tamām ʿılm u hunarda Isfandıyārġa ıntıhāyī oḫşaş érdi. Guştāsb aŋa ba-ġāyat mıhrbān ve muḥabbetlik érdi. (16) Hamīşa aytur érdi-ki "Hamīşa Bahmanımnıŋ ʿumrı uzun bolsun. Eger-çi ḫola-ten Isfandıyārım bu cahāndın ketti, muŋa hamīşa (17) baḫt bersün." dér érdi. Va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Elliginçi dāstānda: Rustam- (18) **nıŋ bırādarı Şaġād mekr ü ḫīla bile Rustamnı öltürgeli ḳuduḳ mantap, Rustam şikārġa barıp ḳuduḳġa** (19) **yıḳılġanı. Farāmarz ibn-i Rustam kelip, Kābul pād-şāhıdın atasınıŋ kīnesini alıp Kābul şaharını ḫarāb ḳılġanı.**

(20) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur ki Marv şaharında bir pīr kimerse bar érdi, Āzād Sarv atlıḳ. Aḥmad ibn-i **[65a** =(64a)**]** (1) Sahl ʿalayhı'r-raḥmata bile bir yerde olturur érdi. Ve ul pād-şāhlarnıŋ ḳıṣṣasını ḫūb bilür érdi. Ve ḳadd u ḳāmatı (2) pahlavānlar dék érdi. Sām ibn-i Narīmānnıŋ naslıdın érdi. Ve Rustamnıŋ ḳıṣṣalarını ḫūb bilür érdi. (3) Ul andaḳ rıvāyat ḳıldı-ki Zāl ibn-i Sāmnıŋ bir kenīzeki bar érdi. Ba-ġāyat sāzanda ve naḫşıçı, ḫūş- (4) āvāz érdi. Ve Zāl anı ġuma tutup érdi. Ul kenīzekdin bir oġul tuġuldı, on tört kéçegi tolun ay (5) dék çıraylıḳ. Ḳadd u ḳāmatı, dast bāzūsı Sām-ı Narīmāngа oḫşar érdi. Zāl ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. (6) Dar-ḥāl munaccımlarnı ve hukemālarnı yıġdı. Anıŋ ṭālıʿın kördiler. Ve yultuzlarġa ḳarap felekniŋ sırlarıdın ḫabar berdiler. Ammā çūn munaccımlar yultuzġa ḳaradılar, bir birige ḳaraştılar. (7) Andın kéyin Dastān-ı Sāmġa aydılar ki "Şāhā, bu oġulnıŋ ṭālıʿını kördük. Vaḳtī ki bu ay yüzlük bālıġ bolup (8) ḳāmat tartsa zabar-dast pahlavān bolur. Ve-līkin Sām-ı Narīmānnıŋ uruġını bu kūdek helāk ḳılur. Hemme Sīstān (9) şaharları[150] bu kūdekniŋ sababıdın ġam ḳayġuluk bolur. Hemme ḫalḳnıŋ ʿumrı bu kūdekniŋ sababıdın (10) aççıġ bolur." dédiler. Zāl munaccımlardın bu sözni éşitip ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey (11) perverdigār-ı ʿālam, bu felekni yaratḳuçı hem sen turur sen. Her işde puşt u panāhım sen turur sen. Ve yol başlaġuçı (12) sen turur sen. Āftāb u ay ve yultuznı yaratḳuçı sen turur sen." dédi. Pes ul kūdekġa Şaġād dép at (13) ḳoydılar. Énekege tafşurdılar. Tā Şagād çoŋ boldı, andın kéyin anı Kābul pād-şāhınıŋ aylıġa iyberdi. (14) Şaġād-ı bad-ḫūy Kābūl pād-şāhınıŋ aylıda yürür érdi. Kābul pād-şāhı aŋa ba-ġāyat mıhrbān érdi. Néme üçün (15) ki Şaġād ceng ve maclısda ve şikārda ba-ġāyat kāmil érdi ve ḫūş-rūy érdi. Çūn Kābul pād-şāhı Şaġād-(16) nı tāc u taḫtġa lāyıḳ kördi, ḳızını Şaġādġa berdi, küyö ḳıldı. Genc mālıdın ança ki lāzımdur, Şaġādġa berdi. (17) Her yılda Kābul pād-şāhı Rustamġa uynıŋ tériside bir altun tartıḳ berür érdi. Kābul pād-şāhı (18) çūn Şaġādġa ḳızını berip küyö ḳıldı, endīşe ḳıldı-ki 'Rustam tartıḳ altunnı almas.' dép. Çūn tartıḳ aladuġan (19) vaḳt boldı, Rustam ul tartıḳnı aldurdı. Şaġād Rustamnıŋ bu işidin parīşān boldı. Hīç kimge bu sırrını (20) aytmadı. Bir küni hemme ḫalḳdın pınhān Kābul pād-şāhıġa aydı-ki "Men bu cahānnıŋ işleridin toydum. Néme **[65b** =(64b)**]** (1) üçün-ki bırādarım Rustam, bizdin uyatmaydur. Uluġ kiçik, ḳarındaş ve yat anıŋ aylıda barābardur. Ḥālā bir iş (2) ḳılıp bırādarım Rustamnı tuzaḳġa tüşüreyli. Ve bu ʿālamda at kötereyli." dédi. Her ikevlen sözni bir yerge ḳoydılar. (3) Dānışmandlar aytıpdurlar: "Her kişi ki kişige yamanlıḳ ḳılsa āḫırī

[150] Metinde شهرلارنی "şaharlarnı" şeklinde yazılıdır.

paşīmān ḳılur.” dépdürler. Ul kéçe taŋ atḳunça her ikevlen (4) uḫlamadılar ve keŋeş ḳıldılar. Şaġād ul vaḳt aydı-ki “Ey pād-şāh, eger bu işni ḳılay déseŋ bir (5) maclıs ḳılıp hemme uluġlarnı çırlaġıl. Ve mey içgil. Mey içip olturup meni tillegil. Ve bırādarım Rustamnı (6) yaman dégil, tā men ul sözge aççıġlıġ bolayın. Ḫ^{v}ārlıḳdın Zābulıstān ṭerefige barayın. Ve sendin şikāyat (7) ḳılıp bırādarım Rustamnıŋ, atam Zālnıŋ aylıda yıġlayın. Ul vaḳt bırādarım Rustam aççıġlıġ bolur. Meniŋ (8) üçün bu şaharġa kelür. Ve sen bir şikār ḳıladuġan yer yasaġıl. Ve ne-çend yerde Rustam Raḫş bile batḳu dék[151] (9) ḳuduḳ mantaġıl. Ve ḳuduḳlarnıŋ tübige ve çevresige tīġlar ve ḫancarlar ve nayzalar olturġuzġıl. Tīġ- (10) larnıŋ safını tübin, tīġını yuḳḳarı ḳılġıl. Eger on ḳuduḳ mantasaŋ taġı ābādāndur. Bir yüz kāmil kişilerni (11) ılġap ḳuduḳ mantatġıl. Ve ḳuduḳlarnıŋ aġzını ḫāşāk bile yafturġıl. Ve hīç kişige bu sırnı aytmaġıl.” (12) dédi. Pes Kābul pād-şāh[ı]ġa bu söz ḫūş keldi. Hemme uluġlarını aylıġa çırladı. Maclıs ārāsta ḳıldı. Ul (13) Şaġād-ı mekkār mest boldı. Kābul pād-şāhıġa aydı ki “Hay meniŋ dék aṣīl pahlavān-zāda cahānda yoḳ turur. (14) Néme üçün-ki cahān-pahlavān Rustam-ı Dastān meniŋ bırādarım turur. Dastān-ı Sām meniŋ atam turur.” dédi. Kābul pād-şāhı (15) parīşān boldı. Ve aydı-ki “Hay ḳaçanġaça mundaḳ sözlerni aytur sen?! Sen Sām-ı Narīmānnıŋ urġıdın (16) émes turur sen. Ve Rustam seni bırādar ḳatarıda körmeydür. Dastān-ı Sām ki sendin yādlanmaydur, bırādarıŋ (17) Rustam sendin ḳaçan yādlanur?! Sen anıŋ éşigidegi çākerīdin kem turur sen. Anaŋ hem seni (18) Rustamnıŋ bırādarı démes.” dédi. Şaġād bu sözdin dıl-teng boldı. Parīşān bolup Zābulıstān (19) ṭerefige ne-çend kişiler bile ravān boldı. Çūn atasınıŋ aylıġa yetti, Zāl Şaġādnıŋ yüzini kördi. (20) Anıŋ ḳadd u ḳāmatıġa, dast bāzūsıġa ḳaradı. Köŋlige ḫūş keldi. Anı tola ı‘zāzladı. Rustamnıŋ **[66a** =(65a)**]** (1) aylıda olturġuzdı. Rustam anıŋ dīdārını körüp ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Ve aydı-ki “Dastān-ı Sāmdın,[152] ajdahādın (2) özge néme tuġulmas. Ey bırādarım, Kābul pād-şāhı bile ḥālıŋ néçük turur?” dédi. Şaġād aydı: “Ey (3) Kābul pād-şāhıdın hīç söz aytmaġıl! İlgeri maŋa yaḫşılıḳ ḳılur érdi. Her ḳaçan meni körse taḥsīn (4) ḳılur érdi. Ḥālā mey içip özini aşuradur. Meni maclıs içind[e], ḫalḳ arasında ḫ^{v}ār ḳıldı. Aytadur ki (5) ‘Biz ḳaçanġaça Segzīlerġa tartıḳ berür biz? Mundın kéyin Rustamnı, Sām-ı Narīmānnıŋ urıġıdın dép (6) aytmas biz!’ deydür. Ve meni hem ‘Zālnıŋ oġlı émes turur sen. Eger Zālnıŋ oġlı hem bolsaŋ ḳança (7) éken?!’ deydür. Olturġan uluġlardın uyatıp köŋlüm derdlik boldı.” dédi, yıġladı. (8) Rustam Şaġāddın bu sözni éşitip ba-ġāyat aççıġlandı. Aydı-ki “Ey bırādarım, andın hīç endīşe ḳılmaġıl. Anıŋ (9) bu sözige men

[151] Metinde دنك şeklinde yazılıdır.
[152] Metinde دستان و سام şeklinde yazılıdır.

anı öltürüp seni anıŋ pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzayın.” dédi. Ne-çend kün Şaġādnı ıʿzāz (10) ikrām bile yaḫşı saḳladı. Çūn bir hafta boldı, Rustam farmānladı, tā Şaġād aylıġa keldi. Leşkerlerdin pahlavānlarnı (11) ılġadı. Farmānladı, tā Kābul şaharıġa barġalı çapduḳ ḳıldılar. Çūn leşker yasaldı, Şaġād Rustamnıŋ aylıġa (12) keldi. Aydı-ki “Ey bırādar, Kābul pād-şāhını ceng ḳıla alur dép ḫayāl ḳılmaġıl. Eger men seniŋ atıŋnı (13) suġa bitip iybersem Kābul şaharıdaġı ḫalḳ ārām u ḳarar tafa almaslar. Seniŋ aylıŋġa néçük kişidür ki (14) ceng ḳılġalı kelgey. Men gümān ḳıladur men ki ul aytḳanıġa paşīmān ḳılġandur. Ve men munda kelgenge (15) bir çāra ḳılġalı turaduġandur. Ḥālā Kābuldın tola uluġlarnı ılġap öz günāhını tilegeli (16) keleduġandur.” dédi. Rustam aydı: “Bu aytḳanıŋ rāstdur. Men Kābul şaharıġa leşker alıp barġalı ḥācatım (17) yoḳdur. Bırādarım Zavāra ve bir yüz suvār ve bir yüz pıyāda bolsa yetedür.” dédi.

Al-ḳıṣṣa: Keldük Kābul pād-şāhı- (18) **nıŋ aḥvālıġa.** Ul vaḳtda ki Şaġād-ı mekkār, Rustamnıŋ aylıġa ketti, Kābul pād-şāhı şikār ḳıladuġan (19) yerige bardı. Tola ḳuduḳ mantayduġan kişilerni alıp bardı. Hemme bayābānlarda ḳuduḳ mantadılar. (20) Ḳuduḳ tübinde ve aṭrāfıda ḫancarlar ve tīġlar ve nayzalarnıŋ saflarını tübin, tīġlarını yuḳḳarı ḳılıp berkitti- **[66b** =(65b)**]** (1) ler. Ve ḳuduḳlarnıŋ aġzını tikenler bile yaftılar. Şundaḳ ki ne ʿādam ve ne ḥayvān anda ḳuduḳ bar ékenni (2) bilmes érdi. Çūn Rustam Kābul şaharıġa ḳaṣd ḳıldı, Şaġād Kābul şaharıġa dar-ḥāl bir peyk iyberdi-ki “Rustam yüzlendi. (3) Sen ilgeri kelip ʿuẕr aytıp amān tilegil.” dédi. Kābul pād-şāhı dar-ḥāl uluġları bile çıḳıp Rustamnıŋ (4) aylıġa kelip, pıyāda bolup yalaŋ baş boldı. Zār zār yıġlap yüzini tofraḳġa sürdi. ʿUẕr aytıp aydı-ki (5) “Ey igem, eger bendeŋ mest bolup bī-hūşluḳda andaḳ bī-adab sözni aytsa ne bolupdur? Eger meniŋ (6) günāhımdın ötseŋ yaraşur.” dép. Yalaŋ baş ve yalaŋ ayaġ tofraḳġa yumalandı. Rustam anıŋ günāhıdın (7) ötti. Anıŋ martabasını bülend ḳıldı. Farmānladı, tā Kābul pād-şāhı aṭlandı. Kābul şaharınıŋ aylıda bir sabza- (8) zārlıġ yer bar érdi. Anda sāya-dār dıraḫtlar, arıġlarda sular bar érdi. Ul yerde altun taḫtlar (9) ḳoydılar. Maclıs ārāsta ḳılıp mey içtiler. Sāzandalar rabāb u sāz, ʿūd u ḳānūn çaldılar. Ul vaḳtda (10) şāh-ı Kābul aydı-ki “Ey cahān-pahlavān, eger şikārġa maylıŋız bolsa bir şikār ḳıladuġan yerim bardur. Anda (11) ilbesünler toladur.” dédi. Rustam bu sözni éşitip köŋli şikārġa māyıl boldı. Şundaḳ ki her kişi- (12) niŋ ki acalı kelse köŋli ul ṭerefge māyıl bolur. Bu cahānnıŋ rasmı şundaḳ turur ki fīl ve şīr, (13) çümeli ve ??mükürü ölüm kelgende barābar turur. Ġaraż ul-ki Rustam farmānladı, tā Raḫşnı égerlediler. Oḳ ya alıp (14) şikārġa ravān boldılar.

Şaġād-ı şūm, Rustamnıŋ oŋ ḳolıda yürür érdi. Zavāra hem bir neçe pahlavānlar bile (15) Rustamnıŋ aylıda yürür érdi. Ul şikār-gāhda her ṭerefge tarḳap kettiler.

Rustam ul yerge keldi-ki (16) acalı ul yolda érdi. Rustamnıŋ Raḫşı ul ḳuduḳnıŋ būyını aldı. Ul yerde ürküp (17) arḳasıġa yandı. Raḫş dıraḫt yafraġı dék titrep, ul yerni ıdlap yerni iki ḳolı bile (18) çāk çāk ḳılur érdi. Tā uşbu yosunda iki ḳuduḳnıŋ arasıġa yetti. Raḫş hergiz ilgeri ḳadam urmadı. (19) Rustam Raḫşġa aççıġlandı. Acal anıŋ közige parda boldı. Raḫşġa bir ḳamçı urdı. Raḫş iki ḳuduḳnıŋ (20) arasıda tenglikge ḳaldı. Acaldın ḳutulay dép çāra ister érdi. Bī-çāra bolup iki futı bir ḳuduḳġa **[67a** =(66a)**]** (1) tüşüp ketti. Ḳuduḳnıŋ tübinde ḫancar ve tīġlar bar érdi. Ul tīġlar Raḫşnıŋ ḳarbuġalarını (2) yırıttı. Rustamnıŋ bāzūlarını ve ḳursaġını yırıttı. Çūn Rustam ḳuduḳġa yıḳıldı, bildi-ki bu işler (3) hemme Şaġādnıŋ mekri éken. Rustam ul ḳuduḳdın érenlik ḳuvveti bile çıḳtı. Raḫş hem ḳuvvet (4) ḳılıp ul ḳuduḳdın çıḳtı. Ammā Rustamnıŋ ḥālı teng bolup érdi. Közini açtı. Şaġād-ı (5) mekkārnı kördi. Zavāra hem yana bir ḳuduḳġa yıḳılıp érdi. Şaġād Rustamġa aydı-ki “Ey bırādar, bilür mü sen, saŋa ne (6) boldı ki mundaḳ derdge ḳaldıŋ? Bilgil ki ḫalḳ ki sen ḳılıp érdiŋ, özüŋge yanġaydur. Ḥālā (7) bu ḳuduḳda ʿumruŋ āḫır bolġusıdur.” dédi. Rustam cavāb berdi-ki “Ey bad-aṣıl mekkār, sen nā-pāk, bad-baḫt, şūm turur (8) sen. Seniŋ dānışıŋdın bir ıḳlīm vīrān bolġusıdur. Sen maŋa bu ḳılġanıŋġa paşīmān ḳılur sen. Sūd (9) ḳılmaġusıdur.” dédi. Şaġād aydı-ki “Bu felek saŋa dādıŋnı berdi. Sen ḳaçanġaça ḳan tökmeklikge ve (10) talan ḳılmaḳġa ḳol uzartur sen?! Ḥālā ʿumruŋ āḫır bolġusıdur.” dédi. Ul vaḳtda şāh-ı Kābul ul yerge (11) yetip keldi. Rustamnıŋ mundaḳ kārī zaḫmlarını kördi. Aydı: “Ey nām-dār pahlavān, saŋa bu şikār-gāhda ne (12) boldı? Ḥālā barayın. Tola ṭabīblar alıp keleyin, tā seniŋ bu zaḫmlarıŋnı yaḫşı ḳılġay.” dédi. (13) Rustam cavāb berdi-ki “Ey sıtam-kār mekkār, ḥālā men ṭabīb ʿılāc ḳılurdın öttüm. Sen maŋa ne üçün taʿna (14) urur sen ki bu dunyāda hamīşa bāḳī ḳalur men dép ḫayāl ḳılmaġıl ki men Camşīd Pād-şāhdın uluġ (15) émesdür men ki Ḍaḥḥāk arra bile iki pāra ḳıldı. Ve Farīdūn ve Keyḳubāddın uluġ émesdür men. (16) Sıyāvaşnıŋ hem başını Goro-yı Zereh kesti. Āḫırī anıŋ hem başı kesildi. Hemme Gīv, Gūdarz, (17) Ṭūs, Navdar hemmeleri-ki şīr-ġarān dék pahlavān érdiler, öttiler. Men hemmedin uzaḳġa ḳaldım. (18) Ḥālā meniŋ cānım oġlum Farāmarz kelgüsidür. Sendin meniŋ kīnemni alġusıdur.” dédi. Ul vaḳtda (19) yüzini Şaġādġa ḳıldı. Aydı: “Ey bad-baḫt, ḥālā meniŋ ḥālım teng boldı. Meniŋ yayımnı sadaḳdın çıḳarıp (20) kirişlep üç tal oḳ bile meniŋ aylımda ḳoyġıl ki şīrlar şikār ḳılġalı munda kelgüsidür. Men **[67b** =(66b)**]** (1) tirig yatıp maŋa bir zıyān yetgürmegeyler. Vaḳtī ki şīrīn cānım tenimdin çıḳsa ul

vaḳtda tenim ḫᵛāhī (2) gör içinde bolsun ḫᵛāhī şīrnıŋ ḳursaġıda bolsun, barābar turur.” dédi. Şaġād yayını alıp, kiriş- (3) lep, külüp kelip Rustamnıŋ aylıda ḳoydı. Rustamnıŋ ölgenige ḫūş-ḥāl bolur érdi. Rustam tola maşaḳḳat (4) bile yasını ḳolıġa aldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Şaġād-ı bad-baḫtnı atḳalı ḳaṣd ḳıldı. Şaġād Rustamnıŋ (5) oḳıdın ḳorkup bir çınār dıraḫtnıŋ arḳasıġa yaşundı. Rustam ul zaḫmlar bile yanı andaḳ tartıp (6) attı ki çınār dıraḫtdın ötüp, Şaġādnıŋ sīnesige tégip arḳasıdın çıḳtı. Dıraḫt bile tikildi. (7) Şaġād bir āh ḳıldı. Cān taslīm ḳıldı. Rustam aydı-ki “Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr. Hemme yıllar ki Ḫudā-yı Taʿālānı perestler érdim. (8) Cānım labımġa yétgende hem kīnemni alġalı bir kéçe hem ötmedi. Ve maŋa Ḫudā-yı Taʿālā şunça ḳuvvet berdi-ki bu bī-vafādın öz (9) kīnemni aldım.” dédi.

Ammā Rustamnıŋ suvārlarıdın bir munça kişi ḳaçtılar. Baʿżada aṭlıḳ baʿżada (10) pıyāda bolup Zābulıstānġa bardılar. Rustamnıŋ ve Zavāranıŋ ölgenidin ḫabar berdiler. Zābulıstān şaharıdın (11) faryād u fıġān ve nāla u zārī ḳoftı. Zāl saç ve saḳallarını yulup, başıġa tofraḳlar saçıp, yıġlap aytur (12) érdi-ki “Vay fīl-ten farzandım! Vay pahlavān, şīr-ġarrān dék farzandım!” dép Rustamnı ve Zavāranı yād ḳılıp (13) faryād u fıġān ḳılur érdi. Şaġād-ı bad-baḫtġa laʿnat oḳur érdi. Ve aytur érdi-ki “Ey dırīġ, ul şīrġa ul (14) tülki néme ḳılıp ġālıb keldi ékin?! Ey dırīġ ki Rustam dék pahlavānım meniŋ dék pīrnıŋ aylıda tofraḳġa (15) kömülgey! Ve bir şūm tülkiniŋ sözi bile ölgey! Dırīġ dırīġ ki men ne üçün ulardın ilgeri ölmedim?! (16) Émdi bu cahānda kimni yād-gār ḳoyur men?! Maŋa mundaḳ ʿumr nége kerekdür?! Émdi néçük uyḳu ve ārām tafur men?! Ey şīrā! (17) Vay mihtarā! Vay pahlavānā! Mundaḳ ʿumrīdın maŋa ölüm yaḫşı érdi!” dép faryād u zārlıġ ve bī-ḳarārlıḳ ḳılur érdi. (18) Şul zamān Farāmarz ibn-i Rustam leşker tarttı. Zāl anı Rustamnıŋ kīnesini istep, ölügini alıp (19) kelgeli iyberdi. Çūn Farāmarz Kābul şaharıġa yetti, kördi-ki Kābul şaharıda uluġlar hīç kişi ḳalmay ḳaçıp ketipdür. (20) Hemme ḳalġan şahar ḫalḳı Rustamnı yād ḳılıp Farāmarznıŋ aylıda zār zār yıġlaştılar. Pes Farāmarz ul şikār-gāhġa **[68a** =(67a)**]** (1) keldi. Tābūt ve taḫtlar alıp bardı. Ve altun taḫt ḳoyup Rustamnıŋ tenini tofraḳdın aldılar. (2) Ve anıŋ tonlarını saldurdılar. Ḳan ve tofraḳnı yudılar. Ifar u ʿanbar saçtılar. Dībā u zar-baft bile (3) Rustamnıŋ tenini yaftılar. Ve kāfūr dék aḳ saḳalını taradılar. Ve bir tābūt ḳılıp altun bile mīḫladılar. Ve (4) Zavāranı hem ḳuduḳdın alıp tābūtġa saldılar. Andın kéyin Raḫşnıŋ tenini hem ḳuduḳdın aldılar. (5) Anıŋ tenini ḳan ve tofraḳdın yudılar. Yıġaççılarġa farmānladı, tā yıġaççılar kelip taḫta ḳıldılar. İki küngeçe bu iş- (6) lerni ḳıldılar. Andın kéyin Raḫşnı fīllarġa yüklediler. Kābuldın Zābulıstān ṭerefige ravān

boldılar. İki kün (7) bir kéçede Zābulıstānġa yettiler. Kördiler ki şahar ḫalḳı çoŋ ve kiçik ér ve ḫatun, hemmeleri bī-ḳarār u bī-ārām bolup (8) dīvānalar dék yügürüşüp yürür érdiler. Pes her iki tābūtnı bayābānda ḳoydılar. Ḫalāyıḳnıŋ faryād (9) fıġānı, nāla u zārīsı felekge yetişti. Pes bāġ içinde sard-āba ḳofardılar, kehkeşān-ı felekge yetip turur (10) érdi. Ul sard-āba içinde iki altun taḫt ḳoydılar. Rustam bile Zavāranı ul iki taḫtda yatḳurdılar. (11) Ifar u ʿanbar ve Rustam bile Zavāranıŋ üstünige séftiler. Hemme ḫalḳ zār zār yıġlaşıp aytur érdiler ki (12) “Ey cahānda ılġanġan pahlavān, hemme ʿālamda tāc u taḫtnı ve genc mālnı ḫalḳġa bağışladıŋ. Ḥālā seniŋ (13) rūhuŋ behiştde bolġay. Ḫudāyı Taʿālā saŋa yār bolġay.” dédiler. Sard-ābanıŋ éşigini bağladılar. Yıġlay (14) yıġlay yandılar. Ey ʿazīzlar, bu bī-vafā dunyādın ne üçün vafā ister sizler ki avvalı genc turur, āḫırı ranc (15) turur. Eger temür bile ḳofarġan ḳuvveti (hem) bolsaŋızlar hem āḫırī tofraḳ astında érir sizler. Eger kāfir, eger musulmān (16) bolsaŋızlar hem yatur yer tofraḳnıŋ astını turur. Kerek ki tā ki ʿumruŋızlar bardur, yaḫşılıḳ ḳılġay sizler. (17) Tā ki āḫıratda maḳṣūdlarıŋızlarnı tapḳay sizler.

Al-ḳıṣṣa: Çūn Farāmarz ibn-i Rustam atasınıŋ (18) taʿzıyatını tuttı, leşkerini bayābānġa çıḳardı. Atasınıŋ genclerini açtı, leşkerige berdi. (19) Saḥar vaḳtıda naḳḳāra u karnāylar çaldılar. Zābulıstāndın Kābul ṭerefige ravān boldılar. Kābul pād-şāhıġa ḫabar (20) boldı. Ul hem leşkerini camʿ ḳıldı. Farāmarznıŋ aylıġa çıḳtı. Her iki leşker bir birige barābar turdılar. Farāmarz ibn-i Rustam **[68b** =(67b)**]** (1) leşkerniŋ aylıġa keldi. Özini Kābul leşkeriniŋ otrasıġa urdı. Anıŋ arḳasıdın hemme pahlavānlar (2) ḫamla ḳıldılar. Pahlavānlarnıŋ toġıdın havā yüzi ḳaraŋġu boldı. Kābul pād-şāhı Farāmarznıŋ ḳolıġa (3) giriftār boldı. Zābulıstānnıŋ leşkeri aṭrāfīdın Kābul leşkeriġa asıldılar. Andaḳ ḳırġın ḳıldılar ki ādam ḳanı- (4) dın Kābulnıŋ bayābānı lāla reng boldı. Kābul pād-şāhını ḳan ve tofraḳġa bulġap fīlġa yüklediler. Ḫatun (5) ve balalarını taşladılar. Farāmarz leşkerini Rustamnı ḳuduḳġa yıḳḳan şikār-gāhġa keltürdiler. Kābul pād-şāhını (6) ḳırḳ but-perest tuḳḳanları bile ḳollarını bağlap ul yerge alıp bardılar. Kābul pād-şāhınıŋ (7) uçasıġa kirişni andaḳ tarttılar ki ustuḫ^{v}ānıġa yetti. Ul ḳuduḳġa baş tübin ḳılıp, asıp ḳoydı. (8) Teni tofraḳġa bulġanıp, aġzı ḳanġa tolup yatur érdi. Ve anıŋ ḳırḳ tuḳḳanlarını uluġ ot ḳoyup otġa (9) yaḳtılar. Andın kéyin Şaġādnıŋ ṭerefige keldiler. Bir taġ dék ot ḳoyup Şaġādnı ul dıraḫt bile (10) otġa köydürdiler. Andın kéyin Kābul şaharıġa bir Zābullıḳ pahlavānnı pād-şāh tikti. Ul Rustamnı öltürgen (11) pād-şāhnıŋ naslıdın kimerse[ni] tirig ḳoymadı. Farāmarz özi leşkeri bile Kābuldın miŋ derd alam bile (12) Zābulıstānġa yanıp keldi. Bir yılġaça Sīstān şaharıda mātam tutur érdi.

Rūdāba kéçe ve kündüz Rustam- (13) nıŋ fırāḳıda yıġlar érdi. Ārām u ḳarār tafmas érdi. Bir küni Zāl Rūdābaġa aydı-ki “Ey meẓlüm, Rustam üçün tola (14) yıġlamaġıl ki bu ʿālamnıŋ rasmı şundaḳ turur.” dédi. Rūdāba ant içti ki “Men ölüp cānım Rustam- (15) nıŋ cānını körmegünçe hīç néme yémegey men ve uḫlamaġay men.” dédi. Yeti kéçe, kündüzgeçe yıġlap hīç (16) ṭaʿām yémedi ve uḫlamadı. Sekizinçi küni ʿaḳl hūş Rūdābadın ketti. Aş-ḫānaga keldi. Sunıŋ (17) içinde yatḳan bir ölüg ılannı kördi. Bī-hūşlıġında ul ılannı tuttı, tā yégey. Kenīzek ul ılan- (18) nı Rūdābanıŋ ḳolıdın aldılar. Rūdābanı öz ordasıġa keltürdiler. İlgeri yeyduġan ṭaʿāmlarını (19) keltürdiler. Rūdāba ṭaʿām yédi, toydı. Yumşaḳ töşek salıp berdi, uḫladı. Derd rancdın ārām (20) taftı. Çūn uyḳudın oyḳandı, yana ṭaʿām yédi. Zālġa aydı-ki “Seniŋ aytḳanıŋ rāst éken. Rustam ketti. **[69a** =(68a)**]** (1) Biz hem arḳasıdın kéter biz.” dédi. Dervīşlerge māl üleştürüp berdi. Ve nāla ḳıldı-ki “Ey bār-ḫudāyā, Rustam- (2) nıŋ günāhıdın ötgil. Aŋa behişt naṣīb ḳılġıl. Bu dunyāda tarıġanlarınıŋ mīvesini āḫırat- (3) da bergil.” dédi. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Ellig birinçi dāstānda: (4) **Bahman ibn-i Isfandıyār pād-şāhlıḳġa olturġaç atasınıŋ kīnesini alġalı Sīstān şaharıġa barıp** (5) **Farāmarz bile ceng ḳılġanı. Ve Farāmarznı dārġa asıp öltürgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: (6) Künlerde bir kün Guştāsb Pād-şāh Cāmāst Ḥakīmnı aylıġa çırladı. Ve aŋa aydı-ki “Ey ḥakīm, men Isfandıyārġa (7) ḳılġan işimdin tola parīşān turur men. Ḥālā ḫᵛāhlaydur men ki Bahmanġa pād-şāhlıḳnı bergey men, (8) tā mendin kéyin pād-şāh Bahman bolġay. Ve Paşūtān aŋa vazīr bolġay. Hīç kim anıŋ farmānıdın çıḳmaġay.” dédi. (9) Genclerni aŋa berdi. Ve aydı-ki “Ey nabīram, yüz yigirme yıl pād-şāhlıḳ ḳıldım. Bu ʿālamda özüm dék uluġ pād-şāh- (10) nı körmedim. Ḥālā sen dād ʿadlnı yaḫşı tüzgil.” dédi. Andın kéyin Guştāsb Pād-şāh ʿālamdın ötti. ʿŪd (11) yıġaç bile aŋa sard-āba ḳofardılar.

Pes Bahman pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Genclerini ḳapuġını açtı, leşkerige (12) [be]rdi. Ne-çend yıl ötti. Andın kéyin atasınıŋ kīnesini alġalı ḳaṣd ḳıldı. Hemme uluġlarını yıġdı. Ular- (13) ġa aydı-ki “Ey uluġlar, hemmeleriŋler bilür siler ki Rustam atamġa neler ḳıldı. Farāmarz Rustamnıŋ kīnesini (14) şāh-ı Kābuldın aldı. Men atamnıŋ kīnesini alġalı lāyıḳ turur men. Meniŋ köŋlüm derdlik turur. (15) İki bırādarım Nūşādar ve Mıhrnūşnı öltürdi. Atam Isfandıyār, ki cahānda anıŋ barābarı yoḳ érdi, (16) Zābulıstānda öldi. Ularnıŋ ḫūnını almaḳ kerek. Şundaḳ ki Farīdūn Pād-şāh, Ḍaḥḥāk-ı

ẕālımdın (17) Camşīd Pād-şāhnıŋ ḫūnını aldı. Ve Manūçahr Pād-şāh, Īrecniŋ ḫūnını Silm ve Tūrdın aldı. Şāh-ı (18) Keyḫusrav çoŋ bolup Afrāsıyābdın atası Sıyāvaşnıŋ kīnesini aldı. Atam Isfandıyār, (19) babam Luhrāsbnıŋ kīnesini aldı. Ve Farāmarz, Rustamnıŋ kīnesini şāh-ı Kābuldın aldı. Ādam (20) ḳanıdın Kābul bayābānını boyadı. Ḥālā men atamnıŋ kīnesini alġalı lāyıḳ turur men. Siler ne cavāb **[69b** =(68b)**]** (1) berür siler?" dédi. Hemme vazīrlar aydılar ki "Şāhā, biz bende-i farmān turur biz. Her ne ḫᵛāhlasaŋ farmān tutur biz." dédi. (2) Pes leşkerni yasadı. Zābulıstān ṭerefige yüz miŋ leşker bile ravān boldı. Çūn Hırmandġa yetti, Zāl (3) ibn-i Sāmnıŋ aylıġa élçi iyberdi-ki "Ey Zāl, atamnıŋ kīnesi üçün köŋlüm derdlik turur. (4) İki bırādarım Nūşādar ve Mıhrnūşnıŋ kīnesini sendin ṭalab ḳılur men." dédi. Élçi Zālnıŋ aylıġa (5) keldi. Bahmannıŋ sözlerini aydı. Zāl ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Cavāb aydı ki "Bahman Pād-şāh, Isfandıyār- (6) nıŋ işini ḫayāl ḳılsun-ki bolur iş boldı. Rustam Isfandıyārnıŋ farmānıdın hergiz çıḳmadı. Isfandıyār- (7) nıŋ acalı Rustamnıŋ ḳolıda éken. Ve sen éşitgen sen ki Sām-ı Savār érenlik bile ne işler ḳıldı. (8) Tā ul zamānadın Rustam pahlavānlıkda at çıḳardı. Seniŋ babalarıŋnıŋ aylıda tola ḫıẕmat- (9) lar ḳıldı. Ḥālā Rustam ʿālamdın ötüp Zābulıstān şaharı şūr u ġavġālıḳ turur. Eger sen (10) ḫālā kīneni köŋlüŋdin çıḳarsaŋ atam Sām-ı Narīmānnıŋ genc ü māllarını, tāc taḫtlarını, (11) altun kemerler ve altun ṭavḳlarnı seniŋ aylıŋġa alıp keleyin." dédi. Élçige ḫılʿatlar keydürdi. (12) Altunlar berdi. Ve aṭ mindürdi, yandurdı. Élçi kelip Bahmanġa Zālnıŋ sözlerini aydı. Bahman Zālnıŋ sözlerini ḳabūl ḳılmadı, (13) aççıġlandı. Leşkerni tartıp şaharġa keldi. Zāl hemme uluġlar bile Bahmannıŋ aylıġa çıḳtı. Çūn Bahmannı (14) kördi, pıyāda bolup yüz yerge urdı. Ve aydı-ki "Şāhā, sen raḥm ḳıladuġan vaḳtıŋ turur. Ḳaraġıl ki (15) Sām-ı Savārnıŋ oġlı ḫᵛārlıḳ bile, iki suvār bile seniŋ aylıŋġa keldim. Ul yaḫşılıḳlarnı ki (16) biz saŋa ḳılduḳ, seni baḳıp çoŋ ḳılduḳ, bendeler dék ḫıẕmat ḳılduḳ, bizni bağışlaġıl. (17) Ötgen işni istemegil." dédi. Bahman parīşān boldı. Farmānladı, tā Zālnıŋ ayaġıġa bend saldılar. (18) Zālnıŋ ordasını talan ḳıldılar. Ança ki genc ü māl bar érse aldılar. Ança ki Rustam ʿumrīda camʿ ḳılġan (19) genclerni aldılar. Zābulıstān şaharını ġārat ḳıldı.

Farāmarz ibn-i Rustam Bust şaharıda érdi. Bu vāḳıʿanı (20) éşitip ġam-gīn boldı. Leşkerini tarttı. Bahman ṭerefige ravān boldı. Bahman hem leşker tarttı. Her iki leşker **[70a** =(69a)**]** (1) ṣaf tartıp turdılar. Her iki leşker bir birige alışındı. Üç kéçe ve kündüz iki leşker bir biridin ayrılmadı- (2) lar. Törtünçi küni bir şımāl ḳoftı. Farāmarznıŋ leşkeriniŋ yüzige urdı. Bahman farmānladı, tā hemme (3) pahlavānlar Farāmarznıŋ

leşkerige ḥamla ḳıldılar. Ölüglerdin döpeler ḳofardılar. Farāmarz bir munça pahlavān- (4) lar bile ceng ḳılıp yürür érdi. Ammā hemme aʿżāları şamşīrnıŋ zaḫmıdın çāk çāk bolup (5) érdi. Hemme Zābullıḳlar yüz evrüp āḫırī ḳaçtılar. Farāmarz tanhā ḳaldı. Āḫırī Bahmannıŋ ḳolıġa giriftār boldı. (6) Bahman farmānladı, tā maydān içinde dār tiktiler. Farāmarznı tirig dārġa asıp öltürdiler. Ul (7) vaḳtda ki Bahman Zālnı esīr ḳıldı ve Farāmarznı öltürdi, Paşūtan Bahmannıŋ bu ḳılġanlarıġa parīşān (8) érdi. Ve köŋli ġamlik érdi. Ul vaḳtda öz o[r]nıdın ḳoftı. Ve aydı-ki "Şāhā, kīniŋni aldıŋ. (9) Émdi şaharnı talan ḳılışnı ve ḫalḳnı öltürüşni ḳoyġıl. Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳgıl. Ve bizdin (10) uyatġıl. Ve bu felekge ḳaraġıl ki birni köterip āsmāngа çıḳarur ve birni tofraḳġa kigüzür. Ataŋ hem (11) acalı Zābulıstānda éken. Ḥālā sen ki ġālıb bolduŋ, kişiniŋ köŋlini bīhūda aġrıtmaġıl. (12) Vaḳtī ki Sām-ı Narīmānnıŋ oġlı bendde yatıp Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlasa saŋa ḫūb bolmas. Rustam hem tola ranc (13) maşaḳḳat tartıp seni pād-şāhlıḳġa olturġuzdı. Sen bu pād-şāhlıḳnı Rustamdın taftıŋ. Ul (14) vaḳtda ki Afrāsıyāb leşker tartıp Çīn şaharıdın Rayġa keldi, eger Rustam bolmasa érdi, aŋa (15) kim barābar bola alur érdi? Guştāsb ve Isfandıyār ḳaydın paydā bolur érdi? Keyḳubād Pād-şāhdın tā Keyḫusrav Pād-şāhġaça (16) hemmeleri uluġluḳnı Rustamnıŋ şamşīrıdın taftılar. Eger ʿaḳlıŋ bolsa Zālnıŋ ayaġıdın bend- (17) ni alġıl. Köŋlüŋni yamanlıḳdın tartġıl." dédi. Bahman Paşūtandın bu sözlerni éşitip, ḳılġanlarıġa (18) paşīmān boldı. Ve munādī ḳıldılar ki "Ey pahlavānlar, ḳoluŋlarnı kişi öltürüşdin ve talan ḳılışdın tartıŋ- (19) lar." dédi. Ve Zālnı benddin çıḳardılar. Ve Paşūtannıŋ sözleri bile Farāmarznı sard-āba ḳofarıp ḳoydılar. (20) Zāl öz ordasıġa bardı. Öz ordasını talan ḳılġannı körüp faryād u fıġān ḳıldı. Ve aydı-ki **[70b** =(69b)**]** (1) "Vay Rustam, cahān-pahlavān Rustam! Tā ki sen tirig érdiŋ, mundaḳ talannı kim körüp érdi?! Hemme (2) genclerіŋ talan bolup ataŋ esīr boldı. Ve cānıŋdın ʿazīz oġluŋ zārlıḳ ve ḫᵛārlıḳ bile (3) öldi. Bu cahān Isfandıyārnıŋ uruġıdın ḫālī bolsun! Kim bilipdür ki Bahman çoŋ bolup kelip, baḳıp (4) çoŋ ḳılġan kişisini öltürgeli ḳaṣd ḳılġay?!" dép zārlıġlar ḳıldı. Bu söz Bahmanġa ve Paşūtanġa éşitildi. (5) Paşūtan ġamnāk boldı. Bahmanġa aydı-ki "Şāhā, dar-ḥāl leşkeriŋni tartıp öz şaharıŋġa yanġıl. Sendin yaman köz- (6) ler yıraḳ bolġay. Zāl ibn-i Sāmnıŋ ordasıda tola uzaḳ olturmaġıl." dédi. Bahman farmānladı, leşkeri aṭlandı, (7) Īrān ṭerefige ravān boldı. Öz taḫtıġa kelip olturdı[153].

Bir oġlı bar érdi, Sāsān atlıḳ. Ve bir ḳızı bar érdi, Humāy (8) atlıḳ. Anı Çahr-zād hem dép atar érdiler. Intıhāyī çıraylıḳ érdi. Bahman ātaş-perestlik dīnı birle ul ḳızını (9)

[153] Metinde کلتوردی "keltürdi" şeklinde yazılıdır.

özi aldı. Ul ḳızınıŋ boyıda bolup altı ay bolġanda Bahman bīmār boldı. Bahman Humāynı aylıġa çırladı. Hemme (10) uluġlarnı aylıġa yıġdı. Humāynı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdı. Ve aydı-ki "Men pād-şāhlıḳ (11) tāc taḫtını Humāyġa berdim. Humāy, tuḳḳanda tuḳḳan balasıġa bersün." dédi. Bahmannıŋ bir çoŋ oġlı bar érdi, Sāsān atlıḳ. Sāsān ibn-i Bahman bu sözni (12) éşitip ġam-gīn boldı. Üç kéçe ve kündüz ḳaçıp Īrān şaharıdın Nīşābūr şaharıġa ketti. Bir uluġnıŋ ḳızını (13) aldı. Özini pād-şāhnıŋ oġlı ékenini ḫalḳdın yaşunur érdi. Sāsānnıŋ köçi bir oġul (14) tuġdı. Atını Sāsān ḳoydı. Sāsān özi öldi. Ul oġul çoŋ boldı. Ba-ġāyat darvīş-ḥāl bolup (15) Nīşābūr şaharınıŋ pādasını baḳtı. Taġ ve téŋizde pāda baḳıp[154] avḳāt[155] ḳılur érdi. Va'llāhu aʿlam (16) bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Ellig ikinçi dāstānda: Humāy pād-şāhlıḳġa olturġanı. (17) **Ve bir oġul tuġup, suġa taşlap, bir yuḳçı alıp saḳlap, atını Dārāb ḳoyup çoŋ ḳılġanı. Dārāb** (18) **çoŋ bolup Raşnavādnıŋ ḳaşıġa barıp, Rūm leşkeri bile ceng ḳılıp Rūm leşkerini ḳaçurġanı.** (19) **Raşnavād Dārānıŋ aḥvālıdın Humāyġa ḫabar ḳılġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Bahman ʿālam- (20) dın ötti, Humāy pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Genclerініŋ ḳapuḳlarını açtı. Leşkerge altun ve kümüş **[71a** =(70a)**]** (1) berdi. Çūn Humāynıŋ tuġaduġan vaḳt boldı, ḫalḳdın yaşunur érdi, tā pād-şāhlıḳ özige (2) musallam bolġay. Bir ay yüzlük oġul tuġdı. Bir éneke keltürdi. Ul oġulnı énekege berdi. Her kim Humāy- (3) dın balasını sorasa "Balam öldi." dép aytur érdi. Her ṭerefge leşker iyberip cahānnı özige bakturdı[156]. (4) Dād ʿadl bile cahānnı tüzdi. Hemme ʿālamdaġılar Humāynıŋ dād ʿadldın sözleşür érdiler. Tā (5) sekiz ay boldı, ul oġul Guştāsb Pād-şāhġa ıntıhāyī oḫşaş érdi. Humāy farmānladı, tā (6) yıġaççılar bir ṣandūḳ rāst ḳıldılar. Ul ṣandūknıŋ içige dībā-yı Rūmīdın bısāṭ saldı. (7) Ve yıfġa murvārīd tizip ul oġulnıŋ bélige baġladı. Ve ul ṣandūḳnıŋ içige ḳızıl altun (8) toldurdı. On gevherni ul oġulnıŋ bāzūsıġa baġladı. Anı uḥlap yatḳanda ṣandūḳ- (9) ġa saldı. Tavar bile üstünini yaftı. Ve ṣandūḳnıŋ aġzını mūm bile berkittiler. Tün yarmıda ul (10) ṣandūḳnı Furāt daryāsıġa taşladılar. Ve ul ṣandūḳnıŋ arḳasıdın barur érdi. Ve ul (11) ṣandūḳ kéme dék yürür érdi. Çūn ul kéçe ṣubḥ boldı, ul ṣandūḳ ul daryāda aḳıp barur érdi. (12) Bir yuḳçı tonlarnı yup olturur érdi. Çūn ṣandūḳnı kördi, ḳorḳtı. Yügürdi, ul ṣandūḳnı (13) tartıp çıḳardı. Tonıġa bürkedi[157]. Öz öyige alıp bardı.

[154] Metinde پاقیب şeklinde yazılıdır.
[155] Metinde اوقت "avḳat" şeklinde yazılıdır.
[156] Metinde بافتوردی şeklinde yazılıdır.
[157] Metinde یورکادی şeklinde yazılıdır.

Ul iki kişi barıp Humāyġa balanı yuḳçı (14) alġanını aydılar. Çūn yuḳçı öz öyige keldi, ḫatunı aydı-ki “Hay saŋa ne boldı-ki tonlarnı (15) yarım yup keltürüp sen?” dédi. Ḳāżāġa yuḳçınıŋ köçiniŋ balası ölüp fırāḳıda kéçe ve kündüz yıġlar (16) érdi. Yuḳçı, köçige aydı-ki “Ey meẓlüm, émdi tola yıġlamaġıl ki men daryāda yuḳ yup olturup érdim. Su (17) içinde bir ṣandūḳ kördüm. Ul ṣandūḳ içinde bir oġul kördüm. Eger-çi oġluŋ öldi, bir oġul (18) tafdım, ba-ġāyat genc ü māllıḳ ve gevher altunlıḳ.” dédi. Ul ṣandūḳnı açtı. Ul ay yüzlük oġulnı, (19) altunnı ve gevherni kördi, ḫayrān ḳaldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Kördi-ki bir on tört kéçegi tolun (20) ay dék oġul turur. Oŋ yanını ḳızıl altun bile, sol yanını yāḳūt bile toldurupdur. Meẓlüm ba-ġāyat ḫūş-ḫāl **[71b** =(70b)**]** (1) boldı. Balaġa emçek berdi. Köŋlidin ġam ġuṣṣa çıḳtı. Yuḳçı köçige aydı ki “Ey meẓlüm, bu oġulnı cānımızdın (2) ʿazīz saḳlaylı. Ḫudā bilür ki bu oġul bir vaḳtda nām-dār pahlavān ve pād-ṣāh bolsa bolur.” dédi. Ul meẓlüm ba-ġāyat (3) mıhrbānlıḳ ḳılur érdi. Üçünçi küni ul oġulġa Darāb dép at ḳoydılar. Meẓlüm küyösige aydı-ki “Ey (4) abuṣḳa, bu gevher ve altunlarnı néme ḳılıp (??)başıḳturur sen?” dédi. Yuḳçı aydı: “Ey meẓlüm, ābdānı oldur ki bu (5) şahardın yana bir şaharġa barġay biz, tā hīç kim bizni tanumasun. Anda avḳāt ḳılsaḳ bolur.” dédi. Pes saḥar (6) vaḳtıda yuḳçı seferge çapduḳ ḳıldı. Yana bir şaharġa bardılar. Ul şaharda ḳança ki uluġlar bar érse aŋa gevherni berip (7) andın yémek ve keymek alur érdi, tā ul yuḳçı zar-dār boldı. Künlerde bir kün meẓlüm küyösige aydı-ki “Émdi (8) biz hemme némedin bī-ḫācat bolduḳ. Émdi mundın ziyādelikni ṭalab ḳılmaġıl.” dédi. Yuḳçı aydı: “Ey meẓlüm, (9) sen Darābnı yaḫşı baḳġıl, tā parda-ı ġaybdın ne ẓāhır boladur. Çūn ne-çend yıl ötti, Darāb bir yigitī ḳoftı, (10) ba-ġāyat ḳadd u ḳāmetlik ve ḫūş-rūy ve ḫūş-ḫūy. Uluġlar bile gūy çevgān oynar érdi. Hīç kim aŋa barābar kele almas (11) érdi. Yuḳçı aŋa aytur érdi-ki “Ey oġlum, sen meniŋ hunarımnı ḳılġıl. Hunarnı ḳılġalı nāmūs ḳılmaġıl.” dér érdi. (12) Darāb ul hunarnı ḳılmay ḳaçur érdi. Yuḳçı anı istep tafsa körür[158] érdi-ki ḳolıġa oḳ ya alıp nışāna atur (13) érdi. Yuḳçı aççığı bile oḳ yanı anıŋ ḳolıdın tartıp alur édi. Ve aytur érdi ki “Ey oġlum, saŋa ne boldı ki (14) her zamān oḳ ya alıp yürür sen? Ḳaçanġaça oḳ yanı (??)taşlay biler sen?” dédi. Dārāb aydı: “Ey ata, sen ḳaçanġaça (15) meniŋ ṭabīʿīmnı köydürür sen? Meni ʿālımlarga bergil, tā ʿılm u adab örgeneyin. Ve seniŋ hunarıŋnı men hergiz (16) ḳılmas men.” dédi. Yuḳçı anı ʿālımlarġa tafşurdı. ʿIlm u adab örgendi. Andın kéyin yuḳçıġa aydı-ki “Ey ata, (17) men özümdin şundaḳ gümān ḳıladur men ki mendin yuḳçıluḳ kelmes. Maŋa aṭ minip sılāḥ-şorlıḳnı (18) örgetgil.” dédi.

[158] Metinde کوار şeklinde yazılıdır.

Yuḳçı Darābnıŋ ḳadd u ḳāmatıġa, dast u bāzūsıġa ḳaradı. Köŋli ḫūş-ḥāl boldı. Anı pahlavān- (19) larġa tafşurdı. Aṭ çafmaḳ, ḳılıç çafmaḳ ve sıpar tutmaḳ ve nayza oynamaḳnı, gūy çevgān oynamaḳ, oḳ (20) ya atmaḳlıḳda kāmıl u mükemmel boldı.

Pes Darāb yuḳçıġa aydı-ki "Ey ata, meniŋ çırayım saŋa oḫşamaydur. Ve me[n] **[72a** =(71a)**]** (1) ḥayrān ḳaldım ki sen meni oġlum dép öyüŋde saḳlar sen." dédi. Künlerde bir kün yuḳçı yuḳ yuġalı (2) ketti. Darāb öyige keldi. Éşigini muḥkem baġladı. Şamşīr soġurdı. Yuḳçınıŋ köçi ḳorkup amān tiledi. (3) Ḫudā-yı Taʿālānı şafīʿ keltürdi. Ve aydı-ki "Ey cānım oġlum, meni öltürmegil. Men saŋa rāstını aytay." dédi. Dārāb (4) aydı-ki "Ey ana, maŋa rāstını aytġıl ki men néme kişidür men? Meni siler ḳaydın alıp saḳladıŋlar? Rāstını (5) ayġıl." dédi. meẓlüm aydı: "Ey oġlum, seni ataŋ bir daryādın aldı." dép. Ṣandūḳnıŋ içindegi gevher ve altun- (6) larnı hemmesini aydı. Dārāb bu sözlerni éşitip ḥayrān ḳaldı. Ve meẓlüm aydı-ki "Ey oġlum, hemme māl (7) seniŋ turur. Ve biz seniŋ farmānıŋda turur biz." dédi. Dārāb aydı: "Ul gencdin ḳalġanı bar mıdur ki (8) maŋa bir aṭ alıp beriŋler." dédi. meẓlüm aydı: "Ey oġlum, gevher ve altun tola bardur." dédi. Bir munça gevherlerni (9) Darābġa berdi. Ul altunlarġa bir yaḫşı aṭ satıp aldı.

Ve Humāy Pād-şāhnıŋ bir sıpah-sālārı (10) bar érdi, Raşnavād atlıḳ. Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand érdi. Dārāb anıŋ aylıġa bardı. Raşnavād anıŋ ḳadd u (11) ḳāmatıġa ḳarap anı yaḫşı saḳladı. Ul vaḳtda Rūm şaharıdın bir leşker keldi. Humāynıŋ uluġları- (12) nı öltürüp ġālıblıġ bile yandı. Çūn Humāyġa bu ḫabar éşitildi, Raşnavādġa farmānladı, tā leşker tartıp (13) Rūmnıŋ ölkesige barġay. Ve Rūm ölkesini ḫarāb vīrān ḳılġay. Raşnavād leşkerini yasadı. Dārāb (14) bu ḫabarnı éşitip ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Raşnavādnıŋ aylıġa kelip öz atını defterge saldurdı. (15) Çūn leşker cengge yasaldı, Humāy Pād-şāhnıŋ ordasıġa keldiler, tā Humāynıŋ aylıdın (16) ötgeyler. Pes Humāynıŋ aylıġa keldiler. Çūn Humāynıŋ közi Dārābġa tüşti, anıŋ ḳadd u ḳāmatıġa, (17) dast bāzūsıġa taḥsīnlar ḳıldı. Dārābnıŋ yüzini körgeç Humāynıŋ emçegidin süti ravān (18) boldı. Ve sordı-ki "Hay bu yigit kim turur ki ba-ġāyat nām-dār pahlavān körenedür? Ve-līkin keygen sılāḥları (19) özige lāyıḳ émesdür." dédi. Çūn Humāy leşkerini kördi, yaḫşı sāʿatda Rūmġa iyberdi. (20) Manzıl u marāḥıl ṭay ḳılıp ravān boldılar.

Künlerde bir kün ḳatıġ boranlar boldı. Kök gülderedi, yamġurlar yaġdı. Raşnavād ġam-gīn boldı. Dar-ḥāl ḫayma u bār-gāhları- **[72b** =(71b)**]** (1) nı tiktiler. Ul yerde tüştiler. Dārāb ġam-gīn boldı. Olturġalı ḫayması yoḳ érdi. Bir vīrān öyni (2) kördi. Anıŋ içinde bir ṭāḳ bar érdi. Boran ve yamġur ul öyni yep ḫarāb ḳılıp érdi. Pes (3)

Dārāb ul ṭāḳġa çıkıp yattı. Raşnavād leşkerini irkip yürür érdi. Tā ul tam- (4) nıŋ tübige yetti, nā-gāh ḳulaġıġa bir āvāzī éşitti ki “Ṭāḳ, ḥūşuŋ bile bolġıl! Īrān pād-şāhı- (5) nı yaḫşı saḳlaġıl ki seniŋ içiŋde yaṭḳan Bahman Ardaşīr Pād-şāhnıŋ oġlı turur. Anıŋ (6) ḫayma bār-gāhı yoḳ üçün seniŋ içiŋde uḫlap yatur.” dédi. Raşnavād özidin özige aydı-ki “Hay bu ne (7) āvāzdur? Bu āvāz bulutdın keldi-mü?” dédi. ʿAcāyıbġa ḳalıp turdı. İkinçi martaba āvāz (ḳıldı) keldi-ki “Ey (8) ṭāḳ, hūşuŋ bile bol ki cahānnıŋ pād-şāhı seniŋ tübüŋde yatur! Ḫudā-yı Taʿālā seni saḳlap (9) turur.” dédi. Üçünçi martaba yana uşbu āvāznı éşitti. Taʿaccubı taġı ziyāde boldı. Öz oġlıġa aydı ki “Ey oġlum, (10) bu ne āvāzdur? Ul ṭāḳnıŋ ṭerefige barġıl, körgil ki kim bardur.” dédi. Raşnavādnıŋ oġlı ul ṭāḳnıŋ (11) ḳaşıġa keldi. Kördi-ki bir yigit uḫlap yatur. On tört kéçegi tolun ayġa oḫşar ve-līkin (12) sılāḥları köhne bolupdur. Tofraḳda uḫlap yatıpdur. Anı körüp yandı. Raşnavādġa kelip (13) aydı. Raşnavādnıŋ köŋli cūş ḳıldı. Ve aydı-ki “Dar-ḥāl ul yigitni çırlaŋlar.” dédi. Kelip Dārāb- (14) nı oyḳattılar. Dārāb dar-ḥāl atını égerledi, suvār boldı. Çūn Dārāb üzeŋüge ayaġ ḳoydı, dar-ḥāl (15) ul ṭāḳ yıḳıldı. Çūn Raşnavād bu ʿacāyıbnı kördi, Dārābnıŋ başdın ayaġıġa ḳaradı. (16) Anı sarā-perdesige alıp kirdi. Ve aydı-ki “Ey bār-ḫudāyā, hīç kim mundaḳ ʿacāyıb işni körgen émesdür.” (17) dédi. Pes farmānladı, tā Dārābġa tonlar keydürdiler ve ḫaymalar yasap berdiler. Uluġ ot ḳoyup (18) ıfar u ʿanbar köydürdiler. Çūn taŋ attı, Raşnavād Dārābġa yana ḫılʿatlar keydürdi. Altun égerlik (19) aṭ ve ḳuyaḳ, altun ġılāflıḳ ḳılıç berdi. Ve sordı-ki “Ey yigit, sen kimniŋ oġlı turur sen? Ve ḳaysı (20) şaharlıḳ turur sen? Maŋa rāstını aytġıl.” dédi. Dārāb ança ki yuḳçınıŋ köçi aytıp érdi, hemmesini Raşnavādġa **[73a** =(72a)**]** (1) bayān ḳıldı. Ul ṣandūḳnı ve yāḳūt ve gevherlerni, dībā u zar-baftlarnı aydı. Raşnavād şul zamān (2) bir kişi iyberdi, tā barıp ul yuḳçını ḫatunı bile keltürgey. Andın kéyin ul yerdin leşkeri tartıp (3) Rūm ṭerefige ravān boldı. Ve Dārābġa césikçilerniŋ bégligini berdi. Rūm leşkeriniŋ (4) césikçileri hem keldiler. Çūn Dārāb Rūm leşkeriniŋ césikçilerini kördi, hemmedin ilgeri (5) keldi. Özini duşman leşkerige urdı. Ölüglerdin döpeler ḳofardı. Rūmīlarnıŋ ḳanını arıġ (6) suyı dék aḳızdı. Rūmīlarġa ġālıb kelip, ularnı ḳaçurup yandı. Raşnavād bu ḥālnı körüp (7) Dārābnı taḥsīnlar ḳıldı. Aydı-ki “Ey yigit, vaḳtī ki bu cengdin yansaḳ men seniŋ ḳılġan işleriŋ- (8) ni pād-şāhġa maʿlūm ḳılayın. Ve sen pād-şāhdın tola genc ü māl ve martaba tafur sen.” dédi. Ul kéçe taŋ (9) atḳunça leşkerni yasadı. Çūn taŋ attı, her iki leşker bir birige barābar boldılar. Dārāb atınıŋ cılosı- (10) nı ḳoya berdi. Özini duşman leşkerige urdı. Rūmīlardın hīç kim anıŋ barābarıda tura almadılar. (11) Dārāb özini leşkerniŋ otrasıġa urdı. Rūm leşkerini astın üstün ḳıldı. (12) Hemmeleri parākende boldılar. Dārāb ul yerdin özini oŋ ḳolga urdı. Bir

aç böri, bir sürüg (13) ḳoyġa çafḳan-dek çafur érdi. Çūn Raşnavād Dārābdın bu pahlavānlıḳnı kördi, ʿacāyıbġa ḳaldı. Ve Īrān- (14) nıŋ pahlavānları Dārābnıŋ arḳasıdın tuġuşluḳ bile ḥamla ḳılur érdiler. Çūn kün kéç boldı, (15) her iki leşker yandılar. Raşnavād nıhāyatsız genc ü māl Dārābġa iyberdi. Ve aydı-ki "Bu genc ü mālda ḳança ki (16) özige lāzım bolsa Dārāb alsun. Ḳalġanını özi bilip kimge berse bersün. Néme üçün-ki Dārāb andaḳ (17) işler ḳıldı-ki Rustam-ı Dāstān hem andaḳ iş ḳılġan émesdür." dédi. Çūn Dārāb bu sözlerni éşitti, (18) ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Bir ḳılıçnı aldı. Andın ḳalḳanını Raşnavādnıŋ aylıġa yandurup iyberdi. Çūn taŋ (19) attı, yana her iki leşker ṣaf tartıp turdılar. Dārāb özini duşman leşkerige urdı. Anıŋ arḳasıdın (20) Īrān leşkeri, pahlavānları ḥamla ḳıldılar. Āḫırī Rūmīlar arḳa berip ḳaçtılar. Ammā ul cengde Dārāb **[73b** =(72b)**]** (1) her kimniŋ ḥācatı [bolsa] ravā ḳılıp hemme müşkillerni āsān ḳılur érdi. Ve hemme pahlavānlar Dārābnıŋ atını aytışur (2) érdiler. Çūn Rūmīlar arḳa berdiler, Īrānlıḳlar arḳasıdın ḳoylaştılar. Rūmnıŋ ne-çend şaharlarını (3) ot yaḳıp köydürdiler. Rūm şaharınıŋ toġını āsmānġa örlettiler. Ḳayṣār-ı Rūm ba-ġāyat ʿācız boldı. Raşnavād- (4) nıŋ aylıġa élçi iyberdi-ki "Ey Raşnavād, her ne farmānlasaŋ farmānıŋnı tutayın. Eger ḫarāc ber déseŋ (5) hem ḫarāc bereyin. Yaŋı başdın ʿahd u paymān ḳılayın." dép. Tola genc ü māl, altun ve kümüş iyberdi. (6) Raşnavād anıŋ bergenlerini ḳabūl ḳıldı.

Pes ul şahardın Raşnavād, Dārāb yandılar. Tā ul (7) vīrān öyniŋ ḳaşıġa yettiler. Ul vaḳtda yuḳçı ḫatunı bile ul yerge kelip érdi. Raşnavād (8) ul yuḳçıdın Dārābnıŋ aḥvālın sordı. Yuḳçı ança ki körgen vāḳıʿalarnı aydı. Ṣandūḳdın ve gevher- (9) din söz aydılar. Raşnavādnıŋ ʿacāyıbı taġı ziyāde boldı. Ve aydı-ki "Ey yuḳçı, ḥālā ul gevherlerdin bar-mıdur?" dédi. (10) Yuḳçı, ul gevherlerdin bir pāra ḳalıp érdi-ki Dārābnıŋ bāzūsıġa baġlap érdi, ularnı körgezdi. (11) Pes Raşnavād Humāynıŋ aylıġa nāma bitip iyberdi. Ança ki éşitgen āvāzlarnı ve Dārāb- (12) nıŋ ḳılġan pahlavānlıḳlarını aydı. Ve ul ṭāḳ Dārāb çıḳ[ḳ]unça yıḳılġanını, barını (13) bir bir bayān ḳılıp nāmada aydı. Ve yuḳçı daryādın tafıp alġanını hem aydı. Ul reng-a-reng gevher- (14) lerni hem aydı. Çūn élçi Humāy Pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, ul nāmanı Humāy Pād-şāhġa berdi. Ve Raşnavādnıŋ (15) ança ki aytḳan sözlerini aydı. Çūn Humāy ul nāmanı oḳudı ve gevherlerni kördi, zār zār yıġladı. Bildi-ki (16) ul yigitni ki cengge leşkerni iybertür küni körüp érdi, ul öziniŋ oġlı éken. Pes (17) ul élçiġa aydı-ki "Ey élçi, bu cahānnıŋ pād-şāhı paydā bolupdur. Meniŋ köŋlüm Ḫudā-yı Taʿālādın ḳor- (18) ḳur érdi-ki ve ul bī-günāh oġlumnı helāk ḳıldım dép. Ul oġlumnıŋ bāzūsıġa uşbu gevher- (19) lerni bāzū-bend ḳılıp érdim. Ve ul oġulnı daryā-yı Furātġa taşlap érdim. Ḥālā ul oġlumnı Ḫudā-yı

(20) Tabāreke ve Taʿālā maŋa yana berdi.” dédi. Ança-ki darvīşlarġa genc ü māl üleştürdi. Andın kéyin bir hafta- **[74a** =(73a)**]** (1) ġaça hīç kişige körünüş bermedi. İkinçi haftada gencniŋ ḳapuḳlarını açtı. Ança ki ʿālamdaġılarġa genc ü māl berdi. (2) Andın kéyin bir taḫt, tāc, ṭavḳ ve altun ve gevherler rāst ḳıldı. Zar-baft dībādın sılāhlar rāst (3) ḳıldı. Ul sılāḥlarġa gevherdin köz olturġuzdı.

Pes yaḫşı kün ve yaḫşı sāʿatda Dārābġa (4) körünüş berdi. Bir altun cāmda yāḳūt toldurup Dārābġa berdi. Çūn Dārāb Humāynıŋ aylıġa (5) yetti, Humāy Dārābnıŋ aylıda yüz yerge urdı. Başıdın gevherler saçtı. Dārāb bile körüşti. Ve (6) ḳılġanıġa ʿuẕr ayttı ki “Ey Dārāb, meniŋ ḳılġanlarım bī-ʿāḳllıḳdın érdi.” dédi. Dārāb cavāb berdi-ki (7) “Ey pād-şāh, sen hem tuġuşluḳ pahlavān turur sen ki mundaḳ işlerni ḳılıp sen. Bir martaba ḳılġan (8) yaman işiŋge ne üçün munça ḫurūş ḳılur sen? Ḫudā-yı Taʿālā sendin rāżī bolġay. Ve meniŋ bu bolġanlarım (9) hemme cahānda mendin yād-gār ḳalġusıdur.” dédi. Humāy Dārābnı taḥsīnlar ḳıldı. Farmānladı, tā hemme (10) mūbadlar ve uluġlar camʿ boldılar. Dārābnı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdılar. Ve anıŋ başıdın (11) gevherler saçtılar. Ul vaḳtda Humāy aydı ki “Ey uluġlar, biliŋler ve āgāh boluŋlar, Dārāb (12) Bahman Pād-şāhnıŋ yād-gārı turur. Hemmeleriŋler Dārābnıŋ farmānıda boluŋlar ki (13) men pād-şāhlıḳnı Dārābġa berdim.” dédi. Orda içinde Dārābnıŋ taḫtda olturġanını körüp ḫūş-ḥāllıḳ, (14) ḫurūş ve āvāzlar ḳoftı. Hemme uluġlar gevherler alıp kelip Dārāb Pād-şāhnıŋ başıġa çendān (15) saçtılar ki Dārāb Pād-şāhnıŋ başı gevherġa kömüldi. Humāy yana aydı-ki “Ey mūbadlar, ottuz iki (16) yıldın ança ki ranc u maşaḳḳat bile tapḳan genc ü māllarımnı hem Dārābġa berdim.” dédi. Çūn Dārāb (17) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı, yuḳçı ve ḫatunı Dārābnıŋ aylıġa keldiler. Yüz yerge urup aydılar ki “Şāhā, (18) saŋa pād-şāhlıḳ mubārek bolsun. Zamīn u zamān seniŋ farmānıŋda bolsun. Seni (19) biz ranc u maşaḳḳat bile baḳıp çoŋ ḳılduḳ. Anı yādıŋġa kigürgey sen.” dédiler. Dārāb Pād-şāh farmānladı, (20) tā ḫazīnaçı on badra altun, tola ḳıymat-bahā gevherler keltürdi. Ve dībā u zar-baftdın her ḳısm raḫtlardın beşdin **[74b** =(73b)**]** (1) berdi. Ve yuḳçıġa aydı-ki “Ey ata, yuḳçılıḳ hunarıŋnı taşlamaġıl ki tā bolġay ki şundaḳ bir ṣandūḳ (2) tafḳay sen ki anıŋ içinde Dārāb dék oġul bolġay.” dédi. Yuḳçı ve köçi yüz yerge urdılar. Dārāb (3) Pād-şāhnı taḥsīnlar ḳıldılar ve yandılar. Çūn Dārāb pād-şāhlıḳ taḫtıġa tégindi, mūbadlarıġa (4) aydı-ki “Ey dānışmandlar, maŋa bu pād-şāhlıḳnı Ḫudā-yı Taʿālā berdi. Ve meniŋ vāḳıʿam dék ʿacāyıb işni hīç kim (5) körgen émesdür. Ve men dād ʿadlnı cahānda andaḳ tüzeyin ki hemme meniŋ farmānımdaġı ḫalḳlar mendin ḫūş-ḥāl (6) bolġaylar.” dédi. Künlerde bir kün Dārāb Pād-şāh bayābāniġa bardı, tā aṭlarını körgey.

Ul bayābān- (7) da bir taġnı kördi. Ul taġnıŋ tübinde bir nıhāyatsız daryā kördi. Pes Dārāb Pād-şāh farmānladı, (8) tā Rūm şaharıdın ve Hındūstāndın ustalarnı keltürdi. Ul daryānıŋ suyını her ṭerefge (9) tarttı. Andın kéyin ul yerde bir şahar ḳofardı. Ul şaharnıŋ atını Dārābgird ḳoydı. Ve ul taġnıŋ (10) üzesinde uluġ ot yandurdı. Ātaş-perestler ul yerge kelip otnı perestlediler.

Pes (11) Dārāb ġālıblıḳ bile pād-şāhlıḳġa olturdı. Ammā ʿArab şaharıdın yüz miŋ leşker bile Şuʿayb, ki (12) Ḳutaybnıŋ naslıdın érdi, ul Īrān ölkesiġa keldi. Īrān şaharını talan ḳılışġa (13) tuttı. Çūn bu ḫabar pād-şāhġa yetti, Dārāb leşker camʿ ḳıldı. Yüzini ʿArablarġa keltürdi. Her iki leşker bir birige (14) alışındılar. Üç kéçe kündüz ceng ḳıldılar. Törtünçi küni ʿArablar yüz evrüp ḳaçtılar. Şuʿayb (15) öldi. Hemme ʿArablar ʿArabī aṭlarnı taşlap ḳaçtılar. Dārāb Pād-şāh ança ki ġanīmat mālnı öz (16) leşkerige üleştürdi. Ve bir pahlavanı ʿArabīlarġa iyberdi, tā ulardın ḫarāc alġay. Çūn-ki ʿArabīlar ʿācız bolup (17) érdiler, ḫarāc berişni ḳabūl ḳıldılar.

Ul vaḳtda Rūm şaharıda Fīlaḳūs pād-şāh érdi. Rūm şaharı (18) tā Rūs şaharıġaça anıŋ taḫt-ı farmānıda érdi. Pes Fīlaḳūs Pād-şāhġa **nāma** yetti ki "Humāy Pād-şāhnıŋ (19) bir oġlı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı ki Guştāsb ve Isfandıyārnıŋ yād-gārı turur. Hemme cahān anıŋ (20) farmānıġa kirdi. Ve hemme ʿālamdaġı pād-şāhlar anıŋ bu farmānını tuttılar. Ḥālā sendin ḫarāc alġalı köz tutup **[75a** =(74a)**]** (1) turur." [dé]di. Çūn Fīlaḳūs bu ḫabar[nı] éşitti, ʿAmūrıya şaharıdın pahlavānlarnı ılġadı. Ḳadīmġı genclerinin[159] (2) ḳapuḳlarını açtı. Leşkerini yaḫşı yasadı. Çūn Dārāb Pād-şāh bu ḫabarnı éşitti, ul hem leşkerini (3) yasap Rūm ṭerefige yüzlendi. Çūn her iki leşker bir birige yetiştiler[160], bir birige alışındılar. Īrān şaharı- (4) nıŋ pahlavānları özlerini Rūm leşkerige urdılar. Ādam ḳanın taşḳın dék aḳızdılar. Ölügler- (5) din döpeler ḳofarıldı. Çūn āftāb örledi, Fīlaḳūs leşkerige ḳaradı, kördi ki hemme uluġ (6) bégleri ölüpdür. Dar-ḥāl Fīlaḳūs ḳaçmaḳġa yüz tuttı[161]. Dārāb Pād-şāh ança ki meẓlümler ve (7) kiçik balalar bar érse esīr ḳıldı. Ularnıŋ arḳasıdın ḳoylaşıp ʿAmūrıya şaharıġa keldi. Rūmī- (8) lar ʿAmūrıya şaharıġa berkidiler. Ve bir munça Rūmīlar Dārāb Pād-şāhdın amān tilediler. Ve Rūm pād-şāhı (9) Fīlaḳūsdın Dārāb Pād-şāhnıŋ aylıġa élçi keldi. Tola genc ü māl ve ḳul ve kenīzek, altun ve kümüş ve (10) iki ṣandūḳda çıḳ gevher keltürdi. Ve şundaḳ ḫabar keltürdi ki "Men iki ʿālamnı yaratḳan bir Ḫudādın (11) şundaḳ tilek tileydür men ki mundın kéyin Dārāb Pād-şāh bile ceng ḳılışnı taşlap maclıs (12) ḳılġay

[159] Metinde كنج لارى نى نينك "genclerininiŋ" şeklinde yazılıdır.
[160] Metinde يتشتيتى لار şeklinde yazılıdır.
[161] Metinde يوزقاجماق غه تونتى "yüz ḳaçmaḳġa tuttı" şeklinde yazılıdır.

biz. Hamīşa rāstlıḳ ve yaḫşılıḳnı istegey biz. Ḥālā ki ʿAmūrıya meniŋ olturaduġan ılġanġan (13) şaharım turur, sen anı ḳabap érmiş sen. Meniŋ köŋlüm bu ḳılġanıŋġa cūş ḳılıp turur. Ey (14) pād-şāh, sen ul işlerni ḳılġıl ki pād-şāhlardın lāyıḳ turur.” dédi. Élçi kelip bu söz- (15) lerni Dārāb Pād-şāhġa aydı. Dārāb hemme uluġlarını aylıġa yıġdı. Ve bu vāḳıʿalarnı ularġa bayān (16) ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey uluġlar, munda néme maṣlaḥat köre sizler? dédi. Hemme uluġ[lar], bir tildin çıḳḳan-dék (17) aydılar ki “Şāhā, sen hemmedin uluġ ve dānışmand turu[r] sen. Biz şundaḳ éşittük ki Ḳayṣar-ı Rūmnıŋ bir (18) ḳızı bar érmiş, bī-nıhāyat çıraylıḳ. Eger saŋa ḫūş kelse anıŋ ḳızını alsaŋ iki ıḳlīm ḳan (19) töküşdin ārām tafḳusıdur.” dédiler. Dārāb Pād-şāh bu vāḳıʿanı éşitip köŋlige ba-ġāyat ḫūş (20) keldi. Dar-ḥāl ul élçini aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Ey élçi, Ḳayṣar-ı Rūmġa ayġıl ki ‘Eger ābrūy isteseŋ **[75b** =(74b)**]** (1) seniŋ bir ḳızıŋ bar érmiş. Anı Rūm şaharınıŋ bir yıllıḳ ḫarācı bile maŋa iybergil.’ dép ayġıl.” dédi. (2) Çūn élçi bu sözni Dārāb Pād-şāhdın éşitti, şımāl dék ravān boldı. Fīlaḳūs Pād-şāhġa Dārāb- (3) nıŋ sözlerini aydı. Fīlaḳūs Pād-şāh ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı-ki “ʿĀlam pād-şāhı bizge küyö bolsa ne davlatdur!” dép. (4) Pes hemme Rūmnıŋ uluġları maṣlaḥatnı ul yerge ḳoydılar ki her yılda bir yüz miŋ altun tuḫmī Dārāb (5) Pād-şāhġa ḫarāc bergey ve her bir altun tuḫmīnıŋ üstünide bir gevher bolġay ve her bir altun tuḫm ḳırḳ mıs̱ḳāl- (6) dın bolġay. Pes uşbu yosunda ʿahd-nāma bitidiler. Andın kéyin Fīlaḳūs Pād-şāhnıŋ ḳızını (7) altun muḥāfada olturġuzup on téveġa altun yüklediler. Ve bir yüz téveġa dībā zar-baft bısāṭlar (8) yüklediler. Ve ḳızınıŋ arḳasıda atmış ay yüzlük kenīzekler ḳollarıġa altun cām tutup her cām- (9) nıŋ içinde altun ve gevherler toldurup érdi. Ve hemme tarsālarnıŋ ʿālımları ul ḳızını ba-tamām genc ü māl (10) bile Dārāb Pād-şāhnıŋ aylıġa keltürdiler. Pes Dārāb Pād-şāh Īrān şaharıġa yandı. Fārs (11) şaharında mekān tuttı. Kéçelerdin bir kéçe ul ḳız Dārābnıŋ ḳoynıda yatıp āhī-i (12) pür-derd tarttı. Dārāb anıŋ ul āh tartḳanıdın ba-ġāyat aççıġlandı. Ul ḳızını ḳoyup Fīlaḳūs (13) Pād-şāhnıŋ aylıġa iyberdi. Ḳażāġa ul ḳızınıŋ boyıda bolup érdi. Anı hīç kimge aytmadı. (14) Īrān şaharıdın Rūm şaharıġa keldi. Çūn toḳuz ay on kün ötti, bir on [tört] kéçegi tolun ay dék (15) oġul tuġdı. Anası anıŋ atını İskender ḳoydı. Ve anı yaḫşı saḳladı. Fīlaḳūs Pād-şāh anı özüm- (16) niŋ oġlı dér érdi. Hemme ḫalḳ anıŋ ḥaḳīḳatıdın bī-ḫabar érdi. Ve Fīlaḳūs “Ḳızımnı Dārā[b] alıp İskender (17) andın tuġuldı.” dégeli nāmūs ḳıldı. Çūn İskender tuġuldı, ul kéçesi aḫta-ḫānada bir baytal aṭ bir ḳulun (18) tuġdı, ba-ġāyat ḳadd u ḳāmetlik, béli yinçke, sīnesi keŋ, başı çoŋ. Çūn bu ḫabar Fīlaḳūsġa yetti, ba-ġāyat (19) köŋli ḫūş-ḥāl boldı ve yaḫşı fāl tuttı. Her kéçe İskenderni aylıġa keltürür érdi. Ve ul ḳulunnı hem yaḫşı saḳlar (20) érdi. Ve

Fīlaḳūs Pād-şāh, İskenderni öz ornıda valī-ʿahd ḳıldı. Ve İskender ança ki pād-şāhlıḳġa lāyıḳ **[76a** =(75a)**]** (1) hunarlarnı örgenip ʿılm u hunarda kāmıl boldı.

Ve Dārāb Pād-şāh yana bir ḫatun alıp andın bir oġul tuġdı. Anıŋ (2) atını Dārā ḳoydı. Çūn Dārāb Pād-şāh on iki yıl pād-şāhlıḳ ḳıldı, andın kéyin Dārāb Pād-şāh bīmār boldı. (3) Pes hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Dārānı öz ornıda pād-şāh tikti. Ve uluġlarġa vaṣıyat ḳıldı-ki (4) "Hemmelerіŋ Dārānıŋ farmānıdın çıḳmaŋlar." dép. Andın kéyin Dārāb Pād-şāh ʿālamdın ötti. Dārā (5) atasınıŋ taʿzıyatını tuttı. Çūn taʿzıyatdın fārıġ boldı, pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. (6) Hemme uluġlarını aylıġa çırladı. Ve aydı-ki "Ey uluġlar, her kişi ki meniŋ farmānımdın çıḳsa anı dārġa (7) asur men." dédi. Atasınıŋ genclerini açtı, leşkerige üleştürdi. Her ıḳlīmdın ve her şahardın Dārā Pād-şāh- (8) nıŋ aylıġa ḫarāc berür érdi.

Ul vaḳtda Fīlaḳūs Pād-şāh ʿālamdın ötti. İskender Pād-şāh, babası- (9) nıŋ taḫtıġa olturdı. Ve Rūm şaharıda bir ḥukemā bar érdi, atı Arasṭālīs érdi. Ba-ġāyat dānışmand (10) u ʿāḳıl érdi. Ul İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, seniŋ dék pād-şāhnı bu taḫt (11) tola körgendür. Ve-līkin hīç kişige vafā ḳılmas. Eger sen meniŋ aytġanımnı ḳılmasaŋ hemme éldin nādān- (12) raḳ kişi sen turur sen. Şāhā, eger köŋlümni ḫūş ḳılsaŋ men saŋa tola naṣīḥatlar ḳılur men. (13) Şāhā, biz hemmemiz tofraḳdın fütgendür biz. Hemmemiz yana tofraḳġa ḳoşulur biz. Hemmemiz bī-çārelikde ḳalur biz. (14) Ey pād-şāh, eger sen yamanlıḳ tarısaŋ āḫırī şunu/şarnı orur sen. Eger yaḫşılıḳ ḳılsaŋ seniŋ yaḫşı (15) atıŋ ḳıyām ḳıyāmatġaça ḳalġusıdur." dédi. İskender Arasṭālīs Ḥakīmnıŋ ḳılġan naṣīḥatlarını ḳabūl ḳıldı. (16) Her néçük iş ḳılur bolsa Arasṭālīsnıŋ sözi bile ḳılur érdi. Künlerde bir kün Dārā bin (17) Dārāb Pād-şāhdın İskenderniŋ aylıġa élçi keldi, tā Rūm şaharınıŋ ḫarācını İskenderdin alġay. (18) İskender bu ḫabarnı éşitip ba-ġāyat ġamnāk boldı. Ve élçiġa aydı-ki "Barıp Dārāġa ayġıl ki ul altun (19) tuḫmīlayduġan toḫu ölüp ketgendür." dédi. Çūn élçi İskender Pād-şāhdın mundaḳ ḳatıġ cavābnı (20) éşitti, ḳorḳtı. Dar-ḥāl Rūm şaharıdın yandı. İskender leşker béglerini aylıġa çırladı. Ularġa **[76b** =(75b)**]** (1) aydı-ki "Ey uluġlar, men şundaḳ ḫayāl ḳıladur men ki atrāf-ı ʿālamnı sayr ḳılġay men." dédi. Genclerіniŋ (2) ḳapuḳlarını açtı, leşkerige genc ü māl üleştürdi. Rūm şaharıdın Mıṣr ṭerefige ravān boldı. Çūn (3) Mıṣr şaharıġa yetti, Mıṣr pād-şāhı leşker tartıp İskenderniŋ aylıġa çıḳtı. Yeti kün ceng ḳıldılar. Sekizinçi (4) küni Mıṣr leşker[i] sındı. İskender ularnıŋ yollarını baġladı. Tola kişiler esīr boldı. Āḫırī amān (5) tilediler. Gürz ve ḳılınç, genc ü māl, altun égerlik aṭlar, altun ġılāflıḳ ḳılınçlar, dībā u zar-baft keltürdiler. (6) İskender Pād-şāh Mıṣr şaharıdın

Īrān ṭerefige ravān boldı. Çūn Dārāġa İskenderniŋ Īrānġa kelgeni- (7) din ḫabar boldı, her ṭerefdin leşker camʿ ḳıldı. Ularġa aydı-ki “İskenderniŋ aylıġa biz leşker tartıp barmaḳ (8) kerek.” dédi. Hemmeleri yüz yerge urup aydılar ki “Şāhā, biz farmān-bardār[dur] biz.” dédiler. Dārā genclerініŋ (9) ḳapuḳlarını açtı. Leşkerni yaḫşı yasadı. Andın leşkerni tartıp İskender ṭerefige ravān boldı. Ammā (10) leşkeriniŋ tolalıġı otnıŋ ıltızıdın tola érdi. Tā Furāt daryāsıġa yettiler. İki leşker- (11) niŋ aralıġı iki ferseng yol ḳaldı. Ul vaḳt İskender uluġlarını aylıġa çırladı. Ve Dārānıŋ sababı- (12) dın tola sözler sözledi ki “Men ḥālā ḫᵛāhlaydur men ki özüm élçilikge Dārānıŋ aylıġa barġay men. (13) Ve anıŋ aḥvālıdın ḫabar-dār bolġay men.” dédi. Pes Rūmīlardın on kişi ılġadı. Ve bir tilçi aldı. Dārānıŋ (14) leşkerige keldi. Dārānıŋ kişileri çūn İskenderni kördiler, aylıġa çafıp keldiler. Aḥvālın sordılar. (15) İskender cavāb berdi-ki “İskenderniŋ aylıdın Dārā Pād-şāhnıŋ aylıġa élçilikge keldim.” dédi. (16) Césikçiler dar-ḥāl Dārānıŋ aylıġa kelip élçi kelgenidin ḫabar berdiler. Dārā farmānladı, tā İskenderni keltürdiler. (17) Taḫt aylıda altun kürsī ḳoyup İskenderni altun kürsīde olturġuzdılar. Ammā Dārā başlıḳ, olturġan- (18) lar İskenderniŋ ḳadd u ḳāmatıġa ve dast u bāzūsıġa, ay dék yüzige ve yaḫşı sözige taḥsīnlar ḳıldılar. (19) Çūn İskender altun kürsīde olturdı, şul zamān ornıdın ḳoftı. Dārā Pād-şāhġa raḥmatlar oḳudı. (20) Ve aydı-ki “Şāhā, İskender şundaḳ deydür ki ‘Hemme ʿālam Dārā Pād-şāhnıŋ farmānıda turur. Men Dārā Pād-şāh bile ceng ḳılmas men. **[77a** =(76a)**]** (1) Ve Īrān ölkeside hem tola turmas men. Ve meniŋ ḫayālım oldur ki aṭrāf-ı ʿālamnı sayr ḳılıp ʿacāyıblarnı ve ġarāyıblarnı- (2) (nı) körgey men. Ve hamīşa rāstlıḳnı istegey men. Ve sen Īrān pād-şāhı turur sen. Saŋa hīç kīnem yoḳ (3) turur. Eger sen Īrānnıŋ yerini mendin ayap, şunça tola leşker bile meniŋ aylımnı tosap çıḳsaŋ (4) men hem bīhūda saŋa turup bermes men. Eger ceng ḳılay dép ḳaṣdıŋ bolsa men hem ceng (5) ḳılur men. Eger ḫūş-ḥāllıḳnı isteseŋ men hem saŋa hīç zıyān yetgürmey ötür men. Ḥālā men seniŋ (6) aylıŋġa iki işni saldım. Biri maclıs turur. İkinçisi ceng turur. Bu iki işde her ḳaysını ki (7) ḫᵛāhlasaŋ anı ḳılġıl. Eger-çi seniŋ leşkeriŋ ḳança ki tola bolsa men hem yüz evürmes men.’” dédi. (8) Çūn Dārā İskenderniŋ mundaḳ ḳadd u ḳāmatını kördi ve yaḫşı faṣaḥātlik sözlerini éşitti, aydı-ki (9) “Hay seniŋ aṣl u naslıŋ kim turur? Ve men ḥālā gümān ḳıladur men ki sen pād-şāh kişiniŋ uruġıdın (10) bolġay sen. Belki İskender özüŋ bolġay sen. Seniŋ ḳadd u ḳāmatıŋ ve yaḫşı sözleriŋdin maʿlūm (11) boladur ki sen ıntıhāyī davlat-mand kişi turur sen.” dédi. İskender cavāb berdi-ki “Şāhā, ne cengde (12) ve ne maclısda hīç pād-şāh özi élçilikge kelmes. Men İskender Pād-şāhnıŋ bendesiniŋ bendesidin (13) kem turur men. İskender Pād-şāh ança ki aytḳan sözlerini saŋa aydım.” dédi. Dārā Pād-şāh farmānladı,

tā élçini yaẖşı (14) yerge tüşürdiler. Çūn Dārā Pād-şāh altun taẖtda olturdı, hemme uluġ bégleri camʿ bolup (15) her ḳaysı öz ornıda olturdılar. Dārā Pād-şāh farmānladı, tā İskenderni aylıġa çırladı. Élçilerniŋ (16) olturaduġan yeride olturġuzdı. Çūn ṭaʿām yédiler. Ve mey keltürdiler. İskenderniŋ ḳolıġa altun cāmda (17) mey berdiler. İskender ul meyni içip, altun cāmnı ḳolıda tutup olturdı. Tā neçe martaba mey irkip[162] içtiler. (18) Ve-līkin İskender cāmnı tutup olturur érdi. Ayaḳçı Dārā Pād-şāhġa aydı-ki "Şāhā, bu Rūmī ḥālā ẖūb mest (19) bolupdur. Altun cāmnı bergeli unamaydur." dédi. Dārā Pād-şāh aydı: "Bu élçiler néme söz aytadur, anı aŋlaŋlar." (20) dédi. İskender cavāb berdi-ki "Hay bu ne sözüŋdür?! Élçilerge ança ki ḳolıġa bergenni kişi almaslar. Eger **[77b** =(76b)**]** (1) Īrān şaharınıŋ rasmı mundaḳ bolur bolsa altun cāmnı alġıl." dédi. Çūn Dārā Pād-şāh bu ẖabarnı éşitti, (2) ḳahḳaḳa bile küldi. Ve aydı-ki "Ul altun cāmda çıḳ gevher tolġazdılar. Anıŋ üstünige bir yāḳūt ḳoydılar. İskender- (3) niŋ ḳolıġa ḳoydılar. Hem şul zamān Rūm şaharıġa ẖarāc alġalı barġan kişiler Dārā Pād-şāhnıŋ (4) aylıġa keldiler. Çūn ular İskender Pād-şāhnıŋ yüzini kördiler, Dārānıŋ aylıda yüz yerge urdılar. (5) Ve aydılar ki "Şāhā, bu élçi İskender özi turur. Bizni yüz miŋ ẖ[v]ārlıḳ bile ḳoylaġan turur. Ve biz ḳara (6) kéçede anıŋ şaharıdın ḳaçıp çıḳtuḳ.[163]" dédi. Çūn Dārā Pād-şāh bu sözni éşitti, İskender- (7) niŋ ṭerefige itlik itlik ḳaradı. İskender Pād-şāh bildi-ki Dārāġa anıŋ aḥvālıdın ẖabar (8) berdiler. İskender ṣebr ḳıldı. Tā ul kün kéçe boldı. İskender yoldaşlarıġa aydı-ki "Ey bırādarlar, émdi (9) biznіŋ cānımızġa şikest yetip turur." dédi. Pes hemmeleri şımāl ayaġ atlarġa suvār boldılar. Ḳaraŋġu (10) kéçede Dārā Pād-şāhnıŋ aylıdın ḳaçtılar. Çūn Dārā İskenderniŋ ḳaçḳanıdın ẖabar taftı, on miŋ (11) suvār arḳasıdın iyberdi. Ul leşker atlarını çaftılar. Ve-līkin İskenderġa yetişe almay yandılar. Çūn (12) İskender Pād-şāh öz leşkerige yetti, hemme uluġlar İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. Ve İskender (13) Pād-şāhnıŋ ḳolıda tört altun cāmda çıḳ gevherni kördiler. Ḫūş-ḥāl u ẖurram boldılar. İskender (14) Pād-şāh aydı-ki "Ey uluġlar, bu cām bizge ıntıhāyī ābdān fāl turur. Ve biznіŋ yultuzumızınıŋ örlegeni (15) turur. Ve men Dārānıŋ leşkeriniŋ ḥısābını kördüm. Anıŋ leşkeriniŋ ḥadd u ḥısābını Ḫudā-yı Taʿālā- (16) dın özge kişi bilmes. Ve-līkin Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ yārım turur. Ve yaẖşı baẖt meniŋ ḳoynumda turur." (17) dédi. Hemme uluġlar İskender Pād-şāhġa taḥsīnlar ḳıldılar. Hemmeleri bülend-āvāz bile aydılar ki "Şāhā, (18) biz hemmemiz seniŋ farmānıŋda turur biz." dédi. Cānı tenimizni saŋa fadā ḳılur biz. Seniŋ [??..]lik ve ẖūş-ẖūy (19) pād-şāhnı ʿālamda tafmas biz." dédiler. Çūn ul kéçesi taŋ attı, her iki leşker bir birige baḳıp,

[162] Metinde ارکیب şeklinde yazılıdır.
[163] Metinde جیقیتوق şeklinde yazılıdır.

ṣafları- (20) nı ārāsta ḳılıp turdılar, tā ḳaysı ér maydānġa kirip öz atını ʿayān[164] u bayān ḳılġay. Her iki leşker **[78a** =(77a)**]** (1) bir birige alışındı. İki ḳıyāmat ḳāyım boldı. Ṭıraḳ ṭıraḳ aġır gürzlerniŋ āvāzı ve nayzalar zerenkesi ve pahlavānlar (2) naʿra āvāzı felek-i ser-gerdānġa yetişti. Yeti kéçe kündüz ceng boldı. Sekizinçi küni bir ḳara boran (3) ḳoftı. Īrānlıḳlarnıŋ yüzige urdı. Dārā başlıḳ hemme leşkeri yüz evrüp ḳaçtılar. İskender (4) Pād-şāh leşkeri bile Dārānıŋ arḳasıdın ḳoylap bardılar. Tā Furāt daryāsınıŋ kenārasıġaça (5) yettiler. Pes ul daryānıŋ lebige yeteçe yandılar. Hemme Rūmīlar ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Çūn Dārā İskenderniŋ (6) aylıdın ḳaçtı, Īrān ve Tūrāndın leşker camʿ ḳıldı. Ularġa genc ü māl berdi. Ay başı küni leşkerni (7) tartıp ravān boldı. Çūn İskender Pād-şāhġa ḫabar boldı, ul hem leşkerini tartıp Dārānıŋ (8) aylıġa keldi. Ḳatıġ ceng boldı. İkinçi martaba hem İskender ġālıb keldi. Tola Īrānlıḳlar öldiler. Dārā yüz evrüp (9) ḳaçtılar. İskender ġanīmat mālnı camʿ ḳılıp leşkerige üleştürdi. Ul bayābānda tört ay turdı. (10) Dārā ḳaçıp Cahrum şaharıġa yetti. Hemme uluġlar Dārānıŋ aylıġa keldiler. Oġul atanı körüp, ata oġulnı (11) körüp yıġlaştılar. Hemme Īrān şaharları ġamlik boldılar. Dārā Cahrum şaharıdın Iżṭaḫr şaharıġa (12) bardı. Aṭrāfıġa nāmalar iyberdi. Leşker camʿ ḳıldı. Özi altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. Ve aydı-ki "Ey uluġ- (13) lar, néme maṣlaḥat ḳıla sizler? Yaman at bile tirig bolġandın yaḫşı at bile ölgen ḫūbdur. Meniŋ (14) ata babamlarım her yılda Rūmdın ḫarāc alur érdiler. Ḥālā İskender ġālıb keldi. Ul pād-şāhlıḳnı aldı. (15) Tāc taḫtġa ige boldı. Émdi bizniŋ şaharımızġa kelse çoŋ kiçikni esīr ḳılġusıdur. Eger sizler maŋa (16) yār bolsaŋızlar bu zıyānnı özümizdin evürgey biz. Eger hemmemiz arḳamızını bir ḳılsaḳ ularnıŋ şaharlarını (17) ḳolumızġa kigürür biz. Eger sustlıḳ ḳılsaŋızlar bu ʿālam bir yolı ḳolumızdın kéter." dédi. Zār zār yıġladı. (18) Hemme uluġlar orunlarıdın ḳoftılar. Ular hem yıġlaşıp aydılar ki "Şāhā, hemmelerimiz seniŋ üçün cānımızını (19) fāda ḳılur biz. Hemmelerimiz bir yolı éteklerimizni bir birimizġa baġlap ceng ḳılaylı. Duşmanlarnıŋ közige ʿālamnı (20) ḳaraŋġu ḳılaylı." dédiler. Pes Dārā leşkerige sılāḥ ve kümüş berdi. Çūn İskenderġa bu ḥāldın ḫabar boldı, leşkerini **[78b** =(77b)**]** (1) ʿIrāḳ şaharıdın tartıp ravān boldı. Dārā hem leşkerini yasap İskenderniŋ aylıġa bardı. İki leşker (2) bir birige alışındı. Ādam ḳanı taşḳın dék aḳtı. Ölüglerdin döpeler ḳofarıldı. Dārā çendān ki cıdd cahd ḳılur érdi, (3) ve-līkin baḫtı yanıp érdi, anıŋ cıdd cahdı hīç fāyıda ḳılmadı. Çūn kün aḫşam boldı, Dārānıŋ leşkeri (4) sındı, Kirmān şaharıġa ḳaçtı. İskender Iṣṭaḫr şaharıġa keldi. Rūm pahlavānları naʿra urdılar ki "Her kim ki amān (5) tilep İskender Pād-şāhnıŋ farmānıġa

[164] Metinde اعیان şeklinde yazılıdır.

kirse ul kişige amān berür biz. Ve anı talan ḳılmas biz. Eger kişi biz- (6) niŋ farmānımızdın boyun tolġasa ul kişini öltürüp mālını talan ḳılur biz." dédiler. İskender Pād-şāh (7) ança ki ġanīmat alġan mālını öz leşkerige üleştürdi.

Ammā çūn Dārā Kirmān şaharıġa yetti, şahar ḫalḳı zār zār yıġlaştı- (8) lar. Dārā uluġlarnı aylıġa camʿ ḳıldı. Ularġa aydı-ki "Ey uluġlar, cahānda kişi biziŋ dék şikest tafḳannı (9) körgen émesdür. Dırīġa ki Bahman Pād-şāhnıŋ nabīrası bolġay men ki mende ne şahar kalġay ne tāc taḫt (10) ḳalġay! Muŋa néme ʿılāc ḳılur sizler?" dédi. Ança ki ḳalġan uluġlar yıġlaştılar. Cavāb aydılar ki "Şāhā, biz[niŋ] (11) cıdd cahdımız ḥaddıdın ötti. Ata oġulsız boldı. Oġul atasız boldı. Ve seniŋ köçleriŋ ve genc ü mālıŋ, (12) hemme İskenderniŋ ḳolıdadur. Ḥālā bu işniŋ çārası İskender bile çıḳışmaḳlıḳdur. Bir yolı aŋa (13) yumşaḳ söz aytıp, nāma bitip iybermek kerek, tā bolġay-ki biziŋ ḫatun ve balamız amānda ḳalġay, (14) İskender bizge yamanlıḳ ḳılmaġay." dédiler. Dārā bu sözni ḳabūl ḳıldı. Kātıbnı aylıġa çırladı. Bir **nāma** bitidi: (15) "Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile ki aŋa sıġınur biz. Ve yana bu felekniŋ gerdişidin hīç kim öte almas. Bu (16) nāmadur, Dārā ibn-i Dārāb Pād-şāhdın İskender Ḳayṣarnıŋ ṭerefige. Ey Ḳayṣar, biziŋ bu ḳılġan cengleri- (17) miz érenlikdin émes érdi. Ḥālī hem bolsa, bolur iş bolup ketti. Biz ne üçün köŋlümizni rancda (18) tutur miz? Eger sen ḫālā köŋlüŋdin kīneni çıḳarsaŋ men saŋa Guştāsb Pād-şāhnıŋ, Isfandıyār (19) nıŋ, Keyḫusravnıŋ tāc taḫtlarını, genc ve gevherlerini saŋa iybereyin. Özüm hem saŋa yār bolayın. Kerek ki (20) sen meniŋ ḳızlarımnı meniŋ aylımġa iybergey sen. Vaḳtī ki ġālıb bolduŋ, ḫalḳġa yaḫşılıḳ ḳılġay sen, **[79a** =(78a)**]** (1) tā seniŋ yaḫşı atıŋ cahānġa yayılġay." dédi. Çūn nāma tamām boldı, peykge berdi. Peyk İskender- (2) niŋ aylıġa keldi. Çūn İskender nāmanı oḳudı, aydı-ki "Dārānıŋ cānıġa ʿaḳl cüft bolsun. Ve ḫālā (3) anıŋ tuḳḳanları, ḳızları görniŋ taḫtasıdın bölek taḫtnı körmesler. Eger Dārā Īrān şaharıġa (4) barsa anıŋ pād-şāhlıġı Dārāġa bolġay." dédi. Élçi yandı. Bu cavābnı Dārāġa yetgürdi. Çūn (5) Dārā bu cavābnı éşitti, bu cahānnıŋ işlerige ʿacāyıbġa ḳaldı. Āḫırī aydı-ki "Men Rūm pād-şāhınıŋ (6) aylıda kemer baġlap turġanımdın ölgenim yaḫşıraḳ turur. Bu ʿālamda men hīç yār istemes men. Maŋa bār-ḫudā-yı Taʿālā (7) bes turur." dédi. Pes çūn-ki Dārāġa yaḳında yār-mendeçilik bergüçi yoḳ érdi. Hınd pād-şāhı (8) Fūr-ı Hındīnıŋ ṭerefige **nāma** iyberdi. Nāma içinde tola yalınmaḳlık ve ʿācızlıḳ bile avval Ḫudā-yı Taʿālānı yād (9) ḳıldı. Andın kéyin aydı-ki "Ey Fūr-ı Hındī, saŋa, maŋa tüşgen ḫāldın ḫabar yetgendür ki İskender Rūm- (10) dın nıhāyatsız leşker keltürdi. Hemme tāc u taḫtımnı ve genc ü mālımnı, şahar ve mülklerimni aldı. Ey Fūr-ı Hındī, (11) eger sen maŋa yār

bolsaŋ çendān genc ü māl berür men. Ve hem sen hemme uluġlarnıŋ aylıda nām-dār bolur (12) sen.” dédi. Nāmanı peykge berdi. Peyk nāmanı alıp Hındī ṭerefige ravān boldı. Çūn İskenderġa ḫabar yetti ki (13) “Dārā Hındī pād-şāhdın madad tilep érmiş.” Dar-ḥāl farmānladı, tā karnāylar çaldılar. Leşkerini (14) Iżṭahr şaharıdın tartıp Dārā ṭerefige ravān boldı. Leşkeriniŋ tolalıġı mūr u malaḫ dék (15) érdi. Ul ṭerefdin Dārā hem leşkerini yaḫşı yasap İskenderniŋ aylıġa keldi. İskender (16) Pād-şāh ilgerigi yosunda ṣaf baġlap turdı. Ve-līkin Dārānıŋ leşkeri tola sust bolup (17) köŋülleriġa şikest tüşüp érdi. Hīç ḳaysı köŋülleri bile ceng ḳılmas érdiler. Belki Dārānıŋ tola (18) uluġları İskenderdin amān tilep anıŋ farmānıġa kirdiler. Çūn Dārā bu ḥālnı kördi, ṭāḳat (19) keltürmedi. Dar-ḥāl yüz evrüp ḳaçtı. Dārā bile üç yüz nām-dār ḳaçtılar.

Dārānıŋ iki uluġ vazīrı bar érdi. (20) Kéçe ve kündüz maclısda, cengde Dāradın ayrılmas érdiler. Biriniŋ atı Māhyār érdi. İkinçisiniŋ **[79b** =(78b)**]** (1) atı Cānūşyār érdi. Çūn Dārānıŋ aḥvālını mundaḳ sustlıḳda kördiler, bir birige aytıştılar ki “Bu bad-baḫt (2) mundın kéyin émdi tāc u taḫtnı körmes. Ḥālā biz munı ḫancar urup öltürmek kerek. İskender bizniŋ (3) her ḳaysımızġa bir ıḳlīmnıŋ pā-şāhlıġını bergüsidür. Ve biz tāclıḳ pād-şāh bour biz.” dédiler. Her ikisi, ki (4) Dārā ḫazīnaçısı[165] ve uluġ vazīrı érdiler, her iki evlen Dārānıŋ iki yanıġa kirip aṭlarını çafur érdi- (5) ler. Çūn ḳaraŋġu kéçe boldı, Cānūşyār ḫancar soġurdı. Dārā Pād-şāhnıŋ sīnesige urdı. Dāra baş (6) tübin aṭdın yıḳıldı. Ḳalġan yārānları parākende bolup ḳaçtılar. Ul iki vazīr İskenderniŋ aylıġa keldiler. (7) Yüz yerge urdılar. Ve aydı-ki “Şāhā, ve duşmanıŋnı öltürdük. Anıŋ pād-şāhlıġını āḫır[166] ḳılduḳ.” dédiler. İskender (8) çūn bu sözni éşitti, aydı-ki “Hay anı ḳayda öltürdüŋler?! Anı maŋa körgeziŋler.” dédi. İki vazīr İskender- (9) niŋ aylıġa kirip, yol başlap yürüdiler. İskender aççıġı bile barur érdi. Çūn İskender Dārāġa (10) yaḳın yetti, kördi-ki Dārā ḳan ve tofraḳġa bulġanıp ḫ^{v}ārlıḳ ve zārlıḳda yatıpdur. İskender dar-ḥāl farmānladı, (11) tā ul iki vazīrnı muḥkem saḳladılar. İskender çūn Dārānıŋ başıġa yetti, özini aṭdın alıp taşladı. (12) Dārānıŋ başını tiziġa aldı. Anıŋ yüzini iki ḳolı bile siledi. Ḳandın yüzini arıttı. Zār zār yıġlap, (13) başıdın tācını alıp taşladı. Dārānıŋ zaḫmġa ḳaradı. Kördi-ki zaḫm-kārī urupdurlar. Dārū ḳabūl (14) ḳılıp yaḫşı boladuġan zaḫm émesdür. Faryād u fıġān ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh, eger ḳuvvetiŋ bolsa (15) ḳofup altun taḫtġa olturġıl. Ve Rūm, Hındīdın ṭabīb keltüreyin. Seniŋ zaḫmlarıŋġa ʿılāc ḳılayın. (16) Ve saŋa tāc taḫt, pād-şāhlıḳnı tafşurayın. Vaḳtī ki yaḫşı bolsaŋ biz öz şaharımız- (17) ġa kéteyli. Ve saŋa bu zaḫm urġanlarnı hem al-ḥāl dārġa baş tübin asıp

[165] Metinde خرینه سی جی şeklinde yazılıdır.
[166] Metinde آحر “āḫır” şeklinde yazılıdır.

öltüreyin. Şundaḳ ki men tünekün (18) pīrlardın şundaḳ eşittim ki biz ikevlen bir ıltızdın érmiş biz. Ne üçün ziyādelik talaşıp öz ıltızımız- (19) nı özümiz yulur biz?" dédi. Darā çün İskenderdin bu sözlerni éşitti ve aydı-ki "Seniŋ cānıŋġa (20) hamīşa ʿaḳl dānış cüft bolsun. Ve bu aytḳan yaḫşı sözleriŋniŋ s̲avābını Ḫudā-yı Taʿālādın tapḳay sen. **[80a** =(79a)**]** (1) Avval ki sözni aydıŋ ki Īrānnıŋ taḫt ve pād-şāhlıġı seniŋ turur.' dép, ḥālā maŋa pād-şāhlıḳdın (2) ölüm yaḳınraḳ turur. Bu ʿālam-ı fānīnıŋ rasmı hamīşa uşbu yosunda turur. Ey İskender, sen érenlikge (3) işenmegil. Ve aytmaġıl ki men érenlik bile hemmeġa ġālıb kelür men dép. Her kişige yaḫşı ve yaman aḥvāl Ḫudā-yı Taʿālā- (4) dın turur. Tā ki tirig sen, Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytḳay sen. Ve meniŋ aytḳan sözümni eşitip maŋa ḳarap (5) ʿıbrat alġay sen. Körgil ki néçük uluġ, genc ü māllıḳ pād-şāh érdim. Zamīn u zamān meniŋ aylımda (6) bende érdiler. Ve yana leşker, şaharlarım, altun égerlik aṭlarım nıhāyatsız érdiler. Vaḳtī ki ʿumrum āḫır (7) bolup érdi, hemme davlatlarımdın ayrıldım. İki bad-gümānnıŋ ḳolıda ḫᵛārlıḳ bile öldüm. Farzand tuḳḳan- (8) larımnı körüşdin navmīd bolup, yaruḳ künlerim ḳararıp ḳara közlerim aḳardı. Uruḳ tuḳḳanlarım- (9) dın meniŋ faryādımġa yeteduġan hīç kimersem yoḳ turur. Ümīdim Ḫudā-yı Taʿālāġa turur. Ve men ki al-ḥāl bu cahān- (10) dın navmīd bolup, uşbu yosunda tofraḳġa bulġanıp yatur men. Ḫᵛāhī pād-şāh ve ḫᵛāhī pahlavān (11) bolay, āḫırī bu feleknıŋ aḥvālı uşbu turur. Hemmelerimiz āḫırī ölümniŋ şikārı turur [biz dé]di. İskender (12) ḳan yaş közidin aḳızdı. Dārānıŋ ḥālıġa zār zār yıġladı. Çün Dārā İskenderniŋ mundaḳ köŋli (13) köygenini kördi, aydı-ki "Ey İskender, tola yıġlamaġıl ki yıġlamaḳnıŋ sūdı yoḳ turur. Maŋa cahāndın (14) naṣība uşbu çaġlıḳ éken. Sen ḥālā meniŋ vaṣıyatlarımnı hūşuŋnıŋ ḳulaġı bile (15) éşitgil." dédi. İskender aydı: "Ey pād-şāh, farmān seniŋ turur. Her ne sözüŋ (16) bolsa farmānlaġıl. Cānım bile tutayın." dédi. Dārā fi'l-ḥāl aġzını sözge açtı ve aydı-ki "Ey kām-kār, Ḫudā-yı Taʿālā- (17) dın ḳorḳġıl ki ul Ḫudāy, zamīn u āsmānnı, daşt u bayābānnı yaratḳandur. Ve meniŋ bir ḳızım bar, (18) anı alġıl ki ul ḳızımnıŋ atı Rūşenk turur. Ey İskender, sen meniŋ ḳızımdın hīç yaman ḫūy (19) körmes sen. Ve bilür sen ki pād-şāhlar baḳıp çoŋ ḳılġan ḳızlar yaḫşı ḫūyluḳ turur. Tā bolgay ki (20) ul ḳızımdın bir farzandī-ı nām-dār paydā bolup Isfandıyārnıŋ atını yaŋılandurġay. Uluġlarnı **[80b** =(79b)**]** (1) uluġ tutġay sen. Ve kiçiklerni kiçik tutḳay sen." dédi. İskender cavāb berdi-ki "Ey yeti ıḳlīm pād-şāhı, (2) bu hemme pand u naṣīḥatlarıŋnı ḳabūl ḳıldım. Bu aytḳanlarıŋnıŋ hemmesini bar-cāy keltürgey men." dédi. (3) Dārā İskenderniŋ ḳolını tutup, zār zār yıġlap İskenderniŋ alaḳanını öz aġzıġa ḳoydı. Ve aŋa (4) aydı-ki "Ey İskender, Ḫudā-yı Taʿālā saŋa puşt panāh bolsun. Cānımnı saŋa tafşurdum. Özüm ḳara tofraḳġa kirip (5) özümni Ḫudā-yı

Taʿālāġa tafşurdum.” dédi, cān taslīm ḳıldı. İskender faryād u fıġān, nāla u zārī ḳıldı. Yaḳalarını (6) çāk ḳıldı. Başıġa tofraḳlar saçtı. Pes hemme ḫalāyıḳ yıġlaştılar. Ve İskender farmānladı, tā Dārānıŋ (7) yosunı bile sard-āba ḳofardılar. Ve ıfar ve gül bile ḳandın yudılar. Dībā-yı Rūmīġa, ki gevherlerdin köz olturġuzup (8) érdi, anıŋ bile kefen ḳıldılar. Kāfūr séftiler. Sard-āba içinde altun taḫt ḳoydılar. Anıŋ üstünige (9) altun tāc ḳoydılar. Andın kéyin Dāranı altun tābūtġa saldılar. Çūn altun tābūtnı yerdin köterdiler, (10) İskender Pād-şāh pıyāda bolup, hemme uluġ kiçikler zār zār yıġlaşıp, Dārā Pād-şāhnı ul sard-ābaġa (11) kigürüp, altun taḫt üzesinde ḳoyup sard-ābadın çıḳtılar. Çūn Şāh-ı İskender ul sard-ābadın (12) fārıġ boldı, ul sard-āba aylında iki dār tiktürdi. Bir dārġa Cānūşyārnı, ikinçisiġa Māhyārnı tirig, baş (13) tübin astılar. Ve leşkerdin pahlavānlar, tīr-andāzlar tīr-bārān ḳıldılar. Zārlıḳ ve ḫᵛārlıḳ bile öltürdiler. “Bu cahānda (14) pād-şāhlarnı öltürgüçi tirig bolmasun.” dédiler. Çūn Īrānlıḳlar İskender Pād-şāh- (15) nıŋ mundaḳ ḳılġanlarını kördiler, hemmeleri İskender Pād-şāhnı taḥsīn ḳıldılar. Ve İskender (16) Pād-şāhnı Īrān pād-şāhı dép oḳudılar. Pes Kirmān şaharıdın Iṣfahān şaharıġa kişiler bardı. (17) Ve Dārā Pād-şāhnıŋ aḥvālını ve İskenderniŋ ḳılġan yaḫşı işlerini ve İskenderniŋ (18) salāmını Dārānıŋ tuḳḳanlarıġa ve ḳızıġa aydılar. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(19) **Ellig üçünçi dāstānda: İskender Īrān şaharıġa pād-şāhlıḳġa olturup Dārā-** (20) **nıŋ ḳızı Rūşenkni alġanı. Ve Hındıstān pād-şāhı Keyd-i Hındī bir tüş körüp tüşi- [81a** =(80a)**]** (1) **niŋ taʿbīrını Mıhrān Ḥakīm Keyd Pād-şāhġa aytḳanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat (2) ḳılur: Çūn Darā Pād-şāh vazīrınıŋ ḳolıda öldi, İskender Pād-şāh hemme uluġlarnı (3) aylıga çırladı. Ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, hemmemiz ölüm üçün tuġulġandur biz. Biliŋler ve āgāh (4) boluŋlar, eger-çi bu kün Dārā ʿālamdın ketti, ḫālā Dārā men turur men. Hem bilmeydür men ki çūn-ki Dārā vazīrı- (5) nıŋ ḳolıda öldi, Dārānıŋ oġlı Sāsān ḳayan ketti ékin? Ḥālā siler Iṣṭaḫr şaharıġa (6) barıŋlar. Īrān şaharı ḫālā hem ilgerigi Dārāb ibn-i Bahman Pād-şāhnıŋ uruġıdın ḫālī ḳalıp (7) bīġānanıŋ ḳolıġa ḳalmadı. Néme üçün-ki Dārā ibn-i Dārābnıŋ bırādarı men turur men. Ve men Dārāb ibn-i (8) Bahman Pād-şāhnıŋ oġlı turur men.” dép. Uşbu yosunda nāma bitip her ıḳlīmġa ve her pād-şāhġa iyberdi. (9) Ve hemme pahlavānlarġa ve mūbadlarġa nāma bitip iyberdi. **Nāma**nıŋ mażmūnı “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki cahān- (10) nı ve cahāndaġılarnı ul yaratıpdur. Ve bir lafẓ bile yaratıpdur. Zamīn u āsmān ul Ḫudānıŋ farmānıda turur. (11) Ve biz hemmemiz bendedür biz. Ve ul Ḫudā-yı Taʿālā pād-şāh turur. Ve meniŋ bu ġālıblıġımda bir ġam

keldi. Āftāb (12) u aynı yaratḳan Ḫudānıŋ atı bile ki men hergiz Dārā Pād-şāhnıŋ cānıġa zıyān istemedim. Ve-līkin (13) ul pād-şāhnıŋ duşmanı özinіŋ bendeleridin éken. Ḥālā Dārā Pād-şāhġa yamanlıḳ ḳılġanlar (14) ul yamanlıġıġa cazā taftılar. Ḥālā sizler dād ʿadl ḳılıŋızlar. Ve farmānnı tutuŋuzlar. Ve meniŋ köŋlüm (15) Dārā üçün ıntıhāyī ġamlik turur. Ve cıdd cahd ḳıladur men ki Dārānıŋ ḳılġan vaşıyatlarını bar-cāy keltürgey men. (16) Eger sizler baḫtnı ḫᵛāhlasaŋız ve öz ordaŋızlarda dıl-camʿ olturayın désenizler meniŋ ʿahd u paymānımdın (17) çıḳmaŋızlar. Ve yarmaḳġa meniŋ atımnı salıŋızlar. Her kişi-ki meniŋ farmānımdın çıḳsa ve meniŋ bu (18) yumşaḳ sözlerimge unamasa Ḫudā-yı Taʿālā aŋa cazā berip ʿaẕāb u ʿuḳūbatġa ḳalġusıdur. Ve pād-şāh- (19) larnıŋ ordasını öz yosunuŋlarça yaḫşı saḳlaŋlar. Ve bāzārlarnı saḳçılar ḳoyup saḳlaŋ- (20) lar, tā kantolardın ularġa zıyān yetmegey ve siler hamīşa ḫūş-ḥāl ḳalġay siler. Ve her şaharda ḫūş- **[81b** =(80b)**]** (1) rūy kenīzekler bolsa ve bizniŋ altun ordamızġa lāyıḳ bolsa iyberiŋler. Ve her kişiler (2) ṣūfī ve darvīşdurlar, ularnı sanap daftarġa salıŋlar. Her kişi-ki silerdin (3) ġam-gīn bolsa ve kişidin ularġa zıyān yetgen bolsa ve pınhān aŋa iş ḳıldurġan bolsa (4) anı men istep tafıp tirig dārġa asur men. Ve siler dād ʿadl bile köŋlüŋlerni zar-dār (5) ḳılıŋlar ki bizge hem ʿālam-ı fānī vafā ḳılmaġusıdur." dédi. Çūn bu nāmanı her ṭerefge iyberdi, özi leşkeri (6) bile Kirmān şaharıdın Iṣṭaḫr şaharıġa kelip pād-şāhlıḳ tācını başıġa keydi. Çūn İskender taḫtġa (7) olturdı, aydı-ki "Bu ʿālamda hamīşa ġālıb bolġuçı Ḫudā-yı Taʿālā turur. Eger pād-şāhlar ul Ḫudādın ḳorḳmasa (8) yaman turur. Ve bizniŋ yaḫşı ve yamanlıġımız ötgüsidür. Ve hīç ḳaysımız acaldın ḳutulmas biz." Ve İskender (9) Pād-şāh munādī ḳıldı-ki "Her kişi-ki bu dar-gāhġa kelse ve bizdin dād tilese eger kéçe kelse kéçede, eger (10) kündüz kelse kündüz anıŋ dādını beriŋler. Hamīşa bizniŋ éşigimiz açuḳ tursun. Ançа ki meniŋ (11) farmānımdaġılar, taġ ve bayābānda, daryā ve şaharda, hemme ḫalḳ mendin naṣība alsunlar. Ve men beş yılġaça cahān (12) ḫarācnı almaydur men. Meger ul kişilerdin ḫarāc alur men ki meniŋ bile berāberlik talaşsa. Hemmemiz (13) darvīşlarġa tola genc ü māl bereyli." dédi. Çūn İskender mundaḳ yaḫşılıḳlarnı ḫalḳġa ḳıldı, ʿālam (14) ḫalḳı anı dost tuttılar. Orda içidin taḥsīn āvāzı felekge yetişti. Çūn uluġlar ordadın (15) yandılar, Şāh-ı İskender ḥukemāları bile olturdı. Şāh-ı İskender farmānladı, tā anıŋ (16) aylıġa kātıb keldi. Ḳalam ve tavar keltürdi. İskender Pād-şāh Rūşenkniŋ anasınıŋ aylıġa (17) **nāma** bitidi: "Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yaḫşılıḳlar bersün. Mundın ilgeri hem saŋa Dārānıŋ vaşıyatlarını (18) nāmada bitip iyberip érdim. Vaḳtī ki seniŋ küyöŋniŋ baḫtı yanıp érdi, bir ḳulınıŋ ḳolıda (19) öldi. Men aŋa pād-şāhāna kefen ḳıldım. Dārā tirig ékende hem andın tola ṣulḥ ḳılmaḳnı tiledim. Vaḳtī ki (20) acalı yaḳın kelip éken, hergiz unamadı. Ḫudā-yı

Taʿālā aŋa behişt naṣīb ḳılsun. Ve yaḫşılarnıŋ **[82a** =(81a)**]** (1) ḳaşıda yer bersün. Hīç kişi ölümniŋ çangālıdın ḫalāṣ bola almas. Néme üçün-ki biz yafraḳġa oḫşaş (2) turur biz. Ölüm ḫazānġa oḫşaş turur. Ḥālā Dārā Rūşenkni maŋa berdi. Ḥālā Rūşenk ul (3) farmānnı ḳabūl ḳılsun. Ve anı Īrāndın uluġlar ve kenīzekler bile meniŋ ḳaşımġa iybermek kerek. (4) Ançа ki Dārā uluġlarġa bergen şaharlar her ḳaysı öz özlerige tursun. Sizler köŋlüŋüzlerde ṣulḥnı (5) ılġaŋızlar. Meni Dārānıŋ ornıda biliŋizler. Vaḳtī ki sizler mundaḳ ḳılsaŋızlar andın kéyin Īrān sizleriŋ[167] turur." Andın kéyin yana (6) bir **nāma** Rūşenkniŋ ṭerefige hem iyberdi. Avval Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı ki "Dārānı ve hemmemizni yaratḳan (7) ul Ḫudā turur." ki andın kéyin aydı: "Pād-şāhlarnıŋ uruġıdın arıḳlıḳdın özge iş (8) kelmes. Ey meẓlümlerniŋ ılġanġan sarvarı, bilgil ve āgāh bolġıl ki eger-çi ġamlik turur sen, ataŋ (9) seni ölürde maŋa tafşurdı. Eger sen meniŋ ordamġa kelseŋ yaḫşılıḳ bile sen (10) meniŋ maḥbūbum bolur sen. Hemme aġaçalarnıŋ sarvarı bolup taḫt u tācġa ige bolur sen. (11) Anaŋnıŋ aylıġa hem bir nāma iyberdim, tā seni meniŋ aylımġa iybergey. Ve sen pād-şāhlarnıŋ (12) farzandlarınıŋ rasm yosunı bile, aylıŋda dānışmandlarıŋ bile, altun tāclıḳ kenīzekleriŋ (13) birle muḥāfaġa olturup kelip, bizniŋ ordamızda ḫūş-ḥāl u ḫurram bolup aġaçalarġa baş bolġay sen." (14) dédi. Nāmanı bir dānışmandġa berdi. Ul dānışmand nāmanı Dārānıŋ köçige yetgürdi. Çūn Dārānıŋ (15) köçi bu sözlerni éşitti, cigeridin āh tarttı. Dārānı yādlanıp zār zār yıġladı. Andın kéyin (16) kātıbnı aylıġa çırladı. Ḳan yaş yıġladı. Pes ul **nāma**ġa dar-ḥāl cavāb bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ (17) işlerige taḥsīnlar ḳıldı ki fīldın tā peşegeçe rızḳı bergüçi avval Ḫudā turur. "Ve dunyāda yaḫşı (18) ārām tafmaḳ ve yaman künge ḳalmaḳ hem bu felekniŋ perverdigārıdın turur. Ve biz hamīşa Dārā (19) Pād-şāhnıŋ davlatını tiler érdük. Vaḳtī ki ul pād-şāh ʿālamdın ötti ve anıŋ yatur yeri (20) tābūt boldı, émdi bu ʿālamda seni pād-şāhlıḳġa ılġaduḳ. Bu cahānda seniŋ maḳṣūduŋça boluş- **[82b** =(81b)**]** (1) nı ḫᵛāhladuk. Ve seniŋ ançа ki Dārāġa ḳılġan mıhrbānlıġıŋnı ve Cānūşyār bile Māhyārnı dārġa (2) asḳanıŋnı ve Dārāġa sard-āba ḳofarġanıŋnı aŋladuḳ. Ul iki tuz ḥarāmī ki cazā tafıpdur, ḫūş-ḥāl (3) bolduḳ. Ve yana ṣulḥ ki istep sen, pād-şāhnıŋ pād-şāhıdın bendelik kelmes. Ve hīç kişi pād-şāhlardın bendelik istemes. Ḥālā ve pād-şāh- (4) nıŋ pād-şāhınıŋ ornıda sen turur sen. Vaḳtī ki bizniŋ āftābımız ötti, anıŋ ornıda ayımız sen (5) turur sen. Bu ʿālam seniŋ maḳṣūduŋdın özge bolmaġay. Rūşenkni ki yād ḳılıp sen, biz seniŋ (6) bende-i farmānıŋ turur biz. Rūşenk hem saŋa cavāb aytadur ki vaḳtī ki zamānanıŋ pād-şāhı Dārā (7) seni pād-şāhlıḳġa ılġapdur, hīç kişi andın bölek

[167] Metinde سیز لارنینك "sizlerniŋ" şeklinde yazılıdır.

maṣlaḥat ḳıla almas. Ve her şahar u ıḳlīm- (8) larġa nāmalar bitip iyberdük ki Dārānıŋ farmānı seniŋ farmānıŋ turur ve hīç kişi seniŋ (9) paymānıŋdın boyun tolġa almas.” dédi. Çūn nāma tamām boldı, élçige genc ü māl berdi, yandurdı. Çūn élçi (10) İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi, ança ki körgenlerini ve éşitge[nle]rini aydı. Ve Dāranıŋ (11) köçiniŋ bār-gāh ve rasmīlarını, gūyā ki Dārā tirig bar dék yosunlarını aydı. İskender anıŋ (12) sözlerige ḫūş-ḥāl boldı.

ʿAmūrıya/Maʿmūrıya şaharıdın öz anasını çırlattı. Çūn anası aylıġa keldi, Dārānıŋ (13) sözlerini anasıġa bayān ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey ana, Dārānıŋ köçi Dıl-ārāynıŋ aylıġa barġıl ve aŋa (14) yaḫşı sözler ayġıl. Parda içige kirip Rūşenkni körgil. Ve mendin altun tāc ve ṭavḳ ve altun bilezük (15) ve altun yigene ve bir yüz tévede bısāṭlar yüklegil. Ve genc ve ottuz miŋ dīnār altun alıp barġıl, tā saçḳu (16) ḳılġay sen. Üç yüz Rūmī kenīzekler ve on ḫaçırġa dībā-yı Rūmī yüklep ve ul üç yüz kenīzekge her (17) ḳaysınıŋ ḳolıġa altun cām kötergil. Ve pes nöker ve ḫādımlarıŋ birle pād-şāhlarnıŋ (18) yosunı bile barġıl.” dédi. Pes İskenderniŋ anası on ḥukemālar bile İskenderniŋ aytḳanlarını alıp (19) Işfahān ṭerefige ravān boldı. Çūn Işfahān şaharıġa yaḳın yetti, hemme uluġlar aylıġa çıḳtılar. Dıl-ārāy hem (20) hemme uluġlar bile ordadın çıḳtı. (??)Ulam gerdişde çendān altunlar saçtılar ki altun tofraḳ dék ḫᵛār **[83a** =(82a)**]** (1) boldı. Pes ayvān içinde olturdılar. Hemme nāmdarlar camʿ boldılar. Dıl-ārāy çendān ḳalınlar rāst ḳıldı. Ne-çend ferseng (2) yergeçe ḳaṭār ḳaṭār tévelerge altun ve kümüş ve reng-ā-reng keymek ve bısāṭlar, altun égerlik aṭlar (3) ve altun ġılāflıḳ şamşīrlar ve olfak, dulġa, gustuvān ve gürz ve kesgen tonlar ve kesmegen tonlar, (4) ʿūd u ʿanbar, ıfar u zaʿfar ve ḳırḳ altun muḥāfalarnı yasadı. Ve bir altun muḥāfage künlük tutup ul (5) muḥāfa içinde Rūşenk, ḫādımları birle olturdı. Dıl-ārāynıŋ ordasıdın tā nıṣf-ı yol- (6) ġaça güher ve dībā, aṭ ve tāc tizilip érdi. Ve şahar içinde āyīnlar baġladılar. Ul dībādın ḳılġan künlük- (7) niŋ üstünige altun ve kümüşler saçtılar. Ve ıfarlar saçur érdiler. Hemme yolda rabāb u (8) çengniŋ āvāzıdın hīç kişi uḫla almas érdi. Ve İskender Pād-şāhnıŋ ordası- (9) nıŋ içinde hem rabāb ve ġazal-ḫᵛānlıḳ ḳılur érdiler. Çūn ul ay yüzlük, İskender Pād-şāh- (10) nıŋ ordasıġa keldi, İskender aŋa ḳaradı. Rūşenkniŋ ay dék yüzige, ıfar dék (11) saçıġa taḥsīnlar ḳıldılar. Çūn İskenderniŋ anası Rūşenkni altun taḫtġa olturġuzdı. (12) İskender cānını hem Rūşenkniŋ başıdın saçḳu dék boldı. Bir haftaġaça İskender (13) Pād-şāh, Rūşenk bile her reng maṣlaḥatlar ḳılıştılar. Rūşenkdin İskender hīç ʿayb tafa almadı. (14) Néme üçün-ki Rūşenk ba-ġāyat ḫūş-rūy ve ḫūş-ḫūy ve aġır ve ʿāḳıl u dānışmand ve aṣīl ve uyatlıḳ érdi. (15) Çūn İskender Pād-şāh,

Rūşenkni mundaḳ ḫūş-ḫūyluġını kördi, aŋa ba-ġāyat muşfiḳ ve mıhrbān (16) boldı. Ve Īrān şaharlarıdın saçḳu ḳılġalı nıhāyatsız altun ve gevherler alıp bardılar. Hemme Īrān ve Tūrān (17) ve Çīn şaharlarınıŋ pād-şāhlıġı İskender Pād-şāhġa musallam boldı. Ve İskender cahānnı dād (18) ʿadl bile tüzdi. Her yerde vīrān bolġan yerlerni ābād ḳıldı.

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılıpdurlar ki (19) Hınd şaharıda bir pād-şāhī bar érdi, Keyd atlıḳ. Ba-ġāyat ʿāḳıl u hūşyār u dānışmand érdi. Ul pād-şāh (20) on kéçede her kéçesi bir tüş körür érdi. Şāh-ı Keyd ḥayrān ḳaldı. Hındıstān şaharıda ança ki dānışmandlar bar érse **[83b** =(82b)**]** (1) ularnı aylıġa camʿ ḳıldı. Hemme ul on ḳısm tüşlerini ularġa bayān ḳıldı. Ve aydı-ki "Meniŋ bu tüşümge (2) taʿbīr beriŋler." dédi. Hīç kimerse ul tüşlerniŋ taʿbīrını bere almadılar. Hemmeleriniŋ çırayları (3) endīşedin sarġardı. Ulardın biri aydı: "Şāhā, taġ içinde bir kāmil ḥakīm bardur, Mıhrān atlıḳ. Ul ḥakīm şaharda (4) olturmas. Hemme cānvarlar bile örgenipdür. Taġda giyāhlarnıŋ uruḳlarını yer ve bizni ādam sanamas. (5) Ḳulan ve keyikler bile olturur. Ba-ġāyat ʿābıd kimerse turur. Bu tüşlerge ul ḥakīm taʿbīr aytsa aytur. Şāhā, mundaḳ (6) tüşlerni andın bölek kişiniŋ aylıda aytmaġıl. Ve nādānlardın taʿbīr istemegil." dédi. Pes (7) Şāh-ı Keyd dar-ḥāl Mıhrān[168] Ḥakīm ṭerefige ravān boldı. Hemme ḥukemālar pād-şāh bile ravān boldılar. Çūn Şāh-ı (8) Keyd Mıhrānnıŋ ḳaşıġa yetti, aŋa aydı-ki "Ey Ḫudā-perest, meniŋ bu tüşlerimge hūşuŋnıŋ ḳulaġını (9) salıp bir taʿbīr bergil." dédi. "Ey ḥakīm-ı ʿāḳıl, bir kéçe uḫlap yatıp[169] érdim. **Avvalġı martabada** bir tüş kördüm ki (10) bir çoŋ öy kördüm, ul [öyniŋ] içinde bir mest fīlnı kördüm. Ul öy éşigi ıntıhāyī kiçik (11) bir töşük dék érdi. Ul çoŋ mest fīl ul töşük bile çıḳıp öter érdi. Ve-līkin (12) ul fīlnıŋ badanıġa hīç zıyān yetmes érdi. Ul töşükdin fīlnıŋ teni öydin çıḳtı. (13) Ḫurṭūmı öyniŋ içinde ḳaldı. **İkinçi kéçede** yana bir tüş kördüm ki bir taḫt üstünidin bir pād-şāh (14) yoḳ bolup yana bir kişi taḫtġa çıḳıp başıġa tāc-ı mükellel keyip olturdı. **Üçünçi kéçede** yana tüş kördüm (15) ki bir uzun böz kördüm ki tört kişi ul böznıŋ tört ṭerefidin tutup her ḳaysı öz ṭerefige zor (16) bile yüzleri lācvar[d] dék kögergüçe ta[r]tur érdiler. Ul böz hem hergiz yırtılmas érdi. Ve ul kişiler (17) hem hergiz tartışnı ḳoymas érdiler. **Törtünçi kéçede** yana tüş kördüm ki bir kişi ıntıhāyī sussap (18) arıġ içinde turur érdi. Ve bir balıġ ul kişige su ḳoyur érdi. Ul kişiniŋ başı sudın ḳaçur érdi. (19) Ul su ḳoylaşur érdi. Ve-līkin ul sussaġan kişi sudın ḳaçur érdi. **Beşinçi kéçede** yana tüş (20) kördüm ki bir ıntıhāyī ābdān şahar, arıġ yaḳasıda bar éken. Ul şaharnıŋ hemme ḫalḳı ḳaru érdi. **[84a** =(83a)**]** (1) Ve-līkin ıntıhāyī ḳızıḳçılıḳ

[168] Metinde مهربان "Mıhrbān" şeklinde yazılıdır.
[169] Metinde يتيب "yetip" şeklinde yazılıdır.

bile bir biri bile savdā satıḳ ḳılur érdi. **Altınçı kéçede** yana tüş kördüm ki (2) bir uluġ şahar turur. Ul şaharnıŋ hemme ḫalḳı aġrıḳ érdi. Ve-līkin ul aġrıġlar ten-durust kişilerniŋ (3) ḥāllarını körür érdi. Kelip ten-durustlardın sorar érdiler ki “Ey bendeler, aġrıġınlar néçükdür?” (4) Ammā aġrıġlarnıŋ cānı leblerige yetip turur érdi. Ve-līkin saḳlardın ḥāl sorar érdi. (5) **Yetinçi kéçede** yana bir tüş kördüm ki bir bayābān içinde bir aṭ turupdur. Ul aṭnıŋ iki futı, iki ḳolı, (6) iki başı bar érdi. Ul aṭ ıntıhāyī giyāhnı ıldam yer érdi. Ve-līkin ul aṭ hergiz toymas érdi. Ve ul (7) yégenlerini hergiz çıḳarmas érdi. **Sekizinçi kéçede** yana bir tüş kördüm. Yerde üç idişni barābar ḳoyup- (8) dur. İki yanıdaġı idişde pür su bar, otradaġı idişde hīç su yoḳdur. Belki su ḳoymaġalı yıllar yıllar (9) ötüpdür. İki suyı bar ḳuduḳdın iki kişi su alıp ul ḳuruḳ idişġa ḳoyur érdi. Ammā ul (10) ḳuruḳ idiş hergiz öl bolmas érdi. İki suluḳ idişniŋ suları hergiz kem bolmas érdi. (11) **Toḳuzunçı kéçede** yana bir tüş kördüm ki bir inek ıntıhāyī suluḳ ve otluḳ yerde āftābda uḫlap (12) yatur. Bir kiçik buzosı anıŋ aylıda turur. Ammā ul buzo andaḳ aruḳ érdi ki aruḳluḳdın (13) ḳurup ḳalıp érdi. Ul inek [a]nıŋ sütini émer érdi. **Onunçı kéçede** körgen tüşüm bir keŋrü (14) bayābān turur. Ul bayābānda ıntıhāyī uluġ bulaḳ turur. Ul bulaḳdın arıġlar bolup şāḫları (15) her ṭerefge ketipdür. Hemme bayābān ul bulaḳ suyıdın öl bolup turur. Ve-līkin ul bulaḳnıŋ lebi (16) ḳuruḳ turur. Ey ḥakīm-ı dānışmand, kerek ki meniŋ bu tüşlerimġa yaḫşı cavāblar bergey sen. Ve mundın kéyin (17) bu ʿālamda neler boladur, bayān ḳılġay sen.” dédi. Çūn Mıhrān Ḥakīm, Şāh-ı Keyddin bu tüşlerni éşitti, (18) tabassum ḳıldı. Ve aydı-ki “Şāhā, bu tüşleriŋdin hīç endīşe ḳılmaġıl ki seniŋ pest atıŋ (19) égiz bolġusıdur. Ve bu pād-şāhlıġıŋġa hīç zıyān yetmegüsidür. Şāhā, avval saŋa bir néçe naṣīḥat ḳılayın. (20) Hūşuŋnıŋ ḳulaġını salġıl. Ey pād-şāh, ḥālā aġır leşker bile İskender Pād-şāh **[84b** =(83b)**]** (1) Īrān şaharı ve Rūm şaharınıŋ sarvarları birle seniŋ şaharıŋġa kelgüsidür. Eger ḫ^{v}āhlasaŋ ki (2) sen mundın hem ābrūyluḳ bolay déseŋ ʿaḳlıŋ bile bolup hergiz İskender bile ceng ḳılışnı (3) istemegey sen. Ey pād-şāh, seniŋ tört nemerseŋ bardur ki ul néme hīç pād-şāhda yoḳ- (4) dur. Avval bir ay yüzlük ḳızıŋ bardur. İkinçi dānışmand ḥakīmıŋ, üçünçi ıntıhāyī üstād ṭabībıŋ bardur. Törtünçi (5) ul cāmıŋ ki ul otġa ve āftābnıŋ ısıġıġa hergiz köymes. Ve ul cām içindegi su ḳança kişi (6) içgen bile hergiz tükemes. Ey pād-şāh, sen İskender Pād-şāhnıŋ leşkeri bile hergiz barābar (7) kele almas sen. Bu tört némeleriŋni aŋa berip anıŋ bile ceng ḳılmaġay sen. Émdi seniŋ (8) körgen tüşleriŋġa hem taʿbīr bereyin. **Avvalġı kéçede ki** bir çoŋ sarāy, éşigi kiçik ve fīl anıŋ kiçik éşigi- (9) din çıḳḳannı kördüŋ. Bilgil ki ul sarāy bu dunyā turur. Anıŋ içidin çıḳḳan fīl ẓālım ve bad-ḫūy ve baḫīl (10) ve zabūn himmetlik pād-şāh turur. Āḫırī ki ul ẓālım pād-şāh ölse andın yaman

atdın özge néme (11) ḳalmas. **Yana bir kéçesi ki** ul bözni tört kişi zor bile tartıp ul böz yırtılmay, ul kişi- (12) ler hem tartışnı ḳoymay turur érdi. Mundın kéyin bir pād-şāhī kelgüsidür, tola leşker bile, özi (13) ıntıhāyī çıraylıḳ. Ul vaḳtda Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dīnı tört ḳısm bolġusıdur. Biri ātaş-perest- (14) lerniŋ dīnı, ikinçi Ḥażrat-ı Mūsā ʿalayhı's-salāmnıŋ ummatları-ki caḥūdlardur, üçünçi Yūnānīlarnıŋ (15) dīnı, törtünçi dīn hemmedin pāk turur. Hemme pād-şāhlarnıŋ başlarını ul felekdin tofraḳ astınıġa (16) kigürgüsidür. Şundaḳ ki ul bözni tört ṭerefdin tartur érdiler, ul dīn hem saḳlap (17) şundaḳ şul yosunda tartışurlar. Ul körgen böz Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dīnı turur. Tört ummat dīn [üçün] talaşıp bir birini (18) dīnġa kigürür. Gāh bir birini şundaḳ tartışıp dīn üçün bir birige duşman bolurlar. **Yana bir kéçesi ki** bir sussalıḳ (19) kişi[170] ḳaçıp, arḳasıdın balıġ su ḳuyup ḳoylaşıpdur. Bir zamāna kelür ki arıġdaġı su dék pākīze (20) kişi kelür. Ve-līkin hīç kimerse ul dānışmand, ḫalḳġa manfaʿat yetgüreduġan kişini tanumay ḫᵛār ḳılurlar. **[85a** =(84a)**]** (1) Hemme ḫalḳ andın ḳaçurlar. Ul kişi daryādaġı balıġ dék ularnı ḳoylaşur. Ve-līkin bī-ʿaḳl ḫalāyıḳ- (2) lar andın aġızlarını açıp, yürüp ḳaçurlar. **Yana bir kéçesi ki** bir şārıstān içinde tola ḳaru kişilerni (3) kördüŋ ki ular savdā ḳılışur érdiler. Ḳarulıġıdın bir birini körmes érdiler. Ve bir birige ḳarar érdi- (4) ler. Ey pād-şāh, bir zamānī kelür ki dānālar nādānlarġa ḫıẕmatkār bolurlar. Nādān kişilerni ılġarlar. (5) Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlarlar. **Yana bir kéçesi ki** bir aṭnı kördüŋ, iki başlıḳ. Tola ot yer érdi, toymas érdi. (6) Zamānī kelür ki bir munça kişiler pād-şāh bolur ve-līkin baḫīllıḳdın toymaslar. Ve hīç darvīş ul (7) pād-şāhlardın naṣība almaslar. Ve ne dānışmandlar naṣība tafmaslar. Ve hīç kişiniŋ faryādıġa yetmes. (8) **Yana bir kéçesi ki** üç idiş kördüŋ, ikisi suluḳ, biri ḳuruḳ. İki kişi ul iki suluḳ (9) idişdin su alıp ḳuruḳ idişġa ḳoyur érdi. Hergiz ḳuruḳ idiş öl bolmas érdi. (10) Mundın kéyin bir zamānī kelgüsidür ki darvīşlar ḫᵛār bolġusıdur. Eger āsmāndın yamġur hem yaḳsa (11) dervīşlerge āftāb tégip yamġur hem tégmegüsidür. Ve darvīşlar pür-derd köŋüllük bolġusıdur. (12) Ve zar-dārlar ḫūş-ḥāl, bī-ġam bolġusıdur. Ve darvīşlar kéçe ve kündüz lebleri ḳuruḳ bolġusıdur. **Yana** (13) **bir kéçesi ki** bir sémiz inekdin bir aruḳ buzo süt émer érdi. Bir zamānī kelür ki hemme yoḳsızlar (14) ba-ġāyat ʿācız bolurlar. Ve zar-dārlardın bir néme tilerler. Ve zar-dārlar hergiz bir néme bermesler. Hergiz (15) ḫazīnasını açmas, özidin özgege hīç néme bermesler. Özini tāza ve ten-durust tuturlar. (16) Ul darvīşlarnı ranc maşaḳḳatda[171] tuturlar. **Yana bir kéçesi ki** bir bulaḳ kördüŋ ki aṭrāfıda sular (17) aḳıp turur. Ammā ul sular aḳḳan yerler ıntıhāyī kögeripdür. Ve-līkin bulaḳnıŋ lebleri ḳuruḳ-

[170] Metinde كيشينى "kişini" şeklinde yazılıdır.
[171] Metinde مشققت ده şeklinde yazılıdır.

(18) dur. Mundın kéyin bir zamānī kelür ki bir pād-şāhī paydā bolur, ıntıhāyī bī-ʿaḳl ve bad-ḫūy ve ẓālım. Hemme cahān anıŋ (19) ẓulmıdın rancda bolur. Hīç kim anıŋ gencidin naṣība tafmas. Ul ẓālım pād-şāh her ṭerefge leşker iyber- (20) tür. Āḫırī ne leşkeri ḳalur ne pād-şāh ḳalur. Yaŋı pād-şāhī kelür ki hemmedin ġālıb bolur. Al-ḥāl bu zamāna **[85b** =(84b)**]** (1) İskender Pād-şāhnıŋ küni turur ki hemme pād-şāhlarnıŋ tācı ul turur ki vaḳtī ki İskender (2) Pād-şāh bu ölkege kelse sen bu tört némeni aŋa bergil. Biledür men ki mundın özge néme sendin (3) tilemes. Vaḳtī ki İskender Pād-şāh sendin rāżī bolsa seniŋ ölkeŋdin ötgüsidür. (4) Néme üçün-ki ıntıhāyī ʿāḳıl u dānışmand turur." dédi. Vaḳtī ki Mıhrāndın Keyd Pād-şāh ul sözni éşitti, ba-ġāyat (5) ḫūş-ḥāl boldı. Kelip Mıhrānnıŋ yüz közige öfti. Ḫūş-ḥāl u ḫurram bolup ordasıġa ḥukemāları bile (6) yandı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi ve aẓametihi.

Ellig törtünçi dāstānda: (7) **İskender Pād-şāh Keyd-i Hındīnıŋ cengiġa barġanı. Ve İskender Pād-şāhnıŋ élçileri Keyd Pād-şāh-** (8) **nıŋ aylıġa barıp ḳızını İskender Pād-şāhġa ravā körgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ (9) rıvāyat ḳılurlar ki vaḳtī ki İskender Pād-şāh Īrān şaharınıŋ pād-şāhlıġınıŋ taḫtıġa olturdı, (10) bildi-ki ul pād-şāhlıḳ tācı özige musaḫḫar boldı. Pes Hındıstān pād-şāhıġa leşker tarttı. (11) Her şaharīġa ki İskender Pād-şāh yetür érdi, ul şaharnıŋ pād-şāhları bāj u ḫarāc alıp İskender- (12) Pād-şāhnıŋ aylıġa kelür érdi. Vaḳtī ki İskender Pād-şāh Hındıstān ıḳlīmıġa yetti, Hındıstān (13) pād-şāhı, atı Keyd érdi, pes İskender Pād-şāh kātıbnı aylıġa çırladı, Keyd Pād-şāhġa (14) bir nāma bitidi. Bu **nāma**dur ki "Yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhı İskenderdin Keyd Pād-şāhnıŋ ṭerefige. Avval (15) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile. Hemme ḫalḳġa ʿaḳlı dānışnı ul Ḫudā bergüçidür. Andın kéyin her pād-şāh ki (16) özini rancdın ḫalāṣ ḳılay dése Ḫudā-yı[172] Taʿālāġa sıġınıp ümīd ve ḳorḳunçnı ul Ḫudādın körsün. (17) Ve bilsün ki biz ʿālam pād-şāhınıŋ nāyıbıdur biz. Saŋa bir nāma bitidim ki seniŋ ḳaraŋġu ʿaḳlıŋnı (18) roşen ḳılġusıdur. Vaḳtī ki meniŋ nāmamnı kātıbıŋ oḳusa leşkeriŋni tartıp hīç endīşe (19) ḳılmay, eger kéçe bolsa kündüzge ḳoymay şul zamān meniŋ dar-gāhımġa kelgey sen. Eger bu sözdin ötseŋ (20) seniŋ tāc taḫtıŋnı yançur men." dédi. Pes nāmanı peyk alıp Keyd Pād-şāhnıŋ ṭerefige ravān **[86a** =(85a)**]** (1) boldı. Vaḳtī ki peyk Keyd Pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, çūn nāmanı Keyd Pād-şāh kördi, nāmanı alıp kelgen (2) élçini kördi, tola ıʿzāz ikrām ḳıldı, yuḳḳarı olturġuzdı. Ve ul élçiġa aydı-ki "Seniŋ alıp (3) kelgen

[172] Metinde حدا şeklinde yazılıdır.

ḫabarıŋġa ıntıhāyī ḫūş-ḥāl boldum. Zamīn zamān İskender Pād-şāhnıŋ farmānıdın (4) çıḳmas. Ve-līkin men hīç yasadaḳ ḳılmay seniŋ aylıŋga barsam Ḫudā-yı Taʿālāġa pasand kelmes ki (5) cahānnıŋ pād-şāhınıŋ aylıġa uşbu yosunda barġay men. Pes şul zamān Keyd Pād-şāh farmānladı (6) ki kātıbnı aylıġa çırladılar. Davāt u ḳalam ve tavar keltürdiler. Ul **nāma**ġa fi'l-ḥāl cavāb bitidiler: "Avval (7) āsmān u yerni yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki bizge hūş ve hunar bergüçi ul turur." Ve yana aydı-ki "Hīç kim (8) ʿālam pād-şāhıdın boyun tolġamas. Men hīç némeni ʿālam pād-şāhıdın ayamas men. Ḫᵛāhī leşker (9) bolsun ve ḫᵛāhī tīġ bolsun, ḫᵛāhī güher bolsun ḫᵛāhī tāc taḫt bolsun, saŋa bereyin. Meniŋ tört (10) nemersem bardur ki ul tört némeni hīç kim bilmesler. Anı hem bereyin. Andın kéyin her néme ki pād-şā farmān- (11) lasa anıŋ farmānını tutayın." Çūn élçi bu sözni éşitti, şımāl dék ravān boldı. Vaḳtī ki İskender- (12) niŋ aylıġa yetti, ança ki körgenini ve éşitgenini İskender Pād-şāhġa[173] ayttı. İskender Pād-şāh (13) élçiġa aydı-ki "Fi'l-ḥāl Keyd Pād-şāhnıŋ aylıġa barġıl ve aŋa aytġıl, ul némedür ki cahānda anı kişi (14) bilmeydü bolġay." dédi. Élçi Keyd Pād-şāhnıŋ aylıġa bardı ve aydı-ki "Ul tört nemerse néçük némedür ki (15) bu ʿālamda anı kişi bilmeydü bolġay? Pād-şāh-ı ʿālam ḫᵛāhlaydur ki tā ānı bilgey." dédi. Pād-şāh-ı Keyd vaḳtī ki (16) bu sözni éşitti, hemme bīgānalarnı öyidin ḫālī ḳıldı. Kelgen élçini aylıġa çırladı, tola ıʿzāzladı. (17) Andın kelgen élçiġa aydı-ki "Ey élçi, meniŋ bir ḳızım bardur ki eger āftāb anı körse uyat küçidin bulut (18) astınġa yaşunur. Anıŋ saçları ḳara ıfar dékdür. Ḳadd u ḳāmatı sarv dıraḫt dék, iki ruḫları (19) ḳızıl gül dékdür. Her kişi ki anıŋ yüzini körse Zalīḫa dék yüzini bayābānġa ḳoyġusıdur. (20) Aṣīl pād-şāh-zāda turur. Ve uyatlıḳ, Ḫudā-perest turur. Ve yana bir cāmım bardur ki eger aŋa mey ḳoyup **[86b** =(85b)**]** (1) anıŋ üstige soḳ su ḳoyup kişige tutsa, eger ḫādımları birle on yıl içse hergiz ul cāmdın mey kem bolmaġay. Ul (2) cām hem mey bergey ve hem soḳ su bergey. ʿAcāyıb oldur ki ul mey hergiz kem bolmaġay. Eger yıllar aŋa ötse, anı (3) içse baş közi aġrımaġay. Üçünçi ul ki bir ṭabībım bardur. Ḳança ki aġrıḳ bolsa anı tanur ve anıŋ (4) derdlerini pād-şāhġa aytur. Törtünçi, bir dānışmandım bardur ki ança ki āftāb u aynıŋ gerdişidin (5) boladuġan vāḳıʿalarnı pād-şāhġa aytur." dédi. Élçi Keyd Pād-şāhnıŋ aylıdın yandı. İskender (6) Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ança ki körgenini ayttı. İskender Pād-şāh ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Ul iki élçiġa (7) aydı ki "Eger bu aytḳanıŋ rāstdur, bu tört néme ʿālamnıŋ bahāsıdur. Vaḳtī ki bu tört némeni meniŋ ḳaşımġa (8) keltürseler meniŋ köŋlüm gül dék açılġusıdur. Ve men Keyd-i Hındīnıŋ şaharıġa hīç zıyān yetgürmey (9) yaḫşılıḳ bile bu

[173] Metinde پادشاه غه غه "pād-şāhġaġa" şeklinde yazılıdır.

yerdin yanur men.” dédi. Pes Rūmīlardın bir neçe dānışmand u ʿāḳıl kişilerni ılġadı. (10) Pes İskender Pād-şāh, Keyd-i Hındīnıŋ aylıġa bir **nāma** bitidi. Nāma içinde yaḫşı yaḫşı sözler ve ʿuẕr- (11) lar aydı-ki “Ey Hınd pād-şāhı, bilgil ve āgāh bolġıl, ul némelerni ki maŋa berey dép aytıp sen, men anı āzmūda (12) ḳılmaḳ üçün bir ʿāḳıl u dānışmand kişini seniŋ aylıŋġa iyberdim, tā ul dānışmand seniŋ aytḳan- (13) larıŋnı körüp pasand ḳılġay. Ve ul ʿāḳılġa yana Rūmīlardın on kişilerni, ki hemmeleri zīrek ü dānā (14) érdiler, ḳoşup iyberdim. Ey hūşyār u ʿākıl Keyd, sen ul némeleriŋni bu barġanlarġa körgezgil, (15) tā ular ul némelerni körüp maŋa nāma bitip iybergey. Vaḳtī ki men öz kişilerimniŋ nāmasıda (16) ‘Ul tört némeni kördük.’ dép aytḳanını körsem andın kéyin tavarġa manşūr-nāma bitip berey ki (17) ‘Keydġa Hındıstānnıŋ pād-şāhlıġını berdim.’ dép.” dédi. Pes ularnı Keyd-i Hındīġa iyberdi. (18) Çūn Keyd Pād-şāh ul élçilerni kördi, ularnı ıʿzāzladı. Yuḳḳarı olturġuzdı. Vaḳtī taŋlası boldı, (19) Keyd Pād-şāhnıŋ ḳızını yasadılar. Ayvān içinde altun taḫt ḳoydılar. Altun taḫt üstinde (20) ul ḳız çıḳıp olturdı. Ul İskender Pād-şāhnıŋ aylıdın kelgen pīrlar ul ḳıznıŋ aylıġa bardılar. **[87a** =(86a)**]** (1) Vaḳtī ki ul pīrlar ḳızını kördiler, ba-ġāyat taḥsīn ḳıldılar. Kördiler ki ul ḳıznıŋ yüziniŋ nūrıdın (2) öy roşen bolup turur. Pīrlar ul ḳıznıŋ aylıdın yandılar. İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa (3) keldiler. Ve aydılar ki “Şāhā, ul ḳızını kördük. On tört kéçegi tolun ay dék turur. Bu (4) ʿālamda anıŋ (anıŋ) dék çıraylıḳ kimerse yoḳdur.” [dé]diler. Vaḳtī ki İskender Pād-şāh bu sözni éşitti, (5) ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ve aydı-ki “Ey pīrlar, yanıp barıp, ul tört némeni alıp keliŋler. (6) Ve andın ziyāde néme almaŋlar. Ve Hındıstān ıḳlīmınıŋ pād-şāhlıġınıŋ ʿahd-nāmasını aŋa (7) beriŋler. Mundın kéyin hīç kişi Hındıstān pād-şāhını aġrıtmasun.” dédi.

Élçi Hındıstān (8) pād-şāhınıŋ aylıġa bardı. İskender Pād-şāhnıŋ sözlerini Keyd Pād-şāhġa aydı. Keyd Pād-şāh (9) ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Genclериniŋ ḳapuġını açtı. Tāc u taḫt aldı. Ve gevherler ve dībā u zar-baftnı üç téveġa (10) yüklediler. Ve on téveġa altun yüklediler. Ve yüz téveġa kümüş yüklediler. Ve bir muḥāfanı ʿūd yıġaçı bile, dībā u zar-baft bile (11) rāst ḳıldılar. Ve on fīlnıŋ üstünige taḫt ḳoydılar. Ve ul ḥakīmnı ve cāmnı ve ṭabībnı İskender Pād-şāh- (12) nıŋ aylıġa iyberdi. Vaḳtī ki bu némeler İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, İskender Pād-şāh ul ḳıznıŋ (13) ay dék yüzige ve sarv dék ḳāmatıġa ḳaradı, ba-ġāyat taḥsīnlar ḳıldı. Farmānladı, tā ʿĪsā Payġambarnıŋ dīnı (14) birle ʿaḳd-ı nikāḥ baġladılar. Toḳuz kéçe kündüz ṭoy ḳıldılar. Ve ḳıznıŋ başıdın altun saçtılar.

Çūn ṭoydın (15) fārıġ [boldılar], ul Hındīdın kelgen ḥakīmnı āzmūda ḳılmaḳ üçün bir uluġ cām içige sarıġ yaġ toldurdı. Ul (16) ḥakīmnıŋ aylıġa iyberdi. Ve aydı-ki "Bu sarıġ [yaġ]nı ba-tamām aʿżāyıŋġa sürgil ve āsāyış tafġıl. Ve Hindī- (17) likni taşlaġıl." dédi. Çūn ḥakīm ul yaġġa ḳaradı, aydı-ki "Bu işler mendin pınhān émes turur." dédi. Bir (18) miŋ yiŋneni ul yaġ içige saldı. İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa yandurup iyberdi. Çūn (19) İskender Pād-şāh ul yiŋnelerni kördi, dar-ḥāl temürçilerni camʿ ḳıldı. Ul yiŋnelerni éritip bir monçaḳ (20) ḳoydılar. Anı yana ḥakīmnıŋ aylıġa iyberdiler. Çūn ḥakīm anı kördi, dar-ḥāl ul temür bile bir āyına ḳıldı, ba-ġāyat **[87b** =(86b)**]** (1) roşen. İskenderniŋ aylıġa iyberdi. İskender ul āyınanı nem yerġa kömdi. Tā ul āyınanı zengār bastı ve ḳarardı. (2) Ḥakīmnıŋ aylıġa iyberdi. Ḥakīm ul āyınanıŋ yüzini ṣaḳīllap roşen ḳılıp iyberdi. İskender anı kördi, (3) farmānladı, tā ḥakīmnı aylıġa çırladılar. Çūn ḥakīm İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi, ul cāmda iybergen (4) sarıġ yaġdın suʾāl ḳıldı. Ḥakīm aydı: "Ṣāhā, seniŋ sarıġ yaġ iybergeniŋniŋ ġarażı oldur ki (5) hemme ḥukemālardın meniŋ dānışım zıyāda dégeniŋdür. Ve men yiŋnelerni iybergenimde ġaraż oldur ki ḥukemālar yiŋnege (6) oḫşa her némedin nāzuklıḳ bile öterler." İskender aydı: "Vaḳtī ki kişiniŋ köŋli ḳara bolsa inçke sözlerni néçük (7) aŋlar dép āyınanıŋ yüzini ḳarartıp saŋa iyberip érdim." dédi. Ḥakīm aydı: "Ṣāhā, yıllar [yıl]lar köŋlümni roşen (8) ḳılġalı ranc tartḳandur men." dédi. İskender Pād-şāhġa bu sözler ba-ġāyat ḫūş keldi. Ḫazīnaçısıġa (9) farmānladı, tā ton ve altun ve kümüş, altun cāmda gevher toldurup ul ḥakīmġa berdi. Ḥakīm aydı: "Ṣāhā, meniŋ (10) bir ḳıymat-bahā gevherim bardur ki anı kéçe kündüz kişi saḳlamas. Ve ul pād-şāhnıŋ salāmetligi (11) turur. Ve men ne üçün pād-şāhnıŋ aylıda ziyādelik isteyin? Farmānlaġıl, tā bu genc ü mālnı ornıġa yandurup (12) alıp barġaylar." dédi. İskender, ḥakīmnıŋ bu işige taʿaccublar ḳıldı.

Farmānladı, tā ṭabīb anıŋ aylıġa keldi. İskender (13) Pād-şāh sordı-ki "Ey ṭabīb, ādam némedin aġrıḳ bolur?" dédi. Ṭabīb aydı: "Ādam tola yémekdin aġrıḳ bolur." dédi. (14) "Ṣāhā, men saŋa her ḳısm dārū körgezeyin ve taġdın her ḳısm giyāhlar keltüreyin, tā sen ul dārūnı (15) yép hamīşa ten-durust bolġay sen. Ve köŋlüŋ ḫūş-ḥāl bolġay. Saçıŋ aḳarmaġay. (16) Ve ʿumruŋ uzun bolġay." dédi. İskender Pād-şāh aydı: "Men hīç kimdin mundaḳ yaḫşı dārūnı (17) éşitgenim yoḳ. Eger sen maŋa mundaḳ dārū yasap berseŋ saŋa tola yaḫşılıḳlar ḳılur men." dédi. (18) Aġır bahālıḳ ḫılʿatlar keygürdi. Ve hemme ṭabīblarıġa sarvar ḳıldı. Pes ul ṭabīb taġ içige bardı. (19) Hemme tıryāḳ dārūlarnı ve zahr dārūlarnı hemmesini tanur érdi. Tola giyāhlar keltürdi. Ve anıŋ yafraḳlarını (20)

alışturup dārū yasadı. İskender Pād-şāhnıŋ aʿżālarını ul dārū bile yudı. Hamīşa tendurust **[88a** =(87a)**]** (1) tutur érdi. Künlerde bir kün ṭabīb pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, ḳız bile yatmaḳlıḳ pīr kişilerni (2) yigit ḳılġusıdur." dédi. Pes İskender Pād-şāh farmānladı, tā maclıs ārāsta ḳıldılar, (3) mey içtiler. Taŋlası İskender farmānladı, tā Keyd Pād-şāh iybergen ṭabībġa ne-çend badra altunlar ve ḳara (4) aṭ ve ḫılʿatlar berdi.

Andın kéyin ul altun cāmnı keltürdi, aŋa su ḳoydı. Aḫşamġaça ul cāmdın hemmeleri (5) su içtiler. Hergiz ul cāmdın su kem bolmadı. Hemmeleri taḥsīn ḳıldılar. İskender Pād-şāh ḥukemālardın (6) sordı-ki "Ey ṭabīblar, bu cāmda su ziyāde bolġanıda néme ḥikmet bardur?" dédi. Ḥukemālar aydılar: "Şāhā, bu cāmnı tola (7) ḥukemālar yıġılıp ne-çend yılda ḳılġandur. Ve yultuz tanuyduġan munaccımlar yultuzġa baḳıp rāst ḳılıpdurlar. Ve (8) mıḳnāṭīs temürini alışturup ḥikmet bile yasapdurlar." dédiler. İskender Pād-şāh aydı: "Ey ḥakīmlar, (9) men Keyd-i Hındīdın tört néme taftım ki hīç pād-şāhda andaḳ néme bolmaġay. Émdi Keyd-i Hındīnıŋ ʿahd u paymānı- (10) nı hergiz sındurmayın. Ve bu tört némedin zıyāda néme hem ṭalab ḳılmayın." dédi. Pes İskender Pād-şāh genc ü mālı- (11) nı taġ arasıġa yıġdı. Andın kéyin Mīlāddın leşker tartıp Ḳannūc şaharıġa bardı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(12) **Ellig beşinçi dāstānda: İskender Pād-şāh Fūr-ı Hındīġa nāma iyberip anıŋ duruşt cavābını éşitgeni.** (13) **İskender leşker tartıp, barıp Fūr-ı Hındī bile ceng ḳılıp Fūr-ı Hındīnı öltürgeni. Andın barıp Ḥażrat-ı Ibrāhīm Payġambarnı** (14) **zıyārat ḳılġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn İskender Pād-şāh Ḳannūc şaharıġa (15) bardı, Fūr-ı Hındīnıŋ ṭerefige **namā** bitidi. "Nāmanıŋ avvalı Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle. Bu nāmadur ki (16) İskender Pād-şāhnıŋ aylıdın Fūr-ı Hındīnıŋ ṭerefige. Sen eşitgen sen ki Ḫudā-yı Tabāreke ve (17) Tāʿālā bu ʿālamda maŋa némeler berdi. Pād-şāhlıḳ taḫtını maŋa berdi. Kerek ki sen taḫtıŋdın tüşüp, (18) aṭlanıp, meniŋ aylımġa kelip amān tilegey sen. Eger meniŋ farmānımdın boyun tolġasaŋ nıhāyat- (19) sız leşker bile seniŋ bile ceng ḳılġalı barur men. Ul vaḳt paşīmān ḳılur sen. Sūd ḳılmas." (20) dédi. Çūn nāma tamām boldı, İskender Pād-şāhnıŋ muhrını bastılar. Nāmanı élçige berdiler. **[88b** =(87b)**]** (1) Çūn élçi nāmanı[174] Fūr-ı Hındīnıŋ aylıġa yetgürdi, Fūr nāmanı oḳudı, aççıġlandı. Şul zamān aççıġlıḳ bile (2) **cavāb** bitidi. "Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki ḳorḳunç, ümīd ul Ḫudādın turur. Ey İskender, sen meni

[174] Metinde نامه نی نی "nāmanını" şeklinde yazılıdır.

(3) aylıŋġa çırlaġalı uyatmas mu sen? Hīç ʿaḳlıŋ mıdur! Eger ataŋ Fīlaḳūs maŋa şundaḳ söz ayta alġan bolsa (4) sen hem ayġıl. Dārānı öltürüp munça tuġuşluḳ bolduŋ-mu? Hīç pād-şāh maŋa mundaḳ söz aytḳan émesdür. (5) Men Tūr ibn-i Farīdūnnıŋ naslıdın turur men. Ul vaḳtda ki Dārā mendin yār-mendeçilik tiledi, (6) tola mest fīllar iyberdim. Vaḳtī ki Dārā öz bendeleriniŋ ḳolıda öldi, Īrānlıḳnıŋ baḫtı yandı. Vaḳtī ki (7) bu ʿālam Dārādın ḫālī boldı, sen munça uluġ bolduŋ. Ey İskender, eger-çi Dārā vazīrınıŋ (8) ḳolıda öldi, seniŋ ʿaḳlıŋ nége munça kem boldı? Sen cengge munça tuġuşluḳlıḳ ḳılmaġıl. Ḥālā körür sen ki (9) nıhāyatsız leşker ve fīllar bile seniŋ aylıŋġa barur men. Seniŋ cengiŋġa yasandım." dédi. Çūn (10) Fūr-ı Hındīnıŋ cavābı İskender Pād-şāhġa yetti, leşkerini tartıp Fūr-ı Hındīnıŋ ṭerefige ravān (11) boldı. Leşker andaḳ tola érdi-ki taġ u teŋiz, daşt u bayābānnı basıp barur érdi. Ul vaḳt bir munça uluġ- (12) lar İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. Ve aydılar ki "Şāhā, seniŋ bile ne Fūr-ı Hındī ve ne Faġfūr-ı Çīn ceng (13) ḳıla almas. Munça tola leşkerni ne üçün helāk ḳılur sen? Ve hemme leşkerniŋ aṭ ulaḳları hem falāket turur. (14) Bu cengdin eger leşker yansa suvār pıyāda yol tafmaġusıdur. Al-ḥāl baraduġan yolumız taġ ve daryā (15) turur." dédiler. İskender ularnıŋ bu sözini eşitip parīşān boldı. Ve aydı-ki "Pahlavānlarġa mundaḳ (16) söz lāyıḳ érmesdür. Ul vaḳtda ki men Rūm şaharıdın Īrāŋġa leşker tarttım, Rūmīlardın yüz kişidin (17) bir kişi hem ölmedi. Hemme Īrān şaharları sizleriŋ ḳoluŋuzlarda turur. Mundın ziyāde Ḫudā-yı Taʿālā[dın] néme tilemek (18) kerek?! Dārāġa öz vazīrıdın yamanlıḳ yetti. Sizlerge ne boldı? Bu çaġlıḳ ranc tartmaḳ bile yanġalı ḳaṣd ḳılur siz- (19) ler? Ve maŋa sizleriŋ lāzımıŋızlar yoḳdur. Bu yolġa özüm barur men. Körer sizler ki Fūr-ı Hındī bī-çāra uḫlamaḳ (20) ve yémekge ḳara almas. Maŋa Ḫudā-yı Taʿālā bes turur." dédi. Çūn uluġlar pād-şāhnıŋ aççıġı kelgenini kördiler, **[89a** =(88a)**]** (1) hemmeleri ʿuẕrī taḳṣīr aydılar ki "Şāhā, biz bende-i farmāndur biz. Her néme farmānlasaŋ ḳılur biz. Cıdd cahd ḳılaylı. (2) Eger aṭlarımız helāk bolsa pıyāda bolup ceng ḳılaylı. Eger Hındīlar biziŋ ḳanımızını daryā dék (3) aḳızsa hem biz ceng ḳılaylı." dédiler. Çūn İskender Pād-şāh bu sözni éşitti, Īrānlıḳlar- (4) dın[175] miŋ kişi ılġadı, ilgeri iyberdi. Anıŋ arḳasıdın Rūm leşkeridin ḳırḳ (5) miŋ suvār iyberdi. Anıŋ arḳasıdın Mışrī leşkeridin ḳırḳ miŋ suvār iyberdi. Andın (6) Dārānıŋ tuḳḳanlarıdın ve pād-şāh-zādalardın, Barbar şaharıdın on iki miŋ kişini ılġadı, (7) ularnıŋ arḳasıdın iyberdi. Andın kéyin özi munaccım ve ḥukemā ve (ve) dānışmandlarıdın altmış kişi bile (8) ravān boldılar. Çūn Fūr-ı Hındī ḫabar-dār boldı, ul hem ceng yerini yasap turdı. Tört mīl yergeçe (9) ṣaf tartıp turdılar.

[175] Metinde ایرانلیق لارلاردین şeklinde yazılıdır.

Ve mest fīllarnı ve pahlavānlarnı arḳasıda turġuzdılar. Hındıstān- (10) dın hem bir munça dānışmandlar İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa bardılar. Ve aydılar ki “Şāhā, Hındda (11) andaḳ cengī fīllar bardur ki aṭlarnı öltürürler. Hīç aṭlıḳ kişi ul fīllarnıŋ aylıġa barıp (12) bolmas.” dép. Ul fīllarnıŋ ṣūretini kāġaẕġa tartıp pād-şāhġa körgezdiler. (13) Pād-şāh farmānladı, tā hemme Rūmnıŋ ḥukemāları camʿ boldılar. Aŋa bir çāra ḳılġalı maṣlaḥat ḳıldılar. (14) Andın kéyin temürçilerni yıġdı. Bir temür aṭ, temür éger ḳıldı. Temür bile ādam ḳılıp ul temür aṭnıŋ üzesi- (15) ge mindürdiler. Temür mīḫ bile anı muḥkem mīḫladılar. Anı çarḫ bile yürütüp içige kükürd toldurup leşker- (16) niŋ aylıda yürüttiler. İskender Pād-şāh anı kördi, ba-ġāyat pasandlar ḳıldı. Farmānladı, tā uşbu (17) yosunda bir miŋ temür bile aṭ, suvār rāst ḳıldılar.

Çūn ay başı boldı, bu çāraları tamām boldı. Ul temür leşkerni (18) ʿaraba bile yürütüp ravān boldı. Çūn İskender Fūr-ı Hındīġa yaḳın yetti, Fūr-ı Hındī yıraḳdın ul temür (19) leşkerni kördi, naḳāralar çaldı. İskender Pād-şāh ul temür aṭlarġa ve kükürdlerġa ot yaḳtı. (20) Ve ul kükürddin ot çaḳıldı. Fūr-ı Hındīnıŋ leşkerini bar-ham urdılar. Leşkerdin ḫurūş ḳoftı. **[89b** =(88b)**]** (1) Hındīnıŋ fīlları ul temür leşkerge ḥamla ḳıldı. Çūn ularnıŋ ḫurṭūmları temür ādamġa tégdi, fīlbān- (2) lar ḥayrān ḳaldılar. Hemmeleri yüz evrüp ḳaçtılar. Fīlları hem ḳaçtılar. İskender Pād-şāh ular- (3) nıŋ arḳasıdın ḳoylaşur érdi. Tā kün aḫşam boldı, İskender Pād-şāh leşkerini taġnıŋ arasıġa (4) tüşürdi. Césikçiler çıḳardı. Çūn ṣubḥ boldı, yana ceng ḳıladuġan naḳāralarnı çaldılar. Her iki leşker (5) ṣaflarını yasap maydān ārāsta ḳılıp turdılar. İskender Pād-şāh ḳolıġa nayzasını tutup iki ṣaf- (6) nıŋ arasıġa keldi. Bir suvārnı Fūr-ı Hındīnıŋ aylıġa iyberdi-ki “Barıp Fūr-ı Hındīġa ayġıl ki ‘İskender iki ṣaf- (7) nıŋ arasıġa keldi. Ḫʸāhlaydur ki seniŋ bile körüşüp sözleşgey.’ dégil.” dédi. Suvār Fūr-ı Hındīġa aydı. Fūr-ı (8) Hındī dar-ḥāl otradın İskenderniŋ aylıġa keldi. İskender Pād-şāh aydı: “Ey Fūr-ı Hındī, her ikevlen hunarmand, (9) pahlavān yigit turur biz. Ne üçün bīhūda leşkerlerni öltürür biz? Her ikevlen biribirimiz [bile] ceng (10) ḳılaylı. Her ḳaysımız ki ġālıb bolsaḳ tāc u taḫt aŋa bolsun.” dédi. Fūr-ı Hındī çūn İskender Pād-şāh- (11) dın bu sözni éşitti, ul hem ḳabūl ḳıldı. Özini ba-ġāyat pahlavān ḳarar érdi. Ajdahā dék aṭıġa suvār boldı. (12) İskender Pād-şāhġa barābar boldı. Her ikevlen ḳollarıġa ḫancar aldılar. Bir birige ḥamla ḳıldılar. Çūn İskender (13) Pād-şāh Fūr-ı Hındīnıŋ ḳadd u ḳāmatıġa ve dast bāzūsıġa ḳaradı, kördi, öz cānıdın ümīd üzdi. (14) Anıŋ bile ceng ḳılur érdi. Nā-gāh leşkerniŋ arḳasıdın ḳatıġ ḫurūş ḳoftı. Fūr-ı Hındīnıŋ (15) köŋli ul ḫurūşdın derdlik boldı. Köŋli ul ṭerefge māyıl boldı. İskender Pād-şāh ul (16) vaḳt şımāl dék keldi. Fūr-ı Hındīnıŋ

boynıġa bir tīġ urdı. Fūr-ı Hındīnıŋ başını kesti. Teni tofraḳġa (17) yumalandı. Hemme Rūmīlar ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. İskender Pād-şāhnıŋ bir naḳārası bar érdi. Şīr (18) terisi bile ḳılġan érdi. Anıŋ āvāzı kehkeşān-ı felekge yetü[r] érdi. Anı fīl üstünige berkittiler. (19) Naḳāra u karnāylarnı çaldılar. Hındī leşkeri hem naḳāralarını çalıp ilgeri keldiler. Ul vaḳt (20) naʿra urdılar ki "Ey Hındīlar, Fūr-ı Hındīnıŋ başı késilip teni tofraḳda yatur. Siler kimniŋ üçün **[90a** =(89a)**]** (1) ceng ḳılur siler? Ḥālā silerge hem pād-şāh İskender turur." dédiler. Çūn Hındī pahlavānları ilgeri (2) keldiler, Fūr-ı Hındīnıŋ ölgenini kördiler. Leşkeridin faryād u fiġān ḳoftılar. Hemmeleri sılāḥlarını (3) saldılar. Pür-derdlik bolup İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. İskender Pād-şāh Hındī- (4) nıŋ uluġlarınıŋ köŋlilerini yasadı. Ve aydı-ki "Eger Fūr-ı Hındī ölse sizler ġam-gīn bolmaŋızlar. Men ilgerigi- (5) din ḥālī sizlerge tola navāzış ḳılur men. Hemmeleriŋizlerġa Fūr-ı Hındīnıŋ hemme genclerini sizlerge berür men. (6) Hemme Hındīlarnı zar-dār ḳılur men." dédi. Ul ṭerefdin Fūr-ı Hındīnıŋ taḫtıġa bardı. Bu dunyānıŋ rasmı (7) şundaḳ turur. Biri ölse yana biri anıŋ ornıġa olturur. Ançа ki tafḳannı yémek içmek (8) ve kişige bermek kerek. Ranc bile tafḳannı kişige ḳoyġuluḳ émes. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālā saŋa bergendür, (9) farzandıŋġa hem bergüsidür. Ġaraż ul-ki İskender Pād-şāh anda iki ay turdı, hemme gencini leşkerige (10) üleştürdi. Andın kéyin Hındıstānda bir pahlavānī bar érdi, Sūrek atlıḳ. Anı aylıġa çırladı. Hındıstān- (11) nıŋ pād-şāhlıġını aŋa berdi. Ve aydı-ki "Ey Sūrek, dād ʿadl bile bolġıl. Ve saḫī bolġıl. Genclerni yaşunmaġıl. (12) Ve bu taḫtġa tola işenmegil ki fānī turur. Şundaḳ ki Fūr-ı Hındīġa vafā ḳılmadı, saŋa hem ḳılmaġusıdur." (13) dédi.

Andın kéyin İskender Pād-şāh leşkerini yasadı. Saḥar vaḳtıda naḳāra u karnāylar çalıp, tuġ ve ʿalam- (14) larını köterip Mekke-i mubārek ṭerefige ravān boldı. Ḥażrat-ı Ismāʿīl ve Ibrāhīm ʿalayhı's-salām, ki Kaʿbanı ḳofarıp (15) érdi, pes İskender Pād-şāh Ḳādısıya şaharıġa leşkeri bile bardı. Ul vaḳtda ki Mekke-i mubārekniŋ (16) uluġı Naṣr ibn-i Ḳutayb érdi. Çūn aŋa İskender Pād-şāhnıŋ kelüridin ḫabar boldı, hemme uluġları (17) bile İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa çıḳtı. Ul vaḳt Mekkedin bir suvārī İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. (18) Ve aydı-ki "Şāhā, Mekke-i mubārekniŋ uluġı seniŋ aylıŋġa kelür ki Ibrāhīm ʿalayhı's-salāmnıŋ oġlı Ḥażrat-ı Ismāʿīl (19) ʿalayhı's-salāmnıŋ nabīrası turur." dédi. Çūn Naṣr İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi, İskender Pād-şāh (20) Naṣrnı tola ıʿzāzladı. Yuḳḳarı olturġuzdı. Naṣr ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Hemme sırlarını pād-şāhġa aydı. İskender **[90b** =(89b)**]** (1) Pād-şāh sordı-ki "Ey uluġ, bu iki şaharda sendin bölek yana uluġ kimdür?" dédi. Naṣr aydı: "Şāhā, bu yerde uluġ, (2) Ḫuzāʿa

turur. Çūn babamız Ismāʿīl ʿalayhı’s-salām ʿālamdın ötti, Ḳaḥṭān Pād-şāh leşker tartıp keldi. (3) Ẓālımlıḳ ḳılıp, tola bī-günāhlarnı öltürüp Yamannıŋ pād-şāhlıġını aldı. Ḫudā-yı Taʿālāġa anıŋ bu (4) ḳılġannı nā-pasand keldi. Vaḳtī ki Ḳaḥṭān öldi, Ḫuzāʿa keldi. Ul şaharlarnı ul aldı. Mekke-i mubārek tā Yaman- (5) ġaça Ḫuzāʿanıŋ ḳolıda turur. Intıhāyī ẓālım turur. Dād ʿadl ḳılmas. Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳmaydur. (6) Ve Ḥażrat-ı Ismāʿīl Payġambar ʿalayhı’s-salāmnıŋ farzand ve naslları ḳan yaş yıġlap yürür biz.” dédi. Çūn İskender (7) Pād-şāh Naṣrdın bu sözni éşitti, ançа Ḫuzāʿa ṭāyıfası bar érdi, öltürdi. Ve baʿżanıŋ başlarıġa (8) şīrī tarttı. Ul ẓālımlardın hīç kişini tirig ḳoymadı. Ḥıcāz ve Yamannı ul zālımdın alıp (9) Ismāʿīl ʿalayhı’s-salāmnıŋ vucūdlarıġa berdi. Ançа ki Ismāʿīl Payġambarnıŋ naslı bar érdi, yuḳḳarı köterdi. İskender (10) Pād-şāh Kaʿbanı pıyāda bolup, barıp ṭavāf ḳıldı. Ismāʿīl Payġambarnıŋ uruḳları hemme ḫūş-ḥāl boldılar. (11) Her ḳadamnı ki İskender Pād-şāh köterür érdi, altun saçur érdiler. Ançа darvīşlar zar-dār[176] (12) boldılar.

Ve İskender Pād-şāh ul yerdin leşkerini tartıp Cıdd[a]ġa barıp tola vaḳt anda (13) turdı. Ve leşkerige farmānladı, tā her ḳaysıları kéme ve zavraḳ[177] ḳıldılar. Andın kéyin Cıdd[a]dın Mıṣr ṭerefige (14) ravān boldı. Mıṣr pād-şāhınıŋ atı Ḳaytūn érdi. Ul éşitti ki “Yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhı (15) İskender Mekke-i mubārekdin kelür.” dép. Dar-ḥāl hemme sıpāhları bile İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa (16) çıḳtı. İskender Pād-şāhnıŋ köŋliġa ba-ġāyat ḫūş keldi. Mıṣr şaharıġa kirip bir yıl anda turdı, (17) tā leşkerini tındurġay. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Ellig altınçı dāstān: (18) **İskender Pād-şāh Endülüs şaharınıŋ pād-şāhı Ḳayẕāfaġa nāma iybergeni. Ve İskender Pād-şāh özi** (19) **élçilikge barġanı. Ḳayẕāfa İskender Pād-şāhnı tanuġanı. İskender Ḳayẕāfanıŋ oġlı bile ʿahd ḳılışġanı.**

(20) Mavlā[nā] Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn İskender Pād-şāh Mıṣr şaharında ḳarār taftı, Endülüs şaharında bir meẓlüm pād-şāh **[91a** = (250a)**]** (1) bar érdi, ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand u zīrek. Atı Ḳayẕāfa érdi. İskender Pād-şāh Ḳayẕāfa bile ceng ḳılışnı (2) köŋlide kéçürdi. Bu ḫabar Ḳayẕāfaġa yetti, endīşege bardı. Dar-ḥāl bir ıntıhāyī üstād naḳḳāşnı aylıġa çırladı. Ul (3) naḳḳāşġa aydı-ki “Ey naḳḳāş, İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa barġıl ve mendin hīç söz çıḳarmaġıl. Hūşuŋ (4) bile

[176] Metinde زاردار şeklinde yazılıdır.
[177] Metinde زروق şeklinde yazılıdır.

bolup, anıŋ yüzige ve ḳadd u ḳāmatıġa ḳarap aŋa oḫşaş ṣūretīni tartıp munda keltürgil." dédi. Naḳḳāş (5) dar-ḥāl Endülüs şaharıdın Mıṣr şaharıġa keldi. İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Davāt u ḳalam ve kāġaẕ alıp İskender (6) Pād-şāhnıŋ taḫtda olturġanını ve aṭlanıp yürügenini ṣūret tarttı. Gūyā ki ḳālabda ḳoyġan-dek (7) oḫşaş ḳıldı. Andın Endülüs şaharıġa kelip İskender Pād-şāhnıŋ ṣūretini Ḳayẕāfaġa körgezdi. Çūn Ḳayẕāfa (8) İskender Pād-şāhnıŋ ṣūretige ḳaradı, parīşān boldı. Ve aydı-ki "Bu pād-şāh yaḫşı raʾy bile ʿālamnı özige musaḫḫar (9) ḳılġusıdur. Her kişi-ki bu pād-şāhnıŋ aylıġa ceng ḳılġalı kelse ul kişiniŋ ʿumrı āḫır bolġusıdur." (10) dédi.

Al-ḳıṣṣa: Keldük İskender Pād-şāhnıŋ aḥvālıġa: Künlerde bir kün İskender Pād-şāh Ḳayṭūn-ı Mıṣrdın sordı-ki (11) "Ey Ḳayṭūn, Ḳayẕāfa néçük pād-şāhdur?" dédi. Ḳayṭūn aydı: "Şāhā, Ḳayẕāfa dék pād-şāh cahānda kemdür. (12) Anıŋ leşkeri ḥadd u ḥısābsızdur. Özi ba-ġāyat nām-dār, zīrek ve yaraşıḳlıḳ meẕlüm turur. Bir şārıstān ḳofarıp- (13) dur, taşdın. Ul ḥışārnı yolbars hem tişi bile tişle almas. Égizligi tört fersengdür. Toġralığı tört (14) fersengdür. Genc ü mālınıŋ nıhāyatı yoḳdur." dédi. İskender Pād-şāh Ḳayṭūn-ı Mıṣrdın bu sözni eşitgeç farmānladı, (15) tā kātıb aylıġa keldi, nāma bitidi. "Bu **nāma**dur, İskender Pād-şāhdın Ḳayẕāfanıŋ ṭerefige. Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı (16) birle ki her kişige ziyādelikni ul Ḫudā bergüsidür. Bilgil ve āgāh bolġıl ki men seniŋ bile ceng ḳılışnı itliklik (17) bile istemedim. Vaḳtī ki bu nāma saŋa yetse bāc ḥarācıŋnı bizniŋ aylımızġa iybergey sen ki sen bizniŋ (18) cengimizġa ṭāḳat keltüre almas sen. Ve bilür sen ki rūy-ı zamīndaġı, yeti ıḳlīmdaġı pād-şāhlar meniŋ pād-şāhlıġımnı (19) taḥsīn ḳıldılar. Şundaḳ ki Dārā ve Faġfūr-ı Çīn ve Fūr-ı Hındī meniŋ atımnı muhr ve üzükleriġa bitidiler. Vaḳtī ki Dārā (20) ve Fūrnıŋ işlerini éşitgen bolsaŋ öz ḥālıŋdın ḫabar-dār bolġay sen." dédi. Çūn nāma tamām boldı, **[91b =** (250b)**]** (1) ıfar bile muhr bastı, peykġa berdi. Peyk nāmanı alıp Ḳayẕāfanıŋ şaharıġa alıp bardı. Çūn Ḳayẕāfa Şāh-ı (2) İskenderniŋ nāmasını oḳudı, ʿacāyıbġa ḳaldı. Pes nāmaġa **cavāb** bitidi. "Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle (3) ki āsmān u yerni yaratıpdur. Yaḫşı ve yamannı ʿālamda paydā ḳılıpdur. Ey Şāh-ı İskender, ul Ḫudā seni Fūr-ı Hındīġa (4) ġālıb ḳılıpdur. Meni sen ular bile barābar körür mü sen?! Men seniŋ dék kişiniŋ farmānıġa kirür men mü ki?! (5) Meniŋ miŋ miŋ leşkerim bardur. Her leşkerimniŋ bir pād-şāhı bardur. Hemmeleri meniŋ farmānımda tururlar. (6) Ve her leşkerimniŋ aylıda bir bölek gencim bar turur. Al-ḥāl sen ne üçün munça bīhūda sözlerni aytur sen ki (7) lāf urġan kişiler dānā érmes turur. Ne üçün ayaġıŋnı öz çaġıŋdın ziyāde ḳoyur sen? (8) Ve pād-şāhlıġıŋġa munça işenür sen?" dédi. Nāmaġa altun muhr bastı, peykġa berdi.

Çūn peyk nāmanı İskender (9) Pād-şāhġa yetgürdi, İskender nāmanı oḳup, dar-ḥāl leşkerini tartıp Endülüs ṭerefige ravān boldı. (10) Bir ay yol yürüdiler. Çūn ul ıḳlīmnıŋ ölkesige yettiler, anda bir pād-şāhī bar érdi, Faryān atlıḳ. (11) Leşker ü sıpāhı ve genc ü mālı bī-nıhāyat érdi. Ul bir şārıstānī ḳılıp érdi, ıntıhāyī égiz. Faryān (12) leşkeri bile kelip ul şārıstāngа berkidi. İskender farmānladı, tā mancanīḳlar ve ḳara buḳralar (13) keltürdiler. Bir haftaġaça ceng ḳılıp ul şārıstānnı aldılar. Çūn İskender Pād-şāh şahar içige kirdi, (14) farmānladı, tā "Hīç kişini öltürmeŋler.". Ul şaharda Ḳayẕāfanıŋ bir oġlı bar érdi. Faryān aŋa (15) ḳızını berip küyö ḳılıp érdi. Ul oġulnıŋ atı Ḳayẕrūş érdi. Ḳayẕrūşnı İskender (16) Pād-şāhnıŋ Şīrgīr atlıḳ bir pahlavānı esīr ḳılıp tutup alıp érdi. Çūn İskender (17) Pād-şāh Ḳayẕāfanıŋ oġlınıŋ esīr bolġanını éşitti, dar-ḥāl yana bir çāra ḳılġalı vazīrı Bīṭaḳūnnı (18) aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki "Ey vazīr, vaḳtī ki Ḳayẕāfanıŋ oġlını köçi birle munda alıp kelse, men seni (19) İskender Pād-şāh dégey men. Ve özüm saŋa vazīr bolup aylıŋda turġay men. Sen altun taḫt (20) üzeside meniŋ tācımnı keyip olturġay sen. Vaḳtī ki men seniŋ aylıŋġa kelsem sen maŋa farmānlaġıl **[92a** = (251a)**]** (1) 'Ḳayẕrūşnıŋ başını kesgil!' dép. Ul vaḳt men saŋa yüz yerge urup anıŋ cānını sendin (2) tiley men. Tola tilegendin kéyin anı maŋa baġışlaġıl. Andın kéyin meni ḫıẕmatkārlar ḳatarıda aylıŋġa çırlaġıl. (3) Ve Ḳayẕāfadın bir munça sözler ayġıl. Ve meni on suvār bile Ḳayẕāfaġa élçilikge iybergil." dédi. Bīṭaḳūn İskender (4) Pād-şāhdın bu sözlerni éşitip ḳorḳtı. Ve bilmedi-ki bu sözniŋ maʿnāsı ne turur. İskender Pād-şāh (5) aydı: "Meniŋ aytḳanlarımnı ḳılġıl." dédi. Başıdaġı tācını ve sılāḫnı Bīṭaḳūn Vazīrġa keygürüp taḫtıġa olturġuzdı. (6) Bīṭaḳūn miŋ bir uyatıp, taḫtġa çıḳıp olturdı. İskender Pād-şāh Bīṭaḳūnnıŋ aylıda ḳol ḳoşturup (7) turdı. Çūn Pahlavān-ı Şīrgīr Ḳayẕrūş bile köçini baġlıḳ keltürdi, dar-ḥāl Bīṭaḳūn sordı-ki "Hay bu kim turur? (8) Munıŋ ḥālıġa yıġlamak kerek." dédi. Ḳayẕrūş aydı: "Men Ḳayẕāfanıŋ oġlı Ḳayẕrūşdur men. Ve Faryān- (9) nıŋ küyö oġlıdur men. Kelip érdim, tā köçümni öz şaharımġa alıp barġay men. Şīrgīrnıŋ ḳolıda (10) esīr boldum." dédi. Bīṭaḳūn çūn bu sözni éşitti, parīşān boldı. Aççıġı bile aydı-ki "Bu her ikevlenni (11) ḥālā tofraḳ astında ḳılmaḳ kerek." dép. Farmānladı, tā Ḳayẕrūşnı köçi bile ikevlenni başlarını (12) kesgeyler. İskender Pād-şāh dar-ḥāl Bīṭaḳūnnıŋ aylıda yer öfti ve aydı: "Şāhā, eger sen bu yigit- (13) lerni maŋa berseŋ başım āsmānġa yetgüsidür. Ey pād-şāh, bī-günāhlarnıŋ başını ne üçün (14) késer sen ki Ḫudā-yı Taʿālāġa pasand kelmes." dédi. Bīṭaḳūn aydı: "Bularnı saŋa bağışladım." dédi. (15) Andın kéyin Bīṭaḳūn Ḳayẕrūşġa ḳaradı. Aydı-ki "Ey Ḳayẕrūş, késilgen başıŋnı yaŋı başdın (16) taftıŋ. Ḥālā bu vazīrımnı seniŋ bile anaŋnıŋ aylıġa iyberür men. Eger maŋa bāc u ḫarāc iyberse (17) silerdin hīç kişi ölmegüsidür. Ḥālā sen meniŋ bu

vazīrımġa yaḫşı ḳaraġıl. Saŋa ḳılġan (18) yaḫşılıḳnı sen hem muŋa ḳılġıl. Vaḳtī ki bu nāmanıŋ cavābını aytsa fatġına munı yandurġay (19) sen.” dédi. Ḳayẕrūş aydı: “Ey pād-şāh, men bu vazīrnı közümniŋ ḳarasıda saḳlar men. Ve ne üçün (20) men munı cānım dék körmeyin ki men cān ve cüftümni mundın taftım” dédi.

Bīṭaḳūn dar-ḥāl on suvār ılġadı. **[92b** = (251b)**]** (1) İskender Pād-şāh bile ravān ḳıldı. İskenderniŋ atını Bīṭaḳūn ḳoydılar. Ḳayẕrūş İskender bile barur (2) érdi. Ot çaḳılġan-dek ıldam yürdiler. Tā bir taġġa yettiler ki ul taġnıŋ taşları şīşa-ı (3) billūr dék süzük ve reng-ā-reng mīveler ve nıhāyatsız maymūnlar bar érdi. Ḳayẕāfanıŋ şaharı (4) anda érdi. Çūn Ḳayẕāfaġa oġlı kelüridin ḫabar boldı, dar-ḥāl aġır leşkeri bile oġlınıŋ aylıġa çıḳtı. Ḳayẕrūş (5) çūn anasınıŋ yüzini kördi, pıyāda bolup taʿẕīm-ı bar-cā keltürdi. Ḳayẕāfa farmānladı, tā Ḳayẕrūş aṭlandı. (6) Oġlı bile ḳol tutuşup ve sözleşip barur érdiler. Ḳayẕrūş ança ki körgen ve éşitgenini ve Faryān (7) Pād-şāhnıŋ başıġa tüşgen ḥāllarnı ve anıŋ taḫt ve mülkini, genc mālını İskender Pād-şāh (8) alġanını bir bir anasıġa bayān ḳıldı. Andın kéyin aydı-ki “Ey ana, meni hem İskender Pād-şāh köçüm bile (9) ikevlenni öltürüp tenimni otġa salmaḳçı érdi. Meni ölümdin ḥālā élçilikge kelgen Bīṭaḳūn atlıḳ vazīr (10) ḫalāṣ ḳıldı. Émdi Bīṭaḳūnġa hīç ḫᵛārlıḳ ḳılmay ḳança yaḫşılıḳ bar érse aŋa ḳılġay sen.” dédi. (11) Çūn Ḳayẕāfa bu sözlerni éşitip köŋli ġamdın astın üstün boldı. Ayvāndın élçini aylıġa çırladı. (12) Ḳıymat-bahā taḫtġa olturġuzdı. Ḥālını tola sorap ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Yémek ve içmek ve keymek (13) ve bısāṭlar berdi. Ul kéçe tüşgen yerge yattı. Çūn ertesi boldı, İskender Ḳayẕāfanıŋ ordasıġa (14) keldi. Ḫıẕmatkārlar pardanı köterdiler. İskenderni içgeri kigürdiler. Çūn Ḳayẕāfanıŋ aylıġa kirdi, (15) Ḳayẕāfanı kördi-ki altun taḫt üzesinde olturupdur. Yāḳūt ve fīrūzadın tāc başıġa keyipdür. (16) Zar-baft u dībādın tonlar keyipdür. Aylıda gürūh gürūh ḫıẕmatkārlar turur. Ḳayẕāfanıŋ yüzi āftāb (17) dék roşen bolup turur. Olturġan ordasınıŋ türküklerini şīşa-ı billūrdın ḳılıpdur. (18) Ordanıŋ şīḳlarını altun bile yafıp gevherlerdin köz olturġuzupdur. Boyunlarıġa altun (19) ṭavḳ salġan kenīzekler ve gevherdin köz olturġuzġan kefşler ayaġlarıġa keyip ṣaf ṣaf turup- (20) durlar. İskender Pād-şāh ʿacāyıbġa ḳaldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Munıŋ mundaḳ yaḫşı ordasını körüp **[93a** = (252a)**]** (1) Īrān şaharınıŋ ordası köŋlidin untuldı. Ḳayẕāfanıŋ aylıda yer öfti. Ḳayẕāfa İskenderni (2) ıʿzāzladı. Çūn kün aḫşam boldı, farmānladı, tā dāstūrḫānlar yaydılar. Ve mey keltürdiler. Ve reng-ā- (3) reng ṭaʿāmlar keltürdiler. Altun ve kümüşdin ṭabaḳlar keltürdiler. Çūn İskender Pād-şāh mey içti, (4) Ḳayẕāfa İskenderniŋ ṭerefige itlik itlik ḳaradı. Ḫazīnaçısıġa farmānladı, tā “Ul tavarġa (5) tartḳan İskender

Pād-şāhnıŋ ṣūretini meniŋ aylımġa keltürgil.” dédi. Ḫazīnaçı ul ṣūretni (6) Ḳayẕāfanıŋ aylıġa keltürdi. Ḳayẕāfa ul ṣūratġa ḳaradı. İskenderniŋ yüzige ḳaradı. Kördi-ki ıntıhāyī (7) oḫşaş turur. Ḳayẕāfa yaḫşı bildi-ki bu élçi İskender turur. Özini özi élçi ṣūretide ḳılıp (8) kelipdür. Ul vaḳt Ḳayẕāfa aydı-ki “Ey élçi, İskenderniŋ ḫabarı ne turur?” dédi. İskender aydı: “İskender (9) Pād-şāh aytadur ki Ḳayẕāfa-ı pāk köŋülġa aytġıl ki ‘Ey Ḳayẕāfa, ḳaraġıl ki meniŋ farmānımdın boyun tolġamaġay sen. (10) Ve meniŋ paymānımnı saḳlaġay sen. Eger boyun tolġasaŋ ul aġır leşkerimni keltürür men. Ṣaharıŋnı (11) yançıp tofraġını kökge sürür men. Ança ki égizleriŋni past ḳılur men. Ḥālā men seniŋ (12) hunarlarıŋnı éşitip seniŋ bile ceng ḳılmaḳġa tola aşuḳmadım. Seniŋ ʿāḳıl u dānışmendligiŋni (13) éşittim. Eger ḥālā sen bāc u ḫarācdın boyun tolġasaŋ bilür sen ki sen maŋa barābarlıḳ ḳıla almas (14) sen. Vaḳtī ki boyun tolġamasaŋ mendin yaḫşılıḳdın özge néme körmes sen.’” dédi. Ḳayẕāfa bu sözni (15) éşitti, parīşān boldı ve ḫāmūş boldı. Andın kéyin aydı-ki “Ḳofġıl. Ḥālā tüşgen öyüŋge barġıl. Āsāyış (16) tafġıl. Vaḳtī ki taŋla kelseŋ saŋa cavāb bereyin.” dédi. İskender Pād-şāh tüşgen öyige keldi. Çūn taŋlası (17) boldı, İskender Ḳayẕāfanıŋ ordasıġa keldi. İskenderni yasavullar Ḳayẕāfa[nıŋ] aylıġa alıp kirdiler. (18) İskender Pād-şāh kördi-ki Ḳayẕāfa hemme uluġlar bile oltururlar. Şīşa-ı billūrdın ḳılġan öyde (19) olturupdur. ʿAḳīḳ ve zabarcad bile naḳş nigār ḳılıp ve gevherlerdin köz olturġuzupdur. Yerini (20) ṣandal yıġaçı ve ʿūd yıġaçı bile yasapdur. Ve türküklerini fīrūza bile yasapdur. İskender **[93b** = (252b)**]** (1) Pād-şāh ḥayrān ḳaldı. Ḳayẕāfa farmānladı, tā altun kürsī ḳoydılar. İskender Pād-şāhnı anda olturġuzdı- (2) lar. Ḳayẕāfa aydı: “Ey Bīṭaḳūn ne üçün ḥayrān bolduŋ? Meger Rūm şaharında mundaḳ orda yoḳ mıdur?” dédi. (3) İskender Pād-şāh aydı: “Ey pād-şāh, sen bu öyni sahl bilmegil. Zīrā ki hemme pād-şāhlardın (4) sen ziyāde turur sen. Ve seniŋ şahar u ölkeleriŋ ve daryālarıŋ gevherniŋ kānı éken.” dédi. (5) Ḳayẕāfa küldi. Andın kéyin ul kişilerni taşḳarı çıḳardı. Ve İskender Pād-şāhnı yaḫşı yerde (6) olturġuzdı. Ve Ḳayẕāfa ul vaḳt aydı-ki “Ey İskender-i Fīlaḳūs, hem maclıs ve hem cengde kāmil éken sen.” (7) dédi. İskender bu sözni éşitip çırayı sarġardı. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh, mundaḳ sözni aytmaḳ (8) lāyıḳ émesdür. Ve men Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytadur men ki İskender Pād-şāh dék pād-şāh- (9) nıŋ bendesi turur men dép. Men Bīṭaḳūndur men. Ve meniŋ dék kişini İskender démegil.” dédi. Ḳayẕāfa (10) aydı: “Hay tola söz sözlemegil ki sen İskender turur sen. Eger unamasaŋ öz ṣūretiŋni (11) körgil.” dédi. Ul ṣūretni aldurup kelip İskenderniŋ aylıda ḳoydı. İskender Pād-şāh (12) ul ṣūretni kördi-ki eger ul ṣūretniŋ cānı bolsa érdi, İskenderdin özge bolmas érdi. İskender (13) Pād-şāh anı körüp lebini tişledi. Ve aydı-ki “Ey dırīġ, cahānda pād-şāhlar ḫancarnı

özidin yıraḳ (14) ḳılġuluḳ émes éken.” dédi. Ḳayẕāfa aydı: “Eger ḥālā seniŋ ḳoluŋda ḫancarıŋ bolsa érdi, (15) ne ceng ḳılġalı yer bolur érdi ve ne ḳaçḳalı yol tafur érdiŋ.” dédi. İskender Pād-şāh aydı: “Eger ḥālā (16) meniŋ sılāḥım bolsa érdi, bu öy içinde ḳannı daryā dék aḳızur érdim. Ve seni öltürür érdim.” dédi. (17) Ḳayẕāfa İskender Pād-şāhnıŋ mundaḳ pahlavānlıġıġa ve ḳatıġ sözlegenige küldi. Ve aydı-ki “Ey şīr (18) ḫūyluḳ pād-şāh, érenlik ḳılıp öz başıŋdın kéçmegil ki Fūr-ı Hındī, Dārā ibn-i Dārāb seniŋ devlet-mend- (19) ligiŋdin ölmedi-mü? Ularnıŋ künleri[178] yanıp seniŋ yultuzuŋ örledi. Érenlikde sen gustāḫ (20) bolup rūy-ı zamīnnıŋ sarvarlarıġa pād-şāh bolduŋ. Ve sen bu hemme yaḫşılıḳnı Ḫudā-yı Taʿālā- **[94a** = (253a)**]** (1) dın bilip aŋa şükr aytḳıl. Sen mundaḳ tuġuşluḳ bile ajdahānıŋ aġzıġa kirür sen. Yigitlik vaḳtıŋda (2) özüŋge kefen tikip, élçi bolup munda kelür sen. Ve maŋa ḳan tökmeklik rasm émesdür. Ve (3) şundaḳ bilgil ki pād-şāhlarnıŋ ḳanını tökgüçiler āḫıratda dūzaḫġa kirürler. Ve sen ḥālā ḫūş-ḥāllıḳ (4) bile turup yanġıl. Mundın kéyin élçilikge kelmegey sen. Seni tofraḳ hem bilür ki sen İskender (5) turur sen. Ve mende hemme pād-şāhlarnıŋ ṣūretleri bardur ki men ularnı körüp tanup özüm- (6) ni ulardın saḳlar men. Ḥālā ki ḳança vaḳtġaça ki munda tursaŋ seni Bīṭaḳūn dép atar men, tā (7) hīç kişige seniŋ sırrıŋ maʿlūm bolmaġay. Ve seni yaḫşılıḳ bile öz leşkeriŋġa yandurayın. Ammā (8) andaḳ ʿahd ḳılġay sen ki meniŋ farzand tuḳḳanlarımġa ve şaharlarımġa zıyān ḳılmaġay sen.” dédi. İskender (9) bu sözni éşitti, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ḫudā-yı Taʿālādın tutup, Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambarnıŋ dīnī- (10) dın tutup ant içti ki “Seniŋ farzand ve şahar u ölkeleriŋġa zıyān ḳılmaġay men.” dédi. (11) Çūn İskender Pād-şāh ant içti, Ḳayẕāfa aydı-ki “Ey pād-şāh, bilgil ki bir oġlum bardur, Ṭīnūş (12) atlıḳ. Ba-ġāyat tekebbür turur. Fūr-ı Hındīnıŋ ḳızınıŋ küyösi turur. Bolmaġay ki sen İskender éken- (13) ni ve men saŋa dostluḳ ḳılġanımnı éşitmegey-ki ul Fūr-ı Hındīnıŋ kīnesini istegüsidür. (14) Ḥālā sen ḫūş-ḥāl u ḫurram ayvānġa barġıl.” dédi.

İskender Pād-şāh ayvānġa bardı. Ul (15) kéçe yatıp bāmdād vaḳtıda Ḳayẕāfanıŋ aylıġa keldi. Kördi-ki iki oġlı Ṭīnūş ve Ḳayẕrūş aylıda olturur- (16) lar. Çūn İskender içgeri kirdi, Ḳayẕāfanıŋ kiçik oġlı Ḳayẕrūş anasıġa aydı-ki “Ey pād-şāh anam, (17) sen şundaḳ iş ḳılġıl ki Bīṭaḳūn seniŋ aylıŋdın ḫūş-ḥāl ḫurram yanġay. Ve andaḳ cahd ḳılġıl ki (18) hīç kişi Bīṭaḳūnnı aġrıtmaġay. Néme üçün-ki meniŋ cānımnı tirig ḳılġan kişi ul turur.” dédi. (19) Anası aydı: “Al-ḥāl şundaḳ ḳılayın. Ve anıŋ uluḳluġını ziyāde ḳılayın.” dédi. İskenderniŋ yüzige (20) baḳtı. Aydı-ki “Ey Bīṭaḳūn, ḥālā İskenderniŋ

[178] Metinde کونی لاری “künileri” şeklinde yazılıdır.

sözlerini aytġıl. Anıŋ ġarażı ne turur?” dédi. İskender **[94b** = (253b)**]** (1) aydı: “Maŋa İskender Pād-şāh aydı-ki ‘Ḳayẕāfanıŋ şaharıġa barıp, bāc u ḫarāc alıp kelgil. Eger kéçikip ḳalsaŋ (2) leşker keltürür men.’ dégendür. ‘Eger bāc ḫarāc bermese anıŋ ne şaharını ḳoyur men ve ne tāc u taḫtıŋnı (3) ve ne pād-şāhlıġıŋnı ḳoyur men.’” dédi. Çūn Ṭīnūş İskenderdin bu sözni éşitti, aççıġıdın yüzi (4) ot dék ḳızardı. Ve İskenderġa aydı-ki “Ey bī-ʿaḳl nākes, seni hīç kişi ādam ḳatarıda tutmas! (5) Ve sen bilür mü sen ki ḥālā kimniŋ aylıda olturup sen?! Eger anam pād-şāhnıŋ aylıda bolmasaŋ érdi, (6) başıŋnı késer érdim! Ḥālā men Fūr-ı Hındīnıŋ fırāḳıda, leşker aylıda başıŋnı teniŋdin (7) cudā ḳılur érdim!” dédi. Ḳayẕāfa Ṭīnūşġa bāng urdı ki “Hay bu söz Bīṭaḳūnnıŋ öziniŋ sözi (8) émesdür! Élçilikge kelip İskenderniŋ sözini aytur.” dédi. Andın kéyin yanıdaḳılarġa aydı-ki (9) “Ṭīnūşnı meniŋ aylımdın taşḳarı alıp çıḳıŋlar.” dédi. Andın kéyin Ḳayẕāfa İskender Pād-şāhġa (10) aydı-ki “Ey pād-şāh, Ṭīnūş bī-ʿaḳl tuġuşluḳ turur. Bolmaġay ki bir ḥīla ḳılıp saŋa zıyān yetgürmegey. (11) Ve sen ıntıhāyī ʿāḳıl u zīrek turur sen. Muŋa ne çāra ḳılur sen?” dédi. İskender Pād-şāh aydı: “Ey aġaça, (12) eger sen Ṭīnūşnı aylıŋġa çırlasaŋ ravā turur.” dédi. Ḳayẕāfa, oġlı Ṭīnūşnı aylıġa çırladı. Taḫtda (13) olturġuzdı. Ul vaḳtda İskender Pād-şāh Ṭīnūşġa aydı-ki “Ey pād-şāh-zāda, eger maḳṣūduŋġa (14) yetey déseŋ ārām tafġıl. Sen maŋa bu aççıġ sözleriŋni aġır almas men. Ve ança ki seniŋ sözle- (15) riŋni ḳabūl ḳılur men. Ve İskender, ki ıntıhāyī uluġ, tāc u taḫtlıḳ pād-şāh turur, meni uşbu yosunda (16) her pād-şāhnıŋ aylıġa élçilikge iyberedür. Anıŋ üçün iyberedür ki İskender Pād-şāh her (17) sözni ki aytsa ul aytḳan sözlerini hemmesini pād-şāhlarġa aytur men. Her yamanlıḳ ki duşmanlar- (18) dın kelse anı tartur men. Ḥālā saŋa men bir ʿahd ḳılayın ki İskender Pād-şāhnı şunça uluġluġı (19) bile ḳolını tutup siziŋ ḳaşıŋızġa keltüreyin. İskender Pād-şāhnıŋ ḳaşıda hīç pahlavān (20) ve şamşīrı bolmaġay. Eger men bu işlerni ḳılsam sen maŋa néme berür sen?” dédi. Çūn Ṭīnūş bu sözni **[95a** = (254a)**]** (1) éşitti, aydı-ki “Ey Bīṭaḳūn, eger bu aytḳanıŋnı bar-cā keltürseŋ meniŋ ança ki ılġanġan genclerim ve ʿArabī (2) aṭlarım bardur ki anı saŋa bereyin. Ve uluġ pād-şāh bolup[179], seni vazīr ḳılıp, ḫazīnaçı ḳılur men. (3) Hīç meniŋ aylımda sendin uluġ bolmas.” dédi. Çūn İskender Pād-şāh Ṭīnūşdın bu sözlerni (4) éşitti, cānını ḳutḳardı. Uşbu ʿahd ḳılġalı ḳolı bile Ṭīnūşnıŋ ḳolını tuttı. Pes her ikevlen ʿahd paymān ḳılıştı- (5) lar. Andın kéyin Ṭīnūş sordı-ki “Ey Bīṭaḳūn, bu işleriŋni ḳaydaḳ ḳılur sen?” dédi. İskender Pād-şāh (6) aydı: “Ey şāh-zāda, vaḳtī men seniŋ aylıŋdın yansam kerek ki sen meniŋ bile barġay sen. (7) Özüŋ bile bir miŋ nām-dār

[179] Metinde قیلیب “ḳılıp” şeklinde yazılıdır.

pahlavān alıp barġay sen. Yolda bir cengel[180] kördüm. Sen ul maraḳda turġay (8) sen. Ve men seniŋ aylıŋdın İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa barayın ki ‘Şāhā, Ḳayẕāfa çendān némeler iyberdi-ki (9) hīç köz körmegen bolġay. Altun égerlik aṭlar, ṣandūḳlarda gevherler. Ve bir élçisi ul némelerni (10) alıp kelip fulān yerde ḳaldı. Ve ul élçi aytadur ki ‘Men pād-şāhnıŋ aylıġa, ança tola leşker arasıġa (11) kire almas men. Eger pād-şāh raʾy körse, bir munça mūbadlar bile anıŋ ḳaşıġa barsa ul genc ü māllarnı (12) körse.’ déydür. Ve alıp kelgen gencni leşkerge körgezgeli élçi unamaydur.’ désem albatta İskender (13) Pād-şāh meniŋ yaḫşı sözümni éşitip kelgüsidür. Ve men mundaḳ aŋa kīne ḳılġanımnı hergiz bilmes. (14) Ve sen olturġan dıraḫtnıŋ aylıġa kelgüsidür. Ve sen maḳṣūduŋġa yetür sen. Vaḳtī ki sen İskender (15) Pād-şāhnı tutup alsaŋ men seniŋ turur men.” dédi. Ṭīnūş bu sözni éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. (16) Ve cavāb berdi-ki “Ey Bīṭaḳūn, men şundaḳ ümīd tutur men ki İskender uşbu martabada meniŋ ḳolumġa kirgey. (17) ʿUmrı āḫır bolġay. Néme üçün-ki ul tola ḳanlar tökti. Şundaḳ ki Dāra ibn-i Dārāb ve Fūr-ı Hındī anıŋ ḳolıda (18) öldiler.” dédi. Çūn Ḳayẕāfa İskender Pād-şāhnıŋ mundaḳ ʿāḳıl çārasını kördi, taḥsīnlar ḳılıp, yaḳasıġa (19) aġzını soḳup āhasta āhasta küldi. İskender Pād-şāh öz ordasıġa yandı. Çūn taŋlası kün (20) ʿalamını köterip roşen boldı. İskender Pād-şāh Ḳayẕāfanıŋ aylıġa keldi. Ḳayẕāfa ḳaşıdaḳı bīgānalarnı **[95b** = (254b)**]** (1) çıḳardı. İskender Pād-şāh içgeri kirdi. Ḳayẕāfa[nı] kördi-ki altun taḫt üstünide olturur. İskender (2) Pād-şāh Ḳayẕāfaġa aydı-ki “Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ve ʿĪsā Payġambarnıŋ dīnı birle meniŋ aġzımdın çıḳġanıġa (3) ul Ḫudā güvāh turur. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile ve ʿĪsā Payġambarnıŋ dīnı bile ve Ḥażrat-ı Cabr[ā]ʾīlnıŋ atı bile mundın (4) kéyin men ve leşkerim Endülüs şaharıġa kelmegey biz. Men ceng ḳılġalı seniŋ farzandlarıŋġa hīç zıyān yetgürme- (5) gey men. Ve saŋa vafā-dārlıḳ ḳılġay-men. Ve seniŋ oġlılarıŋ maŋa bırādar bolġay.” dédi. Çūn Ḳayẕāfa İskender Pād-şāh (6) ant içgenlerini éşitip anıŋ köŋliniŋ rāstlıġını kördi, farmānladı, tā orda içinde altun (7) kürsīler ḳoydılar. Hemme uluġlar ve munaccımlarnı aylıġa çırladı. Her ḳaysını altun kürsīlerde olturġuzdı. Andın kéyin (8) iki oġlını, uruḳ tuḳḳanlarını aylıġa çırladı. Andın kéyin ularġa aydı-ki “Ey oġullarım ve ey uluġlar, (9) şundaḳ bolaylı ki bu fānī ʿālamda ranc körmeyli. Ve felekniŋ gerdişiġa bizniŋ ceng ḳılmaġımız ḫūş (10) kelmes.” dédi. Ve İskender eger āsmānnı astınġa keltürse hem hergiz gencġa toymaydur. Ve hamīşa genc ü māl (11) üçün öz cānıġa ranc yetgürür. Ammā hemme ʿālamnıŋ genci, bir rancġa barābar kelmes. Ve men andaḳ ḫayāl ḳıladur men ki (12) İskender bile ceng ḳılmaġay

[180] Metinde جنكال şeklinde yazılıdır.

biz. Ve aŋa men bir sūd ḳıladuġan cavāb bergey men. Eger men naṣīḥat ḳılġan- (13) dın kéyin unamay ceng ḳılġalı kelse ul vaḳtda leşker tartıp barıp anı andaġ ḥāllarġa (14) salayın ki aŋa āftāb u ay raḥmları kelgey. Ve bu mundaḳ āzmūda ḳılmaḳdın bizge hīç zıyān yoḳdur. (15) Dostluḳ ḳılġandın ābdānı hem yoḳdur. Meniŋ bu sözlerimge ne cavāb berür sizler? Sizler hem bir maṣlaḥat (16) körgeziŋizler." dédi. Çūn uluġlar Ḳayẕāfadın bu sözni éşittiler, hemmeleri başlarını köterdiler. (17) Ve cavāb aydılar ki "Ey ʿāḳıl dānış[mand], hīç kişi seniŋ dék ʿāḳıl u zīrek aġaçanı körgeni yoḳdur. Ul ne (18) yaḫşı şahardur ki seniŋ dék uluġı bolsa. Eger saŋa İskender Pād-şāh dost bolsa (19) andın ziyāde ne kerekdür?! Ve seniŋ genc ü mālıŋġa néme zıyān yeter! Çūn İskender dék uluġ pād-şāh (20) Rūm şaharıdın şunça leşker bile kelse daryānı şamşīr bile mūm dék farmān-bardār ḳılur. Vaḳtī ki İskender **[96a** = (255a)**]** (1) [Pād-şāh] dék pād-şāh seniŋ éşigiŋdin māl bermek bile yansa hemme ʿālamnıŋ némelerini bir fulı föçekġa (2) barābar ḳılıp bolmas. Ey meẕlüm ve érenlerniŋ pād-şāhı, biz İskender bile ṣulḥ ḳılmaḳlıḳdın özge (3) maṣlaḥat körmeydür biz." dédiler. Çūn Ḳayẕāfa uluġ dānışmandlarınıŋ cavābını éşitti, gencleri- (4) niŋ kapuḳlarını açtı. Altun tāc ve altun kemer ve altun tavḳ. Ammā ul tāc andaḳ tācī érdi-ki ul (5) şahar u ölkede ul tācġa olturġuzġan gevherleriŋ bahāsını hīç kimerse bilmes érdi. Ve İskender Pād-şāh- (6) ġa ḳarap Ḳayẕāfa aydı-ki "Ey Bīṭaḳūn, men İskenderni pād-şāhlıḳ tācıġa lāyıḳ körüp, öz oġlumdın (7) yaraşıḳlıḳ körüp bu tācnı İskenderge iyberür men." dédi. Ve yana bir taḫtī bar érdi, yetmiş bölek pārça. (8) Ve reng-ā-reng gevherler bile ṣūret ḳılıp berkitip érdi. Ve ul taḫtnıŋ pāyalarınıŋ başı ajdahā- (9) nıŋ başıġa oḫşar érdi. Ve aŋa olturġuzġan gevherleriŋ bahāsını hīç kim bilmes érdi. Ve aŋa tört (10) yüz gevherler ve ḳızıl yāḳūtlardın naḳş nigār ḳılıp érdi. Ve aŋa yüz pārça ḳızıl laʿldın közler oltur- (11) ġuzup érdi. Ve yüz pārça yaşıl zumurruddın nigār ḳılıp érdi. Ve ḳırḳ téveġa dībā u zar-baft tonlar (12) yükledi. Ve beş yüz fīl tişi ki ve her tişniŋ uzunluġı bir mīl yerġa yetür érdi. Yüz yolbars (13) terisi ve reng-ā-reng renglik ḳulan terisi, bir miŋ ve yana bir yüz altun, zencīrlik it ve yana yüz dībā (14) keltürdi. Ve iki yüz ḳotas ve bir yüz aġır bahālıḳ yaḫşı atlar ve bir miŋ tīġ ve ḳuyaḳ ve altun dulġalar ve bir (15) miŋ iki yüz temür tuġı ḫazīnaçı alıp kelip, İskender Pād-şāhġa sanap yetgürdi. Çūn taŋlası taŋ attı, (16) İskender Pād-şāh atlandı. Ve Ṭīnūş hem leşkerini yasap maydāndın Ḳayẕāfanıŋ ordasıġa (17) bardı. Aydı-ki "Ey ana, mendin biḥil bolġıl." dédi. Manzıl u marāḥıl kesip yürüdi. Tā İskender Pād-şāhnıŋ leşker-gāhıġa (18) yaḳın yettiler. Ul cengel anda érdi. Anda bir dıraḫt ve arıġda su bar érdi. İskender Pād-şāh taḫtnı (19) ul yerde ḳoydı. Ṭīnūşġa aydı-ki

“Ey şāh-zāda, bu taḫt üstünde, bu yerde ārām alġıl. Ve mey içgil. Men barayın, aytḳanımnı (20) bar-cā keltüreyin.” dédi.

Pes İskender Pād-şāh öz leşkeri ṭerefige ravān boldı. Çūn leşker-gāhıġa yetti, sıpāh- **[96b** = (255b)**]** (1) ları İskender Pād-şāhnı körüp ḫūş-ḥāllıḳdın ġırīv ġavġā ḳıldılar. Néme üçün-ki hemme leşker İskender Pād-şāh- (2) dın ümīd üzüp érdiler. Hīç ḳaysı émdi İskender Pād-şāhnıŋ yüzini yana bir körür biz dép (3) hergiz ümīd ḳılmap érdiler. Pes hemme leşkeri İskender Pād-şāhnıŋ aylıda anı taḥsīn ḳılıp yüz yerge urdılar. (4) İskender Pād-şāh dar-ḥāl leşkeridin bir miŋ nām-dār pahlavānnı ılġadı. Ve ul cangalġa ravān boldı. Çūn ul (5) cangalġa yettiler, hemme pahlavānlar ul cengelniŋ çevreside ṣaf tartıp turdılar. İskender Pād-şāh ilgeri (6) çaftı. Naʿra urdı-ki “Ey bad-ḫūy Ṭīnūş, ceng ḳılur mu sen yā ḳaçur mu sen?” dédi. Çūn Ṭīnūş İskender (7) Pād-şāhnıŋ naʿra āvāzını éşitip özini kördi, tal yafraġı dék titredi. Sarāsīma boldı. Öz (8) cānıdın ümīd üzdi. Turġan yeride turup ḳaldı. Hīç çāra tafmadı. Ve aŋa Ṭīnūş aydı-ki “Şāhā, sen anamġa (9) ḳılġan ʿahd u paymānıŋ uşbu émes érdi. Aytmadıŋ-mu ki rāstlıḳdın ötmeyin démediŋ-mü? Şāhā, (10) sen maŋa hem ḳarındaşım Ḳayẕrūşġa ḳılġan-dek raḥm ḳılġıl.” dédi. Ammā yüregi titrep baş ayaġıdın (11) bī-ḫabar érdi. İskender Pād-şāh aydı: “Ey şāh-zāda, uşbu çaġlıḳ işge ne üçün munça ḳorḳup (12) sust bolduŋ? Sen mendin émīn turur sen. Tola ḳorḳmaġıl. Ve seniŋ şaharıŋdın hīç kişini men (13) aġrıtmas men. Ve Ḳayẕāfanıŋ ʿahd u paymānıdın hergiz yanmas men ki ʿahdnı sındurġan pād-şāhlar ḫūb (14) émesdür.” dédi. Ṭīnūş dar-ḥāl atıdın tüşüp İskender Pād-şāhnıŋ aylıda yer öfti ve zārlıġlar ḳıldı. (15) İskender Pād-şāh anıŋ ḳolını tuttı. Ve ul ʿahdnı, ki ḳılıp érdi, bar-cā keltürdi. Ve aydı-ki “Ey Ṭīnūş, hīç (16) endīşe ḳılmay dıl-camʿ bolġıl. Ul vaḳt ki anaŋ taḫtda olturup érdi, men ḳolumnı seniŋ ḳoluŋġa (17) tutturup érdim ve saŋa şul vaḳtda aydım ki ‘Men cahān pād-şāhınıŋ ḳolını seniŋ ḳoluŋġa tutturayın.’ (18) dép érdim. Hem şul küni meniŋ ʿahd u paymānım tamām boldı. İskender men turur men. Ve ul vaḳtda ki anaŋnıŋ aylıda (19) meniŋ ḳolumnı tuttuŋ, ul hem men érdim. Şul küni anaŋ seniŋ ḳoluŋda ʿālam pād-şāhınıŋ ḳolı bar éken- (20) din ḫabar-dār érdi.” dédi. Pes İskender Pād-şāh farmānladı, tā dıraḫt tübinde altun taḫt ḳoydılar. Ve dāstūr-ḫānlar **[97a** = (256a)**]** (1) yaydılar. Ve ḫūş-āvāz sāzandalar rabāb u sāz, ʿūd u ḳānūn çaldılar. Ve kümüş badan ayaḳçılar altun (2) cāmlarda mey keltürdiler. Pes İskender Pād-şāh farmānladı, pād-şāhāna dībā u zar-baft tonlar, ḳıymat-bahā (3) altun éger yügenlik aṭlar ve altun tāc ve kemer Ṭīnūşġa berdiler. Andın kéyin Ṭīnūşġa aydı-ki “Ḥālā anaŋ- (4) nıŋ aylıġa barġıl ki bu cengel yıraḳ turur. Ve anaŋ Ḳayẕāfaġa meni aytadur dép ayġıl ki ‘Ey

ʿāḳıl u hūşyār (5) meẕlüm, tā ki men tirigdür men, seniŋ ʿahd u paymānıŋdadur men. Ve saŋa hamīşa mıhrbān turur men.’ dép (6) ayġıl.” dédi. Andın kéyin İskender Pād-şāh dar-ḥāl leşkerini tartıp barahmanlar şaharı ṭerefige ravān (7) boldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi ve aẓametihi.

Ellig yetinçi dāstān: (8) **İskender Pād-şāh barahmanlar şaharıġa yetgeni. Ve İskender Pād-şāh barahmanlardın suʾāl ḳılıp barahmanlar** (9) **pād-şāhġa cavāb bergeni. Ve İskender Pād-şāh andın ötüp pūşīda-rūylarnıŋ şaharıġa yetgeni. Ve** (10) **ḳamışlıḳ içindegi ʿacāyıblarnı körgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar: Çūn (11) İskender Pād-şāh Ḳayẕāfa[nıŋ] şaharıdın ravān boldı, tā barahmanlar şaharıġa yetti. Barahmanlarġa ḫabar yetti ki ‘İskender (12) Pād-şāh leşker tartıp bu şaharġa keldi.’ dép. Dar-ḥāl barahmanlardın biri taġ üstünige çıḳıp İskender (13) Pād-şāhnıŋ leşkerini kördi. Pes barahmanlar İskender Pād-şāhnıŋ ṭerefige **nāma** bitip iyberdiler ki (14) “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile ki ul Ḫudā cahān pād-şāhı İskenderdin pād-şāhlıḳ taḫtını ḫālī ḳılmasun. (15) Andın kéyin ey yeti ıḳlīm pād-şāhı, Ḫudā-yı Taʿālā saŋa bu ʿālamnıŋ pād-şāhlıġını beripdür. Ḫālā sen (16) bu şaharda ne ḳılıp yürür sen ki munda Ḫudā-perestler turur? Eger bu şaharġa genc ü māl üçün kelgen (17) bolsaŋ ıntıhāyī bī-ʿaḳl turur sen. Biziŋ ṣebr ve dānışmandlıġımızdın özge hīç némemiz yoḳ turur. (18) Ve sen ṣebrni bizdin ala almas sen. Ve munda barahmanlardın özge hīç kāla yoḳ turur. Eger bu yerde uzaḳ (19) vaḳtġaça oltursaŋ öz taḫtıŋġa ıḫtıyācıŋ tüşgüsidür.” dédi. Çūn élçi İskender Pād-şāh- (20) nıŋ aylıġa keldi, ul élçi bélige giyāhlarnıŋ ıltızını futa ḳılıp baġlapdur. İskender Pād-şāh **[97b** = (256b)**]** (1) élçini bu yosunda körüp ularġa āzār bermeslikni ḫᵛāhladı. Hemme leşkerini ul yerde ḳoydı. Özi (2) bir munça Rūmī ḥukemālar bile ravān boldı. Çūn barahmanlar İskender Pād-şāhnıŋ kelüridin ḫabar taftı, dar-ḥāl (3) aylıġa çıḳtılar. Ançа ki tafḳanlarını İskenderniŋ aylıġa alıp bardılar. Ularnıŋ ne genci ve neʿ mālı ve ne (4) zırāʿatı yoḳ érdi. Hemmeleri kelip İskender Pād-şāhnıŋ aylıda pād-şāhnı taḥsīnlar ḳıldılar. Çūn İskender (5) Pād-şāh barahmanlarnıŋ ṭāyıfasını kördi, ʿacāyıbġa ḳaldı. Kördi-ki keyik dék yügürüp yürür érdiler. (6) Baş ayaġı, boyı yalaŋ érdi. Giyāhlarnıŋ yafraġını ton ḳılıp keyipdürler. Yeyduġanları (7) giyāhlarnıŋ ıltızıdın érdi, yataduġan yerleri taġlar arasında [érdi]. Gürūh gürūh yalaŋġaç yürür érdiler. (8) Ve yaz vaḳtıda mīve yer érdiler. Ve iştanları ilbesünlerniŋ terisidin érdi. Pes İskender Pād-şāh (9) ulardın sordı-ki “Ey barahmanlar, cahānda siler keygen tonlardın bölek reng tonlar ve bölek reng (10) ṭaʿāmlar bardur. Siler bu ʿālamda néme ḫūşluġunlar

bardur?” dédi. Barahman cavāb bérdi-ki “Şāhā, biz (11) hīç némege nāmūs ḳılmas biz. Ve biz hemme yémek ve keymekdin bī-ḥācat turur biz. Vaḳtī ki anadın yalaŋġaç (12) tuġuladur biz, yaḫşı libāsġa işenip bolmas ki acal kelip tofraḳ astında yalaŋġaç yatur biz. Hemme ḳorḳunç (13) anda turur. Bu vaḳtda yer, töşek turur. Āsmān yortḳan turur. Ve arada ḳaravulçı ḳarap turur ki muŋa ḳaçan (14) ölüm kelür ékin dép. Ey pād-şāh, mundaḳ ḥālda ne üçün munça ʿālam-ı fānīġa cıdd cahd ḳılur sen? Bu ʿālamnıŋ (15) genci ve cıdd cahd ḳılmaḳ bir yarmaḳġa barābar bolmas. Néme üçün-ki vaḳtī kişi bu ʿālamdın ötse cıdd cahd bile (16) ḳılġan genc ü mālı ḳalġusıdur. Ve bu kişi tanhā ve burahna görde çürügüsidür.” dédi. İskender Pād-şāh (17) sordı-ki “Ey ʿābıd, bu ʿālamda āşkārā néme tola mudur yā pınhān néme tola mudur? Ve yana ölüg tola mudur yā tirig (18) tola mıdur?” dédi. Barahman aydı: “Şāhā, iki yüz miŋ ölügni sanasalar bir hem tirig yoḳdur. Ançа tirig (19) bardur, hemmesi ölürler. Öz ornını yana birige taşlarlar.” dédi. Pād-şāh sordı-ki “Ey ḫıradmand, ḳuruḳ (20) tola mıdur veyā su tola mıdur?” dédi. Barahman aydı-ki “Ey pād-şāh, yer toladur. Néme üçün-ki ançа ki su bardur, anı hem **[98a** = (257a)**]** (1) yer köterip turur.” dédi. İskender Pād-şāh sordı-ki “Rūy-ı zamında tola günāhkār kim turur?” dédi. Barahman aydı: “Bu ʿālamda (2) hemmedin günāhkār néme, ādam turur. Eger bu sözni biley déseŋ avval özüŋge ḳaraġıl ki rūy-ı zamīn seniŋ (3) farmānıŋda turur. Ammā sen aŋa ḳānıʿ bolmay ḫ^{v}āhlay sen ki taġı ziyāde ḳılġay sen. Ve ḥarīṣlıḳ seniŋ cānıŋ- (4) ġa zıyān yetgürüp turur.” dédi. İskender Pād-şāh sordı-ki “Ey ʿāḳıl, bizniŋ cānımıznıŋ pād-şāhı kim (5) turur?” dédi. Barahman aydı: “Ey pād-şāh, cānnıŋ pād-şāhı ḥarīṣlıḳ turur ki kīneniŋ ḫamīrı ḥırṣ (6) turur.” dédi. Pād-şāh sordı-ki “Ḥırṣnıŋ aṣlı ne turur?” dédi. Barahman aydı: “Ey pād-şāh, ḥırṣ ve nıyāz, (7) iki dīv tururlar ki biri ḳuruḳluḳdın lablarıġaça ḳurupdur. İkinçisi kéçegi uyḳunı taşlapdur.” dédi. (8) İskender Pād-şāh çūn barahmanlardın bu sözlerni éşitti, zār zār yıġladı. Andın kéyin aydı-ki “Ey ʿāḳıllar, (9) maŋa néme ki ḥācatıŋlar bolsa tileŋler. Silerdin men genc ü māl ve hīç némeni ayamas men.” dédi. Barahman (10) aydı (aydı): “Ey yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhı, sendin bizniŋ ḥācatımız oldur ki pīr bolmaḳlıḳnıŋ ve ölüm- (11) niŋ yolını bizge baġlaġay sen.” dédi. İskender Pād-şāh aydı: “Ölümdin ḫalāṣ ḳılmaḳ meniŋ ḳolumdın (12) kelmes. Ölüm bir ajdahāhī turur ki eger temürdin hem bolsaŋ andın ḫalāṣ bola almas sen. Eger yigit- (13) likde ḳança uzaḳ tursaŋ ḳarılıḳdın ḳutulmas sen.” dédi. Barahman aydı: “Şāhā, özüŋ (14) bilür éken sen ki ölümge ve pīrlıḳġa hīç çāra yoḳ éken. Sen ne üçün fānī ʿālamda munça cıdd cahd (15) ḳılur sen? Ve zahrnıŋ gülini bīhūda yıdlar sen ki bu hemme ranc u maşaḳḳat bile camʿ ḳılġan genc ü mālıŋ (16) sendin duşmanlarġa ḳalġusıdur. Bölek kişiler üçün sen ranc tartmaḳlıġıŋ ʿāḳıllıḳdın (17)

érmes turur. Ve bī-ʿaḳl ve aḥmaḳlıḳdın turur. Kişiniŋ başı aḳarġanı ölümniŋ élçisi turur ki (18) sen bu ʿālamdın ümīd üzgey sen.” dédi. İskender Pād-şāh hūşınıŋ ḳulaḳlarını salıp (19) ul dānışmandlarnıŋ sözlerini éşitür érdi. Ḥırṣ ve ārzūġa laʿnat aytur érdi. Ularġa tola genc ü māl (20) berdi. Ammā hīç kim ḳabūl ḳılmadı. Néme üçün ki ularda hīç ḥırṣlıḳ yoḳ érdi.

Pes ularġa hīç āzār bermey leşkerini **[98b** = (257b)**]** (1) alıp ḫāvar şaharı ṭerefige ravān boldı. Tā bir daryā yaḳasıġa yetti ki anda ıntıhāyī ābādān yer bar éken. Anda her ḳısm (2) ādamlar bar érdi. Hemme ér kişiler maẓlūmlarġa oḫşaş saçlıḳ ve reng-ā-reng tonlar keyipdürler. Ularnıŋ (3) tilleri ʿArabī hem érmes ve Rūmī hem érmes, Türkī hem érmes. Ularnıŋ taʿāmı balıġ göşti érdi. Keye durġanı öçki (4) ve ḳoynıŋ terisi érdi. İskender Pād-şāh ularnı körüp ʿacāyıbġa ḳaldı.

Hem şul zamān daryā içidin (5) bir ʿacāyıb, çoŋ taġ çıḳıp keldi. Ul taġnıŋ rengidin āftāb ḫīra boldı. İskender Pād-şāh bir ıldam kéme (6) ṭalab ḳıldı, tā aŋa olturup, yaḳın barıp ul taġnı körgey. Ul vaḳt ḥukemālardın biri aydı: (7) “Şāhā, saŋa daryāġa kirmek yol yoḳdur. Bu yerdin çafḳıl, tā hīç kişi ul taġnı körmegey. (8) Pes bir kéme, ki[181] kiçik ıldam érdi, aŋa ottuz kişige İskender Pād-şāh farmānladı, tā olturup ul yerdin (9) taġḳa yaḳın bardılar. Nā-gāh bir sarıġ balıġ ul taġda paydā boldı. Ul kéme, ki[182] aŋa yaḳın barıp érdi, (10) ul kémeni yuttı. Ul taġ hem gāyıb boldı. İskender Pād-şāh ʿacāyıbġa ḳaldı. Ve közidin yaş aḳızdı. Ve (11) ul ḥukemāġa taḥsīnlar ḳıldı. Hemme pahlavānlar ḥayrān ḳaldılar. Ve hemmeleri aydılar ki “Hemme némedin dānā- (12) lıḳ ābādān éken. Ḥālā Ḫudā-yı Taʿālā bizni baġışladı. Eger pād-şāh ḥālā helāk bolsa érdi, hemme (13) leşkerniŋ baġrıları ḳan bolur érdi. Ḥālā bu ottuz kişi helāk bolup ġam-gīn bolduḳ. Muŋa (14) hem şükr.” dédiler.

Pes İskender Pād-şāh ul yerdin leşkerini tartıp ravān boldı. Tā bir yerīge yettiler ki (15) aylıda bir kölçük bar érdi. Ul kölniŋ çevresinde ḳamışlar ve dıraḫtlar bar érdi, égizligi ottuz ferseng, (16) toġralıġı üç ferseng. Anda öyler bar érdi, hemme ḳamışdın. Üstüni hem ḳamış, yeri hem ḳamış (17) érdi. Ul yerdin ravān boldılar. Tā bir daryāġa yettiler, ıntıhāyī ḫūş ve ḫurram. Yafraġı ıfar dék, suyı (18) şeker dék. Pes hemmeleri su içtiler ve ṭaʿām yédiler. Ve uḫlaġalı ḳaṣd ḳıldılar. Ul vaḳt daryā içidin (19) nıhāyatsız ılanlar çıḳıp keldiler. Pahlavānlarġa yüz keltürdiler. Ul ılannıŋ bāzūları érkek (20) şīrnıŋ

[181] Metinde کی “ki” şeklinde yazılıdır.
[182] Metinde کی “ki” şeklinde yazılıdır.

bāzūsı dék érdi. Aġzını açıp leşkerġa ḥamla ḳıldılar. Ve ul cengeldin[183] ot dék **[99a** = (258a)**]** (1) ḳızıl çayanlar çıḳıp leşkerni çaḳışġa tuttılar. Hīç çāra tafa almadılar. Tola kişiler öldiler. (2) Eger çayanlar fīlnıŋ futıġa hem çaḳsa érdi, dar-ḥāl bī-ḳarār bolup öler érdiler. Aṭrāfīdın (3) yüz miŋ toŋuzlar çıḳıp keldiler. Her ḳaysılarınıŋ tişleri almās ḳılınçı dék érdi. (4) Pahlavānlar ul yerdin bir ṭerefīge bardılar. Ul ḳamışlıġġa ot yaḳtılar. Ve nayza ve ḳılınç bile ul şīrlar- (5) dın tola öltürdiler. Ve tīr-bārān ḳılıp ularnıŋ ḳanını daryā dék aḳızdılar. Çendān toŋuzlarnı (6) öltürdiler ki leşker ötgeli yol ḳalmadı. Pes İskender Pād-şāh ul yerdin leşkerini tartıp Ḥabaş (7) ṭerefige ravān boldı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

Ellig sekizinçi dāstānda: (8) **İskender Pād-şāh zengīler bile ceng ḳılġanı. Ve andın ötüp yumşaḳ futlarnıŋ şaharıġa** (9) **yetgeni. Andın pād-şāhı yoḳlarnıŋ şaharıġa barġanı. Andın Harūm şaharıġa barġanı.**

Mavlānā Fırdavsī (10) raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar ki çūn İskender Pād-şāh ul ḳamışlıḳdın ravān boldı, (11) tā zengīlerniŋ şaharıġa yettiler. Ul zengīlerni kördi-ki yüzi ve teni ḳarġa dék ḳara ve közleri çırāġ (12) dék roşen, ḳadd u ḳāmatı manāra dék bülend érdi. Çūn zengīler İskender Pād-şāhnıŋ leşkerini (13) kördiler, leşker camʿ ḳılıp İskender Pād-şāhġa yüz keltürdiler. Zengīlerniŋ leşkeri miŋ miŋ- (14) din to[la] érdi. Zengīler nayza ornıda ustuḫ^{v}ān bile ceng ḳılur érdiler. Ve sıparları kergeden terisidin (15) érdi. Pes İskender Pād-şāh leşkerige farmānladı, tā hemmeleri sılāḥ keydiler. Gürz ve ḳılınçlarını (16) ve oḳ yalarını ḳollarıġa aldılar. Pes ceng yerini yasadılar. Zengīlerdin bir zengī yalaŋġaç cengge (17) kirip Īrān leşkeridin öltürür érdiler. İskender Pād-şāh çūn bu ḥālnı kördi, ba-ġāyat açıġlandı. Farmān- (18) ladı, tā hemme leşker tīġlarını tuttılar. Bir yolı özlerini zengī leşkerige urdılar. Pahlavānlarnıŋ naʿra āvāzı (19) felekge yétişti. Zengīlerniŋ ḳanını daryā dék aḳızdılar. Zengīlerniŋ tenleri her yerde döpe döpe boldı. (20) Ḳalġanı ḳaçtılar. İskender farmānladı, tā ul döpelerni tofraḳ bile kömdiler. Andın kéyin şaharlarıġa ot yaḳtılar. **[99b** = (258b)**]** (1) Çūn İskender Pād-şāh zengīlerġa ġālıb keldi, ġusl ḳıldı. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytıp zār zār yıġladı.

(2) Çūn kéçe ḳaraŋgu boldı, kergedenniŋ āvāzı keldi. İskender Pād-şāh dar-ḥāl sılāḥ ve dulġasını keydi. Nā-gāh bir munça (3) kergedenler paydā boldı. Her biriniŋ teni ḳotaz dék érdi. Ularnıŋ bir uluġı hemmedin ilgeri (4) kelür érdi. Mest fīl dék érdi. Ve anıŋ başıda müŋüzi bar érdi. Leşkerge ḥamla ḳıldı. Tola pahlavānlarnı (5) öltürdi. Pes

[183] Metinde جنكال şeklinde yazılıdır.

pahlavānlar anı tīr-bārān ḳıldılar, āḫırī öltürdiler. Çūn kergedenlerniŋ uluġı ölüp érdi, (6) leşkeri ḳaçtı. Çūn ul bayābān kergedenlerdin ḫālī boldı, İskender Pād-şāh ġusl ḳıldı. (7) Ṭāʿat ḳılġalı bir yer istedi. Yüzini tofraḳġa sürdi. Ḫudā-yı Taʿālāġa nāla ḳıldı-ki "Ey bār-ḫudā, bu ʿālamnı (8) tutḳuçı sen turur sen. Ve maŋa bu ʿaḳl u dānışnı sen berdiŋ. Ve bu ġālıblıḳnı maŋa sen berdiŋ ki (9) şīr ve kergeden meniŋ aylımda esīr bolurlar." Çūn munācātdın fārıġ boldı, şul zamān aṭlandı. (10) Leşkerini tarttı, naḳāralar çalıp ravān boldı.

Çūn yumşaḳ futlarnıŋ şaharıġa (11) yaḳın yetti, kördi ki yumşaḳ futlar ḥadd u nıhāyatsız tururlar. Ularnıŋ yüzleri bahār güli dék, (12) tenleri taġ dék érdi. Ularnıŋ hīç aṭı yoḳ ve olfaġı ve ḳılınçı yoḳ érdi. Çūn leşker (13) ularġa yaḳın yettiler, ular leşkerni körüp kök güldürgen-dek ġırīv ḳıldılar. Tizleri bile yügürüşüp (14) Īrān leşkerige ḥamla ḳıldılar. Taşnı yamġur dék Īrān leşkerige attılar. Pes İskenderniŋ leşkeri tīġ ve oḳ (15) atıp ularġa ḥamla ḳıldılar. Yumşaḳ futlarnıŋ ḳanını daryā dék aḳızdılar. Ölügleri döpe döpe (16) boldı. İskender Pād-şāh leşkerige aydı-ki "Ey pahlavānlar, bu ġālıblıḳ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bergenidür ki her duşman ki (17) biznıŋ bile ceng ḳılġalı kelse biz ġālıb keledür biz. Bularda hīç ʿaḳl u dānış yoḳ éken. Naḳāraġa oḫşa (18) içi ʿaḳldın ḫālī éken. Eger andaḳ bolmasa érdi bu yumşaḳ futlarnıŋ içidin kim çıḳa alur érdi?" dédi. (19) Andın kéyin Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytıp zār zār yıġladı. Ve aydı-ki "Ey āsmān u yerni, āftāb u aynı yaratḳan (20) Ḫudāy, maŋa bu tāc u taḫtnı ve ġālıblıḳnı sen berdiŋ. Ve duşmanlarnı sen maġlūb ḳıldıŋ. Ve maŋa rāst **[100a** = (259a)**]** (1) yol körgezgüçi sen turur sen." dédi. Ul yerdin leşkerini tartıp ravān boldı.

Tā bir şaharīġa (2) yetti ki nıhāyatsız keŋrü érdi. Ul şahardaġı ḫalḳnıŋ ne pād-şāhı ve ne ḳāżīsı yoḳ érdi. Ve hīç (3) kişi bir birige bir iş farmānlamas érdi. Her kişi öz tafḳanını yep ve öz tafḳanını keyer érdi. (4) Çūn İskender Pād-şāhnıŋ leşkeridin ularġa ḫabar boldı, çoŋ kiçik İskender Pād-şāhnıŋ (5) aylıġa çıḳtılar. Nıhāyatsız bısāṭlar, yémek ve keymek İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keltürdiler. İskender Pād-şāh (6) ularnıŋ aḥvālın sordı ve tola ıʿzāzladı. Andın kéyin İskender Pād-şāh farmānladı, tā hemme leşker ul (7) yerde ḫayma u bar-gāhlarını tiktiler. Ve hemme leşker her ḳaysıları maclıs ārāsta ḳılıp mey içtiler. Çūn (8) ne-çend kün anda ārām tafıp tındılar. Andın kéyin yürügeli ḳaṣd ḳıldı. Her kişidin ki ul ṭeref[ge] yürügeli (9) yol sorasa hīç kim bilmes érdi. İskender Pād-şāh ul ṭerefge ḳaradı. Kördi-ki bir taġ turur, kehkeşān-ı (10) felekge yetip turadur. Ul taġda kündüz bolsa bir munça kişiler çıḳur érdi. Kün olturaça hīç kim anda turmas (11) érdi. İskender Pād-şāh ul kişilerdin sordı-ki "Bu taġnıŋ ul ṭerefide hīç yol bar

mıdur?” dédi. (12) Ular aydılar: “Ey rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı, bu taġdın öteduġan yol bar érdi. Ḫālā ul yolda bir ajdahā (13) mekān tutupdur. Hīç kim ul ṭeref bile öte almas. Ve kergedenlerni dem tartur. Andın leşker öte almas. (14) Anıŋ ḳara demi āsmānġa yetip turur. Aġzı dūzāḫ éşigi dék ot çupulup turur. Hemme şahar ḫalḳı (15) aŋa ṭāḳat keltürmes. Her kéçede beş uy satıp alıp navbat bile her kéçede bir kişi ul ajdahānıŋ (16) aylıġa alıp barur, tā ul ajdahā ul uylarnı alıp barġan kişidin özgesini yep bizge zıyān (17) yetgürmegey dép. Eger her kişi ki ul uylarnı alıp barmasa bizge ḳaṣd ḳılur. Ve biz uşbu ḥāl bile ʿumr (18) kéçürür biz.” dédi. Çūn İskender Pād-şāh bu sözni éşitti, kéçe bolġaç leşkeridin bir munça d[ā]nışmandlar- (19) nı ılġadı. Ular her némeġa zahr alıştururnı bilür érdiler. Pes ḫazīnadın genc berip beş uy satıp (20) aldı. Ul uylarnı tulum soydurdı. Ve anıŋ postıġa zahr toldurdı. Ajdahānıŋ ṭerefige ravān boldı. **[100b** = (259b)**]** (1) Çūn ajdahāġa yaḳın yettiler, kördiler ki bir ḳara bulut dék ajdahā yatur. Badanı taġ dék, tilleri kök, köz- (2) leri ḳan ḳoyġan çılafçı dék. Aġzıdın ḫırman ḫırman ot çupulup turur. İskender Pād-şāh farmānladı, tā (3) ul tulumlarnı ajdahānıŋ aylıġa taşladılar. Ajdahā dar-ḥāl ul uylarnı yuttı. Çūn ul tulumlar (4) ajdahānıŋ içinde yarıldılar. Zahr ajdahānıŋ aʿżālarıġa tarḳadı. Hemme içügüleri téşildi. Başını ul taġġa (5) uruşġa tuttı. Bir zamān bolġandın kéyin leşker ul ajdahānı tīr-bārān ḳıldılar. Ul ajdahānı öltürdiler.

(6) Andın kéyin İskender Pād-şāh leşkerini alıp yana bir taġġa yetti. Ul taġnıŋ uçıġa köz yetgüsüz (7) érdi. Ul taġnıŋ üstünide bir altun taḫt turupdur. Ul altun taḫt üzesinde bir pīr bolġan ér ölüp (8) yatıpdur. Üstünige altun ve dībādın çadır tartıpdur. Ve başıġa gevherdin köz olturġuzġan tāc keyipdür. (9) Ve aṭrāfıda altun ve kümüşler bī-nıhāyat turur. Ve hīç kişi ul yerge bara almas érdi. Her kişi-ki ul ölüg- (10) din altun tiley dép ul taġġa barsa érdi, andaḳ titrer érdi ki şul yerde ölür érdi. İskender Pād-şāh (11) ul taġnıŋ üstünige çıḳtı. Ul ölügġa ve altunġa ḳaradı. Nā-gāh bir āvāzī éşitti ki “Ey pād-şāh, cahānda (12) tola ʿumr kördüŋ. Tola pād-şāhlarnı taḫtıdın tābūt taḫtasıġa iyberdiŋ. Ve hemme pād-şāhlardın (13) baş köterdiŋ. Ve tola dost ve duşmanlarnı helāk ḳıldıŋ. Ve ʿālamnıŋ pād-şāhlıḳ taḫtı (14) saŋa boldı.” dédi. İskender Pād-şāh bu āvāznı éşitip çırayı sarġardı. Köŋli derdlik bolup ul (15) taġdın tüşti ve ravān boldı.

Tā bir şārıstānīġa yetti ki anı Harūm atarlar érdi. Ul şaharda hemme meẓlümler (16) bar érdi. Çūn Harūm şaharıġa yaḳın yetti, bir **nāma** bitidi. “Nāmanıŋ avvalıda ul Ḫudāy ki āsmān u yerni yaratıpdur. Andın kéyin (17) bu ʿālamda ḳança ki ādamlar bardur ve pād-şāhlar, meniŋ farmānımġa kirdiler. Her kişi-ki meniŋ farmānımdın boyun tolġasa (18) tofraḳnıŋ astınġa kömüldi. Ve men bu ʿālamda néme ki bolsa körmekni

istep yürür men. Ve ziyādelikni (19) istep yürümes men. Eger sizler meniŋ aylımġa kelseŋizler ve men sizler bile ceng ḳılmas men. Ve hīç kişige (20) zıyān ḳılmas men.” dédi. Pes nāmanı bir dānışmandnıŋ ḳolıġa berdi, tā Harūm şaharıġa alıp barġay. Çūn élçi Harūm şaharıġa **[101a** = (160a)**]** (1) yetti, kördi-ki anda hīç ér kişi yoḳ turur. Hemme meẓlümler ul Rūmī élçini körgeli şahardın çıḳtılar. Çūn élçi (2) ul nāmanı şaharnıŋ uluġıġa oḳudı, dar-ḥāl nāmaġa **cavāb** bitidiler: “Avval ki aytıp sen (3) ‘Hemme pād-şāhlarnı özümge farmān-bardār ḳıldım.’ dép. Eger Harūm pād-şāhı ornıdın teprense hemme şahar (4) u ölkelerni tutḳusıdur. Ve bizniŋ şaharlarımızda nıhāyatsız ṣaḥrālar bardur. Ve her ṣaḥr[ā]da yüz miŋ meẓlümler (5) bardur. Hemmelerimiz olfaḳ içinde turur biz. Ve miŋ miŋ meẓlümlerniŋ arasıda bir ér yoḳdur. Ve hemmelerimiz (6) ḳız turur biz. Her şaharġa keley déseŋ nıhāyatsız daryālar bar turur. Ve mizdin her meẓlüm ki érge çıḳsa andın kéyin (7) anıŋ yüzini körmes biz. Eger ḳız tuġsa bu şaharġa iyberür. Oġul tuġsa Harūmġa iyberür. Ve her (8) kéçede on miŋ ḳızlar şaharnı saḳlar. Ve bizdin her ḳız ki ceng küni érenlerge ġālıb kelse anıŋ başıġa (9) altun tāc keydürür biz. Ve altun taḫtġa olturġuzur biz. Ve ḥālā yüz miŋ meẓlümler bardur ki hemmeleri altun (10) tāclıḳ ve altun yigenelik turur. Ve cengde anıŋ çangālıda pahlavān érenler tofraḳ bolġandur. Ve ḥāla ki (11) sen nām-dār ér pād-şāh turur sen, saŋa aytarlar ki ‘Meẓlümler bile ceng ḳılıp meẓlümler aylıdın (12) ḳaçtıŋ.’ dérler. Ve bu atıŋ ḳıyām ḳıyāmatġaça itmes. Eger ḫ^{v}āhlasaŋ ki Rūm şaharınıŋ uluġları bile kelip (13) bu şaharnı körey déseŋ rāstlıḳ ve ḫūbluḳ bile bolsaŋ seniŋ aylıŋġa tola yémek ve keymek (14) keltüreyli. Eger köŋlüŋ yamanlıḳ ṭerefige māyıl bolsa ul ʿaḳldın émesdür. Ve çendān leşker keltürür biz ki (15) āftāb u aynıŋ yüzini ḳaraŋġu ḳılur.” Çūn ul cavāb tamām boldı, bir ay yüzlük ḳız altun tāc (16) keyip ve pād-şāhāna tonlar keyip on suvār bile ravān boldı. Çūn İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa yaḳın yetti, İskender (17) Pād-şāh aylıġa kişi iyberdi. Çūn ul ḳız İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, yüz yerge urdı ve nāmanı pād-şāhġa (18) berdi. İskender Pād-şāh ul nāmanı oḳup ularġa aytıp érdi-ki “Bu cahānda meniŋ farmānımġa kirmegen pād-şāh (19) yoḳdur. Ve men meẓlümler bile ceng ḳılġalı kelmedim. Munça leşker bile ki keldim, sizlerniŋ şaharıŋızlarnı körgeli keldim. (20) Vaḳtī ki sizler bizniŋ aylımızġa kelseŋizler ravā turur. Andın kéyin biz sizlerniŋ şaharıŋızlarda **[101b** = (160b)**]** (1) tola turmas biz. Ve köreyli ki sizlerniŋ suvārıŋızlar néçükdür ve érsiz meẓlümler cahānda néçük yürür. Eger (2) ölüm kelse meẓlümler néçük ziyāde boladur?” dédi. Élçi yandı, kelip uluġıġa aydı. Uluġlar camʿ boldılar. Ve aytıştılar: (3) “Biz on miŋ ḳız ılġaylı ki hemmeleri ʿāḳıl u hūşyār bolġaylar. Her bir yüz maẓlūmlarġa gevherlerdin köz olturġuzġan (4) on altun tāc bereyli. Ul tāclarnıŋ cumlası

iki yüz tāc boladur. Vaḳtī ki pād-şāh yaḳın kelgeç aylıġa (5) çıḳaylı ki pād-şāhnıŋ ıntıhāyī dānışmandlıġını aŋladuḳ.” dédi. İskender Pād-şāhnıŋ élçisi (6) yandı. İskender Pād-şāh leşkerini tartıp ravān boldı. Çūn iki manzıl yürüdi, bir ḳatıġ boran ḳoftı. Uluġ ḳarlar (7) yaġdı. Tola kişiler ḳar soḳdın helāk boldılar. Çūn şaharġa yaḳın yetti, bir islıḳ ḳara boran ḳoftı. (8) Otlar çupuldı. Bir munça kişiler otġa köyüp helāk boldılar. Leşkerniŋ hūş başlarıdın ketti. (9) Ildam yürüdiler. Tā bir şaharīġa yettiler ki andaġı ʿādamlarnıŋ yüzleri ḳara, boyları uzun, aġızlarıdaġı (10) tişleri toŋuznıŋ tişi dék uzun ve közleri ḳan ḳoyġan dék ḳızıl ve aġızlarıdın (11) ot çupulup turadur. Çūn İskender Pād-şāh ul ḫalāyıḳnı kördi, aydı-ki “Ḫudā-yı Taʿālā mundaḳ ḫalḳlar (12) yaratmaḳda néme sır bar éken?” dédi. Ul ḫalḳ İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa tola ḳullar ve hediyeler alıp bardılar. (13) Ul şaharda bir ay turdı. Çūn leşkeri āsāyış taftı, ul şahardın meẓlümler şaharıġa ravān boldı. (14) İki miŋ ḳızlar daryādın öttiler. Hemmeleri başıġa altun tāc keyip érdi. Anda bir cengel[184] bar érdi. Anda dıraḫtlar, (15) arıġlarda sular aḳar érdi. Ul yerde bısāṭlar salıp ve ṭaʿāmlar camʿ ḳıldılar. Çūn İskender Pād-şāh (16) Harūm şaharıġa yetti, hemme meẓlümler İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa çıḳtılar. Ul altun tāclarnı ve ḳıymat-bahā (17) tonlar ve gevherlerni alıp bardılar. İskender ularnı tola ıʿzāzladılar. Ve yaḫşı yerde tüşürdi. Çūn kéçe taŋ (18) attı, İskender Pād-şāh şaharġa kirdi. Ul şahardaġı ʿacāyıblarnı kördi. Ul şahardın leşkerini tartıp (19) maġrıb ṭerefige ravān boldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Ellig toḳuzınçı (20) **dāstānda: İskender Pād-şāh āb-ı ḥayātnı istep barġanı. Ve Yaʾcūc Maʾcūcnıŋ saddını ḳofarġanı. [102a** = (161a)**]** (1) **Ve sözleyduġan dıraḫtnıŋ aylıġa yetgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn (2) İskender Pād-şāh Harūm şaharıdın ravān boldı, bir uluġ şaharıstānġa yetti. Hemmeniŋ yüzleri ḳızıl, saç- (3) ları sarıġ érdi. Ular hem İskender Pād-şāhnıŋ farmānıġa kirdiler. İskender Pād-şāh ulardın (4) sordı-ki “Munda néme ʿacāyıblar bardur, tā men anı körgey men. İskender Pād-şāhġa bir pīr aydı-ki “Ṣāhā, şaharnıŋ (5) ul ṭerefide bir köl bardur. Vaḳtī ki āftāb ul kölge yetse anda olturur. Ul kölniŋ ul (6) ṭerefi ḳaraŋġuluḳ turur. Ve biz éşittük ki ul ḳaraŋġuluḳda bir bulaḳ bar érmiş. Ul bulaḳnı āb-ı ḥayāt (7) atar érmişler. Ve ul sunı içgen kişi ölmes érmiş. Ve ul bulaḳ behiştdin kelgen érmiş. (8) Ve her kişi-ki ul suġa ġusl ḳılsa günāhıdın pāk bolur.” dédi. İskender Pād-şāh aydı: “Ul ḳaraŋġuluḳda (9)

[184] Metinde جنكال şeklinde yazılıdır.

uluġlar néme ḳılıp yürür?” dédi. Pīr cavāb berdi-ki “Ul ḳaraŋġuluḳġa taylarġa minip kirmek kerek.” dédi. (10) İskender ılḳıçıġa farmānladı, tā ılḳını leşker-gāhġa keltürdi. On miŋ aṭlar ılġadı. Hemmeleri tört (11) yaşar érdi. Ul yerdin leşker tartıp ravān boldı. Tā bir şaharīġa yetti. Intıhāyī keŋrü bāġ ve ayvānlar ve ordaları (12) bar érdi. İskender Pād-şāh ul şaharġa tüşti, anda turdı. Ve özi tanhā ul bulaḳ ḳaşıġa bardı. (13) Tā āftāb ul kök bulaḳġa olturdı, cahān ḳaraŋġu boldı. Andın yanıp leşker-gāhıġa keldi. Kéçe uluġlar (14) bile maṣlaḥat ḳıldı. Andın kéyin İskender Pād-şāh leşker arasıdın üç kişini ılġadı. Ve özige yol başlayduġan (15) kişilerni özi bile aldı. Leşkerini ul şārıstānda olturġuzdı. Ḳırḳ künlük ziyāde azuk aldı. (16) Anda İskender Pād-şāhġa keŋeş körgezeduġan vazīrı Ḫıżr alayhı’s-salām érdi. İskender Pād-şāh (17) anıŋ farmānıġa kirür érdi. İskender Pād-şāh Ḫıżr alayhı’s-salāmġa aydı-ki “Ey vazīr, mende iki gevher bardur. Ḳaraŋġu (18) kéçede āftāb dék roşenlik berür érdi. Ul iki gevherniŋ birini sen alıp barġıl. Bir yol bile (19) barġıl. Ve birini men alıp yana bir yol bile barayın. Köreyli ki Ḫudā-yı Taʿālā parda-ı ġaybdın ne ẓāhır ḳıladur. Ve sen (20) meniŋ rah-numāyım turur sen. Çūn leşker āb-ı ḥayātnıŋ ṭerefige ravān boldı, bayābān içidin “Allāhu ekber.” dép āvāz **[102b** = (161b)**]** (1) keldi. Ḫıżr alayhı’s-salām her manzıldın ki köçer érdi, ul yerde ṭaʿāmlar ḳoyur érdi. Uşbu yosunda iki kéçe (2) kündüz yol bardılar. Üçünçi küni ḳaraŋġuluḳda iki yol paydā boldı. Ḫıżr Payġambar bile İskender Pād-şāh bir birini (3) itürdiler. Ḫıżr alayhı’s-salām āb-ı ḥayātnı taftı. Ul suġa ġusl u ṭahārat ḳıldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. (4) Ul sudın içti. Zamanī tındı. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ayttı. Andın kéyin yandı. İskender Pād-şāh yana bir yol (5) bile barur érdi. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ buyruġı şundaḳ érdi-ki İskender Pād-şāhġa āb-ı ḥayāt naṣīb bolmadı.

(6) İskender Pād-şāh leşkeri bile yürür érdi. Tā roşenlikge yetti, bir taġnı kördi-ki ıntıhāyī bülend. Taġ üstünide (7) ʿūd dıraḫtları kehkeşān-ı felekge yetip turur. Ve her dıraḫt üstünide bir çoŋ havā turur. Ve ul havā (8) içinde bir çoŋ yaşıl ḳuş olturur. Ul ḳuşlar Rūm tili bile söz sözlediler. Ve İskender Pād-şāhnı (9) aylıġa çırladılar. İskender Pād-şāh dar-ḥāl ul ḳuşlarnıŋ aylıġa bardı. Ul yaşıl ḳuş (10) İskender Pād-şāh[ġa] aydı-ki “Ey pād-şāh, bu ʿālam-ı fānīdın néme tiler sen? Eger sen āsmānġa hem çıḳsaŋ yana (11) ġam-gīn bolup yanur sen. Bu cahānda rabāb u sāznıŋ ve naḫşınıŋ āvāzını éşittiŋ mü?” dédi. (12) İskender cavāb berdi-ki “Her kişi-ki dunyāda ḫūş-ḥāllıḳdın ve mey içmekdin naṣība tafmasa anı ḫūş-ḥāl (13) atamaslar.” dédi. Ul yaşıl ḳuş dıraḫt[dın] tofraḳġa tüşti. Sordı-ki “Ey pād-şāh, dānālar (14) ziyāde müdür yā kem ʿaḳllar ziyāde müdür?” Pād-şāh aydı: “Dānālar başını her gürūhdın köterürler.” dédi. Ḳuş (15) yerdin ul dıraḫt

başıġa ḳondı. Tumşuġı bile çangālını pāk ḳıldı. Ul ḳuş İskenderdin sordı-ki (16) “Ey pād-şāh, ne üçün taġ üstünide olturur sen?” dédi. Pad-şāh aydı: “Her kişi-ki raʾy-ı pāk (17) bolsa ʿıbādat ḳılġalı taġdın ābādān yer yoḳdur.” dédi. Ḳuş dıraḫtdın uçup havāsıġa ḳondı. (18) Çangālı bile tumşuġını itlik ḳılur érdi. İskender Pād-şāhġa aydı-ki “Ey pād-şāh, sen leşkeriŋni (19) şul yerde ḳoyup özüŋ tanhā taġ başıġa çıḳġıl, tā körgey sen ki taġ başıda kim bardur. İskender (20) çūn bu sözni éşitti, tanhā taġ ṭerefige ravān boldı.

Çūn taġ başıġa çıḳtı, Ḥażrat-ı Isrāfīl ʿalayhı’s-salāmnı kördi ki **[103a** = (162a)**]** (1) ḳolıġa ṣūrnı tutup aġzıġa ḳoyup turur, tā Ḥudā-yı Taʿālā hür démek bile hürgey. Çūn Ḥażrat-ı Isrāfīl ʿalayhı’s-salām (2) İskender Pād-şāhnıŋ yüzini kördi, kök güldürgen-dek āvāz ḳılıp aydı-ki “Ey ḥırṣnıŋ (3) bendesi, tola cıdd cahd ḳılmaġıl ki bir küni ḳulaġıŋ ṣūrnıŋ āvāzını éşitgüsidür. Ve sen tāc taḫtġa tola maġrūr (4) bolmaġıl. Āḫıratġa barışnıŋ çapdugını yasaġıl.” dédi. İskender Pād-şāh cavāb berdi-ki “Bu dunyā- (5) da maŋa naṣība bolupdur ki ʿālamda her néme ki bolsa körgey men.” dédi. Yıġlay yıġlay ul taġdın tüşti. (6) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳılur érdi. Leşkeri bile ẓulumāt ḳaraŋġuluḳġa ravān boldı.

Çūn leşker ḳaraŋġuluḳ- (7) ġa kirdi, ul taġdın āvāz keldi-ki “Her kişi-ki uşbu taġdın taş alsa paşīmān bolġusıdur. Eger almasa (8) hem paşīmān bolġusıdur.” Leşker ul āvāznı éşitip endīşege bardılar. Baʿżası aydı-ki “Yoldın taş (9) alıp yürümeklik paşīmānlıġ turur.” Baʿżası aydı: “Bir munça almaḳ kerek, tā néme paşīmānlıḳ bolur ékin.” dédi. (10) Baʿżası aldı ve baʿżası almadı. Ve baʿżası kāhıllıḳ ḳılıp azġına aldı. Çūn ḳaraŋġuluḳdın talaġa (11) çıḳtı, taş alġanlar kördiler ki baʿżalarınıŋ çıḳ yāḳūt érdi ve baʿżasınıŋ gevher ü zabarcad (12) érdi. Ança ki alġanlar “Tolaraḳ alsaḳ bolur éken.” dép paşīmān ḳıldı. Baʿżaları-ki almap érdiler, tola- (13) raḳ paşīmān ḳıldılar. İki haftaġaça ul yerde turdılar.

Çūn tındılar, andın kéyin leşkerini tartıp bāḫtar u ḫāvar ṭerefige (14) ravān boldı. Yolda bir şārıstānġa yettiler. Çūn İskender Pād-şāhnıŋ naḳāra āvāzını éşittiler, (15) ul şaharnıŋ uluġları iki mīl yolġaġaça aylıġa keldiler. Çūn İskender Pād-şāh ularnı kördi, tola ıʿzāz- (16) ladı. Ulardın sordı-ki “Émdi néme ʿacāyıblar bardur?” dédi. Ular İskender Pād-şāhnıŋ aylıda yıġladılar. Ve aydılar ki (17) “Şāhā, bizniŋ aylımızda bir müşkil iş bardur ki bu taġnıŋ ul ṭerefide Yaʾcūc u Maʾcūc bardur. Ularġa biz (18) barābar kele almay köŋlümiz ḳan bolup turur. Vaḳtī ki ular bizniŋ şaharımızġa kelseler bizge derd ü ġam yetgüsidür. (19) Yaʾcūc u Maʾcūcnıŋ baʿżalarınıŋ ḳāmatları bir ġarıç ve baʿżasınıŋ ḳāmatı mālnıŋ ḳāmatı (20) dék. Tilleri ḳara, közleri ḳan ḳoyġan-dek,

yüzleri ḳara, tişleri toŋuznıŋ tişleri dék, **[103b** = (162b)**]** (1) hemme tenleri fīlġa oḫşa tüglük. İki ḳulaḳları yerge yetip turur. Eger yetse bir ḳulaġı töşençi, bir (2) ḳulaġı yafınçı bolur. Her biri miŋ bala tuġarlar. Anıŋ ḥadd ḥısābını hīç kim bilmes. Vaḳta ki bir biri bile cüft- (3) leşseler ḥayvānġa oḫşa cüftleşürler. Eger yügürseler ḳulanġa oḫşa yügürürler. Yaz küni bulutlar (4) örlep daryālar cūşġa kelür. Kökler güldürep, taġlardın ṣadālar kelür. Ul vaḳtda Yaʾcūc u Maʾcūc gürūh gürūh (5) kelürler. Bir yılġaça yeyduġanını camʿ ḳılıp alurlar. Vaḳtī ki zamıstān kelse ıntıhāyī aruḳ bolurlar. Ularnıŋ āvāz- (6) ları börīniŋ āvāzı dék bolur. Çūn bahār vaḳtı kelse ıntıhāyī sémiz bolup kergeden dék bolurlar. Āvāzları şīr- (7) nıŋ āvāzı dék bolurlar. Şāhā, eger sen ularġa bir çāra ḳılsaŋ bizniŋ köŋlümizni rancdın (8) ḫalāṣ ḳılur érdiŋ. Hemme kişiler seni taḥsīn ḳılur érdiler. Ve atıŋ ḳıyām u ḳıyāmatġaça (9) ḳalur érdi. Ey pād-şāh, bir büzürglük ḳılıp bizge bir ʿılāc ḳılġıl ki Ḫūdā-yı Taʿālā seni bī-ḥācat yaratıp- (10) dur." dé[di]ler. İskender Pād-şāh ʿacāyıbġa ḳaldı. Ba-ġāyat ġamnāk bolup endīşege bardı. Andın kéyin (11) aydı-ki "Men genclerimni ḫarc ḳılıp bir iş ḳılayın. Siler hem özüŋler yār-mendeçilik beriŋler." dédi. (12) Hemmeleri aydılar: "Şāhā, sendin yaman közler yıraḳ bolsun. Biz hemme biz bende turur biz. Her ne déseŋ keltürür biz. (13) Tā ki tirigdür biz, saŋa ḫıẕmatkār turur biz." dédi. İskender Pād-şāh ul taḳġa keldi. Ḳaradı ki bir munça ḥukemālarnı (14) alıp keldi. Ve farmānladı, tā "Temürçilerni keltürüŋler. Ve mis ve ḫola ve taş keltürüŋler. Ve ḫām (??)tuy (15) ve taş ve otun nıhāyatsız tola keltürdiler. Ança ki pād-şāh aytḳanını keltürdiler. Ve tamçı keltürdiler. Ve her ḳısm hunarmand- (16) lar ki ʿālamda bar érdi, camʿ bolup İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. İki taġ arasında iki ḥışār ḳofardı- (17) lar. Égizligi taġnıŋ uçıġa yetip turur érdi. Toġralığı yüz ġulaç érdi. Yüzniŋ bir ġulaçı (18) kömür, bir ġulaçı temür. Arasıġa mis alışturdı. Ve her ḳaysı temür ve ḫola ve misniŋ arasıġa kükürd (19) ḳoydı. Ve taġnı hem kükürdge alışturup, anıŋ üstünige ḫarvār ḫarvār kömür ḳoyup ot yaḳtılar. (20) Ve İskender Pād-şāh farmānladı, tā yüz miŋ temürçiler köprük bastılar. Ve ul ḥışārnıŋ üstünige gevherler **[104a** = (163a)**]** (1) olturġuzup érdi. Köprüklerniŋ demidin taġnıŋ içige ḫurūş tüşti. Ve otnıŋ taftı- (2) dın yultuzlar ḳarardı. Tā ne-çend kün uşbu yosunda temürçiler ranc tarttılar. Ve ul gevherlerni ki bir biri- (3) niŋ üstünide ḳoyup érdi, roşenlik berür érdi. Çūn ul temür ve ḫola ve mis bir birige alışındı, (4) ba-ġāyat muḥkem boldı. Yaʾcūc u Maʾcūcdın cahān ḫalāṣ boldı. Ul ḥışārnıŋ égizligi tört yüz ġulaç érdi. (5) Toġralığı yüz ġulaç érdi. Anı Sadd-ı İskender dép atar érdiler. Cahān ḫalḳı Yaʾcūc u Maʾcūcnıŋ ẓulmı- (6) dın ḫalāṣ boldılar. Hemme uluġlar İskender Pād-şāhġa taḥsīnlar ḳıldılar. Ve aydılar ki "Şāhā, (7) zamīn u zamān sizniŋsiz bolmasun." dédiler. Ul yerde ança ki

nerse bar érse İskender Pād-şāh- (8) nıŋ aylıġa alıp keldiler. İskender Pād-şāh ḳabūl ḳıldı. Ve ul yerdin leşkerini tartıp ravān boldı.

(9) Tā bir ayġaça yol yürüdiler. Leşker ba-ġāyat hardılar. Tā bir taġġa yettiler ki ul taġ lācavard [d]ék kök érdi. (10) Ul taġnıŋ üstünide bir öy bar érdi, sarıġ yāḳūtdın. Yana bir öy bar érdi, kehkeşān-ı felekge (11) yetip turur érdi. Öyniŋ içide şīşa-ı billūrdın fānūslar bar érdi. Otrasıda bir bulaḳ bar (12) érdi. Ve bir ḳızıl gevherni çırāġ ornıda ḳoyupdur. Anıŋ astında bulaġ bar érdi. Ul gevherniŋ roşen- (13) ligi suġa tüşüp turur érdi. Ul gevherdin hemme öyniŋ içi roşenlik berip turur érdi. (14) Ve ul bulaḳnıŋ ḳaşıda iki altun taḫt ḳoyupdur. Ve altun taḫt üzesinde bir ölüg yatur érdi. Ölüg- (15) niŋ badanı ādamġa oḫşa érdi. Ve başı toŋuzġa oḫşa érdi. Kāfūrdın aŋa töşek salıpdur. Ve dībā- (16) dın çadır tartıpdur. Her kişi-ki ul öydin bir néme alay dép barsa teni andaḳ titrer érdi-ki (17) tiriglikdin ümīd üzür érdi. Ul vaḳt ul şūr bulaḳdın bir faryādī pād-şāhnıŋ ḳulaġıġa (18) éşitildi ki "Ey ḥırṣ[lıḳ] ādam, tola şūr ḳofarmaġıl! Çendān némelerni sen kördüŋ ki hīç kim körmegen (19) bolġay. Ḥālā cıloyuŋnı tartmaḳ kerek ki émdi ʿumruŋ az ḳaldı. Ve taḫtıŋ ḫālī boladuġan vaḳt yaḳın (20) boldı." dédi. Çūn İskender Pād-şāh bu sözni éşitti, ḳorḳtı. Dar-ḥāl leşker-gāhıġa yandı. Ul yerdin **[104b** = (163b)**]** (1) leşkerini tartıp ıldam ravān boldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yādlanur érdi. Ul taġdın bayābān yolını tuttı. (2) Ve cānınıŋ ġamını yep parīşān boldı. Derdlik bolup barur érdi.

Bayābāndın bir şaharīġa yetti ki ba-ġāyat (3) ābād, bāġ ve ölkelik şahar érdi. Ul şaharnıŋ uluġları İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa çıḳtılar. Hemmeleri (4) İskender Pād-şāhnı taḥsīn ḳıldılar. Altun ve gevherler alıp kelip İskender Pād-şāhnıŋ başıdın saçtılar. (5) Ve hemme uluġlar aylıġa çıḳtılar. Hemmedin uluġı aydı-ki "Şāhā, bu şaharġa hergiz leşker kelgen émesdür. Ve hīç kişi (6) pād-şāhnıŋ atını éşitgen émesdür. Ḥālā ki sen kelip sen, biznıŋ cānımız saŋa bolsun." (7) dédiler. İskender Pād-şāh ularnıŋ köŋlini ba-ġāyat ḫūş-ḥāl ḳıldı. Ulardın sordı-ki "Bu şaharda hīç (8) ʿacāyıb némeler bar mıdur?" dédi. Ular cavāb berdi-ki "Şāhā, munda bir ʿacāyıb nerse bardur ki ʿālamda kişi andaḳ ʿacāyıb- (9) nı körgen émesdür. Bir dıraḫt bardur. İki mük bolup égiliptür. Bir şāḫı érkek, bir şāḫı (10) māda. Kéçe bolsa māda şāḫı sözler. Kündüz bolsa érkek şāḫı sözler." dédi. İskender Pād-şāh hemme Rūm (11) leşkeri bile anda bardı. Ulardın sordı-ki "Ul dıraḫt ḳaçan sözler?" dédi. Tilçi cavāb berdi-ki "Vaḳtī ki (12) kündin toḳuz sāʿat ötse bu iki dıraḫtdın biri sözler." dédi. İskender Pād-şāh hemme Rūmīlar (13) bile ul dıraḫtnıŋ tübige bardı. Yeri ısıḳlıḳdın ḳaynap turur érdi. İskender (14) Pād-şāh yuḳḳarıdın bir bülend-āvāz éşitti. Tilçidin sordı-ki "Bu ne āvāzdur?" Tilçi aydı-ki "Şāhā, bu dıraḫt-

(15) nıŋ ne-çend ḫızmat-kārları bardur. Vaḳtī ki dıraḫtġa ṭaʿām lāzım bolsa cānvarlarnıŋ göştidin berürler.” (16) dédi. Çūn āftāb bülend boldı, İskender Pād-şāh yuḳḳarıdın bir bülend faryād éşitti ki ul dıraḫtnıŋ (17) yafraġıdın kelür érdi. İskender Pād-şāh ḳorḳtı. Tilçidin sordı-ki “Bu berg néme deydür ki (18) baġrım ḳan boldı?” dédi. Tilçi cavāb berdi-ki “Ul şāḫ şundaḳ deydür ki ‘İskender ḳaçanġaça mundaḳ yürüp (19) ḥırṣlıḳnı isteydür. Vaḳtī ki İskenderniŋ pād-şāhlıġı on tört yılġa yetse pād-şāhlıḳ taḫtı- (20) dın ketmek kerek.’ deydür.” dédi. İskender Pād-şāh közidin ḳan yaş aḳızdı. Köŋli derdlik boldı. **[105a** = (164a)**]** (1) Andın kéyin hīç kişige sözlemedi. Tā tün yarmı boldı, dıraḫtnıŋ yana bir şāḫı sözge kirdi. İskender (2) Pād-şāh tilçidin sordı-ki “Bu şāḫ néme deydür?” dédi. Tilçi cavāb berdi-ki “Bu māda şāḫ aytadur ki ‘Ey İskender, (3) gencge ḥırṣlıḳ ḳılıp cānıŋġa ḳaçanġaça ranc yetgürür sen? Saŋa cahānnı çevrülmek ḥırṣlıḳdur. (4) Ve kişige āzār bermeklik ve pād-şāhlarnı öltürmekdür. Ve sen hem bu cahānda uzaḳġa (5) ḳalmas sen. İşni özüŋge tar u teng ḳılmaġıl.’ déydür.” dédi. İskender Pād-şāh tilçiġa aydı-ki “Şāḫ- (6) dın yana sorġıl ki men Rūmġa barġanda ʿumrum āḫır bolġusıdur mu? Ve anamnı tirig körer men mü?” dédi. (7) Şāḫ aydı-ki “Umruŋ ḳısḳa boldı. Fatġına raḫtıŋnı yüklegil. Ve seni ne anaŋ ve ne tuḳḳanlarıŋ (8) ve ne köçüŋ körmes. Bir şaharda saŋa ölüm kelgüsidür. Tāc taḫtıŋ sendin ḫālī ḳalġusıdur.” (9) dédi. Çūn İskender Pād-şāh dıraḫtdın bu sözni éşitti, dıraḫt tübidin yandı. Köŋli ba-ġāyat (10) ġam-gīn boldı. Çūn İskender Pād-şāh öz leşker-gāhıġa yandı, şahar ḫalḳı tola hediyeler keltürdiler. Ve (11) ḳuyaḳ ve küpeler ki altun alışturup ḳılıp érdi. Ve yana yüz altun tuḫmī ki her biri altmış fatman (12) érdi. Ve yana gevherler keltürdi. İskender Pād-şāh kabūl ḳıldı. Ul şahardın leşkerini tartıp ravān (13) boldı. Közidin ḳan yaş aḳızur érdi. Ve leşkerini Çīn ṭerefige tarttı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb.

(14) **Atmışınçı dāstānda: İskender Pād-şāh Çīn şaharıġa barġanı. Ve özi Faġfūr-ı Çīnnıŋ aylıġa** (15) **élçilikge barġanı. Ve andın Bābıl şaharıġa yetip İskender Pād-şāh bīmār bolġanı. Ve anasıġa nāma iyberip** (16) **özi ʿālamdın ötgeni. Ve ḥukemālar İskender Pād-şāhġa yıġlaġanları.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat (17) ḳılur: Çūn İskender Pād-şāh Çīn şaharıġa ravān boldı, ḳırḳ kün daryāda yürüdi. Andın kéyin daryādın (18) ötüp, dībādın sarā-pardalar tartıp leşkerni ul manzılġa tüşürdi. Ve kātıbnı aylıġa çırladı. (19) Farmānladı, tā İskender Pād-şāhdın Faġfūr-ı Çīnġa nāma bitidiler. İskender kéçede özini élçi şūreti- (20) de tüzdi. Leşkerni sıpah-sālārġa tafşurdı. Rūmīlardın beş dānışmandnı özi bile alıp ravān **[105b** = (164b)**]** (1) boldı. Çūn Faġfūr-ı Çīnġa élçi

kelüridin ḥabar boldı, bir munça sıpāhlarını élçiniŋ aylıġa çıḳardı. İskender (2) Pād-şāh Çīn şaharıġa keldi. Çūn ul bār-gāhġa keldi, Faġfūr-ı Çīnnıŋ aylıda yüz yerge urdı. Faġfūr İskender Pād-şāh- (3) nıŋ aḥvālın sordı. Ve ıʿzāzladı. Ve yaḫşı yerde olturġuzdı. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, élçini aylıġa (4) çırladı. İskender Pād-şāh tola sözler aydı. Ve nāmanı berdi. İskender Pād-şāhnıŋ sözlerini aydı. Ve ul (5) **nāma**da: "Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile ki hemmemiz ul Ḫudānıŋ bendesi turur biz. Ve hemmemizġa rāst yol körgez- (6) güçi ul Ḫudā turur." Andın kéyin aydı-ki "Bizniŋ farmānımız Çīn pād-şāhınıŋ ṭerefige şundaḳdur ki zamīn (7) ābād bolġay dép. Ve kerek ki Faġfūr-ı Çīn bizniŋ bile ceng ḳılışnı istemegey. Bizniŋ bile (8) ceng ḳılıp ʿālam pād-şāhı Dārā ve Fūr-ı Hındī ve Faryān-ı Mıṣrī ve yana uluġlar kettiler. Ḫāvar şaharıdın tā bāḫtar şaharı- (9) ġaça maŋa farmān-bardār boldılar. Ve meniŋ leşkerimniŋ ḥısābını Ḫudādın özge kişi bilmes. Eger meniŋ (10) farmānımnı tutmasaŋ öz şahar u mülkiŋni rencge taşlar sen. Vaḳtī ki nāmanı oḳusaŋ maŋa (11) ḫarāc iybergey sen. Eger özüŋ kelseŋ men seni yaḫşı köŋül[l]ük bilür men. Ve tāc u taḫtıŋnı özüŋge (12) ḳoyur men. Hīç zıyān yetgürmes men. Eger özüŋ kelmeseŋ ança ki Çīn şaharıda ẓarīf némeler bardur (13) ve tīġ ve sılāh, altun taḫt u tāc ve dībā u zar-baft, altun tavḳ ve kemer, her néme ki bardur, meniŋ aylımġa iybergey sen. (14) Ve meniŋ leşkerimni yoldın yandurġay sen. Ve özüŋ taḫtıŋda amīn(??) olturġay sen. Eger mundaḳ (15) ḳılsaŋ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ raḥmatı saŋa bolġay. Eger mundaḳ ḳılmasaŋ naṣīḥatım seniŋ yādıŋġa (16) kirgüsidür." dédi. Çūn Faġfūr-ı Çīn bu sözlerni éşitti, parīşān boldı. Zamānī ḫāmūş olturdı. (17) Andın kéyin küldi. Élçiġa aydı-ki "Ey élçi, seniŋ pād-şāhıŋ āsmān dék bülend érmiş. Ḥālā sen (18) maŋa İskenderniŋ ḳadd u ḳāmatını, yüzi ve sözini aytġıl." dédi. Élçi aydı: "Şāhā, sen hīç kişini (19) İskenderġa oḫşa bilmegil. Érenlikde ve ʿaḳl u idrākde ve hūşyārlıḳda anıŋ barābarı yoḳdur. (20) Ḳaddı sarv-ı āzād dék ve ḳuvvetligi fīl dék, saḫīlıḳda daryā-yı Nīl dék, sözlerde tili ḫancar dék. **[106a** = (165a)**]** (1) Ve yumşaḳlıḳda āsmāndaġı bürgütni tüşürür." dédi. Çūn-ki Faġfūr-ı Çīn bu sözlerni éşitti, farmānladı, (2) tā maclıs ārāsta ḳıldılar. Ve mey keltürdiler. Mey içer érdiler. Tā cahān ḳaraŋġu boldı, Faġfūr élçiġa aydı-ki "Taŋla (3) men nāmaġa cavāb bereyin." dédi. İskender Pād-şāh ḳolıġa turunc tutup, mey içip, şīr-gīr bolup tüşgen (4) yerige çıḳtı. Çūn āftāb asad burcıdın baş çıḳardı, Faġfūr-ı Çīn nāmaġa **cavāb** bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālā- (5) ġa taḥsīn ḳıldı-ki "Hemme cān u cānvarġa rızḳ bergüçi ul Ḫudāy turur. Ul Ḫudānıŋ raḥmatı Rūm pād-şāhı (6) İskenderġa bolġay. Ve seniŋ élçiŋ maŋa yetti. Ve nāmaŋnı keltürdi. Ve pād-şāhlarnıŋ sözlerini (7) hemme oḳudum. Dārā bin Dārāb ve Fūr-ı Hındī ve Faryān-ı Mıṣrīnıŋ başıġa tüşgen ḥāllarnı éşittim ki (8) hemmelerige sen ġālıb kelip sen. Hemme

pād-şāhlarġa sen pād-şāh bolup sen. Ve sen bu davlatnı (9) Ḫudā-yı Taʿālādın bilgil. Ve özüŋniŋ érenligidin bilmegil. Eger pād-şāhnıŋ ʿumrı āḫır bolsa (10) ḫᵛāhī ṭoyda ölsün ḫᵛāhī cengde ölsün, barābar turur. Vaḳtī ki ul pād-şāhlarnıŋ ölümi seniŋ (11) cengiŋde éken, acal ilgeri ve kéyin bolmaġusıdur. Ve sen uşbu yosunda yuḳḳarılıḳ ḳılmaġıl ki (12) eger temürdin hem bolsaŋ, sen hem öter sen. Körgil ki Camşīd Pād-şāh ve Ḍaḥḥāk ve Farīdūn (13) Pād-şāh ḳayan kettiler?! Ve men sendin ḳorḳmas men. Ve ceng hem ḳılmas men. Ve men saŋa oḫşa tekebbür (14) hem émesdür men. Ve ḳan tökmeklik ve yaman ḥūy ḳılmaḳlıḳ meniŋ yosunum émesdür. Eger meni (15) aylıŋġa çırlasaŋ özüŋge şikest bolġusıdur. Néme üçün-ki men Ḫudā-perest turur men. Pād-şāh- (16) perest émesdür men. Ve men ança ki aytḳanıŋdın ziyāde genc iybereyin ki bağışlamaḳ meniŋ ḫūyumdur." (17) dédi. İskender Pād-şāh bu sözlerni éşitip ba-ġāyat uyattı. Anıŋ sözleridin cigeriġa oḳ (18) tégdi. Köŋlide kéçürdi-ki "Mundın kéyin men bu cahānda şundaḳ pınhān kelgenimni hīç kişi körmes." dédi. (19) Ordadın yanıp tüşgen yerige keldi. Yanġalı bel bağladı. Pes Faġfūr-ı Çīn ḫazīnaçısıġa farmānladı, (20) tā ḥazīnanıŋ ḳapuḳlarını açtı. Avval farmānladı, tā ellig altun tāc keltürdiler. Hemme gevherdin **[106b** = (165b)**]** (1) köz olturġuzġan érdi. Ve yana on altun taḫt. Ve miŋ téveġa altun ve kümüş yüklediler. Ve yana (2) bir miŋ téveġa dībā-yı Çīnī ve tavar yüklediler. Kāfūr ve ıfar u ʿanbar ve ʿūd yüklediler. Ve yana bulġan ve ḳunduz, (3) her ḳaysıdın on iki miŋ, téveġa yüklediler. Ve ḳıymat-bahā aṭlarġa altun éger ve yügen (4) toḳup üç yüz altun kemerlik ḳullar, üç yüz ḳızıl tüglük téveġa hemme ẓarīf némeler, ki Çīn- (5) da bar érdi, yüklediler. Ve Faġfūr, Çīnīlardın bir dānışmand kişini ılġadı. Aŋa farmānladı, tā İskender (6) Pād-şāhnıŋ aylıġa barıp aŋa Faġfūrnıŋ selāmını yetgürgey. Ve aytḳay-ki tā ne-çend vaḳt turup (7) mıhmān bolġay. Ul élçi İskender Pād-şāh bile ravān boldı. Hergiz gümān ḳılmadı-ki bu İskender Pād-şāh turur dép. (8) Çūn zavraḳ keltürdiler, İskender Pād-şāh olturdı, ravān boldı. Çūn leşker-gāhıġa yetti, leşkeri kelip İskender (9) Pād-şāhnıŋ aylıda yüz yerge urdılar. Ul Çīnī bildi-ki bu kelgen élçi, pād-şāh özi éken. Çīnī dar-ḥāl (10) zār zār yıġlap, İskender Pād-şāhnıŋ aylıda pıyāda bolup ʿuẕrīlar aydı. İskender Pād-şāh aydı: "Ey Çīnī, (11) hīç ʿuẕrī aytmaġıl. Ve Faġfūrġa bu sözni hem aytmaġıl." dédi. Ul kéçesi turdı. Taŋlası altun taḫtġa çıḳıp olturdı. (12) Ul Faġfūrnıŋ élçisige tola genc ü māl bağışladı. Ve aŋa aydı-ki "'Īsā Payġambar saŋa yārī bergey. Barġıl (13) Faġfūr-ı Çīnġa ayġıl ki 'Meniŋ ḳaşımda tola ābrū taftıŋ. Eger munda tursaŋ hem Çīnnıŋ pād-şāhlıġı (14) saŋa turur. Eger yana bir yerge hem barsaŋ öz köŋlüŋçe turur sen. Ve men bir munça āsāyīş tafıp andın (15) kéyin leşkerimni tartıp yanur men.'" dédi.

Pes ne-çend kündin leşkerini tartıp ul daryā yaḳasıdın yandı, (16) bayābān ṭerefige ravān boldı. Manzıl marāḥıllarnı késip barur érdiler. Hemme tā Ḥafvān şaharıġa yetti. Ul şaharnıŋ (17) uluġları tola hediyeler ve saçḳular alıp İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. İskender Pād-şāh ulardın (18) sordı-ki "Munda hīç ʿacāyıb nerse bar mıdur?" dédi. Bular aydılar: "Şāhā, munda bir ışġa yaraġu dék (19) ve körgü dék néme yoḳ turur. Bu ölkede dervīşlik ve ranc u maşaḳḳat bardur. Andın özge hīç néme yoḳdur." (20) dédiler.

İskender Pād-şāh ulardın bu sözni éşitip leşkerini Ḥafvān şaharıdın Sınd şaharı **[107a** = (166a)**]** (1) ṭerefige tarttı. Sınd şaharınıŋ uluġları İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa çıḳtılar. Hemmelerініŋ köŋlide (2) Fūr-ı Hındīnıŋ kīnesi bar érdi. Hındī fīllarını alıp İskender Pād-şāh bile ceng (3) ḳılġalı yasaldılar. Sınd pād-şāhınıŋ uluġınıŋ atı Bīlān érdi. Ba-ġāyat nām-dār pahlavān érdi. (4) Her iki leşker ḳatıġ ceng ḳıldılar. Aḫşamġaça Sındlıḳlardın hīç kişi tirig ḳalmadı. Ular- (5) nıŋ seksen beş cengī fīllarını, altun tāc u taḫt ve genc ü māllarını aldılar. Pes meẓlümler ve pīrlar (6) ve kūdekler İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. Zārlıḳ ḳılıp aydılar ki "Şāhā, bu kūdeklerni öltür- (7) megil ki bu dunyādın sen hem öter sen." dédi. İskender Pād-şāh ularġa hīç raḥm ḳılmadı. Hemmelerini esīr (8) ḳıldı. Andın kéyin leşkerini tartıp Bust şaharıdın Nīmrūz şaharıġa keldi. Hemme ʿālamnı duşmanlardın pāk (9) ḳıldı.

Ul yerdin Yaman şaharıġa bardı. Çūn Yaman pād-şāhı İskender Pād-şāhnıŋ kelgenidin (10) ḫabar taftı, İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa çıḳtı. Tola hediyeler keltürdi. On téveġa burd-ı Yamanī yükledi. Ve on téveġa (11) altun yükledi. Miŋ téveġa zaʿfarān yükledi. Dībā u zar-baft ve bir tonī bar érdi, yaşıl zabarcaddın. (12) Ellig beş teşmegen ünçi ve bir altun cāmda lācavard toldurup, anıŋ içige ne-çend sarıġ yāḳūt- (13) lar ḳoyup ve yana ḳızıl yāḳūtdın on üzük alıp İskender Pād-şāhnıŋ sarā-pardası (14) aylıġa keldi. İskender Pād-şāh ularnıŋ aḥvālını sordı. Altun taḫt aylıda olturġuzdı. (15) Yaman pād-şāhı İskender Pād-şāhġa taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı-ki "Şāhā, hemme işlerde ġālıb bolġay (16) sen. Eger meniŋ şaharımda iki ayġaça oltursaŋ ıntıhāyī ḫūş-ḥāl bolur men. Ve sen ve leşkeriŋ (17) yol rancıdın āsāyış tafur." dédi. İskender Pād-şāh aŋa taḥsīnlar ḳıldı. Saḥar vaḳtıda Yaman (18) pād-şāhı yandı.

İskender Pād-şāh Kābul ṭerefige ravān boldı. Bir ayġaça yol yürür érdi. Hīç kişi (19) ārām u ḳarār tafmas érdi. Uşbu yosunda yürüp bir taġġa yettiler ki kehkeşān-ı felekge (20) yetip turur érdi. Hīç ṭerefidin yolı yoḳ érdi. Pād-şāh ve leşkeri ḥayrān ḳaldılar. Yüz miŋ **[107b** = (166b)**]** (1) maşaḳḳat bile taġnıŋ üstünige çıḳtılar. Hemme

leşker ba-ġāyat hardılar. Taġnıŋ ul ṭerefide bir uluġ (2) daryā köründi. Leşker ve pād-şāh daryānı ve keŋrü yerni körüp ḫūş-ḥāl boldılar. Daryā ṭerefige ravān boldılar. (3) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳılur érdiler. Ammā ul yerde böri ve şīr ve ilbesünler tola bar érdi. Leşker şikār ḳılıp (4) yer érdiler. Nā-gāh yıraḳdın bir kişi paydā boldı, ba-ġāyat yoġan ve tüglük ve ḳulaḳları çoŋ. (5) Badanı tüg içinde körünmes érdi. Ve ḳulaḳları fīlnıŋ ḳulaġı dék érdi. Çūn Rūmīlar bu kişini (6) kördiler, barıp İskender Pād-şāhġa ḫabar berdiler. İskender Pād-şāh anı körüp ḥayrān ḳaldı. (7) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Sordı-ki "Hay sen kim sen? Atıŋ ne turur? Ve daryā içinde néme ister sen?" (8) Ul kişi aydı ki "Şāhā, maŋa atam anam Gūş-ı Bıstar dép at ḳoyupdur." dédi. İskender (9) sordı: "Ul su içindegi némedür ki āftāb andın çıḳadur?" dédi. Gūş-ı Bıstar cavāb berdi ki "Şāhā, (10) bir şārıstānī bardur. Behişt-i ʿanbar-sırıştġa oḫşar. Ve ul şaharnıŋ ḥışārları hemmesi balıġ- (11) nıŋ ustuḫᵛānıdın turur. Anıŋ ayvānlarıda Āfrāsıyābnıŋ cenglerініŋ ṣūretlerini (12) tartıp turur. Ve Keyḫusrav Pād-şāhnıŋ ṣūretini tartıpdur. Hemme şaharnı balıġ ustuḫᵛānı bile yasap- (13) dur. Anda bir muşt tofraḳ yoḳdur. Ādamlarnıŋ yeyduġan ṭaʿāmı balıġ göştidür. Andın bölek hīç ṭaʿām (14) yoḳdur. Eger cahān pād-şāhı maŋa farmān ḳılsa men öz şaharımġa barsam." dédi. İskender (15) Pād-şāh ruḫṣa berdi. Ul kişi şımāl dék ravān boldı. Öz şaharıġa barıp İskender Pād-şāhnıŋ (16) kelgenidin ḫabar berdi. Ul şaharlıḳdın yetmiş kişi İskenderniŋ aylıġa keldiler. Hemmeleri tavar ton keyip érdi. (17) Ularnıŋ baʿżaları pīr ve baʿżaları yigit érdi. Her ḳaysınıŋ ḳolıda bir altun cāmda çıḳ dur bar érdi. (18) Ve ança ki yigitlerniŋ ḳolıda bir altun tāc bar érdi. İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa kelip yüz yerge urdılar. (19) Bir zamāngaça İskender Pād-şāh bile sözleşip andın kéyin yandılar. İskender Pād-şāh ul kéçesi (20) anda turup saḥar vaḳtıda Bābıl ṭerefige ravān boldı.

İskender Pād-şāh bildi-ki acalı yaḳın kelipdür. Ve uşbu endīşe- **[108a** = (167a)**]** (1) [de] érdi-ki ança ki pād-şāh urugı bolsa cahāndın yoḳ ḳılġay. Néme üçün ki endīşe ḳılur érdi-ki "Eger (2) pād-şāh urugı tirig ḳalsa mendin kéyin Rūm şaharıġa leşker tartıp ceng ḳılġalı kelür mü kin?" (3) dép. Pes Arasṭālīs Ḥakīmġa **nāma** iyberdi ki "Ey Arasṭālīs Ḥakīm, ança ki pād-şāh urugı bar- (4) dur, farmānlaġıl, tā meniŋ aylımġa kelgeyler." dép. Çūn nāma Arasṭālīsnıŋ aylıġa yetti, (5) ba-ġāyat köŋli parākende boldı. Hem şul zamān **cavāb** bitip iyberdi-ki "Ey pād-şāh, émdi sen (6) ḳoluŋnı yaman işlerdin yıġmaḳ kerek. Andaḳ ḫayāllardın parhīz ḳılıp özüŋni (7) Ḫudā-yı Taʿālāġa tafşurġay sen. Bu dunyāda yaḫşılıḳnıŋ urġıdın bölek némeni tarımaġay sen (8) ki hemmemiz ölüm üçün tuġulġandur biz. Ve her pād-şāhī ki bu ʿālamda pād-şāh bolupdur, āḫırī (9) ölüp

taẖtını yana bir kişige tafşurġandur. Şāhā, ḳan tökmeklikdin parhīz (10) ḳılġıl ki saŋa tā ḳıyāmatġaça laʿnat aytḳusıdur. Ul kişi-ki kişige yamanlıḳ ḳıldı, bu dunyā[da] (11) tirig ḳalmadı. Ne üçün uluġlarġa yamanlıḳ ḳılışnı ister sen? Ve yana eger Īrān şaharıda (12) sen bolmasaŋ Tūrāndın Ve Hındīdın ve Saḳlābdın ve Çīndın leşker kelgüsidür. (13) Ve ular kelip ne Īrānnı ve ne Rūmnı ve ne Rūsnı ḳoymaġusıdur. Ve seniŋ nāmūsuŋnı (14) tökgüsidür. Ul kişi-ki Īrānnı alsa Īrāndın leşker tartıp Rūmġa kelgüsidür. (15) Ve sendin kīne istegüsidür. Şāhā, sen ḥālā hemme uluġlarnı aylıŋġa çırlap her ḳaysıġa (16) özige lāyıḳ şaharlarnı bergil. Ve her ḳaysıġa manşūr-nāma bitip bergil ki sen bu cahān pād-şāhlıġını (17) ulardın muft taftıŋ. Ve ularnı bir birige ġālıblıḳnı bermegil. Ve hīç kişini hem cahān pād-şāhı (18) ḳılmaġıl. Eger Rūm şaharıġa leşker kelmesün déseŋ hemme pād-şāhlarġa pād-şāhlıḳ berip, her (19) ḳaysını öz başıça ḳılıp ularnı sıpar ḳılġıl." İskender Pād-şāh vaḳtī ki Arasṭālīsnıŋ (20) bu cavābını éşitti, ilgeri ḳılġan ḫayālıdın yanıp Arasṭālīsnıŋ aytḳanını ḳıldı. Pes **[108b** = (167b)**]** (1) ul zamānada ḳança ki uluġ pād-şāhlar ve pād-şāh-zādalar bar érse farmānladı, tā anıŋ aylıġa çırladılar. Ve lāyıḳ (2) yerde olturġuzdılar. Ve her ḳaysıġa bir ʿahd-nāma bitidi, tā ul zamāna bir birige ziyādelik istemegeyler. (3) Ve ul pād-şāhlarġa mulūk-ı ṭavāyıf dép at ḳoydılar.

Ul kéçe ki İskender Pād-şāh Bābıl şaharıġa (4) yetti, hemme uluġlar anıŋ dīdārıġa ḫūş-ḥāl boldılar. Ve ul kéçesi bir meẓlüm bir bala tuġdı. Hemme ḫalāyıḳ anı körüp (5) ʿacāyıbġa ḳaldılar. Ul balanıŋ başı ve ayaġları ve tuvaḳları şīrġa oḫşa ve bāzūları ve (6) aylı ādamġa oḫşa érdi. Ve uyġa oḫşa ḳuyruġı bar érdi. Ve şul zamān tuġaça öldi. Ve şul zamān (7) ul kūdekni İskender Pād-şāhnıŋ aylıġa alıp bardılar. Ve pād-şāh aŋa ʿacāyıb bile ḳaradı. (8) Ve İskender Pād-şāhġa bu kūdek yaman fāl keldi. Ve İskender Pād-şāh ul vaḳt aydı-ki "Bu kūdekni (9) dar-ḥāl tofraḳġa kömmek kerek." dédi. Pes hemme munaccımlarnı aylıġa çırladı. Ve ul ölgen baladın (10) bir munça sözler aydı. Munaccım bu ḫabarnı éşitip ba-ġāyat ġam-gīn boldılar. İskender Pād-şāhdın boladuġan (11) vāḳıʿanı yaşundılar. İskender Pād-şāh munaccımlarġa aççığı keldi. Ve aydı-ki "Ey munaccımlar, eger uşbu sır pınhān (12) ḳalsa hemmeleriŋniŋ başlarını tenleriŋlerdin cudā ḳılur men." dédi. Çūn İskender (13) Pād-şāh munaccımlarġa aççığlandı, munaccımlar aydılar ki "Şāhā, sen şīr yultuzluḳ érdiŋ. Ḥālā ki bu (14) kūdekni başını şīrġa oḫşa ki körür sen, anıŋ ʿalāmatı turur ki pād-şāhlıġıŋ baş (15) tübin bolġusıdur. Ve ul vaḳt rūy-ı zamīn pür-şūr ġavġā bolġusıdur." dédi. Ançа boladuġan vāḳıʿalarnı (16) İskender Pād-şāhġa bayān ḳıldı. İskender Pād-şāh çūn bu sözlerni éşitti, ba-ġāyat ġam-gīn (17) boldı. Ve aydı-ki "Ey munaccımlar, ölümge hīç çāra yoḳ turur.

Ve meniŋ mundın hīç endīşem yoḳ turur. Maŋa ki (18) mundın ziyāde tirigçilik yoḳ érmiş. Acal ne kem ve ne zıyāda bolmaġusıdur.” dédi. Hem şul (19) küni aġrıḳ boldı. Bildi-ki ʿumrıġa zıyān yetgüsidür.

Pes kātıbnı aylıġa çırladı. Ançа köŋlidegi (20) sırlarını aŋa aydı. Ve anasıġa bir **nāma** bitidi ki “Ey ana, ölümniŋ ḫabarını yaşunup bolmas. Her kişi-ki **[109a** = (168a)**]** (1) anadın tuġulsa ölgüsidür. Ḫ^{v}āhī pād-şāh bolsun ḫ^{v}āhī gedā bolsun, ölümdin ḫalāṣ (2) bolmaġusıdur. Ve men ḥālā Rūmnıŋ uluġlarıġa aytayın ki vaḳtī ki bu şahardın Rūmġa yansalar seniŋ (3) farmānıŋdın çıḳmaġaylar. Her ḳaysı uluġlarġa bir ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını berdim. Ve meniŋ ölügümni (4) Mıṣrī şaharında ḳoyġaylar. Ve meniŋ aytġan sözümdin çıḳmaġaylar. Her yılda yüz miŋ dīnār (5) altun, iş ḳılġanlarġa bergeyler. Eger köçüm Rūşenk oġul tuġsa bī-gümān meniŋ atım tiril- (6) güsidür. Ve eger ḳız tuġsa seniŋ ḳaşıŋda bolġay. Ve yana Keyd-i Hındīnıŋ ḳızını (7) ıʿzāz u ikrām bile atasınıŋ aylıġa iyberiŋler. Ve altun ve ḳullar bile muḥāfaġa olturġuzup ul tāc (8) ve gevher ve altun kümüşlerni ki atasınıŋ ḳaşıdın alıp kelip érdi, hemmesini Hındıstāngа (9) iyberiŋler. Ve men al-ḥāl ki hemme işlerni yasap érdim, bī-çārelik bile köŋlümni ölümge ḳoydum.” dédi. (10) Andın kéyin uluġlarıġa aydı-ki “Ey uluġlar, avval maŋa altun bile tābūt ḳılıŋlar. Ve kefenimġa ʿanbar séfiŋ- (11) ler. Ve kefenimni zar-baft bile ḳılıŋlar. Kāfūr ve ıfar séfiŋler. Ve tābūtnıŋ éşiklerini mūm (12) bile berkitiŋler. Ve meniŋ tenimni ul tābūtġa salıŋlar.” Ve yana **nāma** bitidi ki “Ey meniŋ ʿāḳıl anam, (13) vaḳtī ki men ʿālamdın ötsem sen meniŋ vaṣıyatımnı saḳlaġay sen. Ançа ki Īrān ve Tūrandın (14) ve Mekrāndın ve Hındī ve Çīn şaharıdın alıp kelgen genc ü mālımnı alıp ançа ki ziyādesini ḫalḳġa bağışla- (15) ġay sen. Ve sendin meniŋ ḫācatım oldur ki ey mıhrbān anam, özüŋni ranc u maşaḳḳatda tutmaġay sen (16) ki bu cahān bāḳī émes turur. Ve men vaḳtī ki ölsem meniŋ rūḥım seniŋ ruḥıŋnı körgüsidür. Ve yıllar (17) yıllardın saŋa mıhrbān érdim. Ḫālā sen meni Ḫudā-yı Taʿālādın tilegey sen. Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ (18) faryādımġa yetgey. Ve ḳaraġıl ki bu ʿālamda ölmegen kişi yoḳ turur.” Çūn-ki nāma tamām boldı, nāmaġa muhr bastı. (19) Ve peykdin Rūm şaharıġa iyberdi, tā Bābıl şaharıdın Rūm şaharıġa ḫabar yetgürgey ki İskender Pād-şāh (20) ʿālamdın ötti dép.

Çūn-ki Rūmīlar İskender Pād-şāhnıŋ aġrıġını éşittiler, közlerige ʿālam ḳaraŋġu **[109b** = (168b)**]** (1) boldı. Hemme uluġları İskender Pād-şāhnıŋ ṭerefige yüz keltürdiler. Çūn İskender Pād-şāh leşker- (2) niŋ kelgenidin ḫabar taftı, farmānladı, tā taḫtnı ordadın bayābānġa çıḳardılar. Çūn leşker İskender (3) Pād-şāhnıŋ yüzini kördiler, hemmeleri

faryād u fiġān ḳılıp yıġlaştılar. Hemmeleri ayturlar érdiler ki (4) “Ey dırīġā, eger pād-şāh ʿālamdın ötse Rūm ḫalḳı yaman künge ḳalġusıdur! Rūm şaharı ḫarāb bolġusıdur! (5) Ey dırīġ, hemme duşmanlar maḳṣūdıġa yeterler! Ḥālā bizge körgen ʿumrımız aççıġ bolġusıdur!” dédiler. İskender Pād-şāh (6) āhasta āhasta aydı-ki “Ey yāranlar, Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳunçluḳ boluŋlar. Ve uyatlıḳ boluŋlar. (7) Ve meniŋ ḳılġan vaṣıyatımdın çıḳmaŋlar ki mendin kéyin hem silerniŋ ḥālıŋlar uşbudur.” dédi. (8) Cān Ḥaḳġa taslīm ḳıldı. Leşker içidin faryād u fiġān, nāla u zārī yetinçi ḳat kökge yetişti. Hemmeleri (9) başlarıġa tofraḳlar saçıp ḳan yaş yıġlar érdiler. İskender Pād-şāh olturġan sarāyġa (10) ört yaḳtılar. Ve bir miŋ aṭnıŋ ḳuyruḳlarını késdiler. Ve aṭlarġa égerlerini sar-nigūn toḳudılar. (11) Ve altun tābūtnı bayābānġa alıp çıḳtılar. İskender Pād-şāhnı gül suyı bile yudılar. Ve tanıġa (12) kāfūr séftiler. Dībā u zar-baft bile kefen ḳıldılar. Ve altun tābūtnıŋ aġzını berkittiler. (13) İskender Pād-şāh, ki rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı érdi, anıŋ dék pād-şāhġa bu dunyā vafā ḳılmadı. Bizge néçük (14) vafā ḳılur?! Ey ʿazīzlar, sizler bu ʿārıyatī ʿālamda hamīşa ḳalmas sizler. Ne üçün taḫt u tācġa, genc ü mālġa (15) maġrūr bolur sizler?! Çūn tābūtnı ul bayābāndın köterdiler, ḫalāyıḳ ḳoldın ḳolġa köterip, alıp bardılar. (16) Ve ḫalḳ zār zār yıġlaşıp aytur érdiler ki “Vaḳtī şundaḳ uluġ pād-şāhlar tofraḳ astında ḳaladur, ne üçün (17) bu dunyāġa maġrūr bolur siz?” dér érdiler. Bir ḥukemā aydı-ki “Ey yāranlar, men sizlerge bir murġzār körgezey ki (18) anı Ḫurram/Ḫurm dép atarlar. Ve ul yerde bir cengel ve köller bardur. Vaḳtī ki taġdın suʾāl sorasaŋ ul taġ- (19) dın cavāb āvāzı kelgüsidür.” dédi. Pes hemme ḫalāyıḳlar ul Ḫurram atlıḳ bayābānġa bardılar. Ve ul taġdın (20) suʾāl ḳıldılar. Ul taġdın āvāz keldi-ki “İskender Pād-şāhnıŋ tofraġı İskenderiyye şaharında turur **[110a** = (169a)**]** (1) ki ul şaharnı İskender Pād-şāh özi bunyād ḳılıpdur.” dédi. Pes hemme ḫalḳ İskender Pād-şāhnıŋ tābūtı- (2) nı alıp İskenderiyye şaharıġa bardılar. Ve ul şaharnıŋ ölkesinde tābūtnı ḳoydılar. Ve İskenderiyye (3) şaharıdın miŋ miŋ ér ve ḫatun, çoŋ ve kiçik ul yerge yıġıldılar. Hemmedin ilgeri Arasṭālīs (4) Ḥakīm keldi. Ul tābūtnı ḳuçaḳlap faryād u fiġān ḳıldı. Ve aydı ki “Ey pād-şāh-ı ʿālam, seniŋ (5) ʿaḳl u dānışıŋ ḳayan ketti?! Şundaḳ ki yigitlikde bu fānī dunyādın öttüŋ.” dép zār zār (6) yıġlar. Pes Rūm şaharınıŋ ḥukemāları tābūtnıŋ üstünige camʿ boldılar. Her ḳaysı- (7) ları zār zār yıġlaşıp aydılar ki “Ey pahlavān ve ʿāḳıl u dānışmand pād-şāh, seniŋ ul hemme (8) yaḫşı maṣlaḥatlarıŋ ḳayan ketti?! Ve yaḫşı ḫūylarıŋ ḳayan ketti?!” dédi. Ve yana bir ḥukema aydı-ki “Ey (9) dırīġ, hemme ʿālamnıŋ genclerini yıġdıŋ, aḫırī hemmelerini taşlap kettiŋ!” dédi. Ve yana bir ḥukemā aydı: (10) “Ey āftāb u ay dék pād-şāh, hemmemizdin yüzüŋni yaşunup tofraḳ astında (11) ḳaldıŋ.” dédi. Bir ḥukemā aydı: “Ey ay yü[z]lük pād-şāh, dunyānıŋ

ranc u maşaḳḳatıdın ḫalāṣ bolduŋ. (12) Ançа ki bu dunyāda yaḫşılıḳnıŋ uruġını tarıp[185] érdiŋ, āḫıratda anı orar sen.” dédi. (13) Yana bir ḥukemā aydı: “Ey dırīġ, seniŋ dék uluġ pād-şāhġa bu dunyā vafā ḳılmadı, bizge néçük vafā ḳılur?!” dédi. (14) Yana bir ḥukemā aydı: “Ey pād-şāh-ı ʿālam, rūy-ı zamīnda yaḫşı kenīzeklerni yıġdıŋ. Āḫırī hemmeni (15) taşlap kettiŋ.” dédi. Bir ḥukemā aydı: “Ey dırīġ, vaḳtī ki seniŋ ʿumruŋ uşbu çaġlıḳ éken, ne üçün (16) munça ranc u maşaḳḳat tarttıŋ?!” dédi. Yana bir ḥukemā aydı: “Ey dırīġ ki vaḳtī ki hemme leşkeriŋ seni ḳoyup (17) yansalar tanhā ḳalıp, arḳasıdın ḳarap yüz miŋ ġam bile ḳalġuŋdur!” dédi. Her ḳaysı (18) ḥukemālar bir ḳısm tanbīh söz aytıp yıġlaştılar. Pes İskender Pād-şāhnıŋ anası keldi. Yüzini (19) İskender Pād-şāhnıŋ yüzige (yüzini) sürüp, zār zār yıġlap aydı-ki “Ey cānımdın ʿazīz farzandım, hemme ʿālamnı özüŋ- (20) ge farmān-bardār ḳıldıŋ ki āḫırī hemmelerini taşlap meni fırāḳıŋda köydürdüŋ. Ve men hamīşa **[110b** = (169b)**]** (1) seniŋ rūḥıŋnı yādlanıp ʿıbādat ḳılur men.” dédi. Andın kéyin Rūşenk keldi. Tābūtnı (2) ḳuçaḳladı. Zār zār yıġlap aydı-ki “Ey ʿālam pād-şāhı, Dārā bin Dārāb dék pād-şāhġa ġālıb bolup (3) ve Fū[r]-ı Hındī ve Faryān-ı Mıṣrī[186] dék pād-şāhlarnı öltürdüŋ. Ve tola pād-şāhlarnı yoḳ ḳıldıŋ. (4) Āsmānda bulut içinde ot çaḳılġan-dek pād-şāh érdiŋ. Vaḳtī rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāh- (5) lıġını özüŋge ḳıldıŋ, bu dunyādın yüz miŋ ḥasrat bile kettiŋ.” dédi. Hemme ḫalāyıḳnıŋ (6) faryād u fıġānı kehkeşān-ı felekge yetti. Pes İskender Pād-şāhnıŋ altun tābūtını İskenderiyye (7) şaharında ḳoyup yandılar. Ey dırīġ, bu fānī ʿālamda hīç vafā yoḳ éken! Ne payġambarnı ḳoyadur ve ne (8) avlıyānı ve ne pād-şāhnı ve ne gedānı ḳoyadur! Ve ne pīrlarnıŋ aḳ saḳalıġa raḥm ḳıladur (9) ve ne yigitleriŋ ay yüzige raḥm ḳıladur! Hemmeleri tofraḳ astında ḳaladur! Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(10) **Altmış birinçi dāstān: Dāra ibn-i Dārābnıŋ oġlı Sāsān ibn-i Sāsānnıŋ** (11) **dāstānı. Ve Ardaşīr-ı Bābekniŋ ḳıṣṣası. Ve Ardaşīr-ı Bābek Ardavān Pād-şāhnıŋ** (12) **kenīzekige ʿāşıḳ bolup kenīzek bile Fārs şaharıġa ḳaçġanı. Ve Ardavān bile ceng ḳılıp** (13) **Ardaşīr Ardavānnı öltürgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: (14) Çūn İskender Pād-şāh rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhlarını özüniŋ farmānıda ḳıldı, (15) Dārā ibn-i Dārāb Pād-şāhnıŋ uruḳları her ḳaysı bir buluŋda yatur érdiler. (16) Tā iki yüz yılġaça uşbu yosunda öttiler. Ammā ul vaḳt ki İskender Pād-şāh ʿumrıdın (17) navmīd boldı, endīşe ḳıldı-ki

[185] Metinde تارتيب “tartıp” şeklinde yazılıdır.
[186] Metinde هندى “Hındī” şeklinde yazılıdır.

“Rūm şaharı hemme duşmanlardın ābād ḳalġay.” Pes ança ki Keyḳubād (18) Pād-şāh uruġı bar érse hemme her ḳaysıġa bir ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını berdi. Gūdarz (19) uruḳlarıġa hem tola şaharlarnıŋ pād-şāhlıġını berdi. Ve Pasīran ve Narsī ve Ūrūmuzd ve Āraş, ki (20) Farīdūn Pād-şāhnıŋ naslıdın érdi, her ḳaysıġa bir şahar berdi. Ve Ardavān **[111a** = (170a)**]** (1) (ve Ardavān) Pād-şāh ve Bahrām Pād-şāhnı hem pād-şāh ḳıldı. Bularnı mulūk-ı ṭavāyıf dép atar (2) érdiler. Néme üçün-ki her ṭāyıfaġa bölek bölek pād-şāh ḳılıp érdi. Ardavān Pād-şāhnıŋ (3) Şīrāz ve Iṣfahān şaharı farmānıda érdi. Ve Iṣṭaḫr şaharıda Ardavān Pād-şāh, Babekni ḳoyup (4) érdi. Ul vaḳtda ki İskender Pād-şāh Dārānı öltürdi, Dārānıŋ bir oġlı bar érdi, Sāsān aṭlıḳ. (5) Ul cengde ki Dārā öldi, Sāsān ḳaçıp Hındıstānġa bardı. Anda ḫ^{v}ārlıḳ (6) ve zārlıḳda öldi. Anıŋ köçiniŋ boyıda ḳaldı. Bir oġul tuġdı. Anı atı[nı] hem Sāsān ḳoydı. (7) Uşbu yosunda tā törtünçi oġulġa yetti ki ularnı [hem] Sāsān dép atar érdi. Ular ḳoyçılıḳ ve téveçilik ḳılur érdiler. Törtünçi Sāsān ki (8) ḳoyçı érdi, ul zamānada Iṣṭaḫr şaharıda Bābek pād-şāh érdi. Ve Ardavān Pād-şāhnıŋ (9) farmānıda érdi. Kéçelerdin bir kéçe Bābek Pād-şāh tüş kördi-ki Sāsān bir mest fīlġa (10) minmiş, ḳolıġa tīġ-ı Hındī tutmış. Hemme ḫalāyıḳ anıŋ aylıġa kelip yüz yerge urur érdi. Taŋla kéçesi (11) yana tüş kördi ki üç ḳısm otnı Sāsānnıŋ aylıda yandurup her otġa ʿud u ʿanbar köydürür (12) érdi. Çūn Bābek Pād-şāh uyḳudın oyġandı, hemme taʿbīr beredugan ʿālımlarnı (13) camʿ ḳıldı. Körgen tüşlerni ularġa aydı. Taʿbīr bergüçiler aydılar: “Şāhā, ul kişini ki uşbu (14) yosunda körüp sen, ul kişi rūy-ı zamīnġa pād-şāh bolup hemme pād-şāhlarnı özi- (15) niŋ farmānıda ḳılġusıdur. Ul kişiniŋ oġlı hem uluġ pād-şāh bolġusıdur.” dédiler. (16) Çūn Bābek Pād-şāh taʿbīr bergüçilerdin bu sözlerni éşitti, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. (17) Her ḳaysıġa özige lāyıḳ hediyeler berdi. Ve farmānladı, tā hemme ḳoyçılarnı aylıġa çırladı. Sāsān (18) ibn-i Sāsān gilīm tonlar keyip Bābekniŋ aylıġa keldi. Bābek Pād-şāh, Sāsānnı körüp hemme (19) ḫalḳnı çıḳarıp, ḫalvat ḳılıp Sāsānnı aylıda olturġuzdı. Tola ıʿzāz ikrām ḳıldı. (20) Ve anıŋ aşlı ve naslını sordı-ki Sāsān, Bābek Pād-şāhdın ḳorḳup hīç cavāb **[111b** = (170b)**]** (1) ayta almadı. Ve aydı-ki “Şāhā, eger sen maŋa amān berseŋ ve meni öltürmeseŋ men aşl naslımdın ḫabar (2) bereyin. Ammā bolġay-ki hīç yamanlıḳ ḳılmaġay sen.” dédi. Bābek Pād-şāh Ḫudā-yı Taʿālādın tutup şarṭ ḳıldı-ki (3) “Saŋa hergiz yamanlıḳ ḳılmaġay men.” dép. Pes Sāsān aydı-ki “Şāhā, men Sāsānnıŋ oġlıdur men. Ardaşīr-ı (4) Bahman ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāhnıŋ nabīrasıdur men.” dédi. Çūn Bābek Pād-şāh bu söz- (5) ni éşitti, zār zār yıġladı. Pes farmānladı, pād-şāhāna sılāḫlar keltürdi. Ve yaḫşı aṭ keltürdi. Bābek (6) Pād-şāh Sāsānġa farmānladı, tā ḥammāmġa kirdi. Ul ḫılʿatlarnı Sāsānġa keydürdi. Ve bir uluġ (7) orda ḳofardı. Ul

ordada Sāsānnı olturġuzup ḳul ve kenīzekler ve ḥıẕmat-kārlar berdi. Ve özi- (8) niŋ ḳızını Sāsānġa berdi.

Çūn toḳuz ay on kün ötti, bir oġul tuġdı, on tört kéçegi (9) tolun ay dék çıraylıḳ. Bahman ibn-i Isfandıyārġa ıntıhāyī oḫşaş érdi. Pes Bābek Pād-şāh (10) nabīrasıġa Ardaşīr dép at ḳoydı. Néme üçün ki Bahman ibn-i Isfandıyārnı hem Ardaşīr dép atar érdiler. (11) Ve Bābek Pād-şāh Ardaşīrnı yaḫşı baḳur érdi. Ve Bābek Pād-şāh nabīrası Ardaşīr-ı Bābekān dép atar (12) érdi. Çūn çoŋ boldı, aŋa ançа ki yaḫşı hunarlarnı örgetti. Ul aṣīllikge Ardaşīrnıŋ ẕātı- (13) da bar érdi. Andaġ ġālıb hunarmand boldı-ki cumla ūstādlar anıŋ aylıda ʿācız boldılar. Pes Ardavān (14) Pād-şāhġa ḫabar yetti ki "Bābek Pād-şāhnıŋ bir nabīrası bar érmiş ki ıntıhāyī pahlavān ve ʿāḳıl ve hunarmand (15) érmiş. Eger ceng küni şīr u yolbars hem bolsa yüz evürmey ceng ḳılur érmiş." dép. (16) Pes Ardavān Pad-şāh Bābek Pād-şāhġa nāma bitip ıyberdi-ki "Ey Bābek Pād-şāh, seniŋ (17) bir nabīraŋ bar érmiş. Ba-ġāyat pahlavān ve ʿāḳıl ve hunarmand érmiş. Vaḳtī ki bu nāmanı oḳusaŋ dar-ḥāl (18) Ardaşīr-ı Bābekni meniŋ aylımġa iybergey sen." dédi. Çūn nāma Bābek Pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, nāma- (19) nı oḳup zā[r] zār yıġladı. Bābek Pād-şāh farmānladı, tā kātıb aylıġa keldi. Ve Ardaşīr hem keldi. Ve nāma bitidi ki (20) "Ey Ardavān Pād-şāh, seniŋ farmānıŋ bile cān u tenimdin ʿazīz farzandımnı seniŋ aylıŋġa iyberdim. **[112a** = (171a)**]** (1) Kerek ki sen pād-şāhlar ḳılġan işni ḳılġay sen ve meniŋ nabīram Ardaşīrnı yaḫşı saḳlaġay sen." (2) dédi. Ve genclerініŋ ḳapuġını açtı. Altun éger ve yügen ve altun gürz ve altun ġılāflıḳ tīġlar, (3) dībā u zar-baft ve yaḫşı ḳıymat-bahā aṭlar Ardaşīrnıŋ aylıġa keltürdi. Ve tola genc ü māl darvīş- (4) larġa üleştürdi. Ardaşīr-ı Bābekān Ardavān Pād-şāhnıŋ ṭerefige ravān boldı. Çūn Ardaşīr (5) Ardavān Pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa yetti, Ardavān Pād-şāh ba-ġāyat ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Ve taḫtınıŋ (6) ḳaşıda olturġuzdı. Ve Ardaşīr ançа ki Bābek Pād-şāh bergen genc ü mālnı Ardavān Pād-şāhnıŋ (7) aylıda ḳoydı. Ardavān Pād-şāhġa ba-ġāyat ḫūş keldi. Ve Ardaşīrnı oġullarınıŋ ḳatarıda (8) körür érdi. Ḫᵛāhī maclısda ve ḫᵛāhī şikārda Ardaşīrnı hergiz özidin cudā ḳılmas érdi. Künlerde bir kün (9) şikār ḳıldılar. Ve hemme leşker tarḳap kettiler. Ardaşīr, Ardavān Pād-şāh bile ikevlen çafıp yürür (10) érdi. Ardaşīr ilgeri çafıp yürür érdi. Nā-gāh bir buġını kördi. Bir tal oḳ çıḳarıp andaḳ (11) attı ki buġınıŋ bir ṭerefidin tégip yana bir ṭerefidin çıḳtı. Hem şul zamān Ardavān Pād-şāh yetip keldi. (12) Ve ul oḳnıŋ ḍarbını kördi, taḥsīnlar ḳılıp aydı-ki "Hay bu buġını kim attı?" dédi. Ardaşīr (13) aydı: "Men attım." dédi. Ardavānnıŋ oġlı aydı: "Yalġan aytadu[r]. Men attım." dédi. Ardaşīr aydı: "Hay nége (14) yalġan aytur sen?! Ḥālā hem

buġılar bardur. Ve ṣadaḳda oḳ hem bardur. Yana bir buġını atġıl ki (15) pād-ṣāhlarġa yalġan aytmaḳ yaraşmas.” dédi. Ardavān Pād-ṣāh, Ardaşīrnıŋ bu sözini (16) éşitip ba-ġāyat aççıġlandı. Ve aydı-ki “Hay nége mundaḳ bīhūda sözler sen?! Bu meniŋ günāhım turur ki seni (17) oġullarım ḳatarıda saḳlap, hamīşa şikār ve maclısda seni alıp yürüpdür men. Ve ḥālā meniŋ (18) oġlumdın hem aşıp sen. Ḥālā sen aŋa lāyıḳ turur sen ki āḫta-ḫānada aṭlarnı baḳḳay sen. (19) Ve mīr-āḫūr bolġay sen.” dédi. Ardaşīr āḫta-ḫānaġa zār zār yıġlap keldi. Mīr-āḫūr bolup āḫta-ḫānada mekān tuttı. (20) Ve babası Bābek Pād-şāhġa bolġan vāḳıʿalarnı ve başıġa tüşgen ḥāllarnı aydı. Çūn Ardaşīrnıŋ **[112b** = (171b)**]** (1) **nāma**sı Bābekġa yetti, ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Genclerініŋ ḳapuġını açtı. On miŋ dīnār altun- (2) nı ulaġġa yükledi. Ve kātıbġa farmānladı, tā nāma bitidi ki “Ey bī-ʿaḳl yigit nabīram, ne üçün sen (3) Ardavān Pād-şāhnıŋ oġulları bile teŋlik talaşıp şikārġa barur sen? Özüŋniŋ (4) ḥaddını bilmey Ardavān Pād-şāhnıŋ oġlı bile berāberlik talaşur sen! Ve sen Ardavān Pād-şāh- (5) nıŋ nökeri turur sen. Ḥālā özüŋge özüŋ ḳılıp sen. Ḥālā hem Ardavān Pād-şāhnıŋ (6) farmānıdın hergiz çıḳmaġıl. Ve saŋa bir munça altun iyberdim. Vaḳtī ki ul māl tükense yana aytıp iybergey sen.” (7) dédi. Nāmānı ve mālnı peykġa berdi. Peyk Ardaşīr ṭerefige ravān boldı. Çūn Ardaşīr (8) nāmanı oḳup mālnı kördi, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı.

Pes ul mālġa āḫta-ḫānada bir sarāy satıp aldı. (9) Ve her ḳısm bısāṭlar saldı. Kéçe kündüz mey içip ʿumrını ḫūş kéçürür érdi. Ve āḫta-ḫānanıŋ (10) ḳaşıda Ardavān Pād-şāhnıŋ uluġ ordası bar érdi. Ve ul ordada Ardavānnıŋ bir (11) ay yüzlük kenīzeki bar érdi, Gülnār atlıḳ. Ve ul kenīzekge Ardavān ba-ġāyat ʿāşıḳ érdi. Ve hemme gencleri- (12) niŋ ḫazīnaçısı ul kenīzek érdi. Ve Ardavān ul kenīzekni cānıdınʿazīz körür érdi. Hamīşa ul (13) kenīzek bile ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdi. Künlerde bir kün Gülnār tam üstünige çıḳtı ve Ardaşīrnıŋ yüzini (14) kördi, ʿāşıḳ-ı şaydā boldı. Tā kün kéç bolġunça Ardaşīrnıŋ ḳadd u kāmatıġa ve ay dék yüzige ḳarar érdi. (15) Çūn kéçe ḳaraŋġu boldı, Gülnār kunguraġa kemend saldı. Kemendġa asılıp tübin tüşti. Ḫırāmān ḫırāmān Ardaşīr- (16) nıŋ aylıġa keldi. Özini yüz miŋ[187] zīb u zīnat bile ve gevher altunlar bile yasap érdi. Çūn Ardaşīr (17) uyḳudın oyḳandı, ul ay yüzlükni aylıda kördi, ḳuçaḳladı. Ve aydı-ki “Ey ay yüzlük, sen kim sen? (18) Mundaġ ġam-gīnlik ḥālatda meniŋ köŋlümni ḫūş ḳılur sen.” dédi. Gülnār cavāb berdi-ki “[Ey] ay yüzlük, men (19) Ardavān Pād-şāhnıŋ kenīzeki turur men. Ve ḫazīnaçısı turur men. Ve Ardavān Pād-şāh meni cānıdın hem ʿazīz (20) tutur. Ve men seniŋ ʿaşḳıŋġa giriftār turur men. ʿAḳl u

[187] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.

hūşumnı seniŋ ʿaşḳıŋ alıp miḥnetniŋ **[113a** = (172a)**]** (1) otıġa giriftār bolupdur men. Ḥālā eger sen meni ḳabūl ḳılsaŋ aylıŋda bendedür men. Eger ḫᵛāhlasaŋ (2) her kéçe seniŋ ḳaşıŋġa kelür men.” dédi.

Al-ḳıṣṣa: Her kéçe Gülnār Ardaşīrnıŋ ḳaşıġa kelür érdi. Ne-çend (3) vaḳt mundaḳ ötti. Bābek Pād-şāh ʿālamdın ötti. Çūn Ardavān Pād-şāh Bābek Pād-şāhnıŋ ölgeni- (4) ni éşitti, ba-ġāyat parīşān u ġam-gīn boldı. Bābekniŋ pād-şāhlıġını çoŋ oġlıġa (5) berdi. Ve aŋa farmānladı, tā leşkeri bile Fārs şaharıġa barġay. Çūn Ardaşīr Ardavānnıŋ özi- (6) niŋ oġlıġa Fārsnıŋ pād-şāhlıġını bergenini éşitti, ʿālam közige ḳaraŋġu boldı. Hamīşa (7) Ardavānnıŋ aylıdın ḳaçışnı ister érdi. Künlerde bir kün Ardavān Pād-şāh hemme munaccımlarnı yıġıp (8) boladuġan vāḳıʿalarnı sorar érdi. Üç kéçe kündüz munaccımlar ṭālıʿ kördiler. Gülnār bu vāḳıʿanı éşitip, (9) kelip Ardaşīrġa aydı. Törtünçi küni munaccımlar Ardavān Pād-şāhġa aydılar: “Şāhā, bu zamānada bir kişi (10) sizniŋ aylıŋızdın ḳaçḳusıdur. Ul kişi pād-şāh naslıdın bolur. Ul kişi āḫırī rūy-ı zamīnġa pād-şāh bolur.” dédiler. Çūn Ardavān (11) Pād-şāh bu ḫabarnı éşitti, ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ul kéçesi ḳaraŋġu tüşti, Gülnār Ardaşīrnıŋ ḳaşıġa keldi. Çūn (12) Ardaşīr Gülnārnıŋ yüzini kördi, açıġlandı. Aydı-ki “Hay sen neçe kündin nége kelmediŋ?!” dédi. Gülnār (13) aydı-ki “Ey şāh-zāda, munaccımlar pād-şāhnıŋ ṭālıʿını ve āsmānnıŋ gerdişini kördiler.” dédi. (14) Ve munaccımlar aytḳan sözlerni Ardaşīrġa aydı. Ardaşīr Gülnārdın bu sözlerni éşitip ḫāmūş boldı. Ve aydı-ki (15) “Ey Gülnār, eger men bu şahardın Īrān şaharıġa barsam sen meniŋ bile barur mu sen? Ey ay yüzlük, (16) eger sen meniŋ bile Īrān şaharıġa barsaŋ hemme ḫalḳnıŋ aġaçası bolur sen.” dédi. Kenīzek aydı: (17) “Men hergiz sendin ayrılmas men. Tā tirigdür men, seniŋ aylıŋda bendedür men.” dédi. Ardaşīr aydı: (18) “Ey Gülnār, taŋla ḳaçmaḳ kerek.” dédi. Kenīzek öz ordasıġa keldi. Çūn taŋla kéçesi boldı, kenīzek genclerniŋ (19) ḳapuġını açtı. Gevher, altun ve kümüş, ḫᵛāhlaġanıça alıp öz öyüge keltürdi. Çūn Ardavān uḫladı, (20) ul gevherlerni alıp Ardaşīrnıŋ aylıġa keldi. Ardaşīrnı kördi ki ḳolıġa cām tutup olturur. Ve hemme ılḳıçı- **[113b** = (172b)**]** (1) lar mest bolup uḫlamış . Ardaşīr iki ḳıymat-bahā atlarnı égerlep ḳoyup érdi. Çūn Arda- (2) şīr Gülnārnıŋ yüzini kördi, dar-ḥāl ḳolıdaġı cāmnı ḳoydı. Olfaḳ ve dulġasını keydi. Ḳolıġa (3) tīġ aldı. Kenīzekni hem atġa mindürdi. Fārs ṭerefige ravān boldılar. Ammā Ardavān Pād-şāh kenīzek- (4) ni andaḳ dost tutur érdi [ki] kéçe ve kündüz anı özidin yıraḳ ḳılmas érdi. Ve kenīzekniŋ yüzini (5) körmegünçe ornıdın ḳofmas érdi. Çūn ul ertesi Ardavān oyḳandı, kenīzek kelmedi. Ba-ġāyat (6) parīşān boldı. Ve hemme sıpāhları éşik aylında turup érdiler. Ve

taḫt u tācnı yasap érdiler. (7) Ul vaḳt sıpah-sālārı içgeri kirdi. Ve aydı-ki “Ṣāhā, uluġlar körünüşge kelip éşikde turur- (8) lar.” dédi. Pād-şāh aydı: “Hay Gülnār meniŋ aylımġa kelmedi! Ve men bilmeydür men ki néme vaḳıʿa boldı ékin?” dédi. (9) Hem şul vaḳt uluġ vazīrı kirip keldi. Ve aydı: “Ṣāhā, Ardaşīr āḫta-ḫānadın yaḫşı aṭlarnı alıp (10) ḳaçıpdur.” dédi. Ardavān Pād-şāh bildi-ki Gülnār Ardaşīr bile ketgendür. Ardavān aççığıdın cānı başıġa saçradı. (11) Dar-ḥāl aṭlandı. Hemme pahlavānları bile ravān boldı. Yolda bir kişini kördi. Andın sordı-ki “Bu kün saḥarda bu ṭerefdin (12) iki aṭlıḳ kişi ötgenni kördüŋ-mü?” dédi. Ul kişi aydı: “Arı saḥar vaḳtında iki aṭlıḳ kişi şımāl dék (13) ıldam ötüp kettiler.” dédi. Ardavān Ardaşīrnı ḳoylaşıp barur érdi. Ardaşīr, kenīzek bile ikevlen bir sāʿat (14) tınmay çafıp barur érdi. Eger Ḫudā-yı Taʿālā kişige yār bolsa, yüz miŋ duşman hem bolsa zıyān ḳıla almas. (15) Ġaraż ul-ki Ardaşīr bir égiz yerdin bir kölni kördi. Ardaşīr ba-ġāyat harıp érdi. Kenīzekġa aydı-ki “Ey Gülnār, (16) men ba-ġāyat hardım. Bu köl yaḳasında tüşeyli.” dédi. Pes kölniŋ yaḳasıġa keldiler. Her ikevlen ıntıhāyī (17) sussap érdiler. Ardaşīr ḫ^{v}āhladı-ki aṭıdın tüşgey. Nā-gāh köl içinde iki yigitni kördi-ki ular (18) aytadurlar ki “Hay bu kölde tüşmey fatġına ötüp ketiŋler! Eger bu kölniŋ suyıdın içseŋler (19) dar-ḥāl ölür siler.” dédi. Ardaşīr bu sözni eşitip anda tüşmey ravān boldı. Ardavān şımāl dék ḳoylaşıp (20) kelür érdi. Çūn künniŋ yarmı ötti, bir şaharġa yetti. Hemme ḫalḳ Ardavānnıŋ aylıġa keldiler. Ardavān ul ḫalḳdın sordı-ki **[114a** = (174a)**]** (1) “İki suvār ḳaçan öttiler?” dédi. Ular aydılar ki “Ul vaḳtda ki āftāb sarġarıp érdi, bu ṭeref- (2) din iki suvār öttiler. Her ikileri ba-ġāyat sussap aġızları ḳurupdur. Ve ul suvārnıŋ arḳasıda (3) bir arḳal ıdaraşıp baradur ki andaḳ çıraylıḳ arḳalnı ṣūret hem tartıp bolmas.” dédi. Ardavān (4) vezīrige ḳarap aydı-ki “Ul arḳalnı néçük ıdaraşıp baradur?” dédi. Vazīr aydı: “Ṣāhā, ul arḳal (5) Ardaşīrnıŋ baḫt u davlatı turur. Ḥālā ki baḫt Ardaşīrnıŋ arḳasıġa kiripdür. Seniŋ mundaḳ (6) ḳoylaşmaġıŋnıŋ hīç fāyıdası yoḳdur. Bu yerdin yanıp oġluŋġa bir nāma bitip iybergil, (7) tā bolġay-ki Ardaşīrdın bir nışāna tafsa anı tutḳay.” dédi. Ardavān vazīrıdın bu sözni eşitip (8) ul şārıstānġa tüşti. Çūn ul kéçesi taŋ attı, leşkeri bile yandı. Ray şaharıġa keldi. (9) Ve oġlıġa bir **nāma** iyberdi-ki “Ardaşīr biziniŋ aylımızdın ḳaçıp Fārs şaharıġa ketti. Anı yaḫşı (10) istegil.” dédi. Ve bu ṭerefdin Ardaşīr ve Gülnār daryāġa yetti. Ardaşīr yüzini tofraḳġa sürdi. (11) Ve yıġlap aydı-ki “Ey bār-ḫudāyā, sen meni duşmanlardın ḫalāṣ ḳıldıŋ.” dédi. Pes (12) ul yerde ārām taftı. Ve kémeçini aylıġa çırladı. Ve öz aḥvālını aŋa bayān ḳıldı. Kémeçi Ardaşīr- (13) nıŋ ḳadd u ḳāmatıġa ve ay dék yüzige ḳaradı. Bildi-ki pād-şāh naslıdın turur. Dar-ḥāl kémesi- (14) ni daryāġa saldı. Çūn Ardaşīr daryādın ötti, hemme ḫalḳ Ardaşīrnı keldi dép éşitip, (15) camʿ bolup keldiler. Ança ki

Iṣṭaẖr şaharıda Bābek Pād-şāhnıŋ kişileri bar érdi ve ança ki (16) Dārā Pād-şāhnıŋ naslıdın bar érdi, Ardaşīrnıŋ ḳaşıġa yıġıldılar. Pes Ardaşīr aġzını (17) sözge açtı. Ve aydı-ki “Ey uluġlar, éşitgen siler ki İskender ne işler ḳıldı. Ve meniŋ babalarımnı (18) hemmesini öltürdi. Ve ẓulm bile ʿālamnı öziniŋ farmānıda ḳıldı. Ḥālā ki men Isfandıyār ibn-i Guştāsb (19) Pād-şāhnıŋ uruġıdın turur men ve men turup Ardavān, pād-şāh bolmaġı dād ʿadl- (20) dın émesdür. Eger maŋa bu işde yār-mendeçilik berseŋizler men Ardavāndın pād-şāh- **[114b** = (174b)**]** (1) lıḳnı alur men. Ḥālā sizler maŋa ne cavāb berür sizler?” dédi. Anda ḳança ki uluġlar ve pahlavānlar bar érse ornıdın (2) ḳofup cavāb berdiler ki “Ey pād-şāh-zāda, ança ki Bābek Pād-şāhnıŋ uruḳ tuḳḳanlarıdın ve Sāsān (3) Pād-şāhnıŋ naslıdın ki kişi bardur, hemmemiz can u köŋlümiz bile saŋa yār turur biz. Ve sen ki ata ana ṭerefidin (4) pād-şāh uruġı turur sen. Ve saŋa pād-şāhlıḳ lāyıḳ turur.” dédiler. Çūn Ardaşīr bu cavābnı éşitti, ular- (5) nı taḥsīn ḳıldı. Ul vaḳt bir mūbad aydı-ki “Ey Ardaşīr Pād-şāh, ḥālā leşkerni yıġıp, yaẖşı yasap avval (6) Ardavān Pād-şāh bile ceng ḳılġıl ki ul hemme mulūk-ı ṭavāyıf arasında ba-ġāyat genc ü māllıḳ ve zar-dār turur. (7) Vaḳtī ki sen Ardavānnı aradın kötereseŋ andın kéyin saŋa berāberlik ḳıladuġan pād-şāh yoḳ (8) turur.” dédi. Çūn Ardaşīr bu sözni éşitti, taŋlası āftāb çıḳaça leşkerni tartıp Iṣṭaẖr şaharı ṭerefige (9) ravān boldı.

Ardavān Pād-şāhnıŋ oġlı Bahmanġa Ardaşīrnıŋ kelgenidin ẖabar boldı. Ba-ġāyat ġam-gīn (10) boldı. Dar-ḥāl leşkerini tartıp ravān boldı. Anda bir pahlavān bar érdi, Tebāk atlıḳ, ba-ġāyat leşker ve çapduḳluḳ. (11) Cahrum şaharıda ul pād-şāh érdi. Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand érdi. Ve anıŋ yeti oġlı bar érdi. Çūn (12) Tebāk Ardaşīrnıŋ kelgenidin ẖabar taftı, öz leşkeri bile Bahman ibn-i Ardavāndın yüz evrüp Ardaşīr (13) ṭerefige bardı. Çūn Tebāk Ardaşīrnıŋ yüzini kördi, atıdın tüşti, yügürüp kelip Ardaşīrnıŋ ayaġını (14) öfti. Ve Sāsān ibn-i Sāsānnı yād ḳıldı. Ardaşīr Tebāknı ba-ġāyat ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Ve-līkin Ardaşīrnıŋ (15) köŋligeTebākdın ḳorḳunç tüşti. Néme üçün-ki Tebāk pahlavān ve pīr kimerse érdi. Ve leşkeri hem tola érdi. (16) Tebāk ba-ġāyat dānışmand érdi. Ardaşīrnıŋ ḳılġan endīşesini bildi. Dar-ḥāl Zand-astā atlıḳ kitābnı (17) keltürdi. Ve aydı-ki “Ey şāh-zāda, H̱udā-yı Taʿālādın ḳabūl ḳıldım ki eger meniŋ köŋlümde arıġlıġdın (18) özge yaman ẖayālım bolsa cānım badanımdın késilsün. Vaḳtī ki maŋa ẖabar yetti ki ‘Ardaşīr Pād-şāh leşkerini (19) bu ṭerefge keltürdi.’ dép, köŋlüm Ardavāndın andaḳ sūdı ki cānımnı hem fadā ḳılıp seniŋ aylıŋġa kelür érdim. (20) Ey pād-şāh, sen meni mıhrbān ẖıdmatkārlarıŋdın bilgil.” dédi. Çūn Ardaşīr Tebākdın bu

sözni éşitti, **[115a** = (173a)**]** (1) dıl-camʿ boldı.[188] Ve Tebāknı atasınıŋ ornıda körür érdi. Ve anı sıpah-sālār ḳıldı. Ve Ardaşīr (2) köŋli Tebākdın dıl-camʿ bolup Rād Ḫurrād atlıḳ oçaḳnıŋ aylıġa bardı. Zār zār yıġlap (3) Ḫudā-yı Taʿālādın ġālıblıḳnı tiledi. Ve rāst yol körgezişni tiler érdi. (4) Andın kéyin sarā-perdesige keldi. Leşkerige genc ü māl bérdi. Çūn leşkeri yasaldı, (5) Bahman ibn-i Ardavān ṭerefige ravān boldı. Çūn bir birige yaḳın yettiler, her iki ṭerefdin (6) ṣaf tartıp turdılar. Ve pahlavānlar maʿraka-ı maydānġa kirdiler. Mest şīr dék (7) bir birlerige asıldılar. Ḳan arıḳ suyı dék ravān boldı. Bir ṭerefdin Pahlavān-ı (8) Tebāk leşkeri bile Bahman ibn-i Ardavānnıŋ leşkerige ḥamla ḳıldı. Ve bir ṭerefdin (9) Ardaşīr gürz bile her kimni ki urar érdi, yer bile yeksān ḳılur érdi. Ardaşīr ṣaflarnı (10) yırtıp ādam ḳanını taşḳın dék aḳızdı. Bahman ibn-i Ardavān ṭāḳat keltürmey (11) yüz evrüp ḳaçtı. Ardaşīr Pād-şāh arḳasıdın ḳoylaşur érdi. Işṭaḫr şaharıġaça (12) ḳoylaşıp bardı. Çūn Işṭaḫr şaharıdaġı ḫalḳ Ardaşīrnıŋ kelgenidin ḫabar taftılar, hemme- (13) leri kelip Ardaşīrġa ḳoşuldılar. Ve ança ki Bābek Pād-şāh yıġḳan genclerni Ardaşīr- (14) ġa körgezdiler. Ardaşīr ança ki yıġılġan genclerni leşkerige üleştürdi. Çūn bu ḫabar Ardavān (15) Pād-şāhġa éşitildi, ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ve aydı-ki "Bu felekniŋ sırlarıdın (16) maŋa munaccımlar ḫabar berip érdi. Ve men Ardaşīrdın hergiz gümān ḳılmapdur men ki mundaḳ işler (17) anıŋ ḳolıdın kelgey." dédi. Genclerniŋ ḳapuġlarını açtı. Leşker camʿ ḳıldı. (18) Gīlān şaharıdın ve Daylīm/Dīlīm şaharıdın bir ayġaça leşker yıġdı. Suvār ve pıyādalarnı sanadı. (19) Ve hemme pahlavānlarnıŋ atlarını defterge bitidi. Ve ul nıhāyatsız leşkerni körüp ba-ġāyat (20) ḫūş-ḥāl boldı. Ardaşīr ṭerefige ravān boldı. Ul ṭerefdin Ardaşīr Pād-şāh hem leşker camʿ **[115b** = (173b)**]** (1) ḳıldı. İki leşker bir birige yaḳın yettiler. Naḳāra u karnāylarnıŋ āvāzı ve ağır gürzlerniŋ ṭıraḳ (2) ṭıraḳ āvāzları felekge yetişti. Ḳırḳ kün ceng ḳıldılar. Bayābān içinde ölügler (3) taġ-dék döpelendi. Her iki leşkerde azuḳ tükenip tenglikge ḳaldılar. Ve zaḫmlıḳlar (4) hem nıhāyatsız tola érdi. Āḫırī bir ḳara bulut paydā boldı. Ve taġ ṭerefidin ḳatıġ şımāl (5) ḳoftı. Taġlar titredi. Āvāzı felek ve fırıştalarġa yetti. Ve ul āvāzdın Ardavānnıŋ (6) leşkerige ḳatıġ ḳorḳunç tüşti. Ve hemmeleri bir birige aytıştılar ki "Bu işde Ardaşīrġa (7) Ḫudā-yı Taʿālā yār bolupdur. Émdi bu leşkerniŋ ḥālıġa yıġlamaḳ kerek." dédiler. Ul küni ḳatıġ ceng boldı. Ardavānnıŋ hemme uluġları Ardaşīr- (8) dın amān tilediler. Ardaşīr leşker otrasıdın ilgeri kelip tīr-bārān ḳıldı. (9) Ardavān Pād-şāh hem giriftār boldı. Pahlavān-ı Ḫarrād anı tutup, esīr ḳılıp Ardaşīr Pād-şāh- (10) nıŋ aylıġa keltürdi. Ardaşīr yıraḳdın Ardavānnı kördi. Callādġa farmānladı, tā

[188] Metinde بولوب "bolup" şeklinde yazılıdır.

Ardavān (11) Pād-şāhnı tīġ bile iki pāra ḳıldı. Ey ʿazīzlar, bu ḳarı dunyānıŋ ʿādatı hem ḫalḳġa uşbu (12) yosunda turur ki eger kişini köterip āsmānġa hem yetgürse āḫırī tofraḳ astınġa kömgüsidür. (13) Ġaraż ul-ki Ardavān Pād-şāhnıŋ iki oġlı hem giriftār boldılar. Ardaşīr ularnıŋ (14) ayaġlarıġa bend salıp zındānġa iyberdi. İki uluġ oġlı Ardaşīr aylıdın ḳaçıp Hındıstān- (15) ġa kettiler. Ul ceng ḳılġan yer olfaḳ ve küpe ve nayza ve kemer ve altun ve kümüşġa toldı. Ardaşīr Pād-şāh (16) farmānladı, tā hemmesini bir yerge camʿ ḳıldılar. Ve hemmesini leşkerge üleştürdi. Ve Ardaşīrnıŋ (17) uluġ bégleridin Pahlavān-ı Tebāk ceng ḳılġan yerge bardı. Ardavān Pād-şāhnıŋ tenini (18) ḳandın yudı. Yıġlay yıġlay tofraḳ ve ḳandın pāk ḳıldı. Pād-şāhāna sard-āba ḳofarıp (19) dībā u zar-baft bile kefen ḳıldı. Başıġa kāfūrlar séfip ul sard-ābada ḳoydı. Andın kéyin (20) Tebāk Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, Ardavānnıŋ bir çıraylıḳ ḳızı bardur. **[116a** = (176a)**]** (1) Taḫt u tāclıḳ turur. Anı sen alġıl ki Ardavān ʿumrīda camʿ ḳılġan genc ü māl, taḫt u tācı seniŋ (2) ḳoluŋġa kirgüsidür." dédi. Ardaşīr ḳabūl ḳıldı. Şul zamān Ardavān Pād-şāhnıŋ (3) ḳızını aldı.

İki ay anda turdı. Andın kéyin Fārs şaharıġa keldi. Ranc u ġamdın tındı. (4) Ve bir şārıstān bunyād ḳıldı. Anda ordalar, bāġ ve ayvānlar ḳıldı. Ve bulaḳlar mantap (5) anda bir oçaḳ ḳofardı. Ve ul oçaḳnıŋ çevresinde bāġ u bāġātlar ve ayvānlar rāst ḳıldı. (6) Ul şaharġa Ḫurda-ı Ardaşīr dép at ḳoydı. Çūn ul şaharnı tamām ḳıldı, içinde kişi olturġuzdı. (7) Ul şaharnıŋ içinde bir uluġ bulaḳ bar érdi. Ardaşīr Pād-şāh ul bulaḳdın aṭrāfīġa arıġlar (8) çıḳardı. Vaktā ki ul şaharnı Ardaşīr ʿaḳl u dānışı ve zorı bile bunyād ḳılıp érdi, (9) ḫalḳ anı Şahrazūr dép atadılar. Ul şaharġa yaḳın bir uluġ daryā bar érdi. Ve-līkin (10) arada bir taġ bar érdi. Ardaşīr Pād-şāh taş késerlerni yıġıp ul taġdın bir yüz arıġlar (11) çıḳardı. Ul vaḳtda ul şaharda ḳaraḳçılar paydā boldılar. Ardaşīr Pād-şāh ba-ġāyat teng- (12) likge keldi. Leşkeri bile ceng ḳılgalı Iṣṭaḫr şaharıdın çıḳıp Zūr şaharıġa keldi. Ḳaraḳçılarġa hem tola (13) leşker yār bolup érdi. Ardaşīr Pād-şāh bir kéçe ve kündüz ḳaraḳçılar bile ceng ḳıldı. Āḫırī (14) ḳaraḳçılar ġālıb keldi. Ardaşīrnıŋ leşkeri ḳaçtılar. Ardaşīr Pād-şāh azġına suvār bile ḳaldı. (15) Çūn ḳaraŋġu tüşti, Ardaşīr Pād-şāhnıŋ tilleri sussalıḳdın çāk bolup érdi. (16) Nā-gāh bir ṭerefdin uluġ ot köründi. Ardaşīr ul suvārları bile yüzini ul otnıŋ ṭerefige ḳılıp (17) ravān boldılar. Çūn yaḳın yettiler, kördiler ki ular ḳoyçılar éken. Ardaşīr sıpāhları bile (18) aṭlarıdın tüştiler. Ardaşīr ulardın dar-ḥāl su tiledi. Ḳoyçılar dar-ḥāl bir kömeç ve ayran keltürdi- (19) ler. Ardaşīr Pād-şāh kömeç yédi ve ayran içti. Olfaġını salıp töşek ḳıldı. Ve dulġa- (20) sını başıda ḳoydı, uḫladı. Çūn ṣubḥ boldı, ḳoyçılarnıŋ ulugı Ardaşīr Pād-şāhnıŋ **[116b** =

(176b)**]** (1) aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Şāhā bu ṭerefge néme bolup keldiŋ ki bu seniŋ yataduġan yeriŋ émes érdi. Hemme- (2) miz darvīş yoḳsız kişiler turur biz. Eger bir azuġumuz[189] bolsa saŋa yetgürür érdük.” dédiler. Ardaşīr (3) Pād-şāh ulardın baraduġan yolnı sordı. Ular aydılar: “Şāhā, eger tört ferseng yol barsaŋ (4) ābādānlıḳġa yetür sen. Eger saŋa yolçı bolsa, seniŋ bile barsa andaḳ ābād yerlerge alıp barur ki (5) şahar üstün şaharlar ve her şaharda pād-şāhlar bardur.” dédiler. Çūn Ardaşīr Pād-şāh sar-şobān- (6) dın bu sözni éşitti, dar-ḥāl ḳoyçılardın bir munça pīrlarnı yolçı ḳıldı. Ul taġdın ravān (7) boldı. Ḳoyçılar yol başlap ilgeri yürüdiler. Ardaşīr Pād-şāh Ḫurda-ı Ardaşīrġa élçi iyberdi, (8) tā leşker camʿ bolup Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa kelgey. Çūn leşker Ardaşīr Pād-şāhdın ḫabar taftı- (9) lar, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldılar. Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. Ardaşīr Pād-şāh ḳaraḳçılar- (10) nıŋ ṭerefige cāsūslar iyberdi. Cāsūslar barıp Ardaşīr Pād-şāhġa ḫabar keltürdiler ki “Şāhā, (11) ul ḳaraḳçılar hamīşa ḫūş-ḥāl ve dıl-camʿ yaturlar. Ve sendin hīç yād ḳılmaydurlar.” dédi. Ardaşīr Pād-şāh bu ḫabarnı (12) éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Dar-ḥāl leşkerdin ottuz miŋ suvār ılġadı. Çūn kéçe boldı, ḳaraḳçılar (13) ṭerefige ravān boldı. Çūn tün yarmı boldı, Ardaşīr Pād-şāh ḳaraḳçılarġa yaḳın boldı. Kördi-ki (14) hemme ḳaraḳçılar uḫlap yatur érdiler. Ardaşīr Pād-şāh aṭınıŋ cılosını ḳoya berdi. Şamşīr soġurdı. Ḳaraḳçılarnı (15) andaḳ ḳırġın ḳıldı-ki ḳan taşḳın dék aḳtı. Ölüglerdin küştehā puştahā ḳofardı. Ve tola ḳaraḳçı- (16) lar giriftār boldı. Ardaşīr Pād-şāh ḳaraḳçılarnıŋ şaharını talan ḳıldı. Ularnıŋ genc ü mālını leşkerge (17) üleştürdi. Dād ʿadlnı andaḳ tüzüp kantolarġa andaḳ sıyāsatlar ḳıldı ki eger bir pīr başıġa (18) bir tabaḳda altun köterip bayābān içinde tanhā yürüse hīç kimniŋ ḥaddı yoḳ érdi-ki anıŋ altunıġa (19) ḳaraġay érdi. [Arda]şīr Pād-şāh ul yerdin Iṣṭaḫr şaharıġa keldi. Öz leşkerige farmānladı ki “Ey pahlavānlar, aṭlarıŋ- (20) larnı yaḫşı sémürtüp sılāḥıŋlarnı yaḫşı yasaŋlar. Andın kéyin dıl-camʿ bolup, maclıs ārāsta **[117a** = (175a)**]** (1) ḳılıp, köŋlüŋlerni ḫūş-ḥāl ḳılıp ʿumr ötkeriŋ.” dédi. Hemme ḫalāyıḳ Ardaşīr Pād-şāhnıŋ davlatıda (2) yémek ve içmekde ḫūş-ḥāl u ḫurramlıḳda ḳaldılar. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(3) **Altmış ikinci dāstānda: Kuḥārān şaharında bir Haftvād atlıḳ kişiniŋ ḳızı bir almanıŋ içidin** (4) **bir ḳurtnı tafıp, alıp saḳlap ul ḳurtnıŋ davlatı bile Haftvād ul şaharıġa** (5) **pād-şāh bolġanı. Ardaşīr Pād-şāh Haftvādnıŋ aylıġa leşker iyberip Ardaşīrnıŋ leşkeri** (6) **ḳaçḳanı. Ardaşīr bāzargān ṣūretide bolup, barıp Haftvādnı öltürgeni.**

[189] Metinde آزوغونكوز “azuġuŋuz” şeklinde yazılıdır.

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı (7) ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur ki Fārs daryāsınıŋ ḳaşında bir şahar bar érdi, ba-ġāyat (8) ābādān ve ḫalḳı ḫūş-ḫūy. Hemme ḫalḳ özi bir hunar ḳılıp avḳāt[190] ḳılur érdi. Ve ul şaharda ḳızlar tola érdi. (9) Ul şaharnıŋ bir ṭerefide taġ bar érdi. Ve her kün ḳızlar yıġlıp, (??)çéliklerni alıp, ul (10) taġda olturup çélik éşer érdiler. Aḫşam bolġaç kizlerini[191] éşip, ketip (11) yanıp öylerige kelür érdiler. Ve ul şaharda bir kimerse bar érdi, Haftvād atlıḳ. Anı ul sababdın Haftvād (12) atarlar érdiler ki anıŋ yeti oġlı bar érdi. Bir ḳızı bar érdi. Ve ul ḳız bir küni hemme ḳızlar bile çéligi- (13) ni alıp, ul taġġa barıp, hemme ḳızlar alıp kelgen ṭaʿāmlarını bir birige alışturup yer (14) érdiler. Tā Haftvādnıŋ ḳızı kördi-ki dıraḫtdın bir alma yerge tüşüp yatur. Haftvādnıŋ ḳızı (15) dar-ḥāl yügürdi. Ul almanı yerdin aldı. Çūn almanı tişledi, içindin bir ḳurt çıḳtı. Ḳız (16) ul ḳurtnı āhasta alıp, çélikdānınıŋ içige salıp ḳoydı. Çūn kizni çélik- (17) dānıdın aldı, ḳızlarġa aydı: "Ey ḳızlar, men bu kün almanıŋ içidin çıḳḳan ḳurtnıŋ (18) yaḫşı baḫtı bile sizlerge çélikni tola éşip körgezey." dédi. Hemme ḳızlar bu sözni éşitip, (19) ḫūş-ḥāl bolup külüştiler. Ul kün Haftvādnıŋ ḳızı iki kün éşeduġanı eşti. (20) Andın öyige keldi. Anasıġa eşgen yıfını körgezdi. Anası ḳızıġa taḥsīnlar ḳıldı. Her kün **[117b** = (175b)**]** (1) barur érdi. Her kündegidin ziyāde éşip, alıp kelür érdi. Yana bir kün Haftvādnıŋ ḳızı aydı-ki "Ey (2) ay yüzlük ḳızlar, men bu kün ḳurtnıŋ baḫtı bile tola éşeyin." dép. Tola éşip aḫşam öyige (3) keltürdi. Anası ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ḳız her kün ul ḳurtġa bir pāra alma salıp berür érdi. (4) Anası ḳança ki kizni ziyāde berse barını éşip kelür érdi. Künlerde bir kün ata anası sordı-ki (5) "Ey ḳızım, sen ne üçün munça tola kizni bersem barını éşip kéter sen? Meger perīlerge āşnā (6) bolup, perīler saŋa éşip béremdür?" dédi. Ay yüzlük ança alma ḳurtnıŋ vāḳıʿasını (7) aytıp ul mubārek ḳurtnı ata ve anasıġa körgezdi. Haftvād ul ḳurtnı yaḫşı fāl kördi. (8) Kündin künge Haftvādnıŋ baḫtı ziyāde boldı. Ul ḳurtnı yaḫşı baḳur érdiler. Ne-çend zamān (9) ötti. Ul ḳurt çoŋ bolup ḳuvvetlik boldı. Şundaḳ ki çélikdāŋġa batmas érdi. (10) Badanı ḳara ıfar dék ḳara, aylı zaʿfarān dék sarıġ boldı. Pes bir çoŋ ṣandūḳ ḳıldılar. Ul ḳurt- (11) nı ṣandūḳ içinde saḳladılar. Haftvād andaḳ davlat-mand boldı-ki şahar içinde dād ʿadlnı Haftvādsız (12) ḳılmas érdiler. Haftvādnıŋ yeti oġlı hem zar-dār boldılar. Ul şaharda bir pād-şāh bar érdi. Ul Haftvād- (13) dın bir bahāna ister érdi ki andın altun ve māl alġay. Haftvād yeti oġlını aylıġa çırladı. Ve tola pahlavānlar (14) Haftvādġa yār boldılar. Kuḥārān şaharıdın ġırīv ġavġā ḳoftı. Haftvād ilgeri ve yāranları arḳasıda (15) tīġ ve gürz köterip bardılar, ceng ḳıldılar. Ul pād-şāhnı öltürüp genc ü mālı Haftvādnıŋ (16) ḳolıġa kirdi. Ul şaharġa

[190] Metinde اوقت "avḳat" şeklinde yazılıdır.
[191] Metinde كيزلارى لارينى "kizlerilerini" şeklinde yazılıdır.

pād-şāh boldı. Hemme ḫalḳ Haftvādnıŋ aylıġa camʿ boldılar. Pes Kuḥārān şaharıdın (17) taġnıŋ üstünige bardılar. Haftvād taġ üstünide bir ḥışār ḳofardı. Ul şaharġa temür bile ḳapuḳ (18) ḳıldı. Ul taġda bir bulaḳ bar érdi. Bulaḳ ḥışār içige kirip turur érdi. Ul ḥışārnıŋ (19) ḳaşıda bir ḳoḳtı ḳofardı. Andaḳ égiz ḳıldı ki anıŋ uçıġa köz yetmes érdi. Çūn ul ḳurt (20) çoŋ bolup ṣandūḳġa batḳusız boldı, ul taġda taş bile bir köl rāṣt ḳıldılar. Ul ḳurtnı **[118a** = (177a)**]** (1) āhasta ıʿzāz u ikrām birle ul kölde ḳoydılar. Her kün Haftvād legenġa bir birinc füşürüp ul ḳurtġa (2) iyberür érdi. Uşbu yosunda beş yıl ötti. Ul ḳurt fīl dék ḳadd u ḳāmetlik (3) boldı. Haftvādnıŋ ḳızı ul ḳurtnı saḳlar érdi. Aŋa tola tavarlar yafıp ve ġıdāsıġa (4) birinc ve şeker ve süt berür érdi. Andın kéyin Haftvād ul şaharġa, ul ḳurtnı ki Pārsī tilde (5) Kirm atar érdiler, Kirmān dép at ḳoydılar. Haftvād Çīn daryāsıdın tā Mekrān şaharıġaġaça (6) yetip aldı. Ve yeti oġlı on miŋdin suvār alıp ilgeri yürür érdi. Her pād-şāh ki ceng (7) ḳılġalı Haftvādnıŋ aylıġa kelse vaḳtī ki ul pād-şāhnıŋ leşkeri ḳurtnıŋ aylıġa yeteçe (8) tenglikge ḳalıp, albatta sınıp ḳaçur érdiler. Haftvād arḳasıdın ḳoylaşur (9) érdi. Haftvād andaḳ ġālıb boldı-ki éşigidin şımāl hem çevrülmes érdi. Ba-ġāyat (10) genc ü māllıḳ, sıpāh u leşkerlik boldı.

Çūn Haftvādnıŋ vāḳıʿasını Ardaşīr éşitti, köŋlige ḫūş (11) kelmedi. Dar-ḥāl leşker yıġıp bir sıpah-sālārını ceng ḳılġalı Haftvādnıŋ ṭerefige iyberdi. (12) Çūn bu ḫabar Haftvādġa yetti, ul taġnıŋ buluŋıda maraḳda bir munça kişilerni ḳoydı. Özi (13) leşker tartıp ceng ḳılġalı keldi. İki leşker bir birige alışındılar. Uşbu vaḳtda (14) Haftvād maraḳda ḳoyġan kişiler çıḳıp ḥamla ḳıldılar. Ardaşīr Pād-şāhnıŋ leşkerige (15) ʿālam ḳaraŋġu köründi. Tolası öldiler. Ḳalġanı ḳaçtılar. Kelip Ardaşīrġa bolġan vāḳıʿanı aydılar. Ardaşīr (16) Pād-şāh ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Yana leşker camʿ ḳıldılar. Ularġa sılāḥ ve genc ü māl berdi. Haftvād (17) ṭerefige ravān boldı. Haftvād ḥışār içidin leşkerige sılāḥlar berip Ardaşīr Pād-şāhnıŋ (18) aylıġa keldi. Haftvādnıŋ çoŋ oġlınıŋ ki atı Şāhūy érdi, Ardaşīr atası bile ceng ḳıladuġanını (19) éşitti. Daryāġa kémeler salıp leşkeri bile atasıġa yārī bergeli keldi. Haftvād oġlını körüp (20) ḫūş-ḥāl boldı. Pes Şāhūy atasınıŋ oŋ ḳolıġa barıp turdı. Pes her iki leşker ṣaflarnı **[118b** =(177b)**]** (1) ārāsta ḳılıp turdılar. Naḳāra u karnāylarnıŋ āvāzı āsmānlar ve yerlerni yırtıp turdılar. İki (2) leşkerniŋ tolalıġıdın çümeli ötgeli yol ḳalmadı. Çūn kéçe boldı, Ardaşīr Pād-şāh (3) leşkerini tüşürgeli bir yer istedi. Ul bayābānda bir köl bar érdi. Ul kölniŋ yaḳasıda (4) tüştiler. Haftvād daryā dék leşkeri bile ul taġ üstünige çıḳtı. Her ṭerefīdin césikçileri (5) çıḳtılar.

Rāvī aytur: Cahrum şaharıda bir pād-şāhī bar érdi, Mihrek-i Nūşzād atlıḳ. Ardaşīr Pād-şāh- (6) nıŋ farmānıda érdi. Çūn ul éşitti ki "Ardaşīr Pād-şāh leşker tartıp Haftvād bile ceng (7) ḳılġalı ketmiş." dép, dar-ḥāl aṭrāfīdın leşkerini camʿ ḳıldı. Ve leşkerige aydı-ki "Men Ardaşīr- (8) nıŋ şaharıġa ceng ḳılġalı baradur men. Her kişi-ki Ardaşīrnıŋ farmānıda bolsa öltürür men. (9) Vaḳtī Ardaşīr kelse Sāsān uruġıdın bir kişini hem tirig ḳoymas men." dédi. Cahrum (10) şaharıdın leşker tartıp Ardaşīrnıŋ ordasıġa keldi. Ardaşīrnıŋ hemme genclerini talan (11) ḳıldı. Ardaşīrnıŋ ordasında hīç némeni[192] ḳoymadı. Ança ki yer astındaġı genclerni hem aldı. Çūn şahar (12) ḫalḳıġa iş müşkil boldı, bir peykni Ardaşīr Pād-şāhġa iyberdiler. Öz aḥvālıdın (13) ḫabar berdiler. Bu ṭerefde Ardaşīr Pād-şāh her künde Haftvād bile ceng ḳılur érdi. Köŋli ba-ġāyat (14) ġam-gīn érdi. Ve leşker içinde azuḳ tükep tenglikge ḳalıp érdi. Haftvād yollarnı baġlap (15) érdi. Pes Ardaşīr Pād-şāhġa şaharınıŋ ve Mihrekniŋ ḳılġan işleridin ḫabar boldı. (16) Ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Ve aydı-ki "Ey dırīġ, öz şaharımda duşman turup bīgāna kişiler bile ceng ḳılġalı (17) kelipdür men!" dédi. Hemme béglerini aylıġa çırladı. Ularġa Mihrekniŋ ḳılġanlarını aydı. Ve aydı-ki "Ey (18) uluġlar, ḥālā ki men mundaḳ tenglikde turur men, siler Mihrekniŋ işige néme maşlaḥat körgezür (19) siler?" dédi. Uluġlar bir tildin çıḳḳan dék aydılar ki "Şāhā, vaḳtī ki Mihrek saŋa (20) mundaḳ pınhān duşman éken, ne üçün munda ceng ḳılġalı ranc tartur sen? Hemme pād-şāhlıḳ **[119a** = (178a)**]** (1) farmān seniŋ turur. Ve biz bende-i farmān turur biz." dédiler. Ardaşīr Pād-şāh farmānladı, tā ve dāstūr-ḫān yaydılar. Mey keltürdiler. Ve dāstūr-ḫānda bir neçe faḳlan (2) kebāb ḳılıp keltürdiler. Ve hemmeleri ṭaʿām yédiler. Çūn Ardaşīr Pād-şāh nānnı tabaḳ- (3) dın ḳolıġa aldı, şul zamān bir oḳ itlik kelip Ardaşīrnıŋ aylıdaġı faḳlanġa tégdi. (4) Hemmeleri ʿacāyıbġa ḳalıp ḳollarını nāndın tarttılar. Hemmeleri ġam-gīn boldılar. (5) Ul oḳnı faḳlandın soġurdılar. Oḳnıŋ ḳanatıda kördiler ki bir **ḫaṭ** bitiglik (6) turur. Anı kātıblar oḳudılar. Bitipdür ki "Ey dānışmand pād-şāh, bu itlik oḳ ki bu ḥışārnıŋ (7) içidin keldi, ul ḳurtnıŋ baḫtıdın turur. Bu şahar ābād turġanı hem ḳurtnıŋ (8) baḫtıdın turur. Eger bu oḳ mundaḳ itlik kelmek bile Ardaşīr Pād-şāhnıŋ özige (9) tégse érdi, yüŋiçe kirür érdi. Bolmaġay ki seniŋ dék pād-şāh ḳurtnıŋ (10) ḳolıda helāk bolġay sen." dép bitipdür. Ardaşīr Pād-şāh ul oḳdaġı ḫaṭnı uluġ- (11) larġa oḳup éşittürdi. Ḥışārdın tā Ardaşīr Pād-şāh olturġan yergeçe iki ferseng yol (12) érdi. Hemme uluġlar ḫayrān ḳaldılar. Hemmeleri Ardaşīrġa taḥsīn ḳıldılar. Ul kéçe Ardaşīr ul (13) ḳurtdın endīşe ḳılıp kéçe uyku tafmadı. Hem şul kéçe leşkerini alıp Fārs ṭerefige ravān (14)

[192] Metinde همه نی "hemmeni" şeklinde yazılıdır.

boldı. Anıŋ arḳasıdın Haftvād leşkeri bile ḳoylaşıp tola nām-dār pahlavānlarnı öltürdi. (15) Haftvādnıŋ kişileri naʿra urdılar ki “Ḳurtnıŋ ʿumrı uzun bolsun ki ul ḳurt- (16) nıŋ baḫtıdın biz ġālıb keldük.” dédiler. Ardaşīr Pād-şāh ḳaçıp bir uluġ şārıstānġa yetti. Çūn (17) yaḳın keldi, kördi-ki bir öyniŋ éşigide iki yigit olturur. Ardaşīr Pād-şāh zamānī turdı. Ul iki (18) yigit Ardaşīr Pād-şāhdın sordı-ki “Mundaḳ kéçede ḳayan barur sizler ki yol toġı bile kelip sizler?” (19) dédi. Ardaşīr Pād-şāh cavāb berdi ki “Ardaşīr Pād-şāh Haftvādnıŋ ve ḳurtnıŋ aylıdın (20) ḳaçtı. Biz anıŋ leşkeridin érdük. Ardaşīr Pād-şāhġa yete almay kéyin ḳalduḳ.” dédi. Ul iki **[119b** = (178b)**]** (1) yigit dar-ḥāl orunlarıdın ḳoftılar. Ardaşīrnıŋ ḳaçḳanıġa ġam-gīn boldılar. Ardaşīrnı aṭdın (2) tüşürdiler. Bir yaḫşı yer yasadılar. Dāstūrḫān yaydılar. Ardaşīr Pād-şāhnı uluġları (3) bile olturġuzdılar. Ve aydılar ki “Ey uluġlar, ġam ve ḫūş-ḥāllıḳ hamīşa bolmas. Ḳaraŋızlar ki Ḍaḥḥāk-ı ẓālım (4) neler ḳıldı. Ve başıġa ne işler tüşti. Ve Afrāsıyābdın hem hemme pād-şāhlarnıŋ köŋli (5) derdlik boldı. Ve yana İskender Pād-şāh bu zamānada tola pād-şāhlarnı öltürdi. Ulardın yaman (6) atdın özge néme ḳalmadı. Ular behiştni hem tafmaslar. Ḥālā hem Haftvād-ı bad-aṣl hem hamīşa (7) ḳalmaġusıdur.” dédiler. Ardaşīr Pād-şāh ul yigitdin bu sözlerni éşitip köŋlige ba-ġāyat (8) ḫūş keldi. Özini ularġa āşkārā ḳıldı. Aydı-ki “Ey yigitler, men Sāsān ibn-i Sāsānnıŋ (9) oġlı Ardaşīr turur men. Maŋa bir maṣlaḥat körgeziŋler ki Haftvādġa ve ḳurtġa néme iş ḳılsaḳ (10) bolur ki biz ularġa ġālıb kele almaydur biz.” dédi. Çūn iki yigit, Ardaşīr ékenni bildiler, (11) yüz yerge urdılar. Ve aydılar ki “Şāhā, hamīşa yamanlarnıŋ ḳolı sendin yıraḳ bolsun. Ve bizniŋ cān u (12) tenimiz saŋa bende bolsun. Vaḳtī ki sen bizdin maṣlaḥat sorduŋ, rāstnı aytaylı. (13) Ey pād-şāh, sen Haftvādġa ve ḳurtġa barābar kele almas sen. Ularnıŋ taġ üstünide (14) bir ḥışārı bardur. Anıŋ içinde ḳurt ve genc ü māl bardur. Anıŋ aylıda taġ ve arḳasıda daryā bardur. (15) Ve yolı müşkildür. Ve ul ḳurt dīvnıŋ naslıdın turur. Ve Ḫudā-yı Taʿālānıŋ duşmanı turur. Ṣūreti (16) ḳurt turur ammā bir ḳan tökgüçi dīv-ı cengī turur.” dédiler. Çūn ulardın Ardaşīr bu sözlerni (17) éşitti, aydı-ki “Ey yigitler, ularnıŋ yaḫşı ve yamanını siler ḫūb bilür siler.” dédi. Yigit- (18) ler cavāb aydılar ki “Şāhā, biz seniŋ bendeŋ turur biz. Hamīşa saŋa yaḫşı yol körgezür biz.” (19) dédiler. Ardaşīr Pād-şāhnıŋ köŋli ḫūş boldı. Leşkerini aldı, ravān boldı. Ul iki yigit (20) hem Ardaşīr bile ravān boldılar. Ardaşīr Pād-şāh andaḳ ıldam yürdi ki iki manzılnı bir manzıl ḳılur **[120a** = (179a)**]** (1) érdi. Tā öz şaharıġa yaḳın yetti, her ṭerefdin ḫalḳ camʿ bolup Ardaşīrnıŋ aylıġa keldiler. (2) Pes Ardaşīr Pād-şāh Ḫurda-ı Ardaşīr ṭerefige ravān boldı. Ne-çend kün ul şaharda turup (3) tındı. Andın kéyin Mihrek-i Nūşzād ṭerefige ravān boldı. Çūn Ardaşīr Pād-şāh Cahrum şaharıġa (4) yaḳın yetti, Mihrek şaharıda tanhā boldı. Āḫırī

leşkerini yasap Ardaşīr Pād-şāh bile (5) ceng ḳıldı. Ardaşīr Pād-şāh cān u köŋli bile ceng ḳılur érdi. Cıdd cahd ḳılıp Mihrekni (6) ḳolıġa giriftār ḳıldı. Şamşīr-ı Hındī bile Mihrekniŋ başını késip tenini otġa saldı. (7) Ḳança ki Mihrekniŋ uruġı bar érse hemmesini öltürdi. Meger biz ḳızı pınhān boldı. Hemme (8) şaharda anı istediler, tafmadılar. Andın kéyin Ardaşīr Pād-şāh on iki miŋ leşker (9) tartıp ḳurt bile ceng ḳılġalı ravān boldı. Tā iki taġ arasınġa yetti, Ardaşīr Pād-şāhnıŋ (10) bir sıpah-sālārı bar érdi, ba-ġāyat pahlavān ve ʿāḳıl. Atı Şīrgīr érdi. Ardaşīr Pād-şāh aŋa aydı ki (11) "Ey Şīrgīr, sen bu yerde leşkerni yaẖşı saḳlap kéçe kündüz césikçi ḳoyup ve her ṭerefde (12) ḳaravulçı ḳoyġıl. Eger Haftvād ceng ḳılġalı kelse cıdd cahd ḳılıp yüz evürmey ceng ḳılġay sen. (13) Men ḥālā bir ḥīla ḳılur men. Uluġ babam Isfandıyārġa oẖşa bir iş ḳılur men. Eger ḳaravulçılar kéçede ot (14) körse yā kündüzde is körse biliŋler ki ḳurtġa bir iş ḳılġanımdur. Siler bir yolı (15) ḥışār ṭerefige keliŋler." dédi. Pes uluġlardın yeti kişini ılġadı. Tola dībā u zar-baft ve altun (16) ve kümüş aldı. Ve iki ṣandūḳġa ḳurġaşın ve ḳalʿay aldı. Ve bir ẖola ḳazan aldı. Özini bāzargān (17) ṣūretide tüzdi. Ve mīr-āẖūrdın on ulaġ aldı. Altun ve kümüş yüklediler. Ve ul iki yigit, ki (18) Ardaşīr Pād-şāhnı mıhmān ḳılıp érdi, ularnı hem özi bile aldı. Çūn ḥışārġa yaḳın yettiler, taġ (19) tübinde sāʿatī dem aldılar. Ardaşīr aydı: "Ḫudāvandā, maŋa ʿaḳl hūşnı sen berdiŋ. Meni bu martabada (20) duşmanġa ġālıb ḳılġıl." dédi. Ul ḳurtġa altmış kişi ẖıẕmatkār érdi. Kéçe ve kündüz tınmay ḳurtġa **[120b** = (179b)**]** (1) (ġa) ẖıẕmat ḳılur érdiler. Ulardın biri Ardaşīrnı kördi. Ve aydı-ki "Hay bu ṣandūḳ içinde ne bar turur?" dédi. (2) Ardaşīr aydı: "Altun ve kümüş, her ḳısm ḳumaçlarım bardu[r]. Laʿl ve gevherlerim bardur. Bir bāzargān turur men. Ve (3) Ḫurāsān şaharlıġı turur men. Ve ḳurtnıŋ davlatıda tola genc ü māl taftım. Ḥālā ẖᵛāhlaydur men ki ḳurt- (4) nıŋ ẖıẕmatkārlarıġa māl bergey men ki men bu mālnı ḳurtnıŋ baẖtıdın taftım." dédi. Ḳurtnıŋ ẖıẕmatkār- (5) ları Haftvādnıŋ aylıġa bardılar. Ve "Bāzargān kelipdür." dép Haftvādġa ẖabar berdiler. Haftvād farmānladı, (6) tā ḳapuḳnı açtılar. Ardaşīr ḥışār içige kirdi. Ardaşīr yüklerni açtı. Tola genc ü māl berdi. Ḥıẕmat-kārlar- (7) nıŋ aylıda dāstūrẖān yaydı. Bir ṣandūḳnı açtı. Tola mey keltürdi. Ul ẖıẕmatkārlar "Mest bolur biz." dép mey (8) içgeli unamadılar. Ardaşīr aydı: "Sizler hīç endīşe ḳılmay mey içip köŋlüŋüzlerni ẖūş ḳılıŋızlar. Ve men (9) ḳurtġa ẖıẕmat ḳılıp aŋa ġıdā bergeli bel baġladım ki mende birinc ve şeker nıhāyatsız toladur." dép. (10) Ornıdın ḳofup aydı-ki "Ey yāranlar, üç küngeçe bu ḳurtġa men ṭaʿām bereyin, tā maŋa hem yaẖşı baẖt (11) naṣīb bolġay. Sizler üç küngeçe mey içip ẖūş-ẖāllıḳ ḳılıŋızlar. Törtünçi küni men bu yerde bir (12) orda ḳofarayın, tā ḳurtnıŋ aylıda maŋa pür-ābrūy bolġay." dédi. Ḥıẕmatkārlar aydılar: "Ḫūb bolur. (13) Ḳurtġa sen ẖıẕmat

ḳılġıl.” dédiler. Ḫızmatkārlar mey içtiler, mest boldılar. Ul vaḳt (14) Ardaşīr ul yigit bile kelip ul ḳurġaşın ve ḳalʿaynı ve ḫola ḳazannı keltürdi. Ḳurġaşınnı ḳazanġa (15) éritip ḳurtġa ḳoyup berdi. Ḳurt ilgeri ki birinc yer érdi, ul ḳalʿaynı yuttı. Ḳalʿay aġzıġa (16) kirgeç ḥulḳūmdın ṭıraḳ ṭıraḳ āvāzlar keldi ki taġlar titredi. Ardaşīr ul yigitler bile gürz ve şamşīr- (17) larını alıp keldiler. Ul ḫızmatkārlar, ki mest yatur érdiler, hemmeleriniŋ başlarını kesti- (18) ler. Bir kişini tirig ḳoymadı. Ve ḥışārnıŋ üstünide is ḳoydı. Ḳaravulçılar ul isni (19) körüp Şīrgīrniŋ aylıġa kelip aydılar ki “Ardaşīr Pād-şāh ḳurtġa ġālıb kelgen-dek ki (20) bir is körünür.” dédi. Şīrgīr dar-ḥāl leşkerini alıp ḥışār ṭerefige ravān boldı. Çūn Haftvād **[121a** = (180a)**]** (1) bu ḥāldın ḫabar taftı, ġam-gīn boldı. Dar-ḥāl keldi, tā ul ḥışārnı alġay. Ardaşīr ıldam kelip ḥışār- (2) nıŋ üstünige çıḳtı. Ve Şīrgīrġa aydı-ki “Ey pahlavān, cahd ḳılġıl, tā Haftvādnı yoḳ ḳılġay sen. Ve men (3) ḳurtġa ḳalʿay berip öltürdüm. Ularnıŋ baḫtı ketti.” dédi. Īrānlıḳlar bu ḫabarnı éşitip, ba-ġāyat (4) ḫūş-ḥāl bolup sılāḥ keydiler. Ba-ġāyat yüreklendiler. Haftvādnıŋ leşkerige özlerini urdı- (5) lar. Haftvād ve oġlı Şāhūy giriftār boldı ki Haftvādnıŋ çoŋ oġlı ve sıpah-sālārı ul (6) érdi. Ardaşīr ḳoḳtıdın tüşti. Şīrgīr pıyāda bolup Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. (7) Altun égerlik aṭnı keltürdi. Ardaşīr Pād-şāh aṭlandı. Pes Ardaşīr Pād-şāh farmān- (8) ladı, tā daryā kenārıda iki dār tiktiler. Haftvād bile oġlı Şāhūynı tirig dārġa astılar. Ardaşīr (9) Pād-şāh leşker otrasıdın ilgeri kelip, tīr-bārān ḳılıp ularnı öltürdi. Ve Haftvādnıŋ genc (10) ü mālını talan ḳıldı. Hemme leşker anıŋ genc ü mālıdın zar-dār boldılar. Ve ḥısār içinde ḳança ki genc māl bar érse (11) alıp tübin tüşürdiler. Anı alıp Ḫurda-ı Ardaşīr ṭerefige ravān boldılar. Çūn Ḫurda-ı Ardaşīrġa yetti, anda bir oçaḳ ābād ḳıldı. (12) Ul şaharnıŋ pād-şāhlıġını, tāc u taḫtını ul iki yigitge, Ardaşīr Pād-şāhnı Haftvāddın ḳaçḳan[da] (13) mıhmān ḳılıp érdiler, ul iki yigitġa berdi. Andın kéyin Ardaşīr Pād-şāh Fārs şaharıġa barıp (14) olturdı. Dād u ʿadlnı tüzdi. Çūn ne-çend vaḳt ārām taftı, Şahrazūr ṭerefige leşker iyberdi. Ve Kirmān şaharıġa (15) bir uluġ kişini pād-şāh ḳılıp bir munça leşker bile iyberdi. Ve ul yerdin Ṭīsḳūn şaharı ṭerefige (16) iyberdi. Anda ḳança ki duşmanlar bar érse helāk ḳıldı. Bu cahānnıŋ rasmı şundaḳdur ki (17) baʿżada yuḳḳarı bolur ve baʿżada tübin bolur.

Pes Ardaşīr Pād-şāh Baġdād şaharında altun taḫtġa çıḳıp (18) olturdı. Tāc başıġa keydi. Ve altun kemer bélige baġladı. Pād-şāhāna altun gürzni ḳolıġa tutup olturdı. (19) Ardaşīr, Guştāsb Pād-şāhġa ıntıhāyī oḫşaş érdi. Ḫalḳ anı pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı dép (20) at ḳoydılar. Çūn Ardaşīr pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı, aydı-ki “Ey uluġlar, yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāh- **[121b** = (180b)**]** (1) lıġı ve genc ü mālı meniŋ turur. Ve Ḫudā-yı

Taʿālādın özge hīç kim mendin bu gencni ala almas. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālā (2) mendin rāżī bolsa bu cahānnı mendin ayamas. Ve hemme cahāndaġılar meniŋ panāhımda tururlar. Ve men (3) dād ʿadl ḳılışnı ḳabūl ḳıldım. Ve meniŋ serheng ü pahlavānlarım kişige bīhūda zıyān yetgürüp (4) köŋlini aġrıtmaġaylar." dédi. Hemme uluġlar Ardaşīr Pād-şāhġa taḥsīnlar ḳıldılar. Ve aydılar ki "Şāhā, (5) rūy-ı zamīn seniŋ ʿadlıŋ bile ābād bolsun ki dost duşmanġa bu bār-gāhnıŋ éşigi açuḳ turur." (6) dédi. Pes Şāh-ı Ardaşīr duşmanlarnıŋ şaharlarıġa leşkerler iyberdiler, tā ularnıŋ baş- (7) larını késip dar-gāhġa keltürgey. Ve özi pād-şāhlıḳ taḫtıda ḳarār taftı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(8) **Atmış üçünçi dāstānda: Ardavān Pād-şāhnıŋ ḳızı Ardaşīr Pād-şāhġa zahr bergeni.** (9) **Ardaşīr bu ḥāldın āgāh bolup "Anı öltür." dép bir vazīrıġa farmānlaġanı. Vazīr ul ḳıznıŋ pād-şāh-** (10) **dın boyıda bar ékenini bilip pād-şāhġa ıntıhāyī ıʿtıḳādlıġıdın özini nā-kār ḳılġanı. Ul ḳız** (11) **ölümdin ḫalāş bolup Şāpūrnı tutḳanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat (12) ḳılur: Ul vaḳtda ki Ardaşīr Pād-şāh Ardavānnı öltürdi ve anıŋ ḳızını aldı (13) ve Ardavānnıŋ iki oġlı Hındıstānġa ḳaçıp érdi. Anıŋ oġlınıŋ atı Bahman (14) érdi. Ul Hındıstānda bir ʿāḳıl kişini aylıġa çırladı. Ve aŋa aydı-ki "Sen barıp (15) meniŋ égeçimġa aytġıl ki 'Ey égeçim, sen ne üçün Ardaşīrġa munça mıhrbān bolur sen ki ataŋ anıŋ (16) ḳolıda ölüp turur? İki bırādarıŋ Hındıstānda ranc u maşaḳḳat tartıp yürür. Yana iki bırādarıŋ (17) Ardaşīrnıŋ zındānıda bendde yatur. Ve sen bizdin şundaḳ köŋlüŋni üzüp Ardaşīrġa köŋül bergeniŋni (18) Ḫudā-yı Taʿālā hergiz ravā körmes. Eger ḫᵛāhlasaŋ ki Īrān şaharıġa aġaça bolup pahlavānlar arasında nām-dār (19) bolay déseŋ bu zahr-ı halāhılnı Ardaşīrġa berip öltürgil.'" dédi. Ul élçidin zahr-ı halāhıl iyberdi. Ul (20) élçi Baġdādġa barıp bu ḫabarnı Ardavānnıŋ ḳızıġa yetgürdi. Ardavānnıŋ ḳızı bırādarlarıġa ba-ġāyat **[122a** = (181a)**]** (1) baġrı köydi. Ve Ardaşīr Pād-şāhġa zahr berişni ıḫtıyār ḳıldı. Künlerde bir kün Ardaşīr Pād-şāh şikār- (2) dın yanıp Ardavānnıŋ ḳızınıŋ ḳaşıġa keldi. Ul ḳız dar-ḥāl Ardaşīrnıŋ aylıġa yügürüp çıḳtı. (3) Ḳolıda sarıġ yāḳūtdın cāmda soḳ suġa ḳand u şeker alışturup ve ul zahr-ı ḳātılnı ézip Ardaşīr- (4) nıŋ aylıġa alıp keldi. Çūn Ardaşīr Pād-şāh ul cāmnı ḳolıġa aldı, cām ḳolıdın tüşüp ketip (5) rīza rīza boldı. Ardavānnıŋ ḳızı ḳorḳunçdın tal yafraġı dék titredi. Ardaşīr Pād-şāh (6) anıŋ titregenidin yaman gümān ḳıldı. Dar-ḥāl farmānladı, tört taḫu keltürdiler. Ḳanatlarını (7) boġup ul cāmdın tökülgen sunı içürdiler. Taḫular ul sunı içgeç dar-ḥāl öldiler. Ardaşīr Pād-şāh

(8) çūn bu ḥālnı kördi, farmānladı, tā vazīr aylıġa keldi. Ardaşīr ul vazīrdın sordı ki “Ey vazīr, eger duşman- (9) nı alıp kelip, ordada olturġuzup nāz u nıʿmatda saḳlasaḳ, ul duşman cānġa ḳaṣd ḳılsa (10) aŋa néçük cazā bersek bolur? Cavāb aytġıl.” dédi. Vazīr aydı: “Şāhā, her kim ki seniŋ dék pād-şāh- (11) nıŋ cānıġa ḳaṣd ḳılsa anıŋ başını dar-ḥāl tenidin cudā ḳılmaḳ kerek.” dédi. Ardaşīr Pād-şāh ul (12) vazīrġa farmānladı, tā Ardavānnıŋ ḳızını talaġa alıp çıḳıp başını kesgey. Vazīr ḳızını taşḳarı (13) alıp çıḳtı. Kız ḳorḳunçdın dıraḫt yafraġı dék titrep barur érdi. Çūn vazīr öltürgeli (14) ḳaṣd ḳıldı, ḳız vazīrġa aydı-ki “Ey vazīr, bu dunyā saŋa ve maŋa [vafā] ḳılmaġusıdur. Eger-çi meni nā-çār öltürür sen, (15) ammā meniŋ pād-şāhdın boyumda bardur. Ul balanı ḳursaḳ içinde bī-günāh ne üçün öltürür sen? (16) Eger dārġa asıp öltürmekge lāyıḳdur men, vaḳtī ki ul balanı men tuġsam ul vaḳt (17) her ne ki pād-şāh farmānlasa anı ḳılġıl.” dédi. Vazīr bu sözni éşitip yandı. Ardaşīr Pād-şāhġa (18) bu sözni yetgürdi. Ardaşīr aydı: “Hay anıŋ andaḳ sözlerini éşitmegil! Dar-ḥāl anı öltürgil!” (19) dédi. Vazīr ba-ġāyat ġam-gīn bolup köŋlide kéçürdi-ki “Bu ne yaman kündür ki pād-şāh maŋa mundaḳ (20) farmānnı ḳıladur. Ve biz ḫᵛāhī pīr ve ḫᵛāhī yigit bolsaḳ ölüm bar turur. Ve pād-şāhnıŋ **[122b** = (181b)**]** (1) hīç oġlı yoḳ turur. Vaḳtī ki pād-şāh pīr bolup ʿālamdın ötse pād-şāhlıḳ taḫtı duşman- (2) larġa ḳalġusıdur. Ābādānı oldur ki bu yaman işdin men érenlik bile bir nām u āvāza çıḳarġay men. (3) Ve bu ay yüzlükni ölümdin ḳutḳarġay men, tā bolġay-ki pād-şāh bir küni bu işdin paşīmān (4) ḳılġay. Ve her vaḳtī ki bu ay yüzlük tuġsa ul vaḳtda pād-şāhnıŋ farmānını bar-cā keltür- (5) gey men.” dédi. Pes vazīr öz ordasıġa keldi. Ordasınıŋ içinde bir pınhān öy rāst ḳıldı. (6) Ve köçige aydı-ki “Ey meẓlüm, bu ay yüzlükni hīç āfarīdaġa körgezmegil.” dédi. Andın kéyin vazīr endīşe (7) ḳıldı-ki “Meniŋ duşmanlarım toladur. Ve yana ér kişide reşk toladur. Ḥālā men bir çāra ḳılayın, tā duşmanlar (8) mendin yaman gümān ḳılıp yamanlıḳġa til uzartmaġaylar.” dédi. Bir pınhān yerge bardı. Usturasını (9) soġurdı. Öziniŋ ücülenini kesti. Ornıġa dārū salıp, taŋıp ḳoydı. Andın kéyin (10) kesgen némesige tuz sefip anı bir ḳūtīġa saldı ve ḳūtīnıŋ aġzıġa muhr bastı. Ve ul ḳūtīnı (11) alıp, zaḫmnıŋ aġrıġıdın çırayı sarġarıp Ardaşīr Pād-şāhnıŋ taḫtınıŋ aylıġa keldi. Ve ul (12) ḳūtīnı muhrı bile pād-şāhnıŋ aylıġa ḳoydı. Ve aydı-ki “Şāhā, ḫazīnaçıġa farmānlaġıl, tā bu ḳūtī- (13) nı ḫazīnaġa alıp barıp ḳoyġay. Eger men bu ʿālamdın ötsem, kerek ki bu ḳūtīnı aylıŋġa aldurup (14) kelgey sen.” dédi. Pes ul ḳūtīġa tārīḫnı bitip ḫazīnaġa kigürüp ḳoydılar.

Çūn toḳuz (15) ay on kün ötti, Ardavānnıŋ ḳızı bir oġul tuġdı, on tört kéçegi tolun ay dék (16) çıraylıḳ. Ul küni vazīr ordasıdaġı ḫalḳnı çıḳardı. Ul oġulġa Şāhpūr dép

at (17) ḳoydı. Tā yeti yılġaça pınhān saḳladı. Şāpūr sarv-ı āzād dék ḳāmat tarttı. Künlerde bir kün vazīr Ardaşīr (18) Pād-şāhnıŋ aylıġa bardı. Kördi-ki Ardaşīr Pād-şāh yıġlap olturur. Vazīr aydı-ki "Şāhā, ʿumruŋ uzun (19) bolsun. Ve yamanlarnıŋ ḳolı sendin yıraḳ bolsun. Bu ʿālamda maḳṣūd u murādıŋnı taftıŋ. Ve duşman- (20) larıŋġa ġālıb keldiŋ. Ḥālā yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġı saŋa musallam turur. Ve sen pād-şāh **[123a** = (182a)**]** (1) lıḳ ḳılıp mey içedugan vaḳtıŋ turur. Ne üçün mundaḳ ġam-gīn u parīşān olturur sen?" dédi. (2) Ardaşīr Pād-şāh cavāb berdi-ki "Ey vazīr-ı ʿāḳıl u dānışmand u fāżıl, bizniŋ şamşīrımızınıŋ ḳuvveti (3) bile cahānnıŋ pād-şāhlıġı bizge boldı. Ve meniŋ ʿumrum ḥālā ellig bir yaşġa yetti. Saç ve saḳal- (4) larım aḳardı. Kāşkī ḥālā aylımda bir oġul bolsa érdi. Köŋlüm ḫūş turur érdi. Dırīġā ki men (5) ölgendin kéyin tāc u taḫtım ve māl u gencim duşmanlarġa ḳalıp ve meniŋ ranc u maşaḳḳatım żāyıʿ bolup tofraḳ (6) astında ḳalġu dékdür men." dédi. Vazīr köŋlide aydı-ki "Émdi pınhān sırnı āşkārā ḳılıp (7) sözleyduġan kün turur." dép. Aydı-ki "Şāhā, eger sen meniŋ cānımġa amān berseŋ (8) men bu ġamdın seni ḫalāṣ ḳılur men." dédi. Pād-şāh aydı: "Ey ʿāḳıl vazīr, ne üçün cānıŋ- (9) dın ḳorḳur sen? Her néçük sözüŋ ve bilgeniŋ bolsa aytġıl ki seniŋ dék ʿāḳıllar- (10) nıŋ sözi her némedin ābādān turur." dédi. Vazīr aydı: "Ey pād-şāh, ḫazīnaçınıŋ (11) ḳolıda bir ḳūtī bardur. Ḥālā ul ḳūtīnı munda alıp kelgey." dédi. Pād-şāh aydı: "Ey ḫazīna- (12) çı, bu vazīr bergen ḳūtīnı alıp kelip bergil, tā bileyin ki ul ḳūtīda néme bardur." dédi. (13) Ḫazīnaçı ul ḳūtīnı alıp keldi. Pād-şāh vazīrdın sordı-ki "Ey vazīr, bu ḳūtīda néme bar- (14) dur ki meni ġamdın ḫalāṣ ḳıladur?" dédi. Vazīr aydı: "Şāhā, bu ḳūtīġa men uyat yerimni tübi- (15) din késip salġandur men. Ul vaḳtda ki sen 'Ardavānnıŋ ḳızını öltür.' dép (16) maŋa berdiŋ, anıŋ boyıda bar éken. Men anı Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳup öltürmedim. Öyümde saḳladım. (17) Ve kişi mendin yaman gümān ḳılıp tuhmat ḳılmasun dép uyat yerimni késip bu ḳūtīġa (18) salıp érdim. Ḥālā seniŋ oġluŋ Şāpūr yeti yaşar boldı. Andaḳ çıraylıḳ oġul (19) turur ki on tört kéçegi tolun ayġa oḫşaş. Ve hīç pād-şāhda andaḳ çıraylıḳ oġul (20) yoḳdur. Ve men anıŋ atını Şāpūr ḳoydum. Ve anası hem ul oġulnı baḳıp olturur." dédi. **[123b** = (182b)**]** (1) Ardaşīr Pād-şāh bu ḫabarnı éşitip ḥayrān ḳaldı. Taʿaccub bile sordı-ki "Ey yaḫşı ıʿtıḳādlıḳ vazīr, (2) meniŋ üçün tola ranc tartıp sen. Ve men seniŋ rancıŋnı żāyıʿ ḳoymas men. Ḥālā (3) bir yüz oġullarnı bir yerge camʿ ḳılġıl ki ul bir yüz oġullarnıŋ hemmesi Şāpūrġa (4) oḫşaş bolġay. Ve hemmeleriniŋ keygen tonları hem oḫşaş bolġay, bir biridin (5) hergiz özge bolmaġay. Ve hemme kūdeklerni gūy u çevgān oynatġıl. Vaḳtī ki ul kūdekleriŋ (6) arasında oġlumnı körsem oġlumġa mıhrım teprengüsidür. Ve köŋlüm anıŋ rāstlıġıġa (7) güvāhlıḳ bergüsidür. Ve maŋa oġlum bile āşnālıḳ bergüsidür." dédi. Vazīr taŋlası saḥar

vaḳtıda (8) Şāpūrnı, bir yüz özi dék kūdekler bile, ki hemmelerinin yüzi ve ḳāmatı ve keygen (9) sılāḥları ve mingen atları bir birige ıntıhāyī oḫşaş érdi, şundaḳ ki her kim körse (10) ularnı bir biridin ayrıp bile almas érdi, maydānġa kigürüp gūy çevgān oynattı. Ardaşīr (11) Pād-şāh bir munça ḫavāṣları bile ul yerge keldi. Ve ḳūdeklerġa ḳaramaḳ bile oġlını tanup (12) bir ahī cigeridin tartıp mencegi bile Şāpūrnı vazīrġa körgezip aydı-ki “Meniŋ oġlum uşbu (13) turur.” dédi. Vazīr aydı: “Şāhā, köŋlüŋ oġluŋ ékenge güvāh berdi.” dédi. Ardaşīr bir (14) ḳulıġa aydı ki “Sen barıp kūdekler arasıġa kirip, kūdeklerniŋ gūyını çevgān (15) bile alıp meniŋ aylımġa taşlaġıl. Ul kūdeklerdin her kūdek ki tuġuşluḳ [bile] kelip, meniŋ (16) aylımdın gūynı taşḳarı alıp barsa bī-gümān ul kūdek meniŋ pāk farzandım turur.” dédi. (17) Ul ḳul atını çaftı. Kūdeklerniŋ arasıġa barıp çevgān bile gūynı urdı. (18) Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa taşladı. Hemme kūdekler atlarını yügürttiler. Çūn Ardaşīr (19) Pād-şāhġa yaḳın yettiler, turġan yeride turup ḳaldılar. Ammā Şāpūr atını çafıp itlik (20) keldi. Ardaşīrnıŋ aylıdın gūynı aldı. Çūn yıraḳ bardı, gūynı kūdeklerġa tafşurdı. Ardaşīr **[124a** = (183a)**]** (1) Pād-şāh anı kördi. Andaḳ ḫūş-ḥāl boldı ki ḳarı kişi yanıp yigit bolġan dék. (2) Uluġlar Şāpūrnı ḳoldın ḳolġa köterdiler. Ardaşīr Pād-şāh Şāpūrnı ḳuçaḳladı. (3) Ḫudā-yı Taʿālāġa şükrler aydı. Şāpūrnıŋ yüz ve közige öfti. Aydı-ki “Bu ʿacāyıb iş turur. Ve men (4) munı öldi dép ḳarār berip érdim. Ammā Ḫudā-yı Taʿālā mendin şundaḳ yād-gār ḳoyupdur. Eger kişi (5) başını āftābdın ötkerse Ḫudā-yı Taʿalānıŋ farmānını özge ḳıla almas.” dédi. Pes (6) ḫazīnaçıġa farmānladı, tā durr gevher, yāḳūt ve altunlar alıp kelip Şāpūrnıŋ başıġa (7) çendān ḳuydılar ki Şāpūrnıŋ başı altun ve gevherlerġa kömüldi. Vazīrnıŋ başıdın (8) hem uşbu yosunda gevherler ḳuydılar. Ve vazīrnı altun kürsīġa olturġuzdı. Ve çendān genc ü māl (9) berdi-ki vazīrnıŋ ordası genc ü mālġa tüşti. Ve farmānladı, tā “Ardavānnıŋ ḳızı (10) ḫūş-ḥāl u ḫurram ordaġa kelgey.” dédi. Anıŋ ḳılġan günāhıdın ötti. Andın kéyin Ardaşīr (11) Pād-şāh aṭrāfīdın hunarmand u dānışmandlarnı keltürdi. Ve kātıblarnı yıġdı. Şāpūrġa (12) cengniŋ yosunını, oḳ atışnı ve nayza salışnı ve mey ve maclısnı örgetgey. (13) Andın kéyin Ardaşīr Pād-şāh farmānladı, tā altunçılar muhr, yarmaḳnı bölek yosunda ḳıldılar. (14) Yarmaḳnıŋ bir yanıġa Ardaşīrnıŋ atını bitidi. Yana bir yanıġa ul dānā vazīrnıŋ atı- (15) nı bitidiler. Ul vazīrnıŋ atı Gerānḫʷār érdi. Ba-ġāyat kār-dān ve zīrek érdi. Ve hemme manşūr-nāmalarġa (16) uşbu yosunda vazīrnıŋ atını saldılar. Ardaşīr Pād-şāh hemme farmān ḳılışnı, muhr üzük- (17) ni vazīrġa berdi. Ve darvīşlarġa hem tola genc ü māl berdi. Ve bir tikenlik yerde bir şārıstān ḳofarıp (18) ābād ḳıldı. Ul şaharnı Çand-ı Şāpūr dép atadılar.

Çūn Şāpūr çoŋ boldı, kéçe ve kündüz (19) Ardaşīr anı özidin cudā ḳılmas érdi. Hamīşa Şāpūr bile ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdi. Ammā her ṭerefdin (20) duşmanlar baş köterip Ardaşīr bir kün hem ceng ḳılışdın tınmas érdi. Eger duşmannı **[124b** = (183b)**]** (1) helāk ḳılıp érdi, yana bir şahardın duşman baş köterür érdi. Bir küni (2) Ardaşīr Pād-şāh vazīrġa aydı-ki "Ey vazīr, men Ḫudā-yı Taʿālādın tiler érdim ki eger duşman- (3) larnı ḳoymay cahānnı ḳolumġa keltürsem Ḫudā-yı Taʿālāġa hamīşa ʿıbādat ḳılayın dép." dédi. (4) Vazīr aydı: "Ey pād-şāh-ı ʿālam u sulṭān-ı ḥākim, Keyd-i Hındīnıŋ ṭerefige bir dānā kişini iyberey- (5) li ki ul Keyd-i Hındī ba-ġāyat dānışmand ve munaccım turur. Āsmānnıŋ gerdişini bilür. Yaḫşı (6) yaman aḥvālnı bilür. Eger saŋa yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını duşmansız muyassar bolur bolsa (7) ul bilgüsidür. Ve saŋa aytḳusıdur." dédi. Ardaşīr Pād-şāh bu sözni pasand ḳıldı. (8) Bir ʿāḳıl u dānā yigitni ılġadı. Andın nıhāyatsız genc ü māl Keyd-i Hındīġa iyberdi. Ve ul (9) yigitġa aydı-ki "Sen barıp Keyd-i Hındīġa aytġıl ki 'Ey Hındıstānnıŋ dānışmand pād-şāhı, (10) yultuzġa ḳaraġıl ki men cengdin āsāyış tafıp yeti ıḳlīmnı ḳolumġa keltürür men mü? Eger (11) yeti ıḳlīm ḳolumġa kirmes bolsa men bīhūda ranc tartmayın. Maŋa aytıp iybergil.'" dédi. Yigitni Keyd-i Hındī- (12) nıŋ aylıġa iyberdi. Çūn élçi Keyd-i Hındīnıŋ aylıġa yetti, alıp barġan hediyelerini Keydġa (13) berdi. Ve Ardaşīr Pād-şāh aytḳan sözlerni aydı. Keyd Pād-şāh dar-ḥāl uẓṭurlābnı (14) keltürdi ve yultuzġa ḳaradı. Ve felekniŋ gerdişiġa, sūd u zıyān boladuġan ış- (15) larıġa ḳaradı. Andın kéyin élçiġa aydı-ki "Ey yigit, men Īrān ve Ardaşīr Pād-şāhnıŋ (16) yultuzıġa ḳaradım. Eger Ardaşīr Pād-şāhnıŋ uruġı Mihrek-i Nūşzādnıŋ uruġı bile (17) alışınsa ul vaḳt Ardaşīr Pād-şāh taḫtıda ārām u āsāyış bile olturġusıdur. (18) Eger her ṭerefge leşker iybermese hem yeti ıḳlīm pād-şāhlıġı ve genc ü mālı ḳolıġa kirgüsidür. (19) Vaḳtī ki Mihrek-i Nūşzādnıŋ uruġıdın alsa Īrān anıŋ farmānıda bolup hemme (20) maḳṣūdlarını tafḳusıdur." dédi. Élçiġa genc ü māl berdi. Ve aydı-ki "Bu aytḳanlarımdın özge **[125a** = (184a)**]** (1) bolmaġusıdur." dédi. Élçi yandı. Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Keyd Pād-şāhnıŋ aytḳan söz- (2) lerini aydı. Ardaşīr Pād-şāh ul sözlerni eşitip, ılan dék tolġanıp, köŋli derd- (3) lik bolup çırayı zaʿfarān dék sarġardı. Ve aydı-ki "Hay bu néme sözdür?! Hergiz men Mihrek- (4) niŋ uruġıdın alur men mü?! Ve duşmannı öyümge keltürsem meniŋ şahar u ölkelerim ḳanġa (5) bulġanġusıdur. Ḫayf ki ne üçün men genclerimni saçıp, ranc tartıp Keydniŋ aylıġa (6) kişi iyberipdür men?! Mihrekniŋ bir ḳızı ḳalıp érdi. Cahrum şaharıda anı istep tafmap (7) érdük. Ḫālā farmānlayın, tā ul ḳızını Rūm, Hındıstānda, Çīn ve Ṭarāz şaharlarıda istegeyler. Eger men (8) anı tafsam uluġ ot ḳoyup Mihrekniŋ ḳızını kebāb ḳılayın." dédi. Pes Cahrum (9) şaharıġa bir neçe suvārlar iyberdi, tā Mihrekniŋ ḳızını

tafıp kelgeyler. Çūn bu ḫabar Mihrekniŋ (10) ḳızıġa yetti, dar-ḥāl şahardın ḳaçıp, yana bir ölkege barıp bir buluŋda olturdı. Çūn anı istegenler (11) tafmadılar ve yanıp kettiler. Ḫalḳ Mihrekniŋ ḳızını ʿazīz tutur érdiler. Ul ḳız kemāl boldı. Sarv-ı (12) āzād dék ḳāmetlik, saçı sunbul dék, yüzi on tört kéçegi tolun ay dék, ḳaşı (13) ya, kirfigi oḳ, boynı şīşa-ı ṣurāḥī, sīnesi taḫta ḳılġan paḫta, aġzı pısta, lebi ʿaḳīḳ, tişleri (14) altun yıfġa ünçi tizġan-dék çıraylıḳ ve ʿāḳıl u dānā u zīrek ḳız ḳoftı. Ul ölkede anıŋ (15) barābarı yoḳ érdi. Ul şaharnıŋ ölkeside avḳāt kéçürür érdi. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. (16) Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Altmış törtünçi dāstān: Şāpūr atasıdın yaşunup ḳız alġanı. (17) **Ul ḳız Ūrmuzd atlıḳ oġul tuḳḳanı. Anı yeti yılġaça Ardaşīr Pād-şāh[dın] yaşunup saḳlaġanı. Ve Ardaşīr** (18) **şikārġa çıḳıp, Ūrmuzd kūdekler bile gūy u çevgān oynap turġanını körüp "Bu pād-şāh naslıdın** (19) **turur." dép Ūrmuzdnı tanuġanı. Ve Ardaşīr Pād-şāhnıŋ leşker saḳlaġanınıŋ ve sıpah-sālārıġa vaşıyat** (20) **ḳılġanınıŋ ve Ardaşīr hemme ḥāllarnı bilgeniniŋ bayānı. Ve şaharlardın ḫarāclarını alıp taşlaġanınıŋ [125b** = (184b)**]** (1) **ve dād ʿadlnıŋ bayānı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn ne-çend vaḳt ötüp érdi, Ardaşīr (2) Pād-şāhnıŋ davlatı ziyāde boldı. Künlerde bir kün Ardaşīr Pād-şāh Şāpūr bile şikārġa çıḳıp érdi. (3) Her ṭerefge suvārlar parākende bolup, çafışıp şikār ḳılur érdiler. Nā-gāh bir ṭerefde uluġ ordalar ve bāġ u (4) ayvānlar köründi. Şāpūr çafıp yürür érdi. Tā ul ordaġa yaḳın yetti, ul bāgnıŋ içige kirdi. Bir on (5) tört kéçegi tolun ay dék ḳızını kördi-ki ḳuduḳdın tartḳu bile su tartıp turur. Çūn ul ay yüzlük (6) Şāpūrnı kördi, ilgeri kelip Şāpūrnı taḥsīn ḳılıp aydı-ki "Ey şāh-zāda, yamanlarnıŋ közi sendin (7) yıraḳ bolsun. Ḥālā bī-gümān aṭıŋ sussaġandur. Ve bu dīhada hemme sular şūr turur. Ve bu ḳuduḳnıŋ (8) suyı ıntıhāyī ābdān, süzük su turur. Maŋa farmānlaġıl, tā men su tartıp aṭıŋnı suġarayın." dédi. Şāpūr aydı: (9) "Ey ay yüzlük, ne üçün ranc tartay dér sen?" dédi. Bir kenīzekge farmānladı, tā su tartḳay. Ul bende her çend zor ḳıldı, (10) tartḳunı tartıp ala almadı. Ul ḳız keldi. Dar-ḥāl tartḳunı tartıp aṭnı suġardı. Şāpūr çūn ḳıznıŋ mundaḳ ḳuvvetini kördi, (11) bildi-ki bu ḳız pād-şāh naslıdın turur. Çūn ul ḳız sunı tarttı, Şāpūrnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (12) "Ey[193] pād-şāh-zāda, ʿumruŋ uzun bolup ʿaḳl saŋa yār bolsun. Şāpūr Şāh-zādanıŋ davlatıda ḳuduḳdaġı sular hem (13) süt bolur." dédi. Şāpūr aydı: "Ey ay yüzlük, meniŋ Şāpūr ékenimni ne bildiŋ?" dédi. Kız aydı: "Şāhā, men (14) éşitip érdim ki Şāpūr bir pahlavān yigit turur ki fīl dék ḳuvvetlik

[193] Metinde ای "ay" şeklinde yazılıdır.

turur. Ḳadd u ḳāmatı sarv-ı āzād dék turur. (15) Ve yüz kişiniŋ ḳuvveti anda bar érmiş. Ve Bahman-ı Isfandıyārġa oḫşaş érmiş. Eger fīl ve şīr anıŋ aylıġa (16) kelse öltürür érmiş dép. Anıŋ üçün seni tanudum." dédi. Şāpūr aydı: "Ey ay yüzlük, (17) men sendin söz soraydur men. Rāstını aytġıl ki sen kimniŋ naslıdın turur sen ki yüzüŋ- (18) de pād-şāhlıḳ nışānası bar turur?" dédi. Ḳız aydı: "Men bir dıhḳānnıŋ ḳızı turur men." dédi. (19) Şāpūr aydı: "Hay yalġan aytmaġıl ki yalġan söz pād-şāhlarnıŋ aylıda roşenlik tafmas. (20) Dıhḳānlarda seniŋ [dék] ḳuvvetlik ve çıraylıḳ ḳız hergiz bolmas. Sen pād-şāh-zāda turur sen. **[126a** = (185a)**]** (1) Bahāna ḳılmay r[ā]stını ve aşlıŋnı aytġıl." dédi. Ḳız aydı: "Ey pād-şāh-zāda, eger meniŋ cānımġa amān (2) berseŋ men öz naslımnı saŋa bayān ḳılayın." dédi. Şāpūr aydı: "Ey ay yüzlük, men seni (3) nége öltüreyin?! Mendin hīç ḳorḳmay aşlıŋnı aytġıl. Eger sen meniŋ duşmanım hem bolsaŋ saŋa (4) amān berdim." dédi. Ḳız yüz yerge urdı. Zā[r] zār yıġlap aydı-ki "Ey şāh-zāda, men Mihrek-i Nūşzādnıŋ (5) ḳızı turur men. Ve meni atamnıŋ kişileridin bir kişi alıp kelip bu dıhḳānġa tafşurdı. Men (6) ḳorḳunçumdın[194] şundaḳ su tartıp, iş ḳılıp yürür men." dédi. Zār zār yıġladı. Dıhḳān hem ḥāżır (7) érdi. Şāpūr aydı: "Ey dıhḳān, bu ḳızıŋnı mehri kābīn baġlap maŋa bergil." dédi. Dıhḳān ḳızını (8) öz rasmıça kābīn baġlap Şāpūrġa berdi. Ve Şāpūr ul ḳız bile yattı. Ul ḳızı hem şul (9) yerde ḳaldı.

Ul ḳıznıŋ boyıda boldı. Çūn toḳuz ay toḳuz kün ötti, bir pence-i āftāb dék (10) çıraylıḳ, Isfandıyārġa oḫşaş oġul tuġdı. Dıhḳān aŋa Ūrmuzd(??) dép at ḳoydı. (11) Tā yeti yaşġa kirdi, her kişidin anı yaşunur érdiler. Künlerde bir kün Ardaşīr Pād-şāh şikārġa (12) çıḳtı. Ḳażāġa Ūrmuzd hem bir munça kūdekler bile güy çevgān oynaġalı bayābānġa çıḳıp érdi. (13) Ardaşīr Pād-şāh yetip keldi. Kūdekler güy çevgān oynar érdiler. Bir kūdek güynı urdı. (14) Güy kelip Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa tüşti. Hemme kūdekler turġan yeride turup ḳaldılar. Ūrmuzd (15) yügürdi. Ardaşīr pād-şāhnıŋ aylıġa ḫırāmān kelip güynı aldı. Hemme sıpāhlar ġulġula ḳıldılar. (16) Ūrmuzd tuġuşluġıga taḥsīn ḳıldılar. Ul vaḳtda Ūrmuzd kök güldüregen dék naʿra urdı (17) ki "Ey yārānlar, güy çevgānnıŋ, ceng ve maydānnıŋ igesi men turur men." dédi. Hemme leşker ḫayrān (18) ḳaldılar. Ardaşīr Pād-şāh mūbadġa aydı: "Ey mūbad, barıp bu kūdek kimniŋ naslıdın turur, sorġıl." (19) dédi. Mūbad Hurmuzdnıŋ aşlını sordı. Hīç kim cavāb bermediler. Ardaşīr Pād-şāh mūbadġa aydı: "Ul (20) kūdekni köterip munda keltürgil." dédi. Mūbad barıp, Ūrmuzdnı köterip Ardaşīr Pād-şāhnıŋ aylıġa keltürdi. **[126b** = (185b)**]** (1) Ardaşīr Pād-şāh Ūrmuzddın sordı-ki "Ey ʿāḳıl kūdek, sen kimniŋ oġlı turur

[194] Metinde قورقونجونك دين "ḳorḳunçuŋdın" şeklinde yazılıdır.

sen? Aṣlı ve naslıŋ (2) kim turur?" dédi. Kūdek hīç ḳorḳmadı. Aydı-ki "Ey baba, men seniŋ oġluŋ Ṣāpūrnıŋ oġlı turur men. (3) Anam Mihrek-i Nūşzādnıŋ ḳızı turur." dédi. Ardaşīr Pād-şāh ḥayrān ḳaldı ve küldi. Köŋlide aydı-ki (4) "Boladuġan iş bolmay ḳalmas éken. Ve men bu işge ġam-gīn bolup bolmas." dédi. Farmānladı, tā Ṣāpūrnı (5) aylıġa çırladı. Ardaşīr Ṣāpūrdın sordı-ki "Ey oġlum, bu kūdek kimniŋ oġlı turur?" dédi. Ṣāpūr (6) ḳorḳunçdın[195] dıraḫt yafraġı dék titredi ve çırayı zaʿfarān dék sarġardı. Ardaşīr Pād-şāh küldi. (7) Ve aydı-ki "Ey Ṣāpūr, farzandıŋnı mendin yaşunmaġıl. Eger oġul her néçük meẓlümdin bolsa ravā turur. Ve her kim ayturlar ki (8) 'Fulān pād-şāhnıŋ oġlı turur.' dérler." dédi. Ṣāpūr yüz yerge urdı. Ve aydı-ki "Ṣāhā, Ūrmuzd meniŋ oġlum (9) turur. Ve men bu oġlumnı sendin anıŋ üçün pınhān tuttum ki anası Mihrek-i Nūşzādnıŋ ḳızı turur (10) dép. Ul küni şikārġa barıp ḳızını körgenini, ḳuduḳdın çoŋ tartḳu bile su tartḳanını avvalıdın (11) āḫırıġa bayān ḳıldı. Ardaşīr Pād-şāh ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Ūrmuzdnı ḳuçaḳlap ḳoynıġa aldı. Öz orda- (12) sıġa alıp keldi. Ve altun tāc u taḫt ve altun ṭavḳ Ūrmuzdġa rāst ḳılıp berdi. Pes ḫazīnanıŋ (13) ḳapuġını açtı. Durr u gevher alıp kelip Ūrmuzdnıŋ başıdın çendān ḳuydı-ki Ūrmuzd gevher (14) içige kömüldi. Ve ul durr gevherni darvīşlarġa üleştürdi. Ve ul dıhḳānġa genc ü māl berdi. Oçaḳlarnı (15) dībā u zar-baft bile yaftı. Ve maclıslar ārāsta ḳılıp mey içtiler. Ardaşīr Pād-şāh aydı-ki "Ey uluġlar, (16) kişi Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳażāsını özge ḳılıp bolmas éken. Maŋa Keyd-i Hındī aytıp érdi-ki 'Ardaşīr (17) Pād-şāh ranc u maşaḳḳatdın ḫālī bolmas. Ve yeti ıḳlīmġa ul vaḳtda pād-şāh bolur ki Mihrek-i Nūşzādnıŋ (18) uruġı Ardaşīr Pād-şāhnıŋ uruġıġa alışınsa.' dép érdi. Ve men ul vaḳtda aççıġım kelip (19) parīşān bolup érdim. Ḫālā sekiz yıl boldı-ki maḳṣūd u murādımnı taftım. Tā ki Ūrmuzd tuġulmaġunça cahānġa pād-şāh (20) bola almadım. Vaḳtī ki Ṣāpūrdın Ūrmuzd tuġuldı, ul vaḳt hemme duşmanlardın ḫalāṣ boldum. Ve yeti **[127a** = (186a)**]** (1) ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġı maŋa musallam boldı. Ve bu nabīramdın meniŋ puştum ḳuvvetlik turur ki (2) Hurmuzd ba-ġāyat ḳuvvetlik pahlavān turur." dédi. Andın kéyin hemme uluġlar Ardaşīr Pād-şāhnı şahan-şāh (3) dép atadılar.

Ve Ardaşīr Pād-şāhnıŋ ʿāḳıllıġıdın söz éşitmek kerek. Ardaşīr (4) Pād-şāh dād u ʿadlnı andaḳ tüzdi-ki ḳılnı ḳıl yardı. Ve her şaharlarġa élçi iyberdi-ki her kişiniŋ (5) oġlı bolsa cengniŋ yosunını, oḳ atmaḳ ve ḳılınç çafmaḳnı örgetgey. Vaḳtī ki kūdek- (6) ler çoŋ bolup hunarda kāmıl bolsa ul ıḳlīmdın pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa kelür érdi. (7) Ve anıŋ atını daftarġa bitür érdi. Ve bir mūbadnı ḳoyup ul leşkerni körür érdi. Ve her miŋ kişige

[195] Metinde قورقورنج دين şeklinde yazılıdır.

(8) bir pahlavānnı baş ḳılıp érdi. Vaḳtī ki ul leşker arasıdın her pahlavān ki ılġatur érdi, (9) sıpah-sālār nāmaġa bitip ul pahlavānnı Ardaşīr Pād-şāhġa iyberür érdi. Ardaşīr ul nāmanı (10) oḳup, ul pahlavānġa ḫılʿatlar keydürüp genc ü māl berür érdi. Ve anı hunar ḳıldurup körür érdi. (11) Ve ul pahlavān leşker arasıġa kirip ḳıçḳurur érdi ki "Ey pahlavānlar, her kişi-ki meniŋ dék (12) hunarmand pahlavān bolsa pād-şāhdın meniŋ dék ḫılʿatlar ve genc ü māllar tafḳusıdur." Uşbu (13) yosunda çendān pahlavānlar camʿ boldı-ki iki ferseng yerni pahlavānları tutup turur érdi. Ve dīvān- (14) ḫānada kātıblarını olturġuzup ḫaṭ bitütür érdi. Her kişi-ki ḫūş-ḫaṭ bolsa anı ılġap, (15) Ardaşīr Pād-şāh ul kātıbġa genc ü māl berip ʿulūfasını ziyāde ḳılur érdi. Ve her kişi-ki bad-ḫaṭ (16) bolsa yana ustā kātıblarġa berip örgetür érdi. Ve ḫūş-ḫaṭ kişi Ardaşīr Pād-şāhnıŋ (17) aylıda ḳalur érdi. Ve her şaharġa ki Ardaşīr Pād-şāh kār-dārlarını iyberse ularġa aytur érdi-ki (18) "Ey kār-dārlar, her şaharġa barsaŋlar saḫī bolup genc ü mālnı ḫᵛār tutḳay siler ki bu cahān fānī turur. Hīç kişige vafā ḳılmas. Hamīşa rāstlıḳnı istep ḥarīşlıḳnı taşlaġay siler. Ve darvīşlarġa (19) māl bergey siler. Ve şaharnı ābād tutup dād u ʿadl ḳılġay siler." dép naṣīḥat ḳılur érdi. (20) Eger bir ṭarafġa leşker iyberür bolsa hemme leşkerige genc ve dıram u dīnār berür érdi. Ve bir nām-dār pahlavānġa ḫılʿatlar **[127b** = (186b)**]** (1) berip, sıpah-sālār ḳılıp iyberür érdi. Ve bir kişini fīlġa mindürüp, leşker arasında yürüp ul kişi (2) hamīşa ḳıçḳırur érdi ki "Ey pahlavānlar, hīç kişi darvīşlarġa ranc yetgürmeŋler. Ve her kişi zar-dār (3) bolsa her manzılda yep içip ḫalḳġa hem beriŋler. Ve kişi kişiniŋ mālıġa ḳol uzartmaŋlar. Ve her (4) kişi ceng küni duşmannıŋ aylıdın ḳaçsa ul kişiniŋ atını daftardın öçürüŋler. (5) Eger ölseŋler hem duşmannıŋ aylıdın ḳaçmaŋlar. Eger ḳaçsaŋlar meniŋ ḳolumda tirig ḳalmas (6) siler." dér érdi. Andın kéyin sıpah-sālārġa aytur érdi ki "Ey sıpah-sālār, her işde sustluḳ (7) ḳılmaġay sen. Ve tola itliklik ve pīş-destlik hem ḳılmaġay sen. Hamīşa leşkerniŋ aylında fīllarnı (8) ḳoyup kéçe ve kündüz césikçi ḳoyġay sen. Vaḳtī ki ceng küni duşmanġa yüzlenseŋler leşkerġa (9) aytḳay sen ki 'Silerdin her kişi ki duşman aylıġa barıp pahlavānlıḳ körgezse ḫᵛāhī pīr bolsun ḫᵛāhī (10) yigit bolsun, men ul pahlavānġa Ardaşīr Pād-şāhdın ḫılʿatlar alıp berür men.' dégey sen. (11) Vaḳtī ki iki leşker ceng ḳılsalar sen leşkerniŋ otrasında turġanlarnı ornıdın tepretme- (12) gey sen. Oŋ ve sol ḳoldaġı pahlavānlarġa farmānlaġay sen, tā ilgeri barıp ceng ḳılġaylar. Oŋ (13) ḳoldaġı pahlavānlar duşmannıŋ sol ḳolıġa, sol ḳoldaġılar oŋ ḳolıġa cahd ḳılġaylar. Ve otrada turġanlar (14) ayaġ tepretmey turġaylar. Eger duşman leşkeriniŋ otrasıdaġıları ornıdın teprenseler sen hem otradın leşkeriŋ (15) bile teprengey sen. Vaḳtī ki duşmanġa ġālıb kelseŋ tola ḳan tökmegey sen. Ve duşmanlar amān tilese (16) amān bergey sen. Ve kīne tutmaġay sen. Vaḳtī duşman aylıŋdın ḳaçsa ḳoylaşmaġay

sen. Mabādā ki (17) duşmanlar maraḳda turup saŋa zıyān yetgürmegeyler. Aylı arḳaŋnı yaḫşı saḳlaġay sen. Her vaḳtī ki (18) duşmandın amān tafsaŋ yaḫşı ve yamannıŋ sözini aŋlaġay sen. Ve ġanīmatnı ul kişige bergey sen (19) ki şīrīn cānıdın ümīd üzüp ceng ḳıladur. Ve her neççe ki duşmanlar ḳoluŋġa esīr bolsa ularnı (20) meniŋ aylımġa iybergey sen. Ve men ul esīrler üçün bir şārıstān ḳofarıp, ularnı anda ḳoyup **[128a** = (187a)**]** (1) ābād ḳılġay men. Eger hamīşa ḫūş-ḥāl bolay déseŋ meniŋ bu aytḳanlarımdın çıġmaġay sen. (2) Ve ġālıb kelseŋ Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınıp hemme ġālıblıḳnı Ḫudā-yı Taʿālādın körgey (3) sen.” Ve her şahardın ki ḫᵛāhī Rūmdın ve ḫᵛāhī Tūrāndın élçi kelse érdi, ul şaharlarnıŋ (4) yollarıda, her manzılda yémek ve keymek tayyār ḳılıp ḳoyup érdi. Ve ul élçi hīç némege ḥācatı tüşmey (5) ranc u maşaḳḳat hergiz tartmas érdi. Ul élçi néme işge kelgen bolsa anı serhengler (6) aŋlap pād-şāhġa maʿlūm ḳılur érdi. Pād-şāh altun taḫtını ārāsta ḳılıp hemme altun ton (7) keygen ḫıẕmatkārlar yıraḳdın ṣaf tartıp turur érdiler. Ul vaḳt élçini aylıġa (8) çırlap, taḫtınıŋ aylıda olturġuzup anıŋ sözini éşitür érdi. Ul şaharnıŋ pād-şāhı- (9) nıŋ, ḫalḳınıŋ aḥvālını ve pād-şāhnıŋ dād ʿadlnı ve ẓulm u sıtam ḳılġanını sorar érdi. (10) Ve ul élçiġa ḫılʿat berip yanur érdi. Ve her ṭerefge cāsūslar iyberip şaharlarını ve her (11) şaharnıŋ pād-şāhınıŋ ʿadl ẓulm ḳılġanlarını ister érdi. Her ṭerefde şaharlar ābād ḳıldı. (12) Ve her kişiniŋ ki öyi yoḳsuzluḳ[dın] ḫarāb bolġan bolsa ul kişige yémek ve keymek berip, (13) öyni ābād ḳılıp berür érdi. Tā ança ki Ardaşīr Pād-şāhnıŋ farmānıdaġı raʿıyya ve sıpāhları (14) dıl-camʿ ve ḫūşluḳda érdiler. Ve her kişi-ki raʿıyya ve sıpāhdın yoḳsuz bolsa anıŋ özi- (15) ge lāyıḳ genc ü māl berip zar-dār ḳılur érdi. Ve her şaharnıŋ ki ölkesi az bolsa ul şahar- (16) nıŋ ḫarācını almas érdi. Ve eger her dīhada olturġan dıhḳān, darvīş bolsalar aŋa (17) ḫazīnadın māl berip dıhḳānlarnıŋ asbāblarını berür érdi. Cahānnı uşbu yosunda (18) ābād ḳıldı. Gūyā ki behiştdin fırışta kelip dād ʿadlnı tüzgen-dek dād ʿadlnı tüzdi. Īrān ve Tūrān (19) ve Çīn ve Hındıstān ve Rūm, hemme Ardaşīr Pād-şāhnıŋ farmānıda boldılar. Ve aṭrāfīdın ḫarāc keltür[d]iler. (20) Ve hīç pād-şāh Ardaşīr Pād-şāhġa berāberlik ḳıla almadılar.

Ardaşīr Pād-şāh Īrānnıŋ **[128b** = (187b)**]** (1) uluġlarını aylıġa çırlap her ḳaysını lāyıḳ yerde olturġuzdı. Ul vaḳtda Ardaşīr Pād-şāh (2) ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey uluġlar, biliŋler ki bu dunyā kişige vafā ḳılmas. Ve her kişini ki ḳança (3) yuḳḳarı bülend ḳılsa āḫırī tofraḳ astında kömmey ḳalmas. Ve dunyāda anıŋ yaḫşı atıdın (4) özge néme ḳalmas. Ve ul kişige özıniŋ yaḫşı ve yaman ʿamalı görde yoldaş bolur. Ey uluġ- (5) lar, hemmelerimizġa ābdān kün ul turur ki Ḫudā-yı Taʿālā bizdin rāżī bolsa. Hamīşa

Ḫudā-yı Taʿālāġa (6) sığınıp Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat ḳılmaḳ kerek. Yaḫşı ve yaman işlerde Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınmak kerek. Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa şükrī ki yeti ıḳlīmnıŋ (7) pād-şāhlıġını maŋa beripdür. Ḥālā men hamīşa dād ʿadl ḳılmaḳ kerek ki Ḥaḳ Subḥānahu ve Taʿālā hemmeniŋ (8) maḳṣūdını bergüçi turur. Ve hemmeniŋ faryādıġa yetgüçi turur. Ve Ḫudā-yı Taʿālādın özgedin yār istemeklik yaraşmas. (9) Ve her kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınsa Ḫudā-yı Taʿālā ul kişiniŋ müşkil işlerini āsān (10) ḳılıp hamīşa ġālıb ḳılġusıdur. Avval meniŋ işlerimdin bilmek kerek ki her işde ki (11) Ḫudā-yı Taʿālāġa sığındım, müşkil işlerim āsān boldı. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālāġa panāh dép sığındım, (12) köŋlüm ḫūş-ḥāl bolup tāc u taḫtġa ige boldum. Ve bir munça şaharlar ki maŋa ondın bir ʿuşr ki keltürür (13) érdiler, anıŋ üçün alur érdim ki ḫarāclar ki alur men, meniŋ éşigimde nıhāyatsız leşker (14) turadur. Ul leşker rancda bolmasun dép ularġa bergeli alur érdim. Ey uluġlar, ança ki sizlerge (15) yetip, ḳalġanını meniŋ ḫazīnamġa bergey sizler. Men hamīşa sizleriŋ köŋlüŋüzleriŋ ḫūşluġını (16) istep amānlıġıŋızlarnı istedim. Sizler ḳoluŋuzlarnı Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dar-gāhıġa (17) ḳoyuŋuzlar ki hemmemizniŋ āfarīdakārımız ul Ḫudā-yı Taʿālā turur. Āsmān u yerni yaratḳan ul Ḫudā turur. (18) Ve köŋülni bu fānī, bī-vafā dunyāġa baġlap bolmas ki sizge vafā ḳılmas. Körüŋüzler ki pād-şāh- (19) lıḳ tācını āsmāngа yetgürgen pād-şāhlar ḳayan ketti?! Ḥālā hemmeleri başlarıġa kések ḳoyup ḳara (20) tofraḳ astında yaturlar.

Her kişi-ki meniŋ ölkemde bardur, meniŋ bu vaṣıyatlarımnı ḳulaġıda tutḳaylar. **[129a** = (188a)**]** (1) Ve men sizlerge ḥālā beş ḳısm yol körgezür men ki her ḳaysı yol genc ü māldın, tāc gencdin (2) ābdāndur. Çoŋ ve kiçik meniŋ bu sözümge ḳulaḳ salġay sizler. Her kişi ki bardur, hamīşa (3) Ḫudā-perest bolġay. Ve yana her kişi ki ḫᵛāhī pād-şāh bolsun ḫᵛāhī raʿıyya bolsun, dānışmandlarnı (4) ḫᵛār tutmaġay. Üçünçi, söz ḳança ki pınhān bolsa dānālarnıŋ aylıda āşkārā bolmay ḳalmas. (5) Törtünçi, şundaḳ bilgil ki günāh pād-şāhnıŋ pand u naṣīḥatını eşitmegendin tola bolġusıdur. Beşinçi, (6) kişiniŋ ʿaybını tola istegen kişi pād-şāhlarnıŋ aylıda hergiz ābrū tafmaslar. Ve yana (7) hem vaṣıyatlarımnı aytayın. Ey yārānlar, ul pād-şāh ne ābādāndur ki anıŋ ẓāhır u bāṭını bir dék (8) bolup cahānnı ābād ḳılsa. Ve yana yumşaḳ bolup ʿāḳıl ve uyatlıḳ ve tatlıḳ sözlük (9) bolsa. Kerek ki lāf üçün ḫazīnaġa kümüş yıġmaġay. Ve bīhūda hem gencni saçmaġay ki ḫalāyıḳ bu iki (10) işni ḫūş körmesler. Eger bu iki işniŋ otrasını ılġasa hemme ḫalḳ anı ʿāḳıl u dānış- (11) mand dép atarlar. Ve yana beş yol bardur ki andın rāh u rasm tüzelgüsidür. Āsānlıḳ ve tınç- (12) lıḳnı ve ḫūş-ḥāllıḳnı ziyāde ḳılġusıdur. Avval, eger ḳança cıdd cahd ḳılıp ḥarīṣlıḳ ḳılsaŋ (13) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bergen

naṣībasıdın öte almas sen. Her kişi-ki ḳanāʿat ḳılsa ul kişi (14) zar-dār bolġusıdur. Ve yana ḥarīṣlıḳnı taşlaġay sen. Ve ḫatunlarnıŋ aylıda sırrıŋnı aytmaġay sen. (15) Üçünçi, nāmūs ḳılmaḳ bile ceng ḳılmaġay sen ki nāmūs bile ceng ḳılmaḳ derd ranc keltürgüsidür. Törtünçi, (16) köŋlüŋni bīhūda ranc tartmaḳdın yıraḳ tutḳay sen. Beşinçi, ul iş ki seniŋ işiŋ (17) émesdür, ul işge ḳaṣd ḳılmaġay sen. Her kişi ki meniŋ bu naṣīḥatlarımnı ḳulaġıġa alsa (18) ul kişi hemme ḫalḳnıŋ köŋlige mubārek körüngüsidür. Ve her zıyānlardın amān tafḳusıdur. (19) Eger farzandıŋlar dānışmand bolsa andaḳ farzandnı tola oynatmay dānışmandlarġa bergey siler, tā (20) ʿılm u adab örgetgey. Ve her kişi-ki ʿādıl ve dād bergüçi bolsaŋızlar bir biriŋizlerdin ayrılmaġay sizler. **[129b** = (188b)**]** (1) Ve tört némeni köŋlüŋüzlerde saḳlaġay sizler. Avval, Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳup ve şarm tutḳay (2) sizler, tā Ḫudā-yı Taʿālā sizlerge rāst yol körgezgey. Ve yana kişilerniŋ dādını (3) berip ve özüŋüzlerni pāk saḳlaġay sizler. Üçünçi, hamīşa rāstlıḳ ḳılġay sizler. Ve Ḫudā-yı (4) Taʿālānıŋ farmānını cān u köŋül birle tutḳay sizler. Törtünçi, pād-şāh-ı vaḳtnıŋ (5) farmānıdın ẓāhır u bāṭınıŋızlarda boyun tolġamaġay[196] sizler. Ve pād-şāhnı ıntıhāyī dost (6) tutup farmānını ḳılġay sizler. Ve anıŋ ʿahd u paymānıdın çıḳmaġay sizler. Her kişi ki ʿādıl (7) pād-şāhlarnı dost tutup ġamını yése bu ʿālamda uluġ bolġusıdur. Ve her pād-şāh bilse ki (8) yā sıpah-sālārıdın yā bégleridin ḫalḳġa ẓulm yetedür, anıŋ ẓulmını ḫalḳdın yoḳ ḳılmasa, andaḳ pād-şāh, (9) pād-şāhlıḳ tācıġa lāyıḳ émesdür. Ve ẓālım pād-şāhlar murġzār içindegi tartıp yırtaduġan (10) börige oḫşaydur. Ve andaḳ pād-şāhlarnıŋ ʿumrı derd ü ranc bile ötüp yaman atı (11) dunyāda ḳalġusıdur. Eger her kişige uġluḳ ve yaḫşılıḳ kerek bolsa, kerek ki hīç kişige (12) ẓulm ve yamanlıḳ ḳılmaġay. Ey uluġlar, her ḳança ki meniŋ farmānımda ḫalḳ bardur, hemmeleriniŋ köŋli (13) hamīşa ḫūş-ḥāl bolsun. Ve meniŋ dād ʿadlımdın cahān ābād bolsun.” dédi.

Çūn Ardaşīr Pād-şāh (14) bu sözlerni tamām ḳılıp taḫtında olturdı, bir pīr kimerse bar érdi, ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand (15) ve sözlük, atı Ḫurrād érdi, ul cavāb berdi-ki “Şāhā, ʿumruŋ uzun ve davlatıŋ ziyāde bolsun. (16) Hemme ḫalḳ sendin ḫūş-ḥāl tururlar. Dād ʿadlıŋdın böri, ḳoy bir otluḳda otlarlar. Ve hemme cahān- (17) nıŋ uluġları ve pād-şāhları seniŋ farmānıŋġa kirdiler. Ve seniŋ dād ʿadlıŋnı hīç kim ṣıfat ḳılıp (18) kéte almas. Ve biz hemmemiz Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytıp yıġlar biz ki biz seniŋ dék ʿādıl, dānışmand (19) pād-şāhnıŋ zamānıda tirigdür biz. Ve seniŋ ay dék yüzüŋni körüp şeker dék sözüŋ- (20) ni éşitedür biz. Ey pād-şāh, sen öz amānıŋda

[196] Metinde تو غلاماغای şeklinde yazılıdır.

olturġıl ki biz sendin amāndadur biz. **[130a** = (189a)**]** (1) Ve seniŋ ʿahd u paymānıŋnı hergiz sındurmaydur biz. Ve sen bizniŋ hemme duşmanlarımızını (2) past ḳılgan pād-şāh turur sen. Ve hemme ceng ḳıladuġan duşmanlar yıḳıldılar. Hamīşa (3) şundaḳ ḫūş-ḥāllıḳda ötgey sen ki hīç pād-şāhlar seniŋ dék ʿāḳıl émes- (4) dür. Cahānnı dād ʿadl bile tüzdüŋ. Ve bu maclısda ḳança ki pād-şāhlar ve pād-şāh-zāda- (5) lar ki bardur, hemmeleri sendin ḫūş-ḥāl tururlar. Seniŋ ʿaḳlıŋ, aytḳan sözleriŋdin (6) ziyāde turur. Ve cahān seniŋ dīdārıŋ bile roşen turur. Ve sen bizge Ḫudā-yı Taʿālā bergen (7) taḫt u tāc üstünide ḫılʿat turur sen. Ve hīç kim seniŋ dék ʿādıl pād-şāhnı (8) körgen émesdür. Ve bu cahāndaġılar seniŋ ʿadlıŋnıŋ sāyasıda amān[da] tururlar. (9) Hamīşa taḫt üstüni[de] seniŋ özüŋ bolsun. Ve cahān seniŋ farmānıŋda bolsun." (10) dédi. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

Atmış beşinçi dāstānda: Ardaşīr Pād-şāh (11) **oġlı Şāpūrġa ʿahd ḳılıp pād-şāhlıḳġa olturġuzġanı. Ve Ardaşīr Pād-şāh oġlıġa** (12) **naṣīhat ḳılıp ʿālamdın ötgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn Ardaşīr (13) Pād-şāhnıŋ ʿumrı seksen sekiz yaşġa kirdi, aġrıḳ boldı. Farmānladı, tā oġlı Şāpūr (14) aylıġa keldi. Aŋa tola naṣīḥatlar ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey oġlum, maŋa acal yetipdür. Kerek ki meniŋ ʿahdımnı (15) yādıŋda tutḳay sen ve yaḫşı éşitgey sen. Ey oġlum, cahānnı şamşīr bile, dād ʿadl bile (16) rāst ḳıldım. Ve uluġ babam Bahman ibn-i Isfandıyārnıŋ ornıġa olturdum. Çūn rūy-ı zamīn- (17) nıŋ pād-şāhlıġı maŋa musallam boldı, meniŋ ʿumrum tükendi. ʿUmrumda tola ranclar tartıp, émdi (18) rancım kem bolup gencim tola bolġanda acalım keldi. Ey oġlum, silerge hem uşbu kün bar turur. Baʿżada (19) yuḳḳarı baʿżada tübin ḳılmaḳ bu ʿārıyatī dunyānıŋ yosunı ve felekniŋ gerdişi turur. Hīç kişi (20) cahānda hamīşa ḳalmas. Hemmemiz āḫırī ölür biz. Ey oġlum, bilgil ve āgāh bolġıl ki bu dunyā seni hem hamīşa **[130b** = (189b)**]** (1) ḫūş-ḥāl tutmaġusıdur. Eger yaman künge ḳalmayın déseŋ dīn mıllatnı yaḫşı saḳlaġıl. Vaḳtī ki (2) pād-şāh dīnnı yaḫşı saḳlasa pād-şāhlıḳ özi ḳolġa kirgüsidür. Néme üçün-ki dīn ve pād-şāh- (3) lıḳ aġa ini tururlar. Eger pād-şāhlıḳ taḫtda pād-şāh bolmasa dīn buzulġusıdur. (4) Eger dīn buzulsa pād-şāhlıḳ hem vīrān bolġusıdur. Dīn ve pād-şāhlıḳ iki dībā turur (5) ki bir birige muttaṣıl toḳupdur. Ve bir biridin bī-ḥācat émesdür. Vaḳtī ki pād-şā ʿāḳıl bolup (6) dıyānetlik bolsa iki ʿālam andaḳ pād-şāhnı parvarış ḳılġusıdur. Ve her kişi ki ʿādıl (7) ve pāk dīnlıḳ pād-şāhlarġa til uzartsa ul kişi ādam ḳatarında émesdür. Ve dānışmandlar (8) aytıpdurlar: 'Pād-şāhlarnıŋ baḫtı üç némedin yanur. Avval ẓālım bolsa, ikinçi nā-ḳābıl

ve bī- (9) hunar kişilerni hunarmandlardın yuḳḳarı mertebelik ḳılsa, üçünçi genc yıġmaḳġa cahd ḳılıp (10) baḫīl bolsa.’ Ey oġlum, ʿāḳıl ve dıyānetlik bolup saḫī bolġıl. Ve yaḫşı ḫayr-dār bolġıl ki yalġan (11) söz aytmaġay sen ki yalġan söz pād-şāhlarnıŋ yüzini ḳara ḳılġusıdur. Ve ḳaraġıl ki (12) genc yıġḳuçı bolmaġay sen ki hemme ḫalḳ māl üçün ranc tarturlar. Vaḳtī ki pād-şāh ḥarīṣlıḳ (13) ḳılıp genc yıġsa hemme farmānıdaġı ḫalḳ rancda bolġusıdur. Ey oġlum, cahd ḳılġıl, tā aççıġlıġ (14) bolmaġay sen. Vaḳtī kişige aççıġıŋ kelse dar-ḥāl paşīmān bolup aççıġıŋ kelgen kişige (15) ʿuẕr aytḳay sen. Her vaḳtī pād-şāh aççıġlıḳ bolsa ʿāḳıllar anı yéŋil dérler. Ve yana (16) her kişige yamanlıḳ ḫ^{v}āhlamaḳ pād-şāh kişige ıntıhāyī ʿayb turur. Ey oġlum, kişige tola bir néme (17) bergeniŋdin ġam yémegil ki pād-şāhlıḳ ḳılmaḳ andaḳ kişige yaraşur ki hemme dunyālıġını berse. (18) Ve her küni ki şikār ḳılġalı ḳaṣd ḳılsaŋ iki oyunnı bir yolı ḳılmaġay sen. Biri maclıs, (19) biri şikārġa çıḳmaḳ. Néme üçün-ki mey içgendin badan aġır bolġusıdur. Ve badan aġır turup (20) şikārġa barsa aġrıḳ bolġusıdur. Ve vaḳtī ki bir ṭerefdin saŋa duşman kelse mey **[131a** = (190a)**]** (1) içmekni ve şikār ḳılmaḳnı taşlaġay sen. Leşkeriŋni aṭrāfīdın yıġıp, genc ü māl berip, (2) sılāh, gürz, ḳılınç berip yasaġay sen. Bu künlük[197] işni taŋlaġa ḳoymaġay sen. Ve yamanlıḳ (3) örgetgüçini taḫtıŋnıŋ aylıda olturġuzmaġay sen. Ve ʿāmm u ḫalḳnıŋ köŋlidin rāstlıḳ- (4) nı istemegey sen. Eger ʿāmm ḫalḳdın bir yaman ḫabar éşitseŋ anı aŋlamaġay sen. Ve ʿġam yéme- (5) gey sen. Ey oġlum, ḫ^{v}āhī ḫalḳ Ḫudā-perest bolsun ḫ^{v}āhī pād-şāh-perest bolsun, (6) vaḳtī ki ularnıŋ ayaġını tutsaŋ başı, özi ḳoluŋġa kirgüsidür. Ey oġlum, (7) ʿāmm ḫalḳnıŋ çaġı uşbu turur ki saŋa aydım. Yaman ḫalḳdın ve içi yaman ḫalḳ- (8) dın parhīz ḳılġıl ki içi yaman kişige bu cahān hem tarlıḳ ḳılur. Ve sırrıŋnı her kişige (9) aytmay pınhān saḳlaġay sen. Vaḳtī ki seniŋ sırrıŋ şahar içinde āşkārā bolsa (10) ḫalḳ içinde şūr ġavġā ḳofup ve seni yéŋil dép atarlar. Ey oġlum, sen kişiniŋ (11) ʿaybını istemegey sen ki pād-şāhlarġa ʿayb istemeklik ʿayb turur. (12) Eger seniŋ nafsıŋ ʿaḳlıŋġa ġālıb kelse ʿāḳıllar seni hergiz ādam ḳatarıda tutmas- (13) lar. Pād-şāh kişi ʿāḳıl bolmaḳ lāzımdur. Ey oġlum, vaḳtī ki nafs saŋa ġālıb kelse ul (14) vaḳt ʿāḳıl ve Ḫudā-perest bola almas sen. Ve her néçük sözüŋ bolsa ʿāḳıllarnıŋ (15) aylıda aytġıl. Ey oġlum, gedāynı ḳuruḳ yandurmaġıl. Ve darvīşlarnı ḫ^{v}ār ḳılmaġıl. Ve yaman (16) endīşelik kişilerni taḫtıŋnıŋ aylıda olturġuzmaġıl. Ve her kişi ki günāhıdın (17) ʿuẕr aytsa ʿuẕrını ḳabūl ḳılġay sen. İlgerigi kīneni andın istemegey sen. (18) Hamīşa dād bergüçi ve saḫī bolġay sen. Vaḳtī ki duşmanlar sendin ḳorḳsa ve saŋa (19) yalınsa ve

[197] Metinde كونكوك şeklinde yazılıdır.

sendin ṣulḥ istese ve anıŋ köŋlide yamanlıḳ körmeseŋ andın ḫarāc (20) alıp kīne istemegey sen. Eger seniŋ aylıŋġa kelse aŋa duruştluk ḳılmaġay sen. (21) Ve anıŋ köŋlini dānışıŋ bile yasaġay sen. Vaḳtī ki baġışlaġuçı bolsaŋ ʿazīz **[131b** = (190b)**]** (1) bolup ʿādıl ve dānışmand dép at köterür sen. Ey oġlum, ataŋnıŋ bu ʿahd-nāmasını (2) cānıŋda saḳlaġay sen. Farzandıŋdın farzandıŋġa uşbu yosunda yād-gār ḳoyġay sen. (3) Ey oġlum, men seniŋ ferzendlik ḥaḳḳıŋnı ötkerdim. Bu dunyāda kişini aġrıtmadım. Siler hem (4) meniŋ uşbu ʿahdım bile ötgey siler. Ey oġlum, sen bu aytḳanlarımnı ḳabūl ḳılıp yādıŋ- (5) da saḳlaġay sen. Ḫalḳġa yaḫşılıḳ ḳılıp yamanlıḳdın yıraḳ bolġay sen. Ve meniŋ (6) rūḥumnı bīhūda aġrıtmaġay sen. Ey oġlum, özüŋ yamanlıḳ ḳılıp kişige āzār (7) berişni istemegey sen. Ey oġlum, beş yüz yılġaça seniŋ naslıŋ uşbu ʿahd bile pād-şāh bolġusı- (8) dur. Andın kéyin pād-şāhlıḳ farzandlarıŋdın bir farzandıŋġa yéter ki uşbu ʿahddın boyun (9) tolġar. ʿAḳl u dānışdın yüz evrür ve dānışmandlarnıŋ pand u naṣīḥatını aŋlamas. Bir yolı (10) ʿahd-ı vafādın yüz evrür, ẓālımlıḳ ḳılıp ḫalḳġa cavr u cafā ḳılur. Ve ḫalḳ tenglikge ḳalurlar (11) ve parīşān bolurlar. Ḫudā-perestler ḫᵛār bolurlar. Ve biz pāk ḳılġan dīnlar çirkīn bolur ve (12) biz baġlaġan yaman işler açılur ve meniŋ bu ḳılġan vaṣıyatlarım buzulur ve bu şahar ölkelerim vīrān bolur. Ve men hamīşa (13) Ḫudā-yı Taʿālādın tileydür men ki silerni hemme yamanlıḳdın saḳlaġay. Ve silerniŋ (14) hemme iş ve ʿamalıŋlar yaḫşı atlıḳda bolġay. Ḫudā-yı Taʿālādın ve bizdin raḥmat ul kişige bolġay ki (15) dād berip ʿāḳıl bolsa. Ey oġlum, albatta meniŋ bu ʿahdımnı sındurmaŋlar. Meniŋ (16) şeker dék ʿahdımnı aççıġ tarbuz dék aççıġ ḳılmaŋlar. Ey oġlum, men pād-şāhlıḳ tācını başımġa (17) keygeli ḳırḳ yıl yana iki ay boldı. Bu pād-şāhlıġımda altı şārıstān ḳofardım. Her ḳaysı (18) şaharlarımnıŋ havāsı ḫūş ve suları ābādān. Birige Ḫurda-ı Ardaşīr dép at ḳoydum. İkinçi (19) şaharnıŋ atı Rām Ardaşīr, üçünçisi Ūrmuzd Ardaşīr, törtünçi Bekre-i Ardaşīr, beşinçi Sanābād-ı (20) Ardaşīr, altınçı Ḫūzbān Ardaşīr. Ey oġlum, ḥālā men sard-ābaġa ḳadam ḳoydum. Sen meni tābūtġa (21) salıp taḫtŋı sen alġay sen. Bu dunyāda tola ranclar tarttım. Ey dırīġā, ul ne yaḫşı kişilerdür ki **[132a** = (191a)**]** (1) pād-şāh bolmapdurlar! Taḫtdın hem navmīd bolup yoḳ bolmapdurlar! Ey oġlum, meniŋ rūḥumnı (2) ḫalḳnıŋ dādını berip ḫūş-ḥāl ḳılġay sen. Ḫudā-yı Taʿālā seni hamīşa ġālıb ḳılıp (3) taḫt üstünde ḫūş-ḥāl ḳılġay.” dédi. Cān Ḫaḳġa taslīm ḳıldı. Bu fānī, bī-vafā dunyānıŋ rasmı (4) āşkārā u pınhān şundaḳ turur: Ḫᵛāhī Ardaşīr dék pād-şāh bolsun ḫᵛāhī gedā bolsun, (5) ne-çend yıldın turġan cān bir sāʿatda ḳalmaġusıdur. Cahd u kūşiş bile her néçük tafḳan (6) gencleri ve ne özleri bu ʿālamda hamīşa ḳalmaġusıdur. Āḫırī tofraḳ astında ḳalġusıdur.

Çūn Arda- (7) şīr Pād-şāh ʿālamdın ötüp, Şāpūr mātam tutup mātam tamām boldı, Şāpūr pād-şāh- (8) lıḳ taẖtıġa olturdı. Tāc başıġa keydi. Hemme uluġ ve ʿāḳıllar ve mūbadlar anıŋ aylıġa yıġıldı- (9) lar. Şāpūr aydı-ki "Ey uluġlar, Ardaşīr Pād-şāhnıŋ oġlı turur men. Hemmeleriŋizler meniŋ farmānımġa (10) ḳulaḳ salıŋızlar. Ve meniŋ ʿahd u paymānımdın yanmaŋızlar. Ve her néme ki aytadur men, maṣlaḥat (11) körüŋüzler. Eger ẖām aytsam anı hem maŋa aytıŋızlar. Vaḳtī ki men aḥvāllarġa ḳaradım, iki néme kördüm.[198] (12) Biri ul-ki pād-şāh cahānnıŋ, genc ü mālnıŋ nigehbānı turur. Ve yana ʿaḳl, ʿādıl pād-şāhlar- (13) nıŋ nigehbānı turur. Her pād-şāhī ki aŋa ʿaḳl nigehbān bolup ʿādıl bolsa başı uġluḳ- (14) dın āsmānġa yetgüsidür. Her pād-şāhī-ki ʿaḳl u ıdrāklıġ bolsa H̱udā-yı Taʿālāġa şükr aytḳay. (15) Ve ul ne yaẖşı érdür ki dānā bolup H̱udā-yı Taʿālānı tanuġuçı bolsa. Pād-şāhlıḳġa ʿaḳl (16) lāyıḳ turur. ʿAḳl altundın ḳıymat-bahā turur. Her kişi-ki ẖarīṣlıḳnı taşlap ḳanāʿat (17) ḳılsa ul ıntıhayī zar-dār turur. Her kişide ki ẖırṣlıḳ ziyādedür, rancı taġı ziyādedür. Ve her (18) kişi ki kişiniŋ mālıġa ḳol uzartsa ul kişide hīç ʿaḳl dānış yoḳ turur. Ey uluġlar, (19) meniŋ mıhrım sizlerge yultuzdın hem tola turur. Ve men Ardaşīr Pād-şāhnıŋ rasm u yosunlarını (20) sizlerge nā-çār bar-cā keltürür men. Ve dıhḳānlardın ottuzdın birdin zıyāda ẖarāc almas men. Anı hem (21) anıŋ üçün alur men ki tā leşkerge bergey men. Ve meniŋ ābād genclerim ve pahlavānlarım bar turur. Ve özge **[132b** = (191b)**]** (1) kişilerniŋ gencleridin bī-ẖācat turur men. Ve meniŋ aylımda hamīşa yol sizlerge açuḳ turur. (2) Ve dād tilegüçilerni men tola dost tutur men. Ve biz her ṭerefge cāsūslar iybereyli. Ve hīç ẓulm ḳılmaylı. (3) Ve raẖmatdın özge némeni ẖᵛāhlamaylı." dédi. Uluġ kiçik, hemmeleri orunlarıdın ḳoftılar. Ve söz- (4) lerini yaẖşı yasadılar. Ve Şāpūrġa taẖsīnlar ḳılıp tācınıŋ üstünidin zabarcadlar saçtı- (5) lar. Ardaşīr Pād-şāhnıŋ rasmīlarını Şāpūr yaŋı başdın tāza ḳıldı. Pīr ve yigit Şāpūr- (6) dın ẖūş-ẖāl boldılar.

Andın kéyin aṭrāf-ı ālamġa bu ẖabar yayıldı-ki "Ardaşīr Pād-şāh ʿālamdın (7) ötmiş. Ve anıŋ taẖtı ẖālī ḳalıp oġlı Şāpūr taẖtıġa olturmış. Ardaşīr Pād-şāh taẖt u (8) tācnı aŋa tafşurmış." Her ıḳlīmdın ẖurūş ḳoftı. Ḳayẕāfa ve Rūm şaharı Şāpūrġa ẖarāc bermedi- (9) ler. Çūn bu ẖabar Şāpūrġa yetti, dar-ẖāl leşkerini yasadı. Tuġ ve ʿalamlarını yasap, leşkerini (10) tartıp ravān boldı. Tā Bālūnya atlıḳ şaharġa yetti, Bālūnya[dın] hem uşbu yosunda leşker çıḳtı. (11) Ḳayẕāfa hem nıhāyatsız leşker aylıġa iyberdi. Bazānūş atlıḳ bir pahlavānı bar érdi. Ba-ġāyat (12) nām-dār pahlavān érdi. Ve Ḳayṣarnıŋ aylıda ba-ġāyat ābrūluḳ ve nām-dār érdi. Anı sıpah-sālār ḳıldı. (13) Çūn her

[198] Metinde كورودوم şeklinde yazılıdır.

iki leşker bir birige muḳābala boldılar, maydān ārāsta ḳıldılar. Pahlavānlar naʿra tarttılar. Pes (14) Şāpūrnıŋ leşkeridin Geştāsb atlıḳ pahlavān maydāngа kirdi. Bazānūş bile ceng (15) ḳıldılar. Geştāsb hem ba-ġāyat nām-dār pahlavān érdi. Bir biri bile çendān ceng ḳıldılar ki sılāḥ- (16) ları pāra pāra boldı. Bir birige ġālıb kele almadılar. Āḫırī her iki leşker bir birige alışındılar. Ṭıraḳ (17) ṭıraḳ aġır gürzlerniŋ āvāzı ve pahlavānlar naʿrası yetinçi ḳat kökge yetiştiler. Fīllar üstünide (18) naḳāralar urdılar. Yerler lerzege keldi. Āḫırī Bazānūş-ı cengī giriftār boldı. Rūmlıḳlardın (19) ottuz miŋ kişi öldi. Miŋ yüz on kişi giriftār boldı. Ḳalġanı ḳaçtılar. Sılāḥlarını, (20) ḫayma u bārgāhlarını taşladılar. Īrānlıḳlar ularnı öltürüp māllarını talan ḳıldılar. (21) Ḳayṣar Şāpūrġa élçi iyberdi-ki “Ey şāh-zāda, sen ḳaçanġaça genc üçün ḳan töker sen? **[133a** = (192a)**]** (1) Taŋla ḳıyāmat küni ne cavāb berür sen? Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda néme ʿuẕr aytur sen? Ve men ilgeri (2) ḳaydaḳ ki ḫarāc iyberür érdim, ḥālī hem şundaḳ iybereyin. Ve uruḳ tuḳḳanlarımdın saŋa (3) girev iybereyin. Eger sen Bālūnya şaharıdın yansaŋ biz saŋa her néme ki ārzūŋ bolsa (4) ḫarāc bile iybereyin.” dédi. Şāpūr ḳabūl ḳıldı. Tā bāc u ḫarāc kelgünçe Şāpūr anda turdı. (5) Tā Şāpūrġa on uynıŋ teriside çıḳ altun ve bir miŋ Rūmī ḳullar, zar-baft u dībā, (6) nıhāyatsız iyberdi.

Şāpūr yeti kün anda turdı. Andın kéyin Āhvāz şaharıġa leşkeri (7) bile bardı. Anda bir şārıstān ḳofardı. Atını Şāpūrgerd ḳoydı. Ul şahar bir (8) yılda fütti. Ve andın barıp Nīşābūr atlıḳ şahar ḳofardı. Ve her şeherge barur érdi, Şāpūr (9) Bazānūşnı alıp barur érdi. Ve Bazānūş her néme dése éşitür érdi. Künlerde (10) bir kün Şāpūr Pād-şāh bir yerge yetti ki anda bir daryā bar érdi, ıntıhāyī keŋrü. Ul vaḳtda (11) Şāpūr Pād-şāh Barānūşġa aydı-ki “Ey Hındī [??...], bu daryāġa bir muḥkem köprük salġıl. Vaḳtī ki (12) biz yansaḳ bu köprük bizdin yād-gār ḳalġay. On miŋ ġulaç keŋrü köprük ḳılġıl. (13) Ve Rūm şaharınıŋ içinde ḳança ki dānışmandlar bar érse yıġılıp bu köprükni ḳılınlar. (14) Vaḳtī ki bu köprükni tamām ḳılsaŋ ul vaḳt öz şaharıŋġa yanġay sen. Hemme ḳorḳunç- (15) dın amīn bolup ḫūş-ḥāllıḳ bile şaharıŋda olturġay sen.” dédi. Bazānūş ul (16) köprükni kılışġa ḳaṣd ḳıldı. Üç yıl tamām işledi. Ul köprükni tamām ḳıldı. (17) Andın kéyin öz şaharıġa yandı.

Ve Şāpūr Pād-şāh öz taḫtında dād u ʿadl ḳılıp olturur (18) érdi. Çūn Şāpūr ottuz yıl iki ay pād-şāhlıḳ ḳıldı, Şāpūr Pād-şāh aġrıdı. (19) Farmānladı, tā oġlı Ūrmuzd aylıġa keldi. Şāpūr aydı-ki “Ey oġlum, meniŋ ʿumrum tükendi. (20) Ve sen hūşyār bolup pād-şāh bolġay sen. Ḳaraġıl ki pād-şāhlıḳġa maġrūr (21) bolmaġay sen. Kéçe ve kündüz Camşīd Pād-şāhnıŋ daftarını oḳuġay sen. Ve cahānda **[133b** = (192b)**]** (1) yaḫşılıḳdın ve

dād bermeklikdin özge iş ḳılmaġay sen. Hamīşa ʿāḳıl bolup kişige āzār bermegey (2) sen. Eger baḫtım yārī bersün déseŋ kem āzār kişige āzār bermegey sen. Ey oġlum, bu dunyāġa (3) kişi néçük maġrūr bolur ve genc ü mālġa néçük nāzış ḳılur ki ʿārıyatī turur. ʿĀrıyat néme, kişige vafā (4) ḳılmas. Āḫırī seniŋ yataduġanıŋ tābūt turur. Ve sen ölgendin kéyin farzandıŋ hem seni (5) yādlanmas. Ve uruḳ tuḳḳanıŋ hem yād ḳılmas. Ey oġlum, hamīşa Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınıp (6) turġay sen." dédi. Şāpūr ʿālamdın ötti.

Ūrmuzd[199] pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Ba-ġāyat ʿādıl (7) ve saḫī érdi. Şundaḳ ki ḳoy, böri bile bir otluḳda otladılar. Pes Ūrmuzd Pād-şāh uluġlarıġa (8) aydı-ki "Ey uluġlar, Ḫudā-yı Taʿālā pād-şāhlıḳ tācını maŋa berdi. Men hamīşa ḫalḳġa yaḫşılıḳ ḳılur men. (9) Her pād-şāhī ki ʿāḳıl dānışmand bolsa ul pād-şāh pād-şāhlıḳ taḫtıda hamīşa ḳalur. ʿAḳl (10) suġa oḫşa turur. Ve dānış yerge oḫşa turur. Bir biridin cudā bolmas. Ve her kişi-ki meniŋ (11) farmānımdadur, hemmeleri ḫūş-ḥāl u ḫurram bolup Ḫudā-yı Taʿālāġa bendelik ḳılsunlar." dédi. Hemme uluġlar, Ūrmuzd (12) Pād-şāhnı taḥsīn ḳıldılar. Hemmeleri pād-şāhdın rāżī boldılar. Ūrmuzd Pād-şāh babası (13) Ardaşīrnıŋ, atası Şāpūrnıŋ rasmını tāza ḳıldı. Bir yıl tört ay pād-şāhlıḳ ḳıldı. (14) Andın kéyin aġrıdı. Oġlı Bahrāmnı aylıġa çırladı. Ve aŋa aydı-ki "Ey oġlum, meniŋ ʿumrum (15) tükendi. Sen meniŋ ornumda pād-şāh bolġıl. Kerek ki ḫalḳnıŋ dādını berip (16) ʿadl ḳılġay sen. Ve hergiz yalġan aytmaġay sen. Hamīşa ʿāḳıl bolup, sözüŋni yumşaḳ (17) ḳılıp uyatlıḳ bolġay sen. Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yār bolup hemme ḫalḳnıŋ köŋli sendin (18) ḫūş-ḥāl bolġay. Ey oġlum, kīne tutuşdın, nefslik boluşdın yıraḳ bolgay sen. Ve (19) suḫan-çīn ve bī-ʿaḳl kişilerni aylıŋda saḳlamaġay sen. Nādān kişilerdin yamanlıḳdın (20) özge iş kelmes. Şundaḳ bilgil ki uyatsız kişilerde vafā yoḳ turur. Ve tola (21) sözlegen kişilerde ābrū ḳalmas. ʿAḳl ve uyatnı özüŋge parda ḳılgay sen. **[134a** = (193a)**]** (1) Ve parhīz-kār kişilerge itliklik ḳılmaġay sen. Ey oġlum, zınhār ḥarīşlıḳ ḳılmaġıl ki (2) ḥarīşlıḳ, kīne aççıġ keltürgüsidür. Hamīşa ḫalīm bolup rāstlıḳ ḳılġay sen. Ve yaman (3) atlıḳ boluşdın parhīz ḳılġay sen. Zınhār yaman işlik bolmaġay sen ki (4) yaman işlik kişi bu dunyāda maḳṣūdını tafmas. Ve ʿaḳl u dānışnıŋ yolıdın (5) çıḳmaġay sen ki ʿāḳıllar iş ḳılıp paşīmān ḳılmaslar. Ve ḥılm bardāştlıḳ (6) kişiler hergiz aççıġı kelmesler. Ve ḥaddıdın ziyāde bardāşt hem ḫūb émesdür ki (7) ḫalḳ anı sust dép gümān ḳılurlar. Ve pād-şāh kişiler tola itlik hem bolmaġay. (8) Ve tola sust hem bolmaġay. Ey oġlum, duşmandın dostluḳ istemegil ki duşmandın (9) hergiz dostluḳ kelmes. Duşmannıŋ dost bolmaġı bir kögergen dıraḫtġa (10) oḫşaydur ki mīvesi aççıġ ḳaġun turur. Anıŋ kögerip

[199] Metinde اوزمرد şeklinde yazılıdır.

turġanıġa ḫūş-ḥāl (11) bolmaġay sen. Şīrīn cānıŋnı anıŋ zahrıġa girev ḳılmaġay sen. Ey oġlum, nādān- (12) dın ādemīlik kelmes. Nādānnı aylıŋda olturġuzmaġay sen. Ançа ki fārmānıŋdaġı (13) ḫalḳġa yaḫşılıḳ ḳılġay sen. Ve köŋlüŋde hem yaman endīşe ḳılmaġay sen ki yaman endīşe- (14) lik kişiler yaman küŋllük tururlar. Pād-şāhlar ʿahdını sındurġuçı bolma- (15) ġay. Ey oġlum, ʿāḳıl bolġıl ki cānıŋnıŋ ārāyışı turur. ʿAhd u paymānıŋnı yaḫşı (16) saḳlaġıl ki tāc ve gencniŋ ve sıpāhnıŋ ārāyışı turur. Ey oġlum, zınhār ẓulm (17) bile genc yıġmaġay sen. Ve ʿāḳıllardın bölek kişi bile maṣlaḥat ḳılmaġay sen. Ve ḳadīm- (18) ġı pād-şāhlarnıŋ yosunını buzmaġay sen. Cān u köŋlüŋni ḥasaddın (19) tartḳay sen. Duşmannı leşker bile ḳorḳuzġay sen. Aylı ve arḳaŋġa yaḫşı ḳaraġay (20) sen. Ve her kişi-ki saŋa ẓulm ḳılışnı ve nafsānīlıḳnı taʿrīf ḳılsa ul kişi (21) saŋa şikestlıḳnı tilegenidür. Andaḳ kişilerge aylıŋda yol bermegey sen. **[134b** = (193b)**]** (1) Köŋlüŋni ve tiliŋni ʿaḳl bile ḳılġay sen. Ve bilgey sen ki her kişi ki ʿāḳıl bolsa (2) ul kişiniŋ ḳılgan maṣlaḥatı ve sözi nādıra ābdān turur. Ve her maṣlaḥatıŋ bolsa (3) maclısda aytmaġay sen. Ve her kişi-ki tola nafsānī bolsa andaḳ kişilerniŋ ḳılġan (4) maṣlaḥatı maṣlaḥat émes turur. Tā bola alsaŋ dostlarıŋnı yaḫşı saḳlaġıl. (5) Ey oġlum, bir yıl iki aydın ziyāde pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturmay bu işlerni (6) bildim. Şundaḳ gümān ḳılıpdur men ki ‘Ne-çend yıl pād-şāhlıḳ ḳılur men.’ dép. Ve-līkin ʿumr vafā (7) ḳılmadı. Meniŋ ʿumrum tükendi. Ve sen pād-şāhlıḳġa olturġıl.” dédi. Kātıb bu naṣīḥatlarnı (8) bitip ketgendin kéyin Ūrmuzd Pād-şāh bir āh urdı, cān taslīm ḳıldı. Bu cahānnıŋ (9) rasmı ḳadīmdın şundaḳ turur ki kişige vafā ḳılmas. ʿĀḳıllarġa tanbīh turur ki bu dunyānı (10) dost tutmaġu kerek.

Bahrām zār zār yıġladı. Atasınıŋ taḫtıġa olturdı. Çūn üç (11) yıl üç ay toḳuz kün pād-şāhlıḳ ḳıldı, andın kéyin aġrıdı. Hemme béglerini aylıġa (12) çırladı. Aydı-ki “Ey uluġlar, zınhār kişige ẓulm u taʿaddī ḳılmaŋlar. Biliŋler ki bu bī-vafā (13) dunyā ne pād-şāhnı ḳoyadur ve ne gedānı ḳoyadur. Nafsnıŋ közini tikiŋler. Her kişi-ki (14) bad-ḫūyluḳdın parhīz ḳılsa ul kişi hamīşa amānlıḳda bolup bī-ġam bolur. Ul (15) ne yaḫşı kişilerdür ki bu cahānda hūşyār bolup bī-āzār bolsa. Ẓulm ḳılmaḳ pād-şāh- (16) lardın ḫūb iş émesdür. Ve meniŋ genc ü mālım nıhāyatsız toladur. Hemme genclerimniŋ ḳapuḳ- (17) ları açuḳdur. Yeŋler ve kişige hem beriŋler.” dédi. Bir oġlı bar érdi, yana Bahrām atlıḳ. (18) Anı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdı. Aŋa aydı-ki “Ey oġlum, men tola pād-şāhlıḳ (19) ḳıla almadım. Ḫudā-yı Taʿālā saŋa bu pād-şāhlıḳ taḫtını mubārek ḳılġay. Ey oġlum, andaḳ (20) tirigçilik ḳılġıl ki ḳıyāmat küni cavāb bere alġay sen. Ve Ḫudā-yı Taʿālānıŋ (21) aylıda şarmanda bolmaġay sen. Dād u ʿadl bile cahānnı ābād ḳılgay sen.

Ey oġlum, bu **[135a** = (194a)**]** (1) cahānda vafā yoḳ turur.” dédi. Cahānnı Bahrāmġa tafşurup ʿālamdın ötti.

Bahrām atası Bahrām- (2) nıŋ mātamıda ḳırḳ kün olturdı. Hemme uluġlar zār zār yıġlaşıp olturdılar. Andın (3) (andın) kéyin mūbadlar kelip aydılar ki “Ey şāh-zāda, émdi pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturmaḳ (4) kerek.” Tā bir haftaġaça cahd ḳıldılar. Andın kéyin taḫtġa olturdı. Tāc başıġa keydi. (5) Ḫudā-yı Tāʿālāġa sanā aydı. Ve aydı-ki “Ey uluġlar, her kişige ki Ḫudā-yı Tāʿālā uluġluḳnı (6) berse ul kişini sizler hem uluġ tutmaḳ kerek. Hemmeleriŋizler amānlıḳda oltur- (7) ġay siz. Eger sizlerge ḥarīşlıḳ tola ġālıb kelse cānıŋızlar ajdahā- (8) nıŋ tamaġıda ḳalġusıdur.” dédi. Çūn pād-şāhlıġıdın yigirme yıl ötti, ul hem (9) ʿālamdın ötti.

Oġlı Bahrām ibn-i Bahrāmıyān atasınıŋ taḫtıġa olturdı. Hemme ḫalḳ (10) anıŋ taḫtıġa olturġan küni başıdın altun ve zabarcad saçtılar. Çūn anıŋ (11) pād-şāhlıġıdın tört ay ötti, ʿālamdın ötti.

Oġlı Narsī pād-şāhlıḳ taḫtıġa (12) olturdı. Üç yıl pād-şāhlıḳ ḳıldı. Andın kéyin ʿālamdın ötti.

Oġlı Ūrmuzd (13) pād-şāhlıḳġa olturdı. Toḳuz yıl beş ay pād-şāhlıḳ ḳıldı. Andın kéyin ʿālamdın (14) ötti. Pād-şāhlıḳ taḫtı ḫālī ḳaldı. Ūrmuzdnıŋ köçiniŋ boyıda bar érdi. (15) Ḫalḳ ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldılar. Dervīşlerge māl üleştürdiler. Tācnı ul (16) meẓlümniŋ üstünige asıp ḳoydılar. Ḳırḳ kün bolġandın kéyin bir on tört (17) kéçegi tolun ay dék oġul tuġdı. Tāc u taḫtını yasadılar. Aŋa mūbadlar Şāpūr (18) dép at ḳoydılar. Ḳırḳ kün ṭoy ḳıldılar. Şāpūrnıŋ böşügini taḫt (19) üstünde ḳoydılar. Tācnı başıġa astılar. Hemme uluġlar gevherler saçtılar. (20) Ve bir mūbad bar érdi, Şahrūy atlıḳ. Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand érdi. Ul mūbad taḫt (21) aylında altun kürsīde olturdı. Ve dād u ʿadl ḳılıp cahānnı yasadı. Genc ü māl- **[135b** = (194b)**]** (1) larını yıġdı. Ordalarını yasadı. Tā beş yıl ötti. Ul kūdek ḳadd u ḳāmat (2) tarttı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Atmış altınçı (3) **dastānda: Şāpūr Rūd-ı Arvandġa köprük salġanı. Ṭāyırnıŋ ḳızı Şāpūrġa** (4) **āşıḳ bolganı. Şāpūr Rūm şaharıġa bāzargān şuretide barıp, giriftār bolup** (5) **Ḳayṣarnıŋ kenīzeki bile Rūmdın ḳaçḳanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ (6) rıvāyat ḳılur: Çūn Şāpūr beş yaşḳa kirdi, kéçelerdin bir kéçe Ṭīsḳūn şaharıda (7) olturup érdi ve Şahrūy aylıda olturup érdi. Nā-gāh Arvand Rūddın bir ḫurūş (8) āvāzı keldi. Şāpūr sordı: “Bu ne

ġavgādur?” dép. Mūbad aydı: “Ey şāh-zāda, vaḳta ki bāzargānlar (9) öz öylerige yansalar Dıcla daryāsıdın ötgende köprük tar kelip taşımay şundaḳ ġavgā (10) ḳıladur.” dédi. Şāpūr aydı: “Ey uluġlar, yana bir köprük salmaḳ kerek, tā bir köprük bile barġaylar, (11) yana bir köprük bile kelgeyler, tā ḫalḳġa ranc yetmegey.” dédi. Hemme mūbadlar Şāpūrnıŋ mundaḳ (12) ʿaḳlıġa taḥsīn ḳılıp ḫūş-ḥāl boldılar. Şāpūrnıŋ anası hem ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. (13) ʿIlm u adab örgettiler. Az furṣatda Şāpūr hemmedin kāmıl boldı. Çūn yeti yaşġa kirdi, (14) maydān tüzüp gūy u çevgān oynadı. Çūn sekiz yaşġa kirdi, tāc u taḫtnı yasadı. (15) Iṣṭaḫr şaharıda olturdı.

Ġassānīlardın Ṭāyır atlıḳ pād-şāh leşker tartıp keldi. (16) Ṭīsḳūn şaharınıŋ ātrāfıġa çafıp bir munça ölkelerni talan ḳıldı. Ṭāyır Şāpūrnıŋ (17) atasınıŋ siŋlisini esīr ḳılıp aldı. Ul ıntıhāyī çıraylıḳ ḳız érdi. Çūn bir yıl ötti, Ṭāyırdın (18) bir ḳız tuġdı, on tört kéçegi tolun ay dék çıraylıḳ. Atası aŋa Mālike dép at (19) ḳoydı. Çūn Şāpūr yigirme yaşġa kirdi, ba-ġāyat tuġuşluḳ pahlavān boldı. Bayābānġa (20) bardı. Leşkerini kördi. On iki miŋ suvār ılġadı. Ve Ġassānīlarnıŋ ölkesige bardı. (21) Ṭāyırnıŋ tola kişilerini öltürdi. Ṭāyır yüz evrüp ḳaçtı. Şāpūr arḳasıdın **[136a** = (195a)**]** (1) ḳoylaştı. Dār-u-gīr āvāzı felekge yetişti. Bir munça ḫalḳ esīr boldı. Ular ḳaçıp Yaman (2) şaharıġa berkidiler. Şāpūr nıhāyatsız leşker bile kelip şaharını ḳabadı. (3) Bir ay kéçe kündüz ceng ḳıldı. Leşkerge ot azuḳ kem érdi.

Künlerde bir kün Şāpūr (4) saḥar vaḳtıda suvār bolup ḥışārġa yaḳın keldi. Pād-şāhāna sılāḥ keyip ḳara ʿalamnı başıda (5) tutup érdi. Mālike ḥışār üstünidin Şāpūrnı kördi. Miŋ cān u dıl birle ʿāşıḳ (6) boldı. Énekesiniŋ aylıġa bardı. Ve aydı-ki “Ey ana, Şāpūr meniŋ tuḳḳanım turur. Al-ḥāl mendin (7) bir ḫabar Şāpūrġa alıp barġıl. Aŋa ayġıl ki ‘Men seniŋ bile bir aṣlīdın turur (8) biz ki men Narsī Pād-şāhnıŋ uruġıdın turur men. Ve Nūşanıŋ ḳızınıŋ ḳızıdur men. (9) Eger sen meni ala alsaŋ şahar seniŋ turur. Bu işni ḳılurġa énekeniŋ aylıda (10) ʿahd u paymān ḳılġay sen.’” dédi. Éneke aydı: “Ḫūş bolġay. Barayın, andın ḫabar keltüreyin.” dédi. Çūn (11) kéçe karaŋġu tüşti, ḥışār üstünide yüz miŋ yerde otlar ve şāmlar yandurdı. Éneke (12) tarsān u larzān ravān boldı. Şāpūrnıŋ bār-gāhıġa keldi. Yasavullar kördiler ki (13) bir köhne ton keygen meẓlüm turur. Sordılar ki “Hay sen kim sen?” dédiler. Éneke aydı: “Meni pād-şāh (14) aylıġa eltiŋler. Bir ḫabarım bardur. Aŋa aytur men.” dédi. Yasavullar anı dahşat bile pād-şāhnıŋ (15) aylıġa alıp kirdiler. Éneke içgeri kirdi. Yüz yerge urdı. Ḳıznıŋ sözlerini aydı. (16) Şāpūr ul sözlerni eşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı, küldi. Miŋ dīnār altun énekege (17) berdi. Ve yana iki altun bilezük, bir altun ṭavḳ, altun tāc, dībā-yı

Çīnīdın bir ton (18) ḳızġa berdi. Ve aydı-ki “Ey éneke, barıp ul ay yüzlükġa mendin yaḫşı sözler aytġıl. Ve men (19) ant içedür men ki ul ḳızıŋ her néme ki ḫᵛāhlasa, eger ki miŋ[200] cānım hem bolsa, berür men. Ve men (20) anı albatta ḳuçaġımġa alur men.” dédi. Éneke hem şul zamān yandı. Ḳızġa éşitgen sözlerini aydı. (21) Ve Şāpūrnıŋ sarv-ı āzād dék ḳāmatını ve ay dék yüzini ve şīrīn sözlerini aydı.

[136b = (195b)**]** (1) Çūn ul kéçesi taŋ attı, Mālike ança şahar içinde pahlavānlar, sıpāhlar bar érse, ḳız ularġa ṭaʿām (2) ve tola mey iyberdi. Ve[201] ḫıẕmatkārġa aydı-ki “Ey ḫıẕmatkār, sen bu kün sāḳī bolup hemmelerige, atam başlıġ, tola mey içürgey sen. Hemmelerini (3) mest ḳılġay sen, tā mest bolup uḫlap ḳalġaylar.” dédi. Ayaḳçı aydı: “Ḫūş bolġay, men (4) farmān-bardārdur men.” dédi. Çūn kéçe boldı, Ṭāyır “Mey keltürüŋler.” dédi. Ul ḫıẕmatkār mey (5) keltürdi. Çūn kéçeniŋ bir ḥıṣṣası ötti, Ṭāyır mest bolup uḫlap ḳaldı. Pes ḳız farmānladı, (6) tā āhasta ḳapuḳnı açtılar. Ve Şāpūr hem ḫabar-dār érdi. Mestlerniŋ āvāzını (7) éşitip érdi. Çūn ḥıṣār éşigidin çırāġlar köründi, dar-ḥāl ḳapuḳ aylıġa keldiler. (8) Ul ay yüzlükni sarā-perdege alıp kirdiler. Andın kéyin leşkerni camʿ ḳıldı. Hemme pahlavān- (9) larnı ılġadı. Şahar içige kirip ḫalḳnı öltürüşge tuttı. Hemme genclerni aldı. Ṭāyır (10) hemme sıpāhları bile mest érdiler. Hemmeleri ḳofup ceng ḳıldılar. Tola kişiler Şāpūrnıŋ (11) ḳolıda öldi. Ṭāyır hem Şāpūrnıŋ ḳolıġa esīr boldı. Ve hemme ḫalḳ amān tilediler. Çūn ul (12) kéçesi taŋ attı, orda içinde altun taḫt ḳoydılar. Hemme ḫalḳlarġa Şāpūr Pād-şāh (13) körünüş berdi. Andın kéyin Şāpūr ḳızını aylıġa çırladı. Altun taḫt üstünide (14) olturġuzdı. Yāḳūtdın tāc başıġa keyip érdi. Pes farmānladı, tā Ṭāyırnı baġlıḳ (15) keltürdi. Çūn Ṭāyır baş ayaġ yalaŋ, ḳolı baġlıḳ keldi. Ḳızını kördi. Bildi-ki bu iş- (16) ler ḳızınıŋ işi turur. Ṭāyır ḫayrān ḳaldı. Ve aydı-ki “Şāhā, dānışmandlar aytıp- (17) durlar ki ‘Meẓlümlerniŋ yüzini zınhār körmeŋler ki albatta zıyān yetür.’ dép- (18) dürler. Ḥālā körgil ki bu ḳızım maŋa neler ḳıldı! Saŋa hem uşbu işni ḳılġusıdur.” dédi. (19) Şāpūr aydı: “Ey bad-baḫt, sen Bahrām Pād-şāhnıŋ ḳızını keltürüp, esīr ḳılıp (20) rusvā ḳılur sen. Ve tınıp ḳalġan kīneni ḳofarur sen.” dédi. Pes callādġa farmānladı, tā Ṭāyır[nıŋ] (21) başını kesti. Andın kéyin ul şahardın çıḳtı. Her yerde ki ʿArab bolsa tafıp öltürdi. **[137a** = (196a)**]** (1) Ve ularnıŋ iki ḳolını ketfidin cudā ḳılur érdi. ʿArabīlar aŋa Şāpūr-ı Zū’l-ektāf dép (2) laḳab ḳoydılar. Andın ḳeyin Fārsġa yanıp keldi. Cahān ḫalḳı aŋa farmān-bardār boldı- (3) lar. Ne-çend vaḳt mundaḳ ötti.

[200] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.
[201] Metinde وزير “vazīr” şeklinde yazılıdır.

Kéçelerdin bir kéçe Şāpūr Pād-şāh munaccımnı aylıġa çırladı. (4) Ve andın boladuġan işlerni sordı. Munaccım uẕṭurlābnı keltürdi, aŋa ḳaradı. Ve bildi-ki (5) pād-şāhġa bir müşkil ranc yetgüsidür. Pes munaccımlar baş köterdiler. Ve aydılar ki (6) "Şāhā, bir müşkil iş aylıŋġa kelip turur ki anı hīç kim seniŋ aylıŋda yād (7) ḳıla almas." dédi. Şāpūr aydı: "Ey munaccımlar, hīç çāra bar mıdur ki men andın ḫalās (8) bolġay men?" dédi. Munaccımlar aydılar: "Ey pād-şāh, hīç kim feleknıŋ gerdişidin, (9) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ taḳdīrıdın özge bolup bolmas. Érenlik bile ve dānış (10) bile anı evrüp bolmas. Bolur iş bolmay ḳalmas." dédiler. Şāpūr aydı: (11) "Āsmān u yerni yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālā her néçük yamanlıḳdın meni öz amānıda saḳlaġay." (12) dédi. Pes öz pād-şāhlıġıda dād u ʿadlnı tüzdi. Çūn her ṭerefdin köŋli tındı, şundaḳ (13) ḫayāl ḳıldı ki "Rūm şaharıġa barġay ve körgey-ki Ḳayṣarnıŋ genc ü mālı ve leşker ü sıpāhı (14) ḳuvvetlik müdür." Pes bu sözni bir vazīrıġa aydı. Ve öz ornıda vazīrını oltur- (15) ġuzdı. Ve aŋa naṣīḥat ḳıldı-ki dād u ʿadlnı yaḫşı tüzüp olturġay. Andın kéyin (16) ne-çend tévelerge gevherler yükledi. Ve ottuz téveġa altun yükledi. Özini kārvān ṣuretide (17) tüzdi, Rūm ṭerefige ravān boldı. Ve Rūm şaharıġa yaḳın bir dīha bar érdi, aŋa keldi. Dīhanıŋ (18) uluġınıŋ öyige tüşti. Ve ul uluġ Şāpūrnı tola ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Ul kéçe (19) ul uluġnıŋ öyide yattı. Ve aŋa hem genc ü māl berdi. Taŋlası saḥar vaḳtıda Ḳayṣarnıŋ (20) ordasınıŋ ṭerefige ravān boldı. Çūn Ḳayṣarnıŋ ordasıġa yetti, yasavul- (21) larıdın körünüş tiledi. Ular sordılar ki "Ey ay yüzlük, sen ne kişi turur sen **[137b** = (196b)**]** (1) ve ne işge keldiŋ?" dédiler. Şāpūr aydı: "Men bir bāzargān kişidür men. Ḥālā keldim. Eger (2) Ḳayṣar maŋa panāh berse savdā ḳılġay men. Ve bu yüklerimde ança ki Ḳayṣarġa lāyıḳdur, anı ḫazīnaġa kigür- (3) gey. Ve altun ve kümüşüm toladur. Ḳayṣarġa panāh dép keldim." dédi. Ul yasavul kelip Ḳayṣarġa (4) ḫabar berdi. Ḳayṣar farmānladı, tā Şāpūrġa körnüş berdiler. Şāpūr Ḳayṣar aylıda yüz yerge urdı. Ḳayṣar (5) Şāpūrnıŋ yüzini kördi, taḥsīnlar ḳıldı. Şāpūrnıŋ camālı köŋlige ḫūş (6) keldi. Farmānladı, tā dastūr-ḫān yaydılar. Şīşahā-yı şarāb, sīnehā-yı kebāb keltürüp (7) maclıs ārāsta ḳıldılar. Ve anda Īrān şaharıdın bir kimerse bar érdi. Şāpūrnı (8) tanudı. Ḳayṣar aylında aydı-ki "Şāhā, bu kişi 'Bāzargāndur men.' deydür. Yalġan aytadur. Bu kişi (9) pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı Şāpūr turur." dédi. Ḳayṣar bu sözni éşitip ḫayrān ḳaldı. (10) Ālam közige ḳaraŋġu köründi. Dar-ḥāl Şāpūrġa saḳçı ḳoydı ve bu sırnı hīç kişige aytmadı. (11) Çūn Şāpūr mest boldı, Ḳayṣar aŋa ḳaradı. Ul saḳçılar keldiler. Şāpūrnı tuttılar. (12) İçgeri alıp kirip ḳollarını muḥkem baġladılar. Ul munaccımlarnıŋ sözi

vuḳūʿġa keldi. (13) Pes Ḳayṣar farmānladı, tā Ṣāpūrnı ḫām könġa aldılar. Ḫām kön ḳurup ḳısur érdi. (14) Ṣāpūr zārlıḳ ḳılur érdi. Hemme él[202] aytur érdiler ki "Ey bad-baḫt, altun taḫtınŋnı taşlap (15) éşek ṭerisiġa ḳısılġalı keldiŋ-mü?" dér érdi. Ve Ṣāpūrnı kiçik ve ḳaraŋġu (16) öyge saldılar. Éşigini ḳafladılar ve kilīdini Ḳayṣarnıŋ köçige berdi. Ve aŋa aydı-ki "Ṣāpūrġa (17) şul çaġlıḳ ṭaʿām beriŋler ki açġa ölmesün." dédi. Ḳayṣarnıŋ köçi éşigini soladı. (18) Ve ordasıġa kirip olturdı.

Ve bir ay yüzlük kenīzek bar érdi. Anıŋ aṣlı Īrān- (19) dın érdi. Ul öz ata babasını ḫūb bilür érdi. Ḳayṣarnıŋ köçi kilīdni aŋa tafṣurdı. (20) Ve Ḳayṣar Ṣāpūrnı bendge salġaç leşker camʿ ḳılıp Ṣāpūrnıŋ şaharıġa ravān boldı. (21) Çūn Ḳayṣar Īrān şaharıġa yetti, ḫalāyıḳnı öltürüşge tuttı. Ve esīr ḳılıp alur érdi. Īrān **[138a** = (197a)**]** (1) şaharıda ér ve ḫatun, uluġ ve kiçik ḳalmadılar. Ve Īrānlıḳdın hīç kim Ṣāpūrnıŋ ölüg yā (2) tirig ékenidin ḫabar tafmadılar. Hemme şahar ḫalḳı Rūmīlardın ḳaçtılar. Īrān (3) vīrān boldı. Ne-çend vaḳt mundaḳ boldı. Ve Ṣāpūrnı kéçe ve kündüz saḳçılar saḳlar (4) érdiler. Ve ul kenīzek Ṣāpūrnıŋ aḥvālıġa yıġlar érdi. Künlerde bir kün Ṣāpūrġa ul (5) kenīzek aydı-ki "Ey ay yüzlük, maŋa aytġıl ki seniŋ ata babaŋ kim turur ki seniŋ (6) sarv-ı āzād dék ḳāmatıŋ ḫām könniŋ içinde derd ü alam tartıp turur ve ay dék yüzüŋ (7) zaʿfar dék sarġarıpdur? Meniŋ köŋlüm hamīşa saŋa köyedür. Sarv dék ḳāmatıŋ (8) çenber dék égilipdür. Fīl dék teniŋ keyik dék aruġlapdur." dédi. Ṣāpūr (9) aydı: "Ey ay yüzlük, eger seniŋ köŋlüŋ maŋa köygen bolsa ve ant içseŋ (10) ki meniŋ sırrımnı kişige aytmaġay sen, men saŋa öz ḫālımnı bayān ḳılur men." dédi. (11) Kenīzek ant içti ki "ʿĪsā rūḥu'llāhnıŋ ḥakḳı ki seniŋ sırrıŋnı kişige aytmaġay men." (12) dédi. Ṣāpūr öz sırrını avvalıdın āḫırıġa kenīzekge bayān ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey (13) ay yüzlük, eger sen meniŋ aytḳanımnı ḳılsaŋ cahān aġaçası bolur sen. Ve bu ḫām (14) könni ısıġ süt keltürüp sütge çılaġay sen, tā ḫām kön yumşap men (15) ḫalāṣ bolsam, seniŋ nām āvāzıŋ ḳıyāmatġaça ḳalġusıdur." dédi. Kenīzek dar-ḥāl (16) ısıġ süt keltürdi. Ve hemme ḫalḳdın pınhān Ṣāpūrnı ul sütge çılar érdi. (17) İki haftaġaça uşbu yosunda ḳıldı. Tā ḫām kön yumşadı, Ṣāpūr ḫām kön içidin (18) çıḳtı. Kenīzekge aydı-ki "Ey ay yüzlük, yana bir çāra ḳılmaḳ kerek, tā Rūm şaharıdın bar- (19) ġay biz." dédi. Kenīzek aydı: "Taŋla hemme ḫalḳ ʿıyd ḳıladuġan kündür. Hemme ḫalḳ ʿıyd-gāhġa (20) barurlar. Uluġ ve kiçik, aġaçamız başlıḳ, şahardın taşḳarı çıḳur. Ve orda ḫālī ḳalur. Ul (21) vaḳtda men bir çāra ḳılġay men. İki aṭ ve gürz ve ḳılıç seniŋ aylınŋġa keltürgey men." **[138b** = (197b)**]** (1) dédi. Ṣāpūr kenīzekge taḥsīnlar ḳıldı. Kenīzek āḫta-ḫānadın iki yaḫşı aṭ

[202] Metinde ابيل şeklinde yazılıdır.

istedi. (2) Ṭīġ ve gürz ve ḳuyaḳ ve dulġa rāst ḳıldı. Çūn ḳaraŋġu kéçe boldı, Şāpūr Pād-şāh (3) miŋ bir endīşe bile yattı ki taŋla kenīzek néme ḳılur ékin dép. Çūn taŋlası āftāb (4) çıḳtı, uluġ ve kiçik ʿıyd-gāhġa çıḳıp kettiler. Kenīzek iki aṭ ve sılāḥ rāst (5) ḳıldı. Ve ḫazīnadın ança ki lāzım bolġuça altun ve gevherler aldı. Çūn taŋlası kéçe boldı, (6) her iki evlen aṭlarıġa suvār bolup şımāl dék Īrān ṭerefige ravān boldılar. Kéçe (7) kündüz çafıp barur érdiler. Uḫlamay ve ṭaʿām yémey yürür érdiler. Uşbu (8) yosunda Ḫūzıyān ıḳlīmıġa yettiler. Her ikevlen hardılar. Aṭları hem sust boldı. (9) Nā-gāh aylıda bir dīha köründi, ba-ġāyat ḫūş ve ḫurram. Ve bāġ ve ordalar köründi. Her ikevlen barıp (10) baḳçınıŋ ḳapuġını ḳaḳtılar. Baḳçı çıḳtı. İki kişini kördi. Her ikevlen sılāḥ (11) keyipdürler ve nayza ḳollarıġa tutupdur. Baḳçı ıntıhāyī ḳorḳtı. Aydı-ki "Hay (12) sizler kim sizler ki ḳaraŋġu kéçede mundaḳ çafıp yürür siz?" dédi. Şāpūr (13) aydı: "Ey bırādar, ḳaraŋġu kéçedin ne sorar sen? Biz bir Īrānlıḳ kişilerdür biz. Rūm- (14) dın ḳaçıp Īrānġa barur biz. Ḳayṣardın ve anıŋ leşkeridin tola derd ü alam tartıp (15) ḳaçtuk. Eger sen bu kéçe bizni öyüŋde tüşürseŋ şāyad ki bir küni ışġa yaraġay." (16) dédi. Bāġçı aydı: "Ey ay yüzlük, keliŋ tüşüŋ ki öy siznıŋ öyüŋüz (17) turur. Ança ki çaġımnıŋ barıça mıhmān-dārlıḳ ḳılayın." dédi. Şāpūr ve kenīzek aṭlarıdın tüşti- (18) ler. Bāġçı dāstūrḫān ve ṭaʿām keltürdiler. Andın kéyin mey keltürdi. Bāġçı Şāpūrġa (19) ayaġ tuttı. Ve aydı-ki "Ey yigit, kimni yādlansaŋız yād ḳılıp içiŋ." dédi. (20) Şāpūr aydı: "Ey bırādar, her kişi-ki mey keltürse avval özi içmek kerek. Sen bizdin (21) yaşġa çoŋ turur sen. Kerek ki avval sen içip andın kéyin bizge bergey sen." dédi. **[139a** = (198a)**]** (1) Bāġbān aydı: "Ey hunarmand, meyni avval ul kişi içmek kerek ki çıraylıḳ bolsa. Kerek ki (2) siz ilgeri içgey siz ki sizdin pād-şāhlıḳ nışānāsı ẓāhır bolup turadur." (3) dédi. Şāpūr küldi. Meyni aldı. Bir āhī-i pür-derd tarttı. Ve aydı-ki "Ey pāk dīn, Īrān şaharı- (4) dın ne ḫabarıŋ bardur?" dédi. Bāġçı aydı: "Ey ay yüzlük, Ḳayṣar Īrān şaharıġa andaḳ ẓulmlar (5) ḳıldı-ki ul ẓulmnı duşmanlar tartsun. Īrān şaharınıŋ ābrūyı ketti. Ḳayṣar tola talan (6) ḳılıp, ḫalḳnı öltürüp vīrān ḳıldı. Hemme ḫalḳ aṭrāfīġa parākende boldılar." dédi. (7) Şāpūr aydı: "Ey bırādar, Şāpūr Pād-şāh ḳayan ketipdür ki Ḳayṣar munça ġālıb bolupdur?" (8) dédi. Bāġçı aydı: "Şāpūr Pād-şāhnıŋ ölügi tirigi maʿlūm émes. Şāpūr Pād-şāh (9) leşkeri bile Īrān şaharıdın çıḳıp érdi. Ḥālā anı hīç kim bilmeydür ki anıŋ (10) cānıġa ḳayda yamanlıḳ yetti ékin. Ve Īrānlıḳlarnıŋ tolası Rūm şaharıda esīr tururlar." (11) dédi, zār zār yıġladı. Şāpūr bāġçınıŋ mundaḳ mıhrbānlıġını kördi, aydı-ki "Ey bırādar, (12) tola yıġlamaġıl ki Ḫudā-yı Taʿālā silerni ul rancdın ḫalāṣ ḳılġay. Ve men bu kéçe (13) Īrān şaharıġa barur men." dédi. Bāġçı aydı: "Ey ay yüzlük, üç küngeçe munda (14) tursaŋız, meniŋ öyümni öz camālıŋız bile roşen ḳılsaŋız ki

dānışmandlar aytıp- (15) durlar ki ‘Her kişi-ki mıhmānnıŋ köŋlini ḫūş ḳılmasa ul kişide hīç ʿaḳl u dānış (16) yoḳdur.’ dépdürler. Üç küngeçe turup, āsāyış tafıp mey içmek (17) kerek.” dédi. Şāpūr aydı: “Ḫūb bolur. Ammā kerek meniŋ sırrımnı yaḫşı saḳlaġay (18) sen ki men Şāpūr ibn-i Ūrmuzd turur men.” dédi. Çūn bāġçı bu sözni éşitti, dar-ḥāl ornıdın (19) ḳoftı. Yüz yerge urdı. Ul kéçesi taŋ atḳunça mey içtiler, mest boldılar. Taŋlası (20) āftāb çıḳaça bāġçı pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, ʿumruŋ uzun (21) bolsun ki saŋa lāyıḳ öyüm yoḳ érdi. Darvīşnıŋ öyide oltur[d]uŋ.” dép **[139b** = (198b)**]** (1) ʿuẕrlar aydı. Şāpūr aydı: “Ey nīk-baḫt, men bu öyni tāc u taḫtdın ılġadım. Zand-astā (2) kitābnı keltürgil.” dédi. Bāġçı kitāb keltürdi. Şāpūrġa aydı: “Şāhā, uşul körüngen öyde (3) bir mūbad bardur.” dédi. Şāpūr aydı: “Barġıl, gül suyı keltürgil.” dédi. Bāġban gül suyı ve yıpar (4) keltürdi. Şāpūr muhr bastı. Ul muhrnı bāġçıġa berdi. Ve aydı ki “Bu muhrnı ul mūbad ḳaşıġa (5) alıp barġıl.” dédi. “Ve ḳulaḳ salġıl ki ul mūbad néme deydür.” dédi. Saḥar vaḳtıda anı mūbadnıŋ (6) aylıġa alıp bardı. Kördi ki éşik baġlıḳ turur. Bāġçı āvāz bile körünüş (7) tiledi. Mūbad éşikni açtı. Bāġçı içgeri kirdi. Yüz yerge urdı. Ul muhrnı berdi. (8) Çūn mūbad ul muhrnı kördi, ḫūş-ḥāllıḳdın gül dék açıldı. Ul muhrdaġı atġa (9) ḳarap zār zār yıġladı. Bāġbān aydı: “Bu mührdegi kim turur?” dédi. Mūbad aydı: “Hay bu kişi (10) ḳaydadur?” dédi. Bāġçı aydı: “Ul meniŋ öyümdedür. Taḥḳīḳ ul pād-şāh turur ki (11) anıŋ yüzi on tört kéçegi tolun ay dék, ḳadd u ḳāmatı sar-āzād dék ve ʿāḳıl d[ā]nışmand, davlat- (12) mand turur.” dédi. Mūbād aydı: “Ey bāġbān, ve anıŋ yana néçük nışānaları bardur, aytġıl.” (13) dédi. Bāġbān aydı: “Anıŋ bāzūsı şīr dék, yüzi ḳızıl gül dék. Her kim ki anıŋ (14) yüzini körse köŋliniŋ mıhrı keledür. Pād-şāhlıḳ nışānası pīşānesi- (15) din paydā bolup turur. Ve bir ay yüzlük ḳızī, özi bile ham-rāh turur.” Mūbad bildi-ki taḥḳīḳ, (16) ul pād-şāh turur. Pes mūbad bir élçi rāst ḳıldı. Ve Şāpūrnıŋ sıpah-sālārıġa Şāpūr- (17) nıŋ muhrını iyberdi. Élçi sıpah-sālārnıŋ aylıġa keldi, muhrını körgezdi. Sıpah-sālār (18) muhrnı körüp ba-ġāyat şād u ḫurram boldı. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı ki “Ḫudāvandā, kim (19) bilipdür ki Şāpūr Pād-şāh yana tāc u taḫtıġa ige bolur dép.” dédi. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükrler (20) aydı. Çūn kün kéç boldı, her ṭerefde ḳança ki uluġ bar érse kişiler iyberdi. (21) Hemme ḫalḳ éşitip, gürüh gürüh camʿ bolup sıpah-sālārnıŋ aylıġa camʿ boldılar. Sıpah-sālār hem **[140a** = (199a)**]** (1) miŋ pahlavānlar bile Şāpūrnıŋ ṭerefige ravān boldılar. Her yerde ki şahardaġı ḫalḳlar birdin (2) ikidin Şāpūrnıŋ aylıġa keldiler. Ul bāġçı éşigige keldiler. Ve bāġçı içgeri kirdi. (3) Şāpūrnıŋ aylıda yüz yerge urdı. Ve aydı-ki “Şāhā, ʿumruŋ uzun ve pād-şāhlıġıŋ (4) afzūn bolsun ki éşik aylında sıpāhlar yıġılıp turur.” dédi. Şāpūr ba-ġāyat ḫūş-ḥāl (5) boldı. Farmānladı, tā ḳapuḳ açtılar. Eger-çi ul öy

munāsıb öy émes érdi, hemme- (6) leri kirip pād-şāhnıŋ aylıda yüz yerge urdı. Pād-şāh hemme uluġlar bile körüşti. Ve zār zār yıġladı. (7) Ve ḫām kön içinde tartḳan ʿaẕāblarını ve Ḳayṣarnıŋ ḳılġan ʿuḳūbatlarını ve kenīzek- (8) niŋ yaḫşılıḳlarını aydı-ki "Ey uluġlar, men cānımnı avvalı Ḫudādın, ḳalsa bu kenīzekdin (9) taftım." dédi. "Ey uluġlar, émdi her yerde ki meniŋ sıpāhlarım ve leşkerim bolsa ḫabar beriŋler, (10) tā camʿ bolġaylar. Ve Ṭīsḳūn şaharınıŋ yolını baġlaŋlar, tā ul ṭerefge ḫabar yetmesün. (11) Eger Ḳayṣar meniŋ paydā bolġanımdın ḫabar tafsa tola leşker bile kelip Īrān şaharını ḫarāb (12) ḳılġusıdur. Ve ḫālā biz aŋa ṭāḳat keltüre almas biz. Vaḳtī ki leşker camʿ bolsa (13) ul vaḳtda yaḫşı yasanıp bir ışġa ḳadam ḳoyġay biz." dédi. Pes her ṭerefge (14) ḳaravulçılar ve césikçiler çıḳardılar. Ne-çend zamān ötti. Tā leşkerniŋ ḥısābı on miŋġa (15) yetti, ul vaḳtda Ḳayṣarnıŋ aylıġa cāsūslar iyberdiler. Cāsūslar kelip ḫabar ḳıldılar ki (16) "Şāhā, Ḳayṣar kéçe ve kündüz mey içip şikār ḳılur. Ve leşkeri her ṭeref[ge] parākende bolup (17) her yerde talan ḳılurlar. Ve Ḳayṣar kéçe ve kündüz dıl-camʿ ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur. Hīç ḳaravulçı ve tayaḳçı (18) ve césikçi ḳoymas." dédiler. Şāpūr bu sözni éşitip ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. (19) Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

Atmış yetinçi dāstān: Şāpūr Pād-şāh Rūm (20) **şaharıġa leşker tartıp barıp Ḳayṣarnı tutḳanı. Ve Ḳayṣarnıŋ bırādarı, Şāpūr bile ceng ḳılġanı.** (21) **Ve Bazānūş Ḳayṣar, Şāpūrġa élçi iyberip Bazānūş Şāpūrnıŋ aylıġa kelgeni.**

[140b = (199b)**]** (1) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn Şāpūrnıŋ cāsūsları yanıp (2) kelip Ḳayṣarnıŋ ḫabarını aydılar, Şāpūr ceng çapduġını ḳıldı. Īrānlıḳlardın yüz (3) miŋ suvārnı ılġadı. Hemmeleriġa sılāḫlar keydürdi. Ḳaraŋġu kéçede leşker tartıp Ṭīsḳūn (4) ṭerefige[203] ravān boldı. Kéçe bolġaç yürür érdi. Ve kündüz bolġaç yatur érdi. Leşkerdin (5) iki ferseng ilgeri ḳaravulçı ḳoyur érdi. Taġ u teŋizde yollarnı taşlap yürür (6) érdi. Tā Ṭīsḳūn şaharıġa yetti. Ḳayṣarnıŋ ḳaşıġa bardı. Kördi-ki ul şahardın hīç kişi- (7) niŋ āvāzı ve ne tayaḳçılarnıŋ āvāzı kelmes. Ḳayṣar mest, sarā-pardasıda yatur. Ve ḳaşında (8) hīç suvār yoḳdur. Şāpūr leşkerini tarttı. Sarā-pardaġa yaḳın yetgeç her ṭerefdin (9) naḳāralar çaldı. Ve karnāylar çaldılar. Şāpūr leşkeri bile özini urdı. Ṭıraḳ (10) ṭıraḳ aġır gürzleriniŋ āvāzı, pahlavānlarnıŋ naʿrası felekge yetişti. Şāpūr (11) ilgeri kelip Ḳayṣarnıŋ sarā-pardasını zīr u zabar ḳıldı. Her ṭerefge otlar yaḳtı. (12) Ve āsmān u yer bir birige urulġan dék āvāzlar keldi. Āḳıbatu'l-amr Ḳayṣar giriftār boldı. (13) Ve anıŋ hemme uluġlar[ını hem] tutup aldılar. Bu

[203] Metinde طرفیکان şeklinde yazılıdır.

cahānnıŋ rasmı şundaḳdur. Baʿżada yuḳḳarı (14) bolur ve baʿżada tübin bolur. Baʿżada ḫūş-ḥāl bolur ve baʿżada parīşānlıḳ bolur. Her kişige (15) ki[204] pād-şāh ẓulm u āzār bermese aŋa Ḫudā-yı Taʿālā yār u yāvar turur.

Ġaraż ul-ki çūn ul kéçesi (16) taŋ attı, Şāpūr Pād-şāh farmānladı, kātıb aylıġa keldi. Ve her ıḳlīmġa ve her uluġ pād-şāh- (17) larġa **nāma** bitidi. Nāmanıŋ avvalıda Ḫūdā-yı Taʿālāġa ṣanā aydı-ki "Hemme āsmān yerni yaratḳuçı, (18) hemmedin bī-ḥācat Ḫūdā-yı Taʿālā turur. Ve hemmeġa ġālıblıḳnı ve maġlūbluḳnı bergüçi (19) ul Ḫudā turur. Ḳayṣar, ki Ḫūdā-yı Taʿālānıŋ farmānını taşlap Īrān şaharıġa ẓulmlar ḳıldı, (20) ḥālā zārlıġ ve ḫārlıġ bile bend içinde yatur. Anıŋ sıpāh u leşkeri helāk boldı. Al-ḥāl siz- (21) ler Rūmīlardın her kişini ki tafsaŋız öltürgey sizler. Ve öz farmānımızdaġı kişilerġa **[141a** = (200a)**]** (1) hergiz āzār bermegey sizler. Dād u ʿadl ḳılġay sizler. Ve yaŋı başdın ʿahd u paymān ḳılġay sizler ki (2) Īrānnıŋ pād-şāhlıḳ taḫtı, igesige yetti." dédi. Her ṭerefge élçi iyberdi. Özi (3) leşker-gāhıdın Ṭīsḳūnġa keldi. Pād-şāhlıḳ tācını başıġa keydi. Dād u ʿadlnı (4) tüzdi. Ve andın kéyin kātıbġa farmānladı, tā zındānġa barıp esīrlerniŋ atını bitigey. (5) Ḳayṣarnıŋ hemme uruḳ tuḳḳanları ve uluġlarıdın miŋ yüz on kişi esīr érdi. (6) Şāpūr farmānladı, hemmeleriniŋ ḳol ve futlarını kestiler. Farmānladı, tā Ḳayṣarnı (7) zındāndın aylıġa alıp keldiler. Çūn Ḳayṣar Şāpūrnıŋ yüzini kördi, (8) ḳorḳunçdın çırayı zaʿfar dék sarġardı. Zār zār yıġlap yüz yerge urdı. Şāpūr (9) aydı: "Ey bad-baḫt tarsā, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ duşmanı, sen bir mekkār-ı bad-aṣl turur sen. (10) Eger sen Ḳayṣar bolsaŋ seniŋ şarmı ve ʿaḳlıŋ keyan ketti?! Ve meni éşek[205] terisige (11) ḳıstıŋ. Ve men seniŋ aylıŋġa leşker tartıp yaġılıḳġa barmadım, bāzargān- (12) lıḳġa bardım. Ve sen mıhmānnı éşek terisiġa salıp, özüŋ leşker tartıp Īrān (13) şaharıġa kelgey sen. Ḫālā Īrānlarnıŋ bendini körür sen." dédi. Ḳayṣar aydı: "Şāhā, (14) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānıdın kişi çıḳa almas. Meniŋ baḫtım ʿaḳlımnı yıraḳ ḳılıp şayṭān- (15) nıŋ sözige kiripdür men. Eger sen, men ḳılġan yamanlıḳġa yaḫşılıḳ ḳılsaŋ bir (16) yaḫşı atlıḳ bolur sen ki ḳıyāmatġaça seniŋ yaḫşı atıŋ ḳalur. Ve men seniŋ aylıŋda (17) bendeleriŋdin bir bende bolur men. Eger meniŋ cānımġa amān berseŋ genc ve dīnār közümge ḫʷār (18) körüngüsidür." dédi. Şāpūr aydı: "Ey bī-ʿaḳl, ne üçün Īrān şaharını zīr u zabar ḳılıp (19) hemmelerini esīr ḳıldıŋ? Ve sen mendin[206] nā-çār ul esīrlerni ve mundın alıp barġan (20) genc ü mālnı munda keltürgey sen. Ve ança ki Īrānda vīrān ḳılġanlarınŋnı öz genciŋdin (21) berip ābād ḳılġay sen. Ve yana ança ki kişilerni ki

[204] Metinde کیشی که کی şeklinde yazılıdır.
[205] Metinde ایشَیك şeklinde yazılıdır.
[206] Metinde من سندین "men sendin" şeklinde yazılıdır.

Īrānlıḳdın öltürdüŋ, her kişiniŋ **[141b** = (200b)**]** (1) ölügige on kişini ḫūnını bergey sen. Ve yana ança ki Īrānlıḳdın alġanlarıŋ- (2) nı her birige yüz bölek tāvān bergey sen. Ve yana Īrānda kesgen dıraḫtlarnıŋ (3) ornıġa dıraḫt tikip ḥışār ḳofarġay sen. Ve ḫālā men seni hem éşek terisige (4) ve ḫām könge ḳısur men. Ve ança ki aytḳanlarıŋnı bar-[cā] keltürmeseŋ ḫām kön bile (5) başıŋdın ayaġıŋġa iki pāra ḳılur men.” dédi. Ve andın kéyin Şāpūr ve özige ḳılgan- (6) larını yād ḳıldı. Ḫancarġa ḳolını éltti. İki ḳulaġını tilip ḳoydı. Ve burnınıŋ bir ṭerefi[ni] (7) teşti. Burnıġa burunturuḳ taḳadı. Futıġa aġır bend saldı. Yana zındān- (8) ġa iyberdi. Andın kéyin dīvān-ḫānaġa bardı. Leşkerige genc ü māl berdi. Leşkerni camʿ ḳıldı.

(9) Pes Rūm şaharıġa ḫabar yetti ki Ḳayṣar giriftār boldı, hemme Rūm ḫalḳı hay hay yıġlaştılar. (10) Hemme ḫalḳ aytışurlar érdi-ki “Bu yamanlıḳnı Ḳayṣar ḳıldı.” dép. Ḳayṣarnıŋ bir bırādarı bar (11) érdi, Yānus atlıḳ. Atası ölüp anası tirig érdi. Ul hemme leşkerini camʿ ḳıldı. (12) Hemme leşkeri aydılar ki “Ey pād-şāh-zāda, barġıl bırādarıŋnıŋ kīnesini Şāpūrdın (13) alġıl.” dédi. Yānus aydı: “Ḫūb bolur.” dép. Naḳāra u karnāylar alıp çıḳtı. Şāpūr (14) ṭerefige ravān boldı. Çūn Şāpūrnıŋ aylıġa yetti, her iki ṭerefdin leşkeriniŋ (15) ṣaflarını ārāsta ḳıldılar. Ceng ḳıladuġan naḳāralarnı urdılar. Şāpūr leşker (16) otrasıdın bégleri birle bir yolı Rūm leşkerige ḥamla ḳıldılar. Yānus bildi ki Şāpūr- (17) nıŋ cengiġa ṭāḳat yoḳtur. Dar-ḥāl yüz evrüp ḳaçtı. Şāpūr arḳasıdın (18) ḳo[y]ladı. Ölüglerdin döpeler ḳoftı. Rūmīlarnı andaḳ ḳırġın ḳıldı ki ādam (19) ḳanı taşḳın dék aḳtı. Rūmīlar ḳaçtılar. Şāpūr Rūmīlarnıŋ genc ü mālını (20) sarā-pardada bir yerge yıġdı. Ṣaḥrā genc ü mālġa toldı. Hemme ḫalḳ ul genc ü mālnıŋ tola- (21) lıġıġa ḥayrān ḳaldılar. Şāpūr hemmesini sıpāhlarıġa üleştürdi. Ança ki **[142a** = (201a)**]** (1) Ḳayṣarnıŋ mālıdın özge ḳança ki bar érse leşkerge üleştürdi.

Pes Rūm leşkeri (2) ḳaçıp Rūmda bir yerge camʿ boldılar. Bir biri bile maṣlaḥat ḳıldılar. Ve Ḳayṣardın tola sözler (3) sözlediler. Ve aydı-ki “Biz émdi ul Ḳayṣarnı Ḳayṣar kötermes biz. Bizge bu balālar hemme Ḳayṣar- (4) nıŋ yamanlıġıdın keldi.” dédiler. Bir uluġī bar érdi, Ḳayṣarnıŋ naslıdın érdi, ba-ġāyat (5) ʿāḳıl u dānışmand. Atı Barānūş érdi. Aŋa aydılar ki “Ey şāh-zāda, émdi Ḳayṣar (6) sen bolġıl.” dép. Ve altun taḫtnı yasadılar. Bazānūş Ḳayṣarnıŋ taḫtıġa (7) olturdı. Tāc başıġa keydi. Hemme uluġlar anı Ḳayṣar dép atadılar. Bazānūş Ḳayṣar endīşe- (8) ge bardı ve bildi-ki Şāpūrnıŋ ceng ḳılganıdın Rūm şaharıġa tola ranclar yetti. (9) Ve bir dānışmand élçi istedi. Ve kātıbnı aylıġa çırladı. Bir **nāma** bitidi. Ve Ḫudā-yı Taʿālā- (10) nı yād ḳıldı. Andın kéyin aydı-ki “Rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhıġa Ḫudā-yı Taʿālānıŋ raḥmatı (11)

bolġay. Ve anıŋ pād-şāhlıḳ taḫtı hamīşa bolġay. Ve hemme uluġlar aŋa bende bolġay. Ey pād-şāh, (12) sen bile sen ki pād-şāhlarnıŋ talan ḳılmaġı ve bī-ḥaddī ḳan tökmekligini hemme (13) uluġlar şūm dérler. Eger ceng ḳılmaġıŋ Īrācnıŋ kīnesi üçün bolsa Manūçahr (14) Pād-şāh [a]nıŋ kīne[si] üçün Silm, Tūrnı öltürgendür. Eger Dārānıŋ kīnesi üçün bolsa (15) anı iki vazīr öltürüp, ul iki vazīrnı İskender Pād-şāh öltürgendür. Eger Ḳayṣarnıŋ (16) ḳılġan işleri üçün bolsa Ḳayṣar zındān içinde bendde yatur. Mundın ziyāde Rūm ölke- (17) sini vīrān ḳılmaġıl. Eger seniŋ ḫayālıŋ talan ḳılıp öltürmeklik bolsa hemme meẓlüm, oġlan, (18) uşaḳlar bile ḳoluŋda esīr tururlar. Ḥālā vaḳt keldi-ki kīne ve aççıġnı taşlaġay sen. (19) Eger genc ü māl maḳṣūd bolsa Rūmnıŋ hemme genc ü mālı saŋa fadā bolsun. Sen köŋlüŋni (20) ḫūş tutġıl. Ve çendān şaharlarnı bīhūda köydürmegil ki Ḫudā-yı Taʿālāġa pasand kelmegüsidür. (21) Ẓulm ḳılġuçılarnı Ḫudā-yı Taʿālā ḫūş körmes. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ raḥmatı saŋa bolġay. Hamīşa davlatıŋ **[142b** = (201b)**]** (1) bülend bolġay." dédi. Nāmaġa muhr bastı. Élçini Şāpūrġa iyberdi. Çūn élçi Şāpūr Pād-şāh- (2) nıŋ aylıġa yetti, nāmanı Şāpūrġa berdi. Çūn ul nāmanı oḳudı, Şāpūrnıŋ raḥmı kelip (3) közlerige yaş toldurdı. Ve ularnı baġışladı. Hem şul zamān **nāmaġa cavāb** bitidi. (4) Ve Ḳayṣarnıŋ ḳılġanlarını aydı-ki "Ḳaysı pād-şāh kelgen mıhmānnı ḫām könge ḳısıpdur? (5) Ve kīneniŋ otını kim ilgeri yandurupdur? Ey Ḳayṣar, eger sen ʿāḳıl bolsaŋ (6) ḳofġıl, hemme ḥukemālarıŋ bile meniŋ aylımġa kelgil. Vaḳtī ki men saŋa amān berdim, seniŋ bile (7) ceng ḳılmas men." dédi. Vaḳtī ki nāmanıŋ cavābı Bazānūş Ḳayṣarġa yetti, ḫūş-ḥāllıḳdın gül (8) dék açıldı. Pes farmānladı, bir yüz nām-dār aylıġa keldi. Altmış téveġa gevherler ve kümüş (9) yükledi. Ve yüz miŋ dīnār altun aldılar. Hemme uluġlar bile Şāpūrnıŋ aylıġa keldiler. (10) Ve altunlarnı Şāpūr Pād-şāhnıŋ başıdın saçtılar. Şāpūr Pād-şāh ularnı (11) ıʿzāz u ikram ḳıldı. Yuḳḳarı olturġuzdı. Ve Bazānūşġa aydı-ki "Ey Ḳayṣar, ul Ḳayṣar-ı bī-ʿaḳl Īrānġa (12) kelip tola ẓulmlar ḳılıpdur. Ve hemme şaharlarnı vīrān ḳılıpdur. Anıŋ badalını bergey sen." (13) dédi. Bazānūş aydı: "Şāhā, néme ḫᵛāhlasaŋ ayġıl." dédi. Şāpūr aydı: "Ey Bazānūş, eger meni (14) günāhımdın ötsün déseŋ her yılda üç martaba iki yüz miŋ dīnār altun ḫarāc iybergey (15) sen. Ve yana Nuṣaybīn şaharını maŋa bergey sen." dédi. Bazānūş aydı: "Ḫūş bolġay." dédi. (16) Pes Şāpūr Pād-şāhdın ʿahd-nāma bitidiler ki mundın kéyin Rūm şaharıġa leşker keltürmegey. (17) Ve andın kéyin ḫūş u ḫurramlıḳ bile Bazānūşnı uzattı.

Andın kéyin Şāpūr Pād-şāh şād (18) u ḫurram Iṣṭaḫr şaharıġa yandı. Çūn Nuṣaybīn şaharlıġı Şāpūr Pād-şāhnıŋ bolġanıdın ḫabar taftılar, (19) hemmeleri cengġa

yasandılar. Ve aytıştılar ki “Şāpūr Pād-şāhnı biz pād-şāh démeydür biz ki (20) ul ʿĪsā Payġambarnıŋ dīnıda émesdür. Bizge kelip Zand-astā kitābnı oḳutur.” (21) dédiler. Bu ḫabar Şāpūr Pād-şāhġa yetti. Pād-şāh aççıġlandı. Ve bir pahlavān ılġadı. Ve aŋa leşker berdi. **[143a** = (202a)**]** (1) Ve ul pahlavānġa aydı-ki “Ul bad-aṣllarġa ayġıl ki ‘Dād bermeklikdin yüz evürmegeyler.’” dédi. (2) Ul pahlavān leşker tartıp Nuṣaybīn şaharıġa bardı. Yeti kün ceng ḳıldılar. Sekizinçi küni ular- (3) dın tola kişiler ölüp, amān tilep pād-şāhġa **nāma** iyberdiler. Pād-şāh ularnıŋ (4) günāhıdın ötti. Farmānladı, tā leşker Nuṣaybīn şaharıdın yandı.

Şāpūr, pād-şāh- (5) lıġ taḫtıġa olturdı. Her ıḳlīmġa bir nām-dār pahlavānnı iyberdi. Ul kenīzek ki Şāpūrnı ḫalāṣ ḳılıp (6) érdi, aŋa Farruḫ dép at ḳoydı. Ve anı hemmedin ʿazīz ve mıhrbān saḳladı. (7) Ve ul bāġçıġa hem nıhāyatsız genc ü māl berdi. Bāġçınıŋ köçige hem tola genc ü māl berip öz (8) şaharıġa yandurdı. Ve Ḳayṣar hamīşa zındānda ranc u maşaḳḳat tartıp yatur érdi. Rūmda ḳança ki genc ü mālı (9) bar érse, ranc u maşaḳḳat bile ki ul genclerni yıġıp érdi, hemmesini keltürüp (10) Şāpūrġa berdi. Āḫırī Ḳayṣar zındānda öldi. Şāpūr Pād-şāh Ḳayṣarnıŋ ölügini (11) altun tābūtġa salıp, ıpar u zaʿfar ölügige séfip Rūm şaharıġa iyberdi. Bu (12) cahānnıŋ rasmı şundaḳdur ki hīç kim bilmes ki āḫırī ʿumrı néçük yosunda öledür. (13) Ve andın kéyin Şāpūr Pād-şāh Ḫūzyān ıḳlīmıġa tola genc ü māl iyberdi. Esīr- (14) lerni ḳoyġalı anda bir şahar ḳofardı. Ve aŋa ölkeler ḳoydı. Ve ul şaharnıŋ atını Ḫurram- (15) ābād ḳoydı.Ve ul kişilerniŋ ki ḳollarını késip érdi, ularnı ul şaharġa (16) iyberdi. Ve yana Şām ıḳlīmıda bir şahar ḳofardı. Atını Fīrūz Şāpūr ḳoydı. Ve Āhvāz (17) şaharıda yana bir şahar ḳofardı. Atını Esīr-ābād ḳoydı. Anda hem esīrlerni ḳoydı. (18) Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

Atmış sekizinçi dāstānda: Mānī atlıḳ (19) **bir naḳḳāş kelip peyġamberlik daʿvāsı ḳılġanı. Ve Şāpūr Pād-şāh, bırādarı Ardaşīr-ı Nīkū-kārġa** (20) **vaṣıyat ḳılġanı. Ve Ardaşīr-ı Nīkū-kārnıŋ yaḫşı taṣdīḳ bile ḳılġan vaṣıyatlarını bar-cā keltürgeni. Ve Şāpūr Pād-şāh** (21) **ʿālamdın ötüp oġlı Şāpūr Pād-şāh, Şāpurnıŋ oġlı Bahrām pād-şāhlıḳ ḳılġanı.**

[143b = (202b)**]** (1) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn Şāpūrnıŋ pād-şāhlıġıdın (2) ellig yıl ötti, Çīn şaharıdın bir naḳḳāş keldi, ba-ġāyat sözlük ve ṣūret-keş- (3) likde nıhāyatī kāmıl. Şāpūr Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Men payġambardur men.” dép. Şāpūr Pād-şāh[dın] (4) körünüş tiledi. Yasavullar kelip körünüş aydılar ki “Şāhā, éşikge bir kimerse (5) kelipdür. Aytadur ki ‘Men payġambar

turur men.’ deydür.” dédi. Şāpūrġa bu söz ba-ġāyat nā-ḫūş éşitildi[207]. (6) Dar-ḥāl mūbadlarnı aylıġa çırladı. Zamānī ular bile tola sözleşti. Ve aydı-ki “Ey mūbadlar, bu ṣūret-keş- (7) niŋ sözini néme dér sizler? Cavāb aytıŋızlar.” dédi. Mūbadlar aydılar: “Şāhā, bu kişi ṣūret- (8) perest turur. Ve ne mūbadlardın émesdür. Zamānī anı aylıŋġa çırlap anıŋ tatlıḳ sözlerini (9) éşitgil. Bolġay-ki mūbadlar anıŋ sözlerini éşitgeyler. Ve anıŋ aytḳan sözlerige (10) bizniŋ köŋlümüz hīç zıyān tafmas.” dédi. Şāpūr farmānladı, tā mūbad bile sözleştürdi. (11) Tola sözleştiler. Mānī ba-ġāyat ʿācız boldı. Hīç söz ayta almadı. Mūbad aydı: “Ey ṣūret- (12) perest, ne üçün bīhūda Ḫudā-yı Taʿālāġa ḳol uzartur sen? Ul Ḫudāyī ki āsmān u zamīnnı, mekān u mekīnni (13) yaratıpdur. Nūrdın ḳaraŋġuluḳnı anda paydā ḳılıpdur. Ve kéçe ve kündüz ve felek çevrülüp turur. (14) Panāh ve zıyān hem felekniŋ gerdişidin turur. Ey Mānī, sen ne üçün nūr ve ḳaraŋguluḳġa ḳaramas sen? (15) Dīn-ı bahīnı ḳabūl ḳılmas sen? Ve ne üçün Ḫudā-yı Taʿālānı bir dép aŋa bendelik ḳılmas sen? (16) Uşbu ṣūratıŋġa cān kigürüp tepretseŋ dalīl bolur érdi. Sen bile sen ki (17) kişi ki dalīl körgezmese anıŋ sözini hīç kim ustuvār tutmaslar. Eger dīv, Ḫudā-yı Taʿālā bile bir bolsa (18) érdi, ḳaraŋġu kéçe hem kündüzge oḫşa roşen bolur érdi. Hemme yıl kéçe ve kündüz ütrü bolur érdi. (19) Ve felekniŋ gerdişide kem ve ziyādelik bolmas érdi. Ḫudā-yı Taʿālā şek ve gümāndın yuḳḳarı (20) turur. Ḫudāyġa hergiz şek keltürüp bolmas. Ve seniŋ sözüŋ dīvānalarnıŋ sözi (21) turur. Ve seniŋ bu dīnıŋġa hīç kim yār bolmas.” dédi. Ve mundın ziyāde hem tola sözler sözledi. **[144a** = (203a)**]** (1) Mānī ḥayrān bolup kaldı. Reng ü rūyı sarġardı. Ve pād-şāh zamānī parīşān boldı. Ve farmānladı, (2) tā Mānī-i ṣūret-keşni dar-gāhdın ḳoyladılar. Ve aydı-ki “Bu ṣūret-perest cahānġa fıtna tüşürgey. (3) Belki munı baş ve ayaġıġa ḫām kön tartıp asıp ḳoymaḳ kerek.” dédi. Hemme ḫalḳ Şāpūrdın (4) ḫūş-ḥāl bolup taḥsīnlar ḳıldılar.

Ammā Şāpūr Pād-şāhnıŋ dād u ʿadlıdın cahān (5) gül gülzārlıḳ dék ābād boldı. Ve rūy-ı zamīnda anıŋ duşmanı ḳalmadı. Çūn Şāpūr- (6) nıŋ ʿumrı yetmişdin ötti, cahāndın ümīd üzdi. Ve farmānladı, kātıb aylıġa (7) keldi. Ve bir kiçik bırādarı bar érdi, nıhāyat ʿāḳıl u dānışmand u zīrek, atı Ardaşīr. Ve (8) bir nā-rasīda oġlı bar érdi, Kiçik Şāpūr atlıḳ. Pes Şāpūr Pād-şāh bırādarı Ardaşīrġa (9) aydı-ki “Ey bırādar, eger sen maŋa ʿahd u paymān ḳılsaŋ ki vaḳtī ki meniŋ farzandım bālıġ bolup (10) pād-şāhlıġ taḫtıġa lāyıḳ bolġanda sen pād-şāhlıḳnı aŋa berip özüŋ aŋa (11) vazīr bolgay sen, men tāc u taḫtımnı saŋa tafşurayın. Genc ü māl ve pād-şāhlıḳnı saŋa bereyin.” (12) dédi. Ardaşīr-ı

[207] Metinde ایشتیلدی “éştildi” şeklinde yazılıdır. Başka örneği olmadığı için “éşitildi” şeklinde okunmuştur.

Nīkū-kār ḳabūl ḳıldı-ki “Vaḳtī ki Kiçik Şāpūr çoŋ bolsa pād-şāhlıḳnı aŋa bereyin. (13) Ve aŋa yaḫşılıḳdın özge iş ḳılmayın.” dédi. Çūn Şāpūr Pād-şāh bu sözni éşitti, (14) hemme uluġlarnıŋ aylıda pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı aŋa berdi. Ve aydı-ki “Ey bırādarım, cahān- (15) nıŋ işini özüŋge āsān bilmegil. Ey bırādarım, bilgil ki ẓālım pād-şāhlar pād-şāh- (16) lıḳ ḳıla almaslar. Ve ul ne yaḫşı pād-şāhlardur ki Ḫudā-perest bolup ve anıŋ (17) farmānıdaġı ḫalḳnıŋ köŋli ul pād-şāhdın ḫūş-ḥāl bolsa. Ve ul pād-şāh dād u (18) ʿadlnı yaḫşı tüzüp ve duşmanlardın şaharnı saḳlasa. Ve günāhkārlarnıŋ günāhıdın (19) ötse. Her kişi ki uşbu hunarlarnı ḳılsa ul kişi ıntıhāyī ʿāḳıl pād-şāh turur. (20) Ve pād-şāh öz farmānıdaġılarnı ve özініŋ farzandı dék bilgey. Ve ādamlarnıŋ köŋli (21) ve ʿaḳlı, tenlerініŋ iki pād-şāhı turur. Ve ādamnıŋ köŋli ve ʿaḳlı bulġansa hemme némedin **[144b** = (203b)**]** (1) navmīd bolur. Vaḳtī ki kişiniŋ ʿaḳlı roşen bolup köŋli ḳuvvetlik bolsa bu ʿālamda hīç duşmandın (2) zıyān tafmas. Ve aŋa oḫşa her pād-şāhī ki ẓālım bolsa cahān anıŋ sababıdın zīr u zabar (3) bolur. Ve ul pād-şāh ölgendin kéyin aŋa laʿnat ayturlar. Ul pād-şāhnı bī-dīn dép atarlar. Bu (4) dunyā hem açıġ aŋa bolur. Āḫırat hem aççıġ aŋa bolur. Her pād-şāh ki yamanlıḳnıŋ yolını tutsa aŋa yaḫşı- (5) lıḳġa yol yoḳ turur. Ve dānışmandlar aytıpdur: ‘Her pād-şāh ki ḫalḳdın rāżīlıḳ tafsa (6) hemme işleri ziyādelikde bolur. Ve her pād-şāh ki cafā-ger bolsa hamīşa kemip[208] ʿumrı żāyıʿ bolur.’ (7) Ey bırādarım, bilgil ki pād-şāhlarġa ne-çend ḫūy lāzımdur, ul hamīşa ġālıblıḳda bolġay: (8) Ceng küni duşmandın yüz evürmegey. Ve yana her kişini öz çaġıda yaḫşı saḳlaġay. Üçünçi, köŋlini (9) rāstlıḳda saḳlaġay. Törtünçi, genclerініŋ ḳapuġını öz farmānıdaġı ḫalḳġa açuḳ (10) tutḳay. Belki dıraḫtnıŋ yafraġı tökülgen dék ularġa māl saçḳay. Néme üçün-ki ḫalḳ- (11) nı genc ü māl bir yerge camʿ ḳılġusıdur. Ey bırādarım, eger sen genciŋni bermek birle ābād ḳılsaŋ, sen (12) genciŋdin şād bolsaŋ ḫalḳıŋ sendin şād bolġusıdur. Ey bırādar, özüŋniŋ (13) nigāhbānıdın amīn bolmaġıl. Āḫırī saŋa hem bī-gümān ölüm kelgüsidür.” dédi. Çūn Ardaşīr bırādarı- (14) dın bu vaşıyatlarnı éşitti, zār zār yıġladı. Ve Şāpūr vaşıyatlarnı tamām ḳılġandın (15) kéyin bir yıl ʿumrī kördi. Andın kéyin ʿālamdın ötti. Bu sözler andın yād-gār ḳaldı. (16) Ey ʿazīzlar, hemmemizge uşbu kün bar turur. Vaḳtī ki bile sizler ki dunyā bizge duşman turur. Ve her (17) ṭerefimizde şayṭānlarnıŋ tuzaġı turur. Ābādānı oldur ki hamīşa yaḫşılıḳ ḳılġay biz- (18) ler.

Ġaraż ul-ki çūn Şāpūr bu ʿālamdın ötti, anıŋ taḫtıġa Ardaşīr-ı Nīkū-kār olturdı. Ve hemme Īrān- (19) nıŋ uluġlarını aylıġa çırladı. Kürsīlerde olturġuzdı. Ularġa aydı-ki

[208] Metinde كاييب şeklinde yazılıdır.

“Ey uluġlar, men hergiz (20) ḫᵛāhlamaydur men ki bu ʿālamda kişige zıyān yetgey. Ḥālā bırādarım cahānnı maŋa tafşurdı. (21) Néme üçün ki anıŋ farzandı kiçik érdi. Ḥālā bırādarım rūḥıġa raḥmat oḳuylı. Vaḳtī ki Şāpūr ibn-i **[145a** = (204a)**]** (1) Şāpūr çoŋ bolsa tāc u taḫtnı aŋa tafşurġay men. Sizler hem dād berip ʿadl ḳılıŋızlar.

(2) **Al-ḳıṣṣa:** Ardaşīr Pād-şāh on yıl pād-şāhlıḳ ḳıldı. Ve on yılnıŋ içinde dād u ʿadlnı ıntıhāyī (3) tüzüp hīç kişidin ḥarāc istemedi. Ve Ardaşīr Pād-şāhġa ul sababdın “yaḫşı iş- (4) lik” dép laḳab ḳoydılar ki anıŋ [zamānıda] hemme ḥalḳ dıl-camʿ yémek ve içmekde öttiler. Hīç (5) kimniŋ köŋlini aġrıtmadı. Vaḳtī ki Şāpūr çoŋ bolup pād-şāhlıḳġa lāyıḳ boldı, tac u taḫt- (6) nı aŋa berdi. Ul nīkū-dīn hergiz ʿahd u paymānıdın yanmadı.

Çūn Şāpūr ibn-i Şāpūr atası- (7) nıŋ bırādarınıŋ taḫtıġa olturdı, aydı-ki “Ey uluġlar, biliŋizler ki her kişi-ki yalġan (8) aytsa hergiz roşenlikni tafmas. Yalġançılıḳnı āzmūda ḳılmaḳ ʿaḳlīdın érmesdür. (9) Ve her kişiniŋ ki ʿaḳlı bolsa her kişige taʿna urmaġay. Tilini yamanlıḳdın (10) saḳlaġay. Ve ṣamīmıyyat arasında tola sözlemegey. Tola sözlegen kişi hem ḫūb émesdür (11) ki özıniŋ ābrūyı kem bolur. Eger ʿāḳıl u dānışmand kişiler ḳança söz aytsa éşitmek (12) kerek ki dānışnı zıyāda ḳılġusıdur. Ve ṭamaʿ-gīn kişiler hamīşa derd ve ġam-gīnlikde tururlar. (13) Ādamnıŋ tört aşldın [??...ulup] turur. Her tört ḫūy ādamda bardur. Biri bī-ʿāḳl, kem (14) himmetlik. İkinçi şarm ve ʿaḳl. Üçünçi ul kişi-ki şarm ve ʿaḳlnı ılġasa hemme (15) baḫşāyışlar aŋa pasand kelgüsidür. Ve ʿāḳıl kişiler iki ʿālamnı tafġusıdur. (16) Sizlerge Ḫudā-yı Taʿālā yār bolġay. Hamīşa baḫtıŋızlar bīdār bolġay. Ḫudā-yı Taʿālā bizniŋ faryādımızġa (17) yetgey.” dédi. Hemme uluġlar taḥsīn ḳıldılar. Vaḳtī ki Şāpūrnıŋ ʿumrı (18) beş yıl tört ayġa yetti, bir küni şikārġa çıḳtı. Tola ilbesünler şikār ḳıldılar. (19) Andın kéyin sarā-pardalar tikdiler. Pād-şāh ṭaʿām yédi. Üç pıyāla mey içti. Uyḳuġa mayl ḳıldı. (20) Çūn pād-şāh uyḳuġa mayl ḳıldı, hemme yāranlar parākende boldılar. Ul vaḳt bayābāndın (21) ḳatıġ şımāl ḳoftı. Ul sarā-pardanıŋ türküklerini yuldı. Pād-şāhnıŋ başıġa **[145b** = (204b)**]** (1) urdı. Dar-ḥāl pād-şāh cān taslīm ḳıldı.

Bir oġlı bar érdi, Bahrām atlıḳ. Atasınıŋ (2) taḫtıġa olturdı. Uluġlarıġa aydı-ki “Ey uluġlar, hemmemizdin Ḫudā-yı Taʿālā ḫūşnūd bolġay-ki (3) hemmemiz ul Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bendesidür biz. Çūn Bahrām Pād-şāh on tört yıl pād-şāh- (4) lıḳ ḳıldı, aġrıdı. Hemme ḫalāyıḳ gamgīn bolup zār zār yıġlaştılar. Anıŋ hīç oġlı yoḳ (5) érdi. Bir kiçik bırādarı bar érdi. Anıŋ atı Yezdigerd érdi. Pād-şāhlıḳ tāc u taḫtını (6) aŋa berdi. Hemme ıḳlīmlarnı aŋa berdi. Özi ʿālamdın ötti. Ey ʿazīzlar, bu dunyāġa néçük köŋül berür (7)

sizler ki hemme ādamlar ḫᵛāhī pād-şāh bolsun ḫᵛāhī gedā bolsun, hemmeleri cān berürde (8) bir dék turur. Hīç kimge vafā ḳılmaydur. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

Altmış toḳuzınçı (9) **dāstānda: Yezdigerd-i Bizihkārnıŋ pād-şāhlıġı. Ve Bahrām-ı Gūrnıŋ tuġulġanı. Ve anı Munẕır ibn-i** (10) **Nuʿmānġa bergeni. Ve Bahrām-ı Gūrnıŋ ve [??...]nıŋ ḳıṣṣası.**

Mavlānā Fırdavsī (11) raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim çūn Bahrām Pād-şāh ʿālamdın ötti, ornıġa bırādarı Yezdigerd-i Bizihkār (12) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Aġasınıŋ tācını başıġa keydi. Ularġa aydı-ki "Ey dānışmand- (13) lar, her ḳaysıŋızlar dād ʿadl ḳılıŋızlar. Avval Ḫudā-yı Taʿālāġa nāla ḳılıŋızlar. Ve köŋlüŋüzlerni (14) meniŋ dād u ʿadlımdın ḫūş-ḥāl ḳılıŋızlar. Her kişi ki yamanlıḳ ḳılsa anı öltürür men. Ve her kişi ki (15) bī-çāralarġa ẓulm ḳılsa anıŋ ḳuvvetini kem ḳılur men." dédi. Çūn yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġı (16) Yezdigerdġa musallam bolup uluġ boldı, ʿāḳıllar anıŋ aylıda ḫᵛār boldı. Ve pād-şāhlıḳnıŋ yosunları- (17) nı taşladı. Hemme dānışmand u ʿāḳıllar ve pahlavānlar anıŋ aylıda ḫᵛār boldılar. Nıhāyatī cafā-kār boldı. (18) Mıhr ve dād anıŋ köŋlidin bi-küllī yoḳ boldı. Ve nıhāyatī baḫīl boldı. Bend ḳılışdın, zındānġa (19) salışdın, baş késişdin ve dārġa asışdın özge némeni bilmes érdi. (20) Azġına günāhġa iki ḳolını késür érdi (érdi). Intıhāyī bī-ʿaḳlī, ẓālım érdi. Ve anıŋ (21) ḳaşıda ḳança ki vazīrları bar érse hemmeleri yüz miŋ ranc u maşaḳḳatda érdiler. **[146a** = (205a)**]** (1) Hemmeleri ḳorḳunçıdın cānıdın hem toyup érdiler. Eger her ṭerefdin dād tilegeli kişi kelse (2) ul kişige vazīrlar yumşaḳ söz bile aytur érdiler ki "Ey bırādar, bu pād-şāh sizleriŋ dādıŋız- (3) larnı beredugan pād-şāh émesdür. Sizlerge anıŋ aylıda yol yoḳdur. Anıŋ ẓālım- (4) lıġıdın köŋüller rancda turur." dér érdiler. Her faryād ḳılġuçı ki mūbadlarnıŋ aylıġa kelse mūbadlar (5) hem aytur érdiler ki "Bu pād-şāhnıŋ rancını tartḳanıŋdın, öz rancıŋnı tartḳanıŋ ābādāndur ki (6) bu ʿarżıŋnı pād-şāhġa ayta almas biz." dér érdi.

Çūn Yezdigerd-i Bizihkārnıŋ pād-şāhlıġıdın (7) yeti yıl ötti, hemme memleketler rancda ve alamda boldılar. Yetinçi yılı Nav-rūz küni Yezdigerdniŋ köçi bir (8) oġul tuġdı. Yezdigerd aŋa Bahrām dép at ḳoydı. Atası hem munaccımlarnı camʿ ḳıldı. Ulardın (9) iki dānışmandnı ılġadı, biriniŋ atı Surūş, ikinçisiniŋ atı Huşyār. Ular (10) ikevlen ilgeri keldiler. Użṭurlābġa ḳarap Bahrāmnıŋ ṭālıʿını kördiler. Ve Yezdigerdġa aydılar ki (11) "Şāhā, bu kūdek çoŋ bolsa yeti ıḳlīmġa pād-şāh bolur. Ba-ġāyat pākīze ve dānışmand pād-şāh (12) bolur." dédiler. Yezdigerd ulardın ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram

boldı. Ularġa genc ü māl berdi. (13) Ular pād-şāhnıŋ aylıdın çıḳtılar. İki vazīr olturup maṣlaḥat ḳıldılar ki “Eger bu kūdek atası- (14) nıŋ ḫūyını alsa ıntıhāyī ẓālım bolur. Eger ḫūyını almasa ba-ġāyat ʿadıl, dād bergüçi pād-şāh bolur.” dédiler. Hemmeleri (15) Yezdigerdniŋ aylıġa keldiler. Aydılar ki “Şāhā, bu şāh-zāda ıntıhāyī ʿāḳıl kişi bolur. ʿĀlam seniŋ (16) farmānıŋdadur. Ḳaraġıl ki ḳaysı ıḳlīmda ki dānışmandlar toladur, ulardın énekeler ılġagıl. (17) Munı anda alıp barġıl, tā hemme hunarlarnı bu örgenip cahānġa pād-şāh bolġanda hemme ḫalḳ andın (18) ḫūş-ḥāl bolġaylar.” dédiler. Çūn Yezdigerd mūbadlardın bu sözlerni éşitti, élçiler rāst (19) ḳıldı, Rūmġa ve Hındıstānġa ve Çīnġa ve Ārabġa, tā bir hunarmand kişilerni tafġay ki Bahrāmnı (20) baḳıp çoŋ ḳılġay. Her ıḳlīmdın dānışmandlar keldiler. Nuʿmān Munẕır hem ʿArab pād-şāhı (21) érdi, ul hem keldi. Hemme uluġlar ki aṭrāfīdın kelip érdiler, hemmeleri Yezdigerd Pād-şāhnıŋ **[146b** = (205b)**]** (1) aylıġa keldiler. Hemmeleri bir tildin çıḳḳan-dek aydılar ki “Şāhā, hemmemiz seniŋ farmānıŋdadur biz. Her kimge ki mundaḳ yaraşıḳlıḳ şāh- (2) zādanı berseŋ anı kö[zü]müzniŋ ḳarasıda saḳlap ʿılm hunar örgetür biz. Her ḳaysı- (3) mızġa ki buyrusaŋ anı alıp saḳlar biz.” dédiler. Nuʿmān Munẕır aydılar: “Şāhā, men hem (4) seniŋ bendeleriŋdindür men. Ve meniŋ hunarlarımnı sen ḫūb bilür sen. Pahlavān- (5) lıḳda kāmıl turur men. Biz hemmelerimiz seniŋ farzandıŋnıŋ aylıda bendedür biz.” (6) dédi.

Çūn Yezdigerd Munẕırdın bu sözni éşitti, Bahrāmnı aŋa berdi. Pād-şāh farmānladı, tā aŋa (7) ḫılʿatlar keydürdi. Ve altun égerlik aṭlar berdi. Ve Bahrām[ġa] hem ḫılʿat, aṭ ve téve ve kenīzek (8) ve ḳul ve énekeler rāst ḳıldı. Darvāzadın tā pād-şāhnıŋ ordasıġaça āyīn- (9) lar baġladılar. Ve Munẕır ibn-i Nuʿmān Bahrāmnı alıp ʿArab şaharıġa ravān boldı. Çūn (10) Yaman şaharıġa yetti, hemme uluġlar aylıġa çıḳtılar. Munẕır uluġlarnıŋ köçidin tört aṣīl (11) meẕlümni éneke ḳılgalı ılġadı. Ve iki ʿArabī meẕlümni hem éneke ḳıldı. Uşbu yosunda (12) tört yıl saḳladılar. Çūn Bahrām sütdin çıḳtı, ḳadd u ḳāmat tarttı. Müşkillik bile (13) anı sütdin çıḳardılar. Çūn Bahrām yeti yaşḳa kirdi, Munẕırġa aydı-ki “Ey ata, meni émdi (14) dānışmandlarġa tafşurġıl, tā ʿılm u adab örgengey-men.” dédi. Munẕır aydı: “Seniŋ (15) ʿılm u adab örgeneduġan vaḳtıŋ érmes. Vaḳtī ki ul vaḳt kelse seni orda (16) içinde oynatḳalı ḳoymas men.” dédi. Bahrām aydı: “Eger-çi meniŋ yaşım kiçik bolsa (17) ʿaḳlım uluġdur. Seniŋ yaşıŋ uluġdur, ʿaḳlıŋ kiçikdür. Bilmes mü sen ki her kişi-ki vaḳt (18) istese bilip istegüsidür. Ve her işniŋ vaḳtı istemeklik ḫūb émesdür. (19) Ḫʷāhī vaḳtı bolsun ḫʷāhī bolmasun, ḳılġanı ḫūbdur. Hemme işlerniŋ başı dānış (20) turur. Dānış bolġandın kéyin vaḳt nege

kerek?!” dédi. Munẕır Bahrāmdın bu sözlerni (21) éşitip ḥayrān ḳaldı. Taḥsīn ḳılıp Ḫudā-yı Taʿalānı yād ḳıldı. Hem şul zamān her **[147a** = (206a)**]** (1) ṭerefge kişi iyberdi. Üç mūbad ılġap keltürdi. Biri kātıbçılıḳnı örgetgey, (2) ikinçisi şikār ḳılışnı örgetgey. Üçünçisi oḳ atmaḳ, ḳılıç çafmaḳ, gūy çevgān (3) oynamaḳnı, aṭ çafmaḳnı, pahlavānlıḳnı örgetgey. Törtünçi mūbad pād-şāhlıḳnıŋ (4) yosunlarını örgetgey. Pes Munẕır Bahrāmnı ularġa tafşurdı. Bahrām az furṣatda (5) tamām ʿılm u hunarda andaḳ kāmıl boldı-ki her hunarnı ki ḳulaġıdın bir martaba ötse bilip alur érdi. (6) Çūn Bahrām on sekiz yaşġa kirdi, mūbadlarnıŋ hīç ḳaysıġa ḥācatı ḳalmadı. Ve Munẕırġa (7) aydı-ki “Ey ata, émdi mūbadlarnı öz ornıġa yandurġıl.” dédi. Munẕır hemme mūbadlarġa genc ü māl berdi. Mūbadlar (8) ḫūş-ḥāl u ḫurram öz orunlarıġa yandılar. Andın kéyin Bahrām Munẕırġa aydı-ki “Maŋa bir lāyıḳ aṭ bolsa, (9) tā meni çapduġum bile kötergey.” dédi. Munẕır aydı: “Ey Bahrām, meniŋ hemme ılḳılarım seniŋ turur. (10) Eger sen ʿArabī aṭnı ılġasaŋ maŋa hīç ranc yoḳdur.” dédi. Munẕır Nuʿmānġa farmānladı: “Ilḳıġa (11) barġıl. Hemme pahlavānlar bile pahlavānlarġa lāyıḳ aṭlar alıp kel.” dédi. Yüz aṭ ılġap keltürdi. (12) Bahrām ul yüz aṭdın bir munçalarnı ḳolı bile oŋ ve sol tolġadı, öltürdi. Her aṭ ki (13) şımāl dék yürür érdi, Bahrām mingeç béli sınur érdi. Āḫırī Bahrām bir aşḳar aṭnı (14) ılġadı, ba-ġāyat çoŋ. Gūyā ki daryādın çıḳḳan şīr dék. Tuvaḳlarıdın ot- (15) lar çaḳılıp, lebleridin ḳan tamıp turur. Munẕır aṭnıŋ bahāsını berdi. (16) Bahrām ul aṭnı ḳabūl ḳıldı. Bahrām ul iki aṭnı yaḫşı saḳlar érdi. Künlerde bir kün (17) Bahrām Munẕırġa aydı-ki “Ey ʿāḳıl atam, meni ne üçün bahānasız ġamda tutur sen? Yigitlerniŋ (18) köŋli çıraylıḳ meẕlümler bile ḫūş bolur. Farmānlaġıl, tā beş altı kenīzek keltürgeyler, tā ular- (19) dın bir ikisini ılġaġay men. Ve bolġay-ki ulardın farzand bolgay. Ve meniŋ köŋlümge ārām bolgay. Ve Ḫudā-yı Taʿālā (20) hem mendin ḫūş-ḥāl bolġay.” dédi. Munẕır farmānladı, tā kenīzek sataduġan savdāger nikidin(??) ḳırḳ (21) kenīzek keltürdiler. Bahrām ularnıŋ arasıdın iki kenīzekni ılġadı. Ḳadları sarv-ı āzād **[147b** = (206b)**]** (1) dék, yüzleri on tört kéçegi tolun ay dék. Ul iki kenīzek biri sāzanda érdi, ikinçisi (2) pence-i āftāb dék çıraylıḳ érdi. Pes Munẕır ularnıŋ bahāsını berip ul kenīzeklerni (3) Bahrāmġa berdi.

Ve Bahrām baʿżada gūy çevgān oynar érdi, baʿżada şikār ḳılur érdi. Künlerde (4) bir kün Bahrām ul kenīzek bile şikārġa çıḳtı. Ul kenīzek ḳolıġa çengni alıp çıḳtı. Bahrām kéçe (5) kündüz ul kenīzek bile bolur érdi. Hergiz özidin yıraḳ ḳılmas érdi. Ve Bahrām bile tört (6) aṭ alıp yürür érdiler. İkisiniŋ üzeŋüsi altundın, ikisiniŋ üzeŋüsi (7) kümüşdin. Hemmeleri ḳıymat-bahā gevherlerdin köz olturġuzġan érdi. Ve Bahrāmnıŋ aylıġa iki (8) keyik çıḳıp keldi. Bahrām anı körüp külüp kenīzekġa aydı-ki “Ey Āzāda,

men vaḳtī ki (9) yayımnı kirişlesem ḳaysı keyikni atayın?” dédi. Kenīzek aydı: “Ey şīr-merd érenler keyik (10) bile ceng ḳılışnı istemesler. Ve keyik meẕlüm kişige oḫşaydur. Sen ne üçün (11) meẕlüm kişi bile ceng ḳılur sen? Eger érenler bile ceng isteseŋ ravādur ki érenlikni érenlerge (12) körgezmek kerek. Ve-līkin seniŋ maḳṣūduŋ mundaḳ bolsa seniŋ ḫayālıŋdın (13) boyun tolġamas men. Andaḳ atġıl ki erkek keyik māda bolsun, māda keyik erkek (14) bolsun. Ve yana aylı ḳulaġını arḳa tuġaġı bile ḳoşup ḳadaġıl.” dédi. Bahrām-ı Gūr yasını kiriş- (15) ledi. Ṣadaġıda iki başaḳlıḳ oḳı bar érdi. Çūn ul keyik ḳaçtı, Bahrām ul (16) iki başaḳlıḳ oḳı bile erkek keyikniŋ müŋüzige andaḳ urdı. İki müŋüzi yulunup (17) māda boldı. Māda keyikniŋ başıġa iki tal oḳ attı. Māda keyik erkek boldı. Aṭını (18) yana bir keyikniŋ ṭerefige tepindi. Kemān-ı ġulūgnı(??) ḳolıġa aldı. Keyikniŋ ḳulaġıġa attı. (19) Keyik ḳulaġınıŋ aġrıġıda futı bile ḳulaġını ḳışıladı. Şul zamān Bahrām bir tal oḳ attı. (20) Futı ḳulaġı bile ḳoşulup ḳadaldı. Ul kenīzekniŋ keyikge köŋli köyüp āh ḳıldı. Bahrām (21) aççıġlandı. Ḳol urdı. Kenīzekni égeridin köterdi, yerge urdı. Ve aṭını kenīzekniŋ üstüni **[148a** = (207a)**]** (1) bile basturup ötti. Ve aydı-ki “Ey bī-ḥabar çengī, saŋa ne kerekdür ki maŋa mundaḳ şikestler berür sen?!” (2) Ve ul kenīzek aṭnıŋ astında ölüp ḳaldı. Andın kéyin şikārġa kenīzek alıp barmadı.

Yana haftada (3) leşker bile şikārġa çıḳtılar. Nā-gāh kördiler ki bir şīr, bir ḳulanġa ḥamla ḳılıp ḳulannıŋ (4) uçasıġa asılıp turur. Bahrām-ı Gūr dar-ḥāl yasını kirişledi. Andaḳ şīrnı attı ki (5) şīrnıŋ baġrıġa tégip, ḳulannıŋ uçasıġa ḳoşulup ḳadaldı. Yana bir haftada Nuʿmān-ı (6) Munẕır bile şikār ḳılıp tola ʿArabīlar hem şikārġa çıḳıp érdiler. Ve Munẕır ḫᵛāhlar érdi ki Bahrām (7) zorluġını ʿArabīlarġa körgezgey. Nā-gāh bir sürüg uştur-murġ paydā boldılar. Çūn Bahrām ul (8) uştur-murġlarnı kördi, aṭını tepindi. Külüp yasınıŋ baġrını siledi. Bir ḳuş- (9) nı bir tal oḳ bile öltürdi. Çūn ul ḳuşlar tamām yıḳıldılar, kördiler ki hemme ḳuşlarġa (10) téggen oḳlar hemmesi bir yosunda tégipdür. Bir biridin yiŋneniŋ töşügiçe kem u ziyāde (11) tégmepdür. Munẕır başlıḳ, hemme pahlavānlar anı körüp taḥsīn ḳıldılar. Munẕır aydı-ki “Ey şāh-zāda, (12) saŋa men hamīşa bahār güli dék ḫūş-ḥāldur men. Mabādā ki seniŋ bu érenligiŋ kem (13) bolmaġay.” dédi. Hem şul zamān Munẕır ordasıġa yetti. Tola ṣūret-keşlerni aylıġa Yaman (14) şaharıdın keltürdi. Ve ṣūret-keşlerge farmānladı, tā tavarġa Bahrām-ı Gūrnıŋ oḳ atḳan (15) zaḫmınıŋ ṣūretini tarttılar. Bahrām-ı Gūr aşḳarġa suvār bolup, hemme sılāḥlarını keyip (16) şīr bile ḳulannı atḳanını ve ul keyiklerniŋ ṣūretini ve ul keyikġa kemān-ı ġulūg (17) atḳanını ve [u]ştur-murġlarnı atḳanını tavarġa ṣūretlerini tartıp bir peykdin Yezdigerd Pād-şāhġa (18) iyberdi. Hemme Yezdigerdniŋ pahlavānları

ve leşkerleri Bahrāmnıŋ ṣūretini körüp, ḥayrān (19) bolup taḥsīnlar ḳıldılar. Andın kéyin Munẕır, Bahrām her néçük hunar ḳılsa ṣūret sızıp Yezdigerd (20) Pād-şāhġa iyberür érdi. Ne-çend zamān mundaḳ ötti. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(21) **Yetmişinçi dāstān: Munẕır Bahrām-ı Gūrnı atasıġa iybergeni. Yezdigerd-i Bizihkār Bahrāmġa açıġı kelip bandġa [148b** = (207b)**]** (1) **salġanı. Ve Yezdigerd ʿālamdın ötüp Īrānlıḳlar Ḫusravnı taḫtġa olturġuzġanı. Ve Bahrām atası** (2) **ölüp ornıġa bir kişi taḫtġa olturupdur dép ḫabar alıp Īrānlıḳ bile sözleşgeni.**

(3) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim künlerde bir kün Bahrām-ı Gūr Munẕırġa aydı-ki (4) "Men atam Yezdigerdni körgeli ārzū boldı." dédi. Munẕır dar-ḥāl çapduḳ rāst ḳıldı. Yaman şaharı- (5) dın ḥısābsız hediyeler, altun égerlik ve altun yügenlik aṭlar, altun ġılāflik (6) şamşīrlar, gürz ve altun kümüşler alıp Munẕır özinıŋ oġlı Nuʿmānnı Bahrāmġa ham-rāh (7) ḳılıp bir miŋ pahlavānlar bile iyberdi. Tā Iṣṭaḫr şaharıġa yettiler. Çūn Yezdigerd Pād-şāhġa (8) ḫabar keldi-ki "Bahrām ve Nuʿmān kelür." dép, dar-ḥāl hemme mūbadlar bile aylıġa çıḳtı. Çūn Yezdigerd yıraḳdın (9) Bahrāmnıŋ ḳadd u ḳāmatıġa, dast u bāzūsıga ʿacāyıbġa ḳaldı. Tola aḥvālın sorup tola (10) ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Özinıŋ ḳaşıda olturġuzdı. Ve Nuʿmān[nı] hem köp ʿazīzladı. Bahrām üçün (11) bir orda rāst ḳıldı. Ve Yezdigerd Nuʿmānġa aydı-ki "Ataŋ Munẕır tola ranc u maşaḳḳat tartıp, Bahrāmnı (12) baḳıp çoŋ ḳıldı. Men anıŋ ḳılganını bilür men. Aŋa kifāyat ḳılur men." dédi. Ve Bahrām (13) kéçe ve kündüz atasınıŋ aylıda bendelik ḳılıp turur érdi. Çūn bir ay ötti, Nuʿmān (14) barġalı çapduḳ ḳıldı. Yezdigerd Nuʿmānġa ellig miŋ dīnār altun berdi. Pād-şāhāna (15) sar-u-pāylar ve altun ve kümüş ve altun égerlik on aṭ ve bısāṭlar, ḳul ve kenīzekler (16) berdi. Ve Yezdigerd Munẕırġa **nāma** bitidi-ki "Oġlumnı yaḫşı hunarmand ḳılıp sen. Kılġanıŋ meniŋ (17) ḳaşımda żāyıʿ émesdür." dédi. Ve yana Bahrām-ı Gūr Munẕırġa **nāma** bitip iyberdi ki "Ey meniŋ dānışmand (18) atam, meniŋ ḥālım ıntıhāyī tenglikdedür. Ve meniŋ ümīdim pād-şāhdın mundaḳ émes (19) érdi-ki maŋa bu yosunda ḳaraġay. Ve men pād-şāhġa ne farzand bolġay men ve ne çāker bolġay men." dédi. (20) Ança ki köŋlidegini Nuʿmānġa aydı. Çūn pād-şāhnıŋ dar-gāhıdın ketti, atası Munẕırnıŋ (21) aylıġa yetti. Ve pād-şāhnıŋ nāmasını berdi. Munẕır nāmanı öfti, başıġa ḳoydı. Ul hediyelerġa **[149a** = (208a)**]** (1) ḫūş-ḥāllıḳlar ḳıldı. Andın kéyin Bahrāmnıŋ atasıdın yaşunup iybergen élçisi Bahrāmnıŋ aytḳan- (2) larını aydı. Ve Bahrāmnıŋ nāmasını

berdi. Munẕır çūn Bahrāmnıŋ nāmasını oḳudı, zaʿfar dék (3) sarġardı. Hem şul zamān Bahrāmġa **cavāb** bitidi. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh-zāda, kerek ki ataŋnıŋ (4) işidin boyun tolġamaġay sen. Ve pād-şāhnıŋ yaḫşı ve yaman işlerige ḫursand bolġay sen. (5) Aŋa ḫıẕmatkār bolup hūşuŋ bile bolġay sen ki yamanlıḳlar ṣebr bile ādamdın ötgüsidür. (6) Ve bu feleknıŋ gerdişi şundaḳ turur ki Ḫudā-yı Taʿālā bu cahānnı şundaḳ yaratıpdur, anıŋ (7) taḳdīrıdın hīç kim öte almas. Ve mundın kéyin saŋa hem ne lāzīm bolsa ḫᵛāh gevher ḫᵛāh altun (8) ḫᵛāh kümüş saŋa iyberür men. Köŋlüŋni rancda tutmaġıl ki sen köŋlüŋni bir sāʿāt (9) rancda tutmaḳlıḳġa miŋ genc fadā bolsun. Mana ki ḥālā üç miŋ dīnār altun ve ul kenīzekni (10) iyberdim, tā köŋlüŋni anıŋ bile ḫūş ḳılġay sen. Ve bu altunlarnı ḫarc ḳılıp pād-şāhġa (11) hīç aġırlıḳ ḳılmaġıl. Ve men saŋa yana tola némeler iyberür men. Ataŋnıŋ pād-şāhlıġıdın (12) özge némeni berür men. Ve sen hamīşa pād-şāhġa bendelik ḳılġıl ki cahān pād-şāhı turur. (13) Aŋa kişige āzār bermeklik ḫūy bolupdur. Ul yaman ḫūynı andın sen cudā ḳıla almas sen.” (14) dédi. ʿArabīlardın on suvār iyberdi. Ular altunlarnı ve kenīzekni Bahrāmġa yetgürdiler. Bahrām ḫūş-ḥāl (15) u ḫurram boldı. Andın kéyin Munẕırnıŋ naṣīḥatı bile pād-şāhġa bendelik ḳılur érdi. Kéçe ve kündüz aylıda (16) ḫıẕmatda turur érdi.

Şundaḳ ki Bahrām künlerde bir kün atasınıŋ aylıda ḫıẕmatda turup érdi. (17) Aḫşamġaça öre turdı. Çūn kün kéç boldı, Bahrāmnıŋ ayaġları taldı. Közi uyḳuġa bardı. (18) Çūn atası anı kördi, aççıġlandı. Bahrāmġa bāng urdı. Serhengġa farmānladı: “Munı alıp barıp (19) bend zındāngġa salġıl. Muŋa zındān lāyıḳ turur.” dédi. Bahrāmnı zındāngġa saldılar. Bī-çāra Bahrām kéçe ve kündüz ḳan (20) yaş yıġlar érdi. Ve ul yılı atasınıŋ yüzini körmedi. Meger ki ʿıyd ve Nav-rūz küni ṣaf arasıġa (21) kirip atasını körer érdi. Künlerde bir kün Ṭīnūş-ı Rūmī Rum şaharıdın Rūmnıŋ ḫarācını alıp **[149b** = (208b)**]** (1) keldi. Çūn Ṭīnūş keldi, pād-şāh anı ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Yaḫşı yerde olturġuzdı. Ve Şāh-ı Bahrām (2) Ṭīnūşġa aytıp iyberdi-ki “Ey şāh-zāda-ı Rūm, atam azġına némege mendin aġrıp meni zındānda taşladı. (3) Eger sen meni atamdın tileseŋ meni saŋa bağışlar. Meger bolgay-ki meni ataġamnıŋ ṭerefige iybergey (4) ki maŋa Munẕır, atamdın ābdān turur.” dédi. Ṭīnūş bu sözni éşitip Yezdigerddin Bahrāmnı tilep (5) aldı. Yezdigerd Ṭīnūşġa bağışladı. Bahrām ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Darvīşlarġa ṣadaḳalar berdi. (6) Dar-ḥāl ʿArabġa barġalı çapduḳ ḳıldı. Ança ki öz farmānıdağı ḫalḳlarnı aylıġa çırladı. Ḳaraŋġu (7) kéçe[de] leşkerini tartıp ravān boldı. Ve Bahrām yāranlarıġa aydı-ki “Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki ḳorḳunçlardın (8) émīn bolduḳ.” dér érdi. Çūn Yaman şaharıġa yaḳın yetti, ér ve ḫatun, uluġ ve kiçik aylıġa çıḳtı. Nuʿmān (9) Munẕır hemme

uluġları bile aylıġa çıḳtı. Çūn Munẕır Bahrāmġa yaḳın yetti, her ikkevlen pıyāda bolup körüşti- (10) ler. Bahrām körgen künlerini Munẕırġa aytıp bir ṭerefdin yıġlar érdi. Munẕır anıŋ ḥālıġa yana (11) bir ṭerefdin yıġlar érdi. Munẕır aydı-ki "Pād-şāhnıŋ hīç ʿaḳlı yoḳ turur. Ḳorḳadur men ki āḫırī (12) bu işdin paşīmān éltgüsidür." dédi. Pes Bahrāmnı bir ordasıġa tüşürdi. Anıŋ işi (13) maclıs oynamaḳ ve şikār ḳılmaḳ, güy çevgān oynamaḳ érdi.

Al-ḳıṣṣa: Keldük Yezdigerd-i Bizihkār- (14) **nıŋ ḳıṣṣasıġa.** Künlerde bir kün Yezdigerd-i Bizihkār özinıŋ pād-şāhlıġıdın endīşe ḳıldı. (15) Hemme munaccım mūbadlarını aylıġa yıġdı. Ularġa pād-şāh farmānladı, tā "Yultuzġa ḳaraŋlar ki meniŋ ʿumrum ḳaçan āḫır (16) boladur ve ḳaysı yerde boladur?" dédi. Munaccım aydı: "Şāhā, seniŋ ʿumruŋ ul vaḳtda āḫır bolur ki (17) hemme leşkeriŋ, kār[nāy] u sūr-nāylarıŋ bile ḫūş-ḥāllıḳ ḳılıp maġrıb ṭerefige sayrġa barur sen. (18) Ṭūs şaharıġaça barur sen. Ul yerde seniŋ ʿumruŋ āḫır bolġusıdur. Ve meniŋ bu aytḳanım bolmay (19) ḳalmas." dédi. Yezdigerd çūn bu ḫabarnı éşitti, ant içti ki "Men āftāb olturaduġan bulaḳnıŋ (20) ṭerefige barmaġay men." dép. Uşbu yosunda hem üç ay ötti. Zamāna pād-şāhnıŋ ẓālımlıġıdın (21) cūşġa keldi. Ḫalḳnıŋ āhı tuttı. Künlerde bir kün Yezdigerd Pād-şāhnıŋ burnıdın ḳan **[150a** = (209a)**]** (1) aḳtı. Eger ṭabīb ʿılāc ḳılıp bir haftaġaça baġlap ḳoysa, ikinçi haftada yana aḳur érdi. (2) Ba-ġāyat ʿācız boldı. Mūbadlar aydılar ki "Şāhā, sen Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın talaġa (3) çıḳtıŋ. Ve sen aydıŋ ki "Men ölümniŋ ḳolıdın ḳaçur men." dédiŋ. Ḫudā-yı Taʿālā (4) uşbu künni saldı. Saŋa mundın bölek çāra yoḳdur ki şahar yolı bile āftāb oltura- (5) duġan bulaḳnıŋ ṭerefige barıp Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlaġay sen. Ve aytḳay sen ki (6) 'Ey bār-ḫudāyā, men nā-tuvān bendeŋ, bīhūda cānım aylıda tuzaḳ ḳoyupdur men. Al-ḥāl keldim, tā (7) acal ḳaydadur?' dép nāla ḳılgay sen." dédi. Pād-şāh çūn bu sözni éşitti, köŋlige pasand (8) keldi. Dar-ḥāl üç yüz muḥāfalar keltürdi. Şahd daryāsıdın ötti. Ve ul sudın başıġa ḳuydı. (9) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Çūn ne-çend vaḳt burnıdın ḳan toḳtadı, yémek ve içmekge maşġūl boldı. (10) Yana Yezdigerd tekebbürlik ḳılıp aydı-ki "Rasm u yosun oldur ki ilgeri ḳılıp érdim." dép boyun tolġadı. (11) Nā-gāh daryā içidin bir ayġır aṭ çıḳtı. Intıhāyī ābdān, şīr dék aççıġlıġ, ḳuyruḳları uzun, (12) yallıḳ. Gūyā ki ṣūretge tartḳan dék. Yezdigerd uluġlarġa aydı: "Hemme leşker ḳabap bu aṭnı (13) tutuŋlar." dédi. Leşker ḳabadı. Ve on aṭlıḳ kişi ḳollarıġa uzun kemendler alıp aṭġa (14) ḳaṣd ḳıldılar. Pād-şāh ne bilsün ki ul ajdahānı kim keltürdi ki pād-şāhnıŋ acalı ul aṭdın érdi. (15) Hemme leşker anı tutḳalı ʿācız boldılar. Yezdigerd parīşān boldı. Özi éger yügen köterip aṭ- (16) nıŋ ḳaşıġa keldi. Aṭ Yezdigerdni körgeç

andaḳ yögeş boldı ki ornıdın hergiz teprenmedi. (17) Pād-şāh yügenledi ve égerledi. Aṭ hergiz şāşlıḳ ḳılmadı.Yezdigerd aṭnıŋ arḳasıġa (18) keldi, tā ḳuyuşḳun salġay. Ul aṭ kök güldüregen-dek kişnedi. İki futını bir ḳılıp (19) Yezdigerdniŋ baġrıġa andaḳ tefti ki Yezdigerd dar-ḥāl baş tübin yıḳılıp cān taslīm ḳıldı. (20) Çūn pād-şāh öldi, ul su aṭı yana ul kök bulaḳġa tüşüp ġāyıb boldı. Leşkerdin (21) ḫurūş u fiġān ḳoftı. Hemmeleri yaḳalarını çāk ḳıldılar. Başlarıġa tofraḳ saçtılar. Andın kéyin **[150b** = (209b)**]** (1) mūbad Yezdigerdniŋ ḳursaġını yarıp içige kāfūr ve ıfar alışındurdı. Dībā yaftı. Altun (2) tābūtġa salıp muḥāfaġa saldılar. Fārs şaharıġa ravān boldılar. Bu ʿālamnıŋ rasmı (3) şundaḳdur. Kerek ki sizler vaḳtī ki davlat körüp ārām tafsaŋızlar kişige zıyān yetgürüş- (4) din ḳorḳḳay sizler. Ey ʿazīzlar, diyānetlik bolup ʿıbādat ḳılgan ābādāndur, günāh (5) ḳılġandın.

Al-ġaraż çūn Yezdigerd Pād-şāhnı sard-ābaġa ḳoydılar, hemme serhengler ve uluġ pahlavān- (6) lar Fārs şaharıda camʿ boldılar. Yezdigerdniŋ sard-ābasınıŋ aylıġa keldiler. Şundaḳ ki Pahlavān-ı (7) Gostehem, Pahlavān-ı Ḳāran, Mīlād ve cengī Pahlavān-ı Āraş, Pahlavān-ı Fīrūz ve yana uluġlar ki ularnı (8) Yezdigerd ḫᵛār tutur érdi, hemmeleri keldiler. Pes Guşasb Kātıb ornıdın ḳoftı. Aydı-ki “Ey uluġ (9) ve kiçik pahlavānlar, tā Ḫudā-yı Taʿālā ki bu cahānnı yaratıpdur, bu pād-şāh dék ẓālım pād-şāh- (10) nı kişi körgen émesdür ki bu pād-şāhnıŋ ḫūyı öltürmek, kişini ḫᵛār ḳılmaḳ, derd (11) ḳılmaḳ, köŋül aġrıtmaḳdın özge işi ve ḫūyı yoḳ érdi. Ve gencni yaşunmaḳ anıŋ ḫūyı (12) érdi. Mundaḳ nā-pāk pād-şāhnı hīç kim éşitgen[209] hem émesdür. Émdi mundın kéyin bu (13) pād-şāhnıŋ uruġıdın kişini taḫtġa olturġuzmas biz. Ve Bahrām, ki bu pād- şāh- (14) nıŋ oġlı turur, munıŋ badanıdın fütgen turur. Munẓır ki ʿArab pād-şāhıdur, ul (15) hem Bahrām üçün sözler. Ve-līkin taḫtġa zālımnı olturġuzuşnı ḫᵛāhlamas biz.” dép (16) aġır ant içtiler. Ança ki uluġlar bar érse Bahrāmġa hergiz unamadılar. Sözni uşbu (17) yerge ḳoyup ul yerdin ḳoftılar. Hemmeleri bölek pād-şāh istediler. Çūn Yezdigerd Pād-şāh- (18) nıŋ ʿālamdın ötgeni cahānġa yayıldı, Ālān şaharınıŋ pād-şāhı, Şengī pād- şāhı, (19) her ḳaysıları aydılar ki “Émdi pād-şāhlıḳ bizge turur.” dédiler. Cahān ḫalḳıġa fıtna u ġavġā (20) tüşti. Ve Īrān şaharıda hemme mūbadlar ve serhengler yıġılıp maṣlaḥat ḳıldılar ki “Pād-şāhlıḳ (21) taḫtıġa kim lāyıḳ turur? Anı isteŋizler, tā dād ʿadlnı tüzüp taḫtda olturġay. Ve fıtna u ġavġā- **[151a** = (210a)**]** (1) larnı yoḳ ḳılġay.” dédi. Bir kimerse bar érdi, Ḫusrav atlıḳ, ba-ġāyat saḫī ve ʿāḳıl ve ḫūş-ḫūy. Pād-şāhlar (2) naslıdın

[209] Metinde ایشتکاج “éşitgeç” şeklinde yazılıdır.

érdi. Pes anı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzup ba-tamām ḫalḳ aŋa farmān-bardār boldı- (3) lar.

Pes Bahrām-ı Gūrġa ḫabar keldi-ki "Ataŋ ʿālamdın ötti. Īrānlıḳlar anıŋ ornıġa bir kişini taḫtġa (4) olturġuzdılar. Ve pād-şāhlıḳ taḫtını aŋa tafşurdılar. Ve hemmeleri ant içtiler ki (5) Yezdigerd Pād-şāhnıŋ uruġıdın kişini pād-şāh tikmegeyler. Anıŋ farzandı-ki Bahrāmdur, atasıġa (6) oḫşaş pād-şāh bolur deydürler." dép. Çūn Bahrām atasınıŋ ölgenini éşitti, faryād u fiġān (7) ḳıldı. Atasınıŋ mātamıda ġam-gīn boldı. Nuʿmān ve Munẕır ve hemme Yamannıŋ uluġları zār zār (8) yıġlaşıp Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Bahrāmġa ḳoşulup yıġlaştılar. Ve aydılar ki "Ey nām-dār (9) şāh-zāda, ġam-gīn bolmaġıl. Hemmemiz tofraḳġa kömülgeli kelgendür biz. Her kişi-ki anadın tuġuldı, (10) ölmey ḳalmas." dédi. Bahrām-ı Gūr Munẕırġa aydı-ki "Ḥālā ki maŋa yaruḳ kün ḳaraŋġu boldı. Eger-çi (11) pād-şāh aççıġı yaman ve yaman ḫūyluḳ érdi, ve-līkin bu ölkelerni ıntıhāyī dost (12) tutur érdi. Ve sizleriŋ yādıŋızlarda hamīşa sözler érdi. Eger bu uruḳdın pād-şāh- (13) lıḳ ketse her ṭerefdin duşmanlar ḫurūc ḳılġusıdur. Al-ḥāl endīşe ḳılıŋızlar." dédi. Çūn Munẕır (14) Bahramdın bu ḫabarnı éşitti, aydı-ki "Ey şāh-zāda, bu iş meniŋ işim turur. Ḥālā sen (15) taḫtġa olturup tāc başıŋġa keygil. Hamīşa tāc u taḫt, ṭavḳ bile bolġıl." dédi. (16) Hemme Yamannıŋ uluġları Nuʿmān ve Munẕır bile bir tıllıḳ boldılar. Ve Bahrām-ı Gūrnıŋ aylıdın (17) ḳoftılar. Ve Munẕır Nuʿmāŋġa farmānladı: "Bir leşker yasaġıl. Şaybān ve Ġassāndın (18) on iki miŋ leşker camʿ ḳılġıl, tā men Īrānlıḳlarġa körgezey-ki pād-şāh kim turur! (19) Tāc u taḫt kimniŋ turur!" dédi. Pes Nuʿmān nıhāyatsız leşker keltürdi. Hemmeleri (20) tīġ u nayza-güẕār ve gürzlük pahlavānlar érdi. Farmānladı, tā Īrān ölkesige çaftılar. Hemme (21) ıḳlīmlarda leşker yayıldı. Şūrıstāndın tā Ṭīsḳūn şaharıġaça ér ve ḫatun ve kūdeklerni **[151b** = (210b)**]** (1) esīr ḳıldılar. Ve şaharlarnı talan ḳıldılar. Pes Rūm şaharıġa, Çīnġa ve Hındġa ve Mekrān şaharıġa (2) ḫabar yetti ki "Yezdigerd Pād-şāh ʿālamdın ötti. Anıŋ taḫtıġa olturġalı lāyıḳ kişi (3) yoḳ érmiş." dép. Her ḳaysıları orunlarıdın teprendiler. Īrānġa her ṭerefdin (4) ḳol uzattılar.

Çūn Īrānlıḳlar bu ḥāldın ḫabar taftılar, hemmeleri bir çāra ḳılgalı maṣlaḥat (5) ḳıldılar. Çūn aṭrāfīnıŋ ranc yetgürgenidin ʿācız boldılar, hemmeleri aytıştılar ki "Rum ve Çīn- (6) nıŋ rancı ḥaddīdın ötti. Bir çāra ḳılmaḳ kerek.". Pes mūbadlar bir élçi istediler ki (7) ul ba-ġāyat sözlük ve ʿāḳıl érdi, anıŋ atı Cuvānūy érdi. Tā Munẕırnıŋ ṭerefige (8) iybergeyler. Ve Munẕırġa ayġay-ki "'Ey pād-şāh-ı ʿArab, cahān saŋa ḥācatmand boldı. Īrān (9) ve Tūrānnı saḳlaġuçı sen turur sen. Her yerde pahlavānlarnıŋ panāhı turur sen.

(10) Ḥālā ki şundaḳ taḫt u tāc pād-şāhdın ḫālī boldı, hemme ölkelerde ḳan tökülüp turur. (11) Ḥālā sen bizge puşt u panāh bolġıl. Ḥālā bu ġārat ḳılmaḳlıḳ, ḳan tökmeklik seniŋ işiŋ (12) turur. Mundın ilgeri mundaḳ yaman ḫūyuŋ yoḳ érdi. Ḥālā yaman atdın, laʿnat- (13) dın ḳorḳmadıŋ.' dép ayġıl." dédi. Cuvānūy uluġlarnıŋ aylıdın Munẕırnıŋ aylıġa keldi. (14) Munẕırga ularnıŋ sözlerini aytıp **nāma**sını berdi. ʿArab pād-şāhı Munẕır ul (15) sözlerni éşitip hīç cavāb bermedi. Ve aydı-ki "Ey dānışmand, sözleriŋni cahān (16) pād-şāhı Bahrāmġa ayġıl." dédi. Anıŋ bile bir pahlavānnı ḳoşup Şāh-ı Bahrāmnıŋ (17) aylıġa iyberdi. Cuvānūy Bahrāmnıŋ dar-gāhıġa bardı. Çūn élçi Bahrāmnıŋ ḳadd u ḳāmatını, (18) dast u bāzūsını, ay dék yüzini kördi, Bahrāmnıŋ heybetidin hūş başıdın (19) ketti. Aytaduġan sözlerini untup ḳaldı. Şāh-ı Bahrām bildi-ki élçi bī-hūş boldı, (20) közleri ḫīra boldı. Bahrām anıŋ ḥālını sordı. Iʿzāz u ikrām ḳılıp taḫt aylında (21) olturġuzdı. Çūn ul köŋlini toḳtatıp gustāḫ boldı, Bahrām andın sordı-ki "Īrān **[152a** = (211a)**]** (1) dın nége ranc tartıp munda keldiŋ?" dédi. Cuvānūy ḫabarlarını aydı ve nāmanı Bahrāmġa berdi. (2) Ve Bahrāmġa taḥsīn ḳılıp yüz yerge urdı. Bahrām bir kişini ḳoşup anı Munẕırġa iyberdi. Aŋa (3) aytıp iyberdi-ki "Bu nāmaġa cavāb bitigey. Andın kéyin néme ḫabar boladur, maŋa aytḳay. Ve Īrānlıḳ- (4) larġa ayġay-ki bu yamanlıḳ avval kimdin ḳofupdur? Ve bīhūda ceng istemeklikniŋ (5) sababı némedür?" dédi. Cuvānūy Munẕırnıŋ aylıġa keldi. Bahrāmnıŋ sözlerini aydı. Munẕır Bahrām- (6) nıŋ maṣlaḥatıdın gül dék açıldı. Pes Munẕır Cuvānūyġa aydı-ki "Ey dānışmand, her kişi-ki yamanlıḳ (7) ḳılsa āḫırī paşīmān ḳılġusıdur. Ança ki aytḳan ḫabarlarıŋnı éşittim. Pād-şāhlar- (8) nıŋ pād-şāhı Bahrām-ı Gūr ḥālā leşkeri bile bar turur. Vaḳtī ki töşükdin ılannı soġurdıŋız- (9) lar, hemme öz étekleriŋizlerni ḳanġa bulġadıŋız. Eger ul vaḳt men hem maṣlaḥatda bolsam (10) érdi, Īrānlıḳġa munça şikest tüşmes érdi." Cuvānūy, Şahan-şāh-ı Bahrāmnıŋ yüzini körüp (11) anıŋ munça sözini éşitti. "Andın soraŋızlar ki Bahrām tāc taḫtġa lāyıḳ mıdur?" dédi. (12) Çūn Cuvānūy Munẕırdın bu sözlerni éşitti, cavāb berdi ki "Ey pād-şāh-ı ʿArab, dānışmendlikde (13) hemmedin zıyāda turur sen. Īrānlıḳlardın ʿaḳl ketip turur. Ve tola kişiler öldiler. Al-ḥāl meniŋ (14) köŋlümde bir néme kéçedür ki eger ruḫṣa bolsa, aytsam." dédi. Munẕır aydı: "Köŋlüŋde ne bolsa ayġıl." dédi. (15) Cuvānūy aydı: "Sen Bahrām Pād-şāh bile ḫūş-ḥāllıḳ [bile] şikār ḳıla ḳıla barmaḳ kerek. Sen hem ança ki (16) lāyıḳ söz bardur, larġa aytmaḳ kerek." dédi. Munẕır Cuvānūyġa tola genc ve hediyeler berdi, yandurdı. Özi (17) Şāh-ı Bahrām bile Īrāŋġa barġalı maṣlaḥat ḳıldılar. Pes ʿArabīlardın ottuz miŋ pahlavānlar (18) camʿ ḳıldı. Ularġa genc ü māl berdi. Farmānladı, tā leşker mindiler. Īrān ṭerefige ravān boldılar. (19) Cuvānūy Īrān şaharıġa yetti. Şāh-ı Bahrāmnı Munẕır bile leşker tartıp kelür dép ḫabar berdi.

Hemme uluġ- (20) lar ġam-gīn boldılar. Hemmeleri oçaḳlarnıŋ aylıġa kelip Ḫudā-yı Taʿālādın tiler érdiler ki (21) tā “Şāh-ı Bahrām ceng ḳılmay ḫūş-ḥāllıḳ bile yanġay.” dép. Çūn Munẕır Cahrum şaharıġa yetti, Şāh-ı **[152b** = (211b)**]** (1) Bahrām üçün sarā-pardalar tiktiler. Ve aṭrāfıġa sıpāhlar keldiler. Şāh-ı Bahrām Munẕırġa (2) aydı-ki “Ḥālā Cahrum şaharıġa yettük. Maṣlaḥat nedür? Ceng ḳılaylı mu yā söz[le]şeyli mü?” dédi. (3) Munẕır aydı: “Ḥālā sen Īrānnıŋ uluġlarını aylıŋġa çırlaġıl. Ular bile sözleşgil. (4) Kişi itliklik ḳılmaġunça sen itliklik ḳılmaġıl. Avval isteyli ki ularnıŋ (5) köŋlide ne bardur ve kimni pād-şāh ḳılışnı ḫᵛāhlaydur. Anı bilip, aŋa baḳıp iş (6) ḳılmak kerek. Eger ular ceng ḳılışnı ḫᵛāhlasa men leşkerim bile Cahrum bayābānıdın ḳan darya[sı] (7) aḳızġay men. Şundaḳ gümān ḳıladur men ki seniŋ ay dék yüzüŋni, ḳadd u ḳāmatıŋnı ve (8) ḫūş-ḫūyluġuŋnı körgeç sendin bölek kişini taḫtġa olturġuzġalı unamas- (9) lar. Eger ular öz yollarını itürüp sendin taḫtnı alışnı ḫᵛāhlasalar men (10) bu leşkerim bile cānımnı seniŋ aylıŋda fadā ḳılıp neler ḳılur men! Ammā biledür men ki vaḳtī ki (11) meniŋ leşkerimni körseler ve yana bu pād-şāhlıḳ ki atadın ataġa ve oġuldın oġulġa seniŋ (12) mīrāsıŋ turur, üçünçi ki ḳan tökmeklik bizniŋ işimiz turur ve Ḫudā-yı Taʿālā bizniŋ (13) yārımız turur, hīç kişi sendin bölek kişini pād-şāh ḳılışnı ḫᵛāhlamaslar.” dédi. Çūn (14) pād-şāh Munẕırdın bu sözlerni éşitti, küldi. Çūn taŋlası āftab çıḳtı, hemme Īrānnıŋ uluġ- (15) ları Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa çıḳḳalı ḳaṣd ḳıldılar. Bahrām ṭerefige ravān boldılar. Ul küni Munẕır saḥar (16) vaḳtıda farmānladı, tā Şāh-ı Bahrāmġa altun taḫt ḳoydılar. Ve başıġa pād-şāhāna tāc keydürdi. (17) Ve şahan-şāhlarnıŋ yosunıda yasadılar. Bahrāmnıŋ bir yanıda Munẕır olturdı. Sol yanıda (18) Nuʿmān ḳolıġa tīġ tutup turdı. Ve hemme uluġlar ve pahlavānlar sarāynıŋ çevreside ṣaf ṣaf (19) turdılar. Īrānlıḳlardın ḳança ki uluġlar bar érse ḳaraŋġu dālānġa kigürdiler. Şāh-ı (20) Bahrām farmānladı, tā pardanı köterdiler, içgeri kigürdiler. Çūn ular Bahrāmnıŋ aylıġa (21) kirdiler, kördiler ki Bahrām taḫt üstünde olturur, başıġa tāc keyipdür. Hemmeleri yüz yerge urup **[153a** = (212a)**]** (1) aydılar ki “Şāhā, hamīşa yamanlarnıŋ ḳolı sendin yıraḳ bolsun.” dédiler. Pād-şāh (2) ularnı ıʿzāzladı. Her ḳaysını yaḫşı yerde olturġuzdı.

Ul vaḳt Şāh-ı (3) Bahrām aydı: “Ey uluġlar, ata babamdın pād-şāhlıḳ maŋa mīrāsı turur. Hemme cahānnıŋ (4) pād-şāhlıġı meniŋ turur. Bu işde yamanlıḳ sizlerdin némedin ḳoftı?” dédi. Hemme Īrān- (5) lıḳlar bülend āvāz bile aydılar ki “Şāhā, biz hemmemiz seniŋ pād-şāhlıġıŋnı ḫᵛāhlaydur (6) biz. Ammā bu uruḳdın hemmemiz derd ü alamdadur biz.” dédiler. Bahrām aydı: “Aytḳanıŋızlar rāstdur. (7) Her kimniŋ ārzūsı öz köŋliniŋ pād-şāhı turur. Eger sizler meniŋ pād-şāh- (8) lıġımnı ḫᵛāhlasaŋızlar ne üçün meniŋ

ornumġa yana bir kişini olturġuzduŋuzlar?” dédi. (9) Bir mūbad aydı: “Ey pād-şāh, dādnıŋ yolıdın çoŋ ve kiçik ḳaçıp bolmas. (10) Ḥālā sen hem bizniŋ birimiz bolup bir pād-şāh ılġagıl ki her işi aŋa taḥsīn ḳılġay- (11) lar.” dédi. Üç kün uşbu işde ötti ki Īrāndın bir pād-şāhī istegeyler. (12) Pes bir yüz pād-şāhlarnıŋ atını ḫaṭġa bitidiler ki her ḳaysı tāc taḫtġa lāyıḳ (13) érdiler. Ul yüz kişidin biri Bahrām érdi. Ul yüz kişidin ellig kişini ılġadı- (14) lar. Ul ellig kişiniŋ hem avvalġısı Bahrām érdi. Pes elligdin ottuz kişi (15) ılġadılar. Ottuzdın hem avvalı Bahrām érdi. Pes ottuzdın tört kişini ılġadı. Ul tört- (16) niŋ hem avvalı Bahrām érdi. Çūn pād-şāhlıḳdın söz tenglikge keldi. Hemme ḫalḳ bir yolı faryād (17) ḳıldılar ki “Biz hemmemiz ġam-gīn ve rancda turur biz. Bu taḫtda eger şīrnı yā börini olturġuzsa anıŋ (18) farmānını tutur biz. Ve-līkin Bahrāmnıŋ pād-şāhlıġını ḫᵛāhlamas biz.” dédiler. Munẕır aydı: “Hay siz- (19) lerge ne boldı, bu kiçik şāh-zādadın munça köŋlüŋüzler ḳalıpdur?!” dédi. Uluġlar aydılar ki (20) “Munıŋ atasınıŋ ḳılġan cafālarını körüŋüzler.” dédi. Pes ul yerde ḳança ki Īrānlıḳlarda (21) ḫasta bolgan kişi bar érse camʿ ḳıldılar. Birdin birdin Bahrām ve Munẕırġa körgezdiler. Kördiler ki **[153b** = (212b)**]** (1) biriniŋ iki ḳolını ve iki ayaġını késipdür, bir pārça ten yatur. Yana biriniŋ iki ḳolını (2) ve iki ḳulaġını ve tilini késipdür. Ve biriniŋ iki dalusını késipdür. Ve biriniŋ (3) közlerini mīḫ bile oyup alıpdur. Mundaḳ ẓulmlarnı körüp Nuʿmān ʿacāyıbġa ḳaldı. Munẕır (4) Yezdigerdniŋ ḳılġan işlerige açığı keldi. Bahrām ġam-gīn boldı. Atasınıŋ tofraġıġa ḳarap (5) aydı-ki “Ey bad-baḫt, eger-çi ḫūş-ḥāllıḳnıŋ közini tikip sen, cānıŋnı ne üçün (6) dūzaḫ otıġa köydürdüŋ?” dédi. Munẕır Bahrāmġa aydı: “Ey pād-şāh, bularnıŋ söz- (7) lerini aŋladıŋ. Cavābını bergil ki ẓālımlıḳ pād-şāhlardın ḫūb émesdür.” dédi. (8) Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey uluġlar, hemmeleriŋizlerniŋ aytḳanı rāstdur. Eger atamnı yaman (9) désem lāyıḳdur. Ve anıŋ yamanlıḳ şarbatını men hem tatıġandur men. Bilmem sizler ki (10) meni orda içinde zındānġa saldı? Meniŋ cānımnı anıŋ ḳolıdın Ṭīnūş-ı Rūmī ḫalāṣ (11) ḳıldı. Ul sababdın Munẕırnıŋ ḳaşıda panāh tuttum ki atamdın hīç mulāḥaẓa körmedim. (12) Andaḳ ḫūyda ādam bolmasun! Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa men şükr aytadur men ki maŋa ʿaḳl u (13) idrāk beripdür. Ḫudā-yı Taʿālādın ḥālīġaça tiler érdim ki yaḫşılıḳ ṭerefige yol körgezgey. (14) Ve her néme yamanlıḳlar ki atam ḫalḳġa ḳıldı, biz cānımızını günāhdın arıtḳay biz. Ve āsānlıḳ (15) bile dād istegey biz. Ve men öz farmānımdaġı ḫalḳnıŋ maḳṣūdıça bolġay-men. Ve hamīşa (16) Ḫudā-yı Taʿālānı perestlegey-men. Ve ẓālımlıḳ ve égrilik bī-çārelikdin turur. Ata babam- (17) dın pād-şāh aslı turur men. Şāpūrdın, Bahrāmdın tā Ardaşīrġaça hemme meniŋ ata babam (18) tururlar. Hem şundaḳ Luhrāsb Pād-şāhġa ki Şāh-ı Keyḫusrav tāc u taḫtını berdi. Ve ana ṭerefidin (19) Şamīrān Pād-şāhnıŋ nabīrasıdur

men. ʿAḳl ve hunarım, uluġluḳ ve pahlavānlıġım hem bardur. (20) Ve pahlavān ve ḳuvvetlikde hīç kişini érenler ḳatarıda tutmas men. Ve pınhān genclerim hem tola bardur. (21) Ve men cahānnıŋ hemmesini bir yolı dād ʿadl bile ābād ḳılur men.

Ve ḥālā men sizlerge bir ḳavl aytayın. **[154a** = (213a)**]** (1) Pād-şāhlıḳ taḫtını ḳoyup üstünide fīrūza tācnı ḳoyaylı. Ve cengeldin iki mest şīrnı (2) keltüreyli. Ul iki şīr arasıda taḫt u tācnı ḳoyaylı. Her kişi-ki pād-şāhlıḳnı ārzū (3) ḳılsa ul kişi barıp iki şīrnıŋ arasıdın, taḫt üstünidin tācnı alsun, (4) başıġa keysün. İki şīrnıŋ arasıda pād-şāhlıḳ taḫtıġa oltursun. Ul kişidin (5) bölek kişini pād-şāh démegey biz. Eger bu aytḳan ḳavlumġa unamasaŋızlar ve boyun tolġasaŋız- (6) lar men ve Munẕır, gürz ve şamşīr tartıp turur biz. Ve sizlerniŋ şahan-şāhıŋızlarnıŋ toġını (7) āsmānġa örletür biz. Ḥālā meniŋ aytḳanımġa cavāb beriŋiz. Ve bu düşmenlikni bir ṭeref- (8) ge ḳılmaḳ üçün bir maṣlaḥat ḳılıŋızlar.” dédi. Ḫaymesige kirip ketti. Īrānlıḳlarġa ġırīv ġavġā (9) tüşti. Īrānda ḳança ki mūbadlar ve dānışmandlar bar érse aytıştılar ki “Bahrāmġa bu ḳuvvet (10) Ḫudā-yıTaʿālā bergen davlat turur. Bu aytḳanları bī-ʿaḳllıḳdın émes turur. Ve her bir (11) aytḳan sözleri dād u ʿadldın taşḳarı émesdür. Yaraşur ki anıŋ dād u ʿadlıdın köŋlümüzni (12) ḫūş tutḳay biz. Ḥālā ki ul şīr-ġarānnıŋ arasıda taḫt u tācnı ḳoymaḳlıḳnı aytadur, (13) bu maṣlaḥatnı özi çıḳardı. Eger Bahrāmnı şīrlar öltürse Ḫudā-yı Taʿālā anıŋ ḫūnını (14) bizdin soramas. Eger ul iki érkek şīrnıŋ arasıdın tācnı alsa uluġluḳda (15) Farīdūn Pād-şāhdın hem ötedür. Andın bölek kişini pād-şāh dép bolmas.” dédiler. (16) Ul kéçesi ötti. Bamdād vaḳtıda Şāh-ı Bahrām taḫtıġa çıḳıp olturdı. Hemme mūbadlar Bahrāmnıŋ (17) aylıġa keldiler. Bülend-āvāz bile aydılar ki “Ey dānışmand pahlavān şāh-zāda, eger sen pād-şāhlar- (18) nıŋ pād-şāhı bolsaŋ néme ḫūylar ḳılur sen?” dédi. Bahrām cavāb berdi-ki “Ey uluġlar, (19) hamīşa saḫīlıḳ ḳılur men. Ve ẓulmlarnı yoḳ ḳılur men. Ve her kişi-ki pād-şāhlıḳġa lāyıḳdur, (20) anı pād-şāh ḳılıp bir şaharnı bağışlar men. Ve kiçiklerni dād ʿadl bile saḳlar men. (21) Ve her kişi-ki yoḳsuz bolsa, gencdin ularġa berür men. Ve köŋlüm bile tilimni rāst tutur men. **[154b** = (213b)**]** (1) Ve her kişi-ki ölüp anıŋ hīç mīrāṯ-ḫᵛārı bolmasa anıŋ mālını darvīşlarġa (2) üleştürür men. Ve köŋlümni ʿārıyatī dunyāġa baġlamas men. Ve hemme maṣlaḥatlarnı kārvān- (3) lar bile ḳılur men. Ve her kişi-ki dād tilese dādını berür men. Ve yalġanlıḳġa til bulġamas men. (4) Ve yamanlarġa yamanlıġınıŋ cazāsını berür men. Uşbu aytḳanlarımġa Ḫudā-yı Taʿālā güvāh turur.” (5) dédi. Hemme mūbadlar ve uluġlar āvāz bile aydılar ki “Biz saŋa bendedür biz.” dédiler. Şāh-ı Bahrām (6) yana aydı: “Eger men ʿāḳıllarnıŋ sözidin boyun tolġasam tāc u taḫtdın bīzārdur men.” (7) dédi. Çūn mūbadlar

bu sözni éşittiler, aytḳanlarıdın paşīmān boldılar. Ve hemme serheng- (8) ler bir birige aytıştılar ki “Mundaḳ lāyıḳ pād-şāh bolmas! Érenlikde ve yaḫşı sözlükde, (9) aṣīllikde mundaḳ pād-şāh anadın tuġulmas. Ḫudā-yı Taʿālā munı ḫalḳnıŋ dādını (10) bergeli yaratıpdur. Hemme yaḫşılıḳnı mundın tafur biz ki ıntıhāyī dıyānetlik turur. (11) Eger biz anıŋ sözidin çıḳsaḳ ıntıhāyī nādānlıḳ turur ki mundaḳ ḳadd u ḳāmat, dast (12) bāzū [bile] érenlikde barābarı yoḳ turur. Īrānlıḳdın kimdür ki gürz bile anı atıdın yıḳıtḳay?! (13) Ve anıŋ arḳasıda ʿArab leşkeri, Munẕır başlıḳ, tururlar. Eger özi hem taḫtını tutsa (14) bu ʿālamda Bahrāmġa barābar boladuġan kimdür?! Andın kéyin Īrānlıḳlar ḳança éken ki (15) hemmemiz Bahrāmnıŋ aylıda bir muş tofraḳdur biz.” dédiler. Ve Bahrāmġa aydılar ki “Ey pād-şāh-zāda, (16) hemmelerimiz seniŋ pād-şāhlıġıŋnı cānımız bile ılġar biz ki seniŋ hunarlarıŋnı (17) hīç kim bilmepdür. Ammā ḥālā Ḫusrav ki Key-nişīnniŋ uruġıdın turur, anı (18) pād-şāhlıḳġa olturġuzupdurlar. Hemmelerimiz anıŋ ʿahdı paymānıdadur biz. Eger mundın kéyin (19) ul pād-şāh bolsa hemme ölkeler ceng ḳılıp vīrān bolur. Baʿżaları seni (20) ılġarlar ve baʿżaları Ḫusravġa ḫūş-ḥāl bolurlar. Dād u ʿadl ul turur ki avval (21) cengī şīrlarnı bahāna ḳılsaḳ, andın kéyin hīç kim uluġluḳ istemes.” dédiler. Bahrām **[155a** = (214a)**]** (1) “Ḫūş bolġay.” dédi. Ve ul vaḳtda pād-şāhlarnıŋ yosunı şundaḳ érdi-ki (2) yaŋı pād-şāh taḫtġa olturġanda anıŋ aylıġa üç mūbad kelip ul pād-şāh- (3) nı taḫtġa olturġuzur érdi. Yana bir mūbad altun tācnı başıġa keydürür érdi. (4) Ve taḥsīn ḳılıp yanur érdiler. Andın kéyin her kişi saçḳular saçur érdiler. (5) Pes tāc u taḫtnı mūbadlarġa berdiler. Ve bir keŋrü bayābānġa bardılar. Ve Pahlavān-ı[210] (6) Gustaham iki aççıġlıġ şīrlarnı zancīrlar bile muḥkem baġlıḳ keltürüp mūbadġa tafşurdı. (7) Ve cengī şīrlarnı alıp barıp taḫtnıŋ iki ṭerefide baġlap ḳoydılar. Ve altun (8) tācnı taḫtnıŋ burcīsıda ḳoydılar. Cahān ḫalḳı tamāşā ḳılıp, ʿacāyıbġa (9) ḳalıp turur érdiler. Pes Bahrām ve Ḫusrav bayābānġa bardılar. Çūn Ḫusrav kördi-ki (10) iki aççıġlıġ şīrnıŋ arasıda bir tāc ḳoyupdurlar. Ul mūbadlarġa aydı-ki “Ey mūbadlar, (11) tāc ul kişige lāyıḳdur ki pād-şāhlıḳ istese. Ve yana men pīr turur men. Ve (12) Şāh-ı Bahrām yigit turur. Lāyıḳ oldur ki Bahrām ilgeri barġay ki ḳuvvetlik yigit (13) turur.” dédi. Bahrām “Ḫūş bolġay.” dédi. Bir uy başlıḳ gürzni ḳolıġa aldı. (14) Ve hemme ḫalāyıḳ ʿacāyıbġa ḳaldılar. Mūbad Şāh-ı Bahrāmġa aydı ki “Ey pād-şāh, seni (15) şīrlar bile ceng ḳılġıl dép kim farmānladı? Ey pād-şāh, cānıŋġa köygil. (16) Pād-şāhlıḳ üçün cānıŋnı bermegil. Hemme Īrān şaharı seniŋ [??...]dārıŋ (17) tururlar. Hemme cahān seniŋ farmānıŋdadurlar.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı-ki “Ey (18) mūbad, sen ve bu ḫalḳ bī-

[210] Metinde پهلوانى “pahlavānī” şeklinde yazılıdır.

günāh tururlar. Īrān şaharınıŋ pād-şāhı men turur men.” (19) dédi. Mūbad aydı: “Ey pād-şāh, vaḳtī ki şīrnıŋ aġzıġa barġu-dék sen, (20) Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġıngıl. Günehleriŋdin tavba ḳılġıl.” dédi. Bahrām tavba ḳıldı. (21) Ve ul gürzi köterip barur érdi. Çūn şīrlar Bahrāmnı kördiler, bir şīr zor ḳıldı. **[155b** = (214b)**]** (1) Temür zancīrlarnı üzdi. Bahrāmġa ḥamla ḳıldı. Bahrām gürzi bile şīrnıŋ başıġa (2) andaḳ urdı-ki iki közi saçrap çıḳıp meyesi burnıdın aḳtı. Yana (3) bir şīr zancīrnı üzüp, yetip keldi. Anıŋ başıġa hem bir gürz urdı. Başı (4) yançılıp yerge yıḳıldı.

Şāh-ı Bahrām taḫtġa çıḳıp olturdı. Başıġa (5) tāc keydi. Çūn-ki Bahrām Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınıp érdi, şundaḳ ḳuvvet berdi. Pes (6) Ḫusrav ilgeri kelip yüz yerge urdı. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh-ı ʿālam, seniŋ taḫtda (7) olturġanıŋ mubārek bolġay. Cahānnıŋ pahlavānları aylıŋda bende bolġay. Sen (8) bir pād-şāh turur sen. Biz seniŋ bendeŋ turur biz.” dédi. Uluġlar aŋa (9) gevherler saçtılar. Ḫūş-ḥāllıḳdın Īrān şaharıdın ḫurūş[211] ḳoftı ki (10) “Şāh-ı Bahrām pā[d]-şāhlıḳġa olturdı.” dép. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(11) **Yetmiş birinçi dāstānda: Şāh-ı Bahrām pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġanı. Ve Şāh-ı Bahrām bile** (12) **Lünbek-i Āb-keşniŋ ḳıṣṣası. Ve yana Şāh-ı Bahrām bile Barāhām-ı Cahūdnıŋ dāstānı.**

Mavlānā Fırdavsī (13) raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim çūn Şāh-ı Bahrām pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı ve hemme ḫalḳ (14) aŋa taḥsīn ḳıldılar, Bahrām Ḫudā-yı Taʿālāġa bendelik ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey bār-ḫudāyā, hemmege ġālıblıḳnı (15) bergüçi sen turur sen. Dād ve raʾynıŋ igesi sen turur sen. Ve rāst yol körgezgüçi, tāc taḫtnı (16) bergüçi ve maŋa mundaḳ baḫtnı bergen sen turur sen.” dédi. Andın kéyin aydı-ki “Ey uluġlar, ümīd ḳorḳunç (17) Ḫudā-yı Taʿālādın turur. Ve hemme yaḫşılıḳlarnı Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytmaḳ kerek ki sizler hem anıŋ (18) ʿahdını sındurmaŋızlar.” dédi. Hemme Īrānlıḳlar bir tildin çıḳḳan-dék aydılar ki “Hemmemiz bende-i (19) farmāndur biz ki bu tāc pād-şāhġa mubārek bolsun. Hamīşa baḫtlıḳ bolġay.” dédiler. Bahrām Pād-şāh (20) aydı-ki “Ey yāranlar, hemmemiz bendedür biz. Ḫudā-yı Taʿālā bir turur ki ul Ḫudādın bölekni perestlemek lāyıḳ (21) érmesdür. Her kişi-ki biziŋ taḫtımızġa ḫūş-ḥāl bolmasa bu ʿālamda ḫūş-ḥāllıḳ körmegey.” Mundaḳ **[156a** = (215a)**]** (1) dédi, ornıdın ḳoftı. Hemme Īrānlıḳlar ḫūş-ḥāl boldılar. Çūn ul kéçesi taŋ atıp āftāb (2) çıḳtı, Şāh-ı Bahrām altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. Ve uluġlar körünüşge keldiler. Şāh-ı (3) Bahrām ularġa dar-ḥāl körünüş berdi. Bahrām ularġa aydı-ki “Ey

[211] Metinde خروج “ḫurūc” şeklinde yazılıdır.

uluġlar, Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınaylı. (4) Ve bu cahāndın köŋlümüzni üzeyli.” dédi. Ḳofup, bargāhıġa kirip ketti. Üçünçi küni (5) taḫtġa olturdı. Tāc başıġa keydi. Ve aydı-ki “Ey uluġlar, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ barlıġıġa güvāhlıḳ (6) bereyli. Ve cānımızını bu güvāhlıḳ bile roşen ḳılaylı ki behişt bardur ve dūzaḫ bardur. Ve ḳıyāmat küni biz yaḫşı (7) ve yaman ʿamallarımızdın ḳaçıp ḳutulup bolmas. Her kişi-ki ḳıyāmat künini bar dép (8) ıḳrār bolmasa anı dıyānatlıḳ dép bolmas.” dédi. Törtünçi [küni] taḫtġa çıḳıp olturdı. (9) Ve aydı-ki “Ey uluġlar, men bu hemme genc ü māldın ḫūş-ḥāl émesdür men. Ve-līkin sizlerdin ḫūş-ḥāl- (10) dur men. Ve bu ʿārıyatī dunyānı istemes men. Bu cahān üçün hīç ʿāḳıllar ġam yemes- (11) ler.” dédi. Beşinçi küni aydı: “Kişiniŋ ranc tartḳanıdın tā ḳudratımnıŋ barıça ġam-gīn (12) turur men. Cıdd cahd ḳılıp behiştni isteyli. Ul ne yaḫşı kişidür ki yaḫşılıḳdın (13) özge némeniŋ uruġını tarımasa.” dédi. Altınçı küni aydı-ki “Ey uluġlar, hergiz öz farmānımızdaġı (14) kişilerge şikest bermeyli. Ve ularnı duşmanlardın ḫalāṣ ḳılaylı.” dédi. Yetinçi küni (15) aydı: “Ey uluġlar, züft érenler dék züftlik ḳılaylı. Ve ʿāḳıllar bile ham-rāh bolaylı.” dédi. Sekizinçi (16) küni taḫtıġa çıḳıp olturdı. Farmānladı, tā Cuvānūynı bargāhġa çırladılar. Aŋa aydı-ki “Ey Cuvānūy, her (17) pād-şāh ve her uluġlarġa ve her ıḳlīmlar[ġa] bir **nāma** bitigil ki Bahrām taḫtġa olturdı ki Şāh-ı Bahrām ba-ġāyat (18) davlat-mand ve ʿādıl turur. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı bile ki ul bad-ḫūy atamnıŋ taḫtıġa olturdum. Ve- (19) līkin Ṭahmūrs-ı Dīv-bandnıŋ yosunıda olturur men. Dad u ʿadlnı babalarımdın ziyāde ḳılur men. Ve siz- (20) lerni hem bu işge yol başlar men. Ve kişige rāstlıḳdın özge iş ḳılmas ve Zarduhuştnıŋ (21) dīnıdadur men. Ve babalarımnıŋ dīnıdın yanmas men. Néme üçün ki Zarduhuşt rāst-gūy érdi.” **[156b** = (215b)**]** (1) dédi. Ve yana aydı: “Ey şaharnıŋ uluġları, bu ʿālamda hemme maḳṣūduŋuzlarnı isteŋizler. Ve gencni ḫazīnaġa (2) yıġmaḳlıḳnı ḫʸāhlamaylı ki özge ranc hem darvīşlarġa gencdin ranc yetgüsidür. Eger meniŋ ʿumrum (3) bolsa ve bu felek kāmrānlıḳnı berse bir maclıs-nāma rāst ḳılgay men, tā hamīşa ḳalġay. Ve bizdin (4) hemme pād-şāhlarġa raḫmat bolġay. Ḫuşūṣan andaḳ pād-şāhlarga bolġay ki mihrlik ve ʿādıl (5) bolsa.” dédi. Nāmalarġa muhr bastı. Élçiler taḥsīn ḳıldılar ve nām-dār mūbadlar bile bardılar.

Çūn taŋlası (6) āftāb çıḳtı, ul gürūhlar Munẕırnıŋ ḳaşıġa bardılar. Ve aydılar ki “Ey pād-şāh-ı ʿArab, biz Yezdigerd Pād-şāh- (7) nıŋ yamanlıġıdın yıġlar érdük. Hemmelerimiz derdde érdük. Ḫālā bizniŋ günāhımızını Bahrām Pād-şāh- (8) dın tilegil, tā bizniŋ günāhımızdın ötgey.” dédi. Munẕır bardı, pād-şāhnıŋ köŋlini ularġa ḳızıttı. (9) Ve Bahrāmnıŋ köŋli ularnıŋ sözleridin āzār tafıp érdi. Eger-çend ularda günāh bar érdi,

günāh- (10) larını bağışladı. Pes pād-şāhlarnıŋ pād-şāhınıŋ ordasını yasadılar. Ve hemme uluġ- (11) larnı aylıġa çırladı. dastūr-ḫān yaydılar. Taʿām keltürdiler. Ve mey keltürdiler. İkinçi küni yana bir gürūhnı çırladılar. (12) Yana şul yosunda mıhmān ḳıldı. Üç künçe ṭoy ḳıldı. Ve Īrānlıḳlarġa çendān genc ü māl berdi-ki Yezdigerd ḳılġan (13) zıyānlarnıŋ ornıġa sūd boldı. Andın kéyin Şāh-ı Bahrāmnıŋ tili sözge açıldı. Ança ki Munẕır (14) ve Nuʿmān ḳılgan yaḫşılıḳlarını uluġlarġa bayān ḳıldı. Hemme uluġlar taḥsīn ḳıldılar. (15) Andın kéyin pād-şāh gencniŋ ḳapuḳlarını açtı. Altun ve dībā bile taḫtnı yasadı. Hemmesini Nuʿmān (16) ve Munẕırġa tafşurdı. Cuvānūy ul genclerni ularġa sanap yetgürdi. Hīç kim anıŋ bergeniniŋ (17) çaġını bilmes érdi. Ve ul ʿArab leşkerige hem ḫılʿatlar berdi. Hemmeleri ordadın ḫūş-ḥāl u (18) ḫurram yandılar. Andın kéyin Şāh-ı Bahrām farmānladı, tā pād-şāhāna ḫılʿat ve altun égerlik aṭ (19) keltürdi. Ḫusravġa keygürdi. Anı tola ıʿzāz u ikrām ḳılıp dar-gāhda olturġuzdı. Şāh-ı Bahrāmnıŋ (20) bir kiçik bırādarı bar érdi, Narsī atlıḳ. Ba-ġāyat bir birige mıhrbān érdi. Pes Şāh-ı Bahrām Narsīnı (21) sıpah-sālār ḳıldı. Ve hemme leşkerini aŋa tafşurdı. Anı tofraḳdın āsmānġa köterdi. Gencniŋ ḳapuḳlarını **[157a** = (216a)**]** (1) açıp leşkerge rızḳ berdi. Hemme leşkeri altunġa ḫūş-ḥāl boldılar. Pes pād-şāh farmānladı, (2) tā Guşasb Kātıb aylıġa keldi. Cuvānūy bile ikkevlen keldi-ki ḥısābnı bilür érdiler. Ança ki genc yetmegenlerni (3) aytḳaylar, tā hīç kişi anıŋ baḫşışıdın maḥrūm ḳalmaġaylar. Ular ul zamānanıŋ dānālarıdın érdi. (4) Ança ki cahānda ḳalġanlarnı birdin birge ḥısāb ḳılur érdiler. Īrānda toḳsan martaba miŋ (5) miŋ dīnār altun bar érdi. Anı oçaḳlarġa bağışladı. Hemme Īrān şaharları ḫūş-ḥāllıḳ (6) ḳıldılar. Her kişi-ki bu ḫabarnı éşitür érdi, taḥsīn ḳılur érdi. Ve Nav-rūz küni oçaḳġa bardılar. (7) Hemme ıfar u ʿanbar saçtılar. Ve zamzamġa taḥsīnlar ḳıldılar. Andın kéyin her ṭerefge kişiler iyberdiler, tā aṭrāf-ı (8) ʿālamda sayr ḳılġay. Her kişini ki Yezdigerd ḳoylaġan bolsa tafıp bir şaharġa camʿ ḳıldı. Ve her uluġlarġa (9) ḫılʿat berip her ḳaysınıŋ özige lāyıḳ ıḳlīmlar ve şaharlarnıŋ pād-şāhlıġını berdi. Ve her ṭeref- (10) de ki mūbad ve ʿākıllar Şāh-ı Bahrāmnıŋ nām āvāzasını aŋladılar, Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Ve (11) (ve) farmānladı, “Her kişiniŋ ki dādı bolsa mūbadlarnıŋ mūbadıġa aytsunlar.” dép. Ve her kün (12) Şāh-ı Bahrāmnıŋ éşigide bir kişi munādī ḳılıp ḳıçḳırur érdi ki “Ey pād-şāh-ı ʿādılnıŋ (13) farmānıdaġı ḫalāyıḳlar, ġam u ḳayġudın yıraḳ boluŋuzlar. Ve günāhdın yıraḳ boluŋuzlar. Mundın kéyin ul (14) kişige biz taḥsīn ḳılur biz ki anıŋ dā[dı]dın rūy-ı zamīn ābād bolsa. Bu ʿālamdın Ḫudā-yı Taʿālāġa (15) sığınıŋızlar ki hemmeni saḳlaġuçı ul Ḫudā turur. Ve her kişi-ki bizniŋ farmānımızını ılġasa (16) ve başını bizniŋ farmānımızdın tolġamasa aŋa yaḫşılıḳnı ziyāde ḳılur men. Ve köŋüldin kīne ve (17)

ḥarīṣlıḳnı çıḳarur men. Ve her kişi-ki dāddın ḳaçsa bizniŋ ʿaẕābımızġa köygüsidür. (18) Eger ḥālā Ḫudā-yı Taʿālā ḳuvvet berse, bu rūzgār bizniŋ maḳṣūdımızça bolsa tola yaḫşılıḳlar (19) ḳılġay-men.” dédi. Hemme Īrān ḫalḳı Şāh-ı Bahrāmnıŋ sözidin ḫūş-ḥāl u ḫurram yandılar. Vaḳtī ki pād-şāh (20) rāstlıḳda bolsa hamīşa ḫūş-ḥāllıḳ bolur.

Ve Şāh-ı Bahrāmnıŋ hamīşa işi maclıs ḳılmaḳ, şikār ḳılmaḳ (21) érdi. Veyā maydān içinde gūy çevgān oynamaḳ érdi. Şundaḳ ki künlerde bir kün Şāh-ı Bahrām **[157b** = (216b)**]** (1) bir neçe pahlavānlar bile şikārġa çıḳıp érdi. Nā-gāh bir pīr ḳolıġa ʿaṣā tutup pād-şāhnıŋ aylıġa (2) keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, munda Barāhām-ı Cahūd dép bir cahūd bardur. Nıhāyatī zar-dār ve mekkār, baḫīl ve zıyān-kār (3) érdi. Ve bir ḫalḳġa su beredugan bir kimerse bardur, nıhāyatī darvīş ammā ıntıhāyī saḫī. Ve anıŋ (4) ḳıladugan hunarı kökörge su alıp taşıp, ḫalḳġa satıp avḳāt ḳıladur. Atı Lünbek-i (5) Āb-keş. Intıhāyī ḫūş-ḫūy turur. Her kün tüş vaḳtıġaça su tartadur. Yana künniŋ yarmıda ḫalḳnı (6) mıhmān ḳıladur. Taŋlalıḳġa hīç néme ḳoymaydur. Ve Barāhām-ı Cāhūdnıŋ altun ve kümüş mālı, memleketi ḥaddıdın (7) taşḳarı. Genc ü māl, zar-baft u dībādın bısāṭlar. Ammā bir nān berip kişiniŋ ḳolını tutmas.” (8) dédi. Şāh-ı Bahrām pīrdın bu sözlerni éşitip bāzārda munādī ḳıldurdı-ki “Hīç kişi Lünbek-i (9) Āb-keşniŋ suyını satıp almasun.” dép. Tā āftāb olturdı. Şāh-ı Bahrām atıġa suvār boldı. (10) Tanhā, şımāl dék ravān boldı. Lünbek-i Āb-keşniŋ éşigige keldi. Ḳapuḳ ḳaḳtı ve āzār ḳıldı ki “Ey (11) öyniŋ igesi, men Īrān sıpāhlarıdın érdim. Ḳaraŋġu kéçe boldı. Men leşkerdin kéyin ḳaldım. (12) Eger bu öyde bu kéçe meni yatḳursaŋızlar ıntıhāyī kerem bolur.” dédi. Lünbek-i Āb-keş bu āvāznı éşitip ıntıhāyī (13) ḫūş-ḥāl boldı. Ve aydı-ki “Ey suvār, Ḫudā-yı Taʿālā sendin rāżī bolġay. Fatġına kirgil. Kāşkī seniŋ (14) bile on kişi bolsa érdi, ḫūb bolur érdi.” dédi. Şāh-ı Bahrām atıdın tüşti. Lünbek, pād-şāhnıŋ (15) atını tutup ḫūş-ḥāl u ḫurram atnı ḳışıladı. Ve boynıdın bir ṭınāb bile baġlap ḳoydı. Çūn (16) Bahrām olturdı, Lünbek yügürdi, dar-ḥāl şaṭranc taḫtası keltürdi. Ve bir çāra ḳılıp yaḫşı reng-ā-reng (17) ṭaʿāmlar keltürdi. Ve Bahrāmġa aydı-ki “Ey suvār, şaṭranc oynaġıl ve ṭaʿām yégil.” dédi. Çūn ṭaʿām yédiler, Lünbek (18) bir cām mey keltürdi. Şāh-ı Bahrāmġa tuttı. Şāh-ı Bahrām ʿacāyıbġa ḳaldı. Ve anıŋ mundaḳ çırayı (19) açuḳ ḫūş-ḫūyluġıġa taḥsīnlar ḳıldı. Ul kéçe anda yattı. Bāmdād vaḳtıda Şāh-ı Bahrām oyḳandı. Lünbek (20) aydı-ki “Ey mıhmān, bu kéçe atıŋ aç ḳalıpdur. Bu kün hem maŋa mıhmān bolġıl. Eger yana kişini çırlaġıl déseŋ (21) hem çırlap keleyin. Ve her néme ki ḫᵛāhlasaŋ bar-cā keltüreyin. Bu kün meniŋ bile ḫūş-ḥāllıḳ ḳılġıl.” dédi. **[158a** = (217a)**]** (1) Şāh-ı Bahrām aydı: “Ḫūb bolur. Meniŋ bu kün hīç işim yoḳ turur.” dédi. Lünbek bardı,

çendān (2) su tarttı. Hīç kim satıp almadı. Lünbek ba-ġāyat parīşān boldı. Köynegini saldı. Yana bir āb-keşġa (3) keydürdi. Bir neçe dıramġa girev ḳoydı. ġam-gīn öyige yandı. Andın dastārını aldı, bāzārġa bardı. (4) Göşt ve nān ve noḫūd keltürdi. Ularnı füşürdi, yédiler. Ve mey keltürdi, maclıs ārāsta ḳıldılar. (5) Tā kün aḫşam bolġunça mey içtiler. Lünbek bile mey içür érdiler. Çūn ul kéçe taŋ attı, Lünbek (6) fi'l-ḥāl yügürüp Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Bu kün hem bir ḫūş-ḥāllıḳ ḳılıp rancdın āzād bolġıl. Bu kün (7) hem meniŋ [bile] ḳavl tutuşsaŋ gūyā ki maŋa cān bergen dék bolur sen." dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: (8) "Bu kün seniŋ bile ḫūş-ḥāllıḳ ḳılmay bolmas." dédi. Lünbek taḥsīn ḳıldı. Ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Ve aydı-ki (9) "Hamīşa baḫtlıḳ bolġay sen." dédi. Bāzārġa yügürdi. Ve kökörini ve āsıyāblarını bir çoŋ (10) kişige girev ḳoydı. Ançа lāzım boladuġan némelerni keltürdi. Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Ḫūş-ḥāl u ḫurram (11) olturdı. Çūn nān ve ṭāʿām yédiler, mey keltürdi. Mey içtiler, mest boldılar. Bahrām uḫlap ḳaldı. (12) Lünbek-i Āb-keş Bahrāmnıŋ başıda şamʿ yandurup ḳoydı. Çūn törtünçi küni āftāb çıḳtı, Bahrām (13) oyġandı. Lünbek Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Aydı-ki "Ey nām-dār, bu tar ḳaraŋġu öyde bolduŋ. Ḥālā sen bu öyde (14) tınç turur sen. Ve Īrān pād-şāhıdın hem ḳorḳunç yoḳdur. Eger köŋlüŋ kelse bir iki haftada munda (15) kelgey sen." dédi. Bahrām aŋa taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı-ki "Hamīşā ḫūş-ḥāl u ḫurram bolġay sen. Üç (16) kün munda maclıs içtük. Seniŋ sözleriŋni bir yerde aytḳay men. Ve seniŋ bu ḳılġanlarıŋ (17) saŋa mīve bergey." dédi. Aṭlandı, ul öydin şikār ḳıladuġan yerge ravān boldı. Ve (18) sıpāhları Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda yüz yerge urdılar. Şāh-ı Bahrām körgen sırlarını ularġa (19) bayān ḳıldı. Aḫşamġaça şikār ḳıldılar.

Şāh-ı Bahrām leşkeridin ayrılıp tanhā Barāhām-ı Cahūd- (20) nıŋ ṭerefige ravān boldı. Ve anıŋ ḳapuġını ḳaḳtı. Ve aydı-ki "Men pād-şāhnıŋ kişileridin érdim. (21) Ulardın kéyin(??) ḳaldım. Kün kéç boldı. Yol bilmeydür men. Ve pād-şāhnıŋ leşkerini tafa almaydur men. **[158b** = (217b)**]** (1) Bu kéçe bu öyde yatay dép keldim." dédi. Ul kişi barıp Barāhām-ı Cahūdġa aydı. Barāhām-ı Cahūd aydı: (2) "Hay ul suvārġa ayġıl, bu öyde sen yatıp bolmas dégil." dédi. Élçi kelip Şāh-ı Bahrāmġa (3) Barāhām-ı Cahūdnıŋ sözini aydı. Şāh-ı Bahrām aydı: "Aŋa ayġıl ki men bu öydin ḳaraŋġu kéçede (4) baraduġan yerim yoḳdur. Bu kéçe munda yatışnı sendin tileydür men. Ve saŋa hīç ranc yetgürmeyin." (5) dédi. Ul kişi kelip Barāhām-ı Cahūdġa aydı-ki "Bu suvār bu kéçe bu öydin ötgeli unamaydur." dédi. Barāhām-ı (6) Cahūd aydı: "Barġıl, ul suvārġa ayġıl ki bu öy kiçik, tar turur. Ve bir yoḳsuz aç cahūdnıŋ öyi (7) turur. Cahūd, özi yalaŋġaç yerde yatur dégil." dédi. Bu sözni Bahrāmġa aydı. Bahrām aydı: "Eger öyini

(8) bermese éşik aylında yatur men.” dédi. Barāhām-ı Cahūd aydı: “Ey suvār, meni ve özüŋni rancda tutur (9) sen. Ve meniŋ cānımġa ranc yetgürdüŋ. Bu ḳaysı yosundur? Bu ʿahd paymān bile bu éşikde yatḳay (10) sen ki mendin bir néme tilemegey sen.” dédi. Bahrām aydı: “Seni hīç rancda tutmayın. Seniŋ (11) éşigiŋde yatıp tayaḳçılıḳ ḳılayın.” dédi. Barāhām-ı Cahūd yana endīşege bardı ki “Bu şūḫ (12) meniŋ éşigimdin arımaġu dék. Munıŋ aṭını kim baḳıp berür?” dép. Yana aydı ki “Ey suvār, seniŋ (13) sözüŋ meni tola aġrıttı. Eger bu aṭıŋ kéçe tézeklese saḥarda tézegini bayābāngа éltgey sen. (14) Eger tamnıŋ késekleridin késekni buzsa fulını bergey sen.” dédi. Bahrām aydı: “Ḫūb bolur. (15) Aytḳanlarıŋnı ḳılayın.” Aṭıdın tüşti. Égerini[212] aldı. Aṭnı baġladı. Ḳılınçını soġurup (16) başıda ḳoydı. Toḳumını salıp, égerini başıġa ḳoyup, futlarını sunup yata bardı. (17) Cahūd öy éşigini arḳasıdın muḥkem baġladı. Ve dastūr-ḫān keltürüp yémek ve içmekge maşġūl (18) boldı. Andın kéyin öy içinde Barāhām-ı Cahūd olturup aytur ki “Ey suvār, mendin bu dāstānnı éşitip (19) yādıŋda tutḳay sen. Bu ʿālamda her kişiniŋ ki ʿaḳlı bolsa, yerigü(??) yölögi bolmasa, özige ḳaraġay.” (20) dédi. Bahrām aydı: “Arı bu dāstānnı men dānışmandlardın éşitip érdim. Ḥālā közüm bile kördüm. (21) Ve sen hem aydıŋ.” dédi. Andın cahūd şarāb içti, mest boldı. Ḳıçḳırdı-ki “Ey ranc körgen suvār, bu dāstāngа **[159a** = (218a)**]** (1) ḳulaḳ salġıl. Her kişiniŋ bir néme[si] bolsa yégey, kişige bermegey. Ve her kişiniŋ fulı (2) ve mālı bolsa köŋli roşen turur. Gūyā ki māl aŋa bir ḳuyaḳ dék turur. Ve her kişiniŋ ki fulı (3) yoḳ bolsa lebleri ḳurup saŋa oḫşa. Tün yarmıġaça gurusna u taşna yatur.” (4) dédi. Bahrām aydı: “Bu aytḳanıŋ ʿacāyıb rāstdur. Bu mey içgeniŋdin āḫırī yaḫşılıḳ tafḳay (5) sen. Ul ne yaḫşı meydür ki sen içür sen.” dédi. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, Bahrām uyḳudın (6) oyḳandı. Ul aḫşamdın aç turġan aṭnı égerledi. Ḫᵛāhladı-ki suvār bolgay. Barāhām-ı Cahūd (7) keldi. Ve aydı: “Ey suvār, aytḳan sözüŋge turġıl. Sen aytmadıŋ-mu ki aṭımnıŋ tézegini sifüreyin (8) ve tofraġını sifürüp taşḳarı çıḳarġan kişige altun bereyin démediŋ-mü? Ḥālā aytḳanıŋnı (9) ḳılġıl.” dédi. Bahrām aydı: “Barġıl, bir çāker keltürgil, altun bereyin.” dédi. Cahūd aydı: “Meniŋ hīç kişim (10) yoḳ turur ki bu tofraḳnı, tézekni talaġa çıḳarġay. Özüŋ aytḳanıŋnı ḳılġıl.” dédi. Bahrām-ı (11) Gūr çūn bu sözni éşitti, başıdağı altunluḳ ibrişim dastārını aldı. Anıŋ bile tézek- (12) lerni arıtıp tofraḳ bile ul dastārnı hem ul töşükde taşladı. Ve Barāhām-ı Cahūdġa aydı-ki “Ey (13) pārsā, eger seniŋ mundaḳ saḫīlıġıŋnı pād-şāh éşitse cahānda seni bī-ḥācat (14) ḳılġusıdur. Ve hemme uluġlarıdın uluġ ḳılġusıdur.” dédi.

[212] Metinde ایلکارینی şeklinde yazılıdır.

Aṭıġa minip ravān boldı. Öz ordasıġa keldi. (15) Hemme kéçe köŋli bu işdin baġāyatī ranc tatur érdi. Ġam u endīşe bile ul kéçe ayvānda uḫladı. (16) Ul sırnı hīç kişige aytmadı. Çūn saḥar vaḳtı boldı, tāc başıġa keydi. Hemme sıpāhlarıġa körünüş (17) berdi. Farmānladı, tā Lünbek-i Āb-keşni çırladı, keltürdiler. Ve Barāhām-ı Cahūdnı hem keltürdiler. Her ḳaysını (18) bār-gāhda olturġuzdı. Ve bir serhengġa farmānladı-ki "Ey serheng, Barāhām-ı Cahūdnıŋ éşigige (19) barġıl. Ve anıŋ genc ü mālı ḳança bardur, körgil." dédi. Ul serheng cahūdnıŋ öyige bardı. (20) Kördi-ki dībā u zar-baftdın bısāṭlar ve reng-ā-reng sılāḥlar nıhāyatsız turur. (21) Sarāynıŋ aylıda bir kārvānsarāy turur. Ve anıŋ içinde altun ve gevherler, altun **[159b** = (218b)**]** (1) badralar ve altun tāclar ḥadd u ḥısābdın taşḳarı turur. Mūbadlar Cahrum şaharıdın (2) bir miŋ téve keltürüp ul altun gevherlerni tévelerġa yüklediler. Ordaġa alıp kelip (3) pād-şāhġa serheng körgenlerini bayān ḳıldı ki "Şāhā, mundın ziyāde gevher seniŋ (4) genciŋde hem yoḳdur. Hemme gevherlerini iki yüz téveġa yükledük." dédi. Şāh-ı Bahrām ʿacāyıbġa ḳaldı ki (5) "Cahūd çendān hunarlar ḳılıp munça māl tafmış. Vaḳtī ki anıŋ rızḳı yoḳ éken. Ul (6) māldın néme sūd?!" dédi. Ul māldın bir yüz tévedegi genc ü māl, altun gevherlerni Lünbek-i Āb-keşġa (7) berdi. Andın kéyin Barāhām-ı Cahūdnı aylıġa çırladı. Aydı-ki "Ey bad-baḫt baḫīl, seniŋ payġambarıŋ (8) ḳança ʿumr körüpdür? Ve seniŋ munça ziyādelik ṭalab ḳılmaġıŋ nedür ki bir suvār seniŋ (9) öyüŋge barıp éken. Kelip maŋa aydı ki sen aytur érmiş sen ki 'Her kişiniŋ (10) bir némesi bolsa ziyādesini yégey. Ve her kişiniŋ ki bir némesi bolmasa ul kişi (11) falāket ve ḫ^{v}ār bolur.' dép sen. Ḥālā sen ḳoluŋ[??...] yémekdin yarıtġıl.(??) Mundın kéyin(??) (12) Lünbek-i Āb-keşniŋ yégenlerini körgil." dédi. Ve uluġlarġa ul tézekni dastārı (13) bile arıtḳanını ve kéçe bolġan vāḳıʿalarını aytur érdi. Ve ul nā-pāk cahūdġa tört dīnā[r] altun berdi. (14) [??...] Ve aydı: "Munı sarmāya ḳılġıl ki saŋa mundın ziyāde bermek lāyıḳ érmesdür ki dıram ve dīnārnı darvīşġa (15) bermek kerek." dédi. Ve cahūd nikidin(??) alıp kelgen genc ü mālnı ḫalāyıḳġa üleştürdi. Ve cahūd (16) faryād u fıġān ḳılıp yandı-ki öyni hemme talanġa berip érdi.

Andın kéyin Şāh-ı Bahrām yana şikārġa (17) çıḳḳalı ḳaṣd ḳıldı. Ve ıldam atıġa suvār boldı. Ḳolıġa ḳuşını köterdi. Bayābānġa ravān (18) boldı. Nā-gāh aylıda bir cengel köründi. Dıraḫtları nıhāyatsız tola érdi. Ve yaḫşı köŋül- (19) ler açılıp olturġu dék yerleri bar érdi. Gūyā ki behişt dék yasalıp érdi. Ve-līkin (20) hīç ādamnı ve yana ḥayvān körmedi. Şāh-ı Bahrām köŋlide kéçürdi-ki "Bu şīrlarnıŋ mekānı bolsa (21) kerek." dédi. Hem şul zamān kök güldergen-dek ġırīv ḳılıp bir érkek şīr çıḳıp kelip

[160a = (219a)**]** (1) Şāh-ı Bahrāmġa ḳaṣd ḳıldı. Şāh-ı Bahrām dar-ḥāl yasını kirişledi. Çūn yasını ḳolıġa (2) aldı, raʿd dék naʿra urdı. Şīrnı andaḳ attı ki aylıdın tégip ḳarburġasıdın (3) çıḳtı. Çūn māda şīr cüftini ölüg kördi, ġırīv ḳıldı. Şāh-ı Bahrāmġa ḥamla ḳıldı. (4) Şāh-ı Bahrām tīġ tarttı. Māda şīrnı urdı. İki pāra ḳıldı. Ul cengelde bir dıhḳān bar (5) érdi, Mıhr Bīdād atlıḳ. Şāh-ı Bahrāmnıŋ bu ḳılġan işlerini körüp, baġāyat (6) taḥsīnlar ḳılıp ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. İlgeri kelip Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda yüz (7) yerge urdı. Ve aydı-ki "Ey tāc-dār, bu ʿālam seniŋ maḳṣūduŋça bolsun. Men bir dıhḳān (8) kişi turur men. Zırāʿat ḳılıp avḳāt ḳılur érdim. Uy ve éşek, ḳoylarım bar (9) érdi. Köŋlüm bu şīrlardın ıntıhāyī alamda érdi. Ḥālā Ḫudā-yı Taʿālā bu işlerni (10) seniŋ ḳoluŋda çıḳardı. Zamānī bu cengel içinde olturġıl. Mey içeyli. Ve faḳlan göşti (11) ḳança lāzım bolsa bardur." dédi. Şāh-ı Bahrām atıdın tüşti. Ul şīr cengelni sayr (12) ḳılur érdi. Nā-gāh bir yigit çıḳıp keldi, on tört kéçegi tolun ay dék çıraylıḳ. (13) Kelip Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda yüz yerge urdı. Ve aydı-ki "Ey mubārek-ḳadam, bu cengeldin nıhāyatsız tola leşker (14) ötti. Hīç pahlavān bu ölkede turmadılar. Ve bu şīrlar bile ceng ḳıla almadılar. Bu işni sen (15) ḳıldıŋ. Cahāngа zīb u zīnatnı sen berdiŋ. Ve bu ölkeni şīrlarnıŋ ẓulmıdın sen (16) ḫalāṣ ḳıldıŋ." dédi. Mıhr Bīdād mey keltürdi. Ve bir munça uluġlarnı çırladı. İki üç sémiz ḳoylar (17) öltürdi. Ve altun cāmda mey keltürdi, içtiler. Ve bir içip Şāh-ı Bahrāmġa tuttı. Mey içtiler. Çūn Mıhr Bīdād (18) içip mest boldı, Şāh-ı Bahrāmġa aydı-ki "Ey pahlavān, men sendin pād-şāhlıḳ nışāna- (19) sını köredür men. Ve yüzüŋ on tört kéçegi tolun ayġa oḫşaydur." dédi. Şāh-ı Bahrām (20) aydı: "Oḫşatsaŋ ravā turur. Ḫudā-yı Taʿālā kimge oḫşaş yaratsa yaratur. Eger men pād-şāhġa (21) oḫşasam bu ölkelerni saŋa berdim." dédi. Andın kéyin ul yerdin[213] aṭlandı. Öz ordasıġa keldi. **[160b** = (219b)**]** (1) Mest yatıp uḫladı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Yetmiş ikinçi dāstānda: (2) **Keyrūynıŋ ḳıṣṣası. Ve ötükçiniŋ oġlı mest bolup şīr mingeni. Ve Şāh-ı Bahrām bir** (3) **ābād şaharġa uçrap ul dīha ḫarāb bolġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat (4) ḳılurlar kim çūn Şāh-ı Bahrām şīrlarnıŋ cengidin yandı, taŋlası bāmdād vaḳtıda mey (5) keltürdi, içti. Hemme uluġlar ḫūş-ḥāl u ḫurram olturdılar. Ul vaḳtda bir uluġ kimerse ne-çend ḫarvār (6) mīveler keltürdi. Şundaḳ ki anār, alma ve bihī ve dasta dasta güller keltürdi. Şāh-ı Bahrām anı (7) ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Pahlavānlar arasında olturġuzdı. Ul uluġnıŋ atı Keyrūy érdi. (8) Keyrūy ḳaradı, bir şīşa-ı billūrda mey kördi. Keyrūynıŋ köŋlige ul

[213] Metinde یردین şeklinde yazılıdır.

cāmnı körüp şūrış (9) tüşti. Uluġlarnıŋ aylıdın ḳol sundı. Ul cāmnı aldı. Şāh-ı Bahrāmnı yād ḳılıp (10) aydı-ki “Menim(??) Keyrūy. Eger men bu cāmnı pād-şāhnıŋ aylıda içsem ve yana bu cāmġa beş patman (11) mey patur. Uşbu cāmda yeti martaba içip öyümge kétür men. Hīç [kim] meniŋ mestligimni bilmes.” (12) dédi. Ul beş patman bataduġan cāmda yeti martaba mey içti. Ve pād-şāhdın ruḫṣat (13) alıp yandı. Hemme maclısdaġılar ḥayrān ḳaldılar. Keyrūy bayābāngа ravān boldı. Çūn (14) mey Keyrūynıŋ mıʿdasını ḳızıttı, atını[214] çaftı. Taġ tübige yetti. Atıdın tüşti. (15) Bir dıraḫt sāyasıda yattı. Taġ başıdın bir ḳara ḳarġa uçup tüşti. Keyrūynıŋ iki közini (16) çoḳup oyup aldı. Ve anıŋ arḳasıdın anıŋ gürūhları aṭ çafur érdiler. Çūn Keyrūy- (17) ġa yaḳın yettiler, kördiler ki taġ tübinde ölüp ḳalıpdur. İki közini ḳarġa çoḳupdur. (18) Aṭı[215] aylıda turadur. Hemmeleri anı körüp faryād u fıġān ḳıldılar. Çūn Şāh-ı Bahrām taŋlası uyḳu- (19) dın oyḳandı ve anıŋ aylıġa bir vazīrı kirdi ve aydı-ki “Şāhā, Keyrūy ölmiş. Közlerini (20) ḳarġa çoḳumış.” dédi. Şāh-ı Bahrām çūn bu ḫabarnı éşitip çırayı zaʾfar dék sarġardı. (21) Keyrūyġa ba-ġāyat köŋli aġrıdı. Şul zamān munādī ḳıldurdı-ki “Ey uluġlar ve ey pahlavānlar, **[161a** = (220a)**]** (1) émdi mey içmeklik bu ʿālamda ḥarām boldı. Ḫᵛāhī pād-şāh bolsun ve ḫᵛāhī pahlavān bolsun, (2) mey içmesünler. Mey ḥarām boldı.” dédi. Bir yılġaça ʿālamda hīç kim içmediler. Eger Şāh-ı Bahrām hem (3) maclıs ḳılur bolsa ötgen pād-şāhlarnıŋ vāḳıʿalarını oḳur érdi. Hergiz mey (4) içmes érdi. Ne-çend maḥal mundaḳ ketti.

Şundaḳ ki künlerde bir kün bir ötükçiniŋ bir kiçik (5) oġlıġa ḳız alıp berdi. Ul oġul ışġa yara almadı. Neçe kéçe ötti. Oġulnıŋ (6) anası[216] oġlıġa köŋli köyüp zār zār yıġladı. Ul kéçe ul meẓlüm hemme ḫalḳdın yaşunup (7) oġlını bir ḫālī öyige alıp kirdi. Oġlıġa aydı ki “Ey oġlum, bu cāmda yeti fıyāla çaġlap (8) mey içgil, tā bolġay ki bu kéçe ul muhrnı sındurġay sen.” dédi. Oġlı yeti cām mey (9) içti. Ba-ġāyat ḳuvvetlendi. Ba-tamām aʿżāları ba-ġāyat ḳuvvetlik boldı. Ḳızınıŋ ḳaşıġa (10) keldi. Ul işni tamām ḳıldı. Andın öz öyige bardı. Ḳażāġa ul pād-şāhnıŋ şīr turaduġan (11) öyidin bir şīr boşanıp çıḳıp, ġırīv ḳılıp barur érdi. Ötükçiniŋ oġlı ba-ġāyat (12) mest bolup érdi. Aylıġa ḫᵛāhī ot kelsün ḫᵛāhī daryā ḫᵛāhī şīr ḫᵛāhī fīl (13) kelsün, ḳorḳmas érdi. Ġaraż ul-ki ötükçiniŋ oġlı şīrnı körgeç savadı. Şīr- (14) nıŋ ḳulaġını tolġadı. Şīrnıŋ üstünige minip aldı. Her ṭerefge şīrnı çafıp yürür érdi. (15) Bāzār ve kūçadaġı ḫalḳ anıŋ ışıġa ḥayrān ḳaldı. Néme üçün-ki bu ötükçiniŋ ata babası- (16) dın mundaḳ iş kelgen émes

[214] Metinde اتی نی “atını” şeklinde yazılıdır.
[215] Metinde اتی “atı” şeklinde yazılıdır.
[216] Metinde آتاسی “atası” şeklinde yazılıdır.

érdi. Ul vaḳtda bu oġul şīr-ġarāngа suvār boldı, (17) şīrnı baḳaduġan kişiler şīrnıŋ arḳasıdın ḳoylaşıp kelür érdi. (18) Bir ḳolıġa zancīr, bir ḳolıġa kemend tutup kelür érdi. Nā-gāh kördi ki bir ötükçi şīrġa minip (19) yüreydür. Dar-ḥāl yügürüp pād-şāhnıŋ dargāhıġa keldi. Ul körgen ʿacāyıb işni (20) aydı. Pād-şāh ʿacāyıbġa ḳaldı. Dar-ḥāl mūbadlarnı aylıġa çırladı. Aŋa aydı ki "Bu ötükçi- (21) niŋ aṣlını istegey ki kimniŋ naslıdın érmiş. Eger pahlavānnıŋ naslıdın **[161b** = (220b)**]** (1) bolsa ravādur ki mundaḳ iş ḳılġay[217]." dédi. Ve anıŋ anasını çırlap ata babasını sordı- (2) lar, tā bolġay ki aṣīl pahlavān bolġay dép. Ammā anası aydı-ki "Bu oġlumnıŋ atası hem ötükçi turur. (3) Baba babası hem ötükçi turur. Munıŋ aşılıda bu hunardın ötgen kişi yoḳdur." dédi. Mūbadlar tola (4) istediler. Ul meẓlüm çāra tafmadı. Kördi ki söz uzaḳġa tarttı, dar-ḥāl pād-şāhnıŋ (5) aylıġa keldi. Ve pād-şāhġa sanā oḳudı. Ve aydı-ki "Şāhā, ʿumruŋ ḫūş-ḥāllıḳ bile ötsün. (6) Bu oġlum yaŋı bālıġ bolup érdi. Bir ḳız aldı. Anıŋ işige oġlum sustluḳ ḳıldı.[218] (7) Aŋa men üç fıyāla mey berdim. Bu pahlavānlıḳnıŋ aṣlı üç fıyāla mey turur ki üç fıyāla (8) içmek bile kiz dék aʿżāsı ustuḫᵛān dék [boldı], köçiniŋ maḳṣūdını ḥāṣıl ḳıldı. (9) Ve mest çıḳıp, şīrnı tutup minipdür." dédi. Bahrām Pād-şāh küldi. Mūbadġa farmānladı: (10) "Émdi mey ḥalāl boldı. Ammā meyni ul çaġlıḳ içgey ki érkek şīrġa minip alġay. (11) Ve ançа ki içmegey ki közini ḳarġalar çoḳuġay." dép. Bārgāh éşigide naʿra urdı- (12) lar ki "Ey uluġlar ve ey pahlavānlar, her kim çaġıça mey içgeyler. Ve-līkin āḫırını ḳarap içgeyler." (13) dédi.

Üçünçi küni Şāh-ı Bahrām saḥar vaḳtıda leşkeri bile şikārġa çıḳtı. Oŋ (14) yanıda Hurmuz, sol yanıda mūbad bar érdiler. Şāh-ı Bahrām ularġa Camşīd ve Farīdūn Pād-şāh- (15) nıŋ ḳıṣṣalarını aytur [ér]di, şikār ḳılur érdi. İt ve laçın ve ḳarçaġa salıp oyun (16) ḳılur érdi. Āftāb ḳızıdı. Ḳulan ve keyik tafılmadı. Şāh-ı Bahrām dıl-teng boldı. Nā-gāh bir sabza- (17) zārlıḳ, ḫūş-havā yer köründi. Anda ḫalāyıḳ ve çār pāylar tola érdi. Hemme ḫalḳ çıḳıp leşkerni (18) tamāşā ḳılıp turdılar. Şāh-ı Bahrām ba-ġāyat gurusna ve aççıġlıġ érdi. Ḫᵛāhlap érdi-ki (19) ul dīhege tüşgey. Ammā ul dīhada hīç kişi pād-şāhnı teklīf ḳılmadı. Pād-şāh (20) ul ḫalḳdın dıl-teng boldı. Ularġa hīç ılṭıfāt ḳılmadı. Ve mūbadġa aydı-ki "Bu sabza- (21) zārlıḳ yerde ḫalāyıḳ, çahār pāy tola éken. Ve-līkin bu yer şīr ve böri ve ilbesünlerniŋ mekānı **[162a** = (221a)**]** (1) bolsun ve vīrān bolsun." dédi. Mūbad bildi-ki pād-şāhnıŋ farmānı ne turur. Pes mūbad ul (2) dīhanıŋ aylıġa keldi. Dīhānıŋ uluġlarını aylıġa çırladı. Ularġa aydı-ki "Bu ölke pād-şāhnıŋ (3) köŋlige ḫūş keldi. Hemmeleriŋlerni bir yolı uluġ ḳıldı. Bir biriŋlerdin kem émes.

[217] Metinde قیلغالی "ḳılġalı" şeklinde yazılıdır.
[218] Metinde قیلدوق "ḳılduḳ" şeklinde yazılıdır.

Hemmeleriŋ- (4) ler bu dīhanıŋ uluġı turur siler. Bu dīhada ḫᵛāhī ér bolsun ḫᵛāhī meẓlüm bolsun, (5) ḫᵛāhī kiçik bolsun ḫᵛāhī çoŋ bolsun, hemmeleriŋlerni uluġ ḳıldı.” dédi. Ul dīha (6) içinde ḫūş-ḥāllıḳdın ḫalāyıḳ ġırīv ġavġā ḳıldılar. Ul dīhada çoŋ kiçik, çāker[219] uluġ (7) bir dék boldılar. Kişi kişiniŋ farmānıġa kirmediler. Bir birige asıldılar. Ḳan töktiler. (8) Ul dīhada ḳıyāmatī ḳāyım boldı. Hemme ʿācız bolup ul dīhadın ḳaçtılar. Ul dīhada hīç dıhḳān- (9) çılıḳ asbābları kalmadı. Bir yolı ul dīha vīrānlıḳġa yüz keltürdi. Dıraḫtları (10) ḳurudı. Arıġlarda suları toḳtadı. Ve öy ve sarāylar vīrān boldı. Ve ḫalḳ kem boldı. Ve çahār pāy- (11) lar hem yoḳ boldı. Çūn bir yıl ötti, kelürgi yılı bahār keldi. Şāh-ı Bahrām yana şikārġa çıḳtı. Ul (12) (ul) dīhaġa yetti. Kördi-ki hemme ḫarāb u vīrān bolupdur. Şāh-ı Bahrām anı körüp Ḫudā-yı Taʿālā- (13) dın ḳorḳtı. Mūbadnıŋ atı Rūzbih érdi. Aydı-ki “Ey Rūzbih, mundaḳ yaḫşı yer vīrān ḫarāb (14) bolmaġı ḫayf turur. Barġıl ḫazīnadın genc ü māl keltürüp bu ölkeni andaḳ ābād ḳılġıl ki (15) mundın kéyin bu ḫalḳ ranc körmegey.” dédi. Mūbad dar-ḥāl pād-şāhnıŋ aylıdın çaftı. Ul vīrān (16) dīhege kirdi. Kūçadın kūçaġa yürüdi. Āḫırī bir pīrīnı taftı. Mūbad atıdın tüşti. Ul pīrnı (17) ıʿzāzladı. Aylıda olturġuzdı. Ve andın sordı-ki “Ey pīr, mundaḳ yaḫşı ābād yerni kim vīrān ḳıldı?” (18) dédi. Pīr cavāb berdi ki “Künlerde bir kün bu ölkemizġa pād-şāh ötti. Ve bir ʿaḳlsız yeŋil mūbad (19) kelip bizge aydı-ki “Hemmeleriŋler uluġ turur siler. Bir biriŋlerdin kem émes siler. Ér ve ḫatun (20) uluġ siler.” dédi. “Ul söz bile şaharımızġa fıtna u ġavġā tüşti. Hemme bir birini talan ḳılıp bir birini (21) öltürdiler. Ḫudā-yı Taʿālā ul mūbadnıŋ başıġa ve ġam ve ölümni tāza ḳılsun. Ve bizniŋ ḥālımız budur ki **[162b** = (221b)**]** (1) köre sen.” dédi. Rūzbih bu sözni éşitip köŋli derdlik boldı. Ul pīr- (2) din sordı-ki “Ey pīr, ḥālā sizleriŋ uluġuŋlar kim turur?” dédi. Pīr aydı: “Ot su (3) yoḳ yerde kim uluġ bolsun?!” Rūzbih aydı: “Bu dīhanıŋ uluġı sen bolġıl.” dédi. “Pād-şāhnıŋ ḫazīna- (4) sıdın genc tilegil. Ve ulaġ ve uruḳ ve éşek alġıl. Ve her kişi ki bu şaharda bī-kār bolsa (5) öltürgil. Hemmeleri seniŋ farmānıŋda bolġaylar. Sen uluġ bolġıl. Ve ul mūbadġa laʿnat (6) aytmaġıl. Ul mūbad öz köŋli bile ul sözni aytḳan émes. Eger pād-şāhġa körünüş (7) ḳılayın déseŋ pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa alıp barayın.” dédi. Pīr çūn bu sözni éşitti, şād (8) u ḫurram boldı. Ḳadīmġı ġamlarıdın ḫalās boldı. Hem şul zamān ul pīr öyige keldi. Ḫalḳnı yıġdı. (9) Hemmelerni ābād ḳılışġa tuttı. Ve ḫoşnılarıdın uy ve éşek alıp zırāʿat ḳıldı. Hemme (10) ul ölkelikler, pīr başlıḳ, cıdd cahd ḳıldılar. Her dıraḫtnıŋ tübige ne-çend dıraḫt tiktiler. Ul (11) dīha baġāyat ābād boldı. Ammā ul ölkedin ḳaçḳanlar ul ölkeni yād ḳılıp, (12) ḳan yıġlap yürür

[219] Metinde جاكير “cā-gīr” şeklinde yazılıdır.

érdiler. Çūn ular ul ölkeniŋ ābād bolganını éşittiler ve ul pīrnıŋ (13) uluġ bolġanını éşittiler, hemmeleri birdin ikidin ul ölkege yüz keltürdiler. Her burcıda zırāʿat- (14) lar ābād ḳıldılar. Uy ve aṭ ve ḳoy āsūda bolup [??...]yaydılar. Her kişi-ki dıraḫt tikip érdi, (15) dıraḫt tutup sāyalar berdi. Ul yer behişt dék yasaldı. Üçünçi yılı ul dīha ilgerigi- (16) din zıyāda ābād boldı. Çūn ul yılı bahār vaktı boldı, Şāh-ı Bahrām şikārġa çıḳtı. Ul (17) Rūzbih atlıḳ mūbad bile ul dīhaġa yettiler. Bahrām-ı Gūr ul dīhaġa ḳaradı. Kördi ki bāġ u bāgāt (18) ve ayvānlar ve ordalar ḳofarıp, zırāʿatlar ḳılıp, reng-ā-reng gülleri açılıpdur. Taġ (19) içinde ılḳı ve uy ve ḳoy yayılıpdur. Gūyā ki ul ölke behişt-i ʿanbar-sırışt dék yasalıpdur. (20) Şāh-ı Bahrām anı körüp mūbaddın sordı-ki "Hay Rūzbih, ḳıldıŋ(??) ul ölke vīrān bolup (21) érdi. Ḥālā néme berdiŋ ki munça çahār pāylar paydā bolup munça ābād bolupdur?" dédi. Mūbad aydı: "Şāhā, **[163a** = (222a)**]** (1) bir aġız söz [bile] bu ölke vīrān boldı. Yana bir aġız söz bile ābād boldı. Maŋa sen farmānladıŋ ki (2) 'Bu ölkelerni genc ü māl birle vīrān ḳılġıl.' dép. Men Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳtum ki ḳan (3) tökgey men. Bildim ki her şaharda ki iki pād-şāh bolsa ul şahar vīran bolġusıdur dép. (4) Bardım ul şaharnıŋ ḫalḳıġa aydım ki 'Silerni (5) pād-şāh hemmeleriŋni uluġ ḳıldı. Siler bir biriŋlerdin kem émes siler. (6) Uluġ ve kiçik meẓlümleriŋler, uluġ kiçik oġlanlarıŋlar hem uluġ turur.' dédim ve yandım. (7) Çūn ul şahar ḫalḳı hemmeleri uluġluḳ daʿvāsı ḳıldılar. Ul şahar talan ve bulan bolup (8) vīrān boldı. Çūn ikinçi martaba sen andın rāżī bolduŋ. Men barıp ul ölkege bir ʿāḳıl (9) pīrnı uluġ ḳıldım. Ul pīr cıdd cahd ḳıldı. Ve bu ölkeni ābād ḳıldı. Çūn-ki bu ölkeniŋ uluġı bir boldı, (10) hemme zıyānlarnı yoḳ ḳılıp şaharnı ābād ḳıldı. Ularġa avvalġı martabada pınhān yamanlıḳ körgezdim. (11) İkinçi martaba Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını ularġa açtım. Şāhā, hemme durr gevherdin, yaḫşı söz ābdāndur. (12) Ādam badanıġa ʿaḳl pād-şāh turur, til pahlavān turur." dédi. Şāh-ı Bahrām Rūzbihdin bu sözlerni (13) éşitip taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey Rūzbih, sen pād-şāhlıḳ tācıġa lāyıḳ turur sen." (14) dép. Bir badra altun berdi. Ve pād-şāhāna ḫılʿatlar keydürdi. Ve öz ordasıġa ravān boldı. (15) Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

Yetmiş üçünçi dāstānda: Şāh-ı (16) **Bahrām bir tégürmençiniŋ ḳızını körgeni. Ve Camşīd Pād-şāhnıŋ genci açılġanı. Ve Şāh-ı** (17) **Bahrāmnıŋ ṭoġrıl ḳuşınıŋ ḳıṣṣası.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim (18) künlerde bir kün Şāh-ı Bahrām şikārġa bardı. Bir ay şikār ḳıldı. Maclıs ḳılur érdiler. (19) Uluġlar bile ḫūş-ḥāl u ḫurram şahar ṭerefige ravān boldılar. Hemmeleri ötgen pād-şāhlarnıŋ

ḳıṣṣasını (20) sözleşür érdiler. Nā-gāh yıraḳdın bir uluġ ot köründi. Şāh-ı Bahrām ul ot (21) ṭerefige ḳaradı. Bir ḫurram ölke köründi. Ve ul dīhanıŋ aylıda bir tégürmen kördi. **[163b** = (222b)**]** (1) Ve ul ot aylında tola ḳızlarnı kördi ki maclıs ārāsta ḳılıpdurlar. Ve her ḳaysı ḳızlar (2) başlarıġa bir dasta gül saçıpdurlar. Ve mey içip oltururlar. Hemmeleri on tört (3) kéçegi tolun ay dék yasanıpdurlar. Ve yaḫşı libāslar keyipdürler. Tégürmenniŋ (4) aylında yaḫşı bısāṭlar salıpdurlar. Ve ḳollarıġa güller tutupdurlar. Andın (5) kéyin bir ḫurūş keldi-ki "Bu cāmnı Bahrām Pād-şāhnıŋ yādı bile içer biz ki ul pād-şāh (6) ba-ġāyat davlat-mand ve mıhrbān turur. Belki bu felek içi anıŋ ʿadl[ı] bile tolup turur. Ay dék yüzlük, (7) ıfar dék saçlıḳ turur. Şikār ḳılsa şīr ve ḳulandın özge némeni şikār ḳılmas." dédi. (8) Şāh-ı Bahrām bu sözni ulardın éşitip cılosını tartıp turdı. Andın kéyin ul ḳızlar- (9) nıŋ ḳaşıġa keldi. Kördi-ki hemme ay yüzlük ḳızlar maclıs ḳılıpdurlar. Şāh-ı Bahrām farmānladı, (10) tā mey keltürdiler. Saḳçı şīşa-ı cāmda mey keltürüp Bahrāmnıŋ ḳolıġa berdi. Şāh-ı Bahrām (11) ul ḳızlardın tört ḳızını ılġadı. Ve her törtevlen gūyā ki āftāb u ay, zuhra u keyvān dék (12) (dék) çıraylıḳ érdiler. Oŋ ḳollarını sol ḳollarınıŋ üstünige tutup Şāh-ı (13) (Şāh-ı) Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Şāh-ı Bahrām ularnı körüp köŋlige şūrış tüşti. (14) Ve her ḳaysıdın sordı ki "Bu kimler turur? Ve ne üçün ot yandurup oltururlar? Ul (15) ḳız cavāb berdiler ki "Ey şah-suvār, biznіŋ atamız tégürmençi pīr turur. Bu ṣaḫr[ā]da oḳ ya bile (16) şikār ḳılışur. Kün kéçe bolġaç munda kelür." [dé]diler. Hem şul zamān tégürmençi pīr yetip keldi. Çūn (17) Şāh-ı Bahrāmnı kördi, yüz yerge urdı. Şāh-ı Bahrām farmānladı, tā altun cāmda mey (18) ul pīrġa berdiler. Şāh-ı Bahrām ul pīrġa aydı ki "Ey pīr, bu tört ḳızlarıŋ bālıġ bolupdurlar. (19) Ne üçün küyöge bermey sen?" dédi. Pīr aydı: "Ey şah-suvār, bu ḳızlarımġa lāyıḳ küyö yoḳ turur. Bu ḳızlarım pākīze tururlar. Ve-līkin hīç némesi yoḳ turur." (20) dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: "Bu tört ḳızıŋnı maŋa bergil." dédi. Pīr aydı: "Ey şah-suvār, bu sözni (21) aytmaġıl ki bu ḳızlarımnıŋ ne fulı ve ne mālı ve ne tonı, altun ve kümüşi yoḳ turur." dédi. Şāh-ı Bahrām **[164a** = (223a)**]** (1) aydı: "Hīç némesi yoḳ hem bolsa maŋa bergil." dédi. Pīr aydı: "Her törtevlenni saŋa ḫıẕmatkārlıḳġa berdim." (2) dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: "Her törtevlenni men ḳabūl ḳıldım." dédi. Ornıdın ḳoftı. Atıġa suvār (3) boldı. Ve ḫādımlarıġa farmānladı, tā ul ḳızlarnı ordaġa keltürgeyler. Leşker aṭrāfīdın hemme (4) kéçede ul tégürmenniŋ aylıdın öttiler. Tégürmençi ḥayrān ḳaldı. Ve endīşege barıp köçige (5) aydı ki "Bir on tört kéçegi tolun ay dék suvār kéçe ḳaraŋġuda néçük keldi ékin?" dédi. Köçi aydı: (6) Ḳaraŋġu kéçede otnı körüp kelgendür." dédi. Tégürmençi aydı: "Ey meẕlüm, bu iş néçük iş boldı? (7) Maŋa ayġıl." dédi. Köçi aydı: "Bu iş āḫırī ābdān bolġusıdur. Bu iş Ḫudā-yı Taʿālānıŋ buyruġan (8)

işidür” dédi. Çūn kéçe taŋ attı, bir uluġ keldi. Tégürmençige aydı: “Ey pīr, ḳaraŋġu kéçede seniŋ (9) ḳaşıŋġa baḫt kelmiş ki kéçe Bahrām Pād-şāh şikārda érdi. Ul otnı körüp ul ot anıŋ (10) ṭerefige barıp érdi. Ḥālā seniŋ ḳızlar[ıŋ] [a]nıŋ cüfti tururlar. Şahan-şāh-ı Bahrām seniŋ küyöŋ oġluŋ (11) turur. Bu ıḳlīmnı, ölkeleri bile saŋa berdi. Ḥālā biz hemmemiz seniŋ farmānıŋda turur biz. Her ne farmānla- (12) saŋ ḳılur biz.” dédi. Tégürmençi, köçi ḥayrān ḳaldılar. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydılar.

Yana bir haftada Şāh-ı (13) Bahrām mūbadları bile şikārġa çıḳtılar. Nā-gāh bir kimerse bir yafurġını ḳolıġa tutup paydā boldı. Ve leşker- (14) din sordı-ki “Bahrām Pād-şāh ḳaydadur?” dép. Mūbad aydı: “Hay pād-şāhnı sen ne ḳılur sen? Her ne (15) sözüŋ bolsa maŋa ayġıl.” dédi. Ul kimerse aydı tā “Men pād-şāhnıŋ yüzini körmegünçe (16) aytmas [men].” dédi. Pes ul kişi[220] Şāh-ı Bahrāmnı körüp aydı-ki “Şāhā, saŋa bir aytaduġan pınhān (17) sözüm bardur.” dédi. Şāh-ı Bahrām cılosını tartıp, leşkerdin ayrılıp anıŋ aylıġa bardı. Ul (18) kişi aydı ki “Şāhā, men bu ölkede dıhḳāndur men. Bu kün bu yerde yer suġarıp yürür érdim. (19) Çūn yerge su tola kirdi, bir yer téşildi. Bir ʿacāyıb āvāz ḳulaġımġa kirdi. Çūn ul yerge ḳaradım, bir genc (20) kördüm.” dédi. Şāh-ı Bahrām bu sözni éşitip, ul yerge barıp atıdın tüşti. Çūn kéçe boldı, (21) şamʿlar yandurup ot ḳoydılar. Çūn taŋ atıp āftāb çıḳtı, hemme sıpāhları ul yerni mantaşġa **[164b** = (223b)**]** (1) tuttılar. Çendān mantadılar ki nā-gāh bir yer açıldı. Bir öy kördiler ki ḫışt-ı puḫtadın ḳofarıp turur. (2) Tabar bile anıŋ tamını[221] buzup éşigini taftılar. Mūbād ul éşigini açtılar. Kördiler ki bir bülend öy (3) turur. Ve altun bile iki ḳotas ṣūretini ḳılıpdur. Ve aylıda altun bile āḫūr ḳılıpdur. Ul āḫūrnı zabarcad (4) bile yasapdur. Ḳızıl yāḳūtlardın köz olturġuzupdur. Ve iki altun öy ve ʿaraba ḳılıpdur. (5) Öyniŋ içini kuvaḳ ḳılıpdur. Anıŋ içige durr gevherler toldurupdur. Ve ul öyniŋ közlerini (6) ḳızıl yāḳūtdın ḳılıpdur. Ve aṭrāfıda altundın şīrlar ve ḳulanlar ḳılıpdur. Közlerini yāḳūt- (7) dın ve şīşā-ı billūrdın ḳılıp ve kümüşdin keklikler ve altun ṭāvuslar ḳılıpdur. Ṭāvus- (8) nıŋ sīnelerini, közlerini gevherdin ḳılıpdur. Çūn vazīr bu genclerni kördi, pād-şāhnıŋ aylıġa bardı. (9) Ve aydı-ki “Şāhā, ḳofġıl! Genclerni körgil ki bir öyde çıḳ gevherler paydā boldı.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey (10) vazīr, baḳġıl ki ul genclerde kimniŋ atı bitiglikdür?” dédi. Mūbadlar kelip baḳtılar. Ul öy- (11) niŋ pīşāneside Camşīd Pād-şāhnıŋ atını bitiglik kördiler. Kelip pād-şāhġa aydılar ki (12) “Şāhā, öyġa Camşīd Pād-şāhnıŋ atını bitipdür.” dédiler. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey mūbad, (13) ul gencni ki Camşīd Pād-şāh ḳoyupdur, anı men néçük özümniŋ ḳılayın? Her gencī ki şamşīrdın bölek (14)

[220] Metinde کیشی نی “kişini” şeklinde yazılıdır.
[221] Metinde تانی نی şeklinde yazılıdır.

néme bile tafılsa andaḳ genc hergiz bolmaġay. Ul gencni yoḳsuzlarġa bergil ki meniŋ leşkerimge bu gencdin (15) naṣība yoḳ turur. Ul altun gevherlerni tul ḫatunlarġa ve yetīm balalarġa iybergil. Ve yana ḫarāb (16) bolġan yerlerni bu genc bile ābād ḳılġıl. Anıŋ s̲avābını Camşīd Pād-şāhnıŋ rūḥıġa bağışlağıl. Ḥālā ki (17) men yigit ve ten-durust turur men, ne üçün Camşīd Pād-şāhnıŋ gencini kerek ḳılayın? Ul (18) gencni ḥısāb ḳılıp yüzdin birni ul gencni tafḳan dıhḳānġa beriŋler. Andın ḳalġanı- (19) nı ġarīblarġa ve raʿāyā ve musāfır ve darvīşlarġa üleştürüŋler ki her kişi ki Camşīd (20) Pād-şāhnıŋ kefenini soysa ul kişi bu dunyāda yaḫşılıḳ körmes. Eger men ranc tartışnı (21) ḫᵛāhlasam Rūm ve Çīndın gencler keltürür men. Aṭım astınımda bolup şamşīrım ḳolumda bolsa **[165a** = (224a)**]** (1) hīç kimdin fırīb yep ḳaçmas men.” dédi. Ul yerdin özinıŋ genc-ḫānasıġa keldi ki (2) ul gencni öz rancı bile tafıp érdi. Ve hemme pahlavānlarını yıġdı. Ve bir yıllıḳ ḫarācını ularġa berdi. Ve maclıs (3) ārāsta ḳıldılar. Kümüş badan ayaḳçılar şīşa-ı billūrda mey keltürdiler. Şāh-ı Bahrām mest boldı. (4) Ve aydı-ki “Ey uluġlar, sizler pād-şāhlarnıŋ vāḳıʿasını éşitgen sizler. Hūşeng Pād-şāh, (5) tā Navdar Pād-şāhġaça ki Farīdūn Pād-şāhnıŋ nabīrası érdi ve andın Keyḳubād Pād-şāhġaça (6) ki hemme pād-şāhlıḳ ḳıldılar. Körüŋüzler ki ulardın kim ḳalıpdur? Baʿžaları ḫūş-ṭabʿ érdiler, (7) baʿžaları bad-ṭabʿ érdiler. Āḫırī hemmeleri bu fānī dunyādın öttiler. Biz hem birdin birdin öter biz. (8) Yaraşur ki cahānda yamanlıḳ bile bolmaġay biz. Ve ul ölgenlerniŋ gencini istemegey biz. (9) Ve bu ʿarıyatī dunyāġa köŋül bağlamaġay biz. Ve men tāc ve gencġa maġrūr bolmaġay-men. Vaḳtī ki bu fānī dunyāda ʿumr (10) her néçük bolsa ötüp kéter. ʿĀḳıllar ne üçün ġam yerler? Ve meniŋ farmānımdağı ḫalḳ eger men ranc (11) yetgürüp ġam-gīn bolsa, meniŋ pād-şāhlıġım hergiz bolmasun!” dédi. Anda bir uluġ bar érdi, Māhyār (12) atlıḳ. ʿUmrı yüz atmış törtge kirip érdi. Ul pīr ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh-ı (13) ʿālam, sulṭān-ı ḥākim, Camşīd Pād-şāhdın, Farīdūn Pād-şāhdın tola sözler ve ḫabarlar taftım. (14) Ammā seniŋ dék pād-şāh pād-şāhlıḳġa olturġannı hīç kim éşitgen émesdür. Seniŋ (15) dék saḫī pād-şāhnı körgen émesdür. Şundaḳ ul gencni ki[222] Camşīd zamānıda Genc-i Gāvān dép (16) atar érdiler, ul gencni hīç kim bilmes érdi ki ḳaydadur. Tofraḳ astında mudur veyā ajdahānıŋ tamağıda (17) mudur. Vaḳtī ki sen ul gencni taftıŋ, ul gencġa hergiz ḳaramadıŋ. Anı alġalı nāmūs ḳıldıŋ. Anda çendān (18) gevherler bar érdi ki kānda hem ança gevher altun bolmaġay. Ul hemme genclerni darvīşlarġa üleştürdüŋ. (19) Ul altun şīr ve ḳulanlarnı hergiz

[222] Metinde کنج که نی şeklinde yazılıdır.

almadıŋ. Sen ölgendin kéyin atıŋ ḳıyām ḳıyāmatġaça tirig (20) ḳalġusıdur. Pād-şāhlıḳ tāc taḫtı seniŋsiz bolmaġay. Hamīşa baḫt u davlat bile bolġay sen.” (21) dédi.

Ne-çend kündin kéyin Bahrām-ı Gūr leşkeri bile şikārġa çıḳtı. Uluġ béglerdin üç yüz suvār bardılar. **[165b** = (224b)**]** (1) Her bir suvārnıŋ ottuz nökeri bar érdi. Ve pād-şāhnıŋ ḳullarıdın hem üç yüz ḳul barur érdiler. On (2) téveni dībā u zar-baft bile yasap anıŋ üzeŋüleri hem altundın érdi. Yana iki tévege pād-şāh- (3) nıŋ olturaduġan taḫtını dībālar bile ārāsta ḳılıp érdi. Anıŋ aylıda yeti fīlnıŋ üstünige (4) fīrūza taḫtnı berkitip érdiler. Ul [taḫt]nıŋ futları hemme altundın ve şīşa-ı billūrdın érdi. (5) Her biri[223] altun tāc, altun kemerlik, altun éger yügenlik on ḳul tīġ köterip yürür (6) érdi. Ve yüz téve maclıs ahlı ve mey ve saḳçı üçün rāst ḳılıp érdi. Anıŋ aylıda atmış (7) ḳarçaġa köterip, iki yüz laçın köterip yürür érdiler. Ve pād-şāh[nıŋ] bir ḳara ḳuşı bar érdi. (8) Ul ḳuşnı cānıdın ʿazīz tutur érdi. Ul ḳuşnıŋ iki çangālı ḳara, tumşuġı sarıġ. Gūyā ki (9) lācavard üstünige altun yügürtgen-dek. Anı ṭoġrıl dép atar érdiler. Anıŋ közi iki cāmġa (10) ḳan ḳoyġan-dek ḳızıl érdi. Ul ḳuşnı Ḫāḳān-ı Çīn ıyberip érdi. Ul ḳuş bile (11) bir altun taḫt ve bīcāda tāc, altun ṭavḳ ve altun bilüzük ve ottuz iki yigene, üç yüz téve (12) ḳumaç, üç yüz yāḳūtdın üzük iyberip érdi. Ul küni şikārda yüz atmış yūz hem (13) bar érdi. Ve her yūznıŋ boynıġa altun ṭavḳlar salıp érdi. Hemme sıpāhlar şikār ḳılıp (14) daryā ṭerefige yüz keltürdiler. Şāh-ı Bahrām yeti yılda bir ul daryā kenārıġa şikārġa barur érdi. (15) Çūn şahan-şāh daryāga yaḳın yetti, kördi-ki daryāda ḳuşlar nıhāyatsız tola turur. Bahrām-ı Gūr (16) ṭablını ḳaḳtı, ṭoġrıl ḳuşını saldı. Ḳuş bir turnanı almaḳ bile parvāz ḳıldı. Havā yüzi- (17) din ġāyıb boldı. Gūyā ki yadın oḳ çıḳḳan dek ravān boldı. Ve ḳuşçı anıŋ arḳasıdın (18) atını çafıp ravān boldı. Şāh-ı Bahrām ba-ġāyat ġam-gīn bolup özi hem arḳasıdın ravān boldı. (19) Tā bir taġġa yettiler ki ordalar ḳofarıpdur. Şāh-ı Bahrām bir neçe ḫavāṣları bile çafıp barur érdi. (20) Ve leşker ul şikār-ġahda ḳaldı. Çūn Şāh-ı Bahrām taġ içige kirdi, kördi-ki behişt-i ʿanbar-sırıştġa (21) oḫşar. Hemme yerlerge dībālar ārāsta ḳılıp yayıpdur. Ve gülistān içinde bir köl turur. Köl yaḳasında **[166a** = (225a)**]** (1) bir pīr olturur. Üç māh-ı tābān dék ḳız, başlarıġa altun tāc keyip anıŋ aylıda olturur. (2) Boyları sarv-ı āzād dék, saçları sunbul, ḳaşları ya, kirfikleri oḳ. Her ḳaysınıŋ ḳolıda (3) bir şīşa-ı billūrda cām turur. Şāh-ı Bahrām ularnı körüp közleri ḫīra boldı. Laçın (4) ve tuyġunnı unuttı. Çūn dıhḳān Şāh-ı Bahrāmnı kördi, heybetidin ḳorḳup yüzi sar- (5) ġardı. Ul pīrnıŋ atı Borẕīn érdi. Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand érdi. Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa kelip (6) yüz yerge urdı. Aydı-ki “Şāhā, bu felek seniŋ

[223] Metinde برى نينك “biriniŋ” şeklinde yazılıdır.

maḳṣūduŋça çevrülsün. Men saŋa aytġalı tilim (7) barmaydur ki munda turġıl dép. Eger tüşseŋ meniŋ başım āsmāngа yetür.” dédi. Pād-şāh aydı: (8) “Ey pīr, bir ḳara ḳuşum bar érdi. Bu kün mendin ġāyıb boldı. Köŋlüm ul ḳuşnıŋ sababıdın (9) parīşān turur.” dédi. Borzīn aydı: “Şāhā, ḥālā men bir ḳuş kördüm. Badanı ḳaṭrān dék ḳara, (10) tumşuġı zaʿfar dék sarıġ. Kelip dıraḫtnıŋ başıġa ḳondı. Seniŋ baḫtıŋ bile ḳolġa kirgüsi- (11) dür.” dédi. Şāh-ı Bahrām dar-ḥāl bir bendesige farmānladı ki barıp ul dıraḫtnı bafḳay. Ḳul (12) dıraḫt tübige barıp faryād ḳıldı-ki “Şāhā, ʿumruŋ uzun bolsun. Ṭoġrıl bir şāḫġa (13) asılıp turur. Ḥālā ḳuşçı anı tutur.” dédi. Şāh-ı Bahrām ṭoġrıl tafılġanıġa ba-ġāyat ḫūş-ḥāl (14) boldı. Ul pīr aydı: “Ey pād-şāh, seniŋ bu maclısıŋ mubārek bolsun. Bu ḫūş-ḥāllıḳda (15) mey içgil.” dédi. Şahan-şāh-ı Bahrām ḫūş-ḥāl u ḫurram ul köl yaḳasıġa tüşti. Pīr ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Hem (16) şul zamān vazīr keldi. Borzīn cām ve mey keltürdi. Cahān-pād-şāhnı yād ḳıldı. Andın kéyin billūr (17) cāmda meyni Şāh-ı Bahrāmnıŋ éligige berdi. Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġladı. Şāh-ı Bahrām ul meyni (18) içti. Borzīn körüp ḫūş-ḥāl boldı. Her yerde maclıslar ārāsta ḳıldılar. Çūn Borzīn (19) mest boldı, ul ḳızlarıġa aydı ki “Ey ḳızlarım, bu bāġġa Bahrām Pād-şāh kelipdür. Ḥālā cām keltürgil.” (20) İkinçi ḳızıġa aydı: “Ey ḳızım, çengni alıp kelip çalġıl.” dédi. Her üç ḳız ul yerdin ḳoftılar. Her üçevlen (21) Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Biri uṣūlçı érdi, ikinçisi çengī érdi, üçünçisi ḫūş-āvāz **[166b** = (225b)**]** (1) érdi. Ularnıŋ yaḫşı āvāzları bile Şāh-ı Bahrām mey içip mest boldı. Ve andın sordı-ki “Bu kim- (2) dürler? Ve kimniŋ ḳızlarıdurlar?” dédi. Borzīn aydı: “Bu meniŋ ḳızlarım turur. Biri naḳşıçı-ı ḫūş- (3) āvāz, ikinçisi çengī, üçünçisi uṣūlçı turur. Ey pād-şah, meniŋ hīç némede kemligim yoḳ turur. Hemmedin bī-ḥācat (4) turur men.” dédi. Pād-şāh ul ḥāfıẓ ḳızġa “Ġazal oḳuġıl.” dédi. Ḳızlar ḳollarıġa çeng ü sāznı aldı- (5) lar. Ve köŋülni ġamdın ḫalāṣ ḳıldılar. Naḫşıçı ḳız ġazal oḳudı. Ġazalnıŋ maʾnāsı hemme Şāh-ı Bahrām- (6) nıŋ taʿrīfı érdi ki “Ey pād-şāh, sen āsmāndaġı ayġa oḫşar sen. Ḳaddıŋ sarv-ı āzād dék turur. (7) Pād-şāhlıḳnıŋ taḫtı ve tācı seniŋ [dék] pād-şāhġa nāzış ve munācāt ḳılur. Ul ne yaḫşı kişidür ki (8) seniŋ dék pād-şāhnıŋ yüzini saḥarda körse. Ve ne yaḫşı kişidür ki seniŋ dék (9) pād-şāhnıŋ saçınıŋ būyını ıdlasa. Yüzüŋ ayġa oḫşar. Ruḫuŋ ḳızıl gülge oḫşar. (10) Köŋlüŋ daryāġa oḫşar. Alaḳanıŋ bulutġa oḫşar. ʿAdlıŋ[224] ḳılnı yarur. Şikārıŋ (11) şīr turur. Pahlāvānī ki seniŋ kemendiŋni körse dıraḫt yafraġı dék titrer.” dédi. Çūn Şāh-ı Bahrām (12) bu ġazalnı éşitti, cāmdaġı meyni içti. Ul kişige aydı-ki “Ey uluġ, sen ḳızlarıŋġa mendin (13) ābdān küyö tafmas sen. Bu üç ḳızıŋnı maŋa bergil.” dédi. Borzīn aydı: “Şāhā, bu sözni saŋa

[224] Metinde عَدْلِينك şeklinde yazılıdır.

(14) kim ayta alur? Men seniŋ farmānıŋdadur men. Bu üç ḳızım seniŋ kenīzekleriŋ tururlar. Ve yana (15) ḳança ki genc ü māl, keymek ve salur bısāṭlar, iki yüz tévede yük yüklep altun taḫt tāc ve altun (16) bilezük ve ṭavḳ, hemmeleri saŋa fada bolsun." dédi. Şāh-ı Bahrām Borzīnnıŋ bu sözige (17) küldi. Ve aydı ki "Ey Borzīn, ança némeleriŋ ornıda turġay. Ḳızlarıŋnı la(??) berseŋ yeter." (18) dédi. Pīr aydı: "Bu üç ḳızımnı Keyūmarṣ ve Hūşeng Pād-şāhnıŋ rasmı bile saŋa berdim ki (19) çoŋ ḳızımnıŋ atı Mıhr-āfarīd, ikinçisiniŋ Farānek, üçünçisiniŋ atı Şanbalīd turur." dédi. (20) Şāh-ı Bahrām her üçevlenni köçlükge ḳabūl ḳıldı. Dar-ḥāl farmānladı, tā ordadın üç altun (21) muḥāfa alıp keldiler. Ul üç ay yüzlükni altun muḥāfalarġa olturġuzup aṭrāfıda ḫādım ve kenīzekler **[167a** = (226a)**]** (1) çafşıp ravān boldılar. Şāh-ı Bahrām mest boldı. Aṭıdın tüşüp, muḥāfaġa olturup (2) ravān boldı. Şāh-ı Bahrāmnıŋ bir ḳamçısı bar érdi. Sıpāhları her ḳaysı körse (3) ul ḳamçını tanur érdi. Şāh-ı Bahrāmnıŋ nışānası ul ḳamçı érdi. Şāh-ı Bahrām her yerge tüşse (4) ul ḳamçını taşḳarı bir şāḫġa asıp ḳoyur érdi. Her kişi-ki ḳamçını körse (5) yügürüp kelip yüzini yerge sürür érdi.

Al-ḳıṣṣa: Çūn Şāh-ı Bahrām mest bolup (6) özineŋ altun ordasıġa keldi, bir hafta turdı. Sekizinçi küni yana şikārġa çıḳḳalı (7) ḳaṣd ḳıldı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Yetmiş törtünçi dāstān- (8) **da: Şāh-ı Bahrām Māhyārnıŋ ḳızını alġanınıŋ dāstānı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ (9) rıvāyat ḳılurlar kim Şāh-ı Bahrām künlerde bir kün Rūzbih atlıḳ mūbad bile ve yana miŋ[225] kişi (10) bile şikārġa çıḳtı. Bir ṣaḥrāyīġa yettiler ki anda ḥadd u ḥışābsız ḳulanlar bar érdi. (11) Bahār vaḳtı érdi. Ve buġılarnıŋ naʿrası kirip(??) érdi. Şāh-ı Bahrām oḳ yasını atıp (12) şikār ḳılur érdi. Ularnıŋ ḳanını arıḳ suyı dék aḳızdı. Pād-şāh şikār- (13) ḳılıp yürür érdi ki nā-gāh bir buġını kördi ki mādasını ḳoylaşıp barur érdi, tā (14) anıŋ bile cüftleşgey. Tā buġı mādasıġa yetişip astınġa bastı. Şāh-ı Bahrām (15) anı [körüp] küldi. Yasını kirişledi. Bir tal oḳ bile buġını andaḳ attı ki buġıdın ötüp (16) mādasını buġı bile bir ḳılıp tikildi. Hemme leşker zaḫmnı körüp pād-şāhnı taḥsīn (17) ḳıldılar. Ve aydılar ki "Şāhā, hemme yaman közler sendin yıraḳ bolsun. Hemme künleriŋ (18) ṭoy ve ʿıyddaġı dék bolsun. Hem pād-şāhlıḳda ve hem dād ʿadlīda ve hem pahlavānlıḳda (19) seniŋ barābarıŋ yoḳ turur." dédiler. Şāh-ı Bahrām ul cengeldin Şeb-rengni çafıp (20) yana bir ṭerefge ravān boldı. Nā-gāh yana bir cengel köründi. Ul cengel içinde iki şīrnı kördi. (21) Bir tal oḳ

[225] Metinde مينناك şeklinde yazılıdır.

çıḳarıp érkek şīrnıŋ sīnesige attı. Şīrnıŋ sīnesidin ötüp **[167b** = (226b)**]** (1) oḳ tofraḳġa olturdı. Andın kéyin māda şīrnıŋ aylıġa çaftı. Bir tal oḳnı māda şīrnıŋ (2) baġrıġa attı. Hemme leşker taḥsīn ḳıldılar. Aydılar ki "Şāhā, seniŋ dék pahlavān- (3) nı hīç kim körgen émesdür." dédiler.

Pād-şāh ul murġzār içige kirdiler. Bir cengel (4) kördiler. Anda nıhāyatsız ḳoylar bar érdi. Hemme ḳoyçılar şīrdın ḳorḳup ḳaçışıp (5) yürür érdi. Şāh-ı Bahrām bir ḳoyçını kördi. Anıŋ aylıġa bardı. Ve sordı-ki "Ey ḳoyçı, (6) bu ḳoy kimniŋ ḳoyıdur? Mundaḳ yaman yerde néçük saḳlar siler?" dédi. Ḳoyçı aydı: (7) "Ey nām-dār, bu ḳoylar bir gevher-furūşnıŋ ḳoyları turur. Ve men bu ḳoylarnı tünekün (8) munda keltürüp érdim. Bu ḳoylarnıŋ igesi ıntıhāyī zar-dār turur. Ḫarvār ḫarvār gevherleri, (9) altun ve kümüşleri bardur. Ve bir çengī ḳızıdın bölek hīç farzandı yoḳdur. Ul gevher- (10) furūş hamīşa meyni [a]nıŋ ḳolıdın bölek ḳolda içmes. Eger Bahrām Pād-şāh- (11) nıŋ dād u ʿadlı bolmasa érdi, ul ança zar-dārlıḳnı ḳaydın tafur érdi?!" (12) dédi. Andın kéyin ḳoyçı yana aydı: "Ey pahlavān, bu şīrlarnı kim öltürdi?" dédi. (13) Şāh-ı Bahrām aydı: "Bir pahlavān iki şīrnı öltürüp, yürüp ketti. Ul pahlavānnıŋ (14) arḳasıda yeti kişisi bar érdi." Andın kéyin yana aydı: "Ey ḳoyçı, bu yerde sen (15) émdi kéçe kündüz turur sen ki şīrlarnıŋ ḳorḳunçıdın hem émīn bolduŋ. Maŋa (16) ayġıl ki ul gevher-furūşnıŋ ordası ḳaydadur? Anıŋ yolını maŋa körgezgil." (17) dédi. Ḳoyçı aydı: "Al-ḥāl barġıl, aylıŋda bir uluġ yol kelür. Ul yol bile gevher-furūş- (18) nıŋ ordasıdın Bahrām Pād-şāhnıŋ ordasıġa barur. Vaḳtī ki kün kéç bolsa (19) ul gevher-furūş maclıs ārāsta ḳılur. Eger sen yana bir sāʿat ḥīl(??) bolsaŋ (20) ḳulaġıŋġa çeng ü rabābnıŋ āvāzı kelgüsidür." dédi. Çūn Şāh-ı Bahrām bu ḫabarnı éşitti, (21) aṭını tuttı. Pād-şāhāna tonlar keydi. Leşker, vazīrlarıdın ayrılıp ravān boldı. **[168a**= (227a)**]** (1) Rūzbih atlıḳ mūbad yāranlarıġa aydı-ki "Ey yāranlar, ḥālā pād-şāh ul dīhaġa kirgüsidür. Ve gevher- (2) furūşnıŋ ordasınıŋ ḳapuġını ḳaḳḳusıdur. Taḥḳīḳ ul ḳızını atasıdın tilep alġusıdur. (3) Ve ul ḳızınıŋ başıġa altun tāc keygüzüp, altun ordaġa alıp barġusıdur. Dırīġā ki bu pād-şāh (4) hergiz ḫatun alıp toymaydur. Pād-şāh kişi mundaḳ bolmaġı ḫūb émes turur. Ḥālā Bahrām Pād-şāhnıŋ (5) toḳuz yüz ottuz ḳız alġan ḫatunları bardur. Hemmeleri altun tāc başlarıġa keyip, özlerini zīb (6) zīnat ḳılıp, yasap oltururlar. Hemme şaharlardın ḫarāc aladu[r]. Ve ularġa Rūmnıŋ ḫarācını bir yılda (7) beredür. Ey dırīġ, bu pād-şāhnıŋ dast u bāzūsıġa! Dırīġ dırīġ, bu pād-şāhnıŋ maclıs-ārā (8) ḫūş-ḫūyluġıġa! Ey dırīġ, mundaḳ pahlavānnı köz hem körgen émesdür! Ḳulaḳ hem eşitgen émes- (9) dür ki iki ḳulan[nı] bir tal oḳ bile tik[k]endür. Ammā dırīġā, ne fāyıda ki mundaḳ zor u ḳuvvetlik, ḫatun-

(10) larġa tola yaḳınlıḳ ḳılġanıdın zāyıʿ bolup fatġına badan u aʿżāsı sust u bī-tāb (11) bolġusıdur! Reng rūyı sarġarġusıdur. Ve ḫatunlarnıŋ būyıdın saç ve saḳal (12) aḳarġusıdur. Saç ve saḳal aḳarmaġı ölümniŋ élçisidür. Ve bu cahāndın navmīdlıḳ turur. (13) Ve ḫatunlar anıŋ elif dék ḳaddını yā dék égri ḳılġusıdur. Dırīġā ki ḫatunlarda ne-çend ḳısm (14) balālar bardur! Bir ayda bir martaba ḫatunlar bile alışmaḳ eger andın ziyāde bolsa öz cānıġa özi (15) orġaḳ urmaḳ[dur]. Ve maẓlūmlarġa farzand bolmaḳ üçün ʿāḳıllar yaḳınlıḳ ḳılurlar. Vaḳtī ki farzand boldı, (16) andın kéyin parhīz ḳılurlar." dédi. Ġaraż ul-ki çūn ul kéçesi ḳaraŋġu tüşti, Şāh-ı Bahrāmnıŋ (17) ḳulaġıġa çeng ü sāznıŋ āvāzı keldi. Pād-şāh gevher-furūşnıŋ öyiniŋ ṭerefige ravān boldı. Ul āvāz (18) ṭerefige gül-gūn aṭnı çafur érdi. Çūn gevher-furūşnıŋ öyige yetti, ḳapuḳ ḳaḳtı. Körünüş (19) tiledi. Bir kenīzek ḳıçḳırdı-ki "Hay kim sen?! Ḳaraŋġu kéçede ḳapuḳ ḳakur sen!" dédi. Şāh-ı Bahrām (20) cavāb berdi-ki "Saḥar vaḳtıda pād-şāh şikārġa çıḳtı. Meniŋ aṭım asḳadı. Bī-çāra bolup kéyin ḳaldım. (21) Bu altun égerlik ʿArabī aṭnı oġrı alıp kétür mü kin dép munda keldim." dédi. Kenīzek bardı, **[168b**= (227b)**]** (1) dıhḳānġa aydı-ki "Bir kimerse kelipdür. Körünüş tileydür. Ve aytadur ki 'Altun égerlik aṭımnı (2) oġrı alıp kétür mü kin dép keldim.' deydür." dédi. Dıhḳān cavāb berdi-ki "Ḳapuḳnı açġıl. (3) Ul mıhmānnı kigürgil." dédi. Kenīzek yügürdi ve ḳapuḳnı açtı. Ve Şāh-ı Bahrāmġa aydı: "Ey yigit, (4) kiriŋ." dédi. Çūn Şāh-ı Bahrām içgeri kirdi, ul kenīzeklerni kördi. Ve aydı-ki "Ey bār-ḫudāyā, bandalarıŋ- (5) ġa yaḫşı néme ṭerefige yol körgezgüçi sen turur sen. Meniŋ rasmım dād u ʿadlīdın özge iş bolmaġay. (6) Ḥarīşlıḳnı ḫūy ḳılmaġay men. Meniŋ hemme işlerim dād bolġay. Ve meniŋ farmānımdaġılar hamīşa (7) şād bolġay. Eger meniŋ dād ʿadlım ziyāde bolsa men ölgendin kéyin rūḥum nūrānī bolġusıdur." (8) dédi. Gevher-furūşnıŋ hemme ḫıdmatkārları çeng ü rabāb u sāz ve ḳānūn çalur érdiler. Çūn (9) Şāh-ı Bahrām beşinçi ayvānġa yetti, éşikdin gevher-furūşnıŋ ḳızını kördi, ṣad hazār (10) mekkār. Gūyā ki ḥūr u perī dék turur. Şāh-ı Bahrām ul ay yüzlükni körüp, miŋ cān u (11) dıl birle ʿāşıḳ bolup, ḥayrān bolup, turup ḳaldı. Ammā çūn dıḫḳān Şāh-ı Bahrāmnıŋ yüzini (12) kördi, ornıdın ḳoftı. Taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Ve aydı ki "Ey mıhmān, bu kéçe saŋa mubārek bolsun. Hemme (13) duşmanlarıŋ saŋa bende bolsun." dédi. Bısāṭ salıp, şīra ḳoyup berdi. Bahrāmnıŋ (14) yüzini körüp ḫūş-ḥāllıḳdın gül dék açıldı. Dar-ḥāl ḳıymat-bahā dastūr-ḫānlar (15) saldı. Reng-ā-reng ṭaʿāmlar keltürdi. Ve bir ḥādımıġa farmānladı, tā Şāh-ı Bahrāmnıŋ aṭını baġladı. (16) Yana bir öyni yasadılar. Ul öyge çıḳtılar. Dıhḳān Şāh-ı Bahrāmġa ʿuẕrlar aydı-ki "Ay yüzlük (17) yigit, bu kéçe sen maŋa [mıhmān] turur sen. Meniŋ bī-adabāna sözlerimni éşitip köŋlüŋge (18) aġır almay meniŋ bile yaḫşı

sözleşgey sen.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey dıhḳān, ḳaraŋġu (19) kéçede seniŋ dék kişini kim tafa alur?! Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki seniŋ dék kişiniŋ (20) öyige kelipdür men.” dédi. Çūn ṭaʿām yédiler, kenīzek āftābaça su ve çılafçı keltürdi. Şāh-ı Bahrām (21) ḳollarını yudı. Andın kéyin kenīzek cām ve mey keltürdi. Dıhḳān cāmġa mey toldurdı. Şāh-ı Bahrāmġa **[169a**= (228a)**]** (1) tuttı. Ve aydı-ki “Ey yigit, atıŋ ne turur?” dédi. Şāh-ı Bahrām küldi. Ve aydı-ki “Men çeng ü sāz- (2) nıŋ āvāzı bile keldim. Cām mey üçün kelmedim. Ey dıhḳān, atım Geşesb turur.” dédi. Dıhḳān aydı: (3) “Ey Geşesb, meniŋ bu ḳızım hem saḳçı turur ve hem çengī turur ve hem ġazal-ḫʷān turur. Ġazal-ḫʷānlıḳda (4) ġamlarnı yoḳ ḳılġuçı turur.” dép. Ul ḳızınıŋ atı Ārzū érdi. Ḳızıġa aydı ki “Ey (5) ḳızım, sazıŋnı alıp Geşesbniŋ aylıġa kelgil.” dédi. Ul ḳız sarv-ı āzād dék ornıdın (6) ḳofup, ḳolıġa çengini tutup keldi. Şāh-ı Bahrāmġa aydı-ki “Ey ay yüzlük, pād-şāh ḫūyluḳ (7) yigit, şundaḳ bilgil ki bu maclıs seniŋ ṭoyuŋ turur. Atam seni mıhmān ḳılġuçı turur. (8) Bu ḳaraŋġu kéçe saŋa mubārek bolsun. Ḫūş-ḥāllıḳ [bile] seniŋ başıŋ bulutġa yetgey.” dédi. (9) Şāh-ı Bahrām aydı: “Olturġıl. Bir ġazalī oḳuġıl ki Māhyār yanıp yigit bolġay.” (10) dédi. Ul ay yüzlük çengni ḳolıġa aldı. Andaḳ ġazalī ḳıçḳırdı-ki Şāh-ı Bahrāmnıŋ hūşı (11) başıdın ketti. Ġazalınıŋ maʿnāsı atası Māhyārnı aytur érdi-ki “Ey Māhyār atam, ḳaddıŋ sarv-ı āzād (12) dék turur. Ḫudā-yı Taʿālā ʿumruŋnı uzun ḳılsun. Ḳara ıfar dék saçıŋ kāfūr dék aḳarġay. (13) Hamīşa seniŋ duşmanlarıŋ maḳhūr bolġay. Ve dānış bile seniŋ cānıŋ maʿmūr bolġay. (14) Ey atam, bir Pād-şāh-ı Farīdūn turur sen. Men aylıŋda ḫıẕmatkār kenīzek turur men. Mıhmān kelgenige (15) andaḳ ḫūş-ḥāl bolur sen ki gūyā ki pād-şāh leşker tartıp kelip yaġıġa ġālıb kelgen-dek ḫūş-ḥāl (16) bolur sen.” dédi. Çūn bu ġazalnı tamām ḳıldı, andın kéyin Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa ötti. Ve ġazal oḳudı (17) ki “Ey pād-şāh ḫūyluḳ, davlat-mand yigit, her kişi-ki Bahrām Pād-şāhnı körmegen bolsa (18) seniŋ yüzüŋge ḳaramaḳ kerek ki leşkerniŋ içinde andın bölek kişige oḫşamas sen. (19) Béliŋ inçike, ḳaddıŋ sarv-ı āzād dék. Şīr dék yüreklik, fīl dék ḳāmetlik turur sen. (20) Ruḫlarıŋ ḳızıl gülge oḫşar. İki bāzūŋ şīr ve ajdahāġa oḫşar. Yüzüŋ lāla gülge oḫşar. (21) Ve sen andaḳ ér turur sen ki hīç kişi körgen émesdür. Ārzūnıŋ teni seniŋ ḫāk-i pāyıŋġa **[169b** = (228b)**]** (1) fadā bolsun. Hamīşa seniŋ ḫıẕmatıŋ üçün tirig bolsun.” dédi. Şāh-ı Bahrām ul ḳızınıŋ rengi (2) rūyını, mundaḳ ġazallarını éşitip ul ḳızġa andaḳ mubtalā boldı-ki dīvāna bolup özidin (3) kéte yazdı. Her işde ki pād-şāh ul ḳızını āzmūda ḳılıp baḳur érdi. Hemmedin mumtāz körür érdi. (4) Çūn Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda Māhyār mest boldı, Şāh-ı Bahrām aydı-ki “Ey Māhyār, ḳızıŋnı dīn u (5) mıllat bile maŋa bergil.” dédi. Māhyār yüzini ḳızıġa ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey ḳızım, bu yigitġa ḳaraġıl ki saŋa (6) pasand kelür mü?” dédi. Ārzū aydı: “Ey büzürg

atam, eger meni kişige berür bolsaŋ Geşesb maŋa (7) lāyıḳ turur.” dédi. Māhyār ḳızınıŋ sözini ḳabūl ḳıldı. Ve Şāh-ı Bahrāmġa aydı: “Ey Geşesb, (8) sen meniŋ bu ḳızımġa ḳaraġıl ki ʿaḳl u dānışda ve raʾy u maṣlaḥatda her néçük işlerige (9) ḳaraġıl ki saŋa pasand kelemdür? Ve yana ḳızım uşbu yosunda bolmaḳ bile yoḳsuz émesdür. (10) Eger meniŋ gevherimni ḥısāb ḳılsaŋ Bahrām Pād-şāhnıŋ gevherleridin ziyāde çıḳḳusıdur. (11) Eger sen bu ḳızımnı alġalı köŋlüŋ bolsa yéŋillik ḳılmaġıl. Bu kéçe ṣebr ḳılġıl ki uluġlar mest- (12) likde oylanmaslar. Bu kéçe turġıl. Taŋ atıp āftāb çıḳḳay. Dānışmand pīrlarnı yıġaylı. (13) Seniŋ işinŋi ḳılaylı ki ḳaraŋġu kéçede bu işni ḳılmaḳ rasm émesdür. Ve mest- (14) likde ḫatun almaḳlıḳ hem mubārek émesdür.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Hay bu ne bīhūda (15) sözlerdür! Bu kéçede maŋa bu ḳız ḫūş keldi. Bu kéçede bu ḳızıŋnı maŋa bergil. (16) Bīhūda sözüŋni taşlaġıl.” dédi. Māhyār aydı: “Eger meniŋ bu aytḳanımġa (17) unamasaŋ, sen ḥākim turur sen, ḳızımnı saŋa cüftlikge berdim.” dédi. Şāh-ı (18) Bahrām ul ḳızını aldı. Çūn kéçe taŋ attı, Şāh-ı Bahrāmnıŋ ḳamçısını kenīzek alıp (19) çıḳıp, Māhyārnıŋ taşḳarı pardasıda asıp ḳoydılar. Ārzū öz ḥucrasıġa (20) bardı. Māhyār yana bir öyge barıp Geşesbniŋ çapduġını ḳılur érdi. Ve nökerleriġa farmānladı (21) ki “Ḳapuḳlarnı solaġıl. Ḳoylarġa kişi iybergil. Özüŋ Geşesb Suvārnıŋ aylıda turġıl. Vaḳtī ki **[170a** = (229a)**]** (1) ul uyḳudın oyḳansa bir cāmda kāfur ve gül suyı keltürgil, tā anıŋ töşekleri ḫūş-būy (2) bolġay. Ve aylıġa göşt ve tuḫm alıp barġıl ki men tünüküngidin ḥālā tola mest turur men.” (3) dédi. Başıġa çadırnı yafıp, uḫlap ḳaldı. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, Şāh-ı Bahrām- (4) nıŋ leşkeri Şāh-ı Bahrāmnı istep yürür érdiler. Ul ḳamçını baḳur érdiler. (5) Çūn ul ḳamçını Māhyārnıŋ ḳapuġıda kördiler, gürūh gürūh kelip, ḳamçıġa ḳarap yüz yerge urdı- (6) lar. Çūn ḳapuḳçı ul nıhāyatsız leşkerni, sıpāhlarnı kördi, yügürüp kelip Māhyārnı (7) oyḳattı ki “Hay nége yatur siz ki kéçegi mıhmān cahānnıŋ pād-şāhī éken.” dédi. Çūn gevher-furūş (8) bu sözni, ḫabarnı éşitti, cūş ḳıldı. Ḫurūş u faryād ḳılıp, mest bī-ḫūd ornıdın saçrap (9) ḳoftı. Ve aydı-ki “Hay bu ne sözüŋdür?! Pād-şāh-ı cahānnıŋ atını ne üçün aytur sen?” dép (10) ḳapuḳçıġa aççıġı keldi. Ḳapuḳçı aydı: “Ey ḫᵛāca, seniŋ mıhmānıŋ taḥḳīḳ Īrān pād-şāhı turur ki (11) éşikde nıhāyatsız sıpāhlar kelip, yüz yerge urup tururlar. Erte saḥar vaḳtıda bir kenīzek içgeri- (12) din çıḳıp, bir altun bile toḳup, gevher köz olturġuzġan ḳamçını ḳapuḳ aylıda asıp ḳoydı. (13) Ḥālā cahānnıŋ ḫalḳı ul ḳamçıġa ḳarap, yüz yerge urup tururlar. Ḥālā sen sustluḳ (14) ḳılmaġıl. Mestlikdin hūşuŋġa kelgil.” dédi. Gevher-furūş bu sözni eşitip ġam ve ḳorḳunç- (15) dın cānı başıġa saçradı. Özige özi aytur érdi-ki “Ey dırīġā ki men kéçede cahān pād-şāhı- (16) nıŋ aylıda ḳızım bile maclıs ḳılıp ne üçün mest boldum?!” dédi. Ḳızınıŋ ḥucrasıġa (17) keldi. Ve aydı-ki “Ey Ārzū, tünekün

munda kelgen mıhmān Şahan-şāh-ı Bahrām éken. Şikārdın (18) yanıp munda kelip éken. Ḥālā ḳofġıl. Dībā tonlarıŋnı keygil. Başıŋġa tāc keygil. (19) Ve ṭabaḳġa gevherler alıp, barıp pād-şāhnıŋ başıdın saçġıl.” dép. Gevherler ve üç (20) ḳızıl yāḳūt ḳızıġa berdi. Ve aydı-ki “Pād-şāhnıŋ aylıġa barġıl. Vaḳtī ki pād-şāhnıŋ (21) yüzini körseŋ oŋ ḳoluŋnı sol ḳoluŋnıŋ üstünige ḳoyup, yerge ḳarap turġıl. **[170b** = (229b)**]** (1) Vaḳtī ki sendin söz sorasa āhasta āhasta cavāb bergil. Sözni şarm ḥayā bile ayġıl ki ve men ḥālā (2) anıŋ aylıġa çırlamaġunça bara almas men ki tünekün men anıŋ bile bir yerde teŋ olturup (3) mey içipdür men. Ve bī-adab-āna sözler aytıpdur men. Ve mendin reng-ā-reng günāhlar kelgendür.” (4) dédi. Hem şul zamān bir bende yügürüp keldi ki “Pād-şāh uyḳudın oyḳandı.” dép. Çūn (5) Şāh-ı Bahrām uyḳudın oyḳandı, bāġġa kirdi, ġusl ḳıldı. Ḫudā-yı Taʿālāġa zārlıġlar ḳıldı. (6) Ul yerdin öz ornıġa keldi. Mey talab ḳıldı. Andın kéyin farmānladı, tā köçi Ārzū aylıġa kelgey. (7) Ārzū mey ve cām ve tāc ve yigene ve saçḳu ḳılġalı gevherler keltürüp pād-şāhnıŋ aylıda yer (8) öfti. Ul ḳızıl yāḳūtlarnı pād-şāhnıŋ aylıda tökti. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey Ārzū, munı (9) ḳaydın keltürdüŋ? Meni mest ḳılıp, yalġuz taşlap ketip sen. Maŋa seniŋ çalġan (10) çengiŋ ve aytḳan naḫşıŋ yetedür. Ataŋ gevher-furūş ḳayan ketti ki bizni mest ḳılıp, özi (11) yürüp ketipdür?” dédi. Ārzū dar-ḥāl atasını çırladı. Māhyār pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. (12) Oŋ ḳolını sol ḳolınıŋ üstünige ḳoyup taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Ve aydı-ki “Şāhā, ʿumruŋ (13) uzun[226], davlatıŋ ziyāde bolsun. Hemme ʿālam seniŋ farmānıŋda bolsun. Ve hamīşa maḳṣūduŋça bolġay sen. (14) Şāhā, her kişi-ki dārūyı bī-hūş yése andın ḫāmūşluḳdın özge néme kelmes. (15) Ve men bilmesligimdin aylıŋda tola günāh ḳılıpdur men. Yaraşur ki meniŋ günāhımdın ötgey sen. (16) Ve meniŋ yüzümni yarutḳay sen. Ve men bī-ʿaḳl, seniŋ éşigiŋde bir bendeŋ turur men.” dédi. (17) Şāh-ı Bahrām aydı: “ʿĀḳıllar mest kişiniŋ sözini ıʿtıbār ḳılmaslar. Ve men sendin mest- (18) likde hīç yaman ḫūy körmedim. Ve ne ḳızıŋ Ārzūdın hem yaman söz éşitmedim. Sen ʿuẕrıŋnı (19) anıŋ bile aytġıl ki Ārzū çengini çalıp naḫşı aytḳay. Ve biz mey içgey biz.” dédi. Māhyār yer öfti. (20) Dar-ḥāl dāstūrḫān keltürdi. Éşikde turġan uluġlarnıŋ hemmesini içgeri (21) kigürdi. Ārzū öz ḥucrasıġa bardı. Şāh-ı Bahrām aḫşamġaça uluġlar bile mey içti. **[171a** = (230a)**]** (1) Çūn aḫşam ṭaʿām yédiler, Şāh-ı Bahrām Ārzūnı ṭalab ḳıldı. Altun kürsīġa oltur- (2) ġuzdı. Anıŋ bile mey içer érdi. Çūn Şāh-ı Bahrām mest boldı, farmānladı, tā Ārzū (3) çengini çalıp [ġazal] oḳudı ki “Ey pād-şāh, eger seniŋ atıŋnı cengeldegi şīrlar eşitse (4) ḳorḳunçdın mūm dék érir. Hemme pād-şāhlarġa ġālıb kelgüçi pād-şāh sen (5) turur sen. Seniŋ dék

[226] Metinde اوزونك “uzuŋ” şeklinde yazılıdır.

uluġ pād-şāh rūy-ı zamında yoḳ turur. Ve yüzüŋ on (6) tört kéçegi tolun ayġa oḫşar. Ve her leşker ki seniŋ leşkeriŋni körse (7) yürekleri yarılıp ḳorḳunçdın oyman ve çuḳurnı bilmey ḳaçurlar.” dédi. Pes mey (8) içip ḫūş-ḥāl u ḫurram olturdılar. Andın kéyin Rūzbih pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Altun (9) muḥāfa, ḳırḳ kenīzekler bile keltürdi. Altun tāc keltürdi. Ārzūnı altun muḥāfaġa olturġuzup (10) orda ṭerefige ravān boldı. Ne-çend zamān ḫūş-ḥāllıḳ bile mey içtiler. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(11) **Yetmiş beşinçi dāstānda: Şāh-ı Bahrām şikārġa çıḳḳanı. Ve Farşīdardnıŋ vāḳıʿası.** (12) **Ve Bahrām-ı Gūrġa Bahrām-ı Hūr nāma iybergeni. Ve Bahrām şīrlar bile ceng ḳılġanı. Ve bir rūstāyī meẓlūmniŋ ḳışṣası.**

(13) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim künlerde bir kün Şāh-ı Bahrām saḥar vaḳtıda şikārġa yüz- (14) lendi. Tā bir ayġaça şikār ḳıldılar. Ve sarā-parda ve ḫaymalarnı bayābānda tiktiler. Her yerde ot yandurup, (15) kebāb ḳılıp ve şīşalarda şarāb, ḳollarıda çeng ü rabāb alıp maclıs ḳılur érdiler. Ve tola (16) ḫalāyıḳ şahardın çıḳıp savdā ḳılur érdiler. Ve şikār ḳılġanlar on keyik, bir ḳulannı bir dīnārġa berür (17) érdiler. Ve bāzargānlar ḫarvār ḫarvār ilbesün göşti alıp barıp farāġat ḳılur érdiler. Çūn (18) bir ay ötti, Şāh-ı Bahrām köçlerini saġındı. Farmānladı, tā leşker mindiler ve ravān boldılar. (19) Tā bir şārıstānġa yettiler, ba-ġāyat ābād. Şāh-ı Bahrām leşkerige farmānladı, tā ötüp kettiler. (20) Şāh-ı Bahrām tanhā ḳaldı. Ve pād-şāh sordı ki “Bu dīhanıŋ uluġı ḳaydadur?” dép. Nā-gāh bir éşik (21) kördi, ba-ġāyat keŋrü ve ḳapuġı sınuḳ érdi. Öy igesi kelip Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda yüz yerge **[171b** = (230b)**]** (1) urdı. Pād-şāh sordı-ki “Hay bu vīrān kimniŋ öyidür?” dédi. Ul kimerse aydı: “Bu meniŋ (2) öyüm turur. Ve men şundaḳ bad-baḫt turur men ki ne keygeli sılāḥım bolġay ve [ne] saġḳalı inegim (3) bolġay. Ve meniŋ ḥālım uşbu turur ki köre sen. Al-ḥāl sarāyımnı körgil.” dédi. Şāh-ı Bahrām (4) atıdın tüşti. Ul sarāynı kördi. Pād-şāhnıŋ çırayı sarġarıp, ḳol ayaġı (5) ul sarāynı körüp sust boldı ki öyniŋ içi ıntıhāyī çirkīnlik. Ḳoy (6) ḳozınıŋ tézekleri nıhāyatsız bar érdi. Ve bir égiz ṭāḳ bar érdi. Şāh-ı Bahrām aŋa aydı-ki (7) “Bir bısāṭ alıp kelgil, olturayın.” dédi. Ul kişi aydı: “Hay ne bīhūda sözler sen?! (8) Eger meniŋ salġalı bısāṭım bolsa saŋa salmas mudım(??) Mende ne keymek ve ne yémek yoḳ (9) turur. Ve salġalı hīç bısāṭım yoḳ turur. Ve yana bir yerge barıp tüşgil.” dédi. Şāh-ı Bahrām (10) aydı: “Baḳġıl, bir şire bolsa keltürgil, tā azġına olturayın.” dédi. Öy igesi aydı: “Ne muḥāl (11) sözler aytur sen!” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ẕarra süt bolsa keltürgil, içeyin. (12) Ve azġına nān keltürgil ki ḳursaġım ġāyat aç turur.” dédi. Ul kişi

aydı: “Nān ḳayda- (13) dur? Eger nān bolsa bir néme bedenimdegi cānımdın hem ʿazīz bolur érdi. Ve süt ḳaydadur? Ve andaḳ némeni (14) bilmes men.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey kimerse, eger seniŋ ḳoyuŋ yoḳ bolsa seniŋ (15) öyüŋge bu tézekler ḳaydın keldi?” dédi. Ul kişi aydı: “Hay ne tola sözlediŋ! Kün kéç (16) boldı. Ve seniŋ sözüŋ meni malūl ḥayrān ḳıldı. Bir öy tafıp yatġıl ki saŋa bir falās salıp (17) bergey. Ve meniŋ [dék] şūr-baḫtnıŋ ḳaşıda nége yatur sen ki yoḳsuzlıḳ[dın] dıraḫt yafraġını töşek (18) ḳılur men? Seniŋ tīġıŋ altundın turur. Ve éger yügenleriŋ ve üzeŋüleriŋ hemme altundın turur. (19) Kanto alur dép ḳorḳmam sen? Bilmes mü sen ki mundaḳ vīrān öylerde oġrı ve ḳaraḳçı tola bolurlar.” dédi. (20) Şāh-ı Bahrām aydı: “Men şamşīrımnı kantoġa aldurġalı cānım yok mıdur?” dédi. Ul dıhḳān aydı: “Ey suvār, tola maŋa (21) ranc bermegil ki meniŋ öyümde saŋa yol yoḳ turur.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey pīr, sen meniŋ aylımda **[172a** = (231a)**]** (1) bīhūda turur sen. Bārī maŋa bir soḳ su bergil ki sussap turur men.” dédi. Dıhḳān aydı-ki (2) “Ey suvār, körmediŋ mü ki su aladuġan köl iki oḳ atım yıraḳ turur. Ul yerge barıp (3) ḫᵛāhlaġanıŋça içip ḫᵛāhlaġanıŋça alġıl. Bu yoḳsuznıŋ öyidin ne tiler sen? Meger sen (4) yoḳsuz kişilerni körmediŋ-mü?” dédi. Şāh-ı Bahrām sordı-ki “Ey pīr, seniŋ atıŋ ne turur?” (5) dédi. Pīr aydı: “Atım Farşīdard turur. Hīç keygeli tonum, yégeli aşım yoḳ turur.” dédi. Şāh-ı (6) Bahrām aydı: “Hay sen bu dīhanıŋ uluġı bolsaŋ ne üçün nānıŋ yoḳ turur?” dédi. Dıhḳān (7) aydı: “Ḫudāvandā, kāşkī maŋa ölüm berseŋ érdi! Men bu suvārnıŋ yüzini körmegey érdim! Ey (8) suvār, bu vīrān, ḳuruḳ öyge ne üçün keldiŋ? Eger men seniŋ bu öyümdin kétgeniŋni körsem (9) Ḫudā-yı Taʿālāġa miŋ miŋ şükrler aytur men.” dép ḳolın yüzige tuttı, zār zār yıġladı. Çūn (10) Şāh-ı Bahrām anı kördi, dar-ḥāl anıŋ aylıdın ḳaçtı. Ul pīrnıŋ bu işlerige küler érdi. Ve ravān (11) boldı. Pād-şāhnıŋ arḳasıdın hemme sıpāhlar yetip keldiler.

Çūn şārıstāndın çıḳtı- (12) lar, bir tikenlikge yettiler. Şāh-ı Bahrām kördi ki bir pīr ḳolıġa tabar alıp tiken çafur érdi. (13) Şāh-ı Bahrām leşkeridin ayrılıp ul pīrnıŋ ḳaşıġa bardı. Ul pīrdın sordı-ki “Ey (14) pīr, bu şārıstānnıŋ uluġı kim turur?” dédi. Pīr aydı: “Ey suvār, bu şaharnıŋ uluġı bir mümsik baḫīl (15) turur ki anı Farşīdard atarlar. Baḫīllıḳdın ul kéçe ve kündüz uḫlamas érdi. Anıŋ yüz miŋ (16) téve, yüz miŋ aṭ, yüz miŋ miŋ ḳoyları bardur. Ve yer yüzide yıġḳan gencleri toladur. (17) Ammā Farşīdard özi ḳursaġı toyġunça ṭaʿām yemes. Baş ayaḳ yalaŋ turur. Ne farzand (18) ve ne uruḳ tuḳḳanı yoḳ turur. Eger anıŋ ḳılġan zırāʿatını altunġa satsa bir öyge gevher (19) toldurġusıdur. Anıŋ ḳoyçıları hamīşa göşt ve şīr-be-birinç yerler. Ammā özi zaġāra nān ve (20) ḳatıḳ yeydür. Hergiz ʿumrında iki ton keygen émesdür.” dédi. Şāh-ı Bahrām

aydı: “Ey pīr, anıŋ gencleri- (21) niŋ ḥısābını bilür mü sen? Ve gencleri ḳaydadur?” dédi. Ul pīr aydı: “Ey suvār, anıŋ gencініŋ **[172b** = (231b)**]** (1) ḥadd u ḥısābını hīç kim bilmes.” dédi. Şāh-ı Bahrām ul pīrġa ne-çend dīnār altunlar berdi. Andın kéyin (2) öz leşkeridin bir pahlavānnı ılġadı ki anıŋ atı Bahrām-ı Hūr érdi. Ba-ġāyat ʿāḳıl ve kātıb érdi. Aŋa (3) yüz nām-dār pahlavānlarnı ḳoştı. Ul tiken çafḳan pīrġa aydı ki “Ey pīr, ḥālā sen ul genclerġa (4) yol başlaġıl. Yüz dīnārdın bir dīnārnı sen alġıl.” dédi. Ul pīrnıŋ atı Dıl-afrūz érdi. Aŋa (5) ḳıymat-bahā aṭ mindürdi. Ul ṭerefge ravān boldı. Leşkerni ḳoylarnıŋ ḳaşıġa keltürdi. Kördiler ki (6) ḳotan ḳotan ḳoylarnıŋ ḥaddı ḥısābı yoḳ érdi. Ve on bölek téveçiler tévelerini taġ (7) arasında baḳur érdi. İnek ve geleniŋ ḥısābın kişi bilmes érdi. Ve yaḫşı aṭlar[ġa] gürūh gürūh (8) ılḳıçılar baḳur érdiler. Ve tola idişlerde sarıġ yaġ toldurup ḳoyup érdi. Ve üç (9) yüz miŋ téveġa ḳurtmaḳ ve fışlaḳ yüklediler. Hemme sıpāh ʿacāyıbġa ḳaldılar. Bahrām-ı Hūr, Bahrām-ı (10) Gūr Pād-şāḫġa **nāma** bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālānı āfarīn ḳıldı-ki “Hemme ḫalḳġa ġālıblıḳnı bergüçi ul Ḫudā turur. Andın (11) raḥmat pād-şāḫġa bolġay ki taḫt u tācnıŋ igesi, şamşīr u gürzniŋ igesi turur. Ey pād-şāh-ı (12) ʿālam, bilgil ve āgāh bolġıl ki bu cahānnıŋ işi öz çaġıça bolġan ābādāndur ki bir atı itgen Farşīdard ki (13) ne maclısda ve ne cengde anıŋ atını kişi bilmesler. Ve cahānda hīç kim anı tanumaslar. Ve ul (14) Farşīdard hem ne Ḫudānı tanuġay ve ne pād-şāh tanuġay. Bu ʿālamda şunça tola genc ü māl yıġıp özi ḳuruḳ, (15) ġam bile olturur. Ança tola genc yıġıpdur ki eger üç yılġaça cadal ḳılsaḳ ul gencni ārāsta ḳılıp kéte almas biz. (16) Her ṭerefdin āşnā ve bīgāna kātıblarnı yıġdım. Hemme kātıblar anıŋ ḥısābını bitişge (17) ʿācız boldılar. Hemmeleri sanap kéte almay belleri iki mük boldılar. Ve yana bilgenler aytadurlar ki (18) ‘Farşīdardnıŋ genci, rūy-ı zamīnda altun ve gevherleri bī-nıhāyatdur. Anı kişi yıllar yıllar ḥısāb (19) ḳıla almas.’ deydürler. Ve men iki közümni taġ içinde yolġa tikip olturur men, tā pād-şāh néme farmān (20) ḳıladur?” dédi. Nāmanı Şāh-ı Bahrāmġa iyberdi. Çūn ul nāma Şāh-ı Bahrāmġa yetti, nāmanı oḳudı. Köŋlige şūrış (21) tüşti. ġam-gīn bolup közlerige yaş toldurdı. Farmānladı, tā kātıb aylıġa keldi. **Nāma**da avval Ḫudā-yı Taʿālānı **[173a** = (232a)**]** (1) yād ḳıldı-ki “Hemme pād-şāhlarġa taḫt u tācnı, dād u ʿadlnı ul beripdür. Ey Bahrām-ı Hūr, bu dunyā fānī ve ʿārıyatī turur. (2) Kerek ki genc ü mālġa köŋül baġlamaġay biz. Körgil, Farīdūn Pād-şāh, Īrec ve Silm ve Tūr ḳayan kettiler? Ve Keykāvus (3) ve Keyḳubād ve Keyḫusrav ve hemmeleriġa bu ʿālam vafā ḳılmadı. Ve atam Yezdigerd, ki ẓālım érdi ve hemme ḫalḳnıŋ köŋl[i] derd- (4) lik, ul hem bu dunyādın ötti. Ularnıŋ atlarıdın özge néme bu ʿālamda ḳalmadı. Ey Bahrām-ı Hūr, kerek ki (5) sen ul genclerni ḳança ki bardur, bir yerge camʿ ḳılġay sen. Ve andın bir ḳılça almaġay sen. Ve ul genc-

(6) lerni zāhıdlarġa ve ʿācız bolġan pīrlarġa ve atasız yetīmlerge ve yoḳsuzlarġa ve tul ḫatunlarġa bergey sen. (7) Ve ança altunlarnı Farşīdard yer astında yaşunupdur. Anıŋ hemmesini ul tiken çafḳan pīrġa (8) bergey sen. Ve Farşīdard, ki yer astında gevherlerni kömüp özi miḥnet bile olturupdur, aŋa (9) gevher ve taş barābar turur. Aŋa genc lāzım émesdür. Ḫudā-yı Taʿālā saŋa yār bolġay. ʿAdl hunar saŋa kār bolġay.” dédi. (10) Nāmaġa pād-şānıŋ muhrını bastı. Élçi yandı.

Şāh-ı Bahrām farmānladı, tā taḫtnı bāġġa keltürgey. (11) Pes pād-şāhlıḳ taḫtını bāġġa keltürdiler. Mey keltürdiler, mey içtiler. Şāh-ı Bahrām uluġlarġa aydı-ki “Ey (12) uluġlar, hemmelerimiz āḫırī ölür biz. Ḫᵛāhī pād-şāh ḫᵛāhī gedānıŋ āḫırī tanhā baraduġan yeri gör (13) turur. Bu dunyāda kişiniŋ köŋlini aġrıtmay yaḫşı at bile ötgen ābādāndur. Ḥālā meniŋ yaşım ottuz (14) sekiz yaşġa kirdi. Hamīşa ḫūş-ḥāllıḳ bile ʿumrumnı ötkerdim. Vaḳtī ki kişiniŋ [yaşı] ḳırḳġa yetse (15) ölümniŋ ġamı kirgüsidür. Vaḳtī ki başda bir tal saç aḳarsa ḫūş-ḥāllıġdın ümīd üzmek kerek. Vaḳtī ki (16) saç ve saḳal kāfūr dék aḳardı, ʿaybnāk bolġanıdur. Émdi iki yılġaça maclıs ḳılıp oynap alayın ki (17) ne-çend vaḳtdın kéyin şikest tafḳumdur. Andın kéyin eski palās keyip, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dar-gāhıġa (18) bar[ıp] yüzleneyin. Anıŋ bergen nıʿmatıġa nā-şükrlik ḳılmayın. Ḫūş-ḥāllıḳ bile tola künlerni ötkerdim. (19) Ve pād-şāhlıḳ tācıdın naşība aldım. Ḥāla mey içeyli. Andın Caz atlıḳ bayābānġa şikār ḳılġalı baraylı ki bahār vaḳtıda (20) anda ḳulan ve ilbesünler nıhāyatsız toladur. Ve ḫālā semiz boladuġan vaḳtı turur. Ve ul bayābānda şīr hem (21) bardur, şikār ḳılaylı.” dédi. Tā ne-çend kün pād-şāh anda turdı. Her şahardın leşkerler keldiler. Şāh-ı **[173b** = (232b)**]** (1) Bahrām ulardın pahlavānlarnı ılġadı. Ottuz miŋ pahlavānlar bile ul şikār-gāhġa bardı. Ḫayma u ḫar-gāh- (2) larnı alıp yürüdiler. Şāh-ı Bahrām leşkerniŋ arḳasıdın bir munça ḫavāşları [bile] şikār ḳılıp yürür érdi. (3) Kördiler ki bayābān içi ḳulanlar ve şīrlerge tolup tururlar. Şāh-ı Bahrām aydı: “Bu kéçe men şikār ḳıladuġan (4) kün turur ki hemme şīrlar ornıda tururlar. Ḥālā mey içeyli. Çūn taŋ atsa avval şamşīr bile şīrnı şikār ḳılġay men. (5) Vaḳtī ki bu cengeldin şīrlarnı yoḳ ḳılsam andın kéyin ḳulanlarnı oḳ ya bile şikār ḳılmaḳ (6) āsān turur.” dédi. Ul kéçe turdılar. Bāmdād vaḳtıda ul cangalġa pād-şāh ve sıpāh ravān boldılar. (7) Hem şul zamān bir narra şīr naʿra ġırīv [ḳılıp], çıḳıp keldi. Şāh-ı Bahrām yāranlarıġa aydı ki “Ey yāranlar, eger-çi oḳ (8) yayım ḳolumda bardur, ve-līkin şīrġa yaḳın barıp şamşīr urayın, tā ḫalḳ meni ḳorḳunçaḳ (9) démegeyler.” dédi. Sılāḥ keydi. Aṭıġa suvār boldı. Çūn şīr Şāh-ı Bahrāmnı kördi, iki ḳolını yuḳḳarı (10) ḳıldı, tā pād-şāhnı yer bile yeksān ḳılġay. Şāh-ı Bahrām bir futını üzeŋüdin çıḳarıp şīrnı tefti. (11)

Dar-ḥāl şamşīr soġurdı. Şīrnıŋ başıġa andaḳ urdı-ki şīr iki pāra boldı. Hem şul zamān māda şīr (12) balasını ıdraşturup, ġırīv ġavġā ḳılıp Şāh-ı Bahrāmġa ḥamla ḳıldı. Şāh-ı Bahrām ḫancar soġurdı. Māda şīr- (13) nıŋ başını tenidin cudā ḳıldı. Ul vaḳt bir kişi aydı-ki "Şāhā, cānıŋġa köymes mü sen? Mundaḳ (14) (mundaḳ) narra şīrdın ḫaẕar ḳıladuġan (15) kün turur. Ve bu cengel üç ferseng turur. Hemme şīrlarnıŋ mekānı turur. Eger sen bir yılġaça hem şīrlarnı (16) öltürseŋ tamām ḳıla almas sen. Ne üçün ranc tartur sen? Avval vaḳtda ki pād-şāhlıḳ taḫtġa (17) olturduŋ, şīrlar bile ceng ḳılışnı istediŋ. Ḥālā hemme pād-şāhlarġa pād-şāh bolduŋ. (18) Şīr ḳulanlar seniŋ şikārıŋ turur." dédi. Pād-şāh aydı: "Ey ʿāḳıl pīr, taŋla saḥar vaḳtıda (19) bir munça pahlavānlar oḳ ya alıp meniŋ bile bu cengelde irkigeyler. Ul şīrlarnıŋ dādını bergey siz." (20) dédi. Mūbad aydı: "Şāhā, eger seniŋ ḳaşıŋda özüŋ dék on suvār bolsa érdi, Rūm ve Çīnda (21) pād-şāhlıḳ taḫtı turmas érdi. Yaman közler seniŋ davlatıŋdın yıraḳ bolġay." dédi. Şāh-ı Bahrām sarā-pardaġa **[174a** = (233a)**]** (1) keldi. Hemme leşkerler Şāh-ı Bahrāmnı taḥsīn ḳıldılar. Çūn leşkerler öz otaḳlarıġa yandılar, Şāh-ı (2) Bahrām dast bāzūsın ḳandın yudı. Kāfūr ve ıfar ve gül suyı, yataduġan yerige sefti. Andın (3) kéyin farmānladı, tā altun dastūr-ḫānlar[227] keltürdiler. Ve faḳlan göşti keltürdiler. Çūn nān (4) yédiler, andın kéyin mey içtiler. Ve bir ay yüzlükni keltürdiler. Ul ay yüzlük ḳolıġa cām alıp Şāh-ı (5) Bahrāmnıŋ alaḳanıġa ḳoydı. Ve ġazal aydı-ki "Bu pād-şāh Ardaşīr Pād-şāhnıŋ pīr bolġan rasmī- (6) larını yigit ḳıldı. Ve ceng ve maclısda, şikār ve maydānda mundaḳ pād-şāh ötgen émesdür." (7) dédi. Pes Şāh-ı Bahrām munādī ḳıldurdı-ki her ṭerefge leşkerlerni çevrülüp, yürüp ḳıçḳırġaylar ki "Her (8) kişi-ki ẓulm bile kişidin altun ve kümüş alsa yā her néme ki alsa, men ul kişini (9) aṭḳa tetüri mindürüp, iki ayaġını aṭnıŋ ḳursaġıġa baġlap Āẕar Goşasb atlıḳ (10) oçaḳnıŋ aylıġa iyberür men, tā oçaknıŋ aylıda Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat ḳılıp yıġlaġay. Ve ul kişi- (11) niŋ ḳança ki mālı bolsa ul ẓulm bile tartıp alġan fulnıŋ igesige yandurup berdürür men. (12) Ve yana her kişiniŋ atı kişiniŋ zırāʿatıġa kirse yā kişiniŋ mīvesige ḳaṣd ḳılsa (13) ul kişini bir yıl zındānġa salur men." dép her yerde ḳıçḳırdılar.

Yana bir küni āftāb çıḳaça Şāh-ı (14) (Şāh-ı) Bahrām şikārġa ḳaṣd ḳıldı. Ve leşkeri anıŋ arḳasıda barur érdi. Hemmeleri oḳ ve yalarını (15) kirişlep, ḳollarıġa tutup barur érdi. Şāh-ı Bahrām uluġlarıġa aydı-ki "Ey uluġlar, andaḳ (16) oḳ atmaḳ kerek ki ḳulannıŋ dümçesidin tégip sīnesidin çıḳḳay." dédi. Bir pahlavān aydı: "Şāhā, (17) bu leşkeriŋge ḳaraġıl ki kim bardur ki sen aytḳan-dek oḳ ata alġay, meger sendin özge. Ey

[227] Metindeدستوارخان لار şeklinde yazılıdır.

pād-şāh, (18) vaḳtī ki sen oḳ yayıŋnı şamşīr u gürzüŋni ḳoluŋġa alsaŋ, hemme leşker uyatdın (19) yalarını ḳollarıdın taşlarlar.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey uluġlar, bu ḳuvvet Ḫudā-yı Taʿālādın turur. (20) Eger ul Ḫudā-yı Taʿālā ḳuvvet bermese Bahrām ḳança éken?!” dédi. Şeb-rengġa daʾb berdi. Bir buġıġa ot çaḳılġan (21) dék yetişti. Bir tal oḳnı buġınıŋ sīnesige andaḳ urdı-ki dümçesidin çıḳtı. Şul **[174b** = (233b)**]** (1) zamān buġı baş tübin yıḳıldı. Hemme pahlavānlar ilgeri keldiler. Ul zaḫmġa ʿacāyıbġa ḳaldılar ve taḥsīn (2) ḳıldılar. Hemme pahlavānlar pıyāda bolup yüz yerge urdılar. Şāh-ı Bahrām ularġa aydılar ki “Ey yāranlar, bu (3) meniŋ işim émes turur. Bu ġālıblıḳnı Ḫudā-yı Taʿālā maŋa beripdür. Ve her kişige ki Ḫudā-yı Taʿālā (4) yār bolmasa cahānda ul kişidin ḫ[v]ārraḳ kimerse yoḳ turur.” dédi. Atını çaftı. Aylıda bir ḳulan uçradı. (5) Şāh-ı Bahrām tīġ tarttı. Ul ḳulannıŋ bélige andaḳ urdı-ki iki pāra boldı. Uluġlar çafşıp, yetip keldiler. (6) Ul zaḫmı körüp aydılar ki “Bu pād-şāhġa yaman köz tégmegey.” dédiler.

Al-ḳıṣṣa: Şāh-ı Bahrām şikār (7) ḳılur érdi. Ve hemme sıpāhları arḳasıda yürür érdi. Tā ul bayābānnı ḳulanlardın ḫālī ḳıldılar. Ve tola (8) ḳulanlarnı tirig tutup aldılar. Şāh-ı Bahrām farmānladı, tā altun bile ḥalḳa ḳılıp, ul ḥalḳaġa (9) Şāh-ı Bahrāmnıŋ atını oyup bitidiler. Ve ḥalḳalarnı ḳulanlarnıŋ ḳulaġıġa saldılar. Ve Şāh-ı (10) Bahrāmnıŋ tamġasını ul ḳulanlarġa basıp ḳoya berdiler. Ve Şāh-ı Bahrām farmānladı, tā bir kişi (11) munādī ḳıldı ki “Ey pahlavānlar, hīç kişi şikār ḳılġan ḳulanlarnı bāzargānlarġa satḳuçı bolmasun. (12) Hemme muft beriŋler.” dédi. Pes Barḳūh ve Caz şaharlarıdın bāc u ḫarācnı özlerige bağışladı. (13) Ve ul şaharlarda ḳança ki yoḳsuzlar bar érse Şāh-ı Bahrāmnıŋ bergenidin zar-dār boldılar. Ve tola kişiler (14) taḫt u tāclıḳ boldılar. Ve Şāh-ı Bahrām şikār-gāhdın yanıp şaharġa keldi. Ve sıpāhları anıŋ (15) aylıda pıyāda yürüdiler. Ve hamīşa Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda ḫūş-āvāz kişiler ḳıçḳırur érdiler ki (16) “Ey dād tilegüçiler ve Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınġuçılar, her kişige ki bizniŋ genclerimizdin (17) naṣība yetmegen bolsa pād-şāhnıŋ aylıġa keliŋizler. Ve yana her kişi-ki pīrlıḳdın sust bolġan (18) bolsa veyā ʿaybnāk yigitler bolsa veyā ḳarż-dār bolsa munda kelip pād-şāhdın genc ü māl (19) alıŋızlar. Genclerniŋ ḳapuġı açuḳ turur. Ve atasız yetīmler hem kelip māl alsunlar. Ve yana her kişige ki meniŋ (20) sıpāhlarımdın ranc yetgen bolsa ve her sıpāh ki yetīmlerdin bir néme alay dégen bolsa (21) men ul sıpāhnı tirig dārġa asur men.” dédi. Pes genclerniŋ ḳapuḳlarını açtı. Ança ki yoḳsuzlar **[175a** = (234a)**]** (1) zar-dār boldılar. Şāh-ı Bahrām ul yerdin Baġdād ṭerefige ravān boldı. Hemme pād-şāhlar ve pahlavānlar anıŋ aylıġa (2) bardılar. Şāh-ı Bahrām ularġa yanġalı ruḫṣa berdi. Özi altun ordasıġa bardı. Altun (3) ordasını ārāsta ḳıldılar. Kenīzekler mey keltürdiler. Rabāb u

sāz, ʿūd u ḳānūn çaldılar. Her kéçede (4) bir ḥucradın bir ḳız aylıġa kelip ḫūş-ḥāllıḳ ḳılur érdi. İki haftaġaça ḫūş-ḥāl u ḫurram olturdı. Andın (5) kéyin genclerniŋ ḳapuġını açtı. Leşkerige genc berdi.

Iṣṭaḫr şaharıġa keldi. Ḫurrādándaġı altun (6) ordanıŋ ḳapuḳlarını açtı. Şāh-ı Bahrām bir haftaġaça ʿayş/ʿıyş/ʿīş ḳıldı. İkinçi haftada tanhā (7) şikārġa ravān boldı. Tā kün aḫşam boldı, Şāh-ı Bahrām bir bāzargānnıŋ ordasıġa (8) yetti. Her ṭerefge ḳaradı, kişi körmedi. Bāzargānnıŋ öyige tüşti. Ul kéçe Şāh-ı Bahrām ḳursaġı (9) aġrıp bī-ṭāḳat boldı. Bāzargāngа bir neçe dıram kümüş berdi. Aŋa aydı-ki "Bu kümüşge bir munça maġz-ı (10) bādām ve ḳatıḳ keltürgil." dédi. Bāzargān ul aytḳanlarını keltürmedi. Çūn ḳaraŋġu tüşti, ḳuş kebābı keltürdi. (11) Şāh-ı Bahrām aylıda dastūr-ḫān yaydı. Şāh-ı Bahrām bāzargāngа aydı: "Hay men seni ḳatıḳ alıp (12) kel dép kümüş bersem ne üçün keltürmediŋ ki ḳursaġım ıntıhāyī aġrır érdi?!" dédi. Bāzargān (13) cavāb berdi-ki "Ey bī-ʿaḳl, vaḳtī ki men ḳuş kebābı keltürdüm, andın ziyāde néme tilegeli uyatmas mu sen?" (14) dédi. Şāh-ı Bahrām çūn bu sözni éşitti, ḳatıḳġa ba-ġāyat ārzūmand boldı. Aytḳanıdın paşīmān (15) bolup nān yédi. Uyḳusı keldi, uḫladı. Ve bāzargān şākirdiġa aydı ki "Ey bī-ʿaḳl, ne üçün (16) sen bir dıramġa ḳuş kebābı keltürüp bu suvār bile meni kéçede güft güy ḳıldurur sen?! Eger sen (17) aŋa bir fuŋġa ḳatıḳ alıp kelseŋ érdi, ḫūb bolur érdi." dédi. Şākird aydı: "Ey ūstād, (18) ne bolupdur? Her néçük bolsa ul bir ten turur. Eger seniŋ içiŋ ul kümüşge aġrıġan bolsa ul ḳuş- (19) nıŋ fulı maŋa ḥısāb bolsun. Men[228] bu suvār bile ikevlenni mıhmān ḳılayın. Ve bu ḳuş üçün (20) meniŋ bile uruşmaġıl." dédi. Çūn ul kéçe taŋ attı, pād-şāh ornıdın ḳoftı. Aṭınıŋ (21) ḳaşıġa keldi, tā anı égerlep minip ordasıġa kelgey. Çūn bāzargānnıŋ şākirdi Şāh-ı Bahrām- **[175b** = (234b)**]** (1) nı kördi, aydı-ki "Ey suvār, bu kün maŋa yoldaş bolġıl." dédi. Pād-şāh anıŋ ḳaşıda olturdı. Ul yigit bardı, (2) iki yüz tuḫmī keltürdi. Ve ūstādıġa aydı: "Ey ūstād, bāzārdın bir ḳuş kebābı ve köhne ḳatıḳ ve yumşaḳ (3) nān keltürgil. Tünekün bu suvār her néme ki ārzū ḳılıp érdi, anı aŋa yédüreyin." dédi. Andın şākirdi (4) Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Ey suvār, tünekün sen mendin tuḫmī tilep érdiŋ. Bu kün saŋa (5) keltüreyin." dédi. Özi bāzārġa bardı. Dar-ḥāl ḳuş kebābı, bādām ve şeker ve faḳlan göşti keltürdi. (6) Mey ve zaʿfarān ve ıfar keltürdi. dastūr-ḫān yaydı. Ba-ġāyat himmetlik yigit érdi. Çūn ṭaʿāmdın (7) fārıġ boldılar, meyni Şāh-ı Bahrāmġa tuttı. Uşbu yosunda ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Ul vaḳt Şāh-ı (8) Bahrām aydı-ki "Ey bırādar, meni Şāh-ı Bahrām istegüsidür. Sizler mey içip mest boluŋuzlar. Ve men (9) pād-şāhnıŋ

[228] Metinde سن "sen" şeklinde yazılıdır.

aylıġa barayın.” dép. Ul yerdin ravān boldı. Öz ordasıġa keldi. Çūn taŋlası (10) boldı, Şāh-ı Bahrām taḫt üstünige çıḳıp olturdı. Bir yasavulıġa [farmānladı, tā] bu yerdin tā bāzargānnı şākirdi bile (11) çırlap kelgey. Dar-ḥāl bāzargānnı şākirdi bile keltürdiler. Çūn Şāh-ı Bahrām şākirdni kördi, (12) ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Uluġlar ḳatarıda olturġuzdı. Bir badra altun anıŋ aylıda ḳoydı. Bāzargānġa aydı-ki (13) “Ey bāzargān, tā tirig sen, şākirdiŋġa bende turur sen. Ve her ayda şākirdiŋġa yüz yigirme dıram (14) bergil, tā ul dıram bile şākirdiŋ ḫalḳnı mıhmān ḳılġay. Ve mendin bu bır naṣīḥatnı ḳabūl ḳılġay sen ki hergiz (15) baḫīllıḳ ḳılmaġay sen.” dédi. Ularnı yandurdı. Andın kéyin maclıs ārāsta ḳıldılar. Ne-çend maḥal mundaḳ (16) kéçti.

Bahār vaḳtı keldi. Cahān behişt dék yasaldı. Ve ilbesünler sémürdi. Şāh-ı Bahrāmġa ḫabar berdiler ki (17) “Şāhā, ilbesünler sömürgen vaḳt boldı.” dédiler. Şāh-ı Bahrām farmānladı, tā bir miŋ suvārnı ılġadı- (18) lar. Laçın ve ḳarçaġa ve yūzlarnı aldılar. Türkistānnıŋ ölkeside şikār ḳılġalı bir yıllıḳ azuḳ aldılar. (19) Türkistān ölkesige ravān boldılar. Ul ölkede şikār ḳıldılar. Nā-gāh Şāh-ı Bahrāmnıŋ rū-ba-rūsı- (20) dın bir ajdahāyī çıḳıp keldi. Aġzı dūzaḫ éşigi dék açuḳ, başıdaġı saçı ḳuyruġıġa yetip (21) turur. Aġzıdın zahrı arıġ suyı dék aḳıp turur. Şāh-ı Bahrām dar-ḥāl yasını kirişledi. Ajdahānıŋ **[176a** = (235a)**]** (1) sīnesige attı. Yana bir tal oḳnı ajdahānıŋ başıġa attı. Atıdın tüşti, ḫancar soġurdı. (2) Ajdahānıŋ ḳursaġını başıdın ayaġıġa yardı. Kördi-ki bir yigit ādamnı yutup éken. Zahrġa (3) ve ḳanġa bulġanıp yatur. Şāh-ı Bahrām ul yigitge zār zār yıġladı. Ve zahrnıŋ a̲sarıdın Bahrāmnıŋ (4) közleri ḳarardı. Ul ölügni ajdahānıŋ içidin aldı. Andın kéyin ravān boldı. Öz sarā-perde- (5) sige keldi. Mey keltürdi. Rabāb u sāz, ʿūd u ḳānūn çaldılar. Ottuz kün anda olturdı.

Andın kéyin (6) ḫᵛāhladı-ki Türkistān ölkesige kirgey. Pes bir ḳul, yana bir yolçı alıp Türkistān ölkesige (7) ravān boldı. Saḥar vaḳtıda bir dīhaġa yetti. Şāh-ı Bahrām şabdīznı āhasta āhasta maŋdurup barur érdi. (8) Tā āftāb ḳızıdı, bir ābādlıḳġa yetti. Bir meẓlümni kördi-ki bir ḳabaḳ köterip kelür. Çūn ul meẓlüm Şāh-ı (9) Bahrāmnı kördi, yüzini yaşundı. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey meẓlüm, maŋa bu kéçe öyüŋde ḳaraŋġu ḳonaḳ (10) berseŋ.” dédi. meẓlüm aydı: “Ey suvār, bu öyni öz öyüŋ dék bilgil.” dédi. Şāh-ı Bahrām aṭını ul (11) öyge çaftı. Ul meẓlüm küyösini aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Ey abuşḳa, bir munça saman alıp kelgil. (12) Ve bu suvārnıŋ aṭını ḳışılaġıl.” dédi. Özi öyige kirdi. Öyni sefürdi. Bir būrıyā salıp (13) şire ḳoydı. Şāh-ı Bahrāmnı olturġuzdı. Köŋlide kéçürdi ki “Bu küyöm ıntıhāyī nādān kişi (14) turur. Bu sıpāh kişini mıhmān ḳıla almas. Men özüm bu suvārnı mıhmān-darlıḳ ḳılġay men.” dédi. (15) Şāh-ı Bahrām

ajdahānıŋ zahrıdın aġrıp érdi. Ġusl ḳıldı. Kelip ul būrıyāda olturdı. Ul pīr (16) aylıda turdı. Ul meẓlüm dastūr-ḫān keltürdi. Sirke ve nān ve ayran keltürdi. Şāh-ı Bahrām azġına (17) nān yédi. Aġrıġıdın yıġlar érdi. Ul vaḳtda meẓlüm küyösige aydı-ki “Bu suvār, uluġ kişi körünedür. (18) Ve Bahrām Pād-şāhġa oḫşaydur. Muŋa bir faḳlan öltürmek kerek.” dédi. Küyösi aydı: “Ey meẓlüm, (19) nége tola sözler sen? Öyüŋde ne nānıŋ bolġay ve ne tuzuŋ bolġay. Bu suvārġa ḳoy öltürseŋ (20) ḳoyuŋnı yép yürü berür. Ḳış vaḳtı soḳ bolġusıdur. Avḳāt müşkil bolġusıdur.” dédi. meẓlüm (21) ériniŋ sözige unamadı. Bir faḳlan öltürdi. Ve ḳazanġa saldı, füşürdi. Şāh-ı Bahrāmnıŋ **[176b** = (235b)**]** (1) aylıġa dastūr-ḫān keltürdi. Şāh-ı Bahrām ṭaʿām yédi. Ḳollarını yudı. Aġrıġıdın uyḳusı kelmey yatur érdi. (2) Çūn taŋ attı, meẓlüm mey ve çigde keltürdi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey kem sözlük meẓlüm, maŋa bir dāstānī (3) aytġıl, tā meniŋ köŋlüm ḫūş bolġay, tā seniŋ sözüŋ bile ḫūş-vaḳt bolup mey içeyin. Ey (4) meẓlüm, bu vaḳtdaġı pād-şāhıŋlar néçük kişidür? Ẓālım mudur yā ʿāḳıl ve ʿādıl mudur?” dédi. meẓlüm aydı: (5) “Ey suvār, pād-şāh yaḫşı pād-şah turur. Ammā her işniŋ ıbtıdāsı pād-şāhdın turur.” dédi. (6) Şāh-ı Bahrām aydı: “Bu aytḳanıŋ rāst turur.” dédi. Ul meẓlüm aydı: “Ey suvār, bu dīhada tola kişiler bar- (7) (bar)dur. Bu ṭerefdin hamīşa suvārlar ötüp turur. Ul suvārlar her kişini miḥnetge saladur. (8) Beş altı dıram kümüş üçün ḫalḳġa cabr u sıtam ḳıladur. Pād-şāhdın bizge yetgen ranc uşbu (9) turur.” dédi. Şāh-ı Bahrām bu ḫabarnı éşitip ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Köŋlide aydı-ki “Hīç kişi ʿādıl (10) pād-şāhlarnı taʿrīf ḳılmaslar. Mundın kéyin hemme uluġlarġa duruştluḳ ḳılġay men.” dép. Uşbu endīşe- (11) de yatıp uḫladı. Hemme kéçede uşbu ġam u alam bile yattı. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, meẓlüm küyösige (12) aydı-ki “Ey abuşḳa, sen tuḫm füşürgil. Men inek saġayın.” dédi. İnekni keltürdi. Ḳolını inek- (13) niŋ emçegige urdı. Kördi-ki hīç süti yoḳ turur. Aydı-ki “Dırīġā, pād-şāhnıŋ köŋli ẓālımlıḳġa mayl ḳılıpdur!” (14) dédi. Küyösi aydı: “Hay bu sözni nédin aytur sen?” dédi. Köçi aydı: “Ey küyöm, meniŋ bu sözüm bīhūda söz (15) érmes. Eger pād-şāh-ı vaḳtnıŋ nıyatı buzulsa hemme némede bereket ḳalmas. Ve emçeklerde sütler hem (16) tartılur. Ve ıfarlıḳ keyikniŋ kindigide hem ıfar kem bolur. Hemme ḫalḳnıŋ köŋli ḳatur. Bayābānda böriler (17) ādam yer. ʿĀḳıllar ʿaḳlsızlardın ḳaçur. Ḳuşlarnıŋ astında tuḫmīlar palaġda bolur. Bu inekniŋ otı suyı (18) kem bolmadı ve-līkin emçegide süti kem bolupdur. Taḥḳīḳ pād-şāhnıŋ nıyatı buzulupdur.” dédi. Şāh-ı Bahrām çūn (19) bu sözlerni éşitti, ḳılġan ḫayālıdın paşīmān boldı. Köŋlide kéçürdi-ki “Ḫudāvandā, eger meniŋ köŋlüm dād ʿadl- (20) dın tolġansa maŋa pād-şāhlıḳnı hergiz bermegey sen.” dép nıyatını tüzdi. meẓlüm yana ḳolını inekniŋ (21) emçegige ḳoydı. Aydı-ki “Ḫudāvandā, inekniŋ emçegidin süt aḳıp turur.

Taḥkīk pād-şāhnıŋ nıyatı tüzülüp- **[177a** = (236a)**]** (1) dür.” dédi. Sütni füşürüp Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keltürdi. Şāh-ı Bahrām süt içti. (2) Ul maẓlūmġa aydı-ki “Ey meẓlüm, meniŋ ḳamçımnı alıp çıḳıp éşikniŋ başıġa asıp ḳoyġıl. (3) Andın kéyin körgil ki kim keledür.” dédi. meẓlüm ḳamçını aldı, öfti. Alıp çıḳıp dıraḫtnıŋ şāḫıġa (4) asıp ḳoydı. Nā-gāh leşker çıḳıp keldiler. Her kişi-ki ul ḳamçını kördi, yüz yerge urdılar. (5) Ér ve ḫatun munı körüp bir birige aytıştılar ki “Ey dırīġ, taḥḳīḳ bu mıhmān, pād-şāhımız éken! (6) Bu kişiniŋ rengi rūyıdın maʿlūm bolup turur.” dédiler. Her ikevlen yügürdiler. Yüzlerini yerge (7) urdılar. Aydılar ki “Şāhā, ʿumruŋ uzun, davlatıŋ ziyāde bolsun. Men ıntıhāyī yoḳsuz turur men. (8) Ḥażratlarını tüzük mıhmān-darlıḳ ḳıla almaduk.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey nīk-baḫt, bu şaharnıŋ (9) pād-şāhlıġını saŋa berdim. Sen bu yerde ötgen keçgenni mıhmān-dārlıḳ ḳılġay sen.” dédi. Şāh-ı (10) Bahrāmnıŋ aylıda her ikevlen yüz yerge urdılar. Ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Şāh-ı Bahrām aṭlanıp (11) öz ordasıġa yandı. Ne-çend vaḳt uşbu yosunda tirigçilik ḳıldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. (12) Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Yetmiş altınçı dāstānda: Ḫāḳān-ı Çīn Īrānġa kelgeni. Ve Şāh-ı (13) **Bāhrāmnıŋ ḳolıġa giriftār bolġanı. Ve Bahrām Türkistānnı alġanı. Ve Tūrāndın Fārsġa kelgeni.** (14) **Ve Ḳayṣarnıŋ élçisi mūbadlardın suʾāl ḳılġanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim (15) Ḫāḳān-ı Çīnġa ḫabar yetti ki “Şāh-ı Bahrām kéçe kündüz oyun bile érmiş. Ne césikçi ve ne ḳaravulçı (16) ḳoymas érmiş.” dép. Ḫāḳān-ı Çīn dar-ḥāl leşkerige genc ü māl berdi. Īrān ṭerefige ravān (17) boldı. Ve bir ṭerefdin Ḳayṣar-ı Rūmġa ḫabar boldı. Ul hem leşker tartıp ornıdın teprendi. Çūn Īrānlıḳ- (18) larnıŋ uluġlarıġa Ḳayṣar-ı Rūm, Ḫāḳān-ı Çīnnıŋ ḳaṣd ḳılġanıdın ḫabar boldı, hemmeleri Şāh-ı Bahrāmnıŋ (19) aylıġa keldiler. Hemmeleri duruşt duruşt söz aydılar ki “Ey pād-şāh, hemme pād-şāhlar ceng (20) ḳılgalı ḳaṣd ḳılıp tururlar. Sen köŋlüŋni oyunġa aldurup sen. Seniŋ közüŋge (21) pād-şāhlıḳ, tāc u taḫt ḫᵛār körünedür.” dédiler. Şāh-ı Bahrām cavāb berdi-ki “Ey uluġlar, Ḫudā-yı Taʿālā, **[177b** = (236b)**]** (1) ki hemmedin uluġ ve ġālıb turur, ul Ḫudā meniŋ yārım turur. Ul Ḫudānıŋ ḳuvveti bile şaharnı saḳlar men. (2) Şamşīr ve genc ü mālnıŋ zorı bile bu rancnı Īrāndın kötergey-men.” dédi. Yana kéçe kündüz mey-ḫᵛārlıḳ (3) ḳılur érdi. Hemme ḫalḳ aytur érdi-ki “Bu pād-şāh ḫūb kişi émes turur.” dér érdiler. Ammā Şāh-ı (4) (Şāh-ı) Bahrāmnıŋ köŋli huşyār érdi. Pınhāna leşkerini yasar érdi. Hīç kim Şāh-ı Bahrām- (5) nıŋ ḥālıdın ḫabar tafmas érdi. Ammā şahar ḫalḳınıŋ köŋli parīşān érdiler. Pes Şāh-ı (6) Bahrāmġa ḫabar yetti ki “Çīn şaharıdın nıhāyatsız leşker keldi.”

dép. Şāh-ı Bahrām Gustahamnı (7) çırladı. Ḫāḳān-ı Çīnnıŋ vāḳıʿasını aŋa aydı. Ḳança ki pahlavānlar bar érse aylıġa çırladı. (8) Şundaḳ ki Bihzād ve Pahlavān-ı Mıhr Borzīn Ḫurrād, Bahrām ibn-i Fīrūz ve Pahlavān-ı Ḫazavrān ki Gīlān pād-şāhı (9) érdi. Ve Ruhhām ki Ray pād-şāhı érdi. Ve Pahlavān-ı Borzīn ki Zābulıstānnıŋ pād-şāhı érdi. (10) Ve yana Pahlavān-ı Ḳāran ve Pahlavān-ı Dād Borzīn. Altı miŋ suvār ılġadı. Ve bırādarı Nersīge öz pād-şāhlıġını berdi. (11) Özi altı miŋ suvār bile Āẕar-bāyigān ṭerefige ravān boldı. Şahar içige āvāza tüşti ki "Şāh-ı Bahrām (12) şahardın kaçtı." dép. Ul vaḳtda Ḳayṣar-ı Rūmdın Narsīġa élçi keldi. Narsī Ḳayṣarnıŋ élçisini (13) yaḫşı yerge tüşürdi. Ḫalḳ maṣlaḥatnı uşbu yerge ḳoydılar ki "Şahar talan ve bulan bolmasdın (14) ilgeri bir ʿāḳıl ve sözlük kişini Īrān şaharıdın ılġap Ḫāḳān-ı Çīnġa genc ü māl iybergey, (15) tā şahar duşman élgidin amān tafḳay." Narsī cavāb berdi-ki "Ey uluġlar, mundaḳ ḳılıp bolmas. Néme üçün-ki (16) bizde hem genc bardur hem sılāh hem pahlavānlar bardur. Eger-çi bırādarım Bahrām bir munça leşker bile ketti, hemme Īrān-zamīn- (17) nıŋ mülk ve leşkeri ve genc ü mālı bizniŋ bile turur. Biz leşker yıġıp anıŋ bile ceng ḳılmaḳ (18) kerek." dédi. Çūn sıpāhlar Narsīdın bu ḫabarnı éşittiler, bir birige aytıştılar ki "Hergiz pahlavānlar Narsī (19) bile turmaslar. Ḫāḳān-ı Çīn yetip keleçe hemmeleri baş tartıp ḫāḳānġa kirürler. Ābdānı (20) oldur-ki şahar ġārat bolmasdın ilgeri bir dānışmandnı ḫāḳānġa iybereyli." dép. Bir Humāy atlıḳ (21) dānışmandnı ılġadılar. Ḫāḳān-ı Çīnġa bir ʿācızlıḳ ve bendelik bile **nāma** bitidiler ki "Ey Ḫāḳān-ı Çīn, **[178a** = (237a)**]** (1) biz hemmemiz saŋa bendedür biz. Her ne farmānlasaŋ farmānınŋġa kirür biz. Īrān-zamında her néçük ki genc (2) ü māl bardur, seniŋ aylınŋġa iyberür biz. Seniŋ bile ceng ḳılışġa bizniŋ ṭāḳatımız yoḳ turur." (3) dép. Ḫāḳān-ı Çīnġa iyberdiler. Pahlavān-ı Humāy bir neçe nām-dār pahlavānlar bile Ḫāḳān-ı Çīnnıŋ aylıġa (4) keldiler. Ve bu sözlerni Ḫāḳān-ı Çīnġa aydılar. Ḫāḳān-ı Çīn bu sözlerni éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram (5) boldı. Ve Humāy Ḫāḳān-ı Çīnġa Şāh-ı Bahrāmnıŋ ḳaçḳanıdın ḫabar ḳıldı. Ḫāḳān-ı Çīn bu ḫabarnı eşitip (6) ḫūş-ḥāllıġı zıyāda boldı. Öz uluġlarıġa aydı-ki "Ey uluġlar, Īrān şaharı bizge ranc u maşaḳḳat (7) tartmay, ceng ḳılmay ḳolumızġa kirdi." dép. Kelgen élçige tola genc ü māl berdi. Ve nāmasıġa **cavāb** (8) berdi-ki "Bu aytḳanlarıŋızını biz ḳabūl ḳılduḳ. Vaḳtī ki men Īrān şaharıġa kirsem, Īrān şaharını (9) keklikniŋ ḳanatı dék dād ʿadl bile yasaġay-men. Gūyā ki Īrānnıŋ su aḳaduġan arıġ- (10) larıdın süt aḳızġay men. Ḥālā men Īrān şaharınıŋ ḫarācını yetgürüp kelgünçe munda turayın. Andın (11) kéyin Marv şaharıġa kirip hīç āzār yetgürmey ötgey men." dédi. Élçi yandı. Īrānlıḳ- (12) larġa ḫāḳānnıŋ sözlerini aydı. Ve Ḫāḳān-ı Çīn leşkerini Marv şaharıġa kigürdi. Cahān ḫāḳān- (13) nıŋ leşkeriniŋ toġıdın ḳaraŋġu boldı. Ḫāḳān çūn Marv şaharıġa kirdi, ranc u

maşaḳḳatdın (14) tındı. Kéçe kündüz yémek içmekge maşġūl boldı. Bir sāʿat maclıs ve mey ve rabābdın ḫālī (15) olturmas érdi. Ve Īrānlıḳlarnıŋ uluġları ḫarācnı keltürür dép ümīd tutur érdi. Ve ḫāḳān- (16) nıŋ sıpāhları hem her ḳaysı, öz başıça şikār ve maclıs ḳılur érdiler. Ul ṭerefdin Şāh-ı Bahrām (17) ba-ġāyat huşyār érdi. Öz leşkerini duşmandın saḳlar érdi. Kéçe ve kündüz césikçi ve (18) ḳaravulçı ḳoyur érdi. Ve özi hamīşa maclıs ḳılur érdi. Pes Şāh-ı Bahrāmġa ḫabar keldi ki "Ḫāḳān-ı Çīn (19) Īrānnıŋ şaharını aldı. Ḥālā Marv şaharında tāc u taḫt bile turur." dép. Şāh-ı Bahrām dar-ḥāl (20) leşkeri bile aṭlandı. Kéçe ve kündüz tınmay Marv ṭerefige ravān boldı. Ardabīl şaharıġa kelip andın Āmul şaharıġa (21) keldi. Āmul şaharıdın Gurgān şaharıġa keldi. Gurgān şaharıdın Nasā şaharıġa keldi. Şaharlarıġa kirmey **[178b** = (237b)**]** (1) bayābānlar bile yürür érdi. Uşbu yosunda yürüp Marv şaharıġa yetti. Bir cāsūsnı iyberdi. Cāsūs (2) barıp Ḫāḳān-ı Çīndın ḫabar keltürdi ki "Şāhā, ḫāḳān kéçe kündüz maclıs içip şikār ḳılur." dép. (3) Çūn Şāh-ı Bahrām bu ḫabarnı éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Bir kün ul yerde leşkerini tındurdı. (4) Taŋlası leşkerige cebe ve cūş, begter/cūş-ı begter ve ḫaftān keygüzüp ḫāḳānnıŋ şikār-gāhıġa ravān (5) boldı. Ba-yek-bār her ṭerefdin ġırīv ġavġā ḳıldılar. Ve naḳāralar çaldılar. Şāh-ı Bahrāmnıŋ leşkeriniŋ (6) naḳāra āvāzı ve pahlavānlarnıŋ naʿra āvāzı yetinçi ḳat kökge yetişti. Bayābān içidin ḳan (7) taşḳın dék ravān boldı. Āḫırī Ḫāḳān-ı Çīn Pahlavān-ı Ḫazavrānıŋ ḳolıġa giriftār boldı. Ve yana (8) Ḫāḳān-ı Çīnnıŋ üç yüz béglerini tutup esīr ḳıldılar. Şāh-ı Bahrām Marv şaharıġa kirdi. Marv şaharında (9) ḳança ki Çīn ḫalḳı bar érse öltürdiler. Şāh-ı Bahrām ḳaçḳan Çīnlarnıŋ arḳasıdın (10) ottuz ferseng yolġaça ḳoylaşıp bardı. Andın kéyin yandı. Ança ki olca bar érse öz leşkerige (11) üleştürdi. Andın kéyin Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı.

Ne-çend vaḳt Marvda ārām taftı. Andın kéyin (12) köŋli Buḫārā şaharınıŋ cengiġa barışġa ḳaṣd ḳıldı. Bir kéçe kündüzde şikār ḳıla ḳıla Āmū daryāsıġa (13) keldi. Andın ötüp Türkistān ölkesige keldiler. Anda ḳança ki Türkler bar érse öltürüp (14) şahar ölkesige ört yaḳtılar. Ve Türkistānda ḳança ki uluġlar ve pahlavānlar bar érse (15) hemmeleri sāda bolup Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Hemmeleri zārlıġ ḳılışıp aydılar ki (16) "Ey cahānnıŋ pād-şāhı, ḥālā Ḫāḳān-ı Çīn ki bizniŋ pād-şāhımız érdi, seniŋ ḳoluŋga (17) giriftār bolmış. Émdi biz bī-çāra u bī-günāhlarnıŋ ḳanlarını tökmegil. Eger bizdin her néçük bāc u (18) ḫarāc ḫ^{v}āhlasaŋ ravā turur. Hemmelerimiz saŋa bende-i farmāndur biz." dédiler. Şāh-ı Bahrāmnıŋ (19) köŋli ularġa köydi. Hemme pahlavānlarġa farmānladı, tā ḳollarını kişi öltürüşdin yıġdılar. (20) Her yılda ḫarāc bergeli toḳtadılar. Ul yıllıḳ ḫarācnı Çīn şaharıdın aldılar. Bir haftaġaça anda tındılar.

(21) Andın Çīn uluġlarını aylıġa çırladı. Çīn ölkeside taş ve ḫām tuy bile bir manāra ḳofarttı, **[179a** = (238a)**]** (1) tā ul manāradın her Çīn ḫalḳı ki bar érse, ul manāradın Pād-şāh-ı Bahrāmdın bī-ruḫṣa (2) ötmegeyler dép. Ve leşkeriniŋ arasında bir pahlavān bar érdi, Şahra atlıḳ. Aṣīl pād-şāh- (3) zāda érdi. Anı Tūrān şaharıġa pād-şāh ḳıldı. Tūrānnıŋ pād-şāhlıġ tācını anıŋ başıġa (4) keygürdi. Tūrān mülki hem Şāh-ı Bahrāmnıŋ taḫt-ı farmānıġa kirdi. Köŋli ul vılāyatdın tındı.

(5) Farmānladı, tā kātıb aylıġa keldi. Bırādarı Narsīġa **nāma** bitidi. Nāmanıŋ avvalıda Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı ki (6) "Ul Ḫudā ki āsmānnı ve yerni, āftāb u aynı yaratıpdur. Ul Ḫudānıŋ atı bile bu nāmadur, mendin (7) bırādarım Narsīġa ve hemme Īrānnıŋ uluġlarıġa. Her kişi-ki ḫāḳānnıŋ cengini körmegen bolsa (8) bu pahlavānlardın éşitgeyler ki ḫāḳānnıŋ leşkeri çendān tola érdi-ki ularnıŋ toġı ʿālamnı (9) ḳaraŋġu ḳılur érdi. Ularnı hemmesini ḳılınçdın kéçürdük. Ve Ḫāḳān-ı Çīn giriftār boldı. Ḥālā men anı (10) baġlıḳ, özüm bile alıp barur men. Ve hemme uluġlar ve gerden-keşler bāc u ḫarācnı ḳabūl ḳıldılar. Ve men (11) hem nāmanıŋ arḳasıdın leşkerim bile barur men." dédi. Çūn nāma Narsīnıŋ ḳaşıġa yetti, ḫūş-ḥāl- (12) lıḳdın tüniġa yatmay hemme mūbadlar ve pahlavānlar Narsīnıŋ aylıġa keldiler. Ḫūş-ḥāllıḳdın orda (13) içinde ġırīv ġavġā ḳofardılar. Ve hemme pahlavānlar Ḫāḳān-ı Çīnġa nāma iybergenleridin paşīmān bolup (14) ḳılġan günāhlarıdın ḳorḳtılar. Pahlavānlardın tört yüz ottuz pahlavān ḳılġan günāhlarıġa (15) ʿuẕrlar aytıp Narsīnıŋ aylıġa keldiler. Ve aydılar ki "Ḫudāvandā, dīv bizniŋ yolumızını evrüp yaman (16) égri endīşeler ḳılıpdur biz. Ve pād-şāh bu çaġlıḳ leşker bile şunça duşmanlarnı ḫarāb (17) ḳılmaḳlıġı ʿacāyıb iş turur. Vaḳtī ki pād-şāhdın kelgen nāmege cavāb bitiseŋ bizniŋ (18) ʿuzrımızını bitimek kerek. Eger-çi bizdin uluġ günāhlar ṣādır boldı, şāyad ki pād-şāh kéçürgey." dédiler. (19) Narsī ularġa cavāb berdi-ki "Şundaḳ ḳılayın, pād-şāhnıŋ köŋlidin sizleriniŋ kīneleriŋiz- (20) lerni çıḳarayın." dédi. Pes Narsī nāmaġa **cavāb** bitidi ki "Şāhā, Īrānlıḳlar şahar ölkeleri- (21) niŋ bala farzandları üçün Ḫāḳān-ı Çīnġa panāh dép yıḳıldılar. Bu ḳılġanları pād-şāhġa **[179b** = (238b)**]** (1) düşmenligidin émes érdi-ki néme üçün-ki pād-şāhdın navmīd bolup érdiler. Ul sababdın ʿācız (2) bolup Ḫāḳān-ı Çīnġa sıġındılar." dédi. Nāmanı Borzmıhr atlıḳ bir uluġġa berdiler. Borzmıhr nāmanı alıp (3) ravān boldı. Çūn pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, bu nāmanı Şāh-ı Bahrāmġa berdi ve ʿuẕrın aydı. (4) Şāh-ı Bahrām ulardın rāżī boldı. Çaġān ḫalḳı ve Balḫ şaharlıġı, Buḫārā ve Ġarça şaharları hemmeleri bāc (5) u ḫarāc alıp her yılda Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa barur érdiler.

Ul ṭerefdin köŋlini tındurup Āẕar- (6) ābād-gān şaharıġa keldi. Hemme mūbadları bile otnıŋ aylıġa kelip ʿıbādat ḳıldılar. Ve oçaḳ- (7) nıŋ şayḫlarıġa tola genc ü māl berdi. Andın kéyin Işṭaḫr şaharıġa keldiler. Ve Ṭūrāndın alıp kelgen (8) bir gencniŋ ḳapuġını açtı. Ve ul altunlarnı ki ḳoṭaslarnıŋ terileriġa alıp, fīllarġa (9) yüklep kelip érdiler, ve ul altun bir miŋ[229] bir yüz altmış ḳanṭār altun érdi. Bir ḳanṭār dép (10) yeti miŋ dīnār altunnı aytur. Ve ḳança ki köprükler buzulġan bolsa ve ḳança buzulġan (11) rıbāṭlar bar érse ularġa ḫarc ḳıldı. Ve andın kéyin ḳança ki darvīşlar, tul ḫatunlar ve yetīm bala- (12) larġa ve işdin ḳalġan ḳarı pīrlarġa ve yana yoḳsuz bolġan aṣīl kişilerġa, yıraḳdın (13) kelgen ġarīblarġa tola genc ü māl berdi. Ve ança ki andın bölek māl ġanīmat bar érse öz leşkerige (14) üleştürdi. Hergiz özi genc yıġmadı. Andın kéyin farmānladı, tā ḫāḳānnıŋ tācını (15) keltürdiler. Anda ḳança ki olturġuzġan gevherler bar érse alıp oçaḳŋıŋ tamlarıġa olturġuzdı. Ve oçaḳnıŋ hemme tamlarını altun (16) ve gevherler bile ārāsta ḳıldılar. Andın kéyin Ṭīsḳūn şaharıġa bardı-ki anda bırādarı Narsī ve yana (17) uluġlar bar érdi. Narsī başlıḳ, hemme uluġlar Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa çıḳtılar. Çūn Narsī (18) Şāh-ı Bahrāmnıŋ ʿalamını kördi, hemme uluġlar bile pıyāda bolup yüz yerge urdılar. Şāh-ı Bahrām (19) Narsīġa farmānladı, tā aṭlandı. Andın kéyin öz taḫtıġa kelip olturdı. Hemme bégleri aylında ḳol (20) ḳoşturup turdılar. Şāh-ı Bahrām yoḳsuzlarġa genc ü māl berdi. Zındāndaġılarnı zındāndın (21) ḫalāṣ ḳıldı. Ve her şahar u ıḳlīmdın ġam u rancnı yoḳ ḳıldı. Uluġ ve kiçik hemmeleri maclıs ḳılıp ḫūş-ḥāl- **[180a** = (239a)**]** (1) lıḳġa maşġūl boldılar.

Andın Şāh-ı Bahrām hemmeleriġa bir uluġ ṭoy ḳılıp berdi. Hemmeleriġa pā[d]-şāhāna (2) ḫılʿatlar kéydürdi. Üç kün maclıs ḳıldı. Andın kéyin farmānladı, tā kātıb aylıġa keldi. Dād u (3) ʿadlnıŋ yosunıda **nāma** bitidi. Nāmanıŋ avvalıda Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı ki "Ey uluġlar, hemme yaḫşılıḳnı (4) Ḫudā-yı Taʿālādın biliŋizler. Her kişi-ki meniŋ iş ḳıladuġan serhenglerimdin ẓulm bolup (5) yıġlasa ul serhengni yā ḳuduḳġa salur men veyā dārġa asur men. Cıdd cahd ḳılıŋızlar, tā köŋül aġrıtma- (6) ġay sizler. Hamīşa ḫalḳnıŋ köŋlini ḫūş-ḥāl ḳılġay sizler. Ve men ki ʿadl bile rāstlıḳ ḳılıp (7) érdim, Ḫudā-yı Taʿālā meni hamīşa ġālıb ḳıldı. Azġına çerik bile ki barıp érdim, Ḫāḳān-ı Çīn (8) dék uluġ pād-şāhnı Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ ḳolumġa giriftār ḳıldı. Hemme duşmanlar helāk boldılar. Meniŋ hem (9) işim Ḫudā-yı Taʿālāġa bendelikdin özge iş bolmaġay. Ve sizlerdin yeti yıllıḳ ḫarācnı köterdim." (10) dédi. Ve her pād-şāhlarġa **nāma** bitidi ki "Ey pād-şāhlar, hamīşa işiŋizler dād u ʿadldın özge (11) iş bolmaġay. Ve

[229] Metinde منينك şeklinde yazılıdır.

sizlerniŋ şaharıŋızlarda ḳança yoḳsuzlar bar érse atını bitip meniŋ (12) aylımġa iyberiŋizler. Ve aṣīl yoḳsuzlarġa meniŋ gencimdin māl beriŋizler. Ve her kişi-ki ḳarż-dār bolġan (13) bolsa ve ḳarżını üze almasa ularnıŋ ḳarżını meniŋ gencimdin üzüŋizler. Ularnıŋ atlarını (14) bitip iyberiŋiz. Ve Ḫudā-yı Taʿālādın tileŋizler ki tā meniŋ köŋlümge hamīşa uşbu yosunda rāstlıḳnı (15) bergey. Ve meniŋ bu mıhrbānlıġımġa ḫūş-ḥāllıḳ ḳılıŋızlar. Ve ḳullarıŋızlarnı hem ḫ^{v}ār körmeŋizler ki ular hem (16) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bendesi turur. Ve kūdekleriŋizlerġa ʿılm u adab örgetiŋizler. ʿIlm bile zar-dār boluŋuzlar. (17) Hamīşa ḳoluŋuzlarnı kişiniŋ mālıdın yıraḳ tutuŋızlar. Ve hamīşa Ḫudāy-perest boluŋuzlar. Ve (18) ʿahdıŋızlarnı sındurmaŋızlar. Ve ḫoşnılarıŋızlarnı hergiz aġrıtmaŋızlar. Ve her kişige yaḫşılıḳ (19) ḳılıp ʿādıl boluŋuzlar. Ve zar-dārıŋızlar yoḳsuzlarġa bir néme berip ḥācatdın çıḳarıŋızlar. (20) Tilek tilegüçilerniŋ köŋlini sındurmaŋızlar.” dédi. Çūn naṣīḥatları tamām boldı, bitidi ki (21) “Bu nāmadur, saḫāvat davlatnıŋ igesi Bahrām-ı Gūrdın her ṭarafdaġı pād-şāh ve ḥākimlerġa.” dédi. **[180b** = (239b)**]** (1) Nāmaġa ıfar u zaʿfar séfti. Her ṭarafġa iyberdi. Çūn nāma her ṭerefge yetti, uluġ ve kiçik, ér ve ḫatun (2) Ḫudā-yı Taʿālā[ġa] şükr aydılar ki “Ḫudāyā, şükr ki bu pād-şāh ʿacab Ḫudā-şınās, ʿadıl ve saḫī turur.” dép. (3) Andın kéyin mey meclisge, yémek ve içmek[ge] maşġūl boldılar. Şāh-ı Bahrām künniŋ yarmıġaça ḫūş- (4) luḳ ḳılur érdi. Andın kéyin aḫşamġaça dād u ʿadlnı sorar érdi. Ve her bāmdādda pād-şāh- (5) nıŋ ordasıda ḳıçḳırur érdi-ki “Her kişiniŋ genc ü mālı bolsa yeŋizler ve kişige beriŋizler. Ve her (6) kişiniŋ yoḳ bolsa kelip biz[niŋ] gencimizdin alıŋızlar.” dép. Cahān ḫalḳı, uluġ ve kiçik yüzlerini (7) meclisge ḳoydılar. Cahān ābād boldı. Ḫūş-ḥāllıḳdın gūyā ki ḳarılar yanıp yigit boldılar.

(8) Andın kéyin Şāh-ı Bahrām Narsīġa aydı ki “Ey bırādar, Ḫurāsān ıḳlīmını saŋa berdim. Anda (9) taḫt u tācıŋ bile barġıl. Ḳaraġıl ki albatta dād bergüçi bolġay sen. Ve yamanlıḳḳa albatta ḥarīṣ (10) bolmaġay sen. Kördüŋ ki atamız yamanlıḳ ḳıldı, āḫırī ḫūb bolmadı.” dédi. Farmānladı, (11) tā Narsīġa ḫılʿatlar keydürdiler. Ve bir ḳıymat-bahā genc berdiler. Ve aŋa aydı-ki “Ey bırādarım, Ḫudā-yı Taʿālā (12) yār bolġay.” dédi. Narsī ravān boldı. Barıp Ḫurāsānnıŋ pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı.

(13) Çūn Narsī barıp bir hafta boldı, Şāh-ı Bahrām mūbadlarını aylıġa yıġdı. Ularġa aydı-ki “Ey (14) mūbadlar, Ḳayṣar-ı Rūmnıŋ işi uzaḳġa tarttı. Anıŋ kelgen élçisiġa cavāb bermedük.” (15) dédi. Mūbad cavāb berdi-ki “Şāhā, Ḳayṣarnıŋ élçisi ıntıhāyī dānışmand u ʿāḳıl ve raʾy- (16) lıḳ ve uyatlıḳ kişi turur. Ve hem Falāṭūn Ḥakīmnıŋ şākirdleridin érmiş.” dédi. (17) Şāh-ı Bahrām aydı: “Ḳayṣar-ı Rūm uluġ

turur. Silm ibn-i Farīdūnnıŋ naslıdın turur. Ḥālā hem (18) Ḳayṣar, Ḫāḳān-ı Çīnġa oḫşa munda kelip télbelik ḳılmadı. Taŋla körünüş bergende ul élçini (19) aylımġa çırlayın. Ve yaḫşılıḳ bile Rūmġa yandurayın." dédi. Taŋlası çūn Şāh-ı Bahrām taḫtıġa (20) olturdı, Şāh-ı Bahrām ul élçini aylıġa çırladı. Ul küni pād-şāh hīç ṭerefdin söz (21) aytmadı. Taŋlası yana körünüş berdi. Ul pīr Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa kelip yüz yerge urdı. **[181a** = (240a)**]** (1) Şāh-ı Bahrām anıŋ aḥvālın sordı. Iʿzāz u ikrām ḳıldı. Fīrūza taḫtnıŋ aylıda oltur- (2) ġuzdı. Aŋa aydı-ki "Ey pīr, sen munda tola uzaḳġa ḳaldıŋ. Meni ḫāḳānnıŋ cengi, (3) saŋa körünüş bermekdin manʿ ḳıldı. Ḥālā sen her néçük söz aytsaŋ (4) cavāb bereyin." dédi. Ul pīr Şāh-ı Bahrāmnı taḥsīn ḳıldı. Ve aydı ki "Şāhā, bu cahān seniŋ- (5) siz bolmaġay. Hemme cahāndaġı uluġlarnıŋ pād-şāhı turur sen. ʿAḳl dānışıŋ hemmedin (6) ziyāde turur. Eger-çi men Ḳayṣarnıŋ élçisidür men, ammā seniŋ çākeriŋ turur men. Ḳayṣarnıŋ (7) salāmını pād-şāhġa bereyin. Ve yana yeti némeni seniŋ dānışmandlarıŋdın sorayın ki (8) Ḳayṣar-ı Rūm maŋa şundaḳ farmānlaġandur." dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: "Ul sözlerni soraġıl." (9) dédi. Hemme dānışmandlarını aylıġa yıġdı. Köŋlide kéçürdi ki "Ul yeti, néme söz ékin?" dép. (10) Endīşe ḳılıp olturur érdi. Pes Ḳayṣārnıŋ élçisi aġzını sözge açtı. Mūbaddın (11) sordı-ki "Ey mūbad, ul némedür ki anı içgeri taşḳarı dép atar sen? Andın özge atı (12) yoḳ turur. Ve yana yuḳḳarı dégen némedür? Ve tübin dégen némedür? Ve kerānasız dégen némedür? (13) Ve ḫᵛārdur dégen némedür? Ve ul némedür ki anıŋ [atı] tola turur ve farmānı her yerde ravān turur?" dédi. (14) Mūbad cavāb berdi-ki "Ey élçi, bu soraġanlarıŋ[nıŋ] cavābı bu turur, tā taşḳarı dégen āsmān (15) turur. İçgeri dégen yer turur. Kerānasız dégen Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳudratı turur. Yuḳḳarı dégen (16) behişt turur. Tübin dégen dūzaḫ turur. Ve yana ul néme ki atı tola dép sorduŋ, ul ʿaḳl turur. (17) Şundaḳ ki ʿaḳlnı ḫırad dép atarlar. Vafā dép atarlar. Zīrek dép atarlar. Ve yana ul néme ki ḫᵛārdur, (18) ul yultuz turur. Ul soraġanlarıŋnıŋ cavābları uşbu turur. Eger mundın bölek (19) cavābı bolsa özüŋ ayġıl." dédi. Élçi yüz yerge urdı. Ve Şāh-ı Bahrāmġa aydı-ki "Şāhā, Ḫudā-yı (20) Taʿālādın mundın ziyāde davlat tilemegil ki hemme cahān seniŋ farmānıŋda turur. Ve béglériŋ (21) aṣīl turur. Vazīr, mūbadlarıŋ ıntıhāyī dānışmand turur. Hemme ʿāḳıllar bu mūbadlarġa bende tururlar." dédi. **[181b** = (240b)**]** (1) Çūn Şāh-ı Bahrām bu sözlerni éşitti, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Farmānladı, tā mūbadġa pād-şāhāna (2) ḫılʿatlar, altun égerlik aṭ, on badra altun berdiler. Élçi pād-şāhnıŋ aylıdın (3) çıḳtı. Öz otaġıġa bardı. Taŋlası Şāh-ı Bahrām taḫtıġa olturdı. Hemme mūbadlar pād-şāh- (4) nıŋ aylıġa keldiler. Élçi hem keldi. Mūbad élçidin sordı ki "Ey ʿāḳıl, bu ʿalamda ıntıhāyī zıyān- (5) kārlıḳ iş ḳaysıdur? Ve sūdlıḳ iş ḳaysıdur?" dédi. Élçi aydı: "Ey mūbad, dānā ve nādān- (6) dın

sorduŋ.[230] Zıyān-kār iş dégen nādānlıḳ turur. Sūdlıḳ iş dégen (7) dānālıḳ turur." dédi. Mūbad aydı: "Ey élçi, yaḫşı ḳaraġıl, tāfmadıŋ." dédi. Élçi aydı: "Eger mundın (8) ziyāde özge cavāb bolsa sen aytġıl." dédi. Mūbad aydı: "Ey huşyār, ḳaraġıl ki bu dunyāda her kişi (9) zıyān-kārdur, andaḳ kişiniŋ ölgeni tiriglerge sūdlıḳ iş turur. Ve her kişi bī-āzār- (10) dur, andaḳ kişiniŋ ölgeni zıyān-kārlıḳ turur. Néme üçün-ki zıyān-kār kişi ölse ḫalḳġa (11) sūd bolġusıdur. Bī-āzār kişi ölse ḫalḳġa zıyān bolġusıdur." dédi. Élçi çūn bu sözni (12) éşitti, mūbadnı taḥsīnlar ḳıldı ve küldi. Şāh-ı Bahrāmnı taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı-ki (13) "Bu Īrān şaharı ne yaḫşı mubārek turur ki mundaḳ ʿādıl ve saḫī pād-şāh turur. Ve anıŋ (14) aylıda mundaḳ dānışmandları bardur. Şāhā, dānışda cahāndaġılarnıŋ tācı turur sen. Ve mūbad- (15) lıḳda hemmedin yuḳḳarı turur sen. Eger Ḳayṣardın ḫarāc alsaŋ ravā turur." dédi. Anıŋ bu sözidin (16) pād-şāh ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Élçi yer öfti. Pād-şāhnıŋ aylıdın çıḳtı. Kün aḫşam boldı. (17) Taŋlası āftāb çıḳtı. Körünüşniŋ ḳapuġını ḫalḳġa açtı. Şāh-ı Bahrām farmān ḳıldı, tā élçini (18) aylıġa çırladı. Pād-şāhāna ḫılʿatlar keydürdi. Altun éger ve yügenlik aṭ mindürdi. Altun (19) ve gevherler, ıfar u ʿanbarlar berip élçini yandurdı.

Çūn Şāh-ı Bahrām Rūm şaharıdın köŋlini tındurdı, (20) andın kéyin pahlavānlarnı aylıġa çırladı. Her ḳaysı nām-dār pahlavānlarġa bir şaharnıŋ pād-şāhlıġını (21) berdi. Her kişi-ki ẓālım érdi, pād-şāhlıġıdın tüşürüp yıraḳ ḳoyladı. Ve mūbadlarġa aydı-ki "Ey mūbadlar, **[182a** = (241a)**]** (1) ḳoluŋuzlarnı ẓulm ḳılışdın tartıŋlar ki cahānda kişige āzār bermegendin ābādān iş yoḳ- (2) dur. Ve eger-çi meniŋ atam ẓulmġa ḳolını uzarttı, tola ʿacab émesdür. Néme üçün-ki pāk ve dānışmand, (3) Ḫudā-perest émes érdi. Anı ʿacab körmeŋizler ki Camşīd dék ve Keykāvus dék pād-şāhlarnı (4) hem dīv şayṭān yoldın éltgendür.[231] Atam hem dīvnıŋ yolıġa kirdi. Anıŋ farmānıdaġı (5) ḫalḳ bī-çāra bolup ılan dék tolġandılar. Ḫālā ul bu cahāndın ketti. Ve yaman atı ḳaldı. Ve bizdin (6) raḥmat ul atamnıŋ rūḥıġa bolġay. Anıŋ rūḥı bizdin rāżī bolġay. Ḫālā ki biz anıŋ ornıġa (7) olturupdur biz, anıŋ rūḥıġa Ḫudā-yı Taʿālā behişt naṣīb ḳılġay. Ve men Ḫudā-yı Taʿālādın (8) hamīşa tileydür men ki hamīşa öz farmānımdaġı ḫalāyıḳ bile çıḳışġay men. Vaḳtī ki badanım tofraḳġa cüft (9) bolsa bir ẓulm yetgen kişi meniŋ étegimge asılmaġay. Ve sizler hamīşa rāstlıḳ ḳılıŋız- (10) lar ki hemmemiz ölmek üçün tuġulġandur biz. Ḫᵛāhī pād-şāh ḫᵛāhī pahlavān, hemmemiz ölür biz. Ölüm (11) dégen andaḳ ḳuvvetlikdür ki ne şīr-garān ve ne ajdāhā-yı damān anıŋ aġzıdın ḳutulmas. Körüŋüz- (12) ler ki pād-şāhlar ḳayan ketti? Ve ay yüzlük ḳızlar ḳayan ketti? Her kişi ki

[230] Metinde سورودونك şeklinde yazılıdır.
[231] Metinde ایلتّکان دوردور "éltgendürdür" şeklinde yazılıdır.

öldiler, tofraḳ boldılar. Hemme- (13) leriŋizler Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat ḳılıŋızlar. Ve bu cahāndın ẓulm bile ötmeŋizler. Ul Ḫudā ki maŋa bu (14) davlat ve ḳudratnı beripdür ve her kişi-ki kişige bir muş tofraḳ çaġlıḳ zıyān ḳılsa men ul (15) zıyān ḳılġuçını otġa salıp köydürür men. Eger ḳaraŋġu kéçe[de] yoḳsuz kişilerdin kantolar bir gilem (16) çaġlıġ néme kantolasa anıŋ ornıġa men ḫazīnadın zar-baft u dībā iyberip ul darvīşnıŋ (17) köŋlini ḫūş ḳılur men. Ve eger ḳotandaġı ḳoyluḳdın oġrı bir ḳoy kantolasa men ılḳımdın bir ḳıymat- (18) bahā aṭ ul ḳoynıŋ igesige iyberür men. Ve her kişi-ki duşmanlar bile ceng ḳılıp zaḫmlıḳ bolġan (19) bolsa men aŋa gencimdin bir yıllıḳ genc iyberür men. Bu cahānnı yaratḳuçı Ḫudā-yı Taʿālādın mınnat tutadur men ki (20) ul Ḫudāy hamīşa yaḫşılıḳnı bilgüçi turur. Albatta cānvarlarda uynı öltürmeŋizler ki uynı öltürse (21) zırāʿatlarġa tenglik bolġusıdur. Meger vaḳtī ki uy ḳarıp işdin kalsa, ul vaḳtda öltürse **[182b** = (241b)**]** (1) darvīşlarġa ravā turur. Her néçük maṣlaḥatlarıŋız bolsa dānışmandlar bile ḳılıŋızlar. Ve yetīmlerniŋ (2) köŋüllerini aġrıtmaŋızlar. Dīvlarnıŋ endīşesidin yıraḳ boluŋuzlar. Eger men öz farmānımdaġılar- (3) dın ḫarāc alsam taḫt u tācdın bīzār bolayın. Eger meniŋ atam Yezdigerd bad-ḫūy érdi, men ḫūş-ḥūy- (4) luḳ bile aŋa yaḫşılıḳ ḳılġay men. Ve sizler hemmeleriŋiz köŋlüŋüzlerni atamnıŋ rūḥıdın ḫūş (5) ḳılıŋızlar, tā bolgay-ki Ḫudā-yı Taʿālā anıŋ günāhıdın ötüp, dūzaḫdın ḫalāṣ ḳılıp behiştge yol (6) körgezgey. Ve her ḳaysıŋızlar ki yigit sizler, yigitleriŋ köŋlini sındurmaŋızlar. Ve mest (7) kişilerge ḳol uzartmaŋız. Ve pīr kişiler mey içgeni hem ḫūb émesdür. Ḫudā-yı Taʿālāġa günāh- (8) kār bolmaŋızlar. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālā bizdin rāżī bolsa özge işlerge hīç ġam yoḳ turur. Ey meniŋ (9) farmānımdaġılar, hamīşa sizleriŋ köŋlüŋüzler ḫūş-ḥāl bolsun.” Çūn hemme bégler Şāh-ı (10) Bahrāmdın bu sözni éşittiler, hemmeleri közlerige yaş toldurdılar. Zār zār yıġlaşıp (11) Şāh-ı Bahrāmġa taḥsīnlar ḳıldılar. Vazīr-ı bī-naẓīr ornıdın ḳoftı. Ve aydı: “Şāhā, rūy-ı zamīn (12) taḫt-ı farmānıŋġa kirip duşmanlar pāk boldılar. Meger Hındıstān pād-şāhı Şengül ḳaldı ki Hındıstān- (13) da ul ẓulm ḳılur. Hındıstāndın tā Çīn vılāyatıġaça rūy-ı zamīn fitnelik turur. Endīşe ve tadbīr bile (14) anıŋ işini oḫşatmaḳ kerek.” dédi. Şāh-ı Bahrām endīşege bardı. Köŋlide kéçürdi-ki “Bu işni (15) ḫalḳdın pınhān ḳılġay men. Anıŋ şaharıġa özüm tanhā barıp leşker ü kişverini körgey-men.” (16) dédi. Anda barmaḳġa çapduḳ ḳıldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

Yetmiş yetinçi dāstān- (17) **da: Şāh-ı Bahrām Şengül-i Hındınıŋ aylıġa özini élçi ṣūretide ḳılıp barġanı. Ve Hındıstān** (18) **şaharıda kergedenni öltürgeni. Ve**

ajdahā bile ceng ḳılġanı. Ve şīr-kubānı öltürgeni. Şengül öz ḳızını (19) **Bahramġa bergeni. Ve Bahram ḳız bile Īrānġa ḳaçḳanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim (20) çūn Şāh-ı Bahrām Īrān ve Tūrāndın köŋlini tındurdı, ḫayāl ḳıldı ki Hındıstānġa barıp (21) ul pād-şāh leşkerini körgey. Pes avval bir **nāma** bitidi. "Nāmanıŋ avvalıda ul Ḫudāyī ki hemme némeniŋ, **[183a** = (242a)**]** (1) bar u yoḳnıŋ igesi turur. Ve bendelerige taḫt u tāc berip pād-şāh ḳılġuçı ul Ḫudā turur. Ey (2) Hındıstānnıŋ ḥākimi, sen öz ḥaddıŋnı hamīşa bilmey sen. Eger men bu zamānanıŋ pād-şāhı (3) bolsam, sen pād-şāhlıḳ ḳılsaŋ her ṭerefge yamanlıḳ ve kemlik yetgüsidür. Ve her (4) ṭerefge çafıp ḫalḳnı öltürüp mālını almaḳlıḳ pād-şāhlarnıŋ yosunı émesdür. (5) Ve seniŋ babaŋ bizge ḫıẕmatkār érdi. Ataŋ hem bizge bende érdi. Ḥālā ḳaraġıl ki Ḫāḳān-ı (6) Çīn, ki Çīn şaharıdın Īrān-zamīnġa keldi, ança ki özi alıp kelgen genc ü mālı tārāc (7) u talan boldı. Ve özi giriftār boldı. Sen hem şundaḳ bolur sen. Ve meniŋ hem ceng çapduġum bardur (8) ve hem genc mālım bardur. Ve sen hergiz meniŋ pahlavānlarımġa barābar kele almas sen. Ve sen öz gümānıŋda ve öz (9) ḳuvvetiŋde şundaḳ gümān ḳılur sen ki seniŋ arıġıŋ meniŋ daryāyım bile barābar bolġay. Ḳorḳadur men ki (10) başıŋġa bu işdin yamanlıḳ kelgey. Ve men Īrāndın seniŋ ṭerefiŋge leşker tartıp, (11) çafıp barġay men. Ve ceng küni sen meniŋ közümge meẕlüm kişiçe hem körünmes sen. Seniŋ (12) aylıŋġa bir élçi iyberdim. Yā ḫarāc iybergil yā cengge yasanġıl." dédi. Ve nāmanıŋ avvalıġa bitidi-ki (13) "Bu nāmadur, cahān pād-şāhı ve pahlavānlarnıŋ sarvarı Yezdigerd Pād-şāhnıŋ oġlı (14) Pād-Şāh-ı Bahrāmdın, Hındıstānnıŋ sıpah-sālārı Şengül-i Hındīnıŋ ṭerefige." Çūn nāma (15) tamām boldı, muhr bastı. Özini élçi ṣūretide tüzdi. Bir neçe pahlavānlar bile ravān boldı. Hīç kim bu (16) işdin ḫabardār bolmadı. Uşbu yosunda Hındıstānġa bardı. Çūn Şengülniŋ bār-gāhıġa (17) yetti, kördi-ki ordası kehkeşān-ı felekde körenedür. Nıhāyatsız fīllar ve sılāh keygen (18) pahlavān ul éşikde tururlar. Şāh-ı Bahrām ʿacāyıbġa ḳaldı. Ve anıŋ yasavullarıġa (19) aydı-ki "Men Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıdın kelgen élçi turur men." dédi. Hem şul zamān yasavullar içgeri (20) kirdiler. Şengül-i Hındīġa aydılar ki "Şāhā, Īrān şaharıdın bir[232] pahlavān élçilikge kelipdür. (21) Éşikde turur." dédi. Şengül farmānladı, tā pardanı köterdiler. Bahrāmġa körünüş berdi. Bahrām ḫırāmān **[183b** = (242b)**]** (1) ḫırāmān kirdi. Şāh-ı Bahrām kördi ki bir öy ḳofarıpdur, şıfı(??) şīşa-ı billūrdın, (2) yeri kümüşdin, tamları altundın. Her ṭerefige gevherlerdin köz olturġuzup- (3) dur. Şengülniŋ bırādarı taḫt tübinde olturur. Altun tāc başıġa

[232] Metinde بير "pīr" şeklinde yazılıdır.

keyipdür. Şengülniŋ (4) oġlı taḫt aylında turur. Şāh-ı Bahrām çūn Şengülġa yaḳın yetti, Şengülni kördi-ki tāc-ı mükellel (5) başıġa keyipdür. Taḫt üstünde olturur. Taḫtnıŋ hemme futları altundın, (6) şīşa-ı billūrdın turur. Şāh-ı Bahrām yüz yerge urdı. Zamānī turdı. Andın kéyin aydı-ki (7) "Şāhā, men Bahrām Pād-şāhdın bir nāma keltürdüm." dédi. Çūn Şengül Şāh-ı Bahrāmnıŋ atı- (8) nı éşitti, dar-ḥāl farmānladı, tā altun kürsī keltürdi. Altun kürsīge Şāh-ı Bahrāmnı (9) olturġuzdılar. Hemme pahlavānlarını aylıġa çırladı. Çūn Şāh-ı Bahrām kürsīde olturdı, (10) aġzını sözge açtı. Ve aydı-ki "Şāhā, eger farmānlasaŋ Şāh-ı Bahrāmnıŋ söz- (11) lerini aytsam." dédi. Şengül aydı: "Her sözüŋ bolsa ayġıl." dédi. Şāh-ı Bahrām (12) aydı: "Şāhā, Şāh-ı Bahrām bir pād-şāhdur, baġāyat ġālıb. Hemme pād-şāhlar aŋa ḫarāc (13) berürler. Vaḳtī ki Şāh-ı Bahrām ceng küni ḳılınçnı ḳolıġa alsa maydān içinde (14) ḳan, daryā dék aḳızur. Saḫāvatda havādaġı bulut dék turur. Andın saŋa bir ḫabar (15) keltürdüm." dédi. Çūn Şengül bu sözni éşitti, "Nāmanı bergil." dédi. Çūn nāmanı oḳudı, (16) gül-surḫ dék çırayı zaʿfar dék sarġardı. Ve aydı ki "Ey ġālıb, sözlük élçi, (17) sözge tola aşuḳuş ḳılmaġıl. Seniŋ pād-şāhıŋ maŋa uluġluġ körgezedür. (18) Her kişi ki Hındıstāndın ḫarāc tilese hergiz anıŋ bile ṣulḥ ḳılmas biz. Bu sözni (19) hergiz ravā körmes biz. Bu sözni pād-şāhıŋ gencniŋ ḳuvveti bile aytamdur veyā leşkerniŋ ḳuvveti (20) bile aytamdur? Yana pād-şāhlar turna tururlar. Men bir bürgüt turur men. Yana [pād-şāh]lar yer turur, men (21) āsmān turur men. Hīç kişi āsmānġa ḳaṣd ḳılmas. Silerniŋ şaharlıḳlarıŋlar **[184a** = (243a)**]** (1) ve pahlavānlarıŋ[lar] meẓlüm ḳatarıda turur. Ve meniŋ şahar u ölkelerimde çendān genc ü māl bardur ki (2) ata babamdın hīç kişi aŋa ḳol yetgürgen émesdür. Sılāḥ ve çapduḳlarımnıŋ, (3) gencleri[m]niŋ ḳapuḳlarını açmaḳ lāzım bolsa anıŋ kilīdlerini neçend fīllarġa (4) yüklep yürürler. Eger camīʿ tīġ ve ḳuyaḳlarımnıŋ hısābını sorasaŋ yultuznıŋ (5) ḥısābıdın tola turur. Rūy-ı zamīn meniŋ leşkerimni kötere almas. Ve on miŋ (6) pād-şāhlar meni pād-şāh atarlar. Taġ ve daryālar ve yerler, hemme meniŋ gencim turur. Cahān- (7) nıŋ puşt u panāhı men turur men. ʿŪd u ʿanbarnıŋ, ıfar u zaʿfarānnıŋ, kāfūrnıŋ (8) gencleri meniŋ yerlerimdedür. Ve seksen tāc-dār pād-şāhlar meniŋ aylımda ḳol (9) bağlap tururlar. Çīn ve Hındıstān ve Ḫotan meniŋ farmānımdadur. Ve meniŋ ordam- (10) da Faġfūr-ı Çīnnıŋ ḳızı bardur. Ve ul ḳızdın bir oġlum bardur. Intıhāyī pahlavān (11) ve yüreklikdür. Keykāvus Pād-şāhnıŋ zamānıdın tā Keyḳubādġaça andaḳ pahlavānnı (12) kişi körgen émesdür. Ve üç yüz miŋ pahlavān suvārlarım bardur. Ve miŋ iki yüz tuḳḳan- (13) larım bardur. Hemmeleri zabar-dast pahlavānlarım turur. Eger élçilerni öltürmek rasm (14) bolsa érdi, başıŋnı teniŋdin cudā ḳılur érdim." dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: "Şāhā, eger (15) sen uluġ bolsaŋ aççıġnıŋ uruġını

tarımaġıl. Bahrām Pād-şāh maŋa aytḳandur (16) ki Şengülġa ayġıl ki ‘Eger ʿāḳıl bolsaŋ iki ʿāḳılnı şaharıdın ılġap seniŋ bile (17) sözleştürsün. Eger ularnıŋ birisi sendin ġālıb bolsa, men anıŋ (18) şaharı bile hīç işim yoḳdur. Eger andaḳ ḳılmasa Hındıstāndın bir yüz pahlavān suvārnı (19) ılġasun. Ular[nıŋ] hemmesi bile sen yalġuz ceng ḳılġıl. Eger ular saŋa ġālıb kelse hem (20) biz ulardın ḫarāc tilemeyli.’ dégendür.” dédi. Şengül aydı: “Hay sen bī-ʿaḳl turur sen! (21) Zamānī olturġıl. Mundaḳ bīhūda sözlemegil.” dédi. Pes bir yaḫşı ayvānnı ārāsta ḳıldı- **[184b** = (243b)**]** (1) lar. Ve ḳança ki lāzımlıḳ némeni anda alıp bardılar. Bahrām tüş vaḳtġaça anda ārām (2) taftı. Andın kéyin Şengül farmānladı, tā maclıs ārāsta ḳıldılar. Ve dāstūrḫān- (3) lar yaydılar. Çūn ṭaʿām yédiler, mey keltürdiler. ḫūş-āvāz ṣazandalar çeng ü rabāb (4) çaldılar. Şāh-ı Bahrām dastūr-ḫʷānġa olturdı. Çūn mey içip hemme uluġlar (5) ḫūş-ḥāllıḳ ḳıldılar, Şengül farmānladı, tā iki pahlavān bir biri bile kürösgeyler, yaʿnī (6) çalışġaylar. Pes her iki pahlavān maydānġa kirdiler. Bir birige asıldılar. Bir birige (7) zor ḳıldılar. Çūn Şāh-ı Bahrāmġa mey aşar ḳılıp mest boldı, Şengülġa aydı ki “Şāhā, (8) farmānlaġıl, tā men bir çalışḳay men.” dédi. Şengül ḳahḳa bile küldi. Aydı-ki “Ḳofġıl, (9) eger ularnı alıp ura alsaŋ ularnıŋ başını kesgil.” dédi. Şāh-ı Bahrām ornıdın (10) ḳoftı. Ḳol urdı. Ul pahlavānnı köterip yerge andaḳ urdı-ki ustuḫʷānları rīza rīza boldı. Şengül anı (11) körüp ʿacāyıbġa ḳaldı. Şāh-ı Bahrāmnı ḳırḳ pahlavāndın yuḳḳarı olturġuzdı. Çūn mey içip mest boldılar, (12) ordadın yandılar. Çūn taŋlası boldı, Şengül atıġa suvār boldı. Gūy çevgān oynaġalı ravān boldı. Şāh-ı (13) Bahrām hem bardı. Oḳ keltürdiler. Nışāna attılar. Şāh-ı Bahrāmġa Şengül aydı ki “Ey élçi, érenlikniŋ (14) türkügi oḳ ve ya turur. Sen ḳadd u ḳāmetlik körene sen. Oḳ atġıl, tamāşā ḳılaylı.” dédi. Şāh (15) yasını kirişledi. Aṭını daʾb berdi. Nışānaġa andaḳ urdı ki nışānanıŋ yıġaçı pār[a] pāra (16) boldı. Hemme suvārlar Şāh-ı Bahrāmnı taḥsīn ḳıldılar. Şengül, Şāh-ı Bahrāmnıŋ mundaḳ atışlıġını (17) körüp gümānġa bardı ki “Bu ḳadd u ḳāmat ve bu pahlavānlıḳ ki bu kişide bardur, élçige oḫşamaydur. (18) Bu kişi Şāh-ı Bahrām özi turur. Veyā bırādarı veyā tuḳḳanlarıdın turur.” dédi. Pes Şāh-ı Bahrāmġa (19) külüp aydı-ki “Ey élçi, sen bī-gümān pād-şāhnıŋ bırādarı turur sen ki ba-ġāyat davlat-mand ve pahlavān ve (20) pād-şāhlıḳ nışānası sende bardur.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Şāhā, men élçi turur men. Maŋa sen (21) pād-şāh dép at ḳoymaġıl. Ve men Yezdigerd Pād-şāhnıŋ uruġıdın émesdür men ki sen **[185a** = (244a)**]** (1) meni pād-şāhnıŋ bırādarı dégen sen. Andaḳ déseŋ günāh bolur. Ve men bir bīgāna kişidür men. (2) Yol uzaḳ turur. Meni Īrānġa yandurġıl. Mabādā ki maŋa pād-şāhnıŋ açıġı kelmegey.” dédi. Şengül (3) aydı: “Hay aççıġlıġ bolmaġıl! Bizniŋ saŋa tola aytaduġan sözlerimiz bardur. Sen yanurġa tola aşuḳmaġıl.” (4) dédi. Andın kéyin

vazīrını aylığa çırladı. Vazīrġa Şāh-ı Bahrāmdın tola sözler aydı ki “Ey vazīr, meniŋ (5) saŋa bir pınhān sözüm bardur. Eger bu kişi Şāh-ı Bahrāmnıŋ tuḳḳanlarıdın bolmasa muŋa aytḳay sen, (6) tā bizniŋ ḳaşımızda turup ḳalġay. Yaẖşı sözler bile aŋa ayġıl, tā şāyad ki munda turġay, tā men Hındī (7) ıḳlīmıda ḳaysı şaharnı ẖ^{v}āhlasa pād-şāhlığını aŋa bergey men. Ve genc ü māl hem nıhāyatsız bergey men. (8) Ḳannūc şeheridegi mīvelik dıraẖtlar bir yılda iki ḳatar mīve beredür. Ul şaharnı aŋa bereyin. (9) Vaḳtī ki bu sözlerni aytsaŋ atını hem soraġay sen. Eger bu şaharġa köŋül berse anı men (10) sıpah-sālār ḳılġay men.” dédi. Vazīr Şāh-ı Bahrāmnıŋ ḳaşıġa keldi. Ança ki pād-şāhnıŋ (11) aytḳan sözlerini aydı ve atını sordı. Şāh-ı Bahrāmnıŋ çırayı sarġardı. H̱ayrān (12) ḳaldı ki néçük cavāb bergey. Pes aydı-ki “Ey vazīr, men genc ü mālġa fırīfta bolup Şāh-ı Bahrām- (13) dın yüz evürmes men. Bu iş bizniŋ dīn u rasmımızda durust émesdür. Her kişi-ki öz (14) pād-şāhıdın yüz evürse güm-rāh bolġusıdur. Bu dunyā kimge vafā ḳılıpdur ki aŋa maġrūr (15) bolgay biz?! Farīdūn Pād-şāh ḳayan ketti?! Keyẖusrav ve Keyḳubād ḳayan ketti?! Ve yana sen Şāh-ı (16) Bahrāmnı bilür sen, néçük érdür. Eger men andın yüz evürsem meni ul albatta helāk ḳılġusıdur. (17) Ve Hındıstān ölkesini ẖarāb ḳılıp tofraġıġaça Īrānġa taşıġusıdur. Ābdānı (18) oldur ki men yanġay men. Eger atımnı sorasaŋ atım Borzūy turur.” dédi. Çūn vazīr Şāh-ı Bahrāmdın (19) bu cavāblarnı éşitti, yanıp kelip Şengülġa aydı. Şengül ba-ġāyat parīşān boldı. (20) Ve özige özi aydı ki “Bu kişi meniŋ farmānımġa kirmegü dék. Men bir çāra ḳılayın, tā bu kişi helāk (21) bolġay.” dédi.

Ul şaharnıŋ ölkeside bir cengel bar érdi. Anda bir kergeden bar érdi. Ul cengeldin şīr-ı narr[a] hem bolsa ḳaçur érdi. Ve ul kergeden **[185b** = (244b)**]** (1) āvāzıdın ḳulaḳlar saġır bolur érdi. Pes Şengül Şāh-ı Bahrāmġa aydı-ki “Ey pahlavān, (2) kergedenniŋ aylığa barıp, anı oḳ bile atıp öltürgil, tā Hındıstānnıŋ ıḳlīmı ul (3) balādın ẖalāş bolġay. Ve seniŋ atıŋ tā ḳıyām ḳıyāmatġaça ḳalur.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: (4) “H̱ūş bolġay. Maŋa bir yolçı kerek, tā maŋa kergedenniŋ manzılını körgezgey. Vaḳtī ki men (5) anı körsem H̱udā-yı Taʿālānıŋ ḳuvveti bile öltürgey men.” dédi. Şengül bir yolçı ḳoştı. (6) Şāh-ı Bahrām kergedenniŋ manzılınıŋ ṭerefige ravān boldılar. Ve kergedenniŋ çoŋ- (7) lığıdın ve heybetidin sözleşür érdiler. Çūn yolçı kergeden manzılını Bahrāmġa körgezdi, (8) özi yandı. Şāh-ı Bahrāmnıŋ ḳaşıda bir munça Īrāndın kelgen yoldaşları bar érdi. (9) Çūn yıraḳdın ular kergedenniŋ ḳadd u ḳāmatını kördiler, her ḳaysıları Şāh-ı Bahrāmġa (10) aydılar ki “Şāhā, bu işni ḳılmaġıl. Hīç kişi tirig taġ bile ceng ḳılġanı yoḳdur. (11) Şengülġa ayġıl ki ‘Men pād-şāhımdın ruẖṣasız, kergeden

bile ceng ḳılıp (12) bolmas.’ dép ayġıl.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey yāranlar, eger Ḫudā-yı Taʿālā meni Hındıstān- (13) da helāk ḳılmaḳ bolsa yana yerge barġan bile ḳutulup bolmas.” dép. Yasını kirişledi. (14) Aṭını çafıp köŋlini ölümge ḳoyup kergeden ṭerefige ravān boldı. Bir tal oḳnı (15) kergedenniŋ sīnesige andaḳ attı ki kergedenġa ʿālam ḳaraŋġu boldı. Kergedenniŋ (16) başını kesti. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Kergedenniŋ tişlerini soġurdı. (17) Şengülniŋ ordasınıŋ ṭerefige ravān boldı. Şengül çūn anı kördi, farmānladı, (18) tā ʿaraba ve uylar alıp barıp kergedenniŋ tenini ul bayābāndın taşḳarı (19) çıḳarıp keltürdiler. Çūn Şengül anı kördi, ʿacāyıbġa ḳaldı. Altun taḫtıġa çıḳıp (20) olturdı. Şāh-ı Bahrāmnı taḫtnıŋ aylıda olturġuzdı. Hemme uluġlar Şāh-ı Bahrāmnı (21) taḥsīn ḳıldılar. Ve hemmeleri altun saçḳular saçtılar. Bahrāmġa aydılar ki “Ey pahlavān, **[186a** = (245a)**]** (1) hīç kim sen ḳılġan işni ḳıla almas. Ve seniŋ dék ʿacāyıb pahlavānnı hīç köz körgen (2) émesdür.” dér érdiler. Ammā Şengül Bahrāmnıŋ bu işidin gāhī ḫūş-ḥāl bolur érdi (3) ve gāhī ġam-gīn bolur érdi. Uşbu yosunda hem ne-çend kün ötti. Ve Şengül kéçe kündüz endīşe (4) ḳılur érdi ki Şāh-ı Bahrāmnı bir ḥīla bile helāk ḳılġay.

Ve ul ıḳlīmda bir ajdahāyī (5) bar érdi. Baʿżada daryā içinde yürür érdi ve baʿżada ḳuruḳluḳda yürür érdi. (6) Ve mest fīllarnı ul ajdahā dem tartur érdi. Ve Şengül hemme yaḳınlarıġa aytur érdi-ki (7) “Men bu suvārnıŋ pahlavānlıġıdın ıntıhāyī ġam u alamda turur men. Vaḳtī ki Īrān pād-şāhınıŋ (8) bir kiçik pahlavānı uşbu yosunda bolġay, pād-şāhı néçük bolur? Eger bu suvār yanıp, Īrānġa (9) barıp leşker keltürse bu şaharlar vīrān bolġusıdur. Ḥālā men bir çāra taftım, tā Bahrāmnı (10) ul ajdahānıŋ cengige iybergey men. Çūn ul ajdahānıŋ aylıġa barsa albatta helāk (11) bolġusıdur.” dédi. Ve Bahrāmnı aylıġa çırladı. Ve aŋa aydı ki “Ey pahlavān, Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki (12) seni Īrān şaharıdın munda keltürüpdür, tā Hındıstānnı yamanlardın pāk (13) ḳılġay sen. Ḥālā meniŋ aylımġa bir müşkil iş kelipdür. Eger ul işni meniŋ aylımdın (14) kötersеŋ ul vaḳt dar-ḥāl seni ḫūş-ḥāllıḳ bile öz şaharıŋġa yandurur men.” (15) dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Her ne farmānlasaŋ farmānıŋdadur men. Cān tenim seniŋ (16) farmānıŋdadur.” dédi. Şengül aydı: “Ey pahlavān, bizniŋ ölkemizde bir ajdahāyī paydā bolup- (17) dur. Hemme ḫalḳ anıŋ balāsını tarturlar. Ul ajdahā nehenglerni ve fīllarnı dem (18) tartur. Anı bir çāra ḳılıp Hındıstān ḫalḳınıŋ köŋlini roşen ḳıla alur mu sen ki (19) ul vaḳtda men Hındıstānnıŋ ḫarācını saŋa bergey men. Ve ḫarācdın bölek hem (20) tola hediyeler pād-şāhıŋġa iybergey men. Īrān şaharında hem sen ābrūluḳ bolur sen.” (21) dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Şāhā, Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālānıŋ farmānı bile ul

ajdahā- **[186b** = (245b)**]** (1) nıŋ ıltızını yerdin üzgey-men. Ammā ul ajdahānıŋ mekānını körgenim yoḳdur. Maŋa (2) bir yolçı kerek, tā yol körgezgey.” dédi. Şengül bir yolçı ḳoştı. Ve Şāh-ı Bahrām, özi bile Īrān- (3) dın kelgen ottuz suvār bile barur érdiler. Tā daryā kenārıġa yettiler. Ḳaraŋġuluḳda ajdahānı (4) kördiler ki aġzı dūzaḫ éşigi dék açuḳ, közleri ḳan ḳoyġan legen dék. Közleri- (5) din ādam ḳanı cūş urup turur. Çūn Īrānlıḳlar ajdahānı mundaḳ heybetlik (6) kördiler, hemmeleri zār zār yıġlaştılar. Ve aydılar ki “Şāhā, sen bu ajdahānı ul kergeden (7) dék bilmegil. Bu şeherdegi duşmanlarnı şād ḳıladur men dép Īrān şaharını şımālġa bermegil.” (8) dédiler. Şāh-ı Bahrām aydı: “Ey yāranlar, özümni Ḫudā-yı Taʿālāġa tafşurdum. Eger meniŋ (9) acalım ajdahānıŋ ḳolıda bolsa érenlik bile andın ḳutulup bolmas.” dédi. Yasını (10) kirişledi. Zahr yügürtgen oḳnı kirişge ḳoyup, kök güldüregen dek naʿra (11) urup ajdahāġa yamġur dék oḳ yaġızdı. Bir tal oḳnı aġzıġa attı. Aġzıġa (12) ḳadaldı. Ajdahā ġırīv ḳıldı. Yana tört tal oḳnı başıġa attı. Ajdahādın ḳan ve (13) zahr taşḳın dék aḳtı. Teni sust boldı. Şāh-ı Bahrām dar-ḥāl tīġ soġurdı. (14) Ajdahānıŋ baġrını yardı. Çūn ajdahānı öltürdi, Şāh-ı Bahrām yüzini tofraḳġa (15) sürdi. Ve aytur érdi-ki “Ey bār-ḫudāyā, bu ajdahānı sen helāk ḳıldıŋ. Eger andaḳ bolmasa (16) mende ne ḳuvvetdür ki mundaḳ taġ dék ajdahānı helāk ḳılġay men?! Ve bandalarıŋġa (17) hamīşa panāh bergüçi sen turur sen.” dédi. Ul yerdin Hındıstān pād-şāhınıŋ (18) aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı bile ajdahānı helāk ḳıldım.” dédi. Çūn (19) Şengül Şāh-ı Bahrāmnı aṭ üstünde tirig kördi, ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Farmānladı, (20) tā ʿarabalar ve uylar alıp barıp ajdahānıŋ tenini keltürgeyler. Hındıstān (21) ḫalḳınıŋ taḥsīn āvāzları kökge yetişti. Hemmeleri aytur érdiler ki “Mundaḳ pahlavān **[187a** = (246a)**]** (1) anadın tuġulmas. Bu ḳadd u ḳāmat ve bu çıray ki bu suvārda bardur, pād-şāhlıḳġa ıntıhāyī (2) lāyıḳ turur.” dép.

Hemme Hındıstānlıḳlar ḫūş-ḥāl boldılar. Ammā Şengül ġuṣṣadın ılan-dek (3) tolġanur érdi. Ve çırayı zaʿfar dék sarġarur érdi. Çūn kün keç boldı, hemme uluġlarını (4) aylıġa çırladı. Ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, men Şāh-ı Bahrāmnıŋ bu pahlavānıdın tola ġamġa (5) ḳaldım. Eger bu pahlavān Īrān şaharıġa yansa Bahrām bizniŋ pahlavānlarımızını ḫᵛār u zabūn (6) tuturlar. ‘Hındıstānda bir hem pahlavān yoḳ éken.’ dérler. Ve duşmanlarım bülend bolur. Ḫᵛāhlaydur men ki (7) bu élçini pınhāna öltürgey-men. Siler néçük maṣlaḥat körür siler?” dédi. Dānışmandlar (8) aydılar ki “Şāhā, bu sözni aytmaġıl ki pād-şāhlarnıŋ élçisini öltürseŋ (9) bu ıntıhāyī bī-ʿaḳlsızlıḳdur. Hīç kişi mundaḳ ḫayāl ḳılġan émes. Bu endīşeni (10) ḳılmaġıl ki uluġlar arasında yaman atlıḳ

bolur sen. Eger sen bu suvārnı öltürseŋ (11) Hındıstān şaharını ḫarāb ḳılġanıŋdur. Hem şul zamān Īrān şaharıdın leşker (12) kelür. Şāh-ı Bahrām dék uluġ pād-şāh saŋa duşman bolur. Ve bizniŋ şahar u ölkemizde (13) hīç kim tirig ḳalmas. Ve bu suvār bizni ajdahānıŋ balāsıdın ve kergedenniŋ (14) cafāsıdın ḫalāṣ ḳıldı. Aŋa ʿumr tilemek kerek. Ölüm tilemek bī-vafālıḳdur." (15) dédiler. Şengül ḫāmūş boldı. Köŋlide yana çāra ister érdi, tā Şāh-ı Bahrāmnı (16) helāk ḳılġay. Pes farmānladı, tā altun bile naḳş nigār ḳılġan ordada pād-şāhāna (17) maclıs ārāsta ḳıldılar. Şengül altun taḫtıġa[233] çıḳıp olturdı. Bir ḳolıda Şāh-ı Bahrāmnı (18) olturġuzdı. Şengülniŋ şaharda saḳlaġan bir cānvarı bar érdi, ba-ġāyat ḳadd u ḳāmet- (19) lik. Saçları ḳara, lebleri kök, sīnesi uçası kök, ajdahā dék ḳuvvet- (20) lik érdi. Anı şīr-kubā dép atar érdiler. Anı bu ordada saḳlar érdiler. Ve anda (21) bir ay yüzlük kenīzek bar érdi. Ve şīr-kubā ul kenīzekge ʿāşıḳ érdi. Pes Şengül farmānladı, **[187b** = (246b)**]** (1) tā ul kenīzekni Şāh-ı Bahrāmnıŋ ḳaşıda olturġuzdılar. Şīr-kubā yıraḳdın Şāh-ı (2) Bahrām kenīzekniŋ ḳaşıda olturġannı kördi, ġırīv ḳıldı. Aççıġı bile Şāh-ı Bahrāmġa ḥamla ḳıldı. (3) Şāh-ı Bahrām hem dar-ḥāl ornıdın ḳoftı. Şīr-kubā bile çalıştı. Şīr-kubānı ornıdın (4) köterdi, yerge urdı. Ötügidin bir ḫancarnı soġurdı. Şīr-kubānıŋ beş(??) bélçirini(??) (5) başıdın ayaġ yarıp taşladı. Subḥān'allāh her kişige ki Ḫudā-yı Taʿālā yār bolsa ul (6) kişi ne şīrdın ve ne dīvdın ve ne fīldın ḳorḳmas éken. Çūn Şengül bu ḥālnı (7) kördi, ba-ġāyat parīşān boldı. Şāh-ı Bahrāmġa aydı ki "Ey bad-baḫt, ne üçün ul (8) cānvarnı öltürdüŋ ki men ul cānvarġa ḫūş-ḥāl érdim." dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: (9) "Bizniŋ rasmımız şundaḳdur." dédi. "Her kişi ki bizge ceng ḳılġalı ḳaṣd ḳılsa (10) ḫ^{v}āh ādam bolsun ḫ^{v}āh şīr bolsun ḫ^{v}āh yolbars bolsun, anı öltürür biz. Eger (11) ḥālā sen hem maŋa kīne bile ḳaṣd ḳılsaŋ érdi, men helāk ḳılur érdim." dédi. Şengül (12) ḫāmūş boldı. Köŋlide ġam bile mey içür érdi. Ul kéçe ötti. Taŋla bāmdād vaḳtıda (13) Şāh-ı Bahrāmnı çırlattı. Özi tanhā olturdı. Şāh-ı Bahrāmnı taḫt aylında oltur- (14) ġuzdı. Ḳaşıda ne uluġları ve ne vazīrları yoḳ érdi. Ul vaḳt Şāh-ı Bahrāmġa (15) aydı-ki "Ey suvār, men seniŋ davlatıŋnı yuḳḳarı ḳılay dér men. Ve saŋa ḳızımnı berür men. (16) Kerek ki meniŋ ḳaşımda turġay sen. Şaharıŋġa barmaġay sen. Ve seni (17) Hındıstān şaharlarıġa uluġ pād-şāh ḳılayın." dédi. Şāh-ı Bahrām cavāb bere almadı. (18) Endīşege bardı. Andın kéyin baş köterdi. Cavāb berdi-ki "Şāhā, farmānıŋnı (19) ḳılayın. Ammā pād-şāhımdın uşbu yosunda üzülmekge çāra yoḳdur. Ve-līkin ḳız- (20) larıŋdın bir ḳızını ılġaġıl, maŋa körgezgil. Eger köŋlümge sıġsa ḳabūl ḳılġay-men." (21) dédi. Şengül ba-ġāyat ḫūş-ḥāl ḫurram boldı. Ordasını

[233] Metinde تخت تیغه "taḫttıġa" şeklinde yazılıdır.

dībā-yı Çīnī bile ārāsta **[188a**= (247a)**]** (1) ḳıldı. Üç ay yüzlük ḳızları bar érdi. Hemmeleri başıdın ayaġıġa ġarḳ-ı altun érdiler. (2) Ve ay yüzlük, altun tāclıḳ kenīzekler yıraḳdın ṣaf bağlap turur érdiler. Andın (3) kéyin Şāh-ı Bahrāmġa aydı: "Kirgil, émdi körgil." dédi. Şāh-ı Bahrām içgeri kirdi. Ul ḳızlarnı (4) kördi. Sıpīnūy atlıḳ ḳızını Şāh-ı Bahrām ılġadı. Şengül ul ḳızını Şāh-ı Bahrāmġa (5) berdi. Bir ḳıymat-bahā gencni kilīdleri bile Sıpīnūy ḳızıġa berdi. Ve Şāh-ı Bahrāmnıŋ (6) öz kişilerige Şengül tola genc ü māl, altun ve kümüş ve altun égerlik aṭ- (7) lar ve sılāḥlar ve altun kemerler berdi. Şāh-ı Bahrāmġa altun taḫt ve fīrūzadın (8) tāc berip gevher bile naḳş nigār ḳılġan ordalar berdi. Ve Ḳannūc şaharıda ḳança ki (9) uluġlar bar érse mubārek-bād ḳılıp pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler. Bir haftaġaça maclıs (10) ḳılıp mey içtiler. Ve Sıpīnūy Şāh-ı Bahrām bile bir yerde olturup mey içer érdiler.

(11) Pes Faġfūr-ı Çīnġa ḫabar yetti ki "Īrān şaharıdın bir pahlavān Şengülġa élçilikge (12) kelipdür. Ve Şengül ul élçige ḳızını berip küyö ḳılıpdur." dép. Pes Faġfūr-ı Çīn (13) Şāh-ı Bahrāmġa **nāma** iyberdi-ki "Bu nāmadur ki cahān pād-şāhı Faġfūr-ı Çīndın ul élçi- (14) niŋ ṭerefige ki Īrāndın Hındıstānġa élçilikge kelipdür. Ey élçi, bizge ḫabar keldi-ki (15) sen ba-ġāyat dānışmand ve pahlavān érmiş sen. Ajdahā ve kergeden seniŋ ḳoluŋdın (16) ḳutulmas érmiş. Sen Şengülġa küyö bolup başıŋ āsmānġa yetipdür. Ve ul ḳızı-ki (17) bizniŋ tuḳḳanımızdur, saŋa bermiş. Ḥālā kerek ki bir yol ranc tartıp, munda kelip meniŋ közüm- (18) ni camālıŋ bile roşen ḳılġay sen. Ve her vaḳtī ki ḫᵛāhlasaŋ meniŋ aylımdın ḫılʿatlar (19) keyip yanġay sen. Ve saŋa meniŋ ḳaşımġa kelmekge ʿār yoḳdur. Néme üçün ki Īrān (20) pād-şāhıġa men duşman émesdür men." dédi. Çūn bu nāma Şāh-ı Bahrāmġa yetti, köŋlige şūrış (21) tüşti. Dar-ḥāl Faġfūrnıŋ nāmasıġa **cavāb** bitidi ki "Seniŋ iybergen nāmaŋ maŋa yetti. **[188b** = (247b)**]** (1) Ey Faġfūr, seniŋ közüŋ Çīn şaharıdın özge şaharnı körgen émesdür. Ve nāmaŋ- (2) nıŋ avvalıda cahān pād-şāhıdın dép aytıp sen. Seniŋ bu aytḳanıŋ [rāst] émes turur. (3) Cahāndaġı pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı Şāh-ı Bahrām turur. Érenlikde ve dānışda (4) aṣıl nasabda anıŋ dék uluġ pād-şāh yoḳ turur. Ḫudā-yı Taʿālā anı hemme işde ġālıb (5) ḳılıpdur. Ve yana ança ki ajdahānı ve kergedenni öltürdüm, anı taḥsīn ḳılıp sen. Bu (6) (bu) işlerim Şāh-ı Bahrāmnıŋ ṭālıʿıdın érdi. Hemme hunar Īrānlıklarda érür ki (7) şīrni hem hīç némeçe körmesler. Hemmeleri Ḫudā-şınās tururlar. Ve yana bu pād-şāh ki (8) maŋa ḳızını berdi, men anı érenlik bile aldım. Ve Şengül bir pād-şāh érdi. Çūn meni tuḳḳan (9) ḳılmaḳġa lāyıḳ kördi, ḳızını maŋa berdi. Ve yana aytıp sen ki 'Munda kelgil, her néçük yaḫşılıḳ (10) bolsa saŋa körgezeyin.' dép sen. Meni Şāh-ı Bahrām

Hındıstānġa iyberse, men Çīn (11) şaharıġa barsam hergiz ravā körmes. Üçünçi aytıp sen ki ‘Saŋa tola genc ü māl berür men.’ (12) dép sen. Ḫudā-yı Taʿālā meni kişiniŋ gencidin bī-ḥācat ḳılıpdur. Ve Şāh-ı Bahrām (13) bergen genclerge şükr aytur men. Törtünçi ki meni tola taʿrīf ḳılıp sen. Men ḳabūl ḳıldım. (14) Ul sözleriŋni Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa barġanımda aytḳay men. Ve Ḫudā-yı Taʿālā- (15) nıŋ tola raḥmatı saŋa bolġay.” dédi. Nāmaġa muhr bastı. Çīnġa iyberdi.

Ve Şāh-ı Bahrāmnı (16) Şengülniŋ ḳızı ıntıhāyī dost tutur érdi. Kéçe kündüz anıŋ mıhrıdın yıġlar (17) érdi. Közini hergiz Şāh-ı Bahrāmnıŋ yüzidin kötermes érdi. Çūn Şengül (18) Şāh-ı Bahrām bile ḳızınıŋ mıhrbānlıġını éşitti, köŋli dıl-camʿ boldı. Şāh-ı Bahrāmġa yaman- (19) lıḳ ḳılışnı taşladı. Hamīşa yaḫşılıḳ ḳılur érdi. Künlerde bir kün Şāh-ı (20) Bahrām Sıpīnūy bile ḫūş u ḫurram olturup érdiler. Bahrām Sıpīnūyġa aydı-ki “Ey Sıpīnūy, (21) biledür men ki sen maŋa hamīşa yaḫşılıḳnı ḫᵛāhlar sen. Ve men ḫᵛāhlaydur men ki saŋa bir sır **[189a**= (248a)**]** (1) aytḳay men. Kerek ki kişige aytmaġay sen. Ve men Īrāŋġa barur men. Eger sen meniŋ bile sözni bir (2) ḳılsaŋ seni hem özüm bile alıp barur men. Ammā kerek ki hīç kişi bu sırnı bilmegey. (3) Īrānda meniŋ işim mundaġıdın ābādāndur. Eger barġalı raʾyıŋ bolsa seniŋ atıŋ (4) her yerde aġaça bolġusıdur. Ve ataŋ seniŋ taḫtıŋnıŋ aylıda tiz fükgüsidür.” dédi. (5) Sıpīnūy aydı: “Ey pahlavān, cahānda meẓlümleriŋ ābādānı oldur ki andın küyösi (6) hamīşa rāżī ve ḫūş-ḥāl bolsa. Eger meniŋ cānım seniŋ ʿahd paymānıŋda turmasa ul (7) cāndın bīzār turur men.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Pes ḳaçḳalı bir çāra ḳılġıl.” dédi. Sıpīnūy (8) aydı: “Ey pād-şāh, eger baḫtım yār bolsa bir çāra ḳılayın. Bu yaḳında bir ʿıyd-gāh bardur. Atam (9) anda çıḳıp maclıs ḳılur. Ve ul ʿıyd-gāhnı mubārek yer bilürler. Ve ul yerde şikār-gāh (10) hem bardur. Atam tamām leşkeri bile anda barġusıdur. Ḥālā beş küngeçe ṣebr ḳılġıl. Beş (11) kündin kéyin atam şahardın taşḳarı çıḳadur. Ul vaḳt çapduḳ ḳılmaḳ kerek.” dédi. (12) Şāh-ı Bahrām köçiniŋ sözige ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ul kéçe endīşe bile yattı. Çūn (13) taŋlası āftāb çıḳtı, Şāh-ı Bahrām atıġa suvār boldı. Şikār çapduḳlarını (14) alıp köçi bile ikevlen daryā ṭerefige ravān boldı. Çūn daryāġa yaḳın yetti, bir munça bāzargānlarnı kördi. (15) Bāzargānlar çūn Şāh-ı Bahrāmnı kördiler, tanudılar. Néme üçün-ki hemme bāzargānlar Īrānlıḳlar érdiler. Şāh-ı (16) Bahrām lebini tişledi. Yaʿnī kişige aytmaŋlar dép ularnı taʿẓīm ḳıldurmadı. Bāzarġanlarġa aydı-ki (17) “Lablarıŋlarnı meni aytışdın baġlaŋlar ki eger bu sır āşkārā bolsa Īrān şaharıdın tola (18) ḳanlar aḳḳusıdur. Avval sizler ant içiŋizler. Aytıŋızlar ki ‘Ul pāk Ḫudānıŋ atı bile ki Şāh-ı (19) Bahrāmnıŋ sırrını açmaġay biz.’ déŋizler.” dédi.

Ular ant içtiler. Andın kéyin Şāh-ı Bahrām ularġa (20) aydı-ki “Ey bāzargānlar, meniŋ bu sırrımnı cānıŋızlar arasında saḳlaŋızlar. Eger meniŋ bu sırrım āşkārā (21) bolsa ve men helāk bolsam, taḫt mendin ḫālī ḳalsa her ṭerefdin leşker kelgüsidür. **[189b** = (248b)**]** (1) Ul vaḳt ne taḫt ḳalur ve ne tāc ḳalur ve ne pād-şāh ḳalur ve ne bāzargānlar ḳalur.” dédi. Çūn bāzargānlar (2) bu sözni éşittiler, zār zār yıġlaştılar. Aydı-ki “Şāhā, hemmemizniŋ cānı saŋa fadā bolsun. (3) Eger seniŋ sırrıŋ ẕarra āşkārā bolsa bizniŋ şaharımızdın ḳan daryā dék aḳḳusıdur. (4) Ve seniŋ sırrıŋnı kim āşkārā ḳıla alur?!” dédiler. Şāh-ı Bahrām ularnı taḥsīn ḳıldı. Ve ularġa (5) altun ve kümüş berdi. Ul yerdin şımāl dék öz ordasıġa keldi. Özini Ḫudā-yı Taʿālāġa tafşurdı. (6) Ne-çend vaḳt ṣebr ḳıldı. Tā ul ʿıyd vaḳtı boldı. Hemme Hındnıŋ uluġları, Şengül başlıḳ, yasandılar. (7) Çūn ʿıyd-gāhġa barur boldı, köçi Şengülġa aydı-ki “Borzūy bīmār boldı. ʿUẕr aytadur ki ‘Ey pād-şāh, (8) men aġrıḳdur men. Meniŋ üçün köŋlüŋni rancda tutmaġıl. Ve sen bile sen ki aġrıḳ kişi (9) maclısda bolsa hemme maclıs ahlı ġam-gīn bolġusıdur.’ déydür.” dédi. Şengül aydı: “Aytḳanı rāst- (10) dur. Aġrıḳ kişi hergiz maclısnı yād ḳılmas.” dédi. Saḥar vaḳtıda Şengül Ḳannūc şaharıdın (11) ʿıyd-gāh ṭerefige ravān boldı. Şāh-ı Bahrāmnıŋ köçi Şāh-ı Bahrāmġa aydı-ki “Şāhā, atam ʿıyd-gāhġa (12) ketti. Émdi sen hem yürümek kerek.” dédi. Çūn kéçe ḳaraŋġu boldı, pes Sıpīnūdnı suvār ḳıldı. Özi olfaḳ (13) ve dulġasını keydi. Kemendini ġançuġasıġa baġladı. Gürzini ḳolıġa aldı. Şımāl dék ravān (14) boldılar. Tā daryā kenārıġa yettiler. Kördi-ki hemme Īrānlıḳlar uḫlap yaturlar. Ularġa bāng urdı-ki (15) “Hay nége uḫlar siler?! Ḥālā daryā mavc urur ve arḳamızdın[234] leşker kelür.” dédi. Çūn kémeçi (16) bu sözni éşitti, dar-ḥāl kémeni suġa saldı. Ve Sıpīnūd kiçik kémege kirgeli aşuḳur érdi.

(17) **Al-ḳıṣṣa:** Çūn Şāh-ı Bahrām köçi bile ḳaçtı, anıŋ ḳaçḳanıdın bir kimerse ḫabardār (18) érdi. Dar-ḥāl şımāl dék Ḳannūcdın ʿıyd-gāhġa bardı. Şengülġa Bahrāmnıŋ ḳaçḳanı- (19) dın ḫabar berdi. Şengül çūn bu ḫabarnı éşitti, ot yaşın dék boldı. Ul (20) ʿıyd-gāhdın şımāl dék ravān boldı. Tā daryā kenārıġa yetti. Bahrāmnı ve Sıpīnūdnı kördi. (21) Ba-ġāyat ġamnāk boldı. Ḳızıġa aydı-ki “Ey şūm, sen bu mekkār ér birle daryādın öttüŋ-mü ki **[190a** = (249a)**]** (1) mendin soramay Īrānġa barġay sen. Ve bu behişt dék şahardın Īrān dék vīrān- (2) ġa barġay sen ki ḥālā meniŋ zūpīn nayzamnıŋ zaḫmıġa ḫabardār bolġıl.” dédi. Şāh-ı (3) Bahrām aŋa aydı: “Ey bad-aṣl, ne dér sen?! Meniŋ arḳamdın nege çafıp kelür sen? Ve meni sen (4) āzmūda ḳılġan sen. Ve cengimni ḫūb bilür sen. Ve bilür sen ki Hındīlardın yüz miŋ suvār (5) bolsa meniŋ aylımda bir

[234] Metinde آقارميزدين şeklinde yazılıdır.

suvārdın hem kemdür. Ḥālā ki men ottuz nām-dār pahlavānlar bile turur men. (6) Hındīlardın ḳan aḳızur men. Ve birni hem tirig ḳoymas men.” dédi. Şengül bildi-ki “Ul (7) rāst aytadur ki anıŋ pahlavānlıġını yaşunup bolmas.” dédi. Şāh-ı Bahrāmġa aydı-ki (8) “Ey suvār, men farzandımnı saŋa taşladım. Ve seni közümniŋ ḳarasıdın ʿazīzraḳ saḳlap, (9) belki başımġa tāc ḳıldım. Ança ki ḫ̲ᵛāhlaġanlarıŋnı saŋa berdim. Mendin keremlik bolġança sendin (10) kemlik boldı. Vafā ornıġa cafā ḳıldıŋ. Dırīġā ki Fārsīlarda vafā yoḳ éken. (11) Bir şīrnıŋ balası éken sen ki saḳlap ḳuvvetlik bolaça, saḳlaġan kişiŋ bile (12) ceng ḳılur sen.” dédi. Şāh-ı Bahrām aydı: “Men sen aytḳan dék émes- (13) dür men. Meniŋ Īrānġa barġanım ança ʿayb émesdür. Taġı sen hem ḫ̲ūbluḳ bile köŋlüŋni (14) maŋa bergil ki men Īrān ve Tūrānnıŋ pād-şāhı, pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı Bahrām turur men. (15) Cahānda meniŋ dék uluġ pahlavān pād-şāh yoḳ turur. Mundın kéyin saŋa yaḫşılıḳ ḳılur men. (16) Ve duşmanlarıŋnı öltürür men. Ve Īrān şaharıda seni atamnıŋ ornıda körür men. Ve seniŋ (17) şaharıŋdın ḫ̲arāc almas men. Ve ḳızıŋ hem hemme aġaçalarġa aġaça bolġusıdur.” dédi. Şengül (18) çūn bu sözlerni éşitti, ḳızıl laʿl dék sılāhını(??) başıdın taşladı. Aṭıġa ḳamçı (19) urdı. Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Şāh-ı Bahrāmġa ʿuẕrlar aydı. Bahrāmnı ḳuçaḳladı. Şengül (20) Şāh-ı Bahrāmnıŋ yüzini körüp ḫ̲ūş-ḥāl u ḫ̲urram boldı. Şāh-ı Bahrām pınhān işlerini (21) ve Īrānnıŋ işlerini Şengülġa aydı. Şengül anıŋ sözlerini éşitip ḥayrān boldı. **[190b** = (249b)**]** (1) Ve Bahrāmġa aydı-ki “Şāha, cānıŋnı mundaḳ ārzūlardın saḳlaġıl. Her kişini maŋa (2) oḫ̲şa bilmegil.” dédi. Farmānladı, tā dastūr-ḫ̲ān yaydılar. Mey ve cām keltürdi- (3) ler. Ne-çend cām mey içtiler. Andın yana ḳofup ʿuẕrlar aydılar ki bir biri bile rāstlıḳ (4) ḳılıp vafā-dārlıḳ ḳılġaylar. Andın kéyin Şāh-ı Şengül, Şāh-ı Bahrāmnı ve Sıpīnūdnı ḫ̲ūş-vadāʿ ḳıldı. (5) Ança ki genc ü mālı bar érse Bahrāmġa iyberdi. Andın kéyin bir biri bile ḫ̲ūşlaşıp (6) birleri daryā ṭerefige ve birleri ḳuruḳluḳ ṭerefige ravān boldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(7) **Yetmiş sekizinçi dāstānda: Şāh-ı Bahrām Īrānġa Hındıstāndın yanġanı.** (8) **Ve Şengül yeti pād-şāh bile Bahrāmnı körgeli kelgeni. Ve Bahrām memleketiniŋ yeti yıllıḳ** (9) **ḫ̲arācını ḫ̲alḳġa bağışlaġanı. Ve Şāh-ı Bahrām ʿālamdın ötgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı (10) ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur kim Īrān şaharıġa ḫ̲abar tüşti [ki] “Şāh-ı Bahrām Hındıstāndın (11) ġālıblıḳ bile kelür.” dép. Hemme şaharlarġa āyīnlar bağladılar. Her kişi öz çağıça (12) altun ve kümüş saçtılar. Ifar u ʿanbar u zaʿfar saçtılar. Çūn Yezdigerd ibn-i (13) Bahrām ve Şāh-ı Bahrāmnıŋ bırādarı

Narsī ḫabardar boldı, hemme mūbadlar bile Bahrāmnıŋ aylıġa (14) çıḳtılar. Çūn Yezdigerd atasını kördi, aṭıdın tüşti. Pıyāda bolup yüz yerge urdı. Ve bırādarı (15) Narsī, mūbadlar, hemmeleri yüz yerge urdılar. Pes Şāh-ı Bahrām öz ordasıġa keldi. Ul kün (16) ārām taftı. Taŋlası Şāh-ı Bahrām altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. Ḫavāṣ u ʿāmġa körünüş berdi. (17) Her ḳaysı uluġlar Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Yüz yerge urdılar. Şāh-ı Bahrām ularġa ornıdın (18) ḳoftı ve yaḫşı sözler aydı. Avval Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Şundaḳ aydı-ki "Ey uluġlar, ul (19) Ḫudāyī ki āsmān u yerni yaratıpdur. Āşkārā u pınhānnı ul Ḫudā bilür. Andın ḳorḳuŋuzlar. (20) Ve aŋa kéçe ve kündüz yıġlaŋızlar ki hemmemizġa ġālıblıḳnı ul Ḫudā-yı Taʿālā beripdür. Her kişi ki behiştge (21) kirişni ḫᵛāhlasa ul kişi yamanlıḳdın özini saḳlaġay. Vaḳtī ki dād u ʿadl bile, **[191a** = (90a)**]** (1) rāstlıḳ bile bolsa ve köŋlini égrilikdin saḳlasa, kişiniŋ köŋlini aġrıtmasa (2) behiştni tafḳusıdur. Ey uluġlar, mundın kéyin her kişi eger-çi altun taġı ve kümüş- (3) din kānı hem bolsa mendin ḳorḳmaġay. Köŋlüŋüzlerdin ḳorḳunçnı çıḳarıŋızlar. Hemmeleriŋiz- (4) ler yaḫşılıḳnı ziyāde ḳılıŋızlar. Ve maŋa genc yıġḳalı cahd ḳılmaŋızlar. Ve ḫalḳnı parākende ḳılmaŋızlar. (5) Ve men ḫᵛāhlaydur men ki bir gencimni ḫalḳġa bergeli ḳoyġay men. Ve her kişi-ki meniŋ béglerim- (6) din veyā tuḳḳanlarımdın, kişige ranc yetgürse ve ul ranc yetgürgenni mendin yaşunsa (7) veyā kişige uluġluḳ ḳılıp dād bermese men Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda dād tiler men. (8) Ve ḥālā sizleriŋ her néçük ārzūŋuzlar bolsa maŋa ḥıcāb ḳılmay aytıŋızlar, tā men (9) ravā ḳılayın." dédi. Yana taḫtıġa olturdı. Hemme uluġlar Şāh-ı Bahrāmġa taḥsīn ḳıldılar. Aydılar ki (10) "Şāhā, taḫt u tāc seniŋsiz bolmaġay. Ve seniŋ ʿaḳl u dānışıŋ, uluġluġuŋ- (11) dın ve pād-şāhlıġıŋdın ziyāde turur. Seniŋ dék uluġ ve aṣīl pād-şāhnı (12) rūzgār anasıdın tuḳḳan émesdür. Ve bu altun taḫtġa seniŋ dék uluġ (13) pād-şāh olturġan émesdür ki tofraḳda yatḳan ölüglerni dād ʿadl birle felekge (14) çıḳarur sen. Ḫudā-yı Taʿālā seniŋ yārıŋ bolġay. Ve davlatıŋ ziyāde bolġay." dédiler. (15) Ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Ul vaḳt Şāh-ı Bahrām leşkeri bile aṭlandı. Āẕar Goşasb (16) atlıḳ oçaḳ ṭerefige keldi. Tola altun ve kümüş darvīşlarġa üleştürdi. (17) Zand-astā kitābını oḳudı. Şengülniŋ ḳızı Sıpīnūdġa ul dīnnı örgetti. Ve (18) ġusl ḳıldurdı. Ve dīn-ı bahīġa kigürdi. Ve zındānlarnıŋ ḳapuġını açtı. Ve her kişige (19) altun ve kümüş berdi.

Pes Şengül-i Hındīġa ḳızını ve Īrān şaharını körmek ārzū (20) boldı. Ve Şāh-ı Bahrāmġa bir şīrīn sözlük élçini iyberdi. Ve Şāh-ı Bahrāmdın yaŋı (21) başdın ʿahd ḳılışnı tiledi. Şāh-ı Bahrām öz ḫaṭṭı bile ʿahd-nāma bitip iyberdi. Çūn **[191b** = (90b)**]** (1) Şengülġa ul élçi yetti, ul ḫaṭnı kördi. Īrāngа barmaḳlıḳġa ḳaṣd ḳıldı. Ve Şengülniŋ bār-

gāhıġa (2) yeti pād-şāhlar keldiler, tā anıŋ bile Īrānġa barġaylar. Biri Kābul pād-şāhı, ikinçi Sınd (3) pād-şāhı, üçünçi Sandal pād-şāhı, törtünçi raʾy-ı Hındī, yana üç pād-şāh bile altun (4) künlükler ve altun sıparlar ve ʿalamlar ve fīllar bile hemmeleri altun tāclıḳ ve altun tonluḳ (5) ve altun ṭavḳluḳ ve altun yegenelik érdiler. Altun gevherler bile künlükler rāst ḳılıp āftāb- (6) ġa sāya ḳılur érdiler. Ve fīlnıŋ üstünini dībā u zar-baft bile ārāsta ḳılıp érdiler. (7) Ve altun saçḳular alıp Īrānġa ravān boldılar. Pes Şāh-ı Bahrāmġa ḫabar boldı-ki "Şāh-ı (8) Şengül yeti pād-şāh bile kelür." dép. Üç manzıl aylıġa çıḳtı. Ve her şaharnıŋ uluġları aylıġa (9) çıḳḳalı ḳaṣd ḳıldılar. Şāh-ı Bahrām tā Nahravān daryāsıġaça aylıġa bardı. Pes iki pād-şāh (10) bir birige uçraştılar, her ikevlen aṭlarıdın tüştiler. Bir birini ḳuçaḳladılar. Ve yana (11) yeti pād-şāh Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıda pıyāda boldılar ki biri Kābul pād-şāhı, Hınd pād-şāhı, (12) Sandal pād-şāhı, Sınd pād-şāhı, Mandal pād-şāhı, Candal pād-şāhı, (13) Keşmir pād-şāhı ve Multān pād-şāhı. Ve her iki ṭerefdin leşker pıyāda boldılar. (14) Ve her iki pād-şāh aṭlandılar. Ve ordada altun taḫtlar ḳoyup dībādın bısāṭ yaydılar. (15) Ve Şāh-ı Bahrām bekevulġa farmānladı, tā "Dastūr-ḫān keltürgil." dép. Dastūr-ḫān yaydılar. (16) Īrānda ḳança ki uluġlar bar érse cıladılar. Çūn ṭaʿām yédiler, andın kéyin mey keltürdiler. (17) Ve ay yüzlük kenīzekler ḫıẕmatda turdılar. Orda içini behişt dék ārasta ḳıldılar. Billūr (18) şīşa cāmlarda mey içtiler. Ve altun ṭabaḳlarda ıfar u ʿanbar toldurdılar. Ve saḳçı- (19) larnıŋ başlarıda altun tāc, ayaḳlarıda gevherlerdin naḳş nigār ḳılġan kefş, (20) boylarıda zar-baft u dībā ton érdi. Şengül mundaḳ yasadaḳlarnı körüp ʿacāyıb- (21) ġa ḳaldı. Mey içip olturup endīşe ḳılur érdi ki "Eyā, bu behişt müdür yā gülistān-ı **[192a** = (91a)**]** (1) İrem müdür?" dér érdi. Pes Şāh-ı Bahrāmġa āhasta aydı-ki "Şāhā, ḳızımnı (2) körsem." dédi. Şāh-ı Bahrām kenīzeklerge farmānladı, tā Şengülni ḳızı- (3) nıŋ ḳaşıġa kigürgeyler. Pes Şengül ḫādımları bile Sıpīnūdnıŋ (4) ordasıġa ravān boldı. Ḳızını kördi-ki altun taḫtnıŋ üzesinde (5) olturur. Tāc başıġa keyipdür. Çūn atası ḳızını kördi, pīşānesige (6) öfti. Ve ḳızını saġınġandın zār zār yıġladı. Ve ḳızı hem atasını körüp yıġladı. (7) Sıpīnūdġa aydı-ki "Ey ḳızım, tola yıġlamaġıl ki bu seniŋ olturuġuŋ gūyā ki (8) behişt turur." dédi. Pes keltürgen hediyelerini keltürdi. Hemme taḫt u tāc, altun (9) gevherlerni, dībā u zar-baft ki anıŋ bahāsını kişi bilmes érdi, Sıpīnūdġa (10) berdi. Ve özi ul yerdin Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Ḫūş-ḥāllıḳdın mey (11) içtiler. Uluġlar çūn mest boldılar, ḫıẕmatkārları uḫlayduġan yerni (12) rāst ḳıldı. Hemmeleri kéçe bolġaç uḫladılar. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, (13) Şāh-ı Bahrām uyḳudın oyḳandı. Yana Hındıstān pād-şāhı Şengülni Şāh-ı (14) Bahrāmnıŋ aylıġa alıp bardılar. Ul kün şikārġa çıḳtılar. Aḫşamġaça şikār (15) ḳıldılar. Hemme künlerde ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Ne-çend kün uşbu

yosunda ötti. Andın kéyin (16) Şāh-ı Şengül yanġalı yasandı. Ḳızınıŋ ḳaşıġa keldi. Neçend zamān anda olturdı. (17) Ve Şāh-ı Şengül ḳalam ve kāġaẕ ṭalab ḳıldı. Bir ʿ**ahdnāma** bitidi, Hındī tili bile. "Nāmanıŋ (18) avvalıda Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile. Andın kéyin men ki Hındıstān pād-şāhı Şengül- (19) dür men. Ḳızım Sıpīnūynı ki Bahrām Pād-şāhġa cüftlikge berdim, vaḳtī ki men bu ʿarıyatī (20) ʿālamdın ötsem Ḳannūc şaharıġa Şāh-ı Bahrām pād-şāh bolsun. Ve hīç (21) kişi Şāh-ı Bahrāmnıŋ farmānıdın çıḳmasun. Ve meniŋ hemme genclerimni, taḫt u **[192b** = (91b)**]** (1) (u) tācımnı ve şaharımnı Bahrām Pād-şāhġa tafşuruŋuzlar." dép Sıpīnūdġa Hınd (2) şaharınıŋ **manşūrnāma**sını bitip berdi. Ve Şāh-ı Şengül iki ay (3) Īrānda turdı. Andın kéyin Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa kişi iyberdi. Ruḫṣa tiledi-ki (4) Hındıstānġa yanġay. Pes Şāh-ı Bahrām uluġlarġa farmānladı, tā Īrānda (5) tā ḳança ki yaḫşı ḳumaç bar érse ılġadılar. Altun ve kümüş, yāḳūt ve gevher, tāc u taḫt, (6) tīġ ve kemer, zar-baft u dībā, ḥadd u nıhāyatsız Şengülġa berdiler. Ve Hındıstānġa (7) yetgünçe azuḳ rāst ḳılıp berip, Şāh-ı Bahrām üç manzılġaça uzatıp (8) bardı.

Andın kéyin ḫūşlaşıp öz ārām-gāhıġa yandı. Altun taḫtında olturup (9) ölüm ḫayālıġa kirip [??...] darāz endīşege bardı. Çırayı sarġardı. Farmānladı, (10) tā kātıb aylıġa keldi. Ḫ^{v}āhladı-ki genclerini körgey. Ve gevherlerini sanap başṭıḳ(??) (11) turġay. Néme üçün-ki Şāh-ı Bahrāmġa munaccımlar aytıp érdiler ki "Seniŋ ʿumruŋ (12) atmış yıl bolġay. Atmış yıl ötüp yetmişinçi yılnıŋ arasında (13) ʿālamdın öter sen." dép. Şāh-ı Bahrām hem nıyat ḳılıp érdi-ki "Yigirme yıl (14) ʿumrumnı ḫūş-ḥāllıḳ bile kéçüreyin. Yana yigirme yıl ʿumrumda dād u ʿadl ḳılayın. (15) Āşkārā u pınhān rāstlıḳ ḳılayın. Ve üçünçi yigirmede Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat (16) ḳılayın, tā bolġay ki maŋa yol körgezgey." dép érdi. Munaccımlar anıŋ ʿumrını (17) atmış üç yılġa ḳoyup érdiler. Ġaraż ul-ki Şāh-ı Bahrām ḫazīnaçısıġa (18) farmān ḳıldı, tā genclerniŋ ḥısābını ḥısāblap Şāh-ı Bahrāmġa aydı. (19) Şāh-ı Bahrām endīşege bardı ki "Bu genc bile yana yigirme üç yılġaça hīç némege ḥācatım tüşmes. (20) Ve yana her ṭerefdin pād-şāhlar ḫarāc iybergüsidür." dédi. Pes farmānladı, (21) tā her şaharġa kişi iyberdiler ki yeti yılġaça ḫarāc almaġaylar, tā ular bīhūda uruşmaġa[y]. **[193a** = (92a)**]** (1) "Ve yana ança ki cahānda yamanlıḳ ḳılġuçılardın maŋa ḫabar beriŋizler." dép. Bu sözni aṭrāf-ı (2) ʿālamġa yayıldı. Vaḳtī ki dād u ʿadldın ḫalḳ genclik bolup bī-kār boldılar, (3) ularnıŋ ʿaḳılları kem boldı. Ceng ḳılıp ḳan töküşge tuttılar. (4) Çūn Şāh-ı Bahrāmġa bu ḫabar yetti, ba-ġāyat ġamnāk boldı. Pes her şahardın (5) bir serhengni ılġadı. Öz bār-gāhıdın ularġa bir yıllıḳ rızḳ (6) berdi. Ve farmānladı, tā ul kişiler ki ḳan töküp érdiler, Ḫudā-yı

Taʿālā- (7) nıŋ farmānını ularġa ḳılġaylar, tā her kişi öz çārasını ḳılġay. Uşbu (8) yosunda hem ne-çend yıllar ötti. Şāh-ı Bahrām yana **nāma** bitip aṭrāf-ı ʿālamdaġı pād-şāh- (9) larġa iyberdi-ki "Cahānda her kişi ki bir némedin sūd köre almasa, bu pād-şāhlıḳġa zıyān (10) yetgürse munda iyberiŋler." dép. Ular Şāh-ı Bahrāmġa **cavāb** bitidiler ki (11) "Pād-şāhnıŋ dād ʿadldın hīç kim bu yoldın çıḳmaydur. Ve kişige zıyān yetgürmey- (12) dür." dép. Şāh-ı Bahrām yana **nāma** bitip iyberdi-ki "Her ṭerefdegi dıhḳānlar bardur, hergiz (13) dıhḳānçılıḳ ḳılışdın tınmasunlar. Ve her dıhḳānnıŋ uruġı kem bolsa (14) yā uy ulaġı kem bolsa meniŋ gencimdin uruḳ ve ulaḳ beriŋler, tā yoḳsuz- (15) luḳdın ḫalḳ ranc tartmaġaylar. Eger zırāʿatġa ḳurt ve çevürtke kirip zırāʿātnı (16) buzsa ul zırāʿatnıŋ igelerige meniŋ gencimdin tolap t[ā]vān beriŋler." (17) dép. Andın kéyin yana her mūbadġa **nāma** bitip iyberdi-ki "Her yerde ki genci yoḳ darvīş (18) rancda bolsalar, maŋa ḫabar beriŋler." dép. Her mūbaddın **nāma** keldi ki "Rūy-ı zamīn (19) dād u ʿadlıŋdın ābād boldı. Ve-līkin bir munça yoḳsuz ḫalḳ bardur. Zar-dārlar mey (20) içseler ular hem mey içerler. Ve hīç kişini közlerige ılmaslar. Ḳollarıda (21) hīç néme yoḳdur, ve-līkin hamīşa mey içerler." dédi. Çūn bu nāma Şāh-ı Bahrāmġa yetti, bu vāḳıʿadın **[193b** = (92b)**]** (1) küldi. Dar-ḫāl Şāh-ı Şengülġa élçi iyberdi-ki "Lūrī ṭāyıfasıdın on iki (2) miŋ ér ve ḫatunları bile meniŋ aylımġa iybergil." dép. Çūn nāma Şengülniŋ (3) aylıġa yetti, hem şul zamān Şengül Lūrīlardın on iki miŋ ér ve ḫatun (4) camʿ ḳıldı. Şāh-ı Bahrāmġa iyberdi. Çūn Lūrīlar Şāh-ı Bahrāmnıŋ aylıġa (5) yettiler, Şāh-ı Bahrām ularġa on iki miŋ uy, on iki miŋ éşek, on (6) iki miŋ ḫarvār buġday berdi, tā ular tarıḳçılıḳ ḳılıp avḳāt ḳılġaylar. (7) Lūrīlar anı alıp yandılar. Ul buġdaylarnı ve uylarnı yédiler. Kelürgi yılı (8) yana çıray sarġartıp keldiler. Şāh-ı Bahrām ularġa aydı-ki "Hay zırāʿat (9) ḳılıp, aş alıp yémek silerniŋ işiŋler émes éken ki uy (10) bile buġdaynı yep éşekiŋler ḳalıpdur." dédi.

Al-ḳıṣṣa: (11) Şāh-ı Bahrām atmış üç yıl uşbu yosunda dād u ʿadl tüzüp pād-şāhlıḳ (12) ḳıldı. Rūy-ı zamīnda hīç pād-şāh aŋa berāberlik ḳıla almadılar. Yıl başıda (13) kātıb anıŋ aylıġa keldi-ki "Şāhā, gencler tükendi. Émdi ne farmānlar sen?" dédi. (14) Şāh-ı Bahrām aydı: "Ey kātıb, gencni yasamaġıl ki gencdin bī-ḫācat (15) boldum. Ul Ḫudāyī ki bu cahānnı āfarīda ḳılıpdur, hemmemiz bu cahāndın öter biz. (16) Bir Ḫudā-yı Taʿalā ḳalur ki saŋa maŋa yol körgezgüçidür." dédi. Ul kéçe yattı. Taŋlası (17) taḫtıġa çıḳıp olturdı. Oġlı Yezdigerdni aylıġa çırladı. Hemme uluġlarnı ḳaratıp (18) olturġuzup taḫt u tācını aŋa berdi. Özi ʿıbādat ḳıladuġan yerige (19) keldi. Kéçe ve kündüz Ḫudā-yı Taʿālāġa ʿıbādat ḳıldı. Ne-çend zamān mundaḳ ötti. Kéçeler- (20) din

bir kéçe taŋ attı. Āftāb çıḳtı. Kördi-ki Şāh-ı Bahrām ornıdın ḳofmas. Mūbadnıŋ (21) köŋlige ḳorḳunç tüşti. Kelip Yezdigerdġa ḫabar ḳıldı. Yezdigerd atasınıŋ ḳaşıġa **[194a** = (93a)**]** (1) (ḳaşıġa) keldi. Kördi-ki Şāh-ı Bahrām cān taslīm ḳılıpdur. Yezdigerd faryād u fıġān ḳıldı. (2) Zār zār yıġladı. Ḳırḳ kün mātam tuttı. Dırīġā ki bu cahānda vafā yoḳ éken! Şāh-ı (3) Bahrām dék pād-şāhnı, [ki] āftāb u ay ve felek ü keyvān körmegey, tofraḳ astında (4) ḳıldı. Ey ʿazīzlar, bu cahānnıŋ davlatıġa néme işenür sizler ki āḫırī hemmeni (5) taşlap yüz miŋ ḥasrat, nadāmat bile kétür sizler. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi [merciʿu ve'l-meāb].

(6) **Yetmiş toḳuzınçı dāstānda: Yezdigerd ibn-i Bahrāmnıŋ pād-şāhlıġı. Ve Hurmuzd ibn-i Yezdigerdniŋ** (7) **ve Fīrūz ibn-i Yezdigerdniŋ ve Balāş ibn-i Fīrūznıŋ pād-şāhlıḳ ḳılġanları.**

(8) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Şāh-ı Bahrām ʿālamdın ötti, ornıġa (9) oġlı Yezdigerd pād-şāh boldı. Pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳıp olturdı. Ul hem dād u ʿadlnı (10) tüzüp cahānnı ābād ḳıldı. On sekiz yıl pād-şāhlıḳ ḳıldı. Andın kéyin aġrıdı. (11) Hemme uluġlarını aylıġa çırlap zār zār yıġladı. Aydı-ki "Ey dırīġa, Ḫudā-yı Taʿālā bu ʿālamnı şundaḳ (12) bī-vafā yaratıpdur ki hīç āferīdege vafā ḳılmaydur! Ḫālā meniŋ ʿumrum āḫır boldı. Biliŋler (13) āgāh boluŋlar ki men pād-şāhlıḳ tāc u taḫtımnı kiçik oġlum Hurmuzġa berdim. Anıŋ (14) farmānıdın çıḳmaŋlar. Eger-çi Fīrūz çoŋdur, ve-līkin men Hurmuznı andın ʿāḳıl ve uyat- (15) lıḳ köredür men." dédi. Andın kéyin ʿālamdın ötti. Dırīġā ki eger yüz yıl hem ʿumr körüp (16) tirig bolsa āḫırī ölüm bardur! Āḫırī bu ʿārıyatī ʿālam kişige vafā ḳılmas.

Ġaraż (17) ul-ki çūn Hurmuz atası Yezdigerd Pād-şāhnıŋ taḫtıġa olturdı, (18) Fīrūznıŋ aççıġı kündin künge zıyāda boldı.[235] Reşk éltgendin közleri (19) yaşġa toldı. Hītāl şaharınıŋ pād-şāhı ṭerefige ḳaçtı. (20) Ve Fuġānīş atlıḳ, atasınıŋ bir dānışmandı bar érdi. Aŋa aydı-ki "Ey (21) vazīr-ı dānış-pazīr, atamızdın iki oġul érdük. Her ḳaysımız taḫt u tācġa **[194b** = (93b)**]** (1) lāyıḳ érdük. Atam pād-şāhlıḳ tācını mendin kiçik (2) bırādarımġa tafşurdı." Ve Fuġānīş hem uluġ kimerse (3) érdi. Fīrūzġa aydı-ki "Ey şāh-zāda, aytḳanıŋ rāstdur. (4) (lāyıḳ érdük. Atam pād-şāhlıḳ tācını mendin kiçik bırādarımġa tafşurdı." Ve Fuġānīş (5) hem uluġ kimerse érdi. Fīrūzġa aydı-ki "Ey şāh-zāda, aytḳanıŋ rāstdur.) (6) Men ʿahd ḳıldım ki bu genc leşker saŋa bolġay. Hemmesini saŋa tafşurġay men. Ança ki [??...] (7) Vīsegird şaharda ḫalḳ ki bardur, hemme meniŋ farmānımdadur. Hemmesini seniŋ farmānıŋda (8) ḳıldım." dédi. Fīrūzġa ottuz miŋ

[235] Metinde بوالدى şeklinde yazılıdır.

suvār-ı ḫancar-güẕār, nām-dār-ı ṣāʿıḳa-āṣār nām-zadı ḳıldı. Fīrūz ottuz miŋ (9) leşker bile yüzini bırādarı Hurmuznıŋ cengiġa keltürdi. Hurmuz hem **[195a** = (94a)**]** (1) (Fīrūzġa aydı-ki "Ey şāh-zāda, aytḳanıŋ rāstdur. Men ʿahd ḳıldım ki bu genc leşker saŋa bolġay. Hemmesini saŋa tafşur- (2) ġay men. Ançа ki Vīsegird şaharda ḫalḳ ki bardur, hemme meniŋ farmānımdadur. Hemmesini seniŋ farmānıŋda ḳıldım." (3) dédi. Fīrūzġa ottuz miŋ suvār-ı ḫancar-güẕār, nām-dār-ı ṣāʿıḳa-āṣār nām-zadı ḳıldı. Fīrūz ottuz miŋ leşker bile yüzini bırādarı (4) Hurmuznıŋ cengiġa keltürdi. Hurmuz hem) leşker tartıp bir biri bile ceng ḳıldılar. Āḫıru'l-amr Hurmuz ibn-i Şāh-ı Yezdigerd (5) giriftār boldı. Fīrūznıŋ aylıġa ḫasta ve ḫ^{v}ār keltürdiler. Çūn Fīrūz bırādarı Hurmuznıŋ yüzini kördi, ḳarındaşlıḳ- (6) nıŋ[236] mıhrı teprendi. Farmānladı, tā anı aṭġa mindürdiler. Fīrūz Hurmuznıŋ ḳolını tuttı. Öz ordasıġa (7) ıʿzāz u ikrām bile iyberdi. Hurmuz aydı-ki "Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki mendin bu taḫt u tācnı bırādarım Fīrūz aldı. Ve ġayr (8) kişi almadı. Ḫudā-yı Taʿālā[ġa] şükr." dédi.

Fīrūz Hurmuzdın köŋli ḫūş boldı. Altun taḫtġa çıḳıp olturdı. Ve uluġlarġa (9) aydı-ki "Ey uluġlar, men Ḫudā-yı Taʿālādın şundaḳ ümīd tutadur men ki Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ ʿumrumnı uzun ḳılġay. (10) Ve men uluġnı uluġ o[r]nıda ve kiçikni kiçik ornıda tutḳay men. Hemme ādamlarnıŋ sarvarı bardāştlıḳ kişi turur. (11) Ve hemme ʿādamlarnıŋ ḫ^{v}ārraġı yeŋil kişi turur. ʿAḳlnıŋ türkügi dād baġışlamaḳlıḳ turur. Ve her kişiniŋ ki (12) ʿaḳlı kem bolsa uluġluḳdın ve taḫtdın ḳaçan naṣība tafa alur?! ʿĀḳıl hem hamīşa yoḳdur, şundaḳ Camşīd (13) Pād-şāhnıŋ davlatı hem hamīşa yoḳtur. Ġaraż ul-ki Fīrūz dād u ʿadlnı tüzüp pād-şāhlıḳ taḫtıda olturdı. (14) Kelürgi yılı yerdin giyāh önmey ḳaḥṭlıḳ boldı. Muttaṣıl tört yıl ḳaḥṭlıḳ boldı. Ḫalḳ ve ḥayvān açlıḳdın ölüşge (15) tuttılar. Fīrūz Pād-şāh çūn bu ḥālnı kördi, cahāndın bāc u ḫarācnı köterdi. Her şaharda ki saŋlarda pınhān (16) ḳılġan buġday bar érse ḫalāyıḳġa berdi. Ve Fīrūz Pād-şāhnıŋ bār-gāhıda munādī ḳıldılar ki "Ey uluġlar, her (17) ḳaysıŋızlarnıŋ buġdayı ve azuġı bolsa ḫalḳġa saçıŋızlar. Ve yana uy ve ḳoy ve gele bolsa narḫġa satıp (18) hem bolsa beriŋizler." dédi. Ve yana aṭrāf-ı ʿālamġa **nāma** iyberdi-ki "Saŋlarnıŋ ḳapuġını açuḳ tutuŋlar. Her pād-şāh- (19) nıŋ şeheridegi kişi nān tafa almay açlıḳġa ölse ul pād-şāhnıŋ ḳanını tökür men. Ve saŋçılarnı öltürür men. (20) Anıŋ bélidin iki pāra ḳılur men." Andın kéyin farmānladı, tā bayābānġa çıḳtılar. Hemme ḫalḳ faryād u fıġān ḳıldılar. Āvāz- (21) ları felekge yetişti. Uşbu yosunda yetinçi yılġaça ḳaḥṭlik boldı. Sekizinçi yılı

[236] Metinde قيريندشليق نينك "ḳırındaşlıḳnıŋ" şeklinde yazılıdır.

yamġur yaġdı. Yerdin giyāhlar **[195b** = (94b)**]** (1) önüp cahān ābād boldı. Ḫalāyıḳ ḳaḥṭlikdin ḫalāṣ boldı.

Fīrūz Pād-şāh bir şahar ḳofardı. Atını Fīrūz-ābād ḳoydı. (2) Ḥālā ul şaharnı Ardabīl atarlar. Andın kéyin genclerniŋ ḳapuġını açtı. Leşkerige genc ü māl berdi. Ceng ḳılġalı (3) yasandı. Bırādarı Hurmuznı sıpah-sālār ḳıldı. Ve Fīrūznıŋ oġlı Ḳubād, atası Fīrūznıŋ arḳasıdın leşker (4) tartıp yürüdi. Yana oġlı Balāş ibn-i Fīrūznı taḫtġa olturġuzdı. Özi leşkerini Tūrān ṭerefige (5) tarttı. Barur érdi, tā Ḫoşnavāz bile ceng ḳılġay. Tā ul manāraġa yetti ki Şāh-ı Bahrām ḳofarıp érdi. Ve ʿ**ahd-nāma** (6) bitip érdi-ki "Ne Īrāndın ve ne Tūrāndın ceng ḳılġalı uşbu manāradın ötmegeyler." dép. Īrān ve (7) Tūrān arasıda nışāna ḳılıp érdi. Çūn Fīrūz ul manāranı kördi, uluġlarıġa aydı-ki "Ey uluġlar, babam (8) Bahrām Pād-şāh pahlavānlıġı bile bu manāranı ḳofarıpdur. Ve-līkin men şamşīr ve gencim bile munıŋ dék beş yüz manāra ḳofarġay men. (9) Ve Hıtāllıḳlarnıŋ rancıdın Īrānlıḳlarnı ḫalāṣ ḳılġay men." dédi. Pes Ḫoşnavāz Pād-şāh éşitti ki (10) "Şāh-ı Fīrūz Cayḥūn daryāsıdın ceng ḳılġalı ötmiş. Ve Şāh-ı Bahrāmnıŋ ʿahdını sındurmış." Ḫoşnavāz (11) kātıbnı aylıġa çırladı. Bir **nāma** bitidi: "Nāmanıŋ avvalı Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile." Andın kéyin aydı-ki "Ey Şāh-ı (12) Fīrūz, eger sen ḳadīmġı ʿādıl pād-şāhlarnıŋ ʿahdıdın yansaŋ seni pād-şāh naslı (13) démes men. Seniŋ ata babaŋnıŋ rasmı mundaḳ émes érdi. Eger sen uluġ pād-şāhlarnıŋ (14) ʿahdını sındursaŋ men hem nā-çār paymānnı sındurup şamşīrġa ḳolumnı éltmek kerek." dép. Nāmada ança ki (15) bolġan vāḳıʿalarnı bayān ḳıldı. Ve ul nāma bile Fīrūzġa tola hediyeler iyberdi. Çūn élçi ul nāmanı Fīrūzġa (16) yetgürdi, Fīrūz nāmanı oḳup aççıġlandı. Élçiġa aydı-ki "Ḳofġıl, barıp Ḫoşnavāzġa ayġıl ki 'Babam Cayḥūn daryāsı- (17) ġaça silerge ḳoyupdur. Ḥālā hem Cayḥūn daryāsıġaça seniŋ turur. Men aġır leşker tartıp keldim. Meniŋ (18) cengimge yasanıp tur sen.' dégil." dédi. Élçi çūn bu sözni eşitti, şımāl dék ravān boldı. Çūn (19) Ḫoşnavāz bu ḫabarnı eşitti, ul hem leşkerini camʿ ḳıldı. Fīrūznıŋ aylıġa keldi. Şāh-ı Bahrāmnıŋ ʿahd-nāmasını (20) nayzanıŋ uçıġa baġlap yuḳḳarı köterdi ki Ḫoşnavāznıŋ babası Şāh-ı Bahrāmdın ul ʿahd-nāmanı alıp érdi. (21) Ve bir sözlük kişini leşkeridin ılġadı. Ve aŋa aydı-ki "Fīrūznıŋ ḳaşıġa barġıl. Aŋa yumşaḳ sözler sözlegil. **[196a** = (95a)**]** (1) Aŋa ayġıl ki 'Babaŋnıŋ ʿahd-nāmasını nayzanıŋ uçıġa baġlap köteredür men, tā her kişiniŋ ki (2) ʿaḳlı bardur, ul ʿādıl pād-şāhnıŋ manşūr-nāmasıġa ḳaraġay. Aŋa raḥmat, saŋa laʿnat bolġusıdur. (3) Ve seniŋ bu işiŋni ne Ḫālıḳ ve ne maḫlūḳ ḳabūl ḳılmaġusıdur. Ve Bahrām Pād-şāh dék uluġ ve pahlavān (4) pād-şāh ilgeri kéyin ötgen émesdür. Ḥālā sen ẓālımlıḳ ḳılıp meniŋ bile ceng ḳılışnı (5) ister

sen. Ve leşker tartıp meniŋ aylımġa kelip sen. Ve-līkin bu cengde sen ġālıb bolmas sen. (6) Mundın kéyin saŋa kişi iybermes men ki bu cengde Ḫudā-yı Taʿālā maŋa yār turur.’” dédi. Çun élçi (7) bu sözni Fīrūzġa aydı, Fīrūznıŋ aççığı zıyāda boldı. Élçiġa aydı ki “Ey, ʿāḳıllar tola sözlemesler. Eger (8) Ḫāç şaharıġa hem barsaŋ şamşīr tartıp arḳaŋdın barur men.” dédi. Élçi yandı. Bu sözlerni Ḫoşnavāzġa (9) aydı-ki “Şāhā, Fīrūzda Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳorḳunçı yoḳ. Hamīşa ceng ister. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı- (10) nı tutmas.” dédi. Çūn Ḫoşnavāz bu ḫabarnı éşitti, Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġındı. Ve aydı-ki “Ḫudāvand-ı pāk, āsmān u (11) yerni yaratḳuçı sen turur sen. Ḫudāvandā, sen bile sen ki Fīrūz-ı ẓālım[nıŋ] Şāh-ı Bahrāmdın ziyāde hunarı yoḳdur. (12) Hamīşa ẓālımlıḳnıŋ sözini aytadur. Ḫudāvandā, anıŋ siŋrini bu dunyādın üzgil.” dédi.

Andın kéyin (13) leşkerini çevresige ḫandaḳ mantadı. Üstünini yaftı. Ḫandaḳnıŋ toġralıġı yigirme gez érdi. (14) Çūn bu işlerni ḳıldı, Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Samarḳand şaharıdın leşkerini tarttı. Ul ṭerefdin (15) Fīrūz-ı bī-çāra leşker bile çafur érdi. Ul ḫandaḳdın bī-ḫabar érdi. Bir munça uluġları bile ul ḫandaḳġa (16) yıḳıldılar. Şundaḳ ki Fīrūz, bırādarı Hurmuz ve oġlı Ḳubād, uşbu yosunda yeti tāc-dār pād-şāhlar ḫandaḳġa (17) yıḳıldılar. Hemme uluġlar ḫandaḳġa yıḳıldılar. Ul ṭerefdin Ḫoşnavāz ḫūş-ḫāl u ḫurram ḫandaḳnıŋ lebige keldi. Ul ḫandaḳ- (18) dın ança ki tirig ḳalġanlarnı çıḳardı. Pād-şāhlardın Ḳubāddın bölek kişi tirig ḳalmap érdi. (19) Ḫoşnavāz Fīrūznıŋ ḫayma bār-gāhını talan ḳıldı. Īrānlıḳlardın tola kişilerni esīr ḳıldı. Kerek ki cahān- (20) dağı pād-şāhlar ẓālım bolmaġay ki ḥālı uşbudur. Çūn Ḫoşnavāz ḫandaḳdın ötti, leşkeri genc ü māldın (21) bī-ḫācat boldı. Ḳubādnıŋ ayaġıġa temürdin bend saldılar. Çūn Īrān şaharıġa Fīrūz Pād-şāhnıŋ ölgenidin **[196b** = (95b)**]** (1) ḫabar boldı, faryād u fıġān ḳıldılar. Balāş ibn-i Fīrūz taḫtıdın tüşti. Saç ve saḳalın yuldı. Başıġa tofraḳlar (2) saçtı. Īrān şaharıda ér ve ḫatun taʿzıyatġa maşġūl boldılar.

Çūn Balāş bir ay mātam tuttı, andın kéyin (3) mūbadlar camʿ boldılar. Pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdılar. Altun ve gevherler başıġa saçtılar. Balāş dād (4) u ʿadlnı tüzdi. Hemmeleri aytıştılar ki “Bu pād-şāhdın yaman közler yıraḳ bolġaylar.” Hemmeleri Balāş- (5) dın rāżī bolup öz mekānlarıġa yandılar. Ve Balāşġa raḥmatlar oḳudılar. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(6) **Sekseninçi dāstānda: Sofarāy-ı Şīrāzī, Fīrūznıŋ kīnesi üçün Ḫoşnavāz bile ceng ḳılġanı. Ve Ḳubādnı benddin** (7) **ḫalāş ḳılıp pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzġanı. Ve Ḳubād pād-şāh bolġandın kéyin Şāpūrnı iyberip,** (8) **Sofarāynı**

tutup öltürgeni. Ve Īrānlıḳlar Ḳubādnı pād-şāhlıḳdın tüşürüp bendge salıp Cāmāst- (9) **nı pād-şāh tikgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim ul vaḳtda ki Fīrūz Ḫoşnavāz (10) bile ceng ḳılġalı ḳaṣd ḳıldı, bir pahlavānī istedi-ki Balāşnıŋ ḳaşıda taḫt u tācnı saḳlaġay. (11) Bu işge Sofarāddın lāyıḳ kişi körmedi. Ve Sofarā Şīrāz şaharıdın érdi. Zābulıstān ve Bust (12) ve Ġaznīn ve Kābul şaharlarıġa pād-şāh érdi. Sofarāġa Şāh-ı Fīrūz ölgenidin ḫabar (13) boldı. Zār zār yıġladı. Yaḳasını çāk ḳıldı. Yalaŋ baş boldı. Mātam tuttı. Aytur érdi-ki "Ey dırīġ, bu (14) pād-şāhnıŋ kīnesini kim alur ki Balāş kiçik turur?" dédi. Aṭrāfīdaġı leşkerini camʿ ḳıldı. Yüz miŋ (15) ér camʿ ḳıldı. Hemmesige genc ü māl berdi. Ve Balāşġa iybergeli bir **nāma** bitidi. Dāġ u derd bile nāmada pand u (16) naṣīḥat aydı-ki "Şāhā, ölümdin ġam-gīn bolmaġıl. Her kişi ki bardur, ölümniŋ şarbatını içmey ḳalmas. (17) Ḥālā men seniŋ farmānıŋ bile Fīrūznıŋ kīnesini alġalı yasandım." dédi. Élçini Balāş (18) Pād-şāhġa iyberdi. Özi leşkerini keklikniŋ ḳanatı dék yasap Zābulıstāndın (19) Marv şaharıġa keldi. Kātıbnı aylıġa çırladı. Ḫoşnavāz ṭerefige **nāma** bitidi ki "Ey bī-ʿakl mekkār, Ḫūdā-yı Taʿālā- (20) nıŋ aylıda günāhkār bolduŋ. Ey bī-vafā, sen ḳılġan işni kim ḳılıpdur ki Şahan-şāh-ı Bahrāmnıŋ (21) nabīrası Pād-şāh-ı Fīrūznı bī-günāh öltürdüŋ. Bu cahānda yaŋı kīne paydā ḳıldıŋ. Ne üçün sen anıŋ **[197a** = (96a)**]** (1) aylıġa itge oḫşa yalınıp barmadıŋ? Seniŋ babalarıŋ ve ataların Şāh-ı Bahrām- (2) nıŋ aylıda bendeler dék érdi. Mana ki men anıŋ kīnesini alġalı Marv şaharıġa keldim, tā ul (3) esīrlerni ve alġan genclerinni şamşīr bile sendin istegey men. Ve Tūrānnıŋ tofrāġı- (4) ġaça taşıp Marv şaharıġa keltürgey-men. Ve bu cahānnı seniŋ farzandıŋġa ḳoymaġay men. (5) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı bile başıŋnı kesgey-men. Ve şaharıŋdın ḳan daryā aḳızġay men." dédi. (6) Élçi nāmanı alıp Ḫoşnavāznıŋ aylıġa keldi. Sofarānıŋ nāmasını Ḫoşnavāzġa berdi. Ḫoşnavāz (7) hem şul zamān **cavāb** bitidi. Avval aydı-ki "Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳanımız ābādāndur. Her kişi ki Ḫudā- (8) perestdür, pād-şāhlarnıŋ ʿahdını sındurmaslar. Fīrūzġa men tola sūdmand nāma (9) bitip Bahrām Pād-şāhnıŋ ʿahd-nāmasını iyberdim. Ve-līkin Fīrūz anı ḫᵛār kördi. Vaḳtī ki ul (10) maŋa kīne başladı, men aŋa çāra ḳıldım. Çūn iki leşker bir birige yüzlendiler, Fīrūznıŋ ṭālıʿı yandı. (11) Ve ul pād-şāhnı öltürmeklik hem bizniŋ maḳṣūdımız émes érdi. Vaḳtī ki ul (12) pād-şāhlarnıŋ ʿahdını sındurdı, Ḫudā-yı Taʿālāġa pasand kelmedi. Her kişi-ki pād-şāhlarnıŋ (13) ʿahdını sındursa Fīrūzġa oḫşa kūmge yıḳılġusıdur. Eger sen hem kelseŋ ul ārāsta (14) turur. Meniŋ genc ve leşkerim kem bolġan émesdür." dédi. Élçini yandurdı. Élçi yanıp bir haftada Sofarā- (15) nıŋ

aylıġa yetti. Çūn Pahlavān-ı Sofarā ul nāmanı oḳudı, ajdahā dék ġırīv ḳıldı. Ḫoşnavāznı tilledi. (16) Dar-ḥāl naḳāraların çalıp, leşkerini tartıp Koşmīhen şaharıġa keldi.

Çūn Ḫoşnavāzġa ḫabar boldı-ki ul hem (17) leşkerini tartıp bayābānġa çıḳtı. Bīkend şaharıġa kelip ceng yerini yasadı. Bu ṭeref- (18) din Pahlavān-ı Sofarā şımāl dék ravān boldı. Çūn kéçe boldı, her iki ṭerefdin césikçiler çıḳtılar. (19) Taŋlası ceng ḳıladuġan naḳāralarnı çaldılar. Her iki leşker bir birige alışındı. İki ḳıyāmat ḳāyım (20) boldı. Ṭıraḳ ṭıraḳ aġır gürzlerniŋ āvāzı, pahlavānlarnıŋ naʿrası, zerenke zerenke nayzalarnıŋ ḳaḳılġanı (21) ve ḳılınçlarnıŋ çaḳılġanı felekge yetişti. Ādamnıŋ ḳanı daryā dék ravān boldı. Pes Pahlavān-ı Sofarā leşker otrasıdın **[197b** = (96b)**]** (1) aṭıġa ḳamçı urdı. Maʿraka-ı maydānġa kirdi. Naʿra urdı. Ul ṭerefdin Ḫoşnavāz maydānġa kirdi. Bir birige ḫamla (2) ḳıldılar. Pahlavān-ı Sofarā naʿra tarttı. Ḫoşnavāznıŋ başıġa nayza urdı. Ḫoşnavāz zaḫmīlıḳ bolup Pahlavān-ı (3) Sofarānıŋ ḍarbıdın yerge yıḳıldı. Dar-ḥāl Tūrānlıḳlar ġavġā ḳıldılar. Aṭ keltürüp Ḫoşnavāzġa mindürdiler. (4) Ḫoşnavāz dar-ḥāl arḳa berip ḳaçtı. Pahlavān-ı Sofarā arḳasıdın ḳoylaştı. Tola Türklerni esīr ḳıldılar. (5) Tā Kuhandız şaharıġaça ḳoylaştılar. Nıhāyatsız kişilerni öltürdiler. Ḫoşnavāz ḥışār başıdın ḳaradı. (6) Kördi-ki ṣaḥrā yüzi gencge tolmış. Hemme Īrānlıḳlar ul māllarnı yıġıp Pahlavān-ı Sofarānıŋ aylıġa alıp barur (7) érdi. Sofarānıŋ aylıda māl taġ dék obalandı. Sofarā hemmesini leşkerige üleştürdi. Ul mālġa hergiz (8) ḳaramadı. Öz leşkerige aydı-ki “Ey yāranlar, bu küngi ceng biznıŋ maḳṣūdumızça boldı. Taŋla bīhūda bu (9) bayābānda olturup bolmas. Şahan-şāh-ı Fīrūznıŋ kīnesi üçün bu şaharda otlar çaḳıldurġay biz.” (10) dédi. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, Pahlavān-ı Sofarā aṭlandı. Nā-gāh Ḫoşnavāz aylıdın élçi keldi ki “Ceng ḳılmaḳdın, (11) ḳan tökmekdin, rancdın özge néme kelmes. Ve biz her ikimiz yaş yigit turur biz. Bīhūda ölgenimizniŋ sūdı (12) yoḳdur. Eger-çi Şāh-ı Fīrūz munda öldi, ʿahdını sındurdı. Ve Ḫūdā-yı Taʿālānıŋ farmānı aŋa şundaḳ éken. Ḥālā bolur (13) iş boldı. Ve men esīrlerni ve Fīrūzdın alġan altun ve kümüş ve durr u gevher ve genc ü māl, aṭ ve sılāḥlarnı Şāh-ı (14) Fīrūznıŋ tāc u taḫtını saŋa iybereyin. Ve sen ġālıblıḳ bile Īrān pād-şāhınıŋ aylıġa barġay sen. (15) Ve Bahrām Pād-şāhnıŋ ʿahdıdın boyun tolġamaġay sen. Ve men Īrānġa ḳaṣd ḳılmaġay men. Pād-şāhlarnıŋ (16) pād-şāhı Bahrām ʿadl bile rāst ḳılġandur ki Tūrān ve Çīn maŋa turur. Ve Īrān silerge turur.” dédi. (17) Çūn Pahlavān-ı Sofarā bu sözlerni éşitti, hemme leşker, uluġlarını sarā-perdege kigürdi. Kelgen élçige aydı-ki (18) “Ḫoşnavāznıŋ sözini leşker aylıda aytġıl.” dédi. Élçi ança ki ötgen sözlerni aydı. Uluġlar aydılar: “Ey pahlavā[n], (19) her ne maṣlaḥatnı sen ḫūb bilür sen. Hemmemizniŋ pād-şāhı ve sıpah-sālārı sen

turur sen.” dédiler. Pahlavān-ı Sofarā (20) aydı: “Ey uluġlar, maṣlaḥat oldur ki émdi ular bile ceng ḳılmaġay biz. Néme üçün-ki Ḳubād ibn-i Fīrūz dék pād-şāh-zāda (21) ve Ardaşīr dék mūbad ve yana uluġlar ularnıŋ ḳolıda esīr tururlar. Eger Ḳubād ularnıŋ ḳolıda esīr bolmasa érdi, **[198a** = (97a)**]** (1) yanalardın köŋlümge keçmey ceng ḳılur érdim. Eger ḥālā biz ular bile ceng ḳılsaḳ ular Ḳubādnı ve Ardaşīrnı (2) ve hemme esīrler[ni] öltürürler. Bu derd ü ġam Īrānlıḳlarda ḳalur. Tā ḳıyāmatġaça bu neng nāmūsumız tökülür. (3) Ḥālā élçiġa yaḫşı cavāb bereyli, tā bolġay-ki Ḳubādnıŋ yüzini körgey-miz.” dédi. Leşkeri Pahlavān-ı Sofarānı (4) taḥsīn ḳıldılar. Pes Pahlavān-ı Sofarā élçini aylıġa çırladı. Aŋa tatlıḳ tatlıḳ sözler söz- (5) ledi. Ve aydı-ki “Bu işler Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı éken. Īrānlıḳnıŋ uluġları ki esīr tururlar, (6) uluġı Ḳubād ve Mūbad-ı Ardaşīr turur. Ve yana her kim ki esīr tururlar hemmesini meniŋ aylımġa iyberiŋler. Ve yana (7) ḳança ki genc ü māl bardur, hemmesini meniŋ aylımġa iyberiŋler, tā biz silerniŋ şaharıŋlarġa ful talan (8) ḳılġalı ḳol uzartmaylı. Onunçı küni Cayḥūn daryāsıdın öteyli.” dédi. Élçi yandı. Ḫoşnavāznıŋ (9) aylıġa keldi. Bu sözlerni Ḫoşnavāzġa aydı. Ḫoşnavāz ḫūş-ḥāl boldı. Dar-ḥāl Ḳubādnıŋ ve Ardaşīr (10) Mūbadnıŋ ve yana esīrleriniŋ bendlerini aldı. Ança ki ilgeri alġan genc ü mālnı, Fīrūz Pād-şāhġa (11) altun taḫt u tācnı hemmesini Pahlavān-ı Sofarānıŋ aylıġa iyberdi. Çūn Īrān leşkeri Ḳubād- (12) nıŋ yüzin kördiler, hemmeleri ḫūş-ḥāl u ḫurram boldılar. Ve Mūbad-ı Ardaşīr ve yana esīrlerni körüp (13) ular bile körüştiler. Hem şul zamān Pahlavān-ı Sofarā aṭlandı, yandı. Cayḥūn daryāsıdın öttiler.

Çūn (14) Īrānlıḳġa Pahlavān-ı Sofarā, Ḫoşnavāz bile ceng ḳılıp Ḳubādnı ve Ardaşīrnı ḫalāṣ ḳılġanını éşittiler, hemmeleri (15) ḫūş-ḥāllıḳdın ġavġā ḳıldılar. Hemme Īrānnıŋ uluġları aylıġa çıḳtılar. Balāş Pād-şāh hem (16) aylıġa çıḳtı. Balāş Ḳubādnı ḳuçaḳladı. Ve Sofarā bile hem körüşti. Ordaġa keldiler. Balāş farmānladı, (17) tā dastūr-ḫᵛān yaydılar. Ve andın kéyin mey keltürdiler. Ve maclıs ārāsta ḳıldılar. Ḫūş-āvāz (18) sāzandalar rabāb u sāz, ʿūd u ḳānūn çaldılar. Ammā hemme Īrān uluġlarınıŋ közleri (19) Pahlavān-ı Sofarāda érdiler. Hemmeleri andın ḫūş-ḥāl érdiler. Ve Pahlavān-ı Sofarā tā tört yılġaça Īrān (20) şaharıda teŋi yoḳ érdi. Her néme ki[237] ḫᵛāhlasa ḳılur érdi. Şaharnı öz ḫayālıça tutur érdi. Çūn-ki cahānda anıŋ farmānı āşkārā (21) boldı, Balāşnı hem ḫūbluḳ bile pād-şāhlıḳ taḫtıdın tüşürdi. Aŋa aydı-ki “Ey Balāş, **[198b** = (97b)**]** (1) sen pād-şāhlıḳ ḳılışnı yosunını bilmey sen. Yaḫşını yamandın ayrılıp bilmey sen. (2) Hamīşā pād-şāhlıḳnı oyun bile ḳılur sen. Ḳubād sendin [ziyāderek] pād-şāhlıḳġa lāyıḳ

[237] Metinde کی “ki” şeklinde yazılıdır.

turur. (3) Ve hemme işlerde sendin dānā turur.” dédi. Ḳubādnı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdı. Balāşnı taḫtıdın (4) tüşürüp öz ordasıġa kirdi. Sofarāġa hīç söz ayta almadı. Néme üçün-ki şahar ḫalḳı Sofarānıŋ aġzıġa (5) baḳur érdiler. Ul her néme maşlaḥat aytsa éşitür érdiler.

Ammā çūn Ḳubād pād-şāhlıḳ (6) taḫtıġa olturdı, tāc başıġa keydi. Ṭīsḳūn şaharıdın Iṣṭaḥr şaharıġa bardı. Ve uluġlarġa yaḫşı (7) naṣīḥatlar aydı. Uluġlar anıŋ taḫtıġa zabarcad ve gevher saçtılar. Ḳubād on altı yaşda (8) érdi. Pād-şāhlıḳġa olturdı. Ve cahānnıŋ kār u bārını Pahlavān-ı Sofarā sorar érdi. Ḳubādnı pād-şāh (9) dér érdiler ve-līkin anıŋ hemme işlerini Pahlavān-ı Sofarā ḳılur érdi. Tā Ḳubād yigirme üç yaşġa (10) kirdi. Ul vaḳt Pahlavān-ı Sofarā Ḳubādnıŋ aylıġa keldi. Öz şaharıġa yanġalı ruḫṣa tiledi. Ve öz leşkeri bile (11) Şīrāz şaharıġa ravān boldı. Hemme Fārs şaharīları Pahlavān-ı Sofarāġa farmān-bardār boldılar. (12) Şahan-şāhlıḳ tācıdın özge hīç némesi kem émes érdi. Ve Sofarā hamīşa aytur érdi-ki “Pād-şāhnı (13) pād-şāhlıḳġa men olturġuzdum. Eger kişi meni aŋa yaman dése hergiz éşitmey aylıdın ul kişini (14) ḳoylar.” dér érdiler. Tā Ḳubād Pād-şāhġa bu ḫabar éşitildi. Hemme ḫalḳ aydılar ki “Şāhā, seniŋ pād-şāh (15) atıŋdın özge hīç nemerseŋ yoḳ. Ve seniŋ hīç farmānıŋnı tutmaslar. Hemme cahān Sofarānıŋ bendesi (16) tururlar.” dép. Her kişi ki Ḳubādġa yaḳın érdi, uşbu sözni aytur érdiler ki “Şāha, (17) seniŋ genciŋdin Pahlavān-ı Sofarānıŋ genci ziyāderek turur. Hemme uluġlar aŋa ḫıẕmatkār boldılar. (18) Hemme Fārs ḫalḳı aŋa bende boldılar.” dédiler. Keyḳubādnıŋ köŋli bu sözlerni éşitip parīşān boldı. Ve Sofarā- (19) nıŋ tartḳan ranclarını unuttı. Endīşege bardı-ki “Eger men Sofarānıŋ üstünige leşker iybersem (20) ul hem leşker tartıp ceng ḳılġusıdur. Vaḳtī ki ul leşker tartıp çıḳsa andın tola ranc yetgüsidür. (21) Ve hemme ḫalḳ anıŋ ḳılġan ranclarını yādlanġusıdur. Ve yana Īrān şaharında hīç pahlavān yoḳdur ki **[199a** = (98a)**]** (1) anıŋ bile barābar bolup ceng ḳılġay.” dédi. Mūbad aydı: “Şāhā, mundın endīşe ḳılmaġıl ki seniŋ (2) tola bendeleriŋ ve sıpah-sālārlarıŋ bardurlar. Vaḳtī ki Pahlavān-ı Şāpūr ornıdın teprense (3) Sofarānıŋ baġrını yarġusıdur.” dédi. Ḳubād Pād-şāh bu sözni eşitip ḳuvvetlendi. Hem şul (4) zamān farmānladı, tā Şāpūrnı keltürgeyler. Dar-ḥāl ḳoş aṭ bile kişi iyberdi. Şāpūr Pahlavānnı (5) Rāy şaharıdın çırlattı. Élçi **nāma**nı Pahlavān-ı Şāpūrġa yetgürdi. Çūn Şāpūr Keyḳubād- (6) nıŋ nāmasını oḳudı, küldi. Dar-ḥāl leşkerini tartıp Keyḳubādnıŋ aylıġa ravān boldı. Çūn (7) Keyḳubādnıŋ aylıġa keldi, dar-ḥāl körünüş berdi. Tola ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Taḫt aylında olturġuzdı. (8) Ve aŋa aydı-ki “Ey pahlavān, men pād-şāhlıḳdın bī-naṣīb turur men. Bīhūda pād-şāh dép maşhūr (9)

turur men. Ve-līkin hemme pād-şāh[lıḳ] Sofarānıŋ turur. Ve mende pād-şāh atımdın özge hīç néme yoḳ (10) turur. Sofarānıŋ dād ve ẓulm ḳılġanıdın ḳorḳadur men. Dırīġā ki bırādarım Balāşnıŋ pād-şāhlıġı (11) ābdān érdi, Sofarānıŋ ẓulm ḳılġanıdın!" dédi. Pahlavān-ı Şāpūr aydı: "Şāhā, bu işdin köŋlüŋni (12) rancda tutmaġıl ki aŋa bardāşt nāma bitimek kerek ki 'Ey Sofarā, men şahan-şāhlıḳ tācıdın bī-naṣīb (13) turur men. Ve genclerim ḳuruḳ turur. Ve sen ḫarāc alġuçı turur sen. Ve men bī-günāh turur men. Mana ki bir pahlavān (14) iyberdim. Ve seniŋ ḳılġan ışlarıŋġa ḳaçanġaça yıġlayın?' dégil. Vaḳta ki nāma uşbu yosunda bolsa (15) ve meniŋ dék pahlavān anıŋ bile ceng istegüçi bolsa köz yumup açḳunça ḳoymas men." dédi. (16) Şāh-ı Ḳubād farmānladı, tā kātıbnı aylıġa çırladı. Şāpūr aytḳan-dek nāma bitidiler. Nāmaġa muhr bastı. (17) Şāpūr leşkerini ılġadı. Leşker tartıp Şīrāz ṭerefige ravān boldı. Çūn Sofarāġa ḫabar boldı, ul hem aġır (18) leşker tartıp Şāpūrnıŋ aylıġa çıḳtı. Çūn iki pahlavān bir birige yaḳın yettiler, aṭlarıdın tüştiler. (19) Çūn Pahlavān-ı Sofarā ve Pahlavān-ı Şāpur olturdılar, her ikevlen tola sözler sözleştiler. Ul vaḳt (20) Ḳabād Pād-şāhnıŋ nāmasını Sofarānıŋ ḳolıġa berdi. Çūn Pahlavān-ı Sofarā nāmanı oḳudı, reng ü rūyı (21) sarġardı. Şāpūr ul vaḳt aydı-ki "Ey pahlavān, sözni yaşunup bolmas. Cahān pād-şāhı **[199b** = (98b)**]** (1) farmānladı ki seni bend ḳılġay men. Uşbu yosunda ki nāmanı oḳuduŋ, bu pād-şāhnıŋ sen maḳṣūdını bilür sen." (2) dédi. Pahlavān-ı Sofarā aydı: "Ey Şāpūr, pād-şāh biledür ki men anıŋ üçün néçük ranclar tarttım. Zābulıstān- (3) dın leşker tartıp bardım. Érenlik bile anı benddin ḫalāṣ ḳıldım. Aŋa zıyān yetgeli ḳoymadım. Meniŋ, pād-şāh- (4) nıŋ ve Īrānnıŋ uluġlarınıŋ aylıda tola ḥaḳḳım bar érdi. Eger ḥālā meniŋ ul ranc tartḳanlarımnıŋ (5) cazāsı bend bolsa hem ḥālā meniŋ futlarımnı baġlaġıl ki sendin zamān tilemes men ki anıŋ (6) bendge salġanıġa hīç ġam yémes men ki ul Ḫudā-yı Taʿālādın ve az leşkeridin uyatmaydur ki men ol-çaġ- (7) da ki pād-şāh bendde érdi, öz ḫūnumġa néçük saʿylar ḳıldım! Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atıdın tutup ant (8) içip érdim ki yā baş bergey men yā Ḫoşnavāznıŋ başını kesgey men. Ḥālā meni bendge salışnı (9) farmānlasa ravā turur. Anıŋ farmānıdın hergiz çıḳmaġıl. Ér kişiniŋ futıġa bend tüşmek ʿayb émes (10) turur." dédi. Pahlavān-ı Şāpūr, Pahlavān-ı Sofarānıŋ futlarıġa bend saldı. Dar-ḥāl leşkerini (11) tartıp yandı. Fārs şaharından Ḳubādnıŋ aylıġa keltürdi. Ḳubād anıŋ tartḳan renclerige hīç ḳaramadı. (12) Farmānladı, tā Sofarānı zındānġa saldılar. Andın kéyin farmānladı, tā Şīrāz şaharında ḳança ki genc ü (13) māl ve buġday ve zırāʿat bar érse Ṭīsḳūn şaharıġa keltürüp ḫazīnaçıġa tafşurdılar. Çūn bir hafta ötti, (14) her néçük maṣlaḥat ḳıldılar. Pes bir raʾy körgezgüçi Ḳubādġa aydı-ki "Şāhā, eger Sofarā Īrān şaharıda (15) tirig bolsa

sen pād-şāhlıḳdın ümīd üzmek kerek. Anı ḥālā öltürseŋ dıl-camʿ bolur sen.” (16) dédi. Ḳubād bu sözni éşitip farmānladı, tā Pahlavān-ı Sofarānı öltürdiler.

Çūn Īrānlıḳlar bu ḥāldın (17) ḫabar taftılar, ér ve ḫatun ve uluġ ve kiçik faryād u fıġān, nālā u zārī ḳıldılar. Ḳubādġa laʿnat oḳudılar. Ve (18) Pahlavān-ı Sofarānıŋ ölgenige dırīġ yédiler. Uluġlar ve raʿıyya bir tıllıḳ boldılar. Ve Ḳubāddın yüz evürdi- (19) (di)ler. Bir yolı ġavġā ḳılıp Ḳubādnıŋ ordasıġa keldiler. Ḳubādnı pād-şāhlıḳdın tüşürdiler. (20) Cāmāst atlıḳ, Ḳubādnıŋ bir kiçik bırādarı bar érdi. [??...] Ḳubād anı yaḫşı baḳur érdi. Anı pād-şāhlıḳ (21) taḫtıġa olturġuzdılar. Ve Ḳubādnıŋ futını temür bile baġladılar. Pahlavān-ı Sofarānıŋ bir oġlı bar érdi, **[200a** = (99a)**]** (1) atı Zarmıhr. Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand u zīrek ve bī-āzār érdi. Ḳubādnı muḥkem baġlap anıŋ ḳolıġa berdiler, tā (2) atasınıŋ kīnesini Ḳubāddın alġay. Ammā Zarmıhr ba-ġāyat raḥīm-dil érdi. Bīhūda yamanlıḳġa (3) ḳol uzartmas érdi. Ḳubād aylıda bendeler dék ḫıẕmat ḳılur érdi. Ve aŋa atasınıŋ kīnesini (4) hergiz ḳılmas érdi. Ḳabād Zarmıhrnıŋ mundaḳ yaḫşılıġıġa[238] taḥsīn ḳılur érdi. ʿĀcāyıbġa (5) ḳalur érdi. Ve aŋa ʿuẕrlar aytur érdi-ki “Ey Zarmıhr, meni yamanlar yoldın çıḳardı. Eger men bu benddin ḫalāṣ (6) bolsam saŋa tola yaḫşılıḳlar ḳılġay men. Ve her yamanlıḳda saŋa yār bolġay-men. Ve közümni (7) seniŋ camālıŋ bile roşen ḳılġay men.” dér érdi. Zarmıhr ibn-i Sofarā aytur érdi-ki “Şāhā, köŋlüŋni (8) mundaḳ sözler bile rancda tutmaġıl. Atam eger-çi ḳılmayduġan işni ḳılıpdur, ḥālā men saŋa (9) bende turur men. Eger isteseŋ saŋa ʿahd ḳılıp berür men ki saŋa vafā-dārlıḳ ḳılur men.” dédi. Çūn (10) Ḳubād Zarmıhrdın bu sözni eşitti, cānı amān taftı. Ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Andın kéyin aŋa (11) öz sırrını açtı. Aydı-ki “Ey Zarmıhr, meniŋ sırrımnı beş kişi biledür. Andın bölek hīç kim meniŋ (12) sözümni éşitmeydür. Ul beş kişini munda çırlap sırnı ularġa aytaylı. Eger sen meniŋ bend- (13) lerimni ayaġımdın alsaŋ ḳaçaylı.” dédi. Zarmıhr dar-ḥāl Ḳubādnıŋ bendlerin aldı.

Ḳaraŋġu kéçede (14) şahardın çıḳtılar. Hītāl şaharınıŋ ṭerefige ravān boldılar. Uşbu yeti kişi Āhvāz şaharıġa (15) yettiler. Bir dīhege tüştiler. Anda bir dıhḳān bar érdi. Ul dıhḳānnıŋ öyige tüştiler. Ul (16) dıhḳānnıŋ bir ḳızı bar érdi, on tört kéçegi tolun ay dék çıraylıḳ. Çūn Ḳubād anı (17) kördi, miŋ cān u dıl birle ʿāşıḳ boldı. Ḳubād Zarmıhrnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Ey Zarmıhr, meniŋ saŋa (18) aytaduġan bir pınhān sırrım bardur. Barġıl, meniŋ sırrımnı dıhḳānġa ayġıl, tā bolġay-ki bu ḳızını maŋa bergey.” (19) Zarmıhr dıhḳānnıŋ aylıġa bardı. Tola sözler aydı. Tā ḳızını Ḳubādġa berdi. Ḳubād ul ḳızını tiziġa (20) alıp olturdı. Aŋa bir altun üzük berdi. Anda, ḳızınıŋ

[238] Metinde يخشيليق غى غه “yaḫşılıḳġıġa” şeklinde yazılıdır.

ḳaşıda yeti kün turdı. Sekizinçi küni Hītāl (21) şaharı ṭerefige ravān boldı. Ḫoşnavāznıŋ aylıġa bardı. Ançа ki Īrānlıḳlarnıŋ ḳılġanını aydı. Ḫoşnavāz **[200b** = (99b)**]** (1) aydı: “Saŋa bir şarṭ bile leşker rāst ḳılıp berür men ki ʿahd ḳılġay sen ki Çaġānī şaharı maŋa bolġay.” dédi. (2) Ḳubād aydı: “Men hergiz ul şaharnı yād ḳılmayın. Ul şahar saŋa bolġay.” dédi. Ḫoşnavāz dar-ḥāl ottuz miŋ (3) suvār camʿ ḳılıp Ḳubādġa berdi. Ḳubād ul leşkerni alıp Āhvāz[239] şaharıġa keldi. Çūn ul dıhḳānnıŋ (4) öyige yaḳın yetti, ḫalḳ Ḳubādġa ḫūş ḫabar aydılar ki “Köçüŋ bir oġul tuġdı.” dép. Ḳubād ba-ġāyat ḫūş-ḥāl (5) u ḫurram boldı. Öyige kirdi. Ul oġlını kördi ki māh-ı tābānġa oḫşar. Anıŋ atını Kisrā (6) ḳoydı ki Nūşīravān-ı ʿĀdıl (ʿĀdıl) uşbu oġul turur. Pes Ḳubād ul dıhḳāndın sordı-ki “Ey (7) dıhḳān, seniŋ aṣl naslıŋ kim turur?” dédi. Dıhḳān aydı: “Farīdūn Pād-şāhnıŋ naslıdın (8) turur men ki ata babam şundaḳ dér érdi.” Ḳubād bu sözni éşitip ḫūş-ḥāllıġı ziyāde boldı. Dar-ḥāl (9) muḥāfa rāst ḳılıp, köçini muḥāfaġa olturġuzup[240] Ṭīsḳūn ṭerefige ravān boldı. Çūn bu ḫabar Īrān şaharıġa (10) yetti, hemme uluġlar bir yerge camʿ bolup maṣlaḥat ḳıldılar ki “Bu iş uzaḳġa tartur ki iki pād-şāhnıŋ arasıda (11) ceng bolur. Rūm ve Çīndın leşker kelürler. Bu ölkede tola ḳanlar tökürler. Ḫālā ābdānı oldur ki hemmemiz Ḳubād- (12) nıŋ aylıġa barġay biz. Ul on yaşar Cāmāstnı hem alıp barġay biz, tā bizniŋ günāhımızdın (13) ötüp ve bizniŋ şaharımız talan ḳılıp ḳan töküşdin ḫalāṣ bolġay.” dédiler. Hemmeleri Keyḳubādnıŋ aylıġa (14) bardılar. Aydılar ki “Şāhā, sendin hemme ḫalḳnıŋ köŋli ḳalġan sababdın biz hem şuḳ- (15) luḳ ḳılıpdur biz. Ḫālā sen cahānġa pād-şāh turur sen.” dép. Pıyāda bolup yüz yerge urdılar. (16) Keyḳabā[d] uluġlarnıŋ ʿuẕrını ḳabūl ḳıldı. Günāhlarını bağışladı. Cāmāstnıŋ hem günāhlarıdın (17) ötti. Kelip pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳıp olturdı. Cāmāst Ḳubādnıŋ aylıda olturdı. Aġasıġa farmān- (18) bardār boldı. Ḳubād hemme pād-şāhlıḳ işlerini Zarmıhr ibn-i Sofarāġa tafşurdı. Her sırrı bolsa Zarmıhrġa aytur (19) érdi. Şundaḳ ki Zarmıhrnıŋ ābrūyı atası Sofarādın ziyāde boldı. Ḳubād taḫt üstünide ʿişretge maşġūl [boldı]. Cahānnıŋ kār u bārını (20) Zarmıhr sordı. Cahān Ḳubād Pād-şāhnıŋ farmānıda boldı. Tā Kisrā çoŋ boldı. Anı dānışmandlarġa (21) berdiler, tā ʿılm u ʿadab örgengey. Īrān ve Tūrān Ḳubādġa farmān-bardār boldılar. Keyḳubād andın leşker tartıp **[201a** = (100a)**]** (1) Rūm şaharıġa bardı. Rūm şaharıdın iki şaharnı[241] aldı. Biri Mandıyā şaharı, ikinçi Fārıḳīn şaharı. Her iki (2) şaharnı öz dīnıġa kigürüp Zand-astā kitābını örgetti. Ul şaharda oçaḳlar binā ḳıldı. (3) Fārs ve Āhvāznıŋ arasıda bir şahar binā ḳıldı. Atını Şahar-ı Ḳubād

[239] Metinde اهوار “Ahvār” şeklinde yazılıdır.
[240] Metinde اولتورغوروب “olturġurup” şeklinde yazılıdır.
[241] Metinde شهرنی نی “şaharnını” şeklinde yazılıdır.

ḳoydı. ʿArabīlar ul (4) şaharnı Ḥulvān atarlar. Bir zamān ʿālamnıŋ aḥvālı mundaḳ ötti. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(5) **Seksen birinçi dāstānda: Ḳubād bile Mazdekniŋ ḳıṣṣası. Ve Ḳubād Pād-şāh ʿālamdın ötgeni.** (6) **Nūşīravān-ı ʿĀdıl pād-şāhlıḳġa olturup aṭrāfīdaġı pād-şāhlarġa nāma iybergeni.**

(7) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim çūn Ḳubād ātrāfīdın dıl-camʿ boldı, bir Mazdek atlıḳ kimerse (8) Keyḳubādnıŋ aylıġa keldi. Keyḳubādġa vazīr boldı. Gencleriġa ḫazīnaçı boldı. Ul vaḳtda cahānda ḳaḥṭ- (9) lik boldı. Yamġur yaġmadı. Hemme şaharnıŋ uluġları Keyḳubādnıŋ éşigige keldiler. Her ḳaysıları (10) ṭaʿāmdın söz sözlediler. Mazdek ularġa aydı-ki "Men sizlerni pād-şāhġa aytayın." dédi. (11) Özi yügürüp pād-şāhnıŋ aylıġa kirdi. Aydı-ki "Şāhā, eger ruḫṣa bolsa men bir söz sorsam." (12) dédi. Ḳubād aydı: "Her ne sözüŋ bolsa soraġıl dédi. "Şāhā, eger bir kişini ılan çaḳsa, şundaḳ (13) ki cānıdın ümīd üzse, yana kişiniŋ tıryāḳı bolsa, ılan çaḳḳan kişige tıryāḳ bermese (14) tıryāḳ bermegen kişige néçük cazā berür sen?" dédi. Ḳubād aydı: "Ul kişini öltürür men." dédi. (15) Mazdek taşḳarı çıḳtı. Uluġlarġa aydı: "Pād-şāhdın tola sözler sordum. Taŋlaġaça munda turuŋ- (16) lar, tā silerniŋ dādıŋlarnı bereyin." dédi. Ular yanıp taŋlası bāmdādda yana keldiler. Çūn (17) Mazdek ularnı kördi, yana yügürüp pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Aydı-ki "Şāhā, söz sordum. Cavāb (18) berip baġlaġan ḳapuḳnı açtıŋ. Eger farmān bolsa yana söz sorsam." dédi. Ḳubād aydı: "Soraġıl." (19) dédi. Bir kişini bendge salsaŋ, yana bir kişiniŋ ṭaʿāmı bolsa, ul kişige (20) bermese, ul kişi açġa ölse ṭaʿām bermegen kişige néçük cazā berür sen?" dédi. Ḳubād aydı: "Anı (21) öltürmek kerek." dédi. Mazdek yer öfti. Taşḳarı çıḳtı. Ul dād ḳılġanlarġa aydı-ki "Barıŋ, her yerde ki pınhān **[201b** = (100b)**]** (1) ḳılġan buġday bolsa andın alıp yeŋler." dédi. Dar-ḥāl ul ḫalḳ yügürdiler. Şaharda ḳança ki (2) pınhān ḳılġan ḫalḳnıŋ buġdayı bar érse, talan ḳıldılar. Ne şahar ḫalḳnıŋ ve ne Ḳubādnıŋ saŋ- (3) larıda bir dāne buġday ḳoymadılar. Bu ḫabarnı Keyḳubādġa aydılar. Keyḳubād Mazdekni aylıġa çırladı. Aydı-ki "Hay (4) bu ne işiŋdür?!" dédi. Mazdek aydı: "Şāhā, men sendin ılan çaḳḳandın ve tıryāḳdın söz (5) soradım. Özüŋ cavāb berdiŋ ki ılan çaḳḳan kişige tıryāḳı bar kişi tıryāḳ bermese, ılan (6) çaḳḳan kişi zahrdın ölse anı ḫūnıġa tıryāḳı bar kişini öltürür men." dédiŋ. Vaḳtī ki nānı (7) yoḳ kişi açlıḳdın ölse ılan çaḳḳanġa oḫşa turur. Nānı bar kişi aŋa nān bermese (8) gūyā ki tıryāḳ bermegen[ge] oḫşa turur. Şāha, eger sen dād bergüçi bolsaŋ saŋlardaġı buġday (9) néme ışġa yarar ki ne-çend kişiler açlıḳdın öldiler?!" dédi. Ḳubād bu sözni éşitip dıl-teng boldı. (10)

Mazdekniŋ sözi birle payġambarlarnıŋ sözini taşladı. Mazdek aytur érdi ki “Bu dunyāda ḳança ki zar-dār (11) ḫalḳ bardur, yoḳsuz ḫalḳ bile barābar turur. Biri biridin ziyādeligi yoḳ turur. Zar-dārlar yoḳsuz- (12) lardın ziyādelik ḳılġanı ḥarām turur. Zar-dārlarnın tafḳan mālı ve ḫatunı ve öyi yoḳsuzlar bile (13) müşterek turur. Zar-dārlar yoḳsuzlarġa bir néme bermegeni durust émesdür. Her kişi-ki bu dīn- (14) dın taşḳarı bolsa ul bī-dīn turur.” dédi. Hemme yoḳsuzlar anıŋ dīnıġa kirip zar-dārlarnıŋ (15) māl ve ḫatunlarıġa ige boldılar. Hemme mūbadlar ḥayrān ḳaldılar. Ḳubād Mazdekniŋ dīnıġa kirdi. Anı (16) oŋ ḳolıda olturġuzdı. Hemme cahānnı Mazdekniŋ dīnı tuttı. Hemme zar-dārlar ful ve mālını yoḳsuzlarġa (17) berür érdi. Hemmeleri ʿācız boldılar.

Künlerde bir kün Mazdek Ḳubād Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (18) “Şāhā, bizniŋ farmānımızġa kirgen uluġlar éşikde turur. Eger farmān bolsa ularġa körünüş (19) berseŋ.” dédi. Ḳubād farmānladı, tā taḫtnı taşḳarı çıḳardılar. Ḳubād ṣaḥrāġa çıḳtı. Mazdekniŋ dīnı- (20) daġı yüz miŋ ḫalḳ ḥāżır boldılar. Mazdek Ḳubādġa aydı: “Şāhā, her kişi-ki bu dīndın taşḳarı (21) bolsa, anı öltürmek kerek. Beş néme bardur ki kişini rāst yoldın çıḳarur. Avval aççıġ, ikinçi **[202a** = (101a)**]** (1) ġayrat, üçünçi kīne, törtünçi nıyāz, beşinçi ḥarīṣlıḳ. Eger kişi bu beş dīvge ġālıb bolsa rāst yol (2) tafḳusıdur. Ve kişige genc ü mālı ve ḫatunı ġayrat ḳıldurur. Ve aççıġ ve kīne ḥarīṣ, māl ve ḫatunnıŋ sababı- (3) dın bolur. Eger bu ikini kişidin ayamasa rāst yol tafḳanıdur. Ve ḥālā uşbu dīnġa kirmegen oġluŋ (4) Kisrā turur.” dép. Kisrānıŋ ḳolını tuttı. Kisrā aççıġ bile ḳolını Mazdekniŋ ḳolıdın tartıp (5) aldı. Mazdekdin yüzini evürdi. Ḳubād külüp Mazdekge aydı-ki “Kisrā ḳaysı dında turur?” dédi. Mazdek (6) aydı: “Kisrā bizniŋ dīnımızda émesdür. Dīn yaşunup yürür.” dédi. Ḳubād Kisrāġa ḳaradı. Ve aydı-ki “Ey (7) ne üçün bu dīnġa kirmes sen?” dédi. Kisrā aydı: “Şāhā, maŋa neçe vaḳt amān bergil, tā men bileyin ki ḳaysı (8) dīn rāst ve ḳaysı dīn yalġan turur?” dédi. Mazdek aydı: “Ḳança kün muhlat tiler sen?” dédi. (9) Kisrā aydı: “Beş ay muhlat tiler men. Altınçı ayda pād-şāhġa bir cavāb aytur men.” dédi. Sözni uşbu yerge (10) ḳoyup yandılar. Kisrā hem öz ordasıġa keldi. Şul zamān her ṭerefge kişi iyberdi. Her yerde ki dānışmand (11) mūbad bar érse çırlattı. Ḫurda-ı Ardaşīr şaharıdın Hurmuzd keldi. Iṣṭaḫr şaharıdın Mıhr Āẕar keldi. Hemme dānışmandlar (12) Kisranıŋ aylıġa camʿ boldılar. Hemmeleri sözni bir yerge ḳoydılar. Andın kéyin Kisrā atasınıŋ aylıġa (13) keldi. Özige özi aydı-ki “Émdi dīn-ı bahıynı āşkārā ḳılıp isteyduġan vaḳt boldı. Eger ḥālā (14) Mazdekniŋ dīnı rāst bolsa ve Zarduhuştnıŋ dīnı ul dīndın kem boladuġan bolsa, (15) men hem Mazdekniŋ dīnıġa kireyin. Vaḳtī ki Farīdūn Pād-şāhnıŋ yolı nā-durust boladuġan (16) bolsa Ḫażrat-

ı ʿUzayr Payġambar ve ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma's-salāmnıŋ dīnı hem nā-durust dék. Eger Mazdekniŋ yalġan (17) sözleri āşkārā bolsa ve anıŋ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını itürgeni taḥḳīḳ bolsa, sen (18) anıŋ dīnıdın bīzār bolup Mazdekni ve her kişi-ki Mazdekniŋ dīnıdadur, ularnı hem maŋa bergil." (19) dép. Uşbu sözge Zarmıhrnı ve Ḫurrādnı, Farābīnnı ve Bandūynı ve Bahzādnı güvāh ḳıldılar. Andın kéyin Kisrā (20) öz ordasıġa yandı. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, Kisrā hemme mūbadlar bile pād-şāhnıŋ ordasıġa (21) keldiler. Pes bir mūbad baş köterdi. Aydı-ki "Ey Mazdek, bir yaŋı dīn çıḳarıp sen. Genc ve ḫatunlarnı **[202b** = (101b)**]** (1) ḫalḳ arasıġa salıp sen. Bu néme dīn turur? Eger genc ve ḫatunlar arada bolsa, müşterek bolsa, oġul (2) atası[nı] néçük bilür? Ata oġlını néçük ayrıp bilür? Ḫalḳ bir biriniŋ farmānını néçük tutur? Uluġnı (3) uluġ ve kiçikni kiçik néçük bilür? Eger kişi ölse anıŋ mīrāṣını kim alur? Bu sözdin cahān vīrān (4) bolġusıdur. Eger hemme ḫalḳ genc ü mālnıŋ igesi bolsa pes çāker kim turur? Hīç ḳaysı dında bu söz yoḳ (5) turur ki sen télbelik ḳılıp sen. Bu sözni aytıp sen, ḫalḳnı bu söz bile dūzaḫġa iyberürsün." (6) dédi. Çūn Ḳubād mūbaddın bu sözni éşitti, ba-ġāyat parīşān boldı. Bildi-ki mūbadnıŋ aytḳanları rāst (7) turur. Kisrā hem mūbadġa yār boldı. Mazdek hīç söz ayta almadı. Ḫalḳ hem ġavġā ḳıldılar ki "Ey Mazdek, sen Ḫudā-yı Taʿālā- (8) nıŋ dīnını buzduŋ." dédiler. Ḳubād Mazdekniŋ dīnıdın çıḳtı. Ḳılġanıġa paşīmān boldı. Mazdek ve anıŋ (9) dīnıġa kirgenlerni Kisrāġa tafşurdı. Mazdekniŋ dīnıġa kirgen nām-dār ottuz miŋ kişi bar (10) érdi. Hemmesini Kisrāġa berdi. Ve aydı-ki "Bularġa köŋlüŋ néme ḫᵛāhlasa anı ḳılġıl." dédi. Kisrānıŋ (11) ordasınıŋ ḳaşıda bir bāġ bar érdi. Ḥışārı ıntıhāyī égiz érdi. Kisrā farmānladı, tā ul bāġ (12) içinde bir ḫandaḳ ḳazdılar. Mazdekniŋ dīnıġa kirgenlerni ul bāġġa alıp kirip öltürdi- (13) ler. Ul ḫandaḳġa tenlerini saldılar. Andın kéyin Kisrā Mazdekge aydı-ki "Ey Mazdek, bu bāġġa (14) kirgil. Özüŋ tarıġan dıraḫtlarnıŋ mīvesini yégil." dédi. Mazdek ḫayāl ḳıldı-ki "Bāġ içinde (15) reng-ā-reng mīveler bar dék." dép. Bāġ içige kirdi. Hemme ummatlarını kördi ki başları késilip (16) yatur. Hūş başıdın ketti. Faryād u fıġān ḳıldı. Kisrā farmānladı, tā bir dār tikti. Mazdekni baş (17) [tübin] dārġa astılar. Andın kéyin tīr-bārān ḳıldılar. Ḳubād Pād-şāh ḳılġanlarıġa paşīmān bolup uyat- (18) güçidin öyidin çıḳmas érdi. Darvīşlarġa genc ü māl üleştürdi. Oçaḳlarġa ḫılʿatlar (19) berdi. Keyḳubād Kisrādın ba-ġāyat ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Hamīşa her néçük maṣlaḥatı bolsa Kisrā bile ḳılur érdi.

(20) Çūn Ḳubādnıŋ pād-şāhlıġıdın ḳırḳ yıl ötti, Ḳubād ʿumrıdın ümīd üzdi. Farmānladı, tā tavarġa **nāma** bitidi. Avval (21) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı-ki "Ul

Ḫudāy ki her néme ḫᵛāhlasa ḳılur. Pınhān u āşkārā işlerni ul Ḫudā bilür. Her kişi ki **[203a** = (102a)**]** (1) ul Ḫudānı dése hergiz ḫᵛar bolmas. Her kişi-ki meniŋ bu ḫaṭṭımnı körse Kisrānıŋ farmānıġa kiriŋ- (2) ler. Men bu pād-şāhlıḳnı Kisrāġa berdim. Men ölgendin kéyin ul pād-şāh bolsun. Ḫudā-yı Taʿālā Kisrādın (3) rāżī bolsun. Anıŋ farmānıdın çıḳmaŋlar." dép ḫaṭ ḳılıp altun bile muhr bastı. Ḳubād Pād-şāh seksen (4) yıl ʿumr kördi. Andın kéyin ʿālamdın ötti. Kisrā aŋa pād-şāhāna sard-āba ḳofarıp tenige dībā (5) u zar-baftdın kefen ḳıldılar. Gül ve ıfar séftiler. Sard-āba içinde altun taḫt ḳoyup Ḳubād Pād-şāhnı (6) taḫt üstünide ḳoydılar. Sard-āba éşigini ḳofardılar. Ḳubād Pād-şāh ʿālamdın şımāl dék ötti. Aŋa (7) dunyā vafā ḳılmadı. Ey ʿazīzlar, bu fānī, ḳarı dunyādın nége ümīd ḳılur sizler ki āḫırī hīç kimge vafā ḳılmas. (8) Andın kéyin mūbadlar Ḳubād Pād-şāhnıŋ nāmasını ḫalḳnı yıġıp oḳudılar.

Kisrā pād-şāhlıḳ (9) taḫtıġa çıḳıp olturdı. Rūy-ı zamīn Kisrānıŋ farmānıda boldı. Dād u ʿadlnı tüzüp (10) böri bile ḳoy bir bulaḳda su içti. Hemme ḫalḳ Kisrāġa raḥmat oḳudılar. Ve anıŋ cānıġa duʿā ḳıldılar. (11) Anıŋ ıntıhāyī ʿādıllıġıdın ḫalḳ aŋa Nūşīravān-ı ʿĀdıl dép at ḳoydılar. Çūn Nūşīravān-ı (12) ʿĀdıl pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı, hemme uluġlar Nūşīravānnıŋ aylıġa camʿ boldılar. Nūşīravān aydı-ki "Ey (13) uluġlar, ul Ḫudāyī ki āsmān u yerni yaratıpdur, hemme ümīd ve yaḫşılıḳ ul Ḫudādın turur. Anıŋ (14) farmānıdın hīç kim çıḳa almas. Her kişi-ki yaman endīşe ḳılsa āḫırī ul yamanlıḳnı (15) özige ḳılġusıdur. Kişiniŋ ḫayālını kişi bilip bolmas. Bu künlük işni taŋlaġa (16) ḳoyup bolmas. Néme üçün-ki kişi bilip bolmas ki taŋla zamāna néçük kéçedür. Tirigçilikde (17) ölümniŋ ġamını yémek kerek. ʿĀḳıllar yémek içmekdin ġam yémesler. Her kişi ki yalġançılıḳnı (18) özige hunar bilse ul kişi hergiz ravāc tafmas. Her pād-şāh ki dād u ʿadlnı tüzse cahān (19) andın āsāyış tafḳusıdur. Eger ẓālımlıḳ ḳılsa ul pād-şāh yégeni ve içgeni ādamlarnıŋ ḳanı turur. (20) Ey uluġlar, hamīşa dād u ʿadl ḳılıŋızlar. Ve her kişi-ki Īrānlıḳlardın meniŋ éşigimde bardur, ular (21) mendin genc, yaḫşı yumşaḳ sözler tafḳusıdur. Eger ẓālımlıġ ḳılsa mendin cazāsını tafḳusıdur. Ve sizler **[203b** = (102b)**]** (1) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānını tutuŋuzlar ki hemmemizniŋ pād-şāhı ul Ḫudā turur. Āftāb u aynı (2) yaratḳuçı ve bizge rāst yol körgezgüçi ve hemmemizniŋ ḥākimi, āsmān u yerni yaratḳuçı ul Ḫudā turur. (3) Hemme yaḫşılıḳ ve ten-durust ul Ḫudānıŋ farmānı turur. Yeti ḳat yerdin yeti ḳat āsmāṅġaça ot ve su (4) ve tofraḳ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı bile güvāhlıḳ berür. Ve hemme bendelik ḳılmaḳ ul Ḫudāġa lāyıḳ turur." (5) dédi. Çūn Nūşīravān bu sözlerni aydı, hemme ḫalḳ anıŋ ʿaḳlıġa ḫayrān ḳaldı. Hemmeleri ornıdın (6) ḳoftılar. Nūşīravāṅġa taḥsīnlar ḳıldılar. Nūşīravān-ı Ādıl hemme

dānışmandlarını aylıġa çırladı. (7) Her ḳaysıġa genc ü māl berdi. Ve her ḳaysını bir şaharġa pād-şāh ḳılıp şaharlarnı ābād ḳıldı. Şundaḳ ki (8) Ḫurāsān şaharı, Ḳum ve Iṣfahān ve Āẕar-ābād-gān şaharı ve Armanıya şaharıdın tā Ardabīlġaça ve yana Fārs (9) ve Āhvāz ve Ḫazar ve ḫāvardın bāḫtarġaça, törtünçi ʿIrāḳ şaharıdın tā Rūmġaça ḳança ki darvīşlar bar érse (10) genc ü māl berip cahānnı ābād ḳıldı. İlgeri pād-şāhlar üçdin yā törtdin bir ḫarāc alur érdi. (11) Çūn Ḳubād pād-şāhlıḳġa olturdı, ondın birni aldı. Andın kéyin ḫʷāhladı-ki andın hem kem bolġay. (12) ʿUmrı vafā ḳılmadı. Pād-şāhlıḳ Nūşīravān-ı ʿĀdılġa yetti. Nūşīravān tört ḥıṣṣadın bir ḥıṣṣa (13) alur érdi. Andın kéyin Nūşīravān hemme pād-şāhlarnı aylıġa camʿ ḳıldı. Her yerde ki dıhḳānlarnıŋ uruġ ve ulaġı (14) kem bolsa aŋa ḫazīnadın genc ü māl berdi. Ve tarıḳçılıġı yoḳ kişilerdin hīç néme almas érdi. Üzüm- (15) lik ve ḫurmālıḳ kişilerdin altı dıram ḫarāc alur érdi. Zaytūn ve yaŋaḳlıḳ ve yana her mīvelik kişidin (16) on tört mīvedin bir yılda bir dıram ḫarāc ḫazīnaġa yetgürür érdiler. Ve zar-dārlardın on tört dıram- (17) dın bir dıram alur érdi. Kişi kişige hīç ẓulm ḳılmas érdi. Ve uşbu yosunda **üç nāma** bitidi. Bir nāmanı (18) ḫazīnaçınıŋ ḳolıġa berdi. Yana bir nāmanı her ıḳlīmġa iyberdi. Ve üçünçi nāmanı mūbadnıŋ aylıġa alıp bardı, (19) tā uşbu yosunda ḫarāc u bācnı körgey, ul her néçük farmānlasa andaḳ ḳılġaylar. Cahānnı bu yosunda (20) dād u ʿadldın ābād ḳıldı. Cahānnıŋ içi anıŋ ʿadlıdın niʿmetlik bolup toḳluḳ boldı. (21) Ḳoy, böri bir yerde su içtiler.

Andın kéyin Nūşīravān her şaharnıŋ pād-şāhlarıġa **nāma** bitidi ki **[204a** = (103a)**]** (1) “Bu nāmadur ki Şahan-şāh-ı Kisrā Nūşīravāndın, ki Ḫudā-yı Taʿālā aŋa yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıḳ tācını beripdür, (2) hemme pād-şāhlarnıŋ ṭerefige. Sözniŋ avvalı cahānnı yaratḳuçı Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile. ʿĀḳıl ul (3) kişi turur ki Ḫudā-yı Taʿālāġa sanā aytsa. Ve bilse ki ul Ḫudā bizdin bī-ḥācat turur. Ve her kişige (4) bī-ḥācetlikni ul Ḫudā berür. Ve maŋa pād-şāhlıḳnı ul Ḫudā beripdür ki hemme pād-şāhlarnıŋ (5) pād-şāhı ul Ḫudā özi turur. Ve pād-şāh ve raʿıyya ul Ḫudānıŋ aylıda barābar turur. Yeti ḳat yerdin (6) tā yeti āsmānġaça ul Ḫudānıŋ uluġ[luġ]lıġa güvāh turur. Ve biz hemme ul Ḫudānıŋ bendesi turur biz. Ve Ḫudā-yı Taʿālā (7) bizge rāstlıḳnı farmānlapdur. Eger men bu cahānda bir bāġda ordanıŋ igesi bolsam (8) érdi hem, dād u ʿadl ḳılur érdim. Ḫālā rūy-ı zamīnnı ul başdın bu başġaça, ḫāvardın bāḫtarġaça maŋa (9) pād-şāhlıḳnı beripdür. Ve sizlerge bāc u ḫarācnı bitip nāma iyberdim. Vaḳtī ki ul nāma sizlerge yetse (10) aŋa ʿamal ḳılġay sizler. Her kişi-ki bu yarlıġdın ötüp ḫalḳġa ẓulm ḳılsa, ul Ḫudāyī ki maŋa uluġluḳnı (11) ve davlatnı beripdür, men ul ẓālımnıŋ bélini arra bile iki pāra

ḳılur men. Ve ul ḫarācnı her tört (12) ayda, bir martaba alġay sizler. Ve her şaharda ki zırāʿatġa çevürtke kirse, yā āsmāndın bir āfat (13) yetse ul şahardın ḫarāc almaŋızlar. Ul şaharġa gencdin māl beriŋizler. Ve her yeriŋ ki igesi ölse (14) ul ölke vīrān bolmasun. Aŋa hem genc yetgürüp ābād ḳılıŋızlar ki Ḫudā-yı Taʿālā meni gencdin bī-ḥācat (15) ḳılıpdur. Ve her kişi-ki bu aytḳanımġa unamay şaharı vīrān ḳalsa ul kişini tirig dārġa asur men. Ẓālımlarġa (16) meniŋ mıhrım yoḳ turur ki ẓālım kişiler yolbarsġa oḫşa turur. Her kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıda (17) çālāk bolsa ḳıyāmatda behiştni tafḳusıdur. Ve bu bār-gāhda hem uluġ martaba tafḳusıdur. Eger pād-şāh- (18) lar darvīşlarnıŋ mālıdın yése andaḳ pād-şāhdın yolbars yaḫşı turur. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ (19) raḥmatı ul kişige bolġay-ki hamīşa dād u ʿadl ḳılsa. Her pād-şāh ki ʿādıl bolsa bu cahānda bir yād-gārı (20) ḳalġusıdur ki hamīşa ḫalḳ aŋa raḥmat oḳuġusıdur. Cahāndaġı tāc-dār ve zar-dār pād-şāhlarda (21) Nūşīravān-ı ʿĀdıldın ʿādıl pād-şāh ötgen émesdür." Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

[204b = (103b)**]** (1) **Seksen ikinçi dāstānda: Nūşīravān bile Bābekniŋ ḳıṣṣası. Ve leşkerni Bābek Nūşīravānġa yasal** (2) **körgezgeni. Ve Nūşīravān cahānnı sayr ḳılġanı. Nūşīravān Ḳayṣar-ı Rūmġa nāma iybergeni. Rūm leşkeri Īrānġa** (3) **kelgeni. Ve Nūşīravān Ḳālīnūs şaharını ve Anṭākiyeni alġanı. Ve Ḳayṣar-ı Rūmnıŋ élçileri Rūmnıŋ ḫarācını** (4) **Nūşīravānġa keltürgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Nūşīravānnıŋ bir mūbadı bar érdi, (5) Bābek atlıḳ. Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand u zīrek. Nūşīravān farmānladı, tā ordanıŋ aylında bir keŋrü ve égiz yer ārāsta (6) ḳıldılar. Aŋa pād-şāhāna ḫışt yaydılar. Pes Bābekniŋ dīvānıdın ḫurūş ḳoftı ki "Ey nām-dār (7) pahlavānlar, hemmeleriŋizler dulġa ve olfaḳ keyip, ya ve kemend alıp gürzleriŋizlerni köterip, aṭlanıp pād-şāh- (8) nıŋ dar-gāhıġa keliŋizler, tā pād-şāhdın dıram alġay sizler." dédi. Hemme sıpāhlar sılāḥ keyip, aṭlanıp (9) Bābekniŋ ordasıġa keldiler. Bābek hemmesige ḳaradı. Ularnı yandurdı. Ne-çend vaḳtdın kéyin pād-şāh- (10) nıŋ dar-gāhıdın āvāz keldi-ki "Ey nām-dār pahlavānlar, hemmeleriŋiz sılāḥ keyip aṭlanıp Bābekniŋ ordasıġa (11) barıŋızlar." dép. Hemme leşker cebe/cübbe cūş keyip, gürzlerini köterip Bābekniŋ ordasıġa keldiler. (12) Bābek hemmesiniŋ pahlavānlıġını körüp ularġa aydı-ki "Bu kün ḫūş-ḥāl u ḫurram yanıŋızlar." dédi. Üçünçi (13) küni yana ḫurūş keldi ki "Ey nām-dārlar, bu kün leşkerdin bir kişi hem ḳalmay, ḥattā ki pād-şāhġaça ḳuyaḳ ve dulġa (14) keyip munda kelsün ki bu kün yüz körüp ṣulḥ ḳıladuġan kün émes turur. Nūşīravān Bābekniŋ (15) bu āvāzını éşitti, küldi. Dar-ḥāl olfaḳ ve dulġasını keydi. Uy başlıḳ

gürzni ḳolıġa aldı. (16) Bülend yasını bāzūsıġa astı. Kemendini ḳançuġasıġa baġladı. Altun kemerini bélige baġladı. Bābekniŋ ordasıġa (17) bardı. Aṭını daʾb berdi. Gürzini boynıġa köterdi. Maʿraka-ı maydānġa kirip, cavalān ḳılıp özini Bābekġa (18) körgezdi. Bābek taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı-ki “Şāhā, yaŋı pād-şāh turur sen. Cahānnı dād u ʿadl bile (19) tüzdüŋ. Yana bir cıloyuŋnı tepretseŋ.” dédi. Nūşīravān aṭını tepretti. Andaḳ cavalān-bāzlıḳlar ḳıldı-ki (20) Bābek başlıḳ, hemme sıpāhlar taḥsīnlar ḳıldılar. Hemmeleri aytıştılar ki “Ceng ṣafıda bu pād-şāh dék (21) pahlavānnı ṣūret-ger ṣūret hem ḳılıp kāġazġa tarta almas. Bu felek pād-şāhnıŋ maḳṣūdıça çevrülsün. **[205a** = (104a)**]** (1) Köŋli hamīşa ḫūş-ḥāl bolup teni tāza bolsun.” dédiler. Nūşīravān-ı ʿĀdıl, Bābek Mūbadġa aydı-ki “Men (2) hamīşa sıpāhlarımnıŋ ġamını yer érdim. Ul sababdın her ṭerefdegi mūbadlarnı ve pahlavānlarnı aylımġa çırlattım, tā (3) ular (tā ular)nıŋ hunarlarıġa baḳıp dıram bergey-men. Ḥālā kördüm ki ilgerigi ötgen pād-şāhlardın (4) meniŋ leşker ü kişverim zıyāda turur.” dédi.

Yana Nūşīravān-ı ʿĀdıl bāġ içige bardı. Altun taḫtıġa çıḳıp olturdı. (5) Pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa ḫurūş keldi ki “Her kişiniŋ her néçük dādı bolsa aytsun. Pād-şāhnıŋ (6) aylıġa kelsün. Dādını alsun.” dép. Nūşīravān ul vaḳt bülend-āvāz bile aydı-ki “Ey uluġlar, Ḫudā-yı Taʿālā- (7) dın özgeni yār bilmeŋizler ki kişini saḳlaġuçı ve rāst yol körgezgüçi ul Ḫudā turur. Her iki (8) ʿālamda dest-gīrlik ḳılġuçı hem ul Ḫudā turur. Ve mendin hīç ḳorḳmaŋızlar ki kéçe ve kündüz meniŋ ordamnıŋ (9) éşigi sizlerge açuḳ turur. Ḫᵛāhī kéçe ve ḫᵛāhī kündüz bolsa kelip dād tileŋizler. Ve men ḫᵛāhī (10) şikārda bolsam ḫᵛāhī maclısda ḫᵛāhī ḫalvatda oltursam ʿarż aytḳuçılarġa éşigim (11) açuḳ turur. Eger kéçe uḫlap hem yatsam mendin maḳṣūduŋuzlarnı alıp bī-ranc bolmaġunça bu bār-gāh- (12) dın yanmaŋızlar. Men ul vaḳtda ḫūş-ḥāl boladur men ki ẓulm yetgenleriniŋ rancını yoḳ ḳılsam. (13) Mabādā ki meniŋ kār-dārlarımdın yā raʿıyya leşkerlerimdin bir kişi derdlik bolup yatsa anıŋ köŋli (14) derdlik bolġandın maŋa zıyān yetür mü kin dép ḳorḳadur men. Söz eger-çi azdur, Ḫudā-yı Taʿālā mendin anı sora- (15) ġusıdur. Eger-çi bāc u ḫarāc bermey hem ḳalġan bolsaŋızlar hem sizlerdin ul altunnı almasun. (16) Ḳorḳunçsız boluŋuzlar.” dédi. Orda içindin taḥsīn āvāzlar felekge yetişti ki “Nūşīravān Pād-şāh- (17) nıŋ pād-şāhlıġı uzun bolsun.” dép. Hemme ḫalḳ şād u ḫurram yandılar. Rūy-ı zamīn behişt (18) dék ābād boldı. Cahānda hīç kimni ġamlik körmes érdiler. Vaḳtıda yamġurlar yaġıp gülistān-ı (19) İrem dék yasaldı. Pes Rūm ve Hındıstānġa ḫabar yetti ki “Īrān ıḳlīmını Nūşīravān-ı ʿĀdıl dād u ʿadl bile (20) yasapdur. Ve leşkerini hem andaḳ yasapdur ki ularnıŋ tolalıġınıŋ ḥısābını kimerse (21) bilmes.” dép.

Her pād-şāh ki bu ḫabarnı éşittiler, hemmeleri ḫīra, köŋülleri Nūşīravānnıŋ bu işleridin **[205b** = (104b)**]** (1) tīra boldı. Hındī pād-şāhıdın ve Çīn pād-şāhıdın élçi Nūşīravānnıŋ aylıġa keldiler. Ve Nūşīravān- (2) nı taḥsīn ḳılıp, her ḳaysıları bāc u ḫarāc berişni ḳabūl ḳılıp nıhāyatsız badra altunlar, altun (3) gürz ve altun ḳalfaḳlar keltürdiler. Nūşīravānnıŋ ordası altunnıŋ tolalıġıdın behişt dék (4) boldı. Ne-çend vaḳt felek mundaḳ çevrüldi.

Andın kéyin Nūşīravān andaḳ ḫayāl ḳıldı-ki cahānnı sayr (5) ḳılġay ve pınhān işlerni bilgey. Bī-nıhāyat leşker yıġıp, hemme leşkerini altun ve kümüş bile (6) yasap altun ve kemer ve kümüş sıparlarnıŋ tolalıġıdın gūyā ki kān içinde altun, daryā içinde gevher ḳalmaġan (7) dék gümān ḳıldılar. Pes avval Ḫurasānġa bardı. Hemme ābād şaharlarnı kördi. Her yerge tüşse éşigide (8) bir kişi ḳıçḳırur érdi-ki "Ey pād-şāhnıŋ farmānıdaġılar, her kişige bizdin zıyān yetgen bolsa (9) pād-şāhġa maʿlūm ḳılıŋızlar." dér érdi. Ḫalāyıḳnıŋ dādını berür érdi. Uşbu yosunda Ḫurāsāndın (10) Gurgān şaharıġa bardı. Gurgāndın Āmul şaharıġa bardı. Nūşīravān bir ʿArabī atġa minip bir égiz taġ üstünige (11) çıḳtı. Taġnıŋ ul ṭerefidegi cengelge ḳaradı. Kördi ki reng-ā-reng güller ve sunbullar turur. Ve ilbesünler (12) nıhāyatsız turur. Nūşīravān Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey perverdigār-ı ʿālam, āftāb u aynı yaratḳuçı (13) sen turur sen ki cahānnı mundaḳ ḫurram yaratıp sen. Her kişi-ki sendin bölek némeni perestlese (14) cānı dūzaḫġa barur. Ve Farīdūn Pād-şāh, ki seni perestler érdi, mundaḳ yaḫşı olturuḳlar yasap- (15) dur ki gūyā ki bu yerniŋ suyı [şeker] dék, tofraġı ʿanbar dék ḫūş-būy turur." dédi. Ul vaḳtda bir uluġ (16) aydı: "Şāhā, eger bu yerde Tūrānlıḳ ötedugan bolmasa érdi, bu yerdin ābādān yer yoḳ érdi. Ve (17) biz Tūrānlıḳ tola ġārat ḳılıp kişi öltürgenidin baş çıḳara almaydur biz. Tūrānlıḳ her kimni (18) bu yerde körse öltürüp mālını alurlar. İlgeri Tūrānlıḳ Ḫᵛārazm ölkesidin ötür éken. (19) Ḫālā dıhḳānlar ve bāzargānlar Rūm şaharıġa baradurlar. Bizge sen baġışlayduġan kün uşbu (20) kün turur." dédi. Nūşīravān munı éşitip zār zār yıġladı. Vezīrige ḳaradı. Aydı ki "Ey vazīr, biz éşitme- (21) gen müşkil iş ḫālā āşkārā boldı. Bu ẓulmnı yoḳ ḳılmaġunça bizge yémek ve içmek yaraşmas. Ḫudā-yı Taʿālā **[206a** = (105a)**]** (1) bizdin bu işni pasand körmes ki dıhḳānlar mundaḳ ġam-gīn turup biz ḫūş-ḫāllıḳ (2) ḳılġay biz. Ve mundaḳ yaḫşı taġ ve bayābān ve ilbesünler, ki kişi körse cān rāḥat tafur, (3) munı vīrān ḳılıp Īrān şaharını talan ḳılġaylar. Ḫālā sen Rūm ve Hındıstāndın ve yana her (4) ıḳlīmlardın kāmıl üstādlar yıġıp taş ve ḫām tuy bile bir égiz ḥışār ḳofarġıl ki égizligi on (5) kemend boyı bolġay, tā bu yol baġlanıp Īrān şaharı amān bolġay. Ammā bu ḳoḳtını ḳofarġanıŋda (6) dıhḳānlarġa hīç kişige bir zıyān yetgürmegil. Her néme ki lāzım bolsa meniŋ

genclerimdin bergil.” (7) dédi. Bir pīr mūbadnı anda ḳoydı. Tā taş ve ḫām tuy bile ul bayābānnı ḳofardılar. Otrasında (8) temür bile çoŋ darvāza ḳoydılar. Ve her bir ḳoḳtıda ḳaravulçı ḳoydılar, tā ul ölkedegi ḫalḳ hemme duşman- (9) dın amān taftılar. Andın kéyin Nūşīravān leşkerini ul bayābāndın daryāġa tarttı. Daryādın (10) Anālān şaharlarıġa. Ul ölkede bir vīrān ölkeni kördi. Uluġlarġa aydı-ki “Ey uluġlar, Īrān- (11) zamīnnıŋ ölkesi mundaḳ vīrānlıḳ bolsa nāmūsumız tökülgüsidür.” dédi. Dar-ḥāl bir élçini (12) ılġadı. Aŋa aydı-ki “Saḥar vaḳtıda bu ölkeniŋ serhengleriġa ayġıl ki ‘Men cāsūslardın siler- (13) niŋ her néçük sözüŋlerni éşittim ki aytıp siler ki bizge Kisrādın néme ḳorḳunç! Īrānlıḳ (14) biznіŋ aylımız[da] bir muşt tofraḳġa oḫşa turur dép siler. Ḥālā biz [siz]lerniŋ ḳaşıŋlarġa keldük. (15) Ḫayma bargāhımızını tiktük. Bayābān keŋrü turur. Ve taġları égiz turur. Ve taġ içinde ġārlar ve maraḳ- (16) larıŋlar bardur ki silerniŋ yeriŋler turur. Ve biz leşker tartıp siler bile ceng ḳılġalı (17) keldük.’ dép ayġıl.” dédi. Élçi ularnıŋ[242] ḳaşıġa keldi. Nūşīravānnıŋ sözlerini ularġa (18) aydı. Anālānnıŋ hemme Īrānnı talan ḳıladuġan sıpāhları bir yerge camʿ boldılar. Çoŋ ve kiçik (19) yıġıldılar. Élçi ularnıŋ hemmesiġa Nūşīravānnıŋ sözlerini yana aydı. Hemme nām-dārlar Nūşīravān- (20) nıŋ sözlerini éşitip reng rūyları sarġardı. Ul ölkeniŋ hemme uluġları ve pahlavān- (21) ları bāc u ḫarāc, altun ve kümüş alıp ḳança ki dānışmand pīrlar bar érse hemmeleri Nūşīravān-ı **[206b** = (105b)**]** (1) ʿĀdılnıŋ aylıġa keldiler. Çūn pād-şāhnıŋ sarā-pardasıġa keldiler, sarā-pardanıŋ aylında faryād u fıġān (2) ḳılıp tofraḳġa yumalandılar. Ḳılġanlarıġa ʿuẕr aydılar. Nūşīravān ularnıŋ günāhıdın (3) ötti. Ularġa farmānladı, tā ḳança ki ölke vīrān bolup şīr u yolbarslarġa manzıl bolup érdi, (4) dar-ḥāl bir şaharıstān ḳofardılar. Zırāʿatlarını hem şaharnıŋ içige aldılar. Anda égiz (5) ḳoḳtı ḳofardılar. Nūşīravān ul yerdin leşkerini tarttı. Hındıstānġa bardı. Ne-çend vaḳt (6) anda ḳaldı. Hemme Hındıstān Nūşīravānnıŋ farmānıġa kirdiler. Hındıstānnıŋ daryāsıdın (7) tā iki mīl yerġaça dıram u dīnār, aṭlar ve fīllar tolup turdı. Nūşīravān ularnı tola ıʿzāzladı. (8) Her ḳaysını öz çaġıça yerde olturġuzdı. Ul yerdin ḫūş-ḥāl u ḫurram yandı. Barur érdi. Pes (9) Nūşīravānġa āgāhlıḳ tüşti ki “Balūçī ṭāyıfası tola şaharlarnı vīrān ḳıldılar. Ve tola talan ḳıldılar. (10) Gīlān şaharlıġı hem yaġı bolup hemme şaharlardın tola ḫarāb ḳıldılar.” dédiler. Nūşīravānnıŋ köŋli nıhāyatī (11) ġam-gīn boldı. Īrānlıḳlarġa aydı-ki “Ey dırīġ, Anālān ve Hındıstān şamşīrımızınıŋ ḳorḳunçıdın bizge ṣāf (12) köŋlī bile farmān-bardār boldılar. Ammā öz şaharımızġa[243] berāberlik ḳıla almaġay biz.” dédi. Bir uluġ aydı: “Şāhā, (13) hīç gül tikensiz bolmas. Ul şahar ābād bolġalı ḥālīġaça renclik

[242] Metinde اولارنى نينك şeklinde yazılıdır.
[243] Metinde شهريميز غه كا şeklinde yazılıdır.

érdiler. Ardaşīr Pād-şāh (14) hem Balūç ṭāyıfasınıŋ içige tola dānışmandlar bile cıdd cahd ḳılġandur. Ve-līkin hīç ceng ve ḥīla bile iş (15) ḳılıp hīç sūd ḳılmaġandur.” dédi. Nūşīravān ul uluġnıŋ sözige aççıġlandı. Şul zamān (16) leşkerini tartıp Balūç ṭerefige ravān boldı. Çūn ul taġnıŋ ḳaşıġa yaḳın yetti, ul taġnıŋ (17) çevresini ḳabadılar. Leşkerniŋ toġıdın havā yüzi körmedi.(??) Çümelidin, çevürtkedin tola érdi. (18) Pes Nūşīravānnıŋ sıpah-sālārı naʿra urdı ki “Ey pahlavānlar, Lūçīlardın her kişini (19) körseŋler, ḫᵛāhī çoŋ ve ḫᵛāhī kiçik bolsun, hīç kişini tirig ḳoymaŋlar. Her kişi-ki Lūçī- (20) larnı öltürmey ḫalāṣ ḳılsa, ul kişini tirig ḳoymas men.” dédi. Çūn leşker Nūşīravānnıŋ aççıġı- (21) nı kördiler, ḫᵛāh suvār ḫᵛāh pıyāda, aṭrāfīdın yolnı baġladı. Lūçīlardın ér ve ḫatun, rasīda u nā-rasīdanı **[207a** = (106a)**]** (1) ḳılınçdın kéçürdiler. Āşkārā u pınhān Lūçīlardın kimerse tirig ḳalmadı. Cahān ḫalḳı ularnıŋ (2) rancıdın émīn boldılar. Ul şahar andaḳ ābād boldı-ki taġ üstünde aṭ ve gele ve ḳoylarını (3) ḳoya berip ılḳıçı ve ḳoyçı bolmasa hem amān yürür érdi. Andın Nūşīravān leşkerini tarttı. (4) Gīlān şaharı ṭerefige ravān boldı. Gīlān şaharınıŋ ātrāfıġa leşkerni parākende ḳıldı. Leşkerniŋ (5) toġıdın āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu boldı. Farmānladı, Gīlānlıḳlarnı, çoŋ ve kiçik öltürdiler. (6) Öltürgenniŋ tolalıġıdın ér ve ḫatun faryād u fıġān ḳıldılar. Yer yüzi ādamnıŋ ḳanıġa, meyesige (7) bulġandı. Her ṭerefde döpe döpe boldı. Ul vaḳtda Gīlānda tirig ḳalġan uluġlar bar érse, (8) öz ḳollarını özleri baġladılar. Meẓlümlerini arḳasıġa ve kiçik balalarnı aylılarıġa (9) saldılar. Hemmeleri zā[r] zār yıġlaşıp, yaḳalarını yırtıp keldiler. Ve aydılar ki “Şāhā, biz ḳılġan iş- (10) lerimizdin yanduḳ. Eger pād-şāhnıŋ köŋli bizdin tola aġrıġan bolsa, öz ḳolumız bile (11) öz başımızını késer biz, tā bolġay-ki bizniŋ döpelenġan başlarımızını körüp bizge raḥm ḳılġay.” (12) dédiler. Çūn bu āvāzlar pād-şāhnıŋ ḳulaġıġa kirdi, ularnıŋ günāhlarıdın ötti. Gīlān (13) ve Daylam şaharıdın iki yüz pahlavānlar girev alıp öziniŋ ḳaşıġa aldı, tā mundın kéyin hīç kişi (14) kişige yamanlıḳ ḳıla almaġay. Ularnıŋ ḳaşıda bir hem pahlavān ḳalmadı.

Andın Madāyın ṭerefige (15) leşkerini tarttı, ravān boldı. Nā-gāh aylıdın ʿacāyıb toġ paydā boldı. Toġ arasında ʿalamlar ve nıhāyat- (16) sız leşker paydā boldı. Ul leşker arasıdın bir suvār şımāl dék ilgeri keldi. Nūşīravānnı (17) yıraḳdın körgeç pıyāda bolup yüz yerge urdı. Ḫabar berdi-ki “Bu leşker Munẕır-ı ʿArabīnıŋ leşkeri (18) turur. Pād-şāh aylıġa kelipdür.” dédi. Çūn Munẕır ibn-i Nuʿmān, pād-şāhnıŋ aylıġa yetti, hemme uluġ- (19) lar yol berdiler. Nūşīravān-ı ʿĀdıl Munẕırnı körüp ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ve yol rancını sordı. (20) Munẕır-ı Nuʿmān aġzını sözge açtı. Ḳayṣar-ı Rūmdın söz sözledi ki “Şāhā, eger sen Īrān pād-şāhı (21) bolsaŋ, ne üçün Rūm pād-şāhı bizniŋ ölkemizge pād-

şāhlıḳ ḳılur?” dédi. Munẕırnıŋ **[207b** = (106b)**]** (1) bu sözidin pād-şāh ba-ġāyat parīşān boldı. Pes leşkerdin bir sözlük kişini ılġadı. (2) Ul élçige aydı-ki “Ḥālā Rūmġa barġıl. Ul ölkede hīç tınmaġıl. Ḳayṣarnıŋ aylıġa barġıl. Aŋa ayġıl ki (3) ‘Seniŋ bu ḳılġan işiŋdin ki hīç ʿaḳlnıŋ nışānası yoḳdur, eger şīr-ı cengī, (4) ḳulan şikārıġa kelse anıŋ kebābı ḳulan, içeduġanı şūr su turur. Ve yana avval (5) oŋ ṭerefiŋni sol ṭerefiŋdin ılġap bilgil. Andın kéyin ölke istegil. Vaḳtī ki (6) hemme şahar ve ıḳlīmlarnıŋ pād-şāhı ve baġışlaġuçısı men turur men. Ve her ne ḫ^{v}āhlasam men (7) ḳılur men. Ve yana ʿArab şaharlarınıŋ pād-şāhı men turur men. Sen vaḳtī ki ʿArabīlarge ḳol uzartsaŋ (8) özüŋge yaḫşı ḳaraġıl ki sen kim turur sen?! Eger men leşkerimni Rūmġa iybersem seniŋ (9) fūlād tīġlarıŋnı mūm dék ḳılġusıdur.’” dédi. Nūşīravānnıŋ élçisi şımāl dék Rūmġa keldi. Ḳayṣar- (10) nıŋ aylıġa kelip Nūşīravānnıŋ aytḳan sözlerini aydı. Ḳayṣar bu sözlerni éşitip ılan dék (11) tolġandı. Cavāb berdi-ki “Hay ul Munẕır-ı bī-ʿaḳlnıŋ sözleride lāyıḳ sözlerini bāvar ḳılmaḳ kerek. (12) Eger Munẕır bīhūda yıġlasa aŋa munça aġrımaḳ bar mıdur? Eger ḥālā bayābān içinde tolup leşker kelse men hem (13) leşker tartıp égizlerni past ḳılur men. Çöl yerlerni daryā ḳılur men.” dédi. Élçi yandı. Kelip Nūşīravānġa (14) bu ḫabarnı aydı. Nūşīravān bu ḫabarlarnı eşitip aççıġlandı. Aydı-ki “Hay Ḳayṣarda hīç ʿaḳl yoḳ turur. Ḥālā men (15) aŋa körgezeyin ki pād-şāhlıḳ kimge rāstdur! Cahānnı istemeklik kimge ḥaḳ turur! Ve anıŋ (16) mundaḳ talan ḳılıp kişi öltürgenleridin paşīmān ḳılayın.” dédi. Dar-ḥāl farmānladı, tā (17) karnāylar çaldılar. Her ṭerefdin leşkerini camʿ ḳıldı. Ularnıŋ arasıdın ottuz miŋ pahlavān (18) ılġadı. Ve ul leşkerni Munẕır-ı ʿArabīġa tafşurdı. Ve Munẕır-ı ʿArabīġa aydı-ki “Bu leşker bile barġıl, Rūm şaharı- (19) dın otlar ḳofarġıl. Eger-çi men ḥālā yanı pād-şāh turur men, sen Rūm ve Rūmīlardın (20) ḳorḳmaġıl. Ve men ḥālā bir tatlıḳ sözlük élçi iybereyin. Aŋa nāma bereyin, tā bolġay-ki Ḳayṣarġa bu ḳılġan- (21) larıdın özige zıyān yetmegey. Rūmīlar ve Rūm şaharı amān ḳalġay.” dédi. Pes kātıbnı **[208a** = (107a)**]** (1) aylıġa çırladı. Farmānladı, tā Ḳayṣar-ı Rūmġa **nāma** bitidi: “Bu nāmadur ki mubārek-aṣl, cahān-gīr Nūşīravān Pād-şāh[dın], ki (2) Keyḳubād Pād-şāhnıŋ oġlı turur, Ḳayṣarnıŋ ṭerefige ki Rūm şaharınıŋ uluġı turur.” Ve nāmanıŋ (3) avvalıda Ḫudā-yı Taʿālāġa taḥsīn ḳıldı ki “Hemme uluġluḳnı ul Ḫudādın tilemek kerek. Āftāb u aynıŋ, (4) āsmān u yerniŋ yaratḳuçısı ul Ḫudā turur. Ġālıblıḳnı hem ul Ḫudā berür. Ey Ḳayṣar, eger-çi sen (5) Rūm şaharınıŋ uluġı turur sen, ʿArabīlardın ziyādelik istemegil. Eger böriniŋ (6) ḳolıdın ḳoynı ayrıp alsaŋ hem ranc bile alur sen. Eger sen Munẕırnıŋ aylıġa leşker iyberseŋ (7) seniŋ tāc u taḫtıŋnı ḳoymas men. Hemme leşkeriŋni öltürür men. Eger kişiniŋ farmānıdaġı kişi tola (8) bülend-hımmat bolsa şamşīr bile anıŋ başını kesmek kerek.

Eger sen ḳadīmġı ʿahd u paymānnı buzulmay (9) ornıda ḳalsun déseŋ, sen öz ölkeŋdin bir ġulaç ziyāde taşḳarı yürümegil. Eger sen (10) bu aytḳan sözümdin taşḳarı çıḳsaŋ seniŋ tāc u taḫtıŋnı ḳadamımız astında yançur biz. (11) Ve tāc u taḫtnıŋ igesidin raḥmat ul kişige bolġay ki ẓālımlıḳ ḳılıp fıtna istemese." (12) dédi. Nāmaġa muhr bastı. Élçige berdi. Élçi nāmanı alıp Ḳayṣarnıŋ şaharıġa keldi. Élçi Ḳayṣarnı (13) körgeç yüz yerge urdı. Nāmanı berdi. Ve Kisrānıŋ sözlerini hem aydı. Çūn Ḳayṣar-ı Rūm (14) Nūşīravānnıŋ nāmasını oḳup anıŋ ḳılġan endīşelerini éşitti, ʿacāyıbġa (15) ḳaldı. Reng rūy sarġardı. Kātıbını çırlap nāmaġa **cavāb** bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālāġa taḥsīn (16) ḳıldı-ki "Āsmān u yerni yasaġuçı ul Ḫudā turur. Ṣulḥ ḳıldurġuçı ve ceng ḳıldurġuçı hem ul Ḫudā turur. (17) Bu ʿālamġa bir kişini pād-şāh ul ḳılur. Ve ul pād-şāhdın ābdān kişini anıŋ aylıda (18) ḫiẕmetge bélini ul Ḫudā baġlatur. Eger-çi bu āsmān seniŋ farmānıŋnıŋ astındadur ve muştarī (19) yultuz seniŋ astıŋdadur, kitāblarġa ḳaraġıl ki Rūm pād-şāhları hem aṣīl pād-şāh tururlar. (20) Eger sen pād-şāh bolsaŋ, men hem kiçik pād-şāh émesdür men. Men hem ıḳlīm pād-şāhı, (21) tāc taḫtlıḳ turur men. Meni munça musaḫḫara aytıp sözlemek ne kerekdür?! Fīl ve leşkerdin ne ḳorḳaz- **[208b** = (107b)**]** (1) maḳlıḳdur?! Ḥālā men sizlerdin ḫarāc isteydür men ki Rūm şaharı bile berāberlik talaşur érdi, (2) İskender Pād-şāhnı éşitgen sen ki Īranlıḳlarġa néler ḳıldı ki biz hem İskender Pād-şāhdın (3) turur biz. İskenderniŋ tīġı, tīġīça pınhān bolġan émesdür. Ne üçün bu berāberlik talaşışnı (4) ister sizler? Āftāb-ı tābānnı Nūşīravān yaratḳan émesdür. Ve bu āsmānnıŋ kilīdini (5) Nūşīravān ḳolıġa alġan émesdür." dédi. Mundın ziyāde Nūşīravānnıŋ élçisiġa (6) cavāb bermedi. Élçi Ḳayṣarnıŋ aççığını körüp hīç dem urmadı. Şul zamān şımāl dék (7) ravān boldı. Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi. Nāmanı Nūşīravāngа berdi. Ve Ḳayṣarnıŋ aytḳan sözlerini (8) aydı.

Çūn Şāh-ı Nūşīravān nāmanı oḳudı, ba-ġāyat parīşān boldı. Hemme mūbadlarını aylıġa çırladı. Üç (9) küngeçe maṣlaḥat ḳıldılar. Törtünçi küni maṣlaḥatnı aŋa ḳoydılar ki Nūşīravān Pād-şāh özi başlıḳ, (10) leşkerini tartıp Ḳayṣarnıŋ cengiġa barġay. Pes naḳāra u karnāylarnı çaldılar. Leşkerini (11) yasap Rūm ṭerefige ravān boldı. Leşkerniŋ toġıdın āsmānnıŋ yüzi ḳaraŋġu boldı. Yer yüzi (12) aṭ tuġaġıġa tolup havā yüzi reng-ā-reng ʿalamlarġa toldı. Yer yüzide leşker arasıda mükürü(??) ötgeli (13) yol yoḳ érdi. Havā yüzidin şımāl hem öte almas érdi. Ve Nūşīravān Kāvıyānī-dırafş bile (14) başıġa tāc keyip, altun kefş keyip barur érdi. Leşkerniŋ āvāzı iki mīl yerġa yetip turur érdi. (15) Tā Aẕar-bāyigānġa yettiler. Çūn közleri oçaḳġa tüşti, pıyāda boldılar. Aṭlarını yıraḳ taşladı- (16) lar. Ḳollarıġa barsam atlıḳ yıġaçnı tutup zār zār yıġlaştılar. Oçaḳġa

bereduġan ḫarāc altun- (17) larnı berip oçaḳ aylıġa keldi. Altun bile ḳılġan yerge Zand-astā kitābını ḳoyup mūbad bülend- (18) āvāz bile oḳudı. Hemme mūbadlar ve oçaḳdaġı ruhbānlar, hemmeleri zār zār yıġlaşıp, tofraḳġa (19) yumalanıp yaḳalarını çāk ḳıldılar. Hemme uluġlar gevher saçtılar. Nūşīravān oçaḳġa yaḳın (20) barıp, zār zār yıġlap Ḫudā-yı Taʿālāġa āfarīn ḳıldı. Ve Ḫudā-yı Taʿālādın ġālıblıḳnı ve rāst yolnı (21) tiledi. Ve oçaḳġa ḫıẕmat ḳıladuġanlarġa tola genc ü māl berdi. Andın kéyin Īrān-zamīnġa **nāma** bitidi ki **[209a** = (108a)**]** (1) "Her yerde ki serhengler ve pād-şāhlar bar érse Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳunçluḳ bolup şaharlarnı (2) duşmandın yaḫşı saḳlaŋızlar. Ve hemme pahlavānlar ve ḥākimler, öz farmānıŋızlardaġı ḫalḳġa ẓulm u sıtam ḳılmaŋızlar. (3) Ve ḳança ki leşkeriŋizler bolsa yıġıp şaharlarnı saḳlaŋızlar. Tā men yanıp meniŋ ʿalamımnı körmegünçe (4) hīç ārām bile uḫlamaŋızlar." dédi. Nāmanı Īrān şaharlarıġa iyberdi. Özi oçaḳ aylıdın leşkerini (5) tartıp Rūm ṭerefige ravān boldı. Çūn Rūm ölkesiġa yetti, her şaharġa ki yettiler, ul şaharlarnıŋ (6) pād-şāhları tola hediyeler ve saçḳu alıp Nūşīravānnıŋ aylıġa keldiler. Ve her kişi-ki kelmedi, (7) ölke şaharını ḫarāb ḳıldılar. Ve her ölke[ge] ki yeter érdi, her ṭerefdin ḫalḳ kelür érdi. Ve şikār (8) ḳılıp ve maclıs ḳılıp barur érdi. Şundaḳ ki her kéçede maclısda ılġanġan nām-dār pahlavānlardın (9) bir miŋ kişi pād-şāhnıŋ maclısıġa kirür érdi. Çūn yaḳın yetti, cengge yasaldılar. Nūşīravān- (10) nıŋ sıpah-sālārı Şīrūy-ı Bahrām érdi. Ba-ġāyat dānışmand ve heybetlik pahlavān érdi. Oŋ (11) ḳolını Pahlavān-ı Farhādġa berdi. Sol ḳolını Pahlavān-ı Fīrūzġa berdi. Pahlavān-ı Goşasbnı bār-gāhda (12) ḳoydı. Ve otrada Pahlavān-ı Mıhrān turdı. Nūşīravān hemme pahlavānlarnı çırlap yaḫşı naṣīḥatlar (13) ḳıldı. Hurmuz ibn-i Ḫurrādnı césikge çıḳardı. Her ṭerefge cāsūslar iyberdi. Ve aydı-ki (14) "Hergiz yoḳsuzlarġa ranc yetgürgüçi bolmasun. Eger meniŋ leşkerimdin her kişi zırāʿat ḳıladuġan- (15) larġa ranc yetgürse veyā kişiniŋ bāġıdın mīve alġalı ḳaṣd ḳılsa veyā bir nā-pasand iş (16) ḳılsa ul Ḫudāy ki maŋa bu tāc u taḫtnı beripdür, anıŋ atı birle ki ul kişini arra (17) bile bélini késer men. Ve men leşkerniŋ aylıda yürür men. Hemme fīl, sıpāhlarımġa baḳur men. (18) Baʿżada oŋ ḳolġa barur men ve baʿżada sol ḳolġa ve baʿżada bār-gāhġa barur men. Ḫᵛāhī (19) ḳuruḳluḳda bolsun ḫᵛāhī daryāda bolsun, ceng ḳılışdın hergiz ārām ve uyḳu tafmas (20) men." dédi. Āvāz ḳıladuġan pahlavānnıŋ atı Pahlavān-ı Şīrzād érdi. Nūşīravān-ı ʿĀdıldın bu söz- (21) lerini aŋlap, aṭını çafıp, leşkerniŋ çevresini çevrülüp naʿra urdı-ki "Ey pahlavānlar **[209b** = (108b)**]** (1) ve ey uluġlar, pād-şāh-ı ʿādılnıŋ farmānı şundaḳdur ki her kişi-ki dād ʿadl ḳılmasa ve Ḫudā-yı Taʿālā- (2) nıŋ farmānıdın çıḳsa şul yerde ḳanını tofraḳġa töksünler. Ve Nūşīravān-ı ʿĀdıl her ṭerefde (3) leşkerini çevrülüp élniŋ yaḫşı yaman aḥvālıdın ḫabardār bolur érdi.

Leşkerdin her kişi (4) ölse, şul yerde aŋa sard-āba ḳofarıp ḳoyar érdi. Eger kişiniŋ sılāḥı ofrasa yā mālı (5) kem bolsa aŋa sılāḥ ve altun berür érdi. Nūşīravānnıŋ mundaḳ uluḳluġını körüp (6) cahān ḫalḳı ʿacāyıbġa ḳalur érdi. Her yerde ki ceng bolsa Nūşīravānnıŋ ʿaḳl u hūşı ziyāde (7) bolur érdi. Her şaharnı-ki alsa talanġa berür érdi. Ammā Nūşīravānnıŋ köŋli āftāb-ı (8) tābān dék roşenlik berür érdi. Hemme ḫalḳġa, yaḫşı ve yamanġa, anıŋ köŋliniŋ (9) roşenligi téger érdi. Ve anıŋ ceng ḳılġanı, ḫalḳġa māl bağışlaġanı oyunġa oḫşa (10) érdi ki hīç ġam yémes érdi. Pahlavānlıḳda eger şīr veyā fīl aylıġa kelse cengdin yüz (11) evürmes érdi. Her leşker ki anıŋ aylıġa sılāḥ keyip ceng ḳılġalı kelse öltürür érdi. (12) Eger esīr ḳılıp bağlap kelse zındānġa salur érdi. Uşbu yosunda ceng ḳılıp tā bir (13) şārıstānġa yettiler, ba-ġāyat bülend. Şundaḳ [ki] ḥışārı kehkeşān-ı felekge yetür. Ul ḥışār (14) içinde sılāḥlıḳ pahlavānlar pür tolup turur érdi. Ḥışārnı seng-ḫārādın su içinde ḳofarıpdur. (15) Ḳoḳtıları bulutġa yetip turur. Pes hemme sıpāh ḥışārnı ḳabaladılar. Ve-līkin hīç (16) ṭerefdin ḥışār içige yol tafmadılar. Nūşīravān farmānladı, tā şaharnıŋ tört ṭerefige (17) mancanīḳ ḳoydılar. Ul ḳoḳtını yıḳıttılar. Şaharnıŋ tört ṭerefide ḳıyāmatī ḳāyım boldı. (18) Çūn āftāb oltururġa ḳaṣd ḳıldı, ul ḳoḳtını yer bile yeksān ḳıldılar. Suvārlarnıŋ naʿra (19) āvāzı, sıpāhlarnıŋ toġı felekge yetişti. Ḫalḳnı öltürüşge tuttılar. Ḫalḳ meẓlüm- (20) leriniŋ al-amān al-amān dégenleriniŋ āvāzı, naḳāralar āvāzını basıp çıḳtı. (21) Nūşīravān-ı ʿĀdıl ul şaharda ḳança ki uluġlar ve zar-dārlar ve pahlavānlar bar érse bağlap fīllarġa **[210a** = (109a)**]** (1) yüklediler. Ulardın her ḳaysı zār zār yıġlap amān tilediler. Nūşīravān amān bermedi. Néme üçün-ki (2) ceng ḳılıp turġan vaḳt érdiler. Hemmelerini bağlıḳ alıp, leşkerini tartıp ravān boldı. (3) Yolda bir ḥışārġa yettiler ki ul ḥışārnıŋ içinde Ḳayṣarnıŋ genci bar érdi. Ul ḥışārnı Ārāyış-ı (4) Rūmī dép atar érdiler. Nūşīravān ul ḥışārġa ḳaradı. Hanūz tağı leşker yetip kelmep érdi. Pes (5) Nūşīravān farmānladı, tā hemme leşker ul ḥışārdaġı ḫalḳġa tīr-bāran ḳıldılar. Oḳnıŋ tolalıġıdın (6) havā yüzi ḳaraŋġu boldı. Ul ḥışārdaġı hemme pād-şāh-zādalarnı helāk ḳıldılar. Ḳayṣarnıŋ ul hemme (7) gencini talan ḳıldı. Hemme sıpāhlarıġa altun badralar ve tāclar berdi. Ḥışārdaġı ḳalġan (8) ḫalḳ ḳaçtılar. Kiçik balaları ve meẓlüm[ler] zār zār yıġlaşıp amān tilediler. Ḳarı pīrlar ve kudekler (9) Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ aylıġa yıġlay yıġlay keldiler. Ve aydılar: “Şāhā, gencler ve şaharlar ḫāṣ seniŋ (10) turur. Biznıŋ cānımızga amān bergil. Biz saŋa [bende]dür biz.” dédiler. Nūşīravān ularġa köŋli köydi. (11) Farmānladı, tā ularġa tola māl berdiler. Hīç kişini öltürmediler.

Ul yerdin leşkerini tartıp ravān (12) boldı. Ul vaḳt bir cāsūs kelip ḫabar ḳıldı-ki "Şāhā, Ḳayṣar leşker iybermiş, kelür." dédi. (13) Pād-şāh hemme leşkerge bu ḫabarnı aydı, tā hemme leşker yasanıp, rāst bolup, temür taġ (14) yürügen-dek naḳāralar çalıp yürüdiler. Nā-gāh yana bir suvār çafıp Nūşīravānnıŋ (15) aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, Ḳayṣar nıhāyatsız leşker iyberipdür. Ularda ba-ġāyat pahlavānlar (16) bardur. Ul pahlavānlarnı Bazūmīş ve Farfūryūs atarlar." dédi. Hem şul zamān yıraḳdın (17) uluġ toġ ḳoftı. Nūşīravān-ı ʻĀdıl anı körüp küldi. Ve aydı-ki "Men ulardın ilgeri cengge yasalġan- (18) dur men." dédi. Farmānladı, tā ṣaflarnı ārāsta ḳılıp turdılar. Nūşīravān aġzıġa köfügini (19) keltürüp cengge yüzlendi. Ul Rūmīlar hem ṣaflarını yasap turdılar. Nūşīravān- (20) nıŋ leşkeri bir yolı ḥamla ḳıldılar. Her ṭerefde Rūmīlarnıŋ ölügi döpelendi. Ḳalġanı ḫasta (21) u macrūḥ bolup ḳaçtılar. Farfūryūs hem zaḫm-dār bolup ʿalamı yırtılıp ḳaçtı. Īrānlıḳlar yolbars **[210b** = (109b)**]** (1) dék ularġa ḥamla ḳıldılar. Ularnıŋ arḳasıdın ḳoylaştılar. Bayābānnı ulardın ḫālī ḳıldılar. (2) Nūşīravān leşkeri bile arḳasıdın yürüdi. Yana bir şaharġa keldiler ki ul şaharnı Ḳālīnūs (3) atar érdiler. Ḥıṣārı felekge yetipdür. Ḥıṣār içinde leşker tolup turur. Ḥıṣārnıŋ çevresige ḫandaḳ (4) ḳazıp su toldurupdur. Hanūz Nūşīravānnıŋ aralığı iki ferseng yol bar érdi ki Nūşīravān- (5) nıŋ leşkeriniŋ toġıdın ʿālam ḳaraŋġu bolup kelür. Ḳālīnūs şaharıdın naʿralar ve naḳāralar urdılar. (6) Nūşīravān ul ḥıṣārġa ḳaradı. Kördi-ki ul şahardaġı leşker her leşkerdin tola érdi. Darvāzadın (7) ceng ḳılışġa tuttılar. Nūşīravānnıŋ leşkeri aṭrāfīdın tīr-bārān ḳıldılar. Çūn āftābnıŋ yüzi (8) sarġardı, ḥıṣārnı yıḳıttılar. Nūşīravānnıŋ dar-gāhıdın āvāz çıḳtı ki "Ey Īrānnıŋ uluġları ve (9) pahlavānları, hem ḳaraŋġu kéçede şahardın bayābānġa çıḳınızlar. Eger bir dem urġuça ḳaraŋġuda bu şaharnı talan (10) ḳılsaŋız, sizlerdin bu şahardaġı bir kişige ranc, bir faryād āvāzı ḳulaġımġa éşitilse erte bargāh aylında (11) terisini tulum soyur men. Çūn taŋ attı, bargāhda[244] naḳāralar çaldılar. Ḳālīnūsdın ḫurūş u fiġān (12) çıḳtı. Ér ve ḫatun Nūşīravānnıŋ bār-gāhıġa keldiler. Zār zār yıġlaşıp aydılar ki "Şāhā, bu ḥıṣārda bir suvār (13) tirig ḳalmadı. Ḳalġan ḫalḳ hem ḫasta u macrūḥ tururlar. Hemmemiz bī-günāh turur biz. Hemme meẓlümler ve kūdekler (14) ve pīrlar turur biz. Ve bizni öltürse hem Ḫudā-yı Taʿālāġa ḫūş kelmes. Ḥıṣār hem andaḳ vīrān boldı-ki mundın kéyin (15) tikenlik bolġusıdur. Eger-çi Ḳayṣar günāh ḳıldı, biz ne ḳılduḳ?" dédiler. Nūşīravān ularnıŋ günāhıdın (16) ötti. Ve ul şaharda ança ki tirig ḳalġan pahlavānlarnı muḥkem baġlap fīllarġa yüklediler, ravān boldılar.

[244] Metinde باره كاه şeklinde yazılıdır.

(17) Pes Anṭākiye şaharıġa ḫabar boldı. Ul şaharda bī-ḥad nıhāyat pahlavānlar bar érdiler. Nūşīravān üç kün (18) ul şaharda ceng ḳılmay toḳtadı, tā ẓulm bolmaġay. Törtünçi küni Anṭākiyedin temür taġ-dék leşker çıḳtı. (19) Ḫatun ve balaları üçün, genc ü mālları üçün ceng ḳıldılar. Üç kün ḳatıġ ceng ḳıldılar. Törtünçi (20) küni Anṭākiyeniŋ hemme uluġları ve pād-şāhlar[ı] genc ü māllarını Nūşīravānġa berdiler. Nūşīravān (21) ularda ḳança ki uluġlar ve pahlavānlar bar érse muḥkem baġlap, esīrlerni ve ul şaharda ḳança ki genc ü māl bar érse Madāyınġa iyberdi. Nūşīravān ul şaharnıŋ aṭrafıġa **[211a** = (110a)**]** (1) ḳaradı. Ba-ġāyat yaḫşı şahar érdi. Bāg u bāġātlar, arıġlarda sular ravān. Nūşīravānġa (2) ḫūş keldi. Farmānladı, tā şul şaharġa oḫşa şahar ḳofarġaylar. Dar-ḥāl şahar bunyād ḳıldı- (3) lar. Ul şahar ba-ġāyat ābād boldı. Pes ul esīrlerni benddin çıḳardılar. Ul yaŋı ḳılġan (4) şaharda olturġuzdılar. Her kişi-ki esīrlerdin bar érdi, her ḳaysıġa genc ü māl berdiler. (5) Tā ul şahar behişt dék yasaldı. Ul vaḳtda bir ötükçi Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (6) "Şāhā, meniŋ öyüm Ḳālīnūs şaharıda érdi. Ve meniŋ öyümniŋ aylında bir tūt[245] dıraḫtı bar érdi. Ve ul dıraḫt (7) munda yoḳdur. Seniŋ munça yasadaḳlıḳ şaharıŋdın maŋa hīç sūd yoḳdur." dédi. Pād-şāh (8) farmānladı, tā anıŋ éşigige ne-çend dıraḫt tiktiler. Pes Nūşīravān tarsālardın bir kişini (9) ılġadı. Ul şaharnıŋ pād-şāhlıġını, genc ü mālını aŋa berdi. Ul şaharnıŋ atını Zayb-ı (10) Ḫusrav ḳoydı. Ve aydı-ki "Bu şaharnı ve ġarīblarnı saŋa tafşurdum. Ve-līkin dād u ʿadl (11) bile bolġay sen. Pīrlarġa oġul ve kiçikler[ge] ata bolġay sen." dédi. Anṭākiyedin ravān boldı.

Pes (12) Ḳayṣarġa ḫabar boldı-ki "Barġan leşkerġa şikest tüşti. Farfūryūs zaḫm-dār boldı. Nūşīravān (13) fīllarġa taḫtını baġlap keldi. Anıŋ leşkeriniŋ ḥadd u ḥısābı yoḳdur. Taġ u teŋiz, daşt (14) bayābānnı basıp kelür." dédi. Ḳayṣar öziniŋ ḳılġanıġa paşīmān boldı. Dar-ḥāl uluġlarını (15) aylıġa çırladı. Nūşīravāndın ba-ġāyat ḳorḳtı. Kéçe ve kündüz bégleri bile maṣlaḥat ḳılur érdi. (16) Bir dānışmandı aydı: "Şāhā, sen Nūşīravān bile ceng ḳılmaḳġa maṣlaḥat yoḳdur. Sen Nūşīravānġa (17) ṭāḳat keltüre almas sen. Ve Nūşīravān bu şaharnıŋ tofraġını āsmānġa örletgüsidür." dédi. (18) Ḳayṣar bu sözni éşitip ḥayrān ḳaldı. Pes Rūmnıŋ dānışmandlarını camʿ ḳıldı. Ulardın atmış mūbad- (19) nı ılġadı. Ularnı élçilikge iybergeli yasadı. Ularnıŋ uluġınıŋ atı (20) Mıhrās érdi. Her ḳısm genclerdin ḥadd u ḥısābsız rāst ḳıldı. Ve aytḳanlarıdın (21) paşīmān ḳılıp tola ʿācızlıḳ ve zārlıḳ ḳıldı. Ve Rūmnıŋ bir yıllıḳ ḫarācını alıp öziniŋ **[211b** = (110b)**]** (1) tuḳḳanlarıdın ve pahlavānlarıdın girev iyberdi. Çūn Mıhrās Ḳayṣarnıŋ sözlerini éşitti, genclerni (2) alıp Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi. Çūn Mıhrās Nūşīravānnıŋ yüzini

[245] Metinde توف şeklinde yazılıdır.

kördi, Rūm tili bile (3) Nūşīravānnı taḥsīn ḳıldı. Andaḳ sözler aydı ki anıŋ rāstlıġıdın gūyā ki aġzıdın durr ḳuyulur érdi, (4) yeŋleridin yultuz çıḳarur érdi. Kisrāġa aydı ki "Şāhā, bu cahānnı şundaḳ mubārek saḳla[ma]ġıl. (5) Ḥālā sen Rūmda turur sen ve Īrān şaharı ḫālī turur. Anda ḳoyġan ḥākimleriŋ seniŋ [dék] (6) davlat-mand émesdürler. Her vaḳt ki Rūmda hem Ḳayṣar yoḳ bolsa ḫalāyıḳġa kemlik bolur. Eger sen bu (7) ḳıyāmatnı genc üçün ḳofarġan bolsaŋ, mana ki Rūmnıŋ tamām genclerini keltürdüm ki tiriglik, (8) şahar ve gencdin yüz miŋ ābādān turur." dédi. Çūn Nūşīravān bu sözni éşitti, köŋli gül dék açıldı. (9) Ḳança ki keltürgenlerini ḳabūl ḳıldı. Élçilerniŋ ʿaḳllarını taḥsīn ḳıldı. Mıhrāsġa aydı-ki (10) "Ey ʿāḳıl u zīrek, eger Rūmnıŋ hemme yerleri altun hem bolsa andın maŋa sen ḳıymat-bahā turur sen." (11) dédi. Pes Rūmnıŋ ḫarācını her yılda on uynıŋ terisige altun toldurup (12) bermekge ḳoydılar. Andın kéyin Nūşīravān karnāylarını tartıp, naḳāralarını çalıp öz şaharıġa (13) yanġalı ravān boldı. Çūn Şāmġa yetti, ne-çend vaḳt anda ḳaldı. Çendān sılāḥlar ve sıpāhlar, altun (14) badra, tāc u taḫt şundaḳ tola érdi ki hemme fīllar ul gencni kötergeli ʿācızlıḳ ḳılur érdi. (15) Pes Şāmdın yürügeli ḳaṣd ḳıldı. Şāmnı Şīrūy-ı Bahrāmġa tafşurdı. Aŋa aydı-ki "Ey Şīrūy, (16) sen Ḳayṣardın Rūmnıŋ ḫarācını alġıl. Hīç sustluḳ ḳılmaġıl." dédi. Şīrūy yer öfti. Nūşīravānġa (17) taḥsīn ḳıldı. Nūşīravān andın Ardan şaharıġa keldi. Anda ḳarār taftı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(18) **Seksen üçünçi dāstān: Nūşīravānnıŋ köçi Nūşzād atlıḳ oġul tuḳḳanı. Ve Nūşzād** (19) **çoŋ bolup ʿĪsā Payġambarnıŋ dınıġa kirgeni. Nūşīravān Nūşzādnı tutḳalı pahlavānlarġa nāma** (20) **iybergeni. Pahlavān-ı Borzīn, Nūşzād bile ceng ḳılıp Nūşzād ölgeni. Ve Nūşīravān tüş körüp** (21) **hīç kim taʿbīr bere almay Boẕorcmıhr kelip taʿbīr bergeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim Nūşīravān- **[212a** = (111a)**]** (1) nıŋ bir köçi bar érdi, pence-i āftāb dék çıraylıḳ, ḫūş-rūy ve ḫūş-ḫūy ve uyatlıḳ. Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı's-salām- (2) nıŋ dınıda érdi. Andın bir oġul tuġuldı, gūyā ki on tört kéçegi tolun ay dék çıraylıḳ. (3) Aŋa pād-şāh, Nūşzād dép at ḳoydı. Nāz u nıʿmat bile baḳur érdi. Çūn çoŋ boldı, ba-ġāyat ḳadd u (4) ḳāmetlik ve hūşyār u ʿāḳıl boldı. Dūzaḫ behiştni, Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar (5) ʿalayhuma's-salāmnıŋ dīnlarını bildi. Zarduhuştnıŋ dīnıġa kirgeli unamadı. Ḥażrat-ı (6) ʿĪsā ʿalayhı's-salāmnıŋ dīnıġa kirdi. Nūşīravān ba-ġāyat dıl-teng boldı. Pes farmānladı, tā Nūş- (7) zādnıŋ ordasınıŋ ḳapuġını baġlap ul ordanı aŋa zındān ḳıldılar. Ve Nūşzādnı (8) ve yana ḳança esīrler bar érse, şul şaharda zındānġa saldılar ki ul şaharnı

Gond/Gend-i Şāpūr atar (9) érdiler. Īrān ve bāḫtardın yıraḳ érdi. Ammā ul vaḳtda ki Nūşīravān Rūmdın ḫarāc (10) alıp Ardan şaharıġa keldi, yol rancıdın ba-ġāyat sust bolup érdi, Ardan şaharıda ḳaldı. (11) Ba-ġāyat ḳatıġ aġrıḳ érdi. Pes bir kişi Nūşzādġa ḫabar berdi ki "Ataŋ Nūşīravān ʿālamdın (12) ötti." dép. Nūşzād atası ölgenige ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı ki dānışmandlar aytıpdurlar: (13) "Bir kişi-ki ʿādıl pād-şāhnıŋ ölgenidin ḫūş-ḥāl bolsa anıŋ işi hergiz ravnaḳ tafmas." (14) Ġaraż ul-ki çūn Nūşzād, Nūşīravānnıŋ ölgen ḫabarını éşitti, ordanıŋ ḳapuġını (15) açtı. Aŋa her ṭerefdin leşker yıġıldı. Ve ul kişiler, ki atasınıŋ zındānıda érdi, hemmelerini (16) benddin ḫalāş ḳıldı. Ul şaharnıŋ içide ḳança ki tarsālar ve tarsā ʿālımları bar (17) érse öz aylıġa camʿ ḳıldı. Ve Nūşzādnıŋ anası pād-şāhnıŋ genclerini oġlıġa berür (18) érdi. Pes Nūşzādnıŋ aylıda ottuz miŋ nayza-dār, ḫancar-güẕār suvārlar camʿ boldı. Her şaharī-ki (19) ul şaharġa yaḳın érdi, ul şaharlarnı aldı. Āhvāz şaharıdın ve Şūşa şaharıdın (20) ḫarācnı aldı. Hīç kim Nūşzādġa barābar bola almadı. Ve bir **ḫaṭ** bitidi, Ḳayṣarnıŋ rasm yosunı bile ki (21) "Gend-i Şāpūrnıŋ pād-şāhı Nūşzād turur. Ḳayṣarnıŋ dīnı mıllatıda turur." dép. Bu ḫabar Madāyın- **[212b** = (111b)**]** (1) nıŋ ḥākimiġa éşitildi ki "Nūşzād ḫurūş ḳılmış." dép. Madāyın ḥākimi dar-ḥāl bir suvārnı Nūşzādġa (2) iyberdi. Bu ḥāldın aŋa ḫabar berdi. Élçi şımāl dék yürüp Nūşīravānnıŋ aylıġa yetti, **nāma**nı (3) berdi. Çūn Nūşīravān namānı oḳudı, ba-ġāyat ġamnāk boldı. Hemme mūbadlarını aylıġa çırladı. Her néçük (4) maṣlaḥat ḳıldı. Pes bir **nāma** bitidi. Namānıŋ avvalıda Ḫudā-yı Taʿālāġa afarīn ḳıldı ki "Āsmān u zamīnnı (5) ul Ḫudā yaratıpdur. Ve pād-şāhlıḳ tācını ul roşen ḳılıpdur. Sarādın surayyāġaça, fīldın paşa- (6) ġaça her néme ki bardur, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānıdın çıḳmas. Seniŋ nāmıŋnı oḳudum ki ul (7) oġlumdın maŋa şundaḳ zıyān yetmiş. Ve zındāndaġılarnı ḫalāş ḳılmış. Eger-çi Nūşzādnı (8) şayṭān yoldın çıḳarıpdur, bizdin baş tartıpdur ve-līkin bu pāy-dārlıġ iş émes- (9) dür. Tā ki men tirigdür men, mendin bölek kişi pād-şāh bolup bolmas. Eger mendin taḫt (10) ḫālī bolġan bolsa érdi, ul vaḳt Nūşzād pād-şāhlıḳġa lāyıḳ érdi. (11) Ve anıŋ bölek dında bolġanıġa hīç ḳorḳunç yoḳ érdi. Ve ul genclerni, ki Nūşzād (12) yoḳ ḳılıpdur, aŋa hem meniŋ köŋlüm hīç aġrımadı. Ve ul kişiler, ki Nūşzādġa bu işni (13) örgetipdür, hemmeleri bad-endīş ve bad-aṣıl tururlar. Kerek ki sen ularġa köŋlüŋni (14) yaman ḳılmaġay sen ki maŋa ḳorḳunç Ḫudā-yı Taʿālādın turur ki maŋa bu davlatnı ve tāc u (15) taḫtnı ul Ḫudā beripdür. Vaḳtī ki meniŋ puştumdın bir ẕarra su, bölek yerge töküldi, vaḳtī ki (16) tuġuldı, ul maŋa duşman ḳoftı. Eger Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳorḳunçı bolmasa meniŋ Nūşzādnıŋ (17) andaḳ işige hīç ḳorḳunçum yoḳdur. Ve ul nāma ki Ḳayṣardın Nūşzādġa kelipdür, gūyā ki süzük (18) su aḳaduġan arıḳġa ḳara su aḳıpdur. Ataġa oġul ul bolur ki

atasınıŋ dīnıda bolsa. (19) Eger-çi bu bī-ʿaḳl oġlum başını dād u ʿadldın tolġapdur, aŋa yaman til bile ağız açıp (20) bolmas ki her kişi-ki anı tillese, ḫavāṣ meni tıllaġanıdur. Ḥālā sen leşker rāst (21) ḳılıp Nūşzādnıŋ aylıġa barġıl. Tola ṣulḥ istegil. Eger Nūşzād sözüŋge kirmey **[213a** = (117a)**]** (1) ceng ḳılsa hīç aççıġlıġ ḳılmaġıl. Anı tirig tutḳanıŋ öltürgeniŋdin ābādāndur. Eger ul (2) ʿazīz mubārek tenini ḫᵛār körüp bülend başını tübin ḳılay dése, özige özi ölüm- (3) ni ḫᵛāhlasa ul vaḳt anı öltürüşdin hīç ḳorḳmaġıl ki ul Ḳayṣarnıŋ dīnıġa (4) kirip biznіŋ pād-ṣāhlıḳ tācımızdın boyun tolġapdur. Dānışmandlar aytıpdurlar: (5) ‘Her kişi-ki atasınıŋ ölgenige ḫūş-ḥāl bolsa aŋa ʿumr ḫūş-ḥāllıḳ bolmasun.’ (6) dépdür. Ve ul leşker ki Nūşzād bile bardur, ularnı sen oyunġa oḫşa bilgey sen. (7) Her kişi-ki anıŋ leşkeride tarsādur, öz dīnı üçün ceng ḳılur. Eger cengde Nūşzād esīr (8) bolsa aŋa bu sözlerdin hīç yād ḳılmaġıl. Anıŋ tanıġa albatta āzār yetmegey. Mabādā Nūş- (9) zādġa bir balā yetse anıŋ öyidegiler hem özini özi öltürürler. Ābādānı oldur ki (10) aŋa ordasını zındān ḳılġay sen. Her kişi-ki anıŋ farmānıdadur, aŋa ḳoşḳay sen. (11) Genclerniŋ ḳapuġını baġlamaġay sen. Aŋa yémek ve kéymek ve bısāṭlar bergey sen. Aŋa (12) hīç némeni kem ḳılmaġay sen. Ve Īrānnıŋ ḳança ki sarvarları ki anıŋ bile bir bolupdur, (13) ularġa ġālıb bolsaŋ, ḫancar bile iki pāra ḳılġay sen. Ve her kişi-ki bu yamanlıḳnı Nūşzādġa (14) örgetipdür, ularnı ḫalḳnıŋ aylıda tamġa basḳay sen.” dédi. Nāmaġa muhr bastı, (15) élçige berdi.

Élçi nāmanı alıp Madāyınġa keldi. Nāmanı Pahlavān-ı Borzīnnıŋ ḳolıġa (16) berdi. Çūn Pahlavān-ı Borzīn nāmanı oḳudı, leşkerini camʿ ḳılıp Nūşzād ṭerefige ravān boldı. (17) Pes Nūşzādġa hem bu ḥāldın ḫabar boldı. Ul hem leşkerini camʿ ḳıldı. Hemme Rūmnıŋ serheng- (18) leri ve ul şaharnıŋ uluġları camʿ boldılar. Nūşzād, Pahlavān-ı Şammāsnı sıpah-sālār ḳıldı. (19) Ceng ḳıladuġan naḳāralar ve karnāylarnı çaldılar. Baḫta(??) atlıḳ şaharnıŋ bayābānıda ceng (20) yerin yasadılar. Her iki ṭerefdin ṣaf tartıp turdılar. Leşkerniŋ tolalıġıdın ʿālamnıŋ (21) içige şūr ġavġā tüşti. Nūşzād hem öz leşkeriniŋ otrasında turup érdi. Pes **[213b** = (117b)**]** (1) Pahlavān-ı Borzīnnıŋ leşkeridin Fīrūz atlıḳ bir pahlavān maydānġa kirdi, naʿra urdı. Nūşzādġa (2) naṣīḥat ḳıldı-ki “Ey şāh-zāda, sen pād-şāhnıŋ leşkeri bile zınhār ceng ḳılmaġıl ki (3) āḫırī paşīmān ḳılur sen. Ey şāh-zāda, Keyūmarṯ Pād-şāhnıŋ, Hūşeng Pād-şāhnıŋ (4) ve Ṭamūrṯ/Ṭahmūrṯ Pād-şāhnıŋ dīnıdın çıḳtıŋ. Eger ʿĪsānıŋ dīnı bar ḥaḳ bolsa érdi, (5) bir cahūdnıŋ ḳolıda ölmes érdi. Éşitgen sen ki ataŋ Rūmġa ve Ḳayṣarġa ne işler (6) ḳıldı. Ḥālā sen anıŋ bile ceng ḳılur sen. Ata tirig turup oġul néçük pād-şāhlıḳ (7) taḫtını ister?! Ey şāh-zāda, sen davlat-mand turur sen. Ve-līkin ataŋ sendin hem davlat-mand (8) turur.

Eger ataŋ ʿālamdın ötse, ul vaḳt taḫt isteseŋ ravādur. Ḥālā anıŋ bile (9) ceng istemegiŋ ḫaṭādur. Dırīġā ki bu yaḫşı ḳadd u ḳāmat ve ay dék yüz ve pahlavānlıḳnı saŋa (10) Ḫudā-yı Taʿālā beripdür, ve-līkin sendin men hem hīç ʿaḳl körmeydür men! Ey dırīġā, şundaḳ (11) aṣīl pād-şāh-zāda özüŋŋi şımālġa berür sen! Eger sen şīr hem bolsaŋ Nūşīravān- (12) ġa berāberlik ḳıla almas sen. Ey şāh-zāda, men seniŋ dék çıraylıḳ, dast (13) bāzūluḳ suvārnı naḳḳāşlarnıŋ ṣūret-ḫānasıda hem körgenim yoḳdur. Ey şāh-zāda, (14) sen kiçik yigit turur sen. Ataŋnıŋ baġrını köydürmegil. Eger farzand duşman hem bolsa (15) ölgendin kéyin atası mātam-zada bolġusıdur. Ḥālā sen pıyāda bolup Nūşīravān Pād-şāh- (16) dın amān tilegil. Bu gürz ve ḳılıçıŋnı yerge taşlaġıl. Ataŋ eger bir soḳ şımāl seniŋ (17) yüzüŋge tégse baġrı köyedür. Ey şāh-zāda, mundaḳ cabr ḳılmaġıl. Pād-şāh- (18) larnıŋ cabr ẓulm ḳılmaġı ḫūb émesdür. Eger sen meniŋ naṣīḥatımnı éşitmeseŋ (19) bir küni yādıŋġa kelgüsidür, paşīmān ḳılur sen. Ul vaḳt sūd ḳılmas." dédi. Nūşzād (20) cavāb berdi-ki "Ey pīr-i ḫᵛār, leşkerdin meniŋ dék kişi amān tilemes ki pād-şāhnıŋ (21) oġlı turur men. Ve pahlavānlarnıŋ sarvarı turur men. Ve maŋa Kisrānıŋ dīnı kerek émesdür. **[214a** = (113a)**]** (1) Anamnıŋ dīnıda turur men ki anam Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambarnıŋ dīnıda turur. Eger ʿĪsā payġambar ölgen (2) hem bolsa Ḫudā-yı Taʿālānıŋ davlatı andın yanġan émesdür. Pāk dīn bile pāk Ḫudānıŋ aylıġa (3) bardı. Eger men ölsem hem hīç ḳorḳunç yoḳdur ki her tirig ki bardur, ölmey ḳalmas." (4) dédi. Andın kéyin Pahlavān-ı Fīrūznı tīr-bārān ḳıldı. Naḳāralar urdılar. Leşkerniŋ pahlavān- (5) ları orunlarıdın teprendiler. Nūşzād ot çaḳılġan-dek çafıp özini Pahlavān-ı (6) Borzīnnıŋ leşkerige urdı. Oŋ ḳoldaġı pahlavānlarnı öltürdi. Oŋ ḳol- (7) daġılar ḳaçtılar. Tola nām-dār pahlavānlarnı Nūşzād öltürdi. Ul işdin Pahlavān-ı (8) Borzīn aççıġlandı. Farmānladı, tā tīr-bārān ḳıldılar. Nūşzād her ṭeref[ge] çafıp ceng ḳılur érdi. Tā ne-çend yerde (9) zaḫm tégdi. Fīrūznıŋ ḳılġan naṣīḥatlarını yādlandı. Leşker otrasıdın (10) bār-gāhġa keldi. Ba-ġāyat macrūḥ bolup érdi. Rūmnıŋ béglerige aydı-ki "Ey bégler, (11) ata bile ceng ḳılmaḳ ḫᵛār u zārlıḳ ve şūmluḳ éken. Sizler köŋlüŋüzlerni meniŋ üçün (12) rancda ḳılmaŋızlar ki bu ʿālamnıŋ vafāsı yoḳ. ʿĀrıyatī turur." dédi. Tarsānıŋ zāhıdlarını aylıġa (13) çırladı. Zār zār yıġladı. Aŋa aydı-ki "Ey ʿālım, bu felek bu ḳısm çevrülüp özümdin özümge (14) ẓulm keltürdi. Ḥālā ki men cān ḳoysam anamġa élçi iybergil. Aŋa ayġıl ki Nūşzād bu ʿālam- (15) dın ötti. Ḳança ki cānvār bardur, ölüm üçün yaratıpdur. Eger <u>s</u>avāb tafay déseŋ tola ġam-gīn (16) bolmaġıl. Maŋa bu dunyādın naṣība şunça éken. Ve men ölgendin ança ġam yémeydür men. Ve-līkin andın (17) ġam yer men ki atam rāżı émesdür. Anam maŋa sard-āba veyā taḫt ḳılmaġay. Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı's-salām- (18) nıŋ dīnıda ḳaydaḳ bolsa şul yosunda

gör ḳılıp ḳoyġay. Maŋa ne kāfur ve ne ʿanbar ve ne ıfar (19) saçmaġay ki men carāḥatlik bolup bu ʿālamdın öttüm.” dédi. Lebini lebige ḳoydı. Cān taslīm (20) ḳıldı. Çūn Nūşzādnıŋ leşkeri Nūşzād ölgen[i]din ḫabar taftılar, parākende boldılar. (21) Çūn Pahlavān-ı Borzīn Nūşzād ölgenidin ḫabar taftı, faryād u fıġān ḳıldı. Yaḳasını çāk ḳıldı. Nūşzād- **[214b** = (113b)**]** (1) nıŋ ḳaşıġa keldi. Ul yerde dost u duşman bir birige zıyān yetgürmey Nūşzādġa zār zār yıġlaştılar. (2) Hemme ḫalāyıḳ, daryā dék leşker Nūşzād üçün yıġlaştılar. Ve andın kéyin hem hīç kişini öltürmedi- (3) ler. Nūşzādnı kördiler ki ḳanġa bulġanıp cān taslīm ḳılıpdur ve tarsālarnıŋ āḫūnı (4) Nūşzādnıŋ başını tiziġa alıp olturur, ul daryā dék leşker içinde ġırīv ġavġā ḳoftı. (5) Pahlavān-ı Borzīn ılan dék tolġanıp faryād u fıġān ḳıldı. Tarsālarnıŋ ʿālımıdın sordı-ki “Nūşzād (6) hīç vaṣıyat ḳıldı mu?” dédi. ʿĀlım cavāb bérdi-ki “Nūşzād andaḳ naṣīḥat ḳıldı ki anıŋ (7) tenini anasıdın bölek kişi burahna ḳılmaġay. ‘Vaḳtī ki meniŋ tenim oḳġa zaḫm-dār bolup- (8) dur, meniŋ tenimni anamdın bölek kişi körmesün. Maŋa ıfar u ʿanbar saçmaŋlar. Maŋa taḫt (9) u tāc ve dībādın kefen ḳılmaŋlar. Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhıma’s-salāmnıŋ dīnı mıllatı bile kefen ḳılıp (10) görge ḳoyuŋlar.’ dégendür. Ḥālā Nūşzād Şāh-zādanıŋ rūḥı Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryamnıŋ aylıġa (11) barıp körüşgendür.” dédi. Faryād fıġān ḳıldı. Ḳança ki tarsālar bar érse yüzlerini (12) tırmalap ér ve ḫatun yıġlaştılar. Nūşzādnıŋ tenini tābūtġa saldılar. Üç ferseng (13) yolġaça köterip yürüdiler. Andın kéyin iki ḫaçır üstünige baġlap anası bī-çāranıŋ ḳaşıġa (14) alıp bardılar. Çūn anası bu ḥāldın ḫabardār boldı, naʿra urdı. Faryād u fıġān ḳıldı. Baş (15) ayaġ yalaŋ, pardadın çıḳtı. Andaḳ nāla u zārlıġ ḳıldı ki camīʿ ḫalāyıḳ anıŋ zārasıġa yıġlaştı- (16) lar. Pes sarā-parda tikip Nūşzādnı tofraḳġa tafşurdılar. Çūn-ki aṣlīsı (17) tofraḳ édi, yana tofraḳġa ḳoşuldı. Bir şımāl dék kelip şımāl dék ketti. Gend-i Şāpūrda ḳança ki (18) ḫalāyıḳ bar érse mātam tuttılar. Nūşzād üçün baġrılarını köydürdiler. Ey dırīġā ki (19) bu mekkār dunyā ne pād-şāhnı ḳoyadur ve ne pād-şāh-zādanı ḳoyadur! Ey ʿazīzlar, sizler ne üçün (20) bu dunyāġa köŋül baġlar sizler? Vaḳtī ki bile sizler ki bu dunyā kişige vafā ḳılmas. Başıŋızlarnı (21) dād u ʿadldın tolġamaŋız. Albatta albatta ataŋızlarnıŋ rūḥını aġrıtmaŋızlar. Eger köŋlüŋde Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu’llāh **[215a** = (114a)**]** (1) ṣallā’llāhu ʿalayhı musallam(??) ve Ḥażrat-ı Abū Bekrü’s-Sıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer ve Ḥażrat-ı ʿOs̲mān ve Ḥażrat-ı ʿAlī kerremallāhu- (2) vacha rıḍvānu’llāh-ı taʿālā ʿalayhım acmaʿīnnıŋ dostluġı bolsa ḳıyāmat küni saŋa şafāʿat (3) ḳılġusıdur.

Ammā rāvī aytur: Kéçelerdin bir kéçe Nūşīravān-ı ʿĀdıl tüş kördi-ki taḫtnıŋ aylıdın (4) bir dıraḫtī öndi. Ve Nūşīravānnıŋ ḳolıda altun cāmda mey bar éken. Nā-gāh

bir toŋuz kelip (5) cāmdaġı meyni içür érdi. Nūşīravān bile ul toŋuz olturup mey içişür. Nūşīravān (6) ḥayrān ḳaldı. Çūn uyḳudın oyḳandı, hemme mūbadlarnı camʿ ḳıldı. Ul tüşiniŋ taʿbīrını (7) sordı. Hīç kim cavāb bermedi. Taŋla kéçeligi yana tüş kördi. Nūşīravān ba-ġāyat ġamnāk (8) boldı. Hemme dānışmandlar taʿbīr bere almadılar. Nūşīravān parīşān bolup öz ordasıġa (9) kirdi. Aṭrāf-ı ʿālamġa kişi iyberdi. Her ḳaysı kişige bir badradın altun, on miŋ dıram (10) kümüş berdi, tā bu tüşge taʿbīr bereduġan kişini istediler. Eger taʿbīr ayta alsa bu altunnı (11) ul kişige bergey. Bir Āzād Sarv atlıḳ mūbad Madāyın şaharıdın Marv şaharıġa keldi. Ve taʿbīr bereduġan (12) kişini ister érdi. Nā-gāh bir mūbadnıŋ ḳaşıġa yetti ki ul mūbad kūdeklerġa Zand-astā (13) kitābını örgetür érdi. Ve bir uluġ kişiniŋ oġlı, ki atı Boẕorcmıhr érdi, aŋa kitāb örgetür (14) érdi. Çūn Āzād Sarv bu āḫūnnıŋ āvāzını éşitti, kelip pād-şāhnıŋ tüşini sordı. (15) Ve aydı-ki "Ey mūbad, bu tüşġa taʿbīr bergil. Bir badra altun, on miŋ dıram kümüş alġıl." dédi. Çūn mūbad (16) bu tüşni éşitti, endīşege bardı. Ve aydı-ki "Bu tüşge taʿbīr bermek meniŋ işim émes turur." (17) dédi. Çūn Boẕorcmıhr bu tüşni éşitti, üstādıġa aydı-ki "Bu tüşniŋ taʿbīrını men bilür men." (18) dédi. Üstād Boẕorcmıhrġa ḳatıġ bāng urdı ki "Hay ne dér sen?! Avval kitābıŋnı yaḫşı oḳuġıl. (19) Andın kéyin mundaḳ yaŋı tüşniŋ taʿbīrını bergil." dédi. Élçi aydı: "Ey dānışmand, bu kūdek bilse bilür. Bu kūdekniŋ (20) baḫtı bolsa bilgüsidür." dédi. Üstād, Boẕorcmıhrnıŋ bu aytḳanıġa parīşān boldı. Ve aydı-ki (21) "Eger taʿbīrını bilseŋ ayġıl." dédi. Boẕorcmıhr aydı: "Men bu tüşniŋ taʿbīrını pād-şāhnıŋ aylıdın **[215b** = (114b)**]** (1) bölek yerde aytmas men." dédi. Sarv Āzād aŋa aṭ, kümüş berdi. Boẕorcmıhrnıŋ bir ḳarı anası bar érdi. (2) Anıŋ bile Marv şaharıdın ravān boldılar. Yolda bir manzılġa tüştiler ki dıraḫt tübinde bir bulaḳ (3) bar érdi. Ṭaʿām yédiler. Ḫᵛāca-ı Boẕorcmıhr ul dıraḫtnıŋ sāyasında uḫlap yatur érdi. (4) Āzād Sarv hanūz oyḳaḳ érdi. "Bu kiçik bala pād-şāhnıŋ tüşiniŋ taʿbīrını néçük bilür?" dép uşbu (5) endīşedin uyḳusı kelmedi. Nā-gāh kördi-ki bir ajdahāyī dıraḫt başıdın tüşüp kelip Boẕorcmıhr (6) yafınġan tonını tarttı. Boẕorcmıhrnı başıdın ayaġıġaça ıdladı. Andın kéyin yana dıraḫtġa çıḳtı. (7) Boẕorcmıhrġa hīç zıyān yetgürmedi. Çūn ajdahā dıraḫt başıġa çıḳtı, Boẕorcmıhr oyḳandı. Çūn ajdahā Boẕorcmıhrnıŋ āvāzını éşitti, dıraḫt başıdın (8) ġāyıb boldı. Āzād Sarv anı körüp ʿacāyıbġa ḳaldı. Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Köŋlide kéçürdi-ki (9) "Bu kūdek uluġ mertebelik bolġusıdur." dép. Pes ul yerdin köçtiler. Nūşīravānnıŋ aylıġa (10) keldiler. Āzād Sarv ilgeri Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi. Yüz yerge urdı. Ve aydı-ki "Şāhā, men (11) Marv şaharıġa bardım. Ul şaharlarda tola istedim ve-līkin hīç kişi taʿbīr bere almadılar. (12) Āḫırī bir dānışmand kūdekni mektebdin tafıp keltürdüm." dédi. Ve yoldaġı ılannıŋ hem (13) vāḳıʿalarını

aydı. Nūşīravān Boẕorcmıhrnı aylıġa çırladı. Ul tüşini taʿbīrını sordı. Boẕorcmıhr cavāb (14) berdi-ki "Şāhā, seniŋ ḥaram-ḫāneŋde bir yigit bardur. Ul yigit özini meẓlüm ṣūretide yasap- (15) dur. Ḥālā bīgāna ḫalḳdın öyni ḫālī ḳılġıl. Farmānlaġıl, tā meẓlümler seniŋ aylıŋdın ötgeyler. (16) Seniŋ köŋlüŋ Ḫudā-yı Taʿālāġa rāst éken ki bu tüşni saŋa körgüzüpdür." dédi. Nūşīravān (17) farmānladı, tā orda içini ḫālī ḳıldılar. Hemme ḥaramlarını bir bir ötkerdi. Hīç ér kişi maʿlūm bolmadı. (18) Nūşīravān aççıġlandı. Şīr dék ġırīv ḳıldı. Boẕorcmıhr aydı: "Şāhā, eger sen bu tüşni (19) rāst körgen bolsaŋ bu meẓlümler arasında bir ḳul bardur. Ularnı yalaŋġaç ḳılıp (20) yana bir martaba aylıŋdın ötkergil." dédi. Nūşīravān farmānladı, tā hemme meẓlümler yalaŋġaç bolup (21) pād-şāhnıŋ aylıdın öttiler. Nā-gāh bir yigitni kördi-ki tal yafraġı dék titrep **[216a** = (115a)**]** (1) ötüp barur. Ul ordada yetmiş ay yüzlük kenīzek bar érdi. Ve Ḫāç şaharınıŋ (2) pād-şāhınıŋ ḳızı Nūşīravānnıŋ ḳolıda érdi. Ul ḳız atasınıŋ öyide bu ḳulġa (3) ʿāşıḳ bolup érdi. Ul ḳulnı meẓlümçe ton keygüzüp, kenīzek ṣūretide yasap aylıda saḳlar érdi. (4) Nūşīravān sordı-ki "Bu kim turur ki munı meniŋ ḥaram-ḫānemde saḳlar sen?" dédi. Köçi cavāb berdi-ki "Şāhā, (5) bu meniŋ bırādarım turur. Anamız bir ve atamız bölek turur. Ve munda bizniŋ hīç yamanlıġımız yoḳ turur. (6) Pād-şāhdın uyatıp, meẓlümçe ton keyip meniŋ ḳaşımda yürügendür." Nūşīravānnıŋ (7) reng rūyı sarġardı. Bildi ki bu hemme yalġan turur. Callādġa farmānladı, tā ular ikevlenni parda (8) içige alıp kirip, öltürüp asıp ḳoydılar, tā mundın kéyin mundaḳ işni ḳılma- (9) ġaylar dép. Nūşīravān Boẕorcmıhrġa altun éger yügenlik aṭ ve ḫılʿatlar ve badra (10) altunlar bérdi. Ve Boẕorcmıhrnıŋ mundaḳ dānışmandlıġıġa taḥsīnlar ḳıldı. Andın kéyin Boẕorcmıhrnıŋ (11) işi kündin künge yuḳḳarı boldı. Anıŋ atını pād-şāhnıŋ dīvānıġa bitidi- (12) ler. Ve Nūşīravānnıŋ aylıda her künde Boẕorcmıhr başlıḳ, yetmiş ḥakīm olturur érdiler. Ve (13) Nūşīravān her ḳaysı mūbadlardın bir suʾāl sorar érdi. Ve Boẕorcmıhr yaşḳa kiçik érdi (14) ammā ʿılmı hemme mūbadlardın ziyāde érdi. ʿIlm u ḥikmetde kāmil érdi. Yaḫşı tadbīrlıḳ ve raʾy- (15) lıḳ érdi. Her yerde Boẕorcmıhrnıŋ dānışını taḥsīn ḳılur érdiler. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(16) **Seksen törtünçi dāstānda: Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ vāḳıʿātları**[246] **ve Ḫᵛāca-ı Boẕorcmıhrnıŋ** (17) **yeti maclısda ḳılġan maḥkūmātları.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim künlerde (18) bir kün Nūşīravān-ı ʿĀdıl farmānladı, tā hemme mūbadlarnı aylıġa çırladılar. Dastūr-ḫᵛān yaydılar, ṭaʿām yédi- (19) ler. Andın kéyin mey içtiler. Ul vaḳt Nūşīravān aydı-ki

[246] Metinde واقعات لارینی şeklinde yazılıdır.

“Ey mūbadlar, her ḳaysınıŋızlar ʿılm dānışınıŋızlarnı (20) āşkārā ḳılınıŋızlar.” dédi. Mūbadlar her ḳaysıları dānışıça söz aydılar. Andın kéyin Ḫᵛāca-ı Boẕorcmıhr (21) ornıdın ḳoftı. Aġzını s̲anāġa açtı. Ve aydı-ki “Şāhā, bu felek seniŋ maḳṣūduŋça çevrülsün. Rūy-ı **[216b** = (115b)**]** (1) zamīn seniŋ taḫtınŋġa bende bolsun. Eger ḥālā bandaġa farmān bolsa ança ki bilgenimni aytsam.” (2) dédi. Nūşīravān aydı: “Ey Bozor, ne üçün dānışınnı pınhān ḳılur sen? Āşkārā ḳılġıl.” dédi. Boẕorcmıhr (3) avval Ḫudā-yı Taʿālāġa s̲anā aytıp yād ḳıldı. Ve aydı-ki “ʿĀḳıl ul turur ki sözini ʿıbāratı ḳısḳa bolup (4) maʿnāsı tola bolġay. Her kişi-ki ʿaḳlı kemdür, sözi tola bolur. Eger söz tola bolsa, eger-çi durr dék (5) ʿazīz hem bolsa tola bolaça ḫᵛār bolur. ʿĀḳıl oldur ki özini hunarda ziyāde bilmegey. Bu cahānda ādamīgerlikdin (6) ābdān iş yoḳdur. Ve yana tenniŋ, köŋülniŋ roşenligi rāstlıḳ turur. Rāstlıḳ Ḫudā-yı (7) Taʿālā bergen dānış turur. Eger Ḫudā-yı Taʿālānı rāstlıḳ bile tanup andın ḳorḳmasa ḫūb émes turur. (8) ʿĀḳıl kişilerniŋ teni bu cahānda, köŋli ul cahānda turur. Tafmayduġan némeni tafadu[r] men dép (9) bīhūda ranc tartmaġay. Ve yalġan aytmaġay ki ve yalġançılıḳ ḳılmaġay ki yalġançılıḳ kemlik yetgür- (10) güsidür. Eger seniŋ dānışıŋ yoḳ bolsa ḫāmūşluḳdın ābdān néme yoḳ turur ki (11) eger dānışı yoḳ kişi sözlese dānışsızlıġı maʿlūm bolġusıdur. Ve her kişiniŋ ki ḥarīş- (12) lıġı yoḳdur, ul kişi zar-dār turur. Zīrek ü ʿāḳıl duşman, nādān dostdın ābādān turur. (13) Her kişi-ki ḳanāʿatlik bolsa ul kişi zar-dār turur. Kişi ʿılm örgengençe ʿālım bolur. Pes ʿılm (14) örgenmek her kimge lāzımdur. Eger ḳoluŋda genc ü māl, altun ve kümüş bolsa anı çaġı bile yıġḳay (15) sen. Ve çaġı bile saçḳay sen. Eger bīhūda saçsaŋ yoḳsuz bolur sen. Eger bīhūda (16) yıġsaŋ[247] baḫīl bolur sen. Eger otra ḫayl bolsaŋ yaḫşılıḳ saŋa yol körgezgenidür. (17) Sūdı yoḳ sözni sözlemegil. Ve bolmayduġan işni ḳılmaġıl. Her kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ buyruġan (18) işlerini bilse ʿıbādatnı ziyāde ḳılıp köŋlidin şayṭānnı çıḳarġay. Ḳılmayduġan işdin (19) ḥaẕar ḳılġay. Ve āzār bermeyduġan kişige āzār bermegey. Her işde Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınġay ki hemmege (20) rızḳ bergüçi ul Ḫudā turur. Āsmān u yerni, ot ve sunı, şımāl ve tofraḳnı ul Ḫudā yaratıp turur.” (21) dédi. Hemme ḥukemālar Boẕorcmıhrnıŋ bu sözlerini éşitip Boẕorcmıhrnıŋ mundaḳ dānışıġa taḥsīn ḳıldılar. **[217a** = (116a)**]** (1) Ve Nūşīravān hem munıŋ dānışıġa ʿacāyıbġa ḳaldı ki Boẕorcmıhr hanūz kiçik turup mundaḳ (2) ḥükmler ḳılġanıġa ḥayrān ḳaldı. Pes Nūşīravān farmānladı, tā Boẕorcmıhrnıŋ atını hemme ḥakīmlardın (3) yuḳḳarı sar-daftar ḳıldılar. Boẕorcmıhrnıŋ atı ʿālamġa āftābnıŋ nūrı dék yayıldı. Boẕorcmıhr (4) yana aydı-ki “Şāhā, sen bir ḳoyçıġa oḫşa turur sen. Ve biz

[247] Metinde ییغغسانك şeklinde yazılıdır.

ḳoyġa oḫşadur biz. Sen ḫūş-ḥāl (5) bolsaŋ hemmemiz ḫūş-ḥāl turur biz. Hemme yaḫşılıḳ ve hemme yamanlıḳ hem pād-şāhdın turur. (6) Pād-şāhnıŋ mıhrıdın cahānnıŋ içi keŋrülük bolur. Ve pād-şāhnıŋ (7) aççıġıdın baġırlar ézilip, ḳan bolup ḳaynar. Eger pād-şāh ḫūş-ḫūy bolsa ul pād-şāh (8) Ḫudā-yı Taʿālā ḫalḳġa bergen davlat turur. Eger aççıġlıġ bolup bī-ʿaḳl bolsa ul dīv turur.” (9) dédi. Hemme ḥakīmlar bu sözni éşitip hemmedin Boẕorcmıhr dānışda ġālıb ékenge ıḳrār (10) bolup yandılar.

İkinçi haftada Nūşīravān yana maclıs ārāsta ḳıldı. Boẕorcmıhr başlıḳ, (11) ḥakīmlarnı camʿ ḳıldı. Hemme ḥakīmlar yüzlerini Boẕorcmıhrġa ḳıldılar. Ulardın bir ḥakīm ba-ġāyat dānışmand (12) érdi. Ul ḥakīm yüzini Boẕorcmıhrġa ḳıldı. Ḳażā u ḳadardın suʾāl ḳıldı. Boẕorcmıhr cavāb berdi-ki “Ḫudā-yı (13) Taʿālānıŋ ḳażā ve taḳdīrı andaḳ turur ki bir yigit kéçe ve kündüz maşaḳḳat tartıp iş ḳılur ve- (14) līkin ul yigitniŋ ḳursaġı hem toymas. Bir ton hem tafıp kéye almas. Ammā (15) yana bir bī-hunar taḫt üstünde yatıp ʿīş u farāġat ḳılur. Hīç iş ḳılmas. Ḫudā-yı (16) Taʿālānıŋ ḳażā ve taḳdīrı şundaḳ turur. Bu taḳdīrdın ḳança cahd ḳılġan bile özge bolmas. Ḫudā-yı Taʿālā (17) bu rūzgārnı şundaḳ yaratıpdur.” dédi. Yana bir ḥakīm sordı: “Dānışmand kim turur?” dédi. Boẕorcmıhr cavāb (18) berdi-ki “Dānışmand ul turur ki her işni ṣebr bile ḳılıp ʿaḳlı bile yaraşlıḳ ḳılsa. Öz ʿaybını (19) özi bilse.” dédi. Yana bir ḥakīm sordı: “Tirigçilikde néme iş ḳılsa rancnı kem tartur?” dédi. Boẕorcmıhr (20) aydı: “Ul kişi-ki bardāştlıḳ bolup dād u ʿadl bile bolsa, almaḳ ve bermekde rāstlıḳ (21) ḳılsa, günāh ḳılġan kişige ġālıb bolġanda günāhını bağışlasa.” dédi. Yana biri sordı: “Özini **[217b** = (116b)**]** (1) özi yaḫşı saḳlaġan kim turur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Ul kişi-ki ḥarīṣlıḳnıŋ arḳasıdın yügür- (2) mese.” dédi. Yana biri sordı: “Saḫīlıḳ ābādān mudur yā yaḫşı ḫūyluḳ ābādān mu?” Cavāb berdi-ki (3) “Ul kişi-ki bir kişi néme tilemey berse ul ābādān turur.” dédi. Yana biri sordı: “Ér kişiniŋ (4) yasadaġı néme turur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Ḫalḳġa bir néme bağışlamaḳlıḳ turur.” dédi. Yana biri sordı: (5) “Bu fānī dunyāda néme ḳılsa yaḫşı at köterür?” dédi. Boẕorcmıhr cavāb berdi ki “Günāh işlerdin (6) yıraḳ bolsa, öz tenige ḫᵛāhlaġannı élge hem ḫᵛāhlasa, özige ḫᵛāhlamayduġan zıyānnı dost (7) u duşmanıġa hem ḫᵛāhlamasa ul kişi yaḫşı at bile öter.” dédi. Yana biri sordı: “Néçük kişini (8) taʿrīf ḳılmaḳlıḳ yaraşur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Her kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālādın tola ḳorḳup ve ümīdni (9) hem Ḫudā-yı Taʿālādın tutsa.” dédi. Yana biri sordı: “Ḳaysı dānışdur ki anıŋ bile bu ʿālamda ḫūş-ḥāl (10) bolur biz?” dédi. Cavāb berdi-ki “Her kişi-ki bardāştlıḳ bolsa.” dédi. Yana biri sordı: “Pād-şāh- (11) larġa yaman ḫūy ḳaysı turur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Pād-şāhlarġa tört ḫūy ʿayb turur. (12) Biri ul-ki ceng küni

duşmandın ḳorḳsa. İkinçi baḫīl bolsa. Üçünçi maṣlaḥat ḳıladuġan (13) vaḳtda ʿāḳıllarnıŋ maṣlaḥatını aŋlamasa. Törtünçi bī-ṣebr bolsa.” dédi. Yana biri sordı: (14) “Uluġlarġa [??...]maḳlıḳ keltüreduġan ḫūy ḳaysıdur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Kişi masḫara (15) tutmaḳlıḳ ve yalġan sözlemek, kīne ve ʿadāvat ḳılmaḳlıḳ turur.” dédi. Yana biri sordı: (16) “Kişige zıyān ḳılmayduġan ḫūy ḳaysıdur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Rāst-gūylıḳ turur.” dédi. (17) Yana biri sordı: “Bu cahānda zıyānsız kişi kim turur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Ul kişi-ki Ḫudā-yı Taʿālā- (18) nıŋ dar-gāhını bilse, andın mınnat tutup ul Ḫudāġa sığınsa, köŋlini āşkārā (19) u pınhān Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānıġa tafşursa, özini yaḫşı baḳıp tola ḥarīşlıḳ (20) ḳılıp māl yıġmasa, öz kişilerini yaḫşı saḳlasa, balalarını mektebġa berse (21) dédi. Yana biri sordı: “Farzandlarda néçük farzand ābādān turur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Mubārek oġul ābādān turur ki **[218a** = (112a)**]** (1) atasıdın kéyin atı itmes. Eger oġul bī-hunar bolup bad-ḫūy, bad-ṭabʿ bolsa ul zırāʿat (2) içindegi öneyduġan[248] otġa oḫşaydur ki anı ıltızı bile yulmaḳ kerek ki yaman ḫūyluḳ (3) oġul, atasınıŋ bülendligini past ḳılur.” dédi[249]. Yana biri sordı: “Genclerdin ḳaysı māl (4) ābādān turur?” (ki) Cavāb berdi ki “Ul māl ābādān turur ki anıŋ sababı bile ʿazīz bolsa. (5) Anıŋ bile her néçük ārzūlarını tafsa. Anıŋ bile ḫūyı yaḫşı ḫūyġa evrülse. (6) Eger hīç ışġa yaramay ḫazīnada tursa, eger gevher-i şāhvār hem bolsa taş bile (7) barābar turur.” dédi. Hemme nām-dārlar Boẕorcmıhrdın ḥayrān ḳaldılar. Hemme mūbadlar taḥsīn ḳıldı- (8) lar. Öz mekānlarıġa yandılar.

Bir haftadın kéyin **üçünçi maclısnı ārāsta ḳıldılar.** (9) Nūşīravān taḫtıġa çıḳıp olturdı. Hemme mūbadlarnı aylıġa çırladı. Nūşīravān (10) Boẕorcmıhrġa ḳaradı. Boẕorcmıhr aġzını sözge açtı. Avval Nūşīravānnı taḥsīn ḳıldı. Ve aydı-ki “Şāhā, ḥamīşa Ḫudā-yı Taʿālā (11) seni ġālıb ve bülend ḳılġay. ʿAḳl cahānda vafānıŋ dıraḫtıġa oḫşa turur. Her kişi-ki (12) ʿaḳl ve vafālıḳdur, amānlıḳdadur. Ve nādānnıŋ yeti nışānası bardur. Avval bī-günāh (13) kişige aççığı kelür. İkinçi aġzı, köŋli bile kişige laʿnat aytur. Üçünçi Ḫudā-yı Taʿālāġa (14) nā-şükrlik ḳılur. Törtünçi her kişige öz sırrını aytur. Beşinçi sūdı yoḳ savdālar bile özini (15) derd zıyānda tutur. Altınçı sınamaġan kişige işenür. Yetinçi hamīşa yalġan aytur. (16) Eger dānışmand kişi dānışını ẓāhır ḳılay dése tilidin sözlemesniŋ (17) bendini almaḳ kerek. Ve ġılāfıdın soġurġan tīġ dék tilini sözge sürmek kerek.” dédi. Pes (18) bir mūbad sordı-ki “Cahānda çıraylıḳ ve nādıra néme ḳaysıdur ki cāngа roşenlik berür ve (19) ranclardın ḫalāş ḳılur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “ʿAḳl turur. Ve her kişi-ki ʿāḳıl bolsa iki cahānda (20) naṣība tafur.” dédi. Yana

[248] Metinde اوتا يدوغان “öteyduġan” şeklinde yazılıdır.
[249] Metinde ايردى “érdi” şeklinde yazılıdır.

biri sordı-ki “Kişi néme iş ḳılsa pād-şāhnıŋ aylıda ʿazīz (21) bolur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Ul kişi-ki pahlavān bolup, ceng küni öz başıdın kéçip duşmanlar bile **[218b** = (112b)**]** (1) ceng ḳılsa ul kişi pād-şāhlar aylıda ʿazīz bolġusıdur.” Yana biri sordı: “Bu cahānda néme ābādān- (2) dur?” Cavāb berdi-ki “Dānış ābādāndur.” dédi. Yana biri sordı ki “Eger kişide ʿaḳl u dānış bolmasa (3) ne ḳılsa bolur?” dédi. Cavāb berdi-ki “Andaḳ kişiniŋ tirig bolġanıdın ölgeni ābādān- (4) dur.” dédi. Yana biri sordı: “Dānānıŋ işidin néme ḳılsaḳ naṣība alur biz?” dedi. Cavāb berdi-ki (5) “Her kişi-ki tilini yaman sözlerdin bağlasa, kişiniŋ pardasını yırtmasa, ul kişige (6) hemme ḫalḳ dost bolġusıdur. Hemme müşkil işleri āsān bolġusıdur.” dédi. Hemme uluġ- (7) lar Boẕorcmıhrġa taḥsīn ḳıldılar. Öz mekānlarıġa yandılar.

İkinçi haftada Nūşīravān-ı ʿĀdıl (8) **törtünçi maclısnı ārāsta ḳıldı.** Farmānladı, tā hemme mūbadlar camʿ boldılar. Nūşīravān Boẕorcmıhr- (9) ġa ḳaradı. Ve aydı-ki “Ey dānışmand, yana söz durrını rıştaġa tartġıl.” dédi. Boẕorcmıhr aydı-ki “Şāha, (10) seniŋ dék ʿāḳıl dānışmand, tāc-dār pād-şāhnı rūzgārnıŋ közi[??...] körgen émesdür. (11) Vaḳtī ki pād-şāh kişi parhīz-kār bolsa cahān ḫalḳı kīne ve cengdin āsāyış tafurlar. (12) Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳsa ve yaman yoldın yaḫşı yolġa yüzlense, tola açıġlıġ bolmasa, aççıġı (13) kelgen vaḳtda havasġa ʿaḳlnı ġālıb ḳılsa ul pād-şāh rāst tafḳanıdur. Albatta albatta (14) pād-şāh kişi Ḫudā-yı Taʿālāġa nā-pasand keleduġan işni endīşe ḳılmaġay. Pād-şāh (15) kişiniŋ tili rāst-gūy bolup köŋli ṣulḥ istegüçi bolsa hamīşa cahānġa ābrū bolġusı- (16) dur. Ve ḳıyāmat küni behiştni tafḳusıdur. Vaḳtī ki pād-şāh her ḳısm dānışdın ḫabardār bolsa (17) ul pād-şāh hamīşa davlat-mand bolġusıdur. Ammā kerek ki hīç kişi derdlik bolmaġay-ki pād-şāhġa andın (18) zıyān yetgüsidür. Eger pād-şāhnıŋ vazīrı bad-ḫūy u bad-ʿaṣl bolsa pād-şāhlıḳga zıyān (19) yetgüsidür. Pād-şāh nādān kişilerniŋ sözini éşitmegey. Yamanlıḳ örgetse anıŋ (20) aytḳan farmānını ḳılmaġay. Pād-şāhlarġa rāstlıḳdın özge iş yaraşmas. Eger ʿādıl pād-şāh (21) ʿālamdın ötse hem yaḫşı atı yād-gār ḳalġusıdur.” dédi. Nūşīravān çūn bu sözlerni éşitti, közlerige **[219a** = (118a)**]** (1) yaş toldurdı. Ve Boẕorcmıhrġa hemmeleri taḥsīn ḳıldılar. Her ḳaysı öz mekānlarıġa yandılar.

(2) Yana bir hafta ötti. Nūşīravān farmānladı, tā **beşinçi maclısnı ārāsta ḳıldılar.** Nūşīravān taḫt (3) üstünde olturdı. Ardaşīr Mūbad, Şāpūr ve Yezdigerd Kātıb aylıda olturdılar. Boẕorcmıhr kelip pād-şāhġa (4) āfarīn ḳıldı. Nūşīravān sordı ki “Ey vazīr-ı ʿāḳıl, dānışmand-ı fāżıl, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dīnı kim bile ḳuvvet (5) tafur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Şāhā, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dīnı pād-şāh bile ḳuvvet tafḳusıdur. Ve her

(6) pād-şāhī ki genclerini ḳapuġını bağlamasa ölgendin kéyin atı ḳalġusıdur. Eger dād bağışlaġuçı (7) bolsa zamāna ul pād-şāhnıŋ tācıdın āsāyış tafḳusıdur. Pād-şāh kerek ki günāh (8) ḳılġanlarnı tola ḥaddıdın ziyāde aççığı kelmegey. Ḫᵛāhī az ve ḫᵛāhī tola, rāst sözlegey. Ve özineŋ (9) farmānıdağı ḫalḳġa mıhrbān bolġay. Eger-çi pād-şāh dānā hem bolsa dānışmandlarnı özidin yıraḳ (10) ḳılmaġay." dédi. Ul vaḳt Yezdigerd Kātıb aydı: "Şāhā, pād-şāhlarġa ḳan tökgendin ve azġına (11) sözge aççığı kelgenidin yaman néme yoḳdur. Ve yéŋil bolġanı hem yamandur. Eger pād-şāhnıŋ serheng- (12) leri zar-dār bolup baḫīl bolsa andaḳ kişini yer astında ḳılġan ābādān. Ḳarı kişiler égri- (13) lik ḳılġanı ve yigitler kāhıllıḳ ḳılġanı yamandur. Her yigit ki sözi durust bolmasa andaḳ yigit (14) hergiz tirig bolmasun." dédi. Andın kéyin Yezdigerd Kātıb ḫāmūş boldı. Boẕorcmıhr çūn bu sözlerni (15) éşitti, aydı-ki "Şāhā, bu āsmān seniŋ maḳṣūduŋça çevrülsün. Şundaḳ bilgil ki her kişi-ki ʿaḳl (16) u idrāki bolsa cāŋġa rāḥat berür. Nādān kişilerdin taġ ve taş hem yıġlaġusıdur. Nādān (17) kişi işiniŋ avval āḫırını bilmes. Her pād-şāhī ki gencini kişige bermey saḳla- (18) sa ceng küni leşkeri aŋa yārī berip köŋli bile ceng ḳılmaslar. Şundaḳ ki ṭabīb, (19) aġrıġan kişidin, bir köŋli aġrıġan bolsa, aġrıḳdın hergiz aġrıḳnı kem ḳılay démes." dédi. (20) Hemme mūbadlar Boẕorcmıhrnı taḥsīn ḳıldılar. Öz öylerige yandılar.

Bir haftadın kéyin Nūşīravān (21) farmānladı, tā **altınçı maclısnı ārāsta ḳıldılar.** Hemme mūbadlar camʿ boldılar. Nūşīravān Boẕorcmıhrġa ḳaradı. **[219b** = (118b)**]** (1) Aydı-ki "Ey vazīr-ı bī-naẓīr, pınhān gevherleriŋni āşkārā ḳılġıl. Ul sözleri, ki cān u köŋülge sūd (2) ḳılur, aytġıl ki aytmaġan sözdin aytġan söz ābādāndur. Seniŋ içiŋdin gencdin hīç kem bolmas. (3) Ve biz anı éşitsek ʿaḳlımızını ziyāde ḳılur." dédi. Ul vaḳtda bir mūbad Boẕorcmıhrdın sordı ki "Ey ḥakīm-ı nām-dār, (4) bilür mü sen ki bu dunyāda ul némedür, kem ḳılsa tola bolur?" dédi. Boẕorcmıhr cavāb berdi-ki "Her kişi-ki ṭaʿāmnı (5) kem yése ʿaḳl tola bolur." dédi. Mūbadlarnıŋ mūbadı sordı-ki "Ey ḥakīm-ı dānışmand, ḳaysı yolda yürüse (6) kişige sūd ḳılur? Ḳaysı yolda yürüse zıyān ḳılur?" dédi. Boẕorcmıhr aydı: "İki yol turur. (7) Biri nā-pāklıḳ ve yamanlıḳnıŋ yolı turur. İkinçi yol yaḫşılıḳ ve ʿāḳıllıḳnıŋ yolı turur. (8) Üçünçi yol ki āḫırī tofraḳġa yanmaḳlıḳ. Ul yol uzaḳ ve ḳorḳunçluḳ yol turur. Eger Ḫudā-yı Taʿālā (9) yol körgezip ʿaḳl berse, bu uzaḳ yolnıŋ çapduġını ḳılġan kişi dānışmand bolsa (10) avval Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınġay. Her kişi-ki ul Ḫudāġa ḳarap iş ḳılsa köŋül maḳṣūdı- (11) nı tafḳusıdur. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bergenini yép keyip Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānını (12) tutḳay. Eger bir némege ḥācatıŋ tüşse zınhār baḫīllarnıŋ gencige nāzış ḳılmaġıl. Dost- (13) luḳnı andaḳ

kişi bile ḳılġıl ki ḳatıġ ḥālda saŋa yār bolsa. Söz sözleseŋ ılġap (14) sözlegil. Vaḳtī ki ceng küni kelse yaḫşı huşyārlıḳ ḳılıp özüŋni duşmandın saḳlaġıl. (15) Eger mey içseŋ ḫūş-ḥāllıḳ ḳılġıl. Hemmedin ābādānı Ḫudā-yı Taʿālāġa ıbādat ḳılġanıŋ ābdāndur. [Ḫudā-yı Taʿālā]nı hamīşa yād ḳılġay sen. (16) Ve pāklıḳ bile ʿıbādat ḳılgay sen. Her işde otra işni ılġaġay sen. Ḫᵛāhī (17) bayābānda ḫᵛāhī daryāda Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını unutmaġay sen. Hamīşa yaḫşılıḳ bile bolup ʿumrnı ġanīmat sanaġay sen. (18) Hemme némeni Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yaratḳanı dép bilgey sen. Zınhār yamanlıḳnıŋ girdini (19) çevrülmegey sen. Havā havasnı ʿaḳldın ilgeri işletmegey sen. Eger ranc tartmay (20) déseŋ örgetgüçilerdin boyun tolġamaġay sen. Ve farzandıŋġa kātıbçılıḳnı (21) örgetgey sen ki kātıbçılıḳ yigitlerni taḫtġa yetgürgüsidür. Kātıb- **[220a** = (119a)**]** (1) çılıḳ hemme hunarlardın mubārek turur. Kātıbçılıḳdın her néçük yıḳılġan kişiler bülend bolur. (2) Vaḳtī ki her kişi ki raʾy tadbīrlıḳ bolup kātıb bolsa nā-çār ul kişi pād-şāhnıŋ (3) aylıda olturġusıdur. Kātıb-ı ḫāṣ ranc tartur. Rancġa baḳıp genc tafur. Eger kātıb (4) bolup balāġat u faṣāḥatlik bolsa ʿaḳlnı ziyāde ḳılur. ʿĀḳıl kerek ki (5) kātıb bolġay. Ṣebrlik bolup sözlerni yād alḳuçı bolġay. Ve hūşyār bolup pād-şāhġa (6) yaraşıḳlıḳ bolġay. Ṣebrlik bolup dānışmand ve rāst-gūy, vafā-dār ve pākīze ve ḫūş-ḫūy (7) bolġay. Vaḳtī ki bu hunarlar bile pād-şāhnıŋ ḳaşıda bolsa pād-şāh aylıdın bölek yerde (8) olturmas.” dédi. Çūn Nūşīravān Boẕorcmıhrdın bu sözlerni éşitti, ḫūş-ḥāllıḳdın gül dék (9) açıldı. Mūbadġa aydı-ki “Ey mūbad, barġıl Boẕorcmıhrġa meniŋ aylımda yer bergil.” dép. Boẕorcmıhrġa pād-şā- (10) hāna ḫılʿatlar, altun ve kümüşler berdi.

Bir haftadın kéyin Nūşīravān tāc başıġa keydi. (11) Taḫt üstünige çıḳıp olturdı. **Yetinçi maclısnı ārāsta ḳıldılar.** Hemme mūbadlar Nūşīravān- (12) nıŋ aylıġa kelip her ḳaysıları öz ornıda olturdılar. Nūşīravān Boẕorcmıhrġa aydı-ki “Ey (13) vazīr-ı pür-tadbīr, bizge yol körgezgil. Mendin rāstlıḳnı istegil. Ve ḫalḳġa meniŋ farmānımnı tutmaḳ (14) néçükdür, anı bayān ḳılġıl, tā bu éşitgenler yanalarge hem ayġaylar.” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Şāhā, ʿāḳıllar (15) kerek ki pād-şāhnıŋ farmānını tutḳaylar. Her kişi ki pād-şāhġa duşman bolsa ul kişiniŋ cānı (16) dīvlarnıŋ ḫıdmatkārı turur. Şundaḳ bilmek kerek ki dunyānıŋ tınçlıġı pād-şāh bile turur. Her (17) şaharġa ki pād-şāh mihrlik bolsa ul ölkeniŋ ḫalḳı bī-ḥācat bolurlar. Ul şahardın yaman- (18) lıḳ, pād-şāhnıŋ davlatı birle köterilür. Cahān pād-şāhnıŋ davlatıdın ḫūş-ḥāl bolur. Eger pād-şāh-ı (19) vaḳtnıŋ nıʿmatıdın naṣība tafsaŋ albatta anıŋ farmānıġa ḳulaḳ tutḳay sen. Eger yaman (20) endīşe ḳılıp yüzüŋni pād-şāhdın evürseŋ davlat hem sendin yüz evür- (21) güsidür. Eger pād-şāh seni özige yaḳın ḳılsa tola tekebbür, bülend-ṭabʿ bolmaġıl. Eger yıraḳ

[220b = (119b)**]** (1) ḳoylasa pād-şāhnı yaman démegil. Eger pād-şāhdın ranc yetse ḳaraġıl ki ranc bile genc bar turur. Ve yana pād-şāh- (2) nıŋ pınhān sırrını pınhān saḳlaġıl. Ve pād-şāhnıŋ kişilerini pād-şāhġa yaman démegil ki (3) pād-şāhnıŋ aylıda ābrūyuŋ kem bolġusıdur. Her kişini ki pād-şāh ḫ^{v}ār ḳılġusıdur, vaḳtī ki pād-şāh (4) seni navāzış ḳılsa, sen tola bī-adab bolmaġıl. Eger-çendī ki sen ḳança ḳadīm-ḫıẕmat hem bolsaŋ (5) bilgil ki sendin ul bī-ḥācat turur. Eger saŋa aççıġı kelse ʿuẕr ayġıl ki ve hīç dem urmaġıl ki (6) eger yana bir kişini hem seniŋ ornuŋda baḳsa bī-gümān saŋa oḫşa bolġusıdur. Albatta (7) rızḳıŋ üçün çırayıŋnı sarġartmagıl ki seniŋ rızḳıŋ zamān zamān saŋa yetgüsidür. (8) Pād-şāhnıŋ köŋli daryāġa oḫşa turur. Ve ḫıẕmatkārları kémeçige oḫşa turur. Ve hunarları kémege (9) oḫşa turur. Söz lengerīge oḫşa turur. ʿAḳl bādbānīġa oḫşa turur. Pād-şāhnıŋ baʿża (10) ḫūyı şahd u şekerge oḫşa turur ve baʿża ḫūyı zındānġa salmaḳ ve ḳuduḳġa salmaḳġa oḫşa turur. (11) Pād-şāhnıŋ işi daryānıŋ işige oḫşa turur ki baʿżada ḳuruḳ ḳum, tofraḳnı alurlar ve (12) baʿżada durr u gevherni alurlar.” dédi. Nūşīravān Boẕorcmıhrnı taḥsīn ḳıldı. Nūşīravān her kün Boẕorcmıhr (13) taḥsīn sözler aytḳanda ḳırḳ badra altun Boẕorcmıhrġa berür érdi. Ve ḫazīnaçı genclerni sanaġanda (14) aŋa naṣība yüz miŋ dıram berür érdi. Pes Nūşīravān ḫazīnaçıġa farmānladı, tā ḳırḳ badra altun (15) alıp kelip Boẕorcmıhrnıŋ aylıda ḳoydılar. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(16) **Seksen beşinçi dāstān: Nūşīravānnıŋ Mahbūd atlıḳ ʿāḳıl vazīrınıŋ ḳıṣṣası.** (17) **Ve Zavrān atlıḳ vazīr Mahbūdnı iki oġlı bile Nūşīravānġa bī-günāh öltürtgeni. Āḫırī Mahbūd-ı** (18) **bī-çāranıŋ ḫūnı ul Zavrān-ı bad-baḫtnı tutḳanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat (19) ḳılurlar: Nūşīravānnıŋ bir vazīrı bar érdi, ba-ġāyatī dānışmand ve raʾy u tadbīrlıḳ. Atı Mahbūd érdi. (20) Anıŋ iki ay yüzlük oġlı bar érdi. Ul iki oġlı hamīşa pād-şāhnıŋ aylıda érdi. Eger Nūşīravān (21) maclıs ḳılsa érdi Mahbūddın bölek kişiniŋ ḳolıda ṭaʿām yemes érdi. Ve anıŋ iki oġlı **[221a** = (120a)**]** (1) hem pād-şāhnıŋ ṭaʿāmını rāst ḳılıp berür érdiler. Yana uluġlar Mahbūdġa reşk éltip (2) ḳan yaş yıġlar érdiler. Pād-şāhnıŋ yana bir vazīrı bar érdi, Zavrān atlıḳ. Ul ḳadīm- (3) dın pād-şāhġa ḥācıb érdi. Mahbūdġa ve iki oġlıġa nıhāyatī reşk éltür érdi. Her çend ularnı (4) pād-şāhġa yaman dér érdi, pād-şāh hergiz éşitmes érdi. Zavrānnıŋ öziniŋ yamanlıġını (5) bilür érdi. Zavrānnıŋ sözi Mahbudġa hīç kār ḳılmadı. Künlerde bir kün bir cahūd Zavrāndın savdā ḳılġalı (6) kümüş tiledi. Her vaḳtda Zavrānnıŋ ḳaşıġa kelür érdi, tā Zavrānġa gustāḫ boldı. Bir kün cahūd (7)

Zavrāngża[250] cādūgerlikdin sözler sözledi. Çūn Zavrān cahūdnıŋ cādūgerligini bildi, aŋa öz sırrını (8) bayān ḳıldı. Ve aŋa aydı-ki “Ey dost, zınhār kişige āşkārā ḳılmaġıl. Bir cādūyī ḳılġıl ki Mahbūd (9) helāk bolġay ki ul şunça uluġ boldı-ki zamāna hem anıŋ ayaġını tübin tarta almas. Bu dunyāda hīç (10) kişini kişi ḳatarıda körmes. Gūyā ki Nūşīravān özi turur. Ve pād-şāh Mahbūdnıŋ (11) oġullarıdın bölek kişiniŋ ḳolıda ṭaʿām yémes. Ular hem pād-şāhnıŋ aylıda şunça (12) ābrūluḳ tururlar. Felek hem her zamān ularnıŋ étegini öfür.” dédi. Cahūd-ı malʿūn cavāb berdi-ki (13) “Ey dost, bu işdin hīç ġam yemegil. Her vaḳtda ki pād-şāhnıŋ aylıġa ṭaʿām keltürseler (14) aŋa ḳaraġıl. Eger ul ṭaʿāmda süt bolsa maŋa körgezgil. Men ul vaḳtī ki yıraḳdın sütge (15) ḳarasam süt zehrge evrülgüsidür. Ul vaḳtda ne Mahbūd tirig ḳalur ve ne oġlı (16) tirig ḳalur.” dédi. Zavrān bu sözni éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Her vaḳtda pād-şāh- (17) nıŋ aylıġa barsa ul cahūdnı özi bile alıp barur érdi. Mahbūdnıŋ iki oġlı her (18) bāmdādda pād-şāhnıŋ aylıġa barur érdiler. Pād-şāhnıŋ ḥaram-ḫāneside bir pākīze ay yüz- (19) lük meẓlüm, ki Mahbūdnıŋ köçi érdi, her vaḳtī ki pād-şāh ṭaʿām tilese bir altun dastūr-ḫān (20) rāst ḳılur érdi. Üç gevher bile ḳılġan kāselerge ṭaʿām alıp üstünini zar-baft dastūr-ḫᵛān (21) bile yafıp Mahbūdnıŋ oġullarıġa berür érdi. Ular alıp barıp, pād-şāhġa ḳoyup berür **[221b** = (120b)**]** (1) (berür) érdiler. Bir kāsaġa süt, yana bir kāsege gül suyı alıp barur érdiler. Bir küni her iki (2) yigit, başlarıġa ul ṭaʿāmlarnı köterip barur érdiler. Zavrān külüp ul yigitlerġa (3) aydı-ki “Ey yigitler, bu ṭaʿāmdın bir ḫūş-būyluḳ kelür. Rengi néçük turur, açıŋızlar köreyin.” (4) dédi. Ul yigitler dar-ḥāl ṭaʿāmnı açtılar. Zavrān ul ṭaʿāmġa ḳaradı. Cahūd hem ḳaradı. (5) Andın kéyin cahūd Zavrāngża ışārat ḳıldı. Zavrān yügürdi. Pād-şāhnıŋ aylıġa kirdi. (6) Yüz yerge urdı. Ve aydı-ki “Şāhā, bu ṭaʿāmnı yémegil. Bular düşmenlik ḳılıp zahr ḳoşup turur.” (7) dédi. Çūn Nūşīravān Zavrāndın bu sözni éşitti, ul iki yigitge ḳaradı. Ve ṭaʿāmnı ul (8) iki yigitlerniŋ anası ḳılur érdi. Pes Nūşīravān ul iki yigitge aydı-ki “Bu ṭaʿām- (9) nı özüŋüzler yeŋler.” dédi. Yigitler, ki çūn bu günāhdın pāk érdiler ve cahūd cādū ḳılġandın (10) bī-ḫabar érdiler, dar-ḥāl ul şeker ve sütni içtiler. Şul zamān Nūşīravānnıŋ aylıda cān- (11) ların taslīm ḳıldılar. Nūşīravān çūn bu ḥālnı kördi, reng rūyı zaʿfar dék sarġardı. Farmānladı, (12) tā Mahbūdnıŋ öyini talan ḳıldılar. Mahbūdnı, ḫatun ve balalarını öltürdiler. Genclerini talap (13) öyiniŋ tofraġını āsmāngża örlettiler. Mahbūdnıŋ tuḳḳanlarıdın hīç kişi tirig ḳalmadı. (14) Andın ne-çend zamān ötti.

[250] Metinde غه روران “Ravrāngża” şeklinde yazılıdır.

Künlerde bir kün Nūşīravān şikārġa çıḳıp érdi. Farmānladı, tā (15) şikārġa minedugan aṭlarnı kördiler. Nūşīravān hemme aṭlarġa ḳaradı. Aṭlarnıŋ (16) yotasıda hemme Mahbūdnıŋ tamġalarını kördi. Köŋli Mahbūdġa köydi. Ilan dék tolġanıp (17) közidin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳızdı. Köŋlide kéçürdi-ki "Mahbūd şunça uluġluḳ, davlatı birle, maŋa (18) şunça dostluġı birle dīv şayṭān anı néçük yoldın çıḳardı ékin? Ammā pınhān işni (19) Ḫudā-yı Taʿālādın özge kişi bilmes." dédi. Köŋli uşbu derd ü alam birle, leşkeri bile şikārġa (20) bardı. Yolda her ḳaysıdın bir söz sorap özini aŋa maşġūl ḳılur érdi. Yolda kātıbı (21) ve vazīrılar ve Zavrān her ḳısm ḥikāyatlar aytıp barur érdiler. Tā cādū ve arbaġdın söz **[222a** = (121a)**]** (1) çıḳtı. Nūşīravān mūbadlarıġa aydı ki "Ey mūbadlar, sözni Ḫudā-yı Taʿālādın ve dīndın aytıŋlar. (2) Cādūger néme ʿacāyıb iş éken!" dédi. Zavrān aydı: "Şāhā, cādūdın her néçük aytḳan- (3) ları rāstdur. Anı cādūgerdin bölek kişi bilmes. Eger ṭaʿāmda süt bolsa cādūger bir (4) ḳaramaḳlıḳ bile zahr ḳılur." dédi. Çūn Nūşīravān bu sözni éşitti, Mahbūd ve anıŋ iki oġlını (5) yād ḳıldı. Cigeridin āhī-i pür-derd tarttı. Zavrāngа ḳarap ḫāmūş boldı. Atını ot çaḳılġan (6) dék ıldam yürütür érdi. Köŋli ba-ġāyat derdlik boldı. Ve Zavrān[251] Mahbūdġa yaman endīşe- (7) lik ékenini bilür érdi. Köŋlide kéçürür érdi ki "Ey dırīġ, bilmeydür men ki bu bad-baḫt néme iş ḳıldı (8) ékin ki Mahbūd iki oġlı bile munıŋ ḳolıda öldiler! Meger bolġay-ki Ḫudā-yı Taʿālā bu sırnı āşkārā ḳılġay." (9) dép. Bu ġamdın yüzi zaʿfar dék sarġarıp, zār zār yıġlap barur érdi. Tā manzılġa (10) yettiler, sarā-pardanı arıġ yaḳasıda tiktiler. Çūn Zavrān sarā-pardaġa kirdi, Nūşīravān farmān- (11) ladı, tā sarā-pardanı bīgānadın ḫālī ḳıldılar. Andın kéyin Nūşīravān cādūdın ve süt, (12) şekerdin söz soradı. Andın kéyin aydı-ki "Ey bad-baḫt, Mahbūd iki oġlı bile nége helāk boldı- (13) lar?" dédi. Zavrān bu sözni éşitip tal yafraġı dék titredi. Anıŋ günāhkārlıġı maʿlūm (14) boldı. Nūşīravān aydı: "Hay rāst sözlegil, yalġandın çāra istemegil." dédi. Zavrān (15) bī-çāra boldı, r[ā]stını aydı. Ve bu günāhnı bi-küllī cahūdġa ḳoydı. Çūn Nūşīravān bu sözni eşitti, (16) farmānladı, tā Zavrānnı bendge saldılar. Hem şul zamān ḳoş aṭ bile cahūdnı çırlatḳalı kişi (17) iyberdi. Çūn cahūd pād-şāhnıŋ bār-gāhıġa keldi, pād-şāh andın bu aḥvālnı sordı. Ve aydı-ki "Ey (18) cahūd, bu işniŋ rāstını maŋa aygıl ve yalġan söz aytmagıl." dédi. Cahūd pād-şāhdın amān tiledi. (19) Ve ança Zavrānnıŋ aytḳanını pād-şāhġa aydı. Nūşīravān anıŋ sözini éşitip ḥayrān (20) ḳaldı. Hemme mūbadlarnı, vazīrlarını aylıġa çırladı. Ularnıŋ aylıda Nūşīravān cahūddın yana soradı. (21) Cahūd vāḳıʿasın yana başdın taḳrīr ḳıldı. Pes Nūşīravān farmānladı, tā iki dār tiktiler. **[222b** =

[251] Metinde روران "Ravrān" şeklinde yazılıdır.

(121b)**]** (1) Zavrān bile ul cādū cahūdnı baş tübin dārġa astılar. Hemme leşker tamāşā ḳıldılar. Andın kéyin (2) oḳ ve taş atıp, tīr-bārān ḳılıp atıp öltürdiler. Andın Nūşīravān Mahbūdnıŋ (3) uruḳ tuḳḳanını ister érdi, tā anıŋ bir saçlıḳ ḳızını, tuḳḳanlarıdın üç ér (4) kişini taftı. Zavrānnıŋ ve cahūdnıŋ hemme genc ü māllarını ularġa berdi. Andın Nūşīravān (5) Mahbūdnı yād ḳılur érdi. Kéçe taŋ atḳunça yıġlar érdi. Ve dervīşlerge genc ü māl üleştürdi. (6) Ve Ḫudā-yı Taʿālādın Mahbūdnı öltürgen günāhını tiler érdi. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(7) **Seksen altınçı dāstānda: Nūşīravānnıŋ şārıstānınıŋ bayānı. Ve ḫāḳān-ı Çīn Nūşīravān-** (8) **ġa dostluḳ ḳılıp, genc ü māl iyberip ul genc ü mālnı Hītāl şaharlıġı alıp ketgeni. Ve ḫāḳān** (9) **leşker tartıp, Hītāllıḳ bile ceng ḳılıp ularnı ḳaçurġanı. Ve Nūşīravān bu vāḳıʿanı aŋlap, leşker tartıp** (10) **Gurgān şaharıġa barġanı. Ve ḫāḳānġa nāma iyberip, āḫırī ḫāḳān ḳızını berip yaraşıḳ ḳılġanları.**

(11) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur kim Nūşīravān künlerde bir kün farmānladı, (12) tā bir şārıstān ḳofardılar. Anda orda ve bāġ ḳofardılar. Şaharnıŋ bir ṭerefi daryā érdi. Bir ṭerefi (13) bayābān érdi. Ve anda bir bülend orda ḳofardı. Anda gevherler olturġuzup bir ayvān ḳofardı. (14) Ve bir ābnūsdın günbed ḳofardı. Rūm ve Çīnda ve Īrānda ve Nīmrūzda ḳança ki üstādlar (15) bar érse camʿ ḳıldılar. Ve ul şaharnıŋ aṭrāfıda ança ki Rūmdın ve Barbar şaharıdın alıp kelgen (16) esīrlerni ḳoydı. (ḳoydı) Anda bāġlar ve zırāʿatlar ḳıldı. Ve ul şārıstānnı behişt dék (17) yasadı. Ul şaharnıŋ atını Sūrıstān ḳoydı. Cahānnı dād u ʿadl bile ārāsta ḳıldı.

(18) Ve dunyāda Nūşīravāndın ḳalsa, ḫāḳān-ı Çīn hem uluḳ pād-şāh érdi. Leşker ü kişver- (19) niŋ, genc ü mālnıŋ nıhāyatı yoḳ érdi. Çīn şaharıdın tā Cayḥūn daryāsıġaça anıŋ taḫt-ı (20) farmānıda érdi. Ve ḫāḳān Golzarıyyūnda olturur érdi. Ul vaḳt Nūşīravānnıŋ yaḫşı (21) atı cahānġa yayılıp érdi. Ul vaḳt ḫāḳān Nūşīravānnıŋ yaḫşı ṣıfatlarını éşitip **[223a** = (122a)**]** (1) aŋa dostluḳ ḳılışnı istedi. Ne-çend vaḳt hemme dānışmandlarını yıḳıp ular bile (2) maṣlaḥat ḳıldı-ki tā Nūşīravān bile āşnālıḳ ḳılġay. Pes bir hediye ārāsta (3) ḳıldılar. Şundaḳ ki aṭlar ve dībā-yı Çīnī, taḫt u tāc, reng-ā-reng hediyeler yükledi. (4) Ve ḫazīnaçısıġa farmānladı, on téveġa altun ve kümüş yükledi. Ve bir ʿāḳıl élçini rāst (5) ḳıldı. Kātıbġa farmānladı, tā Nūşīravānġa nāma bitidiler. Ve Nūşīravānġa yüz miŋ (6) taḥsīnlar (ḳılıp) ḳıldılar. Ve ul élçiniŋ öter yolıda Hītāl şaharı bar érdi. (7) Soġd Samarḳanddın tā Cayḥūn daryāsıġaça Hītāllıḳnıŋ pād-şāhınıŋ leşkeri bar (8) érdi. Ve ularnıŋ sıpah-sālārınıŋ atı Ġātfar érdi. Çūn Ġātfar ḫāḳān-ı Çīn- (9) nıŋ

Nūşīravānġa iybergen genc ü mālını éşitti, dar-ḥāl leşker béglerini aylıġa (10) çırladı. Ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, eger ḫāḳān bile Nūşīravān bir bolsa bizge ulardın (11) zıyān ve ḳorḳunç yetgüsidür. Ve bizniŋ şaharımız vīrān bolġusıdur. Ḥālā bu barġan (12) élçige bir çafmaḳ kerek.” dédi. Pes bir pahlavānnı ılġap aŋa leşker berdi. Ular barıp (13) ḫāḳānnıŋ élçisige çaftılar. Ularnı öltürdiler. Genc ü māllarını talan ḳıldılar. (14) Ḳaçıp ḳutulġanlardın biri ḫāḳānnıŋ aylıġa keldi. Vāḳıʿanı aydı. Ḫāḳān açıġlandı. (15) Dar-ḥāl Ḳaçḳarbaşıdın leşkerini camʿ ḳıldı. Ve ḳança ki Arcāsbnıŋ ve Afrāsıyābnıŋ (16) tuḳḳanları bar érse camʿ ḳıldı. Kéçe ve kündüz yürüp Golzarıyyūnġa keldiler. Ġātfarġa bu ḫabar éşitildi. (17) Ul hem Balḫdın ve Şegnān ve Āmūydın leşkerini camʿ ḳıldı. Ḫatlān şaharıdın (18) ve Tırmız̧, Vīsegirddin leşker yıġdı. Çümeli dék ve çevürtke dék tola leşker yıġdı. Buḫārā (19) şaharını Ġātfar leşker-gāh ḳılıp érdi. Her iki leşker bir birige barābar boldılar. Ceng (20) ḳıladuġan naḳāralarnı çaldılar. ʿĀlamnıŋ içi pür-şūr ġavġā boldı. İki leşker bir birini (21) ḳarar érdiler. Her yerde ölügler döpe döpe boldı. Bir haftaġaça iki leşker bir biridin ayrılmadılar. **[223b** = (122b)**]** (1) Sekizinçi küni Ġātfarnıŋ leşkeri yüzini ḳaçmaḳġa tuttılar. Ḫāḳānnıŋ leşkeri (2) Hītāllıḳnı çendān öltürdiler. Bir heftegeçe kéçe ve kündüz aṭlarnıŋ égerlerini almadılar. (3) Ve özleri yémek ve uḫlamaḳġa ḳaramadılar. Hemme kéçe çafur érdiler. Baʿżalarını özini otġa (4) salur érdiler. Pes Hītāllıḳlar ʿācız boldılar. Hemme uluġlar bir yerge camʿ boldılar. (5) Ve aytıştılar ki “Biz Ḫāḳān bile berāberlik ḳıla almas biz. Meger ki Īrān şaharıġa barsaḳ (6) ve Nūşīravānnıŋ farmānıġa kirsek ve Ḫāḳānnıŋ işlerini Nūşīravānġa (7) aytsaḳ ki ul ba-ġāyat ʿādıl, davlat-mand ve ʿāḳıl pād-şāh turur, Rūm pād-şāhı- (8) dın hem ḫarāc alıp turur.” dép. Hemme Hītāllıḳlar sözni uşbu yerge ḳoydılar. Pes bir (9) aṣīl pād-şāh-zādanı taftılar ki anıŋ atı Fuġānīş érdi. Anı pād-şāh köterdiler.

(10) Pes Nūşīravān-ı ʿĀdılġa bu ḫabar éşitildi-ki “ḫāḳān Hītāl leşkerini sındurup ġālıb (11) kelmiş. Ve Hītāllıġ Fuġānīşnı pād-şāh tikipdürler.” dép. Nūşīravān hemme mūbadlarını (12) aylıġa camʿ ḳıldı. Ularġa aydı-ki “Ey ʿāḳıllar, men şundaḳ ḫabar éşittim ki ḫāḳān-ı Çīn leşker tartıp (13) kelip Hītāllıḳ bile ceng ḳılmış. Bir hafta kéçe ve kündüz ceng ḳılmış. Āḫırī Hītāllıḳlarnı (14) öltürmiş. Hītāllıḳlar bölek pād-şāh olturġuzupdurlar. Ul nām-dār pahlavānlar, ki (15) Hītālda bar érdiler, ularġa ḫāḳān ġālıb kelgeni ʿacāyıb iş turur. Ḫāḳān-ı Çīn Ġātfar (16) ġālıb kelgenige başını āsmānġa köterip hemme Afrāsıyāb tuḳḳanları birle Ḫāç (17) şaharında olturur érmiş. Kaşānī ölkeleriniŋ pād-şāhlıġı meniŋ turur. Ḥālā ḫāḳān (18) ul ölkeniŋ ḫalḳıġa tola ranc yetgürüp turur. Ḥālā maŋa néme cavāb berür sizler? Ḫāḳānnıŋ (19) işige néme maṣlaḥat körür sizler?”

dédi. Hemme uluġlar ?... ornıdın ḳoftılar. Nūşīravānnı (20) taḥsīn ḳıldılar. Andaġ cavāb berdiler ki “Şāhā, hemme Hītāllıḳlar dīv ṣıfatlik tururlar. (21) İki yüzlük tururlar. Ve bizge duşman tururlar. Ularġa her néçük yamanlıḳ kelse lāyıḳ tururlar. Néme **[224a** = (123a)**]** (1) üçün-ki babaŋ Fīrūz dék uluġ pād-şāhnı ular öltürdiler. Ḥālā sen ʿāḳıl u dānışmand pād-şāh (2) turur sen. ʿAḳl bile ularnıŋ işini ḳılġıl. Şāhā, eger sen ḥālā Ḫurāsān ṭerefige barsaŋ (3) Rūmdın leşker kelip Īrānlıḳdın kīne istegüsidür.” dédi. Nūşīravān bildi-ki uluġlarnıŋ (4) köŋlide ḫayālı ne turur. Ve bildi-ki uluġlarnıŋ ceng ḳılurġa ḫayālı yoḳdur. Meclisge ve āsāyışġa (5) örgenipdürler. Baş köterdi. Ve aydı-ki “Ey uluġlar, Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki iki ʿālamda ul Ḫudādın (6) ḳorḳur men. Sizler yémek ve içmekge maşġūl bolup ceng ḳılışnı untup sizler. Ul Ḫudānıŋ (7) ḳuvveti bile ki ay başı küni bolaça Ḫurāsān ṭerefige leşker tartḳay men. Ve her ıḳlīmdın leşker çırla- (8) ġay-men. Hemme pahlavānlarnı yıġıp ne ḫāḳānnı ve ne Hītāllıḳnı ḳoymaġay men. Cahānnı yamanlardın pāk ḳılġay (9) men. Dād u ʿadl bile bu ıḳlīmlarnı yaŋı ḳılġay-men.” dédi. Hemme uluġlar bu sözni éşitip ḫayrān kaldılar. (10) İlgeri aytḳanlarıġa ʿuẕrlar aydılar ki “Şāhā, hemmemiz seniŋ farmānıŋdadur biz. Ve her vaḳtī ki (11) bizni ceng ḳılışnı buyrusaŋ hergiz kāhıllıḳ ḳılmas biz.” dédiler. Tā ul ay tamām bolup yaŋı (12) ay köründi, ul vaḳt leşker gürūh gürūh camʿ bolup keldiler. Yezdigerd Kātıb nāma bitip aṭrāfīġa (13) iyberdi-ki “Pād-şāh-ı ʿālam cengge yüzlendi. Sizler dıl-camʿ yatmaŋızlar. Her ḳaysıŋızlar leşker tartıp (14) yürüŋüzler.” Ḫāḳān-ı Çīnġa ve Fuġānışġa hem nāma bitidiler. Pes Nūşīravān Madāyın[dın] leşker tartıp (15) Gurgān ṭerefige ravān boldı. Ne-çend kün şikār ḳıldı. Ḫāḳān-ı Çīn Soġdda érdi. Arcāsb ve Afrāsıyāb- (16) nıŋ tuḳḳanları bir yerge camʿ boldılar. Ve ḫāḳān maṣlaḥat ḳılur érdi-ki “Meniŋ leşkerimni yer kötere almas. (17) Ḥālā leşkerimni Īrān şaharıġa tartayın. Īrānnıŋ tofraġıġaça taşıp Çīn şaharıġa keltüreyin. Īrānda ne tāc ḳoyayın ve ne taḫt ḳoyayın.” dér érdi. (18) Ne-çend vaḳt uşbu maṣlaḥatnı ḳılur érdi. Tā ḫāḳānġa ḫabar keldi ki yeti ıḳlīm pād-şāhı Nūşīravān-ı (19) ʿĀdıl nıhāyatsız leşker tartıp, daryādın daryāġa leşker tutup ornıdın teprendi.” dép. Ḫāḳān (20) bu ḫabarnı éşitip köŋlige ḳorḳunç tüşti. Leşkeriniŋ uluġlarını aylıġa camʿ ḳıldı. Ḫāḳān vazīrıġa (21) aydı ki “Ey vazīr, men eşittim ki Kisrā leşker tartıp Gurgān şaharıġa kelipdür. Hamānā ki mendin ḫabarı yoḳdur **[224b** = (123b)**]** (1) ki Çīndın tā Cayḥūn şaharıġaça meniŋ leşkerim tolup turur. Men aylıġa ceng ḳılġalı barmaḳ kerek.” dédi. (2) Bir ʿaḳıl aydı: “Şāhā, sen Īrān pād-şāhı bile ceng ḳılur men dép ḫayāl ḳılmaġıl ki leşker, pād-şāh- (3) lıġıŋ ḳoluŋdın ketgüsidür. Hīç pād-şāh Nūşīravānnıŋ ornını istemes. Anıŋ dék (4) davlat-mand ve baḫtlıḳ pād-şāh yoḳdur. Rūm ve Hındīdın ul ḫarāc alur. Taḫt u tācnıŋ igesi ul (5) turur.” dédi. Çūn ḫāḳān vazīrıdın bu

sözni éşitti, aydı-ki “Ḥālā biznıŋ aylımızġa iki iş kelip (6) turur. Her ikide birni ḳılmay çāra yoḳdur. Yā ṣulḥ ḳılmaḳ kerek, genc ü mālnı saçmaḳ kerek yā ceng ḳılmaḳ (7) kerek. Eger ranc tartmay déseŋ gencni saçmaḳ kerek.” dédi. Pes leşkeridin bir sözlük kişini (8) ılġadı. Bir nāma bitidi. On suvār aŋa ḳoştı. Tola genc ü māl, hediyeler Nūşīravānġa iyberdi. Çūn élçi (9) Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi, Nūşīravān farmānladı, tā ordanı pād-şāhāna yasadılar. Élçini (10) kigürdiler. Alıp kelgen mālnı Nūşīravānnıŋ aylıġa keltürdiler. Nūşīravān ul élçini tola (11) ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Ḫāḳānnı sordı. Élçiler yüz yerge urdılar. Ve ḫāḳān-ı Çīnnıŋ sözini aŋa (12) aydılar. Ve ḫāḳānnıŋ **nāma**sını Nūşīravānġa berdiler. Yezdigerd Kātıb nāma[nı] oḳudı. Nāmada Nūşīravānnı (13) tola taḥsīn ḳılmış ve tola genc ü māl Nūşīravānġa ʿarż ḳılmış. “Ve ilgeri ki dostlıḳ ḳılıp (14) tola hediyeler pād-şāhġa iyberip érdim, Hītāllıḳlar yol evrüp ul genc ü mālnı alıp ketipdür. (15) Ul kīne üçün Ḫāç şaharıdın bardım, tā Ġātfardın ul taḫt u tācnı alġaymen. Golzarıyyūndın barıp (16) ulardın taḫt u tācnı aldım. Nūşīravān Pād-şāhnıŋ ıntıhāyī ʿāḳıl, ʿādıllıġını éşitip aŋa (17) dostluḳ ḳılmaḳ köŋlümge tüşti.” dédi. Çūn Nūşīravān ḫāḳānnıŋ bu ḳısm nāmasını (18) eşitti, élçini yaḫşı yerge tüşürdi. Vaḳtī ki maclıs ārāsta ḳılıp mey içse ul élçini (19) aylıġa çırlar érdi. Tā bir ayġaça élçini ḳaşıda saḳladı. Maclıs ve şikārını aŋa körgezdi. (20) Andın kéyin farmānladı, tā hemme leşkeri yasanıp Nūşīravānnıŋ aylıdın öttiler. Ul daryā (21) dék leşkerni mundaḳ yasadaḳda körüp her ṭerefdin kelgen élçiler ḥayrān ḳaldılar. Üç yüz **[225a** = (124a)**]** (1) altun égerlik, altun yügenlik [aṭlarda] suvārlar, altun ġılāflıḳ şamşīrlar, altun nayzalar tutup aylıda (2) yürür érdiler. Hemme élçiler bir birige aytışur érdiler ki “ʿĀlamda mundaḳ davlat-mand u hunarmand leşker ü kişver- (3) lik pād-şāh bolmaġay.” dér érdiler. Andın kéyin Nūşīravān farmānladı, tā ḫazīnadın Nūşīravān- (4) nıŋ sılāḥlarını, olfaḳ ve küpe, gürz ve ḳılıç ve nayza ve sıparını alıp keldi. Anıŋ sılāḥlarını (5) Nūşīravāndın bölek kişi kötere almas érdi. Pes Nūşīravān ba-tamām sılāḥlarını (6) keyip, uy başlıḳ gürzini ḳolıġa alıp, mest fīl dék maʿraka-ı maydānġa kirip andaḳ (7) cavalān-bāzlıḳ ḳıldı-ki körgenler ʿacāyıbġa ḳalıp, hemmeleri yüzlerini yerge urup (8) taḥsīnlar ḳıldılar. Andın kéyin Nūşīravān öz bār-gāhıġa kirip olturdı. Hemme uluġlar- (9) nı aylıġa çırladı. Farmānladı, tā kātıb **nāma** bitidi: “Nāmanıŋ avvalıda ul Ḫudāyī ki āsmān u yerni (10) yaratıpdur, hemmemiz ul Ḫudānıŋ bendesi turur biz. Ul Ḫudānıŋ raḥmatı ḫāḳān-ı Çīnġa bolġay. (11) Avval bitip sen ki Hītāllıḳlar şundaḳ yamanlıḳġa bél baġlap ékenler. Vaḳtī ki ular bīhūda (12) ẓulm ḳılıpdurlar, Ḫudā-yı Taʿālā seni ularġa ġālıb ḳılıpdur. Ve yana özüŋniŋ genc ve leşkeriŋ- (13) niŋ tolalıġını aytıp sen. Ammā sen pād-şāhlıḳnıŋ tāc u taḫtını ve uluḳluġını körmegen- (14) ge, öz leşkeriŋ, Ḫāç şaharı közüŋge tola

körüngenidür. Mundaḳ sözni hīç (15) genc ve leşker körmegen kişige aytmaḳ kerek. Bu ʿālamnıŋ uluġları meni körgendürler. Eger körme- (16) gen bolsa éşitgendürler ki men Çīn daryāsını bir ḳaṭra suça körmes men. Rūy-ı zamīn, (17) hemme meniŋ gencimniŋ astında turur. Üçünçi ki meniŋ bile yaraşıḳ ḳılmaḳnı tilep sen. (18) Vaḳtī ki sen maclıs ḳılışnı tilep sen, men hem ceng ḳılışnı ḫᵛāhlamaydur men. Ḫudā-yı Taʿālā (19) saŋa yār bolġay." dédi. Andın kéyin nāmaġa muhr bastılar. Pād-şāhāna ḫılʿatlar élçige berdiler. (20) Élçini yandurdılar. Élçiler ḫūş-ḥāl u ḫurram ḫāḳān-ı Çīnnıŋ aylıġa keldiler. Ḫāḳān ordasını (21) ḫālī ḳılıp élçilerni aylıġa çırladı. Avval Nūşīravānnıŋ hūş u dānışını, reng ü rūynı, **[225b** = (124b)**]** (1) leşker ü kişverini, dād u ʿadlnı sordı. Élçiler aydılar ki "Şāhā, sen Nūşīravānnı andaḳ pest- (2) likde tutmaġıl. Bu zamānada Nūşīravān dék pād-şāh anadın tuġulmas. Ne maclısda ve ne (3) şikārda ve ne cengde barābarı yoḳdur. Ḳadd u ḳāmatı sarv-ı āzād dék, baḫşış vaḳtıda daryā-yı Nīl dék (4) turur. Ceng küni neheng-i balāġa oḫşar. Eger aççıġı kelip naʿra ursa kök güldürgen (5) dék naʿra urur. Hemme Īrānlıḳlar aŋa bende-i farmān tururlar. Ve anıŋ leşkeri bir yolı ornıdın (6) teprense ʿālamġa sıġmas. Hemme sıpāhları altun kemerlik tururlar. Ve anıŋ fīllarınıŋ (7) ḥısābını Ḫudā-yı Taʿālādın özge kişi bilmes. Eger aŋa temür taġ hem duşman bolsa anıŋ aylıŋda (8) yiŋneniŋ töşügiçe hem bolmas. Her kişi-ki cāndın toyġan bolsa anıŋ bile ceng ḳılışnı (9) ister." dédi.

Ḫāḳān çūn bu sözni éşitti, çırayı sarġardı. Köŋli bu sözler- (10) din ḳorḳunçluḳ boldı. Hemme mūbadlarını aylıġa çırladı. Ularġa aydı-ki "Ḳaydaḳ maṣlaḥat ḳılur siz- (11) ler? Ḫālā ki Hītāllıḳġa ġālıb keldük, mabādā ki Nūşīravān bile ceng ḳılsaḳ bizge ġālıb kelip (12) yaḫşı atımız yaman bolmaġay. Ābādanı oldur ki Nūşīravān bile yaraşıḳ, belki tuḳḳançılıḳ (13) ḳılġay biz. Meniŋ parda içinde bir ḳızım bardur. Anı pād-şāhġa bereyin. Vaḳtī ki bir birimizge tuḳḳan (14) bolsaḳ andın kéyin aŋa kişi yamanlıḳ örgete almas." dédi. Hemme mūbadlarġa bu raʾy (15) ḫūş keldi. Pes ḫāḳān leşkeridin üç ʿāḳıl kişini ılġadı. Ve genclerініŋ ḳapuġını (16) açtı. Nıhāyatsız hediyeler rāst ḳıldı. Ve kātıbnı aylıġa çırladı. **Nāma** bitidi: "Avval āsmān (17) u yerni, āftāb u aynı yaratḳan Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki ġālıblıḳnı hem bendesige (18) ul Ḫudā berür. Ul Ḫudānıŋ raḥmatı yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhıġa bolġay. Pād-şāhġa iybergen (19) élçilerim kelip pād-şāhnıŋ ʿaḳl u dānışını ve ʿadl u dādını maŋa aydılar. Köŋlüm anı ārzū (20) ḳıldı-ki ul pād-şāhnıŋ sāyasıda bolġay-men. Vaḳtī ki cahānda baġırnıŋ pārası farzand- (21) dın ʿazīz néme yoḳdur ve meniŋ pāk u pākīze ve ḫūş-rūy u ḫūş-ḫūy ḳızım bardur. Eger pād-şāhġa **[226a** = (125a)**]** (1) pasand kelse, anı mendin tilese, Īrānnıŋ ve Çīnnıŋ ölkesi hem

bir bolsa.” dédi. Nāmaġa (2) muhr bastı. Ul üç dānışmand nāmanı alıp Nūşīravānnıŋ aylıġa keldiler. Nūşīravān (3) taḫtıġa çıḳıp olturdı. Élçiġa körünüş berdi. Élçiler üç ṭabaḳġa altun, ki her ḳaysı (4) yüz miŋ dīnārdın altun érdi, alıp kirip pād-şāhġa saçtılar. Pād-şāh (5) farmānladı, tā élçilerni yaḫşı yerge tüşürdiler. Taŋlası hemme mūbadlarnı aylıġa çırladı. (6) Andın kéyin ḫāḳānnıŋ nāmasını Yezdigerd Kātıb oḳudı. Hemme uluġlar ḫāḳānnıŋ (7) nāmasını éşitip hemmesi ʿacāyıbġa ḳaldılar. Hemmeleri bir tildin çıḳḳan dék aydılar ki (8) “Şāhā, hemme duşmanlar seniŋ aylıŋda past tururlar. Vaḳtī ḫāḳān, seniŋ (9) bile barābar bolmayduġanını bilipdür, saŋa tuḳḳan bolmaḳnı istepdür. Bu işlerni (10) ḳılmaḳ kerek. Aŋa tuḳḳan bolmaḳġa nāmūs ḳılıp bolmas ki Çīndın tā Buḫārā- (11) ġaça anıŋ sıpāhı turur.” dédiler. Nūşīravān farmānladı, tā ordanı bīgānadın ḫālī (12) ḳıldılar. Élçilerni aylıġa çırladı. Ularnı tola ıʿzāzladı. Ve aydı-ki “Ey élçiler, (13) ḫāḳān-ı Çīn uluġ pād-şāh turur. Vaḳtī ul farzandını maŋa berip düşmenlikni tuḳḳan- (14) çılıḳġa evürey dépdür. Ḫūb aytıpdur. Ḥālā men bir ʿāḳıl kişini aŋa iybereyin, (15) tā ḫāḳānnıŋ ḳızlarını körsün, birini ılġap kelsün. Andın kéyin bu işni (16) ḳılsaḳ bolur.” dédi. Élçiler yüz yerge urdılar. Ve aydılar ki “Şāhā, hergiz ḫāḳān (17) ḳızlarını körgezişni sendin ayamas. Bir ʿāḳıl ılġap iybergil.” dédi. (18) Nūşīravān farmānladı, tā ḫāḳānġa **nāma** bitidiler ki “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki (19) ʿālamnı yaratıpdur. Yaḫşı ve yamanġa yol körgezgüçi ul Ḫudā turur. Seniŋ élçileriŋ (20) maŋa keldiler. Ve seniŋ yaḫşı sözleriŋni maŋa aydılar. Bu tuḳḳançılıḳdın (21) meniŋ köŋlüm ḫūş-ḥāl boldı. Mana ki bir ʿāḳılnı iyberdim, tā ul körüp ılġaġay.” dédiler. **[226b** = (125b)**]** (1) Nāmaġa muhr bastı. Élçige ḫılʿatlar berdi. Ve bir ʿākılnı ılġadı ki anıŋ atı Mıhrān Ūstād (2) érdi. Ve Īrānlıḳdın üç miŋ nām-dār pahlavānlarnı ılġadı. Andın kéyin Nūşīravān (3) Mıhrān Ūstādġa aydı ki “Ey Mıhr Ūstād, ḫāḳānnıŋ ḥaram-ḫānesige kirgil. Anıŋ (4) ḳızlarıġa ḳaraġıl. Kerek ki kenīzekdin tuġulġan ḳız bolsa, anı ılġamaġay sen ki eger-çi (5) atası pād-şāh bolgan bile, anası kenīzek bolsa ışġa yaramas. Ḳaraġıl ki ul ḳıznıŋ anası (6) ḫāḳānnıŋ aşlıdın bolġay. Uyatlıḳ, ḫūş-ḫūy bolġay ki eger pād-şāhnıŋ ata ve anası (7) aṣīl bolsa cahān andın ābād ve ḫūş-ḥāl bolġusıdur.” dédi. Mıhr Ūstād yer öfti. Ve aydı: “Farmān- (8) bardārdur men.” dédi, ravān boldı. Çūn ḫāḳānġa bu ḫabar éşitildi, Mıhr Ūstādnıŋ aylıġa kişi (9) çıḳardı. Çūn Mıhr Ūstād ḫāḳānnıŋ aylıġa keldi, yer öfti. Ḫāḳān tola ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Yaḫşı (10) yerge tüşürdi. Andın kéyin ḫāḳān ḥaram-ḫānesige kirdi. Ve köçige Nūşīravānnıŋ sözlerini aydı ki (11) “Ey meẓlüm, Nūşīravān yigit turur. Uluġ pād-şāh turur. Aŋa bir ḳızımnı berey dér men. Cahānda cānım- (12) dın ʿazīz yalġuz ḳızım turur. Ammā anıŋ yüzini körmey yürüşge ṭāḳatım yoḳ. Ve meniŋ (13) tört ay yüzlük kenīzekim bardur. Ularnıŋ birini Nūşīravānġa

bergey-men. Ve andın ḳutulġay men.” (14) dédi. Ḫatun aydı: “Ḫūb ḫayāl ḳılıp sen.” dédi. Çūn ul kéçe taŋ attı, Mıhrān Ūstād (15) taḫt aylıġa keldi. Nāmanı ḫāḳānnıŋ ḳolıġa berdi. Ḫāḳān küldi. Dar-ḥāl ḥaram-ḫānesiniŋ (16) kilīdini Mıhrānġa berdi. Ve aydı: “Kirip körgil.” dédi. Mıhrān Ūstād ḥaram-ḫānaġa kirdi. (17) Kördi-ki ordanı gūyā ki behişt dék ārāsta ḳılıp, beş ay yüzlük ḳızlar baş- (18) larıġa altun tāc keyip altun taḫt üzesinde oltururlar. Meger ki ḫāḳānnıŋ ḳızı (19) hīç yasanmay tāc u taḫtı hem yoḳ érdi. Bir eski ton keyip olturur érdi. Ammā Ḫudā-yı Taʿālā (20) bergen çıraylıḳlıġı māh-ı tābān dék ḳılıp turur. Çūn Mıhrān ularġa ḳaradı. Köŋlide (21) bildi-ki ḫāḳān ve ḫatun mekr ḳılıpdurlar. Pes Mıhrān aydı-ki “Şāhā, men bu ḳızlarnıŋ arasından **[227a** = (126a)**]** (1) uşbu yasadaḳsız ḳızını ılġadım ki men Īrāndın ranc tartıp yaḫşını ılġaġalı kelgendür men. (2) Ne tāc u taḫt ve dībā, yasadaḳlarnı alġalı kelgen émesdür men.” dédi. Ḫatun aydı: “Ey pīr, bu sözüŋ (3) köŋülge ḳabūl boladuġan söz émesdür. Ul ḳızlar ki yasadaḳlıḳdur, gūya ki sarv-ı āzād dék (4) kemāl bolġan turur. Ve pād-şāhġa ḫıẕmat ḳılışnı hem bilür. Ularnıŋ arasıda bir kiçik nā-rasīda (5) ḳızını ılġaġanıŋ ḫūb émesdür.” dédi. Mıhrān aydı: “Ey ḫatun, eger ḫaḳān dād u (6) ʿadldın boyun tolġasa ve meniŋ ılġaġanımnı bermese cahān pād-şāhı hem meni nā-pāk-rāʾy (7) dégüsidür. Ḫālā men uşbu yasanmaġan ḳızını ılġadım ki Nūşīravānnıŋ taḫtıġa lāyıḳdur. (8) Eger munı maṣlaḥat körmeseŋizler, farmān bolsa Īrānġa yansam.” dédi. Ḫāḳān Mıhrān- (9) nıŋ mundaḳ dānışıġa ʿacāyıbġa ḳaldı. Bildi-ki Mıhrān Ūstād uluġ dānışmand kimerse (10) turur. Andın kéyin Mıhrānnı tüşgen yerige iyberdi. Özi hem munaccımlarını camʿ ḳıldı, tā baḳḳaylar ki (11) bu ḳızını Nūşīravānġa berse aḥvālı néçük bolur dép. Munaccımlar aydılar ki “Şāhā, eger sen bu ḳızını (12) Nūşīravānġa berseŋ bu ḳızdın bir oġul tuġulur. Ul oġul uluġ pād-şāh bolur. Hemme pād-şāh- (13) lar anı taḥsīn ḳılur.” dédi. Ḫāḳān bu sözni éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ḫatun hem gül (14) dék açıldı. Farmānladı, tā Mıhrān Ūstādnı çırladılar. Ve ḳızınıŋ aḥvālını aŋa aydılar. Toḳuz kéçe (15) kündüz ṭoy ḳılıp ḳızını élçige tafşurdılar. Andın kéyin genc ü māl, tāc u taḫt, altun ṭavḳ ve (16) altun bilüzükler, yana yüz altun égerlik aṭlar ve yana yüz altun égerlik ḫaçırlarġa (17) altun yüklep ve altun muḥāfaġa gevherdin köz olturġuzup ve téveleṛġa dībā-yı Çīnīdın (18) yüklep ve ḳırḳ zar-baft ve yüz téveġa dībā-yı Çīnīdın bısāṭlar ve üç yüz altun tāclıḳ (19) kenīzekler. Andın kéyin ḫāḳān farmānladı, tā fīl üstünige fīrūza taḫtnı berkittiler. Ve ul taḫtġa (20) altun ve gevherler bile naḳş ḳılıp érdi. Ve altun muḥāfaġa dībādın yāḳūt yaftılar. Andın kéyin (21) dībā-yı Çīnīdın bir ʿalam, ki ul ʿalamnı bir yüz kişi köterip yuḳḳarı tikürler érdi. Ve ḳırḳ ḫādım- **[227b** = (126b)**]** (1) lar rāst ḳıldılar. Andın kéyin farmānladı, tā kātıb **nāma** bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. “Andın (2) kéyin

yeti ıḳlīm pād-şāhı Nūşīravān dék davlat-mand, uluġ pād-şāh cahānda yoḳdur. Mana ki ʿazīz (3) farzandımnı aŋa iyberdim, tā bendeler dék pād-şāhġa ḫıẕmat ḳılġay. Ve ul pād-şāhnıŋ ʿaḳl dānışını (4) örgengey. Baḫt u davlat ul pād-şāhġa yār bolġay." dédi. Nāmaġa muhr bastı. Andın Mıhrān (5) Ūstādġa pād-şāhāna ḫılʿatlar keydürdi. Ve anıŋ yāranlarıġa hem hediyeler berdi. Andın kéyin (6) ḳızını uzatıp ravān boldı. Tā Cayḥūn daryāsıġaça uzatıp barıp, ḳızı bile ḫūşlaşıp, (7) zār zār yıġlap yandı. Mıhrān Ūstād kelürdin Īrān şaharıġa ḫabar tüşti. Hemme şaharlarġa āyīn (8) baġladılar. Hemme Īrānlıḳlar, ér ve ḫatun aylıġa çıḳtılar. Ve altun saçḳular saçtılar. (9) Çeng ü rabāblar ve karnāy ve sūr-nāylar[252] çaldılar. Cahānnıŋ içi ḫūş-ḥāllıḳdın pür-şūr ġavġā (10) boldı. Çūn ḫāḳānnıŋ ḳızı pād-şāhnıŋ ḥaram-ḫānasıġa keldi, Nūşīravān kördi-ki (11) on tört kéçegi tolun ay dék ayġa oḫşar. Nūşīravān ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ḳıznıŋ (12) camālını taḥsīnlar ḳıldı. Aŋa yaḫşı orda rāst ḳıldı.

Çūn ḫāḳānġa Nūşīravān ḳızıġa (13) ḫūş-ḥāl bolġanıdın ḫabar boldı, ul hem ḫūş-ḥāl boldı. Soġd, Samarḳandnı taşlap Ḳaçḳarbaşıġa keldi. (14) Cahān Nūşīravānnıŋ ʿadlıdın ābād boldı. Hemme ḫalḳ ḳollarını köterip Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ (15) cānıġa duʿā ḳıldılar. Ḫāḳān üç yüz miŋ suvār bile yürüp, tā Gurġān ölkesigeçe barıp şikār (16) ḳılur érdi. Hīç kim bir birige āzār yetgürmes érdiler. Andın kéyin Çīn şaharınıŋ uluġları (17) bir yerge camʿ boldılar. Bir birige aytıştılar ki "Ey uluġlar, ḳadīm zamānda Ḫāç şaharıdın tā Soġd, Samarḳand- (18) ġaça vīrānalıḳ érdi. Çaġānī ve Şikinī ve Ḫatlān şaharları, Balḫdın tā Buḫārā ve Ḫ^{v}ārazmġaça Afrāsıyāb- (19) nıŋ ẓulmıdın ārām ḳarārımız yoḳ érdi. Vaḳtī ki Şāh-ı Keyḫusrav pād-şāh boldı, anıŋ dād ʿadldın (20) cahān āsāyış taftı. Andın kéyin çūn Arcāst ḳuvvet taftı, yana bu ölkeler ranc u maşaḳḳatda (21) boldılar. Çūn Guştāsb ve Isfandıyār Īrāndın kelip ceng ḳıldı, Arcāstnıŋ ẓulmıdın ḫalāṣ **[228a** = (127a)**]** (1) bolduḳ. Cahān ābād boldı. Andın kéyin Narsī pād-şāh boldı. Cahān yana zıyānlıḳda boldı. Çūn Şāpūr (2) ibn-i Hurmuzd pād-şāh boldı, cahān amān taftı. Andın kéyin Yezdigerd-i Bizihkār ve ḫāḳān-ı Çīn bir munça ẓulm (3) ḳıldılar. Çūn Şāh-ı Bāhrām-ı Gūr pād-şāh boldı, anıŋ dād u ʿadlıdın cahān behişt dék (4) yasaldı. Andın kéyin Fīrūz Pād-şāhnıŋ vaḳtıda Ḫoşnavāz bir munça ẓulm ḳıldılar. Ḥālā Kisrā (5) Nūşīravānnıŋ dād u ʿadlıdın cahān ābād boldı." dédiler. Ve bir munça mūbadlar ve uluġlar Fugānīş ibn-i (6) Ḫoşnavāznıŋ aylıġa keldiler. Aŋa andaḳ maṣlaḥat körgezdiler ki tola hediyeler alıp Nūşīravān- (7) nıŋ aylıġa barġay. Pes Fuġānīş Hītāl şaharında ḳança ki ẓarīf némeler bardur ve gencler ki bardur, alıp (8) Nūşīravānnıŋ aylıġa alıp

[252] Metinde صورنای لار "ṣūr-nāylar" şeklinde yazılıdır.

bardı. Hemmeleri Nūşīravānnıŋ aylıda yüz yerge urdılar. Ve aydılar ki (9) “Şāhā, hemmemiz saŋa bendedür biz. Her ne farmānlasaŋ ḳılur biz.” dédiler. Nūşīravān ularnı ıʿzāz- (10) u ikrām ḳıldı. Cahān ḫalḳı Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ dar-gāhıġa yüz keltürdiler. Nūşīravān andın ʿıbādat (11) ḳıladuġan yerige keldi. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükrler aydı-ki “Ḫudāvandā, maŋa bu uluġluḳnı ve ʿaḳl dānışnı (12) sen berdiŋ. Cahāndaġı pād-şāhlar[nı] maŋa farmān-bardār ḳıldıŋ. Ve her kişini ki ılġa- (13) saŋ hīç kim anı ḫᵛār ḳıla almas. Cahān yaratḳuçı ve hemmemizniŋ pād-şāhı sen turur sen. (14) Maŋa munça pād-şāhlıḳnı ki berip sen, maŋa şunça dād u ʿadl bergil ki mendin bir çümeli hem köŋli (15) aġrıḳ bolup yanmasun.” dép Ḫudā-yı Taʿālāġa tola yıġladı. Andın kéyin taḫtıġa çıḳıp olturdı. (16) Ne-çend kündin kéyin Kisrā genc ü mālnı ve bār-gāhlarını Ṭīsḳūn şaharıġa iyberdi. Özi (17) hem ravān boldı. Pes Daylamān şaharıdın ve Gīlān şaharıdın ve Balūçīlar taġıdın (18) ve Ḳannūc bayābānıdın tola leşkerler, nıhāyatsız tartıḳlar Nūşīravānġa keltürdiler. Nūşīravān (19) her şaharġa ki yeter érdi, hīç āfarīdaġa veyā dıhḳānlarġa hergiz zıyān yetgürmes érdi. Kişi (20) kişidin yā nān yā su tilemes érdiler. Uşbu yosunda hemme şaharlarnı sayr ḳıldı. Her ölkede ki (21) zırāʿat bolmasa ul yerge uruḳ ve ulaġ ve ḳoy berdi. Cahānnı ābād ḳıldı. Her menzilge yetgende Ḳayṣarnıŋ **[228b** = (127b)**]** (1) (nıŋ) élçisi tola hediye ve Rūmnıŋ üç yıllıḳ ḫarācı, ki her yılda on uynıŋ terisige (2) altun toldurup berür érdi, ul altunlarnı keltürdi. Ve Ḳayṣarnıŋ **nāma**sını berdi. Nūşīravān (3) ul élçini ıʿzāzladı. Ul iybergen genclerni ḫazīnege iyberdi. Özi atḷanıp oçaḳ ṭerefige (4) ravān boldı. Çūn ʿıbādat ḳıladuġan yerini yıraḳdın kördi, közige yaş toldurdı. (5) Aṭıdın tüşti. Barsam atlıḳ yıġaçnı tutup otnıŋ aylıġa keldi. Zār zar yıġladı. (6) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ḳança ki keltürgen altun gevherlerni oçaḳnıŋ ḫazīnaçılarıġa berdi. Hemme (7) mūbadlarġa hem altun ve kümüş ḫılʿatlar berdi. Hemme mūbadlar zar-dār boldılar. Ul yerdin Ṭīsḳūn (8) şaharıġa bardı. Her şaharġa ki yetse dervīşlerge genc ü māl berür érdi. İki haftaġaça Ṭīsḳūn (9) şaharıda turdı. Andın kéyin Madāyın şaharıġa ravān boldı. Ve Mıhrān Ūstād ḳırḳ üstādlar bile (10) Nūşīravānnıŋ köçini ilgeri Madāyınġa alıp bardı. Nūşīravān hem kelip taḫtıġa kéçti. Cahānnı (11) dād u ʿadl birle behişt dék ārāsta ḳıldı. Eger kişi yolġa kümüş saçsa kantolar ul yerdin (12) ḳaçur érdiler. Nūşīravānnıŋ ḳorḳunçıdın hemme yaman endīşelik, yamanlıḳ ḳıla almadılar. (13) Tūrāndın, Çīndın ve Saḳlāb şaharlarıdın bāzargānlar Īrānġa kelür érdiler. Īrān şaharı (14) behişt dék yasaldı. Her kün Nūşīravānnıŋ dar-gāhıda ḳıçḳırur érdi ki “Ey cahān pād-şāhınıŋ (15) farmānıdaġılar, her kimge ranc yetgen bolsa aytıŋızlar. Eger ḳarżıŋızlar bolsa ḫazīnadın berür biz. Eger kişi (16) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānıdın çıḳsa yā kişiniŋ ḫatunıġa kişi ḳarasa, ul ḫatunnıŋ

(17) éri kelip pād-şāhġa maʿlūm ḳılsa ul kişini dārġa asur biz. Eger kişi, aṭını kişi- (18) niŋ zırāʿatıġa ḳoysa ul aṭnıŋ ḳanını şul zırāʿat içinde tökür biz. Ve aṭnıŋ igesi- (19) niŋ ḳulaġını késer biz." dér érdi. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(20) **Seksen yetinçi dāstān: Boẕorcmıhr, Nūşīravānġa ḳılġan vaşıyatları. Ve Hındūstān ḥukemāları** (21) **şaṭranc iybergenleri. Ve Boẕorcmıhr anıŋ barābarıda nard oyunı yasap Hındī ḥukemālarıġa yetgürgen- [229a** = (128a)**]** (1) **leri. Ve ul ḥukemālar nard oyunını bile almay anıŋ altı dar-bandıda bend bolġanları.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāh (2) andaḳ rıvāyat ḳılur: Künlerde bir kün Nūşīravān-ı ʿĀdıl taḫt üstünde olturup érdi. Boẕorcmıhr taḫt aylıda olturup érdi. Ve Boẕorcmıhr (3) Nūşīravānġa taḥsīn ḳıldı. Ve aydı-ki "Şāhā, saŋa aytadıġan bir neçe sözüm bar. Anı buyruġay sen, (4) tā kāġaẕġa bitip ḫazīnada ḳoyġay. Sendin kéyin her néçük pād-şāh oltursa ul sözdin naṣība alġay- (5) lar." dédi. Nūşīravān farmānladı, tā bu sözlerni kāġaẕġa bitip ḫazīnaçıġa tafşurġay. Boẕorcmıhrnıŋ (6) sözi bu érdi-ki "Şāhā, bu ʿālamda eger kişi pahlavānlıġ ḳılıp, cānını alaḳanıġa alıp ceng ḳılsa, (7) cahāndaġı duşmanlarını helāk ḳılsa, genc ḫazīna, leşker ü kişver, bāġ u bāġāt, orda ve ayvānlar ḳofarsa (8) hem āḫırī ul kişi yer astında ḳalġusıdur. Hemme genc ü mālı duşmanlarġa ḳalġusıdur. Hemme genc ü māl fānī (9) turur. Ve-līkin iki néme bāḳī bolġusıdur. Biri yaḫşı söz, ikinçi yaḫşı iş. Bu iki ṣıfat bāḳī (10) ḳalġusıdur. Şāhā, tā bola alsaŋ Ḫudā-yı Taʿālāġa günāh ḳılmaġıl. Kişige āzār bermeslikni (11) hemme némedin ılġaġıl." dédi. Nūşīravān aydı: "Ey vazīr, mubārek ér kim turur?" dédi. Boẕorcmıhr aydı: "Mubārek (12) ul kişidür ki şayṭānnıŋ yolıġa kirmese, Ḫudā-yı Taʿālāġa günāh ḳılmasa." dedi. Nūşīravān (13) aydı: "Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolı ḳaysı, şayṭānnıŋ yolı ḳaysıdur?" dedi. Boẕorcmıhr aydı: "Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolı, rāst- (14) lıḳ ve özini yaman işlerdin saḳlamaḳlıḳ turur. Dīv şayṭānnıŋ yolı, yaman iş ḳılmaḳ (15) turur. Nūşīravān sordı: "Dānā kim turur?" Boẕorcmıhr aydı: "Dānā ul turur ki köŋlini Ḫudā-yı Taʿālādın üzmese, (16) dīv şayṭānnıŋ yolıġa kirmese. Şāhā, ādamda on dīv bardur ki her ḳaysı şīr-ġarān dék turur. (17) ʿAḳl u dānışnı ul dīvlar alıp evrür." dédi. Nūşīravān sordı: "Ul on dīv (18) ḳaysı turur?" dédi. Boẕorcmıhr aydı: "Avval ḥarīşlıḳ ve nıyāz ve aççıġ ve reşk ve nāmūs ve kīne, suḫan- (19) çīn ve nā-pāklıḳ ve iki yüzlük bolmaḳ ve nā-şükrlik. Hemmedin yaman dīv ḥarīşlıḳ turur ki ḥarīşnı hīç kim rāżī (20) ḳıla almas. Hamīşa ḥarīşlıḳ ziyādelikni ister. Nıyāz dép anı aytur ki dunyā üçün ġam yep, (21) iki mük bolup çırayını sarġartur. Andın ḳalsa yana bir dīv, reşk turur ki aŋa hīç ʿılāc yoḳ turur.

[229b = (128b)**]** (1) Andın kéyin nāmūs ve kīne ve aççıġ ve suḫan-çīn turur ki iki kişiniŋ arasıġa kīne ceng tüşürür.” dédi. Nūşīravān (2) sordı ki “Eger bu dīvlar köŋülge ḳaṣd ḳılsa néme ḳılıp ḫalāṣ bolur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Bu dīvlarnıŋ şamşīrıġa (3) ḳuyaḳ, ʿaḳl turur ki dānışmand kişilerdin īn hemme dīvlarġa duşman tururlar. Ve yana eger kişi ḫūş-ḫūy (4) bolsa cahānnı ul kişi ḫūşluḳ bile kéçürür.” dédi. Nūşīravān sordı: “Hunarlardın ḳaysı hunar ābādān (5) turur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Her yosunda bolsa günāh ḳılmaġan hunar ābādāndur.” dédi. Pād-şāh sordı: (6) “Edeblik kişi ābdān mudur yā aṣīl kişi ābādān mıdur?” dedi. Boẕorcmıhr aydı: “Edeblik kişi (7) aṣīldın ābdān turur.” Nūşīravān aydı: “Cānnı arıtaduġan néme, némedür?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Şāha, (8) ʿaḳl Ḫudā-yı Taʿālā bergen ḥılʿat turur. Eger kişi saḫī bolup dānışmand u ʿāḳıl bolsa uluḳ bolġusıdur.” (9) dédi. Nūşīravān sordı: “Uġluḳnı kişi cıdd cahd bile tafur mu yā baḫt bile tafur mu?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: (10) “Şāhā, baḫt ve hunar cüft tururlar. Cān u tanġa oḫşa tururlar. Ve-līkin uġluḳnı (11) cıdd cahd bile tafıp bolmas. Meger baḫt yol körgezse tafur. Ve yana bu dunyā çöçekge ve şımālġa oḫşa (12) turur. Vaḳtī ki kişi bir tüş körse ertesi oyḳanġanda tüşide körgen néme közige körünmes. (13) Bu dunyāda hem eger yaḫşılıḳ ve yamanlıḳ körse ölgendin kéyin tüşge oḫşa turur.” dédi. Yana (14) sordı: “Bad-baḫt kim turur?” Boẕorcmıhr aydı: “Bad-baḫt ul turur ki dānā bolup yaman işlik bolsa.” (15) Nūşīravān aydı: “Şahar némedin ābād bolur?” Boẕorcmıhr aydı: “Pād-şāhnıŋ dād u ʿadlıdın ābād bolur.” (16) Nūşīravān sordı: “Dīn ve rāstlıḳ ḳaysı turur?” Boẕorcmıhr aydı: “Ḫudā-yı Taʿālānı hamīşa yādlansa (17) ve ḳorḳsa ve dīv şayṭānnıŋ yolıdın yıraḳ bolsa, hamīşa iki ḳulaġını Ḫudā-yı Taʿālā- (18) nıŋ farmānıġa tutsa.” dedi. Pād-şāh sordı: “Yaḫşı dost kim turur?” Boẕorcmıhr aydı: “Ul (19) kişi ki ḳatıġ kün kelgende saŋa yaḫşılıḳ ḳılsa.” dédi. Pād-şāh aydı: (20) “Néçük kişini tola dost tutsa bolur?” Boẕorcmıhr aydı: “Köŋli ābādān kişilerni hemme kişi (21) dost tutur.” Nūşīravān sordı: “Néçük kişiniŋ duşmanı toladur?” Boẕorcmıhr aydı: “Tekebbürġa hemme ḫalḳ **[230a** = (129a)**]** (1) duşman turur.” dédi. Nūşīravān sordı: “Hamīşa dost tutaduġan ḫūy ḳaysı?” dédi. Boẕorcmıhr (2) aydı: “Hamīşa dost tutaduġan ḫūy, yaḫşı işni ḳılmaḳlıḳ turur.” Nūşīravān (3) sordı: “Her kişige yaman körüneduġan iş ḳaysıdur?” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Her (4) pād-şāh ki ẓālım bolsa ve her zar-dār ki baḫīl bolsa ve her ḫatun ki uyatsız (5) bolsa ve duruşt-ḫūy bolsa ve her dānışmand ki açıġlıġ bolup yoḳsuzlarġa (6) uluġluḳ ḳılsa bu işler her kişige yaman körüngüsidür. Ve yana ḫᵛāh (7) pād-şāh bolsun ve ḫᵛāh gedā bolsun, ḫᵛāh pīr bolsun ḫᵛāh yigit bolsun, yalġançı bolġandın (8) yaman iş yoḳ turur.” dédi. Nūşīravān, hemme mūbadlar Boẕorcmıhrnı taḥsīn ḳıldılar.

Ammā rāvī (9) aytur: Künlerde bir kün Nūşīravān-ı ʿĀdıl taḫt üzesinde olturup érdi. (10) Boẕorcmıhr, yana mūbadlar her ḳaysıları öz ornıda olturup érdiler. Nā-gāh bir yasavul ḫabar (11) ḳıldı-ki "Şāhā, Hındıstāndın élçi kelipdür. Tola tévelerge genc yüklep keltürüpdür." (12) dédi. Nūşīravān élçiniŋ aylıġa kişi çıḳardı. Çūn élçi Nūşīravānnıŋ aylıġa (13) keldi, yüz yerge urdı. Tola gevherler pād-şāhnıŋ aylıġa saçḳu ḳıldı. Andın kéyin yük- (14) lerini açıp altun künlükler, ki gevherlerdin köz olturġuzup érdi, ve yana (15) altun ve kümüş ve gevherler, yāḳūt ve almās, ḳılınç ve mālnı Nūşīravānnıŋ aylıda (16) ḳoydı. Andın kéyin Hındıstān pād-şāhınıŋ **nāma**sın alıp kelip taḫt aylında (17) tuttı. Nūşīravān Yezdigerd Kātıbġa farmānladı, tā nāmanı oḳudı. Hemme olturġanlar (18) nāmanı éşitip ʿacāyıbġa ḳaldılar. Ve bir şatranc taḫtası keltürdi. Ve aydı-ki "Şāhā, Hındıstān (19) pād-şāhı şundaḳ aydı-ki dānışmandlarıŋġa buyruġay sen, tā bu şatranc taḫtası- (20) nıŋ oyunlarını ve her ḳaysınıŋ atlarını ve öylerini bilip pıyādalarnı ve fīlnı ve aṭ- (21) nı ve ruḫnı, farzīnnı ve şāhnı bilip bir nādıra oyun çıḳarıp oynaġaylar. Eger bu oyunnı **[230b** = (129b)**]** (1) bilip oynasalar her yılda buyruġan ḫarāc altunnı iyberür biz. Eger Īrānnıŋ ḥukemāları (2) bu oyunnı bilmesele[r] ḫarāc tilemesünler. Ve her yılda uşbu yosunda ḫarāc iyber- (3) sünler ki ularnıŋ dānışı bizniŋ dānışımızça yoḳ éken." dédi. Nūşīravān (4) farmānladı, tā şaṭranc taḫtasın ḳoydılar. Ve oyunlarını kördiler. Oyunlarınıŋ nışfı aḳ ve (5) nışfı ḳara érdi. Nūşīravān ḥukemālarıġa ḳaradı. Ular aydı: "Şāhā bizge yeti kün (6) muhlat bergil. Sekizinçi küni bu oyunnı oynaġay biz." dédiler. Kelgen élçini (7) yaḫşı orda yasap tüşürdiler. Ve her mūbadlar pād-şāhnıŋ aylıġa yıġıldılar. Hemme- (8) (hemme)leri şaṭranc oynaşnı istediler. Her ḳaysı ḥukemālar sözleştiler. Ve-līkin hīç (9) ḳaysıları oyna almadılar. Pād-şāhnıŋ aylıdın yandılar. Boẕorcmıhr pād-şāhnıŋ (10) aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, bu oyunnı men oynayın." dédi. Nūşīravān aydı: "Ey vazīr-ı (11) dānā u dānışmand [??...] bu seniŋ işiŋ turur. Eger munı tafa almasaḳ Hındī pād-şāhı- (12) nıŋ aylıda bizge tola şikest tüşgüsidür." dédi. Boẕorcmıhr şaṭrancnı aylıġa aldı. Endīşege (13) barıp oŋ sol ḳaradı. Bir kéçe ve kündüzdin kéyin pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (14) "Şāhā, bu oyunġa ḳaradım. Bir yaḫşı oyun çıḳtı. Ḥālā Hındīnıŋ élçisini çırla- (15) ġıl. Bu oyun ceng yosunda yasaġan oyun éken." dédi. Nūşīravān ba-ġāyat (16) ḫūş-ḥāl boldı. Hındī élçisini çırladı. Hemme mūbadlar aylıda camʿ boldı. Ul vaḳt (17) Boẕorcmıhr élçidin sordı ki "Ey dānışmand, bu şaṭrancnı pād-şāh-ı Hınd néme dép (18) iyberdi?" dédi. Élçi aydı: "Pād-şāh maŋa şundaḳ dép aydı-ki 'Bu şaṭrancnı (19) cahān pād-şāhınıŋ aylıġa alıp barġıl. Aŋa aygıl ki hemme dānışmandlarını (20) yıġıp bu oyunnı oynaġay. Eger ular oyna alsa her yılda beredugan ḫarācnı berür biz. (21) Eger pād-şāhnıŋ

dānışmandları munı bar-cā keltüre almasa pād-şāh dānışmendlik **[231a** = (130a)**]** (1) bile pād-şāh bolur. Ne genc ü māl bile pād-şāh bolup bolmas. Munı bile almasa genc ve ḫarāc (2) bizdin istemesün. Vaḳtī ki dānışmandları bizniŋ dānışmandlarımızça (3) yoḳ éken, bizge uşbu yosunda ḫarāc bersün.’” dép. Şaṭrancnı alıp kelip (4) taḫt aylında ḳoydı. Nūşīravān Boẕorcmıhrġa ḳaradı. Boẕorcmıhr şaṭranc taḫtasıġa oyunlarını (5) andaḳ tizdi-ki gūyā ki iki leşker bir birige barābar bolup, ṣaf tartıp turġan-dek. (6) Pıyādalarnı leşker aylında ṣaf tizdi. Şāhnı otrada turġuzdı. Vazīrını yanıda (7) turġuzdı. Uşbu yosunda şaṭrancnı Boẕorcmıhr andaḳ oynadı-ki hemme olturġanlar ʿacāyıbġa (8) ḳaldılar. Hındīnıŋ élçisi ba-ġāyat ġamnāk boldı. Ul hem ʿacāyıbġa (9) ḳaldı-ki “Bu néçük kişidür ki şaṭrancnı hergiz körmey ve Hındī dānışmandlarıdın (10) éşitmey ne yaḫşı oynadı. Bu ʿālamda mundaḳ ʿāḳıl u dānışmand ḥakīm yoḳdur.” (11) dédi. Nūşīravān anı körüp ḫūş-ḥāllıḳdın gül dék açıldı. Farmānladı, (12) tā bir altun cāmġa gevher-i şāhvār toldurup ve yana bir badra altun, égerlik yügen- (13) lik aṭ Boẕorcmıhrġa berdiler. Her ḳaysı mūbadlar öz öylerige yandılar.

Boẕorcmıhr (14) hem öz ordasıġa kelip, bir taḫtanı aylıġa ḳoyup, endīşe bile olturup (15) āsmānnıŋ sırlarını istedi. Öz ʿaḳl bile nard oyunı r[ā]st ḳıldı. (16) Farmānladı, tā iki monçaḳ ḳıldı, bir aḳ, biri ḳara. Andın kéyin şaṭrancge oḫşa (17) iki ṭerefdin iki pād-şāhnı leşker tartturup ṣaflarını rāst (18) ḳıldı. İki pād-şāhnı bir biri bile ceng ḳıldurdı. Bir biriniŋ ṣaflarıġa (19) öter érdi. Uşbu yosunda ḳaysı pād-şāhġa ki şikest tüşse her iki pād-şāh- (20) nıŋ leşkeri ul yerge camʿ bolur érdi. Nard bu yosunda rāst ḳılıp pād-şāh- (21) nıŋ aylıġa keltürdi. Nardnı Nūşīravānġa oynap körgezdi. Nūşīravān ḥayrān **[231b** = (130b)**]** (1) ḳaldı. Boẕorcmıhrnı taḥsīnlar ḳıldı. Andın kéyin farmānladı, tā iki miŋ tévege Īrān (2) ve Rūm ve Çīn ve Hītālnıŋ matāʿlarını pād-şāhnıŋ gencidin yüklediler. Andın (3) kéyin Hındīnıŋ élçisini aylıġa çırladı. Ve Hındī pād-şāhıġa bir **nāma** bitidi: (4) “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle. Andın kéyin bu nāmadur ki Hındıstān pād-şāhıġa. (5) Seniŋ iybergen genc ü mālıŋnı élçi bizge yetgürdi. Ve şaṭrancnı ve aytḳan sözleriŋni (6) hem aydı. Ul şaṭrancnı mūbadlar tola endīşe bile āḫırī oynadılar. Ḥālā uşbu mūbad ki (7) iki miŋ téveġa yük yüklep seniŋ aylıŋġa bardı. Şaṭrancnıŋ ornıġa (8) nardnı ḳoydı. Eger Hındīnıŋ mūbadları ve barahmanları bu oyunnı bilip oynasalar (9) bu iybergen genc ü māl[nı] ḫazīnaġa alsunlar. Eger ular nard oyna almay bile almasalar uşbu (10) yosunda iki miŋ téveġa yük yüklep bizge iybersünler.” dédi. Nāmaġa muhr bastı. (11) Boẕorcmıhrnı Hındıstān ṭerefige ravān ḳıldı. Çūn Boẕorcmıhr Īrāndın Hındıstānġa (12) keldi, Hındıstān pād-şāhınıŋ aylıġa keldi. Yüz

yerge urdı. Pād-şāhnıŋ nāmasını (13) ve aytḳan ḫabarlarını Hındıstān pād-şāhıġa aydı. Hındıstān pād-şāhı şaṭrancnı (14) bilip oynaġanını ve nāmadaġı sözlerni ve nard oyunını keltürgenini éşitip reng (15) rūy sarġardı. Boẕorcmıhrnı yaḫşı orda yasap tüşürdi. Ve Boẕorcmıhrdın yeti (16) kün muhlat tiledi. Ve Hındīda ḳança ki dānışmandlar bar érse camʿ ḳıldı. Nardnı ularnıŋ (17) aylında ḳoydı. Yeti küngeçe ḳança ki ḳarı ve yigitler aŋa ḳaradılar, hergiz oyna (18) almadılar. Sekizinçi küni mūbadlar Şāh-ı Hındīġa aydılar ki "Şāhā, bu oyunnı (19) kişi başdın ayaġıġaça bilip bolmas." dédi. Hındī pād-şāhı mūbadlarġa (20) aççığı kelip ġam-gīn boldı. Toḳuzınçı küni Boẕorcmıhr keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, meni pād-şāh (21) mundın ziyāde turuşġa farmānlaġan émesdür." dédi. Ḥukemālar hemmeleri özleri- **[232a** = (131a)**]** (1) niŋ bilmegenige ıḳrār boldılar. Boẕorcmıhr bu sözni éşitip olturdı. Nard taḫtasını (2) yaydı. İki leşker ṣaf tizġan-dek ṣaf turdı. Ve aydı-ki "Ey pād-şāh, bu nardnı āsmān (3) ṭarḥıda yasaġandur. Bu iki monçaḳ, āftāb u aynıŋ ornıda turur. Oyun- (4) larınıŋ ottuz ḳarası ottuz kéçe, ottuz aḳı ottuz künge oḫşa turur." dép. (5) Hemme oyunlarını oynap körgezdi. Hemme mūbadlar taḥsīn ḳıldılar. Hındıstān pād-şāhı (6) her ḳısm dānışdın sordı. Hemme suʾālıġa Boẕorcmıhr cavāb berdi. Hemme mūbadlar Boẕorcmıhr- (7) nı taḥsīn ḳıldılar. Ġırīv ġavġā ḳıldılar ki "Mundaḳ dānışmand anadın tuġulmas." dédiler. (8) Şāh-ı Hındī farmānladı, tā iki miŋ téveġa yük yüklediler. ʿŪd u ʿanbar ve (9) kāfūr, altun ve gevher ve zar-baft u dībā, yana bir yıllıḳ ḫarāc rāst ḳıldı. Ve Boẕorcmıhrġa (10) altun tāc ve ḫılʿatlar berdi. Ve yāranlarıġa hem tola genc ü māl berdi. Boẕorcmıhr özi (11) alıp kelgen iki miŋ téve ve yana Hındī pād-şāhı bergen iki miŋ téve (12) ve yana genc ü māl birle ḫūş-ḥāl u ḫurram yandılar. Ve Hındī pād-şāhınıŋ **nāma**sı, ki (13) anda Hınd pād-şāhı güvāhlıḳ berip érdi-ki "Şāh-ı Nūşīravān dék uluġ (14) pād-şāhnı kişi körgen émesdür. Ve anıŋ vazīrı dék dānışmand (15) vazīrnı ḳulaḳ hem éşitgen (hem) émes. Mana ki ḫarācnı iyberdük. Her yılda hem iyberür biz." (16) dédi. Çūn Nūşīravānġa Boẕorcmıhr kelüridin ḫabar boldı, ul vāḳıʿanı aŋlap (17) tola ḫūş-ḥāl boldı. Hemme uluġlarnı aylıġa çıḳardı. Çūn Boẕorcmıhr pād-şāhnıŋ aylıġa (18) keldi, pād-şāh Boẕorcmıhrnı ḳuçaḳladı. Yol rancın sordı. Boẕorcmıhr bolġan vāḳıʿalarnı (19) bayān ḳıldı. Ve nāmanı Yezdigerd Kātıb oḳudı. Hemme uluġlar Boẕorcmıhrnıŋ (20) dānışıġa ve Pād-şāh-ı Nūşīravānnıŋ baḫt u devletige taḥsīn ḳıldılar. (21) Nūşīravān aydı: "Ḫudāyā, şükr ki hem nādıra dānışmandlarım bardur. Hemme tāc-dār pād-şāh- **[232b** = (131b)**]** (1) lar meniŋ aylımda bende tururlar. Āsmān u yerni yaratḳan Ḫudā, ki ġālıblıḳnı (2) hem ul Ḫudā berür, yüz miŋ şükr." dédi. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(3) **Seksen sekizinçi dāstānda: Gav ve Ṭalḫandnıŋ dāstānı. Ve aṣl şaṭranc paydā bolġanı.** (4) **Ve Gav ve Ṭalḫand bir birige ḫabar aytışıp, āḫırī aralarıġa ʿadāvat tüşüp,** (5) **ceng ḳılıp Ṭalḫand ölgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh (6) (Mavlānā Fırdavsī) andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim Hındıstān şaharıda bir pād-şāh (7) bar érdi. Leşker ü kişveriniŋ, ḫazīna u dafīnasınıŋ ḥadd u nıhāyatı yoḳ érdi. (8) Ba-ġāyat dānā érdi. Atı Camhūr érdi. Keşmīrdin tā Çīn ölkesiġaça anıŋ taḫt-ı (9) farmānıda érdi. Ve hemme ḫalḳ Camhūr Pād-şāhnıŋ dād u ʿadldın hamīşa şādmān érdiler. (10) Ul pād-şāhnıŋ bir köçi bar érdi. Ba-ġāyat ḫūş-ḫūy ve ḫūş-rūy ve ʿāḳıl érdi. (11) Andın bir māh-ı tābān dék oġul tuġuldı. Şāh-ı Camhūr aŋa Gav dép at ḳoydı. (12) Andın kéyin yaḳın furṣatda Camhūr ḳatıġ aġrıdı. Ve köçige vaṣıyat ḳıldı-ki "Gavġa bu (13) pād-şāhlıġımnı berdim." dép. Andın kéyin ʿālamdın ötti. Gav kiçik érdi. Kiçikligidin (14) pād-şāhlıḳ ḳılġunça lāyıḳatı yoḳ érdi. Ammā bégler hemmeleri Camhūrnıŋ dād ʿadl (15) ḳılġanıdın köŋül bıryān ve közleri giryān érdiler. Hemme uluġlar bir yerge camʿ boldılar. (16) Maṣlaḥat ḳıldılar ki "Şāh-zāda hanūz kiçik turur. Eger biz Gavnı pād-şāh tiksek (17) her ṭerefdin duşmanlar baş köterürler. Tola şūr u ġavġā bolġusıdur." dédiler. Dunbar (18) şaharında Şāh-ı Camhūrnıŋ bir bırādarı bar érdi. Ba-ġāyat dānışmand u zīrek érdi. (19) Hemme uluġlar Sandal şaharıdın Dunbar şaharıġa bardılar. Ul pād-şāhnıŋ atı Māy (20) érdi. Hemmeleri anı pād-şāh köterdiler. Māy Dunbar şaharıdın kelip aġasınıŋ (21) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Camhūrnıŋ tācını başıġa keydi. Ne-çend muddatdın kéyin **[233a** = (132a)**]** (1) Gavnıŋ anasını aldı. Anıŋ Māy Pād-şāhdın boyıda boldı. Toḳuz ay on kündin (2) kéyin bir oġul tuġdı. Aŋa Māy Pād-şāh, Ṭalḫand dép at ḳoydı. Çūn Ṭalḫand iki (3) yaşar boldı, Gav yeti yaşḳa kirdi. Ḳadd u ḳāmetlik yigit ḳoftı. Ul vaḳt Māy Pād-şāh (4) aġrıdı. İki hafta yatıp ʿālamdın ötti. Sendellikler aŋa zār zār yıġlaştı- (5) lar. Bir ayġaça mātam tutup olturdılar. Çūn ay başı küni boldı, hemme şaharnıŋ uluġ- (6) ları ve dānışmandları ve pahlavānları bir yerge camʿ boldılar. Her ḳısm sözler söz- (7) leştiler. Tā bir dānışmand aydı-ki "Ey yāranlar, uşbu meẓlüm ki Camhūr Pād-şāhnıŋ (8) köçi érdi. Intıhāyī ʿāḳıl u dānışmand u zīrek ve rāst-gūy érdi. Her iki küyösidin (9) dād u ʿadlnı ister érdi. Ābādānı oldur ki uşbu meẓlümni pād-şāh tikgey (10) biz." dédi. Hemme olturġanlar uşbu maṣlaḥatnı pasand ḳıldılar. Pes ul meẓlümge élçi (11) iyberdiler ki "İki oġluŋnıŋ pād-şāhlıḳ taḫtını alġıl. Vaḳtī ki farzandıŋ (12) çoŋ bolup pād-şāhlıḳ taḫtıġa lāyıḳ bolsa ul vaḳt pād-şāhlıḳnı (13) farzandıŋġa bergil. Ve sen aŋa vazīr bolup dād u ʿadlnı örgetgil." dédiler. Pes ul (14) meẓlüm, béglerniŋ sözi bile küyösiniŋ taḫtıġa

olturdı. Dād u ʿadlnı andaḳ tüzdi (15) ki hemmeleri taḥsīn ḳıldılar. İki ʿāḳıl mūbadnı ılġadı. Ul iki farzandını ul mūbadġa tafşurdı. (16) Ul iki bırādar bir biridin hergiz cudā bolmas érdiler. Çūn her ikevlen çoŋ boldılar, zamān zamān (17) bir biridin ayrılıp anası ḳaşıġa kelür érdiler. Ve sorar érdiler ki “Ey ana, biz ikevlen (18) ḳaysımız çoŋdur biz? Ve pād-şāhlıḳ kimge turur?” dér érdi. Anası her ḳaysı oġlı ki sorasa (19) aŋa aytur érdi-ki “Pād-şāhlıḳ taḫtı seniŋ turur.” dép. Yana bir oġlı hem sorasa aŋa hem şul (20) cavābnı aytur érdi. Ullar bu cavābnı éşitip her biri ḫūş-ḥāl bolur érdiler.

Çūn her ikevlen (21) bālıġ boldılar, her ikevlenge yamanlıḳ örgetgüçiler yamanlıḳ örgettiler. Her ikevlen bir birige reşk ḳılıp **[233b** = (132b)**]** (1) tāc ve genc üçün ʿadāvat aralarıġa tüşti. Hemme şahar ve leşker iki bölündiler. Her ikevlen anası (2) ḳaşıġa kelip ḫurūş ḳıldılar ki “Ey ana, biz ikevleniŋ ḳaysımız pād-şāhlıḳġa lāyıḳ turur biz?” (3) dédiler. Anası aydı: “Ey cānım oġullarım, ṣebr ḳılıŋızlar. Hemme şaharnıŋ uluġları kelsünler. (4) Ulardın ötgen aḥvāllarnı soraŋızlar. Her kişi-ki pād-şāhlıḳnı istese ʿaḳl ʿādıllıḳ (5) kerek ki ẓālım pād-şāh ʿālamnı ḫarāb ḳılġusıdur.” dédi. Gav aydı: “Ey ana, bu sözni ḫalḳdın (6) némesini soraydur? Eger bu şahar mendin roşenlik tafmasa bu taḫt tācnı Ṭalḫandġa tafşur- (7) ġıl. Men aŋa farmān-bardār bolayın. Eger men yaşḳa çoŋ ve Camhūr Pād-şāhnıŋ puştıdın bolsam (8) anı hem ayġıl.” dédi. Anası aydı: “Ey oġlum, aççıġ ḳılmaġıl ki her kişi pād-şāhlıḳ taḫtıġa oltursa (9) ḳolını açuḳ tutmaḳ kerek. Duşmanlarnı ceng ḳılıp ḳaçurmaḳ ve dād u ʿadl ḳılmaḳ kerek. Eger mükürü hem (10) pād-şāhdın ẓulm körse ul pād-şāh dūzaḫġa kéter. Pād-şāh kişiniŋ köŋli ḳıldın (11) inçke bolmaḳ kerek. Eger pād-şāh ẓulm ḳılsa āḫırī ölgende tofraḳ astında badanı otġa köygüsidür. Mana ki (12) bu şaharnıŋ pād-şāhlarınıŋ naslıdın pād-şāh Camhūr érdi. Baġāyat ʿādıl érdi. (13) Hanūz öleduġan vaḳtı émes érdi-ki öldi. Cahānnı mıhrbān bırādarıġa tafşurdı. Māy Dunbar (14) şaharıdın keldi. Ul hem dānışmand, pāk-raʾy érdi. Hemme Sandallıḳlar anı pād-şāh köter- (15) diler. Māy taḫtġa olturdı, meni aldı. Ḥālā sen Ṭalḫanddın hem yaşḳa ve hem ʿaḳlda çoŋ (16) turur sen. Sen anı ḳılġıl ki cānıŋnı rancda ḳılmaġay sen. Eger men biriŋlerni ılġasam (17) yana biriŋler mendin aġrır. Ey oġullarım, tāc ve genc üçün ḳan tökmeŋler ki bu ʿārıyatī dunyā (18) kişige vafā ḳılmas.” dédi. Çūn Ṭalḫand anasınıŋ sözini éşitti, anasıġa aydı-ki (19) “Ey ana, sen bu sözlerni Gavnı pād-şāh ḳılay dép aytur sen. Eger Gav mendin yaşḳa (20) çoŋ bolġan bile pād-şāh bolup bolmas ki bu şaharda hem tola yaşġa çoŋ kişiler (21) bardur. Ular pād-şāh bolup bolamdu[r]? Eger-çi atam yigitlikde ölüpdür, pād-şāhlıḳ taḫtını **[234a** = (133a)**]** (1) kişige bermepdür men. Biledür men ki seniŋ köŋlüŋ Gavġa tartıp turur. Ḫᵛāhlay sen ki

(2) anı çoŋ ḳılġay sen. Ammā men falçıḳ bile hem Gav dék ādam ḳılur men.” dédi. Anası ḳatıġ ant (3) içti ki “Bu ārzū köŋlümde yoḳdur. Mundaḳ yaman gümān ḳılmaġıl. Men ança ki sūd ḳıladuġan (4) naṣīḥatnı aydım. Eger éşitmeseŋler özüŋlerge yaḫşı boladuġan işni ḳılıŋlar. (5) dédi. Andın kéyin hemme mūbadlarını ve ʿākıllarını aylıġa çırlattı. Hemme naṣīḥatlarını ularnıŋ (6) aylıda yana ḳıldı. Ve iki pād-şāhnıŋ genclериniŋ kilīdlerini alıp kelip uluġlarnıŋ (7) ḳaşıda iki farzandınıŋ aylıda ḳoydı. Ul vaḳt Gav Ṭalḫandġa aydı-ki “Ey bırādar, éşittiŋ ki (8) Camhūr, Māydın ḫᵛāh leşkerde ḫᵛāh gencde ziyāde érdi. Ve ataŋ yaḫşı baḫtlik ve yaḫşı (9) ḫūyluḳġıdın aġası turup hergiz uġluḳ istemepdür. Ve aġasınıŋ farmān- (10) bardārı bolġanıġa hergiz nāmūs ḳılmapdur. Ḳaraġıl ki men özümdin kiçikniŋ (11) aylıda ḳol baġlap turġanımnı Ḫudā-yı Taʿālā hergiz ravā körür mü? Anam rāstını aytadur. (12) Ne üçün mundaḳ bī-dādlıḳ ḳılur sen? Ḫālā leşkerdin uluġlarnı çırlaylı. Ve her (13) iki evlen ʿılm örgengen ūstādlarımızını hem çırlap soraylı. Ul ʿāḳıllarnıŋ (14) sözige kireyli.” dédi. Her iki mūbadnı çırladılar. Ularnıŋ arasında tola güft gūy boldı. (15) Gavnıŋ ūstādı Gavnı Sandalġa pād-şāh boluşnı aytur érdi. Ve Ṭalḫandnıŋ (16) ūstādı, ki ʿaḳlsız nādān érdi, iki pād-şāh-zādanı bir birige urur érdi. (17) Tā iki şāh-zāda kīne tuttılar. Bir ordada iki taḫt ḳoyup iki şāh-zāda olturur érdi. (18) Her ikevlenniŋ ūstādları hem olturur érdi. Ve hemme sıpāhlar olturur érdiler. Ul (19) iki ūstād vazīrlar tillerini sözge açtılar. Ve aydılar ki “Ey uluġlar ve ey pahlavānlar, bu (20) iki pād-şāh-zādadın ḳaysını pād-şāhlıḳġa ḫᵛāhlay sizler?” dédiler. Hemme uluġlar (21) bu sözni éşitip ḥayrān ḳaldılar. Bir birige aytıştılar ki “İki yigit pād-şāh **[234b** = (133b)**]** (1) ḥāžır taḫtda olturup néçük cavāb aytur biz?!” Hemme şahar ḫalḳı bildiler ki bu işdin bir ceng (2) ḳofḳusıdur. Ve ḫalḳ iki bölek bolġusıdur. Pes olturġanlardın bir kişi ornıdın (3) ḳoftı. Aydı-ki “Ey uluġlar, biz iki pād-şāh ve iki vazīr bile olturup néçük söz ayta alur biz?! (4) Taŋla bir camʿ bolaylı. Andın kéyin maṣlaḥat ḳılıp cavāb aytaylı.” dép Ordadın ġam u ġuṣṣa (5) bile yandılar. Taŋlası baʿża uluġlarnıŋ ki köŋli Gavġa tartur érdi, Gavnıŋ aylıġa bardılar. Baʿża uluġlar Ṭalḫandnıŋ aylıġa bardılar. Hemme Ṣandallıġlar iki (6) gürūh boldılar. Biri ḳılınç ḳalḳan köterip Ṭalḫandnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Ṣāhā, (7) men seni dédim.” Yana biri gürz ve tīġ köterip Gavnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Ṣāhā, (8) men seniŋ aylıŋda cān fadā ḳılayın.” dédi. ʿĀḳıllar aytıpdurlar: “Eger bir şaharda iki (9) pād-şāh bolsa ul şahar ornıda toḳtap turmas. Gav ve Ṭalḫand ḳorḳunçdın kéçe ve kündüz (10) saḳçı ḳoyur érdiler.

Künlerde bir kün Gav ve Ṭalḫand bir birige uçradılar. Gav Ṭalḫandġa aydı-ki “Ey (11) bırādarım, bu işni ḳılmaġıl. Éşitmediŋ-mü ki tā ki Camhūr tirig érdi, Māy aŋa

bendeler (12) dék ḫıẕmat ḳılur érdi. Çūn atam Camhūr öldi, men kiçik érdim. Hīç kişi (13) pād-şāhlıḳ istemediler. Çūn-ki Camhūr inisini cānıdın ʿazīz körer érdi, ḫalḳ (14) anı pād-şāh ḳıldılar. Eger ul vaḳt men çoŋ bolsam érdi, Māyġa hergiz (15) meniŋ pād-şāhlıġımdaġılar ḳaramas érdiler. Ey bırādar, ḳadīmġı pād-şāh- (16) larnıŋ yosunıda bolaylı. Ve dānışmandlarnıŋ sözini aŋlaylı. Men aytadur men ki (17) sendin men çoŋdur men. Atam ataŋdın çoŋdur déydür men. Sen ayta sen ki (18) men kiçikdür men. Sendin ābādāndur men dér sen. Ey bırādar, lāyıḳatı yoḳ işni (19) istemegil. Şahar içini ġavġālıḳ ḳılmaġıl." dédi. Ṭalḫand cavāb berdi-ki "Ey bırādar, men (20) bu tāc u taḫtnı atamdın taftım. Ḥālā mundın kéyin taḫt ve pād-şāhlıġımnı şamşīr bile (21) saḳlar men. Camhūr ve Māydın tola sözlemegil." dédi. Her ikevlen aççıġlandılar. **[235a** = (134a)**]** (1) Sıpāhlar iki pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa yüz keltürdiler. Her iki leşkerdin ġırīv ḳoftı. Ṭalḫand ilgeri (2) ceng çapduġını ḳıldı. Atasınıŋ genclerініŋ ḳapuġını açtı. Leşkerige sılāḫlar (3) berdi. Hemme şahar ḫalḳı ḳorḳunçluḳ boldılar ki "Bu iki pād-şāhnıŋ ḳaysısıġa acal yetti ékin?" (4) dép. Her şahardın bu iki pād-şāhġa leşker kelür érdi. Avval Ṭalḫand ḳuyaḳ ve dulġasını (5) keydi. Ḳan tökmekge bel baġladı. Gav hem atasınıŋ olfaḳ ve küpesini keltürdi. (6) Her ikevlen naḳāra u karnāylar çalıp her iki pād-şāh leşker-gāhıġa keldiler. Ṣaflarını (7) ārāsta ḳıldılar. Oŋ ḳol, sol ḳol, aylı ve arḳasını rāst ḳıldılar. Maydān yerin (8) yasadılar. Gav ul leşkerge ḳaradı. Her çend köŋli Ṭalḫandġa aġrır érdi, ammā ḥarīṣ- (9) lıḳġa hem ʿaḳl ġālıb kele almas érdi. Pes Gav bir ʿāḳıl kişini ılġadı. (10) Aŋa aydı-ki "Barıp Ṭalḫandġa ayġıl ki ẓulm ḳılıp aġaŋ bile ceng ḳılışnı istemegil. (11) Her ḳan ki bu cengde töküledür, seniŋ boynuŋġa bolur. Bırādarıŋ Gavnıŋ naṣīḥatıġa (12) bir martaba ḳulaḳ salġıl. Ve yamanlıḳ örgetgüçilerniŋ sözige maġrūr bolmaġıl. Ey bırādar, (13) bu cengdin parhīz ḳılġıl. Meniŋ köŋlümni ṣulḥge kirip ḫūş-ḥāl ḳılġıl. Bu ölkedin (14) tā Çīnġaça saŋa bolġay. Seniŋ mıhrıŋnı cānım bile barābar ḳılayın. Ve seni başımda tāc (15) ḳılayın. Hemme genclerni saŋa bereyin. Ey bırādar, bīhūda bī-dādlıḳ ḳılıp ceng ḳılmaġıl." (16) dédi. Çūn élçi bu sözlerni Ṭalḫandġa yetgürdi, Ṭalḫand cavāb berdi-ki "Ġevge aytġıl, 'Ceng ḳılışda (17) tola bahāna istemegil. Men seni bırādarım démeydür men. Dost hem démeydür men. Bad-endīşeler (18) seniŋ ḳaşıŋġa yıġılıpdurlar. Bad-ḫūy ve bad-aṣl turur sen. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda (19) günāhkār hem sen turur sen. Her ḳan ki tökülse seniŋ boynuŋġa turur. Ve yana aytıp sen ki (20) pād-şāhlıḳnı, tācnı berey dép sen. Bu pād-şāhlıḳ meniŋ turur. Avval özüŋ (21) pād-şāh bolup andın kéyin maŋa ölke bergil. Tā ki cānım badanımda bardur, hergiz men ṣulḥge ḳaramas men. **[235b** = (134b)**]** (1) Ḥālā leşkerim ṣaf tartıp turur. Seniŋ bile ceng ḳılıp, leşkeriŋni zār zār yıġlatıp (2) ve seniŋ ḳoluŋnı baġlap keltürürler. Ve tīġım bile leşkeriŋni başlarını (3)

késerler.’” dédi. Élçi yandı. Bu cavābnı Gavġa aydı. Gav ba-ġāyat ġamnāk boldı. Ūstādı- (4) nı aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Ey ūstād, meniŋ işimge bir çāra ḳılġıl. Mabādā ki bu cengde (5) tola kişiler başsız bolup bizge yamanlıḳ yetmesün.” dédi. Ūstād aydı: “Şāhā (6) eger mendin sorasaŋ bırādarıŋġa duruştluḳ ḳılmaġıl. Yaḫşı élçi iybergil, tā bolġay-ki (7) anıŋ köŋli yumşaġay. Sen hemme genc ü mālıŋnı aŋa bergil. Bırādarıŋnıŋ cānı- (8) nı gencdin ılġaġıl. Eger genc ü mālıŋnı bırādarıŋ alıp pād-şāhlıḳ tācını sendin (9) tilemese, anıŋ bile ceng ḳılmaġıl. Zar-dārlıḳda anıŋ bile berāberlik talaşmaġıl ki men (10) āsmānnıŋ gerdişiġa ḳaradım ki bu ceng ḳılġanıda Ṭalḫandġa acal yetip turur. Ve çevrüle- (11) duġan yeti yultuz hemmesi Ṭalḫandġa aççığı kelip turur. Ṭalḫand bu cengde helāk bolġusıdur. (12) Ve sen aŋa işni teng tutmaġıl. Pād-şāhlıḳdın özge ḳança genc ü māl, (13) aṭ ve sılāḥ aŋa bergil, tā ul ölüp sen fırāḳıda ranc tartmaġay sen.” dédi. Çūn Gav (14) ūstāddın bu sözni éşitti, ġam-gīn bolup yana bir ʿāḳıl élçini aylıġa çırladı. Ṭalḫandnıŋ derdidin yıġlar érdi. Pes ul élçiġa aydı ki “Barıp bırādarım (15) Ṭalḫandġa ayġıl ki Gav ba-ġāyat derd ü rancda turur. Ve bu ceng ḳılışda Ḫudā-yı Taʿālādın tileydür ki (16) saŋa Ḫudā-yı Taʿālā ʿaḳl berip bu cengdin köŋlüŋni yandurġay. ‘Seniŋ ḳaşıŋda (17) ʿāḳıl u dānışmand kişi yoḳ turur. Ūstādıŋ hem saŋa fırīb berür. Āsmān[nıŋ] (18) gerdişiġa ḳaraġıl ki bu bī-dād işiŋ ḳaydaḳ boladur? Her çend sen pahlavān bolġan (19) bile felekniŋ gerdişidin öte almas sen. Ve yana bizniŋ aṭrāfımızda leşkerler ve pād-şāh- (20) lar bardur. Keşmīr pād-şāhı ve Faġfūr-ı Çīn bardur. Hemmeleri bizni ne dérler?! Ayturlar ki (21) taḫt u tāc üçün Ṭalḫand, Gav ceng ḳıldılar. Meger ki ular bir aṣldın émesdürler. **[236a** = (135a)**]** (1) Ve atalarıdın hem pāk tuġulġan émes dérler. Ey bırādar, eger sen meniŋ aylımġa kelseŋ ve meniŋ (2) cānımnı roşen ḳılsaŋ men saŋa çendān genc ü māl, dībā u zar-baft, leşker ve tāc u taḫt bereyin. (3) Ey bırādar, özdin çoŋnıŋ aylıġa barmaḳġa saŋa nāmūs yoḳdur. Eger meniŋ bu naṣīḥatımnı (4) aŋlamasaŋ āḫırī paşīmān ḳılur sen.’” dédi. Élçi kelip bu sözlerni Ṭalḫandġa aydı. (5) Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳażāsı özge érdi, Ṭalḫand bu sözlerge égilmedi. Gevge cavāb iyberdi-ki (6) “Gavġa ayġıl: ‘Tiliŋ itlik şamşīr bile késilsün. Ve teniŋ ḳıyāmatnıŋ otıġa köysün. Seniŋ (7) īn hemme ḫām sözleriŋni éşittim. Ve sen kim bolur sen ki maŋa bu pād-şāhlıḳnı ve genc ü mālnı bergey sen?! (8) Hamānā ki acalıŋ tüşüpdür ki mundaḳ uzaḳ endīşelerni ḳılıp sen. Meniŋ leşkerim yasanıp, (9) mundaḳ ṣaf tartıp tururlar. Sen hem leşkeriŋni keltürüp cengge yasanġıl. Çūn-ki ceng ḳılġalı (10) meniŋ aylımġa keldiŋ, nége turur sen? Bu kün sen mendin andaḳ ġālıblıġnı körer sen ki kéçeleri yultuz sanar sen. Sen mekr ü fırībdın özge (11) némeni bilmes sen.’” dédi. Élçi yandı. Bu cavābnı Gavġa aydı. Tā aḫşamġaça élçi barıp cavāb (12) keltürür érdi. Çūn kün aḫşam

boldı, her iki leşker öz leşker-gāhıġa tüştiler. Her iki (13) leşker çevresinde ḫandaḳ ḳazdılar. Césikçiler césikge çıḳtılar. Çūn taŋlası (14) āftāb çıḳtı, her iki leşker naḳāralar urdılar. Her iki pād-şāh ʿalamlarını köterdiler. Ṣaf- (15) larını ārāsta ḳılıp turdılar. Her iki pād-şāh öz leşkeriniŋ otrasında (16) turdılar. Her ikevlen[niŋ] ūstād vazīrı ḳaşıda turdı. Gav öziniŋ farzānesige aydı-ki (17) "İlgeri barıp ḳıçḳırġıl, tā pahlavānlardın hīç kişi ilgeri ceng ḳılmaġaylar. Pıyādalar hem (18) ornıdın teprenmegeyler ki her kişi cengde ilgerilik ḳılsa ʿāḳıl émes turur. Tā köreyin ki (19) Ṭalḫand bu leşker bile néme ḳılur ékin. Ve men Ḫudā-yı Taʿālādın şundaḳ ümīd tutadur men ki maŋa ġālıblıḳnı (20) bergey. Men ḳança kim Ṭalḫandġa pand u naṣīḥat ḳıldım ve-līkin ḳabūl ḳılmadı. Ammā sizler genc üçün ḳan (21) tökmeŋizler. Eger sizlerdin bir pahlavān Ṭalḫandġa cengde barābar bolsa albatta aŋa toġ hem olturġuzmaŋızlar. Aŋa hīç zıyān yetgürmeŋizler." dédi. Hemmeleri bülend-āvāz bile aydılar ki "Şāhā, hemmemiz farmān-bardārdur biz." dédiler. Ul **[236b** = (135b)**]** (1) ṭerefde Ṭalḫand hem öz sıpāhıġa aydı-ki "Ey pahlavānlar, Ḫudā-yı Taʿālāġa panāh déŋizler. Duşmanlarnı (2) öltürüŋüzler. Vaḳtī ki Gavnı tutsaŋızlar albatta öltürmeŋiz. Ve duruşt hem söz aytmaŋızlar. (6)[253] Anı fīl üstünidin alıp iki ḳolını baġlap (7) keltürüŋüzler."

Pes her iki leşker ceng ḳıladuġan naḳāranı urdılar. Her iki leşkerdin ġırīv ġavġā (8) ḳoftı. İki leşker bir birige alışındı. Ṭıraḳ ṭıraḳ aġır gürzleriniŋ āvāzı ve ḳılınçlarnıŋ (9) ḳaḳılġanı ve nayzalarnıŋ çāk çāk çaḳılġanı felekge yetişti. Ṭalḫand ve Gav bir birige naʿra urdı- (10) lar ki "Ey bırādar, meniŋ zūpīn nayzamdın yıraḳ bolġıl. Ey bırādar, cengge ilgerilik ḳılmaġıl. (11) Öz cānıŋnı mendin saḳlaġıl." dép. Her iki bırādar bir birige bu sözni aydılar. Her iki ṭeref- (12) niŋ pahlavānları ādam ḳanını taşḳın dék aḳızdılar. Tā kün aḫşam boldı. Gav naʿra urdı ki (13) "Ey bırādarımnıŋ leşkeri, her kim ki sizler[din] meniŋ leşkerimge kelse men amān berdim, tā bırādarım (14) Ṭalḫand yalġuz ḳalsa ḳorḳup ceng ḳılmas." dédi. Çūn-ki Ṭalḫandnıŋ pahlavānlarıdın tola (15) kişi ölüp érdi. Tola kişiler amān tilep Gavnıŋ aylıġa bardılar. Ṭalḫand- (16) nıŋ hemme leşkeri parākende boldı. Ṭalḫand fīl bile tanhā ḳaldı. Çūn Gav Ṭalḫandnı tanhā kördi, (17) bülend-āvāz bile aydı ki "Ey bırādar, öz ordaŋġa barġıl. Körgil ki hemme kişileriŋ öldiler. (18) Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ḳılġıl, özüŋ tirig ḳaldıŋ." dédi. Ṭalḫand bu sözni éşitip (19) nāmūsdın ılan dék tolġandı. Ul bayābāndın öz ordasıġa keldi. Gencleri- (20) niŋ ḳapuġını açtı. Her ṭerefdin leşker yıġıldı. Hemme leşkerige sılāḥlar berdi. Çūn genc berip (21) leşkerini yasadı, Gevge aytıp iyberdi-ki "Sen meni ḳaçtı dép mendin dıl-camʿ

[253] 3., 4., 5. satırların tamamı ile 6. satırın yarısında üstteki satırlar sehven tekrar yazılmış olup üstü karalanmıştır.

bolduŋ mu? **[237a** = (136a)**]** (1) Ḥālā hem cengge yasanġıl.” dédi. Bu ḫabarnı Gavġa yetgürdiler. Gevge farzānası aydı-ki “Şāhā, hemme- (2) mizdin sen dānā turur sen. Men feleknıŋ asrārıdın saŋa aydım ki Ṭalḫand tā ölmegünçe (3) ılanġa oḫşa bir yerde toḳtamas. Hergiz cengdin āsāyış tafmas. Ammā sen aŋa (4) duruştluḳ cavāb aytmaġıl. Ve anıŋ bile ceng ḳılışnı istemegil ki anıŋ hemme cıdd cahd (5) ḳılġanı özige yaman turur. Ul hem ne ḳılsun-ki Ḫudā-yı Taʿālā aŋa buyrup turur. Ul ceng (6) hem ḳılsa biz ceng ḳılmaylı. Ul aşuḳsa biz ṣebr ḳılaylı.” dédi. Gav élçini aylıġa (7) çırladı. Aŋa yumşaḳ sözler aydı-ki “Barıp bırādarım Ṭalḫandġa ayġıl ki ‘Aççıġlıġ ve duruştluġ (8) istemegil. Pād-şāh kişidin duruştluḳ ḫūb érmesdür. Ve men biledür men ki (9) meniŋ naṣīḥatımnı sen eşitmes sen. Ve-līḳin meniŋ şundaḳ ārzūm bardur ki sen hamīşa (10) nām-dār bolup, ḫūş-ḫūy bolup tirig bolġay sen. Ançа ki köŋlümdegi sırrımnı saŋa (11) aytayın. Seni yaman vazīrıŋ yönüŋni tolġatur. Ey bırādar, dād u ʿadldın özge işni (12) ḳılmaġıl. Köŋlüŋni ṣulḥġa keltürgil. Tā ḳançа ki pād-şāh genc mālım bardur, hemmesini saŋa (13) bereyin, tā seniŋ cānıŋ yamanlıḳ körmegey. Meniŋ köŋlümdegi uşbudur ki saŋa ḫabar (14) berdim. Eger köŋlüŋde cengdin özge iş bolmasa ceng ḳılġalı bu ölkedin ötüp (15) daryā yaḳasıġa baraylı. Ve leşkerniŋ çevresige ḫandaḳ ḳazaylı. Daryādın ḫandaḳġa su (16) salaylı, tā her ḳaysımızġa ki şikest tüşse ḫandaḳdın ötüp ḳaça almas. (17) Ve bizdin her ḳaysımız ki ġālıb kelsek ḳan tökmeyli. Hemme leşkerni tirig tutup (18) alaylı.’” dédi. Élçi Ṭalḫandnıŋ aylıġa keldi, bu sözlerni aydı. Ṭalḫand hemme uluġlarını aylıġa (19) çırladı. Ve Gavnıŋ aytḳan sözlerini aydı-ki “Ey uluġlar, Gav cengni daryāda ḳılmaḳnı ḫᵛāhlapdur. (20) Muŋa ne maṣlaḥat körür sizler? Eger meniŋ bile bir bolsaŋızlar ceng ḫᵛāhī taġda ḫᵛāhī (21) bayābānda bolsun, hemmesi bir turur. Pād-şāhnıŋ duşman ḫūş-ḥāl bolup özi tirig **[237b** = (136b)**]** (1) bolġandın ölgeni ābādān turur. Her kişi ki bu cengde pahlavānlıḳ ḳılsa mendin tola genc ü māl, şahar u ölke tafḳusıdur. (2) Keşmīrdin tā Çīnġaça hemme şaharlarnı leşkerimge berür men.” dédi. Hemme uluġları Ṭalḫandnıŋ (3) aylıda yer öftiler. Ve cavāb aydılar ki “Şāhā, sen pād-şāh turur sen. Ve biz yaḫşı at (4) istep aylıŋda ceng ḳılur biz.” dédiler.

Pes Ṭalḫandnıŋ dar-gāhıda naḳāra u karnāylar (5) çaldılar. Hemme leşkeri bile dar[yā] yaḳasıġa bardı. Gav hem leşkerini anda alıp bardı. (6) İki pād-şāh bir birige barābar tüştiler. Her iki leşkerniŋ çevresinde ḫandaḳ ḳazdılar. Anıŋ (7) içige daryādın su toldurdılar. Andın kéyin her iki leşker ṣaf tartıp turdılar. Oŋ ḳol, sol ḳol, aylı ve arḳası ārāsta ḳılıp turdılar. (8) Her iki pād-şāh fīlġa suvār boldılar. Leşkeriniŋ otrasında ḳarār taftılar. Her iki leşker bir birige (9) alıştılar. Havā yüzi leşkerniŋ toġıdın ḳaraŋġu boldı.

Ṭıraḳ ṭıraḳ āvāzlar felekge (10) yetiştiler. Ṭalḫandnıŋ leşkeri baʿžaları ḫandaḳġa yıḳılıp öldiler. Baʿžaları başları (11) késilip ḳan tofraḳġa bulġandılar. Ādamnıŋ badanı döpe döpe boldı. Ṭalḫand fīlnıŋ (12) üstünidin ḳaradı. Kördi-ki leşkeriniŋ ḳanı daryā dék cūş urup turur. (13) Ṭalḫand ġamnāk boldı. Neçe kündin ārām tafmap érdi. Ḳursaġı açtı ve sussadı. (14) Ne ḳaçġalı yol bolġay ve ne olturġalı yer bolġay. Āḫırī altun égerniŋ üstünide başını (15) ḳoyup cān taslīm ḳıldı. Dırıġā ki hemme ādamlar ümīdini tola tafmaḳlıḳġa ḳoyup azlıḳġa (16) ḳānıʿ bolmay ranc tartadurlar! Āḫırī ne kemler ḳaladur ve ne ziyādeler ḳaladur. Çūn Gav leşker (17) otrasıdın ḳaradı, Ṭalḫandnıŋ ḳızıl ʿalamını körmedi. Bir suvārnı aşuḳuş bile iyberdi-ki (18) tā körgey-ki ḳızıl ʿālam ḳayan ketipdür. Ul suvār kelip aṭrāfını çevrülüp ḳaradı. Ḳızıl ʿalamnı körmedi. (19) Hemme leşkerni kördi-ki Ṭalḫand Pād-şāhnı istep yürürler. Suvār ıldam ravān boldı. Bu vāḳıʿanı (20) Gavġa aydı. Gav özini fīl üstünidin alıp taşladı. Faryād u fıġān ḳılıp pıyāda ravān boldı. (21) Ṭalḫandnı kördi-ki éger üstünide ölüp ḳalıpdur. Gav zār zār yıġladı. Anıŋ başıdın ayaġıġa **[238a** = (137a)**]** (1) ḳaradı. Kördi-ki hīç zaḫmī yémepdür. Gav faryād u nāla ḳıldı. Öziniŋ saçlarını yuldı. Ṭalḫand- (2) nıŋ başını tiziġa aldı. Aytur érdi-ki “Vay ʿazīz yigit bırādarım, bu dunyādın derd ġam bile kettiŋ! (3) Ey dırīġ, saŋa ḳatıġ şımāl tégmedi ve-līkin baḫtıŋ yandı! Ḥukemā ve farzānalarnıŋ[254] sözidin (4) boyun tolġadıŋ. Anaŋ miskīnniŋ baġrını köydürdüŋ. Tatlıḳ söz bile (5) saŋa naṣīḥatlar ḳıldım ve-līkin saŋa sūd ḳılmadı.” dédi. Çūn Gavnıŋ farzānası (6) yaʿnī ūstād ve ḫukemāsı ul yerge keldi, Ṭalḫandnı ölüg kördi. Ve Gavnı kördi-ki bırādarı- (7) nıŋ başıda ıġlap olturur. Farzāna Gav aylıda yerge yumalanıp faryād u fıġān ḳıldı. Andın kéyin (8) Gavġa aydı-ki “Şāhā, seniŋ bu yıġıŋnıŋ hīç sūdı yoḳdur. Bolur iş boldı-ki bu iş (9) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ işi turur. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr ki bārī Ṭalḫand seniŋ ḳoluŋda ölmedi. (10) Ve men yultuzlarnıŋ gerdişini saŋa aytıp érdim ki bu Ṭalḫand çendān ceng ḳılur ki āḫırī cengde (11) acal yetür dép. Émdi Ṭalḫand nādānlıḳ ḳılġan işi şımālġa ketti. Hemme leşkeri sendin (12) ḳorḳup, saŋa köz tikip tururlar. Ḫālā faryādıŋdın ārām tafıp bu leşkerniŋ (13) köŋlini tındurġıl.” dédi. Gav farzānadın bu sözni eşitip farmānladı, tā munādī ḳıldılar ki (14) “Ey bırādarım Ṭalḫandnıŋ pahlavānları ve sıpāhları, hemmeleriŋizlerġa amān berdim. Sizler[255] (15) meniŋ leşkerimdin bölek émes sizler. Bırādarımnıŋ yād-gārı turur sizler.” dédi. Andın (16) kéyin dānışmandlarnı aylıġa çırladı. Ular aylıda zār zār yıġladı. Andın kéyin bir altun tābūt (17) ḳıldurup dībā-yı Çīnī bile Ṭalḫandġa kefen ḳıldı. Ifar u ʿanbar bile yudı. Ul yerdin leşkeri- (18) ni tartıp ravān boldı.

[254] Metinde فرارانه لارنينك şeklinde yazılıdır.
[255] Metinde سيز لارنينك “sizlerniŋ” şeklinde yazılıdır.

Ammā ul vaḳtī ki iki pād-şāh-zāda ceng ḳılġalı daryā yaḳasıġa bardılar, (19) iki şāh-zādanıŋ anası yémek içmekdin ḳalıp kéçe ve kündüz uḫlamay ārām u (20) ḳarār tafmas érdi. Hamīşa yolda ḳaravulçı ḳoyup érdi. Çūn yoldın toġ ḳoftı, ḳaravulçı (21) ḳaravuldın ḳaradı. Gavnıŋ ʿalamını kördi ki hemme leşker bile kelür érdi. Ḳaravulçı dar-ḥāl bir kişini **[238b** = (137b)**]** (1) şaharġa çafturdı-ki Pād-şāh-ı Gav hemme leşkeri bile kelür ve-līkin ne Ṭalḫand ve ne fīlı ve ne ʿalamı ve ne pahlavānları (2) körünmeydür.” dédi. Anası ḳan yaş yıġlar érdi. Ul vaḳt anası bī-çārege ḫabar keldi-ki “Ṭalḫand aṭ (3) üstünide öldi.” dép. Bu ḫabarnı anası éşitip āh ḳıldı. Saçlarını yulup Ṭalḫandnıŋ (4) ordasıġa bardı. Tonlarını yırttı. Ḫazīnelerige ot yaḳtı. Hemme ordasıġa, taḫt u tācġa (5) ört yaḳtı. Andın kéyin uluġ ot yandurdı, tā özini ul otġa urġay. Çūn Gavġa bu ḫabar (6) yetti, anası otġa tüşgü dék dép, dar-ḥāl aṭını çaftı. Anası ḳaşıġa kelip anasını (7) ḳuçaḳlap aldı. Zār zār yıġladı. Ve aydı-ki “Ey mıhrbān anam, meniŋ sözümge ḳulaḳ salġıl ki (8) men bī-günāhdur men. Ṭalḫandnı men veyā yāranlarım öltürmediler. Ve anı öltürgeli ḫayāl hem ḳılmaduḳ. Ve-līkin (9) anıŋ baḫtı yanıp acalı kelipdür.” dédi. Anası aydı: “Ey bad-baḫt, taḫt u tāc (10) üçün bırādarıŋnı öltürür sen. Hīç kim seni nīk-baḫt démes.” dédi. Gav aydı: “Ey mıhrbān (11) anam, maŋa mundaḳ bad-gümān bolmaġıl. Sen ṣebr ḳılġıl, tā men ceng ḳılġan yerniŋ ve cengniŋ (12) ṣūretini saŋa körgezeyin ki Ṭalḫandnıŋ aylıġa kim ceng istep barıpdur.” Ve ant (13) içti ki “Ul Ḫudāyī, ki āftāb u aynı, āsmān u yerni yaratıpdır, anıŋ atı birle ki mundın (14) kéyin men saŋa bu işni āşkārā ḳılmaġunça ve seniŋ köŋlüŋni maŋa ḫūş ḳılmaġunça (15) taḫtda olturmaġay men. Ve tāc başımġa keymegey men. Ve atġa minmegey men. Eger men saŋa özümniŋ (16) bī-günāhlıġını körgezip sen unamasaŋ Ḫudānıŋ atı bile özümni özüm otġa salıp (17) ölgey-men.” dédi. Çūn anası Gavnıŋ otḳa tüşedü[r] men dép şarṭ ḳılġanını éşitti, dırīġ (18) yédi ki anıŋ sarv-ı āzād dék ḳāmatı ot içinde żāyıʿ bolġay dép. Azġına ārām taftı. (19) Ve aydı-ki “Ey Gav, Ṭalḫand fīl üstünide néçük öldi? Maŋa ayġıl, tā bolġay-ki maŋa bu iş āşkārā (20) bolup köŋlüm ārām tafḳay.” dédi. Gav yüz miŋ derd ü ġam bile öz ordasıġa keldi. Farzānasını (21) aylıġa çırladı. Ançа ki anasıġa aytḳanını aydı. Gav ve farzānası, ikevlen ḫalvatda olturup maṣlaḥat **[239a** = (138a)**]** (1) ḳıldılar ki farzāna ḥakīm aydı: “Şāhā, bu işni biz ikevlen rāst ḳıla almas biz. Her ṭerefdin (2) mūbadlarnı ve farzāna yaʿnī ḥakīmlarnı camʿ ḳılaylı. Keşmīrdin ve Dunbardın, hemme şaharlardın yıġaylı. (3) Ularġa daryānı ve ḫandaḳnı ve ceng ḳılġan yerni hemmelerini aytaylı.” dédi. Gav aṭrāfīġa kişi iyberdi. (4) Hemme mūbad ve ḥukemālarnı yıġdı. Hemmeleri Gavnıŋ aylıġa keldiler. Andın kéyin farzāna hemme cenglerniŋ (5) ṣıfatlarını ularġa aydı. Ular bir kéçe kündüz sözleşip maṣlaḥat ḳıldılar. Andın kéyin (6) pād-şāhnıŋ aylıġa keldiler.

Bir tört burcīlıḳ taḫta ḳıldılar. Ul taḫtada daryānıŋ (7) ve ḫandaḳnıŋ ṣūretini ḳılıp iki leşkerniŋ ṣūretini ḳıldılar. Ul taḫtada yüz öy (8) ḳıldılar. Andın kéyin iki leşkerni bir leşkerni aḳ, yana birini ḳara ḳıldı. Pıyādalarnı (9) ve aṭlıḳlar ve fīllar hemme cengniŋ yosunını ḳıldılar. Şāhlarnı otrada turġuzdılar. (10) Ve farzānalarnı ḳaşıda turġuzdılar. Şāhnıŋ iki yanıda fīllarnı turġuzdılar. Ve iki téveni (11) fīl yanıda turġuzdılar. İki aṭnı téveniŋ tübin yanıda turġuzdı. İki pahlavān ruḫnı leşker- (12) niŋ iki uçıda turġuzdı. Pıyāda aylıġa ve arḳasıġa yürür érdi. Çūn pıyāda leşkerniŋ (13) başıġa yetse, farzāna bolup pād-şāhnıŋ ḳaşıda olturur érdi. Ve farzāna bir öydin (14) ziyāde yürü almas érdi. Fīl üç öy yürür érdi. Téve hem üç öy yürür érdi. Ruḫ her (15) ṭerefge yürür érdi. Ve aṭlar yürüp ve her suvār ve fīl ve téve ki şāhġa uçrasa “Ey şāh, (16) yanġıl.” dép āvāz bile aytur érdi. Şāh turġan öyidin yuḳḳarı çıḳar érdi. Uşbu (17) yosunda şāh tenglikge ḳalur érdi. Andın kéyin şāhnıŋ aṭrāfını, yollarını baġladı- (18) lar. Oŋ ḳol, sol ḳol, aylı ve arḳasını baġladılar. Andın kéyin rancdın ve teşnelikdin (19) şāh-māt boldı. Uşbu yosunda Ṭalḫand ve Gavnıŋ cengini şaṭranc ṣūretide rāst ḳıldılar. Ve Gavnıŋ (20) anası şaṭrancġa ḳarap Ṭalḫandnıŋ ḥālıġa zār zār yıġlar érdi. Kéçe ve kündüz olturup şaṭranc oynar (21) érdi. Kéçe kündüz iş veʿamalı şaṭranc-bāzlıḳ érdi. Hamīşa Ṭalḫand fırāḳıda baġrı bıryān ve közleri **[239b** = (138b)**]** (1) giryān bolur érdi. Uşbu yosunda yémek ve içmekdin ḳalıp āḫırī Ṭalḫandnıŋ fırāḳıda öldi. (2) Ve bu şaṭranc-ı kebīr ulardın yād-gār ḳaldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

(3) **Seksen toḳuzınçı dāstānda: Borzūy Ḥakīm Kelīle ü Dimneni Hındūstān-** (4) **dın keltürgeni. Ve Nūşīravān Boẕorcmıhrnı bendge salġanı.** (5) **Ve Nūşīravānnıŋ vāḳıʿātlarınıŋ bayānı.**

(6) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ zamānıda bir ṭabībī bar érdi. (7) Nıhāyatī dānışmand, ba-ġāyat zīrek ve her hunarda kāmıl érdi. Künlerde bir kün Nūşīravān-ı ʿĀdıl (8) ba-tamām ḫalḳġa körünüş berip olturur érdi. Borzūy Ḥakīm ilgeri keldi. (keldi) Ve aydı-ki (9) “Şāhā, men bu kün Hındī kitābıġa muṭālaʿa ḳılur érdim. Ul kitābda andaḳ kördüm ki (10) Hındıstānnıŋ taġıda bir giyāh bardur ki anı tafıp ölügge sefse ul (11) ölüg sözler dépdür. Ḥālā eger farmān bolsa Hındıstāngа barsam, tā bolġay-ki (12) ul giyāhnı tafıp keltürgey. Bu zamānada ki seniŋ dék ʿādıl pād-şāh taḫtġa olturur, (13) ölüg tirilse ʿacāb érmesdür.” dédi. Nūşīravān aydı: “Andaḳ giyāh bolmas. (14) Ve-līkin āzmūda ḳılmaḳ üçün barmaḳ kerek. Ve meniŋ nāmamnı Hındıstānnıŋ pād-şāhıġa (15) alıp barġıl. Bu giyāhnı tafışḳa ulardın yār-mendeçilik istegil. Ve ança néme lāzım (16) bolsa alıp barġıl.” dédi.

Nūşīravān genclerinin̆ ḳapuġını açtı. Üç yüz téveġa (17) genc ü māl yükledi. Hındıstān pād-şāhının̆ aylıġa alıp bardı. Nūşīravānnın̆ (18) **nāma**sını Hındıstān pād-şāhıġa berdi. Çūn şāh-ı Hındī nāmanı oḳudı, Borzūy (19) Ḥakīmġa aydı-ki "Ey ḥakīm, Kisrā bile bir aṣlīdın turur biz. Anın̆ dād u ʿadlıdın ölüg (20) tirilse ʿacab émesdür. Taġda ḳança ki dānışmand mūbadlar bolsa istegil. Menin̆ (21) vazīrım ve ḫazīnaçım senin̆ bile barsun. Hındıstān ölkesi aylında turur, istegil." **[240a** = (139a)**]** (1) dédi. Andın kéyin Borzūynı yaḫşı ordaġa tüşürdi. Aŋa yémek ve keymek ve bısāṭlar berdi. Taŋlası (2) şāh-ı Hındī ḳança ki ḥukemālar ve ṭabīblar bar érse aylıġa çırladı. Borzūy Ḥakīmnın̆ sözini (3) ularġa aydı. Andın kéyin hemmeleri Borzūy bile taġ arasıġa bardılar. Taġ arasında ḳança ki (4) öl ve ḳuruḳ giyāhlar bar érse alıp ölügge seftiler. Hīç ölüg tirilmedi. (5) Hemmeleri ʿācız boldılar ve bildiler ki ölüg tirgüzmek Ḫudā-yı Taʿālādın özge kişinin̆ [işi] émesdür. (6) Borzūy Ḥakīm ba-ġāyat Nūşīravānġa aytḳanıġa paşīmān boldı. Ve ança ki genc ü māl keltürüp żāyıʿ ḳılıp (7) érdi. Andın taġı paşīmān boldı. Ve kitābdaġı sözge ḥayrān bolup dıl-teng boldı-ki ne üçün (8) bīhūda bu sözni bitidi ékin dép. Ul vaḳt ḥukemālarġa aydı-ki "Ey uluġlar, bu şaharda sizlerdin (9) hem dānā kişi bar mıdur?" dédi. Ular aydılar ki "Ey ḥakīm, munda bir pīrī bardur. Ul yaşġa ve ʿılm u hunarda (10) bizdin ziyāde turur." dédiler. Borzūy aydı: "Meni ul ḥakīmnın̆ aylıġa alıp barın̆ızlar, tā bolġay-ki ul (11) pīr bizge dest-gīrlik ḳılġay." dédi. Borzūynı ul hakīmnın̆ aylıġa alıp bardılar. Ve Borzūy (12) ul hakīmġa ötgen aḥvālnı aydı. Ul pīr aġzını sözge açtı. Her ḳısm dānış ve hunarlarnı (13) ʿayān ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey ḥakīm, men hem ul kitābnı oḳup körgendür men. Ve bu ārzūda tola yürügen- (14) dür men. Çūn anı tafmadım, āḫırī taftım ki giyāh dép sözni aytıpdur. Taġ dép dānānı aytıpdur. (15) Ölüg dép nādān kişini aytıpdur. Vaḳtī ki dānā nādānġa söz aytsa gūyā ki dānış (16) tafıp ölüg tirilgenidür. Ve bu pād-şāhnın̆ ḫazīnasıda Kelīle atlıḳ bir kitāb bardur. (17) Anı alsaŋ īn hemme dānışnı andın tafur sen." dédi. Borzūy bu sözni éşitip ba-ġāyat (18) ḫūş-ḥāl boldı. Ul pīrġa taḥsīnlar ḳıldı. Şāh-ı Hındīnın̆ aylıġa keldi. Yüz yerge urdı. (19) Ve aydı-ki "Şāhā, éşittim ki senin̆ ḫazīnaŋda bir kitābī bar érmiş, Kelīle atlıḳ. Ilṭıfāt bolup (20) ḫazīnaçıġa farmānlasa, ul kitābnı maŋa berse." dédi. Şāh-ı Hındī bu sözni éşitip ba-ġāyat (21) ġamnāk boldı. Ilan-dek tolġandı. Andın kéyin baş köterdi. Ve aydı-ki "Ey Borzūy, bizdin hīç kim **[240b** = (139b)**]** (1) mundaḳ ārzūnı ḫ^{v}āhlaġan émesdür. Ve-līkin Nūşīravān eger cānımnı hem tilese andın ayamas men. (2) Ve-līkin ul kitābnı bizniŋ aylımızda oḳuġay sen. Anı eşitip, bilip alġıl ki bizniŋ duşman- (3) larımız aytmaġay-ki mundaḳ kitābnı kişi bitip alıpdur démegeyler." dédi. Borzūy Ḥakīm yüz yerge urdı. (4) Ve aydı-ki "Şāhā, farmān-bardārdur men." dédi. Pes vazīr Kelīle ü Dimneni keltürdi.

Her kün saḥarda ul (5) kitābnı şāh-ı Hındīnıŋ aylıda oḳur érdi Borzūy Ḥakīm éşitip yād alur érdi. Kéçe kelip ḫalḳ- (6) dın pınhān anı bitür érdi. Uşbu yosunda ul kitābnı tamām ḳıldı. Andın kéyin Borzūy Ḥakīm şāh-ı Hındnıŋ (7) aylıġa keldi. Ve yanġalı ruḫṣa tiledi. Şāh-ı Hınd Borzūyġa ḫılʿatlar, altun ṭavḳ ve altun bilüzük (8) ve yigene, altun ḳalġanlar berdi. Borzūy Īrān şaharıġa ravān boldı. Çūn Nūşīravānnıŋ (9) aylıġa yetti, yıġlay yıġlay yüz yerge urdı. Ança ki pīrdın éşitgenini, şāh-ı Hındnıŋ sözlerini (10) aydı. Nūşīravān aydı: “Ey dānışmand-ı ḳābıl bu kitāb meniŋ cānımnı tirgüzdi. Ḥālā sen ḫazīnaçı- (11) dın kilīdini alġıl. Ḫazīnege kirgil. Her némege ki köŋlüŋ tüşse alġıl.” dédi. Borzūy Ḥakīm (12) ḫazīnaġa kirdi. Genc ü māl, durr u gevher/güher ḥadd u ḥısābsız kördi. Andın Nūşīravānnıŋ (13) tonıdın özge némeni almadı. Andın kéyin Nūşīravānnıŋ aylıġa kelip taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Nūşīravān (14) aydı: “Ey dānışmand, şunça ranclar tarttıŋ. Genc alġıl désem durr gevherler turup bir tonnı alġanıŋ (15) ne turur?” dédi. Borzūy cavāb berdi-ki “Şāhā, kişi-ki pād-şāhnıŋ tonını keyse baḫt u davlat- (16) ġa ve uluġluḳġa yetgüsidür. Ve yana her kişi ki meniŋ boyumda pād-şāhnıŋ tonını körse (17) hemme duşmanlarnıŋ baġırları ḳan bolġusıdur. Şāhā, sendin yana bir ārzūm bardur ki vaḳtī ki (18) Boẕorcmıhr bu kitābnı oḳusa, avvalġı bābıda meniŋ işlerimni aytıp bir bāb ḳılsa, (19) tā men ölgendin kéyin yād-gār ḳalsa, mendin kéyingiler meniŋ rancımnı bilse.” dédi. Nūşīravān (20) aydı: “Bu uluġ ārzū turur. Ve-līkin sen munça ki ranc tarttıŋ, saŋa bu iş lāyıḳ turur.” dédi. (21) Ve Boẕorcmıhrġa farmānladı, tā Kelīle ü Dimneniŋ avvalıda Borzūy Ḥakīmdın bir bāb ḳıldı. Ul kitāb **[241a** = (140a)**]** (1) Nūşīravānnıŋ ḫazīnasıda érdi. Tā ul vaḳtda ki amīru’l-muʾmınīn Mahdī ḥażrat-ı rasūlu’llāh ʿalayhı’s-salām- (2) nıŋ ḫalīfalıġıġa olturdı, farmānladı, tā Kelīle ü Dimneni ʿArabī tılġa keltürdi. Tā ne-çend yıllardın kéyin (3) Naṣr cahānġa pād-şāh boldı. Vazīr-ı Abū’l-Faẓlġa farmānladı, tā Fārsī tılġa keltürdi. Ne-çend vaḳtdın kéyin (4) ḫ^{v}āhladı-ki tā özidin bir yād-gār ḳalġay. Ul hemme cudā cudā bāblarnı Rūdekī Şāʿırġa farmān- (5) ladı, tā hemme bāblarnı tartīb bile bir kitāb ḳıldı. Andın kéyin Kelīle ü Dimne yād-gār ḳaldı.

(6) **Ammā rāvī andaḳ rıvāyat ḳılur:** Künlerde bir kün Nūşīravān şikārġa çıḳıp érdi. (7) Her ṭerefge aṭ yügürtüp şikār ḳılur érdi. Leşkeri aṭrāfīġa parākende boldılar. Nūşīravān (8) bir murġzārīġa yetti. Anda bir sāyelik dıraḫt kördi. Nūşīravān, Boẕorcmıhr ikevlen çafıp (9) barur érdiler. Ul dıraḫt tübinde Nūşīravān aṭıdın tüşti, tā azġına uḫlaġay. (10) Boẕorcmıhrdın bölek anda hīç kim yoḳ érdi. Nūşīravān ul sabza-zārlıḳda başını Boẕorcmıhr- (11) nıŋ ḳoynıġa ḳoyup, yatıp bir munça uḫladı.

Nūşīravānnıŋ bāzūsıda bir bāzū-bend (12) bar érdi. Hamīşa ul bāzū-bendni özidin yıraḳ ḳılmas érdi. Ul bāzū-bendniŋ (13) içinde pür-gevher érdi. Nā-gāh ul bāzū-bend bāzūsıdın üzüldi. Hemme gevherler yerge tüşti. Ul (14) vaḳt bulutdın bir ḳara ḳuş tüşti. Pād-şāhnıŋ yastuġı ḳaşıġa keldi. Ul bāzū-bendni (15) kördi. Çangālı bile yırttı. Ul gevher ve yāḳūtlarnı kördi. Hemme gevherlerini yuttı. Yana (16) uçup, havāġa çıḳıp közidin [yıraḳ] boldı. Ul işni Boẕorcmıhr körüp ba-ġāyat parīşān (17) boldı. Bildi-ki özıniŋ davlatı bülendlikdin zavāl tafmaḳġa yaḳın bolupdur. Çūn (18) Nūşīravān uyḳudın oyḳandı, kördi-ki Boẕorcmıhr ʿacāyıbdın lebini tişlep (19) olturur. Nūşīravān şundaḳ gümān ḳıldı, ul gevherlerni Boẕorcmıhr uẖlap ḳalıp, yütüp (20) ketgen-dek dép. Boẕorcmıhrġa aççıġı bile aydı-ki “Ey it, saŋa kim aydı ki seniŋ bu işiŋ (21) pınhān ḳalur dép?!” Çendān tilledi. Ve-līkin Boẕorcmıhr, ki öz baẖtı tübin bolġannı **[241b** = (140b)**]** (1) bilip érdi, hīç cavāb bermedi. Ḫāmūş bolup olturdı. Reng rūy sarġardı. Ul (2) murġzārnıŋ aṭrāfıda leşkerler bar érdi, yetip keldiler. Nūşīravān aṭıġa suvār boldı. Aççıġıdın (3) tā ordasıġa yetgünçe hīç kişige sözlemedi. Çūn ordasıġa yetti, farmānladı, tā Boẕorcmıhrnı (4) bend ḳılıp orda içinde zındānġa saldılar. Bir küni Nūşīravān bir ẖādımıġa aydı-ki “Ḫᵛāca-ı Boẕorcmıhrnıŋ (5) aylıġa barġıl. Aŋa ayġıl ki ‘Ne üçün şundaḳ uluġluḳdın bad-aṣillik ḳılıp bu miẖnetge (6) tüştüŋ?’ dégil.” dédi. Ḫādım yügürdi. Pād-şāhnıŋ sözini Boẕorcmıhrġa aydı. Boẕorcmıhr (7) cavāb berdi-ki “Bu meniŋ bu ḥālım Pād-şāh-ı Nūşīravānnıŋ ḥālıdın tola ābādāndur.” dédi. Ḫādım (8) yandı, bu cavābnı pād-şāhġa aydı. Pād-şāh bu cavābnı éşitip aççıġlandı. Farmānladı, (9) tā Boẕorcmıhrnı bend ḳılıp ḳaraŋġu ḳuduḳġa saldılar. Andın kéyin pād-şāh yana ayttı ki “Ḫālıŋ (10) néçük turur?” dép. Boẕorcmıhr cavāb berdi-ki “Meniŋ künüm pād-şāhnıŋ künidin ābādān (11) turur.” dédi. Ḫādım bu cavābnı pād-şāhġa yetgürdi. Nūşīravān aççıġlandı. Farmānladı, (12) tā temür bile kiçik tannūr ḳıldılar. Ve ul tannūr içinde başaḳlar ve temür mīẖlar ḳadadılar. Ve temür bile (13) sarpūş ḳıldılar. Boẕorcmıhrnı ul tannūr içige saldılar. Sarpūşnı yaftılar. Boẕorcmıhr (14) derd ü alamdın kéçe ve kündüz ārām u ḳarār tafmas érdi. Törtünçi martaba yana Nūşīravān ẖādımıġa (15) buyurdı: “Barıp Boẕorcmıhrdın sorġıl ki ‘Ḫālā özüŋni néçük köre sen?’ dégil.” dédi. Ḫādım (16) keldi. Bu sözni Boẕorcmıhrġa aydı. Boẕorcmıhr cavāb berdi-ki “Meniŋ bu künüm Nūşīravānnıŋ (17) künidin ābādāndur.” dédi. Élçi yandı, bu cavābnı pād-şāhġa aydı. Nūşīravān bu cavābnı (18) éşitip reng rūy sarġardı. Orda içidin bir rāst-güy kişini ılġadı. Ul (19) kişige callādnı şamşīr yalaŋġaçlatıp iyberdi. Ve aydı-ki “Ul bad-baẖtdın ḥālını (20) soraŋlar. Aŋa aytıŋlar ki ‘Seniŋ cavābıŋ ilgerigi dék bolsa saŋa bu callād (21) ve ḳıyāmatnı saŋa körgezgüsidür ki sen aytıp sen ki pād-şāhnıŋ taẖt ve baẖtdın **[242a** =

(141a)**]** (1) temür tannūr ve mīḫ ābādāndur dép aytıp sen.’ déŋler.” dédi. Çūn ḫādım bu sözni (2) Boẕorcmıhrġa yetgürdi, cavāb berdi-ki “Aytḳanım rāstdur. Bu felekniŋ gerdişige hīç kim ṭāḳat (3) ḳıla almas. Āḫırī yaḫşı ve yamanġa acal kelgüsidür. Ḫᵛāh pād-şāh bolsun ḫᵛāh gedā bolsun, (4) ölmek kerek. Eger men ölsem bu dunyāda hīç ḥasrat ve nadāmatım yoḳdur. Ve pād-şāhlar- (5) nıŋ taḫt u tācı, mülk ü mālı bardur. Ularnıŋ köŋülleri ḳorḳunçluḳ tururlar. Darvīş- (6) larnıŋ bu dunyādın hīç ḥasratı yoḳdur.” dédi. Pes élçi ve callād yanıp pād-şāhnıŋ (7) aylıġa keldi. Eşitgen sözlerini pād-şāhġa aydılar. Pād-şāh bu dunyānıŋ yaman (8) künleridin ḳorḳtı. Farmānladı, tā Boẕorcmıhrnı ordaġa keltürdiler. Ne-çend zamān mundaḳ (9) ötti. Boẕorcmıhrnıŋ közleri körmes boldı.

Şul vaḳtda Ḳayṣar-ı Rūmdın Nūşīravān- (10) nıŋ aylıġa élçi keldi. Tola genc ü māl, hediyeler keltürdi. Bir ḳūtī ḳufl salıḳlıḳ keltürdi. Ve Ḳayṣar-ı Rūm (11) aytıp iyberipdür ki “Ey Pād-şāh-ı Nūşīravān, eger seniŋ ʿaḳl dānışıŋ, dānışmand- (12) larıŋ bu ḳūtīnıŋ ḳuflını açmay içinde néme bardur bilse, biz her yılda iyberedüġan (13) ḫarācnı iyberedür biz. Eger bile almasa biz ḫarāc iybermes biz.” dépdür. Çūn Nūşīravān bu ḫabarnı (14) éşitti, élçiġa aydı-ki “Bu sır Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda pınhān émesdür. Ḥālā men her ṭerefdin (15) dānışmandlarnı, mūbadlarnı camʿ ḳılayın. Ve sen bir haftaġaça munda turġıl.” dédi. Élçini tüşürdi. (16) Andın kéyin Nūşīravānnıŋ köŋli bu ḳışṣadın parīşān boldı. Hemme dānışmandlarnı (17) camʿ ḳıldı. Ular hemmesi ul ḳūtīġa ḳaradılar. Hīç ḳaysıları bile almadılar. Hemmeleri özleri- (18) niŋ bilmesligige ıḳrār boldılar. Nūşīravān ba-ġāyat ġamnāk boldı. Köŋlide kéçürdi-ki (19) “Bu sırnı Boẕorcmıhr bilür érdi.” dédi. Ḫazīnaçısıġa farmānladı, tā gencdin pād-şāhāna tonlar, (20) altun égerlik aṭlar, Nūşīravān özi minedüġan aṭını Boẕorcmıhrġa iyberdiler. Ve (21) aytturup iyberdi-ki “Ey Boẕorcmıhr, ança mendin cafā tarttıŋ. Bu felekniŋ gerdişi şundaḳ **[242b** = (141b)**]** (1) éken. Seniŋ tiliŋ meniŋ açığımnı keltürdi. Ve sen tola ranc tarttıŋ. Ḥālā bizge bir müşkil (2) iş keldi. Ḳayṣar bir altun ḳūtīġa ḳufl salıp iyberipdür. Anı açmay içindegini bilsün (3) dépdür. Hemme mūbadlar anı bilişdin ʿācız boldılar. Meniŋ köŋlümde kéçedür ki bu işni sen (4) bilgey sen.” dédi. Çūn Boẕorcmıhr bu sözni éşitti, zındāndın çıḳtı. Ġusl ḳıldı. Ḫudā-yı (5) Ṭaʿālāġa ʿıbādat ḳıldı. Nūşīravānnıŋ köŋli aġrıġanıdın ḳorḳur érdi. Ul kéçe taŋ (6) atḳunça uḫlamadı. Çūn kéçe yultuzlarġa ḳaradı, eger-çi közleri körmes érdi, köŋliniŋ (7) közini ʿaḳlnıŋ suyı bile yudı. Bir ʿāḳıl kişini aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Meniŋ közlerim ḫīra (8) körmes boldı. Ḥālā sen taşḳarı çıḳġıl. Her aylıŋġa her kim ki uçrasa anıŋ ḥālını ve atını (9) soraġıl.” dédi. Ul ʿāḳıl

Boẕorcmıhrnıŋ öyidin çıḳtı. Yolda bir meẓlüm uçradı. Boẕorcmıhr (10) ul ʿāḳılġa aydı: “Bu meẓlümdin soraġıl ki küyösi bar-mıdur?” dédi. ʿĀḳıl ul meẓlümdin (11) ḥāl sordı. meẓlüm aydı: “Arı küyöm bardur. Ve bir farzandım hem bardur.” dédi. Boẕorcmıhr bu sözni (12) éşitip yana bir munça aṭını yürütti. Hem şul zamān yana bir meẓlüm uçradı. Ul ʿāḳıl yana sordı ki (13) “Ey meẓlüm, küyöŋ ve balalarıŋ bar mıdur?” dédi. meẓlüm aydı: “Küyöm bardur ve-līkin farzandım yoḳdur.” (14) dédi. Boẕorcmıhr yana munça yol yürüdi. Üçünçi meẓlüm uçradı. Andın yana sordı. Ul meẓlüm aydı: (15) “Hay meniŋ küyöm yoḳ turur. Taġı érenler yüzümge ḳaraşnı ravā körmes men.” dédi. Boẕorcmıhr ravān (16) boldı. Tā pād-şāhnıŋ ḳaşıġa bardı. Nūşīravān farmānladı, tā Boẕorcmıhrnı taḫtnıŋ (17) aylıġa keltürdiler. Çūn Nūşīravān Boẕorcmıhrnı ḳaru kördi, āh ḳıldı. Boẕorcmıhrġa ḳılġan cafālarıġa (18) paşīmān ḳıldı. Ve aŋa ʿuẕrlar aydı. Ve Ḳayṣarnıŋ sözlerini Boẕorcmıhrġa aydı. Boẕorcmıhr aydı: “Şāhā, (19) ʿumruŋ uzun bolsun. Hemme mūbadlarnı camʿ ḳılıp Ḳayṣarnıŋ élçilerini hem çırlamaḳ kerek. Ul ḳūtī- (20) nı alıp kelip aylıŋda ḳoymaḳ kerek. Ul Ḫudāyī ki maŋa dānışnı beripdür, anıŋ bergen ḳuvveti (21) bile men ul ḳūtīnı hīç silemey ve ḳuflıġa ḳol yetgürmey anıŋ içindegini bileyin ki eger-çi ẓāhır **[243a** = (142a)**]** (1) közüm ḳarudur, köŋlümniŋ közi roşen turur.” dédi. Pād-şāh bu sözni éşitip (2) ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Dar-ḥāl hemme mūbadlarnı ve élçini aylıġa çırladı. Élçidin Ḳayṣar- (3) nıŋ aytḳan sözlerini soradı. Élçi Ḳayṣarnıŋ sözlerini aydı. Boẕorcmıhr (4) aydı-ki “Şükr Ḫudāyīġa ki āftāb u aynı yaratıpdur ve maŋa bu dānışnı beripdür. Bu ḳūtī- (5) nıŋ içinde üç durr bardur. Birini teşgen durrdur. İkinçisini yarım teşgendür. Üçünçi (6) muṭlaḳ teşmegendür.” dédi. Çūn Boẕorcmıhr bu sözni aydı, Ḳayṣarnıŋ élçisi kilīdini (7) alıp keldi. Nūşīravān ḳūtī[nı] açtı. Kördi-ki ḳūtīnıŋ içide bir tavar parda turur. İçide üç (8) dāne durr turur. Birini teşipdür, yana birini yarım teşipdür, yana birini hergiz teşmepdür. Hemme mūbad- (9) lar ve Rūmīlar Boẕorcmıhrnı taḥsīn ḳıldılar. Nūşīravān közlerige yaş toldurdı. (10) Ḳılġan işlerige paşīmānlar yédi. Reng rūyı sarġardı. Çūn Boẕorcmıhr pād-şāh- (11) nıŋ paşīmān yégenini éşitti, ilgeri yaşunġan sırlarını āşkārā ḳıldı. Ul vaḳt ki (12) Nūşīravānnıŋ bāzū-bendi üzülüp ve gevherleri yerge tüşgenini ve bulutdın bir ḳara ḳuş (13) tüşüp, ul gevherlerni yutup ġāyıb bolġanını bir bir bayān ḳıldı. Aydı-ki “Şāhā, bolur (14) iş boldı. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ taḳdīrı ve felekniŋ gerdişi mundaḳ éken, (15) aŋa ḫᵛāh pād-şāh ḫᵛāh Boẕorcmıhr çāra ḳıla almas. Seniŋ köŋlüŋ hamīşa ḫūş-ḥāl bolsun. (16) Ve köŋlüŋ ġam u ḳayġudın āzād bolsun.” dédi. Andın kéyin hamīşa Boẕorcmıhr Nūşīravān- (17) nıŋ aylıda raʾy u maşlaḥat ḳılur érdi. Ve Nūşīravān her yerde cāsūslar ḳoyur (18) érdi. Bu dunyāda yaḫşı ve yaman aḥvāllarnı éşitür érdi.

Künlerde bir kün bir mūbad (19) aydı-ki “Şāhā, sen hamīşa günāhkārlarnıŋ günāhıdın ötür sen. Ve ularnıŋ (20) günāhıdın yana bir martaba soramas sen. Günāhkār ḳança ʿuẕr aytḳan bile anıŋ günāhını soramaḳ (21) kerek.” dédi. Nūşīravān cavāb berdi-ki “Günāhkār kişiler aġrıḳġa oḫşaydur. Biz **[243b** = (142b)**]** (1) ṭabībġā oḫşaydur biz. Vaḳtī ki aġrıḳ kişige ṭabīb bir dārū berip yaḫşı ḳılmasa, andaḳ (2) ṭabībdın élig yumaḳ kerek.” dédi. Mūbad Nūşīravānnı taḥsīn ḳıldı. Yana bir mūbad aydı-ki (3) “Şāhā, ul esīrlerni ki Rūmdın keltürdüŋ, ularnıŋ tolası süt émeduġan kūdek- (4) ler turur. Aŋa ne farmānlar sen?” dédi. Nūşīravān cavāb berdi-ki “Ança ki kiçik balalarnı esīr tutup (5) bolmas. Ularnı analarınıŋ ḳaşıġa kişi iyberiŋler, tā ularnı satıp alġaylar. Her ḳaysı- (6) sını bir ṭabaḳdın ziyāde némege satmaŋlar ki ularnıŋ genc ü mālıġa bizniŋ ḥācatımız yoḳdur.” dédi. (7) Yana bir uluġ aydı: “Şāhā, şahar içinde bir munça savdāgerler bardur. Kéçe bolsa uḫlamaslar. Taŋ atḳunça (8) barıp ve sāz çalıp mey içürler.” dédi. Nūşīravān aydı: “Sizler hem ḫūş-ḥāllıḳ bile mey içiŋiz- (9) ler. Hīç kişige āzār bermey ġamsız boluŋuzlar.” dédi. Yana bir mūbad aydı: “Şāhā, bir pahlavān Rūmī bile (10) ceng ḳılġanda Rūmīlarġa ḥamla ḳıldı. Anda öldi. Anıŋ uşşaḳ balaları ḳaldı.” dédi. Nūşīravān (11) aydı: “Gencdin ul balalarġa her yılda tört miŋ dīnār altun beriŋler. Ve her kişi ki cengde ölgen (12) bolsa, ularnıŋ kūdek ve balaları ḳalġan bolsa daftarnı oḳuġanda ul tört miŋ dīnārnı (13) kūdeklerġa yetgürüp bersünler.” dédi. Yana bir mūbad aydı: “Şāhā, ḫazīnaçı çāker[256] ve yoḳsuzlarġa üç (14) yüz miŋ dīnār altun berdi.” dédi. Nūşīravān aydı: “Ul hem meniŋ farmānım bile bolġandur.” dédi. Mūbad (15) aydı: “Tola bergendin genc ḳuruḳ ḳaldı.” dédi. Nūşīravān aydı: “Hay cahān, ḫūyı tarlarġa tar bolur. Ve men (16) tar ḫūynı ārzū ḳılmas men.” dédi. Yana biri aydı: “Şāhā, Ḳaraḫan Sıpah-sālār Balḫ şaharıdın üç (17) yüz miŋ dīnar altun iyberipdür. Ḫazīnaġa kigürdük.” dédi. Nūşīravān aydı: “Maŋa kişi- (18) niŋ köŋlini aġrıtıp alġan mālnıŋ lāzımı yoḳdur. Ul mālnı her kimdin alġan bolsa (19) igesige yandurup beriŋler ki kişiniŋ köŋlini aġrıtḳannı Ḫudā-yı Taʿālā hergiz ḫʷāhlamas.” dédi. (20) Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

[Toḳsanınçı dāstānda: Nūşīravānnıŋ, (21) **oġlı Hurmuzġa naşīḥat bergeni. Ve mūbad bir neçe suʾāllar sorup Nūşīravān cavāb aytḳanı. [244a** = (143a)**]** (1) **Ve Ḳayşarnıŋ ölgenidin Nūşīravān ḫabardār bolġanı. Ve Ḳayşarnıŋ oġlıġa nāma iybergeni. (2) Ve Nūşīravānnıŋ Rūmġa leşker tartḳanı. Ve Ḳayşarnıŋ Nūşīravāndın ʿuẕr tilegeli kelgeni.]**

[256] Metinde جكار şeklinde yazılıdır.

(3) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim künlerde bir kün Nūşīravān oġlı (4) Hurmuznı aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki "Ey oġlum, men yaḫşı kün ve yaḫşı sāʿatda pād-şāhlıḳ (5) tācını başıŋġa keygüzedür men. Kerek ki sen ʿādıl ve rāst-güy bolġay sen. Ve ʿāḳıl bolġay (6) sen. ʿĀdıl pād-şāh taḫtġa lāyıḳ turur. Zınhār şarṭıŋnı sındurġuçı bolma- (7) ġay sen. Bī-günāhlarġa ẓulm ḳılġuçı bolmaġay sen. Ve yamanlıḳ örgetgüçilerniŋ sözini (8) ḳulaġıŋġa almaġay sen. Her işde dād ʿadl ḳılġay sen. Ve albatta yalġan sözleme- (9) gey sen. Özüŋniŋ farmānıdaġılarnı panāhıŋda saḳlaġay sen. Bu dunyā ʿārıyatī (10) turur. Aŋa ıʿtımād ḳılmaġay sen. Hamīşa hunar istep ʿāḳıl dānālar bile olturġay sen. (11) Dānış bile ẓālımlarnıŋ ḳolını baġlaġay sen. Ul kişi-ki duşman aylıda cānını saŋa (12) sıpar ḳılsa anı uluġ ḳılgay sen. Vaḳtī ki şahan-şāhlıḳ tācını başıŋġa keyseŋ (13) yaḫşı yolnı yaman yoldın ayrıp bilgey sen. Hamīşa bir dānışmandnı aylıŋda saḳlap (14) anı cānıŋ dék ʿazīz körgey sen. Her kişi ki hunarsız bolup bad-aṣl bolsa anı (15) özüŋge yaḳın ḳılmaġay sen. Ve ḥācatmand kişilerge baġışlaġay sen. Ḫazīnanı çaġı bile (16) yıġḳay sen. Ve tola genc yıġmaḳlıḳnı köŋlüŋdin çıḳarġay sen. Ve ḳadīmġı pād-şāhlarnıŋ (17) işige ḳarap albatta dād bergüçi bolġay sen ki ẓālım pād-şāhlarġa hamīşa laʿnat oḳurlar. Ḳaraġıl ki (18) pād-şāhlar ḳayan ketti? Bu dunyā kişige vafā ḳılmas. Ve bīhūda ḳan tökmegey sen. Meniŋ (19) bu naṣīḥat-nāmemge ḳaraġay sen. Köŋlüŋni bu fānī dunyāġa baġlamaġay sen. Hamīşa Ḫudā-yı Taʿālā- (20) nıŋ yolıda bolġay sen. Ve bu naṣīḥat-nāmamnı aylıŋda saḳlaġay sen." dédi.

Rāvī aytur: Künlerde bir (21) kün bir mūbad Nūşīravāndın suʾāl sordı-ki "Şāhā, ul ne sırdur ki bir bende Ḫudā-yı Taʿālādın **[244b** = (143b)**]** (1) tilemey turup beredür? Yana bir bende hamīşa iki ḳolını āsmānġa köterip Ḫudā-yı Taʿālādın tilek tileydür, (2) ul ārzūsıġa yetmeydür?" dédi. Nūşīravān cavāb berdi ki "Her bende Ḫudā-yı Taʿālādın öz çaġıġa (3) baḳıp tilek tilemek kerek. Vaḳtī ki tilek öz çaġıdın ziyāde bolsa ul tilekdin baġrı ḳan (4) bolġusıdur." dédi. Mūbad sordı: "Pād-şāhlıḳġa néçük kişi lāyıḳdur?" dédi. Nūşīravān aydı: "Andaḳ (5) kişi lāyıḳdur ki saḫī ve dānışmand ve ʿādıl ve dād bergüçi bolsa. Ve her uluġlarġa uġluḳnı (6) özige lāyıḳ, ābdān kişige berse. Ve bu cahāndaġı yaḫşı ve yaman aḥvāllardın ḫabardar bolsa. Dostnı (7) duşmandın ayrıp bilse ve kişige āzār bermese. ʿAḳl ve dād ve dīnlıḳ ve baḫt u devlet- (8) lik bolsa. Ve ölgendin kéyin yaman atı ḳalmasa. Ve āḫıratda behiştni tafsa. Mundaḳ kişi (9) pād-şāhlıḳ[ġa] lāyıḳ turur. Ve pād-şāh kişi, tatlıḳ ve ḳızıḳ sözlük ve yumşaḳ āvāzlıḳ bolmaḳ (10) kerek ki anıŋ sözleridin her kim köŋül maḳṣūdını tafḳay." dédi. Mūbad sordı: "Şāhā, sen ki pād-şāh (11) bolduŋ, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳaysı bergenige tola şükr aytur sen?" dédi.

Nūşīravān aydı: “Aŋa tola (12) şükr aytur men ki Ḫudāy meni yaḫşı künlük ve hemme ḫalḳdın uluġ yaratıpdur. Ve hīç mendin ziyādelik (13) istemedi. Ve hemme duşmanlarımnı ceng içinde, meniŋ aylımda zabūn ḳıldı.” dédi. Mūbad aydı: “Ey pād-şāh, (14) ul vaḳtda ki sen ḫāvar şaharınıŋ cengige bardıŋ, ıntıhāyī itlik ve tuġuşluḳ (15) bolduŋ. Çūn bāḫtar şaharınıŋ cengige bardıŋ, āhestelik ve ṣebr bile ceng ḳıldıŋ.” (16) dédi. Nūşīravān cavāb berdi-ki “Ādam yigitlikde ten ü cānıdın endīşe ḳılmas. Her vaḳtī (17) ki duşmannıŋ sıpah-sālārı ḳarmaḳġa tüşse anıŋ aylıda āhestelik ve çıḳışmaḳlıḳ ḳılmaḳ (18) kerek. Ḫudā-yı Taʿālāġa yüz miŋ şükr ki yigitligimde ṣebrim bar érdi. Yaḫşı ve yamannı ḫᵛār ḳılmadım. Ḥālā ki (19) pīr boldum, cahān meniŋ rasm ve dānışımnıŋ astında turur.” dédi. Mūbad aydı: “Şāhā, ḳadīmġı (20) pād-şāhlar özlerini ṭabīb bile, dārū u darmān bile saḳlapdurlar.” dédi. Nūşīravān aydı: (21) “Vaḳtī ki kişiniŋ acalı āsmāndın kelse dārū darmān hergiz kār ḳılmas. Cānnı Ḫudā-yı Taʿālā **[245a** = (144a)**]** (1) saḳlar. Vaḳtī ki acal yetse parhīz bile hergiz acaldın ḳutulup bolmas.” dédi. Mūbad aydı: (2) “Ey pād-şāh, sen ne üçün hamīşa Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlar sen? Zamānī ḫūş-ḥāl olturmas sen? (3) Hamīşa endīşe bile olturur sen?” dédi. Nūşīravān aydı: “Anıŋ üçün yıġlar men ki özüm- (4) niŋ farmānıdaġılarnıŋ köŋüllеridegi sırlarnı bilgey men.” dédi. Mūbad sordı: “Ey pād-şāh, (5) her kişi ki yamanlıḳ ḳılsa hem öledür ve yaḫşılıḳ ḳılsa hem ölüm ul kişini tirig ḳoymaydur. (6) Pes ne üçün yaḫşılıḳ ḳılġan ābādāndur ki ölüm yaḫşı ve yamannı tirig ḳoymaydur?” dédi. (7) Nūşīravān aydı: “Hay yaḫşılıḳ her yerde yaḫşılıḳnı tafḳusıdur. Yaḫşılıḳ ḳılġuçı ölmes. (8) Eger ölse hem āsūdelikni tafıp cānını Ḫudā-yı Taʿālāġa tafşurġusıdur. Dānışmand kerek ki (9) hamīşa Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınġay.” dédi.

Künlerde bir kün Nūşīravānnıŋ aylıġa ḫabar keldi-ki (10) “Ḳayṣar-ı Rūm ʿālamdın ötti.” dép. Nūşīravān bu ḫabarnı éşitip, ölüm ḫayālıġa kirip, ḳorḳup (11) laʿl dék yüzi zaʿfarān dék sarġardı. Ve bir ʿāḳıl kişini élçi iybergeli ılġadı. (12) Ḳayṣarnıŋ oġlı aylıġa iyberdi. Aŋa yumşaḳ sözlerni aydı. Ve bir **nāma** bitidi. Anda mātam ve (13) derdniŋ[257] sözlerini aydı-ki “Bu nāmadur, Ḳayṣar-ı Rūmnıŋ oġlınıŋ aylıġa ki ey yigit, (14) Ḫudā-yı Taʿālā saŋa uzun ʿumr bersün. Bilgil ki bu dunyā ʿārıyatī turur. Ve biz yol (15) ötgüçi turur biz. Her cānvār ki bardur, ölmey ḳalmas. Ḫᵛāh Ḳayṣar ve ḫᵛāh ḫāḳān, acal kelgende çāra tafmas- (16) lar. Saŋa Ḥażrat-ı ʿĪsā payġambarnıŋ rūḥı yār bolsun. Ve ataŋ Ḳayṣar madad-kār bolsun. Ve men eşittim ki (17) ataŋnıŋ taḫtıġa olturmış sen. Bizdin her néme lāzım bolsa tilegey sen.” dédi. (18) Nāmanı Rūmġa iyberdi. Çūn élçi

[257] Metinde زرد نينك şeklinde yazılıdır.

Rūmġa yetti, Ḳayṣarnıŋ oġlı farmānladı, tā élçiġa yol berdiler. (19) Çūn élçi nāmanı Ḳayṣarġa berdi, Ḳayṣar çūn yaŋı pād-şāhlıḳġa olturup érdi, Nūşīravānnıŋ (20) mundaḳ ziyādelik ḳılġanıġa aççıġlandı. Nā-çār élçidin yol rancın sordı. Aŋa sustluḳ (21) bile ḳarap ordadın yıraḳ bir yerge tüşürtti. Ul nāmaġa hergiz ḳaramadı. Bir haftaġaça hemme bégleri **[245b** = (144b)**]** (1) birle maşlaḥat ḳıldı. Āḫırī hemme uluġları aydılar ki "Şāhā, biz hemmemiz seniŋ farmānıŋdadur biz. (2) Her ne farmānlasaŋ ḳılur biz." dédiler. Bu sözlerini ẓāḥırıda aydılar. Néme üçün-ki ul yigit érdi. (3) Ve yaŋı pād-şāhlıḳġa olturġan üçün yosun bilmes érdi. Pes Nūşīravānnıŋ (4) nāmasıġa **cavāb** bitidiler ki "Ey ḫod-pasand pād-şāh, bilgil ki Ḳayṣar-ı Rūmnıŋ aylıġa pād-şāh-ı (5) Īrānnıŋ nāması yetti. Ġam ve ḫūş-ḥāllıḳdın aytḳan sözlerini aŋladuḳ[258]. Ḳayṣar ötti. (6) Ornıġa yana Ḳayṣar olturdı ki hīç pād-şāhlarnı kişi ḳatarıda tutmas." dédi. Çūn nāma bitidiler, (7) élçini aylıġa çırladılar. Aŋa bir nā-lāyıḳ ton keygürdiler. Ḳayṣar aŋa aydı-ki "Ey élçi, men kişi- (8) niŋ çākeri émesdür men. Çīn ve Hītāl pād-şāhlarıdın kem émesdür men. Uluġlarnı (9) yeŋil tutmaḳlıḳ ravā émesdür. Eger-çi seniŋ pād-şāhıŋ cahānġa pād-şāh hem (10) bolsa, meni nége mundaḳ yeŋil tutur? Ne üçün mendin uluġluḳnı ayar? Eger āftābnıŋ (11) yüzini bulut ḳaflaġan bile āftābnıŋ nūrı kem bolmas." dédi. Élçini yandurdı. (12) Élçi iki manzılnı bir manzıl ḳılıp ravān boldı. Çūn Nūşīravānnıŋ aylıġa yetti, nāmanı berdi. (13) Anıŋ aytḳan sözlerini aydı. Nūşīravān dıl-teng boldı. Ba-ġāyatī açıġlandı. Ant içti ki (14) "Ul Ḫudānıŋ atı bile ki āftāb u aynı, otnı, taḫt u tācnı yaratıpdur, eger-çi Rūmī- (15) lar genc ve gevherdin uynıŋ terisini tolġazadurlar, ulardın bir kişini taḫt aylında (16) ḫūş-ḥāl ḳoysam cahāndaġı ḥalāllarım ḥarām bolġay. Ul şundaḳ gümān ḳıladur ki 'Men (17) Ḳayṣar-ı Rūmdur men.' dép başını köteredür. Ḥālā men Rūmdın otlar yandurġay men." dédi.

(18) Farmānladı, tā karnāylar çaldılar ve naḳāralar çaldılar. Madāyın şaharıdın leşkerler bayābānġa (19) çıḳtılar. Ḳayṣarġa bu ḥālda ḫabar yetti ki "Nūşīravān aççıġı bile leşker tartıp ornıdın teprendi." (20) dép. Ḳayṣar-ı Rūm hem ʿAmmūrıyadın Ḥalab şaharıġa keldi. Üç yüz miŋ suvār bile Ḥalab şaharını (21) ḳabadılar. Aṭrāfīdın ceng ḳıldılar. Rūmīlar her ṭerefdin mancanīḳlar attılar. Saḳīlā ḥışārını **[246a** = (145a)**]** (1) Rūmīlar aldılar. Ḥalab şaharı daryā dék ḳanġa bulġandı. Bāṭrūn[nıŋ] leşkeri amān tilediler. (2) Bir haftada Nūşīravānnıŋ leşkeri hem Rūmīlardın ottuz miŋ kişini tutup Nūşīravān- (3) nıŋ aylıġa keltürdiler. Nūşīravān farmānladı, tā Rūmīlarġa tīr-bārān ḳılıp ulardın tola (4) kişilerni öltürdiler. Ve tola esīr hem ḳıldılar. Andın kéyin Rūmīlarnıŋ

[258] Metinde انكادوق şeklinde yazılıdır.

leşkeri- (5) niŋ aylıġa ḫandaḳ ḳazdılar. İçige su toldurdılar. Ne-çend kün ceng boldı. Nūşīravān leşker- (6) ge azuḳ beredu̇ġanlarnı aylıġa çırladı. Ul cengdin tola sözler aydı-ki “Bu iş bizge (7) tola müşkil boldı-ki bu ḫandaḳdın öte almas biz.” dédi. Leşkerniŋ uluġları genc ṭerefi- (8) ge bardılar. Leşkerni ḥısāb ḳıldılar. Uluġlarġa māl ve azuḳġa üç yüz miŋ (9) dıram öksük keldi. Nūşīravān parīşān boldı. Boẕorcmıhrġa aydı-ki “Ey ḥakīm, eger meniŋ gencim (10) ḳuruḳ [bolsa], maŋa şahan-şāhlıḳ at ne kerekdür?! Ḥālā barġıl, téveçilerni çırlap (11) Māzandarān şaharınıŋ gencidin yüz yük altun keltürgil.” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Şāhā, (12) Īrāngа yol uzaḳ turur. Bu şaharlarda çendān zar-dār kişiler bardur ki mālıdın (13) yüz ḥıṣṣadın bir ḥıṣṣası bizniŋ leşkerim[iz]ġa kifāyat ḳılur. Savdāgerlerdin ötni alıp, (14) ularġa gencdin yetgürüp berseŋ?” dédi. Nūşīravāngа bu maṣlaḥat ḫūş keldi. Boẕorcmıhr (15) bir ʿāḳıl élçini ılġadı. Aŋa aydı-ki “Ḥālā üç ḳoş aṭ bile barġıl. Bir zar-dār savdagerdin leşker (16) üçün ötni keltürgil.” dédi. Élçi ravān boldı. Bir şaharġa yetti. Hemme uluġlarġa bu sözni aydılar. Hemme (17) uluġlar ul yerge camʿ boldılar. Anda bir ötükçi bar érdi. Ul élçidin sordı ki “Ḳança dıram kerekdür?” (18) dédi. Élçi aydı: “Ḳırḳ yüz miŋ dıram kerek.” dédi. Ötükçi aydı: “Bu ötnini men bereyin.” dédi. Dar-ḥāl tarāzū keltürdi. Şul zamān tartıp berdi. (19) Çūn ḳırḳ yüz miŋ dıram rāst boldı, élçi yanġalı ḳaṣd ḳıldı. Ötükçi aydı ki “Ey ay yüzlük (20) yigit, Boẕorcmıhrġa meniŋ sözümni aytḳay sen ki meniŋ bir kiçik oġlum bardur. Aŋa ba-ġāyat (21) mıhrbān turur men. Boẕorcmıhr pād-şāhġa aytḳay, tā oġlumnı dānışmendlerge tafşurġay men, tā ʿılm **[246b** = (145b)**]** (1) u adab örgengey.” dédi. Élçi aydı: “Bu sahl işdür. Seniŋ sözüŋni aytayın.” dédi. (2) Çūn élçi Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi, ötükçiniŋ sözini Boẕorcmıhrġa aydı. Boẕorcmıhr pād-şāh- (3) nıŋ aylıġa keldi. Ötükçi ul gencni bergenini pād-şāhġa aydı. Nūşīravān aydı: “Ḫudā-yı Taʿālāġa (4) şükr ki hemme yıl Ḫudā-şınās érdim. Ḥālā meniŋ pād-şāhlıġımda bir ötükçi şunça genc ü māl yıġıp ḫūş-ḥāl- (5) lıḳ ḳılur. Ḥālā ḳaraġıl ki ötükçiniŋ hīç ārzūsı bar mıdur? Vaḳtī ki anıŋ ötnisini berseŋ, (6) yana yüz miŋ dıram zıyāda ḳılıp bergil.” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Şāhā, ötükçiniŋ ārzūsı bar dék ki (7) élçige aytıpdur ki ‘Bir kiçik oġlum bardur. Eger pād-şāh dest-gīrlik ḳılsa bu oġlum ʿılm (8) örgenip kātıb bolsa.’ dépdür.” dédi. Pād-şāh aydı: “Ey ʿāḳıl ḥakīm, saŋa ne boldı-ki (9) közüŋni dīv mundaḳ tīra ḳılıpdur? Bilmes mü sen ki kātıbçılıḳ hemme hunarlardın mubārek (10) hunar turur. Bu hunardın yıḳılġan kişiler bülend bolurlar. Vaḳtī ki balāġat bile kātıblıḳ bir bolsa (11) ul kişi nā-çār pād-şāhnıŋ aylıda olturur. Ḥālā ötükçiniŋ bergen genclerini téveler bile (12) yandurġıl. Vaḳtī ki bāzargān-zāda kātıb bolsa, ul [va]ḳtda ki meniŋ oġlum taḫtġa oltursa (13) aŋa bir kātıb kerek bolur. Ötükçidin hīç hunar kelmes. Vaḳtī ki ötükçi meniŋ oġlumnıŋ aylıda

(14) kātıb bolsa, anıŋ aylıda hem ādam-şınās dānışmandlar ḫᵛār bolurlar. Ve biz ölgen- (15) din kéyin bizge laʿnat oḳurlar. Ötükçiniŋ mālını yandurġıl. Gencdin keltürgil." dédi. (16) Dar-ḥāl élçidin keltürgen mālnı yandurdı. Çūn kéçe boldı, césikçiler çıḳtılar.

Çūn (17) taŋ attı, Ḳayṣarnıŋ élçisi Nūşīravānnıŋ aylıġa keldi. Ḳılġan günāhıġa ʿuẕrlar keltürdi. (18) Çūn élçi Nūşīravānnıŋ tāc u taḫtını kördi, cigeridin āh tarttı. Köŋlide kéçürdi-ki (19) "Pād-şāhlıḳġa bu ıntıhāyī lāyıḳ turur." Ve Rūmīlardın ḳırḳ kişi kelip érdi. Her ḳaysı (20) ḳırḳ kişi on miŋ dīnārdın altun keltürdi. Hemmeleri Nūşīravānnıŋ aylıda ılan-dek (21) tolġanıp zār zār yıġlaştılar. Nūşīravān ularnı ıʿzāz u ikrāmladı. Rūmī aydı-ki "Şāhā, bu Ḳayṣar yigit **[247a** = (146a)**]** (1) ve yaŋı pād-şāh bolġan turur. Āşkārā u pınhān işni bilmes. Ve biz hemme saŋa ḫarāc bergüçi (2) ḫıẕmatkār turur biz. Rūm ve Īrān seniŋ turur. Eger bir kiçik kūdek bilmeslikdin (3) sözlegen bolsa, kerek ki şahan-şāh andın kīne tutmaġay. Ve biz Rūmnıŋ ḫarācını ilgeri ḳaydaḳ ki (4) berür érdük, ḥālā hem keltürsek." dédi. Nūşīravān küldi. Ve aydı-ki "Ey élçi[259], eger pād-şāh kūdek bolsa, (5) ʿaḳl az bolsa, ḫᵛāh Ḳayṣar bolsun ḫᵛāh İskender bolsun, her kişi-ki bizniŋ ʿahd u paymānımızdın (6) yansa ve boyun tolġasa anıŋ ölkesiniŋ toġını āsmānġa örletür miz. Genc leşkeri- (7) din hīç ḳorḳmas biz. dédi. Élçiler yüz yerge urdılar. Aydılar ki "Ey bülend-hımmat pād-şāh, (8) ötgen işdin sözlemegil. Vaḳtī ki sen bizdin rāżī bolsaŋ, on uy- (9) nıŋ terisige altun toldurup bergey biz." dédi. Nūşīravān aydı: "Gencniŋ işi (10) üçün lāyıḳ vazīrlar ranc tartḳusıdur." dédi. Hemme Rūmīlar mūbadnıŋ aylıġa bardılar. (11) Zār zār yıġlaşıp Ḳayṣarnıŋ sözlerini ve uynıŋ terisinde altun aydılar. Mūbad (12) aydı: "Eger altun berseŋ yana bir miŋ zar-baft u dībā ton beriŋler, tā pād-şāh (13) her kimge ḫᵛāhlasa sar-u-pāy bergey. Ve Ḳayṣar-ı Rūm hem özi pād-şāhnıŋ aylıġa kelip ʿuẕr aytḳay. (14) Yaŋı başdın ʿahd u paymān ḳılgay ki Ḳayṣar aylıġa kelmegünçe pād-şāh hergiz Rūmdın yanmas." (15) dédi. Rūmīlar yanıp Ḳayṣarnıŋ aylıġa keldiler. Bu sözlerni aydılar. Ḳayṣar hem Nūşīravān- (16) nıŋ aylıġa barışnı ıḫtıyār ḳıldı. Ve Nūşīravānnıŋ aylıġa ravān boldı. Çūn Nūşīravānnıŋ (17) bār-gāhıġa yetti, Nūşīravān şul zamān körünüş berdi. Çūn Ḳayṣar Nūşīravānnıŋ (18) tāc taḫtını kördi, taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Nūşīravān hem ıʿzāzladı. Özi yanıda olturġuz[dı]. (19) Ḳayṣar aydı: "Şāhā, bendedin günāhnı körmegil. Seniŋ bu ölkege kelgeniŋdin (20) biz ıntıhāyī ḫūş-ḥāl bolduḳ." dédi. Nūşīravān aydı: "Mundaḳ işdin hīç endīşe (21) ḳılmaġıl. Her ne tilegiŋ bolsa tilegil." dédi. Ḳayṣar ḫūş-ḥāl bolup yer öfti. Ança ki aytaduġan **[247b** = (146b)**]** (1) sözlerini aydı. Andın kéyin Ḳayṣar

[259] Metinde شاها "şāhā" şeklinde yazılıdır.

endīşe ḳıldı-ki öz ordasıġa yanġay. Uluġlarġa aydı-ki “Eger pād-şāh (2) ruḫṣa berse öz ornumġa yansam.” Çūn taŋlası boldı, Ḳayṣar pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. (3) Çūn Nūşīravān Ḳayṣarnı dıl-teng kördi, aydı-ki “Ey Ḳayṣar, ne üçün parīşān turur sen? (4) Eger yanışnı ḫᵛāhlasaŋ ıḫtıyār sende turur.” dédi. Hemmeleri yüz yerge urdılar ve yandılar. (5) Nūşīravān ul ceng yeride ne-çend vaḳt turdı. Ve leşkerini tındurdı. Andın kéyin leşkeri- (6) din bir kişini ılġadı. Ve bir munça leşker aŋa berdi, tā Rūmnıŋ ḫarācını alıp kelgey. (7) Özi ul yerdin Ṭīsḳūn şaharıġa keldi. Leşkerini andaḳ yasadı ki gūyā ki rūy-ı zamīn (8) égerlik ve altun kemerlerge toldı. Çūn şahar ḫalḳı Nūşīravānnı kördiler, yüz yerge urdılar. (9) Uluġlar Nūşīravānnıŋ başıġa gevher ü yāḳūtlar saçtılar. Nūşīravān altun (10) taḫtı üstünde ḳarār taftı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

Toḳsan (11) **birinçi dāstānda: Nūşīravān-ı ʿĀdıl oġulları arasıdın Hurmuznı** (12) **ılġap valī-ʿahd ḳılganı. Ve mūbadlar suʾāl sorup Hurmuz cavāb aytḳanı. Ve Nūşīravān-ı ʿĀdıl ʿālamdın ötgeni.**

Mavlānā Fırdavsī (13) raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Nūşīravānnıŋ ʿumrı yetmiş tört- (14) ge yetti, ölümdin endīşe ḳıldı. Öz o[r]nıda pād-şāh ḳılġalı oġullarıdın ılġadı. (15) Anıŋ altı oġlı bar érdi. Hemmeleri pahlavān ve ʿāḳıl u dānışmand érdi. Ularnıŋ (16) hemmesidin Hurmuz ʿāḳılraḳ érdi. Nūşīravān anı ılġadı. Ve Boẕorcmıhrġa aydı-ki “Ey (17) ḥakīm, hemme mūbadlarnı camʿ ḳılıp, Hurmuzdın suʾāl sorap, ʿaḳlını āzmūda ḳılıp baḳıŋlar. (18) dédi. Mūbadlar hemme camʿ boldılar. Ve Hurmuznı çırlap ularnıŋ aylıda olturġuzdılar. (19) Avval Boẕorcmıhr söz başladı. Ve aydı-ki “Ey nīk-baḫt şāh-zāda, cān u tenni roşen (20) ḳıladuġan néme, ne turur?” Hurmuz aydı: “Dānālıḳ turur. Ve yana bardāştlıḳ turur. Ve saḫīlıḳ turur.” (21) dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Ādemge yaḫşılıḳ ve sūdluḳ néme turur? Ve ādam némedin bülend bolur?” dédi. Hurmuz **[248a** = (147a)**]** (1) aydı: “Her kişi ki dād berse bülend bolur. Ve tenige sūdluḳ turur.” dédi. Boẕorcmıhr aydı: “Ey şāh-zāda, (2) men bir munça suʾāllar sendin sorayın. Kerek ki hemme suʾāllarımnı ḥısāb ḳılıp, yadıŋda (3) tutup cavāb bergey sen. Ḫudā-yı Taʿālā saŋa cavāb ayturġa yār bolġay. Söz ḳuflġa oḫşaydur ki (4) cavāb kilīdge oḫşaydur. Cavāb bile yaḫşı ve yaman söz maʿlūm bolur.” dédi. Pes suʾāl sordı-ki (5) “Ataġa oġul ḳaydaḳ bolsa mubārek ve yaraşıḳlıḳ bolur? Ve yana köŋül bağışlaġalı lāyıḳ (6) kim turur? Ve néme işdin paşīmān bolur? Ḫıẕmat ḳılġalı kim lāyıḳ turur? Ve bu dunyā[da] kimdin ḫūş-ḥāl (7) bolur biz? Ve zamāna kimni taʿrīf ḳılur? Ve dostlarnıŋ uluġ ābdānraġı kim turur? Ve cahān- (8) da néçük kişiniŋ dostı toladur? Ve

néçük kişiniŋ duşmanı toladur? Ve āsāyış (9) tafmaḳlıḳ nedin turur? Ve bu dunyāda zıyān-kārraḳ dost ḳaysıdur? Ve bir némeni ki (10) ādam baḳadur, ul ne némedür ki fatġına ötedür. Ve ẓālım kim turur? Dunyāġa söz bile ḫarāblıḳ (11) yetgürgüçi kim turur? Dostlarnıŋ köŋlini aġrıtḳuçı kim turur? Ve ul ne némedür ki (12) nāmūsnı keltürür?" dép bir kün ertedin aḫşamġaça suʾāl sordı. Ul vaḳtda (13) Hurmuz ornıdın ḳoftı. Pād-şāhnı taḥsīn ḳıldı-ki ve aydı-ki "Şāhā, pād-şāhlıḳ taḫtı sen- (14) din ḫālī bolmaġay. Ve taḫtnı seniŋsiz körmegey biz. Ança soraġan suʾāllarıġa (15) cavāb bereyin. Avval ki dānā farzanddın sordı. Aŋa cavāb bereyin. Ata farzanddın ḫūş-ḥāl (16) bolġusıdur. Eger farzand ataġa mıhrbān bolsa yaḫşılıḳ tafıp ʿādıl bolġusıdur. (17) Ve yana her kişi-ki nā-mardum kişilerge yaḫşılıḳ ḳılsa aŋa ḳorḳunç yétgüsidür. (18) Ve her pād-şāhī ki ẓālım bolsa anı ʿāḳıl démekligi ravā émesdür. Ẓālım pād-şāhdın (19) ḳaçmaḳ kerek ki anıŋ ẓulmıdın cahānda ḳıyāmat ḳofḳusıdur. Ve yana her dost- (20) dın naṣība yetgen dost ābdāndur. Ve her kişi ki tavāżuʿlıḳ bolsa dost- (21) larınıŋ köŋli andın ḫūş-ḥālraḳ bolur. Ve her kişiniŋ köŋli yamanlıḳġa **[248b** = (147b)**]** (1) yaḳın bolup bī-adab bolsa anıŋ sözidin tola düşmenlik kelgüsidür. Ve yana (2) vaḳtī ki pād-şāh bad-ḫūy bolsa anıŋ bile tirigigçilik ḳılmaḳlıḳ kebest (3) direḫtige oḫşaş turur. Ve yana zıyān-kārraḳ kişi oldur ki köŋlini nafs havāġa (4) berse. Andaḳ kişi āḫırī paşīman bolġusıdur. Ve dostlarnıŋ yamanı nādān (5) dostdur. Ve yana cahān ul kişiniŋ sözi bile ḫarāb bolur ki suḫan-çīn, iki (6) yüzlük bolsa. Her kişi-ki yalġan, bīhūda sözlese, ḫalḳ arasıda yalġan- (7) çılıḳ ḳılsa ḫᵛār bolġusıdur. Ve hemme suʾāllar uşbu érdi. Cavāb hem uşbu (8) turur." dédi. Nūşīravānnıŋ köŋli bu cavāblarnı éşitip ba-ġāyat ḫūş-ḥāl (9) boldı. Hemme mūbadlar ḫūş-ḥāl boldılar. Andın kéyin Nūşīravān öz pād-şāhlıġını Hurmuzġa (10) berdi.

Ahd-nāma bitip berdi. Anda yaḫşı naṣīḥatlar ḳıldı. **Nāma**nıŋ avvalıda Ḫudā-yı Taʿālā- (11) nı yād ḳıldı. "Ey oġlum, men yetmiş yıl ʿumr kördüm. Körgil ki cahān maŋa vafā ḳılmadı. (12) Bu cahān bī-vafā, belki ranc balā turur. ʿUmr ḳança ḫūş-ḥāllıḳ bile ötgen bile ḫūş-ḥāl- (13) lıḳ hem fānī turur. Vaḳtī ki men cahānnı saŋa tafşurdum, āḫırī sen hem yana birge (14) tafşurġuŋdur. Vaḳtī ki acal kelse bī-çāra bolup ketgüŋdür. Ve men pād-şāh- (15) lıḳ tācını bergeli istedim. Ve meniŋ altı ʿāḳıl oġullarım turup (16) hemmedin seni ılġadım. Atam Ḳubād maŋa pād-şāhlıḳnı bergende seksen yaşda (17) érdi. Ḥālā men yétmiş törtdedür men ki seni cahānġa pād-şāh ḳıldım. Ḫudā-yı Taʿālā- (18) dın şundaḳ ümīd tutadur men ki ʿādıl, yaḫşı köŋül[l]ük bolġay sen. Ḫalḳnıŋ dādını (19) bergey sen. Özüŋ émīn olturup ḳıyāmat küni behiştni tafḳay sen. (20) Ḳaraġıl ki

albatta bardāştlıḳ bolġay sen ki pād-şāhlardın itliklik (21) ḫūb émesdür. Ve yalġan sözlemegey sen. Aşuḳuşluḳ bolmaġay sen. Hamīşa **[249a** = (148a)**]** (1) yaḫşılıḳdın özge iş ḳılmaġay sen. Kişige yamanlıḳ ḳılmaġay sen. Hamīşa arıġ keyip (2) arıġ yégey sen. Hamīşa Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınıp rāst yol istegey sen. (3) Cahānnı dād ʿadl bile ābād ḳılgay sen. Hunarmandlarnı hamīşa ḫūş-ḥāl ve özüŋge yaḳın (4) tutḳay sen. Ve hamīşa dānālar bile maşlaḥat ḳılġay sen. Vaḳtī ki dānışmand- (5) lar seniŋ ḳaşıŋda bolsa tāc u taḫtıŋnıŋ rancı sende ḳalmaġusıdur. (6) Öz farmānıŋdaġılarnı zar-dār saḳlaġıl. Kem-hımmat kişilerge yaḫşılıḳ ḳılma. Ẓālım (7) kişilerge iş buyruma. Köŋlüŋniŋ ḳulaġını darvīşlarnıŋ āvāzıġa tut. (8) Ularnıŋ ġamını öz ġamıŋ dék yégil. Ey oġlum, eger sen meniŋ ḳılġan naṣīḥat- (9) larımġa baḳıp iş ḳılsaŋ hamīşa nām u āvāzıŋ bülend bolġusıdur. Albatta meniŋ (10) sözlerimni unutmaġay sen. Seniŋ ʿumruŋ uzun bolup teniŋ pāk ve köŋlüŋ (11) hamīşa şādmān bolġay. Ey oġlum, vaḳtī ki men ʿālamdın ötsem bir bülend orda ḳofarġıl. (12) Ul ordanıŋ tamlarıġa meniŋ bār-gāhımnı, uluġlarımnı, pahlavān ve cengī ve sıpāhlarımnı (13) ṣūret tartġıl. Ordanı yaḫşı yasaġıl. Ve ḫūş-būy némeler sefgil. Ve meniŋ tenimge kāfūr (14) sefgil. Ve her reng zar-baft dībā bile kefen ḳılıp, ḳadīm pād-şāhlar dék bu taḫtımġa (15) oḫşa taḫt ḳılıp ul taḫt üstünde yatḳurġıl. Ança altun ṭabaḳ, altun cām ve altun (16) mıcmarlar bardur, ıfar u zaʿfar toldurup oŋ ḳolda, sol ḳolda ḳoyġıl. Andın kéyin orda- (17) nıŋ (andın kéyin ordanıŋ) éşigini ḳofarġıl. Meni kişi körmesün. Meniŋ farzand, ahl ʿıyāl- (18) larım iki ayġaça maclıs ve ḫūş-ḥāllıḳ ḳılmasunlar ki pād-şāhlar ölgendin kéyin yosun (19) uşbu turur.” dép. Ḫalḳġa altun berip köŋlini ḫūş ḳıldı. Andın kéyin mūbadlarġa (20) aydı-ki “Ey mūbadlar, zınhār Hurmuznıŋ farmānıdın çıḳmaŋızlar. Her ne maşlaḥatlarıŋızlar bolsa (21) aŋa aytḳay sizler.” dédi. Hemme ḫalḳ bu sözlerge yıġlaştılar. Ul ʿahd-nāmanı bitigendin **[249b** = (148b)**]** (1) kéyin Nūşīravān-ı ʿAdıl ʿālamdın ötti. Bu naṣīḥatları ve yaḫşı işleri andın yād-gār (2) ḳaldı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Ve kemāli keremihi bi-mennihi.

Toḳsan ikinçi (3) **dāstānda: Hurmuznıŋ pād-şāhlıġı. Ve ul atasınıŋ bu sözlerini üz-** (4) **geni. Ve Bahrām-ı Āẕarmıyān[ı öltürtgeni. Ve] Hurmuzġa (ve) aṭrāfdın leşker kelgeni. Ve Bahrām-ı Çūbīn Hurmuz-** (5) **nıŋ ḳaşıġa kelgeni. Ve Bahrāmnı Sāva Şāh bile ceng ḳılġalı** (6) **çıḳarıp, Bahrām Sāva Şāh bile ceng ḳılıp Sāva Şāhnı** (7) **öltürgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur kim çūn Hurmuz ibn-i Nūşīravān (8) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı, avval Ḫudā-yı Taʿālānı taḥsīn ḳıldı. Andın

kéyin aydı-ki (9) “Ey uluġlar, men uluġlarnı uluġ ḳılur men. Atam ne yosunda dād ʿadl ḳılsa men hem (10) şundaḳ dād ʿadl ḳılur men. Meniŋ ata babalarım hem dād ʿadl ḳılıpdurlar. Biliŋizler ki Ḫudā-yı Taʿālā- (11) dın hīç iş pınhān émesdür. Yaḫşı ve yaman ul Ḫudāġa āşkārādur. Émdi men hem ata (12) babam dék dād ʿadl ḳılur men.” dép dād ʿadlnı tüzdi. Ne-çend zamān ʿādıllıḳ taḫtıda (13) olturdı. Çūn pād-şāhlıḳ aŋa ḳarār tafıp uluġ boldı, andın kéyin bad-ḫūy boldı. (14) Atasınıŋ yaḫşı ḫūylarını ve yaḫşı yosunlarını unuttı. Ve her kişi ki anıŋ (15) éşigide turup Hurmuznı yaḫşı saḳlap zıyānlardın saḳlar érdi, ularnı birdin (16) birdin bī-günāh öltürdi.

Ve üç kātıb bar érdi. Nūşīravānnıŋ kātıblarıdın érdi. Biri- (17) niŋ atı Īzad Goşast, ikinçi Borzmihr, üçünçi Mıhr Āẕar. Bu üç kātıb ıntıhāyī ʿāḳıl u dānışmand (18) érdiler. Nūşīravānnıŋ zamānıda hamīşa taḫt aylında olturur érdiler. Hurmuznıŋ (19) köŋlide kéçti ki “Mabādā ki bu üç kişi maŋa ḳaṣd ḳılıp toġumnı āsmāngа örletmegeyler.” dép. (20) Hamīşa ulardın ḳorḳunçda érdi. Āḫırī Īzad Goşastnı tutup bend ü zındāngа saldı. (21) Mūbadlarnıŋ mūbadı çūn bu ḥālnı kördi, dıl-teng boldı. Mūbad hem pāklardın érdi. Bu iş- **[250a** = (149a)**]** (1) din ıntıhāyī ġamda érdi. Şundaḳ ki yémek ve içmekdin ḳaldı. Bir küni Īzad Goşast zındān- (2) dın mūbadġa aytıp iyberdi-ki “Ey mūbad sen bile sen ki men bī-günāh pād-şāhnıŋ zındānıda (3) yatur men. Hīç kim meniŋ ḳaşımġa kelmeydür. Yémek ve içmekge muḥtācdur men. Albatta maŋa bir ṭaʿām iybergil. (4) Vaḳtī ki[260] ölsem kefen hem iybergey sen.” dédi. Çūn mūbad bu ḫabarnı éşitti, ġamı taġı ziyāde (5) boldı. Cavāb aytıp iyberdi-ki “Ey dānışmand, bend ü zındāndın tola ġam yemegey sen.” Ve mūbad (6) özige özi aydı-ki “Eger men Īzad Goşestge ṭaʿām iybersem dar-ḥāl bu ẓālımġa ḫabar yetgüsidür. (7) Meni öltürgüsidür.” dér érdi. Ammā köŋli Īzad Goşastġa ıntıhāyī aġırır érdi. Pes (8) farmānladı, tā yaḫşı ṭaʿāmlar füşürdiler. Andın kéyin mūbad bir aṭġa suvār boldı. Zındān ṭerefige ravān (9) boldı. Çūn zındānçılar mūbadnı kördiler, ḳorḳunçdın çırayları sarġardı. Hīç néme dép (10) ayta almadılar. Mūbad yıġlay yıġlay aṭıdın tüşti. Īzad Goşastnıŋ aylıġa bardı. Bir biri bile (11) ḳuçuştular. Zār zār yıġlaştılar. Pād-şāhnıŋ bad-ḫūylıġını sözleştiler. dastūr-ḫ^{v}ān (12) yaydılar. Barsam yıġaçın ḳolıġa tuttılar. Andın kéyin ṭaʿām yédiler. Mūbadġa aydı-ki “Ey nīk-ḫūy, (13) vaḳtī ki barsaŋ meniŋ sözümni Hurmuzġa ayġay sen ki Īzad Goşast aytadur: ‘Ey pād-şāh, (14) men seni ḳoynumda köterip çoŋ ḳılġandur men. Seniŋ üçün tola ranc u maşaḳḳat tartḳan- (15) dur men. Ularnıŋ cazāsı maŋa bend zındānnı berip sen.’ dép Hurmuzġa ayġıl. ‘Ve men ḳıyāmat (16) küni özümniŋ bī-günāhlıġını,

[260] Metinde كا “ge” şeklinde yazılıdır.

pād-şāhnıŋ rancını Ḫudā-yı Taʿālāġa maʿlūm ḳılġumdur.’ (17) dégil.” dédi. Mūbadı Īzad Goşast bile ḫūşlaşıp, zār zār yıġlap öz öyüge yandı. Hem (18) şul zamān cāsūslar bu ḫabarnı pād-şāhġa yetgürdiler. Hurmuz ba-ġāyat aççıġlandı. (19) Hem şu zamān kişi iyberip Īzad Goşastnı zındānda öltürdi. Mūbad her çend naṣīḥat (20) ḳıldı, Hurmuz éşitmedi. Ve Hurmuz mūbadnı öltürüşge furṣat ister érdi. Mūbadnıŋ atı (21) Zardhuşt érdi. Pes bekevüllerige farmānladı, tā ṭaʿām rāst ḳıldılar. Ve ul ṭaʿāmġa **[250b** = (149b)**]** (1) zahr alışturdılar. Çūn mūbad körünüşge keldi, Hurmuz aydı: “Ey mūbad, bu kün munda ṭaʿām (2) yégil.” dédi. Çūn mūbad olturdı, dāstūrḫᵛān keltürdiler. Mūbad taḥḳīḳ bildi-ki acalı (3) uşbu dāstūrḫᵛāndadur. Çūn zahr alışturġan kāsanı keltürdi, mūbad aŋa ḳaradı. (4) Ḥaḳīḳatan maʿlūm boldı-ki bu pıyālada zahr turur. Çūn ul zahrnı kördi, hīç néme démedi. Şundaḳ ki (5) pād-şāhlarnıŋ yosunıdur ki bendesige ılṭıfāt ḳılsa, öz ḳolı bile luḳma berürler. (6) Pes Hurmuz pıyālaġa ḳol sundı. Bir ilikniŋ tataġını(??) ḳolıġa aldı. Mūbadġa (7) sundı. Aydı-ki “Ey mūbad, men bu pāk ṭaʿāmnı seniŋ üçün ḳıldurup érdim. Aġzıŋnı (8) açġıl, munı yégil.” dédi. Mūbad aydı: “Şāhā, cānıŋnıŋ ḥaḳḳıda men toydum. Bu luḳmanı néçük (9) yer men?” dédi. Hurmuz aydı: “Atamnıŋ rūhınıŋ ḥaḳḳıda, āftāb u aynıŋ ḥaḳḳıda bu ṭaʿāmnı (10) meniŋ bir mencegimdin alıp yégil.” dédi. Mūbad aydı: “Vaḳtī ki pād-şāhnıŋ farmānı (11) kelse, meniŋ raʾyım ḳalġusıdur.” dép. Ul luḳmanı nā-çār bolup yédi. Ilan-dek tolġandı. (12) Ul zahr yégendin hīç kişige aytmadı. Öyige kelip orunġa kirip yattı. Farmānladı, (13) her ṭerefdin tıryāḳ istep tıryāḳ keltürdiler. Tıryāḳ yédi. Ul tıryāḳ hem kār ḳılmadı. (14) Mūbad Hurmuznıŋ ḳılġanıdın Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġladı. Pes Hurmuz bir ıʿtımādlıḳ kişisini (15) mūbadnıŋ ḳaşıġa iyberdi, tā körgey ki mūbadġa zahr kār ḳılıpdur mu yā yoḳ-mu. Çūn mūbad élçi- (16) niŋ yüzini kördi, közidin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳızıp aŋa aydı-ki “Barıp Hurmuzġa (17) ayġıl ki ‘Seniŋ baḫtıŋ yanġalı yüz evürdi. Āḫırī bu ʿālamdın iki közüŋ ḳaru bolup (18) özüŋ zār u bī-çāra ötgey sen. Hemme duşmanlarıŋ saŋa ġālıb kelip köŋli ḫᵛāhlaġanıça (19) saŋa cafā ḳılġaylar. Ve bu ḳılġanıŋnı Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıġa barıp her ikevlen (20) barābar bolġanda aytışḳay biz. Mundın kéyin Ḫudā-yı Taʿālā saŋa cazā berip taḫtıŋda émīn oltur- (21) maġay sen. Sen ki bu yamanlıḳnı maŋa ḳıldıŋ, émdi mendin rāżī bolġıl. Mendin kéyin cazāŋnı **[251a** = (150a)**]** (1) tapḳay sen.’ dép ayġıl.” dédi. Élçi zār zār yıġlap yandı. Pād-şāhġa bu sözlerni (2) aydı. Hurmuz éşitip paşīmān boldı. Ve-līkin sūd ḳılmadı. Ve ul derdge hem çāra tafa almadı. (3) Ve mūbad ul zahrdın öldi. Bu cahān şundaḳ derd ü renclik turur. Pes tāc u taḫtġa, (4) genc ü mālġa ādam ne üçün nāzış ḳılur?!

Çūn mūbad zārlıġda öldi, hemme şaharlar derddin zīr u zabar (5) boldılar. Hurmuz-ı ẓālım yaman kün kelürdin endīşe ḳılmadı. Ḳan tökgeli bel bağladı. Pes Pahlavān-ı (6) Bahrāmnı kéçe aylıġa çırladı. Anı aylıda olturġuzdı. Ve aydı-ki "Ey Bahrām, eger sen mendin émīn bolup (7) yamanlıḳ körmey déseŋ, vaḳtī ki taŋ atsa, sen hemme uluġlar bile meniŋ aylımġa (8) kelür sen. Men sendin Sīmār Borzīnnıŋ ḥālını sorayın. Sen maŋa cavāb bergil ki (9) 'Sīmār ıntıhāyī yaman kişidür. Dīv ḫūyluḳ, yaman ḫayāllıḳdur.' dégil. Andın mendin her (10) néme ḫᵛāhlasaŋ tilegil, bereyin." dédi. Bahrām aydı: "Ḫūş bolġay. Andaḳ ḳılayın." dédi. (11) Sīmār Borzīn ki uluġlardın érdi ve Nūşīravānnıŋ ılġaġan kişisi (12) érdi. Belki cahānnı anıŋ ḳuvveti bile zīr u zabar ḳılıp érdi. Hurmuz ḫᵛāhlar érdi-ki bir çāra (13) ḳılıp anı öltürgey. Çūn taŋlası āftāb çıḳtı, Hurmuz taḫt üstünde olturdı. (14) Hemme Īrānnıŋ uluġları körnüşge keldiler. Yerlik yerinde olturdılar. Ul vaḳt (15) Hurmuz Bahrāmdın sordı ki "Ey Bahrām, bu bār-gāhda Sīmār Borzīn néçük kişidür?" dédi. Bahrām bildi-ki (16) bu soramaḳlıḳ[da] ġaraż ne turur. Ve bildi ki āḫırī men hem ölmey ḳalmas men dép cavāb (17) berdi-ki "Şāhā, Sīmār Borzīn, yādlanmaġıl ki ıntıhāyī yaman kişidür. Īrān şaharı- (18) nıŋ vīrānlıġı hemme andın turur. Intıhāyī bī-ʿaḳl turur. Söz aytsa hem köŋli uluġ- (19) luḳ bile aytur." dédi. Çūn Sīmār Bahrāmdın bu sözni éşitti, aydı-ki "Ey ḳadīmġı (20) dost, néçük seniŋ yoluŋnı dīv evürdi? Meniŋ yamanlıġımġa güvāhlıḳ bermegil. (21) Mendin sen néme yamanlıḳ kördüŋ? Ve sen meniŋ köhne yārım turur sen." dédi. Bahrām **[251b** = (150b)**]** (1) aydı: "Ey Sīmār, sen bu dunyāda bir uruḳ tarıdıŋ ki āḫıratda orur sen. Otdın (2) isdin bölek néme kelmes. Ḫayālıŋda yoḳ mıdur ki ul vaḳtda ki Nūşīravān seni, (3) meni, mūbadlarnıŋ mūbadını, Īzad Goşastnı, Borzmıhrnı ve yana uluġlarnı aylıġa çırlap (4) olturġuzdı. Bizdin sordı-ki 'Ey uluġlar, şahan-şāhlıḳ taḫtıġa ḳaysı oġlum lāyıḳ- (5) dur? Pād-şāhlıḳnı çoŋ oġlumġa bereyin mü yā kiçik oġlumġa bereyin mü?' dégende hemmemiz (6) ornumızdın ḳofup cavāb ayttuḳ ki 'Şāhā, Hurmuz Türk-zāda turur. Hīç kim anıŋ pād-şāh (7) bolganıġa unamaydur ki Ḫāḳān-ı Çīnnıŋ naslıdındur. Yüzi ve özi anasıġa oḫşaydur. (8) Ul pād-şāhlıḳġa lāyıḳ émesdür.' dédük. Ul vaḳt sen aydıŋ ki 'Hurmuz pād-şāh- (9) lıḳġa ıntıhāyī lāyıḳdur.' dédiŋ. Seniŋ sözüŋ bile Hurmuz pād-şāh boldı. Ul (10) sözni aytḳanıŋġa cazāyıŋ bu turur. Ve men ḥālā güvāhlıḳnı anıŋ üçün berdim. Ve şundaḳ (11) aġzımnı duşmanlıġıŋda açtım." dédi. Hurmuz Bahrāmdın bu rāst sözlerni éşitip parīşān (12) boldı. Ḳaraŋġu kéçede ularnı tutup zındānġa iyberdi. Üçünçi kéçesi kantolarnıŋ (13) zındānıda Sīmāranı öltürdi. Çūn Bahrām Sīmāranıŋ ölgenini éşitti, pād-şāhġa (14) zındāndın aytıp iyberdi-ki "Ey pād-şāh, eger sen meni aylıŋġa çırlasaŋ (15) meniŋ bir sözüm bardur ki saŋa ıntıhāyī sūd ḳılġusıdur. Īrānlıḳġa

hem sūd ḳılġusıdur.” (16) dédi. Çūn bu ḫabar Hurmuzġa yetti, farmānladı, tā Bahrāmnı aylıġa keltürdiler. Ve sordı-ki (17) “Ul söz ne sözdür?” dédi. Bahrām aydı: “Şāhā, genc-ḫānada bir ḳara ṣandūḳ bardur. Ul (18) ṣandūḳ içinde bir ḳūtī bardur. Ul [ḳūtīnıŋ] içinde bir aḳ tavarġa bitigen ḫaṭ bardur ki ol, ataŋ (19) öz ḳolı bile bitigen ḫaṭdur. Ḥālā sen aŋa ḳaramaḳ kerek.” dédi. Çūn Hurmuz bu sözni (20) éşitti, ḫazīneçige farmānladı, tā ḫazīnalarnı istep, ul ḳara ṣandūḳnı (21) tafıp keltürdi. Ṣandūḳnı açtılar. Bir ḳūtīnı kördi. Nūşīravānnıŋ muhrı **[252a** = (151a)**]** (1) basıḳlıḳ ḳūtī[nı] açtı. Bir aḳ tavarda Nūşīravānnıŋ **ḫaṭṭ**ını kördi. Bitipdür ki (2) “Hurmuz on iki yıl ġālib ve uluġ pād-şāh bolġusıdur. Andın kéyin cahānda tola fıtna- (3) lar bolġusıdur. Ve her ṭerefdin duşmanlar ḫurūc ḳılġusıdur. Ul vaḳt Hurmuz- (4) nıŋ ḫatunınıŋ tuḳḳanları Hurmuznıŋ iki közini oyup alġusıdur. Ve andın (5) kéyin öltürgüsidür.” dép bitipdür. Çūn Hurmuz bu ḫaṭnı kördi, ıntıhāyī ḳorḳtı. (6) Ul ḫaṭnı yırttı. Közleri ḳanġa toldı. Reng rūy sarġardı. Bahrāmġa aydı-ki “Ey (7) cafā-kār, bu ḫaṭnı néme alur sen? Ve meniŋ başımnı kesgeli ḫᵛāhlam sen?” dédi. (8) Bahrām aydı: “Ey Türk-zāda, sen ḳan tökmeklik bile ḫūş-ḥāl bolmaġıl. Ey Türk-zāda, sen (9) ḫāḳānnıŋ naslıdın turur sen. Keyḳubād Pād-şāhnıŋ naslıdın émes turur sen. (10) Ve saŋa Nūşīravān taḫt u tāc bergen turur.” dédi. Hurmuz bildi-ki Bahrām tirigçilikni (11) ḫᵛāhlamaydur. Pes Bahrāmnı zındāngġa iyberdi. Taŋla kéçesi callād barıp zındānda (12) Bahrāmnı öltürdi. Ul vaḳt Hurmuznıŋ éşigide uluġlardın hīç kimerse ḳalmadı. (13) Andın kéyin Hurmuznıŋ ʿumrı ḫūş kéçmedi.

Ammā ḫalḳġa dād u ʿadl hem andaḳ érdi-ki (14) her kün bir kişi ḳıçḳırur érdi-ki “Ey nām-dār, hīç kişi dıhḳānlarnı aġrıtmasunlar. Her (15) kişiniŋ atı kişiniŋ zırāʿatıġa kirse, atnıŋ baş ḳuyruġını késür men. (16) Kantonı dārġa asur men.” dér érdi. Anıŋ bir ʿazīz oġlı bar érdi, on tört kéçegi (17) tolun ay dék çıraylıḳ. Anıŋ atını Parvīz dép atar érdi. Baʿżada Ḫusrav (18) atar érdi. Atası andın bir sāʿat cudā bolġalı ṭāḳatı yoḳ érdi. Ve Ḫusrav- (19) nıŋ özi minedüġan bir ābdān atı bar érdi. Ḫusrav anı cānıdın ʿazīz körer (20) érdi. Nā-gāh ul aṭ āḫūrdın boşandı. Kelip bir zırāʿatġa kirdi. Arḳasıdın (21) mīr-āḫūr ḳoylaşıp kelür érdi. Nā-gāh ul zırāʿatnıŋ igesi anı kördi. Kelip **[252b** = (151b)**]** (1) zırāʿatġa müʾkel ḳoyġan kişige aydı. Ḳurımal(??) aydı: “Hay bu kimniŋ atıdur ki ḳulaḳları (2) ve ḳuyruġı késilgüsidür?!” dédi. Dıhḳān aydı: “Ḫusravnıŋ atı turur.” dédi. Ḳurımal (3) kelip Hurmuzġa maʿlūm ḳıldı. Hurmuz aydı: “Barıp Parvīznıŋ atınıŋ ḳulaḳ ve ḳuyruġını (4) késgil. Ve dıhḳānnıŋ zırāʿatıġa ḳança ki zıyān bolupdur, anı ḥısāb ḳılıŋlar. (5) Ḫusrav anı tolap bersün.” dédi. Ḫusrav çūn bu ḫabarnı éşitti, her ḳaysı uluġ-(6) lardın atasıġa ʿuẕr ayturdı, tā atınıŋ ḳulaḳ ḳuyruġını kesmegey. Hurmuz parīşān (7)

bolup hemme uluġlarnı ḫᵛār ḳıldı. Ḳurımal Hurmuzdın ḳorḳup yügürdi. Ul zırāʿatġa (8) barıp ul aṭnıŋ ḳulaḳ ve ḳuyruġını kesti. Ḫusrav zırāʿatnıŋ zıyān (9) bolġanıġa hem tāvān berdi. Künlerde bir kün Hurmuz şikārġa çıḳtı. Tā bir üzümlik (10) bāġġa yetti. Sıpāhlardın biri bir üzümni kördi ki saf saf asıḳlıḳ turur. (11) Bir nökeriġa farmānladı, tā bir neçe saf üzüm alıp sıpāhnıŋ aylıġa keltürdi. (12) Hem şul zamān üzümniŋ igesi yetip kelip aydı-ki “Ey yasavul, sen ul üzüm- (13) niŋ igesi émes sen. Maŋa bahā bermey ne üçün üzümni alur sen? Men seni pād-şāhġā (14) maʿlūm ḳılur men.” dédi. Yasavul bu sözni éşitip, Hurmuzdın ḳorḳup altun kemeride, ki (15) gevherler olturġuzup érdi, ul kemerni yazıp baḳçınıŋ aylıda ḳoydı. Bāġçı (16) altun kemerni aldı. Ve aydı-ki “Men sendin mınnat tuttum. Ammā yaman iş hergiz pınhān ḳalmas.” (17) dédi. Hurmuznıŋ dād u ʿadlı uşbu yosunda érdi. Ve pahlavānlıḳda hem cengde hergiz (18) yüz evürmes érdi. Ceng ḳılur érdi.

Çūn pād-şāhlıġıdın on yıl ötti, (19) her ṭerefdin duşmanlar ḫurūc ḳıldılar. Harāt yolıdın Sāda/Sāva Şāh tört yüz (20) miŋ leşker, miŋ iki yüz cengī fīllar bile Īrānġa yüzlendi. Ve Hurmuzġa nāma iyberdi-ki (21) “Leşkerni öz ḳaşıŋġa çırlaġıl. Ve meniŋ leşkerimge azuḳ rāst ḳılġıl. Ve meniŋ **[253a** = (152a)**]** (1) tīġımnı yādlanġıl.” dédi. Bu nāmanı Hurmuz oḳup parīşān boldı. Bir ṭerefdin Ḳayṣar-ı Rūm yüz miŋ pahlavān- (2) lar bile aṭlandı. Ḫazar ṭerefidin hem nıhāyatsız leşker yüzlendi. Şundaḳ ki Armanıyadın tā Ardabīl (3) şaharıġaça leşker tolup érdi. Ularnıŋ uluġı ʿAbbās ve ʿAmr érdiler. Īrān şaharlarını (4) aṭrāfīdın vīrān ḳılışġa tuttılar. Bu ḫabar Hurmuzġa éşitildi. Ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Mūbadlarnı (5) öltürgenige tola paşīmān boldı. Néme üçün ki raʾy u maṣlaḥat ḳılġalı hīç kimerse yoḳ érdi. (6) Pes hemme Īrānlıḳlarnı çırlap orda içinde olturġuzdı. Ve ul leşkerleriniŋ vāḳıʿalarını (7) ularġa aydı. Īrānlıḳlar cavāb berdiler ki “Şāhā, biz farmān-bardārdur biz. Her [ne] farmānlasaŋ ḳılur (8) biz. Ammā sen hemme dānışmandlarıŋnı ve kātıblarıŋnı öltürdüŋ. Öz rasmıŋdın (9) yandıŋ. Ḫālā endīşe ḳılġıl ki bu işge çāra ne turur? Ve biziŋ şaharı ölkemizni [kim] saḳlar?” (10) dédiler. Andın kéyin bir mūbad aydı: “Şāhā, eger Ḫazarnıŋ leşkeri kelse sahldur. Rūmīlar bile hem (11) sözleşür biz. Ammā hemmedin müşkil ve yaḳınraġı Sāva Şāh turur. Ve her ne ranc kelse (12) bizge andın kelür. Vīrānlıḳ hem Ḫurāsān ṭerefidin turur.” dédi. Hurmuz aydı: “Pes Sāva Şāh bile (13) néçük ḳılsaḳ bolur?” dédi. Mūbad aydı: “Leşkerni yasamaḳ kerek. Ve ḥısāb ḳılmaḳ kerek.” dédi. (14) Farmānladı, pes leşkerni ḥısāb ḳıldılar. Yüz miŋ suvār érdi. Pıyādanıŋ ḥadd u ḥısābı (15) yoḳ érdi. Mūbad aydı: “Şāhā, bu çaġlıḳ leşker bile Sāva Şāhġa barābar kelip bolmas. (16) Éşitgen sen ki Arcāst, ki Çīn pād-şāhı

érdi, Luhrāsbġa, Guştāsbġa (17) neler ḳıldı! Balḫ şaharıġa néçük vīrānlıḳlar tüşürdi! Tā Isfandıyār benddin ḫalās bolup (18) kelmegünçe ḫalḳ ārām tafmadılar.” dédi. Hurmuz aydı: “Ey mūbad, Ḳayṣar bizdin ceng istemes. Rūm- (19) dın ul şaharlarnı, ki atam alıp érdi, yandurup bersek yanıp kéter.” dédi. Pes (20) bir élçidin Ḳayṣarġa aytıp iyberdi-ki “Rūmdın alġan şaharlarnı saŋa berdim. Ve sendin (21) ḫarāc hem tilemes men. Sen Īrānġa ḳadam ḳoymaġıl.” dédi. Çūn élçi Ḳayṣarġa bu sözni yetgürdi, **[253b** = (152b)**]** (1) Ḳayṣar hem şul zamān yoldın yandı. Andın kéyin Hurmuz bir munça leşker Īrānlıḳdın ılġadı. Ḫazardın kelgen (2) leşker bile ceng ḳılġalı iyberdi. Īrānlıḳlar bardılar. Ḫazardın kelgen leşker bile ceng ḳılıp ulardın (3) tola öltürdiler. Āḫırī ġālıb keldiler. Īrānlıḳlarnıŋ [??...] Ḫorrād Pahlavān érdi. Çūn bu ḫabar Hurmuzġa (4) yetti, şād boldı. Çūn ʿArabīlar bu ḫabarnı éşittiler, yoldın yandılar. Pes Hurmuzġa Sāva Şāh- (5) dın özge duşman ḳalmadı.

Hurmuznıŋ bir vazīrı bar érdi, ba-ġāyat ʿāḳıl, Nastūda atlıḳ. Intıhāyī [dānışmand]. (6) Ul aydı-ki “Şāhā, meniŋ atam bardur, Mıhrān atlıḳ. Intıhāyī pīr bolupdur. Tola némelerni bilür. (7) Bir buluŋda Zand-astānı oḳup olturur. Bu dunyādın yüz evrüpdür. Sust (8) bolupdur. Men aŋa Sāva Şāhnıŋ leşker tartıp kelgenidin aydım. Atam ayta- (9) dur ki ‘Kadīm éşitgen sözleriŋ künleri émdi kelipdür.’ déydür. Men aydım ‘Ey ata, ul (10) ne sözdür?’ désem aytadur ki ‘Eger pād-şāh meni aylıġa çırlasa ul pınhān sözlerni (11) aytur men.’ déydür.” dédi. Hurmuz dar-ḥāl farmānladı, muḥāfa alıp barıp, muḥāfaġa olturġuzup (12) pād-şāhnıŋ aylıġa alıp keldiler. Pes Hurmuz, Mıhrān Ūstāddın sordı-ki “Ey pīr, bu (13) Türk Sāva Şāhdın ne ḫabarıŋ bardur?” dédi. Mıhrān Ūstād aydı: “Şāhā, ul vaḳtda (14) ki anaŋnı ḫāḳān-ı Çīn Īrānġa iyberdi, anı tilegeli barġan élçi men érdim. Yüz (15) atmış pahlavānlar bile bardım. Ḫāḳān-ı Çīnnıŋ beş ḳızı bar éken. Ularnı (16) körmekge meni ḥaram-ḫānesige kigürdi. Ul ḳızlarnı yasap, tāclar keygüzüp (17) ḳoyupdur. Ve-līkin anaŋnı yasamapdur. Tāc hem keygüzmepdür. Başını tübin (18) salıp uyatıp, yeŋi bile yüzini tutup olturupdur. Ataŋ Nūşīravān aytıp (19) érdi-ki ‘Ḫāḳāndın kenīzek-zādanı alıp kelmegey sen.’ dép. Mamaŋ ḳızını yıraḳ iyber- (20) geli unamay yasamap éken. Ve men ḳızlar arasıdın anaŋnı ılġadım. Maŋa ḫatun (21) aydı-ki ‘Bölekni ılġaġıl.’ dédi. Men aydım: ‘Mundın bölekni ılġamas men.’ dédim. Ḫāḳān nā-çār rıżā **[254a** = (153a)**]** (1) boldı. Özi taḫt üstünde çıḳıp olturdı. Hemme munaccımlarını camʿ ḳıldı. Ḳızınıŋ ṭālıʿını (2) kördiler. Hemmeleri aydılar ki ‘Şāhā, bu ḳızıŋdın Īrān pād-şāhıdın (3) bir oġul tuġulur, ıntıhāyī çıraylıḳ ve pahlavān ve ḳara közlük, yaman açıġlıġ, bardāşt- (4) sız. Atasıdın kéyin ul

pād-şāh bolur. Ne-çend vaḳtdın kéyin Türklerdin (5) bir pād-şāh ḳofur. Leşker tartıp Īrānġa ḳaṣd ḳılur. Īrān pād-şāhı andın derdlik (6) bolur ve ḳorḳur. Ve Īrān pād-şāhınıŋ bir pahlavānı bolur, ba-ġāyat pahlavān, (7) égiz boyluḳ, aruḳ başınıŋ çevresi saçlıḳ, ustuḫᵛānı ḳuvvetlik, burnı (8) çoŋ, buġday öŋlük, aççıġ sözlük. Anıŋ laḳabı Çūbīna bolur. Pahlavān naslıdın (9) bolur. Vaḳtī ki bu pahlavānnı azġına leşker bile iyberse ul Türk pād-şāhınıŋ leşkerini (10) sındurur. Ve ul pahlavān āḫırī şul pād-şāhīdın yüz evrür." dédi. Çūn (11) ḫāḳān munaccımnıŋ sözlerini éşitti, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ḳızını ataŋ Nūşīravānġa (12) berdi. Men hemme ḥāllarnı saŋa aydım. Uşbu pahlavānnı şahar şahar istetip (13) tafḳıl ki seniŋ Sāva Şāhġa ġālıb bolmaġıŋ anıŋ ḳolıda turur." dép (14) Mıhrān Ūstād cān taslīm ḳıldı. Maclısdaġılar aŋa zār zār yıġlaştılar. Hurmuz hem ʿacāyıbġa (15) ḳaldı. Ul hem yıġladı. Pes Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı. Ve aydı-ki "Ul pahlavānnı isteŋ- (16) ler." dédi. Hurmuznıŋ bir mīr-āḫūrı bar érdi, Zād Farruḫ atlıḳ. Ul pād-şāhnıŋ aylıġa (17) keldi. Aydı: "Şāhā, Mıhrān Ūstād aytḳan pahlavānnı men gümān ḳıladur men, Bahrām ibn-i Bahrām bolgay (18) ki ba-ġāyat pahlavān turur. Ve sen aŋa Bardaʿ şaharı ve Ardabīl şaharını bergen turur sen." (19) dédi. Hurmuz dar-ḥāl bir ıldam élçi iyberdi, Bahrām leşkeri bile Ardabīldın kelsün dép.

Çūn (20) élçi Bahrāmġa yetti, hem şul zamān ravān boldı. Pād-şāhnıŋ dar-gāhıġa keldi. Şul (21) zamān körnüş berdi. Hurmuz Bahrāmġa ḳaradı. Kördi-ki Mıhrān Ūstād aytḳan nışānalar hemmesi **[254b** = (153b)**]** (1) şunda ẓāhır bolup turur. Hurmuz küldi. Andın kéyin ıʿzāz u ikrām ḳıldı. Yuḳḳarı olturġuzdı. (2) Çūn taŋlası boldı, Hurmuz Bahrāmnı aylıġa çırladı. Taḫt aylında olturġuzdı. Īrānnıŋ (3) işlerini, Mıhrān Ūstādnıŋ sözlerini aydı. Andın kéyin Bahrāmdın sordı-ki "Ey Bahrām, (4) men Sāva Şāh bile (ceng) ṣulḥ ḳılayın mu yā ceng ḳılayın mu?" dédi. Bahrām aydı: "Şāhā, (5) anıŋ bile ceng ḳılġıl ki eger ceng ḳılġalı kelgen kişidin ṣulḥ istese ḳaçḳan ḳatarıda- (6) dur. Ve yana duşman tuġuşluḳ bolur." dédi. Pād-şāh aydı: "Pes maṣlaḥat ne turur?" dédi. Bahrām aydı: (7) "Şāhā, sen ceng ḳılġıl. Eger bölek maṣlaḥatıŋ hem bolsa biz farmān-bardārdur biz. Eger ceng (8) ḳılmasaŋ, Īrānlıḳdın albatta on miŋ kişi duşman öltürmey ṣulḥ isteseŋ (9) duşmanlar ne dérler? Yüz miŋ kişi bile ṣaf tartıp ceng ḳılaylı. Eger ul vaḳtda ular (10) ġālıb kelse andın kéyin duşmannıŋ farmānıġa kireyli." dédi. Hurmuz küldi. Çūn Hurmuznıŋ aylıdın (11) çıḳtılar. Bahrāmnıŋ bu sözige hemme uluġlarnıŋ ḳorḳunçdın baġırları ḳanġa uruldı. (12) Bahrāmġa aydılar: "Ey pahlavān, bu ne dégendür? Sāva Şāhnıŋ çendān leşkeri bardur ki (13) çümeli ve mükrüge yol tégmes. Bu sözni, ki sen pād-şāhġa aydıŋ, Sāva Şāhnıŋ (14) aylıġa kim bara alur?!" dédiler. Bahrām

aydı: “Eger pād-şāh farmānlasa men barayın.” dédi. Bu sözni (15) pād-şāhġa aydılar. Pād-şāh ḫūş-ḥāl boldı. Bahrāmnı sıpah-sālār ḳıldı. Pes Bahrām hemme leşkerni (16) aylıdın ötkerdi. Ularnıŋ arasıdın iki miŋ leşker ılġadı. Kırḳ yaşar- (17) dın tübin kişini ve yuḳḳarı kişini almadı. Yalān Sīnanı pahlavānlarġa baş (18) ḳılıp leşker aylıda ḳoydı. Pahlavān-ı Īzad Goşastnı bār-gāh saḳlaġalı ḳoydı. Gundā (19) Goşastnı leşker arḳasıda ḳoydı. Bahrām leşkerige aydı ki “Ey pahlavānlar, hīç kimge (20) āzār bermeŋizler. Yamanlıḳ ḳılmaŋızlar.” dédi. Hurmuz Bahrāmnıŋ bu ḳılġanlarıġa şād boldı. Gencniŋ (21) ḳapuġını açıp leşkerge aṭ ve sılāḥlar berdi. Hurmuz Bahrāmġa aydı: “Ey pahlavān bile sen ki Sāva **[255a** = (154a)**]** (1) Şāhnıŋ leşkerini bir kötere almas sen. On iki miŋ kişi bile barıp néçük (2) barābar kelür sen? Ve yana yigitlerni taşlap ḳırḳ yaşarlarnı ılġap sen. Bu ne işiŋ (3) turur?” dédi. Bahrām aydı: “Şāhā, eger baḫt yārī berse tola, azlıḳ kār ḳılmas. Ve yana (4) Keykāvūs Pād-şāh, Hāmāvarāŋa barıp bendge tüşgende Rustam on iki miŋ kişi (5) bile barıp ḫalāṣ ḳılıpdur. Ve yana Gūdarz-ı Guşvād, Sıyāvaşnıŋ ḫūnını alġalı (6) barġanda on iki miŋ suvār bile barıpdur. Isfandıyār Rūyīn-dızġa barġanda (7) on iki [miŋ] kişi bile barıpdur. Eger leşker mundın hem ziyāde bolsa érenlikdin (8) émesdür. Ve yana ḳırḳ yaşar kişiler āzmūda ḳılġan tururlar. Nān u nemekniŋ, (9) ḫatunı farzandnıŋ ġamını yerler. Ve yaman sözdin nāmūs ḳılurlar. Cengde ḳaçmaslar. (10) Yigitler bir néme körse fırīfta bolurlar. Ve bī-ṣebr tururlar. Ḫatun balaları yoḳ, (11) āzmūda ḳılmaġan tururlar. İşniŋ āḫırıġa ḳaramaslar. Eger ġālıb kelse (12) ḫūş-ḥāl bolurlar. Mabādā zabūn bolsa ḳaçurlar.” dédi. Pād-şāh bu sözni éşitip (13) gül dék açıldı. Ve aydı: “Ey pahlavān, barıp sılāḥ keyip bir cavalān-bāzlıḳ körgezgil.” (14) dédi. Bahrām barıp dulġa ve olfaḳ keyip, atġa minip ba-tamām sılāḥını, çapduḳ- (15) larını, gürzini alıp pād-şāhnıŋ maydānıġa keldi. Andaḳ cavalān-bāzlıḳlar ḳıldı-ki (16) pād-şāh ve hemme pahlavānlar taḥsīnlar ḳıldılar. Pes pād-şāh farmānladı, tā Rustam (17) u Dāstānnıŋ ajdahā ṣūretlik kök ʿalamını keltürdiler. Pād-şāh öz ḳolı bile (18) anı Bahrāmġa berdi. Bahrāmġa aydı-ki “Ey pahlavān, babalarımnıŋ zamānıda Rustam cahān- (19) pahlavān éken. Bu ʿalam anıŋ ʿalamı turur.” dép. Bir munça taʿrīf ḳılıp ʿalamnı siledi. (20) Andın kéyin aydı-ki “Ey pahlavān, ḥālā sen hem pahlavān ve ḳuvvetlikde yana bir Rustam (21) turur sen. Bu ʿalamnı aylıŋda kötergil[261].” dédi. Bahrām yüz yerge urdı. Rustamnıŋ ʿalamını **[255b** = (154b)**]** (1) köterip yandı.

Taŋlası Bahrām kelip pād-şāhnıŋ aylıda yer öfti. Ve aydı “Şāhā, bir (2) ḥācatım bardur. Ul ḥācatım budur ki bir kātıb berseler, tā cengde her ḳaysı pahlavān néçük (3) iş

[261] Metinde كورتكيل şeklinde yazılıdır.

ḳıladur, anı ḫaṭġa salıp alsa.” dédi. Pād-şāh (pād-şāh) farmānladı, tā (4) Mıhrān Kātıbnı Bahrāmġa berdiler. Pahlavān-ı Bahrām leşkerini tartıp ravān boldı. (5) Çūn Bahrām ketti, pād-şāh mūbadġa aydı-ki “Ey mūbad, bu Bahrām ıntıhāyī tuġuşluḳ, bülend-hımmat, (6) pahlavān körenedür. Bilmeydür men ki néme iş bolur ékin.” dédi. Mūbad aydı: “Şāhā, bu ḳadd u ḳāmat (7) ve yāl bāzū ve tuġuş ki Bahrāmda bardur, hamīşa ġālıb bolġusıdur. Ḳorḳadur men ki (8) āḫırī sendin yüz evürgey. Ve şahan-şāhlıḳ taḫtını istegey.” dédi. Pād-şāh aydı: (9) “Hay mundaḳ sözni aytmaġıl. Eger Bahrām Sāva Şāhġa ġālıb bolup yansa (10) men aŋa tāc u taḫtımnı bersem hem yaraşur.” dédi. Mūbad ḫāmūş boldı. Ammā köŋlige endīşe (11) tüşti. Pes cāsūsġa aydı ki “Sen Bahrāmnıŋ arḳasıdın barġıl. Her ne iş (12) ḳılıp ḳılsa kelip maŋa ayġıl.” dédi. Ul cāsūs hem yolçı érdi ve hem (13) fālçı érdi. Bahrām bile bardı. Çūn Bahrām Ṭīsḳūn şaharıdın çıḳtı, aylıġa bir kişi (14) uçradı ki “Bir yıġaç ṭabaḳġa ne-çend baş salıp özinıŋ başıġa déŋlep keledür. (15) Bahrām anı körüp atını yügürtti. Nayzanı bir başġa sançtı. Nayzasını yuḳḳarı (16) köterip “Sāva Şāhnıŋ başını uşbu yosunda keltürgey-men. Leşkeriniŋ (17) aylıda yolġa taşlaġay men. Ve leşkerini astın üstün ḳılġay men.” dédi. (18) Cāsūs bu ḫālnı kördi, aydı-ki “Bu baḫt[lıḳ] pahlavān aḫırī bu işidin pād-şāhlıḳ taḫtını (19) tafḳusıdur. Vaḳtī ki bu işdin maḳṣūdını tafsa andın kéyin pād-şāhdın (20) yüz evürgüsidür.” dédi. Kelip bu vāḳıʿalarnı pād-şāhġa aydı. Pād-şāh ġamnāk boldı. Bu söz ölüm- (21) din hem yaman éşitildi. Dar-ḫāl kişige aydı-ki “Barıp Bahrāmġa ayġıl ki kéçe yatıp **[256a** = (155a)**]** (1) saḥarda munda kelsün. Bir pınhān sözüm bar érdi, aytadur men.” dédi. Élçi bu sözni (2) Bahrāmġa yetgürdi. Bahrām aydı: “Yoldın yanmaḳlıḳ yaman fāl turur ki duşmanlar tuġuşluḳ (3) bolurlar. Ġālıb bolġandın kéyin pād-şāhnıŋ aylıġa barġay men.” dédi. Élçi kelip pād-şāhġa (4) aydı. Pād-şāh bu sözge rāżī boldı. Bahrām ul yerdin leşkerini tartıp ravān boldı. (5) Şahar şahar barur érdi. Ammā hīç kimge zıyān yetgürmes érdi. Her yerde dād u ʿadl (6) ḳılur érdi. Şundaḳ ki bir meẓlüm bir sumal saman köterip leşker arasıda barur érdi. (7) Bir suvār ul samannı satıp aldı. Bahāsını bermedi. meẓlüm yıġlay yıġlay Bahrāmnıŋ (8) aylıġa keldi. Ve aydı: “Ey sıpah-sālār bir sumal samanım bar érdi. Bir suvār mendin aldı. Bahāsını (9) bermedi.” Bahrām farmānladı, tā ul suvārnı istep tafıp keldiler. Bahrām farmānladı, tā ul (10) suvārnıŋ başını ve ḳol ve futını yançıp öltürdiler. Farmānladı, tā ḳıçḳırdılar ki “Ey sıpāh- (11) lar, her kim ki kişiniŋ bir tutam samanını bahā bermey alsa bélidin iki pāra ḳıladur men.” (12) dédi.

Bu ṭerefde Hurmuz, Sāva Şāhdın ıntıhāyī ḳorḳup ġam yer érdi. Pes Ḫorrād (13) Borzīnġa aydı ki “Ey Ḫorrād, kerek ki sen duşman leşkerige cāsūsluḳġa barġay sen. (14) Anıŋ leşkeri ve bég ve pahlavānlarınıŋ çaġlarını bilip kelgey sen.” Ul Bahrāmġa (15) **nāma** bitidi. Tola hediyeler rāst ḳıldı. Ve Ḫorrādnıŋ cāsūsluḳġa baraduġanını (16) aydı. Ve Ḫorrādġa aydı-ki “Bir ḥīla ḳılıp sırrıŋnı kişige aytmaġay sen.” dédi. Ḫorrād Borzīn Bahrām- (17) nıŋ leşkerige yetti. Ve öz ḥālını aydı. Ul yerdin Sāva Şāhnıŋ ṭerefige ravān (18) boldı. Çūn Sāva Şāhnıŋ aylıġa yetti, yüz yerge urdı. Sāva Şāhnı taḥsīn (19) ḳıldı. Çendān sözler aytıp Sāva Şāhnı fırīb bile Harī şaharınıŋ bayābānıġa (20) alıp keldi. Çūn ul bayābānġa yetti, sarā-pardalar tiktiler. Césikçiler çūn césikge (21) çıḳtılar, Bahrāmnı leşkeri bile kördiler. Kelip Sāva Şāhġa aydılar. Sāva Şāh aççıġlandı. **[256b** = (155b)**]** (1) Ḫorrādnı aylıġa çırladı. Aydı-ki “Ey dīv-ı mekkār, fırīb berip tuzaḳġa tüşürgeli munda (2) keltürdüŋ mü?” dédi. Ḫorrād aydı: “Şāhā, bu çaġlıḳ leşker seniŋ aylıŋġa ceng (3) ḳılġalı kele almas. Bu leşker sendin amān tilegeli keleduġandur. Yol öteduġan (4) savdāgerdür. Seniŋ aylıŋġa néçük kişidür ki ceng ḳılġalı kelgey?!” dédi. Sāva Şāh (5) bu sözni Ḫorrāddın éşitip ḫūş-ḥāl boldı. Ve aydı-ki “Aytḳanıŋ rāstdur.” (6) dédi. “Bir kişi iybereyin, barıp baḳıp kelgey ki dost mudur yā duşman mudur.” (7) dédi. (dédi) Çūn kéçe boldı, Ḫorrād ḳaçıp ketti. Çūn kéçe kéç ve ḳaraŋġu boldı, Sāva Şāh (8) oġlı Faġfūrġa aydı-ki “Ey oġlum, sen barıp bu leşkerdin ḫabar alıp kelgil.” dédi. Faġfūr (9) leşker bile Pahlavān-ı Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Yaḳın yetgeç bir Türkni ilgeri iyberdi, (10) tā aḥvāl soraġay. Türk yaḳın kelip naʿra urdı ki “Ey pahlavānlar, sizler kim sizler? (11) Uluġuŋuzlar kim turur? Aytıŋızlar. Faġfūr Şāh-zāda aytadur: ‘Uluġuŋuzlarnı tanhā kelsün, (12) köredür men.’ deydür.” dédi. Īrānlıḳdın bir kişi kelip bu sözni Bahrāmġa aydı. (13) Bahrām suvār bolup, ʿalamını köterip ravān boldı. Çūn Faġfūrġa yaḳın yetti, Faġfūr (14) aydı-ki “Ey pahlavān, ne üçün turup ḳaldıŋ? Ve men éşittim ki Fārsdın (15) ḳaçmış sen. Ve pād-şāhıŋdın köŋlüŋ aġrımış.” dédi. Bahrām aydı: “Andaḳ (16) iş hergiz bolmasun ki Īrān pād-şāhıdın kīne tutḳay men. Men ḥālā seniŋ bile (17) ceng ḳılġalı keldim.” dédi. Faġfūr bu sözni éşitip dar-ḥāl yandı. Atasıġa bu ḫabarnı aydı. (18) Sāva Şāh, Ḫorrād Borzīnnı ṭalab ḳıldı. Kördi-ki ḳaçıp ketipdür. Pes Sāva Şāh (19) bir élçi rāst ḳıldı. Aŋa aydı: “Barıp Bahrāmġa ayġıl ki ‘Seni pād-şāhıŋ ölsün (20) dép meniŋ cengimġa iyberipdür ki eger taġ hem meniŋ aylımġa kelse fīl ve leşkerim bile (21) ul taġnı tofraḳ ḳılur men.’ dégil.” dédi. Bahrām bu sözni élçidin éşitip küldi. **[257a** = (156a)**]** (1) Ve cavāb aydı-ki “Eger pād-şāh meni öltürüşni ḫᵛāhlasa men rāżīdur men.” dédi. Bu sözni (2) Sāva Şāhġa aydı. Sāva Şāh aydı: “Bahrāmġa ayġıl, munda kelsün. Her néme ḫᵛāhlasa (3) tilesün, bereyin.” dédi.

Bahrām aydı: “Sāva Şāh eger ṣulḥ ḳılay dése munda hemme leşkeri (4) bile mıhmān ḳılayın. Tağı pād-şāhġa bir kişi iyberip seniŋ aylıŋġa çıḳarayın. (5) Eger unamay ceng ḳılay déseŋ seni andaḳ ḥāllarġa salur men ki Harīnıŋ (6) bayābānıdağılar seniŋ ḥālıŋġa yıġlağaylar.” dédi. Sāva Şāh parīşān boldı. Aydı: (7) “Barıp ul dīvġa ayġıl: ‘Seni öltürgendin bizge hīç sūd yoḳdur. Eger sen mendin (8) amān tileseŋ men seni uluġ ḳılur men. Ve nıhāyatsız genc ü māl berür men. Ve leşkeriŋni (9) zar-dār ḳılur men.’” dédi. Bahrām aydı: “Men Īrān pād-şāhınıŋ çākeridür men. Pād-şāh seniŋ (10) bile ceng ḳılışġa nāmūs ḳılıp meni iyberür. Ve men andaḳ ḳaṣd ḳılıp turur men ki (11) leşkeriŋni zīr u zabar ḳılıp, başıŋnı késip, pād-şāhnıŋ aylıġa alıp barġay men. (12) Meniŋ dék kişi sendin hergiz amān tilemes. Meni ceng küni körer sen.” dédi. (13) Élçi bu sözni Sāva Şāhġa aydı. Sāva Şāh aççıġlandı. Farmānladı, tā naḳāra (14) u karnāylar çaldılar. Leşkerini yasadı. Bahrām leşkeri bile aṭlandı. Saflarını yasap (15) oŋ ḳol, sol ḳolnı rāst ḳıldı. Sāva Şāhnıŋ oŋ ḳolıda ḳırḳ miŋ, sol (16) ḳolıda ḳırḳ miŋ, otrada ḳırḳ miŋ suvār, arḳasıda ottuz miŋ pahlavān tururlar érdi. (17) Ve cengī fīlları leşkerniŋ aylıda turur érdi. Leşkeri ul bayābāŋġa batmay tenglik- (18) de érdi. Sāva Şāh ġam-gīn boldı. Bahrāmġa yana élçi iyberdi-ki “Ey pahlavān, hūşuŋ- (19) ġa kelgil. Meniŋ bile ceng ḳılmağıl. Munda kelgil, tā saŋa men ḳızımnı bereyin. Genc ü māl ḥısāb- (20) sız saŋa bereyin. Vaḳtī Īrān pād-şāhını öltürsem, anıŋ tāc u taḫtı ḳolumġa (21) kirse seni Īrānnıŋ pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzayın. Andın men Rūmġa barayın. Anıŋ **[257b** = (156b)**]** (1) hem pād-şāhlıġını ve şahar-ı Rūmnı saŋa bereyin. Men saŋa bağışlayduġan kün turur ki azġına (2) leşker bile munda kelip sen. Eger bu sözümge unamasaŋ émdi saŋa söz aytmas men.” dédi. (3) Bahrām cavāb berdi-ki “Pād-şāh kişi tola bīhūda, sūdı yoḳ söz sözlese ābrūyı kem bolur. Seniŋ (4) bīhūda sözleriŋni aŋladım. Avval aytıp sen ki pād-şāhnı öltürüp taḫtını saŋa (5) bereyin dép sen. Yana üç kündin kéyin maʿlūmdur ki seniŋ başıŋnı késip pād-şāh- (6) nıŋ aylıġa alıp barur men. Ve yana ḳızımnı berey dép sen. Ḳızıŋnı ul vaḳt ḳabūl ḳılur érdim ki (7) sen Ḫudā-yı Taʿālānı tanup Īrān pād-şāhıġa ḳaṣd ḳılmasaŋ érdi. Ḥālā ki meniŋ nayzam (8) ḳulaġıŋġa yetti, ve seni ḫancar bile öltürür men. Sen ölgendin kéyin tāc u genciŋ meniŋ turur. Seni (9) dīvlar köŋlüŋni oġurlap ceng ḳılgalı Īrāŋġa keltürüpdür. Ve yana meni sıpah-sālār (10) ḳılayın dép sen. Ḥālā hem öz pād-şāhım hem sıpah-sālārlıḳġa ılġapdur.” dédi. Élçi bu sözni (11) Sāva Şāhġa yetgürdi. Sāva Şāhnıŋ reng rūyı zaʿfar dék sarġardı. Oġlı (12) Faġfūr aydı: “Şāhā, bu ne yalınmaḳlıḳdur?! Farmānlağıl, tā ceng çapduġı ḳılġaylar.” dédi. (13) Faġfūr öz[i] cengge yasandı. Sāva Şāh oġlını körüp endīşege bardı. Aydı-ki “Ey oġlum, (14) tā bāmdādġaça ceng ḳılmağıl.” dédi. Her ṭerefdin césikçi çıḳtılar. Bahrām bégleri bile (15)

maṣlaḥat ḳıldı. Çūn bégleri yandı, Bahrām cengniŋ ḫayālıda uḫladı. Tüş kördi-ki Tūrān- (16) lıḳlar ġālıb kelipdür. Hemme leşkerini sındurupdur. Īrānlıḳlar Tūrānlıḳdın amān (17) tilediler. Çūn Bahrām oyḳandı, ġamnāk boldı. Ul tüşini hīç kimge aytmadı. Hem şul vaḳtda Ḫorrād (18) Borzīn ḳaçıp keldi. Ve aydı-ki "Ey pahlavān, öz cānıŋnı [ḥaḳḳı], Īrānlıḳlarnı şımālġa bermegil ki (19) Sāva Şāhnıŋ leşkeri ḳum tofraḳdın toladur." dédi. Bahrām aydı: "Hay seniŋ şaharıŋdın (20) pahlavān çıḳmas! Ve balıġ satıp avḳāt ḳılur siler. Sen ceng ḳılışnı ne bilür sen! Taŋla (21) ceng ḳılışnı saŋa körgezeyin." dédi. Çūn taŋlası boldı, karnāylar çaldı. Leşkerini **[258a** = (157a)**]** (1) yasadı. Üç miŋ suvārnı sol ḳolġa iyber[di]. Üç miŋ suvārnı oŋ ḳolġa (2) iybe[r]di. Arḳasıġa Pahlavān-ı Yalān Sīnanı, aylıġa Hamdān Goşasbnı, her ḳaysıġa üç miŋ (3) suvār ḳoşup iyberdi. Ve Bahrām naʿra urdı-ki "Ey pahlavānlar, her kişi-ki cengdin ḳaçsa (4) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki anıŋ başını késip tanıġa ot yaḳadur men." dédi. Ve (5) leşkerniŋ arḳasıda ḳaçaduġan iki yol bar érdi. Bahrām ul iki yolnıŋ (6) aġzını ḳofarttı. Ul vaḳtda kātıb Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Ey sıpah-sālār, (7) Sāva Şāhnıŋ leşkerini kördüŋ- mü ki ḥadd u ḥısābīdın taşḳarıdur. Bu leşker bile (8) ceng ḳılsaḳ hemme Īrān vīrān bolġusıdur." dédi. Bahrām aŋa bāng urdı. Ve aydı-ki (9) "Ey bad-baḫt, ḫāmūş bolġıl. Sen davāt ḳalam ve kāġaẕnıŋ işini bilür sen. Ceng ḳılışnı (10) ne bile sen?!" dédi. Kātıb Ḫorrād Borzīnġa bu sözni aydı-ki "Bahrām ʿaḳlsızdur. Kişiniŋ sözini (11) aŋlamas."[262] dédiler. Her ikevlen ḳaçıp, bir égiz döpeġa çıḳıp, ḳarap yattılar, tā körgey- (12) ler ki Bahrām ḳaydaḳ ceng ḳıladur. Çūn Bahrām leşkerini yasaşdın fārıġ boldı, Ḫudā-yı (13) Taʿālāġa nāla ḳılıp yüzini tofraḳġa sürdi. Ve aydı-ki "Ḫudāvandā, eger bu cengde ẓulm meniŋ ṭerefim- (14) din bolsa meniŋ köŋlümge ārām bergil. Eger ḥaḳ meniŋ ṭerefimde bolsa, meni ve leşkerimni (15) ḫūş-ḥāl ḳılġıl." dép zār [z]ār[263] yıġladı.

Andın leşkeriniŋ otrasıġa kelip turdı. (16) Pes Sāva Şāh öz yāranlarıġa aydı ki "Avval cādū ḳılıp Īrānlıḳlarnı helāk ḳılmaḳ [kerek]." (17) dédi. Hemme cādūgerler cādū ḳılışġa tuttılar. Havā yüzini ot ḳafladı. Ḳara bulutlar ḳaynap (18) ḳara boranlar ḳoftı. Ul vaḳt Bahrām naʿra urdı-ki "Ey uluġlar, bu cādūnıŋ işleri (19) turur. Muŋa ḳaramay aççığıŋızlar bile bir yolı ceng ḳılıŋızlar." dédi. Bahrām hemme pahlavānlar bile (20) bir yolı naʿra urup ḥamla ḳıldılar. Bahrām hemmedin ilgeri kelip aç böri, bir sürüg ḳoyġa (21) çafḳan dek Sāva Şāhnıŋ sol ḳolıġa ḥamla ḳıldı. Sol ḳolnı sındurdı. Bahrām kördi ki **[258b** = (157b)**]** (1) Tūrānlıḳlar aylıdın ḳaçıp barurlar. Bahrām nayzasını çevürdi. Sar- dārlardın üç kişini (2) nayza bile köterip baş tübin yerge urdı. Ul yerdin oŋ ḳol[ġa]

[262] Metinde آنكا ماس şeklinde yazılıdır.
[263] Metinde رارار şeklinde yazılıdır.

ḥamla ḳıldı. Aççıġlıġ (3) şīr dék ceng ḳılur érdi. Ul daryā dék leşkerni bir birige urdı. Zīr u zabar ḳıldı. Sāva (4) Şāh farmānladı, tā cengī fīllarnı ilgeri saldılar. Bahrām fīllarnı yıraḳdın körüp (5) ġamnāk boldı. Andın kéyin uluġlarġa aydı: “Ey pahlavānlar, hemmeleriŋizler bir yolı yalarıŋız- (6) larnı kirişleŋizler.” dédi. Ba-yek-bār Bahrām başlıḳ, hemme tīr-bārān ḳıldılar. Fīllarnıŋ ḫurṭūm- (7) larını zaḫmlıḳ ḳıldılar. Fīllar arḳa berip ḳaçtılar. Īrānlıḳlar arḳasıdın ḥamla ḳıldılar. (8) Sāva Şāh bir bülend yerde, altun taḫt üstünde olturur érdi. Kördi-ki temür taġ dék (9) leşkerini Bahrām astın üstün ḳılmış. Sāva Şāhnıŋ közleri yaşġa (10) toldı. Dar-ḥāl aṭ keltürdiler. Sāva Şāh aṭlandı. Bahrām arḳasıdın ḳoylaştı. Yasını (11) ḳolıġa aldı. Baġrını siledi. Bir tal oḳ Sāva Şāhġa andaḳ attı ki uçasıdın tégip (12) sīnesidin çıḳtı. Sāva Şāh baş tübin tofraḳġa yıḳıldı. Cān taslīm ḳıldı. Bahrām ḫancar soġurdı. (13) Başını tenidin cudā ḳıldı. Tūrānlıḳlar çūn pād-şāhını ölüg kördiler, faryād u fıġān (14) ḳıldılar. Hemmeleri yüz evrüp ḳaçtılar. Tolaları fīllarnıŋ astında helāk boldılar. Çūn kündin (15) toḳuz sāʿat ötti, hīç kim tirig ḳalmadı. Meger esīrler tirig ḳaldılar. Yer yüzi (16) daryā dék ḳanġa boyaldı. Sılāḥ, genc ü mālġa bayābānnıŋ içi toldı. Bahrām özíniŋ (17) leşkeriniŋ ḥısābını aldı, tā kim ölüpdür bilgey. Ḫorrād Borzīnġa farmānladı, tā ularnı (18) istegey. Ḫorrād Borzīn hemme ḫaymalarnı istedi. Hīç kim ölmep érdi. Ve-līkin bir pahlavān (19) bar érdi, Sıyāvaşnıŋ naslıdın. Atı Bahrām érdi. Ul pahlavānnıŋ ölügi (20) tirigi tafılmadı. Ve Bahrām ba-ġāyat parīşān boldı. Zamānī bolup érdi ki Bahrām-ı Sıyāvaş (21) yetip keldi. Bir ḳızıl yüzlük ve möşük közlük bir Türkni esīr ḳılıp keltürdi. Bahrām **[259a** = (158a)**]** (1) ul Türkdin sordı ki “Ey dīv-ṣūret, sen kim sen?” dédi. Türk aydı: “Men cādūçı turur men. (2) Her kişi ki duşman leşkeride sıpah-sālār bolsa, ceng ḳıladuġan kéçesi anı yaman tüşler (3) körgezür men. Saŋa hem ul tüşni men körgezdim. Eger maŋa amān berseŋ saŋa hem ḫıẓmat (4) ḳılayın.” dédi. Bahrām zamānī endīşege bardı. Andın kéyin aydı-ki “Hemme ġālıblıḳ ve yaḫşılıḳ (5) Ḫudā-yı Taʿālādın turur.” dédi. Farmānladı, tā ul cādūnıŋ başını kestiler. Andın kéyin Bahrām (6) Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı. Ul vaḳt kātıb ilgeri keldi. Ve aydı-ki “Ey cahān-pahlavān, (7) Farīdūn Pād-şāh, Kisrā ve Nūşīravānnıŋ hem seniŋ dék pahlavānı yoḳdur. (8) Hemme pād-şāhlarnıŋ tirigçiligi seniŋ bile turur. Seniŋ dék pahlavān anadın (9) tuġulmas.” dédi. Taŋlası Bahrām farmānladı, tā kātıb **nāma** bitidi. Avval Sāva Şāhnıŋ (10) başını neyzege sançtı. Ve anıŋ ʿalamını ve yana Tūrānnıŋ uluġlarınıŋ başlarını (11) ve ʿalamlarını ulaġlarġa berkittiler. Ve esīrlerni ve genc ü māllarnı pād-şāhnıŋ aylıġa alıp (12) barġaylar. Özi Harī şaharıda toḳtap turdı. Ve tā pād-şāh ne farmānlaydur.

Ve ruḫsa tiledi-ki (13) Sāva Şāhnıŋ oġlı Pazmūda bile ceng ḳılġalı barġay. Hemme māllarnı alıp (14) Hurmuz ṭerefige ravān boldılar. Bu ṭerefdin Tūrānlıḳlar hemmeleri baş ayaġ yalaŋ Tūrāngа (15) keldiler. Ḫurūş fıġān ḳıldılar. Çūn Pazmūda atası ölgenidin ḫabar taftı, tācın (16) yerge urdı. Faryād u fıġān ḳıldı. Andın kéyin hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Ve atasınıŋ (17) ḥālını ulardın sordı ki "Şunça tola leşker ne üçün ışḳa yaramadılar?" dédi. Ular (18) aydılar: "Şāhā, Bahrām dék pahlavān rūy-ı zamīnda yoḳdur. Anıŋ bir kişisige (19) bizniŋ yüz kişi érdi. Ve-līkin Ḫudā-yı Taʿālā anı bülend ġālıb ḳıldı." dédi. Pazmūdanıŋ (20) reng rūy sarġardı. Dar-ḥāl atasınıŋ kīnesini alġalı yüz miŋ suvār, bī-andāza (21) pıyāda bile Īrān ṭerefige ravān boldı. Ul ṭerefde Hurmuz béglerige aytur érdi-ki "İki hafta boldı-ki **[259b** = (158b)**]** (1) Bahrāmdın hīç ḫabar kelmedi. Néme vāḳıʿa boldı ékin?" dép. Tola parīşān bolup, olturup (2) érdi. Nā-gāh éşikdin bir yasavul kirip keldi. ḫūş ḫabar berdi-ki "Şāhā, Bahrām (3) Sāva Şāhġa ġālıb kelipdür." dédi. Hurmuz gül dék açıldı. Dar-ḥāl Bahrāmnıŋ (4) élçisige körnüş berdi. Élçi yüz yerge urdı. Ve aydı-ki "Şāhā, Pahlavān-ı Bahrām (5) Sāva Şāhnı ve uluġ oġlı Faġfūrnı öltürdi. Hemme uluġlarınıŋ baş- (6) larını nayzalarġa sançıp munda iyberdi. Ḥālā éşik aylında tururlar." dédi. (7) Hurmuz Pād-şāh ornıdın ḳoftı. Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aytıp yüzin tofraḳġa sürdi. (8) Farmānladı, on miŋ dıram alıp kelip oçaḳçılarġa berdiler. Yana miŋ dıramnı buzulġan (9) rıbātlarġa berdiler. Ve tört yıllıḳ ḫarāc mālın darvīşlarġa üleştürdi. (10) Andın kéyin Bahrāmġa **cavāb** bitidi. Bir kümüş taḫt, iki altun kefş, yana her ḳısm (11) ḫılʿatlar iyberdi. Hītāl şaharıdın tā daryāġaça Bahrāmġa berdi. Ve farmānladı, (12) tā Sāva Şāhnıŋ özиniŋ gencidin özge ḳança ki genc ü māl bar érse leşkerige (13) üleştürgey. Ve özini Pazmūdanıŋ cengige barġalı farmānladı. Ve ul leşkerniŋ (14) her ḳaysıġa tola hediyeler iyberdi. Çūn élçi Bahrāmnıŋ aylıġa yetti, Bahrām ve yana (15) pahlavānlar ḫūş-ḥāl boldılar. Pes Bahrām, Sāva Şāhnıŋ gencidin özge ġanīmat- (16) larnı leşkerige üleştürdi. Sāva Şāhnıŋ gencini ustuvār kişilerdin (17) pād-şāhġa iyberdi. Ve Bahrām özi leşkerini tartıp Pazmūdanıŋ ṭerefige ravān (18) boldı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Toḳsan (19) **üçünçi dāstānda: Bahrām-ı Çūbīna, Pazmūda bile ceng ḳılıp, Pazmūda ḳaçıp** (20) **şaharġa [??...] ketgeni. Bahrām, Pazmūdaġa amān berip Hurmuznıŋ aylıġa iybergeni. Ve** (21) **Izād Goşast, Bahrāmnı Hurmuzġa çaḳıp, Hurmuz açıġlanıp Bahrāmġa çarḫ ve kenber(??) [260a** = (159a)**]** (1) **hediye iybergeni. Ve Bahrām öz baḫtını bir meẓlüm şüretide körgeni. Ve Īzad Goşast bile**

ḫoşnısınıŋ (2) **ḳıṣṣası. Ve Bahrām Hurmuzdın yüz evürgeni. Ve Īrānlıḳlar Hurmuznı taḫtıdın alıp, urup** (3) **ḳaru ḳılġanları.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim çün Bahrām (4) leşkerini tartıp Tūrān ṭerefige ravān boldı, bu ḫabar Parmūdaġa éşitildi. Pazmūda (5) ḳança ki genc ü māl, durr gevher bar érse ḥışār içige soladı. Özi leşkerini tartıp (6) Cayḥūn daryāsıdın ötti. Balḫ şaharıġa iki manzıl ḳalġanda bir ceng yerini ılġadı. (7) İki leşkerniŋ arası iki ferseng yol érdi. Taŋlası Bahrām, Pazmūdanı körgeli (8) bardı. Bir égiz yerge çıḳıp Pazmūdanıŋ leşkerige ḳaradı. Kördi ki taġ u teŋizni leşker (9) tutup turur. Bahrām öz leşkerige aydı-ki "Ey yāranlar, leşker nıhāyatsız tola turur. Kéçe (10) bolġaç şab-ḫūn urġay biz." dédi. Pazmūda hem Bahrāmnıŋ leşkerini körüp aydı-ki "Bahrāmnıŋ (11) leşkeri az turur. Eger Ḫudā-yı Taʿālā yār bolsa, atamnıŋ kīnesini alġay-men." dédi. Ammā ul (12) vaḳtda ki Bahrām cengge yüzlendi, munaccımlar aydılar ki "Ey pahlavān, albatta çahār-şanbıh küni duşman (13) bile ceng ḳılmaġay sen ki zıyān yetgüsidür." dép érdi. Çūn-ki kün[??...] çahār-şanbıh érdi. (14) Bahrāmnıŋ Pazmūdanıŋ arasıda bir bāġ bar érdi. Hem bāmdād vaḳtıda Bahrām farmānladı, tā bāġ içinde (15) bısāṭlar yaydılar. Ve mey keltürdiler. Bahrām hemme yāranları bile bāġ içinde maclıs ārāsta ḳıldılar. Mey (16) içtiler. Çūn kéçe boldı, bir ḥışṣası ötti, Parmūdanıŋ césikçileri kelip Pazmūdaġa ḫabar (17) ḳıldılar ki "Bahrām bāġ içinde mey içip yatur." dédi. Pazmūda dar-ḥāl ottuz miŋ suvār rāst (18) ḳılıp ularġa farmānladı, tā barıp bāġnı ḳabaġaylar. Ular kelip bāġnı araġa aldılar. (19) Çūn Bahrām bu ḥāldın ḫabardār boldı, Yalān Sīnaġa farmānladı, tā bāġnıŋ ḥışārını teştiler. (20) Bahrām, Īzad Goşast, Yılan Sīna aṭlanıp ul töşükdin çıḳtılar. Bahrām özini (21) ul leşkerge urdı. Ul vaḳt yana bir ṭerefni teştiler. Hemme leşker talaġa çıḳtılar. **[260b** = (159b)**]** (1) Bahrām nīm-mest érdi. Ḳolıġa nayzasını çevrüp ceng ḳılur érdi. Hīç kim anıŋ aylıdın (2) tirig yanmas érdi. Bahrāmnıŋ sılāḥı ādam ḳanıġa boyaldı. Pahlavānlar[nıŋ] naʿrası, ṭıraḳ (3) ṭıraḳ aġır gürzniŋ āvāzı felekge yetişti. Ul bāġdın tā Pazmūdanıŋ leşkerigeġaça (4) ādamlarnıŋ başları ve tenleri ḳanġa bulġanıp yatur érdi. Çūn Bahrām öz leşker-gāhı- (5) ġa keldi, çūn tün yarmı boldı, Bahrām şab-ḫūn urġalı ḳaṣd ḳıldı. Leşkerini tartıp Pazmūda- (6) nıŋ leşker-gāhıġa keldi. Kördi-ki Tūrānlıḳnıŋ césikçileri körünmeydür. Pes (7) her ṭerefdin naḳāralar urdılar. Ve pahlavānlar naʿralar tarttılar. Ḳaraŋġu kéçede (8) ḳılınç ḳılınçġa çaḳıldı. Bir birini tanumay bir birin ḳırar érdiler. Tūrānlıḳlardın tolası (9) ölüp ādam ḳanı taşḳın dék aḳtı. Pazmūda yüz evrüp Bahrāmnıŋ aylıdın ḳaçtı. (10) Bahrām arḳasıdın ḳoylar érdi. Tā ṣubḥ boldı, Bahrām Pazmūdaġa yétişti. Şīr-ġarrān dék

(11) naʿra urdı-ki “Ey ḳaçḳı, ne üçün érenler aylıdın ḳaçur sen?” dédi. Pazmūda aydı: “Ey pahlavān, (12) ḳaçanġaça ḳan tökgeli tuġuşluḳ ḳılur sen? Ādam ḳanıġa toymas sen! Atamnıŋ (13) başını kestiŋ. Ve anıŋ çendān leşkerini öltürdüŋ ki āftāb u aynıŋ ularġa (14) raḥmı kelgendür. Ve men Sāva Şāhnıŋ yād-gārı turur men. Meni ḳaçanġaça ḳoylaşur sen? Yanġıl, (15) tā bir neçe vaḳt tirigçilik ḳılayın. Men seniŋ bir āzād-kerdeŋ bolayın. Öz şaharımġa (16) kirip, Īrān pād-şāhıġa nāma bitip amān tileyin. Eger amān berse aŋa bende bolayın.” dédi. (17) Bahrām bu sözni Pazmūdadın éşitip yandı. Pazmūdanıŋ leşker-gāhıġa keldi. Ançа ki Tū[r]ānlıḳ- (18) nıŋ uluġları bar érse başlarını késip bir yerge yıġdılar. Ādamlarnıŋ baş[ı] (19) taġ dék obalandı. Ve ḳança ki genc ve sılāḥları bar érse camʿ ḳıldı. Ve Hurmuzġa bolġan vāḳıʿa- (20) larnı **nāma** bitip iyberdi. Bu ṭerefdin Pazmūda ḥışār içige berkidi. Ḳapuḳnı bağladı. (21) Bahrām, Yalan Sīnaġa farmānladı, tā üç miŋ suvār bile barıp ḥışār ḳaşında ḳança ki kişiler **[261a** = (260a)**]** (1) bar érse öltürdiler. Törtünçi küni Pazmūdaġa élçi kigürdi ki “Ḳaçanġaça ḫatun kişi dék (2) şahar içinde yatur sen? Ḥışārdın çıḳġıl. Amān bereyin. Pād-şāhnıŋ aylıġa barġıl. Genc ü mālnı (3) taşḳarı alıp iybergil. Pād-şāh bile seni ṣulḥ ḳıldurayın. Hemmedin seni uluġ ḳılayın. (4) Ve sen bile sen ki men seni ḳoylaşġanda öltürür érdim. Öltürmey saŋa amān berdim. (5) Ḥālā hem ḥışārdın çıḳġıl.” dédi. Çūn élçi bu sözni Pazmūdaġa yetgürdi, Pazmūda cavāb (6) berdi-ki “Ey sıpah-sālār, sen dunyāġa şundaḳ işenip ḳaldıŋ-mu ki bu felekniŋ sırlarını (7) kişi bilmes. Eger-çi atamnı leşkeri bile helāk ḳıldıŋ ve sen ġālıb bolduŋ, (8) ḳorḳġıl ki saŋa hem şul kün kelse kelür. Her kişi-ki ḳan tökse anıŋ ḳanını (9) hem yana biri tökgüsidür. Men seniŋ aylıŋġa baray désem ḳorḳadur men ki meni hem (10) öltürgey sen. Men pād-şāhġa bir bendedür men. Sen hem bir bende turur sen. Seniŋ (11) aylıŋġa men néçük ḫʷār bolup barur men? Ve meni ḫalḳ ne dérler?! Eger pād-şāhdın amān (12) tilep anıŋ aylıġa barsam nāmūs ḳılmas men. Ul vaḳt şaharım ve gencim seniŋ (13) turur.” dédi. Bu sözni Bahrām eşitip ḫūş-ḥāl boldı. Bu vāḳıʿanı **nāma**ġa bitip Hurmuzġa iyberdi (14) ki “Pazmūdaġa amān berdim.” dép. “Nāma iybersün.” dép. Hurmuz éşitip ḫūş-ḥāl (15) boldı. Altun taḫtıġa olturup hemme uluġlarını aylıġa yıġdı. Farmānladı, (16) Bahrāmnıŋ nāmasın oḳudılar.[264] Hurmuz bégleriġa aydı-ki “Ḫudā-yı Taʿālāġa yüz miŋ (17) şükr ki ḫāḳān dék uluġ pād-şāh biziŋ farmānımızġa kirip bizdin amān (18) tilepdür. Sizler hem şükr aytıŋızlar.” dédi. Andın kéyin Bahrāmnıŋ élçi- (19) sidin Bahrāmġa öziniŋ pād-şāhāna tonlarını, gevherler olturġuzgan altun (20) kemer ve altun égerlik aṭ berdi. Élçige hem ḫılʿatlar keydürüp bir

[264] Metinde آقودى لار şeklinde yazılıdır.

badra altun (21) hem berdi. Andın kéyin kātıbġa farmānladı, tā **nāma** bitidi-ki "Parmūzda Ḫāḳānġa amān **[261b** = (260b)**]** (1) berdim. Bu amān bergenimge Ḫudā-yı Taʿālā güvāh turur." dédi. Nāmaġa muhr bastı. Andın Bahrāmġa hem cavāb (2) bitidi ki "Parmūdanı leşkeri bile bār-gāhġa iybergil. Ve anıŋ genc ü mālını, ança ki lāyıḳ némelerini (3) hem munda iybergil. Ve duşmanlarnıŋ şaharıġa ot yaḳġıl. Ve öz leşkeriŋde ḳança köŋlüŋge (4) ḫūş kelgü dek ḫıẕmat ḳılġanlarnı hem nāmada bitip iybergil ki seniŋ leşkeriŋniŋ (5) her ḳaysıġa manṣıblar bereyin. Ve seni pahlavānlarġa tāc ḳılayın." dédi. Bu cavāb Bahrāmġa yetti. (6) Ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı.

Ve ul amān-nāmanı Pazmūdaġa iyberdiler. Pazmūda ḥışār üstünidin tüşti. (7) Hemme genc ü mālını Bahrāmġa tafşurdı. Bahrām aŋa saḳçılar iyberdi. Pazmūda leşkeri bile ravān (8) boldı. Bahrām anda turup érdi. Bahrāmġa Pazmūda hergiz ḳaramadı. Bahrām Pazmūdanıŋ ḳaramaġanıġa nāmūs (9) ḳıldı. Farmānladı, tā Pazmūdanı pıyāda ḳılıp yürüttiler. Pazmūda aydı: "Ey Bahrām, men hem uluġ (10) pād-şāh érdim. Ḫālā ki amān tilep ḫᵛār boldum. Bu künde hem ḫūş-ḫūyluḳ ḳılmas sen. (11) Hemme genc ü mālım saŋa tafşurdum. Özüm pād-şāhdın amān tiledim. Émdi meniŋ bile néme işiŋ (12) bardur?" dédi. Bahrām açıġlandı. Pazmūdanıŋ başıġa bir ḳamçı urdı. Farmānladı, tā Pazmūdanıŋ (13) ayaġıġa bend saldılar. Bir ḫaymada olturġuzdılar. Çūn Ḫorrād Borzīn bu ḥālnı kördi, bir kātıbġa (14) aydı ki "Bu pahlavānnıŋ hīç ʿaḳl yoḳdur." dédi. Her ikevlen Bahrāmnıŋ aylıġa keldiler. Ve aydılar ki "Ey (15) pahlavān, şunçadın tartḳan rancıŋnı żāyīʿ ḳılmaġıl. Ḫāḳānġa mundaḳ iş ḳılmaġıl." dédiler. (16) Bahrām bildi-ki bu işni ḳılıp émesdür.[265] Ḳılġanıġa paşīmān boldı. Anıŋ bendlerin aldı. (17) Altun égerlik atġa mindürdi. Aylıda pıyāda turdı. Kördi-ki Pazmūdanıŋ yüzi ḳamçı (18) urġanda yarılıpdur. Çūn bir biri bile ḫūşlaştılar, Bahrām Pazmūdaġa aydı: "Ey ḫāḳān, (19) köŋlüŋ mendin aġrıdı. Kerek ki pād-şāhġa aytmaġay sen." dédi. Pazmūda aydı: "Eger pād-şāhıŋ (20) bu işdin ḫabar tafmasa aŋa pād-şāhlıḳ yaraşmas." dédi. Bahrām bu sözdin çırayı (21) sarġardı ve aççıġlandı. Aydı-ki "Men seni öltürmey ʿayblarnıŋ[nı] yafıp, pād-şāhġa **[262a** = (261a)**]** (1) nāma iyberip amān bergenimniŋ cazāsı bu-mıdur?" dédi. Pazmūda aydı: "Bu (bu) iş (2) bolup ketti. Ve-līkin ṣulḥ vaḳtıda bardāştlıḳ bolmaḳ kerek. Seniŋ ṣulḥ vaḳtıda (3) açıġıŋ kelür éken. Sende hīç ʿaḳl yoḳ éken." dédi. Bahrām aydı: "Men gümān (4) ḳıldım ki bu iş pınhān ḳalur mu kin dép? Émdi pınhān ḳalmaġu dék. Her ne (5) ḫālasaŋ aytġıl ki maŋa andın zıyān yoḳtur. Saŋa tola yaḫşılıḳlar (6) ḳıldım. Bu carāḥat meniŋ bad-ḫūyluġumdın boldı. Her ne ḫᵛ[ā]hlasaŋ pād-şāhġa (7)

[265] Metinde ایماس قیلیب دور "émes ḳılıpdur" şeklinde yazılıdır.

aytġıl.” dédi. Pazmūda aydı: “Ey Bahrām bu işni ki sen ḳıldıŋ, her kim saŋa laʿnat (8) oḳup yeŋil dégüsidür.” dédi. Bahrām açıġlandı. Çırayı sarġarıp cūş ḳıldı. Ḫorrād Borzīn (9) Bahrāmnıŋ açıġıdın ḳorḳtı ki mabādā Pazmūdanı öltürgey dép. Aydı-ki “Ey sıpah-sālār, açıġıŋnı (10) içiŋge salġıl ki ḫāḳān rāst aytadur. Eger bu işni ḳılmasaŋ érdi, ikevlenniŋ (11) köŋli munça derdlik bolmas érdi.” dédi. Bahrām aydı: “Bu bad-baḫtnı atasıġa oḫşa (12) öltürür men.” dédi. Ḫāḳān aydı: “Bu yamanlıḳnı ḳılmaġıl. Eger meni öltürse yā hem ḳoysa (13) pād-şāh ḳılsun. Pād-şāhnıŋ cānınıŋ ḥaḳḳıda émdi yanġıl.” dédi. “Tola bad-ḫūyluḳ (14) ḳılmaġıl.” dédi. Bahrām bu sözni éşitip leşker-gāhıġa yandı. Ḫorrād Borzīn ve yana (15) ʿāḳıllar bu vāḳıʿalarnı **bitip** pād-şāhġa iyberdiler. Andın kéyin Bahrām kātıblarġa (16) farmānladı, tā ḥışār içidegi genclerni ḥısāb ḳılġaylar. Kātıblar çendān genclerni (17) kördiler ki ḥısābġa ʿācız boldılar. Bitip hem kéte almadılar. Afrāsıyāb ve Arcā- (18) sbnıŋ zamānıdın ḳalġan köhne gencler, hemme ḳıymat-bahā gevherler bar érdi. Ular- (19) dın biri Sıyāvaşnıŋ altun kemeri ki her monçaġıda üç gevher olturġuzġan érdi. (20) Ve yana Sıyāvaşnıŋ altun yigenesi ki Keyḫusravġa ḳalıp, Keyḫusrav Luhrāsbġa berip, Ar- (21) cāsb Luhrāsbdın alıp gencġa ḳoyup érdi. Ve yana gevher olturġuzġan altun **[262b** = (261b)**]** (1) ötük, iki zar-baft burd-ı Yaman bar érdi. Bahrām ul iki burd-ı Yamanīnı ve ötükni (2) ve Sıyāvaşnıŋ yegenesini alıp ḳoydı. Nāmaġa bitimedi. Andın kéyin Īzad (3) Goşesbge farmānladı, tā miŋ kişi bile ḫāḳāndın ottuz bölek kārvān- (4) larnıŋ tévelerini alıp ul genc ü mālnı yüklep pād-şāhnıŋ ṭerefige alıp yürü- (5) diler.

Çūn ḫāḳān Hurmuznıŋ aylıġa yetti, Hurmuz aylıġa çıḳtı. Pazmūda bile körüşti. Andın (6) kelip taḫt üstige çıḳıp olturdı. Pazmūdanı tola ıʿzāz u ikrām ḳılıp aylıda oltur- (7) ġuzdı. Aŋa bir ordanı yaḫşı yasap anda tüşürdiler. Çūn ul kārvānlar[266] (8) keldi, ularnı hem bir yaḫşı yerge tüşürdi. Yeti künçe Pazmūda āsāyış taftı. Sekizinçi (9) küni pād-şāhnıŋ aylıġa kelip turdı. Ul genc mālnı ḥısāb ḳıldılar. Gencge (10) élttiler. Her künde altı miŋ kişi kirāġa alıp ul gencni taşır érdiler. Alıp kelgen (11) gencdin yüz genc-ḫāna toldı. Pād-şāh farmānladı, tā bir taḫt, zar-baft ton ve gevher salġan (12) yigene ve altun kemer keltürdiler. Ul vaḳt pād-şāh Īzad Goşastdın sordı-ki “Ey Īzad Goşast, Bahrām-ı (13) Çūbīnanıŋ bu işlerini néçük dér sen?” dédi. Īzad Goşast aydı: “ Şāhā, şunça tola (14) gencdin, ki bu çaġlıḳ saŋa iyberipdür, şundaḳ bi[l]gil ki yamanlıġıdur.” dédi. (15) Pād-şāh bu sözni eşitip yaman gümāŋa tüşti. Hem şul vaḳt uluġ (16) kātıbnıŋ élçisi keldi. Kātıbdın **nāma** keltürdi ki “Şāhā, iki burd-ı Yamanī, (17) bir altun

[266] Metinde کاروان لارنی “kārvānlarnı” şeklinde yazılıdır.

ötük ve Sıyāvaşnıŋ yigenesini Pahlavān-ı Bahrām aldı. Çūn-ki (18) Pahlavān-ı Bahrām tola ranclar tarttı, bu çaġlıġ néme alsa ʿacab émesdür. Bu sözni (19) anıŋ üçün aytıp iyberdim ki kéyin éşitilse maŋa pād-şāhnıŋ açığı kelür dép.” (20) dédi. Hurmuz, Pazmūdadın sordı-ki “Her ne körgeniŋni ayġıl.” dédi. Pazmūda hem (21) Bahrāmnıŋ ḳılġanlarını aydı. Hurmuz açığlandı. Aydı-ki “Hay Bahrām-ı Çūbīna güm-rāh bolup- **[263a** = (262a)**]** (1) dur! Biri ul-ki ḫāḳān-ı Çīnnı ḳamçı urupdur. İkinçi şunça gencdin yegeneni ılġapdur. (2) Meger ul bir pād-şāh bolup mudur?” dédi. Bahrāmnıŋ hemme ḳılġan[267] işleri şımālġa ketti.” Andın kéyin Pazmūda (3) bile bir birige düşmenlik ḳılmaslıḳġa ʿahd u paymān ḳılıştılar. Taŋlası Pazmūdaġa (4) pād-şāhāna ḫılʿatlar, tāc ve kemer ve altun égerlik aṭlar berip, iki manzılġaça uzatıp (5) ḫūşlaşıp yandı. Çūn Bahrāmġa Pazmūdanıŋ yanġanıdın ḫabar boldı, hemme uluġları bile aylıġa (6) çıḳtı. Pazmūdanıŋ leşkerige ot, azuḳ berdi. Özi Pazmūdīġa ʿuẕr aytur érdi. (7) Ḫāḳān boyun tolġadı. Keltürgen némelerini almadı. Bahrām üç manzılġaça ıdraşıp (8) bardı. Ḫāḳān hergiz ḳaramadı. Törtünçi manzılda ḫāḳān ayturdı-ki “Tola ranc tarttıŋ. (9) Émdi yanḳıl.” dédi. Bahrām yanıp Balḫ şaharıġa keldi. Ḳılġanıġa paşīmān bolup (10) ġam-gīn olturdı ki hem Hurmuz nā-rāżī érdi, hem Pazmūda Ḫāḳān aġrıp érdi.

(11) Pes Hurmuz Bahrāmġa **nāma** bitip i[y]berdi-ki “Ey ḳamlaşıḳsız dīv, sen özüŋni u- (12) nuttuŋ-mu?! Ve şundaḳ uluġlardın[268] bī-ḥācat bolduŋ-mu ki hunarnı Ḫudā-yı Taʿālādın bilmes sen! (13) Ve pahlavānlarnıŋ işlerini ḳılmas sen! Ve meniŋ rancımdın ve sıpāh ve genclerimdin yādlanmas sen! (14) Uluġ bolup meniŋ farmānımdın boyun tolġar sen! Mana ki saŋa lāyıḳ ḫılʿat iy[be]rdim.” dédi. (15) Nāmaġa muhr bastı. Andın kéyin farmānladı, tā bir ḳara çarḫ ve yik ve kenber ve bir meẓlümçe kök köynek (16) ve ḳızıl iştan ve sarıḳ meẓlümçe ton keltürdiler. Bir nā-lāyıḳ élçige aydı-ki “Bu némelerni Bahrāmġa (17) alıp barġıl. Aŋa ayġıl ki ‘Ey bad-aṣl, sen ḫāḳān-ı Çīnnı baġlar sen. Men seni (18) olturġan taḫtıŋdın tüşürür men. Mundın kéyin ādam ḳatarıda hem tutmas men.’ dégil.” dédi. (19) Élçi bu némelerni Bahrāmġa yetgürdi. Bahrām nāmanı, ḫılʿatlarnı kördi, ṣebr ḳılıp ḫāmūş (20) boldı. Ve aydı-ki “Meniŋ tartḳan rancı ve maşaḳḳatımnıŋ cazāsı uşbu turur. Hurmuz Pād-şāhnıŋ (21) bendesi turur men. Pād-şāh her ne ḫ^{v}āhlasa ḳılur men. Ve men gümān ḳılmap édim ki yaman ḫayāllıḳlar pād-şāh- **[263b** = (262b)**]** (1) (pād-şāh) nıŋ aylıda yol tafḳaylar. Hemme ḫalḳ biledür ki azġına leşker bile barıp néçük cengler ḳıldım. (2) Ve néçük ranclar tarttım. Vaḳtī ki meniŋ cazāyım bu bolsa ḳıyāmat küni Ḫudā-yı Taʿālāġa yıġlar

[267] Metinde قيلغانى “ḳılġanı” şeklinde yazılıdır.
[268] Metinde اواولوغ لاردين şeklinde yazılıdır.

men.” (3) dédi. Andın kéyin Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Ul meẓlümçe tonlarnı keydi. Ve ḳızıl iştan- (4) nı keydi. Ul ḳara çarḫ[nı] aylıda ḳoydı. Farmānladı, tā hemme uluġlarnı çırladılar. Çoŋ (5) kiçik, ul ḥālnı kördiler, ʿacāyıbġa ḳaldılar. Pahlavān-ı Bahrām ul vaḳt aydı-ki “Ey (6) uluġlar, bu ḫılʿatlarnı pād-şāh maŋa iyberipdür. Sizler meniŋ (7) ḳılġan işlerimni kö[r]düŋüzler. Pād-şāhlıḳ taḫtıdın pād-şāh ümīdini üzüp érdi. (8) Ḥālā maŋa bu ḫılʿatlarnı iyberipdür. Ul cahān pād-şāhı turur. Biz bende turur biz. Anıŋ (9) farmānıda bu ḫılʿatlarnı keydim.” dédi. Uluġlar ba-yek-bār ġavġā ḳıldılar. “Vaḳtī ki pād-şāhnıŋ saŋa (10) ḳılġanı uşbudur, andaḳ pād-şāhdın bīzārdur biz. Vaḳtī ki seniŋ ḳılġanıŋnı bilmeydür, andın (11) néme ābrūy ister sen?” dédiler. Bahrām aydı: “Andaḳ démeŋizler ki sıpāhlar ābrūnı pād-şāh- (12) dın tafurlar. Hemmemiz anıŋ bendesi turur biz. Her ne ḫᵛāhlasa ul ḳılur.” dédi. Īrānlıḳ ġırīv ḳıldılar ki (13) “Hay mundın kéyin biz anıŋ farmānıġa hergiz bel baġlamas biz. Andaḳ pād-şāhnı ḫᵛāhlamaydur biz. (14) Eger sen hem anıŋ farmānıda bolsaŋ, seni hem ḫᵛāhlamaydur biz.” dép ordadın (15) çıḳıp kettiler. Bahrām leşkerige pand u naṣīḥat ḳılur édi.

Tā iki hafta ötti. Pahlavān-ı Bahrām endīşe bile (16) şikārġa çıḳtı. Tā bir cengelge yetti. Tola dıraḫtları bar érdi. Intıhāyī ḫūş-havā érdi. (17) Ul cengeldin nā-gāh bir ḳulan çıḳıp keldi, ıntıhāyī çıraylıḳ. Bahrāmnıŋ arḳasıdın āhasta (18) āhasta ḳoylap barur érdi. Ul cengel içinde bir tar yol paydā boldı. Ḳulan ul tar yol bile (19) ötti. Bahrām hem arḳasıdın bardı. Tā bir bayābānīġa yetti. Ul bayābānda orda köründi. Ḳulan (20) ordaġa ravān boldı. Bahrām hem barur érdi. Bahrāmnıŋ arḳasıdın Īzad Goşastnıŋ oġlı barur érdi. (21) Çūn orda aylıġa yetti, aṭnı aŋa tafşurup ḳoyup, özi ḳulannı ıdaraşıp **[264a** = (263a)**]** (1) ordaġa çıḳtı. Īzad Goşasbnıŋ oġlı aṭnı tutup zamānī olturup érdi. Yılān (2) Sīna çafıp yetip keldi. Īzad Goşastnıŋ oġlı aydı: “Ey Yalān Sīna, ordaġa çıḳġıl. (3) Körgil ki sıpah-sālārımız ḳayan ketti?” dédi. Yalān Sīna ordaġa çıḳtı. Bir ordayī kördi-ki nıhāyatī (4) ārāsta ḳılıpdur. Ayvān içinde bir ṭāḳ turur. Ṭāḳ içinde bir bülend altun taḫt ḳoyupdur. Taḫt- (5) nıŋ futlarıġa gevherler olturġuzupdur. Dībā-yı Rūmī bile taḫtnı yafıpdur. Taḫt üstünde (6) bir on tört kéçegi tolun ay-dék ḳız, başıġa altun tāc keyip olturupdur. Altun taḫt (7) aylında, bir altun kürsī üstünde Pahlavān-ı Bahrām olturur. Güruh gürūh kenīzekler taḫtnıŋ (8) çevresinde ṣaf ṣaf tururlar. Çūn ḳız Yalān Sīnanı kördi, bir kenīzekge ışārat (9) ḳıldı-ki “Ul kişige ayġıl ki saŋa munda yol yoḳdur. Çıḳıp yāranlarnıŋ ḳaşıda turġıl. (10) Pahlavān hem ḥālī çıḳur dégil.” dédi. Kenīzek ḳofup Yalān Sīnanı taşḳarı alıp çıḳtı. (11) Pahlavānlarnıŋ aṭlarını alıp, bāġ içige alıp kirdi. Bāġçı bāġ içinde dāstūrḫān (12) yaydı. Ṭaʿām ḳoyup berdi. Çūn Bahrām ul

meẓlümniŋ aylıdın yandı, meẓlüm aydı: “Ey pahlavān, (13) pād-şāhlıḳ tācı saŋa mubārek bolsun. Hamīşa ġālıb bolġay sen.” dédi. Andın ḳeyin (14) pınhān ikevlen yana bir munça sözleştiler. Hīç kim ularnıŋ sözlerini éşitmediler. Çūn (15) Bahrām ul bāġdın çıḳtı, közleri ḳanġa tolup érdi. Hem ʿacāyıb bülend-hımmat boldı. (16) Şul zamān ul ḳulan paydā boldı. Bahrāmnı yol başlap leşkerige yetgürdi. Bahrām çūn (17) şaharġa kirdi, ul işni hīç kimge aytmadı. Āḫırī Ḫorrād Borzīn sordı-ki “Ey pahlavān, şikār-gāhda (18) körgen kim érdi?” dédi. Pahlavān aŋa hīç cavāb bermedi.

Çūn taŋlası boldı, Bahrām ʿādatı- (19) dın özge işler ḳıldı. Dībā-yı Rūmīdın bısāṭlar yaydı. Ayvān içinde altun kürsī- (20) ler ḳoydı. Bir altun taḫt ḳoydı. Bahrām taḫt üstünde olturdı. Yana pahlavānlar altun kürsī- (21) lerde olturdılar. Hemme şahan-şāhlıḳnıŋ yosunlarını rāst ḳıldı. Çūn uluġ kātıb **[264b** = (263b)**]** (1) bu işlerni kördi, Ḫorrād Borzīnġa aydı. Ḫorrād Borzīn bu sözni éşitip bildi-ki munaccımlar aytḳan sözleri (2) rāst keldi. Kātıbġa aydı-ki “Bu işni āsān bilmegil. Pād-şāh çarḫ iybergenidin (3) pahlavānnıŋ köŋli ḳalıp érdi. Ḥālā pahlavān, pād-şāhnıŋ farmānıdın boyun tolġar. Émdi (4) bizge tirigçilik ḳılmaḳ müşkildür.” dép. Tün yarmı bolġaç ikevlen ḳaçtılar. Çūn Bahrāmġa (5) ḫabar boldı, Yalān Sīnanı yüz suvār bile iyberdi. Yalān Sīna Ḫorrād Borzīnġa yetişe almadı. (6) Kātıbnı tutup bendge salıp, alıp keldi. Bahrām kātıbdın sordı ki “Ey dīv, mendin (7) ne üçün ḳaçur sen?” dédi. Kātıb aydı: “Meni Ḫorrād Borzīn yoldın çıḳardı.” dédi. Bahrām aydı: (8) “Aytḳanıŋ rāst.” dédi. Aŋa alġan mālını berip bendlerdin yazdı. Bu ṭerefdin Ḫorrād (9) Borzīn ḳaçıp Hurmuznıŋ aylıġa bardı. Bahrāmnıŋ hemme sırlarını ve ul cengelde körgen (10) ordanı, taḫt u tāclıḳ meẓlümni, hemme vāḳıʿalarnı bir bir aydı. Hurmuz ʿacāyıbġa ḳalıp munaccım- (11) larnıŋ ve fālçınıŋ sözi yādıġa kirip āh tarttı. Dar-ḥāl mūbadlarnıŋ mūbadını (12) çırladı. Ul tāclıḳ meẓlümniŋ ve ḳulan dīvnıŋ sözlerini aydı. Mūbad aydı: “Şāhā, (13) ul ḳulan, dīv turur. Ul orda ve taḫt cādū turur. Ul tāclıḳ meẓlüm cādū ḫatun turur. (14) Bahrāmnı rāst yoldın çıḳarıpdur. Ve Bahrāmġa pād-şāhlıḳ tāc u taḫtını körgezdi. (15) Çūn Bahrām andın yandı, himmetlik bolup bülend-ṭabʿ boldı. Şundaḳ bilgil ki émdi Bahrām (16) ḳolġa kirmes. Köŋlide seniŋ çarḫ iybergeniŋdin derd bar érdi. Çūn ul (17) cādūnı kördi, taġı ziyāde boldı. Al-ḥāl bir çāra ḳılġıl. Bahrāmnı leşkeri bile dar-gāhıŋġa (18) keltürgil.” dédi. Hurmuz Ḫorrād Borzīndın sordı-ki “Ḫalḳ ul meẓlümni ne dérler?” dédi. Ḫorrād aydı: “Şāhā, (19) hemme leşker aytıştılar ki ul meẓlüm Bahrāmnıŋ baḫtı turur dédiler.” dédi. Çūn Hurmuz bu sözni (20) éşitti, ıntıhāyī ḳorḳtı. Bahrāmġa çarḫ ve meẓlümçe

tonlar iybergenidin paşīmān boldı. Ne-çend (21) vaḳtdın kéyin Bahrāmdın[269] élçi keldi. Bir zanbīl keltürdi. İçinde hemme tīġlarnı yalaŋġaç- **[265a** = (264a)**]** (1) lap salıpdur. Yaʿnī bu on iki miŋ suvār saŋa tīġ tarttı dép. Hurmuz ul ḳılınçlarnı kördi. (2) Farmānladı, tā ul tīġlarnıŋ hemmesini sındurup, yana zanbīlġa salıp, (3) yandurup iyberdi. Çūn Bahrām zanbīlnı açtı, kördi-ki hemme ḳılınçlarnı sındurupdur. (4) Bahrām parīşān boldı. Hemme uluġlarını aylıġa çırladı. Ularġa ḳılınçlarnı körgezdi. (5) Ve aydı-ki "Ey yāranlar, pād-şāhnıŋ hediyesini kördüŋüzler ki hemmeleriŋizlerni öltürür men (6) dép ḳılıçlarnı sındurup, iyberipdür." dédi. Leşker parīşan boldılar. Ve aydılar ki (7) "Hay bu néçük pād-şāhdur?! Bir zamān bizge meẓlümçe ton ḳılıp çarḫ iyberedür, bir zamān ḳılınçnı (8) sındurup iyberedür. Mundaḳ pād-şāh hergiz taḫtda bolmasun. Eger pahlavān hem anıŋ (9) dar-gāhıġa barsa hīç ʿaḳlı [yoḳ][270] turur." dédiler. Çūn leşkeriniŋ köŋlini Hurmuzdın aġrıḳ- (10) lıḳ kördi, aydı-ki "Ey yāranlar, huşyār boluŋuzlar. Ḫorrād Borzīn biziniŋ sırrımızını pād-şāhġa (11) āşkārā ḳılıpdur. Ḥālā maŋa ʿahd u paymān ḳılıŋızlar, tā men pād-şāhġa bir kişi[271] iyberip (12) özümüzni duşmandın saḳlayın. Eger andaḳ ḳılmasaḳ hemmemiz öler biz." dédi. Andın kéyin (13) Bahrām leşker içinde cāsūslar ḳoydı-ki mabādā ki Hurmuz ularġa nāma iybergey dép. Ne-çend (14) vaḳt ötti. Hīç nāma kelmedi.

Andın kéyin hemme uluġlarını aylıġa çırladı. Şundaḳ ki Hamdān (15) Goşasbnı ve uluġ kātıbnı, Yalān Sīnanı, Bahram-ı Sıyāvaşnı, Payda Goşasbnı ve yana uluġlarnı (16) camʿ ḳıldılar. Ularġa aydı-ki "Ey uluġlar, bizdin pād-şāh bīhūda aġrıdı. Men ḥālā ıntıhāyī derdlik- (17) dür men. Ve sizler meniŋ ḳılġan işlerimdin ḫabardār turur sizler ki azġına leşker bile ḫāḳān-ı Türkge (18) neler ḳıldım. Eger ul leşker bile Sāva Şāh Īrānġa kelse érdi, Īrānnı bir muşt mūmça tutmas[272] (19) érdi. Men andaḳ duşmannı basıp pād-şāhnı genc bile zar-dār ḳıldım. Émdi bīhūda bizdin köŋli (20) aġrıpdur. Ḥālā bu işge néçük çāra ḳılaylı? Bir çāra aytıŋızlar." dédi. Parda içinde Bahrāmnıŋ bir siŋlīsi (21) bar érdi, Gordıyya atlıḳ. Nıhāyatī ʿāḳıl u zīrek érdi. Ve Bahrāmġa mıhrbān érdi. Çūn parda içinde turup **[265b** = (264b)**]** (1) bırādarınıŋ sözini éşitti, parīşān boldı. Ṭāḳat ḳıla almay ul camʿnıŋ arasıġa kirdi. (2) Ve aydı-ki "Ey uluġlar, ne üçün cavāb aytmay ḫāmūş olturur sizler?" dédi. Āyīn Goşasb aydı: (3) " Ey zīrek ʿāḳıl, hemmemiziniŋ maṣlaḥatıdın seniŋ ḳılġan maṣlaḥatıŋ ābdānraḳ turur ki (4) sizleriniŋ ata babaŋızlar pahlavānlar

[269] Metinde بهرام دین دین "Bahrāmdındın" şeklinde yazılıdır.
[270] Metnin kenarında تورور "turur" yazılıdır.
[271] Metinde "bir pād-şāhġa kişi" şeklinde yazılıdır.
[272] Metinde تواماس şeklinde yazılıdır.

érdiler. Ve hem pād-şāh naslıdın érdiler. Ve kerek émes ki (5) biz her kişi bile ceng ḳılġay biz. Eger Pahlavān-ı Bahrām ceng ḳılsa biz aylıda yürüp (6) ceng ḳılur biz. Vaḳtī ki Pahlavān-ı Bahrām bizdin rāżī bolsa hamīşa ḫūş-ḥāldur biz.” dédi. (7) Bahrām yüzini Yalān Sīnaġa ḳıldı. Aydı-ki “Ey pahlavān, sen bu maṣlaḥatnı ne dér sen?” dédi. (8) Yalān Sīna aydı: “Sıpah-sālār, her kişi-ki ġālıblıḳnı tafsa yamanlıḳġa ul kişi (9) ḳaramas. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālā saŋa bu ġālıblıḳnı tāc ve gencni beripdür, mundın ziyādelikni (10) ṭalab ḳılsaŋ nā-şükrlik bolur.” dédi. Pahlavān-ı Bahrām, Bahrām-ı Sıyāvaşġa ḳaradı. Ve aydı: “Sen (11) bu tāc u taḫtnı isteşni ne dér sen?” dédi. Bahrām-ı Sıyāvaş küldi. Ḳolıdaġı yüzügini havāġa (12) taşladı. Ve aydı-ki “Eger bu üzük havāda toḳtap yerge tüşmese bende hem pād-şāhlıḳda (13) toḳtar. Bu uluġ iş turur. Munı az iş bilmeŋizler.” dédi. Bahrām, Īzad Goşasbdın sordı. (14) Īzad Goşasb aydı: “Ey pahlavān, mūbadlar ayturlar ki eger kişi bir zamān pād-şāh bolsa (15) neçe yıl bende bolġandın ābādāndur.” dédi. Andın kéyin uluġ kātıbdın sordı. Kātıb zamānī (16) endīşege bardı. Andın kéyin aydı: “Ey pahlavān, her kişi ki istese tafur. Her néme ki Ḫudā-yı (17) Taʿālā berse cıdd cahd kār ḳılmas.” dédi. Bahrām, Hamdān Goşesbge ḳaradı. Hamdān Goşasb aydı: (18) “Ey pahlavān, kelmegen işdin ne sorar sen? Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınıp ḳıladuġan (19) işiŋni ḳılġıl. Eger ılandın ḳorḳsaŋ ḫurmāġa ne üçün ḳol uzartur sen?” (20) dédi. Gordıyya éşitip olturur érdi. Ul vaḳt Bahrām siŋlisidin sordı. (21) Siŋlisi açığı bile hīç cavāb bermedi. Ul vaḳt Bahrām uluġ kātıbġa ḳaradı. Ve aydı-ki **[266a** = (265a)**]** (1) “Ey pīr, sen şundaḳ gümān ḳılur mu sen ki bu pād-şāhlıḳġa hīç kim ārzū ḳılmadı dép?! Ḳadīmġı (2) pād-şāhlar cahānnı pahlavānlıḳ bile saḳladılar. Anıŋ üçün ul taḫtġa hīç kim ḳaramadı.” (3) dédi. Kātıb cavāb berdi-ki “Eger meniŋ maṣlaḥatım ḳabūl bolmasa köŋlüŋ ḫᵛāhlaġan maṣlaḥatnı (4) ḳılġıl.” dédi. Bahrāmnıŋ siŋlisi hem Bahrāmġa aydı-ki “Ey bırādar, seniŋ bu ḳılġan ḫayālıŋ (5) ḫūb émesdür. İlgeri hem tola pahlavānlar bar érdiler. Pād-şāhlıḳ taḫtıġa ḳaṣd ḳılmadılar. (6) Hemmeleri pād-şāhġa bende boldılar. Avval Keykāvus Pād-şāhdın aytayın. Avval ki Keykāvus āsmānġa (7) ḳaṣd ḳıldı, ul vaḳtda Rustam ve Gūdarz dék pahlavānlar taḫtġa ḳaṣd ḳılmadılar. Çūn (8) Keykāvus hemme pahlavānlar bile Hāmāvarānda bendge tüşti, hemme ḫalḳ Rustamnı taḫtġa olturġuzġalı (9) lāyıḳ kördiler. Rustam ularġa ḳatıġ bāng urdı ki ‘Hay pād-şāh bendde yatıp men hergiz (10) anıŋ taḫtıġa olturur men mü?! Taḫtġa lāyıḳ émesdür men.’ dép. On iki miŋ leşker bile (11) barıp Keykāvusnı, Ṭūs ve Gūdarznı ḫalāṣ ḳılıp Keykāvusnı taḫtġa olturġuzdı. (12) Ve yana Fīrūz Pād-şāhnı Ḫoşnavāz öltürgende ḫalḳ ḫᵛāhladılar ki Pahlavān-ı Sofarā, ki Ḳāran ibn-i (13) Kāve-i Āhengerniŋ naslıdın érdi, anı taḫtġa olturġuzġaylar. Sofarā hergiz unamadı. (14) Eger-çi Ḳubād kiçik érdi, anı

taḫtġa olturġuzdı. Ḥālā sen, ki pād-şāh naslı émes sen, (15) ḫᵛāhlay sen ki pād-şāhlıḳ ḳılġay sen. Sāva Şāh, ki bu taḫt u tācnı istedi, şunça (16) leşkeri bile Ḫudā-yı Taʿālā helāk ḳıldı. Sen ne üçün şahan-şāhlıḳ taḫtını ister (17) sen? Ve Hurmuz ibn-i Nūşīravānġa cahān ḫalḳı yār turur. Īrānda üç yüz miŋ suvār pahlavānlar (18) bardur. Hemmeleri pad-şāhnıŋ farmānıdadurlar. Ḥālā ki Şahan-şāh-ı Hurmuz [seni] köterip şunça (19) uluġ ḳıldı ve duşmanġa ġālıb ḳıldı, sen aŋa bī-vafālıḳ ḳılsaŋ yaraşmas. Ey bırādar, (20) bu yaman ḫayālnı ḳılmaġıl. Saŋa yamanlıġ yetgüsidür. Tola ḥırşlıġ ḳılmaġıl. Ve dīv şayṭānnıŋ farmānını tutmaġıl. Ve men ḳorḳadur men ki seniŋ bu işiŋdin (21) saŋa yamanlıḳ yetgey. Zınhār ata babaŋnıŋ ḳılġan işlerini şımālġa bermegil ki meniŋ bu naṣīḥatım **[266b** = (265b)**]** (1) bir küni yādıŋġa kirgüsidür.” dédi. Hemme olturġan[lar] Gordıyyanıŋ sözige ʿacāyıbġa ḳaldılar. Bahrām bildi-ki (2) Gordıyya rāst aytadur. Ul vaḳt Pahlavān-ı Yalān Sīna aydı-ki “Ey meẓlüm, sen érenlerniŋ (3) arasıda pād-şāhlıḳ maṣlaḥatını ḳılmaġıl ki meẓlüm kişi, meẓlüm kişi bile maṣlaḥat ḳılurlar. Ottaralıḳ(??) (4) ve sırġanıŋ maṣlaḥatını ḳılurlar. meẓlüm kişi, ér kişiniŋ maṣlaḥatıda ne işi bardur? Ve dānışmand- (5) lar aytıpdurlar ki ‘Hergiz ḫatunlar bile maṣlaḥat ḳılmaŋlar.’ dépdürler. Ḥālā sen bu maṣlaḥatıŋnı (6) ḳoyġıl. Andın endīşe ḳılmaġıl. Vaḳtī ki Hurmuz hunarda bu çaġlıḳdur, seniŋ bırādarıŋ Īrān pād-şāhı (7) turur. Eger Hurmuz pād-şāhlıḳġa nāzış ḳılmasa érdi, çarḫ ve yikni hediye iybermes érdi. Bir pahlavānī, (8) ki anıŋ tīġınıŋ ḳorḳunçıdın rūy-ı zamīn titregey, aŋa çarḫ ve kenber hediye iybergey, andaḳ bī- (9) vafā pād-şāhġa tufū! Émdi Hurmuz-ı Türkdin söz sözlemegil. Anıŋ naslı bu zamānada bolmasun! (10) Eger Keyḳubāddın ḥısāb ḳılsa bularnıŋ pād-şāhlıġıġa miŋ yıl bolġandur. Al-ḥāl ularnıŋ (11) pād-şāhlıġı tükendi. Ḫusrav Parvīzdın hem hīç endīşe yoḳdur ki anıŋ hemme uluġları (12) bırādarıŋġa bende-i farmān tururlar. Eger pahlavān aytsa anı bend ḳılıp bırādarıŋġa berürler.” dédi. (13) Gordıyya aydı: “Ey pahlavān, silerge şayṭān tuzaḳ ḳoyupdur. Ey pahlavān, sen biziniŋ cānımızġa (14) cabr ḳılmaġıl ki men seni tola tekebbür köredür men. Biziniŋ ata babamız Ray şaharınıŋ ḥākimi érdiler. (15) Bu taḫt u tācnı istemekni sen Bahrāmnıŋ köŋlige saldıŋ. Anıŋ köŋlini cūşġa (16) keltürdüŋ. Ata babamnıŋ rancını şımālġa iyberdiŋ. Ḥālā hem Bahrāmġa yolçı bolġıl. Bu ārām bile (17) olturġan künlerni fıtna u ġavġālıḳ ḳılġıl.” dép. Ḳofup, yıġlay yıġlay içgeri kirip (18) ketti. Hemme ḫalḳ bir birige aytışur érdiler ki “Bu ʿāḳıl, pāk meẓlüm rāst aytıp érdi. Bahrāmġa ḳabūl (19) bolmadı. Bahrāmnıŋ köŋlini ul körgen taḫt ḳara ḳılıpdur.” dér ér[d]iler. Andın kéyin Bahrām aydı-ki (20) “Bu bī-vafā dunyā hamīşa ḫalḳnı ġamda tutur.” dép. Farmānladı, tā dastūr-ḫᵛān ārāsta ḳıldılar. Saḳçı- (21) lar altun cāmlarnı irkittiler. Bahrām sāzendelerge aydı-ki “Ey sāzandalar, bu kün Isfandıyār Haft-

ḫᵛān **[267a** = (266a)**]** (1) yolı bile Rūyīn-dızġa barıp ul şaharnı néçük ḥīla bile aldı, anı yaḫşı ḳılıp aytıŋlar.” dédi. (2) Ḥāfıẕ anı yaḫşı ḳılıp ḳıçḳırdılar. Anıŋ yādı bile mey içtiler. Çūn kéçe ḳaraŋġu boldı, hemmeleri (3) mest bolup öz otaġlarıġa yandılar.

Çūn taŋlası Bahrām Pahlavān farmānladı, tā uluġ (4) kātıb aylıġa keldi. Ve Pazmūda Ḫāḳānġa **nāma** bitidi. Yaḫşı yaḫşı sözler bile ve ul ḳılġanlarıġa ʿuẕrī (5) aydı ki “Men ul ḳılġanımġa ıntıhāyī paşīmān turur men. Mundın kéyin seniŋ şaharıŋġa (6) ḫalḳıŋnı aġrıtmayın. Eger Īrānġa pād-şāh bolsam seniŋ kiçik bırādarıŋ (7) bolayın. Kerek ki ötgen işdin kīne tutmaġay sen. ʿUẕrımnı ḳabūl ḳılġay sen ki (8) Ḫudā-yı Taʿālā hem bendedin ʿuẕrını ḳabūl ḳılġuçı turur.” dédi. Çūn bu nāma Pazmūdaġa yetti, ḫūş (9) keldi. **Cavāb** bitip Bahrāmġa genc ü māl iyberdi. Andın kéyin Bahrām genclerniŋ ḳapuġını (10) açtı. Leşkerige genc ü māl ve aṭ ve sılāḥ berdi. Leşkeridin bir pahlavānnı ılġadı. Ḫurāsān- (11) nı, Nışābūr ve Balḫnı aŋa berdi. Özi endīşe bile Balḫdın Ray ṭerefige ravān boldı. Çūn Rayġa (12) yetti, her reng ḫayāl ḳılur érdi. Pes farmānladı, tā altunçılarġa bir sarāy ḳofarttı. Ve (13) yarmaḳ soḳturdı. Yarmaḳġa Ḫusravnıŋ atını saldurdı. Ve bāzargānlarġa farmān- (14) ladı, tā ul yarmaḳlarnı pād-şāhnıŋ ḳaşıġa alıp barġaylar. Andın kéyin bir élçi (15) rāst ḳıldı. Bir **nāma** bitidi. Nāmada Sāva Şāh bile Pazmūdanıŋ cenglerini aydı. Ve yana (16) çarḫ ve meẕlümçe tonlar, ḫılʿat iybergenini aydı-ki “Şīr-ġarrān dék merdān-ı merdlerge sen (17) çarḫ ve kenber iybertür sen. Émdi seniŋ farmānıŋnı hergiz tutmas men. Her vaḳtī ki oġluŋ Ḫusrav (18) taḫtġa oltursa, anıŋ farmānını tutup taġlarnı bayābān-ı hamvār ḳılur men. (19) Eger-çi Ḫusrav kiçikdür, pād-şāhlıḳġa lāyıḳdur. Ve seniŋ dék bī-vafā émesdür. (20) Ve men anı şahan-şāhlıḳġa ḳabūl ḳıldım. Mundın kéyin andın bölek kişiniŋ farmānını (21) tutmas men.” dédi. Bahrāmnıŋ ġarażı ul érdi-ki ata oġulnıŋ arasıġa kīne tüşürüp **[267b** = (266b)**]** (1) Ḫusravnı öltürtgey. Néme üçün-ki Bahrāmnıŋ ḳorḳunçı Ḫusravdın érdi-ki pahlavān yigit érdi. (2) Aytur érdi-ki “Eger Hurmuzġa Ḫusrav yār bolmasa Hurmuznıŋ ıltızını yulur men ki Ḫudā-yı Taʿālā ularnıŋ (3) naslıġa rūy-ı zamınnı mīrāṣ bergen émesdür.” dér érdi. Çūn élçi nāmanı Hurmuzġa (4) yetgürdi, reng rūy sarıġ gül dék sarġardı. Çūn ul yarmaḳdın ḫabar taftı, ġam (5) üstün ġam ziyāde boldı. Oġlıġa yaman gümānlıḳ boldı. Īzad Goşasbġa aydı-ki “Ey Īzad Goşasb, (6) Ḫusrav çoŋ bolup, mendin yüz evrüp öz atıġa yarmaḳ soḳturupdur.” dédi. Īzad Goşasb aydı: (7) “Şāhā, eger-çi Ḫusrav seniŋ oġluŋdur, anı bendge salmaḳ kerek.” dédi. Hurmuz aydı: (8) “Hay, men köŋlümdin anıŋ mıhrını çıḳarıp, mey içgende zahr ḳoşup berip öltürür men.” (9) dédi. Pes uşbu sözge toḳtadılar. Bir yasavul bu sözdin ḫabardār érdi. Fi’l-ḥāl (10) barıp Ḫusravġa atasınıŋ ḳaṣd ḳılġanını

aydı. Ḫusrav ḳorḳup, ḳaraŋġu kéçede ḳaçıp, (11) Āẕar-ābād-gān şaharıġa ḳaçıp ketti. Her şaharnıŋ uluġları éşittiler ki “Hurmuz Pād-şāh, (12) Ḫusravdın köŋli ağrıpdur.” dép. Hemmeleri Ḫusravnıŋ aylıġa çıḳtılar. Kirmān şaharıdın (13) Pahlavān-ı Fīrūz, Şīrāz şaharıdın Sām ibn-i Isfandıyār, leşkerleri bile Ḫusravnıŋ aylıġa kelip (14) (kelip) aydılar ki “Ey şāh-zāda, bu taḫt tācġa sen lāyıḳ turur sen. Hemme leşker seniŋ (15) farmānıŋda turur. Üç yüz miŋ suvār seniŋ aylıŋda cān fadā ḳılur biz.” dédi. Ḫusrav (16) aydı: “Maŋa amān bergeli şarṭ ḳılıŋızlar, tā men bu ölkede émīn bolup yatayın.” dédi. (17) Hemme uluġlar oçaḳ aylıġa kelip, şarṭ ḳılıp berdiler. Ḫūsrav ul şaharda émīn bolup (18) yattı. Çūn Hurmuz Ḫusravnıŋ ḳaçḳanını éşitti, dar-ḥāl Gostaham ve Bandūy, ki Ḫusravnıŋ (19) anasınıŋ bırādarları érdi, ikevlenni tutup, bend ḳılıp zındānġa saldı. Ve ḳança ki (20) ularnıŋ tuḳḳanları bar érse zındānġa saldı.

Andın kéyin Hurmuz, Āyīn Goşasbġa aydı-ki (21) “Ḫusrav ḳaçtı. Émdi Bahrāmnıŋ işini ne ḳılur biz?” dédi. Āyīn Goşasb aydı: “Şāhā, Bahrām-ı Çūbīna- **[268a** = (267a)**]** (1) nıŋ yüz evürmegi meniŋ sababımdın boldı. Ul meni öltürgeli ḳaṣd ḳıladur. Ḥālā sen meniŋ fut (2) ḳollarımnı baġlap anıŋ aylıġa iybergil, tā ṣulḥ bolġay.” dédi. Pād-şāh aydı: “Hay bu ne (3) sözüŋdür! Men saŋa leşker bereyin. Sen sıpah-sālār bolġıl. Aŋa avval bir élçidin (4) aytıp iybergil ki yana meniŋ farmānımġa kirse nıṣf-ı ʿālamnı aŋa bereyin ki Bahrām dék (5) pahlavān cahānda kem turur. Eger tāc u taḫt ister bolsa maŋa ḫabar beriŋler.” dédi. Pes leşker (6) çapduḳ ḳıldı. Ul vaḳt zındānda bir kişi bar érdi. Āyīn Goşasbnıŋ şahar- (7) lıġı ve ḫoşnısı érdi. Ul kişi éşitti ki “Ayīn Goşasb cengge baradur.” dép. (8) Āyīn Goşasbġa zındāndın bir kişi iyberdi-ki “Seniŋ şaharlıġıŋ bendeŋ (9) zındānda yatur men. Eger meni zındāndın ḫalāṣ ḳılsaŋ seniŋ bile barur men.” dédi. (10) Āyīn Goşasb pād-şāhdın ul kişini tiledi. Pād-şāh aydı-ki “Bu yaman iş- (11) lik ḫūnḫ^{v}ār kanto turur. Seniŋ aylıŋda ḳaçan ceng ḳılur?! Ve-līkin anı sen tilegen- (12) din kéyin çāra yoḳdur.” dép ul kişini Āyīn Goşasbġa berdi. Āyīn Goşasb (13) leşker tartıp ravān boldı. Tā Hamadān şaharıġa yetti, anda tüşti. Farmānladı, (14) tā bir fālçı munaccım keltürdiler. Bir meẓlüm érdi. Andın sordı-ki “Ey meẓlüm, bu iki pād-şāh- (15) nıŋ ḥālı ḳaydaḳ boladur? Ve meniŋ ölümüm kişiniŋ ḳolıda mıdur? Āhasta maŋa (16) aytġıl.” dédi. Uşbu vaḳtda zındāndın ḫalāṣ ḳılġan ḫoşnısı ul meẓlüm- (17) niŋ aylıdın ötti. Ul meẓlüm aydı: “Hay bu kimdür ki seniŋ acalıŋ uşbu (18) bad-baḫtnıŋ ḳolıdadur?” dédi. Āyīn Goşasb bu sözni eşitip munaccımlarnıŋ sözi (19) yādıġa kirdi ki aytıp érdi-ki “Seniŋ acalıŋ uzaḳ yolda bir kanto ḫoşnuŋnıŋ ḳolıda (20) bolġusıdur.” dép érdi. Pes meẓlümge māl berip yandurdı. Andın kéyin pād-şāhġa (21) bir **nāma** bitidi ki

“Men bilmey bu kişini zındāndın ḫalāṣ ḳılıpdur men.” dép. “Kerek ki bu kişi **[268b** = (267b)**]** (1) yetgeç farmānlaġay [sen], tā başını kesgey.” dép. Nāmaġa muhr bastı. Andın kéyin ḫoşnısını aylıġa (2) çırladı. Tola taḥsīn ḳılıp genc ü māl berdi. Ve aydı-ki “Bu nāmanı pād-şāhġa alıp bar- (3) ġıl. Cavāb keltürgil.” dédi. Ḫoşnısı nāmanı aldı. Taşḳarı çıḳıp endīşege (4) bardı ki “Ne-çend yıldın pād-şāhnıŋ zındānıda yatdım. Ḥālā ki Ḫudāyı Taʿālā meni zındāndın (5) ḫalāṣ ḳıldı. Yana pād-şāhnıŋ aylıġa néçük barayın?” dép. Ul nāmanı açıp, oḳup (6) baḳtı. Ḥayrān kaldı. Aççıġı bile yoldın yanıp Āyīn Goşasbnıŋ bār-gāhıġa kirdi. (7) Kördi-ki Āyīn Goşasb yalġuz olturup érdi. Āyīn Goşasbġa şamşīr soġurdı. Āyīn (8) Goşasb ba-har çend zārlıġ ḳıldı-ki “Hay men seni bend zındāndın ḫalāṣ ḳıldım. Ne üçün meni (9) öltürü[r] sen?” dédi. Kanto aydı: “Eger ḫalāṣ ḳılsaŋ ne üçün meni öltürgeli ḳaṣd ḳıldıŋ? dép. (10) Āyīn Goşasbnıŋ başını tenidin cudā ḳıldı. Anıŋ ölgenidin hīç kim ḫabar tafmadı. (11) Zınhār pād-şāh kişi cengge yüzlengende tanhā olturmaġay!

Al-ḳıṣṣa: Ul bad-baḫt, (12) Āyīn Goşasbnıŋ başını alıp, Bahrāmnıŋ aylıġa alıp bardı. Aydı-ki “Şāhā, (13) duşmanıŋnıŋ başını késip keldim ki seniŋ bile ceng ḳılġalı kelip érdi.” dédi. Bahrām (14) sordı-ki “Bu kimniŋ başıdur?” dédi. Kanto aydı: “Āyīn Goşasbnıŋ başıdur.” dédi. (15) [Bahrām aydı-ki] “Ey bad-baḫt, bu dānā vazīr pād-şāh bile meni ṣulḥ ḳılġalı kelür érdi. Sen uḫlap yatḳanda (16) başını késip keltürmedüŋmü?” dép. Farmānladı, tā bir dār tiktiler. Ul bad-baḫtnı (17) dārġa asıp öltürdiler. Çūn Āyīn Goşasb öldi, leşker üç bölündi. Tolası (18) Bahrāmnıŋ ḳaşıġa ketti. Bir munçası Ḫusravnıŋ ḳaşıġa kettiler. Bir neçe kişiler pād-şāhnıŋ (19) aylıġa keldiler. Çūn pād-şāh Āyīn Goşasbnıŋ ölgenidin ḫabar taftı, ġamı ziyāde boldı. (20) Hīç kişige körnüş bermedi. Yémek ve uḫlamaḳdın ḳaldı. Her ṭerefdin duşmanlar (21) camʿ bolup érdiler. Bir ṭerefdin Bahrām, bir ṭerefdin Ḫusrav. Ve Hurmuz éşikge parda tarttı. **[269a** = (268a)**]** (1) Kişige körünmedi. Biri aytur érdi-ki “Bahrām taḫtġa ḳaṣd ḳılıpdur.” Yana biri aytur érdi-ki “Ḫusrav (2) leşker tartıp kelür.” dép. Ḫalḳ ʿacāyıbġa ḳaldılar. Şahar ḫalḳı hem bir munçası Bahrāmġa kettiler. (3) Bir munçası Ḫusravġa kettiler. Pād-şāhnıŋ dar-gāhıda azġına kişiler ḳaldı.

Pes Gostaham (4) bile Bandūyge bu ḥāldın ḫabar boldı. Hemme bendlerini uşattılar. Zındāndın çıḳtılar. Ġırīv ġavġā (5) ḳıldılar ki “Biziniŋ pād-şāhımız Ḫusrav turur.” dép. Ordaġa keldiler. Gostaham aydı-ki “Ey leşker- (6) ler, eger biziniŋ bile bolsaŋızlar Ḫusravnı taḫtġa olturġuzaylı.” dédi. Leşker bu söz (7) bile pād-şāhġa laʿnat oḳudılar ki “Mundaḳ pād-şāh taḫtda bolmaġay.” dép. (8) Orda éşigige ot yaḳtılar. Bir

yolı kirip pād-şāhnıŋ başıdın tācını (9) aldılar. Taẖtıdın tüşürüp, iki közige dāġ ḳoyup ḳaru ḳıldılar. Hem şul zamān [Gostaham] ḳoş (10) aṭ bile Ḫusravġa kişi iyberdi. Bu ḥāllardın ḫabar berdi. Ḫusrav yüz miŋ ġam, derd alam (11) bile leşker tartıp ot çaḳılġandek ravān boldı. Her şeherge ki yetse leşker (12) gürūh gürūh kelip ḳoşulur érdi. Çūn Baġdādġa yetti, hemme uluġlar aylıġa çıḳtılar. Şahar ḫalḳı hem ārām (13) taftı. Pes uluġlar Ḫusravnı pād-şāhlıḳ taẖtıġa olturġuzdılar. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. (14) Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Toḳsan törtünçi dāstānda: Hurmuznı (15) **Īrānlıḳ ḳaru ḳılıp, Ḫusravnı taẖtġa olturġanını Bahrām eşitip, leşker tartıp** (16) **kelip Ḫusrav bile ceng ḳılġanı. Ḫusrav ḳaçıp Rūm şaharıġa ketgeni. Bahrām, Bahrām-ı** (17) **Sıyāvaşnı arḳasıdın iybergeni. Bahrām-ı Sıyāvaş Ḫusravġa yetişgende** (18) **Bandūy ḥīla bile Ḫusravnı ḫalāṣ ḳılġanı. Bahrām-ı Sıyāvaş Bandūynı** (19) **bend ḳılıp Bahrāmġa keltürgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılurlar kim (20) çūn Ḫusrav taẖtġa olturdı, hemme uluġlar başıġa gevherler saçtılar[273]. Ḫusrav (21) ḫalḳġa yaẖşı vaʿdalar ḳıldı. Çūn kéçe tün yarmı boldı, Ḫusrav atasınıŋ aylıġa **[269b** = (268b)**]** (1) keldi. Çūn atasını kördi, zār zār yıġlap yüz yerge urdı. Āhī-i pür-derd tarttı. Ḳol ayaġını öfti. (2) Aydı: "Ey cahānnıŋ pād-şāhı, eger men bendeŋ taẖtıŋ[nıŋ] aylında bolsam érdi saŋa bu işler (3) bolmas érdi." dédi. Hurmuz aydı: "Bu Ḫudā-yı Taʿālānıŋ taḳdīrı turur. Ḳażā işini ḳıldı. Nége (4) yıġlar sen? Émdi sūdı yoḳdur." dédi. Ḫusrav aydı: "Şāhā, eger men saŋa puşt u panāh bolsam (5) érdi, saŋa yiŋne hem sança almas érdiler. Ḫālā hem seniŋ bendeŋ turur men. Her ne farmānlasaŋ (6) ḳılur men. Taẖt u tācnı ẖ^{v}āhlamas men." dédi. Hurmuz aydı: "Ey oġlum, maŋa bu işni ḳılġanlar hem uzaḳ-(7) ġa ḳalmaslar. Al-ḥāl sendin üç ārzūm bardur. Biri ul-ki érte ve aẖşam kelip köŋlümni ẖūş (8) ḳılġay sen. İkinçi ceng ḳılġanda bir kişidin maŋa her künde bolġan vāḳīʿalarnı bitip, keltürüp maŋa oḳuġay. (9) Üçünçi ārzūm oldur ki seniŋ anaŋnıŋ iki bırādarı meni ḳaru ḳıldılar. Ular ikevlenni (10) albatta öltürgey sen." dédi. Ḫusrav aydı: "Şāhā, ḥālā Bahrām-ı Çūbīna cengge kelip turur. Leşkeri (11) nıhāyatsızdur. Eger men Gostahamġa ḳol uzartsam meniŋ puşt u panāhım kétedür. Ve yana (12) iki ārzūŋnı ḳılayın. Vaḳtī ki duşmanlardın ḫalāṣ bolup dıl-camʿ bolsam, ul vaḳt (13) Gostaham bile Bandūydın seniŋ kīneŋni alġay men. Ularnı öltürüp, itlerge (14) salıp bergey men." dép zār zār yıġlap atasınıŋ aylıdın yandı.

[273] Metinde سانجتى لار "sançtılar" şeklinde yazılıdır.

Ammā çūn Bahrām-ı (15) Çūbīnaġa ḫabar yetti ki “Pād-şāhnı ḳaru ḳıldılar. Oġlı Ḫusrav taḫtġa olturdı.” dép, (16) Bahrām ʿacāyıbġa ḳaldı. Ve aydı-ki “Émdi ceng ḳıladuġan vaḳt boldı.” dép. Leşker tartıp (17) ravān boldı. Çūn Nahravānġa yetti, Ḫusravġa ḫabar boldı, ġamnāk boldı. Cāsūslar iyberdi ki (18) “Barıp körüp kelgil ki Bahrām leşkeriniŋ ḳaysı ṭerefide yürüydür? Ve körnüş (19) bergende ne yosunda olturup körnüş beredür?” dép. Cāsūslar barıp ḫabar keltürdiler (20) ki “Şāhā, Bahrām leşkeri bile yürügende baʿża otrada, baʿżada oŋ ḳolda ve baʿżada (21) sol ḳolda yüreydür. Hemme leşkeri anıŋ bile birdür. Körnüş bergende pād-şāhlarnıŋ **[270a** = (269a)**]** (1) yosunıda olturup körnüş beredür. Kéçe bolsa Kelīle ü Dimneniŋ daftarını oḳutadur.” dédi. (2) Ḫusrav aydı: “İş uzaḳġa tarttı. Eger Bahrām ceng küni aṭını maydānġa sürse (3) ajdahālarnıŋ yüregi yarılur. Ve yana şahan-şāhlıḳ yosunını Bahrām, atamdın örgendi.” (4) dédi. Andın kéyin Ḫusrav, Gostaham ve Bandūyġa aydı-ki “Ey uluġlar, eger-çi men pād-şāhdur men, (5) ve-līkin kiçikdür men. Bu işniŋ çārasını aytıŋızlar.” dédi. Bir mūbad aydı: “Şāhā, hemme (6) ḫalḳdın pād-şāhnıŋ ʿaḳlı ziyāde turur. Ança ki köŋlüŋge kelgen maṣlaḥatnı ayġıl.” dédi. (7) Ḫusrav aydı: “Ey uluġlar, eger Bahrām maydānġa kirse biznіŋ leşkerimizde (8) aŋa barābar bolup aylıġa baraduġan hīç pahlavān yoḳ turur. Ve maŋa ʿayb émesdür. (9) Otradın anıŋ aylıġa barayın. Bahrāmnı ḳıçḳırayın. Aŋa tola yaḫşı sözlerni aytıp (10) taḥsīn ḳılayın. Aŋa rāst yol körgezeyin. Eger sözümge unasa anı uluġ ḳılayın ki (11) anıŋ dék pahlavān cahānda yoḳ turur. Eger unamasa ceng ḳılayın ki maŋa hem Ḫudā-yı Taʿālā (12) ḳuvvet ve davlat beripdür.” dédi. Hemme uluġlar Ḫusravnıŋ bu sözini (13) taḥsīn ḳıldılar. Hemmeleri munı maṣlaḥat kördiler. Pes Ḫusrav leşkerini Baġdāddın (14) tartıp Bahrām ṭerefige ravān boldı. Çūn her iki leşker bir birige yetiştiler, césikçiler césikge (15) çıḳtılar. Çūn taŋlası boldı, her iki leşker naḳāralar urdılar. Ḫusrav, Gostaham ve Bandūyġa (16) farmānladı, tā sılāḥ keydiler. Nahravān ṭerefige ravān boldılar. Césikçiler Bahrāmġa aydılar ki “İki (17) leşkerniŋ arası iki oḳ atım yer ḳaldı.” dép. Bahrām uluġlarını aylıġa çırladı. Özi (18) ablaḳ aṭıġa suvār boldı. Tīġ-ı Hındīnı ḳolıġa aldı. Īzad Goşasb ve Āẕar Goşasb ve Yalān Sīna, (19) yana üç pahlavān-ı Türkī, ki her üçevlen Bahrām aylında ḳavl[274] ḳıldılar ki Ḫusravnı körgeç anı tutup Bahrām- (20) nıŋ aylıġa keltürgeyler. Veyā öltürüp başını keltürgeyler. Bu ṭerefdin Ḫusrav tamāşā ḳılıp (21) turur érdi. Çūn Bahrām ve Ḫusrav bir birige yaḳın yettiler, Ḫusrav ḫing ʿādīġa suvār bolup tāc-ı **[270b** = (269b)**]** (1) mükellel başıġa kéydi. Zar-baft ton keyip érdi.

[274] Metinde قیول şeklinde yazılıdır.

Ḫusravnıŋ aylıda Bahrām-ı Çūbīnanıŋ (2) bırādarı Gordūy yürür érdi. Bandūy ve Gostaham oŋ ḳolıda, Ḫorrād Borzīn sol ḳolıda (3) yürür érdi. Hemmeleri temür ve altunġa ġarḳ bolup érdi. Çūn Bahrām Ḫusravnıŋ yüzini (4) kördi, aççıġıdın reng rūyı taġyīr taftı. Andın uluġlarıġa aydı-ki "Ey pahlavānlar, ḥarām-zāda (5) çoŋ bolup, zar-dār bolup pād-şāhlarnıŋ yosunını örgenipdür ki leşkerini (6) Nūşīravānġa oḫşa yasapdur. Ve-līkin munça leşkerde ḳarındaşım Gordūydın (7) bölek özge pahlavān körmeydür men. Ve meniŋ aylımġa keledugan pahlavān yoḳ turur." dép. (8) Ablaḳ aṭıġa daʾb berdi. Bir neçe pahlavānlar anıŋ arḳasıdın çaftılar. Ul vaḳt (9) Ḫusrav sordı-ki "Bu leşker arasında Bahrām ḳaysıdur?" dédi. Gordūy aydı: "Uşul ablaḳ (10) aṭġa suvār, aḳ tonluḳ Bahrām turur." dédi. Ḫusrav aydı: "Bu pahlavān hergiz kişiniŋ farmānıġa (11) kirmes." dép. Gostaham ve Bandūyġa aydı-ki "Bahrām bile ceng ḳılmaḳdın özge çāra yoḳdur. (12) Ve-līkin avval aŋa yaḫşı sözler aytayın. Eger farmānımġa kirse ʿālamnıŋ bir ḥıṣṣasını aŋa bereyin. Bu (13) cengde ṣulḥ ḳılġanımız ābādāndur." dédi. Gostaham aydı: "Maṣlaḥat uşbu turur." déd[i]. Pes Ḫusrav (14) aṭını çafıp Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Yıraḳdın Bahrāmġa aydı ki "Ey pahlavān, ḥālıŋ néçük- (15) dür ki sen pād-şāhlıḳ taḫtınıŋ yasadaġı turur sen. Ve ceng küni leşkerniŋ türkügi (16) Pahlavān-ı Gordūynıŋ ḳarındaşı turur sen. Ḥālā kelgil, men seni hemme leşkeriŋ bile mıhmān ḳılayın. (17) Ve Īrānnıŋ sıpah-sālārlıġını saŋa bereyin." dédi. Bahrām bu sözni éşitip aṭınıŋ[275] (18) cılosını ḳoya berdi. Hem aṭnıŋ üstünide Ḫusravġa taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Ve cavāb aydı-ki "Men (19) al-ḥāl ḫūş-ḥāl u ḫurramdur men. Ve saŋa hergiz uluġluḳ bolmasun ki ne ʿadlnı ve ne ẓulmnı bilmes sen. (20) Anālān pād-şāhıġa oḫşa turur sen. Meniŋ ḫayālım oldur ki yaḳında bir dār tikip, iki ḳoluŋnı (21) baġlap dārġa asḳay men." dédi. Ḫusrav Bahrāmdın bu sözni éşitip reng rūyı sarġardı. **[271a** = (270a)**]** (1) Bildi-ki Bahrām taḫt u tācdın hergiz köŋlini üze almas. Pes aydı-ki "Ey nā-şükr, Ḫudā-şınās (2) kişiler mundaḳ sözni aytmaslar. Ve men seni mıhmān-dārlıḳġa çırlasam, mundaḳ yaman (3) cavāb bergey sen. Ve men ḳorḳadur men ki yaman künge ḳalġay sen. Ve Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda (4) günāhkār turur sen ki meni Anālān pād-şāhıġa oḫşatur sen. Ve aṣlımnı aytmas sen. (5) Ve men Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ nabīrası, Hurmuz Pād-şāhnıŋ oġlı turur men. Ve pād-şāh- (6) lıḳġa mendin lāyıḳ kimni körer sen?" dédi. Bahrām aydı-ki "Ey bad-baḫt, seniŋ pād-şāh- (7) lıḳ bile ne işiŋ bar?! Anālān pād-şāhı dék érdiŋ. Ḥālā andın hem badtar, bendeler- (8) niŋ bendesi turur sen. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ aylıda günāh[kār] sen turur sen. Meni şahan-şāh- (9) lıḳġa ḫalḳ ḳabūl ḳıldılar. Sen pād-

[275] Metinde اطینی نینك "aṭınınıŋ" şeklinde yazılıdır.

şāhlıḳġa lāyıḳ émes turur sen. Ve hemme Īrān- (10) lıḳlar saŋa duşman tururlar.” dédi. Ḫusrav aydı: “Ey bad-ḫūy, ne üçün mundaḳ aççıġlıḳ (11) turur sen? Ér kişige yaman söz ʿayb turur. Ve seniŋ ʿaḳlıŋ ketipdür. Ve men ḫᵛāhlamay- (12) dur men ki seniŋ dék pahlavān helāk bolgay. Ve saŋa yaraşur ki aççıġnı taşlaġay sen. (13) Ve ʿaḳlıŋġa kelgey sen. Ve Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳılġay sen. Eger sendin pād-şāh kelse (14) temür tikendin mīve kelür érdi. Ve seniŋ köŋlüŋ uġluḳnıŋ ḫayālıdadur. Ve bilmeydür men (15) ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḥükmi ḳaydaḳ ékin. Her kişi-ki saŋa bu işni aytadur, şundaḳ bil- (16) gil ki seni öltürüşni isteydür.” dép. Atıdın tüşti. Başıdın tācını aldı. (17) Yüzini āsmāngа ḳıldı. Zār zār yıġladı. Ve aydı-ki “Ey bār-ḫudāyā, bile sen ki men (men) bende- (18) niŋ aylıda turġan kimdür. Eger pād-şāhlıḳ bu naslīdın kéteduġan bolsa, bir oçakġa (19) barıp bendelikge maşġūl bolayın. Boyumġa gilīm keyeyin. Eger bu pād-şāhlıḳ maŋa bolsa meniŋ (20) leşkerimni ġālıb ḳılġıl. Meniŋ tācımnı bandamġa bermegil. Eger bu cengde ġālıb bolsam, (21) altun ṭavḳ ve yegene ve altun bilezük, on badra altun oçaḳlarġa bereyin. Yana yüz miŋ **[271b** = (270b)**]** (1) dıram darvīş bendelik ḳılġuçılarġa bereyin. Her şahar ki ẓālımlıḳdın ḫarāb bolġan bolsa (2) yüz miŋ dīnār iyberip ābād ḳılayın.” dép. Zār zār yıġlap tofraḳdın ḳoftı. Atıġa minip (3) Bahrām-ı Çūbīnanıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Ey dūzaḫī, ʿaḳlını taşlap aççıġ kīneni ılġap (4) sen. Ul bayābānda körgen ḳulan ve būstān ve tāclıḳ meẓlüm, dīv cādū érdi. Ul (5) dīv cādū seni yoldın çıḳardı. ʿAḳl hūşuŋnı aldı. Bu pād-şāhlıḳ tācını seniŋ (6) ata babaŋda hīç kim istegen émesdür. Saŋa ki Ḫudā-yı Taʿālā bu uġluḳnı ve davlatnı (7) berdi, seniŋ babalarıŋ ki Gurgīn ibn-i Mīlād turur, ularnı unuttuŋ[276]. Ey ẓālım, bad-baḫt, (8) bolmayduġan işni boladur dép gümān ḳılmaġıl ki panc-pāyek, bürgütniŋ ḳanatı (9) bile uça almas. Ve bürgüt uçup āftābġa yete almas. Ul Ḫudāyī, ki taḫt u tācnı (10) yaratıpdur, eger sen tanhā meniŋ aylımġa kelseŋ érdi, saŋa yamanlıḳ ḳılay dép (11) bir āh hem urmas érdim. Ne-çend duruşt sözler éşittim. Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġındım.” dédi. (12) Bahrām aydı: “Ey bī-ʿaḳl, eger ataŋ ʿādıl ve dıyānetlik bolsa ne üçün anı taḫtıdın alıp (13) urduŋ, pād-şāhlıḳġa olturduŋ? Ve anı ne üçün iki közige dāġ ḳoyduŋ? (14) Ve men Hurmuznıŋ kīnesini sendin ṭalab ḳılur men. Andın kéyin Īrānnıŋ pād-şāhı (15) men turur men.” dédi. Ḫusrav aydı-ki “Ul kün hergiz bolmasun ki men atamnıŋ derdlik bolġanıġa (16) ḫūş-ḥāl bolgay men! Azalda şundaḳ bitilip éken. Ḳaçanġaça sözüŋni uzartur sen? Ve sen (17) özlügüŋdin pād-şāhlıḳ ḳılay dér sen ki seniŋ aṣl naslıŋda hīç kişi (18) pād-şāh bolġan émes. Ve sendin ilgeri hem tola pahlavānlar bar érdiler. Hīç ḳaysı pād-şāh- (19)

[276] Metinde اونتونتونك şeklinde yazılıdır.

nıŋ farmānıdın çıḳmadılar. Ve sen hamīşa aççıġlap turur sen. Ve uyatḳuŋ hem kelmeydür. (20) Ḫudāy ʿādıl turur. Hem kim ki lāyıḳ ve ʿādıl bolsa aŋa berür. Anālān pād-şāhı meni ḳoylap (21) çıḳarġanı hem seniŋ mekr ü ḥīlaŋnıŋ sababıdın köŋli mendin aġrıp érdi. **[272a** = (271a)**]** (1) Ḥālā Ḫudā-yı Taʿālā maŋa şahan-şāhlıḳ taḫtını berdi. Ve men andaḳ nıyat ḳılıp turur men ki (2) dād u ʿadlnı tüzgey-men. Sen günāhkār, avval Hurmuz Pād-şāh bile ceng ḳılışnı istediŋ. (3) Eger Ḫudā-yı Taʿālā yār bolsa, men atamnıŋ kīnesini sendin ṭalab ḳılıp yaruḳ cahān- (4) nı közüŋge ḳaraŋġu ḳılġay men." dédi. Bahrām aydı: "Ey bī-ʿaḳl, ul vaḳtda ki Bābekniŋ (5) ḳızıdın Ardaşīr tuġuldı, çoŋ bolup Ardavānnı öltürüp taḫtıġa olturdı. (6) Ḥālā silerniŋ pād-şāhlıġıŋlarġa beş yüz yıl ötüpdür. Émdi tükendi. (7) Biziniŋ navbatımız turur. Ve men Sāsānīlarnıŋ ıltızlarını yulur men." dédi. Ḫusrav (8) aydı: "Ey bīhūda-gūy, eger bu pād-şāhlıḳ biziniŋ naslımızdın ketse arada saŋa nedür?! (9) Ul vaḳtda ki İskender Rūmdın kelip Dārānı öltürdi, İskenderdin kéyin Īrānlıḳlar (10) ẓulm ḳıldılar. Ḫudā-yı Taʿālāġa ḫūş kelmedi. Ardaşīrġa pād-şāhlıḳnı berdi. Ḥālā ki seni (11) atam sıpah-sālār ḳılıp saŋa kümüş taḫt iyberdi. Kümüş taḫtda olturup, aŋa maġrūr (12) bolup, émdi güm-rāh bolup pād-şāhlıḳ taḫtıġa ḳaṣd ḳılur sen." dédi. Bahrām aydı: "Ey bad-baḫt, (13) her kişi ki pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı, ki Ḫudā-yı Taʿālādur, anıŋ yolıdın çıḳsa (14) davlat ul kişidin yüz evrür. Ve sen cahān pād-şāhınıŋ közige dāġ ḳoyur sen. (15) Hemme dostlar saŋa duşmandurlar. Aġzıda seniŋ bile bolġan bile köŋlide maŋa yār tururlar. (16) Ve ḫāḳān-ı Çīn hem maŋa yār turur. Ve men Āraş Pād-şāhnıŋ naslıdın turur men. Gurgīn ibn-i (17) Mīlādnıŋ nabīrası turur men." dédi. Ḫusrav aydı: "Ey şūm-ḳadam, ne üçün Gurgīnnıŋ yādını ḳılmas sen (18) ki anıŋ nām u nışānını hīç kim bilmes érdi. Mıhrān Ūstād kelip şahan-şāhġa (19) seni aydı. Pād-şāh seni çırlatıp, ḳara tofraḳnıŋ astındın köterip, genc ve (20) sılāḥ ve leşker berip Rustam u Dastānnıŋ ʿalamını berdi. Ḫudā-yı Taʿālā Īrānnı (21) ḫarāb boluşını ḫᵛāhlamap érdi. Seni Sāva Şāhġa ġālıb ḳıldı. Ḥālā sen anı **[272b** = (271b)**]** (1) Ḫudā-yı Taʿālādın körmey öz hunarıŋdın körür sen. İskender Pād-şāhġa oḫşa pād-şāhī kerek ki hemme şahan-şāh- (2) larnı öltürgey. Ve sen dīv dék yüzüŋ, tofraḳ dék rengiŋ bile nége ṭalab ḳılur sen?! (3) Ve meniŋ atımnı yarmaḳġa bitidiŋ, tā meni helāk ḳılġay sen. Ammā Ḫudā-yı Taʿālā saḳladı. Tüşünde (4) tafılmayduġannı öŋüŋde ister sen. Ey ẓālım, sen özüŋge özüŋ ẓulm ḳılmaġıl. (5) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ rāżīlıġıdın endīşe ḳılġıl ki bu dunyādın sen ve men hem öter biz. Eger farmānımġa kirseŋ (6) nıṣf-ı pād-şāhlıġımnı saŋa bereyin. Bu dunyā[da] ḫūş-ḥāl ve émīn bolup tirigçilik ḳılġıl. Ve sen (7) maŋa ayġıl ki Āraş ḳaysı zamānada pād-şāh bolupdur?" dédi. Bahrām aydı: "Manūçahr Pād-şāhnıŋ (8) zamānıda pād-şāh bolupdur." dédi. Ḫusrav

aydı: “Ey bad-nışān, bilmem sen ki Manūçahr cahān pād-şāhı (9) érdi? Āraş aŋa bende érdi. Keyẖusrav Pād-şāhnı ne üçün aytmas sen ki Rustam dék (10) pahlavān anıŋ farmānıda érdi. Eger Rustam cahānnı alsa hem ala alur érdi. Ammā hergiz pād-şāhlıḳ (11) taẖtıġa köz salmadı.” dédi. Bahrām aydı: “Sen Sāsānnıŋ naslıdın turur sen. Sāsān (12) Bābekniŋ ḳoyçısı érdi. Sen ḳoyçınıŋ oġlı turur sen.” dédi. Ḫusrav aydı: “Ey bad-baẖt, (13) sen bu davlatnı Sāsānnıŋ uruġıdın tafmadıŋ-mu?” dédi. Bahrām aydı: “Cahān ẖalḳı Sāsān- (14) nıŋ ḳoyçılıġını bilürler.” dédi. Ḫusrav aydı: “Dārā ölgendin kéyin Sāsān yetīmlik ḥālda (15) bolġandur. Andaḳ bolġan aṣlı naslımız ḳayan ketipdür?! Uşbu ʿaḳl u hūşuŋ bile şahan-şāhlıḳ (16) taẖtını ister mü sen?!” dép. Külüp, anıŋ aylıdın yanıp öz leşker-gāhıġa yüzlendi. (17) Bahrāmnıŋ ḳaşıdaġı üç pahlavān-ı Tūrānīnıŋ biri Ḫusravnıŋ arḳasıdın çaftı. Çūn (18) ẖing ʿādīġa yaḳın yetti, kemend taşladı. Kemend Ḫusravnıŋ boynıġa tüşti. Gostaham dar-ḥāl tīġ urdı. (19) Kemendni kesti. Bandūy yasını kirişledi. Pahlavān-ı Tūrānīnı tīr-bārān ḳıldı. Tūrānī yüz evrüp (20) ḳaçtı. Bahrām ul Tūrānıġa aydı: “Şūr-baẖt, saŋa Ḫusrav bile ceng ḳılġıl dép kim aydı?” dédi. (21) Bahrām hem öz leşker-gāhıġa keldi.

Çūn égeçisi Bahrāmnıŋ kelgenini éşitti, başıġa ton **[273a** = (272a)**]** (1) fürgenip yıġlay yıġlay Bahrāmnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Ey bırādar, Ḫusravnıŋ aylıġa néçük bardıŋ? (2) Eger ul saŋa yaşlıḳ ḳılıp aççıġ hem ḳılsa, sen aŋa ṣulḥnıŋ sözini aygıl.” (3) dédi. Bahrām aydı: “Men anı hergiz pād-şāh ḳatarıda tutmas men. Aṣlı nasabdın, hünermendlik ābdān (4) turur.” dédi. Égeçisi aydı: “Ey bırādar, men saŋa her çend söz aytsam éşitmey sen. Maŋa (5) aççıġ ḳılur sen. Her kişi-ki seniŋ ʿaybıŋnı aytsa rāstını aytḳusıdur. Ey bırādar, (6) zınhār öz şaharıŋnı vīrān ḳılmaġıl. Seniŋ babalarıŋda kişi pād-şāh bolġan (7) émesdür. Eger arada Ḫusrav bolmasa érdi, men munça ġam yémes érdim. Hurmuz Pād-şāh tirig, (8) oġlı taẖt üstünde olturup, ne üçün özüŋge laʿnat oḳıtur sen? Āẖıratda (9) hem Ḫudā-yı Taʿālānıŋ açıġıġa giriftār bolup dūzaẖġa giriftār bolur sen. Ey bırādar, bu cahān kişige (10) vafā ḳılmas. Körgil ki Hurmuz Pād-şāh seni çırlatıp uluġ ḳıldı. Sāva Şāhġa ġālıb (11) keldiŋ. Émdi şahan-şāhlıḳ taẖtını ṭalab ḳılur mu sen? Vaḳtī ki Īzad Goşasbnıŋ sözi (12) bile pād-şāh sendin parīşān boldı, sen ṣebr ḳılġanıŋ ẖūb érdi. Sen bile sen ki (13) Ardaşīrnıŋ uruġıdın ḳarı ve yigit pād-şāhlar tirig tururlar. Ve yana Ḫudā-yı Taʿālā ki (14) bu cahānnı yarattı, Sām-ı Narīmān dék pahlavānnı kişi körgen émesdür. Vaḳtī ki (15) Navdar Pād-şāh ẓālım boldı, ẖalḳ pād-şāhlıḳ taẖtını Sāmnı olturġuzġalı yasadılar. (16) Sām ularġa aydı ki ‘Men hergiz pād-şāhlıḳ[ġa] olturmas men. Ve men Manūçahr Navdar (17) bendesidür men.’ Biledür men

ki Sām sendin pahlavānraḳdur. Ve-līkin pād-şāhlıḳnı (18) hergiz istemedi. Ve yana Dastān ibn-i Sām ve Rustam-ı fīl-ten hem pād-şāhlıḳnı isteme- (19) diler. Ey bırādar, anıŋ üçün saŋa bu sözlerni aytadur men ki davlat-mand ve aṣīl kişiler tāc u taḫt (20) tafurlar. Eger sen pād-şāhlıḳ taḫtını ḳoluŋġa kigürgen bile uzaḳġa ḳalmas sen. (21) Bilmeydür men ki başıŋġa neler kelür ékin?!" dédi. Bahrām aydı: "Bu aytḳanlarıŋ rāstdur. Ve-līkin **[273b** = (272b)**]** (1) iş vaḳtıdın ötti. Hīç kim ölmey ḳalmas. Eger meni Ḫusrav öltürse leşkerim Ḫusravnı (2) öltürüp ornıġa bölek pād-şāh olturġuzurlar." dédi.

Ul ṭerefdin Ḫusrav (3) öz bār-gāhıġa keldi. Öz uluġlarıġa aydı-ki "Ey uluġlar, Bahrāmnı kördüm. Ba-ġāyat pahlavān (4) turur. Ve meni kiçik kūdek dép ḳorḳuzur. Eger sizler yār bolsaŋızlar men bu kéçe şab-ḫūn (5) urayın." dédi. Hemme uluġlar sözni şab-ḫūnġa ḳoydılar. Çūn uluġlar yandılar, Ḫusrav, Gostaham (6) ve Bandūy ve Pahlavān-ı Gordūynı aylıġa çırladı. Ularġa hem şab-ḫūnnıŋ sözlerini aydı. (7) Gostaham cavāb berdi ki "Şāhā, bu kéçe néçük şab-ḫūn urur sen? Seniŋ leşkeriŋ saŋa (8) duşman tururlar. Ve Bahrāmġa yār tururlar. Ve yana baʿżalarınıŋ oġul[ları] Bahramnıŋ leşkeride, (9) ataları munda ve baʿżalarınıŋ babaları anda, nabīraları munda tururlar. Ata oġul bile néçük (10) ceng ḳılur?! Bu sözni leşker ve sıpāhġa aytmasaŋ ḫūb érdi. Ammā aytıp işni tabāh (11) ḳıldıŋ." dédi. Pahlavān-ı Gordūy aydı: "Şāhā, men bī-gümān biledür men ki bizniŋ sırrımızdın (12) bir kişi Bahrāmġa aytḳandur. Ḫālā bu kéçe sen bu leşker-gāhda turmaġıl." dédi. Ḫusravġa bu söz pasand (13) keldi. Bir neçe pahlavānlarnı ılġadı. Şundaḳ ki Pahlavān-ı Gostaham ve Pahlavān-ı Şāpūr ve Andımān (14) ve Bandūy ve Ḫorrād Borzīn ve Nastūda ve yana pahlavānlar bile bir bülend döpe bar érdi, aŋa çıḳıp turdılar. (15) Ul ṭerefdin Bahrām uluġlarıġa aydı ki "Ey uluġlar, Ḫusravnıŋ leşkeride sizler- (16) niŋ tuḳḳanlarıŋız bardur. Ularġa ḫaṭ ḳılıp iyberiŋizler. Eger ular munda kelse ularnı cahān (17) mālıdın zar-dār ḳılıp uluġ ḳılur men." Pes uluġlar şundaḳ ḳıldılar. Īrānlıḳlar aydılar: "Ḫusrav (18) Bahrām bile ceng ḳılmaġunça biz Ḫusravdın yüz evürmes biz. Ḫusravdın ḳorḳar biz. Ve-līkin bu (19) kéçe dıl-camʿ bolmaŋızlar ki Ḫusrav şab-ḫūn urur." dédi. Élçi bu sözni Bahrāmġa yetgürdi. (20) Bahrām farmānladı, uluġ otlar yandurdılar.

Andın kéyin Bahrām öz leşkeridin ottuz (21) miŋ pahlavānlarnı ılġadı. Ve ul üç pahlavān-ı Tūrānīnı hem aldı. Ularġa aydı-ki **[274a** = (273a)**]** (1) "Taḳu çırlaġan vaḳtda bir yolı ḫurūş ḳılıp Ḫusravnıŋ leşkerige uruŋuzlar." (2) dédi. Tün yarmıda ul üç Tūrānī pahlavānlar başlıḳ, naʿra urdılar. Özlerini Ḫusrav- (3) nıŋ leşkerige urdılar. Ṭıraḳ ṭıraḳ gürzleriniŋ āvāzı felekge yetişti. Her ḳaysı Ḫusravnı (4) ister érdiler. Ḫusrav ul döpedin

ḳarap, ḳan yutup yatur érdi. Tā ṣubḥ-ı ṣādıḳ (5) bolġunça ḳırġın ḳıldılar. Ul üç Türk çafıp yürür érdi. Tā Ḫusravnıŋ aylıġa yetti. (6) Tīġnı köterdi, tā Ḫusravnıŋ başıġa çafḳay. Ḫusrav başıġa sıpar tarttı. Sıpar (7) astından zahr bile suġarġan ḳılıçın soġurdı. Türkniŋ boynıġa urdı, çaftı, (8) başını kesti. Ḫusravnıŋ leşkeri yüz evrüp ḳaçtılar. Ḫusravnı ḫᵛārlıḳda taşladılar. Ḫusrav (9) Gostaham ve Bandūyġa aydı-ki "Ey dırīġ, meniŋ rasīda bolġan oġlum yoḳdur! Eger men ölsem (10) cahānġa kim pād-ṣāh bolur?" dédi. Bandūy aydı: "Ṣāhā, leşkeriŋ kettiler. Sen turmaġıl." dédi. (11) Ḫusrav aydı: "Ḥālā bir miŋ suvār bile barıp, sarā-pardalarnı ve taḫt u tācnı alıp yüklep (12) kelgil." dédi. Uluġlar genclerini yüklep turur érdiler ki ajdahā ṣūretlik ʿalam çıḳıp (13) keldi. Bahrām yetip keldi. Ḫusravġa yetişti[277]. Bir birige naʿra tarttılar. Ve ḥamla ḳıldılar. Bahrām- (14) nıŋ urġan zaḫmı Ḫusravnıŋ sılāḥıġa kār ḳılmas érdi. Tā aḫşamġaça ceng ḳıldılar. (15) Çūn aḫşam boldı, maydāndın yandılar. Ḫusrav ve Bandūy ve Gostahamġa aydı-ki "Eger-çi mende (16) davlat ve pahlavānlıḳ bolġan bile yalġuzdur men. Ve Bahrām dék pahlavān, leşkeri bile ḳaṣd ḳılıp (17) turur. Ceng vaḳtıda ölgendin, ḳaçḳan yaḫşıdur." dédi. Ul vaḳt Pahlavān-ı Şaḫār(??) genc ü (18) māllarnı yüklep Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Ḫusrav Nahravān ṭerefige ravān boldı. Bahrām (19) arḳasıdın ḳoylaşur érdi. Çūn Ḫusrav Nahravānnıŋ köprügige yetti, Bahrām yetişti[278]. Ḫusrav (20) Gostahamġa aydı ki "Meniŋ oḳ ve yayımnı keltürüŋler." dédi. Yayını keltürdiler. Ḫusrav (21) Bahrāmnı tīr-bārān ḳıldı. Bahrām[nıŋ] sıpar ve kemenddin özge çapduġı yoḳ érdi. Ḫusrav anı körüp **[274b** = (273b)**]** (1) ḫūş-ḥāl boldı. Bir tal oḳ bile Bahrāmnıŋ atını attı, aṭ yıḳıldı. Bahrām pıyāda bolup başıġa (2) sıpar tarttı. Ul vaḳtda Yalān Sīna ḥamla ḳıldı. Ḫusrav oḳ bile atını hem yıḳıttı. (3) Yalān Sīna hem pıyāda boldı. Bahrām ul köprükdin yandı. Ḫusrav köprükdin (4) ötüp, köprükni buzup taşladı. Andın kéyin Ṭısḳūn şaharıġa kelip ḳapuḳlarını temür (5) bile berkitip ġam-gīn olturdı.

Andın kéyin atasınıŋ aylıġa keldi. Yüz yerge urdı. (6) Ve aydı-ki "Ṣāhā, ul pahlavānnı, ki ılġap sıpah-sālār ḳılıp érdiŋ, ḥālā leşker tartıp (7) keldi. Men aŋa çendān naṣīḥatlar ḳıldım, éşitmedi. Āḫırī ceng ḳıldım. Hemme leşkerim mendin (8) yüz evrüp Bahrāmnı pād-ṣāh ḳıldılar. Żarūratan ḳaçtım. Émdi ḫᵛāhlaydur men ki ʿArabġa (9) barıp leşker keltürgey men." dédi. Hurmuz aydı: "Ey oġlum, bu maṣlaḥat émesdür. (10) ʿArab saŋa yārī bermesler. Ve yana ularnıŋ genc ü mālı hem yoḳ turur. Eger barsaŋ (11) Rūmġa barġıl ki genc ü māl, sılāḥ toladur. Ve Farīdūn Pād-ṣāhnıŋ uruġı tururlar. Saŋa (12) tuḳḳan tururlar." dédi. Ḫusrav yer öfti. Andın çıḳıp Bandūy [ve] Gostahamġa aydı-

[277] Metinde يشيتتى şeklinde yazılıdır.
[278] Metinde يشيتى şeklinde yazılıdır.

ki (13) “Sarā-pardalarnı yükleŋler. Bu şahardın ḳaçaylı.” dédi. Ul vaḳtda ḳaravulçı kelip (14) ḫabar ḳıldı-ki “Şāhā, Nahravān yolıdın uluġ toġ ḳoftı. Toġ arasında ajdahā ṣūretlik (15) ʿalam körünüp kelür.” dédi. Ḫusrav dar-ḥāl atını minip Rūm ṭerefige ḳaçtı. Bandūy ve Gostaham āhasta (16) āhasta barur érdi. Ḫusrav ularnı kördi. Aydı-ki “Hay nége mundaḳ āhasta (17) yürür sizler ki Bahrām kelip turur?!” dédi. Bandūy [ve] Gostaham aydılar: “Şāhā, Bahrām (18) hanūz yıraḳ turur. Ammā yāranlar aytadurlar ki biz mundaḳ ḳaçıp bolmas ki Bahrām ordaġa (19) kelip Hurmīznı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzur. Özi vazīr bolup ḳaşıda olturur. (20) Andın kéyin Ḳayṣarġa pād-şāhdın nāma bitip iyberür ki ‘Ḫusrav ḳaçtı. Anı tutup iybersün.’ (21) dér. Ḳayṣar tutup baġlap iyberür.” dédiler. Ḫusrav bu sözni éşitip reng rūyı **[275a** = (274a)**]** (1) sarġardı. Ve cavāb aydı-ki “Baḫtımnıŋ yamanlıġıdın her néçük bolsa bolur. Ḥālā men Ḫudā-yı Taʿālā- (2) ġa sıġındım. Ançа ki pīşānemde bitilgen iş bolmay ḳalmas.” dép. Atını çafıp, (3) yürüp ketti. Çūn Ḫusrav yürüdi, ul iki ẓālım yandılar. (4) Ordaġa keldiler. Çūn Hurmuznıŋ aylıġa yettiler, bir yanıŋ kirişini aldılar. Hurmuznıŋ boynını[279] (5) kiriş bile baġlap, taḫtnıŋ tür[kü]gige asıp öltürdiler. Bu cahānnıŋ rasmı (6) şundaḳ turur ki baʿżada şeker berür ve baʿża zahr berür. ʿĀḳıl aŋa néçük köŋül baġlar?! Ammā çūn (7) Bandūy ve Gostaham taḫtnı Hurmīzdın ḫālī ḳıldılar, hem şul zamān Bahrāmnıŋ ʿalamı yoldın (8) paydā boldı. Gostaham ve Bandūy dar-ḥāl ordadın ḳaçtılar. Tā Ḫusravġa yetiştiler. Çūn (9) Ḫusrav ularnı kördi, bildi-ki bu iki ẓālım ne işge yandılar. Ve-līkin ularġa āşkārā ḳılmadı. (10) Leşkeri bile uluġ yolnı taşlap bayābān bile ravān boldılar.

Çūn Bahrām ordaġa keldi, (11) leşkeridin altı miŋ kişini ılġadı. Bahrām-ı Sıyāvaşnı baş ḳılıp Ḫusravnıŋ (12) arḳasıdın iyberdi. Ḫusrav ḳaçıp barur érdi. Tā bir rıbāṭġa yetti ki anda tarsānıŋ (13) ʿālımları tola érdi. ʿIbādat ḳılur érdiler. Ḫusrav ulardın sordı ki “Ey ruhbānlar, (14) hīç ṭaʿāmıŋlar bar mıdur?” dédi. Tarsā aydı: “Fıṭır nān bardur. Eger yéseŋ keltüreyin.” dédi. (15) Ḫusrav atıdın tüşti. Barsam yıġaçın ḳolıġa aldı. Ul ḳumluḳda olturup (16) ṭaʿām yédi. Ḫusrav sordı-ki “Ey zāhıd, mey yoḳ mıdur?” dédi. Zāhıd aydı: “Biz meyni yaz küni ḫurmā- (17) dın ḳılur biz. Eger içseŋ bardur.” dédi. Ḫurmā bile ḳılġan mey keltürdi. Ḫusrav üç pıyāla içti. (18) Noḫūd, furçaḳ unı bile ḳılġan nānnı yédi. Ḫusrav başını Bandūynıŋ tiziġa ḳoyup, yatıp (19) uḫladı. Hanūz közi uyḳuġa barmap érdi, zāhıd keldi. Ve aydı-ki “Arḳadın uluġ toġ ḳofup (20) kelür.” dédi. Ḫusrav aydı: “Ey dırīġ, émdi duşmannıŋ ḳolıġa giriftār boldum!” dédi. Bandūy aydı: “Şāhā, (21) duşman yaḳın keldi. Émdi men bir çāra ḳılur men ki sen ḫalāṣ bolur sen.

[279] Metinde بوينينى şeklinde yazılıdır.

Ve-līkin men ḫalāṣ bola almas men. **[275b** = (274b)**]** (1) Ve cānımnı saŋa fadā ḳılur men.” dédi. Ḫusrav aydı: “Dānışmandlar aytıpdurlar: ‘Her kişi-ki pād-şāh üçün (2) ölse Ḫudā-yı Taʿālā ul kişige behişt berür.’ Ve Ḫudā-yı Taʿālādın hem navmīd bolup bolmas. Bir çāra ḳılġıl.” dédi. Bandūy (3) aydı: “Şāhā, sen tāc ve kemeriŋni ve zar-baft tonlarıŋnı maŋa bergil. Ve sen leşkeriŋ (4) bile ıldam ḳaçġıl.” dédi. Ḫusrav şundaḳ ḳıldı. Özi leşkeri bile yürüp ketti. Bandūy ul (5) kilīseniŋ éşigini muḥkem bağladı. Andın kéyin Ḫusravnıŋ altun tācını ve sılāḥlarını keydi. (6) Tamnıŋ üstünige çıḳtı. Bahrāmnıŋ leşkeri çūn Bandūynı tāclıḳ kördiler, hemmeleri (7) Ḫusrav dép ḳarār berdiler. Bandūy tamdın tüşüp, tāc ve sılāḥnı salıp, öz sılāḥlarını (8) keyip yana tamġa çıḳtı. Ḳıçḳırdı-ki “Sizleriŋ uluġuŋuzlar kimdür ki Ḫusravnıŋ sözini (9) aytur men?” dédi. Bahrām-ı Sıyāvaş ilgeri keldi. Bandūy aŋa aydı-ki “Ey pahlavān, Ḫusrav aytadur ki (10) ‘Men uzaḳ yol yürüp ıntıhāyī rancdadur men. Aṭ ve ulaḳlarım hem hardılar. Bu kéçe muhlat (11) tiler men. Çūn taŋ atsa bu cahāndın ümīdimni üzüp, seniŋ aylıŋġa kirip (12) Bahrāmnıŋ aylıġa barayın.’ déydür.” dédi. Bahrām-ı Sıyāvaş, yana leşkerler Ḫusravnıŋ bu sözige (13) içleri aġrıdı. Hemmeleri aṭrāf yollarnı tosap yattılar. Çūn taŋ attı, Bandūy (14) yana [tam] başıġa çıḳtı. Ve aydı-ki “Ey pahlavān, bu kéçe Ḫusrav taŋ atḳunça ʿıbādat ḳılıp uḫlamadı. (15) Bu kün yol yürü almas. Bu kün hem āsāyış tafḳay. Taŋla sizlerge ḳoşulup barġay.” (16) dédi. Bahrām-ı Sıyāvaş öz leşkerige aydı-ki “Ey yāranlar, eger biz Ḫusravġa işni ḳatıġ tutsaḳ (17) Ḫusrav ceng ḳılur, ki nıhāyatī pahlavān turur, tanhā bu leşkerge berāberlik ḳılur. Eger biz (18) Ḫusravnı öltürsek Bahrām hem bizni tirig ḳoymas. Ābdānı oldur ki bu kün hem muhlat (19) bereyli.” dédi. Ul küni kéç boldı. Otlar yandurup yattılar. Çūn taŋlası āftāb çıḳdı, (20) Bandūy tam üstünige çıḳtı. Ḳıçḳırdı-ki “Ey Pahlavān-ı Bahrām, ul vaḳtda ki Ḫusrav sizleriŋ (21) toġuŋuzlarnı kördi, Rūm ṭerefige ketti. Eger bürgüt bolup uçsaŋızlar hem aŋa yetişmes **[276a** = (275a)**]** (1) sizler. Ḥālā eger maŋa amān berseŋizler Pahlavān-ı Bahrāmnıŋ aylıġa barayın. Her ne sözlerni (2) aŋa aytayın. Eger amān bermeseŋizler sılāḥ keyip ceng ḳılur men.” dédi. Bahrām-ı Sıyāvaş (3) bu sözni éşitip ġam-gīn boldı. Köŋlide aydı-ki “Ey dırīġ, Ḫusrav Rūmġa ketipdür! Émdi Bandūynı (4) öltürgen bile néme sūdı bar? Anı Bahrāmġa alıp barayın.” dédi. Ve aydı-ki “Ey mekkār, tüşgil, (5) bu sözlerni Bahrāmġa ayġıl.” dédi. Bandūy tam üstünidin tüşti. Bahrām-ı Sıyāvaş (6) anı tutup Bahrām-ı Çūbīnaġa keltürdi. Bahrām, Ḫusrav Rūmġa ketgenidin parīşān boldı. (7) Bahrām-ı Sıyāvaşġa aydı ki “Ey bad-baḫt, men saŋa farmānlaġan işim bu mıydı?” dédi. Pes (8) Bandūynı aylıġa çırladı. Bahrām-ı Sıyāvaşġa ḳıladuġan açığını Bandūyġa ḳıldı. Ve aydı-ki (9) “Ey ġaddār ve mekkār, meniŋ leşkerimġa fırīb berdiŋ. Ḫusrav-ı şūm bile

bir bolduŋ.” dédi. (10) Bandūy aydı: “Ey davlat-mand, aççıġlıġ bolmaġıl. Bilgil ki Şāh-ı Ḫusrav meniŋ tuḳḳanım turur. (11) Eger men aŋa yaramasam saŋa hem yaramas men. Bu işde meni nādān démegil. Ve men cānımnı (12) aŋa fadā ḳıldım. Eger-çi sen uluġ sen, égrilik ḳılmaġay sen.” dédi. Bahrām aydı: (13) “Ey mekkār, men seni öltürüşni ḫᵛāhlamaydur men. Ve-līkin sen āḫırī Ḫusravnıŋ (14) (nıŋ) ḳolıda ölür sen. Ul vaḳtda meniŋ sözümniŋ rāstlıġını bilür sen.” (15) dép. Farmānladı, tā Bandūynı bendge salıp Bahrām-ı Sıyāvaşġa tafşurdılar.

Taŋlası (16) Bahrām farmānladı, tā altun kürsīler ḳoydılar. Hemme uluġlar camʿ boldılar. Ul vaḳt Bahrām bülend-āvāz (17) bile aydı-ki “Ey uluġlar, hemmeleriŋizler meniŋ sözümge ḳulaḳ salıŋızlar. Hemme pād-şāhlarda (18) Ḍaḥḥāḳdın yaman pād-şāh yoḳ érdi ki pād-şāhlıḳ üçün atasını öltürdi. (19) Ve yana biri Ḫusravdur ki atasını öltürüp özi Rūmġa ketti. Ḥālā ul cahānda paydā bolġunça (20) bir kişi bar mıdur ki pād-şāh naslıdın bolġay, taḫt u tācġa lāyıḳ bolġay, anı taḫtġa (21) olturġuzay biz.” dédi. Hemme uluġlar arasıdın Şahrān Gorāz atlıḳ pīr ornıdın ḳoftı. **[276b** = (275b)**]** (1) Ve aydı-ki “Ey nām-dār, eger Sāva Şāh bu şaharġa kelse érdi, hemme pād-şāh-zādalarnı bende (2) ḳılur érdi. Anı sen bir tal oḳ bile öltürdüŋ. Īrān şaharı amān taftı. Ḥālā (3) taḫt u tācġa sen lāyıḳ turur sen.” dédi. Ḫurāsān pād-şāhı aydı: “Bu aytḳanlarıŋ (4) rāstdur. Ve-līkin Zarduhuşt Ḥakīm aytıpdur ki ‘Her kişi-ki ʿādıl pād-şāhġa duşman bolsa (5) ul kişi āḫırī başı késilgüsidür. Ve yana her kişi ki Ḫudā-yı Taʿālādın boyun (6) tolġasa bir yılġaça naṣīḥat ḳılıŋlar. Eger yanıp yolġa kirmese başını késiŋler.’ dép- (7) dür.” dédi. Andın kéyin Farruḫzād ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh bu ıḳlīmnıŋ duşmanlarını (8) sen helāk ḳıldıŋ. Bu taḫtġa sen olturġıl ki sen lāyıḳ turur sen.” dédi. (9) Andın Ḫaravzān Kātıb ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey pād-şāh, sen Ḫusravġa bir élçi (10) iyberip ḳılġan işleriŋge ʿuẕr ayġıl. Taḫtġa bī-edeblik ḳılmaġıl ki tā ki pād-şāh (11) tirigdür, sıpah-sālār taḫtġa lāyıḳ émesdür.” dédi. Ḫurāsān pād-şāhı ornıdın (12) ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey yāranlar, Ḫudā-yı Taʿālā, tā ki bu cahānnı yaratıpdur, her ẓālımnıŋ cazāsını (13) beripdür. Şundaḳ Ḍaḥḥāk-ı ẓālım ve Āfrāsıyāb ve Ḫoşnavāznıŋ her ḳaysıġa Ḫudā-yı Taʿālā (14) cazāsını berdi. Ḥālā ki Şāh-ı Ḫusrav sıpāh aylıdın ḳaçıp Rūmġa bardı. Munda (15) taḫtġa kişi néçük olturur?” dép. Yıġlap olturdı. Ul vaḳt Pahlavān-ı Nastār (16) ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey yāranlar, bu pahlavān uluġ, roşen-dıl turur. Taḫt u tācġa lāyıḳ (17) turur. Ābdānı oldur ki bu pahlavān taḫtġa olturġay.” dédi. Çūn Bahrām bu sözlerni éşitti, (18) şamşīr soġurdı. Ve aydı-ki “Eger men ḥālā pād-şāhlarnıŋ naslıdın bir meẕlūmni tafsam (19) başını késer men. Hīç kimni pād-şāhlıḳġa olturġuzmas men.”

dédi. Hemme uluġlar Bahrām- (20) dın bu sözni éşitip hemmeleri şamşīr soġurdılar. Ve aydılar ki “Bahrām pād-şāhımız (21) turur. Hemmemiz anıŋ farmānıdadur biz. Anıŋ duşmanlarını şamşīr bile öltürür biz.” dédiler. **[277a** = (276a)**]** (1) Bahrām çūn ularnıŋ şamşīr soġurġanlarını kördi ve aydı-ki “Her kişi-ki şamşīrını ġılāfıġa (2) salmasa hem şul zamān ḳolını késür men.” dédi. Hemme uluġlar ḳılınçlarını ġılāflarıġa (3) saldılar. Bahrām ḳofup ḥaram-ḫānesige kirdi. Uluġlar hem yandılar. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. (4) Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb.

Toḳsan beşinçi dāstānda: Bahrām-ı Çūbīna on bir yıl pād-şāh- (5) **lıḳ ḳılġanı. Ḫusrav Rūmġa barġunça rāhıb Ḫusravġa boladuġan işlerni aytḳanı.** (6) **Ḫusravnıŋ mūbadlarını Ḳayşar āzmūda ḳılġanı. Ḫusrav Rūmdın leşker tartıp** (7) **kelip, Bahrām bile ceng ḳılıp Bahrām Çīn şaharıġa ḳaçḳanı.**

(8) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaġ rıvāyat ḳılur: Çūn Bahrām uluġlar bile ul (9) maṣlaḥatnı ḳılıp yandı, şul kéçesi Bahrām farmānladı, tā kātıb aylıġa keldi. (10) Davāt ḳalam ve kāġaẕ keltürdi. Ve farmānladı, tā Īrānlıḳlardın bir ʿ**ahd-nāma** bitidi-ki “Bahrām (11) cahān pād-şāhı turur. Taḫt u tācġa lāyıḳ turur. Hamīşa ʿadl u dādnı ister.” (12) dép bitidi. Çūn taŋlası boldı, şahan-şāhlıḳ taḫtını Bahrāmnıŋ ayvān-ḫānasıda (13) ḳoydılar. Ve taḫt üstünde altun tācnı astılar. Andın kéyin Bahrām şahan-şāhlıḳ (14) taḫtıġa olturdı. Tāc başıġa keydi. Ve kātıb ul ʿahd-nāmanı keltürdi. Ve aŋa uluġlarını (15) güvāh ḳıldı. Bitidiler ki “Bahrām cahānġa pād-şāh boldı.” dép. Ve ul nāmaġa altun bile muhr (16) bastılar. Bahrām aydı ki “Émdi pād-şāhlıḳ maŋa turur. Muŋa Ḫudā-yı Taʿālā güvāhdur. Ḫudā-yı Taʿālā (17) miŋ miŋ yılġaça, meniŋ oġlumdın oġlumġaça pād-şāhlıḳ bergey.” dédi. Yultuz (18) āftābnıŋ ornıġa çıḳḳan-dek taḫt üstünde çıḳıp olturdı. Andın (19) aydı-ki “Ey Īrānlıḳlar, her kişi-ki meniŋ pād-şāhlıġım[ġa] rāżī bolmay Ḫusravnı dése (20) üç küngeçe ḳapuḳlarnı açıp ḳoyadur men, tā Ḫusravnı dégenler Ḫusravnıŋ (21) arḳasıdın barsunlar. Eger törtünçigeçe Ḫusravnı dégenlerdin kişi munda ḳalsa **[277b** = (276b)**]** (1) başını késer men.” dédi. Üç küngeçe tola ḫalḳ Ḫusravnıŋ arḳasıdın kettiler.

(2) Ve Bandūy yetmiş kün zındānda yattı. Anıŋ saḳçısı Bahrām-ı Sıyāvaş érdi. Bandūy (3) zamān zamān anı fırīfta ḳılur érdi. Ve aytur érdi ki “Ey pahlavān, sen Şāh-ı Ḫusravdın navmīd (4) bolmaġıl ki bu taḫt Bahrāmġa ḳalmas. Yana iki ayġaça Rūmdın tola leşker bile kelgüsidür. (5) Bahrāmnıŋ tāc taḫtıġa ot yaḳḳusıdur.” dédi. Bahrām-ı Sıyāvaş aydı: “Eger Şāh-ı Ḫusrav (6) maŋa amān berse ve sen maŋa şarṭ ḳılıp berseŋ men saŋa yār bolur men.” dédi. (7) Bandūy Zand-astā kitābdın tutup şarṭ ḳıldı-ki “Eger

Ḫusrav kelse men saŋa anıŋ (8) üzügini nışāna keltüreyin.” dédi. Ul vaḳt Bahrām-ı Sıyāvaş Bandūyġa aydı-ki “Men (9) Bahrām-ı Çūbīnanı bir ḥīla bile öltüreyin ki daryā tübinde nem ḳalmaġanda Bahrāmnı pād-şāh dése (10) bolur.” dédi. Bandūy aydı: “Eger sen bu işni ḳılsaŋ, Ḫusravnı bile sen ki meniŋ sözüm- (11) din hergiz çıḳmaydur ve ul kelgende men seni uluġ pād-şāh ḳılayın. Eger bu işni ḳılay (12) déseŋ meniŋ ayaġımnı benddin ḫalāṣ ḳılġıl.” dédi. Bahrām Bandūynı benddin ḫalāṣ (13) ḳıldı. Ve Bandūyġa aydı-ki “Ey bırādar, taŋla Bahrām-ı Çūbīna gūy çevgān oynaġalı çıḳur. Ve men beş (14) kişi bile maşlaḥat ḳılıştuḳ ki anıŋ meyesini çıḳarġay biz.” dédi. Tonınıŋ (15) içige küpesini keydi. Atıġa suvār boldı. Bahrām-ı Sıyāvaşnıŋ köçi Bahrām-ı Çūbīnanı dost (16) tutur érdi. Ve küyösini duşman tutur érdi. Ul meẓlüm Bahrām-ı Çūbīnaġa aytıp iyberdi-ki “Ey pād-şāh, (17) men Bahrām-ı Sıyāvaşnı kördüm. Tonınıŋ içige küpe keydi. Bilmeydür men ki köŋlide néme bar (18) ékin. Kerek ki özüŋni andın saḳlaġay sen.” dédi. Çūn Bahrām-ı Çūbīna bu ḫabar[nı] éşitti, (19) her kişi gūy çevgān oynaġalı barsa aŋa yaḫşı yumşaḳ sözlep, ḳolı bile anıŋ (20) uçasıġa soḳup baḳur érdi. Tā Bahrām-ı Sıyāvaşġa yetti, ḳol urdı. Ul küpe bilindi. (21) Bahrām-ı Çūbīna aydı-ki “Ey bad-baḫt, gūy çevgānnıŋ maydānıda kim küpe keyipdür ki sen keyer sen?” dédi. **[278a** = (277a)**]** (1) Şamşīr soġurdı. Bahrām-ı Sıyāvaşnı iki pāra ḳıldı. Çūn Bahrām-ı Sıyāvaş ölgeni şaharda (2) fāş boldı, Bandūy éşitip sılāḥ keydi. Bir neçe uluġlar bile Ḫusravnıŋ ṭerefige ḳaçtılar. (3) Bahrām maydāndın yandı. Mahrūyġa farmānladı, tā Bandūynı saḳlaġay. Mahrūy aydı: “Şāhā, (4) Bandūy, Bahrām-ı Sıyāvaş ölgenni éşitip, ḳaçıp ketti.” dédi. Bahrām-ı Çūbīna bildi-ki Bahrām-ı (5) Sıyāvaşnı Bandūy fırīfta ḳılıpdur. Bu ṭerefde Bandūy azġına leşker bile barur érdi. Tā Arman (6) şaharıġa yetti. Mūsīl-ı Armanī, Bandūynı körüp yüz yerge urdı. Ve aŋa aydı-ki “Ey pahlavān, (7) sen bu şaharda turġıl, tā éşiteyli ki Ḫusrav, Ḳayṣar bile ṣulḥ ḳılamdur veyā ceng ḳılam- (8) dur?” dédi. Bandūy anda turdı.

Al-ḳıṣṣa: Keldük Ḫusravnıŋ aḥvālıġa. Çūn Ḫusrav bendi- (9) din(??) ayrıldı, bayābānda çafıp barur érdi. Tā Bāhılya şaharıġa yetti. Şahar uluġları Ḫusravnıŋ (10) aylıġa çıḳtılar. Ḫusrav leşkerini ul şaharda tüşürdi. Hem şul vaḳt Bahrām-ı Çūbīnadın (11) Bāhılyanıŋ uluġıġa **nāma** keldi ki “Eger Ḫusrav şul şaharġa barsa ötkermeŋler ki meniŋ (12) leşkerim arḳasıdın yetip barġusıdur.” dép. Bāhılanıŋ uluġı nāmanı Ḫusravġa (13) körgezdi. Ḫusrav nāmanı körüp ḳorḳtı. Hem şul zamān aṭlanıp ravān boldılar. Kéçe kündüz (14) yürüp Furāṭ daryāsıġa yettiler. Hemmeleri açlıġġa zabūn boldılar. Nā-gāh bir kārvān uçradı. (15) Ḫusrav ulardın sordı-ki “Siler kim siler?” dédi. Kārvān başı aydı:

“Men Ḳays ibn-i (16) Ḥārı̱sdur men. ʿArabnıŋ pād-şāh-zādalarıdın turur men.” dédi. Ḫusrav aydı: “Biz harıp, (17) açıp keldük. Bir ṭaʿām bolsa keltürgil.” dédi. Ḥārı̱s bir sémiz inek berdi. Anı öltürüp, (18) kebāb ḳılıp yédiler. Ḫusrav bir ʿArabdın sordı ki “Rūmġa ḳaçan yeter biz?” dép. ʿArab (19) aydı: “Yetmiş ferseng yol turur. Taġ ve bayābānlar toladur. Eger maŋa azuḳ bolsa, men yolçı bolup (20) barur men.” dédi. Pes Ḫusrav anı yolçı ḳıldı, ravān boldılar. Tā Rūm şaharınıŋ ölkesige (21) yettiler. Bir şaharġa yettiler, Kārsān atar érdiler. Çūn tarsālar Ḫusravnıŋ leşkerini **[278b** = (277b)**]** (1) kördiler, ḳapuḳlarını soladılar. Ḫusrav üç kün ḳapuḳ aylında yattı. Törtünçi küni élçi kigürdi ki (2) “Biz ceng ḳılġalı kelmedük. Eger bizni şaharġa kigürmeseŋler bizge azuḳ ot beriŋler.” dédi. (3) Ular unamadılar. Hem şul zamān ḳara boran ḳoftı. Bulutlar gürküredi. Ḥışārnıŋ bir ḳoḳtısını (4) yıḳıttı. Tarsālar ḥayrān ḳaldılar. Üç tarsā zāhıd tola ot azuḳ alıp Ḫusravnıŋ (5) aylıġa keltürüp tola ʿuz̲rlar aydılar ki “Şāhā, günāh bizde ékeni ẓāhır boldı. Günāhımızdın ötgil.” (6) dédi. Ḫusrav ularnıŋ ʿuz̲rlarını ḳabūl ḳıldı. Hemme leşkeri bile şaharġa kirdi. Özi ordasıġa (7) tüşti. Andın kéyin ne-çend vaḳt ul şaharda tındı. Ve Ḳayṣarġa bolġan aḥvāllarnı ve ul (8) borannıŋ ḳoḳtını yıḳıtḳanını **nāma**ġa bitip iyberdi. Andın kéyin ravān boldı. (9) Mānūy şaharıġa yetti. Andın ötüp Āvrīġ şaharıġa yettiler. Anda bir kilīse bar érdi. Anda (10) bir rāhıb bar érdi. Çūn Ḫūsravnıŋ āvāzını éşitti, kilīsedin tüşti. Ḫusravnı (11) kördi. Ve aydı-ki “Öz bendeŋdin ḳaçḳan Ḫusrav sen mü [sen]?” dédi. Ḫusrav ḥayrān kaldı. Āzmūda (12) ḳılmaḳ üçün aydı-ki “Men Ḫusrav émesdür men. Ḳayṣarġa élçilikge barur men. Sen körgil ki (13) meniŋ aḥvālım néçük bolur?” dédi. Rāhıb aydı: “Nége yalġan aytur sen ki sen özüŋ (14) pād-şāh turur sen. Tola ranclar tarttıŋ. Āḫırī ul bendeŋdin ḳaçtıŋ. Meni āzmūda ḳılmaġıl.” (15) dédi. Ḫusrav uyattı, ʿuz̲rlar aydı. Rāhıb aydı: “ʿUz̲r aytmaġıl. Her néçük sözüŋ bolsa, (16) sorġıl ki cavāb berür men. Ve munda kelgeniŋ mubārek turur. Hemme maḳṣūduŋġa yetip duşmanlarıŋġa (17) gālıb kelür sen. Ḳayṣar saŋa ḳızını berip tola sıpāh ve sılāḥ bergüsidür. Sen Bahrām-ı Çūbīnaġa (18) ġālıb kelür sen. Bahrām-ı Çūbīna ḳaçıp yıraḳ şaharġa ketgüsidür. Āḫırī seniŋ farmānıŋ (19) bile anı öltürürler.” dédi. Ḫusrav aydı: “Pād-şāhlıḳ meniŋ ḳolumġa ḳaçan kirür[280]?” dédi. (20) Rāhıb aydı: “Bir yıl on beş kündin kéyin ḳoluŋġa kirür.” dédi. Ḫusrav aydı: “Bu ḫalḳnıŋ arasıda (21) maŋa kimdin ranc yétür?” dédi. Rāhıb aydı: “Bir Basṭām atlıḳ kişi, ki seniŋ anaŋnıŋ bırādarı **[279a** = (278a)**]** (1) bolur, ul kişidin tola parhīz ḳılġıl ki andın saŋa ranc u derd yetgüsidür.” dédi. (2) Ḫusrav bu sözni eşitip Basṭāmdın parīşān boldı. Ve Gostahamġa

[280] Metinde كيكرور şeklinde yazılıdır.

aydı-ki “Ey Gostaham, (3) anaŋ atıŋnı Gostaham ḳoyup éken. Ve sen hamīşa aytur sen ki ‘Meniŋ atım ceng küni (4) Basṭām turur.’ dér érdiŋ.” dép. Rāhıbġa aydı-ki “Sen aytḳan Basṭām uşbu turur.” dédi. (5) Rāhıb aydı: “Arı hemme rancnı uşbu Gostahamdın tatur sen.” dédi. Ḫusrav aydı: “Andın (6) kéyin aḥvālım ḳaydaḳ bolur?” dédi. Rāhıb aydı: “Andın kéyin hamīşa ranc u alamda bolur sen.” dédi. (7) “Ve bu Gostaham eger-çi ḳaçur, ve-līkin acalı seniŋ ḳoluŋda turur.” dédi. Gostaham aydı: “Şāhā, (8) ul Ḫudāy, ki āftābnı ve aynı yaratıpdur, anıŋ atı bile ant içer men ki hergiz (9) saŋa yamanlıḳ saġınmaġay men. Eger yamanlıḳ saġınsam cānım badanımda turmaġay. (10) Ḫudā-yı Taʿālā, ki bu cahānnı yaratıpdur, anıŋ sırlarını hīç kim bilmes. Sen tarsā- (11) nıŋ sözige ne üçün ıʿtımād ḳılur sen? Vaḳtī men ant içtim, émdi maŋa amān (12) bergil.” dédi. Ḫusrav aydı: “Bu söz rāstdur. Bu işler bolmay ḳalmas. Ve-līkin sendin (13) men ḥālā hīç yamanlıḳ körmedim. Eger mundın kéyin sendin maŋa zıyān yetse ʿacab émes.” (14) dédi. Rāhıb bile ḫūşlaşıp ravān boldı.

Varīġ şaharıġa kirdi. Ul vaḳt Ḳayṣar- (15) dın **nāma** keldi. “Rūm şaharını hem özüŋniŋ şaharı dék bilgil, tā men saŋa sılāḥ ve (16) leşker rāst ḳılıp bermegünçe ārām u ḳarār tafmas men.” dépdür. Ḫusrav ba-ġāyat ḫūş-ḥāl (17) boldı. Farmānladı, tā Gostaham ve Bālūy ve Andıyān ve Ḫorrād Borzīn ve Şāpūr aylıġa keldi. Ularġa (18) aydı-ki “Siler yasanıp atlanıp Rūmġa barıŋ. Ḳayṣarġa körnüş ḳılıŋlar. Kerek ki (19) hūşuŋlar bile bolġay siler. Ve Ḳayṣar gūy çevgān oynaġalı silerni alıp barġusıdur. (20) Kerek ki sustlıḳ ḳılmaġay siler.” dédi. Andın kéyin Ḫorrād Borzīnġa farmānladı, ıfar ve tavar (21) keltürdiler. Ifar bile tavarġa **nāma** bitidi. Ve Ḫorrād Borzīnġa aydı-ki “Ey Ḫorrād, kerek ki sen meniŋ **[279b** = (278b)**]** (1) tilim bolġay sen. Ve yaḫşı sözler aytḳay sen. Vaḳtī ki Ḳayṣar nāmanı oḳusa aġzıŋnı sözge (2) açḳay sen ki seniŋ bile sözleşmeklikde barābar kele almaslar.” dédi. Pes Ḳayṣar ṭerefige (3) ravān boldılar. Çūn Ḳayṣar ularnıŋ kelgenidin ḫabar éşitti, ularnıŋ aylıġa kişi çıḳardı. Ve ordasını (4) dībā-yı Rūmī bile yasadı. Ḳayṣar altun taḫt üzesige çıḳıp olturdı. Ve farmānladı, (5) tā Īrānlıḳlar kirdiler. Avval Gostaham kirdi. Andın kéyin Bālūy ve Şāpūr ve Ḫorrād Borzīn ve Pahlavān-ı (6) Andıyān kirdiler. Hemmeleri altun tāc keyip érdiler. Ḳayṣarnı körgeç hemmeleri yüz yerge urdı- (7) lar. Ve Ḳayṣarnıŋ taḫtıġa gevherler saçtılar. Ḳayṣar avval Şāh-ı Ḫusravnı ve leşkerini sordı. (8) Ul vaḳt Ḫorrād Borzīn ilgeri keldi. Nāmanı Ḳayṣarġa tuttı. Ḳayṣar farmānladı, tā tört altun (9) kürsī keltürdiler. Ul tört pahlavānnı olturġuzdılar. Ammā üç pahlavān olturdılar. Ḫorrād (10) Borzīn olturġalı unamadı. Ḳayṣar sordı: “Hay yıraḳ yoldın harıp keldiŋ. Ne üçün olturmas (11) sen?” dédi. Ḫorrād

aydı: “Şāhā, maŋa pād-şāhım andaġ uġluḳġa yol körgezmedi ki Ḳayṣar-ı (12) Rūm dék pād-şāhnıŋ aylıda ve ḳolumda Īrān pād-şāhınıŋ nāması bolġay, men olturġay men. (13) Meger ul vaḳtda olturur men ki bendelikge lāyıḳ ve ḳabūl bolsam. Ve her ne ḫabar aytsam.” dédi. (14) Ḳayṣar aydı: “Her néçük pınhān sırrıŋ bolsa aytḳıl.” dédi. Ḫorrād Borzīn aġzını sözge açtı. Avval (15) Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı-ki “Ul Ḫudāyī ki pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı turur. Āsmān u yerni, (16) āftāb u aynı yaratıpdur. Avval ki tofraḳġa cān kigürüp tirgüzdi, Keyūmarṣ (17) Pād-şāhnı pād-şāh ḳıldı. Uşbu yosunda tā Farīdūn Pād-şāh, andın tā Keyḳubād, pād-şāh (18) boldılar. Ḫālīġaça hemme ḫalḳ ularnıŋ naslıġa bende érdiler. Ḫālā bir nā-lāyıḳ bendesi kelip (19) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Şāh-ı Ḫusrav aytadur ki ‘Maŋa yārī beriŋler.’ deydür.” dédi. (20) Kayṣar bu sözni éşitip ġam-gīn boldı. Çırayı sarġarıp közidin ḳaṭra ḳaṭra yaş (21) aḳızdı. Çūn nāmanı oḳudı, ġamı taġı ziyāde boldı. Ḫorrād Borzīnġa aydı-ki “Ey dānışmand, Ḫusrav meniŋ **[280a** = (279a)**]** (1) uruḳ tuḳḳanlarımdın turur. Sılāḥ ve leşkerim ve gencim bardur. Eger közümniŋ ḳarasını (2) hem tilese Ḫusravdın ayamas men.” Farmānladı, tā kātıb aylıġa keldi. Ve kātıbġa aydı-ki “Barıp (3) Ḫusravġa ayġıl ki mende ḫālā leşker, genc ve sılāḥ nıhāyatsız turur. Eger fulum bolmasa hem érdi, (4) yana ıḳlīmlardın genc ü māl yıġıp, seni maḳṣūduŋ ve murādıŋġa yetgürüp Īrānġa yandurur (5) érdim. Bu cahānnıŋ rasmı şundaḳ turur. Bu işge tola parīşān bolmaġıl. Ḫālā men saŋa (6) leşker ve sılāḥ ve genc rāst ḳılıp bereyin.” dép aydı. Çūn élçi Ḫusravġa ketti, Ḳayṣar (7) bīgānadın öyini ḫālī ḳıldı. Öziniŋ dānışmendlerige aydı-ki “Ey mūbadlar, bu pād-şāh (8) cahānda bizge panāh dép kelipdür. Vaḳtī ki bu barıp pād-şāhlıḳġa oltursa néçük (9) bolur?” dédi. Dānışmandlar aydılar: “Şāhā, bir neçe ʿāḳıllarnı Ḫusravnıŋ aylıġa iybermek kerek, (10) tā bizniŋ köŋlümüzni tındurġay.” dédiler. Ḳayṣar tört ḥakīmnı iyberdi ki “Barıp Ḫusravġa aytıŋlar (11) ki biz ul vaḳtda İskender Pād-şāh ʿālamdın ötti, şundın ḫālīġaça Īrānlıḳlardın tola (12) ranc u alam tartıp turur biz. Ve tola ḳanlar töküp turur [siz]. Ḫālā ki bir ḫāmūş pahlavān kelip (13) taḫtnı Sāsānīlardın alıpdur. Émdi barıp Ḫusrav taḫt u tācını alur. Ul vaḳt (14) Rūmdın hem ḫarāc ister.” dédi. Çūn élçiler bu **nāma**nı Ḫusravġa yetgürdiler, Ḫusrav (15) éşitip dıl-teng boldı. Ve aydı-ki “Eger bu sözdin ötgen işlerni Ḳayṣar yādlanġan bolsa (16) bizniŋ hemme ranc tartıp kelgenimiz şımālġa ketipdür. Ve sizlerniŋ hem ḫācatıŋızlar Īrānġa (17) hergiz tüşmes. Ve Ḳayṣarġa mendin salām aytıŋızlar ki bu cahāndın hemmemiz öter biz. Ve eger men sendin faryādımnı (18) tafmasam kéçe ve kündüz uyḳum ve ārāmımnı taşlap ḫāḳān-ı Çīnġa kişi iyberür men. (19) Çūn élçim yanıp kelse, ul vaḳt men bu ölkede uzaḳ turmas men.” dép. (20) Bu **nāma**nı Pahlavān-ı Tuḫārnıŋ élgidin Ḳayṣarġa iyberdi. Ḳayṣar nāmanı oḳudı.

Hemme munaccımlarını aylıġa (21) çırladı. Ulardın sordı ki “Ḫusravnıŋ yultuzını körüŋler. Eger ḫāḳān-ı Çīnġa barıp **[280b** = (279b)**]** (1) maḳṣūdıġa yetmese ḳoya bereyli, tā ḫāḳānġa barġay. Eger atasınıŋ ornıda pād-şāh bolur bolsa (2) ābādānı oldur ki muŋa leşker bergey biz, tā barıp maḳṣūdıġa yetip bizdin kīne tutmaġay.” dédi. (3) Munaccımlar felekniŋ gerdişiġa ḳarap cavāb berdiler ki “Şāhā, Ḫusrav tola kéçikmey pād-şāhlıġı (4) ḳolıġa kirür. Ottuz sekiz yıl pād-şāhlıḳ ḳılur. Eger Ḫusrav, ḫāḳānnıŋ aylıġa hem barsa işleri (5) āsān bolġusıdur. Eger Ḫusrav Rūmdın ḳuruḳ yanıp ḫāḳānnıŋ yār-mendeçiligi bile pād-şāh- (6) lıġını tafsa, ul vaḳt sendin kīnesini almaġunça ḳoymas.” dédi. Ḳayṣar bu sözni éşitip (7) bildi-ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı özge dék. Pes Ḫusravġa **nāma** bitidi ki “Ey Şāh-ı Ḫusrav, bilgil ki (8) Ardaşīr-ı Bābekānnıŋ zamānıdın tā Keyḳubād ve Hurmuzġaça biznıŋ ottuz toḳuz şaharlarımızını ḫarāb (9) ḳıldılar. Eger bu işge biznıŋ köŋlümiz parīşān bolsa ʿacab émesdür. Ve-līkin men öz dīnım- (10) da sendin kīne tutmaḳ yoḳdur. Saŋa leşker ve sılāḥ berür men. Ammā sen aytḳay sen ki ‘Tā ki men pād-şāh- (11) lıḳġa olturadur men, hergiz Rūmdın ḫarāc almaġay men.’ dégey sen. Ve mundın kéyin bir birimizge yār ve (12) ḳarındaş bolġay biz ki Silm ve Tūrdın vāḳıʿalar maʿlūmluḳ turur. Émdi yaŋı başdın (13) ʿahd u paymān ḳılġay biz ki ıntıhāyī muḥkem bolġay. Ve biz hem Īrecniŋ kīnesidin sözlemegey biz. (14) Īrān ve Rūm bir bolġay. Ul vaḳt meniŋ bir ḳızım bardur, saŋa bereyin. İlgeri vaḳtda (15) hem Şāh-ı Fīrūz, Ḫoşnavāzġa duruştluḳ ḳılıp, āḫırī her ikevlenniŋ pād-şāhlıġı ḳolıdın (16) ketti ki ʿahd u paymānnı sındurup érdiler. Ḥālā sen kiçik yigit turur sen. Kerek ki ʿahd- (17) nı sındurmaġay sen. Bu nāmaġa cavāb bitigil. Ul vaḳt saŋa sılāḥ ve leşker bereyin.” dédi. Nāmaġa (18) muhr bastı. Çūn ul nāma Ḫusravġa yetti, hemme uluġlarını aylıġa çırladı. Ve **nāma** bitidi ki “Şāh-ı Ḫusrav, (19) Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālādın ḳabūl ḳıldı-ki Īrānġa pād-şāh bolsam, tā men ki pād-şāhdur men, (20) hergiz Rūmdın ḫarāc almaġay men. Ve ul şaharlarnı-ki Rum ölkesidin alıpdurlar, ularnı (21) yandurup bergey men. Ve Ḳayṣarnıŋ ḳızını cüftlikge ḳabūl ḳıldım. Ve sen ul ḳızıŋnı ve leşkeriŋni **[281a** = (280a)**]** (1) Gostaham ve Şāpūrġa tafşurġıl ki meniŋ ata babamnıŋ ve seniŋ tuḳḳançılıġıŋ Camşīd Pād-şāh- (2) dın Farīdūn Pād-şāh ve Keykāvus ve Keyḫusrav ve Luhrāsb ve Guştāsb ve Isfandıyār ve Bahman (3) ve Ardaşīr-ı Babekān ve Hurmuz ve men, hemmemizde maʿlūmluḳ turur. İlgerigi Silm ve Tūrnıŋ kīnesini (4) aradın köterdim. Ve mundın kéyin her Ḳayṣar ki olturadur, bu sözümdin yanmaġay men. Kerek ki sen aytḳan (5) sözüŋdin aşuḳmaġay sen ki biz bu ölkede uzaḳġa tartıp ḳalduḳ.” dédi. Nāmanı (6) Ḫorrād Borzīnġa berdi. Çūn Ḳayṣar nāmanı oḳudı, hemme uluġlarıdın birdin birdin sordı ki (7) “Muŋa néçük cavāb aytur biz? Ḥālā bizge bahāna

ḳalmadı. Īrān ve Rūm bir dék boldı.” dédi. Hemme Rūmnıŋ (8) uluġları orunlarıdın ḳofup cavāb aydılar ki “Şāhā, hemmemiz farmānıŋdadur biz. Her néçük (9) déseŋ farmānıŋnı tutur biz.” dédiler.

Ul vaḳt Ḳayṣar ṭılsım ḳılġuçılarġa farmānladı, tā (10) ṭılsım bile bir altun taḫt ḳıldılar. Ve ul taḫt üstünde bir meẓlüm ṣūretini ḳıldılar ki (11) bir nafīs ḳıymat-bahā tonlar keyipdür. Ve her ṭerefde kenīzekler ṣaf ṣaf tururlar. Ve (12) taḫt üstünidegi meẓlüm zār zār yıġlap, közini ḳolı bile zamān zamān artıp olturur érdi. (13) Her kim ki ul meẓlümni körse ḥūr u perī dék çıraylıḳ körünür érdi. Çūn bu ṭılsım (14) tamām boldı, Ḳayṣar körüp taḥsīnlar ḳıldı. Ve kelip Gostahamnı aylıġa çırlattı. Ve aŋa aydı-ki (15) “Ey pahlavān, meniŋ bir ḳızım bar érdi, nıhāyatī çıraylıḳ. Anı Ḥażrat-ı ʿĪsā payġambarnıŋ dīnı (16) bile küyöge berip érdim. Ul küyösi ʿālamdın ötti. Ḥālā ḳızım mātam tutup olturur. Hergiz (17) pand u naṣīḥatımnı ḳabūl ḳılmas. Sen barıp aŋa naṣīḥat ḳılġıl. Şāyad ki aṣīl pahlavān turur sen, (18) seniŋ sözüŋni ḳabūl ḳılġay.” dédi. Gostaham “Ḫūş bolġay.” dép ul ṭılsım (19) meẓlümniŋ aylıġa keldi. Gostahamnı körgeç ul meẓlüm taḫt üstünde Gostahamġa taʿẓīm-ı bar- (20) cāy keltürdi. Ve Gostaham olturup aydı-ki “Ey Kayṣarnıŋ ḳızı, ḫᵛāhī ṣīr ḫᵛāhī neheng (21) ölümdin ḫalāṣ bolmaslar.” dép çendān naṣīḥatlar aydı. Ammā ul meẓlüm her zamān **[281b** = (280b)**]** (1) közidin yaşını aḳızur érdi. Ḳolı bile arıtur érdi. Ve hergiz sözlemes érdi. Gostaham ḥayrān (2) ḳaldı. Gostahamnı Ḳayṣar çırlatıp sordı ki “Ey pahlavān, bu ḳızımnı néçük kördüŋ?” dédi. (3) Gostaham aydı: “Tola naṣīḥatlar ḳıldım ve-līkin ḳabūl ḳılmadı.” dédi. Taŋlası Ḳayṣar, Pahlavān-ı Bālūyġa (4) ve Andıyānġa ve Ṣāpūrġa aydı-ki “Ey pahlavānlar, sizler üçevlen kirip bu ḳızımnı köŋlini (5) yumşatıŋızlar, tā bolġay-ki bir cavāb éşitgey sizler.” dédi. Üç pahlavān meẓlüm-i ṭılsım- (6) nıŋ aylıġa bardılar. Her ḳaysıları her ḳısm naṣīḥat aydılar. Ve-līkin hīç ḳaysıġa cavāb (7) aytmay yıġlar érdi. Üç pahlavān Ḳayṣarnıŋ aylıġa keldiler. Ve vāḳıʿanı aydılar. Ḳayṣar Ḫorrād Borzīnġa (8) ḳaradı. Ve aydı-ki “Ey nām-dār kātıb, sen barġıl, tā bir cavāb éşitgey sen.” dédi. Bir vazīrını (9) ḳoşup iyberdi. Çūn Ḫorrād Borzīn ṭılsımnıŋ aylıġa [keldi], ṭılsım meẓlüm taḫt üstünde (10) taʿẓīm ḳıldı. Ḫorrād Borzīn ul meẓlümdin hīç cavāb éşitmey endīşege bardı ki “Eger bu meẓlüm (11) tola ġam yégenidin sözlemese yana kenīzekleri ne üçün sözlemesler? Ve bu meẓlüm hamīşa (12) közidin yaş aḳızur. Oŋ ḳol sol ḳolını ayrıp bilmes. Ve yaşını hem bir yerge (13) aḳızur. Eger bu meẓlüm cānlıḳ bolsa érdi, yaşını her ṭerefge aḳızur érdi. Ve men munı taḥḳīḳ (14) cānlıḳ ékenni bilmeydür men. Ve

gümān ḳıladur men ki bu ḥukemālarnıŋ ḳılġan ṭılsımı[281] (15) bolġay ki Gostaham ve Bālūy munı tanumapdurlar[282].” dép. Ḳayṣarnıŋ aylıġa kelip küldi. (16) Ve aydı-ki “Ṣāhā, bizniŋ közimüzni bağlar mu sen ki bizge ṭılsımnı körgezür sen?” (17) dédi. Ḳayṣar bu sözni Ḫorrāddın éşitip aydı-ki “Ey dānışmand, ʿumruŋ uzun bolsun ki (18) pād-şāhlarnıŋ vazīrlıġıġa lāyıḳ turur sen. Men bu işni āzmūda ḳılmaḳ üçün ḳılıp (19) érdim. Ḥālā orda içinde bir öy bardur. Anı kirip körgil ki ṭılsım mıdur yā Ḫudā-yı (20) Taʿālānıŋ yaratḳanı mıdur?” dédi. Ḫorrād Borzīn ul öyge kirdi ki bir temür ādam, bir temür atḳa (21) suvār bolup turur. Atlarınıŋ ayaġları yerge tégmes. Yuḳḳarı hem ṭabanı yoḳ. Havā **[282a** = (281a)**]** (1) yüzinde turur. Ḫorrād Borzīn munı körüp Ḳayṣarnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (2) “Ṣāhā, bu öy āhīn-ı rubbā taşıdın turur ki bu ādamnı ve aṭnı ṭılsım (3) ḳılġuçılar ṭılsım bile temürdin rāst ḳılıp turur. Her kişi-ki Hındıstānġa barġan bolsa (4) mundaḳ ṭılsımlarnı körür.” dédi. Ḳayṣar sordı-ki “Hındīlarnıŋ dīnı ḥaḳ mıdur ve néçük yo- (5) sundadur?” dédi. Ḫorrād aydı: “Hındıstānlıḳlar āftāb-perestdürler. Ve rasmı (6) şundaḳdur ki her kişi özini otġa salıp köydürseler günāhdın pāk bolduḳ (7) dérler. Ey pād-şāh, sizleriŋ dīnıŋızlar hem rāst dīn émes turur ki bu sözge Ḥażrat-ı (8) ʿĪsā Masīḥānıŋ rūḥı güvāh turur. Körmem sizler ki Ḥażrat-ı Īsā ibn-i Maryam ʿalayhı’s-salām (9) aytıpdurlar: ‘Her kişi-ki seniŋ yüzüŋge bir tabanca urup kögerse ul kişige (10) açığıŋ kelmesün. Anı Ḫudā-yı Taʿālāġa tafşurġıl. Az yémekni ʿādat ḳılġıl.’ Ṣāhā, (11) siler bu dunyāda ordalarıŋızlarnı keyvān yultuzġa yetgürüpdür. Ve genclerniŋ (12) kilīdini tévelerge yüklep tarturlar. Ve genclerіŋizlerniŋ ḥaddını kişi bilmesler. Her ṭerefdin (13) leşkerler kelip ẓulmlar ḳılurlar ki Ḥażrat-ı ʿĪsā bu işge sizlerge yol körgezgen émes- (14) dür. Ve sizleriŋ dīnıŋızlar oldur ki vaḳtī Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı’s-salāmġa cahūdlar ḳaṣd ḳıldılar, (15) Ḥaḳ Subḥānahu ve Taʿālā, Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı’s-salāmnıŋ ṣūretlerini ul ḳaṣd ḳılġan cahūdġa saldı. (16) Ve Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı’s-salām āsmānġa çıḳtı. Cahūdlar vaḳtī ki ul ḳaṣd ḳılġan cahūdnı Ḥażrat-ı (17) ʿĪsā ʿalayhı’s-salāmnıŋ ṣūretide kördiler, anı ʿĪsā dép tutup, dārġa asıp öltürdiler. (18) Ve Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı’s-salām, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bir bendesi érdi. Kiçik yigitligide Ḫudā-yı Taʿālā (19) peyġamberlikge iyberdi. Ve siler aytur siler ki ‘ʿĪsā Ḫudā-yı Taʿālānıŋ oġlı.’ dér siler. Ṣāhā, (20) bu söz küfr turur. Ve Ḫudā-yı Taʿālā farzanddın bī-ḥācat turur. Ve ḫatundın bī-ḥācat turur. (21) Ey pād-şāh, sen ne üçün Keyūmarṣ ve Taḥmūrṣ Pād-şāhnıŋ dīnıdın boyun tolġar sen ki **[282b** = (281b)**]** (1) bu dīnde Ḫudā-yı Taʿālānı bir bilip hemme aŋa bende turur biz. Her kişi ki rāst yoldın çıḳsa ul (2) kişige laʿnat-ı Ḫudā

[281] Metinde طلسم سی şeklinde yazılıdır.
[282] Metinde تانومومااب دورلار şeklinde yazılıdır.

bolsun.” dédi. Ḳayṣarġa bu söz ḫūş keldi. Ve aydı-ki “Ey dānışmand, her pād-şāh- (3) nıŋ ki seniŋ dék kişisi bolsa ul pād-şāhnıŋ başı uluġluḳdın ayġa hem yetse (4) ʿacab émesdür.” dédi. Andın kéyin Ḳayṣar farmānladı, tā Ḫorrādġa genc ü māl, altun ve kümüş, tāc berdi. (5) Ve Rūmīlardın yüz miŋ suvār ılġadı. Hemmeleriġa sılāḥ ve çapduḳlar berdi.

Ve Ḳayṣarnıŋ bir ay (6) yüzlük ḳızı bar érdi, Maryam atlıḳ. Anı altun muḥāfage olturġuzup, yāḳūt gevherdin başıġa (7) tāc keygüzüp, yana üç altun tāc, yana tört altun muḥāfa, yana ḳırḳ ābnūs yıġaçıdın ḳılġan (8) muḥāfalar ve bir yüz ay yüzlük kenīzekler, üç yüz altun ḳalġanlıḳ ḳullar ve tört Rūmī ḥukemālar (9) ve Rūm gencidin yüz martaba miŋ miŋ dīnār, altun, aṭ ve sılāḥlar berdi. Ve tavarġa bir **nāma** bitidi: (10) “Ḫusrav Pād-şāhġa ki cahānda Gostaham ve Bālūy ve Şāpūr dék yaraşıḳlıḳ ʿāḳıl yoḳdur. (11) Ve Ḫorrād Borzīn dék dānışmand ʿālamda yoḳdur. Ḫorrādnı Ḫudā-yı Taʿālā anıŋ üçün yaratıpdur ki (12) pınhān işler andın āşkārā bolġay.” dédi. Ḳayṣar hem ḳızı bile ravān boldı. Üç manzıl (13) yol bardı. Törtünçi manzılda farmānladı, tā ḳızı Maryam aylıġa keldi. Ve aŋa aydı-ki “Ey ḳızım, zınhār tā (14) Īrān şaharıġa yetgünçe sılāḥlarıŋnı salmaġay sen. Ve seni Ḫusrav Īrāṅġa (Īrāṅġa) (15) yetgünçe seni burahna körmegey.” dép ḳızı bile ḫūşlaştı. Nıyāṭūs-ı Cengī, ki Maryamnıŋ bırādarı érdi, (16) anı sıpah-sālār ḳıldı. Maryamnı, genc ü māl bile bırādarı Nıyāṭūşġa tafşurdı. Nıyāṭūş leşkerini (17) tartıp Ḫusrav ṭerefige ravān boldı. Ḫusrav aylıġa çıḳıp Nıyāṭūş bile körüşti. Ḫūş-ḥāl (18) u ḫurram boldı. Andın kéyin muḥāfanıŋ aylıġa keldi. Parda içinde Maryamnı kördi. Yol rancını sordı. (19) Ve ḳolını öfti, şād boldı. Andın kéyin leşkerni sarā-pardaġa keltürdi. Maryamnı yaḫşı yerge tüşürdi. (20) Üç kün anda turdı.

Törtünçi küni Ḫusrav, Nıyāṭūş başlıḳ, hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. (21) Ḫusrav Nıyāṭūşdın sordı-ki “Bu leşkerde nām-dār ḳança pahlavān bardur?” dédi. Nıyāṭūş **[283a** = (282a)**]** (1) yétmiş nām-dār pahlavānnı ılġadı ki her ḳaysınıŋ ʿalamınıŋ tübinde bir miŋ (2) pahlavān yürür érdiler. Andın kéyin Īrān ṭerefige ravān boldılar. Kéçe ve kündüz yürüp (3) on tört künde Āẕar-bāyigān şaharıġa yettiler. Andın Rāḫanc(??) şaharıġa yettiler. Anda (4) Bandūy ve Mūsīl, bu iki pahlavān anda bar érdiler. Çūn Ḫusravnıŋ leşkeri- (5) niŋ ḫabarını aldılar, Ḫusravnıŋ aylıġa keldiler. Çūn Ḫusrav ularnı yıraḳdın (6) kördi, Gostahamġa aydı-ki “Hay bu kelgenler kimdürler?” dédi. Gostaham ḳaradı. Ve aydı-ki “Şāhā, (7) uşal ablaḳ aṭ mingen bırādarım Bandūy turur. Yana biri bölek leşkerdin turur.” dédi. (8) Ḫusrav aydı: “Bu ne sözüŋdür?! Bandūynı albatta Bahrām zındāṅġa salġandur. (9) Yā dārġa asıp öltürgendür.” dédi.

Gostaham aydı: “Şāhā, ul taḥḳīḳ bırādarım Bandūy turur. (10) Ḥālā kelgende körür sen. Eger ul Bandūy bolmasa, cānım badanımda turmasun.” dédi. Çūn Bandūy, Mūsīl (11) yaḳın keldiler, yüz yerge urdılar. Bandūy kéçgen vāḳıʿalarnı bir bir Ḫusravġa bayān ḳıldı. (12) Ve Mūsīlnı Ḫusravġa yaḫşı taʿrīf ḳıldı. Mūsīl kelip Ḫusravnıŋ üzeŋüsin öfti. (13) Andın oçaḳnıŋ aylıġa keldiler. Zār zār yıġlaştılar. Ḫusrav Ḫudā-yı Taʿālāġa nālā ḳıldı-ki “Ḫudāvandā, (14) sen bile sen ki men hamīşa dād u ʿadlnı ister men. Ẓālımlarnıŋ ẓulmını ḳabūl ḳılmaġıl.” dédi. (15) Öz leşker-gāhıġa keldi. Aṭrāfīdın ḫalḳ Ḫusravnıŋ ḳaşıġa keldiler.

Çūn Bahrām-ı Çūbīnaġa (16) Ḫusravnıŋ kelgenidin ḫabar boldı, farmānladı tā Dārā Panāh atlıḳ dānışmandnı çırladılar. (17) Ve Bahrām **nāma** bitidi: “Gostahamġa ve Banduyġa ve Gordūyġa, Şāpūrġa, Andıyānġa. Avval Ḫudā-yı Taʿālā- (18) nıŋ atı birle. Andın kéyin ey uluġlar, bile sizler ki Sāsānīlar cahānda pād-şāh bolġalı (19) tola yamanlıḳlar ḳıldılar. Şundaḳ ki Ardaşīr-ı Bābekān, Ardavān Pād-şāhnı öltürdi. (20) Ve çūn Fīrūznıŋ ḫūnını Pahlavān-ı Sofarā alıp Ḳubādnı benddin ḫalāṣ ḳılıp pād-şāh tikti, (21) andaḳ yaḫşı pahlavānnı Ḳubād öltürdi. Kerek ki bu nāma sizlerge yeteçe meniŋ ḳaşımġa kelgey sizler, **[283b** = (282b)**]** (1) tā men sizlerniŋ maḳṣūdlarıŋızlarnı ḥāṣıl ḳılıp ve Rūm pād-şāhı bile ceng ḳılıp ul memleketni (2) hem alġay men.” dédi. Çūn nāma tamām boldı, Bahrāmnıŋ muhrını bastı. Dārā Panāh özini kārvān (3) ṣūretide ḳılıp Ḫusravnıŋ leşker-gāhıġa bardı. Çūn Ḫusravnıŋ aylıġa yetti, kördi-ki (4) leşkeriniŋ ḥadd u ḥısābını Ḫudā-yı Taʿālādın özge kişi bilmes, ḥayrān ḳaldı. Köŋlide (5) kéçürdi ki “Bu uluġluḳ ki Ḫusravda bardur, néçük kişi Ḫusravdın yüz evrüp (6) Bahrāmġa barur? Ābdānı oldur ki bu nāmanı alıp, Ḫusravnıŋ aylıġa alıp barıp (7) amān tafḳay men.” dédi. Nāmanı alıp, tola hediyeler alıp Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Ḫusrav çūn (8) nāmanı oḳudı, Dārā Panāhnı altun kürsīġa olturġuzdı. Andın kéyin Bahrāmġa Ḫusrav **cavāb** (9) bitidi ki “Pahlavānlarnıŋ sözi budur ki tilimizde Ḫusrav bile turur biz ammā köŋlümüz seniŋ (10) bile turur. Vaḳtī ki sen leşker tartıp kelseŋ Ḫusrav ḳaçḳusıdur. Ve biz hemme Rūmīlarnı (11) öltürüp seniŋ aylıŋġa barur biz. Vaḳtī ki sen aṭıŋnı maydānġa yügürtseŋ (12) seniŋ aylıŋġa baraduġan néçük pahlavāndur?!” dédi. Nāmanı Dārā Panāhġa berdi. Ve aŋa gevher- (13) ler berdi. Ve aydı: “Bu nāmanı Bahrām-ı Çūbīnaġa pahlavānlar berdi dép bergil.” dédi. Dārā Panāh nāma- (14) nı Bahrāmġa yetgürdi. Çūn Bahrām ul nāmanı oḳudı, Ḫusravnıŋ aylıġa leşker alıp barġalı ḳaṣd (15) ḳıldı. Hemme dānışmandlar aydılar ki “Ey Bahrām Şāh, sen taḫtıŋdın teprenmegil. Ḫusrav munda (16) kelse ul vaḳt ceng ḳılġıl.” dér érdi. Bahrām unamas érdi. Farmānladı, tā leşker ḫayma u

(17) (u) bār-gāhlarını alıp taşḳarı çıḳtılar. Āẕar-bayigān ṭerefige ravān boldılar. Çūn iki leşker (18) bir birige yaḳın yettiler, Yalān Sīna ve Āẕar Goşasb ilgeri barıp, Rūm leşkerini körüp, (19) kelip Bahrāmġa aydılar ki “Rūm leşkeri nıhāyatsız turur.” dédiler.

Çūn taŋlası boldı, (20) her iki leşker ṣaf tartıp turdılar. Oŋ sol, aylı ve arḳasını rāst ḳıldılar. Ve Bahrām (21) tanhā leşkeriniŋ aṭrāfıġa çafıp, ṣaflarını yasap yürür érdi. Ve Pahlavān-ı **[284a** = (283a)**]** (1) Yalān Sīnaġa aydı-ki “Ey Yalān Sīna, sen meniŋ ornumda, leşker otrasıda turġıl. Bu kün (2) men ceng ḳıla men.” dédi. Çūn Ḫusrav, Bahrāmnıŋ leşkerini kördi, ġamnāk boldı. (3) Ve aydı: “Ey bār-ḫudāyā, bilmeydür men ki bu cengde ḳaysımız ġālıb bolup ḫūş-ḥāl bolur biz ékin.” (4) dédi. Ul vaḳt Rūm leşkeridin Pahlavān-ı Bekret atlıḳ bir zengī, ḳara manāra dék (5) Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Başıdın aṭınıŋ tuvaġıġaça temürġa ġarḳ bolmış. Ve aydı-ki “Ey Ḫusrav, (6) [seni] ḳaçurġan pahlavān ḳaysıdur? Maŋa anı körgezgil. Men anı öltürüşni saŋa körgezeyin.” (7) dédi. Ḫusrav Bekret atlıḳ pahlavāndın bu sözni éşitip köŋli derdlik (8) boldı. “Andın ḳaçtıŋ.” dégen sözi duruşt éşitildi. Aŋa hīç cavāb bermedi. (9) Bir zamāndın kéyin aydı ki “Uşal ablaḳ aṭlıḳ Bahrām turur. Vaḳtī ki seniŋ (10) aylıŋġa cengge kelse kerek ki sen ḳaçmaġay sen.” dédi. Bekret bu sözni éşitip (11) şımāl dék maʿraka-ı maydāngа çaftı. Cavalān körgezdi. Yalān Sīna Bahrāmġa nāʿra urdı-ki (12) “Ey pād-şāh, ḥāżır bolġıl ki bir mest fīl dék ḳara dīv keldi.” dédi. Bahrām bu sözni éşitip (13) tīġını soġurdı, naʿra urdı. Bekretge barābar boldı. Çūn Ḫusrav bu ḥālnı kördi, bir (14) taġġa çıḳıp bu iki pahlavānnı tamāşā ḳılıp turdı. Ul vaḳt Bekret nayza ḥavāla ḳıldı. (15) Bahrām rav kıldı. Navbat Bahrāmġa tégdi. Tīġ bile Bekretniŋ başıġa andaḳ urdı-ki tā sīnesigeçe (16) iki pāra boldı. Çūn Bahrāmnıŋ tīġınıŋ āvāzı Ḫusravġa éşitildi, Ḫusrav ḳahḳa bile (17) küldi. Nıyāṭūş ibn-i Ḳayṣar, Ḫusravnıŋ külgenige aççığı keldi. Ve aydı: “Hay Bekret (18) dék pahlavān Īrānda, tamām Rūmda yoḳ turur. Şundaḳ pahlavān ölüp turup nége küler sen?! (19) Anıŋ ölgeni seniŋ baḫtıŋnıŋ yanġanı turur.” dédi. Ḫusrav aydı: “Ey Nıyāṭuş, (20) men anıŋ ölgenige külmedim. Ve-līkin her kişi ki kişini masḫara tutsa ul kişige (21) masḫara tutḳan iş yetmey ḳalmas. Bekret meni ‘Bahrāmdın ḳaçtıŋ.’ dép masḫara **[284b** = (283b)**]** (1) tuttı. Vaḳtī ki kişiniŋ pahlavānlıġı mundaḳ bolsa, urġan zaḫmı bu ḳısm bolsa (2) andaḳ pahlavāndın ḳaçmaḳlıḳ ʿayb émesdür.” dédi. Ul ṭerefdin Bahrām (3) Yalān Sīna bile Īzad Goşasbġa farmānladı, tā Bekretni öz aṭıġa toġra baġladılar. (4) Ve aṭḳa ḳamçı urdılar, tā aṭ Bekretni Rūm leşkeri arasıġa alıp ketti. Çūn Ḫusrav (5) Bekretniŋ zaḫmını kördi, parīşān boldı. Farmānladı, tā Bekretni aṭ üstüni- (6) din alıp,

zaḫmıġa ıfar salıp ḳuruttılar. Ve böz bile bürkep[283] Ḳayṣarġa (7) iyberdiler. Ve **nāma** bitidi-ki "Bu Bahrām-ı dīvnıŋ urġan zaḫmını körsün ki kişiniŋ (8) zaḫmı mundaḳ bolġandın kéyin andın ḳaçsam ʿayb émesdür." dédi. Çūn Rūm- (9) lıġ tarsālar bu ḥālnı kördiler, zār zār yıġlaştılar. Hemme pahlavānlarnıŋ (10) köŋlige şikest tüşti.

Al-ḳıṣṣa: On miŋ Rūmī pahlavānlar bir yolı Bahrām- (11) nıŋ leşkerige ḥamla ḳıldılar. Tıraḳ ṭıraḳ aġır gürzlerniŋ āvāzı felekge (12) yetişti. Ammā Bahrām Rūmīlarnı andaḳ ḳırġın ḳıldı ki ölüglerdin döpe- (13) ler ḳofardı. Ḳan taşḳın dék aḳtı. Ḫusrav tirigçilikdin ümīd üzdi. (14) Ve aydı-ki "Ey dırīġ, eger Rūmīlar yana bir martaba şundaḳ ceng ḳılsalar hīç kim tirig (15) ḳalmas." dédi. Çūn kün aḫşam boldı, Ḫusrav Nıyāṭūşġa aydı-ki "Taŋla (16) siler toḳtaŋlar. Men leşkerim bile ceng ḳılayın." dédi. Çūn taŋlası boldı, (17) Ḫusrav ṣaflarını rāst ḳıldı. Oŋ ḳolġa Pahlavān-ı Gordūynı iyberdi. (18) Sol ḳolġa Pahlavān-ı Mūsīl-ı Armanīnı iyberdi. Pahlavān-ı Şāpūr, Pahlavān-ı Andıyān (19) ve Gostaham Ḫusravnıŋ ḳaşıda turdılar. Çūn Bahrām Rūmīlarnı kördi, fīlġa (20) suvār bolup oŋ ḳolġa ḥamla ḳıldı. Pahlavān-ı Şāpūrġa aydı-ki "Ey bad-baḫt, nāmada (21) iybergen ʿahdıŋ ḳanı ki meniŋ aylımġa kelmekçi émes midiŋ?" dédi. Şāpūr aydı: **[285a** = (284a)**]** (1) "Hay dīv-ṣūret, andaḳ nāmadın meniŋ ḫabarım yoḳdur." dédi. Ḫusrav Şāpūrġa aydı: "Ul nāma- (2) nıŋ cavābını men bitip iybergendür men. Bir vaḳtīda bu vākīʿanı saŋa aytḳay men." dédi. Bahrām (3) bu sözni Ḫusravdın éşitip ġamnāk boldı. Ve bu işdin nāmūs ḳıldı. Fīlġa daʾb berdi. (4) Ḫusravġa ḥamla ḳıldı. Ḫusrav pahlavānlarġa farmānladı, tā fīlġa tīr-bārān ḳıldılar. Fīlnı yıḳıttılar. (5) Bahrām dar-ḥāl aṭḳa suvār boldı. Pahlavānlar aṭnı tīr-bārān ḳıldılar. Aṭnı hem yıḳıttılar. Bahrām pıyāda bolup (6) başıġa sıpar tarttı. Şamşīr soġurdı. Ḫusravnıŋ leşkerige ḥamla ḳıldı. Ḳıyāmatī ḳāyım boldı. (7) Hemme suvār ve pıyāda Bahrāmnıŋ aylıdın ḳaçtılar. Dar-ḥāl Bahrāmġa aṭ keltürdiler. Bahrām suvār boldı. (8) Küpeniŋ étegini belige ḳoşturdı. Naʿra urdı. Özini leşkerniŋ otrasıġa urdı. (9) Saflarnı yırttı. Bahrāmnıŋ ʿalamı leşker arasında nā-paydā boldı. Ul yerdin oŋ ḳolġa (10) ḥamla ḳıldı. Oŋ ḳolnı sındurdı. Ul yerdin sol ḳolġa ḥamla ḳıldı. Aç böri, bir (11) sürüg ḳoyġa çafḳan-dek çafur érdi. Sol ḳolnıŋ sarvarı, Pahlavān-ı Gordūy érdi. (12) Çūn Pahlavān-ı Gordūy bırādarı Bahrāmnı kördi, yasını kirişledi. Bırādarıġa ḥamla ḳıldı. (13) İki bırādar bir birige ḥamla ḳıldılar. Bir birige çendān ḥamla ḳıldılar ki ġālıb kele almadılar. Ul vaḳt (14) Bahrām, Gordūyġa aydı: "Ey ḥarām-zāda, ḳarındaşıŋnı öltürgeli ḳaṣd ḳıldıŋ-mu?" dédi. (15) Gordūy aydı: "Ey böri ḫūyluḳ, eger ḳarındaş [dos]t bolsa mıhrbānlıḳ ābādāndur. Vaḳtī ki (16) ḳarındaş duşman

[283] Metinde یورکاب şeklinde yazılıdır.

bolsa anıŋ ölgeni ābādāndur. Ve sen Ḫudā-yı Taʿālānıŋ duşmanı turur sen. (17) Mundaḳ vaḳtda ḳarındaş, ḳarındaş bile ceng ḳılsa nāmūssızlıḳ émesdür. (18) Ey ḫīra Bahrām, sen ilgeri meniŋ aylımġa ceng ḳılġalı çafıp kelmediŋ-mü?" dédi. Bahrām (19) bu sözni ḳarındaşı Gordūydın éşitip yandı. Ḫusrav, Gordūyġa taḥsīnlar ḳıldı. (20) Ḫusrav, Pahlavān-ı Şāpūrġa kişi iyberdi-ki "Barıp Mūsīlġa yār bolup cahd ḳılıŋlar." (21) dédi. Ve Gostahamġa aydı: "Ey Gostaham, eger Bahrāmnı Rūmīlar ḳaçursalar, bizge tola mınnat ḳoyurlar. **[285b** = (284b)**]** (1) Ābādānı oldur ki men öz leşkerim bile barıp Bahrāmdın ceng istegey-men. Ve men özüm (2) tanhā Bahrām bile ceng ḳılġay-men. Ḫudā-yı Taʿālādın özge yār istemegey men." Bandūy aydı: "Şāhā, (3) öz cānıŋġa köygil. Eger ḫayālıŋ mundaḳ bolsa bir neçe pahlavān ılġaġıl." dédi. Pes Gostaham pahlavān- (4) lardın on tört pahlavānnı ılġadı. Avval özıniŋ atını ḫaṭġa bitidi. Andın kéyin (5) Şāpūr ve Andıyān ve Bandūy ve Āẕar Goşasb ve Pahlavān-ı Gordūy ve Pahlavān-ı Zengevī ve Pahlavān-ı Tuḫ^{v}ār, (6) ve Farruḫzād ve Ūstād-ı Fīrūz ve Pahlavān-ı Ormuzd. Pes Ḫusrav bu on tört pahlavān bile leşkeri- (7) din bölündi. Ḫusrav ularġa aydı ki "Ey pahlavānlar, Ḫudā-yı Taʿālāġa sığınıp meni duşmandın (8) saḳlaŋızlar. Kişi bendesiniŋ aylıda ḳol bağlap turġandın, maʿrakada ölgen (9) ābādāndur." dédi. Hemme pahlavānlar ʿahd u paymān ḳıldılar ki "Hergiz Ḫusravdın ayrılmaġaylar." dédi. (10) Leşkerni Bahrām ibn-i Farruḫġa tafşurdı. Özi on tört pahlavān bile ravān boldı. (11) Çūn Bahrām Ḫusravnı on tört pahlavān bile kördi, Yalān Sīnaġa aydı: "Bu ḥarām-zāda bu (12) çaġlıḳ kişi bile kelipdür. Ve men anı ér ḳatarıda tutmas men. Anıŋ aylıġa üçdin zıyāda pahlavān (13) alıp barmas men." dép. Leşkerni Pahlavān-ı Cān Fīrūzġa tafşurdı. Pahlavān-ı Yalān Sīna ve Īzad Goşasb (14) maydānġa kirdiler. Çūn Ḫusrav Bahrāmnı kördi, aydı ki "Ey pahlavānlar, cahd ḳılıŋızlar. Ve men Bahrām bile (15) ceng ḳılayın. Sizler yana pahlavānlar bile ceng ḳılıŋızlar ki ular üç kişi turur. Ve sizler on (16) tört kişi turur sizler." dédi. Niyāṭūş hemme Rūm leşkeri bile tamāşā ḳılur érdiler. Ve bir birige aytur érdiler ki (17) "Ḫusrav tāc u taḫt üçün cānını fadā ḳılıpdur." dér érdiler. Yürekleri sökülüp[284] turur érdiler. (18) Eger-çi Ḫusrav nām-dār pahlavān érdi, ammā Bahrām andın tola ġālıb érdi. Çūn Bahrām ve Yalān Sīna (19) ve Īzad Goşasb ḥamla ḳıldılar, ul pahlavānlar Ḫusravnı taşlap ḳaçtılar. Bahrām iki pahlavān (20) bile aç böri dék ularnı ḳoylaşur érdiler. Ḫusravnıŋ ḳaşıda Gostaham bile Bandūy- (21) dın özge kişi ḳalmadı. Ḫusrav nā-çār yüz evrüp ḳaçtı. Ḫusrav arḳasıdın ḳaradı. Kördi ki **[286a** = (285a)**]** (1) hemmedin ilgeri Bahrām yetip kelür érdi. Ḫusrav

[284] Metinde سولولوب şeklinde yazılıdır.

şımāl dék ḳaçtı. Gostaham bile Bandūy (2) hem ayrılıp kéyin ḳaldılar. Ḫusrav ḳaçıp bir taġḳa çıḳtı. Aylında bir ġār köründi. Arḳasıdın (3) Bahrām iki pahlavān bile yetip keldi. Ul töşükniŋ aġzıda bir çoŋ taş bar érdi. (4) Ḫusrav atıdın tüşti. Pıyāda bolup ul taġġa çıḳtı. Çūn Ḫusrav aylını tosaḳ (5) kördi, cānıdın ümīd üzdi. Ne turġalı maḥāl bolġay ve ne ḳaçḳalı yol bolġay. Arḳasıdın Bahrām (6) ḳılınç tartıp kelür érdi. Ve naʿra urur érdi-ki "Ey mekkār cān, ḳolumdın ḳanda éltür sen?" (7) dédi. Ḫusrav ʿācız boldı. Ḫudā-yı Taʿālāġa nāla ḳıldı-ki "Ey bār-ḫudāyā, maŋa bu ʿācız u bī-çāreligimde dest-gīr- (8) lik ḳılġıl." dédi. Zār zār yıġladı. Ul vaḳt Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı birle bir fırışta paydā (9) boldı. Yaşıl tonlar keyipdür. Ve ḫing ʿādīġa suvār bolupdur. Yüzi on tört kéçegi (10) tolun ayġa oḫşar. Çūn Ḫusrav anı kördi, bedenige ḳuvveti paydā boldı. Fırışta kelip, (11) Ḫusravnıŋ ḳolıdın tutup taġ başıġa çıḳardı. Ḫusrav sordı-ki "Ey ay yüzlük, (12) sen kim sen? Atıŋ ne turur?" dédi. Fırışta aydı: "Atım Surūş turur. Ve sen mundın kéyin cahānġa (13) pād-şāh bolur sen. Kerek ki hamīşa pākīze bolġay sen. Bu yaḳında pād-şāhlıḳġa yetür sen. (14) Ve ottuz sekiz yıl pād-şāhlıḳ ḳılur sen. Albatta ataŋ Hurmuz Pād-şāhnıŋ ḫūnını (15) unutmaġay sen. Ve Hurmuzını öltürgüçilerni öltürgey sen. Vaḳtī ki sen bu ʿālamdın (16) ötseŋ sendin kéyin ʿādıl pākīze pād-şāh, ki pād-şāh naslıdın bolġay, taḫtġa (17) olturmas." dédi. Ġāyıb boldı. Çūn Bahrām bu vāḳıʿanı kördi, ʿacāyıbġa ḳaldı. Ba-tamām aʿżāsıġa (18) titrek tüşti. Ve aytur érdi ki "Ey dırīġ, pahlavānlıḳda eger ajdahā hem aylımġa kelse tīġımdın ḳutulmas! (19) Bilmeydür men ki bu fırışta mıdur yā perī midür? Émdi mundın kéyin men pād-şāhlıḳ istep (20) bolmas." dép. Ġamnāk bolup yandı. Bildi-ki bu iş sūdsız boldı. Ul ṭerefdin Nıyāṭūş (21) ve hemme Rūmīlar Ḫudā-yı Taʿālādın Ḫusravnı tilep, yürekleri ḳan bolup turur érdiler. **[286b** = (285b)**]** (1) Ve anı öldi dép ḳarār berip érdiler. Ve Maryam yüzlerini yırtıp Ḫusravnıŋ fırāḳıda faryād u fiġān (2) ḳıldı. Ve Ḫusrav ul taġda tanhā olturur érdi. Nıyāṭūş çūn Ḫusravnı körmedi, altun muḥāfa- (3) nı Rūm ṭerefige tarttı. Ve Maryamġa aydı-ki "Ey ḳarındaşım, muḥāfaġa olturġıl. Men ḳorḳadur men ki Ḫusrav (4) Pād-şāh ölgen-dek." dédi. Hem şul zamān Ḫusrav taġ üstünide paydā boldı. Hemme leşker şād (5) u ḫurram boldılar. Maryam ḫūş-ḥāllıḳdın tüniġa yatmadı. Ḫusrav leşkerige aydı-ki "Men bu taġda (6) körgen ʿacāyıbnı, Farīdūn Pād-şāh tüşide hem körgen émesdür." dép. Ötgen vāḳıʿanı (7) bayān ḳıldı. Bu sözni éşitip hemme leşker yüreklendiler.

Taŋlası her iki leşker ṣaf tartıp (8) turdılar. Bahrām özini Ḫusravnıŋ leşkerige urdı. Leşker arasında yıraḳdın Ḫusravnı (9) kördi. Bir tal oḳ attı. Ḫusravnıŋ belige tégip olfaḳġa ġadaldı. Bir bendesi kelip, (10) oḳnı alıp taşladı. Bahrām yaḳın kelip Ḫusravnıŋ

bélige nayza urdı. Ḫusravnıŋ (11) küpesige kār ḳılmadı. Nayzanıŋ temüri sındı. Ḫusrav Bahrāmnıŋ dulġasıġa bir ḳılınç urdı. (12) Ḳılınç sınıp pāra pāra boldı. Aḫşamġaça ceng ḳıldılar. Bir birige ġālıb kele almadılar. (13) Çūn kün aḫşam boldı, her iki leşker yandılar. Bandūy Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Aydı-ki "Şāhā, (14) Bahrāmnıŋ leşkeri çümelidin ve çevürtkedin toladur. Bīhūda ḳan tökmeklik hem ḫūb émesdür. (15) Eger-çi günāhkār tururlar, seniŋ bendeŋ tururlar. Eger bizdin amān tilese amān bergenimiz ḫūb- (16) dur." dédi. Ḫusrav aydı: "Her kişi-ki mendin amān tilese anıŋ günāhıdın ötüp amān berdim." (17) dédi. Ḳaraŋġu tüşgeç Bandūy iki leşker arasıġa bardı. Bahrāmnıŋ leşkerige yaḳın yetti. Ḳıçḳırdı (18) ki "Ey Īrānlıḳlar, her kişi-ki sizlerdin günāhkārdur, Ḫusrav Pād-şāh günāhıŋızlarnı (19) Ḫudā-yı Taʿālā üçün baġışladı. Eger ḫuṣūṣan Bahrām hem kelse anıŋ günāhıdın öter." dédi. Bu āvāznı (20) hemme uluġlar éşittiler. Hemme nām-dār pahlavānlar ḳaraŋġu kéçede Bahrāmdın yüz evrüp Ḫusrav- (21) nıŋ leşkerige keldiler. Bahrām bī-ḫabar érdi. Çūn taŋ attı, Bahrām kördi-ki hemme sarā-pardalarda **[287a** = (286a)**]** (1) bir cān ḳalmapdur. Bahrām ba-ġāyat ġamnāk boldı. Ve pahlavānlıġıdın nāmūs ḳılur érdi-ki Ḫusravdın (2) amān tilegey. Pes yāranlarıġa aydı-ki "Ey yāranlar, bīhūda ölgendin, ḳaçḳan hem ḫūbdur." (3) dép. Téveçidin altı miŋ téve keltürdi. Hemme taḫt u tācnı, genc ve sılāḥlarnı (4) yükletip özi aṭlandı. Yanġalı ḳaṣd ḳıldı. Çūn āftāb bülend boldı, césikçiler (5) kelip Ḫusravġa ḫabar ḳıldılar ki "Şāhā, Bahrāmnıŋ leşker-gāhıda kimerse ḳalmapdur." (6) dédi. Ḫusrav dar-ḥāl üç miŋ suvārnı ılġadı. Pahlavān-ı Nastūhnı ularġa sıpah-sālār (7) ḳılıp Bahrāmnıŋ arḳasıdın iyberdi. Ve Bahrām Yalan Sīna ve Īzad Goşasb kéçe ve kündüz (8) yol yürür érdiler. Bahrām ḳılġanlarıġa paşīmān ḳılur érdi. Sūd ḳılmas érdi. Tā bir şaharġa (9) yettiler. Bahrām sussalıḳġa zabūn bolup érdi. Tā bir mamanıŋ öyige yetti. Andın (10) su ve nān tiledi. Mama bir ġarbīlġa nān salıp keltürdi. Yalān Sīna barsam yıġaçın (11) Bahrāmġa berdi. Bahrām nān yédi. Andın mamadın mey tilediler. Mama aydı: "Eger mey içgeli ārzūŋuz- (12) lar bolsa mey bardur. Ve bir ḫām ḳabaḳnıŋ aġzını késip cām ḳılġandur men. Şul ḳabaḳda (13) içem sizler?" dédi. Bahrām aydı: "Eger mey bolsa mundın ābdān cām ne kerek?" dédi. Mama ul ḳabaḳnı (14) ve meyni keltürdi. Bahrām mey içti, mest boldı. Ve mamadın sordı ki "Ey mama, bu cahānnıŋ (15) vāḳıʿalarıdın ne ḫabarıŋ bardur?" dédi. Mama aydı: "Bu kün tola ḫabarlar éşittim ki Bahrām-ı Çūbīna, (16) Şāh-ı Ḫusrav bile ceng ḳılmış. Ve Bahrāmnıŋ leşkeri Ḫusravġa ḳatılmış. Bahrām ḳaçmış." (17) dédi. Bahrām aydı: "Ey mama, Bahrām şul ḳılġanı ʿaḳldın mıdur yā ʿaḳlsızlıḳdın mıdur?" dédi. (18) Mama aydı: "Hay seniŋ közüŋni dīv ḳararttı mu?! Bilmes mü sen ki eger Bahrām-ı Çūbīna, Ḫusrav (19) ibn-i Hurmuz bile ceng istese, her kişi-ki ʿāḳıl bolsa, bu

işge külürler. Eger Bahrāmda (20) andaḳ ārzū bolsa, aŋa aygıl ki ḳabaḳda mey içip köhne ġarbīlda nān yémek kerek.” dédi. (21) Bahrām ul kéçe anda yattı. Ul mamaġa ḫılʿatlar berdi. Taŋlası ravān boldılar. Tā bir ḳamışlıḳġa **[287b** = (286b)**]** (1) yettiler ki ḫalḳ ot orup yürür érdiler. Bahrām farmānladı, tā ul otġa ot yaḳtılar. (2) Bahrām leşkerige aydı-ki “Men éşittim ki Ḫusrav Nastūhnı leşker bile meniŋ arḳamdın iyberip- (3) dür. Sizler ḥāżır boluŋuzlar.” dédi. Hem şul vaḳtda Nastūh leşker bile yetip keldi. Bahrām, Nastūh- (4) nı körgeç cılosını ḳoya berip Nastūhġa ḥamla ḳıldı. Yaḳın yetgeç kemend taşladı, Nastūhnı (5) tuttı. Ḳolın arḳasıġa muḥkem baġladı. Nastūh amān tiler érdi. Ve aytur érdi-ki “Ey pād-şāh, (6) meni öltürmegil, tā seniŋ aylıŋda yürüp ḫıẕmat ḳılayın.” dédi. Bahrām aydı: “Men seniŋ dék (7) kişini tutup öltürgeli nāmūs ḳılur men. Seni ḳoya berür men.” dédi. Kerek ki ança ki kör- (8) geniŋni Ḫusravġa aytḳay sen.” dédi. Nastūh yüz yerge urdı. Bahrām Nastūhnı ḳoya berdi. (9) Nastūh kelip Ḫusravġa bolġan vāḳıʿanı aydı. Bahrām ul yerdin Ray şaharıġa keldi. Ne-çend vaḳt (10) pahlavānları birle anda tındı. Andın kéyin Türkistān şaharıġa ḫāḳānnıŋ ḳaşıġa ketti.

Al-ḳıṣṣa: (11) **Keldük Ḫusravnıŋ aḥvālıġa.** Çūn Bahrām ḳaçtı, Ḫusrav Bahrāmnıŋ leşker-gāhıġa keldi. (12) Hemme sarā-pardalarnı talanġa berdi. Andın kéyin bir tikenlik yerge kelip yüzini tofraḳġa (13) sürdi. Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa şükr aydı-ki “Ḫudāvandā, meni duşmanlarnıŋ yamanlıġıdın sen ḫalāṣ (14) ḳıldıŋ.” dédi. Ul yerdin sarā-pardaġa keldi. Farmānladı, tā **nāma** bitidi. Ḳayṣar-ı Rūmġa ba-tamām bolġan (15) vāḳıʿalarnı ve Bahrāmnıŋ ḳaçḳanını Ḳayṣarġa bitip iyberdi. Çūn nāma Ḳayṣarġa yetti, şād u ḫurram (16) boldı. Taḫtıdın tüşüp Ḫudā-yı Taʿālāġa şükrler aydı. Darvīşlarġa genc ü māl üleştürdi. (17) Andın kéyin Ḫusravnıŋ **nāma**sıġa cavāb bitidi: “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle. Andın (18) kéyin bir tācī, ki ḳadīmġı Ḳayṣarlardın yād-gār ḳalıp érdi, ul tācnı ve altun ṭavḳ ve bilezük (19) ve bir miŋ bir yüz zar-baft ton, yüz téve yüki altun, durr u yāḳūt, gevherdin köz olturġuz- (20) ġan taḫt ve gevher olturġuzġan zunnār ve tört ḥukemā ve bir altun birle ḳofarġan olfaḳ Ḫusravġa (21) iyberdi. Ḫusrav aylıġa uluġlarını çıḳarıp keltürdi. Çūn Ḫusrav ul nāmanı **[288a** = (287a)**]** (1) ve hediyelerni kördi,ʿacāyıbġa ḳaldı. Ve vazīrıġa aydı-ki “Ey vazīr, eger men Ḳayṣar iybergen gevher-nigār (2) tonnı ve zunnārnı baġlap oltursam tarsālarnıŋ yosunıġa kirgen bolur men. Eger (3) ul ḫılʿatlarnı keymesem Ḳayṣarnıŋ köŋli aġrır. Eger keysem hemme pahlavānlar ve uluġlar ayturlar ki (4) ‘Pād-şāh genc ü māl üçün tarsā bolupdur.’ dérler.” dédi. Vazīr aydı: “Şāhā, sen Zarduhuşt- (5) nıŋ dīnıda turur sen. Tarsānıŋ tonını keygenge ne boladur?” dédi.

Ḫusrav Ḳayṣar iybergen (6) tāc ve sılāḥlarnı keydi. Hemme Rūmīlarnı ve Īrānlıḳlarnı çırladı. Çūn Īrānlıḳlar Ḫusravnı (7) tarsānıŋ libāsıda kördiler, baʿžaları bildiki “Ḳayṣarnıŋ maṣlaḥatı üçün keygendür.” (8) dép. Baʿžaları “Tarsā bolupdur.” dép ḳarār berdiler. Taŋlası Ḫusrav öz taḫtıġa (9) çıḳıp olturdı. Farmānladı, tā Nıyāṭūṣ başlıḳ, hemme Rūmīlarnı çırladılar. Dāstūrḫān (10) yaydılar. Ḫusrav ul Rūmī tonnı boyıda keyip érdi. Taḫtıdın tüşti. Dāstūrḫᵛānġa (11) olturdı. Bandūy barsam yıġaçın, ki ātaş-perestler ṭaʿām yerde anı ḳolıġa tutur érdi, (12) ul yıġaçnı Ḫusravnıŋ ḳolıġa berdi. Ḫusrav barsamnı ḳolıġa aldı. Çūn Nıyāṭūṣ anı kördi, (13) açıġı kelip nānnı ḳolıdın yerge taşladı. Ve aytur érdi-ki “Bélide zunnār turup barsamnı ḳolıġa (14) tutmaḳlıḳ günāh turur. Atam Ḳayṣardın hem ʿĪsā Masīḥāġa günāh bolġusıdur.” dédi. Çūn Bandūy Nıyāṭūṣ- (15) nıŋ nānını taşlaġanını kördi, ḳolınıŋ arḳası bile Nıyāṭūṣnıŋ yüzige urdı. Ḫusrav (16) bu ḥālnı körüp, ġamnāk bolup Bandūyġa aydı-ki “Ey bī-ʿaḳl, seniŋ Nıyāṭūṣ bile ne işiŋ bardur?” (17) dédi. Nıyāṭūṣ aççıġlanıp, sermest aṭlanıp öz leşker-gāhıġa keldi. Ḳuyaḳ olfaḳ ve (18) dulġasını keydi. Hemme Rūmīlar ceng sılāḥını keydiler. Ḫusrav bile ceng ḳılġalı ḳaṣd ḳıldılar. (19) Hem şul zamān Nıyāṭūṣ Ḫusravġa aytıp iyberdi ki “Ey Ḫusrav, sen kördüŋ, Bandūy-ı nākes (20) meniŋ yüzümge ṭabanca uradur. Kerek ki sen anı baġlap meniŋ aylımġa iybergey sen. Eger iybermeseŋ (21) men Bahrām-ı Cengīdin zıyāda seniŋ bile ceng ḳılıp ʿālamnı közüŋge tar ḳılur men.” dédi. Çūn bu ḫabar **[288b** = (287b)**]** (1) Ḫusravġa yetti, ġamnāk boldı. Ve ul élçige aydı-ki “Kişi Ḫudā-yı Taʿālānıŋ dīnını yaşunup bolmas. (2) Keyūmarṯ Pād-şāh ve Camşīd ve Keyḳubād ve hīç ḳaysı Ḥażrat-ı ʿĪsānıŋ dīnını yādlanġan (3) émesdür. Ve men ata babamnıŋ dīnını taşlap, Ḥażrat-ı ʿĪsānıŋ dīnıġa kirip bolmas. (4) Ve sen tanhā mundaḳ égri sözni nége aytur sen?” dédi. Maryam aydı: “Şāhā, men bu cengni (5) ṣulḥġa keltüreyin. Sen Bandūynı maŋa bergil. Men Bandūynı Rūmīlarnıŋ ḳaşıġa alıp barıp (6) yana saŋa salāmat keltüreyin.” dédi. Ḫusrav Bandūynı on suvār bile Nıyāṭūsġa iyberdi. Ve Maryamnı (7) hem iyberdi. Ve Ḫusrav Meryemge aydı-ki “Barıp bırādarıŋġa ayġıl ki ‘Ey bırādar, körmediŋ mü ki ataŋ (8) Ḳayṣar Ḫusravġa néçük yaḫşılıḳlar ḳıldı? Genc ü māl, leşker berip ve ḳızını berip tuḳḳan ḳıldı. Ve sen Ḳayṣarnıŋ (9) tuḳḳançılıġını ıltızıdın yulayın dér sen. Ve sen Ḳayṣar, Ḫusravnı dīnıdın çıḳsun (10) dégen sözni éşittiŋ-mü? Kerek ki sen Bandūynı ḳuçaḳlaġay sen. Ḳaysarnıŋ rancını žāyıʿ ḳılma- (11) ġay sen.’ dégil.” dédi. Maryam barıp, bu sözni Nıyāṭūşġa aytıp yaḫşı naṣīḥatlar ḳıldı. (12) Nıyāṭūṣ Maryamnıŋ naṣīḥatını ḳabūl ḳıldı. Çūn Bandūy Nıyāṭūṣnıŋ aylıġa keldi, Nıyāṭūṣ ornı- (13) dın ḳoftı. Bandūyġa ḫılʿatlar keydürdi. Her ikevlen Ḫusravnıŋ aylıġa keldiler. Çūn Ḫusrav (14) Nıyāṭūṣnı kördi, aydı: “Ey Nıyāṭūṣ, Bandūy ceng ve fıtnadın

bölek némeni istemes. (15) Ve sen Ḳayṣarnıŋ rancını şımālġa bermegil. Ve men Bandūydın atamnıŋ ḫūnını almay ḳalmas men. (16) Vaḳtī bolur ki atamnıŋ kīnesi üçün Bandūynıŋ başını ḫancar bile késer men.” dédi. Nıyāṭūş aydı: (17) “Şāhā, mest bolup şundaḳ ḳılıpdur men. Sen ata babaŋnıŋ dīnıda bolġıl ki ʿāḳıllar (18) öz dīnıdın yanmaslar.” dédi. Andın kéyin Nıyāṭūş leşker-gāhıġa yandı. Ḫusrav Ḫorrād Borzīn- (19) ġa farmānladı, tā hemme Rūmīlarġa genc ü māl ve ḫılʿatlar berdi. Ve Nıyāṭūşġa çendān gevherler ve aṭlar ve (20) ança ki Ḳubād ve Nūşīravān ve Hurmuz, ki Rūm şaharıdın tola şaharlarnı alıp érdi, hemmesini ʿ**ahd-** (21) **nāma** bitip Nıyāṭūşġa berdi. Nıyāṭūş Rūm şaharıġa yandı. Ḫusrav iki manzıl uzatıp barıp **[289a** = (288a)**]** (1) ḫūşlaşıp yandı.

Taŋlası Ḫusrav on suvār bile oçaḳnıŋ aylıġa barıp, yıraḳ- (2) dın aṭıdın tüşüp, otnıŋ aylında zār zār yıġlap iki haftaġaça Zand-astā kitābını (3) oḳudı. Sekizinçi küni ança ki oçaḳġa berey dép nıyat ḳılġan genc ü mālın berdi. Ve darvīşlarġa (4) genc ü māl üleştürdi. Andın kéyin Nūşīravān ḳofarġan ordaġa keldi. Hemme şaharnıŋ (5) uluġları aylıġa çıḳıp pād-şāhlıḳ taḫtını yasadılar. Ḫusrav kelip babası Nūşīravān- (6) nıŋ taḫtıġa olturdı. Ve farmānladı, tā kātıb kelip manşūr-nāma bitidi. Hemme bégleridin (7) Bandūynı uluġ ḳıldı. Ve Ḫurāsān şaharını Gostahamġa berdi. Dārābgird ve [I]ṣṭarḫ şaharı- (8) nı Şāpūrġa berdi. Ve Andıyānġa ve Pahlavān-ı Gordūyġa her ḳaysını bir ıḳlīmġa pād-şāh ḳıldı. (9) Pahlavān-ı Bālūyġa Ḫāç şaharını berdi. Ve Ḫorrād Borzīnnı hemme vazīrlardın uluġ ḳılıp hemmesini (10) anıŋ farmānıda ḳıldı. Ve her manşūr-nāmada Ḫorrād Borzīnnıŋ atını salur érdiler. Ve Ḫusrav (11) pād-şāhlıḳ taḫtıda ḳarār taftı. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(12) **Toḳsan altınçı dāstānda: Bahrām Türkistān şaharıda Mafātūznı öltürgeni. Ve şīr-** (13) **kubā bile ceng ḳılıp şīr-kubānı öltürgeni. Ve Ḫūsrav, Bahrāmnı tutḳalı ḫāḳānġa nāma iybergeni.** (14) **Ve Bahrām Tūrāndın leşker tartıp Īrānġa kelgeni. Ḫusrav bu ḫabarnı aŋlap Ḫorrād Borzīn-** (15) **nı ḫāḳānġa iybergeni. Ve Ḫorrād Borzīn ḫāḳānnıŋ ḳızınıŋ aġrığını körgeli bar-** (16) **ġanı. Ve Ḫorrād Borzīn mekr bile Ḳolūnnı Bahrāmġa iybergeni. Ḳolūn Bahrāmnı öltürgeni.** (17) **Bahrām siŋlisige vaşıyat ḳılıp ölgeni. Gordūya Īrān şaharıġa** (18) **kelgeni.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim çūn Bahrām-ı Cengī Türkistānġa keldi, (19) ḫāḳān on miŋ kişini aylıġa çıḳardı. Iʿzāz u ikrām bile Bahrāmnı şaharġa keltürdiler. (20) Çūn Bahrām ḫāḳānnı kördi, taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi.

Ḫāḳān Bahrāmnı körüp ornıdın saçradı. (21) Bahrām bile körüşti. Yol rancın sordı. Ve yana Īzad Goşasb ve Yalān Sīna, yana pahlavānlar- **[289b** = (288b)**]** (1) nıŋ hem yol rancın sordı. Bahrām kümüş taḫtġa olturdı. Ul vaḳt Bahrām ḫāḳānnıŋ ḳolını (2) tuttı. Ve aydı-ki "Ey ḫāḳān, eger sen meni ḳabūl ḳılsaŋ her yaḫşı ve yaman ḥālda saŋa yār bolur men. Eger ḳabūl (3) ḳılmasaŋ bu şahardın hem ötüp cahānnı sayr ḳılur men. Kerek ki yaman sözlegüçilerniŋ (4) sözi bile Sıyāvaşġa oḫşa meni Türkistānda öltürmegey sen ki Afrāsıyāb avval anı ḳabūl (5) ḳılıp āḫırī bī-günāh öltürüpdür. Eger ruḫṣa berseŋ Hındūstān ıḳlīmıġa ketgey men." dédi. Ḫāḳān (6) aydı: "Ey pahlavān, bu künge ḥācatıŋ tüşmes. Seni men uruḳ tuḳḳanım dék saḳlar men. Hemme (7) uluġlardın seni uluġ ḳılur men." dédi. Bahrām aydı: "Ant içgil." dédi. Ḫāḳān ant içti ki "Ul (8) Ḫudāyī ki hemmeġa rāst yol körgezür, tā men tirigdür men, saŋa ḫālış yār bolġay men." dédi. Andın (9) bir ordanı yasadılar. Bahrāmnı anda tüşürdiler. Ḫāḳān nıhāyatsız genc ü māl, altun ve kümüş, durr u (10) gevher ve zar-baft u dībā bısāṭlar Bahrāmġa iyberdi. Ḫāḳān ḫᵛāhī maclısda ve ḫᵛāhī şikārda Bahrām- (11) sız yürümes érdi. Ve her néçük pahlavānlıḳda Bahrāmnı āzmūda ḳılıp baḳur érdi. Ammā hemme hunarda (12) Bahrāmġa hīç kimerse barābar kele almas érdi. Ve Türkistānda bir pahlavānī bar érdi, ba-ġāyat (13) heybetlik, Mafātūz atlıḳ. Hemme Tūrān-ı zamīnda anıŋ barābarı yoḳ érdi. Her saḥarda Mafātūz, ḫāḳān (14) aylıġa kelür érdi. Ḫāḳān aŋa her kün miŋ dīnār altun berür érdi. Bahrām her kün bu ḥālnı körüp (15) ḥayrān ḳalur érdi. Bahrām bir küni ḫāḳānnıŋ aylında küldi. Ve aydı-ki "Şāhā, bu ne vāḳıʿadur ki her bāmdādda (16) bir Türk, bir miŋ dīnār altun alġay?" dédi. Ḫāḳān aydı: "Ey pahlavān, bizniŋ yosunumız şundaḳ- (17) dur ki her kişi-ki hemmedin pahlavān bolsa, her ne dése ayamas biz. Ḥālā Mafātūz hemmemizdin ġālıb turur. (18) Ve biz andın ḳorḳup her kün miŋ dīnār altun berür biz. Eger aŋa ul dīnārnı bermesem hemme leşker (19) ġavġā ḳılurlar. Ve maŋa yaruḳ künni ḳaraŋġu ḳılurlar." dédi. Bahrām aydı: "Ey pād-şāh, sen anı özüŋge (20) ġālıb ḳılıp sen. Şāhā, pād-şāh kişi öz farmānıdaġı kişini özidin ġālıb ḳılġuluḳ émes. (21) Eger ḫᵛāhlasaŋ men seni andın ḫalāṣ ḳılayın." dédi. Ḫāḳān aydı: "Eger sen meni andın ḫalāṣ ḳılsaŋ **[290a** = (289a)**]** (1) hemme güft ü gūydın ḫalāṣ bolur men. Ve men anıŋ bile barābar keleduġan pahlavānnı bu ıḳlīmda körmeydür men. (2) Eger meni ḫalāṣ ḳıla alsaŋ farmān seniŋ turur." dédi. Bahrām aydı: "Ey ḫāḳān, çūn taŋla Mafātūz (3) kelip altun tilese sen aŋa ḳaramaġıl. Hergiz söz aytmaġıl. Eger ḳarasaŋ hem, aççıġıŋ bile aŋa (4) ḳaraġıl." dedi. Çūn taŋlası boldı, Mafātūz ḫāḳānnıŋ aylıġa keldi. Ḫāḳān anıŋ yüzige hergiz (5) ḳaramadı. Sözini hem éşitmedi. Mafātūz ḫāḳānġa açığı keldi. Ve aydı-ki "Şāhā, bu kün seniŋ aylıŋda (6) ne üçün munça ḫᵛār boldum? Hamānā ki ul Fārslıḳ saŋa

ẓālımlıḳnı örgetgen dék. Ve (7) seniŋ leşkerini şımālġa berey dégü dek.” dédi. Bahrām aydı: “Ey pahlavān, ne üçün munça açıġıŋ (8) keldi? Ve men ḫāḳānnı ḳoymaydur men ki bīhūda saŋa her bāmdādda miŋ dīnār altun bergey.” dédi. Mafātūz (9) bu sözni éşitip açıġıdın başı aylandı. Intıhāyī açıġıdın tīr-keşidin bir tal (10) oḳ soġurdı, Bahrāmġa berdi. Ve aydı-ki “Bu meniŋ nışānım turur. Taŋla seniŋ bile ceng ḳılġay-men.” (11) dédi. Bahrām hem aççıġlandı. Ve ul hem fūlād başaḳlıḳ oḳnı Mafātūzġa berdi. Mafātūz aççıġı bile (12) öyige keldi. Çūn taŋlası boldı, Mafātūz ḳuyaḳ olfaġın keydi. Tīġ-ı Hındīnı ḳolıġa aldı. Ḳarā manāra (13) dék maʿraka-ı maydāngа kelip, cavalān ḳılıp turdı. Bahrām hem ba-tamām sılāḥlarını keyip, atıġa (14) suvār bolup maydāngа keldi. Her ikevlen bir yıraḳ bayābāngа bardılar. Çūn ḫāḳān bu vāḳıʿanı éşitti, (15) bu iki şīrnıŋ cengini tamāşā ḳılġalı atlandı. Ul bayābāngа bardı. Çūn Mafātūz Bahrāmġa barābar boldı, (16) naʿra urdı-ki “Ey Fārsī, ilgeri navbat saŋa turur. Ne hunarıŋ bar, körgezgil.” dédi. Bahrām aydı: (17) “Ey Türk, bu fıtna sendin ḳoftı. Avval navbat saŋa turur.” dédi. Mafātūz yasını kirişledi. Bir tal (18) oḳ Bahrāmġa attı. Bahrāmnıŋ bélige attı. Bahrāmnıŋ küpesi kār ḳılmadı. Bahrām zamānī ḫāmūş (19) boldı. Mafātūz şundaḳ gümān ḳıldı-ki Bahrām helāk bolġan-dek dép. Ḫūş-ḫāllıġıdın naʿra urdı. (20) Cengdin yandı. Bahrām naʿra urdı-ki “Ey Türk, meni öltürmediŋ. Ḳayan barur sen? Émdi meniŋ (21) oḳumġa hem ḥāżır bolġıl.” dédi. Bir tal oḳnı kirişge ḳoyup Mafātūzġa andaḳ urdı-ki kuyaḳ olfaġıdın **[290b** = (289b)**]** (1) ötüp, sīnesidin ötüp arḳasıdın çıḳtı. Aṭ üstünide égerige yıḳılıp ḳaldı. Bahrām (2) atıġa ḳamçı urdı. Ḫāḳān aydı-ki “Ey pahlavān, bu Mafātūz tirig turur.” dédi. Bahrām aydı: “Şāhā, Mafātūz (3) öldi.” dédi. Ḫāḳān bir suvārnı iyberdi. Kördi ki Mafātūz cān taslīm ḳılıpdur. Hemme Tūrānlıḳlar ʿacāyıb- (4) ġa ḳaldılar. Ḫalāyıḳdın ġırīv ġavġā ḳoftı. Hemmeleri taḥsīn ḳıldılar. Ḫāḳān köŋlide ıntıhāyī ḫūş-ḫāl boldı. (5) Bahrāmnıŋ pahlavān[lı]ġıġa taḥsīnlar ḳıldı. Ordasıġa kelip Bahrāmġa altun ve sılāḥ ve altun (6) égerlik aṭ, tāc u taḫtlar Bahrāmnıŋ ḫazīneçisige berdi. Ne-çend zamān mundaḳ ötti.

Rāvī (7) **ayturlar ki** Çīn taġıda bir şīr paydā bolup érdi, ʿacāyıb heybetlik. Başıda iki ḳara arġamçı (8) dék saçı bar érdi. Teni sarıġ, iki ḳulaġı ve aġzı ḳara érdi. Kün ısıġ bolġanda (9) ul cānvarnı ḫalḳ körür érdiler. Eger naʿra ursa āsmān u yer titrer érdi. Taġdaġı taşlarnı (10) dem tartur érdi. Anı “şīr-kubā” dép atar érdiler. Aṭlıḳnı atı bile dem tartur érdi. Hemme Çīn (11) şaharları anıŋ balāsıġa ġam-gīn érdiler. Ve ḫāḳānnıŋ bir ay yüzlük ḳızı bar érdi. (12) Künlerde bir kün ḫāḳān şikārġa çıḳıp érdi. Ḳażāġa ḫāḳānnıŋ ḳızı kenīzekleri (13) bile maclıs ḳılıp ul murġzārġa bardı. Ul şīr

ḫāḳānnıŋ ḳızını dem tarttı, helāk ḳıldı. (14) Ḫāḳān ve köçi çūn bu vāḳıʿanı aŋladılar, saç ve saḳallarını yulup kéçe ve kündüz faryād u (15) fıġān ḳılur érdiler. Ve ul ajdahāġa her çend çāra ister érdi. Hīç çāra tafmas érdi. Çūn (16) Bahrām Mafātūznı öltürdi, bir küni Bahrām yüz suvār bile ve tola pıyādalar bile Īrāndın kelip érdiler. (17) Bir ṭerefge barur érdi. Ḫāḳānnıŋ köçi Bahrāmnı kördi. Aydı-ki "Hay mundaḳ yaḫşı ḳadd u ḳāmetlik (18) ve heybetlik pahlavān kim turur?" dédi. Bir ḫādım aydı: "Ey aġaça, bilmes mü sen ki bu Bahrām-ı Cengī turur. (19) Yaḳında Īrāndın kelgendür. Mafātūz Pahlavānnı bu öltürdi." dédi. Aġaça aydı: "Eger bu pahlavān (20) şīr-kubādın meniŋ kīnemni alsa men aŋa tola yaḫşılıḳ ḳılur men." dédi. Bu sözni Bahrāmġa (21) aydılar. Bahrām aydı: "Men ul şīrnı öltüreyin." dédi. Bu ḫabarnı ḫāḳān éşitip şād boldı. Ne-çend **[291a** = (290a)**]** (1) künler ötti. Yana bir küni ḫāḳān maclıs ārāsta ḳıldı. Hemme pahlavānlarını çırladı. Bahrāmnı hem (2) çırlattı. Altun taḫtınıŋ aylında olturġuzdı. Ḫāḳānnıŋ köçi parda içinde turup (3) Bahrāmnı kördi. Bahrāmnı tola taʿrīf ve taḥsīnlar ḳıldı. Ve aydı-ki "Ey pahlavān, seniŋ (4) davlatıŋda Çīn ve Tūrān şaharları ābād bolsun ki bu ıḳlīmġa ilgeri kéyin seniŋ dék (5) pahlavān kelgeni yoḳdur. Ḥālā sendin bir ārzūm bardur." dédi. Bahrām aydı: "Her [ne] farmānlasaŋ, farmān- (6) bardārdur men." dédi. Ḫāḳān aydı: "Ey pahlavān, bu yaḳında bir murġzār bardur. Her yılda yigitler ve ḳızlar ul (7) yerde maclıs ḳılur érdiler. Anda bir égiz taġ bardur. Ul taġda bir ajdahāyī paydā bolupdur. (8) Bu ıḳlīm anıŋ balāsıġa giriftārdur. Anı şīr-kubā dérler. Meniŋ cānımdın ʿazīz ḳızım bar érdi. (9) Bir kün ol, meclisge barıp éken. Ul ajdahā ḳızımnı dem tartıp ketti. Ḥālā hem her yılda ul (10) yerge barġan yigitlerni ajdahā dem tartıp helāk ḳıldı. Ve tola pahlavānlar anı öltürgeli (11) ḳaṣd ḳıldılar. Āḫırī helāk boldılar. Hīç şīr u yolbars aŋa berāberlik ḳıla almas." dédi. Bahrām (12) aydı: "Şāhā, taŋla saḥarda ul murġzārġa barayın. Ul ajdahānı köreyin. Ul Ḫudāyī, ki maŋa bu ḳuvvet- (13) ni beripdür, ul Ḫudānıŋ ḳuvveti bile ul ajdahānı helāk ḳılġay men." dédi. Ul küni aḫşam- (14) ġaça mey içip mest boldılar. Her ḳaysı öz öylerige kettiler. Çūn taŋlası boldı, (15) Bahrām olfaḳ ve ḳuyaḳ keydi. Kemend ve yasını ve on tal oḳ ve iki şāḫlıḳ nayzasın (16) aldı. Ul taġġa bardı. Hemme yāranlarını yandurdı. Kemendini özi bélige baġlap bir uçını (17) taġġa baġladı. Andın kéyin atḳa minip özi tanhā ul şīrġa yaḳın bardı. Şīr bulaḳnıŋ (18) içige tüşüp érdi. Çūn Bahrāmnı kördi, kök güldürgen-dek ġırīv ḳıldı. Aġzıdın ḫırman ḫırman (19) otlar çupuldı. Bahrām dar-ḥāl yasını kirişlep yanıŋ baġrını siledi. Ve şīr, Bahrāmnı dem tart[ḳalı keldi][285]. (20) Bahrām bir tal oḳ başıġa attı. Ḳan arıġ suyı dék aḳtı. Yana üç tal

[285] Metinde تارتتی "tarttı" şeklinde yazılıdır.

oḳnı şīrnıŋ (21) aġzıġa attı. İki lebini tikti. Törtünçi oḳnı attı, aġzıdın kirip bélidin çıḳtı. **[291b** = (290b)**]** (1) Beşinçi, altınçı oḳnı ḳursaġıġa attı. Ajdahā sust boldı. Yetinçi oḳnı pencesige attı. (2) Andın kemendini bélidin yazıp turġan yeridin saçradı. Ul nayzasını ajdahānıŋ bélige urdı. (3) Andın şamşīr soġurdı. Ajdahānıŋ başını tenidin cudā ḳıldı. Yanıp kelip, ḳılġan işlerini ḫāḳān- (4) ġā ve ḫatunıġa aydı. Ḫāḳān ve köçi hemme uluġları bile ul taġġa bardılar. Çūn anı kördiler, Çīn ḫalḳı- (5) dın ġırīv ġavġā ḳoftı. Hemmeleri Bahrāmnı taḥsīn ḳıldılar. Bahrāmnıŋ başıġa durr u gevher saçtılar. Çūn (6) ḫāḳān öz ordasıġa keldi, on badra altun ve nıhāyatsız gevherler Bahrāmġa berdi. Andın kéyin (7) Buḫārānıŋ, Soġd, Samarḳandnıŋ ve Ḫāç şaharlarınıŋ pād-şāhlıġını, taḫt u tācı bile Bahrāmġa (8) berdi. Ve ḫāḳānnıŋ āftāb dék ḳızı bar érdi. Anı hem Bahrāmġa berdi, küyö ḳıldı. Ve Bahrām başlıḳ, (9) hemme Īrāndın kelgen pahlavānlarġa pād-şāhāna ḫılʿatlar ve genc ü māl berdi. Hemme Çīn ḫalḳı Bahrāmnıŋ (10) aylında bende boldılar. Bahrām dād u ʿadlnı tüzdi. Ve āftāb nūr saçḳan-dek ḫalḳġa saḫīlıḳ ḳılur érdi.

(11) Tā bu ḫabar Īrān şaharıġa, Ḫusravġa yetti ki “Bahrāmnıŋ pād-şāhlıġı sendin uluġ ve ziyāde (12) turur. Ve gencleri hem sendin toladur.” dédiler. Ḫusrav bu ḫabarnı éşitip ıntıhāyī ġam-gīn boldı. Uluġ- (13) ları bile maṣlaḥat ḳıldılar. Pes ḫāḳānġa **nāma** bitidi: “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki ul Ḫudā bir turur. Andın (14) kéyin ḫāḳānġa söz bu kim Bahrām-ı Çūbīna bir kişidür ki Ḫudā-yı Taʿālānı tanumaydur. Intıhāyī nā-şükr turur. Çūn (15) atam anı yuḳḳarı köterip uluġ ḳıldı. Ul bad-aṣillik ki Bahrāmda bardur, ḳılġuġını ḳıldı. Ḫālā hīç kim (16) anı ḳabūl ḳılmadı. Sen ḳabūl ḳılıp anı uluġ ḳılıp sen. Meger sen anıŋ ḳılġanını unuttuŋ-mu ki (17) seniŋ başıŋġa bīhūda ḳamçı urġandur? Bolmaġay-ki Bahrām ārām u ḳarā[r]ıŋnı kesmegey. Vaḳtī (18) ki bu nāma saŋa yetse Bahrāmnıŋ fut ḳolını baġlap maŋa iybergey sen. Eger iybermeseŋ (19) Īrāndın leşker iyberip ʿālamnı közüŋge ḳaraŋġu ḳılur men.” dédi. Çūn bu nāma ḫāḳānġa yetti, ḫāḳān (20) **cavāb** bitidi-ki “Ey Ḫusrav, seniŋ iybergen nāmaŋnı oḳudum. Sen andaḳ sözlerni bandalarıŋġa (21) ayġıl ki sen ne üçün uluġnı uluġ ve kiçikni kiçik bilmes sen. Hemme Çīn ve Tūrān ve Hītāl **[292a** = (291a)**]** (1) şaharları meniŋ taḫt-ı farmānımda turur. Ve men hergiz ʿahd u paymānımnı sındurmas men ki Bahrām bile ḳavl ḳılıp ʿahd u (2) paymān ḳılġandur men. Ve men Bahrāmnı leşker bile Īrānġa iyberür men, tā Īrānlıḳlarnıŋ ḳanını (3) taşḳın dék aḳızġay.” dédi. Nāmaġa muhr bastı, Ḫusravġa iyberdi. Çūn bu cavāb Ḫusravġa yetti, ḳorḳunçı tağı (4) ziyāde boldı. Hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Ḫāḳānnıŋ sözlerini aydı. Uluġlar aydılar: “Şāhā, (5) çūn-ki Bahrām ḫāḳānġa küyö bolupdur, aŋa yaman söz aytıp bolmas. Ve bu işni āsān

tutmaġıl.” dédi. Ammā çūn (6) Bahrām éşitti ki Ḫusravdın ḫāḳānġa nāma kelipdür dép. Şul zamān Bahrām ḫāḳānnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (7) “Şāhā, éşittim ki Ḫusrav-ı ḥarām-zāda nāma üstün nāma iyberür érmiş. Ḥālā Çīn şaharıdın pahlavānlarnı (8) ılġaġıl. Maŋa leşker bergil ki barıp Īrān ve Rūmnı saŋa ḳılayın. Ve Ḫusravnıŋ başını késeyin. (9) Eger maŋa Hurmuz Pād-şāh leşker berdi, meniŋ ḳılġanlarımnı sen kördüŋ. Çūn-ki şamşīr bile cahānnı amān (10) ḳıldım, anıŋ cazāsıġa maŋa çarḫ ve kenber ve meẓlümçe ton, sarıġ köynek iyberedür. Ve men andın hem nāmūs (11) ḳılmadım. Çūn-ki Hurmuznı oġlı Ḫusrav öltürdi, men Hurmuznı ḫūnını istep Ḫusrav bile ceng ḳıldım. (12) Mende néme bī-vafālıḳ bardur ki hemme işim vafālıḳ turur.” dédi. Ḫāḳān bu sözni éşitip endīşege bardı ki (13) hemme dānışmand pīrlarnı camʿ ḳılıp maşlaḥat ḳıldılar. Ular cavāb berdiler ki “Ey ḫāḳān, Sāsānnıŋ (14) naslıdın pād-şāhlıḳ ketip ular helāk bolmaġı müşkil iş turur. Ve-līkin Bahrām dék pahlavān (15) aṭlansa ve seniŋ dek pād-şāh aŋa yār bolsa, seniŋ baḫtıŋdın bu iş oŋġa kelse (16) kelür.” dédi. Sözni bu yerge ḳoydılar ki Bahrāmġa leşker bergeyler. Ve iki nām-dār pahlavānnı aŋa ḳoşḳaylar. Çīn (17) şaharıda iki nām-dār pahlavān bar érdi. Biriniŋ atı Pahlavān-ı Ḫastūy, ikinçisi Pahlavān-ı Zengevi. (18) Ḫāḳān bu iki pahlavānnı çırladı. Bahrāmnı hem çırladı. Ḫāḳān ul iki pahlavāngа aydı-ki “Ey pahlavānlar, her yaḫşı ve yaman (19) işlerde hamīşa Bahrāmġa yār boluŋlar. Andın hergiz ayrılmaŋlar.” dédi. Ularġa nıhāyatsız leşker (20) berdi.

Bahrām naḳāraların çaldı. Leşker tartıp Īrān ṭerefige ravān boldı. Ḫusravġa ḫabar yetti ki “Bahrām (21) nıhāyatsız leşker bile Īrāngа yüzlendi.” dép. Īrān şaharıġa şūr ġavġā tüşti. Ḫusrav pür-derd **[292b** = (291b)**]** (1) köŋlidin āh tarttı. Ḫorrād Borzīngа aydı-ki “Ey vazīr-ı dānā, Īrān [ve] Tūrānda sendin dānışmand kişi yoḳdur. (2) Kerek ki Çīn şaharıġa barıp bir ḥīla ḳılġay sen.” dép. Gencniŋ ḳapuḳlarını açtı. Çendān gevherler keltürdi (3) ki Ḫorrād Borzīn ḥayrān ḳaldı. Ul hediyelerni alıp Çīn şaharıġa bardı. Çūn ḫāḳānnıŋ dar-gāhıġa (4) yetti, ḫāḳān körünüş berdi. Ḫorrād Borzīn yüz yerge urdı. Ve aydı-ki “Şāhā, eger farmān ḳılsaŋ sözleyin.” (5) dédi. Ḫāḳān aydı: “Intıhāyī tatlıḳ sözlük kişi turur sen. Aytġıl, éşiteyin.” dédi. Ḫorrād Borzīn (6) avval Ḫudā-yı Taʿālāġa sanā aydı. Andın kéyin aydı: “Şāhā, avval Camşīd ve Tahmūrs ve Keyḳubād ve Keyḫusrav ve Rustam (7) ve Isfandıyār, hemmeleri ʿālamdın ötüp, ḥālā ulardın bir sard-ābadın özge néme yoḳdur. Émdi bu zamāna (8) Īrān pād-şāhı seniŋ tuḳḳanıŋ turur. Ve atasınıŋ anası ḫāḳān-ı Çīnnıŋ ḳızı turur. (9) Eknūn zamāna bölek yosunda bolupdur.” dédi. Ḫāḳān hūşınıŋ ḳulaġı bile ul sözlerni éşitür (10) érdi. Pes farmānladı, tā Ḫorrādnı yaḫşı

orda yasap tüşürdiler. Her kün ḫᵛāh şikārda ḫᵛāh (11) maclısda hamīşa Ḫorrād Borzīn ḫāḳānnıŋ ḳaşıda bolur érdi. Künlerde bir kün ḫāḳān tanhā olturur (12) érdi. Ḫorrād Borzīn aydı: “Şāhā, Bahrām bad-aṣl turur. Anı Hurmuz Pād-şāh uluġ ḳıldı. Āḫırī yüz evürdi. (13) Eger-çi ḥālā saŋa Bahrām yaḫşılıḳlar ḳılur, āḫırī seniŋ ʿahdıŋnı sındurur. Eger sen anı tutup (14) Ḫusrav Pād-şāhġa iyberseŋ Īrān ve Tūrān seniŋ bolġusıdur.” dédi. Ḫāḳān [an]dın bu sözlerni (15) éşitip aççıġlandı. Ve aydı: “Hay mundaḳ yosunda söz aytmaġıl! Men hergiz ʿahd u paymānımnı sındurmaydur men. (16) Eger Ḳayṣar-ı Rūm, Ḫusrav bile ḳılġan ʿahdını sındursa ul vaḳt men hem Bahrām bile (17) ʿahdımnı sındurur men. Ve meniŋ Ḫusrav dék miŋ miŋ serhenglerim bardur. Ve Bahrām-ı Cengī, ki küyö (18) oġlum, puşt u panāhım turur, andın néçük ʿahdımnı sındurur men?! Anıŋ dék pahlavān cahānda (19) yoḳ turur.” dédi. Ḫāḳāndın bu sözni Ḫorrād Borzīn éşitip ḫāḳānnı bildi-ki hergiz Bahrāmnıŋ ʿahdını (20) sındurmas dép. Navmīd bolup ḫāḳānnıŋ köçige yaḳın boluşġa ḥīla ister érdi, tā bir öy (21) kişisi bile dost boldı. Ḫusravnıŋ sözlerini ul kişige aydı. Ul kişi aydı: “Ey dānışmand, **[293a** = (292a)**]** (1) Bahrām ḫāḳānnıŋ küyösi turur. Intıhāyī uluġ turur. Ve sen kātıb dānışmand turur sen. Bir çāra (2) ḳılġıl.” dédi. Ḫorrād ḥayrān ḳaldı. Ve ḥīla ister érdi. Tūrānda bir Türk bar érdi, Ḳalūn atlıḳ. (3) Pīr bolup érdi. Intıhāyī yoḳsuz érdi. Şundaḳ ki keymegi téri çūbā, yémegi ṭarıḳ nānı érdi. Ve Mafātūz- (4) nıŋ tuḳḳanlarıdın érdi. Ve Bahrāmġa kīnelik érdi. Ḫorrād Borzīn ul Türkniŋ kīneligidin (5) ḫabar taftı. Dar-ḥāl Ḳalūnnı aylıġa çırlattı. Aŋa altun ve ḫılʿatlar berdi. Kéçe ve kündüz anı dāstūr- (6) ḫᵛān aylında olturġuzur érdi. Ve her kün ḫāḳānnıŋ aylıġa barur érdi.

Bir küni ḫāḳannıŋ (7) köçiniŋ üç kişisi, ki Ḫorrādġa dost érdi, aydı-ki “Ey Ḫorrād, eger sen ṭabīb bolsaŋ érdi, (8) aġaçanıŋ başıġa tāc bolur érdiŋ. Ḫuṣūṣan ki ḫāḳānnıŋ ḳızı aġrıḳ turur.” dédi. Ḫorrād aydı: (9) “Men ṭabīblikde kāmıl turur men.” dédi. Üç kişisi barıp aġaçaġa bu sözni aydı. Aġaça aydı: (10) “Barġıl, fi’l-ḥāl ul ṭabībnı keltürgil.” dédi. Üç kişisi kelip Ḫorrādġa aydı-ki “Ey Ḫorrād, aġaça- (11) nıŋ aylıġa barġıl. Ve-līkin öz atıŋnı aytmaġay sen.” dédi. Ḫorrād aġaçanıŋ aylıġa bardı. (12) Ul ḳızını kördi. Bildi-ki ḳızınıŋ aġrıġı, baġır aġrıġı turur. Pes Ḫorrād farmānladı, tā anār (13) suyı ve tarra, ḳaġun keltürüp ul ḳızġa dārū yasap berdi. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ farmānı bile (14) yeti künde ul ḳız ṣıḥḥat tafıp ḳoftı. Aġaça Ḫorrādġa bir badra altun ve beş zar-baft (15) ton berdi. Ve yana aydı-ki “Ey ṭabīb, yana her ne tilegiŋ bolsa tilegil, ravā ḳılayın.” dédi. Ḫorrād (16) aydı: “Ey aġaça, bu némeler seniŋ ḳaşıŋda tursun. Vaḳtī ki bir vaḳtī kelse sendin ḥācatımnı (17) tilegey men.” dédi.

Ul ṭerefde çūn Bahrām Marv şaharıġa yetti, ḫāḳānġa kişi iyberdi-ki “Ey ḫāḳān, kerek ki (18) Īrānġa Tūrāndın hīç kişini iybermegey sen, tā Ḫusravġa ḫabar yetmegey.” dédi. Çūn bu söz (19) ḫāḳānġa yetti, munādī ḳıldurdı-ki “Her kişi-ki meniŋ mührlük ḫaṭṭım yoḳ Tūrāndın Īrānġa barsa, (20) anıŋ bélini ḫancar bile iki pāra ḳıladur men.” dédi. Ḫorrād Borzīn iki ayġaça her néçük endīşeler ḳılur érdi. (21) Bir küni Ḳalūnnı aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Ey pīr, sen tola ʿumr kördüŋ. Hamīşa miḥnetde bolduŋ. **[293b** = (292b)**]** (1) Kéymegiŋ teri çūbā, yeyduġanıŋ ṭarıḳ nānı turur. Ḥālā ki meniŋ saŋa bir ḳorḳunçluḳ işim (2) bardur. Eger baḫt yārī berse, men ḫāḳāndın mührlük ḫaṭ alayın. Sen Bahrāmnıŋ (3) ḳaşıġa barġay sen. Ve bir ḳara teri çūbā keyip, içige bir fıçaḳ soḳup Marvġa barġay (4) sen. Anda turġay sen. Tā ay ḫamal burcıġa kelgen küni, Bahrām-ı Çūbīna ul künini (5) naḥsan dép ḳaşıġa hīç kişi kügürmey olturur, ki her yılda anıŋ ʿādatı turur. (6) Ul küni sen anıŋ aylıġa barġıl. Aŋa ayġıl ki ‘Ḫāḳān ḳızıdın ḫabar keltürdüm.[286]’ (7) dégil. Ul seni tanhā ḳaşıġa çırlar. Sen ul vaḳtda ayġıl ki ‘Köçüŋ maŋa bir sır aytıp (8) érdi-ki anı seniŋ ḳulaġıŋġa aytġıl dép érdi.’ dégil. Ul seni yaḳın kelip ayġıl dér. (9) Sen anı yaḳın barġaç ḫancar bile anıŋ ḳursaġını yarġıl. Bu dunyāda hīç kişi tirig (10) ḳalmas. Eger seni öltürseler hem, Mafātūznıŋ kīnesini alġan bolur sen. Eger tirig (11) ḳalsaŋ Ḫusrav Pād-şāh saŋa bir şaharnıŋ pād-şāhlıġını bergüsidür. (12) Eger sen ölseŋ seniŋ ahl u ʿıyāllarıŋnı[287] cahānnıŋ mālıdın zar-dār ḳılur men.” (13) dédi. Ḳolūn aydı: “Ey dānışmand, meniŋ ʿumrum yüz yılġa yetipdür. Miḥnetni ḳaçanġaça (14) tartayın? Cān u tenim saŋa fadā bolsun.” dédi. Ḫorrād dar-ḥāl aġaçanıŋ ḳaşıġa yügürdi. (15) Ve aŋa aydı-ki “Ey aġaça, émdi tilegimniŋ vaḳtı keldi. Meniŋ bir munça kişilerim bendde turur. (16) Ḫāḳāndın mührlük ḫaṭ alıp bergey sen.” dédi. Aġaça aydı-ki “Ḫāḳān mest yatur. Ḥālā sen (17) kül keltürgil. Men muhr basıp bereyin.” dédi. Ḫorrād kül keltürdi. Aġaça ḫāḳānnıŋ yastuġıġa (18) keldi. Kördi ki mest yatur. Āhasta muhrını alıp basıp Ḫorrādġa berdi.

Ḫorrād mührlük (19) ḫaṭnı Ḳolūnġa berdi. Ḳolūn şımāl dék ravān boldı. Marv[288] şaharıġa keldi. Anda turdı. (20) Tā ay ḫamal burcıġa kelgen küni boldı ki ul küni Bahrām “Maŋa yaman aġır kün.” dép vazīrı (21) bile tanhā olturup érdi. Ḳolūn Bahrāmnıŋ dar-gāhıġa keldi. Ḳapuḳçıġa aydı-ki “Men ḫāḳān ḳızı, **[294a** = (293a)**]** (1) Bahrām Pād-şāhnıŋ köçiniŋ élçisidür men ki anıŋ boyıda bar érdi. Ḥālā (2) aġrıḳdur. Bahrām Pād-şāhġa ḫabar ḳılġıl, tā ḫabarnı men aŋa yetgüreyin.” dédi. Ḳapuḳçı içgeri

[286] Metinde كلتورودوم şeklinde yazılıdır.
[287] Metinde اعيال لارينك نى şeklinde yazılıdır.
[288] Metinde مَرْوغه “Marvġa” şeklinde yazılıdır.

(3) kirdi. Ḳāżāġa Bahrām tanhā olturup érdi. Ḳapuḳçı aydı: “Ṣāhā, éşikge bir kişi (4) kelipdür. ‘Ḫāḳānnıŋ ḳızınıŋ ḫabarını keltürdüm.’ deydür.” dédi. Bahrām aydı-ki “Aŋa ayġıl ki, tā (5) éşik aylıġa kelip maŋa yüz körgezgey.” dédi. Ḳolūn éşikge kelip yüzini (6) Bahrāmġa körgezdi. Bahrām Ḳolūnnı körüp boyıdağı tügleri ḳoftı. Bahrām özige özi (7) aydı-ki “Dırīġā, bilmeydür men ki munda néçük balā bar ékin?!” dédi. Kördi ki bir sust pīr turur. (8) Aŋa aydı-ki “Nāmanı keltür.” dédi. Ḳolūn aydı: “Ṣāhā, ḫabar keltürdüm. Anı sendin bölek (9) kişi éşitip bolmas.” dédi. Bahrāmnıŋ közini acalnıŋ pardası yaftı. Ḳolūnġa aydı-ki (10) “Fatġına kelip ayġıl.” dédi. Ḳolūn yaḳın bardı. Bahrāmnıŋ ḳulaġıġa söz aytadur men dép (11) ḫancarnı Bahrāmġa urdı. Bahrām āh ḳıldı. Ḫalāyıḳlar yügürüşüp keldiler. Bahrām aydı: “Ul (12) pīrnı tafıp soraŋlar ki bu işni aŋa kim aytıpdur.” dédi. Ḫalḳ Ḳolūnnı futıdın (13) tutup südrep keldiler. Hemme pahlavānlar anı körüp ṭāḳat ḳılmadılar. Aŋa muşt ve (14) (ve) téfik urdılar. Anı fut ḳollarını yançtılar. Hemme uluġlar bu ḥāldın ḫabar tafıp (15) ġam-gīn boldı. Īzad Goşasb ve Yalān Sīna keldiler. Hem Bahrāmnıŋ siŋlisi keldi. (16) Saçlarını yulup faryād u fiġān ḳıldı. Bahrām[nıŋ] başını tiziġa aldı. Zār zār yıġlap (17) aydı-ki “Ey pahlavān bırādarım! Ey cahānnıŋ türkigi bırādarım! Ey cahān-gīr bırādarım! Vay şīr- (18) ġarān dék bırādarım! Bilmeydür men ki saŋa bu işni kim ḳıldurdı ékin! Ey dırīġ, rūy-ı (19) zamīn seniŋ tıġıŋnıŋ ḳorḳunçdın titrer érdi! Ey dırīġ, ġarīblıġ şaharında (20) ġarīb bī-çāra taşladıŋ! Ey dırıġ, men her çend aydım ki tā ki Sāsānnıŋ naslıdın bir ḳız (21) hem bolsa hemme ıḳlīmlar aŋa bende bolurlar dédim. Bırādarım aŋlamadı.” dédi. Bahrām közini **[294b** = (293b)**]** (1) açtı. Siŋlisiniŋ yüzini yırtıp ve saçlarını yulġannı kördi. Bahrām hem közidin (2) yaş aḳızıp yüz miŋ sustlıḳ bile aġzını sözge açtı. Ve aydı-ki “Ey ḳarındaşım, yaḫşı (3) naṣīḥatlar ḳılıp érdiŋ. Ve-līkin meniŋ acalım keldi. Seniŋ naṣīḥatıŋnı ḳabūl ḳılmadım. (4) Naṣīḥatıŋ maŋa kār ḳılmadı. Şundaḳ ki Camşīd dék uluġ ve Keykāvus dék heybetlik (5) pād-şāhlarnı dīv yoldın çıḳarıp Keykāvus āsmānġa ḳaṣd ḳıldı. Āḫırī baş tübin havā- (6) dın suġa yıḳıldı. Meni hem dīv güm-rāh ḳıldı. Maŋa dīv taḫt u tācnı ve ordanı körgezdi. Ve aydı-ki (7) ‘Pād-şāhlıḳ saŋadur.’ dédi. Ve men her ne ḳılġanlarımdın paşīmāndur men. Ḫudā-yı Taʿālā günāhım- (8) dın ötgey. Vaḳtī ki pīşānemde bitilgeni şundaḳ éken, çāra yoḳdur. Ve meniŋ cahān- (9) da turmaġım naṣība şunça éken. Émdi ʿumrum āḫır boldı.” dédi. Andın kéyin yüzini Yalān Sīnaġa (10) ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey bırādar, hemme leşkerni saŋa tafşurdum. Ve sen bu siŋlimni yaḫşı saḳlaġay (11) sen. Zınhār bir biriŋlerdin cudā bolmaġay siler. Ve bu duşmanlarnıŋ şaharıda hem tola (12) turmaġay siler. Hemmeleriŋ Ḫusravnıŋ aylıġa barġay siler. Aŋa aytıŋlar ki (13) ‘Bahrām sendin rāżī boldı. Sen hem rāżī bolġıl.’ dégey siler. Ve

ḳarındaşım Pahlavān-ı Gordūyġa (14) mendin tola salām aytıŋlar. Ve yana aytıŋlar ki Ḫorrād Borzīn Īrāndın Çīn şaharıġa keldi. (15) Meni öltürtti. Kerek ki meniŋ ḫūnumnı Ḫorrāddın ṭalab ḳılġay. Ve maŋa Īrān şaharıda sard-āba ḳofarıp (16) anda ḳoyuŋlar. Ve men ḫāḳān-ı Çīnġa tola ḫıẕmatlar ḳıldım. Ḫāḳān maŋa her künde miŋ miŋ raḥmat- (17) lar oḳur érdi. Ve-līkin ḫāḳān bu vāḳıʿanı éşitse ḥayrān ḳalġusıdur. Ve men biledür men ki bu iş (18) Īrānlıḳlarnıŋ işidür. Ve Ḫusravġa mendin salām aytıŋlar ki ‘Meni dīv gümrāh ḳıldı. Ḥālā günāhkārdur biz. (19) Yaraşur ki biziniŋ günāhımızdın ötgey sen.’ dégey siler. Albatta Ḫorrād Borzīndın meniŋ kīnemni (20) alġay siler.” dédi. Andın kātıbnı aylıġa çırladı. Ḫāḳānġa **nāma** bitidi ki “Bahrām ḫᵛār u zārlıḳ bile (21) öldi. Kerek ki sen mendin kéyin ḳalġanlarnı yaḫşı ḫūş-ḥāl saḳlaġay sen ki men saŋa hergiz **[295a** = (294a)**]** (1) yamanlıḳ ḳılmadım. Hamīşa rāstlıḳ bile boldum. Eger bu işdin seniŋ ḫabarıŋ yoḳ bolsa meniŋ ḳanımnı (2) tökgüçilerdin kīnemni alġay sen.” dédi. Andın siŋlisige tola naṣīḥatlar ḳıldı ve (3) anı ḳuçaḳladı. Yüzini anıŋ yüzige sürüp cān taslīm ḳıldı. Ey dırīġ, bu cahānnıŋ (4) rasmı şundaḳdur ki ne pād-şāhġa vafā ḳıladur ve ne pahlavānġa vafā ḳıladur! Āḫırī hemme- (5) niŋ ḥālı uşbu turur! ʿĀḳıl bu dunyaġā néçük köŋül baġlar?! Ġaraż ul-ki çūn Bahrām-ı (6) Cengī öldi, hemme pahlavānlarınıŋ faryād u fıġān, nāla u zārīsı felekge yetişti. Gordūya (7) saçlarını yulup, yüzini yırtıp bī-ḳarārlıḳ ḳılur érdi. Ey dırīġā, Bahrām ki (8) Rustam u Dāstān dék pahlavān érdi, vaḳtī ki acal kelip érdi, gūyā ki Bahrām bu dunyāġa (9) ilgeridin kelmegen-dek nā-paydā boldı! Eger-çi ādam miŋ yıl ʿumr körgen bile, āḫırī ölüm bardur.

(10) Çūn Bahrāmnıŋ nāması ḫāḳānġa yetti, ḫāḳānġa cahān ḳaraŋġu köründi. Köŋli ıntıhāyī (11) derdlik boldı. Hemme uluġlarını aylıġa çırlap Bahrāmnıŋ vāḳıʿasını ularġa aydı. Hemme Çīn (12) şaharları Bahrām üçün çendān yıġlaştılar ki āsmān u yer lerzege keldi. Bahrāmnı öltürgen (13) kişini istediler. Āḫırī bildiler ki Ḫorrād Borzīn bu işni ḳılıp, ḳaçıp ketipdür. (14) Andın kéyin Ḳolūnnıŋ Tūrānda iki farzandı ve ḫatunı bar érdi. Ve uruḳ tuḳḳanları hem bar érdi. (15) Ḫāḳān farmānladı, tā bir yerge tola otun yıġıp ot yaḳtılar. Ḳolūnnıŋ iki farzandını ve uruḳ (16) tuḳḳanlarını tirig otḳa salıp, kebāb ḳılıp öltürdiler. Ve ularnıŋ öylerini (17) talanġa berdi. Çūn navbat ḫāḳānnıŋ köçige yetti, ḫāḳān farmānladı, tā anıŋ saçıdın (18) tutup südrep, ordadın ḳoylap tüşürdiler. Ve anıŋ hemme genclerini ḫazīnege kigürdiler. (19) Ve ḫatunınıŋ tāc ve tonlarını saldurup, burahna ḳılıp taşladılar. Andın kéyin ḫāḳān (20) hergiz anıŋ yüzige ḳaramadı. Andın ḫāḳān her ṭerefge suvārlar iyberdi, tā Ḫorrād Borzīnnı tutḳay. (21) Ve-līkin Ḫorrād ḳolġa kirmedi. Ḫāḳān dırīġlar yédi-ki “Ey dırīġ, eger Ḫorrād ḳolumġa kirse

érdi, tirig otḳa **[295b** = (294b)**]** (1) salıp kebāb ḳılur érdim.” dép. Bahrāmnıŋ fırāḳıda bir ayġaça yémek ve keymek ve uḫlamaḳdın ḳaldı. (2) Hemme Çīn şaharlıḳları Bahrāmġa mātam tutup kök tonlar keyip érdiler. Bu ṭerefde Ḫorrād Borzīn (3) kéçe ve kündüz şımāl dék yürüp Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Ve Bahrāmnıŋ vāḳīʿalarını aydı. Ḫusrav (4) éşitip ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Darvīşlarġa genc ü māl baġışladı. Ve her pād-şāhlarġa (5) **nāma**lar iyberdi ki “Ḫudā-yı Taʿālā duşmannı helāk ḳıldı.” dép. Ḳayṣarġa hem **nāma** iyberdi. Yeti kéçe ve kündüz (6) maclıs ḳıldı. Ve oçaḳlarġa genc ü māl berdi. Ve Ḫorrād Borzīnnıŋ aġzıġa gevher tolġarıp (7) berdi. Ve yüz miŋ dīnār altun berdi. Ve ḫazīnaçıġa farmānladı, tā Ḫorrādnıŋ başıġa çendān altun (8) ḳuydı-ki Ḫorrādnıŋ aṭrāfı altunġa toldı.

Ul ṭerefde ḫāḳān bir küni uluġlarıġa aydı-ki “Ey uluġlar, (9) Bahrām dék nāmdār pahlavān cahānda yoḳ érdi. Maŋa yaḫşı ıʿtıḳādlıḳ érdi. Ḥālā men anıŋ kiçik (10) farzandınıŋ ġamını yédim. Émdi anıŋ uruḳ tuḳḳanlarını şundaḳ ḫᵛārlıḳda taşlap (11) bolmas.” dép. Ḫāḳān bırādarını aylıġa çırladı. Aŋa aydı-ki “Ey bırādar, sen Marv şaharıġa (12) barġıl. Ve Bahrāmnıŋ kişilerige mendin salām ayġıl. Ve yana ularġa ayġıl ki ‘Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı (13) birle ki men Bahrāmnı öltürgendin ḫabarım yoḳdur. Ve men bu işdin baġrım ḳan bolup turur. Ve mātam (14) tutup olturupdur men. Bahrām-ı Cengīniŋ acalını Ḫudā-yı Taʿālā ul dīvnıŋ ḳolıda buyrup éken. (15) Çāra yoḳ. Pahlavānı Bahrāmdın bir kiçik oġul ḳaldı. Anıŋ atı Faġfūrdur. Ve men anıŋ bile köŋlümni (16) ḫūş ḳılıp ḳānıʿdur men. Ve maŋa munaccımlar aytıp érdi-ki ‘Bahrāmnıŋ naslı bu oġuldın yayılġusıdur.’ (17) dép. Ve men Bahrāmġa ḳılġan ʿahd u paymānımdadur men.’” dédi. Ve Gordiyyege bölek **nāma** bitip iyberdi-ki “Ey (18) pāk-dāman, sen ıntıhāyī ʿāḳıl turur sen. Ve sen cahānda mendin ābādān küyö tafa almas sen. Ve men (19) köçümni Bahrāmnıŋ sababıdın günāhkār ḳılıp, ordadın ḳoylap çıḳardım. Ve men seni cānımdın (20) ʿazīzraḳ köreyin. Ve ʿahdımnı hergiz sındurmayın. Sen kelip bırādarıŋ Bahrāmnıŋ oġlını körgil ki (21) bırādarıŋnıŋ yād-gārı turur. Andın kéyin hemme şaharlar seniŋ farmānıŋda turur.” dédi. Ḫāḳānnıŋ **[296a** = (295a)**]** (1) bırādarı şımāl dék ravān boldı. Tā Marv şaharıġa keldi. Bahrāmnıŋ kişilerige ḫāḳānnıŋ sözlerini (2) ve Bahrāmnıŋ oġlını aydı. Ve Gordiyyege ḫāḳānnıŋ nāmasını ḫalḳdın pınhān berdi. Gordıyya nāmanı (3) oḳup ḫāmūş boldı. Andın kéyin ḫāḳānġa **cavāb** bitidi-ki “Ey ḫāḳān, nāmanı oḳudum. Ḫāḳān (4) şundaḳ işler ḳıldı-ki ul iş pād-şāhlarġa lāyıḳ iş érdi. Eger ḫāḳān meniŋ kīnemni (5) Çīn şaharıda istese cānım roşen bolġusıdur. Eger-çi bırādarımnıŋ ölgenidin ġam-gīn turur (6) men, ve-līkin anıŋ oġlıdın ḫūş-ḥāl turur men. Ḫāḳānnıŋ taḫtı ḫāḳāndın ḫālī bolmasun. (7) Ammā ḥālā hemmemiz mātam tutup ġam-

gīn u parīşān turur biz. Ḥālā küyöge çıḳışnıŋ sözini ayta- (8) duġan vaḳt émesdür. Vaḳtī ki bırādarımnıŋ mātamı tamām bolsa ḫāḳānnıŋ farmānıdın (9) çıḳmas men. Ve maŋa Īrānġa barışġa yüz yoḳ. Ve pākīze meẓlümlerge érdin ābādān néme yoḳdur. (10) Eger men ḥālā ḫāḳānnıŋ aylıġa barsam ʿāḳıllar meni uyatsız dérler. Vaḳta bu mātamdın tört (11) ay ötse, ul vaḳt bir suvārnı ḫāḳānġa iyberip nāma iybereyin. Al-ḥāl sen ḫūş-ḥāl (12) u ḫurram ḫāḳānġa barıp meniŋ sözlerimni aygıl.” dép. Ḫāḳānġa tola hediye iyberdi. Ḫāḳān- (13) nıŋ bırādarı ḫūş-ḥāl bolup Marvdın yandı.

Andın kéyin Gordūya hemme uluġlarını aylıġa (14) çırladı. Ve ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, ḫāḳān meni alay dép kişi ḳoyupdur. Ammā tā ki (15) ḳarındaşım Bahrām tirig érdi, hīç kim bu sözni ayta almadılar. Ve meni Bahrām, atam ölüp ketgendin (16) kéyin yigirme yıl saḳladı. Eger Bahrāmdın kişi meni tilese aççığı kelür érdi. Ḥālā ḫāḳān-ı Çīn kiçik (17) kişi émesdür. Ve aŋa çıḳmaḳlıḳ ʿayb émesdür ki Çīn ve Tūrān pād-şāhı turur. (18) Ve-līkin vaḳtī ki Īrānlıḳ kişi Tūrānlıḳ bile uruḳ tuḳḳan bolsa āḫırī paşīmānlıḳ yetgüsidür. (19) Ve körüŋüzler ki Sıyāvaş dék aṣīl ve ay yüzlük pād-şāh-zāda, Afrāsıyābnıŋ aylıġa (20) keldi. Yigitlik çaġıda bī-günāh öldi. Ḥālā sizler yasaŋızlar ki tā Tūrānlıḳlardın pınhān (21) Īrān şaharıġa kéteyli ki men ḳarındaşım Gordūyġa nāma iyberdim, tā ul Ḫusravġa aytıp bizniŋ **[296b** = (295b)**]** (1) günāhımızdın ötgey.” dédi. Hemme Īrānlıḳlar aydılar: “Ey aġaça, Īrān ve Tūrānnıŋ aġaçası sen (2) turur sen. Hemmemiz seniŋ farmānıŋda turur biz.” dédi. Gordūya genclerini (3) açtı. Pahlavānlarġa genc ü māl berdi. Miŋ bir yüz atmış pahlavānlarnı ılġadı ki her (4) ḳaysı pahlavān, on pahlavān bile yüz evürmey ceng ḳılur érdiler. Pes Gordūya pahlavān- (5) larıġa aydı-ki “Ey pahlavānlar, taḥḳīḳ bizniŋ arḳamızdın Tūrāndın nıhāyatsız leşker gürzlerin (6) köterip kelgüsidür. Ve-līkin sizler cānlarıŋızlarnı alaḳanlarıŋızlarġa ḳoyup (7) ceng ḳılıŋızlar ki Tūrānda émdi turup bolmas ki ġarīb bī-çāradur biz. Eger sizler Tūrānlıḳ (8) bile ceng ḳılġuça çaġıŋızlar bolmasa zınhār bu yerdin teprenmeŋizler.” dédi. Hemme pahlavānlar aydılar ki (9) “Biz farmān-bardārdur biz.” dép. Sılāḥ keydiler. Pahlavān-ı Yalān Sīna ve Īzad Goşasb suvār boldılar. (10) Ve aydılar ki “Ve duşman maḳṣūdıça bolup tirig bolġandın, yaḫşı at bile ölgen (11) ābdāndur.” dédiler. Kārvānlardın üç miŋ téve alıp ularġa sarā-pardalarnı (12) yüklediler. Çūn kéçe ḳaraŋġu tüşti, Gordūya ḳolıġa gürzini aldı. Aṭıġa gustuvān ḳuyaḳ yaftı. Özi (13) hem sılāḥ, ḳuyaḳ, dulġa kéydi. Leşkerini tartıp ravān boldı. Ve leşkeridin tolası ḫāḳānġa kirip (14) kettiler. Ḫāḳānnıŋ bırādarı ḫāḳānnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, Gordūya Īrānġa ḳaçmış. Leşkeri- (15) din bir munçası amān tilep munda

keldiler. Eger Gordūya leşkeri bile Īrānġa ketse, bunıŋ (16) nāmusnı ķayda alıp yürür biz?" dédi. Ḫāķān bu sözni éşitip aççıġıdın reng ü rūyı (17) sarġardı. Bırādarıġa aydı-ki "Ey bırādar, sen dar-ḥāl leşker tartıp barġıl. Aŋa yumşaķ yumşaķ (18) söz aytġıl. Eger unamasalar hemmesini öltürüp Marv şaharıda bir göristān ķofarġıl." (19) dédi. Ḫāķānnıŋ bırādarı altı miŋ suvār ılġap kéçe ve kündüz ravān boldı. Törtünçi küni Gordūya- (20) nıŋ leşkerige yetişti. Çūn Gordūya Tūrān leşkerini kördi, hemme sarā-pardalarını (21) arķasıġa aldı. Özi, ķarındaşı Bahrāmnıŋ sılāḥlarını keydi. Miŋ bir yüz atmış kişi **[297a** = (296a)**]** (1) ṣaf tartıp turdı. Ḫāķānnıŋ bırādarınıŋ atı Tübürg érdi. Pes Tübürg (2) ilgeri keldi. Naʿra urdı ki "Bahrāmnıŋ égeçesi munda yoķ mıdur ki aŋa meniŋ (3) aytadugan sözlerim bardur?" dédi. Gordūya atıġa ķamçı urdı. İlgeri (4) bardı. Tübürg anı tanumadı. Aydı-ki "Ey pahlavān, Gordūyanı ķayda isteyin?" dédi. (5) Gordūya aydı: "Soraġanıŋ mendür men." dédi. Tübürg anıŋ suvārlıġıġa ʿacāyıbġa (6) ķaldı. Ve aydı-ki "Ey Pahlavān-ı Bahrāmnıŋ ķarındaşı, Tūrān ve Çīnnıŋ pād-şāhı (7) seni Bahrāmdın yād-gār dép (seni) Tūrānġa aġaça ķılay deydür. Ve maŋa aydı-ki "Fat-(8) ġına barıp, anı yandurup kelgil. Eger küyöge çıķķalı ḫayālı bolmasa, çıķmasa hem bu şahar- (9) dın barmasun." deydür. "Eger sen unamasaŋ seni baġlap keltürgil dép aydı." (10) dédi. Gordūya aydı: "Ey şāh-zāda, kelgil, bu iki leşkerniŋ arasıdın talaġa çıķaylı. Ve sen (11) her néçük söz aytsaŋ cavāb bereyin." dédi. Tübürg leşker arasıdın çıķtı. Gordūya bile ikevlen (12) bir yerde turdılar. Ul vaķt Gordūya dulġasını köterip yüzini açtı. Ve aydı-ki "Ey Tübürg, sen (13) Bahrāmnıŋ pahlavānlıġını ḫūb bilür sen. Ve men anıŋ bile bir atadın, bir anadın tuġulġandur men. (14) Al-ḥāl seni men pahlavānlıġıŋnı āzmūda ķılıp baķayın." dép Tübürgge ḥamla ķıldı. Tübürg hem (15) aŋa ḥamla ķıldı. İki ajdahā bir birige çırmaştı. Gordūya Tübürgniŋ bélige nayzanı andaķ urdı ki ķuyaķ (16) olfaġını téşip arķasıdın çıķtı. Tübürg baş tübin atıdın yıķılıp cān taslīm ķıldı. (17) Andın kéyin Tūrān leşkerige ḥamla ķıldı. Çoŋ kiçik, Gordūyanıŋ aylıdın ķaçtılar. Yalān Sīna, (18) yana pahlavānlar ḥamla ķıldılar. Çīn leşkerini sındurdılar. İki ferseng yol ķoyladılar. Ölügler- (19) din döpeler ķofardılar. Andın kéyin yanıp Īrān ṭerefige ravān boldılar. Törtünçi küni Āmū (20) daryāsıġa yettiler. Ne-çend kün Āmūy daryāsı ķaşında ārām taftı. Andın kéyin ķarındaşı Gordūyġa bir **nāma** (21) bitidi. Avval Bahrāmnıŋ ölgenini aydı. Andın kéyin "Ey bırādar, bu nāmadaġı sözlerni Şāh-ı Ḫusravġa **[297b** = (296b)**]** (1) ayġıl ki bırādarım Bahrām ʿālamdın ötti. Émdi biz hemmemiz saŋa bendedür biz. Ve ḫāķān biznıŋ arķamız- (2) dın tola leşker iyberip érdi. Ve bırādarı Tübürg sıpah-sālārı érdi. Men maydānġa kirip (3) Tübürgni öltürdüm. Ve hemme leşkeri sınıp bizdin ķaçtılar. Ve men ḥālā Āmūy daryāsıda (4) olturupdur [men]

ki tā nāmanıŋ cavābı maŋa kelgey.” dédi. Nāmanı ḳarındaşı Gordūyġa iyberdi. (5) Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Toḳsan yetinçi dāstānda: Ḫusrav (6) **Bandūynı öltürgeni**[289]**. Ve Gostaham ḳaçḳanı. Ve Gostaham Gordūyanı alġanı. Ve Ḫusrav Gordūyaġa nāma iyberip** (7) **Gordūya Gostahamnı öltürgeni. Ve Ḫusrav Gordūyanı alġanı. Ve Gordūya Ḫusravnıŋ aylıda cavalān-** (8) **bāzlıḳ körgezgeni. Ve Ḫusrav Ray şaharını vīrān ḳılġanı. Ḫusrav dād u ʿadlnı yayġanı.** (9) **Ve Şırūyanı tuġḳanı.**

Mavlānā Fırdavsī raḥmatu’llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim çūn Bahrām-ı Cengī ʿālam- (10) dın ötti, Ḫusrav dıl-camʿ bolup pād-şāhlıḳ taḫtıda olturdı. Hīç kim Ḫusravġa düşmenlik ḳıla (11) almadı. Künlerde bir kün vazīrıġa aydı-ki “Ey vazīr, men ḳaçanġaça köŋlümdegi ġamnı yaşunur men ki atamnı (12) öltürgüçi her zamān meniŋ aylımdın ötgey. Ve men anı körüp cānım köyedür. Bu pād-şāhlıḳ ḳılġanım (13) ne [tu]rur?” dédi. Farmānladı, tā dastūr-ḫᵛān yaydılar ve mey içtiler. Ḫusrav farmānladı, tā Bandūynı (14) bendge saldılar. Andın kéyin farmānladı, tā Bandūynıŋ iki ḳolını ve iki futını kestiler. Bandūy ölüp (15) ḳaldı.

Andın kéyin Ḫurāsānġa élçi iyberdi-ki “Barıp Gostahamġa **nāma**nı bergil[290]**.** Bu nāma yeteçe dar-ḥāl munda (16) kelsün. Zınhār Bandūy ölgenni hīç kimge aytmaġay sen.” dédi. Élçi nāmanı Ḫurāsānġa alıp bardı. Gostahamġa (17) berdi. Gostaham leşkerini tartıp Ḫusravnıŋ ṭerefige ravān boldı. Tā Gurġān şaharıġa yetti. Ul şaharda éşitti ki (18) “Pād-şāh duruşt ḫūyluḳ boldı. Ve ḳarındaşıŋ Bandūynı bir kéçe mestligide öltürdi.” dép. Çūn (19) Gostaham bu ḫabarnı éşitti, özini atıdın alıp taşladı. Yaḳasını çāk ḳıldı. Başıġa tofraḳlar (20) saçtı. Faryād u fiġān ḳıldı. Bildi-ki Ḫusrav anı, atası Hurmuznıŋ kīnesi üçün öltürgendür. (21) Pes Gostaham yıġlay yıġlay ul yerdin yandı. Çūn Āmul taġıġa yetti, her ṭerefge çafıp ḫalāyıḳnı talan **[298a** = (297a)**]** (1) ḳılur érdi. Her yerde ki bī-kār ḫalḳ bar érse Gostahamġa bende boldılar. Her yerde ki Ḫusravnıŋ leşkeri bar dép (2) éşitse Gostaham ul leşkerge özini urur érdi. Ḫusravnıŋ leşkerini ḫarāb ḳılur érdi. (3) Ve ul ṭerefde Pahlavān-ı Gordūy siŋlisi Īrānġa kelgenini ve Tübürg-i Tūrānīnı öltürüp leşkerini (4) sındurġanını Ḫusravġa aydı. Ve Gostaham hem bu vāḳıʿanı éşitti ki “Bahrām ölmiş. Anıŋ (5) siŋlisi leşkeri bile Īrānġa kelür érmiş.” dép. Gostaham Gordıyyanıŋ aylıġa çıḳḳalı (6) aṭlandı. Gordıyya hem Gostahamnıŋ kelürini

[289] Metinde اولتوىكالى “öltürgeli” şeklinde yazılıdır.
[290] Metinde بروكيل şeklinde yazılıdır.

aŋlap hemme pahlavānları bile aṭlandı. Gostahamnıŋ (7) aylıġa bardı. Çūn Gostaham ul leşkerni kördi, aṭını çaftı. Gordıyyanıŋ aylıġa keldi. Bahrāmnı yād (8) ḳılıp tola yıġladı. Ve aydı-ki “Ey dırıġ, eger ḥālā Bahrām-ı Cengī dék şīr-ġarān bolsa érdi, men aŋa yār bolup (9) bu bī-vafā, bad-dīn Ḫusravdın maḳṣūdumızını alur érdük!” dép. Bandūynıŋ vāḳıʿalarını Gordıyyaġa (10) aydı. Zār zār yıġladı. Çūn Gostaham, Yalān Sīna ve Īzad Goşasbnı kördi, yıraḳdın yıġlay yıġlay (11) aṭıdın tüşti. Ve aydı-ki “Ey pahlavānlar, bī-vafā Ḫusrav Bandūynı öltürdi ki ul Bandūy cānı- (12) nı Ḫusrav üçün fadā ḳılur érdi. Ve Ḫusravnı başıġa köterür érdi. Ḥālā anıŋ fut (13) ve ḳollarını késip öltürüpdür. Ḥālā sizler andın néçük yaḫşılıḳ ümīd ḳılur sizler? Ve Ḫusrav (14) sizlerge Bandūydın ziyāde ʿaẕablar ḳılġusıdur. Vaḳtī ki Ḫusrav Yalān Sīnanı körse (15) ḳadīmġı kīnesi cūşġa kelgüsidür. Ve yana Bahrāmġa Ḫorrād Borzīn[nı] iyberip Ḫusrav öltürtti. (16) Ve sen Bahrāmnıŋ sıpah-sālārı érdiŋ. Hemme maḳṣūduŋ Bahrāmdın ḥāṣıl bolur érdi. (17) Émdi sen anda barıp bolmas. Eger munda tursaŋızlar her iki leşker bir bolup, maṣlaḥat (18) ḳılıp munda olturaylı.” dédi. Hemme leşker bu sözni ḳabūl ḳıldılar. Gostaham Gordıyyaġa Bahrāmnıŋ işlerini aytur (19) érdi. Gordıyya bu sözdin sust boldı. Ne-çend zamān anda turdı. Bir küni Gostaham, Yalān Sīnaġa aydı-ki “Bu (20) meẕlüm ne üçün küyöge çıḳmaydur? Eger çıḳsa men alayın.” dédi. Yalān Sīna aydı: “Men aŋa aytayın.” (21) dédi. Pes Yalān Sīna, Gordiyyege aydı-ki “Ey aġaça, ḫāḳānnı ḳabūl ḳılmadıŋ. Ḥālā Pahlavān-ı Gostaham, ki **[298b** = (297b)**]** (1) pād-şāhnıŋ anasınıŋ bırādarı turur, anı ḳabūl ḳılur mu sen?” dédi. Çūn Gordıyya bu sözni éşitti, (2) köŋlide kéçürdi ki “Bolġay-ki men bir çāra ḳılıp, Gostahamnı öltürüp, Ḫusravnıŋ köŋlini ḫūş-ḥāl (3) ḳılıp leşkerim bile Ḫusravnıŋ aylıġa barġay men.” dédi. Pes Yalān Sīnaġa aydı-ki “Ey pahlavān, (4) her küyö ki Īrānlıḳlardın bolsa, maŋa Tūrān pād-şāhıdın ve Rūm pād-şāhıdın maŋa ul (5) ābādān turur. Ammā ul ʿahd bile Gostahamġa çıḳur men ki bir yılġaça ḳarındaşım Bahrāmnıŋ mātamı tamām (6) bolġunça, meniŋ ḳoynumġa kirmegey. Çūn bir yıl ötse ul vaḳt her ikevlen ḫūş-ḥāl (bir) (7) bir birimiz bile olturġay biz.” dédi. Pes Pahlavān-ı Yalān Sīna, Gordıyyanı Gostahamġa berdi. Gostaham (8) anı yüz miŋ ʿızzat bile saḳlar érdi. Ammā Gordıyya anı öltürüşni ister érdi. (9) Her vaḳt ki Ḫusravdın leşker kelip Gostaham ularnı esīr ḳılsa ul esīrlerni Gordıyya öz (10) panāhıda saḳlar érdi. Uşbu yosunda ne-çend vaḳt ötti.

Ḫusravnıŋ köŋli Gostahamdın derd- (11) lik boldı. Bir küni Pahlavān-ı Gordūyġa aydı-ki “Ey pahlavān, men éşittim ki Gordūya Gostahamġa çıḳıp cüft (12) bolmış. Ve hemme şaharlıḳlar ularġa yıġılmış.” dédi. Pes ordanı bīgānadın ḫālī ḳıldılar.

(13) Ḫusrav ve Gordūy olturdılar. Ḫusrav Gord[ū]yġa aydı-ki “Ey pahlavān, men Āmulġa Gostaham bile ceng (14) ḳılġalı tola leşker iyberdim. Hemmeleri ölüp, zaḫmīlıḳ bolup, leşker sınıp, yanıp keldiler. (15) Ḥālā maṣlaḥat oldur ki ul vaḳtda ki Bahrām güm-rāh boldı, Gordıyya aŋa hamīşa naṣīḥat ḳılur érdi. Ve Bahrām- (16) nıŋ ul işini yaman mıllat dér érdi. Ve meniŋ köŋlümde kéçedür ki Gostahamnı Gordıyya öltürgey. Ḥālā (17) hīç kimge bu sırnı aytmay Gordūyaġa nāma iybermek kerek ki “Gostahamnı öltürgey sen. Eger sen (18) bu işni ḳılsaŋ, hemme leşkeriŋge amān berip her ḳaysıġa bir ıḳlīmnıŋ pād-şāhīlıġını (19) bereyin. Sen meniŋ altun ordamġa kelip Īrānġa aġaça bolġay sen. Uşbu aytḳanlarımġa ant (20) içip bereyin ki mundın zıyāda hem yaḫşılıḳlar ḳılġay men.” dédi. Gordūy aydı: “Şāhā, sen bile sen ki (21) men cān ve farzandlarımnı seniŋ aylıŋda hīç némeçe körmes men. Ḥālā men siŋlimge kişi iybereyin ki **[299a** = (298a)**]** (1) seniŋ buyruġuŋdın çıḳmaġay. Ammā sendin bir ḫaṭ tileydür men ki anda ʿahd ḳılıp ʿahdıŋnı (2) bitigey sen. Ve muhrıŋnı basḳay sen. Ul vaḳt men köçümni siŋlimniŋ ḳaşıġa (3) iyberip seni bu endīşedin ḫalāṣ ḳılġay men ki bu işge meẓlümler ūstād tururlar.” dédi. (4) Ḫusrav dar-ḥāl **nā[ma]** bitidi. İlgeri ḳılġan vaʿdalarını bitip, ʿahd ḳılıp ʿahd ḳılġanını (5) hem bitidi. Ve muhrını bastı. Ve Pahlavān-ı Gordūy hem, özi yana bir **nāma** bitidi ki “Bahrām biziniŋ (6) naslımızını bad-nām ḳıldı. Ḫūdāy anıŋ günāhını kéçürgey. Ul ʿālamdın ötti. Biz hem (7) anıŋ arḳasıdın barur biz. Vaḳtī ki meniŋ köçüm seniŋ ḳaşınġa barsa anıŋ sözi- (8) din çıḳmaġay sen.” dép. Ul ḫaṭnıŋ içige Ḫusravnıŋ nāmasını alıp köçige berdi. (9) Köçi nāmanı alıp, bir kārvān bile ḳoşulup Gordıyyanıŋ aylıġa bardı. Gordıyya anı körüp (10) gül dék açıldı. Her ikevlen Bahrāmnı yād ḳılıp zār zār yıġlaştılar. Andın kéyin ḫalḳdın pınhān ul (11) nāmalar[nı] Gordıyyaġa berdi. Gordıyya nāmanı oḳup küldi. Pes pād-şāhnıŋ nāmasını beş pahlavān- (12) ġa oḳup körgezdi. Her beş pahlavānġa ant içürdi. Kéçe bolġaç ul beş pahlavānnı (13) Gostaham uḫlayduġan ordada olturġuzdı. Çūn ḳaraŋġu boldı, Gostahamġa tola şarāb (14) berip mest ḳıldı. Andın kéyin Gordıyya ḳolı bile Gostahamnıŋ aġzını muḥkem tuttı. Gostahamnıŋ (15) demi tutulup cān taslīm ḳıldı. Dānışmandlar aytıpdur: “Ḫatun kişi tofraḳ astında (16) bolġanı ābādāndur, tā anıŋ fıtnasıdın ér amānda bolġay.” Zınhār ḫatunlarnıŋ (17) işinde(??) bolmaġay sizler. Şundaḳ ki meẓlümlerniŋ ābādānı, ki Gordıyya érdi, ammā Gostaham dék pahlavānnı (18) tofraġını āsmānġa örletti. Ve-līkin Gostahamnı Hurmuz Pād-şāhnıŋ ḫūnı tuttı. Her kişi ki kişini (19) öltürse anı hem bir kişi öltürmey ḳalmas. Ve kişiniŋ ḫūnı hergiz toḳtamas. Albatta eger sizler- (20) ge cān u ten kerek bolsa ḫatunlarnıŋ farmānını tutmaŋız. Hamīşa ʿumrnı yaḫşı ötkerey déseŋizler (21) ḫatunlardın parhīz bile boluŋuzlar. Ġaraż ul-ki çūn Gordıyya Gostahamnı öltürdi,

şahar içige ġırīv ġavġā tüşti. **[299b** = (298b)**]** (1) Gordıyya dar-ḥāl ḳuyaḳ ve olfaġın keydi. Ḳaraŋġu kéçede Īrānlıḳlarnı aylıġa çırladı. Pād-şāhnıŋ nāmasını (2) ularġa körgezdi. Hemme pahlavānlar Gordıyyanı taḥsīn ḳıldılar.

Ve Gordıyya Ḫusravġa **nāma** bitidi ki "Farmān- (3) laġan farmānıŋnı tuttum. Gostahamnı öltürdüm. Ve anıŋ hemme leşkeri parākende boldılar. Émdi ne (4) farmānlar sen?" dédi. Çūn bu nāma Ḫusravġa yetti, ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Gordıyyaġa **nāma** iyberdi ki "Fat- (5) ġına leşkeri bile munda kelsün." dép. Çūn bu nāma Gordıyyaġa yetti, hemme leşkerige genc ü māl berdi. Pād-şāh-ı (6) Ḫusrav ṭerefige ravān boldı. Ḫusrav, Gordıyya yaḳın yetgeç aylıġa uluġlarnı çıḳardı. Ḫusrav (7) çūn Gordıyyanıŋ yüzini kördi, ʿacāyıbġa ḳaldı. Boyı gūyā ki sar-āzād dék, saçı sunbul, ḳaş- (8) ları ya, kirfigi oḳ, yüzi on (on) [tört] kéçedegi tolun ay dék, lebleri laʿl dék, sözleri (9) ḳand u şeker dék turur. Ḫusrav anı dar-ḥāl ḥaram-ḫānesige iyberdi. Ve Gordıyyanıŋ bırādarı Pahlavān-ı (10) Gordūyġa kişi iyberip ul dīnnıŋ maẕhabı bile Gordıyyanı aldı. Çūn kéçe ötti, kördi-ki (11) Gordıyyanıŋ ābrūyınıŋ güli hanūz açılmapdur. Hīç āfarīda aŋa çaḳılmap[dur]. Ḫusrav bildi-ki (12) bu ḳız ıntıhāyī pākīze ve aṣīl turur. Pes Ḫusrav Gordıyyanıŋ hemme yāranlarıġa pād-şāhāna ḫılʿat- (13) lar berip genc ü māl berdi. Ve Gordıyyaġa taḫt u tāc, ḳul ve kenīzekler berdi.

Bir küni Ḫusrav Gordıyyaġa aydı-ki (14) "Ey Gordıyya, ḫāḳānnıŋ bırādarı bile néçük ceng ḳıldıŋ? Ul yosunda yasanıp maŋa körgez- (15) gey sen." dédi. Gordıyya aydı: "Şāhā, farmānlaġıl, aṭ, sılāḥ ve gürz ve ḳılınç ve oḳ ya keltürgeyler." dédi. (16) Ḫusrav farmānladı, tā bāġ içinde yerin ārāsta ḳıldılar. Ve Ḫusrav hemme köçleridin Şīrīnnı (17) dost tutur érdi. Pes Ḫusrav ve Şīrīn bāġ içinde orda üstünde olturdılar. Gordıyya (18) ḳara aṭ minip, sılāḥ keyip Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Nayzasını yerge sançıp aṭıdın andaḳ (19) çābuklıḳ bile tüşti ki körgenler taḥsīnlar ḳıldı. Andın kéyin aṭıġa saçrap minip, andaḳ (20) cavalān-bāzlıḳlar ḳılıp naʿra tarttı ki hemme pahlavānlar ʿacāyıbġa ḳaldılar. Hemme ḫalḳnıŋ (21) közleri ḫīra boldı. Şīrīn Gordiyyege reşk éltti. Ḫusravġa aydı-ki "Şāhā, sen duşmanġa **[300a** = (299a)**]** (1) cengniŋ asbābını bergeniŋ ne turur? Ve men ḳorḳadur men ki bu pahlavān meẕlüm, bırādarı- (2) nıŋ kīnesini yādıġa keltürgey. Ve sen taḫt üstünde sılāḥsız olturur sen. Ve mundaḳ (3) pahlavān meẕlüm sılāḥ keyip turur. Mabādā ki saŋa zıyān ḳılmaġay." dédi. Ḫusrav küldi. Şīrīnġa (4) aydı-ki "Bu meẕlüm pahlavān turur. Ve hem mihrlik, vafā-dār turur. Ve mundın yaman gümān ḳılmaġıl." dédi. (5) Ve Gordıyya her ṭerefge çafıp cavalān ḳılur érdi. Gūyā ki Isfandıyār yanıp bu dunyāġa (6) kelgen-dek. Veyā Rustam u Dāstān tirilgen-

dek. Ḫusrav ḥayrān kalur érdi. Ve aydı-ki “Ey Gordıyya, (7) pahlavānlıḳda barābarıŋ yoḳdur. Al-ḥāl köreyin ki mey maclısda néçük turur sen.” dédi. (8) Gordıyya, pād-şāh içeduġan cāmda mey toldurdı. Ḫusravnı yād ḳılıp bir demde içip (9) adā ḳıldı. Ḫusrav tağı taʿaccubı zıyāda boldı. Ve aydı-ki “Ey ay yüzlük, bu ʿalamda meniŋ tört (10) köçüm bardur. Her biriniŋ on iki miŋ kenīzekleri bardur. Ḫālā hem sen altun orda- (11) da olturġıl. On iki miŋ altun[291] tāclıḳ, altun bilüzük ve ṭavḳluḳ kenīzekler saŋa (12) ḫıẕmat ḳılsun. Ve bu hemme maẓlūmlarġa sen sarvar bolġıl.” dédi. Gordıyya yüz yerge urdı. (13) Ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Andın kéyin Maryam ve Şīrīn (ve) Gordıyyaġa farmān-bardār boldılar. Ne-çend zamān (14) mundaḳ ötti.

Bir küni Ḫusrav uluġlar bile maclıs ḳılıp mey içer érdiler. Bir cām (15) bar érdi. Ul cāmda Bahrāmnıŋ atı bitiglik érdi. Ḫusrav anı körüp farmānladı, (16) tā cāmnı yerge alıp urdılar. Hemmeleri Bahrāmġa laʿnat oḳudılar. Ul vaḳt Ḫusrav aydı: “Tola (17) fīllar alıp barıp, Ray şaharını fīllarnıŋ ayaġıda yançıp ḫarāb ḳılıŋlar.” (18) dédi. Bir vazīrı aydı: “Şāhā, günāh ḳılġan kişi Bahrām turur. Ve Ray şaharı bī-günāh turur. (19) Ve uluġ şahar turur. Eger bu şaharnı vīrān ḳılsaŋ hemme bī-günāh ḫalḳ helāk bolurlar. Ḫudā-yı Taʿālāġa (20) hem pasand kelmes.” dédi. Pād-şāh aydı: “Ey vazīr, bir aṣıl(??) yaman kişini tafıŋlar, tā Ray şaharıġa (21) ḥākim ḳılayın. Anıŋ yamanlıġıdın Ray ḫarāb bolġusıdur.” dédi. Vazīr aydı: “Şāhā, anıŋ nışānalarını **[300b** = (299b)**]** (1) ayġıl, tā ul nışāna bile anı tafaylı.” dédi. Ḫusrav aydı: “Aṣıl yaman ve bad-ḫūy zālımnıŋ nışānası (2) oldur ki saçları ḳızıl, sözi bīhūda tola, badanı ḳızıl, burnı égri, yüzi sarıġ, (3) iki közi ḳıŋġır, burnı çoŋ turur. Hamīşa anıŋ işi bad-ḫūyluḳ ve yalġan, baḫīllıḳ (4) turur.” dédi. Hemme pahlavānlar Ḫusravnıŋ bu sözige ḥayrān ḳaldılar. Aṭrāf-ı ʿālamda mundaḳ (5) kişini istediler. Tā bir küni bir yoldın uşbu yosunda kişini tutup keldiler. (6) Hemme pahlavānlar ve uluġlar anıŋ reng ü rūyġa ḳarap külüştiler. Ḫusrav ul (7) kişidin sordı ki “Hay seniŋ ḫūyuŋ néçük turur, ayġıl.” dédi. Ul kişi aydı: (8) “Şāhā, meniŋ hīç ʿaḳlım yoḳ turur. Men yaman iş ḳılışdın hergiz tınmas men. Her bir sözümde (9) bölek işler ḳılur men. Her kim bile ʿahd paymān ḳılışsam sındurur men. Ul kişiniŋ (10) ḫānmānını vīrān ḳılur men. Ve hamīşa yalġan aytmaḳlıḳ meniŋ hunarım turur.” dédi. (11) Ḫusrav sordı: “Atıŋ ne turur?” dédi. Ul kişi aydı: “Atım Callācūş turur.” dédi. Ḫusrav (12) **manşūr-nāma** bitip Ray şaharını aŋa berdi. Ve tola leşker aŋa berdi. Callācūş Ray (13) şaharıġa keldi. Kelip Ray şaharınıŋ taḫtıda olturmaḳ bile farmānladı, tā hemme su aḳadu- (14) ġan ḳoşlarnıŋ tamlarını buzdılar. Andın kéyin munādī ḳıldurdı-ki “Her öyde

[291] Metinde اولتون şeklinde yazılıdır.

ki möşük (15) bolsa möşükni öltürüŋler. Eger möşük her öyde bolsa ul öyġa ört yaḳıp igesini (16) öltüredür men.” dédi. Ray şaharıda ḳança ki möşükler bar érse öltürdiler. Çūn yamġur (17) yaġsa, ḳoşlar yoḳ üçün hemme yamġur öylerni buzur érdi. Callācūş şūmlıġıdın (18) ve ẓulmıdın şahar vīrān boldı. Ve tola ḫalḳ zār zār yıġlaşıp Ḫusravnıŋ aylıdın kelgen (19) şūmdın cānıdın toydılar. Ve Ray şaharı dék ābād şahar ḫarāb boldı. Hemme şaharlar (20) dāġ u derdde boldılar. Çūn bahār vaḳtı keldi, rūy-ı zamīn gül gülzārlıḳ ve sabza-zārlıḳ boldı. (21) Ḫusrav hemme uluġlar bile bāġġa keldi. Farmānladı, tā naḳāra u karnāylar çaldılar. Ve maclıs ārāsta **[301a** = (300a)**]** (1) ḳılıp mey içtiler. Ul vaḳt Ray şaharıdın Pahlavān-ı Gordūynıŋ aylıġa keldiler. Ve Pahlavān-ı (2) Gord[ū]yġa şaharnıŋ vāḳıʿalarını aydı. Pahlavān-ı Gordūy ba-ġāyat ġam-gīn boldı. Siŋlisi (3) Gordūyaġa aydı-ki “Ey siŋlim, bir çāra ḳılġıl, tā Ray şaharlıġı ul ẓālımdın ḫalāṣ bolġay.” (4) dédi. Gordıyya bir möşük keltürdi. Altun éger yügenlik aṭḳa ul möşükni mindürdi. (5) Möşükniŋ iki ḳulaġıġa altun yigeneler saldı. Ve tırnaḳlarıġa ḥınnā yaḳtı, ḳızıl ḳıldı. (6) Ul möşükni andaḳ örgetti ki aṭ minip, bāġnıŋ aṭrāfıġa çafıp cavalān ḳılur érdi. (7) Aṭ üstünde kiçik bala olturġan dék olturur érdi. Çūn Şāh-ı Ḫusrav munı kördi, (8) ḳahḳah bile küldi. Köŋlige ḫūş keldi. Ve Gordiyyege aydı-ki “Ey gül-rūy u ḫūş-ḫūy, mendin her néçük (9) ārzūŋ bolsa, tilegil.” dédi. Gordıyya yüz yerge urdı. Ve aydı-ki “Şāhā, Ray şaharını maŋa (10) baġışlaġıl. Ul iybergen ẓālım şūmnı yandurġıl ki Ray şaharıda ḳança ki möşükler bar (11) érse ul öltürmiş. Şaharnı ḫarāb ḳılmış.” dédi. Ḫusrav küldi. Ve aydı-ki “Ey şūḫ pahlavān, (12) ul Ray şaharını ve ölkesini saŋa berdim. Sen kimni ḫᵛāhlasaŋ ḫᵛāhlap bir pākīze (13) kişini iybergil.” dédi. Gordıyya taʿẓīm-ı bar-cā keltürdi. Şul zamān Callācūşnı çırlattı. Callācūş (14) yolda kelgünçe öldi.

Andın kéyin Ḫusrav dād u ʿadlnı tüzdi. Ve leşkeridin ḳırḳ sekiz (15) miŋ suvār ılġadı. Ularġa genc ü māl berdi. Rūm ölkesige iyberdi, tā Rūmīlar kelip ul ṭeref- (16) degi ḫalḳġa zıyān yetgürmegey dép. On iki [miŋ] suvārnı Zābulıstān ṭerefige iyberdi, (17) tā ul vılāyatlarnı yamanlardın saḳlaġay. Yana on iki miŋ suvārnı bāḫtar şaharıġa (18) iyberdi. Yana on iki miŋ suvārnı Ḫurāsān ṭerefige iyberdi. Andın kéyin Ḫusrav farmānladı, (19) tā Bandūynıŋ, Gostaham[nıŋ] ḳança ki yārları bardur ve Hurmuznıŋ ölgenige ḫūş-ḫāl érdiler, hemmesi- (20) ni Ḫusrav öltürdi. Andın kéyin Ḫusrav künlerini tört ḳısm ḳılur érdi. Bir ḥıṣṣasıda (21) mūbadlar bile olturup maṣlaḥat ḳılur érdi. İkinçi ḥıṣṣada maclıs ḳılıp ḫūş-ḫāllıḳ ḳılur érdi. **[301b** = (300b)**]** (1) Üçünçi ḥıṣṣada Ḫūdā-yı Taʿālāġa nāla ḳılur érdi. Törtünçi ḥıṣṣada munaccımlarnı yıġıp yultuzlardın boladuġan

(2) vāḳıʿalarnı ister érdi. Ve her aynı hem tört ḳışm ḳıldı. Bir ḥışṣada gūy çevgān, ikinçi ḥışṣada şikār, (3) üçünçi ḥışṣada nard ve şaṭranc, törtünçi ḥışṣada ḫalḳnıŋ dād u ʿadlnı sorap, her ṭerefdin (4) kelgen élçilerġa cavāb berip ḫılʿatlar berür érdi. Ve her yılnıŋ başı kelgende bir gencni yasap, (5) ḫalḳdın pınhān ḳılıp ḳoyur érdi.

Çūn Ḫusravnıŋ pād-şāhlıġıdın beş yıl ötti, altınçı (6) yılı Ḳayṣarnıŋ ḳızıMaryam bir oġul tuġdı, on tört kéçegi tolun ay dék çıraylıḳ. Ul vaḳtda (7) balanıŋ ḳulaġıġa aẕān oḳumaḳ rasm émes érdi. Bir ḳulaġıġa āhasta bir atnı aytıp ḳoyar (8) érdi. Yana ḳulaġıġa āşkārā yana bir at ḳoyar érdi. Ḫusrav ul oġlınıŋ (9) bir ḳulaġıġa āhasta aydı-ki “Atıŋ Ḳubād bolsun.” dédi. Yana bir ḳulaġıġa āşkārā aydı-ki “Atıŋ Şīrrūya (10) bolsun.” dédi. Andın kéyin munaccımlarnı yıġıp Şīrūyanıŋ ṭālıʿını baḳturdı. Munaccımlar cavāb (11) berdi-ki “Bu kūdekdin rūy-ı zamīn fitnelik bolġusıdur. Hemme leşkeri ve sıpāhı muŋa laʿnat (12) aytḳusıdur. Bu oġul çoŋ bolup Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın yüz evürgüsidür. Mundın ziyāde (13) işlerini néçük aytur biz?” dédiler. Ve hem Ḫusrav aydı: “Munıŋ ṭālıʿını yaḫşı baḳıp maŋa aytıŋlar. Eger (14) aytmasaŋlar tiliŋlerni késer men.” dédi. Ḫusrav ba-ġāyat ġamnāk boldı. Bir haftaġaça kişige körnüş (15) bermedi. Andın kéyin aydı-ki “Ḫudā-yı Taʿālā felekniŋ gerdişide her néçük buyruġan bolsa andın özge bolmas. Aŋa çara (16) yoḳdur.” dédi.

Andın kéyin kātıbnı aylıġa çırladı. Ḳayṣar-ı Rūmġa **nāma** bitidi-ki “Maryam oġul tuġdı.” dép. Çūn (17) nāma Ḳayṣarġa yetti, Ḳayṣar şād u ḫurram boldı. Farmānladı, karnāy[292] sūr-nāy çaldılar. Bir haftaġaça ba-tamām Rūmda maclıslar (18) ḳıldılar. Ve şaharġa āyīn bağladılar. Sekizinçi küni Ḳayṣar farmānladı, tā yüz tévege kümüş, (19) ellig tévege altun yüklediler. İki yüz zar-baft ton, ḳırḳ altun dāstūrḫān, (20) ki hemme futları marcāndın érdi, gevherdin köz olturġuzġan érdi, bir altun (21) ṭāvus ve zabarcad üzük, tört yıllıḳ Rūmnıŋ ḫarācı, ki miŋ miŋ dīnār altun érdi, ḳırḳ dānışmand- **[302a** = (301a)**]** (1) dın iyberdi. Hemme dānışmandnıŋ uluġınıŋ atı Ḫānegī érdi. (iyberdi) Çūn Īrānġa yaḳın yetti, Ḫusrav (2) Zābulıstān pād-şāhını anıŋ aylıġa çıḳarıp ıʿzāz u ikrām bile şaharġa keltürdi. Hemme Ḳayṣar (3) iybergen genc ü mālnı ḫazīnege iyberdi. Meryemge iybergen nıs̱ārnı Maryamġa berdi. Ve Ḫusrav, Ḫorrād Borzīn- (4) ġa far[mā]nladı, tā Ḳayṣarnıŋ **nāma**sını oḳudı. Kördi-ki Keyūmars̱ Pād-şāhnı, Hūşeng ve Tahmūrs̱, (5) Farīdūn ve Īrec, Kisrā ve Nūşīravān Hurmuz ve Ḫusravnı tola taʿrīflar ḳılmış ve duʿālar (6) ḳılmış. Ve andın kéyin bitimiş ki “Şahan-şāh-ı Ḫusravdın bir tilegim bardur. Ul tilegim oldur ki (7) Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥnı asḳan dār yıġaç sizleriŋ

[292] Metinde کارونای şeklinde yazılıdır.

genciŋizlerde bardur. Yıllar yıllar (8) ötti ki ul dār genciŋizlerde ḳaldı. Ḥālā yaraşur ki ul dār yıġaçnı munda iybergey siz, tā men (9) tola mınnatlar tutup her yılda sizge ḫarāc iybergey men. Ve biz ʿĪsā Masīḥnıŋ mātamıda ul yıġaçġa (10) yüzimizni sürüp ıfar u zaʿfarān köydürgey biz. Ve bizniŋ mundaḳ uruḳ tuḳḳan bolġanımızdın (11) hemme ıḳlīmlar amān taftılar.” dép bitipdür. Ḫusrav nāmanı éşitip küldi. Ḫūş-ḥāl boldı. (12) Pahlavān-ı Ḫānegī-i Rūmīnı yaḫşı ordaġa tüşürdi. Bir ayġaça Ḫusrav maclıs ve şikārda Ḫānegīni (13) alıp yürüdi. Bir aydın kéyin nāmaġa **cavāb** bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Andın kéyin aydı-ki (14) “Ey Ḳayṣar-ı Rūm, seniŋ iybergen genc ü mālıŋnı ḳabūl ḳıldım. Ve sendin hem tola ḫūş-ḥāl boldum ki (15) başımġa işler kelgende sen yār bolduŋ. Saŋa tuḳḳan bolup ḳızıŋdın farzand bolġanġa (16) tola nıhāyatsız ḫūş-ḥāl u ḫurramdur men. Ve sen atamdın hem ziyāde yaḫşılıḳ ḳıldıŋ. Ḥālā hem (17) seni atamnıŋ ornıda körür men. Ve yana nāmada pākīze dīndın söz aytıp sen. Cahānda Hūşeng (18) Pād-şāhnıŋ dīnıdın ābdān dīn yoḳdur ki Ḫudā-yı Taʿālāġa şerīk ve farzand ve cüftni ravā körmes (19) biz. Ḫudā-yı Taʿālāġa pınhānlar āşkārā turur. Ḫudā-yı Taʿālānıŋ uluḳluġı köŋülge ve endīşege sıġmas. (20) Ve yana ʿĪsā Payġambarnıŋ dārıdın söz aytıp sen. Anı (anı) siz aytur sizler ki ‘ʿĪsā, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ (21) farzandı turur. Çūn-k[i] ʿĪsā Ḫudānıŋ oġlı érdi, yana dārdın atasınıŋ ḳaşıġa ketti.’ dér sizler. **[302b** = (301b)**]** (1) Her kişi-ki uşbu sözni aytsa ʿĪsā Payġambar ul kişidin bīzār bolġusıdur. Ammā Ḥażrat-ı (2) ʿĪsā, Ḫudā-yı Taʿālānıŋ bizge oḫşa bendesi turur ki peyġamberlikge iyberdi. Anı Ḥaḳ Subḥānahu (3) ve Taʿālā öz kemāl-ı ḳudratı bile atasız yarattı. Şundaḳ ki Ḥażrat-ı ʿĀdamnı tofraḳdın yaratıp érdi, (4) aŋa oḫşa Ḥażrat-ı ʿĪsānı şımāldın yarattı ʿalayhuma’s-salām. (siz) Sizler anı kişi dārġa (5) astı démeŋizler ki Ḫudā-yı Taʿālā ul vaḳtda cahūdlarnıŋ uluġını Ḥażrat-ı ʿĪsānıŋ ṣūretide (6) ḳıldı. Cahūdlar anı ʿĪsā dép dārġa asıp öltürdiler. Ḳayṣardın mundaḳ bīhūda söz- (7) lerni her kişi éşitse masḫara tutup külürler. Ve ul dār yıġaç ança ābdān néme émes ki Farīdūn (8) Pād-şāh anı gencide ḳoyġay. Anı men mūbadlardın sorap istedim. Āḫırī taftım ki bir oçaḳda (9) ḳoyup éken. Anı alıp saŋa iyberdim. Yana hem her néçük ārzūŋ bolsa aygıl, bereyin. Ve sen (10) iybergen genc ü mālnı nabīraŋ Şīrūyaġa berip bir genc yasadım.” dédi. Nāmaġa Ḫusrav pād-şāhnın (11) muhrını bastı. Andın kéyin farmānladı, tā gencniŋ ḳapuḳlarını açtı. Avval yüz atmış ḳullar, ki (12) hemme gevherdin köz olturġuzġan tāc keyip érdi, Ḫusrav Pād-şāh her bir ḳulnı yüz miŋ dāne murvārīd- (13) dın satıp alıp érdi. Ve üç yüz ḳızıl tüglük, ḳara köz[lük] téve, ḳırḳ miŋ pārça zar-baft, (14) gevher-nigār tonlar ve tört yüz dāne murvārīd, yüz atmış yāḳūt, üç yüz téve yüki Mıṣrī ve Hındī (15) tonlar iyberdi. Ve Ḫānegī-i Rūmīġa ḫılʿatlar, altun égerlik aṭlar

berdi. Ve Rūmdın kelgen ḥakīm- (16) larġa yüz tévede altun yüklep berdi. Ular ḫūş-ḥāl u ḫurram Rūmġa yandılar. Ḳayṣar-ı Rūm, Ḫusravnıŋ (17) nāmasın körüp şād u ḫurram boldı. Ve Ḫusravġa taḥsīnlar ḳıldı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. (18) Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

Toḳsan sekizinçi dāstānda: Ḫusrav u Şīrīn- (19) **nıŋ dāstānı. Ve Ḫusravnıŋ Ṭāḳdīs atlıḳ taḫtınıŋ ve ordasınıŋ bayānı. Ve Ḫusrav** (20) **Balḫ şaharıġa barıp Bārbad atlıḳ sāzandanıŋ āvāzını éşitgeni. Ve Ḫusravnıŋ uluḳluġınıŋ** (21) **bayānı. Ve Ḫusravnıŋ ʿumrı āḫırıġa yetip bāġ içinde Farruḫnıŋ ḳolıġa giriftār bolġanı.**

[303a = (302a)**]** (1) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılurlar kim ul vaḳtda ki Hurmuz Pād-şāh pād-şāhlıḳ (2) ḳılur érdi, Ḫusrav yigit érdi. Hurmuz Ḫusravnı cānıdın ʿazīzraḳ tutur érdi. Ve (3) Ḫusrav her kün şikārġa çıḳur érdi. Ve Şīrīnġa ʿāşıḳ bolup érdi. Bir birige köŋül berip (4) érdi. Ḫusrav cahānda Şīrīn[dın] özgeni ḫᵛāhlamas érdi. Çūn Hurmuz öldi, Ḫusrav (5) pād-şāh boldı. Tola ranclar tarttı. Ve Bahrām-ı Çūbīna [bile] yıllar yıllar ceng ḳıldı. Ve Şīrīndın (6) ul vaḳtlarda çendān cudā bolup érdi. Şīrīn kéçe ve kündüz Ḫusravnıŋ fırāḳıda zār zār yıġlar érdi. (7) Ve çırayı sarġarıp érdi. Ordadın hem taşḳarı çıḳmas érdi.

Çūn Ḫusrav (8) hemme duşmanlardın ḫalāṣ bolup cahānġa pād-şāh boldı, künlerde bir kün şikārġa çıḳḳalı (9) ḳaṣd ḳıldı. Şikārnıŋ çapduḳlarını pād-şāhāna yasadı. Üç yüz altun égerlik (10) aṭlar Ḫusravnıŋ aylıda alıp yürür érdi. Miŋ bir yüz atmış pıyāda ḳollarıġa (11) zūpīn nayzasın tutup yürür érdi. Üç suvār ḳollarıġa tuyġun ve laçın ve (12) ḳarçaġa ve ḳırġuy köterip yürür [érdi]. Yetmiş şīr u yolbarslarnı, dībā-yı (13) Çīnī yafıp altun zancırlar salıp yürür érdi. Ve sekiz yüz altun zancır (14) boynıda it yetelep yürür érdi. Örgetgen şīrlar ve yolbarslarnıŋ (15) aġızlarını altun zancırlar bile baġlap yürür érdi. Ve iki miŋ ḫāfıẓlar altun (16) tāclar keyip, altun égerlik ḫaçırlar minip yürür érdi. Ve beş yüz téveġa Ḫusrav- (17) nıŋ sarā-pardalarını yüklep yürür érdi. Ve iki yüz kenīzek, altun mıcmarlarda ʿūd u ʿanbar (18) köydürüp yürür érdi. Ve iki yüz yigitler ḳollarıġa ıfar u zaʿfar ve gül tutup (19) yürür érdiler, tā şımāl ḫūş-būyluḳnı Ḫusravġa yetgürgey. Ve yüz kişi Ḫusrav- (20) nıŋ aylıda yerge su séfip ıfar u zaʿfarān alışturur érdi, tā Ḫusravġa (21) yerdin toġ olturmaġay. Ve üç yüz pād-şāhlar zar-baft u dībā tonlar keyip Ḫusravnıŋ **[303b** = (302b)**]** (1) cılosında yürür érdiler. Ve Ḫusravnıŋ başıda Kāvıyānī-dırafşnı köterip yürür érdi. (2) Pes Ḫusrav bu ʿaẓamat ve heybet bile Şīrīnnıŋ ordasıġa yaḳın yetti. Çūn Şīrīn (3) Ḫusravnıŋ kelgenidin ḫabar taftı, dar-ḥāl sarıġ köynek keydi. Yüzini yüz miŋ zīb (4) zīnat bile yasadı. Ḳızıl dībā ton, ki gevherler

olturġuzup érdi, keydi. Orda (5) üstünige çıḳtı. Ve yüz nökerleri, hemmeleri sāz u rabāb alıp aṭrāfıda turdı- (6) lar. Çūn Şīrīn Ḫusravnı kördi, közidin miŋ miŋ ḳaṭra yaş aḳızdı. Çūn Ḫusrav (7) yaḳın yetti, Şīrīn ornıdın ḳoftı. Özini Ḫusravġa körgezdi. Yüz miŋ şeker- (8) rīzlıḳ bile ġunça dék aġzını sözge açtı. Ve aydı-ki "Ey pahlavān ve aṣīl pād-şāh, seniŋ (9) mıhr u vafāyıŋ ḳayan ketti? Ve kéçe kündüz bir birimiz bile sözleşip, kéçelerni künge, künlerni (10) tünge yetgürgeniŋ ḳayan ketti?" dép zār zār yıġladı. Ḫusrav Şīrīnnıŋ āvāzını (11) éşitip Şīrīnnıŋ yüzini kördi, közleridin yaş aḳızdı. Dar-ḥāl altun égerlik (12) aṭ ve ḳırḳ ḫādım iyberdi, tā Şīrīnnı altun ordaġa keltürgey. Özi ul yerdin (13) şikārġa bardı, şikār ḳıldı. Andın şaharġa yandı. Her vaḳtda Ḫusrav şikārdın kelse (14) şaharlarġa āyīn baġlar érdi. Ul kün hem āyīn baġladılar. Naḳāra u karnāylar çaldılar. (15) Ve altun ordadın Şīrīn Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Ḫusravnıŋ ayaġını öfti. Şīrīnnıŋ (16) vāḳıʿaları[293] ul vaḳtda érdi-ki Gostaham Āmul şaharıda Ḫusravdın yüz evrüp her şaharġa (17) çafur érdi. Pes Ḫusrav Şīrīnnı öz dīnınıŋ maẕhabı bile aldı. Çūn uluġlar Ḫusrav- (18) nıŋ Şīrīnnı alġanını éşittiler, hemmeleri ġam-gīn boldılar. Üç küngeçe Ḫusravnıŋ (19) aylıġa barmadılar. Törtünçi küni Ḫusrav kişi iyberip uluġlarnı çırlattı. Ularġa (20) aydı-ki "Ey uluġlar, bu néçe kündin ne üçün kelmediŋizler ki sizlerni körmey ġam-gīn boldum." (21) dédi. Hīç ḳaysı cavāb ayta almadılar. Hemmeleri aççıġlarını mūbadġa aytıp érdiler. Pes **[304a** = (303a)**]** (1) ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki "Şāhā, yigitlikde pād-şāhlıḳġa olturduŋ. Yaḫşı ve yaman (2) aḥvāllarnı kördüŋ ve éşittiŋ. Vaḳtī ki pād-şāh ve uluġlarnıŋ uruġı yaman (3) ḫalḳġa alışınsa ḫūb émesdür. Şundaḳ bilgil ki aṣīl oġullar atasını öltürüş- (4) ge ḳaṣd ḳılmas. Meger ki anası yaman bolsa ul anadın tuġulġan oġul, atasıġa (5) bī-vafālıḳ ḳılur. Şundaḳ ki Ḍaḥḥāk atasını öltürdi. Ve İskender Pād-şāhnıŋ atası pāk (6) Dārāb érdi. Ve anası bī-hunar érdi. Bırādarı Dārā ibn-i Dārābnı öltürdi. Égri ḳurıġan (7) yıġaç hergiz ütrü bolmas. Ḥālā bizniŋ köŋlimiz andın ġam-gīndür ki Şīrīn dék dīv- (8) ḫūy saŋa cüft bolmas. Eger Īrān şaharıda andın bölek ḫatun ḳalmasa hem Şīrīn (9) altun ordaġa kirmegi ravā émesdür. Ve seniŋ ata babaŋ mundaḳ işlerni (10) hergiz ḳılġan émesdür." dédi. Ḫusrav mūbadġa hīç cavāb bermedi. Mūbad uluġlarġa aydı-ki (11) "Taŋla saḫarda keleyli. Bolġay ki pād-şāh cavāb bergey." dédi, yandılar. Taŋlası (12) uluġlardın bir kişi aydı: "Ul sözni bu kün pād-şāhġa aytıp bolmas." dédi. (13) Yana biri aydı: "Bu kün pād-şāh cavāb berür." dér érdiler. Pes hemme mūbadlar pād-şāh- (14) nıŋ aylıġa kelip her ḳaysı öz ornıda olturdılar. Ul vaḳt bir ḳul, ḳolıġa ḳızıl (15) altun tabaḳġa sasıġan ḳan alıp keldi. Hemme

[293] Metinde واقعه لارين "vāḳīʿaların" şeklinde yazılıdır.

uluġlar ul ḳannıŋ sassıġ- (16) lıġıdın yüzini türdiler. Ḫusrav her ḳaysıġa ḳarar érdi. Ul uluġlar Ḫusravnıŋ (17) ḳorḳunçıdın ḫāmūş olturur érdiler. Ul vaḳt Ḫusrav mūbadlardın sordı-ki “Bu (18) ṭabaḳdaġı ne turur?” dédi. Mūbadlar aydılar: “Çirkīn ḳan turur.” dédiler. Ḫusrav farmānladı, (19) tā ul altun ṭabaḳnı tofraḳ bile arıġ yup ve su bile yup, āftāb dék roşen ḳılıp, (20) ıfar u zaʿfarānnıŋ içige séfip ve çıḳ mey toldurup keltürdiler. Ḫusrav mūbad- (21) lardın sordı-ki “Bu ṭabaḳ ilgerigidin néçük bolupdur?” dédi. Mūbadlar aydı: “Şāhā, **[304b** = (303b)**]** (1) hemme yaman némelerni sen yaḫşı ḳılur sen. Bu ṭabaḳ ilgerigidin yüz ḥışṣa ābādān bolupdur.” dédi. (2) Ḫusrav aydı: “Ey mūbadlar, Şīrīn ilgeri uşbu ḳanlıḳ ṭabaḳġa oḫşaş (3) érdi. Ḥālā meniŋ altun ordamġa kelip bu altun ṭabaḳ dék bolupdur. Şīrīn ilgeri (4) eger-çi bad-nām boldı, meniŋ üçün bad-nām bolġandur.” dédi. Hemme mūbadlar Ḫusravnı taḥsīn ḳıldılar. Ve aydılar ki (5) “Şāhā, hem ʿāḳıl turur sen, hem pād-şāh ve hem mūbad turur sen. Meger ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ sāyası (6) turur sen.” dédi. Ne-çend zamān mundaḳ ötti.

Ḫusravnıŋ pād-şāhlıġı kündin künge ziyāde (7) bolur érdi. Ve tola kéçe Ḳayṣarnıŋ ḳızı Maryamnıŋ ḳaşıda bolur érdi. Şīrīn Maryamġa reşk (8) éltür érdi. Āḫırī Şīrīn Maryamġa zahr berip öltürdi. Hīç kim anı bilmedi. Ve Maryamdın oġlı (9) Şīrūya yetīm ḳaldı. Ve Gordıyya hem ḳatıḳ aġrıḳ boldı. Ul hem öldi. Çūn Şīrūya on altı (10) yaşḳa kirdi, ḳadd u ḳāmat tarttı. Ḫusrav anı dānışmandlarġa berip ʿılm u hunar örgetti. Bir (11) küni bir mūbad Şīrūyanıŋ ḳaşıġa kirdi. Kördi-ki Şīrūyanıŋ aylıda Kelīle ü Dimneniŋ kitābı turup- (12) dur. Ve sol ḳolıġa böriniŋ ḳurup ḳalġan çangālını tutupdur. Oŋ ḳolıġa ḳotasnıŋ başını tutup zamān zamān çangālını ḳotas- (13) nıŋ başıġa urur érdi. Kelīle ü Dimne kitābıda uy bile şīrnıŋ vāḳıʿasını (14) oḳur, ḳolıdaġını bir birige uruşdın tınmas érdi. Mūbad bu ḥālnı kördi. Böri- (15) niŋ çangālını ḳotasnıŋ başıġa urġannı yaman fāl kördi. Ba-ġāyat ġamnāk (16) boldı. Néme üçün ki Şīrūyanıŋ ṭālıʿını bilip ve éşitip érdi. Pes mūbad (17) pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve Şīrūyanıŋ vāḳıʿasını aydı. Ḫusravnıŋ çırayı (18) sarġardı. Ve munaccımlarnıŋ sözi ḫayālıġa kirdi. Çūn Ḫusravnıŋ pād-şāhlıġı- (19) dın yigirme üç yıl ötti, Şīrūya ba-ġāyat zabar-dast, yāl u bāllıḳ pahlavān ḳoftı. Ul (20) (ul) vaḳt Ḫusravnıŋ Şīrūyadın köŋli aġrıdı. Pes farmānladı, tā ordanıŋ (21) aṭrāfını ḳofardılar. Şīrūyanı ve [??...]daşını, nöker ve ḳul ve kenīzekleri üç miŋdin **[305a** = (304a)**]** (1) ziyāde érdi, hemmesini ordaġa kügürdi. Yemek ve keymek ve bısāṭlar, altun ve kümüş, sāzanda- (2) lar ve mey, ḳança ki pād-şāhlarġa lāzım némelerni Şīrūyaġa berip mükemmel ḳıldı. Ul ordanı (3) aŋa zındān ḳıldı. Ve Şīrūya ul ordada kéçe kündüz mey içip ḫūş-ḫāllıġ ḳılur érdi. Ḳırḳ kişi ul ordanı saḳlar érdiler.

Rāvī aytur: Ul vaḳtda ki (4) Farīdūn Pād-şāh Ḍaḥḥāknı öltürüp ʿālamġa pād-şāh boldı, Damāvand tağıda bir dānışmand (5) bar érdi, Cahn-ı Borzīn atlıḳ. Sıḥr u cādū, ʿaḳl u dānışda barābarı yoḳ érdi. Ul (6) dānışmand Farīdūn Pād-şāhġa bir taḫt yasadı. Her ṭerefige gevher olturġuzdı. Farīdūn (7) Pād-şāh ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Cahnġa ottuz miŋ dīnār altun berdi. Sārī ve Āmul (8) şaharlarınıŋ pād-şāhlıġını berdi. Farīdūn Pād-şāh anıŋ üstünige uy (9) başlıḳ gürz ḳıldurdı. Çūn kiçik oġlı Īrecge Īrānnı berdi, ul taḫtnı ve gürzni [hem] Īrec- (10) ge berdi. Īrecdin Şāh-ı Manūçehrge mīrāṯ ḳaldı. Her vaḳtī ki her pād-şāh ul taḫtġa oltursa(??) (11) bir néme zıyāda ḳılur érdi. Çūn Keyḫusrav Pād-şāhġa yetti, ul taḫtġa tola zīnatlar ḳıldı. (12) Keyḫusravdın Luhrāsbġa, andın Guştāsbġa ḳaldı. Guştāsb, Cāmāst Ḥakīmġa (13) farmānladı, tā ḥikmet bile (bile) ul taḫtġa āsmānnıŋ gerdişini, yultuzlarnı, ay ve āftābnı (14) ṣūret ḳıldı. Uşbu yosunda her pād-şāh bir néme ziyāde ḳıldı. Çūn İskender Pād-şāh (15) pād-şāhlıḳġa olturdı, farmānladı, tā ul taḫtnı pāra pāra ḳıldı. Çūn tola yıllar (16) ötti, Ardaşīr-ı Bābekān pād-şāhlıḳġa olturdı. Ul taḫtnı tola istedi. Azġına (17) pārçasını ḳolıġa keltürüp ḫūş-ḥāl u ḫurram boldı. Her yerdin ve her pād-şāhdın bir pārça tafıp, (18) ul taḫtġa ulap yasar érdi. Tā hemme pārçalarını tafıp bir şahan-şāhlıḳġa lāyıḳ taḫt (19) yasadı. Ul taḫtġa olturdı. Ul taḫt pād-şāhlardın tā Kisr[ā] Nūşīravānġa yetti. Andın (20) Fīrūz Şāhġa yetti. Fīrūz Pād-şāh atrāf-ı ʿālamdaġı pād-şāhlarġa kişi iyberip ul taḫt- (21) nıŋ pārçalarını keltürdi. Her ṭerefdin ḥukemālarnı yıġdı. Şundaḳ ki miŋ bir yüz yigirme üstād **[305b** = (304b)**]** (1) keltürdiler. Cāmāst Ḥakīm yasaġan-dék ul taḫtnı yasadılar. İki yıl ul taḫtġa işledi- (2) ler. Taḫtnıŋ keŋrüligi yüz yigirme gez, toġralıġı yetmiş gez, égizligi yüz ellig gez érdi. Uşbu (3) taḫt Ḫusravġa mīrāṯ ḳalıp érdi. Ḫusravnıŋ taḫtı on pārça érdi. Anıŋ yüz miŋ (4) yana ḳırḳ miŋ altun futlar[ı] bar érdi. Aŋa fīrūza ve altun ve gevherdin naḳş ḳılıp érdi. Ul (5) taḫtnıŋ mīḫları aḳ kümüşdin érdi. Her ḳaysı mīḫı, yüz atmış altı mıṯḳāl (6) kümüş érdi. Vaḳtī ki kéçe bolsa altun çırāġlarnı ḳoyur érdi. Yaz bolsa ul taḫtnıŋ aylı bāġ ṭerefige bolur érdi, tā ḫūş-būy güller- (7) niŋ ve mīvelerniŋ būyı Ḫusravġa yetgey. Çūn zamıstān vaḳtı kelse taḫtnıŋ (8) ṭāḳlarıġa zar-baft u dībā yafur érdi. Ve bir miŋ altun gūylarnı sılāḥ-dārlar otḳa (9) ḳızıtıp taḫt aylında ḳoyur érdiler. Her bir gūy beş yüz mıṯḳāl altun erdi. Ul altun (10) gūylarnıŋ yarmı otda yürür érdi, yarmı uluġlar aylında turur érdi. Ve ul (11) taḫtda yultuzlarnıŋ ḥısābını, ay ve āftāb bir burcīdın yana bir burcīġa yürügen- (12) ni tamāşā ḳılur érdi. Ve kéçe hem āsmān ḳança çevrüledür, ul taḫtdın bilür érdiler. Ve ul (13) ay ve yultuzlar hemme altundın érdi. Ve gevherlerni çendān olturġuzup érdi-ki ḥısābını (14) kişi bilmes érdi. Ve ḳızıl altundın çendān naḳş ḳılıp érdi ki ḳaraŋġu kéçe roşen (15) bolup turur érdi. İlgerigi taḫtnı “mīşsār” atar

érdiler. Néme üçün-ki ul taḫtnıŋ (16) başı ḳoçḳarġa oḫşa érdi. Ve yaŋı taḫtnıŋ başı gevherdin érdi. Anı “taḫt-ı lācavard” (17) atar érdi. Üçünçi taḫtnı “taḫt-ı fīrūza” atar érdi. Törtinçi taḫtnı “mīşsar” atar érdi. (18) Pahlavānlar lācavard taḫtda olturur érdi. Vazīrı fīrūza taḫtda olturur érdi. Ve taḫt- (19) ġa bir zar-baft, ki gevherlerdin naḳş u nigār ḳılıp érdi, keŋrüligi yetmiş yeti ġulaç érdi (20) ve ul bısāṭda ḳırḳ sekiz pād-şāhnıŋ taḫt u tācınıŋ ṣūreti bar érdi, ul (21) zar-baftnı Çīn şaharıda bir kişi yeti yılda toḳup ketip érdi ve yıl başı Nav-rūz küni ul **[306a** = (305a)**]** (1) bısāṭnı saldı. Hemme uluġlar körüp taḥsīnlar ḳıldı. Ul bısāṭda Farīdūn ve (2) Keyḳubād ve Keyḫusrav ve Manūçahr ve Keykāvus ve Sıyāvaş ve Luhrāsb ve Guştāsb ve Bahrām-ı Gūr ve (3) Nūşīravān ve Hurmuz ve Ḫusravnıŋ tāc u taḫtınıŋ ṣūreti bar érdi. Körgenlerniŋ (4) közleri ḫīra bolur érdi.

Çūn Ḫusravnıŋ pād-şāhlıġıdın yigirme sekiz yıl ötti, (5) hemme cahān ḫalḳıġa Ḫusravnıŋ uluḳlıġınıŋ nām u āvāzası tüşti. Ul zamānda Bārbad atlıḳ (6) bir ḥāfıẓ bar érdi. Sāzendelikde cahānda barābarı yoḳ érdi. Pes Bārbedge her kişi aydı- (7) lar ki “Ey Bārbad, cahān pād-şāhı Ḫusrav kéçe ve kündüz maclıs içer. Ve anıŋ bir ḥāfıẓı bardur, (8) Sirgiş atlıḳ. Anı yüz miŋ nāz u nıʿmatda saḳlar érmiş. Eger sen Ḫusravnıŋ aylıġa (9) barsaŋ seni Sirgiş bile barābar ḳılıp körüp hemme ḥāfıẓlarġa sarvar ḳılur.” dédi. Eger-çi (10) Bārbad hīç némege ḥācatı yoḳ érdi, ul dar-gāhġa barġalı köŋüllük boldı. Ul ıḳlīm- (11) dın Ḫusravnıŋ dar-gāhıġa keldi. Ve Ḫusravnıŋ ḥāfıẓlarıġa ḳarar érdi. Ammā çūn Sirgiş, (12) Bārbadnıŋ sāz çalġanını éşitti, köŋlige ḳorḳunç tüşti ki “Eger Bārbad Ḫusravnıŋ ḳaşıġa (13) barsa hemmemizġa sarvar bolur.” dép. Ḫusravnıŋ éşik saḳlayduġan yasavulınıŋ (14) aylıġa keldi. Aŋa bir munça altun berdi. Ve aydı-ki “Ey yasavul, éşikde bir ḥāfıẓ bardur ki (15) mendin yüz ḥıṣṣa üstād turur. Albatta anı pād-şāhnıŋ ḳaşıġa kügürmegey sen.” dédi. (16) Yasavul ḳabūl ḳıldı. Her kün Bārbad orda éşigige barur érdi. Ul yasavul hergiz (17) yol bermes érdi. Çūn Bārbad navmīd boldı, rabābını köterip Ḫusravnıŋ çār-bāġıġa (18) bardı. Bāġçınıŋ atı Mardūy érdi. Ḫusrav her Nav-rūz küni ul bāġġa barıp iki (19) haftaġaça anda maclıs ḳılur érdi. Pes Bārbad Mardūynıŋ ḳaşıġa bardı. Anıŋ bile (20) dost boldı. Ve aydı-ki “Ey dost, meniŋ sendin bir ārzūm bardur. Kerek ki çūn pād-şāh (21) bu bāġġa kelse maŋa yol bergey sen, tā bir pınhān yerde turup pād-şāhnı ve maclısnı **[306b** = (305b)**]** (1) körgey men.” dédi. Bāġçı ḳabūl ḳıldı. Ve aydı: “Saŋa yol bereyin ve-līkin albatta kişi seni (2) körmegey ve bilmegey.” dédi. Bārbad “Ḫūş bolġay.” dédi. Çūn Ḫusrav bāġġa barġalı (3) ḳaṣd ḳıldı, bāġçı Bārbadġa ḫabar ḳıldı. Bārbad hemme tonlarını başdın ayaġ yaşıl ḳıldı. (4) Ve hem

rabāb ve hemme sāzlarını yaşıl boyadı. Bāġ içige bardı. Ḫusrav olturaduġan (5) yerge yaḳın bir dıraḫt bar érdi. Ba-ġāyat şāḫlıḳ ve tola yafurḳaḳlıḳ érdi. Ul dıraḫt- (6) nıŋ üstünige çıḳtı. Ul rabābnı ḳolıġa tutup olturdı. Hīç ṭerefdin Bārbad (7) körünmes érdi. Pes Ḫusrav bāġġa keldi, maclıs ārāsta ḳıldı. Saḳīlar altun (8) ve şīşa cāmlarda mey tuttılar. Tā āftāb olturup ḳaraŋġu tüşgünçe, ḥāfıẓlar naḫşı bir havā (9) ḳıçḳırdılar. Çūn ḳaraŋġu tüşti, Bārbad rabābnı ḳolıġa aldı. Dıraḫt üstünde olturup, (10) rabābnı çalıp andaḳ ḫūş-āvāzlıḳ bile naḫşı aydı-ki maclıs ahlı ʿacāyıbġa ḳaldılar. (11) Ḫusrav farmānladı, tā hemme ahl-ı maclıs ul bāġ içini istediler, tafa almay yanıp keldi- (12) ler. Bir dānışmand aydı: "Şāhā, seniŋ mundaḳ davlatıŋġa bāġdaġı dıraḫtlar hem naḫşı (13) aytsa ʿacāyıb émesdür." dédi. Ul vaḳt Ḫusravġa saḳī yana bir cām mey tuttı. Ḫusrav (14) cāmnı ḳolıġa aldı. Bārbad rabābnı bölek maḳāmġa tüzüp andaḳ çaldı-ki Ḫusrav ul naḫşı- (15) nıŋ ʿaşḳıda ul cāmdaġı meyni tamām içti. Farmānladı, tā hemme uluġlar altun çırāġlarnı (16) bāġ içinde köterip istediler. Hīç yerde nışān tafmadılar. Ḫusrav yana ul āvāznı (17) éşitmek üçün sāḳīdın bir cām mey ṭalab ḳıldı. Bārbad rabābnı yana bir maḳāmġa çalıp andaḳ (18) naḫşı ḳıçḳırdı-ki bāġ içindegi ḳuşlar ve keklikler ul āvāzdın sermest boldılar. Hemme (19) kenīzekler bāġ içini kezdiler, tafmadılar, ʿācız boldılar. Pes Ḫusrav ornıdın ḳoftı. Ḳolıġa (20) bir cām mey aldı. Ul cāmda bir patman mey bar érdi. Bir demde içti. Ve aydı-ki "Eger bu fırışta bolsa (21)[294] érdi, mundaḳ sāz çalmas érdi. Eger dīv bolsa érdi, mundaḳ naḫşı aytmas érdi. **[307a** = (306a)**]** (1) Bāġ içinde isteŋler. Eger ul tafılsa anıŋ aġzıġa gevher toldurur men. Ve hemme ḥāfıẓlar- (2) dın uluġ ḳılur men." dédi. Çūn Bārbad Ḫusravnıŋ bu āvāzını éşitti, sāzını (3) yana bir maḳāmġa çaldı. Ve bu baytnı oḳudı:

Ḫūş-āvāz bile aydı şāhā, gevā

(4) Radā, pahlavānā, cahān Ḫusravā

Bu maclısda içgey sen ul cām-ı mey

Cahān-dār bol [??...] ve [??...]"

(5) dép dıraḫt başıdın tüşti. Ḫusravnıŋ aylıġa kelip yüz yerge urdı. Ḫusrav sordı: (6) "Sen kim sen?" dédi. Bārbad aydı: "Şāhā, men Cahrum şaharıdındur men. Seniŋ bende- (7) leriŋdin bir bendedür men. Seniŋ dar-gāhıŋġa neçe martaba bardım, körünüş bermedi." (8) dép cumla aḥvāllarını bayān ḳıldı. Ḫusrav ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. Ve

[294] 21. satırın altında "... cāmnı ḳolıġa aldı. Bārbad rabābnı bölek maḳāmġa tüzüp, andaḳ tüzüp çaldı-ki" yazılı olup, bu 306b/14'ün müsveddesidir/tekrarıdır.

Ḥāfıẕ-ı Sirgişge (9) aydı ki “Ey bad-hunar, Bārbad seniŋ ḳaşıŋda şeker dék turur. Ve sen açıġ tarbuz- (10) ġa oḫşa turur sen. Anı sen ne üçün meniŋ ḳaşımġa kigürmes sen?” dédi. (11) Pes altun cāmlarda mey içtiler. Çūn taŋ attı, Bārbadnıŋ aġzıġa murvārīd toldur- (12) dı. Bārbad Ḫusrav bile ordaġa keldi. Ḫusrav yana iki badra altun berip aġzıġa gevher (13) toldurdı. Ve Cahrum şaharınıŋ pād-şāhlıġını manşūr-nāma bitip Bārbadġa berdi. (14) Ve her kün Bārbadġa bölek rengde pād-şāhāna ḫılʿatlar berür érdi. Ve özi- (15) niŋ aylıda olturġuzur érdi. Ve [anı] hemme ḥāfıẕlarġa pād-şāh ḳıldı.

Çūn (16) Ḫusrav ʿīş u ʿişretge maşġūl boldı, pes Ḫusrav farmānladı, tā Rūmdın ve (17) Hındıstāndın ve Çīn şaharıdın üç miŋ ūstād tamçılarnı keltürdiler. Ular- (18) dın bir yüz kişini ılġadı. Bu bir yüz kişidin ottuz kişini ılġadılar. Pes ul ūstād- (19) larġa farmānladı-ki “Ey ūstādlar, bir ordayī ḳofarıŋlar ki tā iki yüz yılġaça (20) yamġur ve ḳardın ḫarāb bolmaġay.” dédi. Pes ūstādlar orda ḳofara durġan yerni (21) on ġulaç oydılar. Taş ve ḫām tuy bile ḳofardılar. Çūn ordanıŋ tamı ḳofarıldı, **[307b** = (306b)**]** (1) ūstād pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, bir pīrnı iybergil, tā ordanıŋ égizligige (2) arġamçı çinep baḳḳay.” dédi. Pes arġamçı salıp ordanıŋ égizligini çinep, andın (3) kéyin arġamçını ṣandūḳġa salıp, pād-şāhnıŋ muhrını ṣandūḳġa basıp ḫazīnada (4) ḳoydılar. Andın kéyin ūstād Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı ki “Şāhā, ordanıŋ égizligi (5) kehkeşān-ı felekge yetti. Ammā bu ordaġa tüŋnüklerini teşmekge aşuḳmaġay sen. Ve maŋa (6) açıġıŋ kelmegey ki ne-çend zamān turup, andın kéyin téşür men.” dédi. Ḫusrav aydı: “Hay sen (7) ne üçün iş ḳılmay dér sen?!” dép. Farmānladı, tā ūstāġa ottuz miŋ dıram kümüş (8) berdiler, tā ḫūş-ḥāllıḳ bile iş ḳılġay. Ūstād bildi-ki “Eger ḥālā bu ordanı teşsem (9) orda yıḳılur.” dép. Kéçe bolġaç ūstād şahardın ḳaçıp ketti. Ul ūstādnıŋ (10) atı Farġān érdi. Çūn Ḫusrav éşitti ki Farġān ḳaçmış, Ḫusrav açıḳlandı. Hemme Rūmī (11) ūstādlarnı zındānġa saldı. Ve bölek tamçılar istediler. Her tamçı ki éşitür érdi, (12) kelip ul ayvānnı körüp Ḫusravnıŋ aylıdın ḳaçur érdi. Ḫusrav ʿācız bolup, (13) ul ordanı taşlap saldı. Ve aṭrāfdın tamçı ister érdi. Tā Āhvāz şaharıdın (14) bir kāmıl ūstād keltürdiler. Çūn ūstād ul ordanı kördi, Ḫusravnıŋ ḳorḳunçıdın (15) reng rūyı sarġardı. Ve aydı-ki “Şāhā, bu ordanı ādam ḳofarmapdur ki ādamnıŋ işi (16) émes. Meger ki dīv ḳofarġandur. Bu ordaġa tüŋnük açmaḳ meniŋ çaġım émesdür.” (17) dédi. Ḫusrav üç yılġaça anı ḳıldurġalı ūstādnı ister érdi, tafmas érdi. (18) Törtünçi yılda ul ordanı ḳofarġan ūstād şahar içinde paydā boldı. Ḫusravġa (19) ḫabar ḳıldılar. Ḫusrav ul ūstādnı aylıġa çırladı. Ve sordı-ki “Hay ḥuccatıŋ ve ʿuẕrıŋ ne turur (20) ki meniŋ aylımdın ḳaçtıŋ?” dédi. Ūstād aydı: “Şāhā, ul vaḳtda ki ordanı ḳofarıp (21) tamām

ḳıldım, bir arġamçı çinep ḫazīneçige berip érdim. Ḥālā farmānlaġıl, ḫazīnaçı ul **[308a** = (307a)**]** (1) arġamçını alıp meniŋ bile ul ordaġa barsun. Ordanı yana çinep köreyli." dédi. (2) Pes şundaḳ ḳıldılar. Arġamçını ordaġa çinediler. Orda ḳadīmġı ḳofarġan (3) vaḳtıdaġıdın on ġulaç kem çıḳtı. Arġamçını alıp kelip pād-şāhġa körgez- (4) diler. Ve ūstād aydı-ki "Şāhā, eger men ordaġa ul vaḳtda tüŋnük teşsem (5) érdi, ne orda ḳalur érdi ve ne ṭāḳ ve ne ayvān ve ne men ḳalur érdim. Orda (6) yıḳılur érdi." dédi. Ḫusrav bildi-ki ūstād rāst aytadur. Dar-ḥāl zındān- (7) daġı Rūmī ūstādlarnı benddin çıḳarıp genc ü māl berdi. Ve ul ūstād- (8) ġa bir badra altun berdi. Ul ūstād ordaġa yana yeti yıl işlediler. Tā orda (9) tamām boldı. Ḫusrav ul ūstādġa genc ü māl, yer ü su berdi. Ve Ḫusrav her Nav-rūz küni (10) ul ordaġa barur érdi. Hemme ḫalāyıḳ ul ordanı körüp közleri ḫīra, köŋül- (11) leri tīra bolur érdi. Néme üçün-ki hīç kimerse mundaḳ ordanı körmep (12) érdiler. Belki ḳulaḳları hem éşitmep érdi. Ve ul ordanıŋ şıfıġa bir altun (13) ḫalḳa baġlap bir altun zancīr, ki her bir mührelerige bir gevher olturġuzup érdi, ul (14) zancīrnı ḫalḳaġa baġlar érdi. Vaḳtī ki Şahan-şāh-ı Ḫusrav altun taḫtıġa çıḳıp oltur- (15) sa ul zancīrġa altun tācnı asıp ḳoyur érdiler.

Ve her ıḳlīmdın Ḫusravġa tartıḳ (16) alıp kelür érdiler. Şundaḳ ki Tūrāndın ve Hındıstāndın ve Çīn ve Rūmdın aṭrāf-ı (17) ʿālamdın bāc u ḫarāc keltürür érdiler. Anıŋ genclериniŋ ḥadd u ḥısābı yoḳ érdi. (18) Avvalġı gencініŋ atı "Genc-i ʿArūs" érdi. İkinçi gencініŋ atı "Genc-i Ḫużar" érdi. Ul (19) gencniŋ égizligi bir oḳ atım égiz érdi. Üçünçi genci "Genc-i Bad-āvard". Ul gencdegi (20) altun ve gevherlerniŋ ḥadd u ḥısābı yoḳ. Törtünçi "Genc-i Dībe-i Ḫusravī". Beşinçi "Genc-i **[308b** = (307b)**]** (1) Afrāsıyāb"nıŋ genci. Altınçı genci "Genc-i Sūḫta" érdi. Anda reng-ā-reng gevherler ve ḳızıl gevher (2) bar érdi. Ḥāfıẓlarınıŋ uluġı Bārbad ve Sirgiş érdi. Ve altun ordada on (3) iki miŋ ay yüzlük, altun tāclıḳ kenīzekleri bar érdi. Ve on iki miŋ (4) altun égerlik cengī aṭlar, miŋ iki yüz cengī fīllar ve on iki miŋ (5) ḫūş-raftār ḫaçırlar ve atmış altı altun muḥāfalar ve yana Şab-dīz atlıḳ bir aṭı bar érdi. (6) Ḫusrav anı cahāndın hem ʿazīzraḳ tutur érdi. Ve rūy-ı zamīnda hīç pād-şāhda (7) andaḳ aṭ yoḳ érdi.

Çūn Ḫusrav mundaḳ uluġluḳ ve zar-dārlıḳda boldı, (8) ba-ġāyat mütekebbir bolup şundaḳ ʿādıl pād-şāh, ẓālım boldı. Ve genc ü māl yıġmaḳġa maşġūl (9) boldı. İlgeri Ḫusravġa raḥmat oḳur érdiler. Ul vaḳt laʿnat oḳudılar. Bir pahlavānī (10) bar érdi, Gorāz atlıḳ. Ul Rūm ṭerefide ḳaravulçı bolup, şul ṭerefni saḳlap (11) olturur érdi. Çūn Ḫusrav ẓālım boldı, avval ul Gorāz pād-şāhnıŋ farmānıdın (12) boyun tolġadı. Ve Ḫusravnıŋ yana bir [vazīrı] bar é[rdi]. Ba-ġāyat Ḫusravġa yaḳın ve uluġ (13) érdi.

Farruḫzādġa dādını aytmaġunça hīç kişi Ḫusravnıŋ aylıġa kire almas érdi. (14) Çūn pād-şāh ẓālım boldı, Farruḫzādnıŋ hem köŋli ḳaldı. Ve Gorāẕ bile bir tıllıḳ boldı. (15) Ve Gorāz, Ḳayṣarġa **nāma** yazdı ki "Ey Ḳayṣar, ornuŋdın teprengil. Kelip şahar-ı Īrānnı alġıl ki (16) men saŋa yār turur men." dédi. Ḳayṣar ul nāmanı oḳup, dar-ḥāl leşkerini yıġıp Īrān (17) ṭerefige ravān boldı. Çūn Ḫusrav bu vāḳıʿanı éşitti, bildi-ki bu Gorāznıŋ işleri (18) turur. Pes hemme uluġlarını yıġıp maṣlaḥat ḳıldı. Andın kéyin Ḫusrav farmānladı, tā Gorāz- (19) ġa bir **nāma** bitidi-ki "Ey Gorāz, men seniŋ bu işiŋni hemme pahlavānlarnıŋ işidin ılġadım (20) ki Ḳayṣarnıŋ başını ḳorḳunçnıŋ kemendige keygüzüp sen. Vaḳtī ki bu nāma saŋa yetse **[309a** = (308a)**]** (1) bir iş ḳılġıl ki Ḳayṣar Īrān ölkesige ötgey. Sen öz ornuŋda turġıl, tā men (2) leşkerim bile ornumdın tepreneyin. Vaḳtī ki aylıdın men, arḳasıdın sen tut- (3) saŋ Ḳayṣar otrada helāk bolġusıdur. Anı tutup hemme Rūmīlarnı esīr ḳılaylı." (4) dédi. Nāmaġa muhr bastı. Ve bir sözlük élçini ılġadı. Aŋa aydı-ki "Sen bu nāmanı alıp, (5) hīç kimge körgezmey Rūmlıḳlarġa alıp barġıl. Seni Rūmīlar tutup, Ḳayṣarnıŋ (6) aylıġa alıp barurlar. Ve sendin aḥvāl sorar. Ul Vaḳt sen ayġıl ki 'Men Īrān- (7) dın Pahlavān-ı Gorāzġa nāma éltür men.' dégil. Nāmanı oŋ ḳoluŋġa baġlaġıl. Eger (8) nāmanı sendin alsalar hem alġay." dédi. Élçi ravān boldı. Çūn Ḳayṣarnıŋ leşker-gāhıġa (9) yetti, anı tutup Ḳayṣarġa keltürdiler. Ḳayṣar sordı-ki "Ḫusrav ḳaydadur?" dédi. Élçi Ḳayṣar- (10) dın ḳorḳup cavāb bere almadı. Ḳayṣar farmānladı, tā anı aḳtardılar, nāmanı taftılar. Bir (11) dānışmand tafıp kelip nāmanı oḳuttılar. Ḳayṣar nāmanı éşitip çırayı (12) sarġardı. Ve aytur érdi-ki "Men āsānlıḳ bile Ḫusravnıŋ maraḳı- (13) ġa tüşüpdür men. Şahan-şāh-ı Ḫusravnıŋ üç yüz miŋ suvār, cengī fīlları (14) bardur. Gorāz meni ularnıŋ tuzaḳıġa tüşürür éken." dép. Dar-ḥāl leşkerini (15) tartıp Rūmġa yandı. Çūn Gorāz, Ḳayṣarnıŋ yanġanını éşitti, köŋli derdlik (16) boldı. Ḳayṣarġa **nāma** yazdı-ki "Şāhā, ne üçün Īrāndın yandıŋ? Şahan-şāh-ı Ḫusrav (17) bilür ki bu işni men ḳılġandur [men]. Ve maŋa açıġ ve kīnelik bolġusıdur." dédi. Çūn (18) bu nāma Ḳayṣarġa yetti, bir élçini Rūmīlardın ılġadı. Ve **nāma** bitidi: "Ey bad-aṣl, sen ḫ^{v}āh- (19) lap sen ki meni Ḫusravġa tutup bergey sen. Ve taḫt u tācımnı köydürgey sen. Ve men (20) ḫūb biledür men ki Īrānlıḳlar öz pād-şāhlarıdın pād-şāh taḫtıda olturup, hergiz (21) Ḳayṣarnı taḫtġa olturġuzmaslar." dédi. Çūn Gorāz bu nāmanı oḳudı, her çend Ḳayṣarġa ʿuẕrlar **[309b** = (308b)**]** (1) aydı, Ḳayṣar ḳabūl ḳılmadı. Pes Ḫusrav Gorāzġa **nāma** bitidi-ki "Ey ḥarām-ḫ^{v}ār, dīv-sār, ul leşker, ki (2) seniŋ ḳaşıŋda bardur, hemmesi Ḳayṣarġa ḫālış yār tururlar. Uları-ki meniŋ farmānımdın (3) boyun tolġadılar, hemmesini meniŋ ḳaşımġa iybergil." dédi. Çūn bu nāma Gorāzġa yetti, (4) ba-ġāyat ġamnāk boldı. Ve on iki miŋ suvār ılġadı. Ul leşkerniŋ uluġlarıġa

aydı-ki (5) “Ey pahlavānlar, sizler daryādın ötmey turuŋuzlar. Hīç kimniŋ sözini éşitmeŋizler. (6) Eger hemmemiz bir tıllıḳ ve bir köŋüllik bolsaḳ taġnı hem ornıdın yulsa bolur.” dédi. Leşker (7) barıp su yaḳasıda Ḫurda-ı Ardaşīr şaharında toḳtadılar, tā Ḫusrāvdın néme farmān keledür. (8) Çūn Ḫusrav ulardın ḥabardār boldı, Farruḫzādġa aydı-ki “Barıp ulardın sorgıl ki ne üçün (9) Ḳayṣarġa yol beripdürler? Ve Ḳayṣar bile bir tıllıḳ bolup mendin yüz evürgen kimdür? Anı maŋa aytsun- (10) lar.” dédi. Çūn Farruḫzād kelip bu sözni ul leşkerge aydı. Ul leşker Ḫusravnıŋ ḳorḳunçıdın (11) dıraḫt yafraġı dék titrediler. Hīç cavāb ayta almadılar. Farruḫzād Gorāz bile bir tıllıḳ érdi. (12) Bir küni ularnıŋ ḳaşıġa ḫalḳdın pınhān keldi. Ve aydı-ki “Ey pahlavānlar, pād-şāhdın (13) ne üçün munça ḳorḳur sizler? Pād-şāhdın ḳorḳmaŋızlar ki sizlerdin āşkārā (14) günāh körmedi. Hemmeleriŋizler bir tıllıḳ ve bir köŋüllik boluŋuzlar ki men hem sizlerge yārdur (15) men.” dédi. Ular bu sözni éşitip Farruḫzād örgetgen cavābnı aydılar. Farruḫzād, pād-şāhnıŋ (16) aylıġa keldi. Ularnıŋ sözlerini aydı. Ḫusrav aydı: “Barıp ularġa ayġıl ki Ḳayṣar ulardın (17) ḳaysını fırīb berip yolıġa kigürüpdür, ul kişi meniŋ aylımda günāhkārdur. Anı meniŋ (18) aylımġa iybersün. Eger iybermeseler hemmesini dārġa asıp öltürür men.” dédi. Farruḫzād (19) bu sözlerni ularġa yetgürdi. Hemme leşker ġamnāk boldılar. Hemmeleriniŋ dem nefesleri baġlan- (20) dı. Farruḫzād aydı: “Hay şunça pahlavān ve yigit leşker bu pād-şāhdın ne üçün ḳorḳar sizler? Ve (21) pād-şāhnıŋ dar-gāhıda hīç uluġ pahlavān yoḳ turur. Ve ḳarındaşım Rustam hem anıŋ farmānı- **[310a** = (309a)**]** (1) dın çıḳḳandur. Ḫālā sizler meniŋ aylımda pād-şāhnı tilleŋizler ve hīç ḳorḳmaŋızlar.” (2) dédi. Hemmeleri bu sözni éşitip Ḫusravnı tillediler. Farruḫzād Ḫusravġa keldi. Ve aydı-ki (3) “Şāhā, hemme leşker seniŋ farmānıŋdın yüz evürdiler. Eger mundın kéyin ularnıŋ ḳaşıġa (4) iyberseŋ cān ḳorḳunçı bardur.” dédi. Ḫusrav bildi-ki bu işler hem Farruḫzāddın (5) turur. Ve-līkin Farruḫzādnıŋ bırādarı Rustamdın ḳorḳup Farruḫzādġa hīç néme söz ayta (6) almadı. Néme üçün-ki Rustam on miŋ kişi bile boyun tolġap érdi. Ve Farruḫzādnıŋ köŋlini (7) hem buzuḳ kördi. Farruḫzād hem bildi-ki pād-şāh günāhnı andın köredür. Taşḳarı (8) çıḳtı. Éşikde olturup her kişige söz örgetür érdi. Tā hemme sıpāhlar birdin birdin (9) yüz evürdiler.

Ve Farruḫzād maşlaḥat ḳılur érdi-ki yana bir pād-şāh taḫtġa olturġuzġay. Tā söz- (10) ni bir yerge ḳoydılar ki Şīrūya, ki Ḫusravnıŋ çoŋ oġlı érdi, zındānda érdi, (11) anı pād-şāh tikgeyler. Uşbu vaḳtda Pahlavān-ı Tuḫār leşkeri bile yetip keldi. Farruḫzād (12) ularnıŋ aylıġa çıḳtı. Yaḳın yetgeç Farruḫzād Ḫusravnıŋ yamanlıġını Tuḫ^{v}ārġa aydı. Tuḫ^{v}ār (13) cavāb berdi-ki “İlgeri bu pād-şāh ıntıhāyī ʿādıl érdi. Al-ḥāl ki ẓālım

bolupdur, anı taḫtda (14) olturġuzup bolmas.” dédi. Farruḫzād aydı: “Ey pahlavān, ḥālā zındānġa baraylı. Şīrūya zındān- (15) da turur. Ve altı miŋ suvār anı saḳlar.” dédi. Tuḫᵛār leşkeri bile zındān ṭerefige ravān boldı. Zındān[ı] (16) saḳlaġanlar bile ceng ḳıldı. Sıpah-sālārnı öltürdi. Ḳalġanı ḳaçıp parākende boldılar. (17) Tuḫᵛār zındānġa bardı. Şīrūyanı ḳıçḳırdı. Şīrūya dar-ḥāl cavāb berdi. Ve sordı-ki “Hay (18) atam ḳaydadur ki meni zındāndın çıkarmaḳlıḳ sizlerniŋ işiŋizler émesdür?!” dédi. (19) Tuḫᵛār aydı: “Ey şāh-zāda, eger sen bizniŋ bile bir tıllıḳ bolmasaŋ, seniŋ on (20) beş bırādarıŋ bardurlar, her ḳaysı pād-şāhlıḳġa lāyıḳ turur, ulardın birini taḫtġa (21) olturġuzur biz.” dédi. Şīrūya bu sözni éşitip bī-çāra boldı. Ul öydin çıḳtı. Ve **[310b** = (309b)**]** (1) (ve) Farruḫzād Ḫusravnıŋ éşigide turup içgeri kişi kigürmes érdi, tā Ḫusrav (2) ḫabardār bolmaġay. Çūn kün kéç boldı, Tuḫᵛār tayaḳçılarġa aydı-ki “Bu kéçe Ḳubād Pād-şāhnıŋ (3) atını ḳıçḳırıŋlar.” dédi. Néme üçün ki ul zamānda rasmī andaḳ érdi-ki her kéçe şul zamāna- (4) nıŋ pād-şāhınıŋ atını ḳıçḳırur érdiler. Çūn kéçe boldı, Ḫusravnıŋ tayaḳçıları (5) “Pād-şāh Ḳubād!” dép ḳıçḳırdılar. Ḫusrav uḫlap yatıp érdi. Şīrīn yastuġıda (6) olturup érdi. Çūn tayaḳçınıŋ āvāzını éşitti, boyıġa titrek tüşti. Ve Ḫusravġa (7) aydı-ki “Şāhā, bu ne āvāzdur?” dédi. Ḫusrav ul āvāznı éşitti, çırayı zaʿfar dék sarġar- (8) dı. Ve aydı ki “Munaccımlarnıŋ sözi keldi. Ul vaḳtda ki Şīrūya anadın tuġuldı, anıŋ (9) bir ḳulaġıġa ḫalḳdın pınhān Ḳubād dép at ḳoyup érdim. Ve Şīrūya dép āşkārā at (10) ḳoydum. Émdi bu işge ʿılāc oldur ki Çīn şaharıġa barġay men. Faġfūr-ı Çīndın leşker (11) tilegey men.” dédi. Ve Şīrīnġa aydı-ki “Ey maʿşūḳum, meniŋ acalım yaḳın kelipdür.” dédi. (12) Şīrīn aydı: “Şāhā, yamanlarnıŋ ḳolı sendin yıraḳ bolsun. Bir çāra ḳılıp bu balādın (13) ḫalāṣ bolġıl ki taŋ ataça hemme duşmanlar ordaġa kelürler.” dédi.

Ḫusrav ḫazīnadın küpesi- (14) ni aldurdı. İki şamşīr-ı Hındī ve altun tāc, oḳ ve ya ve altun sıparını aldı. Bir pahlavān ḳulı bile (15) ḳaraŋġu kéçede bāġ içige kirdi. Bir pınhān buluŋda altun sıparnı bir şāḫġa asıp ḳoydı. (16) Nergis ü zaʿfarānnıŋ üstünde olturdı. Tīġnı tiziniŋ astında ḳoydı. Anda (17) ġamnāk bolup olturdı. Çūn āftāb çıḳtı, Ḫusravnıŋ ordasıġa hemme duşmanlar (18) kirdiler. Ve Ḫusravnı istediler, tafmadılar. Anıŋ genclerini talan ḳıldılar. Ve Ḫusrav (19) bāġ içinde tanhā, ne astında taḫt bolġay ve ne aylında vazīr bolġay, bir ḳul bile dıraḫt tübi- (20) de olturup érdi. Çūn kün tüş vaḳtı boldı, Ḫusravnıŋ ḳursaġı açtı. (21) Bāġda bir çāker bar érdi. Pād-şānı tanumas érdi. Pād-şāh aŋa aydı-ki “Bu altun kemerim- **[311a** = (310a)**]** (1) din bir pārçasını késip alġıl.” dédi. Ul pārçada beş gevher monçaḳ bar érdi. Pād-şāh aydı: (2) “Bu gevherlerni bāzārġa alıp barıp nān ve göşt keltürgil.” dédi. Her bir gevherniŋ bahāsı ottuz (3) miŋ

dıram érdi. Pes ul çāker bāzārġa bardı. Nān-vāynıŋ aylıġa bardı. “Nān bergil.” dédi. (4) Nān-vāy aydı: “Men bu gevherlerniŋ bahāsını bilmes men. Gevher-furūşdın soraylı.” dép (5) gevher-furūşnıŋ aylıġa bardılar. Gevher-furūş çūn ul gevherlerni kördi, aydı: “Hay bu gevher- (6) ni kim satıp ala alur ki mundaķ gevherler Ḫusravnıŋ gencidin bölek yerde bolmas? Sen (7) munı ķaydın kantoladıŋ? dép. Ularnı Farruḫzādnıŋ aylıġa alıp keldi. Farruḫzād (8) çūn ul gevherlerni kördi, ul üç kişini, gevherlerni Şīrūyanıŋ aylıġa alıp keldi. (9) Gevherlerni Şīrūyaġa körgezdi. Şīrūya ul çākerġa aydı-ki “Hay sen bu gevherniŋ igesini (10) maŋa aytġıl. Eger aytmasaŋ, başıŋnı késer men.” dédi. Çāker aydı: “Şāhā, bāġ[da] bir küpe keygen (11) kişi bardur. Ķolıġa ya tutupdur. Ķaddı sarv-ı āzād[ġa] oḫşar. Yüzi gül-surḫġa oḫşar. (12) Gūyā ki hemme bāġ anıŋ şaʿşaʿa-ı camālıdın roşen bolup turur. Başıġa altun sıpar bile sāya (13) ķılıpdur. Aylıda bir ķul turur. Maŋa bu gevherlerni nān ve göşt alıp kel dép berdi.” dédi. Şīrūya (14) bildi-ki ul Ḫusrav turur. Pes üç yüz suvār iyberdi. Çūn Ḫusrav ul suvārlarnı kördi, (15) şamşīr tarttı. Çūn Şahan-şāh-ı Ḫusravnı leşkeri kördi, hemmeleri zār zār yıġlaşıp yandılar. (16) Farruḫzādnıŋ aylıġa keldiler. Ve aydılar ki “Ey pahlavān, biz hemme biz Ḫusravnıŋ bendesi turur (17) biz. Ve ul pād-şāh turur. Aŋa biz zıyān ķıla almas biz.” dédi. Pes Farruḫzād bir neçe sıpāhlar (18) bile Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, eger sen ruḫṣa berseŋ bir söz aytayın. Eger ruḫṣa (19) bolmasa öz ornumġa barıp olturayın.” dédi. Ḫusrav aydı: “Her ne sözüŋ bolsa ayġıl.” (20) dédi. Farruḫzād aydı: “Şāhā, eger sen tanhā ceng ķılıp bir miŋ kişini öltürseŋ āḫırī **[311b** = (310b)**]** (1) harur sen. Hemme Īrān şaharı saŋa duşman tururlar. Kelgil, tā bolġay-ki bu kīne aradın köterilgey (2) ki Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ılṭıfātıdın ümīd üzüp bolmas.” dédi. Ḫusrav ķabūl ķıldı. Ul (3) vaķt Ḫusravnıŋ köŋlige munaccımlarnıŋ [sözi] yetti ki Ḫusravġa aytıp érdiler ki “Seniŋ acalıŋ (4) ul vaķtda bolur ki iki taġnıŋ arasıda olturġay sen. Aylıŋda bir ķuldın özge (5) hīç kişi bolmas. İki taġnıŋ biri altun taġ, biri kümüş taġ bolur. Ul vaķt āsmān (6) altundın bolur. Yer temürdin bolur.” dép érdi. Ḫusrav aydı-ki “Ḥālā altun sıparnı, ki (7) üstünümge sāya ķıldım, āsmān altundın bolġanıdur. Ve temür küpeni astınımġa saldım, yer temürdin (8) bolġanıdur. Ve bu bāġ içinde iki gencim bardur, biri altundın, biri kümüşdin. Hamānā ki ʿumrum (9) āḫırıġa yetgen-dék.” dédi. Ul vaķt bir fīl keltürdiler. Ḫusravnı fīlġa mindürdiler. Bāġ- (10) dın alıp çıķtılar. Ḫusrav miŋ bir derd ü alam bile barur érdi. Pes Şīrūya vazīrıġa aydı-ki (11) “Atamġa hīç yamanlıķ ķılmaŋlar. Ṭīsķūn şaharıġa alıp barıŋlar. Anı bir yaḫşı öyde ķoyuŋ- (12) lar. Hīç kim anıŋ köŋlini aġrıtmasun. Ve Pahlavān-ı Gelīnūşnı miŋ kişi bile saķçı ķoyuŋ- (13) lar. Ḫusravnıŋ pād-

şāhlıġıdın ottuz sekiz yıl ötüp érdi ki pād-şāhlıḳ taḫtıdın (14) tüşti. Bu ʿālamnıŋ fānīlıġı ʿālamdaġılarġa maʿlūm boldı. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(15) **Toḳsan toḳuzınçı dāstānda: Şīrūya yeti ay pād-şāhlıḳ ḳılġanı. Ve Şīrūya Ḫorrād Borzīn** (16) **bile Āẕar Goşasbnı Ḫusravġa iybergeni. Ve Bārbad, Ḫusravġa mātam tutup yıġla[ġa]nı. Ve Ḫusravnıŋ ölgeni.**

(17) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Şīrūya pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı, (18) Īrānlıḳlar aŋa bīʿat/bayʿat ḳıldılar. Şīrūya bir yıllıḳ gencni sıpāhıġa üleştürdi. Ve-līkin (19) özi yeti aydın ziyāde ʿumr körmedi. Çūn Şīrūya pād-şāh boldı, hemme uluġlar Şīrūya- (20) nı taḥsīn ḳıldılar. Şīrūya aydı-ki "Ey uluġ[lar], ḥālā men ḫ^{v}āhlaydur men ki iki ʿāḳıl kişini atamġa iyber- **[312a** = (311a)**]** (1) gey men. Ve anıŋ bu cahānda ḳılġan yaman ḫūylarını aytḳay men, tā ḳılġan günāhlarını Ḫudā-yı (2) Taʿālādın tilegey. Vaḳtī ki atam mendin rāżī bolsa, ul vaḳtda pād-şāhlıḳnıŋ iş- (3) lerini ḳılġay men." dédi. Pes Ḫorrād Borzīn bile Āẕar Goşasbnı ılġadılar. Şīrūya ularġa aydı-ki (4) "Ey vazīrlar, atamnıŋ aylıġa barıŋlar. Aŋa aytıŋlar ki 'Bu günāh mendin veyā Īrānlıḳlardın (5) émesdür. Günāh sendin turur ki vaḳtī Ḫudā-yı Taʿālā saŋa uluġluḳnı berdi, sen yaḫşılıḳ (6) işleridin yüz evürdiŋ. Ul yaman işleriŋdin biri oldur ki ataŋnı öltürdüŋ. (7) Ve yana rūy-ı zamīnda genc ü māl yıġıp her ıḳlīmġa ranc yetgürdüŋ. Ve yana hemme farzandlarıŋnı bī-günāh (8) zındānġa saldıŋ. Üçünçi pahlavānlarġa çendān cafālar ḳıldıŋ ki biri Çīn şaharıġa ketti, (9) biri Rūm şaharıġa ketti. Törtünçi Ḳayṣar-ı Rūm saŋa çendān yaḫşılıḳlar ḳıldı-ki leşker ve genc ü māl berip (10) ḳızını berdi. Ve sendin Ḥażrat-ı ʿĪsānıŋ dār yıġaçını tiledi. Ḥażrat-ı ʿĪsānıŋ dār yıġaçı (11) ḫazīnaŋda turġannıŋ néme sūdı bardur? Beşinçi bī-çāralardın genc ü māl aldıŋ. (12) Ve özüŋniŋ anasınıŋ bırādarları, ki Bandūy ve Gostaham érdiler, seniŋ üçün (13) cānlarını fadā ḳılur érdiler. Ve bu davlatnı sen ularnıŋ ḳuvveti bile tafıp érdiŋ. (14) Ularnı öltürdüŋ. Ḥālā bu başıŋġa kelgen işlerni Ḫudā-yı Taʿālādın bilgil. (15) Ve özüŋ ḳılġan günāhlarıŋdın endīşe ḳılġıl. Ve-līkin sen bu yamanlıḳnı (16) mendin körür sen. Ammā Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile bu günāh mendin émesdür. Ve men hergiz (17) seniŋ taḫtıŋnı vırān boluşnı ḫ^{v}āhlamadım. Ve yana on altı oġluŋnı zındānda (18) saḳladıŋ. Émdi bu işleriŋniŋ ʿuẕrını Īrānnıŋ uluġlarıġa ayġıl. (19) Ve Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınġıl ki saŋa yaḫşı yol körgezgüçi ul Ḫudā turur. Bolġay-ki ul Ḫudā-yı (20) Taʿālā saŋa dest-gīrlik ḳılġay.'" dédi. Ḫorrād Borzīn ve Āẕar Goşasb yıġlay yıġlay Ṭīsḳūn (21) şaharıġa bardılar. Gelīnūş, leşkeri bile temür taġ[da] saḳla[nı]p turur érdiler. Çūn iki **[312b**= (311b)**]** (1) vazīr anı kördiler, aṭlarıdın tüştiler. Gelīnūş hem ularġa yügürüp, ḳofup

yaẖşı yerde (2) olturġuzdı. Ve kelgenin sordı. Ḫorrād Borzīn aydı: “Ey Gelīnūş, biz Şahan-şāh-ı (3) Şīrūyadın Şāh-ı Ḫusravġa élçilikge keldük.” dédi. Gelīnūş aydı: “Ey uluġlar, maŋa (4) Şīrūya Pād-şāh aytḳandur ki ‘Hergiz kişini Ḫusravnıŋ ḳaşıġa kigürmegil. Eger kirip her (5) néçük söz aytsa maŋa aytḳıl.’ dégendür.” dédi. Ḫorrād aydı: “Ey Gelīnūş, meniŋ aytaduġan ẖabarım (6) pınhān ẖabar émesdür. Andaḳ itlik ẖabardur ki her bir sözde tīġlar yaġılur. Ḥālā sen Şāh-ı (7) Ḫusravdın körünüş tilegil.” dédi. Gelīnūş, Pād-şāh-ı Ḫusravnıŋ aylıġa keldi. Yüz (8) yerge urdı. Ve aydı: “Şāhā, Ḫorrād Borzīn, Pād-şāh-ı Şīrūyadın élçilikge kelipdür.” (9) dédi. Ḫusrav küldi. Ve aydı-ki “Ey Gelīnūş, eger Şīrūya pād-şāh bolsa, pes men kimdür men (10) ki mendin körnüş tilegeyler? Aytḳıl, kirsün.” dédi. Pes Ḫorrād Borzīn ve Āẕar Goşasb (11) içgeri kirdiler. Ḫusravnıŋ aylıda yüz yerge urdılar. Ne-çend zamāngaça turdılar. Ḫusravnı kördi- (12) ler ki altun ve gevherler bile köz olturġuzġan bısāṭda olturur. Sarıġ dībādın yastuḳ (13) başıd[a] ve lācavard müttekāġa yölenip ġam-gīn olturur. Çūn Ḫusrav iki vazīrnı kördi, ḳofup[295] (14) olturdı. Ve ḳolıda bihī atlıḳ mīveni tutup olturur érdi. Ul bihīni yastuġıda (15) ḳoydı, tā iki vazīrdın söz soraġay. Ul bihī yastuḳdın tikelendi, bısāṭġa (16) tüşti. Bısāṭdın tofraḳġa tikelendi. Ḫorrād Borzīn dar-ḥāl ul mīveni yerdin alıp ıdladı. (17) Ve tofraġını arıttı. Ve başıġa tuttı. Ḫusrav anı körgeç Ḫorrāddın yüz evürdi. Ḫorrād bihīni yana (18) bısāṭġa ḳoydı. Ḫusrav endīşege bardı. “Ul bihī yerge tikelengeni yaman fāl keldi.” (19) dép. Yüzini āsmāngа ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey bār-ẖudāyā, her kişini ki sen yıḳıtsaŋ, kim ḳofara (20) alur?! Ve her némeni ki sen sındursaŋ, kim durust ḳıla alur?! Ḫudāvandā, meniŋ aṣl naslım- (21) dın taẖt yanmış.” dédi. Andın kéyin yüzini Ḫorrād Borzīnġa ḳıldı. Ve aydı-ki “Ne ẖabar keltürdüŋ? **[313a** = (312a)**]** (1) Ayġıl ki ul nā-pāk kūdek ve ul bī-dānış, yaman endīşelik Īrānlıḳlar néme deydürler ki baẖt (2) biziŋ aṣlımızdın ketişni ẖ^{v}āhlapdur. Ve bu uruḳda hīç kim ẖūş-ḥāl ḳalmas. Ve bu (3) taẖt u tāc lāyıḳatı yoḳ kişilerge ketgüsidür. Ve meniŋ aṣl u naslım helāk bolġusıdur. (4) Kiçik zabūn ẖalḳ, uluġ bolġusıdur. Ve uluġlar ġam-gīn u parīşān bolġusıdur. Ve (5) meniŋ farzandımġa uluġluḳ ḳalmaġusıdur. Ve hemme dostları duşman bolġusıdur (6) ki men bu şahan-şāhlıḳ vīrān boluşnı uşbu bihī mīvedin bildim. Émdi ẖabarıŋnı (7) ayġıl. Ve bu sözlerni hem Şīrūya[ġa] ayġay sen.” dédi. Pes Ḫorrād Şīrūyanıŋ hemme aytḳan (8) sözlerini aydı. Ḫusrav ul sözlerni éşitip pür-derd ve köŋlidin navmīdlıḳ āhını (9) tarttı. Ve aydı-ki “Şīrūya[ġa] ayġıl ki bu sözlerni ki sen aytıp sen, seniŋ aytaduġan (10) sözüŋ émesdür. Ve bilmes mü sen ki sende hīç ʿaḳl yoḳdur. Her kişi-ki seni (11) pād-şāh

[295] Metinde قوقوب “ḳoḳup” şeklinde yazılıdır.

ḳılışnı ḫᵛāhlapdur, seniŋ Ḫudā-yı Taʿālāġa günāhkār boluşuŋnı ḫᵛāhlapdur. (12) Ve sen mundın kéyin mundaḳ ḫabarnı iyberişni ḫayāl ḳılmaġıl ki duşmanlar bu sözdin (13) ḫūş-ḥāl bolġusıdur. Ḫudā-yı Taʿālāġa meniŋ işlerim yasaḳlıḳdur. Ḥālā hemme söz- (14) leriŋġa cavāb bereyin. Mendin kéyin bu sözlerim yād-gār ḳalġay. Avval ki ‘Ataŋ Hurmuznı öltür- (15) düŋ.’ dép sen. Aŋa cavābım oldur ki yaman ġarażlarnıŋ sözi bile atam mendin parīşān (16) bolup maŋa zahr berip öltürüşge ḳaṣd ḳıldı. Ul sababdın Īrān ṣaharıdın (17) ḳaçtım. Ve meniŋ hergiz günāhım yoḳ érdi. Çūn éşittim ki atamnı pād-ṣāhlıḳdın (18) tüşürüpdürler. Dar-ḥāl Bardaʿ ṣaharıdın bardım. Bahrām-ı Çūbīna meniŋ bile ceng ḳıldı. (19) Ve men Bahrāmdın ḳaçtım. Rūmdın leşker tartıp kelip Bahrāmġa ġālıb keldim. Ḫudā-yı (20) Taʿālānıŋ ḳuvveti bile hemme duşmanlardın ḫalāṣ boldum. Ul vaḳt avval atamnıŋ (21) ḫūnını istedim. Çūn-ki Bandūy ve Gostaham meniŋ anamnıŋ bırādarları érdiler. Ve cān- **[313b** = (312b)**]** (1) larını meniŋ üçün fadā ḳılur érdiler. Vaḳtī ki atamnı öltürgenleri baġrımġa dāġ (2) ḳoyup érdiler, ularnıŋ andaḳ maŋa mıhrbānlıḳ ḳılġanıġa ḳaramay atam üçün (3) ikevlenni öltürdüm. Ḫudā-yı Taʿālā meniŋ bī-günāhlıġımġa güvāh turur. Ve yana seni zındāŋġa sal- (4) ġanımnı aytıp sen. Men saŋa bir yaḫşı ordanı yasap, hemme genc ü mālnı sendin ayamap (5) érdim. Ve saŋa ul ordada hīç tenglik yoḳ érdi. Ul ordanıŋ içide şikār (6) ḳıladuġan ṣaḥrā, güy çevgān, mey ve sāzanda, ḳul ve kenīzek, ḳarçaġa ve tuyġun ve yüz (7) altun ve gevher hīç némege ḫācatıŋlar yoḳ érdi. Ul yer pād-ṣāhāna orda érdi. (8) Ammā atı zındān érdi. Anı anıŋ üçün ḳıldım ki tā sendin bir yaman iş maŋa ṣādır (9) bolmaġay. Ve yana munaccımlar aytıp érdi ki (ki) sendin uşbu işler kelür dép. Ve-līkin aŋa (10) men ḳaramadım. Ul munaccımlarnıŋ sözini ḫaṭ ḳılıp, muhr basıp Şīrīŋġa berdim. Çūn (11) pād-ṣāhlıġımdın ottuz sekiz yıl ötti, bu vāḳıʿalar tüşti. Ve yana seniŋ hem (12) ḫayālıŋda bardur ki ul vaḳtda ki Hındıstān pād-ṣāhıdın maŋa tartıḳ- (13) lar keldi, seniŋ ṭerefiŋge hem bir **nāma** bitip iyberipdür. Ve men ul nāmanı oḳutup (14) éşittim. Bitipdür ki ‘Ey Şīrūya, vaḳtī ki ataŋnıŋ pād-ṣāhlıġıdın ottuz (15) sekiz yıl ötse, ul vaḳt sen pād-ṣāhlıḳ tācını keyip pād-ṣāh bolur sen.’ (16) dépdür ki ve maŋa şul zamān maʿlūm boldı-ki sen pād-ṣāh bolġaç maŋa derd ü (17) ranc yetgüsidür. Ve-līkin saŋa mıhrbānlıḳımdın saŋa hīç zıyān ḳılmadım. Ve hīç açıġ- (18) lamadım. Ve ul nāmanı hem seniŋ ṭālıʿ-nāmaŋġa ḳoşup Şīrīŋġa tafşurdum. Eger (19) körey déseŋ Şīrīndın ul nāmalarnı alıp körgil. Ve yana munça ḫalḳnı zındāŋġa (20) salġanımnı aytıp sen. Ḳadīmġı pād-ṣāhlarnıŋ yosunı şundaḳdur ki her kişi ki (21) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ duşmanıdur, anı tirig ḳoymapdurlar. Eger sen bu işni bilmese- **[314a** = (313a)**]** (1) (se)ŋ mūbadlardın sorġıl. Ve meniŋ zındānımda hemme dīvlar bar érdi. Çūn-ki ḳan (2) tökmeklik meniŋ ʿādatım émes érdi,

ularnı zındānġa salġan bile ḫᵛārlıḳ- (3) da taşlamadım. Ḥālā éşittim ki ularnı sen ḳoya berip sen. Bu yaman işni ḳılġanıŋ- (4) dın Ḫudā-yı Taʿālāġa günāhkār bolduŋ. Ve yana genc yıġḳanımnı aytıp sen. Men bāc u ḫarāc- (5) dın bölek hīç kişidin bir néme alġanım yoḳ. Vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālā maŋa tāc u taḫtnı berdi (6) ve men ḳabūl ḳıldım, Ḫudā-yı Taʿālā bu künni salġanıġa hem ġam-gīn émesdür men. Hamīşa (7) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ rāżīlıġını istedim. Ḳıyāmat küni Ḫudā-yı Taʿālā mendin sorasa (8) cavāb bergümdür ki Ḫudā-yı Taʿālā sendin yüz miŋ martaba dānāraḳ turur. Ve seniŋ (9) aylıŋdaġılar, hemmeleri ful ve mālnıŋ bendesidürler. Saŋa hem yaman gümānlıḳ (10) bolġusıdur. Ve meniŋ bu sözlerim seniŋ ʿaḳlıŋġa hergiz sıġmas ve yetmes. Ve-līkin (11) cahānda yādgār ḳalsun dép aydım. Ve yana ‘Genc ü māl yıġdıŋ.’ dép sen. Pād-şāh genc (12) mālsız bolsa şaharı ḫarāb bolġusıdur. Bahrām-ı Çūbīna, her şaharda ki genc ü māl (13) bar érdi, ata babam her ıḳlīmda ḳoygan genc ü māllarını alıp ketti. Hemme gencler ḳuruḳ ḳaldı- (14) lar. Çūn-ki duşmanlarımġa ġālıb kelip uluġ pād-şāh boldum, cıdd u cahd ḳıldım, ul (15) ḳuruḳ ḳalġan genclerni tolġazdım. Çūn pād-şāhlıġımdın yigirme bir yıl ötti, Ḫudā-yı Taʿālā (16) meni andaḳ za[r]-dār ḳıldı-ki gevherlerni kémeler tartıp kele almadılar. Her bir badra altunnı on (17) miŋ dīnār altun bile ḳıldurdum. Munça genc ü mālnı, ḫarāc u bācdın özge hīç kişidin (18) alıp yıġmadım. Ve yana ‘Ḳayṣar-ı Rūm saŋa vafā ḳıldı.’ dép sen. Ey bī-ʿaḳl, sen vafānı cafādın (19) néçük ayrıp tanur sen?! Ve ʿālamda her kişiniŋ ʿaḳlı bolsa bilü[r] ki Bahrām dék sahimnāk (20) pahlavānġa ba-tamām Īrān şaharlıġı yār bolġay, Rūmnıŋ leşkeri bile hergiz anı ḳaçurup bolmas. (21) Ve-līkin ul künde maŋa Ḫudā-yı Taʿālā yār bolup érdi. Ve maŋa tāc üstünidin fırışta **[314b** = (313b)**]** (1) tüşüp yārī bergenni hemme Īrānlıḳlar éşitgendür. Ve şundaḳ hem bolsa, men (2) Nıyāṭūş-ı Rūmīġa ve Rūm leşkerige bergen genc ü mālım ve yaḫşılıġımnı eger sen bilmeseŋ (3) Farruḫzāddın sorġıl. Rūm leşkerige yüz miŋ badra altun berdim. Nıyāṭūşġa miŋ (4) altun mühre berdim. Her mühre on miŋ mıs̱ḳāl altun érdi. Ve yüz dāne gevher ü durr berdim. (5) Ve ellig miŋ dıramġa aladuġan ḳūtī berdim. Beş gevher olturġuzup toḳuġan dībā ton, (6) miŋ dībā-yı Çīnī berdim ki her bir dībānı yüz miŋ dıramġa alur érdi. Yüz altun égerlik (7) aṭ, ki üstünige dībādın yafıp érdiler, anı berdim. Hemmesini Ḳayṣar-ı Rūmġa alıp bardılar. (8) Ve yana Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı’s-salāmnıŋ dār yıġaçını aytıp sen. Aŋa cavābım oldur ki ve men ul (9) vaḳt ʿacāyıbġa ḳaldım ki Ḳayṣar-ı Rūm dék ıstıʿdādlıḳ ve ʿāḳıl pād-şāh, ki hemme ḥukemālar ve mūbad- (10) la[r] ve ʿāḳıllar anıŋ çevreside olturup ne üçün bir ölgen kişini Ḫudā deydürler? (11) Eger ul dār yıġaçġa Ḥażrat-ı ʿĪsānıŋ asḳanı rāst bolsa érdi, meniŋ gencimdin dār (12) yıġaç özi Rūmġa kéter érdi. Ve men ul vaḳtda ul dār yıġaçnı istep, bir (13) oçaḳdın yafıp Ḳayṣar-ı

Rūmġa berdim. Ve yana aytıp sen ki ‘Meniŋ sözlerimġa ḥuccat ét (14) ve Ḫudāġa tavba ḳıl.’ dép sen. Aŋa cavāb budur ki Şīrūyanıŋ tili ve lebi ve ḳolı ve futı ézilip (15) aḳıp tüşsün ki bu sözni aytıpdur. Ey bī-ʿaḳl, ul vaḳtda ki maŋa Ḫudā-yı Taʿālā pād-şāh- (16) lıḳnı berdi[296], ḳabūl ḳılıp érdim. Ḥālā ki mendin alışnı ḫʷāhladı, bende-i farmān bolup (17) Ḫudā-yı Taʿālāġa tafşurdum. Ve men anıŋ ḥuccatını Ḫudā-yı Taʿālāġa aytur men. Ne seniŋ dék (18) kiçik balaġa aytmas men. Ve men ottuz sekiz yıl andaḳ pād-şāh boldum ki cahānda hīç kim (19) maŋa berāberlik ḳıla almadılar. Ançа uzaḳ pād-şāhlıḳ ḳılġanımġa taḥsīnlar ḳılur men. Vaḳtī ki Ḫudā-yı (20) Taʿālā maŋa yār bolup faryādımġa yetse hīç kim maŋa laʿnat ayta almas.”

“Émdi ey ʿāḳıllar, siler (21) barıp ul nādān kūdekge aytıŋlar ki ḥālā meniŋ abrūyum ketti. Émdi meniŋ ??işim **[315a** = (314a)**]** (1) ʿıbādat ḳılmaḳ turur. Şīrūya meni hergiz yādlanmasun ki men hem hergiz Şīrūyanı yādlanmas men. Ve (2) ul bala mendin rāżī bolsun. Ey dānışmandlar, sizler hem mendin rāżī boluŋuzlar. Ve men bu (3) cahānnıŋ bī-vafālıġını taḥsīn ḳıladur men ki her kişi-ki anadın tuġuladur, ölmey ḳalmaydur. (4) Şundaḳ ki Hūşeng ve Ṭahmūrs̱ ve Camşīd ve Ḍaḥḥāk-ı zālımnı öltürgen Farīdūn, (5) Farruḫ ve Pahlavān-ı Şāh-ı Āraş, ki oḳı bir ferseng yerge yetür érdi ve Fīrūz ve Ḳāran ibn-i Kāve, (6) Keyḳubād Pād-şāh ve Keykāvus ve Sıyāvaş dék şāh-zāda yigit kiçikligide öldi. Ve Keyḫusrav (7) dék uluġ pād-şāh ve Rustam u Dastān ve Isfandıyār ve Afrāsıyāb ḳayan ketti?! Ve Rustamnıŋ (8) oġulları Pahlavān-ı Suhrāb ve Pahlavān-ı Farāmarz ve İskende[r] ve Dārāb Pād-şāh ḳayan ketti?! (9) Ve Pahlavān-ı Gūdarz yetmiş oġlı bile, ki her ḳaysı bir şīr-garān érdi, ḳayan ketti?! Ve Guştāsb Pād-şāh (10) ve Cāmāst Ḥakīm ve Bahrām-ı Gūr ve Nūşīravān-ı ʿĀdıl ḳayan ketti?! Hemmeleri bu ʿālam-ı fānıdın kettiler. (11) Ve men hem pād-şāhlarnıŋ arasıda ġālib ve uluġluġda teŋim yoḳ érdi. Vaḳtī ki (12) bu cahān maŋa vafā ḳılmadı, bu kün başımġa keldi. Taḥḳīḳ oġlumġa hem vafā ḳılmaġusıdur. (13) Anıŋ hem baḫtı yanıp taḫtıdın baş tübin bolġusıdur. Maŋa hem vaḳtī acal kelse, Ḥażrat-ı ʿAzrāʾīl (14) ʿalayhı’s-salām cān alġalı kelgüsidür. Ul vaḳtda günahlarımġa tavba ḳılıp Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınur (15) men.

Ve ey vazīrlar, meniŋ sözüm Īrānnıŋ uluġlarıġa oldur ki mendin kéyin tola kéçikmey (16) pād-şāhlar ve uluġlar bir birini öltürürler. Şundaḳ ki atanı oġul öltürür, ata oġulnı (17) öltürür. Vaḳtī ki bu cahāndın men ötsem ḳalġanlar paşīmān bolġusıdur. Ey vazīrlar, mendin (18) rāżī bolup ḫūşluḳ bile boluŋuzlar. Ve Şīrūya hem men ölüp yılımġa yetmey, yeti aydın (19) kéyin ölgüsidür. Andın kéyin meniŋ ahl u avlādımġa

[296] Metinde برایردی şeklinde yazılıdır.

şūr u fıtna tüşgüsidür. Ve meniŋ (20) hemme genclerim yer astında pınhān ḳalġusıdur. Dırīġ, hazār dırīġ ki bir yaraşıḳlıḳ farzandım (21) yoḳdur ki bu hemme genclerimni aŋa bergey érdim! Duşman yégendin, yer astında pınhān ḳalġanı **[315b** = (314b)**]** (1) ābādāndur." dédi. Sözni tamām ḳıldı. Ḫorrād Borzīn ve Āẕar Goşasb çūn sözleri (2) éşittiler, her ikevlen ḳollarını başlarıġa urdılar. Ve öz yüzlerige tabanca urdı- (3) lar. Yaḳalarını çāk ḳılıp, başlarıġa tofraḳlar saçıp, zār zār yıġlaşıp Şīrūya- (4) nıŋ aylıġa bardılar. Ve Ḫusravnıŋ bu hemme sözlerini aydılar. Şīrūya ḳatıġ yıġladı. (5) Taḫtıdın tüşti. Hemme uluġlar orunlarıdın ḳoftılar. Şīrūyege "Ataŋnı öltürgil." (6) dép zor ḳıldılar. Hemme vaḳt uşbu sözni aytıp Şīrūyanıŋ baġrıġa dāġ ḳoyur (7) érdiler. Şīrūya bu ġamdın endīşege barıp kéçe ve kündüz yémek ve uḫlamaḳdın ḳaldı. (8) Hamīşa āh urup, ḳan yıġlap olturur érdi. Çūn Şīrūyanıŋ mundaḳ parīşān- (9) lıġını leşker éşittiler, hemmeleri ḳorḳtılar. Hemme sıpāhlar bir yerge camʿ boldılar. Ve Ḫusravdın (10) söz sözlediler ki "Eger Ḫusrav yana taḫtġa oltursa hemme béglerni dārġa asıp (11) öltürür." dép. Taŋlası āftāb çıḳaça hemme uluġlar Şīrūyanıŋ éşigige keldiler. (12) Şīrūya taḫtıġa çıḳıp olturdı. Hemme uluġlar kirip öz ornılarıda oltur- (13) dılar. Hemmeleri parīşān bolup olturur érdiler. Şīrūya bildi-ki uluġlar ne üçün (14) ġam-gīndürler. Ularġa Şīrūya aydı-ki "Ey uluġlar, atamnıŋ tirig bolġanıġa ġam-gīn (15) bolmaŋızlar." dédi. Uluġlar aydılar: "Eger bir kişi iki pād-şāhġa bendelik ḳılsa (16) anı ıntıhāyī nādān dérler." dédiler. Şīrūya aydı: "Eger pād-şāh bolġan bile (17) genc ve leşker bolmasa, anıŋ fulıdın/ḳolıdın ne kelür? Andaḳ yamanlıḳġa aşuḳuş ḳılmaŋızlar. Yana (18) bir ayġaça atamġa yumşaḳ sözler aytaylı. Ve anıŋ naṣīḥatıdın ḫūş-ḥāl bolaylı." dédi. (19) Hemme uluġlar Şīrūyadın bu cavābnı éşitip yandılar. Şīrūya aşpazıġa farmānladı (20) ki "Atam néme ḫᵛāhlasa şul ṭaʿāmnı beriŋler. Anıŋ aylıda altun dāstū[r]ḫān (21) ḳoyuŋlar. Ve tatlıḳ ve yaġlıḳ ṭaʿām beriŋler." dédi. Aşpazlar yaḫşı ṭaʿāmlar **[316a** = (315a)**]** (1) Ḫusravġa alıp barur érdi. Ḫusrav yer érdi. Ve Şīrīn hamīşa Ḫusravnıŋ ḳaşıda olturup[297] (2) ġam-ḫᵛārlıḳ ḳılur érdi. Ḫusravnıŋ Şīrīndın bölek hīç yārı yoḳ érdi. Ve Ḫusravnıŋ (3) ḥālıġa dıraḫt yafraġı dek titrep tirigçiligidin maza körmes érdi. Uşbu yosunda (4) bir ay ötti. Ḫusrav kéçe kündüz ġam u alam bile olturur érdi.

Çūn Bārbad Ḥāfıẓġa Ḫusravnıŋ (5) aḥvālıdın ḫabar yetti, Cahrum şaharıdın yıġlay yıġlay Ṭī[s]ḳūn şaharıġa keldi. Ḫusrav (6) olturġan öyge kirdi. Ḫusravnıŋ aylıda yüz yerge urdı. Ve Ḫusravnıŋ yüzige ḳaradı. Kördi-ki (7) Ḫusravnıŋ gül-surḫ dék çırayı zaʿfar dék sarġarıpdur. Neçe zamāngaça Ḫusravnıŋ (8) (Ḫusravnıŋ) aylıda turup ḫurūş u

[297] Metinde التوروب şeklinde yazılıdır.

fıġān ḳıldı. Közidin yaşını arıġ suyı dék aḳızıp, (9) köŋli Ḫusravġa köyüp, taşḳarı çıḳıp bār-gāhda olturdı. Andın kéyin rabābnı ḳolıġa (10) aldı. Sāznı çalıp, Ḫusravnıŋ fırāḳıda zār zār yıġlap bu ġazalnı yaḫşı āvāz bile (11) andaḳ oḳudı-ki ul ġazalnı éşitip Ḫusrav ve Ḫusravnı saḳlayduġanlar zār (12) zār yıġlaştılar. Bārbad bu ġazalnı yıġlay yıġlay oḳur érdi:

Şıʿr

Dér érdi el(??) eyā şahā, (13) Ḫusravā!

Büzürgā, suturgā, dıl-āvar güvāh

Ḳayan ketti şahlıḳ ve tācıŋ seniŋ?

Hem ul (14) ṭavḳ, zer, taḫt-ı ʿācıŋ seniŋ?

Ḳayan ketti ul Kāvıyānī-dırafş?

Ḳayan ketti ul tīġhā-yı banafş?

Ḳayan ketti orda ve ayvān-ı zer?

(15) Ḳayan ketti altun nigīn ve kemer?

Ḳayan ketti Şab-dīz atlıḳ samand?

Ul aṭ érdi köŋlüŋ ara arcumand.

(16) Ḳayan ketti altun ḳuyaḳ ve küpe?

Hem altun ḳılınç ve hem altun cebe?

Ḳayan ketti ul genc ü mālıŋ seniŋ?

(17) Hem ul heybet ve cāh-ı şāhıŋ seniŋ?

Ḳayan ketti maʿşūḳ-ı şīrīn-zabān?

Ḳarārıŋ yoḳ (18) érdi dében cān-ı cān.

Tüşüpdür ḳara kün giriftārlıḳ,

Ḳalıp ʿācız ve eyleben zārlıḳ.(??)

(19) Ḫudādın tilep bir oġul zār ile

Kéçeler saḥarlarda giryān bola

Ki tafılġay oġluŋ saŋa yārlıġ

(20) Dırīġā, ḳılıpdur bu kün ḫ^{v}ārlıġ!

Tilediŋ oġul, atım itmes dében

Aŋa bergeli taḫt-ı (21) şāhan-şahān.

Anı baḳıban nāz u nıʿmatda sen

Bu kün ḳalıban ranc u miḥnetde sen.

[316b = (315b)**]** (1) Ciger-kūşe dében bir oġul saḳladıŋ.

Hemme cān u köŋlüŋ aŋa baġladıŋ.

Seniŋ davlatıŋda tafıp yāl u bāl,

(2) Bu kün zındān içre salıp ḳıldı lāl.

Dırīġā, dırīġā, dırīġā, dırīġ!

Ki ḫūrşīd-ı ʿumruŋ bolup zīr-ı mīġ,

(3) Ḫayālıŋda kéçgen émesdür bu ḥāl.

Éşitgen émes hem bu yaŋlıġ maḳāl.

Dırīġā, Şahan-şāh-ı Ḫusrav-ı cavān!

(4) Aŋa bende érdi zamīn u zamān.

Bu kün bendeler duşman olmış aŋa.

Ḳara kün tüşüp şīvan olmış aŋa.

(5) Eger sen kéter sen cahāndın bu reng,

Cahān bendege bolġusı tar u teng.

Cahānda bu Şīrūyadur şūm-zād,

(6) Ḫarāb eylep ul şāh-ı ʿālī-nijād.

Ḫudānıŋ atı birle ey şahr-yār,

Maŋa sen édiŋ puşt ve hem ġam-gusār.

(7) Bu kündin kéyin çalmaġay-men rabāb,

Hemme sāz u çengni men eyley ḫarāb.

Hemme sāzlarım köydürüp otḳa men,

(8) Fırāḳıŋda her kün ḳan yutḳa men.

Oḳup bu ġazal yıġlaban zār zār,

Başıġa saçıp tofraḳ ḫass ḫār.

(9) Bu ġazalnı oḳup, ḫurūş u fiġān ḳılıp ḫancar soġurdı. Öz ḳolınıŋ bir menceklerini kesti. (10) Öz öyige kelip uluġ ot yandurdı. Hemme sāzlarını otḳa salıp köydürdi.

(11) Pes hemme uluġlar Şīrūyanıŋ aylıġa keldiler. Ve aydılar ki "Şāhā, bir şaharda iki pād-şāh (12) bolmas. Eger ataŋġa andaḳ mıhrbānlıḳnı ziyāde ḳılsaŋ hemmemiziniŋ başını késürler. (13) Seniŋ bu işiŋge biz unamas biz. Émdi mundın kéyin Ḫusravnı tirig ḳoyuş- (14) dın söz aytmaġıl." dédi. Şīrūya ıntıhāyī ḳorḳunçlıḳ érdi. Bu sözdin ḳorḳunçı (15) ziyāde boldı. Ve aydı-ki "Ey uluġlar, sizler bu kün öyüŋüzlerge yanıp maṣlaḥat (16) ḳılıŋızlar ki tā biziniŋ bu işimizni tamām ḳılġay." dédi. Hemme uluġlar Şīrūyanıŋ (17) aylıdın çıḳtılar. Ve Ḫusravnı öltürgeli kişi ister érdiler. Ammā hīç kimniŋ zahra- (18) sı yoḳ érdi-ki Ḫusravġa tīġ urġay ve anıŋ ḫūnını gerdenige alġay. Her ṭerefdin (19) kişi ister érdiler. Tā bir kişini kördiler ki bir yolda ketip baradur. Közleri kök, (20) yüzi sarıḳ, tüglük, lebleri kök, yalaŋ baş ve yalaŋ ayaḳ. Ul kişi (21) Farruḫzādnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki "Ḫusravnı öltürmeklik meniŋ işim turur." dédi. **[317a** = (316a)**]** (1) Farrūhzād aydı: "Eger bu işni ḳıla alsaŋ ḳılġıl. Men saŋa bir kīsede altun bereyin." dédi. (2) Bir ḫancar berdi. Ul dīv yüzlük, Ḫusravnıŋ aylıġa kirdi. Ḫusrav anı körüp dıraḫt yafraġı (3) dék titredi. Köŋli güvāhlıḳ berdi ki ʿumrı āḫır boldı. Ve sordı-ki "Ey dīv yüzlük, atıŋ (4) ne turur?" dédi. Ul dīv yüzlük aydı: "Ey pād-şāh, meni Mıhr Hurmuzd dérler. Bu şaharda ġarīb- (5) dur men." dédi. Ḫusrav aydı: "Ey dırīġ, bir bad-aṣl, dīv yüzlükniŋ ḳolıda ölgü dékdür men (6) ki anıŋ yüzi hergiz ādamġa oḫşamaydur!" dédi. Aylıda bir bendesi turup érdi. Aŋa (7) aydı-ki "Barıp bir ṭabaḳġa su, ıfar u ʿanbar ve bir arıḳ ton keltürgil." dédi. Kenīzek altun (8) ṭabaḳġa su ve arıġ ton keltürdi. Ḫusrav aşuḳuş bile ġusl ḳıldı ve tonlarını keydi. (9) Barsam yıġaçını ḳolıġa tuttı. Ve günāhlarıdın tavba ḳıldı. Ve bir yaŋı tonnı başıġa (10) yafındı, tā öltürgüçiniŋ yüzini körmegey. Mıhr Hurmuzd éşikni baġladı. Yügürüp (11) bardı. Tonnı Ḫusravnıŋ üzesidin tarttı. Ḫancarnı Ḫusravnıŋ baġrıġa urdı. Ḫusrav (12) cān taslīm ḳıldı. Dırīġā ki bu cahānda vafā yoḳ turur!ʿĀḳīllar bu dunyāġa néçük köŋül baġlar?! Çūn (13) Ḫusravnıŋ ölgeni hemme şaharlarġa yayıldı, bir munça duşmanları zındānġa bardılar. Ḫusrav- (14) nıŋ on beş oġlı zındānda érdiler. Ularnıŋ hemmesini öltürdiler. Şīrūya (15)

hīç néme ḳılġunça ve sözlegünçe macālı ve ḳudratı yoḳ érdi. Çūn bu vāḳıʿanı éşitti, zār zār (16) yıġladı. Andın kéyin bir munça saḳçılar iyberdi, tā Ḫusravnıŋ meẓlümlerini ve kūdek- (17) lerini yaḫşı baḳḳay. Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb.

(18) **Yüzünçi dāstānda: Şīrūya, Şīrīn bile sözleşgeni. Ve Şīrīn özini Ḫusravnıŋ sard-ābasıda** (19) **öltürgeni. Ve Ḫusravnıŋ Şīrīndın tuḳḳan oġlınıŋ pād-şāhlıġı. Ve anı Gorāz öltürüp** (20) **özi pād-şāh bolġanı. Tūrānduḫt ve Āzarmīduḫtnıŋ pād-şāhlıġı. Ve Farruḫzād** (21) **ibn-i Hurmuznıŋ pād-şāhlıġnıŋ bayānı.**

[317b = (316b)**]** (1) Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh andaḳ rıvāyat ḳılur: Çūn Ḫusrav ölüp ellig üç (2) kün ötti, Şīrūya Şīrīnġa kişi iyberdi-ki "Ey cādū, hamīşa sen pād-şāhġa (3) cādū ḳılur érdiŋ. Īrānda hemme ḫalḳdın sen günāhkār turur sen. Ḳofġıl, meniŋ aylımġa (4) kelgil." dédi. Çūn Şīrīn bu sözni éşitti, parīşān boldı. Ve aydı-ki "Her kişi-ki atası- (5) nı öltürse ul kişi hergiz ʿumr körmes. Ve men ul bad-mıllatnı hergiz körmes men." (6) dédi. Bir kātıbını aylıġa çırladı. Hemme genclerini aŋa tafşurup naṣīḥatlar ḳıldı. (7) Ve ṣandūḳ içinde zahr bar érdi. Anı alıp özi bile saḳlar érdi. Ve Şīrūy- (8) ġa aytıp iyberdi-ki "Ey pād-şāh, sen biler sen ki Ḫusrav Pād-şāhnıŋ ʿaḳlı hūşı (9) cādūluḳdın yuḳḳarı érdi. Ve sen mundaḳ sözni aytışdın uyat- (10) mas mu sen?" dédi. Çūn bu cavābnı Şīrūyaġa aydılar, Şīrūya parīşān boldı. (11) Ve aydı-ki "Albatta Şīrīn munda kelsün. Meniŋ tāc u taḫtımnı körsün." dédi. Şīrīn ġamnāk (12) boldı. Cavāb aydı-ki "Men ul vaḳtda anıŋ ḳaşıġa barur men ki anıŋ ḳaşıda tola (13) ḫalḳ oltursa." dédi. Şīrūya ellig kişini ḳaşıġa çırladı. Andın kéyin (14) Şīrīnnı çırlattı. Şīrīn kök libāslar keydi. Şīrūyanıŋ ordasıġa (15) keldi. Parda içinde olturdı. Şīrūya Şīrīnnıŋ ḳaşıġa kişi kigürdi-ki "Atam ölgeli (16) iki ay boldı. Émdi kelgil, maŋa cüft bolġıl. Men seni atam baḳġan dék baḳayın." (17) dédi. Şīrīn aydı: "Avval maŋa dādımnı bergil. Andın kéyin cān u tenim seniŋ farmānıŋda- (18) dur." dédi. Şīrūya aydı: "Néme dād tiler sen? Ayġıl, ravā ḳılayın." dédi. Şīrīn (19) aġzını sözge açtı. Ve aydı-ki "Ey pād-şāh, sen meni cādūçı, nā-pāk dép sen." dédi. (20) Şīrūya aydı: "Ey Şīrīn, yigitlerniŋ açığı ve itlikligige andaḳ açığı (21) kelmesün." dédi. Şīrīn aydı: "Hay sen mendin [ne] yamanlıḳ kördüŋ? Ottuz yıl Īrānġa **[318a** = (317a)**]** (1) aġaça érdim. Hamīşa men rāstlıḳdın özge iş ḳılmas érdim. Ul Ḫudāyī, ki (2) pınhān ve āşkārānı bilür, tā ul vaḳtda ki men Ḫusravnıŋ altun ordasıġa (3) kirdim, hergiz kişige yamanlıḳ ḳılmadım. Her kişige bir yaḫşılıḳ yetgürdüm. Ey uluġlar, sizler (4) hem bilgenleriŋizlerni aytıŋızlar."

dédi. Hemme uluġlar bir tildin çıḳḳan-dek aydılar (5) ki “Şīrīn dék pāk ve ḫūş-ḫūy meẓlümni cahānda körgenimiz yoḳdur.” dédiler. Şīrīn (6) aydı: “Cahānda hemme meẓlümlerdin ābdānı üç ḳısm meẓlüm turur: Avval uyatlıḳ ve zar-dār bolġay. (7) İkinçi mubārek oġul tuġsa. Üçünçi çıraylıḳ bolsa.” dép. Andın kéyin aydı-ki “Ey (8) pād-şāh, ul vaḳtda ki men Ḫusravġa cüft boldum, meni Ḫusravdın bölek kişi (9) körgen émesdür. Ve Ḫusravdın tört ay yüzlük oġlum bardur ki biriniŋ (10) atı Nastava, ikinçi Şahr-yār, üçünçi Furūd, törtinçi Ardaşīr. Ḥālā her törti tofraḳ (11) astındadurlar. Ḫudā-yı Taʿālā ularġa behişt naşīb ḳılġay. Ve yana yüzüm uşbu (12) yosundadur ki sizlerge körgezeyin.” dép yüzini açtı. Hemme ordanıŋ içi (13) anıŋ şaʿşaʿa-ı camālıdın roşen boldı. Hemme ahl-ı maclıs Şīrīnnıŋ yüzini (14) körüp hūşlarıdın kéte yazdı. Şīrūya Şīrīnnıŋ yüzini körüp (15) cānı tenidin uçḳalı ḳaṣd ḳıldı. Ve aydı-ki “Cahānda sendin özge kişini ḫᵛāhla- (16) mas men.” dédi. Şīrīn aydı: “Meniŋ sendin üç ḥācatım bardur. Anı bergil.” (17) dédi. Şīrūya aydı: “Meniŋ cānım bolsa, saŋa fadā bolsun.” dédi. Şīrīn aydı: (18) Her genci, ki Ḫusrav maŋa berip érdi, ularnı maŋa bergil.” dédi. Şīrūya dar-ḥāl (19) daftarları bile Şīrīnġa berdi. Şīrīn öz ordasıġa keldi. Şīrīnnıŋ (20) beş yüz bendesi bar érdi. Hemmelerige[298] genc ü māl berip āzād ḳoydı. Ve tola (21) māl darvīşlarġa üleştürdi. Ve oçaḳlarġa hem tola gencler berdi. Ve ḳalġan **[318b** = (317b)**]** (1) genclerini buzulġan rıbāṭlarnı ābād ḳılġalı berdi. Andın kéyin Şīrīn hemme uluġ- (2) larnı aylıġa çırladı. Ve ularġa aydı-ki “Bu Şīrūya-ı bad-maẕhab tāc u taḫt üçün (3) atasını öltürdi. Cavān-merg bolup anıŋ yeri ḳaraŋġu gör bolsun. Ḥālā (4) ḳança ki sizleriŋ araŋızlarda bendelerim bardur, hemmesi āzād bolsun.” dédi. (5) Hemmeleri bu sözdin zār zār yıġlaştılar. Ve Şīrūya Şīrīnġa yana kişi iyberdi-ki (6) “Émdi néme ḥācatı bardur?” dédi. Şīrīn cavāb aytıp iyberdi-ki “Émdi bir ārzūm (7) bardur ki Ḫusravnıŋ sard-ābasınıŋ éşigini açsa, tā men anıŋ yüzini (8) bir martaba körsem.” dédi. Şīrūya aydı: “Ravā bolġay.” dédi. Saḳçılar sard-āba- (9) nıŋ éşigini açtı. Şīrīn içgeri kirdi. Faryād u fiġān ḳıldı. Ve aydı-ki “Şāhā, (10) seniŋ dék uluġ pād-şāh cahānġa kelgen émesdür. Saŋa meniŋ cānım fadā (11) bolsun. Meniŋ ʿahd u paymānım hem şundaḳ érdi. Dırīġā ki ay dék yüzüŋ, şīr (12) dék ḳāmatıŋ tofraḳ astında ḳaldı!” dép. Āhī-i pür-derd tarttı. Ḫusravnıŋ (13) ḳaşıġa barıp, Ḫusravnı ḳuçaḳlap yüzini Ḫusravnıŋ yüzige ḳoydı. Zār zār yıġlap (14) saçlarını yuldı. Andın kéyin zahrnı yep cān taslīm ḳıldı. Çūn Şīrūya Şīrīn ölgeni- (15) ni éşitti, ba-ġāyat parīşān boldı. Farmānladı, tā sard-ābaġa altunlar ve ıfar u kāfūr (16) séfip sard-ābanıŋ éşigini ḳofardılar. Çūn Ḫusrav öldi, Şīrūya

[298] Metinde همه لاری یکا şeklinde yazılıdır.

yeti ay tirig- (17) çilik ḳıldı. Andın kéyin aŋa hem zahr berip öltürdiler. Ve Ḫusravnıŋ Şīrīndın (18) tuġḳan Ardaşīr atlıḳ oġulnı pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdılar.

Ardaşīr (19) taḫtġa olturdı. Ve tāc başıġa keydi. Ḫalḳġa yaḫşı sözler aydı. Ve Pahlavān-ı Ḫusra[v]-ı Fīrūz- (20) nı[299] sıpah-sālār ḳıldı. Dād u ʿadlnı tüzdi. Pes Pahlavān-ı Gorāzġa bu vāḳıʿalardın ḫabar yetti. (21) Dar-ḥāl Rūmlıḳlardın bir kişi[ni] Īrānġa iyberdi-ki "Şīrūya öldi. Ve Ḫusravnı Farruḫzād-ı **[319a** = (318a)**]** (1) şūm öltürüpdür. Ve ḥālā Ardaşīrnı pād-şāhlıḳġa olturġuzup siler. Men (2) [Arda]şīrnıŋ pād-şāhlıġını hergiz ḫ^{v}āhlamas men." dédi. Andın kéyin Ḫusrav-ı Fīrūz- (3) ġa **nāma** yazdı-ki "Ey Ḫusrav-ı Fīrūz, émdi Sāsānī pād-şāhlarınıŋ baḫtı yandı. Ḥālā ki (4) Ardaşīrnı pād-şāhlıḳġa olturġuzup sen, ul pād-şāhlıḳġa lāyıḳ émes- (5) dür. Kerek ki bir çāra ḳılıp Ardaşīrnı öltürgey sen. Andın kéyin bölek lāyıḳatlik (6) pād-şāh yetgey. Eger meniŋ sırrımnı āşkārā ḳılsaŋ helāk bolġuŋdur. (7) Ve men Rūmdın çendān leşker keltürür men ki yaruḳ cahānnı közüŋge ḳaraŋġu ḳılur men. (8) Ul vaḳt paşīmānlıḳ sūd ḳılmas." dédi. Çūn bu nāma Ḫusrav-ı Fīrūzġa yetti, uzaḳ (9) endīşege tüşti. Uluġlar bile maṣlaḥat ḳıldı ki "Bu ıntıhāyī müşkil iş turur." dédi. (10) Hemme uluġlar aydı-ki "Eger bu pād-şāh helāk bolsa her ṭerefdin duşmanlar şaharġa (11) ḳaṣd ḳılġusıdur. Ve bī-günāh pād-şāhnı öltürmeklik yaraşmas. Ve Ḫudā-yı Taʿālā (12) hem pasand ḳılmas." dédi. Ḫusrav-ı Fīrūz bu sözni **nāma**ġa bitip Gorāzġa iyberdi. (13) Gorāz, Ḫusrav-ı Fīrūzġa açığı keldi. Farmānladı, tā leşker mindiler, şahardın çıḳtı- (14) lar. Çūn bu ḫabar Ḫusrav-ı Fīrūzġa yetti, dar-ḥāl Pahlavān-ı Tuḫ^{v}ārġa élçi iyberip anı çırlattı. (15) Ve Gorāznıŋ sözlerini aydı. Tuḫ^{v}ār **cavāb** aytıp iyberdi-ki "Ey nā-be-kār, zınhār uluġ- (16) larnı öltürüşge ḳaṣd ḳılmaġıl. Ve men Gorāzġa nāma iyberdim ki saŋa leşker keltür- (17) megey." dédi. Ḫusrav-ı Fīrūz bu sözge bāvar ḳılmadı. Ve köŋli ḳarardı. Ve pād-şāhnı öltürü- (18) şge ḳaṣd ḳıldı. Bir küni Ardaşīr Pād-şāh maclıs ḳıldı. Ḥāfıẓlar sāz u rabāb çaldılar. (19) Ardaşīr Pād-şāh, Ḫusrav-ı Fīrūznı çırladı. Mey içtiler. Tā hemmeleri mest boldılar. Öz (20) öylerige yandılar. Ḫusrav-ı Fīrūz bile pād-şāh ḳaldı. Ul vaḳt Ḫusrav-ı Fīrūz ornıdın saçradı. (21) Pād-şāhnıŋ aġzını tuttı. Pād-şāhnıŋ demi tutulup cān taslīm ḳıldı. Bir yıl altı **[319b** = (318b)**]** (1) ay pād-şāhlıḳ ḳılıp érdi. Ul vaḳt hemmeleri Ḫusrav-ı Fīrūzġa yār boldılar.

Andın (2) kéyin Ḫusrav-ı Fīrūz, Gorāzġa **nāma** yazdı. Çūn élçi Gorāzġa yetti, bu vāḳıʿanı aŋlap ba-ġāyat ḫūş- (3) ḥāl boldı. Dar-ḥāl leşker tartıp Īrānġa keldi. Hemme uluġlar Gorāznıŋ aylıġa çıḳtılar. Hīç (4) kişi Gorāzġa dem ura almadı. Ul kéçede ki Şāh-

[299] Metinde فروز şeklinde yazılıdır.

ı Ardaşīr öldi, tola kişiler öldiler. (5) Şundaḳ ki ḳança ki Ḫusrav Pād-şāhnıŋ duşmanları bar érse öldiler. Ve Gorāz bir ḫālī yerde (6) hemme uluġlar bile olturdılar. Ul vaḳt Ḫusrav-ı Fīrūz Gorāzdın sordı-ki "Ey pahlavān, (7) şahan-şāhlıḳġa kimni ılġadıŋ?" dédi. Gorāz cavāb berdi-ki "Taŋla taḫt üstünde bir yaŋı (8) pād-şāhnı körer sizler." dédi. Taŋlası Gorāz pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳıp olturdı. (9) Başıġa tāc keydi. Ve aydı-ki "Bir zamān pād-şāh bolġan, atmış yıl raʿıyya bolġandın ābdān- (10) dur. Men bu pād-şāhlıḳda yıllar yıllar ḳalur men. Ve mendin kéyin oġlum pād-şāhlıḳġa (11) olturur." dédi. Çoŋ oġlı āhasta aydı-ki "Ey ata, bizniŋ ata babamızdın kim pād-şāh bolup- (12) dur ki sen pād-şāh bolġay sen? Ey ata, bu işini ḳılmaġıl ki eger pād-şāh uruġıdın (13) bir kişi kelse seni tirig ḳoymas." dédi. Kiçik oġlı aydı: "Ey ata, bu zamānanıŋ pād-şāhı (14) sen turur sen. Érenlik bile, genc ü māl bile bu cahānnı tutḳıl ki pād-şāhlıḳġa lāyıḳ (15) sen turur sen. Farīdūnnıŋ atası Ābtīn hem pād-şāh émes érdi. Farīdūn ʿālamġa (16) pād-şāh bolup cahānnı üç oġlıġa berdi." dédi. Gorāznı Ḳarāyīn dép hem atar érdiler. (17) Pes Gorāzġa kiçik oġlınıŋ maṣlaḥatı ḫūş keldi. Ul kéçesi hemme sıpāhlarını (18) aylıġa çırladı. Hemmelerige ḫılʿatlar berdi. İki haftaġaça Ardaşīr Pād-şāhnıŋ gencini (19) ḫalḳġa üleştürdi. Ve Ḳarāyīn Gorāz ellig kün pād-şāhlıḳ ḳıldı. Her vaḳtī ki (20) mey içgeli bāġġa barsa altun ṭabaḳlar[300] ve altun şamʿlar alıp barur érdi. Kéçe kündüz (21) mey içip yémek ve uḫlamaḳdın özge işi yoḳ érdi. Pes hemme uluġlar aŋa kīnelik **[320a** = (319a)**]** (1) boldılar. Ve Ḳarāyīn Gorāz ẓālım ve baḫīl boldı. Hamīşa genc yıġur érdi. Ve bī-günāh kişini öltürür érdi. (2) Ve bir pahlavān bar érdi, Şahrān atlıḳ. Ul aydı-ki "Ey uluġlar, bu télbe pād-şāhnıŋ aylıda (3) ne üçün bendelikge ḳol ḳoşturup turur sizler ki bu bī-ʿaḳl, pād-şāh naslı érmes- (4) dür. Bir iş ḳılıp Īrānlıḳlarnı bu ẓālımnıŋ ẓulmıdın ḫalāṣ ḳılmaḳ kerek." dédi. Hemme uluġ- (5) lar aydı-ki "Ey pahlavān, hemmemiz saŋa yārdur biz. Bir çāra ḳılġıl." dédi. Pahlavān-ı Şahrān aydı: "Eger (6) sizler maŋa yamanlıḳ ḳılmasaŋızlar men munı taḫtıdın baş tübin yıḳıḳur men." dédi. Hemme (7) leşker aydı-ki "Ey pahlavān, hemmemiz saŋa yārdur biz." dédiler. Pes Pahlavān-ı Şahrān bir furṣat (8) ister érdi. Tā bir küni Gorāz şikārġa çıḳtı. Hemme leşker şikār ḳılıp yürür érdiler. Tā Gorāz (9) aṭını çaftı. Anıŋ arḳasıdın Şahrān aṭını yügürtti. Bir tal oḳnı kirişge ḳoyup (10) Gorāznıŋ uçasıġa andaḳ urdı-ki kindigidin öte çıḳtı. Hemme leşker tīġlar tarttı- (11) lar. Gorāznıŋ ṭāyıfalarını öltürdiler.

Andın kéyin bir pād-şāh ister érdiler ki (12) ol, pād-şāh uruġıdın bolġay. Āḫırī pād-şāhlar naslıdın bir ḳızını taftı- (13) lar, Tūrānduḫt atlıḳ. Ul ḳızını pād-şāhlıḳ taḫtıġa

[300] Metinde طیق لار şeklinde yazılıdır.

olturġuzdılar. Çūn Tūrān- (14) duḫt pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı, dād u ʿadlnı tüzdi. Hemme ḫalḳ taḥsīn ḳıldılar. (15) Pes Tūrānduḫt farmānladı, tā Ardaşīr Pād-şāhnı öltürgen Ḫusrav-ı Fīrūznı (16) keltürdiler. Farmānladı, tā bir ḳulun aṭ keltürdiler ki anı hergiz égerlegen érmes érdi- (17) ler. Ḫusrav-ı Fīrūznı ul aṭnıŋ üstünige baġladılar. Ve ne-çend suvārlar kemend ḳollarıġa (18) alıp ul aṭġa ḳaṣd ḳıldılar. Ul aṭ saçrap, Ḫusrav-ı Fīrūznı zamān zamān yerge alıp (19) urur érdi. Tā hemme aʿżāsı pāra pāra bolup öldi. Andın kéyin çūn altı ay ötti, (20) Tūrānduḫt bir heftegeçe aġrıp öldi.

Īrānlıḳlar yana pād-şāh ister érdiler. (21) Tā Luhrāsb Pād-şāhnıŋ uruġıdın bir ḳız taftılar, Āzarmīduḫt atlıḳ. Anı şahan-şāhlıḳ **[320b** = (319b)**]** (1) taḫtıġa olturġuzdılar. Āzarmīduḫt andaḳ saḫī ve ʿādıl pād-şāh boldı-ki hemme ıḳlīmlar, (2) şundaḳ ki Īrān ve Tūrān ve Rūm ve Hındıstān, aŋa farmān-bardār boldılar. Çūn Āzarmī- (3) duḫtnıŋ pād-şāhlıġıdın tört ay ötti, beşinçi ayda ul hem ʿālamdın (4) ötti.

Īrānlıḳlar Cahrum şaharıdın Farruḫzād, ki Hurmuz Pād-şāh oġlı érdi, anı keltürüp (5) pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdılar. Çūn anıŋ bir ḳulı bar érdi, Sıyahçaşm atlıḳ. Ul (6) ḳul bir kenīzekge ʿāşıḳ boldı. Ve kenīzekge aytıp iyberdi-ki “Kelgil, meni ḳabūl ḳılġıl ki men seni (7) cahān mālıdın zar-dār ḳılur men.” dédi. Kenīzek ḳabūl ḳılmadı. Bu sözni pād-şāhġa (8) aydı. Pād-şāh ul ḳulnı zındānġa saldı. Ne-çend vaḳtdın kéyin tola uluġlar ul ḳul- (9) nıŋ günāhını tilediler. Pād-şāh ul ḳulnı benddin ḫalāṣ ḳılıp yana ilgerigi (10) ḫıẕmatıġa taʿyīn ḳıldı. Ul bad-baḫt, köŋlide kīnesi bar érdi ve bir furṣat ister érdi (11) ki pād-şāhnı öltürgeli. Tā bir küni pād-şāh mey içer érdi. Ul bad-baḫt meyġa zahr alışturup (12) pād-şāhġa berdi. Pād-şāh yeti kün aġrıp öldi. Hemme ḫalḳ faryād u fıġān ḳıldılar. (13) Ve pād-şāh uruġıdın hīç kim tafılmadı-ki taḫtġa olturġuzġaylar. Ve Sāsān (14) naslıdın pād-şāh ister érdiler. Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve’l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi.

(15) **Yüz birinçi dāstānda: Yezdigerd ibn-i Şahr-yārnıŋ pād-şāhlıġı. Ve ḥażrat-ı amīru’l-muʾmınīn** (16) **ʿÖmer ibnü’l-Ḫaṭṭāb raḍıya’llāhu ʿanh, Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya’llāhu ʿanhnı sıpah-sālār ḳılıp Īrānġa iyber-** (17) **geni. Ve Yezdigerd Rustamnı sıpah-sālār ḳılıp çıḳarġanı. Ve Ḥażrat-ı Saʿd-ı Vaḳḳāṣ, Rustam bile ceng** (18) **ḳılıp, Rustamnı öltürüp Īrān leşkerini ḳaçurġanı. Ve Yezdigerd, Farruḫzādnı nıhāyatsız** (19) **leşker bile çıḳarġanı. Ve Saʿd-ı Vaḳḳāṣ, amīru’l-muʾmınīn ʿÖmerdin madad tilegeni. Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya’llāhu ʿanh** (20) **Pahlavān-ı ʿAmr Maʿd[ī]keribni on miŋ suvār bile iybergeni. Ve Yezdigerd Ḫurāsānġa ḳaçıp barġanı.** (21) **Māhūy-ı Sūrī Yezdigerdġa bī-vafālıḳ ḳılıp, Yezdigerdni öltürüp özi**

pād-şāh- [321a = (320a)**]** (1) **lıḳġa olturġanı. Ve Pahlavān-ı Bījan bu ḥāldın ḫabar tafıp, Māhūy-ı Sūrī bile ceng ḳılıp** (2) **Māhūy-ı Sūrīnı, oġulları bile öltürgeni. Ve Şāh-nāma kitābı tamām bolġanı.**

Ḥażrat-ı (3) Mavlānā Fırdavsī ʿalayhı'r-raḥma andaḳ rıvāyat ḳılıpdur: Çūn Ardaşīr Pād-şāh öldi, Īrān- (4) lıḳlar Yezdiger[d] ibn-i Şahr-yār, ki Fīrūz Pād-şāhnıŋ nabīralarıdın érdi, anı keltürdi- (5) ler. Ve pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzdılar. Yezdigerd Pād-şāh dād u ʿadlnı tüzdi. (6) On altı yıl pād-şāhlıḳ ḳıldı. Yezdigerdniŋ pād-şāhlıġı ul vaḳtda érdi-ki (7) ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh ḫalīfelikge olturup, aṭrāf-ı ʿālamġa leşker iyberip (8) ḫalḳnı īmān keltürüşge çırlar érdi. Ve kāfirlerni helāk ḳılıp īmānnıŋ nūrını (9) rūy-ı zamīnġa saçur érdi. Pes amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh, Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya'llāhu ʿanh, (10) ki ḥażrat-ı sayyıd-ı ʿālam ve mubāhat-ı[301] benī ādam Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallamnıŋ uluġ (11) ṣaḥābalarıdın érdi, anı nıhāyatsız leşker bile Īrānġa iyberdi. Çūn Yezdigerd ʿArab (12) leşkeriniŋ kelgenidin ḫabar taftı, Rustam atlıḳ bir pahlavānı bar érdi, ba-ġāyat heybet- (13) lik ve ḳuvvetlik ve ʿāḳıl ve munaccım érdi. Tola leşker bile Ḥażrat-ı Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ cengige (14) iyberdi. Rustam Ḳādısıya dégen bayābānda Saʿd-ı Vaḳḳāṣ bile ceng ḳılur érdi. Tā ottuz (15) aygaça ceng ḳılıp her kün ceng ḳılur érdi. Ve her iki ṭerefdin kişi ölür érdi. Ve Rustam (16) yultuzġa ḳarap ʿArab pahlavānlarınıŋ ṭālıʿınıŋ ḳuvvetini kördi. Ve uẓṭurlābġa (17) ḳaradı. Andın kéyin bırādarıġa **nāma** bitidi. Avval Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı. Andın kéyin felekniŋ (18) gerdişiniŋ sırlarını bayān ḳıldı ki "Bu pād-şāhlıḳ tükenipdür. Ve āftāb u ay (19) ve yultuzlar ʿArabnıŋ maḳṣūdıça çevrülüpdür. Dırīġā ki bu pād-şāhlıḳ taḫtı pād-şāh- (20) lardın ḫālī bolġusıdur! Ve men élçi iyberip ʿArab leşkeri bile tola sözleştim. Ve ʿArab **[321b** = (320b)**]** (1) pahlavānları aytadur ki 'Ḳādısīdın tā daryāġaça Pād-şāh-ı Yezdigerdge bolġay. Bāc u ḫarāc bersün.' (2) déydür. Pād-şāh bu sözni éşitedür ve ḳılmaydur. Ve hemme uluġ pahlavānlar, ki meniŋ ḳaşım- (3) dadurlar, şundaḳ ki Pahlavān-ı Gulbūy-ı Ṭabarī, Pahlavān-ı ??Ḫᵛān-ı Armanī ve Mırbūy-ı Sūrī, hemmeleri (4) ʿArab bile ceng ḳılıp tururlar. Ve hīç kim felekniŋ sırrını bilmeydürler. Vaḳtī ki sen (5) bu nāmanı oḳusaŋ hemme genc ü mālıŋnı yıġḳıl. Āzar-bāyigān şaharġa barġıl. Ve Zābulıstān şaharıda (6) her kişi-ki amān sendin tilese amān bergil. Ve meniŋ sözlerimni anamġa ayġıl ki meniŋ (7) yüzümni émdi anam körmes. Ve aŋa meniŋ salāmımnı ayġıl ki mendin kéyin tola ġam-gīn (8) bolmasun. Vaḳtī ki mendin bir yaman ḫabar éşitse tola

[301] Metinde مباحات şeklinde yazılıdır.

parīşān bolmasun ki bu cahānnıŋ (9) ʿādatı şundaḳdur ki hīç kişige vafā ḳılmas. Hamīşa Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınġay. Ve mundın (10) kéyin meni pād-şāh hem körmes. Ve sen ḳança ki meniŋ tuḳḳanlarım bardur, hemmeleri Ḫudā-yı Taʿālāġa (11) sıġınġaylar. Ve ḫalḳġa yaḫşılıḳ ḳılıp saḫīlıḳ ḳılġaylar ki bu zamānada yaḫşı atdın (12) özge néme hamīşa ḳalmas. Ve men ḳatıġ ve müşkil sıpāh bile ceng ḳılıp, ranc u maşaḳḳatdadur men. Ve āḫırī (13) ʿArab leşkeridin ḫalāṣ bolmas men. Ey bırādar, vaḳtī ki Yezdigerd Pād-şāh tenglikde (14) ḳalsa genc ü mālıŋnı ve cān u teniŋni pād-şāhġa fadā ḳılıp özüŋni pād-şāhġa sıpar (15) ḳılġay sen ki pād-şāh naslıdın andın bölek kişi ḳalmadı. Kéçe kündüz ul pād-şāhġa (16) yaḫşı saḳçılıḳ ḳılġıl ki Sāsānīlardın yād-gār turur. Ammā dırīġā ki bu pād-şāhlıḳ andın (17) ketgüsidür! Ey bırādar, sen mendin rāżī bolġıl. Eger pād-şāhġa bir yaman kün kelse, sen başıŋnı (18) anıŋ aylıda şamşīrġa tutup bergey sen. Mundın kéyin ʿArabīlar Īrānlıḳlarġa ġālıb kelgüsidür. (19) Ve oçaḳlardaġı otlarnı öçürüp oçaḳçılarnı öltürgüsidür. Ve taḫtnıŋ ornıda (20) mınbar bolġusıdur. Hemme ʿālamġa Abū Bekr ve ʿÖmerniŋ atı yayılġusdır, raḍıya'llāhu ʿanhum. Ular ne taḫtnı (21) ḳoyġay ve ne tācnı ḳoyġay. Ġam ve fıtna Bahrām-ı Gūrnıŋ zamānıda maclıs tola bolġan-dek tola bolġusıdur. **[322a** = (321a)**]** (1) Īrānlıḳlar ġamdın özge néme körmesler ki ʿArabge baḫt u davlat yüzlenip turur. Ve men hamīşa (2) ġam u alamda turur men. Dırīġā ki bu zamānada ki men cahān-pahlavānlıḳġa olturdum, bu pād-şāhnıŋ (3) baḫtı yandı! Ve pahlavānlıḳda andaḳ pahlavān turur men ki temür taġġa oḳ atsam taġdın ötkerür (4) men. Ammā şundaḳ oḳum ʿArabīlarnıŋ yalaŋġaç tenlerige ötmeydür. Ve nayzam, ki şīr u yolbarsnıŋ (5) tenidin öter érdi, ammā ʿArabīlarnıŋ tenidin ve postını hem yırtmaydur. Ve meniŋ ḳaşımdaġı (6) uluġlar şundaḳ ḫayāl ḳıladurlar ki 'Bu ʿArabnıŋ leşkerige ġālıb kelür biz.' dép. Ammā felekniŋ (7) sırrını bilmeydürler. Ey bırādar, sen hamīşa amānlıḳda bolġay sen ki meniŋ görüm bu Ḳādısī (8) bayābānıda bolġusıdur." dédi. Nāmaġa muhr bastı. Bırādarıġa iyberdi.

Ve andın kéyin Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya'llāhu (9) ʿanhnıŋ aylıġa hem élçi iyberdi-ki "Bu **nāma**dur, Yezdigerd Pād-şāhnıŋ cahān-pahlavānı Rustamdın, (10) Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ ṭerefige." Nāmanıŋ avvalıda Ḫudā-yı Taʿālānı yād ḳıldı ki "Āsmān u yerni yaratḳan (11) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ raḥmatı Yezdigerd Pād-şāhġa bolġay. Andın kéyin, ey Saʿd, sen bīhūda rancnı (12) nége tartur sen? Ve maŋa ayġıl ki seniŋ pād-şāhıŋ kimdür? Ve seniŋ dīnıŋ néçük (13) dīndur? Ve kim bile ceng ḳılmaḳnı ister sen? Ve seniŋ leşkeriŋ[niŋ] hemmesi burahna yalaŋġaç (14) tururlar. Ve ḳursaḳları aç tururlar. Kerek ki sen Yezdigerd Pād-şāhnıŋ aylıġa kelgey (15) sen. Saŋa pād-şāh nıhāyatsız genc ü māl

ve taḫt u tāc, on iki miŋ tuyġun ve ḳarçaġa (16) ve yūz ve itler ki altun zancīr boyunlarıda ve altun yigene ḳulaḳlarıda bolġay, sizlerge (17) bergüsidür. Ve sizler uşbu yoḳsuzluḳ ve uşbu ḥāl bile şundaḳ uluġ taḫtġa ḳaṣd (18) ḳılur mu siz?! Ve ḥālā bir sözlük ve ʿāḳıl kişini biziŋ aylımızġa iyberiŋizler, tā sizler- (19) niŋ ḫayālıŋızlarnı bizge aytḳay. Ve her ne tileseŋizler maŋa aytsun. Men pād-şāhdın tilep (20) bereyin. Ey Pahlavān-ı Saʿd, siz Yezdigerd dék uluġ pād-şāhnıŋ cengini istemeŋ ki bu (21) pād-şāh, Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ nabīrasıdur. Ata babası pād-şāh turur." dédi. Nāmaġa muhr bastı. **[322b** = (321b)**]** (1) Pahlavān-ı Şāpūr-ı Fīrūzġa berdi. Şāpūr bir munça uluġlar bile, hemmeleri altun ḳuyaḳ ve altun (2) dulġa ve altun sıparlar tutup Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya'llāhu ʿanhnıŋ leşker-gāhıġa ravān boldı- (3) lar. Saʿd-ı Vaḳḳāṣ éşitip aylıġa çıḳtı. Ve yaḫşı yerde tüşürdi. Ve Rustamnı ve yana uluġlarnı ve pād-şāh- (4) nı soradı. Ve Şāpūr-ı Fīrūzġa rıdāsını salıp berdi. Nāmanı oḳudı. Ve ʿArabī til bile aŋa **cavāb** (5) bitidi: "Avval Ḫudā-yı ʿazza ve callanıŋ atı bile. Andın kéyin Ḫudā-yı Taʿālānıŋ payġambarı, ki mubārek atları Ḥażrat-ı (6) Muḥammad bolġay, hemme ʿālam ḫalḳını rāst yolġa başlaġuçı ul turur. Ve Ḫudā-yı Taʿālānıŋ on sekiz (7) miŋ ʿālamda yaratḳan ḫalḳdın ılġanġanı Muḥammad turur. Ve hemme payġambarlarnıŋ tamāması, ādemge ve perīġa (8) Ḫudā-yı Taʿālādın kelgen payġambarı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam turur. Ve Ḫudā-yı Taʿālādın Ḳurʾān (9) kitābnı keltürgen, behişt ü dūzaḫdın ḫabar bergen ul payġambar turur. Andın kéyin, ey Rustam, eger (10) Yezdigerd Pād-şāh Islām dīnını ḳabūl ḳılsa iki ʿālamda pād-şāh bolġusıdur. Ve ul pād-şāh- (11) lıḳ tāc u taḫtı aŋa hamīşa ḳalġusıdur. Ḳıyāmat küni aŋa ḥażrat-ı sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad rasūlu'llāh (12) ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam şafāʿat ḳılġusıdur. Ve Yezdigerdniŋ tāc u taḫtı, orda ve bāġı, genc ü mālı (13) behiştniŋ, ḥūrīnıŋ bir tal saçıġa tégmes. Ve ḥālā Yezdigerd bu fānī ʿālamġa taḫt u tācı- (14) ġa maġrūr bolupdur. Her kişi-ki meniŋ aylımġa cengge kelse bu dunyāda meniŋ tīġımġa giriftār, āḫırat- (15) da dūzaḫ otıġa giriftār bolġusıdur. Eger kişi Islām dīnını ḳabūl ḳılsa āḫıratda behiştge (16) kirgüsidür. Ve biziŋ hemme cıdd u cahdımız dīn üçün turur. Tāc u taḫt üçün émesdür." (17) dédi. Ḥażrat-ı Payġambar ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallamġa durūd aydı. Nāmaġa ʿArab muhrını bastı. Andın kéyin Saʿd-ı (18) Vaḳḳāṣ, Şuʿba ibn-i Muġīra raḍıya'llāhu ʿanhġa farmānladı, tā ul nāmanı Rustamġa alıp barġay. (19) Pes Rustamġa Şāpūr kelip aydı-ki "Ey cahān-pahlavān, ʿArab leşkeridin bir pīr élçilikge (20) keledür. Anıŋ ne atı bolġay ve ne sılāḥı bolġay ve ne anıŋ közi tāza bolġay." dédi. (21) Néme üçün ki Şuʿba raḍıya'llāhu ʿanhnıŋ bir közleri ḳıŋır érdi. Ve yana aydı-ki "Şuʿba bir inçike **[323a** = (322a)**]** (1) tīġnı ḥamāyıl ḳılıpdur. Ve boyıda keygen köynegi hem tāza émes, yırtuḳ

turur.” dédi. Rustam (2) farmānladı, tā dībādın sarā-parda tarttılar. Ve zar-baft-ı Çīnīdın bısāṭlar saldılar. Ve hemme (3) leşker ṣaf ṣaf turdılar. Ve altun kürsī ḳoyup Rustam olturdı. Ve yana atmış pahlavān (4) altun tāclar keyip, altun ṭavḳ ve bilezük ve yigene salıp ve altun kefş keyip olturdılar. (5) Ve Şuʿba raḍıya’llāhu anhanı içgeri[302] alıp kirdiler. Çūn Şuʿba içgeri kirdi, ul bısāṭlarġa (6) ḳaramadı, tofraḳda olturdı. Ne Rustamġa ve ne sıpāhlarıġa ḳaramadı. Rustam aydı-ki “Ey (7) pahlavān, köŋlüŋni ḫūş tutġıl. Hūşuŋ bile olturġıl.” dédi. Şuʿba raḍıya’llāhu anha (8) aydı: “Ey pahlavān, eger Islām dīnını ḳabūl ḳılsaŋ Ḫudā-yı Taʿālānıŋ salāmı saŋa (9) bolġay.” dédi. Rustam bu sözni éşitip ılan dék tolġandı. Çırayı sarġardı. (10) Farmānladı, tā Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ nāmasını oḳudı. Rustam cavāb berdi ki “Ey élçi, Saʿd-ı Vaḳḳāṣ- (11) ġa ayġıl ki duşman maḳṣūdıça bolup tirig bolġandın, yaḫşı at bile ölgen ābdāndur. (12) Émdi sen ḫūş-ḥāllıḳ bile yanġıl.” dédi. Şuʿba raḍıya’llāhu anha yandı.

Rustam farmānladı, (13) tā ceng ḳıladuġan naḳāralarnı urdılar. Ve leşker mindiler. Her iki leşker bir birige alışındı. (14) Üç kéçe kündüz ceng ḳıldılar. Hemme pahlavānlar teşnelikdin sust boldılar. Ve aṭlar (15) hem harıp ḳaldı. Rustamnıŋ lebleri teşnelikdin tilleri çāk çāk bolup (16) aġzıġa tofraḳ tolup érdi. Ve aṭlar açlıġdın falçıḳ yéşge/yeyişge tuttılar. Törtünçi küni (17) Rustam naʿra urdı. Maʿraka-ı maydānġa kirdi. Bu ṭerefdin Saʿd-ı Vaḳḳāṣ şīr-ġarrān dék ġırīv (18) ḳıldı. Rustamġa naʿra urdı. Her iki pahlavān, leşker arasıdın bir ṭerefge çıḳtılar. Her ikevlen (19) bir égiz döpeġa çıḳtılar. Bir birige ḥamla ḳıldılar. İki ajdahā bir birige çırmaştı. Her ikevlen çendān ḥamla (20) ḳıldılar. Āḫırī Rustam kök güldürgen-dek naʿra urdı. Tīġnı Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ aṭınıŋ (21) başıġa urdı. Aṭ yıḳıldı. Saʿd-ı Vaḳḳāṣ hem yıḳıldı. Rustam aṭıdın tüşti. Şamşīr tarttı. **[323b** = (322b)**]** (1) Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ sīnesige olturdı. Ḫᵛāhladı-ki Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ başını kesgey. (2) Şamşīrnıŋ roşenligidin Rustamnıŋ aṭı ürkti. Cılosı Rustamnıŋ kemeride érdi. (3) Rustam arḳasıġa yıḳıldı. Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya’llāhu ʿanh ḫalāṣ boldı. Ornıdın yügürüp (4) ḳofup, saçrap Rustamnıŋ sīnesige olturdı. Naʿra urdı. Rustamnıŋ başını tenidin cudā (5) ḳıldı. Pes ʿArab pahlavānları ḥamla ḳıldılar. Īrānlıḳlar Rustamnı ister érdiler. Çūn (6) kördiler ki Rustam ḳan ve tofraḳġa bulġanıp yatur. Bu derddin ʿArab leşkerige ḥamla (7) ḳıldılar. Tola musulmānlarnı şahīd ḳıldılar. Ve-līkin aç ve teşnelikdin tola Īrānlıḳlar (8) éger üstünide öldiler. Ve yüz ḳaçmaḳġa tuttılar. Ve Saʿd-ı Vaḳḳāṣ Islām leşkeri (9) bile arḳadın ḳoyladılar. Tā Ṭīsḳūn şaharıġaça ḳoylaşıp öltürdiler. Kāfirler- (10) niŋ ḳanını taşḳın dék aḳızdılar.

[302] Metinde ایلجکری şeklinde yazılıdır.

Ul zamānda Yezdigerd Baġdād şaharında érdi. (11) Ve leşker yıġur érdi. Pes ḳaçḳan leşker kelip Yezdigerdge ḫabar berdiler ki “Rustam öldi (12) ve leşker ḳaçtı. Ve ʿArab leşkeri Īrān leşkerini tola öltürüp Kerḫ şaharıġa kirdiler.” (13) dédiler. Farruḫzād tola pahlavānlar bile barıp, ceng ḳılıp andın Yezdigerdniŋ aylıġa (14) keldi. Ve aydı-ki “Şāhā, ne üçün mundaḳ yıġlap olturur sen? Pād-şāh uruġı- (15) dın sendin bölek kişi ḳalmadı. Ve sen yalġuz bir ten turur sen. Duşmanlarıŋ (16) yüz miŋdin ziyāderek turur. Néçük ceng ḳılur sen? Ḥālā Nārūn bayābānıġa (17) barġıl. Ul yerdin tola leşker tartıp kelip işni yaŋı başdın ḳılġıl.” dédi. (18) Yezdigerd taḫtıġa çıḳıp olturdı. Ve hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. Ve Farruḫzādnıŋ söz- (19) lerini ularġa aydı. Uluġlar aydılar: “Şāhā, bu yaḫşı maṣlaḥat turur.” dédi. Yezdigerd aydı: (20) “Ey uluġlar, meniŋ köŋlümde yana bir néme kéçedür ki hemme Īrān şaharlarını ve sıpāhlarını, (21) taḫt u tācnı taşlap, men başımnı alıp, tüşüp ketsem, uluġluḳdın ve érenlik- **[324a** = (323a)**]** (1) din érmesdür. Ve meniŋ ceng ḳılġanım yaḫşıdur ki dānışmandlar aytıpdurlar: (2) ‘Yaman kün başıŋġa[303] tüşse bīhūda duşmandın ḳaçmaġıl.’ dépdürler.” dédi. Hemme (3) uluġlar Yezdigerdni taḥsīn ḳıldılar. Pes Yezdigerd yana leşker camʿ ḳıldı. Farruḫzādnı sıpah-sālār (4) ḳıldı. Her iki leşker bir birige ḫamla ḳıldılar. Ve Īrānlıḳdın ḳırḳ nām-dār pahlavān bir yolı andaḳ (5) ḫamla ḳıldılar ki ʿArab leşkeridin tola öltürdiler. İki daryā dék leşker bir birige alışındı. (6) Ṭıraḳ ṭıraḳ aġır gürzleriŋ āvāzı felekge yetişti. Çūn kün aḫşam boldı, (7) her iki leşker leşker-gāhıġa yandılar. Islām leşkeridin on iki miŋ kişi şahīd boldı. (8) Ve Īrānlıḳlardın yüz miŋ suvār ölüp érdi. Ve ul kéçe Īrānlıḳlardın altı (9) miŋ suvār ılġadılar. Bu altı miŋ kişi bir biri bile ant içiştiler ki hergiz ceng- (10) din yüz evürmegeyler. Ve ʿArab leşkerini helāk ḳılġaylar. Taŋlası iki leşker rāst boldı. (11) Farruḫzād hem ṣaflarını yasap ul altı miŋ pahlavānnı ilgeri iyberdi. (12) Altı miŋ suvār bir yolı Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ leşkerige ḫamla ḳıldılar. Ve tola ʿArablarnı şahīd (13) ḳıldılar. Saʿd-ı Vaḳḳāṣnıŋ leşkerige şikest tüşti. Farruḫzād ḫūş-ḫāllıḳdın Yezdigerd- (14) niŋ aylıġa keldi. Ul vaḳtda Yezdigerd uḫlap yatur érdi. Bir mūbad Yezdigerdni oyḳattı. (15) Ve aydı-ki “Şāhā, körgil ki duşmanlarıŋ néçük ḳaçadurlar. Ve bizniŋ leşkerimiz néçük (16) ġālıb keldiler.” dédi. Yezdigerd aydı: “Ey it, bad-aṣl, seniŋ bu sözüŋdin biz- (17) niŋ naslımızdın pād-şāhlıḳ ketti.” dép yüzini andın evürdi. Ve uluġ mūbadġa (18) ḳaradı. Ve aydı-ki “Ey mūbad, ḥālā şundaḳ tüş körüp yatıp érdim ki Ḫudā-yı Taʿālā- (19) nıŋ aylıda nāla ḳılur érdim ki ‘Ey bār-ḫudāyā, āsmān u yerni sen yarattıŋ. Ve hemme yaḫşı ve yaman (20) seniŋ farmānıŋdın çıḳmas. İki cahān seniŋ

[303] Metinde باشنينك غه “başnıŋġa” şeklinde yazılıdır.

farmānıŋda turur. Ḫudāvandā, eger mendin (21) uluġ günāh kelgen bolsa günāhımdın ötgil. Ḫudāvandā, [meni] pād-şāhlıḳ taḫtıdın tüşürmegil.’ **[324b** = (323b)**]** (1) dér érdim. Ul ḫayālda érdim ki Ḫudā-yı Taʿalā meni bagışlaġay. Meni bu bad-baḫt oyḳattı.” dédi. (2) Mūbad aydı: “Şāhā, saŋa Ḫudā-yı Taʿālā yār bolgay. Pād-şāhlıḳ taḫtıda hamīşa ḳalġay (3) sen.” dédi.

Ammā Saʿd-ı Vaḳḳāṣ leşkerini sust kördi, Ḥażrat-ı amīru’l-muʾmınīn ʿÖmer raḍıya’llāhu ʿanh- (4) nıŋ ṭerefige **nāma** yazdı. Ve bolġan vāḳıʿalarnı bayān ḳıldı. Madad tiledi. Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya’llāhu (5) ʿanh Pahlavān-ı ʿAmr Ma[ʿ]dīkeribni on miŋ suvār bile madad iyberdi. Ve **nāma** iyberdi-ki “Ey (6) Saʿd-ı Vaḳḳāṣ, kerek ki ḳılınçıŋızını ġılāfġa salmaġay siz. Leşkerni bir yerge camʿ ḳılıp (7) cahānnı Yezdigerddin pāk ḳılġay siz.” dédi. Çūn madad Saʿd-ı Vaḳḳāṣġa yetti, taŋlası ceng (8) ḳıladuġan naḳāralarnı urdılar. ʿArab leşkeri Īrānlıḳġa ḥamla ḳıldılar. Īrānlıḳlardın (9) nıhāyatsız öltürdiler. Üç kün ḳatıġ ceng ḳıldılar. Törtünçi küni Īrānlıḳlardın (10) uluġ pahlavānlardın kimerse tirig ḳalmap érdi. Hemme pahlavānlarnı ʿArab leşkeri öltürüp (11) érdiler. Çūn Yezdigerd bu ḥālnı kördi, hemme mūbadlarnı aylıġa çırladı. Ulardın maṣlaḥat (12) sordı ki “Ey uluġlar, men bu ölkede tola turuşġa köŋlüm yoḳdur. Ābdānı oldur (13) ki Ḫurāsānġa barġay men. Ul ṭerefde meniŋ leşkerim toladur. Ve Faġfūr-ı Çīnnıŋ (14) ḳızını alġay men. Ve andın leşker tilegey men. Ve andın Kenāreng-i Ṭūsī ve Māhūy-ı Sūrī, ki (15) ḳadīm zamānda bizniŋ ḳoyçımız érdi, men anı uluġ ḳılıp bir şaharġa pād-şāh (16) ḳıldım. Ul maŋa genc ü māl ve fīl, leşker keltürgüsidür. Néme üçün-ki aŋa men tola yaḫşılıḳ- (17) lar ḳıldım. Ve hergiz köŋlini aġrıtmadım.” dédi. Farruḫzād bu sözni éşitip ḳolını ḳolıġa (18) urdı. Ve aydı-ki “Şāhā, zınhār aṣlı yamanlarġa işenmegil ki her çend ki aṣlı yamanlarġa (19) yaḫşılıḳ ḳılsaŋ, vaḳtī ki Ḫudā-yı Taʿālā anı yaman yaratıpdur, aṣlıge yanmay ḳalmas.” (20) dédi. Pād-şāh aydı: “Ey pahlavān, bir martaba āzmūda ḳılıp baḳḳannıŋ zıyānı yoḳdur.” dédi. (21) Ul kéçesi turdı. Taŋlası bāmdād vaḳtıda Baġdāddın Ḫurāsān ṭerefige ravān boldı. Hemme **[325a** = (324a)**]** (1) uluġlar zār zār yıġlaşıp pād-şāhnıŋ aylıġa bardılar. Ve aydılar ki “Şāhā, (2) biz saŋa bendedür biz. Cān u tenimiz saŋa fadā bolsun. Ve biz farzand ve genclerimizni (3) taşlap seniŋ bile barur biz.” dédiler. Yezdigerd közige yaş toldurdı. Ve aydı-ki (4) “Uluġlar, sizler Ḫudā-yı Taʿālāġa sıġınıp munda turuŋuzlar. Bolġay-ki yana bir martaba (5) sizlerniŋ yüzüŋüzlerni körgey men. Ve sizler atamdın ḳalġan yād-gār turur (6) sizler. Ve men ḫᵛāhlamaydur men ki sizlerge zıyān yetgey. Ve men ʿArabdın ḳorḳup (7) Tūrāngа baradur men. Bilmeydür men ki felek başımġa ne keltürür ékin?” dédi. Uluġ-

(8) lar miŋ derd ü alam bile yıġlay yıġlay yandılar. Farruḫzād leşkerini tarttı. Ve uluġlar- (9) nı aylıġa çırladı. Ve ularġa aydı-ki “Ey uluġlar, mundın kéyin Īrānda turmaŋızlar (10) ki ʿArabdın zıyān yetgüsidür.” dédi. Pād-şāh ve leşker ġam-gīn u parīşān barur (11) érdiler. Tā Ray şaharıġa keldiler. Bir haftaġaça anda turdılar. Andın Gurgān şaharıġa, (12) andın Bust şaharıġa bardılar.

Pes Yezdigerd, kātıbnı aylıġa çırladı. Māhūy-ı Sūrī- (13) ġa **nāma** bitidi. “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki āsmān u yerni, āftāb u aynı yaratıp- (14) dur.” dédi. Andın kéyin ʿArab leşkeri kelgenini ve Rustam ölgenini, hemmesini aydı. Andın (15) kéyin aydı-ki “Ey Māhūy, kerek ki sen leşkeriŋni yasap turġay sen ki men hem émdi (16) Marvġa barur men. Ve Faġfūr-ı Çīnġa ve ḫāḳān-ı Türkge kişi iyberip leşker tiler men, (17) tā bolġay-ki yanġan baḫtım yanıp kelgey.” dédi. Nāmanı Māhūy-ı Sūrīġa iyberdi. (18) Māhūy-ı Sūrī Marv şaharıda pād-şāh érdi. Andın kéyin Kenāreng-i Ṭūsīġa **nāma** (19) bitidi: “Avval Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle ki hemme maḫlūḳāt anıŋ farmānıdın çıḳmas. (20) Ey Kenāreng, sen éşitgen sen ki ṭālıʿım néçük keldi. ʿArabīlarnıŋ leşkeri, (21) ki gilīm keyip, téve süti içip künlerini kéçürür érdiler, ḥālā feleknıŋ gerdişi- **[325b** = (324b)**]** (1) din ular şahan-şāhlıḳ taḫtıġa ḳaṣd ḳılıpdurlar. Ve felek şundaḳ çevrüldi (2) ki ʿArabīlar yalaŋġaç, ne ularda sıpar bolġay ve ne ḳuyaḳ bolgay ve sözley (3) ḳāl u ḳīl bolġay ve ayaġları yalaŋ bolġay, ammā şīr-ġarrān fīl ve yolbars (4) bile barābar ceng ḳılıp ġālıb keledürler. Babam Nūşīravān-ı ʿĀdıl bu vāḳıʿanı (5) tüş körüp érdi-ki yüz miŋ ʿArab téveleri mest ve buruntuḳla[r]ını (6) südrep, Īrānnı basıp yürür érdi. Ul vaḳtda oçaḳdaġı (7) otlar öçti. Ve Nūşīravānnıŋ ordasınıŋ küngüreleri bir yolı (8) yıḳıldı. Ḥālā ul tüşniŋ taʿbīrı meniŋ zamānımda keldi. Ve men pahlavān- (9) lar bile maṣlaḥat ḳılıp Ḫurāsānġa yüz keltürdüm. Ve Farruḫzād duşmanlar bile (10) ceng ḳılıp tururlar. Ḥālā ey Kenāreng-i Ṭūsī, kerek ki sen ḥālā ḳırḳ miŋ (11) uyġa ʿaraba ḳoşup buġday yüklep ve on miŋ ḫarvār birinc ve yana miŋ miŋ (12) uyġa tuz yüklep, miŋ uyġa ḫurmā yüklep ve miŋ uyġa şeker yüklep, (13) üç yüz tévege kükürd yüklep, on iki miŋ tévege ʿasal ve miŋ tévege (14) ḳuyruḳ ve yaġ ve ıfar yüklep ve yana zar-baft u dībā ve libāslar iybergey sen. (15) Eger özüŋ kelmeseŋ bir nām-dār pahlavāndın iybergil. Eger bu vaḳtda (16) siler bu işni ḳılsaŋlar, eger men bu rancdın ḫalāṣ [bo]lsam silerge tola yaḫşılıḳlar ḳılur men.” dédi. (17) Çūn élçi Pād-şāh-ı Yezdigerdniŋ nāmasını Māhūy-ı Sūrīġa yetgürdi, Māhūy-ı Sūrī (18) dar-ḥāl farmānladı, naḳāralar çalıp Ṭūs ṭerefige yüzlendiler. Ançа ki Yezdigerd (19) Pād-şāh aytḳanlarını aṭrāf-ı şaharīġa kişi iyberip rāst ḳıldı. Ve ul yerdin (20) yüzini Marv şaharıġa tarttı. Kéçe kündüz çafur érdi. Pes

Māhūy-ı Sūrī ḫabar (21) taftı ki “Pād-şāh-ı Yezdigerd Ṭūs ölkesige kirdi.” dép. Māhūy hemme sıpāh ve **[326a** = (325a)**]** (1) leşkerleri bile sılāḥ keyip, nayza ve tīġ ve gürzlerini köterip aylıġa çıḳtı. (2) Vaḳtī ki Yezdigerd Pād-şāhnıŋ ʿalamını[304] ve leşkerini kördi, Māhūy-ı Sūrī ağır (3) atındın pıyāda boldı. Tola bendelik, ıʿzāz u ikrāmlar ḳıldı. Ve tofraḳda pıyāda (4) közidin yaş aḳızıp[305] yürür érdi. Vaḳtī ki Yezdigerd Pād-şāh yaḳın yetti, yerni (5) öfti. Yüzini tofraḳ[ġa] sürdi. Hemme leşkeri pād-şāh[ġa] taḥsīnla[r] ḳılıp (6) yıġlaştılar. Hemmeleri yüz [yer]ge urdılar. Farruḫzād vaḳtī ki Māhūy-ı Sūrī- (7) nıŋ yüzini kördi ve anıŋ leşkeri mundaḳ farmān-bardārlıḳda (8) ṣaf tartıp turġanını kördi, nıhāyatī ḫūş-ḥāl boldı. Pes Farruḫzād (9) Māhūy-ı Sūrīġa tola naṣīḥatlar ḳıldı. Ve aydı-ki “Ey Māhūy, bilgil ve āgāh bolġıl ki (10) bu pād-şāh ḳadīmġı aṣīl pād-şāhlar naslıdın turur. Ḥālā men bu pād-şāhnı (11) saŋa tafşurdum, tā anıŋ bendeligige kemer baġlaġay sen. Albatta aŋa (12) şımāl tégdürmegey sen. Ve men ceng ḳılġalı baradur men. Bile almaydur men ki (13) bu pād-şāhnıŋ tāc u taḫtını[306] ḳaçan körür men ékin ki maŋa oḫşa tola (14) pahlavānlar ve nām-dārlar uşbu cengde helāk boldılar. Şundaḳ ki (15) Rustamġa oḫşa pahlavān, ki ʿālamda anıŋ dék ʿāḳıl u dānışmand pahlavān[nı] (16) kişi körgen émes ve ḳulaḳ éşitgen émes érdi, bir Saʿd-ı Vaḳḳāṣ, (17) raḍıya’llāhu ʿanh, atlıḳ ḳarġa başnıŋ ḳolıda öldi ki Ḫudā-yı Taʿālā Rustam- (18) ġa yaḫşılarnıŋ yeride yer bersün. Saʿd-ı Vaḳḳāṣ, raḍıya’llāhu ʿanh, ḳarġa baş- (19) nıŋ badanıġa başaḳnıŋ derdini bersün.” dédi. Māhūy-ı Sūrī aydı: (20) “Ey Pahlavān-ı Farruḫzād, cahān pād-şāhı közümniŋ roşenligi, belki cānım- (21) dın ʿazīz turur. Ve men siziŋ ʿahd u paymānıŋızını ḳabūl ḳıldım. Bu pād-şāhımızını **[326b** = (325b)**]** (1) yaḫşı saḳlaġay men.” dédi. Pes Farruḫzād ul bār-gā[h]dın pād-şāhnıŋ farmānı (2) bile Ray şaharınıŋ ṭerefige ravān boldı. Ne-çend zamān mundaḳ ötti. Ve neçe (3) vaḳtlarda felek özge çevrüldi. Māhūy-ı Sūrīnıŋ, ki aṣlı naslı bir (4) ḳoyçı érdi, anı Yezdigerd Pād-şāh bu şaharlarġa pād-şāh ḳılıp érdi. (5) Māhūy-ı Sūrī, bad-baḫt ḳoyçı yaman endīşe ḳıldı. Ve pād-şāhlıḳ taḫtıġa (6) çıḳışnı ārzū ḳıldı. Ḫūy ve yosunı özge reng boldı. Bir neçe vaḳt (7) yalġandın özini[307] aġrıḳ ḳıldı. Ve pād-şāhnıŋ ḫiẕmetige barmadı.

Ul (8) zamānada Samarḳand şaharında bir pād-şāh bar érdi. Nıhāyatī nām-dār pahlavān (9) érdi. Ṭulḥān naslıdın érdi. Atı Pījan érdi. Ve Afrāsıyāb avlādı- (10) dın érdi. Pes Māhūy-ı bad-baḫtnıŋ aylıdın Pījan aylıġa **nāma** yiberdi-ki (11) “Ey Pahlavān-

[304] Metinde علم رینی şeklinde yazılıdır.
[305] Metinde اقریب şeklinde yazılıdır.
[306] Metinde تختیتی نی şeklinde yazılıdır.
[307] Metinde اوزیتی şeklinde yazılıdır.

zāda-ı Pījan, saŋa bir manfaʿatlik ve zıyānsız ceng aylıŋġa (12) keldi ki cahān pād-şāhı Yezdigerd hīç leşkeri yoḳ, mundadur. Ve Marv şaharında (13) olturur. Eger sen kelseŋ pād-şāhlıḳ tāc taḫtı ve māl u genci seniŋ (14) bolġusıdur. Ve hemme sıpāhı saŋa bende bolġusıdur." dédi. Çūn Pījan nāmanı (15) kördi, Māhūynıŋ ḳılġan nā-pasand ḫayālnı bildi. Pes vazīrıġa ḳaradı. (16) Ve aydı-ki "Ey vazīr, bu cengġa ne maṣlaḥat körer sen ki eger men Māhūynıŋ yār-mende- (17) çiligige barsam meniŋ işim tabāh bolġusıdur. Ve meni ʿālam pād-şāhı (18) masḫara tutḳusıdur. ʿAḳlsız mekkār dégüsidür. Ve eger Māhūy-ı (19) Sūrīġa yārī bergeli barsam hemme pahlavānlar meni yeŋil, bī-ʿaḳl dér- (20) ler. Vazīr aydı: "Aŋa Pahlavān-ı Bārsāmnı[308] leşker bile iybermek kerek. Nā-ġālıb kelse Īrān (21) mülki, pād-şāhlıġı hem saŋa bolur." dédi. Pījan Pād-şā aydı: "Yaḫşı aydıŋ." **[327a** = (326a)**]** (1) dédi. Pes Pījan farmānladı, tā on miŋ suvār-ı ḫancar-güẕār, ki hemmeleri ılġanġan (2) pahlavānlarnı ārāsta ḳılıp Sıpah-sālār-ı Barsāmġa tafşurdı, tā Marv şaharıġa (3) barıp, Yezdigerd Pād-şāh bile ceng ḳılıp Īrān şaharınıŋ pād-şāhlıġını (4) ḳolıġa keltürgey. Vaḳtī ki leşker Buḫārā şaharıġa yetti, şımāl dék yürüp bir haftada (5) Marv şaharıġa yetti. Bir kéçe tün yarmıda ḫurūs çı[r]laġan vaḳtda Marv şaharı- (6) nıŋ ölkeside naḳāra u kerrenāyla[r]nıŋ āvāzı cahānnı tuttı. Yezdigerd Pād-şāh (7) mundın bī-ḫabar érdi. Ve Māhūynıŋ yaman endīşeleridin ḫabarı yoḳ érdi. (8) Nā-gāh ṣubḥ vaḳtıda bir suvār çafıp pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Ve aydı-ki (9) "Şāhā, Māhūy aytadur ki 'Türkistāndın leşker keldi ki ḫāḳān, Faġfūr-ı Çīn- (10) nıŋ leşkeridür. Leşkeri nıhāyatsız toladur.' deydür." dédi. (11) Şahan-şāh-ı Yezdigerd dar-ḥāl parīşān bolup sılāḥ keydi. Leşkerini (12) alıp çıḳıp iki ṭerefdin ṣaf rāst ḳıldılar. Oŋ ḳol, (13) sol ḳol, aylı ve arḳasını yasadılar. Yezdigerd Pād-şāh otrasıda (14) turdı. Leşkerniŋ toġıdın ʿālam ḳaraŋġu boldı. Çūn Yezdigerd Pād-şāh Türkler- (15) niŋ leşkeriniŋ ḳuvvetini kördi, tīġını ġılāfıdın soġurdı. Pīl-i damān (16) dék ul leşkerge ḫamla ḳıldı. Ādam ḳanını taşḳın dék aḳızdı. Ul vaḳt (17) hemme leşkeri Yezdigerd Pād-şādın ürpep kettiler. Anıŋ arḳasıda hīç kişi ḳalmadı. (18) Anı duşman leşkeri arasında tanhā taşladılar. Pād-şāh tola pahlavān- (19) lıḳlar körgezdi. Tīġ urur érdi. Dast bāzūsını ışḳa yaratur érd[i]. Ul nām-dār- (20) lardın nıhāyatsız öltürdi. Vaḳtī ki duşman leşkeri tola érdi, ʿācız boldı (21) ve ḳaçtı. Nıhāyatsız Türk leşkeri arḳasıdın ḳoylap barur érdi. **[327b** = (326b)**]** (1) Pād-şāh şımāl dék barur érdi. Tā ki bir tégürmenni kördi, pād-şāh (2) dar-ḥāl atıdın tüşti. Duşmanıdın ḳorḳup ul tégürmenġa kirdi. (3) Anda yaşundı. Suvārlar pād-şāhnı ister érdiler. Ul arıġ yaḳasıda (4) ul altun égerlik aṭnı tuttılar. Tūrān

[308] Metinde بلرسام نی şeklinde yazılıdır.

leşkeri ul aṭnı ġırīv ġavġā ḳofar- (5) dılar. Aṭnı aldılar. Pād-şāh tégürmen içide açlıḳ ve sussalıḳdın (6) lebleri ḳurup bir munça ḳuruġan giyāhnıŋ üstünide olturup érdi. Dırīġā (7) ki bu bī-vafā ʿālamnıŋ rasmı şundaḳdur ki baʿżada bülendni past ḳıladur, baʿżada (8) pastnı bülend ḳıladur! Şundaḳ ki Yezdigerd Pād-şāh ul vaḳtda ki baḫtlıḳ érdi, (9) anıŋ altun taḫtını felekge yetgürür érdi. Vaḳtī ki baḫtı ketti, bir eski tégürmen içide (10) aç ve taşna, bir ḳuruḳ giyāhnıŋ üstünide yüz miŋ[309] ġam u alam bile, ilgeri içgen nūşları (11) miŋ miŋ[310] zahr bolup yüz miŋ[311] ḳorḳunçlar bile olturur érdi. Ey ʿazīzlar, bu bī-vafā ʿālamġa (12) néçük köŋül baġlar sizler ki her dem ve her sāʿatda bu ʿālamnıŋ bī-vafālıḳları közüŋüzler- (13) ġa körünüp turur. Ve acalnıŋ naḳārasınıŋ āvāzı közüŋüzlerġa körünüp turur. Görniŋ taḫtasıdın (14) özge sizlerge taḫt bolmas.

Al-ḳıṣṣa: Şahan-şāh-ı Yezdigerd ḫasta u macrūḥ, taşna u gurusna, lebleri (15) teşnelik[din] çāk çāk bolup, közleridin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳızıp, zār zār yıġlap, ḥayrān (16) ve ʿācız bolup, aŋa ne yār bolgay ve ne ġam-gusā[r] bolġay, uşbu yosunda olturur érdi. Tā ki (17) āftāb maşrıḳdın ṭulūʿ ḳıldı, ul vaḳt tégürmençi keldi. Ve tégürmenniŋ eşigini açtı. Uçasıda (18) bir munça ot köterip keldi. Ul bir ıflās bad-baḫt érdi ki anıŋ hīç mālı ve palı yoḳ érdi. (19) Anıŋ nā-mubārek atı[312] Ḫusrav érdi. Öz avḳātını ul tégür[men]niŋ ġallası birle (20) kéçürür érdi. Andın bölek hīç ışġa yaramas érdi. Yaman, yoḳ- (21) suz kimerse érdi. Vaḳtī ki ul ıflās tégürmençi, tégürmen éşigini açtı, **[328a** = (327a)**]** (1) bir yigitīni kördi-ki tofraḳ üstünde ġam-gīn olturur. Yüzi on tört kéçegi tolun ayġa oḫşar. (2) Tāc-ı mükellel başıġa keyipdür. Zar-baft u dībādın ton keyipdür. Dast u bāzūsı şīrġa (3) oḫşar. Ayaġıġa altun ötük[313] keyipdür. Tégürmençi munı körüp közleri ḫīra boldı. Ve (4) aydı ki "Ey ay yüzlük pād-şāh, bu tégürmenge néme bolup keldiŋ? Ve sen ne kişi sen?" dédi. (5) Yezdigerd aydı: "Men Īrānlıḳlardındur men. Tūrānlıḳdın ḳaçıp munda kirdim." dédi. Tégürmençi (6) aydı: "Ey dırīġ, seniŋ dék yaḫşı mıhmān kelgende saŋa lāyıḳ ṭaʿāmım yoḳdur! Eger (7) arfa ve noḫūd bile ḳılġan nāŋġa ve tara, ḳaġunġa ıḥtıyācıŋ bolsa keltüreyin." dédi. Yezd Pād-şāh (8) üç kéçe kündüzdin ceng ḳılıp yémek ve uḫlamaḳġa ḳaramap érdi. Aydı-ki "Her néçük ṭaʿāmıŋ (9) bolsa keltürgil." dédi. Tégürmençi dāstūrḫān yaydı. Tara, ḳaġun ve arfa nānı keltürdi. (10) Yezdigerd aydı: "Barsam yıġaç keltürgil." dédi. Tégürmençi barsam yıġaç istep çıḳtı. (11) Bir uluġnıŋ aylıġa bardı, tā andın barsam yıġaç tilegey. Ve Māhūy-ı Sūrī her ṭerefde (12) Yezdigerd

[309] Metinde منيك şeklinde yazılıdır.
[310] Metinde منيك منيك şeklinde yazılıdır.
[311] Metinde منيك şeklinde yazılıdır.
[312] Metinde انى "anı" şeklinde yazılıdır.
[313] Metinde اوتون şeklinde yazılıdır.

Pād-şāhnı istetip yürür érdi. Ve ul uluġ, tégürmençidin sordı-ki (13) “Hay barsamnı kim üçün ister sen?” dédi. Tégürmençi aydı: “Tégürmende bir pād-şāh olturur ki (14) ḳaddı sarv-ı āzādġa oḫşar. Yüzi āftāb-ı tābān-dék, közleri nergis, ḳaşları ya, kirfik- (15) leri oḳġa oḫşar. Ve köŋli ġam-gīn olturur. Ve barsam yıġaçnı ul ṭalab ḳılur. Anıŋ aylıda (16) arfa nānı ḳoydum.” dédi. Ul uluġ dar-ḥal tégürmençini Māhūy-ı Sūrīġa alıp bardı. Māhūy-ı (17) Sūrī tégürmençidin sordı-ki “Barsamnı kim üçün istediŋ?” dédi. Tégürmençi aydı: “Şāhā, (18) tégürmenge barıp érdim. Kördüm ki tégürmen içinde bir āftāb dék çıraylıḳ yigit olturur. (19) Tégürmen anıŋ şaʿşaʿ-ı camālıdın roşen bolup ḫūş-būylıġıdın tégürmendin ıfar u ʿanbarnıŋ (20) būyı kelür. Ve tāc-ı mükellel başıġa keyipdür.” dédi. Māhūy-ı Sūrī bildi-ki ul Yezdigerd turur. Tégürmençiġa aydı-ki (21) “Fi’l-ḥāl barıp, anıŋ başını késip keltürgil. Eger andaḳ ḳılmasaŋ başıŋnı késer men. Ve uruḳ **[328b** = (327b)**]** (1) tuḳḳanlarıŋdın hīç kişini tirig ḳoymas men.” dédi. Çūn olturġan uluġlar Māhūy-ı Sūrī- (2) dın bu sözni éşittiler, açıġlandılar. Bir mūbad bar érdi, Rādūy atlıḳ. Ul mūbad aydı-ki “Ey bad-gümān, seniŋ (3) közüŋni dīv néçük ḳararttı? Şundaḳ bilgil ki pād-şāhlıḳ ve peyġamberlik bir üzükdegi iki gevherġa (4) oḫşaydur. Eger bu iki gevherniŋ birini uşatsaŋ cān ve ʿaḳlıŋnı tofraḳġa taşlaġanıŋdur. (5) Bu işdin avval saŋa zıyān yetgüsidür. Ve ḳalġanı farzandlarıŋġa hem yetgüsidür. Ve Ḫudā-yı Taʿālā- (6) nıŋ dīnını vırān ḳılġan bolur sen. Ve hemme ʿālamġa seniŋ yaman atıŋ yayılġusıdur. Ve seniŋ (7) tarıġannıŋnı oġullarıŋ orġusıdur.” dédi. Yana bir mūbad bar érdi, Ḫorrād-ı Hurmuz atlıḳ. Ul aydı-ki “Ey (8) ẓālım, mundaḳ Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳmay bu işni ḳılmaġıl ki ʿumruŋ ranc ve nā-ḫūşluḳ bile ötgüsidür. Āḫıratda (9) dūzaḫġa giriftār bolur sen. Zınhār özüniŋ(??) igesini öltürüşge ḳaṣd ḳılmaġıl.” dédi. Ve yıġlay yıġlay (10) olturdı. Andın kéyin Şahrān ornıdın ḳoftı. Ve aydı-ki “Ey Māhūy, bu néçük tuġuşuŋdur ki (11) ḫāḳān-ı Türk, Faġfūr-ı Çīn eger bu pād-şāhlar bile ḳılsalar, bu pād-şāhlarnıŋ uruḳları (12) ḳolıġa kirse hergiz öltürmesler. Sen ki anıŋ bendesi turur sen, bīhūda anıŋ ḳanını tök- (13) megil ki ḳıyāmat küniġaça saŋa laʿnat ayturlar.” dédi. Bir āh tartıp, yıġlap olturdı. Andın kéyin (14) Mıhrnūş ornıdın ḳoftı. Faryād bile yıġlap aydı-ki “Ey bad-aṣl, pād-şāhlarnıŋ ḫūnını tökmegil (15) ki neheng ve peleng pād-şāhlarnıŋ ḳanını tökgeli şarm tuturlar. Ve sen ḥayvānlardın hem badtar (16) turur sen. Çūn-ki Ḍaḥḥāk Camşīd Pād-şāhnı öltürdi, Ḫudā-yı Taʿālā Farīdūn Pād-şāhnı yarattı, (17) Ḍaḥḥāknı helāk ḳıldı. Andın kéyin Tūr ibn-i Farīdūn, Īrācnı öltürdi. Ḫudā-yı Taʿālā Manūçahr Pād-şāh- (18) nı yarattı, Tūr u Silmni öltürdi. Andın kéyin Sıyāvaşnı Gersīveznıŋ sözi bile Afrāsıyāb (19) öltürdi. Ḫudā-yı Taʿālā Şāh-ı Keyḫusravnı Sıyāvaşdın yarattı, tā babası Afrāsıyābnı iki (20) pāra ḳıldı. Törtünçi Luhrāsb Pād-

şāh[nı] Arcāst öltürdi. Isfandıyār barıp babasınıŋ ḫūnıġa (21) Arcāstnı öltürdi. Beşinçi Bandūy ve Gostaham, Hurmuz Pād-şāhnı öltürdi. Ḫusrav atasınıŋ ḫūnıġa **[329a** = (328a)**]** (1) ularnı öltürdi. Ve Ḫusrav hem āḫırī Şīrūyanıŋ ḳolıda öldi. Albatta bilgil ki bu dunyāda kişi- (2) niŋ ḫūnı kişini ḳoymas. Ey Māhūy, sen bir ḳoyçı érdiŋ. Aṣlı ve naslıŋ ḳara érdi. Seni (3) Yezdigerd Pād-şāh köterip mundaḳ uluġ martabaġa yetgürdi. Sen anıŋ mundaḳ yaḫşılıḳını (4) unutmaġıl. Ey Māhūy, bu tāc u taḫtnı isteşdin parhīz ḳılġıl ki sen dīvnıŋ farmānıġa kirip (5) Ḫudā-yı Taʿālānıŋ ḳorḳunçı köŋlüŋdin ketipdür. Zınhār özüŋni özüŋ otġa salmaġıl. Ve leşkerler- (6) ni yıġıp, pād-şāhnıŋ aylıġa barıp, aŋa bendelik ḳılıp, ḳılġan ışlarıŋġa ʿuẕr ayġıl. Andın (7) kéyin pād-şāhnıŋ duşmanları bile ceng ḳılġıl ki Yezd Pād-şāh Sāsānīlardın yād-gār (8) turur. Ve Nūşīravān-ı ʿĀdılnıŋ nabīrasıdur. Ve sekizinçi atası Ardaşīr Pād-şāh turur. Ata babası (9) pād-şāh turur. Ve Ardaşīrnıŋ atası Sāsān hem sendin miŋ ḥıṣṣa uluġ érdi. Ve aṣīl (10) érdi. Ammā pād-şāhlıḳ taḫtıġa ḳaṣd ḳılmadı. Ve Pahlavān-ı Bahrām-ı Çūbīna, ki bir tal oḳ bile üç yüz pahlavān- (11) lar ḳaçurur érdi, ul Bahrām taḫtġa ḳaṣd ḳıldı. Ammā āḫırī Ḫusravnıŋ farmānı bile anı öltür- (12) diler. Ve yana Ḳarāyīn Gorāz ellig kün pād-şāh boldı. Andın kéyin yüz miŋ ḫᵛārlıḳ bile öldi. Albatta (13) özüŋni masḫara ḳılmaġıl. Bu işdin başıŋ kéter. Ve Ḫudā-yı Taʿālādın ḳorḳġıl. Ḥālā men bir ṭabībge (14) oḫşaydur men. Ve sen aġrıḳġa oḫşar sen. Ve sen bendelerniŋ bendesidin hem kem turur sen. (15) Ḫayāl bile uluġluḳ ḳılmaġıl.” dédi. Māhūy-ı ḳoyçı-zādaġa bu naṣīḥatlar ḫūş kelmey, ḳatıġ (16) éşitilür érdi. Tā aḫşamġaça hemme mūbadlar naṣīḥat ḳılur érdi. Çūn kün kéç boldı, Māhūy (17) aydı-ki “Ey uluġlar, sizler yanıŋızlar, tā men bu maṣlaḥatnı oġullarım bile ḳılayın.” dédi. Dānışmand- (18) lar yandılar. Māhūy-ı Sūrī öz ṭāyıfaları bile olturdı. Ve aydı-ki “Ey dānışmandlar, bu işni (19) néme ḳılmaḳ kerek? Eger Yezdigerd Pād-şāh tirig ḳalsa meniŋ bu sırrım ʿālamda āşkārā bolġusıdur. (20) Ve leşker aŋa camʿ bolġusıdur.” dédi. Biri aydı: “Bu işni ilgeri ḳılmasaŋ ḫūb bolur érdi. (21) Émdi Īrān pād-şāhı Yezd saŋa duşman bolsa bī-gümān başıŋġa yamanlıḳ kelgüsidür. **[329b** = (328b)**]** (1) Eger anı öltürseŋ Ḫudā-yı Taʿālā anıŋ ḳanını sendin ṭalab ḳılġusıdur. Her iki ṭerefiŋ derd ü (2) ġam turur. Ḥālā sen ḳaysını ḫᵛāhlar sen, ḳılġıl.” dédi. Māhūynıŋ oġlı aydı: “Ey ata, vaḳtī ki (3) Yezdigerd saŋa duşman bolmış, anı öltürüp cahānnı ḫālī ḳılġıl. Çīn u Māçīndın leşker (4) yıġḳıl. Pād-şāhlıḳnı alġıl.” dédi.

Māhūy-ı Sūrī oġlıdın bu sözni éşitip tégürmençige (5) aydı ki “Ḳofġıl, bir munça suvārlar bile barıp Yezdigerdni öltürgil.” dédi. Tégürmençi Māhūydın (6) bu sözni éşitip ʿālam közige ḳaraŋġu köründi. Ḳaraŋġu tüşgeç tégürmençi tégürmenge keldi.

Māhūy-ı (7) Sūrī anıŋ arḳasıdın bir neçe suvārlarnı iyberdi-ki “Barıp Yezdigerd ölgeç anıŋ taẖt (8) u tācını ve muhrını ve yigene ve ṭavḳ ve tonlarını ḳanġa bulġamay alıp keliŋler.” dédi. Çūn tégürmençi (9) tégürmenġa ravān boldı, aydı-ki “Ey bār-ẖudāyā, sen bile sen ki men Māhūy[nıŋ] bu yaman farmānını tutmay (10) ḥaddım yoḳtur.” dép. Zār zār yıġlap tégürmenge kirdi. Yezdigerd Pād-şāhnıŋ aylıġa keldi. Şundaḳ ki (11) kişi bir kişige pınhān sözni ḳulaġıġa ayġalı barġan-dek pād-şāhnıŋ ḳaşıġa bardı. Yaḳın (12) yetgeç tīġnı pād-şāhnıŋ baġrıġa urdı. Pād-şāh āh ḳıldı. Ilan dék tolganıp yerge (13) yıḳıldı. Ul furçaḳ ve arfa ve noẖūd bile ḳılgan nān aylıda érdi. Hanūz yémep érdi. Baş tübin (14) yıḳılıp cān taslīm ḳıldı. Her kişiniŋ ki ʿaḳlı bolsa bilür ki bu ʿālam-ı fānīda hīç vafā yoḳ turur. Ābdānı (15) oldur ki ʿāḳıllar bu dunyāġa mıhrbān bolup vafānı ṭamaʿ ḳılmaġaylar. Ġaraż ul-ki Māhūy-ı Sūrīnıŋ (16) suvārları çūn Yez[di]gerd-i bī-çāranı kördiler ki tofraḳ üstünde cān taslīm ḳılıp yatmış, hemmeleri (17) tégürmenġa kirip ul pād-şāhnıŋ hemme pād-şāhāna tonların saldurdılar. Tāc ve tavḳ ve bilezük (18) ve altun ötüklerini aldılar. Ve Īrān pād-şāhını ẖᵛārlıḳ tofraġıda taşladılar. Çūn Yezdigerdni (19) ẖᵛārlıḳda taşladılar, andın kéyin ul suvārlar Māhūy-ı Sūrīġa laʿnatlar aydılar ki “H̱udāvandā, (20) Māhūy-ı Sūrīnıŋ teni hem uşbu pād-şāhġa oẖşa ẖᵛārlıḳ ve zārlıḳda bolsun.” dédiler. (21) Māhūy-ı Sūrīnıŋ aylıġa bardılar. Ve ul pād-şāh ölgenidin ẖabar berdiler. Māhūy-ı Sūrī farmānladı, **[330a** = (329a)**]** (1) tā Yezdigerdniŋ tenini suġa taşlaġaylar. Çūn tün ḳaraŋġu boldı, Māhūy-ı Sūrīnıŋ kişileri (2) Yezdigerd Pād-şāhnıŋ tenini tégürmenniŋ arıġıġa taşladılar. Ve Yezdigerd Pād-şāhnıŋ (3) baʿżada başı yuḳḳarı, futı tübin bolur érdi, baʿżada başı tübin, futı yuḳḳarı bolur érdi.

(4) Çūn ul kéçesi taŋ attı, iki tarsā ul arıġ yaḳasıġa yettiler. Ve pād-şāhnıŋ tenini (5) kördiler ki ul arıġda başsız aḳıp kelür. Ul tarsālar yügürüp kelip rāhıb- (6) ġa[314] aydılar ki “Cahān pād-şāhı Yezdigerdniŋ teni su içinde ġarḳ yatur. (7) Teni yalaŋġaç, başı kesük yatur.” dédi. (8) Tarsālar bu ẖabarnı éşitti, ẖurūşān (9) u fıġān ḳıldılar. Ul rāhıb zār zār yıġladı. (10) Aydı-ki “Āh dırīġā, seniŋ cahānnıŋ, pād-şāhlıġıŋ (11) ḳayan ketti?! Genc ü mālıŋ ḳayan ketti?! Raʿıyyalarġa ḳıladuġan (12) dād u ʿadlıŋ ḳayan ketti?! Dırīġ dırīġ ki hīç kişi Ḫażrat-ı (13) ʿĪsā payġambardın ilgeri ve ne andın kéyin mundaḳ uluġ tāc (14) u taẖtlıḳ pād-şāh[nı] mundaḳ ẖᵛār u zārlıḳda [éşitmedi]. Ve bir ḳul **[330b**= (329b)**]** (1) oġlı ḳul, bad-aṣl, nā-pāk, bad-ẖūy, fāsıḳnıŋ ḳolıda (2) ölgey! Ve anıŋ dībā u zar-baftda asāyış (3) tafḳan tanıġa ul bad-aṣlnıŋ ḳolıdın (4) mundaḳ balālar kelgey! Dırīġ dırīġ ki bu (5) ḳarı, bī-vafā ʿālamda hergiz vafā yoḳ turur! Şundaḳ ki (6)

[314] Metinde راهب “rāhıb” yerine sehven آش پز “aşpaz” yazılmıştır.

ul, mıhrbān u muş[fı]ḳ analar dék parvarış ḳılur, (7) andın kéyin ḳatıġ duşmannı öltürgen dék (8) ba-zārī zār, ba-ḫ^{v}ārī ḫār(??) öltürür.” dédiler. (9) Pes ul rāhıb başlıḳ, tarsālar Pād-şāh-ı **[331a**= (330a)**]** (1) Yezdigerdniŋ tenini saḳladılar. Ve aydılar ki “Māhūy-ı Sūrīġa laʿnat bolġay! Dırīġā ki Yezdigerd Pād-şāh- (2) nıŋ ḳadd u ḳāmatı, yāl u bālı, tāc u taḫtı ketti! Dırīġā ki Ardaşīr Pād-şāhnıŋ uruḳları-ki (3) hemmeleri pād-şāhlıḳġa lāyıḳ érdi, mubārek teni bir tégürmenniŋ içid[e] ḳanġa bulġanıp yatur! (4) Ul ay yüzlük pād-şāhnıŋ baġrını yarıpdular! Ve ey dırīġā ki Ardaşīr Pād-şāh- (5) nıŋ rūḥı bu vāḳıʿadın faryād u fıġān ḳılġusıdur ki anıŋ nabīrasıġa bu vāḳıʿa bolġay!” (6) Pes tarsālarnıŋ zāhıdıdın tört zāhıd pād-şāhnı ul sunıŋ içidin çıḳar- (7) dılar. Çoŋ kiçik, hemmeleri yıġlaştılar. Ve bāġ içinde bülend sard-āba ḳofardılar. Ve pād-şāh- (8) nıŋ zaḫmıġa ıfar u kāfūr seftiler. Zar-baft u dībā bile kefen ḳıldılar. Andın kéyin pād-şāhnı (9) tābūtġa salıp, bayābāndın sard-ābaġa alıp bardılar. Sard-ābada ḳoyup zār zār yıġlaştı- (10) lar. Ve ḥukemālar her ḳaysı bir ḳısm söz aytıp, Yezdigerdni taʿrīf ḳılıp yıġlaştılar. Bir ḥukemā aydı: “Ey (11) dırīġ, Ardaşīr ve Nūşīravānnıŋ yād-gārı érdiŋ!” dédi. Yana biri aydı: “Ey ʿādıl pād-şāh, (12) yigitlik ḥālatda bī-çāra u ġarīb öldüŋ!” dédi. Hemme ḥukemālar yıġlaşıp yandılar.

Pes (13) Māhūy-ı Sūrıġa ḫabar yetti ki “Yezdigerd Pād-şāhnı su içidin alıp, bāġ içinde sard-āba ḳofarıp (14) ḳoydılar. Ve ḥukemālar yıġlaştılar.” dédi. Māhūy-ı bad-baḫt açıḳlandı. Farmānladı, tā ul sard-ābanı (15) ḳofarġanlarnı ve Yezdigerdge yıġlaşḳanlarnı öltürüp öylerini talan ḳıldılar. Andın kéyin (16) Māhūy-ı Sūrī aṭrāf-ı ʿālamġa ḳaradı. Kördi-ki pād-şāh naslıdın hīç kimerse tirig ḳalmap- (17) dur. Ve Māhūynıŋ ḳolıda Yezdigerd Pād-şāhnıŋ tācı ve muhrı bar érdi. Pes hemme yaḳın (18) kişilerini aylıġa çırladı. Ve vazīrıġa aydı-ki “Ey vazīr, meniŋ aṣlı naslım bad-aṣl turur. (19) Genc ü mālım yoḳ turur. Ve Yezdigerdġa hemme Īrānlıḳlar bende érdiler. Eger men pād-şāhlıḳ ḳılsam (20) hīç ʿāḳıl meni pād-şāh démesler. Ve leşker hem ārām tafmas. Ve men pād-şāhnı ne üçün (21) öltürdüm? Bu işni émes ḳılıpdur men. Al-ḥāl çāra ne turur?” dédi. Bir ʿāḳıl aydı: “Émdi bu işiŋ **[331b** = (330b)**]** (1) ʿālamġa yayıldı. Ve Yezdigerd Pād-şāh tofraḳ astında ḳaldı. Émdi çāra oldur ki ayġay sen (2) ki ‘Yezdigerd Pād-şāh tāc ve muhrını maŋa berdi. Ve aydı-ki ‘Bu tāc ve muhrımnı sen saḳlaġıl, tā bir küni (3) bu iki néme ışġa yaraġay. Ve meniŋ bu ʿālamda bir ḳızımdın özge farzandım yoḳdur. Ul ḳızım hem (4) ʿArabīlarnıŋ ḳolıdadur. Ve sen meniŋ taḫtımnı duşmanġa bermey, saḳlaġıl.’ dép berdi. (5) Ḥālā bu taḫt u tāc Pād-şāh-ı Yezdigerddin maŋa mīrāṣ ḳaldı. Men anıŋ farmānı bile taḫtġa (6) olturdum.’ dégil. Bu

sözniŋ rāst ve yalġanlıġını kişi bilmes.” dédi. Māhūy-ı (7) Sūrī vazīrnıŋ ʿaḳlını taḥsīnlar ḳıldı. Dar-ḥāl hemme uluġlarnı aylıġa çırladı. (8) Ve ul sözlerni ularġa aydı. Uluġlar, hemmeleri anıŋ sözini bildiler. Bir pahlavān aydı: (9) “Arı bu seniŋ işiŋ, ḫᵛāh rāst bolsun ḫᵛāh ġalaṭ bolsun.” dédi. Māhūy-ı Sūrī (10) bu sözni éşitip pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Ḫurāsānda pād-şāhlıḳġa olturdı. (11) Ve rūy-ı zamīnnı uluġlarġa üleştürdi. Ve öziniŋ tuḳḳanlarıġa berdi. Ve Balḫ (12) şaharı ve Harāt şaharını uluḳ oġlıġa berdi. Ve hemme aşlı yamanlarını uluḳ ḳıldı. (13) Yamanlarnı her yerde uluġ ḳıldı. Ve ʿākıllarnı tirig dārġa astı. Ve hemme genc mālı boldı. Ve (14) leşker camʿ ḳıldı. Ve leşkerige genc ü māl üleştürdi. Ḫᵛāhladı-ki Pahlavān-ı Bījan bile ceng ḳılġay (15) ki Pahlavān-ı Bījan Yezdigerd Pād-şāhnıŋ ṭerefidin Āmūyda pād-şāh érdi. Pes Māhūy (16) leşker tartıp Gersiyūnnı sıpah-sālār ḳıldı. Buḫārā şaharıġa yüz keltürdiler. Ve aytur érdi-ki (17) “Émdi barıp Samarḳand ve Ḫāç şaharını almaḳ kerek. Ve Pād-şāh-ı Yezdigerdni Bījannıŋ farmānı bile (18) öltürdiler. Ve men pād-şāhnıŋ ḫūnını Bījandın ṭalab ḳılur men.” dép. Bījanġa (19) bu tuhmatnı ḳılur érdi.

Tā Pahlavān-ı Bījanġa ḫabar yetti ki “Māhūy-ı Sūrī şahan-şāhlıḳ taḫtıġa (20) olturdı. Ve her ṭerefge mührlik ḫaṭlar iyberdi. Ḫālā bu ṭerefge yüz keltürüpdür.” dédi. (21) Bījan bu ḫabarnı éşitip ḥayrān kaldı. Ve aydı-ki “Hay aŋa pād-şāhlıḳ tācını kim beripdür?!” dédi. **[332a** = (331a)**]** (1) Pahlavān-ı Barsām aydı: “Şāhā, men ul vaḳtda ki Ḫāç şaharıdın leşker tartıp Yezdigerd Pād-şāh bile ceng (2) ḳılġalı barıp érdim, Māhūy-ı Sūrī maŋa aydı-ki ‘Ey Barsam, sen bu tāc taḫtnı, ṭavḳ (3) ve bilezük ve genc mālnı Pahlavān-ı Bījanġa alıp barġıl. Pahlavān-ı Bījan mundın kéyin pād-şāh bolsun.’ dép (4) érdi. Ve men Māhūy-ı Sūrī bile bir bolup Yezdigerd Pād-şāh bile üç kün ceng ḳıldım. (5) Törtünçi küni ḳatıġ ceng boldı. Yezdigerdni araġa alduḳ. Ve Īrānlıḳlar ḳaçtılar. (6) Çūn Yezdigerd Pād-şāh tanhā ḳalıpdur, leşkerdin ḳorḳup bir tégürmenge kiripdür. (7) Māhūy-ı Sūrī kişi iyberip pād-şāhnı tégürmen içinde öltürüpdür. Andın kéyin (8) çūn Māhūy-ı Sūrī, Pād-şāh-ı Yezdigerdniŋ tāc taḫtını ve muhrını ḳolıġa keltürdi, émdi pād-şāhlıġ (9) daʿvāsını ḳılur érmiş.” dédi. Çūn Bījan bu sözni éşitti, ba-ġāyat parīşān (10) boldı. Barsam aydı ki “Ey cahān-pahlavān, Māhūy-ı Sūrī-ı şūmnıŋ leşkeri yaḳın (11) kelipdür. Sen ne üçün dıl-camʿ ārām tafıp olturur sen?” Bījan farmānladı, (12) tā leşker camʿ boldı. Ḳoçḳarbaşıdın leşkerni tartıp Buḫārāġa yaḳın yetti. (13) Bījan yāranlarıġa aydı-ki “Ey yāranlar, sizler bu kéçe ornuŋuzlardın teprenmeŋizler. Her kişi-ki (14) ceng ḳılġalı meniŋ aylımġa kelse pād-şāhnıŋ kīne dādını andın alur men.” dédi. (15) Yana aydı: “Ey yāranlar, eger-çi Yezdigerd Pād-şāhnıŋ bırādarı yoḳ érdi, ḳızı hem bolsa (16)

alıp kelip, pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuzup, andın kéyin Māhūy bile ceng ḳılaylı.” (17) dédi. Barsām aydı: “Şāhā, bu pād-şāhnıŋ uruġı tamām boldı. Ve munıŋ ḳızları ʿArabī- (18) lar ḳolıda esīrdürler. Ve hemme şaharlarnı ʿArabīlar aldılar. Ul şaharlarda ne pād-şāh (19) ve ne ātaş-perestler ḳalmadılar. Hemme şaharlarnı ʿArabīlar ḫarāb ḳıldılar.” dédi. **[332b** = (331b)**]** (1) Bījan bu sözni éşitip leşker tarttı. Māhūy-ı Sūrī ṭerefige ravān boldı. Cayḥūn daryāsıdın (2) ötti. İki daryā dék leşker bir birige yüzlendi. Pes Bījan Māhūy-ı Sūrīġa **nāma** bitidi ki “Ey (3) Māhūy-ı Sūrī, biz saŋa dostlıḳ ḳılıp seniŋ mıhmān-dārlıġıŋġa barur biz. Ve bu ölke- (4) lerdin ḳança ki ḫʷāhlasaŋ alġıl ki sen Īrān pād-şāhınıŋ yād-gārı turur sen.” dédi. (5) Māhūy-ı Sūrī bu nāmanı oḳup şād boldı.

Hem şul-zamān Bījannıŋ césikçileri keldi. (6) Çūn Māhūy-ı Sūrī leşker kelgenin éşitti, dar-ḥāl naḳāralar çaldı. Leşkerniŋ tolalıġı- (7) dın āsmānnıŋ yüzi ḳızardı. Çūn Māhūy-ı Sūrī Bījannıŋ yüzini kördi ve anıŋ (8) leşkerini kördi ki başdın ayaġ temürġa ġarḳ bolmış, nā-çār ṣaf tartıp turdı. (9) Māhūy-ı Sūrī leşker otrasıdın ketti. Çūn Bījan, Māhūy-ı Sūrīnıŋ ʿalamını körmedi, bildi-ki (10) ḳaçḳalı ḳaṣd ḳılıpdur. Pahlavān-ı Barsāmġa aydı-ki “Ey pahlavān, sen leşkeriŋ(??) bile (11) bu leşkerdin ayrılġıl. Mabādā ki Māhūy-ı Sūrī ḳaçıp, daryā-yı Cayḥūndın ötüp (12) ketmesün. Zınhār közüŋni andın kötermegey sen.” Barsām her ṭerefge çafıp Māhūynı (13) ister érdi. Ḳażāġa leşker içinde Māhūy-ı Sūrīġa uçradı. Pahlavān-ı Barsām Māhuyġa (14) ḥamla ḳıldı. Naʿra urdı. Māhūynıŋ zancīr futasıdın tuttı, zor ḳıldı. Égeridin (15) köterdi, yerge urdı. Muḥkem baġladı. Çūn bu ḫabar Bījanġa yetti, ba-ġāyat ḫūş-ḥāl boldı. (16) Farmānladı, tā Māhūynı keltürdiler. Çūn Māhūy Bījannıŋ yüzini kördi, ʿaḳlı başıdın (17) ketti. Bījan aydı-ki “Ey bad-aṣl, ne üçün özüŋniŋ igesi-ki ata babası [pād-şāh] bolġay, (18) anı öltürdüŋ?” Māhūy ḳorḳtı ki tirig térimni soyur mu kin dép. Dar-ḥāl aydı-ki “Ey (19) pahlavān, mundaḳ yaman iş, ki men ḳıldım, meniŋ başımnı késgil.” dédi. Bījan anıŋ (20) ġarażını bildi. Zamānī baş tübin saldı. Andın kéyin baş köterdi. Aydı-ki “Ey bad-baḫt, uşbu **[333a =** (332a)**]** (1) çaġlıġ ʿaḳlıŋ bile şahan-şāhlıḳ tācını ārzū ḳılur mu sen?” dédi. Andın kéyin farmānladı, tā avval (2) Māhūynıŋ iki ḳolını kestiler. Andın kéyin iki futını kestiler. Andın ḳulaḳ burunlarını (3) kestiler. Andın kéyin tenini ısıġ ḳumda yatḳuzup kebāb ḳıldılar. Ve munādī ḳıldurdı-ki (4) “Ey pahlavānlar, vaḳtī ki Māhūy-ı Sūrī, Yezdigerd Pād-şāhġa raḥm ḳılmadı, sizler hem raḥm ḳılmaŋızlar.” dédi. (5) Māhūy-ı Sūrīnıŋ üç yigit oġlı bar érdi. Her üçevlen tāc u taḫtlıḳ érdiler. Bījan (6) farmānladı, tā ul üçevlenni otḳa salıp kebāb ḳıldılar. Tā anıŋ uruġıdın hīç kimerse (7)

tirig ḳalmadı. Ve hemme uluġlar Māhūy-ı Sūrīġa laʿnat oḳudılar. Ve Bījan hem tola vaḳt ötmey (8) télbe bolup, āḫırī özini özi öltürdi. Ul pād-şāhnıŋ ḫūnı anı hem ḳoymadı.

Mundın kéyin (9) Yezdigerd Pād-şāh ölgeç ʿAcam pād-şāhları tamām boldı. Islām dīnı ḳuvvet tafıp Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu- (10) 'llāh ṣallā'llāhu ʿalayhı ve sallamnıŋ dīn u maẕhabları ālamnı roşen ḳıldı. Ve ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn (11) Abū'ṣ-Ṣıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer, raḍıya'llāhu ʿanhumā, atları ʿālamġa yayıldı. Taḫt ornıda mınbar boldı. (12) Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi. Bi-ʿavnı'l-meliki'l-vahhāb.

Naẕm

Cumla şahlar ötüp ḳalmay ular- (13) dın nışān.

Şāh-ı Farīdun ve Cem, Ḫusrav, Şāh-ı Bābekān.

Dīnı vafā ḳılmadı, ketti bu bī-çāralar,

Şāh ile darvīşlar. (14) Ḳaldı bu bir dāstān.

Eylege sen dıḳḳatī ḳulluġı Mīr Yūsuf

İbn-i Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī ṣāḥıb-ḳırān

Himmeti(??) ṣāḥıb-ḳırān (15) [??...] [??...] Nūşīravān

ʿAyn-ı zamān körmemiş Mīr Yū[suf] yaŋlıġ cavān

Baẕlıda darvīşlar, bīva-ı dıl-rīşlar

(16) Vird duʿā eyleben yā Rab amān al-amān.

Mīr amān al-amān, melik amān al-amān.

Yūsuf Ġāzī érür mīr badīʿu'z-zamān

(17) ... tārīḫnı eyle bu yaŋlıġ cavāb

Miŋ yüz atmış ötüp yetige boldı ravān

Tārīḫ-ı Şāh-nāma nüvişтem

(18) Īn kitābat rā ba-nām-ı şāh-ı dīn-parvar

Şod Ibrāhīm Sulṭān nām-ı ān ḫūrşīd-ı mah-peyker

Ḳalam āsūd ez-taḥrīr-ı ḫaṭṭam rān/z'ān (??) sabab-ı tārīḫ

(19) [Ba-amn](??) u dıḳḳatī bīrūn şod ez hicrāt-ı payġambar

Tammatu’l-kitāb. Bi-ʿavnı’l-meliki’l-vahhāb. ʿAlā yed-i ʿabdu’ż-żaīf (20) Molla Aġılçı ibn-i Molla Muṣāḥıb Kāżī-ı Ḳara Töpi. Min beled-i Ḳamıl.

(21) Va’llāhu aʿlam bı’ṣ-ṣavāb.

(22) Tamām.

4. AÇIKLAMALI DİZİN

Sıra: a b c ç d e é f g h ı i j k l m n ŋ o ö p r s ş t u ü v y z

A

ābād Far. Bayındır, mamur, abadan; şen.
ā. 104b/03, 116b/04, 119a/07, 132a/21, 160b/03, 162a/17, 171a/19, 205b/07, 300b/19
ā. bol- Abat olmak. 105b/07, 121b/05, 129b/13, 144a/05, 157a/14, 162b/11, 162b/12, 162b/16, 162b/21, 163a/01, 180b/07, 193a/19, 195b/01, 205a/18, 206b/13, 207a/02, 211a/03, 226b/07, 227b/14, 228a/01, 228a/05, 229b/15, 229b/15, 291a/04
ā. ḳal- 110b/17
ā. ḳıl- Abat etmek. 2b/08, 83a/18, 121a/11, 124a/18, 128a/01, 128a/11, 128a/13, 128a/18, 129a/08, 134b/21, 141a/21, 144b/11, 153b/21, 162a/14, 162b/14, 163a/09, 163a/10, 164b/16, 194a/10, 203b/07, 203b/10, 203b/20, 204a/14, 228a/21, 249a/03, 271b/02, 318b/01
ā. ḳılışġa tut- 162b/09
ā. tut- 127a/19
[=63]

ābādān Far. Bayındır, mamur; iyi, güzel, hoş. Krş. **ābdān**
ā. 98b/01, 102b/17, 117a/08, 131b/18, 182a/01, 205b/16, 219a/12, 229b/20, 295b/18, 296a/09
ā. bol- 304b/01
ā.+dur 43a/06, 45a/16, 45a/16, 47a/12, 58a/11, 65b/10, 129a/07, 146a/05, 150b/04, 172b/12, 173a/13, 189a/03, 197a/07, 213a/01, 218b/01, 218b/02, 218b/03, 219b/02, 229b/05, 241b/07, 241b/17, 245a/06, 265b/15, 270b/13, 285a/15, 285a/16, 285b/09, 299a/16, 315b/01
ā.+dur dép 242a/01
ā.+dur men 234b/18
ā. éken 98b/12
ā.+ı 9a/09, 13b/01, 32a/11, 44b/04, 122b/02, 144b/17, 189a/05, 213a/09, 219b/15, 225b/12, 233a/09, 280b/02, 285b/01, 299a/17
ā. mıdur 229b/06
ā.+mu 217b/02
ā. mubārek 15a/03
ā. mudur 217b/02
ā. turur 24a/13, 123a/10, 211b/08, 216b/12, 217b/03, 217b/21, 217b/21, 218a/04, 218a/04, 229b/04, 237b/01, 241b/10, 298b/05
[=74]

ābādānlıḳ Bayındır yer.
ā.+ġa yet- 116b/04
[=1]

ābādlıḳ Bayındır yer.
ā.+ġa 176a/08
[=1]

ʿAbbās Hürmüz (**Hurmuz IV**) ile savaşmaya gelen Arap kumandan.
ʿA. 253a/03
[=1]

ābdān Far. Bayındır, mamur; iyi, güzel, hoş. Krş. **ābādān**
ā. 29a/04, 41b/16, 83b/20, 125b/08, 150a/11, 166b/13, 208a/17, 216b/06, 216b/10, 244b/06, 252a/19, 287a/13, 302a/18, 302b/07
ā. bol- 164a/07
ā.+dur 129a/02, 163a/11, 219b/15, 248a/20, 296b/11, 319b/09, 323a/11
ā. érdi 199a/11
ā. fāl İyi fal. 77b/14

ā.+ı 57b/02, 71b/04, 95b/15, 177b/19, 185a/17, 200b/11, 275b/18, 276b/17, 283b/06, 318a/06, 324b/12, 329b/14
ā. kün İyi gün. 128b/05
ā. mudur 229b/06
ā. turur 35b/13, 48a/18, 134b/02, 149b/04, 229b/07, 273a/03
[=44]

ābdānlıḳ İyilik, güzellik.
ā.+ıdın (ābdānlıġıdın) 34b/05
[=1]

ābdānraḳ Daha iyi, daha güzel.
ā.+ı (ābdānraġı) 248a/07
ā. turur 265b/03
[=2]

ʿābıd < Ar. *ābid* İbadete düşkün, takva sahibi kimse, zahit.
ʿā. 83b/05, 97b/17
[=2]

āb-ı ḥayāt < Far. *āb-i ḥayāt* Efsaneye göre içen kişiyi ölümsüz kıldığına inanılan su, hayat suyu, bengi su.
ā. 102a/06, 102b/05
ā.+nı 101b/20, 102b/03
ā.+nıŋ 102a/20
[=5]

āb-keş Far. Sucu, su taşımak ya da kuyudan su çekmekle görevli kimse.
ā. (Lünbek-i Āb-keş) 157b/05, 157b/12, 158a/12
ā. bol- 37a/19
ā.+ġa 158a/02
ā.+ġa (Lünbek-i Āb-keş) 159b/06
ā.+ni (Lünbek-i Āb-keş) 159a/17
ā.+niŋ (Lünbek-i Āb-keş) 155b/12, 157b/09, 157b/10, 159b/12
[=11]

ablaḳ Ar. Aklı karalı, alaca, gösterişli ve güzel (at).
a. aṭ 270b/08, 270b/09
a. aṭ min- 283a/07
a. aṭıġa suvār bol- 270a/18
a. aṭlıḳ Ablak atlı. 284a/09
[=5]

ābnūs Far. Abanoz; siyah, sert ve dayanıklı bir tür ağaç.
a.+dın 222b/14
a. dıraḫtı Abanoz ağacı. 7b/04
a. yıġaçı Abanoz ağacı. 282b/07
[=3]

ābrū Bk. **ābrūy**
a. 133b/21
a. bol- 6a/07, 218b/15
a.+nı taf- 263b/11
a. taf- 106b/13, 129a/06
[=6]

ābrūluḳ < *ābrūluġ* İtibarlı, değerli. Krş. **ābrūyluḳ**
a. 132b/12
a. bol- 186a/20
a. tururlar 221a/12
[=3]

ābrūy Far. Şeref, izzetinefis; iftihar vesilesi, övünç. Krş. **ābrū**
a. 75a/20
a. (pür-ābrūy bol-) 120b/12
a.+ı 145a/11, 200b/19, 257b/03
a.+ı ket- Şerefi gitmek. 139a/05
a.+ınıŋ 299b/11
a. iste- 263b/11
a.+um ket- 314b/21
a.+umız 3a/14
a.+uŋ 55b/13, 220b/03
[=12]

ābrūyluḳ Bk. **ābrūluḳ**
a. bol- 84b/02
[=1]

Ābtīn Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**)'un babası.
A. 319b/15
[=1]

Abū Bekr Hz. Ebu Bekir; ilk müslümanlardan, Hz. Muhammed (**Ḥażrat-ı Muḥammad**)'in sahabesi ve dört halifenin ilki. Krş. **Abū'ṣ-Ṣıddīḳ, Abū Bekrü'ṣ-Ṣıddīḳ, Ḥażrat-ı Abū Bekrü'ṣ-Ṣıddīḳ, ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn Abū'ṣ-Ṣıddīḳ**
A. ʿÖmer yārān 1b/02
A. ve ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhum 321b/20
[=2]

Abū Bekrü'ṣ-Ṣıddīḳ k.a. Bk. **Abū Bekr**
A. (Ḥażrat-ı Abū Bekrü'ṣ-Ṣıddīḳ) 215a/01
[=1]

Abū'l-Faż̇l k.a. Bk. **Vazīr-ı Abū'l-Faż̇l**
A.+ġa (Vazīr-ı Abū'l-Faż̇l) 241a/03
[=1]
Abū'ş-Şıddīḳ̇ k.a. Bk. **Abū Bekr**
A. (Ḥażrat-ı amīru'l- muʾmınīn Abū'ş-Şıddīḳ̇ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhumā) 333a/1
[=1]
abuşḳa Yaşlı, ihtiyar; koca, zevc.
a. 71b/04, 176a/11, 176b/12
[=3]
ʿ**āc** Ar. Fildişi.
ʿ**ā.+ıŋ (taḫt-ı ʿāc)** 316a/14
[=1]
ʿ**acab** Ar. Şaşılacak, garip, alışılanın dışında, yadırganan; çok, fazla.
ʿ**a.** 34b/04, 34b/05, 180b/02, 182a/02, 182a/03, 239b/13, 239b/20, 262b/18, 279a/13, 280b/09, 282b/04
[=11]
acal Ar. Ecel, hayatın sonu, ölüm zamanı.
a. 51b/10, 58b/16, 66b/19, 106a/11, 108b/18, 150a/07
a.+dın 66b/20, 81b/08, 245a/01
a.+ı 40b/18, 40b/20, 58b/08, 66b/16, 69b/07, 70a/11, 81b/20, 150a/14, 250b/02, 279a/07
a.+ı kel- Eceli gelmek. 58a/15, 64a/05, 66b/12, 238b/09, 244b/21
a.+ı yaḳın kel- Eceli yakın gelmek (Eceli yaklaşmak). 107b/20
a.+ım 42b/07, 61a/06, 186b/09
a.+ım kel- 42a/11, 130a/18, 294b/03
a.+ım yaḳın kel- 310b/11
a.+ımı 295b/14
a.+ıŋ 268a/17, 268a/19, 311b/03
a.+ıŋ tüş- 236a/08
a.+ıŋ yaḳın kel- 16b/02
a. kel- 97b/12, 242a/03, 245a/15, 248b/14, 295a/08, 315a/13
a.+nıŋ 294a/09, 327b/13
a. yet- Ecel yetmek (Ecel gelmek). 60b/12, 130a/14, 235a/03, 235b/10, 238a/11, 245a/01
[=52]
acalsız Ecelsiz, eceli gelmeden.
a. 20b/05, 52b/16
[=2]
ʿ**Acam** Ar. İran (**Īrān**) ülkesi, Acemistan.
ʿ**A. pād-şāhları** 333a/09
[=1]
ʿ**acāyıb** < Ar. *ʿacā'ib* Şaşılacak, garip, alışılanın dışında, tuhaf; gariplik, tuhaflık.
ʿ**a.** 8a/15, 9b/07, 10b/06, 58b/02, 72b/16, 74b/04, 86b/02, 98b/05, 104b/08, 104b/08, 106b/18, 124a/03, 159a/04, 161a/19, 164a/19, 179a/17, 186a/01, 207a/15, 222a/02, 223b/15, 264a/15, 290b/07, 306b/13
ʿ**a. bile** 108b/07
ʿ**a.+dın** 241a/18
ʿ**a.+ġa ḳal-** Acayibe kalmak (Şaşırmak, tuhaf bulmak, yadırgamak). 5b/12, 8b/12, 10a/08, 13a/11, 23b/19, 25b/14, 32b/04, 38b/11, 40a/15, 45a/02, 50b/14, 50b/18, 72b/07, 73a/13, 79a/05, 91b/02, 92b/20, 97b/05, 98b/04, 98b/10, 103b/10, 108b/05, 119a/04, 148b/09, 153b/03, 155a/08, 155a/14, 157b/18, 159b/04, 161a/20, 172b/09, 174b/01, 183a/18, 184b/11, 185b/19, 191b/20, 200a/04, 208a/14, 209b/06, 215b/08, 217a/01, 225a/07, 226a/07, 227a/09, 230a/18, 231a/07, 231a/08, 254a/14, 263b/05, 264b/10, 266b/01, 269a/02, 269b/16, 286a/17, 288a/01, 290b/03, 297a/05, 299b/07, 299b/20, 306b/10, 314b/09
ʿ**a.+ı** 73b/09
ʿ**a.+lar** 102a/04, 103a/16
ʿ**a.+larımı** 44b/06
ʿ**a.+larnı** 77a/01, 97a/10, 101b/18
ʿ**a.+nı** 28a/10, 33a/07, 72b/15, 104b/08, 286b/06
[=98]
ʿ**ācız** < Ar. *ʿāciz* Âciz, güçsüz, zayıf.
ʿ**ā.** 26b/10
ʿ**ā. bī-çāra bol-** 22a/17
ʿ**ā. bol-** Âciz olmak. 25b/10, 26b/09, 73b/03, 74b/16, 85a/14, 111b/13,

143b/11, 150a/02, 150a/15, 151b/05, 162a/08, 172b/17, 173a/06, 179b/01, 201b/17, 223b/04, 240a/05, 242b/03, 262a/17, 286a/07, 306b/19, 307b/12, 327a/20, 327b/16

ʿ**ā. derd-mend bol-** 29a/16

ʿ**ā. ḳal-** 316a/18

ʿ**ā. ḳıl-** 30a/03

ʿ**ā. u bī-çāra bol-** 35a/06

ʿ**ā. u bī-çārelik** 286a/07

ʿ**ā. u zārlıġ** 64a/03

[=32]

ʿ**ācızlıḳ** Âcizlik, âciz olma durumu, güçsüzlük, zavallılık.

ʿ**ā**. 177b/21

ʿ**ā. bile** 79a/08

ʿ**ā.+da** 28b/19

ʿ**ā. ḳıl-** Âcizlik etmek (Acziyetini belli etmek, çaresizliğini bildirmek). 58a/14, 211a/21, 211b/14

[=6]

aç Aç, yemek yemesi gereken; yoksul, fakir.

a. 158b/06, 159a/06, 323b/07, 327b/10

a. böri Aç kurt. 17b/19, 19b/05, 73a/12, 258a/20, 285a/10, 285b/20

a. érdi (nāşıtā u aç) 48a/07

a.+ġa öl- Açа ölmek (Açlıktan ölmek). 137b/17, 201a/20

a. ḳal- 157b/20

a. turur 171b/12

a. tururlar 322a/14

[=16]

aç- I Açmak; bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak; toplu olan bir şeyi yaymak, sermek; aralarına mesafe koyarak birbirinden uzaklaştırmak; söylemek, anlatmak, ortaya koymak; (baca vb. şeyleri) delmek, oymak suretiyle meydana getirmek.

a.-ayın 45b/07, 53b/17, 59a/17

a.-ġıl 62b/12, 168b/02, 250b/08

a.-ıŋızlar 221b/03

a.-ıp 50b/08, 85a/02, 98b/20, 157a/01, 230a/14, 254b/21, 268b/05, 277a/20

a.-ıp bol- 212b/19

a.-ḳay sen 279b/02

a.-ḳunça (köz yumup açḳunça) 199a/15

a.-maġay biz 189a/19

a.-maġay sen 61b/17

a.-maḳ 184a/03, 307b/16

a.-mas 85a/15

a.-may 242a/12, 242b/02

a.-sa 318b/07

a.-tı 11b/19, 17a/03, 22b/17, 23a/08, 33a/13, 37a/17, 38a/06, 59b/04, 64b/09, 67a/04, 68a/18, 69a/11, 70b/20, 71a/18, 74a/01, 75a/02, 76a/07, 76b/02, 76b/09, 80a/16, 87a/09, 96a/04, 106a/20, 112a/02, 112b/01, 113a/19, 114a/17, 115a/17, 120b/06, 120b/07, 126b/13, 139b/07, 156b/15, 168b/03, 174b/21, 175a/05, 175a/06, 179b/08, 181a/10, 181b/17, 183b/10, 191a/18, 195b/02, 200a/11, 207a/20, 212a/15, 216a/21, 218a/10, 225b/16, 235a/02, 236b/20, 239b/16, 240a/12, 243a/07, 252a/01, 265a/03, 267a/10, 279b/14, 292b/02, 294b/01, 294b/02, 296b/03, 297a/12, 302b/11, 303b/08, 317b/19, 318a/12, 318b/09, 327b/17, 327b/21

a.-tılar 16b/13, 27a/17, 62b/13, 120b/06, 136b/06, 140a/05, 164b/02, 221b/04, 234a/19, 251b/21

a.-tım 163a/11, 251b/11

a.-tıŋ 201a/18

[=109]

ağız aç- 212b/19

ağzını sözge aç- 59b/04, 80a/16, 114a/17, 181a/10, 183b/10, 207a/20, 218a/10, 240a/12, 279b/14, 294b/02, 303b/08, 317b/19

ağzıŋnı sözge aç- 279b/02

genclerimniŋ ḳapuġını aç- 50b/08
genclerimniŋ ḳapuḳlarını aç- 53b/17, 184a/03
genclerini aç- 68a/18, 76a/07, 296b/03
genclerini ḳapuġını aç- 69a/11
genclerініŋ éşigini aç- 17a/03
genclerініŋ éşiklerini aç- 64b/09
genclerініŋ ḳapuġını aç- 23a/08, 87a/09, 112a/02, 112b/01, 225b/16, 235a/02, 236b/20, 239b/16
genclerініŋ ḳapuḳlarını aç- 22b/17, 70b/20, 75a/02, 76b/02, 76b/09, 96a/04
genclerniŋ éşigini aç- 59a/17
genclerniŋ ḳapuġını aç- 16b/13, 45b/07, 113a/19, 175a/05, 195b/02, 267a/10
genclerniŋ ḳapuġlarını aç- 115a/17
genclerniŋ ḳapuḳlarını aç- 174b/21
gencniŋ ḳapuġını aç- 179b/08, 254b/21
gencniŋ ḳapuḳlarını aç- 74a/01, 156b/15, 157a/01, 292b/02, 302b/11
ḫazīnanıŋ ḳapuġını aç- 126b/13
ḫazīnanıŋ ḳapuḳlarını aç- 106a/20
ḫazīnasını aç- 85a/15
sırrını aç- 189a/19, 200a/11
tillerini sözge aç- 234a/19
[=59]

aç- II Acıkmak, yemek yeme ihtiyacı hissetmek.
a.-ıp 278a/17
a.-tı 50b/13, 237b/13, 310b/20
[=4]
ḳursaġı aç- 237b/13, 310b/20
ḳursaḳlar aç- 50b/13
[=3]

aççıġ Acı; tadı ağızda yakıcı bir etki bırakan; ızdırap verici, üzücü; öfke, hiddet, kızgınlık. Krş. **açıġ**
a. 35a/18, 201b/21, 202a/02, 229a/18, 229b/01
a. (kīne aççıġ) 134a/02
a. (ʿumrı aççıġ bol-) 65a/10
a. bile 202a/04
a. bol- Acı olmak (Üzücü, ızdırap verici olmak). 109b/05, 144b/04
a.+ġa köŋülde yol ber- 48a/01
a.+ı 151a/11, 194a/18, 196a/07
a.+ı bile 71b/13, 79b/09, 92a/10, 187b/02, 241a/20, 245b/19, 268b/06, 290a/11
a.+ı birle 2b/16
a.+ı kel- Acısı gelmek (Öfkelenmek, kızmak, sinirlenmek). 46a/06, 50a/07, 88b/20, 108b/11, 134a/06, 170a/10, 218a/13, 218b/12, 219a/08, 219a/11, 220b/05, 225b/04, 231b/20, 235b/11, 284a/17, 296a/16
a.+ıdın 94b/03, 113b/10, 217a/07, 241b/02, 270b/04, 296b/16
a.+ım kel- 126b/18
a.+ını 206b/20, 208b/06
a.+ıŋ bile 290a/03
a.+ıŋ bile (kīne aççıġ) 63b/11
a.+ıŋ kel- 130b/14, 130b/14
a.+ıŋızlar bile 258a/19
a. ḳaġun Acı kavun. 134a/10
a. ḳıl- Acı kılmak (Sinirlenmek; acı hâle getirmek). 131b/16, 233b/08, 273a/02, 273a/05
a. kīne 271b/03
a.+larını 303b/21
a.+nı 142a/18, 271a/12
a.+nıŋ uruġını tarı- Acının tohumunu ekmek. 184a/15
a. sözleriŋni ağır al- Acı sözlerini ağır almak (Acı sözleri ağrına gitmek). 94b/14
a. sözlük Acı sözlü. 254a/08
a. tarbuz Acı karpuz. 131b/16
a. ve kīneni köŋlüŋdin çıḳar- 45b/02
[=67]

aççıġla- Bk. **açıġla-**
a.-p turur sen 271b/19
[=1]

aççıġlan- Kızgınlık duymak, öfkelenmek, gücenmek. Krş. **açıġlan-, açıḳlan-**
a.-dı 55a/05, 55a/14, 66a/08, 66b/19, 69b/13, 75b/12, 88b/01, 108b/13,

112a/16, 142b/21, 147b/21, 149a/18, 195b/16, 206b/15, 207b/14, 214a/08, 215b/18, 241b/08, 241b/11, 245a/20, 250a/18, 256a/21, 257a/13, 261b/21, 290a/11, 292b/15
a.-dılar 62b/05, 234b/21
a.-ıp 288a/17
[=29]
aççıġlıġ Öfkeli, hiddetli, sinirli, kızgın. Krş. **aççıġlıḳ, açıġlıġ**
a. 150a/11, 155a/06, 155a/10, 237a/07, 258b/02
a. bol- 47b/19, 65b/06, 65b/07, 130b/13, 185a/03, 217a/08, 276a/10
a. érdi 161b/18
a. ḳıl- Acılık kılmak (Sinirlenmek, öfkelenmek). 45b/08, 58a/02, 213a/01
[=16]
aççıġlıḳ Bk. **aççıġlıġ**
a. bile 88b/01
a. bol- 130b/15
a. turur sen 271a/10
[=3]
açıġ Bk. **aççıġ**
a. (ʿumrumnı açıġ ḳıl-) 22b/03
a. (ẓulm ve açıġ bol-) 59a/05
a. açıġ 51b/15
a. bol- 144b/04
a.+ı 317b/20
a.+ı bile 3a/04, 17b/10, 19a/07, 265b/21
a.+ı kel- 1b/11, 7b/04, 11a/14, 23b/02, 24a/13, 40b/04, 148a/21, 153b/04, 185a/02, 262b/19, 288a/13, 290a/05, 317b/20, 319a/13
a.+ıdın 8a/03, 43b/12, 262a/09, 290a/09, 290a/09
a.+ıġa 273a/09
a.+ım bile 26b/18
a.+ımnı keltür- 242b/01
a.+ını 34b/19, 43b/18, 55a/05
a.+ını ḳıl- 276a/08
a.+ıŋ kel- 52a/06, 52b/10, 262a/03, 282a/10, 290a/07, 307b/06
a.+ıŋnı 262a/09
a. sözni ay- 52a/15
a. tarbuz 307a/09
a. ve kīnelik bol- 309a/17
[=45]
açıġla- Kızmak, öfkelenmek. Krş. **aççıġla-**
a.-dı 40a/05
a.-madım 313b/17
[=2]
açıġlan- Bk. **aççıġlan-**
a.-dı 5b/13, 28a/08, 30a/18, 35b/19, 99a/17, 113a/12, 223a/14, 245b/13, 261b/12, 262a/08, 262b/21
a.-dılar 328b/02
a.-ıp 259b/21
[=13]
açıġlıġ Bk. **aççıġlıġ**
a. 19b/18
a. (yaman açıġlıġ) 254a/03
a. bol- 6a/08, 218b/12, 230a/05
a. ékin 24a/07
a. ḳıl- 42a/09
[=7]
açıḳlan- Bk. **aççıġlan-**
a.-dı 11a/09, 307b/10, 331a/14
[=3]
açıl- Açılmak; kapalı, örtülü, kilitli, bağlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek; (çiçek) büyüyüp gonca hâlinden çıkmak, açmak; üzerindeki sıkıntı kalkmak, rahatlamak, ferahlamak.
a.-dı 12b/17, 26b/17, 139b/08, 142b/08, 152a/06, 156b/13, 164b/01, 168b/14, 211b/08, 220a/09, 227a/14, 231a/11, 255a/13, 259b/03, 299a/10
a.-ġanı 163a/16
a.-ġay 10a/18
a.-ġusıdur 86b/08
a.-ıp 1b/08, 159b/19
a.-ıp turur 33b/03
a.-ıpdur 162b/18
a.-mapdur 299b/11
a.-ur 131b/12
[=24]
çırayı gül dék açıl- 12b/17
ġunçalar açıl- 1b/08
gül açıl- 33b/03

gül dék açıl- 26b/17, 139b/08, 142b/08, 152a/06, 168b/14, 220a/09, 227a/14, 231a/11, 255a/13, 259b/03, 299a/10
gülleri açıl- 162b/18
köŋli gül dék açıl- 211b/08
köŋlüm gül dék açıl- 86b/08
köŋlüŋ açıl- 10a/18
köŋüller açıl- 159b/19
tili sözge açıl- 156b/13
[=20]

açlıġ Bk. **açlıḳ**
a.+dın 323a/16
a.+ġa 278a/14
[=2]

açlıḳ Açlık, aç olma durumu. Krş. **açlıġ**
a. 327b/05
a.+dın 195a/14
a.+dın öl- Açlıktan ölmek. 201b/07, 201b/09
a.+ġa öl- Açlığa ölmek (Açlıktan ölmek). 195a/19
[=5]

açuḳ Açık; kapalı, örtülü, bağlı, kilitli durumda olmayan, açılmış; kapalı ve tıkalı olmayan, serbest, engelsiz; kolayca görülüp hissedilen, aşikâr, bariz.
a. 81b/10, 157b/19, 175b/20, 186b/04, 195a/18, 233b/09
a. (genclerinïŋ ḳapuġını açuḳ tut-) 144b/09
a.+dur 134b/17
a. ḳıl- 9b/10
a. turur 121b/05, 132b/01, 174b/19, 205a/09, 205a/11
[=14]

adā Ar. Eda; bir şeyi yerine getirme, yapma.
a. ḳıl- Eda etmek. 300a/09
[=1]

adab Ar. Edep; söz ve davranışlardaki ölçülülük, terbiye.
a. (ʿılm u adab) 71b/15, 71b/16, 129a/20, 135b/13, 146b/14, 146b/15, 180a/16, 200b/21, 246b/01
a.+nı (ʿılm u adab) 64b/06
[=10]

ādam Ar. İnsan. Krş. **ādem**
ā. 6b/15, 22a/04, 30b/14, 31a/02, 31a/08, 35a/05, 37a/04, 38a/16, 56b/09, 66b/01, 68b/03, 69a/19, 75a/04, 78b/02, 83b/04, 87b/13, 87b/13, 104a/18, 115a/10, 141b/18, 153b/12, 163a/12, 176b/17, 186b/05, 187b/10, 236b/12, 244b/16, 247b/21, 248a/10, 251a/04, 260b/02, 260b/09, 260b/12, 281b/20, 295a/09, 307b/15, 327a/16
ā. (mubāhāt-ı benī ādam) 321a/10
ā.+da 145a/13, 229a/16
ā.+dın 149a/05
ā.+ġa 89b/01, 104a/15, 108b/06, 317a/06
ā. ḳatarıda tut- İnsan katarında tutmak (İnsan yerine koymak). 94b/04, 131a/12, 263a/18
ā. ḳatarında 130b/07
ā. ḳıl- 89a/14, 234a/02
ā.+lar 17b/19, 98b/02, 100b/17, 145b/07, 237b/15
ā.+larnıŋ 26b/01, 31a/03, 38a/16, 101b/09, 107b/13, 144a/20, 195a/10, 195a/11, 203a/19, 260b/04, 260b/18
ā.+nı 35a/05, 159b/20, 176a/02, 282a/02
ā.+nıŋ 144a/21, 145a/13, 197a/21, 207a/06, 237b/11, 307b/15
ā. turur 98a/02
[=78]

Ādam k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Ādam**
Ā.+nı (Ḥażrat-ı Ādam) 302b/03
[=1]

ādamī Far. Bir insan, bir adam.
ā. mudur 10b/06
[=1]

ādamīgerlik İnsanlık, insana yakışır şekilde davranma, insanca davranış.
ā.+din 216b/05
ā. ḳıl- 47a/08
[=2]

ādamīlıḳ Bk. **ādemīlik**
ā. ḳıl- 10a/19
[=1]

ādam-şınās < Far. *ādam-şinās* İnsandan anlayan, insan tanıyan.

ā. 246b/14
[=1]

ʿ**ādat** Ar. Âdet, anane, töre, gelenek; alışkanlık, huy, tabiat.
ʿ**ā.+ı** 115b/11, 321b/09
ʿ**ā.+ı turur** 293b/05
ʿ**ā.+ıdın özge** 264a/18
ʿ**ā.+ım** 314a/02
ʿ**ā. ḳıl-** Âdet kılmak (Âdet edinmek). 282a/10
[=6]

ʿ**adāvat** Ar. Düşmanlık, husumet; kin, nefret.
ʿ**a. (aralarıġa ʿadāvat tüş-)** 232b/04
ʿ**a. aralarıġa tüş-** Adavet aralarına düşmek (İki kimse birbirine düşman olmak, kin beslemek). 233b/01
ʿ**a. ḳıl-** Adavet kılmak (Kin beslemek). 217b/15
[=3]

ādem Bk. **ādam**
ā.+ge 247b/21, 322b/07
[=2]

ādemīlik İnsanlık, insana yakışır şekilde davranma, insanca davranış. Krş. **ādamīlıḳ**
ā. 134a/12
ā. ḳıl- 51a/05
[=2]

ʿ**ādil** < Ar. *ʿādil* Adil, adaletli.
ʿ**ā.** 8b/04, 49b/07, 62a/18, 129b/06, 129b/18, 130a/07, 130b/06, 131b/01, 132a/12, 133b/06, 146a/14, 176b/09, 180b/02, 181b/13, 195b/12, 196a/02, 204a/21, 212a/13, 218b/20, 223b/07, 239b/12, 244a/05, 244a/06, 244b/05, 276b/04, 286a/16, 308b/08, 320b/01, 331a/11
ʿ**ā. (Nūşīravān-ı ʿĀdıl)** 200b/06, 201a/06, 203a/12, 203b/06, 205a/01, 205a/04, 205a/19, 207a/19, 209b/02, 209b/21, 210a/17, 215a/03, 216a/18, 218b/07, 224a/19, 229a/02, 230a/09, 239b/07, 247b/11, 247b/12, 249b/01, 315a/10, 325b/04
ʿ**ā. bol-** 129a/20, 132a/13, 156b/04, 180a/19, 204a/19, 248a/16, 248b/18, 271b/12, 271b/20
ʿ**ā. dép (Nūşīravān-ı ʿĀdıl)** 203a/11
ʿ**ā.+dın (Nūşīravān-ı ʿĀdıl)** 204a/21, 209a/20
ʿ**ā. érdi** 233b/12, 310a/13
ʿ**ā.+ġa (Nūşīravān-ı ʿĀdıl)** 203b/12, 223b/10
ʿ**ā. mudur** 176b/04
ʿ**ā.+nıŋ (Nūşīravān-ı ʿĀdıl)** 206b/01, 210a/09, 216a/16, 227b/14, 228a/10, 239b/06, 271a/05, 322a/21, 329a/08
ʿ**ā.+nıŋ (pād-şāh-ı ʿādıl)** 157a/12, 209b/01
ʿ**ā. turur** 156a/18, 271b/20
[=82]

ʿ**ādıllıḳ** Adillik, adil olma durumu.
ʿ**ā.** 233b/04, 249b/12
ʿ**ā.+ıdın (adıllıġıdın)** 203a/11
ʿ**ā.+ını (adıllıġını)** 224b/16
[=4]

ʿ**adl** Ar. Adalet, doğruluk.
ʿ**a.** 173a/09
ʿ**a. (dād ʿadl ḳıl-)** 81a/14, 90b/05, 121b/03, 128b/07, 145b/13, 209b/01, 232b/14, 244a/08, 249b/09, 249b/10, 249b/10, 249b/12
ʿ**a. (dād u ʿadl)** 154b/20, 252a/13
ʿ**a. (dād u ʿadl ber-)** 228a/14
ʿ**a. (dād u ʿadl ḳıl-)** 127a/19, 133a/17, 135a/21, 141a/01, 192b/14, 203a/20, 204a/08, 204a/19, 233b/09, 256a/05
ʿ**a. (dād u ʿadl tüz-)** 193b/11
ʿ**a. bile** 180a/06, 197b/16
ʿ**a. bile (dād ʿadl)** 49b/15, 71a/04, 81b/04, 83a/18, 130a/04, 130a/15, 153b/21, 154a/20, 178a/09, 249a/03
ʿ**a. bile (dād ʿadl bile bol-)** 90a/11
ʿ**a. bile (dād u ʿadl)** 134b/21, 204b/18, 205a/19, 222b/17, 224a/09
ʿ**a. bile (dād u ʿadl bile bol-)** 45a/07, 190b/21, 211a/10, 217a/20
ʿ**a. birle (dād ʿadl)** 191a/13

ʿ**a. birle (dād u ʿadl)** 228b/11
ʿ**a.+dın (dād ʿadl)** 71a/04, 114a/19, 176b/19, 193a/11, 227b/19
ʿ**a.+dın (dād u ʿadl)** 154a/11, 193a/02, 203b/20, 212b/19, 214b/21, 227a/06, 232b/09
ʿ**a.+dın özge (dād u ʿadl)** 2b/05, 180a/10, 237a/11
ʿ**a.+ı (dād u ʿadl)** 167b/11, 252b/17
ʿ**a.+ı bile** 163b/06
ʿ**a.+ıdın** 203b/20, 227b/14
ʿ**a.+ıdın (dād u ʿadl)** 144a/04, 154a/11, 228a/03, 228a/05, 229b/15, 239b/19
ʿ**a.+ım (dād ʿadl)** 168b/07
ʿ**a.+ımdın (dād ʿadl)** 129b/13
ʿ**a.+ımdın (dād u ʿadl)** 145b/14
ʿ**a.+ıŋ** 166b/10
ʿ**a.+ıŋ (dād ʿadl)** 41a/07
ʿ**a.+ıŋ (dād u ʿadl ḳıl-)** 330a/12
ʿ**a.+ıŋ bile** 121b/05
ʿ**a.+ıŋdın (dād ʿadl)** 129b/16
ʿ**a.+ıŋdın (dād u ʿadl)** 193a/19
ʿ**a.+ıŋnı (dād ʿadl)** 129b/17
ʿ**a.+ıŋnıŋ** 130a/08
ʿ**a. ḳıl-** 128a/11, 133b/16, 145a/01
ʿ**a.+nı** 270b/19
ʿ**a.+nı (dād ʿadl)** 128a/09
ʿ**a.+nı (dād ʿadlnı ḳıl-)** 117b/11
ʿ**a.+nı (dād ʿadlnı tüz-)** 69a/10, 74b/05, 116b/17, 128a/18, 128a/18, 150b/21, 249b/12
ʿ**a.+nı (dād u ʿadl)** 180b/04, 225b/01, 233a/13, 301b/03
ʿ**a.+nı (dād u ʿadlnı ber-)** 173a/01
ʿ**a.+nı (dād u ʿadlnı iste-)** 233a/09, 283a/14
ʿ**a.+nı (dād u ʿadlnı ḳıl-)** 156a/19
ʿ**a.+nı (dād u ʿadlnı tüz-)** 121a/14, 127a/04, 137a/12, 137a/15, 141a/03, 144a/18, 145a/02, 194a/09, 195a/13, 196b/04, 203a/09, 203a/18, 233a/14, 272a/02, 291b/10, 301a/14, 318b/20, 320a/14, 321a/05
ʿ**a.+nı (dād u ʿadlnı yay-)** 297b/08
ʿ**a.+nıŋ (dād ʿadl)** 125b/01
ʿ**a.+nıŋ (dād u ʿadl)** 180a/03
ʿ**a. u dād** 225b/19, 277a/11
[=133]

ʿ**adlī** Far. Adalet, doğruluk.
ʿ**a.+da (dād ʿadlī)** 167a/18
ʿ**a.+dın (dād ʿadlī)** 13a/15
ʿ**a.+dın özge (dād u ʿadlī)** 168b/05
ʿ**a.+nı (dād ʿadlīnı tüz-)** 14a/20
[=4]
ʿ**adllıḳ** < *ʿadllıġ* Adaletli, adil.
ʿ**a. (dād ʿadllıḳ)** 2a/06
[=1]
āfarīda Far. Yaratılmış, mahluk; insan. Krş. **āferīde**
ā. 299b/11
ā.+ġa 122b/06, 228a/19
ā. ḳıl- Aferide kılmak (Yaratmak). 193b/15
[=4]
āfarīdakār Far. Yaratan, Allah.
ā.+ımız 128b/17
[=1]
āfarīn Far. Beğenme, övme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılan söz, bravo.
ā. ḳıl- Aferin kılmak (Övmek, takdir etmek). 172b/10, 208b/20, 212b/04, 219a/04
[=4]
āfat Ar. Önlenmesi mümkün olmayan büyük felaket, musibet, badire.
ā.+lardın 50a/15
ā. yet- 204a/12
ā. yetgür- 35b/04
[=3]
āferīde Bk. **āfarīda**
ā.+ge 194a/12
[=1]
Afrāsıyāb Büyük Turan (**Tūrān**) hükümdarı. İran (**Īrān**)'ın baş düşmanı. Son derece güçlü ve korkutucu bir savaşçıdır.
A. 48b/10, 49b/13, 49b/14, 70a/14, 223b/16, 262a/17, 276b/13, 289b/04, 315a/07, 326b/09, 328b/18
A.+dın 69a/18, 119b/04
A.+nı 328b/19
A.+nıŋ 42a/17, 107b/11, 223a/15, 224a/15, 227b/18, 296a/19
[=20]
āftāb Far. Güneş.

ā. 85a/11, 86a/17, 102a/05, 104b/16, 106a/04, 107b/09, 287a/04, 291b/10, 305b/11
ā.+aça 168b/20
ā. ay 14b/02
ā. çıḳ- Güneş çıkmak (Güneş açmak). 5a/17, 7b/09, 11b/03, 11b/14, 34a/08, 35a/10, 40b/03, 105b/03, 114b/08, 138b/03, 139a/20, 152b/14, 156a/01, 156b/06, 158a/12, 159a/05, 164a/21, 169b/12, 170a/03, 174a/13, 176b/11, 181b/17, 189a/13, 192a/12, 193b/20, 197b/10, 202a/20, 236a/14, 251a/13, 275b/19, 310b/17, 315b/11
ā.+da 84a/11
ā. dék 92b/16, 102a/18, 291b/08, 304a/19, 328a/18
ā. dék (panca-ı āftāb) 126a/09, 147b/02, 212a/01
ā.+dın 35b/03, 124a/05
ā.+ġa 48b/05, 191b/05, 271b/09
ā. ḫīra bol- 98b/05
ā.-ı tābān 208b/04, 209b/07, 328a/14
ā.+ımız öt- 82b/04
ā. ḳaraŋġu bol- 18b/10
ā. ḳızı- Güneş kızmak. 161b/16, 176a/08
ā.+nı 11b/04, 39a/17, 279a/08, 305a/13
ā.+nıŋ 25b/11, 34b/07, 35b/02, 84b/05, 217a/03, 245b/11, 277a/18
ā.+nıŋ yüzi 33b/16, 210b/07, 245b/10
ā.+nıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 33a/06, 34a/06, 34a/11, 207a/05
ā. oltur- Güneş oturmak (Güneş batmak, hava kararmak). 35a/03, 37a/05, 102a/13, 149b/19, 150a/04, 157b/09, 209b/18, 306b/08
ā. örle- Güneş yükselmek (Güneş doğmak). 75a/05
ā. sarġar- 114a/01
ā. ṭulūʿ ḳıl- 327b/17
ā. u ay 41b/12, 59b/17, 65a/12, 81a/11, 95b/14, 99b/19, 110a/10, 163b/11, 179a/06, 194a/03, 203b/01, 205b/12, 208a/03, 225b/17, 232a/03, 238b/13, 243a/04, 245b/14, 260b/13, 279b/16, 325a/13
ā. u ay ve yultuzlar maḳṣūdıça çevrül- Güneş ve ay ve yıldızlar maksudunca çevrilmek (Maksadı doğrultusunda her şey yolunda gitmek). 321a/18
ā. u aynıŋ gerdişi 86b/04
ā. u aynıŋ ḥaḳḳıda Güneş ve ayın hakkında ("Güneş ve ay hakkı için, güneş ve ay aşkına" anlamında rica ve yalvarma sözü). 250b/09
ā. u aynıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 34a/13
ā. u aynıŋ yüzini ḳaraŋġu ḳıl- 101a/15
[=120]

āftāb-perest Far. Güneşe tapan.
ā.+dürler 282a/05
[=1]

ʿafv Ar. Af; suç, kusur veya hatayı cezalandırmama, bağışlama.
ʿa. ḳıl- 58b/14
[=1]

afzūn Far. Fazla, çok.
a. bol- 140a/04
[=1]

aġa Yaşça büyük olan erkek kardeş, ağabey.
a.+ŋ 12b/20
a.+ŋ bile 235a/10
a.+sı 234a/09
a.+sıġa 200b/17
a.+sınıŋ 17a/19, 145b/12, 232b/20, 234a/09
[=8]

aġa ini Ağabey ve küçük erkek kardeş, erkek kardeşler.
a. 130b/03
[=1]

aġaça Kadın; statü bakımından üstün kadın, hanımefendi.
a. 94b/11, 189a/04, 290b/18, 290b/19, 293a/09, 293a/14,

293a/16, 293b/15, 293b/16, 293b/17, 296b/01, 298a/21
a. bol- 121b/18, 190a/17, 298b/19
a. érdim 318a/01
a.+ġa 293a/09
a. ḳıl- 40b/04, 297a/07
a.+larġa 82a/13, 190a/17
a.+larnıŋ 82a/10
a.+mız 138a/20
a.+nı 95b/17
a.+nıŋ 293a/08, 293a/10, 293a/11, 293b/14
a.+sı 296b/01
a.+sı (aġaça bol-) 113a/16
a.+sı (cahān aġaçası bol-) 138a/13
[=31]

āgāh Far. Haberdar, bilgili.
ā. bol- 12b/07, 15a/11, 17a/16, 18a/05, 20b/03, 23b/09, 74a/11, 81a/03, 82a/08, 86b/11, 91a/16, 121b/09, 130a/20, 172b/12, 194a/13, 326a/09
[=16]

āgāhlıḳ Agâhlık, agâh olma durumu.
ā. tüş- Agâhlık düşmek (Haberdar olmak). 206b/09
[=1]

aġana- Kendini yuvarlamak, yuvarlanmak.
a.-p 60a/16
[=1]

aġır Ağır; tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güç olan; tahammül edilmez, çekilmez; kırıcı, dokunaklı, insanın gücüne giden; çok, fazla; önemli, büyük; değerli.
a. 16b/11, 24b/09, 26a/20, 31a/02, 35b/09, 49b/03, 50a/03, 50b/03, 78a/01, 83a/14, 115b/01, 130b/19, 132b/17, 140b/10, 141b/07, 197a/20, 236b/08, 260b/03, 284b/11, 293b/20, 324a/06, 326a/02
a. (aççıġ sözleriŋni aġır al-) 94b/14
a. (köŋlüŋge aġır al-) 168b/18
a. ant iç- Büyük ant içmek. 150b/16
a. bahālıḳ 87b/18, 96a/14
a. bol- 130b/19
a. kel- 5b/16
a. leşker 12a/12, 38a/02, 84a/20, 92b/04, 93a/10
a. leşker tart- 195b/17, 199a/17
[=36]

aġırı- Bk. **aġrı-**
a.-r érdi 250a/07
[=1]
köŋli aġırı- 250a/07
[=1]

aġırlıḳ Ağırlık, yük, külfet.
a. ḳıl- Ağırlık yapmak (Yük olmak). 149a/11
[=1]

aġız Ağız; insanda ve hayvanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk; kapalı, oyuk ve içi boş şeylerin açık tarafı; girilip çıkılacak yerlerin giriş çıkış yeri, başlangıç kısmı, önü.
a. (bir aġız söz) 163a/01, 163a/01
a. aç- 212b/19
a.+ı (aġzı) 100a/14, 125a/13, 175b/20, 186b/04, 218a/13, 290b/08
a.+ı (aġzı ḳanġa tol-) 68b/08
a.+ıda (aġzıda) 17b/11, 272a/15, 286a/03
a.+ıdın (aġzıdın) 9a/20, 9b/07, 9b/18, 33a/07, 100b/02, 175b/21, 182a/11, 291a/18, 291a/21
a.+ıdın (aġzıdın durr ḳuyul-) 211b/03
a.+ıdın (aġzıdın köfügi kel-) Ağzından köpüğü gelmek (Çok sinirlenmek, öfkeyle dolmak). 55a/13
a.+ıġa (aġzıġa) 9b/17, 49b/19, 80b/03, 94a/01, 103a/01, 120b/15, 122b/10, 155a/19, 186b/11, 186b/11, 198b/04, 291a/21, 295b/06, 307a/01, 307a/11, 307a/12, 323a/16
a.+ıġa (aġzıġa köfügini keltür-) Ağzına köpüğünü getirmek (Çok sinirlenmek, öfkeyle dolmak). 30a/17, 210a/18

a.+ımdın (ağzımdın) 95b/02
a.+ımnı (ağzımnı) 251b/11
a.+ını (ağzını) 38a/06, 62a/15, 62b/12, 62b/13, 65b/11, 66b/01, 71a/09, 95a/19, 98b/20, 109b/12, 216a/21, 258a/06, 287a/12, 299a/14, 319a/21
a.+ını (ağzını sözge aç-) Ağzını söze açmak (Konuşmaya başlamak). 59b/04, 80a/16, 114a/16, 181a/10, 183b/10, 207a/20, 218a/10, 240a/12, 279b/14, 294b/02, 303b/08, 317b/19
a.+ıŋġa (ağzıŋġa köfük keltür-) 11b/08
a.+ıŋnı (ağzıŋnı) 250b/07
a.+ıŋnı (ağzıŋnı sözge aç-) 279b/01
a.+ları 55a/01, 114a/02
a.+larıdağı 101b/09
a.+larıdın 101b/10
a.+larını 85a/02, 303a/15
[=81]

ağrı- Ağrımak; vücudun herhangi bir yeri ağrılı olmak; hastalanmak; gücenmek, kırılmak, incinmek; üzülmek, acımak. Krş. **ağırı-**
a.-dı 133a/18, 133b/14, 134b/11, 145b/04, 160b/21, 194a/10, 232b/12, 233a/04, 261b/19, 265a/16, 275b/13, 304b/20
a.-ġan 219a/19
a.-ġan bol- 175a/18, 207a/10, 219a/19
a.-ġanıdın 242b/05
a.-madı 212b/12
a.-maġay 86b/03
a.-maġıl 61b/16
a.-maḳ 207b/12
a.-mış 256b/15
a.-p 37a/01, 61b/16, 149b/02, 175a/09
a.-p érdi 176a/15, 263a/10, 271b/21
a.-p öl- 320a/20, 320b/12
a.-pdur 24a/03, 43b/06, 265a/20
a.-pdur dép 267b/12
a.-r 233b/17, 288a/03
a.-r érdi 175a/12, 235a/08
[=39]
içiŋ ağrı- 175a/18
içleri ağrı- 275b/13
köŋli ağrı- 24a/03, 37a/01, 43b/06, 160b/21, 207a/10, 219a/19, 235a/08, 242b/05, 265a/20, 267b/12, 271b/21, 288a/03, 304b/20
köŋlüm ağrı- 212b/12
köŋlüŋ ağrı- 256b/15, 261b/19
[=18]

ağrıġ 1. Hastalık, ağrı, acı. Krş. **ağrıḳ** 1
a.+ı 293a/12
a.+ı turur (bağır ağrığı) 293a/12
a.+ıda 147b/19
a.+ıdın 122b/11, 176a/17, 176b/01
a.+ını 109a/20, 289a/15
a.+ıŋlar 84a/03
[=9]
2. Bk. **ağrıḳ** 2
a.+lar 84a/02
a.+larnıŋ 84a/04
[=2]

ağrıḳ 1. Bk. **ağrıġ** 1
a.+nı 219a/19
[=1]
2. Hasta; gücenmiş, incinmiş. Krş. **ağrıġ** 2
a. 28a/11, 189b/08, 189b/10, 243b/01
a. (köŋli ağrıḳ bol-) 228a/15
a. (özini ağrıḳ ḳıl-) 326b/07
a. bol- Hasta olmak. 15a/10, 86b/03, 87b/13, 87b/13, 108b/19, 130a/13, 130b/20, 304b/09
a.+dın 219a/19
a.+dur 294a/02
a.+dur men 189b/08
a. érdi 84a/02, 212a/11
a.+ġa 243a/21, 329a/14
a. turur 293a/08
a. ve macrūḥ bol- 22b/07
[=23]

ağrıḳlıḳ < *ağrıḳlıġ* Ağrılı; gücenmiş, kırılmış.
a. 265a/09
[=1]

ağrıt- Ağrıtmak; eziyet etmek, sıkıntı vermek; kızdırmak, gücendirmek.
a.-ġan 52b/12
a.-ıp 243b/18
a.-ḳannı 243b/19
a.-ḳuçı 248a/11

a.-madı 145a/05
a.-madım 131b/03, 324b/17
a.-maġay 94a/18
a.-maġay sen 131b/06
a.-maġay sizler 180a/05
a.-maġaylar 121b/04
a.-maġıl 52b/07, 70a/11
a.-maḳdın özge 150b/11
a.-maḳlıḳ 53a/02
a.-maŋızlar 180a/18, 182b/02, 214b/21
a.-mas men 31b/20, 35b/06, 96b/13
a.-masa 191a/01
a.-maslar 36b/09
a.-masun 87a/07, 311b/12
a.-masunlar 252a/14
a.-may 173a/13
a.-mayın 267a/06
a.-tı 158b/13
[=29]
köŋlini aġrıt- 53a/02, 70a/11, 121b/04, 145a/05, 173a/13, 191a/01, 243b/18, 243b/19, 248a/11, 311b/12, 324b/17
köŋlüŋni aġrıt- 52b/07
köŋül aġrıt- 150b/11, 180a/05
köŋüllerini aġrıt- 182b/02
rūḥını aġrıt- 214b/21
rūḥumnı aġrıt- 131b/06
[=17]

āh Far. < Ar. *āh* Sesin tonuna ve kullanıldığı yere bağlı olarak acı, pişmanlık, öfke, özlem, acıma vb. bildiren söz; feryat, inilti.
ā. 62a/18
ā. (cigeridin āh tart-) 62a/01, 82a/15, 246b/18
ā. (pür-derd köŋlidin āh tart-) 292b/01
ā. dırīġā 330a/10
ā.+ı tut- Ahı tutmak. 149b/21
ā.+ını (köŋlidin navmīdlıḳ āhını tart-) 313a/08
ā. ḳıl- Ah etmek. 67b/07, 147b/20, 238b/03, 242b/17, 294a/11, 329b/12
ā. tart- Ah çekmek. 75b/12, 264b/11, 328b/13
ā. ur- Ah vurmak (Ah etmek). 36a/02, 134b/08, 271b/11, 315b/08
[=21]

āhasta Far. Yavaş; yavaşça, usulca.
ā. 117a/16, 118a/01, 136b/06, 192a/01, 268a/15, 274b/16, 293b/18, 301b/07, 301b/09, 319b/11
ā. āhasta 95a/19, 109b/06, 170b/01, 176a/07, 263b/17, 274b/15
[=16]

ʿ**ahd** Ar. Söz verme, ant, yemin; antlaşma, sözleşme.
ʿ**a. bile** 131b/07, 298b/05
ʿ**a.+dın** 131b/08
ʿ**a.+ı** 154b/18
ʿ**a.-ı vafā** Ahde vefa. 131b/10
ʿ**a.+ıda** 41b/18, 41b/19
ʿ**a.+ıdın** 197b/15
ʿ**a.+ıdın çıḳ-** 42a/01
ʿ**a.+ıdın yan-** Sözünden dönmek. 195b/12
ʿ**a.+ım bile** 131b/04
ʿ**a.+ımnı** 130a/14, 131b/16
ʿ**a.+ımnı sındur-** 131b/15, 292b/17, 292b/18, 295b/20
ʿ**a.+ını sındur-** Sözünü kırmak (Sözünden çıkmak). 42a/06, 134a/14, 155b/18, 195b/10, 195b/14, 197a/08, 197a/12, 197a/13, 197b/12, 292b/16, 292b/19
ʿ**a.+ıŋ** 284b/21
ʿ**a.+ıŋızlarnı sındur-** 180a/18
ʿ**a.+ıŋnı biti-** 299a/01
ʿ**a.+ıŋnı sındur-** 292b/13
ʿ**a. ḳıl-** Ahdetmek. 94a/08, 94b/18, 95a/04, 130a/11, 191a/21, 194b/06, 195a/01, 200a/09, 200b/01, 299a/01, 299a/04, 299a/04
ʿ**a. ḳılış-** 90b/19
ʿ**a.+nı ḳıl-** 96b/15
ʿ**a.+nı sındur-** 96b/13, 280b/16
ʿ**a. paymān** 158b/09
ʿ**a. paymān ḳıl-** 58a/14
ʿ**a. paymān ḳılış-** 95a/04, 300b/09
ʿ**a. paymānıŋda tur-** 189a/06
ʿ**a. u manşūr-nāma** 41b/18

ʿ**a. u paymān** Ahd ü peyman (Kuvvetle verilen söz, yemin). 47b/06, 96b/18, 97a/05, 134a/15, 318b/11, 326a/21
ʿ**a. u paymān buzul-** 208a/08
ʿ**a. u paymān ḳıl-** Ahd ü peyman etmek (Sözleşmek, yemin etmek). 13b/14, 43b/12, 64a/08, 73b/05, 96b/09, 136a/10, 141a/01, 144a/09, 247a/14, 265a/11, 280b/13, 285b/09, 292a/01, 295b/17
ʿ**a. u paymān ḳılış-** 54b/13, 263a/03
ʿ**a. u paymānıdın çıḳ-** 129b/06
ʿ**a. u paymānıdın yan-** 96b/13, 145a/06
ʿ**a. u paymānımdın çıḳ-** 81a/16
ʿ**a. u paymānımdın yan-** 132a/10
ʿ**a. u paymānımızdın yan-** 247a/05
ʿ**a. u paymānımnı sındur-** 292a/01, 292b/15
ʿ**a. u paymānını sındur-** 25a/01, 88a/09
ʿ**a. u paymānıŋdın çıḳ-** 41b/02
ʿ**a. u paymānıŋnı sındur-** 130a/01
ʿ**a. u paymānlarnı sındur-** 55b/03
ʿ**a. u paymānnı sındur-** 280b/16
[=91]

ʿ**ahd-nāma** Far. Antlaşma, sözleşme.
ʿ**a. biti-** Ahitname yazmak. 75b/06, 108b/02, 142b/16, 191a/21, 192a/17, 195b/05, 248b/10, 277a/10, 288b/20
ʿ**a.+larnı** 45a/13
ʿ**a.+nı** 195b/20, 277a/14
ʿ**a.+nı biti-** 249a/21
ʿ**a.+sı** 48b/09, 48b/10
ʿ**a.+sıda** 41b/18
ʿ**a.+sını** 87a/06, 131b/01, 195b/19, 196a/01, 197a/09
[=21]

āhestelik Soğukkanlılık, temkinlilik.
ā. 244b/15
ā. ḳıl- Ahestelik kılmak (Soğukkanlı bir şekilde hareket etmek). 244b/17
[=2]

āhīn Far. Demir.
ā.-ı rubbā taşı 282a/02
[=1]

āḫır < Ar. *āḫir* Son.
ā. (ʿumrı āḫır bol-) 91a/09, 95a/17, 106a/09, 317a/03
ā. (ʿumrum āḫır bol-) 60b/14, 60b/19, 80a/06, 105a/06, 149b/15, 194a/12, 294b/09
ā. (ʿumruŋ āḫır bol-) 53a/20, 67a/07, 67a/10, 149b/16, 149b/18
ā.+ı 68a/14
ā.+ıġa 255a/11
ā.+ıġa (avvalıdın āḫırıġa) 126b/11, 138a/12
ā.+ıġa (ʿumrı āḫırıġa yet-) 302b/21
ā.+ıġa (ʿumrum āḫırıġa yet-) 311b/09
ā.+ıġa (ʿumruŋ āḫırıġa yet-) 55b/10
ā.+ını 161b/12
ā.+ını (avval āḫır) 219a/17
ā. ḳıl- 79b/07
ā.+u'l-amr İşin sonunda. 195a/04
[=27]

āḫırat < Ar. *āḫirat* Ölümden sonra gidilecek olan yer, öbür dünya.
ā. 144b/04
ā.+da 29a/06, 43a/13, 46b/16, 47a/15, 51b/17, 63a/07, 68a/17, 69a/02, 94a/03, 110a/12, 244b/08, 251b/01, 273a/08, 322b/14, 322b/15, 328b/08
ā.+ġa 61b/11, 103a/04
ā.+ġa sefer ḳıl- 28b/11
[=20]

āḫırī < Ar. *āḫirī* Sonunda, nihayetinde; sonra; son.
ā. 17a/18, 17a/20, 17b/04, 17b/06, 17b/12, 18a/04, 19a/12, 19a/18, 26b/05, 26b/09, 43a/14, 45a/16, 51a/12, 51b/11, 60b/09, 65b/03, 67a/16, 68a/15, 70a/05, 70a/05, 73a/20, 76a/14, 76b/04, 79a/05, 80a/11, 80a/11, 84b/10, 85a/20, 99b/05, 108a/08, 110a/09, 110a/14, 110a/20, 113a/10, 115b/04, 115b/12, 116a/13, 120a/04, 128b/03, 130a/20, 132a/06, 132b/16, 132b/18, 133b/04, 143a/10, 143a/12, 144b/13, 147a/13, 149b/11, 152a/07, 159a/04, 162a/16, 164a/07, 165a/07, 173a/12,

173a/12, 178b/07, 180b/10, 194a/04, 194a/16, 194a/16, 203a/07, 203a/14, 213b/03, 215b/12, 219b/08, 220b/17, 222b/10, 223b/13, 229a/08, 231b/06, 232b/04, 233b/11, 236a/04, 237b/14, 237b/16, 238a/10, 239b/01, 240a/14, 242a/03, 245b/01, 248b/04, 248b/13, 249b/20, 250b/17, 251a/16, 253b/03, 254a/10, 255b/08, 255b/18, 264a/17, 274b/07, 276a/13, 276b/05, 278b/14, 278b/18, 280b/15, 289b/05, 291a/11, 292b/12, 292b/13, 294b/05, 295a/04, 295a/09, 295a/13, 296a/18, 302b/08, 304b/08, 311a/20, 320a/12, 321b/12, 323a/20, 329a/01, 329a/11, 333a/08
[=115]

āhī Far. Bir ah.
ā. (cigeridin āhī-i pür-derd tart-) 222a/05
ā. cigeridin tart- 123b/12
ā.-i pür-derd cigeridin tart- 53a/15
ā.-i pür-derd köŋlidin tart- 4a/13
ā.-i pür-derd tart- Dert dolu bir ah çekmek. 75b/11, 139a/03, 269b/01, 318b/12
[=8]

ahl Ar. Topluluk, cemaat; eş, zevce.
a.+ı (maclıs ahlı) 165b/06, 189b/09, 306b/10
a.-ı maclıs 306b/11, 318a/13
a. ʿıyāl 249a/17
a. u avlād Kadın ve çocuklar (Aile efradı). 315a/19
a. u ʿıyāl Kadın ve çocuklar (Aile efradı). 293b/12
[=8]

Aḥmad ibn-i Sahl Ahmed bin Sehl; III. yüzyıl sonları ya da IV. yüzyılın ilk dönemlerinde, ilk İran (**Īrān**) kahramanlık anlatılarının yazarı olan Azad Serv (**Āzād Sarv I**)'in destekçisi ünlü bir kişi.
A. ʿalayhı'r-raḥmata 64b/20
[=1]

aḥmaḳ Ar. Aklı kıt, budala.
a. 29a/04
[=1]

aḥmaḳlıḳ Budalalık, akılsızlık.
a.+dın turur 98a/17
a. ḳıl- Ahmaklık etmek. 16b/06
[=2]

Ahran Guştasb (**Guştāsb**) döneminde Rum (**Rūm**) pehlivan. Mirin (**Mīrīn**)'in küçük kardeşi. Ketayun (**Ketāyūn**)'un üçüncü ve en küçük kız kardeşi ile evli olup Rum (**Rūm**) kayserinin üçüncü damadıdır. Krş. **Ahzan**
A. 6b/06, 8b/21, 9a/05, 9a/10, 9a/12, 9a/12, 9a/15, 9a/17, 9a/21, 10a/05
A. bile 9a/11
A. érdi 8b/15
A.+ġa 9a/09, 9a/10, 9a/15, 9a/17, 11a/13
A.+nı 9a/04, 9a/04
A.+nıŋ 9a/03, 9a/18
[=21]

aḫşam Akşam.
a. 117b/02, 171a/01, 269b/07
a. (kün aḫşam bol-) 33b/02, 35a/15, 78b/03, 89b/03, 93a/02, 158a/05, 175a/07, 181b/16, 236a/12, 236b/12, 284b/15, 286b/13, 324a/06
a. bol- 11b/14, 117a/10, 274a/15
a.+dın 159a/06
a.+ġaça 88a/04, 107a/04, 149a/17, 158a/19, 170b/21, 180b/04, 192a/14, 236a/11, 248a/12, 274a/14, 286b/12, 291a/13, 329a/16
[=33]

aḫta-ḫāna Far. Atların barındığı yer, at ahırı. Krş. **aḫta-ḫāne**
a.+da 75b/17, 112a/18, 112a/19, 112b/08
a.+dın 113b/09, 138b/01
a.+ġa 112a/19
a.+nıŋ 112b/09
a.+sıdın 7b/07
a.+sıġa 38b/03
[=10]

aḫta-ḫāne Bk. **aḫta-ḫāna**
a.+ge 26a/03
[=1]

āḫūn Far. Kelamcı, vaiz, hatip; din adamı, hoca.
ā.+ı 214b/03
ā.+ları 5b/15
ā.+larını 8b/13, 10a/11
ā.+nıŋ 215a/14
[=5]

āḫūr Far. Büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer.
ā. 54b/13
ā.+dın 252a/20
ā. ḳıl- 164b/03
ā.+nı 164b/03
[=4]

aḥvāl Ar. Hâller, durumlar; hâl, durum, vaziyet.
a. (yaḫşı ve yaman aḥvāl) 80a/03
a.+ı 57a/02, 80a/11, 201a/04, 227a/11
a.+ıdın 11a/04, 70b/19, 76b/13, 77b/07, 118b/12, 316a/05
a.+ıdın (yaḫşı yaman aḥvāl) 209b/03
a.+ıġa 8b/07, 53a/06, 66a/18, 91a/10, 138a/04, 278a/08, 287b/11
a.+ıġa (felekniŋ yaḫşı ve yaman aḥvālıġa ḳara-) 64b/01
a.+ım 278b/13, 279a/06
a.+ın sor- 4a/14, 5a/04, 13a/11, 29a/17, 44b/08, 63a/02, 73b/08, 76b/14, 100a/06, 105b/03, 148b/09, 181a/01
a.+ını 25a/09, 79b/01, 80b/17, 114a/12, 128a/09, 227a/14
a.+ını sor- 36b/19, 107a/14
a.+lardın (yaḫşı ve yaman aḥvāl) 244b/06
a.+larġa ḳara- 132a/11
a.+larını 36b/20, 307a/08
a.+larnı 233b/04
a.+larnı (aḥvāllar bol-) 278b/07
a.+larnı (yaḫşı ve yaman aḥvāl) 243a/18, 304a/02
a.+nı 222a/17, 240a/12
a.+nı (yaḫşı yaman aḥvāl) 124b/06
a. sor- 309a/06
a. sora- 256b/10
[=55]

Aḫvāst Turan (**Tūrān**) hükümdarı Ercast (**Arcāst**)'ın pehlivanlarından biri.
A.-ı Tūrānī 18b/07
[=1]

Āhvāz İran (**Īrān**)'da, Huzistan Eyaleti'nin orta kısmında, Karun Nehri'nin kıyısında bulunan şehir.
Ā. 203b/09
Ā.+nıŋ 201a/03
Ā. şaharı 133a/06, 143a/16, 200a/14, 200b/03, 212a/19, 307b/13
[=8]

Ahzan k.a. Bk. **Ahran**
A. 9a/13, 9a/18, 9a/21, 9b/09, 9b/12, 9b/13, 9b/14, 10a/07, 10a/07, 11a/20
A.+ġa 10a/11
A.+nı 11b/15
A.+nıŋ 10a/02, 10a/09, 10b/14
[=15]

ajdahā Far. Ejderha; türlü biçimlerde tasarlanan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılana benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç ve hayali bir canavar, ejder, dragon; yılan.
a. 8b/19, 9b/05, 9b/06, 9b/07, 9b/16, 9b/17, 9b/18, 10a/13, 11b/18, 12b/10, 32a/06, 32b/18, 32b/18, 32b/20, 33a/03, 33a/05, 33a/05, 33a/08, 33a/10, 34a/20, 60b/05, 100a/12, 100a/16, 100b/01, 100b/03, 186a/06, 186a/17, 186b/12, 188a/15, 215b/07, 215b/07, 255a/17, 274a/12, 274b/14, 286a/18, 291a/09, 291a/10, 291b/01, 297a/15, 323a/19
a. bile 6b/07, 9a/07, 9a/19, 182b/18
a. dék 6b/13, 8a/02, 8a/14, 11b/05, 39a/09, 50a/09, 89b/11, 187a/19, 197a/15
a.+dın 10a/03, 48b/01, 186b/12
a.+dın özge 66a/01
a.+ġa 9b/16, 33a/19, 34a/09, 100b/01, 169a/20, 186b/11, 290b/15
a.+larnı 10a/03, 40b/17

a.+larnıŋ 270a/03
a.+nı 8b/20, 9a/10, 9a/14, 9b/03, 9b/16, 10a/02, 10a/07, 10a/08, 10a/16, 10b/09, 31b/10, 33a/16, 48b/01, 100b/05, 100b/05, 150a/14, 186b/03, 186b/05, 186b/06, 186b/14, 186b/15, 186b/16, 186b/18, 188b/05, 291a/12, 291a/13
a.+nıŋ 9a/19, 9b/05, 9b/14, 9b/17, 9b/19, 10a/07, 10a/11, 10b/10, 12b/11, 31b/01, 33a/10, 33b/06, 35a/07, 57b/02, 94a/01, 96a/08, 100a/15, 100a/20, 100b/03, 100b/04, 100b/04, 135a/07, 165a/16, 175b/21, 176a/01, 176a/02, 176a/04, 176a/15, 186a/10, 186a/10, 186a/21, 186b/01, 186b/09, 186b/14, 186b/20, 187a/13, 291b/02, 291b/03
a. turur 8b/20
a.-yı daman 182a/11
[=133]

ajdahāhī Bk. **ajdahāyī**
a. turur 98a/12
[=1]

ajdahāyī Far. Bir ejderha; bir yılan. Krş. **ajdahāhī**
a. 11a/13, 175b/20, 186a/04, 186a/16, 215b/05, 291a/07
[=6]

aḳ Ak, beyaz; bu renkte olan, beyaz renkli.
a. 25b/14, 33b/15, 68a/03, 110b/08, 230b/04, 231a/16, 251b/18, 252a/01, 270b/10, 305b/05
a. érmiş 48a/04
a.+ı 232a/04
a. ḳıl- Ak yapmak (Beyaz renkte yapmak). 239a/08
a. saḳalıdın şarm tut- Ak sakalından utanmak. 47a/08
a. saḳalımdın şarm tut- 51b/09
a. saḳalıŋdın uyat- Ak sakalından utanmak. 63b/08
[=16]

aḳ- Akmak; sıvılar veya ufak taneli maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek; suyun yüzeyinde sürüklenmek.
a.-aduġan 178a/09, 212b/18, 300b/13
a.-ar érdi 101b/15
a.-ıp 71a/11, 314b/15, 330a/05
a.-ıp turur 85a/17, 175b/21, 176b/21
a.-ıpdur 212b/18
a.-ḳan 9b/07, 85a/17
a.-ḳusıdur 189a/18, 189b/03
a.-tı 31a/02, 33a/09, 39a/11, 57a/06, 78b/02, 116b/15, 141b/19, 150a/01, 155b/02, 186b/13, 260b/09, 284b/13, 291a/20
a.-ur 4b/16, 17b/16, 30b/17, 32a/09, 33b/04
a.-ur érdi 9b/18, 19b/01, 22a/20, 56a/02, 150a/01
[=38]
ḳan aḳ- 9b/18, 17b/16, 19b/01, 22a/20, 30b/17, 33a/09, 39a/11, 56a/02, 116b/15, 150a/01, 186b/13, 189b/03, 284b/13, 291a/20
ḳanı aḳ- 31a/02, 57a/06, 78b/02, 141b/19, 260b/09
ḳanlar aḳ- 189a/18
[=20]

aḳar- Ağarmak, beyazlamak, kır duruma gelmek.
a.-dı 80a/08, 123a/04, 173a/16
a.-ġanda 57a/13
a.-ġanı 98a/17
a.-ġay 169a/12
a.-ġusıdur 168a/12
a.-maġay 87b/15
a.-maġı 168a/12
a.-sa 173a/15
[=10]
başı aḳar- 98a/17
başım aḳar- 57a/13
ḳara közlerim aḳar- 80a/08
saç aḳar- 173a/15
saç ve saḳal aḳar- 168a/12, 168a/12, 173a/16
saç ve saḳallarım aḳar- 123a/04
saçıŋ aḳar- 87b/15, 169a/12
[=10]

ʿaḳd Ar. Bağlama, düzenleme; sözleşme.

ʿ**a.-ı nikāḥ bağla-** Nikâh akdi bağlamak (Nikâh kıymak, evlenmek). 87a/14
[=1]
ʿ**āḳıbat <** Ar. *ʿāḳibat* Son, nihayet.
ʿ**ā.+u'l-amr** İşin sonunda (Neticede). 1b/03, 140b/12
[=2]
ʿ**aḳīḳ** Ar. Genellikle yüzük taşı, tespih, mühür vb. yapmakta kullanılan, türlü renklerde, yarı saydam, parlak ve değerli bir süs taşı.
ʿ**a.** 93a/19, 125a/13
[=2]
ʿ**āḳıl** Ar. < *ʿāḳil* Akıllı (kimse).
ʿ**ā**. 29a/03, 37b/06, 43a/04, 47a/11, 58a/09, 62a/18, 62b/14, 95a/18, 98a/04, 109a/12, 111b/14, 111b/17, 120a/10, 121b/14, 123a/08, 126b/01, 129a/08, 130a/03, 144a/19, 145a/15, 147a/17, 151a/01, 163a/08, 172b/02, 173b/18, 176b/04, 177b/14, 181b/04, 194a/14, 195a/12, 204a/02, 216b/03, 216b/05, 216b/08, 220a/04, 220b/16, 223a/04, 223b/07, 224b/02, 224b/16, 225b/15, 226a/14, 226a/17, 233a/15, 235a/09, 235b/14, 236a/18, 242b/07, 242b/09, 242b/10, 242b/12, 245a/11, 246a/15, 246b/08, 248a/18, 248b/15, 253b/05, 266b/18, 275a/06, 282b/10, 295a/05, 311b/20, 314b/09, 321a/13, 322a/18, 331a/20, 331a/21
ʿ**ā. (dānışmand u ʿāḳıl)** 86b/09, 180b/15
ʿ**ā. (dānışmand u ʿāḳıl bol-)** 229b/08
ʿ**ā. (ḥakīm-ı ʿāḳıl)** 83b/09
ʿ**ā. (hūşyār u ʿāḳıl)** 86b/14
ʿ**ā. (hūşyār u ʿāḳıl bol-)** 212a/04
ʿ**ā. (vazīr-ı ʿāḳıl)** 219a/04
ʿ**ā. (vazīr-ı ʿāḳıl u dānışmand u fāżıl)** 123a/02
ʿ**ā. (zīrek ʿāḳıl)** 265b/03
ʿ**ā. (zīrek ü ʿāḳıl)** 216b/12
ʿ**ā. bol-** 130b/05, 130b/10, 131a/13, 131a/14, 131b/15, 133b/01, 133b/16, 134a/15, 134b/01, 142b/05, 184a/16, 218a/19, 244a/05, 287a/19
ʿ**ā. dānā** 244a/10
ʿ**ā. dānışmand** 12a/10, 24a/12, 95b/17, 139b/11, 218b/10
ʿ**ā. dānışmand bol-** 133b/09
ʿ**ā.+dın** 45b/19
ʿ**ā. érdi** 151b/07, 232b/10
ʿ**ā. érdi (dānışmand u ʿāḳıl)** 76a/10
ʿ**ā.+ġa** 86b/13, 242b/10
ʿ**ā. kişi bol-** 146a/15
ʿ**ā.+lar** 46a/06, 62a/12, 64a/17, 98a/08, 130b/15, 131a/12, 132a/08, 134a/05, 145b/16, 156a/10, 157a/10, 165a/10, 168a/15, 170b/17, 176b/17, 181a/21, 196a/07, 203a/17, 220a/14, 223b/12, 234b/08, 262a/15, 288b/17, 296a/10, 314b/10, 314b/20, 317a/12, 329b/15
ʿ**ā.+lar (dānışmand u ʿāḳıl)** 145b/17
ʿ**ā.+lar bile** 156a/15
ʿ**ā.+lardın bölek** 134a/17
ʿ**ā.+larġa** 134b/09
ʿ**ā.+larını** 234a/05
ʿ**ā.+larnı** 2b/07, 280a/09, 331b/13
ʿ**ā.+larnıŋ** 51a/20, 123a/09, 131a/14, 154b/06, 217b/13, 234a/13
ʿ**ā.+nı** 184a/16, 226a/21, 226b/01
ʿ**ā. turur (dānışmand ʿāḳıl)** 7a/15
ʿ**ā. turur sen** 295b/18, 304b/05
ʿ**ā. u dānā** 124b/08
ʿ**ā. u dānā u zīrek** 125a/14
ʿ**ā. u dānışmand** 4a/01, 72a/10, 83a/14, 85b/04, 86b/12, 110a/07, 114b/11, 129a/10, 129b/14, 135a/20, 142a/05, 145a/11, 166a/05, 224a/01, 231a/10, 235b/17, 247b/15, 249b/17, 326a/15
ʿ**ā. u dānışmand u zīrek** 48a/12, 91a/01, 144a/07, 200a/01, 204b/05, 233a/08
ʿ**ā. u dānışmendlik** 93a/12
ʿ**ā. u huşyār** 61a/10
ʿ**ā. u hūşyār** 97a/04

ʿ**ā. u hūşyār bol-** 101b/03
ʿ**ā. u hūşyār u dānışmand** 83a/19
ʿ**ā. u zīrek** 5a/13, 26a/02, 52b/01, 94b/11, 95b/17, 211b/10, 265a/21
[=192]
ʿ**āḳıllıḳ** Akıllılık, akıllı olma durumu.
ʿ**ā.+dın** 98a/16
ʿ**ā.+ıdın (ʿāḳıllığıdın)** 127a/03
ʿ**ā.+nıŋ** 219b/07
[=3]
ʿ**āḳılraḳ** Daha akıllı.
ʿ**ā. érdi** 247b/16
[=1]
aḳız- Akıtmak, akmasına yol açmak; dökmek.
a.-ayın 21a/13
a.-dı 30b/15, 42a/17, 57b/12, 64b/12, 73a/06, 80a/12, 98b/10, 104b/20, 115a/10, 167a/12, 221b/17, 279b/21, 303b/06, 303b/11, 327a/16
a.-dılar 22a/04, 38a/13, 75a/04, 99a/05, 99a/19, 99b/15, 236b/12, 323b/10
a.-ġay 292a/03
a.-ġay men 152b/07, 178a/10, 197a/05
a.-ıp 10a/01, 37a/08, 250b/16, 294b/02, 316a/08, 326a/04, 327b/15
a.-ıp turur 27a/20
a.-sa 89a/03
a.-ur 183b/14, 281b/12, 281b/13
a.-ur érdi 25b/08, 105a/13, 281b/01, 281b/13
a.-ur érdim 93b/16
a.-ur men 190a/06
[=46]
iki közidin ḳan yaş aḳız- 37a/08
ḳan aḳız- 21a/13, 27a/20, 183b/14, 190a/06
ḳan daryā aḳız- 197a/05
ḳan daryāsı aḳız- 152b/07
ḳan yaş közidin aḳız- 57b/12, 80a/12
ḳanımızını aḳız- 89a/03
ḳanın aḳız- 30b/15, 75a/04
ḳanını aḳız- 22a/04, 25b/08, 73a/06, 99a/05, 99a/19, 99b/15, 115a/10, 167a/12, 236b/12, 292a/03, 323b/10, 327a/16
ḳannı aḳız- 42a/17, 93b/16
ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız- 64b/12
közidin ḳan yaş aḳız- 104b/20, 105a/13
közidin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız- 221b/17, 250b/16, 279b/21
közidin miŋ miŋ ḳaṭra yaş aḳız- 303b/06
közidin yaş aḳız- 10a/01, 98b/10, 281b/12, 294b/02, 326a/04
közidin yaşını aḳız- 281b/01, 316a/08
közleridin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız- 327b/15
közleridin yaş aḳız- 38a/13, 303b/11
yaşını aḳız- 281b/13, 281b/13
[=45]
ʿ**aḳl** Ar. Akıl; düşünme, anlama ve kavrama yetisi, us; düşünce, fikir.
ʿ**a.** 51a/01, 60b/17, 125b/12, 132a/12, 132a/13, 132a/15, 132a/16, 133b/09, 133b/21, 145a/14, 153b/19, 163a/12, 207b/14, 213b/10, 218a/11, 218a/12, 219b/05, 220b/09, 229b/08, 233b/04, 235a/09, 235b/16, 244b/07, 247a/05, 261b/14, 262a/03, 313a/10
ʿ**a. (cānıġa ʿaḳl cüft bol-)** 79a/02
ʿ**a. (cānıŋġa ʿaḳl dānış cüft bol-)** 79b/20
ʿ**a. ber-** Akıl vermek. 219b/09
ʿ**a. bile** 224a/02, 231a/15
ʿ**a. bile (köŋlüŋni ve tiliŋni ʿaḳl bile ḳıl-)** 134b/01
ʿ**a.+da** 233b/15
ʿ**a. dānış** 132a/18, 181a/05, 227b/03, 228a/11, 242a/11
ʿ**a.+dın** 99b/18, 101a/14
ʿ**a.+dın ilgeri** 219b/19
ʿ**a.+dın mıdur** 287a/17
ʿ**a. hūş** 120a/19
ʿ**a. hūş ket-** 68b/16
ʿ**a. hūşıŋ ket-** 60b/02
ʿ**a. hūşuŋnı al-** 271b/05
ʿ**a.+ı** 47b/03, 85b/15, 144a/21, 145a/09, 149b/11, 158b/19,

195a/12, 196a/02, 216b/04, 265a/09, 270a/06, 314a/19, 329b/14
ʿ**a.+ı başıdın ket-** Aklı başından gitmek. 332b/16
ʿ**a.+ı bile** 217a/18
ʿ**a.+ı bulġan-** Aklı bulanmak (Kafası karışmak). 144a/21
ʿ**a.+ı hūşı** 317b/08
ʿ**a.+ı kem-** 48a/10
ʿ**a.+ı roşen bol-** 144b/01
ʿ**a.+ıġa** 135b/12, 203b/05
ʿ**a.+ım** 146b/17, 300b/08
ʿ**a.+ımızn**ı 219b/03
ʿ**a.+ımn**ı 141a/14
ʿ**a.+ın**ı 247b/17, 331b/07
ʿ**a.+ını taşla-** 271b/03
ʿ**a.+ıŋ** 12b/02, 70a/16, 88b/08, 130a/05, 141a/10, 146b/17
ʿ**a.+ıŋ bile** 333a/01
ʿ**a.+ıŋ bile bol-** Aklın ile olmak (Akıllıca hareket etmek). 84b/02
ʿ**a.+ıŋ ket-** 271a/11
ʿ**a.+ıŋ mıdur** 88b/03
ʿ**a.+ıŋġa** 131a/12, 314a/10
ʿ**a.+ıŋġa kel-** Aklına gelmek (Aklını başına toplamak). 271a/13
ʿ**a.+ıŋlar bile bol-** 16a/04
ʿ**a.+ıŋn**ı 85b/17, 328b/04
ʿ**a.+ıŋnı tart-** 6a/01
ʿ**a.+ket-** 152a/13
ʿ**a.+lar (kem ʿaḳl)** 102b/14
ʿ**a.+lar**ı 193a/03
ʿ**a.+larını** 211b/09
ʿ**a.+n**ı 145a/14, 181a/17, 218b/13, 220a/04
ʿ**a.+nıŋ** 195a/11, 207b/03, 242b/07
ʿ**a. turur** 181a/16, 218a/19, 229b/03
ʿ**a. u dānış** 12b/16, 47a/03, 99b/08, 99b/17, 110a/05, 116a/08, 131b/09, 134a/04, 139a/15, 169b/08, 191a/10, 218b/02, 225b/19, 229a/17, 305a/05
ʿ**a. u hūş** 272b/15
ʿ**a. u hūşı ziyāde bol-** 209b/06
ʿ**a. u hūşlıḳ** 3b/16
ʿ**a. u hūşumnı al-** 112b/20
ʿ**a. u idrāk** 105b/19, 153b/12
ʿ**a. u idrāki bol-** 219a/15
ʿ**a. u idrāklıġ bol-** 132a/14
[=129]
ʿ**aḳlī** Ar. Akılla ilgili, akla dayanan.
ʿ**a.+dın** 145a/08
[=1]
ʿ**aḳlsız** Akılsız, aklı yetersiz olan.
ʿ**a.** 162a/18, 234a/16, 326b/18
ʿ**a.+dur** 258a/10
ʿ**a.+lardın** 176b/17
[=5]
ʿ**aḳlsızlıḳ** Akılsızlık, akılsız olma durumu.
ʿ**a.+dın mıdur** 287a/17
[=1]
aḳtar- Aramak, araştırmak, yoklamak.
a.-dılar 309a/10
[=1]
al Ön, yan, kat, huzur, makam; vücudun ön kısmı. Krş. **öŋ** (Metnimizde kelimenin yalın şekli olan *al* bulunmamaktadır. Kelime, iyelik ve hâl eki almış şekilleri ile karşımıza çıkmaktadır).
a.+ı (aylı) 15b/10, 108b/06, 117b/10, 134a/19, 147b/14, 235a/07, 237b/07, 239a/18, 283b/20, 305b/06, 327a/13
a.+ı (aylı arḳa) 127b/17
a.+ıda (aylıda) 2a/02, 2a/15, 6a/07, 10a/13, 10a/17, 11a/05, 12b/03, 13b/18, 14b/10, 14b/13, 16a/05, 20b/11, 22a/01, 29b/06, 31b/14, 36a/07, 37a/16, 40a/05, 41b/08, 45a/17, 47a/15, 48a/07, 49a/09, 51a/15, 52b/01, 53b/19, 57b/12, 59b/16, 63b/19, 65b/01, 66b/07, 67b/14, 67b/20, 69b/08, 74a/05, 76b/17, 77b/04, 79a/06, 79a/11, 87b/11, 91b/06, 94b/06, 96b/03, 96b/18, 97b/04, 98b/15, 105b/02, 106b/09, 106b/10, 111a/11, 111b/13, 119b/14, 120b/07, 120b/12, 125b/19, 129a/04, 129a/06, 129a/14, 131a/15, 132b/12, 133a/01, 134b/21, 136a/09, 137b/04, 138b/09, 140a/03, 140a/06, 144a/14, 145b/16, 145b/17, 146a/03, 146b/05, 148b/13, 149a/15, 149a/16, 150a/06, 154b/15, 158a/18, 159a/21, 159b/18,

160a/06, 160a/13, 163a/21, 164b/03, 165b/03, 165b/06, 169b/04, 170a/12, 170a/16, 171a/21, 174a/10, 175a/11, 177a/10, 181b/14, 189a/04, 191a/07, 191b/11, 196b/20, 197a/02, 197b/07, 197b/18, 199b/04, 200a/03, 204a/05, 208a/17, 212a/18, 213a/14, 216a/12, 218a/20, 218b/01, 220b/03, 221a/11, 221b/10, 228a/08, 230b/12, 230b/16, 234a/06, 235a/18, 238a/07, 238a/16, 242a/14, 243a/17, 244a/11, 244b/17, 246b/13, 246b/14, 246b/20, 261b/17, 263b/01, 270b/01, 271a/03, 271a/08, 297b/07, 303a/20, 311a/13, 312b/11, 315b/20, 316a/06, 321b/18, 324a/19

a.+ıda (aylıda ayt-) 46a/03, 83b/06

a.+ıda (aylıda bol-) 94b/05

a.+ıda (aylıda iç-) 160b/10

a.+ıda (aylıda ḳal-) 127a/17

a.+ıda (aylıda ḳıçḳır-) 174b/15

a.+ıda (aylıda ḳol bağla-) Huzurunda el bağlamak. 234a/11, 285b/08

a.+ıda (aylıda ḳol ḳoştur-) Huzurunda el bağlamak. 23a/05, 24b/18, 92a/06, 320a/02

a.+ıda (aylıda ḳoy-) 28a/11, 44a/14, 44b/14, 44b/14, 67b/03, 93b/11, 112a/07, 175b/12, 220b/15, 230a/15, 234a/07, 252b/15, 254b/18, 263b/04, 328a/15

a.+ıda (aylıda kör-) 112b/17

a.+ıda (aylıda oḳu-) 240b/05

a.+ıda (aylıda oltur-) 13a/10, 14b/03, 23b/03, 31b/17, 94a/15, 94b/05, 135b/07, 166a/01, 200b/17, 219a/03, 220a/03, 229a/02, 246b/11, 279b/12

a.+ıda (aylıda olturġuz-) 2b/07, 66a/01, 107a/14, 111a/19, 128a/08, 131a/03, 131a/16, 162a/17, 181a/01, 185b/20, 247b/18, 251a/06, 262b/06, 307a/15

a.+ıda (aylıda öl-) 40b/15

a.+ıda (aylıda öltür-) 26a/01

a.+ıda (aylıda saḳla-) 216a/03

a.+ıda (aylıda sora-) 222a/20

a.+ıda (aylıda taşla-) 48a/06, 255b/17

a.+ıda (aylıda tök-) 170b/08

a.+ıda (aylıda tur-) 3a/17, 13b/13, 18a/15, 43b/18, 46a/01, 84a/12, 92b/16, 160b/18, 169b/21, 176a/16, 257a/17, 271a/18, 304b/11, 316a/08, 317a/06

a.+ıda (aylıda uçra-) 20b/12, 174b/04

a.+ıda (aylıda yer öf-) 10b/20, 36b/13, 92a/12, 93a/01, 96b/14, 170b/07, 237b/03, 255b/01

a.+ıda (aylıda yıġla-) 65b/07, 103a/16

a.+ıda (aylıda yürü-) 45a/03, 65a/14, 66b/15, 174b/15, 209a/17, 225a/01, 265b/05, 303a/10

a.+ıda (aylıda yürüt-) 35a/19, 89a/16

a.+ıda érdi (aylıda érdi) 220b/20, 329b/13

a.+ıda érdim (aylıda érdim) 13b/01

a.+ıdadur (aylıdadur) 32a/10

a.+ıdağı (aylıdağı) 12b/19, 119a/03

a.+ıdın (aylıdın) 24a/03, 24b/12, 76b/15, 88a/16, 151b/13, 160a/02, 160b/09, 197b/10, 207a/15, 209a/04, 215a/03, 309a/02, 326b/10

a.+ıdın (aylıdın al-) 123b/20

a.+ıdın (aylıdın çaf-) 162a/15

a.+ıdın (aylıdın çıḳ-) 16a/07, 16a/18, 146a/13, 181b/02, 181b/16, 254b/10, 316b/17

a.+ıdın (aylıdın ḳaç-) 18a/04, 19a/07, 30b/02, 53b/11, 77b/10, 78a/06, 101a/11, 113a/07, 115b/14, 119a/19, 127b/04, 127b/05, 172a/10, 258b/01, 260b/09, 260b/11, 276b/14, 285a/07, 297a/17, 307b/12

a.+ıdın (aylıdın kel-) 86b/20, 183a/19, 300b/18

a.+ıdın (aylıdın ḳof-) 151a/16

a.+ıdın (aylıdın ḳoyla-) 198b/13

a.+ıdın (aylıdın öt-) 72a/15, 164a/04, 215b/21, 224b/20, 268a/17
a.+ıdın (aylıdın ötker-) 254b/16
a.+ıdın (aylıdın yan-) 40a/20, 42a/12, 55b/16, 56b/05, 61b/14, 86b/05, 87a/02, 230b/09, 260b/01, 264a/12, 269b/14, 272b/16
a.+ıdın bölek (aylıdın bölek) 215a/21, 220a/07
a.+ığa (aylığa) 12a/07, 69b/03, 73b/04, 73b/11, 75a/09, 76a/08, 76a/17, 76b/15, 78b/08, 81b/16, 82a/11, 83b/01, 86b/10, 94b/16, 101a/16, 101a/17, 105a/14, 117a/05, 117b/16, 139b/21, 182b/17, 199a/06, 202a/12, 203a/12, 203b/13, 205b/01, 208a/06, 212a/17, 223b/12, 224a/20, 224b/01, 230a/13, 239a/12, 242a/10, 245a/09, 245a/13, 245b/04, 246a/05, 247a/16, 258a/02, 322a/09, 326b/10
a.+ığa (aylığa al-) 230b/12
a.+ığa (aylığa bar-) 4a/14, 4b/01, 7a/09, 8a/11, 10b/19, 12a/03, 13b/02, 15a/06, 16b/02, 18a/15, 19b/07, 19b/11, 19b/14, 20a/02, 21a/06, 21a/09, 21b/10, 22a/06, 24a/08, 24a/13, 25b/05, 25b/09, 27a/14, 29b/15, 30a/04, 30a/11, 30a/18, 30b/06, 37b/15, 40b/10, 42b/10, 43b/17, 44b/07, 45a/17, 45b/15, 46b/06, 47b/01, 47b/05, 50a/19, 51a/09, 53b/06, 55b/11, 56a/16, 57b/11, 59a/03, 59a/19, 59b/10, 61b/12, 61b/14, 72a/10, 76b/07, 76b/12, 78b/01, 82b/13, 85b/08, 86a/05, 86a/13, 86a/14, 86b/20, 87a/08, 89a/10, 89a/11, 91a/03, 95a/08, 97a/04, 97b/03, 100a/16, 101b/12, 102b/09, 106b/06, 108b/07, 115a/02, 120b/05, 122b/18, 127b/09, 136a/06, 139b/06, 164a/17, 164b/08, 167b/05, 170a/02, 170a/20, 170b/02, 175a/01, 175b/09, 179b/05, 185b/02, 186a/10, 188b/14, 191b/09, 192a/14, 197a/01, 197b/06, 197b/14, 200a/19, 200a/21, 200b/12, 200b/13, 203b/18, 207b/02, 212b/21, 214a/02, 214b/10, 221a/17, 221a/18, 228a/07, 228a/08, 230b/19, 234b/05, 234b/05, 236a/03, 236b/15, 238b/12, 239b/17, 240a/10, 240a/11, 241b/05, 247a/10, 247a/16, 250a/10, 250b/19, 254b/14, 256a/03, 257a/11, 257b/06, 259a/11, 261a/02, 261a/12, 264b/09, 268b/05, 268b/12, 270a/08, 270a/09, 273a/01, 275b/12, 276a/01, 280b/04, 281b/06, 283b/06, 283b/14, 285b/12, 289a/01, 293a/06, 293a/11, 293a/11, 293b/06, 294b/12, 296a/10, 298a/07, 298b/03, 299a/09, 303b/19, 306a/08, 309a/06, 311a/03, 311a/05, 312a/04, 315b/04, 325a/01, 328a/11, 329a/06, 329b/21
a.+ığa (aylığa çaf-) 19a/16, 167b/01
a.+ığa (aylığa çıḳ-) 3b/01, 6a/18, 14a/07, 24b/17, 40a/08, 68a/20, 69b/13, 76b/03, 82b/19, 90a/17, 90b/15, 92b/04, 97b/03, 100a/05, 101b/04, 101b/16, 104b/03, 104b/05, 107a/01, 107a/10, 122a/02, 146b/10, 148b/08, 149b/08, 149b/09, 152b/15, 179b/17, 190b/13, 191b/08, 191b/08, 198a/15, 198a/16, 199a/18, 227b/08, 262b/05, 263a/05, 267b/12, 269a/12, 278a/10, 282b/17, 289a/05, 298a/05, 310a/12, 319b/03, 322b/03, 326a/01
a.+ığa (aylığa çıḳar-) 39b/18, 105b/01, 226b/08, 230a/12, 232a/17, 279b/03, 289a/19, 299b/06, 302a/02
a.+ığa (aylığa çırla-) 2b/13, 2b/16, 3a/02, 3a/10, 3b/12, 12a/10, 12a/20, 15a/10, 16a/09, 16a/10, 16a/19, 16b/13, 17a/07, 18b/01, 23a/17, 23b/15, 24a/17, 25a/06, 25a/13, 25a/15, 26a/12, 26a/13,

26b/11, 29b/12, 35a/11, 36a/10, 36a/16, 39a/16, 39a/17, 40b/11, 45b/11, 53a/07, 65b/12, 69a/06, 70b/09, 75a/20, 76a/03, 76a/06, 76a/20, 76b/11, 77a/15, 78b/14, 81a/03, 82a/16, 85b/13, 86a/06, 86a/16, 87b/03, 90a/10, 91a/02, 91b/18, 92b/11, 94b/12, 95b/07, 95b/08, 102b/09, 105a/18, 105b/03, 108b/01, 108b/09, 108b/19, 111a/17, 114a/12, 117b/13, 118b/17, 121b/14, 126b/05, 128a/07, 128b/01, 133b/14, 134b/11, 136b/13, 137a/03, 142a/09, 143b/06, 144b/19, 149b/06, 156b/11, 159b/07, 161a/20, 162a/02, 176a/11, 177b/07, 178b/21, 180b/20, 181b/18, 181b/20, 183b/09, 185a/04, 186a/11, 187a/04, 193b/17, 194a/11, 195b/11, 196b/19, 198a/04, 199a/16, 201b/03, 203b/06, 208a/01, 208b/08, 211a/15, 212b/03, 214a/12, 215b/13, 216a/18, 218a/09, 222a/20, 223a/09, 224b/19, 225a/09, 225a/21, 225b/10, 225b/16, 226a/05, 226a/12, 231b/03, 235b/04, 235b/14, 237a/06, 237a/18, 238a/16, 238b/21, 240a/02, 242b/07, 243a/02, 244a/04, 245b/07, 246a/06, 251a/06, 251b/03, 253b/10, 254b/02, 256b/01, 259a/16, 265a/04, 265a/14, 268b/01, 270a/17, 273b/06, 276a/08, 280a/20, 280b/18, 282b/20, 292a/04, 293a/21, 294b/20, 295a/11, 295b/11, 296a/13, 299b/01, 301b/16, 307b/19, 317b/06, 318b/02, 319b/18, 323b/18, 324b/11, 325a/09, 325a/12, 331a/18, 331b/07

a.+ığa (aylığa çırlat-) 234a/05, 281a/14, 293a/05

a.+ığa (aylığa elt-) 136a/14

a.+ığa (aylığa iyber-) 11b/07, 30b/13, 61b/20, 65a/13, 73a/18, 75b/13, 87a/12, 87a/16, 87a/18, 87a/20, 87b/01, 87b/02, 89b/06, 92a/16, 109a/07, 124b/12, 125a/05, 132b/11, 140a/15, 151b/17, 174a/10, 192b/03, 198a/11, 245a/12, 259b/20, 268a/02, 280a/09

a.+ığa (aylığa kel-) 4a/10, 8a/18, 8a/19, 10b/16, 11b/07, 12b/19, 13b/06, 14b/05, 17a/18, 18a/02, 18b/12, 18b/19, 19a/04, 19a/15, 20a/07, 20b/02, 21b/06, 22a/10, 23a/04, 29a/10, 29b/06, 29b/11, 29b/20, 30b/07, 31a/06, 31a/07, 33b/09, 36b/01, 37a/06, 37a/20, 37b/12, 38a/02, 38a/13, 38b/08, 39a/12, 41a/05, 42a/13, 43a/07, 44b/05, 47a/04, 52a/10, 52a/14, 54a/07, 58b/06, 59a/08, 60a/14, 61a/02, 63a/02, 63a/19, 63b/11, 66a/10, 66a/11, 66b/04, 68b/01, 69b/04, 72a/14, 72a/16, 74a/17, 76a/10, 76b/14, 76b/16, 77b/04, 77b/12, 78a/08, 78a/10, 79a/02, 79a/15, 79b/06, 81b/16, 82b/10, 82b/12, 85b/12, 86b/06, 87a/02, 87b/03, 87b/12, 88a/01, 88b/12, 89b/08, 90a/03, 90a/17, 90a/19, 91a/05, 91a/09, 91a/15, 94a/15, 95a/14, 95a/20, 97a/20, 103a/15, 103b/16, 104a/08, 106b/17, 107a/06, 107a/14, 107b/16, 107b/18, 111a/10, 111a/18, 111b/19, 112b/16, 113a/20, 113b/20, 115b/20, 116b/01, 116b/08, 116b/09, 118a/07, 118a/18, 120a/01, 120b/19, 121a/06, 122a/04, 122a/08, 122b/11, 125a/01, 125b/11, 125b/15, 126a/15, 130a/14, 133a/19, 136b/07, 139a/20, 139b/17, 140a/02, 140a/21, 140b/16, 141a/07, 142b/08, 142b/09, 143b/03, 144a/06, 146a/04, 146a/15, 146b/01, 147b/07, 150b/06, 151a/08, 151b/13, 152a/05, 152a/20, 154a/17, 155a/02, 157a/02, 157a/10, 157b/01, 158a/06, 158a/10, 158a/13, 161a/12, 161b/05, 162a/02, 163b/13,

166a/05, 166a/21, 169a/05, 170b/06, 170b/11, 171a/08, 172b/21, 174b/17, 175a/04, 175b/04, 177a/19, 178a/03, 178b/15, 179a/05, 179a/12, 179a/15, 179b/06, 180a/02, 180b/21, 181b/04, 186b/18, 188a/09, 190a/19, 190b/17, 192a/10, 192b/10, 193b/13, 195b/19, 197a/06, 198a/09, 198b/10, 199a/07, 200a/17, 201a/08, 201a/17, 201b/17, 202a/12, 205a/06, 206b/01, 207a/18, 207b/10, 208b/07, 208b/17, 209a/06, 209b/10, 209b/11, 210a/09, 210a/15, 211a/05, 211b/02, 215b/09, 215b/10, 220a/12, 223a/14, 224b/09, 225a/20, 226a/02, 226b/09, 226b/15, 228a/06, 228b/05, 230a/12, 230b/10, 230b/13, 231b/12, 232a/17, 234b/06, 234b/07, 237a/18, 239a/04, 239a/06, 240a/18, 240b/07, 240b/13, 242a/07, 246b/02, 246b/03, 246b/17, 247a/13, 247a/14, 247a/15, 247b/02, 253b/12, 254a/16, 256a/08, 256b/09, 258a/06, 261b/14, 262b/09, 267a/04, 267b/13, 267b/17, 268b/19, 269a/21, 270b/14, 271b/03, 273a/01, 274a/18, 274b/05, 277a/09, 279a/17, 280a/02, 281a/19, 281b/07, 281b/09, 281b/15, 282a/01, 282b/13, 282b/18, 283a/05, 283a/13, 283b/07, 284a/05, 286b/13, 288b/12, 288b/13, 289b/14, 290a/04, 292a/06, 294a/05, 295b/03, 296a/19, 296b/14, 298a/07, 299b/18, 301a/01, 303b/15, 304a/14, 304b/17, 306a/14, 307a/05, 307b/01, 307b/04, 309b/16, 311a/07, 311a/08, 311a/16, 311a/18, 312b/07, 316b/11, 316b/21, 322a/14, 323b/13, 324a/14, 327a/08, 329b/10

a.+ığa (aylığa keltür-) 12a/02, 21b/17, 31a/11, 32b/16, 57a/11, 58a/08, 75b/10, 75b/19, 93a/06, 100a/05, 112a/03, 115b/10, 126a/20, 148a/13, 176b/01, 177a/01, 195a/05, 199b/11, 221a/13, 224b/10, 231a/21, 242b/17, 246a/03, 251b/16, 252b/11, 270a/20, 278b/05, 287b/21

a.+ığa (aylığa ket-) 66a/18

a.+ığa (aylığa kir-) 27a/18, 79b/09, 92b/14, 93a/17, 95a/10, 136a/15, 152b/20, 160b/19, 201a/11, 221b/04, 308b/13, 317a/02

a.+ığa (aylığa ḳoy-) 122b/12, 231a/14

a.+ığa (aylığa öt-) 169a/16

a.+ığa (aylığa taşla-) 38b/08, 48a/05, 100b/03, 123b/18

a.+ığa (aylığa tüş-) 126a/14

a.+ığa (aylığa uçra-) 255b/13

a.+ığa (aylığa yandur-) 11a/18

a.+ığa (aylığa yet-) 26a/04, 63a/02, 64b/11, 65b/19, 73b/14, 74a/04, 86a/01, 86a/12, 87a/12, 101a/17, 102a/01, 108a/04, 111b/18, 118a/07, 124b/12, 141b/14, 142b/02, 148b/21, 179b/03, 193b/03, 193b/04, 197a/15, 207a/18, 212b/02, 240b/09, 245b/12, 256a/18, 259b/14, 262b/05, 263b/21, 274a/05, 275a/04, 283b/03

a.+ığa (aylığa yetgür-) 88b/01

a.+ığa (aylığa yığ-) 70b/10, 75a/15, 149b/15, 180b/13, 181a/09, 261a/15

a.+ığa (aylığa yığıl-) 41a/05, 132a/08, 230b/07

a.+ığa (aylığa yügür-) 5b/11, 6b/01, 9a/18, 9b/01

a.+ılarığa (aylılarığa) 50b/15, 207a/08

a.+ımda (aylımda) 60b/08, 67a/20, 80a/05, 95a/03, 99b/09, 132b/01, 190a/05, 220a/09, 232b/01, 244b/13, 309b/17, 310a/01

a.+ımda (aylımda bol-) 123a/04

a.+ımda (aylımda ḳol bağla-)184a/08
a.+ımda (aylımda olturġuz-) 18a/13
a.+ımda (aylımda öltür-) 21b/04
a.+ımda (aylımda tur-) 18a/14, 171b/21
a.+ımdadur (aylımdadur) 64a/05
a.+ımdın (aylımdın) 59a/04, 59a/12, 94b/09, 123b/16
a.+ımdın (aylımdın ḳaç-) 307b/20
a.+ımdın (aylımdın ket-) 3a/01
a.+ımdın (aylımdın köter-) 186a/13
a.+ımdın (aylımdın öt-) 297b/12
a.+ımdın (aylımdın yan-) 188a/18
a.+ımġa (aylımġa) 322b/14
a.+ımġa (aylımġa çırla-) 180b/19
a.+ımġa (aylımġa çırlat-) 205a/02
a.+ımġa (aylımġa iyber-) 14a/01, 78b/20, 82a/11, 105b/13, 111b/18, 127b/20, 180a/12, 193b/02, 198a/06, 198a/07, 288a/20, 309b/18
a.+ımġa (aylımġa kel-) 23b/16
a.+ımġa (aylımġa kel-) 7a/14, 19a/16, 23b/08, 36b/18, 53a/16, 54a/12, 60b/20, 88a/18, 100b/19, 108a/04, 113b/08, 142b/06, 186a/13, 196a/05, 236a/01, 251a/07, 256b/20, 270b/07, 271b/10, 284b/21, 285a/18, 286a/18, 317b/03, 332a/14
a.+ımġa (aylımġa keltür-) 93a/05
a.+ımġa (aylımġa taşla-) 123b/15
a.+ımġa (aylımġa kel-) 236a/10
a.+ımızda (aylımızda) 13a/17, 103a/17, 206a/14, 240b/02
a.+ımızdın (aylımızdın ḳaç-) 13a/13, 114a/09
a.+ımızġa (aylımızġa) 91a/17
a.+ımızġa (aylımızġa iyber-) 322a/18
a.+ımızġa (aylımızġa kel-) 101a/20, 224b/05
a.+ımnı (aylımnı) 77a/03
a.+ında (aylında) 27b/02, 36b/10, 48a/02, 80b/12, 113b/06, 135a/21, 137b/08, 140a/04, 158b/08, 163b/01, 163b/04, 179b/19, 183b/04, 204b/05, 206b/01, 210b/10, 211a/06, 259b/06, 264a/07, 270a/19, 278b/01, 286a/02, 289a/02, 289b/15, 291b/10, 310b/19
a.+ında (aylında bol-) 269b/02
a.+ında (aylında ḳolını ḳoştur-) 24a/18
a.+ında (aylında ḳoy-) 127b/07, 231a/04, 231b/17, 245b/15, 305b/09
a.+ında (aylında oltur-) 249b/18
a.+ında (aylında olturġuz-) 151b/20, 187b/13, 199a/07, 254b/02, 291a/02, 293a/06
a.+ında (aylında tiz-) 231a/06
a.+ında (aylında tur-) 44a/15, 305b/10
a.+ında (aylında tut-) 230a/16
a.+ında (aylında yıġla-) 27b/18
a.+ını (aylını) 286a/04
a.+ıŋda (aylıŋda) 2b/14, 7b/01, 13b/14, 15b/08, 29b/09, 31a/13, 31a/14, 31b/04, 41a/07, 50b/10, 82a/12, 113a/01, 113a/17, 134a/21, 137a/06, 141a/16, 152b/10, 155b/07, 167b/17, 169a/14, 170b/15, 225b/07, 226a/08, 234b/08, 237b/04, 267b/15, 268a/11, 290a/05, 298b/21
a.+ıŋda (aylıŋda bol-) 311b/04
a.+ıŋda (aylıŋda ḳolumnı ḳoştur-) 59b/09
a.+ıŋda (aylıŋda ḳoy-) 242b/20
a.+ıŋda (aylıŋda köter-) 255a/21
a.+ıŋda (aylıŋda olturġuz-) 134a/12
a.+ıŋda (aylıŋda saḳla-) 133b/19, 244a/13, 244a/20
a.+ıŋda (aylıŋda tur-) 91b/19
a.+ıŋda (aylıŋda yürü-) 59b/08, 287b/06
a.+ıŋda turur (aylıŋda turur) 239b/21
a.+ıŋdaġılar (aylıŋdaġılar) 314a/09
a.+ıŋdın (aylıŋdın) 95a/08
a.+ıŋdın (aylıŋdın ḳaç-) 127b/16
a.+ıŋdın (aylıŋdın öt-) 215b/15
a.+ıŋdın (aylıŋdın ötker-) 215b/20
a.+ıŋdın (aylıŋdın yan-) 94a/17, 95a/06

a.+ıŋġa (aylıŋġa) 101a/13, 183a/12, 284a/10
a.+ıŋġa (aylıŋġa aldur-) 122b/13
a.+ıŋġa (aylıŋġa bar-) 41a/19, 45a/12, 45a/13, 86a/04, 88b/09, 141a/11, 231b/07, 261a/09, 261a/11, 283b/11, 283b/12
a.+ıŋġa (aylıŋġa çıḳar-) 257a/04
a.+ıŋġa (aylıŋġa çırla-) 88b/03, 92a/02, 94b/12, 106a/15, 108a/15, 143b/08, 152b/03, 251b/14
a.+ıŋġa (aylıŋġa işni sal-) 77a/06
a.+ıŋġa (aylıŋġa iyber-) 86b/12, 111b/20, 178a/02
a.+ıŋġa (aylıŋġa kel-) 13a/13, 19b/14, 26a/08, 32a/14, 33a/18, 34b/02, 41a/20, 57a/14, 66a/13, 69b/11, 69b/15, 90a/18, 91b/20, 114b/19, 131a/20, 137a/06, 256b/02, 256b/04, 326b/11
a.+ıŋġa (aylıŋġa keltür-) 11b/03, 45b/07, 50b/08, 55b/07, 63b/05, 138a/21
a.+ıŋġa (aylıŋġa kir-) 275b/11
a.+ıŋġa (aylıŋġa uçra-) 242b/08
a.+ıŋızdın (aylıŋızdın ḳaç-) 113a/10 [=1412]

al- 1. Almak; bir şeyi tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak; bir şeyi kullanmak veya gerekeni yapmak üzere yanında bulundurmak; bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak; beraberinde götürmek veya getirmek; ele geçirmek, zaptetmek; para karşılığında temin etmek, satın almak; tahsil etmek; sağlamak, elde etmek, temin etmek; duymak, hissetmek; içine çekmek; kaldırmak, ayırmak; kabul etmek; (haber vb). ulaşmak, gelmek; kalıtım yolu ile kendisine geçmiş olmak, tevarüs etmek; erkek kadınla evlenmek; bazı kelimelerle birleşik fiiller oluşturur.
a.-a almadı 125b/10
a.-a almas 34b/10, 36a/02, 121b/01
a.-a almas sen 97a/18
a.-a alsaŋ 136a/09
a.-a alur 311a/06
a.-a alur érdi 272b/10
a.-aduġan 25a/08, 65a/18, 172a/02, 314b/05
a.-adur 168a/06
a.-adur biz 36a/11
a.-ay 174b/20
a.-ay dép 104a/16, 296a/14
a.-ayın 6b/12, 28b/07, 31b/05, 173a/16, 293b/02, 298a/20
a.-aylı 237a/18
a.-dı 3a/05, 3b/10, 6a/15, 6a/15, 7b/09, 7b/12, 8a/09, 9b/19, 10a/06, 10a/21, 10b/03, 12b/10, 20a/08, 21b/14, 21b/14, 21b/19, 25a/21, 25b/05, 30b/07, 31b/15, 33b/03, 33b/04, 33b/05, 35b/10, 40a/03, 44a/01, 48a/12, 50b/17, 55a/09, 58a/08, 60a/05, 63a/20, 66b/16, 67b/04, 69a/14, 69a/17, 69a/17, 69a/18, 69a/19, 69a/19, 70b/09, 70b/13, 72a/09, 73a/18, 76b/13, 78a/14, 79a/10, 79b/12, 87a/09, 90b/03, 90b/04, 100a/20, 102a/15, 102a/15, 103a/10, 103a/10, 112b/08, 113b/03, 116a/03, 117a/15, 117a/17, 118a/06, 118b/11, 119a/03, 119b/19, 120a/16, 120a/16, 120a/16, 120a/17, 120a/18, 121b/12, 122a/04, 123b/20, 126a/15, 126b/11, 135b/17, 136b/09, 138b/05, 139a/03, 147b/18, 149b/05, 155a/13, 158a/03, 158b/15, 159a/11, 160a/02, 160b/09, 160b/16, 161a/14, 161b/06, 169a/10, 169b/18, 176a/04, 177a/03, 178a/19, 189b/13, 195a/07, 198a/10, 200a/13, 201a/01, 202a/05, 203b/11, 204b/15, 207a/13, 212a/19, 212a/20, 230b/12, 233a/01, 233b/15, 238a/02, 238b/07, 250b/06, 252b/16, 256a/07, 256a/08, 258b/11, 258b/17, 261b/16, 262b/17, 267a/01, 268b/03, 270a/18, 271a/16, 271b/05, 273b/21, 275a/15, 288a/12, 290a/12, 291a/16, 294a/16,

296b/12, 296b/21, 299b/10, 303b/17, 306b/09, 306b/14, 306b/20, 310b/14, 316a/10
a.-dı dép 72a/05
a.-dılar 19a/11, 22b/08, 25b/10, 25b/14, 26a/11, 27b/10, 39b/17, 60a/20, 68a/01, 68a/04, 68b/18, 69b/18, 69b/19, 89b/12, 91b/13, 99a/16, 107a/05, 120a/19, 137b/13, 140b/13, 142b/09, 166b/04, 174b/08, 175b/18, 175b/18, 178b/20, 206b/04, 246a/01, 260a/18, 269a/09, 275a/04, 283a/05, 327b/05, 329b/18, 332a/18
a.-dım 49a/19, 67b/09, 173a/19, 188b/08, 224b/16
a.-dıŋ 70a/08, 312a/11
a.-duḳ 332a/05
a.-ġalı 11a/03, 12b/06, 14a/15, 17a/19, 17a/20, 20a/12, 20a/18, 27b/08, 41a/19, 67b/08, 69a/04, 69a/12, 69a/14, 69a/20, 74b/20, 77b/03, 165a/17, 169b/11, 196b/17, 197a/02, 209a/15, 227a/02, 255a/05, 259a/20, 315a/14
a.-ġan 78b/07, 168a/05, 174a/11, 197a/03, 197b/13, 198a/10, 243b/18, 253a/20, 264b/08
a.-ġan bol- 243b/18, 293b/10
a.-ġan émes éken 49a/18
a.-ġan émesdür 208b/05
a.-ġandur men 47b/10
a.-ġanı 1b/12, 23a/20, 80b/20, 125a/16, 177a/13, 204b/03, 297b/06, 297b/07
a.-ġanım yoḳ 314a/05
a.-ġanını 71a/14, 73b/13, 92b/08, 303b/18
a.-ġanınıŋ 167a/08
a.-ġanıŋ 240b/14
a.-ġanlar 103a/11, 103a/12
a.-ġanlarıŋnı 141b/01
a.-ġay 34a/11, 74b/16, 76a/17, 117b/13, 121a/01, 161b/10, 200a/02, 289b/16, 309a/08, 316b/18
a.-ġay-men 224b/15, 260a/11
a.-ġay dép 37a/02
a.-ġay men 269b/13, 283b/02, 324b/14
a.-ġay sen 80a/05, 131b/21, 295a/02
a.-ġay siler 294b/20
a.-ġay sizler 204a/12, 204b/08
a.-ġaylar 21a/07, 36b/02, 229a/04, 243b/05
a.-ġıl 4b/03, 11b/04, 21a/10, 44a/05, 45b/07, 48a/01, 53b/05, 58b/02, 58b/08, 70a/17, 77b/01, 80a/18, 96a/19, 116a/01, 141b/13, 162b/04, 172a/03, 172b/04, 211b/16, 215a/15, 233a/11, 240b/02, 240b/11, 240b/11, 240b/14, 308b/15, 311a/01, 329b/04, 332b/04
a.-ġuçı 42a/11
a.-ġuçı turur sen 199a/13
a.-ġusıdur 67a/18, 168a/02, 252a/04
a.-ıŋızlar 2a/09, 174b/19
a.-ıŋızlar dép 180b/06
a.-ıŋlar 25b/09, 38a/14
a.-ıp 5a/16, 5b/14, 11b/05, 19b/14, 22b/12, 26a/10, 30b/12, 31b/16, 33a/03, 33b/13, 35a/02, 36a/11, 36b/06, 42b/10, 45a/02, 48b/05, 50a/19, 57a/17, 57b/11, 58b/09, 62b/01, 64b/19, 66b/13, 67b/02, 68a/04, 70b/17, 71b/12, 71b/14, 72a/04, 72a/08, 75b/16, 76a/01, 79a/12, 82b/18, 84a/09, 85a/09, 85b/11, 85b/20, 90b/08, 91a/05, 91b/01, 98b/01, 100a/15, 100b/06, 102a/19, 103a/09, 105a/20, 106b/17, 107a/02, 107a/13, 109a/14, 110a/02, 112a/17, 112b/20, 113a/19, 113a/20, 113b/09, 117a/04, 117a/09, 117a/13, 117a/16, 118a/06, 119a/13, 120b/20, 121a/11, 121a/11, 122b/11, 123b/15, 125a/20, 131a/20, 146b/03, 146b/09, 147b/06, 148b/02, 148b/06, 150a/13, 157b/04, 160b/13, 162b/09, 168a/04, 169a/05, 169b/18, 171a/15, 172a/12, 173b/02, 173b/19, 174a/04, 175a/11, 176a/06, 179b/02, 179b/05, 179b/08, 179b/15, 184b/09, 189a/14,

191b/07, 193b/07, 193b/09, 197a/06, 200a/20, 200b/03, 201b/01, 204b/07, 205a/11, 206a/21, 207a/13, 208a/12, 209a/06, 210a/02, 211a/21, 211b/02, 212a/10, 213a/15, 214b/04, 221a/20, 225a/06, 226a/02, 228a/06, 228a/07, 229a/06, 229a/17, 235b/08, 236b/06, 240a/04, 246a/13, 250b/10, 252b/11, 255a/15, 259a/13, 260a/02, 261a/03, 262a/21, 262b/02, 262b/04, 262b/04, 262b/10, 264a/11, 268b/12, 271b/12, 274a/11, 278b/04, 283a/20, 283b/06, 283b/07, 283b/07, 283b/17, 284b/06, 292b/03, 293b/18, 296b/11, 296b/16, 299a/08, 299a/09, 300a/16, 302a/13, 302b/09, 303a/10, 303b/05, 308a/01, 308a/16, 309a/04, 312b/16, 313b/19, 314a/18, 317b/07, 320a/18, 320a/18, 331a/13

a.-ıp (başımnı alıp ket-) 323b/21

a.-ıp bar- 6a/14, 8b/11, 10a/08, 10b/18, 13a/01, 16a/19, 16b/02, 16b/03, 16b/07, 17b/15, 20a/02, 24b/11, 24b/12, 28a/14, 34a/10, 36b/13, 36b/15, 37b/15, 37b/16, 42b/11, 42b/12, 42b/12, 43a/09, 43b/17, 45a/13, 46b/06, 48a/06, 48a/08, 50b/06, 52a/09, 55b/12, 56a/16, 57b/07, 58a/12, 58b/16, 59a/18, 62b/02, 63b/14, 66a/16, 66a/19, 68a/01, 68b/06, 71a/13, 82b/15, 83a/16, 87b/12, 91b/01, 92a/09, 95a/07, 97b/03, 100a/16, 100a/16, 100a/17, 100b/20, 101b/12, 101b/17, 102a/18, 108b/07, 109b/15, 116b/04, 122b/13, 123b/16, 124b/12, 133a/09, 136a/07, 139b/05, 139b/06, 141a/19, 146a/17, 148a/02, 149a/18, 155a/07, 162b/07, 168a/03, 170a/02, 170a/19, 171a/17, 179a/10, 184b/01, 185b/18, 186b/20, 189a/02, 192a/14, 197b/06, 200b/12, 203b/18, 214b/14, 221a/17, 221a/21, 221b/01, 228a/08, 228b/10, 230b/19, 237b/05, 239b/15, 239b/16, 239b/17, 240a/10, 240a/11, 253b/11, 257a/11, 257b/06, 259a/11, 263a/17, 267a/14, 268b/02, 276a/04, 279a/19, 283b/06, 283b/14, 285b/13, 288b/05, 297b/16, 300a/17, 309a/05, 309a/06, 311a/02, 311b/11, 314b/07, 316a/01, 319b/20, 322b/18, 328a/16, 331a/09, 332a/03

a.-ıp ber- 127b/10, 161a/05, 293b/16

a.-ıp çıḳ- 12a/01, 12a/04, 24b/12, 34a/05, 37b/09, 37b/09, 94b/09, 109b/11, 122a/12, 122a/13, 141b/13, 147b/04, 177a/02, 177a/03, 264a/10, 311b/10, 327a/12

a.-ıp érdi 91b/16, 195b/20, 253a/19, 288b/20, 302b/13

a.-ıp érdiler 29b/16

a.-ıp kel- 3b/08, 6b/18, 9b/13, 10b/13, 14b/10, 21b/16, 28a/06, 29b/16, 33a/13, 33b/12, 36b/05, 36b/15, 36b/16, 40a/17, 41b/20, 50b/15, 51a/04, 53b/16, 54a/03, 56b/02, 57b/18, 67a/12, 67b/18, 69b/11, 74a/14, 86a/01, 86a/02, 87a/05, 91b/18, 94b/01, 95a/10, 95a/12, 96a/15, 103b/14, 104a/08, 104b/04, 109a/08, 109a/14, 117a/13, 117b/01, 120b/17, 122a/04, 122a/09, 123a/11, 123a/12, 123a/13, 124a/06, 126a/05, 126b/12, 126b/13, 141a/07, 147a/11, 149a/21, 159b/02, 159b/15, 166a/20, 166b/21, 171b/07, 175a/17, 176a/11, 179b/07, 183a/06, 220b/15, 222b/15, 224b/10, 225a/04, 230a/16, 231a/03, 232a/11, 234a/06, 242b/20, 243a/07, 247b/06, 253b/12, 253b/19, 256a/20, 256b/08, 259b/08, 262b/10, 264b/06, 304a/15, 308a/03, 311a/07,

311a/08, 311a/13, 329b/08, 332a/16
a.-ıp ket- 222b/08, 224b/14, 284b/04, 314a/13
a.-ıp két- 168a/21, 168b/02
a.-ıp kir- 9a/04, 24b/17, 72b/16, 93a/17, 136a/15, 136b/08, 137b/12, 161a/07, 202b/12, 216a/08, 226a/04, 264a/11, 323a/05
a.-ıp taşla- 17b/02, 22b/01, 28b/05, 62b/03, 79b/11, 79b/13, 237b/20, 286b/10, 297b/19
a.-ıp turur dép 223b/08
a.-ıpdur 153b/03, 240b/03, 280a/13
a.-ıpdurlar 280b/20
a.-ışnı 152b/09, 314b/16
a.-ḳuçı 220a/05
a.-madı 46a/04, 103a/10, 158a/02, 195a/08, 240b/13, 254b/17, 263a/07
a.-madılar 22a/13, 223b/02
a.-madıŋ 165a/19
a.-maġay men 14a/06, 280b/11, 280b/20
a.-maġay sen 173a/05, 244a/08
a.-maġaylar 192b/21
a.-maġunça 280b/06
a.-maḳ 9a/06, 217a/20
a.-maḳ bile 165b/16
a.-maḳ kerek 69a/16, 103a/09, 218a/17, 331b/17
a.-maḳlıḳ 169b/14, 183a/04
a.-maŋızlar 35a/13, 204a/13
a.-maŋlar 87a/06
a.-map érdiler 103a/12
a.-mas dép 65a/18
a.-mas érdi 128a/16, 203b/14
a.-mas men 94b/14, 132a/20, 190a/17
a.-masa 103a/07, 146a/14
a.-masam 11a/09
a.-masaŋ 27b/09
a.-maslar 77a/20, 85a/07
a.-masun 205a/15
a.-masun dép 157b/09
a.-may 45a/12, 168b/18, 288b/15
a.-maydur men 81b/12
a.-sa 20a/15, 55b/15, 103a/07, 108a/14, 124b/19, 129a/17, 146a/14, 154a/14, 174a/08, 174a/08, 183b/13, 209b/07, 255b/03, 256a/11, 262b/18, 272b/10, 290b/20
a.-saḳ bol- 103a/12
a.-salar 309a/08
a.-sam 28a/19, 34b/17, 182b/03
a.-saŋ 40b/02, 75a/18, 95a/15, 174a/18, 181b/15, 200a/13, 208a/06, 240a/17
a.-sun 21a/16, 73a/16, 154a/03
a.-sun dép 205a/06
a.-sunlar 81b/11, 174b/19, 231b/09
a.-ur 18a/03, 56b/08, 196b/14, 202b/03, 224b/04, 280a/13
a.-ur biz 29b/14, 218b/04
a.-ur dép 171b/19
a.-ur édi 71b/13
a.-ur érdi 71b/07, 137b/21, 147a/05, 203b/10, 203b/13, 203b/15, 203b/17, 240b/05, 314b/06
a.-ur érdiler 78a/14
a.-ur érdim 128b/13, 128b/14
a.-ur érdük dép 298a/09
a.-ur men 38a/15, 81b/12, 114b/01, 128b/13, 132a/21, 136a/20, 332a/14
a.-ur men mü 125a/04
a.-ur sen 208a/06, 252a/07, 252b/13
a.-urlar 103b/05, 205b/18, 220b/11, 220b/12
[=895]

2. Çoğunlukla *-a/-e*, bazen *-y* zarf-fiil ekleri ile, bazen de herhangi bir zarf-fiil eki olmadan yeterlik işlevinde birleşik fiiller oluşturur.

a.-ġan (ayta algan) 88b/03
a.-ġan émesdür (kele algan émesdür) 42a/16
a.-ġay (ata alġay) 174a/17
a.-ġay sen (bere alġay sen) 134b/20
a.-madı (ala almadı) 125b/10
a.-madı (ayta almadı) 111b/01, 143b/11, 198b/04, 202b/07
a.-madı (bere almadı) 187b/17, 309a/10
a.-madı (bola almadı) 212a/20
a.-madı (çıḳara almadı) 33a/10
a.-madı (ḳıla almadı) 19a/07, 297b/11

a.-madı (tafa almadı) 83a/13, 251a/02
a.-madı (ura almadı) 319b/04
a.-madı (yara almadı) 161a/05
a.-madı (yetişe almadı) 264b/05
a.-madı (yuta almadı) 33a/09
a.-madı (ayta almadı) 310a/06
a.-madılar (ayta almadılar) 250a/10, 296a/15, 303b/21, 309b/11
a.-madılar (bere almadılar) 83b/02, 215a/08, 215b/11
a.-madılar (bile almadılar) 242a/17
a.-madılar (kele almadılar) 132b/16, 285a/13, 286b/12, 314a/16
a.-madılar (kéte almadılar) 262a/17
a.-madılar (ḳıla almadılar) 11b/14, 49b/01, 128a/20, 160a/14, 193b/12, 228b/12, 314b/19
a.-madılar (kötere almadılar) 54b/20
a.-madılar (oyna almadılar) 230b/09, 231b/18
a.-madılar (tafa almadılar) 49b/05, 99a/01
a.-madılar (tura almadılar) 73a/10
a.-madım (bola almadım) 126b/20
a.-madım (çevrüle almadım) 15a/14
a.-madım (ḳıla almadım) 134b/19
a.-madıŋ (bere almadıŋ) 13a/20
a.-maduḳ (ḳıla almaduḳ) 177a/08
a.-maġay (ḳıla almaġay) 59a/14, 207a/14
a.-maġay biz (ḳıla almaġay biz) 206b/12
a.-mas (ala almas) 34b/10, 36a/02, 121b/01
a.-mas (ayta almas) 314b/20
a.-mas (baġla almas) 50a/02
a.-mas (bola almas) 19b/07, 82a/01
a.-mas (çıḳa almas) 141a/14, 203a/14
a.-mas (ḳaça almas) 237a/16
a.-mas (ḳara almas) 88b/20
a.-mas (kele almas) 2b/15, 44a/17, 256b/03
a.-mas (kéte almas) 129b/18
a.-mas (kéye almas) 217a/14
a.-mas (ḳıla almas) 2b/15, 4b/14, 11a/15, 82b/07, 88b/13, 113b/14, 124a/05, 137a/07, 172b/19, 176a/14, 186a/01, 228a/13, 229a/20, 242a/03, 243a/15, 291a/11
a.-mas (kötere almas) 184a/05, 224a/16
a.-mas (örgete almas) 225b/14
a.-mas (öte almas) 32b/08, 34b/06, 34b/07, 34b/08, 64a/17, 78b/15, 100a/13, 100a/13, 149a/07
a.-mas (tafa almas) 7b/19
a.-mas (tarta almas) 204b/21, 221a/09
a.-mas (tişle almas) 91a/13
a.-mas (tolġa almas) 82b/09
a.-mas (tura'lmas) 17b/08
a.-mas (tura almas) 17b/13, 45b/02
a.-mas (uça almas) 271b/09
a.-mas (üze almas) 271a/01
a.-mas (yete almas) 271b/09
a.-mas (yürü almas) 275b/15
a.-mas biz (ayta almas biz) 146a/06
a.-mas biz (keltüre almas biz) 140a/12
a.-mas biz (kéte almas biz) 36a/11, 172b/15
a.-mas biz (ḳıla almas biz) 223b/05, 239a/01, 311a/17
a.-mas biz (öte almas biz) 246a/07
a.-mas érdi (bara almas érdi) 100b/09
a.-mas érdi (bile almas érdi) 123b/10
a.-mas érdi (bola almas érdi) 23a/15
a.-mas érdi (çıḳara almas érdi) 52b/20
a.-mas érdi (kele almas érdi) 71b/10, 235a/09, 289b/12
a.-mas érdi (kire almas érdi) 308b/13
a.-mas érdi (kötere almas érdi) 225a/05
a.-mas érdi (öte almas érdi) 12b/13, 50b/17, 208b/13
a.-mas érdi (uḫla almas érdi) 83a/08
a.-mas érdi (yéy almas érdi) 44b/16

a.-mas érdi (yürü almas érdi) 239a/14
a.-mas érdiler (sança almas érdiler) 269b/05
a.-mas érmiş (bara almas érmiş) 6b/15
a.-mas men (bara almas men) 170b/02
a.-mas men (bola almas men) 275a/21
a.-mas men (kire almas men) 95a/11
a.-mas sen (ala almas sen) 97a/18
a.-mas sen (bola almas sen) 33b/15, 98a/12, 131a/14
a.-mas sen (kele almas sen) 42b/09, 84b/07, 119b/13, 183a/08
a.-mas sen (keltüre almas sen) 58a/02, 91a/18, 211a/17
a.-mas sen (ḳıla almas sen) 93a/13, 149a/13, 173b/16, 213b/12
a.-mas sen (kötere almas sen) 255a/01
a.-mas sen (öte almas sen) 129a/13, 235b/19
a.-mas sen (tafa almas sen) 295b/18
a.-masa (bile almasa) 231a/01, 242a/13
a.-masa (keltüre almasa) 230b/21
a.-masa (köre almasa) 193a/09
a.-masa (üze almasa) 180a/13
a.-masak (tafa almasak) 230b/11
a.-masalar (bile almasalar) 231b/09
a.-masaŋ (ḳıla almasaŋ) 11a/17
a.-maslar (kele almaslar) 279b/02
a.-maslar (ḳıla almaslar) 26a/07, 144a/16
a.-maslar (tafa almaslar) 66a/13
a.-may (bere almay) 211b/21
a.-may (bile almay) 229a/01
a.-may (kele almay) 103a/18
a.-may (kéte almay) 172b/17
a.-may (ḳıla almay) 265b/01
a.-may (oyna almay) 231b/09
a.-may (sındura almay) 49a/14
a.-may (tafa almay) 7b/06, 195a/19, 306b/11
a.-may (yete almay) 119a/20
a.-may (yetişe almay) 77b/11
a.-maydur (ḳıla almaydur) 4b/13
a.-maydur (tafa almaydur) 33b/06
a.-maydur biz (çıḳara almaydur biz) 205b/17
a.-maydur biz (kele almaydur biz) 119b/10
a.-maydur men (bile almaydur men) 5a/01, 326a/12
a.-maydur men (ḳıla almaydur men) 57a/18
a.-maydur men (tafa almaydur men) 158a/21
a.-mes (kire'lmes) 37a/03
a.-sa (ayta alsa) 215a/10
a.-sa (oyna alsa) 230b/20
a.-saŋ (ala alsaŋ) 136a/09
a.-saŋ (bola alsaŋ) 134b/04, 229a/10
a.-saŋ (ḳıla alsaŋ) 11a/17, 290a/02, 317a/01
a.-saŋ (ura alsaŋ) 184b/09
a.-ur (ala alur) 311a/06
a.-ur (ayta alur) 166b/14
a.-ur (bara alur) 18a/15, 26b/20, 254b/14
a.-ur (bile alur) 60a/18
a.-ur (çıḳa alur) 55a/06
a.-ur (ḳıla alur) 38b/15, 189b/04, 312b/20
a.-ur (ḳofara alur) 312b/20
a.-ur (tafa alur) 168b/19, 195a/12
a.-ur biz (ayta alur biz) 234b/03
a.-ur dép (ḳıla alur) 66a/12
a.-ur érdi (ala alur érdi) 272b/10
a.-ur érdi (bola alur érdi) 70a/15
a.-ur érdi (çıḳa alur érdi) 99b/18
a.-ur mu (ḳıla alur mu) 14b/07
a.-ur mu sen (ḳıla alur mu sen) 186a/18
[=221]
aççıġ sözleriŋni aġır al- 94b/14
ʿaḳl hūşuŋnı al- 271b/05
ʿaḳl u hūşumnı al- 112b/20
altı dıram ḫarāc al- 203b/15
altun taḫtlarıdın al- 26a/10
araġa al- 19a/11, 25b/09, 25b/10, 260a/18
ārām al- 38a/14, 44a/05, 96a/19
aylıdın al- 123b/20
aylıġa al- 230b/12
aylıġa bar- 285b/13
bāc u ḫarāc al- 94b/01, 179b/05

bāj u ḫarāc al- 85b/11
baş al- 38a/15
bir yıllıḳ ḫarācını al- 211a/21
būyını al- 66b/16
cān al- 34b/17, 42a/11, 315a/14
cānımnı alaḳanımġa al- 19b/14
cānını alaḳanığa al- 229a/06
dādını al- 205a/06, 332a/14
dem al- 3a/05, 120a/19
ġanīmat al- 78b/07
girev al- 207a/13
ḫabar al- 25a/21, 148b/02, 256b/08
ḫabarını al- 283a/05
ḫarāc al- 11a/03, 11a/09, 12b/06, 14a/06, 74b/16, 74b/20, 77b/03, 78a/14, 81b/12, 131a/20, 168a/06, 181b/15, 182b/03, 190a/17, 192b/21, 199a/13, 204a/13, 212a/10, 223b/08, 224b/04, 280b/11, 280b/20
ḫarācını al- 76a/17, 128a/16, 149a/21, 211b/16, 247b/06
ḫarāclar al- 128b/13
ḫarāclarını al- 125a/20
ḫarācnı al- 81b/12, 212a/20
ḫarācnı her tört ayda bir martaba al- 204a/12
ḫatun al- 76a/01, 168a/04, 169b/14
ḥısābını al- 258b/17
ḫūnını al- 17a/19, 17a/20, 63a/20, 69a/16, 69a/17, 69a/17, 255a/05, 283a/20, 288b/15
ḫūyını al- 146a/14, 146a/14
ʿıbrat al- 80a/05
ḳaşığa al- 207a/13, 267a/14
kīnesini al- 260a/11
kīne al- 25a/08, 332a/14
kīnemni al- 56b/08, 67a/18, 67b/08, 67b/09, 290b/20, 294b/20, 295a/02
kīneni al- 31b/05
kīneŋni al- 269b/13
kīnesini al- 14a/15, 20a/12, 20a/15, 20a/18, 21a/10, 21a/16, 27b/08, 27b/09, 28a/19, 37a/02, 40b/02, 64b/19, 69a/04, 69a/12, 69a/14, 69a/14, 69a/18, 69a/19, 69a/19, 69a/20, 141b/13, 196b/14, 196b/17, 197a/02, 200a/02, 259a/20, 280b/06, 293b/10
kīniŋni al- 21a/07, 28b/07, 70a/08
ḳız al- 1b/12, 41b/20, 48a/12, 80b/20, 125a/16, 161a/05, 161b/06, 168a/05
ḳızımnı al- 6b/12, 75b/16, 169b/11
ḳızını al- 9a/06, 70b/13, 75a/18, 116a/03, 121b/12, 167a/08, 324b/14
ḳızını al- 70b/09, 168a/02, 169b/18
kirāġa al- 262b/10
kirāsını al- 4b/03
ḳoynığa al- 126b/11
köŋlüŋge ağır al- 168b/18
ḳuçaġımġa al- 136a/20
ḳulaġığa al- 129a/17
maḳṣūdumızını al- 298a/09
maḳṣūduŋuzlarını al- 205a/11
nāmūsnı al- 5b/14, 58a/12, 296b/16
naşība al- 81b/11, 85a/07, 173a/19, 218b/04, 229a/04
on tört dıramdın bir dıram al- 203b/17
ottuzdın birdin ziyāde ḫarāc al- 132a/20
ötni al- 246a/13
pād-şāhlığını al- 90b/03
pād-şāhlıḳ taḫtını al- 233a/11
pād-şāhlıḳnı al- 78a/14, 114b/01, 329b/04
ruḫṣat al- 160b/13
savdā al- 36b/02, 36b/06
sözini ḳulaġıŋġa al- 244a/08
sözni ḳulaḳlarığa al- 22a/13
taḫt u tācını al- 280a/13
taḫt u tācnı al- 195a/07, 224b/15, 224b/16
taḫtıdın al- 260a/02, 271b/12
taḫtnı al- 131b/21, 152b/09, 280a/13
tartıḳ al- 65a/18
tīġ-ı Hındīnı ḳolığa al- 55a/09
tört ḥıṣṣadın bir ḥıṣṣa al- 203b/13

üçdin yā törtdin bir ḫarāc al- 203b/10
yād al- 220a/05, 240b/05
yıllıḳ ḫarācnı al- 178b/20
[=195]
ala al- 34b/10, 36a/02, 97a/18, 121b/01, 125b/10, 136a/09, 272b/10, 311a/06
ata al- 174a/17
ayta al- 88b/03, 111b/01, 143b/11, 146a/06, 166b/14, 198b/04, 202b/07, 215a/10, 234b/03, 250a/10, 296a/15, 303b/21, 309b/11, 310a/06, 314b/20
bağla al- 50a/02
bara al- 6b/15, 18a/15, 26b/20, 100b/09, 170b/02, 254b/14
bere al- 13a/20, 83b/02, 134b/20, 187b/17, 211b/21, 215a/08, 215b/11, 309a/10
bile al- 5a/01, 60a/18, 123b/10, 229a/01, 231a/01, 231b/09, 242a/13, 242a/17, 326a/12
bola al- 19b/07, 23a/15, 33b/15, 70a/15, 82a/01, 98a/12, 126b/20, 131a/14, 134b/04, 212a/20, 229a/10, 275a/21
çevrüle al- 15a/14
çıḳa al- 55a/06, 99b/18, 141a/14, 203a/14
çıḳara al- 33a/10, 52b/20, 205b/17
ḳaça al- 237a/16
ḳara al- 88b/20
kele al- 2b/15, 42a/16, 42b/09, 44a/17, 71b/10, 84b/07, 103a/18, 119b/10, 119b/13, 132b/16, 183a/08, 235a/09, 256b/03, 279b/02, 285a/13, 286b/12, 289b/12, 314a/16
keltüre al- 58a/02, 91a/18, 140a/12, 211a/17, 230b/21
kéte al- 36a/11, 129b/18, 172b/15, 172b/17, 262a/17
kéye al- 217a/14
ḳıla al- 2b/15, 4b/13, 4b/14, 11a/15, 11a/17, 11a/17, 11b/14, 14b/07, 19a/07, 26a/07, 38b/15, 49b/01, 57a/18, 59a/14, 66a/12, 82b/07, 88b/13, 93a/13, 113b/14, 124a/05, 128a/20, 134b/19, 137a/07, 144a/16, 149a/13, 160a/14, 172b/19, 173b/16, 176a/14, 177a/08, 186a/01, 186a/18, 189b/04, 193b/12, 206b/12, 207a/14, 213b/12, 223b/05, 228a/13, 228b/12, 229a/20, 239a/01, 242a/03, 243a/15, 265b/01, 290a/02, 291a/11, 297b/11, 311a/17, 312b/20, 314b/19, 317a/01
kire al- 95a/11, 308b/13
kire'l- 37a/03
ḳofara al- 312b/20
köre al- 193a/09
kötere al- 54b/20, 184a/05, 224a/16, 225a/05, 255a/01
oyna al- 230b/09, 230b/20, 231b/09, 231b/18
örgete al- 225b/14
öte al- 12b/13, 32b/08, 34b/06, 34b/07, 34b/08, 50b/17, 64a/17, 78b/15, 100a/13, 100a/13, 129a/13, 149a/07, 208b/13, 235b/19, 246a/07
sança al- 269b/05
sındura al- 49a/14
tafa al- 7b/06, 7b/19, 33b/06, 49b/05, 66a/13, 83a/13, 99a/01, 158a/21, 168b/19, 195a/12, 195a/19, 230b/11, 251a/02, 295b/18, 306b/11
tarta al- 204b/21, 221a/09
tişle al- 91a/13
tolġa al- 82b/09
tura al- 17b/13, 45b/02, 73a/10
tura'l- 17b/08
uça al- 271b/09
uḫla al- 83a/08
ura al- 184b/09, 319b/04
üze al- 180a/13, 271a/01
yara al- 161a/05
yete al- 119a/20, 271b/09
yetişe al- 77b/11, 264b/05
yéy al- 44b/16
yuta al- 33a/09
yürü al- 239a/14, 275b/15
[=221]

satıp al- 6a/15, 53b/05, 72a/09, 100a/15, 100a/20, 112b/08, 157b/09, 158a/02, 243b/05, 256a/07, 302b/13, 311a/06
tafıp al- 73b/13, 117a/04
tartıp al- 26a/10, 26a/11, 71b/13, 174a/11, 202a/05
tutup al- 23a/20, 91b/16, 95a/15
yulup al- 8a/09, 9b/19, 12b/10
[=25]

ʿ**alā yed-i ʿabdu'ż-żaīf** Ar. Bir kimsenin kendisi için kullandığı "zayıf, âciz kulun eliyle" anlamında tevazu sözü.
a. 333a/19
[=1]

alaḳan Avuç, aya.
a.+ıġa 174a/05
a.+ıġa (cānını alaḳanıġa al-) 229a/06
a.+ımġa (cānımnı alaḳanımġa al-) 19b/14
a.+ını 80b/03
a.+ıŋ 166b/10
a.+larıŋızlarġa 296b/06
[=6]

alam Ar. Elem, keder, gam, tasa, üzüntü, acı.
a. (derd ü alam tart-) 138a/06, 138b/14
a. (ranc u alam tart-) 280a/12
a. bile (derd alam) 27a/02, 57b/10, 269a/10
a. bile (derd ü alam) 311b/10, 325a/08
a. bile (ġam u alam) 176b/11, 316a/04, 327b/10
a. bile (derd alam) 68b/11
a. birle (derd alam) 27b/10
a. birle (derd ü alam) 221b/19
a.+da (ranc u alamda bol-) 279a/06
a.+da bol- 146a/07
a.+da érdi 160a/09
a.+da érdi (ġam u alam) 28a/01
a.+da turur men (ġam u alam) 186a/07, 322a/02
a.+dadur biz (derd ü alam) 153a/06
a.+dın (derd ü alam) 241b/14
[=22]

ʿ**alam** Ar. Alem, bayrak.
ʿ**a.** 19a/10, 23a/08, 31a/04, 255a/19, 274a/12, 274b/15
ʿ**a. (ʿalam u ʿalam)** 3a/08
ʿ**a. (dībā-yı Çīnīdın ʿalam)** 227a/21
ʿ**a. (ḳızıl ʿalam)** 237b/18
ʿ**a.+ı** 30b/16, 210a/21, 238b/01, 275a/07, 285a/09
ʿ**a.+ı turur** 255a/19
ʿ**a.+ımnı** 36a/15, 49b/14, 209a/03
ʿ**a.+ını** 20a/08, 20a/20, 43b/19, 95a/20, 179b/18, 238a/21, 255a/17, 255a/21, 256b/13, 259a/10, 272a/20, 326a/02, 332b/09
ʿ**a.+ını (ḳızıl ʿalam)** 237b/17
ʿ**a.+ınıŋ** 283a/01
ʿ**a.+lar** 16b/13, 191b/04, 207a/15
ʿ**a.+larġa** 208b/12
ʿ**a.+larını** 90a/13, 236a/14, 259a/11
ʿ**a.+larını (tuġ ve ʿalamlarını yasa-)** 132b/09
ʿ**a.+nı** 17b/02, 18b/01, 19a/12, 20a/02, 31b/15, 227a/21, 255a/19, 255a/21
ʿ**a.+nı (ḳara ʿalam)** 136a/04
ʿ**a.+nı (ḳızıl ʿalam)** 237b/18
ʿ**a.+nıŋ** 17b/02, 19a/10
ʿ**a.+nıŋ (ḳara ʿalam)** 20a/05, 20b/18
ʿ**a. u ʿalam** 3a/08
[=56]

ʿ**ālam** Ar. Âlem, yeryüzü, dünya, cihan; kâinat, evren.
ʿ**ā**. 2b/02, 23a/15, 24b/01, 52a/19, 58b/03, 61b/03, 76b/20, 78a/17, 82b/05, 88b/07, 146a/15, 160a/07, 170b/13, 173a/03
ʿ**ā. (ʿārıyatī ʿālam)** 194a/16
ʿ**ā. (iki ʿālam)** 130b/06
ʿ**ā**. **(közige ʿālam ḳaraŋġu bol-)** 60a/03
ʿ**ā. (közlerige ʿālam ḳaraŋġu bol-)** 109a/20
ʿ**ā. (pād-şāh-ı ʿālam)** 86a/15, 110a/04, 110a/14, 155b/06, 165a/13, 172b/12, 224a/13
ʿ**ā. (pād-şāh-ı ʿālam u sulṭān-ı ḥākim)** 124b/04
ʿ**ā. (perverdigār-ı ʿālam)** 7b/18, 28b/14, 54a/05, 65a/11, 205b/12

ʿ**ā.+da** 2b/15, 3b/16, 4b/17, 7a/10, 12a/05, 12b/12, 13b/09, 14b/16, 15b/12, 17a/10, 23b/08, 28a/20, 28b/14, 29a/04, 29b/13, 37a/13, 41b/06, 41b/10, 41b/16, 42a/03, 42a/14, 43a/10, 43a/16, 44a/16, 45a/07, 45b/18, 46a/03, 47b/07, 47b/16, 48a/19, 50a/11, 51b/02, 51b/10, 59a/06, 60b/10, 60b/17, 61b/13, 62b/19, 63a/08, 64a/07, 65b/02, 68a/12, 69a/09, 77b/19, 79a/06, 81b/07, 82a/20, 84a/17, 86a/15, 87a/04, 88a/17, 91b/03, 97b/10, 97b/17, 98a/01, 100b/17, 100b/18, 103a/05, 103b/16, 104b/08, 108a/08, 109a/18, 122b/19, 129b/07, 132a/06, 144b/01, 144b/20, 154b/14, 155b/21, 156b/01, 158b/19, 161a/01, 161a/02, 172b/14, 173a/04, 181b/04, 205a/08, 217b/09, 225a/02, 229a/06, 231a/10, 282b/11, 300a/09, 314a/19, 326a/15, 329a/19, 330b/05, 331b/03

ʿ**ā.+da (ʿārıyatī ʿālam)** 109b/14

ʿ**ā.+da (aṭrāf-ı ʿālam)** 157a/08, 300b/04

ʿ**ā.+da (fānī ʿālam)** 95b/09, 98a/14, 110b/07

ʿ**ā.+da (iki ʿālam)** 42b/02, 224a/05, 322b/10

ʿ**ā.+da (on sekiz miŋ ʿālam)** 322b/07

ʿ**ā.+dağı** 48b/07, 61a/17, 74b/20

ʿ**ā.+dağı (aṭrāf-ı ʿālam)** 24b/19, 193a/08, 305a/20

ʿ**ā.+dağılar** 61b/05, 71a/04

ʿ**ā.+dağılarġa** 74a/01, 311b/14

ʿ**ā.+dağılarnı** 43a/03

ʿ**ā.+dın** 40b/03, 53b/04, 98a/18, 157a/14, 250b/17

ʿ**ā.+dın (ʿārıyatī ʿālamdın öt-)** 192a/20

ʿ**ā.+dın (aṭrāf-ı ʿālam)** 308a/17

ʿ**ā.+dın (fānī ʿālamdın ket-)** 60b/10

ʿ**ā.+dın ket-** Âlemden gitmek (Ölmek, vefat etmek). 81a/04

ʿ**ā.+dın öt-** Âlemden geçmek (Ölmek, vefat etmek). 28b/11, 40b/07, 61a/14, 61b/01, 69a/10, 69b/09, 70b/19, 76a/04, 76a/08, 82a/19, 90b/02, 97b/15, 105a/16, 109a/13, 109a/20, 109b/04, 113a/03, 122b/01, 122b/13, 130a/12, 132a/07, 132b/06, 133b/06, 135a/01, 135a/09, 135a/11, 135a/12, 135a/13, 143a/21, 144b/15, 144b/18, 145b/06, 145b/11, 148b/01, 150b/18, 151a/03, 151b/02, 190b/09, 192b/13, 194a/08, 194a/15, 201a/05, 203a/04, 203a/06, 212a/11, 213b/08, 214a/14, 214a/19, 218b/21, 232b/13, 233a/04, 245a/10, 247b/12, 249a/11, 249b/01, 280a/11, 281a/16, 286a/15, 292b/07, 297b/01, 297b/09, 299a/06, 320b/03

ʿ**ā.+ġa** 15b/13, 45a/16, 63a/11, 208a/17, 225b/06, 305a/04, 319b/15, 327b/11, 331b/01

ʿ**ā.+ġa (atı ʿālamġa yayıl-)** 217a/03

ʿ**ā.+ġa (atıŋ ʿālamġa tol-)** 48a/13

ʿ**ā.+ġa (atları ʿālamġa yayıl-)** 333a/11

ʿ**ā.+ġa (aṭrāf-ı ʿālam)** 11a/05, 132b/06, 193a/02, 195a/18, 215a/09, 321a/07, 331a/16

ʿ**ā.+ġa (fānī ʿālam)** 322b/13

ʿ**ā.+ġa atı yayıl-** 321b/20

ʿ**ā.+ġa yaman atıŋ yayıl-** 328b/06

ʿ**ā. ḫalḳı** 52b/01, 81b/13, 322b/06

ʿ**ā.-ı fānī** 80a/02, 81b/05, 97b/14, 102b/10, 329b/14

ʿ**ā.-ı fānīdın ket-** 315a/10

ʿ**ā. ḳaraŋġu bol-** 17b/17, 185b/15, 210b/05, 327a/14

ʿ**ā. ḳaraŋġu körün-** 118a/15

ʿ**ā. közige ḳaraŋġu bol-** 19b/10, 21a/11, 113a/06

ʿ**ā. közige ḳaraŋġu körün-** 21a/01, 56a/07, 137b/10, 329b/06

ʿ**ā. közüŋge ḳaraŋġu bol-** 51b/20

ʿ**ā.+nı** 2a/07, 43a/18, 48b/08, 51b/04, 57a/16, 60b/10, 91a/08, 99b/07, 107a/08, 110a/19, 114a/18, 194a/11, 226a/19, 233b/05, 333a/10

ʿ**ā.+nı (aṭrāf-ı ʿālam)** 76b/01, 77a/01
ʿ**ā.+nı (iki ʿālam)** 47a/15, 75a/10
ʿ**ā.+nı (iki ʿālamnı taf-)** 145a/15
ʿ**ā.+nı (közige ʿālamnı ḳaraŋġu ḳıl-)** 78a/19
ʿ**ā.+nı (nışf-ı ʿālam)** 268a/04
ʿ**ā.+nı ḳaraŋġu ḳıl-** 179a/08
ʿ**ā.+nı ḳaraŋġuluḳ tut-** 17a/05
ʿ**ā.+nı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl-** 291b/19
ʿ**ā.+nı közüŋge tar ḳıl-** 288a/21
ʿ**ā.+nı tar ḳıl-** Dünyayı dar etmek. 28a/18
ʿ**ā.+nıŋ** 8a/02, 12a/07, 17a/06, 26a/19, 30a/08, 37a/17, 61a/19, 68b/14, 86b/07, 95b/11, 96a/01, 97a/15, 97b/14, 100b/13, 110a/09, 150b/02, 201a/04, 213a/20, 214a/12, 223a/20, 225a/15, 270b/12, 311b/14, 327b/07, 327b/12
ʿ**ā. pād-şāhı** 16b/05, 75b/03, 85b/17, 86a/08, 86a/08, 96b/19, 105b/08, 110b/02, 326b/17
ʿ**ā. yaŋılan-** 14b/02
[=318]

al-amān Ar. Aman, imdat, medet.
a. (amān al-amān) 333a/16, 333a/16, 333a/16
a. al-amān 209b/20
[=4]

ʿ**alāmat** Ar. İşaret, belirti, emare.
ʿ**a.+ı turur** 108b/14
[=1]

Ālān y.a. Bk. **Anālān**
Ā. şaharı 150b/18
[=1]

ʿ**alayhı'r-raḥma** < Ar. *ʿalayhi'r-raḥma* Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
a. (Ḥażrat-ı Mavlānā Fırdavsī ʿalayhı'r-raḥma)
[=1]

ʿ**alayhı'r-raḥmata** < Ar. *ʿalayhi'r-raḥmata* Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
a. bile (Aḥmad ibn-i Sahl ʿalayhı'r-raḥmata) 64b/20
[=1]

ʿ**alayhı's-salām** < Ar. *ʿalayhi's-salām* Selam onun üzerine olsun.
ʿ**a. (Ḥażrat-ı ʿAzrāʾīl ʿalayhı's-salām)** 315a/14
ʿ**a. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı's-salām)** 282a/16, 282a/18
ʿ**a. (Ḥażrat-ı Īsā ibn-i Maryam ʿalayhı's-salām)** 282a/08
ʿ**a. (Ḥażrat-ı Isrāfīl ʿalayhı's-salām)** 103a/01
ʿ**a. (Ḫıżr ʿalayhı's-salām)** 102b/01, 102b/03
ʿ**a. (Ibrāhīm ʿalayhı's-salām)** 90a/14
ʿ**a. (Ismāʿīl ʿalayhı's-salām)** 90b/02
ʿ**a. (Muḥammad ʿalayhı's-salām)** 1b/01
ʿ**a. érdi (Ḫıżr ʿalayhı's-salām)** 102a/16
ʿ**a.+ġa (Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı's-salām)** 282a/14
ʿ**a.+ġa (Ḫıżr ʿalayhı's-salām)** 102a/17
ʿ**a.+nı (Ḥażrat-ı Isrāfīl ʿalayhı's-salām)** 102b/20
ʿ**a.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı's-salām)** 212a/01, 212a/06, 214a/17, 282a/15, 282a/17, 314b/08
ʿ**a.+nıŋ (Ḥażrat-ı Ismāʿīl ʿalayhı's-salām)** 90a/19
ʿ**a.+nıŋ (Ḥażrat-ı Ismāʿīl Payġambar ʿalayhı's-salām)** 90b/06
ʿ**a.+nıŋ (Ḥażrat-ı Mūsā ʿalayhı's-salām)** 84b/14
ʿ**a.+nıŋ (Ḥażrat-ı rasūlu'llāh ʿalayhı's-salām)** 241a/01
ʿ**a.+nıŋ (Ibrāhīm ʿalayhı's-salām)** 90a/18
ʿ**a.+nıŋ (Ismāʿīl ʿalayhı's-salām)** 90b/09
[=26]

ʿ**alayhuma's-salām** Ar. Selam onların üzerine olsun.
ʿ**a. (Ḥażrat-ı ʿĀdam Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhuma's-salām)** 302b/04
ʿ**a.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve Ḥażrat-ı ʿĪsā**

Payġambar ʿalayhuma's-salām) 212a/05
ʿa.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma's-salām) 202a/16
[=3]
albatta Ar. Elbette, muhakkak, mutlaka, şüphesiz.
a. 42b/07, 50b/02, 95a/12, 118a/08, 131b/15, 136a/20, 136b/17, 180b/09, 180b/09, 182a/20, 185a/16, 186a/10, 213a/08, 220a/19, 220b/06, 236a/21, 236b/02, 244a/08, 244a/17, 248b/20, 249a/09, 250a/03, 254b/08, 260a/12, 269b/10, 283a/08, 286a/14, 294b/19, 299a/19, 306a/15, 306b/01, 317b/11, 326a/11, 329a/01, 329a/12
a. albatta 214b/21, 218b/13
[=37]
aldur- Aldırmak; getirtmek, getirilmesini sağlamak; sağlanmasına sebep olmak, temin ettirmek; çaldırmak; etkisi altına girmek.
a.-dı 65a/19, 310b/14
a.-ġalı 171b/20
a.-up 93b/11, 122b/13
a.-up sen 177a/20
[=6]
aylıŋġa aldur- 122b/13
köŋlüŋni aldur- 177a/20
[=2]
al-ġaraz Ar. Sonuç olarak, özetle, kısaca.
a. 150b/05
[=1]
al-ḥāl Ar. Şimdi, şu anda.
a. 2a/02, 2b/14, 2b/17, 3a/12, 3a/16, 3b/13, 4a/03, 5b/06, 5b/16, 6a/07, 6b/17, 7a/14, 7a/17, 7b/01, 8a/15, 8b/17, 9a/10, 9a/19, 9a/20, 10b/10, 10b/14, 11a/07, 11b/04, 11b/08, 11b/09, 11b/12, 11b/18, 12a/05, 12a/07, 12b/03, 13a/01, 13a/02, 13a/16, 13a/18, 13b/01, 13b/08, 14b/17, 15a/19, 17a/10, 19b/05, 20a/18, 21a/03, 21a/05, 21a/06, 23a/09, 23b/10, 23b/12, 23b/12, 24a/13, 25a/04, 25a/08, 25b/19, 27b/01, 27b/11, 27b/12, 27b/19, 28a/05, 28b/11, 28b/17, 29b/03, 29b/14, 29b/15, 32a/13, 33b/10, 34b/15, 34b/16, 35a/07, 35a/17, 35b/13, 36b/07, 37b/03, 38a/09, 38b/18, 39a/02, 40b/18, 41b/05, 41b/10, 43a/04, 43a/15, 43b/11, 43b/12, 44a/05, 44a/18, 45a/05, 45a/07, 45a/12, 45a/14, 46a/04, 46a/05, 49b/01, 49b/03, 49b/20, 51a/12, 52a/13, 52a/19, 55a/04, 56a/06, 56b/20, 57a/14, 57b/02, 57b/05, 58a/02, 59a/13, 60a/01, 60a/07, 60a/13, 60a/19, 60b/19, 61a/07, 79b/17, 80a/09, 85a/20, 88b/14, 91b/06, 94a/19, 136a/06, 140b/20, 150a/06, 151a/13, 152a/13, 167b/17, 171b/03, 264b/17, 266b/10, 269b/07, 270b/19, 296a/11, 297a/14, 300a/07, 331a/21
a. ki 12b/07, 22a/16, 27b/16, 28a/03, 48b/15, 109a/09, 310a/13
[=137]
ʿ**Alī** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿAlī**
ʿ**A. (Ḥażrat-ı ʿAlī kerremallāhu-vacha)** 215a/01
ʿ**A. (yār-ı ʿAlī)** 1b/07
[=2]
ʿ**ālım** < Ar. *ʿālim* Âlim, bilgin.
ʿ**ā.** 214a/13, 214b/06
ʿ**ā. bol-** 216b/13
ʿ**ā.+ıdın** 214b/05
ʿ**ā.+larġa** 71b/15, 71b/16
ʿ**ā.+ları** 75b/09, 212a/16, 275a/13
ʿ**ā.+larnı** 111a/12
[=10]
ʿ**ālī-nijād** Far. Yüksek yaratılışlı.
ʿ**ā. (şāh-ı ʿālī-nijād)** 316b/06
[=1]
alış- Karışmak, bir araya gelmek, iç içe girmek.
a.-maḳ 168a/14
a.-tılar 237b/09
[=2]
bir birige alış- 237b/09
[=1]

alışın- Karışmak; birbirine hamle etmek, saldırmak.
a.-dı 19a/08, 26a/20, 38a/01, 70a/01, 78a/01, 78b/02, 104a/03, 197a/19, 236b/08, 323a/13, 324a/05
a.-dılar 39a/03, 74b/14, 75a/03, 118a/13, 132b/16
a.-sa 124b/17, 126b/18, 304a/03
a.-ur 17b/16
[=20]
bir birige alışın- 17b/16, 19a/08, 26a/20, 38a/01, 39a/03, 70a/01, 74b/14, 75a/03, 78a/01, 78b/02, 104a/03, 118a/13, 132b/16, 197a/19, 236b/08, 323a/13, 324a/05
[=17]
alışındur- Karıştırmak, katmak.
a.-dı 150b/01
[=1]
alıştur- Karıştırmak, birbirine karıştırmak, katmak.
a.-dı 103b/18
a.-dılar 250b/01
a.-ġan 250b/03
a.-up 87b/20, 88a/08, 103b/19, 105a/11, 117a/13, 122a/03, 320b/11
a.-ur érdi 303a/20
a.-urnı 100a/19
[=12]
zahr alıştur- 100a/19, 250b/01, 250b/03
[=3]
al-ḳıṣṣa Ar. Sonuç olarak, özetle, kısaca. (Metnimizde genellikle yeni bir hikâye ya da konu başlarken "hikâye şöyle ki, rivayet şu ki" anlamlarında kullanılmaktadır).
a. 8b/07, 53a/05, 66a/17, 68a/17, 91a/10, 113a/02, 145a/02, 149b/13, 167a/05, 174b/06, 189b/17, 193b/10, 268b/11, 278a/08, 284b/10, 287b/10, 327b/14
[=17]
Allāhu ekber Ar. "Allah en büyüktür" anlamında, Allah'ın yüceliğini belirtmek için kullanılan söz.
A. dép 102a/20
[=1]
alma Elma ağacının rengi kırmızı ile açık yeşil arasında değişen, sert ve parlak kabuklu, hoş kokulu, ufak çekirdekli, ekşi, mayhoş veya tatlı meyvesi.
a. 117a/14, 117b/03, 117b/06, 160b/06
a.+nı 117a/15, 117a/15
a.+nıŋ 117a/03, 117a/17
[=8]
almās Ar. Elmas; billurlaşmış saf karbondan ibaret, saydam, çok değerli, parlak taş.
a. 99a/03, 230a/15
a.+dın érdi 55b/16
a. ḳılıçın soġur- 30b/09
[=4]
altı Altı, sayı adı.
a. 131b/17, 229a/01, 247b/15, 248b/15
a. (atmış altı) 308b/05
a. (beş altı) 147a/18
a. (beş altı dıram kümüş) 176b/08
a. (bir yıl altı ay) 319a/21
a. (on altı) 312a/17
a. (on altı yaş) 198b/07
a. (on altı yaşḳa kir-) 304b/09
a. (on altı yıl) 321a/06
a. (yüz atmış altı mıs̱ḳāl kümüş) 305b/05
a. ay bol- 70b/09
a. ay öt- 320a/19
a. dıram ḫarāc al- 203b/15
a. miŋ 177b/10, 177b/11, 262b/10, 275a/11, 287a/03, 296b/19, 310a/15, 324a/08, 324a/09, 324a/11, 324a/12
a. miŋ mıs̱ḳāl altun 6a/15
a. yüz yıl 48b/15
[=29]
altınçı Altıncı, altı sayısının sıra sıfatı.
a. 131b/20, 218a/15, 219a/21, 291b/01, 308b/01
a. (atmış altınçı dāstān) 135b/02
a. (ellig altınçı dāstān) 90b/17
a. (ḳırḳ altınçı dāstān) 23a/18
a. (seksen altınçı dāstān) 222b/07
a. (toḳsan altınçı dāstān) 289a/12

a. (yetmiş altınçı dāstān) 177a/12
a. ayda 202a/09
a. kéçede 84a/01
a. küni 156a/13
a. yılı 301b/05
[=15]

altmış Bk. **atmış**
a. 5a/17, 17b/05, 19a/17, 38a/12, 89a/07, 120a/20, 142b/08
a. (bir miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun) 179b/09
a. (ottuz miŋ bir yüz altmış) 22b/09
a. (yüz altmış) 30b/01, 36a/19, 38b/04, 38b/09
a. (yüz altmış beş) 30b/03
a. birinçi dāstān 110b/10
a. fatman 105a/11
a. ikinçi dāstān 117a/03
a. toḳuzınçı dāstān 145b/08
a. törtünçi dāstān 125a/16
[=19]

altun Altın; sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan, özellikle ziynet eşyası yapımında kullanılan, kıymetli element, zer.
a. 3b/10, 4a/05, 28b/18, 36a/17, 39b/13, 64b/10, 70b/20, 71a/07, 72a/08, 73b/05, 74a/02, 75a/09, 75b/07, 75b/09, 82b/20, 83a/02, 83a/16, 87a/10, 87b/09, 100b/08, 100b/09, 100b/10, 104b/04, 105a/11, 106b/01, 107a/11, 109a/07, 109a/08, 112b/06, 113a/19, 115b/15, 116b/18, 117b/13, 120a/15, 120a/17, 120b/02, 124a/07, 137a/16, 137b/03, 138b/05, 148b/06, 148b/15, 149a/07, 156b/15, 157b/06, 159a/08, 159a/09, 159a/21, 159b/02, 159b/06, 163b/21, 164b/15, 165a/18, 165b/09, 167b/09, 172b/18, 174a/03, 174a/08, 179b/09, 179b/15, 181b/18, 188a/06, 189b/05, 191a/16, 191a/19, 192b/05, 197b/13, 205b/05, 205b/06, 205b/06, 206a/21, 209b/05, 211b/10, 211b/11, 216b/14, 220a/10, 221a/19, 223a/04, 227a/17, 227a/20, 228b/02, 228b/06, 228b/07, 230a/15, 232a/09, 247a/09, 247a/11, 247a/12, 249a/19, 282b/04, 289b/09, 290a/03, 290b/05, 293a/05, 295b/07, 301b/19, 301b/19, 302b/16, 305a/01, 305b/04, 305b/04, 306a/14, 306b/07, 308a/20, 315b/20, 317a/01
a. (altı miŋ mışḳāl altun) 6a/15
a. (altun égerlik altun yügenlik aṭlar) 225a/01
a. (altun égerlik ve altun yügenlik aṭlar) 148b/05
a. (aṭġa altun égerni égerle-) 20b/14
a. (başıdın altun saç-) 87a/14
a. (başıdın altun ve zabarcad saç-) 135a/10
a. (başıġa altun tāc key-) 101b/14, 264a/06
a. (başıġa altun tāc keydür-) 24a/20, 61a/15, 62a/15, 101a/09
a. (başıġa altun tāc keygüz-) 168a/03
a. (başlarıġa altun tāc key-) 166a/01, 226b/18
a. (bir badra altun) 163a/14, 175b/12, 215a/15, 231a/12, 261a/20, 293a/14, 308a/08
a. (bir badradın altun) 215a/09
a. (bir miŋ altun gūylar) 305b/08
a. (bir miŋ dīnār altun) 289b/16
a. (bir yüz miŋ altun tuḫmī) 75b/04
a. (çıḳ altun) 133a/05
a. (ellig miŋ dīnār altun) 148b/14
a. (iki badra altun) 307a/12
a. (iki yüz miŋ dīnār altun) 142b/14
a. (ḳırḳ badra altun) 220b/13, 220b/14
a. (miŋ altun) 314b/04
a. (miŋ dīnār altun) 136a/16, 289b/14, 289b/18, 290a/08
a. (miŋ miŋ altun tāclıḳ kenīzekler) 59b/07
a. (miŋ miŋ altun ṭavḳlar) 59b/06
a. (miŋ miŋ dīnār altun) 157a/05, 282b/09
a. (on badra altun) 74a/20, 181b/02, 271a/21, 291b/06

a. (on miŋ dīnārdın altun) 246b/20
a. (ottuz miŋ dīnār altun) 82b/15, 305a/07
a. (pād-şāhāna altun gürzni ḳolıġa tut-) 121a/18
a. (tört dīnār altun) 159b/13
a. (tört miŋ dīnār altun) 243b/11
a. (üç miŋ dīnār altun) 149a/09
a. (üç yüz miŋ dīnār altun) 243b/14, 243b/17
a. (yüz altun) 313b/07
a. (yüz altun égerlik aṭlar) 227a/16
a. (yüz altun égerlik ḫaçırlar) 227a/16
a. (yüz altun tuḫmī) 105a/11
a. (yüz miŋ badra altun) 314b/03
a. (yüz miŋ dīnār altun) 28b/02, 109a/05, 142b/09, 295b/07
a. (yüz téve yüki altun) 287b/19
a. (yüz yük altun) 246a/11
a. ʿaraba ḳıl- 164b/04
a. badra 211b/13
a. badralar 159a/21, 210a/07
a. bile 68a/03, 71a/20, 92b/18, 109a/10, 164b/03, 164b/03, 170a/12, 174b/08, 187a/16, 203a/03, 208b/17, 277a/15
a. bile (on miŋ dīnār altun) 314a/17
a. bile (ordalarını altun bile ḳıl-) 25b/20
a. bilezük 13b/09, 36b/14, 82b/14, 136a/17, 166b/15, 271a/21
a. bilüzük 165b/11, 240b/07
a. bilüzük ve ṭavḳluḳ 300a/11
a. bilüzükler 227a/16
a. birle 287b/20
a. cām 7a/08, 31b/15, 31b/18, 33b/03, 33b/04, 44b/20, 44b/20, 64b/10, 74a/04, 75b/08, 77a/16, 77a/17, 77a/19, 77b/01, 77b/02, 77b/13, 82b/17, 87b/09, 88a/04, 107a/12, 107b/17, 160a/17, 163b/17, 215a/04, 231a/12, 249a/15
a. cāmlar 97a/01, 266b/21, 307a/11
a. cebe 316a/16
a. çırāġlar 305b/06, 306b/15
a. dastūr-ḫᵛānnı yay- 32b/05
a.+dın 132a/16, 165b/04, 183b/02, 183b/05, 305b/14, 311b/08
a.+dın (tamlarını altundın ḳıl-) 14b/13
a.+dın (yerini altundın ḳıl-) 22b/19
a.+dın bol- 311b/06, 311b/07
a.+dın érdi 165b/02, 305b/13
a.+dın ḳulanlar ḳıl- 164b/06
a.+dın şīrlar ḳıl- 164b/06
a.+dın turur 171b/18, 171b/18
a.+dın üzeŋü 147b/06
a. dulġa 322b/01
a. dulġalar 96a/14
a. éger 19b/16, 237b/14
a. éger ve yügen 112a/02
a. éger ve yügen toḳu- 106b/03
a. éger ve yügenlik aṭ mindür- 181b/18
a. éger yügenlik 165b/05
a. éger yügenlik aṭ 216a/09
a. éger yügenlik aṭḳa mindür- 301a/04
a. éger yügenlik aṭlar 97a/03
a. égerler 64b/10
a. égerlik altun yügenlik aṭlar 225a/01
a. égerlik ʿArabī aṭ 168a/21
a. égerlik aṭ 43a/09, 72b/18, 121a/07, 148b/15, 156b/18, 168b/01, 181b/02, 261a/20, 261b/17, 290b/05, 303b/11, 314b/06, 327b/04
a. égerlik aṭlar 76b/05, 80a/06, 83a/02, 95a/09, 146b/07, 188a/06, 242a/20, 263a/04, 302b/15, 303a/09
a. égerlik cengī aṭlar 308b/04
a. égerlik ḫaçırlar min- 303a/16
a. égerlik ve altun yügenlik aṭlar 148b/05
a. érdi (beş yüz mı̲ṣḳāl altun) 305b/09
a. érdi (bir miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun) 179b/09
a. érdi (miŋ miŋ dīnār altun) 301b/21
a. érdi (on miŋ mı̲ṣḳāl altun) 314b/04
a. érdi (yüz miŋ dīnārdın altun) 226a/04
a. érdiler (ġarḳ-ı altun) 188a/01
a. futa 20a/02

a.+ġa 6a/15, 100b/11, 157a/01, 172a/18, 270b/03, 295b/08
a. gevherler 191b/05, 192a/08
a. ġılāflıḳ ḳılıç 72b/19
a. ġılāflıḳ ḳılınçlar 76b/05
a. ġılāflıḳ şamşīrlar 83a/03, 225a/01
a. ġılāflıḳ tīġlar 112a/02
a. ġılāflik şamşīrlar 148b/05
a. ġūylar 305b/09
a. gürz 18a/08, 112a/02, 205b/02
a. ḥalḳa 308a/12
a.+ıġa 116b/18
a. ḳalfaḳlar 205b/03
a. ḳalġanlar 240b/08
a. ḳalġanlıḳ 282b/08
a. kefş 259b/10
a. kefş key- 208b/14, 323a/04
a. kemer 96a/04, 121a/18, 204b/16, 252b/14, 252b/16, 261a/19, 262a/19, 262b/12, 310b/21
a. kemer keydür- 10b/19
a. kemerler 64b/10, 69b/11, 188a/07, 247b/08
a. kemerlik 165b/05, 225b/06
a. kemerlik ḳullar 106b/04
a. ḳılınç 316a/16
a. ḳūtī 242b/02
a. ḳuyaḳ 322b/01
a. ḳuyaḳ ve küpe 316a/16
a. künlükler 191b/03, 230a/14
a. kürsī 24a/17, 48a/02, 48a/03, 76b/17, 76b/17, 76b/19, 93b/01, 124a/08, 135a/21, 171a/01, 183b/08, 183b/08, 264a/07, 279b/08, 283b/08, 323a/03
a. kürsīler 95b/06, 95b/07, 264a/19, 264a/20, 276a/16
a.+lar 12b/17, 69b/12, 124a/06, 318b/15
a.+lar (badra altunlar) 216a/10
a.+lar (başıdın altunlar saç-) 12a/04
a.+lar (ne-çend badra altunlar) 88a/03
a.+lar (ne-çend dīnār altunlar) 172b/01
a.+lar (nıhāyatsız badra altunlar) 205b/02
a.+lar bile 112b/16
a.+lar saç- 82b/20
a.+lardın 4a/06
a.+larġa 72a/09
a.+larnı 71b/04, 72a/05, 149a/10, 149a/14, 173a/07, 179b/08, 208b/16, 228b/02
a.+larnı başıdın saç- 36b/05, 142b/10
a. mıcmarlar 249a/15, 303a/17
a. muḥāfa 75b/07, 83a/04, 166b/20, 171a/08, 171a/09, 227a/17, 227a/20, 282b/06, 282b/07, 286b/02
a. muḥāfalar 166b/21, 308b/05
a. muḥāfalarnı yasa- 83a/04
a. muhr bas- 91b/08
a. nayzalar 225a/01
a.+nı 65a/18, 71a/19, 205a/15, 215a/10
a.+nı (bir badra altun) 314a/16
a.+nı (ḫarāc altunnı iyber-) 230b/01
a.+nı (on miŋ dīnār altun) 112b/01
a.+nı (yeti miŋ dīnār altun) 179b/10
a.+nıŋ 205b/03
a. nigīn ve kemer 316a/15
a. orda 14b/15, 16a/02, 81b/01, 167a/06, 168a/03, 175a/02, 175a/02, 175a/05, 298b/19, 300a/10, 303b/12, 303b/15, 304a/09, 304b/03, 308b/02, 318a/02
a. ötük 262a/21, 262b/17
a. ötük key- 328a/03
a. ötükler 329b/18
a. öy ḳıl- 164b/04
a. saç- 90b/11, 226a/03
a. saçḳular 191b/07
a. saçḳular saç- 185b/21, 227b/08
a. sıpar 310b/14, 310b/15, 311a/12, 311b/06
a. sıparlar 191b/04, 322b/02
a. şamʿlar 319b/20
a. şīr ve ḳulanlar 165a/19
a. ṭabaḳ 249a/15, 304a/15, 304a/19, 304b/03, 317a/07
a. ṭabaḳlar 191b/18, 319b/20
a. tābūt 22b/06, 56b/18, 56b/19, 80b/09, 80b/09, 109b/11, 109b/12, 110b/06, 143a/11, 150b/01

a. tābūt ḳıldur- 238a/16
a. tāc 14a/02, 20a/02, 36a/18, 36b/14, 80b/09, 96a/04, 101b/04, 106a/20, 107b/18, 136a/17, 155a/07, 165b/05, 171a/09, 191b/19, 232a/10, 277a/13, 282b/07, 308a/15, 310b/14
a. tāc başıġa key- 183b/03
a. tāc başlarıġa key- 168a/05
a. tāc key- 101a/15, 279b/06
a. tāc keydür- 10b/19, 23a/07
a. tāc u taḫt 107a/05, 126b/12
a. tāc ve kemer 97a/03
a. tāc ve ṭavḳ 82b/14
a. tācını key- 275b/05
a. tāclar 101b/16, 159b/01
a. tāclar key- 303a/15, 323a/04
a. tāclıḳ 82a/12, 101a/09, 188a/02, 191b/04, 227a/18, 300a/11, 308b/03
a. tācnı başıġa keydür- 155a/03
a. taġ 311b/05
a. taġı 191a/02
a. taḫt 36a/18, 68a/01, 68a/10, 80b/08, 80b/11, 86b/19, 96b/20, 100b/07, 100b/07, 104a/14, 104a/14, 106b/01, 107a/14, 128a/06, 136b/12, 137b/14, 152b/16, 165b/11, 188a/07, 203a/05, 226b/18, 247b/09, 264a/04, 264a/06, 264a/20, 291a/02, 327b/09
a. taḫt ḳıl- 281a/10
a. taḫt tāc 166b/15
a. taḫt u tāc 105b/13, 198a/11
a. taḫt üstinde çıḳıp oltur- 86b/19
a. taḫt üstünde oltur- 258b/08
a. taḫt üstünide oltur- 95b/01
a. taḫt üstünide olturġuz- 136b/13
a. taḫt üzeside oltur- 13b/16, 91b/19
a. taḫt üzesige çıḳıp oltur- 279b/04
a. taḫt üzesinde oltur- 92b/15
a. taḫtda oltur- 77a/14
a. taḫtġa çıḳıp oltur- 106b/11, 121a/17, 195a/08
a. taḫtġa oltur- 79b/15, 191a/12
a. taḫtġa olturġuz- 10b/19, 50b/07, 61a/15, 83a/11, 101a/09
a. taḫtıġa çıḳıp oltur- 1b/13, 12a/15, 13b/10, 22b/16, 23a/16, 24a/15, 78a/12, 156a/02, 185b/19, 187a/17, 190b/16, 205a/04, 308a/14
a. taḫtıġa oltur- 261a/15
a. taḫtında oltur- 192b/08
a. taḫtlar 45b/12, 66b/08, 191b/14
a. taḫtlarıdın al- 26a/10
a. taḫtnı yasa- 142a/06
a. taḫtnıŋ üzesinde oltur- 192a/04
a. tartıḳ ber- 65a/17
a. ṭavḳ 14a/02, 92b/18, 96a/04, 105b/13, 126b/12, 136a/17, 165b/11, 227a/15, 240b/07, 271a/21
a. ṭavḳ ve bilezük 287b/18
a. ṭavḳ ve bilezük ve yigene 323a/04
a. ṭavḳlar 13b/10, 69b/11, 165b/13
a. ṭavḳluḳ 191b/05
a. ṭāvus 301b/20
a. ṭāvuslar ḳıl- 164b/07
a. ton key- 128a/06
a. tonluḳ 191b/04
a. tuḫm 75b/05
a. tuḫmī 75b/05
a. tuḫmīla- 76a/18
a. üzük 200a/20
a. üzük keydür- 10b/19
a. ve gevherler başıġa saç- 196b/03
a. ve gevherler bile köz olturġuz- 312b/12
a. ve kümüş égerlik aṭlar 15b/18
a. ve kümüş saç- 190b/12
a. ve kümüşdin ṭabaḳlar 93a/03
a. ve kümüşler saç- 83a/07
a. yegenelik 191b/05
a. yıf 125a/14
a. yigene 82b/15, 262a/20, 322a/16
a. yigeneler 301a/05
a. yigenelik 101a/10
a. zancīr 303a/13, 308a/13, 322a/16
a. zancīrlar 303a/13, 303a/15
a. zencīrlik it 96a/13
[=629]
altunçı Altıncı, altın işiyle uğraşan kimse.
a.+lar 124a/13
a.+larġa 267a/12

[=2]

altunlıḳ Bk. **altunluḳ**

a. 71a/18

[=1]

altunluḳ < *altunlug̈* Altınla bezenmiş. Krş. **altunlıḳ**

a. 159a/11

[=1]

Alvān Rüstem (**Rustam I**)'in silahtarı olan Zabul (**Zābulıstān**)'lu pehlivan.

A. 55a/09

A.+ġa 55a/10

A.+nı 55a/11

[=3]

ʿām < Ar. *ʿāmm* Avam tabakası, halk.

ʿā. (ʿāmm u ḫalḳ) 131a/03

ʿā.+ġa (ḫavāṣ u ʿām) 190b/16

ʿā. ḫalḳ 131a/04, 131a/07

[=4]

ʿamal Ar. Amel, iş, eylem.

ʿa.+ı 239a/21

ʿa.+ı (yaḫşı ve yaman ʿamal) 128b/04

ʿa.+ıŋlar 131b/14

ʿa. ḳıl- 204a/10

ʿa.+larımızdın (yaḫşı ve yaman ʿamal) 156a/07

[=5]

amān Ar. Eminlik, emin olma; bağışlama, bağışlanma; esenlik, sağlık; esen, sağlam, sıhhatli.

a. 207a/03

a. (cānı amān taf-) 200a/10

a. al-amān 333a/16, 333a/16, 333a/16

a. ber- Aman vermek (Bağışlamak, affetmek, insaf etmek). 22a/09, 22a/12, 22a/15, 22a/17, 31a/06, 39a/12, 39b/03, 56b/03, 62a/06, 78b/05, 111b/01, 123a/07, 126a/01, 126a/04, 127b/16, 141a/17, 142b/06, 202a/07, 210a/01, 210a/10, 236b/13, 238a/14, 259a/03, 259b/20, 260b/16, 261a/02, 261a/04, 261a/14, 261a/21, 261b/01, 262a/01, 267b/16, 276a/01, 276a/02, 277b/06, 279a/11, 286b/15, 286b/16, 298b/18, 321b/06

a. bol- 36b/08, 50a/15, 206a/05

a.+da bol- 299a/16

a.+da ḳal- 78b/13

a.+da tur- 130a/08

a.+dadur biz 129b/20

a.+ıda 137a/11

a.+ıŋda 129b/20

a. ḳal- 207b/21

a. ḳıl- 292a/09

a. taf- Aman bulmak (Kurtulmak). 43a/11, 61b/07, 127b/18, 129a/18, 177b/15, 206a/09, 228a/02, 276b/02, 283b/07, 302a/11

a. tile- Aman dilemek (Sığınıp merhamet istemek, af dilemek). 22a/12, 31a/06, 39a/12, 66b/03, 72a/02, 75a/08, 76b/04, 78b/04, 79a/18, 88a/18, 115b/08, 127b/15, 136b/11, 143a/03, 210a/01, 210a/08, 213b/16, 213b/20, 222a/18, 236b/15, 246a/01, 256b/03, 257a/08, 257a/12, 257b/16, 260b/16, 261a/11, 261a/17, 261b/10, 261b/11, 286b/15, 286b/16, 287a/02, 287b/05, 296b/15, 321b/06

[=102]

amānlıḳ Güvenlik, eminlik; esenlik.

a.+da 135a/06

a.+da bol- 134b/14, 322a/07

a.+dadur 218a/12

a.+ıŋızlarnı (amānlıġıŋızlarnı) 128b/16

[=5]

amān-nāma Far. Bağışlanma bildiren belge.

a.+nı 261b/06

[=1]

amīn Ar. Emin, güvenlik içinde olan, emniyetli.

a. bol- 133a/15, 144b/13

[=2]

Amīn Bég Emin Bey; üçüncü Kumul hanı. 1711-1740 yıllarında hükümdarlık sürmüştür. Dördüncü Kumul hanı Yusuf Şah (**Mīr Yūsuf Şāh**)'ın babasıdır. Krş.

Amīn Ġāzī, Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī
A. (Mīr Yūsuf Şāh ibn-i Amīn Bég) 1b/06
[=1]
Amīn Ġāzī k.a. Bk. **Amīn Bég**
A. (Mīr Yūsuf ibn-i Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī ṣāḥıb-ḳırān) 333a/14
[=1]
amīrī Far. Bir emir, bir kumandan.
a. 7a/15
[=1]
amīru'l-muʾmınīn < Ar. *amīru'l-muʾminīn* "Müminlerin başı" anlamında halifeler için kullanılan unvan.
a. Mahdī 241a/01
a. ʿÖmer 320b/19
a. ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh 321a/09
a. (Ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn Abū'ş-Şıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhumā) 333a/11
a. (Ḥażrat-ı amīru'l- muʾmınīn ʿÖmer ibnü'l-Ḫaṭṭāb raḍıya'llāhu ʿanh) 320b/15
a. (Ḥażrat-ı amīru'l- muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh) 321a/07
a. (Ḥażrat-ı amīru'l- muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhuʿanh) 324b/03
[=7]
ammā Ar. "Ama, ancak, fakat, lakin" anlamlarında zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; "kaldı ki, gel gelelim, gelince" anlamlarında açıklama ifade eder; "bunun yanında, bununla birlikte, buna ilaveten" anlamlarında bir hükmü kuvvetlendirir, pekiştirir.
a. 2b/02, 2b/10, 3a/06, 3a/16, 3b/03, 8a/21, 8b/14, 16a/11, 25b/10, 26b/19, 27a/03, 31a/08, 34b/02, 48a/07, 52b/05, 53b/12, 55b/15, 55b/18, 56b/03, 61a/19, 63b/12, 63b/17, 67a/04, 67b/09, 70a/04, 73a/20, 74b/11, 76b/09, 76b/17, 84a/04, 84a/09, 84a/12, 85a/17, 94a/07, 95b/11, 96a/04, 96b/10, 98a/03, 98a/20, 107b/03, 110b/16, 111b/02, 113b/03, 119b/16, 122a/15, 123b/19, 124a/04, 124a/19, 139a/17, 144a/04, 152b/10, 153a/06, 154b/17, 157b/03, 157b/07, 161b/02, 161b/10, 161b/19, 162b/11, 165a/14, 168a/09, 172a/17, 172a/19, 176b/05, 177b/03, 177b/05, 181a/06, 186a/02, 186b/01, 187a/02, 187b/19, 189a/02, 198a/18, 200a/02, 206a/05, 206b/12, 209b/07, 212a/09, 215a/03, 216a/14, 217a/14, 218b/17, 221b/18, 225a/13, 226b/12, 226b/19, 230a/08, 232b/14, 234a/02, 235a/08, 236a/20, 237a/03, 238a/18, 241a/06, 250a/07, 252a/13, 252b/16, 253a/08, 253a/11, 255b/10, 256a/05, 260a/11, 272b/03, 272b/10, 273b/10, 274b/18, 279b/09, 280b/10, 281a/21, 283b/09, 284b/12, 285b/18, 289b/11, 296a/07, 296a/14, 298b/05, 298b/08, 299a/01, 299a/17, 302b/01, 307b/05, 312a/16, 313b/08, 316b/17, 321b/16, 322a/04, 322a/05, 322a/06, 324b/03, 325b/03, 329a/10, 329a/11
a. çūn Amma çün (Kaldı ki, gel gelelim, gelince; ne vakit ki, vakta ki). 2b/03, 3b/17, 5b/09, 14a/19, 45b/20, 47a/03, 47a/18, 47b/04, 57a/07, 65a/06, 78b/07, 168b/11, 198b/05, 269b/14, 275a/06, 292a/05, 306a/11
[=149]
ʿAmmūrıya y.a. Bk. **ʿAmūrıya**
ʿA.+dın 245b/20
[=1]
amr Ar. İş.
a. (āḫıru'l-amr) 195a/04
a. (ʿāḳıbatu'l-amr) 1b/03, 140b/12
[=3]
ʿAmr Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde ordusuyla İran

(**Īrān**)'ı talan etmeye gelen Arap kumandan.
ʿ**A. érdiler** 253a/03
[=1]
ʿ**Amr Maʿdīkerib** k.a. Bk. **Pahlavān-ı ʿAmr Maʿdīkerib**
ʿ**A.+ni (Pahlavān-ı ʿAmr Maʿdīkerib)** 320b/20, 324b/05
[=2]
Āmū y.a. Bk. **Āmūy**
Ā. daryāsı 178b/12, 297a/19
[=2]
Āmul İran (**Īrān**)'ın kuzeyindeki Mazenderan Eyaleti (**Māzandarān**)'nin güneybatısında, başkent Tahran'a 180 km, eyalet merkezi Sari'ye ise 60 km uzaklıktaki şehir. İran (**Īrān**)'ın ve Orta Doğu'nun en yüksek noktası olan Demavent Dağı (**Damāvand Tağı**) bu şehrin sınırları içerisindedir.
Ā. (Sārī ve Āmul şaharları) 305a/07
Ā.+ġa 298b/13
Ā. şaharı 178a/20, 178a/21, 205b/10, 303b/16
Ā. tağı 297b/21
[=7]
ʿ**Amūrıya** Günümüzde Afyonkarahisar ilinin sınırları içerisinde, İstanbul'dan Çukurova'ya giden eski Bizans askerî yolu üzerinde harabeleri bulunan eski bir şehir. Krş. ʿ**Ammūrıya, Maʿmūrıya**
ʿ**A.** 75a/12
ʿ**A. şaharı** 75a/01, 75a/07, 75a/08
[=4]
Āmūy Ceyhun (**Cayḥūn**) kıyılarında Buhara (**Buḫārā**) ile Merv (**Marv**) arasında bir şehir. Krş. **Āmū**
Ā.+da 331b/15
Ā. daryāsı Ceyhun Irmağı. 297a/20, 297b/03
Ā.+dın 223a/17
[=4]
ān Far. Onun.
ā. (nām-ı ān) 333a/18
[=1]
ana Anne, çocuğu olan kadın.
a. 40b/01, 42b/12, 57b/13, 57b/15, 63b/14, 72a/04, 82b/13, 92b/08, 96a/17, 108b/20, 136a/06, 233a/17, 233b/02, 233b/05, 233b/19
a. (ata ana ţerefi) 114b/03
a.+dın (bir anadın tuġul-) 297a/13
a.+dın tuġul- Anadan doğmak (Dünyaya gelmek). 10a/05, 109a/01, 151a/09, 154b/09, 187a/01, 225b/02, 232a/07, 259a/08, 304a/04, 310b/08, 315a/03
a.+dın yalaŋġaç tuġul- Anadan üryan doğmak. 97b/11
a.+dur 50a/14
a.+lar dék 330b/06
a.+larınıŋ 243b/05
a.+m 42b/03, 42b/06, 48b/07, 49a/08, 58a/02, 61b/16, 94a/16, 94b/05, 107b/08, 109a/12, 109a/15, 126b/03, 214a/01, 214a/17, 234a/11, 238b/07, 238b/11, 321b/07
a.+mdın bölek 214b/08
a.+mdın tuġulgan dék bol- Anamdan doğmuş gibi olmak. 56a/11
a.+mġa 61b/15, 96b/08, 214a/14, 321b/06
a.+mız 216a/05
a.+mnı 105a/06
a.+mnıŋ 61b/14, 214a/01, 313a/21
a.+ŋ 52a/08, 65b/17, 96b/16, 96b/19, 97a/04, 105a/07, 238a/04, 279a/03
a.+ŋnı 253b/14, 253b/17, 253b/20
a.+ŋnıŋ 42a/14, 42b/02, 60a/10, 82a/11, 92a/16, 96b/18, 97a/03, 269b/09, 278b/21
a.+sı 40a/20, 40b/09, 42a/12, 57a/08, 62b/09, 62b/15, 75b/15, 82b/12, 82b/18, 83a/11, 94a/19, 110a/18, 117a/20, 117b/03, 117b/04, 117b/04, 123a/20, 126b/09, 135b/12, 141b/11, 161a/06, 161b/02, 212a/17, 214b/13, 214b/14, 215b/01, 221b/08, 226b/05, 226b/05, 226b/06,

233a/17, 233a/18, 233b/01, 233b/03, 233b/08, 234a/02, 238a/19, 238b/02, 238b/02, 238b/03, 238b/06, 238b/06, 238b/09, 238b/17, 239a/20, 292b/08, 304a/04, 304a/06
a.+sı érdi 39b/17
a.+sıdın bölek 214b/07
a.+sıdın tuḳ- 191a/12
a.+sıġa 40b/01, 40b/08, 63b/14, 82b/13, 92b/08, 94a/16, 105a/15, 108b/20, 117a/20, 117b/07, 233b/18, 238b/21, 251b/07
a.+sını 34a/13, 82b/12, 161b/01, 233a/01, 238b/06
a.+sınıŋ 81b/16, 92b/05, 233b/18, 267b/19, 298b/01, 312a/12
a. ṭerefi 153b/18
[=157]

Anālān Turan (**Tūrān**) ülkesinde bir bölge. Krş. **Ālān**
A. 206b/11
A.+nıŋ 206a/18
A. pād-şāhı 270b/20, 271a/04, 271a/07, 271b/20
A. şaharları 206a/10
[=7]

anār Far. Nar ağacının sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımsı, sulu taneler bulunduran yuvarlak meyvesi.
a. 160b/06
a. suyı 293a/12
[=2]

ʿanbar Ar. Amber; kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu, kül renginde madde.
ʿa. 109a/10, 214a/18
ʿa. (ıfar u ʿanbar) 39b/14, 62a/14, 68a/11, 72b/18, 106b/02, 191b/18, 317a/07
ʿa. (ıfar u ʿanbar saç-) 40a/07, 68a/02, 157a/07, 214b/08
ʿa. (ıfar u ʿanbar u zaʿfar saç-) 190b/12
ʿa. (ūd u ʿanbar) 64b/10, 83a/04, 111a/11, 232a/08, 303a/17
ʿa. bile (ıfar u ʿanbar) 238a/17
ʿa. dék 205b/15
ʿa.+dın (yıpar u ʿanbar) 14b/14
ʿa.+lar (ıfar u ʿanbarlar) 181b/19
ʿa.+nı (ūd u ʿanbar) 22b/19
ʿa.+nıŋ (ıfar u ʿanbar) 58b/05, 328a/19
ʿa.+nıŋ (ūd u ʿanbar) 184a/07
[=27]

ʿanbar-sırışt < Far. *ʿanbar-sirişt* Amberden yapılmış.
a. dék (behişt-i ʿanbar-sırışt) 162b/19
a.+ġa (behişt-i ʿanbar-sırışt) 107b/10, 165b/20
[=3]

anbıyā < Ar. *anbiyā* Nebiler, peygamberler.
a. (Ḥażrat-ı sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/11
[=1]

ança Bk. **ul** 2

anda Bk. **ul** 2

andaġ Bk. **ul** 2

andaḳ Bk. **ul** 2

Andarīmān Guştasb (**Guştāsb**) döneminde Turan (**Tūrān**)'lı kahraman. (Metnimizde Ercast (**Arcāst**)'ın hem kardeşi hem de oğlu olarak anılmaktadır.)
A. 16b/12, 35b/14, 39b/02
A.+ġa 38b/15
A.+nı 16b/14, 31b/11, 39a/14
[=7]

Andımān k.a. Bk. **Andıyān**
A. 273b/13
[=1]

andın Bk. **ul** 2

andīşalıġ < *andīşalıḳ* Düşüncelilik, düşünüş.
a.+nı (pakīze andīşalıġ) 17a/10
[=1]

Andıyān Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in pehlivanlarından biri. Krş. **Andımān, Pahlavān-ı Andıyān**
A. 279a/17, 285b/05
A. (Pahlavān-ı Andıyān) 279b/06, 284b/18
A.+ġa 281b/04, 283a/17, 289a/08
[=7]

anı Bk. **ul** 2
aʿnī Ar. Yani. (Arapçada "demek istiyorum ki" anlamındaki kelime, eski metinlerde "yani" yerine nadiren kullanılmıştır.)
a. 1b/01
[=1]
anıŋ Bk. **ul** 2
anıŋsız Bk. **ul** 2
ant Ant, yemin.
a. (aġır ant iç-) 150b/16
a. (ḳatıġ ant iç-) 234a/02
a. (ḳatıġ antlar iç-) 41a/09
a. iç- 9a/12, 9a/12, 17a/13, 17a/14, 20b/08, 22a/01, 43b/11, 68b/14, 94a/10, 94a/11, 95b/06, 136a/19, 138a/09, 138a/11, 149b/19, 151a/04, 189a/18, 189a/19, 199b/07, 238b/12, 245b/13, 279a/08, 279a/11, 289b/07, 289b/07, 298b/19
a. içiş- 324a/09
a. içür- 299a/12
[=31]
Anṭākiye Antakya; Akdeniz bölgesinde Hatay ilinin merkezi olan şehir. İslamiyetten önceki dönemde Antioch, Antiochia olarak geçen şehrin adı İslami dönemde Antakiye şekline dönüşmüştür.
A.+din 210b/18, 211a/11
A.+ni 204b/03
A.+niŋ 210b/20
A. şaharı 210b/17
[=5]
aŋa Bk. **ul** 2
aŋla- Anlamak, akıl erdirmek; (nasihat vb.) tutmak, kabul etmek; duymak, işitmek, dinlemek.
a.-dı 55b/04
a.-dılar 157a/10, 290b/14
a.-dım 45a/04, 257b/04
a.-dıŋ 153b/07
a.-duḳ 82b/02, 101b/05, 245b/05
a.-ġay sen 60b/20, 127b/18
a.-ġıl 42a/14, 47b/06, 49b/03, 61a/07
a.-madı 294a/21
a.-maġay sen 131a/04
a.-mas 131b/09, 258a/11
a.-mas sen 47a/17
a.-masa 2a/02, 217b/13
a.-masaŋ 236a/04
a.-may sen 51a/20
a.-ŋlar 14b/18, 43b/16, 77a/19
a.-p 128a/06, 209a/21, 222b/09, 232a/16, 289a/14, 298a/06, 319b/02
a.-r dép 87b/07
a.-sa 14b/18
a.-saŋ 26b/13, 42a/19
a.-y sen 51a/20
a.-yla 234b/16
[=40]
naṣīḥat aŋla- 14b/18
naṣīḥatımnı aŋla- 14b/18, 43b/16, 60b/20
naṣīḥatını aŋla- 42a/14, 51a/20
[=6]
ʿār Ar. Utanma, utanç, haya.
ʿā. 188a/19
[=1]
ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, boşluk, aralık, mesafe; iki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla; kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi; iç; arasında, içinde.
a. 316a/15
a.+da 6a/06, 97b/13, 116a/10, 272a/08
a.+da bol- 202b/01, 273a/07
a.+dın 281a/04, 311b/01
a.+dın köter- 114b/07
a.+ġa 332a/05
a.+ġa al- 19a/11, 25b/09, 25b/10, 260a/18
a.+larıġa (ʿadāvat aralarıġa tüş-) 233b/01
a.+larıġa ʿadāvat tüş- 232b/04
a.+mızda 16a/14, 46b/12
a.+mızġa şayṭān kir- 46b/11
a.+ŋızlarda 318b/04
a.+sı 260a/07, 270a/17
a.+sıda 17b/10, 20b/18, 21a/05, 46a/06, 53b/02, 61a/18, 61b/17, 66b/20, 101a/05, 154a/02, 154a/04, 154a/12, 155a/10, 195b/07, 200b/10, 201a/03, 208b/12, 227a/04, 248b/06,

256a/06, 260a/14, 266b/03, 278b/20, 311b/04, 315a/11

a.+sıdın 3a/08, 10a/06, 11b/09, 17a/07, 24a/07, 27a/10, 102a/14, 127a/08, 147a/21, 154a/03, 154a/14, 207a/16, 207b/17, 247b/11, 253b/20, 254b/16, 276a/21, 297a/10, 297a/11, 323a/18

a.+sıġa 11b/09, 19a/08, 19a/08, 22a/03, 39a/04, 47a/10, 63a/09, 66b/18, 88a/11, 89b/03, 89b/06, 89b/07, 95a/10, 103b/18, 103b/18, 123b/14, 123b/17, 127a/11, 149a/20, 202b/01, 229b/01, 240a/03, 265b/01, 284b/04, 286b/17

a.+sıġa kīne tüşür- Arasına kin düşürmek. 267a/21

a.+sında 48b/07, 49b/16, 50a/03, 50a/11, 52b/09, 64a/11, 66a/04, 103b/16, 114b/06, 121b/18, 123b/06, 127b/01, 145a/10, 160b/07, 172b/07, 179a/02, 187a/10, 189a/20, 192b/12, 207a/15, 215b/19, 234a/14, 240a/03, 270b/09, 274b/14, 285a/09, 286b/08, 327a/18

a.+sında érdi 97b/07

a.+sındın 226b/21

a.+sınġa 120a/09

[=125]

ʿ**Arab** Ar. Arap kavmi; Arap kavminden olan kimse; Arabistan.

ʿ**A.** 136b/21, 274b/10, 278a/18, 321a/20, 322b/17, 325b/05

ʿ**A. (pād-şāh-ı ʿArab)** 151b/08, 152a/12, 156b/06

ʿ**A. bile** 321b/04

ʿ**A.+dın** 278a/18, 325a/06, 325a/10

ʿ**A.+ġa** 146a/19, 149b/06, 274b/08

ʿ**A.+ge** 322a/01

ʿ**A.+lar** 14a/17, 74b/14, 74b/15

ʿ**A.+larġa** 74b/13

ʿ**A.+larnı** 324a/12

ʿ**A. leşkeri** 154b/13, 156b/17, 321a/11, 321b/13, 322b/19, 323b/06, 323b/12, 324a/05, 324a/10, 324b/08, 324b/10, 325a/14

ʿ**A.+nıŋ** 278a/16, 321a/19

ʿ**A.+nıŋ leşkeri** 322a/06

ʿ**A. pād-şāhı** 146a/20, 150b/14, 151b/14

ʿ**A. pahlavānları** 321a/16, 321a/20, 323b/05

ʿ**A. şaharı** 74b/11, 146b/09

ʿ**A. şaharlarınıŋ pād-şāhı** 207b/07

[=46]

ʿ**araba** Araba; yük ve insan taşıyan tekerlekli kara taşıtı. (Kökeni kesin olarak bilinmeyen kelime, metnimizde ʿ*araba* (عرابه) imlasıyla geçmektedir. Osmanlı Türkçesi metinlerinde de gördüğümüz bu imla, Arapçadan Türkçeye geçmiştir.)

ʿ**a.** 33a/08, 34a/11, 185b/18, 325b/11

ʿ**a. (altun ʿaraba ḳıl-)** 164b/04

ʿ**a. bile** 89a/18

ʿ**a.+ġa** 8b/11, 33a/01

ʿ**a.+lar** 8b/10, 10a/08, 186b/20

ʿ**a.+larġa** 8b/12, 10a/07

ʿ**a.+nı** 33a/04, 34a/09, 34a/10

ʿ**a.+nıŋ** 33a/05, 33a/05

[=18]

ʿ**Arabī** Ar. Araplara ait, Araplara özgü; Arapça, Arap dili.

ʿ**A.** 98b/03, 146b/11

ʿ**A. (altun égerlik ʿArabī aṭ)** 168a/21

ʿ**A. aṭ** 74b/15, 95a/01, 147a/10

ʿ**A. aṭġa min-** 205b/10

ʿ**A.+ġa (Munẕır-ı ʿArabī)** 207b/18, 207b/18

ʿ**A.+lar** 74b/16, 137a/01, 148a/06, 201a/03, 253b/04, 321b/18, 325b/02, 332a/17, 332a/18, 332a/19

ʿ**A.+lardın** 149a/14, 152a/17, 208a/05

ʿ**A.+larġa** 74b/16, 148a/07

ʿ**A.+large** 207b/07

ʿ**A.+larnıŋ** 322a/04, 322a/05, 331b/04

ʿ**A.+larnıŋ leşkeri** 325a/20

ʿ**A.+nıŋ (Munẕır-ı ʿArabī)** 207a/17

ʿ**A. tılġa keltür-** Arap diline getirmek. (Arapçaya çevirmek.) 241a/02

ʿ**A. til** 322b/04
[=32]

aralıḳ Aralık, mesafe, ara.
a.+ı (aralığı) 76b/11, 210b/04
[=2]

ārām Far. Durma, dinlenme; rahat, huzur, sükûn.
ā. (derd rancdın ārām taf-) 68b/19
ā. (köŋli ārām taf-) 37a/16
ā. (köŋlüm ārām taf-) 238b/20
ā. (köŋlümge ārām ber-) 258a/14
ā. (köŋlümge ārām bol-) 147a/19
ā. (yaḫşı ārām taf-) 82a/18
ā. al- Aram almak (Dinlenmek). 38a/14, 44a/05, 96a/19
ā. bile 209a/04, 266b/16
ā.+ımnı 280a/18
ā. ḳarār 227b/19
ā. ḳarār taf- 7b/19
ā. taf- Aram bulmak (Dinlenmek; rahat etmek, huzura ermek). 43a/02, 48a/01, 58a/06, 62a/05, 67b/16, 75a/19, 94b/14, 100a/08, 114a/12, 121a/14, 150b/03, 178b/11, 184b/01, 190b/16, 209a/19, 237b/13, 238a/12, 238b/18, 253a/18, 269a/12, 297a/20, 331a/20, 332a/11
ā. tap- 28b/03
ā. u āsāyış 124b/17
ā. u ḳarār taf- 66a/13, 68b/13, 107a/19, 238a/19, 241b/14, 279a/16
ā. u ḳarārıŋnı kes- 291b/17
[=46]

ārām-gāh Far. Durulan, oturulan yer, ikametgâh.
ā.+ıġa 192b/08
[=1]

ārāsta Far. Süslü, süslenmiş, bezenmiş, donatılmış.
a. (maclıs ārāsta ḳıl-) 3b/06, 8b/10, 12a/18, 65b/12, 66b/09, 88a/02, 100a/07, 106a/02, 116b/20, 137b/07, 158a/04, 163b/01, 165a/03, 167b/19, 175b/15, 184b/02, 198a/17, 217a/10, 224b/18, 260a/15, 291a/01, 300b/21, 306b/07
a. (maclıslar ārāsta ḳıl-) 126b/15, 166a/18
a. (maclısnı ārāsta ḳıl-) 218a/08, 218b/08, 219a/02, 219a/21, 220a/11
a. (maydān ārāsta ḳıl-) 89b/05
a. (pād-şāhāna maclıs ārāsta ḳıl-) 187a/17
a. (şaflar ārāsta ḳıl-) 26a/16, 37b/18
a. (şaflarını ārāsta ḳıl-) 30a/12, 77b/20, 118b/01, 141b/15, 235a/07, 236a/15
a. (saflarnı ārāsta ḳıl-) 210a/18
a. ḳıl- Araste etmek (Tertip etmek, düzenlemek). 30a/09, 128a/06, 132b/13, 165b/03, 165b/21, 172b/15, 175a/03, 179b/16, 184a/21, 187b/21, 191b/06, 191b/17, 204b/05, 222b/17, 223a/02, 226b/17, 228b/11, 237b/07, 264a/04, 266b/20, 299b/16, 327a/02
a. turur 197a/13
a. u pīrāsta ḳıl- 9a/04
[=65]

Arasṭālīs Aristoteles; İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan İlkçağ Yunan filozofu. (Metnimizde Rum (**Rūm**) şehrinde ünlü bir bilge olarak anılan Aristoteles, İskender'in her şeyi kendisine danıştığı kimsedir.) Krş. **Arasṭālīs Ḥakīm**
A. érdi 76a/09
A.+nıŋ 76a/16, 108a/04, 108a/19, 108a/20
[=5]

Arasṭālīs Ḥakīm k.a. Bk. **Arasṭālīs**
A. 108a/03, 110a/03
A.+ġa 108a/03
A.+nıŋ 76a/15
[=4]

Āraş I Tavâif-i mülûk (**mulūk-ı ṭavāyıf**) padişahlarından biri.
Ā. 110b/19
[=1]

Āraş II Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde yaşamış İran

(**Īrān**)'lı pehlivan ve serheng. Krş. **Pahlavān-ı Āraş**
Ā. (Pahlavān-ı Āraş) 150b/07
[=1]

Āraş III Menuçehr (**Manūçahr**)'in ordusunda yer alan çok ünlü İran (**Īrān**)'lı okçu. Krş. **Āraş Pād-şāh, Pahlavān-ı Şāh-ı Āraş**
Ā. 272b/07, 272b/09
Ā. (Pahlavān-ı Şāh-ı Āraş) 315a/05
[=3]

Āraş Pād-şāh k.a. Bk. **Āraş III**
Ā.+nıŋ 272a/16
[=1]

ārāyış < Far. *ārāyiş* Süs, bezek.
ā.+ı turur 134a/15, 134a/16
[=2]

Ārāyış-ı Rūmī Nuşirevan (**Nūşīravān**) tarafından ele geçirilen, içerisinde kayserin hazinesinin bulunduğu hisar, Europos Kalesi.
Ā. dép 210a/03
[=1]

arbaġ Büyü, sihir.
a.+dın 221b/21
[=1]

Arcāsb k.a. Bk. **Arcāst**
A. 14b/03, 14b/04, 15a/09, 15b/03, 16a/13, 16b/06, 17a/04, 21b/02, 22a/09, 23a/18, 25a/12, 30a/14, 36b/19, 37a/02, 38a/17, 41a/08, 41a/11, 41a/13, 224a/15, 262a/20
A. (Kuhram ibn-i Arcāsb) 38b/14
A. bile 23a/20, 49a/15
A.+ġa 25a/12, 26a/15
A.+nı 23a/20, 31a/04, 38a/18, 49a/15
A.+nı (Kuhram ibn-i Arcāsb) 25a/15, 26a/18, 30a/12
A.+nıŋ 37a/20, 38a/20, 223a/15, 262a/17
[=36]

Arcāsb Pād-şāh k.a. Bk. **Arcāst**
A. 14a/13, 15b/06, 25a/06
A.+nı 41b/01
[=4]

Arcāst Turan (**Tūrān**) padişahı, Efrasiyab (**Afrāsıyāb**)'ın torunu. Krş. **Arcāsb, Arcāsb Pād-şāh, Arcāst Pād-şāh** (Kelime metnimizde hem b'li *(Arcāsb)* hem t'li *(Arcāst)* hem de noktasız şekilde yazılmaktadır. Kelimenin t'li şekli daha fazla olduğu için noktasız olanlarda t'li okuyuş tercih edilmiştir.)
A. 14a/15, 16a/12, 16b/04, 16b/09, 16b/19, 18a/04, 18b/07, 19b/03, 19b/09, 19b/13, 19b/13, 19b/15, 22a/04, 22b/20, 26a/18, 26b/07, 26b/08, 28b/04, 29b/11, 30a/04, 30a/12, 30b/05, 30b/15, 30b/18, 36b/09, 36b/17, 37b/05, 37b/14, 38a/04, 38a/18, 38b/08, 39b/02, 43b/03, 63b/02, 227b/20, 253a/16, 328b/20
A. (Kuhram ibn-i Arcāst) 25b/08, 35b/14
A. bile 14a/14
A.+dın 14a/15, 37a/02, 37a/16
A.+ġa 16a/16, 16a/18, 16a/19, 23a/01, 25a/02, 28a/18, 29b/10
A.+ġa (Kuhram ibn-i Arcāst) 26b/03, 29a/12
A.+nı 17b/10, 29b/04, 31b/11, 35b/13, 36b/05, 328b/21
A.+nıŋ 16a/08, 16b/04, 16b/11, 20a/02, 27a/20, 28b/15, 29b/17, 29b/18, 29b/20, 31a/15, 36a/05, 36a/07, 36b/05, 36b/13, 37a/04, 38a/12, 38a/15, 38a/19, 38b/02, 38b/04, 38b/12, 39a/04, 39a/05, 39a/06, 39a/14, 39b/10, 39b/11, 39b/13, 39b/16, 227b/21
[=88]

Arcāst Pād-şāh k.a. Bk. **Arcāst**
A. 18b/05, 36b/15, 37b/07
A.+dın 40b/01
A.+nıŋ 36b/05
[=5]

arcumand Far. İtibarlı, muhterem.
a. 316a/15
[=1]

Ardabīl Güney Azerbaycan (İran Azerbaycanı) bölgesinde bir şehir. Deniz seviyesinden 1505 metre yükseklikte, Savalan (Sabalan) dağ silsilesinin eteklerindeki platoda kurulmuştur. (Metnimize göre Erdebil (**Ardabīl**), Piruz (**Fīrūz II**)'un inşa ettirdiği

Firuzabad (**Fīrūz-ābād)** şehrinin yeni adıdır.) Krş. **Fīrūz-ābād**
A. 195b/02
A.+dın 254a/19
A.+ġaça 203b/08
A. şaharı 178a/20, 253a/02, 254a/18
[=6]
Ardan Şehir adı.
A. şaharı 211b/17, 212a/10, 212a/10
[=3]
Ardaşīr I Guştasb (**Guştāsb**)'ın büyük oğlu.
A. 17a/18, 18b/13
A. ibn-i Guştāsb 17b/09, 18b/11
A.+nıŋ 18b/14
[=5]
Ardaşīr II Guştasb (**Guştāsb**) döneminde İran (**Īrān**)'lı bir pehlivan.
A. 20b/17
[=1]
Ardaşīr III Dedesi Guştasb (**Guştāsb**)'ın Behmen (**Bahman I**)'e verdiği isim. Bk. **Bahman I**
A. (Bahman Ardaşīr Pād-şāh) 72b/05
A. dép 64b/13, 111b/10
A.+nıŋ 111b/12
[=4]
Ardaşīr IV Padişah. Sasani (**Sāsānī**) devletinin kurucusu ve ilk hükümdarı. Saltanat süresi kırk yıl iki aydır. Erdeşir-i Babek, Erdeşir-i Babekân ve I. Erdeşir adlarıyla bilinir. Krş. **Ardaşīr Pād-şāh I, Şāh-ı Ardaşīr I, Şāh-ı Bābekān**
A. 110b/13, 111b/19, 112a/04, 112a/06, 112a/09, 112a/10, 112a/12, 112a/13, 112a/19, 112b/07, 112b/07, 112b/16, 113a/05, 113a/12, 113a/14, 113a/17, 113b/01, 113b/01, 113b/09, 113b/13, 113b/15, 113b/15, 113b/17, 113b/19, 114a/09, 114a/10, 114a/10, 114a/14, 114a/16, 114b/04, 114b/08, 114b/12, 114b/14, 114b/20, 115a/01, 115a/09, 115a/09, 115a/14, 115a/20, 115b/08, 115b/10, 115b/13, 115b/14, 116a/02, 116a/08, 116a/16, 116a/17, 116a/18, 117a/06, 118a/10, 118a/18, 118b/09, 119a/12, 119b/16, 120a/19, 120b/02, 120b/06, 120b/06, 120b/08, 120b/14, 120b/16, 121a/01, 121a/06, 121a/19, 121a/20, 121b/09, 122a/08, 122a/18, 123b/13, 124a/19, 124a/20, 125a/17, 125a/20, 126b/05, 127a/09, 272a/05, 331a/11
A. (Bekre-i Ardaşīr) 131b/19
A. (Ḫurda-ı Ardaşīr şaharı) 202a/11, 309b/07
A. (Ḫūzbān Ardaşīr) 131b/20
A. (Rām Ardaşīr) 131b/19
A. (Sanābād-ı Ardaşīr) 131b/20
A. (Şāh-ı Ardaşīr) 121b/06
A. (Ūrmuzd Ardaşīr) 131b/19
A. bile 113b/10, 119b/20
A. dék 132a/04
A. dép 111b/10
A. dép (Ḫurda-ı Ardaşīr) 116a/06, 131b/18
A.+dın 114a/07, 115a/16, 115b/07
A. ékenni 119b/10
A.+ġa 113a/09, 113a/14, 115a/13, 115a/13, 115b/06, 118a/15, 119a/12, 121b/15, 121b/17, 121b/19, 272a/10
A.+ġa (Ḫurda-ı Ardaşīr) 116b/07, 121a/11
A.-ı Bābek 110b/11, 110b/11, 111b/18
A.-ı Bābekān 111b/11, 112a/04, 280b/08, 281a/03, 283a/19, 305a/16
A.+nı 111b/11, 112a/01, 112a/07, 112a/08, 113a/20, 113b/13, 114a/14, 119b/01, 120b/01
A.+nıŋ 112a/03, 112a/15, 112a/20, 112b/13, 112b/14, 112b/15, 113a/02, 113a/11, 113a/20, 114a/05, 114a/05, 114a/12, 114a/16, 114b/09, 114b/12, 114b/13, 114b/13, 114b/14, 114b/16, 115a/12, 115b/16, 116a/14, 117a/05, 118b/07,

118b/08, 118b/10, 118b/10, 118b/11, 119a/03, 119b/01, 120a/01, 121b/17, 122a/02, 122a/03, 123b/20, 124a/14, 133b/13, 273a/13, 329a/09
A. ţerefi (Ḫurda-ı Ardaşīr) 120a/02
A. ţerefi (Ḫurda-ı Ardaşīr ţerefi) 121a/11
A. turur men 119b/09
[=168]

Ardaşīr V Padişah. Şapur (**Şāpūr III**)'un küçük kardeşi. Saltanat süresi on yıldır. Erdeşir-i Nikûkâr (**Ardaşīr-ı Nīkū-kār**) adıyla bilinir. Krş. **Ardaşīr-ı Nīkū-kār, Ardaşīr Pād-şāh II**
A. 144a/07, 144b/13
A.+ġa 144a/08
A.+ġaça 153b/17
[=4]

Ardaşīr VI Piruz (**Fīrūz II**), Belaş (**Balāş**) ve Nuşirevan (**Nūşīravān**) dönemlerinde yaşamış bir mubed. Krş. **Ardaşīr Mūbad, Mūbad-ı Ardaşīr**
A. (Mūbad-ı Ardaşīr) 198a/12
A. dék 197b/21
A.+nı 198a/01, 198a/14
A. turur (Mūbad-ı Ardaşīr) 198a/06
[=5]

Ardaşīr VII Padişah. Saltanat süresi bir yıl altı aydır. Hüsrev (**Ḫusrav II**) ile Şirin (**Şīrīn II**)'in dört oğlundan biridir. Krş. **Ardaşīr Pād-şāh III, Şāh-ı Ardaşīr II**
A. 318a/10, 318b/18, 318b/18
A. (Şāh-ı Ardaşīr) 319b/04
A.+nı 319a/01, 319a/04, 319a/05
A.+nıŋ 319a/02
[=8]

Ardaşīr Mūbad k.a. Bk. **Ardaşīr VI**
A. 219a/03
A.+nıŋ 198a/09
[=2]

Ardaşīr Pād-şāh (??)
A. 206b/13
[=1]

Ardaşīr Pād-şāh I k.a. Bk. **Ardaşīr IV**
A. 114b/05, 114b/18, 115a/11, 115a/20, 115b/15, 116a/07, 116a/10, 116a/11, 116a/13, 116a/14, 116a/19, 116b/02, 116b/05, 116b/07, 116b/09, 116b/11, 116b/13, 116b/14, 116b/16, 116b/19, 117a/05, 118a/15, 118b/02, 118b/06, 118b/13, 119a/01, 119a/02, 119a/10, 119a/11, 119a/16, 119a/17, 119a/19, 119a/19, 119b/07, 119b/20, 120a/02, 120a/03, 120a/05, 120a/08, 120a/10, 120b/19, 121a/07, 121a/07, 121a/08, 121a/13, 121a/17, 121b/12, 122a/01, 122a/04, 122a/05, 122a/07, 122a/11, 122b/18, 123a/02, 123b/01, 123b/10, 123b/20, 124a/02, 124a/10, 124a/13, 124a/16, 124b/02, 124b/07, 124b/13, 124b/17, 125a/02, 125b/02, 126a/11, 126a/13, 126a/18, 126a/19, 126b/01, 126b/03, 126b/06, 126b/11, 126b/15, 126b/16, 127a/03, 127a/15, 127a/17, 128a/20, 128b/01, 129b/13, 130a/10, 130a/11, 132a/06, 132b/06, 132b/07
A. bile 120a/04
A.+dın 116b/08, 119a/18, 125a/17, 127b/10
A.+ġa 116b/10, 118b/12, 118b/15, 119a/20, 121b/04, 121b/08, 122a/01, 122a/17, 123b/18, 127a/09, 128a/20
A.+nı 119b/02, 120a/18, 121a/12, 127a/02
A.+nıŋ 115b/09, 115b/20, 116a/15, 116a/20, 116b/08, 116b/09, 117a/01, 118a/14, 118a/17, 118b/05, 119a/08, 119b/19, 120a/09, 121a/06, 122b/11, 122b/17, 123b/18, 124b/15, 124b/16, 125a/01, 125a/19, 125b/01, 126a/14, 126a/15, 126a/20, 126b/18, 127a/03, 127a/16, 128a/13, 128a/19,

130a/12, 132a/09, 132a/19, 132b/05, 331a/02, 331a/04
A. turur 329a/08
[=145]
Ardaşīr Pād-şāh II k.a. Bk. **Ardaşīr V**
A. 145a/02
A.+ġa 145a/03
A.+nıŋ 174a/05
[=3]
Ardaşīr Pād-şāh III k.a. Bk. **Ardaşīr VII**
A. 319a/18, 319a/19, 321a/03
A.+nı 320a/15
A.+nıŋ 319b/18
[=5]
Ardaşīr-ı Bahman k.a. Bk. **Bahman I**
A. ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh 111b/03
[=1]
Ardaşīr-ı Nīkū-kār k.a. Bk. **Ardaşīr V**
A. 144a/12, 144b/18
A.+ġa 143a/19
A.+nıŋ 143a/20
[=4]
Ardavān Erdeşir (**Ardaşīr IV**) zamanında Tavâif-i mülûk (**mulūk-ı ṭavāyıf**) Şiraz ve İsfahan hükümdarı. Krş. **Ardavān Pād-şāh**
A. 112b/11, 112b/12, 113a/19, 113b/05, 113b/10, 113b/13, 113b/19, 113b/20, 114a/03, 114a/07, 114a/19, 116a/01
A. (Bahman ibn-i Ardavān) 115a/05, 115a/10
A. bile 110b/12
A.+dın 114a/20, 114b/19
A.+dın (Bahman ibn-i Ardavān) 114b/12
A.+nı 110b/13, 114b/07, 115b/10, 121b/12, 272a/05
A.+nıŋ 112a/13, 112b/10, 113a/05, 113a/07, 113b/20, 115b/05, 115b/07, 115b/20, 121b/13, 121b/20, 121b/20, 122a/02, 122a/05, 122a/12, 122b/15, 123a/15, 124a/09
A.+nıŋ (Bahman ibn-i Ardavān) 115a/08
[=41]
Ardavān Pād-şāh k.a. Bk. **Ardavān**
A. 110b/20, 111a/03, 111b/16, 111b/20, 112a/05, 112a/11, 112a/15, 112b/19, 113a/03, 113a/07, 113a/10, 113b/03, 113b/10, 115b/09
A. bile 112a/09, 114b/06
A.+ġa 111b/13, 112a/07, 113a/09, 115a/14
A.+nı 115b/10, 283a/19
A.+nıŋ 110b/11, 111a/02, 111a/08, 112a/04, 112a/05, 112a/06, 112b/03, 112b/04, 112b/04, 112b/05, 112b/10, 112b/19, 114b/09, 115b/13, 115b/17, 116a/02, 121b/08
[=39]
arfa < *arpa* Arpa bitkisinin tanesi.
a. 328a/07, 329b/13
a. nānı 328a/09, 328a/16
[=4]
arġamçı İp, halat; metre muadili bir uzunluk ölçme aleti.
a. 307b/02, 307b/02, 307b/21
a. dék 290b/07
a.+nı 307b/03, 308a/01, 308a/02, 308a/03
[=8]
arı Dahası, ayrıca, gerçekte.
a. 113b/12, 158b/20, 242b/11, 279a/05, 331b/09
[=5]
arı- Temiz olmak.
a.-mağu dék 158b/12
[=1]
arıġ I Temiz. Krş. **arıḳ I**
a. 249a/01, 249a/02, 304a/19, 317a/08
[=4]
arıġ II Ark, su yolu, kanal. Krş. **arıḳ II**
a. 83b/18
a.+da 14b/01, 96a/18, 330a/05
a.+dağı 84b/19
a.+ġa 42b/19
a.+ıdın (Hīrmand arığı) 56b/06
a.+ığa 330a/02
a.+ıŋ 183a/09
a.+lar 84a/14, 116a/07, 116a/10
a.+larda 32a/09, 66b/08, 101b/15, 162a/10, 211a/01

a.+larıdın 178a/09
a. suy 27a/20, 30b/17, 37a/07, 38a/17, 60a/05
a. suyı 17b/08, 21a/13, 56a/02, 57a/06, 73a/05, 175b/21, 291a/20, 316a/08
a. yaḳası 4b/16, 44a/04, 44a/15, 83b/20, 222a/10, 327b/03, 330a/04
[=38]

arıġlıġ < *arıġlıḳ* Temizlik, arılık, saflık. Krş. **arıḳlıḳ**
a.+dın özge 114b/17
[=1]

arıḳ I Bk. **arıġ I**
a. 317a/07
[=1]

arıḳ II Bk. **arıġ II**
a.+ġa 212b/18
a.+lar 4b/16
a. suyı 22a/19, 115a/07, 167a/12
a. yaḳası 3a/04
[=6]

arıḳlıḳ Bk. **arıġlıġ**
a.+dın özge 82a/07
[=1]

arıt- Arıtmak, temizlemek.
a.-aduġan 229b/07
a.-ıp 159a/12
a.-ıp (artıp) 281a/12
a.-ḳanını 159b/13
a.-ḳay biz 153b/14
a.-tı 22b/06, 79b/12, 312b/17
a.-tılar 60a/20
a.-ur érdi 281b/01
[=10]
cānımızını günāhdın arıt- 153b/14
[=1]

ʿārıyat < Ar. *ʿāriyat* Gelip geçici.
ʿā. 133b/03
[=1]

ʿārıyatī < Far. *ʿāriyatī* Gelip geçici.
ʿā. ʿālam 109b/14, 194a/16
ʿā. ʿālamdın öt- 192a/19
ʿā. dunyā 130a/19, 154b/02, 156a/10, 165a/09, 233b/17
ʿā. turur 133b/03, 173a/01, 214a/12, 244a/09, 245a/14
[=13]

arḳa Arka, bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı, art, peş; geri.
a. ber- Arka vermek (Arkasını dönmek, yüz çevirmek). 26b/05, 38b/19, 73a/20, 73b/02, 197b/04, 258b/07
a.+dın 275a/19
a.+dın ḳoyla- 323b/09
a.+dın ḳoylaş- 22a/08
a.+mdın 3b/08, 190a/03, 287b/02
a.+mızdın 189b/15, 296b/05, 297b/01
a.+mızını bir ḳıl- 78a/16
a.+ŋdın 25a/19, 196a/08
a.+ŋġa 15b/10, 134a/19
a.+ŋnı (aylı arḳa) 127b/17
a.+sı 237b/07
a.+sı bile 288a/15
a.+sıda 18b/04, 75b/08, 89a/09, 114a/02, 117b/14, 119b/14, 154b/13, 167b/14, 174a/14, 174b/07, 254b/19, 257a/16, 258a/05, 327a/17
a.+sıdın 18a/01, 38b/20, 52b/02, 54a/09, 56b/06, 56b/08, 62a/17, 62b/10, 67b/06, 68b/01, 69a/01, 71a/10, 73a/14, 73a/19, 77b/11, 84b/19, 89a/04, 89a/05, 89a/07, 89b/14, 110a/17, 158b/17, 160b/16, 165b/17, 165b/18, 172a/11, 173b/02, 179a/11, 195b/03, 210b/02, 217b/01, 255b/11, 258b/07, 263b/19, 263b/20, 269a/17, 270b/08, 272b/17, 275a/12, 277a/21, 277b/01, 278a/12, 285b/21, 286a/02, 286a/05, 287a/07, 290b/01, 297a/16, 299a/07, 309a/02, 320a/09, 329b/07
a.+sıdın ḳoyla- 19a/08, 78a/04, 141b/17, 260b/10, 263b/17, 327a/21
a.+sıdın ḳoylaş- 19a/07, 26b/05, 73b/02, 75a/07, 89b/03, 115a/11, 118a/08, 119a/14, 135b/21, 161a/17, 178b/09, 197b/04, 210b/01, 252a/20, 258b/10, 274a/19

a.+sıġa 16b/16, 18b/16, 30b/12, 39a/01, 66b/17, 67b/05, 114a/05, 150a/17, 207a/08, 239a/12, 258a/02, 287b/05, 296b/21, 323b/03
a.+sını 16b/16, 235a/07, 239a/18, 283b/20, 327a/13
a. tuġaḳ 147b/14
[=131]

arḳal Dağ koyunu, yaban koyunu.
a. 114a/03, 114a/04
a.+nı 114a/03, 114a/04
[=4]

armān Far. Arzu, istek.
a. bile (ḥasrat u armān) 1b/04
[=1]

Arman Ermenistan. Krş. **Armanıya**
A. şaharı 278a/05
[=1]

Armanī Ermeni, Ermenistanlı.
A. (Mūsīl-ı Armanī) 278a/06
A.+nı (Pahlavān-ı Mūsīl-ı Armanī) 284b/18
[=2]

Armanıya Ermenistan. Krş. **Arman**
A.+dın 253a/02
A. şaharı 203b/08
[=2]

arra Far. Bıçkı, testere.
a. bile 67a/15, 204a/11, 209a/16
[=3]

artuḳ Artık, fazla, çok.
a. bol- 1b/07
[=1]

aruġla- Zayıflamak.
a.-pdur 138a/08
[=1]

aruḳ Zayıf, güçsüz, çelimsiz.
a. 28a/14, 85a/13, 254a/07
a. bol- 103b/05
a. érdi 84a/12
[=5]

aruḳluḳ Zayıflık, çelimsizlik.
a.+dın 84a/12
[=1]

Arvand Rūd Ervend Rud veya Arapça adıyla Şattü'l-Arap; Fırat (**Furāt**) ve Dicle (**Dıcla**) nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleşmesiyle oluşan nehir. Irak-İran sınırının güney kesimini oluşturur. Krş. **Rūd-ı Arvand**
A.+dın 135b/07
[=1]

ʿarż Ar. (Büyük bir makama) saygı ile anlatma, bildirme; bildirilmek istenen husus, hâl.
ʿa. 1b/05
ʿa. ayt- 205a/10
ʿa.+ıŋnı ayt- 146a/06
ʿa. ḳıl- Arz etmek. 224b/13
[=4]

ārzū Far. Arzu, istek.
ā. 234a/03
ā. bile ḳıl- 55a/19
ā. bol- 52a/02, 148b/04, 191a/19, 287a/20
ā.+da 240a/13
ā.+dur 9a/06
ā.+ġa 8b/21, 98a/19
ā. ḳıl- 9b/03, 24b/06, 39a/08, 154a/02, 175b/03, 225b/19, 243b/16, 266a/01, 326b/06, 333a/01
ā.+lardın 190b/01
ā.+larını taf- 218a/05
ā.+larıŋ üçün 41a/08
ā.+m 237a/09, 240b/17, 269b/07, 269b/09, 291a/05, 306a/20, 318b/06
ā.+nı 240b/01
ā.+ŋ 4b/09, 23a/06, 46b/19, 133a/03
ā.+ŋ bol- 301a/09, 302b/09
ā.+ŋnı ḳıl- 269b/12
ā.+ŋuzlar bol- 191a/08, 287a/11
ā.+sı 153a/07, 246b/05, 246b/06
ā.+sıġa yet- Arzusuna ulaşmak. 244b/02
ā. turur 240b/20
[=45]

Ārzū Behram (**Bahrām VI**)'ın eşi, kuyumcu Mahyar (**Māhyār II**)'ın kızı.
Ā. 169b/06, 169b/19, 170a/17, 170b/06, 170b/07, 170b/08, 170b/11, 170b/19, 170b/21, 171a/02
Ā.+dın 170b/18
Ā. érdi 169a/04

Ā.+nı 171a/01, 171a/09
Ā.+nıŋ 169a/21
[=15]

ārzūmand Far. Arzulu, istekli, hevesli.
ā. bol- 175a/14
ā. turur 46a/05
ā. turur men 43b/07
[=3]

as- Asmak; bir şeyi yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak; bir kimseyi boğazına ip geçirip ayaklarını yerden keserek sallandırmak suretiyle öldürmek, idam etmek.
a.-aylı 15b/03
a.-ıp 39a/14, 69a/05, 70a/06, 79b/17, 122a/16, 216a/08, 268b/17, 275a/05, 282a/17, 283a/09, 302b/06, 308a/15, 309b/18, 310b/15, 315b/10
a.-ıp ḳoy- 68b/07, 135a/16, 144a/03, 167a/04, 169b/19, 170a/12, 177a/02, 177a/04
a.-ışdın özge 145b/19
a.-ḳan 302a/07
a.-ḳanı 314b/11
a.-ḳanıŋnı 82b/02
a.-ḳay men 270b/21
a.-tı 3b/10, 204b/16, 302b/05, 331b/13
a.-tılar 62a/20, 80b/13, 121a/08, 135a/19, 202b/17, 222b/01, 277a/13
a.-ur biz 228b/17
a.-ur érdim 16b/01
a.-ur men 76a/07, 81b/04, 174b/21, 180a/05, 204a/15, 252a/16
[=48]
baş tübin dārġa as- 202b/17, 222b/01
başını tübin dārġa as- 39a/14
dārġa as- 16b/01, 69a/05, 76a/07, 82b/02, 122a/16, 145b/19, 180a/05, 228b/17, 252a/16, 268b/17, 270b/21, 282a/17, 283a/09, 302b/05, 302b/06, 309b/18, 315b/10
dārġa baş tübin as- 79b/17
dārġa tirig baş tübin as- 80b/13
tirig dārġa as- 15b/03, 70a/06, 81b/04, 121a/08, 174b/21, 204a/15, 331b/13
[=29]

ʿaṣā Ar. Uzun sopa, değnek, baston.
ʿa. 157b/01
[=1]

asad Ar. Arslan.
a. burcı Arslan burcu. 106a/04
[=1]

ʿasal Ar. Bal.
ʿa. 325b/13
[=1]

āsān Far. Kolay.
a. 26b/20, 56b/11, 264b/02
ā. (müşkillerni āsān ḳıl-) 73b/01
ā. bil- 144a/15
ā. bol- 58a/03, 128b/11, 218b/06, 280b/05
ā. ḳıl- 128b/09
ā. turur 173b/06
ā. tut- 53b/08, 292a/05
[=13]

āsānlıḳ Kolaylık.
ā. 129a/11
ā. bile 38a/11, 47a/09, 153b/14, 309a/12
[=5]

aṣar Ar. İz, belirli, alamet.
a.+ıdın 176a/03
a. ḳıl- 184b/07
[=2]

āsāyış < Far. *āsāyiş* Güvenlik, emniyet; rahat, huzur, sükûnet.
ā. bile 11a/07
ā. bile (ārām u āsāyış) 124b/17
ā.+ġa 224a/04
ā. taf- Asayiş bulmak (Rahatlamak, rahata ermek, dinlenmek). 51a/04, 56b/01, 87a/16, 93a/15, 101b/13, 106b/14, 107a/17, 124b/10, 139a/16, 203a/19, 218b/11, 219a/07, 227b/20, 237a/03, 248a/08, 262b/08, 275b/15, 330b/02
[=21]

asbāb Ar. Alet, araç gereçler.
a.+ını 300a/01
a.+ları 162a/09
a.+larını 128a/17

[=3]

asıḳlıḳ < *asıḳlıġ* Asılı, asılmış.
a. turur 252b/10
[=1]

aṣıl Bk. **aṣl**
a. 300b/01
a.+ıda 161b/03
a. nasab 188b/04
[=3]

asıl- Asılmak; elleriyle bir yere tutunup vücudunu sarkıtmak; tutmak, sımsıkı yapışmak; hücum etmek.
a.-dılar 62b/11, 68b/03, 115a/07, 162a/07, 184b/06
a.-ıp 62b/20, 112b/15
a.-ıp ḳal- 30b/08
a.-ıp turur 148a/04, 166a/13
a.-maġay 182a/09
[=11]
étegimge asıl- 182a/09
[=1]

āsıyāb < Far. *āsiyāb* Suculukta kullanılan araç.
ā.+larını 158a/09
[=1]

aṣīl Ar. Asil, soylu.
a. 8b/16, 9b/02, 14a/03, 48b/07, 65b/13, 83a/14, 86a/20, 146b/10, 161b/02, 179a/02, 179b/12, 180a/12, 191a/11, 208a/19, 213b/11, 223b/09, 229b/06, 273a/19, 281a/17, 296a/19, 300a/20, 303b/08, 304a/03, 326a/10
a. bol- 226b/07
a.+dın 229b/07
a. érdi 19a/19, 329a/09
a. turur 181a/21, 299b/12
[=30]

aṣīllik Asillik, asil olma durumu.
a.+de 154b/09
a.+ge 111b/12
[=2]

asḳa- Aksamak, hafifçe topallamak.
a.-dı 168a/20
[=1]

aṣl Ar. Asıl, öz, kök, menşe; soy, nesep. Krş. **aṣıl**
a. 232b/03
a. (mubārek-aṣl) 208a/01
a.+dın 145a/13
a.+dın (bir aṣldın) 235b/21
a.+ı 98a/06, 137b/18, 161b/07
a.+ı nasab 273a/03
a.+ı naslı 3b/04, 10b/16, 326b/03
a.+ı naslım 331a/18
a.+ı naslımız 272b/15
a.+ı naslıŋ 5a/06
a.+ı turur men (pād-şāh aṣlı) 153b/17
a.+ı ve naslı 111a/20
a.+ı ve naslıŋ 10b/06, 126b/01, 329a/02
a.+ı yamanlar 324b/18, 324b/18, 331b/12
a.+ıdın bol- 226b/06
a.+ıġa yan- 33b/15
a.+ıge 324b/19
a.+ım 10b/18
a.+ımızdın 313a/02
a.+ımnı 271a/04
a.+ını 126a/19, 161a/21
a.+ınġa yan- 33b/14
a.+ınnı 126a/01, 126a/03
a. nasl 271b/17, 312b/20
a. naslım 111b/01
a. naslıŋ 200b/07
a. u nasl 77a/09, 313a/03
[=39]

aṣlī I Ar. Asıl, kaynak, başlangıç noktası.
a.+sı 214b/16
[=1]

aṣlī II Far. Bir asıl, bir soy, aynı soy.
a.+dın turur biz (bir aṣlī) 136a/07
a.+dın turur biz (bir aṣlīdın) 239b/19
[=2]

āsmān Far. Asuman, gök, gökyüzü.
ā. 50a/02, 97b/13, 208a/18, 232a/02, 311b/05, 311b/07
ā. (zamīn u āsmān) 81a/10
ā. çevrül- 305b/12
ā.+da 51a/19, 110b/04
ā.+dağı 106a/01, 166b/06
ā. dék 105b/17
ā.+dın 9b/06, 15a/12, 47b/11, 85a/10, 204a/12, 244b/21
ā.+ġa 52a/18, 62a/11, 70a/10, 100a/14, 102b/10, 115b/12,

128b/19, 156b/21, 183b/21, 223b/16, 244b/01, 266a/06, 282a/16, 294b/05
ā.+ġa (başı āsmānġa yet-) 132a/14
ā.+ġa (başım āsmānġa yet-) 92a/13, 166a/07
ā.+ġa (başını āsmānġa yetgür-) 41b/08
ā.+ġa (başıŋ āsmānġa yet-) 188a/16
ā.+ġa (başıŋnı āsmānġa yetgür-) 50b/09, 58a/17
ā.+ġa (tofraġını āsmānġa örlet-) 211a/17, 221b/13, 299a/18
ā.+ġa (toġını āsmānġa örlet-) 27a/05, 27b/16, 28b/15, 39b/18, 73b/03, 154a/07, 247a/06
ā.+ġa (toġumnı āsmānġa örlet-) 249b/19
ā.+ġa (yüzini āsmānġa ḳıl-) 28a/17, 59b/17, 271a/17, 312b/19
ā.+ġaça (yeti āsmān) 204a/06
ā.+ġaça (yeti ḳat āsmān) 203b/03
ā.+lar 118b/01
ā. maḳṣūduŋça çevrül- Gök maksudunca dönmek (Maksadı doğrultusunda her şey yolunda gitmek). 219a/15
ā.+nı 28a/18, 56b/10, 60a/06, 95b/10, 179a/06
ā.+nı (zamīn u āsmān) 80a/17
ā.+nıŋ 208b/04, 231a/15
ā.+nıŋ gerdişi 124b/05, 235b/10, 235b/17, 305a/13
ā.+nıŋ gerdişini kör- 113a/13
ā.+nıŋ yüzi 332b/07
ā.+nıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 208b/11
ā. turur 181a/14
ā. turur men 183b/21
ā. u yer 2b/04, 39a/17, 59b/17, 86a/07, 91b/03, 99b/19, 100b/16, 128b/17, 137a/11, 140b/12, 190b/19, 196a/10, 203a/13, 203b/02, 208a/04, 216b/20, 225a/09, 225b/16, 232b/01, 238b/13, 279b/15, 290b/09, 295a/12, 322a/10, 324a/19, 325a/13
ā. u yerni yasa- 208a/16
ā. u zamīn 143b/12, 212b/04
ā. u zamīnnı ḳofar- 14b/06
ā. yer 140b/17
[=107]

asrār Ar. Sırlar.
a.+ıdın 237a/02
[=1]

ast Alt, bir şeyin yere bakan yüzü, üst karşıtı; bir şeyin yere yakın bölümü; oturulurken uyluk kemiklerinin yere gelen bölümü; yan, kat, huzur. Krş. **astın**
a.+ında 34b/03, 52a/02, 53b/10, 104a/12, 148a/02, 176b/17, 208a/10, 258b/14, 310b/16, 310b/19
a.+ında (tofraḳ astı) 68a/15, 233b/11
a.+ında (tofraḳ astında bol-) 299a/15
a.+ında (tofraḳ astında ḳal-) 18b/14, 109b/16, 110a/10, 110b/09, 123a/06, 132a/06, 318b/12, 331b/01
a.+ında (tofraḳ astında ḳıl-) 92a/11, 194a/03
a.+ında (tofraḳ astında köm-) 128b/03
a.+ında (tofraḳ astında yat-) 97b/12, 128b/20
a.+ında (yer astı) 173a/07, 173a/08, 315a/20, 315a/21
a.+ında (yer astında ḳal-) 229a/08
a.+ında (yer astında ḳıl-) 219a/12
a.+ında mudur (tofraḳ astı) 165a/16
a.+ında turur 225a/17, 244b/19
a.+ındadur 208a/18
a.+ındadurlar 318a/11
a.+ındagı (yer astı) 118b/11
a.+ındın 272a/19, 274a/07
a.+ınġa 6b/01, 29a/01, 57b/01, 62a/16, 86a/18, 95b/10, 100b/18, 167a/14
a.+ınġa (ayaġ astınġa keltür-) 33b/02
a.+ınġa (tofraḳ astınġa köm-) 115b/12
a.+ıŋdadur 208a/19
[=51]

astın Alt, bir şeyin yere bakan yüzü, üst karşıtı; oturulurken uyluk

kemiklerinin yere gelen bölümü. Krş. **ast**
a. (köŋli ġamdın astın üstün bol-) 92b/11
a.+ı turur 43a/14, 68a/16
a.+ıġa (tofraḳ astınıġa kigür-) 84b/15
a.+ımda 164b/21
a.+ımġa 311b/07
a. üstün bol- Alt üst olmak. 28b/09
a. üstün ḳıl- Alt üst etmek. 73a/11, 255b/17, 258b/09
[=10]

āsūd Far. Dinlendi, rahatladı.
a. (ḳalem āsūd) 333a/18
[=1]

āsūda Far. Rahat, sakin.
a. bol- 162b/14
[=1]

āsūdelik Rahatlık, huzur içinde olma hâli.
a.+ni 245a/08
[=1]

aş Aş, yemek.
a. (yégeniŋ aş bol-) 51b/17
a.+ım (aş yé-) 172a/05
a. yé- 193b/09
[=3]

aş- Belli bir sınırın ve haddin üstüne çıkmak, ölçüyü geçmek, fazla olmak.
a.-ıp sen 112a/18
a.-ıp turur érdi 64b/14
a.-ıpdur 48b/15
[=3]

aş-ẖāna Yemek pişirilen yer, mutfak.
a.+ġa 68b/16
[=1]

ʿāşıḳ < Ar. *ʿāşiḳ* Âşık, tutkun, meftun.
ʿā. bol- 110b/12, 135b/04, 136a/05, 168b/11, 200a/17, 216a/03, 303a/03, 320b/06
ʿā. érdi 112b/11, 187a/21
ʿā.-ı şaydā bol- 112b/14
[=11]

ʿaşk < Ar. *ʿişḳ* Aşk, bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık.
ʿa.+ıda 306b/15
ʿa.+ıŋ 112b/20
ʿa.+ıŋġa 112b/20
[=3]

aşḳar Ar. Kızıl kahve (at), doru.
a. aṭ 147a/13
a.+ġa 148a/15
[=2]

āşkārā Far. Aşikâr, açık, belli, ayan; açıkça, açık bir şekilde.
ā. 23b/07, 41b/06, 97b/17, 301b/08, 301b/09, 309b/13, 310b/09
ā. (pınhān u āşkārā) 57a/16, 58b/19, 202b/21
ā. (sır āşkārā bol-) 189a/17
ā. (sırnı āşkārā ḳıl-) 222a/08
ā. (sırrım āşkārā bol-) 189a/20
ā. (sırrıŋ āşkārā bol-) 131a/09, 189b/03
ā. (sırrıŋnı āşkārā ḳıl-) 189b/04
ā. bol- Âşikâr olmak. 129a/04, 198a/20, 202a/17, 205b/21, 238b/19, 282b/12, 329a/19
ā.+dur 249b/11
ā. ḳıl- Âşikâr etmek. 13a/03, 15a/08, 119b/08, 123a/06, 202a/13, 216a/20, 216b/02, 219b/01, 221a/08, 238b/14, 243a/11, 265a/11, 275a/09, 319a/06
ā.+nı 318a/02
ā. turur 58b/19, 302a/19
ā. u pınhān 60b/11, 63a/10, 132a/04, 190b/19, 192b/15, 207a/01, 217b/18, 247a/01
[=49]

āşnā Far. Aşina, bildik, tanıdık; yakın, dost.
ā. 172b/16
ā. bol- Âşina olmak (Dost olmak, yakın olmak). 117b/05
[=2]

āşnālıḳ Aşinalık, tanışıklık, yakınlık, ahbaplık.
ā. ber- 123b/07
ā. ḳıl- 223a/02
[=2]

aşpaz Aşçı.
a.+ıġa 315b/19
a.+lar 315b/21
[=2]

aşuḳ- Acele etmek, çabuk davranmak.
a.-adur 24a/06

a.-ġıl 12b/20
a.-madım 93a/12
a.-maġay sen 281a/05, 307b/05
a.-maġıl 42a/14, 185a/03
a.-masaŋ 12b/20
a.-sa 237a/06
a.-up 41a/20
a.-ur érdi 189b/16
a.-uşda 44a/07
[=12]
aşuḳuş Acele.
a. bile 237b/17, 317a/08
a. ḳıl- Acele etmek. 183b/17, 315b/17
[=4]
aşuḳuşluḳ < *aşukuşlug̈* Aceleci.
a. bol- 248b/21
[=1]
aşur- Büyütmek, mübalağa etmek.
a.-adur 66a/04
a.-maġıl 51a/07
[=2]
at Ad, isim; nam, şöhret, şan.
a. 246a/10
a. (yaḫşı at iste-) 12b/05, 34b/14, 237b/03
a. (yaḫşı at köter-) 217b/05
a. bile (yaḫşı at) 78a/13, 173a/13, 217b/07, 296b/10, 323a/11
a. bile (yaman at) 52a/16, 78a/13
a. çıḳar- Ün kazanmak. 69b/08
a.+dın (yaman at) 151b/12
a.+dın özge (yaḫşı at ḳal-) 321b/11
a.+dın özge (yaman at ḳal-) 84b/10, 119b/06
a.+ġa 139b/08
a.+ġa (yaman at) 61a/19
a.+ı 2b/10, 2b/10, 3b/03, 4a/01, 5a/13, 6b/10, 8b/15, 14b/01, 14b/05, 15a/16, 15b/04, 16b/12, 16b/12, 17b/12, 19a/03, 23b/20, 29b/19, 44a/12, 76a/09, 79a/20, 79b/01, 80a/18, 85b/13, 90b/14, 91a/01, 91b/15, 107a/03, 118a/18, 120a/10, 121b/13, 124a/15, 129b/15, 131b/19, 142a/05, 144a/07, 145b/05, 146a/09, 146a/09, 151b/07, 157b/04, 160b/07, 162a/13, 164b/10, 166a/05, 166b/19, 166b/19, 169a/04, 172b/02, 172b/04, 181a/11, 181a/13, 181a/16, 200a/01, 209a/20, 211a/19, 215a/13, 220b/19, 223a/08, 223b/09, 226b/01, 232b/08, 232b/19, 249b/17, 250a/21, 258b/19, 292a/17, 295b/15, 297a/01, 300a/15, 302a/01, 306a/18, 307b/10, 308a/18, 308a/18, 313b/08, 318a/10, 322b/20, 326b/09, 327b/19
a.+ı (ʿālamġa atı yayıl-) 321b/20
a.+ı (yaḫşı at) 218b/21
a.+ı (yaḫşı atı cahānġa yayıl-) 222b/21
a.+ı (yaman atı ḳal-) 129b/10, 182a/05, 244b/08
a.+ı ʿālamġa yayıl- 217a/03
a.+ı bile 279a/08
a.+ı bile (Ḫażrat-ı Cabrāʾīlnıŋ atı bile) 95b/03
a.+ı bile (Ḫudā-yı ʿazza ve callanıŋ atı bile) 322b/05
a.+ı bile (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile) 15b/05, 17a/14, 41b/12, 43b/12, 64a/01, 78b/15, 85b/15, 95b/03, 97a/14, 105b/05, 192a/18, 195b/11, 204a/02, 312a/16
a.+ı bile (Ḫudānıŋ atı bile) 81a/12, 179a/06, 189a/18, 238b/16, 245b/14
a.+ı birle 209a/16, 238b/13
a.+ı birle (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile) 81a/09, 86a/07, 88a/15, 88b/02, 91a/15, 91b/02, 225b/17, 226a/18, 231b/04, 258a/04, 283a/18, 287b/17, 291b/13, 295b/12, 325a/13, 325a/19
a.+ı birle (Ḫudānıŋ atı birle) 39a/18, 316b/06
a.+ı it- Adı kaybolmak (Adı sanı unutulmak). 172b/12, 218a/01
a.+ı ḳal- 219a/06
a.+ıdın 199b/07
a.+ıdın özge (yaḫşı atı ḳal-) 128b/03
a.+ıġa yarmaḳ soḳtur- Adına para bastırmak. 267b/06

a.+ım 36b/17, 44b/09, 169a/02, 172a/05, 185a/18, 279a/03, 286a/12, 300b/11
a.+ım (yaḫşı at) 51a/14
a.+ım it- 316a/20
a.+ım tiril- 109a/05
a.+ımdın özge 199a/09
a.+ımız (yaḫşı at) 225b/12
a.+ımnı 44b/09, 91a/19, 185a/18
a.+ımnı (yarmaḳġa atımnı sal-) 81a/17
a.+ımnı yaman ḳıl- 59b/04
a.+ımnı yarmaḳġa biti- 272b/03
a.+ını 19a/16, 73b/01, 77b/20, 104b/06, 124a/14, 124a/14, 124a/16, 141a/04, 164b/11, 164b/12, 170a/09, 172b/13, 180a/11, 183b/07, 185a/09, 185a/11, 216a/11, 242b/08, 252a/17, 285b/04, 289a/10
a.+ını (yarmaḳġa atını saldur-) 267a/13
a.+ını biti- 174b/09
a.+ını çıḳar- Adını çıkarmak (Şöhret, ün kazandırmak). 41b/01
a.+ını daftardın öçür- 127b/04
a.+ını daftarġa bitü- 127a/07
a.+ını defterge saldur- 72a/14
a.+ını ḫaṭġa biti- 153a/12
a.+ını ḳıçḳır- 310b/03, 310b/04
a.+ını ḳoy- 14b/02, 14b/02, 70b/14, 70b/17, 74b/09, 75b/15, 76a/02, 92b/01, 111a/06, 123a/20, 133a/07, 143a/14, 143a/16, 143a/17, 195b/01, 200b/05, 201a/03, 211a/09, 222b/17
a.+ını sar-daftar ḳıl- Adını defter başı yapmak (Bir kimsenin, diğerlerinden daha üstün bir konumda olduğunu yazarak kayıt altına almak). 217a/02
a.+ını yaŋılandur- 80a/20
a.+ıŋ 36b/16, 44a/07, 44b/08, 45a/09, 107b/07, 169a/01, 172a/04, 189a/03, 286a/12, 300b/11, 301b/09, 301b/09, 317a/03
a.+ıŋ (ʿālamġa yaman atıŋ yayıl-) 328b/06
a.+ıŋ (cahānda yaḫşı atıŋ tol-) 62a/04
a.+ıŋ (cahānġa yaḫşı atıŋ tol-) 61a/18
a.+ıŋ (pest atıŋ égiz bol-) 84a/18
a.+ıŋ (yaḫşı at) 61a/19, 62a/04
a.+ıŋ (yaḫşı atıŋ ḳal-) 76a/15, 141a/16
a.+ıŋ (yaḫşı atıŋ yayıl-) 79a/01
a.+ıŋ ʿālamġa tol- 48a/13
a.+ıŋ it- 53b/04, 101a/12
a.+ıŋ ḳal- 103b/08, 185b/03
a.+ıŋ tirig ḳal- 165a/19
a.+ıŋdın özge 198b/15
a.+ıŋlar (yaḫşı atıŋlar çıḳ-) 20b/06
a.+ıŋnı 44b/08, 66a/12, 171a/03, 293a/11
a.+ıŋnı cahānġa yay- 13b/03
a.+ıŋnı ḳoy- 279a/03
a. ḳoy- Ad koymak. 65a/12, 71b/03, 107b/08, 108b/03, 111b/10, 116a/06, 118a/05, 121a/20, 122b/16, 126a/10, 131b/18, 135a/18, 135b/18, 143a/06, 146a/08, 184b/21, 203a/11, 212a/03, 232b/11, 233a/02, 301b/08, 310b/09, 310b/09
a. köter- Ad kaldırmak (Şöhret kazanmak). 61a/18, 65b/02, 131b/01
a.+ları 322b/05
a.+ları ʿālamġa yayıl- 333a/11
a.+larıdın özge 173a/04
a.+larını 180a/13, 230a/20
a.+larını defterge biti- 115a/19
a.+nı ḳoy- 301b/07
[=292]

aṭ Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan tek tırnaklı hayvan.
a. 7b/06, 9b/11, 10a/06, 12a/08, 17b/15, 20a/15, 28a/14, 34a/10, 34b/09, 36b/04, 54b/19, 54b/20, 60a/07, 72a/08, 72a/09, 83a/06, 84a/05, 84a/06, 84a/06, 88a/04, 89a/14, 89a/17, 111b/05, 138a/21, 138b/01, 138b/04, 146b/07, 147a/08, 147a/11, 147a/12, 147b/06, 150a/16, 150a/17, 162b/14, 172a/16, 182a/18,

186b/19, 197b/13, 207a/02, 208b/12, 215b/01, 235b/13, 238b/02, 252a/20, 254b/21, 258b/10, 267a/10, 274b/01, 275b/10, 282b/09, 284b/04, 284b/05, 285a/07, 290b/01, 299b/15, 301a/07, 308b/07, 320a/18, 323a/21
a. (ablaḳ aṭ min-) 283a/07
a. (altun éger ve yügenlik aṭ mindür-) 181b/18
a. (altun éger yügenlik aṭ) 216a/09
a. (altun égerlik aṭ) 43a/09, 72b/19, 148b/15, 156b/18, 181b/02, 261a/20, 290b/06, 303b/12, 314b/07
a. (ayġır aṭ) 150a/11
a. (baytal aṭ) 75b/17
a. (égerlik yügenlik aṭ) 231a/13
a. (ḳulun aṭ) 320a/16
a. (yügürük aṭ) 7b/08
a. bağla- 33a/02
a. bile (ḳoş aṭ) 13a/05, 199a/04, 222a/16, 246a/15, 269a/10
a. çaf- 71b/19, 147a/03, 160b/16
a.+dın 8a/18, 25b/12, 79b/11, 147a/12
a.+dın érdi 150a/14
a.+dın tüşür- Atdan indirmek. 119b/01
a.+dın yıḳıl- 55a/16, 79b/06
a.+dın yıḳıt- 17b/06
a. égerlet- 38b/03
a. érdi 316a/15
a.+ġa 18b/09, 20b/14, 28b/16, 55a/01, 150a/13, 320a/18
a.+ġa (ablaḳ aṭ) 270b/10
a.+ġa (altun égerlik aṭ) 261b/17
a.+ġa (ʿArabī aṭġa min-) 205b/10
a.+ġa (ıldam aṭġa min-) 19a/15, 26a/03
a.+ġa altun égerni égerle- 20b/14
a.+ġa min- 49b/16, 238b/15, 255a/14
a.+ġa mindür- 113b/03, 195a/06
a.+ġa suvār bol- 9b/13, 10a/20, 18b/09, 19a/04, 20b/12, 55a/09, 250a/08
a.+ı 28a/16, 99b/12, 160b/18, 174a/12, 252a/15, 308b/05, 323b/02
a.+ı (aṭ min-) 252a/19
a.+ı bile 19b/09, 290b/10
a.+ı turur 252b/02
a.+ıdın 17b/02, 18b/20, 22b/01, 28b/05, 297b/19
a.+ıdın tüş- Atından inmek. 3b/01, 7b/17, 9b/01, 14a/08, 14a/18, 17a/07, 18b/20, 19a/10, 20a/01, 20a/14, 21b/13, 32b/01, 32b/13, 33b/04, 44a/09, 44b/08, 46a/11, 46a/18, 56b/14, 96b/14, 113b/17, 114b/13, 157b/14, 158b/15, 160a/11, 160b/14, 162a/16, 164a/20, 167a/01, 171b/04, 176a/01, 190b/14, 228b/05, 241a/09, 250a/10, 271a/16, 275a/15, 286a/04, 289a/02, 298a/11, 299b/18, 323a/21, 327b/02
a.+ıdın yıḳıl- 18b/16, 19a/18, 20a/01, 20a/04, 21a/01, 21b/12, 297a/16
a.+ıdın yıḳıt- 19b/12, 19b/15, 20a/08, 36a/04, 154b/12
a.+ıdur 252b/01
a.+ıġa 11b/17, 17b/10, 56b/06, 197b/01, 284b/03, 290b/02, 296b/12, 297a/03
a.+ıġa (ablaḳ aṭ) 270b/08
a.+ıġa (ablaḳ aṭıġa suvār bol-) 270a/18
a.+ıġa (ıldam aṭıġa suvār bol-) 159b/17
a.+ıġa ḳamçı ur- 190a/18
a.+ıġa min- 17b/20, 21b/06, 44b/05, 159a/14, 271b/02, 299b/19
a.+ıġa suvār bol- Atına süvar olmak (Atına binmek). 7b/12, 8a/01, 10a/01, 10b/15, 13b/04, 21a/08, 28a/16, 89b/11, 157b/09, 164a/02, 173b/09, 184b/12, 189a/13, 241b/02, 277b/15, 290a/13
a.+ım 52a/07, 54b/12, 164b/21, 168a/20
a.+ımġa suvār bol- 56a/09
a.+ımnı (altun égerlik aṭ) 168b/01
a.+ımnıŋ 159a/07

a.+ındın 326a/03
a.+ını 20a/01, 20a/08, 21b/14, 21b/16, 28a/12, 28a/13, 147b/21, 157b/15, 158b/12, 167b/21, 176a/12, 222a/05, 228b/17, 274b/01
a.+ını bağla- 168b/15
a.+ını çaf- Atını koşturmak. 17a/06, 17b/08, 20b/16, 20b/19, 55a/17, 123b/17, 123b/19, 160b/14, 165b/18, 174b/04, 176a/10, 185b/14, 209a/21, 238b/06, 270b/14, 275a/02, 298a/07, 320a/09
a.+ını daʾb ber- Atını ileri doğru sürmek. 10a/21, 40a/09, 184b/15, 204b/17
a.+ını égerle- 3b/09, 21b/18, 72b/14
a.+ını maydānġa sür- 270a/02
a.+ını min- 19b/16, 242a/20, 274b/15
a.+ını tepin- Atını tepinmek (Atını ileri doğru sürmek). 44a/12, 59b/17, 147b/17, 148a/08
a.+ını tepret- 204b/19
a.+ını yıḳıt- 274b/02
a.+ını yügürt- Atını koşturmak. 255b/15, 320a/09
a.+ını yürüt- 242b/12
a.+ınıŋ 3a/07, 55a/15, 55a/15, 73a/09, 116b/14, 175a/20, 252b/03, 252b/06, 270b/17, 284a/05, 323a/20
a.+ınıŋ (aṭ kişine-) 3a/06
a.+ıŋ 54b/13, 125b/07, 157b/20, 158b/13
a.+ıŋ bile 33a/20
a.+ıŋdın 50a/19
a.+ıŋdın tüş- 44a/04
a.+ıŋġa suvār bol- 23a/09
a.+ıŋnı 125b/08
a.+ıŋnı min- 21a/16
a.+ıŋnı yügürt- 283b/11
a.+ḳa 284b/04
a.+ḳa (altun éger yügenlik aṭka mindür-) 301a/04
a.+ḳa min- 291a/17
a.+ḳa suvār bol- 281b/20, 285a/05
a.+ḳa tetüri mindür- Ata ters bindirmek. 174a/09
a. kişne- 150a/18
a.+lar 10a/05, 29b/16, 37b/09, 39b/12, 96a/14, 102a/10, 112a/03, 147a/11, 206b/07, 223a/03, 239a/15, 288b/19, 323a/14, 323a/16
a.+lar (altun éger yügenlik aṭlar) 97a/03
a.+lar (altun égerlik aṭlar) 76b/05, 83a/02, 95a/09, 146b/07, 188a/06, 242a/20, 263a/04, 302b/15, 303a/10
a.+lar (altun égerlik cengī aṭlar) 308b/04
a.+lar (altun égerlik ve altun yügenlik aṭlar) 148b/05
a.+lar (altun ve kümüş égerlik aṭlar) 15b/18
a.+lar (yüz altun égerlik aṭlar) 227a/16
a.+larda (altun égerlik altun yügenlik aṭlar) 225a/01
a.+larġa 89a/19, 106b/03, 172b/07, 221b/15
a.+larġa (şımāl ayaġ aṭlar) 77b/09
a.+larġa égerlerini sar-nigūn toḳu- Atlara eyerlerini baş aşağı vurmak (Bir tür matem ritüelidir). 109b/10
a.+larġa mindür- 38b/04
a.+ları 138b/08
a.+ları (aṭlar min-) 123b/09
a.+ları kişine- 54b/03
a.+larıdın tüş- 24a/08, 116a/18, 138b/17, 191b/10, 199a/18, 312b/01
a.+larıġa 138b/06
a.+larım (altun égerlik aṭlar) 80a/06
a.+larım (ʿArabī aṭ) 95a/02
a.+larımız 89a/02
a.+larını 26b/10, 74b/06, 208b/15, 264a/11
a.+larını çaf- 77b/11, 79b/04
a.+larını yügürt- 123b/18
a.+larınıŋ 281b/21
a.+larıŋlarnı 116b/19
a.+larnı 33a/02, 33a/08, 33a/08, 34a/09, 89a/11, 112a/18, 113b/09
a.+larnı (ʿArabī aṭ) 74b/15
a.+larnı bağla- 33a/05

a.+larnı égerle- 113b/01
a.+larnı min- 221b/15
a.+larnıŋ 33a/06, 221b/15, 223b/02
a.+larnıŋ (aṭlar kişine-) 31a/03
a. min- 13b/04, 71b/17, 299b/18, 301a/06
a. mindür- At bindirmek. 69b/12, 172b/05, 197b/03
a.+nı 7b/11, 21b/17, 85a/05, 125b/10, 147a/16, 147a/16, 150a/12, 157b/15, 230a/20, 239a/11, 263b/21, 264a/01, 282a/02, 285a/05, 285a/05, 327b/04, 327b/05
a.+nı (altun égerlik ʿArabī aṭ) 168a/21
a.+nı (altun égerlik aṭ) 121a/07, 327b/04
a.+nı (ʿArabī aṭ) 147a/10
a.+nı (aşḳar aṭ) 147a/13
a.+nı (gül-gūn aṭnı çaf-) 168a/18
a.+nı bağla- 158b/15
a.+nı égerle- 10a/20, 20a/12, 46a/09, 159a/06
a.+nıŋ 8a/05, 62b/17, 62b/20, 84a/05, 89a/14, 147a/15, 148a/02, 150a/15, 150a/17, 174a/09, 228b/18, 228b/18, 252a/15, 252b/08, 270b/18, 320a/17
a.+nıŋ ḳuyruḳlarını kés- Atın kuyruklarını kesmek (Bir tür matem ritüelidir). 109b/10
a. ulaḳ At ulak (İş hayvanları). 88b/13
a. yügürt- At koşturmak. 241a/07
[=444]

at- Atmak, hedefe ulaştırmak; vurmak; (tan için) sökmek, ışımak.
a.-a alġay 174a/17
a.-aça 310b/13
a.-ayın 147b/09
a.-ġıl 58b/16, 112a/14, 147b/13, 184b/14
a.-ıp 10a/14, 55b/10, 99b/15, 156a/01, 164a/21, 167a/11, 169b/12, 185b/02, 222b/02, 222b/02
a.-ışdın 60a/01
a.-ışlıġını 184b/16
a.-ışnı 124a/12
a.-ḳalı 67b/04
a.-ḳan 148a/14
a.-ḳanını 148a/16, 148a/17, 148a/17
a.-ḳunça 18a/18, 23b/14, 29b/09, 54a/06, 65b/03, 73a/09, 139a/19, 222b/05, 242b/06, 243b/07, 275b/14
a.-maġay men dép 9a/13
a.-maḳ 127a/05, 147a/02
a.-maḳ kerek 174a/16
a.-maḳlıḳda 71b/20
a.-sa 55b/18, 55b/19, 173b/04, 251a/07, 275b/11
a.-sam 322a/03
a.-tı 3a/05, 10b/04, 12a/20, 18b/08, 19a/02, 22a/19, 23b/14, 30a/08, 30b/08, 32b/09, 33a/04, 33b/02, 54a/06, 55b/17, 60a/03, 67b/06, 72b/18, 73a/09, 73a/19, 77b/19, 96a/15, 101b/18, 112a/11, 112a/12, 114a/08, 136b/01, 136b/12, 140b/16, 147b/17, 147b/18, 147b/19, 148a/04, 158a/05, 160a/02, 164a/08, 167a/15, 167a/21, 167b/02, 169b/18, 175a/20, 176a/01, 176a/01, 176b/02, 185b/15, 186b/11, 186b/12, 193b/20, 210b/11, 226b/14, 246b/17, 258b/11, 274b/01, 275b/13, 286b/09, 286b/21, 290a/18, 290a/18, 291a/20, 291a/21, 291a/21, 291b/01, 291b/01, 307a/11, 330a/04
a.-tılar 55b/14, 99b/14, 184b/13, 245b/21
a.-tım 57a/19, 112a/13, 112a/13
a.-ur érdi 55b/18, 71b/12
[=120]
bir tal oḳ at- 112a/11, 147b/19, 167a/21, 258b/11, 286b/09, 291a/20
bir tal oḳnı at- 167b/02, 176a/01, 185b/15, 186b/11
nışāna at- 71b/12, 184b/13
oḳ at- 10a/14, 10b/04, 19a/02, 55b/10, 55b/14, 55b/18, 99b/15, 124a/12, 127a/05, 147a/02, 147b/17, 148a/14, 174a/16,

174a/17, 184b/14, 222b/02, 290a/18, 322a/03
oḳ ya at- 60a/01, 71b/20
oḳ yasını at- 167a/11
oḳını at- 30b/08
oḳnı at- 55b/17, 186b/12, 291a/21, 291a/21, 291b/01
taŋ at- 3a/05, 12a/20, 18a/18, 18b/08, 22a/19, 23b/14, 23b/14, 29b/09, 30a/08, 32b/09, 33a/04, 33b/02, 54a/06, 54a/06, 65b/03, 72b/18, 73a/09, 73a/09, 73a/19, 77b/19, 96a/15, 101b/18, 114a/08, 136b/01, 136b/12, 139a/19, 140b/16, 156a/01, 158a/05, 164a/08, 164a/21, 169b/12, 169b/18, 173b/04, 175a/20, 176b/02, 193b/20, 210b/11, 222b/05, 226b/14, 242b/06, 243b/07, 246b/17, 251a/07, 275b/11, 275b/13, 275b/14, 286b/21, 307a/11, 310b/13, 330a/04
yanı at- 67b/06
yulġun oḳnı at- 58b/16, 60a/03
[=93]

ata Baba.
a. 1b/07, 17b/18, 24a/01, 24b/03, 24b/07, 27a/13, 38a/02, 47a/02, 57a/13, 61b/03, 71b/14, 71b/16, 71b/20, 74b/01, 78a/10, 78b/11, 117b/04, 117b/07, 146b/13, 147a/07, 202b/02, 213b/06, 226b/06, 248a/15, 253b/09, 267a/21, 273b/09, 315a/16, 319b/11, 319b/12, 319b/13, 329b/02
a. ana ṭerefi 114b/03
a. baba Baba dede (Ecdat, atalar). 6a/02, 6b/16, 8b/18, 15b/16, 48a/10, 49a/07, 49a/09, 49a/10, 59a/17, 78a/14, 137b/19, 138a/05, 153a/03, 153b/16, 153b/17, 161a/15, 161b/01, 184a/02, 195b/13, 200b/08, 249b/10, 249b/11, 265b/04, 266a/21, 266b/14, 266b/16, 271b/06, 281a/01, 288b/03, 288b/17, 304a/09, 314a/13, 319b/11, 322a/21, 329a/08, 332b/17
a. bile 214a/11
a. bol- 211a/11
a.+dın 297a/13
a.+dın ataġa 152b/11
a.+dur 46a/20
a.+ġa 24a/13, 212b/18, 248a/05, 248a/16
a.+ġa (atadın ataġa) 152b/11
a.+lar 17a/17
a.+ları 273b/09
a.+larıdın 236a/01
a.+larıŋ 197a/01
a.+m 3a/14, 3b/08, 7b/18, 7b/19, 8b/03, 9b/20, 10a/17, 13b/09, 20a/11, 24a/11, 27a/07, 27b/02, 27b/03, 27b/03, 27b/08, 28a/20, 28b/07, 28b/08, 29a/05, 40b/01, 43b/14, 44a/17, 44b/04, 45b/12, 48b/06, 48b/11, 49a/10, 49a/11, 49b/18, 50b/06, 53b/08, 55a/05, 55a/18, 55a/20, 56a/10, 56b/01, 56b/20, 59b/07, 60b/06, 60b/12, 61a/08, 62a/01, 62a/05, 63a/15, 65b/07, 69a/15, 69a/18, 69b/10, 107b/08, 136b/02, 147a/17, 148b/04, 148b/18, 149b/02, 153b/14, 169a/07, 169a/11, 169a/14, 169b/06, 173a/03, 182a/02, 182a/04, 182b/03, 189a/08, 189a/10, 189a/11, 189b/11, 194b/01, 194b/04, 200a/08, 214a/17, 233b/21, 234b/12, 234b/17, 248b/16, 249b/09, 253a/19, 253b/06, 253b/08, 272a/11, 288a/14, 291b/15, 296a/15, 310a/18, 312a/02, 313a/15, 315b/20, 317b/15, 317b/16
a.+m turur 65b/14
a.+m üçün 38b/18, 313b/02
a.+mdın 3a/16, 40b/15, 50a/20, 149b/03, 149b/04, 153b/11, 234b/20, 270a/03, 302a/16, 325a/05
a.+mġa 3a/18, 20a/10, 27a/13, 27b/01, 40b/03, 51b/16, 61b/02, 61b/14, 69a/13, 311b/11, 311b/20, 315b/18
a.+mız 13b/08, 37a/10, 163b/15, 180b/10, 216a/05

a.+mızdın 37a/11, 194a/21
a.+mıznıŋ 3a/14
a.+mnı 153b/08, 261a/07, 297b/11, 313a/17, 313b/01
a.+mnıŋ 9b/21, 20b/17, 21a/10, 24a/03, 24a/05, 43a/02, 44b/11, 60a/13, 61b/14, 61b/19, 61b/20, 69a/14, 69a/20, 69b/03, 126a/05, 156a/18, 182a/06, 182b/04, 190a/16, 250b/09, 260a/11, 260b/12, 271b/15, 272a/03, 288b/15, 288b/16, 302a/17, 312a/04, 313a/20, 315b/14
a.+nı 78a/10, 315a/16
a.+nıŋ 24a/12, 24b/04
a.+ŋ 3a/13, 10a/18, 13b/07, 20a/17, 20b/17, 26a/08, 27b/12, 40b/07, 41a/18, 42a/20, 47a/12, 48a/04, 48a/17, 51a/20, 51b/01, 51b/03, 51b/05, 63b/02, 63b/10, 63b/11, 63b/11, 70a/10, 70b/02, 72a/05, 82a/08, 88b/03, 121b/15, 148b/11, 151a/03, 170b/10, 183a/05, 189a/04, 212a/11, 213b/05, 213b/07, 213b/08, 213b/16, 234a/08, 245a/16, 251b/18, 253b/18, 254a/11, 271b/12, 286a/14, 288b/07, 313a/14
a.+ŋdın 27b/04, 47a/10, 49b/18, 234b/17
a.+ŋġa 316b/12
a.+ŋızlarnıŋ 214b/21
a.+ŋnı 20b/18, 27b/13, 312a/06, 315b/05
a.+ŋnıŋ 6a/07, 27b/04, 40b/06, 131b/01, 149a/03, 149a/11, 213b/14, 245a/17, 313b/14
a.+sı 3b/11, 14a/20, 19a/14, 20b/07, 20b/15, 24b/01, 29a/16, 39a/17, 40a/09, 40a/15, 69a/18, 133b/13, 135a/01, 135b/18, 141b/11, 146a/08, 148b/01, 148b/20, 149a/18, 161b/02, 169a/11, 192a/05, 194a/17, 195b/03, 200b/19, 212a/12, 213b/15, 226b/05, 252a/18, 259a/15, 297b/20, 304a/05, 319b/15, 329a/08, 329a/09
a.+sı bile 31a/10, 118a/18
a.+sı turur 25b/17
a.+sıdın 36b/20, 125a/16, 149a/01, 168a/02
a.+sıdın kéyin 218a/01, 254a/04
a.+sıġa 1b/11, 19a/19, 23a/14, 23b/05, 27a/12, 27a/17, 40a/15, 56b/19, 63a/18, 118a/19, 148a/21, 151a/05, 252b/06, 256b/17, 262a/11, 304a/04
a.+sını 18b/17, 19a/02, 19a/13, 20b/20, 24a/08, 40a/09, 149a/21, 170b/11, 190b/14, 192a/06, 202b/02, 269b/01, 276a/18, 276a/19, 304a/03, 304a/05, 317b/04, 318b/03
a.+sınıŋ 2b/12, 3b/01, 13b/10, 14a/20, 20b/07, 20b/11, 20b/11, 20b/20, 21a/16, 23a/04, 23a/05, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/02, 24b/12, 27a/18, 29a/15, 29b/05, 29b/11, 31a/07, 37a/01, 38a/02, 40a/05, 40a/08, 40a/20, 40b/09, 41a/04, 42a/11, 44b/10, 46a/01, 46a/03, 64b/19, 65b/19, 68a/17, 68a/18, 69a/04, 69a/12, 76a/05, 76a/07, 109a/07, 109a/08, 115a/01, 118a/20, 134b/10, 135a/09, 135b/17, 145a/06, 145b/01, 146a/13, 148b/13, 149a/16, 149a/20, 151a/06, 151a/07, 153a/20, 153b/04, 193b/21, 194a/20, 200a/02, 200a/03, 202a/12, 212a/15, 212b/18, 213a/05, 216a/02, 218a/03, 235a/02, 235a/05, 249b/03, 249b/14, 259a/16, 259a/20, 267b/10, 269a/21, 269b/14, 274b/05, 280b/01, 292b/08, 302a/21, 328b/21
a. ve baba 15b/10
[=469]
ata- Ad koymak, adlandırmak; zikretmek, anmak, dile getirmek.
a.-dılar 13b/12, 116a/09, 124a/18, 127a/03, 142a/07
a.-ġan bol- 41b/15
a.-mas érmiş 9b/04
a.-maslar 102b/13
a.-r érdi 64b/13, 111a/07, 111b/11, 252a/17, 252a/18, 305b/17, 305b/17, 305b/17

a.-r érdiler 14b/01, 48b/02, 48b/04, 70b/08, 104a/05, 111a/01, 111b/10, 118a/05, 165a/16, 165b/09, 187a/20, 210a/04, 210b/03, 212a/08, 278a/21, 290b/10, 305b/15, 319b/16
a.-r érmişler 102a/07
a.-r men 94a/06
a.-r sen 181a/11
a.-rlar 14b/08, 17a/19, 33a/19, 34a/04, 41b/17, 109b/18, 129a/11, 131a/10, 144b/03, 172a/15, 181a/17, 181a/17, 181a/17, 184a/06, 195b/02, 201a/04, 210a/16
a.-rlar érdi 100b/15
a.-rlar érdiler 117a/12
[=56]

ataġa Üvey baba.
a.+mnıŋ 149b/03
[=1]

atasız Babasız.
a. 173a/06, 174b/19, 302b/03
a. bol- 17a/17, 17b/18, 78b/11
[=6]

ātaş-gede Far. Mecusi tapınağı, ateşe tapanların kutsal ateşlerinin yandığı yer.
a.+ler 2b/09
[=1]

ātaş-perest Far. Ateşe tapan kimse.
a.+ler 74b/10, 288a/11, 332a/19
a.+ler bile 25a/04
a.+lerdin 25a/16
a.+lerniŋ 26a/09, 84b/13
[=7]

ātaş-perestlik Eski İran (**Īrān**)'ın Zerdüşt (**Zarduhuşt**) tarafından kurulan ve ateşe tapma esasına dayanan dini.
a. dīnı 70b/08
[=1]

atım Atılan bir şeyin gidebileceği mesafe.
a. (bir oḳ atım égiz) 308a/19
a. (iki oḳ atım yer) 270a/17
a. (iki oḳ atım yıraḳ) 172a/02
a. (oḳ atım keŋrü) 29a/08
[=4]

atış- Karşılıklı atmak.
a.-tılar 21b/07
[=1]
ok atış- 21b/07
[=1]

aṭlan- Ata binmek.
a.-dı 35b/19, 44a/01, 59a/02, 66b/07, 70b/06, 92b/05, 96a/16, 99b/09, 113b/11, 121a/07, 158a/17, 160a/21, 178a/20, 179b/19, 191a/15, 197b/10, 198a/13, 253a/02, 257a/14, 258b/10, 287a/04, 290a/15, 298a/06, 298a/06
a.-dılar 18b/08, 191b/14
a.-ıp 88a/18, 91a/06, 177a/10, 204b/07, 204b/08, 204b/10, 228b/03, 260a/20, 278a/13, 279a/18, 288a/17
a.-sa 292a/15
a.-sam 11a/19
[=39]

atlıġ Bk. **atlıḳ**
a. 6b/06
[=1]

atlıḳ I < *atlıġ* Adlı, isimli, ad sahibi. Krş. **atlıġ**
a. 4b/07, 6b/12, 6b/13, 12a/10, 12b/12, 16a/03, 16b/14, 16b/16, 16b/16, 18b/09, 18b/15, 20b/17, 23b/02, 25a/09, 42b/19, 46a/09, 55a/04, 55a/10, 64b/20, 70b/07, 70b/08, 70b/11, 72a/10, 83a/19, 83b/03, 90a/10, 91b/10, 91b/16, 92b/09, 94a/12, 109b/19, 111a/04, 112b/11, 114b/10, 114b/16, 115a/02, 117a/03, 117a/11, 118b/05, 125a/17, 132b/10, 132b/11, 132b/14, 133a/08, 134b/17, 135a/20, 135b/15, 141b/11, 143a/18, 144a/08, 145b/01, 151a/01, 156b/20, 160a/05, 162b/17, 165a/12, 167a/09, 168a/01, 173a/19, 174a/09, 177b/20, 179a/02, 179b/02, 188a/04, 191a/16, 194a/20, 199b/20, 201a/07, 204b/05, 208b/16, 211b/18, 213a/19, 213b/01, 215a/11, 220b/16, 220b/17, 221a/02, 228b/05, 240a/16, 240a/19,

253b/05, 253b/06, 254a/16, 265a/21, 276a/21, 278b/21, 282b/06, 283a/16, 284a/04, 284a/07, 289b/13, 293a/02, 302b/19, 302b/20, 305a/05, 306a/05, 306a/08, 308b/05, 308b/10, 312b/14, 316a/15, 318b/18, 320a/02, 320a/13, 320a/21, 320b/05, 321a/12, 326a/17, 328b/02, 328b/07

a. (yaḫşı atlıḳ bol-) 38a/08, 141a/16

a. (yaman atlıḳ bol-) 59b/11, 134a/03, 187a/10

a.+da (yaḫşı atlıḳda bol-) 131b/14

a. turur (yaḫşı atlıḳ) 48a/17, 52b/09

[=118]

aṭlıḳ II < *aṭlıġ* Atlı, ata binmiş olan (kimse), süvari; atı çok olan (yer).

a. 9b/05, 36a/01, 67b/09, 89a/11, 113b/12, 113b/12, 150a/13

a. (ablaḳ aṭlıḳ) 284a/09

a. (yügürük aṭlıḳ) 7b/04

a.+lar 31a/05, 239a/09

a.+nı 290b/10

[=12]

atmış Altmış, sayı adı. Krş. **altmış**

a. 75b/08, 165b/06, 211a/18, 323a/03

a. (miŋ bir yüz atmış) 296b/03, 296b/21, 303a/10

a. (miŋ yüz atmış) 333a/17

a. (ʿumrı yüz atmış törtge kir-) 165a/12

a. (yüz atmış) 60a/08, 165b/12, 253b/15, 302b/11, 302b/14

a. (yüz atmış altı mışḳāl kümüş) 305b/05

a. altı 308b/05

a. altınçı dāstān 135b/02

a. beşinçi dāstān 130a/10

a. sekizinçi dāstān 143a/18

a. üç yıl 192b/17, 193b/11

a. üçünçi dāstān 121b/08

a. yetinçi dāstān 140a/19

a. yıl 319b/09

a. yıl bol- 192b/12

a. yıl öt- 192b/12

[=26]

atmışınçı Altmışıncı, altmış sayısının sıra sıfatı.

a. dāstān 105a/14

[=1]

aṭrāf Ar. Etraf, çevre.

a. 275b/13

a.+dın 17a/01, 22a/08, 22a/09, 249b/04, 307b/13

a.+ı 295b/08

a.-ı ʿālam 11a/05, 24b/19, 76b/01, 77a/01, 132b/06, 157a/07, 193a/01, 193a/08, 195a/18, 215a/09, 300b/04, 305a/20, 308a/16, 321a/07, 331a/16

a.-ı şaharī 325b/19

a.+ıda 32a/09, 66a/20, 85a/16, 100b/09, 164b/06, 166b/21, 222b/15, 241b/02, 303b/05

a.+ıdın 14b/12, 19a/11, 19a/20

a.+ıġa 29a/08, 30a/15, 33a/01, 78a/12, 135b/16, 152b/01, 207a/04, 210b/21, 283b/21, 301a/06

a.+ımızda 235b/19

a.+ını 237b/18, 239a/17, 304b/21

[=49]

aṭrāfī Far. Bir taraf; herbir taraf.

a.+daġı 196b/14, 201a/06

a.+dın 68b/03, 99a/02, 118b/07, 124a/11, 128a/19, 131a/01, 146a/21, 164a/03, 201a/07, 206b/21, 210b/07, 245b/21, 253a/04, 283a/15

a.+ġa 116a/07, 139a/06, 224a/12, 239a/03, 241a/07

a.+nıŋ 151b/05

[=22]

āvāra Far. Avare, başıboş, serseri.

ā. bol- 3a/01

[=1]

āvāz Far. Ses, seda; feryat, nara; ün, şöhret, nam.

ā. 72b/07, 72b/07, 102a/20, 103a/07, 109b/20, 164a/19, 168a/17, 204b/10, 210b/08

ā. (ḫūş-āvāz) 65a/04, 97a/01, 166a/21, 166b/03, 174b/15, 184b/03, 198a/17, 307a/03

ā. bile 53a/09, 63a/02, 139b/06, 154b/05, 239a/16

ā. bile (yaḫşı āvāz) 316a/10

ā.+dın 115b/05, 306b/18

ā.+dur 38b/15, 72b/07, 72b/10, 104b/14, 310b/07
ā.+ġa 38b/14
ā.+ı 11b/03, 20a/05, 20b/07, 26a/20, 31a/02, 35a/15, 35a/16, 35a/17, 35a/19, 38b/16, 78a/01, 81b/14, 89b/18, 99b/02, 109b/19, 115b/01, 115b/05, 118b/01, 132b/17, 135b/08, 136a/01, 140b/07, 140b/07, 140b/10, 167b/20, 168a/17, 178b/06, 197a/20, 208b/14, 209b/20, 210b/10, 236b/08, 260b/03, 274a/03, 284a/16, 284b/11, 324a/06, 327a/06, 327b/13
ā.+ı (nāla āvāz) 63a/01
ā.+ı (naʿra āvāzı) 38a/01, 78a/02, 99a/18, 178b/06, 209b/19
ā.+ı bile 169a/02
ā.+ı dék 103b/06, 103b/07
ā.+ı turur 3a/07
ā.+ıdın 83a/08, 185b/01
ā.+ığa 8a/02, 249a/07
ā.+ını 20b/11, 22a/17, 25b/08, 33a/06, 33a/06, 33b/08, 36b/01, 44a/19, 46a/08, 49b/14, 59a/03, 102b/11, 103a/03, 103a/14, 136b/06, 204b/15, 209b/20, 215a/14, 215b/07, 278b/10, 302b/20, 303b/10, 307a/02, 310b/06
ā.+ını (nāla u āvāz) 19b/11
ā.+ını (nām āvāzını çıḳar-) 38b/01
ā.+ını (naʿra āvāzı) 8a/02, 38a/13, 96b/07
ā.+ıŋ 60b/04
ā.+ıŋ (nām āvāzıŋ ḳal-) 138a/15
ā.+ıŋ (nām u āvāz) 249a/09
ā. ḳıl- 103a/02, 209a/20
ā.+lar 120b/16, 140b/12, 205a/16, 207a/12, 237b/09
ā.+lar (ḫurūş ve āvāzlar ḳof-) 74a/14
ā.+ları 54b/17, 103b/05, 103b/06, 115b/02, 186b/21, 195a/20
ā.+ları bile 166b/01
ā.+larnı 73b/11
ā.+nı 23b/19, 38b/13, 38b/14, 54a/19, 72b/09, 100b/14, 103a/08, 157b/12, 286b/19, 306b/16, 310b/07
ā.+nı ḳıl- 38b/15
[=144]

āvāza Far. Söz, söylenti; şöhret, ün, nam.
ā. (nām u āvāza çıḳar-) 122b/02
ā.+sı (nām āvāzası bülend bol-) 45a/06
ā.+sı (nām āvāzası yayıl-) 10a/17
ā.+sı (nām u āvāza) 306a/05
ā.+sını (nām āvāza) 157a/10
ā.+sını (nām āvāzasını éşit-) 48a/20
ā. tüş- 177b/11
[=7]

āvāzī Far. Bir avaz, bir ses.
ā. 72b/04, 100b/11
ā. tüş- 10a/07
[=3]

āvāzlıḳ < *āvāzlıġ* Sesli, sesi olan.
ā. (yumşaḳ āvāzlıḳ bol-) 244b/09
[=1]

avḳāt Ar. Zaman, vakit; geçinme, geçim, maişet.
a. 176a/20
a.+ını kéçür- 327b/19
a. kéçür- Zaman geçirmek (Hayat sürmek). 125a/15
a. ḳıl- Evkat kılmak (Geçinmek, maişetini temin etmek). 70b/15, 71b/05, 117a/08, 157b/04, 160a/08, 193b/06, 257b/20
[=10]

avlād Ar. Birinin soyundan gelen kimseler, soy sop, sülale, zürriyet.
a.+ıdın érdi 326b/09
a.+ımġa (ahl u avlād) 315a/19
[=2]

avlıyā < Ar. *avliyā* Ermişler, veliler.
a.+nı 110b/08
[=1]

Avrand Pād-şāh Luhrasb **(Luhrāsb)**'ın babası.
A. 49a/06
A.+nıŋ 49a/06
[=2]

Āvrīġ Evriğ veya Veriğ (**Varīġ**); Rum (**Rūm**)'da bir şehir. Krş. **Varīġ**
A. şaharı 278b/09
[=1]

avval Ar. Evvel, önce; ilk, önceki; başlangıçta, evvela, ilk olarak; baş, başlangıç, iptida.
a. 9a/12, 11b/12, 17a/17, 18b/11, 36b/02, 36b/02, 37a/08, 42b/16, 44b/12, 45a/01, 46a/02, 48b/09, 59b/03, 62a/08, 62a/09, 63b/10, 64a/01, 78b/15, 79a/08, 81a/09, 82a/06, 82a/16, 82a/17, 84a/19, 84b/04, 85b/14, 86a/06, 88b/02, 91a/15, 91b/02, 97a/14, 98a/02, 105b/05, 106a/04, 106a/20, 109a/10, 114b/05, 128b/10, 129a/12, 129b/01, 130b/08, 138b/20, 138b/21, 139a/01, 145b/13, 152a/04, 152b/04, 154b/20, 172b/10, 172b/21, 173b/04, 182b/21, 189a/18, 190b/18, 197a/07, 201b/21, 202b/20, 205b/07, 207b/04, 208a/15, 215a/18, 216b/03, 218a/10, 218a/12, 219b/10, 225a/11, 225a/21, 225b/16, 226a/18, 227b/01, 229a/18, 231b/04, 235a/04, 235a/20, 247b/19, 249b/08, 257b/04, 258a/16, 259a/09, 266a/06, 268a/03, 270b/12, 272a/02, 279b/05, 279b/07, 279b/14, 283a/17, 285b/04, 287b/17, 289b/04, 290a/17, 291b/13, 292b/06, 292b/06, 297a/21, 302a/13, 302b/11, 308b/11, 313a/20, 317b/17, 318a/06, 321a/17, 322b/05, 325a/13, 325a/19, 328b/05, 333a/01
a. āḫır 219a/17
a.+ı 68a/14, 88a/15, 140a/08, 153a/15, 153a/16, 195b/11, 204a/02
a.+ıda 15b/04, 100b/16, 140b/17, 179a/05, 180a/03, 182b/21, 188b/02, 192a/18, 208a/03, 212b/04, 225a/09, 240b/21, 248b/10, 322a/10
a.+ıdın āḫırıġa 126b/10, 138a/12
a.+ıġa 183a/12
a. ki 39b/07, 49a/04, 80a/01, 101a/02, 248a/15, 266a/06, 279b/16, 313a/14
a. martaba İlk kez. 54a/14
a. vaḳtda 173b/16
[=142]

avvalġı Evvelki, önceki; ilk.
a. 32a/13, 32a/16, 240b/18, 308a/18
a. kéçede 84b/08
a. martabada İlk seferde (Başlangıçta). 63a/20, 83b/09, 163a/10
a.+sı 153a/14
[=9]

ay I Güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan ve dünyanın uydusu olan gök cismi, kamer, mah.
a. 293b/04, 293b/20, 305a/13, 305b/11, 305b/13
a. (āftāb u ay) 65a/12, 95b/14, 163b/11, 194a/03
a. (āftāb u ay ve yultuzlar maḳṣūdıça çevrül-) 32
a. dék (āftāb ay) 14b/02
a. dék (āftāb u ay) 110a/10
a. dék yüz 7b/16, 62b/15, 76b/18, 83a/10, 87a/13, 112b/14, 114a/13, 129b/19, 136a/21, 151b/18, 152b/07, 213b/09, 318b/11
a. dék yüzlük 163b/06
a. dék yüzüŋ sarġar- 138a/06
a.+ġa 166b/06, 166b/09, 227b/11
a.+ġa (başı ayġa yet-) 282b/03
a.+ımız 82b/04
a.+nı 279a/08
a.+nı (āftāb u ay) 41b/12, 59b/17, 81a/12, 99b/19, 179a/06, 203b/01, 205b/12, 225b/17, 238b/13, 243a/04, 245b/14, 279b/16, 325a/13
a.+nıŋ 45a/20
a.+nıŋ (āftāb u ay) 208a/03, 232a/03, 260b/13
a.+nıŋ (āftāb u aynıŋ gerdişi) 86b/04
a.+nıŋ (āftāb u aynıŋ ḥaḳḳıda) 250b/09
a.+nıŋ (āftāb u aynıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 34a/13
a.+nıŋ (āftāb u aynıŋ yüzini ḳaraŋġu ḳıl-) 101a/15
a.+nıŋ şuʿlası 17b/17
a. yüz 110b/09

a. yüzlik 5a/04
a. yüzlük 5a/12, 6a/05, 8b/03, 15b/19, 19a/19, 33b/07, 39b/15, 40a/14, 62b/08, 65a/07, 71a/02, 71a/18, 75b/08, 83a/09, 84b/04, 101a/15, 110a/11, 112b/11, 112b/17, 112b/17, 112b/18, 113a/15, 117b/02, 117b/06, 122b/03, 122b/04, 122b/06, 125b/05, 125b/09, 125b/13, 125b/16, 126a/02, 136a/18, 136b/08, 137a/21, 137b/18, 138a/05, 138a/09, 138a/13, 138a/18, 138b/16, 139a/04, 139a/13, 139b/15, 163b/09, 166b/21, 168b/10, 168b/16, 169a/06, 169a/10, 174a/04, 174a/04, 182a/12, 187a/21, 188a/01, 188a/02, 191b/17, 216a/01, 220b/20, 221a/18, 226b/13, 226b/17, 246a/19, 282b/05, 282b/08, 286a/11, 290b/11, 296a/19, 300a/09, 308b/03, 318a/09, 328a/04, 331a/04
[=130]

ay II Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri; yaklaşık olarak otuz günlük zaman dilimi.
a. 224a/11, 224a/12
a. (altı ay bol-) 70b/09
a. (altı ay öt-) 320a/19
a. (beş ay) 202a/09
a. (beş ay bol-) 36b/19
a. (bir ay) 91b/10, 101b/13, 136a/03, 163a/18, 196b/02
a. (bir ay öt-) 148b/13, 171a/18, 316a/04
a. (bir iki ay bol-) 15b/20
a. (bir yıl altı ay) 319b/01
a. (bir yıl tört ay) 133b/13
a. (iki ay) 116a/03, 90a/09, 192b/02
a. (iki ay bol-) 317b/16
a. (ḳırḳ yıl yana iki ay bol-) 131b/17
a. (ottuz yıl iki ay) 133a/18
a. (sekiz ay bol-) 71a/05
a. (toḳuz ay on kün) 233a/01
a. (toḳuz ay on kün öt-) 75b/14, 111b/08, 122b/15
a. (toḳuz ay toḳuz kün öt-) 126a/09
a. (toḳuz yıl beş ay) 135a/13
a. (tört ay) 78a/09
a. (tört ay öt-) 135a/11, 296a/11, 320b/03
a. (üç ay öt-) 149b/20
a. (üç yıl üç ay toḳuz kün) 134b/11
a. (yeti ay) 311b/15, 318b/16
a. başı bol- 89a/17
a. başı küni 78a/06
a. başı küni bol- 224a/07, 233a/05
a.+da (altınçı ayda) 202a/09
a.+da (beşinçi ayda) 320b/03
a.+da (bir ayda) 168a/14
a.+da (ḫarācnı her tört ayda bir martaba al-)
a.+da (her ayda) 175b/13
a.+dın kéyin (bir aydın kéyin) 302a/13
a.+dın kéyin (yeti ay) 315a/18
a.+dın ziyāde (bir yıl iki ay) 134b/05
a.+dın ziyāde (yeti ay) 311b/19
a.+ġa (ʿumrı beş yıl tört ayġa yet-) 145a/18
a.+ġaça (bir ayġaça) 104a/09, 107a/18, 115a/18, 171a/14, 224b/19, 233a/05, 295b/01, 302a/12, 315b/18
a.+ġaça (bir iki ayġaça) 16b/07
a.+ġaça (iki ayġaça) 16b/08, 45b/05, 107a/16, 249a/18, 277b/04, 293a/20
a.+ġaça (ottuz ayġaça) 321a/15
a.+ġaça (tört ayġaça) 16b/08
a.+nı tört ḳısm ḳıl- 301b/02
[=71]

ay- Söylemek, demek; haber vermek, bildirmek; hikâye etmek.
a.-dı 2a/04, 2a/10, 2a/13, 2b/03, 2b/13, 3a/14, 3b/04, 4a/03, 4a/04, 4a/10, 4a/15, 4a/16, 4b/02, 4b/03, 4b/08, 4b/09, 5a/04, 5a/06, 5a/07, 5b/13, 5b/16, 6a/08, 6a/10, 7a/06, 7a/10, 7b/02, 7b/03, 7b/06, 8a/13, 8a/19, 8a/20, 8b/02, 8b/03, 8b/05, 9a/05, 9a/12, 9a/18, 9b/20, 10a/15, 10a/18, 10b/17, 11a/18, 11b/04, 11b/07, 11b/12, 11b/14, 11b/17, 12a/05, 12a/09, 12a/13,

12a/17, 12b/06, 12b/19, 13a/02, 13a/11, 13a/11, 13a/12, 13a/15, 13a/20, 13a/20, 13b/03, 13b/07, 14a/08, 14b/07, 15a/05, 15a/06, 15a/11, 16a/14, 16a/16, 16a/17, 17a/16, 18a/09, 18a/15, 18a/20, 18b/19, 19b/13, 19b/14, 20a/03, 20a/10, 20a/12, 20b/02, 20b/17, 21a/10, 21a/11, 21a/15, 21b/02, 23a/06, 23b/06, 23b/06, 23b/08, 24a/01, 24a/02, 24a/04, 24a/04, 24a/09, 24a/10, 24a/12, 24a/19, 24b/03, 24b/04, 24b/06, 25a/06, 25a/10, 25a/10, 25a/12, 25a/13, 25a/15, 25a/19, 25b/17, 26a/04, 26a/06, 26a/07, 26a/12, 26b/11, 26b/13, 26b/13, 26b/14, 26b/17, 26b/20, 26b/20, 27a/02, 27a/13, 27a/14, 27a/17, 27a/18, 27b/03, 27b/08, 27b/10, 27b/12, 27b/18, 28a/02, 28a/05, 28a/11, 28b/05, 29a/17, 29b/20, 30b/04, 30b/05, 30b/13, 30b/16, 31b/07, 31b/18, 32a/01, 32a/03, 32a/11, 32a/11, 32a/13, 32a/14, 32a/17, 32b/07, 32b/08, 32b/14, 32b/16, 32b/17, 32b/20, 33a/13, 33a/15, 33a/17, 33a/20, 33b/10, 33b/20, 34a/01, 34a/07, 34a/20, 34b/01, 34b/13, 35b/01, 35b/05, 35b/07, 35b/09, 36b/02, 36b/06, 36b/17, 36b/17, 37a/03, 37b/06, 37b/07, 37b/12, 38a/02, 38a/14, 38b/17, 40a/12, 40b/08, 40b/18, 40b/20, 41a/01, 41a/03, 41b/19, 42a/05, 42a/09, 42a/10, 42a/13, 42b/08, 42b/12, 44a/04, 44a/06, 44a/07, 44b/06, 44b/08, 44b/09, 44b/10, 44b/12, 44b/16, 44b/18, 44b/19, 45a/01, 45a/04, 45b/17, 46a/02, 46a/02, 46a/03, 46b/01, 46b/03, 46b/10, 46b/15, 46b/19, 47a/01, 47a/06, 47a/15, 47a/19, 47b/05, 47b/17, 48a/14, 49a/03, 50a/08, 50a/13, 50b/02, 50b/12, 50b/16, 50b/19, 51a/01, 51a/05, 51a/17, 52a/01, 52a/05, 52a/15, 52b/17, 53a/12, 53a/13, 53a/15, 53a/18, 53b/08, 54a/01, 54a/05, 54a/07, 54a/19, 54b/02, 55a/05, 55a/11, 55a/18, 55b/08, 55b/12, 56a/03, 56a/09, 56a/10, 56a/19, 56b/02, 56b/05, 56b/07, 57b/04, 57b/12, 57b/13, 57b/16, 57b/20, 58a/02, 58a/06, 58a/09, 58a/11, 58a/12, 58a/18, 58a/19, 58b/07, 58b/11, 58b/19, 59a/05, 59a/14, 59b/04, 59b/20, 60a/12, 60b/08, 60b/14, 60b/15, 61a/05, 61a/08, 61a/13, 61a/16, 62a/06, 62a/11, 63a/16, 63a/16, 63b/13, 64a/12, 64a/17, 65b/13, 66a/02, 66a/16, 67a/11, 67a/19, 69b/05, 69b/05, 69b/12, 71b/01, 71b/04, 71b/08, 71b/14, 72a/05, 72a/06, 72a/07, 72a/08, 72b/09, 72b/13, 73a/01, 73b/08, 73b/12, 73b/13, 73b/13, 73b/14, 73b/15, 74a/11, 75a/15, 75b/03, 77a/19, 80a/15, 82a/07, 82b/10, 82b/11, 83b/03, 86b/07, 87a/08, 87b/04, 87b/06, 87b/07, 87b/09, 87b/13, 87b/16, 88a/08, 89b/07, 89b/08, 90a/20, 90b/01, 91a/11, 92a/05, 92a/08, 92a/12, 92a/14, 92a/19, 93a/08, 93b/02, 93b/03, 93b/10, 93b/14, 93b/15, 94a/19, 94b/01, 94b/11, 95a/06, 96b/11, 97b/18, 98a/01, 98a/05, 98a/06, 98a/10, 98a/11, 98a/13, 98b/06, 101b/02, 102a/08, 102b/14, 102b/16, 103a/09, 105b/04, 105b/04, 105b/18, 106b/10, 106b/10, 107b/08, 108b/10, 108b/20, 110a/04, 110a/09, 110a/11, 110a/13, 110a/14, 110a/15, 110a/16, 111a/13, 112a/13, 112a/13, 112a/13, 112a/20, 113a/09, 113a/14, 113a/16, 113a/17, 113b/08, 113b/09, 113b/12, 114a/04, 117a/17, 118b/17, 120a/10, 120a/19, 120b/02, 120b/08, 122a/10, 122a/18, 123a/08, 123a/10, 123a/11, 123a/14, 123b/13, 123b/14, 124a/03, 124b/04, 124b/13, 125a/02, 125b/08, 125b/13, 125b/13, 125b/16, 125b/18, 125b/19, 126a/01, 126a/02, 126a/07, 126a/18, 126a/19, 135a/05, 135b/08,

135b/10, 136a/10, 136a/13, 136a/15, 136a/20, 136a/21, 136b/03, 136b/19, 137a/07, 137a/10, 137a/14, 137b/01, 138a/09, 138a/19, 138b/13, 138b/16, 138b/20, 139a/01, 139a/04, 139a/07, 139a/08, 139a/13, 139a/17, 139b/01, 139b/01, 139b/02, 139b/03, 139b/04, 139b/09, 139b/09, 139b/10, 139b/12, 139b/13, 139b/18, 139b/20, 141a/09, 141a/13, 141a/18, 141b/13, 142b/13, 142b/13, 142b/15, 143b/11, 146b/14, 146b/16, 147a/09, 147b/09, 148b/20, 149a/02, 149b/16, 150a/12, 152a/01, 152a/05, 152a/14, 152a/15, 152b/03, 153a/03, 153a/06, 153a/09, 153a/18, 153b/06, 153b/08, 154b/06, 155a/14, 155a/19, 156a/11, 156a/15, 156b/01, 158a/01, 158a/07, 158b/01, 158b/01, 158b/03, 158b/03, 158b/06, 158b/07, 158b/07, 158b/08, 158b/10, 158b/12, 158b/14, 158b/20, 159a/04, 159a/07, 159a/09, 159a/09, 159b/09, 159b/14, 160a/20, 161a/07, 161a/20, 161a/20, 162b/02, 162b/03, 162b/21, 163b/18, 163b/19, 163b/20, 163b/20, 164a/01, 164a/01, 164a/02, 164a/05, 164a/05, 164a/06, 164a/07, 164a/08, 164a/14, 164a/15, 164a/18, 164b/09, 164b/12, 166a/07, 166a/09, 166a/14, 166a/19, 166a/20, 166b/02, 166b/13, 166b/17, 166b/18, 167b/06, 167b/12, 167b/13, 167b/14, 167b/17, 168b/03, 168b/12, 168b/18, 169a/02, 169a/04, 169a/09, 169b/06, 169b/07, 169b/14, 169b/16, 170a/10, 170b/08, 170b/17, 171b/01, 171b/07, 171b/10, 171b/10, 171b/11, 171b/12, 171b/14, 171b/15, 171b/20, 171b/20, 171b/21, 172a/05, 172a/06, 172a/07, 172a/14, 172a/20, 172a/21, 172b/03, 173b/03, 173b/07, 173b/18, 173b/20, 174a/16, 174a/19, 175a/11, 175a/15, 175a/17, 175b/02, 176a/09, 176a/10, 176a/18, 176b/02, 176b/04, 176b/06, 176b/06, 176b/14, 176b/14, 177a/08, 177b/07, 178a/12, 178b/11, 179b/03, 180b/08, 180b/17, 181a/04, 181a/08, 181b/05, 181b/07, 181b/07, 181b/08, 182b/11, 183b/11, 183b/12, 183b/16, 184a/14, 184a/20, 184b/07, 184b/13, 184b/20, 185a/03, 185a/04, 185a/11, 185a/19, 185a/20, 185b/03, 185b/12, 186a/11, 186a/15, 186a/16, 186a/21, 186b/08, 187b/07, 187b/08, 188a/03, 189a/05, 189a/07, 189a/08, 189b/09, 190a/03, 190a/12, 190a/19, 190a/21, 190b/18, 192b/18, 193b/14, 196a/07, 196a/07, 197b/18, 197b/20, 198a/09, 198b/07, 199a/01, 199a/11, 199b/02, 200a/19, 200a/21, 200b/01, 200b/02, 200b/07, 201a/12, 201a/14, 201a/15, 201a/18, 201a/20, 201b/04, 201b/20, 202a/06, 202a/07, 202a/08, 202a/09, 203b/05, 205b/16, 205b/20, 206a/18, 206a/19, 206b/12, 207b/10, 207b/14, 208a/13, 208b/08, 210a/13, 211a/16, 211b/03, 211b/04, 215a/19, 215a/21, 215b/13, 215b/18, 216b/02, 217a/20, 217b/01, 217b/04, 217b/11, 218a/19, 219a/05, 219a/10, 219b/06, 220a/14, 222a/01, 222a/02, 222a/14, 222a/15, 222a/19, 223a/14, 224a/21, 224b/02, 226b/03, 226b/07, 226b/10, 226b/14, 226b/16, 227a/02, 227a/05, 229a/11, 229a/11, 229a/13, 229a/13, 229a/15, 229a/18, 229b/02, 229b/05,

229b/06, 229b/07, 229b/07, 257b/12, 257b/19, 258a/16,
229b/09, 229b/14, 229b/15, 258b/05, 259a/01, 259a/06,
229b/15, 229b/16, 229b/18, 260b/11, 261b/09, 261b/14,
229b/19, 229b/20, 229b/21, 261b/18, 261b/19, 262a/01,
230a/02, 230a/03, 230b/05, 262a/03, 262a/07, 262a/11,
230b/10, 230b/18, 231b/06, 262a/12, 262b/13, 262b/21,
231b/13, 232a/21, 233b/03, 263b/11, 264a/02, 264a/12,
233b/05, 233b/08, 235b/03, 264b/01, 264b/07, 264b/07,
235b/05, 235b/14, 236a/04, 264b/10, 264b/12, 264b/12,
236a/11, 236b/17, 237a/18, 264b/18, 265b/02, 265b/08,
237b/20, 238b/09, 238b/10, 265b/10, 265b/14, 265b/16,
238b/21, 239a/01, 239a/05, 265b/17, 266b/13, 267a/05,
239b/13, 240a/03, 240a/10, 267a/15, 267b/06, 267b/07,
240a/12, 240b/10, 240b/10, 267b/10, 267b/16, 267b/21,
240b/14, 240b/20, 241a/20, 268a/02, 268a/17, 268b/09,
241b/06, 241b/08, 241b/16, 268b/14, 269b/02, 269b/03,
241b/17, 242b/10, 242b/11, 269b/04, 269b/06, 269b/10,
242b/13, 242b/14, 242b/18, 270a/02, 270a/05, 270a/07,
242b/18, 242b/18, 243a/03, 270b/09, 270b/10, 270b/13,
243a/06, 243b/07, 243b/08, 270b/14, 271a/10, 271b/12,
243b/09, 243b/11, 243b/13, 272a/04, 272a/08, 272a/12,
243b/14, 243b/15, 243b/15, 272a/17, 272a/19, 272b/07,
243b/16, 243b/17, 244b/04, 272b/08, 272b/11, 272b/12,
244b/11, 244b/13, 244b/19, 272b/13, 272b/14, 272b/20,
244b/20, 245a/01, 245a/03, 272b/20, 273a/03, 273a/04,
245a/07, 245a/12, 245b/13, 273a/16, 273a/21, 273b/06,
246a/11, 246a/18, 246a/18, 273b/11, 273b/15, 274a/10,
246a/19, 246b/01, 246b/02, 274a/11, 274a/20, 274b/09,
246b/03, 246b/03, 246b/06, 275a/14, 275a/16, 275a/20,
246b/08, 247a/09, 247a/12, 275a/20, 275b/01, 275b/03,
247a/19, 247a/20, 247b/01, 276a/07, 276a/10, 276a/12,
247b/20, 247b/21, 248a/01, 276b/03, 277a/16, 277b/05,
248a/01, 250b/01, 250b/08, 277b/10, 278a/03, 278a/15,
250b/09, 250b/10, 251a/02, 278a/16, 278a/19, 278b/13,
251a/10, 251b/01, 251b/17, 278b/15, 278b/15, 278b/19,
252a/08, 252b/01, 252b/01, 278b/20, 278b/20, 278b/21,
252b/02, 252b/03, 253a/07, 279a/05, 279a/05, 279a/06,
253a/10, 253a/12, 253a/13, 279a/07, 279a/12, 279b/11,
253a/15, 253a/18, 253b/13, 279b/14, 280a/06, 281a/21,
254a/15, 254a/17, 254b/03, 281b/03, 282a/05, 283a/08,
254b/04, 254b/06, 254b/06, 283a/09, 283b/13, 284a/03,
254b/14, 254b/19, 254b/21, 284a/09, 284a/17, 284a/19,
255a/03, 255a/13, 255b/01, 284b/21, 285a/01, 285a/14,
255b/06, 255b/08, 255b/11, 285a/15, 285a/21, 285b/02,
255b/20, 256a/02, 256a/04, 285b/07, 285b/11, 285b/14,
256a/08, 256a/13, 256a/16, 286a/12, 286b/16, 287a/11,
256a/17, 256b/02, 256b/12, 287a/13, 287a/15, 287a/17,
256b/15, 256b/17, 256b/19, 287a/18, 287b/06, 287b/09,
257a/02, 257a/02, 257a/03, 287b/16, 288a/04, 288b/04,
257a/06, 257a/09, 257a/13, 288b/14, 288b/16, 289b/06,

289b/07, 289b/16, 289b/19, 289b/21, 290a/02, 290a/07, 290a/16, 290b/02, 290b/18, 290b/19, 290b/21, 291a/05, 291a/06, 291a/12, 291b/04, 292a/04, 292b/05, 292b/06, 292b/06, 292b/12, 292b/15, 292b/21, 292b/21, 293a/08, 293a/09, 293a/09, 293a/16, 293b/13, 294a/03, 294a/08, 294a/11, 295a/11, 295b/03, 296a/02, 297a/05, 297a/09, 297a/10, 297a/21, 298a/04, 298a/10, 298a/20, 298b/20, 299b/15, 300a/16, 300a/18, 300a/20, 300a/21, 300b/01, 300b/07, 300b/11, 301a/02, 301b/13, 304a/12, 304a/13, 304a/21, 304b/02, 304b/17, 306b/01, 306b/12, 307a/03, 307a/06, 307a/09, 307b/04, 307b/06, 307b/20, 309b/01, 309b/10, 309b/16, 309b/16, 309b/20, 310a/12, 310a/14, 310a/19, 310b/08, 310b/12, 311a/01, 311a/04, 311a/05, 311a/10, 311a/19, 311a/20, 312b/02, 312b/03, 312b/05, 312b/08, 313a/08, 315b/16, 317a/01, 317a/04, 317a/05, 317b/17, 317b/18, 317b/20, 317b/21, 318a/06, 318a/16, 318a/17, 318a/17, 318b/08, 318b/19, 319a/15, 319b/13, 320a/05, 320b/08, 322b/17, 323a/08, 323b/19, 323b/19, 324a/16, 324b/02, 324b/20, 325a/14, 326a/19, 326b/20, 326b/21, 328a/04, 328a/05, 328a/06, 328a/10, 328a/13, 328a/17, 329a/20, 329b/02, 329b/05, 331a/10, 331a/11, 331a/21, 331b/08, 331b/08, 332a/01, 332a/10, 332a/15, 332a/17

a.-dı-ki 1b/14, 2a/06, 2a/10, 2a/12, 2a/13, 2b/03, 2b/17, 3a/02, 3a/07, 3a/11, 3b/12, 4a/02, 4b/13, 5b/06, 5b/11, 6a/04, 6a/05, 6b/16, 7a/12, 7a/13, 7b/15, 7b/17, 8a/07, 8b/01, 8b/08, 8b/21, 9b/09, 10a/02, 10b/03, 10b/04, 10b/06, 10b/07, 10b/13, 10b/15, 10b/16, 10b/20, 11a/16, 11b/18, 12a/10, 12b/02, 12b/14, 12b/15, 12b/18, 13a/14, 13b/08, 13b/20, 14a/06, 14b/05, 14b/06, 14b/17, 15a/03, 15a/11, 16a/04, 16a/12, 16a/19, 16b/02, 16b/16, 17a/09, 17a/11, 18a/12, 18b/02, 20a/07, 20a/11, 20a/14, 20a/19, 21a/02, 21a/09, 22b/14, 23a/06, 23a/09, 23b/04, 23b/07, 23b/15, 27a/12, 28a/07, 28a/18, 28b/14, 29a/03, 29a/11, 29b/07, 29b/12, 30a/05, 30a/15, 30a/19, 30b/02, 30b/15, 30b/20, 31a/12, 31a/19, 32b/02, 33b/08, 33b/14, 34a/15, 35a/06, 35a/11, 35b/07, 35b/12, 36a/02, 36a/10, 36a/16, 36b/13, 37a/01, 37a/13, 37a/15, 37a/18, 38a/04, 38a/08, 38a/11, 38b/05, 38b/15, 39a/02, 39b/18, 40a/04, 40b/01, 40b/01, 40b/06, 40b/13, 41a/06, 41a/16, 41a/17, 43a/01, 43a/06, 43a/07, 43b/10, 44a/01, 44a/08, 44a/16, 44b/03, 44b/07, 44b/11, 45b/12, 46a/06, 46a/12, 46a/18, 47a/04, 48a/03, 49b/02, 50a/17, 51b/11, 51b/15, 52a/11, 52a/16, 52b/02, 52b/06, 53a/07, 54a/10, 54b/04, 54b/07, 55a/03, 55b/20, 56b/14, 56b/16, 57a/03, 57a/13, 57b/19, 59a/03, 60a/05, 60b/19, 61a/03, 61a/06, 61b/01, 62a/01, 62a/03, 62a/05, 63a/02, 63a/08, 63b/14, 64b/02, 64b/12, 65a/10, 65a/20, 65b/04, 65b/15, 66a/01, 66a/08, 66a/12, 66b/04, 66b/10, 67a/05, 67a/09, 67b/07, 68b/13, 68b/20, 69a/06, 69a/09, 69a/13, 69b/14, 70a/08, 70a/20, 70b/05, 70b/10, 71a/14, 71a/16, 71b/03, 71b/07, 71b/16, 71b/20, 72a/03, 72a/04, 72a/06, 72b/06, 72b/13, 72b/16, 73a/07, 73a/15, 73b/09, 73b/17, 74a/15, 74b/01, 74b/04, 75a/16, 75a/20, 76a/06, 76a/10, 76a/18, 76b/01, 76b/07, 76b/20, 77a/08, 77a/18, 77b/02, 77b/08, 77b/14, 78a/12,

78b/08, 79a/02, 79a/05, 79a/09, 79b/07, 79b/08, 79b/14, 79b/19, 80a/13, 80a/16, 80b/04, 81a/03, 81b/07, 82b/13, 83b/01, 83b/08, 84a/18, 86a/02, 86a/07, 86a/13, 86a/14, 86a/17, 86b/11, 87a/05, 87a/16, 87a/17, 88a/01, 88b/15, 90a/04, 90a/11, 90a/18, 91a/03, 91a/08, 91b/18, 92a/10, 92a/15, 92b/08, 93a/08, 93a/15, 93b/06, 93b/07, 93b/13, 93b/17, 94a/11, 94a/16, 94a/20, 94b/01, 94b/04, 94b/08, 94b/10, 94b/13, 95a/01, 95b/02, 95b/08, 96a/06, 96a/17, 96a/19, 96b/08, 96b/15, 97a/03, 97b/20, 98a/08, 99b/16, 99b/19, 101b/11, 102a/04, 102a/17, 102b/10, 102b/18, 103a/02, 103a/08, 103b/11, 104b/05, 104b/14, 105a/05, 105a/07, 105b/06, 105b/17, 106a/02, 106b/12, 107a/15, 108b/08, 108b/11, 108b/17, 109a/10, 109b/06, 109b/17, 110a/08, 110a/19, 110b/02, 111b/01, 111b/03, 112a/12, 112a/16, 112b/17, 113a/12, 113a/13, 113a/14, 113b/07, 113b/15, 114a/04, 114a/11, 114a/17, 114b/05, 114b/17, 115a/15, 115b/20, 116b/01, 117b/01, 118b/07, 118b/16, 118b/17, 119b/08, 119b/17, 120b/01, 120b/10, 121a/02, 121a/20, 121b/14, 122a/14, 122b/06, 122b/12, 122b/18, 123a/06, 123a/07, 123b/12, 124a/03, 124b/02, 124b/09, 124b/15, 124b/20, 125a/03, 125b/06, 125b/11, 126a/04, 126b/02, 126b/03, 126b/07, 126b/08, 126b/15, 128b/02, 130a/14, 132a/09, 133a/11, 133a/19, 133b/08, 133b/14, 134b/12, 134b/18, 135a/05, 136a/06, 136a/18, 136b/02, 136b/16, 137b/08, 137b/16, 138a/05, 138a/12, 138a/18, 138b/11, 138b/19, 139a/03, 139a/11, 139a/20, 140a/03, 140a/08, 140b/17, 142a/03, 142a/10, 142b/04, 142b/11, 143a/01, 143b/03, 143b/06, 144a/02, 144a/09, 144a/14, 144b/19, 145a/07, 145b/02, 145b/12, 146b/13, 147a/07, 147a/08, 147a/17, 147b/08, 148a/01, 148a/11, 148b/03, 148b/11, 149a/03, 149b/07, 149b/11, 150a/10, 150b/08, 151a/10, 151a/14, 151b/15, 152a/06, 152b/02, 153b/05, 155a/10, 155a/17, 155b/06, 155b/14, 155b/16, 155b/20, 156a/03, 156a/05, 156a/09, 156a/13, 156a/16, 157b/02, 157b/13, 157b/17, 157b/20, 158a/06, 158a/08, 158a/13, 158a/15, 158a/20, 158b/05, 159a/12, 159b/07, 160a/07, 160a/13, 160a/18, 160b/10, 160b/19, 161b/02, 161b/05, 161b/20, 162a/02, 162a/13, 162a/19, 163a/13, 164a/16, 164b/09, 165a/04, 165a/12, 166a/06, 166b/12, 168a/01, 168b/01, 168b/04, 168b/16, 169a/01, 169a/01, 169a/06, 169b/04, 169b/05, 170a/09, 170a/17, 170a/20, 170b/12, 171b/06, 172a/01, 173a/11, 173b/13, 174a/05, 174a/15, 175a/09, 175b/01, 175b/04, 175b/08, 175b/12, 176a/11, 176a/17, 176b/09, 176b/12, 176b/13, 176b/21, 177a/02, 178a/06, 180b/11, 180b/13, 181a/02, 181a/19, 181b/12, 181b/21, 183a/19, 183b/06, 183b/10, 184b/08, 184b/19, 185a/12, 185b/01, 186b/18, 187a/04, 187b/15, 188b/20, 189a/16, 189a/20, 189b/02, 189b/07, 189b/11, 189b/21, 190a/07, 190b/01, 190b/18, 192a/01, 192a/07, 193b/08, 194a/11, 194a/20, 194b/03, 194b/05, 195a/01, 195a/07, 195a/09, 195b/07, 195b/11, 195b/16, 195b/21, 196a/09, 196a/10,

196b/16, 197a/07, 197b/08, 256b/08, 256b/14, 257a/01,
197b/17, 198a/05, 198a/21, 257b/13, 257b/18, 258a/06,
199a/08, 199a/21, 199b/14, 258a/08, 258a/10, 258a/13,
200a/11, 200a/17, 201a/10, 259a/04, 259a/06, 259b/04,
201a/11, 201a/17, 201a/21, 260a/09, 260a/10, 261a/16,
201b/03, 201b/17, 202a/05, 261b/21, 262a/09, 262b/21,
202a/06, 202a/13, 202a/21, 263a/16, 263a/20, 263b/05,
202b/10, 202b/13, 203a/12, 264b/02, 265a/05, 265a/10,
204b/12, 204b/18, 205a/01, 265a/16, 265b/02, 265b/07,
205a/06, 205b/12, 206a/10, 265b/12, 265b/21, 266a/04,
206a/12, 206b/11, 207b/02, 266b/02, 266b/19, 266b/21,
207b/14, 207b/18, 209a/13, 267a/16, 267b/05, 267b/20,
210a/15, 210a/17, 211a/05, 268a/10, 268b/02, 268b/12,
211a/10, 211b/09, 211b/15, 268b/15, 269a/05, 269b/16,
214a/10, 214a/13, 215a/15, 270a/04, 270b/04, 270b/11,
215a/16, 215a/17, 215a/20, 270b/18, 271a/01, 271a/06,
215b/10, 216a/19, 216a/21, 271a/17, 271b/03, 271b/15,
216b/03, 217a/04, 218a/10, 273a/01, 273b/03, 273b/21,
218b/09, 218b/09, 219a/15, 274a/09, 274a/15, 274b/06,
219b/01, 220a/09, 220a/12, 274b/12, 274b/16, 275a/01,
221a/08, 221b/03, 221b/06, 275a/19, 275b/09, 275b/14,
221b/08, 222a/12, 222a/17, 275b/16, 276a/03, 276a/04,
223a/10, 223b/12, 224a/05, 276a/08, 276a/17, 276b/01,
224b/05, 225b/10, 226a/12, 276b/07, 276b/09, 276b/12,
226b/21, 228a/11, 229a/03, 276b/16, 276b/18, 277a/01,
230a/18, 230a/19, 230b/10, 277a/19, 277b/08, 277b/13,
230b/13, 230b/18, 231b/20, 277b/21, 278a/06, 278b/11,
232a/02, 233a/07, 233b/18, 278b/12, 279a/02, 279a/04,
234a/07, 234b/03, 234b/06, 279a/18, 279a/21, 279b/21,
234b/07, 234b/10, 235a/10, 280a/02, 280a/07, 280a/15,
235b/04, 236a/16, 236b/01, 281a/14, 281a/20, 281b/04,
237a/01, 237a/07, 237a/19, 281b/08, 281b/16, 281b/17,
238a/08, 238b/07, 238b/19, 282a/01, 282b/02, 282b/13,
239b/08, 239b/19, 240a/08, 283a/06, 283a/06, 284a/01,
240a/13, 240a/19, 240a/21, 284a/05, 284b/14, 284b/15,
240b/04, 241a/20, 241b/04, 284b/20, 286b/03, 286b/05,
241b/19, 242a/14, 242b/07, 286b/13, 287a/02, 287b/02,
243a/04, 243a/13, 243a/19, 287b/13, 288a/01, 288a/16,
243b/02, 244a/04, 245a/13, 288b/01, 288b/07, 289b/02,
245b/07, 246a/06, 246a/09, 289b/15, 290a/05, 290a/10,
246a/15, 246b/21, 247a/04, 290b/02, 290b/17, 291a/03,
247b/01, 247b/03, 247b/16, 292a/06, 292a/18, 292b/01,
247b/19, 248a/13, 249a/20, 292b/04, 293a/07, 293a/10,
249b/08, 250a/06, 250a/12, 293a/15, 293a/21, 293b/15,
250b/07, 250b/16, 251a/06, 293b/16, 293b/21, 294a/04,
251a/19, 252a/06, 252b/12, 294a/07, 294a/08, 294a/09,
252b/16, 253b/06, 253b/21, 294a/17, 294b/02, 294b/06,
254a/15, 255a/18, 255a/20, 294b/10, 295b/08, 295b/11,
255b/05, 255b/18, 255b/21, 296a/14, 296b/05, 296b/14,
256a/16, 256b/01, 256b/05, 296b/17, 297a/04, 297a/06,

297a/07, 297a/12, 297b/11, 298a/08, 298a/11, 298a/19, 298a/21, 298b/03, 298b/11, 298b/13, 299b/13, 299b/21, 300a/04, 300a/06, 300a/09, 301a/03, 301a/08, 301a/09, 301a/11, 301b/09, 301b/09, 301b/15, 302a/13, 303b/08, 303b/20, 304a/01, 304a/10, 306a/14, 306a/20, 306b/10, 306b/20, 307b/01, 307b/15, 308a/04, 309a/04, 309b/04, 309b/08, 309b/12, 310a/02, 310b/02, 310b/07, 310b/11, 310b/21, 311a/09, 311a/18, 311b/06, 311b/10, 311b/20, 312a/03, 312b/09, 312b/19, 312b/21, 313a/09, 315b/14, 316b/15, 316b/21, 317a/07, 317b/04, 317b/11, 317b/12, 317b/19, 318a/07, 318a/15, 318b/02, 318b/09, 319a/10, 319b/09, 319b/11, 320a/02, 320a/05, 320a/07, 322b/19, 322b/21, 323a/06, 323b/14, 324a/15, 324a/18, 324b/18, 325a/03, 325a/09, 325a/15, 326a/09, 326b/16, 327a/08, 328a/08, 328a/20, 328b/02, 328b/07, 328b/10, 328b/14, 329a/17, 329a/18, 329b/09, 330a/10, 331a/18, 331b/02, 331b/21, 332a/02, 332a/13, 332b/10, 332b/17, 332b/18, 332b/20

a.-dı dép 18a/06

a.-dılar 3b/13, 4a/12, 10a/04, 16a/15, 21a/14, 22a/12, 29b/08, 34b/11, 34b/19, 35a/01, 36a/05, 37a/08, 38b/17, 53a/09, 62b/05, 62b/11, 62b/14, 63a/19, 65a/07, 69b/01, 71a/14, 73b/09, 74a/17, 75a/17, 76b/08, 77b/05, 77b/17, 78a/18, 78b/10, 80b/18, 87a/03, 88a/06, 88b/12, 89a/01, 89a/10, 95b/17, 98b/11, 100a/12, 103a/16, 103b/12, 104a/06, 106b/18, 107a/06, 108b/13, 110a/07, 111a/13, 113a/09, 114a/01, 116b/03, 118a/15, 118b/19, 119b/03, 119b/11, 119b/18, 120b/12, 120b/19, 121b/04, 135a/03, 137a/05, 137a/08, 140b/02, 141b/12, 142a/05, 143b/04, 143b/07, 146a/10, 146a/15, 146b/01, 146b/03, 150a/02, 150b/19, 151a/08, 153a/01, 153a/05, 153a/19, 154a/17, 154b/05, 154b/15, 155b/18, 156b/06, 164a/12, 164b/11, 167a/17, 167b/02, 174b/02, 174b/06, 177a/07, 177a/19, 178a/04, 178b/15, 179a/15, 180b/02, 183a/20, 185b/10, 185b/21, 186b/06, 187a/08, 190b/03, 191a/09, 197b/18, 198b/14, 200b/04, 200b/14, 201b/03, 206b/02, 207a/09, 210a/09, 210b/12, 216a/20, 224a/10, 224b/12, 225b/01, 225b/19, 226a/07, 226a/16, 226a/20, 227a/11, 227a/14, 228a/08, 231b/18, 234a/19, 236a/21, 236b/11, 237b/03, 240a/09, 242a/07, 245b/01, 245b/02, 246a/16, 247a/07, 247a/11, 247a/15, 254a/02, 254b/12, 254b/15, 256a/21, 259a/18, 260a/12, 261b/14, 265a/06, 267b/14, 270a/16, 273b/17, 274b/17, 276b/20, 278b/05, 280a/09, 281a/08, 281b/06, 281b/07, 283b/15, 283b/19, 290b/21, 292a/04, 296b/01, 296b/08, 296b/10, 304a/18, 304b/04, 306a/06, 309b/15, 311a/16, 315b/04, 315b/15, 316b/11, 317b/10, 318a/04, 323b/19, 325a/01, 329b/19, 330a/06, 331a/01

a.-dım 9a/16, 18a/05, 18a/07, 23b/12, 47a/16, 53b/12, 53b/12, 54a/04, 64a/03, 77a/13, 96b/17, 131a/07, 163a/04, 234a/04, 237a/02, 253b/08, 253b/09, 253b/21, 254a/12, 294a/20, 314a/11

a.-dım-ki 57a/04

a.-dıŋ 5b/16, 5b/17, 52a/15, 53a/19, 63a/13, 80a/01, 150a/03, 158b/21, 251b/08, 254b/13, 326b/21
a.-ġalı 329b/11
a.-ġanı 14a/14
a.-ġay-ki 151b/08, 152a/04
a.-ġay sen 250a/13, 313a/07, 331b/01
a.-ġaylar 220a/14
a.-ġıl 2a/10, 4a/03, 4a/04, 4b/09, 5a/07, 12a/11, 23b/08, 23b/16, 26b/14, 27a/01, 27a/02, 27a/02, 32a/03, 34a/02, 35b/08, 43a/10, 51b/03, 54b/05, 56a/10, 61b/19, 72a/05, 75a/20, 75b/01, 76a/18, 82b/14, 88b/04, 89b/06, 92a/03, 97a/04, 97a/06, 106b/13, 136a/07, 142b/13, 143a/01, 151b/13, 151b/16, 152a/14, 158b/02, 158b/03, 158b/06, 164a/07, 164a/15, 167b/16, 170b/01, 181a/19, 183b/11, 184a/16, 185a/06, 185b/11, 185b/12, 195b/16, 196a/01, 200a/18, 206a/12, 206a/17, 207b/02, 214a/14, 215a/21, 220b/05, 222a/18, 230b/19, 233b/08, 235a/10, 235b/15, 236a/06, 237a/07, 238b/19, 241b/05, 250a/15, 250b/17, 251a/01, 255b/12, 255b/21, 256b/19, 257a/02, 257a/07, 262b/20, 263a/17, 264a/09, 270a/06, 272b/07, 273a/02, 276a/05, 276b/10, 280a/03, 287a/20, 288b/07, 291b/21, 293b/06, 293b/07, 293b/08, 294a/04, 294a/10, 295b/12, 295b/12, 297b/01, 300b/01, 300b/07, 302b/09, 309a/06, 309b/16, 311a/19, 312a/18, 313a/01, 313a/07, 313a/09, 317b/18, 321b/06, 321b/07, 322a/12, 323a/11, 329a/06
a.-ġıl dép 296a/12
[=2432]
açıġ sözni ay- 52a/15
cavāb ay- 10b/07, 51b/11, 54b/07, 69b/05, 78b/10, 95b/17, 119b/18, 237b/03, 257a/01, 270b/18, 275a/01, 281a/08, 317b/12
cavābını ay- 11b/14
cavābnı ay- 235b/03, 236a/11, 241b/08, 241b/17, 309b/15, 317b/10
durūd ay- 322b/17
duruşt duruşt söz ay- 177a/19
ġazal ay- 174a/05
köŋlide ay- 123a/06, 126b/03, 176b/09, 276a/03
köŋlidegini ay- 148b/20
körünüş ay- 143b/04
laʿnatlar ay- 329b/19
naẖşı ay- 306b/10
naṣīḥat ay- 281b/06
naṣīḥatlar ay- 198b/07, 281a/21
naṣīḥatnı ay- 234a/04
özige özi ay- 10b/03, 13a/14, 27a/12, 33b/08, 44a/01, 44a/16, 44b/03, 185a/20, 202a/13, 250a/06, 294a/07
pand u naṣīḥat ay- 196b/16
rāst ay- 32a/03, 35b/08
rāst sözüŋni ay- 4a/04
rāstını ay- 72a/05, 222a/15, 222a/18
salām ay- 27a/01, 295b/12
salāmımnı ay- 321b/07
salāmını ay- 44b/10, 46a/02, 80b/18
ṣanā ay- 57a/04, 135a/05, 140b/17, 292b/06
sır ay- 2a/10
sırlarını ay- 90a/20, 108b/20, 264b/10
sırnı ay- 23b/08
sırrımnı ay- 200a/18
sırrıŋnı ay- 4a/03
söz ay- 53a/19, 73b/09, 164a/15, 183b/11, 216a/20, 311a/19
sözini ay- 158b/03, 224b/12, 240a/03, 241b/06, 246b/02, 273a/02
sözler ay- 3b/12, 82b/14, 86b/11, 92a/03, 105b/04, 108b/10, 185a/04, 190b/18, 200a/19, 211b/03, 246a/06, 318b/19
sözlerimni ay- 296a/12, 321b/06

sözlerini ay- 69b/05, 69b/12, 75b/03, 87a/08, 105b/04, 136a/15, 136a/20, 152a/05, 178a/12, 185a/11, 206a/18, 206a/19, 207b/10, 208a/13, 226b/10, 240b/10, 242a/07, 242b/18, 243a/03, 245a/13, 245b/02, 245b/13, 247a/11, 247b/01, 254b/03, 264b/12, 273b/06, 292a/04, 292b/21, 296a/02, 309b/16, 313a/08, 315b/04, 319a/15, 323b/19
sözleriŋni ay- 151b/16, 226a/20
sözlerni ay- 26a/12, 60b/14, 75a/15, 124b/13, 178a/04, 196a/09, 197b/18, 198a/09, 203b/05, 236a/04, 237a/18, 247a/15, 251a/02, 276a/05, 291b/21, 297b/01, 313a/07, 331b/08
sözni ay- 16a/14, 18a/06, 19b/13, 38b/17, 80a/01, 137a/14, 158b/07, 170b/01, 196a/07, 236b/11, 241b/16, 243a/06, 246a/16, 254b/13, 254b/15, 256b/12, 257a/02, 257a/13, 258a/10, 290b/21, 293a/09, 309b/10, 320b/08, 329b/11
sözümni ay- 250a/13
şükr ay- 2b/03, 8a/07, 33a/15, 33b/20, 139b/18, 164a/12, 178b/11, 180b/02, 254a/15, 259a/06, 287b/13
şükrler ay- 124a/03, 139b/20, 228a/11, 287b/16
taʿbīrını ay- 215a/21
ʿuẕr ay- 13a/11, 206b/02, 220b/05, 276b/10, 329a/06
ʿuẕrī ay- 267a/05
ʿuẕrī taksır ay- 89a/01
ʿuẕrīlar ay- 34b/19, 106b/10
ʿuẕrın ay- 179b/03
ʿuẕrını ay- 312a/18
ʿuẕrlar ay- 10b/13, 35b/07, 86b/11, 139b/01, 168b/16, 190a/19, 190b/03, 224a/10, 242b/18, 278b/05, 278b/15, 309b/01
yumşaḳ sözler ay- 27a/02, 237a/07
yumşaḳ sözlerni ay- 245a/12
[=219]

aya- Esirgemek, sakınmak.
a.-map érdim 313b/04
a.-mas 121b/02, 226a/17
a.-mas biz 289b/17
a.-mas érdi 6b/05
a.-mas men 2a/09, 53b/14, 86a/08, 98a/09, 240b/01, 280a/02
a.-masa 202a/03
a.-mayın 45b/16
a.-p 42a/06, 77a/03
a.-r 245b/10
[=16]
cānını aya- 6b/05
[=1]

ayaġ I Ayak; bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan bölümü. Krş. **ayaḳ**
a. 72b/14
a. (baş ayaġ yalaŋ) 37a/10, 136b/15, 214b/15, 259a/14
a. (baş ayaġ yalaŋ bol-) 62b/09
a. (başdın ayaġ) 306b/03, 332b/08
a. (başıdın ayaġ) 187b/05
a. (şımāl ayaġ atlar) 77b/09
a. (yalaŋ ayaġ) 66b/06
a. astınġa keltür- Ayak altına getirmek (Ayak altına almak, çiğnemek). 33b/02
a.+ı 97b/06, 171b/04
a.+ıça (başıdın ayaġıça) 8b/09
a.+ıda 300a/17
a.+ıdın 70a/16
a.+ıdın (baş ayaġıdın) 96b/10
a.+ıġa 69b/17, 144a/03, 196a/21, 261b/13, 328a/03
a.+ıġa (başdın ayaġıġa) 72b/15
a.+ıġa (başıdın ayaġıġa) 176a/02, 188a/01, 237b/21
a.+ıġaça (başdın ayaġıġaça) 231b/19
a.+ıġaça (başıdın ayaġıġaça) 215b/06
a.+ımdın 200a/13
a.+ımġa 45a/16, 45b/10
a.+ımız (baş ayaġımız yalaŋ) 37a/10
a.+ımnı 277b/12

a.+ını 45b/09, 114b/13, 131a/06, 153b/01, 174a/09, 269b/01, 303b/15
a.+ını tübin tart- Ayağını aşağı çekmek (İtibarını kaybetmesini sağlamak, gözden düşürmek). 221a/09
a.+ıŋġa (başıŋdın ayaġıŋġa) 141b/05
a.+ıŋnı 46b/05, 91b/07
a.+ıŋnıŋ 53a/03
a.+ları 37a/16, 108b/05, 149a/17, 281b/21, 325b/03
a.+larıġa 92b/19, 115b/14
a. tepret- Ayak hareket ettirmek (Hareket etmek). 127b/14
[=54]

ayaġ II Kadeh, kâse.
a. 138b/19
[=1]

ayaḳ Bk. **ayaġ I**
a. (baş ayaḳ yalaŋ) 172a/17
a. (yalaŋ ayaḳ) 316b/20
a. larıda 191b/19
a. tepret- 22a/07
[=4]

ayaḳçı Saki.
a. 77a/18, 136b/03
a.+lar 97a/01, 165a/03
a.+sıdın 3a/05
[=5]

ʿayān Ar. Açık, belli.
ʿa. eyle- 1b/09
ʿa. ḳıl- 240a/13
ʿa. u bayān ḳıl- 19a/16, 77b/20
[=4]

ʿayb Ar. Ayıp, kusur, eksiklik; suç, kabahat.
ʿa. 190a/13, 199b/09, 270a/08, 284b/02, 284b/08, 296a/17
ʿa.+ını 217a/18
ʿa.+ını iste- 129a/06, 131a/11
ʿa.+ıŋnı 273a/05
ʿa. iste- Ayıp istemek (Bir kimsenin kötülüğünü istemek). 131a/11
ʿa. keltür- Ayıp getirmek (Laf getirmek; halel getirmek). 5b/14
ʿa.+larnıŋnı 261b/21
ʿa. taf- Ayıp bulmak (Kusur bulmak). 83a/13
ʿa. turur 130b/16, 131a/11, 217b/11, 271a/11
[=18]

ʿaybnāk Far. Kusurlu; kusuru, ayıbı olan.
ʿa. 174b/18
ʿa. bol- 173a/16
[=2]

ayçılıḳ Aylık, bir ay süren.
a. (iki ayçılıḳ yol) 32a/03, 32a/05
a. (üç ayçılıḳ yol) 32a/03
[=3]

ayġır Damızlık erkek at.
a. aṭ 150a/11
[=1]

āyīn Far. Ayin, dinî tören, merasim.
ā. baġla- Ayin bağlamak (Dinî tören düzenlemek). 227b/07, 301b/18, 303b/14, 303b/14
ā.+lar baġla- 83a/06, 146b/08, 190b/11
[=7]

Āyīn Goşasb İzed Goşesp adıyla bilinen, Behram (**Bahrām IX**)'ın kumandanı olan bilge vezir.
Ā. 265b/02, 267b/21, 268a/07, 268a/10, 268a/12, 268a/18, 268b/07, 268b/07, 268b/17
Ā.+ġa 267b/20, 268a/08, 268a/12, 268b/07
Ā.+nıŋ 268a/06, 268b/06, 268b/10, 268b/12, 268b/14, 268b/19
[=19]

āyına < Far. *āyina* Ayna.
ā. ḳıl- 87a/20
ā.+nı 87b/01, 87b/01
ā.+nıŋ 87b/02, 87b/07
[=5]

ayır- Ayırmak, birbirinden uzaklaştırmak; ayırt etmek, seçmek, farkını anlamak.
a.-ıp (ayrıp) 123b/10, 202b/02, 208a/06, 244a/13, 244b/07, 281b/12, 314a/19
[=7]

aylan- Dönmek.
a.-dı 290a/09
[=1]
başı aylan- 290a/09
[=1]

aylı Bk. **al**
aylıda Bk. **al**
aylıdın Bk. **al**
aylıġa Bk. **al**
aylılarıġa Bk. **al**
aylımda Bk. **al**
aylımdın Bk. **al**
aylımġa Bk. **al**
aylımızda Bk. **al**
aylımızdın Bk. **al**
aylımızġa Bk. **al**
aylımnı Bk. **al**
aylında Bk. **al**
aylını Bk. **al**
aylıŋda Bk. **al**
aylıŋdın Bk. **al**
aylıŋġa Bk. **al**
aylıŋızdın Bk. **al**
ʿ**ayn** Ar. Bir şeyin aslı, kendisi.
ʿ**a.-ı zamān** 333a/15
[=1]
ayran Yoğurdun sulandırılması ile elde edilen içecek.
a. 116a/18, 116a/19, 176a/16
[=3]
ayrıl- Ayrılmak, (bir yer, şey veya kimseden) uzaklaşmak, ayrı düşmek; parçalara bölünmek; farkı anlaşılmak, tefrik edilmek.
a.-dı 278a/09
a.-dım 2a/11, 80a/07
a.-ġıl 332b/11
a.-ıp 18a/03, 158a/19, 164a/17, 167b/21, 172a/13, 198b/01, 233a/17, 286a/02
a.-ış 42b/14
a.-madılar 19b/01, 26b/02, 70a/01, 223a/21
a.-maġay sizler 129a/20
a.-maġaylar 285b/09
a.-maŋlar 292a/19
a.-mas érdiler 79a/20
a.-mas men 113a/17
a.-mayın 53b/19
[=23]
ʿ**ayş** Ar. Hayatın tadını çıkarma, yiyip içme, eğlenme.
ʿ**a. ḳıl-** 175a/06
[=1]
ayt- Söylemek, demek; anlatmak; haber vermek, bildirmek; hikâye etmek.
a.-a alġan bol- 88b/03
a.-a almadı 111b/01, 143b/11, 198b/04, 202b/07, 310a/05
a.-a almadılar 250a/10, 296a/15, 303b/21, 309b/11
a.-a almas 314b/20
a.-a almas biz 146a/06
a.-a alsa 215a/10
a.-a alur 166b/14
a.-a alur biz 234b/03
a.-a sen 52b/14, 234b/17
a.-aduġan 151b/19, 164a/16, 185a/03, 200a/18, 229a/03, 247a/21, 296a/07, 297a/03, 312b/05, 313a/09
a.-adur 47a/08, 47a/20, 50a/01, 50b/16, 66a/04, 77a/19, 82b/06, 93a/09, 95a/10, 105a/02, 112a/13, 137b/08, 143b/05, 154a/12, 168b/01, 189b/07, 190a/07, 196a/12, 234a/11, 250a/13, 253b/08, 253b/10, 256b/11, 262a/10, 266b/02, 271a/15, 275b/09, 279b/19, 308a/06, 321b/01, 327a/09
a.-adur dép 97a/04
a.-adur men 47b/14, 52b/06, 52b/06, 57b/01, 93b/08, 132a/10, 153b/12, 234b/16, 256a/01, 273a/19
a.-adur men dép 294a/10
a.-adurlar 3a/11, 41b/04, 113b/18, 172b/17, 274b/18
a.-amdur 183b/19, 183b/20
a.-ar sen 52b/18, 54b/07
a.-arlar 101a/11
a.-asaŋ 52b/18
a.-ay 72a/03
a.-ayın 9a/10, 9a/21, 21a/07, 26b/13, 27a/13, 40b/04, 45a/17, 50a/20, 56a/16, 109a/02, 129a/07, 153b/21, 201a/10, 237a/11, 246b/01, 266a/06, 270b/12, 276a/02, 298a/20, 311a/18
a.-aylı 119b/12, 200a/12, 239a/03, 315b/18
a.-aylı dép 234b/04
a.-ġalı 166a/06

a.-ġan 4b/04, 13b/20, 24b/04, 109a/04, 219b/02
a.-ġan dék ḳıl- 52b/12
a.-ġanımda 49b/15
a.-ġanımnı ḳıl- 76a/11
a.-ġanıŋdın 52b/09
a.-ġay sen 61b/02
a.-ġıl 11a/17, 12b/18, 17a/15, 32a/13, 34b/12, 35b/16, 40b/18, 43a/10, 47b/16, 48a/15, 51b/19, 58b/12, 61b/15, 61b/19, 72a/04, 72b/20, 86a/13, 93a/09, 94a/20, 105b/18, 121b/15, 122a/10, 123a/09, 124b/09, 125b/17, 126a/01, 126a/03, 131a/15, 136a/18, 138a/05, 139b/12, 170b/19, 176b/03, 181b/08, 197b/18, 219b/02, 235a/16, 262a/05, 262a/07, 268a/16, 292b/05, 293b/08, 296b/18, 311a/10
a.-ıŋızlar 2a/03, 132a/11, 143b/07, 189a/18, 191a/08, 228b/15, 256b/11, 261a/18, 265a/20, 270a/05, 280a/17, 318a/04
a.-ıŋlar 16a/06, 16b/02, 45b/12, 222a/01, 241b/20, 267a/01, 280a/10, 294b/12, 294b/14, 294b/14, 294b/18, 301b/13, 312a/04, 314b/21
a.-ıp 11a/18, 13b/13, 14b/16, 16b/07, 29b/10, 35a/16, 35b/02, 45b/09, 50b/01, 56b/19, 58a/14, 58b/15, 62a/01, 63a/09, 66b/03, 66b/04, 78b/13, 99b/01, 99b/19, 110a/18, 112b/06, 117b/07, 124b/11, 129b/18, 149b/02, 149b/10, 151b/14, 152a/03, 179a/15, 208a/21, 216b/03, 221b/21, 236b/21, 240b/18, 242a/11, 250a/02, 250a/05, 251b/14, 253a/20, 256a/19, 259b/07, 262b/19, 268a/04, 270a/09, 273b/10, 277b/16, 288a/19, 288b/11, 296a/21, 301b/07, 315b/06, 317b/08, 318b/06, 319a/15, 320b/06, 331a/10
a.-ıp bol- 12b/07, 23b/07, 292a/05, 304a/12
a.-ıp érdi 72b/20, 266b/18, 313b/09
a.-ıp érdi-ki 61a/12, 101a/18, 126b/16, 253b/18, 268a/19, 293b/07, 295b/16
a.-ıp érdiler 192b/11, 303b/21, 311b/03
a.-ıp érdim 47b/19, 238a/10
a.-ıp érdiŋ 34a/01, 41b/03
a.-ıp érdük 34b/20
a.-ıp sen 39b/07, 86b/11, 101a/02, 188b/02, 188b/09, 188b/11, 202b/05, 225a/13, 235a/19, 241b/21, 242a/01, 257b/04, 302a/17, 302a/20, 313a/09, 313b/04, 313b/20, 314a/04, 314b/08, 314b/13
a.-ıp siler 206a/13
a.-ıpdur 7a/01, 7a/18, 9a/06, 144b/05, 226a/14, 240a/14, 240a/14, 240a/15, 246b/07, 276b/04, 294a/12, 299a/15, 314b/15
a.-ıpdur men 170b/03
a.-ıpdurlar 23b/04, 29a/03, 40b/08, 51b/12, 52a/15, 54b/04, 59a/20, 61b/10, 64a/16, 65b/03, 130b/08, 136b/16, 139a/14, 212a/12, 213a/04, 234b/08, 266b/05, 275b/01, 282a/09, 324a/01
a.-ışdın 189a/17, 317b/09
a.-ışka tut- 33b/05
a.-ḳalı 10b/15, 47b/20, 59a/15
a.-ḳan 7a/18, 11a/01, 12a/17, 13a/14, 13a/15, 27a/06, 35b/07, 44b/11, 45a/04, 46a/02, 47a/05, 47a/07, 51a/09, 53b/12, 58a/18, 60b/16, 61a/07, 63a/18, 73b/15, 77a/13, 79b/20, 80a/04, 94b/17, 113a/14, 124b/13, 125a/01, 130a/05, 143b/09, 152a/07, 154a/05, 154a/11, 159a/07, 170b/10, 185a/11, 207b/10, 208a/10, 208b/07, 218b/20, 231b/05, 231b/13, 237a/19, 243a/03, 245b/05, 245b/13, 254a/17, 254a/21, 264b/01, 279a/04, 281a/04, 313a/07
a.-ḳan-dek 174a/17, 199a/16
a.-ḳan bile 243a/20
a.-ḳan dék 190a/12
a.-ḳan émes 162b/06

a.-ḳan émesdür 88b/04
a.-ḳanda 220b/13
a.-ḳandur 184a/15, 273b/12, 312b/04
a.-ḳanı 34b/11, 81a/01, 153b/08, 189b/09, 243b/21, 247b/12, 277a/05
a.-ḳanı yoḳdur 50a/04
a.-ḳanıdın 43b/13, 175a/14
a.-ḳanıġa 40b/09, 66a/14, 215a/20, 240a/06
a.-ḳanım 149b/18, 242a/02
a.-ḳanım dék bol- 18a/05
a.-ḳanımġa 154a/07, 169b/16, 204a/15
a.-ḳanımnı 51a/04, 96a/19
a.-ḳanımnı ḳıl- 138a/13
a.-ḳanını 86b/16, 103b/15, 222a/19, 238b/21
a.-ḳanını ḳıl- 43a/02, 108a/20
a.-ḳanıŋ 41b/05, 43a/06, 46b/15, 66a/16, 68b/20, 86b/07, 159a/04, 176b/06, 188b/02, 194b/03, 194b/05, 195a/01, 256b/05, 264b/08
a.-ḳanıŋ dék 50b/03
a.-ḳanıŋdın 46b/11
a.-ḳanıŋdın ziyāde 106a/16
a.-ḳanıŋġa 251b/10
a.-ḳanıŋızlar 153a/06
a.-ḳanıŋnı 95a/01
a.-ḳanıŋnı ḳıl- 30a/05, 159a/08, 159a/10
a.-ḳanları 154a/10, 202b/06, 222a/02
a.-ḳanlarıdın 154b/07, 211a/20
a.-ḳanlarıġa 35b/07, 224a/10
a.-ḳanlarımdın çıġ- 128a/01
a.-ḳanlarımdın özge 124b/20
a.-ḳanlarımġa 154b/04, 298b/19
a.-ḳanlarımnı 131b/04
a.-ḳanlarımnı ḳıl- 92a/05
a.-ḳanlarını 9b/13, 82b/18, 149a/01, 175a/10, 325b/19
a.-ḳanlarıŋ 273a/21, 276b/03
a.-ḳanlarıŋıznı 178a/08
a.-ḳanlarıŋnı 64a/17, 86b/12, 141b/04
a.-ḳanlarıŋnı ḳıl- 158b/15
a.-ḳanlarıŋnıŋ 80b/02
a.-ḳay 9a/03, 10b/17, 12a/07, 27a/12, 43a/05, 132a/14, 152a/03, 170b/19, 246a/21, 247a/13, 322a/19
a.-ḳay-ki 106b/06
a.-ḳay men 10a/01, 158a/16, 188b/14, 189a/01, 285a/02, 312a/01
a.-ḳay sen 9a/06, 61b/14, 80a/04, 127b/09, 130b/15, 150a/05, 185a/05, 246a/20, 279b/01, 280b/10, 287b/08
a.-ḳay sizler 249a/21
a.-ḳaylar 157a/03
a.-ḳıl 45a/05, 94a/01, 279b/14, 312b/05, 312b/10
a.-ḳuçılarġa 205a/10
a.-ḳusıdur 10b/11, 108a/10, 124b/07, 273a/05, 301b/12
a.-madı 65a/20, 75b/13, 137b/10, 159a/16, 180b/21, 250b/12, 257b/17, 264a/17
a.-madıŋ 5b/17
a.-madıŋ-mu 35a/16, 35b/01, 55b/01, 96b/09, 159a/07
a.-maġan 45a/18, 219b/02
a.-maġay 216b/09
a.-maġay-ki 240b/03
a.-maġay men 138a/11
a.-maġay sen 9a/12, 129a/14, 130b/11, 133b/16, 134b/03, 138a/10, 189a/01, 256a/16, 261b/19, 293a/11, 297b/16
a.-maġıl 12b/02, 13a/02, 45a/18, 45a/18, 45b/17, 51b/19, 59b/15, 65b/11, 66a/03, 80a/03, 83b/06, 106b/11, 106b/11, 125b/19, 162b/06, 163b/21, 187a/08, 222a/18, 237a/04, 255b/09, 278b/15, 290a/03, 292b/15, 316b/14
a.-maġunça 44b/08, 308b/13
a.-maḳ 51b/05, 93b/07, 112a/15
a.-maḳ kerek 15a/20, 17a/11, 43a/11, 152a/16, 155b/17, 225a/15
a.-maḳlıḳ 300b/10
a.-maŋızlar 236b/02
a.-maŋlar 37a/15, 37a/18, 40b/08
a.-maŋlar dép 189a/16

a.-mas biz 66a/06
a.-mas érdi 306b/21
a.-mas men 17a/13, 44b/09, 164a/16, 215b/01, 257b/02, 314b/18
a.-mas sen 271a/04, 272b/09
a.-masaŋ 273b/10, 311a/10
a.-masaŋlar 301b/14
a.-maslar 46a/07, 48a/16, 64a/18, 271a/02
a.-may 131a/09, 265b/02, 281b/07, 298b/17
a.-maydur 8b/03, 10b/18
a.-mış 15b/08
a.-sa 43a/15, 52b/08, 66b/05, 83b/05, 92a/18, 94b/17, 131a/17, 145a/08, 145a/11, 198b/05, 204a/03, 240a/15, 251a/18, 266b/12, 273a/05, 302b/01, 306b/13, 312b/05
a.-saḳ 223b/07
a.-sam 9a/09, 17a/13, 39a/20, 41b/01, 44b/11, 48b/06, 57a/15, 132a/11, 152a/14, 183b/11, 216b/01, 273a/04, 279b/13
a.-saŋ 9a/07, 31b/19, 31b/20, 181a/03, 185a/09, 297a/11
a.-sun 205a/05, 322a/19
a.-sunlar 309b/09
a.-sunlar dép 157a/11
a.-tı 7a/06, 36b/20, 43a/01, 46a/03, 74a/06, 86a/12, 86b/06, 102b/04, 241b/09
a.-tım 18a/07, 51a/08
a.-tuḳ 251b/06
a.-ur 20b/07, 51a/15, 83b/05, 86b/04, 86b/05, 94b/08, 118b/05, 158b/18, 179b/10, 215a/03, 218a/13, 218a/14, 218a/15, 229a/20, 230a/09, 244a/20, 251a/19, 305a/03
a.-ur biz 234b/01, 281a/07, 301b/13
a.-ur ermiş 41b/09
a.-ur ékin 46a/06
a.-ur érdi 13b/19, 27b/20, 60a/17, 60a/20, 71a/03, 71b/13, 98a/19, 127b/06, 159b/13, 161b/15, 200b/18, 201b/10, 233a/20, 234a/15, 239a/16, 263a/06, 277b/03, 286a/18, 298a/18
a.-ur érdi-ki 3b/02, 3b/07, 10a/09, 10a/12, 22b/02, 28a/13, 28b/17, 33b/05, 56b/08, 59b/17, 62b/18, 64b/16, 67b/11, 67b/13, 71b/11, 127a/17, 169a/11, 170a/15, 177b/03, 186a/06, 186b/15, 196b/13, 198b/12, 200a/05, 200a/07, 233a/19, 238a/02, 259a/21, 267b/02, 269a/01, 269a/01, 287b/05, 288a/13, 309a/12, 331b/16
a.-ur érdiler 68a/11, 109b/16, 137b/14, 146a/02, 146a/05, 186b/21, 198b/16, 285b/16
a.-ur érdiŋ 60a/06
a.-ur érmiş 15a/12, 52a/03
a.-ur érmiş sen 159b/09
a.-ur men 12a/06, 17a/14, 43b/06, 48b/19, 94b/17, 136a/14, 188b/13, 202a/09, 244b/12, 253b/11, 275b/09, 314b/17
a.-ur men dép 172a/09
a.-ur sen 7a/07, 13a/16, 27a/19, 35b/17, 48a/15, 50a/01, 51a/18, 53a/03, 54a/03, 54b/08, 59b/13, 59b/13, 65b/15, 91b/06, 112a/14, 133a/01, 171b/11, 176b/14, 233b/19, 244b/11, 278b/13, 279a/03, 288b/04
a.-ur sen dép 170a/09
a.-ur siler 282a/19
a.-ur sizler 302a/20
a.-urdur 10b/18
a.-urġa 248a/03
a.-urlar 51a/11, 51a/13, 51a/16, 53b/02, 126b/07, 144b/03, 235b/20, 265b/14, 288a/03, 290b/07, 328b/13
a.-urlar érdiler 109b/03
[=798]
ʿ**arż ayt-** 205a/10
ʿ**arżıŋnı ayt-** 146a/06
aylıda ayt- 46a/03, 83b/06
bīhūda sözlerni ayt- 59b/13, 91b/06
cavāb ayt- 7a/18, 7a/18, 9a/06, 82b/06, 111b/01, 122a/10, 143b/07, 202a/09, 234b/01, 234b/04, 237a/04, 243b/21, 247b/12, 248a/03, 250a/05,

251b/06, 265b/02, 281a/07, 281b/07, 303b/21, 309b/11, 318b/06, 319a/15
cavābımnı ayt- 45a/05
cavābını ayt- 92a/18
cavāblarnı ayt- 46a/02
cavābnı ayt- 233a/20
égri sözni ayt- 288b/04
ḫām sözler ayt- 35b/07
ḳavl ayt- 153b/21, 154a/05
laʿnat ayt- 27b/20, 51a/11, 51a/16, 51b/05, 98a/19, 108a/10, 144b/03, 162b/06, 218a/13, 301b/12, 314b/20, 328b/13
maşlaḥat ayt- 198b/05
naḫşı ayt- 170b/10, 170b/19, 306b/13, 306b/21
özige özi ayt- 3b/07, 56b/09, 170a/15
rāst ayt- 31b/19, 40b/08, 190a/07, 262a/10, 266b/02, 266b/18, 308a/06
rāstını ayt- 9a/03, 9a/06, 9a/10, 10b/11, 72a/03, 72a/04, 72b/20, 125b/17, 126a/01, 234a/11, 273a/05
rāstnı ayt- 10b/18, 119b/12
salām ayt- 43a/10, 280a/17, 294b/14, 294b/18
salāmımnı ayt- 61b/19
salāmını ayt- 27a/19
s̲anā ayt- 204a/03, 216b/03
sır ayt- 46a/06, 189a/01, 200a/18, 279b/14, 293b/07
sırlarnı ayt- 63a/18
sırnı ayt- 9a/12, 9a/13, 23b/07, 65b/11, 137b/10, 159a/16, 200a/12, 298b/17
sırrımnı ayt- 45a/17, 138a/10, 237a/11
sırrını ayt- 10b/17, 46a/07, 65a/20, 218a/14
sırrıŋlarnı ayt- 40b/08
sırrıŋnı ayt- 129a/14, 131a/09, 138a/11, 256a/16
söz ayt- 11a/18, 13a/14, 15b/08, 27a/06, 37a/18, 45b/17, 47a/05, 50a/04, 51a/09, 51b/19, 52b/08, 53a/03, 66a/03, 77a/19, 88b/03, 88b/04, 110a/18, 131a/15, 143b/11, 145a/11, 152a/16, 164a/16, 180b/21, 181a/03, 198b/04, 202b/07, 219b/02, 219b/02, 229a/03, 234b/03, 236b/02, 240a/15, 251a/18, 256a/01, 257b/02, 273a/04, 281a/04, 290a/03, 292b/15, 294a/10, 297a/11, 302a/17, 302a/20, 310a/05, 311a/18, 312b/05, 313a/09, 316b/14, 331a/10
sözini ayt- 51a/18, 52b/18, 94b/08, 105b/18, 196a/12, 197b/18, 275b/09, 296a/07
sözler ayt- 43a/05, 50a/01, 50b/01, 50b/16, 58a/14, 58b/12, 60b/16, 79b/20, 130a/05, 136a/18, 143b/09, 154a/11, 170b/03, 171b/11, 185a/03, 220b/13, 256a/19, 264b/01, 270b/12, 279b/01, 297a/03
sözleri ayt- 219b/02
sözlerini ayt- 47a/07, 73b/15, 77a/13, 94a/20, 94b/17, 125a/01, 151b/14, 151b/19, 183b/11, 208b/07, 237a/19, 243a/03, 245b/05
sözleriŋni ayt- 53b/12, 158a/16, 188b/14, 231b/05
sözlerni ayt- 7a/06, 16b/07, 35b/17, 39a/20, 43b/06, 45a/18, 48a/15, 48a/15, 48b/19, 62a/01, 65b/15, 113a/14, 185a/09, 233b/19, 253b/11, 270a/09, 273a/19, 276a/02, 313a/09
sözni ayt- 13a/02, 16a/06, 34b/20, 45a/18, 54b/07, 54b/08, 66b/05, 93b/07, 94b/17, 106b/11, 162b/06, 163b/21, 166b/14, 176b/14, 183b/19, 183b/20, 187a/08, 198b/16, 202b/05, 222a/01, 225a/15, 240a/14, 251b/10, 255b/09, 262b/19, 271a/02, 273b/10, 288b/11, 296a/15, 302b/01, 304a/12, 314b/15, 315b/06, 317b/09
sözümni ayt- 61a/07, 80a/04, 246a/20
sözüŋni ayt- 9a/21, 246b/01

şükr ayt- 34b/12, 43a/11, 47b/14, 57b/01, 80a/04, 93b/08, 94a/01, 99b/01, 99b/19, 102b/04, 129b/18, 132a/14, 153b/12, 155b/17, 188b/13, 244b/11, 244b/12, 259b/07, 261a/18
şükrler ayt- 172a/09
taʿbīr ayt- 83b/05, 215a/10
taʿbīrını ayt- 81a/01, 215b/01
ʿuẕr ayt- 3b/02, 10b/15, 47b/20, 57a/15, 58b/15, 66b/03, 66b/04, 74a/06, 130b/15, 131a/17, 133a/01, 189b/07, 243a/20, 247a/13, 263a/06, 278b/15
ʿuẕrī ayt- 106b/11
ʿuẕrī taḳṣīr ayt- 59a/15
ʿuẕrıŋnı ayt- 170b/19
ʿuẕrlar ayt- 13b/19, 45b/09, 179a/15, 200a/05
ʿuẕrlarını ayt- 13b/20
yalġan ayt 12b/07
yalġan ayt- 12b/02, 31b/20, 47a/20, 112a/13, 112a/14, 112a/15, 125b/19, 133b/16, 137b/08, 145a/08, 216b/09, 218a/15, 278b/13, 300b/10
yalġan söz ayt- 48a/16, 130b/11, 222a/18
yalġan sözler ayt- 63a/09
yalġan sözni ayt- 35b/02
yaman söz ayt- 292a/05
yumşaḳ söz ayt- 47b/16, 78b/13
yumşaḳ sözler ayt- 315b/18
yumşaḳ yumşaḳ söz ayt- 296b/18
[=338]

aytış- Karşılıklı konuşmak, söyleşmek.
a.-ıp 232b/04
a.-ḳay biz 250b/20
a.-tılar 25b/06, 25b/15, 31a/18, 79b/01, 101b/02, 115b/06, 142b/19, 151b/05, 154a/09, 154b/08, 177a/05, 177b/18, 196b/04, 204b/20, 223b/05, 227b/17, 234a/21, 264b/19
a.-ur érdiler 47b/02, 73b/01, 225a/02, 266b/18
a.-urlar érdi-ki 141b/10
[=25]
ḫabar aytış- 232b/04
[=1]

ayttur- Bk. **aytur-**
a.-up 242a/21
[=1]

aytur- Söyletmek, dedirtmek; dilemek, istemek. Krş. **ayttur-**
a.-dı 252b/06
a.-dı-ki 263a/08
a.-maġıl 36b/17
[=3]
ʿuẕr aytur- 252b/06
[=1]

ayvān Far. Eyvan; bir tarafı dışarıya açık olan büyük oda; divanhane, sofa; kemerli yüksek bina, çardak.
a. 83a/01, 86b/19, 264a/04, 264a/19, 308a/05
a.+da 159a/15
a.+dın 5b/02, 92b/11
a.+ġa 94a/14, 94a/14, 168b/09
a.-ı zer 316a/14
a. ḳofar- Eyvan inşa etmek. 222b/13
a.+lar 102a/11, 116a/05, 162b/18
a.+lar (baġ u ayvān) 125b/04
a.+lar ḳıl- 116a/04
a.+lar ḳofar- 229a/07
a.+larıda 107b/11
a.+nı 184a/21, 307b/12
[=22]

ayvān-ḫāna Far. Eyvan, divanhane.
a.+sıda 277a/12
[=1]

az Az, çok olmayan.
a. 104a/19, 199b/06, 219a/08, 265b/13, 282a/10
a. az 44b/16
a. bol- 44b/19, 128a/15, 247a/05
a.+dur 205a/14
a. furṣatda 135b/13, 147a/04
a. turur 260a/11
[=13]

aʿżā Ar. Vücut parçaları, organlar; organ. Krş. **aʿżāy**
a.+ları 70a/04, 161a/09
a.+larıġa 57a/06, 100b/04
a.+larını 87b/20
a.+sı 48a/04, 161b/08, 320a/19
a.+sı (badan u aʿżā) 168a/10
a.+sıdın 56a/01
a.+sıġa 8b/08, 286a/17

[=12]

ʿ**aẕāb** Ar. Azap, eziyet, büyük sıkıntı.
ʿ**a.+ġa** 63a/07
ʿ**a.+ımızġa köy-** Azabımıza yanmak (Azabımıza uğramak). 157a/17
ʿ**a. ḳıl-** 59b/19
ʿ**a.+lar ḳıl-** 298a/14
ʿ**a.+larını tart-** Azaplarını çekmek. 140a/07
ʿ**a. u ʿuḳūbatġa ḳal-** 81a/18
[=6]

āzād Far. Serbest, hür.
ā. bol- 158a/06, 243a/16, 318b/04
ā. dék (sarv-ı āzād) 105b/20, 122b/17, 125a/12, 125b/14, 136a/21, 138a/06, 147a/21, 166a/02, 166b/06, 169a/05, 169a/11, 169a/19, 225b/03, 227a/03, 238b/18
ā. dék (sarv-ı āzād) 5a/15, 5b/11, 13a/10
ā.+ġa (sarv-ı āzād) 311a/11, 328a/14
ā. koy- 318a/20
ā.+nı (sarv-ı āzād) 15a/18
ā.+nıŋ (sarv-ı āzād) 14b/10
[=26]

Āzād Sarv I Padişah kıssalarını, İran (**Īrān**) kahramanlık anlatılarını iyi bilen ve derleyen yaşlı ravi. Sam-ı Neriman (**Sām I**)'ın neslindendir. Merv (**Marv**) şehrinde yaşamaktadır.
Ā. 64b/20
[=1]

Āzād Sarv II Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde Medayin şehrinden Merv (**Marv**) şehrine giderek Bozorgmihr (**Bozorcmıhr**)'i bulup padişahın huzuruna getiren mubed. Krş. **Sarv Āzād**
Ā. 215a/11, 215a/14, 215b/04, 215b/08, 215b/10
[=5]

Āzāda Behram (**Bahrām VI**)'ın çok sevdiği ancak birlikte gittikleri avlakta, bir kızgınlık anında, atının ayaklarının altında ezmek suretiyle öldürdüğü cariyesi.
Ā. 147b/08
[=1]

āzād-kerde Far. Azat edilmiş, azat.
ā.+ŋ bol- 260b/15
[=1]

azal Ar. Ezel, başlangıcı belli olmayan zaman.
a.+da 271b/16
[=1]

ʿ**aẕamat** Ar. Büyüklük, ululuk; ihtişam.
ʿ**a.** 303b/02
[=1]

aẕān Ar. Ezan.
a. (ḳulaġıġa aẕān oḳu-) 301b/07
[=1]

āzār Far. Çıkışma, paylama; cefa, eziyet, zulüm.
ā. (kem āzār) 133b/02
ā. (köŋli āzār taf-) 156b/09
ā. (ẓulm u āzār ber-) 140b/15
ā. ber- Azar vermek (Zulmetmek, eziyet vermek). 2b/05, 43a/07, 97b/01, 98a/20, 105a/04, 131b/06, 133b/01, 133b/02, 141a/01, 149a/13, 182a/01, 216b/19, 216b/19, 229a/10, 243b/09, 244b/07, 254b/20
ā. ḳıl- 157b/10
ā. yet- Azar ulaşmak (Zarar gelmek). 213a/08
ā. yetgür- Azar ulaştırmak (Eziyet ve sıkıntı vermek). 178a/11, 227b/16
[=24]

Āẕar Goşasb I Behram (**Bahrām IX**)'ın pehlivanlarından biri.
Ā. 270a/18, 283b/18, 285b/05, 312a/20, 312b/10, 315b/01
Ā.+nı 311b/16, 312a/03
[=8]

Āẕar Goşasb II Guştasb (**Guştāsb**)'ın Belh şehrinde inşa ettirdiği büyük ateşgede.
Ā. 174a/09, 191a/15
[=2]

Āẕar-ābād-gān y.a. Bk. **Āẕar-bāyigān**
Ā. şaharı 179b/05, 203b/08, 267b/11
[=3]

Āẕar-bāyigān Azerbaycan; bugün Asya'nın batısında bulunan, İran (**Īrān**) ile Sovyetler Birliği

arasında bölünmüş bölge. Krş. **Āẕar-ābād-gān**
Ā.+ġa 208b/15
Ā. şahar 321b/05
Ā. şaharı 283a/03
Ā. ṭerefi 177b/11, 283b/17
[=5]

Āzarmīduḫt İran (**Īrān**)'ın kadın hükümdarlarından biri. Saltanat süresi dört aydır. Luhrasb (**Luhrāsb**)'ın soyundandır.
Ā. 320a/21, 320b/01
Ā+nıŋ 317a/20, 320b/02
[=4]

aʿżāy Bk. **aʿżā**
a.+ıŋġa 87a/16
[=1]

azġına Azıcık, çok az, biraz.
a. 5a/06, 18a/04, 103a/10, 116a/14, 145b/20, 149b/02, 171b/10, 171b/12, 176a/16, 180a/07, 219a/10, 238b/18, 241a/09, 254a/09, 257b/01, 263b/01, 265a/17, 269a/03, 278a/05, 305a/16
[=20]

azġur- Yoldan çıkarmak, baştan çıkarmak, kandırmak.
a.-mış 15b/07
[=1]

ʿazīz Ar. Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes; saygı duyulan, hürmet edilen, dost.
ʿa. 18a/10, 19a/18, 26b/19, 57a/13, 61a/10, 64b/07, 143a/06, 213a/02, 225b/21, 227b/02, 238a/02, 252a/16
ʿa. (cān u tenimdin ʿazīz) 111b/20
ʿa. (cānıdın ʿazīz kör-) 112b/12, 234b/13, 252a/19
ʿa. (cānıdın ʿazīz saḳla-) 62b/02
ʿa. (cānıdın ʿazīz tut-) 112b/19, 165b/08
ʿa. (cānımdın ʿazīz) 22b/03, 110a/19, 226b/12, 291a/08
ʿa. (cānımızdın ʿazīz saḳla-) 71b/02
ʿa. (cānıŋ dék ʿazīz kör-) 244a/14
ʿa. (cānıŋdın ʿazīz) 70b/02
ʿa. bol- 131a/21, 171b/13, 216b/05, 218a/04, 218a/20, 218b/01
ʿa.+lar 68a/14, 109b/14, 115b/11, 144b/16, 145b/06, 150b/04, 194a/04, 203a/07, 214b/19, 327b/11
ʿa. turur 39b/08
ʿa. turur (cānımdın ʿazīz) 326a/21
ʿa. tut- 125a/11
ʿa. u mükerrem 63b/19
[=46]

ʿazīzla- Hürmet etmek, ihtimam göstermek.
ʿa.-dı 148b/10
ʿa.-dılar 12a/19
[=2]

ʿazīzraḳ Daha aziz, daha değerli.
ʿa. 308b/06
ʿa. (cānıdın ʿazīzraḳ tut-) 303a/02
ʿa. (cānımdın ʿazīzraḳ kör-) 19b/12, 295b/20
ʿa. (közümniŋ ḳarasıdın ʿazīzraḳ saḳla-) 190a/08
ʿa. turur (cānımdın ʿazīzraḳ) 64b/05
[=6]

azlıḳ Azlık, az olma.
a. 255a/03
a.+ġa 237b/15
[=2]

āzmūda Far. Sınama, deneme, tecrübe etme.
ā. ḳıl- 86b/11, 87a/15, 95b/14, 145a/08, 169b/03, 190a/04, 239b/14, 247b/17, 255a/08, 255a/11, 277a/06, 278b/11, 278b/14, 281b/18, 289b/11, 297a/14, 324b/20
[=17]

ʿAzrāʾīl Bk. **Ḥażrat-ı ʿAzrāʾīl**
ʿA. (Ḥażrat-ı ʿAzrāʾīl ʿalayhı's-salām) 315a/13
[=1]

azuḳ Azık, yiyecek.
a. 35a/12, 36a/08, 102a/15, 115b/03, 118b/14, 136a/03, 175b/18, 192b/07, 252b/21, 263a/06, 278a/19, 278b/02, 278b/04
a. ber- 246a/06
a.+ġa 246a/08
a.+ı (azuġı) 195a/17
a.+umuz (azuġumuz) 116b/02

[=17]

ʿ**azza** Ar. Aziz olsun.

ʿ**a. (Ḫudā-yı ʿazza ve callanıŋ atı bile)** 322b/05

[=1]

B

ba-amn Far. Emniyetli, güvenli bir şekilde. (??)
b. 333a/19
[=1]

bāb Ar. Bir kitabın bölümlerinden her biri.
b.+ıda 240b/18
b. ḳıl- 240b/18, 240b/21
b.+larnı 241a/04, 241a/05
[=5]

baba Dede.
b. 126b/02
b. babası Dede dedesi (Ecdadı). 161b/03
b.+ları 273b/09
b.+larım 60b/10
b.+larım (ata baba) 249b/10
b.+larımdın 43a/17
b.+larımdın ziyāde 156a/19
b.+larımnı 114a/17
b.+larımnıŋ 156a/21, 255a/18
b.+larıŋ 197a/01, 271b/07
b.+larıŋda 273a/06
b.+larıŋnıŋ 69b/08
b.+m 21a/03, 27b/07, 28a/19, 28b/15, 30b/02, 35b/13, 41a/13, 47b/08, 48a/20, 48b/05, 48b/17, 49a/11, 59b/07, 69a/19, 120a/13, 130a/16, 195b/07, 195b/16, 325b/04
b.+m (ata baba) 6b/16, 48a/10, 49a/08, 59a/17, 200b/08, 314a/13
b.+m dék (ata baba) 249b/12
b.+m érdi 48b/18
b.+m tururlar (ata baba) 153b/17
b.+mdın (ata baba) 49a/10, 153a/03, 153b/16, 184a/02
b.+mız 28b/09, 90b/02
b.+mız (ata baba) 266b/14
b.+mızdın (ata baba) 319b/11
b.+mlarım (ata baba) 78a/14
b.+mlarımnıŋ 49a/09
b.+mnıŋ 35b/15, 39b/07, 48b/05
b.+mnıŋ (ata baba) 8b/18, 266b/16, 281a/01, 288b/03
b.+ŋ 27b/04, 183a/05, 224a/01
b.+ŋ (ata baba) 15b/16, 49a/09, 138a/05, 304a/09
b.+ŋda (ata baba) 271b/06
b.+ŋızlar (ata baba) 265b/04
b.+ŋnıŋ 27b/06, 27b/06, 27b/08, 196a/01
b.+ŋnıŋ (ata baba) 6a/02, 195b/13, 266a/21, 288b/17
b.+ŋnıŋ (ata ve baba) 15b/10
b.+sı 38b/12, 112a/20, 133b/12, 195b/20, 289a/05, 328b/19
b.+sı (ata baba) 322a/21, 329a/08, 332b/17
b.+sı (baba babası) 161b/03
b.+sıdın (ata baba) 161a/15
b.+sını 2b/02
b.+sını (ata baba) 137b/19, 161b/01
b.+sınıŋ 76a/08, 328b/20
[=93]

Bābek I k.a. Bk. **Bābek Pād-şāh**
B. 111a/08
B. (Ardaşīr-ı Bābek) 110b/11
B.+ġa 112b/01
B.+ni 111a/03
B.+ni (Ardaşīr-ı Bābek) 111b/18
B.+niŋ 111a/18, 113a/04, 272a/04, 272b/12
B.+niŋ (Ardaşīr-ı Bābek) 110b/11
[=10]

Bābek II Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın bilge mubedi. Krş. **Bābek Mūbad**
B. 204b/01, 204b/05, 204b/09, 204b/12, 204b/18, 204b/20
B.+ġa 204b/17
B.+niŋ 204b/01, 204b/06, 204b/09, 204b/10, 204b/11, 204b/14, 204b/16
[=14]

Bābek Mūbad k.a. Bk. **Bābek II**
B.+ġa 205a/01
[=1]

Bābek Pād-şāh Sasani (**Sāsānī**)'lerin kurucusu Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in babası. Krş. **Bābek I**
B. 111a/09, 111a/12, 111a/16, 111a/18, 111b/02, 111b/05, 111b/09, 111b/11, 111b/11, 111b/16, 111b/19, 112a/06, 113a/03, 115a/13
B.+dın 111a/20
B.+ġa 111b/16, 112a/20
B.+nıŋ 111b/14, 111b/18, 113a/03, 114a/15, 114b/02

[=23]
Bābekān k.a. Bk. **Ardaşīr IV**
B. (Ardaşīr-ı Bābekān) 112a/04, 281a/03, 283a/19, 305a/16
B. (Şāh-ı Bābekān) 333a/13
B. dép (Ardaşīr-ı Bābekān) 111b/11
B.+nıŋ (Ardaşīr-ı Bābekān) 280b/08
[=7]
Bābıl Babil; eski Mezopotamya'nın en büyük ve en ünlü şehri. Bugün Bağdat'ın güneyinde yer almaktadır.
B. şaharı 105a/15, 108b/03, 109a/19
B. ṭerefi 107b/20
[=4]
babr-bayān Far. Leopar ya da kaplan derisinden yapılmış olan Rüstem'e özgü zırh.
b.+nı 56a/14
[=1]
bāc Far. Vergi. Krş. **bāj**
b.+dın özge (ḫarāc u bāc) 314a/17
b. ḫarāc ber- 94b/02
b. ḫarācıŋnı iyber- 91a/17
b.+nı (ḫarāc u bāc) 203b/19
b. u ḫarāc 93a/13, 133a/04, 179a/10, 204a/09, 206a/21, 308a/17, 314a/04
b. u ḫarāc al- 94b/01, 179b/04
b. u ḫarāc ber- 205a/15, 205b/02, 321b/01
b. u ḫarāc ḫʸāhla- 178b/17
b. u ḫarāc iyber- 92a/16
b. u ḫarācnı baġışla- 174b/12
b. u ḫarācnı köter- 195a/15
[=20]
badal Ar. Karşılık.
b.+ını ber- 142b/12
[=1]
bādām Far. Badem, gülgillerden bir ağacın meyvesi.
b. 175b/05
b. (maġz-ı bādām) 175a/10
[=2]
badan Ar. Beden, vücut, gövde. Krş. **beden**
b. 130b/19, 130b/19
b. (kümüş badan) 165a/03
b. (kümüş badan) 97a/01
b.+ı 32a/15, 32b/19, 100b/01, 104a/15, 107b/05, 117b/10, 166a/09, 233b/11, 237b/11, 300b/02
b.+ı bile 28a/11
b.+ıda 50b/12
b.+ıda (cānı badanıda ḳal-) 53b/14
b.+ıdın füt- 150b/14
b.+ıġa 83b/12, 163a/12, 326a/19
b.+ım 61b/15, 182a/08
b.+ımda 235a/21, 279a/09, 283a/10
b.+ımdın 114b/18
b.+ımnı 41a/11
b. u aʿżā 168a/10
[=29]
bad-aşıl Bk. **bad-aşl**
b. 67a/07
b. tururlar 212b/13
[=2]
bad-aşillik Kötü soyluluk.
b. ḳıl- 241b/05, 291b/15
[=2]
bad-aşl Far. Aslı, soyu kötü olan; kötü yetiştirilmiş.
b. 48a/04, 190a/03, 263a/17, 309a/18, 317a/05, 324a/16, 328b/14, 330b/01, 332b/17
b. (bad-ḫūy u bad-aşl bol-) 218b/18
b. (Haftvād-ı bad-aşl) 119b/06
b. bol- 244a/14
b.+larġa 143a/01
b.+nıŋ 330b/03
b. turur 292b/12, 331a/18
b. turur sen 235a/18
b. turur sen (mekkār-ı bad-aşl) 141a/09
[=18]
bad-baḫt Far. Bahtsız, talihsiz; uğursuz, kötülük düşünen, kötülük getiren.
b. 31b/18, 32b/16, 32b/20, 33a/16, 33a/20, 34a/01, 34a/20, 34b/15, 35a/16, 35b/01, 35b/02, 46a/16, 62b/06, 63a/08, 67a/07, 67a/19, 79b/01, 136b/19, 137b/14, 141a/09, 153b/05, 159b/07, 187b/07, 222a/07, 222a/12, 229b/14, 229b/14, 238b/09, 258a/09, 268b/11, 268b/15,

271a/06, 271b/07, 272a/12, 272b/12, 276a/07, 277b/21, 284b/20, 320b/10, 320b/11, 324b/01, 326b/05, 332b/20
b. (Gurazm-ı bad-baḫt şūm) 29a/18
b. (Isfandıyār-ı bad-baḫt) 33b/05
b. (Māhūy-ı bad-baḫt) 331a/14
b.+dın 241b/19
b. érdi 327b/18
b.+ġa (Şaġād-ı bad-baḫt) 67b/13
b.+lar 29a/11
b.+nı 30b/13, 262a/11, 268b/16
b.+nı (Şaġād-ı bad-baḫt) 67b/04
b.+nı (Zavrān-ı bad-baḫt) 220b/18
b.+nıŋ 268a/18
b.+nıŋ (Gurazm-ı bad-baḫt) 28a/11
b.+nıŋ (Māhūy-ı bad-baḫt) 326b/10
b. turur men 171b/02
b. u bad-ṭālıʿ bol- 40b/14
[=60]

bad-baḫtlıḳ Kötülük.
b.+ıġa (bad-baḫtlıġıġa) 35b/05
[=1]

bādbān Far. Yelken.
b.+nı tart- Yelkeni açmak, hazırlanıp yola çıkmak, hareket etmek. 4a/07
[=1]

bādbānī Far. Bir yelken.
b.+ġa 220b/09
[=1]

bad-dīn Far. Dinsiz.
b. 298a/09
[=1]

bad-endīş Far. Kötü niyetli, kötü düşünceli
b. 212b/13
[=1]

bad-endīşe Far. Kötü niyetli, kötü düşünceli.
b.+ler 235a/17
[=1]

bad-gümān < Far. *bad-gumān* Şüpheci; kötü zan sahibi, vesveseli.
b. 6a/08, 328b/02
b. bol- 238b/11
b.+nı (Gurazm-ı bad-gümān) 29b/02
b.+nıŋ 80a/07
[=5]

bad-ḫaṭ Far. Yazısı kötü olan (kimse).
b. bol- 127a/15
[=1]

bad-hunar Far. Beceriksiz, kifayetsiz.
b. 307a/09
[=1]

bad-ḫūy Far. Kötü huylu, huysuz.
b. 84b/09, 85a/18, 96b/06, 156a/18, 235a/18, 271a/10, 300b/01, 330b/01
b. (Şaġād-ı bad-ḫūy) 65a/14
b. bol- 218a/01, 248b/02, 249b/13
b. érdi 182b/03
b. u bad-ʿaṣl bol- 218b/18
[=14]

bad-ḫūylıḳ Bk. **bad-ḫūyluḳ**
b.+dın 43a/11
b.+ını (bad-ḫūylıġını) 250a/11
[=2]

bad-ḫūyluḳ Kötü huyluluk, huysuzluk. Krş. **bad-ḫūylıḳ**
b. 300b/03
b.+dın 134b/14
b. ḳıl- 45a/07, 262a/13
b.+nı ḳıl- 45a/06
b.+umdın (bad-ḫūyluġumdın) 262a/06
[=6]

badīʿ Ar. Benzeri olmayan, ender, yeni.
b.+u'z-zamān 333a/16
[=1]

bad-maẕhab Far. Bozuk inançlı, dinsiz.
b. (Şīrūya-ı bad-maẕhab) 318b/02
[=1]

bad-mıllat < Far. *bad-millat* Bozuk inançlı, dinsiz.
b.+nı 317b/05
[=1]

bad-nām Far. Adı kötüye çıkmış, kötü şöhretli.
b. bol- 47a/14, 51a/12, 51b/11, 53b/02, 63a/07, 304b/04, 304b/04
b. ḳıl- 299a/06
[=8]

bad-nāmlıḳ Kötü şöhret sahibi olma durumu.
b.+ġa 62a/04
[=1]

bad-nışān < Far. *bad-nişān* Kötülük yapan, kötü.

b. 55b/09, 272b/08
[=2]

badra Ar. Kese, içi altın dolu para kesesi.
b. (altun badra) 211b/14
b. (bir badra altun) 163a/14, 175b/12, 215a/15, 231a/12, 261a/20, 293a/14, 308a/08, 314a/16
b. (iki badra altun) 307a/12
b. (ḳırḳ badra altun) 220b/13, 220b/14
b. (ne-çend badra altunlar) 88a/03
b. (nıhāyatsız badra altunlar) 205b/02
b. (on badra altun) 74a/20, 181b/02, 271a/21, 291b/06
b. (yüz miŋ badra altun) 314b/03
b. altunlar 216a/09
b.+dın (bir badradın altun) 215a/09
b.+lar (altun badralar) 159b/01, 210a/07
[=23]

bad-reg Far. Kötü niyetli, kindar, hain.
b.+niŋ (Isfandıyār-ı bad-reg) 54a/11
[=1]

bād-reng Far. Turunç, portakal.
b. dék 57a/16
[=1]

bad-ṭabʿ Far. Kötü huylu, kötü yaratılışlı.
b. bol- 218a/01
b. érdiler 165a/07
[=2]

bad-ṭālıʿ < Far. *bad-ṭāliʿ* Talihsiz, kötü bahtlı.
b. (bad-baḫt u bad-ṭālıʿ bol-) 40b/14
[=1]

badtar Far. Daha kötü, daha fena.
b. 271a/07, 328b/15
[=2]

baf- (??)
b.-ḳay 166a/11
[=1]

bāġ Far. Bağ, bahçe.
b. 15a/01, 68a/09, 102a/11, 104b/03, 138b/09, 202b/11, 202b/11, 202b/14, 202b/15, 205a/04, 260a/14, 260a/14, 260a/15, 260a/17, 264a/11, 264a/11, 299b/16, 299b/17, 302b/21, 305b/06, 306b/04, 306b/11, 306b/16, 306b/18, 306b/19, 307a/01, 310b/15, 310b/19, 311a/12, 311b/08, 331a/07, 331a/13
b.+da 204a/07, 310b/21, 311a/10
b.+dağı 306b/12
b.+dın 260b/03, 264a/15, 311b/09
b.+ġa 166a/19, 170b/05, 173a/10, 173a/11, 202b/12, 202b/13, 252b/10, 300b/21, 306a/18, 306a/21, 306b/02, 306b/07, 319b/20
b.+ı 322b/12
b.+ıda 64a/15
b.+ıdın 209a/15
b. ḳıl- 116a/04
b. ḳofar- 222b/12
b.+lar ḳıl- 222b/16
b.+nı 260a/18, 260a/18
b.+nıŋ 125b/04, 260a/19, 301a/06
b. u ayvān 125b/03
b. u bāġāt 116a/05, 162b/17, 211a/01, 229a/07
b. u gülistān 53b/11
[=69]

bāġāt Ar. Bağlar, bahçeler.
b. (bāġ u bāġāt) 162b/17, 229a/07
b.+lar (bāġ u bāġāt) 116a/05, 211a/01
[=4]

ba-ġāyat Far. Son derece, pek çok, fazlasıyla.
b. 2b/10, 2b/16, 4a/01, 4b/07, 4b/15, 4b/16, 5a/13, 6b/09, 7a/07, 7a/15, 8b/09, 8b/15, 9b/04, 9b/09, 12a/10, 12b/04, 15a/16, 16a/11, 17a/08, 19b/16, 23b/02, 25a/13, 25a/21, 25b/10, 26b/10, 28b/08, 28b/19, 29a/16, 29b/11, 29b/18, 29b/19, 30a/05, 33a/12, 35a/03, 35a/06, 37b/17, 38a/03, 38b/14, 38b/17, 40b/05, 42b/19, 45b/14, 47b/18, 55a/05, 55b/04, 64b/08, 64b/13, 64b/15, 65a/03, 65a/05, 65a/10, 65a/14, 65a/15, 66a/08,

69b/05, 70b/14, 71a/18, 71a/20, 71b/02, 71b/10, 72a/10, 72a/18, 73b/03, 75a/19, 75b/03, 75b/12, 75b/18, 75b/18, 76a/09, 76a/18, 83a/14, 83a/15, 83a/19, 83b/05, 85a/14, 85b/04, 86b/06, 87a/01, 87a/05, 87a/09, 87a/13, 87a/20, 87b/08, 89a/16, 89b/11, 90a/20, 90b/16, 91a/01, 91a/12, 94a/09, 94a/12, 95a/15, 99a/17, 103b/10, 104a/04, 104a/09, 104b/02, 104b/07, 105a/09, 106a/17, 107a/03, 107b/01, 107b/04, 108a/05, 108b/10, 108b/16, 111a/16, 111b/17, 112a/05, 112a/07, 112a/16, 112b/01, 112b/08, 112b/11, 113a/04, 113a/11, 113b/05, 113b/15, 113b/16, 114a/02, 114b/06, 114b/09, 114b/10, 114b/11, 114b/14, 114b/16, 115a/15, 115a/19, 116a/11, 116b/09, 116b/12, 117a/07, 117b/03, 118a/09, 118a/16, 118b/13, 118b/16, 119b/07, 120a/10, 121a/03, 121a/04, 121b/20, 122a/19, 124a/15, 124b/05, 126b/11, 127a/02, 129b/14, 132b/11, 132b/12, 132b/15, 133b/06, 135a/15, 135a/20, 135b/12, 135b/19, 136a/16, 138b/09, 139b/18, 140a/04, 142a/04, 143b/02, 143b/05, 143b/11, 146a/11, 146a/12, 146a/14, 147a/14, 149b/05, 150a/02, 151a/01, 151b/07, 156a/17, 156b/20, 158a/02, 160a/05, 160b/21, 161a/09, 161a/09, 161a/11, 161b/18, 162b/11, 163b/06, 165b/18, 166a/05, 166a/13, 166a/15, 171a/19, 171a/21, 172b/02, 175a/14, 175b/06, 176b/09, 178a/04, 178a/17, 178b/03, 181b/01, 181b/16, 183b/12, 184b/19, 185a/19, 186b/19, 187a/18, 187b/07, 187b/21, 188a/15, 189a/12, 189b/21, 193a/04, 200a/01, 200a/02, 200a/10, 200b/04, 202b/06, 202b/19, 204b/05, 207a/19, 207b/01, 208b/08, 209a/10, 209b/13, 210a/15, 211a/01, 211a/03, 211a/15, 212a/03, 212a/06, 212a/10, 212a/11, 212a/12, 212b/03, 214a/10, 215a/07, 217a/11, 221a/16, 222a/06, 223b/07, 227a/13, 227b/11, 230b/15, 231a/08, 232b/08, 232b/10, 232b/18, 233b/12, 235b/03, 235b/15, 239b/07, 240a/06, 240a/17, 240a/20, 241a/16, 242a/18, 243a/02, 246a/20, 248b/08, 250a/18, 253a/04, 253b/05, 254a/06, 254a/11, 254a/18, 258b/20, 261b/06, 273b/03, 279a/16, 287a/01, 289b/12, 301a/02, 301b/14, 304b/15, 304b/19, 305a/07, 306b/05, 307a/08, 308b/08, 308b/12, 309b/04, 318b/15, 319b/02, 321a/12, 332a/09, 332b/15
[=283]

ba-ġāyatī Far. Son derece, pek çok, fazlasıyla.
b. 159a/15, 220b/19, 245b/13
[=3]

bāġbān Far. Bahçıvan.
b. 139a/01, 139b/03, 139b/09, 139b/12, 139b/13
[=5]

bāġçı Bahçıvan. Krş. **baḳçı**
b. 138b/16, 138b/18, 138b/18, 139a/04, 139a/08, 139a/13, 139a/18, 139a/20, 139b/02, 139b/06, 139b/07, 139b/10, 140a/02, 140a/02, 252b/15, 264a/11, 306b/01, 306b/03
b.+ġa 139b/04, 143a/07
b.+nıŋ 139a/11, 143a/07, 306a/18
[=23]

Baġdād Bugünkü Irak (ʿ**Irāḳ**)'ın başkenti. Dicle (**Dıcla**) nehrinin her iki yakası üzerinde kurulu olan şehir, İslam dünyasının önemli bilim, kültür ve ticaret merkezlerinden biridir.
B.+dın 270a/13, 324b/21
B.+ġa 121b/20, 269a/12

B. şaharı 121a/17, 323b/10
B. ṭerefi 175a/01
[=7]

bağır Bağır, ciğer; göğüs, sine; yürek.
b. ağrığı 293a/12
b.+ı (bağrı) 49b/05
b.+ı (bağrı bıryān bol-) Ciğeri kebap olmak (Ciğeri yanmak). 239a/21
b.+ı (bağrı ḳan bol-) Yüreği kan olmak (Çok üzülmek). 244b/03
b.+ı (bağrı köy-) Yüreği yanmak. 60a/10, 122a/01, 213b/17
b.+ıġa (bağrıġa) 21b/12, 148a/05, 150a/19, 167b/02, 317a/11, 329b/12
b.+ıġa (bağrıġa dāġ ḳoy-) 315b/06
b.+ıları (bağrıları ḳan bol-) 98b/13
b.+ılarını (bağrılarını köydür-) 214b/18
b.+ım (bağrım ḳan bol-) 104b/18, 295b/13
b.+ımġa (bağrımġa dāġ ḳoy-) 313b/01
b.+ımnıŋ (bağrımnıŋ) 28a/03
b.+ını (bağrını) 40b/16, 42a/16, 49b/06, 148a/08, 186b/14, 199a/03, 258b/11, 291a/19, 331a/04
b.+ını (bağrını köydür-) Yüreğini yakmak. 213b/14, 238a/04
b.+lar ézil- 217a/07
b.+ları ḳan bol- 240b/17
b.+ları ḳanġa urul- 254b/11
b.+nıŋ pārası Ciğerin paresi. 225b/20
[=35]

bağışla- Bağışlamak, karşılıksız olarak vermek; affetmek, ceza vermemek.
b.-dı 39b/10, 98b/12, 106b/12, 142b/03, 149b/05, 156b/10, 157a/05, 174b/12, 200b/16, 286b/19, 295b/04
b.-dım 92a/14
b.-dıŋ 68a/12
b.-ġalı 248a/05
b.-ġanı 190b/09, 209b/09
b.-ġay 56a/18, 324b/01
b.-ġay sen 109a/14, 244a/15
b.-ġıl 7b/18, 69b/16, 92a/02, 164b/16, 301a/10
b.-ġuçı 219a/06
b.-ġuçı bol- 131a/21
b.-ġuçı dép 41b/17
b.-ġuçısı 207b/06
b.-maḳ 106a/16
b.-maḳlıḳ turur 195a/11, 217b/04
b.-r 149b/03
b.-r men 27a/06, 154a/20
b.-sa 217a/21
b.-yduġan 205b/19, 257b/01
[=38]
bāc u ḫarācnı bağışla- 174b/12
cānıġa bağışla- 7b/18
dād bağışla- 195a/11, 219a/06
günāhını bağışla- 217a/21
günāhlarını bağışla- 156b/10, 200b/16
köŋül bağışla- 248a/05
ṣavābını rūḥıġa bağışla- 164b/16
tāc bağışla- 41b/17
[=10]

bağla- Bağlamak; ip, bağ, zincir vb. şeylerle sarmak, birbirine tutturmak, birleştirmek; ayrılamayacak duruma getirmek; manevi bir bağ ile birleştirmek; uğruna vakfetmek, emrine vermek, hasretmek; meydana getirmek, teşkil etmek; sargı ile sarmak; önüne engel koymak, kapatmak.
b.-almas 50a/02
b.-dı 1b/03, 15a/02, 20b/01, 20b/14, 30b/12, 33a/02, 33a/05, 39a/10, 54a/07, 71a/07, 71a/08, 72a/02, 76b/04, 106a/19, 121a/18, 158b/15, 158b/17, 168b/15, 189b/13, 204b/16, 204b/16, 206b/21, 235a/05, 251a/05, 260b/20, 275b/05, 287b/05, 291a/17, 317a/10, 332b/15
b.-dılar 24b/10, 24b/14, 68a/13, 83a/06, 87a/14, 137b/12, 146b/09, 190b/11, 199b/21, 207a/08, 227b/08, 239a/17, 239a/18, 284b/03, 301b/18, 303b/14, 320a/17

b.-dım 49a/05, 60b/12, 60b/17, 120b/09
b.-dıŋ 28a/08, 63b/02, 63b/02, 316b/01
b.-ġalı 55a/03, 58a/11
b.-ġan 131b/12, 201a/18
b.-ġan bol- 50a/05
b.-ġay sen 42a/14, 98a/11, 244a/11, 326a/11
b.-ġıl 58a/06, 199b/05, 309a/07
b.-ġıl dép 50a/01
b.-maġan 52a/13
b.-maġay biz 165a/09, 173a/02
b.-maġay sen 213a/11, 244a/19
b.-maḳ 42a/05
b.-maḳdın 46b/07
b.-mas biz 263b/13
b.-mas men 154b/02
b.-masa 219a/06
b.-ŋlar 14b/17, 38b/06, 140a/10, 189a/17
b.-p 13b/13, 17b/07, 23b/10, 40a/17, 41b/11, 41b/11, 42a/04, 42a/04, 43b/17, 47b/10, 50a/19, 52a/09, 53b/19, 55b/07, 55b/11, 68b/06, 78a/19, 79a/06, 79a/16, 126a/07, 126a/08, 174a/09, 184a/09, 188a/02, 195b/20, 196a/01, 200a/01, 209b/12, 209b/21, 210b/16, 210b/21, 211a/13, 212a/07, 214b/13, 234a/11, 235b/02, 236b/06, 268a/02, 270b/21, 274b/21, 275a/05, 285b/08, 288a/02, 288a/20, 291a/16, 291b/18, 297a/09, 303a/15, 308a/13
b.-p bol- 128b/18
b.-p ékenler 225a/11
b.-p érdi 5b/03, 33b/12, 73b/10, 118b/14
b.-p ḳoy- 150a/01, 155a/07, 157b/15
b.-p turur 49a/11
b.-p tururlar 13b/17
b.-pdur 12b/05, 97a/20
b.-r 45b/17, 275a/06, 295a/05, 317a/12
b.-r érdi 303b/14, 308a/14
b.-r mu sen 281b/16
b.-r sen 263a/17
b.-r sizler 214b/20, 327b/12
b.-sa 218b/05
b.-şnı 28a/07
b.-yın 50b/10, 53b/17, 56b/01
[=160]
ʿaḳd-ı nikāḥ bağla- 87a/14
aṭ bağla- 33a/02
aṭını bağla- 168b/15
aṭlarnı bağla- 33a/05
aṭnı bağla- 158b/15
āyīn bağla- 227b/08, 301b/18, 303b/14, 303b/14
āyīnlar bağla- 83a/06, 146b/09, 190b/11
aylıda ḳol bağla- 234a/11, 285b/08
aylımda ḳol bağla- 184a/09
bel bağla- 49a/11, 106a/19, 120b/09, 235a/05, 251a/05, 263b/13
belimni bağla- 49a/05
bél bağla- 225a/11
bélimni bendeligige bağla- 53b/17
bélini bağla- 20b/01
cān u köŋlüŋ bağla- 316b/01
éşigini bağla- 52a/13
ḫıẕmatıda bel bağla- 13b/17
ḫiẕmetge bél bağla- 50b/10
ḫiẕmetige kemer bağla- 53b/19
kābīn bağla- 126a/07, 126a/08
kemer bağla- 14b/17, 60b/17, 79a/06, 326a/11
ḳol ve bel bağla- 13b/13
ḳolını bağla- 244a/11
köŋlini bağla- 5b/03
köŋlümni bağla- 154b/02
köŋlüŋni bağla- 244a/19
köŋül bağla- 1b/03, 165a/09, 173a/02, 214b/20, 275a/06, 295a/05, 317a/12, 327b/12
köŋülni bağla- 128b/18
şaf bağla- 79a/16, 188a/02
tilini bağla- 218b/05
yollarnı bağla- 118b/14
yolnı bağla- 206b/21
[=55]
tutup bağla- 12b/05, 17b/07, 45b/17
[=3]

bağlan- Bağlanmak; kapatılmak, engel konmak; kesilmek, sekteye uğramak.
b.-dı 309b/19
b.-ıp 206a/05
[=2]
dem nefesleri bağlan- 309b/19
[=1]
bağlat- Bağlatmak, bağlama işini başkasına yaptırmak.
b.-ġıl 56a/15
b.-ıp 58a/11
b.-sa 43a/05
b.-sam 51a/13
b.-tı 51a/14
b.-tıŋ 41a/12
b.-ur 208a/18
[=7]
ḫizmetge bélini bağlat- 208a/18
[=1]
bağlıġ Bk. **bağlıḳ**
b. 31a/15, 32a/16, 32b/06, 34a/01
[=4]
bağlıḳ < *bağlıġ* Bağlı, bağlanmış olan; kapalı. Krş. **bağlıġ**
b. 35b/01, 43b/11, 46b/06, 92a/07, 136b/14, 136b/15, 155a/06, 179a/10, 210a/02
b. turur 139b/06
[=10]
bahā Far. Paha, değer, kıymet, fiyat, bedel.
b. ber- 252b/13, 256a/11
b.+sı 311a/02
b.+sıdur 86b/07
b.+sını 96a/05, 96a/09, 192a/09, 311a/04
b.+sını ber- 147a/15, 147b/02, 256a/07, 256a/08
[=12]
bahālıḳ < *bahālıġ* Pahalı, değerli.
b. (ağır bahālıḳ) 87b/18, 96a/14
[=2]
bahāna Far. Bahane, mazeret; sebep.
b. 41b/05, 117b/13, 235a/17, 281a/07
b. ḳıl- 51b/15, 126a/01, 154b/21
[=7]
bahānasız Gerekçesiz, sebepsiz.
b. 147a/17
[=1]
bahār Far. Bahar, ilkbahar.
b. güli 99b/11, 148a/12
b. kel- 162a/11
b. vaḳtı 167a/11, 173a/19
b. vaḳtı bol- 162b/16
b. vaḳtı dék bol- 40a/02
b. vaḳtı kel- 103b/06, 175b/16, 300b/20
[=10]
ba-har Far. Her bir.
b. çend 268b/08
[=1]
ba-ḫʷārī Far. (??)
b. ḫʷār 330b/08
[=1]
bahī Ar. Güzel. Krş. **bahīy**
b. (dīn-ı bahī) 14b/08, 43b/02
b. dīn 16b/06
b. dīnıġa kir- 16a/15
b.+ġa (dīn-ı bahī) 61a/17
b.+ġa (dīn-ı bahīġa kigür-) 191a/18
b.+ġa (dīn-ı bahīġa kir-) 23a/13
b.+nı (dīn-ı bahī) 143b/15
b.+nı (dīn-ı bahīnı ḳabūl ḳıl-) 14b/11, 23a/12
b. üçün (dīn-ı bahī) 59a/16
[=11]
baḫīl Ar. Cimri, eli sıkı.
b. 84b/09, 157b/02, 159b/07
b. bol- 130b/10, 145b/18, 216b/16, 217b/12, 219a/12, 230a/04, 320a/01
b.+larnıŋ 219b/12
b. turur 172a/14
[=12]
Bāhıla y.a. Bk. **Bāhılya**
B.+nıŋ 278a/12
[=1]
baḫīllıḳ Cimrilik.
b.+dın 85a/06, 172a/15
b. ḳıl- 63b/12, 175b/15
b. turur 300b/03
[=5]
Bāhılya Bâhile; eski bir Arap kabilesi; bu kabilenin yaşadığı şehir. Krş. **Bāhıla**
B.+nıŋ 278a/11
B. şaharı 278a/09
[=2]

bahīy Bk. **bahī**
b.+nı (dīn-ı bahīy) 202a/13
[=1]
Bahman I Padişah. İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın oğlu. Dedesi Guştasb (**Guştāsb**) torununa Erdeşir (**Ardaşīr III**) adını vermiştir. Krş. **Ardaşīr III, Ardaşīr-ı Bahman, Bahman Ardaşīr Pad-şāh , Bahman Pād-şāh, Şāh-zāda-ı Bahman**
B. 23b/20, 24a/01, 24a/04, 43a/07, 44a/02, 44a/06, 44a/08, 44a/10, 44a/11, 44a/12, 44a/13, 44a/15, 44b/03, 44b/07, 44b/09, 44b/10, 44b/15, 44b/18, 44b/20, 45a/02, 45a/03, 45b/10, 45b/20, 46a/01, 55a/16, 60a/14, 60a/16, 60a/20, 61a/12, 62a/02, 62a/12, 62b/01, 63b/18, 64a/06, 64b/11, 64b/14, 69a/08, 69a/11, 69b/12, 69b/17, 69b/20, 69b/20, 70a/02, 70a/06, 70a/07, 70a/17, 70b/03, 70b/06, 70b/08, 70b/09, 70b/09, 70b/19, 281a/02
B. (Ardaşīr-ı Bahman ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 111b/04
B. (Dārāb ibn-i Bahman Pād-şāh) 81a/06, 81a/08
B. (Sāsān ibn-i Bahman) 70b/11
B. (Şāh-zāda-ı Bahman) 64a/05
B. bile 64b/01
B.+dın 42a/13, 62a/09, 64a/06
B.+dur 44b/09
B.+ġa 24a/15, 44a/11, 44a/13, 46a/06, 62a/06, 62a/10, 63b/20, 64b/03, 64b/07, 64b/11, 69a/07, 69b/12, 70b/04, 70b/05
B.-ı Isfandıyār 125b/15
B.+ımnıŋ 64b/16
B. ibn-i Isfandıyār 25a/01, 43b/18, 60a/12, 64b/02, 69a/04, 111b/09, 111b/10, 130a/16
B.+nı 44b/06, 54a/17, 61a/14, 62a/09, 63a/16, 63b/20, 64b/03, 64b/11, 64b/13, 69b/13
B.+nıŋ 44b/14, 44b/20, 61a/13, 69b/05, 69b/13, 70a/05, 70a/07, 70b/11
B. turur 61a/10
[=106]
Bahman II Erdevan (**Ardavān**)'ın oğlu. Babek (**Bābek Pād-şāh**) döneminde bahsi geçmektedir.
B. érdi 121b/13
B.+ġa 114b/09
B. ibn-i Ardavān 114b/12, 115a/05, 115a/08, 115a/10
[=6]
Bahman Ardaşīr Pād-şāh k.a. Bk. **Bahman I**
B.+nıŋ 72b/05
[=1]
Bahman Pād-şāh k.a. Bk. **Bahman I**
B. 69b/05
B.+nıŋ 74a/12, 78b/09
[=3]
Bahrām I İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Guderz (**Gūderz**)'in oğlu. Luhrasb (**Luhrāsb**) ve Guştasb (**Guştāsb**) dönemlerinde bahsi geçmektedir. Krş. **Pahlavān-ı Bahrām I**
B. 13b/11
B. (Pahlavān-ı Bahrām) 13a/04
B. bile (Pahlavān-ı Bahrām) 13a/06
B.+dın 2a/11
[=4]
Bahrām II Padişah. Urmuzd (**Ūrmuzd II**)'un oğlu. Saltanat süresi üç yıl üç ay dokuz gündür.
B. 134b/10
B.+nı 133b/14
B.+nıŋ 135a/01
[=3]
Bahrām III Padişah. Behram (**Bahrām II**)'ın oğlu. Saltanat süresi yirmi yıldır.
B. 134b/17, 135a/01
B.+ġa 135a/01
[=3]
Bahrām IV Padişah. Behram (**Bahrām III**)'ın oğlu. Saltanat süresi dört aydır. Krş. **Bahrām Pād-şāh II**
B. ibn-i Bahrāmıyan 135a/09
[=1]
Bahrām V Padişah. Şapur (**Şāpūr IV**)'un oğlu. Saltanat süresi on

dört yıldır. Krş. **Bahrām Pād-şāh III**
B. 143a/21, 145b/01
B.+dın 153b/17
[=3]

Bahrām VI Padişah. Yezdigerd (**Yezdigerd I**)'in oğlu. Saltanat süresi altmış üç yıldır. Krş. **Bahrām Pād-şāh IV, Bahrām-ı Gūr, Bahrām-ı Gūr Pād-şāh, Pād-şāh-ı Bahrām, Şahan-şāh-ı Bahrām, Şāh-ı Bahrām, Şāh-ı Bahrām-ı Gūr**
B. 146b/12, 146b/13, 146b/16, 147a/04, 147a/06, 147a/08, 147a/09, 147a/12, 147a/13, 147a/13, 147a/16, 147a/16, 147a/17, 147a/21, 147b/03, 147b/04, 147b/04, 147b/08, 147b/15, 147b/19, 147b/20, 148a/06, 148a/07, 148a/19, 148b/01, 148b/08, 148b/12, 149a/14, 149a/16, 149a/19, 149b/05, 149b/07, 149b/10, 150b/13, 151a/06, 151b/20, 151b/21, 152a/02, 152a/11, 152b/15, 152b/21, 153a/06, 153a/21, 153b/04, 154a/18, 154b/21, 155a/09, 155a/12, 155a/13, 155a/20, 155b/01, 155b/05, 155b/14, 156a/03, 156a/17, 157b/16, 158a/11, 158a/12, 158a/15, 158b/07, 158b/10, 158b/14, 158b/20, 159a/04, 159a/05, 159a/09, 171a/12, 174a/20, 177a/13, 177b/16, 182b/19, 183a/21, 184b/01, 187a/05, 188b/20, 190b/08, 197b/16
B. (Şāh-ı Bahrām) 149b/01, 151b/19, 152a/21, 152b/01, 152b/20, 153a/03, 153b/08, 154a/16, 154b/05, 155a/12, 155a/17, 155b/04, 155b/10, 155b/11, 155b/11, 155b/12, 155b/13, 156a/02, 156a/03, 156a/17, 156b/18, 156b/20, 157a/21, 157b/08, 157b/09, 157b/14, 157b/18, 157b/19, 158a/01, 158a/07, 158a/18, 158a/19, 158b/03, 159b/04, 159b/16, 159b/20, 160a/01, 160a/04, 160a/11, 160a/19, 160b/02, 160b/04, 160b/06, 160b/18, 160b/20, 161a/02, 161b/13, 161b/14, 161b/16, 161b/18, 162a/11, 162a/12, 162b/16, 162b/20, 163a/12, 163a/16, 163a/18, 163a/20, 163b/08, 163b/09, 163b/10, 163b/13, 163b/17, 163b/18, 163b/20, 163b/21, 164a/02, 164a/13, 164a/17, 164a/20, 164b/09, 164b/12, 165a/03, 165b/14, 165b/18, 165b/19, 165b/20, 166a/03, 166a/11, 166a/13, 166a/17, 166b/01, 166b/11, 166b/16, 166b/20, 167a/01, 167a/03, 167a/05, 167a/08, 167a/09, 167a/11, 167a/14, 167a/19, 167b/05, 167b/13, 167b/20, 168a/19, 168b/04, 168b/09, 168b/10, 168b/18, 168b/20, 169a/01, 169a/09, 169b/01, 169b/04, 169b/14, 169b/18, 170b/05, 170b/08, 170b/17, 170b/21, 171a/01, 171a/02, 171a/11, 171a/13, 171a/18, 171a/19, 171a/20, 171b/03, 171b/06, 171b/09, 171b/11, 171b/14, 171b/20, 171b/21, 172a/04, 172a/06, 172a/10, 172a/12, 172a/13, 172a/20, 172b/01, 173a/10, 173a/11, 173b/01, 173b/02, 173b/03, 173b/07, 173b/10, 173b/12, 173b/21, 174a/02, 174a/07, 174a/14, 174a/15, 174a/19, 174b/02, 174b/05, 174b/06, 174b/08, 174b/10, 174b/14, 175a/01, 175a/02, 175a/06, 175a/07, 175a/08, 175a/11, 175a/11, 175a/14, 175b/08, 175b/08, 175b/10, 175b/11, 175b/17, 175b/21, 176a/03, 176a/07, 176a/09, 176a/10, 176a/15, 176a/16, 176b/01, 176b/02, 176b/06, 176b/09, 176b/18, 177a/01, 177a/08, 177a/10,

177a/15, 177a/21, 177b/06, 177b/11, 178a/16, 178a/19, 178b/03, 178b/08, 178b/09, 179b/04, 179b/18, 179b/20, 180a/01, 180b/03, 180b/08, 180b/13, 180b/17, 180b/19, 180b/20, 181a/01, 181a/08, 181b/01, 181b/03, 181b/17, 181b/19, 182b/14, 182b/17, 182b/20, 183a/18, 183b/01, 183b/04, 183b/06, 183b/09, 183b/11, 183b/12, 183b/13, 184a/14, 184b/04, 184b/09, 184b/13, 184b/18, 184b/20, 185b/03, 185b/06, 185b/12, 186a/15, 186a/21, 186b/02, 186b/08, 186b/13, 186b/14, 187b/02, 187b/03, 187b/08, 187b/17, 188a/03, 188a/04, 188b/10, 188b/12, 188b/18, 188b/20, 189a/07, 189a/12, 189a/13, 189a/16, 189a/19, 189b/04, 189b/17, 190a/03, 190a/12, 190a/20, 190b/07, 190b/09, 190b/10, 190b/15, 190b/16, 190b/17, 191a/15, 191a/21, 191b/09, 191b/15, 192a/02, 192a/13, 192a/20, 192b/04, 192b/07, 192b/13, 192b/17, 192b/19, 193a/08, 193a/12, 193b/05, 193b/08, 193b/11, 193b/14, 193b/20, 194a/01, 194a/08, 195b/05

B. (Şahan-şāh-ı Bahrām) 164a/10, 166a/15

B. (Yezdigerd ibn-i Bahrām) 190b/13

B. bile 147b/05

B. bile (Şāh-ı Bahrām) 152a/17, 188a/10

B. dék (Şāh-ı Bahrām) 187a/12, 194a/03

B. dép 146a/08

B.+dın 146b/20, 151a/14

B.+dın (Pād-şāh-ı Bahrām) 179a/01, 183a/14

B.+dın (Şāh-ı Bahrām) 182b/10, 185a/04, 185a/12, 185a/18, 191a/20, 195b/20

B.+dın ziyāde (Şāh-ı Bahrām) 196a/11

B.+dur 151a/05

B. éken (Şahan-şāh-ı Bahrām) 170a/17

B. érdi 153a/13, 153a/14, 153a/15, 153a/16

B.+ġa 146b/07, 147b/03, 148a/21, 148b/06, 149a/03, 149a/14, 149a/18, 149b/09, 150b/16, 151a/08, 151b/16, 152a/01, 152a/02, 153b/06, 154a/09, 154b/14, 154b/15, 155b/01, 157b/17, 158b/07, 182b/19, 183a/21, 185b/07, 185b/21, 190b/01, 190b/05

B.+ġa (Şāh-ı Bahrām) 152b/16, 155a/14, 157b/18, 158b/02, 160a/01, 160a/03, 160a/17, 160a/18, 168b/03, 168b/16, 168b/21, 169a/06, 169b/07, 172b/20, 172b/20, 173b/12, 175b/07, 175b/16, 177b/06, 178a/18, 179b/03, 181a/19, 182b/11, 184b/07, 184b/13, 184b/18, 185b/01, 185b/09, 187b/02, 187b/07, 187b/14, 188a/03, 188a/04, 188a/07, 188a/13, 188a/20, 188b/18, 189b/11, 190a/07, 190a/19, 191a/09, 191a/20, 191b/07, 192a/01, 192b/11, 192b/18, 193a/04, 193a/10, 193a/21, 193b/04

B.+nı 146a/19, 146b/06, 146b/09, 147a/04, 148b/11, 149a/19, 149b/04, 149b/12, 154a/13, 155a/21, 186a/09, 186a/11, 189b/20, 190a/19, 190b/08

B.+nı (Şāh-ı Bahrām) 152a/19, 160b/09, 163b/17, 164a/16, 166a/04, 170a/04, 173b/09, 174a/01, 175a/21, 176a/09, 176a/13, 181a/04, 181b/12, 183b/08, 184b/11, 184b/16, 185a/16, 185b/20, 185b/20, 186a/04, 186b/19, 187a/15, 187a/17, 187b/13, 187b/13, 188b/15, 189a/15, 190b/04

B.+nıŋ 146a/10, 147b/07, 148a/18, 148b/09, 149a/01, 149a/01, 149a/02, 149a/02, 149a/17, 151a/08, 151b/17, 151b/17, 151b/18, 152a/05, 152a/05, 152b/17, 152b/20, 153a/18, 154a/16, 154b/15, 156b/09, 158a/06, 158a/10, 158a/12, 158a/13, 163b/10, 168b/13, 176a/03, 186a/02, 189b/18, 190b/13

B.+nıŋ (Şāh-ı Bahrām) 151b/16, 152b/15, 156b/13, 156b/19, 157a/10, 157a/10, 157a/12, 157a/19, 157a/20, 158a/18, 160a/05, 160a/06, 160a/13, 163a/17, 163b/13, 166a/05, 166a/17, 166a/21, 166b/05, 167a/02, 167a/03, 168a/16, 168b/11, 168b/15, 169a/10, 169a/16, 169b/04, 169b/18, 170a/03, 171a/21, 174a/05, 174b/09, 174b/10, 174b/13, 174b/15, 175b/04, 175b/19, 176a/21, 177a/01, 177a/10, 177a/13, 177a/18, 177b/04, 177b/04, 178a/05, 178b/05, 178b/15, 178b/18, 179a/04, 179b/05, 179b/17, 179b/18, 180b/21, 183a/19, 183b/07, 183b/10, 184b/16, 185a/05, 185a/10, 185a/11, 185b/08, 187a/04, 187b/01, 188a/05, 188b/06, 188b/14, 188b/17, 189a/19, 189b/11, 190a/19, 190a/20, 190b/13, 190b/17, 191b/11, 192a/10, 192a/14, 192a/21, 192b/03, 193b/04, 195b/10, 195b/19, 197a/01

B.+nıŋ (Şahan-şāh-ı Bahrām) 152a/10, 196b/20

B.+nıŋ (Yezdigerd ibn-i Bahrām) 194a/06

B. turur (Şāh-ı Bahrām) 188b/03

B. turur men 190a/14

B. üçün 148b/10, 150b/15

B. üçün (Şāh-ı Bahrām) 152b/01 [=623]

Bahrām VII Behram (**Bahrām VI**) döneminde İran (**Īrān**)'lı bir pehlivan.

B. ibn-i Fīrūz 177b/08 [=1]

Bahrām VIII Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın komutanı olan Şiruy (**Şīrūy**)'un babası.

B. érdi (Şīrūy-ı Bahrām) 209a/10

B.+ġa (Şīrūy-ı Bahrām) 211b/15 [=2]

Bahrām IX Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde yaşamış İran (**Īrān**)'lı büyük komutan ve hükümdar. Krş. **Bahrām Pād-şāh V, Bahrām Pahlavān, Bahrām Şāh, Bahrām-ı Cengī, Bahrām-ı Çūbīn, Bahrām-ı Çūbīna, Çūbīna, Pahlavān-ı Bahrām II, Pahlavān-ı Bahrām-ı Çūbīna**

B. 249b/06, 254a/19, 254b/03, 254b/04, 254b/06, 254b/14, 254b/15, 254b/19, 255a/03, 255a/14, 255a/21, 255b/01, 255b/05, 255b/05, 255b/09, 255b/13, 255b/15, 256a/02, 256a/04, 256a/09, 256a/09, 256b/13, 256b/15, 256b/21, 257a/03, 257a/09, 257a/14, 257b/03, 257b/14, 257b/15, 257b/17, 257b/19, 258a/03, 258a/05, 258a/08, 258a/10, 258a/12, 258a/12, 258a/18, 258a/19, 258a/20, 258a/21, 258b/01, 258b/04, 258b/06, 258b/09, 258b/10, 258b/12, 258b/16, 258b/20, 258b/21, 259a/04, 259a/05, 259a/09, 259b/02, 259b/14, 259b/15, 259b/17, 259b/20, 260a/01, 260a/02, 260a/03, 260a/07, 260a/09, 260a/12, 260a/14, 260a/15, 260a/17, 260a/19, 260a/20, 260a/20, 260b/01, 260b/04, 260b/05, 260b/10, 260b/10, 260b/17, 260b/21, 261a/13, 261b/07, 261b/08, 261b/08, 261b/09, 261b/12, 261b/16, 261b/18, 261b/20,

262a/03, 262a/07, 262a/08, 262a/11, 262a/14, 262a/15, 262b/01, 263a/07, 263a/09, 263a/19, 263b/11, 263b/15, 263b/19, 263b/20, 264a/12, 264a/15, 264a/16, 264a/18, 264a/20, 264b/06, 264b/07, 264b/15, 264b/15, 265a/03, 265a/04, 265a/13, 265b/07, 265b/13, 265b/17, 265b/20, 265b/21, 266b/01, 266b/19, 266b/21, 267a/09, 268b/13, 268b/15, 268b/21, 269a/01, 269a/15, 269a/16, 269b/16, 269b/18, 269b/20, 270a/02, 270a/03, 270a/07, 270a/14, 270a/17, 270a/19, 270a/21, 270b/03, 270b/09, 270b/17, 271a/01, 271a/06, 271b/12, 272a/04, 272a/12, 272b/07, 272b/11, 272b/13, 272b/20, 272b/21, 273a/03, 273a/21, 273b/15, 273b/20, 273b/20, 274a/13, 274a/18, 274a/19, 274b/01, 274b/03, 274b/17, 274b/17, 274b/18, 275a/10, 275b/18, 276a/06, 276a/12, 276a/16, 276a/16, 276b/17, 276b/20, 277a/01, 277a/03, 277a/07, 277a/08, 277a/09, 277a/10, 277a/13, 277a/15, 277a/16, 277b/12, 278a/03, 283a/08, 283a/17, 283b/14, 283b/16, 283b/20, 284a/12, 284a/15, 284b/02, 284b/12, 284b/19, 285a/02, 285a/05, 285a/05, 285a/07, 285a/14, 285a/18, 285a/18, 285b/11, 285b/18, 285b/18, 285b/19, 286a/01, 286a/03, 286a/05, 286a/17, 286b/08, 286b/10, 286b/19, 286b/21, 286b/21, 287a/01, 287a/07, 287a/08, 287a/09, 287a/11, 287a/13, 287a/14, 287a/16, 287a/17, 287a/17, 287a/21, 287b/01, 287b/02, 287b/03, 287b/06, 287b/08, 287b/09, 287b/11, 289a/12, 289a/14, 289a/17, 289a/20, 289b/01, 289b/01, 289b/07, 289b/14, 289b/15, 289b/19, 290a/02, 290a/07, 290a/11, 290a/13, 290a/16, 290a/18, 290a/19, 290a/20, 290b/01, 290b/02, 290b/16, 290b/16, 290b/21, 291a/05, 291a/11, 291a/15, 291a/19, 291a/20, 291b/08, 291b/10, 291b/17, 292a/05, 292a/06, 292a/06, 292a/20, 292a/20, 292b/12, 292b/13, 293a/01, 293a/17, 293b/20, 294a/03, 294a/04, 294a/06, 294a/06, 294a/11, 294a/11, 294a/21, 294b/01, 294b/13, 294b/20, 295a/07, 295a/08, 296a/15, 296a/15, 297b/01, 298a/04, 298b/15, 299a/05, 329a/11

B. (Pahlavān-ı Bahrām) 255b/04, 259b/04, 262b/17, 262b/18, 263b/05, 263b/15, 264a/07, 265b/05, 265b/06, 265b/10, 275b/20

B. bile 255b/13, 270b/11, 273b/18, 277a/07, 285b/02, 285b/14, 289a/21, 292a/01, 292b/16

B.+da 255b/07, 287a/19, 291b/15

B. dék 259a/18, 268a/04, 274a/16, 292a/14, 295b/09, 314a/19

B.+dın 254b/03, 259b/01, 264b/21, 270b/21, 276b/19, 284a/21, 285b/01, 286b/20, 296a/16, 297a/07, 298a/16, 313a/19

B.+dın (Pahlavān-ı Bahrām) 295b/15

B.+ġa 254a/20, 254a/21, 254b/12, 254b/21, 255a/18, 255a/18, 255b/04, 255b/21, 256a/02, 256a/14, 256b/12, 256b/19, 257a/02, 257a/18, 259b/10, 259b/11, 259b/21, 261a/19, 261b/01, 261b/05, 261b/07, 261b/08, 263a/05, 263a/11, 263a/16, 263a/19, 264b/04, 264b/14, 264b/20, 265a/21, 266a/04, 266b/16, 266b/18, 267a/09, 269a/02, 269a/19, 270a/16, 270b/14, 273b/08, 273b/12, 273b/19, 276a/04, 276a/05, 277b/04, 283b/06,

283b/08, 283b/14, 283b/19, 284a/11, 284a/15, 285a/07, 287a/11, 289a/16, 289b/10, 289b/12, 290a/10, 290a/15, 290a/18, 290b/05, 290b/20, 291b/06, 291b/07, 291b/08, 292a/16, 292a/19, 293a/04, 294a/06, 294a/11, 295b/02, 295b/17, 298a/15, 300a/16, 313a/19
B.-ı dīv 284b/07
B. ibn-i Bahrām 254a/17
B.+nı 249b/05, 254b/02, 254b/15, 256a/21, 259b/21, 264a/16, 264b/14, 264b/17, 270a/09, 273b/03, 274a/21, 274b/08, 277b/09, 285a/12, 285a/21, 285b/14, 289a/13, 289a/16, 289a/19, 289a/20, 289b/09, 289b/11, 290b/17, 291a/01, 291a/03, 291a/03, 291a/18, 291a/19, 291b/05, 292a/02, 292a/18, 295a/12, 295b/13, 298a/07, 299a/10
B.+nıŋ 254b/11, 254b/20, 255b/11, 256a/07, 256a/16, 258a/06, 259b/03, 259b/14, 260a/10, 260a/10, 260a/14, 260b/02, 260b/09, 261a/16, 261a/18, 261b/14, 262a/09, 262b/21, 263a/02, 263b/17, 263b/20, 264b/09, 264b/19, 265a/20, 266a/04, 266b/15, 266b/19, 267a/21, 267b/01, 267b/21, 268b/12, 268b/18, 270a/19, 270b/14, 272b/17, 272b/21, 273a/01, 273b/08, 274a/13, 274a/21, 274b/01, 275a/07, 275b/06, 275b/12, 277a/12, 277b/05, 283b/02, 284a/02, 284a/16, 284b/10, 285a/07, 285a/09, 286b/11, 286b/14, 286b/17, 287a/05, 287a/07, 287a/16, 287b/11, 287b/15, 290a/18, 290a/18, 290b/05, 290b/06, 291b/05, 291b/09, 291b/11, 291b/18, 292b/19, 293b/02, 293b/21, 294a/09, 294a/10, 294a/15, 294a/16, 295a/10, 295a/11, 295b/01, 295b/03, 295b/12, 295b/16, 295b/20, 296a/01, 296a/02, 296b/21, 297a/02, 297a/13, 297a/21, 298a/16, 298a/18, 298b/05, 298b/15, 300a/15
B.+nıŋ (Pahlavān-ı Bahrām) 256b/09, 276a/01, 297a/06
B.+nıŋ sababıdın 295b/19
B. turur 270b/10, 284a/09, 300a/18
B. üçün 295a/12
[=544]

Bahrām X Nuşirevan (**Nūşīravān**) ve Hürmüz (**Hurmuz IV**) dönemlerinde sarayın önde gelenlerinden biri. Krş. **Bahrām-ı Āẕārmıyan, Pahlavān-ı Bahrām III**
B. 251a/06, 251a/10, 251a/15, 251a/15, 251a/21, 251b/13, 251b/17, 252a/08, 252a/10
B.+dın 251a/15, 251a/19, 251b/11
B.+ġa 252a/06
B.+nı 251b/16, 252a/11, 252a/12
B.+nı (Pahlavān-ı Bahrām) 251a/06
[=17]

Bahrām XI Siyavuş (**Sıyāvaş**)'un neslinden bir pehlivan. Behram (**Bahrām IX**)'ın ordusunda görevlidir. Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde bahsi geçmektedir.
B. érdi 258b/19
B.-ı Sıyāvaş 258b/20, 265a/15, 265b/10, 265b/11, 269a/16, 269a/17, 269a/18, 275a/11, 275b/09, 275b/12, 275b/16, 276a/02, 276a/05, 276a/07, 276a/08, 276a/15, 277b/02, 277b/05, 277b/08, 277b/15, 277b/17, 277b/20, 278a/01, 278a/01, 278a/04, 278a/04
[=27]

Bahrām XII Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde İran (**Īrān**)'lı bir pehlivan.
B. ibn-i Farruḫ 285b/10
[=1]

Bahrām (??)
B. (Bahrām ibn-i Bahrām) 254a/17
[=1]

Bahrām Pād-şāh I İskender (**İskender**) zamanında Tavâif-i mülûk (**mulūk-ı ṭavāyıf**) padişahlarından biri.
B.+nı 111a/01
[=1]
Bahrām Pād-şāh II k.a. Bk. **Bahrām IV**
B.+nıŋ 136b/19
[=1]
Bahrām Pād-şāh III k.a. Bk. **Bahrām V**
B. 145b/03, 145b/11
[=2]
Bahrām Pād-şāh IV k.a. Bk. **Bahrām VI**
B. 155b/19, 161b/09, 164a/09, 164a/14, 166a/19, 184a/15, 195b/08
B. bile 152a/15
B. dék 196a/03
B.+dın 156b/07, 183b/07
B.+ġa 176a/18, 192a/19, 192b/01
B.+nı 169a/17
B.+nıŋ 163b/05, 167b/10, 167b/18, 168a/04, 169b/10, 197a/09, 197b/15
[=22]
Bahrām Pād-şāh V k.a. Bk. **Bahrām IX**
B.+ġa 294a/02
B.+nıŋ 294a/01
[=2]
Bahrām Pahlavān k.a. Bk. **Bahrām IX**
B. 267a/03
[=1]
Bahrām Şāh k.a. Bk. **Bahrām IX**
B. 283b/15
[=1]
Bahrām-ı Āẕarmıyan k.a. Bk. **Bahrām X**
B.+ı 249b/04
[=1]
Bahrām-ı Cengī k.a. Bk. **Bahrām IX**
B. 289a/18, 292b/17, 295a/05, 297b/09
B. dék 298a/08
B.+din 288a/21
B.+niŋ 295b/14
B. turur 290b/18
[=8]
Bahrām-ı Çūbīn k.a. Bk. **Bahrām IX**
B. 249b/04
[=1]
Bahrām-ı Çūbīna k.a. Bk. **Bahrām IX**
B. 259b/19, 262b/21, 269b/10, 277a/04, 277b/13, 277b/18, 277b/21, 278a/04, 278b/18, 287a/15, 287a/18, 291b/14, 293b/04, 313a/18, 314a/12
B. (Pahlavān-ı Bahrām-ı Çūbīna) 329a/10
B. bile 303a/05
B.+dın 278a/10
B.+ġa 269b/14, 276a/06, 277b/16, 278b/17, 283a/15, 283b/13
B.+nı 277b/09, 277b/15
B.+nıŋ 262b/12, 267b/21, 270b/01, 271b/03
[=30]
Bahrām-ı Gūr k.a. Bk. **Bahrām VI**
B. 147b/14, 148a/04, 148a/15, 148b/03, 148b/17, 151a/10, 152a/08, 159a/10, 162b/17, 165a/21, 165b/15, 306a/02, 315a/10
B. (Şāh-ı Bahrām-ı Gūr) 228a/03
B.+dın 180a/21
B.+ġa 151a/03, 171a/12
B.+nı 148a/21
B.+nıŋ 145b/09, 145b/10, 148a/14, 151a/16, 321b/21
[=23]
Bahrām-ı Gūr Pād-şāh k.a. Bk. **Bahrām VI**
B.+ġa 172b/09
[=1]
Bahrām-ı Hūr Behram (**Bahrām VI**)'ın kâtibi ve aynı zamanda pehlivanlarından biri.
B. 171a/12, 172b/09, 173a/01, 173a/04
B. érdi 172b/02
[=5]
Bahrāmıyān Behramiler, Behram-ı Gur (**Bahrām VI**)'un soyundan gelenler.
B. (Bahrām ibn-i Bahrāmıyān) 135a/09
[=1]

Bahrāmsız Behram (**Bahrām IX**) olmadan.
B. 289b/10
[=1]
baḫşāyış < Far. *baḫşāyiş* Bağışlama, ihsan.
b.+lar 145a/15
[=1]
baḫşış < Far. *baḫşiş* Bahşiş, bağış, ihsan.
b. 225b/03
b.+ıdın 157a/03
[=2]
baḫt Far. Baht, talih, kısmet.
b. 63a/04, 63a/06, 114a/05, 164a/09, 229b/10, 229b/11, 255a/03, 293b/02
b. (yaḫşı baḫt) 77b/16, 120b/10
b. ber- 64b/17
b. bile 229b/09
b.+dın 241b/21
b.+ı 117b/08
b.+ı bile 117b/02
b.+ı bile (yaḫşı baḫt) 117a/18
b.+ı bol- 215a/20
b.+ı ket- 121a/03, 327b/09
b.+ı sust bol- Bahtı güçsüz olmak (Talihi bağlı olmak, işleri yolunda gitmemek). 58b/01, 61a/05
b.+ı turur 264b/19
b.+ı tübin bol- Bahtı aşağı olmak (Bahtı tersine dönmek, yaver gitmemek). 241a/21
b.+ı yan- Bahtı dönmek (Bahtı tersine dönmek, yaver gitmemek). 63a/12, 78b/03, 81b/18, 88b/06, 130b/08, 238b/09, 315a/13, 319a/03, 322a/03
b.+ıdın 119a/16, 120b/04
b.+ıdın turur 119a/07, 119a/08
b.+ım 133b/02, 141a/14
b.+ım yan- 325a/17
b.+ım yār bol- 189a/08
b.+ımnıŋ 9b/12, 275a/01
b.+ını 260a/01
b.+ıŋ 59a/07
b.+ıŋ bile 31b/06, 166a/10
b.+ıŋ yan- 26a/06, 53a/20, 238a/03, 250b/17
b.+ıŋdın 292a/15
b.+ıŋızlar 145a/16
b.+ıŋnıŋ 34b/05, 63a/03
b.+ıŋnıŋ (bahtıŋ yan-) 284a/19
b. ket- 313a/01
b.+nı 81a/16
b.+nı ber- 155b/16
b. u davlat 114a/05, 227b/04, 240b/15, 322a/01
b. u davlat bile bol- 165a/20
b. u devlet 232a/20
b. u devletlik bol- 244b/07
b. yan- 62b/04
[=66]
Baḫta Şehir adı.
B. 213a/19
[=1]
bāḫtar Far. Batı, garp.
b.+dın 212a/09
b.+ġaça 43b/04, 203b/09, 204a/08
b. şaharı 105b/08, 244b/15, 301a/17
b. u ḫāvar ṭerefi 103a/13
[=8]
baḫtlıḳ < *baḫtlıġ* Bahtlı, talihli. Krş. **baḫtlik**
b. 224b/04, 255b/18
b. bol- 155b/19, 158a/09
b. érdi 327b/08
b. turur (yaḫşı baḫtlıḳ) 58a/13
[=6]
baḫtlik Bk. **baḫtlıḳ**
b. (yaḫşı baḫtlik) 234a/08
[=1]
Bahzād Kubad (**Ḳubād I**) döneminde saraydaki görevlilerden biri.
B.+nı 202a/19
[=1]
bāj Bk. **bāc**
b. u ḫarāc al- 85b/11
[=1]
baḳ- Bakmak, gözleri bir kimse veya bir şey üzerine çevirmek; yoklamak, araştırmak, kontrol etmek; görüp incelemek, tetkik etmek; üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak; geçimini sağlamak, beslemek, yetiştirmek. Krş. **ḳara-**
b.-aduġan 161a/17
b.-adur 248a/10
b.-ayın 317b/16

b.-ayın dép 297a/14
b.-ġan dék 317b/16
b.-ġıl 71b/09, 164b/10, 171b/10
b.-ıban 316a/21
b.-ıŋlar 247b/17
b.-ıp 43b/20, 70b/15, 77b/19, 88a/07, 123a/20, 152b/05, 158b/12, 205a/03, 217b/19, 220a/03, 244b/03, 249a/09, 301b/13
b.-ıp çoŋ ḳıl- Bakıp büyütmek (Besleyip büyütmek). 2b/17, 3b/05, 21a/03, 62a/07, 69b/16, 70b/03, 74a/19, 80a/19, 146a/20, 148b/12
b.-ıp kel- 20a/05, 256b/06
b.-ḳannıŋ 324b/20
b.-ḳay 307b/02, 317a/17
b.-ḳay sen 112a/18
b.-ḳaylar 227a/10
b.-sa 220b/06
b.-sam 4b/02
b.-tı 6b/18, 70b/15, 94a/20, 268b/06
b.-tılar 164b/10
b.-ur érdi 111b/11, 169b/03, 172b/07, 199b/20, 212a/03, 277b/20, 289b/11
b.-ur érdiler 117b/08, 170a/04, 172b/08, 198b/05
b.-ur men 209a/17
[=59]
nāz u nıʿmatda baḳ- 316a/21
tālıʿını baḳ- 301b/13
yultuzġa baḳ- 88a/07
yultuzını ve tālıʿını baḳ- 6b/18
[=4]

baḳçı Bk. **bāġçı**
b. 138b/10, 138b/11
b.+nıŋ 138b/10, 252b/15
[=4]

bāḳī Ar. Ebedî, ölümsüz; devamlı, sürekli.
b. 109a/16
b. bol- 39b/07, 229a/09
b. ḳal- 47b/16, 67a/14, 229a/09
[=6]

baḳtur- Baktırmak, inceletmek.
b.-dı 301b/10
[=1]
tālıʿını baḳtur- 301b/10
[=1]

bāl Far. (yāl kelimesiyle birlikte) Boy bos, endam.
b. (yāl u bāl) 7a/10, 316b/01
b.+ı (yāl u bāl) 331a/02
b.+ıġa (yāl u bāl) 10b/04
[=4]

bala Çocuk, yavru.
b. 215b/04, 301a/07, 315a/02
b.+dın 108b/09
b. farzand 179a/21
b.+ġa 71b/01, 314b/18
b.+lar 75a/07
b.+larġa 243b/11
b.+larġa (yetīm bala) 164b/15, 179b/11
b.+ları 34a/13, 210a/08, 243b/12, 255a/10
b.+ları (uşşaḳ bala) 243b/10
b.+ları üçün 210b/19
b.+larını 35b/16, 41b/02, 68b/05, 217b/20, 221b/12
b.+larıŋ 242b/13
b.+larnı 16a/03, 46a/07, 207a/08, 243b/04
b.+m 71a/03
b.+mız 78b/13
b.+nı 71a/13, 122a/15
b.+nı tuġ- 122a/16
b.+nıŋ 108b/05, 301b/07
b.+sı 34a/05, 71a/15
b.+sı éken sen 190a/11
b.+sıġa 70b/11
b.+sını 62a/07, 71a/03, 173b/12
b. tuġ- Çocuk doğurmak. 103b/02, 108b/04
[=43]

balā Ar. Bela, musibet, badire.
b. 294a/07
b.+dın 35a/08, 185b/03, 310b/12
b.+ġa 51b/08
b.+ġa (neheng-i balā) 225b/04
b.+ġa (özüŋni balāġa sal-) 34b/11, 42b/01
b.+lar 168a/14
b.+lar kel- 142a/03, 330b/04
b.+lar tarı- Belalar saçmak (Belalara uğratmak). 29a/04
b.+lardın 32b/17
b.+larnı 34b/12

b.+nıŋ közini tırmala- Belanın gözünü tımalamak (Bela aramak). 62a/13
b.+sıdın 12b/11, 12b/13, 33b/06, 187a/13
b.+sıġa 8b/19, 290b/11, 291a/08
b.+sıġa giriftār bol- 9b/05
b.+sını tart- Belasını çekmek. 186a/17
b. turur 248b/12
b. yet- Bela ulaşmak (Bela uğramak). 213a/09
b. yetgür- Bela ulaştırmak (Belaya uğratmak, belaya sokmak). 35b/04
[=27]

balāġat Ar. Etkili, güzel ve yerinde söz sözleme.
b. bile 246b/10
b. u faṣāḥatlik bol- 220a/04
[=2]

balālıḳ < *balālıġ* Belalı, içinden çıkılması güç.
b. 38a/08
[=1]

Balāş Padişah. Piruz (**Fīrūz II**)'un oğlu. Krş. **Balāş Pād-şāh**
B. 196b/02, 196b/03, 196b/14, 198a/16, 198a/16, 198a/21
B.+dın 196b/04
B.+ġa 196b/05, 196b/15
B. ibn-i Fīrūz 194a/07, 195b/04, 196b/01
B.+nı 198a/21, 198b/03
B.+nıŋ 196b/10, 199a/10
[=16]

Balāş Pād-şāh k.a. Bk. **Balāş**
B. 198a/15
B.+ġa 196b/17
[=2]

Balḫ Belh; Afganistan'ın kuzeyinde, Amuderya'nın güneyindeki Dehas ırmağı üzerinde ve Kuhibaba dağının eteğinde kurulmuş olan eski bir şehir.
B.+da 25b/02
B.+dın 223a/17, 227b/18, 267a/11
B.+ġa 16a/07
B.+nı 29b/16, 41a/13, 267a/11
B. şaharı 14a/11, 14a/16, 25a/04, 25a/09, 25a/11, 25a/16, 25a/21, 25b/19, 26a/05, 28b/09, 243b/16, 253a/17, 260a/06, 263a/09, 302b/20, 331b/11
B. şaharlıġı 179b/04
B. ṭerefi 16a/07
[=26]

balıġ Balık.
b. 48a/06, 83b/18, 84b/19, 98b/09, 107b/12, 257b/20
b. dék 85a/01
b. göşti Balık eti. 98b/03, 107b/13
b.+larnı 48b/05
b.+larnı tut- 48b/02
b.+nıŋ 107b/10
[=12]

bālıġ < Ar. *bāliġ* Baliğ, büluğa eren, ergin.
b. bol- 65a/07, 144a/09, 161b/06, 163b/18, 233a/21
[=5]

balīġā Far. (??)
b. (rūḥ-ı balīġā) 1b/10
[=1]

bāllıḳ < *bāllıġ* (yāl kelimesiyle birlikte) Boylu boslu, endamlı.
b. (yāl u bāllıḳ) 304b/19
[=1]

Balūç Beluç kabilesi. Bugün Pakistan'ın Belucistan eyaletinde, İran (**Īrān**) ve Afganistan'da varlıklarını devam ettirmektedirler.
B. ṭāyıfası 206b/14
B. ṭerefige 206b/16
[=2]

Balūçī Beluç kabilesi; Beluç kabilesinden olan. Krş. **Lūçī**
B.+lar tağı 228a/17
B. ṭāyıfası 206b/09
[=2]

Bālūnya Şehir adı.
B. 132b/10
B.+dın 132b/10
B. şaharı 133a/03
[=3]

Bālūy Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in ünlü pehlivanlarından biri. Krş. **Pahlavān-ı Bālūy**
B. 279a/17, 279b/05, 281b/15, 282b/10

B.+ġa (Pahlavān-ı Bālūy) 281b/03, 289a/09
[=6]
bamdād Far. Sabah, sabah vakti.
b.+da 10b/19, 47b/20, 180b/04, 201a/16, 221a/18, 289b/15, 290a/08
b.+ġaça 257b/14
b. vaḳtı 36b/12, 94a/15, 154a/16, 157b/19, 160b/04, 173b/06, 187b/12, 260a/14, 324b/21
[=17]
banafş Far. Mor, menekşe rengi.
b. (tıġhā-yı banafş) 316a/14
[=1]
ba-nām Far. Adına.
b.-ı şāh-ı dīn-parvar 333a/18
[=1]
Bānba Ercast (**Arcāst**) döneminde Turan (**Tūrān**)'lı bir pehlivan.
B.-ı Tūrānī 26a/18
[=1]
band Bk. **bend**
b.+ġa sal- 59b/03, 148a/21
[=2]
banda Bk. **bende**
b.+ġa 216b/01
b.+larıŋġa 22a/12, 168b/04, 186b/16, 291b/20
b.+mġa 271a/20
[=6]
Bandūy Benduy; Nuşirevan (**Nūşīravān**), Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde ünlü bir kumandan. Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in dayısı.
B. 267b/18, 269a/18, 270b/02, 272b/19, 273b/06, 273b/14, 274a/10, 274a/15, 274b/12, 274b/15, 274b/17, 275a/07, 275a/08, 275a/20, 275b/02, 275b/04, 275b/07, 275b/09, 275b/13, 275b/20, 276a/05, 276a/10, 277b/02, 277b/02, 277b/07, 277b/10, 278a/02, 278a/04, 278a/05, 278a/05, 278a/08, 283a/04, 283a/10, 283a/10, 283a/11, 285b/02, 285b/05, 286a/01, 286b/13, 286b/17, 288a/11, 288a/14, 288b/12, 288b/14, 297b/14, 297b/16, 298a/11, 312a/12, 313a/21, 328b/21
B.+dın 269b/13, 288b/15
B.+dın özge 285b/20
B.+dın ziyāde 298a/14
B.+ġa 270a/04, 270a/15, 270b/11, 274a/09, 276a/08, 277b/08, 277b/13, 283a/17, 288a/16, 288b/13
B.+ge 269a/04
B.-ı nākes 288a/19
B.+nı 202a/19, 269a/18, 275b/06, 276a/03, 276a/08, 276a/15, 277b/12, 278a/03, 278a/06, 283a/08, 288b/05, 288b/05, 288b/06, 288b/10, 289a/07, 297b/06, 297b/13, 297b/18, 298a/11
B.+nıŋ 275a/18, 288b/16, 297b/14, 298a/09, 301a/19
B. turur 283a/07, 283a/09
[=92]
bāng Far. Yüksek sesle bağırma, haykırış.
b.-ı ġavġā ḳıl- Savaş narası atmak. 20a/02
b. ur- Bağırmak (Yüksek sesle ikaz etmek). 37a/12, 49a/14, 94b/07, 149a/18, 189b/14, 215a/18, 258a/08, 266a/09
[=9]
bar Var, mevcut.
b. 80a/17, 84a/08, 84a/09, 201b/05, 201b/06, 201b/07, 229a/03, 271a/07, 276a/04, 290a/16
b. bol- 42a/15
b. dék 82b/11, 202b/15, 246b/06
b. dép 156a/07, 298a/01
b.+dur 2a/09, 2a/10, 4a/04, 4b/09, 7a/11, 8b/19, 9b/04, 9b/08, 11b/10, 13a/15, 15a/08, 25a/05, 25a/10, 25b/18, 32a/02, 32a/03, 32a/04, 32a/06, 32a/08, 32a/09, 32a/14, 32a/14, 32a/15, 32b/07, 32b/16, 32b/18, 33a/17, 34a/02, 34a/03, 34a/04, 34a/05, 34b/01, 34b/04, 36a/05, 36a/07, 36a/08, 36b/02, 36b/14, 37a/09, 41b/18, 42b/02, 46b/02, 48b/09, 48b/10,

50a/14, 64a/09, 64a/10, 66b/10, 68a/16, 72a/08, 72b/10, 83b/03, 84b/03, 84b/04, 84b/04, 86a/10, 86a/17, 86a/20, 86b/03, 86b/04, 87b/10, 88a/06, 89a/11, 91b/05, 91b/05, 94a/05, 94a/11, 95a/02, 97b/10, 97b/10, 97b/19, 97b/20, 100b/17, 101a/04, 101a/05, 101a/09, 102a/04, 102a/05, 102a/17, 102b/19, 103a/16, 103a/17, 103a/17, 104b/08, 104b/09, 104b/15, 105b/12, 105b/13, 106b/19, 107b/10, 108a/03, 109b/18, 112a/14, 112a/14, 114b/03, 115b/20, 116b/05, 119b/14, 119b/14, 119b/14, 120b/02, 120b/02, 123a/11, 123a/12, 123a/13, 128b/20, 129a/02, 129a/11, 129b/12, 130a/05, 136a/14, 139a/04, 139b/03, 139b/12, 145a/13, 152a/16, 152b/05, 153b/19, 153b/20, 156a/06, 156a/06, 157b/02, 157b/03, 159a/19, 160a/11, 164a/17, 167b/09, 168a/05, 168a/14, 172a/16, 173a/05, 173a/21, 173b/08, 174a/17, 176b/06, 177b/16, 177b/16, 178a/02, 181b/14, 183a/07, 183a/08, 184a/01, 184a/10, 184a/10, 184a/12, 184a/13, 184b/17, 184b/20, 185a/03, 185a/05, 187a/01, 189a/08, 189a/10, 193a/12, 193a/19, 194a/16, 194b/07, 195a/02, 196a/02, 196b/16, 198a/07, 200a/18, 201b/11, 201b/21, 203a/20, 206a/16, 210a/16, 212b/06, 213a/06, 214a/03, 214a/15, 215b/14, 215b/19, 218a/12, 225b/13, 225b/21, 226b/13, 228a/07, 228a/07, 229a/16, 232a/21, 233b/21, 235a/21, 235b/20, 235b/20, 237a/09, 237a/12, 239b/10, 240a/09, 240a/16, 240b/17, 242a/05, 242a/12, 242b/11, 242b/11, 242b/13, 243a/05, 243b/07, 245a/15, 246a/12, 246a/20, 246b/07, 249a/16, 251b/15, 251b/17, 251b/18, 251b/18, 253b/06, 253b/13, 254b/12, 255b/02, 255b/07, 261b/12, 266a/18, 266b/04, 269b/07, 273b/16, 275a/14, 275a/17, 280a/01, 280b/14, 281b/19, 282b/21, 283b/05, 287a/12, 287a/15, 288a/16, 291a/05, 291a/06, 291a/07, 291b/15, 292a/12, 292b/17, 293b/02, 295a/09, 297a/03, 300a/10, 300a/10, 301a/19, 302a/06, 302a/07, 306a/07, 306a/14, 306a/20, 309a/14, 309b/02, 310a/04, 311a/11, 311b/08, 312a/11, 313b/12, 318a/09, 318a/16, 318b/04, 318b/06, 318b/07, 321b/10

b.+dur (boyumda bar) 122a/15

b.+durlar 199a/02, 310a/20

b. éken 11b/18, 37a/20, 49a/18, 61b/04, 83b/20, 98b/01, 101b/12, 215a/04, 253b/15

b. éken (boyıda bar) 123a/16

b. ékendin 96b/19

b. ékenini (boyıda bar) 121b/10

b. ékenni 66b/01

b. ékin 51a/19, 277b/17, 294a/07

b. érdi 2b/09, 4a/01, 4b/07, 4b/07, 5a/02, 5a/13, 5b/04, 6a/13, 6b/09, 8b/15, 12a/09, 14a/17, 16b/12, 16b/14, 16b/15, 16b/16, 18b/14, 20b/02, 23b/02, 23b/20, 25a/09, 26a/02, 26b/06, 26b/07, 27b/14, 29b/17, 29b/19, 33b/12, 39b/12, 55a/09, 64b/20, 65a/03, 66b/08, 66b/08, 67a/01, 70b/07, 70b/07, 70b/11, 72a/10, 72b/02, 76a/09, 79a/19, 83a/19, 84a/06, 89b/17, 90a/10, 90b/07, 90b/09, 91a/01, 91b/10, 91b/14, 92b/03, 96a/07, 96a/18, 98b/02, 98b/15, 98b/15, 98b/16, 99b/04, 100a/12, 100b/16, 101b/14, 102a/12, 103b/16, 104a/10, 104a/10, 104a/11, 104a/11, 104a/12, 106b/05, 107a/02, 107a/11, 107b/03, 107b/17, 107b/18, 108b/06, 111a/04, 111b/13, 112b/10,

112b/11, 114a/15, 114a/16, 114b/10, 114b/11, 116a/07, 116a/09, 116a/10, 117a/07, 117a/09, 117a/11, 117a/12, 117a/12, 117b/12, 117b/18, 118b/03, 118b/05, 120a/10, 129b/14, 132b/11, 133a/10, 134b/17, 135a/20, 137a/17, 137b/07, 137b/18, 141b/10, 142a/04, 144a/07, 144a/08, 145b/01, 145b/05, 147b/15, 151a/01, 156b/09, 156b/20, 157a/05, 159b/19, 160a/04, 160a/08, 165a/11, 165a/18, 165b/01, 165b/07, 165b/13, 166a/08, 167a/02, 167a/10, 167b/04, 167b/14, 171b/06, 171b/06, 179a/02, 179b/17, 185a/21, 185a/21, 185b/08, 186a/05, 187a/18, 187a/21, 188a/01, 194a/20, 199b/04, 199b/20, 199b/21, 200a/15, 200a/16, 202b/09, 202b/11, 204b/04, 210a/03, 210b/04, 211a/04, 211a/06, 212a/01, 215b/01, 215b/03, 216a/01, 220b/19, 220b/20, 221a/02, 223a/06, 223a/07, 232b/07, 232b/10, 232b/18, 239b/06, 241a/12, 241b/02, 244b/18, 246a/17, 247b/15, 249b/16, 252a/16, 252a/19, 253b/05, 254a/16, 256a/01, 256a/08, 258a/05, 258b/19, 260a/14, 262a/18, 262b/01, 263b/16, 264b/16, 265a/21, 268a/06, 273b/14, 278b/09, 278b/10, 281a/15, 282b/06, 286a/03, 289b/12, 290b/08, 290b/11, 291a/08, 291b/08, 292a/17, 293a/02, 294a/01, 295a/14, 295a/14, 300a/15, 305a/05, 305b/04, 305b/20, 306a/03, 306a/06, 306b/05, 306b/20, 308b/02, 308b/03, 308b/05, 308b/10, 308b/12, 310b/21, 311a/01, 314a/01, 314a/13, 317b/07, 318a/20, 320a/02, 320b/05, 320b/10, 321a/12, 326b/08, 328b/02, 328b/07, 331a/17, 333a/05

b. érdi (boyıda bar) 135a/14

b. érdiler 26a/01, 27b/15, 63b/09, 161b/14, 210b/17, 223b/15, 266a/05, 271b/18, 283a/04

b. érdim 58b/20

b. érmiş 6b/13, 6b/14, 10a/16, 75a/18, 75b/01, 102a/06, 111b/14, 111b/17, 125b/15, 240a/19

b. érse 3a/10, 5b/04, 13b/12, 14a/03, 30a/06, 31a/16, 37b/05, 38a/16, 57a/10, 64b/09, 69b/18, 71b/06, 75a/07, 83a/20, 92b/10, 104a/07, 108b/01, 110b/18, 114b/01, 120a/07, 121a/10, 121a/16, 133a/13, 136b/01, 139b/20, 142a/01, 143a/09, 145b/21, 150b/16, 152b/19, 153a/21, 154a/09, 174b/13, 177b/07, 178b/09, 178b/10, 178b/13, 178b/14, 179a/01, 179b/11, 179b/13, 179b/15, 180a/11, 188a/09, 190b/05, 191b/16, 192b/05, 195a/16, 199b/13, 201b/02, 202a/11, 203b/09, 206a/21, 207a/07, 209a/01, 209b/21, 210b/21, 210b/21, 212a/08, 212a/16, 214b/11, 214b/18, 222b/15, 223a/16, 231b/16, 240a/02, 240a/04, 259b/12, 260a/05, 260b/18, 260b/19, 261a/01, 267b/20, 298a/01, 300b/16, 301a/10, 319b/05

b.+ıça 1b/05, 156a/11

b.+ıça (çağımnıŋ barıça) 138b/17

b. mıdur 19a/15, 19b/07, 19b/11, 20a/14, 25a/08, 72a/07, 73b/09, 100a/11, 104b/08, 106b/18, 137a/07, 207b/12, 240a/09, 242b/10, 242b/13, 246b/05, 275a/14, 276a/20

b. turur 7a/16, 91b/06, 101a/06, 120b/01, 122a/20, 125b/18, 130a/18, 132a/21, 144b/16, 152a/08, 220b/01

b. u yoḳ 183a/01

[=654]

bār Far. Yük.

b.+ını (kār u bār) 23a/08, 198b/08, 200b/19
[=3]
bar- Varmak, ulaşmak; gitmek; bir hâle girmek, o hâl üzere olmak; *-p* ve nadiren *-a/-e* zarf-fiil ekleri ile uzaklaşma, ayrılma ifade eden birleşik filler oluşturur.
b.-a almas érdi 100b/09
b.-a almas érmiş 6b/15
b.-a almas men 170b/02
b.-a alur 18a/15, 26b/20, 254b/14
b.-a turup érdim 47b/20
b.-aduġan 42b/15, 116b/03, 158b/04, 173a/12, 270a/08, 283b/12
b.-aduġan yol 88b/14
b.-aduġanını 256a/15
b.-adur 7a/07, 56b/06, 114a/03, 114a/04, 316b/19
b.-adur dép 268a/07
b.-adur men 32a/17, 118b/08, 325a/07, 326a/12
b.-adurlar 205b/19
b.-amdur 54b/13
b.-ay 261a/09
b.-ayın 3a/16, 3b/09, 7b/07, 16b/03, 19b/15, 21a/06, 25a/10, 26b/20, 27a/14, 31b/05, 44a/07, 45a/12, 45a/13, 45a/17, 45b/08, 45b/15, 46b/20, 47b/01, 50a/19, 53b/18, 54a/12, 54b/02, 55b/12, 56a/16, 59a/19, 59b/10, 65b/06, 67a/12, 95a/08, 96a/19, 102a/19, 136a/10, 162b/07, 254b/14, 257a/21, 270a/09, 275b/12, 276a/01, 276a/04, 291a/12
b.-ayın dép 175b/09, 268b/05
b.-aylı 8b/04, 15b/02, 37b/06, 50b/10, 52b/07, 173a/19, 237a/15, 310a/14
b.-dı 3a/01, 4a/14, 4b/01, 4b/01, 4b/06, 8a/21, 8b/08, 9b/15, 9b/16, 10a/06, 10a/20, 10b/19, 12a/03, 13a/14, 14a/05, 14a/18, 15a/06, 20a/02, 21a/09, 21b/10, 23a/11, 24a/08, 28a/12, 30a/10, 30a/11, 30a/11, 32a/11, 34a/10, 35a/20, 36b/13, 37b/16, 41a/04, 45a/04, 45b/20, 47a/19, 47b/05, 48a/08, 48b/11, 49b/09, 53a/18, 63b/14, 64b/11, 66a/19, 66a/19, 68a/01, 70a/20, 71a/13, 72a/10, 74b/06, 78a/12, 78b/01, 80b/16, 86a/14, 87a/08, 87b/18, 88a/11, 88a/15, 90a/06, 90a/15, 91a/02, 91b/01, 94a/14, 96a/17, 102a/12, 102b/09, 103b/10, 104b/11, 104b/13, 107a/09, 111a/05, 114b/13, 115a/02, 115a/12, 115b/17, 122b/08, 122b/18, 123b/20, 133a/07, 135b/20, 135b/20, 136a/06, 139b/06, 140b/06, 141b/08, 142a/08, 143a/02, 149a/17, 151b/17, 156b/08, 158a/01, 158a/03, 158b/11, 158b/16, 159a/19, 161a/10, 163a/18, 164a/17, 164b/08, 167b/05, 168a/21, 169b/20, 170b/21, 172a/13, 173b/01, 175a/02, 175b/01, 175b/05, 178b/10, 181b/03, 182b/14, 183a/16, 184b/13, 184b/17, 187b/18, 189b/18, 191b/09, 192b/08, 192b/09, 192b/19, 198b/06, 200a/19, 200a/21, 201a/01, 203b/18, 204b/17, 205a/04, 205b/07, 205b/10, 205b/10, 206b/05, 214a/03, 215a/16, 221b/20, 228a/08, 228b/08, 228b/10, 231b/07, 237b/05, 237b/05, 238b/04, 239b/17, 242b/16, 250a/10, 255b/13, 257b/13, 259a/04, 260a/08, 263a/08, 263b/19, 264b/09, 265b/16, 268b/04, 268b/12, 276b/14, 281b/10, 282b/13, 283b/03, 286b/17, 290a/15, 290b/13, 291a/16, 291a/17, 292a/12, 292b/03, 293a/11, 294a/10, 297a/04, 297b/16, 298a/07, 299a/09, 303b/13, 306a/18, 306a/19, 306b/04, 310a/17, 311a/03, 311a/03, 312b/18, 317a/11, 328a/11, 328a/16, 329b/11
b.-dı-ki 9a/08, 51a/10, 179b/16, 198b/19
b.-dılar 6a/14, 7a/09, 7b/05, 7b/17, 8a/11, 8a/16, 8b/11, 9b/01,

10a/08, 10b/18, 13b/19, 16a/08, 24b/12, 25a/02, 36b/11, 44a/05, 44b/07, 57b/07, 67b/10, 68b/06, 71b/06, 78a/04, 83a/16, 86b/20, 89a/10, 97b/03, 98b/09, 99a/04, 101b/12, 101b/17, 102b/02, 103a/08, 108b/07, 109b/15, 109b/19, 110a/02, 117b/15, 117b/17, 120b/05, 155a/05, 155a/09, 156b/05, 156b/06, 157a/06, 165a/21, 175a/02, 184b/01, 192a/14, 200b/14, 214b/14, 232b/19, 234b/05, 234b/05, 236b/15, 238a/18, 240a/03, 240a/11, 246a/08, 247a/10, 253b/02, 281b/06, 290a/14, 291b/04, 311a/05, 312a/21, 314b/07, 315b/04, 317a/13, 325a/01, 325a/12, 329b/21, 331a/09

b.-dım 12b/06, 47a/02, 141a/12, 163a/04, 199b/03, 215b/11, 224b/15, 253b/15, 307a/07, 313a/18

b.-dıŋ 41a/13, 63b/11, 244b/14, 244b/15, 273a/01

b.-ġaç 293b/09

b.-ġalı 22a/06, 31b/08, 31b/13, 41a/19, 66a/11, 66a/16, 148b/14, 149b/06, 152a/17, 189a/03, 259b/13, 283b/14, 306a/10, 306b/02

b.-ġan 77b/03, 100a/16, 124b/12, 141a/19, 211a/12, 223a/11, 253b/14, 291a/10

b.-ġan-dek 329b/11

b.-ġan bile 185b/13

b.-ġan bol- 282a/03

b.-ġanda 105a/06, 255a/06, 255a/06

b.-ġanı 1b/11, 6b/07, 14a/15, 85b/07, 90b/19, 99a/09, 99a/09, 101b/20, 105a/14, 105a/15, 182b/17, 222b/10, 289a/15, 320b/20

b.-ġanım 190a/13

b.-ġanımda 12b/06, 188b/14

b.-ġanımnıŋ 27b/17

b.-ġanını 47a/18

b.-ġanıŋda 31b/07

b.-ġanlarġa 86b/14

b.-ġay 29b/15, 30a/18, 30b/06, 37b/15, 59a/18, 72a/13, 100b/20, 113a/05, 137a/13, 155a/12, 208b/10, 228a/07, 259a/13, 275b/15, 280b/01, 322b/18

b.-ġay biz 71b/05, 138a/18, 200b/12, 200b/12

b.-ġay men 57b/03, 76b/12, 86a/05, 92a/09, 183a/11, 256a/03, 257a/11, 298b/03, 310b/10, 324b/13

b.-ġay miz 32a/11

b.-ġay sen 4b/04, 95a/06, 95a/07, 190a/01, 190a/02, 197b/14, 256a/13, 293b/03, 293b/03

b.-ġay siler 294b/12

b.-ġaylar 8b/10, 24b/11, 87b/12, 135b/10, 191b/02, 259a/12, 267a/14

b.-ġıl 3a/03, 5b/06, 6a/04, 9b/09, 10a/18, 11b/09, 12a/10, 13a/01, 13a/02, 20b/18, 21a/10, 22b/14, 25a/10, 34b/12, 36b/10, 37b/15, 42a/03, 42b/11, 43a/09, 43a/09, 51b/18, 53a/13, 53b/07, 56a/10, 58b/02, 61a/08, 61b/14, 72b/10, 82b/13, 82b/15, 82b/18, 86a/13, 91a/03, 93a/15, 94a/14, 97a/04, 102a/18, 102a/19, 106b/12, 136a/07, 139b/03, 139b/05, 141b/12, 146a/17, 147a/11, 158b/06, 159a/09, 159a/19, 162a/14, 167b/17, 170a/02, 170a/20, 180b/09, 195b/21, 200a/18, 207b/02, 207b/02, 207b/18, 212b/21, 220a/09, 230b/19, 236b/17, 239b/15, 239b/16, 241b/05, 246a/10, 246a/15, 255b/11, 261a/02, 263a/17, 268b/02, 274b/11, 281b/08, 293a/10, 293a/11, 293b/06, 295b/12, 296b/17, 309a/05, 321b/05, 323b/17, 332a/03

b.-ġu-dék sen 155a/19

b.-ġunça 277a/05

b.-ġusıdur 168a/03, 189a/10, 279a/19

b.-ġusıdur dép 278a/12

b.-ıŋ 201a/21, 279a/18

b.-ıŋızlar 240a/10
b.-ıŋızlar dép 204b/11
b.-ıŋlar 16a/19, 16b/02, 38a/14, 39b/19, 45b/12, 81a/06, 311b/11, 312a/04
b.-ıp 5b/08, 7a/19, 8a/15, 9a/02, 10b/04, 13b/02, 14a/12, 17a/16, 19b/07, 19b/11, 20a/05, 20a/14, 21a/16, 23a/19, 23b/15, 25a/09, 25a/14, 28a/14, 30a/04, 31b/02, 31b/09, 36b/13, 37a/02, 39a/13, 39b/20, 40a/18, 44b/02, 46b/16, 48a/06, 48b/13, 49a/16, 49b/10, 50b/06, 53b/03, 54a/12, 56b/01, 57b/11, 58b/16, 59a/12, 61b/12, 62b/02, 64b/18, 69a/04, 70b/18, 71a/13, 73a/02, 76a/18, 85b/08, 87a/05, 88a/13, 88a/13, 89b/06, 90b/10, 90b/12, 94b/01, 95b/13, 98b/06, 106b/06, 107b/06, 107b/15, 116b/10, 117a/06, 117a/13, 118a/20, 121a/13, 121b/14, 121b/20, 122b/13, 123b/14, 123b/17, 124b/09, 125a/10, 126a/18, 126a/20, 126b/10, 127b/09, 127b/12, 133a/08, 135b/04, 136a/18, 138b/09, 140a/20, 141a/04, 149a/18, 150a/05, 154a/03, 155a/07, 158b/01, 163a/08, 164a/04, 164a/20, 166a/11, 166a/12, 169b/20, 170a/19, 171a/17, 171b/09, 172a/02, 173a/18, 173b/08, 178b/02, 180b/12, 180b/13, 182b/15, 182b/20, 185b/02, 185b/18, 186a/09, 186b/20, 195b/16, 208b/20, 214b/11, 221a/21, 223a/12, 224b/15, 227b/06, 227b/15, 230b/13, 235a/10, 235b/14, 236a/11, 236a/17, 237a/07, 241b/15, 243b/08, 250b/16, 250b/19, 252a/11, 252b/03, 252b/08, 253b/11, 255a/01, 255a/04, 255a/05, 255a/13, 255a/14, 255b/21, 256b/06, 256b/08, 256b/19, 257a/07, 260a/18, 260b/21, 263b/01, 266a/11, 267a/01, 267b/10, 269b/18, 269b/19, 271a/19, 274a/11, 274b/09, 280a/02, 280a/08, 280a/10, 280a/13, 280a/21, 280b/02, 281a/17, 283b/06, 283b/18, 285a/20, 285b/01, 288b/05, 288b/07, 288b/11, 288b/21, 289a/01, 292a/08, 292b/02, 293a/09, 296a/12, 297a/08, 297b/15, 300a/17, 302b/20, 306a/18, 309b/07, 309b/08, 309b/16, 311a/02, 311a/19, 314b/21, 315b/07, 317a/07, 318b/13, 323b/13, 327a/03, 328a/21, 328b/20, 329a/06, 329b/05, 329b/07, 331b/17
b.-ıp bol- 21a/15, 89a/11, 298a/17
b.-ıp éken 159b/09, 291a/09
b.-ıp érdi 98b/09, 164a/10
b.-ıp érdim 180a/07, 328a/18, 332a/02
b.-ıpdur 25a/07, 238b/12, 255a/06, 255a/07
b.-ışġa 42b/10, 178b/12, 296a/09
b.-ışnı 51a/07, 247a/16
b.-ışnıŋ 103a/04
b.-madı 40b/10, 148a/02, 326b/07
b.-madılar 303b/19
b.-madım 141a/11
b.-madıŋ 197a/01
b.-maġan bol- 49b/05
b.-maġay men dép 149b/20
b.-maġay sen 187b/16
b.-maġıl 42b/10, 42b/12
b.-maġımġa 47b/18
b.-maḳ kerek 24a/13, 38b/18, 41b/10, 76b/07, 152a/15, 224b/01, 239b/14
b.-maḳġa 20a/13, 182b/16, 236a/03
b.-maḳġa (sözni barmaḳġa ḳoy-) 24a/14
b.-maḳlıḳġa 191b/01
b.-maŋlar 25b/09
b.-map érdi 275a/19
b.-mas 41a/02
b.-mas men 47a/05, 59a/03
b.-mas men dép 285b/13
b.-masa 100a/17
b.-masam 24a/11
b.-masam érdi 49b/04
b.-masaŋ 27b/13

b.-maslıḳġa 42b/12
b.-masun 297a/09
b.-maydur 166a/07
b.-sa 3b/12, 6b/02, 25b/06, 36b/15, 79a/04, 95a/11, 104a/16, 116b/04, 123b/16, 130b/20, 186a/10, 221a/17, 265a/09, 277b/19, 278a/11, 280b/04, 293a/19, 299a/07, 306a/13, 319b/20
b.-sa érdi 100b/10
b.-saḳ 223b/05
b.-sam 43b/17, 46b/06, 86a/04, 107b/14, 113a/15, 188b/11, 239b/11, 261a/12, 296a/10, 326b/17, 326b/19
b.-saŋ 27a/01, 31a/14, 32a/13, 34b/04, 36b/10, 51a/09, 106b/14, 113a/16, 116b/03, 196a/08, 224a/02, 250a/13, 274b/10, 306a/09
b.-saŋlar 127a/18
b.-sun 239b/21, 308a/01
b.-sunlar 277a/21
b.-ur 17b/15, 43a/14, 52b/14, 100a/16, 116b/04, 167b/18, 205b/14, 216a/01, 283b/06
b.-ur biz 138b/14, 283b/11, 299a/07, 325a/03, 332b/03
b.-ur bol- 8b/05, 42b/11, 189b/07
b.-ur érdi 3a/04, 5a/02, 6b/03, 8a/01, 11b/05, 16b/18, 27a/09, 28a/17, 38b/09, 58b/04, 71a/10, 71a/11, 79b/09, 88b/11, 92b/01, 102b/05, 104b/02, 113b/13, 113b/14, 117b/01, 122a/13, 133a/08, 133a/09, 155a/21, 161a/11, 165b/14, 165b/19, 167a/13, 174a/14, 174a/15, 176a/07, 195b/05, 197b/06, 206b/08, 208b/14, 209a/08, 221a/17, 222a/09, 256a/05, 256a/06, 263b/18, 263b/20, 263b/20, 274b/16, 275a/12, 278a/05, 278a/09, 290b/17, 293a/06, 306a/16, 308a/10, 311b/10, 316a/01, 319b/20, 327a/21, 327b/01
b.-ur érdiler 44a/12, 92b/06, 106b/16, 138b/07, 165b/01, 179b/05, 186b/03, 221a/18, 221b/01, 221b/02, 221b/21, 241a/09, 325a/10
b.-ur érmiş sen 42a/13
b.-ur men 12b/18, 16b/07, 16b/09, 25a/19, 34b/17, 34b/17, 36b/06, 52a/09, 58a/12, 88a/19, 88b/09, 88b/19, 139a/13, 179a/10, 179a/11, 189a/01, 189a/02, 196a/08, 209a/18, 209a/18, 257b/06, 261a/11, 268a/09, 278a/20, 278b/12, 317b/12, 325a/16
b.-ur mu 54b/13
b.-ur mu sen 113a/15
b.-ur sen 3a/12, 112b/03, 149b/17, 149b/18, 290a/20
b.-ur sizler 119a/18
b.-urlar 138a/20, 258b/01, 309a/06 [=976]
aylıġa bar- 4a/14, 4b/01, 7a/09, 8a/11, 10b/19, 12a/03, 13b/02, 15a/06, 16b/02, 18a/15, 19b/07, 19b/11, 19b/15, 20a/02, 21a/06, 21a/09, 21b/10, 22a/06, 24a/08, 24a/13, 25b/06, 25b/09, 27a/14, 29b/15, 30a/04, 30a/11, 30a/18, 30b/06, 37b/15, 40b/10, 42b/10, 43b/17, 44b/07, 45a/17, 45b/15, 46b/06, 47b/01, 47b/05, 50a/19, 51a/09, 53b/07, 55b/12, 56a/16, 57b/11, 59a/03, 59a/19, 59b/10, 61b/12, 61b/14, 72a/10, 76b/07, 76b/12, 78b/01, 82b/13, 85b/08, 86a/05, 86a/13, 86a/14, 86b/20, 87a/08, 89a/10, 89a/11, 91a/03, 95a/08, 97a/04, 97b/03, 100a/16, 101b/12, 102b/09, 106b/06, 108b/07, 115a/02, 120b/05, 122b/18, 127b/09, 136a/06, 139b/06, 164a/17, 164b/08, 167b/05, 170a/02, 170a/20, 170b/02, 175a/02, 175b/09, 179b/05, 185b/02, 186a/10, 188b/14, 191b/09, 192a/14, 197a/01, 197b/06, 197b/14, 200a/19, 200a/21, 200b/12, 200b/14, 203b/18, 207b/02, 212b/21, 214a/03, 214b/11, 221a/17, 221a/18, 228a/07, 228a/08, 230b/19, 234b/05,

234b/05, 236a/03, 236b/15, 238b/12, 239b/17, 240a/10, 240a/11, 241b/05, 247a/10, 247a/16, 250a/10, 250b/19, 254b/14, 256a/03, 257a/11, 257b/06, 259a/12, 261a/02, 261a/12, 264b/09, 268b/05, 268b/12, 270a/08, 270a/09, 273a/01, 275b/12, 276a/01, 280b/04, 281b/06, 283b/06, 283b/14, 289a/01, 293a/06, 293a/11, 293a/11, 293b/06, 294b/12, 296a/10, 298a/07, 298b/03, 299a/09, 303b/19, 306a/09, 309a/06, 311a/03, 311a/05, 312a/04, 315b/04, 325a/01, 328a/11, 329a/06, 329b/21

aylıŋġa bar- 41a/19, 45a/12, 45a/13, 86a/04, 88b/09, 141a/11, 231b/07, 261a/09, 261a/11, 283b/11, 283b/12

cengge bar- 20a/13, 21a/15, 268a/07

endīşege bar- 3a/01, 9a/08, 13a/14, 32a/11, 41a/04, 45a/04, 51a/10, 53a/18, 91a/02, 103a/08, 103b/10, 142a/08, 158b/11, 164a/04, 182b/14, 187b/18, 192b/09, 192b/19, 198b/19, 215a/16, 230b/13, 257b/13, 259a/04, 265b/16, 268b/04, 281b/10, 292a/12, 312b/18, 315b/07

élçilikge bar- 12b/06, 90b/19, 105a/15, 278b/12

gümānġa bar- 184b/17

ḫiẕmetige bar- 326b/07

ilgeri bar- 17a/16, 32a/17, 35a/20, 54a/12, 127b/12, 155a/12, 236a/17, 283b/18, 297a/04

ḳaşığa bar- 4b/01, 6b/03, 10a/06, 23b/15, 26b/20, 27a/01, 45b/12, 47a/02, 50b/06, 52a/09, 70b/18, 95a/11, 102a/12, 139b/05, 140b/06, 156b/06, 172a/13, 195b/21, 214b/14, 242b/16, 288b/05, 293b/03, 306a/13, 306a/19, 317b/12, 318b/13, 329b/11

kaşıŋġa bar- 299a/07

közi uykuġa bar- 8a/21, 149a/17, 275a/19

mıhmān-dārlıġıŋġa bar- 332b/03

sayrġa bar- 149b/17

şikārġa bar- 6b/02, 7a/07, 44a/05, 64b/18, 112b/03, 126b/10, 130b/20, 148a/02, 163a/18, 165b/14, 221b/20, 303b/13

tilim bar- 166a/07

tört ferseng yol bar- 116b/03

yaḳın bar- 9b/15, 9b/16, 44b/02, 98b/06, 98b/09, 98b/09, 173b/08, 208b/20, 291a/17, 293b/09, 294a/10

yıraḳ bar- 123b/20

yol bar- 102b/02, 282b/13

yolġa bar- 31b/07

[=281]

alıp bar- 6a/14, 8b/11, 10a/08, 10b/18, 13a/01, 16a/19, 16b/02, 16b/03, 16b/07, 17b/15, 20a/02, 24b/11, 24b/12, 28a/14, 34a/10, 36b/13, 36b/15, 37b/15, 37b/16, 42b/11, 42b/12, 42b/12, 43a/09, 43b/17, 45a/13, 46b/06, 48a/06, 48a/08, 50b/06, 52a/09, 55b/12, 56a/16, 57b/07, 58a/12, 58b/16, 59a/18, 62b/02, 63b/14, 66a/16, 66a/19, 68a/01, 68b/06, 71a/13, 82b/15, 83a/16, 87b/12, 91b/01, 92a/09, 95a/07, 97b/03, 100a/16, 100a/16, 100a/17, 100b/20, 101b/12, 101b/17, 102a/18, 108b/07, 109b/15, 116b/04, 122b/13, 123b/16, 124b/12, 133a/09, 136a/07, 139b/05, 139b/06, 141a/19, 146a/17, 148a/02, 149a/18, 155a/07, 162b/07, 168a/03, 170a/02, 170a/19, 171a/17, 179a/10, 184b/01, 185b/18, 186b/20, 189a/02, 192a/14, 197b/06, 200b/12, 203b/18, 214b/14, 221a/17, 221a/21, 221b/01, 228a/08, 228b/10, 230b/19, 237b/05, 239b/15, 239b/16, 239b/17, 240a/10, 240a/11, 253b/11, 257a/11, 257b/06,

259a/12, 263a/17, 267a/14, 268b/02, 276a/04, 279a/19, 283b/06, 283b/14, 285b/13, 288b/05, 297b/16, 300a/17, 309a/05, 309a/06, 311a/02, 311b/11, 314b/07, 316a/01, 319b/20, 322b/18, 328a/16, 331a/09, 332a/03

çafıp bar- 113b/14, 138b/07, 165b/19, 183a/11, 241a/09, 278a/09

ıdaraşıp bar- 114a/03, 114a/04

ḳaçıp bar- 258b/01, 275a/12, 320b/20

ketip bar- 316b/19

ḳoylaşıp bar- 113b/13, 115a/12, 167a/13, 178b/10

ötüp bar- 5a/02, 27a/09, 216a/01

uçup bar- 58b/04

uzatıp bar- 64b/11, 192b/08, 227b/06, 288b/21

yanıp bar- 3a/16, 38b/18

yata bar- 158b/16

yetip bar- 278a/12

yügürüp bar- 317a/11

[=154]

barābar Far. Birlikte; bir seviyede, bir hizada, bir ve eşit, denk. Krş. **berāber**

b. 36a/01, 84a/07, 237b/06, 325b/04

b. (bir birige barābar bol-) 73a/09, 223a/19

b. (bir birige barābar tur-) 68a/20

b. bol- Beraber olmak (Denk olmak, aynı seviyede olmak; başa baş gelmek). 23a/14, 70a/15, 89b/12, 97b/15, 154b/14, 183a/09, 199a/01, 212a/20, 226a/09, 231a/05, 236a/21, 250b/20, 270a/08, 284a/13, 290a/15

b.+dur 65b/01

b.+ı 7a/10, 8b/20, 64a/07, 69a/15, 105b/19, 125a/15, 154b/12, 225b/03, 289b/13, 305a/05, 306a/06

b.+ıda 228b/21

b.+ıda tur- 17b/08, 17b/13, 21b/01, 73a/10

b.+ıġa 17b/13

b.+ıġa kel- 19b/19

b.+ıŋ 9b/08, 167a/19, 300a/07

b. kel- Beraber gelmek (Denk olmak, aynı seviyede olmak; başa baş gelmek). 2b/15, 2b/15, 3b/16, 11a/15, 23b/12, 29b/15, 41b/06, 41b/10, 42a/16, 42b/09, 44a/17, 71b/10, 84b/06, 95b/11, 103a/18, 119b/13, 183a/08, 253a/15, 255a/02, 279b/02, 289b/12, 290a/01

b. ḳıl- Beraber kılmak (Denk tutmak, eşit saymak). 96a/02, 235a/14, 306a/09

b. kör- 91b/04

b. turur 66b/13, 67b/02, 106a/10, 173a/09, 201b/11, 204a/05, 218a/07

[=77]

barābarlıḳ Bk. **berāberlik**

b. ḳıl- 93a/13

[=1]

Barāhām-ı Cahūd Behram (**Bahrām VI**) döneminde yaşamış, zengin ama çok cimri ve kötü huylu bir Yahudi.

B. 158b/01, 158b/05, 158b/08, 158b/11, 158b/18, 159a/06

B. dép 157b/02

B.+ġa 158b/01, 158b/05, 159a/12

B.+nı 159a/17, 159b/07

B.+nıŋ 155b/12, 157b/06, 158a/19, 158b/03, 159a/18

[=17]

Barāhım k.a. Bk. **Ibrāhīm Sulṭān**

B. 1b/07

[=1]

barahman Hindistan (**Hındıstān**)'daki dört kastın ilk ve en kutsalına mensup olan ve doğuştan kutsal sayılan kimse, Brahmanizm inancında dinî lider.

b. 97b/10, 97b/18, 97b/20, 98a/01, 98a/05, 98a/06, 98a/09, 98a/13

b.+lar 97a/08, 97a/13, 97b/02, 97b/09

b.+lar şaharı 97a/08, 97a/11

b.+lar şaharı ṭerefi 97a/06

b.+lardın 97a/08, 97a/12, 98a/08

b.+lardın özge 97a/18

b.+larġa 97a/11

b.+ları 231b/08
b.+larnıŋ 97b/05
[=22]
Barānūş I k.a. Bk. **Bazānūş I**
B.+ġa 133a/11
[=1]
Barānūş II k.a. Bk. **Bazānūş II**
B. érdi 142a/05
[=1]
Bārbad Barbed; Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde yaşamış ünlü bir saray müzisyeni. Krş. **Bārbad Ḥāfıẓ, Bārbed**
B. 302b/20, 306a/05, 306a/07, 306a/10, 306a/12, 306a/16, 306a/17, 306a/19, 306b/02, 306b/03, 306b/06, 306b/09, 306b/14, 306b/17, 307a/02, 307a/06, 307a/09, 307a/12, 308b/02, 311b/16, 316a/12
B.+ġa 306b/03, 307a/13, 307a/14
B.+nıŋ 306a/12, 307a/11
[=26]
Bārbad Ḥāfıẓ k.a. Bk. **Bārbad**
B.+ġa 316a/04
[=1]
Barbar Berberiler; tarihin eski devirlerinden itibaren Kuzey Afrika'da yaşayan, bölgenin bilinen en eski yerli halkarından biri olan kavim.
B. şaharı 89a/06, 222b/15
[=2]
Bārbed k.a. Bk. **Bārbad**
B.+ge 306a/06
[=1]
bar-cā Far. Yerinde, uygun, münasip şekilde. Krş. **bar-cāy**
b. (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını bar-cā keltür-) 60b/11
b. (işlerni bar-cā keltür-) 41b/12
b. (taʿẓīm-ı bar-cā keltür-) 13b/18, 57b/11, 92b/05, 168b/12, 170b/12, 240b/13, 247a/18, 270b/18, 289a/20, 301a/13
b. keltür- Yerine getirmek (İstenileni yapmak, gerektiği gibi hareket etmek). 61a/01, 95a/01, 96a/20, 96b/15, 122b/04, 132a/20, 141b/04, 143a/20, 157b/21, 230b/21
[=22]
bar-cāy Bk. **bar-cā**
b. (taʿẓīm-ı bar-cāy keltür-) 16a/05, 27a/18, 44a/10, 281a/19
b. keltür- 61a/14, 80b/02, 81a/15
[=7]
barça Bütün.
b. 43a/11
[=1]
Bardaʿ Berde; Azerbaycan (**Āẕar-bāyigān**)'da bir şehir.
B. şaharı 254a/18, 313a/18
[=2]
bardāşt Far. Tahammül, sebat, metanet.
b. 134a/06, 199a/12
[=2]
bardāştlıḳ 1. Tahammüllülük, sabırlı olma durumu.
b. turur 247b/20
[=1]
2. < *bardāştlıġ* Tahammüllü, sabırlı, dayanıklı**.**
b. 195a/10
b. (ḥılm bardāştlıḳ) 134a/05
b. bol- 217a/20, 217b/10, 248b/20, 262a/02
[=6]
bardāştsız Tahammülsüz, metanetsiz.
b. 254a/03
[=1]
bār-gāh Far. İzinle girilen yer, sultan çadırı, yüksek divan.
b. 38a/16, 82b/11, 161b/11, 210b/10, 254b/18
b.+da 159a/18, 204a/17, 209a/11, 210b/11, 251a/15, 316a/09
b.+da (ḫayma u bār-gāh) 11b/15
b.+dın 205a/11, 326b/01
b.+ġa 12a/13, 31a/17, 43b/11, 105b/02, 156a/16, 209a/18, 214a/10, 261b/02
b.+ı (ḫayma bār-gāh) 72b/06
b.+ıda 195a/16
b.+ıdın 20b/13, 193a/05
b.+ıġa 14b/09, 16a/08, 31a/11, 31a/15, 43a/19, 136a/12, 156a/04, 183a/16, 191b/01, 210b/12,

222a/17, 225a/08, 247a/17, 268b/06, 273b/03
b.+ımızını (ḫayma bār-gāhımızını tik-) 206a/15
b.+ımnı 249a/12
b.+ını (ḫayma bār-gāh) 196a/19
b.+ını tik- 31b/15
b.+larını 228a/16
b.+larını (ḫayma u bār-gāh) 132b/20, 283b/17
b.+larını (ḫayma u bār-gāhlarını tik-) 72, 100
b.+nı (ḫayma u bār-gāhnı tik-) 13a/05
b.+nıŋ 121b/05
[=52]

bar ḥaḳ Far. Gerçekte, gerçekten.
b. bol- 213b/04
[=1]

bar-ham Far. Karışıklık, kargaşa, bozgunculuk.
b. ur- Berhem vurmak (Karışıklık çıkarmak, kargaşa yaratmak, bozguna uğratmak). 49a/17, 89a/20
[=2]

bār-ḫudā Far. Tanrı, Allah.
b. 99b/07
b.-yı Taʿālā 79a/06
[=2]

bār-ḫudāyā Far. Ey Tanrım!
b. 4b/17, 8a/07, 25b/01, 32b/02, 32b/14, 34a/15, 56b/07, 58b/19, 69a/01, 72b/16, 114a/11, 150a/06, 155b/14, 168b/04, 186b/15, 271a/17, 284a/03, 286a/07, 312b/19, 324a/19, 329b/09
[=21]

barı Hepsi.
b.+nı 73b/12, 117b/04, 117b/05
[=3]

bārī Far. Hiç olmazsa.
b. 172a/01, 238a/09
[=2]

Barḳūh Eberkuh; Yezd'in güneyinde bulunan bir şehir.
B. ve Caz şaharları 174b/12
[=1]

barlıḳ Varlık.
b.+ıġa (barlıġıġa) 156a/05
[=1]

barsam Mecusilerin dinî törenlerde ya da gün içerisinde ihtiyaç duydukları bir anda kullanmak üzere gez ağacı, hum bitkisi, nar ağacı, erguvan veya ılgın dallarından kestikleri uzun ince çubuklar.
b. 208b/16, 228b/05
b.+nı 288a/12, 288a/13, 328a/13, 328a/17
b. yıġaç 328a/10, 328a/10, 328a/11, 328a/15
b. yıġaçı 250a/12, 275a/15, 287a/10, 288a/11, 317a/09
[=15]

Barsam Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde yaşamış pehlivan ve kumandan. Krş. **Pahlavān-ı Barsam, Sıpah-sālār-ı Barsam**
B. 332a/02, 332a/10, 332a/17, 332b/12
B. (Pahlavān-ı Barsam) 332a/01, 332b/13
B.+ġa (Pahlavān-ı Barsam) 332b/10
B.+ġa (Sıpah-sālār-ı Barsam) 327a/02
B.+nı (Pahlavān-ı Barsam) 326b/20
[=9]

bas- Basmak; bir yazı veya şekli kalıp vasıtasıyla kâğıt, deri vb. bir şeyin üzerine aynen çıkarmak; katetmek, yol almak, bir yolu aşmak; bir şey üzerinde basınç uygulamak; ansızın saldırmak, gafil avlamak; üstün gelmek, alt etmek.
b.-ıḳlıḳ 252a/01
b.-ıp 88b/11, 174b/10, 209b/20, 211a/14, 265a/19, 293b/17, 293b/18, 307b/03, 313b/10, 325b/06
b.-ḳay sen 213a/14, 299a/02
b.-tı 16a/03, 38b/03, 39b/04, 87b/01, 91b/01, 91b/08, 109a/18, 122b/10, 139b/04, 142b/01, 156b/05, 167a/14, 173a/10, 183a/15, 188b/15, 199a/16, 203a/03, 208a/12, 213a/14, 226a/02,

226b/01, 227b/04, 231b/10, 261b/01, 263a/15, 268b/01, 280b/18, 283b/02, 292a/03, 299a/05, 302b/11, 309a/04, 322a/08, 322a/21, 322b/17
b.-tılar 88a/20, 103b/20, 225a/19, 277a/16
b.-ur érdi 26a/04
[=53]
altun muhr bas- 91b/08
muhr bas- 16a/03, 38b/03, 91b/01, 109a/18, 122b/10, 139b/04, 142b/01, 156b/05, 183a/15, 188b/15, 199a/16, 203a/03, 208a/12, 213a/14, 225a/19, 226a/02, 226b/01, 227b/04, 231b/10, 252a/01, 261b/01, 263a/15, 268b/01, 277a/16, 280b/18, 292a/03, 293b/17, 309a/04, 313b/10, 322a/08, 322a/21
muhrını bas- 88a/20, 173a/10, 283b/02, 293b/18, 299a/05, 302b/11, 307b/03, 322b/17
muhrınnı bas- 299a/02
muhrnı bas- 39b/04
tamġa bas- 213a/14
tamġasını bas- 174b/10
zengār bas- 87b/01
[=45]
Bāsḳūn Rum (**Rūm**)'da bir orman. Faskun ya da Faskon adıyla da bilinir.
B. 6b/12
B. bayābānı 12b/12
B. cengeli 7a/19, 7b/13, 7b/13
[=5]
Basṭām Gostehem (**Gostaham**)'in lakabı. Bk. **Gostaham**
B. 278b/21, 279a/04
B.+dın 279a/02
B. turur 279a/04
[=4]
bastur- Bastırmak, çiğnetmek.
b.-up 148a/01
[=1]
baş İnsan vücudunun en üst, hayvan vücudunun en ön kısmı, kafa; bir topluluğu yöneten kimse, önder; iki uçtan her biri, taraf; bir şeyin başlangıç zamanı; bir şeyin başladığı yer; bir şeyin bittiği yer, son; yüksek yerlerin üst kısmı, zirve; şahıs, kendi; (sayma sırasında) insan, nüfus.
b. 45b/09, 86b/03, 97b/06, 144a/03, 255b/14
b. (dārġa baş tübin as-) 79b/17
b. (dārġa tirig baş tübin as-) 80b/12
b. (yalaŋ baş) 66b/06, 316b/20
b. (yalaŋ baş bol-) 62b/04, 66b/04, 196b/13
b. al- Baş almak (Öldürmek). 38a/15
b. ayaġ yalaŋ 37a/10, 136b/15, 214b/14, 259a/14
b. ayaġ yalaŋ bol- 62b/09
b. ayaġıdın 96b/10
b. ayaġımız yalaŋ 37a/09
b. ayaḳ yalaŋ 172a/17
b. ber- Baş vermek (Kendini feda etmek, ölümü göze almak). 38a/14, 42b/08, 199b/08
b. bol- Baş olmak (Önder, reis olmak). 82a/13
b. çıḳar- Baş çıkarmak (Belirmek, ortaya çıkmak; kurtulmak, selamete çıkmak). 106a/04, 205b/17
b.+da 173a/15
b.+dın 222a/21
b.+dın (ul başdın bu başġaça) 204a/08
b.+dın (yaŋı başdın) 73b/05, 92a/15, 132b/05, 141a/01, 191a/21, 247a/14, 280b/12, 323b/17
b.+dın ayaġ Baştan sona. 306b/03, 332b/08
b.+dın ayaġıġa 72b/15
b.+dın ayaġıġaça 231b/19
b. érdi (béş baş) 39b/16
b.+ġa 255b/15
b.+ġaça (ul başdın bu başġaça) 204a/08
b.+ı 55a/15, 74a/15, 75b/18, 83b/18, 84a/06, 96a/08, 104a/15, 108b/05, 124a/07, 131a/06, 146b/19, 155b/03, 260b/18, 305b/16, 305b/16, 330a/03, 330a/03, 330a/07

b.+ı (ay başı bol-) 89a/17
b.+ı (ay başı küni) 78a/06
b.+ı (ay başı küni bol-) 224a/07, 233a/05
b.+ı (kārvān başı) 278a/15
b.+ı (yıl başı) 305b/21
b.+ı (yılnıŋ başı kel-) 301b/04
b.+ı aḳar- 98a/17
b.+ı āsmānġa yet- Başı göğe ermek.132a/13
b.+ı ayġa yet- Başı aya ermek (Başı göğe ermek). 282b/03
b.+ı aylan- Başı dönmek. 290a/09
b.+ı kesil- 67a/16
b.+ı késil- 21b/14, 89b/20, 276b/05
b.+ı tübin bol- 60a/04
b.+ıça (öz başıça) 108a/19, 178a/16
b.+ıda 99b/04, 116a/20, 136a/04, 158a/12, 158b/16, 238a/07, 290b/07, 303b/01, 312b/13
b.+ıda (taġ başı) 102b/19
b.+ıda (taġnıŋ başı) 9b/05
b.+ıda (yıl başıda) 193b/12
b.+ıdaġı 32a/15, 92a/05, 159a/11, 175b/20
b.+ıdın 8a/17, 8b/11, 25b/13, 38b/13, 79b/13, 83a/12, 124a/07, 126b/13, 190a/18, 197b/05, 215b/05, 215b/07, 269a/08, 271a/16, 284a/05, 307a/05
b.+ıdın (ʿaḳlı başıdın ket-) 332b/16
b.+ıdın (altunlarnı başıdın saç-) 36b/06, 142b/10
b.+ıdın (gevherler başıdın saç-) 170a/19
b.+ıdın (hūş başıdın ket-) 28a/04, 60a/04, 151b/18, 202b/16
b.+ıdın (hūşı başıdın ket-) 169a/11
b.+ıdın (taġ başı) 20a/03, 20b/07, 20b/11, 44a/13, 44a/18, 44a/20, 160b/15
b.+ıdın altun saç- 87a/14
b.+ıdın altun ve zabarcad saç- 135a/10
b.+ıdın altunlar saç- 12a/04
b.+ıdın ayaġ 187b/05
b.+ıdın ayaġıça 8b/09
b.+ıdın ayaġıġa Başından ayağına (Başından sonuna). 176a/02, 188a/01, 237b/21
b.+ıdın ayaġıġaça 215b/06
b.+ıdın gevherler saç- 74a/05, 74a/10
b.+ıdın kéç- Başından geçmek (Ölümü göze almak). 218a/21
b.+ıdın saç- 104b/04
b.+ıdın saçḳular saç- 34a/17
b.+ıdur 268b/14, 268b/14
b.+ıġa 8a/06, 8b/09, 9b/19, 19b/09, 27a/09, 27a/16, 30b/11, 39b/20, 42b/17, 79b/11, 96a/09, 100b/08, 102b/15, 115b/19, 116b/17, 124a/06, 135a/19, 145a/21, 147b/17, 148b/21, 150a/08, 155b/01, 155b/03, 158b/16, 162a/21, 166a/10, 170a/03, 173b/11, 176a/01, 177a/02, 186b/12, 197b/02, 215b/07, 239a/13, 247b/09, 255b/14, 261b/12, 272b/21, 274a/06, 274a/06, 274b/01, 275b/14, 284a/15, 285a/06, 291a/20, 295b/07, 304b/13, 304b/15, 311a/12, 312b/17, 317a/09, 323a/21
b.+ıġa (altun tāc başıġa key-) 183b/03
b.+ıġa (altun tācnı başıġa keydür-) 155a/03
b.+ıġa (altun ve gevherler başıġa saç-) 196b/03
b.+ıġa (cānı başıġa saçra-) 113b/10, 170a/15
b.+ıġa (gevherler başıġa saç-) 74a/14
b.+ıġa (pād-şāhlıġ tācını başıġa keygür-) 179a/03
b.+ıġa (pād-şāhlıḳ tācını başıġa key-) 2a/1, 81b/0, 141a/0
b.+ıġa (tāc-ı mükellel başıġa key-) 1b/13, 12a/15, 43b/19, 183b/05, 328a/02, 328a/20
b.+ıġa (tāc-ı mükellel başıġa kéy-) 270b/01
b.+ıġa (tāc başıġa key-) 3b/10, 7a/19, 10b/20, 24a/15, 121a/18, 132a/08, 135a/04, 142a/07, 156a/05, 159a/16, 192a/05, 198b/06, 220a/10, 277a/14, 318b/19

b.+ıġa (tāc başıġa keygüz-) 14a/11
b.+ıġa (tācını başıġa key-) 13b/11, 145b/12, 232b/21
b.+ıġa (tācını başıġa keygür-) 5b/10
b.+ıġa (tācnı başıġa key-) 14a/20, 154a/04
b.+ıġa (taġ başı) 102b/19, 102b/20, 286a/11
b.+ıġa (taġnıŋ başı) 26b/07
b.+ıġa (yāḳūt gevherdin başıġa tāc keygüz-) 282b/06
b.+ıġa (yāḳūt ve fīrūzadın tāc başıġa key-) 92b/15
b.+ıġa (yāḳūtdın tāc başıġa key-) 136b/14
b.+ıġa (yāḳūtdın tāc başıġa keygür-) 45b/15
b.+ıġa altun tāc key- 101b/14, 264a/06
b.+ıġa altun tāc keydür- 24a/20, 61a/15, 62a/15, 101a/08
b.+ıġa altun tāc keygüz- 168a/03
b.+ıġa durr u gevher saç- 291b/05
b.+ıġa fīrūzadın tāc key- 13b/16
b.+ıġa gevherler saç- 269a/20
b.+ıġa ḥāl tüş- 48b/13
b.+ıġa ḥāllar tüş- Başına hâller düşmek (Başına türlü hâller gelmek, kötü bir olay veya bir belaya uğramak). 92b/07, 106a/07, 112a/20
b.+ıġa işler tüş- Başına işler düşmek (Başına türlü işler gelmek, kötü bir olay veya bir belaya uğramak). 119b/04
b.+ıġa köter- 298a/12
b.+ıġa pād-şāhāna tāc keydür- 152b/16
b.+ıġa tāc-ı mükellel key- 83b/14
b.+ıġa tāc bol- Başına taç olmak (Çok üstün tutulmak). 293a/08
b.+ıġa tāc key- 152b/21, 155b/04, 208b/14, 319b/09
b.+ıġa tācını key- 13b/04
b.+ıġa tofraḳ saç- 62a/02, 62b/20, 316b/08
b.+ıġa tofraḳlar saç- Başına topraklar saçmak (Bir tür matem ritüelidir). 20a/09, 22b/05, 60a/16, 67b/11, 80b/06, 196b/01, 297b/19
b.+ım aḳar- 57a/13
b.+ım āsmānġa yet- 92a/13, 166a/07
b.+ımda tāc ḳıl- Başına taç etmek (Çok üstün tutmak). 235a/14
b.+ımdın 53b/09
b.+ımġa 325a/07
b.+ımġa (pād-şāhlıḳ tācını başımġa key-) 131b/17
b.+ımġa (tāc başımġa key-) 238b/15
b.+ımġa bu künler tüş- Başıma bu günler düşmek (Kötü bir olay veya bir duruma uğramak). 61b/19
b.+ımġa işler kel- 302a/15
b.+ımġa ḳara künler tüş- 18a/09
b.+ımġa kel- 315a/12
b.+ımġa ne künler tüş- 10a/01
b.+ımġa tāc ḳıl- 190a/09
b.+ımġa yamanlıḳ kel- 5a/01
b.+ımızny kés- 207a/11
b.+ımnı alıp ket- 323b/21
b.+ımnı kes- 252a/07
b.+ımnı kés- 332b/19
b.+ını 9b/09, 13b/20, 21b/17, 33b/02, 34a/01, 38b/08, 39a/04, 58b/06, 60a/20, 79b/12, 100b/04, 108b/14, 124a/05, 213a/02, 214b/04, 223b/16, 237b/14, 238a/02, 241a/10, 253b/17, 255b/16, 256a/10, 259a/10, 268b/12, 270a/20, 275a/18, 294a/16, 304b/12, 308b/20
b.+ını āsmānġa yetgür- 41b/08
b.+ını ırġat- Başını sallamak. 54a/01
b.+ını kes- 5b/15, 16b/17, 19a/17, 21b/15, 24b/02, 28b/03, 30b/10, 38a/20, 38b/12, 42b/18, 67a/16, 89b/16, 92a/01, 122a/12, 136b/21, 184b/09, 185b/16, 199b/08, 208a/08, 259a/05, 260b/13, 268b/01, 274a/08, 323b/01
b.+ını kés- 16a/02, 20b/13, 23b/05, 34a/08, 38b/09, 39b/19, 92a/13, 120a/06, 258a/04, 268b/13, 268b/16, 276b/06, 276b/19, 277b/01, 288b/16, 292a/08, 316b/12, 328a/21
b.+ını köter- 102b/14, 245b/17

b.+ını tenidin cudā ḳıl- 16a/16, 19a/01, 25a/17, 27a/14, 32b/13, 33b/17, 38a/19, 122a/11, 173b/13, 258b/13, 268b/10, 291b/03, 323b/04
b.+ını tolġa- Başını çevirmek (Tavrını değiştirmek). 157a/16, 212b/19
b.+ını tübin dārġa as- 39a/14
b.+ını yuḳḳarı köter- 58a/16
b.+ınıŋ 18b/16, 254a/07
b.+ıŋ 329a/13
b.+ıŋ āsmānġa yet- 188a/16
b.+ıŋ bulutġa yet- Başın buluta ermek (Başın göğe ermek). 169a/08
b.+ıŋ késil- 35b/18
b.+ıŋ tofraḳġa kir- Başın toprağa girmek (Ölmek). 60a/09
b.+ıŋdın ayaġıŋġa 141b/05
b.+ıŋdın kéç- 93b/18
b.+ıŋdın şımāl ötker- Başından rüzgâr geçirmek (Bir sıkıntıya uğratmak). 43b/18
b.+ıŋġa 52a/03, 52a/08, 291b/17
b.+ıŋġa (pād-şāhāna tāc başıŋġa key-) 43a/08
b.+ıŋġa (pād-şāhlıḳ tācını başıŋġa keygüz-) 244a/05
b.+ıŋġa (şahan-şāhlıḳ tācını başıŋġa key-) 244a/12
b.+ıŋġa (tāc başıŋġa key-) 151a/15
b.+ıŋġa (tācnı başıŋġa keygüz-) 50b/08
b.+ıŋġa (yaman kün başıŋġa tüş-) 324a/02
b.+ıŋġa işler kel- 312a/14
b.+ıŋġa kel- 273a/21
b.+ıŋġa tāc key- 170a/18
b.+ıŋġa yamanlıḳ kel- 183a/10, 329a/21
b.+ıŋızlarnı tolġa- 214b/20
b.+ıŋnı 60a/09
b.+ıŋnı (başıŋ késil-) 92a/15
b.+ıŋnı āsmānġa yetgür- 50b/09, 58a/17
b.+ıŋnı ber- 321b/17
b.+ıŋnı kes- 16b/09, 197a/05
b.+ıŋnı kés- 94b/06, 257a/11, 257b/05, 311a/10, 328a/21
b.+ıŋnı teniŋdin cudā ḳıl- 94b/06, 184a/14
b. kés- 145b/19, 252a/15
b. ḳıl- 127a/08, 254b/17, 275a/11
b. köter- Başını kaldırmak (Başını yukarı doğru kaldırmak; üstün gelmek; kendini göstermek, ortaya çımak). 12b/02, 24a/19, 32a/11, 49a/04, 100b/13, 124a/20, 124b/01, 137a/05, 187b/18, 202a/21, 224a/05, 232b/17, 240a/21, 332b/20
b.+ları 26b/01, 31a/04, 260b/04
b.+ları késil- 202b/15, 237b/10
b.+larıda 191b/19
b.+larıdın (hūş başlarıdın ket-) 39a/06, 101b/08
b.+larıġa 90b/07, 128b/19, 163b/02, 221b/02, 315b/02
b.+larıġa (altun tāc başlarıġa key-) 168a/05
b.+larıġa altun tāc key- 166a/01, 226b/17
b.+larıġa tofraḳ saç- 150a/21
b.+larıġa tofraḳlar saç- 109b/09, 315b/03
b.+larımızn 207a/11
b.+larını 56b/14, 84b/15, 95b/16, 259a/10, 259b/05
b.+larını kes- 26a/09, 47b/08, 92a/11, 120b/17
b.+larını kés- 35b/15, 49b/08, 121b/06, 235b/02, 260b/18
b.+larını tenleriŋlerdin cudā ḳıl- 108b/12
b.+nıŋ 326a/17, 326a/18
b. tart- 177b/19, 212b/08
b. tübin 79b/05, 258b/02, 258b/12, 294b/05, 297a/16, 320a/06
b. tübin bol- Baş aşağı olmak (Kötü bir değişikliğe maruz kalmak, son bulmak). 27b/04, 108b/14, 315a/13
b. tübin dārġa as- 202b/16, 222b/01
b. tübin ḳıl- 68b/07
b. tübin sal- 332b/20
b. tübin yıḳıl- 18b/13, 25b/12, 150a/19, 174b/01, 329b/13
[=504]

başaḳ Okun ucundaki sivri demir, temren, peykân.
b. 57a/06, 58b/09, 58b/18, 60a/02
b.+ı 60a/11
b.+ı (başaġı) 55b/16
b.+lar 241b/1f2
b.+larıdın 55b/14
b.+larını 58a/05
b.+nı 58a/08
b.+nıŋ 326a/19
[=11]

başaḳlıḳ < *başaḳlıġ* Başaklı, başak takılmış olan (ok).
b. 30b/07, 147b/15, 147b/16, 290a/11
[=4]

başıḳtur- (??)
b.-ur sen 71b/04
[=1]

başla- Başlamak, harekete geçmek, bir işe girişmek.
b.-dı 197a/10, 247b/19
b.-ġıl 172b/04
b.-ġuçı 65a/11, 322b/06
b.-p 28a/17, 58b/10, 79b/09, 116b/07, 264a/16
b.-r men 156a/20
b.-yduġan 102a/14
[=12]
kīne başla- 197a/10
rāst yolġa başla- 322b/06
söz başla- 247b/19
yol başla- 28a/17, 58b/10, 65a/11, 79b/09, 102a/14, 116b/07, 156a/20, 172b/04, 264a/16
[=12]

başlıġ 1. Bk. **başlıḳ** 1
b. (ḳolıġa uy başlıġ gürzini tut-) 23a/04
b. (ḳolıġa uy başlıġ gürzni tut-) 30a/17
[=2]
2. Bk. **başlıḳ 2**
b. 136b/02
[=1]

başlıḳ 1. < *başlıġ* Başlı, başı olan. Krş. **başlıġ** 1
b. 85a/05
b. (ḳolıġa uy başlıḳ gürzini köter-) 11b/05
b. (ḳoluŋġa uy başlıḳ gürzni köter-) 36a/15
b. (uy başlıḳ gürz) 25b/05, 155a/13, 204b/15, 225a/06
b. (uy başlıḳ gürz ḳıldur-) 305a/09
b. (uy başlıḳ gürzini ḳolıġa tut-) 30a/11
b. (uy başlıḳ gürzni ḳolıġa köter-) 38b/20
[=10]
2. Başta olmak üzere. Krş. **başlıġ** 2
b. 11b/11, 50b/14, 56b/13, 76b/17, 78a/03, 138a/20, 148a/11, 154b/13, 162b/10, 179b/17, 189b/06, 204b/20, 208b/09, 216a/12, 217a/10, 258b/06, 274a/02, 282b/20, 288a/09, 291b/08, 330b/09
[=21]

başsız Başsız, başı olmayan.
b. 330a/05
b. bol- 235b/05
[=2]

baştıḳ (??)
b. 192b/10
[=1]

bat- Batmak, içine gömülmek; sığmak. Krş. **pat-**
b.-aduġan 160b/12
b.-ġıl 53b/03
b.-ḳu dék 65b/08
b.-ḳusız bol- Sığmayacak duruma gelmek. 117b/20
b.-mas érdi 117b/09
b.-may 257a/17
[=6]

ba-tamām Far. Bütün, tüm.
b. 63b/20, 75b/09, 87a/16, 151a/02, 161a/09, 225a/05, 239b/08, 255a/14, 286a/17, 287b/14, 290a/13, 301b/17, 314a/20
[=13]

bāṭın < Ar. *bāṭin* İç, iç yüz.
b.+ı (ẓāhır u bāṭın) 129a/07
b.+ım (ẓāhır u bāṭın) 58b/20
b.+ıŋızlarda (ẓāhır u bāṭın) 129b/05
[=3]

Bāṭrūn Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde Rum (**Rūm**) ordusu kumandanı.
B.+nıŋ 246a/01
[=1]
bāvar Far. İnanma, doğru bulma.
b. ḳıl- İnanmak, doğru bulmak. 207b/11, 319a/17
[=2]
bayābān Far. Çöl, sahra.
b. 7a/09, 17b/19, 18a/04, 30a/16, 30b/19, 34a/17, 34b/06, 37b/13, 39b/19, 58b/03, 84a/05, 84a/15, 99b/06, 102a/20, 104b/01, 106b/16, 115b/02, 116b/18, 173b/03, 178b/06, 206a/02, 206a/15, 207b/12
b. bile 275a/10
b.+da 4a/16, 19b/01, 29a/11, 33b/11, 35a/16, 52a/08, 68a/08, 74b/06, 78a/09, 81b/11, 84a/14, 118b/03, 171a/14, 173a/20, 176b/16, 197b/09, 219b/17, 237a/21, 263b/19, 271b/04, 278a/09, 321a/14
b.+dağı 10b/09, 25a/14, 48b/01
b.+dın 22a/19, 28b/16, 34a/04, 38b/19, 51a/03, 104b/02, 109b/15, 145a/20, 185b/18, 206a/09, 236b/19, 331a/09
b. érdi 222b/13
b.+ġa 13b/15, 13b/15, 22a/07, 68a/18, 74b/06, 86a/19, 109b/02, 109b/11, 109b/19, 126a/12, 135b/19, 155a/05, 155a/09, 158b/13, 159b/17, 160b/13, 173a/19, 195a/20, 197a/17, 210b/09, 245b/18, 256a/20, 257a/17, 290a/14, 290a/15
b.+ı (Kābulnıŋ bayābānı) 68b/04
b.-ı hamvār 267a/18
b.+ıda 213a/19
b.+ıda (Basḳūn bayābānı) 12b/12
b.+ıda (Ḳādısī bayābānı) 322a/08
b.+ıdaġılar (Harīnıŋ bayābānı) 257a/06
b.+ıdın (Cahrum bayābānı) 152b/06
b.+ıdın (Ḳannūc bayābānı) 228a/18
b.+ıġa (Harī şaharınıŋ bayābānı) 256a/19
b.+ıġa (Nārūn bayābānı) 323b/16
b.+ını (Kābul bayābānı) 69a/20
b.+lar 278a/19
b.+lar bile 178b/01
b.+larda 28a/20, 28b/01, 66a/19
b.+largġa 36a/03, 54b/17
b.+nı 33a/19, 174b/07, 210b/01
b.+nı (daşt bayābān) 211a/14
b.+nı (daşt u bayābān) 80a/17, 88b/11
b.+nı ḳofar- 206a/07
b.+nıŋ 258b/16
b. turur 84a/14
[=114]
bayābānī Far. Bir beyaban.
b.+ġa 263b/19
[=1]
bayān Ar. Beyan, açıklama, söyleme, bidirme.
b. (ʿayān u bayān ḳıl-) 19a/16, 77b/20
b. eyle- 1b/09
b.+ı 125a/20, 125b/01, 222b/07, 239b/05, 302b/19, 302b/21, 317a/21
b. ḳıl- 10b/13, 39b/01, 40a/12, 40a/15, 63a/18, 73a/01, 73b/13, 75a/15, 82b/13, 83b/01, 84a/17, 92b/08, 108b/16, 114a/12, 126a/02, 126b/11, 138a/10, 138a/12, 156b/14, 158a/19, 159b/03, 195b/15, 220a/14, 221a/08, 232a/19, 243a/13, 283a/11, 286b/07, 307a/08, 321a/18, 324b/04
[=41]
ba-yek-bār Far. Birdenbire, ansızın.
b. 178b/05, 258b/06, 263b/09
[=3]
bayt Ar. Beyit, iki dizelik şiir parçası.
b.+nı 307a/03
[=1]
baytal Kısrak; henüz doğurmamış olan kısrak.
b. aṭ 75b/17
[=1]
baʿża Ar. Bazı, birtakım, bir kısım; bazen, bazı kere, bazı zaman.

b. 220b/09, 220b/10, 234b/05, 234b/05, 269b/20, 275a/06
b.+larda 6a/16
b.+ları 107b/17, 107b/17, 154b/19, 154b/20, 165a/06, 165a/07, 237b/10, 237b/10, 288a/07, 288a/08
b.+ları-ki 103a/12
b.+larını 223b/03
b.+larınıŋ 103a/11, 103a/19, 273b/08, 273b/09
b.+nıŋ 90b/07
b.+sı 103a/08, 103a/09, 103a/10, 103a/10, 103a/10
b.+sınıŋ 103a/11, 103a/19
[=31]

baʿżada Bazen, bazı kere, bazı zaman.
b. 6a/16, 63b/19, 63b/19, 67b/09, 67b/09, 121a/17, 121a/17, 130a/18, 130a/19, 140b/13, 140b/14, 140b/14, 140b/14, 147b/03, 147b/03, 186a/05, 186a/05, 209a/18, 209a/18, 209a/18, 220b/11, 220b/12, 252a/17, 269b/20, 269b/20, 275a/06, 327b/07, 327b/07, 330a/03, 330a/03
[=30]

Bazānūş I Şapur (**Şāpūr II**) döneminde Balunya (**Bālūnya**) şehrinin ünlü Rum (**Rūm**) kumandanı. Krş. **Barānūş I, Bazānūş-ı Cengī**
B. 132b/11, 133a/09, 133a/15
B. bile 132b/14
B.+nı 133a/09
[=5]

Bazānūş II Şapur (**Şāpūr III**) döneminde Rum (**Rūm**) kayseri. Krş. **Barānūş II, Bazānūş Ḳayṣar**
B. 140a/21, 142a/06, 142b/13, 142b/13, 142b/15
B.+ġa 142b/11
B.+nı 142b/17
[=7]

Bazānūş Ḳayṣar k.a. Bk. **Bazānūş II**
B. 140a/21, 142a/07
B.+ġa 142b/07
[=3]

Bazānūş-ı Cengī k.a. Bk. **Bazānūş I**
B. 132b/18
[=1]

bāzār Far. Pazar, çarşı.
b. 37a/05, 161a/15
b. (ḳızıḳ bāzār bol-) 36b/12
b.+da 157b/08
b.+dağı 25b/02
b.+dağılar 4b/12
b.+dın 175b/02
b.+ġa 158a/03, 158a/09, 175b/05, 311a/02, 311a/03
b.+ı 36b/12
b.+ığa 4b/06
b.+ımġa 38a/14
b.+larnı 81a/19
[=16]

bāzargān Far. Bezirgân, tüccar, tacir.
b. 36b/01, 36b/02, 36b/06, 36b/09, 120b/05, 135b/04, 137b/01, 175a/10, 175a/12, 175a/15, 175b/13
b. (özini bāzargān ṣūretide tüz-) 31b/11, 120a/16
b.+dur men 137b/08
b.+ġa 175a/09, 175a/11, 175b/12
b.+lar 135b/08, 171a/17, 189a/15, 189a/15, 189a/20, 189b/01, 189b/01, 205b/19, 228b/13
b.+larġa 36a/12, 174b/11, 189a/16, 267a/13
b.+larnı 189a/14
b.+nı 175b/10, 175b/11
b.+nıŋ 175a/07, 175a/08, 175a/21
b. ṣūretide bol- Bezirgân suretinde olmak (Tüccar kılığına girmek). 117a/06
b. turur men 120b/02
[=38]

bāzargānlıḳ Tüccarlık.
b.+ġa 141a/11
[=1]

bāzargān-zāda Far. Tüccar çocuğu.
b. 246b/12
[=1]

ba-zārī Far. (??)
b. zār 330b/08
[=1]

bazġan Demircilerin kullandığı büyük çekiç, balyoz.
b. 4b/07, 4b/10

b.+larını 28a/06
b.+nı 4b/11, 4b/11, 4b/14
[=6]

baẕl Ar. Cömertçe bol bol verme, sarf etme.
b.+ıda 333a/15
[=1]

bāzū Far. Pazı, kolun dirsek ile omuz arasında kalan bölümü.
b. 255b/07
b. (dast bāzū) 7a/10, 9b/08
b. bile 154b/12
b. çangāl 7b/16
b.+ları 98b/19, 108b/05
b.+larını 67a/02
b.+mġa 45a/17
b.+ŋ 169a/20
b.+ŋnı 59a/10
b.+sı 139b/13
b.+sı (dast bāzū) 65a/05
b.+sı (dast u bāzū) 50a/09, 328a/02
b.+sı dék 98b/20
b.+sıda 33b/11, 241a/11
b.+sıdın 33b/13, 241a/13
b.+sıġa 33b/12, 71a/08, 73b/10, 73b/18, 204b/16
b.+sıġa (dast bāzū) 65b/20, 72a/17, 89b/13
b.+sıġa (dast u bāzū) 57a/04, 71b/18, 76b/18, 148b/09, 168a/07
b.+sın (dast bāzū) 174a/02
b.+sını 34a/07
b.+sını (dast bāzū) 327a/19, 11b/06
b.+sını (dast u bāzū) 151b/18
[=38]

bāzū-bend Far. Belli bir amaçla takılan kol bağı, kolçak.
b. 241a/11, 241a/13
b.+i 243a/12
b.+ni 241a/12, 241a/14
b.+niŋ 241a/12
b. ḳıl- 73b/19
[=7]

bāzūluḳ < *bāzūluġ* Pazulu.
b. (dast bāzūluḳ) 213b/13
[=1]

Bazūmīş Nuşiravan (**Nūşīravān**) döneminde bir Rum (**Rūm**) pehlivan.
B. 210a/16
[=1]

beden Bk. **badan**
b.+ige 286a/10
b.+imdegi 171b/13
[=2]

begter Far. Göğüs zırhı, zırh.
b. 178b/04
[=1]

behişt Far. Cennet.
b. 15a/13, 15b/08, 39a/19, 43a/13, 50b/07, 69a/02, 81b/20, 156a/06, 182a/07, 275b/02, 318a/11
b.+de 15a/13, 60b/12, 62a/05, 68a/13
b.+dedür 63b/16
b. dék 33b/03, 159b/19, 162b/15, 175b/16, 190a/01, 191b/17, 205a/17, 211a/05, 222b/16, 226b/17, 228a/03, 228b/11, 228b/14
b. dék bol- 205b/03
b.+din 14b/07, 14b/17, 33b/12, 52a/20, 102a/07, 128a/18
b. dūzaḫ 51b/17
b.+ge 52b/18, 182b/05, 322b/15
b.+ge kir- 14b/17, 190b/20
b.-i ʿanbar-sırışt 107b/10, 162b/19, 165b/20
b. müdür 191b/21
b.+ni 22b/20, 156a/12, 191a/02, 204a/17, 212a/04, 218b/16, 244b/08, 248b/19
b.+ni taf- Cenneti bulmak (Cenneti kazanmak). 119b/06
b.+niŋ 322b/13
b. turur 181a/16, 192a/08
b. ü dūzaḫ 322b/09
b. üçün (rūz-ı behişt) 59a/16
[=60]

bekevul Bk. **bekevül**
b.+ġa 191b/15
[=1]

bekevül Sarayda mutfak işlerinden sorumlu olan ve hükümdara çıkan yemeği kontrol etmekle görevli kimse, çeşnigir. Krş. **bekevul**
b.+lerige 250a/21
[=1]

Bekre-i Ardaşīr Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri.
B. 131b/19
[=1]
Bekret Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde Rum (**Rūm**) ordusunda görevli olan savaşçı bir zenci. Krş. **Pahlavān-ı Bekret**
B. 284a/07, 284a/10, 284a/14, 284a/21
B. (Pahlavān-ı Bekret) 284a/04
B. dék 284a/17
B.+ge 284a/13
B.+ni 284b/03, 284b/04, 284b/05
B.+niŋ 284a/15, 284b/05
[=12]
bel Bk. **bél**
b. (ḫıẕmatıda bel bağla-) 13b/17
b. (ḳol ve bel bağla-) 13b/13
b. bağla- 49a/11, 106a/19, 120b/09, 235a/05, 251a/05, 263b/13
b.+ige 11b/20, 18b/12, 18b/20, 285a/08, 286b/09
b.+imni bağla- 49a/05
b.+leri 172b/17
[=15]
beled Ar. Şehir, memleket.
b. (min beled-i Ḳamıl) 333a/20
[=1]
belki Far. Hatta; belki, muhtemelen.
b. 1b/04, 1b/06, 3a/07, 37a/04, 56b/09, 63b/12, 77a/10, 79a/17, 84a/08, 144a/03, 144b/10, 163b/06, 190a/09, 225b/12, 248b/12, 251a/12, 308a/12, 326a/20
[=18]
bend Far. Bağ, zincir; zindan. Krş. **band**
b. 41a/15, 47b/10, 199b/05, 199b/09, 268b/08
b. bol- Sıkışıp kalmak. 229a/01
b.+de 41a/14, 45b/01, 46b/14
b.+de érdi 199b/07
b.+de turur 293b/15
b.+de yat- 25a/17, 27a/19, 27b/01, 27b/07, 27b/16, 29b/13, 31a/19, 70a/12, 121b/17, 142a/16, 266a/09
b.+din 23a/19, 26b/15, 26b/16, 29b/05, 29b/14, 31b/06, 49b/08, 49b/12, 50b/01, 70a/19, 196b/06, 199b/03, 200a/05, 212a/16, 253a/17, 277b/12, 277b/12, 283a/20, 308a/07, 320b/09
b.+din bölek 46b/14
b.+din çıḳar- 211a/03
b.+ge 51a/11
b.+ge sal- 23a/18, 23b/10, 23b/11, 24a/06, 24b/05, 24b/08, 24b/20, 25a/03, 25a/08, 26b/15, 26b/18, 27a/03, 27b/01, 28a/13, 28a/20, 28b/08, 30b/13, 46b/05, 49a/11, 49b/04, 49b/09, 63b/01, 137b/20, 196b/08, 199b/06, 199b/08, 201a/19, 222a/16, 239b/04, 264b/06, 267b/07, 276a/15, 297b/14
b.+ge saldur- 47a/08
b.+ge tüş- 24b/05, 27b/10, 49b/11, 255a/04, 266a/08
b.+i 28a/10
b. içinde yat- 140b/20
b.+idin 46b/05, 278a/08
b.+ini 141a/13, 218a/17
b.+iŋde 35b/04
b. ḳıl- 46b/13, 51a/08, 51a/18, 53b/07, 59a/19, 59b/10, 59b/11, 59b/15, 145b/18, 199b/01, 241b/04, 241b/09, 266b/12, 267b/19, 269a/19
b. ḳıldur- 51a/12, 53b/20
b.+ler bile 35b/09
b.+lerdin 264b/08
b.+lerim 27b/02
b.+lerimni 28a/05, 49a/13, 200a/12
b.+lerin 200a/13, 261b/16
b.+lerini 35b/10, 198a/10, 269a/04
b.+ni 70a/16
b. sal- 45a/16, 45b/10, 69b/17, 115b/14, 141b/07, 196a/21, 199b/10, 261b/13
b. saldur- 50a/06
b. turur 27b/03
b. ü zancīr 28a/11
b. ü zındān 250a/05
b. ü zındānġa sal- 249b/20
b. zındān 250a/15
b. zındānġa sal- 149a/19

[=135]
bende Far. Kul, köle. Krş. **banda**
b. 52a/09, 55b/11, 125b/09, 170b/04, 244a/21, 244b/01, 244b/02, 265b/12
b. (cān u tenimiz bende bol-) 119b/12
b. bol- 22a/13, 141a/17, 142a/11, 155b/07, 168b/13, 198b/18, 216b/01, 260b/16, 265b/15, 266a/06, 291b/10, 294a/21, 298a/01, 326b/14
b.+din 247a/19, 267a/08
b.+dür biz 81a/11, 146b/05, 154b/05, 155b/20, 178a/01, 210a/10, 228a/09, 297b/01, 325a/02
b.+dür men 2b/14, 31b/04, 113a/01, 113a/17, 261a/10, 307a/07
b. érdi 41b/08, 183a/05, 272b/09, 316b/04
b. érdiler 80a/06, 279b/18, 331a/19
b. érdiŋ 43a/18
b.+ge 316b/05
b.-i farmān Emir kulu. 36a/07, 69b/01, 82b/06, 89a/01, 119a/01, 155b/18, 178b/18, 225b/05, 266b/12
b.-i farmān bol- 314b/16
b. ḳıl- 16a/03, 276b/01
b.+ler 84a/03, 316b/04
b.+ler dék 23a/05, 24a/18, 31a/13, 41a/05, 59b/09, 69b/16, 197a/02, 200a/03, 227b/03, 234b/11
b.+leridin éken 81a/13
b.+lerige 183a/01
b.+lerim 318b/04
b.+leriniŋ 88b/06
b.+leriŋ 199a/02
b.+leriŋdin 141a/17, 307a/06
b.+leriŋdindür men 146b/04
b.+lerniŋ 271a/07, 329a/14
b.+miz érdi 13a/12
b.+niŋ 271a/17
b.+ŋ 66b/05, 150a/06, 268a/08, 269b/02
b.+ŋ turur biz 119b/18, 155b/08
b.+ŋ turur men 170b/16, 269b/05
b.+ŋ tururlar 286b/15
b.+ŋdin 29b/01, 278b/11, 278b/14
b.+si 103a/03, 279b/18, 286b/09, 317a/06, 318a/20
b.+si érdi 19a/03, 282a/18
b.+si turur 180a/16, 302b/02
b.+si turur biz 105b/05, 204a/06, 225a/10, 263b/12, 311a/16
b.+si turur men 93b/09, 263a/21
b.+si turur sen 271a/08, 328b/12
b.+si tururlar 198b/15
b.+sidin 77a/12, 329a/14
b.+sidür biz 145b/03
b.+sidür men 273a/17
b.+sidürler 314a/09
b.+sige 166a/11, 225b/17, 250b/05
b.+siniŋ 77a/12, 285b/08
b. turur biz 103b/12, 263b/08, 282b/01
b. turur men 7b/01, 41a/07, 42a/08, 200a/09
b. turur sen 175b/13, 261a/10
b. tururlar 181a/21, 232b/01
[=137]
bendelik Kulluk, kölelik.
b. 82b/03, 82b/03
b. bile 177b/21
b.+din 13a/13, 43b/01
b.+din özge 180a/09
b.+ge 271a/19, 279b/13, 320a/03
b.+ige (bendeligige) 326a/11
b.+ige (bélimni bendeligige baġla-) 53b/17
b. ḳıl- 27a/08, 53b/06, 133b/11, 143b/15, 148b/13, 149a/12, 149a/15, 155b/14, 203b/04, 271b/01, 315b/15, 326a/03, 329a/06
[=24]
benī Ar. Oğullar.
b. (mubāhāt-ı benī ādam) 321a/10
[=1]
ber- 1. Vermek, iletmek; bırakmak, bağışlamak; bildirmek; ödemek; evlendirmek; bir hâli bir kimse üzerinde veya bir yerde hâkim kılmak, hasıl etmek; ikram etmek; bilgi edinmesi için göndermek. Krş. **bér-**
b.-(!) 73b/04
b.-dép 7a/18

b.-di 4a/06, 4b/01, 4b/11, 6a/03, 6a/12, 6a/18, 6b/08, 7b/12, 8b/13, 9a/17, 9a/18, 10a/06, 10a/12, 10a/21, 12a/17, 12b/10, 12b/17, 14a/03, 14a/16, 15b/09, 16a/04, 16a/19, 16b/13, 16b/13, 16b/14, 17a/03, 18b/01, 18b/03, 18b/04, 18b/06, 18b/06, 18b/07, 19a/18, 19b/16, 19b/17, 21a/04, 21a/04, 21a/17, 21b/12, 21b/19, 21b/19, 22b/13, 22b/16, 22b/17, 22b/20, 23a/02, 23a/04, 23a/08, 23a/08, 23a/17, 23b/17, 24a/09, 24a/17, 26a/14, 30a/08, 31a/06, 31a/16, 31b/13, 32b/06, 33b/11, 39b/11, 40a/09, 43a/20, 44b/20, 49a/11, 56b/20, 63b/17, 64a/12, 64a/20, 64b/11, 65a/16, 65a/16, 67a/09, 68a/18, 68b/19, 69a/01, 69a/09, 69a/12, 69b/12, 71a/01, 71a/02, 71b/01, 72a/09, 72b/19, 73a/03, 73a/10, 73b/14, 73b/20, 74a/01, 74a/04, 74a/04, 74b/01, 74b/04, 78a/06, 78a/20, 79a/01, 79a/12, 82a/02, 82a/14, 82b/09, 87b/09, 88a/04, 88a/17, 88a/17, 90a/11, 90b/09, 91b/01, 91b/08, 92b/13, 98a/20, 100b/20, 101a/18, 105b/04, 107b/09, 107b/15, 107b/16, 110b/18, 110b/19, 110b/20, 111a/17, 111b/07, 111b/08, 112b/07, 113a/05, 116b/14, 118a/16, 119a/19, 120b/06, 120b/15, 121a/13, 123b/13, 124a/17, 124a/17, 124b/13, 124b/20, 126a/08, 126b/12, 126b/14, 133b/08, 136a/17, 136a/18, 136b/13, 137a/19, 137b/04, 137b/16, 139b/04, 139b/07, 141b/08, 142b/02, 142b/21, 143a/07, 143a/10, 144a/14, 145a/06, 145b/06, 145b/06, 146a/12, 146b/06, 146b/07, 147a/07, 147a/15, 147b/03, 148b/14, 148b/16, 148b/21, 149a/02, 149b/05, 151b/14, 152a/01, 152a/12, 152a/16, 152a/18, 152a/19, 153b/18, 155b/05, 156a/03, 156b/17, 157a/01, 157a/09, 159a/17, 159b/07, 159b/13, 162a/18, 162b/15, 163a/14, 163b/10, 164a/11, 165a/02, 166a/17, 168b/13, 170a/20, 172b/01, 174a/20, 175a/02, 175a/05, 175a/09, 177a/16, 177b/10, 178a/07, 179b/03, 179b/07, 179b/13, 179b/20, 180a/01, 180b/21, 181b/21, 183a/21, 184b/15, 188a/05, 188a/05, 188a/07, 188a/08, 188b/08, 188b/09, 189b/05, 189b/19, 190b/16, 191a/19, 192a/10, 192b/02, 193a/06, 193b/06, 193b/18, 195a/16, 195b/02, 196b/15, 197a/06, 199a/07, 199a/20, 200a/19, 200a/20, 200b/03, 202b/10, 202b/19, 203b/07, 203b/14, 203b/18, 204b/17, 208a/12, 208a/13, 208b/07, 208b/21, 209a/11, 209a/11, 210a/07, 211a/09, 212a/11, 212b/02, 212b/03, 213a/15, 213a/16, 215a/10, 215b/01, 217b/05, 218a/04, 220a/10, 222b/04, 223a/12, 226a/03, 226b/01, 226b/15, 226b/16, 227b/05, 228a/21, 228b/02, 228b/06, 228b/07, 232a/06, 232a/10, 232a/10, 235a/03, 236b/20, 239b/18, 240a/01, 240b/08, 243b/14, 244b/02, 245a/19, 245b/12, 246a/18, 247a/17, 247b/06, 248b/10, 248b/10, 252b/09, 254a/12, 254a/21, 254b/21, 255a/18, 259b/04, 259b/11, 261a/20, 261a/21, 263a/06, 264a/12, 267a/10, 267a/11, 268a/12, 268b/02, 269a/10, 270b/08, 270b/18, 271b/07, 272a/01, 272a/10, 272a/20, 273b/07, 276b/14, 278a/17, 281a/06, 282b/04, 282b/05, 282b/09, 283b/12, 283b/13, 285a/03, 287a/11, 287a/21, 287b/08, 287b/12, 288a/12, 288b/19, 288b/21, 289a/03, 289a/07, 289a/08, 289a/09, 290a/10,

290a/11, 290b/06, 291b/06, 291b/08, 291b/08, 291b/09, 292a/09, 292a/20, 292b/04, 293a/05, 293a/13, 293a/15, 293b/18, 293b/19, 295a/17, 295b/06, 295b/07, 295b/07, 296a/02, 296b/03, 297b/17, 298b/07, 299a/08, 299a/11, 299b/05, 299b/13, 299b/13, 300b/12, 300b/12, 301a/15, 302a/03, 302b/15, 302b/16, 305a/07, 305a/08, 305a/09, 305a/10, 306a/14, 307a/13, 308a/07, 308a/08, 308a/09, 310a/17, 311a/13, 312a/05, 312a/10, 314a/05, 314b/16, 317a/02, 317a/03, 318a/19, 318a/21, 318b/01, 319b/16, 319b/18, 320b/12, 322b/01, 322b/04, 323a/10, 331b/02, 331b/04, 331b/11, 331b/12

b.-di-ki 6b/10, 8b/17, 8b/21, 11a/09, 13a/18, 27a/18, 27b/07, 27b/15, 28b/07, 29b/01, 31b/04, 32a/01, 34a/03, 35a/18, 35b/03, 35b/17, 36b/02, 36b/09, 36b/19, 36b/20, 41b/05, 41b/13, 42b/03, 44a/11, 45a/04, 47a/14, 52b/11, 59b/02, 59b/12, 67a/07, 67a/13, 67b/08, 74a/06, 76b/15, 77a/11, 77a/20, 80b/01, 95a/16, 102a/09, 102b/12, 103a/04, 104b/08, 104b/11, 104b/18, 105a/02, 112b/18, 123a/02, 124a/09, 129b/15, 154a/18, 156b/12, 168a/20, 168b/02, 175a/13, 177a/21, 177b/15, 178a/08, 179a/19, 180b/15, 181a/14, 187b/18, 207a/17, 207b/11, 213b/20, 215b/14, 216a/04, 217a/12, 217a/18, 217b/02, 217b/08, 217b/10, 217b/14, 217b/16, 217b/17, 217b/21, 218a/21, 218b/02, 218b/03, 218b/04, 219b/04, 221a/12, 234b/19, 235a/16, 240b/15, 241b/07, 241b/10, 241b/16, 242a/02, 243a/21, 243b/04, 244b/16, 251a/17, 257b/03, 259b/02, 261a/06, 266a/03, 301b/11, 310a/13, 319b/07

b.-di dép 283b/13

b.-diler 12b/01, 13a/08, 16a/09, 16b/04, 22a/15, 23a/03, 38b/19, 48a/02, 54b/20, 65a/06, 67b/10, 72b/17, 73b/02, 76b/16, 77a/17, 77b/08, 88a/20, 97a/03, 107b/06, 114b/02, 118b/13, 120b/05, 137b/04, 155a/05, 163b/15, 163b/18, 174b/10, 175b/16, 179b/02, 180b/11, 181b/02, 192b/06, 200a/01, 200b/21, 207a/19, 210a/11, 210b/20, 211a/04, 223b/20, 224b/12, 225a/19, 231a/13, 245a/18, 253a/07, 255b/04, 259b/08, 259b/09, 267b/17, 275b/07, 280b/03, 288a/08, 292a/13, 307b/08, 323b/11, 329b/21

b.-dim 13a/02, 41a/14, 56b/03, 70b/11, 74a/13, 74a/16, 109a/03, 126a/04, 142b/06, 160a/21, 161b/07, 164a/01, 166b/18, 169b/17, 177a/09, 180b/08, 190a/09, 192a/19, 194a/13, 203a/02, 236b/13, 237a/14, 238a/14, 251b/10, 253a/20, 261a/04, 261b/01, 286b/16, 301a/12, 313b/10, 314b/03, 314b/04, 314b/04, 314b/05, 314b/06, 314b/07, 314b/13

b.-dim dép 86b/17, 232b/13, 261a/14

b.-diŋ 9b/20, 32b/02, 34a/16, 63b/05, 99b/08, 99b/08, 99b/20, 120a/19, 123a/16, 160a/15, 162b/21, 201b/05, 228a/12, 276a/09

b.-e alġay sen 134b/20

b.-e almadı 187b/17, 309a/10

b.-e almadılar 83b/02, 215a/08, 215b/11

b.-e almadıŋ 13a/20

b.-e almay 211b/21

b.-eduġan 4b/03, 54b/08, 111a/12, 146a/03, 157b/03, 208b/16, 215a/10, 215a/11, 230b/20

b.-eduġanlarnı 246a/06

b.-edür 58b/03, 168a/07, 185a/08, 244b/01, 270a/01
b.-edür dép 269b/19
b.-eli 11b/11
b.-ey 4b/05, 64a/12, 86b/16, 226b/11, 235a/20, 257b/06, 290a/07
b.-ey dép 86b/11, 289a/03
b.-eyin 9a/07, 9a/15, 9b/03, 15b/18, 30a/06, 40b/03, 41b/03, 58a/19, 59a/17, 59b/07, 59b/08, 64a/06, 64a/20, 73b/05, 84b/08, 86a/09, 86a/10, 93a/16, 95a/02, 106a/03, 111b/02, 120b/10, 144a/11, 144a/12, 159a/08, 159a/09, 181a/04, 181a/07, 185a/08, 201a/16, 207b/20, 225b/13, 235a/15, 236a/02, 237a/13, 246a/18, 248a/15, 248a/15, 251a/10, 257a/03, 257a/19, 257a/20, 257b/01, 257b/05, 261a/02, 261b/05, 268a/03, 268a/04, 270b/12, 270b/17, 271a/21, 271b/01, 272b/06, 280b/14, 280b/17, 293b/17, 297a/11, 298b/19, 298b/20, 302b/09, 306b/01, 313a/14, 317a/01, 322a/20
b.-eyin dép 280a/06
b.-eyin mü 251b/05, 251b/05
b.-eyli 52b/08, 57b/16, 81b/13, 101b/04, 156a/06, 198a/03, 275b/19, 280b/01
b.-geli 30a/02, 54b/14, 77a/19, 118a/19, 120b/09, 128b/14, 154b/10, 178b/20, 191a/05, 248b/15, 267b/16, 316a/20, 326b/19
b.-gen 5b/13, 14a/20, 20a/11, 25b/18, 27b/03, 34b/15, 41b/18, 41b/18, 45a/13, 49a/20, 50b/07, 58a/01, 63a/04, 82a/04, 112a/06, 123a/12, 129a/13, 130a/06, 154a/10, 155b/16, 173a/18, 188b/13, 216b/07, 217a/08, 226b/20, 229b/08, 232a/11, 242b/20, 246b/11, 314b/02, 322b/09
b.-gen dék 47a/03
b.-gen dék (cān bergen dék bol-) 158a/07
b.-gen émes 15a/05
b.-gen émesdür 44a/06, 46b/05, 267b/03
b.-gen turur 49b/18, 252a/10
b.-gen turur sen 254a/18
b.-gende 49b/19, 180b/18, 248b/16, 269b/19, 269b/21
b.-gendin 243b/15
b.-gendür 90a/08
b.-geni 97a/09, 121b/08, 145b/10, 182b/19, 211b/21, 243b/21
b.-genidin 174b/13
b.-genidür 99b/16
b.-genige 244b/11
b.-genimge 261b/01
b.-genimiz 286b/15
b.-genimniŋ 262a/01
b.-genini 27b/17, 113a/06, 219b/11, 246b/03
b.-geniniŋ 156b/16
b.-geniŋ 300a/01
b.-geniŋdin 130b/17
b.-geniŋge 59b/02
b.-geniŋni 121b/17
b.-genlerini 73b/06
b.-genni 77a/20, 314b/01
b.-gey 11b/07, 19b/15, 27b/02, 75b/05, 86b/02, 86b/02, 106b/12, 158a/17, 171b/17, 180a/15, 185a/12, 200a/18, 215a/11, 236a/20, 247a/13, 277a/17, 290a/08, 304a/11
b.-gey-men 31b/03, 205a/03, 226b/13
b.-gey biz 247a/09, 280b/02
b.-gey érdim 315a/21
b.-gey men 20a/16, 20b/10, 20b/10, 29a/20, 37b/03, 69a/07, 95b/12, 120b/04, 132a/21, 185a/07, 185a/07, 186a/19, 199b/08, 280b/21
b.-gey men dép 269b/14
b.-gey sen 15a/04, 84a/16, 127b/16, 127b/18, 138b/21, 141b/01, 141b/02, 142b/12, 142b/15, 158b/14, 173a/06, 173a/08, 213a/11, 236a/07, 248a/03,

248b/19, 271a/03, 306a/21, 309a/19, 321b/18
b.-gey siler 127a/19, 129a/19
b.-gey siz 173b/19
b.-gey sizler 128b/15
b.-geyler 11a/20, 109a/05, 292a/16
b.-gil 3b/15, 4a/04, 8b/17, 9b/21, 21a/16, 22a/12, 45b/08, 53b/05, 59a/18, 69a/03, 71b/15, 83b/09, 85b/02, 108a/16, 108a/16, 123a/12, 126a/07, 153b/07, 163b/20, 164a/01, 164b/14, 166b/13, 169b/05, 169b/15, 170b/01, 172a/01, 175b/14, 183b/15, 190a/14, 202a/07, 206a/06, 210a/10, 215a/15, 215a/19, 228a/14, 230b/06, 233a/13, 235a/21, 235b/07, 235b/13, 246b/06, 251a/08, 258a/14, 275b/03, 279a/12, 283b/13, 288b/05, 292a/08, 297b/15, 311a/03, 317b/17, 318a/16, 318a/18, 321b/06
b.-gil dép 202a/18, 220a/09
b.-güçi 8a/08, 33b/10, 42a/11, 49a/20, 49b/03, 52a/07, 79a/07, 82a/17, 86a/07, 106a/05, 129a/20, 131a/18, 140b/18, 146a/14, 155b/15, 155b/16, 172b/10, 180b/09, 186b/17, 201b/08, 216b/20, 244a/17, 244b/05, 247a/01
b.-güçi turur 128b/08
b.-güçidür 85b/15
b.-güçiler 111a/13
b.-güçilerdin 111a/16
b.-gümdür 314a/08
b.-güsidür 79b/03, 90a/09, 91a/16, 123b/07, 123b/07, 278b/17, 293b/11, 322a/17
b.-iŋiz 154a/07
b.-iŋizler 22a/17, 180a/12, 180b/05, 195a/18, 204a/13
b.-iŋizler dép 193a/01
b.-iŋler 13a/09, 72a/08, 81b/10, 83b/02, 87a/07, 103b/11, 127b/03, 134b/17, 137b/17, 140a/09, 164b/18, 174b/12, 193a/14, 243b/11, 243b/19, 247a/12, 268a/05, 278b/02, 279b/19, 315b/20, 315b/21
b.-iŋler dép 193a/16, 193a/18
b.-ip 6a/15, 6b/01, 19b/08, 19b/12, 20b/01, 23a/17, 24a/20, 26b/05, 28b/12, 41b/13, 43a/12, 48a/11, 48a/11, 50b/01, 64a/04, 65a/18, 71b/06, 73a/20, 81a/18, 84b/07, 91b/15, 100a/19, 108a/18, 118a/17, 121a/03, 121b/19, 127a/15, 127a/16, 127b/01, 128a/10, 128a/12, 128a/15, 128a/17, 129b/03, 131a/01, 131a/02, 131b/15, 132a/02, 133b/15, 141a/21, 143a/07, 144a/10, 145a/01, 147b/02, 157a/09, 157b/07, 180a/19, 181b/19, 183a/01, 188a/08, 188a/12, 192b/07, 197b/04, 201a/18, 203b/10, 207a/03, 208b/17, 219a/18, 222b/10, 226a/13, 235b/16, 236b/20, 239b/08, 243b/01, 249a/19, 250b/20, 256b/01, 258b/07, 259b/20, 262a/20, 263a/04, 264b/08, 267b/08, 268a/20, 272a/20, 278b/17, 287b/04, 288b/08, 288b/08, 298b/18, 299a/14, 299b/13, 301b/04, 302b/10, 304b/08, 304b/10, 305a/02, 307a/12, 309b/17, 312a/09, 313a/16, 318a/20, 318b/17
b.-ip bol- 34b/13
b.-ip érdi 2a/08, 115a/16, 159b/16, 303a/03, 318a/18
b.-ip érdi-ki 232a/13
b.-ip érdiler 286b/01
b.-ip érdim 124a/04, 281a/16, 307b/21
b.-ip sen 52b/20, 228a/14, 314a/03
b.-ip sen dép 250a/15
b.-ip turur érdi 104a/13
b.-ipdür 9a/14, 9b/03, 17a/10, 97a/15, 128b/07, 153b/13, 173a/01, 174b/03, 182a/14, 190b/20, 204a/01, 204a/04, 204a/09, 204a/11, 209a/16, 212b/15, 213b/10, 242b/20,

243a/04, 265b/09, 270a/12, 276b/13, 291a/13, 331b/21
b.-ipdürler 309b/09
b.-işdin 2b/05
b.-işni 3a/15, 41a/14, 43a/07, 74b/17, 122a/01, 131b/07, 205b/02
b.-medi 10b/07, 13a/14, 19b/12, 19b/13, 20a/16, 21a/19, 39a/12, 53a/05, 74a/01, 151b/15, 208b/06, 210a/01, 215a/07, 241b/01, 256a/07, 256a/09, 264a/18, 265b/21, 268b/20, 284a/08, 301b/15, 304a/10
b.-medi dép 307a/07
b.-mediler 19b/08, 126a/19, 132b/08
b.-medim 39b/03
b.-medük 180b/14
b.-megen 201a/14, 201a/20
b.-megendin 182a/01
b.-megenge 201b/08
b.-megeni 201b/13
b.-megey 159a/01, 216b/19
b.-megey-men 6b/09
b.-megey érdi 17a/12
b.-megey sen 133b/01, 133b/02, 134a/21
b.-megey sen dép 176b/20
b.-megey sizler 141a/01
b.-megeyler 15a/05
b.-megil 48a/02, 62a/06, 108a/17, 155a/16, 171b/21, 186b/07, 251a/20, 257b/18, 266a/21, 271a/20, 288b/15
b.-megünçe 63b/11, 279a/16
b.-mek 27b/21, 159b/14, 215a/16
b.-mek bile 96a/01
b.-mek birle 144b/11
b.-mek kerek 90a/08, 159b/15
b.-mekde 217a/20
b.-mekdin 181a/03
b.-mekge 211b/12
b.-meklik 105a/04, 149a/13
b.-meklikdin 143a/01
b.-meklikdin özge 133b/01
b.-meŋizler 254b/20
b.-mepdür men 234a/01
b.-mes 40b/05
b.-mes érdi 306a/17
b.-mes érdiler 22a/09
b.-mes men 6a/04, 8b/18, 77a/04
b.-mese 3a/17, 94b/02, 140b/15, 158b/08, 174a/20, 191a/07, 201a/13, 201a/20, 201b/05, 201b/07, 227a/06, 244b/07
b.-mesem 289b/18
b.-meseŋizler 276a/02
b.-mesler 85a/14, 85a/15, 274b/10
b.-meslikni 97b/01, 229a/10
b.-mesün-ki 11a/11
b.-mey 98a/20, 205a/15, 219a/17, 243b/09, 252b/13, 256a/11, 331b/04
b.-mey sen 163b/19
b.-meyduġan 216b/19
b.-meydür men 6b/11
b.-meyli 156a/14
b.-miş 188a/17
b.-se 3a/17, 24b/02, 73a/16, 117b/04, 130b/17, 135a/06, 137b/02, 156b/03, 157a/18, 185a/09, 217b/03, 217b/20, 219b/09, 227a/11, 240a/20, 244b/06, 247b/02, 248a/01, 248b/04, 255a/03, 260b/16, 265b/17, 277b/06, 293b/02
b.-sek 122a/10, 253a/19
b.-seler 255b/02
b.-sem 5b/14, 34b/17, 41a/01, 51a/11, 117b/05, 175a/12, 255b/10
b.-seŋ 12a/11, 37a/11, 42a/03, 87b/17, 92a/13, 111b/01, 123a/07, 126a/02, 141a/17, 146b/02, 166b/17, 176a/10, 201b/19, 227a/12, 246a/14, 246b/05, 247a/12, 259a/03, 277b/06, 289b/05, 311a/18
b.-seŋ érdi 172a/07
b.-seŋizler 114a/20, 276a/01
b.-sün 39a/19, 39a/19, 64b/17, 70b/11, 73a/16, 81b/17, 82a/01, 133b/02, 245a/14, 252b/05, 321b/01, 326a/18, 326a/19
b.-sün dép 6b/10, 231a/03
b.-sünler 243b/13
b.-ür 5a/16, 17b/17, 39a/18, 39a/18, 42b/08, 42b/08, 43a/13, 176a/20, 203b/04, 204a/04, 208a/04, 218a/18, 219a/16, 225b/18,

232b/02, 235b/17, 271b/20, 275a/06, 275a/06, 275b/02, 304a/13
b.-ür biz 66a/05, 78b/05, 228b/15, 230b/20, 289b/18
b.-ür bol- 169b/06
b.-ür dép 158b/12
b.-ür érdi 5a/12, 6b/03, 6b/03, 14b/03, 27a/10, 49b/08, 65a/17, 76a/08, 102a/18, 104a/03, 117b/03, 118a/04, 127a/10, 127a/20, 128a/13, 128a/17, 201b/17, 205b/09, 209b/05, 209b/07, 209b/08, 212a/17, 220b/13, 220b/14, 221a/21, 228b/02, 228b/08, 289b/14, 301b/04, 307a/14
b.-ür érdiler 171a/16, 221a/01, 221a/21
b.-ür érdük 247a/04
b.-ür men 4a/05, 4a/06, 4b/10, 8b/21, 19b/08, 26b/19, 31b/20, 32a/01, 38a/15, 46b/09, 46b/09, 50a/03, 79a/11, 90a/05, 136a/19, 149a/12, 154a/21, 154b/03, 154b/04, 187b/15, 188b/11, 200a/09, 200b/01, 237b/02, 257a/08, 278b/16, 280b/10, 287b/07
b.-ür men dép 20a/11
b.-ür sen 94b/20, 133a/01, 148a/01, 201a/14, 201a/20, 213b/11
b.-ür siler 69b/01
b.-ür sizler 95b/15, 114b/01, 145b/06, 223b/18
b.-ürde 145b/07
b.-ürler 43b/05, 104b/15, 183b/13, 250b/05, 266b/12
[=1406]

2. *a/-e* zarf-fiil eki ile tezlik işlevinde birleşik fiiller oluşturur; *-p* zarf-fiil eki ile tezlik işlevinde yarı tasvirî fiiller oluşturur.

b.-di 73a/10, 116b/14, 161a/05, 270b/18, 287b/08
b.-diler 54b/20, 174b/10
b.-eyli 280b/01
b.-gey sen 293b/16
b.-ip 207a/03, 287b/04
b.-ip sen 314a/03
b.-ür 176a/20
b.-ür men 127b/10, 287b/07
[=15]

aççıġġa köŋülde yol ber- 48a/02
ʿaḳl ber- 219b/09
altun tartıḳ ber- 65a/17
amān ber- 22a/09, 22a/12, 22a/15, 22a/17, 31a/06, 39a/12, 39b/03, 56b/03, 62a/06, 78b/05, 111b/01, 123a/07, 126a/02, 126a/04, 127b/16, 141a/17, 142b/06, 202a/07, 210a/01, 210a/10, 236b/13, 238a/14, 259a/03, 259b/20, 260b/16, 261a/02, 261a/04, 261a/14, 261b/01, 261b/01, 262a/01, 267b/16, 276a/01, 276a/02, 277b/06, 279a/12, 286b/15, 286b/16, 298b/18, 321b/06
arḳa ber- 26b/05, 38b/19, 73a/20, 73b/02, 197b/04, 258b/07
āşnālıḳ ber- 123b/07
aṭını daʾb ber- 10a/21, 40a/09, 184b/15, 204b/17
āzār ber- 2b/05, 43a/07, 97b/01, 98a/20, 105a/04, 131b/07, 133b/01, 133b/02, 141a/01, 149a/13, 182a/01, 216b/19, 216b/19, 229a/10, 243b/09, 244b/07, 254b/20
azuḳ ber- 246a/06
bāc ḫarāc ber- 94b/02
bāc u ḫarāc ber- 205a/15, 205b/02, 321b/01
badalını ber- 142b/12
bahā ber- 252b/13, 256a/11
bahāsını ber- 147a/15, 147b/02, 256a/07, 256a/09
baḫt ber- 64b/17
baḫtnı ber- 155b/16
baş ber- 38a/15, 42b/08, 199b/08
başıŋnı ber- 321b/18
bégligini ber- 73a/03
bir yıllıḳ ḫarācını ber- 165a/02
cān ber- 19a/18, 21b/12, 27b/21, 34b/17, 42a/11, 145b/07
cāngа roşenlik ber- 218a/18
cānıŋnı ber- 155a/16
cavāb ber- 6b/10, 8b/17, 8b/21, 9a/14, 9b/03, 10b/07, 11a/09,

13a/14, 13a/18, 13a/20, 19b/08, 19b/12, 19b/13, 20a/11, 20a/16, 21a/19, 27a/10, 27a/18, 27b/07, 27b/15, 27b/17, 28b/07, 29b/01, 31b/04, 32a/01, 32a/01, 34a/03, 35a/18, 35b/03, 35b/17, 36b/02, 36b/09, 36b/19, 36b/20, 41a/14, 41b/05, 41b/13, 42b/03, 44a/11, 45a/04, 47a/14, 52b/08, 52b/11, 53a/05, 59b/02, 59b/12, 67a/07, 67a/13, 69b/01, 74a/06, 76b/15, 77a/11, 77a/20, 80b/01, 93a/16, 95a/16, 95b/12, 95b/15, 97a/09, 102a/09, 102b/12, 103a/04, 104b/08, 104b/11, 104b/18, 105a/02, 106a/03, 107b/09, 112b/18, 114b/01, 114b/02, 119a/19, 123a/02, 126a/19, 129b/15, 133a/01, 134b/20, 151b/15, 152a/12, 154a/07, 154a/18, 162a/18, 163b/15, 168a/20, 168b/02, 170b/01, 175a/13, 177a/21, 177b/15, 178a/08, 179a/19, 180b/14, 180b/15, 181a/04, 181a/14, 185a/12, 187b/17, 187b/18, 198a/03, 201a/18, 201b/05, 207b/11, 208b/06, 213b/20, 214b/06, 215a/07, 215b/14, 216a/04, 217a/12, 217a/18, 217b/02, 217b/05, 217b/08, 217b/10, 217b/14, 217b/16, 217b/17, 217b/21, 218a/04, 218a/21, 218b/02, 218b/03, 218b/04, 219b/04, 221a/12, 223b/18, 223b/20, 232a/06, 234b/19, 235a/16, 240b/15, 241b/01, 241b/07, 241b/10, 241b/16, 242a/02, 243a/21, 243b/04, 244b/02, 244b/16, 248a/03, 248a/15, 248a/15, 251a/08, 251a/17, 253a/07, 257b/03, 261a/06, 264a/18, 265b/21, 266a/03, 271a/03, 273b/07, 278b/16, 280b/03, 284a/08, 292a/13, 297a/11, 301b/04, 301b/11, 304a/10, 304a/11, 304a/13, 309a/10, 310a/13, 310a/17, 313a/14, 314a/08, 319b/07, 323a/10

cavābını ber- 153b/07
cavāblar ber- 84a/16
cazā ber- 81a/18, 122a/10, 201a/14, 201a/20, 250b/20
cazāsını ber- 154b/04, 276b/13, 276b/14
cüftlikge ber- 169b/17, 192a/19
daʾb ber- 174a/20, 270b/08, 285a/03
dād ber- 33b/10, 49a/20, 49b/03, 129a/20, 131a/18, 131b/15, 133b/01, 143a/01, 145a/01, 146a/14, 180b/09, 191a/07, 201b/08, 244a/17, 244b/05, 248a/01
dād u ʿadl ber- 228a/14
dād u ʿadlnı ber- 173a/01
dādımnı ber- 317b/17
dādını ber- 81b/10, 129b/03, 132a/02, 133b/15, 154b/03, 154b/10, 173b/19, 205b/09, 248b/19
dādıŋızlarnı ber- 146a/03
dādıŋlarnı ber- 201a/16
dādıŋnı ber- 67a/09
dārū ber- 243b/01
davlat ber- 5b/13, 25b/18, 58a/01, 63a/04, 154a/10, 217a/08, 270a/12
davlatnı ber- 204a/11, 271b/07
emçek ber- 71b/01
fırīb ber- 11a/20, 11b/07, 54b/08, 59b/02, 63b/05, 235b/17, 256b/01, 276a/09, 309b/17
ġıdā ber- 120b/09
gūş-māl ber- 42a/03, 50a/03
güvāh ber- 123b/13
güvāhlıḳ ber- 27b/02, 64a/12, 123b/07, 156a/06, 203b/04, 232a/13, 251a/20
güvāhlıḳnı ber- 251b/10
ḫabar ber- 13a/08, 37a/11, 58a/19, 64a/06, 65a/06, 67b/10, 76b/16, 77b/08, 107b/06, 107b/16, 111b/02, 115a/16, 118b/13, 120b/05, 137b/04, 140a/09, 152a/19, 175b/16, 189b/19, 193a/01, 193a/18, 207a/17, 212a/11, 212b/02, 237a/14,

259b/02, 268a/05, 269a/10, 322b/09, 323b/11, 329b/21
ḫarāc ber- 14b/03, 15a/04, 15a/05, 23a/03, 43b/05, 73b/04, 73b/05, 74b/17, 75b/05, 76a/08, 132b/08, 178b/20, 183b/13, 231a/03, 247a/01
ḫarācını ber- 12a/11, 168a/07, 186a/19, 211b/12, 247a/04
ḫarācnı ber- 15a/05, 230b/20
hediye ber- 4a/04
hediyeler ber- 111a/17
ḫıẕmatımġa ber- 27b/03
iki yıllıḳ ʿulūfa ber- 17a/03
ḳarār ber- 124a/04, 275b/07, 286b/01, 288a/08
ḳız ber- 5a/12, 20a/16, 280b/14, 291b/08
ḳızı ber- 188a/17
ḳızımnı ber- 9a/15, 9b/03, 257a/19
ḳızımnı ber- 5b/14, 6b/09, 9a/07, 19b/08, 166b/18, 187b/15, 226b/11, 257b/06
ḳızımnı érge ber- 6b/11
ḳızımnı küyöge ber- 8b/18
ḳızını ber- 6a/03, 6b/08, 6b/10, 8b/13, 10a/12, 12b/10, 65a/16, 65a/18, 91b/15, 111b/08, 126a/08, 182b/19, 188a/05, 188a/12, 188b/08, 188b/09, 200a/18, 200a/19, 222b/10, 254a/12, 278b/17, 288b/08, 312a/10
ḳızıŋnı ber- 7a/18, 8b/17, 126a/07, 163b/20, 166b/13, 169b/05, 169b/15
ḳızlarıŋnı ber- 166b/17
ḳızını ber- 227a/11, 227a/12
kirāsını ber- 4b/03
kişige ber- 169b/06
köŋli güvāhlıḳ ber- 317a/03
köŋlini nafs havāġa ber- 248b/04
köŋlümge ārām ber- 258a/14
köŋlüŋni ber- 190a/14
köŋül ber- 52b/20, 121b/17, 145b/06, 185a/09, 303a/03
körnüş ber- 137b/04, 254a/21, 259b/04, 268b/20, 269b/19, 269b/19, 269b/21, 270a/01, 301b/15
körünüş ber- 22b/16, 23a/04, 74a/01, 74a/04, 136b/13, 156a/03, 159a/17, 180b/18, 180b/21, 181a/03, 183a/21, 190b/16, 199a/07, 201b/19, 226a/03, 239b/08, 247a/17, 292b/04, 307a/07
ḳuvvet ber- 25b/18, 67b/08, 155b/05, 157a/18, 174a/20, 242b/20, 270a/12
ḳuvvetni ber- 32b/02, 34a/16, 291a/13
küyöge ber- 163b/19, 281a/16
maḳṣūdını ber- 8a/08, 39a/19, 128b/08
maḳṣūdlarını ber- 43a/12
manṣıblar ber- 261b/05
martaba ber- 48a/11
mīrāṣ ber- 267b/03
mīve ber- 56b/20, 158a/17, 185a/08
muft ber- 174b/12
muhlat ber- 230b/06, 275b/19
naṣība ber- 58b/03, 129a/13
naṣīḥat ber- 243b/21
ötnini ber- 246a/18
ötnisini ber- 246b/05
pā-şāhlıġını ber- 79b/03
pād-şāhılıġını ber- 298b/19
pād-şāhlıġ tāc u taḫtnı ber- 31b/03
pād-şāhlıġımnı ber- 13a/02, 232b/13
pād-şāhlıġını ber- 3a/17, 23a/17, 40b/05, 43a/20, 86b/17, 90a/11, 97a/15, 109a/03, 110b/18, 110b/19, 113a/05, 113a/06, 121a/13, 157a/09, 177a/09, 177b/10, 181b/21, 185a/07, 211a/09, 248b/10, 257b/01, 291b/08, 293b/11, 305a/08, 307a/13
pād-şāhlıḳ ber- 108a/18, 277a/17
pād-şāhlıḳ tāc taḫtını ber- 70b/11
pād-şāhlıḳ tāc u taḫtımnı ber- 20b/10, 194a/13

pād-şāhlıḳ tāc u taḫtını ber- 31b/20, 145b/06
pād-şāhlıḳ tācını ber- 49b/18, 133b/08, 248b/15, 331b/21
pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı ber- 15b/09, 144a/14
pād-şāhlıḳ taḫtı ber- 41a/01
pād-şāhlıḳ taḫtını ber- 88a/17, 234a/01
pād-şāhlıḳ taḫtnı ber- 41a/14
pād-şāhlıḳnı ber- 3a/15, 21a/04, 40b/03, 49b/08, 49b/19, 69a/07, 74a/13, 74b/04, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 176b/20, 203a/02, 204a/04, 204a/09, 228a/14, 233a/13, 236a/07, 248b/16, 251b/05, 272a/10, 314b/16
pād-şāhlıḳnı tācnı ber- 235a/20
panāh ber- 137b/02, 186b/17
rāḥat ber- 219a/16
ranc ber- 11a/11, 171b/21
rīżā ber- 63b/17
rızḳ ber- 106a/05, 157a/01, 193a/06, 216b/20
rızḳī ber- 82a/17
rızḳnı ber- 39a/18
roşenlik ber- 17b/17, 102a/18, 104a/03, 104a/13, 104a/13, 209b/08
ruḫṣa ber- 44a/06, 46b/05, 107b/15, 175a/02, 247b/02, 289b/05, 311a/18
ṣadaḳa ber- 28b/12
ṣadaḳalar ber- 149b/05
salāmını ber- 181a/07
söz ber- 42b/08
şahan-şāhlıḳ taḫtını ber- 272a/01
şımālġa ber- 186b/07, 213b/11, 257b/18, 266a/21, 288b/15, 290a/07
şikest ber- 156a/14
şikestler ber- 148a/01
ṭaʿām ber- 120b/10
taʿbīr ber- 83b/02, 83b/09, 84b/08, 111a/12, 111a/13, 111a/16, 211b/21, 211b/21, 215a/08, 215a/10, 215a/11, 215a/15, 215a/16, 215b/11
taʿbīrını ber- 83b/02, 215a/19
tāc taḫt ber- 6a/04, 8b/21, 86a/09
tāc taḫtımnı ber- 26b/19, 41b/03
tāc taḫtını ber- 63b/11
tāc taḫtnı ber- 3b/15, 155b/16
tāc u taḫt ber- 41b/13, 57b/16, 236a/02
tāc u taḫtımnı ber- 29a/20, 255b/10
tāc u taḫtını ber- 121a/13, 153b/18
tāc u taḫtnı ber- 99b/20, 145a/06, 155a/05, 209a/16, 212b/15, 314a/05
taḫt-ı şāhan-şahān ber- 316a/20
taḫt tācnı ber- 14a/16
taḫt u tāc ber- 130a/06, 183a/01, 252a/10, 291b/08
taḫt u tācını ber- 193b/18
taḫt u tācnı ber- 173a/01
taḫtını ber- 49a/11, 257b/05
taḫtnı ber- 305a/10
talanġa ber- 159b/16, 209b/07, 287b/12, 295a/17
tartıḳ ber- 66a/05
tāvān ber- 141b/02, 193a/16, 252b/09
tıryāḳ ber- 201a/13, 201a/14, 201b/05, 201b/08
tirigçilik ber- 9b/21
uġluḳnı ber- 244b/06
ʿulūfa ber- 16b/13
uzun ʿumr ber- 245a/14
yaḫşılıḳlar ber- 81b/17
yār-mendeçilik ber- 52a/07, 54b/14, 79a/07, 103b/11, 114a/20
yārī ber- 30a/02, 106b/12, 118a/19, 133b/02, 219a/18, 255a/03, 274b/10, 279b/19, 293b/02, 314b/01, 326b/19
yer ber- 220a/09, 326a/18
yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını ber- 128b/07
yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıḳ tācını ber- 204a/01
yol ber- 12a/17, 12b/01, 13a/09, 134a/21, 207a/19, 245a/18, 306a/17, 306a/21, 306b/01, 309b/09

zahr ber- 121b/08, 122a/01, 267b/08, 275a/06, 304b/08, 313a/16, 318b/17, 320b/12
ẓulm u āzār ber- 140b/15
[=741]
alıp ber- 127b/10, 161a/05, 293b/16
ḳoya ber- 54b/20, 73a/10, 116b/14, 174b/10, 207a/03, 270b/18, 280b/01, 287b/04, 287b/07, 287b/08, 314a/03
yürü ber- 176a/20
[=15]
berāber Bk. **barābar**
b.+ige kel- 47b/03
[=1]
berāberlik Eşitlik, denklik. Krş. **barābarlıḳ**
b. ḳıl- Beraberlik kılmak (Denk gelmek, yarışmak, boy ölçüşmek). 114b/07, 128a/20, 193b/12, 206b/12, 213b/12, 223b/05, 275b/17, 291a/11, 314b/19
b. talaş- Eşitlik, denklik iddiasında bulunmak. 81b/12, 112b/04, 208b/01, 208b/03, 235b/09
b. taşlaş- Eşitlik, denklik iddiasında bulunmak. 54a/02
[=15]
berdür- Verdirmek, vermesini sağlamak.
b.-ür men 174a/11
[=1]
bereket Ar. Bereket, bolluk.
b. 176b/15
[=1]
berg Far. Yaprak.
b. 104b/17
[=1]
berki- Saklanmak, gizlenmek; sığınmak.
b.-di 91b/12, 260b/20
b.-diler 75a/08, 136a/02
[=4]
berkit- Bağlamak, tutturmak, sağlamlaştırmak.
b.-iŋler 109a/12
b.-ip 274b/05
b.-ip érdi 96a/08
b.-ip érdiler 165b/04
b.-tiler 62a/15, 66a/20, 71a/09, 89b/18, 109b/12, 227a/19, 259a/11
[=11]
bes Far. Yeter, kâfi.
b. turur 79a/07, 88b/20
[=2]
beş Beş, sayı adı.
b. 13a/07, 14a/02, 20b/01, 36a/17, 36a/17, 43a/09, 100a/15, 100a/19, 105a/20, 129a/11, 187b/04, 200a/11, 200a/12, 201b/21, 202a/01, 226b/17, 253b/15, 277b/13, 293a/14, 299a/11, 299a/12, 299a/12, 311a/01, 314b/05
b. (bir yıl on beş kün) 278b/20
b. (ellig beş) 107a/12
b. (on beş) 310a/20, 317a/14
b. (ottuz beş) 4b/07
b. (seksen beş) 107a/05
b. (toḳuz yıl beş ay) 135a/13
b. (ʿumrı beş yıl tört ayġa yet-) 145a/18
b. (yüz altmış beş) 30b/03
b. altı 147a/18
b. altı dıram kümüş 176b/08
b. ay 202a/09
b. ay bol- 36b/19
b. baş 39b/16
b. ḳısm 129a/01
b. kündin kéyin 189a/10
b. küngeçe 189a/10
b. patman 160b/10, 160b/12
b. yaşḳa kir- 135b/06
b. yıl öt- 118a/02, 135b/01, 301b/05
b. yılġaça 81b/11
b. yüz 96a/12, 195b/08, 303a/16, 318a/20
b. yüz mıṣḳāl altun 305b/09
b. yüz yıl öt- 272a/06
b. yüz yılġaça 131b/07
[=55]
beşdin Beşer tane.
b.+din 74a/20
[=1]
beşinçi Beşinci, beş sayısının sıra sıfatı.
b. 129a/05, 129a/16, 131b/19, 168b/09, 202a/01, 218a/14,

219a/02, 291b/01, 308a/20, 312a/11, 328b/21
b. (atmış beşinçi dāstān) 130a/10
b. (ellig beşinçi dāstān) 88a/12
b. (ḳırḳ beşinçi dāstān) 14a/12
b. (seksen beşinçi dāstān) 220b/16
b. (toḳsan beşinçi dāstān) 277a/04
b. (yetmiş beşinçi dāstān) 171a/11
b. ayda 320b/03
b. kéçede 83b/19
b. küni 156a/11
[=20]

bég Bey; hükümdarın hizmetindeki nüfuzlu kimse.
b. 20a/05, 256a/14
b. (İbn-i Amīn Bég) 1b/06
b.+ler 182b/09, 214a/10, 232b/14
b.+lerdin 165a/21
b.+leri 75a/06, 77a/14, 179b/19, 257b/15
b.+leri bile 14a/05, 211a/15, 257b/14
b.+leri birle 141b/16, 245a/21
b.+leridin 115b/17, 129b/08, 289a/06
b.+leriġa 261a/16
b.+lerige 22b/17, 214a/10, 259a/21
b.+lerimdin 191a/05
b.+lerimni 21b/04
b.+lerini 118b/17, 134b/11, 178b/08, 223a/09
b.+lerini (leşker bégleri) 76a/20
b.+leriŋ 181a/20
b.+leriŋni 11a/07
b.+lerni 22a/06, 315b/10
b.+lerniŋ 233a/14
[=35]

béglik Beylik görevi.
b.+ini (bégligini ber-) 73a/03
[=1]

bél Bel, insan vücudunun orta kısmında, göğüsle karın arasında hafifçe darlaşan bölüm; hayvanlarda omuz ile sağrı arasındaki bölüm. Krş. **bel**
b. (ḫiẕmetge bél bağla-) 50b/10
b. bağla- Bel bağlamak (Bir işe ciddiyet ve azimle girişmek, koyulmak, başlamak). 225a/11
b.+i 50a/09, 75b/18, 147a/13
b.+içe 48b/04
b.+ide 288a/13
b.+idin 195a/20, 256a/11, 291a/21, 291b/02
b.+ige 37b/20, 71a/07, 97a/20, 121a/18, 174b/05, 204b/16, 286b/10, 290a/18, 291a/16, 291b/02, 297a/15
b.+igeçe 8a/17, 8b/11
b.+igiçe 32b/12
b.+imni bendeligige bağla- 53b/17
b.+ini 41a/10, 204a/11, 209a/17, 293a/20
b.+ini (ḫiẕmetge bélini bağlat-) 208a/18
b.+ini bağla- 20b/01
b.+iŋ 169a/19
b.+iŋni 56a/14
[=34]

bélçir (??)
b.+ini 187b/04
[=1]

bér- Bk. **ber-**
b.-di 115a/04, 216a/10
b.-di-ki 97b/10, 214b/06
b.-emdür 117b/06
[=5]
cavāb bér- 97b/10
[=1]

bırādar < Far. *birādar* Erkek kardeş; ey dost, ey arkadaş anlamında hitap sözü. Krş. **birāder**
b. 9a/05, 28b/10, 32a/17, 35a/06, 36a/11, 38b/15, 47a/07, 47a/10, 47a/14, 47a/15, 47a/19, 52b/03, 52b/06, 52b/11, 53a/12, 53a/13, 54a/08, 54a/10, 54b/02, 56a/09, 56b/16, 57a/04, 59a/03, 59a/05, 60b/08, 61b/01, 62a/06, 62a/11, 66a/12, 67a/05, 138b/13, 138b/20, 139a/07, 139a/11, 144a/09, 144b/12, 146a/02, 175b/08, 180b/08, 233a/16, 234a/07, 234b/15, 234b/18, 234b/19, 235a/12, 235a/15, 236a/01, 236a/03, 236b/10, 236b/10, 236b/11, 236b/17, 237a/11, 266a/04, 266a/19, 273a/01, 273a/04, 273a/05, 273a/09, 273a/19, 277b/13, 285a/13,

288b/07, 294b/10, 295b/11, 296b/17, 297a/21, 321b/13, 321b/17, 322a/07
b. bol- 95b/05
b.+ı 8b/15, 14b/08, 15a/16, 16a/10, 16b/12, 16b/13, 20b/01, 23a/16, 32a/17, 36a/10, 38b/15, 55a/13, 64b/18, 65b/18, 81a/07, 140a/20, 141b/10, 143a/19, 144a/07, 144a/08, 145b/05, 145b/11, 156b/20, 177b/10, 179a/05, 179b/16, 183b/03, 184b/18, 185a/01, 190b/13, 190b/14, 194b/09, 195a/03, 195a/05, 195b/03, 196a/16, 199b/20, 232b/18, 269b/09, 270b/02, 278b/21, 282b/16, 285a/12, 296a/01, 296a/13, 296b/14, 296b/19, 297b/02, 299b/09, 304a/06, 310a/05, 332a/15
b.+ı bile 299b/14
b.+ı dék 5a/09
b.+ı érdi 282b/15
b.+ı turur 298b/01
b.+ı turur sen 184b/19
b.+ıdın 144b/13
b.+ıġa 21b/19, 38b/10, 54a/10, 233b/13, 285a/12, 296b/17, 321a/17, 322a/08
b.+ım 9b/20, 13b/07, 18a/12, 20a/04, 28b/07, 28b/17, 33a/13, 34b/16, 35b/14, 46b/01, 47a/06, 52b/06, 52b/17, 55b/06, 56b/01, 60b/01, 63b/15, 63b/16, 65b/01, 65b/02, 65b/05, 65b/07, 65b/07, 66a/02, 66a/08, 66a/17, 69a/15, 69b/04, 144a/14, 144a/15, 144b/07, 144b/11, 144b/20, 144b/21, 177b/16, 179a/07, 180b/11, 195a/07, 199a/10, 234b/11, 235a/17, 235b/14, 236b/13, 237a/07, 238a/02, 238a/14, 283a/07, 283a/09, 294a/17, 294a/17, 294a/17, 294a/18, 294a/21, 297b/01
b.+ım turur 65b/14, 216a/05
b.+ımġa 194b/02, 194b/04
b.+ımnıŋ 17a/14, 20a/15, 28a/19, 236b/13, 238a/15, 296a/05, 296a/08
b.+ını 20b/01, 44b/14, 295b/11
b.+ınıŋ 22a/20, 145a/07, 238a/06, 265b/01, 297a/01, 300a/01
b.+ıŋ 21a/06, 27b/14, 65b/16, 121b/16, 121b/16, 235a/11, 235b/08, 266b/06, 267a/06, 295b/20, 310a/20
b.+ıŋġa 235b/06, 266b/12, 266b/12, 288b/07
b.+ıŋnı 238b/10
b.+ıŋnıŋ 141b/12, 235b/07, 295b/21
b. ḳatarıda kör- Kardeş katarında görmek (Kardeş yerine koymak). 65b/16
b.+lar 77b/08
b.+ları 312a/12
b.+ları érdi 267b/19
b.+ları érdiler 313a/21
b.+larıġa 121b/20
b.+larım 27b/15
b.+larımnıŋ 30b/04
b.+larını 55a/16
b.+larıŋnı 39b/08
[=240]
bıryān < Far. *biryān* Kebap.
b. 232b/15
b. (baġrı bıryān bol-) 239a/21
b. bol- 56a/06
[=3]
bısāṭ < Ar. *bisāṭ* Halı, kilim, minder gibi yere yayılan şey, yaygı.
b. 39b/14, 171b/07
b. (dībādın bısāṭ yay-) 191b/14
b.+da 305b/20, 306a/01, 312b/12
b.+dın 312b/16
b.+ġa 312b/15, 312b/18
b.+ım (bısāṭ sal-) 171b/08, 171b/09
b.+lar 82b/15, 83a/02, 92b/13, 100a/05, 148b/15, 163b/04, 166b/15, 213a/11, 240a/01, 305a/01
b.+lar (dībā-yı Çīnīdın bısāṭlar) 227a/18
b.+lar (dībā-yı Rūmīdın bısāṭlar yay-) 264a/19
b.+lar (dībā u zar-baftdın bısāṭlar) 159a/20
b.+lar (dībā zar-baft bısāṭlar) 75b/07

b.+lar (zar-baft-ı dībādın bısāṭlar) 157b/07
b.+lar (zar-baft u dībā bısāṭlar) 289b/10
b.+lar sal- 6a/11, 101b/15, 112b/09, 323a/02
b.+lar yay- 12a/18, 260a/15
b.+larġa 323a/05
b.+nı sal- 306a/01
b. sal- 4b/01, 6b/01, 71a/06, 168b/13
[=39]

bī-adab Far. Edepsiz, terbiyesiz.
b. 66b/05
b. bol- 220b/04, 248b/01
[=3]

bī-adabāna Far. Nezaketsiz, kaba.
b. 168b/17, 170b/03
[=2]

bī-ʿadad Far. Sayısız.
b. 1b/10
[=1]

bī-ʿaḳl Far. Akılsız.
b. 35b/05, 41b/07, 85a/01, 85a/18, 94b/04, 94b/10, 98a/17, 112b/02, 133b/19, 141a/18, 145a/13, 170b/16, 175a/13, 175a/15, 196b/19, 212b/19, 271b/12, 272a/04, 288a/16, 314a/18, 314b/15, 320a/03, 326b/19
b. (ḳayṣar-ı bī-ʿaḳl) 142b/11
b. bol- 217a/08
b.+nıŋ (Munẕır-ı bī-ʿaḳl) 207b/11
b. turur 251a/18
b. turur sen 97a/17, 184a/20
[=29]

bī-ʿaḳlī Far. Akılsız.
b. 145b/20
[=1]

bī-ʿaḳllıḳ Akılsızlık. Krş. **bī-ʿaḳlsızlıḳ**
b.+dın 154a/10
b.+dın érdi 74a/06
[=2]

bī-ʿaḳlsızlıḳ Bk. **bī-ʿaḳllıḳ**
b.+dur 187a/09
[=1]

bī-andāza Far. Ölçüsüz, sayısız.
b. 259a/20
[=1]

bī-ārām Far. Rahatsız, huzursuz, endişeli.
b. (bī-ḳarār u bī-ārām bol-) 68a/07
[=1]

bīʿat Ar. < *bayʿat* Biat, hüküdarın hâkimiyetini tasdik edip ona tabi olmak.
b. ḳıl- 311b/18
[=1]

bi-ʿavnı'l-meliki'l-vahhāb < Ar. *bi-ʿavni'l-meliki'l-vahhāb* "Sınırsızca hibe eden Allah'ın yardımıyla." anlamında söz.
b. 333a/19
[=1]

bī-āzār Far. Zararsız, incitmeyen, kırmayan.
b. 181b/11
b. bol- 134b/15
b.+dur 181b/09
b. érdi 200a/01
[=4]

bīcāda Far. Kehribar gibi hafif maddeleri kendine çeken, yakuta benzeyen bir taş.
b. tāc 165b/11
[=1]

bī-çāra Far. Çaresiz, aciz, zavallı. Krş. **bī-çāre**
b. 28b/19, 88b/19, 149a/19
b. (ʿācız bī-çāra bol-) 22a/17
b. (ʿācız u bī-çāra bol-) 35a/06
b. (Fīrūz-ı bī-çāra) 196a/15
b. (ġarīb bī-çāra) 294a/20
b. (zār u bī-çāra) 250b/18
b. bol- 30b/07, 59b/16, 60b/18, 66b/20, 168a/20, 182a/05, 222a/15, 248b/14, 310a/21
b.+dur 58b/20
b.+dur biz (ġarīb bī-çāra) 296b/07
b.+dur men (ḫᵛār u bī-çāra) 10b/07
b.+lar 333a/13
b.+lardın 312a/11
b.+larġa 145b/15
b.+nı (Yezdigerd-i bī-çāra) 329b/16
b.+nıŋ 214b/13
b.+nıŋ (Mahbūd-ı bī-çāra) 220b/18
b. u bī-günāh 178b/17
b. u ġarīb 331a/12
[=28]

bī-çāre Bk. **bī-çāra**
b.+ge 238b/02

[=1]

bī-çārelik Çaresizlik, zavallılık.
b. bile 109a/09
b.+de ḳal- 76a/13
b.+din 60b/18
b.+din turur 153b/16
b.+dindür 59b/19
b.+imde (ʿācız u bī-çāreligimde) 286a/07
[=6]

bī-dād Far. Adaletsiz, kanunsuz.
b. 235b/18
[=1]

bī-dādlıḳ Adaletsizlik; gaddarlık.
b. ḳıl- 234a/12, 235a/15
[=2]

bī-dānış < Far. *bī-dāniş* Bilgisiz, cahil.
b. 313a/01
[=1]

bīdār Far. Uyanık.
b. bol- 145a/16
[=1]

Bī-darafş Biderefş yahut Viderefş; Ercast (**Arcāst**)'ın kardeşi ve ordusundaki kumandanlardan biri olan Turan (**Tūrān**)'lı kahraman. Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde yaşamıştır. Krş. **Bī-darafş Cādū, Bī-darafş Pahlavān**
B. 14a/14, 16a/03, 16a/07, 17b/12, 17b/13, 17b/14, 17b/19, 18b/05, 21b/10, 21b/12
B. bile 18a/02
B.+ġa 18a/02, 19b/16, 19b/17
B.-ı laʿīn 20a/01
B.-ı palīd 17b/14
B.+nı 16b/15, 20a/15
B.+nıŋ 18a/02, 21b/11
[=20]

Bī-darafş Cādū k.a. Bk. **Bī-darafş**
B. 15b/04, 19b/14, 19b/17, 20a/08, 21a/18, 21b/05
B. bile 21b/08
[=7]

Bī-darafş Pahlavān k.a. Bk. **Bī-darafş**
B. 21b/04
[=1]

Bīdẖʸāst Cādū Diğer adıyla Namhast; Ercast (**Arcāst**)'ın ordusunda yer alan Turan (**Tūrān**)'lı kumandanlardan biri. Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde yaşamıştır.
B. 15b/04
[=1]

bī-dīn Far. Dinsiz.
b. dép 144b/03
b. turur 201b/14
[=2]

bī-edeblik Edepsizlik, terbiyesizlik.
b. ḳıl- 276b/10
[=1]

bī-ġam Far. Gamsız, tasasız.
b. bol- 85a/12, 134b/14
[=2]

bīgāna Far. Yabancı.
b. 12b/01, 14a/18, 63a/18, 118b/16, 172b/16, 185a/01, 215b/15
b.+dın 23b/07, 36a/10, 222a/11, 226a/11, 280a/07, 298b/12
b.+larnı 86a/16, 95a/20
b.+larnıŋ 41a/12
b.+nıŋ 81a/07
[=17]

bī-gümān < Far. *bī-gumān* Şüphesiz, muhakkak.
b. 109a/05, 123b/16, 125b/07, 144b/13, 184b/19, 220b/06, 273b/11, 329a/21
[=8]

bī-günāh < Far. *bī-gunāh* Günahsız, suçsuz.
b. 26b/19, 27a/01, 27b/01, 73b/18, 122a/15, 196b/21, 218a/12, 220b/17, 249b/16, 250a/02, 289b/05, 296a/20, 300a/19, 312a/07, 319a/11, 320a/01
b. dép 56a/16
b.+dur men 238b/08
b.+larġa 244a/07
b.+larnı 90b/03
b.+larnıŋ 92a/13
b.+larnıŋ (bī-çāra u bī-günāh) 178b/17
b. turur 300a/18
b. turur biz 210b/13
b. turur men 199a/13
b. tururlar 155a/18

[=26]

bī-günāhlıḳ Günahsızlık, suçsuzluk, masumluk.
b.+ımġa (bī-günāhlıġımġa) 27b/02, 313b/03
b.+ını (bī-günāhlıġını) 238b/16, 250a/16
[=4]

bī-ḫabar Far. Habersiz.
b. 148a/01
b. érdi 75b/16, 96b/11, 196a/15, 286b/21, 327a/07
b. érdiler 221b/10
b. turur sen 49a/01
[=8]

bī-ḥācat Far. Gereksiz, lüzumsuz; gereksinim duymayan.
b. 103b/09, 130b/05, 140b/18
b. bol- 4b/05, 63b/15, 71b/08, 193b/14, 196a/21, 220a/17, 263a/12
b. ḳıl- 23b/08, 50b/09, 159a/13, 188b/12, 204a/14
b. turur 204a/03, 220b/05, 282a/20, 282a/20
b. turur biz 97b/11
b. turur men 132b/01, 166b/03
b. turur sen 51b/09
[=23]

bī-hācetlik Gereksinim duymama durumu, ihtiyaçsızlık.
b.+ni 204a/04
[=1]

bī-ḥad Far. Hadsiz, sınırsız.
b. nıhāyat 210b/17
[=1]

bī-ḥaddī Far. Hadsiz, sınırsız.
b. 142a/12
[=1]

Bih-āfirīd Guştaṣb (**Guştāsb**)'ın kızı. Krş. **Bih-āfirīn**
B. 38a/13
B.+ni 26a/10
B. turur 27b/09
[=3]

Bih-āfirīn k.a. Bk. **Bih-āfirīd**
B. 63a/19
[=1]

bihī Far. Ayva.
b. 160b/06, 312b/14, 312b/15, 312b/18
b. mīve 313a/06
b.+ni 312b/14, 312b/17
[=7]

biḥil Ar. Affetme, bağışlama.
b. bol- 96a/17
[=1]

bī-ḫūd Far. Kendinden geçmiş.
b. (mest bī-ḫūd) 170a/08
[=1]

bīhūda Far. Beyhude, boş, faydasız, gereksiz; boşuna, boş yere.
b. 43a/06, 48a/15, 52b/07, 53a/02, 54b/07, 55b/07, 70a/11, 89b/09, 98a/15, 121b/03, 124b/11, 129a/09, 129a/16, 131b/06, 142a/20, 143b/12, 150a/06, 152a/04, 172a/01, 192b/21, 197b/08, 197b/11, 199a/08, 200a/02, 207b/12, 216b/09, 216b/15, 216b/15, 225a/11, 235a/15, 240a/08, 244a/18, 248b/06, 257b/03, 265a/16, 265a/19, 286b/14, 287a/02, 290a/08, 291b/17, 300b/02, 302b/06, 322a/11, 324a/02, 328b/12
b. söz 59b/15, 169b/14, 169b/16, 176b/14, 257b/04
b. sözle- 8b/05, 26a/07, 54b/11, 112a/16, 171b/07, 184a/21
b. sözlerni ayt- 59b/12, 91b/06
b. tur- 77a/04
[=59]

bīhūda-gūy Far. Boş konuşan, geveze.
b. 272a/08
[=1]

bī-hunar Far. Hünersiz, beceriksiz.
b. 130b/08, 217a/15
b. bol- 218a/01
b. érdi 304a/06
[=4]

bī-hūş Far. Kendinden geçmiş, aklı başında olmayan.
b. 170b/14
b. bol- 18a/08, 21a/01, 28a/09, 33a/11, 33a/14, 60a/11, 62b/16, 151b/19
[=9]

bī-hūşlıḳ Bk. **bī-hūşluḳ**
b.+ında (bī-huşlıġında) 68b/17
[=1]
bī-hūşluḳ Kendinden geçmişlik, kendinden geçme hâli. Krş. **bī-hūşlıḳ**
b.+da 66b/05
[=1]
Bihzād I Guştasb (**Guştāsb**) döneminde bahsi geçen at.
B. 18b/09
B.+ġa 21a/17, 21a/17, 21a/20
[=4]
Bihzād II Behram (**Bahrām VI**) döneminde bahsi geçen İran (**Īrān**)'lı pehlivan.
B. 177b/08
[=1]
Bījan I Keyhüsrev (**Keyḫusrav**) döneminin ünlü kahramanı. Giv (**Gīv**)'in oğlu, Guderz (**Gūdarz**)'in torunu.
B. dék 2a/12
B.+dın 2a/11
[=2]
Bījan II Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde Semerkand şehrinde çok ünlü bir padişah ve pehlivan. Tulhan (**Ṭulḥān**) ve Efrasiyab (**Afrāsıyāb**)'ın soyundandır. Krş. **Pahlavān-ı Bījan, Pahlavān-zāda-ı Pījan, Pījan, Pījan Pād-şā**
B. 331b/21, 332a/09, 332a/11, 332a/13, 332b/01, 332b/02, 332b/09, 332b/17, 332b/19, 333a/05, 333a/07
B. (Pahlavān-ı Bījan) 321a/01, 331b/15, 332a/03
B. bile (Pahlavān-ı Bījan) 331b/14
B.+dın 331b/18
B.+ġa 331b/18, 332b/15
B.+ġa (Pahlavān-ı Bījan) 331b/19, 332a/03
B.+nıŋ 331b/17, 332b/05, 332b/07, 332b/16
[=24]
bī-kār Far. İşsiz, boş.
b. 298a/01
b. bol- 162b/04, 193a/02
[=3]
bī-ḳarār Far. Kararsız; rahatsız, huzursuz.
b. bol- 99a/02
b. u bī-ārām bol- 68a/07
[=2]
bī-ḳarārlıḳ Rahatsızlık, huzursuzluk.
b. ḳıl- 67b/17, 295a/07
[=2]8
Bīkend Şehir adı.
B. şaharı 197a/17
[=1]
bi-küllī Ar. Bütünüyle, tamamen.
b. 145b/18, 222a/15
[=2]
bil- Bilmek, bilgisi olmak, öğrenmiş bulunmak; anlamak, idrak etmek; kabul etmek, saymak, addetmek; tanımak; bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.
b.-(!) 23b/13
b.-di 114b/16, 141b/16, 212a/05, 216a/07, 221a/07, 251a/16, 326b/15, 332b/20
b.-di-ki 8b/03, 13b/17, 22a/06, 37a/17, 40b/05, 59b/15, 64b/02, 67a/02, 73b/15, 77b/07, 85b/10, 93a/07, 106b/09, 107b/20, 108b/19, 113b/10, 114a/13, 125b/11, 136b/15, 137a/04, 139b/15, 142a/08, 151b/19, 162a/01, 190a/06, 202b/06, 224a/03, 224a/04, 226b/21, 227a/09, 241a/17, 250b/02, 251a/15, 252a/10, 261b/16, 264b/01, 266b/01, 271a/01, 275a/09, 278a/04, 280b/07, 286a/20, 288a/07, 292b/19, 293a/12, 297b/20, 299b/11, 307b/08, 308a/06, 308b/17, 310a/04, 310a/07, 311a/14, 315b/13, 328a/20, 332b/09
b.-diler 39a/06, 119b/10, 234b/01, 240a/05, 295a/13, 331b/08
b.-dim 134b/06, 163a/03, 313a/06
b.-diŋ 125b/13
b.-e almadılar 242a/17
b.-e almas érdi 123b/10
b.-e almasa 231a/01, 242a/13
b.-e almasalar 231b/09
b.-e almay 229a/01

b.-e almaydur men 5a/01, 326a/12
b.-e alur 60a/18
b.-e sen 8b/15, 24a/11, 24a/12, 41a/08, 43b/07, 49a/09, 53b/19, 142a/12, 143b/16, 189b/08, 196a/11, 250a/02, 254b/21, 258a/10, 261a/04, 271a/17, 273a/12, 277b/10, 283a/14, 298b/20, 329b/09
b.-e sizler 144b/16, 214b/20, 283a/18
b.-eduġan 45a/19
b.-edür 7a/15, 29b/02, 46b/15, 48a/16, 53a/05, 199b/02, 200a/11, 263b/01
b.-edür men 26b/15, 85b/02, 152b/10, 188b/21, 234a/01, 237a/08, 273a/17, 273b/11, 294b/17, 309a/20
b.-er sen 317b/08
b.-ey 98a/02
b.-eyin 123a/12, 202a/07, 242b/21
b.-genimni 26b/13, 216b/01
b.-geniniŋ 125a/20
b.-geniŋ (bilgeni bol-) 123a/09
b.-genler 172b/17
b.-genleriŋizlerni 318a/04
b.-gey 86a/15, 144a/20, 205b/05, 258b/17
b.-gey-ki 43a/08
b.-gey men 245a/04
b.-gey sen 48b/19, 134b/01, 213a/06, 219b/18, 242b/04, 244a/13
b.-gil 11a/16, 12b/07, 17a/16, 23b/09, 36a/14, 40b/20, 46a/13, 47a/16, 47a/17, 47b/07, 51b/16, 53a/02, 54a/05, 61a/16, 67a/06, 82a/08, 84b/09, 86b/11, 91a/16, 94a/03, 94a/11, 106a/09, 114b/20, 129a/05, 130a/20, 133b/20, 144a/15, 144b/07, 169a/07, 172b/12, 176a/10, 207b/05, 219a/15, 220b/05, 245a/14, 245b/04, 262b/14, 264b/15, 271a/15, 276a/10, 279a/15, 280b/07, 304a/03, 312a/14, 326a/09, 328b/03, 329a/01
b.-güçi turur 182a/20
b.-güsidür 124b/07, 215a/20
b.-iŋizler 82a/05, 145a/07, 180a/04, 249b/10
b.-iŋler 11a/10, 15a/11, 20b/03, 25a/06, 74a/11, 81a/03, 120a/14, 128b/02, 134b/12, 194a/12
b.-ip 73a/16, 94a/01, 121b/10, 146b/18, 147a/05, 152b/05, 230a/20, 230a/21, 230b/01, 231b/08, 231b/14, 240b/02, 256a/14, 282b/01, 304b/16
b.-ip bol- 203a/15, 203a/16, 231b/19
b.-ip érdi 241b/01
b.-ipdür 70b/03, 139b/19, 226a/09
b.-işdin 242b/03
b.-medi 63b/07, 304b/08
b.-medi-ki 92a/04
b.-megenige 232a/01
b.-megey 189a/02, 216b/05, 306b/02
b.-megil 93b/03, 105b/19, 106a/09, 144a/15, 186b/07, 190b/02, 264b/02
b.-mek kerek 128b/10, 220a/16
b.-mem sen 55b/03, 272b/08
b.-mem sizler 153b/09
b.-meŋizler 205a/07, 265b/13
b.-mepdür 154b/17
b.-mes 3a/18, 77b/16, 95a/13, 103b/02, 105b/09, 143a/12, 160b/11, 172b/01, 219a/17, 221b/19, 222a/03, 225b/07, 247a/01, 261a/07, 279a/10, 281b/12, 283b/04, 331b/06
b.-mes biz 30b/17
b.-mes dép 205a/21
b.-mes érdi 25b/03, 66b/02, 96a/05, 96a/09, 100a/09, 145b/19, 156b/17, 165a/16, 172b/07, 192a/09, 245b/03, 272a/18, 305b/14
b.-mes men 45b/18, 171b/14, 311a/04
b.-mes mü sen 146b/17, 171b/19, 246b/09, 287a/18, 290b/18, 313a/10
b.-mes sen 49a/01, 63a/08, 63a/10, 236a/11, 263a/12, 270b/19, 291b/21
b.-mes sen dép 28a/08
b.-meseler 230b/02
b.-meseŋ 49b/18, 313b/21, 314b/02

b.-mesler 17b/18, 86a/10, 172b/13, 282a/12
b.-mesligige 242a/18
b.-mesligimdin 170b/15
b.-meslikdin 247a/02
b.-mey 112b/04, 171a/07, 268a/21
b.-mey sen 51b/01, 183a/02, 198b/01, 198b/01
b.-meydü bol- 86a/14, 86a/15
b.-meydür 57a/02, 139a/09, 263b/10
b.-meydür biz 5b/12, 46b/19, 51a/19
b.-meydür men 8b/06, 24a/04, 24a/06, 38b/18, 46a/05, 52b/03, 53a/17, 59a/07, 81a/04, 113b/08, 158a/21, 222a/07, 255b/06, 271a/14, 273a/21, 277b/17, 281b/14, 284a/03, 286a/19, 294a/07, 294a/18, 325a/07
b.-meydür miz 3a/13
b.-meydürler 321b/04, 322a/07
b.-se 129b/07, 203a/18, 204a/03, 215a/19, 216b/18, 217a/19, 217b/18, 240b/19, 242a/12, 244b/07
b.-seŋ 215a/21
b.-sün 85b/17, 150a/14, 242b/02
b.-ür 71b/02, 94a/04, 124b/05, 124b/06, 190b/19, 202b/02, 202b/02, 202b/03, 202b/21, 215a/19, 227a/04, 253b/06, 309a/17, 314a/19, 318a/02, 329b/14
b.-ür dép 215b/04
b.-ür éken sen 98a/14
b.-ür érdi 16b/01, 26b/07, 63a/14, 65a/01, 65a/02, 137b/19, 221a/05, 222a/07, 242a/19
b.-ür érdiler 100a/19, 157a/02, 305b/12
b.-ür érdiŋ 52b/12
b.-ür men 57b/05, 105b/11, 148b/12, 215a/17
b.-ür mü sen 67a/05, 94b/05, 172a/21, 219b/04
b.-ür sen 13b/03, 23b/11, 23b/12, 42b/04, 43a/17, 45b/17, 52a/01, 56b/03, 80a/19, 91a/18, 93a/13, 146b/04, 185a/16, 190a/04, 190a/04, 197b/19, 199b/01, 257b/20, 258a/09, 297a/13
b.-ür sen dép 276a/14
b.-ür siler 69a/13, 119b/17
b.-ürler 47b/09, 189a/09, 272b/14
[=439]

āsān bil- 144a/15
ḥaddını bil- 112b/04
ḥaddıŋnı bil- 183a/02
köŋlide bil- 226b/21
sahl bil- 93b/03
yār bil- 205a/07
[=6]

Bīlān İskender (**İskender**) döneminde Sind (**Sınd**) padişahı. Bondah adıyla da bilinir.
B. érdi 107a/03
[=1]

bile 1. (Bağlama edatı) İle. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar. Krş. **ile** 1
b. 6b/05, 6b/06, 8a/09, 9a/21, 10a/13, 11a/02, 11a/12, 11b/19, 24b/18, 28b/04, 44a/18, 45b/11, 54b/08, 57a/01, 68a/10, 68a/11, 82b/01, 102b/02, 121a/08, 148a/16, 154a/21, 155b/11, 155b/12, 188b/18, 193b/10, 201a/05, 203a/10, 204b/01, 215a/05, 222b/01, 223a/10, 260a/01, 269a/04, 269b/13, 285b/20, 286a/01, 304b/13, 311b/16, 312a/03, 319a/20
[=40]

2. (Son çekim edatı) İle. İsimlerin sonuna gelerek onlardan çeşitli anlamlarda zarflar yapar. Krş. **birle, ile** 2
b. 1b/04, 1b/04, 1b/06, 1b/06, 1b/06, 1b/14, 2b/15, 3a/02, 3a/04, 3a/08, 3a/09, 3b/01, 3b/05, 3b/06, 3b/08, 3b/13, 4a/11, 4a/15, 4b/06, 5a/03, 5b/01, 5b/08, 5b/08, 5b/14, 6b/04, 6b/06, 6b/07, 6b/16, 6b/16, 7a/17, 7b/05, 7b/07, 7b/09, 7b/14, 7b/15, 8a/05, 8a/12, 8a/12, 8a/14, 8b/05, 8b/06, 8b/06, 9a/07, 9a/07, 9a/11, 9a/19, 9a/19, 9b/11, 9b/12, 9b/12, 9b/12, 9b/14, 10a/03, 11a/03, 11a/07, 11a/08, 11a/14, 11a/15, 11a/18, 11a/20, 11b/01, 11b/01, 11b/16, 12a/12, 12a/15, 12a/20,

12a/20, 12b/18, 12b/19, 13a/05,
13a/06, 13b/06, 14a/01, 14a/05,
14a/07, 14a/07, 14a/14, 14a/20,
14b/03, 14b/08, 14b/13, 14b/15,
15a/01, 15a/19, 15b/05, 16a/04,
16a/16, 16a/18, 16b/04, 17a/14,
17b/03, 17b/04, 17b/04, 17b/10,
17b/20, 18a/02, 18a/04, 18a/07,
18a/08, 18b/08, 18b/08, 18b/19,
19a/05, 19a/07, 19a/12, 19a/12,
19a/13, 19a/14, 19b/09, 19b/16,
19b/17, 20a/13, 20b/09, 21a/03,
21b/07, 21b/08, 21b/10, 21b/14,
22a/20, 22b/06, 23a/19, 23a/20,
24a/05, 24a/06, 24a/11, 24a/19,
24b/03, 24b/13, 24b/18, 25a/02,
25a/03, 25a/05, 25a/07, 25b/12,
25b/16, 25b/19, 25b/20, 26a/02,
26a/09, 26b/03, 26b/08, 26b/09,
26b/18, 27a/02, 27a/03, 27a/09,
27b/12, 27b/21, 28a/04, 28a/11,
28a/16, 29a/05, 29a/06, 29a/09,
30a/09, 30a/10, 30a/16, 30b/19,
31a/07, 31a/09, 31a/10, 31a/18,
31b/06, 31b/09, 31b/20, 32a/01,
32a/11, 32a/12, 32a/13, 32a/16,
32a/20, 32b/03, 32b/12, 33a/10,
33a/11, 33a/19, 33a/20, 33b/01,
33b/08, 33b/18, 34a/02, 34a/03,
34a/07, 34a/08, 34a/14, 34a/16,
34b/03, 34b/12, 34b/12, 34b/15,
34b/16, 34b/18, 34b/18, 34b/18,
35a/06, 35a/08, 35a/14, 35a/19,
35b/09, 35b/14, 35b/18, 36a/04,
36b/05, 37a/15, 37b/04, 38a/11,
38a/12, 38a/18, 38b/09, 38b/16,
39a/02, 39a/10, 39b/16, 39b/17,
39b/19, 39b/19, 39b/20, 40a/01,
41a/02, 41a/08, 41a/10, 41a/11,
41a/11, 41b/03, 41b/12, 41b/14,
41b/15, 41b/16, 42a/18, 42b/18,
42b/20, 43a/01, 43a/03, 43a/05,
43a/09, 43a/16, 43b/12, 44a/05,
44a/13, 44a/18, 44b/04, 44b/04,
44b/17, 45a/07, 45a/11, 45a/19,
45b/02, 45b/05, 45b/08, 45b/11,
45b/13, 45b/14, 45b/15, 45b/18,
46b/02, 46b/10, 46b/12, 46b/17,
47a/09, 47b/15, 49a/02, 49a/11,
49a/15, 49a/16, 49a/17, 49a/19,
49a/20, 49b/11, 49b/14, 49b/15,
49b/15, 50a/02, 50a/03, 50a/19,
50b/05, 51a/02, 51a/04, 51b/07,
51b/07, 51b/09, 51b/10, 51b/17,
52a/03, 52a/05, 52a/10, 52a/16,
52a/20, 52b/06, 53a/06, 53a/09,
53a/10, 53a/11, 53a/17, 53b/05,
53b/14, 54a/01, 54a/12, 54a/15,
54a/15, 54a/17, 54b/03, 54b/04,
54b/07, 54b/12, 55a/06, 55a/17,
55a/19, 55a/20, 55b/10, 55b/11,
56a/16, 56a/20, 56b/11, 57b/10,
58a/04, 58a/08, 58a/10, 58b/02,
58b/06, 58b/12, 58b/17, 59a/02,
59a/07, 59a/09, 59a/11, 59a/12,
59a/13, 59a/18, 59b/08, 60a/18,
60b/13, 60b/15, 61a/10, 61b/04,
62b/05, 62b/10, 63a/02, 63a/11,
63a/12, 63b/01, 63b/01, 63b/03,
63b/05, 63b/11, 64a/01, 64a/04,
64a/08, 64a/16, 64b/01, 64b/18,
65a/01, 65b/08, 65b/11, 65b/19,
66a/02, 66a/10, 66b/01, 66b/03,
66b/14, 66b/17, 67a/03, 67a/15,
67a/20, 67b/04, 67b/05, 67b/06,
67b/15, 68a/02, 68a/03, 68a/15,
68b/06, 68b/09, 68b/11, 68b/11,
69a/05, 69a/11, 69b/02, 69b/07,
69b/13, 69b/15, 69b/15, 70a/04,
70a/19, 70b/02, 70b/18, 71a/04,
71a/09, 71a/09, 71a/20, 71a/20,
71b/10, 71b/13, 72a/12, 72b/04,
72b/08, 73a/02, 73a/14, 73b/07,
74a/05, 74a/16, 74a/19, 74b/11,
74b/11, 75a/11, 75b/01, 75b/10,
76a/16, 76b/20, 77a/03, 77b/02,
77b/05, 77b/17, 78a/04, 78a/13,
78a/13, 78b/12, 78b/15, 79a/08,
79a/17, 79a/19, 79b/09, 79b/12,
80a/03, 80a/07, 80a/14, 80a/16,
80b/07, 80b/07, 80b/08, 80b/13,
81a/10, 81a/12, 81b/04, 81b/06,
81b/12, 81b/15, 82a/03, 82a/09,
82a/12, 82a/12, 82b/18, 82b/18,
82b/20, 83a/13, 83a/18, 83b/04,
83b/05, 83b/07, 83b/11, 83b/16,
84a/01, 84a/01, 84a/20, 84b/02,
84b/02, 84b/06, 84b/07, 84b/11,
84b/12, 85b/05, 85b/15, 86b/09,
87a/10, 87a/10, 87a/20, 87b/06,

87b/20, 88a/01, 88a/08, 88a/13, 88a/19, 88a/19, 88b/01, 88b/09, 88b/12, 89a/07, 89a/14, 89a/15, 89a/15, 89a/17, 89a/18, 89b/07, 89b/09, 89b/14, 89b/18, 90a/08, 90a/11, 90a/15, 90a/17, 90b/15, 90b/19, 91a/01, 91a/04, 91a/08, 91a/13, 91a/16, 91a/17, 91b/01, 91b/04, 91b/12, 92a/03, 92a/07, 92a/10, 92a/11, 92a/16, 92b/01, 92b/01, 92b/04, 92b/06, 92b/08, 92b/18, 93a/12, 93a/18, 93a/19, 93a/20, 93a/20, 94a/01, 94a/04, 94a/07, 94b/19, 95a/04, 95a/06, 95a/07, 95a/11, 95b/03, 95b/03, 95b/03, 95b/12, 95b/20, 95b/20, 96a/02, 96a/08, 97a/14, 97b/02, 97b/15, 98a/15, 99a/04, 99a/08, 99a/14, 99a/20, 99b/13, 99b/17, 100a/13, 100a/15, 100a/17, 100b/19, 101a/11, 101a/12, 101a/13, 101a/16, 101a/19, 101a/19, 102a/14, 102a/15, 102a/18, 102a/19, 102b/05, 102b/06, 102b/08, 102b/15, 102b/18, 103a/06, 103b/02, 104b/11, 104b/13, 105a/20, 105b/05, 105b/07, 105b/07, 106b/07, 107a/02, 107b/01, 107b/12, 107b/19, 108b/07, 109a/07, 109a/07, 109a/09, 109a/10, 109a/11, 109a/12, 109b/11, 109b/12, 110a/17, 110b/05, 110b/12, 110b/12, 111b/20, 112a/09, 112b/03, 112b/04, 112b/13, 112b/16, 112b/16, 113a/05, 113a/15, 113a/16, 113b/10, 113b/11, 113b/13, 114a/08, 114a/18, 114b/03, 114b/06, 114b/12, 115a/08, 115a/09, 115a/09, 115b/11, 115b/19, 116a/08, 116a/12, 116a/13, 116a/14, 116a/16, 116a/17, 116b/04, 117a/04, 117a/12, 117a/18, 117b/02, 117b/17, 117b/20, 118a/18, 118a/19, 118b/04, 118b/06, 118b/13, 118b/16, 119a/14, 119a/18, 119b/03, 119b/20, 120a/04, 120a/05, 120a/06, 120a/09, 120a/18, 120b/14, 120b/16, 121a/15, 121b/05, 122b/02, 122b/12, 123a/03, 123b/01, 123b/07, 123b/08, 123b/11, 123b/12, 123b/15, 123b/15, 123b/17, 124a/19, 124b/16, 124b/17, 125a/18, 125b/02, 125b/05, 126a/08, 126a/12, 126b/10, 126b/15, 127b/15, 129a/15, 129b/10, 130a/04, 130a/06, 130a/15, 130a/15, 131a/21, 131b/04, 131b/07, 132a/05, 132b/14, 132b/15, 133a/04, 133a/07, 133a/15, 133b/07, 134a/17, 134a/17, 134a/19, 134b/01, 134b/21, 135b/05, 135b/10, 135b/11, 136a/02, 136a/07, 136a/14, 136b/10, 137a/09, 137a/10, 138b/03, 139a/09, 139a/14, 139b/06, 139b/15, 140a/01, 140a/06, 140a/11, 140a/20, 140b/09, 140b/20, 141b/04, 142a/02, 142a/18, 142b/06, 142b/06, 142b/09, 142b/17, 143a/09, 143a/20, 143b/06, 143b/10, 143b/17, 146a/02, 146b/12, 147a/09, 147a/11, 147a/12, 147a/18, 147b/04, 147b/05, 147b/05, 147b/10, 147b/11, 147b/11, 147b/14, 147b/16, 147b/19, 147b/20, 148a/01, 148a/03, 148a/06, 148a/09, 148b/02, 148b/07, 148b/08, 149a/05, 149a/05, 149a/10, 149a/15, 149b/09, 149b/17, 150a/04, 151a/15, 151a/16, 151b/16, 152a/08, 152a/15, 152a/15, 152a/17, 152a/19, 152a/21, 152b/03, 152b/06, 152b/10, 153a/05, 153b/03, 153b/15, 153b/21, 154a/17, 154a/20, 154b/03, 154b/05, 154b/12, 154b/12, 154b/16, 155a/06, 155a/15, 155b/01, 156a/06, 156a/15, 156a/18, 156b/05, 156b/15, 157a/02, 157b/01, 157b/14, 157b/15, 157b/21, 158a/05, 158a/07,

158a/08, 158b/09, 158b/20, 159a/11, 159a/12, 159a/15, 159b/13, 160a/14, 161b/05, 161b/13, 162a/20, 162b/06, 162b/17, 163a/01, 163a/01, 163a/19, 163b/05, 163b/06, 163b/15, 164a/11, 164a/13, 164b/02, 164b/03, 164b/03, 164b/04, 164b/14, 164b/16, 165a/02, 165a/08, 165a/20, 165a/21, 165b/02, 165b/03, 165b/10, 165b/19, 166a/10, 166b/01, 166b/18, 167a/09, 167a/10, 167a/14, 167a/15, 167a/16, 167b/17, 168a/09, 168a/14, 168b/18, 169a/02, 169a/08, 169a/13, 169b/05, 170a/12, 170a/16, 170b/01, 170b/02, 170b/19, 170b/21, 171a/02, 171a/09, 171a/10, 171a/12, 172b/15, 173a/08, 173a/13, 173a/14, 173a/18, 173b/01, 173b/02, 173b/04, 173b/05, 173b/10, 173b/17, 173b/19, 174a/08, 174a/11, 174b/08, 175a/16, 175a/19, 175a/20, 175b/10, 175b/11, 175b/14, 176b/03, 176b/11, 177b/01, 177b/02, 177b/11, 177b/16, 177b/17, 177b/19, 177b/21, 178a/02, 178a/03, 178a/09, 178a/19, 178a/20, 178b/01, 178b/21, 179a/06, 179a/10, 179a/11, 179a/16, 179b/06, 179b/16, 179b/18, 180a/06, 180a/07, 180a/16, 180b/09, 180b/19, 182a/08, 182a/13, 182a/18, 182b/01, 182b/04, 182b/13, 182b/18, 182b/19, 183a/09, 183a/15, 183b/18, 183b/19, 183b/20, 184a/16, 184a/18, 184a/19, 184b/05, 184b/08, 185a/06, 185b/02, 185b/05, 185b/10, 185b/11, 186a/04, 186a/14, 186a/21, 186b/02, 186b/03, 186b/09, 186b/18, 187a/16, 187b/02, 187b/03, 187b/11, 187b/12, 187b/21, 188a/05, 188a/08, 188a/10, 188a/18, 188b/08, 188b/20, 189a/01, 189a/02, 189a/10, 189a/12, 189a/14, 189a/18, 189b/17, 190a/05, 190a/11, 190a/13, 190b/03, 190b/05, 190b/08, 190b/11, 190b/13, 190b/21, 191a/01, 191a/15, 191a/21, 191b/02, 191b/03, 191b/04, 191b/05, 191b/06, 191b/08, 192a/03, 192a/17, 192a/18, 192b/14, 192b/19, 193b/02, 194a/05, 194b/09, 195a/03, 195a/04, 195a/07, 195b/05, 195b/08, 195b/08, 195b/11, 195b/15, 196a/04, 196a/15, 196a/15, 196b/06, 196b/10, 196b/15, 196b/17, 197a/03, 197a/05, 197b/14, 197b/16, 197b/20, 198a/01, 198a/13, 198a/14, 198a/16, 198a/21, 198b/02, 198b/10, 199a/01, 199a/04, 199a/15, 199b/03, 199b/21, 200a/07, 200a/08, 200b/01, 201b/11, 201b/12, 202a/04, 202a/20, 202b/05, 202b/19, 203a/03, 203b/04, 204a/02, 204a/11, 204b/18, 205a/06, 205a/19, 205b/05, 206a/04, 206a/07, 206a/08, 206a/16, 206b/12, 206b/14, 206b/14, 207a/10, 207b/18, 208a/06, 208a/08, 208b/01, 208b/13, 208b/17, 208b/18, 209a/04, 209a/17, 209b/18, 210b/02, 211a/11, 211a/15, 211a/16, 211b/02, 211b/20, 212a/03, 212a/20, 212b/19, 213a/06, 213a/12, 213a/13, 213b/02, 213b/06, 213b/08, 214a/02, 214a/11, 214b/09, 215b/02, 216b/07, 216b/14, 216b/15, 217a/18, 217a/18, 217b/07, 217b/09, 218a/02, 218a/04, 218a/05, 218a/05, 218a/06, 218a/13, 218a/14, 218a/21, 219a/04, 219a/05, 219a/18, 219b/13, 219b/16, 219b/17, 220a/07, 220b/01, 220b/17, 221a/17, 221a/20, 221a/21, 221b/19, 222a/04,

222a/08, 222a/12, 222a/16, 222b/09, 222b/17, 223a/01, 223a/02, 223b/05, 223b/13, 224a/02, 224a/07, 224a/09, 224b/02, 225a/17, 225b/08, 225b/11, 225b/12, 226a/09, 227a/20, 227b/06, 227b/15, 228b/09, 229b/04, 229b/09, 229b/09, 229b/11, 231a/01, 231a/01, 231a/14, 231a/15, 231a/18, 231b/06, 233a/14, 234a/02, 234b/03, 234b/05, 234b/20, 235a/10, 235a/14, 235b/01, 235b/02, 235b/09, 235b/09, 236a/06, 236a/19, 236a/21, 236b/16, 236b/17, 237a/04, 237a/20, 237b/05, 237b/17, 238a/02, 238a/04, 238a/17, 238a/17, 238a/21, 238b/01, 238b/16, 238b/20, 239a/16, 239b/19, 239b/21, 240a/03, 241a/05, 241a/15, 241a/20, 241b/12, 241b/12, 242b/07, 242b/21, 243b/08, 243b/09, 243b/14, 244a/10, 244a/11, 244a/15, 244b/15, 244b/20, 244b/20, 245a/01, 245a/03, 245a/21, 245b/14, 245b/19, 245b/20, 246a/15, 246b/10, 246b/11, 248a/04, 248a/10, 248b/02, 248b/05, 248b/12, 249a/03, 249a/04, 249a/14, 249b/05, 249b/06, 250a/10, 250a/17, 250b/05, 251a/07, 251a/12, 251a/19, 251b/09, 251b/19, 252a/08, 252b/20, 253a/02, 253a/10, 253a/12, 253a/15, 253b/02, 253b/02, 253b/15, 253b/18, 254a/09, 254a/19, 254b/04, 254b/05, 254b/09, 255a/01, 255a/05, 255a/06, 255a/07, 255a/17, 255b/13, 256a/19, 256a/21, 256b/09, 256b/16, 256b/20, 257a/04, 257a/10, 257a/14, 257a/19, 257b/02, 257b/08, 257b/14, 258a/07, 258a/19, 258a/19, 258b/02, 259a/13, 259a/21, 259b/19, 260a/13, 260a/15, 260b/21, 261a/03, 261a/07, 261b/02, 261b/07, 261b/11, 261b/18, 262b/03, 262b/05, 263a/03, 263a/05, 263b/01, 263b/15, 263b/18, 264a/05, 264b/05, 264b/17, 265a/17, 265a/18, 265a/19, 265b/05, 265b/21, 266a/02, 266a/08, 266a/10, 266a/16, 266b/03, 266b/05, 266b/16, 267a/01, 267a/01, 267a/02, 267a/04, 267a/11, 267a/15, 267b/13, 268a/09, 268b/06, 268b/13, 268b/15, 269a/06, 269a/07, 269a/10, 269a/11, 269a/16, 269a/18, 269b/20, 269b/21, 270b/11, 270b/16, 271a/07, 271b/09, 272a/02, 272a/15, 272b/02, 272b/15, 272b/20, 273a/12, 273b/09, 273b/14, 273b/18, 274a/07, 274a/11, 274a/16, 274b/01, 274b/02, 274b/05, 275a/05, 275a/10, 275a/10, 275a/17, 275a/18, 275b/04, 275b/04, 276a/09, 276a/17, 276b/02, 276b/21, 277a/07, 277a/08, 277a/15, 277b/04, 277b/09, 277b/14, 277b/19, 278a/02, 278a/05, 278a/07, 278b/06, 278b/19, 279a/08, 279a/14, 279a/19, 279a/21, 279b/02, 279b/04, 280b/05, 281a/10, 281a/12, 281a/16, 281b/01, 282a/03, 282b/12, 282b/15, 282b/16, 282b/17, 283b/01, 284a/15, 284a/16, 284b/03, 284b/06, 284b/16, 285a/17, 285b/01, 285b/02, 285b/06, 285b/10, 285b/11, 285b/12, 285b/14, 285b/15, 285b/16, 285b/20, 286a/03, 287a/16, 287a/19, 287b/02, 287b/03, 288a/15, 288a/16, 288a/18, 288a/21, 288b/06, 288b/16, 289a/01, 289a/13, 289a/16, 289a/19, 289a/21, 289b/04, 290a/01, 290a/03, 290a/10, 290a/11, 290b/10, 290b/13, 290b/16, 290b/16, 291a/13, 291b/04, 291b/07,

291b/13, 292a/01, 292a/02, 292a/09, 292a/11, 292a/21, 292b/09, 292b/16, 292b/16, 292b/21, 293a/13, 293a/20, 293b/09, 293b/21, 294b/02, 294b/20, 295a/01, 295b/15, 296a/18, 296b/04, 296b/08, 296b/10, 296b/15, 297a/11, 297a/13, 298a/05, 298a/06, 298b/03, 298b/05, 298b/07, 298b/08, 298b/13, 299a/09, 299a/14, 299a/21, 299b/05, 299b/10, 299b/14, 299b/19, 300a/14, 300b/01, 300b/09, 300b/21, 301a/08, 301a/21, 302a/02, 302b/03, 303a/05, 303a/15, 303b/02, 303b/04, 303b/08, 303b/09, 303b/17, 304a/19, 304a/19, 305a/13, 306a/09, 306a/19, 306b/10, 307a/03, 307a/12, 307a/21, 307b/08, 308a/01, 308b/14, 309a/02, 309a/12, 309b/09, 309b/11, 310a/06, 310a/11, 310a/15, 310a/16, 310a/19, 310b/14, 310b/19, 311a/12, 311a/18, 311b/10, 311b/12, 312a/13, 312a/16, 312a/21, 312b/12, 313a/15, 313a/18, 313a/20, 314a/17, 314a/20, 315a/09, 315a/18, 316a/04, 316a/10, 317a/08, 317a/18, 317b/07, 318a/19, 319a/09, 319b/06, 319b/14, 319b/14, 320b/17, 320b/19, 320b/20, 321a/01, 321a/02, 321a/11, 321a/13, 321a/14, 321a/20, 321b/04, 321b/12, 322a/13, 322a/17, 322b/01, 322b/04, 322b/05, 323a/07, 323a/11, 323a/12, 323b/09, 323b/13, 324a/09, 324b/05, 325a/03, 325a/08, 325b/04, 325b/09, 325b/09, 326a/01, 326b/02, 326b/20, 327a/03, 327b/10, 327b/11, 328a/07, 328b/08, 328b/11, 328b/14, 328b/18, 329a/07, 329a/10, 329a/11, 329a/12, 329a/15, 329a/17, 329a/18, 329b/05, 329b/13, 331a/08, 331b/05, 331b/14, 331b/17, 332a/01, 332a/04, 332a/04, 332a/16, 332b/10, 333a/01

b. (-maḳ bile) 88b/18, 123b/11, 129a/15, 165b/16, 169b/09, 300b/13

b. (-mek bile) 29b/20, 30a/02, 60a/09, 96a/01, 103a/01, 119a/08, 161b/08

b. érdi 43b/03

b. érmiş 177a/15

b. turur 177b/17, 220a/16, 259a/08, 283b/10

b. turur biz 283b/09

[=1565]

3. (Bağlama edatı) Bile, dahi, de.

b. (-ġan bile) 3b/03, 43a/15, 185b/13, 217a/16, 226b/05, 233b/20, 235b/19, 245b/11, 272a/15, 274a/16, 314a/02, 315b/16

b. (-gen bile) 84b/06, 248b/12, 273a/20, 276a/04, 295a/09

b. (-ḳan bile) 243a/20 (-sa bile anlamında)

[=18]

bilezük Bilezik. Krş. **bilüzük**

b. 59b/06, 329b/17, 332a/03

b. (altun bilezük) 13b/09, 36b/14, 82b/14, 136a/17, 166b/16, 271a/21

b. (altun ṭavḳ ve bilezük) 287b/18

b. (altun ṭavḳ ve bilezük ve yigene) 323a/04

b.+lerini 26a/11

[=12]

bilin- Bilinmek, bilgi sahibi olmak; anlaşılmak.

b.-di 277b/20

b.-edür 2b/02

[=2]

billūr Far. Billur, kristal.

b. cām 166a/16

b.+da (şīşa-ı billūr) 160b/08, 165a/03, 166a/03

b. dék (şīşa-ı billūr) 92b/03

b.+dın (şīşa-ı billūr) 164b/07, 183b/01

b.+dın (şīşa-ı billūrdın fānūslar) 104a/11
b.+dın (şīşa-ı billūrdın ḳıl-) 92b/17, 93a/18
b.+dın érdi (şīşa-ı billūr) 165b/04
b.+dın turur (şīşa-ı billūr) 183b/06
b. şīşa cāmlar 191b/17
[=13]
bilüzük Bk. **bilezük**
b. (altun bilüzük) 165b/11, 240b/07
b. (altun bilüzük ve ṭavḳluḳ) 300a/11
b.+ler (altun bilüzükler) 227a/16
[=4]
bīmār Far. Hasta.
b. bol- 70b/09, 76a/02, 105a/15, 189b/07
[=4]
bin Ar. Oğul. Krş. **ibn**
b. (Dārā bin Dārāb) 106a/07, 110b/02
b. (Dārā bin Dārāb Pād-şāh) 76a/16
[=3]
binā Ar. İnşa etme, yapma.
b. ḳıl- 2b/08, 2b/09, 201a/02, 201a/03
[=4]
bī-naṣīb Far. Nasipsiz, kısmetsiz.
b. turur men 199a/08, 199a/12
[=2]
bī-naẓīr Far. Benzersiz, eşsiz.
b. (vazīr-ı bī-naẓīr) 182b/11, 219b/01
[=2]
bī-nıhāyat < Far. *bī-nihāyat* Nihayetisiz, sınırsız; son derece.
b. 36a/07, 75a/18, 205b/05
b.+dur 172b/18
b. érdi 91b/11
b. turur 100b/09
[=6]
bir Bir, sayı adı; bu sayı kadar olan; belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir; biri, bir tanesi; aynı, farksız, eş; eşsiz, tek; ortak, müşterek.
b. 2a/11, 2a/16, 2b/08, 3a/04, 3a/17, 4a/01, 4a/02, 4a/07, 4a/10, 4a/11, 4a/15, 4a/16, 4b/02, 4b/06, 4b/15, 4b/16, 5a/02, 5a/03, 5a/14, 5b/11, 5b/16, 6a/06, 6a/07, 6a/11, 6a/13, 6b/09, 6b/12, 6b/13, 6b/13, 6b/17, 7a/01, 7a/07, 7a/09, 7a/13, 7a/15, 7a/19, 7b/06, 7b/08, 7b/08, 7b/14, 8a/18, 8a/20, 8b/03, 8b/09, 8b/11, 8b/14, 8b/18, 8b/19, 9a/03, 9a/06, 9a/13, 9a/15, 9a/18, 9a/21, 9b/04, 9b/05, 9b/09, 9b/11, 9b/14, 10a/06, 10a/06, 10a/07, 10a/10, 10a/11, 10a/13, 10a/21, 10b/01, 11a/10, 11a/11, 11a/20, 11b/07, 11b/07, 11b/08, 11b/20, 12a/05, 12a/07, 12a/08, 12a/09, 12a/14, 12b/08, 12b/10, 12b/12, 12b/20, 13a/19, 13b/09, 14a/02, 14b/01, 14b/07, 14b/10, 14b/13, 14b/15, 15a/06, 15a/11, 15a/18, 15a/18, 15a/18, 15a/19, 15a/20, 15b/04, 15b/06, 15b/07, 15b/14, 16b/14, 16b/15, 16b/16, 17b/03, 17b/03, 17b/03, 17b/13, 18a/03, 18a/20, 18b/06, 18b/08, 18b/12, 18b/14, 18b/16, 18b/19, 19a/02, 19a/11, 19a/12, 19a/12, 19a/18, 19a/20, 19b/05, 19b/07, 19b/16, 20a/05, 20a/14, 20b/12, 20b/14, 20b/17, 21b/13, 23b/01, 23b/16, 23b/18, 24a/12, 24a/19, 24b/02, 24b/02, 24b/02, 24b/11, 25a/08, 25a/09, 25b/06, 26a/02, 26a/03, 26b/06, 26b/06, 26b/07, 27a/03, 27a/13, 27a/13, 27b/12, 28a/08, 28b/16, 28b/17, 28b/19, 29b/19, 30a/02, 30a/14, 31a/07, 31b/16, 32a/03, 32a/04, 32b/18, 33a/01, 33a/06, 33b/03, 33b/03, 33b/03, 33b/04, 33b/06, 33b/07, 33b/08, 33b/10, 33b/11, 33b/12, 33b/18, 34a/03, 34a/04, 34a/10, 34a/10, 34b/02, 34b/05, 34b/06, 34b/12, 35a/03, 35a/09, 35a/15, 35a/20, 35b/19, 35b/20, 35b/20, 36a/02, 36a/06, 36a/06, 36a/11, 36a/13, 36a/18, 36b/01, 36b/04, 36b/04, 36b/06, 37a/12, 37a/20, 37b/01, 37b/02, 37b/04, 37b/16, 38b/02, 38b/03, 39b/06, 40a/14, 40b/01, 41a/07, 41b/14, 41b/20, 42b/15, 43a/04, 43a/20, 43b/20, 44a/06, 44a/11,

44a/12, 44a/13, 44a/14, 44a/14, 44a/14, 44a/14, 44a/18, 44b/13, 44b/14, 44b/14, 44b/20, 44b/20, 45a/11, 45a/18, 46a/13, 46b/01, 47a/02, 48b/19, 49a/14, 49a/14, 49a/16, 51a/13, 51b/04, 52a/06, 52a/07, 52a/13, 52a/20, 52a/20, 53a/16, 55a/09, 55a/10, 55a/12, 56a/03, 56a/12, 57b/03, 57b/05, 57b/06, 57b/07, 57b/08, 58a/02, 58a/06, 58a/17, 58b/02, 58b/02, 58b/04, 58b/05, 58b/06, 58b/08, 60a/07, 60a/15, 62a/13, 63a/10, 63a/11, 63a/12, 63b/03, 64a/15, 64b/03, 64b/06, 64b/14, 64b/20, 65a/01, 65a/03, 65a/04, 65a/17, 65b/01, 65b/04, 65b/08, 66a/15, 66b/02, 66b/07, 66b/10, 66b/19, 66b/20, 67a/05, 67a/08, 67b/01, 67b/05, 67b/07, 67b/15, 68a/03, 68b/09, 68b/10, 68b/17, 70a/02, 70b/07, 70b/07, 70b/11, 70b/12, 70b/13, 70b/17, 70b/17, 71a/02, 71a/02, 71a/06, 71a/12, 71a/17, 71a/17, 71a/17, 71a/19, 71b/05, 71b/06, 71b/09, 72a/05, 72a/08, 72a/09, 72a/09, 72a/11, 72b/01, 72b/02, 72b/04, 72b/11, 73a/12, 73a/12, 73a/18, 74a/02, 74a/04, 74b/01, 74b/07, 74b/07, 74b/09, 74b/16, 74b/19, 75a/17, 75b/01, 75b/05, 75b/14, 75b/17, 75b/17, 76a/01, 76a/01, 76a/09, 76b/13, 77b/02, 78a/02, 78b/14, 79b/03, 79b/18, 80a/17, 80a/20, 80b/12, 80b/20, 81a/10, 81a/11, 81b/18, 82a/06, 82a/11, 82a/14, 83a/04, 83a/19, 83a/20, 83b/03, 83b/09, 83b/09, 83b/10, 83b/10, 83b/11, 83b/13, 83b/13, 83b/13, 83b/15, 83b/18, 83b/20, 84a/02, 84a/05, 84a/05, 84a/05, 84a/07, 84a/11, 84a/11, 84a/12, 84a/13, 84b/04, 84b/08, 84b/12, 84b/18, 85a/02, 85a/05, 85a/13, 85a/13, 85a/16, 85a/18, 85b/14, 85b/17, 86a/17, 86a/20, 86b/03, 86b/04, 86b/10, 86b/12, 87a/10, 87a/15, 87a/19, 87a/20, 87b/10, 89a/13, 89a/14, 89b/06, 89b/16, 89b/17, 90a/10, 90a/17, 90b/20, 91a/02, 91a/12, 91b/05, 91b/06, 91b/10, 91b/11, 91b/14, 91b/16, 91b/17, 92b/02, 94a/11, 94b/10, 94b/18, 95a/07, 95a/09, 95b/11, 95b/12, 95b/15, 96a/01, 96a/07, 96a/18, 96b/02, 97b/18, 98a/12, 98b/01, 98b/05, 98b/05, 98b/08, 98b/09, 98b/14, 98b/15, 98b/17, 99a/16, 99b/03, 99b/07, 100a/01, 100a/03, 100a/09, 100a/12, 100b/01, 100b/06, 100b/07, 100b/07, 100b/11, 100b/15, 100b/16, 100b/20, 101a/05, 101a/15, 101b/06, 101b/07, 101b/09, 101b/14, 102a/02, 102a/04, 102a/05, 102a/06, 102a/11, 102a/18, 102a/19, 102b/04, 102b/06, 102b/07, 102b/08, 103a/14, 103a/17, 103b/01, 103b/01, 103b/07, 103b/09, 103b/09, 103b/11, 104a/09, 104a/10, 104a/10, 104a/11, 104a/12, 104a/14, 104a/17, 104b/02, 104b/08, 104b/09, 104b/09, 104b/09, 104b/14, 104b/16, 105a/01, 105a/08, 106b/05, 106b/14, 106b/18, 107a/11, 107a/12, 107a/19, 107b/01, 107b/10, 107b/13, 107b/17, 107b/18, 108b/02, 108b/04, 108b/04, 108b/20, 109a/03, 109b/17, 109b/17, 109b/18, 110a/08, 110a/09, 110a/11, 110a/13, 110a/14, 110a/15, 110a/16, 110b/18, 110b/20, 111a/04, 111a/06, 111a/09, 111b/06, 111b/08, 111b/14, 111b/17, 112a/10, 112a/14, 112b/08, 112b/10, 113b/15, 113b/15, 113b/20, 114a/03, 114a/06, 114a/07, 114a/09, 114b/05, 114b/10, 115b/04, 115b/16, 115b/20, 116a/04, 116a/05, 116a/07, 116a/09, 116a/10, 116a/18, 116b/02, 116b/17, 116b/18, 117a/03, 117a/03, 117a/04, 117a/07, 117a/08, 117a/12, 117a/14, 117a/15, 117b/10, 117b/12,

117b/13, 117b/17, 117b/18, 117b/19, 117b/20, 118a/01, 118a/11, 118b/03, 118b/03, 118b/05, 118b/12, 119a/03, 119a/05, 119a/16, 119a/17, 119b/02, 119b/09, 119b/14, 119b/16, 120a/10, 120a/13, 120a/13, 120a/14, 120a/16, 120b/02, 120b/07, 120b/11, 120b/20, 121a/11, 121a/15, 121b/09, 121b/14, 122b/02, 122b/05, 122b/07, 122b/08, 122b/10, 122b/15, 123a/04, 123a/11, 123b/03, 123b/12, 123b/13, 124a/17, 124a/17, 124b/01, 124b/04, 124b/08, 125a/06, 125a/10, 125b/04, 125b/09, 125b/14, 125b/18, 126a/09, 126a/13, 127a/07, 127a/08, 127a/20, 127b/20, 129b/14, 129b/16, 131a/04, 131b/08, 132b/11, 133a/07, 133a/10, 133a/10, 133a/11, 133b/07, 134a/09, 134b/08, 134b/17, 135a/16, 135a/20, 135b/07, 135b/10, 135b/10, 135b/11, 135b/18, 136a/07, 136a/13, 136a/14, 136a/17, 136a/17, 137a/05, 137a/06, 137a/14, 137a/17, 137b/01, 137b/18, 138a/18, 138a/21, 138b/09, 138b/13, 139a/03, 139b/03, 139b/15, 139b/16, 140a/13, 141a/09, 141a/15, 141a/17, 141b/10, 141b/20, 142a/02, 142a/04, 142a/09, 142a/09, 142b/21, 143a/05, 143a/14, 143a/16, 143a/17, 143a/19, 143b/02, 144a/07, 144a/08, 144b/11, 145b/01, 145b/05, 146a/07, 146a/19, 147a/08, 147a/13, 147b/18, 148a/03, 148a/03, 148a/05, 148a/07, 148a/08, 148a/17, 148b/11, 149b/12, 150a/11, 150a/18, 151a/17, 151b/04, 151b/06, 151b/06, 151b/16, 153a/09, 153a/10, 153a/11, 153b/21, 154a/08, 154a/20, 154b/15, 155a/03, 155a/05, 155a/10, 155a/13, 155a/21, 155b/03, 155b/03, 155b/08, 156a/17, 156b/03, 156b/11, 156b/20, 157a/08, 157b/01, 157b/02, 157b/03, 157b/07, 157b/15, 157b/16, 157b/18, 158a/02, 158a/06, 158a/09, 158a/16, 158b/06, 159a/01, 159a/02, 159a/09, 159a/18, 159a/21, 159b/08, 159b/10, 159b/10, 159b/18, 159b/21, 160a/04, 160a/07, 160a/12, 160a/17, 160b/02, 160b/05, 160b/08, 160b/15, 160b/15, 160b/19, 161a/04, 161a/04, 161a/07, 161a/11, 161a/18, 161a/18, 161a/18, 161b/06, 161b/16, 162a/16, 162a/18, 163a/08, 163a/16, 163a/20, 163a/21, 163a/21, 163b/05, 164a/05, 164a/08, 164a/13, 164a/16, 164a/19, 164a/19, 164a/19, 164b/01, 164b/01, 164b/02, 164b/09, 165a/11, 165b/07, 165b/11, 165b/16, 165b/19, 165b/21, 166a/01, 166a/03, 166a/08, 166a/09, 166a/11, 166a/12, 167a/02, 167a/04, 167a/10, 167a/13, 167a/20, 167b/03, 167b/05, 167b/07, 167b/09, 167b/13, 167b/17, 168a/19, 168b/15, 168b/16, 169a/09, 169a/14, 169b/20, 170a/01, 170a/11, 170a/12, 170b/02, 170b/04, 170b/16, 171a/12, 171a/16, 171a/19, 171a/20, 171b/06, 171b/07, 171b/09, 171b/10, 171b/16, 171b/16, 172a/01, 172a/12, 172a/12, 172a/14, 172a/18, 172b/02, 172b/12, 173a/05, 173a/05, 173a/15, 173b/07, 173b/10, 174a/04, 174a/16, 174a/20, 174b/04, 175a/04, 175a/04, 175a/07, 175a/18, 175b/02, 175b/10, 175b/14, 175b/20, 176a/02, 176a/06, 176a/06, 176a/07, 176a/08, 176a/08, 176a/08, 176a/12, 176a/18, 176a/21,

176b/02, 177b/14, 177b/20, 177b/20, 177b/21, 178b/01, 178b/21, 179a/02, 179b/02, 179b/08, 180a/01, 180b/11, 181b/20, 182a/09, 182a/14, 182a/15, 182a/17, 182a/17, 182b/21, 183a/12, 183a/20, 183b/01, 183b/07, 183b/12, 183b/14, 183b/20, 184a/10, 184a/21, 184b/08, 185a/01, 185a/05, 185a/20, 185a/21, 185a/21, 185b/04, 185b/05, 186a/04, 186a/04, 186a/08, 186a/09, 186a/13, 186a/16, 186a/18, 186b/02, 186b/02, 187a/06, 187a/17, 187a/18, 187a/21, 187b/04, 187b/20, 188a/05, 188a/10, 188a/11, 188b/08, 188b/21, 189a/07, 189a/08, 189a/08, 190a/05, 190a/11, 191a/05, 191a/20, 192a/17, 193a/05, 193b/16, 194a/20, 195b/01, 195b/11, 195b/21, 196b/10, 196b/15, 199a/13, 199b/14, 199b/20, 199b/21, 200a/15, 200a/15, 200a/16, 200a/18, 200a/20, 200b/01, 200b/04, 200b/10, 201a/03, 201a/07, 201a/11, 202a/09, 202a/21, 202a/21, 202b/11, 202b/12, 202b/16, 203a/10, 203b/07, 203b/17, 203b/18, 203b/21, 204a/07, 204a/12, 204a/19, 204b/04, 204b/05, 204b/19, 205b/10, 205b/10, 205b/15, 206a/04, 206a/06, 206a/07, 206a/10, 206a/11, 206a/14, 206a/18, 206b/04, 206b/12, 207a/14, 207a/16, 207b/01, 207b/20, 209a/15, 209b/12, 210a/03, 210a/12, 210a/14, 210b/02, 210b/09, 210b/10, 210b/12, 211a/05, 211a/06, 211a/16, 212a/01, 212a/02, 212a/20, 212b/01, 212b/04, 213a/09, 213b/01, 213b/05, 213b/16, 214b/17, 215a/04, 215a/04, 215a/11, 215a/12, 215a/13, 215b/01, 215b/02, 215b/02, 215b/05, 215b/12, 215b/14, 215b/19, 215b/21, 216a/05, 216a/13, 217a/04, 217a/11, 217a/13, 217a/14, 217a/15, 217a/17, 217a/19, 218a/18, 219a/19, 219b/03, 220b/19, 221a/02, 221a/05, 221a/08, 221a/18, 221a/19, 221b/01, 221b/01, 221b/03, 221b/20, 222a/03, 222b/03, 222b/12, 222b/13, 222b/13, 222b/14, 223a/02, 223a/04, 223a/12, 223a/12, 223b/04, 223b/08, 224a/16, 224b/02, 224b/07, 224b/08, 225a/16, 225b/13, 226a/14, 226a/17, 226a/21, 226b/01, 226b/11, 226b/19, 227a/04, 227a/12, 227a/21, 227b/17, 228a/14, 229a/21, 229b/12, 230a/10, 230a/18, 230a/21, 230b/14, 231a/12, 231a/14, 231a/16, 231b/03, 232b/06, 232b/10, 232b/11, 232b/15, 232b/18, 233a/02, 233a/06, 233a/07, 233a/19, 234a/17, 234b/01, 234b/04, 234b/08, 235a/09, 235b/04, 235b/14, 236a/21, 237a/03, 237b/17, 238a/16, 239a/06, 239a/08, 239a/13, 239b/06, 239b/10, 240a/09, 240a/16, 240a/19, 240b/14, 240b/17, 240b/18, 240b/21, 241a/04, 241a/05, 241a/08, 241a/08, 241a/11, 241a/14, 241b/04, 241b/18, 242a/10, 242b/01, 242b/02, 242b/07, 242b/09, 242b/11, 242b/12, 243a/07, 243a/12, 243a/18, 243b/01, 243b/02, 243b/06, 243b/07, 243b/09, 243b/09, 243b/13, 244a/13, 244a/21, 244a/21, 244b/01, 245a/11, 245a/12, 245a/21, 245b/07, 246a/15, 246a/15, 246a/16, 246a/17, 246a/20, 246b/04, 246b/07, 246b/13, 247a/02, 249a/11, 250a/03, 250a/08, 250b/06, 250b/10, 250b/14, 251a/12, 251b/01, 251b/15, 251b/17,

251b/18, 251b/18, 251b/21, 252a/01, 252a/16, 252a/19, 252a/20, 252b/09, 252b/10, 252b/11, 253a/10, 253a/20, 253b/05, 254a/03, 254a/05, 254a/06, 254a/16, 254a/19, 255a/01, 255a/13, 255a/20, 255b/01, 255b/02, 255b/14, 255b/15, 256a/01, 256a/06, 256a/06, 256a/07, 256a/08, 256a/08, 256a/16, 256b/09, 256b/19, 258a/11, 258a/20, 258b/08, 258b/18, 258b/21, 258b/21, 259b/02, 259b/10, 260a/01, 260a/06, 260a/08, 260a/14, 260b/15, 260b/18, 261a/10, 261a/10, 261b/12, 261b/13, 261b/13, 262b/07, 262b/08, 262b/11, 262b/17, 263a/02, 263a/15, 263a/15, 263a/16, 263b/16, 263b/17, 263b/18, 263b/19, 264a/03, 264a/04, 264a/04, 264a/06, 264a/07, 264a/08, 264a/20, 264b/17, 264b/21, 265a/18, 265a/20, 265a/20, 266b/07, 267a/10, 267a/12, 267a/14, 267a/15, 267b/09, 268a/03, 268a/14, 268a/14, 268a/19, 268a/21, 268b/16, 270a/05, 270b/20, 271a/18, 271b/11, 273b/14, 275a/04, 275a/12, 275a/21, 275b/02, 276b/09, 276b/18, 277a/10, 277b/09, 278a/14, 278a/17, 278a/17, 278a/18, 278a/21, 278b/03, 278b/09, 278b/10, 278b/21, 279b/18, 280a/12, 280b/14, 281a/10, 281a/10, 281a/11, 281a/15, 281b/05, 281b/08, 281b/08, 281b/12, 281b/19, 281b/20, 281b/20, 282a/09, 282a/18, 282b/01, 282b/05, 282b/09, 284a/04, 284a/12, 284a/13, 285a/10, 286a/02, 286a/02, 286a/03, 286a/08, 286b/09, 286b/11, 287a/01, 287a/08, 287a/09, 287a/10, 287a/12, 287a/21, 287b/12, 287b/18, 287b/20, 289a/08, 289b/09, 289b/12, 289b/16, 290a/09, 290a/14, 290a/17, 290b/03, 290b/07, 290b/11, 290b/18, 291a/05, 291a/06, 291a/07, 291a/07, 291a/16, 292b/02, 292b/07, 292b/20, 293a/01, 293a/02, 293b/01, 293b/03, 293b/03, 293b/07, 293b/11, 294a/07, 294a/20, 295a/15, 295b/15, 296a/11, 296b/18, 297a/12, 297a/13, 297a/20, 298b/02, 298b/18, 299a/01, 299a/05, 299a/09, 300a/08, 300a/14, 300a/18, 300a/20, 300b/05, 301a/03, 301a/04, 301a/12, 301b/04, 301b/06, 301b/07, 301b/07, 301b/08, 301b/09, 301b/09, 301b/20, 302a/06, 302b/08, 302b/10, 304a/14, 304b/11, 305a/04, 305a/06, 305a/18, 305b/11, 305b/11, 305b/19, 306a/06, 306a/07, 306a/14, 306a/20, 306a/21, 306b/05, 306b/08, 306b/12, 306b/13, 306b/17, 306b/17, 306b/20, 306b/20, 307a/03, 307a/07, 307a/19, 307b/01, 307b/14, 307b/21, 308a/12, 308a/13, 308a/13, 308b/05, 308b/09, 308b/12, 308b/19, 309a/01, 309a/04, 309a/10, 309a/18, 310a/09, 310b/09, 310b/12, 310b/14, 310b/15, 310b/15, 310b/19, 310b/21, 311a/10, 311a/13, 311a/18, 311b/04, 311b/09, 311b/11, 313b/04, 313b/08, 313b/13, 314b/10, 314b/12, 315a/09, 315a/20, 315b/09, 316a/19, 316b/01, 316b/09, 316b/11, 316b/19, 317a/01, 317a/02, 317a/05, 317a/06, 317a/07, 317a/07, 317a/09, 317b/06, 318a/03, 318b/06, 319a/05, 319b/05, 319b/07, 320a/02, 320a/04, 320a/05, 320a/07, 320a/11, 320a/12, 320a/16, 320a/21, 320b/05, 320b/06, 320b/10, 321a/12, 321b/08, 321b/17,

322a/18, 322b/13, 322b/19, 322b/21, 322b/21, 323a/19, 323b/15, 324a/14, 324b/06, 324b/15, 325b/15, 326a/16, 326b/03, 326b/08, 326b/11, 327a/08, 327b/01, 327b/09, 327b/10, 327b/18, 328a/01, 328a/11, 328a/13, 328a/18, 328b/02, 328b/03, 328b/07, 328b/13, 329a/02, 329a/13, 330a/14, 331a/03, 331a/10, 331a/21, 331b/03, 331b/08, 332a/06, 333a/14

b. (arḳamızını bir ḳıl-) 78a/16

b. (bir miŋ bir yüz) 287b/19

b. (bir miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun) 179b/09

b. (ḫarācnı her tört ayda bir martaba al-) 204a/12

b. (her bir) 9b/10, 19a/20, 75b/05, 75b/05, 154a/10, 165b/01, 206a/08, 300b/08, 302b/12, 305b/09, 308a/13, 311a/02, 312b/06, 314b/06

b. (iki kün bir kéçede) 68a/07

b. (iki manzılnı bir manzıl ḳıl-) 119b/20, 245b/12

b. (kéçedin bir ḥışşa öt-) 35a/19

b. (kéçelerdin bir kéçe) 3b/09, 75b/11, 111a/09, 135b/06, 137a/03, 193b/20, 215a/03

b. (kéçeniŋ bir ḥışşası öt-) 35a/15, 57b/08, 136b/05

b. (künlerde bir kün) 2b/12, 4a/09, 6a/17, 12a/05, 14b/04, 23b/01, 69a/06, 71b/07, 72a/01, 72a/20, 74b/06, 76a/16, 88a/01, 91a/10, 112a/08, 112b/13, 113a/07, 117b/04, 122a/01, 122b/17, 125b/02, 126a/11, 133a/10, 136a/03, 138a/04, 147a/16, 147b/04, 148b/03, 149a/16, 149a/21, 149b/14, 149b/21, 157a/21, 161a/04, 162a/18, 163a/18, 167a/09, 171a/13, 188b/19, 201b/17, 216a/18, 221a/05, 221b/14, 222b/11, 229a/02, 230a/09, 234b/10, 239b/07, 241a/06, 243a/18, 244a/03, 244a/20, 245a/09, 252b/09, 290b/12, 292b/11, 297b/11, 303a/08

b. (miŋ bir) 29a/09, 92a/06, 311b/10

b. (miŋ bir endīşe) 138b/03

b. (miŋ bir yüz atmış) 296b/03, 296b/21, 303a/10

b. (miŋ bir yüz yigirme) 305a/21

b. (on bir yıl) 277a/04

b. (on tört dıramdın bir dıram al-) 203b/17

b. (ondın bir ʿuşr keltür-) 128b/12

b. (ottuz bir) 28a/19

b. (ottuz miŋ bir yüz altmış) 22b/09

b. (sözni bir ḳıl-) 8b/06, 189a/01

b. (sözni bir yerge ḳoy-) 65b/02, 202a/12, 310a/10

b. (tört ḥışşadın bir ḥışşa al-) 203b/12

b. (ʿumrum ellig bir yaşġa yet-) 123a/03

b. (üçdin yā törtdin bir ḫarāc al-) 203b/10

b. (yeti yılda bir) 165b/14

b. (yigirme bir yıl öt-) 314a/15

b. (yüz ḥışşadın bir ḥışşa) 44b/16, 246a/13

b. ağız söz 163a/01, 163a/01

b. anadın tuġul- Bir anadan doğmak. 297a/13

b. aşldın 235b/21

b. aşlī 136a/07

b. aşlīdın 239b/19

b. ay 91b/10, 101b/13, 136a/03, 163a/18, 196b/02

b. ay öt- 148b/13, 171a/18, 316a/04

b. ayda 168a/14

b. aydın kéyin 302a/13

b. ayġaça 104a/09, 107a/18, 115a/18, 171a/14, 224b/19, 233a/05, 295b/01, 302a/12, 315b/18

b. badra altun 163a/14, 175b/12, 215a/15, 231a/12, 261a/20, 293a/14, 308a/08, 314a/16

b. badradın altun 215a/09

b. bir 25b/09, 29a/02, 40a/12, 63a/16, 64a/12, 73b/13, 92b/08, 215b/17, 243a/13, 264b/10, 283a/11

b. biri bile 13b/06, 26b/03, 38a/18, 53a/17, 84a/01, 103b/02, 132b/15, 142a/02, 184b/05, 190b/03, 190b/05, 195a/04, 231a/18, 250a/10, 261b/18, 324a/09
b. biridin 19b/01, 26b/02, 70a/01, 123b/04, 123b/10, 130b/05, 133b/10, 148a/10, 223a/21, 233a/16, 233a/17
b. birige 11b/19, 18b/09, 18b/10, 18b/19, 19a/06, 21b/07, 25b/06, 25b/15, 26a/16, 39a/09, 47b/02, 54b/03, 54b/14, 54b/17, 55a/14, 55b/14, 65a/06, 75a/03, 77b/19, 79b/01, 84b/18, 85a/03, 89b/12, 100a/03, 108a/17, 108b/02, 115a/05, 115b/01, 115b/06, 117a/13, 123b/09, 130b/05, 132b/13, 132b/16, 140b/12, 154b/08, 156b/20, 162a/07, 177a/05, 177b/18, 184b/06, 184b/06, 191b/10, 197a/10, 197b/01, 199a/18, 214b/01, 225a/02, 227b/16, 227b/17, 231a/05, 232b/04, 233a/21, 234a/21, 234b/10, 236b/09, 236b/11, 237b/06, 258b/03, 263a/03, 266b/18, 270a/14, 270a/21, 274a/13, 283b/18, 285a/13, 285a/13, 285b/16, 286b/12, 297a/15, 303a/03, 304b/14, 323a/19, 323a/19, 324a/04, 332b/02
b. birige alış- 237b/08
b. birige alışın- Birbirine hamle etmek, saldırmak; karışmak. 17b/15, 19a/08, 26a/20, 38a/01, 39a/03, 70a/01, 74b/13, 75a/03, 78a/01, 78b/02, 104a/03, 118a/13, 132b/16, 197a/19, 236b/08, 323a/13, 324a/05
b. birige barābar bol- 73a/09, 223a/19
b. birige barābar tur- 68a/20
b. birige ur- 234a/16
b. birilerini 54b/20
b. birileriniŋ 54b/19
b. birimiz bile 54b/12, 298b/07, 303b/09
b. birimizġa 78a/19
b. birimizge 225b/13, 280b/11
b. birin 260b/08
b. birini 54b/20, 84b/17, 84b/18, 85a/03, 102b/02, 162a/20, 162a/20, 191b/10, 223a/20, 260b/08, 315a/16
b. biriniŋ 104a/02, 202b/02, 231a/18
b. biriŋizlerdin 129a/20
b. biriŋlerdin 162a/03, 162a/19, 163a/05, 294b/11
b. biriŋlerġa 47a/06
b. birlerige 115a/07
b. bol- 9a/11, 143b/17, 163a/09, 213a/12, 223a/10, 226a/01, 237a/20, 246b/10, 276a/09, 280b/14, 298a/17, 332a/04
b. buluŋ 53b/03
b. buluŋda 5b/08, 42a/08, 43b/09, 110b/15, 125a/10, 253b/07
b. dāne 201b/03
b. dasta 5a/16, 5b/01, 163b/02
b. dék 58b/20, 145b/08
b. dék bol- 129a/07, 162a/07, 281a/07
b. dép 143b/15
b. dīnār 171a/16, 172b/04
b. dıram 175a/16
b. dıram ḫarāc 203b/16
b.+din birge ḥısāb ḳıl- 157a/04
b.+din ziyāde (ottuzdın birdin ziyāde ḫarāc al-) 132a/20
b.+dür 269b/21
b. ferseng yer Bir fersah yer. 315a/05
b. fuŋ 175a/17
b. ġarıç 103a/19
b.+ge 248b/13
b.+ge (birdin birge ḥısāb ḳıl-) 157a/04
b. ġulaç 103b/17, 103b/18, 208a/09
b. hafta 167a/06, 223b/13
b. hafta bol- 46b/20, 66a/10, 180b/13
b. hafta öt- 199b/13, 219a/02
b. haftada 164a/12, 197a/14, 246a/02, 327a/04
b. haftadın kéyin 218a/08, 219a/20, 220a/10
b. haftaġaça 4a/09, 31a/10, 58a/06, 73b/20, 83a/12, 91b/13, 135a/04,

150a/01, 175a/06, 178b/20, 188a/09, 223a/21, 242a/15, 245a/21, 301b/14, 301b/17, 325a/11
b. heftegeçe 223b/02, 320a/20
b. ḥışṣa 6b/03, 21b/19, 38a/09, 38a/10, 260a/16, 270b/12
b. ḥışṣada 301b/02
b. ḥışṣasıda 301a/20
b. Ḫudā 33b/01, 49a/20, 75a/10
b. Ḫudānı perestle- 3a/12
b.+i 1b/02, 2b/01, 2b/01, 3a/11, 7a/02, 10a/16, 10a/16, 27b/09, 32b/11, 32b/11, 36b/20, 39b/17, 62b/19, 62b/19, 77a/06, 83b/03, 84b/13, 85a/08, 90a/07, 90a/07, 97a/12, 98a/07, 98b/06, 104b/12, 120b/01, 130b/18, 130b/19, 132a/12, 145a/13, 147a/01, 147b/01, 153a/13, 166a/21, 166b/02, 191b/02, 191b/11, 201a/01, 217a/21, 217b/02, 217b/03, 217b/04, 217b/07, 217b/09, 217b/10, 217b/12, 217b/13, 217b/15, 217b/17, 217b/21, 218a/03, 218a/20, 218b/01, 218b/02, 218b/04, 219b/07, 223a/14, 229a/09, 231a/16, 234b/06, 234b/07, 243b/16, 252b/10, 261a/09, 262a/19, 263a/01, 269a/01, 269a/01, 269b/07, 272b/17, 276a/19, 283a/07, 304a/13, 311b/05, 311b/05, 311b/08, 311b/08, 312a/06, 312a/08, 312a/09, 329a/20, 331a/11
b.+i (her biri) 18a/13, 40a/14, 103b/02, 105a/11, 165b/05, 233a/20
b.+i bile (bir biri bile) 13b/06, 26b/03, 38a/18, 53a/17, 84a/01, 103b/02, 132b/15, 142a/02, 184b/05, 190b/03, 190b/05, 195a/04, 231a/18, 250a/10, 261b/18, 324a/09
b.+i biridin 201b/11
b.+i birige 4a/11
b.+i birimiz bile 89b/09
b.+idin (bir biridin) 19b/01, 26b/02, 70a/01, 123b/04, 123b/10, 130b/05, 133b/10, 148a/10, 223a/21, 233a/16, 233a/17
b.+idin (biri biridin) 201b/11
b.+ige 97b/19, 131b/18
b.+ige (bir birige) 11b/19, 18b/09, 18b/10, 18b/19, 19a/06, 21b/07, 25b/06, 25b/15, 26a/16, 39a/09, 47b/02, 54b/03, 54b/14, 54b/17, 55a/14, 55b/14, 65a/06, 75a/03, 77b/19, 79b/01, 84b/18, 85a/03, 89b/12, 100a/03, 108a/17, 108b/02, 115a/05, 115b/01, 115b/06, 117a/13, 123b/09, 130b/05, 132b/13, 132b/16, 140b/12, 154b/08, 156b/20, 162a/07, 177a/05, 177b/18, 184b/06, 184b/06, 191b/10, 197a/10, 197b/01, 199a/18, 214b/01, 225a/02, 227b/16, 227b/17, 231a/05, 232b/04, 233a/21, 234a/21, 234b/10, 236b/09, 236b/11, 237b/06, 258b/03, 263a/03, 266b/18, 270a/14, 270a/21, 274a/13, 283b/18, 285a/13, 285a/13, 285b/16, 286b/12, 297a/15, 303a/03, 304b/14, 323a/19, 323a/19, 324a/04, 332b/02
b.+ige (bir birige alış-) 237b/08
b.+ige (bir birige alışın-) 17b/15, 19a/08, 26a/20, 38a/01, 39a/03, 70a/01, 74b/13, 75a/03, 78a/01, 78b/02, 104a/03, 118a/13, 132b/16, 197a/19, 236b/08, 323a/13, 324a/05
b.+ige (bir birige barābar bol-) 73a/09, 223a/19
b.+ige (bir birige barābar tur-) 68a/20
b.+ige (bir birige ur-) 234a/16
b.+ige (biri birige) 4a/11
b.+ige (birini birige ur-) 63a/09
b.+ige (her biri) 141b/02
b. iki 147a/19
b. iki ay bol- 15b/20
b. iki ayġaça 16b/07
b. iki haftada 158a/14
b.+ilerini (bir birilerini) 54b/20
b.+ileriniŋ (bir birileriniŋ) 54b/19
b.+imiz 153a/10

b.+imiz (ikimizde birimiz) 47a/05
b.+imiz bile (bir birimiz bile) 54b/12, 298b/07, 303b/09
b.+imiz bile (biri birimiz bile) 89b/09
b.+imizġa (bir birimizġa) 78a/19
b.+imizge (bir birimizge) 225b/13, 280b/11
b.+in (bir birin) 260b/08
b.+ini 102a/18, 102a/19, 226a/15, 226b/13, 239a/08, 243a/05, 243a/08, 243a/08, 243a/08, 310a/20, 328b/04
b.+ini (bir birini) 54b/20, 84b/17, 84b/18, 85a/03, 102b/02, 162a/20, 162a/20, 191b/10, 223a/20, 260b/08, 315a/16
b.+ini birige ur- 63a/09
b.+iniŋ 2b/10, 14b/02, 16b/12, 23b/20, 79a/20, 146a/09, 153b/01, 153b/01, 153b/02, 153b/02, 249b/16, 292a/17, 318a/09
b.+iniŋ (bir biriniŋ) 104a/02, 202b/02, 231a/18
b.+iniŋ (her biri) 99b/03, 300a/10
b.+iŋizlerdin (bir biriŋizlerdin) 129a/20
b.+iŋler 233b/17
b.+iŋlerdin (bir biriŋlerdin) 162a/03, 162a/19, 163a/05, 294b/11
b.+iŋlerġa (bir biriŋlerġa) 47a/06
b.+iŋlerni 233b/16
b.+isi 37a/01, 184a/17
b. ḳanṭār 179b/09
b. karāna 43b/06
b. kéçe 5a/13, 83b/09, 297b/18, 327a/05
b. kéçe kündüz 239a/05
b. kéçe kündüzde 178b/12
b. kéçe öt- 67b/08
b. kéçe ve kündüz 116a/13
b. kéçe ve kündüzdin kéyin 230b/13
b. kéçesi 84b/11, 84b/18, 85a/02, 85a/05, 85a/08, 85a/13, 85a/16
b. ḳıl- 167a/16
b. ḳısm 110a/18, 331a/10
b. kimerse 14b/04, 117a/11, 137b/07, 143b/04, 151a/01, 157b/03, 164a/13, 168b/01, 189b/17
b. kişi 17b/12, 20a/06, 21b/08, 23b/18, 24a/03, 25b/07, 25b/16, 29b/20, 34b/20, 38a/05, 47a/11, 56a/17, 73a/02, 83b/14, 83b/17, 88b/17, 100a/15, 107b/04, 108a/09, 113a/09, 113b/11, 118b/09, 120b/18, 126a/05, 127b/01, 148b/02, 151a/03, 152a/02, 153a/08, 157a/12, 173b/13, 174b/10, 201a/12, 201a/19, 201a/19, 204b/13, 205a/13, 205b/08, 208a/17, 210b/10, 211a/08, 212a/11, 212a/13, 217b/03, 220b/06, 234b/02, 238a/21, 245b/15, 247b/06, 252a/14, 255b/13, 256b/06, 256b/12, 257a/04, 259a/18, 265a/11, 268a/06, 268a/08, 269b/08, 273b/12, 276a/20, 291b/14, 294a/03, 299a/19, 304a/12, 305b/21, 315b/15, 316b/19, 318b/21, 319b/13, 329b/11
b. köŋüllik 51b/01
b. köŋüllik bol- 309b/06, 309b/14
b. kün 3a/04, 10a/15, 43a/18, 117b/01, 124a/20, 178b/03, 221a/06, 248a/12, 291a/09
b. künde 26a/04
b. küni 15a/03, 17a/03, 23b/03, 37a/05, 43b/11, 65a/20, 68b/13, 103a/03, 117a/12, 122b/03, 124b/01, 138b/15, 145a/18, 174a/13, 213b/19, 221b/01, 241b/04, 250a/01, 266b/01, 289b/15, 290b/16, 291a/01, 293a/06, 293a/21, 295b/08, 298a/19, 298b/11, 299b/13, 300a/14, 300b/05, 304b/10, 309b/12, 319a/18, 320a/08, 320b/11, 331b/02
b.+leri 1b/02, 190b/06, 190b/06
b.+lerige (bir birlerige) 115a/07
b. martaba Bir kez, bir defa. 59b/04, 74a/07, 147a/05, 168a/14, 215b/20, 235a/12, 243a/20, 284b/14, 318b/08, 324b/20, 325a/04

b. martabaġına Bir kerecik. 51b/03
b. mīl yer 96a/12
b. miŋ Bin. 14a/02, 17b/07, 18b/15, 25a/15, 25b/03, 39b/14, 87a/17, 89a/17, 95a/07, 96a/13, 96a/14, 96b/04, 106b/02, 109b/10, 133a/05, 148b/07, 159b/02, 175b/17, 209a/09, 247a/12, 274a/11, 283a/01, 311a/20
b. miŋ altun gūylar 305b/08
b. miŋ bir yüz 287b/19
b. miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun 179b/09
b. miŋ dīnār altun 289b/16
b. miŋ iki yüz 96a/14
b. miŋ ḳırḳ 22b/09
b. munça Birçok. 3b/12, 4a/06, 4b/02, 42b/13, 49a/13, 67b/09, 70a/03, 72a/08, 75a/08, 85a/06, 88b/11, 89a/10, 92a/03, 95a/11, 97b/02, 99b/02, 100a/10, 100a/18, 101b/08, 103a/09, 103b/13, 105b/01, 106b/14, 108b/10, 112b/06, 116b/06, 118a/12, 121a/15, 123b/11, 126a/12, 128b/12, 135b/16, 136a/01, 147a/12, 160a/16, 173b/02, 173b/19, 175a/09, 176a/11, 177b/16, 185b/08, 189a/14, 193a/19, 196a/15, 228a/02, 228a/04, 228a/05, 241a/11, 242b/12, 243b/07, 247b/06, 248a/02, 253b/01, 255a/19, 264a/14, 268b/18, 269a/02, 269a/03, 293b/15, 306a/14, 317a/13, 317a/16, 322b/01, 327b/06, 327b/18, 329b/05
b. munçası 296b/15
b. neçe Birkaç; birçok. 10b/03, 38b/05, 66b/14, 86b/09, 119a/01, 125a/09, 157b/01, 165b/19, 178a/03, 183a/15, 229a/03, 243b/21, 252b/11, 268b/18, 270b/08, 273b/13, 278a/02, 280a/09, 285b/03, 311a/17, 329b/07
b. neçe dıram 158a/03
b. neçe dıram kümüş 175a/09
b. neçe vaḳt 260b/15, 326b/06
b. néçe 12b/02, 33a/02, 84a/19
b. néçe vaḳt 5a/05
b. néme Bir şey. 85a/14, 85a/14, 104a/16, 130b/16, 152a/14, 158b/10, 171b/13, 174b/20, 180a/19, 201b/13, 217b/04, 219b/12, 248a/09, 255a/10, 305a/11, 305a/14, 314a/05, 323b/20
b. némedin 193a/09
b.+ni 70a/10, 70a/10, 190a/06
b.+ni (her ikide birni ḳıl-) 224b/06
b.+ni (ondın bir) 203b/11
b.+ni (yüzdin birni) 164b/18
b.+niŋ 15b/04
b. oḳ atım égiz 308a/19
b. pāra Bir parça. 44a/18, 73b/10, 117b/03
b. pārça 44a/20, 153b/01, 305a/17, 311a/01
b. patman 306b/20
b. sāʿat 43b/14, 113b/13, 132a/05, 149a/08, 167b/19, 178a/14, 252a/18
b. tal oḳ 148a/09, 167a/15, 168a/09, 274b/01, 276b/02, 290a/21, 320a/09, 329a/10
b. tal oḳ at- 112a/10, 147b/19, 167a/21, 258b/11, 286b/09, 291a/20
b. tal oḳ tég- 60a/08
b. tal oḳnı at- 167b/01, 176a/01, 185b/14, 186b/11
b. tal oḳnı ur- 174a/21
b. ṭarafġa 127a/20
b. ṭeref 260a/21
b. ṭerefde 125b/03
b. ṭerefdin 18b/08, 21b/01, 115a/07, 115a/08, 116a/16, 130b/20, 149b/10, 149b/11, 177a/17, 253a/01, 268b/21, 268b/21
b. ṭerefge 154a/07, 167a/20, 290b/17, 323a/18
b. ṭerefi 32a/07, 32a/07, 222b/12, 222b/12
b. ṭerefide 117a/09
b. ṭerefidin 112a/11, 112a/11
b. ṭerefige 39a/13
b. ṭerefīge 11b/09, 99a/04
b. ṭerefini 141b/06
b. tıllıḳ 309b/11

b. tıllıḳ bol- Bir dilli olmak (Ağız birliği içerisinde olmak). 151a/16, 199b/18, 308b/14, 309b/06, 309b/09, 309b/14, 310a/19
b. tildin çıḳ- (Söz) Bir ağızdan çıkmak. 75a/16, 118b/19, 146b/01, 155b/18, 226a/07, 318a/04
b. turur 155b/20, 237a/21, 291b/13
b. tutam 256a/11
b. vaḳtda 71b/02
b. vaḳtī kel- 293a/16
b. vaḳtīda 285a/02
b. yanı 124a/14, 124a/14
b. yanıda 152b/17
b. yarmaḳ 97b/15
b. yerde bol- 6b/04
b. yıl 90b/16, 133a/07, 174a/13
b. yıl altı ay 319a/21
b. yıl iki ay 134b/05
b. yıl on beş kün 278b/20
b. yıl öt- 135b/17, 162a/11, 298b/06
b. yıl tört ay 133b/13
b. yıl umrī kör- 144b/15
b. yılda 168a/06, 185a/08, 203b/16
b. yılġaça 63b/17, 68b/12, 103b/05, 161a/02, 173b/15, 276b/06, 298b/05
b. yıllıḳ 175b/18, 182a/19, 193a/05, 311b/18
b. yıllıḳ ḫarāc 75b/01, 232a/09
b. yıllıḳ ḫarācını al- 211a/21
b. yıllıḳ ḫarācını ber- 165a/02
b. yol Bir yol (Bir kere). 188a/17
b. yolı Bir yolu (Birden, hepsi birden; bir şekilde). 22a/02, 22a/03, 25b/09, 25b/09, 29a/10, 78a/17, 78a/19, 78b/12, 99a/18, 120a/14, 131b/09, 141b/16, 153a/16, 153b/21, 162a/03, 162a/09, 199b/19, 210a/20, 225b/05, 258a/19, 258a/20, 258b/05, 269a/08, 274a/01, 284b/10, 324a/04, 324a/12, 325b/07
b. yolı ḳıl- Birden, aynı zamanda yapmak. 130b/18
b. yosunda Aynı şekilde, aynı surette.148a/10
b. yüz 30a/15, 35a/11, 65b/10, 66a/17, 66a/17, 75b/07, 82b/15, 96a/13, 96a/14, 101b/03, 116a/10, 123b/03, 123b/03, 123b/08, 142b/08, 153a/12, 159b/06, 184a/18, 227a/21, 282b/08, 307a/18, 307a/18
b. yüz miŋ 22b/10
b. yüz miŋ altun tuḫmī 75b/04
b. yüzdin Yüzer. 29b/17
b. zamān 5a/09, 23b/16, 40a/16, 56b/01, 201a/04, 265a/07, 265a/07, 265b/14, 319b/09
b. zamān bol- 100b/05
b. zamāna 84b/19
b. zamāndın kéyin 13a/10, 284a/09
b. zamānġaça 107b/19
b. zamānī kel- 85a/04, 85a/10, 85a/13, 85a/18
b. ẕarra 212b/15
[=2726]

birāder Bk. **bırādar**
b.+ige 20b/01
[=1]

bī-ranc Far. Sıkıntıdan kurtulmuş, mutmain.
b. bol- 205a/11
[=1]

birdin Birer.
b.+din 50b/15
b.+din birdin Birden birden (Birer birer). 153a/21, 165a/07, 249b/15, 281a/06, 310a/08
b.+din ikidin Birden ikiden (Birer ikişer). 140a/01, 162b/13
[=8]

birinc Far. Pirinç.
b. 118a/01, 118a/04, 120b/09, 120b/15, 325b/11
[=5]

birinçi Birinci, bir sayısının sıra sıfatı.
b. (altmış birinçi dāstān) 110b/10
b. (ellig birinçi dāstān) 69a/03
b. (seksen birinçi dāstān) 201a/05
b. (toḳsan birinçi dāstān) 247b/11
b. (yetmiş birinçi dāstān) 155b/11
b. (yüz birinçi dāstān) 320b/15
[=6]

birle Bk. **bile** 2

b. 2b/11, 2b/16, 5a/08, 6a/04, 26a/06, 27b/10, 38b/04, 38b/05, 38b/05, 39a/18, 70b/08, 81a/09, 82a/13, 82b/17, 83a/05, 84b/01, 86a/07, 86b/01, 87a/14, 88a/15, 88b/02, 91a/16, 91b/02, 91b/18, 95b/02, 118a/01, 129b/04, 136a/05, 141b/16, 163a/02, 168b/11, 189b/21, 191a/13, 200a/17, 201b/10, 209a/16, 220a/18, 221b/17, 221b/18, 221b/19, 223b/16, 225b/17, 226a/18, 228b/11, 231b/04, 232a/12, 238b/13, 245b/01, 258a/04, 283a/18, 286a/08, 287b/10, 287b/17, 287b/20, 291b/13, 295b/13, 316b/06, 325a/13, 325a/19, 327b/19

b. (-mek birle) 144b/11

[=61]

bī-ruḫṣa Far. İzinsiz.

b. 179a/01

[=1]

bīrūn Far. Dış; dışarı, dışarıya; fazla.

b. 333a/19

[=1]

bī-ṣebr Far. Sabırsız.

b. bol- 217b/13

b. tururlar 255a/10

[=2]

Bīsutūn İran (**Īrān**)'da, Kirmanşah şehri civarında bulunan dağ. Edebiyatımızda Ferhat'ın Şirin için deldiği dağ olarak bilinmektedir.

B. tağı 56a/02

[=1]

bī-tāb Far. Güçsüz, yorgun, bitkin.

b. (sust u bī-tāb bol-) 168a/10

[=1]

bī-ṭāḳat Far. Takatsiz, güçsüz, yorgun.

b. bol- 20a/11, 20a/17, 175a/09

[=3]

bī-ṭāḳatlik Takatsizlik, yorgunluk.

b.+idin (bī-ṭāḳatligidin) 62b/11

[=1]

Bīṭaḳūn I İskender (**İskender**)'in veziri. Krş. **Bīṭaḳūn Vazīr**

B. 92a/03, 92a/06, 92a/07, 92a/10, 92a/14, 92a/15, 92a/20

B.+nı 91b/17

B.+nıŋ 92a/06, 92a/12

[=10]

Bīṭaḳūn II Veziri Bitakun (**Bīṭaḳūn I**)'un kılığına girerek, Kaydruş (**Ḳayẕrūş**) ile birlikte Endülüs (**Endülüs**) kraliçesi Kaydafe (**Ḳayẕāfa**)'nin huzuruna giden İskender (**İskender**)'in takma ismi.

B. 92b/01, 92b/09, 93b/02, 94a/17, 94a/20, 95a/01, 95a/05, 95a/16, 96a/06

B. dép 94a/06

B.+dur men 93b/09

B.+ġa 92b/10

B.+nı 94a/18

B.+nıŋ 94b/07

[=14]

Bīṭaḳūn Vazīr k.a. Bk. **Bīṭaḳūn I**

B.+ġa 92a/05

[=1]

biti- Yazmak; kaydetmek, kaydını yaptırmak. Krş. **bitü-**

b.-di 9a/13, 15b/04, 39a/17, 64a/01, 64a/14, 78b/14, 81b/17, 82a/16, 85b/14, 86b/10, 88a/15, 88b/02, 91a/15, 91b/02, 100b/16, 106a/04, 108b/02, 108b/20, 109a/12, 111b/19, 112b/02, 115a/19, 124a/14, 140b/17, 142a/09, 142b/03, 149a/03, 172b/10, 179a/05, 179a/20, 180a/03, 180a/10, 180a/20, 182b/21, 188a/21, 192a/17, 195b/11, 196b/15, 196b/19, 197a/07, 202b/20, 203b/17, 203b/21, 208a/01, 208a/15, 208b/21, 212a/20, 212b/04, 224b/08, 225a/09, 225b/16, 227b/01, 231b/03, 245a/12, 256a/15, 259a/09, 259b/10, 261b/02, 267a/04, 267a/15, 268a/21, 277a/12, 279a/21, 280b/07, 280b/18, 282b/09, 283a/17, 283b/09, 285b/04, 287b/14, 287b/17, 289a/06, 291b/13, 294b/20, 297a/21, 299a/04, 299a/05, 299a/05, 299b/02, 302a/13, 309a/18, 321a/17,

322b/05, 325a/13, 325a/19, 332b/02
b.-di-ki 14b/10, 64b/04, 148b/16, 183a/12, 261a/21, 277a/10, 284b/07, 291b/20, 296a/03, 301b/16, 308b/19, 309b/01
b.-di ékin 240a/08
b.-diler 16a/18, 23a/11, 75b/06, 86a/06, 91a/19, 101a/02, 105a/19, 124a/15, 142b/16, 153a/12, 174b/09, 177b/21, 193a/10, 199a/16, 216a/11, 223a/05, 224a/14, 226a/18, 245b/04, 245b/06, 277a/15
b.-dim 85b/17
b.-diŋ 272b/03
b.-gen 16b/07, 251b/18, 251b/19
b.-gendin kéyin 249a/21
b.-gey 141a/04, 152a/03
b.-gey sen 299a/02
b.-gil 16a/17, 156a/17, 280b/17
b.-medi 262b/02
b.-mediŋ 43b/01
b.-mek kerek 179a/18, 199a/12
b.-miş 302a/06
b.-p 8b/14, 10a/12, 22b/20, 66a/13, 73b/11, 78b/13, 81a/08, 81a/09, 81b/18, 82b/08, 86b/15, 86b/16, 97a/13, 108a/05, 108a/16, 111b/16, 114a/06, 122b/14, 127a/09, 134b/08, 148b/17, 180a/11, 180a/14, 191a/21, 192b/02, 193a/08, 193a/12, 193a/17, 197a/09, 204a/09, 224a/12, 229a/04, 229a/05, 240b/03, 248b/10, 260b/16, 260b/20, 261a/13, 261b/04, 262a/15, 262a/17, 263a/11, 267a/09, 269b/08, 274b/20, 278b/08, 285a/02, 287b/15, 288b/21, 295b/17, 299a/04, 300b/12, 307a/13, 313b/13, 319a/12
b.-p érdi-ki 195b/06
b.-p sen 225a/11
b.-pdür 16b/05, 16b/09, 119a/06, 119a/10, 164b/12, 252a/01, 252a/05, 302a/11, 313b/14
b.-sem 16a/17
b.-seŋ 179a/17
b.-şge 172b/16
[=206]
ʿ**ahd-nāma biti-** 75b/06, 108b/02, 191a/21, 192a/17, 195b/06, 248b/10, 277a/10, 288b/21
ʿ**ahd-nāmanı biti-** 249a/21
ʿ**ahdıŋnı biti-** 299a/02
atımnı yarmaḳġa biti- 272b/03
atını biti- 174b/09
atını ḫaṭġa biti- 153a/12
atlarını defterge biti- 115a/19
cavāb biti- 16a/17, 16a/17, 16a/18, 64a/14, 82a/16, 86a/06, 88b/02, 91b/02, 101a/02, 106a/04, 108a/05, 142b/03, 149a/03, 152a/03, 179a/17, 179a/20, 188a/21, 193a/10, 197a/07, 208a/15, 245b/04, 259b/10, 261b/02, 267a/09, 280b/17, 283b/09, 287b/17, 291b/20, 296a/03, 302a/13, 322b/05
cavābını biti- 285a/02
ḫaṭ biti- 14b/10, 212a/20, 251b/18, 251b/19
kitābnı biti- 240b/03
manşūr-nāma biti- 86b/16, 108a/16, 289a/06, 300b/12, 307a/13
manşūr-nāmasını biti- 192b/02
nāma biti- 8b/14, 9a/13, 10a/12, 15b/04, 23a/11, 39a/17, 43b/01, 64a/01, 64b/04, 73b/11, 78b/13, 78b/14, 81a/08, 81a/09, 81b/17, 85b/14, 85b/17, 86b/10, 86b/15, 88a/15, 91a/15, 97a/13, 100b/16, 105a/19, 108b/20, 109a/12, 111b/16, 111b/19, 112b/02, 114a/06, 140b/17, 142a/09, 142b/16, 148b/16, 148b/17, 156a/17, 172b/10, 177b/21, 179a/05, 180a/03, 180a/10, 182b/21, 191a/21, 192a/17, 193a/08, 193a/12, 193a/17, 195b/11, 196b/15, 196b/19, 197a/09, 199a/12, 199a/16, 202b/20, 203b/17, 203b/21, 208a/01, 208b/21, 212b/04, 223a/05, 224a/12, 224a/14, 224b/08, 225a/09, 225b/16, 226a/18, 227b/01, 231b/03,

245a/12, 245b/06, 248b/10, 256a/15, 259a/09, 260b/16, 260b/20, 261a/21, 263a/11, 267a/04, 267a/15, 268a/21, 274b/20, 279a/21, 280b/07, 280b/18, 282b/09, 283a/17, 284b/07, 287b/14, 291b/13, 294b/20, 295b/17, 297a/21, 299a/04, 299a/05, 299b/02, 301b/16, 308b/19, 309a/18, 309b/01, 313b/13, 321a/17, 325a/13, 325a/19, 332b/02
nāmalar biti- 22b/20, 82b/08
tārīḫnı biti- 122b/14
[=164]

bitiglik < *bitiglig* Yazılı, yazılmış.
b. 164b/11
b.+dür 164b/10
b. érdi 300a/15
b. turur 119a/05
[=4]

bitil- Yazılmak, (Tanrı) kader olarak belirlemek.
b.-gen 275a/02
b.-geni 294b/08
b.-ip éken 14a/09, 271b/16
[=4]
pīşānemde bitil- 275a/02, 294b/08
pīşāneŋde bitil- 14a/09
[=3]

bitker- Bitirmek, tamamlamak.
b.-gey 9a/16
[=1]

bitü- Bk. **biti-**
b.-r érdi 127a/07, 240b/06
[=2]
atını daftarġa bitü- 127a/07
[=1]

bitüt- Yazdırmak, yazma işini başkasına yaptırmak.
b.-ür érdi 127a/14
[=1]
ḫaṭ bitüt- 127a/14
[=1]

bīva Far. Dul.
b.-ı dıl-rīş Gönlü yaralı, kederli dul. 333a/15
[=1]

bī-vafā Far. Vefasız.
b. 68a/14, 128b/18, 132a/03, 134b/12, 194a/12, 196b/20, 248b/12, 266b/08, 266b/20, 267a/19, 298a/09, 298a/11, 327b/07, 327b/11, 330b/05
b.+dın 67b/08
[=16]

bī-vafālıḳ Vefasızlık.
b. 292a/12
b.+dur 187a/14
b.+ıġa (bī-vafālıġıġa) 60b/07
b.+ını (bī-vafālıġını) 315a/03
b.+ıŋnı (bī-vafālıġıŋnı) 63b/06
b. ḳıl- 42a/07, 266a/19, 304a/05, 320b/21
b.+ları 327b/12
[=10]

biz (Zamir) Biz. Krş. **miz**
b. 2a/14, 3a/13, 5b/12, 8a/12, 11b/10, 11b/11, 21a/14, 22a/12, 25b/15, 29b/14, 31a/19, 31a/20, 34b/20, 37a/10, 38b/18, 50b/04, 53a/09, 54b/06, 55a/20, 64b/05, 64b/06, 66a/05, 69a/01, 69b/01, 69b/16, 71b/08, 72a/07, 74a/19, 75a/17, 76a/13, 76b/07, 76b/08, 77b/05, 77b/18, 78b/17, 79b/02, 79b/03, 79b/16, 79b/18, 81a/11, 82a/01, 82a/18, 82b/05, 85b/17, 89a/01, 89a/03, 96a/02, 97b/10, 97b/11, 99b/17, 100a/17, 101a/20, 101b/03, 102a/06, 103a/17, 103b/12, 119a/01, 119a/16, 119a/20, 119b/10, 119b/18, 120a/07, 122a/20, 129b/18, 129b/18, 129b/20, 131b/11, 131b/12, 132b/02, 133a/03, 133a/12, 138b/13, 140a/12, 142a/03, 142b/19, 146b/05, 153a/05, 153a/17, 153b/14, 154b/05, 154b/11, 155b/08, 156a/06, 156b/06, 157a/14, 164a/11, 165a/07, 170b/19, 177b/17, 178a/01, 178a/08, 178b/17, 182a/06, 184a/20, 197b/11, 198a/01, 198a/07, 200b/14, 204a/06, 205b/17, 205b/20, 206a/01, 206a/14, 206a/16, 207a/09, 208b/02, 210a/10, 210b/15, 217a/04,

219b/03, 223b/05, 232b/16, 233a/17, 233b/02, 234b/03, 237a/06, 237a/06, 237b/03, 239a/01, 242a/12, 242a/13, 243a/21, 245a/14, 245b/01, 246b/14, 247a/01, 247a/03, 247a/20, 253a/07, 254b/07, 263b/08, 263b/13, 265b/05, 265b/05, 273b/18, 274b/18, 275a/16, 275b/16, 275b/17, 278a/16, 278b/02, 280a/11, 280b/13, 281a/05, 283b/10, 289b/18, 296b/09, 297b/01, 299a/06, 302a/09, 311a/16, 311a/17, 312b/02, 316b/13, 325a/02, 325a/02, 332b/03

b.+de 11b/10, 177b/16

b.+de ékeni 278b/05

b.+din 25b/06, 25b/16, 34b/20, 43a/13, 45b/19, 49b/02, 54a/05, 56b/16, 65b/01, 70a/09, 81b/09, 97a/18, 101a/08, 119b/12, 121b/17, 128b/05, 131b/14, 133a/12, 138b/20, 154a/14, 156b/03, 178b/17, 179a/18, 182a/05, 182a/06, 182b/08, 204a/03, 205b/08, 206a/01, 207a/10, 212b/08, 231a/02, 237a/17, 240a/21, 245a/17, 247a/08, 251b/04, 253a/18, 261a/17, 265a/16, 265a/19, 265b/06, 280b/02, 286b/15, 297b/03

b.+din ziyāde 240a/10

b.+ge 4a/12, 8b/03, 10b/06, 18a/20, 27a/15, 28b/10, 29b/13, 37a/11, 58a/02, 62b/12, 75b/03, 77b/14, 78b/14, 81b/05, 86a/07, 95b/14, 98a/11, 100a/16, 100a/17, 103a/18, 103b/09, 109b/05, 109b/13, 110a/13, 123a/03, 130a/06, 138b/21, 142a/03, 142b/20, 144b/16, 151b/11, 162a/19, 176b/08, 178a/06, 183a/05, 183a/05, 187b/09, 188a/14, 203b/02, 204a/07, 205b/19, 205b/21, 206a/13, 206b/11, 207a/11, 220a/13, 223a/10, 223b/21, 225b/11, 230b/05, 230b/12, 231a/03, 231b/05, 231b/10, 235b/05, 240a/11, 242b/01, 246a/06, 246b/15, 253a/12, 257a/07, 264b/04, 265a/07, 278b/02, 280a/08, 281a/07, 281b/16, 285a/21, 302b/02, 322a/19

b.+ge turur 150b/19

b.+ni 3a/08, 31a/20, 63b/02, 63b/05, 69b/16, 71b/05, 77b/05, 83b/04, 98b/12, 138b/15, 170b/10, 187a/13, 210b/14, 224a/11, 235b/20, 275b/18, 278b/02

b.+niŋ 13a/12, 13a/13, 13a/17, 13b/13, 13b/15, 15a/03, 15a/04, 15a/04, 15b/01, 16a/14, 16b/17, 19b/04, 25a/07, 31a/20, 35a/17, 35b/14, 37a/11, 41b/09, 43a/05, 46b/12, 47b/01, 49b/01, 55a/19, 58a/04, 77b/09, 77b/14, 78a/15, 78b/05, 78b/10, 78b/13, 78b/16, 79b/02, 81b/01, 81b/08, 81b/10, 82a/13, 82b/04, 89a/02, 91a/17, 91a/17, 95b/09, 97a/17, 98a/04, 98a/10, 101a/04, 101a/20, 103a/17, 103a/18, 103b/07, 104b/06, 105b/06, 114a/09, 119b/11, 123a/02, 130a/01, 143b/10, 145a/16, 152b/12, 152b/12, 153a/10, 155b/21, 156b/07, 156b/08, 157a/15, 157a/16, 157a/17, 157a/18, 162a/21, 163b/15, 174b/16, 178a/02, 178b/16, 179a/15, 179a/17, 180b/06, 185a/03, 185a/06, 185a/13, 186a/16, 187a/05, 187a/12, 187b/09, 188a/17, 189b/03, 197a/11, 197b/08, 200b/12, 200b/13, 201b/18, 202a/06, 206a/14, 207a/11, 207a/21, 210a/10, 213a/04, 216a/05, 223a/11, 224b/05, 230b/03, 231a/02, 235b/19, 240b/02, 240b/02, 243b/06, 246a/13, 247a/05, 253a/09, 259a/19, 261a/17, 265a/10, 266b/13, 266b/14, 269a/05, 270a/07, 272a/07, 272a/08, 273b/11, 280a/10, 280a/16, 280b/08, 280b/09, 281b/16, 289b/16, 294b/19,

296a/21, 296b/05, 297b/01, 299a/05, 302a/10, 304a/07, 313a/02, 316b/16, 319b/11, 322a/18, 322b/16, 324a/15, 324a/16, 324b/15
b.+niŋ bile 99b/17, 105b/07, 105b/07, 177b/17, 269a/06, 310a/19
b.+niŋ dék 78b/08
[=439]

bīzār Far. Bıkmış, usanmış; tedirgin, rahatsız.
b. bol- 52b/14, 182b/03, 202a/18, 302b/01
b.+dur biz 263b/10
b.+dur men 154b/06
b. turur men 189a/07
[=7]

boġ- Boğmak.
b.-up 122a/07
[=1]

bol- 1. Olmak; meydana gelmek, vuku bulmak; bulunmak, var olmak; birinin mülkiyetine geçmek; bir şeye sahip olmak. Krş. **ol-**
b.-(!) 72b/08, 307a/04
b.-a 1b/07, 316a/19
b.-a almadı 212a/20
b.-a almadım 126b/20
b.-a almas 19b/07, 82a/01
b.-a almas érdi 23a/15
b.-a almas men 275a/21
b.-a almas sen 33b/15, 98a/12, 131a/14
b.-a alsaŋ 134b/04, 229a/10
b.-a alur érdi 70a/15
b.-a sen 5b/06
b.-aça 15b/20, 190a/11, 216b/05, 224a/07
b.-aduġan 14a/13, 17a/12, 17a/13, 38a/08, 40a/02, 79b/14, 86b/05, 104a/19, 108b/10, 108b/15, 113a/08, 124b/14, 137a/04, 154b/14, 158a/10, 173a/20, 227a/03, 234a/04, 277a/05, 301b/01
b.-aduġan bol- 202a/14, 202a/15
b.-aduġan iş bol- 126b/04
b.-adur 17a/11, 71b/09, 77a/11, 84a/17, 101b/02, 101b/04, 149b/16, 149b/16, 152a/03, 235b/18, 268a/15, 288a/05
b.-adur dép 47b/19, 271b/08
b.-adur men 205a/12
b.-amdur 40b/12, 40b/12
b.-ay 80a/11, 84b/02, 121b/19, 128a/01
b.-ayın 31a/14, 65b/06, 78b/19, 182b/03, 233b/07, 260b/15, 260b/16, 267a/07, 271a/19
b.-aylı 2b/05, 11b/11, 22a/13, 45a/08, 95b/09, 156a/15, 234b/04, 234b/16, 315b/18
b.-dı 1b/13, 2a/16, 2b/16, 2b/16, 2b/17, 3a/01, 3a/05, 3a/09, 3b/11, 3b/11, 3b/11, 4a/01, 4a/06, 4a/07, 4a/17, 4a/17, 4b/06, 4b/12, 4b/14, 5a/08, 5b/10, 6a/05, 7b/12, 8a/01, 8a/04, 8a/07, 8a/09, 8b/01, 8b/08, 8b/08, 8b/09, 8b/09, 9a/03, 9a/17, 9a/21, 9b/12, 9b/13, 9b/18, 10a/02, 10b/01, 10b/01, 10b/15, 10b/15, 10b/18, 11a/16, 11b/14, 12a/13, 12a/18, 12a/19, 12b/12, 12b/17, 13a/07, 13a/19, 13b/04, 13b/10, 13b/13, 14a/05, 14a/05, 14a/06, 14a/12, 14a/16, 14b/12, 14b/15, 15a/01, 15a/10, 15b/07, 15b/15, 16a/03, 16a/07, 16a/09, 17a/02, 17a/03, 17a/06, 18a/08, 18a/09, 18b/09, 18b/10, 19b/10, 19b/13, 19b/16, 19b/18, 20a/11, 20b/12, 21a/01, 21a/08, 21a/11, 21a/18, 21b/09, 21b/18, 22a/07, 22b/16, 23b/17, 24a/16, 24b/16, 25a/11, 25a/13, 25a/20, 25b/01, 25b/10, 25b/19, 26a/03, 26a/14, 26a/15, 26a/15, 26b/01, 26b/02, 26b/11, 27a/11, 27b/19, 28a/09, 28a/15, 28a/16, 28a/16, 28a/16, 28b/03, 28b/16, 28b/19, 29a/01, 29a/07, 29a/12, 29a/14, 29a/15, 29b/12, 29b/18, 30a/05, 30b/07, 30b/15, 30b/18, 31a/04, 32a/16, 32a/18, 32a/19, 32b/05, 32b/09, 32b/10, 32b/12, 33a/03, 33a/03, 33a/04, 33a/05, 33a/06, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 33a/15, 33b/02, 33b/02, 33b/03, 33b/17, 34a/08, 34a/08, 34a/11, 34a/12, 34a/14,

34a/14, 34a/15, 35a/02, 35a/05,
35a/06, 35a/09, 35a/15, 35a/16,
35a/19, 35b/07, 35b/17, 35b/19,
35b/20, 36a/02, 36b/05, 36b/19,
37a/07, 37b/05, 37b/11, 37b/20,
38a/04, 38a/06, 38a/17, 38b/04,
38b/16, 38b/17, 40a/01, 40a/04,
40a/09, 40a/16, 40b/05, 40b/09,
40b/09, 41a/04, 41b/20, 42b/14,
42b/17, 42b/19, 42b/19, 43b/20,
44a/10, 44b/02, 44b/03, 44b/06,
45b/11, 45b/20, 46a/10, 47a/01,
47a/07, 47b/01, 48a/09, 48a/09,
48b/07, 48b/13, 49a/02, 50b/13,
50b/19, 51a/02, 51a/10, 52a/19,
54a/07, 54a/09, 54a/10, 54a/13,
54b/01, 54b/01, 54b/16, 55a/01,
55a/09, 55b/05, 56a/01, 56a/04,
56a/04, 56a/07, 56a/19, 57b/01,
57b/09, 57b/12, 57b/14, 57b/19,
58a/06, 58a/09, 58a/18, 58a/18,
58b/03, 58b/03, 59b/01, 59b/16,
60a/03, 60a/05, 60b/14, 60b/19,
61a/02, 61a/07, 61a/16, 61a/20,
61b/03, 61b/09, 61b/09, 61b/09,
61b/09, 62b/03, 62b/14, 63a/14,
63a/17, 63a/18, 63b/15, 64a/10,
64a/13, 64a/20, 64b/01, 64b/09,
65a/05, 65a/10, 65a/13, 65a/19,
65a/19, 65b/13, 65b/15, 65b/18,
65b/19, 66a/01, 66a/07, 66a/10,
66b/04, 66b/11, 66b/19, 67a/06,
67a/12, 67a/19, 68a/20, 68b/02,
68b/03, 68b/04, 69b/02, 69b/05,
69b/06, 69b/17, 69b/20, 69b/20,
70a/05, 70a/18, 70b/02, 70b/05,
70b/07, 70b/09, 70b/12, 70b/14,
71a/01, 71a/05, 71a/11, 71b/01,
71b/07, 71b/13, 71b/18, 71b/20,
72a/14, 72a/18, 72a/20, 72a/20,
72b/01, 72b/09, 72b/14, 73a/03,
73a/14, 73a/18, 73b/03, 73b/09,
75b/02, 75b/19, 76a/01, 76a/02,
76a/05, 76a/18, 76b/02, 76b/04,
76b/06, 76b/07, 76b/09, 77b/08,
78a/01, 78a/02, 78a/07, 78a/07,
78a/08, 78a/15, 78a/20, 78b/01,
78b/03, 78b/11, 78b/11, 79a/01,
79a/12, 79a/14, 79b/05, 80b/12,
82a/20, 82b/09, 82b/12, 82b/19,
83a/01, 83a/12, 83a/16, 83a/17,
83b/07, 85b/05, 85b/10, 86a/01,
86a/11, 86b/06, 86b/18, 87a/05,
87a/09, 88a/20, 88b/07, 88b/08,
88b/11, 88b/15, 88b/18, 89a/08,
89a/17, 89a/17, 89a/18, 89b/03,
89b/04, 89b/11, 89b/12, 89b/15,
89b/15, 90a/14, 90a/16, 90a/20,
90b/14, 91a/08, 91a/20, 91b/09,
92a/10, 92b/04, 92b/11, 92b/13,
93a/02, 93a/15, 93a/15, 93a/17,
94a/09, 95a/15, 95a/20, 96a/20,
96b/04, 96b/07, 96b/18, 97a/07,
97a/11, 97b/02, 98b/01, 98b/05,
98b/09, 98b/10, 98b/14, 99a/07,
99a/10, 99a/19, 99b/02, 99b/03,
99b/06, 99b/09, 99b/10, 99b/16,
100a/01, 100a/04, 100a/20,
100b/14, 100b/15, 101a/15,
101a/16, 101b/06, 101b/13,
101b/19, 102a/02, 102a/11,
102a/13, 102a/20, 102b/02,
102b/20, 103a/06, 103a/14,
104a/04, 104a/04, 104a/08,
104a/20, 104b/01, 104b/02,
104b/16, 104b/18, 104b/20,
105a/01, 105a/07, 105a/10,
105a/13, 105a/17, 105b/01,
105b/01, 105b/16, 106a/02,
106b/07, 106b/08, 106b/16,
107a/18, 107b/04, 107b/15,
107b/20, 108a/05, 108b/17,
108b/19, 109a/18, 109b/01,
110b/17, 111a/16, 111b/12,
112a/04, 112b/01, 112b/07,
112b/08, 112b/14, 112b/15,
113a/04, 113a/06, 113a/11,
113a/14, 113a/18, 113b/06,
113b/11, 113b/19, 114b/09,
114b/09, 114b/10, 114b/10,
115a/01, 115a/05, 115a/07,
115a/15, 115a/20, 115a/20,
115b/04, 115b/07, 115b/09,
116a/20, 116b/07, 116b/12,
116b/12, 116b/13, 116b/13,
116b/13, 116b/16, 117b/03,
117b/08, 117b/09, 117b/10,
117b/16, 117b/20, 118a/03,
118a/10, 118a/16, 118a/17,
118a/20, 118b/02, 118b/12,

118b/15, 118b/16, 119a/14, 119b/05, 119b/19, 119b/19, 120a/02, 120a/03, 120a/04, 120a/07, 120a/09, 120b/20, 121a/01, 121a/05, 122a/05, 123a/03, 123a/18, 124a/01, 124a/18, 125a/11, 125b/02, 126a/09, 126b/11, 127a/01, 128b/11, 130a/13, 130a/17, 131b/17, 132a/07, 132b/10, 132b/16, 132b/18, 132b/19, 135b/12, 135b/13, 135b/19, 136a/01, 136a/06, 136a/12, 136a/16, 136b/04, 136b/11, 137a/17, 137a/20, 137b/11, 137b/20, 138a/03, 138a/03, 138b/02, 138b/05, 138b/08, 139b/18, 139b/20, 140a/05, 140a/18, 140b/04, 140b/12, 140b/20, 141b/09, 141b/14, 143b/11, 144a/01, 144a/05, 145a/05, 145b/16, 145b/16, 145b/17, 145b/18, 145b/18, 146a/12, 146b/09, 147b/17, 147b/17, 148b/04, 149a/15, 149a/17, 149b/05, 149b/07, 150a/02, 150a/09, 150a/15, 150a/16, 150a/20, 151a/07, 151a/10, 151b/08, 151b/10, 151b/19, 151b/20, 151b/21, 153a/19, 153b/04, 156b/13, 157b/09, 157b/10, 157b/11, 157b/13, 158a/02, 158a/08, 158a/17, 158a/20, 158a/21, 158b/18, 158b/21, 159a/14, 159a/16, 159b/17, 159b/18, 160a/06, 160a/18, 160b/13, 161a/01, 161a/02, 161a/09, 161a/16, 161b/08, 161b/10, 161b/16, 161b/20, 162a/08, 162a/10, 162a/10, 162a/11, 162b/01, 162b/08, 162b/08, 162b/11, 162b/16, 162b/16, 163a/01, 163a/01, 163a/08, 163a/09, 163a/14, 164a/03, 164a/06, 164a/13, 164a/20, 164b/09, 165a/03, 165b/17, 165b/17, 165b/18, 165b/18, 166a/03, 166a/08, 166a/14, 166a/15, 166a/18, 166a/19, 166b/01, 167a/01, 167a/02, 167a/20, 167b/21, 168a/15, 168a/17, 169b/04, 171a/02, 171a/10, 171b/05, 171b/16, 172a/11, 172b/05, 173b/09, 173b/11, 174b/05, 175a/01, 175a/07, 175a/07, 175a/09, 175a/14, 175b/09, 175b/10, 175b/17, 176a/04, 176a/07, 176b/09, 176b/19, 177a/17, 177a/17, 177a/18, 177b/11, 178a/05, 178a/06, 178a/13, 178a/14, 178a/20, 178b/03, 178b/05, 178b/07, 178b/07, 179a/09, 179a/18, 179b/03, 179b/04, 180a/20, 180b/07, 180b/12, 180b/13, 181b/01, 181b/16, 181b/16, 183a/07, 183a/07, 183a/15, 183a/15, 184b/07, 184b/10, 184b/12, 184b/12, 184b/12, 184b/16, 185a/19, 185b/14, 185b/15, 185b/17, 186b/13, 186b/19, 187a/03, 187a/15, 187b/07, 187b/12, 187b/21, 188b/18, 189a/12, 189a/13, 189a/14, 189b/06, 189b/07, 189b/07, 189b/11, 189b/12, 189b/19, 189b/20, 189b/21, 190a/10, 190a/20, 190a/21, 190b/06, 190b/13, 191a/20, 192a/04, 193a/03, 193a/04, 193a/19, 194a/09, 194a/12, 194a/18, 195a/05, 195a/08, 195a/14, 195a/14, 195a/21, 195b/01, 195b/01, 195b/18, 196a/07, 196a/21, 196b/01, 196b/13, 196b/13, 197a/18, 197a/18, 197a/20, 197a/21, 197b/08, 197b/13, 198a/09, 198a/21, 198b/11, 198b/18, 199a/06, 199a/17, 199a/17, 200a/10, 200a/17, 200a/21, 200b/05, 200b/08, 200b/09, 200b/18, 200b/19, 200b/19, 200b/20, 200b/20, 201a/07, 201a/08, 201a/08, 201a/09, 201b/09, 202a/13, 202b/06, 202b/07, 202b/08, 202b/19, 203a/09, 203b/20, 205a/18, 205b/01,

205b/04, 205b/21, 206b/11, 206b/16, 207a/04, 207a/05, 207a/07, 207a/15, 207a/15, 207a/16, 207a/19, 207b/01, 208b/07, 208b/08, 208b/11, 208b/11, 209a/05, 209b/17, 210a/02, 210a/06, 210a/12, 210b/17, 211a/03, 211a/11, 211a/12, 211a/14, 211b/13, 212a/03, 212a/04, 212a/06, 212a/12, 212a/18, 212b/03, 213a/16, 213a/17, 214b/14, 215a/08, 215a/20, 215b/08, 216a/11, 219a/14, 221a/06, 221a/16, 222a/05, 222a/06, 222a/14, 222a/15, 223a/20, 223a/21, 224a/15, 225b/10, 226a/21, 226b/08, 227a/13, 227b/06, 227b/10, 227b/11, 227b/13, 227b/13, 227b/14, 227b/19, 228a/01, 228a/01, 228a/01, 228a/02, 228a/03, 228a/05, 228a/17, 228b/04, 228b/09, 230b/16, 230b/16, 231a/08, 231b/20, 232a/16, 232a/17, 233a/01, 233a/03, 233a/05, 234a/14, 235b/03, 236a/12, 236b/12, 236b/16, 237b/09, 237b/11, 237b/13, 237b/19, 237b/20, 238a/18, 239a/19, 240a/06, 240a/07, 240a/18, 240a/21, 240b/08, 241a/03, 241a/16, 241a/17, 241b/02, 242a/09, 242a/16, 242a/18, 242b/08, 242b/16, 243a/02, 243a/14, 245b/12, 245b/13, 246a/05, 246a/09, 246a/16, 246a/19, 246b/16, 247a/16, 247b/02, 248b/09, 249b/13, 249b/13, 249b/21, 250a/05, 250a/08, 250a/09, 251a/02, 251b/09, 251b/12, 253a/01, 253a/04, 253a/05, 253b/04, 254a/01, 254a/11, 254a/20, 254b/02, 254b/15, 254b/20, 255b/04, 255b/10, 255b/20, 256a/04, 256a/04, 256a/18, 256b/05, 256b/07, 256b/07, 256b/13, 257a/06, 257a/18, 257b/17, 257b/21, 258a/12, 258b/05, 258b/20, 259a/21, 259b/18, 260a/04, 260a/16, 260a/19, 260b/05, 260b/10, 261a/13, 261a/15, 261b/06, 261b/08, 261b/16, 262a/06, 263a/05, 263a/20, 263b/18, 263b/20, 264a/15, 264a/16, 264a/18, 264b/05, 264b/15, 264b/17, 264b/20, 265a/04, 265b/01, 267a/02, 267a/11, 267b/05, 267b/05, 268a/01, 268a/13, 268b/19, 269a/04, 269a/11, 269a/21, 269b/17, 269b/17, 269b/17, 270a/14, 270a/15, 270a/18, 273a/12, 273a/15, 274a/15, 274a/18, 274b/01, 274b/03, 275a/08, 275b/19, 276a/03, 276a/06, 277a/12, 277b/15, 278a/02, 278b/05, 278b/08, 279a/02, 279a/14, 279a/17, 279b/20, 279b/21, 280a/15, 281a/07, 281a/14, 282b/12, 282b/17, 282b/18, 282b/19, 283a/16, 283b/02, 283b/19, 284a/02, 284a/08, 284a/13, 284a/16, 284b/05, 284b/15, 284b/16, 285a/03, 285a/05, 285a/06, 285a/07, 285a/09, 285b/10, 286a/07, 286a/09, 286a/10, 286a/17, 286a/20, 286b/04, 286b/12, 286b/13, 287a/01, 287a/04, 287a/14, 287b/16, 288b/01, 290a/04, 290a/12, 290a/15, 290a/19, 290b/04, 290b/21, 291a/14, 291b/01, 291b/12, 292a/04, 292a/20, 292b/21, 293b/19, 293b/20, 294a/15, 294b/09, 294b/13, 295a/09, 295a/11, 295b/04, 296a/01, 296a/03, 296b/13, 296b/19, 297b/17, 297b/18, 298a/19, 298b/11, 298b/15, 299a/13, 299b/04, 299b/06, 299b/21, 300a/09, 300a/13, 300b/18, 300b/19, 300b/20, 301a/02, 301b/14, 301b/17, 302a/11, 302b/17, 303a/05, 303a/08, 304b/04, 304b/09, 304b/16, 305a/04,

305a/07, 305a/17, 306a/10, 306a/17, 306a/20, 307a/08, 307a/16, 307b/18, 308a/09, 308b/07, 308b/08, 308b/09, 308b/11, 308b/14, 308b/14, 308b/17, 309a/08, 309a/16, 309b/04, 309b/08, 310a/15, 310a/21, 310b/02, 310b/04, 310b/20, 311b/14, 311b/19, 316b/15, 317a/03, 317b/04, 317b/10, 317b/12, 317b/16, 318a/13, 318b/15, 319b/03, 320a/01, 320b/06, 323b/03, 324a/06, 324a/07, 324a/10, 324b/21, 326a/03, 326a/08, 326b/02, 326b/06, 327a/14, 327a/20, 328a/03, 329a/12, 329a/16, 329b/09, 330a/01, 331b/13, 332a/05, 332a/10, 332a/12, 332a/17, 332b/01, 332b/05, 332b/15, 333a/09, 333a/11, 333a/17

b.-dı-ki 19b/04, 29a/12, 36b/12, 46b/20, 51b/07, 59a/06, 59a/06, 60b/03, 71a/14, 75b/03, 111b/13, 117b/11, 118a/09, 126b/19, 127a/13, 147a/05, 169b/02, 191b/07, 197a/16, 207a/02, 210b/14, 211a/12, 221a/09, 238a/08, 240a/07, 246a/07, 246b/08, 250b/04, 259a/21, 313b/16, 320b/01

b.-dı dép 10a/13, 13b/15, 269b/16, 277a/15

b.-dı ékin 113b/08, 259b/01

b.-dılar 3b/06, 6b/04, 7a/13, 7b/13, 8a/21, 9b/14, 13a/05, 13a/05, 17a/05, 18b/09, 22a/17, 23a/16, 26b/04, 31b/16, 32a/20, 32b/09, 34b/11, 35a/02, 35a/15, 35b/01, 36a/20, 38b/19, 39b/11, 40a/06, 42b/16, 45a/03, 48b/06, 57a/08, 57a/11, 62b/01, 62b/19, 66b/14, 68a/06, 68a/19, 72a/20, 73a/09, 73a/12, 74a/10, 77b/09, 77b/13, 78a/05, 78a/11, 83a/01, 83b/07, 87a/15, 89a/08, 89a/13, 89b/17, 90b/10, 90b/12, 98b/17, 101b/02, 101b/07, 101b/08, 104a/06, 105b/09, 107b/02, 107b/02, 108b/04, 108b/10, 110a/06, 111b/13, 113b/03, 115b/13, 116a/11, 116a/17, 116b/09, 117b/12, 117b/14, 117b/16, 119a/04, 119b/01, 119b/20, 120b/13, 121a/10, 121a/11, 128a/19, 132b/06, 132b/13, 133b/12, 135a/15, 135b/12, 137a/02, 138b/06, 139a/06, 139a/19, 139b/21, 140a/01, 142a/02, 145a/20, 145b/17, 146a/07, 148a/07, 150a/15, 150b/02, 150b/06, 151a/02, 151a/16, 151b/05, 152a/18, 152a/20, 152b/15, 154b/07, 156a/01, 157a/01, 158a/11, 162a/07, 163a/19, 167a/01, 171a/18, 172b/17, 172b/17, 173b/06, 174b/13, 174b/14, 175a/01, 175b/07, 175b/07, 175b/19, 177a/10, 180a/01, 180a/08, 180b/03, 180b/07, 182a/12, 182b/12, 184b/11, 185b/06, 187a/02, 189b/14, 191a/15, 191b/07, 191b/11, 191b/13, 192a/11, 192a/15, 193a/02, 196b/02, 196b/03, 198a/12, 198b/11, 198b/17, 198b/18, 199b/18, 200a/14, 200b/21, 201b/15, 201b/17, 201b/20, 202a/12, 203a/12, 206a/18, 206b/12, 207a/02, 208b/15, 210b/16, 213a/18, 214a/20, 215b/02, 218b/08, 219a/21, 222a/12, 223a/19, 223b/04, 223b/04, 224a/16, 227b/17, 227b/21, 228b/07, 232a/01, 232b/15, 233a/06, 233a/16, 233a/21, 234b/06, 235a/03, 237b/08, 240a/05, 241a/07, 242a/18, 242b/03, 246a/17, 247b/18, 248b/09, 251a/05, 258b/14, 259a/14, 259b/15, 262a/17, 265a/06, 266a/06, 270a/16, 275a/10, 276a/16, 278a/13, 278a/14, 278a/20, 279b/03, 279b/18, 283a/02, 283b/17, 286b/05, 287a/21, 291a/11, 291a/14, 291b/10, 296b/09, 297a/19,

298a/01, 299b/03, 300a/13, 300b/20, 303b/18, 306b/18, 306b/19, 309b/19, 310a/16, 315b/09, 319a/19, 319b/01, 320a/01, 320b/02, 322b/02, 323a/14, 326a/14
b.-duḳ 37b/02, 64b/08, 71b/08, 82b/03, 98b/13, 149b/08, 228a/01, 247a/20, 282a/06
b.-dum 33a/14, 45a/05, 45a/11, 46b/01, 50a/04, 57b/02, 60b/18, 86a/03, 92a/10, 126b/20, 128b/12, 170a/16, 193b/15, 244b/19, 261b/10, 275a/20, 290a/06, 295a/01, 302a/14, 303b/20, 313a/20, 314a/14, 314b/18, 318a/08
b.-duŋ 15b/11, 32b/17, 35b/13, 42a/07, 48a/13, 52b/19, 53a/12, 70a/11, 78b/20, 88b/07, 93b/02, 93b/20, 96b/12, 110a/11, 158a/13, 163a/08, 167b/15, 173b/17, 196b/20, 244b/11, 244b/15, 261a/07, 276a/09, 293a/21, 302a/15, 314a/04
b.-duŋ-mu 88b/04, 263a/12
b.-duŋ mu 236b/21
b.-duŋlar 40a/04
b.-ġaç 100a/18, 117a/10, 140b/04, 140b/04, 163b/16, 192a/12, 260a/10, 264b/04, 299a/12, 307b/09, 313b/16
b.-ġalı 9b/03, 206b/13, 252a/18, 283a/18
b.-ġan 7b/19, 40a/12, 41b/09, 47b/11, 48b/20, 83a/18, 100b/07, 112a/20, 118a/15, 153a/21, 159b/13, 164b/16, 172b/12, 173a/06, 174a/05, 179b/12, 195b/15, 232a/18, 260b/19, 269b/08, 272b/15, 274a/09, 278b/07, 287b/09, 287b/14, 319b/09, 324b/04
b.-ġan-dek 290a/19, 321b/21
b.-ġan bile 3b/03, 43a/15, 226b/05, 233b/20, 235b/18, 272a/15, 274a/16, 315b/16
b.-ġan bol- 128a/12, 174b/17, 180a/12, 182a/18, 212b/10, 271b/01
b.-ġan dék 124a/01
b.-ġan ékin 59a/07
b.-ġan émes 271b/18
b.-ġan émesdür 197a/14, 208b/03, 273a/06
b.-ġan turur 227a/04, 247a/01
b.-ġança 190a/09
b.-ġanda 4b/03, 70b/09, 130a/18, 144a/10, 146a/17, 217a/21, 250b/20, 290b/08
b.-ġandın 78a/13, 205a/14, 230a/07, 237b/01, 265b/15, 296b/10, 319b/09, 323a/11
b.-ġandın kéyin 35b/04, 100b/05, 135a/16, 146b/20, 196b/07, 256a/03, 284b/08
b.-ġandur 101a/10, 243b/14, 266b/10, 272b/15, 304b/04
b.-ġanġa 302a/15
b.-ġanı 11a/04, 31b/10, 54a/16, 105a/15, 117a/05, 135b/04, 160b/03, 177a/13, 219a/11, 232b/03, 244a/01, 299a/16, 302b/21, 317a/20, 321a/02
b.-ġanıda 88a/06
b.-ġanıdın 1b/12, 142b/18, 218b/03, 227b/13
b.-ġanıdur 173a/16, 311b/07, 311b/08
b.-ġanıġa 212b/11, 234a/10, 251b/07, 252b/09, 271b/15, 315b/14
b.-ġanım turur 28a/03
b.-ġanımdın 58a/11, 140a/11
b.-ġanımızdın 302a/10
b.-ġanını 91b/17, 162b/12, 162b/13, 243a/13
b.-ġanıŋdur 47a/11
b.-ġanıŋġa 53a/02
b.-ġanıŋnı 28a/03
b.-ġanları 229a/01
b.-ġanlarım 74a/08
b.-ġanlarıŋnı 14a/08
b.-ġanlarnı 22b/07, 41a/17
b.-ġannı 241a/21
b.-ġay 2b/14, 4a/16, 5b/07, 6a/07, 6a/14, 7a/17, 9b/10, 9b/11, 14a/02, 14a/10, 15b/18, 15b/19, 15b/19, 23b/10, 24a/02, 24b/06, 28b/01, 28b/18, 28b/18, 28b/18,

28b/18, 31b/07, 31b/08, 34b/03, 35b/17, 41b/06, 41b/15, 42a/15, 42a/15, 42a/16, 42b/18, 43a/04, 44b/07, 47a/09, 47a/09, 47b/13, 48a/16, 53a/20, 57a/07, 58a/03, 58b/08, 58b/08, 68a/13, 68a/13, 69a/08, 69a/08, 70b/06, 71a/02, 74a/08, 74b/02, 75b/05, 75b/06, 79a/04, 86a/14, 86a/15, 87b/15, 87b/16, 95a/09, 95a/17, 95b/05, 104a/19, 105b/15, 106a/06, 106b/07, 109a/06, 120b/11, 120b/12, 123b/04, 123b/04, 129a/03, 131b/14, 133b/18, 136a/10, 136b/03, 142a/11, 142a/11, 142a/11, 142a/21, 142b/01, 142b/15, 144b/07, 145a/16, 145a/16, 147a/19, 147a/19, 147a/20, 155a/01, 155a/13, 155b/07, 155b/19, 156b/04, 157b/13, 159a/06, 168b/06, 168b/07, 169a/09, 169a/13, 169a/13, 170a/02, 171b/02, 171b/03, 172b/11, 173a/09, 173a/09, 173b/21, 176a/19, 176a/19, 176b/03, 180b/12, 182a/06, 182a/06, 183a/09, 185a/21, 185b/03, 185b/04, 186a/08, 188b/15, 191a/14, 191a/14, 192b/12, 194b/06, 195a/01, 200b/01, 200b/02, 200b/13, 203b/11, 206a/05, 206a/05, 208a/11, 216b/04, 219a/09, 220a/05, 220a/05, 220a/06, 220a/07, 221a/09, 225a/10, 225a/19, 225b/18, 226b/06, 226b/06, 227b/04, 235a/14, 237b/14, 237b/14, 245b/16, 248a/03, 249a/11, 251a/10, 268a/02, 271a/12, 276a/20, 276a/20, 279b/12, 280b/13, 280b/14, 282b/12, 286a/05, 286a/05, 286a/16, 299a/16, 301a/03, 306b/02, 310b/19, 310b/19, 314a/20, 318a/06, 318b/08, 320a/12, 321b/01, 322a/11, 322a/16, 322b/06, 322b/20, 322b/20, 322b/20, 323a/09, 324b/02, 325b/02, 325b/02, 325b/03, 325b/03, 327b/16, 327b/16, 331a/01, 331a/05, 332b/17

b.-ġay-ki 51b/04, 111b/02, 143b/09, 145b/02, 147a/19, 149b/03, 204a/19, 222a/08, 298b/02, 312a/19, 325a/04

b.-ġay-ki (tā bolġay-ki) 5a/06, 9a/02, 9a/10, 10b/17, 35a/07, 56a/18, 57b/06, 58b/12, 60b/20, 78b/13, 114a/07, 122b/03, 182b/05, 192b/16, 198a/03, 200a/18, 207a/11, 207b/20, 235b/06, 238b/19, 239b/11, 240a/10, 281b/05, 311b/01, 325a/17

b.-ġay-men 10b/12, 153b/15, 200a/06, 225b/20

b.-ġay biz 185a/15, 280b/12

b.-ġay dép 105b/07, 161b/02, 238b/18, 281a/18

b.-ġay ki 131b/14, 156b/04, 254a/17, 281b/15, 304a/11

b.-ġay ki (tā bolġay ki) 74b/01, 80a/19, 161a/08, 161b/02

b.-ġay men 29a/20, 54b/10, 76b/13, 78b/09, 137a/08, 148b/19, 148b/19, 271b/16, 289b/08

b.-ġay sen 5b/07, 33a/20, 44a/08, 46a/17, 51b/10, 58a/07, 77a/10, 77a/10, 82a/13, 87b/15, 91a/20, 107a/15, 112a/19, 131a/18, 131b/05, 133a/20, 133b/17, 133b/18, 144a/11, 149a/04, 149a/05, 155b/07, 158a/09, 158a/15, 165a/20, 170b/13, 180b/09, 211a/11, 211a/11, 237a/10, 244a/05, 244a/05, 244a/17, 244a/20, 248b/18, 248b/20, 264a/13, 279b/01, 286a/13, 298b/19, 319b/12, 322a/07

b.-ġay sen dép 119a/10

b.-ġay siler 279a/19

b.-ġaylar 61b/19, 74b/06, 101b/03, 140a/10, 146a/18, 162b/05, 196b/04

b.-ġıl 7a/06, 9a/20, 9b/02, 12b/08, 17a/16, 18a/05, 23a/10, 23b/09, 28b/10, 28b/12, 34a/03, 36a/12,

37a/20, 43a/08, 52b/14, 52b/14, 53a/16, 53b/06, 55a/12, 56a/09, 56a/15, 58b/02, 72b/04, 82a/08, 86b/11, 90a/11, 90a/11, 91a/16, 96a/17, 96b/16, 130a/20, 130b/10, 130b/10, 133b/15, 134a/15, 151a/15, 151b/11, 157b/20, 158a/06, 162b/03, 162b/05, 172b/12, 175b/01, 190a/02, 236b/10, 250b/21, 258a/09, 266b/16, 268a/03, 284a/12, 288b/17, 290a/21, 294b/13, 300a/12, 310b/13, 317b/16, 321b/17, 326a/09

b.-ġıl dép 142a/06

b.-ġuça 138b/05

b.-ġuçı 81b/07

b.-ġumuzdur 47a/05

b.-ġunça 3b/10, 112b/14, 158a/05, 274a/05, 276a/19, 298b/06

b.-ġuŋdur 319a/06

b.-ġusı 316b/05

b.-ġusıdur 2a/02, 6b/16, 7b/01, 17a/16, 18a/05, 25a/18, 27b/04, 34a/07, 46b/18, 48b/06, 51b/11, 52a/01, 52a/08, 58a/03, 58b/01, 61b/18, 67a/07, 67a/08, 67a/10, 84a/19, 84b/13, 85a/10, 85a/11, 85a/12, 85a/12, 91a/09, 103a/07, 103a/08, 106a/15, 108b/15, 108b/15, 109b/04, 109b/05, 111a/15, 129a/05, 129a/14, 129b/07, 130b/04, 130b/13, 130b/19, 130b/20, 131b/07, 144b/12, 149b/18, 164a/07, 168a/11, 168b/07, 176a/20, 176a/20, 181b/11, 181b/11, 182a/21, 185a/14, 186a/09, 186a/11, 189a/04, 189b/09, 190a/17, 196a/02, 202b/04, 210b/15, 213b/15, 216b/11, 218b/01, 218b/06, 218b/06, 218b/15, 218b/17, 220b/03, 220b/06, 223a/11, 226b/07, 229a/09, 229b/08, 232b/17, 234b/02, 235b/11, 240b/17, 244b/04, 248a/16, 248a/16, 248b/04, 248b/07, 249a/09, 252a/02, 252a/03, 255b/07, 258a/08, 268a/20, 280b/05, 288a/14, 292b/14, 296a/05, 300a/21, 301b/11, 302b/01, 309a/03, 309a/17, 313a/03, 313a/04, 313a/04, 313a/05, 313a/13, 314a/10, 314a/12, 315a/13, 315a/17, 321a/20, 321b/20, 321b/21, 322a/08, 322b/10, 322b/15, 326b/14, 326b/14, 326b/17, 329a/19, 329a/20

b.-ġusıdur dép 163a/03, 215b/09

b.-ġusıdur mu 105a/06

b.-madı 15a/02, 43b/14, 88a/05, 102b/05, 176b/18, 180b/10, 183a/16, 215b/17, 266b/19

b.-maġay 82b/05, 86b/01, 86b/02, 88a/09, 94a/07, 94b/20, 123b/05, 134a/07, 134a/08, 134a/14, 148a/13, 164b/14, 165a/18, 165a/20, 168b/05, 180a/09, 180a/11, 181a/05, 191a/10, 210b/18, 225a/03, 225b/12, 248a/14, 307a/20, 310b/02, 313b/09

b.-maġay-ki 11a/19, 218b/17, 291b/17

b.-maġay-men 165a/09

b.-maġay biz 165a/08

b.-maġay dép 269a/07

b.-maġay ki 94a/12, 94b/10, 119a/09, 196a/20

b.-maġay men 25b/02

b.-maġay sen 130b/12, 130b/14, 133a/21, 134a/03, 134a/11, 134b/21, 180b/10, 244a/06, 244a/07, 248b/21

b.-maġay siler 294b/11

b.-maġay sizler 299a/17

b.-maġı 114a/19, 134a/09, 162a/14, 168a/04, 292a/14

b.-maġıl 6a/08, 18a/06, 45b/04, 47b/19, 55b/08, 57b/17, 61b/11, 103a/04, 144b/13, 151a/09, 185a/03, 196b/16, 214a/16, 220a/21, 220b/04, 235a/12, 238b/11, 252a/08, 276a/10, 277b/04, 280a/05

b.-maġıŋ 254a/13

b.-maġunça 23b/16, 26b/16, 45a/20, 205a/11

b.-maġusıdur 106a/11, 108b/18, 109a/02, 125a/01
b.-maķ 131a/13, 229a/19
b.-maķ bile 169b/09
b.-maķ kerek 8b/19, 233b/11, 244b/09, 262a/02
b.-maķ üçün 168a/15
b.-maķdın özge 55b/13
b.-maķġa 226a/10
b.-maķlıķnıŋ 98a/10
b.-maķnı 226a/09
b.-maŋızlar 90a/04, 182b/08, 273b/19, 315b/15
b.-maŋlar 6a/10
b.-mapdurlar 132a/01, 132a/01
b.-mas 3b/05, 6a/03, 9a/20, 18a/06, 24b/04, 27b/07, 31a/13, 32a/07, 32a/10, 41a/03, 45b/16, 70a/12, 95a/03, 97b/15, 119b/03, 125b/20, 126b/17, 133b/10, 143b/21, 154b/08, 158a/08, 203a/01, 206b/13, 217a/16, 219b/02, 225b/08, 239b/13, 245b/11, 301b/15, 304a/07, 304a/08, 311a/06, 311b/05, 316b/12, 327b/14
b.-mas érdi 28b/10, 48b/01, 84a/10, 84a/10, 85a/09, 93b/12, 143b/19, 262a/11, 269b/03
b.-mas érdiler 233a/16
b.-mas érdim 46a/14
b.-mas men 321b/13
b.-mas sen 196a/05
b.-masa 41b/18, 47a/13, 49b/16, 58a/03, 130b/03, 154b/01, 155b/21, 156a/08, 158b/19, 159b/10, 174b/04, 185a/05, 186b/15, 207a/03, 212b/16, 218b/02, 218b/12, 219a/13, 228a/21, 237a/14, 266a/03, 267b/02, 280a/03, 283a/10, 296b/08, 297a/08, 311a/19, 315b/17
b.-masa érdi 16a/20, 59a/10, 63a/14, 70a/14, 99b/18, 167b/11, 197b/21, 205b/16, 273a/07
b.-masaŋ 42a/10, 108a/12, 310a/19
b.-masaŋ érdi 94b/05
b.-masdın ilgeri 177b/13, 177b/20
b.-maslar dép 281a/21
b.-masun 5b/13, 31b/04, 33b/06, 37a/13, 43b/16, 80b/14, 104a/07, 146b/19, 153b/12, 165a/11, 174b/11, 204a/14, 209a/14, 213a/05, 219a/14, 256b/16, 265a/08, 266b/09, 270b/19, 271b/15, 296a/06, 321b/08, 321b/08
b.-masun dép 128b/14
b.-may 18a/16, 98a/03, 126b/04, 129a/04, 137a/10, 149b/18, 237b/16, 275a/02, 277a/19, 279a/12
b.-mayduġan 216b/17, 271b/08
b.-mayduġanını 226a/09
b.-mış 9b/05, 48a/05, 178b/17, 284a/05, 298b/12, 329b/03, 332b/08
b.-sa 2a/03, 3a/11, 5a/06, 5a/10, 9a/10, 11a/11, 11a/11, 11b/10, 12a/06, 12b/02, 13a/15, 13b/20, 16a/16, 17a/15, 18a/12, 21a/14, 23b/05, 25b/16, 26b/14, 27a/14, 27b/04, 27b/20, 27b/20, 28b/06, 28b/06, 28b/07, 32a/18, 34b/11, 35a/13, 36b/07, 36b/15, 37a/03, 37a/19, 40b/19, 41a/10, 42a/07, 42a/11, 42b/07, 42b/10, 43a/15, 44a/02, 45a/06, 45a/06, 45a/16, 46a/15, 46a/16, 46a/20, 46b/01, 46b/19, 47b/03, 50a/05, 50a/15, 50b/11, 50b/12, 52a/02, 53a/10, 53a/11, 53b/17, 54b/11, 59a/03, 59b/08, 59b/11, 64a/16, 64a/19, 66a/17, 66b/10, 70a/16, 73a/16, 73b/01, 75b/03, 76a/16, 77a/04, 77a/07, 77b/01, 78b/17, 79b/14, 80a/16, 81b/01, 81b/01, 81b/03, 81b/03, 81b/03, 85b/03, 85b/19, 86b/03, 87b/06, 88b/03, 89a/02, 95b/18, 95b/18, 98a/09, 100a/10, 100b/18, 101a/14, 102b/17, 103a/05, 104b/10, 104b/10, 104b/15, 106a/09, 108a/01, 111b/15, 113b/14, 113b/14, 114b/18, 116b/02, 116b/04, 118b/08, 121b/02, 123a/09, 124b/06, 124b/11, 126b/07, 127a/05, 127a/06, 127a/12, 127a/14, 127a/16, 127a/20,

127b/03, 127b/19, 128a/05, 128a/12, 128a/14, 128a/15, 128b/05, 129a/04, 129a/09, 129a/19, 129b/11, 130b/06, 130b/08, 130b/10, 130b/15, 131a/09, 131a/14, 131b/15, 132a/13, 132a/14, 132a/15, 133a/03, 133b/09, 134b/01, 134b/02, 134b/03, 134b/15, 136a/19, 136b/21, 138a/09, 139a/01, 140a/09, 140a/12, 142a/13, 142a/14, 142a/16, 142a/17, 142a/19, 144a/12, 144a/17, 144b/01, 144b/02, 144b/06, 145a/01, 145a/09, 146a/11, 146b/16, 147a/08, 147b/12, 149a/07, 152a/14, 152a/14, 154a/21, 154b/19, 156b/03, 156b/05, 157a/08, 157a/11, 157a/14, 157a/18, 157a/20, 158b/19, 159a/01, 159a/02, 159a/03, 159b/10, 160a/11, 161a/03, 161b/01, 162b/04, 163a/03, 164a/01, 164a/15, 164b/21, 165a/10, 165a/11, 167b/18, 168a/14, 168b/07, 169a/17, 169b/11, 171b/08, 171b/10, 171b/11, 171b/13, 171b/14, 174a/11, 174b/17, 174b/18, 174b/18, 174b/18, 174b/20, 174b/20, 175a/18, 175a/18, 179a/07, 179b/10, 180a/13, 180b/05, 180b/06, 181a/19, 181b/08, 182a/09, 182a/19, 182b/01, 182b/08, 183b/11, 184a/03, 184a/17, 185a/21, 185b/13, 186b/09, 187b/05, 188b/10, 189a/03, 189a/06, 189a/08, 189a/17, 189a/21, 189b/03, 189b/09, 190a/05, 191a/01, 191a/03, 191a/08, 193a/13, 193a/14, 194a/16, 195a/12, 195a/17, 195a/17, 195a/18, 199a/14, 199a/15, 199b/05, 199b/15, 200b/18, 201a/11, 201a/12, 201a/13, 201a/18, 201a/19, 201b/01, 201b/14, 201b/18, 201b/21, 202a/01, 202a/14, 202a/14, 202a/16, 202a/17, 202a/17, 202b/01, 202b/01, 202b/04, 202b/19, 203b/14, 204a/17, 204a/19, 205a/05, 205a/09, 205b/08, 206a/06, 206a/11, 207a/10, 208a/08, 209a/03, 209b/05, 209b/06, 211b/06, 211b/10, 212a/13, 212b/18, 213a/05, 213a/08, 213b/14, 214a/02, 214a/18, 215a/02, 215a/20, 216b/01, 216b/04, 216b/05, 216b/10, 216b/13, 216b/14, 217a/07, 217a/08, 217a/20, 217b/06, 217b/10, 217b/12, 217b/13, 218a/01, 218a/04, 218a/06, 218a/19, 218b/11, 218b/15, 218b/16, 218b/18, 219a/07, 219a/09, 219a/12, 219a/16, 219a/19, 219b/09, 219b/13, 220a/02, 220a/04, 220a/07, 220a/15, 220a/17, 221a/14, 222a/03, 223a/10, 225a/16, 225b/07, 225b/08, 226a/01, 226b/04, 226b/05, 226b/07, 227a/08, 228b/15, 228b/15, 229b/04, 229b/05, 229b/08, 229b/14, 229b/17, 230a/04, 230a/04, 230a/05, 230a/05, 233a/12, 234b/09, 236a/21, 239b/11, 239b/16, 239b/20, 241b/20, 243b/07, 243b/12, 243b/12, 243b/18, 244a/14, 244b/03, 244b/05, 244b/06, 244b/08, 245a/17, 245b/10, 246a/10, 246b/08, 246b/10, 246b/12, 246b/14, 247a/03, 247a/04, 247a/05, 247a/21, 248a/05, 248a/16, 248a/18, 248a/20, 248b/01, 248b/02, 248b/06, 249a/05, 249a/20, 254b/07, 255a/07, 255a/12, 258a/14, 258a/14, 259a/02, 260a/11, 263b/02, 265b/06, 265b/14, 268a/05, 270a/01, 271a/18, 271a/19, 271b/01, 271b/12, 271b/20, 272a/03, 276b/04, 278a/17, 278a/19, 278b/15, 279b/14, 280a/15, 280b/01, 280b/09, 282a/03, 282b/03, 284b/01,

284b/01, 285a/15, 285a/16, 285b/03, 287a/12, 287a/13, 287a/19, 287a/20, 289b/17, 292a/15, 293a/15, 294a/21, 295a/01, 296a/08, 296a/18, 298b/04, 299a/20, 300b/15, 300b/15, 301a/09, 301b/15, 302b/09, 304a/04, 305b/06, 305b/06, 311a/19, 312a/02, 312b/09, 314a/12, 314a/19, 314b/01, 318a/17, 319a/10, 324a/21, 328a/07, 328a/09, 329a/21, 329b/14, 332a/15
b.-sa bol- 71b/02, 275a/01
b.-sa dép 318a/07
b.-sa érdi 93b/12, 93b/14, 93b/16, 98b/12, 123a/04, 143b/17, 157b/14, 173b/20, 184a/14, 212b/10, 213b/04, 281b/13, 298a/08, 306b/20, 306b/21, 314b/11
b.-sa kerek 7a/11, 44a/02, 159b/20
b.-saḳ 35a/01, 89b/10, 122a/20, 225b/14, 309b/06
b.-salar 128a/16, 193a/18
b.-sam 28a/13, 36b/08, 46b/08, 46b/16, 49b/05, 50a/18, 138a/15, 183a/03, 189a/21, 200a/06, 205a/10, 233b/07, 267a/06, 269b/12, 271a/20, 279b/13, 280b/19, 325b/16
b.-sam érdi 152a/09, 204a/07, 234b/14, 269b/02, 269b/04
b.-saŋ 4b/05, 5a/06, 8b/05, 28a/03, 29b/01, 42b/11, 49b/02, 51a/04, 52b/11, 66a/06, 79a/11, 79b/16, 91a/20, 97a/17, 98a/12, 101a/13, 106a/12, 126a/03, 131a/21, 141a/10, 142b/05, 144b/12, 154a/18, 167b/19, 169b/06, 172a/06, 184a/15, 184a/16, 201b/08, 207a/21, 208a/20, 211b/07, 213a/13, 213b/11, 215b/19, 216b/16, 217a/05, 220b/04, 247a/08, 263b/14
b.-saŋ érdi 293a/07
b.-saŋızlar 68a/15, 68a/16, 78a/16, 129a/20, 205a/15, 237a/20, 269a/06, 273b/04
b.-sun 3b/02, 15b/06, 17a/16, 27a/07, 28b/11, 32b/17, 34b/20, 37a/08, 38b/12, 39b/03, 39b/04, 39b/07, 41a/06, 42a/08, 42a/19, 45a/01, 46a/17, 46b/08, 50b/20, 51a/01, 51a/01, 51b/17, 51b/17, 51b/18, 53a/13, 59a/05, 60b/06, 64b/16, 67b/02, 67b/02, 70b/03, 74a/18, 74a/18, 79a/02, 79b/20, 80b/04, 86a/09, 86a/09, 86a/09, 86a/09, 89b/10, 103b/12, 104b/06, 109a/01, 109a/01, 119a/15, 119b/11, 119b/12, 121b/05, 122b/19, 122b/19, 125b/07, 125b/12, 127b/09, 127b/10, 129a/03, 129a/03, 129b/13, 129b/13, 129b/15, 130a/09, 130a/09, 131a/05, 131a/05, 132a/04, 132a/04, 139a/21, 140a/04, 142a/19, 145b/07, 145b/07, 146b/19, 147b/13, 147b/14, 149a/09, 153a/01, 155b/19, 160a/07, 161a/01, 161a/01, 162a/01, 162a/01, 162a/04, 162a/04, 162a/05, 162a/05, 162b/03, 166a/12, 166a/14, 166b/16, 167a/17, 167a/18, 168b/12, 168b/13, 169a/08, 169b/01, 169b/01, 170b/13, 170b/13, 175a/19, 177a/07, 182b/09, 187b/10, 187b/10, 187b/10, 187b/10, 189b/02, 192a/20, 203a/02, 203a/03, 205a/01, 206b/19, 209a/19, 209a/19, 216b/01, 230a/07, 230a/07, 230a/07, 230a/07, 237a/21, 242a/03, 242a/03, 242b/19, 243a/15, 243a/16, 245a/16, 245a/16, 247a/05, 247a/05, 264a/13, 281b/17, 282b/02, 291a/04, 293b/14, 301b/09, 301b/10, 310b/12, 315a/02, 318a/17, 318b/03, 318b/04, 318b/11, 325a/02, 329b/20, 331b/09, 331b/09, 332a/03
b.-sun dép 13b/09, 60b/07, 205a/17
b.-uban 1b/08
b.-uŋlar 11a/01, 11a/10, 15a/11, 16a/04, 20b/03, 74a/11, 74a/12,

81a/04, 109b/06, 109b/06, 194a/13, 292a/19
b.-uŋlar dép 6a/11
b.-uŋuzlar 2b/04, 157a/13, 157a/13, 175b/08, 180a/16, 180a/17, 180a/19, 182b/02, 205a/16, 243b/09, 265a/10, 287b/03, 299a/21, 309b/14, 315a/02, 315a/18
b.-up 1b/02, 1b/07, 2b/17, 3b/17, 4a/13, 4a/13, 4b/06, 4b/15, 4b/17, 6a/10, 6a/18, 7a/02, 8a/06, 8a/18, 9a/08, 9a/11, 10a/01, 10a/20, 11b/11, 13b/05, 13b/05, 13b/08, 14b/18, 15a/10, 16a/07, 19a/04, 22a/10, 23a/01, 24b/01, 24b/01, 25a/02, 26b/09, 27b/21, 28a/02, 28a/09, 29a/16, 29b/05, 29b/14, 34a/12, 34b/01, 35a/14, 36a/13, 36a/20, 37a/20, 37b/08, 37b/11, 37b/12, 39b/01, 40a/02, 40a/14, 40a/20, 42a/12, 43b/11, 45a/06, 45a/06, 45a/08, 45a/09, 45a/17, 48a/10, 48a/11, 48a/13, 48b/16, 49a/04, 49b/03, 51a/02, 53a/01, 55a/15, 57b/14, 60a/04, 60a/11, 61a/01, 62a/08, 62a/12, 62b/04, 62b/09, 62b/16, 63a/07, 65a/07, 65b/18, 66b/04, 66b/05, 66b/20, 67b/10, 68a/07, 69a/18, 69b/14, 70b/02, 70b/03, 70b/09, 70b/14, 70b/18, 77a/14, 79a/16, 79b/06, 80a/08, 80a/10, 80a/20, 80b/10, 82a/10, 82a/13, 83b/14, 84a/14, 84b/02, 85b/05, 89a/02, 90a/03, 90b/10, 91a/04, 91b/19, 92b/05, 93b/20, 94a/02, 95a/02, 98b/13, 99a/02, 100b/14, 102b/11, 103b/06, 103b/10, 103b/16, 104b/02, 104b/09, 106a/03, 106b/10, 110b/02, 110b/12, 111a/14, 112a/19, 113b/01, 114a/15, 115a/02, 116b/01, 116b/08, 116b/20, 117a/06, 117a/19, 117b/06, 117b/09, 117b/20, 120a/01, 121a/04, 121a/06, 121b/09, 121b/11, 121b/18, 122a/19, 122b/01, 123a/05, 124b/19, 125a/03, 125b/03, 125b/12, 127a/06, 127a/18, 128b/12, 129a/08, 129a/08, 130a/18, 130b/05, 130b/10, 130b/14, 131b/01, 132a/01, 132a/13, 132a/15, 133a/15, 133a/20, 133b/01, 133b/11, 133b/16, 133b/17, 134a/02, 134b/14, 134b/15, 135b/04, 136a/04, 136b/02, 136b/03, 136b/05, 138b/06, 139b/21, 140a/16, 144a/01, 144a/04, 144a/09, 144a/16, 144b/01, 145a/05, 145b/04, 145b/16, 148a/15, 148a/19, 149a/05, 149b/09, 150b/04, 153a/10, 160b/02, 162a/08, 162b/14, 162b/21, 163a/07, 164b/21, 165b/18, 167a/05, 168a/10, 168a/20, 168b/11, 168b/11, 169b/02, 172b/21, 174b/02, 175a/15, 176b/03, 178b/15, 179a/13, 179b/02, 179b/18, 180a/04, 182a/05, 185a/12, 188a/16, 190b/14, 193a/02, 196b/05, 197b/02, 199a/01, 200b/10, 200b/15, 202a/18, 202b/17, 203b/20, 205a/01, 205a/13, 206b/03, 206b/10, 207a/17, 209a/01, 210a/13, 210a/21, 210a/21, 210b/05, 211b/19, 213b/15, 214a/19, 215a/08, 215b/20, 216b/03, 217a/07, 217a/08, 217a/10, 217a/20, 218a/01, 218a/21, 218b/15, 219a/12, 219b/17, 220a/02, 220a/04, 220a/05, 220a/05, 220a/06, 224a/06, 224a/11, 224a/12, 228a/15, 229a/21, 229b/08, 229b/14, 230a/05, 231a/05, 233a/12, 233a/13, 235a/21, 235b/05, 235b/14, 237a/10, 237a/10, 237a/21, 238b/20, 239a/13, 240a/07, 240a/19, 241b/01, 244a/14, 247a/21, 248b/01, 248b/14, 249a/10, 250b/11, 250b/17, 251a/06, 252b/07, 253a/17, 255b/09, 256b/13, 259b/01, 261a/11, 263a/09, 263a/14, 264b/15, 267a/03, 267b/06, 267b/16,

267b/17, 269b/12, 270a/08, 270a/21, 270b/05, 270b/05, 272a/05, 272a/12, 272a/12, 272b/06, 273a/09, 274b/01, 274b/19, 275b/21, 278a/19, 284a/03, 284b/20, 285a/05, 285a/20, 286a/04, 286a/20, 288a/16, 288b/17, 290a/14, 292b/20, 296a/13, 296b/10, 297b/10, 298a/08, 298a/17, 298b/14, 301b/12, 302a/15, 303a/08, 307b/12, 308b/08, 308b/10, 309b/09, 310b/17, 313a/16, 314b/16, 314b/20, 315a/18, 315b/13, 316b/02, 318b/03, 319b/16, 320a/19, 323a/11, 323a/15, 327a/11, 327b/11, 327b/15, 327b/16, 328a/04, 328a/19, 329b/15, 332a/04, 333a/08

b.-up bol- 126b/04, 137a/09, 212b/09, 231a/01, 233b/20, 233b/21, 275b/02

b.-up érdi 12b/10, 22b/09, 22b/11, 29a/16, 35a/10, 67a/04, 70a/04, 75b/13, 80a/07, 116a/13, 116a/15, 161a/12, 161b/06, 162b/20, 206b/03, 212a/10, 214a/10, 216a/03, 258b/20, 270b/03, 287a/09, 290b/07, 293a/03, 303a/03, 303a/06, 314a/21

b.-up érdiler 74b/16, 179b/01, 268b/21

b.-up érdim 126b/19

b.-up ket- 78b/17, 262a/02

b.-up mudur 263a/02

b.-up sen 47b/18, 59a/06, 59a/09, 106a/08

b.-up sizler 34b/15

b.-up tur- 5a/15, 7a/12, 8a/13, 51b/05, 139a/02

b.-up turur 52b/01, 61b/11, 84a/15, 87a/02, 92b/17, 103a/18, 139b/15, 177a/06, 254b/01, 281b/21, 295b/13, 311a/12

b.-up turur érdi 305b/15

b.-up turur érdiler 286a/21

b.-up tururlar 30a/01

b.-updur 6b/13, 7a/18, 7a/19, 8a/17, 8b/12, 9b/05, 10b/14, 12b/03, 13b/07, 20a/17, 23b/09, 40a/03, 42a/20, 53a/04, 54b/09, 56a/08, 57b/15, 66b/05, 72b/12, 73b/17, 77a/19, 103a/05, 108a/08, 115b/07, 139a/07, 149a/13, 162a/12, 162b/21, 175a/18, 176b/18, 186a/16, 213a/12, 214b/07, 241a/17, 252b/04, 253b/06, 253b/08, 262b/21, 272b/07, 272b/08, 286a/09, 288a/04, 291a/07, 292a/05, 292b/09, 304a/21, 304b/01, 304b/03, 310a/13, 319b/11, 322b/14

b.-updur dép 288a/08

b.-updur men 113a/01

b.-updurlar 163b/18

b.-ur 7a/02, 7a/03, 7a/04, 15a/05, 16a/14, 16a/17, 17a/17, 17a/18, 17b/12, 17b/17, 17b/20, 18a/04, 32b/20, 34a/06, 41b/18, 43a/15, 44b/19, 44b/19, 46b/18, 51a/14, 52b/12, 52b/13, 55b/12, 57a/14, 59b/14, 61a/12, 65a/08, 65a/09, 65a/10, 65b/07, 66b/12, 71b/05, 85a/06, 85a/18, 85a/19, 85a/20, 87b/13, 87b/13, 102a/08, 103b/02, 103b/06, 113a/10, 113a/10, 119b/10, 120b/12, 121a/17, 121a/17, 122a/10, 125b/13, 126b/17, 128b/04, 131b/11, 131b/12, 133b/03, 134b/14, 139a/17, 140b/14, 140b/14, 140b/14, 140b/14, 144b/01, 144b/03, 144b/04, 144b/04, 144b/06, 144b/06, 145a/11, 146a/11, 146a/12, 146a/14, 146a/14, 146a/15, 147a/18, 149b/16, 151a/06, 154b/19, 157a/20, 157b/12, 158a/01, 158b/14, 159b/11, 176b/16, 176b/17, 185a/01, 186a/08, 187a/06, 187a/12, 200b/11, 202a/03, 211b/06, 212b/18, 216b/04, 216b/05, 216b/13, 217a/06, 218a/21, 219b/04, 219b/05, 220a/01, 220a/18, 226a/16, 227a/12, 229b/02, 229b/15, 229b/15, 231a/01, 235a/11, 243b/15, 246b/13,

247b/21, 248a/01, 248a/04, 248a/05, 248a/06, 248a/21, 248b/05, 253a/13, 254a/04, 254a/06, 254a/06, 254a/08, 254a/09, 254b/06, 257b/03, 265b/10, 274a/10, 278b/13, 279a/01, 279a/06, 280a/09, 288b/16, 311b/04, 311b/05, 311b/06, 311b/06, 326b/21
b.-ur biz 79b/03, 217b/10, 248a/07
b.-ur biz dép 120b/07
b.-ur biz ékin 284a/03
b.-ur bol- 18a/12, 77b/01, 124b/06, 280b/01
b.-ur dép 50a/15, 61a/05, 139b/19, 141b/13, 227a/11, 306a/13
b.-ur éken dép 103a/12
b.-ur ékin 38b/19, 46b/19, 52b/04, 57a/02, 103a/09, 255b/06
b.-ur érdi 25b/08, 35a/06, 48b/04, 49b/07, 55b/19, 56a/06, 57a/17, 59a/04, 67b/03, 70a/15, 93b/15, 98b/13, 143b/16, 143b/18, 143b/18, 147b/05, 157b/14, 171b/13, 175a/17, 185b/01, 186a/02, 186a/03, 209b/03, 209b/07, 231a/20, 239b/01, 292b/11, 298a/16, 304b/07, 304b/07, 305b/06, 306a/04, 308a/11, 329a/20, 330a/03, 330a/03
b.-ur érdiler 6b/04, 233a/20
b.-ur érdiŋ 293a/08
b.-ur iş bol- 18a/16, 57a/14, 61a/07, 69b/06, 78b/17, 137a/10, 197b/12, 238a/08, 243a/13
b.-ur men 24a/12, 46b/17, 47a/14, 47a/15, 51a/12, 51a/12, 51a/15, 51b/11, 56a/12, 59b/11, 107a/16, 141a/17, 277b/06, 288a/02, 289b/02, 290a/01
b.-ur men mü 26b/12, 40b/14
b.-ur mu 56b/10
b.-ur mu sen 35b/16, 35b/16
b.-ur sen 3a/12, 4b/05, 9a/08, 9b/08, 53b/02, 53b/04, 79a/11, 82a/10, 82a/10, 113a/16, 121b/15, 138a/13, 141a/16, 158a/07, 169a/15, 169a/16, 183a/07, 186a/20, 187a/10, 199b/15, 216b/15, 216b/16, 236a/07, 273a/09, 275a/21, 279a/06, 286a/13, 293b/10, 313b/15, 328b/06, 328b/09
b.-ur siz 109b/17
b.-ur sizler 35a/15, 109b/15
b.-urlar 17b/18, 17b/18, 51b/12, 84b/18, 85a/04, 85a/14, 99b/09, 103b/05, 103b/06, 103b/07, 131b/11, 131b/11, 154b/20, 171b/19, 220a/17, 246b/10, 246b/14, 255a/10, 255a/12, 256a/03, 294a/21, 300a/19
b.-uşdın 133b/18, 134a/03
b.-uşğa 292b/20
b.-uşını 272a/21
b.-uşnı 47b/06, 53b/12, 59b/03, 82a/20, 234a/15, 312a/17, 313a/06
b.-uşuŋnı 313a/11
[=3991]
2. *-sa/-se* şart kipi ile imkân ve imkânsızlığa, *-p* zarf-fiili ile de sadece imkânsızlığa işaret eden yeterlik işlevinde birleşik fiiller oluşturur.
b.-amdur 233b/21
b.-mas 12b/07, 21a/15, 23b/07, 23b/08, 34b/13, 35b/09, 37a/04, 44a/11, 45a/20, 45a/20, 45a/20, 46b/06, 52b/03, 56b/09, 57b/05, 61b/10, 96a/02, 97b/12, 108b/20, 114a/03, 126b/04, 128b/18, 137a/09, 137a/10, 143b/20, 153a/09, 154a/15, 156a/07, 156a/08, 158b/02, 177b/15, 186b/09, 190a/07, 197b/09, 199a/21, 203a/15, 203a/16, 203a/16, 212b/09, 212b/20, 226a/10, 229b/11, 231a/01, 231b/19, 233b/20, 243b/05, 245a/01, 253a/15, 274b/18, 275b/02, 288b/01, 288b/03, 292a/05, 294a/09, 296b/07, 298a/17, 304a/12, 310a/14, 311b/02, 314a/20
b.-mas dép 10b/03, 11b/19, 89a/12, 185b/12, 185b/13, 286a/20, 295b/11
b.-mas éken 126b/16

b.-ur 37a/04, 56b/09, 57b/05, 71b/02, 218b/03, 229b/20, 275a/01, 277b/10, 309b/06
[=78]
āb-keş bol- 37a/19
ābād bol- 105b/07, 121b/05, 129b/13, 144a/05, 157a/14, 162b/11, 162b/12, 162b/16, 162b/21, 163a/01, 180b/07, 193a/19, 195b/01, 205a/18, 206b/13, 207a/02, 211a/03, 226b/07, 227b/14, 228a/01, 228a/05, 229b/15, 229b/15, 291a/04
ābādān bol- 304b/01
ābdān bol- 164a/07
ablaḳ atıġa suvār bol- 270a/18
ābrū bol- 6a/07, 218b/15
ābrūluḳ bol- 186a/20
ābrūyluḳ bol- 84b/02
ʿācız bī-çāra bol- 22a/17
ʿācız bol- 25b/10, 26b/09, 73b/03, 74b/16, 85a/14, 111b/13, 143b/11, 150a/02, 150a/15, 151b/05, 162a/08, 172b/17, 173a/06, 179b/02, 201b/17, 223b/04, 240a/05, 242b/03, 262a/17, 286a/07, 306b/19, 307b/12, 327a/20, 327b/16
ʿācız derd-mend bol- 29a/16
ʿācız u bī-çāra bol- 35a/06
aççıġ bol- 109b/05, 144b/04
aççıġlıġ bol- 47b/19, 65b/06, 65b/07, 130b/14, 185a/03, 217a/08, 276a/10
aççıġlıḳ bol- 130b/15
açıġ bol- 144b/04
açıġ ve kīnelik bol- 309a/17
açıġlıġ bol- 6a/08, 218b/12, 230a/05
ʿādıl bol- 129a/20, 132a/13, 156b/05, 180a/19, 204a/19, 248a/16, 248b/18, 271b/12, 271b/20
āftāb ḫīra bol- 98b/05
āftāb ḳaraŋġu bol- 18b/10
āftāb u aynıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 34a/14
āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 33a/06, 34a/06, 34a/11, 207a/05
afzūn bol- 140a/04
aġaça bol- 113a/16, 121b/18, 190a/17, 298b/19
āgāh bol- 12b/08, 15a/11, 17a/16, 18a/05, 20b/03, 23b/09, 74a/11, 81a/04, 82a/08, 86b/11, 91a/16, 121b/09, 130a/20, 172b/12, 194a/13, 326a/09
aġır bol- 130b/19
aġrıġan bol- 175a/18, 207a/10, 219a/19
aġrıḳ bol- 15a/10, 86b/03, 87b/13, 87b/13, 108b/19, 130a/13, 130b/20, 304b/09
aġrıḳ ve macrūḥ bol- 22b/07
aḫşam bol- 11b/14, 117a/10, 274a/15
aḥvāllar bol- 278b/07
ʿāḳıl bol- 130b/05, 130b/10, 131a/13, 131a/14, 131b/15, 133b/01, 133b/16, 134a/15, 134b/01, 142b/05, 184a/16, 218a/19, 244a/05, 287a/19
ʿāḳıl dānışmand bol- 133b/09
ʿāḳıl kişi bol- 146a/15
ʿāḳıl u hūşyār bol- 101b/03
ʿaḳl u hūşı ziyāde bol- 209b/07
ʿaḳl u idrāklıġ bol- 132a/14
ʿaḳl u idrāki bol- 219a/16
ʿaḳlı roşen bol- 144b/01
ʿaḳlıŋ bile bol- 84b/02
ʿaḳlıŋlar bile bol- 16a/04
ʿālam ḳaraŋġu bol- 17b/17, 185b/15, 210b/05, 327a/14
ʿālam közige ḳaraŋġu bol- 19b/10, 21a/11, 113a/06
ʿālam közüŋge ḳaraŋġu bol- 52a/01
alamda bol- 146a/07
alġan bol- 243b/18, 293b/10
ʿālım bol- 216b/13
altı ay bol- 70b/09
altundın bol- 311b/06, 311b/07
amān bol- 36b/08, 50a/15, 206a/05
amānda bol- 299a/16
amānlıḳda bol- 134b/14, 322a/07
amīn bol- 133a/15, 144b/13
anamdın tuġulgan dék bol- 56a/12

andaḳ bol- 47a/13, 49b/16, 59a/10, 63a/14, 99b/18, 186b/15, 272b/15
arada bol- 202b/01, 273a/07
artuḳ bol- 1b/07
aruḳ bol- 103b/05
ārzū bol- 52a/02, 148b/04, 191a/20, 287a/20
ārzūmand bol- 175a/14
ārzūŋ bol- 301a/09, 302b/09
ārzūŋuzlar bol- 191a/08, 287a/12
āsān bol- 58a/03, 128b/11, 218b/06, 280b/05
aṣīl bol- 226b/07
aşlıdın bol- 226b/06
āsmānnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 208b/11
astın üstün bol- 28b/10
āsūda bol- 162b/14
ʿāşıḳ-ı şaydā bol- 112b/14
ʿāşıḳ bol- 110b/12, 135b/04, 136a/06, 168b/11, 200a/17, 216a/03, 303a/03, 320b/06
āşkārā bol- 129a/04, 198a/21, 202a/17, 205b/21, 238b/20, 282b/12, 329a/19
āşnā bol- 117b/06
aşuḳuşluḳ bol- 248b/21
ata bol- 211a/11
ataġan bol- 41b/15
atasız bol- 17a/17, 17b/18, 78b/11
aṭġa suvār bol- 9b/13, 10a/20, 18b/09, 19a/04, 20b/12, 55a/09, 250a/08
aṭıġa suvār bol- 7b/12, 8a/01, 10a/01, 10b/15, 13b/04, 21a/08, 28a/16, 89b/11, 157b/09, 164a/03, 173b/09, 184b/12, 189a/13, 241b/02, 277b/15, 290a/14
aṭımġa suvār bol- 56a/09
aṭıŋġa suvār bol- 23a/10
aṭḳa suvār bol- 281b/21, 285a/05
atmış yıl bol- 192b/12
āvāra bol- 3a/01
ay başı bol- 89a/17
ay başı küni bol- 224a/07, 233a/05
ʿayb-nāk bol- 173a/16
aylıda bol- 94b/05
aylımda bol- 123a/04
aylıŋda bol- 269b/02, 311b/05
ayta alġan bol- 88b/03
aytḳanım dék bol- 18a/05
az bol- 44b/19, 128a/15, 247a/05
āzād-kerdeŋ bol- 260b/15
āzād bol- 158a/06, 243a/16, 318b/04
ʿazīz bol- 131b/01, 171b/13, 216b/05, 218a/04, 218a/21, 218b/01
bad-ʿaṣl bol- 244a/14
bad-baḫt u bad-ṭālıʿ bol- 40b/14
bad-gümān bol- 238b/11
bad-ḫaṭ bol- 127a/16
bad-ḫūy bol- 218a/01, 248b/02, 249b/13
bad-ḫūy u bad-ʿaṣl bol- 218b/18
bad-nām bol- 47a/14, 51a/12, 51b/11, 53b/02, 63a/07, 304b/04, 304b/04
bad-ṭabʿ bol- 218a/01
bağırları ḳan bol- 240b/17
bağışlaġuçı bol- 131a/21
bağlaġan bol- 50a/05
bağrı bıryān bol- 239b/01
bağrı ḳan bol- 244b/04
bağrıları ḳan bol- 98b/13
bağrım ḳan bol- 104b/18, 295b/13
bahār vaḳtı bol- 162b/16
bahār vaḳtı dék bol- 40a/03
baḫīl bol- 130b/10, 145b/18, 216b/16, 217b/12, 219a/12, 230a/04, 320a/01
baḫt u davlat bile bol- 165a/20
baḫt u devletlik bol- 244b/08
baḫtı bol- 215a/20
baḫtı sust bol- 58b/01, 61a/05
baḫtı tübin bol- 241a/21
baḫtım yār bol- 189a/08
baḫtlıḳ bol- 155b/19, 158a/09
bāḳī bol- 39b/07, 229a/09
balāġat u faṣāḥatlik bol- 220a/04
balāsıġa giriftār bol- 9b/05
bālıġ bol- 65a/07, 144a/09, 161b/06, 163b/18, 233a/21
bar bol- 42a/15
bar ḥaḳ bol- 213b/04

barābar bol- 70a/15, 89b/12, 97b/15, 154b/14, 183a/09, 199a/01, 212a/20, 226a/09, 231a/05, 236a/21, 250b/20, 270a/08, 284a/13, 290a/15
bardāştlıḳ bol- 217a/20, 217b/10, 248b/20, 262a/02
barġan bol- 282a/03
barmaġan bol- 49b/05
barur bol- 8b/05, 42b/11, 189b/07
baş ayaġ yalaŋ bol- 62b/09
baş bol- 82a/13
baş tübin bol- 27b/04, 108b/15, 315a/13
başı tübin bol- 60a/04
başıġa tāc bol- 293a/08
başsız bol- 235b/05
batḳusız bol- 117b/20
bāzargān şūretide bol- 117a/06
behişt dék bol- 205b/04
bend bol- 229a/01
bende-i farmān bol- 314b/16
bende bol- 22a/13, 141a/17, 142a/11, 155b/07, 168b/13, 198b/18, 216b/01, 260b/16, 265b/15, 266a/06, 291b/10, 294a/21, 298a/01, 326b/14
berür bol- 169b/06
beş ay bol- 36b/19
bırādar bol- 95b/05
bī-adab bol- 220b/04, 248b/01
bī-ʿaḳl bol- 217a/08
bī-āzār bol- 134b/15
bī-çāra bol- 30b/07, 59b/16, 60b/18, 66b/20, 168a/20, 182a/05, 222a/15, 248b/14, 310a/21
bīdār bol- 145a/16
bī-ġam bol- 85a/12, 134b/14
bī-ḥācat bol- 4b/05, 63b/15, 71b/08, 193b/15, 196a/21, 220a/17, 263a/12
biḥil bol- 96a/17
bī-hunar bol- 218a/01
bī-hūş bol- **18a**/08, 21a/01, 28a/09, 33a/11, 33a/14, 60a/11, 62b/16, 151b/19
bī-kār bol- 162b/04, 193a/02
bī-ḳarār bol- 99a/02
bī-ḳarār u bī-ārām bol- 68a/07
bilgeni bol- 123a/09
bilmeydü bol- 86a/14, 86a/15
bīmār bol- 70b/09, 76a/02, 105a/15, 189b/07
bī-ranc bol- 205a/11
bir birige barābar bol- 73a/09, 223a/19
bir bol- 9a/11, 163a/09, 213a/12, 223a/10, 226a/01, 237a/20, 246b/10, 276a/09, 280b/14, 298a/17, 332a/04
bir dék bol- 129a/08, 162a/07, 281a/07
bir hafta bol- 46b/20, 66a/10, 180b/13
bir iki ay bol- 15b/20
bir köŋüllik bol- 309b/06, 309b/14
bir tıllıḳ bol- 151a/16, 199b/18, 308b/14, 309b/06, 309b/09, 309b/14, 310a/19
bir yerde bol- 6b/04
bir zamān bol- 100b/05
bī-şebr bol- 217b/13
bī-ṭāḳat bol- 20a/11, 20a/17, 175a/09
bīzār bol- 52b/14, 182b/03, 202a/18, 302b/01
boladuġan bol- 202a/14, 202a/16
boladuġan iş bol- 126b/04
bolġan bol- 128a/12, 174b/18, 180a/13, 182a/19, 212b/10, 271b/01
bolur bol- 18a/12, 77b/01, 124b/06, 280b/01
bolur iş bol- 18a/16, 57a/14, 61a/07, 69b/06, 78b/17, 137a/10, 197b/13, 238a/08, 243a/14
boran bol- 35a/06
boyıda bol- 70b/09, 75b/13, 126a/09, 233a/01
boynuŋġa bol- 235a/11
bölek yosunda bol- 292b/09
bu ḳısm bol- 284b/01
buland-hımmat bol- 208a/08, 264a/15
buland-ṭabʿ bol- 220a/21, 264b/15
buland bol- 104b/16, 142b/01, 187a/06, 220a/01, 246b/10,

247b/21, 248a/01, 249a/09, 287a/04
buryān bol- 56a/06
but-perest bol- 41a/10
buyruġan bol- 301b/15
buzulġan bol- 179b/10
bülend bol- 43a/15
bürküt bol- 275b/21
cafā-ger bol- 144b/06
cafa-kār bol- 145b/17
cahān aġaçası bol- 138a/13
cahān ḳaraŋġu bol- 33b/17, 102a/13, 106a/02, 178a/13
cahān tar bol- 243b/15
cahāndār bol- 307a/04
cahānnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 35a/05
camʿ bol- 17a/02, 26a/14, 74a/10, 77a/14, 83a/01, 89a/13, 101b/02, 103b/16, 110a/06, 114a/15, 116b/08, 117b/16, 120a/01, 127a/13, 139b/21, 139b/21, 140a/10, 140a/12, 142a/02, 150b/06, 196b/03, 200b/10, 202a/12, 203a/12, 206a/18, 212a/18, 213a/18, 218b/08, 219a/21, 223b/04, 224a/12, 224a/16, 227b/17, 230b/16, 231a/20, 232b/15, 233a/06, 234b/04, 246a/17, 247b/18, 268b/21, 276a/16, 315b/09, 329a/20, 332a/12
cān bergen dék bol- 158a/07
cān u tenim fadā bol- 293b/14
cān u tenimiz bende bol- 119b/12
cān u tenimiz fadā bol- 34b/20, 325a/02
cānı fadā bol- 189b/02
cānıġa ʿaḳl cüft bol- 79a/02
cānım fadā bol- 318b/11
cānımġa ḳuvvet bol- 51a/02
cānıŋġa ʿaḳl dānış cüft bol- 79b/20
cānlıḳ bol- 281b/13
carāḥat bol- 262a/06
carāḥatlik bol- 214a/19
cavān-merg bol- 318b/03
cāy-gāh bol- 31b/08
cazāsı bol- 45a/16, 199b/05
ceng bol- 78a/02, 115b/07, 200b/11, 246a/05, 332a/05
cigeri pāra pāra bol- 52a/08
cudā bol- 133b/10, 233a/16, 252a/18, 294b/11, 303a/06
cüft bol- 182a/09, 298b/12, 304a/08, 317b/16, 318a/08
çāk bol- 116a/15
çāk çāk bol- 27b/21, 55a/01, 70a/04, 323a/15, 327b/15
çāker bol- 148b/19
çālāk bol- 204a/17
çıḳġan bol- 59b/14
çıraylıḳ bol- 139a/01, 318a/07
çirkīn bol- 131b/11
çoŋ bol- 24b/01, 48a/09, 50a/04, 52b/19, 62a/08, 62a/12, 65a/13, 69a/18, 70b/03, 70b/14, 70b/18, 111b/12, 117b/09, 117b/20, 124a/18, 127a/06, 144a/12, 145a/01, 145a/05, 146a/11, 200b/20, 211b/19, 212a/03, 233a/12, 233a/16, 234b/14, 267b/06, 270b/05, 272a/05, 301b/12
dād ʿadl bile bol- 90a/11
dād u ʿadl bile bol- 45a/08, 191a/01, 211a/11, 217a/20
dādı bol- 157a/11, 205a/05
dafʿ bol- 42b/18
dāġ u derdde bol- 300b/20
dalīl bol- 143b/16
dānā bol- 132a/15, 219a/09, 229b/14
dānışmand bol- 43a/04, 129a/19, 219b/09
dānışmand u ʿāḳıl bol- 229b/08
darvīş-ḥāl bol- 70b/14
darvīş bol- 128a/16
davlat-mand bol- 43a/04, 117b/11, 218b/17
derd-mend bol- 6a/10
derdlik bol- 4b/15, 104b/02, 205a/13, 218b/17, 254a/06, 271b/15
dégen bol- 16a/20, 174b/20
dıl-camʿ bol- 28b/10, 96b/16, 115a/01, 115a/02, 116b/20, 199b/15, 201a/07, 236b/21, 269b/12, 273b/19, 297b/10

dıl-teng bol- 38b/17, 47b/18, 65b/18, 161b/16, 161b/20, 201b/09, 212a/06, 240a/07, 245b/13, 249b/21, 280a/15
dīnıda bol- 288b/17
dīv bol- 143b/17
dīvāna bol- 169b/02
dīvlarnıŋ ḳolı ḳısḳa bol- 3b/02
dıyānetlik bol- 130b/06, 130b/10, 150b/04, 271b/12
dost bol- 6b/04, 95b/18, 134a/09, 218b/06, 285a/15, 292b/21, 306a/20
döpe döpe bol- 99a/19, 99b/16, 207a/07, 223a/21, 237b/11
durust bol- 219a/13
duruşt-ḫūy bol- 230a/05
duruşt ḫūyluḳ bol- 297b/18
duşman bol- 42a/07, 84b/18, 187a/12, 213b/14, 220a/15, 225b/07, 276b/04, 285a/16, 313a/05, 329a/21, 329b/03
egiz bol- 14b/12
endīşe-mend bol- 26b/11
erkek bol- 147b/14, 147b/17
ertesi bol- 92b/13
esīr bol- 70b/02, 76b/04, 91b/17, 92a/10, 99b/09, 127b/19, 136a/01, 136b/11, 197b/21, 213a/08
élçi bol- 94a/02
émīn bol- 167b/15, 207a/02, 251a/06, 267b/16, 267b/17, 272b/06
éşitgen bol- 91a/20
fadā bol- 142a/19, 149a/09, 166b/16, 169b/01, 318a/17
fārıġ bol- 76a/05, 80b/12, 87a/15, 99b/09, 175b/07, 258a/12
farmān-bardār bol- 11a/01, 23a/16, 53b/12, 105b/09, 137a/02, 151a/02, 198b/11, 200b/18, 200b/21, 206b/12, 233b/07, 300a/13, 320b/02
farmān-bardārı bol- 234a/10
farmān bol- 36b/07, 201a/18, 201b/18, 216b/01, 227a/08, 239b/11
farmānıda bol- 74a/12, 118b/08, 124b/19, 128a/19, 200b/20, 203a/09, 263b/14
farmānım bile bol- 243b/14
farmānıŋda bol- 11b/11, 74a/18, 130a/09, 162b/05, 170b/13
farzāna bol- 239a/13
farzand bol- 147a/19, 148b/19, 168a/15, 168a/15, 302a/15
fāş bol- 278a/02
felāket bol- 159b/11
fīlġa suvār bol- 237b/08, 284b/20
fırīfta bol- 185a/12, 255a/10
fıtnalar bol- 252a/03
fitnelik bol- 301b/11
fulı bol- 159a/02
fulum bol- 280a/03
ġalaṭ bol- 331b/09
ġalıb bol- 23b/09, 35a/01, 45a/06, 46a/17, 49a/04, 70a/11, 78b/20, 81b/07, 85a/20, 89b/10, 107a/15, 110b/02, 111b/13, 118a/09, 139a/07, 184a/17, 196a/05, 202a/01, 213a/13, 217a/21, 254a/13, 255b/07, 255b/09, 256a/03, 261a/07, 264a/13, 271a/20, 284a/03
ġalıblıḳda bol- 144b/07
ġalṭān bol- 26b/02, 31a/04
ġam-gīn bol- 2b/16, 4a/17, 4b/17, 6a/10, 12a/18, 25b/01, 30b/18, 32b/05, 33a/12, 34b/11, 38a/04, 40b/05, 42b/19, 44b/03, 53a/12, 55b/05, 57b/17, 65a/10, 69b/05, 69b/20, 70b/12, 72a/20, 72b/01, 81b/03, 90a/04, 98b/13, 102b/11, 108b/10, 108b/17, 112b/01, 113a/11, 114b/10, 115a/15, 118a/16, 118b/16, 119a/04, 119b/01, 121a/01, 122a/19, 126b/04, 145b/04, 151a/07, 151a/09, 152a/20, 153b/04, 165a/11, 165b/18, 172b/21, 176b/09, 186a/03, 186b/19, 189b/09, 196b/16, 214a/16, 231b/20, 235b/14, 253a/04, 257a/18, 276a/03, 279b/20, 291b/12, 294a/15, 301a/02, 303b/18, 303b/20, 315b/15, 321b/08
ġam-gīn parīşān bol- 42a/12
ġam-gīn u parīşān bol- 4a/13, 11a/16, 29b/12, 313a/04

ġam ḳayġuluḳ bol- 65a/09
ġamlik bol- 78a/11
ġamnāk bol- 13a/19, 16a/09, 33a/15, 70b/05, 76a/18, 103b/10, 189b/21, 193a/04, 212b/03, 215a/08, 231a/08, 235b/03, 237b/13, 240a/21, 242a/18, 255b/20, 257b/17, 258b/05, 269b/17, 284a/02, 285a/03, 286a/20, 287a/01, 288a/16, 288b/01, 301b/14, 304b/16, 309b/04, 309b/19, 310b/17, 317b/12
ġamsız bol- 243b/09
ġarāt bol- 177b/20
ġarḳ bol- 35b/01, 270b/03, 284a/05, 332b/08
ġayıb bol- 1b/12, 98b/10, 150a/20, 165b/17, 166a/08, 215b/08, 243a/13, 286a/17
genc mālı bol- 331b/13
genc mālsız bol- 314a/12
genc ü mālı bol- 180b/05
genc ü māllıḳ bol- 35a/14, 45a/06, 118a/10
genclik bol- 193a/02
giriftār bol- 31b/10, 46b/17, 113a/01, 115b/09, 115b/13, 116b/16, 121a/05, 132b/18, 132b/19, 135b/04, 140b/12, 141b/09, 179a/09, 183a/07, 195a/05, 273a/09, 273a/09, 322b/15, 328b/09
giryān bol- 316a/19
giryān u nālān bol- 57a/08
gustāḫ bol- 151b/21, 221a/06
güft gūy bol- 234a/14
gül gülzārlıḳ bol- 300b/20
gül tikensiz bol- 206b/13
gülşen bol- 39b/04
güm-rāh bol- 41b/20, 93b/20, 185a/14, 262b/21, - 272a/12, 298b/15
günāh bol- 185a/01, 288a/14
günāhkār bol- 2a/02, 52b/14, 182b/08, 196b/20, 313a/11, 314a/04
ḫabar-dār bol- 2b/16, 3b/11, 11a/04, 76b/13, 89a/08, 91a/20, 183a/16, 190a/02, 190b/13, 209b/03, 214b/14, 218b/16, 244a/01, 244b/06, 260a/19, 309b/08, 310b/02
ḫabar bol- 1b/13, 29a/12, 48b/13, 62b/03, 68a/20, 76b/07, 78a/07, 78a/20, 90a/16, 92b/04, 100a/04, 105b/01, 114b/09, 118b/15, 152a/03, 177a/17, 177a/18, 191b/07, 196b/01, 196b/13, 197a/16, 199a/17, 210b/17, 211a/12, 213a/17, 227b/13, 232a/16, 263a/05, 264b/05, 269a/04, 269b/17, 283a/16
ḫācatı bol- 32a/10, 73b/01
ḫācatıŋlar bol- 98a/09
ḫācatmand bol- 64b/08, 151b/08
ḫalāl bol- 161b/10
ḫalāṣ bol- 5b/07, 9a/20, 18a/04, 19b/07, 26b/12, 26b/16, 29b/05, 29b/14, 32a/07, 32b/17, 32b/20, 33b/06, 33b/15, 35b/13, 48b/01, 57b/02, 58a/07, 58a/18, 82a/01, 98a/12, 104a/04, 104a/06, 109a/02, 110a/11, 121b/11, 126b/20, 137a/08, 138a/15, 162b/08, 185b/03, 195b/01, 200a/06, 200b/13, 228a/01, 229b/02, 253a/17, 269b/12, 275a/21, 275a/21, 281a/21, 290a/01, 301a/03, 303a/08, 310b/13, 313a/20, 321b/13, 323b/03, 325b/16
ḫālī bol- 25b/19, 63a/18, 70b/03, 88b/07, 99b/06, 104a/19, 126b/17, 151b/10, 212b/10, 248a/14, 296a/06, 321a/20
ḫālı teng bol- 67a/04
ḫālım bol- 134a/02
ḫālım teng bol- 67a/19
ham-rāh bol- 156a/15
ḫāmūş bol- 18a/09, 19b/13, 93a/15, 113a/14, 187a/15, 187b/12, 219a/14, 222a/05, 241b/01, 255b/10, 258a/09, 263a/20, 290a/19, 296a/03
ḫʸār bol- 83a/01, 85a/10, 131b/11, 145b/16, 145b/17, 159b/11, 203a/01, 216b/05, 246b/14, 248b/07, 261a/11, 261b/10, 290a/06

ḫarāb bol- 109b/04, 128a/12, 160b/03, 164b/16, 248b/05, 271b/01, 272a/21, 300a/21, 300b/19, 307a/20, 314a/12
ḫarāb u vīrān bol- 162a/12
ḥarām bol- 161a/01, 161a/02, 245b/16
ḥarīṣ bol- 180b/10
ḫᵛārlıḳ ve zārlıḳda bol- 329b/20
ḥāṣıl bol- 298a/16
ḫasta bol- 28a/03, 28a/03, 28a/03, 153a/21
ḫasta u macrūḥ bol- 210a/21
ḫaṭā bol- 55a/15
havā yüzi ḳaraŋġu bol- 57b/09, 68b/02, 210a/06, 237b/09
ḫayālı bol- 297a/08
ḫayr-dār bol- 130b/10
ḥayrān bol- 93b/02, 144a/01, 148a/19, 168b/11, 190a/21, 240a/07, 327b/16
ḫazīnaçı bol- 201a/08
ḥāżır bol- 55a/12, 201b/20, 284a/12, 287b/03, 290a/21
helāk bol- 33a/20, 47a/05, 47b/13, 53b/04, 89a/02, 98b/12, 98b/13, 101b/07, 101b/08, 140b/20, 180a/08, 185a/21, 186a/11, 189a/21, 221a/09, 222a/12, 235b/11, 258b/14, 271a/12, 290a/19, 291a/11, 292a/14, 300a/19, 309a/03, 313a/03, 319a/06, 319a/10, 326a/14
her néçük bol- 175a/18
her vaḳtda bol- 3a/11
ḥısāb bol- 175a/19
ḥīl bol- 167b/19
ḫızmatkār bol- 85a/04, 149a/05, 198b/17
himmetlik bol- 53a/16, 264b/15
ḫūb bol- 15a/05, 16a/17, 27b/07, 45b/16, 70a/12, 120b/12, 139a/17, 141b/13, 157b/14, 158a/01, 158b/14, 175a/17, 180b/10, 329a/20
ḫūbluḳ bile bol- 101a/13
Ḫudā-perest bol- 45a/08, 129a/03, 131a/05, 131a/14, 144a/16
Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıda bol- 244a/20
Ḫudāy-perest bol- 180a/17
hunarmand bol- 111b/13
hunarsız bol- 244a/14
ḫurram bol- 40a/02
ḫursand bol- 149a/04
ḫūş-būy bol- 170a/02
ḫūş-ḥāl bol- 11a/10, 13b/10, 25a/13, 30a/05, 35b/16, 37b/05, 45a/05, 46a/14, 52b/01, 64b/09, 65a/05, 67b/03, 71b/01, 74b/06, 75b/03, 82b/03, 82b/12, 85a/12, 85b/05, 86a/03, 87a/05, 87a/09, 90a/20, 90b/10, 94a/09, 95a/15, 107a/16, 107b/02, 108b/04, 111a/16, 112b/08, 115a/20, 116b/09, 116b/12, 117a/19, 117b/03, 118a/20, 121a/04, 124a/01, 128a/01, 129b/13, 132b/06, 134a/11, 135a/15, 135b/12, 135b/12, 140a/05, 140b/14, 144a/04, 146a/18, 147a/20, 154b/20, 155b/21, 156a/01, 157a/01, 157b/13, 166a/14, 166a/15, 166a/18, 169a/15, 169a/16, 178b/03, 181b/01, 181b/16, 186a/02, 187a/02, 189a/06, 189a/12, 198a/09, 200a/10, 205a/12, 207a/19, 212a/12, 212a/13, 213a/05, 217a/05, 217b/10, 220a/18, 221a/16, 226b/07, 227a/13, 227b/11, 227b/13, 227b/13, 230b/16, 232a/17, 233a/20, 237a/21, 240a/18, 243a/02, 247a/20, 247a/21, 248a/07, 248a/16, 248b/09, 252a/08, 254a/11, 254b/15, 255a/12, 256b/05, 259b/15, 261a/13, 261a/15, 261b/06, 271b/16, 272b/06, 274b/01, 279a/17, 284a/03, 296a/13, 302a/11, 302a/14, 305a/07, 307a/08, 313a/13, 315b/18, 319b/03, 326a/08, 332b/15
ḫūş-ḥāl ḫurram bol- 187b/21
ḫūş-ḥāl u ḫurram bol- 2a/16, 4a/06, 6a/11, 7a/06, 8a/18, 8a/21, 8b/09, 9b/02, 17a/03, 19b/16,

37b/08, 39b/01, 40a/09, 40a/16, 58a/09, 58a/18, 66a/01, 72a/14, 73a/18, 77b/13, 78a/05, 82a/13, 85b/05, 86b/06, 89b/17, 126b/11, 133b/11, 136a/16, 140a/18, 146a/12, 149a/15, 149b/05, 158a/08, 158a/15, 160a/06, 175b/07, 177a/10, 178a/05, 190a/20, 191a/15, 192a/15, 198a/12, 200b/05, 202b/19, 282b/18, 295b/04, 299b/04, 300a/13, 305a/17
ḫūş-ḥāllıḳ bol- 157a/20, 213a/05
ḫūş-ḫaṭ bol- 127a/14
ḫūş-ḫūy bol- 217a/07, 220a/07, 226b/06, 229b/04, 237a/10
ḫūş bol- 40a/02, 136a/10, 136b/03, 142b/15, 147a/18, 155a/01, 155a/13, 185b/04, 251a/10, 281a/18, 306b/02
ḫūş vaḳt bol- 176b/03
ḫūşluḳ bile bol- 315a/18
ḫūşnūd bol- 145b/02
hūşuŋ bile bol- 34a/03, 72b/04, 72b/08, 91a/04, 149a/05
hūşuŋlar bile bol- 279a/19
huşyār bol- 36a/12, 265a/10
hūşyār bol- 133a/20, 134b/15, 220a/05
hūşyār u ʿāḳıl bol- 212a/04
ḫūy bol- 149a/13
ıḫtıyācıŋ bol- 328a/07
ıḳrār bol- 156a/08, 217a/10, 232a/01, 242a/18
ıldam aṭıġa suvār bol- 159b/17
ılṭıfāt bol- 240a/19
ıntıẓār bol- 61b/11
ıʿtıbārī bol- 41b/18, 41b/18
ʿıyd vaḳtı bol- 189b/06
içinde bol- 74b/02
ige bol- 78a/15, 82a/10, 128b/12, 139b/19, 201b/15, 202b/04
igesi bol- 204a/07
iki ay bol- 317b/16
iki bölek bol- 234b/02
iki gürūh bol- 234b/06
iki hafta bol- 19b/04, 259a/21
iki mük bol- 104b/09, 172b/17, 229a/21
iki pāra bol- 8a/07, 8a/17, 8b/09, 8b/12, 32b/12, 35b/19, 37b/20, 173b/11, 174b/05, 284a/16
iki yaşar bol- 233a/03
iki yüzlük bol- 229a/19, 248b/06
ilgeri ve kéyin bol- 106a/11
ilgerigi dék bol- 241b/20
ister bol- 268a/05
iş bol- 6a/03, 17a/15, 18a/12, 41a/03, 46b/19, 164a/06, 255b/06, 256b/16, 262a/02, 271b/08, 275a/02
işi tamām bol- 8b/08
işler bol- 14a/13, 17a/12, 17a/13, 38b/19, 137a/04, 269b/03, 277a/05, 279a/12
işleri ziyādelikde bol- 144b/06
itlik bol- 134a/07, 244b/15
iyberür bol- 127a/20
ḳabūl bol- 266a/03, 266b/19, 279b/13
ḳadd u ḳāmetlik bol- 118a/03
ḳadīm-ḫıẕmat bol- 220b/04
ḳaḥṭlıḳ bol- 195a/14, 195a/14
ḳaḥṭlik bol- 195a/21, 201a/09
ḳalġan bol- 205a/15, 243b/12
kāmıl bol- 76a/01, 127a/06, 135b/13, 147a/05
kāmıl u mükemmel bol- 71b/20
ḳamışlıḳ dék bol- 17a/06
ḳan bol- 217a/07
ḳan ravān bol- 38a/17, 60a/05, 115a/07, 178b/07
ḳanāʿatlik bol- 216b/13
ḳānıʿ bol- 98a/03, 237b/16
ḳanı ravān bol- 26b/01, 31a/04, 197a/21
kār bol- 173a/09
ḳara bol- 117b/10
ḳaraŋġu bol- 38a/06, 44b/02, 256b/07, 299a/13
ḳaraŋġu kéçe bol- 32b/09, 79b/05, 138b/02, 157b/11
ḳaravulçı bol- 308b/10
ḳarındaş bol- 280b/12
ḳaru bol- 250b/17
kārvān şüretide bol- 36a/20
ḳarżdār bol- 174b/18, 180a/12
ḳarżıŋızlar bol- 228b/15
ḳaşdıŋ bol- 77a/04

ḳaşıda bol- 220a/07, 292b/11, 304b/07
ḳaşıŋda bol- 109a/06, 173b/20, 249a/05
kātıb bol- 220a/02, 220a/04, 220a/05, 246b/08, 246b/12, 246b/14
ḳatıġ bol- 17a/16
ḳatıġ boranlar bol- 72a/20
ḳatıġ ceng bol- 78a/08
ḳaydaḳ bol- 214a/18, 235b/18, 248a/05, 268a/15, 279a/06
ḳayşar bol- 141a/10, 142a/06
kelgen bol- 25b/16, 42a/11, 97a/17, 128a/05, 324a/21
kem bol- 5a/06, 55b/13, 56a/04, 84a/10, 86b/01, 86b/02, 88a/05, 88b/08, 108b/18, 130a/18, 143b/19, 145a/11, 148a/13, 162a/10, 176b/16, 176b/18, 176b/18, 193a/03, 193a/13, 193a/14, 195a/12, 197a/14, 202a/14, 203b/11, 203b/14, 209b/05, 219b/02, 220b/03, 245b/11, 257b/03
kemāl bol- 5a/10, 125a/11, 227a/04
kemlik bol- 190a/10, 211b/06
kenīzek bol- 226b/05
keŋrülük bol- 217a/06
kerek bol- 11b/10, 54b/09, 54b/11, 64a/19, 129b/11, 246b/13, 299a/20
kerem bol- 157b/12
keremlik bol- 190a/09
kergeden dék bol- 103b/06
keygen bol- 44a/02
kéç bol- 256b/07, 275b/19
kéçe bol- 12a/19, 28a/16, 34a/08, 37b/11, 77b/08, 85b/19, 100a/18, 104b/10, 116b/12, 118b/02, 136b/04, 138b/05, 140b/04, 164a/20, 192a/12, 197a/18, 205a/09, 243b/07, 246b/16, 256b/07, 260a/10, 260a/16, 270a/01, 299a/12, 305b/06, 307b/09, 310b/04
kéçe ḳaraŋġu bol- 99b/02, 112b/15, 189b/12, 267a/02
kéteduġan bol- 271a/18
ḳıldurġan bol- 81b/03
ḳılġan bol- 9b/08, 28a/13, 28b/06, 328b/06
ḳılur bol- 21a/14, 57a/07, 76a/16, 161a/03
kīnelik bol- 320a/01
ḳırḳ kün bol- 135a/16
ḳırḳ yıl yana iki ay bol- 131b/17
ḳısḳa bol- 216b/03-
ḳıyāmat ḳāyım bol- 78a/01, 197a/20
ḳıyāmatī kāyım bol- 29a/14, 162a/08, 209b/17, 285a/06
ḳızıḳ bāzār bol- 36b/12
kirgen bol- 288a/02
kirmegen bol- 24a/12
kirmes bol- 124b/11
ḳofarġan bol- 211b/07
ḳolıda bol- 268a/20
ḳolıda helāk bol- 7a/04, 10a/13, 17b/20, 25b/02, 48b/06, 119a/10
ḳolıġa giriftār bol 68b/03, 70a/05, 177a/13, 178b/07, 275a/20, 302b/21
ḳolumda helāk bol- 51b/10
ḳoluŋda bol- 216b/14
ḳoluŋġa giriftār bol- 178b/17
ḳorḳunçlardın émīn bol- 149b/08
ḳorḳunçluḳ bol- 2b/04, 46a/17, 109b/06, 209a/01, 225b/10, 235a/03
ḳorḳunçsız bol- 205a/16
ḳoylaġan bol- 157a/08
köŋli aġrıḳ bol- 228a/15
köŋli derdlik bol- 89b/15, 100b/14, 104b/20, 119b/05, 125a/03, 162b/01, 205a/14, 222a/06, 262a/11, 284a/08, 295a/11, 298b/11, 309a/16
köŋli dıl-camʿ bol- 188b/18
köŋli dıl-teng bol- 35b/17
köŋli ġam-gīn bol- 7a/18, 51a/10, 105a/10, 206b/11
köŋli ġamdın astın üstün bol- 92b/11
köŋli ḫūş-ḥāl bol- 71b/18, 75b/19, 133b/18, 144a/17, 205a/01, 248b/09
köŋli ḫūş-ḥālraḳ bol- 248a/21

köŋli ḫūş bol- 61a/16, 64b/01, 119b/19, 195a/08
köŋli ḳara bol- 87b/06
köŋli ḳıldın inçke bol- 233b/11
köŋli ḳorḳunçluḳ bol- 29b/18, 37a/07
köŋli ḳuvvetlik bol- 144b/01
köŋli māyıl bol- 66b/11, 66b/12, 89b/15
köŋli navmīd bol- 48a/05
köŋli parākende bol- 108a/05
köŋli parīşān bol- 198b/18
köŋlide ḫūş-ḥāl bol- 290b/04
köŋlüm derdlik bol- 2b/17, 66a/07
köŋlüm ḫūş-ḥāl bol- 47a/07, 128b/12, 226a/21
köŋlüm ḫūş bol- 176b/03
köŋlümge ārām bol- 147a/19
köŋlümiz ḳan bol- 103a/18
köŋlüŋ bol- 42b/10, 169b/11
köŋlüŋ ḫūş-ḥāl bol- 45a/01, 87b/15, 243a/15
köŋlüŋ ḫūş bol- 5b/07, 51a/01
köŋlüŋ ḳara bol- 53a/01
köŋlüŋ ḳatıġ bol- 27b/19, 59b/01
köŋlüŋ māyıl bol- 101a/14
köŋlüŋ şādmān bol- 249a/11
köŋlüŋde bol- 237a/14
köŋlüŋüzler ḫūş-ḥāl bol- 182b/09
köŋlüŋüzlerde yaḫşı yamanlıḳ bol- 2a/03
köŋülge ḳabūl bol- 227a/03
köŋülleri tīra bol- 205b/01, 308a/11
köŋüllük bol- 306a/10
körgen-dék bol- 46b/01
körgen bol- 215b/19
körgezgen bol- 9a/08
körmegen bol- 6a/14, 95a/09, 104a/19, 169a/17, 179a/07, 225a/16
körmes bol- 242a/09, 242b/08
köygen bol- 138a/09
közdin ġayıb bol- 10b/01
közidin yıraḳ bol- 241a/16
közige ʿālam ḳaraŋġu bol- 60a/03
közige parda bol- 66b/19
közleri giryān bol- 239b/01
közleri ḫīra bol- 151b/20, 166a/03, 299b/21, 306a/04, 308a/11, 328a/03
közlerige ʿālam ḳaraŋġu bol- 109b/01
közümge yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol- 15b/15
kūdek bol- 247a/04
köhne bol- 72b/12
ḳuruḳ bol- 246a/10
ḳuvvetlik bol- 43a/04, 117b/09, 161a/09, 190a/11
kün aḫşam bol- 33b/02, 35a/15, 78b/03, 89b/03, 93a/02, 158a/05, 175a/07, 181b/16, 236a/12, 236b/12, 284b/15, 286b/13, 324a/06
kün ısıġ bol- 290b/08
kün keç bol- 13b/20, 187a/03
kün kéç bol- 22a/07, 56a/19, 57b/01, 73a/14, 112b/14, 139b/20, 149a/17, 158a/21, 167b/18, 171b/16, 310b/02, 329a/16
kün kéçe bol- 163b/16
kün tüş vaḳtı bol- 310b/20
kündüz bol- 100a/10, 104b/10, 140b/04, 205a/09
künleri ḳara bol- 63a/14
küyö bol- 6b/16, 7a/02, 7a/17, 7b/01, 8b/19, 9b/03, 75b/03, 188a/16, 292a/05
lāla reng bol- 68b/04
laʿnat-ı Ḫudā bol- 282b/02
laʿnat bol- 42a/19, 60b/06, 60b/07, 196a/02, 331a/01
lāyıḳ bol- 10b/12, 48a/16, 81b/01, 144a/10, 145a/05, 233a/12, 271b/20, 276a/20, 279b/13
lāzım bol- 3b/10, 59b/08, 73a/16, 104b/15, 138b/05, 149a/07, 158a/10, 160a/11, 184a/03, 206a/06, 239b/16, 245a/17
lebleri kuruḳ bol- 85a/12
macrūḥ bol- 17b/18, 30a/01, 41a/17, 56a/08, 59a/04, 214a/10
māda bol- 147b/13, 147b/17
maġrūr bol- 61b/11, 103a/04, 109b/15, 109b/17, 133a/21,

133b/03, 165a/09, 185a/15, 235a/12, 272a/12, 322b/14
maḫbūbum bol- 82a/10
maḳhūr bol- 169a/13
maḳṣūd bol- 142a/19
maḳṣūdıça bol- 153b/15, 296b/10, 323a/11
maḳṣūdımızça bol- 13b/13, 13b/15, 157a/18
maḳṣūdıŋça bol- 61b/03
maḳṣūdumızça bol- 197b/08
maḳṣūduŋça bol- 25a/18, 82a/20, 160a/07, 170b/13
maʿḳūl bol- 12a/06
mālı bol- 159a/02, 174a/11
maʿlūm bol- 3b/05, 77a/11, 94a/07, 177a/06, 215b/17, 216b/11, 222a/14, 248a/04, 250b/04, 311b/14, 313b/16
maʿmūr bol- 169a/13
manzıl bol- 206b/03
maṣlaḥatda bol- 152a/09
maṣlaḥatıŋ bol- 134b/02
maşaḳḳat bol- 47b/19
maşġūl bol- 3a/05, 14a/12, 29a/20, 57a/11, 150a/09, 158b/18, 178a/14, 180a/01, 180b/03, 196b/02, 200b/19, 224a/06, 271a/19, 307a/16, 308b/09
mātam-zada bol- 213b/15
maylıŋız bol- 66b/10
meded-kār bol- 245a/16
mekkār bol- 51b/12
mest bol- 3b/06, 7a/13, 37b/11, 40a/14, 40a/20, 65b/13, 66b/05, 77a/19, 113b/01, 120b/07, 120b/13, 136b/03, 136b/05, 137b/11, 139a/19, 158a/11, 158b/21, 160a/18, 160b/02, 161a/12, 165a/03, 166a/19, 166b/01, 167a/01, 167a/05, 169b/04, 170a/16, 171a/02, 175b/08, 184b/07, 184b/11, 192a/11, 267a/03, 287a/14, 288b/17, 291a/14, 319a/19
mıhmān bol- 5a/06, 9a/20, 42a/07, 46b/16, 47b/06, 51a/04, 53b/17, 59b/03, 106b/07, 157b/20
miḥnetde bol- 293a/21
mıhrbān bol- 48a/09, 121b/15, 219a/09, 248a/16, 329b/15
mınnat-dār bol- 45a/11
mīr-āḫūr bol- 112a/19, 112a/19
mīrāş-ḫʷārı bol- 154b/01
mihrlik bol- 12b/17, 156b/05, 220a/17
miŋ yıl bol- 266b/10
mubārek bol- 2b/14, 37a/08, 37a/20, 74a/18, 155b/07, 155b/19, 166a/14, 168b/12, 169a/08, 248a/05, 264a/13
mubtalā bol- 169b/02
muḥkem bol- 104a/04, 280b/13
muḳābala bol- 132b/13
mundaḳ bol- 46b/19, 77b/01, 147b/12, 168a/04, 284b/01, 284b/08, 285b/03
musaḫḫar bol- 85b/10
musallam bol- 71a/02, 83a/17, 127a/01, 130a/17, 145b/16
muşfıḳ ve mıhrbān bol- 83a/16
muyassar bol- 124b/06
müşkil bol- 118b/12, 176a/20, 246a/07
müşterek bol- 202b/01
mütekebbir bol- 308b/08
nā-durust bol- 202a/15
nā-paydā bol- 285a/09, 295a/09
nā-şükrlik bol- 265b/10
nā-çār bol- 250b/11
nafsānī bol- 134b/03
nām-dār bol- 79a/11, 121b/19, 237a/10
nām āvāzası bülend bol- 45a/06
naşf bol- 1b/02
naşīb bol- 102b/05, 120b/11
naşība bol- 103a/05
naslıdın bol- 294a/21
navmīd bol- 3b/17, 35a/13, 37b/02, 80a/08, 80a/10, 110b/17, 132a/01, 144b/01, 179b/01, 275b/02, 277b/04, 292b/20, 306a/17
ne-çend vaḳt mundaḳ bol- 138a/03
ne bol- 8b/01, 12b/03, 40a/04, 47a/11, 51b/07, 57b/12, 59a/06, 59a/06, 60b/03, 66b/05, 67a/06, 67a/12, 71a/14, 71b/13, 88b/18,

152a/14, 153a/19, 175a/18, 246b/08, 288a/05
nefslik bol- 133b/18
neler bol- 84a/17
néçük bol- 52b/04, 52b/12, 57a/02, 59a/07, 186a/08, 227a/11, 278b/13, 280a/09, 304a/21
néme bol- 116b/01, 328a/04
nīk-baḫt bol- 38b/12, 46a/17
nigehbān bol- 46b/08, 132a/13
niʿmetlik bol- 203b/20
nūrānī bol- 168b/07
nūş bol- 50b/20, 51a/02
nūşları zahr bol- 327b/11
oġlı bol- 127a/05
oġul bol- 211a/11, 212b/18
oġulsız bol- 17a/17, 17b/18, 78b/11
oḫşa bol- 36a/13, 220b/06
oḫşaş bol- 123b/04, 123b/04
olturġuzġan bol- 14a/02, 15b/19
ornıda bol- 40b/19
ot yaşın dék bol- 189b/19
otra ḫayl bol- 216b/16
öl bol- 35a/10, 84a/10, 84a/15, 85a/09
ölgen bol- 214a/02, 243b/12
öteduġan bol- 205b/16
öz çaġıça bol- 172b/12
özge bol- 123b/05, 217a/16
özge reng bol- 326b/06
pād-şāh-perest bol- 131a/05
pād-şāh bol- 3a/12, 23b/10, 46b/08, 48a/13, 48b/16, 50b/11, 54b/10, 61a/12, 69a/08, 71b/02, 79b/03, 85a/06, 93b/20, 95a/02, 106a/08, 108a/08, 111a/14, 111a/15, 113a/10, 114a/19, 117a/05, 117b/16, 126b/17, 126b/20, 131b/07, 132a/01, 133a/20, 133b/15, 146a/11, 146a/12, 146a/14, 146a/17, 151a/06, 154b/19, 173b/17, 192a/20, 194a/09, 196b/07, 203a/02, 208a/20, 212b/09, 226b/05, 227a/12, 227b/19, 228a/01, 228a/02, 228a/03, 231a/01, 231a/01, 233b/20, 233b/21, 234a/15, 235a/21, 241a/03, 244b/11, 245b/10, 247a/01, 251b/07, 251b/09, 252a/02, 254a/04, 263a/02, 265b/14, 267a/06, 271b/18, 272b/07, 272b/08, 273a/06, 274a/10, 277a/15, 279b/18, 280b/01, 280b/19, 283a/18, 286a/13, 303a/05, 303a/08, 305a/04, 311b/19, 312b/09, 313b/15, 313b/16, 314a/14, 314b/18, 315b/16, 317a/20, 319b/09, 319b/11, 319b/12, 319b/16, 320b/01, 322b/10, 329a/12, 332a/03, 332b/17
pād-şāh naslıdın bol- 113a/10, 276a/20, 286a/16
pād-şāh uruġı bol- 108a/01
pād-şāh uruġıdın bol- 320a/12
pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı bol- 154a/18
pahlavān bol- 50b/12, 56b/10, 65a/08, 71b/02, 127a/12, 135b/19, 218a/21, 235b/18, 289b/17
pahlavān naslıdın bol- 254a/09
pahlavānnıŋ naslıdın bol- 161b/01
pāk bol- 102a/08, 182b/12, 249a/10, 282a/06
pākīze bol- 286a/13
palaġda bol- 176b/17
pāra pāra bol- 28a/09, 34a/15, 54b/16, 132b/16, 184b/16, 286b/12, 320a/19
parākende bol- 73a/12, 79b/06, 125b/03, 139a/06, 140a/16, 145a/20, 214a/20, 236b/16, 241a/07, 299b/03, 310a/16
parhīz-kār bol- 218b/11
parhīz bile bol- 299a/21
parīşān bol- 4a/13, 4b/14, 9a/08, 10b/15, 18a/06, 35a/16, 35b/16, 40a/04, 40b/09, 43b/11, 55b/08, 59a/06, 65a/19, 65b/15, 65b/18, 69b/17, 88b/15, 91a/08, 92a/10, 93a/15, 104b/02, 105b/16, 113b/06, 126b/19, 131b/11, 144a/01, 150a/15, 158a/02, 185a/19, 187b/07, 202b/06, 207b/01, 208b/08, 215a/08, 215a/20, 241a/17, 242a/16, 246a/09, 251b/12, 252b/07,

253a/01, 257a/06, 258b/20, 259b/01, 265a/04, 265a/06, 265b/01, 273a/12, 276a/06, 279a/02, 280a/05, 280b/09, 284b/05, 313a/16, 315b/13, 317b/04, 317b/10, 318b/15, 321b/08, 327a/11, 332a/10
parīşān u ġam-gīn bol- 3b/11, 113a/04
past bol- 43a/15
paşīmān bol- 40b/09, 56a/15, 63a/17, 70a/18, 103a/07, 103a/08, 130b/14, 154b/07, 175a/15, 176b/19, 179a/13, 202b/08, 202b/17, 211a/14, 240a/06, 240a/07, 248a/06, 248b/04, 251a/02, 253a/05, 261b/16, 263a/09, 264b/20, 315a/17
paşımānlıḳ bol- 103a/09
paydā bol- 6b/13, 7a/03, 7a/19, 9b/05, 12b/10, 12b/12, 48b/20, 49b/07, 70a/15, 73b/17, 80a/20, 85a/18, 98b/09, 99b/03, 102b/02, 107b/04, 115b/04, 116a/11, 139b/15, 140a/11, 148a/07, 162b/21, 164a/13, 164b/09, 186a/16, 207a/15, 207a/16, 232b/03, 263b/18, 264a/16, 275a/08, 276a/19, 286a/09, 286a/10, 286b/04, 290b/07, 291a/07, 307b/18
pest atıŋ égiz bol- 84a/19
pınhān bol- 5b/06, 120a/07, 129a/04, 208b/03
pīr bol- 7b/19, 13b/07, 13b/08, 24b/01, 42a/20, 48a/10, 51b/05, 98a/10, 100b/07, 122b/01, 174a/05, 244b/19, 253b/06, 293a/03
pıyāda bol- 3a/09, 4a/01, 6a/18, 8a/06, 13b/05, 13b/05, 14b/18, 16a/07, 22a/10, 29a/16, 44a/10, 45a/17, 61a/01, 66b/04, 67b/10, 69b/14, 80b/10, 89a/02, 90b/10, 92b/05, 106b/10, 121a/06, 149b/09, 174b/02, 179b/18, 190b/14, 191b/11, 191b/13, 200b/15, 207a/17, 208b/15, 213b/15, 274b/01, 274b/03, 285a/05, 286a/04, 326a/03
puşt panāh bol- 80b/04
puşt panāhı bol- 46b/01
puşt u panāh bol- 47b/11, 151b/11, 269b/04
puşt u panāhı bol- 50a/15
puştıdın bol- 233b/07
pür-ābrūy bol- 120b/12
pür-derd köŋüllük bol- 85a/11
pür-derdlik bol- 90a/03
pür-şūr ġavġā bol- 13a/05, 108b/15, 223a/20, 227b/10
raḥmat bol- 105b/15, 106a/06, 131b/14, 142a/11, 142a/21, 156b/04, 172b/11, 182a/06, 188b/15, 196a/02, 204a/19, 208a/11, 225a/10, 225b/18, 322a/11
ranc u alamda bol- 279a/06
ranc u maşaḳḳatda bol- 227b/21
rancda bol- 85a/19, 128b/14, 130b/13, 146a/07, 193a/18
rasīda bol- 274a/09
rasm bol- 184a/14
rāst-gūy bol- 218b/15, 244a/05
rāst bol- 13a/15, 28a/15, 33a/03, 34b/11, 202a/14, 210a/13, 246a/19, 314b/11, 324a/10, 331b/09
rāstlıḳ bile bol- 101a/13, 191a/01, 295a/01
rāstlıḳda bol- 157a/20
ravā bol- 318b/08
ravān bol- 3b/11, 4a/07, 4a/17, 4b/06, 5a/08, 7b/13, 8a/09, 8b/08, 9a/03, 9a/17, 9b/12, 9b/14, 10a/02, 12a/13, 13a/05, 13a/07, 14a/05, 14a/05, 14a/06, 14a/16, 16a/07, 17a/05, 19b/18, 21b/09, 22b/16, 23b/17, 24a/16, 24b/16, 25a/11, 25a/20, 26a/03, 26a/15, 26a/15, 27a/11, 28a/16, 28b/03, 28b/16, 28b/19, 29a/01, 29a/07, 29a/12, 29a/15, 31b/16, 32a/16, 32a/19, 32b/09, 32b/10, 33a/03, 33a/05, 33b/02, 33b/03, 34a/08, 35a/02, 35a/15, 35a/19, 35b/20, 36a/20, 36b/05, 38b/04, 38b/19, 40a/01, 40a/06, 42b/14, 42b/16, 42b/19, 44b/06, 45b/11, 45b/20, 46a/10, 54a/09, 54a/10, 54a/13,

54b/01, 57b/19, 58b/03, 61a/02, 62b/01, 65b/19, 66b/14, 68a/06, 68a/19, 69b/02, 69b/20, 70b/07, 72a/18, 72a/20, 73a/03, 75b/02, 76b/02, 76b/06, 76b/09, 78a/07, 78b/01, 79a/12, 79a/14, 82b/19, 83b/07, 83b/07, 86a/01, 86a/11, 88b/11, 89a/08, 89a/18, 90a/14, 90b/14, 91b/09, 96a/20, 96b/04, 97a/07, 97a/11, 97b/02, 98b/01, 98b/14, 98b/17, 99a/07, 99a/10, 99b/10, 100a/01, 100a/20, 100b/15, 101a/16, 101b/06, 101b/13, 101b/19, 102a/02, 102a/11, 102a/20, 102b/20, 103a/06, 103a/14, 104a/08, 104b/01, 105a/13, 105a/17, 105b/01, 106b/07, 106b/08, 106b/16, 107a/18, 107b/02, 107b/15, 107b/20, 112a/04, 112b/07, 113b/03, 113b/11, 113b/19, 114b/09, 114b/10, 115a/05, 115a/20, 116a/17, 116b/07, 116b/13, 118a/17, 119a/14, 119b/19, 119b/20, 120a/02, 120a/03, 120a/09, 120b/20, 121a/11, 132b/10, 136a/12, 137a/17, 137a/20, 137b/20, 138b/06, 140a/01, 140b/04, 141b/14, 146b/09, 149b/07, 150b/02, 152a/18, 152b/15, 157b/10, 158a/17, 158a/20, 159a/14, 159b/18, 160b/13, 163a/14, 163a/19, 165b/17, 165b/18, 165b/18, 167a/01, 167a/02, 167a/20, 167b/21, 168a/17, 171a/10, 171a/18, 172a/11, 172b/05, 173b/06, 175a/01, 175a/07, 175b/09, 175b/19, 176a/04, 176a/07, 177a/17, 177b/11, 178a/20, 178b/05, 179b/03, 180b/12, 183a/15, 184b/12, 185b/06, 185b/14, 185b/17, 189a/14, 189b/11, 189b/14, 189b/20, 190b/06, 191b/07, 192a/04, 195b/18, 197a/18, 198b/11, 199a/06, 199a/17, 200a/14, 200a/21, 200b/09, 206b/16, 207a/04, 207a/15, 208b/07, 208b/11, 209a/05, 210a/02, 210a/12, 210b/16, 211a/11, 211b/13, 213a/16, 215b/02, 224a/15, 226b/08, 227b/06, 228a/17, 228b/04, 228b/09, 237b/19, 237b/20, 238a/18, 240b/08, 242b/16, 245b/12, 246a/16, 247a/16, 250a/09, 254a/20, 255b/04, 256a/04, 256a/18, 256b/13, 259a/14, 259a/21, 259b/18, 260a/04, 261b/08, 263b/20, 267a/11, 268a/13, 269a/11, 269b/17, 270a/14, 270a/16, 274a/18, 275a/10, 278a/13, 278a/20, 278b/08, 279a/14, 279b/03, 282b/12, 282b/17, 283a/02, 283b/17, 285b/10, 287a/21, 292a/20, 293b/19, 296a/01, 296b/13, 296b/19, 297a/19, 297b/17, 299b/06, 308b/17, 309a/08, 310a/15, 322b/02, 324b/21, 326b/02, 329b/09, 332b/01, 333a/17

raʾy-ı pāk bol- 102b/17

raʾy tadbīrlıḳ bol- 220a/02

raʿyıŋ bol- 189a/03

rāżī bol- 28b/12, 29b/01, 61b/19, 64a/13, 74a/08, 85b/03, 121b/02, 128b/05, 133b/12, 157b/13, 163a/08, 179b/04, 182a/06, 182b/08, 189a/06, 196b/05, 203a/03, 247a/08, 250b/21, 256a/04, 265b/06, 277a/19, 294b/13, 294b/13, 312a/02, 315a/02, 315a/02, 315a/18, 321b/17

rıżā bol- 254a/01

rīza rīza bol- 4b/12, 122a/05, 184b/10

roşen bol- 39b/03, 87a/02, 92b/17, 95a/20, 143b/18, 296a/05, 305b/15, 311a/12, 318a/13, 328a/19

rū-ba-rū bol- 18b/09

ruḫṣa bol- 16a/16, 152a/14, 201a/11, 311a/19

sabrlik bol- 220a/05, 220a/06

sabza-zārlıḳ bol- 300b/20

saçḳu dék bol- 83a/12

sāda bol- 178b/15
ṣādır bol- 179a/18, 313b/09
ṣāf bol- 35a/09
saġır bol- 185b/01
sahār vaḳtı bol- 159a/16
saḫī bol- 90a/11, 127a/18, 130b/10, 131a/18, 229b/08
sāḳī bol- 136b/02
salām bol- 323a/09
sarāsīma bol- 6a/05, 96b/07
sarıġ bol- 117b/10
sarvar bol- 300a/12, 306a/13
sarvarı bol- 82a/10
satḳuçı bol- 174b/11
sayāsıda bol- 225b/20
sazā-vār bol- 23a/01
sekiz ay bol- 71a/05
sekiz yıl bol- 126b/19
semiz bol- 173a/20
seniŋ bile bol- 272a/15
seniŋ bol- 13b/09, 292b/14
seniŋsiz bol- 31b/04, 165a/20, 181a/05, 191a/10
sermest bol- 306b/18
sémiz bol- 103b/06
sıpah-sālār bol- 259a/02, 268a/03
sıpāh u leşkerlik bol- 118a/10
sır āşkārā bol- 189a/17
sırrı bol- 200b/18
sırrım āşkārā bol- 189a/21
sırrıŋ āşkārā bol- 131a/09, 189b/03
sizniŋsiz bol- 104a/07
soḳ bol- 40a/02, 176a/20
sörün bol- 35a/02
söz uzaḳ bol- 48b/06
sözlegen bol- 247a/03
sözlerimiz uzaḳ bol- 49a/02
subḥ-ı ṣādıḳ bol- 274a/05
subḥ bol- 71a/11, 89b/04, 116a/20, 260b/10
subḥ roşen bol- 9a/21
sūd bol- 31a/13, 34a/07, 156b/13, 181b/11
sūd u zıyān bol- 124b/14
sūdsız bol- 286a/20
sūġan bol- 27b/04
sular süt bol- 125b/13
sulḥ bol- 16a/14, 268a/02
sust bol- 9b/18, 10b/01, 15a/10, 32a/20, 33a/10, 34a/12, 34a/14, 34b/15, 56a/01, 79a/16, 96b/12, 134a/08, 138b/08, 171b/05, 174b/17, 186b/13, 212a/10, 253b/08, 291b/01, 298a/19, 323a/14
sust u bī-tāb bol- 168a/11
suvār bol- 21a/18, 21b/18, 32a/18, 33a/04, 43a/08, 43b/20, 45a/03, 47a/01, 47b/01, 50a/18, 53b/06, 54a/07, 54b/01, 58b/02, 58b/03, 72b/14, 77b/09, 136a/04, 138b/06, 148a/15, 159a/06, 161a/16, 256b/13, 270a/21, 285a/07, 286a/09, 296b/09
şād bol- 144b/12, 144b/12, 168b/07, 253b/04, 254b/20, 282b/19, 290b/21, 332b/05
şād u ḫurram bol- 139b/18, 162b/08, 286b/05, 287b/16, 301b/17, 302b/17
şādmān bol- 37b/12
şāh-māt bol- 239a/19
şahīd bol- 324a/07
şarmanda bol- 47a/15, 134b/21
şīr-ġarān bol- 298a/08
şīr-gīr bol- 106a/03
şikest bol- 106a/15
şundaḳ bol- 95b/09, 183a/07, 314b/01
şūr u ġavġā bol- 232b/17
şūr u ġavġālıġ bol- 61a/20
şūr u ġavġālıḳ bol- 52a/19
tabāh bol- 326b/17
ṭabīb bol- 293a/07
tāc bol- 7a/02
tafmaydu bol- 28b/01
taḥḳīḳ bol- 202a/17
taḫt ornıda mınbar bol- 333a/11
taḫt u tāclıḳ bol- 174b/14
taḫtda bol- 265a/08, 269a/07
taḫtnıŋ ornıda mınbar bol- 321b/20
talan bol- 70b/02
talan ve bulan bol- 163a/07, 177b/13
ṭālıʿı mubārek bol- 15a/02
ṭālıʿıŋ yaman bol- 35b/17

tamām bol- 14b/15, 16a/03, 64a/10, 64a/20, 79a/01, 82b/09, 88a/20, 89a/17, 91a/20, 96b/18, 101a/15, 109a/18, 132a/07, 180a/20, 183a/15, 224a/11, 281a/14, 283b/02, 296a/08, 298b/06, 308a/09, 321a/02, 332a/17, 333a/09
tanhā bol- 120a/04
tanuġuçı bol- 132a/15
taŋla kéçesi bol- 113a/18
taŋlası bol- 10b/18, 41a/04, 86b/18, 93a/17, 175b/10, 184b/12, 247b/02, 254b/02, 257b/21, 264a/18, 270a/15, 277a/12, 283b/19, 284b/16, 290a/04, 290a/12, 291a/14
tar u teng bol- 316b/05
tārāc u talan bol- 183a/07
tarsā bol- 288a/04, 288a/08
taşķarı bol- 201b/14, 201b/21
taşna bol- 49b/02
tatlıķ sözlük bol- 129a/09
tatlıķ ve ķızıķ sözlük bol- 244b/09
tavāżuʿlıķ bol- 248a/20
tāza bol- 205a/01, 322b/20
taʿzıyatı tāza bol- 62b/14
tekebbür bol- 220a/21
temürdin bol- 98a/12, 106a/12, 311b/06, 311b/08
ten-durust bol- 59a/09, 87b/15
tenglik bol- 182a/21
télbe bol- 333a/08
tikenlik bol- 210b/15
tilegiŋ bol- 247a/21, 293a/15
tili bol- 279b/01
tirig bol- 37a/20, 58a/11, 78a/13, 80b/14, 169b/01, 194a/16, 199b/15, 218b/03, 219a/14, 237a/10, 237b/01, 296b/10, 315b/14, 323a/11
tofraķ astında bol- 299a/16
tofraķ bol- 101a/10, 182a/12
toķluķ bol- 203b/20
tola bol- 44b/19, 50b/13, 77a/07, 129a/05, 130a/18, 171b/19, 216b/04, 216b/04, 216b/04, 216b/05, 219b/04, 219b/05, 321b/21, 321b/21
toyġan bol- 225b/08
tört ķısm bol- 84b/13
tuġuşluķ bol- 88b/04, 244b/15, 254b/06, 256a/03
tuķķan bol- 225b/14, 226a/09, 226a/10, 302a/15
tuķķanlarıdın bol- 185a/05
tuz ḥarāmīlıķ bol- 46b/18
tübin bol- 58b/08, 121a/17, 140b/14, 330a/03, 330a/03
tülki dék bol- 56a/07
tün ķaraŋġu bol- 330a/01
tün yarmı bol- 105a/01, 116b/13, 260b/05, 264b/04, 269a/21
tüşmegen bol- 24b/06
uçluķ bol- 9b/11
ul kün bol- 271b/15
ul vaķtda bol- 311b/04
uluġ bol- 15b/11, 48a/11, 48a/13, 48b/07, 88b/07, 95a/03, 129b/07, 145b/16, 162b/03, 162b/03, 162b/05, 162b/13, 184a/15, 221a/09, 249b/13, 263a/14, 313a/04
uluġ mertebelik bol- 215b/09
uluġluķ bol- 270b/19
uluķ bol- 23b/05, 45a/06, 229b/08
umrı aççıġ bol- 65a/10
ʿumrı āḫır bol- 91a/09, 95a/17, 106a/09, 317a/03
ʿumrı ķısķa bol- 40b/12
ʿumrı rancda bol- 53a/13
ʿumrı uzun bol- 40b/12, 64b/16, 119a/15
ʿumrum āḫır bol- 60b/14, 60b/19, 80a/07, 105a/06, 149b/16, 194a/12, 294b/09
ʿumrum bol- 156b/03
ʿumruŋ āḫır bol- 53a/20, 67a/07, 67a/10, 149b/16, 149b/18
ʿumruŋ ḫūş-ḫāllıķda bol- 41a/06
ʿumruŋ ķısķa bol- 105a/07
ʿumruŋ uzun bol- 15b/06, 17a/16, 24a/02, 28b/11, 87b/16, 122b/19, 125b/12, 129b/15, 139a/21, 140a/04, 166a/12, 170b/13, 177a/07, 242b/19, 249a/10, 281b/17

uruġıdın bol- 7a/11, 44a/02, 44a/08, 44b/07, 77a/10
uruḳ tuḳḳan bol- 296a/18, 302a/10
ustuẖʸān dék bol- 161b/08
uşbu yosunda bol- 186a/08, 199a/14
uyat bol- 51a/15
uyatlıḳ bol- 109b/06, 133b/17, 318a/06
uyatsız bol- 230a/05
uzun bol- 205a/17
ümīd-dār bol- 35b/07
üstünide bol- 75b/05
ütrü bol- 143b/18, 304a/07
ütürgen bol- 4b/05
vāḳıʿa bol- 108b/10, 113b/08, 118a/15, 259b/01, 287b/09, 331a/05
vāḳıʿalar bol- 17a/11, 40a/12, 86b/05, 108b/15, 112a/20, 113a/08, 159b/13, 195b/15, 232a/18, 260b/19, 269b/08, 287b/14, 301b/01, 324b/04
vaḳt bol- 4b/03, 65a/19, 71a/01, 175b/17, 202a/13, 269b/16
vaḳtı bol- 146b/19
vaḳtī bol- 288b/16
vazīr bol- 69a/08, 91b/19, 144a/11, 201a/08, 233a/13, 274b/19
vīrān bol- 43b/16, 58a/03, 67a/08, 83a/18, 130b/04, 131b/12, 138a/03, 154b/19, 162a/01, 162a/10, 162b/20, 163a/01, 163a/03, 163a/08, 186a/09, 202b/04, 204a/14, 206b/03, 210b/14, 223a/11, 258a/08, 300b/18, 312a/17, 313a/06
vīrān ẖarāb bol- 162a/14
vīrānlıḳ bol- 206a/11
yādlanġan bol- 280a/15
yaġı bol- 206b/10
yaẖşı atlıḳ bol- 38a/08, 141a/16
yaẖşı atlıḳda bol- 131b/14
yaẖşı bol- 58a/03, 58a/06, 79b/14, 79b/16, 234a/04
yaẖşı köŋüllük bol- 248b/18
yaẖşılıḳ bile bol- 219b/17
yaẖşılıḳ bol- 188b/10
yaḳın bol- 57b/15, 104a/20, 116b/13, 241a/17, 248b/01, 292b/20
yalaŋ baş bol- 62b/04, 66b/04, 196b/13
yalaŋġaç bol- 215b/20
yalġançı bol- 230a/07
yaman atlıḳ bol- 59b/11, 134a/03, 187a/10
yaman bol- 51a/12, 51b/11, 225b/12, 304a/04
yaman fāl bol- 42b/17
yaman gümānlık bol- 267b/05, 314a/10
yaman iş bol- 24b/04
yaman işlik bol- 43a/15, 134a/03, 229b/14
yaman közler yıraḳ bol- 32b/17, 70b/06, 103b/12, 167a/17, 173b/21, 196b/04
yamanlarnıŋ ḳolı yıraḳ bol- 119b/11, 122b/19, 153a/01, 310b/12
yamanlarnıŋ közi yıraḳ bol- 125b/07
yamanlıḳ bile bol- 165a/08
yamanlıḳ bol- 32a/18
yanur vaḳtı bol- 50b/19
yaŋı bol- 41b/09
yār bol- 9a/10, 11b/11, 31b/07, 34b/01, 41b/06, 51a/01, 68a/13, 78a/16, 78b/19, 79a/11, 113b/14, 115b/07, 116a/13, 117b/14, 125b/12, 133b/17, 143b/21, 145a/16, 173a/09, 174b/04, 180b/12, 187b/05, 200a/06, 202b/07, 219b/13, 225a/19, 227b/04, 245a/16, 248a/03, 260a/11, 267b/02, 272a/03, 273b/04, 277b/06, 280b/12, 285a/20, 289b/02, 289b/08, 292a/15, 292a/19, 298a/08, 302a/15, 314a/20, 314a/21, 314b/20, 319b/01, 324b/02
yaraşıḳlıḳ bol- 220a/06, 248a/05
yarġan bol- 42a/16
yarıŋ bol- 191a/14
yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol- 15b/07

yaruḳ kün ḳaraŋġu bol- 46b/18, 151a/10
yaşım kiçik bol- 146b/16
yaşḳa çoŋ bol- 233b/20
yaz bol- 305b/06
yetgen bol- 14a/10, 81b/03, 174b/20, 205b/08, 228b/15
yetīmlik ḥālda bol- 272b/15
yeti yaşar bol- 123a/18
yetmegen bol- 174b/17
yetür bol- 64a/16
yégeniŋ aş bol- 51b/17
yéŋil bol- 219a/11
yıraḳ bol- 2b/05, 45b/04, 131b/05, 133b/18, 157a/13, 157a/13, 182b/02, 217b/06, 229b/17, 236b/10
yigit bol- 124a/01, 169a/09, 180b/07
yoḳ bol- 45a/09, 51a/14, 62b/19, 83b/14, 132a/01, 145b/18, 159a/03, 162a/11, 171b/14, 180b/06, 211b/06, 216b/10, 295a/01
yoḳsuz bol- 128a/14, 154a/21, 179b/12, 216b/15
yolçı bol- 31a/14, 116b/04, 266b/16, 278a/19
yoldaş bol- 25a/02, 128b/04, 175b/01
yosunıda bol- 234b/16
yögeş bol- 150a/16
yuḳḳarı bol- 58b/08, 121a/17, 140b/14, 216a/11, 330a/03, 330a/03
yumşaḳ āvāzlıḳ bol- 244b/09
yumşaḳ bol- 57a/17, 129a/08
yüregi ḳan bol- 8a/13
yürekleri ḳan bol- 286a/21
zabūn bol- 255a/12, 278a/14, 287a/09
ẓāhır bol- 5a/15, 5b/10, 7a/12, 71b/09, 139a/02, 254b/01, 278b/05
zaḫm-dār bol- 26b/04, 34a/12, 54a/16, 57b/14, 210a/21, 211a/12, 214b/07
zaḫmīlıḳ bol- 22b/11, 28a/02, 197b/02, 298b/14
zaḫmlıḳ bol- 8a/04, 22b/09, 30a/01, 55b/19, 56a/04, 57b/14, 182a/18
zahraları çāk çāk bol- 25b/08
zahrası çāk bol- 30b/15
ẓālım bol- 53a/02, 130b/08, 144b/02, 146a/14, 196a/20, 230a/04, 248a/18, 273a/15, 308b/08, 308b/11, 308b/14, 310a/13, 320a/01
zamānī bol- 258b/20
zar-dār bol- 35a/15, 39b/11, 71b/07, 90b/12, 117b/12, 121a/10, 127b/03, 129a/14, 174b/13, 175a/01, 180a/16, 219a/12, 228b/07, 270b/05, 318a/06
zar-dārlıḳda bol- 308b/07
żāyıʿ bol- 36a/02, 52b/13, 123a/05, 144b/06, 168a/10, 238b/18
zīr-i mīġ bol- 316b/02
zīr u zabar bol- 144b/03, 251a/05
ziyāde bol- 4b/06, 38b/16, 61b/18, 72b/09, 73b/09, 88a/06, 101b/02, 108b/18, 117b/08, 125b/02, 129b/15, 168a/14, 168b/07, 170b/13, 177a/07, 178a/06, 191a/14, 194a/18, 196a/07, 200b/08, 200b/19, 244b/03, 250a/05, 255a/07, 264b/17, 267b/05, 268b/19, 279b/21, 292a/04, 300a/09, 304b/07, 316b/15
ziyāde u kem bol- 18a/06
ziyādelik bol- 143b/19
zıyān-kār bol- 51b/18
zıyān bol- 181b/11, 252b/04, 252b/09
zıyānlıḳda bol- 228a/01
ẓulm bol- 10b/14, 180a/04, 210b/18, 258a/14
ẓulm ve açıġ bol- 59a/05 [=3638]
açıp bol- 212b/20
alsaḳ bol- 103a/12
aytıp bol- 12b/07, 23b/07, 292a/05, 304a/12
baġlap bol- 128b/18
barıp bol- 21a/15, 89a/12, 298a/17

berip bol- 34b/13
bilip bol- 203a/15, 203a/16, 231b/19
bolsa bol- 71b/02, 275a/01
bolup bol- 126b/04, 137a/09, 212b/09, 231a/01, 233b/20, 233b/21, 275b/02
dép bol- 37a/04, 56b/09, 154a/15, 156a/08
dése bol- 37a/04, 56b/09, 277b/10
evrüp bol- 137a/10
éşitip bol- 294a/09
istep bol- 286a/20
işenip bol- 97b/12
ḳaçıp bol- 153a/09, 274b/18
ḳaçurup bol- 314a/20
kelip bol- 253a/15
keltürüp bol- 143b/20
ḳılıp bol- 45a/20, 46b/06, 57b/05, 96a/02, 126b/16, 177b/15, 185b/12, 226a/10
ḳılsa bol- 57b/05, 218b/03
ḳılsaḳ bol- 71b/05, 119b/10, 226a/16, 253a/13
kirip bol- 288b/03
ḳoyup bol- 203a/16
ḳutulup bol- 61b/10, 156a/07, 185b/13, 186b/09, 245a/01
olturġuzup bol- 310a/14
olturup bol- 197b/09
ötüp bol- 35b/09, 45a/20
tafıp bol- 229b/11
tartıp bol- 114a/03
taşlap bol- 295b/11
turup bol- 296b/07
tutsa bol- 229b/20
tutup bol- 44a/11, 243b/05
üzüp bol- 311b/02
yaşunup bol- 10b/03, 11b/19, 23b/08, 45a/20, 52b/03, 108b/20, 190a/07, 199a/21, 288b/01
yatıp bol- 158b/02
yulsa bol- 309b/0
[=83]

boluş- Oluşmak (ol- fiilinin işteş şekli).
b.-up 8a/16
[=1]
ḫūş-ḥāl u ḫurram boluş- 8a/16
[=1]

boran Fırtına, şiddetli rüzgâr.
b. 72b/02
b. (ḳara boran ḳof-) 78a/02, 101b/07, 278b/03
b. (ḳatıġ boran) 32a/07
b. (ḳatıġ boran ḳof-) 37b/01, 101b/06
b. bol- 35a/06
b.+lar (ḳara boranlar ḳof-) 258a/18
b.+lar (ḳatıġ boranlar bol-) 72a/20
b.+lar (ḳatıġ boranlar ḳof-) 35a/04
b.+lar (ḳatıġ ḳara boranlar ḳof-) 33b/16
b.+nıŋ 278b/08
[=13]

Borzīn I Behram (**Bahrām VI**) döneminde yaşlı ve bilge bir çiftçi. Mihr Aferid (**Mıhr-āfarīd**), Feranek (**Farānek**) ve Şenbelid (**Şanbalīd**) adlı üç kızı vardır ve üçünü de Behram (**Bahrām VI**)'a vermiştir.
B. 166a/09, 166a/16, 166a/18, 166a/18, 166b/02, 166b/13, 166b/17
B. érdi 166a/05
B.+nıŋ 166b/16
[=9]

Borzīn II k.a. Bk. **Pahlavān-ı Borzīn I**
B. (Pahlavān-ı Borzīn) 177b/09
[=1]

Borzīn III k.a. Bk. **Pahlavān-ı Borzīn II**
B. (Pahlavān-ı Borzīn) 211b/20, 213a/16, 214a/08, 214a/21, 214b/05
B.+nıŋ (Pahlavān-ı Borzīn) 213a/15, 213b/01, 214a/06
[=8]

Borzmıhr I Behram (**Bahrām VI**) döneminde yaşamış ulu kişilerden biri. Nersi (**Narsī**)'nin mektubunu Behram (**Bahrām VI**)'a götürmüştür.
B. 179b/02, 179b/02
[=2]

Borzmıhr II Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın kâtiplerinden biri.
B. 249b/17
B.+nı 251b/03
[=2]

Borzūy I Behram (**Bahrām VI**)'ın, Hindistan (**Hındıstān**) padişahı Şengül (**Şengül**)'ün yanında kullandığı takma adı. Şengül (**Şengül**)'e kendisini Borzuy Elçi olarak tanıtmıştır.
B. 189b/07
B. turur 185a/18
[=2]

Borzūy II Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın hekimi. Kelile ve Dimne (**Kelīle ü Dimne**)'yi, Hindistan (**Hındıstān**)'da geceleri gizlice yazıya aktarmak suretiyle İran (**Īrān**)'a getiren kişi. Krş. **Borzūy Ḥakīm**
B. 240a/10, 240a/11, 240a/17, 240a/21, 240b/08, 240b/15
B. bile 240a/03
B.+ġa 240b/07
B.+nı 240a/01, 240a/11
[=10]

Borzūy Ḥakīm k.a. Bk. **Borzūy II**
B. 239b/03, 239b/08, 240a/06, 240b/03, 240b/05, 240b/06, 240b/11
B.+dın 240b/21
B.+ġa 239b/18
B.+nıŋ 240a/02
[=10]

boşan- (Hayvan) Bağından kurtulmak.
b.-dı 252a/20
b.-ıp 161a/11
[=2]

boy Boy, uzunluk, yükseklik; kenar, kıyı; vücut, beden, gövde.
b.+ı 97b/06, 299b/07
b.+ı (on kemend boyı) 206a/05
b.+ıda 4b/16, 288a/10, 294a/01, 323a/01
b.+ıda bar Vücüdunda var (Hamile). 121b/10, 123a/16, 135a/14
b.+ıda bol- Vücudunda olmak (Hamile olmak). 70b/09, 75b/13, 126a/09, 233a/01
b.+ıda ḳal- Vücudunda kalmak (Hamile kalmak). 111a/06
b.+ıdaġı 28b/20, 31a/08
b.+ıdaġı tügleri ḳof- 294a/06
b.+ıġa titrek tüş- 17b/16, 310b/06
b.+ları 101b/09, 166a/02
b.+larıda 191b/20
b.+larıdın 22a/11, 31a/05
b.+umda 240b/16
b.+umda bar 122a/15
b.+umġa 271a/19
[=28]

boya- Boyamak, renk vermek; bulamak, kaplamak.
b.-dı 69a/20, 306b/04
[=2]
yaşıl boya- 306b/04
[=1]

boyal- Boyanmak, bulanmak, kaplanmak.
b.-dı 9b/18, 258b/16, 260b/02
b.-ıp 17b/09
b.-ıpdur 34a/18
b.-ur 17b/19
[=6]
ḳanġa boyal- 9b/18, 17b/19, 34a/18, 258b/16, 260b/02
tofraḳ ve ḳanġa boyal- 17b/09
[=6]

boyluḳ < *boyluġ* Boylu, boyu olan.
b. 254a/07
[=1]

boyun Boyun, vücudun omuzla baş arasında kalan kısmı.
b. (farmānımġa boyun sun-) 12a/11
b.+ı (boynı) 125a/13
b.+ıda (boynıda) 303a/14
b.+ıdın (boynıdın) 157b/15
b.+ıġa (boynıġa) 30b/12, 33b/13, 55a/15, 62b/20, 89b/16, 165b/13, 204b/17, 272b/18, 274a/07
b.+ını (boynını) 62b/17, 275a/04
b.+larıda 322a/16
b.+larıġa 92b/18
b. tolġa- Boyun çevirmek (İtaat etmemek, kafa tutmak; yüz çevirmek). 13a/15, 16b/01, 16b/06, 35a/01, 37a/01, 46b/04, 46b/16, 46b/18, 47a/14, 51b/14, 52b/10, 53b/13, 78b/06, 82b/09, 86a/08, 88a/18, 93a/09, 93a/10, 93a/13, 93a/14, 100b/17, 129b/05, 131b/08, 147b/13, 149a/04, 150a/10, 154a/05, 154b/06, 197b/15, 213a/04, 219b/20,

227a/06, 238a/04, 247a/06, 263a/07, 263a/14, 264b/03, 276b/05, 282a/21, 308b/12, 309b/03, 310a/06
b.+uŋda turur (boynuŋda turur) 29a/06
b.+uŋġa (boynuŋġa bol-) Boynuna olmak (Sorumluluğu, günahı üzerinde olmak). 235a/11
b.+uŋġa turur (boynuŋġa turur) 235a/19
[=62]
Bozor k.a. Bk. **Bozorcmıhr**
B. 216b/02
[=1]
Bozorcmıhr Bozorgmihr; Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın ünlü ve bilge veziri. Merv (**Marv**) şehrinden ulu bir kişinin oğludur. Metnimize göre kendisi, tavla oyununun mucididir. Krş. **Bozor, Ḫᵛāca-ı Bozorcmıhr**
B. 211b/21, 215a/17, 215a/21, 215b/05, 215b/07, 215b/13, 215b/18, 216a/12, 216a/13, 216b/02, 217a/01, 217a/03, 217a/09, 217a/10, 217a/12, 217a/17, 217a/19, 217b/01, 217b/04, 217b/05, 217b/11, 218a/10, 218a/19, 218b/09, 219a/03, 219a/05, 219a/14, 219b/04, 219b/06, 220a/14, 220b/12, 228b/20, 228b/21, 229a/02, 229a/02, 229a/11, 229a/13, 229a/15, 229a/18, 229b/02, 229b/05, 229b/06, 229b/07, 229b/09, 229b/14, 229b/15, 229b/16, 229b/18, 229b/20, 229b/21, 230a/01, 230a/03, 230a/10, 230b/09, 230b/12, 230b/17, 231a/04, 231a/07, 231a/13, 231b/11, 231b/20, 232a/01, 232a/06, 232a/10, 232a/16, 232a/17, 232a/18, 240b/18, 241a/08, 241a/16, 241a/18, 241a/19, 241a/21, 241b/06, 241b/10, 241b/13, 241b/16, 242a/19, 242a/21, 242b/04, 242b/09, 242b/11, 242b/14, 242b/15, 242b/18, 243a/03, 243a/06, 243a/10, 243a/15, 243a/16, 246a/11, 246a/14, 246a/21, 246b/02, 246b/06, 247b/19, 247b/21, 248a/01
B. (Ḫᵛāca-ı Bozorcmıhr) 215b/03, 216a/20
B.+dın 218a/07, 219b/03, 220a/08, 231b/15, 241b/15
B.+dın bölek 241a/10
B. érdi 215a/13
B.+ġa 215a/18, 215b/07, 216a/09, 217a/11, 217a/12, 218a/10, 218b/07, 218b/08, 219a/01, 219a/21, 220a/09, 220a/09, 220a/12, 220b/13, 231a/04, 231a/13, 232a/09, 240b/21, 241a/20, 241b/06, 241b/16, 242a/02, 242a/20, 242b/17, 242b/18, 246a/09, 246a/20, 246b/02, 247b/16
B.+nı 215b/06, 215b/13, 219a/20, 220b/12, 230a/08, 231b/01, 231b/11, 231b/15, 232a/06, 232a/18, 239b/04, 241b/03, 241b/09, 241b/13, 242a/08, 242b/16, 242b/17, 243a/09
B.+nıŋ 215a/20, 215b/01, 215b/07, 216a/10, 216a/10, 216a/15, 216b/21, 216b/21, 217a/02, 217a/03, 220b/15, 229a/05, 232a/19, 241a/10, 242a/09, 242b/09
B.+nıŋ (Ḫᵛāca-ı Bozorcmıhr) 216a/16, 241b/04
[=172]
bölek Bölük, parça, kısım; başka; diğer; ayrı.
b. 51b/20, 56b/04, 91b/06, 96a/07, 97b/09, 97b/09, 98a/16, 141b/02, 150b/17, 172b/06, 212b/11, 212b/15, 223b/14, 254b/07, 262b/03, 273b/02, 283a/07, 295b/17, 300b/09, 306b/14, 307a/14, 307b/11, 319a/05
b. (-dın bölek) 3b/15, 9b/04, 12b/20, 25a/05, 35a/18, 37b/17, 42b/01, 58b/14, 79a/03, 108a/07, 134a/17, 164b/13, 167b/09, 167b/10, 186a/19, 196a/18, 214b/07,

214b/08, 215b/01, 220a/07, 220b/21, 221a/11, 225a/05, 241a/10, 270b/07, 288b/14, 314a/05, 316a/02, 318a/08
b. (-din bölek) 6b/16, 7a/14, 32a/12, 46b/14, 52b/18, 90b/01, 152b/08, 152b/13, 154a/05, 205b/13, 212b/09, 222a/03, 238a/15, 251b/02, 294a/08, 311a/06, 323b/15
b. (andın bölek) 82b/07, 83b/06, 107b/13, 154a/15, 169a/18, 179b/13, 200a/11, 267a/20, 304a/08, 321b/15, 327b/20
b. (iki bölek bol-) 234b/02
b. (mundın bölek) 150a/04, 181a/18
b. (özge bölek) 59b/11
b. bölek 111a/02
b.+ni 155b/20, 253b/21, 253b/21
b. turur 216a/05
b. yosunda bol- 292b/09
b. yosunda ḳıl- 124a/13
[=91]

bölün- Bölünmek, ayrılmak.
b.-di 268b/17, 285b/07
b.-diler 233b/01
b.-üp 16a/05
[=4]
iki bölün- 16a/05, 233b/01
üç bölün- 268b/17
[=3]

böri Kurt, köpekgillerden, yırtıcı, etçil memeli hayvan.
b. 14a/20, 107b/03, 129b/16, 161b/21, 203a/10, 203b/21
b. (aç böri) 73a/12, 258a/20, 285a/10
b. bile 133b/07
b. dék (aç böri) 17b/19, 19b/05, 285b/20
b.+ge 129b/10
b. ḫūyluḳ 285a/15
b.+ler 176b/16
b.+ni 153a/17
b.+niŋ 103b/06, 208a/05, 304b/12, 304b/14
[=21]

böşük Beşik.
b.+ini (böşügini) 135a/18
[=1]

böz Bez.
b. 83b/15, 83b/16, 84b/11, 84b/17
b. bile 284b/06
b.+ni 84b/11, 84b/16
b.+niŋ 83b/15
[=8]

bu 1. (Sıfat) Bu.
b. 1b/03, 1b/10, 2a/07, 2a/08, 2a/15, 2b/01, 2b/02, 2b/07, 2b/12, 2b/15, 3a/02, 3b/13, 3b/15, 3b/16, 4a/02, 4a/09, 4b/03, 4b/04, 4b/10, 4b/14, 4b/17, 5a/06, 5a/08, 5a/16, 5b/04, 5b/07, 5b/11, 5b/13, 5b/14, 5b/16, 6a/03, 6a/04, 6a/07, 6a/12, 6b/16, 7a/04, 7a/04, 7a/06, 7a/07, 7a/10, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7b/01, 7b/02, 7b/07, 7b/15, 7b/18, 7b/18, 8a/13, 8a/14, 8a/19, 8a/20, 8b/04, 8b/05, 8b/17, 8b/21, 9a/03, 9a/08, 9a/09, 9a/11, 9a/12, 9a/12, 9a/16, 9a/16, 9b/02, 9b/07, 9b/08, 9b/09, 9b/20, 10a/03, 10a/03, 10a/04, 10a/09, 10a/17, 10b/04, 10b/07, 10b/10, 10b/10, 10b/12, 11a/05, 11a/08, 11a/15, 11b/08, 11b/10, 11b/12, 12a/05, 12a/10, 12a/15, 12a/17, 12b/03, 12b/14, 12b/14, 12b/16, 12b/17, 12b/20, 13a/01, 13a/02, 13a/02, 13a/13, 13a/13, 13a/14, 13a/14, 13a/17, 13a/19, 13b/03, 13b/03, 13b/09, 13b/15, 13b/15, 14a/08, 14a/10, 14b/08, 14b/08, 14b/09, 14b/11, 14b/16, 14b/17, 14b/19, 14b/20, 15a/03, 15a/05, 15a/16, 15b/02, 15b/14, 15b/15, 15b/20, 16a/06, 16a/14, 16a/16, 16a/19, 16b/02, 16b/10, 17a/10, 17a/10, 17a/11, 17a/12, 17a/15, 17a/16, 18a/05, 18a/06, 18a/07, 18a/14, 18a/15, 19b/06, 19b/09, 19b/10, 19b/13, 19b/14, 19b/15, 19b/15, 19b/16, 20a/08, 20a/18, 20b/09, 20b/11, 20b/20, 21a/11, 21b/05, 21b/09, 22a/01, 22a/03, 22a/03, 22a/13, 22a/17, 23b/06, 23b/07, 23b/13, 23b/16, 23b/19, 24b/07, 24b/20, 25a/01, 25a/13, 25a/15, 25b/17, 25b/18, 26a/11, 26a/13, 26a/15, 26b/12, 26b/12, 26b/16, 26b/16, 26b/16, 26b/17,

26b/20, 27a/03, 27a/06, 27a/16, 27b/02, 27b/02, 28a/05, 28a/14, 28a/18, 28a/20, 28a/20, 28b/03, 28b/06, 28b/06, 28b/07, 28b/08, 28b/13, 28b/14, 29a/04, 29a/06, 29a/11, 30a/04, 30a/05, 30a/06, 30b/02, 30b/02, 30b/04, 30b/05, 30b/05, 30b/06, 30b/13, 30b/15, 30b/18, 31a/20, 31b/04, 31b/07, 32a/10, 32a/18, 32b/02, 32b/14, 32b/19, 33a/20, 33b/06, 33b/11, 34a/03, 34a/06, 34a/13, 34a/16, 34b/02, 34b/03, 34b/10, 34b/11, 34b/12, 34b/12, 34b/13, 34b/15, 34b/20, 35a/01, 35a/08, 35a/14, 35a/16, 35b/07, 35b/08, 35b/09, 35b/16, 35b/17, 35b/18, 36a/05, 36a/07, 36a/09, 36a/11, 36a/12, 36a/13, 36b/01, 36b/02, 37a/02, 37a/03, 37a/04, 37a/12, 37a/13, 37a/15, 37a/17, 37a/18, 37b/04, 37b/05, 37b/15, 38a/04, 38a/11, 38a/14, 38a/17, 38b/05, 38b/13, 38b/14, 38b/15, 39b/09, 39b/10, 40a/12, 40b/03, 40b/04, 40b/05, 40b/09, 40b/13, 41a/04, 41a/09, 41a/15, 41b/05, 41b/06, 41b/10, 41b/12, 41b/16, 42a/04, 42a/08, 42a/08, 42a/12, 42a/14, 42b/11, 43a/01, 43a/03, 43a/06, 43a/10, 43a/13, 43a/18, 43b/04, 43b/05, 43b/11, 43b/13, 43b/16, 43b/19, 44a/01, 44a/05, 44a/09, 44a/17, 44b/04, 44b/04, 45a/07, 45a/16, 45b/10, 45b/18, 46a/01, 46a/13, 46a/18, 46b/07, 46b/07, 46b/11, 46b/13, 47a/10, 47a/11, 47a/14, 47b/02, 47b/07, 47b/11, 47b/16, 47b/17, 48a/19, 48b/08, 48b/08, 48b/16, 48b/19, 49a/02, 49a/10, 49b/15, 50a/11, 50b/01, 51a/02, 51a/03, 51a/10, 51a/11, 51a/12, 51a/17, 51a/18, 51b/06, 51b/08, 51b/10, 51b/10, 51b/16, 52a/05, 52a/08, 52a/14, 52b/04, 52b/07, 52b/10, 52b/15, 52b/18, 53a/16, 53a/17, 53a/18, 53b/03, 53b/04, 53b/08, 54a/01, 54a/02, 54a/02, 54a/11, 54a/19, 55a/05, 55a/08, 55a/11, 55a/20, 55b/04, 55b/05, 55b/07, 55b/09, 55b/12, 56a/03, 56a/11, 56a/19, 56b/07, 57a/07, 57a/13, 57b/15, 57b/17, 58a/03, 58a/03, 58a/06, 58a/07, 58a/11, 58a/17, 58a/19, 58b/02, 58b/08, 58b/12, 58b/13, 58b/16, 58b/20, 58b/20, 59a/06, 59b/01, 59b/05, 59b/18, 59b/19, 60a/17, 60b/02, 60b/10, 60b/10, 60b/10, 60b/13, 60b/14, 60b/14, 60b/16, 60b/17, 60b/18, 61a/01, 61a/13, 61a/15, 61a/17, 61a/17, 61b/01, 61b/13, 61b/17, 61b/20, 62b/09, 62b/19, 63a/06, 63a/07, 63a/08, 63a/11, 63a/12, 63b/13, 63b/15, 64a/09, 64a/11, 64a/13, 64a/16, 64a/17, 64b/02, 64b/02, 64b/04, 64b/07, 64b/16, 65a/07, 65a/07, 65a/08, 65a/09, 65a/09, 65a/10, 65a/11, 65a/19, 65a/19, 65a/20, 65b/02, 65b/04, 65b/08, 65b/11, 65b/12, 65b/18, 66a/08, 66a/09, 66a/16, 66b/11, 66b/12, 67a/02, 67a/07, 67a/08, 67a/09, 67a/11, 67a/12, 67a/14, 67b/08, 67b/16, 68a/05, 68a/14, 68b/14, 69a/02, 69a/09, 69b/19, 70a/07, 70a/10, 70a/13, 70a/17, 70b/03, 70b/04, 70b/11, 71b/01, 71b/02, 71b/04, 71b/04, 72a/06, 72a/12, 72a/14, 72a/18, 72b/07, 72b/15, 73a/06, 73a/07, 73a/13, 73a/15, 73a/17, 73b/17, 74a/08, 74b/04, 74b/13, 74b/20, 75a/01, 75a/02, 75a/13, 75a/14, 75a/15, 75a/19, 75b/02, 75b/18, 76a/10, 76a/18, 77a/06, 77a/18, 77a/19, 77b/01, 77b/05, 77b/06, 77b/14, 78a/16, 78a/17, 78a/20, 78b/12, 78b/14, 78b/15, 78b/16, 79a/04, 79a/05, 79a/05, 79a/06, 79a/18, 79b/01, 79b/08, 79b/17, 79b/19, 79b/20, 80a/02, 80a/09, 80a/11, 80b/02, 80b/02, 80b/13, 81a/11, 81a/17, 81b/05, 81b/07, 81b/09, 82a/15, 82a/18, 82a/20, 82a/20, 82b/05, 83b/01, 83b/05, 83b/08, 84a/16, 84a/17, 84a/17, 84a/18, 84a/19, 84b/07, 84b/09, 85b/02, 85b/02, 85b/19, 86a/11, 86a/15, 86a/16, 86b/07, 86b/07,

86b/07, 86b/09, 86b/14, 87a/03, 87a/04, 87a/12, 87a/16, 87a/17, 87b/08, 87b/11, 87b/12, 88a/06, 88a/06, 88a/10, 88a/17, 88b/07, 88b/14, 88b/15, 88b/19, 89a/03, 89a/17, 89b/11, 90a/06, 90a/12, 90b/01, 90b/01, 90b/03, 90b/07, 91a/02, 91a/08, 91a/09, 91a/14, 91a/17, 92a/04, 92a/04, 92a/10, 92a/10, 92a/12, 92a/16, 92a/17, 92a/18, 92a/19, 92b/11, 93a/07, 93a/14, 93b/03, 93b/07, 93b/16, 93b/20, 94a/09, 94b/03, 94b/07, 94b/14, 94b/20, 94b/20, 95a/01, 95a/03, 95a/05, 95a/15, 95b/09, 95b/14, 95b/15, 95b/16, 96a/07, 96a/19, 96a/19, 97a/04, 97a/12, 97a/15, 97a/16, 97a/16, 97a/18, 97b/10, 97b/14, 97b/15, 97b/16, 97b/17, 98a/01, 98a/02, 98a/08, 98a/15, 98a/18, 98b/07, 98b/13, 99a/17, 99b/07, 99b/08, 99b/08, 99b/16, 99b/18, 99b/20, 100a/11, 100a/12, 100a/18, 100b/14, 100b/17, 100b/18, 101a/07, 101a/12, 101a/13, 101a/18, 102b/10, 102b/11, 102b/20, 103a/04, 103a/17, 104a/20, 104b/05, 104b/07, 104b/12, 104b/14, 104b/17, 105a/02, 105a/02, 105a/04, 105a/09, 105b/16, 106a/01, 106a/08, 106a/17, 106a/18, 106b/09, 106b/11, 106b/19, 106b/20, 107a/06, 107a/07, 107b/05, 108a/07, 108a/08, 108a/10, 108a/16, 108a/20, 108b/08, 108b/08, 108b/10, 108b/13, 108b/16, 109a/02, 109a/16, 109a/18, 109b/13, 109b/14, 109b/17, 110a/05, 110a/12, 110a/13, 110b/05, 110b/07, 111a/16, 111b/17, 112a/12, 112a/15, 113a/08, 113a/11, 113a/14, 113a/15, 113b/16, 113b/18, 113b/18, 113b/19, 114a/06, 114a/07, 114a/20, 114b/04, 114b/08, 114b/20, 115a/14, 115a/15, 115b/06, 115b/07, 115b/11, 116b/06, 116b/11, 117a/18, 118a/12, 119a/06, 119a/06, 119a/07, 119a/08, 119b/07, 119b/16, 120a/11, 120b/01, 120b/04, 120b/10, 120b/11, 121a/01, 121a/03, 121a/16, 121b/01, 121b/02, 121b/05, 121b/09, 121b/19, 121b/20, 122a/08, 122a/14, 122a/17, 122a/18, 122b/02, 122b/03, 122b/03, 122b/04, 122b/06, 122b/12, 122b/13, 122b/13, 122b/19, 123a/08, 123a/12, 123a/13, 123a/14, 123a/17, 123b/01, 124a/03, 124b/07, 124b/20, 125a/09, 125b/07, 125b/07, 125b/11, 126a/05, 126a/07, 126a/18, 126b/04, 126b/05, 126b/09, 127a/01, 127a/18, 128a/01, 128b/02, 128b/18, 128b/20, 129a/02, 129a/09, 129a/10, 129a/17, 129b/07, 129b/14, 130a/04, 130a/08, 130a/19, 130a/20, 131a/08, 131b/01, 131b/03, 131b/04, 131b/12, 131b/12, 131b/15, 131b/17, 131b/21, 132a/06, 132b/06, 132b/09, 133a/11, 133a/12, 133a/13, 133a/14, 133b/02, 134a/04, 134b/05, 134b/07, 134b/08, 134b/09, 134b/12, 134b/15, 134b/19, 134b/21, 136a/09, 136b/15, 136b/18, 137a/14, 137b/02, 137b/08, 137b/08, 137b/09, 137b/10, 138a/13, 139a/18, 139b/01, 139b/04, 139b/09, 139b/09, 140a/08, 140a/18, 140b/13, 141b/10, 142a/03, 142b/21, 143a/11, 143b/05, 143b/06, 143b/07, 143b/21, 144a/02, 144a/13, 144b/01, 144b/03, 144b/14, 144b/15, 144b/18, 144b/20, 145b/06, 146a/02, 146a/05, 146a/06, 146a/11, 146a/13, 146a/15, 146a/18, 146b/06, 146b/20, 148a/12, 149a/06, 149a/06, 149a/10, 149b/04, 149b/12, 149b/18, 149b/19, 150a/07,

150a/12, 150b/02, 150b/09, 150b/09, 150b/10, 150b/12, 150b/13, 151a/11, 151a/12, 151a/14, 151a/14, 151b/04, 151b/11, 152a/03, 152a/04, 152a/12, 152b/10, 152b/11, 152b/14, 153a/04, 153a/06, 153a/17, 153a/19, 154a/05, 154a/07, 154a/09, 154a/10, 154a/13, 154b/07, 154b/14, 155a/18, 155b/19, 155b/21, 156a/04, 156a/06, 156a/09, 156a/10, 156a/10, 156a/20, 156b/01, 156b/03, 157a/06, 157a/14, 157a/18, 157b/08, 157b/12, 157b/12, 158a/13, 158a/13, 158a/16, 158b/01, 158b/02, 158b/03, 158b/05, 158b/05, 158b/06, 158b/07, 158b/09, 158b/09, 158b/11, 158b/13, 158b/18, 158b/19, 158b/20, 158b/21, 159a/04, 159a/04, 159a/10, 159a/11, 159a/15, 159b/20, 160a/05, 160a/07, 160a/09, 160a/09, 160a/10, 160a/13, 160a/14, 160a/14, 160a/14, 160a/15, 160a/21, 160b/10, 160b/10, 160b/20, 161a/01, 161a/07, 161a/15, 161a/16, 161a/20, 161b/02, 161b/03, 161b/06, 161b/07, 161b/20, 161b/21, 162a/02, 162a/04, 162a/04, 162a/14, 162a/15, 162a/18, 162b/01, 162b/03, 162b/04, 162b/07, 163a/01, 163a/02, 163a/09, 163a/09, 163a/12, 163b/05, 163b/06, 163b/08, 163b/15, 163b/18, 163b/19, 163b/19, 163b/20, 163b/20, 163b/21, 164a/06, 164a/07, 164a/07, 164a/11, 164a/18, 164a/18, 164a/20, 164b/08, 164b/14, 164b/16, 164b/20, 165a/07, 165a/09, 165a/09, 166a/06, 166a/14, 166a/14, 166a/19, 166b/12, 166b/13, 166b/13, 166b/14, 166b/16, 166b/18, 167b/06, 167b/07, 167b/07, 167b/08, 167b/12, 167b/14, 167b/20, 168a/03, 168a/07, 168a/07, 168a/12, 168a/21, 169a/03, 169a/07, 169a/08, 169a/16, 169b/05, 169b/08, 169b/11, 169b/13, 169b/15, 169b/15, 169b/16, 170a/08, 170a/14, 171a/20, 171b/01, 171b/15, 172a/03, 172a/06, 172a/07, 172a/08, 172a/08, 172a/10, 172a/14, 172a/14, 172b/12, 172b/14, 173a/01, 173a/03, 173a/04, 173a/04, 173a/13, 173b/05, 173b/15, 173b/19, 174a/05, 174a/17, 174a/19, 174b/03, 174b/06, 175a/09, 175a/14, 175a/16, 175a/19, 175a/19, 175b/03, 175b/10, 175b/14, 176a/10, 176a/12, 176a/13, 176a/14, 176a/14, 176a/17, 176a/19, 176b/04, 176b/06, 176b/06, 176b/09, 176b/14, 176b/14, 176b/17, 176b/19, 177a/05, 177a/06, 177a/08, 177a/09, 177b/02, 177b/03, 177b/18, 178a/04, 178a/04, 178a/05, 178a/08, 178b/03, 179a/08, 179a/21, 179b/03, 180a/15, 180b/02, 181a/04, 181a/14, 181a/21, 181b/01, 181b/04, 181b/08, 181b/11, 181b/13, 181b/15, 182a/05, 182a/13, 182a/13, 182a/19, 182b/10, 182b/14, 183a/10, 183a/15, 183b/15, 183b/18, 183b/19, 184b/17, 184b/17, 184b/17, 184b/18, 185a/05, 185a/09, 185a/09, 185a/13, 185a/14, 185a/19, 185a/20, 185a/20, 185b/10, 186a/02, 186a/07, 186a/08, 186a/09, 186b/06, 186b/07, 186b/15, 187a/01, 187a/01, 187a/01, 187a/04, 187a/05, 187a/07, 187a/08, 187a/09, 187a/10, 187a/13, 187a/20, 187b/06, 188a/20, 188b/02, 188b/05, 188b/07, 189a/02, 189a/17, 189a/20, 189a/20, 189b/02, 189b/16, 189b/19, 189b/21,

190a/01, 190a/18, 191a/12, 192a/07, 192a/19, 192b/19, 193a/01, 193a/04, 193a/09, 193a/11, 193a/21, 193a/21, 193b/15, 193b/15, 194a/02, 194a/04, 194a/11, 194a/16, 194b/06, 195a/01, 195a/07, 195a/15, 195b/08, 195b/18, 195b/19, 196a/03, 196a/05, 196a/06, 196a/07, 196a/08, 196a/10, 196a/12, 196a/14, 196b/04, 196b/11, 196b/13, 196b/21, 197a/04, 197b/08, 197b/09, 197b/17, 198a/02, 198a/02, 198a/05, 198a/09, 198b/14, 198b/18, 199a/03, 199a/11, 199b/01, 199b/16, 199b/16, 200a/05, 200a/10, 200a/18, 200b/08, 200b/09, 200b/10, 200b/11, 201b/03, 201b/09, 201b/10, 201b/13, 201b/20, 202a/01, 202a/03, 202a/07, 202b/03, 202b/04, 202b/05, 202b/05, 202b/06, 202b/13, 203a/01, 203a/02, 203a/07, 203b/05, 204a/07, 204a/10, 204a/15, 204a/17, 204a/19, 204b/15, 204b/20, 204b/21, 205a/11, 205a/21, 205a/21, 205b/15, 205b/16, 205b/16, 205b/18, 205b/21, 206a/01, 206a/05, 206a/05, 206a/12, 207a/12, 207a/17, 207b/01, 207b/03, 207b/10, 207b/14, 207b/14, 207b/18, 207b/20, 208a/10, 208a/17, 208a/18, 208b/03, 208b/04, 209a/16, 209a/20, 210a/13, 210b/09, 210b/10, 210b/12, 211a/10, 211a/17, 211a/18, 211b/04, 211b/06, 211b/08, 212a/21, 212b/02, 212b/08, 212b/12, 212b/14, 212b/19, 213a/08, 213a/13, 213a/17, 213b/09, 213b/16, 214a/12, 214a/13, 214a/14, 214a/16, 214a/19, 214b/14, 214b/19, 214b/20, 214b/20, 215a/10, 215a/10, 215a/14, 215a/15, 215a/16, 215a/16, 215a/17, 215a/17, 215a/19, 215a/19, 215a/20, 215a/21, 215b/04, 215b/09, 215b/16, 215b/18, 215b/19, 216a/02, 216a/21, 216b/05, 216b/08, 216b/21, 217a/09, 217a/16, 217a/17, 217b/05, 217b/09, 217b/17, 218b/01, 218b/21, 219a/14, 219a/15, 219b/04, 219b/09, 220a/07, 220a/08, 220a/14, 221a/09, 221a/13, 221a/16, 221b/03, 221b/06, 221b/07, 221b/08, 221b/09, 221b/11, 222a/04, 222a/07, 222a/08, 222a/09, 222a/13, 222a/15, 222a/15, 222a/17, 222a/18, 222b/09, 223a/11, 223a/16, 223b/10, 224a/09, 224a/09, 224a/20, 224b/05, 225a/15, 225b/09, 225b/09, 225b/14, 226a/09, 226a/15, 226a/20, 226b/08, 226b/21, 227a/02, 227a/11, 227a/11, 227a/12, 227a/13, 227b/20, 228a/11, 229a/05, 229a/06, 229a/09, 229b/02, 229b/02, 229b/11, 229b/13, 230a/06, 230a/19, 230a/21, 230b/02, 230b/06, 230b/10, 230b/14, 230b/15, 230b/17, 230b/18, 230b/20, 231a/10, 231b/08, 231b/09, 231b/18, 232a/01, 232a/02, 232a/03, 232b/12, 233a/20, 233b/05, 233b/06, 233b/06, 233b/12, 233b/17, 233b/19, 233b/20, 234a/03, 234a/19, 234a/21, 234b/01, 234b/11, 234b/20, 235a/03, 235a/04, 235a/11, 235a/13, 235a/13, 235a/16, 235a/20, 235b/03, 235b/04, 235b/10, 235b/11, 235b/14, 235b/15, 235b/16, 235b/18, 236a/03, 236a/04, 236a/05, 236a/07, 236a/11, 236a/19, 236b/11, 236b/18, 237a/01, 237a/14, 237a/18, 237b/01, 237b/19, 238a/02, 238a/08, 238a/08, 238a/10, 238a/12, 238a/13, 238b/03, 238b/05, 238b/14, 238b/19,

239a/01, 239b/02, 239b/15, 240a/08, 240a/08, 240a/13, 240a/16, 240a/17, 240a/20, 240b/10, 240b/18, 240b/20, 241a/20, 241b/05, 241b/07, 241b/08, 241b/08, 241b/11, 241b/16, 241b/16, 241b/17, 241b/17, 241b/20, 242a/01, 242a/02, 242a/04, 242a/06, 242a/07, 242a/12, 242a/13, 242a/14, 242a/16, 242a/19, 242a/21, 242b/03, 242b/04, 242b/10, 242b/11, 243a/01, 243a/04, 243a/04, 243a/06, 243a/18, 244a/09, 244a/18, 244a/19, 244a/19, 244a/20, 244b/06, 245a/10, 245a/14, 245b/02, 245b/19, 246a/06, 246a/07, 246a/12, 246a/14, 246a/16, 246a/18, 246b/07, 246b/10, 246b/21, 247a/15, 247a/19, 248a/06, 248a/09, 248b/08, 248b/12, 249a/14, 249a/21, 249b/01, 249b/03, 249b/17, 249b/19, 249b/21, 249b/21, 250a/04, 250a/06, 250a/18, 250b/04, 250b/07, 250b/08, 250b/09, 250b/17, 250b/19, 250b/21, 251a/01, 251a/03, 251a/15, 251a/16, 251a/19, 251b/01, 251b/11, 251b/16, 251b/19, 252a/05, 252a/07, 252b/05, 252b/14, 253a/01, 253a/04, 253a/09, 253a/21, 253b/03, 253b/04, 253b/07, 253b/12, 254a/02, 254a/09, 254b/11, 254b/13, 254b/14, 254b/20, 255a/12, 255a/19, 255a/21, 255b/05, 255b/06, 255b/18, 255b/18, 255b/18, 255b/19, 255b/20, 255b/20, 256a/01, 256a/04, 256b/03, 256b/05, 256b/08, 256b/12, 256b/17, 256b/17, 256b/21, 257a/01, 257a/13, 257b/02, 257b/10, 258a/07, 258a/10, 258a/13, 258a/18, 260a/04, 260a/19, 260b/17, 261a/05, 261a/06, 261a/13, 261a/13, 261b/01, 261b/05, 261b/13, 261b/14, 261b/16, 261b/20, 261b/20, 262a/01, 262a/04, 262a/06, 262a/07, 262a/10, 262a/11, 262a/12, 262a/14, 262a/15, 262b/13, 262b/15, 262b/18, 263a/16, 263a/19, 263b/06, 263b/08, 263b/09, 264b/01, 264b/01, 264b/02, 264b/19, 265a/01, 265a/20, 265b/07, 265b/09, 265b/11, 265b/12, 266a/01, 266a/04, 266a/15, 266a/20, 266a/20, 266a/21, 266b/05, 266b/15, 266b/16, 266b/18, 266b/20, 267a/08, 267b/09, 267b/14, 267b/16, 268a/14, 268a/18, 268a/21, 268a/21, 268b/02, 268b/15, 269a/04, 269a/06, 269a/10, 269b/02, 269b/06, 270a/05, 270a/12, 270b/09, 270b/10, 270b/12, 270b/17, 270b/21, 271a/15, 271a/18, 271a/19, 271a/20, 271b/05, 271b/06, 272a/08, 272b/05, 272b/06, 272b/13, 273a/09, 273a/14, 273a/19, 273a/21, 273b/10, 273b/12, 273b/12, 273b/19, 274b/13, 274b/21, 275a/05, 275a/09, 275b/11, 275b/12, 275b/17, 276a/03, 276a/05, 276a/11, 276b/01, 276b/03, 276b/07, 276b/08, 276b/12, 276b/16, 276b/17, 276b/17, 276b/20, 277b/04, 277b/10, 277b/11, 277b/18, 278a/07, 278b/20, 279a/02, 279a/07, 279a/10, 279a/12, 279a/12, 279b/20, 280a/05, 280a/05, 280a/07, 280a/14, 280a/15, 280a/17, 280a/19, 280a/20, 280b/06, 280b/09, 280b/17, 281a/04, 281a/05, 281a/13, 281b/02, 281b/04, 281b/10, 281b/11, 281b/13, 281b/14, 281b/17, 281b/18, 282a/02, 282a/02, 282a/07, 282a/11, 282a/13, 282a/20, 282b/01, 282b/02, 282b/21, 283a/04, 283a/06, 283a/21, 283b/05, 283b/06,

283b/13, 284a/03, 284a/07, 284a/10, 284a/12, 284a/13, 284a/14, 284b/07, 284b/09, 285a/02, 285a/03, 285a/03, 285a/19, 285b/06, 285b/11, 286a/07, 286a/15, 286a/17, 286a/20, 286b/05, 286b/07, 286b/19, 287a/14, 287a/19, 288a/16, 288a/21, 288b/04, 288b/11, 289a/14, 289b/03, 289b/14, 290a/01, 290a/09, 290a/14, 290a/15, 290a/17, 290b/02, 290b/14, 290b/19, 290b/20, 290b/21, 291a/04, 291a/08, 291a/12, 291b/11, 291b/12, 291b/18, 291b/19, 292a/03, 292a/05, 292a/12, 292a/15, 292a/18, 292b/14, 292b/19, 293a/09, 293a/16, 293a/18, 293b/09, 294a/12, 294a/14, 294a/18, 294b/10, 294b/11, 294b/17, 294b/17, 295a/01, 295a/03, 295a/05, 295a/08, 295a/13, 295b/13, 295b/16, 296a/10, 296a/15, 296b/08, 296b/16, 297a/08, 297a/10, 297a/21, 297b/12, 297b/15, 297b/19, 298a/04, 298a/09, 298a/18, 298a/19, 298a/19, 298b/01, 298b/17, 298b/18, 299a/03, 299a/03, 299b/04, 299b/05, 299b/12, 300a/01, 300a/04, 300a/05, 300a/09, 300a/12, 300a/19, 300b/04, 301b/11, 301b/12, 303b/02, 303b/20, 304a/17, 304a/21, 304b/01, 304b/03, 304b/14, 306a/21, 307a/02, 307a/03, 307a/04, 307a/18, 307b/05, 307b/08, 307b/15, 307b/16, 308b/17, 308b/19, 308b/20, 309a/04, 309a/17, 309a/18, 309a/21, 309b/03, 309b/10, 309b/15, 309b/19, 309b/20, 310a/02, 310a/04, 310a/13, 310a/21, 310b/10, 310b/12, 310b/21, 311a/02, 311a/04, 311a/05, 311a/09, 311a/13, 311b/01, 311b/08, 311b/14, 312a/01, 312a/04, 312a/13, 312a/14, 312a/15, 312a/16, 312a/18, 313a/02, 313a/02, 313a/06, 313a/07, 313a/09, 313a/12, 313a/14, 313b/11, 313b/21, 314a/03, 314a/10, 314b/15, 315a/02, 315a/10, 315a/12, 315a/17, 315a/21, 315b/04, 315b/07, 315b/19, 316a/10, 316a/12, 316b/03, 316b/05, 316b/08, 316b/09, 316b/13, 316b/14, 316b/16, 317a/01, 317a/04, 317a/12, 317a/12, 317a/15, 317b/04, 317b/10, 318b/02, 318b/05, 318b/20, 319a/08, 319a/10, 319a/12, 319a/14, 319a/17, 319b/02, 319b/10, 319b/12, 319b/14, 320a/02, 320a/03, 320a/04, 320b/07, 321a/01, 321a/18, 321a/19, 321b/02, 321b/05, 321b/08, 321b/16, 322a/02, 322a/06, 322a/07, 322a/20, 322b/13, 322b/14, 323a/09, 323b/06, 323b/19, 324a/09, 324a/16, 324b/01, 324b/11, 324b/12, 324b/17, 325b/04, 325b/16, 325b/16, 326a/10, 326a/10, 326a/13, 326a/21, 326b/04, 326b/16, 327b/07, 327b/11, 327b/12, 328a/04, 328b/02, 328b/04, 328b/05, 328b/08, 328b/11, 328b/11, 329a/01, 329a/04, 329a/13, 329a/15, 329a/17, 329a/18, 329a/19, 329a/20, 329b/04, 329b/06, 329b/09, 329b/14, 329b/15, 330a/08, 330b/04, 331a/05, 331a/05, 331a/21, 331a/21, 331b/02, 331b/03, 331b/03, 331b/05, 331b/06, 331b/10, 331b/19, 331b/21, 332a/02, 332a/09, 332a/17, 332b/01, 332b/03, 332b/05, 332b/11, 332b/15, 333a/13

b. (başımġa bu künler tüş-) 61b/19

b. (sözni bu yerge ḳoy-) 292a/16

b. (ul başdın bu başġaça) 204a/08

b. çaġlıġ 25b/15, 262b/18

b. çağlıḳ Bu kadar. 44b/17, 44b/17, 88b/18, 179a/16, 253a/15, 256b/02, 262b/14, 266b/06, 285b/11

b. kéçe 8b/01, 9a/20, 38a/08, 52b/07, 56b/03, 58b/01, 138b/15, 139a/12, 157b/12, 157b/20, 158b/01, 158b/04, 158b/05, 161a/08, 168b/12, 168b/17, 169b/11, 169b/12, 173b/03, 176a/09, 273b/04, 273b/07, 273b/12, 273b/18, 275b/10, 275b/14, 310b/02, 332a/13

b. kéçede 169b/15, 169b/15

b. ḳısm 214a/13, 224b/17

b. ḳısm bol- 284b/01

b. kün 5b/10, 7a/06, 7a/08, 20b/03, 21a/12, 38a/11, 40a/12, 46b/19, 50a/17, 52b/15, 57a/04, 59a/06, 59a/10, 59a/14, 81a/04, 113b/11, 117a/17, 117b/02, 136b/02, 157b/20, 157b/21, 158a/01, 158a/06, 158a/06, 158a/08, 164a/18, 166a/08, 175b/01, 175b/04, 204b/12, 204b/13, 204b/14, 236a/10, 239b/09, 250b/01, 266b/21, 275b/15, 275b/15, 275b/18, 284a/01, 287a/15, 289b/06, 290a/05, 304a/12, 304a/13, 314a/06, 315a/12, 316a/20, 316a/21, 316b/02, 316b/04, 316b/15

b. künde 261b/10

b. kündin kéyin 316b/07

b. küngi 197b/08

b. künlük işni taŋlaġa ḳoy- Bugünün işini yarına bırakmak. 131a/02, 203a/15

b. martabada Bu derecede.120a/19

b. reng Bu şekilde. 316b/05

b. ṭerefde 118b/13, 256a/12, 278a/05, 295b/02

b. ṭerefdin 17a/17, 29a/13, 45b/20, 46a/11, 113b/11, 114a/01, 114a/10, 176b/07, 197a/17, 259a/14, 260b/20, 264b/08, 270a/20, 323a/17

b. ṭerefge 114b/19, 116b/01, 331b/20

b. vaḳtda 40b/16, 97b/13, 325b/15

b. yaḳında 9b/04, 41b/01, 189a/08, 286a/13, 291a/06

b. yaŋlıġ Bunun gibi, buna benzer. 1b/07, 316b/03, 333a/17

b. yosunda Bu şekilde, bu tarzda, bunun gibi. 6b/10, 97b/01, 148b/19, 203b/19, 231a/20

b. zamāna 85a/20, 183a/02, 292b/07, 319b/13

b. zamāna öt- 56b/15

b. zamānada 48b/20, 56b/11, 113a/09, 119b/05, 225b/02, 239b/12, 266b/09, 321b/11, 322a/02

b. zamānda 37a/01

[=2252]

2. (Zamir) Bu.

b. 2b/17, 3a/07, 3a/07, 4a/11, 7a/11, 7b/03, 8b/03, 10a/10, 11a/09, 13a/12, 15b/02, 16b/05, 18a/15, 21b/02, 23b/06, 25b/06, 36a/05, 38b/15, 38b/16, 39a/19, 41a/01, 42b/17, 44b/07, 47a/11, 48a/14, 54a/01, 55b/20, 72b/06, 72b/10, 77a/20, 78b/15, 85b/14, 88a/15, 91a/15, 92a/07, 104b/14, 106b/07, 112a/16, 116b/01, 122a/19, 125a/03, 125a/18, 132a/03, 135b/08, 146a/17, 158b/09, 163b/14, 166b/01, 166b/02, 169b/14, 170a/09, 171b/01, 174b/02, 179a/06, 180a/21, 183a/13, 187a/09, 188a/13, 191b/21, 201b/04, 202b/01, 204a/01, 208a/01, 216a/04, 216a/05, 216a/07, 230b/11, 231a/09, 231b/04, 240b/20, 241b/07, 245a/13, 246b/01, 246b/19, 252b/01, 254b/12, 255a/02, 257b/12, 263b/02, 265a/07, 265b/13, 268a/02, 268a/10, 268a/17, 268b/14, 269b/03, 274b/09, 280a/08, 283a/08, 286a/19, 289b/15, 290a/10, 290b/18, 290b/19, 306b/20, 308b/17, 310b/07, 319a/09, 322a/09, 328b/10, 331b/09, 333a/14

b.+dur 10a/19, 162a/21, 255b/02, 283b/09, 314b/14

b. érdi-ki 229a/06
b. kim 291b/14
b.+lar 106b/18, 221b/06
b.+lar üçün 56b/17
b.+larda 99b/17
b.+larġa 2b/16, 56b/16, 56b/18, 202b/10
b.+larnı 39b/17, 92a/14, 111a/01
b.+larnıŋ 36b/20, 153b/06, 266b/10
b. mıdur 262a/01
b. mıydı 276a/07
b.+nıŋ 296b/15
b. turur 181a/14, 251b/10
munça Bu kadar, bunun kadar. 11a/18, 21a/14, 27b/04, 27b/19, 29a/04, 29b/20, 30a/02, 34b/12, 44b/12, 49a/02, 49b/20, 50a/01, 53a/12, 74a/08, 88b/04, 88b/07, 88b/08, 88b/08, 88b/13, 91b/06, 91b/08, 96b/11, 97b/14, 98a/14, 101a/19, 110a/16, 117b/05, 121b/15, 139a/07, 152a/10, 152a/11, 153a/19, 159b/05, 159b/08, 162b/21, 162b/21, 207b/12, 208a/21, 211a/07, 228a/14, 240b/20, 242b/14, 262a/11, 270b/06, 273a/07, 290a/06, 290a/07, 309b/13, 313b/19, 314a/17
munça (bir munça) 3b/12, 4a/06, 4b/02, 42b/13, 49a/13, 67b/09, 70a/03, 72a/08, 75a/08, 85a/06, 88b/11, 89a/10, 92a/03, 95a/11, 97b/02, 99b/02, 100a/10, 100a/18, 101b/08, 103a/09, 103b/13, 105b/01, 106b/14, 108b/10, 112b/06, 116b/06, 118a/12, 121a/15, 123b/11, 126a/12, 128b/12, 135b/16, 136a/01, 160a/16, 173b/02, 173b/19, 175a/09, 176a/11, 177b/16, 185b/08, 189a/14, 193a/19, 196a/15, 228a/02, 228a/04, 228a/05, 241a/11, 242b/12, 243b/07, 247b/06, 248a/02, 253b/01, 255a/19, 264a/14, 293b/15, 306a/14, 317a/13, 317a/16, 322b/01, 327b/06, 327b/18, 329b/05
munçalarnı (bir munça) 147a/12
munçası (bir munça) 268b/18, 269a/02, 269a/03, 296b/15
munda Bunda; burada; buraya. 7a/08, 8b/06, 11a/11, 13b/14, 16a/20, 16b/11, 17b/07, 23b/15, 23b/16, 23b/19, 25b/16, 26a/05, 27a/04, 27a/06, 31a/19, 35a/11, 35a/13, 35a/18, 35b/01, 36a/05, 37a/09, 41b/12, 43a/05, 44a/10, 47a/13, 47b/04, 48a/01, 50b/20, 53b/16, 55a/20, 57b/18, 59a/13, 62a/10, 64b/06, 66a/14, 67a/20, 75a/16, 91a/04, 91b/18, 94a/02, 94a/06, 97a/16, 97a/18, 102a/04, 104b/08, 106b/13, 106b/18, 106b/18, 118b/20, 123a/11, 126a/20, 139a/13, 141a/20, 152a/01, 157b/02, 158a/14, 158a/16, 158b/04, 163b/16, 166a/07, 167b/08, 168a/21, 170a/17, 170a/18, 174b/18, 178a/10, 180b/18, 181a/02, 185a/06, 186a/12, 188a/17, 188b/09, 193a/10, 197b/12, 200a/12, 201a/15, 204b/14, 211a/07, 216a/05, 240a/09, 242a/15, 250b/01, 256a/01, 256b/01, 257a/02, 257a/03, 257a/19, 257b/02, 259b/06, 261b/03, 264a/09, 273b/09, 273b/16, 276b/14, 277a/21, 278b/16, 283b/15, 294a/07, 296b/15, 297a/02, 297b/15, 298a/17, 298a/18, 299b/05, 302a/08, 317b/11, 325a/04, 328a/05
munda éken 61a/06
munda tururlar 273b/09
mundadur 326b/12
mundaġ 112b/18
mundaġıdın 189a/03
mundaḳ Böyle, bunun gibi. 1b/07, 3b/14, 4a/16, 4b/13, 5a/01, 5a/05, 5b/06, 6b/08, 8a/14, 8b/02, 8b/05, 9a/01, 10a/03, 10a/15, 10b/05, 11b/08, 11b/18, 12b/05, 14b/07, 17a/02, 18a/09, 18a/12, 18b/01, 19a/11, 19b/03, 24a/01, 24a/06, 25b/14, 26a/05, 26b/10, 27b/17, 27b/18, 28a/14, 28b/18,

29a/12, 33a/18, 34a/18, 34b/15, 34b/15, 34b/19, 35b/02, 35b/17, 36a/02, 38b/16, 40a/16, 40b/14, 40b/17, 41a/18, 42a/19, 42b/04, 44a/07, 44a/16, 44b/03, 45a/10, 45a/18, 45a/18, 47a/20, 47b/12, 48a/15, 49b/20, 50a/02, 50a/04, 50a/07, 51b/08, 51b/13, 52a/02, 52a/15, 52b/03, 52b/11, 52b/12, 53a/01, 53b/08, 54a/04, 54b/08, 54b/09, 55b/05, 56b/10, 56b/11, 57a/05, 58a/01, 59a/06, 59a/06, 59b/12, 59b/12, 60b/07, 60b/16, 61b/04, 63b/06, 65b/15, 67a/06, 67a/11, 67b/16, 67b/17, 70b/01, 72b/16, 74a/07, 76a/19, 77a/08, 79b/01, 80a/12, 81b/13, 83a/15, 83b/05, 87b/16, 87b/17, 88b/04, 88b/15, 92b/20, 93b/02, 93b/07, 93b/17, 94a/01, 95a/13, 95a/18, 95b/14, 97b/14, 101b/11, 104b/18, 112a/16, 114a/05, 115a/16, 118b/18, 118b/20, 119a/08, 119a/18, 122a/19, 123a/01, 125b/10, 135b/11, 138b/12, 139a/11, 146b/01, 148a/01, 148b/18, 150b/12, 151b/12, 153b/03, 154b/08, 154b/09, 154b/11, 155b/16, 155b/21, 157b/18, 159a/13, 161a/16, 161b/01, 162a/13, 162a/17, 167b/06, 168a/08, 168a/09, 169b/02, 171b/19, 173b/13, 174a/06, 181b/13, 181b/14, 184a/21, 184b/16, 186b/05, 186b/16, 186b/21, 187a/09, 190b/01, 191b/20, 195b/13, 200a/04, 200a/08, 201a/04, 205b/04, 205b/13, 205b/14, 206a/01, 206a/02, 206a/11, 207b/16, 209b/05, 213b/17, 215a/19, 216a/08, 216a/10, 216b/21, 217a/01, 224b/21, 225a/02, 225a/14, 227a/09, 231a/10, 232a/07, 234a/03, 234a/12, 236a/08, 236a/09, 238b/11, 240b/01, 240b/03, 244b/08, 245a/20, 245b/10, 246b/09, 247a/20, 255b/09, 261b/15, 265a/08, 269a/07, 271a/02, 271a/02, 271a/10, 274b/16, 274b/18, 282a/04, 285a/17, 288b/04, 290b/17, 300a/02, 300b/04, 302a/10, 302b/06, 304a/09, 306b/12, 306b/21, 306b/21, 308a/11, 308b/07, 311a/06, 313a/12, 315b/08, 317b/09, 323b/14, 326a/07, 328b/08, 329a/03, 329a/03, 330a/13, 330a/14, 330b/04, 332b/19

mundaḳ (ne-çend maḥal mundaḳ ket-) 161a/04

mundaḳ (ne-çend maḥal mundaḳ kéç-) 175b/15

mundaḳ (ne-çend vaḳt mundaḳ bol-) 138a/03

mundaḳ (ne-çend vaḳt mundaḳ kéç-) 24b/15

mundaḳ (ne-çend vaḳt mundaḳ öt-) 15a/02, 113a/03, 137a/03

mundaḳ (ne-çend zamān mundaḳ öt-) 10a/15, 14b/04, 23a/17, 117b/08, 148a/20, 193b/19, 242a/08, 290b/06, 300a/14, 304b/06, 326b/02

mundaḳ (neççe zamān mundaḳ öt-) 3b/06

mundaḳ bol- 46b/19, 77b/01, 147b/12, 168a/04, 284b/01, 284b/08, 285b/03

mundaḳ éken 243a/14

mundaḳ ḳıl- 6a/03, 45a/10, 80b/15, 82a/05, 105b/14, 105b/15, 177b/15

mundaḳ yosunda 4a/03, 48a/13, 292b/15

mundın Bundan; buradan. 24b/04, 25b/19, 32b/20, 45b/17, 71b/08, 84b/02, 92a/20, 108b/17, 141a/19, 154b/10, 199a/01, 253b/21, 255a/07, 265b/09, 287a/13, 300a/04, 327a/07

mundın bölek Bundan başka. 150a/04, 181a/18

mundın ilgeri Bundan önce. 12b/02, 13a/20, 81b/17, 151b/12

mundın kéyin Bundan sonra. 6b/08, 6b/10, 6b/11, 7b/15, 15a/05, 16a/19, 27a/07, 27b/13,

29b/03, 38b/18, 51b/19, 52a/09, 55b/10, 59a/11, 63a/15, 64a/08, 66a/05, 75a/11, 79b/02, 84a/16, 84b/12, 85a/10, 85a/18, 87a/07, 94a/04, 95b/03, 106a/18, 142b/16, 149a/07, 150b/12, 154b/18, 157a/13, 159b/11, 162a/15, 176b/10, 190a/15, 191a/02, 196a/06, 207a/13, 210b/14, 216a/08, 234b/20, 238b/13, 250b/20, 263a/18, 263b/13, 267a/05, 267a/20, 279a/13, 280b/11, 281a/04, 286a/12, 286a/19, 310a/03, 313a/12, 316b/13, 321b/09, 321b/18, 325a/09, 332a/03, 333a/08

mundın özge Bundan başka. 85b/02

mundın ziyāde 48b/07, 51b/15, 88b/17, 108b/18, 142a/16, 143b/21, 159b/03, 159b/14, 181a/20, 181b/07, 208b/05, 231b/21, 298b/20, 301b/12

munı Bunu. 4b/12, 5b/10, 14b/07, 24b/05, 28a/14, 36b/15, 44a/17, 56b/09, 79b/02, 92a/18, 92a/20, 124a/04, 144a/03, 146a/17, 149a/18, 154b/09, 159b/14, 170b/08, 177a/05, 205b/20, 206a/03, 216a/04, 227a/08, 230b/11, 230b/21, 231a/01, 250b/08, 265b/13, 270a/13, 281b/13, 281b/15, 282a/01, 301a/07, 311a/07, 320a/06, 328a/03

muŋa Buna. 3b/13, 6b/17, 12b/20, 16a/12, 18a/16, 47a/03, 57b/02, 58a/02, 60a/19, 64b/16, 78b/10, 92a/18, 94b/11, 97b/13, 98b/13, 149a/19, 176a/18, 185a/05, 237a/20, 258a/19, 277a/16, 280b/02, 281a/07, 301b/11

munıŋ Bunun. 7a/11, 36a/06, 47b/03, 92a/08, 92b/20, 150b/14, 153a/20, 158b/12, 161b/03, 217a/01, 222a/08, 301b/13, 332a/17

munıŋ bile 44b/04

munıŋ dek (ne-çend zamān munıŋ dek öt-) 12a/04

munıŋ dék 195b/08

munıŋ dék (neçe zamān munıŋ dék öt-) 5a/09

[=808]

buġday Buğday.

b. 193b/06, 195a/16, 199b/13, 201b/01, 201b/03, 201b/08, 325b/11

b.+ı 195a/17, 201b/02

b.+larnı 193b/07

b.+nı 193b/10

b. öŋlük Buğday benizli. 254a/08

[=12]

buġı Geyik. Krş. **keyik**

b. 167a/14, 174b/01

b. bile 167a/16

b.+dın 167a/15

b.+ġa 174a/20

b.+lar 112a/14

b.+larnıŋ 167a/11

b.+nı 44a/14, 44b/01, 44b/13, 112a/10, 112a/12, 112a/14, 167a/13, 167a/15

b.+nıŋ 8a/04, 32a/15, 112a/11, 174a/21

[=19]

Buḫārā Bugün Özbekistan'ın sınırları içerisinde, Zerefşan ırmağının aşağı havzasındaki büyük vahada yer alan tarihî şehir. Orta Asya'nın en eski yerleşim yerlerinden biridir.

B. 227b/18

B.+ġa 332a/12

B.+ġaça 226a/10

B.+nıŋ 291b/07

B. şaharı 178b/12, 223a/18, 327a/04, 331b/16

B. ve Ġarça şaharları 179b/04

[=9]

buḳra Bk. **ḳara buḳra**

bulaġ Bk. **bulaḳ**

b. 104a/12

[=1]

bulaḳ Pınar, kaynak, memba. Krş. **bulaġ**

b. 26b/06, 84a/15, 85a/16, 102a/06, 102a/07, 102a/12, 104a/11,

116a/07, 117b/18, 117b/18, 215b/02
b.+da 203a/10
b. dék 50b/18
b.+dın 84a/14, 104a/17, 116a/07
b.+ġa 102a/13, 150a/20
b.+lar 116a/04
b.+lardın bölek 35a/18
b.+nı 102a/06
b.+nıŋ 84a/15, 85a/17, 104a/14, 149b/19, 150a/05, 291a/17
b. turur 84a/14
b. yaḳası 33b/04
[=29]

bulan Yağma, çapul.
b. (talan ve bulan bol-) 163a/07, 177b/13
[=2]

bulġa- Bulamak.
b.-dıŋız 152a/09
b.-mas men 154b/03
b.-may 329b/08
b.-p 58a/07, 68b/04
b.-rlar 17b/05
[=6]
eteklerińizlerni ḳanġa bulġa- 152a/09
ḳan tofraḳġa bulġa- 17b/05
ḳan ve tofraḳġa bulġa- 68b/04
ḳanġa bulġa- 329b/08
til bulġa- 154b/03
[=5]

bulġan Samur.
b. 106b/02
[=1]

bulġan- Bulanmak, her yanı bir şeyle kaplanmak, belenmek; karışmak, berraklığını ve saflığını kaybetmek.
b.-dı 18b/13, 207a/07, 246a/01
b.-dılar 237b/11
b.-ġanını 40b/15
b.-ġusıdur 125a/05
b.-ıp 17b/02, 20b/20, 22b/01, 27b/20, 28b/04, 55a/17, 60a/15, 60b/05, 68b/08, 79b/10, 80a/10, 176a/03, 214b/03, 260b/04, 323b/06, 331a/03
b.-ıp érdi 31a/08, 60a/12
b.-ıpdur dép 21a/08
b.-mas érdi 28b/09
b.-sa 144a/21
b.-sun 35b/18
[=28]
ʿaḳlı bulġan- 144a/21
ḳan tofraḳġa bulġan- 55a/17, 60a/15, 237b/11
ḳan ve tofraḳġa bulġan- 18b/13, 35b/18, 79b/10, 323b/06
ḳanda bulġan- 40b/15
ḳanġa bulġan- 27b/20, 28b/09, 60a/12, 125a/05, 176a/03, 214b/03, 246a/01, 260b/04, 331a/03
ḳanġa tofraḳġa bulġan- 20b/20
ḳanġa ve tofraḳġa bulġan- 22b/01, 28b/04
ḳanıġa bulġan- 31a/08
ḳara tofraḳġa bulġan- 60b/05
köŋli bulġan- 144a/21
teni tofraḳġa bulġan- 68b/08
tofraḳ ve ḳanġa bulġan- 21a/08
tofraḳġa bulġan- 80a/10
tofraḳġa ve ḳanġa bulġan- 17b/02
[=28]

buluŋ Köşe, bucak.
b.+da 19a/20, 310b/15
b.+da (bir buluŋda) 5b/08, 42a/08, 43b/09, 110b/15, 125a/10, 253b/07
b.+ġa (bir buluŋ) 53b/03
b.+ıda 118a/12
[=10]

bulut Bulut.
b. 86a/17, 110b/04, 115b/04, 245b/11
b. dék 34a/10, 100b/01, 183b/14
b.+dın 72b/07, 241a/14, 243a/12
b.+ġa 166b/10, 209b/15
b.+ġa (başıŋ bulutġa yet-) 169a/08
b.+lar 103b/03, 258a/17
b.+lar gürküre- Bulutlar gürlemek (Gök gürlemek). 278b/03
b.+lardın 35a/05
b.+larnı 35a/09
[=18]

bunyād Far. Yapı, bina.

b. ḳıl- İnşa etmek, kurmak. 28a/20, 110a/01, 116a/04, 116a/08, 211a/02
[=5]
Būrāb Guştasb (**Guştāsb**) döneminde bir demirci.
B. 4b/07, 4b/08, 4b/10, 4b/12
B.+nıŋ 4b/08
[=5]
burahna Far. Çıplak, açık.
b. 97b/16, 282b/15
b. ḳıl- 214b/07, 295a/19
b. yalaŋġaç 322a/13
[=5]
burc I Ar. Köşe.
b.+ıda 162b/13
[=1]
burc II Ar. Burçlar kuşağında yer alan on iki takımyıldızdan her biri.
b.+ıdın (asad burcı) 106a/04
b.+ıġa (ḥamal burcı) 293b/04, 293b/20
[=3]
burcī I Far. Bir köşe.
b.+sıda 155a/08
[=1]
burcī II Far. Bir burç.
b.+dın 305b/11
b.+ġa 305b/11
[=2]
burcīlıḳ < *burcīlıġ* Köşeli.
b. 239a/06
[=1]
burd Ar. Bir çeşit kumaş.
b.-ı Yaman 262b/01
b.-ı Yamanī (Altın sırmalı, makbul bir) Yemen kumaşı. 107a/10, 262b/01, 262b/16
[=4]
burda- Beslemek, semiz hâle getirmek.
b.-p 28a/14
[=1]
būrıyā < Far. *būriyā* Hasır.
b.+da 176a/15
b. sal- 176a/12
[=2]
burun Burun.
b.+ı (burnı) 254a/07, 300b/02, 300b/03
b.+ıdın (burnıdın) 149b/21, 150a/09, 155b/02
b.+ıġa (burnıġa) 141b/07
b.+ıġa (burnıġa tütün ürle-) 33b/19
b.+ınıŋ (burnınıŋ) 141b/06
b.+larını 333a/02
[=10]
buruntuḳ Hayvanların burnuna geçirilen nesne, burunsalık, burunluk; ön ve sivri kısım, uç. Krş. **burunturuḳ**
b.+ını (buruntuġını) 35b/10
b.+larını 325b/05
[=2]
burunturuḳ Bk. **buruntuḳ**
b. 141b/07
[=1]
Bust Afganistan'ın güneyinde, Helmend Vilayeti'nde bulunan eski bir şehir. Bugün Büst şehrinin harabeleri yakınında Leşkergâh şehri bulunmaktadır.
B. (Zābulıstān ve Bust ve Ġaznīn ve Kābul şaharları) 196b/11
B. şaharı 41b/07, 69b/19, 107a/08, 325a/12
[=5]
būstān Far. Bostan, bağ.
b. 271b/04
[=1]
but Far. Put.
b.+larnı 23a/13, 49a/19
[=2]
but-parast Bk. **but-perest**
b.+larġa 35a/14
[=1]
but-parastlıḳ Bk. **but-perestlik**
b. ḳıl- 23a/12
[=1]
but-perest Far. Putperest, puta tapan. Krş. **but-parast**
b. 23a/02, 68b/06
b. bol- 41a/10
b.+ler 49a/18
b.+lerdin 60a/18
b.+lerni 49a/05
[=6]
but-perestlik Putperestlik. Krş. **but-parastlıḳ**
b.+i (but-perestligi) 14b/18

b.+ni 23a/12
[=2]

būy Far. Koku.
b. (ḫūş-būy) 57b/12, 170a/01, 205b/15, 249a/13, 305b/06
b.+ı 58b/05, 305b/07, 328a/20
b.+ıdın 168a/11
b.+ını 166b/09
b.+ını al- 66b/16
[=11]

būylıḳ Bk. **būyluḳ**
b.+ıdın (ḫūş-būylıġıdın) 328a/19
[=1]

būyluḳ < *būyluġ* Kokulu, kokulu olma durumu. Krş. **būylıḳ**
b. (ḫūş-būyluḳ) 221b/03, 303a/19
[=2]

buyru- Buyurmak, emretmek. Krş. **buyur-**
b.-ġan 42b/06, 164a/07, 216b/17, 230b/01
b.-ġan bol- 301b/15
b.-ġanıŋnı ḳıl- 10a/19l
b.-ġay sen 229a/03, 230a/19
b.-ma 249a/07
b.-p éken 295b/14
b.-p turur 237a/05
b.-saŋ 146b/03, 224a/11
[=13]
iş buyru- 249a/07
işini buyru- 42b/06
işlerini buyru- 216b/17
[=3]

buyruḳ Buyruk, emir.
b.+ı (buyruġı) 102b/05
b.+ı (buyruġı tut-) 1b/06
b.+uŋdın (buyruġuŋdın çıḳ-) 299a/01
[=3]

buyur- Bk. **buyru-**
b.-dı 241b/15
[=1]

buz- Bozmak; tahrip etmek, yıkmak; geçersiz duruma getirmek, feshetmek.
b.-dılar 300b/14
b.-duŋ 202b/08
b.-maġay sen 134a/18
b.-sa 158b/14, 193a/16
b.-up 164b/02, 274b/04
b.-ur érdi 300b/17
b.-ur sen 41b/14
[=9]
rasmīnı buz- 41b/14
yosunını buz- 134a/18
[=2]

buzo Buzağı.
b. 84a/12, 85a/13
b.+sı 84a/12
[=3]

buzuḳ Bozuk; huzursuz, kötümser.
b. 310a/07
[=1]

buzul- Bozulmak; geçersiz duruma gelmek; iyi ve düzenli olmaktan çıkmak; düzgünlüğü kaybolmak, tahribata uğramak.
b.-ġan 179b/10, 259b/08, 318b/01
b.-ġan bol- 179b/10
b.-ġusıdur 13a/01, 130b/03
b.-may 208a/08
b.-sa 130b/04, 176b/15
b.-updur 176b/18
b.-ur 131b/12
[=11]
ʿahd u paymān buzul- 208a/08
iş buzul- 13a/01
nıyatı buzul- 176b/15, 176b/18
[=4]

bülend < Far. *buland* Yüksek, yüce.
b. 9b/04, 33b/10, 47b/11, 57b/07, 102b/06, 104b/16, 164b/02, 204b/16, 209b/13, 213a/02, 222b/13, 249a/11, 258b/08, 259a/19, 264a/04, 273b/14, 331a/07
b. (martabasını bülend ḳıl-) 66b/07
b. (nām āvāzası bülend bol-) 45a/06
b. (yuḳḳarı bülend ḳıl-) 128b/03
b. bol- 43a/15, 104b/16, 142b/01, 187a/06, 220a/01, 246b/10, 247b/21, 248a/01, 249a/09, 287a/04
b.+dür dép 29a/04
b. érdi 99a/12
b. érmiş 105b/17
b. ḳıl- 218a/11, 327b/08
b.+ni 327b/07
[=36]

bülend-āvāz < Far. *buland-āvāz* Yüksek ses.
b. 104b/14
b. bile 62b/05, 77b/17, 153a/05, 154a/17, 205a/06, 208b/17, 236a/21, 236b/17, 276a/16
[=10]
bülend-hımmat < Far. *buland-himmat* Gayreti, çalışması çok olan.
b. 247a/07, 255b/05
b. bol- 208a/08, 264a/15
[=4]
bülendlik Yücelik, ululuk.
b.+din 241a/17
b.+ini (bülendligini) 218a/03
b.+ni taf- 43a/10
[=3]
bülend-ṭabʿ < Far. *buland-ṭabʿ* Yüksek karakterli.
b. bol- 220a/21, 264b/15
[=2]
bürgüt Kaya kartalı.
b. 32b/08, 271b/09
b. bol- 275b/21
b.+ni 106a/01
b.+niŋ 271b/08
b. turur men 183b/20
[=6]
bürke- Örtmek, kaplamak.
b.-di 71a/13
b.-p 284b/06
[=2]
büzürg < Far. *buzurg* Büyük, ulu.
b. 169b/06
[=1]
büzürgā < Far. *buzurgā* Ey ulu.
b. 316a/13
[=1]
büzürglük Büyüklük, ululuk.
b. ḳıl- 103b/09
b.+niŋ 64a/14
[=2]

C

cabr Ar. Cebir, zulüm. Krş. **cabrī**
c. ḳıl- Zulmetmek. 213b/17, 266b/14
c. u sıtam ḳıl- 176b/08
c. ve kīne ḳıl- 45b/01
c. ẓulm ḳıl- 213b/18
[=5]

Cabrāʾıl Bk. **Ḥażrat-ı Cabrāʾıl**
C.+nıŋ (Ḥażrat-ı Cabrāʾılnıŋ atı bile) 95b/03
[=1]

cabrī Bk. **cabr**
c. ḳıl- 47a/07
[=1]

cadal Ar. Uğraşma, mücadele etme.
c. ḳıl- 172b/15
[=1]

cādū 1. Far. Cadı, büyücü. Krş. **cādūçı**
c. 15a/18, 15b/14, 19a/07, 25a/09, 25b/05, 33a/18, 33b/14, 33b/15, 33b/17, 222b/01, 317b/02
c. (Bī-darafş Cādū) 15b/04, 19b/14, 19b/18, 20a/08, 21a/18, 21b/05
c. (Bīdẖʸāst Cādū) 15b/04
c. (dīv cādū) 271b/05
c. (Nām-ẖʸāst Cādū) 19a/05, 19a/05, 19a/06
c. (Nastava Cādū) 25a/11
c. (Zarduhuşt Cādū) 15a/18
c. bile (Bī-darafş Cādū) 21b/08
c. dék 34a/05
c.+dın 21b/13
c. érdi (dīv cādū) 271b/04
c.+ġa 33b/11
c.+ġa (Zarduhuşt Cādū) 15b/16
c. ẖatun 31b/10, 32a/06, 33a/18, 33b/01, 33b/07, 33b/13, 34a/01, 34b/01, 264b/13
c.+larnıŋ 20a/07, 28b/03, 33b/01, 47b/08, 49b/08
c.+nı 33a/19
c.+nıŋ 15a/17, 16b/02, 21b/13, 21b/14, 21b/17, 33b/13, 33b/16, 59a/03, 258a/18, 259a/05
c.+nıŋ (Zarduhuşt Cādū) 15a/16
c. turur 15b/02
[=57]

2. Sihir, büyü; sihirbazlık, büyücülük.
c. 221b/21
c. (sıḥr u cādū) 305a/05
c. bile 33a/19, 33b/08
c.+dın 222a/02, 222a/11
c. ḳıl- Büyü yapmak; büyücülük yapmak. 59a/12, 221b/09, 258a/16, 317b/03
c. ḳılışġa tut- 258a/17
c.+nı 264b/17
c.+sı bile 59a/09
c. turur 264b/13
[=14]

cādūçı Cadı, büyücü. Krş. **cādū** 1
c. 15a/12, 15b/07, 317b/19
c. turur 33a/18
c. turur men 259a/01
[=5]

cādūger Far. Büyücü, sihirbaz.
c. 222a/02, 222a/03
c.+din bölek 222a/03
c. érmiş 59a/05
c.+ler 258a/17
c.+lerni 48b/17
[=6]

cādūgerlik Büyücülük, sihirbazlık.
c.+din 221a/07
c.+ini (cādūgerligini) 221a/07
[=2]

cādūluḳ Cadılık.
c. bile 34a/02
c.+dın 317b/09
[=2]

cādūyī Far. Bir sihir, bir büyü.
c. ḳıl- 221a/08
[=1]

cafā Ar. Cefa, eziyet, sıkıntı.
c. (cavr u cafā ḳıl-) 131b/10
c.+dın 314a/18
c. ḳıl- 190a/10, 250b/19
c.+lar ḳıl- 312a/08
c.+larıġa (cafālar ḳıl-) 242b/17
c.+larını ḳıl- 153a/20
c.+sıdın 187a/14
c. tart- Cefa çekmek. 242a/21
[=9]

cafā-ger Bk. **cafā-kār**
c. bol- 144b/06
[=1]

cafā-kār Far. Cefa eden, eziyet veren. Krş. **cafā-ger**
c. 252a/07
c. bol- 145b/17
[=2]
cāh Ar. Yüksek mevki, makam.
c.-ı şāh 316a/17
[=1]
cahān Far. Cihan, evren; dünya, yeryüzü.
c. 23b/11, 31b/04, 49b/11, 70b/03, 74b/19, 81b/11, 85a/18, 104a/04, 109a/16, 127a/18, 129b/13, 130a/06, 130a/09, 131a/08, 144a/04, 144b/02, 151b/08, 155a/17, 180b/07, 181a/04, 181a/20, 195b/01, 198b/15, 200b/20, 202b/03, 203a/18, 220a/18, 226b/07, 227b/14, 227b/20, 228a/01, 228a/01, 228a/02, 228a/05, 228a/13, 244b/19, 248b/05, 248b/11, 248b/12, 251a/03, 273a/09, 273b/16, 307a/04, 315a/12, 316b/05, 320b/07
c. (iki cahān) 324a/20
c. (közümge yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol-) 15b/14
c. (yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol-) 15b/07
c. aġaçası bol- 138a/13
c.+da 9b/07, 10a/12, 23b/12, 33b/06, 41b/06, 42a/08, 42a/15, 42b/01, 47b/14, 48b/15, 48b/16, 51b/16, 58a/09, 58b/12, 58b/13, 58b/20, 64a/09, 65b/13, 67b/16, 68a/12, 69a/15, 74a/09, 74b/05, 78b/08, 80b/13, 82a/20, 86a/13, 91a/11, 93b/13, 97b/09, 100b/11, 101a/18, 101b/01, 102b/11, 105a/04, 106a/18, 130a/20, 133a/21, 134b/15, 135a/01, 157a/04, 159a/13, 165a/08, 172b/13, 174b/04, 182a/01, 189a/05, 190a/15, 193a/01, 193a/09, 194a/02, 196b/21, 198a/20, 201a/08, 204a/07, 204a/19, 205a/18, 216b/05, 216b/08, 217b/17, 218a/11, 218a/18, 218b/01, 225b/20, 226b/11, 227b/02, 248a/07, 248a/19, 252a/02, 268a/05, 270a/11, 276a/19, 280a/08, 282b/10, 283a/18, 292b/18, 294b/08, 295b/09, 295b/18, 302a/17, 303a/04, 306a/06, 312a/01, 314a/11, 314b/18, 316b/05, 317a/12, 318a/05, 318a/06, 318a/15
c.+da (iki cahān) 218a/19
c.+da turur 216b/08
c.+da yaḫşı atıŋ tol- Cihanda iyi adın dolmak (Adı herkesçe bilinmek, çok meşhur olmak). 62a/03
c.+dağı 48b/17, 49a/04, 181a/05, 188b/03, 196a/19, 204a/20, 228a/12, 229a/07, 244b/06, 245b/16
c.+dağılar 12b/09, 15a/06, 15a/17, 121b/02, 130a/08
c.+dağılarnı 81a/10
c.+dağılarnıŋ 181b/14
c.+dın 43b/02, 80a/09, 80a/13, 108a/01, 144a/06, 156a/04, 168a/12, 195a/15, 275b/11, 308b/06
c.+dın ket- Ölmek. 64b/16, 182a/05
c.+dın két- 316b/05
c.+dın öt- Cihandan geçmek (Ölmek). 182a/13, 193b/15, 280a/17, 315a/17
c.+ġa 23b/10, 41a/07, 49a/17, 79a/01, 126b/19, 144a/02, 146a/17, 150b/18, 160a/15, 200b/15, 218b/15, 241a/03, 245b/09, 248b/17, 274a/10, 277a/15, 286a/12, 303a/08
c.+ġa (atıŋnı cahānġa yay-) 13b/03
c.+ġa (yaḫşı atı cahānġa yayıl-) 222b/21
c.+ġa kel- Cihana gelmek (Dünyaya gelmek, doğmak). 318b/10
c.+ġa yaḫşı atıŋ tol- 61a/18
c. ḫalḳı 7b/03, 8b/12, 48b/16, 104a/05, 137a/02, 150b/19, 155a/08, 180b/06, 207a/01, 209b/06, 218b/11, 228a/10, 266a/17, 272b/13, 306a/05
c.+ım (cān u cahānım) 21a/02

c. ḳaraŋġu bol- 33b/17, 102a/13, 106a/02, 178a/12
c. ḳaraŋġu körün- 295a/10
c.+nı 8a/14, 15a/12, 15b/04, 24a/05, 24a/06, 40b/16, 46b/09, 47b/14, 52b/10, 60a/18, 60b/04, 61b/04, 71a/03, 81a/09, 105a/03, 121b/02, 124b/03, 128a/17, 129a/08, 130a/15, 134b/21, 135a/01, 144b/20, 149a/06, 150b/09, 182a/19, 193b/15, 194a/10, 197a/04, 203b/10, 203b/19, 204a/02, 204b/02, 205b/04, 205b/13, 207b/15, 211b/04, 222b/17, 224a/08, 228a/21, 228b/10, 229b/04, 233b/13, 248b/13, 249a/03, 251a/12, 266a/02, 272b/10, 273a/14, 276b/12, 279a/10, 289b/03, 292a/09, 319b/16, 324b/07, 329b/03
c.+nı (yaruḳ cahānnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl-) 272a/03, 319a/07
c.+nı tut- Cihanı tutmak (Âlemi kaplamak). 201b/16, 319b/14, 327a/06
c.+nı tüz- Cihanı düzmek (Dünyaya nizam vermek). 49b/15, 71a/04, 83a/17, 130a/04, 204b/18
c.+nı yasa- Cihana nizam vermek. 135a/21
c.+nıŋ 2b/01, 13a/05, 15b/06, 43b/06, 57b/04, 60a/17, 65a/20, 66b/12, 79a/05, 121a/16, 123a/03, 129b/16, 132a/12, 134b/08, 140b/13, 143a/12, 144a/14, 153b/21, 155b/07, 172b/12, 184a/06, 194a/04, 198b/08, 200b/19, 203b/20, 217a/06, 227b/09, 275a/05, 280a/05, 287a/14, 293b/12, 294a/17, 295a/03, 315a/03, 321b/08, 330a/10
c.+nıŋ (pād-şāh-ı cahān) 170a/09
c.+nıŋ ḫalḳı 170a/13
c.+nıŋ pād-şāhı 72b/08, 73b/17, 86a/05, 170a/07, 178b/16, 269b/02
c.+nıŋ pād-şāhlıġı 153a/03
c.+nıŋ yüzi ḳaraŋġu bol- 35a/04
c. pād-şāhı 96b/17, 97a/14, 107b/14, 149a/12, 151b/15, 170a/15, 183a/13, 188a/13, 188b/02, 199a/21, 227a/06, 228b/14, 230b/19, 263b/08, 272a/14, 272b/08, 277a/11, 306a/07, 326a/20, 326b/12, 330a/06
c. pād-şāhı ḳıl- 108a/17
c. pād-şāhlıġı 108a/16
c. pahlavānı 16a/10
c. tar bol- 243b/15
c. üçün 156a/10
c. yasal- 49b/15, 175b/16, 228a/03
[=362]
cahān-dār Far. Dünyaya sahip olan; padişah.
c. bol- 307a/04
[=1]
cahān-gīr Far. Dünyayı tutan; padişah.
c. 41b/17, 48a/12, 208a/01, 294a/17
[=4]
cahān-pād-şāh Far. Dünya padişahı.
c.+nı 166a/16
[=1]
cahān-pahlavān Far. Dünya pehlivanı.
c. 9a/16, 27b/19, 29b/08, 30a/09, 34a/03, 43a/10, 43b/05, 44a/20, 44b/11, 46a/18, 46b/03, 46b/08, 46b/15, 47a/09, 49a/03, 57b/19, 61a/16, 64a/14, 64b/05, 65b/14, 66b/10, 70b/01, 259a/06, 322b/19, 332a/10
c. éken 255a/18
c.+ı 322a/09
[=27]
cahān-pahlavānlıḳ Dünya pehlivanlığı. İran (**Īrān**)'da en cesur pehlivanların yükseldiği bir onur makamı.
c.+ġa oltur- 322a/02
[=1]
cahd Ar. Çalışma, çabalama, gayret sarf etme.
c. (cıd cahd) 265b/17
c. (cıd cahd ḳıl-) 38a/09, 51a/05, 51b/08, 57a/02, 59a/15, 59b/18, 59b/19, 60b/20, 61a/09, 78b/02, 97b/14, 97b/15, 98a/14, 103a/03, 120a/05, 120a/12, 129a/12,

156a/12, 162b/10, 163a/09, 180a/05, 206b/14, 237a/04
c. (cıdd cahd ḳıl-) 81a/15, 89a/01
c. (cıdd u cahd ḳıl-) 314a/14
c. bile (cıd cahd) 229b/09, 229b/11
c. bile (cıd cahd bile ḳıl-) 97b/15
c. bile (cıdd u cahd) 9a/19
c.+ı (cıd cahd) 78b/03
c.+ımız (cıd cahd) 78b/11
c.+ımız (cıdd u cahd) 322b/16
c. ḳıl- 46b/03, 54b/04, 94a/17, 121a/02, 127b/13, 130b/09, 130b/13, 135a/04, 191a/04, 217a/16, 285a/20, 285b/14
c. u kūşiş 132a/05
[=47]

Cahn k.a. Bk. **Cahn-ı Borzīn**
C.+ġa 305a/07
[=1]

Cahn-ı Borzīn Feridun (**Farīdūn Pādşāh**) döneminde bir bilgin. Krş. **Cahn**
C. 305a/05
[=1]

Cahrum Cehrom; İran (**Īrān**)'ın Fars (**Fārs**) eyaletinde bulunan şehir.
C. bayābānı 152b/06
C. şaharı 78a/10, 78a/11, 114b/11, 118b/05, 118b/09, 120a/03, 125a/06, 125a/08, 152a/21, 152b/02, 159b/01, 307a/06, 307a/13, 316a/05, 320b/04
[=16]

cahūd Far. Yahudi, çıfıt.
c. 157b/02, 158b/07, 158b/17, 158b/21, 159a/09, 159b/05, 159b/15, 159b/15, 221a/05, 221a/06, 221b/04, 221b/04, 221b/09, 222a/17, 222a/18, 222a/18, 222a/21
c. (Barāhām-ı Cahūd) 158b/01, 158b/06, 158b/08, 158b/11, 158b/18, 159a/06
c. dép (Barāhām-ı Cahūd) 157b/02
c.+dın 222a/20
c.+ġa 159b/13, 222a/15, 282a/15
c.+ġa (Barāhām-ı Cahūd) 158b/01, 158b/05, 159a/12
c.-ı malʿūn 221a/12
c.+lar 282a/14, 282a/16, 302b/06
c.+lardur 84b/14
c.+larnıŋ 302b/05
c.+nı 221a/17, 222a/16, 222b/01, 282a/16
c.+nı (Barāhām-ı Cahūd) 159a/17, 159b/07
c.+nıŋ 158b/06, 159a/19, 213b/05, 221a/07, 222b/04
c.+nıŋ (Barāhām-ı Cahūd) 155b/12, 157b/06, 158a/19, 158b/03, 159a/18
[=53]

calla Ar. Şanı, celali yüce olsun.
c.+nıŋ (Ḫudā-yı ʿazza ve callanıŋ atı bile) 322b/05
[=1]

Callācūş Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in, Behram (**Bahrām IX**)'a olan öfkesinden dolayı, Rey (**Ray**) şehrini harap etmesi için padişah olarak gönderdiği, kötü huylu ve son derece çirkin kimse.
C. 300b/12, 300b/17, 301a/13
C.+nı 301a/13
C. turur 300b/11
[=5]

callād Ar. Cellat.
c. 241b/20, 242a/06, 252a/11
c.+ġa 115b/10, 136b/20, 216a/07
c.+nı 241b/19
[=7]

cām Far. Kadeh, bardak, kâse.
c. 32b/06, 32b/16, 34a/01, 34a/20, 38a/08, 40b/01, 48a/01, 50b/17, 50b/18, 77b/14, 84b/05, 86b/02, 87a/15, 113a/20, 122a/04, 157b/18, 161a/08, 166a/03, 166a/16, 166a/19, 168b/21, 169a/02, 170b/07, 174a/04, 190b/02, 190b/03, 287a/13, 300a/14, 306b/13, 306b/17, 306b/20
c. (altun cām) 31b/15, 33b/03, 44b/20, 75b/08, 82b/17, 249a/15
c.+da 44a/14, 50b/17, 87b/03, 88a/06, 122a/03, 160b/11, 160b/12, 161a/07, 170a/01, 300a/08, 300a/15, 306b/20
c.+da (altun cām) 31b/18, 64b/10, 74a/04, 77a/16, 77b/02, 77b/13,

87b/09, 107a/12, 107b/17, 160a/17, 163b/17, 215a/04
c.+da (billūr cām) 166a/17
c.+da (şīşa-ı cām) 163b/10
c.+daġı 166b/12, 215a/05, 306b/15
c.+dın 86b/01, 88a/04, 88a/05, 122a/07
c.+ġa 33b/11, 160b/10, 165b/09, 168b/21
c.+ġa (altun cām) 44b/20, 231a/12
c.-ı mey 307a/04
c.-ı mey iç- 49b/02
c.+ım 86a/20
c.+ıŋ 84b/05
c. ḳıl- 287a/12
c.+larda 306b/08
c.+larda (altun cām) 7a/08
c.+larda (altun cāmlar) 97a/02, 307a/11
c.+larda (billūr şīşa cāmlar) 191b/18
c.+larnı (altun cāmlar) 266b/21
c.+nı 77a/18, 87a/11, 88a/06, 113b/02, 122a/04, 160b/08, 160b/09, 160b/10, 163b/05, 300a/16, 306b/14
c.+nı (altun cām) 33b/04, 77a/17, 77a/19, 77b/01, 88a/04
c.+nıŋ 75b/08
[=104]

camʿ Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme veya getirilme; topluluk, cemiyet.
c. bol- 17a/02, 26a/14, 74a/10, 77a/14, 83a/01, 89a/13, 101b/02, 103b/16, 110a/06, 114a/15, 116b/08, 117b/16, 120a/01, 127a/13, 139b/21, 139b/21, 140a/10, 140a/12, 142a/02, 150b/06, 196b/03, 200b/10, 202a/12, 203a/12, 206a/18, 212a/18, 213a/18, 218b/08, 219a/21, 223b/04, 224a/12, 224a/16, 227b/17, 230b/16, 231a/20, 232b/15, 233a/06, 234b/04, 246a/17, 247b/18, 268b/21, 276a/16, 315b/09, 329a/20, 332a/12
c. ḳıl- 16b/10, 25a/14, 54a/08, 57a/10, 68a/20, 69b/18, 74b/13, 76b/07, 78a/06, 78a/09, 78a/12, 78b/08, 83b/01, 87a/19, 98a/15, 99a/13, 101b/15, 103b/05, 111a/13, 115a/17, 115a/20, 115b/16, 116a/01, 118a/16, 118b/07, 123b/03, 136b/08, 137b/20, 141b/08, 141b/11, 144b/11, 146a/08, 151a/18, 152a/18, 153a/21, 157a/08, 173a/05, 193b/04, 195b/19, 196b/14, 196b/15, 200b/03, 203b/13, 207b/17, 211a/18, 212a/17, 213a/16, 213a/17, 215a/06, 217a/11, 222b/15, 223a/15, 223a/16, 223a/17, 223b/12, 224a/20, 227a/10, 231b/16, 239a/02, 242a/15, 242a/17, 242b/19, 247b/17, 254a/01, 260b/19, 265a/16, 292a/13, 324a/03, 324b/06, 331b/14
c.+nıŋ Topluluk, cemiyet. 265b/01
[=116]

camāʿat Ar. Cemaat, topluluk.
c.+nıŋ 64a/11
[=1]

camāl Ar. Güzellik; yüz güzelliği.
c.+ı 137b/05
c.+ıdın (şaʿşaʿa-ı camāl) 311a/12, 318a/13, 328a/19
c.+ını 227b/12
c.+ıŋ bile 188a/18, 200a/07
c.+ıŋız bile 139a/14
[=8]

Cāmāst I k.a. Bk. **Cāmāst Ḥakīm**
C. 17a/08, 22b/18, 23b/15
C.+ġa (Gurāmī ibn-i Cāmāst) 18b/03
[=4]

Cāmāst II Kubad (**Ḳubād I**)'ın kardeşi.
C. 199b/20, 200b/17
C.+nı 196b/08, 200b/12
C.+nıŋ 200b/16
[=5]

Cāmāst Ḥakīm Guştasb (**Guştāsb**)'ın ünlü ve bilge veziri. Metinlerde Camasp adıyla anılmaktadır. Krş. **Cāmāst I**
C. 14a/13, 16a/17, 17a/16, 18a/08, 18a/14, 20a/12, 21a/15, 23a/19,

23b/17, 24a/07, 24a/09, 24a/12, 26b/12, 26b/14, 26b/20, 27a/07, 27a/08, 27a/16, 27a/17, 27a/18, 27b/03, 27b/08, 27b/12, 27b/17, 28a/10, 28a/17, 40b/13, 40b/20, 41a/03, 41a/14, 41a/16, 49a/12, 61a/11, 64b/01, 305b/01, 315a/10
C.+dın 26b/17
C.+ġa 16a/12, 17a/09, 17a/11, 18a/11, 20a/10, 28a/04, 63a/08, 64b/04, 305a/12
C.+nı 16a/09, 17a/07, 23b/15, 23b/18, 24a/14, 26b/11, 27a/12, 27a/17, 40b/11, 69a/06
C.+nıŋ 19a/03, 20a/13, 23b/17
[=59]

Camhūr Hindistan (**Hındıstān**) padişahı. Krş. **Camhūr Pād-şāh, Şāh-ı Camhūr**
C. 232b/12, 234a/08, 234b/11, 234b/12, 234b/13, 234b/21
C. (Şāh-ı Camhūr) 232b/11
C. érdi 232b/08, 233b/12
C.+nıŋ 232b/14, 232b/21
C.+nıŋ (Şāh-ı Camhūr) 232b/18
[=12]

Camhūr Pād-şāh k.a. Bk. **Camhūr**
C.+nıŋ 232b/09, 233a/07, 233b/07
[=3]

camīʿ Ar. Meclis.
c. 184a/04, 214b/15
c.+dın 5b/11
[=3]

Camşīd k.a. Bk. **Camşīd Pād-şāh**
C. 52a/17, 52a/17, 53a/11, 60b/09, 161b/14, 165a/15, 288b/02, 292b/06, 315a/04
C. dék 182a/03, 294b/04
[=11]

Camşīd Pād-şāh Pişdadiler hanedanının dördüncü ve en büyük hükümdarı. Edebiyatımızda yaygın olarak bilinen adıyla Cem, şarabın efsanevi mucidi. Krş. **Camşīd, Cem**
C. 52a/11, 106a/12, 164b/13
C.+dın 67a/14, 165a/13, 281a/01
C.+ġa 43b/01
C.+nı 328b/16
C.+nıŋ 14b/14, 15b/11, 48a/19, 69a/17, 133a/21, 163a/16, 164b/11, 164b/12, 164b/16, 164b/17, 164b/19, 195a/12
[=20]

cān Far. Can**.**
c. 22b/04, 50b/12, 92a/20, 132a/05, 286a/06, 287a/01, 298b/21, 328b/04
c. (cān-ı cān) 316a/18
c. (miŋ cān u dıl birle) 136a/05, 168b/10, 200a/17
c. al- 34b/17, 42a/11, 315a/14
c. ber- 19a/18, 21b/12, 27b/21, 34b/17, 42a/11, 145b/07
c. bergen dék bol- 158a/07
c. bile 1b/06
c. bile (dıl u cān) 1b/06
c.+dın 189a/07
c.+dın toy- 225b/08
c. fadā ḳıl- 234b/08, 267b/15
c.+ġa 219a/16
c.+ġa ḳaṣd ḳıl- 122a/09
c.+ġa roşenlik ber- 218a/18
c. Ḥaḳġa taslīm ḳıl- 109b/08, 132a/03
c.+ı 93b/12, 205b/14, 220a/15
c.+ı amān taf- Canı huzur bulmak (Kendisini güvende ve huzurlu hissetmek). 200a/10
c.+ı badanıda ḳal- 53b/14
c.+ı başıġa saçra- Canı başına sıçramak (Çok korkmak veya çok öfkelenmek). 113b/10, 170a/15
c.-ı cān 316a/18
c.+ı fadā bol- 189b/02
c.-ı köŋlüŋ bile 61a/10
c.+ı leblerige yet- Canı ağzına gelmek (Ölmek üzere olmak). 84a/04
c.+ı tenidin uç- 318a/15
c.+ı tenim 18a/13
c.+ı tenimiz 77b/18
c.+ıdın 31a/12, 35b/07, 55b/05, 89b/13, 96b/08, 127b/19
c.+ıdın (ten ü cān) 244b/16
c.+ıdın ʿazīz kör- 112b/12, 234b/13, 252a/19
c.+ıdın ʿazīz saḳla- 62b/02
c.+ıdın ʿazīz tut- 112b/19, 165b/08

c.+ıdın ʿazīzraḳ tut- 303a/02
c.+ıdın toy- Canından doymak (Canından bezmek). 32a/12, 146a/01, 300b/19
c.+ıdın ümīd üz- Canından umut kesmek. 201a/13, 286a/05
c.+ıġa 81a/12, 95b/11, 139a/10, 168a/14, 203a/10
c.+ıġa ʿaḳl cüft bol- Canına akıl eş olmak (Akıl yoldaşı olmak). 79a/02
c.+ıġa bağışla- Canına bağışlamak (Bir kimsenin hatrına birini bağışlamak). 7b/18
c.+ıġa duʿā ḳıl- 227b/15
c.+ıġa ḳaṣd ḳıl- 122a/11
c.+ıge 1b/05
c.+ım 21a/09, 28b/05, 28b/08, 28b/10, 28b/17, 42a/13, 46b/08, 67a/18, 68b/14, 72a/03, 114b/18, 136a/19, 150a/06, 171b/20, 189a/06, 233b/03, 235a/21, 279a/09, 283a/10, 296a/05, 318a/17
c.+ım bile 80a/16, 235a/14
c.+ım dék kör- 92a/20
c.+ım fadā bol- 318b/10
c.+ım köy- Canım yanmak. 297b/12
c.+ım labımġa yét- 67b/08
c.+ım tenimdin çıḳ- 67b/01
c.+ımdın 171b/13
c.+ımdın ʿazīz 22b/03, 110a/19, 226b/11, 291a/08, 326a/20
c.+ımdın ʿazīzraḳ 64b/05
c.+ımdın ʿazīzraḳ kör- 19b/12, 295b/19
c.+ımġa 123a/07, 126a/01, 141a/17, 158b/09
c.+ımġa ḳaṣd ḳıl- 24b/05
c.+ımġa ḳuvvet bol- 51a/02
c.+ımġa mınnatlar ḳoy- 4a/02
c.+ımız 43a/14, 104b/06
c.+ımız bile 154b/16
c.+ımızdın 37b/01
c.+ımızdın ʿazīz saḳla- 71b/01
c.+ımızġa 210a/10, 266b/13
c.+ımızġa şikest yet- 77b/09
c.+ımızn 156a/06
c.+ımızn fadā ḳıl- 29b/09, 78a/18
c.+ımızn günāhdın arıt- 153b/14
c.+ımıznıŋ 98a/04
c.+ımn 8b/21, 36a/11, 94a/18, 153b/10, 240b/01, 240b/10
c.+ımn alaḳanımġa al- 19b/14
c.+ımn fadā ḳıl- 114b/19, 152b/10, 275b/01, 276a/11
c.+ımn roşen ḳıl- 236a/02
c.+ımn taf- 140a/08
c.+ımn tafşur- 80b/04
c.+ın 68b/15, 83a/12, 92a/01, 235b/07
c.+ın alaḳanıġa al- Canını avucuna almak (Ölümü göze almak). 229a/06
c.+ın aya- Canını esirgemek. 6b/04
c.+ın fadā ḳıl- 9a/19, 285b/17, 298a/11
c.+ın ḳutḳar- 95a/04
c.+ın sıpar ḳıl- Canını siper etmek. 244a/11
c.+ın tafşur- Canını teslim etmek (Ölmek). 245a/08
c.+ınıŋ 104b/02
c.+ınıŋ ḥaḳḳı Canının hakkı (“Canının hakkı için” anlamında yemin sözü). 17a/14, 17a/15, 20b/09
c.+ınıŋ ḥaḳḳıda Canının hakkında (“Canının hakkı için” anlamında yemin sözü). 43b/13, 262a/13
c.+ıŋ 60a/01, 169a/13, 237a/13
c.+ıŋ dék ʿazīz kör- 244a/14
c.+ıŋda saḳla- 131b/02
c.+ıŋdın 123a/08
c.+ıŋdın ʿazīz 70b/02
c.+ıŋġa 46b/07, 47a/07, 47a/16, 56b/03, 98a/03, 105a/03
c.+ıŋġa ʿaḳl dānış cüft bol- 79b/19
c.+ıŋġa köy- 32b/17, 32b/19, 155a/15, 173b/13, 285b/03
c.+ıŋızlar 135a/07, 189a/20
c.+ıŋn 42b/09, 42b/10, 59a/12, 59b/05, 134a/11, 190b/01, 236b/11
c.+ıŋn ber- 155a/16
c.+ıŋn dūzaḫ otıġa köydür- Canını cehennem ateşine yakmak (Kendisini cehennem ateşinde yakmak). 153b/05
c.+ıŋn ḥaḳḳı 257b/18

c.+ıŋnı rancda ḳıl- 233b/16
c.+ıŋnıŋ 134a/15
c.+ıŋnıŋ ḥaḳḳı 24b/07
c.+ıŋnıŋ ḥaḳḳıda 250b/08
c. kigür- Can sokmak (Can vermek, hayat vermek). 143b/16, 279b/16
c. ḳorḳunçı 57b/14, 310a/04
c. ḳoy- Can koymak (Can vermek, ölmek). 214a/14
c.+larıdın 26b/04
c.+ların taslīm ḳıl- 221b/10
c.+larını fadā ḳıl- 312a/13, 313a/21
c.+larıŋızlarnı 296b/06
c.+nı 229b/07, 244b/21
c.+nıŋ 98a/05
c. rāḥat taf- 206a/02
c. taslīm ḳıl- Can teslim etmek (Ölmek). 18b/16, 19a/02, 28b/13, 55a/12, 57a/07, 62a/02, 67b/07, 80b/05, 134b/08, 145b/01, 150a/19, 194a/01, 214a/19, 214b/03, 237b/15, 254a/14, 258b/12, 290b/03, 295a/03, 297a/16, 299a/15, 317a/12, 318b/14, 319a/21, 329b/14, 329b/16
c. ten 186a/15
c. u cahānım 21a/02
c. u cānvar (Yaratılmış her şey, bütün canlılar). 106a/05
c. u köŋli bile 120a/05
c. u köŋlümiz 114b/03
c. u köŋlüŋ baġla- 316b/01
c. u köŋül 134a/18, 219b/01
c. u köŋül birle 129b/04
c. u tan 229b/10
c. u ten 25b/01, 64a/09, 247b/19, 299a/20, 317b/17
c. u tenim fadā bol- 293b/14
c. u tenimdin ʿazīz 111b/20
c. u tenimiz bende bol- 119b/11
c. u tenimiz fadā bol- 34b/19, 325a/02
c. u tenimni fadā ḳıl- 31b/05
c. u teniŋni fadā ḳıl- 58a/15, 321b/14
c. ur- 1b/01
[=264]

Cān Fīrūz k.a. Bk. **Pahlavān-ı Cān Fīrūz**

C.+ġa (Pahlavān-ı Cān Fīrūz) 285b/13
[=1]

Candal Yer adı.
C. pād-şāhı 191b/12
[=1]

cangal Bk. **cengel**
c.+ġa 6b/14, 7b/17, 8a/16, 96b/04, 96b/05, 173b/06
[=6]

cānlıḳ < *cānlıġ* Canlı.
c. bol- 281b/13
c. ékenni 281b/14
[=2]

Cānūşyār Dara (**Dārā**)'nın iki ulu vezir ve hazinecisinden biri. Diğer vezir Mahyar (**Māhyār I**) ile birlikte Dara (**Dārā**)'ya suikast düzenleyip onu öldürmüşlerdir. İskender (**İskender**) ise Canuşyar (**Cānūşyār**) ve Mahyar (**Mahyar I**)'ı diri diri asmak suretiyle öldürüp Dara (**Dārā**)'nın intikamını onlardan almıştır.
C. 79b/05, 82b/01
C. érdi 79b/01
C.+nı 80b/12
[=4]

cānvar Far. Canlı, yaşayan; canavar, cana kıyıcı korkunç yaratık.
c. 6b/13, 7a/03, 7a/04, 7b/18, 12b/12, 214a/15, 245a/15
c. bile 6b/06
c.+dın 7a/03
c.+dur 7b/02
c.+ġa 7b/18, 187b/08
c.+ġa (cān u cānvar) 106a/05
c.+ı 187a/18
c.+lar bile 83b/04
c.+larda 182a/20
c.+larnıŋ 104b/15
c.+nı 8a/03, 8a/04, 8a/07, 8a/14, 8a/15, 187b/08, 290b/09
[=24]

carāḥat Ar. Yara.
c. bol- 262a/06
[=1]

carāḥatlik < *carāḥatlig* Yaralı.
c. bol- 214a/19
c.+niŋ 19b/11

[=2]
cārūb-keş Far. Çöpçü, süpüren.
c. 54b/15
[=1]
cāsūs Ar. Casus, hafiye.
c. 178b/01, 210a/12, 255b/12, 255b/18
c.+ġa 255b/11
c.+lar 116b/10, 116b/10, 128a/10, 132b/02, 140a/15, 140a/15, 209a/13, 250a/18, 269b/17, 269b/19
c.+lar ḳoy- 243a/17, 265a/13
c.+lardın 206a/12
c.+ları 140b/01
c.+nı 178b/01
[=20]
cāsūslıḳ Bk. **cāsūsluḳ**
c.+ġa 25a/09
[=1]
cāsūsluḳ Casusluk, hafiyelik. Krş. **cāsūslıḳ**
c.+ġa 256a/13, 256a/15
[=2]
cavāb Ar. Cevap, yanıt, karşılık.
c. 6b/16, 101a/15, 109b/19, 181b/08, 236a/05, 236a/11, 248a/04, 248b/07, 261b/05, 268b/03, 281b/05, 281b/08, 281b/10, 292a/03, 314b/14, 333a/17
c. ay- 10b/07, 51b/11, 54b/07, 69b/05, 78b/10, 95b/17, 119b/18, 237b/03, 257a/01, 270b/18, 275a/01, 281a/08, 317b/12
c. ayt- 7a/18, 9a/06, 82b/06, 111a/20, 122a/10, 143b/07, 202a/09, 234b/01, 234b/04, 237a/04, 243b/21, 247b/12, 248a/03, 250a/05, 251b/06, 265b/02, 281a/07, 281b/06, 303b/21, 309b/11, 318b/06, 319a/15
c. ber- 6b/10, 8b/17, 8b/21, 9a/14, 9b/03, 10b/07, 11a/09, 13a/14, 13a/18, 13a/20, 19b/08, 19b/12, 19b/13, 20a/11, 20a/16, 21a/19, 27a/10, 27a/18, 27b/07, 27b/15, 27b/17, 28b/07, 29b/01, 31b/04, 32a/01, 32a/01, 34a/03, 35a/17, 35b/03, 35b/17, 36b/02, 36b/09, 36b/19, 36b/20, 41a/14, 41b/05, 41b/13, 42b/03, 44a/11, 45a/04, 47a/14, 52b/08, 52b/11, 53a/05, 59b/02, 59b/12, 67a/07, 67a/13, 69a/20, 74a/06, 76b/15, 77a/11, 77a/20, 80b/01, 93a/16, 95a/16, 95b/12, 95b/15, 97a/09, 102a/09, 102b/12, 103a/04, 104b/08, 104b/11, 104b/18, 105a/02, 106a/03, 107b/09, 112b/18, 114b/01, 114b/02, 119a/19, 123a/02, 126a/19, 129b/15, 133a/01, 134b/20, 151b/15, 152a/12, 154a/07, 154a/18, 162a/18, 163b/15, 168a/20, 168b/02, 170b/01, 175a/13, 177a/21, 177b/15, 178a/07, 179a/19, 180b/14, 180b/15, 181a/04, 181a/14, 185a/12, 187b/17, 187b/18, 198a/03, 201a/17, 201b/05, 207b/11, 208b/06, 213b/20, 214b/06, 215a/07, 215b/13, 216a/04, 217a/12, 217a/17, 217b/02, 217b/05, 217b/08, 217b/10, 217b/14, 217b/16, 217b/17, 217b/21, 218a/04, 218a/21, 218b/02, 218b/03, 218b/04, 219b/04, 221a/12, 223b/18, 223b/20, 232a/06, 234b/19, 235a/16, 240b/15, 241b/01, 241b/07, 241b/10, 241b/16, 242a/02, 243a/21, 243b/04, 244b/02, 244b/16, 248a/03, 248a/15, 248a/15, 251a/08, 251a/16, 253a/07, 257b/03, 261a/05, 264a/18, 265b/21, 266a/03, 271a/03, 273b/07, 278b/16, 280b/03, 284a/08, 292a/13, 297a/11, 301b/04, 301b/10, 304a/10, 304a/11, 304a/13, 309a/10, 310a/13, 310a/17, 313a/14, 314a/08, 319b/07, 323a/10
c. bér- 97b/10
c. bile 248a/04
c. biti- Cevap yazmak. 16a/17, 16a/17, 16a/18, 64a/14, 82a/16, 86a/06, 88b/02, 91b/02, 101a/02, 106a/04, 108a/05, 142b/03, 149a/03, 152a/03, 179a/17,

179a/20, 188a/21, 193a/10, 197a/07, 208a/15, 245b/04, 259b/10, 261b/01, 267a/09, 280b/17, 283b/08, 287b/17, 291b/20, 296a/03, 302a/13, 322b/04
c.+ı 11a/12, 39b/05, 39b/05, 64a/20, 88b/10, 142b/07, 181a/14, 181a/19, 297b/04
c.+ıdın (cavāb ayt-) 7a/18
c.+ıġa 16a/06
c.+ım 313a/15, 314b/08
c.+ımnı ayt- 45a/05
c.+ını 88a/12, 96a/03, 108a/20
c.+ını ay- 11b/14
c.+ını ayt- 92a/18
c.+ını ber- 153b/07
c.+ını biti- 285a/02
c.+ıŋ 241b/20
c.+lar ber- 84a/16
c.+ları 181a/18
c.+larnı 45b/10, 185a/19, 248b/08
c.+larnı ayt- 46a/02
c.+nı 16a/19, 76a/19, 79a/04, 79a/05, 233a/20, 241b/08, 241b/11, 241b/17, 315b/19
c.+nı ay- 235b/03, 236a/11, 241b/08, 241b/17, 309b/15, 317b/10
c.+nı ayt- 233a/20
c.+nı éşit- 114b/04
[=299]

cavalān Ar. Dolaşma, gidip gelme, deveran.
c. ḳıl- Cevelan kılmak (Kendini göstermek için dolaşmak). 30a/17, 204b/17, 290a/13, 300a/05, 301a/06
c. körgez- Cevelan göstermek (Kendini, yiğitliğini göstermek). 284a/11
[=6]

cavalān-bāzlıḳ Hüner göstermek için sergilenen hareketlilik.
c. ḳıl- 225a/07
c. körgez- 255a/13, 297b/07
c.+lar ḳıl- 204b/19, 255a/15, 299b/20
[=6]

cavān Far. Civan, genç, yiğit.
c. 333a/15
c. (Şahan-şāh-ı Ḫusrav-ı cavān) 316b/03
[=2]

cavān-merg Far. Genç yaşta ölen.
c. bol- 318b/03
[=1]

cavr Ar. Cevir, eziyet.
c. u cafā ḳıl- 131b/10
[=1]

cāy-gāh Far. Mevki, makam.
c. bol- 31b/08
[=1]

Cayḥūn Ceyhun veya Amuderya; 2540 km uzunluğu ile Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri. Amuderya vadisinin büyük kısmı Tacikistan ve Özbekistan cumhuriyetleri ile Karakalpak muhtar bölgesinde, nehrin kaynağı ise Afganistan'dadır.
C. daryāsı 48b/10, 195b/10, 195b/16, 195b/17, 198a/08, 198a/13, 222b/19, 223a/07, 227b/06, 260a/06, 332b/01
C.+dın (daryā-yı Cayḥūn) 332b/11
C.+ġa 17a/06
C. şaharı 224b/01
[=14]

Caz Şehir adı.
C. 173a/19
C. (Barḳūh ve Caz şaharları) 174b/12
[=2]

cazā Ar. Ceza. Krş. **cazāy**
c. ber- 81a/18, 122a/10, 201a/14, 201a/20, 250b/20
c.+ŋnı tap- 250b/21
c.+sı 250a/15, 262a/01, 263a/20
c.+sı bol- 45a/16, 199b/05
c.+sıġa 292a/10
c.+sını ber- 154b/04, 276b/12, 276b/14
c.+sını taf- Cezasını bulmak. 203a/21
c. taf- Ceza bulmak. 62a/13, 81a/14, 82b/02
[=19]

cazāy Bk. **cazā**
c.+ım 263b/02
c.+ıŋ 251b/10

c.+ıŋnı taf- 63a/04
[=3]
cebe Cebe, zırh.
c. 178b/04
c. (altun cebe) 316a/16
c. cūş key- 204b/11
[=3]
Cem k.a. Bk. **Camşīd Pād-şāh**
C. 333a/13
[=1]
ceng Far. Savaş.
c. 17a/16, 26b/02, 45b/14, 46a/16, 47a/12, 47b/08, 50b/04, 51a/07, 52a/10, 52b/19, 53a/16, 53b/15, 54b/04, 54b/04, 54b/11, 54b/11, 54b/12, 55a/14, 56a/17, 56a/20, 58b/11, 59b/01, 59b/08, 60b/04, 65a/15, 126a/17, 147b/11, 152a/04, 174a/06, 196a/09, 197b/08, 199a/15, 204b/20, 206b/14, 209b/06, 213b/09, 229b/01, 230b/15, 237a/20, 238b/12, 244b/13, 253a/18, 274a/17, 285b/01, 287a/19, 288b/14, 326b/11
c. (ḳatıġ ceng bol-) 78a/08
c. (köŋlini ceng ḳılmaḳġa ḳoy-) 18a/18
c. bol- 78a/02, 115b/07, 200b/11, 246a/05, 332a/05
c. çapduġı ḳıl- Savaş hazırlığı yapmak (Savaş için donanmak). 257b/12
c. çapduġını ḳıl- 140b/02, 235a/02
c. çapduġum Savaş aletim. 183a/07
c.+de 11a/14, 12b/09, 17a/10, 17a/15, 20b/05, 27b/05, 27b/20, 28a/18, 29a/06, 29a/19, 35a/01, 38a/14, 44b/17, 44b/19, 47b/13, 50a/18, 52b/04, 53a/17, 54a/12, 64b/15, 73a/20, 77a/11, 79a/20, 93b/06, 101a/10, 106a/10, 111a/05, 172b/13, 196a/05, 196a/06, 213a/07, 225b/03, 235a/11, 235b/04, 235b/11, 236a/18, 236a/21, 237b/01, 238a/10, 243b/11, 252b/17, 255a/09, 255b/02, 258a/13, 270b/13, 271a/20, 284a/03, 326a/14
c.+de tururlar 8a/10
c.+din 18b/16, 20b/09, 22a/01, 35a/01, 54a/11, 59a/14, 59b/18, 60a/07, 73a/07, 88b/14, 124b/10, 209b/10, 218b/11, 235a/13, 235b/16, 237a/03, 246a/06, 258a/03, 290a/20, 324a/09
c.+din özge 11b/13, 13a/02, 57b/16, 59b/15, 237a/14
c. fīlları 11b/16
c.+ġa 326b/16
c.+ġa yasan- 142b/19
c.+ge 11b/12, 20b/01, 21a/13, 55a/06, 73b/16, 88b/08, 236b/10
c.+ge bar- Savaşa gitmek. 20a/13, 21a/15, 268a/07
c.+ge iyber- Savaşa göndermek.18a/12, 21a/14
c.+ge kel- 37b/15, 41a/11, 51b/20, 269b/10, 284a/10, 322b/14
c.+ge kir- 49b/01, 49b/16, 62b/20, 99a/16
c.+ge yasal- Savaşa hazırlanmak. 72a/15, 209a/09, 210a/17
c.+ge yasan- Savaşa hazırlanmak. 13a/17, 51b/20, 54a/19, 54a/19, 183a/12, 236a/09, 237a/01, 257b/13
c.+ge yüzlen- Savaşa yönelmek. 39a/07, 55a/07, 210a/19, 224a/13, 260a/12, 268b/11
c.+i 52a/01, 55a/02, 181a/02
c.+idin 56a/11, 57b/02, 160b/04
c.+iġa 57a/18, 85b/07, 141b/17, 178b/12, 194b/09, 195a/04, 208b/10
c.+ige 11a/17, 19a/07, 186a/10, 244b/14, 244b/15, 259b/13, 321a/13
c.+imġa 51a/07, 256b/20
c.+imge 49b/01, 195b/18
c.+imizġa 91a/18
c.+imizni 55a/19
c.+imni 190a/04
c.+ini 12b/18, 50b/03, 55a/07, 57b/20, 60b/18, 179a/07, 239a/19, 290a/15, 322a/20
c.+iniŋ çapduġı 33a/03
c.+iŋde éken 106a/11
c.+iŋġa 16b/09

c.+iŋġa yasan- 88b/09
c. ķıl- Savaşmak. 2b/15, 6b/06, 6b/07, 6b/17, 7b/05, 7b/07, 8a/12, 9a/07, 9a/07, 9a/19, 9b/12, 10a/04, 11a/03, 11a/15, 11b/06, 11b/14, 11b/14, 11b/16, 13a/18, 14a/14, 17a/16, 17b/12, 18a/02, 18a/19, 18b/19, 19a/05, 19a/20, 19b/04, 20b/06, 21a/14, 21b/03, 21b/09, 21b/09, 21b/18, 22b/08, 23a/06, 23a/19, 23a/20, 25b/03, 25b/04, 26b/03, 28b/04, 29b/02, 29b/12, 30a/03, 30a/13, 36a/11, 37a/18, 38a/05, 38a/18, 39a/02, 39a/03, 40a/18, 41a/18, 41b/14, 41b/15, 42a/18, 43a/01, 43b/04, 44b/04, 44b/05, 45b/18, 46b/17, 47b/15, 49a/15, 50b/02, 50b/05, 51a/11, 51b/07, 51b/09, 52a/05, 52b/05, 52b/06, 52b/10, 53a/06, 53a/08, 53a/10, 53a/11, 53a/15, 53a/17, 53b/14, 54a/13, 54a/15, 54a/15, 54a/17, 54b/06, 54b/07, 54b/08, 54b/10, 54b/12, 54b/15, 55a/06, 55a/17, 55a/20, 55b/11, 56a/08, 56a/09, 58a/10, 59a/02, 59a/07, 59a/07, 59a/13, 59a/14, 59b/05, 59b/08, 59b/20, 64a/04, 64a/08, 66a/12, 66a/14, 69a/05, 70a/04, 70b/18, 74b/14, 75a/11, 76b/03, 76b/20, 77a/04, 77a/04, 78a/19, 79a/17, 84b/02, 84b/07, 88a/13, 88a/19, 88b/12, 89a/02, 89a/03, 89b/04, 89b/09, 89b/14, 90a/01, 91a/01, 91a/09, 91a/16, 91b/13, 93a/12, 93b/15, 95b/04, 95b/09, 95b/12, 95b/13, 96b/06, 99a/08, 99a/14, 99b/17, 100b/19, 101a/11, 101a/19, 105b/07, 105b/08, 106a/13, 107a/02, 107a/04, 108a/02, 110b/12, 111b/15, 114b/06, 115b/02, 115b/15, 115b/17, 116a/12, 116a/13, 117b/15, 118a/06, 118a/11, 118a/13, 118a/18, 118b/06, 118b/08, 118b/13, 118b/16, 118b/20, 120a/05, 120a/05, 120a/09, 120a/12, 120a/12, 124a/20, 127b/11, 127b/12, 127b/19, 129a/15, 129a/15, 130a/02, 132b/14, 132b/15, 136a/03, 136b/10, 140a/20, 141b/15, 142a/08, 142a/13, 142b/07, 143a/02, 147b/10, 147b/11, 152a/21, 152b/02, 152b/06, 154b/19, 155a/15, 160a/14, 171a/12, 173b/17, 177a/19, 177b/17, 178a/02, 178a/07, 182a/18, 182b/18, 184a/19, 185b/10, 185b/11, 187b/09, 190a/12, 193a/03, 195a/04, 195b/02, 195b/05, 195b/06, 195b/10, 196a/04, 196b/06, 196b/10, 197a/19, 197b/10, 197b/20, 198a/01, 198a/01, 198a/14, 198b/20, 199a/01, 206a/16, 209a/19, 209b/09, 209b/11, 209b/12, 210a/02, 210b/18, 210b/19, 210b/19, 211a/16, 211b/20, 213a/01, 213a/07, 213a/19, 213b/02, 213b/06, 214a/08, 214a/11, 218b/01, 219a/18, 222b/09, 223a/19, 223b/13, 223b/13, 224a/04, 224a/06, 224a/11, 224b/01, 224b/02, 224b/06, 225a/18, 225b/08, 225b/11, 227b/21, 229a/06, 232b/05, 233b/09, 235a/10, 235a/15, 235a/16, 235b/01, 235b/09, 235b/10, 235b/15, 235b/21, 236a/09, 236a/17, 236b/07, 236b/14, 237a/04, 237a/05, 237a/06, 237a/14, 237b/04, 238a/10, 238a/18, 238b/11, 239a/03, 243b/10, 244b/15, 245b/21, 249b/05, 249b/06, 252b/18, 253b/02, 253b/02, 254b/04, 254b/05, 254b/05, 254b/07, 254b/07, 254b/09, 256b/02, 256b/04, 256b/17, 257a/05, 257a/10, 257a/19, 257b/09, 257b/14, 257b/20, 257b/21, 258a/08, 258a/09, 258a/12, 258a/19, 258b/03, 259a/02, 259a/13, 259b/19, 260a/13, 260b/01, 265b/05, 265b/05, 265b/06, 268a/11, 268b/13, 269a/16, 269b/08, 269b/16,

270a/11, 270b/11, 272a/02, 272b/20, 273b/10, 273b/18, 274a/14, 274b/07, 275b/17, 276a/02, 277a/07, 278a/07, 278b/02, 283b/01, 283b/16, 284a/02, 284b/14, 284b/16, 285a/17, 285a/18, 285b/02, 285b/15, 285b/15, 286b/12, 287a/16, 288a/18, 288a/21, 289a/13, 290a/10, 292a/11, 296b/04, 296b/07, 296b/08, 298b/13, 299b/14, 303a/05, 310a/16, 311a/20, 313a/18, 320b/17, 321a/01, 321a/14, 321a/15, 321a/15, 321b/04, 321b/12, 322a/13, 323a/13, 323a/14, 323b/13, 323b/16, 324a/01, 324b/07, 324b/09, 325b/04, 325b/10, 326a/12, 327a/03, 328a/08, 329a/07, 331b/14, 332a/01, 332a/04, 332a/14, 332a/16

c. ḳıldur- 208a/16, 231a/18

c. ḳılışġa tut- Savaşmaya tutmak. (Savaşa tutuşmak, savaşmaya başlamak). 210b/07

c. ḳof- Savaş çıkmak. 234b/01

c. küni Savaş günü. 7a/12, 11a/19, 11b/09, 12b/08, 16b/09, 40b/16, 50b/05, 52b/05, 57a/16, 101a/08, 111b/15, 127b/04, 127b/08, 144b/08, 183a/11, 183b/13, 217b/12, 218a/21, 219a/18, 219b/14, 225b/04, 257a/12, 270a/02, 270b/15, 279a/03

c.+ler ḳıl- 263b/01

c.+lerimiz (cengler ḳıl-) 78b/16

c.+lerimni 39b/01

c.+lerini 267a/15

c.+lerini ḳıl- 9a/16

c.+leriniŋ 107b/11

c.+lerniŋ 239a/04

c.+ni 55b/05, 288b/04

c.+ni ḳıl- 237a/19

c.+niŋ 25b/03, 52b/17, 61a/11, 124a/12, 127a/05, 238b/11, 257b/15, 300a/01

c.+niŋ çapduḳları 35a/12

c.+niŋ yosunını ḳıl- Savaş düzenini uygulamak. 239a/09

c. sılāḥ 31a/05

c. sılāḥı 35a/13

c. sılāḥın key- 38a/06

c. sılāḥını key- 288a/18

c. sılāḥları 51b/19

c. sılāḥlarını key- 25b/04

c. turur 53a/16, 77a/06

c. üçün 41a/08

c. yeri 29a/12, 52a/06, 52b/16, 247b/05, 260a/06

c. yerin yasa- 213a/19

c. yerini yasa- Savaş alanını hazırlamak, düzenlemek. 13a/19, 89a/08, 99a/16, 197a/17

[=680]

cengel Far. Sık ağaçlık yer, orman. Krş. **cangal, çengel**

c. 7b/02, 95a/07, 96a/18, 97a/04, 101b/14, 109b/18, 159b/18, 160a/10, 167a/20, 167a/20, 167b/03, 173b/15, 185a/21, 263b/18

c.+de 6b/13, 160a/04, 173b/19, 264b/09

c.+degi 171a/03

c.+din 7b/05, 8a/09, 98b/20, 154a/01, 160a/13, 167a/19, 173b/05, 185a/21, 263b/17

c.+ge 33b/03, 205b/11, 263b/16

c.+ide (Basḳūn cengeli) 7a/19

c.+ige (Basḳūn cengeli) 7b/13, 7b/13

c.+ni 160a/11

c.+lerdegi 12b/08

c.+niŋ 96b/05

[=37]

cengī Far. Savaşçı.

c. 150b/07, 249a/12

c. (altun égerlik cengī aṭlar) 308b/04

c. (Bahrām-ı Cengī) 289a/18, 292b/17, 295a/06, 297b/09

c. (Bazānūş-ı Cengī) 132b/18

c. (Nıyāṭūs-ı Cengī) 282b/15

c. (Pahlavān-ı Gerdūy-ı Cengī) 30a/10

c. (şīr-ı cengī) 207b/03

c. dék (Bahrām-ı Cengī) 298a/08

c.+din ziyāde (Bahrām-ı Cengī) 288a/21

c. fīl 89a/11, 107a/05, 252b/20, 257a/17, 258b/04, 308b/04, 309a/13
c.+niŋ (Bahrām-ı Cengī) 295b/14
c. şīr 154b/21, 155a/07
c. turur (Bahrām-ı Cengī) 290b/18
c. turur (dīv-ı cengī) 119b/16
[=25]
césik Gözetleme yeri, gözetleme kulesi.
c.+ge 29a/09, 209a/13, 236a/13, 256a/20, 270a/14
[=5]
césikçi Muhafız, koruyucu, keşifçi.
c. 257b/14
c. ḳoy- 36a/13, 120a/11, 127b/08, 140a/18, 177a/15, 178a/17
c.+ler 76b/16, 89b/04, 140a/14, 197a/18, 236a/13, 246b/16, 256a/20, 270a/14, 270a/16, 287a/04
c.+leri 73a/04, 118b/04, 260a/16, 260b/06, 332b/05
c.+lerini 73a/04
c.+lerni 29b/11
c.+lerniŋ 73a/03
[=25]
cıd < Ar. *cidd* Çalışma, gayret.
c. (cıdd u cahd) 9a/19, 322b/16
c. (cıdd u cahd ḳıl-) 314a/14
c. cahd 78b/03, 78b/11, 229b/09, 229b/11, 265b/17
c. cahd bile ḳıl- 97b/15
c. cahd ḳıl- 38a/09, 51a/05, 51b/08, 57a/02, 59a/15, 59b/18, 59b/19, 60b/20, 61a/09, 78b/02, 81a/15, 89a/01, 97b/14, 97b/15, 98a/14, 103a/03, 120a/05, 120a/12, 129a/12, 156a/12, 162b/10, 163a/09, 180a/05, 206b/14, 237a/04
[=34]
Cıdda Cidde; bugün Sudi Arabistan'da, Kızıldeniz kıyısında bulunan önemli bir liman şehiri.
C.+dın 90b/13
C.+ġa 90b/12
[=2]
cıla- İstemek; çağırmak.
c.-dılar 191b/16
[=1]
cılo Yular, dizgin. Krş. **cıloy**
c.+sı 323b/02
c.+sında 303b/01
c.+sını 73a/09, 116b/14, 163b/08, 164a/17, 270b/18, 287b/04
[=8]
cıloy Bk. **cılo**
c.+uŋnı 104a/19, 204b/19
[=2]
cırt- Bk. **yırt-**
c.-ıp 17a/11, 18a/06
[=2]
çırayını cırt- 17a/11
çırayıŋnı cırt- 18a/06
[=2]
ciger Far. Ciğer; bağır, iç.
c.+i pāra pāra bol- 52a/08
c.+idin (āhī-i pür-derd cigeridin tart-) 53a/15
c.+idin (āhī cigeridin tart-) 123b/12
c.+idin (naʿra cigeridin tart-) 21a/18
c.+idin āh tart- 62a/01, 82a/15, 246b/18
c.+idin āhī-i pür-derd tart- 222a/05
c.+iġa 106a/17
[=9]
ciger-küşe Far. Ciğerin köşesi; oğul.
c. 316b/01
[=1]
cudā Far. Ayrı, uzak, ayrı düşmüş, ayrı kalmış.
c. (başını tenidin cudā ḳıl-) 16a/16, 19a/01, 25a/17, 27a/14, 32b/13, 33b/17, 38a/19, 122a/11, 173b/13, 258b/13, 268b/10, 291b/03, 323b/04
c. (başıŋnı teniŋdin cudā ḳıl-) 94b/07, 184a/14
c. (başlarını tenleriŋlerdin cudā ḳıl-) 108b/12
c. bol- Cüda olmak (Ayrılmak, ayrı kalmak, ayrı düşmek). 133b/10, 233a/16, 252a/18, 294b/11, 303a/06
c. cudā 241a/04
c. ḳıl- Cüda kılmak (Ayırmak; uzaklaştırmak, mahrum etmek). 20a/19, 112a/08, 124a/19, 137a/01, 149a/13

[=27]
cumla Ar. Bütün, hep.
c. 1b/01, 111b/13, 307a/08, 333a/12
c.+sı 101b/04
[=5]
cūş I Far. Coşma, taşma, coşkunluk, galeyan.
c. (köŋli cūş ḳıl-) 72b/13
c. (köŋlüm cūş ḳıl-) 75a/13
c.+ġa (köŋlini cūşġa keltür-) 266b/15
c.+ġa kel- Cuşa gelmek (Coşmak, galeyana gelmek). 103b/04, 149b/21, 298a/15
c. ḳıl- 170a/08, 262a/08
c. ur- Cuş vurmak (Taşmak). 33a/07, 186b/05, 237b/12
[=11]
cūş II Far. Zırh halkası.
c. 178b/04
c. (cebe cūş key-) 204b/11
[=2]
cūşān Far. Coşan, coşkun.
c. u ḫurūşān 25b/09
[=1]
Cuvānūy Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde yaşamış bilge bir kâtip ve elçi.
C. 151b/13, 151b/17, 152a/01, 152a/05, 152a/10, 152a/12, 152a/15, 152a/19, 156a/16, 156b/16
C. bile 157a/02
C. érdi 151b/07
C.+ġa 152a/06, 152a/16
C.+nı 156a/16
[=15]
cüft < Far. *cuft* Çift, eş.
c. 6a/07
c. (cānıġa ʿaḳl cüft bol-) 79a/02
c. (cānıŋġa ʿaḳl dānış cüft bol-) 79b/20
c. bol- 182a/08, 298b/11, 304a/08, 317b/16, 318a/08
c.+i tururlar 164a/10
c.+ini 160a/03
c. ḳıl- 45a/20
c.+ni 302a/18
c. tururlar 229b/10
c.+ümni 92a/20
[=14]
cüftleş- Çiftleşmek, cinsî münasebette bulunmak.
c.-gey 167a/14
c.-seler 103b/02
c.-ürler 103b/03
[=3]
cüftlik Çiftlik, eşlik.
c.+ge ber- Eşliğe vermek (Kızı eş olarak vermek). 169b/17, 192a/19
c.+ge ḳabūl ḳıl- Eşliğe kabul etmek. 280b/21
[=3]

çābuklıḳ Çabukluk, hız.
ç. bile 299b/19
[=1]
çadır Çadır.
ç.+nı 170a/03
ç. tart- Çadır çekmek (Çadır kurmak). 100b/08, 104a/16
[=3]
çaf- < *çap-* Atı doludizgin koşturmak, at sürmek; akın etmek, hücum etmek; kılıç, balta vs. ile vurmak, kesmek.
ç.-ġıl 25a/16
ç.-ıp 55a/17, 112a/10, 123b/19, 135b/16, 161a/14, 165b/18, 167a/19, 183a/04, 185b/14, 209a/21, 210a/14, 214a/05, 214a/08, 264a/02, 270b/14, 275a/02, 283b/21, 297b/21, 300a/05, 301a/06, 327a/08, 332b/12
ç.-ıp bar- 113b/14, 138b/07, 165b/19, 183a/11, 241a/08, 278a/09
ç.-ıp kel- 11b/15, 29a/10, 76b/14, 190a/03, 285a/18
ç.-ıp yürü- 112a/09, 125b/04, 138b/12, 274a/05
ç.-ḳan 172b/03, 173a/07
ç.-ḳan-dek 73a/13, 285a/11
ç.-ḳan dek 258a/21
ç.-ḳay 274a/06
ç.-ḳıl 98b/07
ç.-maḳ 71b/19, 71b/19, 147a/02
ç.-maḳ kerek 223a/12
ç.-maḳnı 127a/05, 147a/03
ç.-tı 17a/07, 56a/13, 96b/06, 123b/17, 160b/14, 162a/15, 167b/01, 174b/04, 176a/11, 238b/06, 272b/17, 274a/07, 284a/11, 298a/07, 320a/09
ç.-tılar 19a/16, 54b/16, 77b/11, 151a/20, 223a/13, 270b/08
ç.-ur 17b/08
ç.-ur érdi 20b/16, 20b/20, 73a/13, 168a/18, 172a/12, 196a/15, 285a/11, 303b/17, 325b/20
ç.-ur érdiler 18b/11, 79b/04, 160b/16, 223b/03
[=86]
aṭ çaf- 71b/19, 147a/03, 160b/16
aṭını çaf- 17a/07, 17b/08, 20b/16, 20b/20, 55a/17, 123b/17, 123b/19, 160b/14, 165b/18, 174b/04, 176a/11, 185b/14, 209a/21, 238b/06, 270b/14, 275a/02, 298a/07, 320a/09
aṭlarını çaf- 77b/11, 79b/04
aylıdın çaf- 162a/15
aylıġa çaf- 19a/16, 167b/01
gül-gūn aṭnı çaf- 168a/18
ilgeri çaf- 96b/06, 112a/10
ḳılıç çaf- 71b/19, 147a/02
ḳılınç çaf- 127a/05
maʿraka-ı maydānġa çaf- 284a/11
şīrnı çaf- 161a/14
tiken çaf- 172a/12, 172b/03, 173a/07
[=37]
çafış- < *çapış-* Koşuşmak, koşuşturmak.
ç.-ıp 125b/03
ç.-ıp (çafşıp) 167a/01, 174b/05
[=3]
çaftur- < *çaptur-* Koşturmak, atla doludizgin gitmesini sağlamak.
ç.-dı-ki 238b/01
[=1]
çaġ 1. Çağ, zaman, devir, vakit.
ç.+da 199b/06
ç. érdi-ki (yaman çaġ) 52a/17
ç.+ıda (ḳarıġan çaġı) 28b/09
ç.+ıda (yigitlik çaġı) 296a/20
ç.+ımda (ḳarıġan çaġım) 46b/13, 57a/12
ç.+ıŋda (yigitlik çaġıŋ) 60b/03
ç.+ıŋızlar 296b/08
[=8]
2. Ayar, ölçü; kuvvet, güç.
ç.+ı 131a/07
ç.+ı bile 216b/14, 216b/15, 244a/15
ç.+ıça 161b/12
ç.+ıça (öz çaġıça) 190b/11, 206b/08, 244b/02
ç.+ıça (öz çaġıça bol-) 172b/12
ç.+ıda (öz çaġı) 144b/08
ç.+ıdın (öz çaġı) 244b/03

ç.+ım 307b/16
ç.+ımnıŋ barıça 138b/17
ç.+ını 156b/17
ç.+ıŋ 1b/05
ç.+ıŋdın ziyāde (öz çaġıŋ) 91b/07
ç.+larını 256a/14
[=17]

Çaġān Türkistan (**Türkistān**)'da bir şehir.
Ç. ḫalḳı 179b/04
[=1]

Çaġānī Türkistan (**Türkistān**)'da bir şehir.
Ç. şaharı 200b/01
Ç. ve Şikinī ve Ḫatlān şaharları 227b/18
[=2]

çaġla- Tasavvur etmek, zannetmek; ölçmek, ayarlamak.
ç.-maġıl 34a/05
ç.-p 161a/07
[=2]

çaġlıġ Bk. **çaġlıḳ**
ç. 182a/16
ç. (bu çaġlıġ) 25b/15, 262b/18
ç. (uşbu çaġlıġ) 333a/01
[=4]

çaġlıḳ (Son çekim edatı) Kadar. Krş. **çaġlıġ**
ç. 182a/14
ç. (bu çaġlıḳ) 44b/17, 88b/18, 179a/16, 253a/15, 256b/02, 262b/14, 285b/12
ç. (şul çaġlıḳ) 137b/17
ç. (ul çaġlıḳ) 161b/10
ç. (uşbu çaġlıḳ) 96b/11
ç.+dur (bu çaġlıḳ) 44b/17, 266b/06
ç. éken (uşbu çaġlıḳ) 80a/14, 110a/15
[=15]

çahār pāy Far. Dört ayaklı hayvan. Krş. **çār pāy**
ç. 161b/21
ç.+lar 162a/10, 162b/21
[=3]

çahār-şanbıh < Far. *çahār-şanbih* Çarşamba, haftanın dördüncü günü.
ç. érdi 260a/13
ç. küni 260a/12
[=2]

Çahr-zād Humay (**Humāy III**)'ın diğer adı. Bk. **Humāy III**
Ç. 70b/08
[=1]

çāk Far. Yırtık, yarık.
ç. (pād-şāhāna tonlarını çāk ḳıl-) 20a/09, 22b/02
ç. (tonlarını çāk ḳıl-) 62b/03, 62b/09
ç. (yaḳalarımnı çāk çāk ḳıl-) 60a/13
ç. (yaḳalarını çāk ḳıl-) 56b/13, 60a/15, 62a/18, 80b/06, 150a/21, 208b/19, 315b/03
ç. (yaḳasını çāk ḳıl-) 62a/02, 196b/13, 214a/21, 297b/19
ç. (yaḳasını étegiçe çāk ḳıl-) 62a/03
ç. (yaḳasını étegigeçe çāk ḳıl-) 2a/12
ç. (zahraları çāk çāk bol-) 25b/08
ç. (zahrası çāk bol-) 30b/15
ç. bol- Çak olmak (Yarılmak). 116a/15
ç. çāk bol- Çak çak olmak (Yarılmak, yırtılmak, parça parça olmak). 27b/21, 55a/01, 70a/04, 323a/15, 327b/15
ç. çāk çaḳıl- 236b/09
ç. çāk ḳıl- Çak çak etmek (Yarmak, yırtmak, parça parça etmek). 33a/10, 66b/18
[=29]

çaḳ- Sokmak, ısırmak; iftira atmak, haksız şikâyette bulunmak.
ç.-ıp 259b/21
ç.-ışġa (çayanlar çaḳışġa tut-) 99a/01
ç.-ḳan 201a/13, 201b/05, 201b/06
ç.-ḳandın 201b/04
ç.-ḳanġa 201b/07
ç.-sa 201a/12
ç.-sa érdi 99a/02
[=9]
çayanlar çaḳ- 99a/01, 99a/02
ılan çaḳ- 201a/12, 201a/13, 201b/04, 201b/05, 201b/06, 201b/07
[=8]

çāker Far. Kul, köle.

ç. 159a/09, 162a/06, 202b/04, 243b/13, 310b/21, 311a/03, 311a/10
ç. bol- 148b/19
ç.+ġa 311a/09
ç.+i 245b/08
ç.+idür men 257a/09
ç.+iŋ turur men 181a/06
[=12]
çākerī Far. Bir çaker.
ç.+din 65b/17
[=1]
çākerlik Kulluk, kölelik.
ç. 57a/01
[=1]
çaḳıl- Yanmak, kıvılcımlar saçmak; kılıç vs. şiddetle birbirine vurulmak; iftira edilmek, karalanmak.
ç.-dı 55b/15, 89a/20, 260b/08
ç.-ġan-dek 92b/02, 110b/04, 214a/05, 269a/11
ç.-ġan-dék 3a/06, 35a/03
ç.-ġan dék 174a/20, 222a/05
ç.-ġanı 26a/20, 197a/21, 236b/09
ç.-ıp 147a/15
ç.-mapdur 299b/11
[=16]
çāk çāk çaḳıl- 236b/09
ot çaḳıl- 3a/06, 35a/03, 89a/20, 92b/02, 110b/04, 174a/20, 214a/05, 222a/05, 269a/11
otlar çaḳıl- 55b/15, 147a/15
[=12]
çaḳıldur- Yakmak.
ç.-ġay biz 197b/09
[=1]
otlar çaḳıldur- 197b/09
[=1]
çal- Bir müzik aletinin veya ses çıkarmaya yarayan bir aletin vurmak, üflemek veya gerekeni yapmak suretiyle ses çıkarmasını sağlamak.
ç.-dı 18a/19, 26a/19, 37b/13, 89a/19, 140b/09, 257b/21, 292a/20, 307a/03, 332b/06
ç.-dı-ki 306b/14
ç.-dılar 17a/04, 42b/14, 66b/09, 68a/19, 79a/13, 89b/04, 89b/19, 97a/01, 140b/09, 175a/03, 176a/05, 178b/05, 184b/04, 197a/19, 198a/18, 207b/17, 208b/10, 210b/11, 213a/19, 223a/20, 227b/09, 237b/05, 245b/18, 245b/18, 257a/14, 300b/21, 301b/17, 303b/14, 319a/18
ç.-ġan 170b/09
ç.-ġanını 306a/12
ç.-ġıl 166a/20
ç.-ıp 14a/04, 33b/08, 89b/19, 90a/13, 99b/10, 170b/19, 171a/03, 197a/16, 210a/14, 211b/12, 235a/06, 243b/08, 306b/10, 306b/17, 316a/10, 325b/18
ç.-maġay-men 316b/07
ç.-mas érdi 306b/21
ç.-ur érdiler 168b/08
[=61]
çeng çal- 170b/09
çeng ü rabāb çal- 184b/04
çeng ü rabāb u sāz ve ḳānūn çal- 168b/08
çeng ü rabāblar çal- 227b/09
çengini çal- 170b/19, 171a/03
çengni çal- 166a/20
karnāy sūr-nāy çal- 301b/17
karnāy ve sūr-nāylar çal- 227b/09
karnāylar çal- 79a/13, 140b/09, 207b/17, 245b/18, 257b/21
naḳāra u karnāylar çal- 90a/13, 235a/06, 237b/05, 257a/14, 300b/21, 303b/14
naḳāra u karnāylarnı çal- 89b/19, 208b/10
naḳāra ve karnāylarnı çal- 26a/19
naḳāralar çal- 14a/04, 18a/19, 42b/14, 89a/19, 99b/10, 140b/09, 178b/05, 210a/14, 210b/11, 245b/18, 325b/18, 332b/06
naḳāralar ve karnāylar çal- 17a/04
naḳāralar ve karnāylarnı çal- 213a/19
naḳāraların çal- 197a/16, 292a/20

naḳāralarını çal- 89b/19, 211b/12
naḳāralarını ve karnāylarını çal- 37b/13
naḳāralarnı çal- 89b/04, 197a/19, 223a/20
naḳḳāra u karnāylar çal- 68a/19
rabāb çal- 33b/08, 316b/07
rabāb u sāz çal- 66b/09, 97a/01, 175a/03, 176a/05, 198a/18
rabābnı çal- 306b/10, 306b/14, 306b/17
sāz çal- 243b/08, 306a/12, 306b/21
sāz u rabāb çal- 319a/18
sāzını çal- 307a/03
sāznı çal- 316a/10
ʿūd u ḳānūn çal- 66b/09, 97a/01, 175a/03, 176a/05, 198a/18
[=67]

çālāk Far. Çevik, hareketli, çalışkan.
ç. bol- 204a/17
[=1]

çalış- Güreşmek. Krş. **küröş-**
ç.-ġaylar 184b/06
ç.-ḳay men 184b/08
ç.-tı 187b/03
[=3]

Çand-ı Şāpūr Erdeşir **(Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri.
Ç. dép 124a/18
[=1]

çangāl Far. Pençe; avuç, el.
ç.+ġa 9b/10
ç.+ı 165b/08
ç.+ı bile 102b/18, 241a/15
ç.+ı dék 8a/17
ç.+ıda 101a/10
ç.+ıdın 82a/01
ç.+ıġa 34a/11
ç.+ıġa (bāzū çangāl) 7b/17
ç.+ını 102b/15, 304b/12, 304b/12, 304b/15
ç.+ları 8a/17
ç. ur- 34a/11
[=15]

çapduḳ Hazırlık, toparlanma; alet edevat, malzeme, takım.
ç. 148b/04
ç.+ı (ceng çapduġı ḳıl-) 257b/12
ç.+ı (cenginiŋ çapduġı) 33a/03
ç.+ı (çapduġı) 274a/21
ç.+ı (öy çapduġı) 6a/15
ç.+ını (ceng çapduġını ḳıl-) 140b/02, 235a/02
ç.+ını (çapduġını) 169b/20
ç.+ını (çapduġını yasa-) 103a/04
ç.+ını (yolnıŋ çapduġını ḳıl-) 219b/09
ç. ḳıl- Hazırlık yapmak (Gerekli alet ve malzemeleri hazırlayıp toparlanmak). 31b/08, 39b/10, 66a/11, 71b/06, 148b/14, 149b/06, 182b/16, 189a/11, 268a/06
ç.+lar 282b/05
ç.+larımnıŋ 184a/02
ç.+larını 255a/14
ç.+larını (cengniŋ çapduḳları) 35a/12
ç.+larını (şikār çapduḳları) 189a/13
ç.+larını (şikārnıŋ çapduḳları) 303a/09
ç.+um (ceng çapduġum) 183a/07
ç.+um bile (çapduġum bile) 147a/09
[=27]

çapduḳluḳ < *çapduḳluġ* Gerekli alet ve malzemesi olan, gerekli aletler ile donanmış.
ç. 114b/10
[=1]

çār pāy Bk. **çahār pāy**
ç.+lar 161b/17
[=1]

çāra Far. Çare, çıkar yol.
ç. 18a/16, 39a/02, 57b/05, 57b/05, 64a/15, 64a/18, 98a/14, 108b/17, 137a/07, 150a/04, 187b/19, 224b/06, 253a/09, 265a/20, 268a/12, 270b/11, 294b/08, 295b/15, 301b/15, 331a/21, 331b/01
ç. bile 11a/14
ç. iste- 17a/16, 51b/20, 66b/20, 187a/15, 222a/14, 290b/15
ç. ḳıl- 6b/17, 9a/03, 9a/15, 12b/20, 17a/15, 19b/05, 19b/05, 24a/12, 36a/12, 36a/13, 51a/13, 56a/03, 57a/11, 57b/02, 57b/05, 57b/05,

58a/02, 58a/17, 59a/13, 64a/18, 66a/15, 89a/13, 91b/17, 94b/11, 103b/07, 122b/07, 138a/18, 138a/21, 151b/04, 151b/06, 157b/16, 185a/20, 186a/18, 189a/07, 189a/08, 197a/10, 235b/04, 243a/15, 251a/12, 264b/17, 265a/20, 275a/21, 275b/02, 293a/01, 298b/02, 301a/03, 310b/12, 319a/05, 320a/05
ç.+lar ḳıl- 29a/06
ç.+ları 89a/17
ç.+ŋnı ḳıl- 55b/09
ç.+sı 56a/11, 78b/12
ç.+sını 95a/18, 270a/05
ç.+sını ḳıl- 193a/07
ç. taf- Çare bulmak. 53a/07, 96b/08, 99a/01, 161b/04, 186a/09, 245a/15, 251a/02, 290b/15
[=93]
çār-bāġ Far. Gösterişli hükümdar bahçesi.
ç.+ıġa 306a/17
[=1]
çarḫ Far. Gömlek, mintan, elbise.
ç. 259b/21, 263a/15, 264b/02, 264b/16, 264b/20, 265a/07, 266b/07, 266b/08, 267a/16, 267a/17, 292a/10
ç. bile 89a/15
ç.+nı 263b/04
[=13]
çayan Akrep.
ç.+lar çaḳ- 99a/02
ç.+lar çaḳışġa tut- 99a/01
[=2]
çenber Far. Çember, daire.
ç. dék 138a/08
[=1]
çend Far. Ne kadar.
ç. (eger çend) 156b/09
ç. (ba-har çend) 268b/08
ç. (her çend) 26b/08, 42b/17, 44b/01, 53a/08, 57a/20, 59b/18, 125b/09, 221a/03, 235a/08, 235b/18, 250a/19, 273a/04, 290b/15, 294a/20, 309a/21
ç. (her çend ki) 55b/18, 57a/15, 324b/18
[=20]
çendān Far. O kadar, o derecede; çok, pek çok.
ç. 12a/02, 17b/19, 18a/01, 21b/04, 22a/03, 22a/14, 27b/15, 28a/04, 54b/15, 54b/17, 54b/18, 57a/19, 57b/04, 58b/13, 74a/14, 79a/11, 82b/20, 83a/01, 95a/08, 99a/05, 101a/14, 104a/18, 124a/07, 124a/08, 126b/13, 127a/13, 132b/15, 142a/20, 156b/12, 158a/01, 159b/05, 164b/01, 165a/17, 179a/08, 184a/01, 211b/13, 223b/02, 236a/02, 238a/10, 241a/21, 246a/12, 254b/12, 256a/19, 260b/13, 262a/16, 274b/07, 281a/21, 285a/13, 288b/19, 292b/02, 295a/12, 295b/07, 303a/06, 305b/13, 305b/14, 312a/08, 312a/09, 319a/07, 323a/19
ç. ki 78b/02
[=60]
çendī Far. Biraz; bir süre.
ç. (eger çendī ki) 220b/04
[=1]
çeng Far. Açık arplardan köşeli arplar grubuna giren, dik tutularak çalınan telli çalgı.
ç.+ini 169a/06
ç.+ini çal- 170b/19, 171a/03
ç.+iŋ (çeng çal-) 170b/10
ç.+ni 147b/04, 169a/10
ç.+ni (sāz u çeng) 316b/07
ç.+ni çal- 166a/20
ç.+niŋ (rabāb u çeng) 83a/08
ç. ü rabāb 167b/20, 171a/15
ç. ü rabāb çal- 184b/03
ç. ü rabāb u sāz ve ḳānūn çal- 168b/08
ç. ü rabāblar çal- 227b/09
ç. ü sāz 166b/04, 168a/17, 169a/01
[=17]
çengel Bk. **cengel**
ç.+de 33b/20
[=1]
çengī Far. Çeng çalan kimse.
ç. 148a/01, 166b/03, 167b/09
ç. érdi 166a/21
ç. turur 169a/03

[=5]
çerik Asker, ordu.
ç. bile 180a/07
[=1]
çevgān Far. At üzerinde değnekle yerdeki topa vurmak suretiyle oynanan çok eski bir oyun; ucu eğri cirit sopası.
ç. (gūy çevgān) 10a/21, 301b/02, 313b/06
ç. (gūy çevgān oyna-) 10a/17, 10a/20, 71b/10, 71b/19, 126a/12, 126a/13, 147a/02, 147b/03, 149b/13, 157a/21, 184b/12, 277b/13, 277b/19, 279a/19
ç. (gūy çevgān oynat-) 123b/10
ç. (gūy u çevgān oyna-) 10a/14, 125a/18, 135b/14
ç. (gūy u çevgān oynat-) 123b/05
ç. bile 123b/14, 123b/17
ç.+nı 10b/03
ç.+nıŋ (gūy çevgān) 61a/11, 126a/17, 277b/21
ç. ur- 10b/02
[=29]
çevre Çevre, etraf.
ç.+si 254a/07
ç.+side 5a/11, 96b/05, 152b/18, 314b/10
ç.+sige 65b/09, 196a/13, 210b/03, 237a/15
ç.+sinde 98b/15, 116a/05, 236a/13, 237b/06, 264a/08
ç.+sini 209a/21
ç.+sini çevrül- 15a/14
ç.+sini ḳaba- Etrafını kuşatmak. 206b/17
[=17]
çevrül- Dönmek, dönüp durmak, dolaşmak; kuşatmak, çevirmek, etrafını sarmak.
ç.-di 26b/08, 205b/04, 325b/01, 326b/03
ç.-e almadım 15a/14
ç.-eduġan 235b/10
ç.-edür 305b/12
ç.-megey sen 219b/19
ç.-mek 105a/03
ç.-mes érdi 118a/09
ç.-se 50b/04
ç.-sün 166a/06, 204b/21, 216a/21, 219a/15
ç.-üp 19b/20, 22b/05, 174a/07, 209a/21, 209b/03, 214a/13, 237b/18
ç.-üp turur 143b/13
ç.-üpdür 321a/19
[=24]
āftāb u ay ve yultuzlar maḳṣūdıça çevrül- 321a/19
āsmān çevrül- 305b/12
āsmān maḳṣūduŋça çevrül- 219a/15
çevresini çevrül- 15a/14
felek çevrül- 50b/04, 143b/13, 205b/04, 214a/13, 325b/01, 326b/03
felek maḳṣūdıça çevrül- 204b/21
felek maḳṣūduŋça çevrül- 166a/06, 216a/21
kéçe ve kündüz çevrül- 143b/13
yultuz çevrül- 235b/10
[=15]
çevür- Çevirmek, döndürmek.
ç.-di 258b/01
ç.-üp (çevrüp) 260b/01
[=2]
çevürtke Çekirge.
ç. 34b/06, 193a/15, 204a/12
ç. dék 223a/18
ç.+din 206b/17, 286b/14
[=6]
çélik (??)
ç. 117a/10
ç.+ini (çéligini) 117a/12
ç.+lerni 117a/09
ç.+ni 117a/18
[=4]
çélikdān (??)
ç.+ġa 117b/09
ç.+ıdın 117a/16
ç.+ınıŋ 117a/16
[=3]
çıġ- Bk. **çıḳ-**
ç.-maġay sen 128a/01
[=1]
aytḳanlarımdın çıġ- 128a/01
[=1]
çıḳ Saf, halis, katışıksız.
ç. altun 133a/05

ç. dur 107b/17
ç. gevher 75a/10, 77b/02, 77b/13
ç. gevherler 164b/09
ç. mey 304a/20
ç. yāḳūt 103a/11
[=8]

çıḳ- Çıkmak, dışarıya varmak; uzaklaşmak, ayrılmak, terketmek; gitmek; yükselmek, yüksekteki bir yere ulaşmak; vakti gelince ayrılmak; yüksek bir makama, yetkili bir kimsenin huzuruna varmak; birine görünmek; (güneş) doğmak; ortaya çıkmak, zuhur etmek; etrafa yayılmak, dağılmak; (ses) duyulur hâle gelmek; (taht, iktidar) elde etmek, sahip olmak; (söz, ferman vb.den) yüz çevirmek. Krş. **çığ-**
ç.-a almas 141a/14, 203a/14
ç.-a alur 55a/06
ç.-a alur érdi 99b/18
ç.-aça 11b/14, 114b/08, 139a/20, 174a/13, 315b/11
ç.-adur 107b/09, 189a/11
ç.-ar érdi 239a/16
ç.-ayın 54b/02
ç.-aylı 101b/05, 297a/10
ç.-dı 275b/19
ç.-ġan bol- 59b/14
ç.-ġanığa 95b/02
ç.-ġıl 102b/19, 242b/08, 261a/02, 261a/05, 264a/02
ç.-ıŋızlar 210b/09
ç.-ıŋlar 16a/07, 38a/04, 94b/09
ç.-ıp 5a/11, 6b/11, 10b/01, 12a/01, 12a/04, 24b/12, 29a/09, 30a/14, 38a/20, 39a/04, 66b/03, 72b/03, 83b/11, 83b/14, 97a/12, 99a/01, 116a/12, 118a/14, 122a/12, 125a/18, 155b/02, 161a/11, 161b/09, 161b/17, 169b/19, 170a/12, 171a/16, 177a/02, 177a/03, 189a/09, 241a/16, 258a/11, 260a/08, 264a/09, 268b/03, 273b/14, 274b/12, 282b/17, 284a/14, 289a/05, 298b/11, 316a/09, 327a/12
ç.-ıp érdi 23b/18, 125b/02, 126a/12, 139a/09, 157b/01, 221b/14, 241a/06, 290b/12
ç.-ıp érdiler 148a/06
ç.-ıp kel- 5b/08, 7a/09, 8a/11, 9b/01, 24a/07, 32b/11, 98b/05, 98b/19, 99a/03, 147b/08, 159b/21, 160a/12, 173b/07, 175b/20, 177a/04, 263b/17, 274a/12
ç.-ıp ket- 2b/16, 3b/08, 4b/15, 138b/04, 263b/15
ç.-ıp oltur- 1b/13, 12a/15, 13b/06, 13b/10, 14a/20, 17a/07, 18a/18, 18b/05, 22b/16, 23a/03, 23a/16, 24a/15, 41a/04, 78a/12, 86b/20, 92a/06, 106b/11, 121a/17, 154a/16, 155b/04, 156a/02, 156a/08, 156a/16, 175b/10, 185b/19, 187a/17, 190b/16, 193b/17, 194a/09, 195a/08, 200b/17, 203a/09, 205a/04, 218a/09, 220a/11, 226a/03, 228a/15, 254a/01, 262b/06, 277a/18, 279b/04, 288a/09, 308a/14, 315b/12, 319b/08, 323b/18
ç.-ışnı 326b/06
ç.-ışnıŋ 296a/07
ç.-ḳalı 32a/10, 36b/19, 152b/15, 159b/17, 167a/06, 191b/09, 297a/08, 298a/05, 303a/08
ç.-ḳan 9b/06, 84b/09, 117a/17, 147a/14
ç.-ḳan-dek 146b/01, 277a/18, 318a/04
ç.-ḳan-dék 75a/16, 155b/18
ç.-ḳan dek 165b/17
ç.-ḳan dék 118b/19, 226a/07
ç.-ḳandur 310a/01
ç.-ḳanı 171a/11
ç.-ḳannı 84b/09
ç.-ḳay 169b/12, 174a/16
ç.-ḳunça 34a/08, 73b/12
ç.-ḳusıdur 20b/06, 169b/10
ç.-madı 69b/06
ç.-madılar 271b/19
ç.-madım 41b/02, 61b/06
ç.-maġay 69a/08, 299a/01
ç.-maġay sen 134a/05
ç.-maġay sen dép 299a/08

ç.-maġay sizler 129b/06
ç.-maġaylar 109a/03, 109a/04
ç.-maġıl 42a/05, 112b/06, 199b/09
ç.-maķ 130b/19
ç.-maķlıķ 296a/17
ç.-maķlıķ bile 5b/14
ç.-maŋızlar 81a/17, 249a/20
ç.-maŋlar 11a/01, 11a/02, 109b/07, 194a/14
ç.-maŋlar dép 76a/04, 203a/03
ç.-mas 86a/04, 212b/06, 257b/20, 324a/20, 325a/19
ç.-mas érdi 202b/18, 303a/07
ç.-mas men 2a/01, 2a/14, 43b/14, 46b/04, 51b/16, 296a/09
ç.-mas miz 2a/15
ç.-masa 297a/08
ç.-masun 192a/21
ç.-maydur 193a/11, 277b/11, 298a/20
ç.-mayın 58a/19
ç.-mayın dép 30a/07
ç.-maylı 11b/12
ç.-sa 23b/02, 23b/05, 40b/03, 41b/19, 42a/01, 52b/13, 59b/14, 67b/01, 76a/06, 81a/17, 101a/06, 198b/20, 209b/02, 228b/16, 272a/13, 282b/01, 298a/20
ç.-sak 154b/11
ç.-sam 38b/06
ç.-saŋ 77a/03, 102b/10, 208a/10
ç.-sun 288b/09
ç.-tı 3b/01, 4a/13, 5a/17, 6a/18, 7b/09, 8a/09, 9b/15, 11b/03, 14a/07, 17a/07, 18b/13, 19b/20, 20b/13, 21b/12, 23b/04, 24a/07, 25a/11, 26b/07, 27a/16, 28b/17, 29a/15, 33a/10, 33b/18, 34a/14, 35a/10, 35b/20, 37a/20, 37b/09, 37b/10, 38b/09, 40a/08, 67a/03, 67a/04, 67b/06, 68a/20, 69b/13, 71b/01, 76b/03, 82b/20, 83b/12, 90a/17, 90b/16, 92b/04, 100b/11, 102b/20, 103a/11, 105b/03, 106a/04, 107a/10, 112a/11, 112b/13, 117a/15, 118b/04, 121a/02, 122a/02, 122a/13, 126a/12, 132b/10, 136b/21, 138a/18, 138b/04, 138b/10, 141b/13, 145a/18, 146b/12, 147b/04, 147b/04, 148b/08, 149b/08, 149b/09, 150a/11, 152b/14, 156a/02, 156b/06, 158a/12, 159a/05, 160a/03, 161b/13, 162a/11, 162b/16, 164a/21, 165a/21, 167a/10, 168a/20, 170a/03, 174a/21, 176b/11, 181b/03, 181b/16, 181b/17, 189a/13, 191b/08, 192a/12, 193b/20, 197a/17, 197b/10, 198a/16, 199a/18, 201a/15, 201a/21, 201b/19, 202a/20, 202b/08, 205b/11, 209b/20, 210b/08, 210b/12, 210b/18, 214b/15, 215b/06, 215b/07, 222a/01, 230b/14, 236a/14, 242b/04, 242b/09, 251a/13, 252b/09, 255b/13, 258b/12, 262b/05, 263a/06, 263b/16, 264a/01, 264a/03, 264a/10, 264a/15, 275b/06, 275b/08, 275b/14, 275b/20, 282a/16, 286a/02, 286a/04, 290b/01, 291a/21, 297a/11, 297a/16, 303b/05, 306b/06, 308a/03, 310a/08, 310a/12, 310a/21, 310b/17, 320a/08, 320a/10, 322b/03, 326a/01, 328a/10
ç.-tılar 6a/09, 9a/05, 16a/18, 24b/17, 25a/01, 28a/17, 37b/09, 38a/05, 40a/08, 57b/07, 62b/10, 80b/11, 82b/19, 97b/03, 100a/05, 101a/01, 101b/16, 104b/03, 104b/05, 107a/01, 107b/01, 109b/11, 118b/05, 146a/13, 146b/10, 148a/03, 164a/13, 168b/16, 172a/11, 179b/17, 190b/14, 192a/14, 195a/20, 197a/18, 198a/15, 200a/14, 227b/08, 236a/13, 245b/19, 246b/16, 254b/11, 256a/21, 257b/14, 260a/20, 260a/21, 267b/12, 269a/04, 269a/12, 270a/15, 278a/10, 283b/17, 311b/10, 316b/17, 319a/13, 319b/03, 323a/18, 323a/19
ç.-tıŋ 150a/03, 213b/04
ç.-tuķ 77b/06

ç.-ur 34a/05, 138a/20, 264a/10, 277b/13
ç.-ur érdi 6a/16, 100a/10, 303a/03
ç.-ur érdiler 63b/19
ç.-ur men 298b/05
[=468]
āftāb çıḳ- 5a/17, 7b/09, 11b/03, 11b/14, 34a/08, 35a/10, 40b/03, 105b/03, 114b/08, 138b/04, 139a/20, 152b/14, 156a/02, 156b/06, 158a/12, 159a/05, 164a/21, 169b/12, 170a/03, 174a/13, 176b/11, 181b/17, 189a/13, 192a/12, 193b/20, 197b/10, 202a/20, 236a/14, 251a/13, 275b/19, 310b/17, 315b/11
ʿahd u paymānıdın çıḳ- 129b/06
ʿahd u paymānımdın çıḳ- 81a/17
ʿahd u paymānıŋdın çıḳ- 41b/02
ʿahdıdın çıḳ- 42a/01
aylıdın çıḳ- 16a/07, 16a/18, 146a/13, 181b/03, 181b/16, 254b/11, 316b/17
aylıġa çıḳ- 3b/01, 6a/18, 14a/07, 24b/17, 40a/08, 68a/20, 69b/13, 76b/03, 82b/19, 90a/17, 90b/16, 92b/04, 97b/03, 100a/05, 101b/05, 101b/16, 104b/03, 104b/05, 107a/01, 107a/10, 122a/02, 146b/10, 148b/08, 149b/08, 149b/09, 152b/15, 179b/17, 190b/14, 191b/08, 191b/09, 198a/15, 198a/16, 199a/18, 227b/08, 262b/05, 263a/06, 267b/12, 269a/12, 278a/10, 282b/17, 289a/05, 298a/05, 310a/12, 319b/03, 322b/03, 326a/01
bir tildin çıḳ- 75a/16, 118b/19, 146b/01, 155b/18, 226a/07, 318a/04
būyruġuŋdın çıḳ- 299a/01
cānım tenimdin çıḳ- 67b/01
dīndın çıḳ- 42a/05
dınıdın çıḳ- 202b/08, 213b/04, 288b/09
érge çıḳ- 101a/06
farmānıdın çıḳ- 11a/01, 23b/05, 25a/01, 43b/14, 46b/04, 51b/16, 52b/13, 55a/06, 59b/14, 59b/14, 69a/08, 69b/06, 76a/04, 86a/04, 112b/06, 141a/14, 192a/21, 194a/14, 199b/09, 203a/03, 203a/14, 209b/02, 212b/06, 228b/16, 249a/20, 271b/19, 296a/09, 310a/01, 325a/19
farmānımdın çıḳ- 76a/06, 81a/17
farmānıŋdın çıḳ- 2a/15, 11b/12, 61b/06, 109a/03, 324a/20
Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın çıḳ- 41b/19
ḫurūş u fiġān çıḳ- 210b/12
küyöge çıḳ- 296a/07, 297a/08, 298a/20
naṣīḥatıdın çıḳ- 2a/14
pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳ- 326b/06
rāst yoldın çıḳ- 282b/01
seferge çıḳ- 36b/19
söz çıḳ- 23b/04, 222a/01
sözi çıḳ- 23b/02
sözidin çıḳ- 2a/01, 11a/02, 154b/11, 299a/08
sözümdin çıḳ- 109a/04, 277b/11
sözümdin taşḳarı çıḳ- 208a/10
sözüŋdin çıḳ- 30a/07, 58a/19
sütdin çıḳ- 146b/12
şikārġa çıḳ- 6a/16, 23b/18, 63b/19, 125a/18, 125b/02, 126a/12, 130b/19, 145a/18, 147b/04, 148a/03, 148a/06, 157b/01, 159b/17, 161b/13, 162a/11, 162b/16, 164a/13, 165a/21, 167a/06, 167a/10, 168a/20, 171a/11, 192a/14, 221b/14, 241a/06, 252b/09, 263b/16, 290b/12, 303a/03, 303a/08, 320a/08
taḫtġa çıḳ- 83b/14
taşḳarı çıḳ- 32a/10, 38a/04, 38b/09, 94b/09, 122a/13, 138a/20, 189a/11, 201a/15, 201a/21, 242b/08, 264a/10, 268b/03, 283b/17, 303a/07, 310a/08, 316a/09
toġ çıḳ- 24a/07
yaḫşı atıŋlar çıḳ- 20b/06
yoldın çıḳ- 193a/11
yolıdın çıḳ- 134a/05, 272a/13
yuḳḳarı çıḳ- 239a/16

zındāndın çıḳ- 269a/04

[=215]

alıp çıḳ- 12a/01, 12a/04, 24b/12, 34a/05, 37b/09, 37b/09, 94b/09, 109b/11, 122a/12, 122a/13, 141b/13, 147b/04, 177a/02, 177a/03, 264a/10, 311b/10, 327a/12

[=17]

çıḳar- Çıkarmak, dışarı çıkmasını sağlamak; birinin bir makam veya huzura çıkmasını sağlamak; yüksek bir yere ulaştırmak; birine göstermek, görülmesini sağlamak; meydana çıkarmak, ortaya sürmek, yaymak; bir şeyi çekerek yerinden ayırmak, çekmek; yollamak, göndermek; ilgisini kesip ayırmak; bir kimsenin tanınır olmasını sağlamak; (bitki) dal vermek suretiyle yetişmek; vücuttan dışarı atmak.

ç.-a almadı 33a/09

ç.-a almas érdi 52b/20

ç.-a almaydur biz 205b/17

ç.-ayın 179a/20, 257a/04

ç.-aylı 38b/16

ç.-dı 10a/18, 11b/05, 14a/18, 14b/12, 30b/12, 36a/04, 38a/07, 39a/11, 39b/18, 41a/06, 50b/18, 58a/05, 59b/17, 63b/04, 68a/18, 69b/08, 71a/13, 89b/04, 93b/05, 95b/01, 105b/01, 106a/04, 116a/08, 116a/11, 122b/16, 154a/13, 160a/10, 196a/18, 200a/05, 209a/13, 226b/09, 230a/12, 232a/17, 264b/07, 271b/05, 279b/03, 286a/11, 289a/19, 299b/06

ç.-dı-ki 9b/02

ç.-dı dép 38b/01

ç.-dı ékin 221b/18

ç.-dılar 8b/12, 17a/04, 70a/19, 109b/02, 140a/14, 146b/13, 201b/19, 211a/03, 331a/06

ç.-dım 41b/01, 295b/19

ç.-dıŋ 10b/08

ç.-ġan 14a/13, 159a/08

ç.-ġanı 271b/21, 320b/17, 320b/19

ç.-ġay 159a/10, 216b/18

ç.-ġay biz 277b/14

ç.-ġay men 122b/02

ç.-ġay sen 244a/16

ç.-ġaylar 8b/10

ç.-ġıl 45b/03, 46b/13, 59b/10

ç.-ıŋızlar 180a/19, 191a/03

ç.-ıp 27a/04, 51a/02, 63b/03, 67a/19, 111a/19, 112a/10, 167a/21, 173b/10, 185b/19, 230a/21, 249b/06, 267b/08, 287b/21, 294b/05, 302a/02, 308a/07

ç.-ıp sen 202a/21

ç.-ıpdur 48a/15, 212b/08, 264b/14

ç.-maġıl 91a/03

ç.-maḳlıḳ 310a/18

ç.-mas érdi 84a/07

ç.-saŋ 69b/10, 78b/18

ç.-ur 70a/10, 201b/21

ç.-ur érdi 22a/05, 211b/04

ç.-ur men 157a/17

ç.-ur sen 191a/14

[=107]

aççıġ ve kīneni köŋlüŋdin çıḳar- 45b/03

at çıḳar- 69b/08

atını çıḳar- 41b/01

aylıġa çıḳar- 39b/18, 105b/01, 226b/09, 230a/12, 232a/17, 279b/03, 289a/19, 299b/06, 302a/02

aylıŋġa çıḳar- 257a/04

baş çıḳar- 106a/04, 205b/17

benddin çıḳar- 211a/03

dīnnı çıḳar- 14a/13

dīv şayṭān yoldın çıḳar- 221b/18

dīv yoldın çıḳar- 294b/05

ḥācatdın çıḳar- 180a/19

kīneni köŋlüŋdin çıḳar- 27a/04, 46b/13, 51a/02, 69b/10

köŋlidin şayṭānnı çıḳar- 216b/18

köŋlüŋdin çıḳar- 244a/16

köŋlüŋdin kīneni çıḳar- 59b/10, 78b/18

köŋlüŋni dīv yoldın çıḳar- 48a/15

maṣlaḥatnı çıḳar- 154a/13

nām āvāzını çıḳar- 38b/01

nām u āvāza çıḳar- 122b/02

rāst yoldın çıḳar- 201b/21, 264b/14

söz çıḳar- 9b/02, 41a/06, 91a/03
sütdin çıḳar- 146b/13
şāḫlar çıḳar- 14b/12
şayṭān yoldın çıḳar- 212b/08
taşḳarı çıḳar- 8b/10, 11b/05, 33a/09, 93b/05, 159a/08, 185b/19, 201b/19
yoldın çıḳar- 52b/20, 200a/05, 264b/07, 271b/05
zındāndın çıḳar- 310a/18
[=52]
ḳoylap çıḳar- 10a/18, 10b/08, 271b/21
tartıp çıḳar- 71a/13
[=4]

çıḳış- Anlaşmak, geçinmek, uyuşmak.
ç.-ġay men 182a/08
ç.-ḳay 44b/04
ç.-maḳlıḳ ḳıl- 244b/17
ç.-maḳlıḳdur 78b/12
[=4]

çıla- Batırmak, banmak, ıslatmak.
ç.-ġay sen 138a/14
ç.-r érdi 138a/16
[=2]

çılafçı < *çılapçı* Leğen.
ç. 168b/20
ç. dék (közleri ḳan ḳoyġan çılafçı dék) 100b/02
[=2]

Çīn Çin; Doğu Asya'da, dünyanın en kalabalık ülkesi.
Ç. 15b/18, 128a/19, 178b/21, 184a/09, 197b/16, 231b/02, 308a/16
Ç. (faġfūr-ı Çīn) 88b/12, 91a/19, 105b/07, 105b/16, 106a/01, 106a/04, 106a/19, 188a/12, 235b/20, 328b/11
Ç. (ḫāḳān-ı Çīn) 53b/10, 165b/10, 177a/12, 177a/16, 177b/19, 177b/21, 178a/04, 178a/05, 178a/12, 178a/18, 178b/07, 178b/16, 179a/09, 183a/06, 222b/07, 222b/18, 223b/12, 223b/15, 224a/15, 226a/13, 228a/02, 253b/14, 272a/16, 296a/16
Ç. (Īrān ve Tūrān ve Çīn şaharları) 83a/17
Ç.+da 45a/09, 106b/04, 173b/20, 222b/14
Ç. daryāsı 30a/06, 48b/04, 118a/05, 225a/16
Ç. dék (ḫāḳān-ı Çīn) 180a/07
Ç.+dın 16a/01, 18a/20, 39a/15, 108a/12, 164b/21, 200b/11, 224b/01, 226a/10, 228b/13
Ç.+dın (faġfūr-ı Çīn) 188a/13, 310b/10
Ç.+dın (ḫāḳān-ı Çīn) 178b/02
Ç.+ġa 2b/08, 146a/19, 151b/01, 188b/15
Ç.+ġa (faġfūr-ı Çīn) 105a/19, 105b/01, 106b/13, 188a/11, 325a/16
Ç.+ġa (ḫāḳān-ı Çīn) 177a/15, 177b/14, 177b/21, 178a/03, 178a/04, 178a/05, 179a/13, 179a/21, 179b/02, 180b/18, 224a/14, 225a/10, 280a/18, 280a/21, 294b/16
Ç.+ġaça 235a/14, 237b/02
Ç. ḫalḳı 178b/09, 179a/01, 291b/04, 291b/09
Ç.+larnıŋ 178b/09
Ç. leşkeri 19a/01, 19a/04, 39a/08, 297a/18
Ç. Māçīn 36a/08, 36b/09
Ç.+nı (ḫāḳān-ı Çīn) 47b/10, 263a/01, 263a/17
Ç.+nıŋ 106b/13, 151b/05
Ç.+nıŋ (faġfūr-ı Çīn) 105a/14, 105b/02, 184a/10, 324b/13, 327a/09
Ç.+nıŋ (ḫāḳān-ı Çīn) 177a/18, 177b/07, 178a/03, 178b/08, 223a/08, 224b/11, 225a/20, 251b/07, 253b/15, 292b/08
Ç.+nıŋ (Tūrān ve Çīnnıŋ pād-şāhı) 297a/06
Ç.+nıŋ ölkesi 226a/01
Ç.+nıŋ pahlavānları 15b/03, 19a/16
Ç. ölkesi 39b/18, 178b/21, 232b/08
Ç. pād-şāhı 15a/03, 15a/06, 16b/20, 105b/06, 205b/01, 253a/16
Ç. pahlavānları 39a/12
Ç. şaharı 48b/11, 49b/14, 70a/14, 105a/14, 105a/17, 105b/02, 105b/12, 109a/14, 143b/02,

177b/06, 178b/20, 183a/06, 188b/01, 188b/10, 222b/19, 224a/17, 227b/16, 277a/07, 292a/07, 292a/16, 292b/02, 292b/03, 294b/14, 296a/05, 305b/21, 307a/17, 310b/10, 312a/08

Ç. şaharları 290b/10, 295a/11

Ç. şaharlıḳları 295b/02

Ç. tağı 290b/07

Ç. ṭerefi 3a/03, 36a/06, 105a/13

Ç. u Māçīn 329b/03

Ç. ve Hītāl pād-şāhları 245b/08

Ç. ve Ṭarāz şaharları 125a/07

Ç. ve Tūrān pād-şāhı 296a/17

Ç. ve Tūrān şaharları 291a/04

Ç. ve Tūrān ve Hītāl şaharları 291b/21

Ç. vılāyatı 182b/13

[=176]

çınār < Far. *çanār* İki çeneklilerden, boyu 30 metreye kadar uzayabilen, gövdesi kalın, yaprakları parçalı, uzun ömürlü bir ağaç.

ç. dıraḫt 67b/05, 67b/06

[=2]

Çīnī Çin'e özgü, Çinlilere ait; Çinli, Çin halkından olan.

Ç. 106b/09, 106b/09, 106b/10

Ç. (dībā-yı Çīnī) 36a/17, 36b/04, 62a/14, 62a/16, 106b/02, 223a/03, 303a/13, 314b/06

Ç. bile (dībā-yı Çīnī) 36b/05, 45b/13, 187b/21, 238a/17

Ç.+dın (dībā-yı Çīnī) 227a/17

Ç.+dın (dībā-yı Çīnīdın ʿalam) 227a/21

Ç.+dın (dībā-yı Çīnīdın bısāṭlar) 227a/18

Ç.+dın (dībā-yı Çīnīdın ton) 136a/17

Ç.+dın (zar-baft-ı Çīnī) 323a/02

Ç.+lardın 106b/05

[=21]

çırāġ < Far. *çirāġ* Kandil; ışık, nur.

ç. 104a/12

ç. dék 99a/11

ç.+ı 22b/04

ç.+ı érdi 20a/04

ç.+ını (köŋlümniŋ çırāġı) 20a/10

ç.+lar 136b/07

ç.+larnı (altun çırāġlar) 305b/06, 306b/15

[=8]

çıray Yüz, surat, çehre, sima.

ç. 187a/01

ç.+ı 50a/17, 157b/18

ç.+ı gül dék açıl- Yüzü gül gibi açılmak (Yüzü gülmek, çok memnun olmak). 12b/17

ç.+ı sarġar- Yüzü sararmak. 4a/13, 17b/16, 34a/19, 53a/11, 93b/07, 100b/14, 122b/11, 125a/03, 126b/06, 141a/08, 160b/20, 171b/04, 183b/16, 185a/11, 187a/03, 192b/09, 225b/09, 261b/20, 262a/08, 279b/20, 303a/07, 304b/17, 309a/11, 310b/07, 316a/07, 323a/09

ç.+ım 71b/20

ç.+ımnı sarġart- 51a/18

ç.+ını cırt- 17a/11

ç.+ını sarġart- 229a/21

ç.+ıŋnı cırt- 18a/06

ç.+ıŋnı sarġart- 220b/07

ç.+ları sarġar- 10b/02, 19b/13, 83b/02, 250a/09

ç. sarġart- 193b/08

[=41]

çıraylıḳ 1. Güzellik.

ç.+da 12b/16

[=1]

2. < *çıraylıġ* Güzel.

ç. 2b/09, 5a/13, 12b/11, 14b/02, 18b/14, 23b/20, 65a/05, 75a/18, 84b/13, 87a/04, 111b/09, 114a/03, 115b/20, 122b/16, 123a/18, 123a/19, 125a/14, 125b/20, 126a/10, 135b/17, 135b/18, 147a/18, 160a/12, 200a/16, 212a/01, 212a/02, 213b/12, 218a/18, 252a/17, 254a/03, 263b/17, 281a/13, 281a/15, 301b/06, 328a/18

ç. bol- 139a/01, 318a/07

ç. érdi 18b/18, 70b/08, 147b/02

ç. érdiler 163b/12

[=41]

çıraylıḳlıḳ Güzellik.

ç.+ı (çıraylıḳlığı) 226b/20
[=1]

çırla- Çağırmak, davet etmek, emirle davet etmek; (tavuk, horoz vb.) ötmek.
ç.-dı 2b/16, 3a/02, 3a/10, 3b/12, 12a/10, 12a/20, 15a/10, 16a/09, 16a/10, 16a/11, 16a/19, 16b/13, 17a/07, 18b/01, 23a/17, 23b/15, 24a/17, 25a/06, 25a/13, 25a/15, 26a/12, 26a/13, 26b/11, 29b/12, 35a/11, 36a/10, 36a/16, 39a/16, 39a/17, 40b/11, 45b/11, 53a/07, 65b/12, 69a/06, 70b/09, 75a/20, 76a/03, 76a/06, 76a/20, 76b/11, 77a/15, 78b/14, 81a/03, 82a/16, 85b/13, 86a/16, 90a/10, 91a/02, 91b/18, 92b/11, 94b/12, 95b/07, 95b/08, 105a/18, 105b/04, 108b/09, 108b/19, 111a/17, 114a/12, 117b/13, 118b/17, 121b/14, 126b/05, 133b/14, 134b/12, 136b/13, 137a/03, 142a/09, 143b/06, 144b/19, 149b/06, 156b/11, 159a/17, 159b/07, 160a/16, 161a/20, 162a/02, 170b/11, 176a/11, 177b/07, 177b/07, 178b/21, 180b/20, 181b/18, 181b/20, 183b/09, 185a/04, 186a/11, 187a/04, 193b/17, 195b/11, 196b/19, 198a/04, 199a/16, 201b/03, 203b/06, 208a/01, 208b/08, 211a/15, 212b/03, 214a/13, 215b/13, 218a/09, 222a/20, 223a/10, 225a/09, 225a/21, 225b/10, 225b/16, 226a/05, 226a/12, 230b/16, 231b/03, 235b/04, 235b/14, 237a/07, 237a/19, 238a/16, 238b/21, 240a/02, 242b/07, 243a/02, 244a/04, 246a/06, 251a/06, 254b/02, 256b/01, 259a/16, 264b/12, 265a/04, 265a/14, 268b/02, 270a/17, 273b/06, 276a/08, 280a/21, 280b/18, 282b/20, 288a/06, 291a/01, 292a/04, 292a/18, 292a/18, 293a/21, 294b/20, 295b/11, 296a/14, 299b/01, 301b/16, 307b/19, 317b/06, 317b/13, 318b/02, 319a/19, 319b/18, 323b/18, 324b/11, 325a/09, 325a/12, 331a/18, 331b/07
ç.-dılar 10a/10, 10b/06, 10b/12, 86a/06, 87b/03, 102b/09, 108b/01, 156a/16, 156b/11, 216a/18, 227a/14, 234a/14, 245b/07, 263b/04, 283a/16, 288a/09
ç.-ġalı 24a/03, 88b/03
ç.-ġan 274a/01, 327a/05
ç.-ġay-men 224a/07
ç.-ġay men 37b/03, 57b/06
ç.-ġay sen 47a/01
ç.-ġıl 65b/05, 92a/02, 152b/03, 157b/20, 230b/14, 252b/21
ç.-maġunça 170b/02
ç.-maḳ kerek 242b/19
ç.-ŋlar 10b/05, 72b/13
ç.-p 2b/13, 54a/16, 108a/15, 128a/08, 128b/01, 143b/08, 161b/01, 194a/11, 200a/12, 208a/15, 209a/12, 234a/13, 246a/10, 247b/18, 251b/03, 253a/06, 295a/11
ç.-p kel- 2b/08, 23b/15, 157b/21, 175b/11
ç.-r 293b/07
ç.-r érdi 224b/19, 321a/08
ç.-sa 253b/10
ç.-sam 271a/02
ç.-saŋ 94b/12, 106a/15, 251b/14
ç.-ydur 57b/19
ç.-yın 180b/19
ç.-ylı 234a/12
[=227]

aylıġa çırla- 2b/13, 2b/16, 3a/02, 3a/10, 3b/12, 12a/10, 12a/20, 15a/10, 16a/09, 16a/10, 16a/19, 16b/13, 17a/07, 18b/01, 23a/17, 23b/15, 24a/17, 25a/06, 25a/13, 25a/15, 26a/12, 26a/13, 26b/11, 29b/12, 35a/11, 36a/10, 36a/16, 39a/16, 39a/17, 40b/11, 45b/11, 53a/07, 65b/12, 69a/06, 70b/09, 75a/20, 76a/03, 76a/06, 76a/20, 76b/11, 77a/15, 78b/14, 81a/03, 82a/16, 85b/13, 86a/06, 86a/16, 87b/03, 90a/10, 91a/02, 91b/18,

92b/11, 94b/12, 95b/07, 95b/08, 102b/09, 105a/18, 105b/04, 108b/01, 108b/09, 108b/19, 111a/17, 114a/12, 117b/13, 118b/17, 121b/14, 126b/05, 128a/08, 128b/01, 133b/14, 134b/12, 136b/13, 137a/03, 142a/09, 143b/06, 144b/19, 149b/06, 156b/11, 159b/07, 161a/20, 162a/02, 176a/11, 177b/07, 178b/21, 180b/20, 181b/18, 181b/20, 183b/09, 185a/04, 186a/11, 187a/04, 193b/17, 194a/11, 195b/11, 196b/19, 198a/04, 199a/16, 201b/03, 203b/06, 208a/01, 208b/08, 211a/15, 212b/03, 214a/13, 215b/13, 216a/18, 218a/09, 222a/20, 223a/10, 224b/19, 225a/09, 225a/21, 225b/10, 225b/16, 226a/05, 226a/12, 231b/03, 235b/04, 235b/14, 237a/07, 237a/19, 238a/16, 238b/21, 240a/02, 242b/07, 243a/02, 244a/04, 245b/07, 246a/06, 251a/06, 251b/03, 253b/10, 254b/02, 256b/01, 259a/16, 265a/04, 265a/14, 268b/02, 270a/17, 273b/06, 276a/08, 280a/21, 280b/18, 282b/20, 292a/04, 293a/21, 294b/20, 295a/11, 295b/11, 296a/14, 299b/01, 301b/16, 307b/19, 317b/06, 318b/02, 319b/18, 323b/18, 324b/11, 325a/09, 325a/12, 331a/18, 331b/07

aylımġa çırla- 180b/19

aylıŋġa çırla- 88b/03, 92a/02, 94b/12, 106a/15, 108a/15, 143b/08, 152b/03, 251b/14

ḫurūs çırla- 327a/05

ḳaşıġa çırla- 293b/07, 317b/13

kaşıŋġa çırla- 252b/21

mıhmān-dārlıḳġa çırla- 271a/02

[=176]

çırlat- Çağırtmak.

ç.-ıp 40a/18, 272a/19, 273a/10, 281b/02

ç.-ḳalı 47b/19, 222a/16

ç.-madıŋ 47b/06

ç.-tı 5a/17, 82b/12, 187b/13, 199a/05, 202a/11, 234a/05, 281a/14, 291a/02, 293a/05, 301a/13, 303b/19, 317b/14, 319a/14

ç.-tım 205a/02

[=21]

aylıġa çırlat- 234a/05, 281a/14, 293a/05

aylımġa çırlat- 205a/02

[=4]

çırmaş- Dolaşmak, birbirine girmek.

ç.-tı 297a/15, 323a/19

[=2]

çigde İğde ağacının meyvesi.

ç. 176b/02

[=1]

Çigil Türkistan (**Türkistān**)'da bir şehir.

Ç. leşkeriniŋ pād-şāhı 30a/13

[=1]

çine- Ölçmek, hesap etmek.

ç.-diler 308a/02

ç.-p 307b/02, 307b/02, 307b/21, 308a/01

[=5]

çirkīn Far. Kirli, pis.

ç. 16b/06, 304a/18

ç. bol- Çirkin olmak (Kirlenmek). 131b/11

[=3]

çirkīnlik < *çirkīnlig* Kirli, pis.

ç. 171b/05

[=1]

çoḳu- Gagalamak.

ç.-ġay dép 161b/11

ç.-mış 160b/20

ç.-p 160b/16

ç.-pdur 160b/17

[=4]

çoŋ Büyük.

ç. 33a/01, 56b/18, 68a/07, 70b/11, 75b/18, 83b/10, 83b/11, 84b/08, 98b/05, 102b/07, 102b/08, 107b/04, 110a/03, 113a/04, 117b/10, 118a/18, 121a/05, 126b/10, 129a/02, 147a/14, 153a/09, 158a/09, 162a/05, 166b/19, 206a/08, 206a/18,

206b/19, 207a/05, 251b/05, 254a/08, 286a/03, 310a/10, 319b/11
ç. (baḳıp çoŋ ḳıl-) 2b/17, 3b/05, 21a/03, 62a/07, 69b/16, 70b/04, 74a/19, 80a/19, 146a/20, 148b/12
ç. (saḳlap çoŋ ḳıl-) 62a/08, 62a/09
ç. (yaşġa çoŋ) 233b/20
ç. (yaşḳa çoŋ) 233b/07
ç. (yaşḳa çoŋ bol-) 233b/20
ç. bol- Büyümek. 24b/01, 48a/09, 50a/04, 52b/19, 62a/08, 62a/12, 65a/13, 69a/18, 70b/03, 70b/14, 70b/18, 111b/12, 117b/09, 117b/20, 124a/18, 127a/06, 144a/12, 145a/01, 145a/05, 146a/11, 200b/20, 211b/19, 212a/03, 233a/12, 233a/16, 234b/14, 267b/06, 270b/05, 272a/05, 301b/12
ç.+dur 194a/14, 234b/17
ç.+dur biz 233a/18
ç.+dur men 234b/17
ç.+ınıŋ 5a/13
ç. ḳıl- Büyütmek. 24a/20, 70b/17, 234a/02, 250a/14
ç. kiçik Büyük küçük. 24a/16, 61a/18, 78a/15, 100a/04, 162a/06, 263b/04, 297a/17, 331a/07
ç.+nıŋ 236a/03
ç. turur 300b/03
ç. turur sen (yaşġa çoŋ) 138b/21
ç. turur sen (yaşḳa çoŋ) 233b/15
[=99]

çoŋlıḳ Büyüklük, irilik.
ç.+ıdın (çoŋlıġıdın) 185b/06
[=1]

çöçek Hikâye.
ç.+ge 229b/11
[=1]

çök- Çökmek, birdenbire oturmak.
ç.-ti 42b/16
[=1]

çöl Kumluk, susuz, düz ve geniş arazi, sahra.
ç. 207b/13
ç.+dür 32a/07
[=2]

çūbā Far. Post.
ç. 293a/03, 293b/01, 293b/03
[=3]

Çūbīna Behram (**Bahrām IX**)'ın lakabı. Bk. **Bahrām IX**
Ç. 254a/08
[=1]

çuḳur Çukur, oyuk.
ç. 37a/20
ç.+nı 171a/07
[=2]

çūn Far. (Cümle başı edatı) Çünkü; ne vakit ki, ne zaman ki.
ç. 1b/12, 2a/05, 2b/07, 2b/13, 3a/05, 3a/06, 3a/09, 3a/18, 3b/01, 3b/11, 4a/07, 5a/17, 5b/04, 5b/10, 6a/18, 6b/08, 6b/16, 7a/04, 7a/09, 7a/09, 7a/13, 7b/07, 7b/09, 7b/10, 7b/11, 7b/13, 7b/17, 8a/01, 8a/02, 8a/03, 8a/07, 8a/08, 8a/11, 8a/21, 9a/17, 9a/20, 9b/01, 9b/08, 9b/14, 9b/15, 9b/16, 9b/16, 10a/02, 10a/04, 10a/08, 10b/02, 10b/18, 11a/05, 11a/08, 11a/12, 11a/15, 11b/03, 11b/06, 11b/18, 12a/02, 12a/13, 12a/15, 12a/19, 12a/20, 13a/07, 13a/14, 13a/19, 13b/04, 13b/10, 13b/15, 13b/15, 13b/17, 14a/04, 14a/05, 14a/07, 14a/07, 14a/08, 14a/16, 14b/08, 14b/11, 14b/12, 14b/15, 15a/02, 15a/09, 16a/03, 16a/07, 16a/08, 16a/09, 16a/14, 16b/09, 16b/19, 17b/02, 17b/10, 17b/12, 17b/13, 18a/07, 18a/09, 18a/18, 18b/04, 18b/08, 18b/09, 19a/10, 19a/19, 19b/03, 19b/09, 19b/13, 20a/03, 20a/08, 20b/10, 20b/20, 21a/01, 21a/11, 21a/13, 21b/02, 21b/10, 22a/02, 22a/09, 22a/17, 22a/19, 23a/05, 23a/15, 23b/13, 23b/14, 23b/17, 23b/19, 24a/08, 24a/16, 24a/17, 24b/16, 25a/01, 25a/20, 25b/03, 25b/13, 26a/11, 26a/14, 26a/15, 26a/16, 26b/08, 26b/10, 27a/11, 27a/12, 27a/16, 27a/18, 27b/17, 28a/01, 28a/04, 28a/09, 28a/10, 28a/13, 28a/16, 28a/17, 28b/03, 29a/10, 29b/05, 30a/04, 30a/08, 30a/14, 30b/05, 30b/15, 31a/04, 31b/12, 32a/16, 32a/19, 32b/09, 32b/09, 32b/10, 32b/12, 33a/03, 33a/03,

33a/07, 33a/08, 33b/02, 33b/02, 33b/07, 33b/09, 33b/17, 34a/08, 34a/10, 34a/12, 34a/14, 34a/18, 34b/10, 34b/13, 34b/19, 35a/02, 35a/03, 35a/10, 35a/15, 35a/15, 35a/19, 35b/06, 35b/11, 35b/18, 36a/01, 36a/09, 36a/20, 36b/05, 37a/06, 37a/15, 37b/11, 37b/11, 37b/13, 37b/19, 38a/05, 38a/07, 38a/12, 38a/13, 38a/17, 38b/10, 38b/11, 38b/13, 38b/14, 39a/01, 39a/03, 39a/04, 39a/05, 39a/08, 39b/10, 39b/10, 40a/01, 40a/03, 40a/04, 40a/08, 40a/19, 41a/04, 41a/05, 41a/14, 42a/12, 42b/20, 43a/20, 43b/18, 43b/20, 44a/03, 44b/03, 44b/06, 44b/10, 45a/03, 45b/10, 46a/18, 47b/01, 48a/09, 49a/02, 49b/14, 50b/18, 51b/03, 52b/02, 53a/06, 53a/14, 53a/18, 54a/06, 54a/18, 54a/19, 54b/01, 54b/03, 55a/08, 55a/10, 55a/12, 55a/16, 55a/20, 55b/04, 55b/19, 56a/02, 56a/03, 56a/07, 56b/05, 56b/06, 56b/08, 56b/12, 57b/08, 57b/09, 57b/19, 58a/17, 58b/04, 59a/01, 59a/02, 59a/08, 60a/11, 60b/14, 61a/02, 61a/15, 62a/02, 62b/08, 62b/15, 62b/16, 63a/16, 63a/18, 64a/10, 64a/10, 64a/20, 64b/08, 64b/11, 65a/15, 65a/18, 65a/18, 65b/19, 66a/10, 66a/11, 66b/02, 67a/02, 67b/19, 68a/17, 68b/20, 69b/02, 69b/13, 70b/19, 71a/01, 71a/11, 71a/12, 71a/14, 71b/09, 72a/12, 72a/15, 72a/16, 72a/19, 72b/14, 72b/15, 72b/18, 73a/04, 73a/09, 73a/13, 73a/14, 73a/17, 73a/18, 73b/02, 73b/14, 73b/15, 74a/04, 74a/16, 74b/03, 74b/13, 75a/01, 75a/02, 75a/03, 75a/05, 75b/02, 75b/14, 75b/17, 75b/18, 76a/02, 76a/05, 76a/19, 76b/02, 76b/06, 76b/14, 76b/19, 77a/08, 77a/14, 77a/16, 77b/01, 77b/04, 77b/06, 77b/10, 77b/11, 77b/19, 78a/05, 78a/07, 78a/20, 78b/03, 79a/01, 79a/02, 79a/04, 79a/12, 79a/18, 79b/01, 79b/05, 79b/08, 79b/09, 79b/11, 79b/19, 80a/12, 80b/09, 80b/11, 80b/14, 81a/02, 81b/05, 81b/06, 81b/13, 81b/14, 82a/14, 82b/09, 82b/09, 82b/12, 82b/19, 83a/09, 83a/11, 83a/15, 83b/07, 84a/17, 86a/01, 86a/11, 86b/18, 87a/14, 87a/17, 87a/18, 87a/20, 87b/03, 88a/14, 88a/20, 88b/01, 88b/09, 88b/20, 89a/03, 89a/08, 89a/17, 89a/18, 89b/01, 89b/04, 89b/10, 89b/12, 90a/01, 90a/16, 90a/19, 90b/02, 90b/06, 90b/20, 91a/07, 91a/20, 91b/01, 91b/08, 91b/10, 91b/13, 91b/16, 92a/07, 92a/10, 92b/04, 92b/05, 92b/11, 92b/13, 92b/14, 93a/02, 93a/03, 93a/16, 94a/11, 94a/16, 94b/03, 94b/20, 95a/03, 95a/18, 95a/19, 95b/05, 95b/16, 95b/19, 96a/03, 96a/15, 96a/20, 96b/04, 96b/06, 97a/10, 97a/19, 97b/02, 97b/04, 98a/08, 99a/10, 99a/12, 99a/17, 99b/01, 99b/02, 99b/05, 99b/06, 99b/09, 99b/10, 99b/12, 100a/04, 100a/07, 100a/18, 100b/01, 100b/03, 100b/16, 100b/20, 101a/01, 101a/15, 101a/16, 101a/17, 101b/06, 101b/07, 101b/11, 101b/13, 101b/15, 101b/17, 102a/01, 102a/20, 102b/20, 102b/20, 103a/01, 103a/06, 103a/10, 103a/13, 103a/14, 103a/15, 103b/06, 104a/03, 104a/20, 104b/16, 105a/09, 105a/10, 105a/17, 105b/01, 105b/02, 105b/03, 105b/16, 106a/04, 106b/08, 106b/08, 107a/09, 107b/05, 108a/04, 108b/12, 108b/16, 109b/01, 109b/02, 109b/15, 110b/14, 111a/12, 111a/16, 111b/08, 111b/12, 111b/18, 112a/04, 112a/20, 112b/07, 112b/15, 112b/16, 113a/03, 113a/05, 113a/10, 113a/11, 113a/18, 113a/19, 113b/01, 113b/05, 113b/20, 114a/08, 114a/14, 114b/04, 114b/08, 114b/11, 114b/13, 114b/20, 115a/04, 115a/05, 115a/12, 115a/14,

116a/06, 116a/15, 116a/17, 116a/20, 116b/05, 116b/08, 116b/12, 116b/13, 117a/15, 117a/16, 117b/19, 118a/10, 118a/12, 118b/02, 118b/06, 118b/11, 119a/02, 119a/16, 119b/10, 119b/16, 120a/03, 120a/18, 120b/20, 121a/11, 121a/14, 121a/20, 122a/04, 122a/08, 122a/13, 122b/14, 123b/18, 123b/20, 124a/18, 124b/12, 125a/09, 125a/10, 125b/01, 125b/05, 125b/10, 125b/11, 126a/09, 129b/13, 130a/12, 130a/16, 132a/06, 132b/09, 132b/13, 133a/18, 134b/10, 135a/08, 135a/10, 135b/06, 135b/13, 135b/14, 135b/17, 135b/19, 136a/10, 136b/01, 136b/04, 136b/05, 136b/07, 136b/11, 136b/15, 137a/12, 137a/20, 137b/11, 137b/21, 138b/02, 138b/03, 138b/05, 139a/18, 139b/08, 139b/20, 140b/01, 140b/15, 141a/07, 141b/14, 142b/01, 142b/02, 142b/18, 143b/01, 144a/05, 144a/13, 144b/13, 144b/18, 145a/06, 145a/20, 145b/03, 145b/11, 145b/15, 146a/06, 146a/18, 146b/06, 146b/09, 146b/12, 146b/13, 147a/06, 147b/15, 148a/07, 148a/09, 148b/07, 148b/08, 148b/13, 148b/20, 149a/02, 149a/17, 149a/18, 149b/01, 149b/08, 149b/09, 149b/19, 150a/07, 150a/09, 150a/20, 150b/05, 150b/17, 151a/06, 151a/13, 151b/04, 151b/05, 151b/17, 151b/21, 152a/12, 152a/21, 152b/13, 152b/14, 152b/20, 153a/16, 154b/07, 155a/09, 155a/21, 155b/13, 156a/01, 156b/05, 157b/15, 157b/17, 158a/05, 158a/11, 158a/12, 159a/05, 159a/11, 159a/16, 160a/01, 160a/03, 160a/17, 160b/04, 160b/13, 160b/16, 160b/18, 160b/20, 162a/11, 162b/07, 162b/12, 162b/16, 163a/07, 163a/08, 163b/16, 164a/08, 164a/19, 164a/19, 164a/20, 164a/21, 164b/08, 165b/15, 165b/20, 166a/04, 166a/18, 166b/11, 167a/05, 167b/20, 168a/16, 168a/18, 168b/04, 168b/08, 168b/20, 169a/16, 169b/04, 169b/18, 170a/03, 170a/05, 170a/06, 170a/07, 170b/04, 171a/01, 171a/02, 171a/17, 172a/09, 172a/11, 172b/20, 173b/04, 173b/09, 174a/01, 174a/03, 175a/10, 175a/14, 175a/20, 175a/21, 175b/06, 175b/09, 175b/11, 176a/08, 176b/02, 176b/11, 176b/18, 177a/17, 177b/18, 178a/13, 178b/03, 179a/11, 179b/03, 179b/17, 180a/20, 180b/01, 180b/13, 180b/19, 181b/01, 181b/11, 181b/19, 182b/09, 182b/20, 183a/14, 183a/16, 183b/04, 183b/07, 183b/09, 183b/15, 183b/15, 184b/03, 184b/04, 184b/07, 184b/11, 184b/12, 185a/18, 185b/07, 185b/09, 185b/17, 185b/19, 186a/10, 186b/05, 186b/14, 186b/18, 187a/03, 187b/06, 188a/20, 188b/08, 188b/17, 189a/12, 189a/14, 189a/15, 189b/01, 189b/07, 189b/12, 189b/15, 189b/17, 189b/19, 190a/18, 190b/12, 190b/14, 191a/21, 191b/16, 192a/05, 192a/11, 192a/12, 193a/04, 193a/21, 193b/02, 193b/04, 194a/08, 194a/17, 195a/05, 195a/15, 195b/07, 195b/15, 195b/18, 195b/18, 196a/06, 196a/10, 196a/14, 196a/20, 196a/21, 196b/02, 197a/10, 197a/15, 197a/16, 197a/18, 197b/10, 197b/17, 198a/11, 198a/13, 199a/05, 199a/06, 199a/17, 199a/18, 199a/19, 199a/20, 199b/13, 199b/16, 200a/09, 200a/16, 200b/03,

200b/09, 201a/07, 201a/16, 256b/13, 257b/15, 257b/17,
202a/20, 202b/06, 202b/20, 257b/21, 258a/12, 258b/13,
203a/11, 203b/05, 203b/11, 258b/14, 259a/15, 259b/14,
206b/01, 206b/16, 206b/20, 260a/03, 260a/16, 260a/19,
207a/12, 207a/18, 208a/13, 260b/04, 260b/05, 261a/05,
208b/08, 208b/15, 209a/05, 261b/13, 261b/18, 262b/05,
209a/09, 209b/18, 210b/07, 262b/07, 263a/05, 263b/21,
210b/11, 211b/01, 211b/02, 264a/08, 264a/12, 264a/14,
211b/08, 211b/13, 212a/03, 264a/16, 264a/18, 264a/21,
212a/14, 212b/03, 213a/16, 264b/04, 264b/15, 264b/16,
214a/20, 214a/21, 214b/14, 264b/19, 265a/03, 265a/09,
215a/06, 215a/14, 215a/15, 265a/21, 266a/07, 267a/02,
215a/17, 215b/07, 215b/07, 267a/03, 267a/08, 267a/11,
218b/21, 219a/14, 220a/08, 267b/03, 267b/04, 267b/18,
221a/07, 221b/07, 221b/09, 268b/17, 268b/19, 269a/12,
221b/11, 222a/04, 222a/10, 269a/20, 269a/21, 269b/01,
222a/15, 222a/17, 223a/08, 269b/17, 270a/14, 270a/15,
224b/05, 224b/08, 224b/17, 270a/21, 270b/03, 272b/17,
225b/09, 226b/08, 226b/09, 272b/21, 273b/05, 274a/15,
226b/14, 226b/20, 227b/10, 274a/19, 275a/03, 275a/04,
227b/12, 227b/20, 227b/21, 275a/08, 275a/10, 275b/06,
228a/01, 228a/03, 228b/04, 275b/11, 275b/13, 275b/19,
230a/12, 231b/11, 232a/16, 276b/17, 277a/01, 277a/08,
232a/17, 233a/02, 233a/05, 277a/12, 277b/18, 278a/01,
233a/16, 233a/20, 233b/18, 278a/08, 278a/21, 278b/10,
234b/12, 235a/16, 235b/13, 279b/03, 279b/21, 280a/06,
236a/12, 236a/13, 236b/16, 280a/14, 280a/19, 280b/18,
236b/20, 237b/16, 238a/05, 281a/06, 281a/13, 281b/09,
238a/20, 238b/05, 238b/17, 283a/04, 283a/05, 283a/10,
239a/12, 239b/18, 240a/14, 283a/15, 283a/20, 283b/02,
240b/08, 241a/17, 241b/03, 283b/03, 283b/07, 283b/14,
242a/01, 242a/13, 242b/04, 283b/17, 283b/19, 284a/02,
242b/06, 242b/17, 243a/06, 284a/13, 284a/16, 284b/04,
243a/10, 244b/15, 245a/18, 284b/08, 284b/15, 284b/16,
245a/19, 245a/19, 245b/06, 284b/19, 285a/12, 285b/11,
245b/12, 246a/19, 246b/02, 285b/14, 285b/18, 286a/04,
246b/16, 246b/16, 246b/18, 286a/10, 286a/17, 286b/02,
247a/16, 247a/17, 247b/02, 286b/13, 286b/21, 287a/04,
247b/03, 247b/08, 247b/13, 287b/11, 287b/15, 287b/21,
249b/07, 249b/13, 249b/21, 288a/06, 288a/12, 288a/14,
250a/04, 250a/09, 250b/01, 288a/21, 288b/12, 288b/13,
250b/02, 250b/03, 250b/04, 289a/18, 289a/20, 290a/02,
250b/15, 251a/04, 251a/13, 290a/04, 290a/12, 290a/14,
251a/19, 251b/13, 251b/16, 290a/15, 290b/14, 290b/15,
251b/19, 252a/05, 252b/05, 291a/14, 291a/18, 291b/04,
252b/18, 253a/21, 253b/03, 291b/05, 291b/14, 291b/19,
253b/04, 254a/10, 254a/19, 292a/03, 292b/03, 293a/17,
254b/02, 254b/10, 255b/05, 293a/18, 295a/05, 295a/10,
255b/13, 256a/18, 256a/20, 295a/17, 296b/12, 296b/20,
256a/20, 256b/07, 256b/07, 297b/09, 297b/18, 297b/21,

298a/07, 298a/10, 298b/01, 298b/06, 299a/13, 299a/21, 299b/04, 299b/05, 299b/07, 299b/10, 300b/16, 300b/20, 301a/07, 301b/05, 301b/16, 302a/01, 303a/04, 303a/07, 303b/02, 303b/06, 303b/06, 303b/17, 304b/09, 304b/18, 305a/09, 305a/11, 305a/14, 305a/15, 305b/07, 306a/04, 306a/17, 306a/20, 306b/02, 306b/09, 307a/02, 307a/11, 307a/15, 307a/21, 307b/10, 307b/14, 308b/07, 308b/11, 308b/14, 308b/17, 309a/08, 309a/15, 309a/17, 309a/21, 309b/03, 309b/08, 309b/10, 310b/02, 310b/04, 310b/06, 310b/17, 310b/20, 311a/05, 311a/08, 311a/14, 311a/15, 311b/17, 311b/19, 312a/21, 312b/13, 313a/17, 313b/10, 314a/15, 315b/01, 315b/08, 316a/04, 317a/12, 317a/15, 317b/01, 317b/04, 317b/10, 318b/14, 318b/16, 319a/08, 319a/14, 319b/02, 320a/13, 320a/19, 320b/02, 320b/05, 321a/03, 321a/11, 323a/05, 323b/05, 324a/06, 324b/07, 324b/11, 325b/17, 326b/14, 327a/14, 328b/01, 329a/16, 329b/08, 329b/16, 329b/18, 330a/01, 330a/04, 332a/06, 332a/08, 332a/09, 332b/06, 332b/07, 332b/09, 332b/15, 332b/16

ç. (ammā çūn) 2b/03, 3b/17, 5b/09, 14a/19, 45b/20, 47a/03, 47a/18, 47b/04, 57a/07, 65a/06, 78b/07, 168b/11, 198b/05, 269b/14, 275a/06, 292a/05, 306a/11

[=1264]

çūn-ki Far. (Cümle başı edatı) Çünkü, şundan dolayı ki, şu sebepten ki; ne zaman ki; mademki.

ç. 1b/07, 48a/09, 64a/05, 74b/16, 79a/07, 81a/04, 106a/01, 109a/18, 109a/20, 155b/05, 163a/09, 198a/20, 214b/16, 234b/13, 236a/09, 236b/14, 260a/13, 262b/17, 292a/05, 292a/09, 292a/11, 302a/21, 313a/21, 314a/01, 314a/14, 328b/16

[=26]

çupul- Saçılmak.

ç.-dı 101b/08, 291a/19

ç.-up tur- 101b/11

ç.-up turur 32b/19, 100a/14, 100b/02

ç.-up turur érdi 33a/07

[=7]

ot çupul- 32b/19, 33a/07, 100a/14, 100b/02, 101b/11

otlar çupul- 101b/08, 291a/19

[=7]

çümeli Karınca.

ç. 34b/06, 66b/13, 118b/02, 228a/14, 254b/13

ç. dék 223a/18

ç.+din 206b/17, 286b/14

[=8]

çürü- Çürümek, bozulmak.

ç.-di 1b/04

ç.-güsidür 97b/16

[=2]

D

daʾb Ar. Hayvanı ileri doğru sürmek.
- **d. (aṭını daʿb ber-)** 10a/21, 40a/09, 184b/15, 204b/17
- **d. ber-** 174a/20, 270b/08, 285a/03

[=7]

dād Far. Adalet, doğruluk; yüksek bir makama veya yetkili bir kimseye sunulan istek, arzu.
- **d.** 15a/11, 145b/18, 155b/15, 168b/06, 244b/07
- **d. ʿadl** 41a/07, 49b/15, 71a/04, 71a/04, 81b/04, 83a/17, 114a/19, 125b/01, 128a/09, 129b/13, 129b/16, 129b/17, 130a/04, 130a/15, 153b/21, 154a/20, 168b/07, 176b/19, 178a/09, 191a/13, 193a/11, 227b/19, 249a/03
- **d. ʿadl bile bol-** 90a/11
- **d. ʿadl ḳıl-** 81a/14, 90b/05, 121b/03, 128b/07, 145b/13, 209b/01, 232b/14, 244a/08, 249b/09, 249b/10, 249b/10, 249b/12
- **d. ʿadlī** 13a/15, 167a/18
- **d. ʿadlīnı tüz-** 14a/20
- **d. ʿadllıḳ** 2a/06
- **d. ʿadlnı ḳıl-** 117b/11
- **d. ʿadlnı tüz-** 69a/10, 74b/05, 116b/17, 128a/18, 128a/18, 150b/21, 249b/12
- **d. bağışla-** 195a/11, 219a/06
- **d. ber-** 33b/10, 49a/20, 49b/03, 129a/20, 131a/18, 131b/15, 133b/01, 143a/01, 145a/01, 146a/14, 180b/09, 191a/07, 201b/08, 244a/17, 244b/05, 248a/01
- **d.+dın** 157a/17
- **d.+ı bol-** 157a/11, 205a/05
- **d.+ıdın** 157a/14
- **d.+ımnı ber-** 317b/17
- **d.+ını** 308b/13
- **d.+ını (ʿadl u dād)** 225b/19
- **d.+ını al-** 205a/06, 332a/14
- **d.+ını ber-** 81b/10, 129b/02, 132a/02, 133b/15, 154b/03, 154b/09, 173b/19, 205b/09, 248b/18
- **d.+ıŋızlarnı ber-** 146a/02
- **d.+ıŋlarnı ber-** 201a/16
- **d.+ıŋnı ber-** 67a/09
- **d. iste-** 153b/15
- **d. ḳıl-** 61b/12, 199a/10, 201a/21
- **d.+nı (ʿadl u dād)** 277a/11
- **d.+nıŋ** 153a/09
- **d. tile-** 81b/09, 132b/02, 146a/01, 154b/03, 174b/16, 191a/07, 205a/09, 317b/18
- **d. u ʿadl** 2b/05, 134b/21, 144a/04, 145b/14, 154a/11, 154a/11, 154b/20, 167b/11, 180a/02, 180a/10, 180b/04, 193a/02, 193a/19, 203b/20, 204b/18, 205a/19, 212b/19, 214b/21, 222b/17, 224a/09, 225b/01, 227a/05, 228a/03, 228a/05, 228b/11, 229b/15, 232b/09, 233a/13, 237a/11, 239b/19, 252a/13, 252b/17, 301b/03
- **d. u ʿadl ber-** 228a/14
- **d. u ʿadl bile bol-** 45a/07, 190b/21, 211a/10, 217a/20
- **d. u ʿadl ḳıl-** 127a/19, 133a/17, 135a/21, 141a/01, 192b/14, 203a/20, 204a/08, 204a/19, 233b/09, 256a/05, 330a/12
- **d. u ʿadl tüz-** 193b/11
- **d. u ʿadlī** 168b/05
- **d. u ʿadlnı ber-** 173a/01
- **d. u ʿadlnı iste-** 233a/09, 283a/14
- **d. u ʿadlnı ḳıl-** 156a/19
- **d. u ʿadlnı tüz-** 121a/14, 127a/04, 137a/12, 137a/15, 141a/03, 144a/17, 145a/02, 194a/09, 195a/13, 196b/03, 203a/09, 203a/18, 233a/14, 272a/02, 291b/10, 301a/14, 318b/20, 320a/14, 321a/05
- **d. u ʿadlnı yay-** 297b/08

[=181]

Dād Borzīn k.a. Bk. **Pahlavān-ı Dād Borzīn**
- **D. (Pahlavān-ı Dād Borzīn)** 177b/10

[=1]

dafʿ Ar. Def, uzaklaştırma, ortadan kaldırma.

d. bol- Ortadan kalkmak, uzaklaşmak. 42b/18
[=1]
dafīna Ar. Define.
d.+sınıŋ (ḫazīna u dafīna) 232b/07
[=1]
daftar Ar. Defter. Krş. **defter**
d.+dın (atını daftardın öçür-) 127b/04
d.+ġa (atını daftarġa bitü-) 127a/07
d.+ġa sal- Deftere kaydetmek. 81b/02
d.+ını 133a/21
d.+ını (Kelīle ü Dimneniŋ daftarı) 270a/01
d.+ları bile 318a/19
d.+nı 243b/12
[=7]
dāġ Far. Tedavi amaçlı vücutta kızgın bir demirle oluşturulan yanık; büyük acı, keder, derin üzüntü.
d. (baġrıġa dāġ ḳoy-) 315b/06
d. (baġrımġa dāġ ḳoy-) 313b/01
d. (közige dāġ ḳoy-) 269a/09, 271b/13, 272a/14
d. u derd 196b/15
d. u derdde bol- 300b/20
[=7]
dāġla- Büyük acı, derin üzüntü vermek, yakmak.
d.-dı 1b/03
[=1]
yürek dāġla- 1b/03
[=1]
Ḍaḥḥāk Altın dizginli on bin ata sahip olduğu için bazı kaynaklarda Biveresb adıyla da anılan kötü huylu kahraman. Cemşid (**Camşīd Pād-şāh**) zamanında Arap (ʿ**Arab**) ülkesinde yaşayan Mirdas'ın çirkin ve zalim oğlu. Metnimize göre hem öz babasını hem de Cemşid (**Camşīd Pād-şāh**)'i öldürmüş, kendisi ise Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**) tarafından öldürülmüştür.
Ḍ. 67a/15, 106a/12, 304a/05, 328b/16
Ḍ.+dın 276a/18
Ḍ.-ı żālım 69a/16, 119b/03, 276b/13, 315a/04
Ḍ.+nı 305a/04, 328b/17
Ḍ.+nıŋ 48b/16
[=12]
dahşat Ar. Dehşet, telaş.
d. bile 136a/14
[=1]
dālān Far. Dış oda, bekleme odası.
d.+ġa 152b/19
[=1]
dalīl Ar. Delil, kanıt.
d. bol- 143b/16
d. körgez- Delil göstermek. 143b/17
[=2]
dalu Kürek kemiği; omuz.
d.+sını 153b/02
[=1]
damān Far. Güçlü, korkunç, dehşet saçan.
d. (ajdahā-yı damān) 182a/11
d. dék (pīl-i damān) 327a/15
[=2]
Damāvand Tağı İran (**Īrān**)'da Mazenderan Eyaleti (**Māzandarān**)'nin on yedi şehristanından biri olan Amul (**Āmul**) şehristanı sınırları içerisinde bulunan, İran (**Īrān**)'ın ve Orta Doğu'nun en yüksek (5610 m) noktası olan dağ.
D. 305a/04
[=1]
dānā Far. Bilgin, bilgili, âlim, bilge, akıllı.
d. 91b/07, 124a/14, 124b/04, 181b/05, 229a/15, 229a/15, 240a/09, 240a/15, 248a/15, 268b/15
d. (ʿāḳıl u dānā) 124b/08
d. (ʿāḳıl u dānā u zīrek) 125a/14
d. (vazīr-ı dānā) 292b/01
d. (vazīr-ı dānā u dānışmand) 230b/11
d. bol- 132a/15, 219a/09, 229b/14
d. érdi 232b/08
d. érdiler (zīrek ü dānā) 86b/13
d.+lar 85a/04, 102b/13, 102b/14
d.+lar bile 249a/04
d.+lar bile (ʿāḳıl dānā) 244a/10

d.+larıdın érdi 157a/03
d.+larnıŋ 129a/04
d.+nı 240a/14
d.+nıŋ 218b/04
d. turur 198b/03
d. turur sen 25b/01, 237a/02
[=31]
dānālıḳ Bilgelik, âlimlik.
d. 98b/11
d. turur 181b/07, 247b/20
[=3]
dānāraḳ Daha bilgili.
d. turur 314a/08
[=1]
dāne Far. Tane, adet.
d. 243a/08
d. (bir dāne) 201b/03
d. (tört yüz dāne) 302b/14
d. (yüz dāne) 314b/04
d. (yüz miŋ dāne) 302b/12
[=5]
dānış < Far. *dāniş* Bilgi, ilim.
d. 133b/10, 146b/20, 218b/02, 240a/12, 240a/15
d. (ʿaḳl dānış) 132a/18
d. (ʿaḳl u dānış) 99b/17, 139a/15, 218b/02
d. (cānıŋġa ʿaḳl dānış cüft bol-) 79b/20
d. bile 137a/09, 169a/13, 244a/11
d.+da 181b/14, 188b/03, 217a/09
d.+da (ʿaḳl u dānış) 12b/16, 169b/08, 305a/05
d.+dın 218b/16, 232a/06
d.+dın (ʿaḳl u dānış) 131b/09
d.+dur 217b/09
d.+ı 27a/20, 216b/11, 230b/03
d.+ı (ʿaḳl u dānış) 116a/08
d.+ıça 216a/20
d.+ıdın 40b/14
d.+ıġa 216b/21, 217a/01, 227a/09, 232a/20
d.+ım 87b/05
d.+ımızça 230b/03
d.+ımnıŋ 244b/19
d.+ını 216a/15, 218a/16
d.+ını (ʿaḳl dānış) 227b/03
d.+ını (ʿaḳl u dānış) 225b/19
d.+ını (hūş u dānış) 225a/21
d.+ıŋ 60b/03, 216b/10
d.+ıŋ (ʿaḳl dānış) 181a/05, 242a/11
d.+ıŋ (ʿaḳl u dānış) 110a/05, 191a/10
d.+ıŋ bile 131a/21
d.+ıŋdın 67a/08
d.+ıŋızlarnı (ʿılm dānış) 216a/19
d.+ıŋnı 51a/03, 216b/02
d.+nı 85b/15, 145a/12, 240a/17, 242b/20, 243a/04
d.+nı (ʿaḳl dānış) 228a/11
d.+nı (ʿaḳl u dānış) 47a/03, 99b/08, 229a/17
d.+nıŋ (ʿaḳl u dānış) 134a/04
d. turur 146b/19, 216b/07
[=64]
dānışmand < Far. *dānişmand* Bilgin, bilgili, âlim, akıllı. Krş. **dānışmend**
d. 12b/02, 17a/08, 17a/09, 18a/12, 24a/10, 26b/11, 26b/17, 27a/01, 27a/19, 28a/05, 40b/18, 48a/16, 48b/14, 64b/13, 82a/14, 84b/04, 84b/20, 86b/12, 106b/05, 119a/06, 124b/05, 124b/09, 129b/18, 142a/09, 146a/11, 148b/17, 151b/15, 152a/06, 154a/17, 169b/12, 182a/02, 188a/15, 202a/10, 206a/21, 209a/10, 215a/19, 215b/12, 217a/17, 217a/18, 218a/16, 218b/09, 220a/06, 220b/19, 226a/02, 227a/09, 229b/03, 230a/05, 230b/17, 232a/07, 232a/14, 233a/07, 233b/14, 239b/07, 239b/20, 240b/14, 244b/05, 245a/08, 250a/05, 253b/05, 279b/21, 281b/17, 282b/02, 282b/11, 292a/13, 292b/01, 292b/21, 293b/13, 305a/04, 305a/06, 306b/12, 309a/11
d. (ʿāḳıl dānışmand) 24a/12, 95b/17, 139b/11, 218b/10
d. (ʿāḳıl dānışmand bol-) 133b/09
d. (ʿāḳıl u dānışmand) 4a/01, 83a/14, 86b/12, 110a/07, 129b/14, 142a/05, 145a/11, 224a/01, 231a/10, 235b/17, 326a/15
d. (ʿāḳıl u dānışmand u zīrek) 48a/12, 91a/01, 144a/07, 200a/01, 204b/05, 233a/08

d. (ḥakīm-ı dānışmand) 84a/16, 219b/05
d. (vazīr-ı ʿāḳıl u dānışmand u fāżıl) 123a/02
d. (vazīr-ı dānā u dānışmand) 230b/11
d. ʿāḳıl 7a/15
d. bol- 43a/04, 129a/19, 219b/09
d. dép 131b/01
d. dép (ʿāḳıl u dānışmand) 129a/10
d.+dın 301b/21
d. érdi 114b/16, 217a/11
d. érdi (ʿāḳıl dānışmand) 12a/10
d. érdi (ʿāḳıl u dānışmand) 72a/10, 114b/11, 135a/20, 166a/05, 247b/15
d. érdi (ʿāḳıl u hūşyār u dānışmand) 83a/19
d. érdiler 2b/10
d. érdiler (ʿāḳıl u dānışmand) 249b/17
d.+ġa 82a/14
d.+ı 194a/20, 211a/16
d.-ı fāżıl 219a/04
d.-ı ḳābıl 240b/10
d.+ım 86b/04
d.+lar 3a/11, 3b/12, 3b/13, 23b/04, 29a/03, 40b/08, 52a/15, 57a/10, 59a/20, 61b/09, 65b/03, 74b/04, 83a/20, 85a/07, 89a/10, 130b/07, 133a/13, 136b/16, 139a/14, 144b/05, 145b/12, 146a/16, 146a/20, 154a/09, 187a/07, 202a/11, 212a/12, 213a/04, 215a/08, 231b/16, 246b/14, 249a/04, 266b/04, 275b/01, 280a/09, 283b/15, 299a/15, 315a/02, 324a/01, 329a/17, 329a/18
d.+lar bile 182b/01, 206b/14
d.+lardın 48a/03, 61a/04, 158b/20
d.+larġa 129a/19, 146b/14, 200b/20, 304b/10
d.+ları 181b/14, 230b/21, 231a/02, 233a/06
d.+larıdın 89a/07, 231a/09
d.+larım 232a/21
d.+larımızça 231a/02
d.+larını 10a/11, 181a/09, 203b/06, 211a/18, 223a/01, 230b/19
d.+larınıŋ 17a/08, 96a/03
d.+larıŋ 242a/11
d.+larıŋ bile 82a/12
d.+larıŋdın 181a/07
d.+larıŋġa 230a/19
d.+larıŋnı 253a/08
d.+larnı 100a/18, 129a/03, 219a/09, 238a/16, 242a/15, 242a/16
d.+larnı (hunarmand u dānışmand) 124a/11
d.+larnıŋ 51b/11, 62a/07, 98a/19, 131b/09, 234b/16
d.+nı 105a/20, 146a/09, 177b/20, 177b/21, 244a/13, 283a/16
d.+nıŋ 100b/20, 302a/01
d. turur 181a/21
d. turur (ʿāḳıl u dānışmand) 85b/04
d. turur sen 75a/17, 293a/01
d. u ʿāḳıl 76a/09, 86b/09, 145b/17, 180b/15
d. u ʿāḳıl bol- 229b/08
d. u zīrek 232b/18
[=222]

dānışmandlıḳ Bilgelik, akıllılık, âlimlik. Krş. **dānışmendlik**
d.+ıġa (dānışmandlıġıġa) 216a/10
d.+ımızdın özge (dānışmandlıġımızdın özge) 97a
d.+ını (dānışmandlıġını) 101b/05
[=3]

dānışmend Bk. **dānışmand**
d.+lerge 246a/21
d.+lerige 280a/07
[=2]

dānışmendlik Bk. **dānışmandlıḳ**
d. bile 230b/21
d.+de 152a/12
d.+iŋni (ʿāḳıl u dānışmendligiŋni) 93a/12
[=3]

dānış-pazīr < Far. *dāniş-pazīr* Bilgili.
d. (vazīr-ı dānış-pazīr) 194a/21
[=1]

dānışsızlıḳ Bilgisizlik.
d.+ı (dānışsızlıġı) 216b/11
[=1]

dār Far. Ağaç; darağacı.
d. 302a/08
d.+dın 302a/21

d.+ġa (baş tübin dārġa as-) 202b/17, 222b/01
d.+ġa (başını tübin dārġa as-) 39a/14
d.+ġa (tirig dārġa as-) 15b/03, 70a/06, 81b/04, 121a/08, 174b/21, 204a/15, 331b/13
d.+ġa as- 16a/20, 69a/05, 76a/06, 82b/01, 122a/16, 145b/19, 180a/05, 228b/17, 252a/16, 268b/17, 270b/21, 282a/17, 283a/09, 302b/04, 302b/06, 309b/18, 315b/10
d.+ġa baş tübin as- 79b/17
d.+ġa tirig baş tübin as- 80b/12
d.+ıdın 302a/20
d.+ıŋ tururlar 155a/16
d. tik- 39a/14, 70a/06, 121a/08, 202b/16, 222a/21, 268b/16, 270b/20
d. tiktür- 80b/12
d. yıġaç Darağacı. 302a/07, 302a/08, 302b/07, 312a/10, 312a/10, 314b/08, 314b/11, 314b/11, 314b/12
[=50]

Dārā Padişah. Darab (**Dārāb**)'ın oğlu. Mahyar (**Māhyār I**) ve Canuşyar (**Cānūşyār)** adlı iki veziri tarafından bir suikast sonucu öldürülmüştür. Dönemdaşı İskender (**İskender**) ise Canuşyar (**Cānūşyār)** ve Mahyar (**Mahyar I**)'ı diri diri dara asmak suretiyle öldürüp Dara (**Dārā**)'nın intikamını onlardan almıştır. Krş. **Dārā Pād-şāh**
D. 76a/02, 76a/04, 76b/08, 76b/16, 76b/17, 77a/08, 77b/10, 78a/03, 78a/05, 78a/08, 78a/10, 78a/11, 78a/20, 78b/01, 78b/02, 78b/07, 78b/08, 78b/14, 79a/03, 79a/05, 79a/13, 79a/14, 79a/15, 79a/18, 79b/04, 79b/05, 79b/10, 79b/19, 80a/12, 80a/16, 80b/03, 81a/04, 81a/04, 81a/04, 81b/19, 82a/02, 82a/04, 82b/06, 82b/11, 88b/05, 88b/06, 88b/07, 91a/19, 91a/19, 105b/08, 111a/05, 272b/14
D. bile 79a/19
D. bin Dārāb 106a/07, 110b/02
D. bin Dārāb Pād-şāh 76a/16
D.+dın 79a/20, 88b/07
D.+ġa 76a/18, 76b/06, 77b/07, 79a/04, 79a/04, 79a/07, 79b/09, 82b/01, 82b/02, 88b/18
D. ibn-i Dārāb 81a/07, 93b/18, 95a/17, 110b/10, 304a/06
D. ibn-i Dārāb Pād-şāh 78b/16, 110b/15
D.+nı 76a/03, 80b/09, 82a/06, 82a/15, 88b/04, 111a/04, 272a/09
D.+nıŋ 70b/19, 76a/04, 76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/16, 77b/04, 77b/15, 78a/04, 78a/07, 78a/10, 78b/03, 79a/02, 79a/16, 79a/17, 79a/19, 79b/01, 79b/04, 79b/11, 79b/12, 79b/13, 80a/12, 80b/06, 80b/18, 80b/19, 81a/05, 81a/15, 81b/17, 82a/05, 82a/14, 82a/14, 82b/08, 82b/10, 82b/12, 82b/13, 89a/06, 111a/04, 142a/14
D.+nıŋ sababıdın 76b/11
D. üçün 81a/15
[=117]

Dārā Pād-şāh k.a. Bk. **Dārā**
D. 77a/13, 77a/14, 77a/15, 77a/19, 77b/01, 77b/06, 81a/02
D. bile 76b/20
D.+ġa 76b/19, 77a/18, 81a/13
D.+nı 80b/10
D.+nıŋ 76a/07, 76b/15, 76b/20, 77b/03, 77b/10, 79b/05, 80b/17, 81a/12, 82a/18, 114a/16
[=22]

Dārā Panāh Behram (**Bahrām IX**)'ın kumandanı ve yanındaki bilginlerden biri. Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde yaşamıştır.
D. 283a/16, 283b/02, 283b/13
D.+ġa 283b/12
D.+nı 283b/08
[=5]

Dārāb Padişah. Humay (**Humāy III**) ile Behmen (**Bahman I**)'in oğlu. Dara (**Dārā**)'nın babası. Saltanat süresi on iki yıldır. Filikos (**Fīlaḳūs**)'un kızı ile evlenmiş ancak kısa bir süre sonra kızı ülkesine geri yollamıştır. Bu

kızdan İskender (**İskender)** dünyaya gelmiştir. Krş. **Darāb**, **Dārāb Pād-şāh**
D. 70b/17, 70b/17, 71b/14, 72a/03, 72a/06, 72a/07, 72a/10, 72a/13, 72b/01, 72b/03, 72b/14, 72b/14, 72b/20, 73a/04, 73a/09, 73a/11, 73a/12, 73a/16, 73a/16, 73a/17, 73a/19, 73a/20, 73b/06, 73b/12, 74a/04, 74a/06, 74a/06, 74a/11, 74a/16, 74b/03, 74b/11, 74b/13, 75a/15, 75b/12, 75b/16
D. (Dārā bin Dārāb) 106a/07
D. (Dārā bin Dārāb Pād-şāh) 76a/17
D. (Dārā ibn-i Dārāb) 93b/18, 95a/17
D. (Dārā ibn-i Dārāb Pād-şāh) 78b/16, 110b/15
D. bile 74a/05
D. dék 74b/02
D. dék (Dārā bin Dārāb) 110b/02
D.+dın 73a/13
D. érdi 304a/06
D.+ġa 72a/16, 72b/17, 72b/18, 73a/03, 73a/15, 74a/03, 74a/04, 74a/13, 74a/16
D. ibn-i Bahman Pād-şāh 81a/06, 81a/07
D.+nı 72b/13, 73a/07, 74a/09, 74a/10
D.+nı (Dārā ibn-i Dārāb) 304a/06
D.+nıŋ 72a/17, 72b/15, 73a/14, 73b/01, 73b/08, 73b/10, 73b/11, 74a/05, 74a/12, 74a/13, 74a/17, 75b/02, 75b/11
D.+nıŋ (Dārā ibn-i Dārāb) 81a/07, 110b/10
[=77]

Darāb k.a. Bk. **Dārāb**
D. 71b/09, 71b/12, 71b/20, 72a/02
D. dép 71b/03
D.+ġa 72a/09
D.+nı 71b/09
D.+nıŋ 71b/18
[=8]

Dārāb Pād-şāh k.a. Bk. **Dārāb**
D. 74a/19, 74b/06, 74b/07, 74b/15, 75a/02, 75a/06, 75a/19, 75b/10, 76a/01, 76a/02, 76a/02, 76a/04, 315a/08
D. bile 75a/11
D.+dın 75a/08, 75b/02
D.+ġa 75a/15, 75b/04
D.+nı 74b/02
D.+nıŋ 74a/14, 74a/15, 75a/09, 75b/10
[=23]

Dārābgird Darab (**Dārāb**)'ın inşa ettirdiği şehir.
D. 74b/09, 289a/07
[=2]

darāz < Far. *dirāz* Uzun; uzun süre.
d. 192b/09
[=1]

ḍarb Ar. Vurma, vuruş.
ḍ.+ıdın 197b/03
ḍ.+ını 112a/12
[=2]

dar-band Far. Dar geçit.
d.+ıda 229a/01
[=1]

dar-gāh Far. Dergâh, padişahın veya yüksek makamdaki bir kimsenin huzuru, katı; saray.
d.+da 38a/16, 156b/19
d.+dın 144a/02
d.+ġa 39b/09, 42a/04, 43b/06, 81b/09, 121b/07, 306a/10
d.+ıda 3a/17, 228b/14, 237b/04, 269a/03, 309b/21
d.+ıdın 38b/04, 148b/20, 204b/10, 210b/08
d.+ıġa 4b/04, 8b/08, 13a/07, 17a/01, 17a/01, 24a/18, 38a/15, 43a/20, 45b/08, 50b/10, 112a/05, 127a/06, 128b/16, 151b/17, 161a/19, 162b/07, 173a/17, 204b/08, 205a/05, 228a/10, 235a/01, 254a/20, 265a/09, 292b/03, 293b/21, 306a/11
d.+ımġa 85b/19
d.+ını 217b/18
d.+ıŋġa 41b/02, 264b/17, 307a/07
[=49]

dar-ḥāl Ar. Derhâl, hemen, o anda, çabucak.
d. 4a/06, 5a/08, 6a/11, 7b/07, 8a/06, 9b/16, 10b/12, 13b/15, 14a/08,

16b/17, 19a/10, 21b/06, 21b/12, 23a/01, 25a/13, 25a/17, 26a/02, 29a/15, 30b/18, 33a/12, 33b/15, 37a/17, 37b/12, 37b/12, 37b/14, 38a/17, 42a/13, 55a/09, 57b/17, 58a/05, 58b/03, 60a/02, 65a/06, 66b/02, 66b/03, 70b/05, 72a/20, 72b/13, 72b/14, 72b/14, 75a/06, 75a/20, 76a/20, 76b/16, 79a/13, 79a/19, 79b/10, 82a/16, 83b/07, 87a/19, 87a/20, 89b/08, 90b/15, 91a/02, 91a/05, 91b/09, 91b/17, 92a/07, 92a/12, 92a/20, 92b/04, 96b/04, 96b/14, 97a/06, 97a/12, 97b/02, 99a/02, 99b/02, 100b/03, 101a/02, 102b/09, 104a/20, 106b/09, 108b/09, 111b/17, 113b/02, 113b/11, 113b/19, 114a/13, 114b/10, 114b/16, 116a/18, 116a/18, 116b/06, 116b/12, 117a/15, 118a/11, 118b/07, 119b/01, 120b/20, 121a/01, 122a/02, 122a/06, 122a/07, 122a/11, 122a/18, 124b/13, 125a/10, 125b/10, 130b/14, 132b/09, 136b/07, 137b/10, 138a/15, 139a/18, 141b/17, 143b/06, 145b/01, 148a/04, 148b/04, 148b/08, 149b/06, 150a/08, 150a/19, 156a/03, 157b/16, 160a/01, 161a/19, 161a/20, 161b/04, 162a/15, 166a/11, 166b/20, 168b/14, 170b/11, 170b/20, 172a/10, 173b/11, 175b/05, 175b/11, 175b/21, 177a/16, 178a/19, 183b/08, 186a/14, 186b/13, 187b/03, 188a/21, 189b/16, 189b/18, 193b/01, 197a/16, 197b/03, 197b/04, 198a/09, 199a/04, 199a/06, 199a/07, 199b/10, 200a/13, 200b/02, 200b/08, 201b/01, 204b/15, 206a/11, 206b/04, 207b/16, 211a/02, 211a/14, 212b/01, 221b/04, 221b/10, 223a/09, 223a/15, 226b/15, 238a/21, 238b/06, 243a/02, 246a/18, 246b/16, 250a/06, 253b/11, 254a/19, 255b/21, 256b/17, 258b/10, 259a/20, 259b/03, 260a/17, 264b/11, 267b/18, 272b/18, 274b/15, 275a/08, 285a/05, 285a/07, 287a/06, 291a/19, 293a/05, 293b/14, 296b/17, 297b/15, 299a/04, 299b/01, 299b/09, 303b/03, 303b/11, 308a/06, 308b/16, 309a/14, 310a/17, 312b/16, 313a/18, 318a/18, 318b/21, 319a/14, 319b/03, 325b/18, 327a/11, 327b/02, 328a/16, 331b/07, 332b/06, 332b/18

[=214]

darmān Far. Derman, ilaç, şifa.

d. 244b/21

d. bile (dārū u darmān) 244b/20

d. ḳıl- 52a/03

[=3]

dārū Far. İlaç. Krş. **dārūy**

d. 79b/13, 87b/14, 244b/21

d. ber- 243b/01

d. bile 87b/20

d.+larnı (tıryāḳ dārū) 87b/19

d.+larnı (zahr dārū) 87b/19

d.+nı 87b/14, 87b/16

d. sal- İlaç sürmek. 122b/09

d. u darmān 244b/20

d. yasa- İlaç hazırlamak. 87b/17, 87b/20, 293a/13

[=14]

dār-u-gīr Far. Kargaşa, gürültü, patırtı.

d. 136a/01

[=1]

dārūy Bk. **dārū**

d.+ı 170b/14

[=1]

darvāza Far. Kapı, kale veya şehirlerin büyük giriş kapısı.

d. 206a/08

d.+dın 146b/08, 210b/06

[=3]

darvīş Far. Fakir, yoksul; derviş. Krş. **dervīş**

d. 85a/06, 157b/03, 193a/17, 271b/01

d. bol- 128a/16

d.+durlar 81b/02

d.+ġa 159b/14

d.+lar 85a/10, 85a/11, 85a/12, 90b/11, 179b/11, 203b/09, 333a/13, 333a/15
d.+larġa 37b/03, 73b/20, 81b/13, 112a/03, 124a/17, 126b/14, 127a/18, 127b/02, 149b/05, 154b/01, 156b/02, 164b/19, 165a/18, 182b/01, 191a/16, 202b/18, 259b/09, 287b/16, 289a/03, 295b/04, 318a/21
d.+larnı 85a/16, 131a/15
d.+larnıŋ 204a/18, 242a/05, 249a/07
d.+nıŋ 139a/21, 182a/16
d. yoḳsız 116b/02
[=44]
darvīş-ḥāl Far. Fakir, fakir hâlli.
d. bol- 70b/14
[=1]
daryā Far. Deniz; ırmak, nehir; bir şeyin çok fazla olduğunu anlatır. Krş. **daryāy**
d. 33a/19, 35b/10, 37a/20, 39a/07, 74b/07, 81b/11, 98b/04, 98b/18, 107b/02, 107b/02, 107b/07, 116a/09, 119b/14, 133a/10, 150a/11, 161a/12, 165b/14, 186a/05, 189a/14, 189b/15, 190b/06, 205b/06, 277b/09
d. (ḳan daryā aḳız-) 197a/05
d.+da 71a/11, 71a/16, 105a/17, 165b/15, 209a/19, 219b/17, 237a/19
d.+dağı 48b/01, 48b/04, 85a/01
d. dék 17b/16, 42a/17, 89a/02, 93b/16, 99a/05, 99a/19, 99b/15, 118b/04, 183b/14, 189b/03, 197a/21, 214b/02, 214b/04, 224b/20, 237b/12, 246a/01, 258b/03, 258b/16, 324a/05, 332b/02
d.+dın 4a/02, 4a/03, 4a/07, 8b/06, 9b/06, 30b/01, 32b/18, 34a/04, 35b/09, 35b/10, 37b/02, 45a/19, 48b/02, 72a/05, 73b/13, 101b/14, 105a/17, 114a/14, 147a/14, 189b/21, 206a/09, 224a/19, 237a/15, 237b/07, 309b/05
d.+dur 32a/07
d. érdi 222b/12
d.+ġa 9a/17, 34a/02, 35b/19, 58b/04, 98b/17, 114a/10, 114a/14, 118a/19, 133a/11, 165b/15, 166b/10, 189a/14, 206a/09, 220b/08, 224a/19
d.+ġa kir- 37b/01, 98b/07
d.+ġaça 259b/11, 321b/01
d. kenārı 58b/04, 121a/08, 165b/14, 186b/03, 189b/14, 189b/20
d. ḳıl- 207b/13
d.+lar 4a/16, 101a/06, 103b/04, 184a/06
d.+larıŋ 93b/04
d.+nı 95b/20, 107b/02, 239a/03
d.+nıŋ 35b/08, 48a/05, 48a/06, 74b/08, 78a/05, 220b/11, 239a/06
d.+sı (Āmūy daryāsı) 297a/20
d.+sı (ḳan daryāsı aḳız-) 152b/06
d.+sıda (Āmūy daryāsı) 297b/03
d.+sıdın (Cayḥūn daryāsı) 48b/10, 195b/10, 198a/08, 198a/13, 260a/06, 332b/01
d.+sıdın (Çīn daryāsı) 118a/05
d.+sıdın (Dıcla daryāsı) 135b/09
d.+sıdın (Hındıstānnıŋ daryāsı) 206b/06
d.+sıdın (Şahd daryāsı) 150a/08
d.+sıġa (Āmū daryāsı) 178b/12, 297a/20
d.+sıġa (Çīn daryāsı) 48b/04
d.+sıġa (Furāt daryāsı) 71a/10, 76b/10, 278a/14
d.+sıġaça (Cayḥūn daryāsı) 195b/16, 195b/17, 222b/19, 223a/07, 227b/06
d.+sıġaça (Çīn daryāsı) 30a/06
d.+sıġaça (Nahravān daryāsı) 191b/09
d.+sını (Çīn daryāsı) 225a/16
d.+sınıŋ (Fārs daryāsı) 117a/07
d.+sınıŋ (Furāt daryāsı) 78a/04
d. turur 35a/20, 88b/14
d. yaḳası 4a/01, 98b/01, 106b/15, 237a/15, 237b/05, 238a/18
d.-yı Cayḥūn 332b/11
d.-yı Furāt 73b/19
d.-yı Nīl 105b/20, 225b/03
[=163]
daryāy Bk. **daryā**
d.+ım bile 183a/09

[=1]
dast Far. El; kol.
d. bāzū 7a/10, 9b/08, 11b/06, 65a/05, 65b/20, 72a/17, 89b/13, 154b/11, 174a/02, 327a/19
d. bāzūluḳ 213b/12
d. u bāzū 50a/09, 57a/04, 71b/18, 76b/18, 148b/09, 151b/18, 168a/07, 328a/02
[=19]
dasta Far. Deste, demet, tutam; tutulacak yer, kabza, sap.
d. (bir dasta) 5a/16, 5b/01, 163b/02
d. dasta 160b/06
d.+ları 54b/18
[=5]
dāstān Far. Destan.
d. 333a/14
d. (altmış birinçi dāstān) 110b/10
d. (altmış törtünçi dāstān) 125a/16
d. (atmış yetinçi dāstān) 140a/19
d. (ellig altınçı dāstān) 90b/17
d. (ellig yetinçi dāstān) 97a/07
d. (ḳırḳ beşinçi dāstān) 14a/12
d. (seksen beşinçi dāstān) 220b/16
d. (seksen üçünçi dāstān) 211b/18
d. (seksen yetinçi dāstān) 228b/20
d. (yetmişinçi dāstān) 148a/21
d.+da (altmış ikinçi dāstān) 117a/03
d.+da (altmış toḳuzınçı dāstān) 145b/09
d.+da (atmış altınçı dāstān) 135b/03
d.+da (atmış beşinçi dāstān) 130a/10
d.+da (atmış sekizinçi dāstān) 143a/18
d.+da (atmış üçünçi dāstān) 121b/08
d.+da (atmışınçı dāstān) 105a/14
d.+da (ellig beşinçi dāstān) 88a/12
d.+da (ellig birinçi dāstān) 69a/03
d.+da (ellig ikinçi dāstān) 70b/16
d.+da (ellig sekizinçi dāstān) 99a/07
d.+da (ellig toḳuzınçı dāstān) 101b/20
d.+da (ellig törtünçi dāstān) 85b/06
d.+da (ellig üçünçi dāstān) 80b/19
d.+da (elliginçi dāstān) 64b/17
d.+da (ḳırḳ altınçı dāstān) 23a/18
d.+da (ḳırḳ ikinçi dāstān) 1b/11
d.+da (ḳırḳ sekizinçi dāstān) 40a/17
d.+da (ḳırḳ toḳuzınçı dāstān) 54a/14
d.+da (ḳırḳ törtünçi dāstān) 11a/02
d.+da (ḳırḳ üçünçi dāstān) 6b/05
d.+da (ḳırḳ yetinçi dāstān) 31b/09
d.+da (seksen altınçı dāstān) 222b/07
d.+da (seksen birinçi dāstān) 201a/05
d.+da (seksen ikinçi dāstān) 204b/01
d.+da (seksen sekizinçi dāstān) 232b/03
d.+da (seksen toḳuzınçı dāstān) 239b/03
d.+da (seksen törtünçi dāstān) 216a/16
d.+da (sekseninçi dāstān) 196b/06
d.+da (toḳsan altınçı dāstān) 289a/12
d.+da (toḳsan beşinçi dāstān) 277a/04
d.+da (toḳsan birinçi dāstān) 247b/11
d.+da (toḳsan ikinçi dāstān) 249b/03
d.+da (toḳsan sekizinçi dāstān) 302b/18
d.+da (toḳsan toḳuzınçı dāstān) 311b/15
d.+da (toḳsan törtünçi dāstān) 269a/14
d.+da (toḳsan üçünçi dāstān) 259b/19
d.+da (toḳsan yetinçi dāstān) 297b/05
d.+da (toḳsanınçı dāstān) 243b/20
d.+da (yetmiş altınçı dāstān) 177a/12
d.+da (yetmiş beşinçi dāstān) 171a/11
d.+da (yetmiş birinçi dāstān) 155b/11
d.+da (yetmiş ikinçi dāstān) 160b/01

d.+da (yetmiş sekizinçi dāstān) 190b/07
d.+da (yetmiş toḳuzınçı dāstān) 194a/06
d.+da (yetmiş törtünçi dāstān) 167a/07
d.+da (yetmiş üçünçi dāstān) 163a/15
d.+da (yetmiş yetinçi dāstān) 182b/16
d.+da (yüz birinçi dāstān) 320b/15
d.+da (yüzünçi dāstān) 317a/18
d.+ġa 158b/21
d.+ı 110b/11, 155b/12, 167a/08, 232b/03, 302b/19
d.+nı 158b/18, 158b/20
[=69]

Dastān Zal (**Zāl**)'ın diğer adı. Bk. **Zāl**
D. 43b/15, 48a/04, 48b/11, 56b/01, 57a/11
D. (Pahlavān-ı Dastān) 2a/13
D. (Rustam-ı Dastān) 60b/13, 65b/14
D. (Rustam u Dastān) 315a/07
D.+dın bölek (Rustam u Dastān) 3b/15
D.+ġa 48b/12, 56a/10
D.-ı Sām 47a/09, 47b/20, 51a/16, 65a/07, 65b/14, 65b/16, 66a/01
D. ibn-i Sām 48a/16, 61a/02, 61a/03, 273a/18
D.+nı 48a/06
D.+nıŋ 44a/03, 48b/06
D.+nıŋ (Rustam u Dastān) 272a/20
[=27]

Dāstān Bk. **Zāl**
D. 45b/12
D. (Rustam-ı Dāstān) 73a/17
D. (Rustam u Dāstān) 24b/17
D. dék (Rustam u Dāstān) 295a/08, 300a/06
D. ibn-i Sām 2a/03
D.+nı 42a/04
D.+nı (Rustam-ı Dastān) 42a/05
D.+nıŋ 2a/06, 41b/07
D.+nıŋ (Rustam-ı Dastān) 63b/18
D.+nıŋ (Rustam ibn-i Dāstān) 19a/03, 40b/20
D.+nıŋ (Rustam u Dastān) 255a/17
[=14]

dāstānī Far. Bir destan.
d. 176b/02
[=1]

dastār Far. Sarık.
d.+ı bile 159b/12
d.+ını 158a/03, 159a/11
d.+nı 159a/12
[=4]

dastūr-ẖᵛān < Far. *dastār-ẖᵛān* Sofra örtüsü, sofra bezi; sofra.
d. 31b/17, 33b/20, 138b/18, 158b/17, 170b/20, 176a/16, 176b/01, 191b/15, 221a/20, 250b/02, 266b/20, 293a/05
d. (altun dastūr-ẖᵛān) 221a/19, 301b/19, 315b/20
d. bile (zar-baft dastūr-ẖᵛān) 221a/20
d.+da 119a/01
d.+dadur 250b/03
d.+ġa 184b/04, 288a/10
d.+lar 7a/13, 174a/03
d.+lar sal- 168b/14
d.+lar yay- 40a/11, 93a/02, 96b/20, 184b/02
d.+nı (altun dastūr-ẖᵛānnı yay-) 32b/05
d. yay- 44b/13, 47a/17, 119a/01, 119b/02, 120b/07, 137b/06, 156b/11, 175a/11, 175b/06, 190b/02, 191b/15, 198a/17, 216a/18, 250a/11, 264a/11, 288a/09, 297b/13, 328a/09
[=46]

daşt Far. Çöl.
d. bayābān 211a/13
d. u bayābān 80a/17, 88b/11
[=3]

davā Ar. Derman, şifa.
d. eyle- 1b/05
[=1]

daʿvā Ar. İddia.
d.+sı (peyġamberlik daʿvāsı ḳıl-) 143a/19
d.+sı (uluġluḳ daʿvāsı ḳıl-) 163a/07
d.+sın (payġambarlıḳ daʿvāsın ḳıl-) 15a/12
d.+sını (pād-şāhlıġ daʿvāsını ḳıl-) 332a/09
[=4]

davāt Ar. Divit, bir tür yazı takımı.
d. ḳalam 258a/09, 277a/10
d. u ḳalam 86a/06, 91a/05
[=4]
davlat Ar. Devlet, bir hükûmet idaresi altında teşkilatlanmış olan bağımsız siyasi topluluk; mutluluk, saadet; baht, talih; lütuf, ihsan. Krş. **devlet**
d. 181a/20, 182a/14, 220a/20, 272a/14, 274a/16
d. (baḫt u davlat) 227b/04, 322a/01
d. ber- 25b/18, 63a/04, 270a/12
d. bile (baḫt u davlat bile bol-) 165a/20
d.+dın (davlat ber-) 58a/01
d.+dur dép 75b/03
d.+ġa (baḫt u davlat) 240b/15
d.+ı 125b/02, 195a/13, 214a/02, 241a/17
d.+ı bile 117a/04
d.+ı birle 220a/18, 221b/17
d.+ı dék (davlat ber-) 5b/13
d.+ı turur (baḫt u davlat) 114a/05
d.+ıda 117a/01, 120b/03, 125b/12
d.+ıdın 220a/18
d.+ıġa 52b/04, 194a/04
d.+ını 82a/19
d.+ıŋ 129b/15, 142a/21, 170b/13, 177a/07, 191a/14
d.+ıŋda 36b/08, 64b/05, 291a/04, 316b/01
d.+ıŋdın 173b/21
d.+ıŋġa 306b/12
d.+ıŋnı 187b/15
d. kör- 150b/03
d.+larımdın 80a/07
d.+nı 63a/06, 106a/08, 212b/14, 272b/13, 312a/13
d.+nı ber- 204a/11, 271b/06
d.+nıŋ 180a/21
d. turur (davlat ber-) 154a/10, 217a/08
[=54]
davlat-mand Far. Devletli, yüce; talihli.
d. 77a/11, 156a/18, 163b/06, 169a/17, 184b/19, 211b/06, 223b/07, 224b/04, 227b/02, 273a/19, 276a/10
d. bol- 43a/04, 117b/11, 218b/17
d. turur 139b/11, 213b/07
d. turur sen 213b/07
d. u hunarmand 225a/02
[=18]
Daylam Bir şehir adı.
D. (Gīlān ve Daylam şaharı) 207a/13
[=1]
Daylamān Bir şehir adı.
D. şaharı 228a/17
[=1]
Daylīm Bir şehir adı.
D. şaharı 115a/18
[=1]
de- Bk. **dé-**
d.-di 218b/04, 229a/12, 229a/13, 229b/06, 229b/18, 290a/04
d.-ydür 10b/18, 13b/09, 66a/06, 66a/07, 76b/20, 104b/17, 104b/18, 104b/20, 105a/02, 137b/08, 139b/05, 143b/05, 168b/02, 256b/12, 279b/19, 294a/04, 297a/07, 297a/09, 327a/10
d.-ydürler 41b/05, 172b/19, 313a/01, 314b/10
d.-ydürler dép 151a/06
[=30]
defter Bk. **daftar**
d.+ge (atını defterge saldur-) 72a/14
d.+ge (atlarını defterge biti-) 115a/19
[=2]
dek Bk. **dék** 1
d. 187a/02, 240a/21, 246b/20, 250b/11, 292a/15, 316a/03
d. (-ġan-dek) 20a/04, 91a/06, 92b/02, 96b/10, 103a/20, 110b/04, 165b/10, 214a/05, 231a/05, 232a/02, 269a/11, 321b/21, 329b/11
d. (-gen-dek) 5a/01, 20a/05, 21b/20, 34a/14, 99b/13, 103a/02, 120b/19, 128a/18, 150a/18, 159b/21, 165b/09, 169a/15, 210a/14, 286b/04, 291a/18, 295a/09, 300a/06, 300a/06, 323a/20
d. (-gen dek) 186b/10
d. (-gü dek) 261b/04, 290a/07

d. (-ḳan-dek) 73a/13, 146b/01, 174a/17, 199a/16, 277a/18, 285a/11, 291b/10, 318a/04
d. (-ḳan dek) 165b/17, 258a/21
d. (munıŋ dek) 12a/04
d. dép (-ġan-dek) 290a/19
d. dép (-gen-dek) 241a/20
[=54]
dem Far. Nefes, soluk; zaman, an.
d. 4b/14
d. (her dem) 327b/12
d. al- Dem almak (Soluklanmak, dinlenmek). 3a/05, 120a/19
d.+de 300a/08, 306b/20
d.+i 100a/14
d.+i tutul- Demi tutulmak (Nefesi kesilmek). 299a/15, 319a/21
d.+idin 9b/06, 104a/01
d. nefesleri bağlan- Dem nefesleri bağlamak (Korku ve endişeden soluğu kesilmek, nefes alamaz olmak). 309b/19
d. tart- Dem çekmek (Nefes almak; içine çekmek, yutmak). 9b/06, 9b/06, 9b/16, 32b/18, 33a/08, 45a/01, 100a/13, 186a/06, 186a/17, 290b/10, 290b/10, 290b/13, 291a/09, 291a/10, 291a/19
d. ur- 208b/06, 210b/09, 220b/05, 319b/04
[=31]
derd Far. Dert, keder, acı, sıkıntı, üzüntü.
d. 60b/15, 145a/12, 218a/15, 264b/16
d. (miŋ derd ġam) 4b/06
d. (ranc u derd yet-) 279a/01
d. alam 27a/02, 27b/10, 57b/10, 68b/11, 269a/10
d. bile (dāġ u derd) 196b/15
d.+de (dāġ u derdde bol-) 300b/20
d.+de (köŋlüni ranc u derdde ḳıl-) 29a/05
d.+de érdük 156b/07
d.+din 28a/09, 251a/04, 323b/06
d. ġam 55a/20, 238a/02
d.+ge 251a/02
d.+ge ḳal- 67a/06
d.+idin 235b/14
d.+ini 326a/19
d.+iŋ 61b/18
d.+iŋdin 52a/08
d. ḳıl- 150b/10
d.+lerini 86b/04
d.+niŋ 245a/13
d. ranc keltür- 129a/15
d. rancdın ārām taf- 68b/19
d. ü alam 153a/06, 221b/19, 241b/14, 311b/10, 325a/08
d. ü alam tart- Dert ve elem çekmek. 138a/06, 138b/14
d. ü ġam 198a/02, 238b/20, 329b/01
d. ü ġam yet- 103a/18
d. ü ranc 129b/10, 235b/15
d. ü ranc yet- 313b/16
d. ü renclik 251a/03
[=46]
derdlik < *derdlig* Dertli.
d. 27b/18, 173a/03
d. (köŋli derdlik bol-) 89b/15, 100b/14, 104b/20, 119b/05, 125a/02, 162b/01, 205a/14, 222a/06, 262a/11, 284a/07, 295a/11, 298b/10, 309a/15
d. (köŋlüm derdlik bol-) 2b/17, 66a/07
d. (köŋlüŋni derdlik ḳıl-) 27b/06
d. bol- 4b/15, 104b/02, 205a/13, 218b/17, 254a/05, 271b/15
d.+dür men 265a/16
d. érdi 31a/17
d. turur 3a/16, 28b/08, 69a/14, 69b/03
[=30]
derdmend Far. Dertli, üzüntülü.
d. (ʿācız derdmend bol-) 29a/16
d. bol- 6a/10
[=2]
dervīş Bk. **darvīş**
d.+lerge 28b/02, 69a/01, 85a/11, 135a/15, 222b/05, 228b/08
[=6]
dervīşlik Fakirlik, yoksulluk.
d. 106b/19
[=1]
dest-gīrlik Yardımcılık, yardımcı olma durumu.

d. ḳıl- Yardımcılık etmek. 26b/12, 59a/01, 205a/08, 240a/11, 246b/07, 286a/07, 312a/20
[=7]
devlet Bk. **davlat**
d.+ige (baḫt u devlet) 232a/20
[=1]
devletlik < *devletlig* Talihli, bahtlı.
d. (baḫt u devletlik bol-) 244b/07
d. turur 64a/07
[=2]
devlet-mendlik Bahtlılık, bahtlı olma durumu.
d.+iŋdin (devlet-mendligiŋdin) 93b/18
[=1]
dé- Demek, söylemek; ad vermek, adlandırmak, vasıflandırmak; düşünmek, niyet etmek; saymak, kabul etmek. Krş. **de-**
d.-ben 316a/18, 316a/20, 316b/01
d.-di 2a/03, 2a/05, 2a/09, 2a/10, 2a/11, 2a/13, 2a/15, 2b/06, 2b/15, 3a/01, 3a/03, 3a/08, 3a/14, 3a/18, 3b/03, 3b/05, 3b/13, 4a/03, 4a/04, 4a/06, 4a/11, 4a/16, 4a/17, 4b/03, 4b/05, 4b/09, 4b/10, 4b/14, 5a/02, 5a/06, 5a/07, 5a/07, 5b/07, 5b/10, 5b/13, 5b/15, 6a/03, 6a/04, 6a/08, 6a/09, 6b/09, 6b/16, 6b/17, 7a/08, 7a/12, 7a/12, 7b/02, 7b/03, 7b/06, 7b/07, 7b/19, 8a/08, 8a/16, 8a/20, 8a/20, 8b/02, 8b/02, 8b/03, 8b/04, 8b/07, 8b/09, 8b/17, 8b/21, 9a/03, 9a/08, 9a/11, 9a/12, 9a/17, 9a/21, 9b/08, 9b/12, 10a/04, 10a/05, 10a/18, 10a/19, 10b/06, 10b/07, 10b/12, 10b/14, 10b/15, 10b/17, 11a/02, 11a/08, 11a/12, 11a/15, 11a/18, 11b/03, 11b/04, 11b/12, 11b/13, 11b/18, 11b/19, 12a/09, 12a/09, 12a/15, 12b/05, 12b/14, 12b/15, 12b/17, 12b/18, 13a/03, 13a/08, 13a/12, 13a/13, 13a/15, 13a/18, 13a/19, 13a/20, 13b/03, 13b/03, 13b/09, 14a/01, 14a/06, 14a/11, 14b/06, 14b/08, 15a/05, 15a/05, 15a/09, 15b/03, 16a/07, 16a/14, 16a/17, 16a/17, 16b/01, 16b/03, 16b/17, 17a/11, 17a/14, 17a/16, 18a/07, 18a/14, 18b/01, 18b/02, 18b/19, 18b/19, 19a/05, 19a/16, 19b/08, 19b/15, 20a/08, 20a/12, 20a/13, 20a/16, 20a/18, 20a/20, 20b/07, 20b/10, 20b/18, 21a/10, 21a/10, 21a/13, 21a/16, 21a/19, 21b/05, 22a/17, 22b/15, 23a/06, 23a/07, 23a/10, 23b/06, 23b/06, 23b/07, 23b/08, 23b/13, 23b/17, 24a/02, 24a/03, 24a/04, 24a/07, 24a/09, 24a/10, 24a/12, 24a/14, 24b/03, 24b/04, 24b/06, 24b/09, 25a/09, 25a/10, 25a/11, 25a/19, 25a/19, 25b/02, 25b/09, 25b/19, 26a/07, 26a/11, 26b/12, 26b/13, 26b/14, 26b/17, 26b/20, 26b/20, 27a/08, 27a/13, 27a/14, 27a/16, 27b/03, 27b/07, 27b/08, 27b/10, 27b/12, 27b/15, 27b/17, 27b/21, 28a/06, 28a/11, 28a/14, 28b/03, 28b/07, 28b/13, 28b/16, 29a/07, 29a/12, 29b/01, 29b/05, 29b/08, 29b/16, 30a/04, 30a/16, 30b/01, 30b/03, 30b/04, 30b/06, 30b/14, 30b/16, 30b/18, 31a/01, 31a/14, 31b/03, 31b/06, 31b/08, 31b/20, 32a/01, 32a/03, 32a/10, 32a/11, 32a/13, 32a/14, 32a/15, 32a/18, 32b/03, 32b/07, 32b/08, 32b/09, 32b/14, 32b/16, 32b/20, 32b/20, 33a/14, 33a/17, 33a/20, 33b/02, 33b/07, 33b/08, 33b/11, 33b/15, 34a/02, 34a/07, 34a/08, 34a/16, 34b/01, 34b/10, 34b/19, 35a/08, 35a/17, 35a/18, 35b/03, 35b/04, 35b/06, 35b/08, 35b/09, 35b/16, 35b/18, 36a/03, 36a/05, 36a/09, 36a/16, 36a/18, 36b/03, 36b/08, 36b/10, 36b/15, 36b/16, 36b/17, 36b/18, 36b/19, 37a/02, 37a/04, 37a/11, 37a/14, 37a/15, 37a/19, 37b/05, 37b/06, 37b/07, 37b/08, 38a/04, 38a/05, 38a/09, 38a/11, 38a/15, 38b/09, 38b/16, 39a/03, 39b/04, 40a/01, 40b/04, 40b/07, 40b/09, 40b/13, 40b/18, 40b/20, 41a/01, 41a/03, 41a/03, 41a/17, 41a/19, 41b/05, 41b/13, 41b/18, 42a/05, 42a/09, 42a/10, 42a/11, 42b/03, 42b/08, 42b/12,

42b/13, 43a/06, 43a/07, 43b/18,
44a/02, 44a/06, 44a/07, 44a/08,
44a/09, 44a/11, 44a/18, 44a/20,
44b/05, 44b/07, 44b/09, 44b/09,
44b/12, 44b/13, 44b/18, 44b/19,
44b/20, 45a/01, 45b/10, 45b/17,
45b/19, 46a/01, 46a/04, 46a/06,
46a/09, 46a/18, 46b/01, 46b/03,
46b/09, 46b/14, 46b/19, 47a/01,
47a/03, 47a/05, 47a/15, 47b/01,
47b/17, 48a/02, 48a/14, 49a/02,
49b/02, 50a/07, 50b/01, 50b/12,
50b/13, 50b/17, 51a/01, 51a/05,
51a/10, 51a/17, 51b/11, 52a/01,
52a/05, 52a/10, 52a/14, 52a/16,
52b/01, 52b/05, 52b/11, 52b/17,
53a/05, 53a/09, 53a/11, 53a/13,
53a/18, 53b/08, 53b/20, 54a/05,
54a/08, 54a/19, 54a/20, 54b/03,
54b/06, 54b/13, 55a/07, 55a/12,
55a/20, 55b/04, 55b/08, 55b/12,
55b/14, 56a/07, 56a/10, 56a/12,
56a/19, 56b/02, 56b/05, 56b/05,
56b/08, 57a/02, 57a/07, 57b/04,
57b/07, 57b/13, 57b/16, 57b/17,
57b/19, 58a/02, 58a/04, 58a/07,
58a/10, 58a/12, 58a/17, 58a/19,
58b/03, 58b/10, 58b/17, 59a/01,
59a/02, 59a/05, 59a/08, 59a/14,
59b/02, 59b/03, 59b/05, 59b/12,
59b/15, 59b/20, 60a/02, 60a/10,
60a/14, 60b/14, 60b/19, 61a/01,
61a/12, 61a/15, 61b/01, 62a/01,
62a/04, 62a/06, 62a/11, 62a/13,
63a/07, 63a/15, 63b/13, 63b/13,
63b/16, 64a/10, 64a/20, 64b/04,
64b/06, 64b/08, 65a/12, 65b/02,
65b/12, 65b/14, 65b/18, 66a/02,
66a/07, 66a/09, 66a/16, 66a/17,
66b/03, 66b/11, 67a/07, 67a/09,
67a/10, 67a/12, 67a/18, 67b/02,
67b/09, 68b/14, 68b/15, 69a/01,
69a/03, 69a/08, 69a/10, 69b/01,
69b/01, 69b/04, 69b/11, 69b/17,
70a/17, 70a/19, 70b/06, 70b/11,
71a/15, 71a/18, 71b/02, 71b/04,
71b/05, 71b/08, 71b/14, 71b/16,
71b/18, 72a/01, 72a/03, 72a/05,
72a/07, 72a/08, 72a/08, 72a/19,
72b/06, 72b/07, 72b/09, 72b/10,
72b/13, 72b/17, 72b/20, 73a/08,
73a/17, 73b/09, 73b/20, 74a/06,
74a/09, 74a/13, 74a/16, 74b/02,
74b/06, 75a/01, 75a/14, 75a/16,
75b/01, 76a/07, 76a/15, 76a/19,
76b/01, 76b/08, 76b/13, 76b/15,
77a/07, 77a/11, 77a/13, 77a/19,
77a/20, 77b/01, 77b/06, 77b/09,
77b/17, 77b/18, 78a/17, 78b/10,
79a/01, 79a/04, 79a/07, 79a/12,
79b/08, 79b/19, 80a/11, 80a/15,
80a/16, 80b/01, 80b/02, 80b/05,
81b/05, 81b/13, 82a/14, 82b/09,
82b/18, 83b/02, 83b/06, 83b/09,
84a/17, 85b/04, 85b/20, 86a/14,
86a/15, 86b/05, 86b/09, 86b/17,
87a/07, 87a/17, 87a/17, 87b/07,
87b/08, 87b/12, 87b/13, 87b/13,
87b/16, 87b/17, 88a/02, 88a/06,
88a/10, 88a/20, 88b/09, 88b/20,
89b/07, 89b/10, 90a/06, 90a/13,
90a/19, 90b/01, 90b/06, 91a/04,
91a/10, 91a/11, 91a/14, 91a/20,
91b/08, 92a/03, 92a/05, 92a/08,
92a/10, 92a/14, 92a/14, 92a/19,
92a/20, 92b/10, 93a/05, 93a/08,
93a/14, 93a/16, 93b/02, 93b/04,
93b/07, 93b/09, 93b/11, 93b/14,
93b/15, 93b/16, 94a/08, 94a/10,
94a/14, 94a/18, 94a/19, 94a/20,
94b/03, 94b/07, 94b/08, 94b/09,
94b/11, 94b/12, 94b/20, 95a/03,
95a/05, 95a/15, 95a/18, 95b/05,
95b/10, 95b/16, 96a/07, 96a/17,
96a/20, 96b/06, 96b/10, 96b/14,
96b/20, 97a/06, 97a/19, 97b/10,
97b/16, 97b/18, 97b/19, 97b/20,
98a/01, 98a/01, 98a/04, 98a/05,
98a/06, 98a/06, 98a/07, 98a/09,
98a/11, 98a/13, 98a/18, 99b/18,
100a/01, 100a/11, 100a/18,
100b/14, 100b/20, 101b/02,
101b/05, 101b/12, 102a/08,
102a/09, 102a/09, 102b/11,
102b/13, 102b/14, 102b/16,
102b/17, 103a/04, 103a/05,
103a/09, 103a/16, 103b/11,
103b/13, 104a/20, 104b/08,
104b/10, 104b/11, 104b/12,
104b/16, 104b/18, 104b/20,

105a/02, 105a/05, 105a/06, 105a/09, 105b/16, 105b/18, 106a/01, 106a/03, 106a/17, 106a/18, 106b/11, 106b/15, 106b/18, 107a/07, 107a/17, 107b/08, 107b/09, 107b/14, 108b/09, 108b/12, 108b/15, 108b/18, 109a/09, 109b/07, 109b/19, 110a/01, 110a/08, 110a/09, 110a/11, 110a/12, 110a/13, 110a/15, 110a/16, 110a/17, 110b/01, 110b/05, 111b/02, 111b/18, 112a/02, 112a/12, 112a/13, 112a/13, 112a/15, 112a/19, 112b/07, 112b/18, 113a/02, 113a/12, 113a/13, 113a/16, 113a/17, 113a/18, 113b/08, 113b/08, 113b/10, 113b/12, 113b/13, 113b/16, 113b/19, 114a/01, 114a/03, 114a/04, 114a/07, 114a/10, 114a/11, 114b/01, 114b/08, 114b/20, 115a/17, 116a/02, 116b/11, 117a/01, 117a/18, 117b/06, 118b/09, 118b/17, 118b/19, 119a/19, 119a/20, 119b/10, 119b/17, 120a/15, 120a/20, 120b/01, 120b/04, 120b/12, 120b/20, 121a/03, 121b/04, 121b/06, 121b/19, 122a/10, 122a/11, 122a/17, 122a/19, 122b/05, 122b/06, 122b/08, 122b/14, 123a/01, 123a/06, 123a/08, 123a/10, 123a/11, 123a/12, 123a/14, 123a/20, 123b/07, 123b/13, 123b/13, 123b/16, 124a/05, 124a/10, 124b/03, 124b/07, 124b/11, 124b/20, 125a/01, 125a/08, 125b/08, 125b/09, 125b/13, 125b/13, 125b/16, 125b/18, 125b/18, 126a/01, 126a/02, 126a/04, 126a/06, 126a/07, 126a/17, 126a/19, 126a/20, 126b/02, 126b/03, 126b/04, 126b/05, 126b/08, 127a/02, 129b/13, 130a/10, 132a/03, 132b/03, 133a/04, 133a/15, 133b/06, 133b/11, 134b/07, 134b/17, 135a/01, 135a/08, 135b/10, 135b/11, 136a/10, 136a/10, 136a/14, 136a/20, 136b/03, 136b/04, 136b/04, 136b/18, 136b/20, 137a/07, 137a/08, 137a/12, 137b/03, 137b/09, 137b/17, 138a/08, 138a/10, 138a/12, 138a/15, 138a/19, 138b/01, 138b/12, 138b/16, 138b/17, 138b/19, 138b/21, 139a/03, 139a/04, 139a/06, 139a/08, 139a/11, 139a/13, 139a/17, 139a/18, 139b/02, 139b/03, 139b/03, 139b/05, 139b/05, 139b/09, 139b/10, 139b/12, 139b/13, 139b/19, 140a/04, 140a/09, 140a/13, 141a/02, 141a/13, 141a/18, 141b/05, 141b/13, 142b/01, 142b/07, 142b/13, 142b/13, 142b/15, 142b/15, 143a/01, 143b/05, 143b/07, 143b/10, 143b/21, 144a/03, 144a/12, 144a/13, 144b/13, 145a/17, 145b/15, 146b/06, 146b/14, 146b/16, 146b/20, 147a/07, 147a/09, 147a/10, 147a/11, 147a/20, 147b/09, 147b/14, 148a/13, 148b/04, 148b/12, 148b/17, 148b/19, 149a/14, 149a/19, 149b/04, 149b/12, 149b/16, 149b/19, 150a/07, 150a/13, 151a/01, 151a/10, 151a/13, 151a/15, 151a/19, 151b/13, 151b/16, 152a/01, 152a/05, 152a/11, 152a/14, 152a/14, 152a/16, 152b/02, 152b/13, 153a/04, 153a/08, 153a/11, 153a/19, 153a/20, 153b/06, 153b/07, 154a/08, 154a/18, 154b/05, 154b/07, 155a/01, 155a/13, 155a/13, 155a/17, 155a/19, 155a/20, 155b/08, 155b/16, 155b/18, 156a/01, 156a/04, 156a/08, 156a/11, 156a/13, 156a/14, 156a/15, 156b/01, 156b/05, 156b/08, 157a/19, 157b/08, 157b/12, 157b/14, 157b/17, 157b/21, 158a/01, 158a/07,

158a/08, 158a/09, 158a/15, 158a/17, 158b/01, 158b/02, 158b/05, 158b/05, 158b/07, 158b/08, 158b/10, 158b/11, 158b/14, 158b/20, 158b/21, 159a/04, 159a/05, 159a/09, 159a/09, 159a/10, 159a/14, 159a/19, 159b/04, 159b/06, 159b/12, 159b/15, 159b/21, 160a/11, 160a/16, 160a/19, 160a/21, 160b/12, 160b/20, 161a/02, 161a/08, 161b/01, 161b/03, 161b/09, 161b/13, 162a/01, 162a/05, 162a/15, 162a/18, 162a/20, 162b/01, 162b/02, 162b/03, 162b/07, 162b/21, 163a/12, 163b/07, 163b/19, 163b/20, 163b/20, 163b/21, 164a/01, 164a/02, 164a/02, 164a/05, 164a/06, 164a/07, 164a/08, 164a/12, 164a/15, 164a/16, 164a/17, 164a/20, 164b/09, 164b/10, 165a/01, 165a/11, 165a/21, 166a/07, 166a/09, 166a/11, 166a/13, 166a/15, 166a/20, 166b/02, 166b/04, 166b/04, 166b/11, 166b/13, 166b/16, 166b/18, 166b/19, 167b/06, 167b/12, 167b/12, 167b/17, 167b/20, 168a/16, 168a/19, 168a/21, 168b/02, 168b/03, 168b/04, 168b/08, 168b/13, 168b/18, 168b/20, 169a/01, 169a/02, 169a/05, 169a/08, 169a/10, 169a/16, 169b/01, 169b/05, 169b/06, 169b/07, 169b/14, 169b/16, 169b/17, 170a/03, 170a/07, 170a/14, 170a/16, 170b/04, 170b/11, 170b/16, 170b/19, 171a/07, 171b/01, 171b/03, 171b/07, 171b/09, 171b/10, 171b/11, 171b/12, 171b/14, 171b/15, 171b/19, 171b/20, 171b/21, 172a/01, 172a/04, 172a/05, 172a/05, 172a/06, 172a/14, 172a/20, 172a/21, 172b/01, 172b/04, 172b/20, 173a/09, 173a/21, 173b/06, 173b/09, 173b/18, 173b/20, 173b/21, 174a/07, 174a/16, 174a/19, 174a/20, 174b/04, 174b/12, 174b/21, 175a/10, 175a/12, 175a/14, 175a/17, 175a/20, 175b/01, 175b/03, 175b/05, 175b/15, 176a/10, 176a/10, 176a/12, 176a/14, 176a/18, 176a/20, 176b/04, 176b/05, 176b/06, 176b/09, 176b/12, 176b/14, 176b/14, 176b/18, 177a/01, 177a/03, 177a/08, 177a/09, 177b/02, 177b/18, 178a/11, 179a/11, 179a/20, 179b/02, 180a/10, 180a/20, 180a/21, 180b/10, 180b/12, 180b/15, 180b/16, 180b/19, 181a/04, 181a/08, 181a/09, 181a/13, 181a/19, 181a/21, 181b/05, 181b/07, 181b/07, 181b/08, 181b/11, 181b/15, 182b/14, 182b/16, 183a/12, 183a/19, 183a/21, 183b/07, 183b/11, 183b/11, 183b/15, 183b/15, 184a/14, 184a/20, 184a/21, 184b/08, 184b/09, 184b/14, 184b/18, 184b/20, 185a/02, 185a/04, 185a/10, 185a/18, 185a/21, 185b/03, 185b/05, 185b/12, 186a/11, 186a/15, 186a/16, 186a/21, 186b/02, 186b/09, 186b/17, 186b/18, 187a/07, 187b/08, 187b/09, 187b/11, 187b/17, 187b/21, 188a/03, 188a/20, 188b/15, 189a/04, 189a/07, 189a/07, 189a/11, 189a/19, 189b/01, 189b/09, 189b/10, 189b/12, 189b/15, 190a/02, 190a/06, 190a/07, 190a/12, 190a/17, 190b/02, 191a/09, 192a/02, 192a/08, 192b/20, 193a/21, 193b/10, 193b/13, 193b/16, 194a/15, 194b/08, 195a/03, 195a/08, 195a/18, 195b/09, 195b/18, 196a/06, 196a/08, 196a/10, 196a/12, 196b/14, 196b/17, 197a/05, 197a/14, 197b/10, 197b/16, 197b/18, 198a/03, 198a/08,

198b/03, 199a/01, 199a/03, 222a/13, 222a/14, 222a/18,
199a/11, 199a/15, 199b/02, 223a/12, 223b/19, 224a/03,
199b/10, 199b/16, 200a/09, 224a/09, 224b/01, 224b/05,
200a/13, 200b/01, 200b/02, 224b/07, 224b/17, 225a/19,
200b/07, 201a/10, 201a/12, 225b/09, 225b/14, 226a/01,
201a/12, 201a/14, 201a/14, 226a/16, 226a/17, 226b/07,
201a/16, 201a/18, 201a/19, 226b/08, 226b/14, 226b/14,
201a/20, 201a/21, 201b/01, 226b/16, 227a/02, 227a/05,
201b/04, 201b/09, 201b/14, 227a/08, 227a/13, 227b/04,
201b/19, 202a/05, 202a/06, 229a/05, 229a/11, 229a/11,
202a/07, 202a/08, 202a/08, 229a/17, 229a/18, 229b/01,
202a/09, 202b/06, 202b/10, 229b/02, 229b/04, 229b/05,
202b/14, 203b/05, 204b/08, 229b/05, 229b/07, 229b/09,
204b/12, 204b/19, 205a/04, 229b/09, 229b/13, 229b/19,
205a/16, 205b/15, 205b/20, 230a/01, 230a/01, 230a/03,
206a/07, 206a/11, 206a/17, 230a/08, 230a/12, 230b/03,
206b/12, 206b/15, 206b/20, 230b/10, 230b/12, 230b/15,
207a/18, 207a/21, 207b/09, 230b/18, 231a/11, 231b/10,
207b/13, 207b/16, 207b/21, 231b/19, 231b/21, 232a/16,
208a/12, 208b/05, 209a/04, 232b/02, 233a/10, 233b/05,
209a/20, 210a/12, 210a/16, 233b/08, 233b/18, 234a/02,
210a/18, 211a/07, 211a/11, 234a/05, 234a/14, 234b/08,
211a/14, 211a/17, 211b/08, 234b/19, 234b/21, 235a/16,
211b/11, 211b/16, 213a/14, 235b/03, 235b/05, 235b/13,
213b/19, 214a/04, 214a/12, 236a/04, 236a/11, 236a/21,
214a/19, 214b/06, 214b/11, 236b/14, 236b/18, 237a/01,
215a/15, 215a/17, 215a/18, 237a/06, 237a/18, 237b/02,
215a/19, 215a/20, 215a/21, 238a/05, 238a/13, 238a/15,
215b/01, 215b/12, 215b/16, 238b/02, 238b/09, 238b/10,
215b/20, 216a/04, 216a/20, 238b/17, 238b/20, 239a/03,
216b/02, 216b/02, 216b/21, 239b/13, 239b/16, 240a/01,
217a/09, 217a/17, 217a/17, 240a/09, 240a/11, 240a/17,
217a/19, 217a/19, 217a/21, 240a/20, 240b/03, 240b/04,
217b/01, 217b/02, 217b/03, 240b/11, 240b/15, 240b/19,
217b/04, 217b/04, 217b/05, 240b/20, 241b/06, 241b/07,
217b/07, 217b/08, 217b/09, 241b/11, 241b/15, 241b/17,
217b/10, 217b/10, 217b/11, 242a/01, 242a/06, 242a/15,
217b/13, 217b/14, 217b/15, 242a/19, 242b/04, 242b/09,
217b/16, 217b/16, 217b/17, 242b/10, 242b/11, 242b/13,
217b/21, 217b/21, 218a/03, 242b/14, 242b/15, 243a/01,
218a/07, 218a/17, 218a/19, 243a/06, 243a/16, 243a/21,
218a/20, 218a/21, 218b/02, 243b/02, 243b/04, 243b/06,
218b/03, 218b/04, 218b/06, 243b/08, 243b/09, 243b/10,
218b/09, 218b/21, 219a/05, 243b/13, 243b/14, 243b/14,
219a/10, 219a/14, 219a/19, 243b/15, 243b/16, 243b/17,
219b/03, 219b/04, 219b/05, 243b/19, 244a/20, 244b/02,
219b/06, 220a/08, 220a/14, 244b/04, 244b/04, 244b/10,
220b/12, 221a/12, 221a/16, 244b/11, 244b/13, 244b/16,
221b/04, 221b/07, 221b/09, 244b/19, 244b/20, 245a/01,
221b/19, 222a/02, 222a/04, 245a/03, 245a/04, 245a/06,

245a/09, 245a/17, 245b/06, 245b/11, 245b/17, 246a/07, 246a/11, 246a/14, 246a/16, 246a/18, 246a/18, 246a/18, 246b/01, 246b/01, 246b/06, 246b/08, 246b/15, 247a/04, 247a/07, 247a/09, 247a/10, 247a/15, 247a/20, 247a/21, 247b/04, 247b/18, 247b/21, 247b/21, 248a/01, 248a/04, 248b/08, 249a/21, 250a/04, 250a/17, 250b/02, 250b/08, 250b/09, 250b/10, 251a/01, 251a/10, 251a/10, 251a/15, 251a/19, 251a/21, 251b/11, 251b/16, 251b/17, 251b/19, 252a/07, 252a/10, 252b/02, 252b/02, 252b/05, 252b/14, 252b/17, 253a/01, 253a/12, 253a/13, 253a/13, 253a/18, 253a/19, 253a/21, 253b/11, 253b/13, 253b/21, 254a/10, 254a/16, 254a/19, 254b/04, 254b/06, 254b/06, 254b/10, 254b/14, 254b/20, 255a/03, 255a/12, 255a/14, 255a/21, 255b/03, 255b/06, 255b/08, 255b/10, 255b/12, 255b/17, 255b/20, 256a/01, 256a/03, 256a/12, 256a/16, 256b/02, 256b/04, 256b/06, 256b/07, 256b/08, 256b/12, 256b/15, 256b/17, 256b/21, 257a/01, 257a/03, 257a/06, 257a/09, 257a/12, 257b/02, 257b/10, 257b/12, 257b/14, 257b/19, 257b/21, 258a/04, 258a/08, 258a/10, 258a/17, 258a/19, 258b/06, 259a/01, 259a/04, 259a/05, 259a/09, 259a/17, 259a/19, 259b/03, 259b/06, 260a/10, 260a/11, 260a/17, 260b/11, 260b/16, 261a/05, 261a/13, 261a/18, 261b/01, 261b/05, 261b/12, 261b/14, 261b/19, 261b/20, 262a/01, 262a/03, 262a/07, 262a/08, 262a/11, 262a/12, 262a/13, 262a/14, 262b/13, 262b/14, 262b/20, 262b/20, 263a/02, 263a/09, 263a/14, 263a/18, 263b/03, 263b/09, 263b/12, 264a/03, 264a/10, 264a/13, 264a/18, 264b/07, 264b/07, 264b/08, 264b/18, 264b/18, 264b/19, 265a/06, 265a/12, 265a/20, 265b/02, 265b/06, 265b/07, 265b/10, 265b/11, 265b/13, 265b/15, 265b/17, 265b/20, 266a/03, 266a/04, 266b/01, 266b/12, 267a/01, 267a/08, 267a/21, 267b/06, 267b/07, 267b/09, 267b/15, 267b/16, 267b/21, 268a/02, 268a/05, 268a/09, 268a/16, 268a/18, 268b/03, 268b/09, 268b/13, 268b/14, 268b/14, 269a/06, 269b/03, 269b/04, 269b/06, 269b/10, 270a/01, 270a/04, 270a/05, 270a/06, 270a/12, 270b/09, 270b/10, 270b/13, 270b/13, 270b/17, 270b/21, 271a/06, 271a/10, 271b/11, 271b/15, 272a/04, 272a/07, 272a/12, 272a/17, 272b/07, 272b/08, 272b/11, 272b/12, 272b/13, 272b/14, 272b/20, 273a/03, 273a/04, 273a/21, 273b/02, 273b/05, 273b/11, 273b/12, 273b/19, 274a/02, 274a/10, 274a/10, 274a/12, 274a/17, 274a/20, 274b/09, 274b/12, 274b/13, 274b/15, 274b/17, 275a/14, 275a/14, 275a/16, 275a/17, 275a/20, 275a/20, 275b/01, 275b/02, 275b/04, 275b/09, 275b/12, 275b/16, 275b/19, 276a/02, 276a/04, 276a/05, 276a/07, 276a/09, 276a/12, 276a/21, 276b/03, 276b/07, 276b/08, 276b/11, 276b/17, 276b/19, 277a/02, 277a/17, 277b/01, 277b/05, 277b/06, 277b/08, 277b/10, 277b/12, 277b/14, 277b/18, 277b/21, 278a/04, 278a/08, 278a/15, 278a/16, 278a/17, 278a/20, 278b/02, 278b/06, 278b/11, 278b/13, 278b/15, 278b/19,

278b/19, 278b/20, 278b/21,
279a/01, 279a/04, 279a/05,
279a/06, 279a/06, 279a/07,
279a/12, 279a/14, 279a/20,
279b/02, 279b/11, 279b/13,
279b/14, 279b/19, 280a/09,
280a/14, 280b/02, 280b/06,
280b/17, 281a/05, 281a/07,
281a/18, 281b/02, 281b/03,
281b/05, 281b/08, 281b/17,
281b/20, 282a/04, 282a/05,
282b/02, 282b/04, 282b/12,
282b/21, 283a/06, 283a/07,
283a/09, 283a/10, 283a/14,
283b/02, 283b/07, 283b/12,
283b/13, 284a/02, 284a/04,
284a/07, 284a/10, 284a/12,
284a/19, 284b/02, 284b/08,
284b/15, 284b/16, 284b/21,
285a/01, 285a/02, 285a/14,
285a/18, 285a/21, 285b/03,
285b/09, 285b/09, 285b/16,
286a/07, 286a/08, 286a/12,
286a/17, 286b/04, 286b/16,
286b/17, 286b/19, 287a/06,
287a/13, 287a/13, 287a/15,
287a/17, 287a/17, 287a/20,
287b/03, 287b/06, 287b/07,
287b/08, 287b/14, 288a/04,
288a/05, 288a/14, 288a/17,
288a/21, 288b/04, 288b/06,
288b/11, 288b/16, 288b/18,
289b/05, 289b/07, 289b/07,
289b/08, 289b/16, 289b/19,
289b/21, 290a/02, 290a/07,
290a/08, 290a/11, 290a/16,
290a/17, 290a/21, 290b/02,
290b/03, 290b/18, 290b/19,
290b/20, 290b/21, 291a/05,
291a/06, 291a/11, 291a/13,
291b/19, 292a/03, 292a/05,
292a/12, 292a/16, 292a/19,
292b/05, 292b/05, 292b/09,
292b/14, 292b/19, 293a/02,
293a/08, 293a/09, 293a/10,
293a/11, 293a/15, 293a/17,
293a/18, 293a/20, 293b/13,
293b/14, 293b/16, 293b/17,
294a/02, 294a/04, 294a/05,
294a/07, 294a/08, 294a/09,
294a/10, 294a/12, 294a/21,
294b/07, 294b/09, 294b/20,
295a/02, 295b/17, 295b/21,
296b/01, 296b/02, 296b/08,
296b/16, 296b/19, 297a/03,
297a/04, 297a/05, 297a/10,
297a/11, 297b/04, 297b/13,
297b/16, 298a/18, 298a/20,
298a/21, 298b/01, 298b/03,
298b/07, 298b/12, 298b/20,
299a/03, 299b/04, 299b/15,
299b/15, 300a/03, 300a/04,
300a/07, 300a/12, 300a/18,
300a/20, 300a/21, 300b/01,
300b/04, 300b/07, 300b/10,
300b/11, 300b/11, 300b/16,
301a/04, 301a/09, 301a/11,
301a/13, 301b/09, 301b/10,
301b/14, 301b/16, 302b/10,
303b/21, 304a/10, 304a/11,
304a/12, 304a/18, 304a/21,
304b/01, 304b/04, 304b/06,
306a/09, 306a/15, 306b/01,
306b/02, 306b/02, 306b/13,
307a/02, 307a/06, 307a/10,
307a/20, 307b/02, 307b/06,
307b/17, 307b/20, 308a/01,
308a/06, 308b/16, 309a/04,
309a/08, 309a/09, 309a/17,
309a/21, 309b/03, 309b/06,
309b/10, 309b/15, 309b/18,
310a/02, 310a/04, 310a/14,
310a/15, 310a/18, 310a/21,
310b/03, 310b/07, 310b/11,
310b/11, 310b/13, 311a/01,
311a/02, 311a/03, 311a/10,
311a/13, 311a/17, 311a/19,
311a/20, 311b/02, 311b/09,
312a/03, 312a/20, 312b/03,
312b/05, 312b/07, 312b/09,
312b/10, 312b/21, 313a/07,
315b/01, 315b/15, 315b/18,
315b/21, 316b/14, 316b/16,
316b/21, 317a/01, 317a/04,
317a/05, 317a/06, 317a/07,
317b/04, 317b/06, 317b/10,
317b/11, 317b/13, 317b/17,
317b/18, 317b/18, 317b/19,
317b/21, 318a/04, 318a/16,
318a/17, 318a/17, 318a/18,

318b/04, 318b/06, 318b/08, 318b/08, 319a/02, 319a/08, 319a/09, 319a/12, 319a/17, 319b/07, 319b/08, 319b/11, 319b/13, 319b/16, 320a/04, 320a/05, 320a/06, 320b/07, 322a/08, 322a/21, 322b/17, 322b/20, 323a/01, 323a/07, 323a/09, 323a/12, 323b/17, 323b/19, 324a/02, 324a/16, 324b/01, 324b/03, 324b/07, 324b/17, 324b/20, 324b/20, 325a/07, 325a/10, 325a/14, 325a/17, 325b/16, 326a/19, 326b/01, 326b/14, 326b/21, 327a/01, 327a/10, 328a/04, 328a/05, 328a/07, 328a/09, 328a/10, 328a/13, 328a/16, 328a/17, 328a/20, 328b/01, 328b/07, 328b/09, 328b/13, 329a/15, 329a/17, 329a/20, 329b/02, 329b/04, 329b/05, 329b/08, 330a/07, 331a/11, 331a/12, 331a/14, 331a/21, 331b/06, 331b/09, 331b/20, 331b/21, 332a/09, 332a/14, 332a/17, 332a/19, 332b/04, 332b/19, 333a/01, 333a/04,

d.-diler 3b/17, 4a/12, 7b/17, 21a/15, 22a/02, 22a/13, 25b/17, 29a/11, 29b/09, 34b/13, 35a/01, 35a/02, 36b/02, 37b/17, 47b/04, 62b/12, 65a/10, 68a/13, 74a/19, 75a/19, 76b/08, 77b/19, 78a/20, 78b/06, 78b/14, 79b/03, 79b/07, 80b/14, 87a/04, 88a/08, 88b/15, 89a/03, 90a/01, 96a/03, 98b/14, 103b/10, 104a/07, 104b/07, 106b/20, 109b/05, 111a/15, 113a/10, 114b/04, 115b/07, 116b/02, 116b/05, 119a/01, 119a/16, 119b/07, 119b/16, 119b/19, 120b/13, 136a/13, 137a/10, 137b/01, 140a/18, 142a/04, 142b/21, 146a/12, 146a/14, 146a/18, 146b/03, 150b/19, 153a/01, 153a/06, 153a/18, 154a/15, 154b/05, 154b/15, 154b/21, 155b/19, 163b/16, 164b/12, 167a/19, 167b/03, 174b/06, 175b/17, 177a/06, 177a/21, 178b/18, 179a/18, 186b/08, 187a/15, 189b/04, 191a/14, 197b/19, 198b/18, 200b/13, 202b/08, 205a/01, 206b/10, 207a/12, 210a/10, 210b/15, 224a/11, 226a/11, 226a/21, 228a/05, 228a/09, 230b/06, 232a/07, 232b/17, 233a/13, 233b/03, 234a/20, 236a/21, 237b/04, 240a/10, 245b/02, 253a/10, 254b/14, 258a/11, 261b/15, 263b/11, 264b/19, 265a/09, 274b/21, 276b/21, 280a/10, 281a/09, 283b/19, 291b/12, 296b/11, 301b/13, 304a/18, 315b/16, 318a/05, 320a/07, 323b/13, 325a/03, 329b/20, 330b/08

d.-dim 163a/06, 234b/07, 253b/21, 294a/21

d.-diŋ 43a/19, 150a/03, 201b/06, 251b/09

d.-dük 251b/08

d.-geli 49b/19, 75b/17

d.-gen 44a/16, 47b/07, 181a/12, 181a/12, 181a/12, 181a/13, 181a/14, 181a/15, 181a/15, 181a/15, 181a/16, 181b/06, 181b/06, 182a/11, 284a/08, 288b/10, 321a/14

d.-gen bol- 16a/20, 174b/20

d.-gen sen 185a/01

d.-gende 251b/05

d.-gendür 94b/02, 184a/20, 214b/10, 254b/12, 312b/05

d.-genini 64a/12

d.-geniŋdür 87b/05

d.-genler 277a/20

d.-genlerdin 277a/21

d.-genleriniŋ 209b/20

d.-gey men 91b/19

d.-gey sen 127b/10, 280b/11

d.-gey siler 294b/13, 294b/19

d.-geyler 36a/16

d.-gil 65b/06, 89b/07, 158b/02, 158b/07, 195b/18, 199a/14, 241b/06, 241b/15, 250a/17, 251a/09, 256b/21, 263a/18,

264a/10, 288b/11, 293b/07, 293b/08, 309a/07, 331b/06
d.-gü dek 290a/07
d.-güsidür 227a/07, 262a/08, 326b/18
d.-medi 250b/04
d.-mediŋ-mü 96b/09, 159a/08
d.-megey biz 154a/05
d.-megeyler 173b/09, 240b/03
d.-megil 45a/19, 93b/09, 220b/01, 220b/02, 276a/11
d.-mek bile 103a/01
d.-mekligi 248a/18
d.-meŋizler 263b/11, 302b/05
d.-mes 65b/18, 219a/19, 238b/10
d.-mes men 195b/13
d.-mesler 331a/20
d.-meydür biz 142b/19
d.-meydür men 235a/17, 235a/17
d.-ŋizler 189a/19, 236b/01
d.-ŋler 242a/01
d.-p 62b/08, 64a/18, 72a/01, 128b/11, 137b/03, 179a/21, 250a/09
d.-p bol- 37a/04, 56b/09, 154a/15, 156a/08
d.-p érdi 40b/03, 43a/02, 61a/12, 126b/18, 192b/16, 260a/13, 268a/20, 293b/08, 311b/06, 332a/03
d.-p érdim 29b/14, 48a/01, 96b/18
d.-p érdiŋ 34a/02
d.-p sen 45a/10, 159b/11, 188b/10, 188b/12, 235a/20, 257b/05, 257b/06, 257b/10, 313a/15, 314a/11, 314a/18, 314b/14, 317b/19
d.-p siler 206a/14
d.-p turur 37a/17
d.-pdür 9a/07, 9a/15, 9b/03, 40b/09, 213a/06, 226a/14, 239b/11, 242a/13, 242b/03, 246b/08, 276b/06, 279a/16, 313b/16
d.-pdürler 51b/12, 51b/12, 65b/03, 136b/17, 139a/16, 266b/05, 324a/02
d.-r 63a/15, 274b/21, 293b/08
d.-r érdi 3b/09, 10a/12, 18a/11, 20b/17, 22b/05, 56a/01, 56b/11, 64b/17, 71b/11, 75b/16, 127b/06, 137b/15, 146a/06, 149b/08, 192a/01, 200a/07, 200b/08, 205b/09, 221a/04, 224a/17, 228b/19, 233a/18, 250a/07, 252a/16, 267b/03, 283b/16, 298b/16, 316a/12
d.-r érdiler 8a/10, 10a/10, 25b/07, 109b/17, 146a/04, 177b/03, 186a/02, 198b/09, 198b/14, 225a/03, 266b/19, 285b/17, 304a/13
d.-r érdim 324b/01
d.-r érdiŋ 60a/07, 279a/04
d.-r érmiş 15a/15, 41b/09
d.-r men 187b/15, 226b/11
d.-r sen 6a/01, 13a/16, 27b/19, 42a/06, 52b/14, 53b/20, 54a/03, 59b/13, 125b/09, 190a/03, 215a/18, 234b/18, 262b/13, 265b/07, 265b/11, 271b/17, 288b/09
d.-r sen dép 307b/07
d.-r siler 24b/03, 282a/19
d.-r sizler 143b/07, 302a/21
d.-rler 31a/20, 51a/13, 51a/14, 53b/03, 101a/12, 126b/08, 130b/15, 142a/13, 187a/06, 235b/20, 236a/01, 254b/09, 261a/11, 264b/18, 282a/07, 288a/04, 291a/08, 296a/10, 315b/16, 317a/04, 326b/19
d.-se 6b/12, 85b/16, 133a/09, 198b/13, 203a/01, 213a/02, 218a/16, 257a/03, 277a/19, 289b/17
d.-se bol- 37a/04, 56b/09, 277b/09
d.-sek 36a/11, 57b/16
d.-sem 3b/09, 95a/12, 153b/09, 240b/14, 253b/10, 261a/09
d.-senizler 81a/16
d.-seŋ 30a/07, 58a/18, 59b/03, 65b/04, 73b/04, 84b/02, 94b/14, 98a/02, 101a/06, 101a/13, 103b/12, 108a/18, 121b/19, 128a/01, 130b/01, 133b/02, 142b/14, 157b/20, 162b/07, 185a/01, 208a/09, 214a/15, 219b/20, 224b/07, 251a/07, 257a/05, 277b/12, 281a/09, 313b/19

d.-seŋizler 299a/20
d.-ydür 14b/06, 95a/12, 105a/05, 189b/09, 253b/09, 253b/11, 275b/12, 321b/02
d.-ydür men 234b/17
[=2750]
dégin (Son çekim edatı) Gibi.
d. dép 52b/15
[=1]
dék 1. (Son çekim edatı) Gibi. Krş. **dek**
d. 2a/12, 2a/12, 2b/09, 3b/14, 5a/03, 5a/09, 5a/15, 5a/15, 5b/01, 5b/11, 5b/12, 5b/13, 6b/13, 6b/13, 6b/14, 7b/03, 7b/04, 7b/04, 7b/13, 7b/16, 7b/16, 7b/16, 8a/02, 8a/14, 8a/17, 8b/03, 8b/07, 8b/11, 9a/03, 9a/17, 9b/10, 9b/11, 9b/18, 10a/05, 10a/12, 11b/05, 12b/11, 12b/17, 13a/05, 13a/10, 13a/17, 13b/19, 14b/02, 14b/16, 17a/06, 17a/10, 17b/08, 17b/13, 17b/16, 17b/17, 17b/17, 17b/19, 17b/20, 18a/05, 18b/11, 18b/14, 18b/14, 18b/15, 19a/09, 19a/10, 19b/01, 19b/05, 19b/18, 19b/18, 20a/20, 20b/12, 21a/07, 21a/13, 21b/09, 22a/04, 22a/10, 22a/19, 22b/05, 23a/05, 24a/18, 25b/05, 25b/07, 25b/14, 25b/14, 26b/01, 26b/02, 26b/17, 27a/04, 27a/20, 30a/04, 30a/17, 30b/15, 30b/17, 31a/02, 31a/04, 31a/04, 31a/12, 31a/13, 32a/19, 33a/06, 33a/09, 33b/03, 33b/09, 33b/15, 33b/16, 34a/05, 34a/05, 34a/06, 34a/10, 34a/17, 34a/19, 35a/02, 35a/04, 35a/18, 37a/07, 37a/12, 37a/19, 38a/09, 38a/17, 39a/09, 39a/11, 40a/02, 40b/16, 41a/05, 41b/16, 42a/01, 42a/17, 42b/05, 42b/09, 42b/20, 43a/01, 43b/02, 44a/16, 45a/05, 45b/18, 46a/03, 46a/04, 46a/05, 46a/15, 46a/16, 46a/16, 46a/20, 46a/20, 47a/02, 47a/02, 47b/04, 47b/12, 48a/12, 50a/10, 50a/11, 50a/12, 50a/14, 50a/14, 50a/15, 50b/04, 50b/11, 50b/11, 50b/18, 50b/19, 51b/06, 52b/20, 53a/04, 53b/01, 54a/03, 54b/15, 55b/05, 56a/02, 56a/04, 56a/04, 56a/06, 56a/07, 56a/08, 57a/06, 57a/14, 57a/17, 58b/14, 59a/12, 59b/01, 59b/09, 60a/03, 60a/03, 60a/05, 60a/13, 60a/18, 60b/01, 60b/01, 60b/06, 60b/15, 60b/17, 61a/02, 62a/10, 62b/06, 62b/15, 62b/16, 65a/05, 65b/13, 66b/17, 67a/17, 67b/12, 67b/14, 67b/14, 68a/03, 68a/08, 69a/09, 69b/16, 71a/11, 71a/20, 73a/06, 74b/02, 74b/04, 75a/04, 75b/02, 75b/14, 76a/10, 76b/18, 78b/02, 78b/08, 82b/11, 82b/20, 83a/10, 83a/10, 83a/12, 83b/16, 84b/19, 85a/01, 86a/11, 86a/18, 86a/19, 86b/08, 87a/04, 87a/13, 87a/13, 89a/02, 89b/11, 89b/16, 91a/11, 91b/04, 92a/20, 92b/03, 92b/17, 93b/08, 93b/09, 93b/16, 94b/04, 95b/17, 95b/18, 95b/19, 95b/20, 96a/01, 96b/07, 97b/05, 98b/17, 98b/18, 98b/20, 99a/05, 99a/11, 99a/12, 99a/12, 99a/19, 99b/11, 99b/14, 99b/15, 100a/14, 100b/01, 100b/01, 100b/02, 101b/10, 102a/18, 103a/20, 103a/20, 103b/06, 103b/06, 103b/07, 104a/09, 105b/20, 105b/20, 105b/20, 105b/20, 107b/15, 110a/10, 110a/13, 110b/02, 110b/03, 111b/09, 112b/14, 113b/12, 113b/19, 114a/13, 115a/06, 115a/07, 115a/10, 115b/03, 116b/15, 117b/10, 117b/10, 118a/02, 118b/04, 119a/09, 122a/05, 122a/10, 122a/13, 122b/15, 122b/17, 123a/09, 123b/08, 125a/02, 125a/03, 125a/12, 125a/12, 125a/12, 125b/05, 125b/14, 125b/20, 126a/09, 126b/06, 126b/06, 127a/11, 127a/12, 129a/07, 129b/18, 129b/19, 129b/19, 130a/03, 130a/07, 131b/16, 131b/16, 132a/04, 135a/17, 135b/18, 136a/21, 136a/21, 138a/06, 138a/06, 138a/07, 138a/07, 138a/08, 138a/08, 138a/08, 138b/06, 139b/08, 139b/11, 139b/11, 139b/13, 139b/13,

141a/08, 141b/19, 142b/08, 144a/05, 144a/20, 147a/13, 147a/14, 147b/01, 147b/01, 147b/02, 148a/12, 149a/02, 150a/11, 151b/18, 152a/06, 152b/07, 156a/15, 157b/10, 159b/19, 160a/02, 160a/12, 160b/20, 161b/08, 161b/08, 162a/07, 162b/15, 162b/19, 163b/03, 163b/06, 163b/07, 163b/11, 164a/05, 165a/14, 165a/15, 166a/01, 166a/02, 166a/09, 166a/10, 166b/07, 166b/08, 166b/08, 166b/11, 167a/12, 167a/18, 167b/02, 168a/13, 168a/13, 168b/14, 168b/19, 168b/19, 169a/05, 169a/12, 169a/12, 169a/19, 169a/19, 169a/19, 171a/04, 171a/05, 171b/17, 173a/16, 173b/20, 175b/16, 175b/20, 175b/21, 176a/10, 178a/09, 178b/07, 180a/08, 182a/03, 182a/03, 182a/05, 183b/14, 183b/16, 183b/16, 186a/01, 186b/04, 186b/04, 186b/07, 186b/11, 186b/13, 186b/16, 187a/03, 187a/12, 187a/19, 189b/03, 189b/05, 189b/13, 189b/18, 189b/19, 189b/20, 190a/01, 190a/01, 190a/15, 190a/18, 191a/11, 191a/12, 191b/17, 194a/03, 195b/18, 196a/03, 196b/18, 197a/15, 197a/18, 197a/21, 197b/07, 197b/20, 197b/21, 199a/15, 200a/03, 200a/16, 202a/16, 203a/06, 204b/20, 205a/18, 205a/19, 205b/03, 205b/15, 205b/15, 207a/16, 207b/09, 207b/09, 207b/10, 208b/06, 209b/08, 210b/01, 210b/18, 211a/05, 211b/05, 211b/08, 212a/01, 212a/02, 212b/02, 213b/09, 213b/12, 213b/20, 214b/02, 214b/04, 214b/05, 214b/17, 214b/17, 215b/18, 215b/21, 216b/04, 217a/03, 218a/17, 218b/10, 220a/08, 221b/11, 221b/16, 222a/09, 222a/13, 222b/16, 223a/18, 223a/18, 224a/01, 224b/21, 225a/06, 225b/02, 225b/03, 226b/17, 226b/20, 227a/03, 227a/14, 227b/02, 227b/03, 227b/11, 228a/03, 228b/11, 228b/14, 231a/11, 232a/13, 232a/14, 232b/11, 234a/02, 234b/12, 236b/12, 236b/19, 237b/12, 238b/18, 239b/12, 241b/20, 244a/14, 245a/11, 245a/11, 246a/01, 246b/06, 249a/08, 249a/14, 249b/12, 252a/17, 255a/13, 257a/12, 257b/11, 258b/03, 258b/03, 258b/08, 258b/16, 259a/07, 259a/08, 259a/18, 259b/03, 260b/09, 260b/10, 260b/19, 261a/01, 261a/17, 264a/06, 266a/07, 267a/16, 267a/19, 267b/04, 268a/04, 271a/12, 272b/02, 272b/02, 272b/09, 273a/14, 274a/16, 279a/15, 279b/12, 280b/07, 281a/07, 281a/13, 282b/03, 282b/10, 282b/11, 284a/04, 284a/11, 284a/12, 284a/18, 284b/13, 285b/20, 286a/01, 287b/06, 289b/06, 290a/13, 290b/08, 291a/04, 291a/20, 291b/08, 292a/03, 292a/14, 292b/17, 293b/19, 294a/18, 294b/04, 294b/04, 295a/08, 295b/03, 295b/09, 296a/01, 296a/19, 298a/08, 299a/10, 299a/17, 299b/07, 299b/08, 299b/08, 300b/19, 301b/06, 303b/08, 304a/07, 304a/19, 304b/03, 309b/11, 310b/07, 314a/19, 314b/09, 314b/17, 315a/06, 315a/07, 316a/07, 316a/07, 316a/08, 317a/03, 318a/05, 318b/10, 318b/11, 318b/12, 322a/20, 323a/09, 323a/17, 323b/10, 324a/05, 327a/04, 327a/16, 327a/16, 327b/01, 328a/06, 328a/14, 328a/18, 329b/12, 330b/06, 332b/02

d. (-ġan-dék) 35a/03, 45b/13, 55a/19, 56b/09, 125a/14, 305b/01

d. (-ġan dék) 3a/06, 19b/02, 20a/20, 39a/07, 50b/11, 52b/04, 52b/12, 55a/19, 56a/12, 57a/05, 60a/02, 101b/10, 124a/01, 140b/12, 174a/21, 205b/07, 222a/06, 301a/07, 317b/16
d. (-gen-dék) 8a/01, 9b/15, 24a/05, 30a/18, 31b/02, 33b/18, 46b/01, 57a/19, 311b/09
d. (-gen dék) 47a/03, 54b/16, 56a/02, 126a/16, 144b/10, 158a/07, 225b/05, 290a/06, 330b/07
d. (-ġu dék) 106b/18, 158b/12, 159b/19, 262a/04
d. (-gü dék) 18a/10, 18a/10, 106b/19, 185a/20
d. (-ḳan-dék) 75a/16, 155b/18
d. (-ḳan dék) 14a/17, 118b/19, 150a/12, 190a/12, 226a/07
d. (-ḳu dék) 65b/08
d. (anıŋ dek) 3b/16, 5b/13, 48a/20, 48b/05, 63a/11, 109b/13, 188b/04, 224b/03, 270a/11, 292b/18, 326a/15
d. (munıŋ dék) 5a/09, 195b/08
d. dép 202b/15
d. dép (-gü dék) 56b/16, 238b/06
d.+dür 32a/15, 32a/15, 32a/15, 50a/09, 50a/09, 86a/18, 86a/19
d.+dür men (-ġu dékdür men) 123a/06
d.+dür men (-gü dékdür men) 317a/05
d. éken sen 50a/10
d. érdi 8a/05, 58b/20, 61b/15, 65a/02, 79a/14, 98b/20, 99a/03, 99b/03, 99b/04, 99b/12, 107b/05, 197a/02
d. érdiŋ 271a/07
d.+sen (-ġu-dék sen) 155a/19
d. turur 8a/17, 11b/10, 32b/19, 87a/03, 125b/14, 145b/08, 159a/02, 166b/06, 168b/10, 169a/12, 183b/14, 225b/03, 229a/16, 299b/09, 307a/09
d. turur (-ġan dék) 53a/17
[=748]
2. (Son çekim edatı) Kadar.
d. 68b/09, 105b/17, 150b/09
d. érdi 83b/11
[=4]
déŋle- Denklemek.
d.-p 255b/14
[=1]
dép Diye.
d. 5b/17, 5b/17, 6a/11, 6b/10, 7a/18, 7b/14, 8b/14, 9a/13, 9a/15, 9b/04, 10a/01, 10a/07, 10a/13, 10b/03, 11a/11, 11b/19, 12a/09, 12a/13, 13b/09, 13b/12, 13b/15, 14a/07, 14b/01, 14b/11, 14b/17, 14b/20, 15a/12, 15a/14, 15b/07, 16a/12, 16b/08, 16b/09, 16b/20, 18a/06, 18a/17, 20a/06, 20a/11, 21a/08, 21b/09, 21b/16, 22b/12, 23a/01, 23a/12, 23a/14, 23b/19, 24b/20, 25a/06, 25a/14, 25b/13, 26a/13, 27a/02, 27a/17, 28a/04, 28a/08, 28b/19, 29a/04, 29a/13, 29b/06, 29b/11, 30a/07, 30b/09, 33b/12, 35a/17, 35b/02, 35b/02, 36b/01, 36b/07, 37a/01, 37a/02, 37b/14, 37b/14, 38b/01, 38b/07, 38b/12, 38b/13, 39b/07, 40a/05, 40a/06, 40a/17, 40b/11, 41a/16, 41b/04, 41b/15, 41b/17, 43b/11, 44a/01, 44a/10, 46a/08, 47a/13, 47b/19, 48b/02, 50a/02, 50a/10, 50a/11, 50a/16, 50a/20, 51a/16, 51b/14, 52a/04, 52b/06, 52b/15, 54a/06, 54a/13, 55a/04, 55a/06, 55b/02, 56a/16, 56b/16, 56b/18, 57a/13, 57b/18, 59a/05, 59a/20, 60a/19, 60b/07, 61a/05, 61b/08, 61b/14, 61b/20, 62a/19, 62b/15, 62b/20, 63a/13, 64a/04, 64b/13, 65a/12, 65a/18, 66a/05, 66a/12, 66b/06, 66b/20, 67a/14, 67b/12, 67b/17, 70b/04, 70b/08, 71a/03, 71b/03, 72a/05, 73b/05, 73b/18, 75b/01, 75b/03, 76a/04, 77a/04, 80a/01, 80a/03, 80b/16, 81a/08, 86b/11, 86b/16, 86b/17, 87b/07, 89a/12, 90b/15, 92a/01, 92a/11, 93b/09, 94a/06, 96b/02, 97a/04, 97a/05, 97a/12, 97b/14, 100a/17, 100b/10, 101a/03, 102a/20, 103a/12, 104a/05, 104a/16, 105b/07, 106b/07, 107b/08, 108a/03,

108a/04, 108b/03, 109a/20, 202a/19, 202b/15, 203a/03,
109b/18, 110a/05, 111a/01, 203a/11, 204b/11, 205a/06,
111a/07, 111b/03, 111b/10, 205a/14, 205a/17, 205a/21,
111b/10, 111b/11, 111b/15, 206a/17, 210a/04, 212a/03,
114a/14, 114b/19, 116a/06, 212a/12, 212a/21, 212b/01,
116a/09, 117b/02, 118a/05, 215b/04, 215b/09, 216a/09,
118b/07, 119a/10, 120b/05, 216b/08, 219b/18, 220a/09,
120b/07, 120b/09, 121a/19, 222a/09, 223b/08, 223b/11,
121b/09, 122b/16, 123a/07, 224a/19, 224b/02, 227a/11,
123a/15, 123a/17, 124a/04, 228a/15, 229a/20, 230b/17,
124a/18, 124b/03, 125a/19, 230b/18, 231a/03, 232a/04,
125b/16, 126a/10, 126b/10, 232b/11, 232b/13, 233a/02,
127a/03, 127a/19, 128b/14, 233a/19, 233b/19, 234b/04,
129a/11, 131a/10, 131b/01, 235a/04, 236b/11, 236b/21,
131b/18, 134a/07, 134b/06, 238a/11, 238b/03, 238b/06,
135a/18, 135b/08, 135b/18, 238b/17, 238b/18, 239a/16,
137a/01, 138b/03, 139a/21, 240a/08, 240a/14, 240a/14,
139b/19, 141b/10, 141b/13, 240a/15, 241a/20, 241a/21,
142a/06, 142a/07, 143a/06, 241b/10, 242a/01, 245a/10,
143b/03, 143b/15, 144b/03, 245b/17, 245b/20, 248a/12,
145a/04, 146a/08, 148b/02, 249a/19, 249b/12, 249b/19,
148b/08, 149b/20, 150a/07, 250a/15, 250b/11, 251a/01,
150a/10, 150b/15, 151a/06, 251a/16, 252a/05, 252a/17,
151b/03, 151b/13, 152a/19, 253b/19, 254a/13, 254a/19,
152a/21, 155a/15, 155b/10, 255a/19, 256b/20, 258a/15,
156a/07, 157a/11, 157b/02, 259b/01, 261a/14, 261a/14,
157b/09, 158b/01, 158b/12, 262a/04, 262a/09, 262b/19,
161b/02, 161b/11, 163a/02, 263b/14, 264b/04, 265a/01,
163a/03, 163a/14, 164a/14, 265a/06, 265a/13, 266a/01,
165a/15, 165b/09, 166a/07, 266a/10, 266b/17, 266b/20,
168a/21, 168b/02, 169a/04, 267b/12, 268a/07, 268a/12,
170a/09, 170a/19, 170b/04, 268a/21, 268b/01, 268b/05,
171a/20, 171b/19, 172a/09, 268b/09, 268b/16, 269a/02,
174a/13, 175a/12, 175b/09, 269a/05, 269a/07, 269b/14,
176b/10, 176b/20, 177a/16, 269b/15, 269b/16, 269b/19,
177b/06, 177b/12, 177b/20, 270a/17, 270b/07, 270b/11,
178a/03, 178a/07, 178a/15, 271a/16, 271b/02, 271b/08,
178a/19, 178b/02, 179a/02, 271b/10, 272b/16, 272b/20,
179b/09, 180b/02, 180b/06, 273b/04, 275a/02, 275b/07,
181a/09, 181a/11, 181a/16, 276a/15, 276b/15, 277a/12,
181a/17, 181a/17, 181a/17, 277a/15, 278a/12, 278a/18,
184b/21, 185b/12, 185b/13, 279a/04, 280a/06, 280a/08,
186b/07, 187a/02, 187a/20, 280a/19, 281a/18, 281a/21,
188a/12, 188b/02, 189a/16, 281b/15, 282a/17, 282b/15,
190b/11, 191b/08, 191b/15, 283b/13, 284a/21, 285b/13,
192b/01, 192b/13, 193a/01, 286a/20, 286b/01, 286b/06,
193a/10, 193a/12, 193a/17, 287a/03, 288a/08, 288a/08,
193a/18, 193b/02, 195b/06, 289a/03, 290a/19, 290b/10,
195b/14, 198b/16, 199a/08, 292a/06, 292a/21, 292b/02,
200b/04, 200b/15, 202a/04, 292b/20, 293b/05, 293b/20,

294a/10, 295b/01, 295b/05, 295b/11, 295b/17, 296a/12, 296a/14, 296b/09, 297a/07, 297a/09, 297a/14, 297b/18, 298a/01, 298a/05, 298a/09, 299a/08, 299b/05, 301a/16, 301b/16, 302a/11, 302b/06, 303b/10, 306a/13, 307a/05, 307a/08, 307b/07, 307b/09, 309a/14, 310b/05, 310b/09, 310b/09, 311a/04, 311a/07, 311a/13, 312b/19, 313b/09, 314a/11, 315b/06, 315b/11, 318a/07, 318a/12, 318b/12, 319b/16, 322a/06, 324a/17, 325b/21, 329b/10, 331b/04, 331b/18, 332b/18
[=525]

dībā Far. Çok değerli bir sırmalı ipek kumaş, bir çeşit canfes.
d. 36b/13, 39b/13, 40a/07, 83a/06, 96a/13, 150b/01, 227a/02, 303b/04
d. (pād-şāhāna dībā u zar-baft tonlar) 97a/02
d. (zar-baft u dībā) 12a/18, 133a/05, 182a/16, 192b/06, 232a/09, 303a/21, 305b/08, 325b/14
d. (zar-baft u dībā bısāṭlar) 289b/10
d. (zar-baft u dībā ton) 191b/20, 247a/12
d. bile 156b/15
d. bile (zar-baft dībā bile kefen ḳıl-) 249a/14
d. bile (zar-baft u dībā bile kefen ḳıl-) 331
d.+dın 39b/14, 39b/15, 83a/06, 100b/08, 104a/15, 105a/18, 227a/20, 312b/12, 314b/07, 323a/02
d.+dın (zar-baft-ı dībādın bısāṭlar) 157b/07
d.+dın (zar-baft-u dībādın tonlar key-) 92b/
d.+dın (zar-baft dībādın sılāḥlar) 74a/02
d.+dın (zar-baft u dībādın ton key-) 328a/02
d.+dın bısāṭ yay- 191b/14
d.+dın kefen ḳıl- 214b/09
d.+dın tonlar key- 43a/08
d.+lar 165b/21
d.+lar bile 165b/03
d.+nı 314b/06
d. ton 314b/05
d. tonlarıŋnı key- 170a/18
d. turur 130b/04
d. u zar-baft 64b/10, 68a/02, 76b/05, 87a/09, 87a/10, 105b/13, 107a/11, 109b/12, 112a/03, 115b/19, 120a/15, 126b/15, 165b/02, 191b/06, 192a/09, 236a/02, 330b/02
d. u zar-baft tonlar 96a/11
d. u zar-baftdın bısāṭlar 159a/20
d. u zar-baftdın kefen ḳıl- 62a/14, 203a/04
d. u zar-baftdın raḫt 74a/20
d. u zar-baftlar 73a/01
d.-yı Çīnī 36a/17, 36b/04, 36b/04, 45b/13, 62a/14, 62a/16, 106b/02, 187b/21, 223a/03, 227a/17, 238a/17, 303a/12, 314b/06
d.-yı Çīnīdın ʿalam 227a/21
d.-yı Çīnīdın bısāṭlar 227a/18
d.-yı Çīnīdın ton 136a/17
d.-yı Rūmī 14a/03, 71a/06, 80b/07, 82b/16, 264a/05, 279b/04
d.-yı Rūmīdın bısāṭlar yay- 264a/19
d. zar-baft bısāṭlar 75b/07
[=93]

Dıcla Bugün Türkiye'de doğup Irak topraklarına geçip Kurna civarında Fırat nehri ile birleşerek Şattülarap'ı meydana getirdikten sonra Basra Körfezi'ne dökülen nehir.
D. daryāsı 135b/09
[=1]

dīdār Far. Yüz, surat, çehre.
d.+ıġa 64b/06, 108b/04
d.+ını 10a/01, 39a/20, 66a/01
d.+ıŋ bile 46b/02, 46b/10, 130a/06
d.+ıŋnı 29b/08, 45a/05, 45a/11
[=11]

dīha Far. Köy. Krş. **dīhe**

d. 4b/15, 137a/17, 138b/09, 160b/03, 162a/05, 162a/09, 162b/11, 162b/15
d.+da 5a/02, 125b/07, 128a/16, 161b/19, 162a/04, 162a/06, 162a/08, 162a/08, 176b/06
d.+dın 162a/08
d.+ġa 162a/12, 162b/17, 162b/17, 168a/01, 176a/07
d.+nıŋ 5b/05, 6a/09, 6b/03, 7a/05, 137a/17, 162a/02, 162a/02, 162a/04, 162b/03, 163a/21, 171a/20, 172a/06
[=35]

dıhḳān < Far. *dihḳān* Köylü, çiftçi.
d. 126a/06, 126a/07, 126a/07, 126a/10, 128a/16, 160a/04, 160a/07, 166a/04, 168b/02, 168b/11, 168b/16, 168b/18, 168b/21, 169a/02, 169a/02, 171b/20, 172a/01, 172a/06, 200a/15, 200b/07, 200b/07, 252b/02
d.+dın 200b/06
d.+dur men 164a/18
d.+ġa 126a/05, 126b/14, 164b/18, 168b/01, 200a/18
d.-ı pīr 44a/03
d.+lar 193a/12, 205b/19, 206a/01
d.+larda 125b/20
d.+lardın 132a/20
d.+larġa 206a/06, 228a/19
d.+larnı 252a/14
d.+larnıŋ 128a/17, 203b/13
d.+nıŋ 125b/18, 193a/13, 200a/15, 200a/16, 200a/19, 200b/03, 252b/04
[=47]

dıhḳānçılıḳ Çiftçilik.
d. 162a/08
d. ḳıl- Çiftçilik yapmak. 193a/13
[=2]

dıḳḳatī Far. Dikkatle, dikkatlice.
d. 1b/10, 333a/14, 333a/19
[=1]

dıl < Far. *dil* Gönül.
d. birle (miŋ cān u dıl birle) 136a/05, 168b/11, 200a/17
d. érdi (raḥīm-dıl) 200a/02
d. u cān 1b/06
[=5]

Dıl-afrūz Behram (**Bahrām VI**) döneminde yaşlı bir çiftçi.
D. érdi 172b/04
[=1]

Dıl-ārāy Dara (**Dārā**)'nın karısı, Ruşenek (**Rūşenk**)'in annesi ve İskender (**İskender**)'in kaynanası.
D. 82b/19, 83a/01
D.+nıŋ 82b/13, 83a/05
[=4]

dıl-āvar < Far. *dil-āvar* Yürekli, cesur, yiğit.
d. 316a/13
[=1]

dıl-āzār < Far. *dil-āzār* Gönül inciten.
d. turur 45a/10
[=1]

dıl-camʿ < Far. *dil-camʿ* Huzurlu, endişesiz, telaşsız, sakin, emin; huzur; huzur içinde, emniyette.
d. 81a/16, 116b/11, 128a/14, 140a/17, 145a/04, 224a/13, 332a/11
d. (köŋli dıl-camʿ bol-) 188b/18
d. bol- Dilcem olmak (Gönlü huzura kavuşmak; emin olmak). 28b/10, 96b/16, 115a/01, 115a/02, 116b/20, 199b/15, 201a/07, 236b/21, 269b/12, 273b/19, 297b/10
[=19]

dıl-rīş < Far. *dil-rīş* Gönlü yaralı, kederli.
d.+lar (bīva-ı dıl-rīş) 333a/15
[=1]

dıl-teng < Far. *dil-teng* Gönlü daralmış, kederli, sıkıntılı.
d. 247b/03
d. (köŋli dıl-teng bol-) 35b/17
d. bol- 38b/17, 47b/18, 65b/18, 161b/16, 161b/20, 201b/09, 212a/06, 240a/07, 245b/13, 249b/21, 280a/15
[=13]

dīn Ar. Din.
d. 15a/11, 17a/09, 84b/15, 84b/16, 130b/02, 130b/03, 130b/04, 130b/04, 202a/06, 202a/08,

202a/08, 202a/21, 229b/16, 302a/18
d. (nikū-dīn) 145a/06
d. (pāk dīn) 139a/03
d. (rāst dīn) 282a/07
d. bile (pāk-dīn) 214a/02
d.+da 202b/04, 212b/11
d.+da turur 202a/05
d.+de 282b/01
d.+dın 201b/13, 201b/20, 202a/14, 222a/01, 302a/17
d.+dın çıḳ- 42a/05
d.+dur 322a/13
d.+ġa 41a/09
d.+ġa kigür- (Bir kimseyi) Dine sokmak. 24a/05, 28b/02, 84b/18
d.+ġa kir- 14b/09, 23a/14, 202a/03, 202a/07
d.+ġa kügür- 23a/10
d.+ı 84b/13, 84b/14, 84b/15, 201b/16, 202a/14, 202a/14, 202a/16, 213b/04, 213b/21, 219a/04, 219a/05, 282a/04, 333a/13
d.-ı (Islām dīnı) 333a/09
d.-ı bahī 14b/08, 43b/02, 59a/16, 61a/17, 143b/15
d.-ı bahīġa kigür- 191a/18
d.-ı bahīġa kir- 23a/13
d.-ı bahīnı ḳabūl ḳıl- 14b/11, 23a/12
d.-ı bahīy 202a/13
d.+ı bile 20b/09, 95b/03, 281a/15
d.+ı birle 87a/13, 95b/02
d.+ı birle (ātaş-perestlik dīnı) 70b/08
d.+ı mıllatı 212a/21, 214b/09
d.+ı turur 84b/17
d.+ı üçün 213a/07
d.+ıda 142b/20, 212b/18, 214a/18
d.+ıda bol- 288b/17
d.+ıda érdi 212a/02
d.+ıda turur 214a/01
d.+ıda turur men 214a/01
d.+ıda turur sen 288a/05
d.+ıdadur 202a/18
d.+ıdadur men 156a/21
d.+ıdaġı 201b/19
d.+ıdın 20b/04, 94a/09, 202a/18, 282a/21, 302a/18
d.+ıdın (bahī dīn) 16b/06
d.+ıdın çıḳ- 202b/08, 213b/04, 288b/09
d.+ıdın yan- 156a/21, 288b/18
d.+ıġa (bahī dīnıġa kir-) 16a/15
d.+ıġa kigür- 201a/02
d.+ıġa kir- 15a/16, 15a/17, 201b/14, 201b/15, 202a/15, 202b/09, 202b/09, 202b/12, 211b/19, 212a/05, 212a/06, 213a/03, 288b/03
d.+ımda 54b/09, 280b/09
d.+ımızda 15a/03, 202a/06
d.+ımızġa 15a/04
d.+ımnı ḳabūl ḳıl- 14b/06
d.+ını 202b/08, 288b/01, 288b/02, 328b/06
d.+ını (Islām dīnı) 322b/10, 322b/15, 323a/08
d.+ını ḳabūl ḳıl- 14b/04, 14b/08, 15a/17, 15b/08
d.+ını taşla- Dinini terk etmek. 15b/14, 288b/03
d.+ınıŋ 303b/17
d.+ıŋ 322a/12
d.+ıŋġa 52a/03, 143b/21
d.+ıŋızlar 282a/07, 282a/14
d.+ıŋnı terk ḳıl- 15b/09
d.+larını 212a/05
d.+lar 131b/11
d.+lar bile (pāk-dīn) 47b/15
d. mıllat 130b/01
d.+nı 14b/08, 130b/02, 191a/17
d.+nı çıḳar- 14a/13
d.+nı ḳabūl ḳıl- 14b/09
d.+nıŋ 299b/10
d. turur 43b/02, 202b/01
d. u maẕhab 333a/10
d. u mıllat 169b/04
d. u rasm 185a/13
d. üçün 15a/14, 49a/04, 52b/13, 60a/18, 84b/17, 84b/18, 322b/16 [=157]

dīnār Ar. Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir altın para.
d. 141a/17
d. (bir miŋ dīnār altun) 289b/16
d. (dıram u dīnār) 127a/20, 206b/07
d. (ellig miŋ dīnār altun) 148b/14
d. (iki yüz miŋ dīnār altun) 142b/14

d. (miŋ dīnār altun) 136a/16, 289b/14, 289b/18, 290a/08
d. (miŋ miŋ dīnār altun) 157a/05, 282b/09, 301b/21
d. (ne-çend dīnār altunlar) 172b/01
d. (on miŋ dīnār altun) 112b/01, 314a/17
d. (ottuz miŋ dīnār altun) 82b/15, 305a/07
d. (tört dīnār altun) 159b/13
d. (tört miŋ dīnār altun) 243b/11
d. (üç miŋ dīnār altun) 149a/09
d. (üç yüz miŋ dīnār altun) 243b/14, 243b/17
d. (yeti miŋ dīnār altun) 179b/10
d. (yüz miŋ dīnār) 271b/02
d. (yüz miŋ dīnār altun) 28b/02, 109a/04, 142b/09, 295b/07
d.+dın (on miŋ dīnārdın altun) 246b/20
d.+dın (yüz dīnār) 172b/04
d.+dın (yüz miŋ dīnārdın altun) 226a/04
d.+ġa (bir dīnār) 171a/16
d.+nı 159b/14, 289b/18
d.+nı (bir dīnār) 172b/04
d.+nı (tört min dīnār) 243b/12
[=37]

dīnlıḳ < *dīnlıġ* Dinli, bir dine inanan.
d. 244b/07
d. (pāk dīnlıḳ) 130b/07
d.+lar (pak dīnlıḳlar) 20b/03
[=3]

dīn-parvar Far. Dinin koruyucusu, dini koruyan.
p. (ba-nām-ı şāh-ı dīn-parvar) 333a/18
[=1]

dıraḫt < Far. *diraḫt* Ağaç. Krş. **direḫt**
d. 5a/02, 96a/18, 96b/20, 102b/07, 102b/15, 104b/09, 104b/11, 105a/09, 160b/15, 166a/12, 171b/17, 211a/06, 215b/02, 215b/05, 215b/07, 215b/07, 241a/08, 241a/09, 306b/05, 306b/09, 307a/05, 310b/19
d. bile 67b/06, 68b/09
d. dék (sarv-ı dıraḫt) 86a/18
d.+dın 102b/13, 102b/17, 104b/12, 105a/09, 117a/14
d.+dın (çınār dıraḫt) 67b/06
d.+ġa 14b/10, 44a/14, 104b/15, 134a/09, 215b/06
d.+ı (tūt dıraḫtı) 211a/06
d.+ı dék (ābnūs dıraḫtı) 7b/04
d.+ıġa 218a/11
d.+ım 39b/06
d.+ımı (yulġun dıraḫtı) 58b/06
d.+ıŋnı 16a/02
d.+lar 4b/16, 33b/03, 33b/04, 66b/08, 98b/15, 101b/14, 185a/08, 306b/12
d.+ları 159b/18, 162a/09, 263b/16
d.+ları (ʿūd dıraḫtları) 102b/07
d.+larını 16b/19
d.+larnıŋ 34b/04, 141b/02, 202b/14
d.+nı 166a/11
d.+nı tik- 14b/11, 56b/20
d.+nıŋ 4b/16, 28b/20, 44a/14, 95a/14, 102a/01, 104b/13, 104b/14, 104b/16, 105a/01, 144b/10, 162b/10, 166a/10, 177a/03, 215b/03, 306b/05
d.+nıŋ (çınār dıraḫt) 67b/05
d.+nıŋ (yulġun dıraḫt) 58b/07
d. ön- Ağaç bitmek. 39b/06
d. tik- 141b/03, 162b/10, 162b/14, 211a/08
d. tut- 162b/15
d. yafraġı dek titre- 316a/03
d. yafraġı dék titre- Ağaç yaprağı gibi titremek (Çok korkmak). 7b/13, 55b/05, 66b/17, 122a/13, 126b/06, 166b/11, 309b/11, 317a/02
d. yoġar- Ağaç büyümek, yetişmek. 14b/11, 14b/12
[=95]

dıraḫtī < Far. *diraḫtī* Bir ağaç.
d. 4b/16, 28b/19
d. ön- 39b/06, 215a/04
d. tarı- Ağaç dikmek. 64a/15
[=5]

dıram < Far. *diram* Dirhem, gümüş para.
d. 159b/14, 204b/08, 205a/03, 246a/17
d. (altı dıram ḫarāc al-) 203b/15
d. (beş altı dıram kümüş) 176b/08
d. (bir dıram ḫarāc) 203b/16

d. (bir neçe dıram kümüş) 175a/09
d. (ḳırḳ yüz miŋ dıram) 246a/18, 246a/19
d. (on miŋ dıram) 259b/08
d. (on tört dıramdın bir dıram al-) 203b/17
d. (oŋ miŋ dıram kümüş) 215a/09, 215a/15
d. (ottuz miŋ dıram kümüş) 307b/07
d. (üç yüz miŋ dıram) 246a/09
d. (yüz miŋ dıram) 220b/14, 246b/06, 271b/01
d. (yüz yigirme dıram) 175b/13
d. bile 175b/14
d.+dın (on tört dıramdın bir dıram al-) 203b/1
d. érdi (ottuz miŋ dıram) 311a/03
d.+ġa (bir dıram) 175a/16
d.+ġa (bir neçe dıram) 158a/03
d.+ġa (ellig miŋ dıram) 314b/05
d.+ġa (yüz miŋ dıram) 314b/06
d.+nı (miŋ dıram) 259b/08
d. u dīnār 127a/20, 206b/07
[=30]

dırīġ < Far. *dirīġ* Ah, eyvah, yazık; iç çekme, iç çekiş.
d. 20a/03, 60b/02
d. (ey dırīġ) 2a/10, 2a/12, 7b/15, 7b/16, 7b/16, 20a/10, 20a/10, 22b/03, 22b/04, 36a/02, 51a/12, 56b/15, 57a/12, 60a/13, 60b/03, 60b/04, 62a/01, 67b/13, 93b/13, 109b/05, 110a/09, 110a/13, 110a/15, 110b/07, 118b/16, 168a/07, 168a/08, 177a/05, 196b/13, 206b/11, 222a/07, 238a/03, 274a/09, 275a/20, 276a/03, 284b/14, 286a/18, 294a/18, 294a/19, 294a/20, 295a/03, 295a/21, 298a/08, 317a/05, 328a/06, 331a/11
d. (ey dırīġ ki) 18b/13, 18b/17, 19a/13, 19a/18, 60b/16, 67b/14, 110a/16
d. dırīġ 168a/07
d. dırīġ ki 67b/15, 330a/12, 330b/04
d. hazār dırīġ ki 315a/20
d. ki 316b/02
d. ki (dırīġ hazār dırīġ ki) 315a/20
d.+lar yé- 295a/21
d. yé- Dirig yemek (İç çekmek, çok üzülmek). 199b/18, 238b/17
[=65]

dırīġā < Far. *dirīġā* Ah, eyvah, yazık.
d. 20a/20, 21a/05, 40b/14, 168a/09, 176b/13, 294a/07, 316a/20, 316b/03
d. (āh dırīġā) 330a/10
d. (ey dırīġā) 18a/09, 109b/04, 131b/21, 170a/15, 194a/11, 213b/10, 295a/07
d. (ey dırīġā ki) 20a/19, 214b/18, 331a/04
d. dırīġā 22b/03
d. dırīġā dırīġā 316b/02
d. ki 19a/02, 21a/06, 21a/07, 25b/15, 78b/09, 123a/04, 168a/03, 168a/13, 190a/10, 194a/02, 194a/15, 199a/10, 213b/09, 237b/15, 317a/12, 318b/11, 321a/19, 321b/16, 322a/02, 327b/06, 331a/01, 331a/02
[=43]

dīv Far. Dev; şeytan; cin. Krş. **dīv**
d. 11a/11, 18b/19, 35b/01, 37a/04, 48b/02, 48b/17, 143b/17, 223b/20, 229a/16, 229a/17, 229a/19, 229a/21, 263a/11, 264b/06, 284a/12, 294b/06, 294b/06, 294b/18, 306b/21, 307b/16
d. (érkek dīv) 15a/06
d. (ḳara dīv) 47b/08
d. (köŋlini dīv elt-) 24a/05
d. (köŋlini dīv oġurla-) 24a/10
d. (köŋlüŋni dīv yoldın çıḳar-) 48a/15
d. (közüŋni dīv ḳarart-) 287a/18, 328b/03
d. (közüŋni dīv tīre ḳıl-) 246b/09
d. (yoluŋnı dīv evür-) 251a/20
d. cādū 271b/04, 271b/05
d. dék 272b/02
d.+dın 187b/06
d.+ġa 257a/07
d. ḫūy 304a/07
d. ḫūyluḳ 251a/09
d.-ı cengī 119b/16
d.-ı mekkār 256b/01

d.+lar 14b/03, 48b/05, 48b/12, 56a/05, 229a/17, 229b/02, 314a/01
d.+lar köŋlüŋni oġurla- Devler gönlünü bağlamak (Şeytan yoldan çıkarmak). 257b/09
d.+larġa 229b/03
d.+larıġa 53b/09
d.+larnı 15a/13
d.+larnıŋ 182b/02, 220a/16, 229b/02
d.+larnıŋ ḳolı ḳısḳa bol- 3b/02
d.+nı 15a/02, 48b/03
d.+nı (Erjeng dīv) 48b/14
d.+nı (Sanca dīv) 48b/14
d.+nı-ki 48b/02
d.+nıŋ 10a/10, 15a/09, 18b/20, 34b/15, 119b/15, 264b/12, 295b/14, 329a/04
d.+nıŋ (Bahrām-ı dīv) 284b/07
d.+nıŋ (Gurazm-ı dīv) 27b/02
d.+nıŋ yolıġa kir- 182a/04
d. ṣūret 259a/01, 285a/01
d. ṣayṭān 42b/11, 51a/19, 229a/14, 229b/17, 266a/20
d. ṣayṭān yoldın çıḳar- 221b/18
d. ṣayṭān yoldın élt- 182a/04
d. ṣayṭānnıŋ yolıġa kir- 62b/07, 229a/16
d. turur 217a/08, 264b/13
d. tururlar 98a/07
d. yoldın çıḳar- 294b/05
d. yolumızını evür- 179a/15
d. yüzlük 317a/02, 317a/03, 317a/04, 317a/05
[=89]

dīvān Ar. Yüksek meclis.
d.+ıdın 204b/06
d.+ıġa 216a/11
[=2]

dīvāna Far. Deli, çılgın; aşkın büyüsüne kapılmış kimse, meczup.
d. bol- 169b/02
d.+lar dék 68a/08
d.+larnıŋ 143b/20
[=3]

dīvān-ẖāna Far. Divanhane, yüksek meclisin toplandığı yer.
d.+da 127a/13
d.+ġa 141b/08
[=2]

dīv-band Far. Dev bağlayan. Devlerle savaşıp onları zindana attığı için Tehmurs (**Ṭahmūrs**)'un lakabı.
d.+nıŋ (Ṭahmūrs-ı Dīv-band) 156a/19
[=1]

Dīv-ı Safīd Beyaz Dev. Keykavus (**Keykāvus**) döneminde Mazenderan (**Māzandarān**) bölgesindeki devlerin en korkuncu. Metnimize göre bu korkunç dev, Rüstem (**Rustam I**) tarafından öldürülmüştür.
D.+nı 48b/14
D.+nıŋ 42a/15, 49b/05, 49b/05, 57a/17
[=5]

dīv-sār Far. Şeytana benzeyen; kötü niyetli; huysuz.
d. 309b/01
[=1]

dīv-zād Far. Devden doğmuş, dev çocuğu.
d. 55b/01
d. (Isfandıyār-ı dīv-zād) 29b/14
d. érmiş 48a/04
[=3]

dīv-zāda Far. Devden doğmuş, dev çocuğu.
d. 41b/20
[=1]

dıyānatlıḳ Bk. **dıyānetlik** 2
d. 156a/08
[=1]

dıyānetlik 1. Dindarlık. Krş. **dıyānatlıḳ**
d.+din 53a/03
[=1]

2. < *diyānetlig* Dindar. Krş. **dıyānatlıḳ**
d. 63b/16
d. bol- 130b/06, 130b/10, 150b/04, 271b/12
d. turur 154b/10
[=6]

dīhe Bk. **dīha**
d.+ge 161b/19, 162a/16, 200a/15
[=3]

direḫt Bk. **dıraḫt**
d.+ige (kebest direḫti) 248b/03
[=1]

dīv Bk. **dīv**
d.+ge 202a/01
[=1]
dost Far. Dost, sevilen ve güvenilen yakın arkadaş.
d. 7a/14, 7b/01, 100b/13, 221a/08, 221a/13, 229b/18, 235a/17, 248a/09, 248a/20, 251a/20, 306a/20
d. bol- 6b/04, 95b/18, 134a/09, 218b/06, 285a/15, 292b/21, 306a/20
d.+dın 29a/03, 216b/12, 248a/19
d.+dur 248b/05
d. duşman 121b/05
d. érdi 293a/07
d. érdük 15b/15
d.+ı 248a/08
d.+lar 272a/15
d.+ları 313a/05
d.+larınıŋ 248a/20
d.+larıŋnı 134b/04
d.+larnıŋ 248a/07, 248a/11, 248b/04
d. mudur 256b/06
d.+nı 244b/06
d. tut- 6b/02, 7a/14, 47b/12, 81b/14, 113b/04, 129b/05, 129b/07, 132b/02, 134b/10, 151a/11, 188b/16, 229b/20, 229b/21, 230a/01, 230a/02, 277b/15, 299b/17
d. u duşman 214b/01, 217b/06
[=54]
dostlıḳ Bk. **dostluḳ**
d. ḳıl- 224b/13, 332b/03
[=2]
dostluḳ Dostluk, dost olma durumu. Krş. **dostlıḳ**
d. 134a/08, 134a/09
d.+ı (dostluġı) 215a/02
d.+ı birle (dostluġı birle) 221b/18
d. ḳıl- 15b/15, 94a/13, 95b/15, 222b/08, 223a/01, 224b/17
d.+nı ḳıl- 219b/12
[=11]
döpe Tepe, çevresindeki araziden daha yüksek olan, genellikle yüksekliği birkaç yüz metreyi geçmeyen yeryüzü biçimi; yığın. Krş. **töpe**
d. 273b/14
d.+de 56a/14
d.+din 274a/04
d. döpe bol- 99a/19, 99b/15, 207a/07, 223a/21, 237b/11
d.+ġa 36a/04, 57b/19, 258a/11, 323a/19
d.+ler (ölüglerdin döpeler ḳof-) 22a/04, 141b/18
d.+ler (ölüglerdin döpeler ḳofar-) 19b/19, 29a/14, 70a/03, 73a/05, 284b/12, 297a/19
d.+ler (ölüglerdin döpeler ḳofarıl-) 19a/20, 75a/05, 78b/02
d.+lerni 99a/20
[=24]
döpelen- Yığın, küme şeklinde toplanmak, yığılmak.
d.-di 115b/03, 210a/20
d.-ġan 207a/11
[=3]
duʿā Ar. Dua, niyaz.
d. (cānıġa duʿā ḳıl-) 227b/15
d. (vird duʿā eyle-) 333a/16
d. ḳıl- 203a/10
d.+lar ḳıl- 302a/05
[=4]
dulġa Moğ. Tolga, savaşçıların giydiği, başın her tarafını örten demir başlık, miğfer.
d. 7b/08, 28a/12, 46a/04, 53a/13, 62b/01, 83a/03, 138b/02
d. (altun dulġa) 322b/02
d. (ḳuyaḳ dulġa olfaḳ key-) 20b/15
d. (ḳuyaḳ ve dulġa key-) 204b/13
d. (sılāḥ ḳuyaḳ dulġa kéy-) 296b/13
d.+lar (altun dulġalar) 96a/14
d.+sıġa 286b/11
d.+sını 17b/04, 21a/17, 25b/13, 116a/19, 297a/12
d.+sını (ḳuyaḳ olfaḳ ve dulġasını key-) 288a/18
d.+sını (ḳuyaḳ ve dulġasını key-) 235a/04
d.+sını (olfaḳ ve dulġasını key-) 189b/13, 204b/15
d.+sını (olfaḳ ve dulġasını+key-) 113b/02
d.+sını (sılāḥ ve dulġasını key-) 99b/02
d. ve olfaḳ key- 204b/07, 255a/14

[=26]

Dunbar Hindistan (**Hındıstān**)'da bir şehir.

D.+dın 239a/02

D. şaharı 232b/17, 232b/19, 232b/20, 233b/13

[=5]

dunyā Ar. Dünya, yeryüzü.

d. 109b/13, 110a/13, 122a/14, 128b/02, 130a/20, 134b/13, 144b/04, 144b/16, 173a/01, 185a/14, 203a/07, 214b/19, 214b/20, 229b/11, 244a/09, 244a/18, 245a/14, 266b/20

d. (ʿārıyatī dunyā) 233b/17

d.+da 1b/04, 43a/13, 47a/14, 63a/07, 67a/14, 69a/02, 82a/17, 102b/12, 103a/04, 108a/07, 108a/10, 110a/12, 128b/03, 129b/11, 131b/03, 131b/21, 134a/04, 164b/20, 173a/13, 181b/08, 201b/10, 219b/04, 221a/09, 222b/18, 229b/13, 242a/04, 243a/18, 248a/06, 248a/09, 251b/01, 272b/06, 282a/11, 293b/09, 322b/14, 329a/01

d.+da (fānī dunyā) 63a/06, 165a/09, 217b/05

d.+dın 63b/15, 68a/14, 196a/12, 203a/07, 214a/16, 242a/06, 253b/07

d.+dın (fānī dunyādın öt-) 56a/19, 110a/05, 165a/07

d.+dın ket- 110b/05, 238a/02

d.+dın öt- Dünyadan geçmek (Ölmek). 107a/07, 173a/04, 272b/05

d.+ġa 1b/03, 109b/17, 133b/02, 145b/06, 214b/20, 248a/10, 261a/06, 295a/05, 317a/12, 329b/15

d.+ġa (ʿārıyatī dunyā) 154b/02, 165a/09

d.+ġa (fānī dunyā) 128b/18, 244a/19

d.+ġa kel- 295a/08, 300a/05

d.+nı 1b/03, 134b/09

d.+nı (ʿārıyatī dunyā) 156a/10

d.+nıŋ 40a/16, 90a/06, 110a/11, 115b/11, 220a/16, 242a/07

d.+nıŋ (ʿārıyatī dunyā) 130a/19

d.+nıŋ (fānī dunyā) 132a/03

d. turur 84b/09

d. üçün 63b/08, 229a/20

[=102]

dunyālıḳ Dünyalık, mal mülk.

d.+ını (dunyālıġını) 130b/17

[=1]

dur < Ar. *durr* İnci.

d. 243a/05, 243a/08

d. (aġzıdın dur ḳuyul-) 211b/03

d. (başıġa durr u gevher saç-) 291b/05

d. (çıḳ dur) 107b/17

d. (durr-ı tekellüm tiz-) 1b/09

d. (durr u gevher) 39b/14, 126b/13, 197b/13, 220b/12, 240b/12, 289b/09

d. (durr u yāḳūt) 287b/19

d. (gevher ü dur) 314b/04

d. dék 216b/04

d.+dur 243a/05

d. gevher 124a/06, 126b/14, 163a/11, 260a/05

d. gevherler 164b/05, 240b/14

d.+ını (durrını) 218b/09

[=23]

dur- 1. İsimleri yüklem yapar. Bk. **tur-** 2

d.-ur 42b/13

[=1]

2. *-a/-e* ve *-y* zarf-fiil ekleri + *dur-* + *-ġan* yapısı ile gelecek zaman sıfat-fiileri oluşturur. Bk. **tur-** 3

d.-ġan (aḳaduġan) 178a/09, 212b/18, 300b/13

d.-ġan (aladuġan) 25a/08, 65a/18, 172a/02, 314b/05

d.-ġan (arıtaduġan) 229b/07

d.-ġan (aytaduġan) 151b/19, 164a/16, 185a/03, 200a/18, 229a/03, 247a/21, 296a/07, 297a/03, 312b/05, 313a/09

d.-ġan (bağışlayduġan) 205b/19, 257b/01

d.-ġan (baḳaduġan) 161a/17

d.-ġan (baraduġan) 42b/15, 88b/14, 116b/03, 158b/04, 173a/12, 270a/08, 283b/12

d.-ġan (başlayduġan) 102a/14

d.-ġan (bataduġan) 160b/12
d.-ġan (beredуġan) 4b/03, 54b/08, 111a/12, 146a/03, 157b/03, 208b/16, 215a/10, 215a/11, 230b/20
d.-ġan (bermeyduġan) 216b/19
d.-ġan (bileduġan) 45a/19
d.-ġan (boladuġan) 14a/13, 17a/12, 17a/13, 38a/08, 40a/02, 79b/14, 86b/05, 104a/19, 108b/10, 108b/15, 113a/08, 124b/14, 126b/04, 137a/04, 154b/14, 158a/10, 173a/20, 202a/14, 202a/15, 227a/03, 234a/04, 277a/05, 301b/01
d.-ġan (bolmayduġan) 216b/17, 271b/08
d.-ġan (çevrüleduġan) 235b/10
d.-ġan (émeduġan) 243b/03
d.-ġan (ḫʸāhlamayduġan) 217b/06
d.-ġan (ılġanaduġan) 20b/04
d.-ġan (içeduġan) 123a/01, 300a/08
d.-ġan (isteyduġan) 202a/13
d.-ġan (iyberedуġan) 242a/12
d.-ġan (ḳaçaduġan) 258a/05
d.-ġan (keleduġan) 3b/16, 23b/12, 24a/16, 29b/15, 41b/06, 41b/10, 54a/06, 218b/14, 270b/07, 290a/01
d.-ġan (kele durġan) 5b/16
d.-ġan (keltüredуġan) 217b/14
d.-ġan (keyeduġan) 31a/09
d.-ġan (kétedуġan) 271a/18
d.-ġan (ḳıla durġan) 28b/11
d.-ġan (ḳıladuġan) 7a/08, 11b/14, 11b/16, 18a/19, 21b/18, 25b/04, 25b/04, 30a/13, 44a/07, 44b/19, 50a/03, 54b/10, 56a/08, 65b/08, 66a/18, 66b/10, 69b/14, 89b/04, 95b/12, 114b/07, 130a/02, 138a/19, 141b/15, 157b/04, 158a/17, 173b/03, 173b/14, 180a/04, 193b/18, 197a/19, 204b/14, 206a/18, 209a/20, 213a/19, 217b/12, 223a/20, 228a/11, 228b/04, 234a/03, 236b/07, 247b/20, 259a/02, 265b/18, 269b/16, 276a/08, 313b/06, 323a/13, 324b/08, 330a/11
d.-ġan (ḳılmayduġan) 48a/14, 216b/18, 217b/16
d.-ġan (ḳofara durġan) 307a/20
d.-ġan (ḳorḳaduġan) 8a/13
d.-ġan (körgezeduġan) 53a/01, 102a/16
d.-ġan (körüneduġan) 230a/03
d.-ġan (mantayduġan) 66a/19
d.-ġan (mineduġan) 221b/15, 242a/20
d.-ġan (olturaduġan) 23a/09, 75a/12, 77a/16, 149b/19, 150a/05, 165b/03, 306b/04
d.-ġan (öleduġan) 233b/13
d.-ġan (öneyduġan) 218a/02
d.-ġan (önmeyduġan) 51a/06
d.-ġan (örgeneduġan) 146b/15
d.-ġan (öteduġan) 35b/08, 100a/12, 205b/16, 256b/03
d.-ġan (perestleyduġan) 3a/13
d.-ġan (saḳlayduġan) 306a/13
d.-ġan (sataduġan) 147a/20
d.-ġan (sözleyduġan) 102a/01, 123a/07
d.-ġan (tafmayduġan) 216b/08
d.-ġan (tanuyduġan) 6a/14, 88a/07
d.-ġan (tuġaduġan) 71a/01
d.-ġan (tuḫmīlayduġan) 76a/19
d.-ġan (turaduġan) 161a/10
d.-ġan (tutaduġan) 230a/01, 230a/02
d.-ġan (tüşeduġan) 32a/05
d.-ġan (uḫlayduġan) 192a/11, 299a/13
d.-ġan (yataduġan) 97b/07, 116b/01, 174a/02
d.-ġan (yeteduġan) 32b/18, 80a/09
d.-ġan (yetgüredуġan) 29b/13, 84b/20
d.-ġan (yeyduġan) 48a/08, 68b/18, 107b/13
d.-ġan (yırtaduġan) 129b/09
d.-ġan (yüreyduġan) 42b/16
d.-ġandur (keleduġandur) 27a/15, 66a/16, 256b/03
d.-ġandur (turaduġandur) 66a/15
d.-ġanı (éşeduġanı) 117a/19
d.-ġanı (içeduġanı) 207b/04
d.-ġanı (keye durġanı) 98b/03
d.-ġanı (yeyduġanı) 44b/18

d.-ġanım (ḳıladuġanım) 35b/03
d.-ġanımız (yataduġanımız) 43a/14
d.-ġanını (baraduġanını) 256a/15
d.-ġanını (bolmayduġanını) 226a/09
d.-ġanını (keleduġanını) 9a/04
d.-ġanını (ḳıladuġanını) 47a/16, 118a/18
d.-ġanını (yeyduġanını) 103b/05
d.-ġanıŋ (yataduġanıŋ) 133b/04
d.-ġanıŋ (yeyduġanıŋ) 293b/01
d.-ġanlar (ḳıladuġanlar) 57a/11
d.-ġanlar (saḳlayduġanlar) 316a/11
d.-ġanlarġa (ḳıladuġanlarġa) 208b/21, 209a/14
d.-ġanları (yeyduġanları) 97b/06
d.-ġanlarnı (bereduġanlarnı) 246a/06
d.-ġannı (tafılmayduġannı) 272b/04
[=218]

durūd Far. Dua, övgü sözü, selam.
d. ay- 322b/17
[=1]

durust Far. Doğru, düzgün.
d. 185a/13, 201b/13
d. bol- 219a/13
d. ḳıl- 312b/20
[=4]

duruşt Far. Kaba, sert, haşin, kırıcı.
d. 88a/12, 236b/02, 284a/08
d. duruşt söz ay- 177a/19
d. ḫūy bol- 230a/05
d. ḫūyluḳ bol- 297b/18
d. söz 16a/18
d. sözler éşit- 271b/11
[=8]

duruştlıḳ Bk. **duruştluḳ** 1
d. ḳıl- 3b/15
[=1]

duruştluġ Bk. **duruştluḳ** 1
d. 237a/07
[=1]

duruştluḳ 1. Kabalık, sertlik, haşinlik. Krş. **duruştlıḳ, duruştluġ**
d. 237a/08
d. ḳıl- 131a/20, 176b/10, 235b/06, 280b/15
[=5]

2. < *duruştluġ* Kaba.
d. 237a/04,
[=1]

duşman Far. Düşman.
d. 18a/20, 19b/02, 20b/12, 20b/19, 22a/02, 22a/03, 29a/03, 30b/14, 31a/01, 37b/20, 41b/06, 41b/07, 42a/03, 49a/20, 73a/05, 73a/10, 73a/19, 99b/16, 113b/14, 118b/16, 122a/09, 124b/01, 127b/09, 127b/14, 127b/16, 130b/20, 177b/15, 188a/20, 216b/12, 237a/21, 244a/11, 253b/05, 254b/06, 254b/08, 256a/13, 259a/02, 275a/21, 296b/10, 315a/21, 323a/11, 327a/18, 327a/20
d. (dost u duşman) 214b/01
d. bile 260a/12
d. bol- 42a/07, 84b/18, 187a/12, 213b/14, 220a/15, 225b/07, 276b/04, 285a/16, 313a/05, 329a/21, 329b/03
d.+dın 36a/12, 127b/18, 134a/08, 134a/08, 144b/01, 144b/08, 178a/17, 206a/08, 209a/02, 217b/12, 219b/14, 244b/07, 265a/12, 285b/07, 324a/02
d.+durlar 272a/15
d. éken 118b/20
d.+ġa 29a/20, 120a/20, 127b/08, 127b/15, 266a/19, 299b/21, 331b/04
d.+ġa (dost duşman) 121b/05
d.+ı 81a/13, 141a/09, 144a/05, 229b/21, 248a/08
d.+ı turur 119b/15
d.+ı turur sen 285a/16
d.+ıdın 327b/02
d.+ıdur 313b/21
d.+ıġa (dost u duşman) 217b/07
d.+ım 126a/03
d.+ıŋġa 59a/05
d.+ıŋnı 79b/07
d.+ıŋnıŋ 268b/13
d. ḳof- Düşman olmak. 212b/16
d.+lar 17b/04, 27b/16, 46a/17, 50b/12, 109b/05, 121a/16, 122b/07, 124a/20, 127b/15, 127b/17, 127b/19, 130a/02, 131a/18, 139a/05, 151a/13, 180a/08, 182b/12, 226a/08,

232b/17, 252a/03, 252b/19, 254b/09, 256a/02, 268b/20, 310b/13, 310b/17, 313a/12, 319a/10
d.+lar bile 182a/18, 218a/21, 325b/09
d.+lardın 40b/17, 47b/14, 94b/17, 107a/08, 110b/17, 114a/11, 126b/20, 144a/18, 156a/14, 269b/12, 303a/08, 313a/20
d.+lardın érdi 48a/12
d.+larġa 34a/16, 34b/17, 98a/16, 122b/01, 123a/05, 229a/08
d.+ları 317a/13, 319b/05
d.+ları bile 329a/07
d.+larım 122b/07, 187a/06
d.+larımġa 314a/14
d.+larımız 240b/02
d.+larımızını 130a/01
d.+larımını 244b/13
d.+larını 229a/07, 276b/07, 276b/21
d.+larıŋ 168b/13, 169a/13, 250b/18, 323b/15, 324a/15
d.+larıŋ bile 59b/08
d.+larıŋġa 122b/19, 278b/16
d.+larıŋnı 59b/09, 190a/16
d.+larnı 17a/20, 17b/03, 29b/07, 99b/20, 100b/13, 124b/02, 179a/16, 186b/07, 233b/09, 236b/01
d.+larnıŋ 17b/08, 17b/11, 22a/01, 27a/04, 31a/01, 40b/02, 57b/13, 63b/04, 78a/19, 121b/06, 240b/17, 261b/03, 287b/13, 294b/11
d. mudur 256b/06
d.+nı 122a/08, 124a/20, 125a/04, 134a/19, 265a/19, 295b/05, 330b/07
d.+nıŋ 50a/03, 127b/04, 127b/13, 134a/09, 244b/17, 254b/10, 275a/20
d. ol- 316b/04
d. turur 23b/04, 144b/16, 230a/01
d. tururlar 223b/21, 229b/03, 271a/10, 273b/08, 311b/01
d. tut- 277b/16
[=216]

duşmanlıḳ Bk. **düşmenlik**
d.+ıŋda (duşmanlıġıŋda) 251b/11
d. ḳıl- 11a/20
[=2]

duşmansız Düşmansız, düşmanı olmayan.
d. 124b/06
[=1]

dūzaḫ Far. Cehennem.
d. 100a/14, 156a/06, 175b/20, 186b/04, 212a/04
d. (behişt dūzaḫ) 51b/17
d. (cānıŋnı dūzaḫ otıġa köydür-) 153b/06
d.+da 15a/14
d.+dın 15b/08, 182b/05
d.+dın (behişt ü dūzaḫ) 322b/09
d.+ġa 16a/01, 25b/06, 46b/17, 52b/14, 94a/03, 202b/05, 205b/14, 233b/10, 273a/09, 328b/09
d. otı Cehennem ateşi. 322b/15
d. turur 181a/16
[=23]

dūzaḫī Far. Cehennemlik (kimse).
d. 271b/03
[=1]

dükkān Ar. Dükkan, küçük iş yeri.
d. 36b/10
d.+dın 4b/15, 37a/19
d.+ıda 4b/08
[=4]

dümçe Far. But, kıç.
d.+sidin 174a/16, 174a/21
d.+sige 8a/05
[=3]

düşmenlik Düşmanlık. Krş. **duşmanlıḳ**
d.+i (düşmenligi) 15a/08
d.+idin (düşmenligidin) 179b/01
d. kel- 248b/01
d. ḳıl- 221b/06, 263a/03, 297b/10
d.+ni 226a/13
d.+ni ḳıl- 154a/07
d. sal- 63a/09
[=9]

edeblik < *edeblig* Edepli, terbiyeli.
e. 229b/06, 229b/06
[=2]

eger Far. (Cümle başı edatı) Eğer, şayet.
e. 3a/16, 3a/17, 3b/08, 3b/08, 3b/12, 3b/15, 4a/02, 4a/05, 4a/05, 4a/05, 4a/05, 4a/05, 4a/10, 4a/15, 4b/04, 4b/05, 4b/09, 5a/05, 5b/14, 7b/01, 7b/18, 8b/05, 8b/20, 9a/07, 9a/08, 9a/19, 9b/03, 9b/07, 10b/11, 11a/07, 11a/09, 11a/10, 11a/17, 11a/17, 11b/10, 12a/06, 12a/07, 12a/08, 12a/11, 12a/12, 12b/02, 12b/20, 13a/15, 15a/08, 15b/01, 15b/17, 15b/19, 16a/16, 16a/20, 16b/09, 17a/13, 18a/12, 18a/15, 19b/05, 19b/15, 19b/17, 20b/05, 21a/14, 22a/01, 24a/11, 25a/17, 25b/16, 26a/06, 26b/13, 26b/15, 26b/19, 27a/04, 27a/05, 27a/14, 27b/04, 27b/06, 27b/08, 27b/13, 28a/13, 28a/18, 28a/19, 28b/06, 29a/19, 29b/01, 30a/03, 30a/05, 30a/15, 31a/13, 31a/14, 31b/01, 31b/19, 31b/20, 32a/13, 32b/19, 33a/18, 33b/06, 33b/14, 34a/06, 34b/03, 34b/04, 34b/05, 34b/05, 34b/09, 34b/11, 34b/17, 35a/14, 35b/05, 36a/07, 36a/08, 36a/13, 36b/07, 36b/09, 36b/15, 37a/03, 37a/11, 37b/02, 37b/03, 37b/06, 38b/15, 39a/20, 40a/13, 40b/01, 40b/04, 40b/19, 41a/01, 41a/16, 41a/20, 41b/18, 42a/02, 42a/07, 42a/11, 42a/18, 42b/07, 42b/10, 42b/11, 43a/05, 43a/16, 43b/08, 43b/12, 44b/04, 44b/04, 44b/11, 45a/08, 45a/16, 45b/15, 45b/16, 46a/14, 46b/16, 46b/17, 46b/18, 46b/18, 47a/05, 47a/13, 47a/14, 47b/03, 48b/04, 48b/06, 49b/01, 49b/03, 49b/05, 49b/06, 49b/15, 49b/17, 49b/18, 50a/02, 50a/05, 50b/03, 51a/02, 51a/11, 51a/12, 51a/13, 51a/14, 51a/16, 52a/02, 52a/07, 52a/08, 52b/11, 52b/12, 52b/15, 53a/10, 53a/10, 53b/01, 53b/02, 53b/10, 53b/13, 53b/14, 54b/04, 54b/11, 55a/06, 55b/11, 55b/12, 55b/18, 55b/19, 56a/11, 56a/17, 56b/07, 57a/16, 57a/20, 58a/03, 58a/12, 58a/14, 58a/15, 58a/16, 58b/01, 58b/11, 59a/03, 59a/10, 59a/19, 59b/03, 59b/08, 61a/14, 61b/13, 61b/17, 62a/07, 62a/09, 62a/12, 63a/13, 63b/09, 64a/08, 64b/14, 65b/04, 65b/10, 66a/06, 66a/12, 66b/05, 66b/05, 66b/10, 68a/15, 68a/15, 68a/15, 69b/09, 70a/14, 70a/16, 73b/04, 75a/18, 75a/20, 76a/11, 76a/12, 76a/14, 76a/14, 77a/03, 77a/04, 77a/05, 77a/20, 78a/15, 78a/16, 78a/17, 78b/05, 78b/18, 79a/03, 79a/11, 79b/14, 81a/16, 81b/07, 81b/09, 81b/09, 82a/09, 84b/01, 85a/10, 85b/19, 85b/19, 86a/17, 86a/20, 86b/01, 86b/02, 86b/07, 87b/17, 88a/18, 88b/03, 88b/14, 89a/02, 89a/02, 90a/04, 92a/12, 92a/16, 93a/10, 93a/13, 93b/10, 93b/12, 93b/14, 93b/15, 94b/01, 94b/02, 94b/05, 94b/12, 94b/13, 94b/20, 95a/01, 95a/11, 95b/10, 95b/12, 95b/18, 97a/16, 97a/18, 98a/02, 98a/12, 98a/12, 98b/12, 99a/02, 99b/18, 100a/17, 100b/19, 101a/03, 101a/07, 101a/12, 101a/14, 101b/01, 102b/10, 103a/07, 103b/01, 103b/03, 103b/07, 105b/09, 105b/11, 105b/12, 105b/14, 105b/15, 106a/09, 106a/12, 106a/14, 106b/13, 106b/14, 107a/16, 107b/14, 108a/01, 108a/11, 108a/18, 108b/11, 109a/05, 109a/06, 109b/04, 111b/01, 111b/15, 113a/01, 113a/01, 113a/15, 113a/16, 113b/14, 113b/18, 114a/20, 114b/17, 115b/12, 116b/02, 116b/03, 116b/04, 116b/17, 119a/08, 120a/12, 120a/13, 121b/18, 122a/08, 122a/16, 122b/13, 123a/07, 124a/04, 124a/20, 124b/02, 124b/06, 124b/10,

124b/16, 124b/18, 125a/07, 125b/15, 126a/01, 126a/03, 126b/07, 127a/20, 127b/05, 127b/05, 127b/14, 128a/01, 128a/16, 129a/10, 129a/12, 129a/19, 129b/11, 130b/01, 130b/03, 130b/04, 131a/04, 131a/12, 131a/20, 132a/11, 133a/03, 133b/02, 135a/07, 136a/09, 136a/19, 137b/01, 138a/09, 138a/13, 138b/15, 140a/11, 141a/10, 141a/15, 141a/17, 142a/13, 142a/14, 142a/15, 142a/17, 142a/19, 142b/05, 142b/13, 143b/17, 144a/09, 144b/11, 145a/11, 146a/01, 146a/13, 146a/14, 147a/10, 147b/11, 149b/03, 150a/01, 151a/12, 152a/09, 152a/14, 152b/06, 152b/09, 153a/07, 153a/17, 153b/08, 154a/05, 154a/13, 154a/14, 154a/17, 154b/06, 154b/11, 154b/13, 154b/18, 156b/02, 157a/18, 157b/12, 157b/20, 158a/14, 158b/07, 158b/13, 158b/14, 159a/13, 160a/20, 160b/10, 161a/02, 161a/21, 162b/06, 164b/20, 165a/10, 166a/07, 167b/10, 167b/19, 168a/14, 168b/07, 169b/06, 169b/10, 169b/11, 169b/16, 171a/03, 171b/08, 171b/13, 171b/14, 172a/08, 172a/18, 172b/15, 173b/15, 173b/20, 174a/20, 175a/16, 175a/18, 176b/15, 176b/19, 178b/17, 181a/18, 181b/07, 181b/15, 182a/15, 182a/17, 182b/02, 182b/03, 183a/02, 183b/10, 184a/04, 184a/13, 184a/14, 184a/16, 184a/17, 184a/18, 184a/19, 184b/09, 185a/05, 185a/09, 185a/16, 185a/18, 185b/12, 186a/08, 186a/13, 186b/08, 186b/15, 187a/05, 187a/10, 187b/10, 187b/20, 189a/01, 189a/03, 189a/06, 189a/08, 189a/17, 189a/20, 189b/03, 193a/15, 194a/15, 195b/12, 195b/13, 196a/07, 197a/13, 197b/21, 198a/01, 198b/13, 198b/19, 199b/04, 199b/14, 200a/05, 200a/09, 200a/12, 201a/11, 201a/12, 201a/18, 201b/08, 201b/18, 202a/01, 202a/03, 202a/13, 202a/16, 202b/01, 202b/03, 202b/04, 203a/19, 203a/21, 204a/07, 204a/17, 205a/11, 205b/16, 207a/10, 207a/20, 207b/03, 207b/08, 207b/12, 207b/12, 208a/05, 208a/06, 208a/07, 208a/08, 208a/09, 208a/20, 209a/14, 209b/04, 209b/10, 209b/12, 210b/09, 211b/06, 211b/10, 212b/09, 212b/16, 212b/21, 213a/01, 213a/07, 213b/04, 213b/08, 213b/11, 213b/14, 213b/16, 213b/18, 214a/01, 214a/03, 214a/15, 214b/21, 215a/10, 215a/21, 215b/18, 216b/01, 216b/04, 216b/07, 216b/10, 216b/11, 216b/14, 216b/15, 216b/15, 216b/16, 217a/07, 217a/08, 218a/01, 218a/06, 218a/06, 218a/16, 218b/02, 218b/18, 218b/20, 219a/06, 219a/11, 219b/08, 219b/12, 219b/15, 219b/19, 220a/03, 220a/18, 220a/19, 220a/21, 220a/21, 220b/01, 220b/05, 220b/06, 220b/20, 221a/14, 222a/03, 223a/10, 224a/02, 224b/07, 225a/15, 225b/04, 225b/07, 225b/21, 226b/06, 227a/05, 227a/08, 227a/11, 228b/11, 228b/15, 228b/15, 228b/17, 229a/06, 229b/02, 229b/03, 229b/08, 229b/13, 230a/21, 230b/01, 230b/11, 230b/20, 230b/21, 231b/08, 231b/09, 232b/16, 233b/06, 233b/07, 233b/09, 233b/11, 233b/16, 233b/19, 234a/04, 234b/08, 234b/14, 235b/06, 235b/08, 236a/01, 236a/03, 236a/21, 237a/14, 237a/20, 238b/15, 239b/11, 240b/01,

242a/04, 242a/11, 242a/13, 245a/08, 245b/10, 246a/09, 246b/07, 247a/02, 247a/04, 247a/12, 247b/01, 247b/04, 248a/16, 249a/08, 250a/06, 251a/06, 251b/14, 253a/10, 253b/10, 254b/05, 254b/07, 254b/07, 254b/09, 254b/14, 255a/03, 255a/07, 255a/11, 255b/09, 256b/20, 257a/01, 257a/03, 257a/05, 257a/07, 257b/02, 258a/13, 258a/14, 259a/03, 260a/11, 260b/16, 261a/11, 261b/19, 262a/10, 262a/12, 263b/14, 265a/08, 265a/12, 265a/18, 265b/05, 265b/12, 265b/14, 265b/19, 266a/03, 266b/07, 266b/10, 266b/12, 267a/06, 267b/02, 268a/05, 268a/09, 268b/09, 269a/06, 269b/02, 269b/04, 269b/11, 270a/02, 270a/07, 270a/10, 270a/11, 270b/12, 271a/13, 271a/18, 271a/19, 271a/20, 271b/10, 271b/12, 272a/03, 272a/08, 272b/05, 272b/10, 273a/02, 273a/07, 273a/20, 273b/01, 273b/04, 273b/16, 274a/09, 274b/10, 275a/14, 275a/17, 275b/16, 275b/17, 275b/21, 276a/01, 276a/02, 276a/11, 276b/01, 276b/06, 276b/18, 277a/21, 277b/05, 277b/07, 277b/10, 277b/11, 278a/11, 278a/19, 278b/02, 279a/09, 279a/13, 280a/01, 280a/03, 280a/15, 280a/17, 280a/21, 280b/01, 280b/04, 280b/05, 280b/09, 281b/10, 281b/13, 283a/10, 284b/14, 285a/15, 285a/21, 285b/03, 286a/18, 286b/15, 286b/19, 287a/11, 287a/13, 287a/18, 287a/19, 288a/01, 288a/02, 288a/03, 288a/20, 289b/02, 289b/02, 289b/05, 289b/18, 289b/21, 289b/21, 290a/02, 290a/03, 290b/09, 290b/19, 291b/18, 292a/09, 292b/04, 292b/13, 292b/16, 293a/07, 293b/02, 293b/10, 293b/10, 293b/12, 295a/01, 295a/21, 296a/04, 296a/10, 296a/16, 296b/07, 296b/15, 296b/18, 297a/08, 297a/09, 298a/08, 298a/17, 298a/20, 298b/17, 299a/19, 300a/19, 300b/15, 301b/13, 304a/08, 306a/08, 306a/12, 306b/20, 306b/21, 307a/01, 307b/08, 308a/04, 309a/07, 309b/06, 309b/18, 310a/03, 310a/19, 311a/10, 311a/18, 311a/18, 311a/20, 312b/04, 312b/09, 313b/18, 313b/21, 314b/02, 314b/11, 315b/10, 315b/15, 315b/16, 316b/05, 316b/12, 317a/01, 319a/06, 319a/10, 319b/12, 320a/05, 321b/17, 322b/09, 322b/15, 323a/08, 324a/20, 325b/15, 325b/15, 325b/16, 326b/13, 326b/16, 326b/18, 328a/06, 328a/21, 328b/04, 328b/11, 329a/19, 329b/01, 331a/19

[=878]

eger-çend Far. Rağmen, her ne kadar.

e. 156b/09

[=1]

eger-çendī Far. Rağmen, her ne kadar.

e. ki 220b/04

[=1]

eger-çi Far. Rağmen, her ne kadar, gerçi; nasıl ki.

e. 16a/11, 27a/03, 46b/02, 48a/07, 57a/18, 61b/15, 64b/16, 71a/17, 77a/07, 81a/04, 82a/08, 88b/07, 122a/14, 140a/05, 146b/16, 151a/10, 153b/05, 173b/07, 177b/16, 179a/18, 181a/06, 182a/02, 191a/02, 194a/14, 197b/12, 200a/08, 205a/14, 205a/15, 207b/19, 208a/04, 208a/18, 210b/15, 212b/07, 212b/19, 216b/04, 219a/09, 226b/04, 233b/21, 242b/06, 242b/21, 245b/09, 245b/14, 261a/07, 266a/14, 267a/19, 267b/07, 270a/04, 274a/15, 276a/12, 279a/07, 285b/18,

286b/15, 292b/13, 295a/09, 296a/05, 304b/04, 306a/09, 332a/15
[=58]
egiz Bk. **égiz**
e. bol- 14b/12
[=1]
egizlik Bk. **égizlik**
e.+i (egizligi) 14b/13
[=1]
egri Bk. **égri**
e. 43b/03
[=1]
eknūn Far. Şimdi.
e. 292b/09
[=1]
el ??
e. 316a/12
[=1]
elif Ar. Arap alfabesinin ilk harfi.
e. dék 168a/13
[=1]
ellig Elli, sayı adı.
e. 35a/12, 35a/12, 106a/20, 153a/13, 153a/14, 301b/19, 317b/13
e. (ʿumrum ellig bir yaşġa yet-) 123a/03
e. (yüz ellig gez) 305b/02
e. altınçı dāstān 90b/17
e. beş 107a/12
e. beşinçi dāstān 88a/12
e. birinçi dāstān 69a/03
e.+din 153a/14
e. ikinçi dāstān 70b/16
e. kün 319b/19, 329a/12
e. miŋ 18b/02, 18b/03, 18b/03
e. miŋ dīnār altun 148b/14
e. miŋ dıram 314b/05
e. sekizinçi dāstān 99a/07
e. toḳuzınçı dāstān 101b/19
e. törtünçi dāstān 85b/06
e. üç kün öt- 317b/01
e. üçünçi dāstān 80b/19
e. yetinçi dāstān 97a/07
e. yıl öt- 143b/02
[=29]
elliginçi Ellinci.
e. dāstān 64b/17
[=1]
elt- Bk. **élt-**
e.-gen-dék 24a/05
e.-iŋler 136a/14
[=2]
aylıġa elt- 136a/14
köŋlini dīv elt- 24a/05
[=2]
emçek Meme, göğüs.
e. ber- 71b/01
e.+ide (emçegide) 176b/18
e.+idin (emçegidin) 72a/17, 176b/21
e.+ige (emçegige) 176b/13, 176b/21
e.+lerde 176b/15
[=7]
endīşe Far. Düşünce; endişe, kuruntu; gam, keder, kaygı.
e. 51a/18, 182b/13, 266b/11
e. (bad-endīşe) 235a/17
e. (köŋlide endīşe ḳıl-) 6b/08
e. (köŋlige endīşe tüş-) 255b/10
e. (yaḫşı endīşe ḳıl-) 51b/06
e. (yaman endīşe ḳıl-) 51b/18, 134a/13, 203a/14, 220a/20, 326b/05
e. bile 189a/12, 231a/14, 231b/06, 245a/03, 263b/15, 267a/11
e. bile (ġam endīşe) 12b/19
e. bile (ġam u endīşe) 12a/19, 159a/15
e. bile (miŋ bir endīşe) 138b/03
e.+de 176b/10
e.+de érdi-ki 107b/20
e.+de érdiler 8a/09
e.+din 18a/18, 58a/18, 83b/03, 215b/05, 299a/03
e.+ge 302a/19
e.+ge (uzaḳ endīşege tüş-) 319a/09
e.+ge bar- Endişeye varmak (Düşünmek). 3a/01, 9a/08, 13a/14, 32a/11, 41a/04, 45a/04, 51a/10, 53a/18, 91a/02, 103a/08, 103b/10, 142a/07, 158b/11, 164a/04, 182b/14, 187b/18, 192b/09, 192b/19, 198b/19, 215a/16, 230b/12, 257b/13, 259a/04, 265b/16, 268b/03, 281b/10, 292a/12, 312b/18, 315b/07
e. ḳıl- 11a/19, 12a/05, 51b/04, 65a/18, 66a/08, 84a/18, 85b/18, 96b/16, 108a/01, 110b/17,

119a/13, 120b/08, 122b/06, 149b/14, 151a/13, 181a/10, 186a/03, 191b/21, 199a/01, 218b/14, 244b/16, 247a/20, 247b/01, 247b/14, 251a/05, 253a/09, 266b/06, 272b/05, 312a/15
e.+ler (uzaḳ endīşeler ḳıl-) 6b/18
e.+ler (yaman égri endīşeler ḳıl-) 179a/16
e.+ler ḳıl- 293a/20
e.+leridin (yaman endīşe) 327a/07
e.+lerini ḳıl- 208a/14
e.+lerni 49a/02
e.+lerni (uzaḳ endīşelerni ḳıl-) 236a/08
e.+m 108b/17
e.+ni ḳıl- 187a/09
e.+si (yaman endīşe) 62a/12
e.+sidin 182b/02
e.+sini ḳıl- 114b/16
[=102]

endīşelik < *endīşelig* Düşünceli, bir şey düşünmekte olan.
e. (yaman endīşelik) 131a/16, 134a/13, 228b/12, 313a/01
e. ékenini (yaman endīşelik) 222a/06
[=5]

endīşe-mend Far. Düşünceli, kaygılı.
e. 31b/04
e. bol- 26b/11
[=2]

Endülüs Bugün İspanya'nın güneyinde bulunan özerk bölge. İskender (**İskender**) döneminde Endülüs tahtında, son derece güçlü ve etkileyici bir kraliçe olarak tasvir edilen Kaydafe (**Ḳayẕāfa**) oturmaktadır.
E. şaharı 90b/18, 90b/20, 91a/05, 91a/07, 95b/04
E. ṭerefi 91b/09
[=6]

Erjeng Keykavus (**Keykāvus**) döneminde Mazenderan (**Māzandarān**) bölgesindeki devlerden biri. Metnimize göre bu dev, Rüstem (**Rustam I**) tarafından öldürülmüştür.
E. dīv 48b/13
[=1]

erkek Bk. **érkek**
e. 32a/14, 147b/13, 147b/16
e. bol- 147b/13, 147b/17
[=5]

erte Sabah, ertesi gün, ertesi sabah. Krş. **érte**
e. 170a/11, 210b/10
e.+din 248a/12
[=3]

ertesi Ertesi sabah.
e. 113b/05, 229b/12
e. bol- Sabah olmak. 92b/13
[=3]

eṣer Ar. İz, işaret; tesir, etki.
e.+idin 33a/11, 33a/14
e. taf- İz bulmak. 3b/17
[=3]

esīr Ar. Esir, tutsak.
e. bol- 70b/02, 76b/04, 91b/17, 92a/10, 99b/09, 127b/19, 136a/01, 136b/11, 197b/21, 213a/07
e.+dür biz 37a/09
e.+dürler 332a/18
e. érdi 141a/05
e. ḳıl- 26a/10, 27b/10, 35b/16, 41a/17, 41b/02, 63b/03, 70a/07, 75a/07, 78a/15, 91b/16, 107a/07, 115b/09, 135b/17, 136b/19, 137b/21, 141a/19, 151b/01, 178b/08, 196a/19, 197b/04, 209b/12, 246a/04, 258b/21, 298b/09, 309a/03
e.+ler 212a/08, 258b/15
e.+ler üçün 127b/20
e.+lerdin 211a/04
e.+lerni 31a/16, 141a/19, 143a/13, 143a/17, 197a/03, 197b/13, 198a/02, 198a/12, 210b/21, 211a/03, 222b/16, 243b/03, 259a/11, 298b/09
e.+lerniŋ 141a/04, 198a/10
e. tururlar 139a/10, 142a/18, 197b/21, 198a/05, 198a/06
e. tut- 243b/04
[=64]

Esīr-ābād Şapur (**Şāpūr III**)'un, Ahvaz (**Āhvāz**)'da esirleri koymak için inşa ettirdiği şehir.

E. 143a/17
[=1]

eski Eski, yıpranmış, yeniliğini kaybetmiş.
e. 226b/19, 327b/09
e. falās key- Eski kıyafet giymek. (Dünya nimetlerinden tamamen vazgeçip hayatının geri kalanında ibadetle meşgul olmak için Tanrı'nın huzuruna varmadan önce yeni kıyafetleri çıkarıp eski kıyafetler giymek). 14a/19
e. libās key- 14a/11
e. palās key- 173a/17
[=5]

eş- Bk. **éş-**
e.-gen 117a/20
e.-ti 117a/19
[=2]

eşik Bk. **éşik**
e.+idin (eşigidin) 42a/02
e.+ini (eşigini) 327b/17
[=2]

eşit- Bk. **éşit-**
e.-geç 13a/17, 91a/14
e.-gen 15a/10, 24b/20, 46a/02, 242a/07
e.-gen émesdür 3b/14, 44a/17, 168a/08
e.-gen sen 8b/17, 88a/16
e.-genim 23b/12
e.-genim dék 50a/10
e.-genimiz yoḳ 3b/169
e.-gey men 13b/02
e.-ip 4b/14, 5a/08, 5b/07, 6a/05, 12b/17, 13b/04, 15b/07, 32a/10, 35a/16, 37b/05, 40a/06, 51a/08, 52b/08, 60b/15, 61a/01, 80a/04, 88b/15, 113b/19, 114a/07, 125a/02, 136a/16, 170a/14, 178a/05, 199a/03, 207b/14, 238a/13, 240b/02, 261a/13, 262b/15, 268a/18, 269a/15, 279a/02
e.-ip érdim 50a/09
e.-megendin 129a/05
e.-mem sizler 19b/11
e.-mes sen 237a/09
e.-mese 58a/15
e.-mey 58a/16
e.-se 7b/19, 171a/03
e.-ti 7b/07, 8a/02, 9a/08, 9b/09, 12a/15, 13a/14, 18a/07, 20a/09, 45b/10, 195b/18, 195b/19, 200a/10, 222a/15, 224b/18
e.-tiler 10a/04, 29b/05, 36b/01, 38a/13
e.-tim 79b/18, 224a/21, 245a/16
[=76]
ḳulaḳ eşit- 3b/14
pand u naṣīḥatını eşit- 129a/05
sözini eşit- 13b/02, 88b/15
sözlerni eşit- 15a/10, 18a/07, 46a/02, 125a/02, 136a/16
sözni eşit- 4b/14, 5a/08, 5b/07, 6a/05, 7b/07, 9a/08, 9b/09, 10a/04, 12b/17, 13a/14, 13a/17, 13b/04, 32a/10, 37b/05, 61a/01, 91a/14, 113b/19, 114a/07, 170a/14, 195b/18, 199a/03, 200a/10, 222a/15, 238a/13, 261a/13, 262b/15, 268a/18, 279a/02
[=37]

eşitil- Bk. **éşitil-**
e.-ip 6a/03
[=1]
maʿḳūl eşitil- 6a/03
[=1]

evrül- Evrilmek, çevrilmek, dönmek.
e.-di 61a/19, 62a/04
e.-güsidür 37a/11, 221a/15
e.-se 218a/05
e.-üp 41a/02
[=6]
ṭālıʿı yaḫşılıḳġa evrül- 41a/02
[=1]

evür- Evirmek, çevirmek, döndürmek.
e.-di 38a/15, 202a/05, 250b/17, 251a/20, 292b/12, 312b/17, 324a/17
e.-diler 199b/18, 310a/03, 310a/09
e.-diŋ 312a/06
e.-düŋ 43b/01
e.-ey 226a/14
e.-gen 309b/09
e.-geni 260a/02
e.-gey 255b/08
e.-gey biz 78a/16
e.-gil dép 54a/06

e.-güsidür 220a/20, 255b/20, 301b/12
e.-megey 144b/08
e.-megeyler 143a/01, 324a/10
e.-megi 268a/01
e.-mes biz 273b/18
e.-mes érdi 209b/11, 252b/18
e.-mes men 77a/07, 185a/13
e.-mey 111b/15, 120a/12, 296b/04
e.-se 185a/14
e.-sem 185a/16
e.-seŋ 220a/20
e.-üp (evrüp) 19a/07, 38a/02, 70a/05, 74b/14, 78a/03, 78a/08, 79a/19, 89b/02, 114b/12, 115a/11, 135b/21, 141b/17, 179a/15, 224b/14, 258b/14, 260b/09, 267b/06, 272b/19, 274a/08, 274b/08, 283b/05, 285b/21, 286b/20, 303b/16
e.-üp (evrüp bol-) 137a/10
e.-üpdür (evrüpdür) 253b/07
e.-ür (evrür) 131b/09, 131b/10, 229a/17, 254a/10, 272a/14
[=67]
dīv yolumızını evür- 179a/15
yoluŋnı dīv evür- 251a/20
yüz evür- 19a/07, 38a/02, 38a/15, 43b/01, 70a/05, 74b/14, 77a/07, 78a/03, 78a/08, 79a/19, 89b/02, 111b/15, 114b/12, 115a/11, 120a/12, 131b/09, 131b/10, 135b/21, 141b/17, 143a/01, 144b/08, 185a/13, 185a/14, 185a/16, 199b/18, 209b/11, 220a/20, 250b/17, 252b/18, 253b/07, 254a/10, 255b/08, 255b/20, 258b/14, 260a/02, 260b/09, 267b/06, 268a/01, 272a/14, 272b/19, 273b/18, 274a/08, 274b/08, 283b/05, 285b/21, 286b/20, 292b/12, 296b/04, 301b/12, 303b/16, 309b/09, 310a/03, 310a/09, 312a/06, 312b/17, 324a/10
yüzini evür- 202a/05, 324a/17
yüzüŋni evür- 220a/20
[=61]

ey (Seslenme ünlemi) Ey, hey.

e. 1b/14, 2a/06, 2a/10, 2b/03, 2b/17, 3a/07, 3a/11, 3a/14, 3b/02, 3b/03, 3b/12, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 4a/10, 4a/12, 4a/15, 4a/16, 4b/02, 4b/03, 4b/08, 4b/09, 4b/13, 4b/17, 5a/04, 5a/06, 5a/07, 5b/06, 6a/05, 6a/08, 7a/06, 7a/14, 7b/01, 7b/17, 8a/07, 8a/12, 8a/13, 8a/19, 8b/03, 8b/15, 8b/21, 9a/05, 9a/12, 9b/02, 9b/09, 10a/04, 10a/15, 10a/18, 10b/06, 10b/13, 10b/16, 10b/20, 11a/06, 11a/16, 11b/08, 11b/17, 12a/10, 12b/02, 12b/14, 12b/19, 13a/20, 13b/07, 14a/06, 14a/08, 15a/11, 15b/06, 16a/04, 17a/09, 18a/05, 18a/12, 18b/19, 19a/05, 19a/15, 19b/04, 19b/10, 20a/14, 20b/02, 20b/08, 20b/08, 20b/17, 21a/02, 21a/02, 21a/02, 21a/09, 21a/10, 21a/15, 22a/15, 22a/16, 22b/02, 22b/03, 22b/14, 23a/06, 23a/09, 23b/07, 23b/15, 24a/01, 24a/02, 24a/04, 24a/10, 24a/12, 24a/19, 24b/07, 25a/06, 25a/15, 25b/01, 25b/17, 26a/05, 26b/11, 26b/17, 27a/01, 27a/13, 27a/15, 27a/18, 27b/03, 27b/07, 27b/08, 27b/12, 27b/14, 27b/19, 28a/02, 28a/05, 28a/07, 28a/18, 28b/05, 28b/07, 28b/08, 28b/10, 28b/10, 28b/12, 28b/14, 28b/17, 29a/03, 29a/04, 29a/11, 29a/17, 29a/18, 29b/07, 29b/08, 29b/12, 30a/05, 30b/20, 31a/19, 31b/07, 31b/18, 32a/01, 32a/13, 32a/17, 32b/02, 32b/08, 32b/14, 32b/16, 32b/20, 33a/13, 33a/16, 33a/19, 33a/20, 33b/10, 33b/14, 34a/01, 34a/03, 34a/05, 34a/06, 34a/15, 34a/20, 35a/06, 35a/16, 35b/01, 35b/02, 35b/03, 35b/05, 35b/12, 36a/11, 36b/02, 36b/09, 36b/17, 36b/20, 37a/08, 37b/06, 37b/15, 38a/02, 38a/08, 38a/11, 38b/15, 39b/09, 39b/19, 40b/01, 40b/06, 40b/12, 40b/18, 40b/20, 41b/10, 41b/19, 42a/02, 42a/13, 42a/18, 42a/20, 42b/02, 42b/03, 42b/06, 42b/08, 42b/09, 42b/12, 43a/01, 43a/07, 43a/10, 43b/05, 44a/03, 44a/04, 44a/20,

44b/08, 44b/12, 44b/16, 44b/18,
45a/01, 45a/05, 45a/14, 45b/16,
46a/01, 46a/18, 46b/01, 46b/03,
46b/08, 46b/10, 46b/11, 46b/15,
47a/01, 47a/06, 47a/07, 47a/10,
47a/14, 47a/15, 47a/19, 47b/05,
47b/07, 47b/13, 47b/15, 47b/17,
48a/03, 48b/19, 49a/03, 49b/02,
50a/05, 50a/08, 50a/13, 50a/17,
50b/02, 50b/05, 50b/12, 50b/19,
51a/01, 51a/04, 51a/05, 51a/17,
51a/20, 51b/03, 51b/05, 51b/06,
51b/08, 51b/08, 51b/11, 51b/15,
51b/17, 52a/01, 52a/05, 52a/11,
52a/15, 52a/17, 52b/03, 52b/06,
52b/06, 52b/11, 52b/17, 53a/07,
53a/12, 53a/13, 53a/15, 53a/18,
53b/08, 54a/01, 54a/04, 54a/05,
54a/08, 54a/10, 54a/18, 54b/02,
54b/04, 54b/07, 55a/18, 55a/20,
55b/01, 55b/08, 55b/09, 55b/12,
56a/03, 56a/09, 56a/10, 56a/14,
56b/02, 56b/07, 56b/14, 56b/16,
56b/20, 57a/03, 57a/13, 57b/04,
57b/13, 57b/15, 57b/17, 57b/19,
57b/20, 58a/02, 58a/06, 58a/09,
58a/12, 58a/13, 58a/19, 58a/19,
58b/07, 58b/11, 58b/14, 58b/19,
59a/01, 59a/03, 59a/05, 59a/09,
59a/14, 59a/15, 59a/20, 59a/20,
59b/02, 59b/04, 59b/05, 59b/10,
59b/12, 59b/17, 59b/20, 60a/05,
60a/20, 60b/02, 60b/08, 60b/16,
60b/19, 61a/03, 61a/06, 61a/16,
61b/01, 61b/03, 61b/16, 62a/03,
62a/05, 62a/06, 62a/11, 62b/06,
62b/11, 62b/14, 62b/18, 63a/02,
63a/08, 63a/12, 63a/19, 63b/13,
63b/14, 64a/14, 64a/16, 64b/04,
64b/07, 64b/12, 65a/10, 65b/04,
66a/02, 66a/02, 66a/08, 66a/12,
66b/05, 66b/10, 67a/05, 67a/07,
67a/11, 67a/13, 67a/19, 67b/16,
68a/12, 68a/14, 68b/13, 69a/01,
69a/06, 69a/09, 69a/13, 69b/03,
70a/18, 71a/16, 71b/01, 71b/03,
71b/04, 71b/08, 71b/11, 71b/13,
71b/14, 71b/16, 71b/20, 72a/03,
72a/04, 72a/05, 72a/06, 72a/08,
72b/07, 72b/09, 72b/16, 72b/19,
73a/07, 73b/04, 73b/09, 73b/17,
74a/06, 74a/07, 74a/11, 74a/15,
74b/01, 74b/04, 75a/13, 75a/16,
75a/20, 76a/06, 76a/14, 76b/01,
77b/08, 77b/14, 78a/12, 78b/08,
78b/16, 79a/09, 79a/10, 79b/14,
80a/02, 80a/13, 80a/15, 80a/16,
80a/18, 80b/01, 80b/04, 81a/03,
82a/08, 82b/13, 83b/08, 83b/09,
84a/03, 84a/16, 84a/20, 84b/03,
84b/06, 85a/04, 86a/17, 86b/11,
86b/14, 87a/05, 87b/13, 88a/06,
88a/08, 88b/02, 88b/07, 89b/08,
89b/20, 90a/11, 90b/01, 91a/03,
91a/11, 91b/03, 91b/18, 92a/13,
92a/15, 92a/19, 92b/08, 93a/08,
93a/09, 93b/02, 93b/03, 93b/06,
93b/07, 93b/17, 94a/11, 94a/16,
94a/20, 94b/04, 94b/10, 94b/11,
94b/13, 95a/01, 95a/05, 95a/06,
95a/16, 95b/08, 95b/08, 95b/17,
96a/02, 96a/06, 96a/17, 96a/19,
96b/06, 96b/11, 96b/15, 97a/04,
97a/15, 97b/09, 97b/14, 97b/17,
97b/19, 97b/20, 98a/04, 98a/05,
98a/06, 98a/08, 98a/10, 99b/07,
99b/16, 99b/19, 100a/12, 100b/11,
102a/17, 102b/10, 102b/13,
102b/16, 102b/18, 103a/02,
103b/09, 104a/18, 105a/02,
105b/17, 106b/10, 108a/03,
108a/05, 108b/11, 108b/17,
108b/20, 109a/10, 109a/12,
109a/15, 109b/06, 109b/14,
109b/17, 110a/04, 110a/07,
110a/10, 110a/11, 110a/14,
110a/19, 110b/02, 111b/16,
111b/20, 112b/02, 112b/17,
112b/18, 113a/13, 113a/15,
113a/15, 113a/18, 113b/15,
114a/11, 114a/17, 114b/02,
114b/05, 114b/17, 114b/20,
115b/11, 116b/19, 117a/17,
117b/01, 117b/05, 118b/17,
119a/06, 119b/03, 119b/08,
119b/13, 119b/17, 120a/11,
120b/10, 121a/02, 121a/20,
121b/15, 122a/08, 122a/14,
122b/06, 123a/02, 123a/08,
123a/10, 123a/11, 123a/13,

123b/01, 124b/02, 124b/04, 153b/08, 154a/17, 154a/18,
124b/09, 124b/15, 125b/06, 154b/15, 155a/10, 155a/14,
125b/09, 125b/12, 125b/13, 155a/15, 155a/17, 155a/19,
125b/16, 126a/01, 126a/02, 155b/06, 155b/14, 155b/16,
126a/04, 126a/07, 126a/17, 155b/20, 156a/03, 156a/05,
126a/18, 126b/01, 126b/02, 156a/09, 156a/13, 156a/15,
126b/05, 126b/07, 126b/15, 156a/16, 156b/01, 156b/06,
127a/11, 127a/18, 127b/02, 157a/12, 157b/10, 157b/13,
127b/06, 128b/02, 128b/04, 157b/17, 157b/20, 158a/13,
128b/14, 129a/07, 129b/12, 158b/08, 158b/12, 158b/18,
129b/20, 130a/14, 130a/15, 158b/21, 159a/07, 159a/12,
130a/18, 130a/20, 130b/10, 159a/18, 159b/07, 160a/07,
130b/13, 130b/16, 131a/05, 160a/13, 160a/18, 160b/21,
131a/06, 131a/10, 131a/13, 160b/21, 161a/07, 161b/12,
131a/15, 131b/01, 131b/03, 161b/12, 162a/13, 162a/17,
131b/04, 131b/06, 131b/07, 162b/02, 163a/13, 163b/15,
131b/15, 131b/16, 131b/20, 163b/18, 163b/19, 163b/20,
132a/01, 132a/09, 132a/18, 164a/06, 164a/08, 164b/09,
132b/21, 133a/11, 133a/19, 164b/12, 165a/04, 165a/12,
133b/02, 133b/05, 133b/08, 166a/08, 166a/14, 166a/19,
133b/14, 133b/18, 134a/01, 166a/20, 166b/03, 166b/06,
134a/08, 134a/11, 134a/15, 166b/12, 166b/17, 167b/05,
134a/16, 134b/05, 134b/12, 167b/07, 167b/12, 167b/14,
134b/18, 134b/19, 134b/21, 168a/01, 168b/03, 168b/04,
135a/03, 135a/05, 135b/08, 168b/12, 168b/18, 169a/01,
135b/10, 136a/06, 136a/18, 169a/02, 169a/03, 169a/04,
136b/02, 136b/19, 137a/07, 169a/06, 169a/11, 169a/14,
137a/08, 137a/21, 137b/14, 169a/17, 169b/04, 169b/05,
138a/05, 138a/09, 138a/12, 169b/06, 169b/07, 170a/10,
138a/18, 138b/13, 138b/16, 170a/17, 170b/08, 171a/03,
138b/19, 138b/20, 139a/01, 171b/14, 171b/20, 171b/21,
139a/03, 139a/04, 139a/07, 172a/02, 172a/04, 172a/07,
139a/11, 139a/13, 139b/01, 172a/13, 172a/14, 172a/20,
139b/12, 140a/08, 140a/09, 172a/21, 172b/03, 172b/11,
141a/09, 141a/18, 141b/12, 173a/01, 173a/04, 173a/11,
142a/05, 142a/11, 142b/05, 173b/07, 173b/18, 174a/15,
142b/11, 142b/13, 143b/06, 174a/17, 174a/19, 174b/02,
143b/11, 143b/14, 144a/09, 174b/11, 174b/16, 175a/13,
144a/14, 144a/15, 144b/07, 175a/15, 175a/17, 175b/01,
144b/11, 144b/12, 144b/16, 175b/02, 175b/04, 175b/08,
144b/19, 145a/07, 145b/02, 175b/13, 176a/09, 176a/10,
145b/06, 145b/12, 146a/02, 176a/11, 176a/18, 176b/02,
146b/13, 147a/07, 147a/09, 176b/03, 176b/05, 176b/06,
147a/17, 147b/08, 147b/09, 176b/12, 176b/14, 177a/02,
148a/01, 148a/11, 148b/17, 177a/08, 177a/19, 177a/21,
149a/03, 149b/02, 150a/06, 177b/15, 177b/21, 178a/06,
150b/04, 150b/08, 151a/08, 178b/16, 180a/03, 180a/10,
151a/14, 151b/08, 151b/15, 180b/08, 180b/11, 180b/13,
152a/06, 152a/12, 153a/03, 181a/02, 181a/11, 181a/14,
153a/09, 153b/05, 153b/06, 181b/04, 181b/05, 181b/07,

181b/08, 181b/21, 182b/08, 183a/01, 183b/16, 184b/13, 184b/19, 185a/04, 185a/12, 185b/01, 185b/12, 185b/21, 186a/11, 186a/16, 186b/08, 186b/15, 187a/04, 187b/07, 187b/15, 188a/14, 188b/01, 188b/20, 189a/05, 189a/08, 189a/20, 189b/07, 189b/21, 190a/03, 190a/08, 190b/18, 191a/02, 192a/07, 193b/14, 194a/04, 194a/20, 194b/03, 194b/05, 195a/01, 195a/09, 195a/16, 195b/07, 195b/11, 196a/07, 196b/19, 196b/20, 197b/08, 197b/18, 197b/20, 198a/21, 199a/08, 199a/12, 199a/21, 199b/02, 200a/05, 200a/11, 200a/17, 200b/06, 202a/06, 202a/21, 202b/07, 202b/13, 203a/07, 203a/12, 203a/20, 204b/06, 204b/10, 204b/13, 205a/06, 205b/08, 205b/12, 205b/20, 206a/10, 206b/18, 208a/04, 209a/21, 209b/01, 210b/08, 211b/10, 211b/15, 213b/02, 213b/03, 213b/07, 213b/12, 213b/13, 213b/17, 213b/20, 214a/10, 214a/13, 214b/19, 215a/15, 215a/19, 216a/19, 216b/02, 218b/09, 219a/04, 219b/01, 219b/03, 219b/05, 220a/09, 220a/12, 221a/08, 221a/13, 221b/03, 222a/01, 222a/12, 222a/17, 223a/10, 223b/12, 224a/05, 224a/21, 226a/12, 226b/03, 226b/11, 227a/02, 227a/05, 227b/17, 228b/14, 229a/11, 230b/10, 230b/17, 232a/02, 233a/07, 233a/17, 233b/02, 233b/03, 233b/05, 233b/08, 233b/17, 233b/19, 234a/07, 234a/19, 234a/19, 234b/03, 234b/10, 234b/15, 234b/18, 234b/19, 235a/12, 235a/15, 235b/04, 236a/01, 236a/03, 236b/01, 236b/10, 236b/10, 236b/13, 236b/17, 237a/11, 237a/19, 238a/14, 238b/07, 238b/09, 238b/10, 238b/19, 239a/15, 239b/19, 240a/08, 240a/09, 240a/13, 240a/21, 240b/10, 240b/14, 241a/20, 242a/11, 242a/21, 242b/13, 244a/04, 244b/13, 245a/02, 245a/04, 245a/13, 245b/04, 245b/07, 246a/09, 246a/19, 246b/08, 247a/04, 247a/07, 247b/03, 247b/16, 247b/19, 248a/01, 248b/11, 249a/08, 249a/11, 249a/20, 249b/09, 250a/02, 250a/05, 250a/12, 250a/13, 250b/01, 250b/07, 251a/06, 251a/15, 251a/19, 251b/01, 251b/04, 251b/14, 252a/06, 252a/08, 252a/08, 252a/14, 252b/12, 253a/18, 253b/09, 253b/12, 254b/03, 254b/12, 254b/19, 254b/21, 255a/13, 255a/18, 255a/20, 255b/05, 256a/08, 256a/10, 256a/13, 256b/01, 256b/08, 256b/10, 256b/14, 257a/18, 257b/13, 257b/18, 258a/03, 258a/06, 258a/09, 258a/18, 258b/05, 259a/01, 259a/06, 260a/09, 260a/12, 260b/11, 260b/11, 261a/06, 261b/09, 261b/14, 261b/18, 262a/07, 262a/09, 262b/12, 263a/11, 263a/17, 263b/05, 264a/02, 264a/12, 264a/17, 264b/06, 265a/05, 265a/10, 265a/16, 265b/02, 265b/03, 265b/07, 265b/14, 265b/16, 265b/18, 266a/01, 266a/04, 266a/19, 266b/02, 266b/13, 266b/13, 266b/21, 267b/05, 267b/14, 268a/14, 268b/15, 269a/05, 269b/02, 269b/06, 270a/04, 270a/07, 270b/04, 270b/14, 271a/01, 271a/06, 271a/10, 271a/17, 271b/03, 271b/07, 271b/12, 272a/04, 272a/08, 272a/12, 272a/17, 272b/04, 272b/08, 272b/12, 273a/01, 273a/04, 273a/05, 273a/09, 273a/19, 273b/03, 273b/15, 274b/09, 275a/13,

275a/16, 275b/09, 275b/14, 275b/16, 275b/20, 276a/04, 276a/07, 276a/09, 276a/10, 276a/13, 276a/17, 276b/01, 276b/07, 276b/09, 276b/12, 276b/16, 277a/19, 277b/03, 277b/13, 277b/16, 277b/21, 278a/06, 279a/02, 279a/21, 279b/21, 280a/07, 280b/07, 281a/15, 281a/20, 281b/02, 281b/04, 281b/08, 281b/17, 282a/07, 282a/21, 282b/02, 282b/13, 283a/18, 283b/15, 284a/01, 284a/03, 284a/05, 284a/12, 284a/19, 284b/20, 285a/14, 285a/15, 285a/18, 285a/21, 285b/07, 285b/14, 286a/06, 286a/07, 286a/11, 286b/03, 286b/18, 287a/02, 287a/14, 287a/17, 287b/05, 288a/01, 288a/16, 288a/19, 288b/07, 288b/14, 289b/02, 289b/06, 289b/16, 289b/19, 290a/02, 290a/07, 290a/16, 290a/17, 290a/20, 290b/02, 290b/18, 291a/03, 291a/06, 291b/20, 292a/13, 292a/18, 292b/01, 292b/21, 293a/07, 293a/10, 293a/15, 293a/16, 293a/17, 293a/21, 293b/13, 293b/15, 294a/17, 294a/17, 294a/17, 294b/02, 294b/10, 295b/08, 295b/11, 295b/17, 296a/03, 296a/14, 296b/01, 296b/05, 296b/17, 297a/04, 297a/06, 297a/10, 297a/12, 297a/21, 297b/11, 298a/11, 298a/21, 298b/03, 298b/11, 298b/13, 299b/14, 300a/06, 300a/09, 300a/20, 301a/03, 301a/08, 301a/11, 302a/14, 303b/08, 303b/20, 304b/02, 306a/07, 306a/14, 306a/20, 307a/09, 307a/19, 308b/15, 308b/19, 309a/18, 309b/01, 309b/05, 309b/12, 310a/14, 310a/19, 310b/11, 311a/16, 311b/20, 312a/04, 312b/02, 312b/03, 312b/05, 312b/09, 312b/19, 313b/14, 314a/18, 314b/15, 314b/20, 315a/02, 315a/15, 315a/17, 315b/14, 316b/06, 316b/15, 317a/03, 317a/04, 317b/02, 317b/08, 317b/19, 317b/20, 318a/03, 318a/07, 319a/03, 319a/15, 319b/06, 319b/11, 319b/12, 319b/13, 320a/02, 320a/05, 320a/07, 321b/13, 321b/17, 322a/07, 322a/11, 322a/20, 322b/09, 322b/19, 323a/06, 323a/08, 323a/10, 323b/20, 324a/16, 324a/18, 324a/19, 324b/05, 324b/12, 324b/20, 325a/09, 325a/15, 325a/20, 325b/10, 326a/09, 326a/20, 326b/11, 326b/16, 327b/11, 328a/04, 328b/02, 328b/07, 328b/10, 328b/14, 329a/02, 329a/04, 329a/17, 329a/18, 329b/02, 329b/09, 331a/11, 331a/18, 332a/02, 332a/10, 332a/13, 332a/15, 332b/02, 332b/10, 332b/17, 332b/18, 332b/20, 333a/04

e. dırīġ 2a/10, 2a/12, 7b/15, 7b/16, 7b/16, 20a/10, 20a/10, 22b/03, 22b/04, 36a/02, 51a/12, 56b/15, 57a/12, 60a/13, 60b/03, 60b/04, 62a/01, 67b/13, 93b/13, 109b/05, 110a/08, 110a/13, 110a/15, 110b/07, 118b/16, 168a/07, 168a/08, 177a/05, 196b/13, 206b/11, 222a/07, 238a/03, 274a/09, 275a/20, 276a/03, 284b/14, 286a/18, 294a/18, 294a/19, 294a/20, 295a/03, 295a/21, 298a/08, 317a/05, 328a/06, 331a/10

e. dırīġ ki 18b/13, 18b/16, 19a/13, 19a/18, 60b/16, 67b/14, 110a/16

e. dırīġā 18a/09, 109b/04, 131b/21, 170a/15, 194a/11, 213b/10, 295a/07

e. dırīġā ki 20a/19, 214b/18, 331a/04

[=1473]

eyā Ar. (Seslenme ünlemi) Ey, ey.

e. 191b/21, 316a/12

[=2]

eyle- (Yardımcı fiil) Eylemek, etmek, yapmak. Krş. **ét-**

e.-(!) 1b/05, 1b/10, 333a/17
e.-ben 316a/18, 333a/16
e.-di 1b/09
e.-ge sen 333a/14
e.-gil 1b/05, 1b/05, 1b/09, 1b/09
e.-p 316b/06
e.-y 316b/07
[=13]

ʿayān eyle- 1b/09
bayān eyle- 1b/09
davā eyle- 1b/05
farmān eyle- 1b/09
farż eyle- 1b/05
ḫarāb eyle- 316b/06, 316b/07
ravā eyle- 1b/05
söz eyle- 1b/10
vird duʿā eyle- 333a/16
zārlıḳ eyle- 316a/18

[=11]

ez Far. Türkçe -dan/-den ayrılma durumu ekinin karşılığı olan ön ek.

e. taḥrīr-ı ḫaṭṭam 333a/18
[=1]

É

é- 1. Bk. **ér- I 1**
é.-di 214b/17
é.-diŋ 316b/06
é.-ken 8a/13, 11b/18, 13b/18, 14a/09, 37a/20, 47a/03, 49a/17, 49a/18, 49a/19, 49b/16, 52a/11, 56a/01, 59a/05, 60b/09, 61a/06, 61a/20, 61b/04, 64a/03, 66a/07, 67a/03, 68b/20, 69b/07, 70a/11, 73b/16, 80a/14, 81a/13, 83b/20, 93b/04, 93b/14, 98a/14, 98b/01, 98b/12, 99b/17, 99b/18, 101b/12, 106a/11, 106b/09, 110a/15, 110b/07, 116a/17, 118b/20, 123a/16, 154b/14, 159b/05, 161b/21, 170a/07, 170a/17, 174a/20, 177a/05, 187a/06, 190a/10, 193b/09, 194a/02, 197b/12, 198a/05, 214a/11, 214a/16, 215a/04, 215b/16, 222a/02, 230b/03, 230b/15, 231a/03, 242b/01, 243a/14, 253b/15, 255a/19, 262a/03, 294b/08, 294b/09
é.-ken sen 50a/08, 50a/10, 93b/06, 190a/11
é.-kende 81b/19
é.-kendin 96b/19
é.-kenge 123b/13, 217a/09
é.-keni 278b/05
é.-kenidin 138a/02
é.-kenimni 125b/13
é.-kenini 70b/13, 121b/10, 222a/07
é.-kenni 66b/01, 94a/12, 119b/10, 281b/14
[=90]
2. Bk. **ér- I 2**
-a turup édim 47b/20
-ıp éken 159b/09, 291a/09
-ip éken 14a/09, 64a/05, 81b/20, 170a/18, 271b/16
-map édim 263a/21
-map éken 253b/20
-mas éken 126b/04, 126b/16, 187b/06
-p éken 295b/14
-p ékenler 225a/11
-up éken 176a/02, 279a/03, 302b/09
-ur édi 71b/13, 263b/15
-ur éken dép 103a/12
-ür éken 205b/18, 262a/03
-ür éken dép 309a/14
-ür éken sen 98a/14
[=25]

égeçe Bk. **égeçi**
i.+si 297a/02
[=1]

égeçi Büyük kız kardeş, abla. Krş. **égeçe**
i.+lerimġa 61b/18
i.+m 121b/15
i.+mġa 121b/15
i.+si 272b/21, 273a/04
i.+si érdi 39b/16
[=6]

éger Eyer, binicisinin oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne.
é. 150a/15, 237b/21, 323b/08
é. (altun éger ve yügen) 112a/02
é. (altun éger ve yügen toḳu-) 106b/03
é. (altun éger ve yügenlik aṭ mindür-) 181b/18
é. (altun éger yügenlik) 165b/05
é. (altun éger yügenlik aṭ) 216a/09
é. (altun éger yügenlik aṭka mindür-) 301a/04
é. (altun éger yügenlik aṭlar) 97a/03
é.+din 39a/09
é.+ge 52a/09
é.+ge toḳta- Eyerde durmak (At üzerinde duracak, ata binecek yaşa gelmek). 53a/19
é.+i bile (altun éger) 19b/16
é.+ide 47b/02
é.+idin 18a/02, 57a/20
é.+idin köter- Eyerinden kaldırmak (Çekip aşağı almak). 11b/02, 11b/20, 53b/15, 54a/03, 54b/20, 147b/21, 332b/14
é.+ige 30b/08, 62a/20, 290b/01
é.+ini 17b/15, 158b/15, 158b/16
é.+ini nigūn-sār toḳu- (Ata) eyerini baş aşağı vurmak (Bir tür matem ritüelidir). 62a/20
é.+iŋdin köter- 50b/06

é. ḳıl- 89a/14
é.+ler (altun égerler) 64b/10
é.+lerini 223b/02
é.+lerini (aṭlarġa égerlerini sarnigūn toḳu-) 109b/10
é.+ni (aṭġa altun égerni égerle-) 20b/14
é.+niŋ 60a/09
é.+niŋ (altun éger) 237b/14
é. yügen 171b/18
[=40]

égerle- Eyerlemek, eyer vurmak.
é.-di 3b/09, 20b/14, 21b/18, 72b/14, 150a/17, 159a/06
é.-diler 10a/20, 46a/09, 54a/20, 66b/13
é.-gen érmes érdiler 320a/16
é.-gil 47a/20
é.-ŋler 20a/12
é.-p 113b/01, 175a/21
[=15]
aṭġa altun égerni égerle- 20b/14
aṭını égerle- 3b/09, 21b/18, 72b/14
aṭlarnı égerle- 113b/01
aṭnı égerle- 10a/20, 20a/12, 46a/09, 159a/06
[=9]

égerlet- Eyerletmek, eyer vurdurmak.
é.-di 38b/03
[=1]
aṭ égerlet- 38b/03
[=1]

égerlik < *égerlig* Eyerli, eyer vurulmuş.
é. 247b/08
é. (altun égerlik altun yügenlik aṭlar) 225a/01
é. (altun égerlik ʿArabī aṭ) 168a/21
é. (altun égerlik aṭ) 43a/09, 72b/18, 121a/07, 148b/15, 156b/18, 168b/01, 181b/02, 261a/20, 261b/17, 290b/06, 303b/11, 314b/06, 327b/04
é. (altun égerlik aṭlar) 76b/05, 80a/06, 83a/02, 95a/09, 146b/07, 188a/06, 242a/20, 263a/04, 302b/15, 303a/09
é. (altun égerlik cengī aṭlar) 308b/04
é. (altun égerlik ḫaçırlar min-) 303a/16
é. (altun égerlik ve altun yügenlik aṭlar) 148b/05
é. (altun ve kümüş égerlik aṭlar) 15b/18
é. (yüz altun égerlik aṭlar) 227a/16
é. (yüz altun égerlik ḫaçırlar) 227a/16
é. yügenlik aṭ 231a/12
[=33]

égil- Eğilmek, eğik bir durum almak; boyun eğmek.
é.-di 60a/03
é.-ipdür 138a/08
é.-iptür 104b/09
é.-medi 236a/05
[=4]

égiz Yüksek, yüce. Krş. **egiz**
é. 30a/14, 33b/18, 35b/20, 49a/17, 56a/13, 91b/11, 113b/15, 171b/06, 204b/05, 205b/10, 206a/04, 206b/04, 254a/07, 258a/11, 260a/08, 291a/07, 323a/19
é. (pest atıŋ égiz bol-) 84a/19
é. érdi 202b/11
é. érdi (bir oḳ atım égiz) 308a/19
é. ḳıl- 117b/19
é.+leriŋni past ḳıl- 93a/11
é.+lerni 207b/13
é. turur 206a/15
[=24]

égizlik Yükseklik, yücelik. Krş. **egizlik**
é.+i (égizligi) 4a/08, 24b/13, 32a/02, 32a/08, 34b/09, 35b/20, 91a/13, 98b/15, 103b/17, 104a/04, 206a/04, 305b/02, 307b/04, 308a/19
é.+ige (égizligige) 307b/01
é.+ini (égizligini) 307b/02
[=16]

égri Eğri, çarpık; yanlış. Krş. **egri**
é. 300b/02, 304a/06
é. (yaman égri endīşeler ḳıl-) 179a/16
é. ḫayāl ḳıl- 56b/04
é. ḳıl- 168a/13
é. sözni ayt- 288b/04
[=6]

égrilik Yanlışlık, kötülük, adaletsizlik.

é. 153b/16
é.+din 191a/01
é. ḳıl- 219a/12, 276a/12
[=4]
ékin (Merak, şüphe, tereddüt ve belirsizlik bildiren edat) Acaba, kim bilir.
é. 3a/14, 5a/02, 5b/12, 20a/20, 21a/05, 24a/07, 30b/18, 38b/19, 46a/06, 46b/19, 51a/19, 52b/04, 53a/05, 53a/18, 57a/02, 59a/07, 60b/01, 60b/02, 60b/02, 67b/14, 81a/05, 103a/09, 113b/08, 139a/10, 164a/05, 221b/18, 222a/08, 236a/19, 255b/06, 271a/15, 273a/21, 277b/18, 284a/03, 294a/07, 294a/18, 325a/07, 326a/13
é. dép 97b/14, 138b/03, 181a/09, 235a/03, 240a/08, 259b/01
[=43]
él El, halk, başkaları; yabancı.
é. 137b/14
é.+din 76a/11
é.+ge 217b/06
é.+niŋ 209b/03
[=4]
élçi Elçi, ulak.
é. 12a/17, 43a/04, 69b/04, 69b/12, 73b/14, 73b/17, 75a/14, 75a/20, 75b/02, 76a/19, 77b/05, 79a/04, 82b/09, 86a/11, 86a/14, 86a/17, 86b/05, 87a/07, 88b/01, 93a/07, 93a/08, 95a/10, 95a/12, 97a/19, 97a/20, 100b/20, 101a/01, 101b/02, 105b/17, 105b/18, 106b/07, 121b/20, 124b/12, 125a/01, 128a/04, 128a/05, 139b/16, 139b/17, 142a/09, 142b/01, 151b/06, 151b/17, 151b/19, 158b/02, 173a/10, 178a/11, 181a/14, 181a/19, 181b/02, 181b/04, 181b/05, 181b/07, 181b/07, 181b/11, 181b/16, 183b/16, 184b/13, 184b/19, 188a/14, 191b/01, 195b/15, 195b/18, 196a/06, 196a/08, 197a/06, 197a/14, 197b/18, 198a/08, 199a/05, 206a/17, 206a/19, 207b/13, 208a/12, 208a/12, 208b/06, 212b/02, 213a/15, 215a/19, 224b/08, 230a/12, 230b/18, 231b/05, 235a/16, 235b/03, 236a/11, 236a/11, 237a/18, 241b/17, 242a/06, 243a/03, 245a/18, 245a/19, 245b/07, 245b/12, 246a/16, 246a/18, 246a/19, 246b/01, 246b/02, 246b/18, 247a/04, 251a/01, 253a/21, 253b/14, 254a/20, 256a/01, 256a/03, 256b/19, 257a/13, 257b/10, 259b/04, 259b/14, 261a/05, 263a/19, 267a/14, 267b/03, 273b/19, 280a/06, 297b/16, 309a/08, 309a/09, 319b/02, 323a/10, 325b/17
é. (özini élçi şūretide ḳıl-) 93a/07, 182b/17
é. (özini élçi şūretide tüz-) 13a/07, 105a/19, 183a/15
é. bol- 94a/02
é.+din 121b/19, 181b/04, 230b/17, 243a/02, 245a/20, 246a/17, 246b/16, 253a/20, 256b/21, 268a/03
é.+ġa 12a/16, 73b/17, 76a/18, 86a/02, 86a/13, 86b/06, 105b/17, 106a/02, 124b/15, 124b/20, 128a/10, 195b/16, 196a/07, 198a/03, 226a/03, 235b/14, 242a/14, 245a/18
é.+ġa (élçi kel-) 86a/17
é.+ge 16a/20, 69b/11, 82b/09, 88a/20, 184b/17, 188a/12, 207b/02, 208a/12, 213a/15, 223a/12, 225a/19, 226b/01, 227a/15, 246b/07, 261a/20, 263a/16, 288b/01
é.+ge (élçi kel-) 178a/07, 197b/17
é. iyber- Elçi göndermek. 6b/10, 7a/18, 8b/15, 11a/06, 11a/12, 11a/13, 12a/07, 14b/09, 16b/11, 43a/04, 69b/03, 73b/04, 116b/07, 127a/04, 132b/21, 140a/21, 141a/02, 183a/12, 193b/01, 207b/20, 214a/14, 233a/10, 235b/06, 245a/11, 254a/19,

257a/18, 276b/09, 297b/15, 319a/14, 321a/20, 322a/09
é. kel- 75a/09, 76a/17, 76b/16, 105b/01, 106b/09, 128a/03, 177b/12, 197b/10, 205b/01, 230a/11, 236a/04, 242a/10, 264b/21
é. kigür- Elçi sokmak (Elçi yollamak). 261a/01, 278b/01
é.+ler 77a/19, 146a/18, 156b/05, 224b/11, 225a/02, 225a/20, 225b/01, 226a/03, 226a/12, 226a/16, 247a/07, 280a/14
é.+ler kel- 224b/21
é.+lerġa (élçiler kel-) 301b/04
é.+lerge 77a/20
é.+leri 85b/07, 204b/03
é.+lerim (élçiler iyber-) 225b/19
é.+lerini 242b/19
é.+leriŋ (élçiler kel-) 226a/19
é.+lerni 16a/19, 86b/18, 184a/13, 225a/21, 226a/05, 226a/12
é.+lerniŋ 77a/15, 211b/09
é.+m 280a/19
é.+ni 12a/19, 16b/03, 75a/20, 77a/13, 86a/02, 92b/11, 97b/01, 101a/01, 105b/03, 128a/07, 180b/18, 180b/20, 181b/17, 181b/19, 187a/07, 196b/17, 197a/14, 198a/04, 206a/11, 223a/04, 224b/09, 224b/10, 224b/18, 224b/18, 224b/19, 225a/20, 228b/03, 235b/14, 237a/06, 242a/15, 243a/02, 245b/07, 245b/11, 246a/15, 309a/04, 309a/18
é.+ni (élçi kel-) 86a/16, 230b/06
é.+ni iyber- 142b/01, 191a/20
é.+niŋ 105b/01, 188a/13, 223a/06, 230a/12, 250b/15
é.+ŋ 106a/06
é.+si 95a/09, 101b/05, 177a/14, 180b/15, 181a/10, 207b/09, 228b/01, 231a/08, 243a/06, 246b/17
é.+si (élçi iyber-) 149a/01
é.+si (élçi kel-) 262b/16
é.+si turur 98a/17
é.+sidin 261a/18
é.+sidür 168a/12
é.+sidür men 181a/06, 294a/01
é.+sıġa 64a/20, 208b/05
é.+sıġa (élçi kel-) 180b/14
é.+sige 106b/12, 223a/13, 259b/04
é.+sini 177b/12, 187a/08, 230b/14, 230b/16, 231b/03
é. turur men 183a/19, 184b/20
é. turur sen 13a/19
[=330]
élçilik Elçilik (görevi).
é.+ge 76b/12
é.+ge bar- 12b/06, 90b/19, 105a/15, 278b/12
é.+ge iyber- Elçiliğe göndermek. 11a/04, 92a/03, 94b/16, 211a/19
é.+ge kel- 12a/14, 13a/08, 27a/15, 49a/12, 76b/15, 77a/12, 92b/09, 94a/04, 94b/08, 183a/20, 188a/11, 188a/14, 312b/03, 312b/08, 322b/19
[=24]
élig El; kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan kısmı; tasarruf, tesir. Krş. **ḳol 1**
é.+idin (élgidin) 177b/15, 280a/20
é.+ige 166a/17
é. yu- El yıkamak (Ümidini kesip vazgeçmek). 243b/02
[=4]
élt- İletmek, götürmek, ulaştırmak, nakletmek. Krş. **elt-**
é.-gendin 194a/18
é.-gendür 182a/04
é.-gey 52b/19
é.-gey sen 158b/13
é.-güsidür 149b/12
é.-ip 221a/01
é.-mek kerek 195b/14
é.-ti 9b/19, 33b/14, 35a/09, 55b/14, 141b/06, 299b/21
é.-tiler 54b/16, 54b/17, 262b/10
é.-tiŋ 59a/12
é.-ür érdi 221a/03, 304b/08
é.-ür men 309a/07
é.-ür sen 286a/06
[=21]
dīv şayṭān yoldın élt- 182a/04
paşīmān élt- 149b/12

reşk élt- 194a/18, 221a/01, 221a/03, 299b/21, 304b/08
[=7]
ém- Emmek, içine çekmek.
é.-eduġan 243b/03
é.-er érdi 84a/13, 85a/13
[=3]
süt ém- 85a/13, 243b/03
sütini ém- 84a/13
[=3]
émdi Şimdi, şu an, şu anda.
é. 5b/17, 6b/11, 6b/17, 10b/03, 11b/13, 22a/16, 22a/17, 22b/04, 25b/06, 28a/08, 32b/06, 32b/07, 32b/16, 32b/17, 32b/18, 33a/17, 34b/01, 34b/13, 35a/11, 35b/08, 40b/16, 44a/05, 47a/16, 47a/17, 48a/01, 48a/13, 54a/04, 54b/08, 55a/12, 56a/10, 60a/09, 60b/12, 61b/03, 61b/07, 62b/20, 63a/04, 63a/15, 67b/16, 67b/16, 70a/09, 71a/16, 71b/07, 71b/08, 77b/08, 78a/15, 79b/02, 82a/20, 84b/07, 88a/09, 92b/10, 96b/02, 103a/16, 104a/19, 108a/05, 115b/07, 123a/06, 130a/17, 135a/03, 140a/09, 142a/03, 142a/05, 146b/13, 147a/07, 150b/12, 150b/19, 161a/01, 161b/10, 167b/15, 173a/16, 178b/17, 188a/03, 189b/12, 193b/13, 197b/20, 202a/13, 238a/11, 249b/11, 250b/21, 253b/09, 257b/02, 261b/11, 262a/04, 262a/13, 263a/09, 264b/03, 264b/15, 265a/19, 266b/09, 267a/17, 267b/21, 269b/04, 269b/16, 272a/06, 272a/12, 273a/11, 274b/08, 275a/20, 275a/21, 276a/03, 277a/16, 279a/11, 280a/13, 280b/12, 286a/19, 290a/20, 292b/07, 293b/15, 294b/09, 295b/10, 296b/07, 297b/01, 298a/17, 299b/03, 310b/10, 312a/18, 313a/06, 314b/20, 314b/21, 316b/13, 317b/16, 318b/06, 318b/06, 319a/03, 321b/07, 323a/12, 325a/15, 329a/21, 331a/21, 331b/01, 331b/17, 332a/08
[=131]
émdigi Şimdiki.
é. 34a/02
[=1]
émes Değil; cümlenin anlamını/yüklemi olumsuz hâle getiren kelime. Krş. **érmes**
é. 15a/03, 139a/08, 162a/03, 279a/13, 302b/07, 307b/16, 323a/01, 331a/21
é. (-ġan émes) 43b/02, 187a/09, 236a/01, 271b/18
é. (-gen émes) 15a/05, 18b/01, 39b/06, 232a/15, 316b/03, 326a/16
é. (-ġuluḳ émes) 16b/01, 45a/07, 90a/08, 289b/20
é. (-ḳan émes) 162b/06
é. (-ḳuluḳ émes) 23b/04
é. (kerek émes) 265b/04
é. durur (kerek émes durur) 42b/13
é.+dür 13a/17, 34b/04, 37a/13, 42a/02, 52a/07, 53a/03, 54b/09, 54b/09, 55b/09, 64b/03, 72a/19, 79b/14, 93b/08, 94a/02, 94b/08, 96b/14, 101a/14, 106a/14, 114a/20, 129a/17, 129b/09, 130a/03, 130b/05, 130b/07, 134a/06, 134b/16, 142b/20, 143b/08, 145a/10, 146a/03, 146b/18, 148b/17, 153b/07, 154a/11, 169b/09, 169b/13, 169b/14, 182a/02, 182b/07, 183a/04, 185a/13, 190a/13, 201b/13, 202a/06, 212b/08, 213b/18, 214a/17, 227a/03, 227a/05, 239b/20, 240a/05, 242a/14, 245b/09, 248a/18, 248b/21, 249b/11, 251b/08, 255a/08, 261b/16, 262b/18, 266a/05, 267a/19, 270a/08, 274b/09, 276b/11, 280b/09, 282b/04, 284b/02, 284b/08, 285a/17, 286b/14, 296a/08, 296a/17, 296a/17, 304a/03, 304a/09, 306b/13, 307b/16, 310a/18, 312a/05, 312a/16,

312b/06, 313a/10, 319a/04, 322b/16
é.+dür (-ġan émesdür) 42a/17, 57b/15, 73a/17, 191a/13, 197a/14, 208b/03, 208b/05, 214a/02, 231b/21, 240b/01, 273a/07, 288b/03, 304a/10
é.+dür (-gen émesdür) 3b/14, 28b/10, 43a/19, 44a/06, 44a/16, 44a/17, 45b/01, 45b/19, 46a/04, 46b/05, 72b/16, 74b/05, 78b/09, 104b/05, 104b/06, 104b/09, 130a/08, 150b/10, 150b/12, 165a/14, 165a/15, 167b/03, 168a/08, 168a/08, 169a/21, 172a/20, 174a/06, 184a/02, 184a/12, 186a/02, 188b/01, 196a/04, 204a/21, 218b/10, 232a/14, 267b/03, 271b/06, 273a/14, 282a/13, 316b/03, 318a/09, 318b/10
é.+dür (-ḳan émesdür) 88b/04, 191a/12, 208b/04
é.+dür (kerek émesdür) 52a/07, 213b/21
é.+dür (lāzım émesdür) 42a/10, 42b/13, 173a/09
é.+dür dép (-gen émesdür) 286b/06
é.+dür dép (kerek émesdür) 47a/13
é.+dür men 13a/18, 31b/05, 61a/08, 67a/15, 67a/15, 106a/14, 106a/16, 156a/09, 184b/21, 188a/20, 190a/12, 208a/20, 245b/08, 245b/08, 278b/12, 314a/06
é.+dür men (-gen émesdür men) 227a/02
é.+dür men dép 266a/10
é.+dürler 211b/06, 235b/21
é. éken 193b/09
é. éken (-ġan émes éken) 49a/18
é. éken (-ġuluḳ émes éken) 93b/14
é. érdi 78b/17, 96b/09, 116b/01, 140a/05, 182a/03, 195b/13, 197a/11, 198b/12, 301b/07, 314a/02, 319b/15
é. érdi (-gen émes érdi) 161a/16, 326a/16
é. érdi-ki 61b/04, 148b/18, 179b/01, 233b/13
é. érdiŋ 56a/05
é. men 52a/06
é.+midiŋ (kelmekçi émes midiŋ) 284b/21
é. mü sen 60a/06
é. sen 50a/05, 252b/13, 266a/14
é. siler 162a/19, 163a/05
é. sizler 238a/15
é. turur 4b/04, 11a/13, 11a/14, 12b/20, 87a/17, 109a/16, 134b/04, 154a/10, 168a/04, 174b/03, 177b/03, 188b/02, 199b/09, 204b/14, 215a/16, 216b/07, 236a/18, 282a/07
é. turur sen 65b/16, 66a/06, 252a/09, 271a/09
é.+tür 13a/16
é.+tür (-ġan émestür) 6b/17
é.+tür (-gen émestür) 12b/09
[=251]

émīn < Ar. *amīn* Emin, güvende, emniyetli, tehlikeden uzak.
é. 105b/14, 248b/19, 250b/20
é. (ḳorḳunçlardın émīn bol-) 149b/08
é. bol- 167b/15, 207a/02, 251a/06, 267b/16, 267b/17, 272b/06
é. turur sen 96b/12
[=11]

éneke Dadı; süt anne.
é. 71a/02, 136a/10, 136a/11, 136a/13, 136a/15, 136a/18, 136a/20
é.+ge 65a/13, 71a/02, 136a/16
é. ḳıl- 146b/11, 146b/11
é.+ler 146a/16, 146b/08
é.+niŋ 136a/09
é.+siniŋ 136a/06
[=16]

éŋek Çene.
é.+ini (éŋegini) 5a/03
[=1]

ér Er, erkek, adam; yiğit, kahraman; koca.
é. 37b/19, 53b/10, 54b/06, 54b/10, 56b/10, 57a/05, 60a/18, 68a/07, 77b/20, 100b/07, 101a/05, 101a/11, 110a/03, 138a/01, 149b/08, 151a/21, 162a/04, 162a/19, 177a/05, 180b/01, 193b/02, 193b/03, 196b/02,

196b/15, 199b/17, 206b/21, 207a/06, 210b/12, 214b/12, 222b/03, 227b/08, 229a/11, 299a/16
é. birle 189b/21
é.+din 296a/09
é.+dür 132a/15, 185a/16
é.+ge (ķızımnı érge ber-) 6b/11
é.+ge çıķ- Ere çıkmak (Kocaya varmak, evlenmek). 101a/06
é.+i 228b/17
é.+iniŋ 176a/21
é.+iniŋ (érenleriniŋ éri) 52a/01
é. ķatarıda tut- Er katarında tutmak (Adam yerine koymak). 11a/12, 285b/12
é. kişi 98b/02, 101a/01, 122b/07, 199b/09, 215b/17, 217b/03, 266b/04, 271a/11
é. turur sen 169a/21
[=53]
ér- I 1. (Ana yardımcı fiil) İsimleri yüklem yapar. Krş. **é-** 1
é.-di 2b/09, 2b/12, 4a/01, 4a/01, 4a/08, 4a/08, 4b/07, 4b/07, 4b/07, 5a/02, 5a/10, 5a/13, 5a/13, 5a/13, 5a/13, 5b/04, 5b/05, 6a/02, 6a/13, 6b/09, 6b/10, 6b/10, 7a/05, 7a/05, 8a/05, 8b/15, 8b/15, 8b/15, 11a/05, 11a/06, 12a/09, 12a/10, 12b/03, 12b/03, 12b/04, 12b/04, 13a/12, 14a/17, 14b/01, 14b/03, 14b/05, 15a/16, 15a/16, 15b/12, 15b/12, 16a/10, 16a/11, 16a/11, 16a/11, 16b/12, 16b/14, 16b/15, 16b/16, 17a/08, 17a/08, 17a/09, 18b/06, 18b/11, 18b/14, 18b/18, 18b/18, 19a/03, 19a/03, 19a/19, 19a/19, 20a/04, 20b/02, 20b/07, 23b/02, 23b/02, 23b/20, 24a/01, 24a/07, 25a/08, 25a/09, 25b/02, 25b/11, 26a/02, 26b/06, 26b/07, 27b/03, 27b/14, 28a/01, 29b/17, 29b/19, 29b/19, 29b/19, 30b/04, 31a/17, 33b/12, 36a/19, 37b/17, 39b/09, 39b/12, 39b/16, 39b/16, 39b/16, 39b/17, 40a/20, 41b/08, 42b/15, 42b/16, 43b/03, 44a/12, 47b/18, 48a/07, 48a/07, 48a/10, 48a/12, 48a/19, 48a/19, 48a/20, 48b/04, 48b/15, 48b/18, 48b/19, 49b/11, 49b/12, 52a/12, 55a/05, 55a/09, 55a/10, 55b/16, 56a/13, 58b/20, 61b/15, 62b/19, 64a/15, 64b/15, 64b/15, 64b/20, 65a/02, 65a/02, 65a/03, 65a/04, 65a/14, 65a/15, 65a/15, 66b/08, 66b/08, 66b/16, 67a/01, 69a/15, 69b/19, 70a/08, 70a/08, 70b/07, 70b/07, 70b/08, 70b/11, 71a/05, 72a/10, 72a/10, 72b/01, 72b/02, 74a/06, 74b/12, 74b/17, 74b/18, 75b/16, 76a/09, 76a/09, 76a/10, 76b/10, 78b/17, 79a/07, 79a/15, 79a/19, 79a/20, 79b/01, 83a/14, 83a/19, 83a/19, 83b/11, 83b/20, 84a/02, 84a/06, 84a/12, 85b/13, 89b/17, 90a/10, 90a/16, 90b/07, 90b/09, 90b/14, 91a/01, 91a/01, 91b/10, 91b/11, 91b/14, 91b/15, 92b/03, 92b/04, 96a/07, 96a/18, 96a/18, 96b/09, 96b/20, 97b/04, 97b/06, 97b/07, 97b/07, 97b/08, 98a/20, 98b/02, 98b/03, 98b/04, 98b/08, 98b/15, 98b/15, 98b/16, 98b/17, 98b/20, 99a/03, 99a/12, 99a/14, 99a/15, 99b/03, 99b/04, 99b/04, 99b/12, 99b/12, 100a/02, 100a/02, 100a/12, 100b/07, 100b/16, 101b/14, 102a/03, 102a/12, 102a/16, 103a/11, 103a/12, 103b/16, 103b/17, 104a/04, 104a/05, 104a/09, 104a/10, 104a/10, 104a/11, 104a/12, 104a/12, 104a/15, 104a/15, 104b/03, 105a/12, 106b/05, 107a/02, 107a/03, 107a/03, 107a/11, 107a/20, 107b/03, 107b/05, 107b/17, 107b/17, 107b/18, 108b/06, 108b/06, 109b/13, 110b/20, 111a/03, 111a/04, 111a/08, 111a/08, 111a/09, 111b/09, 111b/13, 112b/10, 112b/11, 112b/11, 112b/12, 114a/15, 114a/16, 114b/10, 114b/11, 114b/11, 114b/11, 114b/15, 114b/15, 114b/16, 115b/04, 116a/07, 116a/09, 116a/10, 116b/01, 117a/07, 117a/08, 117a/09,

117a/11, 117a/12, 117a/12, 188b/06, 188b/08, 189b/18,
117b/12, 117b/18, 118a/18, 191b/20, 194a/20, 194b/03,
118b/03, 118b/05, 118b/06, 194b/05, 195b/13, 196a/13,
118b/14, 119a/12, 120a/10, 196a/15, 196b/11, 196b/12,
120a/10, 120a/20, 121a/06, 197a/02, 197a/11, 198a/20,
121a/19, 121b/14, 123b/09, 198b/08, 198b/12, 198b/16,
124a/15, 124a/15, 125a/15, 199a/11, 199b/04, 199b/07,
126a/07, 129b/14, 129b/15, 199b/20, 199b/21, 200a/01,
132b/11, 132b/12, 132b/12, 200a/02, 200a/15, 200a/16,
132b/15, 133a/10, 133b/07, 202b/10, 202b/11, 202b/11,
134b/17, 135a/14, 135a/20, 204b/04, 205b/16, 206b/17,
135a/20, 135b/17, 136a/03, 208b/13, 209a/10, 209a/10,
136b/06, 137a/17, 137b/07, 209a/20, 209b/10, 210a/03,
137b/18, 137b/19, 139a/21, 210b/04, 210b/06, 211a/01,
140a/05, 141a/05, 141b/11, 211a/04, 211a/06, 211a/06,
141b/11, 142a/04, 142a/04, 211a/20, 211b/14, 212a/01,
142a/05, 144a/07, 144a/08, 212a/02, 212a/09, 212a/11,
144b/21, 145b/01, 145b/05, 212a/15, 212a/19, 212b/10,
145b/05, 145b/05, 145b/20, 212b/11, 215a/13, 215b/01,
146a/21, 147b/01, 147b/02, 215b/03, 215b/04, 216a/01,
147b/15, 150a/14, 150b/11, 216a/02, 216a/13, 216a/14,
150b/12, 151a/01, 151a/02, 216a/14, 216a/15, 217a/12,
151a/11, 151a/20, 151b/07, 220b/19, 220b/19, 220b/20,
151b/07, 151b/12, 153a/13, 220b/20, 221a/02, 221a/03,
153a/14, 153a/15, 153a/16, 221a/19, 222b/12, 222b/13,
156a/21, 156b/09, 156b/20, 222b/18, 222b/19, 222b/20,
156b/20, 157a/03, 157a/05, 223a/06, 223a/08, 223a/08,
157b/03, 159b/18, 159b/19, 223b/09, 224a/15, 226a/04,
160a/05, 160a/09, 160a/09, 226b/02, 226b/19, 227b/18,
160b/07, 161a/16, 161b/17, 227b/19, 230b/05, 232b/07,
161b/18, 162a/13, 164a/09, 232b/07, 232b/08, 232b/08,
165a/05, 165a/11, 165a/18, 232b/09, 232b/10, 232b/10,
165b/01, 165b/02, 165b/04, 232b/13, 232b/14, 232b/18,
165b/07, 165b/10, 165b/13, 232b/18, 232b/20, 233a/08,
166a/05, 166a/05, 166a/08, 233a/08, 233b/12, 233b/12,
166a/21, 166a/21, 166b/01, 233b/14, 234a/08, 234a/16,
166b/06, 167a/02, 167a/03, 234b/11, 236a/05, 239a/21,
167a/10, 167a/11, 167b/04, 239b/06, 239b/07, 241a/01,
167b/14, 169a/04, 171a/21, 241a/10, 241a/12, 241a/13,
171b/06, 171b/06, 172b/02, 241b/02, 244b/18, 245b/02,
172b/02, 172b/04, 172b/06, 246a/17, 247b/15, 247b/15,
173a/03, 175b/06, 177b/04, 247b/16, 248b/07, 248b/17,
177b/09, 177b/09, 177b/09, 249b/16, 249b/16, 249b/20,
178a/17, 178b/16, 179a/02, 249b/21, 250a/01, 250a/21,
179a/03, 179b/09, 179b/17, 251a/11, 251a/12, 252a/16,
181b/21, 182a/03, 182b/03, 252a/18, 252a/19, 252b/17,
183a/05, 183a/05, 185a/21, 253a/05, 253a/14, 253a/15,
185a/21, 185b/08, 186a/05, 253a/16, 253b/03, 253b/05,
187a/18, 187a/20, 187a/21, 254a/16, 255b/12, 255b/13,
187a/21, 187b/14, 188a/01, 256a/01, 256a/08, 257a/18,

258a/05, 258b/19, 258b/19, 259a/19, 260a/07, 260a/13, 260a/14, 260b/01, 262a/18, 262b/01, 263a/10, 263b/16, 263b/16, 264a/18, 264b/16, 265a/21, 265a/21, 265a/21, 266a/13, 266a/14, 267b/01, 267b/09, 267b/19, 268a/06, 268a/07, 268a/14, 271b/04, 272b/09, 272b/09, 272b/10, 272b/12, 273a/12, 273b/10, 273b/14, 274a/21, 275a/13, 276a/18, 277b/02, 278b/09, 278b/10, 280a/03, 281a/15, 282a/18, 282b/06, 282b/15, 285a/11, 285b/18, 285b/18, 286a/03, 286b/21, 289b/12, 289b/13, 290b/08, 290b/08, 290b/11, 291a/08, 291b/08, 292a/17, 293a/02, 293a/03, 293a/03, 293a/04, 293a/04, 293a/07, 294a/01, 295a/08, 295a/14, 295a/14, 295b/09, 295b/09, 296a/04, 296a/15, 297a/01, 297b/02, 299a/17, 300a/15, 300a/15, 301b/07, 301b/20, 301b/21, 302a/01, 302a/21, 303a/02, 304a/06, 304a/06, 304b/03, 305a/01, 305a/05, 305a/05, 305b/02, 305b/03, 305b/04, 305b/05, 305b/06, 305b/09, 305b/13, 305b/16, 305b/16, 305b/19, 305b/20, 306a/03, 306a/06, 306a/06, 306a/10, 306a/18, 306b/05, 306b/05, 306b/20, 307b/10, 308a/17, 308a/18, 308a/18, 308a/19, 308b/01, 308b/02, 308b/02, 308b/03, 308b/05, 308b/07, 308b/10, 308b/12, 308b/13, 309b/11, 310a/10, 310a/10, 310a/13, 310b/21, 311a/01, 311a/03, 313a/17, 313b/05, 313b/07, 313b/07, 313b/08, 314a/01, 314a/02, 314a/13, 314b/04, 315a/09, 315a/11, 316a/02, 316a/15, 316a/18, 316b/04, 316b/14, 317a/15, 317b/07, 317b/09, 318a/20, 318b/11, 319b/15, 319b/21, 320a/02, 320b/04, 320b/05, 320b/10, 321a/04, 321a/11, 321a/12, 321a/13, 322b/21, 323b/02, 323b/10, 324b/15, 325a/18, 326a/16, 326b/04, 326b/08, 326b/09, 326b/09, 326b/09, 326b/10, 327a/07, 327a/07, 327a/20, 327b/08, 327b/18, 327b/18, 327b/19, 327b/21, 328b/02, 328b/07, 329a/02, 329a/09, 329a/10, 329b/13, 331a/03, 331a/17, 331b/15, 332a/15, 333a/05

é.-di-ki 20a/06, 29b/13, 30a/18, 52a/17, 61b/04, 88b/11, 96a/04, 102b/05, 108a/01, 116b/18, 148b/19, 155a/01, 179a/08, 179b/01, 229a/06, 233b/13, 252a/13, 267a/21, 267b/01, 303b/16, 310b/03, 316b/18, 321a/06

é.-di dép 67b/17

é.-diler 2b/10, 3a/08, 8a/09, 20b/02, 23b/20, 26a/01, 27b/15, 35a/03, 38a/11, 41b/16, 48a/11, 49a/09, 63b/09, 67a/17, 79b/04, 80a/06, 80a/06, 86b/14, 128a/14, 136b/10, 145b/21, 153a/13, 161b/14, 163b/12, 165a/06, 165a/07, 177b/05, 188a/01, 189a/15, 191b/05, 198a/19, 198a/19, 206b/13, 210a/02, 210b/17, 221b/09, 221b/10, 223b/15, 232b/09, 232b/15, 249b/18, 253a/03, 265b/04, 265b/04, 266a/05, 266b/14, 271b/18, 279b/18, 283a/04, 290b/11, 301a/19, 312a/12, 313a/21, 317a/14, 320a/16, 331a/19, 333a/05

é.-dim 10b/08, 13b/01, 45b/04, 48b/18, 58b/20, 80a/05, 96b/19, 109a/17, 157b/11, 158a/20, 187b/08, 234b/12, 246b/04, 253b/14, 261b/10, 318a/01, 324b/01

é.-dim dép 40a/05

é.-diŋ 21a/05, 43a/18, 49a/09, 53a/20, 53a/20, 64a/18, 70b/01,

108b/13, 110b/04, 271a/07, 298a/16, 329a/02, 331a/11
é.-diŋ-mü 56a/05
é.-diŋizler 10a/03
é.-dük 15b/15, 119a/20, 156b/07, 194a/21, 194b/01, 194b/04
é.-miş 6b/13, 6b/14, 10a/16, 10b/17, 25a/07, 48a/04, 48a/05, 75a/18, 75b/01, 102a/06, 105b/17, 108b/18, 111b/14, 111b/15, 111b/17, 111b/17, 125b/15, 125b/15, 161a/21, 177a/15, 180b/16, 240a/19
é.-miş biz 79b/18
é.-miş dép 59a/05, 151b/03
é.-miş sen 188a/15
é.-se 3a/10, 5b/04, 13b/12, 14a/03, 30a/06, 31a/16, 37b/05, 38a/16, 57a/10, 64b/09, 69b/18, 71b/06, 75a/07, 83a/20, 92b/10, 104a/07, 108b/01, 110b/18, 114b/01, 120a/07, 121a/10, 121a/16, 133a/13, 136b/01, 139b/20, 142a/01, 143a/09, 145b/21, 150b/16, 152b/19, 153a/21, 154a/09, 174b/13, 177b/07, 178b/09, 178b/10, 178b/13, 178b/14, 179a/01, 179b/11, 179b/13, 179b/15, 180a/11, 188a/09, 190b/05, 191b/16, 192b/05, 195a/16, 199b/13, 201b/02, 202a/11, 203b/09, 206a/21, 207a/07, 209a/01, 209b/21, 210b/21, 210b/21, 212a/08, 212a/17, 214b/11, 214b/18, 222b/15, 223a/16, 231b/16, 240a/02, 240a/04, 259b/12, 260a/05, 260b/18, 260b/19, 261a/01, 267b/20, 298a/01, 300b/16, 301a/11, 319b/05
é.-ür 188b/06, 333a/16
[=1006]
2. Fiillerin birleşik çekimini yapar. Krş. **é-** 2
-a almas érdi 23a/15, 52b/20, 100b/09
-a almas érdiler 269b/05
-a almas érmiş 6b/15
-a alur érdi 70a/15, 99b/18, 272b/10
-almas érdi 83a/08, 239a/14
-ar érdi 19b/09, 84a/04, 101b/15, 113a/08, 115a/09, 128a/09, 180b/04, 198b/08, 209b/04, 216a/13, 239a/16, 301b/08, 301b/08
-ar érdiler 84a/03, 260b/08
-e almas érdi 12b/13, 50b/17, 71b/11, 123b/10, 208b/13, 225a/05, 235a/09, 289b/12, 308b/13
-er érdi 36a/01, 57a/12, 57a/18, 57a/19, 83b/11, 84a/13, 85a/13, 100a/03, 102b/01, 149a/21, 171a/02, 172a/10, 209a/07, 209b/09, 228a/19, 231a/19, 234b/13, 252a/20, 314b/12, 320b/11, 322a/05
-er érdiler 2b/13, 99a/02, 106a/02, 117a/10, 188a/10, 300a/14
-er érdim 94b/06
-ġan érdi 6a/13, 89b/18, 106b/01, 147b/07, 262a/19, 301b/20
-ġay érdi 116b/19
-gen érmiş 102a/07
-gey érdim 40b/15, 315a/21
-ıp érdi 7b/09, 23b/18, 25b/11, 26b/15, 31a/08, 60a/12, 64a/13, 67a/05, 72b/02, 72b/20, 78b/03, 81b/18, 84a/13, 90a/15, 91b/11, 91b/15, 91b/16, 96a/10, 96a/11, 96b/15, 98b/09, 105a/11, 111a/02, 113b/15, 114a/01, 116a/08, 118b/14, 120a/18, 121b/13, 124b/01, 125a/06, 125b/02, 126a/12, 127a/08, 139a/09, 143a/06, 143a/09, 155b/05, 156b/09, 157b/01, 159b/19, 164a/10, 165a/02, 165b/03, 165b/06, 165b/13, 175b/03, 195b/05, 195b/07, 195b/20, 221b/14, 222b/21, 223a/19, 227a/20, 240a/07, 241a/06, 251a/12, 253a/19, 264b/03, 266b/18, 287b/18, 288b/20, 290b/12, 302b/03, 302b/13, 303a/07, 305b/03, 305b/04, 305b/14, 305b/19, 310b/05, 313b/09, 319b/01, 326b/04

-ıp érdi-ki 61a/12, 73b/10, 101a/18, 126b/16, 192b/13, 253b/19, 268a/19, 293b/08, 295b/16
-ıp érdiler 29b/16, 47a/19, 49b/04, 56b/13, 62a/16, 121a/13, 148a/06, 191b/06, 192b/11, 303b/21, 311b/03, 314b/07
-ıp érdim 47b/19, 73b/19, 83b/09, 123a/18, 180a/07, 180a/07, 238a/10, 281b/19, 314b/16, 324a/18, 328a/18, 332a/02
-ıp érdim dép 150a/10
-ıp érdiŋ 34a/01, 41b/03, 53a/16, 67a/06, 274b/06, 294b/03, 312a/13
-ıp érdük 34b/20
-ıp turur érdi 64b/14, 148b/13, 270a/21
-ıp turur érdiler 312a/21
-ip érdi 2a/08, 13b/04, 27a/09, 41a/09, 48a/10, 49b/14, 63b/01, 73b/07, 83a/06, 96a/08, 101b/14, 107b/16, 109a/08, 115a/16, 136b/07, 136b/14, 143a/15, 159b/16, 162b/14, 165a/12, 165b/10, 165b/12, 167a/11, 241b/01, 246b/19, 268b/13, 270b/01, 288a/10, 295a/08, 297b/02, 302b/12, 303a/04, 304b/16, 305b/21, 318a/18
-ip érdi-ki 195b/06, 232a/13
-ip érdiler 146a/21, 165b/04, 179b/09, 279b/06, 286b/01, 290b/16, 295b/02
-ip érdim 50a/09, 59a/04, 81b/18, 87b/07, 92a/09, 124a/04, 125b/14, 158b/20, 199b/08, 224b/14, 281a/16, 307b/21
-ip érdiŋ 56b/20
-ip turur érdi 24b/13, 55a/14, 68a/10, 84a/04, 103b/17, 104a/11, 104a/13, 107a/20, 208b/14
-maġay érdiŋ 17a/12
-maḳ érdi 149b/13, 157a/21, 157a/21
-maḳçı érdi 92b/09
-map érdi 196a/18, 237b/13, 272a/21, 275a/19, 324b/10, 328a/08
-map érdiler 96b/03, 103a/12
-map érdim 313b/05
-map érdük 125a/07
-mas érdi 2b/12, 5a/09, 6b/05, 10b/02, 18b/12, 25b/17, 26a/04, 28b/09, 28b/10, 48b/01, 48b/02, 55b/16, 55b/19, 57a/19, 68b/13, 83b/16, 84a/06, 84a/07, 84a/10, 84a/10, 85a/05, 85a/09, 93b/12, 100a/03, 100a/11, 107a/19, 112a/08, 113b/04, 113b/05, 117b/09, 124a/19, 124a/20, 128a/05, 128a/16, 143b/19, 147b/05, 161a/13, 172a/15, 173b/21, 177b/05, 178a/15, 200a/03, 200a/04, 202b/18, 203b/14, 203b/17, 238a/20, 241a/12, 241b/14, 260b/02, 262a/11, 265a/19, 269b/03, 274a/14, 283b/16, 287a/08, 290b/15, 303a/04, 303a/07, 304b/14, 306b/21, 306b/21, 307b/17, 310b/21, 327b/20
-mas érdiler 79a/17, 79a/20, 83b/17, 117b/12, 233a/16, 234b/15
-mas érdim 46a/14, 271b/11, 318a/01
-mas érmiş 9b/04, 188a/16
-mas érmiş dép 177a/16
-masa érdi 16a/20, 28b/08, 59a/10, 63a/14, 70a/14, 99b/18, 167b/11, 197b/21, 205b/16, 266b/07, 273a/07
-masam érdi 49b/04
-masaŋ érdi 94b/05, 257b/07, 262a/10
-megen érdi 27b/09
-megey érdi 17a/12
-megey érdim 40b/15, 40b/16, 172a/07
-mep érdi 210a/04, 258b/18, 308a/12, 329b/13
-mep érdiler 308a/12
-mes érdi 14b/12, 25b/03, 28b/09, 44b/01, 66b/02, 83b/12, 96a/05, 96a/09, 100a/09, 107b/05, 117b/19, 118a/09, 145b/19, 152a/10, 156b/17, 161a/04, 165a/16, 172b/07, 188b/17, 192a/09, 209b/10, 209b/11, 213b/05, 220b/21, 221a/04,

228a/19, 242b/06, 245b/03, 252b/18, 256a/05, 266b/07, 272a/18, 281b/01, 289b/11, 305b/14, 306a/17, 306b/07, 310b/01, 316a/03
-mes érdiler 22a/09, 85a/03, 205a/18, 227b/16, 228a/20
-mes érdim 273a/07
-mes érmiş 102a/07
-p érdi 5b/03, 33b/13, 35a/10, 40b/03, 43a/02, 61a/12, 73b/10, 112b/16, 118b/15, 126b/18, 176a/15, 192b/16, 260a/13, 263a/10, 268a/20, 271b/21, 293b/08, 310a/06, 311b/06, 332a/04
-p érdi-ki 55a/05, 161b/18
-p érdiler 35b/01, 113b/06, 113b/17
-p érdim 29b/14, 48a/01, 73b/19, 96b/18, 109a/09
-p érdiŋ 34a/02, 110a/12, 175b/04
-p érmiş 79a/13
-p érmiş sen 75a/13
-p turur érdi 104b/13
-p turur érdiler 274a/12
-r érdi 3b/09, 4a/09, 4b/15, 5a/09, 5a/11, 8b/01, 10a/12, 10a/14, 11b/06, 18a/11, 19b/20, 20b/13, 20b/16, 20b/17, 22b/05, 22b/06, 24b/11, 27b/18, 29a/02, 29b/10, 44b/15, 44b/15, 44b/15, 44b/16, 48b/03, 48b/05, 53b/10, 55a/04, 56a/01, 56a/02, 56b/11, 56b/11, 57a/12, 57a/13, 62b/02, 63b/19, 64a/01, 64b/13, 64b/17, 65a/05, 65a/14, 66b/14, 66b/15, 66b/20, 67b/13, 68b/13, 70a/04, 71a/11, 71a/16, 71b/10, 71b/11, 72b/03, 75b/16, 75b/20, 84a/06, 85a/05, 87b/19, 89b/11, 96a/09, 100b/10, 102a/11, 102b/06, 107a/18, 111a/07, 111b/12, 112a/10, 112a/10, 112b/14, 113a/07, 115a/03, 117b/13, 118a/03, 118a/06, 120b/15, 125b/04, 127a/07, 127b/06, 128a/11, 137b/15, 138a/04, 138a/16, 140b/04, 140b/06, 146a/06, 147a/13, 147a/16, 147b/03, 148a/06, 149a/20, 149b/08, 149b/10, 149b/11, 151a/12, 161a/03, 161a/14, 165b/06, 167a/03, 167a/13, 167b/05, 173b/02, 174b/07, 175a/12, 176a/17, 177b/04, 178a/17, 178b/01, 186a/05, 186a/05, 187a/15, 188b/17, 192a/01, 200a/07, 200b/08, 205b/09, 205b/14, 207a/03, 215a/12, 216a/03, 221a/04, 222b/03, 222b/05, 222b/06, 224a/17, 224b/19, 228b/19, 233a/09, 233a/18, 235a/08, 235b/14, 238b/02, 239a/12, 239a/14, 239a/14, 239a/15, 239a/20, 239a/21, 240b/05, 240b/06, 249b/15, 250a/07, 250a/07, 250a/21, 252a/16, 252a/17, 252a/18, 256a/12, 260b/10, 267b/03, 270b/02, 270b/03, 274a/05, 281b/07, 283b/16, 283b/21, 287b/05, 290b/09, 290b/15, 292b/20, 293a/02, 294a/19, 294b/17, 298b/08, 298b/08, 298b/10, 298b/16, 301b/02, 303a/06, 303a/10, 303a/11, 303a/12, 303a/13, 303a/14, 303a/15, 303a/16, 303a/17, 303a/18, 303b/01, 303b/14, 304a/16, 305a/18, 305b/10, 305b/17, 305b/17, 305b/17, 306a/11, 307b/13, 307b/17, 308a/14, 316a/01, 316a/12, 316a/12, 317b/07, 320a/08, 320b/10, 321a/08, 325b/06, 326a/04, 328a/12, 332b/13
-r érdi-ki 4b/17, 104a/16, 251a/12
-r érdiler 8a/10, 10a/10, 14b/01, 25b/07, 29a/10, 37a/16, 48b/02, 48b/04, 63b/18, 68a/08, 70b/08, 85a/03, 97b/05, 97b/07, 97b/08, 104a/05, 107b/04, 109b/09, 109b/17, 111a/02, 111b/10, 117a/14, 118a/05, 126a/13, 138a/04, 138b/07, 146a/04, 147b/06, 152a/20, 162b/12, 165a/16, 165b/07, 165b/09, 170a/04, 177b/03, 186a/02, 187a/20, 187a/20, 198b/09,

198b/14, 210a/04, 210b/03, 212a/09, 221a/02, 223a/21, 225a/02, 225a/03, 233a/17, 262b/10, 266b/19, 274a/04, 278a/21, 283a/02, 285b/17, 287a/08, 287b/01, 290b/10, 303a/19, 303b/01, 304a/13, 305a/03, 305b/15, 308b/09, 316b/17, 316b/19, 319b/16, 320a/08, 320a/11, 320a/20, 320b/14, 323b/05, 327b/03
-r érdim 33b/11, 45a/11, 46a/12, 46b/10, 67b/07, 124b/02, 153b/13, 164a/18, 205a/02, 324b/01
-r érdiŋ 60a/07
-r érdiŋ dép 279a/04
-r érdük 82a/19, 156b/07
-r érmiş 15a/15, 41b/09, 306a/08
-r érmişler 10a/17, 102a/07
-rlar érdi 100b/15
-rlar érdiler 117a/12
-sa érdi 49b/17, 53b/13, 64b/14, 93b/12, 93b/14, 93b/16, 98b/12, 99a/02, 100b/10, 123a/04, 143b/18, 157b/14, 173b/20, 184a/14, 212b/10, 213b/04, 220b/21, 281b/13, 298a/08, 306b/21, 306b/21, 314b/11
-sam érdi 152a/10, 204a/08, 234b/14, 269b/02, 269b/05
-saŋ érdi 187b/11, 293a/07
-se érdi 49b/06, 119a/09, 128a/03, 265a/18, 276b/01, 295a/21
-sem érdi 308a/05
-seŋ érdi 172a/07, 175a/17, 271b/10
-up érdi 12b/10, 21b/07, 22b/09, 22b/11, 23b/01, 23b/03, 29a/16, 35a/10, 38a/15, 62a/04, 65a/04, 67a/04, 70a/05, 75b/09, 75b/13, 80a/07, 80b/08, 96a/11, 96b/16, 104a/01, 104a/03, 111a/04, 113b/01, 116a/13, 116a/15, 128a/04, 135b/07, 135b/07, 136a/05, 149a/16, 161a/12, 161b/06, 162b/21, 172b/08, 206b/03, 212a/10, 213a/21, 214a/10, 216a/03, 229a/02, 229a/02, 230a/09, 230a/14, 238a/20, 245a/19, 252b/15, 253a/03, 258b/20, 259b/02, 261b/08, 262a/21, 264a/01, 264a/15, 268b/07, 270b/03, 287a/09, 290b/07, 293a/03, 293b/21, 294a/03, 303a/03, 303a/06, 303b/04, 308a/13, 310b/06, 310b/20, 314a/21, 317a/06, 323a/16, 327b/06
-up érdi-ki 305b/13
-up érdiler 19b/09, 40a/02, 74b/17, 113b/06, 146a/01, 179b/01, 188b/20, 192b/17, 230a/10, 268b/21, 280b/16, 313b/02
-up érdim 71a/16, 96b/17, 126b/19, 250b/07, 310b/09
-up turur érdi 33a/07, 33a/07, 127a/13, 209b/14, 305b/15
-up turur érdiler 286a/21
-ur erdi 277b/20
-ur érdi 2b/11, 2b/11, 3a/04, 3b/07, 3b/07, 3b/07, 4a/08, 4b/07, 5a/02, 5a/10, 6a/16, 6b/03, 7a/17, 8a/01, 8a/03, 8b/01, 8b/13, 9b/18, 10b/02, 11b/05, 13a/09, 13b/19, 13b/19, 14a/18, 14b/04, 14b/16, 16b/18, 16b/18, 16b/19, 19a/12, 19b/01, 19b/03, 19b/09, 20b/16, 20b/20, 21b/06, 22a/05, 22a/05, 22a/20, 22b/18, 23a/04, 23a/05, 23b/03, 23b/18, 24b/15, 25b/07, 25b/08, 25b/08, 25b/19, 26a/04, 26b/09, 27a/09, 27a/11, 27b/18, 27b/20, 28a/17, 30a/17, 34a/15, 35a/06, 35a/06, 37a/05, 38b/09, 38b/20, 44b/01, 45a/02, 48b/02, 48b/03, 48b/04, 49b/06, 49b/07, 52b/02, 55b/18, 55b/18, 55b/19, 56a/02, 56a/06, 56a/06, 56a/13, 57a/09, 57a/09, 57a/17, 57b/01, 58b/04, 59a/04, 60a/17, 60a/17, 60a/20, 60b/07, 62a/20, 63b/20, 64b/01, 65a/01, 66a/03, 66a/04, 66b/18, 67b/03, 67b/13, 67b/17, 68b/08, 68b/12, 70a/15, 70b/13, 70b/15, 71a/01, 71a/03, 71a/10, 71a/11, 71a/12, 71b/03, 71b/07, 71b/12, 71b/13, 71b/13, 73a/13, 73b/01, 76a/16, 77a/18, 78b/02, 79b/09, 83b/18, 83b/18, 83b/18, 83b/19, 83b/19, 84a/01, 84a/09, 84b/12, 85a/09, 88a/01, 88b/11,

89b/03, 89b/14, 92b/02, 93b/15, 98a/19, 98b/13, 100a/10, 102b/01, 102b/05, 102b/18, 103a/06, 103b/09, 104a/14, 104b/01, 104b/02, 105a/13, 111a/10, 111b/11, 112b/13, 113b/04, 113b/13, 113b/14, 115a/09, 115a/11, 117a/08, 117b/01, 117b/18, 118a/09, 118b/13, 120a/01, 120a/05, 122a/13, 123a/04, 124a/19, 127a/08, 127a/11, 127a/15, 127a/17, 127a/19, 127b/02, 127b/06, 128a/06, 128a/10, 128a/15, 133a/08, 133a/09, 133a/18, 137a/01, 137b/13, 137b/14, 137b/21, 140b/04, 140b/05, 143a/08, 143b/16, 143b/18, 143b/18, 147a/05, 147a/13, 147b/03, 147b/05, 149a/15, 149a/16, 150a/01, 150b/08, 151a/12, 155a/03, 155a/21, 157a/06, 157a/12, 157b/14, 159a/15, 159b/13, 160a/12, 161a/11, 161b/15, 161b/15, 161b/16, 165b/08, 165b/14, 165b/19, 167a/04, 167a/12, 167a/13, 167b/11, 168a/18, 169b/03, 169b/20, 171b/13, 172a/12, 172b/07, 174a/14, 174a/15, 174b/07, 175a/04, 175a/17, 176a/07, 176b/01, 177b/03, 178a/15, 178a/18, 178a/18, 179a/09, 180b/04, 181a/10, 185a/21, 185b/01, 186a/02, 186a/03, 186a/04, 186a/06, 187a/03, 187a/03, 188b/16, 188b/19, 189b/16, 191b/21, 195b/05, 196a/15, 197b/07, 198a/20, 198a/20, 198b/09, 199b/20, 200a/03, 200a/04, 200a/05, 200b/19, 201b/10, 202b/19, 203b/10, 203b/13, 203b/15, 203b/17, 206b/08, 208b/01, 208b/14, 209a/08, 209b/03, 209b/06, 209b/07, 209b/12, 211a/15, 211b/03, 211b/04, 211b/14, 212a/03, 214a/08, 215b/03, 221a/17, 221a/20, 221b/08, 221b/20, 222a/09, 222b/05, 222b/20, 224a/18, 226b/19, 227b/16, 228b/14, 231a/20, 233a/20, 234a/15, 234a/16, 234a/17, 234a/18, 234b/05, 234b/12, 239a/13, 239a/16, 239a/17, 239b/01, 239b/08, 240b/05, 241a/07, 242b/05, 243a/17, 243a/18, 252b/18, 256a/05, 256a/06, 256a/06, 257a/17, 258b/03, 258b/08, 260b/01, 260b/04, 263a/06, 263b/18, 263b/20, 263b/20, 265b/20, 267a/12, 269a/12, 274a/04, 274a/19, 274b/16, 275a/12, 276b/02, 277b/03, 277b/03, 277b/16, 277b/16, 278a/05, 278a/09, 281a/12, 281b/01, 281b/01, 281b/13, 285a/11, 286a/18, 286b/02, 287a/08, 288a/11, 289b/11, 289b/15, 290b/10, 290b/10, 290b/17, 291b/10, 292b/11, 292b/12, 293a/06, 293a/06, 293a/20, 295a/07, 298a/01, 298a/02, 298a/02, 298a/12, 298a/16, 298a/19, 298b/15, 299b/17, 300a/05, 300a/06, 300b/17, 301a/06, 301a/07, 301a/20, 301a/21, 301a/21, 301b/01, 301b/05, 303a/02, 303a/02, 303a/03, 303a/20, 303b/17, 304b/07, 304b/07, 304b/13, 305a/03, 305a/11, 305b/06, 305b/06, 305b/08, 305b/10, 305b/12, 305b/18, 305b/18, 306a/04, 306a/16, 306a/19, 307a/15, 307b/12, 308a/05, 308a/06, 308a/10, 308a/11, 308b/06, 308b/11, 311b/10, 312b/14, 314b/06, 315b/08, 316a/01, 316a/02, 316a/04, 319b/20, 320a/01, 320a/19, 321a/09, 321a/14, 321a/15, 323b/11, 324a/14, 325b/20, 327a/19, 327a/19, 327a/21, 327b/01, 327b/11, 327b/16, 329a/11, 329a/16, 329a/20, 330a/03, 330a/03, 331b/19

-ur érdi-ki 3b/02, 3b/08, 10a/09, 10a/12, 22b/02, 28a/13, 28b/17, 33b/05, 56b/09, 59b/17, 62b/18, 64b/16, 67b/12, 67b/13, 71b/11, 73b/18, 108a/01, 127a/17, 169a/11, 170a/15, 177b/03, 180b/05, 186a/06, 186b/15, 196b/13, 198b/12, 200a/05, 200a/07, 205b/08, 224a/16, 233a/19, 238a/02, 252a/14, 259a/21, 267b/02, 269a/01, 269a/01, 286a/06, 287a/01, 287b/05, 288a/13, 309a/12, 310a/09, 331b/16
-ur érdiler 6b/04, 6b/05, 10a/15, 18b/11, 19a/20, 19b/03, 22a/15, 25a/02, 25b/13, 26a/01, 27b/15, 36b/12, 44a/12, 47b/02, 63b/17, 63b/19, 63b/19, 68a/11, 73a/14, 73b/02, 78a/14, 79b/04, 83a/07, 83a/09, 83b/16, 84b/16, 85a/03, 90b/11, 92b/06, 99a/14, 103b/08, 106b/16, 107b/03, 109b/16, 110b/15, 111a/07, 116b/14, 117b/08, 118a/08, 120b/01, 120b/17, 125a/11, 125b/03, 126a/11, 128a/07, 137b/14, 138b/07, 146a/02, 146a/05, 155a/04, 155a/04, 155a/09, 157a/04, 160b/16, 163a/18, 165b/01, 168b/08, 170a/04, 171a/15, 171a/16, 171a/17, 172b/08, 174b/15, 178a/16, 179b/05, 186b/03, 186b/21, 188a/02, 191b/06, 198b/05, 198b/16, 216a/12, 216a/15, 221a/18, 221b/01, 221b/02, 221b/21, 223b/03, 223b/04, 225a/02, 228b/12, 233a/20, 234a/18, 234b/10, 241a/09, 249b/18, 266b/18, 275a/13, 285b/16, 285b/16, 285b/20, 289a/10, 290b/15, 291a/07, 296b/04, 304a/17, 305b/09, 308a/15, 310b/04, 312a/13, 313b/01, 315b/07, 315b/13, 325a/11
-ur érdim 16b/01, 27b/16, 46b/20, 93b/16, 94b/07, 128b/13, 128b/14, 160a/08, 184a/14, 187b/11, 198a/01, 204a/08, 239b/09, 257b/06, 280a/05, 308a/05, 324a/19
-ur érdim dép 295b/01
-ur érdiŋ 59a/10, 60a/06, 93b/15, 103b/08, 293a/08, 317b/03
-ur érdük dép 298a/09
-ur érmiş 15a/12, 41b/09, 52a/03, 223b/17, 332a/09
-ur érmiş dép 111b/15
-ur érmiş sen 42a/13, 159b/09
-urlar érdi 257a/16
-urlar érdi-ki 141b/10
-urlar érdiler 109b/03
-üp érdi 21b/04, 22b/09, 22b/10, 22b/10, 29a/01, 37a/05, 52a/12, 57b/08, 70b/01, 73b/16, 79a/17, 99b/05, 125b/01, 236b/15, 263b/07, 291a/18, 311b/13, 324a/08
-üp érdi-ki 325b/05
-üp érdiler 39b/08, 49b/11, 96b/02, 193a/06, 324b/11
-üp érdim 167b/08
-üp turur érdi 104a/13
-üp turur érdiler 285b/17
-ür érdi 3a/06, 5a/11, 5a/12, 6b/03, 6b/03, 10a/14, 14b/03, 16b/01, 16b/18, 16b/19, 18b/12, 19a/01, 19b/02, 19b/09, 19b/17, 20a/04, 20b/12, 20b/13, 20b/16, 20b/17, 20b/19, 21b/02, 22a/10, 23b/03, 24b/10, 25b/06, 25b/08, 26b/07, 27a/10, 30a/08, 38b/10, 49b/07, 49b/08, 49b/17, 58b/05, 58b/10, 62b/10, 63a/14, 65a/01, 65a/02, 65a/17, 75b/19, 76a/08, 83a/20, 84a/03, 85b/11, 85b/12, 89b/18, 90b/11, 96a/12, 98a/19, 99b/04, 100b/10, 102a/17, 102a/18, 104a/03, 104a/17, 104b/17, 111a/12, 112a/08, 112b/09, 112b/12, 113a/02, 113b/20, 115a/01, 117b/01, 117b/03, 117b/04, 118a/02, 118a/04, 119a/09, 124b/01, 125a/15, 127a/06, 127a/07, 127a/09, 127a/10, 127a/10, 127a/14, 127a/16, 127a/20, 127b/01, 128a/08, 128a/13, 128a/17,

133a/09, 137b/19, 145b/20, 148a/20, 155a/03, 157a/06, 161a/17, 161a/18, 167a/05, 169b/03, 187b/12, 201b/17, 205b/09, 209a/07, 209a/09, 209b/05, 209b/07, 209b/08, 209b/11, 212a/18, 215a/05, 215a/13, 215a/14, 220b/13, 220b/14, 221a/03, 221a/05, 221a/06, 221a/21, 222a/06, 222a/07, 222a/07, 228b/02, 228b/08, 235a/04, 236a/12, 238a/21, 242a/19, 243a/18, 252a/21, 268b/15, 271a/14, 281a/13, 286a/01, 286a/06, 289b/14, 289b/14, 292b/10, 296a/16, 298a/12, 301b/04, 304b/08, 307a/14, 307b/11, 310a/08, 315a/05, 320a/01, 321a/15, 327b/09, 327b/20, 329a/16

-ür érdi-ki 71b/12

-ür érdiler 6a/17, 10a/09, 22a/08, 71a/04, 99a/17, 100a/19, 117a/11, 128b/13, 157a/02, 158a/05, 163a/20, 171a/17, 185b/07, 198b/05, 203b/16, 221a/01, 221b/01, 228b/13, 233a/17, 290b/09, 305b/12, 308a/16, 308a/17, 325a/21

-ür érdim 93b/16, 114b/19, 133a/02, 261a/04

-ür érdiŋ 52b/12

-ür érdük 116b/02, 247a/04

-ür érmiş 9b/07, 292a/07

-ür érmiş dép 125b/16, 298a/05

-ürler érdi 227a/21

-y almas érdi 44b/16

[=1712]

ér- II Erişmek, yetişip dokunmak.

é.-di 27b/02

[=1]

ẓulm ér- 27b/02

[=1]

éren Yiğit, cesur, kahraman, bahadır.

é.+ler 55b/03, 101a/10, 147b/09, 242b/15, 260b/11

é.+ler bile 147b/11

é.+ler dék 38a/09, 156a/15

é.+ler ḳatarıda tut- 153b/20

é.+lerdin 44b/19

é.+lerge 101a/08, 147b/11

é.+lerim 20b/08

é.+lerniŋ 50b/05, 51a/06, 52a/06, 96a/02, 266b/02

é.+lerniŋ éri 52a/01

[=19]

érenlik Erenlik, yiğitlik, kahramanlık.

é. 35a/07, 67a/03

é. bile 35a/06, 41b/03, 45a/18, 45b/02, 49a/19, 60a/18, 60b/13, 69b/07, 80a/03, 122b/02, 137a/09, 186b/09, 188b/08, 199b/03, 319b/14

é.+de 41b/08, 47b/07, 93b/19, 105b/19, 154b/08, 154b/12, 188b/03

é.+din 78b/17, 255a/07, 323b/21

é.+ge 49a/11, 80a/02

é.+idin (érenligidin) 106a/09

é.+ige (érenligige) 42a/19

é.+ini (érenligini) 52b/03

é.+iŋ (érenligiŋ) 56a/05, 148a/12

é. ḳıl- 31b/01, 53b/08, 93b/18

é.+ler ḳıl- 53b/20, 63b/04

é.+lerini ḳıl- 47a/18

é.+ni 44b/19

é.+ni körgez- Erenliği göstermek (Erenlik hünerini göstermek, sergilemek). 147b/11

é.+niŋ 184b/13

é. sat- Erenlik satmak (Erenlik taslamak). 59b/19

[=44]

érī Far. Bir er, bir kahraman.

é.+ni 63a/10

[=1]

éri- Erimek; yok olmak.

é.-r 171a/04

é.-r sizler 68a/15

[=2]

mum dék éri- 171a/04

[=1]

érit- Eritmek.

é.-ip 87a/19, 120b/15

[=2]

érkek Hayvan, dev ve bitkilerin (**dīv, kergeden, keyik, şāẖ, şīr**) dişiyi dölleyecek cinste olanı. Krş.

erkek (Metnimizde bu kelime insan için kullanılmamaktadır.)
é. 32b/11, 32b/11, 53a/17, 98b/19, 104b/09, 104b/10, 154a/14, 159b/21, 161b/10, 167a/21
é. dīv 15a/06
é.+gini 32b/12
[=12]
érmes Bk. **émes**
é. 10a/10, 15a/04, 26b/20, 37b/17, 42b/05, 54b/04, 98b/03, 98b/03, 98b/03, 146b/15, 176b/15
é.+dür 5b/16, 23a/09, 34b/05, 46b/02, 88b/16, 145a/08, 155b/21, 159b/14, 237a/08, 239b/13, 320a/03, 324a/01
é.+dür (lāzım érmesdür) 42a/05
é. érdiler (-gen érmes érdiler) 320a/16
é. turur 91b/07, 98a/17
[=27]
érsiz Ersiz, kocasız, kocası olmayan.
é. 101b/01
[=1]
érte Bk. **erte**
é. 269b/07
[=1]
éş- Örmek; bükmek, sarmak, dolamak. Krş. **eş-**
é.-eduġanı 117a/19
é.-er érdiler 117a/10
é.-eyin dép 117b/02
é.-ip 117a/10, 117a/18, 117b/01, 117b/02, 117b/04, 117b/05, 117b/06
[=10]
éşek Eşek.
é. 160a/08, 162b/04, 162b/09, 193b/05
é.+iŋler 193b/10
é. terisi 137b/15, 141a/10, 141a/12, 141b/03
[=9]
éşik Eşik, kapı ağzı, giriş; kapı. Krş. **eşik**
é. 113b/06, 139b/06, 140a/04, 158b/08, 171a/20, 259b/06, 294a/05, 306a/13
é.+de 12a/14, 113b/07, 158b/09, 170a/11, 170b/20, 183a/18, 183a/21, 201b/18, 306a/14, 310a/08
é.+din 168b/09, 259b/02
é.+ge 143b/04, 268b/21, 294a/03, 294a/05
é.+i (éşigi) 83b/10, 84b/08, 121b/05, 205a/09
é.+i dék (éşigi dék) 100a/14, 175b/20, 186b/04
é.+ide (éşigide) 11b/18, 22b/18, 39a/07, 43a/19, 119a/17, 157a/12, 161b/11, 205b/07, 249b/15, 252a/12, 310b/01
é.+idegi (éşigidegi) 65b/17
é.+idin (éşigidin) 84b/08, 118a/09, 136b/07
é.+ige (éşigige) 12a/10, 140a/02, 157b/10, 159a/18, 201a/09, 211a/08, 269a/08, 306a/16, 315b/11
é.+im (éşigim) 205a/10
é.+imde (éşigimde) 128b/13, 203a/20
é.+imdin (éşigimdin) 158b/12
é.+imge (éşigimge) 36b/17
é.+imiz (éşigimiz) 81b/10
é.+ini (éşigini) 38b/06, 68a/13, 72a/02, 137b/16, 137b/17, 158b/17, 164b/02, 164b/02, 203a/06, 249a/17, 275b/05, 318b/07, 318b/09, 318b/16, 327b/21
é.+ini (éşigini bağla-) 52a/13
é.+ini (genclerinıŋ éşigini aç-) 17a/03
é.+ini (genclerniŋ éşigini aç-) 59a/17
é.+iŋde (éşigiŋde) 22a/12, 158b/11, 170b/16
é.+iŋdin (éşigiŋdin) 96a/01
é.+lerini 109a/11
é.+lerini (genclerinıŋ éşiklerini aç-) 64b/09
é.+ni 139b/07, 317a/10
é.+niŋ 177a/02
[=88]
éşit- İşitmek, duymak; haber almak, öğrenmek; dinlemek. Krş. **eşit-**
é.-edür 321b/02
é.-edür biz 129b/20

é.-eyin 45a/13, 292b/05
é.-eyli 278a/07
é.-gen 26a/12, 51b/18, 73b/11, 136a/20, 253b/09
é.-gen bol- 91a/20
é.-gen émes 232a/15, 316b/03
é.-gen émes érdi 326a/16
é.-gen émesdür 104b/06, 150b/12, 165a/14
é.-gen sen 48a/20, 48b/12, 49a/16, 69b/07, 208b/02, 213b/05, 253a/16, 325a/20
é.-gen siler 114a/17
é.-gen sizler 165a/04
é.-gendür 314b/01
é.-gendür men 49a/03, 61a/04
é.-gendürler 225a/16
é.-geni 88a/12, 302b/20
é.-genim yoḳ 10b/05, 87b/17
é.-genimdin 47a/03
é.-genini 86a/12, 92b/06, 240b/09
é.-genler 220a/14
é.-genlerini 82b/10
é.-gey sen 130a/15, 281b/08
é.-gey sizler 281b/05
é.-geyler 143b/09, 179a/08
é.-gil 42b/03, 80a/15, 143b/09
é.-güsidür 103a/03
é.-iŋiz 1b/14
é.-ip 2a/16, 4a/11, 4b/10, 5b/13, 9a/04, 12a/18, 12b/14, 13a/09, 13a/14, 13a/19, 19b/16, 20a/18, 21b/09, 25a/13, 26b/17, 27a/16, 28a/02, 30b/18, 35b/17, 37a/02, 38a/04, 40b/05, 40b/09, 40b/13, 41a/04, 45a/04, 46a/01, 46a/08, 47b/17, 50b/02, 52a/14, 55a/05, 61a/13, 64a/13, 65a/10, 66a/08, 66b/11, 69b/20, 70a/17, 70b/12, 72a/06, 72a/14, 75a/19, 76a/18, 92a/04, 92b/11, 93a/12, 93b/07, 95a/13, 95a/15, 95b/06, 96b/07, 100b/14, 103a/08, 106a/17, 106b/20, 108b/10, 112a/16, 113a/08, 113a/14, 114a/14, 116b/12, 117a/18, 119b/07, 121a/03, 122a/17, 123b/01, 137b/09, 139b/21, 140a/18, 146b/21, 149b/04, 151b/15, 157b/08, 157b/12, 158b/18, 160b/20, 162b/01, 163a/13, 163b/08, 164a/20, 168b/17, 169b/02, 176b/09, 178a/04, 178b/03, 190a/21, 198b/18, 199b/16, 200b/08, 201b/09, 205b/20, 206a/20, 207b/10, 211a/18, 216b/21, 217a/09, 221a/16, 222a/13, 222a/19, 222b/21, 224a/09, 224a/20, 224b/16, 226a/07, 227a/13, 230a/18, 231b/14, 232a/01, 233a/20, 234a/21, 236b/18, 238b/03, 240a/17, 240a/20, 240b/05, 241b/08, 241b/18, 242b/12, 243a/01, 245a/10, 248b/08, 251a/02, 251b/11, 252b/14, 255a/12, 256b/05, 256b/17, 256b/21, 260b/17, 261a/14, 262a/14, 264b/01, 265b/20, 270b/17, 270b/21, 274b/21, 276a/03, 276b/20, 278a/02, 278a/04, 279b/20, 280a/15, 280b/06, 281b/17, 284a/07, 284a/10, 284a/12, 285a/03, 285a/19, 286b/07, 290a/09, 290b/21, 291b/12, 292a/12, 292b/15, 292b/19, 295b/04, 296b/16, 302a/11, 303b/11, 309a/11, 309b/15, 310a/02, 310a/21, 313a/08, 315b/19, 316a/11, 322b/03, 323a/09, 324b/17, 329b/04, 329b/06, 331b/10, 331b/21, 332b/01
é.-ip bol- 294a/09
é.-ip érdi 136b/07, 304b/16
é.-ip érdim 59a/04, 125b/14, 158b/20
é.-medi 14b/04, 250a/21, 274b/07, 290a/05, 330a/14
é.-mediler 264a/14
é.-medim 170b/18
é.-mediŋ-mü 62a/07, 234b/11
é.-megen 205b/20
é.-megey 218b/19
é.-megey-ki 94a/13
é.-megil 122a/18
é.-mek kerek 127a/03, 145a/11
é.-mek üçün 306b/17
é.-meŋizler 309b/05

é.-mep érdi 308a/12
é.-mes érdi 221a/04
é.-mese 58b/15
é.-meseŋ 41a/16, 213b/18
é.-meseŋler 234a/04
é.-mesler 54a/02, 54a/04
é.-mey 198b/13, 231a/10, 273a/04, 281b/10
é.-mey sen 53a/01
é.-meydür 200a/12
é.-se 51b/13, 159a/13, 294b/17, 298a/02, 302b/07, 321b/08
é.-sek 219b/03
é.-seŋ 40a/13, 131a/04
é.-ti 2a/06, 3a/07, 11a/15, 14b/08, 15a/09, 20b/11, 21a/11, 23b/13, 23b/19, 26a/11, 27b/17, 28a/01, 30a/05, 30b/06, 33a/06, 33b/08, 34b/13, 35b/07, 35b/19, 36a/09, 37a/04, 37a/12, 37a/15, 38a/17, 38b/14, 42a/12, 43b/19, 44a/09, 44a/19, 46a/18, 49a/03, 49b/14, 53a/18, 54a/19, 55b/01, 58a/18, 59a/03, 61a/16, 63a/17, 72b/04, 72b/09, 73a/17, 75a/01, 75a/02, 75b/02, 76a/20, 77a/08, 77b/01, 77b/06, 79a/05, 79b/08, 79b/19, 82a/15, 84a/17, 85b/04, 86a/11, 86a/16, 87a/04, 89a/03, 89b/11, 90b/07, 90b/14, 91b/17, 92a/10, 93a/15, 94a/09, 94b/03, 95a/01, 95a/04, 96a/03, 98a/08, 100a/18, 100b/11, 102b/20, 104a/20, 104b/14, 104b/16, 105a/09, 105b/16, 106a/01, 108a/20, 108b/16, 111a/16, 111b/05, 113a/04, 113a/06, 113a/11, 114b/04, 114b/08, 114b/20, 116b/06, 118a/10, 118a/19, 118b/06, 119b/17, 139a/18, 144a/13, 144b/14, 146a/18, 146b/06, 149b/19, 150a/07, 151a/06, 151a/14, 152a/11, 152a/12, 152b/14, 159a/11, 162b/07, 166b/12, 167b/20, 170a/08, 175a/14, 176b/19, 181b/01, 181b/12, 183b/08, 183b/15, 185a/19, 188b/18, 189b/16, 189b/19, 190a/18, 195b/09, 196a/10, 197b/17, 202b/06, 204b/15, 208a/14, 211b/01, 211b/08, 212a/14, 215a/14, 215a/16, 215a/17, 215b/07, 218b/21, 219a/15, 220a/08, 221b/07, 222a/04, 223a/09, 224b/05, 225b/09, 233b/18, 235b/14, 238b/17, 242a/14, 242b/04, 243a/11, 250a/04, 251a/19, 251b/13, 251b/20, 252b/05, 254a/11, 264b/20, 265b/01, 267b/18, 268a/07, 272b/21, 276b/17, 277b/18, 278b/10, 279b/03, 290a/14, 292a/06, 297b/17, 297b/19, 298a/04, 298b/01, 306a/12, 307a/02, 307b/10, 308b/17, 309a/15, 310b/06, 310b/07, 317a/15, 317b/04, 318b/15, 330a/08, 332a/09, 332b/06
é.-tiler 22a/17, 34b/10, 38b/13, 95b/16, 103a/14, 109a/20, 154b/07, 162b/12, 162b/13, 177b/18, 182b/10, 189b/02, 198a/14, 205a/21, 253b/04, 267b/11, 286b/20, 303b/18, 315b/02, 315b/09, 328b/02
é.-tim 15b/06, 28a/03, 36b/20, 42a/13, 47a/07, 48a/04, 93a/13, 106a/07, 152a/07, 206a/13, 223b/12, 236a/07, 240a/19, 256b/14, 271b/11, 287a/15, 287b/02, 292a/07, 298b/11, 313a/17, 313b/14, 314a/03
é.-tiŋ 41b/20, 234a/07, 304a/02
é.-tiŋ-mü 288b/10
é.-tiŋ mü 102b/11
é.-tük 75a/17, 102a/06
é.-ür 43a/15
é.-ür érdi 25b/08, 98a/19, 128a/08, 133a/09, 157a/06, 243a/18, 292b/09, 307b/11
é.-ür érdiler 198b/05
é.-ürler 43b/04, 51a/17
[=519]
cavābnı éşit- 114b/04
duruşt sözler éşit- 271b/11
hūşınıŋ ḳulağı bile sözlerni éşit- 292b/09
hūşuŋnıŋ ḳulağı bile éşit- 80a/15

nām āvāzasını éşit- 48a/20
naṣīḥatımnı éşit- 41a/16
naṣīḥatını éşit- 14b/04, 53a/01
naṣīḥatlarını éşit- 1b/14
rāst sözlerni éşit- 251b/11
söz éşit- 127a/03
sözini éşit- 2a/06, 15a/09, 42b/03, 62a/07, 112a/16, 128a/08, 152a/11, 218b/19, 222a/19, 233b/18, 265b/01, 290a/05, 309b/05
sözler éşit- 253b/09
sözleri éşit- 315b/02
sözlerimni éşit- 168b/17
sözlerini éşit- 77a/08, 98a/19, 122a/18, 143b/09, 190a/21, 206a/20, 211b/01, 216b/21, 254a/11, 264a/14
sözleriŋni éşit- 51b/18, 236a/07
sözlerni éşit- 2a/16, 11a/15, 12a/18, 12b/14, 43b/19, 47b/17, 49a/03, 50b/02, 70a/17, 72a/06, 73a/17, 79b/19, 82a/15, 92a/04, 92b/11, 95a/04, 98a/08, 105b/16, 106a/01, 106a/17, 108b/16, 111a/16, 113a/14, 119b/07, 119b/17, 146a/18, 146b/21, 151b/15, 152a/12, 152b/14, 157b/08, 163a/13, 176b/19, 178a/04, 181b/01, 190a/18, 197b/17, 198b/18, 207b/10, 218b/21, 219a/15, 220a/08, 276b/17, 292b/15, 302b/07, 313a/08
sözni éşit- 4a/11, 4b/10, 5b/13, 13a/14, 13a/19, 14b/08, 19b/16, 21a/11, 23b/13, 26b/17, 27a/16, 30a/05, 30b/06, 30b/18, 34b/10, 34b/13, 35b/07, 35b/17, 35b/19, 36a/09, 37a/02, 37a/04, 37a/12, 37a/15, 38a/04, 40b/09, 40b/13, 41a/04, 43b/04, 44a/09, 46a/01, 46a/18, 52a/14, 53a/18, 54a/02, 54a/04, 55b/01, 58a/18, 61a/13, 61a/16, 65a/10, 66a/08, 66b/11, 70b/12, 75b/02, 77b/06, 79b/08, 85b/04, 86a/11, 86a/16, 87a/04, 89a/03, 89b/11, 90b/07, 92a/10, 93a/15, 93b/07, 94a/09, 94b/03, 95a/01, 95a/15, 95b/16, 100a/18, 102b/20, 104a/20, 105a/09, 106b/20, 111b/05, 114b/08, 114b/20, 116b/06, 117a/18, 122a/17, 137b/09, 139a/18, 140a/18, 144a/13, 146b/06, 149b/04, 150a/07, 154b/07, 159a/11, 162b/01, 162b/07, 163b/08, 164a/20, 170a/08, 175a/14, 181b/12, 182b/10, 183b/15, 189b/02, 189b/16, 199b/16, 200b/08, 201b/09, 202b/06, 211a/18, 211b/08, 217a/09, 221a/16, 221b/07, 222a/04, 222a/13, 224a/09, 224b/05, 225b/09, 227a/13, 232a/01, 234a/21, 235b/14, 236b/18, 240a/17, 240a/20, 242b/04, 242b/12, 243a/01, 251a/19, 251b/20, 252b/14, 255a/12, 256b/05, 256b/17, 256b/21, 260b/17, 262a/14, 264b/01, 264b/20, 270b/17, 270b/21, 274b/21, 276a/03, 276b/20, 279b/20, 280b/06, 281b/17, 284a/07, 284a/10, 284a/12, 285a/03, 285a/19, 286b/07, 288b/10, 290a/09, 292a/12, 292b/19, 296b/16, 298b/01, 309b/15, 310a/02, 310a/21, 317b/04, 321b/02, 323a/09, 324b/17, 328b/02, 329b/04, 329b/06, 331b/10, 332a/09, 332b/01
sözümni éşit- 95a/13, 200a/12
sözüŋlerni éşit- 206a/13
sözüŋni éşit- 129b/20
yaġlıḳ sözleriŋni éşit- 51b/13
yaman söz éşit- 170b/18
[=252]

éşitil- İşitilmek, duyulmak; haber alınmak, öğrenilmek. Krş. **eşitil-**
é.-di 70b/04, 72a/12, 104a/18, 115a/15, 143b/05, 198b/14, 212b/01, 223a/16, 226b/08, 253a/04, 255b/21, 260a/04, 284a/08, 284a/16
é.-di-ki 5b/05, 20b/07, 223b/10
é.-meydür 20a/05
é.-se 210b/10, 262b/19
é.-ür érdi 329a/16

[=21]
söz éşitil- 70b/04
[=1]
éşittür- İşittirmek, işitmesini sağlamak, duyurmak,
é.-di 119a/11
[=1]
ét- (Yardımcı fiil) Etmek, eylemek. Krş. **eyle-**
é.-(!) 314b/13
[=1]
ḫuccat ét- 314b/13
[=1]
étek Etek, giysinin belden aşağıda kalan bölümü.
é.+içe (yaḳasını étegiçe çāk ḳıl-) 62a/03
é.+igeçe (yaḳasını étegigeçe çāk ḳıl-) 2a/11
é.+imge (étegimge asıl-) 182a/09
é.+ini (étegini) 285a/08
é.+ini (étegini öf-) 221a/12
é.+lerimizni 78a/19
é.+leriŋizlerni ḳanġa bulġa- 152a/09
[=7]
éz- Ezmek.
é.-ip 122a/03
[=1]
ézil- Ezilmek, parçalanmak.
é.-ip 217a/07, 314b/14
[=2]
bağırlar ézil- 217a/07
[=1]

F

fadā < Ar. *fidā* Feda, bir amaç doğrultusunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.
f. (cān fadā ḳıl-) 234b/08, 267b/15
f. (cān u tenim fadā bol-) 293b/14
f. (cān u tenimiz fadā bol-) 34b/20, 325a/02
f. (cān u tenimni fadā ḳıl-) 31b/05
f. (cān u teniŋni fadā ḳıl-) 58a/15, 321b/14
f. (cānı fadā bol-) 189b/02
f. (cānım fadā bol-) 318b/10
f. (cānımızını fadā ḳıl-) 29b/09, 78a/19
f. (cānımnı fadā ḳıl-) 114b/19, 152b/10, 275b/01, 276a/12
f. (cānını fadā ḳıl-) 9a/19, 285b/17, 298a/12
f. (cānlarını fadā ḳıl-) 312a/13, 313b/01
f. bol- 142a/19, 149a/09, 166b/16, 169b/01, 318a/17
f. ḳıl- 77b/18
[=27]

faġfūr Çin (**Çīn**) hükümdarlarına verilen unvan.
f. 105b/02, 106a/02, 106b/05, 188b/01
f.+ġa 106b/11
f.-ı Çīn 88b/12, 91a/19, 105a/14, 105a/19, 105b/01, 105b/02, 105b/07, 105b/16, 106a/01, 106a/04, 106a/19, 106b/13, 184a/10, 188a/11, 188a/12, 188a/13, 235b/20, 310b/10, 324b/13, 325a/16, 327a/09, 328b/11
f.+nıŋ 106b/06, 106b/12, 188a/21
[=30]

Faġfūr I Şehzade. Türk hükümdarı Save Şah (**Sāva Şāh**)'ın oğlu. Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde yaşamıştır. Krş. **Faġfūr Şāh-zāda**
F. 256b/08, 256b/13, 256b/17, 257b/12, 257b/13
F.+ġa 256b/08, 256b/13
F.+nı 259b/05
[=8]

Faġfūr II Behram (**Bahrām IX**)'ın oğlu. Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde yaşamıştır.
F.+dur 295b/15
[=1]

Faġfūr Şāh-zāda k.a. Bk. **Faġfūr I**
F. 256b/11
[=1]

faḳlan < *paḳlan* Kuzu.
f. 119a/01, 176a/18, 176a/21
f.+dın 119a/05
f.+ġa 119a/03
f. göşti Kuzu eti. 160a/10, 174a/03, 175b/05
[=8]

fāl Ar. Fal, çeşitli şeylere veya durumlara bakarak gelecekte olacaklar hakkında anlamlar çıkarma.
f. (yaḫşı fāl kör-) 117b/07
f. (yaḫşı fāl tut-) 75b/19
f. (yaman fāl bol-) 42b/17
f. (yaman fāl kel-) 108b/08, 312b/18
f. (yaman fāl ḳıl-) 38b/16
f. (yaman fāl kör-) 304b/15
f. turur (ābdān fāl) 77b/14
f. turur (yaman fāl) 256a/02
[=9]

falāket Ar. Felaket, büyük dert, bela; perişan.
f. bol- 159b/11
f. turur 88b/13
[=2]

falās < Far. *palās* Kaba yünden dokunan giysi; kilim, yaygı. Krş. **palās**
f. (eski falās key-) 14a/19
f. sal- 171b/16
[=2]

Falāṭūn Ḥakīm Platon; Arapça söyleyiş ile Felatun yahut daha yaygın olarak Eflatun. İlkçağ Yunan filozofu. Behram (**Bahrām VI**) döneminde kendisinin öğrencilerinden olan yaşlı bir bilge, Behram'ın huzuruna elçiliğe gelmiş ve padişahın sorularına cevaplar vermiştir.
F.+nıŋ 180b/16
[=1]

fālçı Falcı, mesleği falcılık olan kimse.
f. érdi 255b/13
f. munaccım 268a/14
f.+nıŋ 264b/11
[=3]

falçıḳ < *palçıḳ* Balçık, çamur. Krş. **palçıḳ**
f. 323a/16
f. bile 234a/02
[=2]

fānī Ar. Fani, gelip geçici, baki olmayan.
f. 173a/01, 203a/07
f. (ʿālam-ı fānī) 81b/05
f. ʿālam 95b/09, 98a/14, 110b/07, 322b/13
f. ʿālamdın ket- 60b/10
f.+da (ʿālam-ı fānī) 329b/14
f.+dın (ʿālam-ı fānī) 102b/10
f.+dın (ʿālam-ı fānīdın ket-) 315a/10
f. dunyā 63a/06, 128b/18, 132a/03, 165a/09, 217b/05, 244a/19
f. dunyādın öt- 56a/19, 110a/05, 165a/07
f.+ġa (ʿālam-ı fānī) 97b/14
f.+nıŋ (ʿālam-ı fānī) 80a/02
f. turur 90a/12, 127a/18, 229a/08, 248b/13
[=26]

fānīlıḳ Fanilik, gelip geçicilik.
f.+ı (fānīlığı) 311b/14
[=1]

fānūs Ar. Uzun ayaklı süslü fener.
f.+lar (şīşa-ı billūrdın fānūslar) 104a/11
[=1]

Farābīn Kubad (**Ḳubād I**) ve Nuşirevan (**Nūşīravān**) dönemlerinde yaşamış bir pehlivan.
F.+nı 202a/19
[=1]

farāġat Ar. Dinlenme, istirahat etme.
f. (īş u farāġat ḳıl-) 217a/15
f. ḳıl- Feragat kılmak. (Dinlenmek). 171a/17
[=2]

Farāmarz Pehlivan. Rüstem (**Rustam I**)'in oğlu, Sohrab (**Suhrāb**)'ın kardeşi. Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde yaşamıştır. Krş. **Pahlavān-ı Farāmarz**
F. 43b/15, 44a/05, 44a/15, 44b/03, 57a/08, 61a/03, 67a/18, 67b/19, 67b/20, 68b/05, 68b/11, 69a/13, 69a/19, 70a/03, 70a/05
F. (Pahlavān-ı Farāmarz) 315a/08
F. bile 69a/05
F. ibn-i Rustam 55a/14, 55a/16, 64b/19, 67b/18, 68a/17, 68a/20, 69b/19
F.+nı 41b/11, 42a/04, 45b/11, 55a/15, 56b/01, 69a/05, 70a/06, 70a/07, 70a/19
F.+nıŋ 55b/06, 67b/20, 68a/20, 68b/02, 70a/02, 70a/03
[=39]

farāmūş Far. Unutma.
f. ḳıl- Unutmak. 35a/02
[=1]

Farānek Borzin (**Borzīn I**)'in üç kızından ve Behram (**Bahrām VI**)'ın eşlerinden biri.
F. 166b/19
[=1]

Farbıṭyūs İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın oğlu. Guştasb (**Guştāsb**) döneminde bahsi geçmektedir.
F. 24a/01
[=1]

Farfūryūs Nuşirevan (**Nūşīravān**) ile girdiği savaş neticesinde yaralanıp ülkesine kaçan Rum (**Rūm**) pehlivan.
F. 210a/16, 210a/21, 211a/12
[=3]

Farġān Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde şehir inşa eden ünlü bir usta.
F. 307b/10
F. érdi 307b/10
[=2]

Farhād k.a. Bk. **Pahlavān-ı Farhād**
F.+ġa (Pahlavān-ı Farhād) 209a/11
[=1]

Farīdūn k.a. Bk. **Fārīdūn Pād-şāh**
F. 2a/16, 67a/15, 302a/05, 306a/01, 319b/15

F. (Silm ibn-i Farīdūn) 4a/08, 7a/17, 7b/08
F. (Silm ibn-i Farīdūn Pād-şāh) 7a/16
F. (Şāh-ı Farīdūn) 333a/13
F. (Tūr ibn-i Farīdūn) 328b/17
F.+nıŋ 319b/15
F.+nıŋ (Silm ibn-i Farīdūn) 7a/16, 7b/06, 49a/08, 180b/17
F.+nıŋ (Tūr ibn-i Farīdūn) 16a/13, 49a/18, 88b/05
F. turur sen (Pād-şāh-ı Farīdūn) 169a/14
[=20]

Farīdūn Pād-şāh Pişdadiler hanedanı hükümdarlarından biri. Feridun-ı Ferruh (**Farīdūn-ı Farruḫ**) "Kutlu Ferruh" adıyla da bilinir. Abtin (**Ābtīn**)'in oğlu. Selm (**Silm)**, Tur (**Tūr)** ve İrec (**Īrec)**'in babası. Metnimize göre Dahhak (**Ḍaḥḥāk**) Abtin (**Ābtīn**)'i öldürmüş, kendisi de Dahhak (**Ḍaḥḥāk**)'ı öldürerek babasının intikamını ondan almıştır. Krş. **Farīdūn, Farīdūn-ı Farruḫ, Pād-şāh-ı Farīdūn, Şāh-ı Farīdūn**
F. 47a/03, 69a/16, 106a/12, 173a/02, 185a/15, 205b/14, 259a/07, 279b/17, 281a/02, 286b/06, 302b/07, 305a/04, 305a/06, 305a/08
F.+dın 43b/01, 154a/15, 165a/13
F.+ġa 305a/06
F.+ġaça 49a/07
F.+nı 328b/16
F.+nıŋ 5a/07, 14b/14, 39b/06, 110b/20, 161b/14, 165a/05, 200b/07, 202a/15, 274b/11
[=29]

Farīdūn-ı Farruḫ k.a. Bk. **Fārīdūn Pād-şāh**
F. 48b/16, 60b/10, 315a/04
[=3]

fārıġ < Ar. *fārig̱* İşini bitirmiş, kurtulmuş, boş kalmış; rahat, asude.
f. (köŋlümni fārıġ ḳıl-) 19b/07, 21b/05
f. bol- 76a/05, 80b/12, 87a/15, 99b/09, 175b/07, 258a/12
[=8]

Fārıḳīn Rum (**Rūm**) ülkesinde bir şehir.
F. şaharı 201a/01
[=1]

farmān Far. Ferman, buyruk, emir; yazılı padişah emri, yarlık.
f. 12a/09, 23a/07, 44b/12, 80a/15, 119a/01, 290a/02
f. (bende-i farmān bol-) 314b/16
f. (ḥukm farmān) 3b/03
f. bile 1b/06
f. bol- 36b/07, 201a/18, 201b/18, 216b/01, 227a/08, 239b/11
f.+dur biz (bende-i farmān) 89a/01, 155b/19, 178b/18
f. eyle- 1b/09
f.+ı 14a/09, 61a/20, 82b/08, 162a/01, 181a/13, 197b/12, 198a/20, 209b/01, 280b/07
f.+ı bile 9b/12, 15a/01, 24a/05, 156a/18, 186a/21, 186b/18, 197a/05, 203b/04, 293a/13, 326b/01, 329a/11, 331b/05, 331b/17
f.+ı birle 286a/08
f.+ı éken 198a/05
f.+ı kel- 250b/10
f.+ı turur 203b/03
f.+ıda 263b/09
f.+ıda bol- 74a/12, 118b/08, 124b/19, 128a/19, 200b/20, 203a/09, 263b/14
f.+ıda érdi 111a/03, 111a/09, 118b/06, 272b/10
f.+ıda érdi (taḫt-ı farmān) 74b/18, 222b/20, 232b/09
f.+ıda érdim 45b/04
f.+ıda érdiŋ 53a/20
f.+ıda ḳıl- 110b/14, 111a/15, 114a/18, 289a/10
f.+ıda tur- 53b/03
f.+ıda turur 76b/20, 81a/10
f.+ıda turur men 43b/14
f.+ıda tururlar 43b/05
f.+ıdadur 41b/08, 213a/10
f.+ıdadur biz 276b/21
f.+ıdadurlar 266a/18

f.+ıdağı 128a/13, 130b/13, 144a/17, 144b/09, 149b/06, 157a/13, 182a/04, 208a/07, 219a/09, 289b/20
f.+ıdağılar 205b/08, 228b/15
f.+ıdağılarnı 144a/20, 244a/09
f.+ıdağılarnıŋ 245a/04
f.+ıdın 37a/01, 46b/16, 46b/18, 47a/14, 52b/14, 129b/05, 264b/03, 308b/11
f.+ıdın çıḳ- 11a/01, 23b/05, 25a/01, 43b/14, 46b/04, 51b/16, 52b/13, 55a/06, 59b/14, 59b/14, 69a/08, 69b/06, 76a/04, 86a/03, 112b/06, 141a/14, 192a/21, 194a/14, 199b/09, 203a/03, 203a/14, 209b/02, 212b/06, 228b/16, 249a/20, 271b/19, 296a/08, 309b/21, 325a/19
f.+ıdın yan- 59b/13
f.+ıġa 43a/01, 217b/19, 220a/19, 229b/18, 263b/13
f.+ıġa (iblīsniŋ farmānıġa kir-) 41b/20
f.+ıġa (şayṭānnıŋ farmānıġa kir-) 59b/10
f.+ıġa (taḫt-ı farmānıġa kir-) 179a/04
f.+ıġa kir- 23a/15, 23b/11, 24a/11, 24b/01, 74b/20, 78b/05, 79a/18, 91b/04, 102a/03, 102a/17, 162a/07, 203a/01, 206b/06, 223b/06, 254b/10, 270b/10, 329a/04
f.+ım bile bol- 243b/14
f.+ımda 129b/12
f.+ımda érdi 48b/19
f.+ımda turur (taḫt-ı farmān) 292a/01
f.+ımda tururlar 91b/05
f.+ımdadur 133b/11, 184a/09, 194b/07, 195a/02
f.+ımdağı 74b/05, 153b/15, 165a/10, 182a/08
f.+ımdagılar 81b/11, 168b/06, 182b/09
f.+ımdağılardın 182b/02
f.+ımdın 88a/18, 93a/09, 100b/17, 263a/14, 309b/02
f.+ımdın çıḳ- 76a/06, 81a/17
f.+ımġa 132a/09
f.+ımġa boyun sun- 12a/11
f.+ımġa kir- 100b/17, 101a/18, 185a/20, 268a/04, 270b/12, 272b/05
f.+ımġa una- 42b/08
f.+ımız 105b/06
f.+ımızdadur 31a/20
f.+ımızdağı 140b/21, 156a/13
f.+ımızdın 78b/06, 157a/16
f.+ımızġa kir- 201b/18, 261a/17
f.+ımızny 157a/15
f.+ımnı tut- 105b/10, 220a/13
f.+ını 45a/12, 122b/04, 124a/05
f.+ını ḳıl- 129b/06, 193a/07, 218b/20
f.+ını taşla- 42b/06, 140b/19
f.+ını tut- 14b/20, 40b/08, 43b/08, 46b/05, 74b/20, 86a/11, 129b/04, 153a/18, 196a/09, 202b/02, 203b/01, 219b/11, 220a/15, 266a/20, 267a/18, 267a/20, 299a/20, 329b/09
f.+ıŋ bile 18a/07, 111b/20, 196b/17, 278b/18
f.+ıŋ turur 82b/08
f.+ıŋ turur biz (bende-i farmān) 82b/06
f.+ıŋda bol- 11b/11, 74a/18, 130a/09, 162b/05, 170b/13
f.+ıŋda ḳıl- 194b/07, 195a/02
f.+ıŋda turur 40b/06, 52b/09, 98a/03, 181a/20, 267b/15, 295b/21, 324a/20
f.+ıŋda turur biz 53a/10, 72a/07, 77b/18, 164a/11, 296b/02
f.+ıŋda turur men 3b/04, 24b/08, 64a/10
f.+ıŋda turur miz 2a/05
f.+ıŋda tururlar 48b/20
f.+ıŋdadur 146a/16, 186a/16, 317b/17
f.+ıŋdadur biz 2a/05, 146b/01, 224a/10, 245b/01, 281a/08
f.+ıŋdadur men 45b/05, 166b/14, 186a/15
f.+ıŋdadurlar 155a/17
f.+ıŋdağı 134a/12
f.+ıŋdağılarnı 249a/06
f.+ıŋdın 310a/03

f.+ıŋdın çıḳ- 2a/14, 11b/11, 61b/05, 109a/03, 324a/20
f.+ıŋġa (taḫt-ı farmānıŋġa kir-) 182b/12
f.+ıŋġa kir- 16a/15, 23a/12, 129b/17, 178a/01
f.+ıŋızlardaġı 209a/02
f.+ıŋnı ḳıl- 187b/18
f.+ıŋnı tut- 15a/07, 46b/13, 61a/13, 73b/04, 198b/15, 267a/17, 281a/09, 299b/03
f.+ıŋnıŋ 208a/18
f. kel- 309b/07
f. ḳıl- 31b/13, 39a/20, 53a/14, 107b/14, 124a/16, 172b/19, 181b/17, 192b/18, 292b/04
f.+lar ḳıl- 46b/15
f.+nı 82a/03
f.+nı ḳıl- 122a/20
f.+nı tut- 81a/14
f. turur biz (bende-i farmān) 119a/01
f. turur biz-(bende-i farmān) 69b/01
f. tururlar (bende-i farmān) 36a/07, 225b/05, 266b/12
f. tut- 1b/10, 69b/01
[=310]

farmān-bardār Far. Emri yerine getiren, emre itaat eden, muti.
f. bol- 11a/01, 23a/15, 53b/12, 105b/09, 137a/02, 151a/02, 198b/11, 200b/17, 200b/21, 206b/12, 233b/07, 300a/13, 320b/02
f.+dur biz 76b/08, 236a/21, 253a/07, 254b/07
f.+dur biz dép 296b/09
f.+dur men 8b/21, 25a/19, 136b/04, 226b/07, 240b/04, 291a/05
f.+ı bol- 234a/09
f. ḳıl- 95b/20, 101a/03, 110a/20, 228a/12
[=29]

farmān-bardārlıḳ İtaat etme, boyun eğme durumu.
f.+da 326a/07
[=1]

farmānla- Ferman buyurmak, ferman eylemek, emretmek.
f.-dı 3a/02, 5b/03, 8b/10, 10a/19, 12a/16, 12a/20, 12b/19, 13a/09, 16b/04, 16b/10, 16b/20, 22b/07, 22b/11, 22b/17, 23b/07, 24b/09, 24b/11, 27a/17, 28a/12, 29a/13, 29b/16, 30a/15, 31a/11, 31a/14, 31b/17, 31b/18, 32a/16, 32b/06, 32b/09, 32b/16, 33a/01, 33a/16, 33b/20, 34a/19, 35b/01, 35b/12, 36a/10, 36b/10, 37b/05, 37b/15, 37b/15, 38a/19, 40a/07, 42b/17, 43a/07, 44b/13, 46a/09, 47a/17, 48a/02, 48b/13, 50b/15, 54a/07, 54a/20, 55a/07, 57a/10, 58b/05, 62a/13, 62b/13, 64b/04, 66a/10, 66a/11, 66b/07, 66b/13, 68a/05, 69b/17, 70a/02, 70a/06, 70b/06, 71a/05, 72a/12, 72b/17, 74a/09, 74a/19, 74b/07, 76b/16, 77a/13, 77a/15, 79a/13, 79b/10, 80b/06, 81b/15, 86a/05, 87a/13, 87b/03, 87b/09, 87b/12, 88a/02, 88a/03, 89a/13, 89a/16, 90b/13, 91a/14, 91b/12, 91b/14, 92a/11, 92b/05, 93a/02, 93a/04, 93b/01, 95b/06, 96b/20, 97a/02, 98b/08, 99a/15, 99a/17, 99a/20, 100a/06, 100b/02, 102a/10, 103b/14, 103b/20, 105a/19, 106a/01, 106a/19, 106a/20, 106b/05, 108b/01, 109b/02, 111a/17, 111b/05, 111b/06, 111b/19, 112b/02, 113a/05, 115b/10, 115b/16, 116b/19, 119a/01, 120b/05, 121a/07, 122a/06, 122a/08, 122a/12, 124a/06, 124a/09, 124a/13, 125b/09, 126b/04, 130a/13, 133a/19, 136b/05, 136b/14, 136b/20, 137b/04, 137b/06, 137b/13, 140a/05, 140b/16, 141a/04, 141a/06, 141a/06, 142b/08, 143a/04, 143b/10, 144a/01, 144a/06, 146b/06, 147a/10, 147a/20, 148a/14, 149a/18, 149b/15, 151a/17, 151a/20, 152a/18, 152b/16, 152b/20, 155a/15, 156a/16, 156b/18, 157a/01, 157a/11, 159a/17, 161b/09, 163b/09, 163b/17, 164a/03,

166a/11, 166b/20, 168b/15, 169b/20, 170b/06, 171a/02, 171a/18, 171a/19, 172b/21, 173a/10, 174a/03, 174b/08, 174b/10, 175b/10, 175b/17, 178b/19, 179a/05, 179b/14, 179b/19, 180a/02, 180b/10, 181b/01, 183a/21, 183b/08, 184b/02, 184b/05, 185b/17, 186b/19, 187a/16, 187a/21, 190b/02, 191b/15, 192a/02, 192b/04, 192b/09, 192b/20, 193a/06, 195a/06, 195a/20, 198a/16, 199a/04, 199a/16, 199b/01, 199b/12, 199b/12, 199b/16, 201b/19, 202b/11, 202b/16, 202b/20, 204b/05, 206b/03, 207a/05, 207b/16, 208a/01, 209b/16, 210a/05, 210a/11, 210a/18, 211a/02, 211a/08, 212a/06, 214a/08, 215b/17, 215b/20, 216a/07, 216a/18, 217a/02, 218b/08, 219a/02, 219a/21, 220b/14, 221b/11, 221b/14, 222a/10, 222a/16, 222a/21, 222b/11, 223a/04, 223a/05, 224b/09, 224b/20, 225a/03, 225a/09, 226a/05, 226a/11, 226a/18, 227a/14, 227a/19, 227b/01, 229a/05, 230a/17, 230b/04, 231a/11, 231a/16, 231b/01, 232a/08, 238a/13, 240b/21, 241a/02, 241a/03, 241a/04, 241b/03, 241b/08, 241b/11, 242a/08, 242a/19, 242b/16, 245a/18, 245b/18, 246a/03, 250a/08, 250a/21, 250b/12, 251b/16, 251b/20, 252b/11, 253a/14, 253b/11, 255a/16, 255b/03, 256a/09, 256a/09, 256a/10, 257a/13, 258b/04, 258b/17, 259a/05, 259a/09, 259b/08, 259b/11, 259b/13, 260a/14, 260a/18, 260a/19, 260b/21, 261a/15, 261a/21, 261b/09, 261b/12, 262a/16, 262b/03, 262b/11, 263a/15, 263b/04, 265a/02, 266b/20, 267a/03, 267a/12, 267a/13, 268a/13, 268b/16, 270a/16, 273b/20, 276a/15, 276a/16, 277a/09, 277a/10, 278a/03, 279a/17, 279a/20, 279b/04, 279b/08, 280a/02, 281a/09, 282b/04, 282b/13, 283a/16, 283b/16, 284b/03, 284b/05, 285a/04, 287b/01, 287b/14, 288a/09, 288b/19, 289a/06, 292b/10, 293a/12, 295a/15, 295a/17, 295b/07, 297b/13, 297b/13, 297b/14, 299b/16, 300a/15, 300b/13, 300b/21, 301a/18, 301b/17, 301b/18, 302a/04, 302b/11, 304a/18, 304b/20, 305a/13, 305a/15, 306b/11, 306b/15, 307a/16, 307b/07, 308b/18, 309a/10, 315b/19, 318b/15, 319a/13, 320a/15, 320a/16, 322b/18, 323a/02, 323a/10, 323a/12, 325b/18, 327a/01, 329b/21, 331a/14, 332a/11, 332b/16, 333a/01, 333a/06

f.-dı-ki 22b/18, 159a/18, 307a/19

f.-dıŋ 163a/01

f.-ġan 276a/07, 299b/02

f.-ġan dék 60a/02

f.-ġan émesdür 231b/21

f.-ġandur 181a/08

f.-ġanı 121b/09

f.-ġanım yoḳ 55b/05

f.-ġay sen 127b/12, 268b/01

f.-ġıl 47a/20, 54b/05, 80a/16, 87b/11, 91b/20, 108a/04, 122b/12, 125b/08, 147a/18, 184b/08, 215b/15, 257b/12, 299b/15, 307b/21

f.-mas érdi 100a/03

f.-p érdi-ki 55a/05

f.-pdur 15a/18, 48a/05, 204a/07

f.-r sen 53b/20, 193b/13, 243b/04, 299b/04

f.-sa 36b/14, 37b/06, 61b/12, 86a/10, 122a/17, 199b/09, 203b/19, 240a/20, 254b/14

f.-saŋ 23a/07, 42a/09, 56b/02, 73b/04, 89a/01, 164a/11, 178a/01, 183b/10, 186a/15, 228a/09,

245b/02, 253a/07, 269b/05, 291a/05
f.-ydur 259a/12
f.-yın 15a/05, 125a/07
[=460]
iş farmānla- 100a/03, 276a/07
[=2]

Farruḫ I Kendisini, eşek derisine hapseden kayserin elinden kurtaran cariyeye Şapur (**Şāpūr III**)'un verdiği ad.
F. dép 143a/06
[=1]

Farruḫ II Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde İran (**Īrān**)'lı pehlivanlardan biri olan Behram (**Bahrām XII**)'ın babası.
F.+ġa (Bahrām ibn-i Farruḫ) 285b/10
[=1]

Farruḫ III k.a. Bk. **Farruḫzād III**
F.+nıŋ 302b/21
[=1]

Farruḫzād I Guştasb (**Guştāsb**)'ın Rum (**Rūm**) ülkesindeki takma adı. Bk. **Guştāsb**
F. 11a/15, 13a/20
F.+ġa 11a/01, 11a/16
F.+nı 11a/08
F.+nı (Pahlavān-ı Farruḫzād) 12a/12
F.+nıŋ 13a/11
F. turur 13a/12
[=8]

Farruḫzād II Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde Behram (**Bahrām IX**)'ın emrindeki pehlivanlardan biri.
F. 276b/07
[=1]

Farruḫzād III Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde vezir, ünlü bir bilge ve kahraman. Krş. **Farruḫ III**
F. 285b/06, 309b/10, 309b/11, 309b/15, 309b/15, 309b/18, 309b/20, 310a/02, 310a/07, 310a/09, 310a/11, 310a/12, 310a/14, 310b/01, 311a/07, 311a/17, 311a/20, 317a/01
F.+dın 314b/03
F.+dın turur 310a/04
F.+ġa 308b/13, 309b/08, 310a/05
F.-ı şūm 318b/21
F.+nıŋ 308b/14, 310a/05, 310a/06, 311a/07, 311a/16, 316b/21
[=30]

Farruḫzād IV Son (**Yezdigerd III**)'dan bir önceki Sasani (**Sāsānī**) hükümdarı. Hürmüz (**Hurmuz IV**)'ün oğlu.
F. 320b/04
F. ibn-i Hurmuz 317a/20
[=2]

Farruḫzād V Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Farruḫzād II**
F. 323b/13, 324a/11, 324a/13, 324b/17, 325a/08, 325b/09, 326a/06, 326a/08, 326b/01
F. (Pahlavān-ı Farruḫzād) 326a/20
F.+nı 320b/18, 324a/03
F.+nıŋ 323b/18
[=13]

Fārs İran (**Īrān**)'ın güneyinde bulunan ve kültür başkenti olarak nitelendirilen vilayet. Pars kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan Fars, bugünkü İran (**Īrān**)'da güneyde İran körfezi, doğuda Kirman, kuzeyde İsfahan, batıda Huzistan'la çevrili bölgededir.
F. 201a/03, 203b/08
F. daryāsı 117a/07
F.+dın 256b/14
F.+ġa 137a/02, 177a/13
F. ḫalḳı 198b/18
F.+nıŋ 113a/06
F. şaharı 2b/12, 75b/10, 110b/12, 113a/05, 114a/09, 116a/03, 121a/13, 150b/02, 150b/06, 199b/11
F. şaharīları 198b/11
F. ṭerefi 113b/03, 119a/13
[=21]

Fārsī Farslı, Fars halkından olan; Farsça.
F. 290a/16
F.+larda 190a/10

F. tılġa keltür- Farsçaya tercüme etmek. 241a/03
[=3]

Fārslıḳ < *Fārslıġ* Farslı, Fars halkından olan.
F. 290a/06
[=1]

Farşīdard Behram (**Bahrām VI**) döneminde bir köyün ulusu olan yaşlı, cimri ve huysuz çiftçi.
F. 172a/15, 172a/17, 172b/12, 172b/14, 173a/07, 173a/08
F.+nıŋ 171a/11, 172b/18
F. turur 172a/05
[=9]

faryād Far. Feryat, haykırış, çığlık; imdat isteme, yardım dileme; sızlanma, şikâyet.
f. 104b/16, 210b/10
f. (ḫurūş u faryād ḳıl-) 170a/08
f. (naʿra u faryād ḳıl-) 38b/09
f. bile 328b/14
f. fıġān 68a/08
f. fıġān ḳıl- 20a/09, 60b/07, 61a/05, 214b/11
f.+ı (nāla u faryād) 31a/03
f.+ıġa yet- 85a/07, 128b/08
f.+ımġa yet- 80a/09, 109a/18, 314b/20
f.+ımızġa yet- 145a/16
f.+ımnı 280a/17
f.+ıŋdın 238a/12
f. ḳıl- 20a/03, 25b/09, 30b/05, 33a/12, 38b/13, 39a/05, 43b/20, 44a/20, 146a/04, 153a/16, 166a/12
f. u fıġān 62b/04, 109b/08, 110b/06, 295a/06
f. u fıġān ḳıl- 2a/11, 18a/07, 20a/19, 21a/01, 21a/08, 28a/02, 28b/05, 28b/13, 55a/13, 56b/13, 56b/16, 57a/09, 60a/16, 61a/03, 62a/02, 62b/13, 62b/17, 67b/13, 70a/20, 79b/14, 80b/05, 109b/03, 110a/04, 151a/06, 159b/16, 160b/18, 194a/01, 195a/20, 196b/01, 199b/17, 202b/16, 206b/01, 207a/06, 214a/21, 214b/05, 214b/14, 237b/20, 238a/07, 258b/13, 259a/16, 286b/01, 290b/14, 294a/16, 297b/20, 318b/09, 320b/12, 331a/05
f. u fıġān ḳof- 67b/11, 90a/02
f. u nāla ḳıl- 238a/01
f. u zārī ḳıl- 60a/17
f. u zārlıġ ḳıl- 67b/17
f. u zārlıḳ 20a/11
[=87]

faryādī Far. Bir feryat.
f. 104a/17
[=1]

Faryān İskender (**İskender**) döneminde Endülüs (**Endülüs**) padişahlarından biri. İskender (**İskender**) tarafından öldürülmüştür. Krş. **Faryān Pād-şāh**
F. 91b/10, 91b/11, 91b/14
F.-ı Mışrī 105b/08, 106a/07, 110b/03
F.+nıŋ 92a/08
[=7]

Faryān Pād-şāh k.a. Bk. **Faryān**
F.+nıŋ 92b/06
[=1]

farż Ar. İslam inancında, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan yükümlülük.
f. eyle- 1b/05
[=1]

farzāna Far. Âlim, bilgin; satranç oyununda vezir. Krş. **farzāne**
f. 238a/07, 239a/01, 239a/02, 239a/04, 239a/13
f. bol- 239a/13
f.+dın 238a/13
f.+larnı 239a/10
f.+larnıŋ 238a/03
f.+sı 237a/01, 238a/05, 238b/21
f.+sını 238b/20
[=13]

farzand Far. Oğul, çocuk, evlat.
f. 23b/04, 23b/05, 80a/07, 90b/06, 94a/08, 94a/10, 172a/17, 213b/14, 217b/21, 248a/16, 249a/17, 302a/18, 325a/02
f. bol- 147a/19, 148b/19, 168a/15, 168a/15, 302a/15

f.+dın 225b/20, 248a/15, 248a/15, 282a/20
f.+ı 48a/10, 144b/21, 167b/09, 295a/14
f.+ı-ki 151a/05
f.+ı dék 144a/20
f.+ı turur 302a/21
f.+ım 26b/19, 67b/12, 110a/19, 144a/09, 242b/11, 242b/13, 315a/20, 331b/03
f.+ım dép 67b/12
f.+ım turur 123b/16
f.+ımġa 313a/05
f.+ımnı 111b/20, 190a/08, 227b/03
f.+ımnıŋ 26b/19
f.+ını 63b/09, 226a/13, 233a/15, 295a/15
f.+ınıŋ 234a/07, 295b/10
f.+ıŋ 133b/04, 233a/11
f.+ıŋdın 131b/02
f.+ıŋġa 90a/09, 131b/02, 131b/08, 197a/04, 219b/20, 233a/13
f.+ıŋlar 129a/19
f.+ıŋnı 63b/08, 126b/07
f.+ıŋnıŋ 146b/05
f.+larda 217b/21
f.+ları üçün (bala farzand) 179a/21
f.+larım 18a/10, 56b/15
f.+larımnı 298b/21
f.+larını 38b/02
f.+larınıŋ 82a/12
f.+larıŋdın 131b/08
f.+larıŋġa 95b/04, 328b/05
f.+larıŋnı 35b/06, 312a/07
f.+nı 129a/19
f.+nıŋ 255a/09
f. turur 27b/01
[=78]

farzandī Far. Bir oğul.
f.-ı nām-dār 80a/20
[=1]

farzandlıḳ Evlatlık, evlat olma durumu. Krş. **ferzendlik**
f.+ġa 48a/10
[=1]

farzāne Bk. **farzāna**
f.+sige 236a/16
[=1]

farzīn Far. Satranç oyununda vezir.
f.+nı 230a/21
[=1]

faṣāḥatlik < *faṣāḥatlig* Kurallı, ahenkli, etkileyici ve inandırıcı söz; böyle söz söyleme yeteneğine sahip kimse.
f. 77a/08
f. (balāġat u faṣāḥatlik bol-) 220a/04
[=2]

fāsıḳ < Ar. *fāsiḳ* Günahkâr, fesatçı kimse.
f.+nıŋ 330b/01
[=1]

fāş Far. Ortaya çıkmış, duyulmuş.
f. bol- 278a/02
[=1]

Faşāş Ercast (**Arcāst**)'ın ordusundaki pehlivanlardan biri.
F. 16b/16
[=1]

fatġına < *patġına* Çabucak, hemencecik. Krş. **patġına**
f. 23b/15, 52a/06, 64b/08, 92a/18, 105a/07, 113b/18, 157b/13, 168a/10, 248a/10, 294a/10, 297a/07, 299b/04
[=12]

fatḥ Ar. Fetih, bir şehri veya mevkiyi ele geçirme.
f. ḳıl- 31b/12
[=1]

fatman Bk. **patman**
f. érdi (altmış fatman) 105a/11
[=1]

fāyıda < Ar. *fā'ide* Fayda, yarar.
f. 168a/09
f. ḳıl- 42a/11, 78b/03
f.+sı 114a/06
[=4]

fāżıl < Ar. *fāżil* Faziletli, erdemli, akıl ve meziyette üstün.
f. (vazīr-ı ʿāḳıl u dānışmand u fāżıl) 123a/02
f. (dānışmand-ı fāżıl) 219a/04
[=2]

felek Ar. Gökyüzü; dünya, devran; talih, baht; kader, alın yazısı.
f. 39b/03, 42b/07, 67a/09, 115b/05, 156b/03, 163b/06, 221a/12, 325a/07

f. çevrül- 50b/03, 143b/13, 205b/04, 214a/13, 325b/01, 326b/03
f.+de 57a/13
f.+de (kehkeşān-ı felek) 183a/17
f.+din 64a/16, 84b/15
f.+ge 37b/11, 38a/01, 63a/01, 68a/09, 70a/10, 81b/14, 99a/19, 115b/02, 136a/01, 140b/10, 191a/13, 195a/21, 197a/21, 205a/16, 209b/19, 210b/03, 236b/09, 237b/09, 260b/03, 274a/03, 284b/11, 295a/06, 324a/06, 327b/09
f.+ge (kehkeşān-ı felek) 10b/01, 32a/08, 34a/04, 34b/09, 58b/07, 68a/09, 89b/18, 100a/10, 102b/07, 104a/10, 107a/19, 110b/06, 209b/13, 307b/05
f.+ge (yetinçi felek) 26b/01
f.-i ser-gerdān 62b/04, 78a/02
f. maḳṣūdıça çevrül- Felek maksudunca dönmek (Maksadı doğrultusunda her şey yolunda gitmek). 204b/21
f. maḳṣūduŋça çevrül- 166a/06, 216a/21
f.+ni 65a/11
f.+niŋ 65a/06, 80a/11, 82a/18, 115a/15, 237a/02, 261a/06, 321b/04, 322a/06
f.+niŋ gerdişi Kader, alın yazısı. 6a/08, 7a/15, 41a/03, 58a/19, 64a/17, 78b/15, 95b/09, 124b/14, 130a/19, 137a/08, 143b/14, 143b/19, 149a/06, 235b/19, 242a/02, 242a/21, 243a/14, 280b/03, 301b/15, 321a/17, 325a/21
f.+niŋ gerdişige ḳara- 26b/11
f.+niŋ yaḫşı ve yaman aḥvālıġa ḳara- 64b/01
f. ü keyvān 194a/03
[=95]

ferseng Far. Fersah; kullanıldığı yere ve zamana göre uzunluğu değişen, yaklaşık beş kilometrelik uzaklık ölçüsü.
f. (bir ferseng yer) 315a/05
f. (iki ferseng) 140b/05
f. (iki ferseng yer) 127a/13
f. (iki ferseng yol) 35b/11, 76b/11, 119a/11, 210b/04, 260a/07, 297a/18
f. (ḳırḳ ferseng yol) 34b/08
f. (ne-çend ferseng yer) 83a/01
f. (neçe ferseng yol) 32a/02
f. (ottuz ferseng) 98b/15
f. (ottuz ferseng yol) 34b/06, 178b/10
f. (tört ferseng yol bar-) 116b/03
f. (üç ferseng) 35b/20, 98b/16
f. (üç ferseng yolġaça) 214b/12
f. (yeti ferseng yer) 29a/08
f. (yetmiş ferseng yol) 278a/19
f.+dür (tört ferseng) 91a/13, 91a/14
f. érdi (üç ferseng) 4a/08
f. turur (ḳırḳ ferseng) 35b/20
f. turur (üç ferseng) 173b/15
[=26]

Ferşādverd k.a. Bk. **Ferşīderd**
F. 14b/02
[=1]

Ferşīderd Pehlivan. Guştasb (**Guştāsb**) ile Ketayun (**Ketāyūn**)'un oğlu, İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın kardeşi. Krş. **Ferşādverd**
F. 26b/03, 26b/03, 27b/19, 28b/07, 31a/18, 35b/14, 41a/18
F.+ni 23a/16, 26a/16, 28b/04
F.+niŋ 28a/01, 28a/01, 28b/15, 28b/20, 30a/19
[=15]

ferzendlik Bk. **farzandlıḳ**
f. 131b/03
[=1]

fıçaḳ < *pıçaḳ* Bıçak; sap ve kesici madenî kısımdan ibaret kesme aleti.
f. 293b/03
[=1]

fıġān < Far. *fiġān* Figan, acıyla bağırma, haykırma, feryat.
f. (faryād fıġān ḳıl-) 20a/09, 60b/07, 61a/05, 214b/11
f. (faryād u fıġān) 62b/04, 109b/08, 295a/06
f. (faryād u fıġān ḳıl-) 2a/11, 18a/07, 20a/19, 21a/02, 21a/08, 28a/02, 28b/05, 28b/13, 55a/13, 56b/13, 56b/16, 57a/09, 60a/16,

61a/03, 62a/02, 62b/13, 62b/18, 67b/13, 70a/20, 79b/14, 80b/05, 109b/03, 110a/04, 151a/06, 159b/16, 160b/18, 194a/01, 195a/20, 196b/01, 199b/17, 202b/16, 206b/01, 207a/06, 214a/21, 214b/05, 214b/14, 237b/20, 238a/07, 258b/13, 259a/16, 286b/01, 290b/15, 294a/16, 297b/20, 318b/09, 320b/12, 331a/05

f. (faryād u fıġān ḳof-) 67b/11, 90a/02

f. (ḫurūş fıġān ḳıl-) 259a/15

f. (ḫurūş u fıġān çıḳ-) 210b/11

f. (ḫurūş u fıġān ḳıl-) 39a/05, 63b/17, 316a/08, 316b/09

f. (ḫurūş u fıġān ḳof-) 56b/12, 150a/21

f. (ḫurūşān u fıġān ḳıl-) 330a/09

f.+ı (faryād fıġān) 68a/09

f.+ı (faryād u fıġān) 110b/06

f.+ı (ḫurūş u fıġān) 39a/06

[=68]

fīl Ar. < Far. *pīl* Fil (hayvan); satranç oyununda çapraz hareket ettirilen taş. Krş. **pīl**

f. 6b/15, 15b/12, 24b/11, 66b/12, 84b/08, 84b/09, 89b/18, 125b/15, 161a/12, 208a/21, 209a/17, 209b/10, 227a/19, 236b/06, 237b/20, 238b/19, 239a/11, 239a/14, 239a/15, 256b/20, 311b/09, 324b/16, 325b/03

f. (mest fīl) 47b/03, 52b/04, 56b/09, 83b/11

f. bile 236b/16

f. dék 6b/13, 8a/16, 8b/11, 17b/20, 19a/10, 30a/04, 56a/06, 56a/08, 60a/13, 105b/20, 118a/02, 125b/14, 138a/08, 169a/19

f. dék (mest fīl) 17b/13, 18b/11, 25b/05, 46a/05, 56a/04, 99b/04, 225a/06, 284a/12

f.+dın 82a/17, 187b/06, 212b/05

f.+ġa 68b/04, 103b/01, 285a/03, 285a/04

f.+ġa (mest fīl) 111a/09

f.+ġa mindür- 127b/01, 311b/09

f.+ġa suvār bol- 237b/08, 284b/19

f.+ı 238b/01

f.+lar 132b/17, 183a/17, 206b/07, 211b/14, 239a/09, 258b/07, 300a/17

f.+lar (cengī fīl) 89a/11, 308b/04

f.+lar (mest fīl) 88b/06

f.+lar bile 88b/09, 191b/04

f.+lar bile (cengī fīl) 252b/20

f.+larġa 68a/06, 179b/08, 184a/03, 209b/21, 210b/16, 211a/13

f.+ları 89b/01, 89b/02

f.+ları (cengī fīl) 257a/17, 309a/13

f.+ları bile (ceng fīlları) 11b/16

f.+larını 107a/02

f.+larını (cengī fīl) 107a/05

f.+larınıŋ 225b/06

f.+larnı 127b/07, 186a/17, 239a/10, 258b/04

f.+larnı (cengī fīl) 258b/04

f.+larnı (mest fīl) 45b/17, 48b/03, 89a/09, 186a/06

f.+larnıŋ 89a/11, 89a/12, 258b/06, 258b/14, 300a/17

f.+nı 230a/20, 285a/04

f.+nı (mest fīl) 83b/10

f.+nıŋ 7b/03, 24b/12, 32a/15, 42a/15, 83b/12, 83b/12, 87a/11, 99a/02, 107b/05, 165b/03, 191b/06, 237b/11

f.+nıŋ (mest fīl) 42b/10

f. tişi 96a/12

[=121]

Fīlaḳūs Filikos; Darab (**Dārāb**) döneminde Rum (**Rūm**) padişahı. Ruşenek (**Rūşenk**)'in babası, İskender (**İskender**)'in dedesi. Ancak insanlar onu İskender (**İskender**)'in babası olarak bilmektedir. Krş. **Fīlaḳūs Pād-şāh**

F. 74b/17, 75a/01, 75a/05, 75a/06, 75b/16, 88b/03

F. (İskender-i Fīlaḳūs) 93b/06

F.+dın 75a/09

F.+ġa 75b/18

[=9]

Fīlaḳūs Pād-şāh k.a. Bk. **Fīlaḳūs**

F. 75b/03, 75b/15, 75b/20, 76a/08

F.+ġa 74b/18, 75b/02

F.+nıŋ 75b/06, 75b/12

[=8]

fīlbān Far. Fil bakıcısı, fil sürücüsü.
f.+lar 89b/01
[=1]

fīl-tan Bk. **fīl-ten**
f.+ġa (Rustam-ı fīl-tan) 57b/17
[=1]

fīl-ten Far. Fil tenli, iri yapılı. Rüstem (**Rustam I**)'in lakabı. Krş. **fīl-tan** Bk. **Rustam I**
f. 50a/08, 57b/20, 58a/06, 58a/09, 58a/12, 58a/13, 58a/19, 58a/20, 58b/07, 58b/11, 58b/14, 67b/12
f. dék (Rustam-ı fīl-ten) 46a/03
f. (Rustam-ı fīl-ten) 273a/18
f.+ge (Rustam-ı fīl-ten) 42b/09
f.+niŋ (Rustam-ı fīl-ten) 53a/06
[=16]

fīl-ten Rustam k.a. Bk. **Rustam I**
f.+dın 56b/20
[=1]

fırāḳ < Ar. *firāḳ* Ayrılık; ayrılığın sebep olduğu acı, üzüntü, gam.
f. 61b/18
f.+ıda 31b/01, 68b/13, 71a/15, 94b/06, 235b/13, 239a/21, 239b/01, 286b/01, 295b/01, 303a/06, 316a/10
f.+ıŋda 42b/02, 60a/10, 110a/20, 316b/08
f.+ıŋlarġa 56b/15
[=17]

Fırdavsī k.a. Bk. **Mavlānā Fırdavsī**
F. (Ḥażrat-ı Mavlānā Fırdavsī ʿalayhı'r-raḥma) 321a/03
F. (Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāh) 23b/01, 40a/19, 194a/08, 229a/01
F. (Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh) 1b/12, 6b/07, 11a/04, 14a/15, 31b/12, 54a/18, 64b/20, 69a/05, 70b/19, 81a/01, 83a/18, 85b/08, 88a/14, 90b/20, 97a/10, 99a/09, 102a/01, 105a/16, 110b/13, 117a/06, 121b/11, 125b/01, 130a/12, 135b/05, 140b/01, 143b/01, 145b/10, 148b/03, 155b/12, 160b/03, 163a/17, 167a/08, 171a/13, 177a/14, 182b/19, 190b/09, 196b/09, 201a/07, 204b/04, 211b/21, 216a/17, 220b/18, 222b/11, 232b/05, 239b/06, 244a/03, 247b/12, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 277a/08, 289a/18, 297b/09, 303a/01, 311b/17, 317b/01
[=61]

fırīb < Far. *firīb* Aldatma, kandırma, hile.
f. ber- Firib vermek (Aldatmak, yanıltmak, kandırmak). 11a/20, 11b/07, 54b/08, 59b/02, 63b/05, 235b/17, 256b/01, 276a/09, 309b/17
f. bile 256a/19
f.+dın özge (mekr ü fırīb) 236a/10
f. ye- Firib yemek (Aldanmak). 165a/01
[=12]

fırīfta < Far. *firīfta* Aldatılmış, kandırılmış.
f. bol- Firifte olmak (Aldanmak, kanmak). 185a/12, 255a/10
f. ḳıl- Firifte kılmak (Aldatmak, kandırmak). 277b/03, 278a/05
[=4]

fırışta < Far. *firişta* Melek.
f. 16b/06, 128a/18, 286a/08, 286a/10, 286a/12, 306b/20, 314a/21
f.+lar mudur 10b/05
f.+larġa 115b/05
f. mıdur 286a/19
[=10]

Fīrūz I Piruz; Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde İran (**Īrān**)'lı kahraman. Krş. **Pahlavān-ı Fīrūz I**
F. 315a/05
F. (Bahrām ibn-i Fīrūz) 177b/08
F. (Pahlavān-ı Fīrūz) 150b/07
[=3]

Fīrūz II Piruz; padişah. Yezdigerd (**Yezdigerd II**)'in büyük oğlu, Hürmüz (**Hurmuz II**)'ün ağabeyi, Kubad (**Ḳubād I**) ve Belaş (**Balāş**)'ın babası. Krş. **Fīrūz Pād-şāh, Fīrūz Şāh, Pād-şāh-ı**

Fīrūz, Şāh-ı Fīrūz, Şahan-şāh-ı Fīrūz
F. 194a/14, 194b/08, 195a/03, 195a/05, 195a/06, 195a/07, 195a/08, 195a/13, 195b/07, 195b/16, 196a/16, 196b/09, 197a/09
F. (Balāş ibn-i Fīrūz) 196b/01
F. (Şāh-ı Fīrūz) 195b/10, 195b/12, 196b/12, 197b/12, 280b/15
F.+da 196a/09
F. dék 224a/01
F. dék (Ḳubād ibn-i Fīrūz) 197b/20
F.+dın 197b/13
F.+ġa 194b/03, 194b/05, 194b/08, 195a/01, 195a/03, 195b/15, 195b/15, 196a/07, 197a/08, 197a/13
F.-ı bī-çāra 196a/15
F.-ı ẓālım 196a/11
F. ibn-i Yezdigerd 194a/07
F.+nı (Balāş ibn-i Fīrūz) 195b/04
F.+nı (Pād-şāh-ı Fīrūz) 196b/21
F.+nıŋ 194a/18, 195a/05, 195b/03, 195b/03, 195b/19, 195b/21, 196a/07, 196a/19, 196b/06, 196b/17, 197a/10, 283a/20
F.+nıŋ (Balāş ibn-i Fīrūz) 194a/07
F.+nıŋ (Şāh-ı Fīrūz) 197b/14
F.+nıŋ (Şahan-şāh-ı Fīrūz) 197b/09
[=53]

Fīrūz III Piruz; Nuşirevan (**Nūşīravān**) ve Hürmüz (**Hurmuz IV**) dönemlerinde İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Fīrūz II**
F. 213b/01
F. (Ḫusrav-ı Fīrūz) 319a/03, 319a/12, 319a/17, 319a/20, 319a/20, 319b/02, 319b/06
F. (Pahlavān-ı Fīrūz) 267b/13
F.+ġa (Ḫusrav-ı Fīrūz) 319a/02, 319a/08, 319a/13, 319a/14, 319b/01
F.+ġa (Pahlavān-ı Fīrūz) 209a/11
F.+ġa (Pahlavān-ı Şāpūr-ı Fīrūz) 322b/01
F.+ġa (Şāpūr-ı Fīrūz) 322b/04
F.+nı (Ḫusrav-ı Fīrūz) 319a/19, 320a/15, 320a/17, 320a/18
F.+nı (Pahlavān-ı Fīrūz) 214a/04
F.+nı (Pahlavān-ı Ḫusrav-ı Fīrūz) 318b/19
F.+nıŋ 214a/09
[=24]

Fīrūz Pād-şāh k.a. Bk. **Fīrūz II**
F. 195a/15, 195b/01, 305a/20
F.+ġa 198a/10
F.+nı 266a/12
F.+nıŋ 195a/16, 196a/21, 228a/04, 321a/04
[=9]

Fīrūz Şāh k.a. Bk. **Fīrūz II**
F.+ġa 305a/20
[=1]

Fīrūz Şāpūr Şapur (**Şāpūr III**)'un Şam (**Şām**)'da inşa ettirdiği şehir.
F. 143a/16
[=1]

fīrūza Far. Süslemede kullanılan, açık mavi renkte değerli taş.
f. 305b/04
f. (taḫt-ı fīrūza) 305b/17
f. bile 93a/20
f.+dın (başıġa fīrūzadın tāc key-) 13b/16
f.+dın (yāḳūt ve fīrūzadın tāc başıġa key-) 92b/15
f.+dın tāc 188a/07
f. tāc 154a/01
f. taḫt 165b/04, 181a/01, 227a/19
f. taḫtda oltur- 305b/18
[=11]

Fīrūz-ābād Piruz (**Fīrūz II**)'un inşa ettirdiği şehir. Metnimize göre şehrin bugünkü adı Erdebil (**Ardabīl**)'dir. Bk. **Ardabīl**
F. 195b/01
[=1]

fışlaḳ < *pışlaḳ* Süzme yoğurt.
f. 172b/09
[=1]

fıṭır < Ar. *fuṭr* Mayalanmamış hamurdan yapılan ince pide; yufka.
f. nān 275a/14
[=1]

fıtna < Ar. *fitna* Fitne, karışıklık, kargaşa.
f. 208a/11, 321b/21

f. (şūr u fıtna tüş-) 315a/19
f.+dın bölek 288b/14
f. ḳof- Fitne çıkmak. 290a/17
f.+lar bol- 252a/02
f.+sıdın 299a/16
f. tüşür- Fitne düşürmek (Fitne çıkarmak). 144a/02
f. u ġavġā 150b/21
f. u ġavġā tüş- 150b/19, 162a/20
f. u ġavġālıḳ ḳıl- 266b/17
[=12]

fıyāla < Far. *piyāla* Şarap kadehi.
f. 31b/18, 33a/16, 161a/07, 161b/07, 161b/07, 161b/07
[=6]

fi'l-ḥāl Ar. O anda, hemen.
f. 33b/16, 38a/14, 80a/16, 86a/06, 86a/13, 158a/06, 267b/09, 293a/10, 328a/21
[=9]

fitnelik < *fitnelig* Fitneli, fitneye uğramış, karışık.
f. bol- 301b/11
f. turur 182b/13
[=2]

föçek < *pöçek* Böcek.
f.+ġa 96a/01
[=1]

Fuġānīş I Yezdigerd (**Yezdigerd II**)'in bilge veziri.
F. 194a/20, 194b/02, 194b/04
[=3]

Fuġānīş II Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde Hital (**Hītāl**) padişahı.
F. 228a/07
F. érdi 223b/09
F.+ġa 224a/14
F. ibn-i Ḫoşnavāz 228a/05
F.+nı 223b/11
[=5]

ful < *pul* Pul, küçük madenî para.
f. 198a/07, 201b/16, 314a/09
f.+ı 96a/01, 159a/02, 163b/21, 175a/19
f.+ı bol- 159a/01
f.+ını 158b/14
f.+nıŋ 174a/11
f.+um bol- 280a/03
[=11]

fūlād Ar. < Far. *pūlād* Çelik, polat.
f. 28a/06, 30b/07, 33b/12, 207b/09, 290a/11
[=5]

fulān Ar. Belirtilmesi gerekli görülmeyen adların önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteleyen kelime, filan.
f. 54a/08, 126b/08
f. yerde 95a/10
f. zamānda 7a/01
[=4]

fuŋ Pul, para. (??)
f.+ġa (bir fuŋ) 175a/17
[=1]

fūr Hint hükümdarlarına verilen unvan.
f. 88b/01
f.-ı Hındī 79a/08, 79a/09, 79a/10, 88a/12, 88a/13, 88a/13, 88a/15, 88a/16, 88b/01, 88b/10, 88b/10, 88b/12, 88b/19, 89a/08, 89a/18, 89a/18, 89a/20, 89b/06, 89b/06, 89b/07, 89b/07, 89b/08, 89b/10, 89b/13, 89b/14, 89b/16, 89b/16, 89b/20, 90a/02, 90a/04, 90a/05, 90a/06, 90a/12, 91a/19, 91b/03, 93b/18, 94a/12, 94a/13, 94b/06, 95a/17, 105b/08, 106a/07, 107a/02, 110b/03
f.+nıŋ 91a/20
[=46]

Furāt Ar. Fırat; bugün Türkiye topraklarından doğup Irak (ʿ**Irāḳ**)'ta Dicle (**Dıcla**) ile birleşip Şattü'l-Arap'ı oluşturduktan sonra denize ulaşan akarsu. Güneybatı Asya'nın en uzun nehri.
F. daryāsı 71a/10, 76b/10, 78a/04, 278a/14
F.+ġa (daryā-yı Furāt) 73b/19
[=5]

furçaḳ < *purçaḳ* Burçak, baklagillerden, mercimeğe benzeyen bitki.
f. 329b/13
f. unı 275a/18
[=2]

furṣat Ar. Fırsat, bir şey için en uygun zaman veya durum; vesile.

f.+da (az furṣatda) 135b/13, 147a/04
f.+da (yaḳın furṣatda) 232b/12
f. iste- 250a/21, 320a/07, 320b/10
[=6]

Furūd Hüsrev (**Ḫusrav II**) ile Şirin (**Şīrīn II**)'in dört oğlundan biri.
F. 318a/10
[=1]

fut < *put* Bacak; ayak. Krş. **put**
f.+ı 66b/20, 84a/05, 147b/20, 314b/14, 330a/03, 330a/03
f.+ı bile 147b/19
f.+ıdın 294a/12
f.+ığa 99a/02, 141b/07, 199b/09
f.+ını 47a/08, 50a/01, 150a/18, 173b/10, 199b/21, 256a/10, 297b/14, 333a/02
f. ḳol Ayak el (El ayak). 35b/03, 35b/09, 268a/01, 291b/18, 294a/14
f.+lar (yumşaḳ futlar) 99b/11
f.+ları 165b/04, 183b/05, 301b/20, 305b/04
f.+larığa 199b/10, 264a/05
f.+larımnı 199b/05
f.+larını 141a/06, 158b/16
f.+larnıŋ (yumşaḳ futlar) 99b/15, 99b/18
f.+larnıŋ (yumşaḳ futlarnıŋ şaharı) 99a/08, 99b/10
f.+umnı 45b/01, 50a/02
f.+uŋ bile 55b/10
f. ve ḳol El ve ayak. 24b/10, 298a/12
[=43]

futa < Ar. *fūṭa* Kuşak.
f. ḳıl- 97a/20
f.+larıdın (zancīr futa) 54b/19
f.+sıdın (zancīr futa) 11b/02, 39a/09, 57a/17, 57a/20, 332b/14
f.+sını (altun futa) 20a/02
[=8]

fuzūn Far. Çok, fazla.
f. 1b/10
[=1]

fük- < *pük-* Bükmek, eğmek.
f.-güsidür 189a/04
[=1]
tiz fük- 189a/04
[=1]

fürgen- < *pürgen-* Örtünmek.
f.-ip 273a/01
[=1]

füşür- < *püşür-* Pişirmek, ısıda tutarak yenilecek veya içilecek duruma getirmek.
f.-di 158a/04, 176a/21
f.-diler 250a/08
f.-gil 176b/12
f.-üŋler 45b/14
f.-üp 118a/01, 177a/01
f.-üp ye- 48b/05
[=8]
ṭaʿāmlar füşür- 45b/14, 250a/08
[=2]

füt- I < *püt-* Bitmek, sona ermek, tamamlanmak.
f.-mes 23b/17
f.-ti 133a/08
[=2]
iş füt- 23b/17
[=1]

füt- II < *püt-* Ortaya çıkmak, ortaya çıkıp yetişmek, yaratılmak.
f.-gen turur 150b/14
f.-gendür biz 76a/13
[=2]
badanıdın füt- 150b/14
tofraḳdın füt- 76a/13
[=2]

G

ġadal- Saplanmak, hızla batmak.
ġ.-dı 9b/18, 57a/06, 286b/09
[=3]
ġaddār Ar. Gaddar, acımasız.
ġ. 276a/09
[=1]
gāh Far. Bazen.
g. 84b/18
[=1]
gāhī Far. Bazen.
g…gāhī 186a/02
[=1]
ġalaba Ar. Yenme, galip gelme.
ġ. ḳıl- 19a/12
[=1]
ġalaṭ Ar. Yanlış.
ġ. bol- 331b/09
[=1]
ġālıb < Ar. *ġālib* Galip, yenen, üstün gelen, başarı kazanan.
ġ. 183b/12, 183b/16, 252a/02, 315a/11
ġ. bol- 23b/09, 35a/01, 45a/06, 46a/17, 49a/04, 70a/11, 78b/20, 81b/07, 85a/20, 89b/10, 107a/15, 110b/02, 111b/13, 118a/09, 139a/07, 184a/17, 196a/05, 202a/01, 213a/13, 217a/21, 254a/13, 255b/07, 255b/09, 256a/03, 261a/07, 264a/13, 271a/20, 284a/03
ġ.+dur dép 38b/13
ġ. ékenge 217a/09
ġ. érdi 285b/18
ġ. kel- 13a/18, 18a/05, 21b/16, 23a/01, 26b/16, 26b/16, 28a/18, 29a/20, 30a/16, 33a/17, 33a/20, 35a/14, 38a/20, 54b/06, 58a/16, 67b/14, 73a/06, 78a/08, 78a/14, 80a/03, 99b/01, 99b/17, 101a/08, 106a/08, 116a/14, 119a/16, 119b/10, 120b/19, 122b/20, 127b/15, 128a/02, 131a/12, 131a/13, 132b/16, 135a/07, 169a/15, 171a/04, 184a/19, 223b/10, 223b/15, 223b/16, 225b/11, 225b/11, 235a/09, 237a/17, 250b/18, 253b/03, 254b/10, 255a/11, 257b/16, 259b/03, 273a/10, 278b/17, 278b/18, 285a/13, 286b/12, 313a/19, 314a/14, 321b/18, 322a/06, 324a/16, 325b/04
ġ. ḳıl- 7b/18, 34a/16, 91b/04, 120a/20, 128b/10, 132a/02, 180a/07, 188b/04, 218a/11, 218b/13, 225a/12, 259a/19, 266a/19, 271a/20, 272a/21, 289b/20, 289b/20
ġ. turur 177b/01, 289b/17
ġ. turur men 8b/16
[=117]
ġālıblıġ Bk. **ġālıblıḳ**
ġ. bile 72a/12
ġ.+nı 236a/10
[=2]
ġālıblıḳ Galiplik, galip olma durumu, üstünlük. Krş. **ġālıblıġ**
ġ. 15a/11, 99b/16, 259a/04
ġ. bile 19a/14, 34b/12, 74b/11, 190b/11, 197b/14
ġ.+da bol- 144b/07
ġ.+ı bile (ġālıblıġı bile) 49a/20
ġ.+ıdın (ġālıblıġıdın) 33a/17
ġ.+ıġa (ġālıblıġıġa) 14b/17, 40a/13
ġ.+ımda (ġālıblıġımda) 81a/11
ġ.+ını (ġālıblıġını) 34a/18
ġ.+nı 9b/20, 32b/02, 39a/18, 99b/08, 99b/20, 108a/17, 115a/03, 128a/02, 140b/18, 155b/14, 172b/10, 174b/03, 190b/20, 208a/04, 208b/20, 225b/17, 232b/01, 236a/19, 265b/08, 265b/09
ġ.+nı taf- 2b/07
ġ. taf- Galiplik bulmak (Galip olmak, üstün gelmek). 7b/06
[=37]
ġalla Ar. Gelir, varidat.
ġ.+sı birle 327b/19
[=1]
ġalṭān Far. Yuvarlanan.
ġ. bol- 26b/02, 31a/04
[=2]
ġam < Ar. *ġamm* Gam, kaygı, keder, üzüntü.

ġ. 81a/11, 119b/03, 162a/21, 170a/14, 182b/08, 245b/05, 269a/10, 321b/21
ġ. (derd ü ġam) 198a/02
ġ. (derd ü ġam yet-) 103a/18
ġ. (ġam üstün ġam) 267b/05
ġ. bile 110a/17, 172b/15, 187b/12
ġ. bile (derd ġam) 55a/20, 238a/02
ġ. bile (derd ü ġam) 238b/20
ġ. bile (miŋ derd ġam) 4b/06
ġ.+da 266b/20
ġ.+da (köŋlüŋni ġamda tut-) 28b/13
ġ.+da érdi 250a/01
ġ.+da tut- 147a/17
ġ.+dın 5b/07, 123a/08, 123a/14, 166b/05, 222a/09, 315b/07
ġ.+dın (köŋli ġamdın astın üstün bol-) 92b/11
ġ.+dın (ranc u ġamdın tın-) 116a/03
ġ.+dın özge 322a/01
ġ. endīşe 12b/19
ġ.+ġa ḳal- 187a/04
ġ. ġuṣṣa 71b/01
ġ.+ı 4b/06, 173a/15, 250a/04, 268b/19, 279b/21
ġ.+ıda 20a/17
ġ.+ıdın 15a/09
ġ.+ımnı yé- 27b/16
ġ.+ını tart- Gamını çekmek. 40b/17
ġ.+ını ye- 104b/02, 205a/02, 255a/09
ġ.+ını yé- 129b/07, 203a/17, 249a/08, 295b/10
ġ.+ıŋ dék 249a/08
ġ.+ıŋnı yé- 34b/20
ġ. ḳayġuluḳ bol- 65a/09
ġ.+larıdın 162b/08
ġ.+larıŋ 5a/06
ġ.+larnı 169a/04
ġ.+nı 297b/11
ġ. turur (derd ü ġam) 329b/02
ġ. u alam 28a/01, 176b/11, 186a/07, 316a/04, 322a/02, 327b/10
ġ. u endīşe 12a/19, 159a/15
ġ. u ġuṣṣa 234b/04
ġ. u ḳayġu 157a/13, 243a/16
ġ. u ranc 179b/21
ġ. üstün ġam Gam üstüne gam. 267b/04
ġ. ye- 26a/06, 156a/10, 165a/10, 214a/17, 221a/13, 229a/20, 250a/05, 256a/12
ġ. yé- 18a/16, 130b/17, 131a/04, 199b/06, 203a/17, 209b/10, 214a/16, 273a/07, 281b/11
[=88]

ġam-gīn Far. Gamlı, kederli, üzüntülü.
ġ. 5b/03, 6a/16, 10a/15, 10a/15, 153a/17, 158a/03, 206a/01, 263a/10, 274b/05, 312b/13, 314a/06, 328a/01, 328a/15
ġ. (köŋli ġam-gīn bol-) 7a/18, 51a/10, 105a/10, 206b/11
ġ. (köŋlüŋni ġam-gīn ḳıl-) 18a/17, 63b/15
ġ. (parīşān u ġam-gīn) 6a/09
ġ. (parīşān u ġam-gīn bol-) 3b/11, 113a/04
ġ. bol- 2b/16, 4a/17, 4b/17, 6a/10, 12a/18, 25b/01, 30b/18, 32b/05, 33a/12, 34b/10, 38a/04, 40b/05, 42b/19, 44b/03, 53a/12, 55b/04, 57b/17, 65a/10, 69b/05, 69b/20, 70b/12, 72a/20, 72b/01, 81b/03, 90a/04, 98b/13, 102b/11, 108b/10, 108b/16, 112b/01, 113a/11, 114b/09, 115a/15, 118a/16, 118b/16, 119a/04, 119b/01, 121a/01, 122a/19, 126b/04, 145b/04, 151a/07, 151a/09, 152a/20, 153b/04, 165a/11, 165b/18, 172b/21, 176b/09, 186a/03, 186b/19, 189b/09, 196b/16, 214a/15, 231b/20, 235b/14, 253a/04, 257a/18, 276a/03, 279b/20, 291b/12, 294a/15, 301a/02, 303b/18, 303b/20, 315b/14, 321b/07
ġ.+dür 304a/07
ġ.+dürler 315b/14
ġ. érdi 118b/14
ġ. érdiler 290b/11
ġ. parīşān 5a/05
ġ. parīşān bol- 42a/12
ġ. turur 38b/18
ġ. turur men 156a/11, 296a/05
ġ. u parīşān 123a/01, 296a/07
ġ. u parīşān bol- 4a/13, 11a/15, 29b/11, 313a/04

ġ. ü parīşān 325a/10
[=105]
ġam-gīnlik Gamlı olma durumu.
ġ. 112b/18
ġ.+de tururlar 145a/12
[=2]
ġam-gusār Far. Teselli veren, dert ortağı, candan arkadaş.
ġ. 316b/06, 327b/16
[=2]
ġam-ḫ^{v}ārlıḳ Gam çekme durumu.
ġ. ḳıl- 316a/02
[=1]
ġamlik < *ġamlig* Gamlı, kederli, üzüntülü.
ġ. 4b/17, 205a/18
ġ. bol- 78a/11
ġ. érdi 70a/08
ġ. turur 81a/15
ġ. turur sen 82a/08
[=6]
ġamnāk Far. Gamlı, kederli, üzüntülü.
ġ. bol- 13a/19, 16a/09, 33a/15, 70b/05, 76a/18, 103b/10, 189b/21, 193a/04, 212b/03, 215a/07, 231a/08, 235b/03, 237b/13, 240a/21, 242a/18, 255b/20, 257b/17, 258b/05, 269b/17, 284a/02, 285a/03, 286a/20, 287a/01, 288a/16, 288b/01, 301b/14, 304b/15, 309b/04, 309b/19, 310b/17, 317b/11
[=31]
ġamsız Gamsız, gamı olmayan.
ġ. bol- 243b/09
[=1]
ġançuġa Eyerin terkisi. Krş. **ḳançuġa, ḳancige**
ġ.+sıdın 30b/10
ġ.+sıġa 20b/14, 54a/07, 189b/13
[=4]
ġanīmat Ar. Ganimet, düşmandan alınan mal; beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey veya fırsat.
ġ. 219b/17
ġ. (māl ġanīmat) 179b/13
ġ. al- 78b/07
ġ.+larnı 259b/15
ġ. māl 74b/15, 78a/09
ġ.+nı 127b/18
ġ. tut- 1b/05
[=8]
ġār Ar. Mağara, in.
ġ. 286a/02
ġ.+lar 206a/15
[=2]
ġārat Ar. Hücum, akın; yağma, talan.
ġ. bol- 177b/20
ġ. ḳıl- 16b/15, 69b/19, 151b/11, 205b/17
[=5]
ġarāyıb < Ar. *ġarā'ib* Görülmemiş, duyulmamış şeyler.
ġ.+larnı 77a/01
[=1]
ġaraż Ar. Gaye, maksat, istek.
ġ. 87b/05, 251a/16
ġ.+ı 87b/04, 94a/20, 267a/21
ġ.+ını 332b/20
ġ.+ıŋ 44a/07
ġ.+larnıŋ 313a/15
ġ. ul-ki Garaz o ki (Şöyle ki, gelgelelim). 66b/13, 90a/09, 113b/15, 115b/13, 140b/15, 144b/18, 161a/13, 168a/16, 192b/17, 194a/16, 195a/13, 212a/14, 295a/05, 299a/21, 329b/15
[=23]
ġarbīl < Ar. *ġirbāl* Kalbur.
ġ.+da 287a/20
ġ.+ġa 287a/10
[=2]
Ġarça Gürcistan.
Ġ. (Buḫārā ve Ġarça şaharları) 179b/04
[=1]
ġarīb Ar. Garip, zavallı, biçare; kendi ilinden ayrılmış, yabancı.
ġ. 4a/16, 6a/06, 9a/18, 10b/08, 28b/18
ġ. (bī-çāra u ġarīb) 331a/12
ġ. bī-çāra 294a/20, 296b/07
ġ.+dur men 317a/04
ġ.+larġa 164b/19, 179b/13
ġ.+larnı 211a/10
ġ. yat 5a/14
[=13]

ġarīblıġ Gariplik, gurbette olma durumu.
ġ. şaharı 294a/19
[=1]
ġarıç Karış, uzunluk ölçüsü.
ġ. (bir ġarıç) 103a/19
[=1]
ġarḳ Ar. Suya batma, suya batırma, suda boğulma; bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma.
ġ. 330a/06
ġ. bol- 35b/01, 270b/03, 284a/05, 332b/08
ġ.-ı altun 188a/01
ġ. ḳıl- 34a/02
[=7]
Ġassān Bk. **Ġassānī**
Ġ.+dın 151a/17
[=1]
Ġassānī 200-636 yılları arasında Suriye'de hüküm süren Hristiyan Arap devleti. Krş. **Ġassān**
Ġ.+lardın 135b/15
Ġ.+larnıŋ 135b/20
[=2]
Ġātfar Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde Hital (**Hītāl**) kumandanı.
Ġ. 223a/08, 223a/19, 223b/15
Ġ.+dın 224b/15
Ġ. érdi 223a/08
Ġ.+ġa 223a/16
Ġ.+nıŋ 223b/01
[=7]
Gav Hindistan (**Hındıstān**) padişahı Camhur (**Camhūr**)'un oğlu. Üvey kardeşi Talhand (**Ṭalḫand**) ile taht için savaşmış, Talhand (**Ṭalḫand**) bu savaşta at/fil üstünde ölmüştür. Annesini kardeşinin eceliyle öldüğüne ikna etmek için Gav, satranç oyununu kurdurmuştur. Metnimize göre satranç Gav'dan yadigâr kalmıştır. Krş. **Gev, Pād-şāh-ı Gav**
G. 232b/03, 232b/04, 232b/13, 233a/03, 233b/05, 233b/19, 234a/07, 234b/09, 234b/10, 234b/10, 235a/05, 235a/08, 235a/09, 235b/03, 235b/13, 235b/15, 235b/21, 236a/16, 236b/09, 236b/12, 236b/16, 237a/06, 237a/19, 237b/05, 237b/16, 237b/20, 237b/21, 238a/01, 238a/07, 238a/13, 238b/10, 238b/19, 238b/20, 238b/21, 239a/03
G. (Pād-şāh-ı Gav) 238b/01
G. dék 234a/02
G. dép 232b/11
G.+ġa 232b/12, 234a/01, 234b/05, 235b/03, 236a/06, 236a/11, 237a/01, 237b/20, 238a/08, 238b/05
G.+nı 232b/16, 233b/19, 234a/15, 236b/02, 238a/06
G.+nıŋ 233a/01, 234a/15, 234b/05, 234b/07, 235a/11, 236b/15, 237a/19, 238a/05, 238a/21, 238b/17, 239a/04, 239a/19, 239a/19
[=66]
ġavġā Far. Kavga, dövüş, mücadele; karışıklık, kargaşa, gürültü.
ġ. (bāng-ı ġavġā ḳıl-) 20a/03
ġ. (fıtna u ġavġā tüş-) 150b/19, 162a/20
ġ. (ġırīv ġavġā ḳıl-) 4b/12, 10a/09, 10b/02, 33a/06, 96b/01, 162a/06, 173b/12, 178b/05, 232a/07, 269a/04
ġ. (ġırīv ġavġā ḳof-) 17a/17, 117b/14, 214b/04, 236b/07, 290b/04, 291b/05
ġ. (ġırīv ġavġā ḳofar-) 179a/13, 327b/04
ġ. (ġırīv ġavġā tüş-) 154a/08, 299a/21
ġ. (pür-şūr ġavġā bol-) 13a/05, 108b/15, 223a/20, 227b/09
ġ. (şūr ġavġā ḳıl-) 44b/01
ġ. (şūr ġavġā ḳof-) 131a/10
ġ. (şūr ġavġā ḳofar-) 20b/19
ġ. (şūr ġavġā tüş-) 213a/21, 292a/21
ġ. (şūr u ġavġā bol-) 232b/17
ġ. (şūr u ġavġā tüş-) 26a/19
ġ.+dur dép 135b/08
ġ. ḳıl- 37b/14, 135b/09, 197b/03, 198a/15, 199b/19, 202b/07, 263b/09, 289b/19

ġ.+larnı (fıtna u ġavġā) 150b/21
ġ.+nı 38a/17
[=45]

ġavġālıġ Bk. **ġavġālıḳ**
ġ. (şūr u ġavġālıg bol-) 61a/20
[=1]

ġavġālıḳ < *ġavgālıġ* Karışık, kargaşalı. Krş. **ġavġālıġ**
ġ. (fıtna u ġavġālıḳ ḳıl-) 266b/17
ġ. (şūr u ġavġālıḳ bol-) 52a/19
ġ. érdi (şūr u ġavġālıḳ) 49b/11
ġ. ḳıl- 234b/19
ġ. turur (şūr u ġavġālıḳ) 69b/09
[=5]

ġāyat Ar. Çok.
ġ. 171b/12
[=1]

ġayb Ar. Gözle görülmeyen manevi âlem, gayp âlemi.
ġ.+dın (parda-ı ġayb) 71b/09, 102a/19
[=2]

ġāyıb < Ar. *ġā'ib* Göz önünde olmayan, görülmeyen.
ġ. (közdin ġāyıb bol-) 10b/01
ġ. bol- Kaybolmak. 1b/12, 98b/10, 150a/20, 165b/17, 166a/08, 215b/08, 243a/13, 286a/17
[=9]

ġayr Ar. Başka bir (kimse).
ġ. 195a/07
[=1]

ġayrat Ar. Kıskançlık.
ġ. 202a/01
ġ. ḳıldur- 202a/02
[=2]

ġazal Ar. Gazel; beyitlerden oluşan ve genellikle lirik konularda yazılan nazım şekli; yalnız başına veya sazla birlikte türlü makamları dolaşmak suretiyle bir kişi tarafından okunan musiki parçası.
ġ. ay- Gazel söylemek. 174a/05
ġ.+ınıŋ 169a/11
ġ.+larını 169b/02
ġ.+nı 166b/12, 169a/16, 316a/11
ġ.+nı oḳu- 316a/10, 316a/12, 316b/09
ġ.+nıŋ 166b/05
ġ. oḳu- 166b/04, 166b/05, 169a/16, 171a/03, 316b/08
[=15]

ġazal-ḫᵛān Far. Gazel okuyan kimse.
ġ. turur 169a/03
[=1]

ġazal-ḫᵛānlıḳ Gazel okuma işi.
ġ.+da 169a/03
ġ. ḳıl- 83a/09
[=2]

ġazalī Far. Bir gazel.
ġ. ḳıçḳır- Bir gazel okumak. 169a/10
ġ. oḳu- 169a/09
[=2]

Ġaznīn Gazne; Afganistan'da Kâbil'in 145 km güneybatısında yer alan, aynı adı taşıyan eyaletin merkezi olan tarihî şehir. Asıl adı Genzek olan şehir, kaynaklarda Gazne, Gazni ve Gaznin olarak kaydedilmiştir.
Ġ. 41b/07
Ġ. (Zābulıstān ve Bust ve Ġaznīn ve Kābul şaharları) 196b/12
[=2]

gedā Far. Dilenci, fakir, yoksul. Krş. **gedāy**
g. 109a/01, 132a/04, 145b/07, 230a/07, 242a/03
g.+nı 110b/08, 134b/13
g.+nıŋ 173a/12
[=8]

gedāy Bk. **gedā**
g.+nı 131a/15
[=1]

gele Far. Sürü.
g. 195a/17, 207a/02
g.+niŋ 172b/07
[=3]

Gelīnūş Hüsrev (**Ḫusrav II**) ve Şiruye (**Şīrūya**) dönemlerinde yaşamış pehlivan ve kumandan. Krş. **Pahlavān-ı Gelīnūş**
G. 312a/21, 312b/01, 312b/02, 312b/03, 312b/05, 312b/07, 312b/09
G.+nı (Pahlavān-ı Gelīnūş) 311b/12
[=8]

genc Far. Hazine.

g. 40b/03, 41b/04, 43a/12, 43a/17, 53b/04, 78b/19, 82b/15, 100a/19, 106a/16, 127a/20, 141a/17, 149a/09, 152a/16, 157a/02, 162b/04, 164a/19, 164b/14, 173a/09, 175a/05, 177b/16, 180b/11, 182a/19, 194b/06, 195a/01, 197a/14, 202a/21, 202b/01, 203a/21, 204a/14, 220b/01, 225a/12, 225a/15, 230a/11, 231a/01, 231b/05, 231b/09, 236b/20, 240b/14, 243b/15, 245b/15, 246a/07, 247a/06, 260b/19, 272a/19, 280a/03, 280a/06, 287a/03, 315b/17
g. bile 164b/16, 192b/19, 265a/19
g.+de 8b/16, 234a/08
g.+degi 308a/19
g.+din 72a/07, 129a/01, 154a/21, 156b/02, 164b/14, 193b/14, 204a/13, 204a/14, 211b/08, 219b/02, 235b/08, 242a/19, 243b/11, 246a/14, 246b/15, 262b/11, 262b/14, 263a/01
g.+ġa 95b/10, 165a/09, 165a/17, 262a/21
g.+ge 105a/03, 197b/06, 262b/09
g. ḫazīna 229a/07
g.+i 43b/10, 61a/09, 95b/11, 97b/03, 97b/15, 163a/16, 172b/18, 193a/17, 198b/17, 210a/03, 308a/19, 308b/01, 308b/01, 318a/18
g.+i (māl u genc) 326b/13
g.+ide 39b/10, 302b/08
g.+idin 85a/19, 188b/12, 231b/02, 246a/11, 282b/09
g.+idin bölek 311a/06
g.+idin özge 259b/12, 259b/15
g.+ige 219b/12
g.+im 91b/06, 130a/18, 246a/09, 261a/12, 280a/01, 311b/08
g.+im (māl u genc) 123a/05
g.+im bile 195b/08
g.+im turur 184a/06
g.+imdin 180a/12, 180a/13, 182a/19, 193a/14, 193a/16, 314b/11
g.+imizdin 180b/06
g.+imni 191a/05
g.+imniŋ 225a/17
g.+ini 90a/09, 164b/17, 165a/08, 210a/07, 219a/17, 259b/16, 319b/18
g.+iniŋ 172a/21, 308a/18, 308a/18
g.+iŋ (tāc u genc) 257b/08
g.+iŋde 159b/04
g.+iŋdin 141a/20, 144b/12, 198b/17
g.+iŋizlerde 302a/07, 302a/08
g.+iŋni 144b/11
g.+ler 7b/09, 15b/18, 19b/12, 164b/21, 193b/13, 210a/09, 228a/07, 262a/18, 314a/13, 318a/21
g.+lerde 164b/10
g.+lerdin 211a/20, 218a/03
g.+lerġa 172b/03
g.+lerge 188b/13
g.+leri 132a/06, 172a/21, 184a/08, 291b/12
g.+leri (gencler yıġ-) 172a/16
g.+leridin 132b/01
g.+leriġa 201a/08
g.+lerim 95a/01, 132a/21, 153b/20, 199a/13, 315a/20
g.+lerimdin 206a/06, 263a/13
g.+lerimizdin 174b/16
g.+lerimizni 325a/02
g.+lerimni 36b/15, 103b/11, 192a/21, 315a/21
g.+lerimni saç- 125a/05
g.+lerimniŋ 134b/16
g.+lerimniŋ ḳapuġını aç- 50b/08
g.+lerimniŋ ḳapuḳlarını aç- 53b/16, 184a/03
g.+lerini 39b/11, 39b/13, 59b/07, 90a/05, 118b/10, 192b/10, 211b/07, 212a/17, 219a/06, 221b/12, 246b/11, 274a/12, 295a/18, 310b/18, 317b/06, 318b/01
g.+lerini aç- 68a/18, 76a/07, 296b/02
g.+lerini ḳapuġını aç- 69a/11
g.+lerini yıġ- 110a/09
g.+leriniŋ 38b/03, 112b/11, 172a/20, 234a/06, 308a/17
g.+leriniŋ éşigini aç- 17a/03
g.+leriniŋ éşiklerini aç- 64b/09

g.+leriniŋ ḳapuġını aç- 23a/08, 87a/09, 112a/02, 112b/01, 225b/15, 235a/02, 236b/19, 239b/16
g.+leriniŋ ḳapuġını açuḳ tut- 144b/09
g.+leriniŋ ḳapuḳlarını aç- 22b/16, 70b/20, 75a/01, 76b/01, 76b/08, 96a/03
g.+leriŋ 70b/02
g.+leriŋizlerniŋ 282a/12
g.+leriŋni 197a/03
g.+lerni 7b/11, 40a/02, 40a/03, 69a/09, 69b/19, 90a/11, 115a/14, 118b/11, 136b/09, 156b/16, 164b/08, 164b/09, 165a/18, 173a/05, 173a/05, 211b/01, 212b/11, 220b/13, 228b/03, 235a/15, 262a/16, 262a/16, 314a/15
g.+lerni yıġ- 115a/13, 143a/09
g.+lerniŋ 7b/11, 174b/19, 192b/18, 213a/11, 282a/11
g.+lerniŋ éşigini aç- 59a/16
g.+lerniŋ ḳapuġını aç- 16b/13, 45b/06, 113a/18, 175a/05, 195b/02, 267a/09
g.+lerniŋ ḳapuġlarını aç- 115a/17
g.+lerniŋ ḳapuḳlarını aç- 174b/21
g. māl 2a/09, 6a/06, 10a/05, 26a/14, 39b/10, 65a/16, 68a/12, 92b/07, 121a/10, 183a/08, 237a/12, 262b/09, 332a/03
g. mālı bol- 331b/13
g. mālnı yıġ- 59a/17
g. mālsız bol- 314a/11
g.+ni 95a/12, 121b/01, 150b/11, 164b/13, 164b/14, 164b/18, 164b/18, 165a/02, 165a/15, 165a/16, 165a/17, 172b/15, 188a/05, 211b/14, 246b/03, 262b/10, 265b/09, 311b/18
g.+ni saç- 129a/09, 224b/07
g.+ni yasa- 193b/14, 301b/04
g.+ni yıġ- 156b/01
g.+niŋ 134a/16, 183b/19, 247a/09, 308a/19
g.+niŋ ḳapuġını aç- 179b/08, 254b/20
g.+niŋ ḳapuḳlarını aç- 74a/01, 156b/15, 156b/21, 292b/02, 302b/11
g. taf- 220a/03
g. turur 68a/14
g. ü leşker 31b/03, 41a/01
g. ü māl 6a/04, 11b/10, 14a/01, 15a/20, 15b/12, 23a/02, 29b/16, 31a/16, 31b/13, 36b/03, 40b/06, 41b/02, 45b/16, 46b/09, 48a/11, 50b/01, 61b/10, 64a/04, 64a/09, 64a/12, 64a/19, 69b/10, 69b/18, 73a/08, 73a/15, 73a/15, 73b/05, 73b/20, 74a/01, 74a/16, 75a/09, 75b/09, 76b/02, 76b/05, 78a/06, 78b/11, 79a/10, 79a/11, 81b/13, 82b/09, 87b/11, 91a/14, 91b/11, 95a/11, 95b/10, 95b/19, 97a/16, 97b/16, 98a/09, 98a/15, 98a/19, 106b/12, 107a/05, 109a/14, 109b/14, 112a/03, 112a/06, 115a/04, 116a/01, 116b/16, 117b/15, 118a/16, 119b/14, 120b/06, 121a/09, 121a/10, 121b/01, 124a/08, 124a/09, 124a/17, 124b/08, 124b/18, 124b/20, 126b/14, 127a/10, 127a/15, 127a/18, 128a/15, 129a/01, 131a/01, 132a/12, 133b/03, 134b/16, 137a/13, 137a/19, 141a/20, 141b/08, 141b/20, 141b/20, 142a/19, 142a/19, 143a/07, 143a/07, 143a/08, 143a/13, 144a/11, 144b/11, 146a/12, 147a/07, 152a/18, 156a/09, 156b/12, 157b/07, 159a/19, 159b/06, 159b/15, 162a/14, 163a/02, 166b/15, 173a/02, 174b/18, 177a/16, 177b/02, 177b/14, 177b/17, 178a/01, 178a/07, 179b/07, 179b/13, 179b/20, 183a/06, 184a/01, 185a/07, 185a/12, 188a/06, 188b/11, 190b/05, 195b/02, 196a/20, 196b/15, 197b/13, 198a/07, 198a/10, 199b/12, 202a/02, 202b/04, 202b/18, 203b/07, 203b/10, 203b/14, 208b/21, 210b/19, 210b/20, 210b/21,

211a/04, 211a/09, 222b/04, 222b/05, 222b/08, 222b/08, 222b/19, 223a/09, 223a/13, 224b/08, 224b/13, 224b/14, 227a/15, 228a/16, 228b/08, 229a/08, 229a/08, 231a/01, 232a/10, 232a/12, 235b/07, 235b/08, 235b/12, 236a/02, 236a/07, 237b/01, 239b/17, 240a/06, 240b/12, 242a/10, 243b/06, 251a/04, 257a/08, 257a/19, 258b/16, 259a/11, 259b/12, 260a/05, 261a/02, 261b/02, 261b/07, 261b/11, 262b/04, 267a/09, 267a/10, 268b/02, 274a/17, 274b/10, 274b/11, 282b/04, 282b/16, 287b/16, 288a/04, 288b/08, 288b/19, 289a/03, 289a/04, 289b/09, 291b/09, 295b/04, 295b/06, 296b/03, 299b/05, 299b/13, 301a/15, 302a/03, 302a/14, 302b/10, 308a/07, 308a/09, 312a/09, 312a/11, 313b/04, 314a/12, 314a/13, 314b/02, 316a/16, 318a/20, 319b/14, 321b/14, 322a/15, 322b/12, 324b/16, 330a/11, 331a/19, 331b/14

g. ü māl taf- 120b/03

g. ü māl yıġ- 12a/07, 172b/14, 216b/14, 246b/04, 280a/04, 308b/08, 312a/07, 314a/11

g. ü mālı bol- 180b/05

g. ü mālını yıġ- 88a/10, 141b/19

g. ü mālıŋnı yıġ- 321b/05

g. ü māllar taf- 127a/12

g. ü māllarını yıġ- 135a/21

g. ü māllıḳ 6b/09, 71a/18, 80a/05, 114b/06

g. ü māllıḳ bol- 35a/14, 45a/06, 118a/10

g. ü mālnı saç- 224b/06

g. ü mālnı yıġ- 314a/17

g. üçün 132b/21, 211b/07, 233b/01, 233b/17, 236a/20

g. yasa- 302b/10

g. yıġ- 130b/09, 130b/12, 130b/13, 134a/17, 172b/15, 179b/14, 191a/04, 244a/16, 314a/04, 320a/01

[=591]

genc-ḫāna Far. Hazine evi, hazine dairesi.

g. 262b/11

g.+da 251b/17

g.+sıġa 165a/01

[=3]

gencī Far. Bir hazine.

g. 164b/13

[=1]

Genc-i Afrāsıyāb Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in hazinesi.

G.+nıŋ 308a/20

[=1]

Genc-i ʿArūs Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in hazinesi.

G. érdi 308a/18

[=1]

Genc-i Bad-āvard Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in hazinesi.

G. 308a/19

[=1]

Genc-i Dībe-i Ḫusravī Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in hazinesi.

G. 308a/20

[=1]

Genc-i Gāvān Cemşid (**Camşīd Pādşāh**)'in kayıp hazinesi. Behram (**Bahrām VI**) döneminde bulunmuştur.

G. dép 165a/15

[=1]

Genc-i Ḫużar Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in hazinesi.

G. érdi 308a/18

[=1]

Genc-i Sūḫta Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in hazinesi.

G. érdi 308b/01

[=1]

genclik < *genclig* Hazine sahibi, zengin.

g. bol- 193a/02

[=1]

Gend-i Şāpūr Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın, Hristiyan eşinden olan oğlu Nuşzad (**Nūşzād II**)'ı, annesinin dinine girdiği için diğer esirlerle birlikte hapsettiği

zindanın bulunduğu şehir. Metnimizde bu şehrin İran (**Īrān**)'a uzak olduğu belirtilmektedir.
G. 212a/08
G.+da 214b/17
G.+nıŋ pād-şāhı 212a/21
[=3]

Gerānẖᵛār Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in bilge veziri. Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in, Erdevan (**Ardavān**)'ın kızından olan oğlu Şapur (**Şāpūr II**)'u gizlice büyüten vezir.
G. érdi 124a/15
[=1]

gerden Far. Gerdan, boyun.
g.+ige 46b/07, 316b/18
[=2]

gerden-keş Far. Mağrur, kibirli; asi.
g.+ler 179a/10
[=1]

gerdiş Far. Dönüş, dönme, devretme.
g.+i (felekniŋ gerdişi) 149a/06, 242a/21, 243a/14
g.+i turur (felekniŋ gerdişi) 130a/19
g.+ide (felekniŋ gerdişi) 143b/19, 301b/15
g.+idin (āftāb u aynıŋ gerdişi) 86b/04
g.+idin (felekniŋ gerdişi) 58a/19, 64a/17, 78b/15, 137a/08, 235b/19, 325a/21
g.+idin özge (felekniŋ gerdişi) 41a/03
g.+idin turur (felekniŋ gerdişi) 143b/14
g.+iġa (āsmānnıŋ gerdişi) 235b/10, 235b/18
g.+iġa (felekniŋ gerdişi) 95b/09, 124b/14, 280b/03
g.+iġa (felekniŋ gerdişiġa ḳara-) 26b/11
g.+ige (felekniŋ gerdişi) 6a/08, 242a/02
g.+ini (āsmānnıŋ gerdişi) 124b/05, 305a/13
g.+ini (āsmānnıŋ gerdişini kör-) 113a/13
g.+ini (felekniŋ gerdişi) 7a/15
g.+ini (yultuzlarnıŋ gerdişi) 238a/10
g.+iniŋ (felekniŋ gerdişi) 321a/18
[=29]

Gerdūy k.a. Bk. **Pahlavān-ı Gerdūy-ı Cengī**
G. (Pahlavān-ı Gerdūy-ı Cengī) 30a/10
[=1]

Gersīvez Efrasiyab (**Afrāsıyāb**)'ın kindar ve kötü huylu kardeşi. Siyaveş (**Sıyāvaş**)'in Efrasiyab (**Afrāsıyāb**) tarafından öldürülmesine bizzat sebep olmuştur.
G.+niŋ 328b/18
[=1]

Gersiyūn Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde Mahuy (**Māhūy**)'un kumandanlarından biri.
G.+nı 331b/16
[=1]

Geşesb Behram (**Bahrām VI**) kendisi için seçtiği takma ad. Arzu (**Ārzū II**)'nun babası Mahyar (**Māhyār II**)'ın evinde kendisini bu adla tanıtmıştır. Krş. **Geşesb Suvār**
G. 169a/03, 169b/06, 169b/07
G.+niŋ 169a/05, 169b/20
G. turur 169a/02
[=6]

Geşesb Suvār k.a. Bk. **Geşesb**
G.+nıŋ 169b/21
[=1]

Geştāsb Şapur (**Şāpūr II**)'un ordusundaki ünlü pehlivanlardan biri.
G. 132b/14, 132b/15
[=2]

Gev k.a. Bk. **Gav**
G.+ge 235a/16, 236a/05, 236b/21, 237a/01
[=4]

gevā Far. Ey kahraman, ey yiğit.
g. 307a/03
[=1]

gevher Far. Cevher, mücevher, elmas, inci. Krş. **güher**
g. 3b/10, 6a/14, 28b/18, 45b/16, 53b/13, 71a/18, 71b/04, 72a/05,

72a/08, 75b/05, 87b/09, 102a/17, 109a/08, 112b/16, 113a/19, 126b/13, 149a/07, 159b/03, 165a/18, 172a/18, 173a/09, 192b/05, 205b/06, 232a/09, 241a/15, 262b/11, 295b/06, 307a/01, 307a/12, 308b/01, 311a/01, 313b/07

g. (başıġa durr u gevher saç-) 291b/05

g. (çıḳ gevher) 75a/10, 77b/02

g. (dur gevher) 124a/06, 260a/05

g. (durr u gevher) 39b/14, 126b/13, 197b/13, 240b/12, 289b/10

g. (zabarcad ve gevher saç-) 198b/07

g. bile 188a/08, 221a/20

g.+din 73b/08, 104a/13, 164b/08, 245b/15, 305b/04

g.+din (dur gevher) 163a/11

g.+din (yāḳūt gevherdin başıġa tāc keygüz-) 282b/06

g.+din érdi 305b/16

g.+din köz olturġuz- 74a/03, 92b/19, 100b/08, 106a/20, 227a/17, 287b/19, 301b/20, 302b/12

g.+din közler olturġuz- 14b/15

g. érdi (pür-gevher) 241a/13

g.+ġa 74a/15, 328b/03

g.-i şāhvār Krallara layık cevher. 218a/06, 231a/12

g.+im 87b/10

g.+imni 169b/10

g. köz olturġuz- 170a/12

g.+ler 7b/09, 36a/18, 36b/04, 74a/02, 74a/20, 75b/09, 83a/16, 87a/09, 95a/09, 96a/10, 104b/04, 105a/12, 124a/08, 137a/16, 138b/05, 142b/08, 159a/21, 165a/18, 170a/19, 170b/07, 181b/19, 230a/13, 230a/15, 241a/13, 262a/18, 283b/12, 288b/19, 291b/06, 292b/02, 308b/01, 311a/06

g.+ler (altun ve gevherler başıġa saç-) 196b/03

g.+ler (başıdın gevherler saç-) 74a/05, 74a/11

g.+ler (başıġa gevherler saç-) 269a/20

g.+ler (çıḳ gevherler) 164b/09

g.+ler (dur gevherler) 164b/05, 240b/14

g.+ler (miŋ miŋ gevherler) 59b/06

g.+ler başıdın saç- 170a/19

g.+ler başıġa saç- 74a/14

g.+ler bile 96a/08, 179b/16, 227a/20

g.+ler bile (altun gevherler) 191b/05

g.+ler bile (altun ve gevherler bile köz olturġuz-) 312b/12

g.+ler olturġuz- 103b/20, 179b/15, 222b/13, 252b/15, 261a/19, 264a/05, 303b/04

g.+ler saç- 135a/19, 155b/09, 279b/07

g.+lerdin 6a/13, 73b/09, 73b/10, 191b/19, 305b/19

g.+lerdin köz olturġuz- 15b/19, 80b/07, 92b/18, 93a/19, 101b/03, 147b/07, 183b/02, 230a/14

g.+lerġa 124a/07

g.+leri 167b/08, 172b/18, 243a/12

g.+leridin ziyāde 169b/10

g.+lerim 120b/02

g.+lerini 78b/19, 159b/04, 192b/10, 241a/15

g.+leriŋni 219b/01

g.+lerni 72a/08, 73a/01, 73b/13, 73b/15, 73b/18, 101b/17, 104a/02, 113a/20, 159b/02, 159b/06, 164b/15, 173a/08, 228b/06, 241a/19, 243a/13, 311a/02, 311a/05, 311a/08, 311a/08, 311a/09, 311a/13, 314a/16

g.+lerni (altun gevherler) 192a/09

g.+lerni olturġuz- 305b/13

g.+lerniŋ 308a/20, 311a/04

g.+lerniŋ (gevherler olturġuz-) 96a/05, 96a/09

g.+ni 6a/14, 71a/08, 71a/19, 71b/06, 104a/12, 311a/05

g.+ni (çıḳ gevher) 77b/13

g.+ni (dur gevher) 126b/14

g.+ni (durr u gevher) 220b/12

g.+niŋ 93b/04, 102a/18, 104a/12, 311a/02, 311a/09, 328b/04

g. olturġuz- 31b/14, 31b/14, 262a/19, 262a/21, 287b/20, 305a/06, 308a/13, 314b/05
g. saç- 208b/19
g. ü dur 314b/04
g. ü yāḳūtlar saç- 247b/09
g. ü zabarcad 103a/11
[=205]
gevherī Far. Bir cevher, bir elmas.
g.+ni 6a/13
[=1]
gevher-furūş Far. Kuyumcu.
g. 167b/09, 167b/19, 170a/07, 170a/14, 170b/10, 311a/05
g.+dın 311a/04
g.+nıŋ 167b/07, 167b/16, 167b/17, 168a/01, 168a/17, 168a/18, 168b/08, 168b/09, 311a/05
[=16]
gevher-nigār Far. Elmas işlemeli.
g. ton Elmas işlemeli elbise. 288a/01
g. tonlar 302b/14
[=2]
gevher-şınās < Far. *gavhar-şināṣ* Kuyumcu.
g. 6a/14
[=1]
gez Far. Arşın.
g. (yetmiş gez) 305b/02
g. (yüz yigirme gez) 305b/02
g. érdi (yigirme gez) 196a/13
g. érdi (yüz ellig gez) 305b/02
[=4]
ġıdā < Ar. *ġidā'* Besin.
g. ber- 120b/09
g.+sıġa 118a/03
[=2]
ġılāf < Ar. *ġilāf* Kılıf, kın.
g.+ġa 324b/06
g.+ıdın 218a/17, 327a/15
g.+ıdın (kīneniŋ tīġını ġılāfıdın soġur-) 29
g.+ıġa 30b/20, 277a/01
g.+larıġa 277a/02
[=7]
ġılāflıḳ < *ġılāflıġ* Kılıflı, kılıfı olan. Krş. **ġılāflik**
g. (altun ġılāflıḳ ḳılıç) 72b/19
g. (altun ġılāflıḳ ḳılınçlar) 76b/05
g. (altun ġılāflıḳ şamşīrlar) 83a/03, 225a/01
g. (altun ġılāflıḳ tīġlar) 112a/02
[=5]
ġılāflik Bk. **ġılāflıḳ**
g. (altun ġılāflik şamşīrlar) 148b/05
[=1]
Gīlān İran (**Īrān**)'da bir şehir. Bugün ise bir bölge ve eyalet. Büyük bir kısmı İran (**Īrān**)'ın idari bir bölgesi olan Gilan'ın doğusunda Mazenderan (**Māzandarān**), batısında Doğu Azerbaycan eyaletleri, kuzeyinde Hazar (**Ḫazar**) denizi ve Azerbaycan Cumhuriyeti (**Āẕar-bāyigān**), güneyinde Zencan eyaleti yer almaktadır.
G.+da 207a/07
G. pād-şāhı 177b/08
G. şaharı 115a/18, 207a/04, 228a/17
G. şaharı ṭerefi 207a/04
G. şaharlıġı 206b/10
G. ve Daylam şaharı 207a/12
[=8]
Gīlānlıḳ < *Gīlānlıġ* Gilanlı, Gilan halkından olan.
G.+larnı 207a/05
[=1]
ġırīv < Far. *ġirīv* Bağırma, bağrışma, gürültü, feryat; karışılık, kargaşa.
ġ. (naʿra ġırīv ḳıl-) 173b/07
ġ. ġavġā ḳıl- 4b/12, 10a/09, 10b/02, 33a/06, 96b/01, 162a/06, 173b/12, 178b/05, 232a/07, 269a/04
ġ. ġavġā ḳof- Kargaşa gürültü çıkmak. 17a/17, 117b/14, 214b/04, 236b/07, 290b/04, 291b/05
ġ. ġavġā ḳofar- Kargaşa gürültü çıkarmak. 179a/13, 327b/04
ġ. ġavġā tüş- Kargaşa çıkmak. 154a/08, 299a/21
ġ. ḳıl- 8a/02, 11b/05, 18b/12, 18b/15, 32b/12, 46a/11, 46a/11, 99b/13, 159b/21, 160a/03, 161a/11, 186b/12, 187b/02, 197a/15, 215b/18, 263b/12, 291a/18, 323a/17
ġ. ḳof- 235a/01

[=40]
Gīv Pehlivan. Guderz (**Gūderz**)'in oğlu. Krş. **Pahlavān-ı Gīv**
G. 2a/11, 49b/04, 67a/16
G. dék 2a/12
G.+ni 49b/12
G.+niŋ (Pahlavān-ı Gīv) 13a/04
[=6]
gilem < Far. *gilīm* Kilim, halı; keçi kılından veya yünden yapılan giysi. Krş. **gilīm**
g. 182a/15
[=1]
gilīm Far. Keçi kılından veya yünden yapılan giysi; kıl veya yün dokuma. Krş. **gilem**
g. 111a/18, 325a/21
g. key- 271a/19
[=1]
gird Far. Yuvarlak.
g.+ini 219b/18
[=1]
girev Far. Rehine; rehin.
g. al- 207a/13
g. iyber- 11a/07, 133a/03, 211b/01
g. ḳıl- 8b/21, 134a/11
g. ḳoy- Rehin koymak (Rehin olarak bırakmak). 158a/03, 158a/10
[=8]
giriftār Far. Tutulmuş, yakalanmış; uğramış, duçar.
g. 322b/14
g. (balāsıġa giriftār bol-) 9b/05
g. (ḳolıġa giriftār bol-) 68b/03, 70a/05, 177a/13, 178b/07, 275a/20, 302b/21
g. (ḳoluŋġa giriftār bol-) 178b/17
g. bol- Giriftar olmak (Yakalanmak, tutulmak; uğramak, duçar olmak). 31b/10, 46b/17, 113a/01, 115b/09, 115b/13, 116b/16, 121a/05, 132b/18, 132b/19, 135b/04, 140b/12, 141b/09, 179a/09, 183a/07, 195a/05, 273a/09, 273a/09, 322b/15, 328b/09
g.+dur 8b/19, 291a/08
g. ḳıl- Giriftar etmek (Tutsak etmek, düşürmek). 120a/06, 180a/08
g. turur men 112b/20
[=33]
giriftārlıḳ Giriftar olma durumu.
g. 316a/18
[=1]
giryān Far. Ağlayan.
g. (közleri giryān bol-) 239b/01
g. bile 1b/04
g. bol- 316a/19
g. érdiler 232b/15
g. u nālān bol- 57a/08
[=5]
giyāh Far. Ot.
g. 34b/08, 239b/10, 239b/13
g. dép 240a/14
g.+lar 87b/14, 87b/19, 240a/04
g.+lar ön- 195a/21
g.+larnıŋ 83b/04, 97a/20, 97b/06, 97b/07
g.+nı 84a/06, 239b/12, 239b/15
g.+nıŋ 327b/06, 327b/10
g. ön- Ot bitmek. 195a/14
[=18]
Ġol-ı Bayābān İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın öldürdüğü büyücü kadın.
Ġ. 33a/19
[=1]
Golzarıyyūn Maveraünnehir'de bir şehrin ve bu şehirden geçen ırmağın adı.
G.+da 222b/20
G.+dın 224b/15
G.+ġa 223a/16
[=3]
Gorāz Sonradan padişah olan pehlivan. Saltanat süresi elli gündür. Hüsrev (**Ḫusrav II**), Kubad (**Ḳubād III**) ve Erdeşir (**Ardaşīr VII**) dönemlerinde yaşamıştır. Krş. **Pahlavān-ı Gorāz, Ḳarāyīn, Ḳarāyīn Gorāz**
G. 308b/10, 308b/11, 308b/15, 308b/19, 309a/14, 309a/15, 309a/21, 317a/19, 319a/13, 319b/05, 319b/07, 319b/08, 320a/08, 320a/08
G. bile 308b/14, 309b/11
G.+dın 319b/06
G.+ġa 308b/18, 309b/01, 309b/03, 319a/12, 319a/16, 319b/02, 319b/02, 319b/04, 319b/17

G.+ġa (Pahlavān-ı Gorāz) 309a/07, 318b/20
G.+nı 319b/16
G.+nıŋ 308b/17, 319a/15, 319b/03, 320a/10, 320a/11
[=34]

Gordıyya Behram (**Bahrām IX**)'ın kız kardeşi. Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in eşi. Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde yaşamıştır. Krş. **Gordiyye, Gordūya**
G. 265a/21, 265b/20, 266b/02, 266b/13, 296a/02, 298a/19, 298b/01, 298b/08, 298b/09, 298b/15, 298b/16, 299a/09, 299a/11, 299a/14, 299a/21, 299b/01, 299b/02, 299b/06, 299b/14, 299b/15, 299b/17, 300a/05, 300a/06, 300a/08, 300a/12, 301a/04, 301a/09, 301a/13, 304b/09
G. érdi 299a/17
G.+ġa 298a/09, 298a/18, 299a/11, 299b/04, 299b/05, 299b/13, 299b/13, 300a/13
G.+nı 298b/07, 299b/02, 299b/10
G.+nıŋ 266b/01, 298a/05, 298a/07, 299a/09, 299b/07, 299b/09, 299b/11, 299b/12
[=49]

Gordiyye k.a. Bk. **Gordıyya**
G. 298a/06
G.+ge 295b/17, 296a/02, 298a/21, 299b/21, 301a/08
[=6]

Gordūy k.a. Bk. **Pahlavān-ı Gordūy**
G. 270b/02, 270b/09, 285a/15, 298b/13, 298b/20
G. (Pahlavān-ı Gordūy) 273b/11, 285a/12, 285b/05, 298a/03, 299a/05, 301a/02
G.+dın 285a/19
G.+dın bölek 270b/06
G. érdi (Pahlavān-ı Gordūy) 285a/11
G.+ġa 283a/17, 285a/14, 285a/19, 296a/21, 297a/20, 297b/04, 298b/13
G.+ġa (Pahlavān-ı Gordūy) 289a/08, 294b/13, 298b/11, 299b/10, 301a/02
G.+nı (Pahlavān-ı Gordūy) 273b/06, 284b/17
G.+nıŋ (Pahlavān-ı Gordūy) 270b/16, 301a/01
[=30]

Gordūya k.a. Bk. **Gordıyya**
G. 289a/17, 295a/06, 296a/13, 296b/02, 296b/04, 296b/12, 296b/14, 296b/15, 296b/20, 297a/03, 297a/05, 297a/10, 297a/12, 297a/15, 297b/07, 297b/07, 298b/11
G. bile 297a/11
G.+ġa 297b/06, 298b/17, 301a/03
G.+nı 297a/04, 297b/06, 297b/07
G.+nıŋ 296b/19, 297a/17
[=26]

Goro-yı Zereh Efrasiyab (**Afrāsıyāb**)'ın emri ile Siyavuş (**Sıyāvaş**)'u başını kesmek suretiyle öldüren kişi.
G. 67a/16
[=1]

Gostaham Ünlü bir komutan ve pehlivan. Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in dayısı. Diğer adı Bestem (**Basṭām**)'dir. Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde yaşamıştır. Krş. **Basṭām, Pahlavān-ı Gostaham**
G. 267b/18, 269a/03, 269a/05, 269a/09, 269b/13, 270a/04, 270a/15, 270b/02, 270b/11, 270b/13, 272b/18, 273b/05, 273b/07, 274a/09, 274b/15, 274b/17, 275a/07, 275a/08, 279a/02, 279a/03, 279a/07, 279a/07, 279a/17, 279b/05, 281a/01, 281a/18, 281a/20, 281b/01, 281b/03, 281b/15, 282b/10, 283a/06, 283a/09, 284b/19, 285a/21, 285b/03, 285b/20, 286a/01, 297b/06, 297b/06, 297b/17, 297b/19, 297b/21, 298a/02, 298a/04, 298a/05, 298a/07, 298a/10, 298a/18, 298a/19, 298b/07,

298b/09, 299a/13, 303b/16, 313a/21, 328b/21
G. (Pahlavān-ı Gostaham) 273b/13, 298a/21
G. bile 298b/13
G. dék 299a/17
G.+dın 279a/05, 298b/10
G. érdiler 312a/12
G.+ġa 269b/11, 274a/15, 274a/20, 274b/12, 279a/02, 281a/19, 283a/06, 283a/17, 285a/21, 289a/07, 297b/15, 297b/16, 298a/01, 298b/05, 298b/07, 298b/11, 299a/13
G.+nı 281a/14, 281a/19, 281b/02, 297b/07, 298b/02, 298b/16, 298b/17, 299a/18, 299a/21, 299b/03
G.+nıŋ 298a/06, 298a/06, 299a/14, 299a/14, 301a/19
[=95]

Gostehem k.a. Bk. **Pahlavān-ı Gostehem**
G. (Pahlavān-ı Gostehem) 150b/07
[=1]

Goşasb k.a. Bk. **Pahlavān-ı Goşasb**
G.+nı (Pahlavān-ı Goşasb) 209a/11
[=1]

gör < Far. *gor* Mezar, kabir.
g. 67b/02, 318b/03
g.+de 1b/04, 97b/16, 128b/04
g.+ge 214b/10
g. ḳıl- 214a/18
g.+niŋ 79a/03, 327b/13
g. turur 173a/12
g.+üm 322a/07
[=11]

göristān < Far. *goristān* Mezarlık.
g. ḳıl- 43b/04
g. ḳofar- Mezarlık inşa ettirmek. 296b/18
[=2]

göşt < Far. *goşt* Et.
g. 158a/04, 170a/02, 172a/19, 311a/02, 311a/13
g.+i (faḳlan göşti) 160a/10, 174a/03, 175b/05
g.+i (ilbesün göşti) 171a/17
g.+i érdi (balıġ göşti) 98b/03
g.+idin 104b/15
g.+idür (balıġ göşti) 107b/13
g.+ini (ḳulannıŋ göşti) 44b/15, 44b/15
g.+lerini 48a/08
[=15]

Gūdarz Keykavus (**Keykāvus**) ve Keyhüsrev (**Keyḫusrav**) dönemlerinin en önde gelen kahramanlarından biri. Giv (**Gīv**) ve Behram (**Bahrām I**)'ın babası. Guşvad (**Guşvād**)'ın oğlu. Krş. **Güderz, Pahlavān-ı Gūdarz**
G. 2a/10, 49b/04, 49b/12, 67a/16, 110b/18
G. (Pahlavān-ı Gūdarz) 315a/09
G. dék 266a/07
G.-ı Guşvād 255a/05
G.-ı Guşvād-ı Zarāsb 13a/03
G.+nı 266a/11
G.+nıŋ 13b/11
[=11]

Güderz k.a. Bk. **Gūdarz**
G.+ge 2a/10
[=1]

ġul Far. Bağ, zincir.
ġ. u zancīr 28a/09, 41a/20
[=2]

ġulaç Kulaç; ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.
ġ. (bir ġulaç) 208a/09
ġ. (ḳırḳ ġulaç) 14b/13, 14b/13
ġ. (on ġulaç) 307a/21, 308a/03
ġ. (on miŋ ġulaç) 133a/12
ġ. érdi (tört yüz ġulaç) 104a/04
ġ. érdi (yetmiş yeti ġulaç) 305b/19
ġ. érdi (yüz ġulaç) 103b/17, 104a/05
ġ.+ı (bir ġulaç) 103b/17, 103b/18
[=12]

Gulbūy-ı Ṭabarī k.a. Bk. **Pahlavān-ı Gulbūy-ı Ṭabarī**
G. (Pahlavān-ı Gulbūy-ı Ṭabarī) 321b/03
[=1]

ġulġula Far. Gürültü, velvele.
ġ. ḳıl- 126a/15
[=1]

ġulūg Far. (??)
ġ. (kemān-ı ġulūg) 148a/16
ġ.+nı (kemān-ı ġulūg) 147b/18

[=2]
ġuma Cariye, odalık.
ġ. tut- 65a/04
[=1]
Gunbadān Babası Guştasb (**Guştāsb**)'ın emriyle İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın hapsedildiği kalenin bulunduğu şehir. Krş. **Gunbadān Dız**
G.+ġa 27a/11
G. şaharı 24b/11, 25a/03
G. ṭerefi 27a/10
[=4]
Gunbadān Dız y.a. Bk. **Gunbadān**
G.+ġa 41a/12
G.+nıŋ yolı 42b/15
[=2]
ġunça < Far. *ġunca* Gonca, açılmamış çiçek, tomurcuk.
ġ. dék 303b/08
ġ.+lar açıl- 1b/08
[=2]
Gundā Goşast Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde Behram (**Bahrām IX**)'ın ordusundaki pehlivanlardan biri.
G.+nı 254b/18
[=1]
Gurāmī Guştasb (**Guştāsb**)'ın ünlü veziri Camast (**Cāmāst I**)'ın oğlu. Rüstem (**Rustam I**)'in yanındaki pehlivanlardan biri. Krş. **Gurāmīş, Pahlavān-ı Gurāmī**
G. 19a/07, 19a/08, 19a/12
G. (Pahlavān-ı Gurāmī) 19a/09
G. érdi 19a/03
G.+ġa 19a/11
G. ibn-i Cāmāst 18b/03
G.+nıŋ 19a/10, 19a/12
G.+nıŋ (Pahlavān-ı Gurāmī) 19a/06
[=10]
Gurāmīş k.a. Bk. **Gurāmī**
G. 17b/02
[=1]
Gurāza k.a. Bk. **Pahlavān-ı Gurāza**
G.+nı (Pahlavān-ı Gurāza) 3a/03
[=1]
Gurazm Guştasb (**Guştāsb**)'ın pehlivanlarından biri. İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın düşmanı ve onu zindana attıran kişi. Krş. **Pahlavān-ı Gurazm**
G. 23b/02, 23b/04, 23b/06, 23b/07, 23b/08, 27b/01
G.+dın 23b/13
G.+ġa 27b/20
G.-ı bad-gümān 29b/02
G.-ı bad-baḫt 28a/11
G.-ı bad-baḫt şūm 29a/18
G.-ı dīv 27b/02
G.-ı şūm 28b/10
G.+nı (Pahlavān-ı Gurazm) 18a/12
G.+nıŋ 29a/02, 41a/11, 49a/11
[=17]
Gurgān Gürgan, Gorgan veya Cürcan; İran (**Īrān**)'ın kuzeydoğusunda bulunan tarihî şehir. Hazar (**Ḫazar**) denizinin güneydoğusunda, Elburz sıradağlarının eteklerinde kurulmuştur.
G.+dın 205b/10
G. ölkesi 227b/15
G. şaharı 178a/21, 178a/21, 205b/10, 222b/10, 224a/21, 297b/17, 325a/11
G. ṭerefi 224a/15
[=10]
Gurgīn Milad (**Mīlād III**)'ın oğlu. Keykavus (**Keykāvus**) ve Keyhüsrev (**Keyḫusrav**) dönemlerinin önde gelen kahramanlarından biri.
G. ibn-i Mīlād 271b/07, 272a/16
G.+nıŋ 272a/17
[=3]
Gurgsār Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde Ercast (**Arcāst**)'ın ordu kumandanlığına getirdiği Turan (**Tūrān**)'lı kahraman.
G. 16b/01, 30b/06, 30b/08, 30b/09, 31a/12, 32a/01, 32a/01, 32a/03, 32a/11, 32a/13, 32a/14, 32b/05, 32b/07, 32b/17, 33a/15, 33a/17, 33b/19, 34a/02, 34a/18, 34b/01, 35a/17, 35b/03, 35b/07, 35b/08, 35b/10, 35b/12, 35b/17, 35b/19
G.+dın 30a/04, 34b/10, 35b/18

G. érdi 29b/19
G.+ġa 18b/06, 30a/07, 30b/05, 30b/11, 35a/16
G.-ı Tūrānī 16b/14
G.+nı 23a/20, 30b/11, 30b/17, 31a/11, 31b/16, 31b/18, 32a/16, 32b/06, 32b/16, 33a/16, 33b/20, 34a/19, 35b/01, 35b/12
G.+nıŋ 30b/11, 34b/11, 36b/19
[=55]

gurusna Far. Aç, tok karşıtı.
g. 161b/18
g. (taşna u gurusna) 327b/14
g. u taşna 159a/03
[=3]

ġusl Ar. Gusül, boy abdesti.
ġ. ḳıl- 9b/19, 15b/15, 31a/09, 32b/02, 32b/13, 33a/14, 99b/01, 99b/06, 102a/08, 170b/05, 176a/15, 242b/04, 317a/08
ġ. ḳıldur- 191a/18
ġ. u ṭahārat ḳıl- 102b/03
[=15]

ġuṣṣa Ar. Gam, keder, tasa.
ġ. (ġam ġuṣṣa) 71b/01
ġ. bile (ġam u ġuṣṣa) 234b/04
ġ.+dın 187a/02
[=3]

gustāḫ Far. Küstah, saygısız, haddini aşan.
g. bol- 93b/19, 151b/21, 221a/06
[=3]

Gustaham I Nevder (**Navdar**)'in oğlu. Luhrasb (**Luhrāsb**) döneminde yaşamış ünlü bir komutan ve pehlivan.
G. ibn-i Navdar 3a/03
[=1]

Gustaham II Behram (**Bahrām VI**) dönemindeki pehlivanlardan biri. Krş. **Pahlavān-ı Gustaham**
G. (Pahlavān-ı Gustaham) 155a/06
G.+nı 177b/06
[=2]

gustuvān Far. At zırhı.
g. 55a/01, 83a/03, 296b/12
[=3]

Guşasb Kātıb Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde yaşamış kâtip.
G. 150b/08, 157a/02
[=2]

Gūş-ı Bıstar İskender (**İskender**)'in Kâbil (**Kābul**) tarafındaki bir dağda suyun içinde gördüğü acayip kişi.
G. 107b/09
G. dép 107b/08
[=2]

gūş-māl Far. Dayak, ceza, azar.
g. ber- 42a/03, 50a/03
[=2]

Guştāsb Padişah. Luhrasb (**Luhrāsb**)'ın oğlu. Saltanat süresi yüz yirmi yıldır. Krş. **Farruḫzād I, Guştāsb Pād-şāh, Guştāsb Şāh, Pahlavān-ı Farruḫzād I, Şāh-ı Guştāsb**
G. 1b/11, 1b/12, 2b/10, 2b/12, 2b/13, 3a/04, 3a/05, 3a/06, 3a/10, 3a/14, 3b/01, 3b/04, 3b/07, 3b/12, 4a/01, 4a/01, 4a/04, 4a/09, 4a/09, 4a/12, 4a/15, 4a/17, 4b/02, 4b/05, 4b/08, 4b/09, 4b/11, 4b/14, 4b/16, 5a/06, 5a/07, 5b/05, 5b/07, 6a/04, 6a/09, 6a/12, 6a/16, 6a/17, 6a/17, 6b/01, 6b/02, 6b/02, 6b/04, 6b/06, 6b/07, 6b/07, 7b/02, 7b/06, 7b/10, 7b/11, 7b/12, 7b/17, 8a/03, 8a/06, 8a/07, 8a/10, 8a/10, 8a/13, 8a/18, 8a/20, 8b/02, 8b/03, 9b/01, 9b/08, 9b/13, 9b/13, 9b/15, 9b/16, 9b/19, 10a/18, 10a/21, 10b/01, 10b/01, 10b/02, 10b/07, 10b/19, 10b/20, 11a/03, 11a/05, 11a/18, 11b/04, 11b/12, 11b/16, 11b/18, 11b/19, 11b/19, 12a/09, 13a/08, 13a/09, 13a/13, 13a/20, 13b/03, 13b/10, 13b/13, 13b/17, 13b/17, 14a/05, 14a/06, 14a/07, 14a/08, 14a/12, 14a/14, 14a/19, 14b/08, 14b/09, 14b/12, 14b/16, 15a/05, 16a/09, 16a/11, 16a/14, 16a/17, 16a/18, 16b/20, 17a/03, 17a/09, 17a/14, 18a/07, 18a/09, 18b/01, 18b/04, 20a/03, 20a/08, 20a/13, 22a/20, 22b/11, 22b/16, 23a/01, 23a/03, 23a/05, 23a/07, 23a/18, 23a/19, 23b/06, 23b/13, 23b/14, 25a/11, 26a/06, 26a/11, 26a/15, 26b/05,

26b/06, 26b/07, 26b/09, 26b/10, 26b/20, 28b/04, 31a/17, 31a/19, 31b/06, 37a/13, 40a/10, 40a/11, 40b/10, 40b/18, 41a/01, 41a/04, 41b/05, 41b/18, 42a/09, 49a/05, 51b/02, 52a/19, 53b/18, 60a/01, 61a/08, 63b/13, 64b/11, 64b/13, 64b/15, 70a/15, 74b/19, 227b/21, 281a/02, 305a/12, 306a/02

G. (Ardaşīr-ı Bahman ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 111b/04

G. (Ardaşīr ibn-i Guştāsb) 17b/09

G. (Isfandıyār ibn-i Guştāsb) 62b/19

G. (Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 114a/18

G. (Şāh-ı Guştāsb) 17a/02, 17a/06

G. (Şaydāsb ibn-i Guştāsb) 18b/17

G. bile 8a/12

G. dék 3b/14, 43b/02

G.+dın 2b/11, 3b/12, 3b/17, 4b/12, 6b/04, 7a/05, 10a/04, 16b/05, 27b/02, 28b/07, 53a/03, 53b/15, 62a/01, 62a/04

G.+dın bölek 12b/20

G.+dur 15a/15

G. érdi (Ardaşīr ibn-i Guştāsb) 18b/11

G.+ġa 3a/06, 3b/16, 4b/01, 5b/05, 6a/03, 6b/08, 7a/13, 7b/14, 8a/05, 10a/15, 10b/13, 11a/01, 11b/04, 12a/05, 13a/01, 13a/20, 13b/07, 14a/16, 14b/05, 15a/03, 23a/02, 23a/03, 24a/16, 33b/12, 43a/20, 49a/10, 51b/11, 57a/02, 62b/03, 64a/01, 64a/11, 64b/04, 253a/16, 305a/12

G. ibn-i Luhrāsb 13b/04

G.+nı 3a/03, 3a/09, 3b/02, 4a/14, 4b/01, 4b/10, 5a/08, 5b/09, 6a/18, 7a/10, 8a/11, 8a/18, 9b/16, 10a/21, 10b/06, 11b/19, 13b/16, 13b/18, 14a/05, 14a/11, 63a/15

G.+nıŋ 2b/17, 3a/18, 3b/11, 4a/12, 4b/11, 5a/04, 5b/10, 6a/18, 8a/02, 8a/04, 8a/11, 8a/18, 8a/19, 8a/21, 10b/04, 11a/04, 11b/06, 11b/07, 11b/07, 11b/13, 12a/03, 12a/03, 12a/04, 13b/06, 13b/12, 14a/04, 14b/04, 14b/08, 15a/02, 15a/16, 16a/04, 16a/08, 16a/08, 17a/01, 19b/04, 20a/06, 21a/13, 21b/15, 21b/17, 24b/17, 24b/20, 25a/11, 25a/16, 29a/05, 48a/17, 49b/20, 52b/14, 62b/08, 63a/14, 63a/18, 64b/11

G. turur 49a/05

[=311]

Guştāsb Pād-şāh k.a. Bk. **Guştāsb**

G. 13b/20, 14b/10, 18a/17, 18b/09, 21a/17, 22a/15, 22b/13, 23b/01, 23b/19, 24a/19, 24b/09, 24b/15, 24b/18, 24b/19, 25a/03, 25a/06, 25b/17, 26a/16, 26a/17, 29b/09, 30a/11, 31b/12, 31b/13, 37a/09, 38b/13, 40a/07, 40a/17, 40b/05, 40b/11, 40b/12, 41a/03, 41b/09, 41b/18, 43b/03, 50a/13, 63a/14, 63a/17, 64a/08, 64a/12, 69a/06, 69a/10, 315a/09

G. bile 14b/02

G.+ġa 14a/13, 14a/14, 16b/20, 18b/18, 21a/04, 39a/17, 62b/05, 64a/06, 64a/10, 64b/02, 71a/05, 121a/19

G.+nı 17b/11, 31b/15

G.+nıŋ 14a/04, 14b/05, 15b/05, 16b/05, 17a/18, 21a/06, 22a/14, 23b/03, 26a/02, 26a/04, 30b/13, 38b/07, 39a/19, 39b/03, 44a/08, 44a/09, 47b/03, 60b/07, 63a/01, 78b/18

[=77]

Guştāsb Şāh k.a. Bk. **Guştāsb**

G. 15a/07

[=1]

Guşvād Keykavus (**Keykāvus**) ve Keyhüsrev (**Keyḫusrav**) dönemlerinin en önde gelen kahramanlarından biri olan Guderz (**Gūdarz**)'in babası.

G. (Gūdarz-ı Guşvād) 255a/05

G.+nıŋ (Gūdarz-ı Guşvād-ı Zarāsb) 13a/03

[=2]

gūy I Far. Top, küre; çevgân oyununda kullanılan top.

g. 10b/01, 126a/14, 305b/09

g. çevgān Bugünkü polo oyununa benzeyen atlı top oyunu. 10a/21, 61a/11, 126a/17, 277b/21, 301b/02, 313b/06
g. çevgān oyna- 10a/17, 10a/20, 71b/10, 71b/19, 126a/12, 126a/13, 147a/02, 147b/03, 149b/13, 157a/21, 184b/12, 277b/13, 277b/19, 279a/19
g. çevgān oynat- 123b/10
g. dék 26b/01, 31a/04
g.+ını 123b/14
g.+larnı (bir miŋ altun gūylar) 305b/08
g.+larnıŋ (altun gūylar) 305b/10
g.+nı 123b/16, 123b/20, 123b/20, 126a/15
g.+nı ur- 10b/02, 123b/17, 126a/13
g. u çevgān oyna- 10a/14, 125a/18, 135b/14
g. u çevgān oynat- 123b/05
g. ur- 10b/01
[=41]

gūy II Far. Söyleme, söyleyiş.
g. (güft gūy ḳıldur-) 175a/16
g. (güft gūy bol-) 234a/14
g.+dın (güft ü gūy) 290a/01
[=3]

gūyā Far. Güya, sanki, sözde.
g. ki 12b/16, 47a/03, 52b/04, 55a/18, 56a/11, 82b/11, 91a/06, 128a/18, 147a/14, 150a/12, 158a/07, 159a/02, 159b/19, 162b/19, 163b/11, 165b/08, 165b/17, 168b/10, 169a/15, 178a/09, 180b/07, 192a/07, 201b/08, 205b/06, 205b/15, 211b/03, 212a/02, 212b/17, 221a/10, 226b/17, 227a/03, 231a/05, 240a/15, 247b/07, 295a/08, 299b/07, 300a/05, 311a/12
[=38]

güft < Far. *guft* Söz, laf.
g. gūy bol- 234a/14
g. gūy ḳıldur- 175a/16
g. ü gūy Güft ü gu (Karşılıklı konuşma; dedikodu). 290a/01
[=3]

güher Bk. **gevher**
g. 83a/06, 86a/09
[=2]

gükdüre- Bk. **güldür-**
g.-gen-dek 21b/20
[=1]
kök gükdüre- 21b/20
[=1]

gül < Far. *gul* Çiçek; gül.
g. 5b/01, 163b/02, 203a/05, 303a/18
g. açıl- 33b/03
g. bile 80b/07
g. dék 5b/12, 42b/20, 86a/19, 139b/13, 267b/04
g. dék (çırayı gül dék açıl-) 12b/17
g. dék (köŋli gül dék açıl-) 211b/08
g. dék (köŋlüm gül dék açıl-) 86b/08
g. dék açıl- Gül gibi açılmak. (Çok sevinmek, mutlu ve memnun olmak). 26b/17, 139b/08, 142b/07, 152a/06, 168b/14, 220a/08, 227a/13, 231a/11, 255a/13, 259b/03, 299a/10
g.+ge 166b/09, 169a/20, 169a/20
g. gülzārlıḳ 144a/05
g. gülzārlıḳ bol- 300b/20
g.+i 299b/11
g.+i dék (bahār güli) 99b/11, 148a/12
g.+ini 98a/15
g.+ler 160b/06, 163b/04, 205b/11
g.+leri açıl- 162b/18
g.+lerniŋ 305b/06
g.+ni 5a/16, 5a/16
g. tikensiz bol- Gül dikensiz olmak. 206b/13
[=42]

gül suyı Gül suyu, gülden elde edilen kokulu ve renksiz sıvı.
g. 33a/13, 139b/03, 139b/03, 170a/01, 174a/02, 221b/01
g. bile 109b/11
[=7]

gülder- Bk. **güldür-**
g.-gen-dek 159b/21
[=1]
kök gülder- 159b/21
[=1]

güldere- Bk. **güldür-**
g.-di 72a/20
[=1]

kök güldere- 72a/20
[=1]

güldür- Gürlemek, kalın ve gür bir ses çıkarmak**.** Krş. **gükdüre-, gülder-, güldere-, güldüre-, gürküre-**
g.-gen-dek 34a/14, 99b/13, 103a/02, 291a/18, 323a/20
g.-gen-dék 9b/15, 33b/18
g.-gen dék 8a/01, 225b/04
[=9]
kök güldür- 8a/01, 9b/15, 33b/18, 34a/14, 99b/13, 103a/02, 225b/04, 291a/18, 323a/20
[=9]

güldüre- Bk. **güldür-**
g.-gen-dek 150a/18
g.-gen-dék 30a/18
g.-gen dek 186b/10
g.-gen dék 54b/16, 126a/16
g.-p 103b/04
[=6]
kök güldüre- 30a/18, 54b/16, 126a/16, 150a/18, 186b/10
kökler güldüre- 103b/04
[=6]

gül-gūn < Far. *gul-gūn* Gül renginde.
g. aṭnı çaf- Parlak doru atı sürmek. 168a/18
[=1]

gülistān < Far. *gulistān* Çiçek bahçesi; gül bahçesi.
g. 165b/21
g.+da (bāġ u gülistān) 53b/11
g.-ı İrem İrem bağı. 191b/21, 205a/18
[=4]

Gülnār Erdevan (**Ardavān**)'ın cariyesi ve hazinecisi. Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in sevgilisi.
G. 112b/11, 112b/13, 112b/15, 112b/18, 113a/02, 113a/08, 113a/11, 113a/12, 113a/15, 113a/18, 113b/08, 113b/10, 113b/15, 114a/10
G.+dın 113a/14
G.+nıŋ 113a/12, 113b/02
[=17]

gül-rūy < Far. *gul-rūy* Gül yüzlü.
g. u ḫūş-ḫūy 301a/08
[=1]

gül-surḫ < Far. *gul-surḫ* Kırmızı çiçek; kırmızı gül.
g. dék 183b/16, 316a/07
g.+ġa 311a/11
[=3]

gülşen < Far. *gulşen* Çiçek bahçesi; gül bahçesi.
g. bol- 39b/04
[=1]

gülzārlıḳ Çiçek bahçesi; gül bahçesi.
g. (gül gülzārlıḳ bol-) 300b/20
g. dék (gül gülzārlıḳ) 144a/05
[=2]

gümān < Far. *gumān* Şüphe, zan; düşünce, kanaat.
g. (yaman gümān ḳıl-) 46b/08, 50a/03, 122a/06, 122b/08, 123a/17, 234a/03, 300a/04
g.+dın 143b/19
g.+ġa (yaman gümānġa tüş-) 262b/15
g.+ġa bar- Şüphe etmek. 184b/17
g.+ġa tüş- Şüpheye düşmek. 47b/11
g.+ıŋda 183a/08
g. ḳıl- Güman kılmak (Şüphelenmek, şüphe etmek; düşünmek). 14a/10, 25b/13, 30b/08, 44a/08, 44b/07, 46a/08, 57a/06, 59a/03, 66a/14, 71b/17, 77a/09, 106b/07, 115a/16, 134a/07, 134b/06, 152b/07, 183a/09, 205b/07, 241a/19, 245b/16, 254a/17, 262a/03, 263a/21, 266a/01, 271b/08, 281b/14, 290a/19
g.+nı ḳıl- 24b/07
[=40]

gümānlıḳ < *gümānlıġ* Şüpheli.
g. (yaman gümānlıḳ bol-) 267b/05, 314a/09
[=2]

güm-rāh < Far. *gum-rāh* Yolunu şaşırmış, doğru yoldan sapmış.
g. 63a/12
g. bol- 41b/20, 185a/14, 262b/21, 272a/12, 298b/15
g. ḳıl- 15a/19, 15b/14, 294b/06, 294b/18
g.+larnı 28b/02, 43b/03
[=12]

güm-rāhlıḳ < *güm-rāhlıġ* Yanlış.

g. yolnı tut- 15b/06
[=1]

günāh < Far. *gunāh* Günah, dinen suç sayılan iş veya davranış; suç, kabahat, hata, yanlış. Krş. **güneh**
g. 50a/20, 129a/05, 156b/09, 217b/05, 278b/05, 309b/14, 312a/04, 312a/05, 312a/16, 324a/21
g. bol- 185a/01, 288a/14
g.+dın 157a/13, 221b/09, 282a/06
g.+dın (cānımızı günāhdın arıt-) 153b/14
g.+ġa 145b/20
g.+ı 46b/06
g.+ıdın 102a/08, 131a/16, 243a/20
g.+ıdın öt- Günahından geçmek (Günahını bağışlamak; suçunu bağışlamak). 66b/06, 69a/02, 124a/10, 143a/04, 144a/18, 182b/05, 206b/02, 210b/15, 243a/19, 286b/16, 286b/19
g.+ıġa (günāh ḳıl-) 246b/17
g.+ım 24b/07, 51b/03, 313a/17
g.+ım turur 112a/16
g.+ımdın öt- 66b/06, 142b/14, 170b/15, 294b/07, 324a/21
g.+ımızdın öt- 156b/08, 200b/12, 278b/05, 294b/19, 296b/01
g.+ımıznı tile- 156b/07
g.+ımnı 24a/04
g.+ını 66a/15, 222b/06, 243a/20
g.+ını bağışla- 217a/21
g.+ını kéçür- Günahını geçirmek (Günahını bağışlamak). 299a/06
g.+ını tile- 320b/09
g.+ıŋızlarnı 286b/18
g. ḳıl- Günah kılmak (Günah işlemek; kabahat işelemek). 28a/13, 28a/14, 150b/04, 170b/15, 210b/15, 217a/21, 219a/07, 229a/10, 229a/12, 229b/05, 300a/18
g.+lar 170b/03
g.+lar kéçür- 179a/18
g.+lar ḳoy- 43b/17
g.+larıdın 317a/09
g.+larıdın (günāhlar ḳıl-) 179a/14
g.+larıdın öt- 200b/16, 207a/12
g.+larıġa (günāhlar ḳıl-) 179a/14
g.+larımġa 315a/14
g.+larını bağışla- 156b/09, 200b/16
g.+larını ḳıl- 312a/01
g.+larıŋdın (günāhlar ḳıl-) 312a/15
g.+larıŋnı 56a/18
g.+larıŋnı ḳıl- 56a/17
g.+nı 247a/19, 310a/07
g.+nı ḳoy- Günahı koymak (Suçu birine atmak). 222a/15
g. turur 288a/14
[=86]

günāhkār < Far. *gunāhkār* Günah işlemiş olan, günahı olan; suçlu.
g. 98a/01, 98a/02, 235a/19, 243a/20, 243a/21, 271a/08, 272a/02
g. bol- 2a/02, 52b/14, 182b/07, 196b/20, 313a/11, 314a/04
g.+dur 286b/18, 309b/17
g.+dur biz 294b/18
g. ḳıl- 295b/19
g.+larnıŋ 144a/18, 243a/19
g. turur sen 271a/04, 317b/03
g. tururlar 286b/15
g. tut- 58b/20
[=23]

günāhkārlıḳ Günahkâr olma durumu.
g.+ı (günāhkārlıġı) 222a/13
[=1]

günbed < Far. *gunbad* Kümbet; damı kubbe biçiminde olan, yuvarlak veya köşeli yapı.
g. 14b/20
g. ḳofar- Kümbet inşa etmek. 14b/09, 222b/14
[=3]

güneh Bk. **günāh**
g.+leriŋdin 155a/20
[=1]

gürküre- Bk. **güldür-**
g.-di 278b/03
[=1]
bulutlar gürküre- 278b/03
[=1]

gürūh < Far. *gurūh* Cemaat, topluluk, bölük, grup.
g. (iki gürūh bol-) 234b/06
g.+dın 102b/14
g. gürūh 29b/06, 39b/15, 92b/16, 97b/07, 103b/04, 139b/21,

170a/05, 172b/07, 224a/12, 264a/07, 269a/12
g.+lar 156b/06
g.+ları 160b/16
g.+nı 156b/11
[=16]

gürz Far. Savaş aleti olarak kullanılan ağır topuz, bozdoğan.
g. 34b/02, 41b/11, 44a/01, 46a/04, 64b/09, 76b/05, 83a/03, 99a/15, 117b/15, 120b/16, 131a/02, 138a/21, 138b/02, 148b/06, 154a/06, 155b/03, 213b/16, 225a/04, 234b/07, 299b/15
g. (altun gürz) 112a/02, 205b/03
g. (ḳolıda gürz tuttur-) 14b/14
g. (uy başlıḳ gürz ḳıldur-) 305a/09
g. bile 38b/16, 50b/05, 59a/10, 115a/09, 154b/12
g.+din bölek 6b/16
g.+i 155a/21
g.+i (altun gürz) 18a/08
g.+i bile 155b/01
g.+ini 62a/20, 189b/13, 204b/17, 255a/15, 296b/12
g.+ini (ḳolıġa uy başlıġ gürzini tut-) 23a/04
g.+ini (ḳolıġa uy başlıḳ gürzini köter-) 11b/05
g.+ini (uy başlıḳ gürz) 225a/06
g.+ini (uy başlıḳ gürzini ḳolıġa tut-) 30a/11
g.+ini ḳolıġa köter- 19b/18
g.+ini ḳolıġa tut- 37b/16
g.+iniŋ 43a/02
g.+ler ur- 54b/18
g.+lerige 54b/17
g.+lerin 296b/05
g.+lerini 16b/11, 204b/11, 326a/01
g.+leriniŋ 54b/18
g.+leriŋizlerni 204b/07
g.+lerniŋ 26a/20, 31a/02, 50b/03, 78a/01, 115b/01, 132b/17, 140b/10, 197a/20, 236b/08, 274a/03, 284b/11, 324a/06
g.+ni 18a/03, 44a/14, 305a/09
g.+ni (ḳolıġa uy başlıġ gürzni tut-) 30a/17
g.+ni (ḳoluŋġa uy başlıḳ gürzni köter-) 36a/15
g.+ni (pād-şāhāna altun gürzni ḳolıġa tut-) 121a/
g.+ni (uy başlıḳ gürz) 25b/05, 155a/13, 204b/15
g.+ni (uy başlıḳ gürzni ḳolıġa köter-) 38b/20
g.+niŋ 260b/03
g.+niŋ (şamşīr u gürz) 172b/11
g. ur- 19a/12, 19b/09, 25b/06, 25b/15
g. uruş- 19a/06, 54b/17
g.+üm 52a/07
g.+üm bile 50a/03, 52a/03
g.+ümni 49b/03, 57a/20
g.+üŋni (şamşīr u gürz) 174a/18
[=89]

gürzlük < *gürzlüg* Gürzlü, gürzü olan.
g. 151a/20
[=1]

güvāh < Far. *guvāh* Şahit, tanık, delil.
g. 316a/13
g. ber- Güvah vermek (Şahitlik etmek). 123b/13
g.+dur 27a/07, 27a/07, 43b/13, 46a/13, 277a/16
g.+ım turur 61a/16, 64a/02
g. ḳıl- Güvah kılmak (Şahit tutmak). 14b/11, 202a/19, 277a/15
g. turur 95b/03, 154b/04, 204a/06, 261b/01, 282a/08, 313b/03
[=18]

güvāhlıḳ Şahitlik.
g. (köŋli güvāhlıḳ ber-) 317a/03
g. ber- Güvahlık vermek (Şahitlik etmek). 27b/02, 64a/12, 123b/07, 156a/05, 203b/04, 232a/13, 251a/20
g. bile 156a/06
g.+nı ber- 251b/10
[=10]

H

ẖabar Ar. Haber, bilgi, salık.

ẖ. 56b/19, 72a/12, 115a/14, 118a/12, 132b/06, 136a/07, 198b/14, 200b/04, 212a/21, 223a/16, 223b/10, 223b/12, 226b/08, 253a/04, 260a/04, 279b/03, 279b/13, 312b/06, 319a/14

ẖ. (yaman ẖabar) 131a/04, 321b/08

ẖ. al- 25a/21, 148b/02, 256b/08

ẖ. aytış- Haber söyleşmek (Karşılıklı haber veya bilgi alıp vermek). 232b/04

ẖ. ber- 13a/08, 37a/11, 58a/19, 64a/06, 65a/06, 67b/10, 76b/16, 77b/07, 107b/06, 107b/16, 111b/01, 115a/16, 118b/13, 120b/05, 137b/04, 140a/09, 152a/19, 175b/16, 189b/19, 193a/01, 193a/18, 207a/17, 212a/11, 212b/02, 237a/13, 259b/02, 268a/05, 269a/10, 322b/09, 323b/11, 329b/21

ẖ. bol- Haber olmak (Haber gelmek). 1b/13, 29a/12, 48b/13, 62b/03, 68a/19, 76b/07, 78a/07, 78a/20, 90a/16, 92b/04, 100a/04, 105b/01, 114b/09, 118b/15, 152a/03, 177a/17, 177a/18, 191b/07, 196b/01, 196b/12, 197a/16, 199a/17, 210b/17, 211a/12, 213a/17, 227b/13, 232a/16, 263a/05, 264b/05, 269a/04, 269b/17, 283a/16

ẖ.+dur 312b/06

ẖ.+ı 93a/08, 224a/21, 327a/07

ẖ.+ı yet- 11a/12, 24a/16

ẖ.+ım 136a/14, 285a/01, 295b/13, 312b/05

ẖ.+ımı 27a/18, 44b/11, 108b/20, 140b/02, 212a/14

ẖ.+ımı al- 283a/05

ẖ.+ımı keltür- 294a/04

ẖ.+ıŋ 37a/09, 139a/04, 253b/13, 287a/15, 295a/01

ẖ.+ıŋġa 86a/03

ẖ.+ıŋnı 313a/06

ẖ. iyber- Haber göndermek. 13b/13, 14b/16

ẖ. kel- 34b/18, 148b/08, 151a/03, 178a/18, 188a/14, 224a/18, 238b/02, 245a/09, 259b/01

ẖ. keltür- Haber getirmek. 75a/10, 116b/10, 136a/10, 178b/02, 183b/14, 269b/19, 293b/06, 294a/08, 312b/21

ẖ. ḳıl- Haber kılmak (Haber vermek, bilgi vermek). 12a/14, 21b/08, 70b/19, 140a/15, 178a/05, 193b/21, 210a/12, 230a/10, 260a/16, 274b/14, 287a/05, 294a/02, 306b/03, 307b/19

ẖ.+lar 165a/13, 287a/15

ẖ.+larını 12a/17, 13a/15, 45a/04, 152a/01, 231b/13

ẖ.+larıŋnı 45a/04, 152a/07

ẖ.+larnı 45a/04, 207b/14

ẖ.+nı 12a/15, 20a/08, 20a/18, 21b/09, 24b/20, 25a/13, 26a/11, 42a/12, 72a/14, 75a/01, 75a/02, 76a/18, 77b/01, 108b/10, 113a/11, 116b/11, 121a/03, 123b/01, 149b/19, 151a/14, 157a/06, 160b/20, 167b/20, 170a/08, 176b/09, 177b/18, 178a/05, 178b/03, 189b/19, 195b/19, 196a/10, 201b/03, 205a/21, 207b/14, 210a/13, 224a/20, 238b/03, 242a/13, 245a/10, 250a/04, 252b/05, 253b/04, 256b/17, 277b/18, 289a/14, 290b/21, 291b/12, 294a/02, 297b/19, 330a/08, 331b/21

ẖ.+nı (yaman ẖabar) 28a/05

ẖ.+nı iyber- 313a/12

ẖ.+nı yetgür- Haberi ulaştırmak. 121b/20, 237a/01, 250a/18

ẖ. taf- Haber bulmak (Haber almak, bilgi edinmek). 3b/01, 15a/06, 40b/10, 61a/02, 62b/09, 77b/10, 97b/02, 107a/10, 109b/02, 114b/12, 115a/12, 116b/08, 121a/01, 138a/02, 140a/11, 142b/18, 151b/04, 177b/05, 199b/17, 214a/20, 214a/21, 259a/15, 261b/20, 267b/04, 268b/10, 268b/19, 293a/05, 294a/14, 303b/03, 321a/01, 321a/12, 325b/20

ḫ. tüş- Haber düşmek (Haber gelmek). 190b/10, 227b/07
ḫ. yayıl- 11a/05
ḫ. yet- Haber ulaşmak (Haber gelmek). 5b/04, 13b/15, 14a/07, 15b/14, 16b/20, 20a/17, 23a/01, 24b/19, 25a/01, 26a/15, 29b/10, 37b/14, 60a/12, 74b/13, 75b/18, 79a/09, 79a/12, 91a/02, 97a/11, 111b/14, 114b/18, 125a/09, 132b/09, 140a/10, 141b/09, 142b/21, 151b/02, 177a/15, 177b/06, 188a/11, 193a/04, 200b/09, 205a/19, 238b/05, 245b/19, 250a/06, 251b/16, 253b/03, 269b/15, 288a/21, 291b/11, 292a/20, 293a/18, 316a/05, 318b/20, 331a/13, 331b/19, 332b/15
ḫ. yetgür- Haber ulaştırmak (Haber göndermek). 109a/19
ḫ. yét- 25a/03
[=298]

ḫabar-dār Far. Haberdar, haberi veya bilgisi olan, haberli.
ḫ. bol- 2b/16, 3b/11, 11a/04, 76b/13, 89a/08, 91a/20, 183a/16, 190a/02, 190b/13, 209b/03, 214b/14, 218b/16, 244a/01, 244b/06, 260a/19, 309b/08, 310b/02
ḫ. érdi 7a/05, 7a/05, 96b/20, 136b/06, 189b/17, 267b/09
ḫ. ḳıl- Haberdar etmek. 24a/10
ḫ. turur sizler 265a/17
ḫ. tururlar 13b/01
[=26]

Ḫabaş Habeşistan, bugünkü adıyla Etiyopya. Doğudan Somali, kuzeyden Cibuti ve Eritre, batıdan Sudan, güneyden de Somali ve Kenya ile çevrilmiş bulunan Doğu Afrika ülkesi.
Ḫ. ṭerefi 99a/06
[=1]

ḫᵛāca Far. Hoca.
ḫ. 170a/10
[=1]

Ḫᵛāca-ı Bozorcmıhr k.a. Bk. **Bozorcmıhr**
Ḫ. 215b/03, 216a/20
Ḫ.+nıŋ 216a/16, 241b/04
[=4]

ḥācat Ar. Hacet, ihtiyaç, gereklilik; Tanrıya veya büyük bir makama sunulan dilek, istek.
ḥ+dın çıḳar- Hacetten çıkarmak (Bir kimsenin ihtiyaç duyma durumunu ortadan kaldırmak). 180a/19
ḥ+ı 147a/06, 306a/10, 318b/06
ḥ+ı bol- 32a/10, 73b/01
ḥ+ı tüş- Haceti düşmek (İhtiyacı olmak). 36a/09, 128a/04
ḥ+ım 66a/16, 109a/15, 255b/02, 255b/02, 318a/16
ḥ+ım tüş- 192b/19
ḥ+ımız 98a/10, 243b/06
ḥ+ımnı 293a/16
ḥ+ıŋ tüş- 57b/13, 219b/12, 289b/06
ḥ+ıŋızlar tüş- 280a/16
ḥ+ıŋlar 313b/07
ḥ+ıŋlar bol- 98a/09
[=23]

ḥācatmand Far. İhtiyacı olan, muhtaç.
ḥ. 244a/15
ḥ. bol- 64b/08, 151b/08
[=3]

ḥācıb < Ar. *ḥācib* Kapıcı.
ḥ. érdi 221a/03
[=1]

Ḫāç Çaç; bugünkü adıyla Taşkent; Özbekistan'ın kuzeydoğusunda Siriderya'nın sağ kollarından Çirçik suyu tarafından sulanan vahada kurulmuş olan şehir. Şehrin yer aldığı bölgenin ve şehrin en eski adı Çaç'tır.
Ḫ. şaharı 196a/08, 216a/01, 223b/16, 224b/15, 225a/14, 227b/17, 289a/09, 331b/17, 332a/01
Ḫ. şaharları 291b/07
[=10]

ḫaçır < Moğ. *ḳaçır* Katır.
ḫ. 62a/16, 214b/13
ḫ.+ġa 82b/16
ḫ.+lar 308b/05
ḫ.+lar (altun égerlik ḫaçırlar min-) 303a/16

ḫ.+larġa (yüz altun égerlik ḫaçırlar) 227a/16
ḫ.+nı 62a/16, 62a/17
[=8]

ḥad < Ar. *ḥadd* Had, sınır; derece, mertebe; yetki.
ḥ (ḥadd u ḥısāb) 77b/15, 172b/01, 211a/13, 253a/14, 283b/04, 308a/17, 308a/20
ḥ (ḥadd u ḥısābdın taşḳarı) Haddinden fazla, çok fazla. 159b/01
ḥ (ḥadd u ḥısābīdın taşḳarı) 258a/07
ḥ (ḥadd u ḥısābsız) 91a/12, 167a/10, 211a/20, 240b/12
ḥ (ḥadd u nıhāyat) 232b/07
ḥ (ḥadd u nıhāyatsız) 99b/11, 192b/06
ḥ ḥısāb 103b/02
ḥ+ı (ḥaddı) 116b/18
ḥ+ı (ḥaddı ḥısābı) 172b/06
ḥ+ıdın (ḥaddıdın öt-) Sınırı aşmak. 78b/11, 151b/06
ḥ+ıdın (ḥaddıdın taşḳarı) 157b/06
ḥ+ıdın ziyāde (ḥaddıdın ziyāde) 134a/06, 219a/08
ḥ+ım (ḥaddım) 329b/10
ḥ+ını (ḥaddını) 282a/12
ḥ+ını (ḥaddını bil-) 112b/04
ḥ+ıŋnı (ḥaddıŋnı bil-) 183a/02
[=28]

ḫādım < Ar. *ḫādim* Hizmetçi.
ḫ. 166b/21, 241b/06, 241b/07, 241b/11, 241b/15, 242a/01, 290b/18, 303b/12
ḫ.+ıġa 168b/15, 241b/04, 241b/14
ḫ.+lar 227a/21
ḫ.+ları bile 192a/03
ḫ.+ları birle 83a/05, 86b/01
ḫ.+larıġa 164a/03
ḫ.+larıŋ birle 82b/17
[=17]

ḫādımī < Far. *ḫādimī* Bir hizmetçi.
ḫ.+ġa 38b/02
[=1]

ḫāfıẓ < Ar. *ḥāfiẓ* Sanatçı, şarkıcı.
ḥ 166b/04, 267a/02, 306a/06, 306a/14
ḥ+ġa (Bārbad Ḥāfıẓ) 316a/04
ḥ+ı 306a/07
ḥ+ladın 307a/01
ḥ+lar 303a/15, 306b/08, 319a/18
ḥ+larġa 306a/09, 307a/15
ḥ+larıġa 306a/11
ḥ+larınıŋ 308b/02
[=14]

Ḥāfıẓ-ı Sirgiş k.a. Bk. **Sirgiş**
Ḥ.+ge 307a/08
[=1]

hafta Far. Birbiri ardınca gelen yedi günlük zaman dilimi. Krş. **hefte**
h. (bir hafta) 167a/06, 223b/13
h. (bir hafta bol-) 46b/20, 66a/10, 180b/13
h. (bir hafta öt-) 199b/13, 219a/02
h. (iki hafta) 233a/04
h. (iki hafta bol-) 19b/04, 259a/21
h. (iki hafta öt-) 263b/15
h.+da 148a/02, 148a/05
h.+da (bir haftada) 164a/12, 197a/14, 246a/02, 327a/04
h.+da (bir iki haftada) 158a/14
h.+da (ikinçi haftada) 74a/01, 150a/01, 175a/06, 217a/10, 218b/07
h.+dın kéyin (bir haftadın kéyin) 218a/08, 219a/20, 220a/10
h.+ġaça (bir haftaġaça) 4a/09, 31a/10, 58a/06, 73b/20, 83a/12, 91b/13, 135a/04, 150a/01, 175a/06, 178b/20, 188a/09, 223a/21, 242a/15, 245a/21, 301b/14, 301b/17, 325a/11
h.+ġaça (iki haftaġaça) 19b/01, 40a/03, 103a/13, 138a/17, 175a/04, 228b/08, 289a/02, 306a/19, 319b/18
[=52]

ḫaftān Far. Kaftan, zırh üstüne giyilen bir çeşit pamuklu elbise.
h. keygüz- Kaftan giydirmek. 178b/04
[=1]

Haft-ḫᵛān İran (**Īrān**) ve Turan (**Tūrān**) arasında bulunan, Rüstem (**Rustam I**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın çok büyük tehlikelerle karşı karşıya kalarak

türlü maceralara atıldıkları yedi yer, yedi makam, yedi durak.
H.+da 41a/20
H.+nıŋ 40a/11
H.+nıŋ yolı 44b/17
H. yolı 31b/09, 32a/12, 32a/16, 37a/02, 37a/03, 37a/03, 39b/20, 40a/01, 49a/16, 266b/21
[=13]

Haftvād Erdeşir (**Ardaşīr IV**) döneminde Kuharan (**Kuḥārān**) şehrinde yaşayan bir kişi.
H. 117a/03, 117a/04, 117a/11, 117a/11, 117b/07, 117b/11, 117b/13, 117b/14, 117b/17, 118a/01, 118a/04, 118a/05, 118a/08, 118a/09, 118a/14, 118a/17, 118a/19, 118b/04, 118b/14, 119a/14, 120a/12, 120b/05, 120b/20, 121a/05, 121a/08
H. bile 118b/06, 118b/13
H.+dın 117b/12, 121a/12
H.+ġa 117b/14, 118a/12, 119b/09, 119b/13, 120b/05
H.-ı bad-ʿaṣl 119b/06
H.+nı 117a/06, 121a/02
H.+nıŋ 117a/05, 117a/14, 117a/14, 117a/19, 117b/01, 117b/08, 117b/12, 117b/15, 117b/16, 118a/03, 118a/07, 118a/10, 118a/11, 118a/18, 119a/15, 119a/19, 120b/05, 121a/04, 121a/05, 121a/09
H. ṭerefi 118a/16
[=58]

Haftvādsız Heftvad olmadan. Bk. **Haftvād**
H. 117b/11
[=1]

Ḥafvān İskender'in ziyaret ettiği şehirlerden biri.
Ḥ. şaharı 106b/16, 106b/20
[=2]

ḫᵛāh Far. İsteme, isteyiş.
ḫ…ḫᵛāh İster … ister. 206b/21, 234a/08, 242a/03, 243a/15, 245a/15, 247a/05, 292b/10, 331b/09
ḫ…ḫᵛāh…ḫᵛāh 149a/07, 187b/10
ḫ…ḫᵛāh…ḫᵛāh…ḫᵛāh 230a/06
[=11]

ḫᵛāhī Far. İsteme, isteyiş.
ḫ…ḫᵛāhī İster … ister. 24b/08, 27b/20, 43a/03, 50a/06, 67b/01, 80a/10, 106a/10, 109a/01, 112a/08, 122a/20, 127b/09, 128a/03, 129a/03, 131a/05, 132a/04, 145b/07, 146b/19, 161a/01, 173a/12, 182a/10, 205a/09, 206b/19, 209a/18, 219a/08, 219b/16, 237a/20, 281a/20, 289b/10
ḫ…ḫᵛāhī…ḫᵛāhī 205a/09
ḫ…ḫᵛāhī…ḫᵛāhī…ḫᵛāhī 86a/08, 161a/12, 162a/04
[=32]

ḫᵛāhla- İstemek, arzu etmek; dilemek, talep etmek. Krş. **ḫāla-**
ḫ.-dı 97b/01, 314b/16
ḫ.-dı-ki 55b/16, 113b/17, 159a/06, 176a/06, 192b/10, 203b/11, 241a/04, 323b/01, 331b/14
ḫ.-dılar 61b/05, 266a/12
ḫ.-dıŋ 35b/03, 43b/08, 58a/10
ḫ.-duḳ 82b/01
ḫ.-ġan 266a/03
ḫ.-ġan-dék 56b/09
ḫ.-ġan dék 57a/05
ḫ.-ġan émesdür 240b/01
ḫ.-ġanıça 113a/19, 250b/18
ḫ.-ġanını 6a/02
ḫ.-ġanıŋça 172a/03, 172a/03
ḫ.-ġanıŋnı 45b/07
ḫ.-ġanlarıŋnı 190a/09
ḫ.-ġannı 217b/06
ḫ.-m sen 252a/07
ḫ.-madım 312a/17
ḫ.-maġıl 43a/07
ḫ.-maḳ 130b/16
ḫ.-map érdi 272a/21
ḫ.-mas 57b/16, 243b/19
ḫ.-mas biz 153a/18
ḫ.-mas biz dép 150b/15
ḫ.-mas érdi 303a/04
ḫ.-mas men 35b/04, 269b/06, 318a/15, 319a/02
ḫ.-masa 217b/07
ḫ.-maslar 152b/13
ḫ.-may sen 7a/14

ḫ.-mayduġan 217b/06
ḫ.-maydur 252a/11
ḫ.-maydur biz 263b/13
ḫ.-maydur biz dép 263b/14
ḫ.-maydur men 47b/12, 144b/20, 225a/18, 271a/11, 276a/13, 325a/06
ḫ.-maylı 132b/03, 156b/02
ḫ.-p 57b/20, 301a/12
ḫ.-p érdi-ki 161b/18
ḫ.-p sen 309a/18
ḫ.-pdur 237a/19, 313a/02, 313a/11, 313a/11
ḫ.-r érdi 148a/06
ḫ.-r érdi-ki 251a/12
ḫ.-r sen 188b/21, 329b/02
ḫ.-sa 5a/12, 16b/09, 33a/18, 36a/08, 36b/18, 37b/08, 44b/11, 136a/19, 152b/06, 185a/07, 190b/21, 198a/20, 202b/10, 202b/21, 213a/03, 217b/06, 247a/13, 257a/01, 257a/02, 263a/21, 263b/12, 315b/20
ḫ.-salar 152b/09
ḫ.-sam 164b/21, 207b/06
ḫ.-saŋ 4a/05, 4a/06, 5a/05, 15a/08, 42a/02, 46b/14, 54b/05, 69b/01, 77a/07, 84b/01, 101a/12, 113a/01, 121b/18, 142b/13, 157b/21, 178b/18, 188a/18, 247b/04, 251a/10, 262a/06, 289b/21, 301a/12, 332b/04
ḫ.-saŋız 81a/16
ḫ.-saŋızlar 153a/08
ḫ.-y sen 59a/08, 98a/03, 234a/01, 266a/15
ḫ.-y sizler 234a/20
ḫ.-ydur 3a/15, 7a/17, 15a/07, 86a/15, 89b/07, 152b/05
ḫ.-ydur biz 153a/05
ḫ.-ydur men 69a/07, 76b/12, 120b/03, 187a/06, 188b/21, 191a/05, 274b/08, 311b/20
[=140]
bāc u ḫarāc ḫ^{v}āhla- 178b/18
köŋli ḫ^{v}āhla- 6a/02, 250b/18
köŋlüŋ ḫ^{v}āhla- 36b/18, 37b/08, 202b/10, 266a/03
yamanlıḳ ḫ^{v}āhla- 130b/16
[=8]

ḥaḳ < Ar. *ḥaḳḳ* Doğru, gerçek; Allah, Tanrı; hukukun veya geleneğin bir kimseye tanıdığı şey, hisse, pay.
ḥ. 258a/14
Ḥ.+ġa (cān Ḥaḳġa taslīm ḳıl-) 109b/08, 132a/03
ḥ.+ı (cānınıŋ ḥaḳḳı) 17a/14, 17a/15, 20b/09
ḥ.+ı (cānıŋnıŋ ḥaḳḳı) 24b/07, 257b/18
ḥ.+ı (Īsā rūḥu'llāhnıŋ ḥaḳḳı) 138a/11
ḥ.+ıda (āftāb u aynıŋ ḥaḳḳıda) 250b/09
ḥ.+ıda (cānınıŋ ḥaḳḳıda) 43b/13, 262a/13
ḥ.+ıda (cānıŋnıŋ ḥaḳḳıda) 250b/08
ḥ.+ıda (rūḥınıŋ ḥaḳḳıda) 250b/09
ḥ.+ım (ḥaḳḳım) 199b/04
ḥ.+ıŋnı (ḥaḳḳıŋnı) 131b/03
ḥ. mıdur 282a/04
Ḥ. Subḥānahu ve Taʿālā 128b/07, 282a/15, 302b/02
ḥ. turur 207b/15
[=21]

ḫāk Far. Toprak.
ḫ.-i pāy 169a/21
[=1]

ḫāḳān Far. < Türk. *ḳaġan* Türk ve Çin hükümdarlarına verilen unvan.
ḫ. 17b/10, 22a/06, 22a/07, 25a/10, 178a/13, 178b/02, 222b/08, 222b/10, 222b/20, 222b/21, 223a/10, 223a/14, 223b/10, 223b/15, 223b/17, 224a/16, 224a/19, 224a/20, 224b/05, 225a/20, 225b/09, 225b/15, 226a/08, 226a/16, 226b/09, 226b/10, 226b/15, 226b/21, 227a/05, 227a/08, 227a/13, 227a/19, 227b/15, 245a/15, 253b/21, 254a/11, 261b/18, 262a/10, 262a/12, 262b/05, 263a/07, 263a/08, 263a/08, 289a/19, 289a/20, 289b/02, 289b/05, 289b/07, 289b/09, 289b/10, 289b/13, 289b/14, 289b/16, 289b/21, 290a/02, 290a/04, 290a/14, 290b/02, 290b/03, 290b/04, 290b/12,

290b/14, 290b/21, 291a/01, 291a/06, 291b/04, 291b/06, 291b/19, 292a/12, 292a/13, 292a/18, 292a/18, 292b/04, 292b/05, 292b/09, 292b/11, 292b/14, 293a/17, 293b/06, 293b/16, 293b/21, 294b/16, 294b/17, 295a/15, 295a/17, 295a/19, 295a/20, 295a/21, 295b/08, 295b/11, 296a/03, 296a/03, 296a/04, 296a/14, 296b/16, 297b/01, 327a/09

ḫ. (Pazmūda Ḫāḳān) 263a/10

ḫ. bile 223b/05

ḫ. dék 261a/17

ḫ.+dın 253b/19, 262b/03, 292b/19, 293b/02, 293b/16, 296a/06

ḫ.+ġa 177b/19, 177b/20, 222b/10, 224a/18, 226a/18, 226b/08, 227b/12, 261b/15, 280b/01, 289a/13, 289a/15, 290a/05, 291b/03, 291b/13, 291b/14, 291b/19, 292a/05, 292a/06, 293a/17, 293a/19, 294b/20, 295a/10, 295a/10, 296a/03, 296a/11, 296a/12, 296a/12, 296b/13

ḫ.+ġa (Parmūzda Ḫāḳān) 261a/21

ḫ.+ġa (Pazmūda Ḫāḳān) 267a/04

ḫ.-ı Çīn 47b/10, 53b/10, 165b/10, 177a/12, 177a/15, 177a/16, 177a/18, 177b/07, 177b/14, 177b/19, 177b/21, 177b/21, 178a/03, 178a/03, 178a/04, 178a/04, 178a/05, 178a/05, 178a/12, 178a/18, 178b/02, 178b/07, 178b/08, 178b/16, 179a/09, 179a/13, 179a/21, 179b/02, 180a/07, 180b/18, 183a/05, 222b/07, 222b/18, 223a/08, 223b/12, 223b/15, 224a/14, 224a/15, 224b/11, 225a/10, 225a/20, 226a/13, 228a/02, 251b/07, 253b/14, 253b/15, 263a/01, 263a/17, 272a/16, 280a/18, 280a/21, 292b/08, 294b/16, 296a/16

ḫ.-ı Türk 265a/17, 325a/16, 328b/11

ḫ.+nı 224a/08, 224b/11, 289a/20, 290a/08, 292b/19, 298a/21

ḫ.+nıŋ 178a/12, 178a/12, 178a/15, 178b/04, 179a/07, 179a/08, 179b/14, 181a/02, 223a/13, 223a/14, 223b/01, 223b/06, 223b/18, 224b/12, 224b/17, 226a/06, 226a/06, 226a/15, 226b/03, 226b/06, 226b/09, 226b/15, 226b/18, 227b/10, 252a/09, 280b/04, 280b/05, 287b/10, 289a/15, 289b/01, 289b/15, 290a/04, 290b/11, 290b/12, 290b/13, 290b/17, 291a/02, 291b/08, 292a/04, 292a/06, 292b/03, 292b/11, 292b/20, 293a/01, 293a/06, 293a/06, 293a/08, 293b/17, 294a/04, 295a/17, 295b/21, 296a/01, 296a/02, 296a/06, 296a/08, 296a/10, 296a/12, 296b/14, 296b/14, 296b/19, 297a/01, 299b/14

[=261]

ḥaḳīḳat Ar. Hakikat, gerçek, asıl.

ḥ.+ıdın 75b/16

[=1]

ḥaḳīḳatan Ar. Hakikaten, gerçekten.

ḥ. 250b/04

[=1]

ḥakīm Ar. Hakim, filozof, bilge.

ḥ. 27b/07, 40b/12, 69a/06, 83b/03, 83b/03, 83b/05, 87a/17, 87a/20, 87b/02, 87b/03, 87b/04, 87b/07, 87b/09, 216a/12, 217a/11, 217a/12, 217a/17, 217a/19, 231a/10, 239a/01, 239b/19, 240a/09, 240a/13, 246a/09, 246b/08, 247b/17

ḥ. (Arasṭālīs Ḫakīm) 108a/03, 110a/04

ḥ. (Borzūy Ḫakīm) 239b/03, 239b/08, 240a/06, 240b/03, 240b/05, 240b/06, 240b/11

ḥ. (Cāmāst Ḫakīm) 14a/13, 16a/17, 17a/16, 18a/08, 18a/14, 20a/12, 21a/15, 23a/19, 23b/17, 24a/07, 24a/09, 24a/12, 26b/12, 26b/14, 26b/20, 27a/07, 27a/08, 27a/16, 27a/17, 27a/18, 27b/03, 27b/08, 27b/12, 27b/17, 28a/10, 28a/17, 40b/13, 40b/20, 41a/03, 41a/14,

41a/16, 49a/12, 61a/11, 64b/01, 305b/01, 315a/10
ḥ. (Mıhrān Ḥakīm) 81a/01, 83b/07, 84a/17
ḥ. (Zarduhuşt Ḥakīm) 14a/13, 33b/12, 276b/04
ḥ.+dın (Borzūy Ḥakīm) 240b/21
ḥ.+dın (Cāmāst Ḥakīm) 26b/17
ḥ.+ġa 87b/09, 240a/12
ḥ.+ġa (Arasṭālīs Ḥakīm) 108a/03
ḥ.+ġa (Borzūy Ḥakīm) 239b/19
ḥ.+ġa (Cāmāst Ḥakīm) 16a/12, 17a/09, 17a/11, 18a/11, 20a/10, 28a/04, 63a/08, 64b/04, 305a/12
ḥ.-ı ʿāḳıl 83b/09
ḥ.-ı dānışmand 84a/16, 219b/05
ḥ.-ı nām-dār 219b/03
ḥ.+ıŋ 84b/04
ḥ.+lar 88a/08, 217a/09, 217a/11
ḥ.+lardın 217a/02
ḥ.+larġa 302b/15
ḥ.+larnı 217a/11, 239a/02
ḥ.+nı 87a/11, 87a/15, 87b/03, 280a/10
ḥ.+nı (Cāmāst Ḥakīm) 16a/09, 17a/07, 23b/15, 23b/19, 24a/14, 26b/11, 27a/12, 27a/17, 40b/11, 69a/06
ḥ.+nıŋ 87a/16, 87a/20, 87b/02, 87b/12, 240a/10, 240a/11
ḥ.+nıŋ (Arasṭālīs Ḥakīm) 76a/15
ḥ.+nıŋ (Borzūy Ḥakīm) 240a/02
ḥ.+nıŋ (Cāmāst Ḥakīm) 19a/03, 20a/13, 23b/17
ḥ.+nıŋ (Falāṭūn Ḥakīm) 180b/16 [=130]

ḥākim Ar. Hükmeden, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.
ḥ (pād-şāh-ı ʿālam u sulṭān-ı ḥākim) 124b/04
ḥ (sulṭān-ı ḥākim) 165a/13
ḥ (Zarduhuşt Ḥākim) 15a/03
ḥ+i 183a/02, 203b/02, 212b/01
ḥ+i érdiler 266b/14
ḥ+iġa 212b/01
ḥ ḳıl- 300a/21
ḥ+ler 209a/02
ḥ+lerġa 180a/21
ḥ+leriŋ 211b/05
ḥ turur sen 169b/17 [=13]

ḥāl Ar. Hâl, durum, vaziyet; davranış, tavır, tutum; güç, kuvvet, takat; *mec.* sıkıntı, dert, bela.
ḥ. 316b/03
ḥ. (darvīş-ḥāl) 70b/14
ḥ. (ḫūş-ḥāl) 2a/16, 4a/06, 6a/11, 6a/16, 7a/06, 8a/16, 8a/17, 8a/21, 8b/09, 9b/02, 11a/10, 12a/03, 13b/10, 17a/03, 19b/16, 25a/13, 27b/03, 28b/12, 28b/16, 30a/05, 35a/03, 35b/14, 35b/16, 37a/10, 37a/13, 37b/04, 37b/05, 37b/08, 39b/01, 39b/09, 40a/09, 40a/15, 41a/02, 41b/16, 43a/04, 45a/01, 45a/05, 45b/09, 46a/14, 46a/19, 46b/10, 47a/07, 50b/09, 50b/20, 52b/01, 58a/09, 58a/18, 61b/07, 63b/15, 64a/01, 64b/05, 64b/08, 65a/05, 66a/01, 67b/03, 71a/20, 71b/18, 72a/14, 73a/18, 74b/05, 75b/03, 75b/19, 77b/13, 78a/05, 81a/20, 82a/13, 82b/02, 82b/12, 85a/12, 85b/05, 85b/05, 86a/03, 86b/06, 87a/05, 87a/09, 87b/15, 89b/17, 90a/20, 90b/10, 94a/09, 94a/14, 94a/17, 95a/15, 102b/12, 104b/07, 107a/16, 107b/02, 108b/04, 111a/16, 112b/08, 115a/20, 116b/09, 116b/11, 116b/12, 117a/01, 117a/02, 117a/19, 117b/03, 118a/20, 121a/04, 124a/01, 124a/10, 126b/11, 128a/01, 128b/12, 129b/13, 129b/16, 130a/05, 130b/01, 132a/02, 132a/03, 132b/06, 133b/11, 133b/18, 134a/10, 135a/15, 135b/12, 135b/12, 136a/16, 140a/04, 140a/18, 140b/14, 144a/04, 144a/17, 145b/14, 146a/12, 146a/18, 147a/08, 147a/20, 148a/12, 149a/14, 149b/05, 154b/20, 155b/21, 156a/01, 156a/09, 156a/09, 156b/17, 157a/01, 157a/19, 157b/13, 157b/15, 158a/08, 158a/10, 158a/15, 160a/06, 160b/05, 163a/19, 166a/13, 166a/15, 166a/15, 166a/18, 169a/15,

169a/15, 171a/08, 175a/04, 175b/07, 177a/10, 178a/04, 178b/03, 180a/06, 181b/01, 181b/16, 182b/09, 186a/02, 187a/02, 187b/08, 187b/21, 189a/06, 189a/12, 190a/20, 191a/15, 192a/15, 196a/17, 198a/09, 198a/12, 198a/19, 200a/10, 200b/04, 202b/19, 204b/12, 205a/01, 205a/12, 206b/08, 207a/19, 212a/12, 212a/13, 213a/05, 217a/04, 217a/05, 217b/09, 220a/18, 221a/16, 225a/20, 226a/21, 226b/07, 227a/13, 227b/11, 227b/13, 227b/13, 230b/16, 232a/12, 232a/17, 233a/20, 235a/13, 237a/21, 240a/18, 243a/02, 243a/15, 245a/02, 245b/16, 247a/20, 247a/21, 248a/06, 248a/15, 248a/21, 248b/08, 248b/09, 249a/03, 252a/08, 254a/11, 254b/15, 255a/12, 256b/05, 258a/15, 259b/15, 261a/13, 261a/14, 261b/06, 265b/06, 270b/19, 271b/16, 272b/06, 274b/01, 279a/16, 282b/17, 284a/03, 290b/04, 294b/21, 295b/04, 296a/06, 296a/11, 296a/13, 298b/02, 298b/06, 299b/04, 300a/13, 301a/19, 302a/11, 302a/14, 302a/16, 302b/16, 305a/07, 305a/17, 307a/08, 313a/02, 313a/13, 315b/18, 319b/02, 326a/08, 332b/15

ḥ. bile 100a/17

ḥ. bile (uşbu ḥāl) 322a/17

ḥ.+da 20b/20, 34a/13, 57a/07, 57a/13, 61b/17, 97b/14, 219b/13, 245b/19

ḥ.+da (yaḫşı ve yaman ḥāl) 289b/02

ḥ.+da (yetīmlik ḥālda bol-) 272b/14

ḥ.+da turur 27b/21

ḥ.+dın 62b/09, 78a/20, 121a/01, 121b/09, 151b/04, 199b/16, 212b/02, 213a/17, 214b/14, 260a/19, 269a/04, 294a/14, 321a/01

ḥ.+dın (başıġa ḥāl tüş-) 48b/13

ḥ.+dın (ḥāl tüş-) 79a/09

ḥ.+ı 20a/06, 40a/16, 196a/20, 268a/15, 295a/05

ḥ.+ı teng bol- Hâli dar olmak (Sıkıntılı bir hâlde olmak). 67a/04

ḥ.+ıdın 40b/10, 177b/05, 241b/07

ḥ.+ıġa 24b/10, 80a/12, 92a/08, 115b/07, 149b/10, 239a/20, 316a/03

ḥ.+ım 148b/18, 171b/03, 241b/07

ḥ.+ım teng bol- 67a/19

ḥ.+ımız 162a/21

ḥ.+ımnı 138a/10

ḥ.+ımnı sor- 12b/07, 27b/11

ḥ.+ını 26b/10, 28a/01, 256a/17

ḥ.+ını sor- 13a/12, 151b/20, 251a/08, 259a/17

ḥ.+ını sora- 92b/12, 241b/19, 242b/08

ḥ.+ıŋ 66a/02, 241b/09, 270b/14

ḥ.+ıŋdın 91a/20

ḥ.+ıŋġa 29b/03, 257a/06

ḥ.+ıŋlar 109b/07

ḥ.+ıŋnı 23b/12

ḥ.+lardın 269a/10

ḥ.+larġa sal- 95b/13, 257a/05

ḥ.+larını 84a/03

ḥ.+larnı 125a/20, 254a/12

ḥ.+larnı (başıġa ḥāllar tüş-) 92b/07, 106a/07, 112a/20

ḥ.+nı 19b/09, 28b/13, 30b/02, 30b/05, 30b/15, 55a/08, 55a/11, 56a/03, 73a/06, 79a/18, 99a/17, 122a/08, 187b/06, 195a/15, 221b/11, 249b/21, 255b/18, 261b/13, 263b/05, 284a/13, 284b/09, 288a/16, 289b/14, 304b/14, 324b/11

ḥ. sor- 84a/04, 242b/11 [=369]

ḥālā Ar. Şimdi, şu an, henüz.

ḥ. 3b/15, 5b/15, 6a/01, 9a/07, 10b/11, 13b/13, 14a/17, 24a/03, 24a/11, 26b/19, 27a/04, 27b/20, 37a/11, 41b/04, 41b/06, 43b/04, 43b/15, 44a/05, 45a/12, 45b/04, 47b/18, 48a/01, 51b/18, 52b/06, 52b/09, 52b/15, 52b/19, 52b/20, 53a/01, 53a/09, 53a/16, 53a/19, 53b/03, 53b/10, 53b/20, 55a/06,

55a/19, 55b/06, 56a/19, 56a/20,
58a/03, 58a/14, 58b/11, 59a/10,
60a/09, 60b/05, 61a/19, 61b/06,
61b/06, 61b/10, 62a/04, 62a/09,
62a/12, 62a/13, 63a/04, 64a/18,
65b/01, 66a/04, 66a/15, 67a/06,
67a/10, 67a/12, 67a/13, 67a/18,
67a/19, 68a/12, 69a/07, 69a/10,
69a/20, 69b/09, 69b/10, 70a/11,
73b/09, 73b/19, 74b/20, 76b/12,
77a/05, 77a/09, 77a/18, 78a/14,
78b/12, 78b/18, 79a/02, 79b/02,
80a/01, 80a/14, 81a/04, 81a/05,
81a/06, 81a/13, 81a/14, 82a/02,
82a/02, 82b/03, 84a/20, 88b/08,
90a/01, 92a/11, 92a/16, 92a/17,
92b/09, 93a/11, 93a/13, 93a/15,
93b/14, 93b/15, 94a/03, 94a/14,
94a/20, 94b/05, 94b/06, 94b/18,
97a/03, 97a/15, 98b/12, 98b/12,
98b/13, 100a/12, 101a/09,
104a/19, 105b/17, 108a/15,
109a/02, 109a/17, 109b/05,
112a/14, 112a/17, 112a/18,
112b/05, 112b/05, 113a/01,
114b/01, 114b/05, 119b/06,
120a/13, 120b/03, 122b/07,
122b/20, 123a/03, 123a/04,
123a/11, 123a/18, 123b/02,
125a/07, 125b/07, 126b/19,
128b/07, 128b/19, 129a/01,
131b/20, 136b/18, 137b/01,
139a/09, 140a/12, 140b/20,
141a/13, 141b/03, 142a/18,
144b/20, 144b/21, 149a/09,
151a/14, 151b/11, 151b/11,
151b/12, 152a/08, 152b/02,
152b/03, 153a/10, 153b/21,
154a/07, 154b/17, 156b/07,
157a/18, 158a/13, 158b/20,
159a/08, 159b/11, 160a/09,
162b/02, 162b/21, 164a/10,
164a/11, 166a/09, 166a/13,
166a/19, 168a/01, 168a/04,
170a/02, 170a/13, 170a/13,
170a/18, 170b/01, 172b/03,
173a/13, 173a/19, 173a/20,
173b/04, 173b/17, 178a/10,
178a/19, 178b/16, 179a/09,
180b/17, 181a/03, 182a/05,
183a/05, 186a/09, 186a/13,
187b/11, 188a/17, 189a/10,
189b/15, 190a/02, 191a/08,
194a/12, 195b/02, 195b/17,
196a/04, 196b/17, 197b/12,
198a/01, 198a/03, 199b/04,
199b/05, 199b/08, 199b/15,
200a/08, 200b/11, 200b/15,
202a/03, 202a/13, 204a/08,
205a/03, 205b/19, 205b/21,
206a/03, 206a/14, 207b/02,
207b/12, 207b/14, 207b/19,
207b/20, 208b/01, 211b/05,
212b/20, 213b/06, 213b/08,
213b/15, 214b/10, 215b/15,
216b/01, 223a/11, 223b/17,
223b/18, 224a/01, 224a/02,
224a/17, 224b/05, 226a/14,
227a/07, 228a/04, 230b/14,
231b/06, 233b/15, 234a/12,
234b/20, 235b/01, 237a/01,
238a/12, 239b/11, 240b/10,
241b/15, 242a/14, 242b/01,
242b/08, 245b/17, 246a/10,
246a/15, 246b/04, 246b/05,
246b/11, 247a/04, 248b/17,
251b/10, 251b/19, 253a/09,
255a/20, 256b/16, 257b/10,
259b/06, 261a/05, 263b/08,
264b/03, 265a/11, 265a/16,
265a/20, 266a/14, 266b/05,
266b/16, 268a/01, 269b/05,
269b/10, 270b/16, 271a/07,
272a/01, 272a/06, 272a/21,
273b/12, 274a/11, 274b/06,
275a/01, 276a/01, 276a/19,
276b/02, 276b/18, 279a/13,
279b/18, 280a/03, 280a/05,
280b/16, 281a/07, 281a/16,
281b/19, 283a/10, 289b/17,
291a/05, 291a/09, 291b/15,
292a/07, 292b/07, 292b/13,
293b/16, 294a/01, 294b/18,
295b/09, 296a/07, 296a/07,
296a/10, 296a/16, 296a/20,
297b/03, 298a/08, 298a/12,
298a/13, 298a/21, 298b/15,
298b/16, 298b/21, 300a/10,
302a/08, 302a/16, 304a/07,
304b/03, 307b/08, 307b/21,

310a/01, 310a/14, 311b/06, 311b/20, 312a/14, 312b/06, 313a/13, 314a/03, 314b/21, 318a/10, 318b/03, 319a/01, 322a/18, 322b/13, 323b/16, 324a/18, 325a/21, 325b/08, 325b/10, 325b/10, 326a/10, 329a/13, 329b/02, 331b/05, 331b/20

ḫ. ki 64a/05, 75a/12, 94a/06, 101a/10, 104b/06, 108b/13, 114a/05, 114a/18, 118b/18, 151a/10, 151b/10, 154a/12, 164b/16, 182a/06, 190a/05, 214a/14, 225b/11, 244b/18, 257b/07, 261b/10, 266a/18, 268b/04, 272a/10, 276b/14, 280a/12, 293b/01, 314b/16, 319a/03

[=409]

ḫāla- Bk. **ḫ^{v}āhla-**

ḫ.-saŋ 262a/05

[=1]

Ḥalab Halep; bugün Suriye'nin en büyük ikinci şehri ve kendi adını taşıyan ilin merkezi. Anadolu'dan Mezopotamya'ya ve Akdeniz'den İran (**Īrān**)'a giden ana yolların kavşak noktasında bulunmaktadır.

Ḥ.+ġaça 13a/02

Ḥ.+nıŋ ölkesi 13a/06

Ḥ. şaharı 245b/20, 245b/20, 246a/01

[=5]

halāhıl < Ar. *halāhil* Öldürücü, panzehri olmayan.

h. (zahr-ı halāhıl) 121b/19

h.+nı (zahr-ı halāhıl) 121b/19

[=2]

ḫalāl Ar. Helal, dince yasak olmayan şey.

ḫ. bol- 161b/10

ḫ.+larım 245b/16

[=2]

ḫalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.

ḫ. bol- Kurtulmak. 5b/07, 9a/20, 18a/04, 19b/07, 26b/12, 26b/16, 29b/05, 29b/14, 32a/07, 32b/17, 32b/20, 33b/06, 33b/15, 35b/13, 48b/01, 57b/02, 58a/07, 58a/18, 82a/01, 98a/12, 104a/04, 104a/06, 109a/01, 110a/11, 121b/11, 126b/20, 137a/07, 138a/15, 162b/08, 185b/03, 195b/01, 200a/05, 200b/13, 227b/21, 229b/02, 253a/17, 269b/12, 275a/21, 275a/21, 281a/21, 290a/01, 301a/03, 303a/08, 310b/13, 313a/20, 321b/13, 323b/03, 325b/16

ḫ. ḳıl- Kurtarmak. 8a/15, 8b/14, 8b/20, 12b/11, 12b/13, 23a/20, 26b/15, 31b/02, 31b/06, 40b/02, 48b/16, 49b/08, 49b/12, 50b/01, 85b/16, 92b/10, 98a/11, 103b/08, 114a/11, 123a/08, 123a/14, 139a/12, 143a/05, 153b/10, 156a/14, 160a/16, 166b/05, 179b/21, 182b/05, 187a/14, 195b/09, 196b/07, 198a/14, 199b/03, 206b/20, 212a/16, 212b/07, 218a/19, 255a/05, 266a/11, 268a/09, 268a/16, 268a/21, 268b/05, 268b/08, 268b/09, 269a/18, 277b/12, 277b/12, 283a/20, 287b/13, 289b/21, 289b/21, 290a/02, 299a/03, 320a/04, 320b/09

[=104]

ḫalāṣlıḳ Kurtulmuş olma durumu.

ḫ. taf- Halaslık bulmak (Kurtulmak). 48b/02

[=1]

ḫālat Ar. Hâl, durum.

ḫ.+da 112b/18

ḫ.+da (yigitlik ḫālatda) 331a/12

[=2]

ḫalāyıḳ < Ar. *ḫalā'ik* Halk, topluluk.

ḫ. 10a/08, 46a/06, 80b/06, 108b/04, 109b/15, 111a/10, 117a/01, 129a/09, 145b/04, 155a/14, 161b/17, 161b/21, 162a/06, 171a/16, 195b/01, 214b/02, 214b/15, 214b/18, 308a/10

ḫ. bile 182a/08

ḫ.+dın 290b/04

ḫ.+ġa 159b/15, 195a/16, 211b/06

ḫ.+lar 85a/01, 109b/19, 157a/13, 294a/11

ḫ.+larnı 5a/14

ḫ.+nı 5a/11, 101b/11, 137b/21, 297b/21
ḫ.+nıŋ 68a/08, 110b/05, 205b/09
[=36]
ḫālī Ar. Şimdi, şu an.
ḫ 10a/19, 78b/17, 90a/05, 133a/02, 264a/10
ḫ+ġaça 48b/15, 59a/11, 153b/13, 206b/13, 279b/18, 280a/11
ḫ+ġaça (ḳadīm zamāndın ḫālīġaça) 45a/15
ḫ+ġaça (ul zamāndın ḫālīġaça) 21a/05
[=13]
ḫālī Ar. Boş; serbest; tenha, ıssız.
ḫ. 161a/07, 178a/14, 319b/05
ḫ. bol- 25b/19, 63a/18, 70b/03, 88b/07, 99b/06, 104a/19, 126b/17, 151b/10, 212b/10, 248a/14, 296a/06, 321a/20
ḫ. éken 99b/18
ḫ. ḳal- Boş kalmak (Bir şey mevcut olmamak, bir şeysiz olmak). 81a/06, 105a/08, 132b/07, 135a/14, 138a/20, 189a/21
ḫ. ḳıl- Boşaltmak. 12b/01, 23b/07, 36a/10, 86a/16, 97a/14, 174b/07, 210b/01, 215b/15, 215b/17, 222a/11, 225a/21, 226a/11, 275a/07, 280a/07, 298b/12, 329b/03
ḫ. turur 211b/05
[=39]
ḫalīfalıḳ Halifelik, halifelik makamı. Krş. **ḫalīfelik**
ḫ+ıġa (ḫalīfalıġıġa oltur-) 241a/02
[=1]
Ḫālıḳ < Ar. *Ḫāliḳ* Yaratıcı, Tanrı.
Ḫ. 196a/03
Ḫ.-u'l-ınsān İnsanın yaratıcısı (Allah). 1b/01
[=2]
ḫalīm Ar. Yumuşak huylu.
ḫ. bol- 134a/02
[=1]
ḫālış < Ar. *ḫāliṣ* Kargaşasız; saf, samimi.
ḫ. 289b/08, 309b/02
ḫ. ḳıl- 24a/06
[=3]
ḫalīfelik Bk. **ḫalīfalıḳ**
ḫ+ge oltur- 321a/07
[=1]
ḫalḳ Ar. Halk, insan topluluğu.
ḫ. 9a/05, 37a/10, 51a/13, 53b/02, 61b/16, 66a/04, 66a/13, 67a/06, 68a/11, 75b/16, 81b/11, 85a/01, 101b/12, 109b/16, 110a/01, 113b/20, 114a/14, 115a/12, 116a/09, 117a/08, 117b/16, 120a/01, 121a/19, 125a/11, 129a/10, 129b/12, 129b/16, 130b/12, 130b/13, 131a/05, 131a/10, 131b/10, 134a/07, 135a/09, 135a/15, 136a/01, 136b/11, 138a/19, 138a/19, 139a/06, 139b/21, 141b/10, 141b/20, 144a/03, 145a/04, 146a/17, 151a/02, 153a/16, 155a/18, 155b/13, 161a/15, 161b/17, 162a/10, 162a/15, 165a/10, 173b/08, 177b/03, 177b/13, 182a/05, 186a/17, 193a/02, 193a/15, 193a/19, 194b/07, 195a/02, 195a/14, 195a/20, 198b/14, 198b/21, 200b/04, 201b/01, 201b/11, 201b/20, 202b/01, 202b/02, 202b/04, 202b/07, 203a/10, 203a/11, 203b/05, 204a/20, 205a/17, 206a/08, 209a/07, 209b/19, 210a/08, 210b/13, 218b/06, 227b/14, 229b/21, 232b/09, 234b/02, 234b/13, 248b/06, 249a/21, 253a/18, 261a/11, 263b/01, 264b/18, 266a/08, 266a/12, 266b/18, 269a/02, 271a/09, 273a/15, 277b/01, 279b/18, 283a/15, 287b/01, 290b/09, 294a/12, 298a/01, 300a/19, 300b/18, 313a/04, 317b/13, 320a/14, 320b/12
ḫ. bile 201b/11
ḫ.+dın 12b/01, 50a/08, 63a/18, 65a/20, 70b/13, 71a/01, 113b/20, 129b/08, 131a/07, 131a/07, 138a/16, 144b/05, 161a/06, 161b/20, 182b/15, 215b/15, 233b/05, 240b/05, 244b/12,

270a/06, 296a/02, 299a/10, 301b/05, 309b/12, 310b/09, 317b/03, 322b/07

ḫ.+dın (ʿāmm ḫalḳ) 131a/04

ḫ.+ġa 39a/18, 68a/12, 78b/20, 81b/13, 84b/20, 85b/15, 109a/14, 115b/11, 127b/03, 129b/08, 131b/05, 131b/10, 133b/08, 134a/13, 135b/11, 144b/09, 153b/14, 157b/03, 157b/04, 172b/10, 176b/08, 181b/10, 181b/11, 181b/17, 190b/09, 191a/05, 195a/17, 204a/10, 209a/02, 209b/08, 209b/09, 210a/05, 217a/08, 217b/04, 219a/09, 220a/13, 239b/08, 249a/19, 252a/13, 269a/21, 291b/10, 301a/16, 304a/03, 318b/19, 319b/19, 321b/11

ḫ.+ı 83b/20, 84a/02, 117a/08, 220a/17

ḫ.+ı (ʿālam ḫalḳı) 52b/01, 81b/14

ḫ.+ı (cahān ḫalḳı) 7b/03, 8b/12, 104a/05, 137a/02, 155a/08, 180b/06, 207a/01, 209b/06, 218b/11, 228a/10, 266a/17, 272b/13

ḫ.+ı (cahānnıŋ ḫalḳı) 170a/13

ḫ.+ı (Çaġān ḫalḳı) 179b/04

ḫ.+ı (Çīn ḫalḳı) 178b/09, 179a/01, 291b/09

ḫ.+ı (Fārs ḫalḳı) 198b/18

ḫ.+ı (Īrān ḫalḳı) 157a/19

ḫ.+ı (Rūm ḫalḳı) 9b/05, 12a/04, 109b/04, 141b/09

ḫ.+ı (şahar ḫalḳı) 36b/01, 67b/20, 68a/07, 78b/07, 100a/14, 105a/10, 138a/02, 163a/07, 198b/04, 234b/01, 235a/03, 247b/08, 269a/02, 269a/12

ḫ.+ıdın (Çīn ḫalḳı) 291b/04

ḫ.+ıġa 163a/04, 223b/18

ḫ.+ıġa (cahān ḫalḳı) 150b/19, 306a/05

ḫ.+ıġa (şahar ḫalḳı) 118b/12

ḫ.+ını (ʿālam ḫalḳı) 322b/06

ḫ.+ını (cahān ḫalḳı) 48b/16

ḫ.+ını (Rūm ḫalḳı) 8b/20, 12b/11, 12b/13

ḫ.+ını (şahar ḫalḳı) 16b/18

ḫ.+ınıŋ 128a/09

ḫ.+ınıŋ (Hındıstān ḫalḳı) 186b/21

ḫ.+ınıŋ (Hındıstān ḫalḳı) 186a/18

ḫ.+ınıŋ (şahar ḫalḳı) 63a/01, 177b/05

ḫ.+ıŋ 144b/12

ḫ.+ıŋnı 267a/06

ḫ.+lar 74b/05, 101b/11, 140a/01

ḫ.+larġa 136b/12

ḫ.+larnı 149b/06

ḫ.+nı 5b/01, 5b/09, 14a/18, 24a/05, 25b/20, 26a/05, 30a/03, 70a/09, 111a/19, 122b/16, 136b/09, 139a/06, 144b/10, 157b/05, 162b/08, 175b/14, 183a/04, 191a/04, 202b/05, 203a/08, 209b/19, 266b/20, 313b/19, 321a/08

ḫ.+nıŋ 35a/10, 63a/12, 65a/09, 100a/02, 113a/16, 129a/18, 132a/02, 133b/15, 133b/17, 144a/17, 149b/21, 153b/15, 154b/09, 173a/03, 176b/16, 180a/06, 200b/14, 201b/02, 213a/14, 248b/18, 278b/20, 299b/20, 301b/03

ḫ.+nıŋ (ʿāmm ḫalḳ) 131a/07

ḫ.+nıŋ (ʿāmm u ḫalḳ) 131a/03

ḫ.+nıŋ (şahar ḫalḳ) 201b/02

[=310]

ḫalḳa Ar. Bir yere tutunmak veya bir şeyi bir yere tutturmak için kullanılan madenden yapılmış çember; kulağa takılan, genellikle kıymetli madenden yapılmış çember biçiminde eşya.

ḫ. 47b/10

ḫ. (altun ḫalḳa) 308a/13

ḫ.+ġa 174b/08, 308a/14

ḫ. ḳıl- 174b/08

ḫ.+larnı 174b/09

[=6]

Ḫalluḫ Türkistan (**Türkistān**)'da güzelleri ve miskiyle ünlü şehir.

Ḫ.+nı 29b/04

Ḫ. şaharı 16b/04

Ḫ. şaharları 22b/15

[=3]

Ḫalluḫlıḳ < *Ḫalluḫlıġ* Halluhlu, Halluh halkından olan.

Ḫ.+nı 19b/06
[=1]

ḫalvat Ar. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme; tenha ve kapalı yer; tenha bir yerde birileriyle baş başa kalma.
ḫ.+da 205a/10, 238b/21
ḫ. ḳıl- 111a/19
[=3]

ḫām Far. Yenecek kadar olgunlaşmamış; işlenmemiş; boş, abes, yersiz.
ḫ. 132a/11, 236a/07
ḫ. ḳabaḳ 287a/12
ḫ. kön Ham gön (İşlenmemiş deri). 137b/13, 137b/13, 138a/06, 138a/13, 138a/14, 138a/17, 138a/17, 140a/07, 141b/04, 141b/04, 142b/04, 144a/03
ḫ. söz 54a/02
ḫ. sözler ayt- 35b/08
ḫ. tuy 103b/14, 178b/21, 206a/04, 206a/07, 307a/21
[=22]

Hamadān Batı İran (**Īrān**)'da bir şehir.
H. şaharı 268a/13
[=1]

ḥamal Ar. Koç burcu.
ḥ. burcı 293b/04, 293b/20
[=2]

hamānā Far. Şüphesiz, muhakkak; görünen o ki; sanki, güya.
h. ki 24a/05, 224a/21, 236a/08, 290a/06, 311b/08
[=5]

Hāmāvarān Keykavus'un zindana atıldığı Suriye ya da Yemen ülkesi.
H.+da 266a/08
H.+dın 41b/20, 49b/12
H.+ġa 255a/04
H.+nıŋ pahlavānları 53b/09
H. pād-şāhları 42a/16
H. şaharı 49b/09
[=7]

ḥamāyıl < Ar. *ḥamāʾil* Omuzdan çapraz olarak bele uzanan ve ucuna kılıç takılan bağ, kılıç kayışı.
ḥ. ḳıl- 323a/01
[=1]

ḥamd Ar. Övme; Tanrı'ya şükran duygularını bildirme.
ḥ. u s̱anā 1b/01
[=1]

Hamdān Goşasb Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde Behram (**Bahrām IX**)'ın kumandanı. Krş. **Hamdān Goşesb**
H. 265b/17
H.+nı 258a/02, 265a/14
[=3]

Hamdān Goşesb k.a. Bk. **Hamdān Goşasb**
H.+ge 265b/17
[=1]

ḥamīr Ar. *mec.* Hamur, maya, asıl.
ḥ.+ı 98a/05
[=1]

hamīşa Far. Daima, her zaman.
h. 2a/06, 2b/04, 2b/05, 2b/06, 2b/14, 3a/13, 3a/14, 3b/07, 6a/10, 6b/04, 7a/17, 15b/06, 28a/01, 37a/20, 38b/11, 38b/13, 39b/06, 39b/09, 40b/01, 41a/06, 43a/06, 43a/12, 43b/08, 45a/01, 46a/17, 47b/10, 50b/20, 51a/01, 51a/01, 53a/19, 53a/20, 59a/05, 60b/10, 62b/07, 63a/06, 63a/14, 64b/01, 64b/05, 64b/16, 64b/16, 64b/16, 67a/14, 75a/12, 77a/02, 79b/20, 80a/02, 81a/20, 81b/07, 81b/10, 82a/18, 87b/15, 87b/20, 95b/10, 97a/05, 109b/14, 110a/20, 112a/17, 112b/12, 113a/06, 116b/11, 119b/03, 119b/06, 119b/11, 119b/18, 124a/19, 124b/03, 127a/18, 127b/02, 127b/07, 128a/01, 128b/05, 128b/07, 128b/10, 128b/15, 129a/02, 129b/03, 129b/13, 130a/02, 130a/09, 130a/20, 130a/20, 131a/18, 131b/12, 132a/02, 132a/06, 132b/01, 133b/01, 133b/05, 133b/08, 133b/09, 133b/16, 134a/02, 134b/14, 138a/07, 142a/11, 142a/21, 143a/08, 144b/06, 144b/07, 144b/17, 145a/12, 145a/16, 148a/12, 149a/12, 151a/12,

151a/15, 153a/01, 153b/15, 154a/19, 155b/19, 156b/03, 157a/20, 157a/20, 158a/09, 158a/15, 165a/20, 167b/10, 168b/06, 169a/13, 169b/01, 170b/13, 172a/19, 173a/14, 174b/15, 176b/07, 178a/18, 180a/06, 180a/07, 180a/10, 180a/14, 180a/17, 180a/17, 182a/08, 182a/08, 182a/09, 182a/20, 182b/09, 183a/02, 186b/17, 188b/19, 188b/21, 189a/06, 193a/21, 195a/12, 195a/13, 196a/09, 196a/12, 198b/02, 198b/12, 202b/19, 203a/20, 204a/19, 204a/20, 205a/01, 205a/02, 218a/10, 218a/15, 218b/15, 218b/17, 219b/15, 219b/17, 220b/20, 229a/20, 229b/16, 229b/17, 230a/01, 230a/02, 232b/09, 237a/09, 238a/20, 239a/21, 241a/12, 243a/15, 243a/16, 243a/19, 244a/10, 244a/13, 244a/17, 244a/19, 244b/01, 245a/02, 245a/03, 245a/09, 248b/21, 249a/01, 249a/02, 249a/03, 249a/04, 249a/09, 249a/11, 249b/18, 249b/20, 255b/07, 264a/13, 265b/06, 266b/20, 271b/19, 277a/11, 279a/03, 279a/06, 281b/11, 283a/14, 286a/13, 292a/19, 292b/11, 293a/21, 295a/01, 298b/15, 299a/20, 300b/03, 300b/10, 314a/06, 315b/08, 316a/01, 317b/02, 318a/01, 320a/01, 321b/09, 321b/12, 322a/01, 322a/07, 322b/11, 324b/02

[=223]

ḥamla Ar. Hamle, ileriye doğru atılma, saldırma.

ḥ. ḳıl- Hamle yapmak (Atılmak, saldırmak, hücum etmek). 8a/04, 11b/19, 17b/10, 18a/03, 19a/06, 19a/11, 19b/03, 21b/07, 22a/03, 25b/07, 25b/10, 26b/03, 29a/13, 30b/01, 30b/03, 32a/19, 32b/11, 32b/13, 36a/04, 37b/20, 38a/18, 39a/08, 39a/08, 39a/09, 39a/11, 54b/14, 55a/10, 55a/11, 55a/14, 68b/02, 70a/03, 73a/14, 73a/20, 89b/01, 89b/12, 98b/20, 99b/04, 99b/14, 99b/15, 115a/08, 118a/14, 141b/16, 148a/03, 155b/01, 160a/03, 173b/12, 187b/02, 197b/01, 210a/20, 210b/01, 243b/10, 258a/20, 258a/21, 258b/02, 258b/07, 274a/13, 274b/02, 284b/11, 284b/20, 285a/04, 285a/06, 285a/10, 285a/10, 285a/12, 285a/13, 285a/13, 285b/19, 287b/04, 297a/14, 297a/15, 297a/17, 297a/18, 323a/19, 323a/19, 323b/05, 323b/06, 324a/04, 324a/05, 324a/12, 324b/08, 327a/16, 332b/14

[=82]

ḥammām Ar. Hamam, yıkanılacak yer.

ḥ.+ġa 28a/12, 111b/06

[=2]

ham-rāh Far. Yol arkadaşı, yoldaş.

h. bol- 156a/15

h. ḳıl- 148b/06

h. turur 139b/15

[=3]

ḫāmūş Far. Suskun, durgun, sessiz; kederli, mahzun.

ḫ. 55a/03, 105b/16, 265b/02, 280a/12, 304a/17

ḫ. bol- Hamuş olmak (Susmak, söz söylememek). 18a/09, 19b/13, 93a/15, 113a/14, 187a/15, 187b/12, 219a/14, 222a/05, 241b/01, 255b/10, 258a/09, 263a/19, 290a/18, 296a/03

[=19]

ḫāmūşluḳ Suskunluk, durgunluk, sessizlik.

ḫ.+dın 216b/10

ḫ.+dın özge 170b/14

[=2]

hamvār Far. Düzgün, muntazam.

h. (bayābān-ı hamvār) 267a/18

[=1]

ḫancar Ar. Hançer; kamadan küçük, ucu eğri ve sivri keskin bıçak.

ḫ. 58b/02, 64b/09, 67a/01, 89b/12, 317a/02
ḫ. (ḳolıġa ḫancar tut-) 33a/02
ḫ. bile 10a/03, 31b/20, 35b/18, 39b/19, 41a/10, 213a/13, 257b/08, 288b/16, 293a/20, 293b/09
ḫ. dék 59a/11, 105b/20
ḫ.+ġa 141b/06
ḫ.+ı 31a/08
ḫ.+ımnı 53a/13
ḫ.+ıŋ 93b/14
ḫ. ḳıldur- 9b/09
ḫ.+lar 65b/09, 66a/20
ḫ.+nı 9b/17, 93b/13, 294a/11, 317a/11
ḫ.+nı ḳolıġa tut- 10a/02
ḫ.+nı soġur- 9b/16, 187b/04
ḫ.+nıŋ 9b/09, 9b/10, 10a/09, 10b/11
ḫ. soġur- Hançer çekmek (Hançeri çekip çıkarmak). 33b/16, 79b/05, 173b/12, 176a/01, 258b/12, 316b/09
ḫ. tart- Hançer çekmek. 38a/17
ḫ. ur- 79b/02
[=44]

ḫancar-güẕār < Far. *ḫancar-guẕār* Hançer kullanmakta usta, iyi hançer kullanan.
ḫ. 212a/18
ḫ. (suvār-ı ḫancar-güẕār) 194b/08, 195a/03, 327a/01
[=4]

ḫancarī Far. Bir hançer.
ḫ. ur- 8b/09
[=1]

ḫandaḳ Ar. Hendek; geçmeye engel olacak şekilde hisar, bağ vs. çevresine uzunlamasına kazılmış derin çukur.
ḫ.+dın 29a/09, 196a/15, 196a/17, 196a/20, 237a/16, 246a/07
ḫ.+ġa 196a/15, 196a/16, 196a/17, 202b/13, 237a/15, 237b/10
ḫ. ḳaz- 202b/12, 210b/03, 236a/13, 237a/15, 237b/06, 246a/05
ḫ. ḳıl- 29a/08
ḫ. manta- Hendek kazmak.196a/13
ḫ.+nı 239a/03
ḫ.+nıŋ 29a/08, 196a/13, 196a/17, 239a/07
[=25]

Ḫānegī Rum (**Rūm**) kayserinin Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde elçiliğe gönderdiği adamlarından biri. Krş. **Pahlavān-ı Ḫānegī**
Ḫ. (Pahlavān-ı Ḫānegī-i Rūmī) 302a/12
Ḫ. érdi 302a/01
Ḫ.-i Rūmī 302b/15
Ḫ.+ni 302a/12
[=4]

Ḫᵛān-ı Armanī k.a. Bk. **Pahlavān-ı Ḫᵛān-ı Armanī**
Ḫ. (Pahlavān-ı Ḫᵛān-ı Armanī) 321b/03
[=1]

ḫānmān Far. Ev bark, yuva.
ḫ.+ını 300b/10
ḫ.+ıŋlar 43b/16
[=2]

hanūz Far. Henüz, daha şimdi, şu anda, yeni; (olumsuz cümlelerde) daha, hâlâ, şimdiye kadar.
h. 3a/08, 23a/09, 30a/03, 59a/14, 210a/04, 210b/04, 215b/04, 217a/01, 232b/16, 233b/13, 274b/18, 275a/19, 299b/11, 329b/13
[=14]

ḫᵛār Far. Hor, değersiz, itibarsız; aşağı, sefil, zavallı.
ḫ. 181a/13, 195a/05, 316b/08
ḫ. (ba-ḫᵛārī ḫᵛār) 330b/08
ḫ. (pīr-i ḫᵛār) 213b/20
ḫ. (sözümni ḫᵛār tut-) 53b/12
ḫ. bol- Hor olmak (Küçük düşmek, değerini ve itibarını kaybetmek). 82b/20, 85a/10, 131b/11, 145b/16, 145b/17, 159b/11, 203a/01, 216b/05, 246b/14, 248b/07, 261a/11, 261b/10, 290a/06
ḫ.+dur 181a/17
ḫ. érdi 48a/07
ḫ. ḳıl- Hor kılmak (Önem vermemek, küçümsemek; küçük düşürmek, aşağı ve bayağı bir hâle getirmek). 15b/03, 36a/11, 41a/11, 41a/12, 46a/06, 59b/05, 66a/04, 84b/20, 131a/15, 150b/10,

220b/03, 228a/13, 244b/18, 252b/07
ḫ. kör- Hor görmek (Önemsememek, küçük görmek, aşağı ve bayağı görmek). 180a/15, 197a/09, 213a/02
ḫ. körün- 141a/17, 177a/21
ḫ. tut- Hor tutmak (Önemsememek, küçük görmek, aşağı ve bayağı görmek). 42b/09, 47b/01, 51b/14, 127a/18, 129a/04, 150b/08
ḫ. u bī-çāra 10b/07
ḫ. u zabūn tut- 187a/05
ḫ. u zārlıġ 25a/03
ḫ. u zārlıḳ 214a/11, 294b/20, 330a/14
[=52]
har- Yorulmak.
h.-dılar 55a/01, 56a/02, 104a/09, 107b/01, 138b/08, 275b/10
h.-dım 113b/16
h.-ıp 278a/16, 279b/10
h.-ıp érdi 113b/15
h.-ıp ḳal- 323a/15
h.-ur sen 311b/01
[=12]
ḫarāb Ar. Harap, yıkık, viran; kötü durumda, bitkin, perişan.
ḫ. (vīrān ḫarāb bol-) 162a/13
ḫ. bol- 109b/04, 128a/12, 160b/03, 164b/15, 248b/05, 271b/01, 272a/21, 300a/21, 300b/19, 307a/20, 314a/12
ḫ. eyle- 316b/06, 316b/07
ḫ. ḳıl- 8a/14, 16b/03, 64b/19, 72b/02, 140a/11, 179a/16, 185a/17, 187a/11, 206b/10, 209a/07, 233b/05, 280b/08, 298a/02, 300a/17, 301a/11, 332a/19
ḫ. u vīrān bol- 162a/12
ḫ. vīrān ḳıl- 72a/13
[=32]
ḫarāblıḳ Haraplık, harap olma durumu, perişanlık.
ḫ. yetgür- 248a/10
[=1]
ḫarāc Ar. Haraç, vergi.
ḫ. 208b/16
ḫ. (altı dıram ḫarāc al-) 203b/15
ḫ. (bāc ḫarāc ber-) 94b/02
ḫ. (bāc u ḫarāc) 133a/04, 206a/21, 308a/17
ḫ. (bāc u ḫarāc al-) 94b/01, 179b/05
ḫ. (bāc u ḫarāc ber-) 205a/15, 205b/02, 321b/01
ḫ. (bāc u ḫarāc ḫʷāhla-) 178b/18
ḫ. (bāc u ḫarāc iyber-) 92a/16
ḫ. (bāj u ḫarāc al-) 85b/11
ḫ. (bir dıram ḫarāc) 203b/16
ḫ. (bir yıllıḳ ḫarāc) 232a/09
ḫ. (ottuzdın birdin ziyāde ḫarāc al-) 132a/20
ḫ. (tört yıllıḳ ḫarāc mālı) 259b/09
ḫ. (üçdin yā törtdin bir ḫarāc al-) 203b/10
ḫ. al- 11a/03, 11a/09, 12b/06, 14a/06, 74b/16, 74b/20, 77b/03, 78a/14, 81b/12, 131a/19, 168a/06, 181b/15, 182b/03, 190a/17, 192b/21, 199a/13, 204a/13, 212a/09, 223b/08, 224b/04, 280b/11, 280b/20
ḫ. altunnı iyber- 230b/01
ḫ. ber- Haraç vermek. 14b/03, 15a/04, 15a/05, 23a/03, 43b/05, 73b/04, 73b/05, 74b/17, 75b/05, 76a/08, 132b/08, 178b/20, 183b/12, 231a/03, 247a/01
ḫ. bile 133a/04
ḫ.+dın (bāc u ḫarāc) 93a/13
ḫ.+dın bölek 186a/19
ḫ.+dın bölek (bāc u ḫarāc) 314a/04
ḫ.+ı (tört yıllıḳ ḫarāc) 301b/21
ḫ.+ı (üç yıllıḳ ḫarāc) 228b/01
ḫ.+ı bile (bir yıllıḳ ḫarāc) 75b/01
ḫ.+ını 178a/10, 204b/03
ḫ.+ını (bir yıllıḳ ḫarācını al-) 211a/21
ḫ.+ını (bir yıllıḳ ḫarācını ber-) 165a/02
ḫ.+ını (yeti yıllıḳ ḫarāc) 190b/09
ḫ.+ını al- 76a/17, 128a/16, 149a/21, 211b/16, 247b/06
ḫ.+ını ber- 12a/11, 168a/06, 186a/19, 211b/11, 247a/03
ḫ.+ıŋnı (bāc ḫarācıŋnı iyber-) 91a/17
ḫ. iste- 12b/01, 12b/04, 145a/03, 208b/01, 231a/01, 280a/14

ḫ. iyber- Haraç göndermek. 11a/07, 12a/07, 105b/11, 133a/02, 142b/14, 183a/12, 192b/20, 230b/02, 242a/13, 302a/09
ḫ. keltür- 128a/19
ḫ.+lar al- 128b/13
ḫ.+larını al- 125a/20
ḫ.+nı (bāc u ḫarāc) 179a/10, 204a/09
ḫ.+nı (bāc u ḫarācnı bağışla-) 174b/12
ḫ.+nı (bāc u ḫarācnı köter-) 195a/15
ḫ.+nı (yeti yıllıḳ ḫarācnı köter-) 180a/09
ḫ.+nı (yıllıḳ ḫarācnı al-) 178b/20
ḫ.+nı al- 81b/12, 212a/20
ḫ.+nı ber- 15a/05, 230b/20
ḫ.+nı her tört ayda bir martaba al- 204a/11
ḫ.+nı iyber- 232a/15, 242a/13
ḫ.+nı keltür- 178a/15
ḫ. tile- 11b/17, 183b/18, 184a/20, 230b/02, 253a/21
ḫ. u bāc 203b/19, 314a/17
[=120]

ḥaram Ar. Sarayda kadınlara ayrılan bölümde olan kadınların hepsi.
ḥ.+larını 215b/17
[=1]

ḥarām Ar. Dinî bakımdan yasak olan; yasak.
ḥ. bol- 161a/01, 161a/02, 245b/16
ḥ. turur 201b/12
[=4]

ḥaram-ḫāna Bk. **ḥaram-ḫāne**
ḥ+ġa 226b/16
ḥ+sıġa 227b/10
[=2]

ḥaram-ḫāne Far. Harem dairesi. Krş. **ḥaram-ḫāna**
ḥ+mde 216a/04
ḥ+ŋde 215b/14
ḥ+side 221a/18
ḥ+sige 226b/03, 226b/10, 253b/16, 277a/03, 299b/09
ḥ+siniŋ 226b/15
[=9]

ḥarām-ḫ^{v}ār Far. Haram yiyen, soysuz, ahlaksız. Krş. **ḥarām-zāda**
ḥ 309b/01
[=1]

ḥarām-zāda Far. Haram yiyen, soysuz, ahlaksız. Krş. **ḥarām-ḫ^{v}ār**
ḥ 270b/04, 285a/14, 285b/11
ḥ (Ḫusrav-ı ḥarām-zāda) 292a/07
[=4]

Harāt Bk. **Harī**
H. şaharı 331b/12
H. yolı 252b/19
[=2]

Ḫaravzān Kātıb Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde Behram (**Bahrām IX**)'ın adamlarından biri.
Ḫ. 276b/09
[=1]

Ḫ^{v}ārazm Bugün Özbekistan ve Türkmenistan sınırları içinde kalan, Ceyhun (**Cayḥūn**) nehrinin döküldüğü Aral gölünün güneyinde ve bu ırmağın her iki tarafında uzanan tarihî bölge.
Ḫ.+ġaça 227b/18
Ḫ. ölkesi 205b/18
[=2]

ḫarc Ar. Bir iş için harcanan para.
ḫ. ḳıl- Harç kılmak (Harcamak). 103b/11, 149a/10, 179b/11
[=3]

ḫar-gāh Far. Büyük çadır, otağ.
ḫ.+larnı (ḫayma u ḫar-gāh) 173b/01
[=1]

Harī Herat; Afganistan'ın batısında bulunan Herirud ırmağının kıyısında kurulmuş tarihî vilayet. Krş. **Harāt**
H.+nıŋ bayābānı 257a/05
H. şaharı 259a/12
H. şaharınıŋ bayābānı 256a/19
[=3]

ḥarīf Ar. Rakip.
ḥ.+ıŋ 54a/19
[=1]

ḥarīṣ Ar. Aşırı istekli, hırslı; açgözlü; hırs.
ḥ. 202a/02
ḥ. bol- 180b/09
ḥ.+nı 229a/19
[=3]

Ḥārı̱ş Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde, padişah soyundan bir Arap kervancı.
Ḥ. 278a/17
Ḥ.+dur men (Ḳays ibn-i Ḥārı̱ş) 278a/16
[=2]

ḥarīşlıḳ Haris olma durumu, aşırı isteklilik, hırslılık; açgözlülük.
ḥ. 98a/03, 134a/02, 135a/07, 202a/01, 229a/18, 229a/20
ḥ.+ġa 57a/01, 235a/08
ḥ.+ı (harıslıġı) 216b/11
ḥ. ḳıl- 45a/08, 129a/12, 130b/12, 134a/01, 217b/19
ḥ.+nı 127a/18, 129a/14, 132a/16, 157a/17, 168b/06
ḥ.+nıŋ 217b/01
ḥ. turur 98a/05, 229a/19
[=22]

ḫᵛārlıġ Bk. **ḫᵛārlıḳ**
ḫ. bile 39b/17, 140b/20
ḫ. bile (zārlıġ ve ḫᵛārlıġ) 27b/21
ḫ. ḳıl- 316a/20
[=4]

ḫᵛārlıḳ Hor olma durumu, hakirlik, bayağılık, aşağılık, sefillik. Krş. **ḫᵛārlıġ**
ḫ. 50a/06, 79b/10, 111a/05, 329b/18
ḫ. bile 19a/13, 39a/10, 69b/15, 70b/02, 77b/05, 80a/07, 80b/13, 329a/12
ḫ.+da 274a/08, 295b/10, 314a/02, 329b/19
ḫ.+da ḳal- 49b/17
ḫ.+dın 65b/06
ḫ. ḳıl- 92b/10
ḫ. ve zārlıḳ 16b/03
ḫ. ve zārlıḳda bol- 329b/20
[=21]

Ḫarrād k.a. Bk. **Pahlavān-ı Ḫarrād**
Ḫ. (Pahlavān-ı Ḫarrād) 115b/09
[=1]

ḫᵛārraḳ Daha hor, daha aşağı, daha sefil.
ḫ. 174b/04
ḫ.+ı (ḫᵛārraġı) 195a/11
[=2]

Harūm Sadece evlenmemiş bakire kadınların yaşadığı ve İskender'in ziyaret ettiği şehir.
H. 100b/15
H.+ġa 101a/07
H. pād-şāhı 101a/03
H. şaharı 99a/09, 100b/16, 100b/20, 100b/20, 101b/16, 102a/02
[=9]

ḫarvār Far. Eşek yükü; zamana ve bölgeye göre değişiklik gösteren bir ağırlık ölçüsü.
ḫ. 160b/05
ḫ. (on iki miŋ ḫarvār) 193b/06
ḫ. (on miŋ ḫarvār) 325b/11
ḫ. ḫarvār 103b/19, 167b/08, 171a/17
[=6]

ḫāş Ar. Seçkin, mümtaz; tamamıyla, bütünüyle.
ḫ. 210a/09
ḫ. (kātıb-ı ḫāş) 220a/03
[=2]

ḥasad Ar. Haset, çekememe.
ḥ.+dın 134a/18
[=1]

ḥāşıl < Ar. *ḥāsil* Olan, ortaya çıkan, meydana gelen.
ḥ. (maḳṣūdıŋnı ḥāşıl ḳıl-) 13b/02
ḥ. bol- Hasıl olmak (Temin edilmek, karşılanmak). 298a/16
ḥ. ḳıl- Hasıl etmek (Elde etmek, temin etmek, karşılamak). 161b/08, 283b/01
[=4]

ḥasrat Ar. Hasret, özlem.
ḥ. 194a/05, 242a/04
ḥ. bile 110b/05
ḥ.+ı 242a/06
ḥ. u armān 1b/04
[=5]

ḫass Ar. Kötü, değersiz.
ḫ. 316b/08
[=1]

ḫasta Far. Hasta; yaralı.
ḫ. 195a/05
ḫ. bol- 28a/03, 28a/03, 28a/03, 153a/21
ḫ. u macrūḥ 210b/13, 327b/14
ḫ. u macrūḥ bol- 210a/20
[=8]

Ḫastūy k.a. Bk. **Pahlavān-ı Ḫastūy**
Ḫ. (Pahlavān-ı Ḫastūy) 292a/17
[=1]
ḫāşāk Far. Çöp, süprüntü.
ḫ. bile 65b/11
[=1]
ḫaṭ < Ar. *ḫaṭṭ* Yazı; mektup, yazılı belge, ferman.
ḫ. 119a/05, 299a/01
ḫ. (mühr lük ḫaṭ) 293b/02, 293b/16
ḫ. biti- 14b/10, 212a/20, 251b/18
ḫ. bitüt- 127a/14
ḫ.+dur (ḫaṭ biti-) 251b/19
ḫ.+ġa 255b/03, 285b/04
ḫ.+ġa (atını ḫaṭġa biti-) 153a/12
ḫ.+ı bile (ḫaṭṭı bile) 191a/21
ḫ.+ım (mühr lük ḫaṭṭım) 293a/19
ḫ.+ımnı (ḫaṭṭımnı) 203a/01
ḫ.+ını (ḫaṭṭını) 252a/01
ḫ. ḳıl- 203a/03, 273b/16, 313b/10
ḫ.+lar (mühr lik ḫaṭ) 331b/20
ḫ.+nı 119a/10, 191b/01, 252a/05, 252a/06, 252a/07
ḫ.+nı (mühr lük ḫaṭ) 293b/19
ḫ.+nıŋ 299a/08
[=27]
ḫaṭā Ar. Hata, yanlış, yanlışlık.
ḫ. bol- 55a/15
ḫ.+dur 213b/09
[=2]
Ḫatlān Bedahşan'da bir bölge.
Ḫ. (Çaġānī ve Şikinī ve Ḫatlān şaharları) 227b/18
Ḫ. şaharı 223a/17
[=2]
ḫattā Ar. Bile, dahi.
ḫ. ki 5b/05, 204b/13
[=2]
Ḫaṭṭāb İkinci halife Hz. Ömer (**Ḫażrat-ı ʿÖmer**)'in babası.
Ḫ. (Ḫażrat-ı amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer ibnü'l-Ḫaṭṭāb raḍıya'llāhu ʿanh) 320b/16
[=1]
ḫaṭṭam Far. Yazım, hattım.
ḫ. (ez taḥrīr-ı ḫaṭṭam) 333a/18
[=1]
ḫatun Hatun, kadın; eş, karı, zevce.
ḫ. 16a/03, 35b/16, 38b/02, 41b/02, 68a/07, 68b/04, 78b/13, 110a/03, 138a/01, 149b/08, 151a/21, 162a/19, 177a/05, 180b/01, 193b/03, 196b/02, 199b/17, 206b/21, 207a/06, 210b/12, 210b/19, 214b/12, 221b/12, 226b/14, 226b/21, 227a/02, 227a/05, 227a/13, 227b/08, 230a/04, 253b/20, 255a/10, 304a/08
ḫ. (cādū ḫatun) 32a/06, 33a/18, 33b/07, 33b/13, 34b/01
ḫ. al- 76a/01, 168a/04, 169b/14
ḫ.+dın 282a/20
ḫ.+ġa (cādū ḫatun) 33b/01
ḫ.+ı 26a/02, 39b/16, 71a/14, 74a/17, 201b/12, 202a/02, 255a/09, 295a/14
ḫ.+ı bile 73a/02, 73b/07
ḫ.+ıġa 228b/16, 291b/04
ḫ.+ınıŋ 252a/04, 295a/19
ḫ. kişi 261a/01, 299a/15
ḫ.+lar 168a/13, 202b/01
ḫ.+lar (tul ḫatun) 179b/11
ḫ.+lar bile 168a/14, 266b/05
ḫ.+larda 168a/13
ḫ.+lardın 299a/21
ḫ.+larġa 46a/06, 168a/09
ḫ.+larġa (tul ḫatun) 164b/15, 173a/06
ḫ.+ları 168a/05
ḫ.+ları bile 193b/02
ḫ.+larıġa 201b/15
ḫ.+larnı 202a/21
ḫ.+larnıŋ 129a/14, 168a/11, 299a/16, 299a/20
ḫ.+nı (cādū ḫatun) 31b/10
ḫ.+nıŋ 228b/16
ḫ.+nıŋ (cādū ḫatun) 34a/01
ḫ.+nıŋ sababıdın 42a/01, 202a/02
ḫ. turur (cādū ḫatun) 264b/13
[=84]
havā Ar. Hava, gaz tabakası; meteorolojik olayların bütünü; gök, gökyüzü; heva, arzu; şarkı.
h. 35a/02, 35a/09, 40a/02, 102b/07, 102b/07
h. (ḫūş-havā) 161b/17, 263b/16
h.+da 58b/04, 265b/12
h.+dağı 27b/09, 48b/03, 183b/14
h.+dın 294b/05

h.+ġa 24b/13, 34a/06, 34a/10, 37b/10, 241a/16, 265b/11
h.+ġa (köŋlini nafs havāġa ber-) 248b/03
h.+ġa (toġı havāġa örle-) 17b/17
h. havas 219b/19
h. ḳıçḳır- 306b/08
h.+sı 131b/18
h.+sıdın 34b/07
h.+sıġa 34a/05, 48a/08, 102b/17
h. yüzi Gökyüzü. 18b/10, 35a/09, 37b/10, 37b/13, 57b/09, 165b/16, 206b/17, 208b/12, 208b/13, 258a/17, 281b/21
h. yüzi ḳaraŋġu bol- 57b/09, 68b/02, 210a/06, 237b/09
[=43]
ḥavāla Ar. Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme.
ḥ. ḳıl- 18b/19, 284a/14
[=2]
ḫāvar Far. Doğu, şark.
ḫ. (bāḫtar u ḫāvar ṭerefi) 103a/13
ḫ.+dın 43b/04, 203b/09, 204a/08
ḫ. şaharı 105b/08, 244b/14
ḫ. şaharı ṭerefi 98b/01
[=7]
havas Ar. İstek, arzu.
h.+nı (havā havas) 219b/19
[=1]
ḫavāṣ < Ar. *ḫavāṣṣ* İleri gelenler, seçkinler.
ḫ. 19b/05, 212b/20
ḫ.+ġa 218b/13
ḫ.+ları bile 123b/11, 165b/19, 173b/02
ḫ. u ʿām 190b/16
[=7]
hay Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirmede kullanılan; iyi dilek, azarlama, şaşkınlık, sevinç, üzüntü vs. bildiren söz; hey, ey.
h. 6a/10, 8b/01, 8b/05, 10b/04, 11a/09, 13a/11, 21b/02, 23b/06, 25b/09, 26a/06, 29a/11, 30b/05, 30b/15, 34b/14, 35b/17, 37a/03, 37a/13, 40a/04, 48a/14, 55a/03, 55a/11, 65b/13, 65b/15, 71a/14, 72a/18, 72b/06, 77a/09, 77a/20, 79b/08, 92a/07, 93b/10, 94b/07, 107b/07, 112a/12, 112a/13, 112a/16, 113a/12, 113b/08, 113b/18, 120b/01, 122a/18, 125a/03, 125b/19, 136a/13, 138b/11, 139b/09, 153a/18, 158b/02, 162b/20, 164a/14, 168a/19, 169b/14, 170a/07, 170a/09, 171b/01, 171b/07, 171b/15, 172a/06, 175a/11, 176b/14, 184a/20, 185a/03, 189b/15, 193b/08, 201b/03, 207b/11, 207b/14, 215a/18, 222a/14, 242b/15, 243b/15, 245a/07, 252b/01, 255b/09, 257b/19, 262b/21, 263b/13, 265a/07, 266a/09, 267b/08, 268a/02, 268a/17, 268b/08, 274b/16, 279b/10, 283a/06, 284a/17, 285a/01, 287a/18, 290b/17, 292b/15, 300b/07, 307b/06, 307b/19, 309b/20, 310a/17, 311a/05, 311a/09, 317b/21, 328a/13, 331b/21
h. hay yıġlaş- 141b/09
[=102]
ḫayā Ar. Haya, utanma; edep.
ḫ. bile (şarm ḫayā) 170b/01
[=1]
ḫayāl Ar. Düşünce, düşünme; amaç, niyet; zihinde kurulan şey, hülya, düş.
ḫ. (égri ḫayāl ḳıl-) 56b/04
ḫ. bile 329a/15
ḫ.+da érdim 324b/01
ḫ.+da turur 23b/10
ḫ.+ı 224a/04, 224a/04
ḫ.+ı bol- 297a/08
ḫ.+ıça 198a/20
ḫ.+ıda 257b/15
ḫ.+ıdadur 271a/14
ḫ.+ıdın (ḫayāl ḳıl-) 108a/20, 176b/19
ḫ.+ıġa kir- Aklına gelmek. 192b/09, 245a/10, 304b/18
ḫ.+ım 29b/13, 77a/01, 270b/20
ḫ.+ım (yaman ḫayāl) 114b/18
ḫ.+ını 203a/15
ḫ.+ıŋ 142a/17, 285b/03
ḫ.+ıŋ (ḫayāl ḳıl-) 266a/04

ḫ.+ıŋda 251b/02, 313b/12
ḫ.+ıŋda kéç- 316b/03
ḫ.+ıŋdın 147b/12
ḫ.+ıŋızlarnı 322a/19
ḫ. ḳıl- Hayal kılmak (Düşünmek; niyet etmek). 27b/07, 64a/08, 66a/12, 67a/14, 69b/06, 76b/01, 95b/11, 137a/13, 182b/20, 187a/09, 202b/14, 205b/04, 224b/02, 226b/14, 238b/08, 267a/12, 313a/12, 322a/06
ḫ.+lardın 108a/06
ḫ.+nı (yaman ḫayālnı ḳıl-) 266a/20
ḫ.+nı ḳıl- 326b/15
[=49]

ḫayāllıḳ < *ḫayāllıġ* Düşünceli, düşüncesi olan.
ḫ.+dur (yaman ḫayāllıḳ) 251a/09
ḫ.+lar (yaman ḫayāllıḳ) 263a/21
[=2]

Ḥaydar-ı Kerrārān Ar. "Döne döne, tekrar tekrar düşmana saldıran aslan" anlamında Hz. Ali (**Ḥażrat-ı ʿAlī**)'nin lakabı. Krş. **Ḥażrat-ı ʿAlī**
Ḥ.+ge 1b/02
[=1]

ḫayf Ar. Yazık.
ḫ. ki 125a/05
ḫ. turur 162a/14
[=2]

ḫayl Ar. Fikir, düşünüş, düşünce, görüş.
ḫ. (otra ḫayl bol-) 216b/16
[=1]

ḫayma Ar. Çadır. Krş. **ḫayme**
ḫ. bār-gāh 72b/06, 196a/19
ḫ. bār-gāhımızını tik- 206a/15
ḫ.+da 261b/13
ḫ.+lar yasa- 72b/17
ḫ.+larnı 258b/18
ḫ.+larnı tik- 171a/14
ḫ.+sı 72b/01
ḫ. u bār-gāh 11b/15, 132b/20, 283b/16
ḫ. u bār-gāhlarını tik- 72a/20, 100a/07
ḫ. u bār-gāhnı tik- 13a/05
ḫ. u ḫar-gāh 173b/01
[=15]

ḫayme Bk. **ḫayma**
ḫ.+sige 154a/08
[=1]

ḫayrān Ar. Hayranlık duyan, çok beğenen, çok takdir eden; şaşkın, şaşırıp kalmış kimse.
ḫ. bol- 93b/02, 144a/01, 148a/18, 168b/11, 190a/21, 240a/07, 327b/15
ḫ. ḳal- 16b/10, 23b/13, 35b/05, 35b/09, 37a/18, 54b/18, 55b/20, 62a/12, 71a/19, 72a/01, 72a/06, 83a/20, 89b/02, 93b/01, 98b/11, 107a/20, 107b/06, 119a/12, 123b/01, 126a/17, 126b/03, 136b/16, 137b/09, 141b/21, 146b/21, 160b/13, 161a/15, 164a/04, 164a/12, 185a/11, 201b/15, 203b/05, 211a/18, 215a/06, 217a/02, 218a/07, 222a/19, 224a/09, 224b/21, 231a/21, 234a/21, 268b/06, 278b/04, 278b/11, 281b/01, 283b/04, 289b/15, 292b/03, 293a/02, 294b/17, 300a/06, 300b/04, 331b/21
ḫ. ḳıl- Hayran kılmak (Şaşırtmak, ne yapacağını bilemez duruma getirmek). 171b/16
[=61]

ḫayr-dār Far. Hayırlı.
ḫ. bol- 130b/10
[=1]

ḫayvān Ar. Hayvan, duygu ve hareket yeteneği olan canlı varlık.
ḫ. 66b/01, 159b/20, 195a/14
ḫ.+ġa 103b/03
ḫ.+lardın 328b/15
[=5]

ḫazān Far. Sonbahar, güz.
ḫ.+ġa 82a/02
[=1]

hazār Far. Bin, sayı adı.
h. (dırīġ hazār dırīġ ki) 315a/20
h. (ṣad hazār) 168b/09
[=2]

ḫaẕar Ar. Çekinme, sakınma.
ḫ. ḳıl- 173b/14, 216b/19
[=2]

Ḫazar Karadeniz ile Kafkas dağlarının kuzeyinde ve İdil (Volga) nehri

dolaylarında hüküm sürmüş olan Hazarların bölgesi.
Ḫ. 203b/09
Ḫ.+dın 11a/20, 253b/01, 253b/02
Ḫ.+nıŋ leşkeri 12a/01, 253a/10
Ḫ.+nıŋ ölkesi 12b/06
Ḫ. pā-şāhı 11a/08
Ḫ. pād-şāhı 11a/02, 11a/06, 12b/04
Ḫ. şaharı 11a/05, 11a/06, 11a/07, 13a/17
Ḫ. şaharlıġı 11a/19
Ḫ. ṭerefi 11b/03, 253a/02
[=18]

Ḫazavrān k.a. Bk. **Pahlavān-ı Ḫazavrān**
Ḫ. (Pahlavān-ı Ḫazavrān) 177b/08
Ḫ.+ıŋ (Pahlavān-ı Ḫazavrān) 178b/07
[=2]

ḫazīna Ar. Hazine. Krş. **ḫazīne**
ḫ. (genc ḫazīna) 229a/07
ḫ.+da 218a/06, 229a/04, 307b/03
ḫ.+dın 100a/19, 128a/17, 138b/05, 162a/14, 182a/16, 203b/14, 225a/03, 228b/15, 310b/13
ḫ.+ġa 36b/15, 122b/13, 122b/14, 129a/09, 137b/02, 156b/01, 203b/16, 231b/09, 240b/12, 243b/17
ḫ.+larnı 251b/20
ḫ.+mġa 128b/15
ḫ.+nı yıġ- 244a/15
ḫ.+nıŋ ḳapuġını aç- 126b/12
ḫ.+nıŋ ḳapuḳlarını aç- 106a/20
ḫ.+ŋda 240a/19, 312a/11
ḫ.+sıda 240a/16
ḫ.+sıda érdi 241a/01
ḫ.+sıdın 162b/03
ḫ.+sını aç- 85a/15
ḫ. u dafīna 232b/07
[=35]

ḫazīnaçı Hazineci, hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse. Krş. **ḫazīneçi**
ḫ. 36b/15, 74a/20, 93a/05, 96a/15, 123a/11, 123a/13, 220b/13, 243b/13, 307b/21
ḫ. bol- 201a/08
ḫ.+dın 240b/10
ḫ.+ġa 36b/14, 53a/14, 122b/12, 124a/06, 199b/13, 220b/14, 229a/05, 240a/20, 295b/07
ḫ. ḳıl- 95a/02
ḫ.+larıġa 228b/06
ḫ.+m 239b/21
ḫ.+nıŋ 123a/10, 203b/18
ḫ.+sı 79b/04, 112b/12
ḫ.+sı turur men 112b/19
ḫ.+sıġa 87b/08, 93a/04, 106a/19, 192b/17, 223a/04, 242a/19
[=34]

ḫazīne Bk. **ḫazīna**
ḫ.+ge 228b/03, 240b/11, 295a/18, 302a/03
ḫ.+lerige 238b/04
[=5]

ḫazīneçi Bk. **ḫazīnaçı**
ḫ.+ge 59a/18, 251b/20, 307b/21
ḫ.+sige 290b/06
[=4]

ḫāżır < Ar. *ḥāżir* Hazır.
ḫ. 234b/01
ḫ. bol- 55a/12, 201b/20, 284a/12, 287b/03, 290a/21
ḫ. érdi 126a/06
[=7]

ḫażrat Ar. Hazret, büyük bir zattan bahsedilirken isim yerine kullanılır.
ḫ.+larını 177a/08
ḫ.+nı (sunnat-ı ḫażrat) 1b/05
[=2]

Ḫażrat-ı Abū Bekrü'ṣ-Ṣıddīḳ k.a. Bk. **Abū Bekr**
Ḫ. 215a/01
[=1]

Ḫażrat-ı Ādam Hz. Âdem; ilk yaratılan insan ve ilk peygamber. Krş. **Ādam**
Ḫ.+nı 302b/03
[=1]

Ḫażrat-ı ʿAlī Hz. Ali; dört halifenin sonuncusu, Hz. Muhammed (**Ḫażrat-ı Muḥammad**)'in damadı. Krş. **ʿAlī, Ḫaydar-ı Kerrārān**
Ḫ. kerremallāhu vacha 215a/01
[=1]

ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn Abū'ş-Şıddīḳ k.a. Bk. **Abū Bekr**
Ḥ. 333a/10
[=1]
ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿÖmer**
Ḥ. ibnü'l-Ḫaṭṭāb raḍıya'llāhu ʿanh 320b/15
Ḥ. raḍıya'llāhu ʿanh 321a/07, 324b/03
[=3]
Ḥażrat-ı ʿAzrāʾīl Azrail; dört büyük melekten biri. Allah'ın emriyle insanların canını almakla görevlidir. Krş. **ʿAzrāʾīl**
Ḥ. ʿalayhı's-salām 315a/13
[=1]
Ḥażrat-ı Cabrāʾıl Cebrail; dört büyük melekten biri. Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevlidir. Krş. **Cabrāʾıl**
Ḥ.+nıŋ atı bile 95b/03
[=1]
Ḥażrat-ı Ibrāhīm Payġambar k.a. Bk. **Ibrāhīm**
Ḥ.+nı 88a/13
[=1]
Ḥażrat-ı ʿĪsā Hz. İsa; İbn Meryem, Mesih ve Mesiha şeklinde de zikredilen, kendisine İncil'in verildiği, Hz. Muhammed (**Ḥażrat-ı Muḥammad**)'i müjdelediği bildirilen peygamber. Krş. **Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥ, Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥā, Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar, ʿĪsā, ʿĪsā Masīḥ, ʿĪsā Masīḥā, ʿĪsā Payġambar**
Ḥ. 282a/13, 302b/01
Ḥ. ʿalayhı's-salām 212a/01, 212a/05, 214a/17, 282a/14, 282a/15, 282a/16, 282a/16, 282a/18, 314b/08
Ḥ. ibn-i Maryam 214b/10
Ḥ. ibn-i Maryam ʿalayhı's-salām 282a/08
Ḥ. ibn-i Maryam alayhıma's-salām 214b/09
Ḥ.+nı 302b/04
Ḥ.+nıŋ 288b/02, 288b/03, 302b/05, 312a/10, 312a/10, 314b/11
[=21]
Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥ k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
Ḥ. 302a/07
[=1]
Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥā k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
Ḥ.+nıŋ 282a/07
[=1]
Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
Ḥ. (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma's-salām) 202a/16
Ḥ.+dın 330a/12
Ḥ.+nıŋ 94a/09, 214a/01, 245a/16, 281a/15
[=6]
Ḥażrat-ı Ismāʿīl Hz. İsmail; Hz. İbrahim (**Ibrāhīm**)'in oğlu, Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri. Krş. **Ḥażrat-ı Ismāʿīl Payġambar, Ismāʿīl, Ismāʿīl Payġambar**
Ḥ. 90a/14
Ḥ. ʿalayhı's-salām 90a/18
[=2]
Ḥażrat-ı Ismāʿīl Payġambar k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Ismāʿīl**
Ḥ. ʿalayhı's-salām 90b/06
[=1]
Ḥażrat-ı Isrāfīl İsrafil, dört büyük melekten biri. Öttüreceği boru ile kıyamet gününü bildirmekle görevlidir. Krş. **Isrāfīl**
Ḥ. ʿalayhı's-salām 102b/20, 103a/01
[=2]
Ḥażrat-ı Mavlānā Fırdavsī k.a. Bk. **Mavlānā Fırdavsī**
Ḥ. ʿalayhı'r-raḥma 321a/02
[=1]
Ḥażrat-ı Muḥammad Hz. Muhammed; peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam peygamberi. Krş. **Ḥażrat-ı Payġambar, Ḥażrat-ı rasulu'llāh, ḥażrat-ı sayyıd-ı ʿālam, ḥażrat-ı**

sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad, Muḥammad
Ḥ. 322b/05
Ḥ. rasūlu'llāh ṣallā'llāhu ʿalayhı musallam 214b/21
Ḥ. rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam 321a/10, 333a/09
[=4]

Ḥażrat-ı Mūsā Hz. Musa; Yahudilere gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen, Yahudilik dışında Hristiyanlık ve İslam'da da büyüklüğü kabul edilen peygamber. Krş. **Mūsā**
Ḥ. ʿalayhı's-salām 84b/14
[=1]

Ḥażrat-ı ʿOs̱mān Hz. Osman; ilk müslümanlardan, Hz. Muhammed (**Ḥażrat-ı Muḥammad**)'in sahabesi ve dört halifenin üçüncüsü. Krş. **ʿOs̱mān**
Ḥ. 215a/01
[=1]

Ḥażrat-ı ʿÖmer Hz. Ömer; Hz. Muhammed (**Ḥażrat-ı Muḥammad**)'in sahabesi ve dört halifenin ikincisi. Krş. **ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer, ʿÖmer**
Ḥ. 215a/01
Ḥ. (Ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn Abū'ṣ-Ṣıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhumā) 333a/11
Ḥ. raḍıya'llāhu ʿanh 320b/19, 324b/04
[=4]

Ḥażrat-ı Payġambar k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Muḥammad**
Ḥ. ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam 322b/17
[=1]

Ḥażrat-ı Rasulu'llāh k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Muḥammad**
Ḥ. ʿalayhı's-salām 241a/01
[=1]

Ḥażrat-ı Saʿd-ı Vaḳḳāṣ k.a. Bk. **Saʿd-ı Vaḳḳāṣ**
Ḥ. 320b/17
Ḥ.+nıŋ 321a/13
[=2]

ḥażrat-ı sayyıd-ı ʿālam k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Muḥammad**
ḥ. 321a/10
[=1]

ḥażrat-ı sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Muḥammad**
ḥ. rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam 322b/11
[=1]

Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar Hz. Üzeyir; Kur'an'da adı geçen, peygamber olup olmadığı tartışmalı kişi. Krş. **ʿUzayr**
Ḥ. ve ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma's-salām 202a/16
Ḥ. ve Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma'salām 212a/04
[=2]

Ḥażrat-ı Yazdān Far. Allah, Tanrı.
Ḥ.+ġadur 1b/01
[=1]

hediye < Ar. *hediyye* Hediye, armağan.
h. 8a/20, 12a/04, 223a/02, 228b/01, 260a/01, 266b/07, 266b/08, 296a/12
h. ber- 4a/04
h.+ler 8a/18, 101b/12, 105a/10, 106b/17, 107a/10, 148b/05, 152a/16, 209a/06, 223a/03, 224b/08, 224b/14, 225b/16, 227b/05, 228a/06, 242a/10, 256a/15, 259b/14, 283b/07
h.+ler ber- 111a/17
h.+ler iyber- 186a/20, 195b/15
h.+lerġa 148b/21
h.+lerini 124b/12, 192a/08
h.+lerni 7b/10, 7b/11, 288a/01, 292b/03
h.+si 28a/11
h.+sini 265a/05
[=39]

hefte Bk. **hafta**
h.+geçe (bir heftegeçe) 223b/02, 320a/20
[=2]

helāk Ar. Helak, ölme, mahvolma, yok olma; perişan ve bitkin bir duruma gelme.

h. (ḳolıda helāk bol-) 7a/04, 10a/13, 17b/20, 25b/02, 48b/06, 119a/10
h. (ḳolumda helāk bol-) 51b/10
h. bol- 33a/20, 47a/05, 47b/13, 53b/04, 89a/02, 98b/12, 98b/13, 101b/07, 101b/08, 140b/20, 180a/08, 185a/20, 186a/10, 189a/21, 221a/09, 222a/12, 235b/11, 258b/14, 271a/12, 290a/19, 291a/11, 292a/14, 300a/19, 309a/03, 313a/03, 319a/06, 319a/10, 326a/14
h. ḳıl- 17a/13, 17a/20, 19b/05, 32b/14, 33a/18, 34b/01, 35b/02, 35b/03, 42a/18, 44b/04, 55a/11, 60b/08, 63a/04, 65a/08, 73b/18, 88b/13, 100b/13, 121a/16, 124b/01, 185a/16, 185b/13, 186a/04, 186b/15, 186b/16, 186b/18, 187a/16, 187b/11, 210a/06, 229a/07, 258a/16, 261a/07, 266a/16, 272b/03, 276b/08, 290b/13, 291a/10, 291a/13, 295b/05, 321a/08, 324a/10, 328b/17
[=76]

hem Far. 1. (Bağlama ve kuvvetlendirme edatı) Dahi, da/de.
h. 1b/01, 1b/02, 1b/05, 1b/07, 1b/09, 2a/01, 2a/01, 2a/13, 2b/03, 3a/13, 3a/15, 3a/18, 3b/14, 5a/01, 5b/05, 5b/10, 6a/02, 6b/04, 7a/03, 7a/04, 7a/05, 7b/05, 8b/13, 8b/15, 10a/10, 10a/18, 10b/11, 10b/15, 12b/05, 12b/06, 12b/13, 12b/13, 13a/18, 14b/01, 14b/08, 14b/12, 15a/04, 15a/13, 15a/14, 15a/16, 15b/11, 16a/10, 16a/10, 17a/09, 17a/20, 17b/05, 17b/06, 18a/01, 18b/02, 18b/05, 18b/07, 18b/09, 19a/08, 19a/13, 19a/19, 19a/19, 19b/13, 19b/17, 20a/05, 20a/05, 20a/17, 20b/05, 20b/14, 21a/15, 21a/19, 21b/04, 21b/07, 21b/14, 22a/07, 22a/07, 22b/15, 23a/03, 25a/05, 25b/07, 26a/08, 26a/15, 26b/18, 27a/07, 27b/05, 27b/05, 27b/11, 27b/13, 27b/20, 28a/09, 28a/16, 28b/06, 28b/07, 28b/09, 30a/12, 30b/16, 31a/14, 32a/05, 32b/08, 32b/13, 32b/14, 33a/11, 33b/11, 33b/14, 34a/16, 34b/07, 35a/04, 35a/09, 35b/03, 35b/09, 36a/11, 36a/12, 36b/04, 36b/04, 36b/08, 36b/09, 37a/03, 37a/17, 38a/03, 38b/04, 39a/18, 39a/18, 39b/06, 39b/11, 39b/20, 40a/08, 40b/14, 41b/11, 42a/02, 42a/04, 42a/16, 42b/01, 42b/05, 42b/05, 42b/12, 43a/20, 43b/01, 43b/18, 44a/01, 44b/01, 44b/14, 44b/15, 44b/16, 45a/03, 45a/16, 45b/01, 45b/04, 45b/04, 45b/06, 45b/15, 45b/16, 47a/03, 47a/08, 47b/03, 47b/08, 47b/11, 48a/10, 48a/18, 48b/03, 48b/03, 48b/05, 49a/08, 49a/09, 49a/12, 50a/02, 50b/09, 51a/06, 51a/17, 51a/17, 51b/11, 52b/06, 53b/15, 54a/02, 54a/04, 54b/02, 54b/05, 54b/09, 55b/06, 56a/01, 56a/20, 56b/10, 56b/17, 57a/02, 57a/17, 57a/18, 57a/20, 57b/15, 57b/18, 58a/08, 59a/03, 59a/04, 59a/18, 59a/19, 59a/19, 60a/10, 60b/12, 61b/10, 62a/13, 62b/02, 63a/06, 63a/16, 63b/02, 63b/03, 63b/09, 63b/12, 64a/02, 64a/14, 64a/18, 64a/19, 64b/06, 65a/11, 65b/17, 66a/06, 66a/06, 66b/14, 67a/03, 67a/05, 67a/16, 67a/16, 67b/08, 67b/08, 68a/04, 68a/04, 68a/15, 68a/16, 68a/20, 69a/01, 69b/20, 70a/10, 70a/12, 73a/04, 73a/17, 73b/05, 73b/13, 73b/14, 74a/07, 74a/16, 75a/02, 75b/19, 77a/01, 77a/04, 77a/04, 77a/05, 77a/07, 77b/03, 78a/07, 78a/08, 78a/18, 78b/01, 78b/17, 78b/19, 79a/11, 79a/15, 79b/17, 81a/04, 81a/06, 81b/05, 81b/17, 81b/19, 82a/06, 82a/11, 82a/18, 82b/06, 82b/19, 83a/09, 83a/12, 83b/16, 83b/17, 84b/02, 84b/08, 84b/12, 84b/16, 85a/10, 85a/11, 86a/10, 88a/10, 88b/04, 88b/13, 88b/17, 89a/03, 89a/08, 89a/10, 89b/02, 89b/11, 89b/19, 90a/01, 90a/09, 90a/12, 91a/13, 92a/18, 92b/08, 94a/04, 95b/10, 95b/15,

95b/15, 96a/16, 96b/10, 96b/18, 96b/19, 97b/18, 97b/20, 98a/12, 98b/03, 98b/03, 98b/03, 98b/04, 98b/10, 98b/14, 99a/02, 102a/03, 102b/10, 103a/08, 103b/11, 103b/19, 105a/04, 106a/12, 106a/12, 106a/13, 106a/14, 106b/11, 106b/13, 106b/14, 107a/07, 108a/05, 108a/17, 108b/18, 109b/07, 110b/19, 111a/01, 111a/06, 111a/07, 111a/15, 111b/10, 111b/15, 111b/19, 112a/11, 112a/14, 112a/14, 112a/18, 112b/05, 112b/19, 113b/03, 113b/09, 113b/14, 114a/03, 114b/15, 114b/19, 115a/20, 115b/04, 115b/09, 115b/11, 115b/12, 115b/13, 116a/12, 117b/12, 118a/09, 118b/09, 118b/11, 119a/07, 119a/13, 119b/04, 119b/06, 119b/06, 119b/06, 119b/20, 120a/18, 120b/10, 123a/20, 123b/04, 124a/08, 124a/17, 124a/20, 124b/18, 125b/12, 126a/03, 126a/06, 126a/08, 126a/12, 127b/03, 127b/05, 127b/07, 127b/14, 129a/07, 129a/09, 130a/18, 130a/20, 130b/04, 131a/08, 131b/03, 132a/01, 132a/11, 132a/19, 132a/20, 132b/10, 132b/11, 132b/15, 133a/02, 133b/04, 133b/05, 134a/06, 134a/07, 134a/08, 134a/13, 134b/17, 135a/06, 135a/08, 135b/12, 136a/19, 136a/20, 136b/06, 136b/11, 136b/18, 137a/19, 138b/08, 139b/21, 140b/13, 141b/03, 142b/03, 143a/07, 143a/07, 143a/17, 143b/14, 143b/18, 143b/21, 144b/04, 144b/04, 144b/13, 145a/01, 145a/10, 146a/01, 146a/05, 146a/08, 146a/20, 146a/21, 146b/03, 146b/07, 146b/11, 146b/21, 147a/20, 148a/06, 148a/13, 148b/10, 149a/03, 149a/07, 149b/20, 150b/12, 150b/15, 152a/09, 152a/15, 153a/10, 153a/14, 153a/15, 153a/16, 153b/09, 153b/18, 153b/19, 153b/20, 154a/15, 154b/13, 155b/03, 155b/17, 156a/20, 156b/02, 156b/17, 157b/20, 157b/21, 158a/06, 158a/07, 158a/14, 158b/21, 159a/12, 159a/17, 159b/04, 159b/21, 161a/02, 161b/02, 161b/03, 162a/11, 162b/08, 163a/06, 163b/16, 164a/01, 165a/07, 165a/18, 165b/01, 165b/02, 165b/12, 165b/18, 166a/15, 167b/15, 168a/08, 168a/08, 169b/14, 170b/04, 170b/18, 171b/13, 172b/14, 173a/04, 173a/20, 173b/07, 173b/11, 173b/15, 174b/19, 176b/15, 176b/16, 177a/17, 178a/16, 179a/04, 179a/11, 180a/08, 180a/15, 180a/15, 180b/16, 180b/17, 181b/04, 182a/04, 182a/04, 182b/07, 183a/05, 183a/07, 183a/11, 183a/19, 184a/19, 184b/13, 185a/07, 185a/09, 185a/21, 186a/03, 186a/19, 186a/20, 187a/06, 187a/11, 187b/03, 187b/11, 188b/07, 189a/02, 189a/10, 189b/12, 190a/05, 190a/06, 190a/13, 190a/17, 191a/03, 192a/06, 192b/13, 193a/08, 193a/20, 193b/03, 194a/09, 194a/15, 194b/02, 194b/05, 194b/09, 195a/04, 195a/12, 195a/13, 195a/18, 195b/14, 195b/17, 195b/19, 196a/08, 197a/07, 197a/11, 197a/13, 197a/16, 198a/13, 198a/15, 198a/16, 198a/21, 198b/20, 199a/03, 199a/17, 199b/05, 200b/12, 200b/14, 200b/16, 202a/10, 202a/15, 202a/16, 202a/18, 202b/07, 202b/07, 203b/11, 204a/08, 204a/14, 204a/17, 204b/13, 204b/21, 205a/08, 205a/11, 205a/15, 205a/15, 205a/20, 206b/04, 206b/10, 206b/14, 207a/03, 207a/14,

207b/12, 208a/04, 208a/06, 208a/13, 208a/16, 208a/19, 208a/20, 208a/20, 208b/02, 208b/13, 210a/16, 210a/19, 210a/21, 210b/09, 210b/13, 210b/14, 210b/14, 211b/06, 211b/10, 212b/12, 213a/09, 213a/17, 213a/17, 213a/21, 213b/07, 213b/10, 213b/11, 213b/13, 213b/14, 214a/02, 214a/03, 214b/02, 215b/12, 216b/05, 217a/01, 217a/05, 217a/14, 217a/14, 217b/06, 217b/07, 217b/09, 218a/06, 218b/21, 219a/09, 219a/11, 219a/16, 220a/14, 220a/20, 220b/04, 220b/06, 221a/01, 221a/09, 221a/11, 221a/12, 221b/04, 222a/16, 222b/18, 223a/17, 223b/08, 224a/14, 225a/18, 225b/07, 225b/08, 225b/17, 226a/01, 226b/19, 227a/04, 227a/06, 227a/10, 227a/13, 227b/05, 227b/13, 228a/14, 228a/17, 228b/07, 228b/10, 229a/08, 229b/13, 231a/08, 231a/14, 231b/06, 232a/10, 232a/15, 232a/15, 232a/21, 232b/02, 233a/19, 233a/19, 233b/08, 233b/09, 233b/14, 233b/15, 233b/15, 233b/20, 234a/02, 234a/13, 234a/18, 235a/05, 235a/09, 235a/17, 235a/19, 235b/17, 236a/01, 236a/09, 236a/17, 236a/21, 236b/01, 236b/02, 237a/01, 237a/05, 237a/06, 237b/05, 238b/08, 239a/14, 240a/09, 240a/13, 240b/01, 242b/11, 242b/12, 242b/19, 243b/08, 243b/14, 245a/05, 245a/05, 245a/08, 245b/09, 245b/20, 246a/02, 246a/04, 246b/14, 247a/04, 247a/13, 247a/15, 247a/18, 248b/07, 248b/13, 248b/13, 249b/09, 249b/10, 249b/11, 249b/21, 250a/04, 250a/17, 250a/19, 250b/13, 251a/02, 251a/16, 251a/18, 251b/15, 252a/13, 252b/09, 252b/12, 252b/17, 253a/02, 253a/10, 253a/12, 253a/21, 253b/01, 253b/17, 254a/14, 254a/15, 254a/20, 254b/07, 255a/07, 255a/20, 255b/10, 255b/21, 256b/20, 257b/01, 257b/10, 257b/10, 257b/17, 259a/03, 259a/03, 259a/07, 260a/10, 260a/14, 261a/05, 261a/08, 261a/09, 261a/09, 261a/10, 261a/18, 261a/20, 261a/21, 261b/01, 261b/03, 261b/04, 261b/09, 261b/10, 262a/12, 262a/17, 262b/08, 262b/15, 262b/20, 263a/10, 263a/10, 263a/18, 263b/14, 263b/14, 263b/19, 263b/20, 264a/10, 264a/15, 265a/08, 265b/04, 265b/12, 266a/04, 266a/05, 266b/11, 266b/16, 267a/08, 269a/02, 269a/09, 269a/12, 269b/05, 269b/05, 269b/06, 270a/11, 270b/18, 271a/07, 271b/11, 271b/18, 271b/19, 271b/20, 271b/21, 272a/16, 272b/05, 272b/10, 272b/21, 273a/02, 273a/09, 273a/18, 273b/06, 273b/21, 274b/02, 274b/03, 274b/10, 275a/07, 275b/02, 275b/10, 275b/15, 275b/18, 275b/18, 275b/21, 276a/11, 277a/02, 277a/03, 278a/10, 278a/13, 278b/03, 279a/15, 280a/02, 280a/14, 280a/16, 280b/04, 280b/13, 280b/15, 281b/12, 281b/21, 282a/07, 282b/03, 282b/12, 283b/02, 285a/05, 286a/02, 286a/18, 286b/04, 286b/06, 286b/14, 286b/19, 287a/02, 287b/03, 288a/14, 288a/19, 288b/07, 289b/01, 289b/03, 290a/03, 290a/05, 290a/11, 290a/11, 290a/13, 290a/21, 291a/01, 291a/09, 291b/08, 291b/12, 292a/10, 292a/18, 292b/16, 293b/10, 294a/15, 294a/21, 294b/01, 294b/06, 294b/11, 294b/13, 295a/14, 295b/05,

296b/13, 297a/08, 297a/14, 298a/04, 298a/06, 298b/20, 299a/05, 299a/05, 299a/06, 299a/19, 300a/04, 300a/10, 300a/20, 301b/02, 301b/13, 302a/14, 302a/16, 302a/16, 302b/09, 303a/07, 303b/14, 304a/08, 304b/09, 304b/09, 305a/09, 305b/12, 306b/04, 306b/12, 308a/12, 308b/06, 308b/14, 309a/08, 309b/06, 309b/14, 309b/21, 310a/04, 310a/07, 310a/07, 312b/01, 313a/07, 313b/11, 313b/13, 313b/18, 314a/06, 314a/09, 314b/01, 315a/01, 315a/02, 315a/11, 315a/12, 315a/13, 315a/13, 315a/18, 316a/13, 316a/17, 316b/03, 316b/06, 318a/04, 318a/21, 318b/11, 318b/17, 319a/12, 319b/15, 319b/16, 320b/03, 321b/10, 322a/05, 322a/09, 323a/01, 323a/15, 323a/21, 324a/11, 325a/15, 326b/21, 328b/05, 328b/15, 329a/01, 329a/09, 329a/14, 329b/20, 331a/20, 331b/03, 332a/15, 332b/05, 333a/04, 333a/07, 333a/08

h. dép 70b/08

h. érdi 280a/03

[=981]

2. (Karşılaştırma edatı) Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir. (Bu anlamda genellikle tekrar edilerek kullanılır.)

h…hem 10b/05, 11a/11, 53a/10, 86b/02, 93b/06, 98b/16, 183a/07, 255b/12, 316a/16

h…hem…hem 8b/16, 167a/18, 169a/03, 177b/16, 304b/05

[=14]

hemme < Far. *heme* Bütün, hep, hepsi, cümle, tamamen.

h. 1b/13, 2a/04, 2a/15, 2b/04, 2b/06, 2b/07, 2b/13, 2b/16, 3a/11, 3b/01, 3b/05, 4b/11, 5a/10, 5a/11, 5a/17, 5b/01, 5b/09, 7a/02, 7a/03, 7a/14, 8a/07, 8b/14, 8b/19, 9a/05, 9b/05, 9b/17, 10a/16, 10a/21, 10b/20, 11a/16, 11b/04, 11b/08, 11b/11, 12a/04, 12a/16, 12b/03, 12b/05, 13a/03, 13a/04, 13a/11, 13b/01, 13b/02, 13b/06, 13b/08, 13b/12, 13b/16, 14a/03, 14a/05, 14a/07, 14a/17, 14b/03, 14b/08, 14b/13, 14b/15, 15a/01, 15a/06, 15a/08, 15a/17, 15b/03, 15b/11, 15b/12, 16a/09, 16b/03, 16b/10, 16b/10, 16b/11, 17a/08, 17a/16, 17b/15, 18a/10, 18a/13, 18b/08, 19b/05, 19b/08, 19b/12, 20a/01, 20a/04, 20b/02, 20b/10, 21a/13, 22a/06, 22a/10, 22b/06, 22b/16, 23a/03, 23a/08, 23a/10, 23a/11, 23a/12, 23a/14, 23b/09, 24a/05, 24a/05, 24a/06, 24a/09, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24b/03, 25a/01, 25a/06, 25a/13, 25a/14, 25a/18, 25b/06, 25b/09, 26a/07, 26a/09, 26a/12, 26a/13, 26b/04, 27b/13, 28b/02, 28b/03, 29a/13, 29b/06, 29b/06, 29b/08, 30a/01, 30a/01, 30a/08, 30a/16, 30b/05, 30b/19, 31a/01, 31a/20, 31b/17, 32a/04, 32a/10, 32a/10, 32b/17, 33a/12, 33a/17, 33b/07, 34a/03, 34a/16, 34a/18, 34b/06, 35a/08, 35a/11, 35b/06, 35b/10, 35b/17, 36a/03, 36a/18, 37b/14, 38a/05, 38a/05, 38a/11, 38b/02, 38b/10, 38b/19, 39a/08, 39a/10, 39a/15, 39a/20, 39b/01, 39b/10, 39b/11, 39b/13, 39b/17, 40a/02, 40a/03, 40a/08, 40b/03, 40b/06, 40b/11, 40b/16, 41a/05, 41a/05, 41a/08, 41b/16, 42a/20, 42b/11, 42b/15, 43a/03, 43b/03, 43b/05, 44b/05, 46a/17, 47a/08, 47b/09, 48a/04, 48b/01, 48b/07, 48b/08, 48b/18, 48b/18, 48b/20, 49a/07, 49a/14, 49a/18, 49a/19, 49b/10, 50b/14, 50b/15, 51a/15, 51b/02, 51b/04, 52a/19, 52b/01, 52b/08, 53a/07, 54b/01, 55a/20, 55b/16, 56b/03, 56b/13, 56b/13, 57a/06, 57a/15, 57b/04, 58a/03, 58b/13, 59a/06, 59b/07, 59b/09, 60b/10, 61a/03, 61a/17, 61a/18,

61b/03, 61b/04, 61b/05, 62a/17, 62b/04, 62b/05, 63a/12, 64b/14, 65a/08, 65a/09, 65a/20, 65b/05, 65b/12, 66a/19, 67a/03, 67a/16, 67b/20, 68a/11, 68a/12, 68b/01, 69a/12, 69b/01, 69b/13, 70a/02, 70a/04, 70a/05, 70b/01, 70b/09, 71a/04, 71b/08, 72a/06, 73b/01, 73b/01, 74a/09, 74a/09, 74a/14, 74b/05, 74b/15, 74b/19, 74b/20, 75a/05, 75a/15, 75a/16, 75b/04, 75b/09, 75b/16, 76a/03, 76a/06, 76a/11, 76b/20, 77a/14, 77b/12, 77b/17, 78a/03, 78a/05, 78a/10, 78a/11, 78a/18, 78b/12, 79a/10, 79a/11, 80a/07, 80b/02, 80b/06, 80b/10, 81a/02, 81a/09, 81b/11, 82a/10, 82b/19, 82b/20, 83a/01, 83a/07, 83a/16, 83b/01, 83b/04, 83b/07, 83b/20, 84a/02, 84a/15, 84b/15, 85a/01, 85a/13, 85a/18, 85b/01, 85b/15, 86a/16, 87b/05, 87b/18, 87b/19, 88b/13, 88b/17, 89a/13, 89b/17, 90a/05, 90a/06, 90a/09, 90a/16, 90a/20, 90b/10, 90b/15, 93a/18, 93b/03, 93b/20, 94a/05, 95b/07, 95b/11, 96a/01, 96b/01, 96b/03, 96b/05, 97b/01, 97b/11, 97b/12, 98a/15, 98b/02, 98b/11, 98b/12, 98b/16, 99a/18, 100a/06, 100a/07, 100a/14, 100b/04, 100b/12, 100b/15, 101a/01, 101a/03, 101a/03, 101b/16, 103b/01, 103b/08, 104a/06, 104a/13, 104b/05, 104b/10, 104b/12, 106a/05, 106a/07, 106a/08, 106a/20, 106b/04, 106b/16, 107a/08, 107a/15, 107b/01, 107b/12, 108a/15, 108a/18, 108b/04, 108b/04, 108b/09, 109a/09, 109b/01, 109b/05, 109b/19, 110a/01, 110a/07, 110a/09, 110a/16, 110a/19, 110b/05, 110b/17, 110b/18, 111a/10, 111a/12, 111a/14, 111a/17, 111a/18, 112a/09, 112b/11, 113a/07, 113a/16, 113a/20, 113b/06, 113b/11, 113b/20, 114a/14, 114b/06, 115a/19, 115b/07, 116b/14, 117a/01, 117a/08, 117a/12, 117a/13, 117a/18, 117b/16, 118b/10, 118b/17, 118b/20, 119a/12, 119b/04, 120a/07, 121a/10, 121b/02, 121b/04, 123b/05, 123b/18, 124a/15, 124a/16, 124b/19, 125a/20, 125b/07, 126a/14, 126a/15, 126a/17, 126b/20, 127a/02, 127a/20, 128a/02, 128a/06, 128a/19, 129a/10, 129a/18, 129b/16, 129b/16, 130a/01, 130a/02, 130b/12, 130b/13, 130b/17, 131b/13, 131b/14, 132a/08, 133a/14, 133b/11, 133b/17, 134b/11, 134b/16, 135a/02, 135a/09, 135a/19, 135b/11, 136b/08, 136b/09, 136b/10, 136b/11, 136b/12, 137b/14, 138a/02, 138a/16, 138a/19, 138a/19, 139a/06, 139b/21, 140a/06, 140b/13, 140b/17, 141a/05, 141b/09, 141b/10, 141b/11, 141b/12, 141b/20, 142a/03, 142a/07, 142a/11, 142a/12, 142a/17, 142a/19, 142b/06, 142b/09, 142b/12, 143b/18, 144a/03, 144a/14, 144b/06, 144b/18, 145a/04, 145a/14, 145a/17, 145a/20, 145b/04, 145b/06, 145b/07, 145b/17, 146a/07, 146a/17, 146a/17, 146a/21, 146b/10, 146b/19, 147a/07, 147a/09, 147a/11, 148a/09, 148a/11, 148a/15, 148a/18, 148b/08, 149b/09, 149b/15, 149b/17, 150a/12, 150a/15, 150b/05, 150b/20, 151a/07, 151a/16, 151a/20, 151b/10, 152a/09, 152a/19, 152b/14, 152b/18, 153a/03, 153a/04, 153a/16, 153b/17, 154a/16, 154b/02, 154b/05, 154b/07, 154b/10, 154b/19, 155a/14, 155a/16, 155a/17, 155b/13, 155b/17, 155b/18, 156a/01, 156a/09, 156b/01, 156b/04, 156b/10, 156b/14, 156b/21, 157a/01,

157a/05, 157a/07, 157a/19, 159a/14, 159a/15, 159a/16, 159b/04, 159b/16, 160b/05, 160b/13, 161a/06, 161b/17, 162a/08, 162a/12, 162a/20, 162b/09, 163a/10, 163a/11, 163b/09, 164a/03, 164a/21, 165a/02, 165a/06, 165a/18, 165b/04, 165b/13, 165b/21, 166b/05, 167a/16, 167a/17, 167a/17, 167b/02, 167b/04, 168a/06, 168b/06, 168b/08, 168b/12, 170b/13, 171a/04, 171b/18, 172a/11, 172b/09, 172b/10, 172b/16, 173a/01, 173a/03, 173b/04, 173b/15, 173b/17, 174a/01, 174a/18, 174b/01, 174b/02, 174b/07, 174b/12, 175a/01, 176b/10, 176b/11, 176b/16, 177a/19, 177b/03, 177b/16, 178b/19, 179a/07, 179a/10, 179a/12, 179a/13, 179b/06, 179b/15, 179b/17, 179b/18, 179b/19, 180a/03, 180a/08, 181a/05, 181a/09, 181a/20, 181a/21, 181b/03, 182b/09, 183b/05, 183b/09, 183b/12, 184a/06, 184b/04, 184b/16, 185b/20, 186a/06, 186a/17, 187a/02, 187a/03, 188b/04, 188b/06, 189a/15, 189b/06, 189b/09, 189b/14, 190a/17, 190b/11, 190b/13, 191a/09, 192a/08, 192a/15, 192a/21, 193b/17, 194a/11, 194b/07, 195a/02, 195a/10, 195a/11, 195a/20, 196a/17, 197b/06, 197b/17, 198a/02, 198a/15, 198a/18, 198b/03, 198b/09, 198b/11, 198b/14, 198b/15, 198b/17, 198b/18, 198b/21, 199a/09, 200b/10, 200b/14, 200b/18, 201a/09, 201b/14, 201b/15, 201b/16, 201b/16, 202a/11, 202a/20, 202b/04, 202b/15, 203a/10, 203a/12, 203a/13, 203b/03, 203b/04, 203b/05, 203b/06, 203b/13, 204a/02, 204a/04, 204a/06, 204b/08, 204b/11, 204b/20, 205a/17, 205b/05, 205b/07, 206a/08, 206a/18, 206a/19, 206a/20, 206b/06, 206b/10, 207a/18, 207b/06, 208a/03, 208a/07, 208b/08, 208b/18, 208b/19, 209a/02, 209a/12, 209a/17, 209b/08, 209b/15, 210a/05, 210a/06, 210a/06, 210a/07, 210a/13, 210a/13, 210b/13, 210b/20, 211b/10, 211b/14, 212b/03, 213a/17, 214b/02, 215a/06, 215a/08, 215b/17, 215b/20, 216a/07, 216a/14, 216a/18, 216b/21, 217a/02, 217a/05, 217a/05, 217a/09, 217a/11, 218a/07, 218a/07, 218a/09, 218b/06, 218b/06, 218b/06, 218b/08, 219a/20, 219a/21, 220a/01, 220a/11, 221b/15, 221b/16, 222a/20, 222b/01, 222b/04, 223a/01, 223b/03, 223b/04, 223b/08, 223b/11, 223b/16, 223b/19, 223b/20, 224a/08, 224a/09, 224b/20, 225a/02, 225a/08, 225a/17, 225b/05, 225b/06, 225b/10, 225b/14, 226a/05, 226a/06, 226a/08, 227a/12, 227b/07, 227b/08, 227b/14, 228a/20, 228b/06, 228b/07, 228b/12, 229a/08, 229a/08, 229a/11, 229b/03, 229b/20, 229b/21, 230a/08, 230a/17, 230b/16, 230b/19, 231a/07, 232a/05, 232a/05, 232a/06, 232a/06, 232a/17, 232a/19, 232a/21, 232b/09, 232b/15, 232b/19, 233a/05, 233a/10, 233b/01, 233b/03, 233b/14, 234a/05, 234a/05, 234a/18, 234a/20, 234b/01, 234b/05, 235a/03, 235a/15, 235b/07, 236a/07, 236b/16, 236b/17, 236b/20, 237a/04, 237a/17, 237a/18, 237b/02, 237b/02, 237b/05, 237b/15, 237b/19, 238a/11, 238a/21, 238b/01, 238b/04, 239a/02, 239a/04, 239a/04, 239a/09, 240a/17,

240b/17, 241a/04, 241a/05, 241a/13, 241a/15, 242a/16, 242b/03, 242b/19, 243a/02, 243a/08, 244b/12, 244b/13, 245a/21, 245b/01, 246a/16, 246a/16, 246b/09, 247a/01, 247a/10, 247b/17, 247b/18, 248a/02, 248b/07, 248b/09, 249a/21, 250b/18, 251a/04, 251a/07, 251a/14, 251a/18, 252b/07, 253a/06, 253a/08, 254a/01, 254a/12, 254b/11, 254b/15, 255a/16, 257a/03, 257b/16, 258a/08, 258a/17, 258a/19, 258b/06, 258b/18, 259a/04, 259a/08, 259a/13, 259a/16, 259b/05, 260a/15, 260a/21, 261a/15, 261b/07, 261b/11, 262a/18, 263a/02, 263a/05, 263b/01, 263b/04, 264a/21, 264b/09, 264b/10, 264b/19, 264b/21, 265a/03, 265a/04, 265a/14, 266a/08, 266a/08, 266b/01, 266b/11, 266b/18, 267b/14, 267b/17, 269a/04, 269a/12, 269a/20, 269b/21, 270a/05, 270a/12, 270b/16, 271a/09, 272a/15, 272b/01, 273b/05, 274b/07, 276a/16, 276a/17, 276a/21, 276b/01, 276b/19, 277a/02, 278b/06, 278b/16, 279a/05, 279b/18, 280a/16, 280a/20, 280b/18, 281a/06, 281a/07, 282b/01, 282b/20, 283b/10, 283b/15, 284b/09, 285a/07, 285b/09, 285b/16, 286a/21, 286b/04, 286b/07, 286b/20, 286b/20, 286b/21, 287a/03, 287b/12, 288a/03, 288a/06, 288a/09, 288a/18, 288b/19, 289a/04, 289a/06, 289a/09, 289b/06, 289b/11, 289b/13, 289b/18, 290a/01, 290b/03, 290b/10, 291a/01, 291a/16, 291b/04, 291b/09, 291b/09, 291b/21, 292a/04, 292a/12, 292a/13, 294a/13, 294a/14, 294a/21, 294b/10, 295a/06, 295a/11, 295a/11, 295a/18, 295b/02, 295b/21, 296a/13, 296b/01, 296b/08, 296b/20, 297b/03, 298a/06, 298a/16, 298a/18, 298b/12, 298b/18, 299b/02, 299b/03, 299b/05, 299b/12, 299b/16, 299b/20, 299b/20, 300a/12, 300a/19, 300b/04, 300b/06, 300b/13, 300b/17, 300b/19, 300b/21, 301b/11, 301b/20, 302a/01, 302a/02, 302a/11, 302b/12, 303a/08, 304a/13, 304a/15, 304b/01, 304b/04, 305a/18, 305b/13, 306a/01, 306a/05, 306a/09, 306b/03, 306b/04, 306b/11, 306b/15, 306b/18, 307a/01, 307a/15, 307b/10, 308a/10, 308b/18, 308b/19, 309a/03, 309b/19, 310a/03, 310a/08, 310b/13, 310b/17, 311a/12, 311b/01, 311b/19, 312a/07, 313a/05, 313a/07, 313a/13, 313a/20, 313b/04, 314a/01, 314a/13, 314b/01, 314b/09, 315a/20, 315a/21, 315b/04, 315b/05, 315b/09, 315b/10, 315b/11, 315b/12, 315b/19, 316b/01, 316b/07, 316b/07, 316b/10, 316b/11, 316b/16, 317a/13, 317b/03, 317b/06, 318a/04, 318a/06, 318a/12, 318a/13, 318b/01, 319a/10, 319b/03, 319b/06, 319b/17, 319b/21, 320a/04, 320a/06, 320a/08, 320a/10, 320a/14, 320a/19, 320b/01, 320b/12, 321b/02, 321b/05, 321b/20, 322b/06, 322b/07, 322b/16, 323a/02, 323a/14, 323b/18, 323b/20, 324a/02, 324a/19, 324b/10, 324b/11, 324b/21, 325a/19, 325b/21, 326a/05, 326b/14, 326b/19, 327a/17, 328b/06, 329a/16, 329b/17, 331a/12, 331a/17, 331a/19, 331b/07, 331b/12, 331b/13, 332a/18, 332a/19, 333a/07

h. biz 103b/12, 311a/16

h.+din 67a/17, 73a/04, 75a/17, 84b/15, 85a/20, 98a/02, 99b/03, 104b/05, 135b/13, 140b/18, 143a/06, 166b/03, 169b/03, 177b/01, 181b/15, 217a/09, 219b/15, 229a/19, 248b/16, 253a/11, 258a/20, 261a/03, 289b/17
h.+din ilgeri 110a/03, 286a/01
h.+din ziyāde 152a/13, 181a/05
h.+ġa 80a/03, 140b/18, 289b/08
h.+ge 155b/14, 216b/19
h.+lerġa 18a/13
h.+leri 4b/07, 10a/08, 10a/09, 13b/05, 13b/05, 13b/14, 17b/18, 18a/14, 20a/02, 20b/02, 22a/03, 23a/15, 23a/15, 23b/20, 24b/17, 25b/13, 25b/14, 27b/15, 29a/10, 29b/17, 30a/01, 30b/03, 36a/07, 37b/17, 38b/14, 38b/17, 50b/18, 53a/09, 61b/19, 62b/04, 62b/14, 62b/17, 68a/07, 70a/16, 73a/12, 76b/08, 77b/09, 77b/17, 80b/15, 86b/13, 88a/04, 88a/05, 89a/01, 89b/02, 90a/02, 91b/05, 95b/16, 97b/04, 98b/11, 98b/18, 99a/15, 101a/09, 101b/03, 101b/14, 102a/10, 103b/12, 104b/03, 107b/16, 109b/03, 109b/03, 109b/08, 110b/09, 115a/12, 115b/06, 119a/02, 119a/04, 119a/04, 119a/12, 128b/19, 130a/05, 132b/03, 133b/11, 133b/12, 136b/10, 140a/05, 142b/19, 145b/07, 145b/21, 146a/01, 146a/14, 146a/21, 146b/01, 147b/07, 150a/21, 150b/08, 150b/17, 151a/04, 151a/19, 151b/04, 151b/05, 152a/20, 152b/21, 156b/17, 160b/18, 162b/05, 162b/13, 163a/07, 163a/19, 163b/02, 165a/07, 166b/16, 168a/05, 172b/17, 174a/14, 177a/18, 177a/19, 177b/19, 178b/15, 178b/15, 179b/04, 179b/21, 182b/10, 184a/13, 185b/21, 186b/06, 186b/21, 188a/01, 188b/07, 190b/15, 191b/04, 192a/12, 196b/04, 196b/04, 198a/12, 198a/14, 198a/19, 200b/13, 201b/17, 202a/12, 203b/05, 204b/20, 205a/21, 206a/21, 207a/09, 208b/18, 212b/13, 219a/01, 225a/07, 226a/07, 228a/08, 230b/07, 231b/21, 232b/14, 232b/20, 233a/15, 235b/20, 236a/21, 239a/04, 240a/03, 240a/05, 242a/17, 246b/20, 247b/04, 247b/15, 254a/02, 258b/14, 259a/14, 266a/06, 266a/18, 267a/02, 267b/12, 270a/13, 270b/03, 275b/06, 275b/13, 276b/20, 278a/14, 279b/06, 279b/06, 290b/04, 291b/05, 292b/07, 298b/14, 300a/16, 303b/05, 303b/18, 303b/21, 310a/02, 311a/15, 314a/09, 315a/10, 315b/09, 315b/13, 318b/05, 319a/19, 319b/01, 321b/03, 321b/10, 322b/01, 326a/06, 327a/01, 329b/16, 331a/03, 331a/07, 331b/08
h.+leri-ki 67a/17
h.+leriġa 62a/16, 140b/03, 173a/03, 180a/01, 180a/01, 282b/05
h.+lerige 106a/08, 136b/02, 318a/20, 319b/18
h.+lerimiz 29b/08, 37b/01, 78a/18, 78a/19, 80a/11, 101a/05, 101a/05, 146b/05, 154b/16, 154b/18, 156b/07, 173a/12, 178b/18
h.+lerimizġa 128b/05
h.+lerini 26a/01, 107a/07, 110a/09, 110a/20, 136b/02, 141a/19, 210a/02, 212a/15, 239a/03
h.+leriniŋ 10b/02, 17b/16, 83b/02, 107a/01, 120b/17, 123b/04, 123b/08, 129b/12, 141a/06, 309b/19
h.+leriŋ 43b/16, 76a/04, 294b/12
h.+leriŋiz 1b/14, 182b/04, 204b/10
h.+leriŋizler 29b/07, 35a/14, 39a/02, 132a/09, 135a/06, 182a/12, 191a/03, 204b/07, 258b/05, 276a/17, 309b/14
h.+leriŋizlerġa 90a/05, 238a/14
h.+leriŋizlerni 265a/05
h.+leriŋizleriniŋ 153b/08

h.+leriŋler 10b/20, 69a/13, 74a/12, 162a/03, 162a/19
h.+leriŋlerni 162a/03, 162a/05
h.+leriŋni 163a/05
h.+leriŋniŋ 108b/12
h.+lerni 162b/09
h.+miz 2a/05, 2b/04, 23a/11, 29b/15, 35a/07, 53a/09, 76a/13, 76a/13, 76a/13, 77b/18, 78a/16, 81a/03, 81a/11, 81b/12, 105b/05, 108a/08, 114b/03, 116b/01, 129b/18, 130a/20, 145b/03, 146b/01, 151a/09, 153a/05, 153a/06, 153a/17, 154b/15, 155b/18, 155b/20, 164a/11, 178a/01, 182a/10, 182a/10, 193b/15, 200b/11, 210b/13, 217a/05, 224a/10, 225a/10, 228a/09, 236a/21, 245b/01, 251b/05, 263b/12, 265a/12, 276b/21, 280a/17, 281a/08, 296a/07, 296b/02, 297b/01, 309b/06, 320a/05, 320a/07
h.+mizde 281a/03
h.+mizdin 110a/10, 145b/02, 237a/01, 289b/17
h.+mizġa 55b/13, 105b/05, 190b/20, 306a/13
h.+mizge 2a/09, 144b/16
h.+mizni 82a/06
h.+miznіŋ 2a/04, 2a/14, 128b/17, 189b/02, 197b/19, 203b/01, 203b/02, 228a/13, 265b/03, 316b/12
h. néme 98b/11, 144a/21, 182b/21, 219b/18
h. némede 176b/15
h.+ni 110a/14, 157a/15, 194a/04
h.+niŋ 8a/08, 102a/02, 128b/07, 128b/08, 295a/04
h.+si 64a/09, 97b/19, 107b/10, 123b/03, 148a/10, 226a/07, 235b/11, 237a/21, 242a/17, 254a/21, 309b/02, 318b/04, 322a/13
h.+si bile 184a/19
h.+sidin 247b/16
h.+siġa 206a/19
h.+sige 196b/15, 204b/09
h.+sini 7b/12, 9b/11, 10a/06, 15a/08, 29b/11, 34b/01, 35b/15, 45b/07, 59a/17, 59b/07, 72a/06, 72b/20, 80b/02, 87b/19, 94b/17, 109a/08, 114a/18, 115b/16, 115b/16, 120a/07, 141b/21, 143a/09, 153b/21, 156b/15, 170b/20, 173a/07, 179a/09, 194b/06, 194b/07, 195a/01, 195a/02, 197b/07, 198a/06, 198a/07, 198a/11, 202b/10, 237a/12, 265a/02, 288b/20, 289a/09, 296b/18, 301a/19, 305a/01, 309b/03, 309b/18, 314b/07, 317a/14, 325a/14
h.+siniŋ 204b/12
h. vaḳt 9b/02, 21a/05, 315b/06
h. yıl 246b/04
h. yıllar 67b/07
[=1609]
her Far. Her; önüne geldiği ismin benzerlerini ‘teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı’ anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
h. 3b/12, 10a/12, 10b/01, 12b/03, 13a/15, 14b/16, 16b/18, 23a/14, 23b/05, 25b/05, 31a/13, 32b/03, 40b/14, 44b/14, 51a/01, 52a/15, 75b/08, 76a/07, 76a/07, 81a/08, 81a/08, 81a/20, 82b/07, 85b/11, 85b/15, 90b/11, 91b/05, 91b/06, 94b/16, 94b/16, 94b/17, 96a/12, 99b/16, 101a/04, 101a/06, 101a/06, 101a/08, 101b/03, 102b/01, 102b/07, 102b/14, 108a/08, 111a/02, 111a/11, 116b/05, 118a/06, 123b/15, 127a/04, 127a/07, 127a/08, 127a/17, 127a/18, 127b/03, 128a/03, 128a/04, 128a/10, 128a/15, 128a/16, 129a/18, 129b/07, 129b/12, 132a/13, 132a/14, 132b/08, 133a/08, 133b/09, 134b/02, 140b/16, 140b/16, 143a/05, 144b/02, 144b/04, 144b/05, 144b/06, 145a/13, 146a/04, 146a/20, 147a/05, 147a/12, 156a/16, 156a/17, 156a/17, 157a/08,

162b/10, 162b/13, 163a/03, 164b/13, 165b/13, 166a/20, 167a/03, 171a/06, 173a/21, 174b/20, 179a/01, 179b/21, 180a/10, 180b/04, 183b/11, 191b/08, 192b/21, 193a/04, 193a/13, 193a/17, 193a/18, 195a/15, 195a/18, 200a/06, 200b/18, 203a/18, 203b/15, 203b/18, 203b/21, 204a/12, 204a/13, 204a/19, 205a/21, 205b/07, 206a/03, 209a/05, 209a/07, 209b/07, 209b/11, 210b/06, 212a/18, 214a/03, 219a/05, 219a/13, 219a/17, 220a/16, 221a/17, 224a/07, 228a/19, 228a/20, 228a/21, 228b/08, 230a/03, 230a/04, 230a/04, 230a/05, 230b/07, 235a/04, 235a/11, 235a/19, 239a/15, 239b/07, 242b/08, 244b/02, 244b/05, 245a/15, 248a/18, 248a/19, 262a/19, 267b/11, 269a/11, 271b/01, 276b/12, 281a/04, 282b/02, 289a/10, 289b/02, 289b/13, 289b/15, 290a/08, 292a/18, 295b/04, 298b/04, 299a/12, 300b/14, 300b/15, 301b/02, 301b/04, 303b/16, 305a/10, 305a/14, 305a/17, 305a/17, 306a/18, 307b/11, 308a/09, 308a/15, 312a/07, 314a/12, 314a/13, 314a/16, 314b/04, 318a/18

h. (ḫarācnı her tört ayda bir martaba al-) 204a/11

h. (on kéçede her kéçesi) 83a/20

h. ayda 175b/13

h. bir 9b/10, 19a/20, 75b/05, 75b/05, 154a/10, 165b/01, 206a/08, 300b/08, 302b/12, 305b/09, 308a/13, 311a/02, 312b/06, 314b/06

h. biri 18a/13, 40a/14, 99b/03, 103b/02, 105a/11, 141b/02, 165b/05, 233a/20, 300a/10

h. çend -e rağmen; her ne kadar, her ne zaman; sıklıkla, her zaman. 26b/08, 42b/17, 44b/01, 53a/08, 57a/20, 59b/18, 125b/09, 221a/03, 235a/08, 235b/18, 250a/19, 273a/04, 290b/15, 294a/20, 309a/21

h. çend ki (-e rağmen; her ne kadar, her ne zaman). 55b/18, 57a/15, 324b/18

h. dem Her an. 327b/12

h. ikevlen Her ikisi. 3a/09, 7a/09, 8a/10, 8a/17, 8a/21, 8b/07, 9b/01, 21b/20, 26b/04, 32a/14, 34a/13, 36a/04, 38a/13, 43b/17, 53a/04, 54b/03, 54b/03, 54b/13, 54b/14, 54b/18, 54b/20, 61b/12, 65b/02, 65b/03, 89b/08, 89b/09, 89b/12, 92a/10, 95a/04, 113b/16, 138b/08, 138b/09, 138b/10, 177a/06, 177a/10, 191b/10, 199a/19, 233a/16, 233a/20, 233a/21, 233a/21, 233b/01, 234a/18, 234b/21, 235a/06, 236a/16, 250b/19, 258a/11, 261b/14, 280b/15, 288b/13, 290a/14, 298b/06, 299a/10, 315b/02, 323a/18, 323a/19

h. iki 11b/16, 18b/08, 18b/09, 19a/08, 32a/20, 32b/01, 37a/12, 38a/01, 51a/11, 51a/13, 54b/20, 54b/20, 55a/01, 68a/08, 68a/20, 69b/20, 70a/01, 73a/09, 73a/15, 73a/19, 74b/13, 75a/03, 77b/19, 77b/20, 89b/04, 107a/04, 115b/03, 118a/20, 132b/13, 132b/16, 184b/06, 191b/14, 197a/19, 201a/01, 205a/07, 221b/01, 223a/19, 231a/19, 233a/08, 234a/14, 235a/01, 235a/06, 236a/12, 236a/12, 236a/14, 236a/14, 236a/15, 236b/07, 236b/07, 236b/11, 237b/06, 237b/07, 237b/08, 237b/08, 270a/14, 270a/15, 283b/20, 286b/07, 286b/13, 298a/17, 323a/13, 323a/18, 324a/04, 324a/07

h. iki evlen Her ikisi. 7b/15, 57b/07, 79b/04, 138b/06, 234a/12

h. iki ṭeref 236b/11, 329b/01

h. iki ṭerefdin 30a/13, 115a/05, 141b/14, 191b/13, 197a/18, 213a/20, 321a/15
h. ikide birni ḳıl- 224b/06
h. ikileri 114a/02
h. ikilesi Her ikisi. 2b/09
h. ikimiz 45a/07, 46b/11, 197b/11
h. ikisi 14b/02, 24a/08, 36a/09, 79b/03
h. ikkevlen Her ikisi. 149b/09
h. iş 146b/18, 153a/10, 176b/05, 217a/18
h. işde 45a/06, 47b/16, 63b/20, 65a/11, 127b/06, 128b/10, 169b/03, 216b/19, 219b/16, 244a/08
h. ḳaçan Her ne zaman. 66a/03
h. ḳaysı Her biri. 4a/06, 5b/01, 37b/10, 38a/07, 50a/20, 77a/06, 77a/15, 82a/04, 82b/16, 83b/15, 95b/07, 103b/18, 106b/03, 107b/17, 108a/15, 108a/16, 108a/18, 108b/02, 109a/03, 110a/17, 110b/15, 110b/18, 110b/20, 111a/17, 128b/01, 129a/01, 131b/17, 153a/02, 153a/12, 157a/09, 159a/17, 163b/01, 163b/14, 166a/02, 167a/02, 178a/16, 181b/20, 190b/17, 203b/07, 203b/07, 206b/08, 210a/01, 211a/04, 215a/09, 216a/13, 219a/01, 221b/20, 226a/03, 229a/16, 230a/20, 230b/08, 231a/13, 233a/18, 246b/19, 252b/05, 255b/02, 258a/02, 259b/14, 261b/05, 274a/03, 276b/13, 283a/01, 289a/08, 291a/14, 296b/03, 298b/18, 304a/14, 304a/16, 305b/05, 310a/20, 315a/09, 331a/10
h. ḳaysıları Her biri; hepsi. 13b/06, 13b/18, 40a/14, 44b/10, 45a/03, 90b/13, 99a/03, 100a/07, 110a/06, 150b/19, 151b/03, 185b/09, 201a/09, 205b/02, 216a/20, 220a/12, 230a/10, 281b/06
h. ḳaysımız 79b/03, 89b/10, 146b/02, 194a/21, 237a/16, 237a/17
h. ḳaysınızlar 145b/13, 182b/06, 195a/16, 216a/19, 224a/13
h. ḳaysısı 243b/05
h. kéçe 75b/19, 113a/02, 113a/02, 310b/03
h. kéçede 100a/15, 100a/15, 101a/07, 175a/03, 209a/08
h. ḳısm Her çeşit, her türlü. 8b/16, 31a/18, 39b/12, 74a/20, 87b/14, 87b/14, 98b/01, 103b/15, 112b/09, 120b/02, 211a/20, 218b/16, 221b/21, 232a/06, 233a/06, 240a/12, 259b/10, 281b/06
h. kim 5a/12, 19b/09, 20b/16, 22a/05, 22b/15, 28b/06, 38a/10, 51b/13, 71a/02, 73b/01, 115a/09, 123b/09, 126b/07, 146b/01, 153a/07, 161b/12, 205b/17, 216b/14, 228b/15, 243b/18, 244b/10, 247a/13, 262a/07, 300b/09
h. kim ki 5b/12, 17a/18, 20b/12, 24b/10, 37a/03, 78b/04, 122a/10, 139b/13, 198a/06, 236b/13, 242b/08, 256a/11, 281a/13
h. kişi Her kişi; herkes. 35a/11, 38b/09, 58b/03, 66b/11, 80a/03, 91a/16, 100a/03, 100a/08, 126a/11, 127a/04, 127b/02, 127b/03, 129b/11, 130b/16, 131a/08, 132a/17, 135a/05, 141a/21, 144b/08, 145a/09, 155a/04, 159a/01, 159a/01, 159b/09, 174a/12, 174b/03, 174b/16, 174b/19, 176b/07, 180a/18, 180b/05, 180b/05, 181b/08, 181b/09, 187b/05, 190b/01, 190b/11, 191a/02, 191a/18, 193a/07, 204a/03, 205a/05, 205b/08, 206b/18, 209a/14, 209b/03, 218a/14, 230a/03, 230a/06, 233b/08, 236a/18, 248a/21, 252a/14, 265b/05, 277b/19, 282a/06, 302b/07, 306a/06, 310a/08, 314a/19, 318a/03
h. kişi-ki 6b/12, 6b/15, 14b/18, 16a/15, 18b/12, 25b/08, 35a/13, 39b/19, 41b/19, 42a/01, 43a/10, 43a/12, 53a/12, 58a/20, 58b/20,

59b/14, 81a/17, 81b/02, 81b/09, 91a/09, 100b/09, 100b/17, 102a/08, 102b/12, 102b/16, 103a/07, 104a/16, 108b/20, 118b/08, 127a/11, 127a/14, 127a/15, 128a/14, 128b/09, 128b/20, 129a/13, 129a/20, 132a/16, 133b/10, 134a/20, 134b/03, 134b/13, 138b/20, 139a/15, 145a/07, 146b/17, 151a/09, 152a/06, 154a/02, 154a/19, 154a/21, 154b/01, 154b/03, 155b/21, 156a/07, 157a/06, 157a/15, 157a/17, 162b/14, 167a/04, 169a/17, 170b/14, 174a/07, 174b/17, 177a/04, 179a/07, 180a/04, 180a/12, 181b/21, 182a/14, 182a/18, 185a/13, 191a/05, 197a/12, 201b/13, 201b/20, 202a/18, 203a/01, 203a/14, 203a/20, 204a/10, 204a/15, 204a/16, 205b/13, 206b/19, 209a/06, 209b/01, 211a/04, 212b/20, 213a/05, 213a/07, 213a/10, 213a/13, 216b/04, 216b/13, 216b/17, 217b/08, 217b/10, 218a/11, 218a/19, 218b/05, 219a/15, 219b/04, 219b/10, 225b/08, 233b/04, 247a/05, 248a/17, 248b/06, 258a/03, 261a/08, 265b/08, 271a/15, 273a/05, 275b/01, 276b/04, 277a/01, 277a/19, 282a/03, 282a/09, 286b/16, 286b/18, 287a/19, 289b/17, 293a/19, 302b/01, 313a/10, 315a/03, 317b/04, 321b/06, 322b/14, 332a/13

h. kişi ki 2a/02, 10a/09, 16b/16, 27a/09, 41a/09, 43a/08, 52b/13, 60b/09, 61a/04, 65b/03, 76a/06, 86a/19, 100a/17, 127b/09, 129a/02, 129a/03, 129a/17, 129b/06, 130b/06, 131a/16, 132a/17, 134b/01, 144a/19, 145b/14, 145b/14, 162b/04, 164b/19, 182a/12, 183b/18, 187b/09, 190b/20, 193a/09, 196b/16, 197a/07, 198b/16, 202b/21, 203a/17, 220a/02, 220a/15, 237b/01, 240b/16, 243b/11, 244a/14, 245a/05, 248a/01, 248a/20, 249b/14, 259a/02, 265b/16, 272a/13, 276b/05, 282b/01, 284a/20, 299a/18, 313b/20

h. kişige ki 140b/14

h. kişiler 81b/01

h. kişini ki 25a/16, 25a/20, 128b/02, 140b/21, 157a/08, 220b/03, 228a/12, 312b/19

h. kişiniŋ ki 128a/12, 145a/09, 157a/11, 158b/19, 159a/02, 159b/10, 195a/11, 196a/01, 216b/11, 329b/14

h. kün 6a/16, 7a/07, 10a/14, 117a/09, 117a/20, 117b/01, 117b/03, 118a/01, 157a/11, 157b/05, 220b/12, 228b/14, 240b/04, 252a/14, 289b/14, 289b/14, 289b/18, 292b/10, 293a/06, 303a/03, 306a/16, 307a/14, 316b/08, 321a/15

h. künde 118b/13, 216a/12, 262b/10, 269b/08, 294b/16

h. küni 130b/18

h. ne 23a/07, 24a/13, 30a/07, 32a/01, 42a/09, 42b/18, 56b/02, 61a/14, 61b/12, 69b/01, 73b/04, 80a/15, 103b/12, 122a/17, 164a/11, 164a/14, 178a/01, 186a/15, 197b/19, 201a/12, 207b/06, 228a/09, 245b/02, 247a/21, 249a/20, 253a/07, 253a/11, 255b/11, 262a/04, 262a/06, 262b/20, 263a/21, 263b/12, 269b/05, 276a/01, 279b/13, 289b/17, 291a/05, 293a/15, 294b/07, 311a/19, 322a/19

h. neççe ki Her ne kadar ki. 127b/19

h. néçük Her nasıl, her ne çeşit; her türlü; her şekilde. 26b/14, 46a/19, 59b/11, 63a/09, 76a/16, 123a/09, 126b/07, 131a/14, 132a/05, 137a/11, 148a/19, 165a/10, 169b/08, 178a/01, 178b/17, 181a/03, 182b/01, 188b/09, 191a/08, 199b/14, 202b/19, 203b/19, 205a/05, 206a/13,

212b/03, 218a/05, 220a/01, 222a/02, 223b/21, 229a/04, 275a/01, 278b/15, 279b/14, 281a/08, 289b/11, 293a/20, 297a/11, 301a/08, 301b/15, 302b/09, 312b/04, 328a/08
h. néçük bol- 175a/18
h. néme Her şey. 4a/05, 32a/17, 39b/08, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 58a/18, 87b/06, 89a/01, 100a/19, 123a/10, 133a/09, 153b/14, 198b/05, 202b/21, 240b/11, 245a/17, 251a/09, 257a/02, 312b/20
h. néme ki 43a/15, 43a/15, 51a/08, 86a/10, 103a/05, 105b/13, 132a/10, 133a/03, 136a/19, 157b/21, 174a/08, 175b/03, 198a/20, 206a/06, 212b/06, 265b/16
h. reng Her türlü.12a/20, 83a/13, 249a/14, 267a/12
h. sāʿat 327b/12
h. ṭarafdağı 180a/21
h. ṭarafġa 180b/01
h. ṭeref 144b/16
h. ṭerefde 120a/11, 128a/11, 139b/20, 157a/09, 207a/07, 209b/02, 210a/20, 281a/11, 328a/11
h. ṭerefdegi 193a/12, 205a/02
h. ṭerefdin 3a/10, 17a/01, 18b/10, 36b/12, 38b/17, 76b/07, 120a/01, 124a/19, 137a/12, 140b/08, 146a/01, 151a/13, 151b/03, 172b/16, 178b/05, 189a/21, 192b/20, 207b/17, 209a/07, 212a/15, 224b/21, 232b/17, 236b/20, 239a/01, 242a/14, 245b/21, 250b/13, 252a/03, 252b/19, 257b/14, 260b/07, 268b/20, 282a/12, 301b/03, 305a/21, 316b/18, 319a/10
h. ṭerefge 3b/15, 3b/17, 14b/09, 17b/08, 18a/19, 19b/03, 20b/16, 25b/07, 39a/15, 66b/15, 71a/03, 74b/08, 81b/05, 84a/15, 85a/19, 124b/18, 125b/03, 128a/10, 132b/02, 140a/13, 140a/16, 140b/11, 141a/02, 146b/21, 157a/07, 161a/14, 174a/07, 175a/08, 180b/01, 183a/03, 183a/03, 202a/10, 209a/13, 214a/08, 239a/14, 241a/07, 281b/13, 295a/20, 297b/21, 300a/05, 331b/20, 332b/12
h. ṭerefide 9b/10
h. ṭerefīdin 118b/04
h. ṭerefige 183b/02, 305a/06
h. ṭerefīge 22b/20
h. törtevlen Her dördü. 163b/11, 164a/01, 164a/02
h. törti Her dördü. 318a/10
h. üç 22a/02
h. üçevlen Her üçü. 7b/12, 9b/13, 16a/17, 166a/20, 166b/20, 270a/19, 333a/05
h. vaḳt ki 6b/02, 211b/06, 298b/09
h. vaḳtī Her ne zaman. 130b/15
h. vaḳtī ki Her ne zaman ki. 36b/18, 55b/15, 122b/04, 127b/17, 188a/18, 221a/19, 224a/10, 244b/16, 267a/17, 305a/10, 319b/19
h. vaḳtda 5a/10, 221a/06, 221a/16, 303b/13
h. vaḳtda bol- 3a/11
h. vaḳtda ki 23b/02, 23b/05, 221a/13
h. yerde 5b/04, 27b/20, 49b/01, 83a/18, 99a/19, 136b/21, 140a/01, 140a/09, 140a/17, 151b/09, 166a/18, 171a/14, 174a/13, 181a/13, 189a/04, 193a/17, 201a/21, 202a/10, 203b/13, 209a/01, 209b/06, 216a/15, 223a/21, 243a/17, 245a/07, 256a/05, 298a/01, 298a/01, 331b/13
h. yılda 65a/17, 75b/04, 78a/14, 109a/04, 142b/14, 178b/20, 179b/05, 211b/11, 228b/01, 230b/01, 230b/02, 230b/20, 232a/15, 242a/12, 243b/11, 291a/06, 291a/09, 293b/05, 302a/09
h. yosunda Her ne şekilde. 229b/05
h. zamān 3b/02, 8b/02, 10a/12, 71b/14, 221a/12, 281a/21, 297b/12

[=1172]

hergiz Far. Asla, hiçbir zaman, hiçbir şekilde.

h. 4b/04, 7b/16, 9a/01, 9a/09, 10a/09, 10b/15, 10b/17, 11a/01, 11a/13, 13a/17, 16b/01, 24b/07, 28a/20, 33b/05, 35a/01, 35a/17, 40b/05, 41b/02, 42b/17, 43a/06, 46b/07, 53b/19, 55b/05, 55b/18, 57a/15, 57a/20, 58b/12, 60a/08, 60a/19, 64a/16, 66b/18, 69b/06, 71b/15, 81a/12, 81b/20, 83b/16, 83b/17, 84a/06, 84a/07, 84a/10, 84a/10, 84b/02, 84b/05, 84b/06, 84b/06, 85a/09, 85a/14, 85a/14, 86b/01, 86b/02, 88a/05, 88a/10, 95a/13, 95b/10, 96b/03, 96b/13, 104b/05, 106b/07, 111b/03, 112a/08, 112b/06, 113a/17, 115a/16, 121b/18, 123b/05, 125a/03, 125b/20, 128a/05, 129a/06, 130a/01, 131a/12, 133b/16, 134a/06, 134a/09, 141a/01, 143b/20, 144b/19, 145a/06, 145a/08, 147b/05, 150a/16, 150a/17, 150b/16, 156a/13, 161a/03, 164b/14, 165a/11, 165a/17, 165a/19, 168a/04, 172a/20, 175b/14, 176b/20, 177b/18, 179b/14, 180a/18, 183a/08, 183b/18, 183b/19, 188b/11, 188b/17, 189b/10, 193a/12, 197b/07, 198b/13, 199b/09, 200a/04, 200b/02, 203a/01, 203a/18, 209a/14, 209a/19, 212a/13, 219a/14, 219a/19, 221a/04, 224a/11, 226a/16, 228a/19, 231a/09, 231b/17, 233a/16, 234a/09, 234a/10, 234a/11, 234b/14, 235a/21, 237a/03, 243a/08, 243b/19, 244b/21, 245a/01, 245a/21, 247a/14, 252b/16, 252b/17, 256b/16, 257a/12, 261b/08, 263a/08, 263b/13, 265a/08, 266a/09, 266a/13, 266b/05, 267a/17, 270b/10, 270b/19, 271a/01, 271b/15, 272b/10, 273a/03, 273a/16, 273a/18, 277b/11, 279a/08, 280a/17, 280b/11, 280b/20, 281a/16, 281b/01, 285b/09, 290a/03, 290a/04, 292a/01, 292a/19, 292b/15, 292b/19, 294b/21, 295a/20, 295b/20, 299a/19, 300b/08, 304a/07, 304a/10, 306a/16, 309a/20, 312a/16, 312b/04, 313a/17, 314a/10, 314a/20, 315a/01, 315a/01, 317a/06, 317b/05, 317b/05, 318a/03, 319a/02, 320a/16, 324a/09, 324b/17, 328b/12, 330b/05

[=194]

heybet Ar. İnsanda korku ve saygı uyandıran görünüş, ululuk, azamet, mehabet.

h. 316a/17

h. bile 303b/02

h.+idin 151b/18, 166a/04, 185b/07

h.+ini 11b/07, 44b/03

[=7]

heybetlik < *heybetlig* Heybetli; görünüşü insanda korku ve saygı uyandıran, ulu, azametli, mehabetli.

h. 29b/19, 38a/03, 44a/16, 186b/05, 209a/10, 289b/13, 290b/07, 290b/18, 294b/04, 321a/12

h.+dür dép 50a/10

[=11]

ḫıcāb < Ar. *ḥicāb* Utanma, sıkılma, çekinme.

ḫ. ḳıl- 191a/08

[=1]

Ḥıcāz Hicaz; Arap Yarımadası'nda Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan, bugünkü Suudi Arabistan'ın batısındaki coğrafî bölge.

Ḥ. 90b/08

[=1]

hıcrāt Ar. Hicret, Miladi 622 yılında Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü.

h. (ez hıcrāt-ı payġambar) 333a/19

[=1]

ḫıdmat Bk. **ḫıẕmat**

ḫ.+ıda turur 64a/09

[=1]

ḫıdmatkār Bk. **ḫızmatkār**
ḫ.+ı turur 220a/16
ḫ.+ları 168b/08
ḫ.+larıŋdın 114b/20
[=3]
ḫīl Ar. (??)
ḫ. bol- 167b/19
ḫīla Ar. Hile; bir kimseyi aldatma, yanıltma veya kandırma amacını taşıyan düzen, oyun, desise.
ḫ. 292b/20, 293a/02
ḫ. bile 29a/09, 49a/17, 59a/12, 186a/04, 206b/14, 267a/01, 269a/18, 277b/09
ḫ. bile (mekr ü ḫīla) 34b/18, 64b/18
ḫ. ḳıl- 94b/10, 120a/13, 256a/16, 292b/02
ḫ.+lar (mekr ü ḫīla) 56b/03
ḫ.+larımnı ḳıl- 39b/01
ḫ.+larnı ḳıl- 60b/14
ḫ. mekr 56b/03
ḫ.+ŋnıŋ sababıdın (mekr ü ḫīla) 271b/21
ḫ. u mekr 51b/01
[=22]
ḫılʿat < Ar. *ḫilʿat* Hükümdar tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen kıymetli kumaştan kaftan.
ḫ. 128a/10, 146b/07, 157a/09, 263a/14, 267a/16
ḫ. (pād-şāhāna ḫılʿat) 156b/18
ḫ. keydür- 30a/08, 31b/14
ḫ.+lar 53b/05, 88a/04, 127a/12, 127a/20, 127b/10, 156b/17, 202b/18, 216a/09, 226b/01, 232a/10, 240b/07, 259b/11, 287a/21, 288b/19, 293a/05, 301b/04, 302b/15, 319b/18
ḫ.+lar (kümüş ḫılʿat lar) 228b/07
ḫ.+lar (pād-şāhāna ḫılʿatlar) 181b/02, 220a/10, 225a/19, 263a/04, 291b/09, 299b/12, 307a/14
ḫ.+lar (pād-şāhāna ḫılʿatlar keydür-) 163a/14, 181b/18, 227b/05
ḫ.+lar (pād-şāhāna ḫılʿatlar kéydür-) 180a/02
ḫ.+lar key- 188a/18
ḫ.+lar keydür- 69b/11, 72b/18, 127a/10, 146b/07, 180b/11, 261a/20, 288b/13
ḫ.+lar keygür- 87b/18
ḫ.+ları 34b/15
ḫ.+larnı 263a/19, 263b/06, 263b/08
ḫ.+larnı key- 263b/09, 288a/03
ḫ.+larnı keydür- 111b/06
ḫ. turur 229b/08
ḫ. turur sen 130a/07
[=56]
ḫılm < Ar. *ḫilm* Yumuşak huyluluk.
ḫ. bardāştlıḳ Yumuşak huylu (ve) sabırlı. 134a/05
[=1]
Hınd y.a. Bk. **Hındıstān**
H. 43b/05
H. (pād-şāh-ı Hınd) 230b/17
H. (şāh-ı Hınd) 240b/07
H.+da 89a/10
H.+ġa 2b/07, 151b/01
H.+nıŋ 90a/03, 189b/06
H.+nıŋ (şāh-ı Hınd) 240b/06, 240b/09
H. pād-şāhı 79a/07, 86b/11, 191b/11, 232a/13
H. şaharı 83a/19, 192b/01
[=16]
Hındī Hintli, Hint halkına mensup; Hindistan (**Hındıstān**)'la ilgili, Hindistan'a ait, Hindistan tarzında; Hintçe. Krş. **Hındıstānlıḳ**, **Hındū**
H. 107a/02, 109a/14, 133a/11, 228b/21, 230b/16, 231a/09, 239b/09, 302b/14
H. (fūr-ı Hındī) 79a/09, 79a/10, 88b/12, 88b/19, 89a/08, 89a/18, 89b/08, 89b/08, 89b/10, 90a/04, 91a/19, 93b/18, 95a/17, 105b/08, 106a/07, 110b/03
H. (keyd-i Hındī) 80b/20, 124b/05, 126b/16
H. (ḳolıġa tīġ-ı Hındī tut-) 38a/15, 111a/10
H. (raʿy-ı Hındī) 191b/03
H. (şāh-ı Hındī) 232a/08, 239b/18, 240a/02, 240a/20
H. (şamşīr-ı Hındī) 310b/14
H. bile (fūr-ı Hındī) 88a/13

H. bile (şamşīr-ı Hındī) 120a/06
H.+da 231b/16
H.+dın 79b/15, 87a/15, 108a/12, 224b/04
H.+dın (keyd-i Hındī) 88a/09
H.+ġa (fūr-ı Hındī) 88a/12, 89a/18, 89b/06, 89b/07, 90a/12, 91b/03
H.+ġa (keyd-i Hındī) 86b/17, 124b/08, 124b/09
H.+ġa (şāh-ı Hındī) 231b/18
H.+ġa (Şengül-i Hındī) 183a/20, 191a/19
H. ıḳlīmı 185a/06
H.+lar 89a/02, 89b/20
H.+lardın 190a/04, 190a/06
H.+larnı 90a/06
H.+larnıŋ 282a/04
H. leşkeri 89b/19
H.+nı (fūr-ı Hındī) 88a/13
H.+nı (tīġ-ı Hındī) 270a/18, 290a/12
H.+nı (tīġ-ı Hındīnı ḳolıġa al-) 55a/09
H.+nıŋ 89b/01, 230b/14, 231a/08, 231b/03, 231b/08
H.+nıŋ (fūr-ı Hındī) 79a/08, 88a/15, 88a/16, 88b/01, 88b/10, 88b/10, 89a/20, 89b/06, 89b/13, 89b/14, 89b/16, 89b/16, 89b/20, 90a/02, 90a/05, 90a/06, 94a/12, 94a/13, 94b/06, 107a/02
H.+nıŋ (keyd-i Hındī) 85b/07, 86b/08, 86b/10, 88a/09, 109a/06, 124b/04, 124b/11, 124b/12
H.+nıŋ (şāh-ı Hındī) 240a/18, 240b/05
H.+nıŋ (Şengül-i Hındī) 182b/17, 183a/14
H. pād-şāh 79a/13
H. pād-şāhı 205b/01, 230b/11, 231b/03, 231b/19, 232a/11, 232a/12
H. pahlavānları 90a/01
H. ṭerefi 79a/12
H. tili 192a/17
[=114]

Hındıstān Hindistan; Umman Denizi'yle Bengal Körfezi arasında, kuzeyde Himalaya sıradağlarından güneyde Hint Okyanusu'na doğru giderek daralan bir üçgen biçiminde uzanan Güney Asya ülkesi. Krş. **Hınd, Hındūstān**
H. 128a/19, 184a/09, 206b/06, 206b/11, 320b/02
H.+da 90a/10, 121b/14, 121b/16, 125a/07, 182b/12, 187a/06
H.+dın 89a/09, 182b/13, 183b/18, 184a/18, 185b/12, 190b/07, 190b/10, 206a/03, 230a/11, 307a/17, 308a/16
H.+ġa 109a/08, 111a/05, 115b/14, 121b/13, 146a/19, 182b/20, 183a/16, 188a/14, 188b/10, 192b/04, 192b/06, 205a/19, 206b/05, 231b/11, 239b/11, 282a/03
H. ḫalḳı 186a/18, 186b/20
H. ıḳlīmı 85b/12, 87a/06
H.+nı 186a/12
H.+nıŋ 86b/17, 90a/10, 124b/09, 183a/02, 183a/14, 186a/19, 239b/10
H.+nıŋ daryāsı 206b/06
H.+nıŋ ıḳlīmı 185b/02
H.+nıŋ pād-şāhı 239b/14
H. ölkesi 185a/17, 239b/21
H. pād-şāhı 80b/20, 85b/10, 85b/12, 87a/07, 87a/07, 182b/12, 186b/17, 192a/13, 192a/18, 230a/16, 230a/18, 231b/04, 231b/12, 231b/13, 231b/13, 232a/05, 239b/17, 239b/18, 313b/12
H. şaharı 83a/20, 182b/17, 187a/11, 232b/06
H. şaharları 187b/17
H. ṭerefi 231b/11
H. ve Ḳannūcnıŋ pād-şāhı 64a/19
[=81]

Hındıstānlıḳ < *Hındıstānlıġ* Hindistanlı. Krş. **Hındī**
H.+lar 187a/02, 282a/05
[=2]

Hındū Bk. **Hındī**
H.+nı (tīġ-ı Hındūnı ḳolıġa tut-) 28a/16
[=1]

Hındūstān y.a. Bk. **Hındıstān**
H. 228b/20
H.+da 3a/12, 45a/09

H.+dın 74b/08, 239b/03
H.+ġa 3a/12, 23a/11
H. ıḳlīmı 289b/05
H. ṭerefi 3a/02
H. ve Sınd pād-şāhları 23a/02
[=10]

ḥınnā < Ar. *ḥinnā* Kına.
ḥ. yaḳ- 301a/05
[=1]

ḫīra Far. Kamaşmış, donuk; şaşkın, hayran.
ḫ. 205a/21, 242b/07, 285a/18
ḫ. (āftāb ḫīra bol-) 98b/05
ḫ. (közleri ḫīra bol-) 151b/20, 166a/03, 299b/21, 306a/04, 308a/10, 328a/03
[=10]

ḫırad < Far. *ḫirad* Akıl.
ḫ. dép 181a/17
[=1]

ḫıradmand < Far. *ḫiradmand* Akıllı.
ḫ. 97b/19
[=1]

ḫırāmān < Far. *ḫirāmān* Salına salına, naz ile.
ḫ. 126a/15
ḫ. ḫırāmān 112b/15, 183a/21
[=3]

ḫırman < Far. *ḫirman* Yığın, öbek.
ḫ. ḫırman 33a/07, 100b/02, 291a/18
[=3]

Hīrmand Hirmend, Hilmend, Helmend; Afganistan'ın güneybatısı ile İran (**Īrān**)'ın doğusunda bulunan, Afganistan'ın en uzun nehri ve Sistan Havzası'nın ana su kaynağı.
H. 42b/19
H. arıġı 56b/06
H.+dın 43b/20, 44a/01, 45b/03, 54a/13, 54a/18, 56b/11
H.+ġa 69b/02
H.+nıŋ lebi 44b/11, 45b/20, 46a/04, 46a/10, 47a/04, 47b/01, 53b/05, 54a/10
[=17]

ḫırş < Ar. *ḥirṣ* Hırs, çok kuvvetli istek.
ḫ. 98a/06, 98a/19
ḫ.+nıŋ 98a/06, 103a/02
ḫ. turur 98a/05
[=5]

ḫırşlıġ Bk. **ḫırşlıḳ** 1
ḫ. ḳıl- 266a/20
[=1]

ḫırşlıḳ 1. Hırslılık, hırslı olma durumu. Krş. **ḫırşlıġ**
ḫ. 98a/20, 132a/17
ḫ.+dur 105a/03
ḫ. ḳıl- 105a/03
ḫ.+nı 104b/19
[=5]
2. < *ḫırşlıġ* Hırslı.
ḫ. 104a/18
[=1]

ḫısāb < Ar. *ḥisāb* Hesap, matematiksel işlem; alınan şeylerin veya yapılan masrafın tutarı.
ḫ. 63a/07
ḫ. (birdin birge ḫısāb ḳıl-) 157a/04
ḫ. bol- 175a/19
ḫ.+dın (ḥadd u ḫısābdın taşḳarı) 159b/01
ḫ.+ġa 262a/17
ḫ.+ı 140a/14
ḫ.+ı (ḥadd u ḫısāb) 211a/13, 253a/14, 308a/17, 308a/20
ḫ.+ı (ḥaddı ḫısābı) 172b/06
ḫ.+ıdın 55b/02, 184a/05
ḫ.+ın 172b/07
ḫ.+ını 77b/15, 105b/09, 172a/21, 172b/16, 184a/04, 205a/20, 225b/07, 305b/11, 305b/13
ḫ.+ını (ḥad ḫısāb) 103b/02
ḫ.+ını (ḥadd u ḫısāb) 77b/15, 172b/01, 283b/04
ḫ.+ını al- 258b/17
ḫ.+ını ḫısābla- 192b/18
ḫ. ḳıl- Hesap etmek (Hesaplamak, saymak). 43b/09, 164b/18, 169b/10, 172b/18, 246a/08, 248a/02, 252b/04, 253a/13, 253a/14, 262a/16, 262b/09, 266b/10
ḫ.+nı 157a/02
[=42]

ḫısābī < Ar. *ḥisābī* Hesap.
ḫ.+dın (ḥadd u ḫısābīdın taşḳarı) 258a/07
[=1]

ḫısābla- Hesaplamak, saymak.

ḥ.-p 192b/18
[=1]
ḥısābını ḥısābla- 192b/18
[=1]

ḥısābsız Hesapsız, sayılamayacak kadar çok.
ḥ. 148b/05, 257a/19
ḥ. (ḥadd u ḥısābsız) 167a/10, 211a/20, 240b/12
ḥ.+dur (ḥadd u ḥısābsız) 91a/12
[=6]

ḥışār < Ar. *ḥiṣār* Hisar; bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bazen çevresinde hendekler de bulunan küçük kale.
ḥ. 14b/10, 32a/09, 34b/09, 37b/07, 37b/09, 38a/10, 38b/06, 117b/18, 118a/17, 120a/15, 120b/06, 120b/20, 121a/10, 136a/05, 136a/11, 136b/07, 197b/05, 209b/13, 209b/16, 210b/03, 210b/14, 260a/05, 260b/20, 260b/21, 261b/06, 262a/16
ḥ.+da 210b/12
ḥ.+dağı 210a/05, 210a/06, 210a/07
ḥ.+dın 28a/17, 119a/11, 261a/02, 261a/05
ḥ.+ġa 24b/12, 36a/13, 120a/18, 136a/04, 210a/03, 210a/04, 210b/06
ḥ.+ı 119b/14, 202b/11, 209b/13, 210b/03
ḥ.+ını 260a/19
ḥ.+ını (Saḳīlā ḥışārı) 245b/21
ḥ.+ınıŋ 32a/02, 34b/09
ḥ. ḳofar- 103b/16, 117b/17, 141b/03, 206a/04
ḥ.+ları 107b/10
ḥ.+nı 36a/02, 36a/11, 49a/18, 91a/13, 121a/01, 209b/15, 210a/03, 210b/08
ḥ.+nı ḳofar- 209b/14
ḥ.+nıŋ 36a/01, 37b/08, 38b/20, 39a/14, 103b/20, 104a/04, 117b/18, 119a/06, 120b/18, 121a/01, 210a/03, 210b/03, 278b/03
[=76]

ḥışṣa < Ar. *ḥiṣṣa* Hisse, pay, bölüm, kısım; kat, misil. Krş. **ḥişşe**
ḥ. (iki ḥışṣa) 6b/03, 29a/01
ḥ. (kéçedin bir ḥışṣa öt-) 35a/19
ḥ. (kéçedin üç ḥışṣa öt-) 38b/11
ḥ. (miŋ ḥışṣa) 329a/09
ḥ. (tört ḥışṣadın bir ḥışṣa al-) 203b/12
ḥ. (yüz ḥışṣa) 304b/01, 306a/15
ḥ.+da (bir ḥışṣada) 301b/02
ḥ.+da (ikinçi ḥışṣada) 301a/21, 301b/02
ḥ.+da (törtünçi ḥışṣada) 301b/01, 301b/03
ḥ.+da (üçünçi ḥışṣada) 301b/01, 301b/03
ḥ.+dın (tört ḥışṣadın bir ḥışṣa al-) 203b/12
ḥ.+dın (yüz ḥışṣadın bir ḥışṣa) 44b/16, 246a/13
ḥ.+nı (ikinçi ḥışṣa) 21b/19
ḥ.+nı (üçünçi ḥışṣa) 21b/19
ḥ.+nı (yüz ḥışṣadın bir ḥışṣa) 44b/16
ḥ.+sı (bir ḥışṣa) 260a/16
ḥ.+sı (iki ḥışṣa) 32a/04
ḥ.+sı (kéçeniŋ bir ḥışṣası öt-) 35a/15, 57b/08, 136b/05
ḥ.+sı (yüz ḥışṣadın bir ḥışṣa) 246a/13
ḥ.+sıda (bir ḥışṣasıda) 301a/20
ḥ.+sını (bir ḥışṣa) 6b/03, 21b/19, 38a/09, 38a/10, 270b/12
ḥ.+sını (iki ḥışṣa) 30a/08
[=34]

ḫışt < Far. *ḫişt* Tuğla.
ḫ. (pād-şāhāna ḫışt) 204b/06
ḫ.-ı puḫta Fırınlanmış tuğla. 164b/01
[=2]

Hīşvī Guştasb (**Guştāsb**)'a yardım eden akıllı, iyi niyetli ve yaşlı sınır görevlisi.
H. 4a/03, 4a/06, 6a/18, 7a/05, 7a/06, 7a/09, 7a/12, 7a/12, 7a/13, 7b/03, 7b/14, 7b/15, 8a/09, 8a/11, 9a/13, 9a/17, 9a/18, 9a/18, 9a/21, 9b/01, 9b/13, 9b/14, 10a/02, 10b/10, 10b/12
H. bile 8b/06
H.+dın 9b/09, 10b/11
H. érdi 4a/01

H.+ġa 4a/06, 6a/18, 7a/06, 7a/10, 7b/12, 9a/18, 10a/06
H.+nı 6b/02, 10b/12
H.+nıŋ 6a/17, 6b/02, 7a/06, 7b/10, 7b/10, 8a/09
[=44]

Hītāl Ceyhun (**Cayḥūn**) nehrinin yukarı havzasında tarihî bölge.
H. (Çīn ve Hītāl pād-şāhları) 245b/08
H. (Çīn ve Tūrān ve Hītāl şaharları) 291b/21
H.+da 223b/15
H. leşkeri 223b/10
H.+nıŋ 231b/02
H. şaharı 223a/06, 228a/07, 259b/11
H. şaharı ṭerefi 200a/20
H. şaharınıŋ pād-şāhı 194a/19
H. şaharınıŋ ṭerefi 200a/14
H. şaharlıġı 222b/08
[=12]

Hītāllıġ Bk. **Hītāllıḳ**
H. 223b/11
[=1]

Hītāllıḳ < *Hītāllıġ* Hitalli, Hital halkından olan. Krş. **Hītāllıġ**
H. bile 222b/09, 223b/13
H.+ġa 225b/11
H.+lar 223b/04, 223b/08, 223b/14, 223b/20, 224b/14, 225a/11
H.+larnı 223b/13
H.+larnıŋ 195b/09
H.+nı 223b/02, 224a/08
H.+nıŋ pād-şāhı 223a/07
[=14]

ḫıẕmat < Ar. *ḫiẕmat* Hizmet. Krş. **ḫıdmat, ḫiẕmet**
ḫ. (ḳadīm-ḫıẕmat bol-) 220b/04
ḫ.+da tur- 149a/16, 149a/16, 191b/17
ḫ.+ıda 45a/15
ḫ.+ıda bel bağla- Hizmetinde bel bağlamak (Bir kimsenin hizmetine girmek). 13b/16
ḫ.+ıġa 320b/10
ḫ.+ımġa ber- 27b/03
ḫ.+ını ḳıl- 43a/18
ḫ.+ıŋ (ḫıẕmat ḳıl-) 59b/11
ḫ.+ıŋ üçün 169b/01
ḫ. ḳıl- Hizmet etmek. 31a/13, 50b/11, 69b/16, 120b/01, 120b/09, 120b/13, 200a/03, 208b/21, 227a/04, 227b/03, 234b/12, 248a/06, 259a/03, 261b/04, 287b/06, 300a/12
ḫ.+lar ḳıl- 69b/08, 294b/16
ḫ.+larımġa (ḫıẕmatlar ḳıl-) 45a/14
ḫ.+larımnıŋ (ḫıẕmatlar ḳıl-) 45a/15
[=31]

ḫıẕmatkār < Far. *ḫiẕmatkār* Hizmetkâr, hizmetçi. Krş. **ḫıdmatkār**
ḫ. 136b/02, 136b/04, 169a/14
ḫ. bol- 85a/04, 149a/05, 198b/17
ḫ. érdi 120a/20, 183a/05
ḫ. érdiler 49a/09
ḫ. érdiŋ 49a/09
ḫ.+ġa 136b/02
ḫ.+ıŋdın 45b/04
ḫ.+lar 92b/14, 92b/16, 111b/07, 120b/07, 120b/12, 120b/13, 120b/17, 128a/07
ḫ.+lar ḳatarıda 92a/02
ḫ.+ları 104b/15, 120b/04, 192a/11, 220b/08
ḫ.+larıġa 120b/04
ḫ.+larnıŋ 120b/06
ḫ. turur biz 103b/13, 247a/02
ḫ. turur men 45a/15
[=30]

ḫıẕmatkārlıḳ Hizmetkârlık, hizmetçilik.
ḫ.+ġa 164a/01
[=1]

Ḫıżr Hızır veya Hıdır; ab-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan zat. Krş. **Ḫıżr Payġambar**
Ḫ. ʿalayhı's-salām 102a/16, 102a/17, 102b/01, 102b/03
[=4]

Ḫıżr Payġambar Bk. **Ḫıżr**
Ḫ. 102b/02
[=1]

hīç Far. Hiç, hiçbir.
h. 1b/04, 1b/04, 2a/09, 2b/11, 3a/14, 3b/17, 4a/05, 6a/14, 7b/06,

10b/07, 11a/12, 11a/19, 13a/14, 15b/17, 17a/15, 17b/08, 24a/11, 24b/06, 25a/04, 25a/07, 26a/13, 27a/20, 27b/07, 27b/11, 27b/11, 29a/18, 30a/17, 30b/06, 31a/13, 31b/20, 33a/13, 34b/08, 34b/09, 34b/16, 35a/07, 36a/01, 39a/16, 41b/06, 42a/11, 43a/02, 43a/19, 43b/07, 44b/01, 45a/12, 45b/19, 46a/04, 46b/12, 47a/13, 47b/03, 48a/02, 48a/10, 50a/20, 52a/09, 53a/05, 53b/13, 55b/11, 56a/15, 56b/17, 56b/17, 57b/03, 59a/13, 60b/20, 61a/06, 63a/02, 66a/03, 66a/08, 68b/15, 77a/02, 77a/05, 77a/12, 78b/03, 79a/06, 80a/18, 83a/13, 83b/12, 84a/08, 84a/18, 84a/19, 84b/03, 85a/06, 85b/18, 86a/04, 86b/08, 88a/09, 88b/03, 88b/04, 89a/11, 91a/03, 92b/10, 94b/19, 95a/03, 95a/09, 95b/04, 95b/14, 96b/08, 96b/15, 97a/17, 97a/18, 98a/14, 98a/20, 98a/20, 99a/01, 99b/12, 99b/17, 100a/11, 101a/01, 104b/07, 105b/12, 106b/11, 106b/18, 107a/07, 107a/20, 107b/13, 108b/17, 108b/17, 110b/07, 111a/20, 111b/02, 114a/06, 116b/11, 120b/08, 122b/01, 122b/06, 123a/19, 126a/03, 126b/02, 128a/20, 130a/03, 132a/18, 132b/02, 137a/07, 139a/15, 140a/17, 140b/08, 143b/10, 143b/11, 144b/01, 145b/04, 147a/10, 149a/11, 149b/11, 151b/15, 153b/11, 154b/01, 156a/10, 158a/01, 158b/04, 158b/10, 159a/09, 159b/20, 160a/14, 161b/20, 162a/08, 166b/03, 167b/09, 170b/18, 171b/09, 172a/05, 176b/13, 178a/11, 182b/08, 184a/18, 186a/01, 193b/12, 194a/12, 198b/04, 198b/15, 198b/15, 198b/21, 199b/06, 199b/11, 202b/07, 203b/17, 205a/08, 206b/13, 206b/14, 206b/15, 207b/02, 207b/03, 207b/14, 208b/06, 209a/04, 209b/10, 211a/07, 211b/16, 212b/11, 212b/12, 212b/17, 213a/01, 213a/03, 213a/08, 213b/10, 214a/03, 214b/06, 215b/07, 215b/17, 216a/05, 217a/15, 218a/06, 219b/02, 220b/05, 221a/05, 221a/13, 224b/03, 225a/14, 226b/19, 228a/19, 229a/21, 236a/21, 238a/01, 238a/08, 240a/04, 241b/01, 242a/04, 242a/06, 242b/21, 244b/12, 245b/06, 246b/05, 246b/13, 247a/07, 247a/20, 249b/11, 257a/07, 259b/01, 261b/14, 262a/03, 264a/18, 265a/09, 265a/14, 265b/21, 266b/11, 270a/08, 275a/14, 279a/13, 281b/10, 284a/08, 290b/15, 291a/11, 299b/11, 300b/08, 304a/10, 306b/16, 308b/06, 309b/11, 309b/21, 310a/01, 311b/11, 313a/10, 313b/05, 313b/17, 313b/17, 316a/02, 326b/12, 327b/18, 327b/20, 329b/14, 331a/20

h. ḳaçan Hiçbir zaman. 18a/20

h. ḳaysı Hiçbiri; hiçbir. 39a/12, 63b/09, 79a/17, 96b/02, 147a/06, 202b/04, 271b/18, 281b/06, 288b/02, 303b/21

h. ḳaysıları Hiçbiri. 25b/03, 230b/08, 242a/17

h. ḳaysımız Hiçbirimiz. 81b/08

h. ḳaysısı Hiçbirisi. 27b/16

h. kim Hiç kimse. 3b/14, 5b/02, 12b/07, 14b/07, 19b/06, 19b/08, 19b/12, 20a/16, 21a/19, 21b/01, 22a/06, 22a/09, 23a/14, 24b/05, 25b/02, 27a/10, 32a/07, 32a/12, 32b/07, 36b/09, 37a/03, 37a/13, 37a/15, 39b/02, 42a/16, 47a/19, 47b/17, 48b/01, 49a/18, 49b/01, 50a/04, 51a/16, 52b/16, 53b/01, 54a/13, 56a/20, 57b/14, 65a/19, 69a/08, 71b/05, 71b/10, 72b/16, 73a/10, 74b/04, 75b/13, 78b/15, 85a/19, 86a/07, 86a/10, 87b/16, 96a/09, 98a/20, 100a/09, 100a/10, 100a/13, 103b/02, 104a/18, 116b/18, 121b/01, 126a/19,

129b/17, 130a/07, 137a/06, 137a/08, 138a/01, 139a/09, 143a/12, 143b/17, 143b/21, 145a/04, 145b/08, 149a/07, 150b/12, 154b/17, 154b/21, 156b/16, 158a/02, 160b/11, 161a/02, 165a/01, 165a/14, 165a/16, 167b/03, 172b/01, 172b/13, 177b/04, 183a/15, 186a/01, 187a/13, 193a/11, 200a/11, 203a/07, 203a/14, 205a/18, 211b/21, 212a/20, 215a/07, 227b/16, 228a/13, 229a/19, 238b/10, 240a/21, 241a/10, 242a/02, 250a/03, 251b/06, 254b/19, 256a/05, 257b/17, 258b/15, 258b/18, 260b/01, 264a/14, 264a/17, 266a/01, 266a/02, 268b/10, 271b/06, 272a/18, 273b/01, 276b/19, 279a/10, 284b/14, 291b/15, 296a/15, 297b/10, 297b/16, 298b/17, 304b/08, 309a/05, 309b/05, 311b/12, 313a/02, 314b/18, 314b/20, 316b/17, 320b/13, 321b/04

h. kimerse Hiç kimse. 55b/15, 80a/09, 83b/02, 84b/20, 96a/05, 252a/12, 253a/05, 289b/12, 308a/11, 331a/16, 333a/06

h. kişi Hiç kimse. 2b/15, 3a/17, 28b/10, 36a/02, 36a/09, 37a/18, 43b/10, 45a/18, 45b/01, 45b/18, 46b/14, 59a/20, 62a/11, 65b/11, 67b/19, 74a/01, 76a/11, 82a/01, 82b/03, 82b/07, 82b/08, 83a/08, 85a/07, 87a/07, 90b/08, 91b/14, 92a/17, 94a/07, 94a/18, 94b/04, 95b/17, 96b/12, 98b/07, 100a/02, 100b/09, 100b/19, 104b/05, 105a/01, 105b/18, 106a/18, 107a/04, 107a/18, 108a/17, 127a/18, 127b/02, 129b/11, 130a/19, 137b/10, 140b/06, 145a/03, 152b/13, 153b/20, 157a/03, 157b/08, 159a/16, 161b/19, 169a/21, 174b/11, 176b/09, 183b/21, 184a/02, 185b/10, 187a/09, 189a/02, 192a/20, 193a/20, 206a/06, 206b/19, 207a/13, 210a/11, 214b/02, 215b/11, 218b/17, 221a/09, 221b/13, 234b/12, 236a/17, 241b/03, 243b/09, 250b/12, 252a/14, 268b/20, 271b/17, 293a/18, 293b/05, 293b/09, 308b/13, 311b/05, 314a/05, 314a/17, 319b/03, 321b/09, 327a/17, 328b/01, 330a/12

h. néme Hiçbir şey. 39b/10, 68b/15, 85a/15, 86a/08, 97b/11, 98a/09, 106b/19, 118b/11, 128a/04, 157b/06, 163b/19, 164a/01, 192b/19, 193a/21, 198b/12, 199a/09, 203b/14, 213a/12, 250a/09, 250b/04, 306a/10, 310a/05, 313b/07, 317a/15

h. némeçe Hiçbir şey olarak.188b/07, 298b/21

h. ṭerefdin Hiçbir taraftan. 180b/20, 209b/15, 306b/06

h. vaḳtda Hiçbir zamanda. 57a/15

h. yerde Hiçbir yerde. 49a/20

[=549]

ḥikāyat Ar. Hikâye.

ḥ.+lar 221b/21

[=1]

ḥikmet Ar. Bilgelik; gizli sebep.

ḥ. 88a/06

ḥ. bile 88a/08, 305a/13

ḥ.+de (ʿılm u ḥikmet) 216a/14

[=4]

himmet Ar. Yardım, ihsan. (??)

h.+i 333a/14

[=1]

himmetlik < *himmetlig* Himmetli, himmet eden.

h. 84b/10, 145a/14, 175b/06

h. bol- 53a/16, 264b/15

[=5]

Hindīlik Hintlilik, Hintli olma durumu.

H.+ni 87a/16

[=1]

ḫing ʿādī Far. Beyaz koşu atı.

ḫ.+ġa 270a/21, 272b/18, 286a/09

[=3]

ḥişşe Bk. **ḥıṣṣa**

ḥ.+sige (üçünçi ḥişşe) 38a/10

[=1]

ḫiẕmet Bk. **ḫıẕmat**
ḥ.+ge bél bağla- 50b/10
ḥ.+ge bélini bağlat- 208a/18
ḥ.+ige bar- 326b/07
ḥ.+ige kemer bağla- 53b/18
[=4]
ḫod-bīn Far. Kibirli; bencil.
ḫ. 15a/19
[=1]
ḫod-pasand Far. Kendini beğenmiş, kibirli.
ḫ. 245b/04
[=1]
ḫola Tunç.
ḫ. 103b/14, 103b/18, 104a/03, 120a/16, 120b/14
[=5]
ḫola-tan Bk. **ḫola-ten**
ḫ.+ġa 23a/11
[=1]
ḫola-ten Tunç tenli; İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın lakabı. Krş. **ḫola-tan** Bk. **Isfandıyār I**
ḫ. (Isfandıyār-ı ḫola-ten) 34a/07, 56b/02
ḫ.+dür men 60a/06
ḫ. éken (Isfandıyār-ı ḫola-ten) 55b/20
ḫ.+ni 57a/15
ḫ. turur 58a/10
[=6]
ḫola-ten Isfandıyār Tunç tenli İsfendiyar. k.a. Bk. **Isfandıyār I**
ḫ.+ım 64b/16
[=1]
Ḫorrād k.a. Bk. **Ḫorrād Borzīn**
Ḫ. 256a/13, 256b/02, 256b/07, 264b/18, 279a/21, 279b/11, 282a/05, 293a/02, 293a/07, 293a/08, 293a/10, 293a/11, 293a/12, 293a/15, 293b/14, 293b/17, 293b/18, 295a/21, 295a/21, 312b/05, 312b/17, 313a/07
Ḫ.+dın 256b/05, 281b/17, 294b/15, 312b/17
Ḫ.+ġa 256a/16, 282b/04, 293a/07, 293a/10, 293a/14, 293b/18
Ḫ.+nı 256b/01, 282b/11, 292b/10
Ḫ.+nıŋ 256a/15, 295b/07, 295b/08
[=38]
Ḫorrād Borzīn Hürmüz (**Hurmuz IV**), Hüsrev (**Ḫusrav II**) ve Kubad (**Ḳubād III**) dönemlerinde yaşamış İran (**Īrān**)'lı ünlü bir kişi ve pehlivan. Krş. **Ḫorrād, Ḫorrād Pahlavān**
Ḫ. 256a/16, 257b/17, 258b/18, 261b/13, 262a/08, 262a/14, 264a/17, 264b/01, 264b/07, 264b/08, 265a/10, 270b/02, 273b/14, 279a/17, 279b/05, 279b/08, 279b/09, 279b/14, 281b/09, 281b/10, 281b/20, 282a/01, 289a/15, 289a/16, 292b/03, 292b/04, 292b/05, 292b/11, 292b/12, 292b/19, 293a/04, 293a/20, 294b/14, 295a/13, 295b/02, 311b/15, 312a/03, 312a/20, 312b/02, 312b/08, 312b/10, 312b/16, 315b/01
Ḫ. dék 282b/11
Ḫ.+dın 264b/18, 294b/19
Ḫ.+ġa 256a/12, 258a/10, 258b/17, 264b/01, 264b/05, 279a/20, 279a/21, 279b/21, 281a/06, 281b/07, 288b/18, 292b/01, 302a/03, 312b/21
Ḫ.+nı 256b/18, 289a/09, 289a/14, 295a/20, 298a/15
Ḫ.+nıŋ 289a/10, 295b/06
[=67]
Ḫorrād Pahlavān k.a. Bk. **Ḫorrād Borzīn**
Ḫ. érdi 253b/03
[=1]
Ḫorrād-ı Hurmuz Yezgigerd (**Yezdigerd III**) döneminde mubed.
Ḫ. 328b/07
[=1]
Ḫoşnavāz Piruz (**Fīrūz II**) ve Hürmüz (**Hurmuz VI**) dönemlerinde Türk hükümdarı. Krş. **Ḫoşnavāz Pād-şāh**
Ḫ. 195b/10, 195b/19, 196a/10, 196a/17, 196a/19, 196a/20, 196b/19, 197a/06, 197b/01, 197b/02, 197b/04, 197b/05,

197b/10, 198a/09, 200a/21, 200b/02, 228a/04, 266a/12
Ḫ. bile 195b/05, 196b/06, 196b/09, 198a/14
Ḫ.+ġa 195b/16, 196a/08, 197a/06, 197a/16, 197b/03, 198a/09, 280b/15
Ḫ.+nı 197a/15
Ḫ.+nıŋ 195b/20, 197a/06, 197b/02, 197b/18, 198a/08, 199b/08, 200a/21, 276b/13
Ḫ.+nıŋ (Fuġānīş ibn-i Ḫoşnavāz) 228a/06
[=39]
Ḫoşnavāz Pād-şāh k.a. Bk. **Ḫoşnavāz**
Ḫ. 195b/09
[=1]
ḫoşnı Komşu. Krş. **ḫoşnu**
ḫ.+larıdın 162b/09
ḫ.+larıŋızlarnı 180a/18
ḫ.+sı 268a/16, 268b/03
ḫ.+sı érdi 268a/07
ḫ.+sını 268b/01
ḫ.+sınıŋ 260a/01
[=7]
ḫoşnu Bk. **ḫoşnı**
ḫ.+ŋnıŋ 268a/19
[=1]
Ḫotan Doğu Türkistan'ın güneyinde, İpek Yolu'nun Taklamakan güney güzergâhı üzerinde yer alan tarihî bir şehir ve bölge.
Ḫ. 184a/09
[=1]
ḫūb Far. Güzel, iyi, hoş.
ḫ. 12a/08, 13a/16, 28a/08, 42a/02, 42b/04, 42b/05, 43a/17, 52b/12, 65a/01, 65a/02, 77a/18, 96b/13, 119b/17, 134a/06, 134b/16, 137b/19, 145a/10, 146b/04, 146b/18, 153b/07, 168a/04, 177b/03, 182b/07, 190a/04, 197b/19, 213b/18, 216b/07, 226a/14, 226b/14, 227a/05, 237a/08, 248b/21, 266a/05, 286b/14, 297a/13, 304a/03, 309a/20
ḫ. bol- 15a/05, 16a/17, 27b/07, 45b/16, 70a/12, 120b/12, 139a/17, 141b/13, 157b/14, 158a/01, 158b/14, 175a/17, 180b/10, 329a/20
ḫ.+dur 27b/01, 32b/19, 45a/10, 78a/13, 146b/19, 286b/15
ḫ.+dur dép 287a/02
ḫ. érdi 273a/12, 273b/10
ḫ. ḳıl- 39b/07
ḫ. kör- 55b/03
ḫ. turur 27a/20
[=63]
ḫūbluḳ Güzellik, iyilik.
ḫ. bile 190a/13, 198a/21
ḫ. bile bol- İyilik ile olmak (İyilikle hareket etmek). 101a/13
[=3]
ḫūbraḳ Daha iyi.
ḫ. 13b/03
[=1]
ḥuccat Ar. Delil, belge, vesika; sebep, gerekçe.
ḥ. ét- 314b/13
ḥ.+ını 314b/17
ḥ.+ıŋ 307b/19
[=3]
ḥucra Ar. Hücre, oda, yatak odası.
ḥ.+dın 175a/04
ḥ.+sıġa 169b/19, 170a/16, 170b/21
[=4]
Ḫudā Far. Hüda, Allah, Tanrı. Krş. **Ḫudāvand, Ḫudāy, Ḫudā-yı ʿazza ve calla**, **Ḫudā-yı Taʿālā, Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā**
Ḫ. 39a/18, 39a/18, 39a/19, 71b/02, 85b/15, 91a/16, 91b/03, 95b/03, 97a/14, 177b/01, 179a/06, 182a/13, 190b/19, 202b/21, 204a/03, 204a/04, 204a/04, 204a/05, 208a/04, 208a/18, 212b/05, 212b/15, 216b/20, 225b/18, 232b/01, 232b/02, 291b/13, 314b/10
Ḫ. (laʿnat-ı Ḫudā bol-) 282b/02
Ḫ.+dın 81b/07, 85b/16, 140a/08, 155b/20, 208a/03, 224a/05, 316a/19
Ḫ.+dın (bir Ḫudā) 75a/10
Ḫ.+dın özge 105b/09
Ḫ.+dın turur 88b/02, 203a/13
Ḫ.+ġa 46a/12, 203b/04, 217b/18, 219b/10, 249b/11, 314b/14

Ḫ.+nı 172b/14, 203a/01
Ḫ.+nı (bir Ḫudānı perestle-) 3a/12
Ḫ.+nıŋ 81a/10, 105b/05, 106a/05, 177b/01, 203b/03, 204a/05, 204a/06, 204a/06, 214a/02, 224a/06, 225a/10, 225a/10, 225b/18, 291a/13, 302a/21
Ḫ.+nıŋ (bir Ḫudā) 33b/01, 49a/20
Ḫ.+nıŋ atı bile Allah'ın adı ile. 81a/12, 179a/06, 189a/18, 238b/16, 245b/14
Ḫ.+nıŋ atı birle Allah'ın adı ile. 39a/17, 316b/06
Ḫ. turur 2b/04, 61a/17, 82a/07, 82a/17, 105b/06, 128b/17, 140b/19, 157a/15, 172b/10, 183a/01, 203b/01, 203b/02, 205a/07, 205a/08, 208a/04, 208a/16, 208a/16, 216b/20, 226a/19, 312a/19
[=93]

Ḫudā-perest Far. Tanrıya tapan, dindar, sofu. Krş. **Ḫudāy-perest**
Ḫ. 50a/13, 83b/08, 182a/03
Ḫ. bol- 45a/08, 129a/03, 131a/05, 131a/14, 144a/16
Ḫ.+dür 197a/07
Ḫ.+ler 14a/17, 97a/16, 131b/11
Ḫ. turur 86a/20
Ḫ. turur men 106a/15
[=14]

Ḫudā-şınās Far. Allah'ı tanıyan, ona inanan, mümin.
Ḫ. 180b/02, 271a/01
Ḫ. érdim 246b/04
Ḫ. tururlar 188b/07
[=4]

Ḫudāvand Far. Hüda, Allah, Tanrı. Krş. **Ḫudā, Ḫudāy, Ḫudā-yı ʿazza ve calla**, **Ḫudā-yı Taʿālā, Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā**
Ḫ.-ı pāk 196a/10
[=1]

Ḫudāvandā Far. (Ünlem) Ey Allah'ım, Tanrı'm.
Ḫ. 9b/20, 9b/20, 9b/21, 56b/09, 56b/11, 58b/20, 59b/19, 120a/19, 139b/18, 172a/07, 176b/19, 176b/21, 179a/15, 196a/11, 196a/12, 228a/11, 258a/13, 283a/13, 287b/13, 312b/20, 324a/20, 324a/21, 329b/19
[=23]

Ḫudāy Far. Hüda, Allah, Tanrı. Krş. **Ḫudā, Ḫudāvand, Ḫudā-yı ʿazza ve calla**, **Ḫudā-yı Taʿālā, Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā**
Ḫ. 17a/12, 28a/18, 33b/10, 59b/18, 80a/17, 99b/20, 100b/16, 182a/20, 202b/21, 209a/16, 244b/12, 271b/20, 279a/08, 299a/06
Ḫ.+ġa 143b/20
Ḫ.+nıŋ 27b/01
Ḫ. turur 106a/05
[=17]

Ḫudāyā Far. (Ünlem) Ey Allah'ım, Tanrı'm.
Ḫ. 180b/02, 232a/21
[=2]

Ḫudāyī Far. Bir Allah, bir olan Tanrı.
Ḫ. 143b/12, 182b/21, 190b/19, 193b/15, 203a/13, 204a/10, 225a/09, 238b/13, 242b/20, 271b/09, 279b/15, 289b/08, 291a/12, 318a/01
Ḫ.+ġa 243a/04
[=15]

Ḫudā-yı ʿazza ve calla Far. Aziz ve şanı yüce olan Allah. Krş. **Ḫudā, Ḫudāvand, Ḫudāy, Ḫudā-yı Taʿālā, Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā**
Ḫ.+nıŋ atı bile 322b/05
[=1]

Ḫudā-yı Taʿālā Far. "Yüce Allah, ulu Allah" anlamında Allah yerine ve saygı ifadesi olarak kullanılan söz. Krş. **Ḫudā, Ḫudāvand, Ḫudāy, Ḫudā-yı ʿazza ve calla, Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā**
Ḫ. 2a/07, 5b/12, 14b/05, 14b/16, 15a/14, 15b/11, 16b/05, 16b/09, 17a/09, 22b/20, 25b/18, 27a/06, 29b/02, 31b/07, 33b/07, 34b/01, 34b/17, 41b/06, 43a/12, 46a/13, 48a/16, 50b/07, 56a/18, 56a/18, 57a/04, 58a/01, 58b/14, 61a/16, 61b/12, 63a/04, 64a/02, 67b/08, 68a/13, 72b/08, 74a/08, 74b/04, 77b/16, 80b/04, 81a/11, 81a/18,

81b/17, 81b/20, 88b/20, 90a/08, 97a/15, 98b/12, 101b/11, 102a/19, 103a/01, 103b/09, 109a/17, 113b/14, 115b/07, 121b/01, 121b/18, 124a/04, 128b/05, 128b/09, 129b/02, 130a/06, 132a/02, 133b/08, 133b/17, 134b/19, 135a/05, 137a/11, 139a/12, 140b/15, 142a/21, 143b/19, 145a/16, 145a/16, 145b/02, 147a/19, 149a/06, 150a/03, 150b/09, 152b/12, 154a/10, 154a/13, 154b/04, 154b/09, 155b/20, 157a/18, 157b/13, 160a/09, 160a/20, 162a/21, 169a/12, 173a/09, 174a/20, 174b/03, 174b/03, 177a/21, 180a/07, 180a/08, 180b/11, 182a/07, 182b/05, 182b/08, 185b/12, 187b/05, 188b/04, 188b/12, 190b/20, 191a/14, 193b/16, 194a/11, 195a/09, 196a/06, 203a/02, 204a/01, 204a/06, 204a/14, 205a/14, 205b/21, 213b/10, 216b/06, 217a/08, 217a/16, 218a/10, 219b/08, 222a/08, 225a/12, 225a/18, 226b/19, 229b/08, 234a/11, 235b/16, 237a/05, 243b/19, 244b/21, 245a/14, 248a/03, 250b/20, 259a/19, 260a/11, 261b/01, 265b/09, 265b/16, 266a/16, 267a/08, 267b/02, 268b/04, 270a/11, 271b/06, 272a/01, 272a/03, 272a/20, 272b/03, 273a/13, 275b/02, 276b/12, 276b/13, 277a/16, 277a/16, 279a/10, 282a/18, 282a/20, 282b/11, 294b/07, 295b/05, 295b/14, 301b/15, 302b/05, 312a/05, 312a/19, 313b/03, 314a/05, 314a/06, 314a/07, 314a/08, 314a/15, 314a/21, 314b/15, 314b/19, 318a/11, 319a/11, 324b/01, 324b/02, 324b/19, 326a/17, 328b/16, 328b/17, 328b/19, 329b/01

Ḫ. bile 143b/17

Ḫ.+dın 2b/04, 8a/13, 15a/20, 20a/15, 28a/19, 29a/19, 31b/02, 35a/13, 37b/02, 41a/09, 45a/11, 46b/10, 51b/08, 52b/10, 55b/02, 56a/18, 59a/15, 61b/13, 63a/04, 70a/09, 73b/17, 79b/20, 80a/16, 88b/17, 90b/05, 93b/20, 94a/09, 106a/09, 109a/17, 109b/06, 111b/02, 114b/17, 115a/03, 123a/16, 124b/02, 128a/02, 128b/08, 129b/01, 131b/13, 131b/14, 152a/20, 153b/13, 162a/12, 163a/02, 180a/04, 180a/14, 181a/19, 182a/07, 182a/19, 195a/09, 197a/07, 199b/06, 205a/06, 208b/20, 209a/01, 217b/08, 217b/09, 218b/12, 222a/01, 222b/06, 229a/15, 235b/15, 236a/19, 244a/21, 244b/01, 244b/02, 248b/17, 249b/10, 263a/12, 272b/01, 275b/02, 276b/05, 286a/21, 312a/01, 312a/14, 322b/08, 322b/08, 328b/08, 329a/13

Ḫ.+dın özge 50a/02, 52a/07, 60a/17, 77b/15, 121b/01, 221b/19, 225b/07, 240a/05, 283b/04, 285b/02

Ḫ.+dın turur 80a/03, 155b/17, 174a/19, 212b/14, 259a/05

Ḫ.+dur 42a/11, 272a/13

Ḫ.+ġa 2b/03, 4b/17, 8a/07, 13b/08, 14a/19, 15b/13, 17b/12, 18a/17, 25b/01, 27b/13, 29a/17, 31a/10, 31a/10, 33a/08, 33a/14, 33b/19, 34a/15, 34b/12, 35a/07, 39b/05, 41a/15, 41a/16, 43a/11, 46a/11, 46a/19, 47b/14, 54a/05, 55b/13, 56b/07, 57a/04, 57b/01, 59b/01, 67b/07, 70a/12, 80a/04, 80b/05, 85a/05, 85b/16, 86a/04, 90b/03, 92a/14, 93b/08, 99b/01, 99b/07, 99b/19, 102b/04, 106a/04, 108a/07, 124a/03, 124b/03, 128a/02, 128b/05, 128b/06, 128b/06, 128b/06, 128b/09, 128b/11, 128b/11, 129b/18, 132a/14, 133b/05, 133b/11, 135a/05, 139b/18, 139b/19, 140b/17, 142a/20, 143b/12,

145b/13, 149b/07, 150a/05, 153b/12, 155a/20, 155b/05, 155b/14, 155b/17, 156a/03, 157a/14, 164a/12, 166a/17, 168b/19, 170b/05, 172a/09, 174a/10, 174b/16, 178b/11, 180a/09, 180b/02, 182a/13, 182b/07, 186a/11, 186b/08, 189b/05, 192b/15, 193b/19, 195a/07, 195a/08, 196a/10, 197a/12, 204a/03, 208a/03, 208a/15, 208b/20, 210b/14, 212b/04, 215b/16, 216b/03, 216b/19, 218a/13, 218b/14, 219b/10, 219b/15, 224a/05, 228a/11, 228a/15, 229a/10, 229a/12, 236b/01, 236b/18, 238a/09, 242b/04, 244b/18, 245a/02, 245a/08, 245a/09, 246b/03, 249a/02, 250a/16, 250b/14, 254a/15, 258a/12, 259a/06, 259b/07, 261a/16, 263b/02, 265b/18, 271b/11, 272a/10, 275a/01, 282a/10, 283a/13, 285b/07, 286a/07, 287b/13, 287b/16, 292b/06, 300a/19, 301b/01, 302a/18, 302a/19, 312a/19, 313a/11, 313a/13, 314a/04, 314b/17, 314b/17, 315a/14, 321b/09, 321b/10, 325a/04

Ḫ.+ġa turur 80a/09

Ḫ.+nı 6a/05, 9b/17, 15a/13, 19a/04, 25b/10, 28a/13, 30b/10, 58b/19, 65a/10, 67b/04, 67b/07, 71a/19, 72a/03, 79a/08, 82a/06, 92b/20, 102b/03, 103a/06, 104b/01, 107b/03, 107b/07, 132a/15, 142a/09, 143b/15, 146b/21, 150a/09, 153b/16, 172b/10, 172b/21, 179a/05, 180a/03, 185b/16, 190b/18, 196a/14, 202b/21, 205b/12, 215b/08, 216b/07, 219b/15, 227b/01, 228b/06, 229b/16, 248b/10, 249b/08, 257b/07, 263b/03, 271a/13, 279b/15, 282b/01, 291b/14, 302a/13, 321a/17, 322a/10

Ḫ.+nıŋ 2a/02, 6a/01, 9b/12, 11b/01, 14a/09, 15a/13, 18a/15, 20b/08, 34b/18, 35a/14, 40a/13, 42a/19, 43a/14, 47a/15, 59b/14, 61a/20, 61b/12, 63b/17, 64a/03, 82a/16, 84b/13, 84b/17, 95b/02, 99b/16, 102b/05, 105b/15, 119b/15, 124a/05, 126b/16, 128b/16, 129a/13, 129b/03, 133a/01, 134b/20, 137a/09, 140b/19, 141a/09, 141a/14, 142a/10, 142a/21, 145b/03, 150a/02, 156a/05, 156a/18, 163a/11, 164a/07, 173a/17, 180a/16, 181a/15, 185b/05, 186b/18, 188b/14, 191a/07, 193a/06, 196a/09, 196a/09, 196b/19, 197a/05, 197b/12, 198a/05, 199b/07, 202a/17, 202b/07, 203b/01, 203b/04, 204a/16, 204a/18, 209b/01, 212b/06, 212b/16, 214a/02, 216b/17, 217a/12, 217a/15, 217b/17, 217b/19, 219a/04, 219a/05, 219b/11, 219b/11, 219b/17, 219b/18, 228b/16, 229a/13, 229a/13, 229b/17, 235a/18, 236a/05, 238a/09, 242a/14, 243a/14, 244b/11, 250b/19, 269b/03, 271a/03, 271a/08, 271a/15, 272b/05, 273a/09, 280b/07, 281b/19, 282a/18, 282a/19, 285a/16, 286a/08, 288b/01, 293a/13, 301b/12, 302a/19, 302a/20, 302b/02, 304b/05, 311b/02, 313a/19, 313b/21, 314a/07, 322a/11, 322b/05, 322b/06, 323a/08, 324a/18, 328b/05, 329a/05

Ḫ.+nıŋ atı bile Yüce Allah'ın adı ile. 15b/05, 17a/14, 41b/12, 43b/12, 64a/01, 78b/15, 85b/15, 95b/03, 97a/14, 105b/05, 192a/18, 195b/11, 204a/02, 312a/16

Ḫ.+nıŋ atı birle Yüce Allah'ın adı ile. 81a/09, 86a/07, 88a/15, 88b/02, 91a/15, 91b/02, 225b/17, 226a/18, 231b/04, 258a/04, 283a/17, 287b/17, 291b/13, 295b/12, 325a/13, 325a/19

Ḫ.+nıŋ yolıda bol- Allah'ın yolunda olmak. 244a/19
Ḫ.+nıŋ yolıdın çıḳ- Allah'ın yolundan çıkmak. 41b/19
Ḫ.+nıŋ yolıdın yan- Allah'ın yolundan dönmek. 59b/13
Ḫ.+nıŋ yolını bar-cā keltür- Allah'ın yolunu (emirlerini) yerine getirmek. 60b/11
Ḫ.+nıŋ yolını taşla- Allah'ın yolunu terk etmek. 52a/17
Ḫ. turur 54b/11, 81b/07, 128b/17, 140b/18
Ḫ. üçün 59a/16, 286b/19
[=661]

Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā Far. "Mukaddes ve yüce Allah" anlamında Allah yerine ve saygı ifadesi olarak kullanılan söz. Krş. **Ḫudā, Ḫudāvand, Ḫudāy, Ḫudā-yı ʿazza ve calla, Ḫudā-yı Taʿālā**
Ḫ. 73b/19, 88a/16
Ḫ.+dın 280b/19
Ḫ.+nıŋ 186a/21
[=4]

Ḫudāy-perest Bk. **Ḫudā-perest**
Ḫ. bol- 180a/17
[=1]

ḥukemā Ar. Hakimler, filozoflar, ilim adamları, bilginler, bilgeler; hakim, filozof, ilim adamı, bilgin, bilge.
ḥ. 17a/10, 76a/09, 89a/07, 109b/17, 110a/08, 110a/09, 110a/11, 110a/13, 110a/14, 110a/15, 110a/16, 238a/03, 287b/20, 331a/10
ḥ.+ġa 98b/11
ḥ.+lar 83b/07, 87b/05, 88a/06, 88a/07, 105a/16, 110a/18, 216b/21, 229a/01, 230b/08, 231b/21, 240a/02, 282b/08, 314b/09, 331a/10, 331a/12, 331a/14
ḥ.+lar bile 82b/18, 97b/02
ḥ.+lardın 87b/05, 88a/05, 98b/06
ḥ.+larġa 240a/08
ḥ.+ları 17a/08, 89a/13, 110a/06, 228b/20, 230b/01
ḥ.+ları bile 81b/15, 85b/05
ḥ.+larıdın (Rūmnıŋ ḥukemāları) 7a/15
ḥ.+larıġa 228b/21, 230b/05
ḥ.+larıŋ bile 142b/06
ḥ.+larnı 65a/06, 103b/13, 239a/04, 305a/21
ḥ.+larnıŋ 281b/14
ḥ.+sı 238a/06
[=54]

ḥulḳūm Ar. Boğaz, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.
ḥ.+dın 120b/16
[=1]

Ḫulvān y.a. Bk. **Şahar-ı Ḳubād**
Ḫ. 201a/04
[=1]

Humāy I Far. Kafdağı'nda ve daimî karlar bölgesinde yaşadığı kabul edilen, mutluluk simgesi, devlet ve hükümdarlık sembolü, gölgesinin bir kimsenin üzerine düşmesi o kimsenin başına devlet kuşu konacağına alamet sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsanevi kuş.
H. 31b/15
H.+nıŋ 3b/10
[=2]

Humāy II Guştasb (**Guştāsb**)'ın kızı.
H. 27b/09, 27b/11, 37a/15, 37a/17, 38a/13, 63a/19
H.+nı 20a/16, 26a/10
[=8]

Humāy III Padişah. Behmen (**Bahman I**)'in kızı ve aynı zamanda eşi. Çehrzad (**Çahr-zād**) adıyla da tanınmaktadır. Krş. **Humāy Pād-şāh, Çahr-zād**
H. 70b/07, 70b/11, 70b/16, 70b/20, 71a/05, 72a/19, 73b/15, 74a/05, 74a/09, 74a/11, 74a/15
H.+dın 71a/02
H.+ġa 70b/11, 70b/19, 71a/13, 72a/12
H.+nı 70b/09, 70b/10
H.+nıŋ 71a/01, 71a/04, 72a/11, 72a/15, 72a/16, 72a/16, 72a/17, 73b/11, 74a/04
[=27]

Humāy IV Behram (**Bahrām VI**) döneminde bir bilgin ve pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Humāy**
H. 177b/20, 178a/05
H. (Pahlavān-ı Humāy) 178a/03
[=3]
Humāy Pād-şāh k.a. Bk. **Humāy III**
H.+ġa 73b/14
H.+nıŋ 72a/09, 72a/15, 73b/14, 74b/18
[=5]
ḫūn Far. Kan.
ḫ.+ı 29a/06, 299a/19, 329a/02, 333a/08
ḫ.+ı tut- Kanı tutmak (Ahı tutmak). 220b/18, 299a/18
ḫ.+ı üçün 28b/15, 30a/19, 30b/03, 30b/04, 35b/15
ḫ.+ıdın 63a/19
ḫ.+ıġa 34b/04, 39b/08, 55b/12, 55b/17, 201b/06, 328b/20, 328b/21
ḫ.+ını 31a/18, 31a/18, 141b/01, 154a/13, 286a/14, 316b/18, 331b/18
ḫ.+ını al- Kanını almak (Öcünü almak). 17a/19, 17a/20, 63a/20, 69a/16, 69a/17, 69a/17, 255a/05, 283a/20, 288b/15
ḫ.+ını iste- Kanını istemek (Öcünü almak istemek). 292a/11, 313a/21
ḫ.+ını tök- Kanını dökmek (Yaralamak veya öldürmek). 55b/08, 328b/14
ḫ.+umġa 199b/07
ḫ.+umnı 294b/15
[=41]
hunar Far. Hüner, ustalık, maharet, meziyet.
h. 48b/08, 86a/07, 173a/09, 188b/06, 203a/18, 229b/04, 229b/05, 229b/10, 244a/10
h. (ʿılm hunar) 146b/02
h. (ʿılm u hunar) 304b/10
h.+da 8b/17, 127a/06, 216b/05, 239b/07, 266b/06, 289b/11
h.+da (ʿılm u hunar) 1b/09, 64b/15, 76a/01, 147a/05, 240a/09
h.+dın 161b/03, 246b/10
h.+ı 3b/04, 196a/11
h.+ı (hunar ḳıl-) 157b/04
h.+ıġa 57a/04
h.+ım 153b/19
h.+ım turur 300b/10
h.+ımdın 13b/01
h.+ımnı ḳıl- 71b/11
h.+ımnı körgez- 34b/17
h.+ımı ḳıl- 51a/06
h.+ıŋ (hunar körgez-) 290a/16
h.+ıŋdın 272b/01
h.+ıŋnı 74b/01
h.+ıŋnı ḳıl- 71b/15
h. kel- Hüner gelmek (Bir kimsenin elinden iş gelmek). 246b/13
h. ḳıl- Hüner kılmak (Bir işi, bilgi ve ustalığını ortaya koyarak kolayca yapmak). 117a/08, 148a/19
h. ḳıldur- Hüner kıldırmak (Bir kimsenin hüner göstermesini sağlamak). 127a/10
h. körgez- Hüner göstermek (Bir işi, bilgi ve ustalığını ortaya koyarak kolayca yapmak). 3b/04, 6b/07
h.+lar 12b/03
h.+lar bile 220a/07
h.+lar ḳıl- 159b/05
h.+lardın 220a/01, 229b/04, 246b/09
h.+ları 220b/08
h.+larıġa 205a/03
h.+larımnı 51a/10, 146b/04
h.+larını 42b/03
h.+larıŋnı 93a/12, 154b/16
h.+larnı 17a/12, 63b/20, 64a/07, 76a/01, 111b/12, 146a/17, 240a/12
h.+larnı ḳıl- 144a/19
h.+larnı yaşun- Hünerleri gizlemek. 11b/18
h.+nı 34a/16, 147a/05, 263a/12
h.+nı ḳıl- 71b/11, 71b/12
h.+nı yaşun- 10b/03
h. turur 246b/10
[=73]
hunarmand Far. Hünerli, usta.
h. 3b/14, 48b/14, 89b/08, 127a/12, 139a/01, 146a/19
h. (davlat-mand u hunarmand) 225a/02
h. bol- 111b/13
h. érmiş 111b/14, 111b/17

h. ḳıl- 24a/20, 148b/16
h.+lar 103b/15
h.+lardın 130b/09
h.+larnı 249a/03
h. u dānışmand 124a/11
[=16]

hunarsız Hünersiz, maharetsiz.
h. bol- 244a/14
[=1]

ḫūnḫʸār Far. Kan dökücü, zalim, gaddar.
ḫ. 268a/11
[=1]

ḥūr Ar. Huri, cennet kızı. Krş. **ḥūrī**
ḥ. u perī 168b/10, 281a/13
[=2]

Ḫurāsān Horasan; İran (**Īrān**)'ın kuzeydoğusundan Afganistan'ın kuzeyine kadar uzanan çok geniş bir tarihî bölge.
Ḫ.+da 331b/10
Ḫ.+dın 205b/09
Ḫ.+ġa 205b/07, 297b/15, 297b/16, 320b/20, 324b/13, 325b/09
Ḫ. ıḳlīmı 180b/08
Ḫ.+nı 267a/10
Ḫ.+nıŋ 23a/17, 180b/12
Ḫ. pād-şāhı 276b/03, 276b/11
Ḫ. şaharı 203b/08, 289a/07
Ḫ. şaharlıġı 120b/03
Ḫ. ṭerefi 224a/02, 224a/07, 253a/12, 301a/18, 324b/21
[=22]

Ḫurda-ı Ardaşīr Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri. Halk bu şehre Şehrezur (**Şahrazūr**) adını vermiştir. Krş. **Şahrazūr**
Ḫ. dép 116a/06, 131b/18
Ḫ.+ġa 116b/07, 121a/11
Ḫ. şaharı 202a/11, 309b/07
Ḫ. ṭerefi 120a/02, 121a/11
[=8]

ḥūrī Far. Huri, cennet kızı. Krş. **ḥūr**
ḥ.+nıŋ 322b/13
[=1]

ḫurmā Far. Hurma; hurma ağacının tatlı ve besleyici meyvesi.
ḫ. 325b/12
ḫ. bile 275a/17
ḫ.+dın 275a/16
ḫ.+ġa 265b/19
[=4]

ḫurmālıḳ < *ḫurmalıġ* Hurmalı, hurma ağaçlarına sahip kimse.
ḫ. 203b/15
[=1]

Hurmīz k.a. Bk. **Hurmuz IV**
H.+dın 275a/07
H.+nı 274b/19
[=2]

Hurmuz I Behram (**Bahrām VI**)'ın avlaktaki adamlarından biri.
H. 161b/14
[=1]

Hurmuz II Padişah. Yezdigerd (**Yezdigerd II**)'in küçük oğlu. Ağabeyi Piruz (**Fīrūz II**)'dur. Krş. **Hurmuzd III**
H. 194a/17, 194b/09, 195a/04, 195a/07, 196a/16
H.+dın 195a/08
H.+ġa 194a/13
H. ibn-i Şāh-ı Yezdigerd 195a/04
H.+nı 194a/14, 195b/03
H.+nıŋ 194b/09, 195a/04, 195a/05, 195a/06
[=14]

Hurmuz III Kubad (**Ḳubād I**) ve Nuşirevan (**Nūşīravān**) dönemlerinde yaşamış bilgin ve mubed. Krş. **Hurmuzd IV**
H. ibn-i Ḫurrād 209a/13
[=1]

Hurmuz IV Padişah. Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın oğlu. Annesi Çin (**Çīn**) hakanının soyundan geldiği için kendisi Türkzade sıfatıyla anılmaktadır. Saltanat süresi on iki yıldır. Krş. **Hurmīz, Hurmuz Pād-şāh, Şahan-şāh-ı Hurmuz**
H. 247b/12, 247b/16, 247b/20, 247b/21, 248a/13, 250a/18, 250a/21, 250a/21, 250b/01, 250b/06, 250b/09, 250b/14, 251a/02, 251a/12, 251a/13, 251a/15, 251b/06, 251b/08, 251b/09, 251b/11, 251b/19, 252a/02, 252a/05, 252a/10, 252b/03, 252b/06, 252b/09,

253a/01, 253a/12, 253a/18, 253b/01, 253b/11, 253b/12, 254a/14, 254a/19, 254a/21, 254b/01, 254b/02, 254b/10, 254b/20, 254b/21, 256a/12, 259a/14, 259a/21, 259b/03, 259b/21, 261a/14, 261a/16, 262b/05, 262b/20, 262b/21, 263a/10, 263a/11, 264b/10, 264b/18, 264b/19, 265a/01, 265a/13, 266b/06, 266b/07, 267b/07, 267b/18, 267b/20, 268b/21, 269b/03, 269b/06, 274b/09, 281a/03, 288b/20, 302a/05, 303a/02, 303a/04, 306a/03

H. (Şahan-şāh-ı Hurmuz) 266a/18

H. bile (Ḫusrav ibn-i Hurmuz) 287a/19

H.+dın 247b/17, 252b/07, 252b/14, 260a/02, 265a/09

H.+ġa 243b/21, 248b/09, 249b/04, 250a/13, 250a/15, 250b/16, 251b/16, 252b/03, 252b/20, 253a/04, 253b/03, 253b/04, 259b/21, 260b/19, 261a/13, 267b/02, 267b/03

H.+ġaça 280b/08

H.-ı Türk 266b/09

H.-ı ẓālım 251a/05

H. ibn-i Nūşīravān 249b/07, 266a/17

H.+nı 244a/04, 247b/11, 247b/18, 249b/15, 260a/02, 269a/14, 286a/15, 292a/11, 292a/11, 313a/14

H.+nıŋ 249a/20, 249b/03, 249b/04, 249b/18, 250b/14, 252a/03, 252a/04, 252a/12, 252a/13, 252b/17, 253b/05, 254a/16, 254b/10, 259b/20, 262b/05, 264b/09, 267b/02, 271b/14, 275a/04, 275a/04, 297b/20, 301a/19

H.+nıŋ (Farruḫzād ibn-i Hurmuz) 317a/21

[=135]

Hurmuz Pād-şāh k.a. Bk. **Hurmuz IV**

H. 259b/07, 267b/11, 273a/07, 273a/10, 292a/09, 292b/12, 303a/01, 320b/04

H. bile 272a/02

H.+nı 328b/21

H.+nıŋ 263a/20, 271a/05, 286a/14, 299a/18

[=14]

Hurmuzd I k.a. Bk. **Ūrmuzd II**

H. 127a/02

H.+nıŋ 126a/19

[=2]

Hurmuzd II k.a. Bk. **Ūrmuzd III**

H. (Şāpūr ibn-i Hurmuzd) 228a/02

[=1]

Hurmuzd III k.a. Bk. **Hurmuz II**

H. ibn-i Yezdigerd 194a/06

[=1]

Hurmuzd IV k.a. Bk. **Hurmuz III**

H. 202a/11

[=1]

Ḫurrād I Tacir kılığına girerek Ercast (**Arcāst**)'ın şehrine giden İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın kendisine seçtiği takma ad.

Ḫ. 36b/17

Ḫ.+nıŋ 37b/05

Ḫ. turur 36b/17

[=3]

Ḫurrād II Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'ın yanındaki ulu kişilerden biri.

Ḫ. érdi 129b/15

[=1]

Ḫurrād III Kubad (**Ḳubād I**) ve Nuşirevan (**Nūşīravān**) dönemlerinde yaşamış bir pehlivan.

Ḫ.+nı 202a/19

Ḫ.+nı (Hurmuz ibn-i Ḫurrād) 209a/13

[=2]

Ḫurrādān İstahr (**Iṣṭaḫr**) şehrinde, altın bir sarayın bulunduğu yer.

Ḫ.+dağı 175a/05

[=1]

ḫurram Far. Hürrem, sevinçli, şen, memnun, mutlu.

ḫ. 98b/17, 138b/09, 163a/21, 205b/13

ḫ. (ḫūş-ḥāl ḫurram) 46a/19, 50b/09, 94a/17
ḫ. (ḫūş-ḥāl ḫurram bol-) 187b/21
ḫ. (ḫūş-ḥāl u ḫurram) 12a/03, 37a/10, 39b/09, 50b/20, 61b/07, 64a/01, 94a/14, 124a/10, 147a/08, 156b/18, 157a/19, 157b/15, 158a/10, 160b/05, 163a/19, 166a/15, 171a/08, 175a/04, 196a/17, 204b/12, 206b/08, 225a/20, 232a/12, 296a/12, 302b/16
ḫ. (ḫūş-ḥāl u ḫurram bol-) 2a/16, 4a/06, 6a/11, 7a/06, 8a/18, 8a/21, 8b/09, 9b/02, 17a/03, 19b/16, 37b/08, 39b/01, 40a/09, 40a/16, 58a/09, 58a/18, 66a/01, 72a/14, 73a/18, 77b/13, 78a/05, 82a/13, 85b/05, 86b/06, 89b/17, 126b/11, 133b/11, 136a/16, 140a/18, 146a/12, 149a/15, 149b/05, 158a/08, 158a/15, 160a/06, 175b/07, 177a/10, 178a/04, 190a/20, 191a/15, 192a/15, 198a/12, 200b/05, 202b/19, 282b/18, 295b/04, 299b/04, 300a/13, 305a/17
ḫ. (ḫūş-ḥāl u ḫurram boluş-) 8a/16
ḫ. (ḫūş u ḫurram) 188b/20
ḫ. (şād u ḫurram) 142b/18, 205a/17
ḫ. (şād u ḫurram bol-) 139b/18, 162b/08, 286b/05, 287b/15, 301b/17, 302b/17
ḫ. bol- 40a/02
ḫ.+dur men (ḫūş-ḥāl u ḫurram) 270b/19, 302a/16
ḫ. érdiler (ḫūş-ḥāl u ḫurram) 35a/03
[=96]

Ḫurram İçinde orman ve göllerin bulunduğu bir kuşlak ve beyaban.
Ḫ. 109b/19
Ḫ. dép 109b/18
[=2]

Ḫurram-ābād Şapur (**Şāpūr III**)'un, esirleri koymak için Huzyan (**Ḫūzyān**)'da inşa ettirdiği şehir.
Ḫ. 143a/14
[=1]

ḫurramlıḳ Hürremlik, hoşnutluk, mutluluk, memnuniyet.
ḫ. bile (ḫūş-ḥāl u ḫurramlıḳ) 41a/02
ḫ. bile (ḫūş u ḫurramlıḳ) 142b/17
ḫ.+da (ḫūş-ḥāl u ḫurramlıḳ) 117a/02
[=3]

ḫursand Far. Razı olan, kabul eden.
ḫ. bol- 149a/04
[=1]

ḫūrşīd Far. Güneş.
ḫ.-ı mah-peyker 333a/18
ḫ.-ı ʿumr 316b/02
[=2]

ḫurṭūm Ar. Hortum, filde boru şeklinde uzanmış olan ağız ve burun bölümü.
ḫ.+ı 83b/13
ḫ.+ları 89b/01
ḫ.+larını 258b/06
[=3]

ḫurūc Ar. Hücum.
ḫ. ḳıl- Hücum etmek. 151a/13, 252a/03, 252b/19
[=3]

ḫurūs Far. Horoz, tavuğun erkeği olan kümes hayvanı.
ḫ. çırla- Horoz ötmek. 327a/05
[=1]

ḫurūş Far. Coşma, gürleme; haykırma, feryat.
ḫ. 135b/07, 163b/05
ḫ.+dın 89b/15
ḫ. fıġān ḳıl- 259a/15
ḫ. kel- 204b/13, 205a/05
ḫ. ḳıl- Huruş kılmak (Coşmak, gürlemek; haykırmak, feryat etmek). 74a/08, 212b/01, 233b/02, 274a/01
ḫ. ḳof- Huruş kopmak (Kuvvetli bir ses yükselmek). 89a/20, 89b/14, 132b/08, 155b/09, 204b/06
ḫ. tüş- Huruş düşmek (Kuvvetli bir ses yayılmak). 104a/01
ḫ. u faryād ḳıl- 170a/08
ḫ. u fıġān 39a/06
ḫ. u fıġān çıḳ- 210b/11
ḫ. u fıġān ḳıl- 39a/05, 63b/17, 316a/08, 316b/09

ḫ. u fıġān ḳof- 56b/12, 150a/21
ḫ. ve āvāzlar ḳof- 74a/14
[=26]

ḫurūşān Far. Coşan, çağlayan; haykıran.
ḫ. (cūşān u ḫurūşān) 25b/09
ḫ. u fıġān ḳıl- 330a/08
[=2]

Ḫusrav I Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde yaşamış, Yezdigerd (**Yezdigerd I**)'in ölümünden sonra İran (**Īrān**)'lıların tahta çıkardıkları, padişah (**Key Nişīn**) soyundan gelen, akıllı ve iyi huylu kişi.
Ḫ. 151a/01, 154b/17, 155a/09, 155a/09, 155b/06
Ḫ.+ġa 154b/20, 156b/19
Ḫ.+nı 148b/01
[=8]

Ḫusrav II Padişah. Hürmüz (**Hurmuz IV**)'ün oğlu, Meryem (**Maryam II**), Şirin (**Şīrīn II**) ve Gordiyye (**Gordıyya**)'nin eşi. Takdis (**Ṭāḳdīs**) adlı ünlü tahtın sahibi. İran (**Īrān**)'lılar tarafından Hüsrev Perviz adıyla anılır. Saltanat süresi otuz sekiz yıldır. Krş. **Ḫusrav Pād-şāh, Ḫusrav Parvīz, Pād-şāh-ı Ḫusrav, Parvīz, Şāh-ı Ḫusrav, Şahan-şāh-ı Ḫusrav**
Ḫ. 252a/17, 252a/19, 252b/05, 252b/05, 252b/08, 267a/17, 267a/19, 267b/02, 267b/06, 267b/07, 267b/10, 267b/15, 267b/17, 267b/21, 268b/21, 269a/01, 269a/10, 269a/16, 269a/20, 269a/20, 269a/21, 269b/04, 269b/10, 269b/15, 270a/02, 270a/04, 270a/07, 270a/13, 270a/15, 270a/20, 270a/21, 270a/21, 270b/09, 270b/10, 270b/13, 270b/21, 271a/10, 271b/15, 272a/07, 272a/17, 272b/08, 272b/12, 272b/14, 273a/07, 273b/01, 273b/02, 273b/05, 273b/17, 273b/19, 274a/04, 274a/06, 274a/08, 274a/11, 274a/15, 274a/18, 274a/19, 274a/19, 274a/20, 274a/21, 274b/02, 274b/03, 274b/12, 274b/15, 274b/16, 274b/20, 274b/21, 275a/03, 275a/09, 275a/12, 275a/13, 275a/15, 275a/16, 275a/17, 275a/18, 275a/20, 275b/01, 275b/04, 275b/09, 275b/14, 275b/17, 275b/20, 276a/03, 276a/06, 277a/05, 277a/06, 277b/07, 278a/07, 278a/08, 278a/10, 278a/11, 278a/13, 278a/15, 278a/16, 278a/18, 278a/20, 278b/01, 278b/06, 278b/11, 278b/11, 278b/12, 278b/15, 278b/19, 278b/20, 279a/02, 279a/05, 279a/12, 279a/16, 279b/21, 280a/13, 280a/14, 280b/03, 280b/04, 280b/05, 282b/14, 282b/17, 282b/17, 282b/20, 282b/21, 283a/05, 283a/08, 283a/13, 283b/07, 283b/08, 283b/10, 283b/15, 284a/02, 284a/05, 284a/07, 284a/13, 284a/16, 284a/19, 284b/04, 284b/13, 284b/15, 284b/17, 285a/01, 285a/04, 285a/19, 285a/20, 285b/06, 285b/07, 285b/14, 285b/17, 285b/18, 285b/21, 285b/21, 286a/01, 286a/02, 286a/04, 286a/04, 286a/07, 286a/10, 286a/11, 286b/02, 286b/04, 286b/05, 286b/11, 286b/16, 287a/06, 287b/02, 287b/11, 287b/21, 287b/21, 288a/05, 288a/08, 288a/10, 288a/12, 288a/15, 288a/19, 288b/06, 288b/07, 288b/13, 288b/18, 288b/21, 289a/01, 289a/05, 289a/10, 289a/13, 289a/14, 291b/12, 291b/20, 292a/11, 292a/21, 295b/03, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/08, 297b/08, 297b/10, 297b/13, 297b/20, 298a/11, 298a/13, 298a/14, 298a/15, 298b/13, 298b/13, 299a/04, 299b/06, 299b/06, 299b/09, 299b/11, 299b/12,

299b/13, 299b/16, 299b/16, 299b/17, 300a/03, 300a/06, 300a/09, 300a/14, 300a/15, 300a/16, 300b/01, 300b/06, 300b/11, 300b/11, 300b/21, 301a/11, 301a/14, 301a/18, 301a/20, 301a/20, 301b/08, 301b/13, 301b/14, 302a/01, 302a/03, 302a/11, 302a/12, 302b/19, 303a/02, 303a/03, 303a/04, 303a/04, 303a/07, 303b/02, 303b/06, 303b/10, 303b/13, 303b/17, 303b/19, 304a/10, 304a/16, 304a/17, 304a/18, 304a/20, 304b/02, 304b/10, 306a/07, 306a/18, 306b/02, 306b/04, 306b/07, 306b/11, 306b/13, 306b/14, 306b/16, 306b/19, 307a/05, 307a/08, 307a/12, 307a/16, 307a/16, 307b/06, 307b/10, 307b/10, 307b/12, 307b/17, 307b/19, 308a/06, 308a/09, 308a/09, 308b/06, 308b/07, 308b/11, 308b/17, 308b/18, 309a/09, 309b/01, 309b/08, 309b/16, 310a/04, 310b/01, 310b/05, 310b/07, 310b/13, 310b/18, 311a/14, 311a/19, 311b/02, 311b/06, 311b/10, 312b/09, 312b/13, 312b/17, 312b/18, 313a/08, 315b/10, 316a/01, 316a/04, 316a/05, 316a/11, 317a/02, 317a/05, 317a/08, 317a/11, 317b/01, 318a/18, 318b/16, 328b/21, 329a/01, 333a/13

Ḫ. (Pād-şāh-ı Ḫusrav) 299b/06

Ḫ. (Şāh-ı Ḫusrav) 276a/10, 276b/14, 277b/05, 279b/19, 280b/07, 280b/18, 301a/07

Ḫ. (Şahan-şāh-ı Ḫusrav) 308a/14, 309a/16

Ḫ. (Şahan-şāh-ı Ḫusrav-ı cavān) 316b/03

Ḫ. bile 269a/16, 272b/20, 288a/18, 292a/11, 292b/16, 307a/12

Ḫ. bile (Şāh-ı Ḫusrav) 287a/16

Ḫ. bile turur biz 283b/09

Ḫ.+da 283b/05

Ḫ. dék 292b/17

Ḫ. dép 275b/07

Ḫ.+dın 267b/12, 273b/18, 273b/18, 280a/02, 283b/05, 285a/03, 285b/09, 287a/01, 292a/06, 298a/09, 298b/09, 303b/16, 309b/07, 315b/09, 318a/09

Ḫ.+dın (Şāh-ı Ḫusrav) 277b/03, 312b/07

Ḫ.+dın (Şahan-şāh-ı Ḫusrav) 302a/06

Ḫ.+dın bölek 318a/08

Ḫ.+dın érdi-ki 267b/01

Ḫ.+dur 276a/19

Ḫ.+ġa 267b/10, 269a/03, 269a/10, 269a/17, 269b/17, 270b/18, 273b/12, 274a/13, 275a/08, 275b/16, 276b/09, 277a/05, 278a/12, 280a/03, 280a/06, 280a/10, 280a/14, 280b/07, 280b/18, 283a/11, 283a/12, 284a/16, 285a/04, 287a/05, 287a/16, 287b/08, 287b/09, 287b/20, 288a/19, 288b/01, 288b/08, 291b/11, 292a/03, 292a/03, 292a/20, 293a/18, 294b/18, 296a/21, 297b/10, 298a/04, 299b/02, 299b/04, 299b/21, 302b/17, 303a/19, 303a/20, 303b/07, 305b/03, 305b/07, 306b/13, 307b/18, 308a/15, 308b/09, 308b/12, 309a/19, 310a/02, 310b/06, 311b/03, 311b/16, 311b/16, 316a/01, 316a/09, 316b/18, 318a/08

Ḫ.+ġa (Şāh-ı Ḫusrav) 297a/21, 312b/03

Ḫ.-ı ḥarām-zāda 292a/07

Ḫ.-ı şūm 276a/09

Ḫ. ibn-i Hurmuz 287a/18

Ḫ.+nı 267b/01, 269a/06, 269a/13, 269a/15, 269a/18, 270a/19, 273b/01, 274a/03, 274a/08, 275b/18, 277a/19, 277a/20, 277a/21, 277b/10, 278b/10, 285b/11, 285b/19, 286a/21, 286b/02, 286b/08, 288a/06, 288b/09, 298a/12, 300a/08, 302a/05, 303a/02, 303b/06,

304b/04, 310a/02, 310b/18, 311b/09, 312b/11, 316a/11, 316b/13, 316b/17, 316b/21, 318b/13, 318b/21
Ḫ.+nı (Şāh-ı Ḫusrav) 279b/07
Ḫ.+nı (Şahan-şāh-ı Ḫusrav) 311a/15
Ḫ.+nıŋ 252a/18, 252b/02, 267a/13, 267b/12, 267b/13, 267b/18, 267b/18, 268b/18, 270a/12, 270b/01, 270b/03, 272b/17, 272b/18, 273a/01, 273b/15, 274a/01, 274a/02, 274a/05, 274a/06, 274a/08, 274a/14, 274a/18, 275a/11, 275b/05, 275b/08, 275b/12, 276a/13, 277a/06, 277a/20, 277b/01, 278a/02, 278a/08, 278a/09, 278a/21, 278b/04, 278b/10, 280a/09, 280a/21, 283a/04, 283a/05, 283a/12, 283a/15, 283a/16, 283b/03, 283b/03, 283b/06, 283b/07, 283b/14, 284a/05, 284a/17, 284b/19, 285a/06, 285b/20, 286a/11, 286b/01, 286b/08, 286b/09, 286b/10, 286b/10, 286b/13, 286b/20, 287b/11, 287b/17, 288a/12, 288b/13, 292a/08, 292b/21, 294b/12, 295b/03, 297b/07, 297b/17, 298a/01, 298a/02, 298b/02, 298b/03, 298b/10, 299a/08, 299b/18, 300b/04, 300b/18, 301b/05, 302b/16, 302b/19, 302b/20, 302b/21, 303a/06, 303a/10, 303a/16, 303a/19, 303a/21, 303b/01, 303b/03, 303b/15, 303b/15, 303b/17, 303b/18, 304a/16, 304b/06, 304b/17, 304b/18, 304b/20, 305b/03, 306a/03, 306a/04, 306a/05, 306a/08, 306a/11, 306a/11, 306a/12, 306a/13, 306a/17, 307a/02, 307a/05, 307b/04, 307b/12, 307b/14, 308b/12, 308b/13, 309a/12, 309b/10, 310a/10, 310a/12, 310b/01, 310b/04, 310b/17, 310b/20, 311a/06, 311a/16, 311a/18, 311b/03, 311b/13, 311b/16, 312b/04, 312b/11, 315b/04, 316a/01, 316a/02, 316a/02, 316a/04, 316a/06, 316a/06, 316a/07, 316a/07, 316a/10, 317a/02, 317a/11, 317a/11, 317a/13, 317a/13, 317a/16, 317a/18, 317a/19, 318a/02, 318b/07, 318b/12, 318b/13, 318b/17, 329a/11
Ḫ.+nıŋ (Pād-şāh-ı Ḫusrav) 312b/07
Ḫ.+nıŋ (Şahan-şāh-ı Ḫusrav) 309a/13
Ḫ. turur 269a/05, 311a/14
Ḫ. u Şīrīn 302b/18
Ḫ. üçün 298a/12
[=630]

Ḫusrav III Mahuy (**Māhūy**)'un emri ile Yezdigerd (**Yezdigerd III**)'i öldüren değirmenci.
Ḫ. érdi 327b/19
[=1]

Ḫusrav Pād-şāh k.a. Bk. **Ḫusrav II**
Ḫ. 286b/03, 286b/18, 293b/11, 302b/12
Ḫ.+ġa 282b/10, 292b/14
Ḫ.+nıŋ 302b/10, 317b/08, 319b/05
[=9]

Ḫusrav Parvīz k.a. Bk. **Ḫusrav II**
Ḫ.+dın 266b/11
[=1]

Ḫusravā (Ünlem) Ey Hüsrev. Bk. **Ḫusrav II**
Ḫ. 307a/04, 316a/13
[=2]

Ḫusrav-ı Fīrūz Erdeşir (**Ardaşīr VII**) döneminde kumandan. Krş. **Pahlavān-ı Ḫusrav-ı Fīrūz**
Ḫ. 319a/03, 319a/12, 319a/17, 319a/20, 319a/20, 319b/02, 319b/06
Ḫ.+ġa 319a/02, 319a/08, 319a/13, 319a/14, 319b/01
Ḫ.+nı 319a/19, 320a/15, 320a/17, 320a/18
Ḫ.+nı (Pahlavān-ı Ḫusrav-ı Fīrūz) 318b/19
[=17]

ḫuṣūṣan Ar. Bilhassa, özellikle.
ḫ. 156b/04, 286b/19

ḫ. ki 293a/08
[=3]

hūş Far. Akıl, şuur, bilinç.
h. 86a/07
h. (ʿaḳl hūş ket-) 68b/16
h. başıdın ket- Akıl başından gitmek. 28a/04, 60a/03, 151b/18, 202b/16
h. başlarıdın ket- 39a/06, 101b/08
h.+ı (ʿaḳl u hūşı ziyāde bol-) 209b/06
h.+ı (ʿaḳlı hūşı) 317b/08
h.+ı başıdın ket- 169a/10
h.+ıġa kel- Aklına gelmek (Ayılmak, kendine gelmek, aklı başına gelmek). 18a/09, 21a/01, 28a/04, 28a/10, 60a/11
h.+ınıŋ ḳulaġı bile sözlerni éşit- Aklının kulağı ile sözleri işitmek (Can kulağıyla dinlemek). 292b/09
h.+ınıŋ ḳulaḳlarını sal- Aklının kulaklarını salmak (Can kulağıyla dinlemek). 98a/18
h.+ıŋ (ʿaḳl hūşıŋ ket-) 60b/03
h.+larıdın két- Akıllarından gitmek (Kendinden geçmek, bayılmak). 318a/14
h.+larıġa kel- 62b/16
h.+nı (ʿaḳl hūş) 120a/19
h. tut- 57b/04
h. u dānış 225a/21
h.+umnı (ʿaḳl u hūşumnı al-) 112b/20
h.+uŋ bile 43a/16, 323a/07
h.+uŋ bile (ʿaḳl u hūş) 272b/15
h.+uŋ bile bol- Aklın ile olmak (Akıllıca hareket etmek, aklını başına toplamak). 34a/03, 72b/04, 72b/08, 91a/03, 149a/05
h.+uŋġa kel- 51a/05, 170a/14, 257a/18
h.+uŋlar bile bol- 279a/19
h.+uŋnı (ʿaḳl hūşuŋnı al-) 271b/05
h.+uŋnıŋ ḳulaġı bile éşit- 80a/14
h.+uŋnıŋ ḳulaġını sal- 26b/14, 83b/08, 84a/20
[=42]

ḫūş < Far. *ḫoş* Hoş, beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren, iyi, güzel.
ḫ. 60b/04, 64a/06, 98b/17, 131b/18, 138b/09, 200b/04, 259b/02
ḫ. (köŋli ḫūş bol-) 61a/16, 64b/01, 119b/19, 195a/08
ḫ. (köŋliġa ḫūş kel-) 90b/16
ḫ. (köŋlige ḫūş kel-) 5b/02, 65b/20, 75a/19, 118a/10, 119b/08, 137b/05, 162a/03, 301a/08
ḫ. (köŋlini ḫūş ḳıl-) 33b/05, 37b/07, 139a/15, 182a/17, 249a/19
ḫ. (köŋliŋni ḫūş ḳıl-) 44a/06
ḫ. (köŋlüm ḫūş bol-) 176b/03
ḫ. (köŋlüm ḫūş tur-) 123a/04
ḫ. (köŋlümni ḫūş ḳıl-) 76a/12, 112b/18, 269b/07, 295b/16
ḫ. (köŋlümüzni ḫūş ḳıl-) 43a/05
ḫ. (köŋlümüzni ḫūş tut-) 154a/12
ḫ. (köŋlüŋ ḫūş bol-) 5b/07, 51a/01
ḫ. (köŋlüŋge ḫūş kel-) 261b/04
ḫ. (köŋlüŋni ḫūş ḳıl-) 149a/10, 238b/14
ḫ. (köŋlüŋni ḫūş tut-) 36b/09, 45b/03, 142a/20, 323a/07
ḫ. (köŋlüŋüzlerni ḫūş ḳıl-) 120b/08, 182b/04
ḫ. (köŋüllerini ḫūş ḳıl-) 38a/08
ḫ. (özige ḫūş kel-) 5b/17
ḫ. (ʿumrı ḫūş kéç-) 252a/13
ḫ. (ʿumrını ḫūş kéçür-) 41a/03, 112b/09
ḫ. bol- Hoş olmak (Hoş, iyi, güzel, doğru, uygun olmak). 40a/02, 136a/10, 136b/03, 142b/15, 147a/18, 155a/01, 155a/13, 185b/04, 251a/10, 281a/18, 306b/02
ḫ. kel- Hoş gelmek (Yapılan, olan bir şey birinin hoşuna gitmek; güzel, iyi, uygun görünmek). 64b/04, 65b/12, 75a/18, 87b/08, 95b/09, 112a/07, 169b/15, 210b/14, 211a/02, 225b/15, 246a/14, 267a/08, 272a/10, 282b/02, 319b/17, 329a/15
ḫ. kör- Hoş görmek (Güzel, doğru veya uygun bulmak). 55b/06, 129a/10, 142a/21

ḫ. u ḫurram 188b/20
ḫ. u ḫurramlıḳ 142b/17
[=82]
ḫūş-āvāz < Far. *ḫoş-āvāz* Güzel sesli; güzel ses.
ḫ. 97a/01, 174b/15, 184b/03, 198a/17
ḫ. (naḳşıçı-ı ḫūş-āvāz) 166b/02
ḫ. bile 307a/03
ḫ. érdi 65a/03, 166a/21
[=8]
ḫūş-āvāzlıḳ Güzel seslilik, güzel sesli olma durumu.
ḫ. bile 306b/10
[=1]
ḫūş-būy < Far. *ḫoş-būy* Güzel kokulu.
ḫ. 249a/13, 305b/06
ḫ. bol- 170a/01
ḫ. ḳıl- 57b/12
ḫ. turur 205b/15
[=5]
ḫūş-būylıḳ Bk. **ḫūş-būyluḳ**
ḫ.+ıdın (ḫūş-būyluġıdın) 328a/19
[=1]
ḫūş-būyluḳ Güzel kokululuk, güzel kokulu olma durumu. Krş. **ḫūş-būylıḳ**
ḫ. 221b/03
ḫ.+nı 303a/19
[=2]
Hūş Dīv Ercast (**Arcāst**)'ın ordusunda pehlivan.
H. 16b/16
[=1]
Hūşeng k.a. Bk. **Hūşeng Pād-şāh**
H. 60b/09, 302a/04, 315a/04
[=3]
Hūşeng Pād-şāh Metnimize göre üçüncü İran (**Īrān**) hükümdarı. Siyamek'in oğlu, Keyumers (**Keyūmarṣ**)'in torunu ve Tehmurs (**Ṭahmūrṣ**)'un babası. Krş. **Hūşeng**
H. 48a/18, 165a/04
H.+dın 43b/01
H.+nıŋ 48a/18, 166b/18, 213b/03, 302a/17
[=7]
ḫūş-ḥāl < Far. *ḫoş-ḥāl* Memnun, mutlu, sevinçli.
ḫ. 6a/16, 37a/13, 63b/15, 102b/12, 116b/11, 156a/09, 245a/02, 245b/16, 249a/03, 294b/21, 298b/06
ḫ. (köŋli ḫūş-ḥāl bol-) 71b/18, 75b/19, 133b/18, 144a/17, 205a/01, 248b/08
ḫ. (köŋlide ḫūş-ḥāl bol-) 290b/04
ḫ. (köŋlini ḫūş-ḥāl ḳıl-) 45b/09, 104b/07, 180a/06, 298b/02
ḫ. (köŋlüm ḫūş-ḥāl bol-) 47a/07, 128b/12, 226a/21
ḫ. (köŋlümni ḫūş-ḥāl ḳıl-) 37b/04, 46b/10
ḫ. (köŋlüŋ ḫūş-ḥāl bol-) 45a/01, 87b/15, 243a/15
ḫ. (köŋlüŋlerni ḫūş-ḥāl ḳıl-) 117a/01
ḫ. (köŋlüŋüzler ḫūş-ḥāl bol-) 182b/09
ḫ. (köŋlüŋüzlerni ḫūş-ḥāl ḳıl-) 145b/14
ḫ. (rūḥımnı ḫūş-ḥāl ḳıl-) 28b/12
ḫ. (rūḥını ḫūş-ḥāl ḳıl-) 28b/16, 35b/14
ḫ. bol- Hoş hâl olmak (Memnun olmak, hoşnut olmak, sevinmek, mutlu olmak). 11a/10, 13b/10, 25a/13, 30a/05, 35b/16, 37b/05, 45a/05, 46a/14, 52b/01, 64b/08, 65a/05, 67b/03, 71a/20, 74b/05, 75b/03, 82b/02, 82b/12, 85a/12, 85b/05, 86a/03, 87a/05, 87a/09, 90a/20, 90b/10, 94a/09, 95a/15, 107a/16, 107b/02, 108b/04, 111a/16, 112b/08, 115a/20, 116b/09, 116b/12, 117a/19, 117b/03, 118a/20, 121a/04, 124a/01, 128a/01, 129b/13, 132b/06, 134a/10, 135a/15, 135b/12, 135b/12, 140a/04, 140b/14, 144a/04, 146a/18, 147a/20, 154b/20, 155b/21, 156a/01, 157a/01, 157b/13, 166a/13, 166a/15, 166a/18, 169a/15, 169a/15, 178b/03, 181b/01, 181b/16, 186a/02, 187a/02, 189a/06, 189a/12, 198a/09, 200a/10, 205a/12, 207a/19, 212a/12, 212a/13,

213a/05, 217a/04, 217b/09, 220a/18, 221a/16, 226b/07, 227a/13, 227b/11, 227b/13, 227b/13, 230b/16, 232a/17, 233a/20, 237a/21, 240a/18, 243a/02, 247a/20, 247a/21, 248a/06, 248a/15, 248b/09, 252a/08, 254a/11, 254b/15, 255a/12, 256b/05, 259b/15, 261a/13, 261a/14, 261b/06, 271b/16, 272b/06, 274b/01, 279a/16, 284a/03, 296a/13, 302a/11, 302a/14, 305a/07, 307a/08, 313a/13, 315b/18, 319b/02, 326a/08, 332b/15

ḫ.+dur biz 265b/06

ḫ.+dur men 148a/12, 156a/09

ḫ. érdi 27b/03

ḫ. érdiler 41b/16, 198a/19, 301a/19

ḫ. érdim 187b/08

ḫ. ḫurram 46a/19, 50b/09, 94a/17

ḫ. ḫurram bol- 187b/21

ḫ. ḳal- 81a/20, 313a/02

ḫ. ḳıl- Memnun etmek. 132a/02, 132a/03, 235a/13, 258a/15

ḫ. turur biz 64b/05, 217a/05

ḫ. turur men 296a/06

ḫ. tururlar 43a/04, 129b/16, 130a/05

ḫ. tut- 130b/01

ḫ. u ḫurram Hoş ve hürrem (Memnun ve sevinçli). 12a/03, 35a/03, 37a/10, 39b/09, 50b/20, 61b/07, 64a/01, 94a/14, 124a/10, 147a/08, 156b/17, 157a/19, 157b/15, 158a/10, 160b/05, 163a/19, 166a/15, 171a/08, 175a/04, 196a/17, 204b/12, 206b/08, 225a/20, 232a/12, 270b/19, 296a/11, 302a/16, 302b/16

ḫ. u ḫurram bol- 2a/16, 4a/06, 6a/11, 7a/06, 8a/17, 8a/21, 8b/09, 9b/02, 17a/03, 19b/16, 37b/08, 39b/01, 40a/09, 40a/15, 58a/09, 58a/18, 66a/01, 72a/14, 73a/18, 77b/13, 78a/05, 82a/13, 85b/05, 86b/06, 89b/17, 126b/11, 133b/11, 136a/16, 140a/18, 146a/12, 149a/14, 149b/05, 158a/08, 158a/15, 160a/06, 175b/07, 177a/10, 178a/04, 190a/20, 191a/15, 192a/15, 198a/12, 200b/04, 202b/19, 282b/17, 295b/04, 299b/04, 300a/13, 305a/17

ḫ. u ḫurram boluş- 8a/16

ḫ. u ḫurramlıḳ 41a/02, 117a/02 [=260]

ḫūş-ḥāllıġ Bk. **ḫūş-ḥāllıḳ**

ḫ. bile 56a/20

ḫ.+dın 173a/15

ḫ. ḳıl- 31a/19, 305a/03

ḫ. naḳārasın ur- Sevinç davulunu çalmak, sevinç gösterisinde bulunmak. 22a/18 [=5]

ḫūş-ḥāllıḳ Memnuniyet, sevinç. Krş. **ḫūş-ḥāllıġ**

ḫ. 74a/13, 119b/03, 155b/21, 248b/12

ḫ. bile Hoş hâllikle (Memnuniyetle, sevinçle). 46b/12, 51a/04, 94a/03, 133a/15, 152a/15, 152a/21, 161b/05, 169a/08, 171a/10, 173a/14, 173a/18, 186a/14, 192b/14, 243b/08, 248b/12, 307b/08, 323a/12

ḫ. bol- 157a/20, 213a/05

ḫ.+da 166a/14

ḫ.+da (ʿumruŋ ḫūş-ḥāllıḳda bol-) 41a/06

ḫ.+da öt- Hoş hâllikte geçmek (Sevinç ve huzur içinde yaşamak). 130a/03

ḫ.+dın 12a/03, 21b/15, 22a/19, 96b/01, 102b/12, 139b/08, 142b/07, 155b/09, 162a/06, 168b/14, 179a/11, 179a/12, 180b/07, 192a/10, 198a/15, 220a/08, 227b/09, 231a/11, 245b/05, 286b/05, 324a/13

ḫ.+ġa 179b/21

ḫ.+ı (ḫūş-ḥāllıġı) 178a/06, 200b/08

ḫ.+ıdın (ḫūş-ḥāllıġıdın) 8b/13, 13a/09, 290a/19

ḫ.+ıŋda (ḫūş-ḥāllıġıŋda) 61b/08

ḫ. ḳıl- Hoş hâllik kılmak (Sevinç, memnuniyet ve huzur içinde yaşamak; bu şekilde vakit

geçirmek). 2b/06, 2b/11, 3b/07, 5a/05, 27b/15, 40a/11, 45b/05, 47b/20, 64b/01, 112b/13, 120b/11, 124a/19, 140a/17, 149b/17, 157a/05, 157b/21, 158a/06, 158a/08, 175a/04, 180a/15, 184b/05, 206a/01, 219b/15, 246b/04, 249a/18, 301a/21
ḫ.+lar ḳıl- 149a/01
ḫ.+nı 33b/05, 77a/05, 129a/12
ḫ.+nıŋ közini tik- Hoş hâlliğin gözünü dikmek (Memnuniyet ve sevincin önünde engel teşkil etmek). 153b/05
[=85]

ḫūş-ḥālraḳ Daha memnun, daha sevinçli.
ḫ. (köŋli ḫūş-ḥālraḳ bol-) 248a/21
[=1]

ḫūş-ḫaṭ < Far. *ḫoş-ḫaṭ* Güzel yazı yazan, yazısı güzel olan.
ḫ. 127a/16
ḫ. bol- 127a/14
[=2]

ḫūş-havā < Far. *ḫoş-havā* Hoş havalı, temiz havalı (yer).
ḫ. 161b/17
ḫ. érdi 263b/16
[=2]

ḫūş-ḫūy < Far. *ḫoş-ḫūy* Güzel huylu, huyu güzel.
ḫ. 8a/13, 64a/07, 71b/10, 77b/18, 83a/14, 117a/08, 151a/01, 212a/01, 232b/10, 318a/05
ḫ. (gül-rūy u ḫūş-ḫūy) 301a/08
ḫ. (ḫūş-rūy u ḫūş-ḫūy) 225b/21
ḫ. (nāzuk u ḫūş-ḫūy) 1b/08
ḫ. bol- 217a/07, 220a/06, 226b/06, 229b/03, 237a/10
ḫ. érdi 5a/13, 8b/15
ḫ. turur 157b/05
[=21]

ḫūş-ḫūyluḳ Güzel huyluluk, güzel huylu olma durumu.
ḫ. bile 182b/03
ḫ.+ıġa (ḫūş-ḫūyluġıġa) 157b/19, 168a/08
ḫ.+ını (ḫūş-ḫūyluġını) 83a/15
ḫ. ḳıl- 261b/10
ḫ.+uŋnı (ḫūş-ḫūyluġuŋnı) 152b/08
[=6]

ḫūşlaş- Vedalaşmak.
ḫ.-ıp 58b/17, 190b/05, 192b/08, 227b/06, 250a/17, 263a/05, 279a/14, 289a/01
ḫ.-tı 282b/15
ḫ.-tılar 261b/18
[=10]

hūşlıḳ < *hūşlıġ* Akıllı.
h. (ʿaḳl u hūşlıḳ) 3b/16
[=1]

ḫūşluḳ Hoşnutluk.
ḫ. bile 229b/04
ḫ. bile bol- 315a/18
ḫ.+da érdiler 128a/14
ḫ.+ını (ḫūşluġını) 128b/15
ḫ. ḳıl- 180b/03
ḫ.+uŋlar (ḫūşluġuŋlar) 97b/10
[=6]

ḫūşnūd < Far. *ḫoşnūd* Hoşnut, memnun.
ḫ. bol- 145b/02
[=1]

ḫūş-raftār < Far. *ḫoş-raftār* Yürüyüşü güzel olan.
ḫ. 308b/05
[=1]

ḫūş-rūy < Far. *ḫoş-rūy* Güzel yüzlü.
ḫ. 64a/06, 71b/10, 81a/20, 83a/14, 212a/01, 232b/10
ḫ. érdi 65a/15
ḫ. u ḫūş-ḫūy 225b/21
[=8]

ḫūş-ṭabʿ < Far. *ḫoş-ṭabʿ* Güzel huylu.
ḫ. érdiler 165a/06
[=1]

ḫūş-vadāʿ < Far. *ḫoş-vadāʿ* Güzel veda, hoş uğurlama.
ḫ. ḳıl- 190b/04
[=1]

ḫūş-vaḳt Far. Memnun, keyifli.
ḫ. bol- 176b/03
[=1]

huşyār Bk. **hūşyār**
h. 181b/08
h. bol- 36a/12, 265a/10
h. érdi 177b/04, 178a/17
h. turur (ʿāḳıl u huşyār) 61a/10
[=6]

hūşyār Far. Uyanık, gözü açık, ayık; akıllı. Krş. **huşyār**
h. (ʿāḳıl u hūşyār) 97a/04
h. (ʿāḳıl u hūşyār bol-) 101b/03
h. (ʿāḳıl u hūşyār u dānışmand) 83a/19
h. bol- Uyanık olmak. 133a/20, 134b/15, 220a/05
h. u ʿāḳıl 86b/14
h. u ʿāḳıl bol- 212a/04
[=8]

Huşyār Yezdigerd (**Yezdigerd I**) döneminde yaşamış bilge müneccim.
H. 146a/09
[=1]

huşyārlıḳ Bk. **hūşyārlıḳ**
h. ḳıl- 219b/14
[=1]

hūşyārlıḳ Uyanıklık; akıllılık. Krş. **huşyārlıḳ**
h.+da 105b/19
[=1]

ḫūy Far. Huy, yaratılış, mizaç; karakter; alışkanlık.
ḫ. 144b/07, 145a/13, 217b/11, 217b/14, 217b/16, 230a/01, 230a/02, 326b/06
ḫ. (bad-ḫūy) 249b/13
ḫ. (dīv-ḫūy) 304a/08
ḫ. (duruşt-ḫūy bol-) 230a/05
ḫ. (ḫūş-ḫūy) 1b/08, 5a/13, 8a/13, 8b/15, 64a/07, 71b/10, 77b/18, 83a/14, 117a/08, 151a/01, 157b/05, 212a/01, 217a/07, 220a/06, 225b/21, 226b/06, 229b/03, 232b/10, 237a/10, 301a/08, 318a/05
ḫ. (yaman ḫūy) 80a/18, 170b/18, 217b/11
ḫ. (yaman ḫūy ḳıl-) 106a/14
ḫ. bol- 149a/13
ḫ.+da 153b/12
ḫ.+ġa (yaḫşı ḫūy) 218a/05
ḫ.+ı 150b/10, 150b/11, 218a/05, 220b/10, 220b/10
ḫ.+ı érdi 150b/11
ḫ.+ı tar Huyu dar (Anlayışsız). 243b/15
ḫ.+ıdın (yaḫşı ḫūy) 1b/08
ḫ.+ını al- Huyunu almak (Bir kimseye benzemek, onun gibi olmak). 146a/14, 146a/14
ḫ. ḳıl- Huy yapmak (Huy edinmek). 168b/06
ḫ.+lar (yaḫşı ḫūylar ḳıl-) 44b/08
ḫ.+lar ḳıl- 154a/18
ḫ.+larını (yaḫşı ḫūy) 249b/14
ḫ.+larını (yaman ḫūylarını ḳıl-) 312a/01
ḫ.+larıŋ (yaḫşı ḫūy) 110a/08
ḫ.+nı (tar ḫūy) 243b/16
ḫ.+nı (yaman ḫūy) 149a/13
ḫ.+umdur 106a/16
ḫ.+uŋ 300b/07
ḫ.+uŋ (yaman ḫūy) 151b/12
ḫ.+uŋdın (yaman ḫūy) 60b/16
[=61]

ḫūyluḳ 1. Huyluluk, huylu olma durumu.
ḫ. (yaḫşı ḫūyluḳ) 217b/02
ḫ.+da (yaman ḫūyluḳ) 41a/17
ḫ.+ġıdın (yaḫşı ḫūyluḳ) 234a/09
[=3]
2. < *ḫūyluġ* Huylu.
ḫ. (böri ḫūyluḳ) 285a/15
ḫ. (dīv ḫūyluḳ) 251a/09
ḫ. (duruşt ḫūyluḳ bol-) 297b/18
ḫ. (pād-şāh ḫūyluḳ) 169a/06, 169a/17
ḫ. (şīr ḫūyluḳ) 11a/17, 52a/02, 59a/01, 93b/18
ḫ. (yaḫşı ḫūyluḳ) 27b/03
ḫ. (yaman ḫūyluḳ) 218a/02
ḫ. érdi (yaman ḫūyluḳ) 151a/11
ḫ. érdiŋ (yaḫşı ḫūyluḳ) 64a/18
ḫ. turur (yaḫşı ḫūyluḳ) 80a/19
[=14]

Ḫuzāʿa İskender döneminde Mekke (**Mekke**)'nin ileri gelenlerinden olan zalim kişi.
Ḫ. 90b/04
Ḫ.+nıŋ 90b/05
Ḫ. ṭāyıfası 90b/07
Ḫ. turur 90b/02
[=4]

Ḫūzbān Ardaşīr Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri.
Ḫ. 131b/20

[=1]

Ḫūzıyān İran (**Īrān**)'da bir yerleşim yeri.

Ḫ. ıḳlīmı 138b/08

[=1]

Ḫūzyān İran (**Īrān**)'da bir şehir.

Ḫ. ıḳlīmı 143a/13

[=1]

ḥükm < Ar. *ḥukm* Hüküm, karar, yargı; emir, buyruk.

ḥ. farmān 3b/03

ḥ.+i 64a/03, 271a/15

ḥ.+ler ḳıl- 217a/02

[=4]

hünerlik < *hünerlig* Hünerli, hüner sahibi.

h. 60b/17

[=1]

hünermendlik Hünerlilik, hünerli olma durumu.

h. 273a/03

h.+i (hünermendligi) 7a/11

[=2]

hür- Üflemek.

h.-(!) 103a/01

h.-gey 103a/01

[=2]

I

ʿıbādat < Ar. *ʿibādat* İbadet, tapma, dinî buyrukları yerine getirme.
ʿı. 27a/07
ʿı.+ġa 14a/12, 29a/20
ʿı. ḳıl- İbadet etmek. 8a/08, 13b/08, 14a/19, 14a/19, 25a/12, 25b/04, 25b/18, 26a/01, 31a/09, 31a/11, 102b/17, 110b/01, 124b/03, 128b/06, 150b/04, 174a/10, 179b/06, 182a/13, 192b/15, 193b/18, 193b/19, 219b/15, 219b/16, 228a/10, 228b/04, 242b/05, 275a/13, 275b/14, 315a/01
ʿı.+nı 216b/18
[=33]

ʿıbādat-gāh < Far. *ʿibādat-gāh* İbadet edilen yer, mabet, tapınak.
ʿı. 15a/01
ʿı.+ġa 31b/03
[=2]

ʿıbārat < Ar. *ʿibārat* İbare, bir düşünceyi anlatan bir veya birkaç cümlelik söz dizisi.
ʿı.+ı 216b/03
[=1]

Ibrāhīm Hz. İbrahim; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ın ortak bir şekilde kabul ettiği büyük peygamber. Krş. **Ḥażrat-ı Ibrāhīm Payġambar**
I. (Ḥażrat-ı Ibrāhīm Payġambar) 88a/13
I. ʿalayhı's-salām 90a/14, 90a/18
[=3]

Ibrāhīm Sulṭān Kişi adı. (??) Krş. **Barāhım**
I. 333a/18
[=1]

Ibrāhīm Zarduhuşt k.a. Bk. **Zarduhuşt**
I. 15b/02
[=1]

ʿıbrat < Ar. *ʿibrat* İbret, bir olay veya durumdan çıkarılan ders, uyarıcı sonuç.
ʿı. al- 80a/05
[=1]

ıbtıdā < Ar. *ibtidā'* İptida, başlangıç.
ı.+sı 176b/05
[=1]

ıdaraş- Dört bir tarafa dağılmak; koşuşmak, koşturmak. Krş. **ıdraş-**
ı.-ıp 263b/21
ı.-ıp bar- 114a/03, 114a/04
[=3]

ıdla- Koklamak. Krş. **yıdla-**
ı.-dı 215b/06, 312b/16
ı.-p 66b/17
ı.-sa 166b/09
[=4]

ıdrāk < Ar. *idrāk* İdrak, anlama yeteneği.
ı. 60b/17
[=1]

ıdrāklıġ İdrakli, anlayışlı.
ı. (ʿaḳl u ıdrāklıġ bol-) 132a/14
[=1]

ıdraş- Bk. **ıdaraş-**
ı.-ıp 263a/07
[=1]

ıdraştur- Dört bir tarafa dağıtmak; koşturmak.
ı.-up 36a/03, 173b/12
[=2]

ıfar < *ıpar* Asya dağlarında yaşayan bir tür erkek ceylanın karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde, misk. Krş. **ıpar, yıpar**
ı. 33b/07, 64b/09, 80b/07, 109a/11, 150b/01, 174a/02, 175b/06, 176b/16, 203a/05, 214a/18, 279a/20, 284b/06, 325b/14
ı. bile 91b/01, 279a/21
ı. dék 21a/07, 62b/16, 83a/10, 86a/18, 98b/17, 117b/10, 163b/07, 169a/12
ı.+lar saç- 83a/07
ı. u ʿanbar 39b/14, 58b/05, 62a/14, 68a/11, 72b/18, 106b/02, 191b/18, 238a/17, 317a/07, 328a/19
ı. u ʿanbar saç- 40a/07, 68a/02, 157a/07, 214b/08
ı. u ʿanbar u zaʿfar saç- 190b/12
ı. u ʿanbarlar 181b/19
ı. u kāfūr 318b/15, 331a/08

ı. u zaʿfar 83a/04, 180b/01, 249a/16, 303a/18
ı. u zaʿfarān 184a/07, 302a/10, 303a/20, 304a/20
[=50]
ıfarlıḳ < *ıparlıġ* Misk sahibi, göbeğinde misk denen madde bulunan (geyik).
ı. 176b/16
[=1]
ıflās < Ar. *iflās* Alçak.
ı. 327b/18, 327b/21
[=2]
ıġla- Bk. **yıġla-**
ı.-p 238a/07
[=1]
ıḫtımāl < Ar. *iḫtimāl* İhtimal, olasılık.
ı. ḳıl- 1b/03
[=1]
ıḫtıyāc < Ar. *iḫtiyāc* İhtiyaç, gereksinim.
ı.+ıŋ bol- 328a/07
ı.+ıŋ tüş- 97a/19
[=2]
ıḫtıyār < Ar. *iḫtiyār* İrade, seçme, seçim.
ı. 247b/04
ı. ḳıl- 64a/04, 122a/01, 247a/16
[=4]
ıḳlīm < Ar. *iḳlīm* İklim, ülke, diyar.
ı. 67a/08, 75a/18, 291a/08
ı. (şahar u ıḳlīm) 57b/16
ı. (yeti ıḳlīm) 124b/11
ı. (yeti ıḳlīm pād-şāhı) 80b/01, 97a/15, 224a/18, 227b/02
ı. (yeti ıḳlīm pād-şāhlıġı) 124b/18
ı.+da 9a/16, 146a/16, 186a/04, 290a/01, 314a/13
ı.+daġı (yeti ıḳlīm) 91a/18
ı.+dın 76a/07, 127a/06, 132b/08, 146a/20, 224a/07, 306a/10, 308a/15
ı.+dın (şahar u ıḳlīm) 179b/21
ı.+ġa 7a/03, 10a/12, 14b/16, 81a/08, 140b/16, 143a/05, 203b/18, 289a/08, 291a/04, 312a/07
ı.+ġa (yeti ıḳlīm) 126b/17, 146a/11
ı.+ı (Hındıstānnıŋ ıḳlīmı) 185b/02
ı.+ıda (Hındī ıḳlīmı) 185a/07
ı.+ıda (Īrānnıŋ ıḳlīmı) 42b/05
ı.+ıda (Rūm ıḳlīmı) 7a/03
ı.+ıda (Şām ıḳlīmı) 143a/16
ı.+ıġa (Hındıstān ıḳlīmı) 85b/12, 289b/05
ı.+ıġa (Ḫūzıyān ıḳlīmı) 138b/08
ı.+ıġa (Ḫūzyān ıḳlīmı) 143a/13
ı.+ını (Ḫurāsān ıḳlīmı) 180b/08
ı.+ını (Rūm ıḳlīmı) 8b/14, 205a/19
ı.+ınıŋ (Hındıstān ıḳlīmı) 87a/06
ı.+lar 157a/09, 294a/21, 302a/11, 320b/01
ı.+larda 151a/21
ı.+lardın 206a/04, 280a/04
ı.+larġa 156a/17
ı.+larġa (şahar u ıḳlīm) 82b/07
ı.+larıġa (Rūmnıŋ ıḳlīmları) 8b/14
ı.+larnı 145b/06, 224a/09
ı.+larnıŋ pād-şāhı 207b/06
ı.+nı 164a/11
ı.+nı (yeti ıḳlīm) 124b/10
ı.+nıŋ 79b/03, 91b/10, 109a/03, 110b/18, 276b/07, 298b/18
ı.+nıŋ (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhı) 85b/14, 90b/14, 98a/10, 225b/18
ı.+nıŋ (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġı) 121a/20, 122b/20, 124b/06, 127a/01, 145b/15
ı.+nıŋ (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını ber-) 128b/06
ı.+nıŋ (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıḳ tācını ber-) 204a/01
ı. pād-şāhı 208a/20
[=82]
ıḳrār < Ar. *iḳrār* İkrar, kabul etme, tasdik etme, tanıma.
ı. bol- Kabul etmek. 156a/08, 217a/09, 232a/01, 242a/18
ı. ḳıl- Kabul etmek. 40a/13, 42a/19, 54a/02
[=7]
ıl- Dikkate almak.
ı.-maydur 43b/11
i.-mesler 193a/20
[=2]
közige ıl- 43b/11
közlerige ıl- 193a/20
[=2]
ʿılāc < Ar. *ʿilāc* İlaç, em; deva, çare.
ʿı. 49b/05, 229a/21, 310b/10

ʿ**ı. ḳıl-** İlaç kılmak (İlaç hazırlamak; çare olmak, çare bulmak). 56a/12, 57a/11, 67a/13, 78b/10, 79b/15, 103b/09, 150a/01
[=10]
ılan Yılan; sürüngenlerden ince ve uzun hayvan. Krş. **yılan**
ı. çaḳ- Yılan sokmak. 201a/12, 201a/13, 201b/04, 201b/05, 201b/05, 201b/07
ı. dek tolġan- 187a/02, 240a/21, 246b/20, 250b/11
ı. dék tolġan- Yılan gibi dolanmak (Kıvranmak, çok üzülmek, çaresizlik içinde çırpınmak). 13b/19, 43a/01, 50a/12, 60b/15, 125a/02, 182a/05, 207b/10, 214b/05, 221b/16, 236b/19, 323a/09, 329b/12
ı.+dın 265b/19
ı.+ġa 237a/03
ı.+lar 98b/19
ı.+nı 68b/17, 68b/17, 68b/17
ı.+nı (töşükdin ılannı soġur-) 152a/08
ı.+nıŋ 9b/10, 55b/08, 98b/19, 215b/12
[=33]
ıldam Hızlı, çabuk, süratli, tez, acele; hızla, çabucak.
ı. 26a/03, 35a/03, 35b/20, 45b/11, 84a/06, 92b/02, 98b/05, 101b/09, 104b/01, 113b/13, 119b/20, 121a/01, 222a/06, 237b/19, 254a/19, 275b/04
ı. aṭġa min- 19a/15, 26a/03
ı. aṭıġa suvār bol- 159b/17
ı. érdi 98b/08
[=20]
ılġa- Seçmek; benzerleri içinde en iyisi, en elverişlisi kabul edip ayırmak; tercih etmek.
ı.-dı 3a/02, 7b/08, 7b/11, 13a/07, 15b/04, 15b/11, 18b/03, 18b/05, 31b/13, 36a/19, 39b/04, 66a/11, 75a/01, 76b/13, 86b/09, 89a/04, 89a/06, 92a/20, 96b/04, 100a/19, 102a/10, 102a/14, 106b/05, 116b/12, 120a/15, 124b/08, 135b/20, 136b/09, 140b/03, 142b/21, 146a/09, 146b/11, 147a/14, 147a/21, 153a/15, 163b/11, 172b/02, 173b/01, 177b/10, 188a/04, 193a/05, 195b/21, 199a/17, 206a/12, 207b/01, 207b/18, 211a/09, 211a/19, 224b/08, 225b/15, 226b/01, 226b/02, 233a/15, 235a/09, 241b/18, 245a/11, 246a/15, 247b/06, 247b/14, 247b/16, 253b/01, 254b/16, 260a/06, 267a/10, 273b/13, 273b/21, 275a/11, 282b/05, 283a/01, 285b/04, 287a/06, 296b/03, 301a/15, 307a/18, 309a/04, 309a/18, 309b/04
ı.-dı-ki 5b/11, 6a/13
ı.-dılar 2a/17, 46a/10, 153a/13, 153a/15, 175b/17, 177b/21, 192b/05, 307a/18, 312a/03, 324a/09
ı.-dım 62a/12, 139b/01, 227a/01, 227a/07, 248b/16, 253b/20, 308b/19
ı.-dıŋ 319b/07
ı.-duḳ 82a/20
ı.-ġalı 227a/01
ı.-ġan 5b/15, 6a/04, 13b/20, 15b/05, 251a/11
ı.-ġanımnı 227a/06
ı.-ġanıŋ 227a/05
ı.-ġay 226a/21
ı.-ġay men 147a/19
ı.-ġay sen 219b/16
ı.-ġıl 25a/16, 42a/10, 146a/16, 153a/10, 187b/20, 229a/11, 235b/08, 253b/21, 285b/03, 292a/08
ı.-ġıl dép 5b/17, 5b/17
ı.-maġay sen 226b/04
ı.-mas men 253b/21
ı.-ŋızlar 82a/05
ı.-p 15b/13, 38b/03, 38b/05, 65b/11, 66a/15, 127a/14, 147a/01, 147a/11, 177b/14, 184a/16, 207b/05, 219b/13, 223a/12, 226a/15, 226a/17, 247b/12, 274b/06, 296b/19
ı.-p sen 43b/07, 255a/02, 271b/03

ı.-pdur 6a/01, 6a/02, 82b/07, 257b/10, 263a/01
ı.-r biz 154b/16
ı.-rlar 85a/04, 154b/20
ı.-sa 129a/10, 145a/14, 157a/15
ı.-sam 233b/16
ı.-saŋ 11b/10, 147a/10, 228a/12
ı.-sun 184a/19
ı.-ylı 101b/03
[=162]
pād-şāhlıḳġa ılġa- 82a/20, 82b/07
şahan-şāhlıḳġa ılġa- 319b/07
[=3]
ılġan- Seçilmek; benzerleri içinde en iyisi, en elverişlisi kabul edilip ayrılmak.
ı.-aduġan 20b/04
ı.-ġan Seçilmiş (Üstün). 18a/01, 18b/07, 19a/13, 42a/15, 52b/16, 62a/03, 68a/12, 75a/12, 82a/08, 95a/01, 209a/08, 327a/01
ı.-ġanı 322b/07
[=14]
ılġat- Kendisini seçtirmek.
ı.-ur érdi 127a/08
[=1]
ılḳı Yılkı, at sürüsü.
ı. 162b/19
ı.+ġa 147a/10
ı.+larım 147a/09
ı.+larını 25a/14
ı.+mdın 182a/17
ı.+nı 4a/17, 102a/10
[=7]
ılḳıçı Yılkıcı, yılkı çobanı.
ı. 4a/14, 4a/16, 207a/03
ı.+ġa 102a/10
ı.+lar 113a/20, 172b/08
ı.+sınıŋ 4a/13
[=7]
ʿılm < Ar. *ʿilm* İlim, bilgi.
ʿı. 216b/13, 216b/13, 234a/13, 246b/07
ʿı. bile 180a/16
ʿı. dānış 216a/19
ʿı. hunar 146b/02
ʿı.+ı 216a/14
ʿı. u adab 64b/06, 71b/15, 71b/16, 129a/20, 135b/13, 146b/14, 146b/15, 180a/16, 200b/21, 246a/21
ʿı. u ḥikmet 216a/14
ʿı. u hunar 1b/09, 64b/15, 76a/01, 147a/05, 240a/09, 304b/10
[=25]
ılṭıfāt < Ar. *iltifāt* Bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, teveccüh.
ı. bol- İltifat olmak (Teveccüh buyurulmak). 240a/19
ı.+ıdın 311b/02
ı. ḳıl- İltifat etmek (Gönlünü alacak şekilde davranmak). 161b/20, 250b/05
[=4]
ıltız Kök, bitkilerin toprağın altında kalan kısmı; köken, soy, nesil.
ı.+dın érmiş biz 79b/18
ı.+ı bile 218a/02
ı.+ı ḳuru- Kökü kurumak (Soyu, nesli tükenmek). 56a/10
ı.+ıdın 76b/10
ı.+ıdın érdi 97b/07
ı.+ıdın yul- Kökünden koparmak (Nihayete erdirmek). 60b/01, 288b/09
ı.+ımdın yul- 27a/05
ı.+ımız üzül- Soyumuz kesilmek (Soyumuz tükenmek). 58a/04
ı.+ımızını yul- 79b/18
ı.+ını 97a/20
ı.+ını yerdin üz- 186b/01
ı.+ını yul- 40b/03, 267b/02
ı.+larımnı yul- 53b/01
ı.+larını yul- 272a/07
[=16]
Ilyās Guştasb (**Guştāsb**) ile savaşan Hazar (**Ḫazar**) hükümdarı, Mihras (**Mıhrās I**)'ın oğlu. Krş. **Ilyās Pād-şāh**
I. 11a/06, 11a/13, 11a/17, 11b/17, 11b/19, 11b/19, 13a/18
I.+dın 11a/18
I.+ġa 11a/12, 11b/14
I. ibn-i Mıhrās 11a/06
I.+nı 11b/01, 11b/18, 11b/20
I.+nıŋ 11a/02, 11a/12, 11a/14, 11b/20
[=18]

Ilyās Pād-şāh k.a. Bk. **Ilyās**
I. 11b/06, 11b/09, 11b/11, 12b/04
I. bile 11a/03
[=5]
īmān Ar. İman, Allah'a inanma.
ī. keltür- İman getirmek (İman etmek). 321a/08
ī.+nıŋ 321a/08
[=2]
ımtızāc < Ar. *imtizāc* İyi geçinme, uyuşma, anlaşma.
ı. 1b/07
[=1]
īn Far. (Zamir) Bu.
ī. 229b/03, 236a/07, 240a/17, 333a/18
[=4]
ınan- İnanmak, doğru olarak kabul etmek.
ı.-ur dép 51b/14
[=1]
ınsān < Ar. *insān* İnsan.
ı. ile (ḫālıḳu'l-ınsān) 1b/01
[=1]
ıntıhāyī < Ar. *intihāʾī* Son derece, pek çok, aşırı; sonsuz.
ı. 2b/08, 4b/17, 5a/13, 7a/11, 8a/03, 9a/01, 12a/05, 17b/10, 18b/18, 19b/08, 23b/09, 36a/05, 37a/13, 41b/17, 52a/20, 59a/04, 60b/18, 64b/13, 64b/15, 70b/08, 71a/05, 77a/11, 77b/14, 81a/15, 83b/10, 83b/17, 83b/20, 84a/01, 84a/06, 84a/11, 84a/14, 84b/04, 84b/13, 85a/17, 85a/18, 85b/04, 86a/03, 90b/05, 91a/02, 91b/11, 93a/06, 94b/11, 94b/15, 97a/17, 98b/01, 98b/17, 101b/05, 102a/11, 102b/06, 103b/05, 103b/06, 107a/16, 111b/09, 111b/14, 113b/16, 121a/19, 121b/10, 123b/09, 125b/08, 129b/05, 130b/16, 132a/17, 133a/10, 135b/17, 138b/11, 144a/19, 145a/02, 145b/20, 146a/14, 146a/15, 148b/18, 150a/11, 151a/11, 154b/10, 154b/11, 157b/03, 157b/05, 157b/12, 157b/12, 160a/09, 167b/08, 171b/05, 175a/12, 176a/13, 177a/07, 180b/15, 181a/21, 181b/04, 184a/10, 186a/07, 187a/01, 187a/09, 188b/16, 202b/11, 203a/11, 224b/16, 233a/08, 244b/14, 246b/19, 247a/20, 249b/17, 250a/01, 250a/07, 251a/09, 251a/17, 251a/18, 251b/09, 251b/15, 252a/05, 253b/05, 253b/06, 254a/03, 255b/05, 256a/12, 263b/16, 263b/17, 264b/20, 265a/16, 267a/05, 275b/10, 280b/13, 290a/09, 290b/04, 291b/12, 291b/14, 292b/05, 293a/01, 293a/03, 295a/10, 295b/18, 299b/12, 310a/13, 315b/16, 316b/14, 319a/09
[=135]
ıntıẓār < Ar. *intiẓār* Bekleme, bekleyiş.
ı. bol- Beklemek. 61b/11
[=1]
ıpar Bk. **ıfar**
ı. u zaʿfar 143a/11
[=1]
'Irāḳ Kuzeyde Türkiye ile sınırı bulunan, doğuda İran (**Īrān**), güneyde Suudi Arabistan ve Kuveyt, batıda Ürdün ve Suriye ile çevrili olan Orta Doğu ülkesi.
ʿ**Ī. şaharı** 78b/01, 203b/09
[=2]
Īrān Güneyde Basra Körfezi ve Umman Körfezi, kuzeyde ise Hazar (**Ḫazar**) denizi ile çevrili bulunan; Türkiye, Azerbaycan (**Āẕarbāyigān**), Ermenistan (**Armanıya**), Irak (**'Irāḳ**), Pakistan, Afganistan ve Türkmenistan ile kara sınırına sahip olan, Orta Doğu ile Orta Asya'nın yüksek düzlükleri arasında yer alan ülke. Krş. **Īrān-zamīn, Īrān-zemīn**
Ī. 7a/02, 34b/09, 36b/18, 78a/06, 82a/05, 109a/13, 124b/15, 124b/19, 128a/18, 138a/02, 151b/08, 157b/11, 182b/20, 195b/06, 197b/16, 198a/18, 200b/21, 212a/09, 231b/01,

247a/02, 258a/08, 280b/14, 281a/07, 292a/08, 292b/01, 292b/14, 296b/01, 320b/02
Ī. (şahar-ı Īrān) 41b/16
Ī.+da 13a/16, 49b/11, 141a/20, 141b/02, 154a/09, 157a/04, 189a/03, 191b/16, 192b/03, 192b/04, 222b/14, 224a/17, 266a/17, 284a/18, 317b/03, 325a/09
Ī.+dağı 3a/11
Ī. dék 190a/01
Ī.+dın 16b/04, 27a/12, 34b/14, 36b/06, 38a/02, 43b/11, 49b/14, 82a/03, 108a/14, 151b/21, 153a/11, 177b/02, 183a/10, 185b/08, 186b/02, 188a/14, 195b/06, 227a/01, 227b/21, 231b/11, 290b/16, 290b/19, 291b/09, 291b/19, 294b/14, 309a/06, 309a/16
Ī.+dın érdi 137b/18
Ī.+ġa 8b/04, 15b/01, 16b/07, 22b/12, 36b/06, 39b/04, 45b/06, 45b/08, 49b/13, 51a/09, 59a/18, 76b/06, 88b/16, 138b/14, 142b/11, 151b/03, 152a/17, 177a/12, 182b/19, 185a/02, 185a/17, 186a/08, 189a/01, 190a/01, 190a/13, 190b/07, 191b/01, 191b/02, 191b/07, 197b/15, 204b/02, 227a/08, 228b/13, 246a/12, 252b/20, 253a/21, 253b/14, 254a/05, 257b/09, 265a/18, 267a/06, 280a/04, 280a/16, 280b/19, 282b/14, 289a/14, 292a/02, 292a/21, 293a/18, 293a/19, 296a/09, 296b/14, 296b/15, 298a/03, 298a/05, 298b/19, 302a/01, 317b/21, 318b/21, 319b/03, 321a/11, raḍıya’llāhu ʿanh.(Ḥażrat-ı amıru’l @yy
Ī. ḫalḳı 157a/19
Ī. ıḳlīmı 205a/19
Ī.+larnıŋ 141a/13
Ī. leşkeri 13b/15, 22a/08, 29b/05, 37b/14, 37b/16, 37b/18, 55a/08, 99a/17, 99b/14, 99b/14, 198a/11, 320b/18, 323b/12
Ī. leşkeri pahlavānları 73a/20
Ī. mülki 326b/20
Ī.+nı 3a/12, 108a/13, 108a/14, 206a/18, 265a/18, 272a/20, 305a/09, 325b/06
Ī.+nı (şahar-ı Īrān) 308b/15
Ī.+nıŋ 3a/16, 12a/11, 12a/12, 12a/16, 13b/06, 15a/15, 15b/10, 16a/09, 16b/18, 23a/08, 26a/12, 39a/16, 62b/05, 77a/03, 80a/01, 128a/20, 141a/02, 144b/18, 152b/03, 152b/14, 178a/09, 179a/07, 190a/21, 198a/15, 199b/04, 210b/08, 213a/12, 224a/17, 226a/01, 230b/01, 251a/14, 254b/02, 257a/21, 270b/17, 312a/18, 315a/15
Ī.+nıŋ (pād-şāh-ı Īrān) 245b/05
Ī.+nıŋ ıḳlīmı 42b/05
Ī.+nıŋ ölkesi 25a/20
Ī.+nıŋ pād-şāhı 271b/14
Ī.+nıŋ pahlavānları 73a/13
Ī.+nıŋ şaharı 178a/19
Ī. ölkesi 74b/12, 77a/01, 151a/20, 309a/01
Ī. pād-şāh 27a/19
Ī. pād-şāhı 13b/01, 13b/01, 14b/17, 29b/20, 52b/11, 54a/01, 72b/04, 77a/02, 80b/16, 158a/14, 170a/10, 186a/07, 188a/19, 197b/14, 207a/20, 224b/02, 254a/02, 254a/05, 254a/06, 256b/16, 257a/09, 257a/20, 257b/07, 260b/16, 266b/06, 279b/12, 292b/08, 329a/21, 329b/18, 332b/04
Ī. pād-şāhları 47b/10, 63a/03
Ī. pahlavānları 31a/01
Ī. şaharı 3a/12, 3b/10, 7a/01, 12a/06, 12a/11, 13a/17, 13b/13, 14a/07, 15a/18, 16a/01, 16b/19, 29a/04, 29b/14, 37a/08, 40a/03, 40b/04, 43a/03, 46a/15, 49a/20, 49b/10, 49b/12, 70b/12, 74b/12, 75b/10, 75b/14, 77b/01, 79a/03, 80b/19, 81a/06, 84b/01, 85b/09, 93a/01, 108a/11, 113a/15, 113a/16, 121b/18, 137b/07, 137b/21, 137b/21, 139a/03, 139a/04, 139a/05, 139a/09, 139a/13,

140a/11, 140b/19, 141a/12, 141a/18, 150b/20, 152a/19, 155a/16, 155a/18, 155b/09, 177b/14, 178a/06, 178a/08, 178a/08, 178a/10, 181b/13, 183a/20, 186a/12, 186a/20, 186b/07, 187a/05, 187a/11, 188a/11, 189a/17, 190a/16, 190b/10, 191a/19, 196a/21, 196b/02, 198a/19, 198b/21, 199b/14, 200b/09, 206a/03, 206a/05, 211b/05, 223b/05, 224a/17, 227b/07, 228b/13, 240b/08, 251a/17, 276b/02, 282b/14, 289a/17, 291b/11, 292a/21, 294b/15, 296a/21, 304a/08, 311b/01, 313a/16
Ī. şaharı ṭerefi 14a/04
Ī. şaharınıŋ pād-şāhlıġı 327a/03
Ī. şaharınıŋ pahlavānları 75a/03
Ī. şaharları 13b/08, 16b/15, 25a/18, 40a/06, 44b/05, 78a/11, 83a/16, 88b/17, 157a/05, 209a/04, 253a/03, 323b/20
Ī. şaharlıġı 314a/20
Ī. ṭerefi 14a/06, 25a/20, 40a/06, 70b/07, 76b/06, 138b/06, 152a/18, 177a/16, 259a/21, 283a/02, 292a/20, 297a/19, 308b/16
Ī. ve Tūrān ve Çīn şaharları 83a/16
Ī. ve Tūrānnıŋ pād-şāhı 190a/14
[=370]

Īrānlıḳ < *Īrānlıġ* İranlı; İran (**Īrān**) halkından olan, İran'da yaşayan kimse; İran halkı.
Ī. 4a/02, 4a/10, 54b/08, 138b/13, 206a/13, 263b/12, 269a/15, 296a/18
Ī. bile 148b/02
Ī.+dın 22b/07, 27a/20, 34b/13, 38b/04, 138a/01, 141a/21, 141b/01, 154b/12, 224a/03, 226b/02, 253b/01, 254b/08, 256b/12, 324a/04
Ī.+ġa 15a/12, 54b/05, 152a/10, 198a/14, 251b/15, 324b/08
Ī.+lar 13b/16, 17b/01, 34b/10, 34b/19, 40a/06, 50b/14, 73b/02, 78a/08, 80b/14, 121a/03, 132b/20, 148b/01, 151a/03, 151b/04, 153a/04, 154b/14, 155b/18, 156a/01, 179a/20, 186b/05, 189b/14, 196b/08, 197b/06, 199b/16, 210a/21, 225b/05, 227b/08, 253a/07, 253b/02, 257b/16, 258b/07, 260a/02, 271a/09, 272a/09, 273b/17, 277a/19, 279b/05, 286b/18, 288a/06, 296b/01, 309a/20, 311b/18, 313a/01, 314b/01, 320a/20, 320b/04, 321a/03, 322a/01, 323b/05, 323b/07, 331a/19, 332a/05
Ī.+lar érdiler 189a/15
Ī.+larda 153a/20, 198a/02
Ī.+larda érür 188b/06
Ī.+lardın 14a/15, 18b/11, 22b/08, 29a/01, 62b/04, 89a/03, 140b/02, 152a/13, 152b/19, 196a/19, 203a/20, 277a/10, 280a/11, 298b/04, 312a/04, 324a/08, 324a/08, 324b/08, 324b/09
Ī.+lardındur men 328a/05
Ī.+larġa 55a/02, 151a/18, 152a/03, 154a/08, 156b/12, 178a/11, 206b/11, 208b/02, 321b/18
Ī.+larnı 55a/04, 195b/09, 253a/06, 257b/18, 258a/16, 288a/06, 299b/01, 320a/04
Ī.+larnıŋ 32a/13, 78a/03, 139a/10, 177a/17, 178a/15, 200a/21, 253b/03, 292a/02, 294b/18
Ī. mudur 27a/14
Ī.+nı 54b/09
Ī.+nıŋ 12b/15, 19a/09, 27a/15, 88b/06, 198a/05
Ī.+nıŋ pahlavānları 26b/04
[=139]

Īrān-zamīn y.a. Bk. **Īrān**
Ī.+da 178a/01
Ī.+dın 15a/11
Ī.+ġa 183a/06, 208b/21
Ī.+nıŋ 177b/16
Ī.+nıŋ ölkesi 206a/10
[=6]

Īrān-zemīn y.a. Bk. **Īrān**
Ī.+ge 22b/12
[=1]

ırġat- Sallamak, hareket ettirmek.
ı.-tı (başını ırġat-) 54a/01

[=1]
ʿ**Īsā** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
ʿ**Ī.** 282a/19, 302a/20, 302a/21
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā)** 282a/13, 302b/02
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ʿalayhı's-salām)** 212a/01, 212a/06, 214a/17, 282a/14, 282a/15, 282a/16, 282a/17, 282a/18, 314b/08
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam)** 214b/10
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhı's-salām)** 282a/08
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhıma's-salām**) 214b/09
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥ)** 302a/07
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥā)** 282a/07
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar)** 94a/09, 214a/01, 245a/16, 281a/15, 330a/13
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar alayhuma's-salām)** 202a/16
ʿ**Ī. dép** 282a/17, 302b/06
ʿ**Ī.+nı (Ḥażrat-ı ʿĪsā)** 302b/04
ʿ**Ī.+nıŋ** 213b/04
ʿ**Ī.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿĪsā)** 288b/02, 288b/03, 302b/05, 312a/10, 312a/10, 314b/11
ʿ**Ī. rūḥu'llāhnıŋ ḥaḳḳı** İsa Ruhullah'ın hakkı ("İsa'ya ant olsun ki, İsa hakkı için" anlamında yemin sözü). 138a/11
[=36]
ʿ**Īsā Masīḥ** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
ʿ**Ī.+nıŋ** 302a/09
[=1]
ʿ**Īsā Masīḥā** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
ʿ**Ī.+ġa** 288a/14
[=1]
ʿ**Īsā Payġambar** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿĪsā**
ʿ**Ī.** 106b/12, 214a/01, 302a/20, 302b/01
ʿ**Ī. (Ḥażrat-ı ʿʿUzayr Payġambar ve Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar alayhuma's-salām)** 202a/16
ʿ**Ī.+nıŋ** 87a/13, 95b/02, 95b/03, 142b/20, 211b/19
[=10]
Işfahān İran (**Īrān**)'ın dördüncü büyük şehri ve aynı adlı İsfahan Eyaleti'nin yönetim merkezi.
I. şaharı 80b/16, 82b/19, 111a/03, 203b/08
I. ṭerefi 82b/19
[=5]
Isfandıyār I Luhrasb (**Luhrāsb**)'ın torunu, Guştasb (**Guştāsb**) ile Ketayun (**Ketāyūn**)'un oğlu olan ve "tunç tenli" (**ḫola-ten**) nitelemesiyle anılan ünlü pehlivan. Behmen (**Bahman I**), Mihrnuş (**Mıhrnūş I**), Farbityus (**Farbıṭyūs**) ve Nuşadar (**Nūşādar**) adlarında dört oğlu olan İsfendiyar (**Isfandıyār I**), Rüstem (**Rustam I**) tarafından öldürülmüştür. Krş. **Ḫola-ten Isfandıyār, Isfandıyār-ı Ḫola-ten, Pahlavān-ı Isfandıyār, Şāh-zāda-ı Isfandıyār**
I. 14a/14, 14b/02, 16a/11, 16a/17, 18a/01, 18a/03, 20a/18, 20b/02, 20b/07, 20b/08, 20b/10, 21b/01, 21b/09, 21b/11, 21b/13, 21b/17, 22a/05, 23a/04, 23a/06, 23a/10, 23a/13, 23a/14, 23a/16, 23a/20, 23b/09, 23b/10, 23b/10, 23b/15, 23b/16, 23b/17, 23b/18, 23b/19, 24a/02, 24a/04, 24a/07, 24a/08, 24a/08, 24a/10, 24a/15, 24a/17, 24b/06, 24b/14, 25a/07, 25b/16, 27a/14, 27a/17, 27a/18, 27b/07, 27b/10, 27b/15, 28a/01, 28a/09, 28a/10, 28a/13, 28a/17, 28b/05, 28b/13, 28b/20, 29a/03, 29a/09, 29a/11, 29a/13, 29a/13, 29a/15, 29b/01, 29b/05, 29b/07, 29b/10, 29b/13, 30a/02, 30a/03, 30a/09, 30a/11, 30a/14, 30a/16, 30a/18, 30b/02, 30b/04, 30b/08, 30b/10, 30b/11, 30b/16, 30b/19, 31a/06, 31a/09, 31a/11, 31a/14, 31a/15, 31b/03, 31b/08, 31b/09, 31b/11, 31b/13, 31b/14, 31b/15, 31b/17, 31b/18, 32a/01, 32a/10, 32a/13, 32a/15, 32a/17, 32a/19, 32a/20, 32b/08, 32b/09, 32b/11, 32b/13, 32b/16, 32b/20, 33a/04, 33a/07,

33a/10, 33a/11, 33a/13, 33a/20, 33b/04, 33b/09, 33b/13, 33b/13, 33b/16, 33b/17, 33b/19, 34a/14, 34a/15, 34a/20, 34b/13, 35a/01, 35a/06, 35a/11, 35a/16, 35a/18, 35a/19, 35b/01, 35b/04, 35b/07, 35b/09, 35b/12, 35b/18, 35b/19, 36a/01, 36a/03, 36a/09, 36a/16, 36a/16, 36b/02, 36b/10, 36b/12, 36b/16, 36b/19, 36b/20, 36b/20, 37a/01, 37a/04, 37a/06, 37a/12, 37a/12, 37a/13, 37a/16, 37a/17, 37b/06, 37b/08, 37b/10, 37b/14, 38a/06, 38a/14, 38a/18, 38a/19, 38a/20, 38b/01, 38b/11, 38b/20, 39a/01, 39a/08, 39a/09, 39a/10, 39a/12, 39a/16, 40a/06, 40a/08, 40a/12, 40a/15, 40a/18, 40a/19, 40b/07, 40b/09, 40b/19, 41a/04, 41a/06, 41b/13, 42a/05, 42a/10, 42b/03, 42b/12, 42b/14, 42b/18, 42b/20, 44a/04, 44a/06, 44b/11, 45a/14, 45b/12, 45b/20, 46a/01, 46a/06, 46a/18, 46b/03, 46b/15, 47a/04, 47a/14, 47a/17, 47a/18, 47b/05, 47b/17, 48a/03, 49a/02, 50a/05, 50a/07, 50a/17, 50b/02, 50b/05, 50b/12, 50b/14, 50b/15, 50b/15, 50b/19, 51a/04, 51a/05, 51a/14, 51b/05, 51b/11, 51b/14, 52a/05, 52a/14, 52a/16, 52b/01, 52b/02, 52b/02, 52b/11, 53a/05, 53a/10, 53a/17, 53b/13, 54a/17, 54a/18, 54a/19, 54a/20, 54b/06, 55a/17, 55a/20, 55b/08, 55b/12, 55b/15, 55b/19, 56a/03, 56a/13, 56a/13, 56b/06, 56b/06, 56b/08, 56b/12, 56b/13, 57a/02, 57b/03, 57b/03, 57b/15, 58a/01, 58a/10, 58a/11, 58a/15, 58b/11, 58b/12, 58b/15, 59a/02, 59a/08, 59a/08, 59a/14, 59a/15, 59a/20, 59a/20, 59b/02, 59b/12, 59b/18, 59b/18, 59b/20, 60a/05, 60a/10, 60a/14, 60b/08, 60b/14, 60b/16, 60b/19, 61a/05, 61a/15, 63a/17, 63a/18, 63b/04, 63b/06, 63b/09, 63b/15, 64a/02, 69a/15, 69a/18, 70a/15, 227b/21, 253a/17, 255a/06, 266b/21, 281a/02, 292b/07, 300a/05, 315a/07, 328b/20

I. (Ardaşīr-ı Bahman ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 111b/04

I. (Bahman ibn-i Isfandıyār) 43b/19, 69a/04

I. (Mıhrnūş ibn-i Isfandıyār) 55a/16

I. (Nūşādar ibn-i Isfandıyār) 27a/11, 37b/19, 55a/08

I. (Pahlavān-ı Isfandıyār) 16a/14

I. (Şāh-zāda-ı Isfandıyār) 21b/16

I. bile 31a/17, 35a/08, 39a/02, 45b/18, 53a/06, 54a/14, 54a/17, 58a/10

I. dék 40b/16, 45b/18, 53b/01, 54a/03, 57a/14, 58b/14, 60a/18, 60b/17, 62a/10, 62b/06

I.+dın 23b/03, 29b/18, 31a/12, 37a/09, 39a/19, 40a/11, 50b/01, 53b/05, 53b/19, 56b/07, 61a/13, 64a/05

I.+dın bölek 37b/17

I. érdi 16a/10

I.+ġa 18b/03, 20a/17, 20b/10, 21b/08, 21b/11, 21b/11, 22b/13, 23a/07, 23a/08, 23b/02, 25a/02, 29a/13, 29b/10, 30a/16, 30b/09, 31b/13, 32b/11, 32b/12, 37b/17, 38a/03, 38a/18, 39b/10, 40a/17, 40a/18, 40a/19, 40b/05, 41a/01, 42b/17, 45a/05, 49b/02, 52a/04, 53a/07, 53b/11, 55b/18, 55b/20, 57a/15, 57a/19, 58a/14, 60a/05, 60b/15, 62a/14, 64a/02, 64a/03, 64b/12, 64b/15, 69a/06, 120a/13, 126a/10

I.+ġa (Bahman-ı Isfandıyār) 125b/15

I.+ġa (Bahman ibn-i Isfandıyār) 25a/01, 60a/12, 64b/02, 111b/09

I.-ı bad-baḫt 33b/05

I.-ı bad-reg 54a/10

I.-ı dīv-zād 29b/14

I.+ım (ḫola-ten Isfandıyār) 64b/16

I. ibn-i Guştāsb 62b/19

I. ibn-i Guştāsb Pād-şāh 114a/18

I.+nı 21b/10, 23a/18, 23a/19, 23b/11, 24a/10, 24b/10, 24b/11, 24b/11,

24b/13, 24b/20, 25a/03, 25a/18, 26b/15, 26b/18, 28a/10, 29a/10, 29a/16, 29b/08, 31b/12, 32a/19, 32b/04, 32b/05, 32b/15, 33a/15, 33b/18, 33b/19, 34a/18, 36b/16, 39a/08, 39a/10, 40a/09, 46a/11, 47b/04, 53b/18, 54a/16, 54a/17, 58b/01, 62b/12, 63b/02, 63b/07
I.+nı (Bahman ibn-i Isfandıyār) 111b/10
I.+nıŋ 17a/15, 18a/04, 20b/02, 21b/20, 22a/10, 23a/05, 23b/02, 23b/17, 23b/20, 24a/09, 24a/16, 24b/09, 25a/02, 25a/17, 27a/18, 27b/17, 27b/18, 28a/07, 29a/10, 29a/17, 29b/06, 30b/02, 30b/06, 30b/07, 30b/07, 30b/09, 30b/17, 31a/06, 31a/09, 33a/12, 33a/13, 33b/07, 33b/09, 33b/11, 33b/12, 33b/17, 34a/17, 34a/18, 34b/19, 36b/12, 36b/19, 37a/06, 37b/16, 38a/03, 38a/12, 38a/13, 38b/10, 39a/03, 39a/11, 39b/04, 39b/15, 40a/08, 40b/10, 40b/12, 40b/20, 44a/08, 44a/11, 44b/09, 45a/03, 45b/17, 47a/02, 47a/04, 47a/20, 47a/20, 47b/01, 47b/04, 50a/12, 50a/13, 50a/16, 50a/16, 51a/16, 53b/11, 54a/15, 54a/15, 54a/16, 54b/01, 55a/02, 55a/04, 56a/11, 56b/05, 57a/17, 57a/19, 57b/20, 58a/12, 58a/20, 58b/08, 59a/01, 59b/16, 60a/03, 60a/03, 60a/14, 60a/19, 61a/01, 61a/04, 62a/11, 62a/20, 62b/02, 62b/09, 62b/13, 62b/15, 62b/15, 63a/13, 63a/15, 63a/19, 64b/03, 64b/12, 69b/05, 69b/06, 69b/06, 70b/03, 74b/19, 78b/18, 80a/20
I.+nıŋ (Bahman ibn-i Isfandıyār) 130a/16
I. turur 24b/05, 25b/06
I. turur men 37a/15
I. üçün 28a/01
[=572]

Isfandıyār II Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerindeki pehlivanlardan biri olan Sam (**Sām II**)'ın babası.
I. (Sām ibn-i Isfandıyār) 267b/13
[=1]

Isfandıyār-ı Ḫola-ten k.a. Bk. **Isfandıyār I**
I. 34a/07, 56b/02
I. éken 55b/20
[=3]

ısıġ Sıcak. Krş. **ıssıġ**
ı. 34b/06, 138a/14, 138a/16, 333a/03
ı. (kün ısıġ bol-) 290b/08
ı.+ı 35b/02
ı.+ıdın 25b/11
ı.+ıġa 84b/05
[=8]

ısıġlıḳ Sıcaklık. Krş. **ısıḳlıḳ**
ı.+ıdın (ısıġlıġıdın) 34b/07
[=1]

ısıḳlıḳ Bk. **ısıġlıḳ**
ı.+dın 104b/13
[=1]

Islām < Ar. *İslām* Allah'ın Kur'an ile vahyettiği, esasları Hz. Muhammed (**Ḥażrat-ı Muḥammad**) tarafından bildirilen din, Müslümanlık.
I. dīnı 322b/10, 322b/15, 323a/08, 333a/09
I. leşkeri 323b/08, 324a/07
[=6]

Ismāʿīl k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Ismāʿīl**
I. (Ḥażrat-ı Ismāʿīl) 90a/14
I. (Ḥażrat-ı Ismāʿīl ʿalayhı's-salām) 90a/18
I. (Ḥażrat-ı Ismāʿīl Payġambar ʿalayhı's-salām) 90b/06
I. ʿalayhı's-salām 90b/02, 90b/09
[=5]

Ismāʿīl Payġambar k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Ismāʿīl**
I.+nıŋ 90b/09, 90b/10
[=2]

Isrāfīl k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Isrāfīl**
I. (Ḥażrat-ı Isrāfīl ʿalayhı's-salām) 102b/20, 103a/01
[=2]

ıssıġ Bk. **ısıġ**
ı. 47b/18
[=1]

Işṭaḫr Fars (**Fārs**) bölgesindeki Pulvar nehri vadisinde, bugünkü Şiraz-İsfahan yolu üzerinde kurulmuş

olan, günümüzde yerinde harabeleri ve Hacıabad köyü bulunan tarihî şehir. Krş. **Işṭarḫ, Iżṭaḫr**

I. şaharı 78b/04, 81a/05, 81b/06, 111a/03, 111a/08, 114a/15, 115a/11, 115a/12, 116a/12, 116b/19, 135b/15, 142b/18, 148b/07, 175a/05, 179b/07, 198b/06, 202a/11

I. şaharı ṭerefi 114b/08

[=18]

Işṭarḫ y.a. Bk. **Işṭaḫr**

I. şaharı 289a/07

[=1]

ıstıʿdādlıḳ < *istiʿdādlıġ* İstidatlı, kabiliyetli, yetenekli.

ı. 314b/09

[=1]

ış Bk. **iş**

ı.+ġa 10b/10, 140a/13

ı.+ġa yara- 4a/11, 11b/13, 34b/02, 35a/07, 59b/16, 106b/18, 138b/15, 161a/05, 201b/09, 218a/06, 226b/05, 327b/20, 331b/03

ı.+ıġa 161a/15

ı.+ḳa yara- 259a/17

ı.+ḳa yarat- 327a/19

ı.+larıġa 124b/14

ı.+larıŋġa 51a/19

ı.+larıŋġa (ışlar ḳıl-) 199a/14, 329a/06

[=22]

ʿīş Ar. Hayatın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk ve safa.

ʿī. u farāġat ḳıl- 217a/15

ʿī. u ʿişret 307a/16

[=1]

ışārat < Ar. *işārat* İşaret; anlatılmak isteneni el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.

ı. ḳıl- İşaret etmek. 221b/05, 264a/08

[=2]

Ītās Türkistan (**Türkistān**)'da bir şehir.

Ī. şaharı 22b/15, 29b/04

[=2]

ıʿtıbār < Ar. *iʿtibār* İtibar, değer verme, saygı gösterme, değer.

ı. (sözini ıʿtıbār ḳıl-) 170b/17

ı.+ī 41b/19

ı.+ī bol- 41b/18, 41b/18

[=4]

ıʿtıḳādlıḳ 1. İnançlılık, inançlı olma durumu.

ı.+ıdın (ıʿtıḳādlıġıdın) 121b/10

[=1]

2. < *ıʿtıḳādlıġ* İtikatlı, itikadı olan, inançlı.

ı. (yaḫşı ıʿtıḳādlıḳ) 123b/01

ı. érdi (yaḫşı ıʿtıḳādlıḳ) 295b/09

[=2]

ıʿtımād < Ar. *iʿtimād* İtimat, güvenme, güven.

ı. ḳıl- İtimat etmek (Güvenmek). 244a/10, 279a/11

[=2]

ıʿtımādlıḳ < *ıʿtımādlıġ* Güvenilir.

ı. 250b/14

[=1]

ʿıyāl < Ar. *iyāl* Kadın, eş, zevce.

ʿı.+larım (ahl ʿıyāl) 249a/17

ʿı.+larıŋnı (ahl u ʿıyāl) 293b/12

[=2]

ʿıyd < Ar. *ʿīd* Bayram, şenlik.

ʿı. 149a/20

ʿı.+dağı dék 167a/18

ʿı. ḳıl- Bayram kılmak (Bayramı kutlamak). 138a/19

ʿı. vaḳtı bol- 189b/06

[=4]

ʿıyd-gāh < Far. *ʿīd-gāh* Bayram yeri, şenlik yeri.

ʿı. 189a/08, 189b/11

ʿı.+dın 189b/20

ʿı.+ġa 138a/19, 138b/04, 189b/07, 189b/11, 189b/18

ʿı.+nı 189a/09

[=9]

Īzad Goşasb Behram (**Bahrām IX**)'ın kumandanı. Krş. **Īzad Goşast II, Īzad Goşesb, Pahlavān-ı Īzad Goşast**

Ī. 265b/14, 267b/05, 267b/06, 270a/18, 285b/13, 285b/19, 287a/07, 289a/21, 294a/15, 296b/09

Ī.+dın 265b/13

Ī.+ġa 267b/05, 284b/03

Ī.+nı 298a/10

Ī.+nıŋ 264a/01, 273a/11

[=16]

Īzad Goşast I Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın kâtiplerinden biri. Krş. **Īzad Goşest**

Ī. 249b/17, 250a/01, 250a/13

Ī. bile 250a/17

Ī.+ġa 250a/07

Ī.+nı 249b/20, 250a/19, 251b/03

Ī.+nıŋ 250a/10

[=9]

Īzad Goşast II k.a. Bk. **Īzad Goşasb**

Ī. 259b/21, 260a/01, 260a/20, 262b/12, 262b/13

Ī.+dın 262b/12

Ī.+nı (Pahlavān-ı Īzad Goşast) 254b/18

Ī.+nıŋ 263b/20, 264a/02

[=9]

Īzad Goşesb k.a. Bk. **Īzad Goşasb**

Ī.+ge 262b/02

[=1]

Īzad Goşest k.a. Bk. **Īzad Goşast I**

Ī.+ge 250a/06

[=1]

ıʿzāz < Ar. *iʿzāz* Ağırlama, ikramda bulunma, hürmet etme, saygı gösterme.

ı. ikrām 66a/09

ı. ikrām ḳıl- 86a/02, 111a/19

ı. u ikrām 109a/07, 118a/01, 195a/07, 289a/19, 302a/02

ı. u ikrām ḳıl- 92b/12, 112a/05, 114b/14, 137a/18, 142b/11, 148b/10, 149b/01, 151b/20, 156b/19, 160b/07, 175b/12, 181a/01, 199a/07, 224b/11, 226b/09, 228a/09, 254b/01, 262b/06

ı. u ikrāmla- 246b/21

ı. u ikrāmlar ḳıl- 326a/03

[=28]

ıʿzāzla- Ağırlamak, ikramda bulunmak, hürmet etmek, saygı göstermek.

ı.-dı 4a/14, 36b/16, 65b/20, 86a/16, 86b/18, 90a/20, 93a/02, 100a/06, 103a/15, 105b/03, 153a/02, 162a/17, 206b/07, 226a/12, 228b/03, 247a/18

ı.-dılar 101b/17

ı.-dıŋ 12b/07

[=18]

ıẓhār < Ar. *iẓhār* (Acıyı, üzüntüyü) Açığa vurma, aşikâr etme.

ı.+nı 20a/11

[=1]

Iżṭaḫr y.a. Bk. **Işṭaḫr**

I. şaharı 78a/11, 79a/14

[=2]

ʿızzat < Ar. ʿ*izzat* İzzet, saygı, hürmet.

ʿı. bile 298b/08

[=1]

iblīs Ar. Şeytan.
i.+niŋ farmānıġa kir- 41b/20 [=1]
ibn Ar. Oğul. Krş. **bin**
i. (Aḥmad ibn-i Sahl ʿalayhı'r-raḥmata) 64b/20
i. (Ardaşīr-ı Bahman ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 111b/04
i. (Ardaşīr ibn-i Guştāsb) 17b/09, 18b/11
i. (Bahman ibn-i Ardavān) 114b/12, 115a/05, 115a/08, 115a/10
i. (Bahman ibn-i Isfandıyār) 25a/01, 43b/18, 60a/12, 64b/02, 69a/04, 111b/09, 111b/10, 130a/16
i. (Bahrām ibn-i Bahrām) 254a/17
i. (Bahrām ibn-i Bahrāmıyan) 135a/09
i. (Bahrām ibn-i Farruḫ) 285b/10
i. (Bahrām ibn-i Fīrūz) 177b/08
i. (Balāş ibn-i Fīrūz) 194a/07, 195b/04, 196b/01
i. (Dārā ibn-i Dārāb) 81a/07, 93b/18, 95a/17, 110b/10, 304a/06
i. (**Dārā ibn-i Dārāb** Pād-şāh) 78b/16, 110b/15
i. (Dārāb ibn-i Bahman Pād-şāh) 81a/06, 81a/07
i. (Dastān ibn-i Sām) 2a/03, 48a/16, 61a/02, 61a/03, 273a/18
i. (Farāmarz ibn-i Rustam) 55a/14, 55a/16, 64b/19, 67b/18, 68a/17, 68a/20, 69b/19
i. (Farruḫzād ibn-i Hurmuz) 317a/21
i. (Fīrūz ibn-i Yezdigerd) 194a/07
i. (Fuġānīş ibn-i Ḫoşnavāz) 228a/05
i. (Gurāmī ibn-i Cāmāst) 18b/03
i. (Gurgīn ibn-i Mīlād) 271b/07, 272a/16
i. (Gustaham ibn-i Navdar) 3a/03
i. (Guştāsb ibn-i Luhrāsb) 13b/04
i. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam) 214b/10
i. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhı's-salām) 282a/08
i. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhıma's-salām) 214b/09
i. (Hurmuz ibn-i Ḫurrād) 209a/13
i. (Hurmuz ibn-i Nūşīravān) 249b/07, 266a/17
i. (Hurmuz ibn-i Şāh-ı Yezdigerd) 195a/04
i. (Hurmuzd ibn-i Yezdigerd) 194a/06
i. (Ḫusrav ibn-i Hurmuz) 287a/19
i. (Ilyās ibn-i Mıhrās) 11a/06
i. (Isfandıyār ibn-i Guştāsb) 62b/19
i. (Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 114a/18
i. (Ḳāran ibn-i Kāve) 315a/05
i. (Ḳāran ibn-i Kāve-i Āhenger) 266a/12
i. (Ḳays ibn-i Ḥārıṯ) 278a/15
i. (Ḳubād ibn-i Fīrūz) 197b/20
i. (Kuhram ibn-i Arcāsb) 25a/15, 26a/18, 30a/12, 38b/14
i. (Kuhram ibn-i Arcāst) 25b/08, 26b/03, 29a/12, 35b/14
i. (Mıhrnūş ibn-i Isfandıyār) 55a/16
i. (Mīr Yūsuf ibn-i Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī) 333a/14
i. (Mīr Yūsuf Şāh ibn-i Amīn Bég) 1b/06
i. (Molla Aġılçı ibn-i Molla Muṣāḥıb Ḳāżī-ı Ḳara Töpi) 333a/20
i. (Munẕır ibn-i Nuʿmān) 145b/09, 146b/09, 207a/18
i. (Naṣr ibn-i Ḳutayb) 90a/16
i. (Nastava ibn-i Zarīr) 21a/18, 21b/02, 21b/06, 21b/19, 21b/20, 26a/17, 30a/10
i. (Nıyāṭūş ibn-i Ḳayṣar) 284a/17
i. (Nūşādar ibn-i Isfandıyār) 27a/11, 37b/18, 55a/08
i. (Nūşādar ibn-i Zarduhuşt) 63b/03
i. (Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 19b/02
i. (Rustam ibn-i Dāstān) 19a/03, 40b/20
i. (Sām ibn-i Isfandıyār) 267b/13

i. (Sām ibn-i Narīmān) 65a/02
i. (Sāsān ibn-i Bahman) 70b/11
i. (Sāsān ibn-i Sāsān) 110b/10, 111a/18, 114b/14, 119b/08
i. (Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 17b/06
i. (Silm ibn-i Farīdūn) 4a/08, 7a/16, 7a/17, 7b/06, 7b/08, 49a/08, 180b/17
i. (Silm ibn-i Farīdūn Pād-şāh) 7a/16
i. (Şāpūr ibn-i Hurmuzd) 228a/02
i. (Şāpūr ibn-i Şāpūr) 144b/21, 145a/06
i. (Şāpūr ibn-i Ūrmuzd) 139a/18
i. (Şaydāsb ibn-i Guştāsb) 18b/17
i. (Şuʿba ibn-i Muġīra raḍıya'llāhu ʿanh) 322b/18
i. (Tūr ibn-i Farīdūn) 16a/13, 49a/18, 88b/05, 328b/17
i. (Vastavar ibn-i Zarīr) 18b/03, 19a/14, 19a/17, 19a/19
i. (Yezdigerd ibn-i Bahrām) 190b/12, 194a/06
i. (Yezdigerd ibn-i Şahr-yār) 320b/15, 321a/04
i. (Zāl ibn-i Sām) 65a/03, 69b/02, 70b/06
i. (Zarīr ibn-i Luhrāsb) 13a/06, 13a/08, 62b/19
i. (Zarmıhr ibn-i Sofarā) 200a/07, 200b/18
i. (Molla Aġılçı ibn-i Molla Muṣāḥıb Kāżī-ı Ḳara Töpi) 333a/20
[=141]

ibrişim Bükülmüş ipek iplikten yapılmış.
i. 159a/11
[=1]

iç Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan yer, dâhil, dış karşıtı; (insan veya nesnelerin meydana getirdiği topluluklarda) ara; oyuk cisimlerin boşluğu; kabuğu veya bir dış kısmı bulunan yiyeceklerin bunların arasında kalıp yener kısmı; karın, mide, bağır; gönül, kalp, yürek; bir kimse veya meselenin dıştan görünmeyen tarafı, mana ciheti.
i.+i 8a/02, 9b/18, 13a/05, 17a/06, 17b/19, 34a/17, 44b/02, 61a/20, 99b/18, 104a/13, 131a/07, 131a/08, 163b/06, 171b/05, 173b/03, 203b/20, 217a/06, 223a/20, 227b/09, 258b/16, 318a/12
i.+i bile 27a/09
i.+idağılar 23a/15
i.+ide 5a/14, 5b/15, 10a/16, 11b/06, 11b/08, 14b/10, 15a/02, 15a/13, 25b/11, 26b/03, 30a/17, 30b/16, 32a/09, 32a/09, 33a/02, 36a/06, 36a/14, 36a/19, 37a/10, 49a/18, 104a/11, 212a/16, 243a/07, 243a/07, 313b/05, 327b/05, 327b/09, 331a/03
i.+ide (parda içi) 5a/12
i.+ide (sarā-parda içi) 30b/13, 31a/15
i.+idegi 60b/04, 262a/16
i.+idin 7b/11, 33a/10, 50b/17, 50b/18, 81b/14, 84b/09, 98b/04, 98b/18, 99b/18, 102a/20, 109b/08, 117a/03, 117a/17, 118a/17, 119a/07, 138a/17, 150a/11, 176a/04, 178b/06, 241b/18, 331a/06, 331a/13
i.+ige 25b/19, 26a/19, 35b/10, 36b/08, 71a/06, 71a/07, 87a/15, 87a/18, 87b/18, 89a/15, 91b/13, 104a/01, 107a/12, 117a/16, 117b/18, 120b/06, 125b/04, 126b/14, 136b/09, 150b/01, 164b/05, 165b/20, 167b/03, 177b/11, 202b/15, 205a/04, 206b/04, 206b/14, 209b/16, 213a/21, 237b/07, 241b/13, 246a/05, 260a/05, 260b/20, 264a/11, 277b/15, 277b/17, 291a/18, 293b/03, 299a/08, 299a/21, 304a/20, 306b/04, 310b/15
i.+ige (parda içi) 5b/02, 5b/03, 82b/14, 216a/08
i.+inde 36b/14, 37b/01, 38a/10, 38a/16, 38b/02, 39b/02, 45a/19, 51a/07, 53b/15, 54b/11, 55a/09,

55a/14, 59a/10, 62b/03, 63b/17, 66a/04, 67b/02, 68a/09, 68a/10, 68b/17, 70a/06, 71a/17, 71a/17, 72b/02, 74a/13, 75b/09, 79a/08, 80b/08, 83a/01, 83a/05, 83a/06, 83a/09, 83b/03, 83b/10, 83b/13, 83b/18, 84a/05, 85a/02, 86b/10, 86b/19, 93b/16, 95b/06, 100b/04, 101a/05, 102b/08, 107b/05, 107b/07, 110b/04, 113b/17, 115b/02, 116a/06, 116a/07, 116b/18, 117b/11, 117b/11, 118b/14, 119b/14, 120b/01, 121a/10, 122a/15, 122b/05, 131a/09, 131a/10, 133a/13, 136b/01, 136b/12, 138a/06, 140a/07, 142a/16, 145a/02, 146b/16, 153b/10, 157a/21, 158b/18, 159a/21, 160a/10, 162a/06, 162b/19, 165b/21, 167a/20, 169a/18, 172b/19, 179a/13, 183b/13, 186a/05, 202b/12, 202b/14, 203a/05, 205b/06, 205b/06, 206a/15, 207b/12, 209b/14, 209b/14, 210a/03, 210b/03, 214b/04, 228b/18, 238b/18, 241a/13, 241b/04, 241b/12, 242a/12, 243a/05, 243b/07, 244b/13, 251b/18, 251b/18, 253a/06, 260a/14, 260a/15, 260a/17, 261a/02, 263b/18, 264a/04, 264a/04, 264a/11, 264a/19, 264b/21, 265a/13, 281b/19, 299b/16, 299b/17, 302b/21, 306b/16, 307a/01, 307b/18, 310b/19, 311b/08, 317b/07, 328a/18, 330a/06, 331a/07, 331a/13, 332a/07, 332b/13

i.+inde (bend içinde yat-) 140b/20

i.+inde (parda içi) 225b/13, 265a/20, 265a/21, 282b/18, 291a/02, 317b/15

i.+inde bol- 74b/02

i.+indegi 60b/04, 72a/05, 84b/05, 97a/10, 107b/09, 129b/09, 218a/02, 306b/18

i.+indegini 242b/02, 242b/21

i.+indin 38b/09, 117a/15, 205a/16

i.+indin (sarā-parda içi) 56b/12

i.+ini 164b/05, 191b/17, 215b/17, 234b/19, 306b/11, 306b/19

i.+iŋ ağrı- 175a/18

i.+iŋde 52a/11, 52a/14, 52a/17, 72b/05, 72b/06

i.+iŋdin 219b/02

i.+iŋge 262a/10

i.+leri ağrı- İçi acımak, üzülmek. 275b/13

[=300]

iç- İçmek, bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-eduġan 123a/01, 300a/08

i.-eduġanı 207b/04

i.-edür men 20b/08, 136a/19

i.-em sizler 287a/13

i.-er 33b/08, 306a/07

i.-er biz 163b/05

i.-er érdi 171a/02, 320b/11

i.-er érdiler 2b/13, 106a/02, 188a/10, 300a/14

i.-er men 279a/08

i.-erler 193a/20, 193a/21

i.-ey 47b/20

i.-eyin 171b/11, 176b/03

i.-eyli 46b/19, 49a/02, 160a/10, 173a/19, 173b/04

i.-geç 122a/07

i.-geli 44a/06, 45a/01, 120b/08, 287a/11, 319b/20

i.-gen 50b/20, 102a/07, 327b/10

i.-gen bile 84b/06

i.-gende 267b/08

i.-gendin 130b/19

i.-geni 182b/07, 203a/19

i.-genige 45a/02

i.-geniŋdin 159a/04

i.-genlerini 95b/06

i.-genniŋ 50b/04

i.-gey 161b/10

i.-gey biz 170b/19

i.-gey sen 307a/04

i.-gey siz 139a/02

i.-geyler 161b/12, 161b/12

i.-gil 9a/12, 44a/05, 49b/02, 50a/17, 65b/05, 96a/19, 161a/08, 166a/15, 289b/07

i.-iŋ 138b/19

i.-iŋizler 189a/18, 243b/08

i.-ip 3b/06, 7a/13, 8a/21, 24b/19, 42b/20, 44a/06, 45a/01, 65b/05,

66a/04, 77a/17, 106a/03, 112b/09, 120b/08, 120b/11, 127b/03, 138b/21, 140a/16, 160a/17, 160a/18, 160b/11, 163b/02, 166b/01, 171a/08, 172a/03, 175b/08, 178b/02, 184b/04, 184b/11, 191b/21, 260a/17, 287a/20, 291a/14, 298b/20, 300a/08, 305a/03, 319b/21, 325a/21
i.-ip érdim 199b/08
i.-ipdür men 170b/03
i.-işni 23b/14
i.-mediler 161a/02
i.-megey 161b/11
i.-mek 90a/07, 205b/21
i.-mek bile 161b/08
i.-mek kerek 138b/20, 139a/01, 139a/16
i.-mekde 117a/02, 145a/04
i.-mekdin 102b/12, 203a/17
i.**-mekdin (yémek içmekdin ḳal-)** 238a/19
i.-mekdin (yémek ve içmekdin ḳal-) 239b/01, 250a/01
i.-mekge 150a/09, 158b/17, 178a/14, 180b/03, 224a/06
i.-meklik 161a/01
i.-mekni 131a/01
i.-mes 167b/10
i.-mes érdi 161a/04
i.-mesünler 161a/02
i.-mey 196b/16
i.-se 86b/01, 86b/03, 224b/18
i.-seler 193a/20
i.-sem 160b/10
i.-seŋ 17a/13, 138a/09, 219b/15, 275a/17
i.-seŋler 113b/18
i.-ti 2b/13, 3a/05, 9a/12, 17a/14, 31b/16, 33b/04, 40b/01, 43b/11, 44b/20, 45a/02, 50b/18, 68b/14, 93a/03, 94a/10, 94a/11, 102b/04, 116a/19, 138a/11, 145a/19, 149b/19, 158b/21, 160b/05, 160b/12, 161a/09, 166a/18, 166b/12, 170b/21, 177a/01, 203a/10, 234a/03, 238b/13, 245b/13, 275a/17, 287a/14, 289b/07, 306b/15, 306b/20
i.-tiler 7a/08, 8b/11, 9a/21, 9b/01, 14b/01, 22a/01, 31b/17, 32b/06, 32b/15, 33a/16, 33b/20, 34a/19, 35b/12, 37b/10, 39a/16, 40b/10, 40b/10, 42b/20, 47a/17, 66b/09, 77a/17, 88a/03, 88a/05, 98b/18, 100a/07, 120b/13, 126b/15, 139a/19, 150b/16, 151a/04, 158a/05, 158a/11, 160a/17, 160a/17, 171a/10, 173a/11, 174a/04, 188a/10, 189a/19, 190b/03, 191b/18, 192a/11, 203b/21, 216a/19, 221b/10, 260a/16, 267a/02, 297b/13, 301a/01, 307a/11, 319a/19
i.-tim 41a/09, 51a/02, 279a/11
i.-tük 158a/16
i.-ür érdi 187b/12, 215a/05
i.-ür érdiler 158a/05
i.-ür sen 159a/05
i.-ürler 243b/08
[=235]
ağır ant iç- 150b/16
ant iç- 9a/12, 9a/12, 17a/13, 17a/14, 20b/08, 22a/01, 43b/11, 68b/14, 94a/10, 94a/11, 95b/06, 136a/19, 138a/09, 138a/11, 149b/19, 151a/04, 189a/18, 189a/19, 199b/08, 238b/13, 245b/13, 279a/08, 279a/11, 289b/07, 289b/07, 298b/20
aylıda iç- 160b/10
cām-ı mey iç- 49b/02
ḳatıġ ant iç- 234a/03
ḳatıġ antlar iç- 41a/09
maclıs iç- 158a/16, 178b/02, 306a/07
mey iç- 2b/13, 2b/13, 3a/05, 3b/06, 7a/08, 7a/13, 8a/21, 8b/11, 9a/21, 9b/01, 23b/14, 24b/19, 31b/16, 31b/17, 32b/06, 32b/15, 33a/16, 33b/04, 33b/08, 33b/20, 34a/19, 35b/12, 37b/10, 39a/16, 40b/01, 40b/10, 40b/10, 42b/20, 42b/20, 44a/05, 44a/06, 44a/06, 45a/01, 45a/02, 46b/19, 47a/17, 47b/20, 49a/02, 50a/17, 50b/04, 50b/20, 65b/05, 65b/05, 66a/04, 66b/09, 77a/17, 88a/03, 93a/03, 96a/19, 100a/07, 102b/12,

106a/02, 106a/03, 112b/09, 120b/08, 120b/08, 120b/11, 120b/13, 123a/01, 126b/15, 130b/19, 131a/01, 139a/16, 139a/19, 140a/16, 145a/19, 158a/05, 158a/05, 158a/11, 159a/04, 160a/10, 160a/17, 160a/17, 160b/05, 160b/12, 161a/01, 161a/02, 161a/04, 161a/08, 161a/09, 161b/12, 163b/02, 166a/15, 166b/01, 170b/03, 170b/19, 170b/21, 171a/02, 171a/08, 171a/10, 173a/11, 173a/19, 173b/04, 174a/04, 175b/08, 176b/03, 182b/07, 184b/04, 184b/11, 187b/12, 188a/10, 188a/10, 190b/03, 191b/18, 191b/21, 192a/11, 193a/20, 193a/20, 193a/21, 216a/19, 219b/15, 224b/18, 243b/08, 243b/08, 260a/16, 260a/17, 267a/02, 267b/08, 275a/17, 287a/11, 287a/14, 287a/20, 291a/14, 297b/13, 300a/14, 301a/01, 305a/03, 306b/20, 307a/11, 319a/19, 319b/20, 319b/21, 320b/11

meyni iç- 45a/01, 51a/02, 77a/17, 139a/01, 161b/10, 166a/18, 166b/12, 167b/10, 215a/05, 306b/15

ölümniŋ şarbatını iç- 196b/16

su iç- 14b/01, 84b/06, 88a/05, 98b/18, 203a/10, 203b/21

sudın iç- 102b/04

sunı iç- 102a/07, 122a/07

suyıdın iç- 113b/18

süt iç- 171b/11, 177a/01

şarāb iç- 158b/21

[=191]

yep iç- 127b/03

[=1]

içgeri İçeri, iç taraf, içte kalan yer; bir kimsenin evi; iç yana doğru, iç tarafa doğru.

i. 181a/11, 181a/15

i.+din 170a/11

i. kigür- İçeri sokmak (İçeri almak). 92b/14, 152b/20, 170b/20, 310b/01

i. kir- İçeri girmek. 94a/16, 95b/01, 113b/07, 136a/15, 137b/12, 139b/07, 140a/02, 168b/04, 183a/19, 188a/03, 266b/17, 294a/02, 312b/11, 318b/09, 323a/05, 323a/05

[=23]

içiş- Karşılıklı veya hep birlikte içmek.

i.-tiler 324a/09

i.-ür 215a/05

[=2]

ant içiş- 324a/09

mey içiş- 215a/05

[=2]

içmek İçecek.

i. 36a/07, 92b/12

i.+ge 250a/03

[=3]

içre İçinde, içine.

i. 316b/02

[=1]

içügü Bağırsak.

i.+leri 100b/04

[=1]

içür- İçirmek, içmesini sağlamak.

i.-di 34a/01, 38a/08, 299a/12

i.-diler 31b/18, 32b/16, 33a/16, 34a/20, 122a/07

i.-gey sen 136b/02

[=9]

ant içür- 299a/12

mey içür- 31b/18, 32b/16, 33a/16, 34a/01, 34a/20, 38a/08, 136b/02

[=8]

idiş Kap, içine sıvı veya katı herhangi bir madde konan oyuk nesne.

i. 84a/10, 85a/08, 85a/09

i.+de 84a/08, 84a/08

i.+din 85a/09

i.+ġa 84a/09, 85a/09

i.+lerde 172b/08

i.+ni 84a/07

i.+niŋ 84a/10

[=11]

idrāk Ar. İdrak, anlama yeteneği, anlayış.

i. (ʿaḳl u idrāk) 153b/13

i.+de (ʿaḳl u idrāk) 105b/19
i.+i (ʿaḳl u idrāki bol-) 219a/16
[=3]

ige İye, sahip, malik.
i. bol- Sahip olmak. 78a/15, 82a/10, 128b/12, 139b/19, 201b/15
i.+lerige 193a/16
i.+m 66b/05
i.+si 126a/17, 155b/15, 157b/11, 167b/08, 172b/11, 180a/21, 204a/13, 224b/04, 252a/21, 252b/12, 252b/13
i.+si (ige bol-) 202b/04
i.+si (öy igesi) 171a/21, 171b/10
i.+si-ki 332b/17
i.+si bile 55b/11
i.+si bol- 204a/07
i.+si turur 172b/11, 183a/01
i.+sidin 208a/11
i.+sige 141a/02, 174a/11, 182a/18, 243b/19
i.+sini 300b/15, 311a/09, 328b/09
i.+siniŋ 228b/18
[=35]

igesiz Sahipsiz.
i. 54b/12, 54b/13
[=2]

ikevlen İkisi, her ikisi, ikisi birlikte; ikimiz. Krş. **iki evlen, ikkevlen**
i. 9a/11, 26b/03, 31a/10, 54b/06, 79b/18, 112a/09, 113b/13, 146a/10, 189a/14, 233a/17, 238b/21, 239a/01, 241a/08, 264a/14, 264b/04, 297a/11
i. (her ikevlen) 3a/09, 7a/09, 8a/10, 8a/17, 8a/21, 8b/07, 9b/01, 21b/20, 26b/04, 32a/14, 34a/13, 38a/13, 43b/17, 53a/04, 54b/03, 54b/13, 54b/18, 54b/20, 61b/12, 65b/02, 65b/03, 89b/08, 89b/09, 89b/12, 95a/04, 113b/16, 138b/08, 138b/09, 138b/10, 177a/06, 177a/10, 191b/10, 199a/19, 233a/16, 233a/20, 233a/21, 233b/01, 234b/21, 235a/06, 250b/19, 258a/11, 261b/14, 288b/13, 290a/14, 298b/06, 299a/10, 315b/02, 323a/18, 323a/19
i.+din 50b/04
i.+ge (her ikevlen) 54b/14, 233a/21
i.+ni 92a/11, 92b/09, 175a/19, 216a/07, 267b/19, 269b/09, 313b/03
i.+ni (her ikevlen) 36a/04, 92a/10
i.+niŋ 47a/06, 233b/02, 262a/10
i.+niŋ (her ikevlen) 54b/03, 234a/18, 236a/16, 280b/15
[=84]

iki İki, sayı adı.
i. 1b/08, 2b/09, 7a/03, 7a/03, 7a/04, 7b/04, 7b/04, 8a/08, 8a/16, 9a/05, 9a/16, 9b/19, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/16, 11b/09, 11b/09, 11b/15, 14b/01, 15b/04, 16b/12, 17b/15, 19b/01, 26a/20, 26b/02, 27a/09, 27b/09, 28a/16, 30b/12, 31b/11, 32a/14, 32a/15, 32a/20, 32b/11, 33a/02, 33a/05, 33a/07, 34a/05, 34a/07, 36a/03, 36a/04, 36b/13, 37a/05, 37a/09, 37a/12, 39a/03, 39a/05, 39a/14, 39a/14, 42b/14, 47a/08, 47a/10, 50a/19, 51a/12, 53a/17, 54a/15, 55a/19, 55b/04, 55b/04, 55b/10, 55b/11, 55b/12, 55b/16, 56b/18, 56b/19, 56b/19, 58b/09, 58b/18, 59a/06, 62a/16, 62a/17, 62b/18, 64b/10, 66b/17, 66b/18, 66b/19, 66b/20, 68a/10, 68a/10, 69a/15, 69b/04, 69b/15, 70a/01, 71a/13, 75a/10, 75a/18, 76b/10, 77a/06, 77a/06, 78a/01, 78b/01, 79a/19, 79b/04, 79b/06, 79b/08, 79b/11, 79b/12, 80a/07, 80b/12, 82b/02, 84a/05, 84a/05, 84a/06, 84a/08, 84a/09, 84a/09, 84a/10, 85a/05, 85a/08, 85a/08, 86a/18, 86b/06, 89b/05, 89b/06, 90b/01, 94a/15, 95b/08, 98a/07, 102a/17, 102a/18, 102b/02, 103b/01, 103b/16, 103b/16, 104a/14, 104b/09, 104b/12, 113b/01, 113b/12, 113b/12, 113b/17, 114a/01, 114a/02, 115b/01, 115b/13, 115b/14, 118a/13, 118b/01, 119a/17, 119a/17, 119a/20, 119b/10, 119b/19, 120a/09, 120a/16, 120a/17, 121a/08, 121a/12, 121a/13, 121b/13,

121b/16, 121b/16, 127b/11, 129a/09, 129a/10, 130b/04, 130b/18, 132a/11, 136a/17, 137a/01, 138a/21, 138b/01, 138b/04, 138b/10, 141b/06, 142a/15, 142a/15, 144a/21, 145b/20, 146a/09, 146a/13, 146b/11, 147a/16, 147a/21, 147b/01, 147b/07, 147b/15, 147b/16, 147b/16, 147b/17, 150a/18, 153b/01, 153b/01, 153b/01, 153b/02, 153b/02, 154a/01, 154a/02, 154a/03, 154a/04, 154a/14, 155a/06, 155a/07, 155a/10, 155b/02, 160b/15, 160b/17, 163a/03, 164b/03, 164b/04, 165b/02, 165b/08, 165b/09, 167a/20, 167b/13, 168a/09, 169a/20, 172a/20, 172b/19, 173b/09, 174a/09, 184a/16, 184b/05, 191b/09, 194a/21, 197a/10, 197a/19, 199a/18, 200b/10, 201a/01, 214b/13, 219b/06, 220b/17, 220b/20, 220b/20, 220b/21, 221a/03, 221a/17, 221b/07, 221b/08, 221b/08, 222a/04, 222a/08, 222a/12, 222a/21, 223a/20, 223a/21, 224b/05, 229a/09, 229a/09, 229b/01, 229b/17, 231a/05, 231a/16, 231a/17, 231a/18, 232a/02, 232a/03, 233a/11, 233a/15, 233a/15, 233a/16, 234a/06, 234a/07, 234a/16, 234a/17, 234a/17, 234a/17, 234a/19, 234a/20, 234a/21, 234b/03, 234b/03, 234b/08, 235a/01, 235a/03, 235a/04, 236b/06, 236b/08, 237b/06, 238a/18, 238a/19, 239a/07, 239a/08, 239a/10, 239a/10, 239a/11, 239a/11, 239a/12, 244b/01, 250b/17, 252a/04, 258a/05, 258a/05, 259b/10, 260a/07, 262b/01, 262b/01, 262b/16, 268a/14, 269a/09, 269b/09, 269b/12, 270a/16, 270b/20, 271b/13, 275a/03, 275a/09, 283a/04, 283b/17, 284a/14, 285a/13, 285b/19, 286a/03, 286b/17, 290a/15, 290b/07, 290b/08, 291a/15, 291a/21, 292a/16, 292a/17, 292a/18, 292a/18, 295a/14, 295a/15, 297a/10, 297a/15, 297b/14, 297b/14, 300b/03, 301a/05, 310b/14, 311b/04, 311b/05, 311b/08, 311b/20, 312a/21, 312b/13, 312b/15, 315b/15, 316b/11, 323a/19, 324a/05, 324a/10, 328b/03, 328b/04, 330a/04, 331b/03, 332b/02, 333a/02, 333a/02

i. (bir iki ay bol-) 15b/20

i. (bir iki ayġaça) 16b/07

i. (bir iki haftada) 158a/14

i. (bir miŋ iki yüz) 96a/15

i. (bir yıl iki ay) 134b/05

i. (her iki) 11b/16, 18b/08, 18b/09, 19a/08, 32a/20, 32b/01, 37a/12, 38a/01, 51a/11, 51a/13, 54b/20, 54b/20, 55a/01, 68a/08, 68a/20, 69b/20, 70a/01, 73a/09, 73a/15, 73a/19, 74b/13, 75a/03, 77b/19, 77b/20, 89b/04, 107a/04, 115b/03, 118a/20, 132b/13, 132b/16, 184b/06, 191b/14, 197a/19, 201a/01, 205a/07, 221b/01, 223a/19, 231a/19, 233a/08, 234a/14, 235a/01, 235a/06, 236a/12, 236a/12, 236a/14, 236a/14, 236a/15, 236b/07, 236b/07, 236b/11, 237b/06, 237b/07, 237b/08, 237b/08, 270a/14, 270a/15, 283b/20, 286b/07, 286b/13, 298a/17, 323a/13, 323a/18, 324a/04, 324a/07

i. (her iki ţeref) 236b/11, 329b/01

i. (her iki ţerefdin) 30a/13, 115a/05, 141b/14, 191b/13, 197a/18, 213a/20, 321a/15

i. (ķırķ yıl yana iki ay bol-) 131b/17

i. (miŋ iki yüz) 184a/12, 252b/20, 308b/04

i. (on iki miŋ) 89a/06, 106b/03, 120a/08, 135b/20, 151a/18, 193b/01, 193b/03, 193b/05, 193b/05, 255a/01, 255a/04,

255a/06, 255a/07, 265a/01, 266a/10, 300a/10, 300a/11, 301a/16, 301a/17, 301a/18, 308b/03, 308b/03, 308b/04, 309b/04, 322a/15, 324a/07, 325b/13
i. (on iki miŋ ḫarvār) 193b/06
i. (on iki yıl) 76a/02, 252a/02
i. (ottuz iki) 165b/11
i. (ottuz iki yıldın) 74a/15
i. (ottuz yıl iki ay) 133a/18
i. (üç miŋ iki yüz) 22b/10
i. ʿālam İki âlem (Dünya ile ahiret). 42b/02, 47a/15, 75a/10, 130b/06, 224a/05, 322b/10
i. ʿālamnı taf- İki âlemi kazanmak (Hem dünyada hem ahirette mutlu olmak). 45a/15
i. ay 90a/09, 116a/03, 192b/02
i. ay bol- 317b/16
i. ayçılıḳ yol İki aylık yol. 32a/03, 32a/04
i. ayġaça 16b/08, 45b/05, 107a/16, 249a/18, 277b/04, 293a/20
i. badra altun 307a/12
i. bölek bol- İki bölük olmak (İkiye bölünmek). 234b/02
i. bölün- İkiye bölünmek. 16a/05, 233b/01
i. cahān 218a/19, 324a/20
i.+de (her ikide birni ḳıl-) 224b/06
i. ferseng İki fersah. 140b/05
i. ferseng yer 127a/13
i. ferseng yol 35b/11, 76b/11, 119a/11, 210b/04, 260a/07, 297a/18
i. gürūh bol- 234b/05
i. hafta 233a/04
i. hafta bol- 19b/04, 259a/21
i. hafta öt- 263b/15
i. haftaġaça 19b/01, 40a/03, 103a/13, 138a/17, 175a/04, 228b/08, 289a/02, 306a/18, 319b/18
i. ḥıṣṣa 6b/03, 29a/01, 30a/08, 32a/04
i. ḳatar 185a/08
i. kéçe kündüz 40b/10, 102b/01
i. közidin ḳan yaş aḳız- 37a/07
i. kün 117a/19
i. kün bir kéçede 68a/06
i. küngeçe 68a/05
i. künlük 26a/03
i.+leri (her ikileri) 114a/02
i. manzıl 101b/06, 260a/06, 288b/21
i. manzılġaça 64b/11
i. manzılnı bir manzıl ḳıl- İki menzili bir menzil kılmak (Çok hızlı hareket etmek). 119b/20, 245b/12
i. mazılġaça uzat- İki menzile kadar uğurlamak. 263a/04
i. manzıl 14a/05
i. mīl yer 208b/14
i. mīl yerġaça 206b/07
i. mīl yolġaġaça 103a/15
i. miŋ 31b/13, 101b/14, 231b/01, 231b/07, 231b/10, 232a/08, 232a/11, 232a/11, 254b/16, 303a/15
i.+miz (her ikimiz) 45a/07, 46b/11, 197b/11
i.+mizde birimiz İkimizden biri. 47a/05
i. mük bol- İki büklüm olmak. 104b/09, 172b/17, 229a/21
i.+ni 202a/03
i. oḳ atım yer İki ok atımı yer (İki ok atımlık mesafedeki yer). 270a/17
i. oḳ atım yıraḳ 172a/02
i. pāra bol- 8a/06, 8a/17, 8b/09, 8b/11, 32b/12, 35b/19, 37b/20, 173b/11, 174b/05, 284a/16
i. pāra ḳıl- 8a/15, 31b/20, 41a/10, 67a/15, 115b/11, 141b/05, 160a/04, 195a/20, 204a/11, 213a/13, 256a/11, 278a/01, 293a/20, 328b/19
i.+si 39b/16, 39b/16, 85a/08
i.+si (her ikisi) 14b/02, 24a/08, 79b/03
i.+sini (bir iki) 147a/19
i.+sini (her ikisi) 36a/09
i.+siniŋ 147b/06, 147b/06
i. ṭerefdin 231a/17, 327a/12
i. üç 160a/16
i. yanıda 33a/02
i. yanıġa 33a/05
i. yaşar bol- İki yaşında olmak. 233a/02

i. yıl 42a/07, 305b/01
i. yılġaça 24b/19, 173a/16
i. yıllıḳ ʿulūfa ber- 17a/03
i. yüz 96a/14, 101b/04, 159b/04, 165b/07, 166b/15, 175b/02, 207a/13, 301b/19, 303a/17, 303a/18
i. yüz miŋ 97b/18
i. yüz miŋ dīnār altun 142b/14
i. yüz yılġaça 110b/16, 307a/19
i. yüzlük İki yüzlü. 223b/21
i. yüzlük bol- 229a/19, 248b/05
[=612]

ikidin İkişer.
i.+din (birdin ikidin) 140a/02, 162b/13
[=2]

iki evlen Bk. **ikevlen**
i. (her iki evlen) 7b/15, 57b/07, 79b/04, 138b/06, 234a/13
i.+niŋ 8a/12, 10a/17
[=7]

ikilesi İkisi. Krş. **ikevlen**
i. (her ikilesi) 2b/09
[=1]

ikinçi İkinci, iki sayısının sıra sıfatı; birinciden sonra gelen kimse veya şey.
i. 15b/04, 17a/19, 32a/03, 42b/15, 46b/17, 84b/04, 84b/14, 130b/08, 131b/18, 145a/14, 166a/20, 191b/02, 201a/01, 201b/21, 217b/12, 218a/13, 219b/07, 229a/09, 249b/17, 263a/01, 269b/08, 308a/18, 318a/07, 318a/10
i. (altmış ikinçi dāstān) 117a/03
i. (ellig ikinçi dāstān) 70b/16
i. (ḳırḳ ikinçi dāstān) 1b/11
i. (seksen ikinçi dāstān) 204b/01
i. (toḳsan ikinçi dāstān) 249b/02
i. (yetmiş ikinçi dāstān) 160b/01
i. haftada 74a/01, 150a/01, 175a/06, 217a/10, 218b/07
i. ḥışşa 21b/19
i. ḥışşada 301a/21, 301b/02
i. kéçede 83b/13
i. küni İkinci gün. 156b/11
i. martaba İkinci kez, ikinci defa. 54a/17, 72b/07, 78a/08, 163a/08, 163a/11
i.+si 23b/20, 27b/09, 77a/06, 98a/07, 147a/02, 147b/01, 166a/21, 166b/03, 292a/17
i.+siġa 80b/12
i.+sini 243a/05
i.+sinin 16b/12
i.+siniŋ 2b/10, 14b/02, 79a/20, 146a/09, 166b/19
[=62]

ikkevlen Bk. **ikevlen**
i. 157a/02
i. (her ikkevlen) 149b/09
[=2]

ikrām Ar. İkram, ağırlama, hürmet etme, misafirperverlik gösterme; gönül hoşluğu için bir şeyler verme, sunma.
i. (ıʿzāz ikrām ḳıl-) 86a/02, 111a/19
i. (ıʿzāz u ikrām ḳıl-) 92b/12, 112a/05, 114b/14, 137a/18, 142b/11, 148b/10, 149b/01, 151b/20, 156b/19, 160b/07, 175b/12, 181a/01, 199a/07, 224b/11, 226b/09, 228a/10, 254b/01, 262b/06
i. bile (ıʿzāz ikrām) 66a/10
i. bile (ıʿzāz u ikrām) 109a/07, 195a/07, 289a/19, 302a/02
i. birle (ıʿzāz u ikrām) 118a/01
i.+lar (ıʿzāz u ikrāmlar ḳıl-) 326a/03
[=27]

ikrāmla- Ağırlamak, misafirperverlik göstermek, ikramda bulunmak.
i.-dı 246b/21
[=1]
ıʿzāz u ikramla- 246b/21
[=1]

ilbesün Bir tür ördek.
i. göşti 171a/17
i.+ler 28b/01, 66b/11, 107b/03, 145a/18, 173a/20, 175b/16, 175b/17, 205b/11, 206a/02
i.+lerni 6a/17, 6b/03
i.+lerniŋ 161b/21
i.+lerniŋ terisi 97b/08
[=14]

ile 1. Bk. **bile** 1
i. 1b/02, 333a/13
[=2]
2. Bk. **bile** 2
i. 1b/01, 316a/19
[=2]
ilgeri 1. Daha önce, önce; önceden; önceki.
i. 6b/16, 13b/19, 14b/19, 28a/05, 35b/07, 35b/07, 41b/08, 45b/04, 52b/13, 59a/09, 59a/18, 66a/03, 68b/18, 108a/20, 117b/14, 133a/01, 139a/02, 142b/05, 150a/10, 198a/10, 203b/10, 205b/18, 215b/10, 224a/10, 228b/10, 235a/01, 236a/17, 243a/11, 247a/03, 266a/05, 285a/18, 290a/16, 299a/04, 304b/02, 304b/03, 308b/09, 310a/13, 327b/10, 329a/20, 330a/13
i. (-dın ilgeri) 177b/14, 177b/20, 219b/19
i. (-din ilgeri) 63b/09, 110a/03, 271b/18, 286a/01
i. (mundın ilgeri) 12b/03, 13a/20, 81b/17, 151b/12
i. (ulardın ilgeri) 67b/15, 210a/17
i.+din 295a/09
i. kéyin Önce sonra (Hiçbir zaman, asla). 196a/04, 291a/04
i. ki 64a/18, 120b/15, 224b/13
i. vaḳtda 280b/14
i. ve kéyin bol- Önce veya sonra olmak. 106a/11
i. zamānda 15a/04
[=62]
2. İleri, öne doğru.
i. 54a/09, 66b/18, 140b/05
i. bar- İleri varmak (İlerlemek, ileri atılmak). 17a/16, 32a/17, 35a/20, 54a/12, 127b/12, 155a/12, 236a/17, 283b/18, 297a/03
i. çaf- İleri sürmek (Atı ileri doğru sürmek). 96b/05, 112a/10
i. iyber- 89a/04, 256b/09, 324a/11
i. kel- Öne doğru gelmek. 5a/04, 17b/19, 19b/05, 19b/14, 30a/14, 32b/11, 33a/12, 49b/13, 53a/11, 54b/10, 66b/03, 73a/04, 89b/19, 90a/01, 99b/03, 115b/08, 121a/09, 125b/06, 140b/11, 146a/10, 155b/06, 160a/06, 174b/01, 207a/16, 239b/08, 258a/20, 259a/06, 275b/09, 279b/08, 297a/02
i. sal- 258b/04
i. yürü- 35a/20, 116b/07, 118a/06
[=51]
ilgerigi Önceki, daha önceki, eskisi.
i. 8b/18, 44a/17, 49a/01, 50b/10, 79a/16, 81a/06, 131a/17, 205a/03, 281a/03, 305b/15, 320b/09
i. dék bol- Eskisi gibi olmak. 241b/20
i.+din Öncekinden. 90a/04, 304a/21, 304b/01
i.+din ziyāde 162b/15
[=16]
ilgerilik Öncülük.
i. ḳıl- Öncülük etmek (Bir işin başlamasını sağlamak). 55a/06, 236a/18, 236b/10
[=3]
ilik İlik, kemiklerin içini dolduran yağlı madde.
i.+niŋ 250b/06
[=1]
inçike İnce. Krş. **inçke**
i. 50a/10, 169a/19, 322b/21
[=3]
inçke Bk. **inçike**
i. (köŋli ḳıldın inçke bol-) 233b/11
i. söz 87b/06
[=2]
inek İnek, dişi sığır.
i. 84a/11, 84a/13, 172b/07, 278a/17
i.+din 85a/13
i.+im (inegim saġ-) 171b/02
i.+ni 176b/12
i.+niŋ 176b/12, 176b/17, 176b/20, 176b/21
i. saġ- İnek sağmak (Süt sağmak). 176b/12
[=12]
ini Küçük erkek kardeş.
i.+sini 234b/13
i. tururlar (aġa ini) 130b/03
[=2]

Īrec Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**)'un küçük oğlu. Kardeşleri Selm (**Silm**) ve Tur (**Tūr**) tarafından öldürülen İrec (**Īrec**)'in intikamını Menuçehr (**Manūçahr Pād-şāh**) almıştır. Krş. **Īrec Pād-şāh**
Ī. 173a/02, 302a/05
Ī.+din 305a/10
Ī.+ge 305a/09, 305a/09
Ī.+ni 328b/17
Ī.+niŋ 69a/17, 142a/13, 280b/13
[=9]
Īrec Pād-şāh k.a. Bk. **Īrec**
Ī.+niŋ 16a/13
[=1]
İrem Cennet bağı, cennet kadar güzel ve bayındır yer.
İ. dék (gülistān-ı İrem) 205a/19
İ. müdür (gülistān-ı İrem) 192a/01
[=2]
irk- Toplanmak, bir araya gelmek; teftiş etmek. Krş. **irki-**
i.-ip 4a/09, 5a/11, 5b/02, 5b/09, 29a/09, 72b/03, 77a/17
[=7]
irki- Bk. **irk-**
i.-geyler 173b/19
[=1]
irkit- Yığmak, küme hâlinde yığmak.
i.-tiler 266b/21
[=1]
is Duman.
i. 9b/06, 36a/14, 120a/14, 120b/18, 120b/20
i.+din bölek 251b/02
i.+i 37b/10
i.+ni 37b/11, 120b/18
[=9]
İskender k.a. Bk. **İskender Pād-şāh**
İ. 75b/15, 75b/16, 75b/17, 75b/20, 76a/15, 76a/18, 76a/20, 76b/04, 76b/09, 76b/11, 76b/15, 76b/19, 76b/20, 77a/10, 77a/11, 77a/17, 77a/18, 77a/20, 77b/05, 77b/08, 77b/08, 78a/08, 78a/09, 78a/14, 78b/04, 78b/14, 79a/02, 79a/09, 79b/02, 79b/07, 79b/09, 79b/09, 79b/10, 79b/11, 80a/02, 80a/11, 80a/13, 80a/15, 80a/18, 80b/01, 80b/04, 80b/05, 80b/06, 80b/19, 81b/06, 81b/13, 82b/11, 83a/10, 83a/12, 83a/13, 83a/17, 87b/01, 87b/02, 87b/06, 87b/12, 88a/03, 88a/13, 88b/02, 88b/07, 88b/15, 89a/18, 89b/06, 90b/15, 90b/19, 91b/09, 91b/12, 92b/13, 93a/08, 93a/17, 93b/07, 93b/09, 94a/08, 94a/16, 94a/20, 94b/15, 95a/16, 95b/10, 96b/18, 99a/20, 101b/17, 102a/10, 102b/12, 102b/19, 104b/18, 105a/02, 105a/19, 107b/08, 114a/17, 247a/05, 272a/09, 315a/08
İ. (Şāh-ı İskender) 80b/11, 81b/15, 81b/15, 91b/03
İ. bile 78b/12, 84b/02, 92b/01, 95b/12, 96a/02
İ. dék 95b/19
İ. dép (Sadd-ı İskender) 104a/05
İ.+din 76a/17, 79a/18, 79b/19, 85b/14, 94b/03, 97a/14, 102b/15
İ.+din kéyin 272a/09
İ.+din özge 93b/12
İ. ékenni 94a/12
İ.+ġa 77b/11, 78a/20, 79a/12, 94b/04, 105b/19, 106a/06
İ.+ge 96a/07
İ.-i Fīlaḳūs 93b/06
İ.+ni 75b/19, 75b/20, 76b/14, 76b/16, 76b/17, 77a/15, 92b/14, 93a/01, 93a/17, 96a/06
İ.+niŋ 76a/17, 76b/03, 76b/06, 76b/07, 76b/15, 76b/18, 77a/08, 77a/16, 77b/02, 77b/06, 77b/10, 78a/05, 78b/01, 78b/12, 79a/01, 79a/15, 79b/06, 79b/08, 80a/12, 80b/03, 80b/03, 80b/17, 80b/17, 82b/18, 82b/18, 83a/11, 86a/11, 87b/01, 89b/08, 92b/01, 93a/04, 93a/06, 93a/08, 93b/11, 94a/19, 94a/20, 94b/08, 97b/03, 99b/14, 104b/19, 105b/18, 107b/16, 208b/03
İ.+niŋ (Şāh-ı İskender) 91b/02
İ. turur 90a/01, 93a/07
İ. turur sen 93b/10, 94a/04
[=178]
İskender Ḳayṣar k.a. Bk. **İskender Pād-şāh**
İ.+nıŋ 78b/16

[=1]

İskender Pād-şāh Makedonya kralı Büyük İskender. Metnimizde Rum (**Rūm**) padişahı olarak anılan İskender, Darab (**Dārāb**) ile Rum (**Rūm**) padişahı Filakus (**Fīlaḳūs**)'un kızının oğludur. Darab (**Dārāb**) hamile olduğunu bilmediği bu kızı bir gece vakti ülkesine geri gönderdiği için İskender'i, dedesi Filakus (**Fīlaḳūs**) büyütmüş ve insanlara onu öz oğlu olarak tanıtmıştır. Darab (**Dārāb**)'ın oğlu Dara (**Dārā**)'nın kardeşi olan İskender, Dara (**Dārā**)'dan sonra İran (**Īrān**)'ın da hükümdarı olmuş ve Dara (**Dārā**)'nın kızı Ruşenek (**Rūşenk**) ile evlenmiştir. Krş. **İskender, İskender Ḳayṣar, Şāh-ı İskender**

İ. 76a/08, 76b/06, 77a/13, 77b/07, 77b/12, 77b/13, 78a/03, 78b/06, 79a/15, 80b/10, 81a/02, 81b/08, 81b/16, 83a/12, 83a/15, 84a/20, 85b/01, 85b/03, 85b/07, 85b/09, 85b/11, 85b/12, 85b/13, 86a/12, 86b/06, 86b/10, 87a/04, 87a/12, 87a/19, 87b/12, 87b/16, 88a/02, 88a/05, 88a/08, 88a/10, 88a/12, 88a/14, 89a/03, 89a/16, 89a/19, 89b/02, 89b/03, 89b/05, 89b/08, 89b/12, 89b/15, 90a/03, 90a/09, 90a/13, 90a/15, 90a/19, 90a/20, 90b/06, 90b/09, 90b/11, 90b/12, 90b/18, 90b/18, 90b/20, 91a/01, 91a/10, 91a/14, 91b/13, 91b/16, 91b/19, 92a/04, 92a/06, 92a/12, 92b/07, 92b/08, 92b/20, 93a/03, 93a/08, 93a/16, 93a/18, 93a/20, 93b/03, 93b/08, 93b/11, 93b/12, 93b/15, 94a/11, 94a/14, 94b/01, 94b/11, 94b/13, 94b/16, 95a/03, 95a/05, 95a/12, 95a/19, 95a/20, 95b/01, 95b/01, 95b/05, 95b/18, 96a/16, 96a/18, 96a/20, 96b/04, 96b/05, 96b/11, 96b/15, 96b/20, 97a/02, 97a/06, 97a/08, 97a/08, 97a/09, 97a/11, 97a/11, 97a/20, 97b/04, 97b/08, 97b/16, 98a/01, 98a/04, 98a/08, 98a/11, 98a/18, 98b/04, 98b/05, 98b/08, 98b/10, 98b/14, 99a/06, 99a/08, 99a/10, 99a/15, 99a/17, 99b/01, 99b/02, 99b/06, 99b/16, 100a/05, 100a/06, 100a/09, 100a/11, 100a/18, 100b/02, 100b/06, 100b/10, 100b/14, 101a/16, 101a/18, 101b/06, 101b/11, 101b/15, 101b/18, 101b/20, 102a/02, 102a/03, 102a/08, 102a/12, 102a/14, 102a/16, 102a/17, 102b/02, 102b/04, 102b/06, 102b/09, 103a/04, 103a/15, 103b/10, 103b/13, 103b/20, 104a/08, 104a/20, 104b/07, 104b/10, 104b/12, 104b/13, 104b/16, 104b/17, 104b/20, 105a/01, 105a/05, 105a/09, 105a/10, 105a/12, 105a/14, 105a/15, 105a/17, 105b/01, 105b/04, 106a/03, 106a/17, 106b/08, 106b/10, 106b/17, 106b/20, 107a/07, 107a/14, 107a/17, 107a/18, 107b/06, 107b/14, 107b/19, 107b/20, 108a/19, 108b/03, 108b/08, 108b/11, 108b/12, 108b/16, 109a/19, 109b/01, 109b/05, 109b/09, 109b/13, 110a/01, 110b/14, 110b/16, 111a/04, 119b/05, 142a/15, 280a/11, 305a/14

İ. bile 92b/01, 106b/07, 107a/02, 107b/19

İ. dék 95b/20

İ.+dın 76a/19, 89b/10, 91a/15, 92a/03, 96b/01, 105a/19, 108b/10

İ.+dın turur biz 208b/02

İ.+ġa 77b/17, 78a/07, 83a/17, 85b/08, 86a/12, 87b/08, 88b/10, 89b/12, 91b/08, 94b/09, 96a/05, 96a/15, 99a/13, 102a/04, 102a/16, 102b/05, 102b/10, 102b/18, 104a/06, 105a/16, 107a/15, 107b/06, 108b/08, 108b/16, 272b/01

İ.+nı 80b/15, 80b/15, 90b/19, 93b/01, 93b/05, 94b/18, 95a/14,

96b/01, 102b/08, 104b/04, 109b/11, 208b/02
İ.+nıŋ 76a/10, 77a/12, 77b/04, 77b/12, 77b/12, 78b/05, 80b/14, 82b/10, 83a/08, 83a/09, 84b/06, 85b/01, 85b/07, 85b/11, 86a/03, 86b/05, 86b/20, 87a/02, 87a/08, 87a/11, 87a/12, 87a/18, 87b/03, 87b/20, 88a/16, 88a/20, 88b/12, 89a/10, 89b/17, 90a/03, 90a/16, 90a/17, 90a/17, 90a/19, 90b/15, 90b/16, 91a/03, 91a/05, 91a/05, 91a/07, 91a/08, 91a/10, 91b/15, 93a/05, 93b/17, 94b/19, 95a/08, 95a/18, 96a/17, 96b/02, 96b/03, 96b/06, 96b/14, 97a/12, 97a/13, 97a/19, 97b/02, 97b/04, 99a/12, 100a/04, 100a/04, 100a/05, 101a/16, 101a/17, 101b/05, 101b/12, 101b/16, 102a/03, 103a/02, 103a/14, 103a/16, 103b/16, 104a/07, 104b/03, 104b/04, 105b/02, 105b/04, 106b/05, 106b/08, 106b/10, 106b/17, 107a/01, 107a/06, 107a/09, 107a/10, 107a/13, 107b/15, 107b/18, 108b/07, 109a/20, 109b/01, 109b/02, 109b/20, 110a/01, 110a/18, 110a/19, 110b/06, 304a/05
İ. turur 106b/07
[=367]

İskenderiyye İskender (**İskender Pād-şāh**)'in Mısır (**Mışr**)'da inşa ettirdiği, önemli bir ticaret ve ulaşım merkezi olan şehir. Metnimize göre İskender (**İskender Pād-şāh**) burada medfundur.
İ. şaharı 109b/20, 110a/02, 110a/02, 110b/06
[=4]

ıslıḳ < *islig* Dumanlı.
i. 101b/07
[=1]

iste- İstemek, istek duymak, arzu etmek; dilemek, talep etmek; gelmesini dilemek, görmek istediğini bildirmek, çağırmak; aramak, araştırmak.
i.-di 2a/16, 99b/07, 118b/03, 138b/01, 142a/09, 223a/01, 231a/15, 258b/18, 266a/15, 305a/16
i.-di-ki 196b/10
i.-diler 120a/08, 150b/17, 151b/06, 161b/04, 215a/10, 230b/08, 295a/13, 300b/05, 306b/11, 306b/16, 307b/11, 310b/18
i.-dim 128b/16, 215b/11, 248b/15, 302b/08, 313a/21, 314a/07
i.-dim dép 39b/07
i.-diŋ 57a/01, 173b/17, 272a/02, 328a/17
i.-gen 129a/06
i.-gen émesdür 271b/06
i.-genimni 45a/12
i.-genler 125a/10
i.-gey 161a/21, 255b/08, 258b/18
i.-gey-men 285b/01
i.-gey biz 75a/12, 153b/15
i.-gey men 77a/02, 197a/03
i.-gey sen 249a/02
i.-geyler 125a/07, 153a/11
i.-gil 3a/03, 6a/07, 41b/14, 114a/10, 207b/05, 212b/21, 220a/13, 239b/15, 239b/20, 239b/21
i.-güçi 199a/15, 218b/15
i.-güçi turur men 17a/16
i.-güçi turur sen 54b/12
i.-güsidür 94a/13, 108a/15, 146b/18, 175b/08, 224a/03
i.-medi 145a/03, 244b/13, 273a/18
i.-mediler 234b/13, 273a/18
i.-medim 81a/12, 91a/17
i.-mediŋ 58b/14
i.-megey 105b/07
i.-megey biz 165a/08
i.-megey men 285b/02
i.-megey sen 84b/03, 131a/04, 131a/11, 131a/17, 131a/20, 131b/07
i.-megeyler 52a/10, 108b/02
i.-megil 4a/03, 8b/05, 47b/16, 51b/07, 51b/20, 58b/12, 69b/17, 83b/06, 134a/08, 208a/05, 222a/14, 234b/19, 235a/10, 235a/17, 237a/04, 237a/08
i.-megiŋ 213b/09
i.-mek kerek 48b/08

i.-meklik 128b/08, 131a/11, 146b/18, 207b/15
i.-meklikge 12b/05
i.-mekliknıŋ 152a/04
i.-mekni 266b/15
i.-meŋ 322a/20
i.-mepdür 234a/09
i.-mes 45b/18, 47b/08, 82b/03, 154b/21, 224b/03, 253a/18, 288b/14
i.-mes men 79a/06, 156a/10
i.-mes sen 52a/05
i.-mese 208a/11
i.-mesler 56a/20, 147b/10
i.-mesün 231a/02
i.-meydür 8b/03
i.-meyli 2b/05, 45a/08
i.-ŋizler 150b/21, 156b/01
i.-ŋler 254a/15, 307a/01
i.-p 12b/01, 12b/08, 12b/18, 34b/14, 59b/03, 67b/18, 71b/12, 81b/04, 100b/18, 100b/19, 101b/20, 125a/06, 127a/18, 128b/16, 170a/04, 237b/04, 237b/19, 238b/12, 244a/10, 250b/13, 251b/20, 256a/09, 292a/11, 314b/12, 328a/10
i.-p bol- 286a/19
i.-p kel- 3a/08, 45b/14
i.-p sen 82b/03
i.-pdür 226a/09
i.-r 196a/09, 213b/07, 225b/09, 229a/20, 280a/14
i.-r bol- 268a/05
i.-r dép 277a/11
i.-r érdi 11b/06, 20b/15, 66b/20, 113a/07, 117b/13, 128a/11, 187a/15, 215a/12, 222b/03, 233a/09, 250a/21, 290b/15, 292b/20, 293a/02, 298b/08, 301b/02, 307b/13, 307b/17, 320a/08, 320b/10, 332b/13
i.-r érdiler 274a/04, 316b/17, 316b/19, 320a/11, 320a/20, 320b/14, 323b/05, 327b/03
i.-r érdim 33b/11
i.-r men 283a/14
i.-r mü sen dép 272b/16
i.-r sen 6a/09, 41b/15, 52b/19, 107b/07, 108a/11, 196a/05, 263b/11, 266a/16, 272b/04, 322a/13, 328a/13
i.-r sizler 68a/14, 208b/04
i.-se 42b/05, 46a/17, 47a/12, 47a/12, 58b/11, 131a/19, 146b/18, 155a/11, 233b/04, 254b/05, 265b/16, 287a/19, 296a/05
i.-seŋ 54b/04, 56a/17, 75a/20, 77a/05, 147b/11, 200a/09, 213b/08, 254b/08
i.-şdin 57b/04, 329a/04
i.-şni 265b/11
i.-yduġan 202a/13
i.-ydür 6b/17, 12b/04, 20a/18, 50b/16, 53a/08, 104b/19
i.-ydür dép 271a/16
i.-ydür men 208b/01
i.-yin 87b/11, 297a/04
i.-yli 152b/04, 156a/12
[=254]
ābrūy iste- 263b/11
ʿayb iste- 131a/11
ʿaybını iste- 129a/06, 131a/11
çāra iste- 17a/16, 51b/20, 66b/20, 187a/15, 222a/14, 290b/15
dād iste- 153b/15
dād u ʿadlnı iste- 233a/09, 283a/14
furşat iste- 250a/21, 320a/08, 320b/10
ẖarāc iste- 12b/01, 12b/04, 145a/03, 208b/01, 231a/02, 280a/14
ẖūnını iste- 292a/11, 313a/21
kīne iste- 47a/12, 108a/15, 131a/20
kīneni iste- 131a/17
kīnesini iste- 39b/07, 67b/18, 94a/13
uluġluḳ iste- 8b/03, 154b/21
yaẖşı at iste- 12b/05, 34b/14, 237b/04
yār-mendeçilik iste- 239b/15
ziyādelik iste- 47b/16, 87b/11
[=39]

istet- Aratmak.
i.-ip 254a/12, 328a/12
[=2]

iş Bir amaçla yapılan etkinlik, çalışma; geçinmek için para vb. karşılığı

yapılan çalışma; görev; meslek; hüner, marifet, ustalık; husus, konu, mesele, sorun; yapılan şey, davranış. Krş. **ış**

i. 4b/03, 4b/04, 5b/16, 5b/16, 6b/12, 8b/19, 9b/07, 10a/09, 12a/06, 15a/03, 28b/07, 34b/02, 50a/04, 52b/18, 52b/18, 54b/09, 58a/03, 58b/02, 82a/07, 118b/12, 129a/16, 131b/14, 133b/20, 134b/16, 151a/14, 161a/16, 164a/06, 164a/07, 164a/07, 168b/05, 180a/09, 180a/11, 181b/05, 181b/05, 181b/06, 181b/06, 182a/01, 185a/13, 212b/08, 216b/06, 218b/20, 224b/05, 230a/03, 237a/14, 238a/08, 238b/19, 239a/21, 240b/20, 246a/06, 249b/11, 262a/04, 265b/13, 284a/21, 286a/20, 292a/15, 294b/17, 296a/04

i. (boladuġan iş bol-) 126b/04

i. (bolur iş bol-) 18a/16, 57a/14, 61a/07, 69b/06, 78b/17, 137a/10, 197b/13, 238a/08, 243a/14

i. (ḳolıdın iş kel-) 7a/01, 9a/01

i. (müşkil iş) 23b/16, 53a/16, 57a/14, 103a/17, 137a/06, 186a/13, 205b/21, 242b/02

i. (yaḫşı iş) 229a/09

i. (yaman iş) 230a/08, 252b/16, 313b/08

i. (yaman iş bol-) 24b/04

i. (yaman iş kel-) 45b/19

i. (yaman iş ḳıl-) 53b/08, 229a/14, 300b/08, 332b/19

i. bol- 6a/03, 17a/15, 18a/12, 41a/03, 46b/19, 164a/06, 255b/06, 256b/16, 262a/01, 275a/02

i. buyru- İş buyurmak. 249a/07

i. buzul- İş bozulmak. 12b/20

i.+de 41a/16, 51a/11, 51a/13, 51b/06, 77a/06, 114a/20, 115b/06, 153a/04, 153a/11, 188b/04, 276a/11

i.+de (her işde) 45a/06, 47b/16, 63b/20, 65a/11, 127b/06, 128b/10, 169b/03, 216b/19, 219b/16, 244a/08

i.+din 4b/04, 53b/04, 122b/03, 149b/12, 159a/15, 183a/10, 183a/16, 199a/11, 214a/07, 221a/13, 234b/01, 247a/20, 248a/06, 249b/21, 255b/19, 261b/20, 265b/18, 285a/03, 295a/01, 295b/13, 328b/05, 329a/13

i.+din (iş ḳıl-) 216b/18

i.+din (iş öt-) 247a/08, 267a/07

i.+din (yaman iş) 122b/02

i.+din bölek 52b/18

i.+din ḳal- İşten kalmak (İş yapamaz duruma gelmek). 179b/12, 182a/21

i.+dür 15b/02, 246b/01

i. éken 222a/02

i. érdi 296a/04

i. farmānla- İş fermanlamak (İş buyurmak). 100a/03

i. füt- İş bitmek. 23b/16

i.+ge 9a/03, 9a/08, 46a/07, 51a/12, 55b/07, 57b/17, 96b/11, 126b/04, 128a/05, 129a/17, 137b/01, 156a/20, 196b/11, 253a/09, 265a/20, 275a/09, 280a/05, 280b/09, 282a/13, 287a/19, 299a/03, 310b/10

i.+ge yara- İşe yaramak. 50b/12

i.+i 10a/10, 50b/05, 149b/12, 150b/11, 157a/20, 172b/12, 212a/13, 216a/11, 220b/11, 238a/11, 240a/05, 266b/04, 300b/03, 307b/15, 319b/21

i.+i (her iş) 153a/10

i.+i (iş ḳıl-) 44b/19

i.+i tamām bol- İşi tamam olmak (İşi nihayete ermek). 8b/08

i.+i turur 10a/10, 18a/16, 42b/11, 136b/16, 238a/09

i.+i uzaḳġa tart- İşi uzağa çekmek (İşi uzamak, sürüncemede kalmak). 180b/14

i.+i üçün 247a/09

i.+idin 7a/05, 42b/18, 65a/19, 149a/04, 186a/02, 218b/04, 255b/18, 308b/19

i.+idür 164a/08, 294b/18

i.+ige 47a/11, 57b/13, 87b/12, 118b/18, 161b/06, 212b/17, 220b/11, 223b/19, 244a/17
i.+im 27a/07, 158a/01, 174b/03, 180a/09, 184a/18, 189a/03, 215a/16, 292a/12, 293b/01, 314b/21, 326b/17
i.+im (iş farmānla-) 276a/07
i.+im turur 36a/14, 151a/14, 316b/21
i.+imdin (iş ḳıl-) 69a/07
i.+imge 235b/04
i.+imiz turur 152b/12
i.+imizni 47b/01, 316b/16
i.+inde 299a/17
i.+ini 15b/02, 27b/19, 52a/06, 69b/06, 144a/15, 182b/14, 258a/09, 298b/16
i.+ini buyru- 42b/06
i.+ini ḳıl- 15a/09, 224a/02, 267b/21, 269b/03, 319b/12
i.+iniŋ 219a/17
i.+inŋi ḳıl- 169b/13
i.+iŋ 45a/08, 129a/16, 235b/18, 241a/20, 261b/11, 271a/07, 288a/16, 331a/21, 331b/09
i.+iŋ (iş ḳıl-) 47a/11
i.+iŋ turur 151b/11, 230b/11, 255a/02
i.+iŋdin 266a/20
i.+iŋdin (iş ḳıl-) 207b/03
i.+iŋdür 201b/04
i.+iŋge 316b/13
i.+iŋge (yaman iş ḳıl-) 74a/08
i.+iŋge yara- 4a/15
i.+iŋizler 180a/10, 310a/18
i.+iŋler 193b/09
i.+iŋler uzaḳġa tart- 47a/10
i.+iŋni 196a/03, 308b/19
i.+iŋni ḳıl- 265b/19
i. ḳıl- İş kılmak (İş yapmak, çalışmak, uğraşmak, emek vermek). 8b/18, 65b/01, 73a/17, 76a/16, 94a/17, 103b/11, 109a/05, 119b/09, 120a/13, 120a/14, 126a/06, 133b/01, 134a/05, 144a/13, 152b/05, 156a/20, 161b/01, 180a/04, 206b/14, 209a/15, 217a/13, 217a/15, 217a/19, 218a/20, 219b/10, 222a/07, 249a/01, 249a/09, 255b/03, 255b/11, 261b/15, 307b/07, 307b/08, 309a/01, 318a/01, 320a/04
i. ḳıldur- İş yaptırmak. 81b/03
i.+ler 7a/03, 9a/09, 9a/11, 26a/07, 54a/12, 60b/16, 61b/04, 67a/02, 87a/17, 136b/15, 198a/05, 230a/06, 282b/12, 310a/04, 313b/09
i.+ler (başıġa işler tüş-) 119b/04
i.+ler (başımġa işler kel-) 302a/15
i.+ler (ḳolıdın işler kel-) 57a/05
i.+ler (yaman iş) 131b/12
i.+ler bol- 38b/18, 269b/02, 279a/12
i.+ler ḳıl- 2b/06, 34b/19, 69b/07, 73a/17, 114a/17, 213b/05, 264a/19, 296a/04, 300b/09
i.+ler ḳolıdın kel- İşler elinden gelmek (Elinden iş gelmek, becerikli olmak). 115a/16
i.+lerde 64b/14, 107a/15, 198b/03
i.+lerde (yaḫşı ve yaman iş) 32b/03, 128b/06, 292a/19
i.+lerdin 49a/01, 217b/05
i.+lerdin (işler bol-) 17a/12
i.+lerdin (yaman iş) 43a/13, 108a/06, 229a/14
i.+lerge 14b/11, 41a/18, 182b/08
i.+leri 52b/08, 280b/04
i.+leri (işler ḳıl-) 263a/02
i.+leri (müşkil iş) 218b/06
i.+leri (yaḫşı iş) 249b/01
i.+leri turur 258a/18, 308b/17
i.+leri üçün (işler ḳıl-) 142a/16
i.+leri ziyādelikde bol- İşleri ziyadelikte olmak (İşleri yolunda gitmek, işlerinde bolluk bereket olmak). 144b/06
i.+leridin 2b/02, 24a/09, 65a/20, 205a/21, 312a/06
i.+leridin (işler ḳıl-) 10b/14, 118b/15
i.+lerige 37a/17, 57b/05, 79a/05, 82a/17, 169b/08, 172a/10
i.+lerige (işler ḳıl-) 13b/19, 153b/04, 243a/10
i.+lerige (yaḫşı ve yaman iş) 149a/04
i.+lerim 168b/06, 188b/06, 313a/13

i.+lerim (müşkil iş) 128b/11
i.+lerimdin 128b/10
i.+lerimdin (işler ḳıl-) 265a/17
i.+lerimiz (işler ḳıl-) 49b/02
i.+lerimizdin (işler ḳıl-) 207a/09
i.+lerimni 240b/18
i.+lerimni ḳıl- 41a/20, 263b/07
i.+lerini 9a/16, 91a/20, 190a/20, 190a/21, 200b/18, 223b/06, 254b/03, 262b/13, 298a/18, 301b/13
i.+lerini (müşkil iş) 128b/09
i.+lerini (yaḫşı işlerini ḳıl-) 80b/17
i.+lerini buyru- 216b/18
i.+lerini ḳıl- 32a/13, 40a/15, 48b/06, 160a/05, 198b/09, 263a/13, 266a/21, 291b/03, 312a/02
i.+leriŋde (işler ḳıl-) 56a/16
i.+leriŋdin (yaman iş) 312a/06
i.+leriŋge (işler ḳıl-) 276b/10
i.+leriŋni ḳıl- 49a/03, 56b/04, 73a/07, 95a/05
i.+leriŋniŋ 312a/18
i.+lerni 7b/02, 43b/03, 57a/16, 60b/11, 134b/05, 160a/09, 202b/21, 205b/05, 264b/01
i.+lerni (başıŋġa işler kel-) 312a/14
i.+lerni (işler bol-) 14a/14, 17a/13, 137a/04, 277a/05
i.+lerni (işler öt-) 280a/15
i.+lerni bar-cā keltür- İşleri yerine getirmek (Gerekeni yapmak). 41b/12
i.+lerni ḳıl- 10b/12, 14b/07, 34b/02, 41b/05, 49a/03, 60b/18, 68a/05, 74a/07, 75a/14, 94b/20, 196a/14, 226a/09, 304a/09
i.+lerni tamām ḳıl- 28b/03
i.+lerni yasa- İşleri düzene koymak. 109a/09
i.+lerniŋ 146b/19
i.+ni 3b/13, 6a/12, 13b/03, 15b/03, 59b/15, 72b/16, 74b/04, 129a/10, 161a/10, 161a/19, 186a/13, 206a/01, 212b/12, 218b/14, 219b/16, 221b/18, 234b/18, 238b/14, 239a/01, 241a/16, 242b/03, 247a/01, 264a/17, 264b/02, 271a/15, 273b/10, 281b/18, 292a/05, 294a/12, 313b/21, 329a/18
i.+ni (aylıŋġa işni sal-) 77a/06
i.+ni (bu künlük işni taŋlaġa ḳoy-) 131a/02, 203a/15
i.+ni (her iş) 217a/18
i.+ni (iş bol-) 271b/08
i.+ni (iş öt-) 69b/17
i.+ni (yaḫşı işni ḳıl-) 230a/02
i.+ni (yaman işni ḳıl-) 42b/04, 314a/03
i.+ni ḳatıġ tut- İşi sıkı tutmak. 275b/16
i.+ni ḳıl- 6b/12, 11b/13, 12a/06, 19b/06, 28b/06, 28b/06, 45a/10, 45b/02, 51b/08, 52b/15, 55b/06, 64a/13, 65b/04, 112a/01, 136a/09, 136b/18, 160a/14, 169b/13, 182b/14, 185b/10, 186a/01, 196b/20, 200a/08, 216a/08, 216b/17, 226a/15, 234a/04, 234b/11, 237a/11, 261b/16, 262a/07, 262a/10, 269b/06, 277b/10, 277b/11, 295a/13, 298b/18, 309a/17, 317a/01, 323b/17, 325b/16, 328b/08, 329a/20, 331a/21
i.+ni ḳıldur- 294a/18
i.+ni tar u teng ḳıl- İşi dar ve sıkıntılı kılmak (İşi yokuşa sürmek, zorlaştırmak). 105a/05
i.+ni taşla-İşi bırakmak. 6b/11
i.+ni teng tut- İşi dar tutmak (İşi sıkı tutmak, zorlaştırmak). 235b/12
i.+niŋ 56a/11, 78b/12, 129a/10, 222a/18, 255a/11, 270a/05
i.+niŋ (her iş) 146b/18, 176b/05
i. öt- İş geçmek (İş geçip gitmek, yapacak bir şey kalmamak). 29b/03
i. taʿyīn ḳıl- İş, görev vermek. 4b/02
i. turur 124a/03, 179a/17, 181b/09, 223b/15, 265b/13
i. turur (müşkil iş) 292a/14, 319a/09
i. turur (yaḫşı iş) 52b/09
i. uzaḳġa tart- İş uzağa çekmek (İş uzamak, sürüncemede kalmak). 45a/09, 200b/10, 270a/02
i. vaḳıtdın öt- İş vaktinden geçmek (İş işten geçmek). 273b/01

[=579]

işen- İnanmak, güvenmek, itimat etmek; aldanmak.
i.-diŋler mü 11a/10
i.-ip bol- 97b/12
i.-ip ḳal- 261a/06
i.-ip sen 52a/03
i.-megil 80a/03, 90a/12, 324b/18
i.-ür 218a/15
i.-ür sen 91b/08
i.-ür sizler 194a/04
[=10]

işle- İşlemek, ince iş yapmak; çalışmak, emek vermek.
i.-di 133a/16
i.-diler 305b/01, 308a/08
[=3]

işlet- İşletmek, işlemesini sağlamak.
i.-megey sen 219b/19
[=1]

işlik < *işlig* İşli, işi olan.
i. (yaḫşı işlik) 12b/11, 42b/05
i. (yaman işlik) 134a/04, 268a/10
i. (yaman işlik bol-) 43a/15, 134a/03, 229b/14
i. dép (yaḫşı işlik) 145a/03
i. turur sizler (rāst işlik) 2a/07
[=9]

ʿişret Ar. İçki içme.
ʿi.+ge 200b/19
ʿi.+ge (ʿīş u ʿişret) 307a/16
[=2]

iştan Pantolon.
i. 263a/16
i.+ları 97b/08
i.+nı 263b/03
[=3]

it İt, köpek; aşağılık, adi.
i. 36a/03, 161b/15, 241a/20, 303a/14, 324a/16
i. (altun zencīrlik it) 96a/13
i.+ge 197a/01
i.+ler 322a/16
i.+ler bile 55a/06
i.+lerge 269b/13
[=10]

it- Yitmek, kaybolmak. Krş. **yüt-**
i.-gen 172b/12
i.-ip ket- 53b/04
i.-mes 101a/12, 218a/01, 316a/20
[=5]
atı it- 172b/12, 218a/01
atım it- 316a/20
atıŋ it- 53b/04, 101a/12
[=5]

itlik Keskin, sivri; ters; hız, acele; hızlı; aceleci; hızla, süratle.
i. 6b/14, 34b/03, 58b/18, 119a/03, 119a/06, 119a/08, 123b/19, 236a/06, 312b/06
i. bile 8b/05
i. bol- Aceleci olmak (Aceleci davranmak). 134a/07, 244b/14
i. itlik ḳara- Ters ters bakmak. 77b/07, 93a/04
i. ḳıl- Keskinleştirmek. 102b/18
i. turur 59a/12
[=16]

itliklik Sivrilik, aşırılık; terslik; acelecilik, sabırsızlık.
i. 248b/20
i. bile 91a/16
i.+ige (itlikligige) 317b/20
i. ḳıl- 47b/07, 127b/07, 134a/01, 152b/04, 152b/04
[=8]

itür- Yitirmek, kaybetmek. Krş. **ütür-**
i.-diler 102b/03
i.-geni 202a/17
i.-üp 152b/09
[=3]
yolını itür- 202a/17
yollarını itür- 152b/09
[=2]

iyber- Göndermek, yollamak. Krş. **yiber-**
i.-di 3a/03, 3a/04, 3b/17, 11b/07, 11b/16, 13b/08, 13b/13, 14a/04, 14b/09, 14b/16, 14b/17, 15a/15, 16b/14, 16b/16, 18a/19, 18b/02, 18b/06, 18b/06, 25a/03, 26a/17, 26a/17, 26a/18, 26a/19, 30a/13, 30a/13, 30b/13, 38a/10, 39a/15, 39b/04, 44a/12, 57a/03, 57b/18, 64a/10, 65a/13, 67b/19, 72a/19, 73a/02, 73a/15, 73a/18, 73b/05, 73b/11, 74b/16, 75b/13, 77b/11, 78a/12, 79a/08, 81a/08, 81a/09, 81b/05, 82a/06, 86b/17, 87a/12, 87a/16, 87a/18, 87b/01, 87b/02,

87b/02, 89a/04, 89a/05, 89a/05, 89a/07, 101a/17, 108a/03, 109a/19, 115b/14, 116b/07, 116b/10, 118a/11, 121a/14, 121a/15, 121a/16, 121b/19, 124b/08, 124b/12, 125a/09, 132b/11, 133a/06, 136b/02, 139b/17, 139b/20, 141a/02, 141b/08, 142b/01, 143a/05, 143a/11, 143a/13, 143a/16, 147a/01, 148a/18, 148b/07, 148b/17, 149a/14, 151b/17, 152a/02, 172b/20, 178b/01, 180b/01, 188b/15, 190b/05, 191a/20, 191a/21, 192b/03, 193b/04, 195a/07, 195b/15, 196b/18, 198a/11, 199a/04, 202a/10, 203b/18, 209a/04, 209a/13, 210b/21, 211b/01, 212b/02, 215a/09, 222a/17, 224b/08, 227a/10, 228a/16, 228b/03, 230b/18, 239a/03, 241b/19, 245a/12, 245a/18, 250b/15, 251b/12, 252a/11, 253b/02, 253b/14, 254a/19, 256b/09, 258a/01, 258a/02, 258a/03, 259b/06, 259b/11, 259b/14, 259b/17, 260b/20, 261a/13, 261b/07, 264b/05, 265a/03, 267a/09, 269a/10, 269b/17, 272a/11, 275a/12, 278b/08, 280a/10, 280a/20, 281b/09, 282a/19, 284b/17, 284b/18, 287a/07, 287b/15, 287b/21, 288a/19, 288b/06, 288b/07, 289b/10, 290b/03, 292a/03, 295a/20, 295b/05, 295b/05, 296a/12, 297b/04, 299b/04, 299b/09, 301a/15, 301a/16, 301a/18, 301a/18, 302a/01, 302a/03, 302b/02, 302b/15, 303b/12, 311a/14, 317a/16, 319a/12, 321a/11, 321a/14, 322a/08, 324a/11, 324b/05, 325a/17, 331b/20

i.-di-ki 6b/10, 8b/14, 8b/15, 11a/06, 11a/13, 22b/20, 23a/14, 26a/13, 35a/16, 56b/20, 64b/07, 66b/02, 69b/03, 73b/04, 89b/06, 95a/08, 108a/05, 111b/16, 114a/09, 127a/04, 132b/21, 149b/02, 152a/03, 188a/13, 193a/09, 193a/12, 193a/17, 193b/01, 195a/18, 224a/13, 236a/05, 236b/21, 237b/17, 242a/21, 250a/02, 250a/05, 251b/14, 252b/20, 253a/20, 257a/18, 263a/11, 268a/08, 277b/16, 285a/20, 293a/17, 295b/17, 297b/15, 317b/02, 317b/08, 318b/05, 318b/06, 318b/21, 319a/15, 320b/06, 322a/09, 324b/05, 329b/07

i.-diler 10a/13, 87a/20, 97a/13, 118b/12, 121b/06, 140a/15, 143a/03, 157a/07, 178a/03, 192b/21, 233a/11, 242a/20, 261b/06, 262a/15, 284b/07

i.-dim 15b/15, 56b/20, 61b/20, 82a/11, 86b/12, 86b/14, 88b/06, 111b/20, 112b/06, 149a/10, 183a/12, 197a/09, 199a/14, 204a/09, 226a/21, 227b/03, 262b/19, 263a/14, 296a/21, 298b/14, 302b/09, 319a/16

i.-diŋ 41a/12, 62b/06, 63b/05, 100b/12, 266b/16

i.-dük 82b/08, 232a/15

i.-eduġan 242a/12

i.-edür 47b/04, 94b/16, 94b/16, 265a/07, 265a/08, 292a/10

i.-edür biz 242a/13

i.-edür men dép 11a/11

i.-eyin 15b/19, 15b/19, 78b/19, 106a/16, 133a/02, 133a/03, 133a/04, 197b/14, 207b/20, 226a/14, 256b/06, 296a/11, 298b/21

i.-eyli 124b/04, 132b/02

i.-eyli dép 177b/20

i.-geli 21a/14, 39a/17, 196b/15, 211a/19, 245a/11, 253b/19

i.-gen 11a/12, 87b/03, 88a/03, 149a/01, 188a/21, 223a/09, 225b/18, 228b/03, 231b/05, 231b/09, 284b/21, 288a/01, 288a/05, 291b/20, 301a/10, 302a/03, 302a/03, 302a/14, 302b/10

i.-gendür 47a/13

i.-gendür men 285a/02
i.-geni 11a/03, 11a/04, 14a/13, 40a/17, 90b/18, 148a/21, 171a/12, 201a/06, 204b/02, 211b/20, 244a/01, 259b/20, 260a/01, 269a/17, 289a/13, 289a/15, 289a/16, 311b/16, 320b/20
i.-genidin 264b/02, 264b/20
i.-genimde 87b/05
i.-genini 267a/16
i.-geniŋdin 264b/16
i.-geniŋniŋ 87b/04
i.-genleri 228b/21
i.-genleridin 179a/13
i.-gey 82a/11, 86b/15, 149b/03, 177b/14, 266b/08
i.-gey dép 265a/13
i.-gey men 12a/07, 186a/10, 186a/20, 302a/09, 311b/20
i.-gey sen 14a/01, 64b/06, 78b/20, 91a/17, 105b/11, 105b/13, 111b/18, 112b/06, 127b/20, 142b/14, 250a/04, 288a/20, 291b/18, 325b/14
i.-gey siz 302a/08
i.-geyler 151b/08
i.-gil 3b/15, 11a/07, 11a/07, 16b/11, 92a/03, 114a/06, 124b/11, 164b/15, 169b/21, 183a/12, 214a/14, 226a/17, 235b/06, 250a/03, 261a/03, 261b/02, 261b/03, 261b/04, 268a/02, 268a/04, 301a/13, 307b/01, 309b/03, 325b/15
i.-gil dép 75b/01, 193b/02
i.-güsidür 192b/20
i.-iŋiz 180a/14
i.-iŋizler 180a/12, 273b/16, 322a/18
i.-iŋler 81b/01, 109a/07, 109a/09, 198a/06, 198a/07, 243b/05
i.-iŋler dép 193a/10
i.-ip 2b/08, 11a/18, 54b/10, 71a/03, 88a/12, 105a/15, 117a/05, 128a/10, 140a/21, 182a/16, 196b/07, 222b/08, 222b/10, 250a/19, 257a/04, 262a/01, 265a/11, 271b/02, 276b/10, 291b/19, 296a/11, 297b/06, 298a/15, 299a/03, 299b/10, 303b/19, 305a/20, 319a/14, 321a/07, 321a/20, 325a/16, 325b/19, 332a/07
i.-ip érdi 165b/10, 165b/12, 297b/02
i.-ip érdim 81b/18, 87b/07, 224b/14
i.-ip sen 61b/06
i.-ipdür 7a/18, 16b/06, 16b/07, 16b/07, 51b/06, 210a/15, 242a/11, 242b/02, 243b/17, 256b/20, 262b/14, 263b/06, 263b/08, 265a/06, 287b/02, 313b/13
i.-ipdür dép 16a/12, 23b/19
i.-ipdür men 125a/06
i.-işni 313a/12
i.-medim 47b/19
i.-megey sen 293a/18
i.-mek kerek 15a/20, 15a/20, 43a/04, 64b/03, 78b/13, 82a/03, 280a/09, 298b/17, 326b/20
i.-mes biz 242a/13
i.-mes érdi 266b/07
i.-mes men 196a/06
i.-mese 124b/18
i.-meseler 309b/18
i.-meseŋ 11a/07, 12a/08, 288a/20, 291b/18
i.-mesler 46a/07
i.-meyin 18a/12
i.-miş 210a/12
i.-se 92a/16, 127a/17, 188b/10, 254a/09
i.-sem 66a/13, 198b/19, 207b/08, 250a/06
i.-seŋ 12a/08, 208a/06, 292b/14, 310a/04
i.-sün 274b/20, 309b/18
i.-sün dép 261a/14
i.-sünler 230b/02, 231b/10
i.-ür 17b/07, 101a/07, 101a/07, 257a/10, 274b/20, 274b/21
i.-ür biz 178a/02, 230b/01, 232a/15
i.-ür bol- 127a/20
i.-ür érdi 25b/06, 118a/02, 127a/09, 127b/01, 148a/20
i.-ür érdim 133a/02
i.-ür érmiş 292a/07
i.-ür men 11a/08, 12a/12, 16a/01, 92a/16, 96a/07, 149a/08, 149a/11, 174a/10, 182a/18, 182a/19, 280a/18, 292a/02
i.-ürsün 202b/05

[=568]
aylıġa iyber- 11b/07, 30b/13, 61b/20, 65a/13, 73a/18, 75b/13, 87a/12, 87a/16, 87a/18, 87a/20, 87b/01, 87b/02, 89b/06, 92a/16, 109a/07, 124b/12, 125a/06, 132b/11, 140a/15, 151b/17, 174a/10, 192b/03, 198a/11, 245a/12, 259b/20, 268a/02, 280a/09
aylımġa iyber- 14a/01, 78b/20, 82a/11, 105b/13, 111b/18, 127b/20, 180a/12, 193b/02, 198a/06, 198a/07, 288a/20, 309b/18
aylımızġa iyber- 322a/18
aylıŋġa iyber- 86b/12, 111b/20, 178a/02
bāc ḫarācıŋnı iyber- 91a/17
bāc u ḫarāc iyber- 92a/16
cengge iyber- 18a/12, 21a/14
élçi iyber- 6b/10, 7a/18, 8b/15, 11a/06, 11a/12, 11a/13, 12a/07, 14b/09, 16b/11, 43a/04, 69b/03, 73b/04, 116b/07, 127a/04, 132b/21, 140a/21, 141a/02, 149a/01, 183a/12, 193b/01, 207b/20, 214a/14, 233a/11, 235b/06, 245a/11, 254a/19, 257a/18, 276b/10, 297b/15, 319a/14, 321a/20, 322a/09
élçiler iyber- 225b/18
élçilikge iyber- 11a/04, 92a/03, 94b/16, 211a/19
élçini iyber- 142b/01, 191a/20
girev iyber- 11a/07, 133a/03, 211b/01
ḫabar iyber- 13b/13, 14b/16
ḫabarnı iyber- 313a/12
ḫarāc altunnı iyber- 230b/01
ḫarāc iyber- 11a/07, 12a/08, 105b/11, 133a/02, 142b/14, 183a/12, 192b/20, 230b/02, 242a/13, 302a/09
ḫarācnı iyber- 232a/15, 242a/13
hediyeler iyber- 186a/20, 195b/15
ilgeri iyber- 89a/04, 256b/09, 324a/11
ḳaşıġa iyber- 14a/04, 16b/06, 243b/05, 250b/15, 299a/03, 310a/04
ḳaşımġa iyber- 82a/03, 309b/03
ḳaşıŋġa iyber- 13b/08
leşker iyber- 71a/03, 117a/05, 121a/14, 124b/18, 127a/20, 198b/19, 208a/06, 210a/12, 210a/15, 291b/19, 297b/02, 298b/14, 321a/07
leşkerimni iyber- 207b/08
leşkerler iyber- 39a/15, 121b/06
nāma iyber- 14a/13, 15a/20, 15b/15, 16a/12, 16b/07, 23a/14, 64b/03, 64b/07, 79a/08, 82a/06, 82a/11, 88a/12, 90b/18, 105a/15, 108a/03, 114a/09, 143a/03, 171a/12, 179a/13, 188a/13, 188a/21, 195a/18, 201a/06, 204a/09, 204b/02, 211b/20, 222b/10, 244a/01, 252b/20, 261a/14, 262a/01, 265a/13, 289a/13, 295b/05, 296a/11, 296a/21, 297b/06, 298b/17, 299b/04, 319a/16, 324b/05
nāmalar iyber- 26a/13, 78a/12, 295b/05
nāmanı iyber- 81b/05, 172b/20, 203b/18, 209a/04, 245a/18, 280a/20
nāmaŋnı iyber- 291b/20
peyġamberlikge iyber- 282a/19, 302b/02
şımālġa iyber- 266b/16
[=189]

iybert- Göndertmek, yollatmak; göndermek.
i.-ip 3b/08
i.-ür 73b/16, 85a/19
i.-ür men 12a/08
i.-ür sen 267a/17
[=5]
leşker iybert- 3b/08, 85a/19
leşkerī iybert- 12a/08
leşkerni iybert- 73b/16
[=4]

iz Hayvan ayağının yerde bıraktığı şekil, belirti.
i.+ini 56a/07
[=1]

K

Kaʿba Kâbe; Müslümanlarca kıble olarak kabul edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf edilen, Mekke şehrindeki kutsal yapı.
K.+nı 14a/17, 90a/14, 90b/10
[=3]

ḳaba- Kuşatmak, çevirmek, çevrelemek, sarmak; her yandan hücum etmek. Krş. **ḳabala-**
ḳ.-dı 136a/02, 150a/13
ḳ.-dılar 19a/20, 206b/17, 245b/21
ḳ.-ġaylar 260a/18
ḳ.-p 26b/09, 150a/12
ḳ.-p érmiş sen 75a/13
ḳ.-p tururlar 27b/13
ḳ.-sa 34b/10
[=11]
çevresini ḳaba- 206b/17
[=1]

Ḳabād k.a. Bk. **Ḳubād I**
Ḳ. 200a/04
[=1]

Ḳabād Pād-şāh k.a. Bk. **Ḳubād I**
Ḳ.+nıŋ 199a/20
[=1]

ḳabaḳ Su taşımak için kullanılan, su kabağından yapılmış su kabı, testi; kabakgillerden, birçok türü bulunan, sürüngen gövdeli bitki.
ḳ. 37a/06, 176a/08
ḳ.+da 287a/12, 287a/20
ḳ.+nı 287a/13
ḳ.+nıŋ (ḫām ḳabaḳ) 287a/12
[=6]

ḳabala- Bk. **ḳaba-**
ḳ.-dılar 209b/15
[=1]

ḳābıl < Ar. *ḳābil* Becerikli, hünerli, zeki, akıllı.
ḳ. (dānışmand-ı ḳābıl) 240b/10
[=1]

kābīn Far. Nikâhta damat tarafından geline verilmesi taahhüt edilen para, ağırlık, mehr-i muaccel.
k. baġla- Mehir bağlamak (Mehri belirlemek). 126a/07, 126a/08
[=2]

ḳabūl Ar. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma; bir iş veya ziyaret için gelenleri yanına, huzuruna alma; verilen bir şeyi veya sunulan bir armağanı alma, geri çevirmeme; birini bir yere veya bir topluluğa alma, bir kimse bir topluluğa alınma; benimseme, kendine mal etme; doğru ve yerinde olduğunu hükme bağlama, uygun bulma, onaylama, tasdik etme.
ḳ. (cüftlikge ḳabūl ḳıl-) 280b/21
ḳ. (dīn-ı bahīnı ḳabūl ḳıl-) 14b/11, 23a/12
ḳ. (dīnımnı ḳabūl ḳıl-) 14b/06
ḳ. (dīnını ḳabūl ḳıl-) 14b/04, 14b/08, 15a/17, 15b/08
ḳ. (dīnnı ḳabūl ḳıl-) 14b/09
ḳ. (köçlükge ḳabūl ḳıl-) 166b/20
ḳ. (köŋül ḳabūl ḳıl-) 48a/14
ḳ. (köŋülge ḳabūl bol-) 227a/03
ḳ. (küyölükge ḳabūl ḳıl-) 5b/04
ḳ. (naṣīḥatımnı ḳabūl ḳıl-) 15b/20
ḳ. (naṣīḥatlarımnı ḳabūl ḳıl-) 15b/17
ḳ. (ʿuẕrımnı ḳabūl ḳıl-) 267a/07
ḳ. (ʿuẕrını ḳabūl ḳıl-) 131a/17, 200b/16, 267a/08
ḳ. bol- Kabul olmak (Kabul edilmek). 266a/03, 266b/18, 279b/13
ḳ. ḳıl- Kabul etmek. 2a/04, 4b/10, 6a/06, 6a/08, 8a/19, 13b/20, 14a/13, 18a/17, 20a/16, 20b/09, 29a/19, 31b/03, 36b/16, 37b/02, 41a/09, 41a/14, 43b/02, 47b/06, 48a/10, 51a/08, 56b/04, 61a/10, 63b/16, 64a/03, 69b/12, 73b/06, 74b/17, 76a/15, 78b/14, 79b/13, 80b/02, 82a/03, 89b/11, 94b/15, 98a/20, 104a/08, 105a/12, 113a/01, 114b/17, 116a/02, 121b/03, 131b/04, 133a/04, 143b/15, 144a/12, 147a/16, 164a/02, 169b/07, 175b/14, 178a/08, 179a/10, 187b/20, 188b/13, 196a/03, 205b/02, 211b/09, 236a/20, 257b/06, 267a/20, 271a/09, 278b/06,

280b/19, 281a/17, 281a/18, 281b/03, 283a/14, 288b/12, 289b/02, 289b/02, 289b/04, 291b/16, 291b/16, 294b/03, 298a/18, 298a/21, 298b/01, 302a/14, 306a/16, 306b/01, 309b/01, 311b/02, 314a/06, 314b/16, 320b/06, 320b/07, 322b/10, 322b/15, 323a/08, 326a/21

[=111]

Kābul Kâbil; Afganistan'da Kâbil nehrinin kıyısında ve Hindukuş dağlarının güneyinden Hindistan (**Hındıstān**)'a giden yol üzerinde kurulmuş olan şehir.

K. 41b/07

K. (Şāh-ı Kābul) 66b/10, 67a/10

K. (Zābulıstān ve Bust ve Ġaznīn ve Kābul şaharları) 196b/12

K. bayābānı 69a/20

K.+dın 66a/15, 68a/06, 68b/11

K.+dın (şāh-ı Kābul) 69a/14, 69a/19

K. leşkeri 68b/01, 68b/03

K.+nıŋ bayābānı 68b/04

K. pād-şāhı 64b/19, 65a/13, 65a/14, 65a/14, 65a/15, 65a/17, 65a/17, 65a/20, 65b/12, 65b/13, 65b/14, 66a/02, 66a/03, 66a/12, 66a/17, 66a/18, 66b/03, 66b/07, 68a/19, 68b/02, 68b/04, 68b/05, 68b/06, 191b/02, 191b/11

K. şaharı 3a/04, 48a/11, 64b/19, 66a/11, 66a/13, 66a/16, 66b/02, 66b/02, 66b/07, 67b/19, 67b/19, 68b/10

K. ṭerefi 68a/19, 107a/18

[=52]

ḳaç- Birinden veya bir şeyden kurtulmak için hızla uzaklaşmak; kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek, gizlice sıvışmak; karşılaşmamaya çalışmak, uzaklaşmak istemek; gitmek, sığınmak, kendini atmak; korkup çekinmek, göze alamamak; yapmayı istememek, geri durmak, kaçınmak; (bir kadın aralarında meşru bir bağ bulunmayan bir erkekle veya bir erkek aynı durumdaki bir kadınla) birlikte yaşamak üzere bulunduğu yeri terkedip gitmek.

ḳ.-a almas 237a/16

ḳ.-aduġan 258a/05

ḳ.-adurlar 324a/15

ḳ.-aylı 29b/16, 200a/13, 274b/13

ḳ.-ġalı 237b/14

ḳ.-ġanı 14a/15, 23a/19, 110b/12

ḳ.-ġıl 275b/04

ḳ.-ıp 13a/13, 18a/04, 30a/01, 38b/08, 41a/18, 53b/03, 53b/20, 70b/12, 77b/06, 78a/10, 84b/19, 111a/05, 114a/09, 115b/14, 119a/16, 125a/10, 136a/01, 138b/14, 142a/02, 258a/11, 259b/19, 264b/09, 267b/10, 269a/16, 276b/14, 278b/18, 286a/02, 310a/16, 328a/05, 332b/11

ḳ.-ıp bar- 258b/01, 275a/12, 320b/20

ḳ.-ıp bol- 153a/09, 274b/18

ḳ.-ıp érdi 121b/13

ḳ.-ıp kel- 257b/18

ḳ.-ıp ket- Kaçıp gitmek. 30b/19, 67b/19, 256b/07, 256b/18, 267b/11, 278a/04, 295a/13, 307b/09

ḳ.-ıp ḳutul- Kaçıp kurtulmak. 47b/17, 61b/10, 156a/07, 223a/14

ḳ.-ıpdur 113b/10

ḳ.-ışnı 113a/07

ḳ.-ḳalı 34b/02, 93b/15, 189a/07, 286a/05, 332b/10

ḳ.-ḳan 178b/09, 274a/17, 278b/11, 287a/02, 323b/11

ḳ.-ḳan ḳatarıda Kaçan mertebesinde (Kaçmış mesabesinde). 254b/05

ḳ.-ḳanda 121a/12

ḳ.-ḳanı 117a/06, 135b/05, 182b/19, 277a/07, 297b/06

ḳ.-ḳanıdın 77b/10, 178a/05, 189b/17, 189b/18

ḳ.-ḳanıġa 119b/01

ḳ.-ḳanını 267b/18, 287b/15

ḳ.-ḳanlar 162b/11

ḳ.-ḳusıdur 113a/10, 283b/10

ḳ.-maġay sen 284a/10

ḳ.-maġıl 324a/02

ḳ.-maḳ kerek 113a/18, 248a/19
ḳ.-maḳġa 75a/06, 323b/08
ḳ.-maḳġa (yüzini kaçmaḳġa tut-) 223b/01
ḳ.-maḳlıḳ 284b/02
ḳ.-maŋlar 20b/06, 127b/05
ḳ.-mas men 165a/01
ḳ.-maslar 255a/09
ḳ.-mış 287a/16, 296b/14, 307b/10
ḳ.-mış sen 256b/15
ḳ.-sa 16b/17, 127b/04, 127b/16, 157a/17, 258a/03
ḳ.-sam 53b/11, 284b/08
ḳ.-saŋlar 127b/05
ḳ.-tı 19a/07, 19a/08, 22a/09, 23a/01, 26b/05, 30b/02, 38a/02, 48b/11, 49b/15, 78a/06, 78b/04, 79a/19, 99b/06, 115a/11, 119a/20, 135b/21, 141b/17, 147b/15, 172a/10, 189b/17, 194a/19, 197b/04, 210a/21, 260b/09, 267b/21, 272b/20, 274b/15, 274b/20, 285b/21, 286a/01, 287b/11, 323b/12, 327a/21
ḳ.-tı dép 29b/11, 177b/12, 236b/21
ḳ.-tılar 22a/08, 29a/15, 31a/05, 39a/11, 67b/09, 70a/05, 73a/20, 74b/14, 74b/15, 77b/10, 78a/03, 78a/09, 79a/19, 79b/06, 89b/02, 89b/02, 99a/20, 116a/14, 118a/15, 132b/19, 138a/02, 141b/19, 162a/08, 210a/08, 210a/21, 214a/07, 258b/07, 258b/14, 264b/04, 274a/08, 275a/08, 278a/02, 285a/07, 285b/19, 297a/17, 297b/03, 332a/05
ḳ.-tım 274b/08, 313a/17, 313a/19
ḳ.-tıŋ 101a/12, 278b/14, 284a/08, 307b/20
ḳ.-tıŋ dép 284a/21
ḳ.-tuḳ 138b/15
ḳ.-ur 176b/17, 279a/07
ḳ.-ur érdi 56a/06, 71b/12, 83b/18, 83b/19, 185a/21, 307b/12
ḳ.-ur érdiler 19b/03, 118a/08, 228b/12
ḳ.-ur men 150a/03
ḳ.-ur mu sen 96b/06
ḳ.-ur sen 260b/11, 264b/07
ḳ.-urlar 85a/01, 85a/02, 171a/07, 255a/12
[=214]
aylıdın ḳaç- 18a/04, 19a/07, 30b/02, 53b/11, 77b/10, 78a/06, 101a/12, 113a/07, 115b/14, 119a/20, 127b/04, 127b/05, 172a/10, 258b/01, 260b/09, 260b/11, 276b/14, 285a/07, 297a/17, 307b/12
aylımdın ḳaç- 307b/20
aylımızdın ḳaç- 13a/13, 114a/09
aylıŋdın ḳaç- 127b/16
aylıŋızdın ḳaç- 113a/10
[=25]
taşlap ḳaç- 74b/15, 285b/19
yürüp ḳaç- 85a/02
[=3]

ḳaçan Ne zaman; nasıl.
ḳ. 8b/07, 49b/17, 52b/15, 53b/07, 65b/17, 97b/13, 104b/11, 114a/01, 149b/15, 195a/12, 268a/11, 278a/18, 278b/19, 326a/13
ḳ. (her ḳaçan) 66a/03
ḳ. (hīç ḳaçan) 18a/20
ḳ.+ġaça Ne zamana kadar, ne vakte kadar. 5b/06, 35b/17, 51a/18, 51b/13, 52b/14, 52b/17, 53a/03, 54b/07, 56a/14, 59a/02, 59b/02, 59b/12, 63b/14, 65b/15, 66a/05, 67a/09, 71b/14, 71b/14, 104b/18, 105a/03, 132b/21, 199a/14, 260b/12, 260b/14, 261a/01, 271b/16, 293b/13, 297b/11
[=44]

ḳaçış- Hep birden kaçıp çeşitli yönlere dağılmak.
ḳ.-ıp 167b/04
[=1]

Ḳaçḳarbaşı Turan (**Tūrān**) ülkesinde bir şehir.
Ḳ.+dın 223a/15
Ḳ.+ġa 227b/13
[=2]

ḳaçḳı Kaçak, kaçkın.
ḳ. 260b/11
[=1]

ḳaçur- Kaçırmak, zor kullanarak yanında götürmek; kaçmak

zorunda bırakmak, kaçmaya mecbur etmek.
ḳ.-dum 49a/15
ḳ.-ġan 284a/06
ḳ.-ġanı 23a/20, 70b/18, 222b/09, 320b/18
ḳ.-maḳ 233b/09
ḳ.-salar 285a/21
ḳ.-up 73a/06
ḳ.-up bol- 314a/20
ḳ.-ur érdi 329a/11
[=11]

ḳad < Ar. *ḳadd* Boy.
ḳ. (ḳadd u ḳāmat) Boy bos. 5b/12, 9b/08, 10b/04, 11b/06, 12b/16, 45a/02, 47b/12, 50a/09, 54b/01, 65a/01, 65a/05, 65b/20, 71b/18, 72a/10, 72a/16, 76b/18, 77a/08, 77a/10, 86a/18, 89b/13, 91a/04, 99a/12, 105b/18, 112b/14, 114a/13, 125b/14, 139b/11, 148b/09, 151b/17, 152b/07, 154b/11, 184b/17, 185b/09, 187a/01, 213b/09, 225b/03, 255b/06, 331a/02
ḳ. (ḳadd u ḳāmat tart-) Boy bos çekmek (Boy atmak, boyu uzamak, boylanmak, büyümek). 3a/01, 135b/01, 146b/12, 304b/10
ḳ. (ḳadd u ḳāmetlik) Boylu boslu. 3b/16, 12b/11, 34a/06, 48b/04, 60b/17, 64a/06, 71b/10, 75b/18, 184b/14, 187a/18, 212a/03, 233a/03, 290b/17
ḳ. (ḳadd u ḳāmetlik bol-) 118a/02
ḳ.+ı (ḳaddı) 5a/14, 105b/20, 311a/11, 328a/14
ḳ.+ını (ḳaddını) 168a/13
ḳ.+ıŋ (ḳaddıŋ) 166b/06, 169a/11, 169a/19
ḳ. ḳāmat 7a/10, 7b/16
ḳ. ḳāmat tart- 24b/01
ḳ. ḳāmatı 38a/03
ḳ.+ları 147a/21
[=69]

ḳada- Saplamak, sokmak, takmak, dikmek.
ḳ.-dılar 241b/12
ḳ.-ġıl 147b/14
[=2]

ḳadal- Saplanmak, çakılmak, dikilmek.
ḳ.-dı 33a/09, 34a/12, 55b/15, 147b/20, 148a/05, 186b/12
ḳ.-ur érdi 55b/18
[=7]

ḳadam Ar. Ayak; adım.
ḳ. (mubārek-ḳadam) 52a/12, 160a/13
ḳ. (şūm-ḳadam) 62b/18, 63a/08
ḳ.+ımız 208a/10
ḳ.+ıŋnı 45b/03
ḳ. ḳoy- Kadem koymak (Adım atmak; ayak basmak; bir işe girişmek). 131b/20, 140a/13, 253a/21
ḳ.+nı 90b/11
ḳ. ur- Kadem vurmak (Adım atmak; ayak basmak). 66b/18
[=11]

ḳadar Ar. Kader, yazgı.
ḳ.+dın (ḳaża u ḳadar) 217a/12
[=1]

ḳadīm Ar. Geçmişi uzun zamana dayanan, eski; eski zaman.
ḳ. 249a/14, 253b/09
ḳ.+dın 134b/09, 221a/02
ḳ.+dın turur 41b/09
ḳ. ḫıẕmat bol- 220b/04
ḳ. zamānda 227b/17, 324b/15
ḳ. zamāndın ḥālīġaça Çok eski zamandan bugüne kadar. 45a/15
[=9]

ḳadīmġı Eski, eski zamanlara ait; önceki.
ḳ. 41b/13, 51b/11, 75a/01, 134a/17, 162b/08, 195b/12, 208a/08, 234b/15, 244a/16, 244b/19, 251a/19, 266a/01, 287b/18, 298a/15, 308a/02, 313b/20, 326a/10
[=17]

Ḳādısī Bk. **Ḳādısıya**
Ḳ. bayābānı 322a/07
Ḳ.+dın 321b/01
[=2]

Ḳādısıya Fars (**Fārs**)'ları Arap (ʿ**Arab**)'lara boyun eğdiren ünlü savaşın yapıldığı, Irak'ın güneyinde bulunan şehir. Krş. **Ḳādısī**

Ḳ. 321a/14
Ḳ. şaharı 90a/15
[=2]

ḳafas Far. Kafes.
ḳ.+da 45a/19
[=1]

kāfir Ar. Tanrı'nın varlığını inkâr eden kimse; müslüman olmayanlara genel olarak verilen ad.
k. 68a/15
k.+lerni 321a/08
k.+leriŋ 20b/04, 323b/09
[=4]

ḳafla- < *ḳapla-* Kaplamak, örtmek, kapatmak.
ḳ.-dı 11b/04, 33b/16, 37b/13, 258a/17
ḳ.-dılar 137b/16
ḳ.-ġan bile 245b/11
ḳ.-p 18b/10
[=7]

kāfur Ar. Kâfur ağacının zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz, yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu madde.
k. 64b/09, 80b/08, 106b/02, 109a/11, 109b/12, 150b/01, 170a/01, 174a/02, 214a/18, 232a/09, 249a/13
k. (ıfar u kāfūr) 318b/15, 331a/08
k. dék 25b/14, 33b/15, 68a/03, 169a/12, 173a/16
k.+dın 104a/15
k.+lar 115b/19
k.+nıŋ 184a/07
[=21]

kāġaẕ Far. Kâğıt.
k. 91a/05, 192a/17, 277a/10
k.+ġa 229a/04, 229a/05
k.+ġa (ṣūretini kāġaẕġa tart-) 89a/12
k.+ġa tart- Kâğıda çizmek. 204b/21
k.+nıŋ 258a/09
[=8]

ḳaġun Kavun.
ḳ. 293a/13, 328a/09
ḳ.+ġa 328a/07
ḳ. turur (aççıġ ḳaġun) 134a/10
[=4]

kāhıllıḳ Tembellik, gayretsizlik.
k. ḳıl- 103a/10, 219a/13, 224a/11
[=3]

ḳahḳa Bk. **ḳahḳah**
ḳ. bile kül- 184b/08, 284a/16
[=2]

ḳahḳah < Ar. *ḳahḳaha* Kahkaha, yüksek sesle gülme. Krş. **ḳahḳa, ḳahḳaḳa**
ḳ. bile kül- 301a/08
[=1]

ḳahḳaḳa Bk. **ḳahḳah**
ḳ. bile 77b/02
[=1]

Ḳaḥṭān k.a. Bk. **Ḳaḥṭān Pād-şāh**
Ḳ. 90b/04
[=1]

Ḳaḥṭān Pād-şāh İskender (**İskender**) döneminde Yemen (**Yaman**) hükümdarı. Krş. **Ḳaḥṭān**
Ḳ. 90b/02
[=1]

ḳaḥṭlıḳ Bk. **ḳaḥṭlik**
ḳ. bol- 195a/14, 195a/14
[=2]

ḳaḥṭlik Kuraklık sebebiyle ürünün yetişmemesinden kaynaklanan kıtlık ve açlık. **Krş. ḳaḥṭlıḳ**
ḳ. bol- 195a/21, 201a/08
ḳ.+din 195b/01
[=3]

ḳaḳ- Kakmak, el veya ayakla itmek, ittirmek, vurmak.
ḳ.-ḳusıdur 168a/02
ḳ.-tı 19a/10, 157b/10, 158a/20, 165b/16, 168a/18
ḳ.-tılar 138b/10
ḳ.-ur sen 168a/19
[=8]
ḳapuġını ḳaḳ- 158a/20, 168a/02
ḳapuḳ ḳaḳ- 157b/10, 168a/18, 168a/19
[=5]

ḳaḳıl- (Kargı, mızrak, süngü) Vurulmak, çalınmak.
ḳ.-ġanı 26b/01, 197a/20, 236b/09
[=3]

ḳāl Ar. Söz, laf.
ḳ. u ḳīl 325b/03
[=1]

ḳal- Kalmak, olduğu yerde veya olduğu hâlde durmak; yaşamak, oturmak, ikamet etmek; baş başa olmak, beraber bulunmak; var olmaya devam etmek, sürüp gitmek; içinde olmak, kendisini kaplamış olmak; bir durum, bir belirti bugüne kadar sürüp gelmek; bir bütünden artmak; bir yerde olmak veya bulunmak; (dünden bugüne veya miras, yadigâr, pay vb. olarak) birinden diğerine geçmek, intikal etmek; … durumuna gelmek, … durumda olmak; bir sebepten dolayı yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak; (zaman, yer, miktar bildiren kelimelerden sonra kullanıldığında) bunların tamamlanmasına belirtilen kadar zaman, yer, miktar bulunduğunu anlatır; var durumda olmak, mevcut bulunmak; hâlini koruyup devam ettirmek, hâli sürüp gitmek; (bir şey bir kimsede veya bir yerde) bırakılmış olmak.

ḳ.-adur 109b/16, 110b/09, 237b/16, 237b/16

ḳ.-ay 59b/03

ḳ.-dı 16b/10, 18b/14, 23b/13, 23b/19, 27b/14, 29b/19, 35b/05, 35b/09, 35b/12, 37a/18, 45b/11, 55b/20, 62b/01, 66b/20, 70a/05, 71a/19, 72a/06, 73a/13, 76b/11, 79a/05, 83a/20, 83b/13, 91b/02, 92b/20, 93b/01, 95a/10, 97b/05, 98b/04, 98b/10, 103b/10, 104a/19, 107b/06, 111a/06, 116a/14, 123b/01, 126a/09, 126b/03, 135a/14, 136b/16, 137b/09, 144a/01, 144b/15, 146b/21, 148b/09, 153b/03, 157b/18, 159b/04, 161a/15, 161a/20, 164a/04, 165b/20, 171a/20, 182a/05, 182b/12, 183a/18, 184b/11, 185a/12, 185b/19, 191b/21, 203b/05, 206b/06, 208a/15, 211a/18, 211b/13, 212a/10, 215a/06, 215b/08, 217a/01, 217a/02, 222a/20, 227a/09, 231b/01, 236b/16, 239b/02, 241a/05, 243b/10, 243b/15, 249b/02, 250a/01, 254a/15, 268b/06, 268b/20, 269a/03, 269b/16, 278b/11, 281b/02, 283b/04, 286a/17, 288a/01, 292b/03, 293a/02, 295b/01, 295b/15, 297a/06, 299b/07, 302a/08, 304b/09, 305a/10, 305a/12, 308b/14, 315b/07, 319a/20, 331b/01, 331b/05, 331b/21, 333a/14

ḳ.-dı-ki 231a/09

ḳ.-dı dép 270a/17, 318b/12

ḳ.-dı ékin 3a/14

ḳ.-dılar 8b/12, 9a/05, 13a/11, 25b/14, 32b/04, 38b/11, 50b/14, 50b/18, 54b/19, 89b/02, 98b/11, 107a/20, 108b/05, 115b/03, 117a/02, 119a/12, 126a/18, 141b/21, 155a/14, 160b/13, 164a/12, 172b/09, 174b/01, 201b/15, 218a/07, 224a/09, 224b/21, 226a/07, 230a/18, 231a/08, 234a/21, 258b/15, 263b/05, 266b/01, 269a/02, 278b/04, 286a/02, 290b/04, 299b/20, 300b/04, 306b/10, 314a/13

ḳ.-dım 67a/17, 72a/01, 157b/11, 158a/21, 168a/20, 187a/05, 314b/09

ḳ.-dıŋ 67a/06, 110a/11, 181a/02, 236b/18

ḳ.-duḳ 119a/20, 281a/05

k.-ġan 12a/02, 58a/20, 67b/20, 78b/10, 79b/06, 179b/12, 207a/07, 210a/07, 210b/13, 210b/16, 262a/18, 314a/15, 318a/21, 325a/05

ḳ.-ġan bol- 205a/15, 243b/12

ḳ.-ġan émesdür 57b/14

ḳ.-ġan sababdın 200b/14

ḳ.-ġanda 260a/06

ḳ.-ġanı 29b/11, 72a/07, 99a/20, 118a/15, 132b/19, 210a/20, 310a/16, 315a/21, 328b/05

ḳ.-ġanını 45b/07, 73a/16, 128b/15, 164b/18

ḳ.-ġanlar 315a/17

ḳ.-ġanları 31a/05
ḳ.-ġanlarnı 157a/04, 196a/18, 294b/21
ḳ.-ġay 51b/05, 57b/06, 61a/09, 62b/07, 78b/09, 78b/10, 78b/13, 110b/17, 133a/12, 156b/03, 207b/21, 241a/04, 313a/14
ḳ.-ġay men 61a/09
ḳ.-ġay sen 271a/03, 324b/02
ḳ.-ġay siler 81a/20
ḳ.-ġaylar 62a/12
ḳ.-ġu dékdür men 123a/06
ḳ.-ġuŋdur 110a/17
ḳ.-ġusıdur 9a/11, 49b/03, 74a/09, 76a/15, 81a/18, 97b/16, 98a/16, 105a/08, 109b/04, 122b/02, 129b/11, 132a/06, 135a/08, 138a/15, 165a/20, 204a/20, 218b/21, 219a/06, 229a/08, 229a/08, 229a/10, 294b/17, 315a/20, 322b/11
ḳ.-ġusıdur dép 250b/11
ḳ.-ıban 1b/02, 316a/21
ḳ.-ıp 10a/08, 18a/11, 40a/15, 61a/12, 72b/07, 81a/06, 110a/17, 118a/08, 119a/04, 123a/05, 132b/07, 155a/09, 225a/07, 238a/19, 239b/01, 262a/20, 264b/10, 316a/18
ḳ.-ıp érdi 118b/14, 125a/06, 264b/03, 287b/18, 305b/03
ḳ.-ıp érdi-ki 73b/10
ḳ.-ıpdur 153a/19, 157b/20, 165a/06, 193b/10, 332a/06
ḳ.-ḳanı 29a/14
ḳ.-ḳanını 73a/18
ḳ.-madı 30b/06, 38a/16, 39a/16, 39b/11, 49a/20, 81a/07, 99a/06, 107a/04, 108a/11, 118b/02, 119b/06, 144a/05, 147a/06, 162a/09, 173a/04, 207a/01, 207a/14, 210b/13, 221b/13, 252a/12, 253b/05, 258b/15, 281a/07, 285b/21, 321b/15, 323b/15, 327a/17, 333a/07
ḳ.-madılar 39b/02, 138a/01, 332a/19
ḳ.-maġan dék 205b/06
ḳ.-maġanda 277b/09
ḳ.-maġaylar 157a/03
ḳ.-maġu dék 262a/04
ḳ.-maġusıdur 63a/06, 119b/07, 132a/05, 132a/06, 249a/05, 313a/05
ḳ.-maḳ 82a/18
ḳ.-map érdi 196a/18, 324b/10
ḳ.-mapdur 287a/01, 287a/05, 331a/16
ḳ.-mas 9a/09, 10b/15, 18a/16, 41b/19, 47b/16, 50b/12, 51a/16, 53b/02, 53b/14, 60b/09, 60b/10, 84b/11, 128b/03, 128b/04, 129a/04, 130a/20, 133b/21, 137a/10, 149b/19, 151a/10, 176b/15, 187a/13, 196b/16, 214a/03, 245a/15, 252b/16, 273b/01, 277b/04, 279a/12, 284a/21, 284b/15, 293b/10, 299a/19, 313a/02, 321b/12, 324b/19
ḳ.-mas dép 12a/08, 275a/02
ḳ.-mas éken 126b/04
ḳ.-mas men 288b/15
ḳ.-mas men dép 251a/16
ḳ.-mas sen 53b/11, 105a/05, 273a/20
ḳ.-mas siler 127b/05
ḳ.-mas sizler 109b/14
ḳ.-masa 244b/08, 304a/08
ḳ.-maslar 269b/07
ḳ.-may 67b/19, 204b/13, 333a/12
ḳ.-maydur 29b/13, 42a/04, 315a/03
ḳ.-mayın 130b/01
ḳ.-sa 13a/12, 108a/02, 108b/12, 140a/08, 182a/21, 189a/21, 204a/15, 222b/18, 229a/21, 236b/14, 240b/19, 277a/21, 321b/14, 329a/19
ḳ.-sa érdi 49b/17
ḳ.-saŋ 55b/11, 293b/11
ḳ.-sun 208a/09
ḳ.-sun dép 314a/11
ḳ.-ur 5b/12, 85a/20, 85a/20, 133b/09, 138a/20, 141a/16, 185b/03, 189b/01, 189b/01, 189b/01, 189b/01, 193b/16, 198a/02, 221a/15, 221a/16
ḳ.-ur biz 76a/13
ḳ.-ur dép 241a/21
ḳ.-ur érdi 45a/02, 103b/09, 127a/17, 200a/05, 209b/06, 239a/17, 289b/15, 300a/06, 308a/05

ḳ.-ur érdim 308a/05
ḳ.-ur men 8b/06, 319b/10
ḳ.-ur men dép 67a/14
ḳ.-ur mu kin 262a/04
ḳ.-ur sen 6a/07, 34b/03, 34b/04, 41a/17, 63a/07
ḳ.-urlar 131b/10
[=444]
2. *-p* zarf-fiil eki ile süreklilik işlevinde yarı tasvirî fiiller oluşturur.
ḳ.-dı 30b/08, 96b/08, 136b/05, 148a/02, 151b/19, 158a/11, 168b/11, 170a/03, 290b/01, 297b/15, 323a/15
ḳ.-dılar 123b/19, 126a/14
ḳ.-dıŋ 256b/14
ḳ.-dıŋ-mu 261a/06
ḳ.-ġan 136b/20, 304b/12
ḳ.-ġay 185a/06
ḳ.-ġaylar 136b/03
ḳ.-ıp 241a/19
ḳ.-ıp érdi 84a/13
ḳ.-ıpdur 160b/17, 237b/21
ḳ.-saŋ 94b/01
[=24]
ābād ḳal- 110b/17
ʿacāyıbġa ḳal- 5b/12, 8b/12, 10a/08, 13a/11, 23b/19, 25b/14, 32b/04, 38b/11, 40a/15, 45a/02, 50b/14, 50b/18, 72b/07, 73a/13, 79a/05, 91b/02, 92b/20, 97b/05, 98b/04, 98b/10, 103b/10, 108b/05, 119a/04, 148b/09, 153b/03, 155a/09, 155a/14, 157b/18, 159b/04, 161a/20, 172b/09, 174b/01, 183a/18, 184b/11, 185b/19, 191b/21, 200a/05, 208a/15, 209b/06, 215b/08, 217a/01, 225a/07, 226a/07, 227a/09, 230a/18, 231a/08, 231a/09, 254a/15, 263b/05, 264b/10, 266b/01, 269a/02, 269b/16, 286a/17, 288a/01, 290b/04, 297a/06, 299b/07, 299b/20, 306b/10, 314b/09
ʿācız ḳal- 316a/18
aç ḳal- 157b/20
amān ḳal- 207b/21
amānda ḳal- 78b/13
atı ḳal- 219a/06
atıŋ ḳal- 103b/09, 185b/03
atıŋ tirig ḳal- 165a/20
aylıda ḳal- 127a/17
ʿaẕāb u ʿuḳūbatġa ḳal- 81a/18
bāḳī ḳal- 47b/16, 67a/14, 229a/10
bī-çārelikde ḳal- 76a/13
boyıda ḳal- 111a/06
cānı badanıda ḳal- 53b/14
derdge ḳal- 67a/06
ġamġa ḳal- 187a/05
ḫālī ḳal- 81a/06, 105a/08, 132b/07, 135a/14, 138a/20, 189a/21
ḫᵛārlıḳda ḳal- 49b/17
ḥayrān ḳal- 16b/10, 23b/13, 35b/05, 35b/09, 37a/18, 54b/19, 55b/20, 62a/12, 71a/19, 72a/01, 72a/06, 83a/20, 89b/02, 93b/01, 98b/11, 107a/20, 107b/06, 119a/12, 123b/01, 126a/18, 126b/03, 136b/16, 137b/09, 141b/21, 146b/21, 160b/13, 161a/15, 164a/04, 164a/12, 185a/12, 201b/15, 203b/05, 211a/18, 215a/06, 217a/02, 218a/07, 222a/20, 224a/09, 224b/21, 231b/01, 234a/21, 268b/06, 278b/04, 278b/11, 281b/02, 283b/04, 289b/15, 292b/03, 293a/02, 294b/17, 300a/06, 300b/04, 331b/21
ḫūş-ḫāl ḳal- 81a/20, 313a/02
işdin ḳal- 179b/12, 182a/21
kéyin ḳal- 18a/11, 119a/20, 157b/11, 158a/21, 168a/20, 286a/02
köŋli ḳal- 200b/14, 264b/03, 308b/14
köŋlüŋ ḳal- 3a/14
köŋlüŋüzler ḳal- 153a/19
ḳuruḳ ḳal- 314a/13, 314a/15
maḥrūm ḳal- 157a/03
mīrāṯ ḳal- 305a/10, 305b/03, 331b/05
nām āvāzıŋ ḳal- 138a/15
nışān ḳal- 333a/12
pād-şāhlıḳ taḫtıda ḳal- 324b/02
pād-şāhlıḳda ḳal- 319b/10

pınhān ḳal- 9a/09, 9a/11, 10b/15, 108b/12, 241a/21, 252b/16, 262a/04, 262a/04, 315a/20, 315a/21
ranc u maşaḳḳatda ḳal- 6a/07, 61a/09
ranc u miḥnetde ḳal- 316a/21
tanhā ḳal- 70a/05, 110a/17, 171a/20, 236b/16, 332a/06
tenglikde ḳal- 321b/14
tenglikge ḳal- 66b/20, 115b/03, 118a/08, 118b/14, 131b/10, 239a/17
tirig ḳal- 51a/16, 53b/02, 55b/11, 57b/14, 59b/03, 107a/04, 108a/02, 108a/11, 127b/05, 187a/13, 196a/18, 196a/18, 207a/01, 207a/07, 210b/13, 210b/16, 221a/15, 221a/16, 221b/13, 236b/18, 258b/15, 258b/15, 284b/15, 293b/10, 293b/11, 324b/10, 329a/19, 331a/16, 333a/07
tofraḳ astında ḳal- 18b/14, 109b/16, 110a/11, 110b/09, 123a/06, 132a/06, 318b/12, 331b/01
uzaḳġa ḳal- 67a/17, 105a/05, 181a/02, 269b/07, 273a/20
yād-gār ḳal- 49b/03, 61a/12, 74a/09, 133a/12, 144b/15, 218b/21, 239b/02, 240b/19, 241a/04, 241a/05, 249b/02, 287b/18, 313a/14, 314a/11, 325a/05
yād-gārı ḳal- 204a/20
yaḫşı at ḳal- 321b/12
yaḫşı atı ḳal- 128b/04
yaḫşı atıŋ ḳal- 76a/15, 141a/16
yalġuz ḳal- 236b/14
yaman at ḳal- 84b/11, 119b/06
yaman atı ḳal- 129b/11, 182a/05, 244b/08
yaman künge ḳal- 82a/18, 109b/04, 130b/01, 271a/03
yer astında ḳal- 229a/08
yetīm ḳal- 304b/09
yémek içmekdin ḳal- 238a/19
yémek ve içmekdin ḳal- 239b/01, 250a/01
yémek ve keymek ve uḫlamaḳdın ḳal- 295b/01
yémek ve uḫlamaḳdın ḳal- 29b/19, 268b/20, 315b/07
[=271]
asılıp ḳal- 30b/08
harıp ḳal- 323a/15
işenip ḳal- 261a/06
kéçikip ḳal- 94b/01
ḳurup ḳal- 84a/13, 304b/12
ölüp ḳal- 148a/02, 160b/17, 237b/21, 297b/15
tınıp ḳal- 136b/20
turup ḳal- 96b/08, 123b/19, 126a/14, 168b/11, 185a/06, 256b/14
uḫlap ḳal- 136b/03, 136b/05, 158a/11, 170a/03, 241a/19
untup ḳal- 151b/19
yıḳılıp ḳal- 290b/01
[=24]
kāla Far. Dünya malı, dünyalık.
k. 97a/18
[=1]
ḳālab Ar. Kalıp.
ḳ.+da ḳoy- 91a/06
[=1]
ḳalam Ar. Kalem.
ḳ. 81b/16, 192a/17
ḳ. āsūd 333a/18
ḳ. (davāt ḳalam) 258a/09, 277a/10
ḳ. (davāt u ḳalam) 86a/06, 91a/05
[=7]
ḳalʿay Ar. Kalay.
ḳ. 120a/16, 120b/15, 121a/03
ḳ.+nı 120b/14, 120b/15
[=5]
ḳalfaḳ < *ḳalpaḳ* Kalpak; deri, kürk veya kumaştan yapılmış başlık.
ḳ. key- 27a/13
ḳ.+lar (altun ḳalfaḳlar) 205b/03
[=2]
ḳalġan Kalkan; ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık. Krş. **ḳalḳan**
ḳ. key- 27a/09
ḳ.+lar (altun ḳalġanlar) 240b/08
[=2]

ḳalġanlıḳ < *ḳalġanlıġ* Kalkanlı, kalkanı olan.
ḳ. (altun ḳalġanlıḳ) 282b/08
[=1]
ḳalın Çeyiz.
ḳ.+lar rāst ḳıl- Çeyizler hazırlamak. 83a/01
[=1]
Ḳālīnūs Bir şehir adı.
Ḳ. 210b/02
Ḳ.+dın 210b/11
Ḳ. şaharı 204b/03, 210b/05, 211a/06
[=5]
ḳalḳan Bk. **ḳalġan**
ḳ. 234b/06
[=1]
Ḳalūn k.a. Bk. **Ḳolūn**
Ḳ. 293a/02
Ḳ.+nı 293a/05, 293a/21
[=3]
Kālūs I Luhrasb (**Luhrāsb**) ve Guştasb (**Guştāsb**) dönemlerinde yaşamış yaşlı bir Rum (**Rūm**) pehlivan ve elçi.
K. 12a/09, 12a/10, 12a/13, 12b/01, 12b/05, 12b/15, 13a/08
K.+dın 12b/14
K.+ġa 12b/17
K.+nı 12b/01, 12b/18
[=11]
Kālūs II Sam (**Sām I**)'ın öldürdüğü korkunç devlerden biri.
K. dép 48b/02
[=1]
ḳāmat Ar. Boy, endam.
ḳ. (ḳad ḳāmat) 7a/10
ḳ. (ḳad ḳāmat tart-) 24b/01
ḳ. (ḳadd u ḳāmat) 9b/08, 154b/11, 184b/17, 187a/01, 213b/09, 255b/06
ḳ. (ḳadd u ḳāmat tart-) 3a/01, 135b/01, 146b/12, 304b/10
ḳ.+da (ḳadd u ḳāmat) 12b/16
ḳ.+ı 60a/03, 103a/19, 123b/08, 238b/18
ḳ.+ı (ḳad ḳāmatı) 38a/03
ḳ.+ı (ḳadd u ḳāmat) 50a/09, 65a/01, 65a/05, 86a/18, 99a/12, 125b/14, 139b/11, 225b/03, 331a/02
ḳ.+ı dék 103a/19
ḳ.+ıġa 87a/13
ḳ.+ıġa (ḳad ḳāmat) 7b/16
ḳ.+ıġa (ḳadd u ḳāmat) 10b/04, 45a/02, 54b/01, 65b/20, 71b/18, 72a/11, 72a/16, 76b/18, 89b/13, 91a/04, 112b/14, 114a/13, 148b/09
ḳ.+ını 136a/21
ḳ.+ını (ḳadd u ḳāmat) 5b/12, 11b/06, 77a/08, 105b/18, 151b/17, 185b/09
ḳ.+ıŋ 138a/06, 138a/07, 318b/12
ḳ.+ıŋ (ḳadd u ḳāmat) 77a/10
ḳ.+ıŋnı (ḳadd u ḳāmat) 47b/12, 152b/07
ḳ.+ları 103a/19
ḳ. tart- Kamet çekmek (Boy atmak, boyu uzamak, boylanmak, büyümek). 65a/08, 122b/17
[=59]
ḳamçı Ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibaret vurma aleti, kırbaç.
ḳ. (aṭıġa ḳamçı ur-) 190a/18
ḳ. érdi 167a/03
ḳ.+ġa 170a/05, 170a/13
ḳ.+mnı 177a/02
ḳ.+nı 167a/03, 167a/04, 167a/04, 170a/04, 170a/05, 170a/12, 177a/03, 177a/04
ḳ.+sı 167a/02
ḳ.+sını 169b/18
ḳ. ur- Kamçı vurmak (Kamçı ile vurmak). 11b/17, 17b/10, 21a/20, 56b/06, 66b/19, 197b/01, 261b/12, 261b/17, 263a/01, 284b/04, 290b/02, 291b/17, 297a/03
[=28]
ḳāmetlik < *ḳāmetlig* Boylu, boylu boslu.
ḳ. 5b/11, 6b/13, 18b/14, 125a/12
ḳ. (ḳadd u ḳāmetlik) 3b/16, 12b/11, 60b/17, 64a/06, 71b/10, 75b/18, 184b/14, 187a/18, 212a/04, 233a/03, 290b/17
ḳ. (ḳadd u ḳāmetlik bol-) 118a/02
ḳ.+dür (ḳadd u ḳāmetlik) 34a/06
ḳ. érdi (ḳadd u ḳāmetlik) 48b/04
ḳ. turur sen 169a/19
[=19]

Ḳamıl Bugünkü adıyla Kumul, Kumul şehri. Doğu Türkistan'da, İpek Yolu'nun Taklamakan kuzeydoğu güzergâhı üzerinde yer alan önemli bir tarihî şehir.
Ḳ. (min beled-i Ḳamıl) 333a/20
[=1]

kāmıl < Ar. *kāmil* İlim, fazilet ve hüner sahibi kimse, yetkin, olgun.
k. 65b/10, 83b/03, 143b/03, 206a/04, 307b/14
k. bol- 76a/01, 127a/06, 135b/13, 147a/05
k. éken sen 93b/06
k. érdi 17a/09, 65a/15, 216a/14, 239b/07
k. ḳıl- 63b/20
k. turur men 4a/10, 146b/05, 293a/09
k. u mükemmel bol- 71b/20
[=19]

ḳamış Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, boğumlu bitki.
ḳ. 98b/16
ḳ.+dın 98b/16
ḳ. érdi 98b/16
ḳ.+ġa 19b/02
ḳ.+lar 98b/15
[=5]

ḳamışlıġ Bk. **ḳamışlıḳ**
ḳ.+ġa 99a/04
[=1]

ḳamışlıḳ Kamışı çok olan yer. Krş. **ḳamışlıġ**
ḳ. 97a/10
ḳ. dék bol- 17a/06
ḳ.+dın 99a/10
ḳ.+ġa 287a/21
[=4]

kām-kār Far. İsteğine ulaşmış, mutlu kimse.
k. 80a/16
[=1]

ḳamlaşıḳsız Uyumsuz.
ḳ. 32b/08, 52a/13, 263a/11
[=3]

kāmrānlıḳ Mutluluk, bahtiyarlık.
k.+nı 156b/03
[=1]

Kāmūs Rüstem (**Rustam I**)'in yenilgiye uğrattığı Koşanlı bir kahraman.
K.-ı Kaşānī 42a/18, 47b/10, 53b/09
[=3]

ḳan Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.
ḳ. 11a/14, 33a/07, 39a/07, 55a/01, 68a/02, 68a/05, 147a/15, 150a/09, 304a/15
ḳ. (baġırları ḳan bol-) 240b/17
ḳ. (baġrı ḳan bol-) 244b/03
ḳ. (baġrıları ḳan bol-) 98b/13
ḳ. (baġrım ḳan bol-) 104b/18, 295b/13
ḳ. (iki közidin ḳan yaş aḳız-) 37a/07
ḳ. (köŋlümiz ḳan bol-) 103a/18
ḳ. (közi ḳan ḳoyġan-dek) 165b/10
ḳ. (közidin ḳan yaş aḳız-) 104b/20, 105a/13
ḳ. (közleri ḳan ḳoyġan-dek) 103a/20
ḳ. (közleri ḳan ḳoyġan çılafçı dék) 100b/02
ḳ. (közleri ḳan ḳoyġan dék) 101b/10
ḳ. (közleri ḳan ḳoyġan legen dék) 186b/04
ḳ. (közleridin ḳan yaş yıġla-) 62b/11
ḳ. (yüregi ḳan bol-) 8a/13
ḳ. (yürekleri ḳan bol-) 286a/21
ḳ. aḳ- 9b/18, 17b/16, 19b/01, 22a/19, 30b/17, 33a/09, 39a/11, 56a/02, 116b/15, 149b/21, 186b/12, 189b/03, 284b/13, 291a/20
ḳ. aḳız- Kan akıtmak (İnsan öldürmek). 21a/13, 27a/20, 183b/14, 190a/06
ḳ. bol- 217a/07
ḳ.+da bulġan- 40b/15
ḳ. daryā aḳız- 197a/05
ḳ. daryāsı aḳız- Kan deryası akıtmak (Çok insan öldürmek). 152b/06
ḳ.+dın 79b/12, 80b/07, 115b/18, 115b/18, 174a/02

ḳ.+ġa 60a/16
ḳ.+ġa (aġzı ḳanġa tol-) 68b/08
ḳ.+ġa (baġırları ḳanġa urul-) 254b/11
ḳ.+ġa (ätekleriŋizlerni ḳanġa bulġa-) 152a/09
ḳ.+ġa (közleri ḳanġa tol-) 252a/06, 264a/15
ḳ.+ġa (tofraḳ ve ḳanġa boyal-) 17b/09
ḳ.+ġa (tofraḳ ve ḳanġa bulġan-) 21a/08
ḳ.+ġa (tofraḳġa ve ḳanġa bulġan-) 17b/02
ḳ.+ġa boyal- Kana boyanmak. 9b/18, 17b/19, 34a/17, 258b/16
ḳ.+ġa bulġa- Kana bulamak. 329b/08
ḳ.+ġa bulġan- Kana bulanmak. 27b/20, 28b/09, 60a/12, 125a/04, 176a/03, 214b/03, 246a/01, 260b/04, 331a/03
ḳ.+ġa tofraḳġa bulġan- 20b/20
ḳ.+ġa ve tofraḳġa bulġan- 22b/01, 28b/04
ḳ.+ı 49b/05, 186b/05, 237b/12
ḳ.+ı aḳ- 31a/02, 57a/06, 78b/02, 141b/19, 260b/09
ḳ.+ı bile 26a/02, 26a/09, 28a/04
ḳ.+ı ravān bol- 26b/01, 31a/04, 197a/21
ḳ.+ı turur 203a/19
ḳ.+ıdın 27b/05, 68b/03, 69a/20
ḳ.+ıġa 207a/06, 260b/12
ḳ.+ıġa (ḳanġa boyal-) 260b/02
ḳ.+ıġa bulġan- 31a/08
ḳ.+ımızını aḳız- 89a/02
ḳ.+ımnı tök- 295a/01
ḳ.+ın aḳız- 30b/14, 75a/04
ḳ.+ını 60a/20, 329b/01
ḳ.+ını aḳız- 22a/04, 25b/07, 73a/05, 99a/05, 99a/19, 99b/15, 115a/10, 167a/12, 236b/12, 292a/02, 323b/10, 327a/16
ḳ.+ını ravān ḳıl- 17b/08
ḳ.+ını tök- 28b/15, 31a/01, 55b/08, 58a/20, 61a/04, 94a/03, 195a/19, 209b/02, 228b/18, 261a/08, 328b/12, 328b/15
ḳ.+lar 50a/16
ḳ.+lar aḳ- 189a/18
ḳ.+lar tök- 95a/17, 200b/11, 280a/12
ḳ.+larını 58a/04
ḳ.+larını tök- 178b/17
ḳ.+nı aḳız- 42a/17, 93b/16
ḳ.+nıŋ 304a/15
ḳ. ravān bol- 38a/17, 60a/05, 115a/07, 178b/06
ḳ. tofraḳġa bulġa- 17b/05
ḳ. tofraḳġa bulġan- 55a/17, 60a/14, 237b/11
ḳ. tolġan ṭabaḳ dék 7b/04
ḳ. tök- Kan dökmek (Bir kimseyi yaralamak veya öldürmek). 38a/10, 54b/04, 56b/17, 67a/09, 75a/18, 94a/02, 106a/14, 108a/09, 119b/16, 127b/15, 132b/21, 142a/12, 151b/11, 152b/12, 162a/07, 163a/02, 193a/06, 197b/11, 200b/13, 219a/10, 233b/17, 235a/05, 236a/20, 237a/17, 244a/18, 251a/05, 252a/08, 260b/12, 261a/08, 286b/14, 314a/01
ḳ. tökül- 151b/10, 235a/11, 235a/19
ḳ. töküşge tut- 193a/03
ḳ. turur 304a/18
ḳ. ve tofraḳġa bulġa- 68b/04
ḳ. ve tofraḳġa bulġan- 18b/13, 35b/18, 79b/10, 323b/06
ḳ. yaş közidin aḳız- Kan yaş gözünden akıtmak (Gözünden kanlı yaşlar akıtmak, derin bir üzüntü içinde olmak). 57b/12, 80a/12
ḳ. yaş yıġla- Kan yaş ağlamak (Kan ağlamak derin bir üzüntü içinde olmak). 26a/11, 82a/16, 90b/06, 109b/09, 149a/19, 221a/02, 238b/02
ḳ. yıġla- Kan ağlamak (Derin bir üzüntü içinde olmak). 20a/06, 27b/12, 162b/12, 315b/08
ḳ. yut- Kan yutmak (Çok acı çekmek, acıya katlanmak). 3b/07, 274a/04, 316b/08

[=208]

kān Far. Kaynak, memba.
k. 205b/06
k.+da 165a/18

k.+ı (kümüşdin kān) 191a/03
k.+ı éken 93b/04
[=4]
ḳanāʿat Ar. Kanaat, elindekinden hoşnut olup fazlasını istememe, yetinme.
ḳ. ḳıl- Kanaat etmek, yetinmek. 129a/13, 132a/16
[=2]
ḳanāʿatlik < *ḳanāʿatlig* Kanaatli, azla ve elindekiyle yetinen, kanaatkâr.
ḳ. bol- 216b/13
[=1]
ḳanat Kuşlarda uçmayı sağlayan organ; bu organdan bir parça, tüy.
ḳ. 34a/12
ḳ.+ı bile 58b/06, 271b/08
ḳ.+ı dék 35a/04, 178a/09, 196b/18
ḳ.+ıda 119a/05
ḳ.+ımnı 58a/06
ḳ.+ını 3b/10, 57b/08
ḳ.+larını 58a/05, 122a/06
ḳ. ur- Uçmak. 57b/10
[=13]
ḳanatlıḳ < *ḳanatlıġ* Kanatlı, kanada benzer çıkıntıları olan.
ḳ. 27a/09
[=1]
ḳancige Bk. **ġançuġa**
ḳ. 3b/10
[=1]
ḳança Ne kadar, kaç.
ḳ. 1b/05, 29a/06, 30a/06, 32a/02, 36a/05, 43a/15, 84b/05, 92b/10, 94a/06, 98a/13, 128b/02, 129a/12, 145a/11, 159a/19, 159b/08, 160a/11, 179b/10, 180a/11, 212a/08, 217a/16, 220b/04, 235b/12, 243a/20, 246a/17, 248b/12, 261b/03, 282b/21, 305b/12
ḳ.+dur 32a/02
ḳ. éken 66a/06, 154b/14, 174a/20
ḳ. ki 3a/10, 5b/03, 13b/11, 29b/16, 31a/16, 37b/05, 38a/16, 39b/12, 57a/10, 64a/09, 71b/06, 73a/15, 77a/07, 86b/03, 100b/17, 108b/01, 114b/01, 117b/04, 120a/07, 121a/10, 121a/16, 129a/04, 129b/12, 130a/04, 133a/13, 139b/20, 142a/01, 143a/08, 145b/21, 152b/19, 153a/20, 154a/09, 166b/15, 173a/05, 174a/11, 174b/13, 177b/07, 178b/09, 178b/13, 178b/14, 179b/10, 179b/11, 179b/15, 184b/01, 188a/08, 191b/16, 192b/05, 198a/07, 199b/12, 201b/01, 201b/10, 203b/09, 206a/21, 206b/03, 209a/03, 209b/21, 210b/21, 210b/21, 211b/09, 212a/16, 213a/12, 214a/15, 214b/11, 214b/17, 222b/14, 223a/15, 228a/07, 228b/06, 231b/16, 231b/17, 237a/12, 239b/20, 240a/02, 240a/03, 252b/04, 259b/12, 260a/05, 260b/19, 260b/21, 267b/19, 300b/16, 301a/10, 301a/19, 305a/02, 318b/04, 319b/05, 321b/10, 332b/04
ḳ. kim 236a/20
ḳ. kün 202a/08
[=122]
ḳançuġa Bk. **ġançuġa**
ḳ.+sıġa 204b/16
[=1]
ḳand Ar. Şeker.
ḳ. u şeker 122a/03, 299b/09
[=2]
ḳanda Nereye.
ḳ. 286a/06
[=1]
ḳanı Hani, nerede.
ḳ. 41b/05, 284b/21
[=2]
ḳānıʿ < Ar. *ḳāniʿ* Kanaat eden, yetinen.
ḳ. bol- 98a/03, 237b/16
ḳ.+dur men 295b/16
[=3]
ḳanlıḳ < *ḳanlıġ* Kanlı, kan bulaşmış; içinde veya üstünde kan bulunan.
ḳ. 60a/15, 304b/02
[=2]
Ḳannūc Hindistan (**Hındıstān**)'da bir şehir.
Ḳ. bayābānı 228a/18
Ḳ.+dın 189b/18
Ḳ.+nıŋ (Hındıstān ve Ḳannūcnıŋ pād-şāhı) 64a/19

Ḳ. şaharı 88a/11, 88a/14, 188a/08, 189b/10, 192a/20
Ḳ. şeheri 185a/08
[=9]

ḳanṭār < Ar. *ḳınṭār* (Metnimize göre) Yedi bin dinarlık ağırlık birimi.
ḳ. (bir miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun) 179b/09
ḳ. dép (bir ḳanṭār) 179b/09
[=2]

kanto Hırsız.
k. 171b/19, 268a/19, 268b/09, 268b/14
k.+ġa 171b/20
k.+lar 182a/15, 228b/11
k.+lardın 81a/20
k.+larġa 116b/17
k.+larnıŋ 251b/12
k.+nı 252a/16
k. turur 268a/11
[=12]

kantola- Çalmak, hırsızlık etmek.
k.-dıŋ dép 311a/07
k.-sa 182a/16, 182a/17
[=3]

ḳānūn Ar. Sol köşesi kesik dikdörtgen biçimindeki tahta bir tabla üzerine geçirilmiş tellerden meydana gelen, iki elin işaret parmağındaki yüksüklere tutturulmuş birer mızrapla çalınan çalgı.
ḳ. (çeng ü rabāb u sāz ve ḳānūn çal-) 168b/08
ḳ. (ʿūd u ḳānūn çal-) 66b/09, 97a/01, 175a/03, 176a/05, 198a/18
[=6]

ḳapuġ Bk. **ḳapuḳ**
ḳ.+dağılardın 36b/17
ḳ.+larını (genclerniŋ ḳapuġlarını aç-) 115a/17
[=2]

ḳapuḳ Kapı, bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer; giriş çıkışı sağlamak için bir yere yerleştirilen, tahta veya demirden iki veya tek kanatlı açılır kapanır düzen. Krş. **ḳapuġ**
ḳ. 32a/10, 38b/08, 136b/07, 140a/05, 170a/12, 278b/01
ḳ.+ġa 38a/10
ḳ.+ı (ḳapuġı) 36a/06, 36a/06, 171a/21, 174b/19
ḳ.+ıda (ḳapuġıda) 39a/14, 170a/05
ḳ.+ıġa (ḳapuġıġa) 38b/03
ḳ.+ını (genclerimniŋ ḳapuġını aç-) 50b/08
ḳ.+ını (genclerini ḳapuġını aç-) 69a/11
ḳ.+ını (genclereniŋ ḳapuġını aç-) 23a/08, 87a/09, 112a/02, 112b/01, 225b/15, 235a/02, 236b/20, 239b/16
ḳ.+ını (genclereniŋ ḳapuġını açuḳ tut-) 144b/09
ḳ.+ını (genclerniŋ ḳapuġını aç-) 16b/13, 45b/07, 113a/19, 175a/05, 195b/02, 267a/09
ḳ.+ını (gencniŋ ḳapuġını aç-) 179b/08, 254b/21
ḳ.+ını (ḫazīnanıŋ ḳapuġını aç-) 126b/13
ḳ.+ını (ḳapuġını) 36a/07, 138b/10, 181b/17, 191a/18, 195a/18, 212a/07, 212a/14, 213a/11, 219a/06
ḳ.+ını (ḳapuġını ḳaḳ-) 158a/20, 168a/02
ḳ. ḳaḳ- 157b/10, 168a/18, 168a/19
ḳ. ḳıl- 117b/17
ḳ.+ları 134b/16
ḳ.+larını 175a/06, 274b/04, 278b/01
ḳ.+larını (genclerimniŋ ḳapuḳlarını aç-) 53b/16, 184a/03
ḳ.+larını (genclereniŋ ḳapuḳlarını aç-) 22b/17, 70b/20, 75a/02, 76b/02, 76b/09, 96a/04
ḳ.+larını (genclerniŋ ḳapuḳlarını aç-) 174b/21
ḳ.+larını (gencniŋ ḳapuḳlarını aç-) 74a/01, 156b/15, 156b/21, 292b/02, 302b/11
ḳ.+larını (ḫazīnanıŋ ḳapuḳlarını aç-) 106a/20
ḳ.+larnı 169b/21, 277a/20
ḳ.+nı 27a/17, 120b/06, 136b/06, 168b/02, 168b/03, 201a/18, 260b/20
[=77]

ḳapuḳçı Kapıcı; kapıyı bekleyen, giriş çıkışları kontrol eden kimse.
ḳ. 170a/06, 170a/10, 294a/02, 294a/03
ḳ.+ġa 170a/10, 293b/21
[=6]
ḳar Kar.
ḳ. 31b/10, 32a/08
ḳ.+dın 307a/20
ḳ.+ıŋ 34b/03
ḳ.+lar yaġ- 101b/06
ḳ. soḳ Kar soğuk. 101b/07
ḳ. yaġ- Kar yağmak. 34b/03, 35a/06, 40a/01
ḳ. yaġışġa tut- Kar yağışa tutmak (Kar yağmaya başlamak). 35a/05
[=10]
kār Far. Kâr, kazanç; iş.
k. bol- 173a/09
k. ḳıl- 34b/02, 52a/04, 55b/18, 55b/20, 57a/19, 57b/01, 62a/12, 221a/05, 244b/21, 250b/13, 250b/15, 255a/03, 265b/17, 274a/14, 286b/11, 290a/18, 294b/04
k. u bār İş güç. 23a/08, 198b/08, 200b/19
[=21]
ḳara Kara, siyah; bu renkte olan; esmer; karanlık; etkisi çabuk ve şiddetli olan, keskin, sert; kötü, uğursuz, sıkıntılı; çirkin, menfi; ayıplı, kusurlu; değersiz, sıradan.
ḳ. 7b/08, 21a/07, 27a/13, 33a/06, 33b/16, 34a/10, 48a/04, 62b/16, 86a/18, 88a/03, 99a/11, 100a/14, 100b/01, 101b/09, 103a/20, 103a/20, 115b/04, 117b/10, 128b/19, 160b/15, 165b/07, 165b/08, 166a/08, 166a/09, 169a/12, 187a/19, 212b/18, 231a/16, 241a/14, 243a/12, 251b/17, 251b/20, 254a/03, 258a/17, 263a/15, 263b/04, 272a/19, 284a/04, 284a/12, 290a/12, 290b/07, 293b/03, 299b/18, 302b/13
ḳ. (başımġa ḳara künler tüş-) 18a/10
ḳ. (ḳatıġ ḳara boranlar ḳof-) 33b/16
ḳ. (köŋli ḳara bol-) 87b/06
ḳ. (köŋlini ḳara ḳıl-) 266b/19
ḳ. (köŋlüŋ ḳara bol-) 53a/01
ḳ. (künleri ḳara bol-) 63a/14
ḳ. (yüzini ḳara ḳıl-) 130b/11
ḳ. ʿalam Kara (renkli) sancak. 20a/05, 20b/18, 136a/04
ḳ. bol- Kara olmak (Kara bir renk almak). 117b/10
ḳ. boran ḳof- Kara boran kopmak (Şiddetli fırtına kopmak). 78a/02, 101b/07, 278b/03
ḳ. boranlar ḳof- 258a/18
ḳ. dīv 47b/08
ḳ. érdi 230b/05, 290b/08, 329a/02
ḳ. kéçe Kara gece (Karanlık gece). 77b/05
ḳ. ḳıl- Kara yapmak (Kara, siyah renkte yapmak). 239a/08
ḳ. közlerim aḳar- (Üzüntüden) Kara gözlerim ağarmak. 80a/08
ḳ. kün tüş- Kara gün düşmek (Kişiye kötü gün, sıkıntılı zaman gelmek). 316a/18, 316b/04
ḳ.+sı 232a/04
ḳ.+sıda (közümniŋ ḳarasıda saḳla-) 92a/19
ḳ.+sıda (közümüzniŋ ḳarasıda saḳla-) 146b/02
ḳ.+sıdın (közümniŋ ḳarasıdın ʿazīzraḳ saḳla-) 190a/08
ḳ.+sını 280a/01
ḳ. tofraḳġa bulġan- Kara toprağa bulanmak (Ölmek). 60b/05
ḳ. tofraḳġa kir- Kara toprağa girmek (Ölmek). 80b/04
[=75]
ḳara- Bakmak, gözleri bir kimse veya bir şey üzerine çevirmek; yoklamak, araştırmak, kontrol etmek; görüp incelemek, tetkik etmek; üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak. Krş. **baḳ-**
ḳ. almas 88b/20
ḳ.-dı 2a/10, 6b/18, 12b/15, 20a/03, 22a/05, 30a/15, 35b/20, 36a/03, 39a/01, 44a/13, 44a/19, 56b/06,

56b/08, 57b/09, 57b/09, 58a/04, 64b/02, 65b/20, 71b/18, 72b/15, 75a/05, 77b/07, 79b/13, 83a/10, 87a/13, 87a/17, 89b/13, 91a/08, 92a/15, 93a/04, 93a/06, 93a/06, 100a/09, 100b/11, 103b/13, 108b/07, 114a/13, 124b/14, 124b/15, 137a/04, 137b/11, 160b/08, 162b/17, 163a/21, 175a/08, 197b/05, 202a/06, 204b/09, 205b/11, 205b/20, 210a/04, 210b/06, 211a/01, 218a/10, 218b/09, 219a/21, 221b/04, 221b/04, 221b/07, 221b/15, 226b/20, 230b/05, 230b/13, 231a/04, 235a/08, 237b/12, 237b/17, 237b/18, 238a/01, 238a/21, 242b/06, 250b/03, 254a/21, 260a/08, 265b/10, 265b/17, 265b/21, 281b/08, 283a/06, 285b/21, 316a/06, 321a/17, 324a/18, 326b/15, 331a/16

ḳ.-dılar 4a/11, 65a/06, 231b/17, 242a/17

ḳ.-dım 57a/04, 124b/16, 132a/11, 164a/19, 230b/14, 235b/10

ḳ.-ġay 148b/19, 158b/19, 196a/02

ḳ.-ġay érdi 116b/19

ḳ.-ġay sen 134a/19, 244a/19

ḳ.-ġıl 9b/02, 11a/15, 26b/11, 45a/14, 47a/12, 51b/12, 60b/13, 62a/10, 69b/14, 70a/10, 92a/17, 93a/09, 98a/02, 109a/18, 124b/10, 130b/11, 133a/20, 146a/16, 169b/05, 169b/08, 169b/09, 174a/17, 180b/09, 181b/07, 181b/08, 183a/05, 207b/08, 208a/19, 220b/01, 221a/14, 226b/04, 226b/05, 234a/10, 235b/18, 244a/17, 246b/05, 248b/20, 290a/04

ḳ.-madı 197b/08, 199b/11, 245a/21, 261b/08, 263a/08, 266a/02, 290a/05, 295a/20, 323a/06, 323a/06

ḳ.-madılar 223b/03

ḳ.-madım 313b/10

ḳ.-madıŋ 15b/10, 165a/17

ḳ.-maġanıġa 261b/08

ḳ.-maġay sen 61b/17

ḳ.-maġıl 18a/06, 290a/03

ḳ.-maḳ bile 123b/11

ḳ.-maḳ kerek 17a/10, 169a/18, 251b/19

ḳ.-maḳlıḳ bile 222a/04

ḳ.-map érdi 328a/08

ḳ.-mas 265b/09

ḳ.-mas érdiler 234b/15

ḳ.-mas men 235a/21

ḳ.-mas sen 143b/14

ḳ.-maslar 255a/11

ḳ.-masunlar 14b/19

ḳ.-may 258a/19, 313b/02

ḳ.-ŋızlar 119b/03

ḳ.-ŋlar 149b/15

ḳ.-p 4a/12, 27a/11, 52a/11, 53a/15, 65a/06, 72a/11, 80a/04, 91a/04, 96a/06, 110a/17, 114a/04, 139b/09, 146a/10, 153b/04, 161b/12, 170a/05, 170a/13, 170a/21, 219b/10, 222a/05, 239a/20, 244a/17, 245a/21, 258a/11, 274a/04, 280b/03, 300b/06, 321a/16

ḳ.-p turur 97b/13

ḳ.-p turur érdi 52b/02

ḳ.-r érdi 29a/02, 56b/11, 89b/11, 112b/14, 304a/16, 306a/11

ḳ.-r érdiler 85a/03, 223a/21

ḳ.-sa 228b/16

ḳ.-sam 221a/15

ḳ.-saŋ 43a/17, 61b/17, 290a/03

ḳ.-şnı 242b/15

[=218]

aḫvāllarġa ḳara- 132a/11

felekniŋ gerdişiġa ḳara- 26b/11

felekniŋ yaḫşı ve yaman aḫvālıġa ḳara- 64b/02

itlik itlik ḳara- 77b/07, 93a/04

użṭurlābġa ḳara- 146a/10, 321a/17

yultuzġa ḳara- 17a/10, 65a/06, 124b/10, 124b/14, 149b/15, 321a/16

yultuzıġa ḳara- 124b/16

yultuzlarġa ḳara- 65a/06

[=15]

ḳara buḳra Kara saban; bir çeşit savaş aleti.

k.+lar 91b/12
[=1]

Ḳaraḫan Sıpah-sālār Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde yaşamış Turan (**Tūrān**)'lı bir komutan.
Ḳ. 243b/16
[=1]

ḳaraḳçı Eşkıya, haydut, soyguncu, yolkesen.
ḳ. 171b/19
ḳ.+lar 116a/11, 116a/14, 116b/11, 116b/12, 116b/14, 116b/15
ḳ.+lar bile 116a/13
ḳ.+larġa 116a/12, 116b/13
ḳ.+larnı 116b/14
ḳ.+larnıŋ 116b/09, 116b/16
[=13]

Ḳāran Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde yaşamış İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Ḳāran**
Ḳ. (Pahlavān-ı Ḳāran) 150b/07, 177b/10
Ḳ. ibn-i Kāve 315a/05
Ḳ. ibn-i Kāve-i Āhenger 266a/12
[=4]

karāna Far. Köşe.
k.+sını (bir karāna) 43b/06
[=1]

ḳaraŋġu Karanlık, aydınlık karşıtı; *mec.* sıkıntı, üzüntü ve endişe verici. Krş. **ḳaraŋġuluḳ**
ḳ. 85b/17, 137b/15, 152b/19, 158a/13, 176a/09, 241b/09, 318b/03
ḳ. (āftāb ḳaraŋġu bol-) 18b/10
ḳ. (āftāb u aynıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 34a/14
ḳ. (āftāb u aynıŋ yüzini ḳaraŋġu ḳıl-) 101a/15
ḳ. (āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 33a/06, 34a/06, 34a/11, 207a/05
ḳ. (ʿalam ḳaraŋġu bol-) 17b/17, 185b/15, 210b/05, 327a/14
ḳ. (ʿālam ḳaraŋġu körün-) 118a/15
ḳ. (ʿālam közige ḳaraŋġu bol-) 19b/10, 21a/11, 113a/06
ḳ. (ʿālam közige ḳaraŋġu körün-) 21a/01, 56a/07, 137b/10, 329b/06
ḳ. (ʿālam közüŋge ḳaraŋġu bol-) 52a/01
ḳ. (ʿālamnı ḳaraŋġu ḳıl-) 179a/09
ḳ. (ʿālamnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl-) 291b/19
ḳ. (āsmānnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 208b/11
ḳ. (cahān ḳaraŋġu bol-) 33b/17, 102a/13, 106a/02, 178a/13
ḳ. (cahān ḳaraŋġu körün-) 295a/10
ḳ. (cahānnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 35a/05
ḳ. (havā yüzi ḳaraŋġu bol-) 57b/09, 68b/02, 210a/06, 237b/09
ḳ. (kéçe ḳaraŋġu bol-) 99b/02, 112b/15, 189b/12, 267a/02
ḳ. (kéçe ḳaraŋġu tüş-) 136a/11, 296b/12
ḳ. (közige ʿālam ḳaraŋġu bol-) 60a/03
ḳ. (közige ʿālamnı ḳaraŋġu ḳıl-) 78a/20
ḳ. (közlerige ʿālam ḳaraŋġu bol-) 109a/20
ḳ. (közümge yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol-) 15b/14
ḳ. (tün ḳaraŋġu bol-) 330a/01
ḳ. (ul kéçesi ḳaraŋġu tüş-) 113a/11, 168a/16
ḳ. (yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol-) 15b/07
ḳ. (yaruḳ cahānnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl-) 272a/04, 319a/07
ḳ. (yaruḳ kün ḳaraŋġu bol-) 46b/18, 151a/10
ḳ. (yaruḳ künni ḳaraŋġu ḳıl-) 52b/05, 289b/19
ḳ. bol- 38a/06, 44b/02, 256b/07, 299a/13
ḳ.+da 164a/05, 210b/09
ḳ. kéçe Karanlık gece. 27a/08, 29a/11, 33a/03, 38b/15, 49b/13, 56a/20, 77b/09, 102a/17, 138b/12, 138b/13, 140b/03, 143b/18, 149b/06, 158b/03, 164a/06, 164a/08, 168a/19, 168b/18, 169a/08, 169b/13, 182a/15, 200a/13, 210b/09, 251b/12, 260b/07, 267b/10, 286b/20, 299b/01, 305b/14, 310b/15

ḳ. kéçe bol- 32b/09, 79b/05, 138b/02, 157b/11
ḳ. tüş- Karanlık düşmek (Karanlık çökmek, hava kararmak, akşam olmak). 116a/15, 175a/10, 286b/17, 306b/08, 306b/09, 329b/06
[=106]

ḳaraŋġuluḳ Karanlık, aydınlık karşıtı. Krş. **ḳaraŋġu**
ḳ. (ʿālamnı ḳaraŋġuluḳ tut-) 17a/05
ḳ.+da 102a/06, 102a/08, 102b/02, 186b/03
ḳ.+dın 103a/10
ḳ.+ġa 102a/09, 103a/06, 143b/14
ḳ.+ġa (ẓulumāt ḳaraŋġuluḳ) 103a/06
ḳ.+nı 143b/13
ḳ. turur 102a/06
[=12]

ḳarār Ar. Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm; bir yerde veya bir hâlde durma, sebat üzere kalma, sakin olma; rahat, huzur, dinlenme.
ḳ. (ārām ḳarār taf-) 7b/19
ḳ. (ārām u ḳarār taf-) 66a/13, 68b/13, 107a/19, 238a/20, 241b/14, 279a/16
ḳ. ber- Karar vermek; (diye) düşünmek. 124a/04, 275b/07, 286b/01, 288a/08
ḳ.+ımız (ārām ḳarār) 227b/19
ḳ.+ıŋ 316a/17
ḳ.+ıŋnı (ārām u ḳarārıŋnı kes-) 291b/17
ḳ. ḳıl- 20a/11
ḳ. taf- Karar bulmak (Karar kılmak, bir yerde veya bir hâlde durmak). 90b/20, 121b/07, 211b/17, 237b/08, 247b/10, 249b/13, 289a/11
[=22]

ḳarar- Kararmak, rengi karaya dönmek; aydınlığı azalmak, karanlık olmak; kederli bir durum almak, gamlı ve tasalı hâle gelmek.
ḳ.-dı 33b/17, 37b/10, 87b/01, 104a/02, 176a/04, 319a/17
ḳ.-ıp 80a/08
[=7]
köŋli ḳarar- 319a/17
közleri ḳarar- 33b/17, 176a/04
yaruḳ künlerim ḳarar- 80a/08
[=4]

ḳarart- Karartmak, kara duruma getirmek; gerçekleri göremeyecek duruma getirmek.
ḳ.-ıp 87b/07
ḳ.-tı 328b/03
ḳ.-tı mu 287a/18
[=3]
közüŋni dīv ḳarart- 287a/18, 328b/03
[=2]

ḳaraş- Bakışmak, karşılıklı birbirine bakmak.
ḳ.-tılar 65a/06
[=1]

ḳarat- Baktırmak, istikamet vermek; boyun eğdirmek, ram etmek.
ḳ.-ıp 193b/17
[=1]

Ḳara Töpi Kara Töpe, bugünkü adıyla Kara Döve. Kumul'a bağlı, Doğu Türkistan'ın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Kumul şehrinin güneybatısında yer almaktadır.
Ḳ. 333a/20
[=1]

ḳaravul Gözetleme yeri, gözetleme kulesi.
ḳ.+dın 38b/11, 238a/21
[=2]

ḳaravulçı Bekçi, gözetleyici, bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse.
ḳ. 36a/13, 97b/13, 238a/20, 238a/21, 274b/13
ḳ. bol- 308b/10
ḳ. ḳoy- Bekçi koymak (Bekçi konuşlandırmak). 16b/16, 36a/13, 120a/12, 140a/17, 140b/05, 177a/15, 178a/18, 206a/08, 238a/20
ḳ.+lar 18a/19, 38b/07, 38b/11, 120a/13, 120b/18, 140a/14
ḳ.+sı 37b/11, 43b/20

[=23]

Ḳarāyīn Goraz (**Gorāz**)'ın diğer adı. Bk. **Gorāz**

Ḳ. dép 319b/16

[=1]

Ḳarāyīn Gorāz k.a. Bk. **Gorāz**

Ḳ. 319b/19, 320a/01, 329a/12

[=3]

ḳarbuġa Bk. **ḳarburġa**

ḳ.+larını 67a/01

[=1]

ḳarburġa Kaburga, göğüs kafesini meydana getiren kemiklerin oluşturduğu kafes. Krş. **ḳarbuġa**

ḳ.+sıdın 21b/12, 160a/02

[=2]

ḳarçaġa Atmaca; ava alıştırılıp kuşlara saldırtılan, kendi küçük, gagası büyük ve kıvrık doğan cinsinden yırtıcı kuş, ak kuş.

ḳ. 161b/15, 165b/07, 175b/18, 303a/12, 313b/06, 322a/15

[=6]

kār-dān Far. Zeki, yetenekli, iş bilir.

k. 124a/15

[=1]

kār-dār Far. İş sahibi, bir işle meşgul.

k.+lar 127a/18

k.+larımdın 205a/13

k.+larını 127a/17

[=3]

ḳarġa Kanatları geniş, tüyleri kara, gagası dişli, tarla ve bahçeler için çok zararlı ötücü kuş.

ḳ. 35a/04, 160b/15, 160b/17, 160b/20, 326a/17, 326a/18

ḳ. dék 99a/11

ḳ.+lar 161b/11

[=8]

kārī Far. Şiddetli.

ḳ. zaḫm Şiddetli yara (Derin yara). 67a/11

[=1]

ḳarı Yaşlı, ihtiyar; köhne.

ḳ. 7b/03, 19a/13, 56b/18, 115b/11, 179b/12, 203a/07, 210a/08, 215b/01, 231b/17, 273a/13, 330b/05

ḳ. kişi Yaşlı kimse. 51b/12, 124a/01, 219a/12

ḳ.+lar 180b/07

ḳ.+larnıŋ 16a/02

[=16]

ḳarı- Yaşlanmak, ihtiyarlamak.

ḳ.-ġan 54a/04

ḳ.-ġan çaġı İhtiyarlık çağı. 28b/09

ḳ.-ġan çaġım 46b/13, 57a/12

ḳ.-ġan vaḳtı İhtiyarlık çağı. 25b/11

ḳ.-ġança 51b/12

ḳ.-p 182a/21

[=7]

ḳarılıḳ Yaşlılık, ihtiyarlık.

ḳ.+dın 98a/13

[=1]

ḳarındaş Kardeş.

ḳ. 65b/01, 285a/15, 285a/16, 285a/17

ḳ. bile 285a/17

ḳ. bol- Kardeş olmak. 280b/12

ḳ.+ı 28b/04, 285a/19, 296b/21, 297a/06, 297a/20, 297b/04

ḳ.+ı turur sen 270b/16

ḳ.+ım 9b/21, 18a/10, 20a/14, 20b/09, 21a/12, 22b/03, 28a/02, 28a/03, 28b/06, 28b/08, 28b/10, 28b/12, 28b/14, 30a/19, 60b/02, 96b/10, 270b/06, 286b/03, 294b/02, 294b/13, 296a/15, 296a/21, 298b/05, 309b/21

ḳ.+ımnıŋ 20a/06

ḳ.+ını 28b/16

ḳ.+ıŋ 27b/19, 297b/18

ḳ.+ıŋnı 20a/07, 285a/14

[=43]

ḳarındaşlıḳ Kardeşlik.

ḳ.+nıŋ 195a/05

[=1]

ḳarmaḳ Olta.

ḳ.+ġa tüş- Oltaya düşmek (Oltaya yakalanmak, tuzağa düşmek). 244b/17

[=1]

karnāy Far. Bir tür trompet, kendi üzerine bükülmüş bir boru ve bir ağızlıktan ibaret nefesli çalgı. Krş. **kerrenāy**

k.+lar (naḳāra u karnāylar) 141b/13

k.+lar (naḳāra u karnāylar çal-) 90a/13, 235a/06, 237b/04, 257a/14, 300b/21, 303b/14

k.+lar (naḳāralar ve karnāylar çal-) 17a/04
k.+lar (naḳḳāra u karnāylar çal-) 68a/19
k.+lar çal- 79a/13, 140b/09, 207b/17, 245b/18, 257b/21
k.+larını 211b/12
k.+larını (naḳāralarını ve karnāylarını çal-) 37b/13
k.+larnı (naḳāra u karnāylarnı çal-) 89b/19, 208b/10
k.+larnı (naḳāra ve karnāylarnı çal-) 26a/19
k.+larnı (naḳāralar ve karnāylarnı çal-) 213a/19
k.+larnıŋ 11b/03
k.+larnıŋ (naḳāra u karnāy) 115b/01, 118b/01
k. sūr-nāy çal- 301b/17
k. u sūr-nāy 149b/17
k. ve sūr-nāylar çal- 227b/09
[=26]

Kārsān Rum (**Rūm**)'da bir şehir.
K. 278a/21
[=1]

ḳaru Kör, âmâ.
ḳ. 85a/02, 242b/17
ḳ. (közlerini ḳaru ḳıl-) 49b/04
ḳ. bol- 250b/17
ḳ.+dur 243a/01
ḳ. érdi 83b/20
ḳ. ḳıl- Kör etmek. 260a/03, 269a/09, 269a/15, 269b/09, 269b/15
[=11]

ḳarulıḳ Körlük, görememe durumu.
ḳ.+ıdın (ḳarulıġıdın) 85a/03
[=1]

kārvān Far. Kervan, uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.
k. 278a/14
k. (özini kārvān şūretide ḳıl-) 283b/02
k. (özini kārvān şūretide tüz-) 137a/16
k. başı 278a/15
k. bile 299a/09
k.+lar 35a/20, 262b/07
k.+lar bile 154b/02
k.+lardın 296b/11
k.+larnıŋ 262b/03
k.+nıŋ 37a/08
k. şūretide bol- Kervan suretinde olmak (Kervan kurmak). 36a/20
[=12]

kārvānsarāy Far. Kervansaray, ana yollar üzerinde kervanların konaklaması için yapılmış büyük han.
k. 159a/21
[=1]

ḳarż Ar. Borç.
ḳ.+ını üz- Borcunu ödemek. 180a/13, 180a/13
ḳ.+ıŋızlar bol- 228b/15
[=3]

ḳarż-dār Far. Borçlu, borcu olan.
ḳ. bol- Borçlu olmak. 174b/18, 180a/12
[=2]

kāsa Far. Kâse; çini, toprak veya camdan yapılmış derince çanak. Krş. **kāse**
k.+ġa 221b/01
k.+nı 250b/03
[=2]

ḳaṣd Ar. Amaç, istek, maksat, niyet; öldürmeyi, yaralamayı veya zarar vermeyi isteme, kötü niyet.
ḳ. (cānġa ḳaṣd ḳıl-) 122a/09
ḳ. (cānıġa ḳaṣd ḳıl-) 122a/11
ḳ. (cānımġa ḳaṣd ḳıl-) 24b/05
ḳ.+ıŋ bol- 77a/04
ḳ. ḳıl- Kastetmek (Bir amaç güderek bir işe girişmek, niyet etmek; kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek, zarar vermek maksadıyla harekete geçmek, kıymak). 19a/17, 21a/13, 24b/03, 24b/04, 26b/05, 51b/02, 51b/03, 52a/19, 62a/09, 66b/02, 67b/04, 69a/12, 70b/04, 88b/18, 98b/18, 100a/08, 100a/17, 122a/14, 129a/17, 130b/18, 133a/16, 150a/14, 152b/15, 159b/17, 160a/01, 167a/07, 174a/12, 174a/14, 177a/18, 177a/20, 178b/12, 183b/21, 187b/09, 187b/11, 191b/01, 191b/09, 196b/10, 197b/15, 209a/15,

209b/18, 211b/15, 229b/02, 246a/19, 249b/19, 254a/05, 257a/10, 257b/07, 260b/05, 266a/05, 266a/07, 266a/07, 267b/10, 268a/01, 268b/09, 269a/01, 272a/12, 274a/16, 282a/14, 282a/15, 282a/16, 283b/14, 285a/14, 287a/04, 288a/18, 291a/11, 294b/05, 303a/09, 304a/04, 306b/03, 313a/16, 318a/15, 319a/11, 319a/16, 319a/18, 320a/18, 322a/17, 325b/01, 328b/09, 329a/10, 329a/11, 332b/10
[=85]

kāse Bk. **kāsa**
k.+ge 221b/01
k.+lerge 221a/20
[=2]

ḳaş I Kaş, gözlerin üzerinde kavisli birer çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar.
ḳ.+ı 125a/12
ḳ.+ları 166a/02, 299b/07, 328a/14
[=4]

ḳaş II Ön, kat, huzur, yan, karşı.
ḳ.+ıda 3a/14, 7a/16, 82a/01, 94b/19, 112b/10, 117b/19, 145b/21, 153b/11, 185b/08, 187b/14, 202b/11, 207a/14, 234a/07, 285b/20
ḳ.+ıda bol- 220a/07, 292b/11, 304b/07
ḳ.+ıda ḳoy- 104a/14
ḳ.+ıda oltur- 175b/01, 187b/02, 239a/13, 274b/19, 316a/01, 317b/12
ḳ.+ıda olturġuz- 4a/14, 44b/14, 112a/06, 148b/10, 187b/01
ḳ.+ıda saḳla- 196b/10, 224b/19
ḳ.+ıda tur- 200a/20, 236a/16, 264a/09, 284b/19
ḳ.+ıda turġuz- 239a/10
ḳ.+ıda yat- 40a/20, 171b/17
ḳ.+ıdaġı 272b/17
ḳ.+ıdaġılarġa 3a/07
ḳ.+ıdaḳı 95a/20
ḳ.+ıdın kel- 15a/13, 109a/08
ḳ.+ıġa 8a/09, 10a/02, 206b/16
ḳ.+ıġa al- 207a/13, 267a/14
ḳ.+ıġa bar- Huzuruna varmak. 4b/01, 6b/03, 10a/06, 23b/15, 26b/20, 27a/01, 45b/12, 47a/02, 50b/06, 52a/09, 70b/18, 95a/11, 102a/12, 139b/04, 140b/06, 156b/06, 172a/13, 195b/21, 214b/13, 242b/16, 288b/05, 293b/03, 306a/12, 306a/19, 317b/12, 318b/13, 329b/11
ḳ.+ıġa çırla- 293b/07, 317b/13
ḳ.+ıġa iyber- 14a/04, 16b/06, 243b/05, 250b/15, 299a/02, 310a/03
ḳ.+ıġa kel- Huzuruna gelmek. 6b/02, 7a/06, 7b/10, 7b/10, 12b/08, 14a/04, 25b/20, 47b/04, 62b/17, 72b/11, 113a/02, 113a/11, 122a/02, 150a/16, 161a/09, 163b/09, 175a/21, 185a/10, 192a/16, 193b/21, 206a/17, 214b/01, 221a/06, 233a/17, 233b/02, 238b/06, 241a/14, 249b/05, 283a/15, 309b/12
ḳ.+ıġa keltür- 172b/05
ḳ.+ıġa ket- 45b/20, 268b/18, 268b/18, 287b/10, 302a/21
ḳ.+ıġa kigür- 192a/03, 312b/04, 317b/15
ḳ.+ıġa kir- 304b/11
ḳ.+ıġa ḳoy- 60a/09
ḳ.+ıġa kügür- 293b/05, 306a/15
ḳ.+ıġa yet- 20b/20, 29a/07, 62a/03, 73b/07, 83b/08, 179a/11, 215a/12
ḳ.+ıġa yıġıl- 114a/16
ḳ.+ıġa yügür- 293b/14
ḳ.+ımda 7a/06, 106b/13, 148b/17, 216a/06
ḳ.+ımda tur- 187b/16
ḳ.+ımdadurlar 321b/02
ḳ.+ımdaġı 322a/05
ḳ.+ımġa 49a/12
ḳ.+ımġa iyber- 82a/03, 309b/03
ḳ.+ımġa kel- 7a/08, 9a/15, 188a/19, 250a/03, 283a/21
ḳ.+ımġa keltür- 86b/07
ḳ.+ımġa kigür- 307a/10
ḳ.+ımızda tur- 185a/06
ḳ.+ında 117a/07, 140b/07, 260b/21, 297a/20
ḳ.+ıŋda 235b/16, 307a/09, 309b/02

ḳ.+ıŋda bol- 109a/06, 173b/20, 249a/05
ḳ.+ıŋda tur- 293a/16
ḳ.+ıŋġa bar- 299a/07
ḳ.+ıŋġa çırla- 252b/21
ḳ.+ıŋġa iyber- 13b/08
ḳ.+ıŋġa kel- 113a/02, 164a/09
ḳ.+ıŋġa yıġıl- 235a/18
ḳ.+ıŋızġa keltür- 94b/19
ḳ.+ıŋlarġa kel- 206a/14
[=172]

Kaşānī Kâşanlı, Kâşan'da yaşayan, Kâşan halkından olan; Kâşan.
K. (Kāmūs-ı Kaşānī) 47b/10, 53b/10
K. bile (Kāmūs-ı Kaşānī) 42a/18
K. ölkeleriniŋ pād-şāhlıġı 223b/17
[=4]

kāşkī Far. Keşke; dilek cümlelerinin başına getirilen ve "ne olurdu" anlamında özlem veya esef bildiren söz.
k. 17a/12, 17a/12, 40b/14, 123a/04, 157b/13, 172a/07
[=6]

ḳat (Sayı sıfatları ile) Tabakalar veya sıralar hâlinde bulunan şeylerin her bir tabakası, her bir sırası.
ḳ. (yeti ḳat āsmān) 203b/03
ḳ. (yeti ḳat yer) 203b/03, 204a/05
ḳ. (yetinçi ḳat kök) 31a/03, 39a/06, 109b/08, 132b/17, 178b/06
[=8]

ḳat- Sertleşmek, katılaşmak.
ḳ.-ur 176b/16
[=1]
köŋli ḳat- 176b/16
[=1]

ḳatar < Ar. *ḳaṭar* Birbiri arkasına sıralanmış hayvan dizisi; dizi, sıra.
ḳ. (iki ḳatar) 185a/08
ḳ.+ıda (adam ḳatarıda tut-) 94b/04, 131a/12, 263a/18
ḳ.+ıda (bırādar ḳatarıda kör-) 65b/16
ḳ.+ıda (ér ḳatarıda tut-) 11a/12, 285b/12
ḳ.+ıda (érenler ḳatarıda tut-) 153b/20
ḳ.+ıda (ḫıẕmatkārlar ḳatarıda) 92a/02
ḳ.+ıda (kişi ḳatarıda kör-) 221a/10
ḳ.+ıda (kişi ḳatarıda tut-) 245b/06
ḳ.+ıda (oġullarım ḳatarıda saḳla-) 112a/17
ḳ.+ıda (oġullarınıŋ ḳatarıda kör-) 112a/07
ḳ.+ıda (pād-şāh ḳatarıda tut-) 273a/03
ḳ.+ıda (uluġlar ḳatarıda olturġuz-) 175b/12
ḳ.+ıda turur (meẕlüm ḳatarıda) 184a/01
ḳ.+ıdadur (kaçḳan ḳatarıda) 254b/05
ḳ.+ında (ādam ḳatarında) 130b/07
ḳ. ḳatar Dizi dizi. 83a/02
[=19]

kātıb < Ar. *kātib* Kâtip, yazı yazmakla görevli kimse, yazan, yazıcı.
k. 4a/02, 81b/16, 91a/15, 111b/19, 134b/07, 140b/16, 144a/06, 172b/21, 179a/05, 180a/02, 192b/10, 193b/13, 193b/14, 225a/09, 227b/01, 246b/13, 249b/16, 249b/17, 255b/02, 258a/06, 258a/10, 259a/06, 259a/09, 264a/21, 264b/07, 265b/15, 266a/03, 267a/04, 277a/09, 277a/14, 280a/02, 281b/08, 289a/06, 293a/01
k. (Guşasb Kātıb) 150b/08, 157a/02
k. (Ḫaravzān Kātıb) 276b/09
k. (Yezdigerd Kātıb) 219a/03, 219a/10, 219a/14, 224a/12, 224b/12, 226a/06, 232a/19
k. bol- Kâtip olmak. 220a/02, 220a/03, 220a/05, 246b/08, 246b/12, 246b/14
k.+dın 262b/16, 264b/06, 265b/15
k. érdi 172b/02
k.+ġa 112b/02, 127a/15, 141a/04, 223a/05, 261a/21, 261b/13, 264b/02, 265b/21, 280a/02
k.+ġa (Yezdigerd Kātıb) 230a/17
k.+ı 221b/20
k.-ı ḫāṣ 220a/03
k.+ıġa 16b/04
k.+ını 208a/15, 317b/06

k.+ıŋ 85b/18
k.+lar 119a/06, 172b/16, 262a/16
k.+larġa 127a/16, 262a/15
k.+larıdın érdi 249b/16
k.+larını 127a/14
k.+larıŋnı 253a/08
k.+larnı 124a/11, 172b/16
k.+nı 26a/13, 39a/16, 78b/14, 82a/16, 85b/13, 86a/06, 105a/18, 108b/19, 142a/09, 195b/11, 196b/19, 199a/16, 207b/21, 225b/16, 264b/06, 265a/15, 294b/20, 301b/16, 325a/12
k.+nı (Mıhrān Kātıb) 255b/04
k.+nıŋ 4a/12, 262b/16
[=102]

kātıbçılıḳ Kâtiplik, kâtip olma durumu; kâtip olan kimsenin işi. Krş. **kātıblıḳ**
k. 219b/21, 219b/21, 246b/09
k.+da 4a/10
k.+dın 220a/01
k.+nı 147a/01, 219b/20
[=7]

kātıblıḳ Bk. **kātıbçılıḳ**
k. 246b/10
k.+nıŋ 4a/04
[=2]

ḳatıġ Katı, sert; şiddetli; sıkı; haşin, kırıcı, acı; çok, pek çok. Krş. **ḳatıḳ II**
ḳ. 8b/02, 15a/10, 18b/10, 20b/06, 28a/08, 41a/16, 76a/19, 89b/14, 107a/04, 115b/06, 115b/07, 210b/19, 212a/11, 215a/18, 219b/13, 232b/12, 266a/09, 315b/04, 321b/12, 324b/09, 329a/15, 330b/07, 332a/05
ḳ. (işni ḳatıġ tut-) 275b/16
ḳ. (köŋlüŋ ḳatıġ bol-) 27b/19, 59b/01
ḳ. ant iç- Sıkı yemin etmek. 234a/02
ḳ. antlar iç- 41a/09
ḳ. bol- Şiddetli olmak (Kıran kırana olmak). 17a/16
ḳ. boran Şiddetli fırtına. 32a/07
ḳ. boran ḳof- Şiddetli fırtına kopmak. 37b/01, 101b/06
ḳ. boranlar bol- 72a/20
ḳ. boranlar ḳof- 35a/04
ḳ. ceng bol- 78a/08
ḳ. ḳara boranlar ḳof- 33b/16
ḳ. kün kel- 229b/19
ḳ. sözle- Sert konuşmak. 93b/17
ḳ. sözleş- Sert konuşmak. 50a/03
ḳ. şımāl Şiddetli rüzgâr (Fırtına). 34b/04
ḳ. şımāl ḳof- Şiddetli rüzgâr kopmak (Fırtına kopmak). 115b/04, 145a/21
ḳ. şımāl tég- Sert rüzgâr değmek (Başına kötü bir olay gelmek). 238a/03
[=43]

ḳatıḳ I Katık, karın doyurulurken baş yiyecek sayılan ekmeğin yanına katılan herhangi bir yiyecek.
ḳ. 172a/20, 175a/10, 175a/11, 175a/17, 175b/02
ḳ.+ġa 175a/14
[=6]

ḳatıḳ II Bk. **ḳatıġ**
ḳ. 304b/09
[=1]

ḳātıl < Ar. *ḳātil* Öldüren, öldürücü.
ḳ.+nı (zahr-ı ḳātıl) 122a/03
[=1]

ḳatıl- Katılmak, bir topluluğun arasına girmek, dâhil olmak.
ḳ.-mış 287a/16
[=1]

ḳaṭra Ar. Damla.
ḳ. 34b/06, 225a/16
ḳ. (közidin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız-) 221b/17, 250b/16, 279b/20
ḳ. (közidin miŋ miŋ ḳaṭra yaş aḳız-) 303b/06
ḳ. (közleridin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız-) 327b/15
ḳ. ḳaṭra yaş aḳız- Damla damla yaş akıtmak (Çok ağlamak). 64b/12
[=8]

ḳaṭrān Ar. Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, keskin is kokulu, suda erimeyen madde.
ḳ. dék Katran gibi, çok koyu renkte. 33b/15, 166a/09
[=2]

Kāve Dahhak (**Ḍaḥḥāk**)'ın zulmüne karşı ayaklanan ve sonuçta Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**)'u tahta çıkaran ünlü demirci. Krş. **Kāve-i Ahenger**
K. (Ḳāran ibn-i Kāve) 315a/05
[=1]
Kāve-i Ahenger Bk. **Kāve**
K.+niŋ (Ḳāran ibn-i Kāve-i Āhenger) 266a/12
[=1]
Kāvıyānī-dırafş Kâve (**Kāve**)'nin sancağı; Dahhak (**Ḍaḥḥāk**)'ı öldüren Demirci Kâve (**Kāve-i Ahenger**)'nin Dahhak (**Ḍaḥḥāk**)'ın kanına bulaştığı ve dolayısıyla Dahhak (**Ḍaḥḥāk**)'ın öldürüldüğünü simgelediğinden bayrak hâline dönüşen kanlı önlüğü. Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**) deri parçasından oluşan bu sancağı uğurlu kabul ederek değerli mücevherlerle süsleyip kullanmaya başlamış ve akabinde bu sancak, zulme uğrayan yoksul halkın baskıcı yönetime karşı ayaklanarak haklarını aramalarının simgesi olmuştur.
K. 19a/09, 316a/14
K. bile 208b/13
K.+nı 13a/01, 13a/05, 17a/04, 17b/01, 17b/03, 17b/04, 21b/14, 22b/13, 303b/01
K.+nı ḳolıġa tut- 21b/05
[=13]
ḳavl Ar. Söz; sözleşme, anlaşma.
ḳ. ayt- Söz söylemek. 153b/21
ḳ.+ġa tur- Kavle durmak (Sözleşmek, anlaşmak). 22a/02
ḳ. ḳıl- 28a/19, 270a/19, 292a/01
ḳ. tutuş- Kavil tutuşmak (Kavilleşmek, sözleşmek, anlaşmak). 92b/06, 158a/07
ḳ.+umġa (ḳavl ayt-) 154a/05
[=8]
ḳayan Nereye, hangi yere. Krş. **keyan**
ḳ. 2a/12, 2a/13, 34b/14, 34b/15, 56a/05, 58a/12, 60b/03, 60b/04, 60b/04, 60b/10, 81a/05, 106a/13, 110a/05, 110a/08, 110a/08, 119a/18, 128b/19, 139a/07, 170b/10, 173a/02, 182a/12, 182a/12, 185a/15, 185a/15, 237b/18, 244a/18, 264a/03, 272b/15, 290a/20, 303b/09, 303b/10, 315a/07, 315a/08, 315a/09, 315a/10, 316a/13, 316a/14, 316a/14, 316a/14, 316a/15, 316a/15, 316a/16, 316a/16, 316a/17, 330a/11, 330a/11, 330a/12
[=47]
ḳayda Nerede, hangi yerde.
ḳ. 5b/14, 46a/08, 50b/03, 50b/03, 79b/08, 139a/10, 296b/16, 297a/04
ḳ.+dur 10b/14, 18b/18, 19a/05, 20b/17, 21a/19, 21b/04, 30b/16, 32a/02, 35b/08, 44a/03, 55a/03, 139b/10, 165a/16, 167b/16, 171b/12, 171b/13, 172a/21, 309a/09, 310a/18
ḳ.+dur dép 150a/07, 164a/14, 171a/20
ḳ. turur 7b/02, 48b/08
[=32]
ḳaydaḳ Nasıl.
ḳ. 37b/08, 95a/05, 225b/10, 258a/12
ḳ. bol- 214a/18, 235b/18, 248a/05, 268a/15, 279a/06
ḳ. ékin 271a/15
ḳ. ki 133a/02, 247a/03
[=12]
ḳaydın Nereden, hangi yerden.
ḳ. 8a/20, 10b/04, 37a/08, 49b/07, 70a/15, 72a/04, 167b/11, 170b/09, 171b/15, 311a/07
[=10]
ḳayġu Kaygı, endişe.
ḳ.+dın (ġam u ḳayġu) 157a/13, 243a/16
[=2]
ḳayġuluḳ < *ḳayġuluġ* Kaygılı, endişeli.
ḳ. (ġam ḳayġuluḳ bol-) 65a/09
[=1]
ḳāyım < Ar. *ḳā'im* (Kıyamet kelimesi ile birlikte) Ölümden sonra dirilip ayağa kalkma günü, kıyamet.
ḳ. (ḳıyāmat ḳāyım bol-) 78a/01, 197a/19

ḳ. (ḳıyāmatī ḳāyım bol-) 29a/14, 162a/08, 209b/17, 285a/06
[=6]
ḳayna- Kaynamak; çok sıcak olmak; çoşmak, çok hareketli olmak.
ḳ.-p 258a/17
ḳ.-p köy- Kaynayıp yanmak. 34b/07
ḳ.-p turur érdi 104b/13
ḳ.-r 217a/07
[=4]
Ḳays Haris (**Ḥārıs̲**) oğlu Kays; Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde padişah soyuna mensup bir Arap kervancı.
Ḳ. ibn-i Ḥārıs̲ 278a/15
[=1]
ḳayṣar Rum (**Rūm**) hükümdarlarına verilen unvan.
ḳ. 4a/08, 5a/10, 5a/14, 5a/17, 5b/03, 6b/10, 6b/17, 7a/18, 8b/09, 8b/12, 8b/15, 8b/17, 9a/02, 9a/06, 9a/14, 9b/03, 9b/03, 10a/10, 10a/12, 10a/13, 10b/04, 10b/11, 10b/13, 10b/15, 10b/19, 10b/20, 11a/02, 11a/03, 11a/04, 11a/06, 11a/11, 11a/15, 11b/04, 11b/15, 11b/16, 11b/17, 12a/02, 12a/05, 12a/10, 12b/03, 12b/09, 13a/08, 13a/09, 13a/11, 13a/14, 13a/18, 13a/20, 13b/03, 13b/17, 13b/19, 14a/05, 14a/05, 14a/06, 78b/16, 132b/21, 137b/02, 137b/04, 137b/04, 137b/04, 137b/08, 137b/09, 137b/11, 137b/13, 137b/20, 137b/21, 139a/04, 139a/05, 139a/07, 140a/11, 140a/16, 140a/17, 140b/07, 140b/12, 140b/19, 141a/07, 141a/13, 141b/09, 141b/10, 142a/03, 142a/16, 142b/05, 142b/11, 143a/08, 143a/10, 180b/18, 207b/10, 208a/04, 210a/12, 210a/15, 210b/15, 211a/14, 211a/18, 211b/06, 242b/02, 245a/15, 245a/16, 245a/19, 245b/05, 245b/06, 245b/07, 246b/21, 247a/05, 247a/14, 247a/15, 247a/17, 247a/19, 247a/21, 247b/01, 247b/02, 247b/03, 253a/18, 253b/01, 274b/21, 277a/06, 278b/17, 279a/19, 279b/01, 279b/02, 279b/03, 279b/04, 279b/07, 279b/08, 279b/10, 279b/14, 279b/20, 280a/06, 280a/10, 280a/15, 280a/20, 280b/06, 281a/04, 281a/06, 281a/09, 281a/14, 281b/02, 281b/03, 281b/07, 281b/17, 282a/04, 282b/04, 282b/12, 288a/01, 288a/05, 288b/08, 288b/09, 301b/17, 301b/18, 302a/02, 308b/15, 308b/16, 309a/01, 309a/03, 309a/09, 309a/10, 309a/11, 309b/01, 309b/16
ḳ. (Bazānūş Ḳayṣar) 140a/21, 142a/07
ḳ. (Nıyāṭūş ibn-i Ḳayṣar) 284a/17
ḳ. bile 6b/16, 278a/07, 309b/09
ḳ. bol- 141a/10, 142a/05
ḳ.+da 12b/03, 207b/14
ḳ. dép 142a/07
ḳ.+dın 8b/03, 13a/19, 138b/14, 142a/02, 181b/15, 211b/16, 212b/17, 279a/14, 288a/14, 302b/06, 309a/09
ḳ.+ġa 6a/03, 6b/07, 6b/10, 7a/02, 7a/18, 9b/03, 10b/13, 11a/04, 11a/05, 11a/13, 12a/01, 12b/05, 12b/18, 13a/08, 13a/15, 13b/13, 13b/15, 137b/02, 137b/03, 137b/03, 207b/20, 211a/12, 213b/05, 245a/19, 245b/19, 253a/20, 253a/21, 274b/20, 278b/07, 278b/12, 279a/18, 279b/08, 280a/17, 280a/20, 282b/02, 284b/06, 287b/15, 287b/15, 295b/05, 301b/17, 308b/15, 309a/09, 309a/16, 309a/18, 309a/21, 309b/02, 309b/09
ḳ.+ġa (Bazānūş Ḳayṣar) 142b/07
ḳ.-ı bī-ʿaḳl 142b/11
ḳ.-ı Rūm Rum kayseri (Rum hükümdarı). 4a/07, 5a/10, 5b/13, 6b/06, 6b/08, 7a/02, 7a/17, 7b/05, 8b/15, 9a/14, 12a/14, 12b/12, 14a/01, 23a/01, 49a/08, 49a/08, 73b/03, 75a/17, 75a/20, 177a/17, 177a/18, 177b/12, 180b/14, 180b/17, 181a/08, 204b/02,

204b/03, 207a/20, 208a/01, 208a/13, 242a/09, 242a/10, 245a/10, 245a/13, 245b/04, 245b/17, 245b/20, 247a/13, 253a/01, 279b/11, 287b/14, 292b/16, 301b/16, 302a/14, 302b/16, 312a/09, 314a/18, 314b/07, 314b/09, 314b/13

ḳ.+lardın 287b/18

ḳ.+nı 13b/17, 13b/17, 14a/05, 140a/20, 141a/06, 142a/03, 208a/12, 247b/03, 279b/06, 309a/21

ḳ.+nıŋ 1b/11, 4a/09, 4a/13, 4a/17, 5a/11, 5a/12, 5b/06, 5b/08, 5b/11, 6a/09, 6b/06, 7a/18, 8b/08, 9a/06, 10a/17, 10a/20, 10b/19, 10b/20, 11a/05, 11a/12, 12a/02, 12a/17, 12b/08, 12b/19, 13a/07, 13a/10, 14b/01, 40a/20, 132b/12, 135b/05, 137a/13, 137a/19, 137a/20, 137b/16, 137b/17, 137b/19, 140a/07, 140a/15, 140a/20, 140b/02, 140b/06, 140b/11, 141a/05, 141b/10, 142a/01, 142a/03, 142a/04, 142a/06, 142a/15, 142b/04, 143a/10, 177a/14, 177b/12, 180b/15, 181a/06, 181a/06, 181a/10, 207b/02, 207b/09, 208a/02, 208a/12, 208b/06, 208b/07, 208b/10, 210a/03, 210a/06, 211b/01, 212a/20, 212a/21, 213a/03, 228a/21, 228b/02, 242b/18, 242b/19, 243a/02, 243a/03, 243a/06, 244a/01, 244a/01, 244a/02, 245a/12, 245a/18, 246b/17, 247a/11, 247a/15, 279b/07, 280b/21, 281a/20, 281b/07, 281b/15, 282a/01, 282b/05, 288a/03, 288a/07, 288b/08, 288b/10, 288b/15, 301b/06, 302a/04, 304b/07, 308b/20, 309a/05, 309a/08, 309a/15

ḳ.+nıŋ (İskender Ḳayṣar) 78b/16 [=394]

ḳaysı Hangi, hangisi.

ḳ. 11b/10, 21b/02, 36a/05, 37b/15, 47a/12, 54b/06, 72b/19, 77b/20, 142b/04, 146a/16, 147b/09, 149b/16, 158b/09, 185a/07, 202a/05, 202a/07, 202a/08, 217b/09, 218a/03, 219b/05, 219b/06, 229a/13, 229b/04, 230a/01, 231a/19, 244b/11, 251b/04, 269b/18, 272b/07

ḳ. (her ḳaysı) 5b/01, 37b/10, 50a/20, 77a/15, 82a/04, 83b/15, 103b/18, 109a/03, 110a/17, 110b/15, 129a/01, 131b/17, 153a/12, 163b/01, 167a/02, 178a/16, 181b/20, 190b/17, 210a/01, 215a/09, 216a/13, 219a/01, 226a/03, 229a/16, 230b/08, 231a/13, 233a/18, 246b/19, 252b/05, 255b/02, 274a/03, 291a/14, 296b/04, 304a/14, 305b/05, 310a/20, 315a/09, 331a/10

ḳ. (hīç ḳaysı) 63b/09, 79a/17, 96b/02, 202b/04, 271b/18, 288b/02, 303b/21

ḳ.+dın (her ḳaysı) 106b/03, 163b/14, 221b/20

ḳ.+dur 181b/05, 181b/05, 217b/14, 217b/16, 218a/18, 229a/13, 230a/03, 248a/09, 270b/09, 284a/06

ḳ.+ġa (her ḳaysı) 38a/07, 108a/15, 108a/16, 108b/02, 110b/18, 110b/20, 111a/17, 203b/07, 211a/04, 258a/02, 259b/14, 261b/05, 276b/13, 298b/18, 304a/16

ḳ.+ġa (hīç ḳaysı) 39a/12, 147a/06, 281b/06

ḳ.+ları (her ḳaysıları) 13b/06, 13b/18, 40a/14, 44b/10, 45a/03, 90b/13, 100a/07, 110a/06, 150b/19, 151b/03, 185b/09, 201a/09, 205b/02, 216a/20, 220a/12, 230a/10, 281b/06

ḳ.+ları (hīç ḳaysıları) 25b/03, 230b/09, 242a/17

ḳ.+larınıŋ (her ḳaysıları) 99a/03

ḳ.+mız 233a/18, 233b/02, 284a/03

ḳ.+mız (her ḳaysımız) 89b/10, 194a/21, 237a/17

ḳ.+mız (hīç ḳaysımız) 81b/08

ḳ.+mızġa (her ḳaysımız) 79b/03, 146b/02, 237a/16
ḳ.+nı 5b/04, 234a/20, 309b/17, 329b/02
ḳ.+nı (her ḳaysı) 4a/06, 77a/06, 95b/07, 108a/19, 128b/01, 153a/02, 159a/17, 203b/07, 206b/08, 289a/08
ḳ.+nıŋ (her ḳaysı) 82b/17, 107b/17, 157a/09, 166a/02, 230a/20, 283a/01
ḳ.+ŋızlar (her ḳaysıŋızlar) 145b/13, 182b/06, 216a/19, 224a/13
ḳ.+ŋızlarnıŋ (her ḳaysıŋızlar) 195a/17
ḳ.+ŋlarnıŋ 53a/05
ḳ.+sı (hīç ḳaysısı) 27b/16
ḳ.+sıġa 235a/03
ḳ.+sını (her ḳaysısı) 243b/05
ḳ. turur 10b/07, 217b/11, 229a/18, 229b/16
[=169]

Ḳayṭūn İskender (**İskender**) döneminde Mısır (**Mışr**) padişahı.
Ḳ. 91a/11, 91a/11
Ḳ. érdi 90b/14
Ḳ.-ı Mışr 91a/10, 91a/14
[=5]

Ḳayẕāfa Kaydafe; İskender (**İskender**) döneminde Endülüs (**Endülüs**) kraliçesi. Tinuş (**Ṭīnūş I**) ve Kaydruş (**Ḳayẕrūş**)'un annesi.
Ḳ. 90b/19, 91a/07, 91a/11, 91b/01, 92b/05, 92b/11, 93a/01, 93a/04, 93a/06, 93a/07, 93a/08, 93a/09, 93a/14, 93a/18, 93b/01, 93b/02, 93b/05, 93b/06, 93b/09, 93b/14, 93b/17, 94a/11, 94b/07, 94b/09, 94b/12, 95a/08, 95a/18, 95a/20, 95b/05, 96a/03, 96a/06, 132b/08, 132b/11
Ḳ. bile 91a/01
Ḳ. dék 91a/11
Ḳ.+dın 92a/03, 95b/16
Ḳ. érdi 91a/01
Ḳ.+ġa 90b/18, 91a/02, 91a/07, 92a/03, 92b/04, 95b/02, 97a/04
Ḳ.-ı pāk köŋül 93a/09
Ḳ.+nı 92b/15, 95b/01
Ḳ.+nıŋ 90b/19, 91a/15, 91b/01, 91b/14, 91b/17, 91b/18, 92a/08, 92b/03, 92b/13, 92b/14, 92b/16, 93a/01, 93a/06, 93a/17, 93a/17, 94a/15, 94a/16, 94b/01, 95a/20, 96a/16, 96b/13, 97a/11
[=70]

Ḳayẕrūş Kaydruş; Endülüs (**Endülüs**) kraliçesi Kaydafe (**Ḳayẕāfa**)'nin oğlu, Feryan (**Faryān**)'ın damadı.
Ḳ. 92a/08, 92a/15, 92a/19, 92b/01, 92b/04, 92b/05, 92b/06, 94a/15, 94a/16
Ḳ. bile 92a/07
Ḳ.+dur men 92a/08
Ḳ. érdi 91b/15
Ḳ.+ġa 92a/15, 96b/10
Ḳ.+nı 91b/15, 92a/11
Ḳ.+nıŋ 92a/01
[=17]

ḳaz- Kazmak; hendek, kuyu vb. şeyleri toprağı eşip çıkarmak suretiyle meydana getirmek.
ḳ.-aylı 237a/15
ḳ.-dılar 202b/12, 236a/13, 237b/06, 246a/05
ḳ.-ġay men 28b/02
ḳ.-ıp 210b/04
[=7]
ḫandaḳ ḳaz- 202b/12, 210b/04, 236a/13, 237a/15, 237b/06, 246a/05
ḳuduḳ ḳaz- 28b/02
[=7]

ḳażā Ar. Kaderin, Allah tarafından ezelde belirlenen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi; alın yazısı, kader.
ḳ. 217a/13, 217a/16, 269b/03
ḳ.+sı 236a/05
ḳ.+sıġa 63b/17
ḳ.+sını 126b/16
ḳ. u ḳadar 217a/12
[=7]

ḳażāġa Tesadüfen, tesadüf bu ya, kazara.
ḳ. 25b/02, 48a/06, 71a/15, 75b/13, 126a/12, 161a/10, 290b/12, 294a/03, 332b/13
[=9]

ḳazan Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük ve derin kap.
ḳ. 120a/16
ḳ.+ġa 120b/14, 176a/21
ḳ.+nı 120b/14
[=4]
ḳāżī Ar. Kadı.
ḳ.-ı Ḳara Töpī 333a/20
ḳ.+sı 100a/02
[=2]
kebāb Far. Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği.
k. 38a/07
k. (sīnehā-yı kebāb) 137b/06
k.+ı 207b/04
k.+ı (kuş kebābı) 175a/10, 175a/13, 175a/16, 175b/02, 175b/05
k. ḳıl- Kebap yapmak. 44a/14, 44b/13, 119a/02, 125a/08, 171a/15, 278a/18, 295a/16, 295b/01, 333a/03, 333a/06
[=18]
kebest Ebucehil karpuzu; kabakgillerden, elma büyüklüğünde, sert kabuklu, yağlı tohumlu, acı ve kokusuz bir meyve veren, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, sürüngen gövdeli, çok yıllık otsu bitki. Acı hıyar, acı elma, it hıyarı olarak da bilinir.
k. dıraḫtı 248b/02
[=1]
kebīr Ar. Büyük.
k. (şaṭranc-ı kebīr) 239b/02
[=1]
keç Bk. **kéç**
k. (kün keç bol-) 13b/20, 187a/03
[=2]
keç- Bk. **kéç-**
k.-genni 177a/09
k.-mey 198a/01
[=2]
köŋlümge keç- 198a/01
[=1]
kefen Ar. Ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez.
k. 250a/04
k. (dībā u zar-baftdın kefen ḳıl-) 62a/15, 203a/05
k. (dībādın kefen ḳıl-) 214b/09
k. (özüŋge kefen tik-) 94a/02
k. (pād-şāhāna kefen ḳıl-) 81b/19
k. (tābūt u kefen) 61b/09
k. (zar-baft dībā bile kefen ḳıl-) 249a/14
k. (zar-baft u dībā bile kefen ḳıl-) 331a/08
k.+imġa 109a/10
k.+imni ḳıl- 109a/11
k.+ini 164b/20
k. ḳıl- Kefen kılmak (Kefenlemek, kefene sarmak). 80b/08, 109b/12, 115b/19, 214b/09, 238a/17
[=17]
kefş Far. Ayakkabı.
k. 191b/19
k. (altun kefş) 259b/10
k. (altun kefş key-) 208b/14, 323a/04
k.+ler key- 92b/19
[=5]
kehkeşān Far. Samanyolu.
k.-ı felek 10b/01, 32a/08, 34a/03, 34b/09, 58b/06, 68a/09, 89b/18, 100a/09, 102b/07, 104a/10, 107a/19, 110b/06, 183a/17, 209b/13, 307b/05
[=15]
keklik Sülüngillerden, eti için avlanan, tüyleri boz, ayakları ve gagası kırmızı, güvercin büyüklüğünde kuş.
k.+ler 306b/18
k.+ler (kümüşdin keklikler ḳıl-) 164b/07
k.+niŋ 178a/09, 196b/18
[=4]
kel- Gelmek, uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerdan daha yakın bir yere varmak; bulunduğu yerden ayrılıp geri dönmek, avdet etmek; ulaşmak, varmak, erişmek; doğmak, yaşamak, dünyaya gelmek; rast gelmek, rastlamak, isabet etmek; uymak, uygun olmak; (bir hâl bir kimseye) hâkim olmak; (iyi durumlar için) kaplamak, olumlu

etkisini göstermek, (kötü durumlar için) arız olmak; doğmak, neşet etmek, hasıl olmak; ele almak, üzerinde durmak; takip etmek, izlemek; çıkmak, sâdır olmak; (koku, ses ve sesle ilgili şeyler için) duyulmak; … olduğu görülmek, … olduğu meydana çıkmak; (şöyle veya böyle) etki bırakmak, … etkisi bırakmak; (zaman bildiren kelimeler veya zamana bağlı şeylerle) çatmak, girmek, erişmek, başlamak. Krş. **kél-**

k.-(!) 147a/11

k.-dép 40a/17, 175a/12, 311a/13

k.-di 2b/08, 3a/09, 4a/09, 4a/10, 5a/04, 6b/02, 7a/06, 7a/09, 7b/10, 7b/10, 8a/11, 8a/19, 8a/19, 9b/01, 9b/01, 9b/13, 10b/16, 11b/04, 11b/07, 11b/15, 12b/01, 12b/19, 13b/04, 13b/06, 13b/15, 14a/04, 14b/05, 17a/11, 18a/09, 18a/19, 18a/20, 18b/19, 19a/04, 19b/14, 20a/06, 21a/01, 21b/07, 21b/18, 22a/14, 22a/20, 22b/11, 23a/04, 23b/16, 24a/08, 24a/18, 25b/03, 25b/05, 26a/05, 27a/16, 28a/04, 28a/10, 29b/11, 29b/20, 30b/07, 30b/10, 30b/20, 31a/08, 31a/11, 31a/15, 32b/04, 33a/12, 33a/13, 33b/09, 33b/18, 34a/11, 35a/16, 35a/19, 36a/10, 37a/20, 37b/08, 37b/12, 38a/02, 38a/12, 38a/15, 38a/20, 38b/03, 40a/04, 41a/11, 42a/12, 42a/13, 43a/07, 44a/03, 44a/03, 44b/01, 44b/05, 44b/06, 46a/04, 46a/06, 47a/04, 47b/01, 47b/05, 48a/09, 49a/12, 49a/13, 52a/06, 52a/10, 52a/14, 53a/11, 54a/07, 54a/10, 54a/19, 55a/18, 56a/08, 56b/12, 57b/09, 57b/15, 57b/19, 58b/06, 58b/10, 59a/08, 60a/11, 60b/16, 61a/02, 63a/02, 63a/03, 64b/04, 65b/12, 65b/20, 66a/10, 66a/12, 67a/11, 68a/01, 68b/01, 68b/12, 68b/16, 69b/05, 69b/13, 70a/14, 71a/14, 72a/02, 72a/11, 72b/11, 73a/05, 74b/12, 75a/07, 75a/09, 75a/20, 75b/14, 76a/10, 76a/17, 76b/14, 78a/08, 78a/08, 78a/14, 78b/04, 79a/02, 79a/15, 81a/11, 81b/16, 82b/10, 82b/12, 83a/10, 86b/06, 87b/03, 87b/08, 87b/12, 88a/01, 89b/06, 89b/07, 89b/08, 89b/16, 90a/17, 90a/19, 90b/02, 90b/04, 90b/04, 90b/16, 91a/05, 91a/05, 91a/15, 92b/14, 93a/16, 93a/17, 94a/15, 95a/20, 97a/20, 98b/05, 99b/01, 99b/02, 102a/13, 102b/01, 103b/13, 103b/14, 105b/02, 105b/02, 106a/19, 107a/08, 107a/14, 108b/08, 108b/11, 110a/04, 110a/18, 110b/01, 111a/18, 111b/19, 111b/19, 112a/07, 112a/11, 112a/19, 112b/16, 113a/11, 113a/18, 113a/20, 113b/09, 114a/08, 115a/04, 115b/20, 116a/03, 116a/12, 116a/12, 116a/14, 116b/01, 116b/19, 117a/20, 118a/13, 118a/18, 118a/19, 118b/10, 119a/07, 119a/17, 119b/08, 120b/16, 121a/01, 121a/06, 122a/02, 122a/04, 122a/08, 122b/05, 122b/11, 123a/13, 123b/11, 123b/20, 125a/01, 125b/10, 125b/11, 126a/13, 126b/12, 130a/14, 130a/18, 132b/18, 133a/19, 135b/08, 135b/15, 136a/04, 136a/12, 136b/15, 137a/02, 137a/17, 137b/06, 137b/12, 139a/20, 139b/17, 140b/12, 140b/16, 141a/03, 142a/04, 142b/08, 143b/02, 143b/03, 144a/07, 146a/21, 147b/08, 149b/01, 149b/01, 149b/21, 150a/08, 150a/16, 150a/18, 151b/13, 152a/05, 153a/16, 153b/04, 155b/03, 157a/02, 157b/02, 157b/10, 158a/06, 158a/10, 158a/13, 159a/07, 159a/14, 160a/12, 160a/21, 161a/10, 161a/19, 161b/05, 162a/02, 162a/03, 162a/11, 162b/08, 163b/09, 163b/16, 164a/08, 165a/01, 166a/16, 167a/06, 168a/17, 169a/06,

169b/15, 170a/10, 170a/17, 170b/04, 170b/06, 170b/11, 171a/08, 171b/15, 172b/21, 173b/07, 174a/01, 174b/14, 175a/05, 175a/15, 175a/21, 175b/04, 175b/09, 175b/16, 175b/20, 176a/05, 177b/12, 178a/18, 178a/21, 178a/21, 178a/21, 178b/13, 179a/05, 179b/06, 180a/02, 181b/04, 183a/06, 185a/10, 186b/18, 189b/05, 190a/19, 190b/15, 191a/16, 192a/10, 192a/16, 192b/10, 193a/18, 193b/19, 194a/01, 195b/19, 196a/17, 196b/19, 197a/06, 197a/16, 197b/10, 198a/09, 198b/10, 199a/07, 200a/17, 200b/03, 201a/08, 201a/17, 201b/17, 202a/10, 202a/11, 202a/11, 202a/13, 204b/13, 205a/05, 206a/17, 207a/16, 207b/09, 208a/12, 208b/07, 208b/17, 210a/15, 211a/02, 211a/05, 211a/13, 211b/02, 211b/17, 212a/10, 213a/15, 214a/10, 214b/01, 215a/11, 215b/10, 222a/17, 223a/14, 224a/18, 224b/09, 225a/04, 225b/15, 226b/09, 226b/15, 227b/10, 227b/13, 228a/11, 228b/05, 230a/13, 230b/10, 230b/13, 231b/12, 231b/12, 231b/20, 232a/18, 233b/14, 234b/06, 234b/07, 236b/19, 237a/18, 238a/06, 238b/20, 239b/08, 240a/18, 240b/07, 241a/14, 241b/16, 242a/07, 242a/10, 242b/02, 243a/07, 245b/20, 246a/09, 246a/14, 246b/02, 246b/03, 246b/17, 247b/02, 247b/07, 250b/01, 254a/17, 254a/20, 255a/15, 256a/08, 256a/20, 256b/09, 257b/18, 258a/06, 258b/21, 259a/06, 259b/02, 260b/05, 260b/06, 260b/17, 262b/08, 262b/16, 263a/09, 263b/17, 264a/02, 264b/02, 264b/06, 264b/21, 267a/04, 267a/09, 269b/01, 270b/14, 271b/03, 272b/21, 273a/01, 273b/03, 273b/13, 274a/13, 274a/13, 274a/18, 274b/05, 274b/07, 275a/10, 275a/19, 275a/21, 275b/09, 277a/09, 278a/11, 279a/15, 279a/17, 279b/08, 280a/02, 281a/19, 281b/09, 282a/01, 282b/02, 282b/13, 282b/18, 283a/15, 283b/07, 284a/05, 284a/12, 284a/17, 286a/03, 286b/13, 287b/03, 287b/09, 287b/11, 287b/14, 288a/17, 288b/12, 289a/04, 289a/18, 290a/04, 290a/05, 290a/08, 290a/12, 290a/14, 291a/19, 291b/06, 292a/06, 293b/15, 293b/18, 293b/19, 293b/21, 294a/15, 294b/03, 294b/14, 295a/12, 295b/03, 296a/01, 296a/20, 296b/14, 297a/02, 298a/07, 299b/18, 300b/13, 300b/20, 300b/21, 301a/08, 303b/15, 304a/15, 304b/17, 306a/11, 306a/14, 306b/07, 307a/12, 307b/01, 307b/04, 309b/12, 309b/16, 310a/02, 310a/11, 310b/08, 311a/07, 311a/08, 311a/18, 312b/07, 313b/13, 315a/12, 316a/05, 316b/21, 317b/15, 318a/19, 319a/13, 319b/03, 319b/17, 323b/14, 324a/14, 325a/20, 325b/08, 326b/12, 327a/08, 327a/09, 327b/17, 327b/18, 329b/06, 329b/10, 332b/05

k.-di-ki 39b/05, 66b/15, 72b/07, 103a/07, 109b/20, 142a/18, 148b/08, 151a/03, 157a/02, 163b/05, 188a/14, 193b/13, 204b/10, 238b/02, 245a/09

k.-di-mü 72b/07

k.-di dép 23a/01, 29b/06, 37b/14, 97a/12, 114a/14, 177b/06, 312b/18

k.-di ékin 67b/14, 164a/05

k.-diler 3b/06, 3b/17, 5b/09, 6a/10, 7b/06, 8a/18, 16b/04, 16b/11, 17a/01, 22a/11, 22a/18, 25b/20, 29a/10, 31a/06, 32b/11, 32b/14,

34a/17, 36b/01, 37a/06, 38a/13, 39a/12, 40a/10, 44b/10, 55a/18, 60a/14, 61a/03, 62b/16, 62b/17, 63a/19, 68b/09, 72a/15, 72a/16, 73a/04, 74a/17, 76b/14, 77b/04, 77b/12, 78a/10, 79b/06, 87a/03, 88b/12, 89b/19, 90a/02, 90a/03, 98b/19, 99a/03, 103a/15, 103b/16, 104a/08, 106b/17, 107a/06, 107b/16, 113b/16, 113b/20, 114a/15, 116b/09, 120a/01, 120b/17, 136b/07, 137b/11, 140a/02, 140a/02, 141a/07, 142b/09, 146a/10, 146a/15, 146a/20, 146b/01, 150b/06, 150b/08, 151a/08, 152b/01, 154a/17, 156a/02, 157a/10, 163b/13, 166a/21, 166b/21, 172a/11, 173a/21, 174b/01, 174b/05, 177a/04, 177a/19, 178a/04, 178b/13, 178b/15, 179a/12, 179a/15, 179b/07, 181b/04, 188a/09, 190b/17, 191b/02, 193b/08, 198a/16, 199b/19, 201a/09, 201a/16, 202a/21, 204b/09, 204b/11, 205b/01, 206b/01, 206b/01, 207a/09, 209a/06, 210a/09, 210b/02, 210b/12, 215b/10, 223a/16, 224a/12, 225a/20, 226a/02, 226a/20, 228a/06, 235a/06, 239a/04, 239a/06, 241b/02, 247a/15, 251a/14, 253b/03, 253b/12, 256a/09, 259a/15, 261b/14, 268b/19, 269a/05, 275a/04, 281b/07, 283a/05, 283a/11, 283a/13, 283a/15, 286b/21, 288b/13, 294a/11, 294a/13, 294a/15, 296b/15, 298b/14, 300b/05, 301a/01, 306b/11, 311a/16, 315b/11, 316b/11, 324a/16, 325a/11

k.-dim 15a/12, 15a/13, 19b/14, 36b/07, 41a/20, 43b/12, 49a/20, 49b/13, 59a/15, 69b/15, 76b/15, 101a/19, 101a/19, 137b/01, 137b/03, 150a/06, 158b/01, 168a/21, 168b/02, 169a/02, 195b/17, 197a/02, 256b/17, 268b/13, 313a/19

k.-dim dép 15a/12, 33b/12

k.-diŋ 37a/08, 116b/01, 122b/20, 137b/01, 152a/01, 172a/08, 236a/10, 273a/11, 279b/10, 328a/04

k.-diŋ-mü 137b/15

k.-dük 8b/07, 25b/16, 34b/13, 53a/06, 66a/17, 91a/10, 119a/16, 149b/13, 206a/14, 225b/11, 278a/08, 278a/17, 287b/11, 312b/03

k.-dük dép 206a/17

k.-e alġan émesdür 42a/16

k.-e almadılar 132b/16, 285a/13, 286b/12, 314a/16

k.-e almas 2b/15, 44a/17, 256b/03

k.-e almas érdi 71b/10, 235a/09, 289b/12

k.-e almas sen 42b/09, 84b/07, 119b/13, 183a/08

k.-e almaslar 279b/02

k.-e almay 103a/18

k.-e almaydur biz 119b/10

k.-eçe 177b/19

k.-eduġan 3b/16, 23b/12, 24a/16, 29b/15, 41b/06, 41b/10, 54a/06, 218b/14, 270b/07, 290a/01

k.-eduġandur 27a/15, 66a/16, 256b/03

k.-eduġanını 9a/04

k.-edurġan 5b/16

k.-edür 7a/08, 27a/12, 27a/13, 27a/13, 35a/17, 46b/12, 50a/06, 53a/02, 54a/12, 54b/06, 139b/14, 177a/03, 255b/14, 309b/07, 322b/20

k.-edür biz 99b/17

k.-edür men dép 16b/08

k.-edürler 41b/04, 325b/04

k.-emdür 169b/09

k.-ey 101a/06

k.-eyin 67a/12, 69b/11, 157b/21

k.-eyli 304a/11

k.-geç 44b/02, 101b/04

k.-geli 10a/08, 19b/19, 67b/19

k.-gen 5b/17, 33a/20, 37b/15, 86a/01, 86a/03, 86a/16, 86a/17, 86b/20, 87a/15, 92b/09, 95a/12,

106b/09, 109a/14, 117a/13, 130b/14, 142b/04, 159b/15, 170a/17, 178a/07, 179a/17, 179b/07, 179b/13, 180b/14, 183a/06, 183a/19, 185b/08, 186b/03, 197b/17, 218b/13, 222b/15, 224b/10, 224b/21, 230b/06, 232a/11, 253b/01, 253b/02, 254b/05, 262b/10, 270a/06, 291b/09, 293b/04, 293b/20, 300b/18, 301b/04, 302b/15, 312a/14, 322b/08
k.-gen-dek 5a/01, 120b/19, 169a/15, 300a/06
k.-gen bol- 25b/16, 42a/11, 97a/16, 128a/05, 324a/21
k.-gen émes 18b/01
k.-gen émes érdi 161a/16
k.-gen émesdür 104b/05, 318b/10
k.-gen émesdür men 227a/02
k.-gen érmiş 102a/07
k.-gende 66b/13, 229b/19, 245a/15, 277b/11, 283a/10, 301b/04, 302a/15, 328a/06
k.-gendür 164a/06, 170b/03, 260b/14, 290b/19
k.-gendür biz 151a/09
k.-gendür dép 37b/14
k.-gendür men 37a/19, 227a/01
k.-genge 66a/14
k.-geni 24a/13, 140a/21, 177a/12, 177a/13, 190b/08, 204b/03, 223b/15, 244a/02, 249b/04, 249b/05, 289a/14, 289a/18
k.-geni yoḳdur 291a/05
k.-genidin 3a/18, 25a/21, 76b/06, 76b/16, 107a/09, 107b/16, 109b/02, 114b/09, 114b/12, 115a/12, 219a/11, 253b/08, 279b/03, 283a/16, 303b/03, 321a/12
k.-genidür 58a/16
k.-genige 40a/04, 50a/07, 169a/14, 223b/16
k.-genimiz 280a/16
k.-genimni 106a/18
k.-genin 312b/02, 332b/06
k.-genini 13a/09, 88b/20, 272b/21, 298a/03, 325a/14
k.-geniŋ 37a/08, 278b/16
k.-geniŋde 31b/07
k.-geniŋdin 247a/19
k.-geniŋlerdin 40a/05
k.-genler 283a/06
k.-genlerini 36b/16
k.-gey 66a/14, 95b/14, 115a/17, 116b/08, 123a/11, 124a/10, 170b/06, 175a/21, 175b/11, 183a/10, 247b/06, 256b/04, 256b/06, 297b/04, 325a/17, 330b/04
k.-gey-ki 20a/06
k.-gey sen 13a/18, 13b/14, 39b/09, 46b/02, 64b/08, 85b/19, 122b/14, 141a/13, 158a/15, 256a/14, 271a/13, 322a/14
k.-gey sizler 283a/21
k.-geyler 16b/11, 125a/09, 135b/11
k.-geyler dép 108a/04
k.-gil 8b/04, 13b/15, 23b/15, 25a/11, 35a/07, 36b/18, 44a/05, 51a/05, 54b/10, 57b/18, 59a/16, 60b/20, 94b/01, 142b/06, 169a/05, 170a/14, 171b/07, 176a/11, 188b/09, 256b/08, 257a/19, 257a/19, 269b/18, 270b/16, 274a/12, 297a/08, 297a/10, 311b/01, 317b/04, 317b/16, 320b/06
k.-gil dép 22b/12, 57b/18
k.-gü dek 261b/04
k.-güçi 171a/04
k.-günçe 39b/05, 133a/04, 178a/10, 301a/14
k.-güsidür 24a/03, 33a/18, 67a/18, 67a/20, 84b/01, 84b/12, 85a/10, 95a/13, 95a/14, 105a/08, 108a/12, 108a/14, 109b/19, 144b/13, 145a/15, 167b/20, 189a/21, 213b/19, 242a/03, 248b/01, 277b/04, 296b/06, 298a/15, 315a/14, 321b/18, 329a/21
k.-iŋ 138b/16
k.-iŋizler 174b/17, 204b/08
k.-iŋler 87a/05, 120a/15, 329b/08
k.-iŋler dép 26a/13
k.-ip 1b/07, 1b/11, 6b/18, 6b/18, 10b/13, 11a/15, 12a/14, 13a/10, 13a/10, 13a/13, 13b/17, 14a/01, 14b/09, 14b/10, 14b/19, 15b/14,

17a/02, 18a/20, 18b/12, 18b/16, 19a/15, 19a/16, 19a/18, 20a/07, 20b/02, 21a/07, 21b/16, 23a/19, 23a/20, 23b/08, 25a/12, 28a/06, 29b/06, 29b/16, 30a/14, 31a/17, 32b/11, 33a/13, 36b/05, 36b/12, 36b/17, 41a/05, 41a/14, 41b/20, 43a/05, 43b/12, 44a/04, 44b/12, 48a/02, 49a/15, 50b/15, 52b/10, 53b/16, 54a/08, 54a/14, 54b/06, 54b/08, 55a/04, 55b/04, 56b/02, 57a/09, 57b/18, 58b/11, 60a/12, 61a/03, 63b/02, 64a/11, 64b/19, 66b/03, 66b/04, 67b/03, 68a/05, 69b/12, 70b/03, 70b/07, 72a/14, 72b/12, 72b/13, 73a/06, 74a/14, 74b/10, 75a/14, 76b/16, 81b/06, 82a/13, 84a/03, 85b/05, 88a/18, 91a/07, 91b/12, 93b/11, 94b/08, 95a/10, 96a/15, 97b/04, 97b/12, 101a/12, 101b/02, 104b/04, 106b/08, 107b/18, 108a/13, 111a/10, 113a/09, 113b/07, 114b/13, 115a/13, 115b/08, 118a/15, 119a/03, 120b/14, 120b/19, 121a/01, 121a/09, 122a/09, 123a/12, 123b/15, 124a/06, 125b/06, 126a/05, 126a/14, 126a/15, 126b/13, 126b/18, 128a/18, 135a/03, 135b/09, 136a/02, 137b/03, 140a/11, 140a/15, 140b/02, 140b/11, 142b/02, 142b/12, 142b/20, 143a/19, 143b/04, 148a/21, 152a/20, 155a/02, 155b/06, 158b/02, 158b/05, 159b/02, 159b/09, 159b/21, 160a/06, 160a/13, 162a/19, 164b/10, 164b/11, 166a/05, 166a/10, 166a/20, 167a/05, 169a/15, 170a/05, 170a/06, 170a/11, 171a/21, 174b/18, 174b/19, 175a/04, 176a/15, 178a/20, 179b/06, 179b/19, 180b/06, 180b/18, 180b/21, 185a/19, 188a/17, 193b/21, 197a/17, 200b/17, 205a/09, 207b/10, 207b/13, 210a/12, 211b/21, 214b/17, 215a/04, 215a/14, 215b/05, 219a/03, 220a/12, 220b/15, 223b/13, 224a/03, 225b/04, 225b/11, 225b/19, 227b/21, 228b/10, 228b/17, 230a/16, 231a/03, 231a/14, 231b/20, 232b/20, 233b/02, 234a/06, 236a/04, 237b/18, 238b/06, 240b/05, 240b/13, 242b/20, 247a/13, 250b/12, 250b/18, 252a/20, 252a/21, 252b/03, 252b/12, 255b/01, 255b/12, 255b/20, 256a/03, 256a/21, 256b/10, 256b/12, 258a/15, 258a/20, 259b/08, 260a/16, 260a/18, 262b/06, 262b/09, 267b/13, 267b/17, 269a/12, 269a/16, 269b/07, 272a/09, 272a/18, 274b/04, 274b/13, 274b/19, 277a/07, 279b/18, 280a/12, 281a/14, 281b/15, 282a/13, 283a/12, 283b/19, 286a/10, 286b/09, 286b/10, 287a/05, 287b/09, 287b/12, 288a/13, 289a/05, 289a/06, 290a/03, 290a/13, 290b/05, 291b/03, 293a/10, 293b/08, 294a/05, 294a/05, 294a/10, 295b/20, 298b/09, 298b/19, 300b/13, 301a/15, 304a/14, 304b/03, 307a/05, 307b/12, 308a/03, 308b/15, 309a/11, 309b/10, 313a/19, 314a/14, 316b/10, 322b/19, 323b/11, 323b/17, 330a/05, 332a/16

k.-ip bol- 253a/15

k.-ip éken 64a/05, 81b/20, 170a/18

k.-ip érdi 41a/09, 49b/14, 73b/07, 109a/08, 246b/19, 268b/13, 295a/08

k.-ip érdiler 146a/21, 179b/09, 290b/16

k.-ip érdim 92a/09

k.-ip sen 48a/01, 59a/13, 104b/06, 106a/08, 196a/05, 257b/02

k.-ip sizler 119a/18

k.-ip turur 19b/05, 26a/08, 57a/14, 137a/06, 224b/05, 235b/11, 269b/10, 274b/17

k.-ip turur érdi 55a/13

k.-ipdür 3a/08, 7a/15, 8a/20, 9a/15, 10b/04, 12a/15, 12b/08, 13a/08, 16b/02, 29b/14, 38a/02, 45b/12, 45b/14, 48a/07, 52a/20, 53a/16, 54b/02, 58a/11, 93a/08, 107b/20, 143b/05, 166a/19, 168b/01, 183a/20, 186a/13, 188a/12, 188a/14, 207a/18, 212b/17, 224a/21, 230a/11, 238b/09, 253b/09, 257b/16, 259b/03, 280a/08, 285b/12, 294a/04, 310b/11, 312b/08, 332a/11
k.-ipdür biz 34b/11
k.-ipdür dép 36b/01, 120b/05, 292a/06
k.-ipdür men 118b/17, 168b/20
k.-ipdür mü 21b/03
k.-medi 5b/02, 7a/08, 23b/14, 27b/08, 27b/11, 47a/19, 113b/05, 113b/08, 118a/11, 197a/12, 209a/06, 215b/05, 259b/01, 265a/14, 272a/10
k.-medim 59a/14, 101a/19, 169a/02
k.-mediŋ 43a/20, 43a/20, 63b/11, 113a/12
k.-mediŋ-mü 285a/18
k.-mediŋizler 303b/20
k.-mediŋizler mü 34b/14
k.-medük 278b/02
k.-megen 265b/18
k.-megen-dek 295a/09
k.-megeni 45a/16
k.-megey 54b/14, 63a/11, 185a/02, 219a/08, 307b/06
k.-megey biz 95b/04
k.-megey sen 94a/04
k.-megey sen dép 253b/19
k.-megünçe 247a/14, 253a/18
k.-megüsidür 142a/20
k.-mek bile 29b/20, 30a/02, 119a/08
k.-mekçi émes midiŋ 284b/21
k.-mekge 188a/19
k.-meŋler 16a/20
k.-mep érdi 210a/04
k.-mes 9a/02, 27b/14, 45b/19, 59b/05, 71b/17, 77a/12, 82a/08, 82b/03, 86a/04, 92a/14, 95b/10, 95b/11, 98a/12, 133b/20, 134a/09, 134a/12, 140b/07, 170b/14, 197b/11, 210b/14, 246b/13, 251b/02, 300a/20
k.-mes sen 26b/17, 46b/12
k.-mese 40b/04
k.-mesem 30a/16
k.-meseŋ 27a/05, 105b/12, 325b/15
k.-mesler 134a/06
k.-mesün 108a/18, 282a/10, 317b/21
k.-mey 43b/06, 176b/01, 329a/15
k.-meydür 3a/07, 250a/03, 271b/19
k.-miş 15b/07, 164a/09, 223b/11
k.-se 3b/15, 7b/04, 9a/20, 11a/14, 11a/20, 17a/18, 20b/05, 25a/09, 36b/15, 45a/16, 45b/06, 47b/03, 53a/10, 66b/12, 75a/18, 78a/15, 81b/09, 81b/09, 81b/10, 85b/02, 91a/09, 91b/18, 94b/18, 95b/13, 95b/20, 99b/17, 101a/08, 101b/02, 103b/05, 103b/06, 118a/07, 118b/09, 120a/12, 125b/16, 130b/14, 130b/20, 131a/12, 131a/13, 131a/20, 135a/07, 146a/01, 146a/04, 146b/15, 158a/14, 184a/19, 207b/04, 207b/12, 209b/10, 209b/11, 209b/12, 219b/14, 220b/05, 223b/21, 226a/01, 236b/13, 244b/21, 248b/14, 250b/11, 253a/10, 253a/11, 254b/10, 255a/11, 256b/20, 261a/08, 271a/13, 273b/16, 277b/07, 280a/19, 283b/16, 284a/10, 286a/18, 286b/19, 293a/16, 303b/13, 305b/07, 306a/21, 315a/13, 319b/13, 321b/17, 322b/14, 326b/20, 332a/14
k.-se érdi 128a/03, 265a/18, 276b/01
k.-se kel- 292a/15
k.-sek 237a/17
k.-seler 38b/08, 103a/18
k.-sem 28a/18, 29a/20, 35a/14, 51a/04, 91b/20
k.-seŋ 27a/04, 27a/06, 45b/05, 51a/03, 51b/20, 61b/11, 82a/09, 93a/16, 105b/11, 127b/15, 128a/02, 197a/13, 236a/01, 283b/10, 326b/13
k.-seŋ érdi 175a/17, 271b/10
k.-seŋizler 100b/19, 101a/20

k.-sün 14b/19, 21a/19, 23b/16, 37b/05, 161a/12, 161a/13, 204b/14, 205a/06, 226a/15, 256a/01, 256b/11, 257a/02, 297b/16, 317b/11
k.-sün dép 254a/19, 299b/05
k.-sünler 233b/03
k.-ür 2b/15, 3b/08, 7a/01, 7a/01, 7a/03, 17b/12, 17b/19, 17b/20, 18a/02, 32a/14, 34b/01, 34b/02, 34b/05, 34b/18, 37a/19, 44a/05, 44a/20, 55b/13, 57a/05, 65b/08, 84b/19, 84b/20, 85a/04, 85a/06, 85a/13, 85a/18, 85a/20, 90a/18, 103b/04, 103b/04, 163b/16, 167b/17, 176a/08, 187a/12, 189b/15, 210a/12, 210b/05, 211a/14, 218a/13, 221b/03, 238b/01, 253a/12, 261a/08, 274b/15, 275a/20, 292a/16, 315b/17, 328a/20, 330a/05
k.-ür biz dép 322a/06
k.-ür dép 14a/07, 21b/16, 27a/17, 40a/06, 44a/01, 90b/15, 148b/08, 152a/19, 190b/11, 191b/08, 262b/19, 269a/02, 313b/09
k.-ür éken 262a/03
k.-ür ékin 5a/02, 97b/14, 273a/21
k.-ür érdi 3a/06, 18b/12, 23b/02, 58b/05, 58b/10, 62b/10, 85b/12, 99b/04, 104b/17, 113a/02, 113b/20, 117b/01, 117b/04, 127a/06, 161a/17, 161a/18, 209a/07, 221a/06, 235a/04, 238a/21, 252a/21, 268b/15, 271a/14, 286a/01, 286a/06, 289b/14, 296a/16
k.-ür érdiler 117a/11, 228b/13, 233a/17, 308a/16
k.-ür érdim 114b/19
k.-ür érmiş dép 298a/05
k.-ür men 36b/07, 54a/03, 113a/02
k.-ür men dép 80a/03
k.-ür mü 169b/06
k.-ür mü kin dép 108a/02
k.-ür sen 18a/05, 26b/16, 33a/17, 58a/16, 94a/02, 190a/03, 251a/08, 255a/02, 278b/17, 278b/18
k.-ür yol 61b/11
k.-ürdin 227b/07, 251a/05
k.-ürgi yılı 162a/11, 193b/07, 195a/14
k.-üridin 90a/16, 92b/04, 97b/02, 105b/01, 232a/16
k.-ürini 298a/06
k.-ürler 36a/08, 103b/05, 200b/11, 310b/13
[=1806]
acal kel- 97b/12, 242a/03, 245a/15, 248b/14, 295a/08, 315a/13
acalı kel- 58a/16, 64a/05, 66b/12, 238b/09, 244b/21
acalı yaḳın kel- 107b/20
acalım kel- 42a/11, 130a/18, 294b/03
acalım yaḳın kel- 310b/11
acalıŋ yaḳın kel- 16b/02
aççığı kel- 46a/06, 50a/07, 88b/20, 108b/11, 134a/06, 170a/10, 218a/13, 218b/13, 219a/08, 219a/11, 220b/05, 225b/04, 231b/20, 235b/11, 284a/17, 296a/16
aççığım kel- 126b/18
aççığıŋ kel- 130b/14, 130b/14
açığı kel- 1b/11, 7b/04, 11a/14, 23b/02, 24a/13, 40b/04, 148a/21, 153b/04, 185a/02, 262b/19, 288a/13, 290a/05, 317b/21, 319a/13
açığıŋ kel- 52a/06, 52b/10, 262a/03, 282a/10, 290a/08, 307b/06
aġır kel- 5b/16
aġzıdın köfügi kel- 55a/13
ʿaḳlıŋġa kel- 271a/13
alıp kel- 123a/11
aylıdın kel- 86b/20, 183a/19, 300b/18
aylıġa kel- 4a/10, 8a/18, 8a/19, 10b/16, 11b/07, 12b/19, 13b/06, 14b/05, 17a/18, 18a/02, 18b/12, 18b/19, 19a/04, 19a/15, 20a/07, 20b/02, 21b/07, 22a/11, 23a/04, 29a/10, 29b/06, 29b/11, 29b/20, 30b/07, 31a/06, 31a/08, 33b/09, 36b/01, 37a/06, 37a/20, 37b/12, 38a/02, 38a/13, 38b/08, 39a/12, 41a/05, 42a/13, 43a/07, 44b/05,

47a/04, 52a/10, 52a/14, 54a/07, 58b/06, 59a/08, 60a/14, 61a/02, 63a/02, 63a/19, 63b/11, 66a/10, 66a/12, 66b/04, 68b/01, 69b/05, 72a/14, 72a/16, 74a/17, 76a/10, 76b/14, 76b/16, 77b/04, 77b/12, 78a/08, 78a/10, 79a/02, 79a/15, 79b/06, 81b/16, 82b/10, 82b/12, 85b/12, 86b/06, 87a/03, 87b/03, 87b/12, 88a/01, 88b/12, 89b/08, 90a/03, 90a/17, 90a/19, 91a/05, 91a/09, 91a/15, 94a/15, 95a/14, 95a/20, 97a/20, 103a/15, 103b/16, 104a/08, 106b/17, 107a/06, 107a/14, 107b/16, 107b/18, 111a/10, 111a/18, 111b/19, 112b/16, 113a/20, 113b/20, 115b/20, 116b/01, 116b/08, 116b/09, 118a/07, 118a/18, 120a/01, 120b/19, 121a/06, 122a/04, 122a/08, 122b/11, 125a/01, 125b/11, 125b/16, 126a/15, 130a/14, 133a/19, 136b/07, 139a/20, 139b/17, 140a/02, 140a/21, 140b/16, 141a/07, 142b/08, 142b/09, 143b/03, 144a/07, 146a/04, 146a/15, 146b/01, 147b/08, 150b/06, 151a/08, 151b/13, 152a/05, 152a/20, 154a/17, 155a/02, 157a/02, 157a/10, 157b/02, 158a/06, 158a/10, 158a/13, 161a/12, 161b/05, 162a/02, 163b/13, 166a/05, 166a/21, 169a/05, 170b/06, 170b/11, 171a/08, 172b/21, 174b/17, 175a/04, 175b/04, 177a/19, 178a/04, 178b/15, 179a/05, 179a/12, 179a/15, 179b/06, 180a/02, 180b/21, 181b/04, 186b/18, 188a/09, 190a/19, 190b/17, 192a/10, 192b/10, 193b/13, 195b/19, 197a/06, 198a/09, 198b/10, 199a/07, 200a/17, 201a/08, 201a/17, 201b/17, 202a/13, 205a/06, 206b/01, 207a/18, 207b/10, 208b/07, 208b/17, 209a/06, 209b/10, 209b/11, 210a/09, 210a/15, 211a/05, 211b/02, 215b/10, 215b/10, 220a/12, 223a/14, 224b/09, 225a/20, 226a/02, 226b/09, 226b/15, 228a/06, 228b/05, 230a/13, 230b/10, 230b/13, 231b/12, 232a/18, 234b/06, 234b/07, 237a/18, 239a/04, 239a/06, 240a/18, 240b/07, 240b/13, 242a/07, 246b/02, 246b/03, 246b/17, 247a/13, 247a/14, 247a/15, 247b/02, 253b/12, 254a/17, 256a/08, 256b/09, 258a/06, 261b/14, 262b/09, 267a/04, 267b/13, 267b/17, 268b/19, 269b/01, 270b/14, 271b/03, 273a/01, 274a/18, 274b/05, 277a/09, 279a/17, 280a/02, 281a/19, 281b/07, 281b/09, 281b/15, 282a/01, 282b/13, 282b/18, 283a/05, 283a/13, 283b/07, 284a/05, 286b/13, 288b/12, 288b/13, 289b/14, 290a/04, 292a/06, 294a/05, 295b/03, 296a/20, 296b/14, 298a/07, 299b/18, 301a/01, 303b/15, 304a/14, 304b/17, 306a/14, 307a/05, 307b/01, 307b/04, 309b/16, 311a/07, 311a/08, 311a/16, 311a/18, 312b/07, 316b/11, 316b/21, 322a/14, 323b/14, 324a/14, 327a/08, 329b/10

aylımġa kel- 7a/15, 19a/16, 23b/08, 23b/16, 36b/18, 53a/16, 54a/12, 60b/20, 88a/18, 100b/19, 108a/04, 113b/08, 142b/06, 186a/13, 196a/05, 236a/01, 236a/10, 251a/08, 256b/20, 270b/07, 271b/10, 284b/21, 285a/18, 286a/18, 317b/04, 332a/14

aylımızġa kel- 101a/20, 224b/05

aylıŋġa kel- 13a/13, 19b/14, 26a/08, 32a/14, 33a/18, 34b/02, 41a/20, 57a/14, 66a/14, 69b/11, 69b/15, 90a/18, 91b/20, 114b/19, 131a/20, 137a/06, 256b/03, 256b/04, 326b/12

bahār kel- 162a/11

bahār vaḳtı kel- 103b/06, 175b/16, 300b/20
balālar kel- 142a/04, 330b/04
barābar kel- 2b/15, 2b/15, 3b/16, 11a/15, 23b/12, 29b/15, 41b/06, 41b/10, 42a/16, 42b/09, 44a/17, 71b/10, 84b/07, 95b/11, 103a/18, 119b/13, 183a/08, 253a/15, 255a/02, 279b/02, 289b/12, 290a/01
barābarıġa kel- 19b/19
başımġa işler kel- 302a/15
başımġa kel- 315a/12
başımġa yamanlıḳ kel- 5a/02
başınġa işler kel- 312a/14
başınġa kel- 273a/21
başınġa yamanlıḳ kel- 183a/10, 329a/21
berāberige kel- 47b/03
bir vaḳtī kel- 293a/16
bir zamānī kel- 85a/04, 85a/10, 85a/13, 85a/18
cahānġa kel- 318b/10
cengge kel- 37b/15, 41a/11, 51b/20, 269b/10, 284a/10, 322b/14
cūşġa kel- 103b/04, 149b/21, 298a/15
çırlap kel- 175b/11
dunyāġa kel- 295a/09, 300a/06
düşmenlik kel- 248b/01
élçi kel- 75a/09, 76a/17, 76b/16, 86a/16, 86a/17, 105b/01, 106b/09, 128a/03, 177b/12, 178a/07, 180b/14, 197b/10, 197b/17, 205b/01, 230a/11, 230b/06, 236a/04, 242a/10, 262b/16, 264b/21
élçiler kel- 224b/21, 226a/20, 301b/04
élçilikge kel- 12a/14, 13a/08, 27a/15, 49a/13, 76b/15, 77a/12, 92b/09, 94a/04, 94b/08, 183a/20, 188a/12, 188a/14, 312b/03, 312b/08, 322b/20
farmān kel- 309b/07
farmānı kel- 250b/11
ġalıb kel- 13a/18, 18a/05, 21b/16, 23a/01, 26b/16, 26b/17, 28a/18, 29a/20, 30a/16, 33a/17, 33a/20, 35a/14, 38a/20, 54b/06, 58a/16, 67b/14, 73a/06, 78a/08, 78a/14, 80a/03, 99b/01, 99b/17, 101a/08, 106a/08, 116a/14, 119a/16, 119b/10, 120b/19, 122b/20, 127b/15, 128a/02, 131a/12, 131a/13, 132b/16, 135a/07, 169a/15, 171a/04, 184a/19, 223b/11, 223b/15, 223b/16, 225b/11, 225b/11, 235a/09, 237a/17, 250b/18, 253b/03, 254b/10, 255a/11, 257b/16, 259b/03, 273a/11, 278b/17, 278b/18, 285a/13, 286b/12, 313a/19, 314a/14, 321b/18, 322a/06, 324a/16, 325b/04
ḫabar kel- 34b/18, 148b/08, 151a/03, 178a/18, 188a/14, 224a/18, 238b/02, 245a/09, 259b/01
ḫūş kel- 64b/04, 65b/12, 75a/18, 87b/08, 95b/10, 112a/07, 169b/15, 210b/14, 211a/02, 225b/15, 246a/14, 267a/09, 272a/10, 282b/02, 319b/17, 329a/15
hunar kel- 246b/13
ḫurūş kel- 204b/13, 205a/05
hūşıġa kel- 18a/09, 21a/01, 28a/04, 28a/10, 60a/11
hūşlarıġa kel- 62b/16
hūşunġa kel- 51a/05, 170a/14, 257a/19
ilgeri kel- 5a/04, 17b/19, 19b/05, 19b/14, 30a/14, 32b/11, 33a/13, 49b/13, 53a/11, 54b/10, 66b/03, 73a/05, 89b/19, 90a/02, 99b/04, 115b/08, 121a/09, 125b/06, 140b/11, 146a/10, 155b/06, 160a/06, 174b/01, 207a/16, 239b/08, 258a/20, 259a/06, 275b/09, 279b/08, 297a/02
işler ḳolıdın kel- 115a/17
ḳaşıdın kel- 15a/13, 109a/08
ḳaşıġa kel- 6b/02, 7a/06, 7b/10, 7b/10, 12b/08, 14a/04, 25b/20, 47b/05, 62b/17, 72b/11, 113a/02, 113a/11, 122a/02, 150a/16, 161a/10, 163b/09, 175a/21, 185a/10, 192a/16, 194a/01, 206a/17, 214b/01, 221a/06,

233a/17, 233b/02, 238b/06, 241a/14, 249b/05, 283a/15, 309b/12
ḳaşımġa kel- 7a/08, 9a/15, 188a/19, 250a/03, 283a/21
ḳaşıŋġa kel- 113a/02, 164a/09
ḳaşıŋlarġa kel- 206a/14
ḳatıġ kün kel- 229b/19
kelse kel- 292a/16
ḳolıdın iş kel- 7a/01, 9a/02
ḳolıdın işler kel- 57a/05
ḳolumdın kel- 98a/12
köŋliġa ḫūş kel- 90b/16
köŋlige ḫūş kel- 5b/02, 65b/20, 75a/20, 118a/11, 119b/08, 137b/06, 162a/03, 301a/08
köŋlige pasand kel- 150a/08
köŋliniŋ mıhrı kel- 139b/14
köŋlüŋ kel- 158a/14
köŋlüŋge ḫūş kel- 261b/04
köŋlüŋge kel- 270a/06
körnüşge kel- 251a/14
körünüşge kel- 113b/07, 156a/02, 250b/01
lerzege kel- 30b/20, 132b/18, 295a/12
mıhmān-dārlıḳġa kel- 46b/12
mıhmān kel- 142b/04, 169a/14, 170a/17, 328a/06
nā-ġālıb kel- 326b/20
nā-ḫūş kel- 17a/11
nā-pasand kel- 90b/04, 218b/14
nāma kel- 193a/18, 278a/11, 292a/06
nāme kel- 179a/17
nāmūsum kel- 46b/12
oŋġa kel- 292a/15
ölüm kel- 20b/05, 66b/13, 97b/14, 101b/02, 105a/08, 144b/13
ötüp kel- 44a/01
özige ḫūş kel- 5b/17
pasand kel- 27b/14, 86a/04, 92a/14, 142a/20, 145a/15, 169b/06, 169b/09, 197a/12, 226a/01, 273b/13, 300a/20
raḥmı kel- 22a/14, 27b/08, 142b/02, 260b/14
raḥmları kel- 95b/14
ranc kel- 253a/11
rāst kel- 264b/02
söz kel- 153a/16
sözi vukūʿġa kel- 137b/12
tar kel- 135b/09
tenglikge kel- 116a/12
uyatḳum kel- 41b/04
uyatḳuŋ kel- 271b/19
uyḳusı kel- 23b/14, 37a/19, 175a/15, 176b/01, 215b/05
vaḳt kel- 142a/18
vaḳtı kel- 293b/15
vaḳtıŋ kel- 45b/06
yādıŋġa kel- 213b/19
yaḳın kel- 9b/01, 18a/20, 27a/16, 30b/10, 44a/03, 44b/01, 44b/02, 44b/06, 81b/20, 101b/04, 119a/17, 136a/04, 256b/10, 275a/21, 283a/11, 286b/10, 293b/08, 332a/11
yaman fāl kel- 108b/08, 312b/18
yaman iş kel- 45b/19
yaman kün kel- 251a/05, 321b/17
yamanlıḳ kel- 54a/06, 94b/18, 223b/21
yılnıŋ başı kel- 301b/04
zamānī kel- 85a/06
zamıstān kel- 103b/05
zamıstān vaḳtı kel- 305b/07

[=788]

alıp kel- 3b/08, 6b/18, 9b/13, 10b/13, 14b/10, 21b/16, 28a/06, 29b/16, 33a/13, 33b/12, 36b/05, 36b/15, 36b/16, 40a/17, 41b/20, 50b/15, 51a/04, 53b/16, 54a/03, 56b/02, 57b/18, 67a/12, 67b/19, 69b/11, 74a/14, 86a/01, 86a/03, 87a/05, 91b/18, 94b/01, 95a/10, 95a/12, 96a/15, 103b/14, 104a/08, 104b/04, 109a/08, 109a/14, 117a/13, 117b/01, 120b/17, 122a/04, 122a/09, 123a/12, 123a/13, 124a/06, 126a/05, 126b/12, 126b/13, 141a/07, 147a/11, 149b/01, 159b/02, 159b/15, 166a/20, 166b/21, 171b/07, 175a/17, 176a/11, 179b/07, 183a/06, 220b/15, 222b/15, 224b/10, 225a/04, 230a/16, 231a/03, 232a/11, 234a/06, 242b/20, 243a/07,

247b/06, 253b/12, 253b/19, 256a/20, 256b/08, 259b/08, 262b/10, 264b/06, 304a/15, 308a/03, 311a/07, 311a/08, 311a/13, 329b/08, 332a/16
baḳıp kel- 20a/06, 256b/06
çafıp kel- 11b/15, 29a/10, 76b/14, 190a/03, 285a/18
çıḳıp kel- 5b/09, 7a/09, 8a/11, 9b/01, 24a/08, 32b/11, 98b/05, 98b/19, 99a/03, 147b/08, 159b/21, 160a/12, 173b/07, 175b/20, 177a/04, 263b/17, 274a/13
çırlap kel- 2b/08, 23b/15, 157b/21
istep kel- 3a/08, 45b/14
ḳaçıp kel- 257b/18
körüp kel- 25a/09, 25a/11, 269b/18
uçup kel- 34a/11
yanıp kel- 3a/18, 3b/15, 3b/17, 7b/06, 8a/19, 22a/18, 22b/11, 31b/07, 49a/20, 68b/12, 137a/02, 140b/02, 185a/19, 242a/07, 280a/19, 291b/03, 298b/14, 306b/11
yetip kel- 3a/09, 32b/04, 32b/11, 32b/14, 33a/12, 33b/18, 34a/17, 44a/03, 57b/09, 67a/11, 112a/11, 126a/13, 155b/03, 163b/16, 172a/11, 174b/05, 177b/19, 210a/04, 241b/02, 252b/12, 258b/21, 264a/02, 274a/13, 286a/01, 286a/03, 287b/03, 310a/11
yıġılıp kel- 36a/08
yügürüp kel- 60a/12, 114b/13, 158a/06, 161a/19, 167a/05, 170a/06, 170b/04, 201a/17, 330a/05
yügürüşüp kel- 294a/11
[=176]

Kelīle Bk. **Kelīle ü Dimne**
K. 240a/16, 240a/19
[=2]

Kelīle ü Dimne Sanskritçe orijinal adı Pança-Tantra olan, öğüt vermek amacını taşıyan Hint kökenli ünlü fabl kitabı. Metnimize göre Nuşirevan (**Nūşīravān**) bu kitabı, hekimi Borzuy (**Borzūy II**) aracılığıyla Hindistan (**Hındıstān**)'dan getirtmek istemiş ve bunun üzerine Borzuy (**Borzūy II**)'u Hindistan (**Hındıstān**)'a göndermiştir. Hint padişahı kitabı sadece kendi huzurunda okumasına müsaade edince eseri her sabah padişahın huzurunda okuyup ezberleyen Borzuy (**Borzūy II**), geceleri de gizlice yazıya aktarmış ve böylece kitabın bir kopyasını İran (**Īrān**)'a getirmeyi başarmıştır. Krş. **Kelīle**
K. 241a/05
K. kitābı 304b/13
K.+ni 239b/03, 240b/04, 241a/02
K.+niŋ 240b/21
K.+niŋ daftarı 270a/01
K.+niŋ kitābı 304b/11
[=8]

keltür- Getirmek, (daha uzak bir yerden) bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek; (bir yere) bir kimse veya şeyle birlikte gelmek, gelirken o kimse veya şey yanında olmak; eriştirmek, ulaştırmak; ortaya çıkmasına sebep olmak, doğurmak; vermek, sunmak; ileri sürmek, ortaya atmak; (bir dilden başka bir dile) çevirmek; bazı kelimelerle birleşik fiiller oluşturur.
k.-(!) 294a/08
k.-di 4b/01, 6b/01, 7a/13, 7b/08, 7b/10, 8a/18, 8a/21, 10a/05, 12a/02, 13b/10, 13b/18, 14b/07, 21b/17, 25a/14, 27a/18, 30a/15, 30b/18, 33a/05, 36a/18, 37b/10, 38a/07, 39b/12, 44a/10, 49a/13, 53a/14, 55a/02, 57b/11, 61b/01, 62a/16, 63b/05, 71a/02, 72a/03, 74a/20, 74b/08, 74b/13, 75a/10, 75a/10, 79a/10, 81b/16, 87b/19, 88a/04, 92a/07, 92b/05, 93a/06, 96a/14, 96b/15, 102a/10, 105a/12, 106a/06, 107a/10, 111b/05, 111b/05, 112a/03, 113a/19, 114b/17, 115b/10, 117b/03,

120b/07, 120b/14, 121a/07, 124a/11, 124b/14, 126a/20, 136b/05, 136b/15, 137a/04, 138a/16, 138b/18, 139b/02, 139b/04, 147a/01, 147a/11, 148a/14, 150a/08, 150a/14, 151a/19, 156b/19, 157b/16, 157b/17, 157b/18, 158a/04, 158a/04, 158a/10, 158a/11, 160a/16, 160a/17, 160b/05, 160b/06, 160b/06, 162a/09, 166a/16, 168b/12, 168b/15, 168b/20, 168b/21, 170b/12, 170b/20, 171a/09, 171a/09, 172b/05, 175a/10, 175b/02, 175b/05, 175b/06, 176a/05, 176a/16, 176a/16, 176b/01, 176b/02, 176b/12, 177a/01, 178b/02, 183b/08, 192a/08, 194b/09, 195a/04, 199b/11, 214a/14, 228b/02, 230a/18, 231a/21, 235a/05, 240b/04, 240b/13, 241a/02, 241a/03, 242a/10, 242a/10, 242b/01, 246a/18, 246b/17, 246b/20, 247a/18, 250b/03, 251b/21, 252b/11, 258b/21, 262b/16, 264b/21, 270b/18, 275a/17, 276a/06, 277a/10, 277a/14, 281a/20, 282b/19, 287a/03, 287a/10, 287a/14, 287b/21, 289a/20, 292b/02, 293b/17, 301a/04, 301a/13, 302a/02, 305a/21, 317a/08, 328a/09, 332a/08

k.-di dép 16b/20, 114b/19

k.-diler 7a/08, 12a/18, 15a/01, 24b/09, 24b/11, 24b/13, 28a/06, 28a/13, 28a/15, 31a/11, 31b/17, 31b/18, 32b/16, 33a/16, 33b/20, 34a/01, 34a/20, 35a/04, 35b/01, 35b/12, 39b/12, 40a/11, 44b/13, 44b/13, 50b/13, 50b/15, 50b/17, 54a/20, 57a/11, 58a/08, 68b/05, 68b/18, 68b/19, 75b/10, 76b/05, 76b/16, 77a/16, 86a/06, 91b/13, 93a/02, 93a/03, 93a/03, 97a/02, 98b/19, 99a/13, 100a/05, 103b/15, 103b/15, 103b/15, 105a/10, 106a/02, 106a/20, 106b/08, 109b/01, 116a/18, 116b/10, 119a/01, 119a/02, 122a/06, 128a/19, 138b/18, 147a/21, 156b/11, 156b/11, 159a/17, 159a/17, 162b/13, 163b/10, 165a/03, 165b/14, 173a/11, 173a/11, 174a/03, 174a/03, 174a/04, 175a/03, 175b/11, 179b/15, 184b/03, 184b/13, 185b/19, 190b/02, 191b/16, 195a/05, 198a/17, 205b/03, 224b/10, 228a/10, 228a/18, 235a/01, 242a/08, 242b/17, 246a/03, 250b/02, 250b/13, 251b/16, 255a/17, 258b/10, 260a/15, 262b/12, 263a/16, 268a/14, 269b/19, 274a/20, 279a/21, 279b/09, 285a/07, 289a/19, 304a/20, 305b/01, 307a/17, 307b/14, 309a/09, 311b/09, 320a/16, 320a/16, 321a/04, 331b/16, 332b/16

k.-düm 14b/07, 41b/02, 49b/13, 175a/13, 183b/07, 183b/15, 211b/07, 215b/12, 293b/06, 294a/04, 294a/08, 325b/09

k.-düŋ 170b/09, 243b/03, 266b/16, 312b/21

k.-düŋ mü 256b/02

k.-e almas biz 140a/12

k.-e almas sen 58a/02, 91a/18, 211a/17

k.-e almasa 230b/21

k.-eduġan 217b/14

k.-edür 5b/14

k.-eyin 15a/08, 31b/06, 45b/07, 50b/08, 54b/05, 55b/07, 61a/14, 79b/15, 87b/14, 94b/19, 96a/20, 136a/10, 157b/21, 175b/05, 224a/17, 275a/14, 277b/08, 288b/05, 288b/06, 328a/07

k.-eyli 50b/04, 101a/14, 154a/02

k.-gen 192a/08, 228b/06, 246b/16, 263a/07, 322b/09

k.-geni 23a/20, 143a/20, 204b/04, 239b/04, 269a/19

k.-genini 231b/14

k.-genlerini 211b/09

k.-gey 15a/07, 17a/01, 73a/02, 121b/07, 173a/10, 239b/12, 300a/02, 303b/12, 327a/04
k.-gey-men 60b/11, 197a/04, 255b/16
k.-gey men 80b/02, 81a/15, 122b/04, 138a/21, 274b/09
k.-gey men dép 43b/11
k.-gey sen 61a/01, 141a/20
k.-geyler 28a/12, 147a/18, 164a/03, 186b/20, 199a/04, 270a/20, 270a/20, 299b/15
k.-gil 9b/11, 28a/05, 36a/17, 53a/13, 54b/11, 91a/04, 93a/05, 126a/20, 139b/02, 139b/03, 159a/09, 166a/19, 170a/01, 171b/10, 171b/11, 171b/12, 175a/10, 175b/03, 237a/12, 246a/11, 246a/16, 246b/15, 264b/18, 268b/03, 278a/17, 293a/10, 293b/17, 311a/02, 317a/07, 328a/09, 328a/10, 328a/21
k.-gil dép 191b/15, 297a/09
k.-güsidür 129a/15, 134a/02, 324b/16
k.-medi 38a/02, 62b/13, 79a/19, 175a/10
k.-mediŋ 175a/12
k.-medüŋ-mü dép 268b/16
k.-megey 142b/16, 319a/16
k.-mes 100a/15
k.-mes sen 51a/08
k.-meseŋ 141b/04
k.-mesün dép 59a/20
k.-mey 115a/10
k.-meyin dép 55b/02
k.-se 20a/15, 26b/16, 95b/10, 138b/20, 186a/09
k.-sek 247a/04
k.-seler 86b/08, 221a/13
k.-sem 124b/03, 125a/04
k.-seŋ 31b/02, 40b/02, 41b/12, 41b/12, 42a/04, 95a/01
k.-üŋler 7b/07, 14b/20, 16a/05, 21a/12, 32b/06, 33a/01, 50b/13, 50b/16, 103b/14, 103b/14, 136b/04, 274a/20
k.-üŋüzler 236b/07
k.-üp 11b/08, 16a/01, 23b/11, 29b/17, 30a/17, 37b/07, 136b/19, 137b/06, 138a/14, 143a/09, 155a/06, 158b/17, 159b/02, 162a/14, 163b/10, 170b/07, 175a/16, 197b/03, 199b/13, 210a/19, 236a/09, 240a/06, 269b/08, 278b/05, 293a/13, 305a/17, 320b/04
k.-üp bol- 143b/20
k.-üp érdim 167b/08
k.-üp sen 71a/15
k.-üpdür 8a/20, 51b/10, 186a/12, 230a/11, 257b/09, 331b/20
k.-ür biz 101a/14, 103b/12
k.-ür dép 178a/15, 248a/12
k.-ür ékin 325a/07
k.-ür érdi 75b/19, 236a/12
k.-ür érdiler 128b/12, 308a/17
k.-ür men 11b/03, 33b/02, 35b/16, 93a/10, 94b/02, 132a/20, 164b/21, 319a/07
k.-ür men mü 124b/10
k.-ürler 235b/02
k.-üşge 321a/08
[=505]
açığımnı keltür- 242b/01
ağzığa köfügini keltür- 30a/17, 210a/19
ağzıŋġa köfük keltür- 11b/08
ʿ**Arabī tılġa keltür-** 241a/02
ayaġ astınġa keltür- 33b/02
ʿ**ayb keltür-** 5b/14
aylıġa keltür- 12a/02, 21b/17, 31a/11, 32b/16, 57a/11, 58a/08, 75b/10, 75b/19, 93a/06, 100a/05, 112a/03, 115b/10, 126a/20, 148a/14, 176b/01, 177a/01, 195a/05, 199b/11, 221a/13, 224b/10, 231a/21, 242b/17, 246a/03, 251b/16, 252b/11, 270a/20, 278b/05, 287b/21
aylımġa keltür- 93a/05
aylıŋġa keltür- 11b/03, 45b/07, 50b/08, 55b/07, 63b/05, 138a/21
bar-cā keltür- 61a/01, 95a/01, 96a/20, 96b/15, 122b/04, 132a/20, 141b/04, 143a/20, 157b/21, 230b/21
bar-cāy keltür- 61a/14, 80b/02, 81a/15
derd ranc keltür- 129a/15

Fārsı tılġa keltür- 241a/03
ḫabar keltür- 75a/10, 116b/10, 136a/10, 178b/02, 183b/15, 269b/19, 293b/06, 294a/08, 312b/21
ḫabarını keltür- 294a/04
ḫarāc keltür- 128a/19
ḫarācnı keltür- 178a/15
Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını bar-cā keltür- 60b/11
īmān keltür- 321a/08
işlerni bar-cā keltür- 41b/12
ḳaşıġa keltür- 172b/05
ḳaşımġa keltür- 86b/08
ḳaşınızġa keltür- 94b/19
ḳolıġa keltür- 23b/11, 305a/17, 327a/04, 332a/08
ḳolumġa keltür- 124b/03, 124b/10
köŋlini cūşġa keltür- 266b/16
köŋlüŋni keltür- 237a/12
leşker keltür- 15a/07, 15a/08, 16a/01, 16b/20, 55b/02, 79a/10, 94b/02, 101a/14, 142b/16, 151a/19, 186a/09, 274b/09, 319a/07, 319a/16, 324b/16
nāmūsnı keltür- 248a/12
nışāna keltür- 277b/08
ondın bir ʿuşr keltür- 128b/12
salāmat keltür- 288b/06
şafī keltür- 72a/03
şek keltür- 143b/20
tafıp keltür- 239b/12, 251b/21
ṭāḳat keltür- 38a/02, 51a/08, 58a/02, 62b/13, 79a/19, 91a/18, 100a/15, 115a/10, 140a/12, 211a/17
taʿẓīm-ı bar-cā keltür- 13b/18, 57b/11, 92b/05, 168b/12, 170b/12, 240b/13, 247a/18, 270b/18, 289a/20, 301a/13
taʿẓīm-ı bar-cāy keltür- 16a/05, 27a/18, 44a/10, 281a/20
ʿuẕrlar keltür- 246b/17
yādıġa keltür- 300a/02
yaman ṭālıʿ yüz keltür- 59a/20
yüz keltür- 14b/20, 15a/01, 61b/01, 98b/19, 99a/13, 109b/01, 162a/09, 162b/13, 165b/14, 228a/10, 235a/01, 325b/09, 331b/16, 331b/20
yüzini keltür- 74b/13, 194b/09, 195a/04
ẓulm keltür- 214a/14
[=151]
tafıp keltür- 215b/12
[=1]

kem Far. Az, eksik, noksan; kötü, fena, değersiz.
k. 145a/13, 162a/03, 162a/19, 163a/05, 198b/12, 217a/19, 219b/05, 245b/08, 308a/03
k. (ziyāde u kem bol-) 18a/06
k. ʿaḳl 102b/14
k. āzār 133b/02
k. bol- Kem olmak (Azalmak; az, eksik olmak). 5a/06, 55b/13, 56a/04, 84a/10, 86b/01, 86b/02, 88a/05, 88b/08, 108b/18, 130a/18, 143b/19, 145a/11, 148a/12, 162a/10, 176b/16, 176b/18, 176b/18, 193a/03, 193a/13, 193a/14, 195a/12, 197a/14, 202a/14, 203b/11, 203b/14, 209b/05, 219b/02, 220b/03, 245b/11, 257b/03
k.+dür 91a/11, 190a/05, 216b/04
k. érdi 136a/03
k. ḳıl- Kem kılmak (Azaltmak; az, eksik vermek). 145b/15, 213a/12, 219a/19, 219b/04
k.+ler 237b/16
k. sözlük Kem sözlü (Az konuşan). 176b/02
k. turur 268a/05
k. turur men 77a/13
k. turur sen 65b/17, 329a/14
k. u ziyāde 148a/10
[=57]

kem- Azalmak.
k.-ip 144b/06
k.-ip érdi 48a/10
[=2]
ʿaḳlı kem- 48a/10
[=1]

kemāl Ar. Olgunluk; mükemmellik, tamlık.

k. bol- Kemal olmak (Yetişmek, belli bir olgunluğa ulaşmak). 5a/10, 125a/11, 227a/04
k.-ı ḳudrat 302b/03
[=4]
kemān Far. Yay.
k.-ı ġulūg 147b/18, 148a/16
[=2]
kemend Far. Uzakta bulunan bir kimseyi veya şeyi çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmikli uzun ip.
k. 46a/04, 112b/15, 161a/18, 204b/07, 272b/18, 272b/18, 287b/04, 291a/15, 320a/17
k. (on kemend boyı) 206a/05
k.+din özge 274a/21
k.+ġa 112b/15
k.+ige 308b/20
k.+ini 7b/12, 20b/14, 30b/10, 44a/01, 45b/17, 54a/07, 189b/13, 204b/16, 291a/16, 291b/02
k.+iŋni 166b/11
k.+ler 150a/13
k.+ni 272b/19
k. taşla- Kement atmak. 14b/12
[=27]
kemer Far. Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya toka ile tutturulan bel bağı.
k. 105b/13, 115b/15, 192b/06, 205b/06, 263a/04
k. (altun kemer) 96a/04, 121a/18, 261a/20, 262b/12
k. (altun kemer keydür-) 10b/19
k. (altun nigīn ve kemer) 316a/15
k. (altun tāc ve kemer) 97a/03
k. (ḫiẕmetige kemer bağla-) 53b/19
k. bağla- Kemer bağlamak (Bel bağlamak, güvenmek, inanmak, kabul etmek). 14b/17, 60b/17, 79a/06, 326a/11
k.+i (altun kemer) 262a/19
k.+ide (altun kemer) 252b/14
k.+ide érdi 323b/02
k.+idin 53b/15
k.+imdin (altun kemer) 310b/21
k.+ini (altun kemer) 204b/16
k.+iŋni 275b/03
k.+ler (altun kemerler) 64b/10, 69b/11, 188a/07
k.+lerge (altun kemer) 247b/08
k.+ni 252b/15
k.+ni (altun kemer) 252b/16
[=30]
kemerlik < *kemerlig* Kemerli, kemeri olan.
k. (altun kemerlik) 165b/05
k. (altun kemerlik ḳullar) 106b/04
k. tururlar (altun kemerlik) 225b/06
[=3]
kem-hımmat < Far. *kem-himmat* İsteksiz, arzusuz, gayretsiz.
k. 249a/06
[=1]
kemlıḳ Bk. **kemlik**
k. yet- 50a/07
[=1]
kemlik Eksiklik, noksanlık; kötülük, fenalık. Krş. **kemlıḳ**
k. bol- 190a/10, 211b/06
k.+im (kemligim) 166b/03
k. yet- Kötülük ulaşmak (Kötülük, fenalık gelmek). 183a/03
k. yetgür- Kötülük ulaştırmak (Kötülük, fenalık getirmek). 216b/09
[=5]
kenār Far. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.
k.+ıda (daryā kenārı) 121a/08
k.+ıġa (daryā kenārı) 58b/04, 165b/14, 186b/03, 189b/14, 189b/20
[=6]
kenāra Far. Kenar.
k.+sıda 10b/09
k.+sıġaça 78a/04
[=2]
Kenāreng Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde yaşamış İranlı bir kahraman.
K. 325a/20
K.-i Ṭūsī 324b/14, 325a/18, 325b/10
[=4]
kenber (??)
k. 259b/21, 263a/15, 266b/08, 267a/17, 292a/10

[=5]

kenç (??)
k. 13b/09
[=1]

kenīzek Far. Cariye, halayık.
k. 14a/02, 23a/02, 64b/10, 68b/17, 75a/09, 113a/16, 113a/18, 113a/18, 113b/05, 137b/18, 138a/04, 138a/05, 138a/11, 138a/15, 138a/19, 138b/01, 138b/03, 138b/04, 138b/17, 143a/05, 146b/07, 147a/18, 147a/20, 147a/21, 147b/01, 147b/04, 147b/09, 148a/02, 148a/02, 168a/19, 168a/21, 168b/03, 168b/20, 168b/21, 169b/18, 170a/11, 187a/21, 216a/01, 264a/10, 303a/17, 313b/06, 317a/07, 320b/07
k. (özini kenīzek ṣūretide tüz-) 33b/09
k. bile 110b/12, 112b/13, 113b/13, 147b/04, 147b/05
k. bol- 226b/05
k.+din 65a/04, 140a/08, 226b/04
k. érdi 112b/12
k.+ġa 113b/15, 147b/08
k.+ge 82b/16, 112b/11, 125b/09, 138a/12, 138a/18, 138b/01, 187a/21, 264a/08, 320b/06, 320b/06
k.+i 65a/03, 112b/11
k.+i bile 135b/05
k.+i turur men 112b/19
k.+ige 110b/12
k.+im 226b/13
k.+ler 15b/19, 39b/15, 75b/08, 81b/01, 82b/16, 92b/19, 111b/07, 148b/15, 166b/21, 175a/03, 188a/02, 191b/17, 227a/19, 264a/07, 281a/11, 282b/08, 299b/13, 300a/11, 306b/19
k.+ler (miŋ miŋ altun tāclıḳ kenīzekler) 59b/07
k.+ler bile 82a/03, 171a/09
k.+lerge 192a/02
k.+leri 5a/11, 281b/11, 300a/10, 304b/21, 308b/03
k.+leri bile 5a/17, 5b/08, 290b/12
k.+leriŋ birle 82a/12
k.+leriŋ tururlar 166b/14
k.+lerni 40a/14, 110a/14, 147b/02, 168b/04
k.+ni 112b/12, 113b/03, 113b/03, 147a/21, 147b/21, 149a/09, 149a/14, 187b/01
k.+niŋ 113b/04, 140a/07, 147b/20, 147b/21, 187b/02
k. ṣūretide yasa- Cariye suretinde düzenlemek (Cariye kılığına sokmak). 216a/03
k. turur men 169a/14
[=124]

kenīzek-zāda Far. Cariye çocuğu.
k.+nı 253b/19
[=1]

keŋ Geniş.
k. 75b/18
[=1]

keŋeş Danışma, görüşme, müşavere.
k. ḳıl- 65b/04
k. körgez- Danışma göstermek (Danışmanlık yapmak). 102a/16
[=2]

keŋrü Geniş.
k. 4a/16, 84a/13, 102a/11, 107b/02, 133a/10, 133a/12, 155a/05, 171a/21, 204b/05
k. érdi 100a/02
k. turur 206a/15
k. turur (oḳ atım keŋrü) 29a/08
[=12]

keŋrülik Genişlik.
k.+i (keŋrüligi) 34b/05, 305b/02, 305b/19
[=3]

keŋrülük < *keŋrülüg* Geniş.
k. bol- 217a/06
[=1]

kerānasız Sınırsız, uçsuz bucaksız.
k. 181a/12, 181a/15
[=2]

kerek Gerek, herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan şey, lazım; varlığına ihtiyaç duyulan, yapılması, edinilmesi icap eden şey; şart cümlelerinde üstün ihtimali bildirir, herhâlde; lüzum.

k. 139a/17, 146b/20, 185b/04, 186b/02, 246a/18, 287a/13
k. (-mağu kerek) 134b/10
k. (-maḳ kerek) 6b/12, 8b/18, 8b/19, 15a/20, 17a/10, 17a/11, 38b/18, 41b/10, 43a/11, 69a/16, 76b/08, 92a/08, 103a/09, 108a/06, 113a/18, 115b/07, 122a/11, 128b/06, 128b/06, 135a/04, 135a/06, 135b/10, 138a/18, 144a/03, 151b/06, 152a/15, 152a/16, 152b/06, 177b/18, 182b/14, 189a/11, 207b/11, 218a/17, 223a/12, 224b/01, 224b/06, 224b/06, 224b/07, 224b/07, 225a/15, 226a/10, 233b/09, 233b/09, 233b/11, 239b/14, 242b/19, 242b/20, 243a/21, 243b/02, 244b/18, 251b/19, 253a/13, 253a/13, 258a/16, 262a/02, 267b/07, 320a/04, 329a/19, 331b/17
k. (-mek kerek) 5b/15, 15a/20, 15a/20, 23b/06, 43a/04, 48b/08, 78b/13, 79b/02, 82a/03, 88b/18, 90a/08, 102a/09, 104b/20, 108b/09, 127a/03, 138b/20, 139a/17, 145a/12, 147b/12, 159b/15, 173a/15, 176a/18, 179a/18, 187a/14, 189b/12, 199b/15, 201a/21, 201b/21, 203a/17, 208a/03, 208a/08, 218a/17, 242a/04, 244b/03, 280a/09, 287a/20, 326b/20
k. (-sa kerek) 7a/11, 44a/02, 159b/21
k. (-sam kerek) 54a/11
k. (némege kerek) 21a/15
k. bol- 11b/10, 54b/09, 54b/11, 64a/19, 129b/11, 246b/13, 299a/20
k. dép (-maḳ kerek) 92a/11
k. dép (-mek kerek) 195b/14
k.+dür 42a/10, 67b/16, 95b/19, 148a/01, 208a/21, 246a/10, 246a/17
k. émes 265b/04
k. émes durur 42b/12
k. émesdür 47a/13, 52a/07, 213b/21
k.+i (keregi) 4a/12
k.+i (néme keregi) 18a/10
k. ḳıl- Gerek kılmak (Gereksinim duymak). 164b/17
k. ki 9a/06, 9a/16, 19b/15, 20b/04, 43b/12, 46b/20, 64b/06, 68a/16, 78b/19, 84a/16, 88a/17, 95a/06, 105b/07, 112a/01, 122b/13, 129a/09, 129b/11, 130a/14, 133b/15, 138b/21, 139a/01, 149a/03, 150b/03, 173a/02, 173a/04, 187b/16, 188a/17, 189a/01, 189a/02, 196a/19, 212b/13, 218b/17, 219a/07, 220a/04, 220a/15, 226b/04, 233b/05, 244a/05, 245a/08, 247a/03, 248a/02, 256a/13, 261b/19, 267a/07, 268a/21, 272b/01, 277b/18, 279a/18, 279a/20, 279a/21, 280b/16, 281a/04, 283a/21, 284a/10, 286a/13, 287b/07, 288a/20, 288b/10, 289b/03, 292b/02, 293a/17, 294b/15, 294b/21, 306a/20, 319a/05, 322a/14, 324b/06, 325a/15, 325b/10
k. ki (-maḳ kerek) 24a/13, 104a/19, 128b/07, 155b/17, 169a/18, 174a/16, 218a/02, 244b/10, 248a/19
k. ki (-mek kerek) 64b/03, 128b/10, 139a/01, 199a/12, 220a/16, 298b/17
[=216]
kerem Ar. Lütuf, iyilik, ihsan.
k. bol- 157b/12
[=1]
keremlik İyilik.
k. bol- 190a/09
[=1]
kergeden Far. Gergedan; tek parmaklılardan, sıcak ülkelerde yaşayan, burnunun üstende bir veya iki boynuzu bulunan, kalın derili, manda iriliğinde, saldırgan bir hayvan. Krş. **kerk**
k. 6b/06, 6b/13, 8a/02, 8a/04, 8a/10, 10a/13, 11a/13, 32a/06, 32a/14, 32a/20, 34a/20, 99b/09, 185a/21, 185a/21, 185b/07, 185b/14, 188a/15

k. bile 7b/05, 8a/12, 9a/07, 185b/11
k. dék 34a/05, 186b/06
k. dék bol- 103b/06
k.+din 6b/14
k.+ġa 185b/15
k.+ler 32a/19, 99b/03
k.+lerdin 99b/06
k.+lerni 100a/13
k.+lerniŋ 99b/05
k.+ni 6b/15, 8a/16, 8b/01, 8b/14, 9a/01, 9a/02, 9a/15, 10a/16, 10b/09, 31b/09, 32a/20, 32b/01, 182b/18, 188b/05
k.+niŋ 7b/14, 8a/06, 8a/08, 8b/08, 8b/09, 8b/19, 10b/10, 32b/04, 99b/02, 185b/02, 185b/04, 185b/06, 185b/06, 185b/09, 185b/15, 185b/15, 185b/16, 185b/18, 187a/13
k. terisi Gergedan derisi. 99a/14
k. turur 7b/03
[=66]

Kerḫ Bağdat (**Baġdād**)'ta bir yer.
K. şaharı 323b/12
[=1]

Kerīmān Neriman (**Narīmān**)'ın babası, Rüstem (**Rustam I**)'in atası.
K.+nıŋ 48a/17
[=1]

kerk Bk. **kergeden**
k. 7a/19, 8a/14, 12b/12
k. bile 7b/07
k.+ni 7a/19, 7b/01
k.+niŋ 8a/01, 8b/08
[=8]

kerrārān Bk. **Ḥaydar-ı Kerrārān**
k.+ge (Ḥaydar-ı Kerrārān) 1b/02
[=1]

kerremallāhu vacha Ar. Hz. Ali (**Ḥażrat-ı ʿAlī**) için kullanılan "Allah yüzünü ak etsin" anlamında bir dua ve saygı sözü.
k. (Ḥażrat-ı ʿAlī kerremallāhu vacha) 215a/01
[=1]

kerrenāy Bk. **karnāy**
k.+larnıŋ (naḳāra u kerrenāy) 327a/06
[=1]

kes- Bk. **kés-**
k.-geli 19a/17, 24b/02, 252a/07
k.-gen 83a/03, 122b/10, 141b/02
k.-gey 30b/10, 122a/12, 323b/01
k.-gey-men 197a/05
k.-gey dép 268b/01
k.-gey men 28b/03, 199b/08
k.-gey men dép 16b/09
k.-geyler 92a/12
k.-gil 16b/17, 184b/09
k.-gil dép 92a/01
k.-ip 44b/15, 47b/09, 96a/17
k.-megen 83a/03
k.-megey 252b/06, 291b/17
k.-mek kerek 5b/15, 208a/08
k.-ti 19a/12, 21b/15, 38a/20, 58b/10, 67a/16, 89b/16, 122b/09, 136b/21, 185b/16, 252b/08, 272b/19, 274a/08, 316b/09
k.-ti dép 38b/12
k.-tiler 26a/09, 42b/18, 62a/19, 120b/17, 141a/06, 259a/05, 297b/14, 333a/02, 333a/02, 333a/03
k.-tiŋ 260b/13
[=51]
ārām u ḳarārıŋnı kes- 291b/17
başımnı kes- 252a/07
başını kes- 5b/15, 16b/17, 19a/17, 21b/15, 24b/02, 28b/03, 30b/10, 38a/20, 38b/12, 42b/18, 67a/16, 89b/16, 92a/01, 122a/12, 136b/21, 184b/09, 185b/16, 199b/08, 208a/08, 259a/05, 260b/13, 268b/01, 274a/08, 323b/01
başıŋnı kes- 16b/09, 197a/05
başlarını kes- 26a/09, 47b/09, 92a/12, 120b/17
manzıl u marāḥıl kes- 96a/17
yal ve ḳuyruḳlarını kes- 62a/19
[=34]

kesil- Bk. **késil-**
k.-di 67a/16
[=1]
başı kesil- 67a/16
[=1]

kesük Kesik, kesilmiş.
k. 330a/07
[=1]

keş- Bk. **kéç-**

k.-ti 40a/16
[=1]
Keşān Yer adı.
K. şaharları 15b/17
[=1]
Keşmīr Hint alt kıtasının kuzeyinde bulunan coğrafi bir bölge.
K.+din 232b/08, 237b/02, 239a/02
K. pād-şāhı 191b/13, 235b/20
[=5]
ket- Gitmek, konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak; devamlı veya geçici bir süre kalmak üzere bulunduğu yerden ayrılmak; varmak, ulaşmak, erişmek; bir kimse ile beraber yola çıkıp ona arkadaşlık etmek, refakat etmek; yol almak, yolda ilerlemek; belli bir yerde belli bir işi üstüne almak suretiyle çalışmak; mevkiinden uzaklaşmak, iktidardan düşmek; (zaman için) geçmek, sona ermek, yaşanıp tükenmek, bitmek; ölmek; yok olmak, eser kalmamak. Krş. **két-**
k.-gen-dek 241a/20
k.-gendin kéyin 134b/08, 296a/15
k.-gendür 76a/19, 113b/10
k.-geni 222b/08, 259b/20, 269a/16
k.-genidin 3b/11, 276a/06
k.-gey men 289b/05
k.-gü dék 18a/10, 56b/16
k.-güŋdür 248b/14
k.-güsidür 224b/03, 278b/18, 313a/03, 321b/17
k.-iŋler 113b/18
k.-ip 3a/01, 117a/10, 122a/04, 292a/14
k.-ip bar- 316b/19
k.-ip érdi 63b/01, 305b/21
k.-ip sen 170b/09
k.-ip turur 152a/13
k.-ipdür 67b/19, 84a/15, 139a/07, 170b/11, 224b/14, 237b/18, 256b/18, 271a/11, 272b/15, 276a/03, 280a/16, 295a/13, 329a/05
k.-ipdür dép 24b/20
k.-işni 313a/02
k.-mek kerek 104b/20
k.-mesün 332b/12
k.-miş 15a/11
k.-miş dép 118b/07
k.-se 2b/01, 151a/13, 272a/08, 296b/15
k.-sem 3b/08, 323b/21
k.-sün 53b/04
k.-ti 2a/12, 2a/13, 2b/16, 4b/15, 5b/02, 18a/08, 19a/09, 25a/04, 27a/05, 28a/04, 29b/03, 34a/13, 34b/14, 34b/15, 39a/06, 45b/20, 54b/17, 56a/05, 60a/04, 60a/04, 60b/03, 60b/04, 60b/04, 60b/10, 60b/10, 63a/04, 63a/05, 64b/16, 66a/18, 67a/01, 68b/16, 68b/20, 70b/12, 72a/02, 78b/17, 81a/04, 101b/08, 110a/05, 110a/08, 110a/08, 114a/09, 121a/03, 128b/19, 139a/05, 141a/10, 148b/20, 151b/19, 154a/08, 156a/04, 161a/04, 167b/13, 169a/11, 170b/10, 177b/16, 182a/05, 182a/12, 182a/12, 185a/15, 185a/15, 189b/12, 202b/16, 214b/17, 238a/11, 244a/18, 255b/05, 256b/07, 262a/02, 263a/02, 264a/03, 266b/18, 267b/11, 268b/18, 275a/03, 275b/04, 275b/21, 276a/19, 278a/04, 280a/06, 280b/16, 284b/04, 287b/10, 291a/09, 302a/21, 303b/09, 307b/09, 312a/08, 312a/09, 314a/13, 314b/21, 315a/07, 315a/08, 315a/09, 315a/10, 316a/13, 316a/14, 316a/14, 316a/14, 316a/15, 316a/15, 316a/16, 316a/16, 316a/17, 327b/09, 330a/11, 330a/11, 330a/12, 331a/02, 332b/09, 332b/17, 333a/13
k.-ti dép 303b/10, 324a/17
k.-ti ékin 81a/05
k.-tiler 30b/19, 37b/11, 66b/15, 105b/08, 106a/13, 112a/09, 113b/13, 115b/15, 125a/11, 138b/04, 171a/19, 173a/02,

263b/15, 268b/18, 269a/02, 269a/03, 274a/10, 277b/01, 291a/14, 296b/14, 315a/10, 327a/17

k.-tiŋ 21a/03, 110a/09, 110a/15, 110b/05, 238a/02

[=194]

ābrūyı ket- 139a/05

ābrūyum ket- 314b/21

ʿaḳl hūş ket- 68b/16

ʿaḳl hūşıŋ ket- 60b/03

ʿaḳl ket- 152a/13

ʿaḳlı başıdın ket- 332b/17

ʿaḳlıŋ ket- 271a/11

ʿālam-ı fānīdın ket- 315a/10

ʿālamdın ket- 81a/04

aylıġa ket- 66a/18

aylımdın ket- 3a/01

baḫt ket- 313a/02

baḫtı ket- 121a/03, 327b/09

başımnı alıp ket- 323b/21

cahāndın ket- 64b/16, 182a/05

dunyādın ket- 110b/05, 238a/02

fānī ʿālamdın ket- 60b/10

hūş başıdın ket- 28a/04, 60a/04, 151b/19, 202b/16

hūş başlarıdın ket- 39a/06, 101b/08

hūşı başıdın ket- 169a/11

ḳaşıġa ket- 45b/20, 268b/18, 268b/18, 287b/10, 302a/21

ḳolıdın ket- 280b/16

ḳoluŋdın ket- 224b/03

ne-çend maḥal mundaḳ ket- 161a/04

pād-şāhlıġ tāc u taḫtı ket- 27a/05

pād-şāhlıġıŋ ket- 63b/01

pād-şāhlıḳ ket- 151a/13, 272a/08, 292a/14, 321b/17, 324a/17

pād-şāhlıḳ taḫtıdın ket- 104b/20

şımālġa ket- 238a/11, 263a/02, 280a/16

tāc u taḫtı ket- 331a/02

[=47]

alıp ket- 222b/08, 224b/14, 284b/04, 314a/13

bolup ket- 78b/17, 262a/02

çıḳıp ket- 2b/16, 3b/08, 4b/15, 138b/04, 263b/15

itip ket- 53b/04

ḳaçıp ket- 30b/19, 67b/19, 256b/07, 256b/18, 267b/11, 278a/04, 295a/13, 307b/09

ölüp ket- 76a/19, 296a/15

ötüp ket- 29b/03, 56b/16, 113b/13, 113b/18, 171a/19, 332b/12

tarḳap ket- 66b/15

taşlap ket- 21a/03, 110a/09, 110a/15, 170b/09

tüşüp ket- 18a/08, 19a/09, 60a/04, 67a/01, 122a/04

uçup ket- 34a/13

yanıp ket- 125a/11

yürüp ket- 167b/13, 170b/11, 275a/03, 275b/04

yütüp ket- 241a/20

[=45]

Ketāyūn Kayserin büyük kızı, Guştasb (**Guştāsb**)'ın karısı, İsfendiyar (**Isfandıyār I**) ile Ferşiderd (**Ferşīderd**)'in annesi. Diğer adı Nahid (**Nāhīd**)'dir. Krş. **Nāhīd**

K. 5a/14, 5a/15, 5a/16, 5a/17, 5b/04, 5b/08, 5b/09, 6a/08, 6a/09, 6b/11, 8a/19, 8a/20, 8b/01, 8b/02, 8b/05, 10a/15, 10b/14, 10b/17, 14a/04, 40a/18, 40a/20, 40b/05, 42a/12, 42b/08, 62b/17, 62b/18, 63b/16

K. dép 14b/01

K. érdi 5a/13

K.+ġa 6a/04, 6a/05, 10b/08, 14a/01

K.+nı 1b/11, 5a/17, 5b/15, 10b/16

K.+nıŋ 6a/12, 6b/02, 7a/04, 10a/06, 10b/15

K.+nıŋ sababıdın 14a/10

[=43]

ketf Ar. Omuz.

k.+idin 137a/01

[=1]

key- Giymek, örtünüp korunmak ya da süslenmek için bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek. Krş. **kéy-**

k.-di 1b/13, 2a/17, 3b/09, 3b/10, 7b/12, 9b/13, 10b/20, 12a/16, 13b/11, 14a/19, 14a/20, 24a/15, 25b/04, 26a/03, 27a/08, 31a/10, 32a/18, 33a/04, 37b/15, 38a/06,

38a/17, 43b/19, 43b/19, 54a/07, 54a/20, 58b/19, 59a/08, 81b/06, 99b/02, 113b/02, 121a/18, 132a/08, 135a/04, 141a/03, 142a/07, 145b/12, 155b/05, 156a/05, 159a/16, 167b/21, 173b/09, 189b/13, 198b/06, 204b/15, 220a/10, 232b/21, 235a/05, 263b/03, 263b/04, 275b/05, 277a/14, 277b/15, 277b/17, 278a/02, 288a/06, 288a/18, 290a/12, 291a/15, 296b/21, 299b/01, 303b/03, 303b/04, 317a/08, 317b/14, 318b/19, 319b/09, 327a/11
k.-diler 99a/15, 121a/04, 270a/16, 288a/18, 296b/09
k.-dim 263b/09
k.-e durġanı 98b/03
k.-eduġan 31a/09
k.-er érdi 100a/03
k.-er sen 277b/21
k.-eyin 271a/19
k.-geli 131b/17, 171b/02, 172a/05
k.-gen 27a/13, 72a/18, 97b/09, 123b/04, 123b/08, 128a/07, 136a/13, 183a/17, 311a/10, 323a/01
k.-gen bol- 44a/02
k.-gen émesdür 172a/20
k.-gendür 27a/16
k.-gendür dép 288a/07
k.-genge 288a/05
k.-gey 2a/16
k.-gil 43a/08, 43a/08, 151a/15, 170a/18, 170a/18
k.-ip 7a/19, 13b/04, 13b/16, 14a/11, 20b/15, 21b/06, 27a/09, 32b/10, 36a/14, 83b/14, 91b/20, 92b/19, 101a/16, 101a/16, 111a/18, 136a/04, 148a/15, 166a/01, 168a/05, 173a/17, 188a/19, 204b/07, 204b/08, 204b/10, 204b/11, 204b/14, 208b/14, 208b/14, 209b/11, 216a/06, 219b/11, 225a/06, 226b/18, 226b/19, 249a/01, 255a/13, 255a/14, 264a/06, 275b/08, 276a/02, 290a/13, 293b/03, 299b/18, 303a/16, 303a/21, 313b/15, 323a/04, 323a/04, 325a/21, 326a/01
k.-ip érdi 27a/09, 101b/14, 107b/16, 136b/14, 270b/01, 288a/10, 302b/12
k.-ip érdiler 279b/06, 295b/02
k.-ip turur 300a/03
k.-ipdür 92b/15, 92b/16, 100b/08, 152b/21, 183b/03, 183b/05, 192a/05, 277b/21, 281a/11, 286a/09, 328a/02, 328a/02, 328a/03, 328a/20
k.-ipdürler 97b/06, 98b/02, 138b/11, 163b/03
k.-megey men 238b/15
k.-megi 293a/03
k.-mek (yémek ve keymek ve uḫlamaḳdın ḳal-) 295b/01
k.-mesem 288a/03
k.-se 240b/15
k.-sem 288a/03
k.-seŋ 244a/12
k.-sün 154a/04
[=188]
altun kefş key- 208b/14, 323a/04
altun ötük key- 328a/03
altun tāc başıġa key- 183b/03
altun tāc başlarıġa key- 168a/05
altun tāc key- 101a/16, 279b/06
altun tācını key- 275b/05
altun tāclar key- 303a/16, 323a/04
altun ton key- 128a/07
başıġa altun tāc key- 101b/14, 264a/06
başıġa fīrūzadın tāc key- 13b/16
başıġa tāc-ı mükellel key- 83b/14
başıġa tāc key- 152b/21, 155b/05, 208b/14, 319b/09
başıġa tācını key- 13b/04
başıŋġa tāc key- 170a/18
başlarıġa altun tāc key- 166a/01, 226b/18
cebe cūş key- 204b/11
ceng sılāḫın key- 38a/06
ceng sılāḫını key- 288a/18
ceng sılāḫlarını key- 25b/04
dībā tonlarıŋnı key- 170a/18
dībādın tonlar key- 43a/08

dulġa ve olfaḳ key- 204b/07, 255a/14
eski falās key- 14a/19
eski libās key- 14a/11
eski palās key- 173a/17
gilīm key- 271a/19
ḫılʿatlar key- 188a/19
ḫılʿatlarnı key- 263b/09, 288a/03
ḳalfaḳ key- 27a/13
ḳalġan key- 27a/09
kefşler key- 92b/19
ḳuyaḳ dulġa olfaḳ key- 20b/15
ḳuyaḳ olfaġın key- 290a/12
ḳuyaḳ olfaḳ ve dulġasını key- 288a/18
ḳuyaḳ ve dulġa key- 204b/14
ḳuyaḳ ve dulġasını key- 235a/05
ḳuyaḳ ve olfaġın key- 299b/01
küpe key- 277b/17, 277b/21, 311a/10
küpesini key- 277b/15
libāslar key- 163b/03, 317b/14
olfaḳ ve dulġasını key- 113b/02, 189b/13, 204b/15
olfaḳ ve ḳuyaḳ key- 291a/15
olfaḳlarını key- 32a/18, 37b/15, 38a/17
pād-şāhāna sılāḥ key- 44a/02, 136a/04
pād-şāhāna tāc başıŋġa key- 43a/08
pād-şāhāna tonlar key- 101a/16, 167b/21
pād-şāhlıḳ tācını başıġa key- 2a/17, 81b/06, 141a/03
pād-şāhlıḳ tācını başımġa key- 131b/17
pād-şāhlıḳ tācını key- 313b/15
sılāḥ key- 7b/12, 9b/13, 26a/03, 27a/09, 27a/16, 36a/14, 54a/20, 59a/08, 99a/15, 121a/04, 138b/11, 171b/02, 173b/09, 183a/17, 204b/08, 204b/10, 209b/11, 255a/13, 270a/16, 276a/02, 278a/02, 296b/09, 299b/18, 300a/03, 326a/01, 327a/11
sılāḥ ve dulġasını key- 99b/02
sılāḥlar key- 72a/18, 123b/08
sılāḥların key- 54a/07, 58b/19
sılāḥlarını key- 21b/06, 148a/15, 225a/06, 275b/05, 275b/08, 290a/13, 296b/21
sılāḥlarnı key- 288a/06
sılāḥnı key- 32b/10, 33a/04
şahan-şāhlıḳ tācını başıŋġa key- 244a/12
şāhlıḳ tācını key- 2a/16
tāc-ı mükellel başıġa key- 1b/13, 12a/16, 43b/19, 183b/05, 328a/02, 328a/20
tāc başıġa key- 3b/10, 7a/19, 10b/20, 24a/15, 121a/18, 132a/08, 135a/04, 142a/07, 156a/05, 159a/16, 192a/05, 198b/06, 220a/10, 277a/14, 318b/19
tāc başımġa key- 238b/15
tāc başıŋġa key- 151a/15
tāc key- 100b/08, 288a/06, 302b/12
tācımnı key- 91b/20
tācını başıġa key- 13b/11, 145b/12, 232b/21
tācnı başıġa key- 14a/20, 154a/04
tavar ton key- 107b/16
ton key- 136a/13, 172a/05, 172a/20, 216a/06, 226b/19, 303b/04
tonını key- 240b/15, 288a/05
tonlar key- 27a/08, 97b/09, 98b/02, 111a/18, 123b/04, 281a/11, 286a/09, 295b/02, 303a/21
tonlarını key- 31a/10, 317a/08
tonlarnı key- 263b/03
tonnı key- 288a/10
yāḳūt ve fīrūzadın tāc başıġa key- 92b/15
yāḳūtdın tāc başıġa key- 136b/14
zar-baft-u dībādın tonlar key- 92b/16
zar-baft ton key- 270b/01
zar-baft tonlardın key- 3b/09
zar-baft tonların key- 43b/19
zar-baft u dībādın ton key- 328a/02
[=174]
keyan Bk. **ḳayan**
k. 141a/10

[=1]
Keyd İskender (**İskender**) döneminde Hindistan (**Hındıstān**) hükümdarı. Krş. **Keyd Pād-şāh, Pād-şāh-ı Keyd, Şāh-ı Keyd**
K. 83a/19, 86b/14
K. (Pād-şāh-ı Keyd) 86a/15
K. (Şāh-ı Keyd) 83a/20, 83b/07, 83b/08
K.+din (Şāh-ı Keyd) 84a/17
K. érdi 85b/13
K.+ġa 86b/17, 124b/12
K.-i Hındī 80b/20, 85b/07, 86b/08, 86b/10, 86b/17, 88a/09, 88a/09, 109a/06, 124b/04, 124b/05, 124b/08, 124b/09, 124b/11, 124b/12, 126b/16
K.+niŋ 125a/05
[=26]
Keyd Pād-şāh k.a. Bk. **Keyd**
K. 85b/04, 86a/01, 86a/05, 86b/18, 87a/08, 88a/03, 124b/13
K.+ġa 81a/01, 85b/13, 87a/08
K.+nıŋ 85b/07, 85b/14, 85b/20, 86a/01, 86a/13, 86a/14, 86b/05, 86b/19, 125a/01
[=19]
keydür- Giydirmek, bir giyeceği bir kimsenin vücuduna veya organına geçirmek. Krş. **keygür-, keygüz-, kéydür-**
k.-di 10b/20, 17a/04, 23a/07, 31b/14, 38a/07, 69b/11, 72b/18, 111b/06, 140b/03, 146b/07, 152b/16, 158a/03, 163a/14, 181b/18, 227b/05, 288b/13
k.-diler 62a/15, 72b/17, 180b/11
k.-eyin 61a/15
k.-se 24a/20
k.-üp 18a/13, 127a/10, 261a/20
k.-ür biz 101a/09
k.-ür erdi 155a/03
k.-ür érdi 30a/08
[=27]
altun kemer keydür- 10b/20
altun tāc keydür- 10b/20, 23a/07
altun tācnı başıġa keydür- 155a/03
altun üzük keydür- 10b/20
başıġa altun tāc keydür- 24a/20, 61a/15, 62a/15, 101a/09
başıġa pād-şāhāna tāc keydür- 152b/16
ḫılʿat keydür- 30a/08, 31b/14
ḫılʿatlar keydür- 69b/11, 72b/18, 127a/10, 146b/07, 180b/11, 261a/20, 288b/13
ḫılʿatlarnı keydür- 111b/06
küpe keydür- 18a/13
pād-şāhāna ḫılʿatlar keydür- 163a/14, 181b/18, 227b/05
sılāḫlar keydür- 17a/04, 140b/03
sılāḫların keydür- 38a/07
tāc keydür- 31b/14
tonlar keydür- 72b/17
[=29]
keygür- Bk. **keydür-**
k.-di 5b/10, 87b/18, 156b/19, 179a/04
k.-diler 245b/07
k.-eyin 45b/15
k.-üp 92a/05
[=7]
ḫılʿatlar keygür- 87b/18
pād-şāhlıġ tācını başıġa keygür- 179a/03
sılāḫnı keygür- 92a/05
tācını başıġa keygür- 5b/10
tācını keygür- 92a/05
ton keygür- 245b/07
yāḳūtdın tāc başıġa keygür- 45b/15
[=7]
keygüz- Bk. **keydür-**
k.-di 14a/11
k.-edür men 244a/05
k.-eyin 50b/08
k.-mepdür 253b/17
k.-üp 168a/03, 178b/04, 216a/03, 253b/16, 282b/07
k.-üp sen 308b/20
[=10]
başıġa altun tāc keygüz- 168a/03
ḫaftān keygüz- 178b/04
pād-şāhlıḳ tācını başıŋġa keygüz- 244a/05
tāc başıġa keygüz- 14a/11
tāc keygüz- 253b/17
tāclar keygüz- 253b/16

tācnı başınġa keygüz- 50b/08
ton keygüz- 216a/03
yāḳūt gevherdin başıġa tāc keygüz- 282b/07
[=9]

Keyḫusrav Ünlü Keyanî hükümdarlarından biri. Siyaveş (**Sıyāvaş**)'in oğlu, Keykavus (**Keykāvus**)'un torunu. Krş. **Keyḫusrav Pād-şāh, Şāh-ı Keyḫusrav, Şāh-ı Keyḫusrav Pād-şāh**
K. 49b/19, 52a/12, 173a/03, 185a/15, 262a/20, 281a/02, 292b/06, 306a/02
K. (Şāh-ı Keyḫusrav) 1b/12, 2a/08, 69a/18, 153b/18, 227b/19
K. (Şāh-ı Keyḫusrav Pād-şāh) 2a/04
K. dék 315a/06
K.+dın 305a/12
K.+ġa 49b/17, 262a/20
K.+nı 3b/07
K.+nı (Şāh-ı Keyḫusrav) 2b/11, 328b/19
K.+nıŋ 41b/08, 78b/19
K.+nıŋ (Şāh-ı Keyḫusrav) 2a/01, 2a/14, 2b/01, 2b/02
[=27]

Keyḫusrav Pād-şāh k.a. Bk. **Keyḫusrav**
K. 15b/12, 43a/18, 49b/07
K.+ġa 305a/11
K.+ġaça 45a/13, 70a/15
K.+nı 272b/09
K.+nıŋ 1b/14, 2b/05, 41b/17, 48b/10, 107b/12
[=12]

keyik Geyik; çift parmaklılar takımından, erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzlar bulunan, geviş getiren, memeli hayvan. Krş. **buġı**
k. 147b/08, 147b/10, 147b/13, 147b/13, 147b/15, 147b/17, 147b/19, 161b/16, 171a/16
k. bile 147b/09
k. dék 97b/05, 138a/08
k.+ġa 148a/16
k.+ge 147b/20
k.+ler bile 83b/05
k.+lerniŋ 148a/16
k.+ni 147b/09
k.+niŋ 147b/16, 147b/17, 147b/18, 147b/18, 176b/16
[=22]

Keyḳabād k.a. Bk. **Ḳubād I**
K. 200b/16
[=1]

Keykāvus Keyanîler hanedanının ikinci ve en önemli hükümdarı, Keykubad (**Keyḳubād I**)'ın oğlu. Krş. **Keykāvus Pād-şāh**
K. 41b/20, 48b/11, 49b/04, 49b/06, 49b/10, 49b/17, 52a/18, 173a/02, 266a/06, 266a/08, 281a/02, 294b/05, 306a/02, 315a/06
K. dék 182a/03, 294b/04
K.+dın 50b/16
K.+ġa 48b/12
K.+nı 266a/11, 266a/11
K.+nıŋ 2b/11, 3a/15, 3b/06, 13b/11, 41b/08, 48b/12
[=26]

Keykāvus Pād-şāh k.a. Bk. **Keykāvus**
K. 13a/03, 41b/14, 49b/09, 52a/12, 255a/04
K.+dın 50a/05, 266a/06
K.+nı 49b/08, 49b/12
K.+nıŋ 45b/13, 48b/09, 184a/11
K. üçün 48b/14
[=13]

Keyḳubād I Keyaniler hanedanının ilk hükümdarı, Keykavus (**Keykāvus**)'un babası. Krş. **Keyḳubād Pād-şāh I**
K. 41b/15, 53a/10, 173a/03, 185a/15, 279b/17, 288b/02, 292b/06, 306a/02
K.+dın 67a/15, 266b/10
K.+ġaça 184a/11
[=11]

Keyḳubād II k.a. Bk. **Ḳubād I**
K. 200b/21, 201b/03, 202b/19, 280b/08
K.+ġa 201a/08, 201b/03
K.+nıŋ 198b/18, 199a/05, 199a/06, 199a/07, 200b/13, 201a/08, 201a/09
[=13]

Keyḳubād Pād-şāh I k.a. Bk. **Keyḳubād I**
K. 50b/07, 110b/17, 315a/06
K.+dın 45a/13, 70a/15
K.+ġaça 43b/01, 165a/05
K.+nıŋ 45b/04, 49a/07, 53b/19
[=10]
Keyḳubād Pād-şāh II k.a. Bk. **Ḳubād I**
K.+nıŋ 208a/02, 252a/09
[=2]
keymek Giyecek, giyim. Krş. **kéymek**
k. 6a/11, 12a/19, 71b/07, 83a/02, 92b/12, 100a/05, 101a/13, 128a/04, 128a/12, 166b/15, 171b/08, 240a/01, 305a/01
k.+din 97b/11
[=14]
Key-nişīn Keykubad (**Keyḳubād I**)'ın dört oğlundan üçüncüsü.
K. 49a/07, 49b/16
K.+niŋ 154b/17
K.+niŋ 49a/06
[=4]
Keyrūy Behram (**Bahrām VI**) döneminde yaşamış İran (**Īrān**)'lı bir çiftçi. Çok fazla içip sarhoş olduğu bir gün, bir ağacın altında sızması neticesinde karga gözlerini oymuş ve bunu duyan Behram (**Bahrām VI**) ülkede içkiyi -ayakkabıcının oğlu hikâyesini öğrenene kadar- yasaklamıştır.
K. 160b/08, 160b/10, 160b/13, 160b/19
K. érdi 160b/07
K.+ġa 160b/16, 160b/21
K.+nıŋ 160b/02, 160b/08, 160b/14, 160b/15
[=11]
Keyūmarṣ k.a. Bk. **Keyūmarṣ Pād-şāh**
K. 166b/18, 282a/21
[=2]
Keyūmarṣ Pād-şāh İran (**Īrān**) mitolojisine göre yaratılan ilk insan ve ilk hükümdar. İran (**Īrān**) tarihi kendisi ile başlamaktadır. Krş. **Keyūmarṣ**
K. 288b/02
K.+nı 279b/16, 302a/04
K.+nıŋ 213b/03
[=4]
keyvān Far. Zuhal gezegeni, Satürn.
k. 282a/11
k. (felek ü keyvān) 194a/03
k. dék (zuhra u keyvān) 163b/11
[=3]
kez- Gezmek, dolaşmak.
k.-diler 306b/19
k.-dim 24a/05
k.-ip 23a/10
[=3]
kéç Geç; belirtilen, istenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı. Krş. **keç**
k. (kün kéç bol-) 22a/07, 56a/19, 57b/01, 73a/14, 112b/14, 139b/20, 149a/17, 158a/21, 167b/18, 171b/15, 310b/02, 329a/16
k. bol- 256b/07, 275b/19
[=14]
kéç- Geçmek; belli bir yerde yer almak; vazgeçmek; yaşanıp bitmek, yaşanmak. Krş. **keç-, keş-**
k.-edür 152a/14, 203a/16, 242b/03, 298b/16, 323b/20
k.-gen 283a/11
k.-gen émesdür 316b/03
k.-ip 218a/21
k.-medi 252a/13
k.-megil 93b/18
k.-ti 24b/15, 175b/16, 228b/10, 249b/19
[=14]
başıdın kéç- 218a/21
başıŋdın kéç- 93b/18
ḫayālıŋda kéç- 316b/03
köŋlide kéç- 249b/19
köŋlümde kéç- 152a/14, 242b/03, 298b/16, 323b/20
ne-çend maḥal mundaḳ kéç- 175b/16
ne-çend vaḳt mundaḳ kéç- 24b/15
taḫtıġa kéç- 228b/10
ʿumrı ḫūş kéç- 252a/13
zamāna kéç- 203a/16
[=13]

kéçe Gece, güneş battıktan sonra başlayıp gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman; geceleyin.
k. 8b/01, 36a/14, 37b/11, 42b/16, 81b/09, 101b/17, 102a/13, 119a/13, 119a/13, 158b/13, 159a/15, 159b/13, 164a/05, 164a/08, 164a/09, 169b/18, 205a/11, 222b/05, 223b/03, 240b/05, 242b/06, 251a/06, 255b/21, 256b/07, 269a/21, 304b/07, 305b/12
k. (bir kéçe) 5a/13, 83b/09, 297b/18, 327a/05
k. (bir kéçe kündüz) 239a/05
k. (bir kéçe kündüzde) 178b/12
k. (bir kéçe öt-) 67b/08
k. (bir kéçe ve kündüz) 116a/13
k. (bir kéçe ve kündüzdin kéyin) 230b/13
k. (bu kéçe) 8b/01, 9a/20, 38a/08, 52b/07, 56b/03, 58b/01, 138b/15, 139a/12, 157b/12, 157b/20, 158b/01, 158b/04, 158b/05, 161a/08, 168b/12, 168b/17, 169b/11, 169b/12, 173b/03, 176a/09, 273b/04, 273b/07, 273b/12, 273b/19, 275b/10, 275b/14, 310b/02, 332a/13
k. (her kéçe) 75b/19, 113a/02, 113a/02, 310b/03
k. (iki kéçe kündüz) 40b/10, 102b/01
k. (ḳaraŋġu kéçe) 143b/18, 169a/08, 305b/14
k. (ḳaraŋġu kéçe bol-) 32b/09, 79b/05, 138b/02, 157b/11
k. (kéçelerdin bir kéçe) 3b/09, 75b/11, 111a/09, 135b/06, 137a/03, 193b/20, 215a/03
k. (kün kéçe bol-) 163b/16
k. (neçe kéçe öt-) 161a/05
k. (ottuz kéçe) 232a/04
k. (şul kéçe) 29b/10
k. (toḳuz kéçe kündüz) 87a/14, 227a/14
k. (ul kéçe) 3a/05, 9a/21, 18a/18, 22a/19, 22a/19, 23b/14, 29b/09, 30a/08, 36b/12, 38a/06, 58b/18, 65b/03, 71a/11, 73a/08, 92b/13, 94a/15, 108b/03, 119a/12, 137a/18, 157b/19, 158a/05, 159a/15, 161a/06, 173b/06, 175a/08, 175a/20, 189a/12, 193b/16, 226b/14, 242b/05, 287a/21, 324a/08
k. (ul kéçe öt-) 18b/08, 187b/12
k. (üç kéçe kündüz) 35a/05, 74b/14, 113a/08, 323a/14
k. (üç kéçe kündüzdin) 328a/08
k. (üç kéçe kündüzgeçe) 26b/02
k. (üç kéçe ve kündüz) 70a/01, 70b/12
k. (yeti kéçe) 68b/15
k. (yeti kéçe kündüz) 78a/02
k. (yeti kéçe ve kündüz) 295b/05
k. bol- 12a/19, 28a/16, 34a/08, 37b/11, 77b/08, 85b/19, 100a/18, 104b/10, 116b/12, 118b/02, 136b/04, 138b/05, 140b/04, 164a/20, 192a/12, 197a/18, 205a/09, 243b/07, 246b/16, 256b/07, 260a/09, 260a/16, 270a/01, 299a/12, 305b/06, 307b/09, 310b/04
k.+de 30a/08, 81b/09, 105a/19, 119a/18, 120a/13, 164a/04, 170a/15, 175a/16, 176b/11
k.+de (altınçı kéçede) 84a/01
k.+de (avvalgı kéçede) 84b/08
k.+de (beşinçi kéçede) 83b/19
k.+de (bu kéçede) 169b/15, 169b/15
k.+de (her kéçede) 100a/15, 100a/15, 101a/08, 175a/03, 209a/08
k.+de (iki kün bir kéçede) 68a/07
k.+de (ikinçi kéçede) 83b/13
k.+de (ḳara kéçe) 77b/06
k.+de (ḳaraŋġu kéçe) 27a/08, 29a/11, 33a/03, 38b/15, 49b/13, 56a/20, 77b/10, 102a/18, 138b/12, 140b/03, 149b/07, 158b/03, 164a/06, 164a/08, 168a/19, 168b/19, 169b/13, 182a/15, 200a/13, 210b/09, 251b/12, 260b/07, 267b/10, 286b/20, 299b/01, 310b/15
k.+de (on kéçede her kéçesi) 83a/20
k.+de (onunçı kéçede) 84a/13
k.+de (sekizinçi kéçede) 84a/07

k.+de (toḳuzunçı kéçede) 84a/11
k.+de (törtünçi kéçede) 83b/17
k.+de (ul kéçede) 319b/04
k.+de (üçünçi kéçede) 83b/14
k.+de (yetinçi kéçede) 84a/05
k.+degi (on tört kéçedegi tolun ay) 299b/08
k.+din (ḳaraŋġu kéçe) 138b/13
k.+din bir ḥışşa öt- 35a/19
k.+din üç ḥışşa öt- 38b/11
k.+gi Geceki. 98a/07, 170a/07
k.+gi (on tört kéçegi tolun ay) 2b/09, 5a/03, 5a/15, 33b/09, 47a/02, 65a/04, 71a/19, 72b/11, 75b/14, 87a/03, 111b/08, 122b/15, 123a/19, 125a/12, 125b/05, 135a/17, 135b/18, 139b/11, 147b/01, 160a/12, 160a/19, 163b/03, 164a/05, 171a/06, 200a/16, 212a/02, 227b/11, 252a/16, 264a/06, 286a/09, 301b/06, 328a/01
k. ḳaraŋġu bol- 99b/02, 112b/15, 189b/12, 267a/02
k. ḳaraŋġu tüş- 136a/11, 296b/12
k. kündüz Gece gündüz. 36a/12, 87b/10, 112b/09, 120a/11, 136a/03, 138b/06, 147b/04, 167b/15, 177a/15, 177b/02, 178a/14, 178b/02, 186a/03, 188b/16, 239a/21, 278a/13, 303b/09, 305a/03, 316a/04, 319b/20, 321b/15, 325b/20
k.+ler 316a/19
k.+lerdin bir kéçe 3b/09, 75b/11, 111a/09, 135b/06, 137a/03, 193b/19, 215a/03
k.+leri 236a/10
k.+lerni 303b/09
k.+niŋ bir ḥışşası öt- 35a/15, 57b/08, 136b/05
k. öt- Gece geçmek (Hava aydınlanmak). 299b/10
k.+si 251b/12, 259a/02
k.+si (bir kéçesi) 84b/11, 84b/18, 85a/02, 85a/05, 85a/08, 85a/13, 85a/16
k.+si (on kéçede her kéçesi) 83a/20
k.+si (şul kéçesi) 277a/09
k.+si (taŋla kéçesi) 111a/10, 252a/11
k.+si (taŋla kéçesi bol-) 113a/18
k.+si (ul kéçesi) 2b/15, 75b/17, 77b/19, 106b/11, 107b/19, 108b/04, 114a/08, 136b/01, 136b/12, 139a/19, 140b/15, 156a/01, 319b/17, 324b/21, 330a/04
k.+si (ul kéçesi ḳaraŋġu tüş-) 113a/11, 168a/16
k.+si (ul kéçesi öt-) 154a/16
k. turur 38a/08
k. ve kündüz Gece ve gündüz. 2b/10, 9b/04, 26a/04, 36a/13, 48b/13, 64a/01, 68b/12, 71a/15, 79a/20, 85a/12, 113b/04, 120a/20, 124a/18, 127b/08, 133a/21, 138a/03, 140a/16, 140a/17, 143b/18, 148b/13, 149a/15, 149a/19, 172a/15, 178a/17, 178a/20, 190b/20, 193b/19, 205a/08, 211a/15, 217a/13, 223a/16, 223b/02, 223b/13, 234b/09, 238a/19, 239a/20, 241b/14, 280a/18, 283a/02, 287a/07, 290b/14, 293a/05, 295b/03, 296b/19, 303a/06, 306a/07, 315b/07
k. ve kündüz çevrül- Gece ve gündüz çevrilmek (Düzenli bir şekilde sürekli gece ve gündüz olmak). 143b/13
[=379]

kéçelik Gece.
k.+i (taŋla kéçeligi) 215a/07
[=1]

kéçik- Gecikmek, belirlenmiş veya alışılmış olan zamandan sonraya kalmak, belli zamanı aşmak, geç kalmak. **k.-diŋ** 26a/05
k.-ip 40a/04, 40a/05
k.-ip ḳal- 94b/01
k.-meŋler 39b/20
k.-mey 280b/03, 315a/15
k.-tiler 28a/07, 41a/19, 49a/14
[=10]

kéçür- Geçirmek, geçmesini sağlamak; batırmak, saplamak; yaşamak,

yaşayıp tüketmek; affetmek, bağışlamak.
k.-di 91a/02, 176a/13, 181a/09, 283b/05, 298b/02
k.-di-ki 5b/09, 106a/18, 122a/19, 159b/20, 176b/19, 182b/14, 215b/08, 221b/17, 242a/18, 246b/18
k.-diler 207a/01
k.-dük 179a/09
k.-eyin 192b/14
k.-gey 179a/18, 299a/06
k.-ür 41a/03, 229b/04
k.-ür biz 100a/18
k.-ür érdi 112b/09, 125a/15, 222a/07, 327b/20
k.-ür érdiler 325a/21
[=28]
avḳāt kéçür- 125a/15
avḳātını kéçür- 327b/20
günāhını kéçür- 299a/06
günāhlar kéçür- 179a/18
ḳılınçdın kéçür- 179a/09, 207a/01
köŋlide kéçür- 5b/09, 91a/02, 106a/18, 122a/19, 159b/20, 176a/13, 176b/19, 181a/09, 182b/14, 215b/08, 221b/17, 222a/07, 242a/18, 246b/18, 283b/05, 298b/02
künlerini kéçür- 325a/21
ʿ**umr kéçür-** 100a/18
ʿ**umrını ḫūş kéçür-** 41a/03, 112b/09
ʿ**umrumnı kéçür-** 192b/14
[=27]

kél- Bk. **kel-**
k.-gil 51b/20
[=1]

kéme Gemi.
k. 37b/01, 50b/17, 98b/05, 98b/08, 98b/09
k. bile 8b/06
k. dék 71a/11
k.+ge 4a/02, 4a/07, 189b/16, 220b/08
k. ḳıl- 90b/13
k.+ler 118a/19, 314a/16
k.+ni 98b/10
k.+ni suġa sal- Gemiyi suya salmak, harekete hazır hâle getirmek. 189b/16
k.+niŋ 35b/10
k.+sini 114a/13
[=18]

kémeçi Gemici.
k. 114a/12, 189b/15
k.+ge 220b/08
k.+ni 114a/12
[=4]

kés- Kesmek, kesici bir aletle bulunduğu yerden ayırmak, çıkarmak; kesici bir aletle öldürmek, katletmek; parçalara ayırmak, bölmek; ucundan bir parçasını almak. Krş. **kes-**
k.-er biz 207a/11, 228b/19
k.-er érdim 94b/06
k.-er men 34a/08, 209a/17, 276b/19, 277b/01, 288b/16, 301b/14, 311a/10, 328a/21
k.-er sen 92a/14
k.-erler 235b/03
k.-erlerni (taş késer) 116a/10
k.-eyin 292a/08
k.-gil 252b/04, 332b/19
k.-iŋler 39b/19, 276b/06
k.-ip 49b/08, 58b/09, 106b/16, 120a/06, 121b/07, 123a/15, 123a/17, 257a/11, 257b/05, 258a/04, 260b/18, 268b/13, 268b/16, 287a/12, 298a/13, 311a/01, 328a/21
k.-ip érdi 143a/15
k.-ipdür 153b/01, 153b/02, 153b/02
k.-işdin 145b/19
k.-mek kerek 23b/06
k.-tiler 109b/10
k.-ür érdi 20b/13, 38b/09, 145b/20
k.-ür men 16a/03, 35b/15, 252a/15, 277a/02
k.-ürler 17b/04, 316b/12
[=52]
aṭnıŋ ḳuyruḳlarını kés- 109b/10
baş kés- 145b/19, 252a/15
başımızını kés- 207a/11
başımnı kés- 332b/19
başını kés- 16a/03, 20b/13, 23b/06, 34a/08, 38b/09, 39b/19,

92a/14, 120a/06, 258a/04, 268b/13, 268b/16, 276b/06, 276b/19, 277b/01, 288b/16, 292a/08, 316b/12, 328a/21
başıŋnı kés- 94b/06, 257a/11, 257b/05, 311a/10, 328a/21
başlarını kés- 35b/15, 49b/08, 121b/07, 235b/03, 260b/18
manzıl marāḥıllarnı kés- 106b/16
[=34]
kések Toprak parçası; ham tuğla. Krş. **késik**
k. 128b/19
k.+leridin 158b/14
k.+ni 158b/14
[=3]
késik Bk. **kések**
k. 28b/18
[=1]
késil- Kesilmek, kesici bir aletle bulunduğu yerden ayrılmak, çıkarılmak; başı gövdesinden ayrılmak suretiyle öldürülmek; Krş. **kesil-**
k.-di 21b/14, 55a/16
k.-gen 92a/15
k.-güsidür 252b/02, 276b/05
k.-ip 89b/20, 202b/15, 237b/11
k.-sün 35b/18, 114b/18, 236a/06
[=11]
başı késil- 21b/14, 89b/20, 276b/05
başıŋ késil- 35b/18, 92a/15
başları késil- 202b/15, 237b/11
[=7]
két- Bk. **ket-**
k.-e almadılar 262a/17
k.-e almas 129b/18
k.-e almas biz 36a/11, 172b/15
k.-e almay 172b/17
k.-e yaz- 169b/03, 318a/14
k.-eduġan bol- 271a/18
k.-edür 269b/11
k.-er 78a/17, 165a/10, 233b/10, 253a/19, 329a/13
k.-er biz 69a/01
k.-er érdi 314b/12
k.-er men 3a/17
k.-er sen 117b/05, 316b/05
k.-eyli 79b/17, 296a/21
k.-geniŋni 172a/08
k.-ür men 160b/11
k.-ür mü kin dép 168a/21, 168b/02
k.-ür sizler 194a/05
[=26]
cahāndın két- 316b/05
hūşlarıdın két- 318a/14
ḳolumızdın két- 78a/17
pād-şāhlıḳ két- 271a/18
[=4]
alıp két- 168a/21, 168b/02
ötüp két- 165a/10
yanıp két- 253a/19
[=3]
kéy- Bk. **key-**
k.-di 270b/01, 296b/13
k.-e almas 217a/14
k.-mekiŋ (kéymegiŋ) 293b/01
[=4]
sılāḥ ḳuyaḳ dulġa kéy- 296b/13
tāc-ı mükellel başıġa kéy- 270b/01
ton kéy- 217a/14
[=3]
kéydür- Bk. **keydür-**
k.-di 180a/02
[=1]
pād-şāhāna ḫılʿatlar kéydür- 180a/02
[=1]
kéyin 1. Sonra.
k. 262b/19
k. (-dın kéyin) 6a/08, 13a/10, 15b/20, 35b/04, 95b/13, 100b/05, 135a/16, 144b/15, 146b/20, 173a/17, 196b/07, 204b/09, 218a/01, 218a/08, 219a/20, 220a/10, 232b/21, 241a/02, 241a/03, 254a/04, 254a/04, 256a/03, 264b/21, 284a/09, 284b/08, 302a/13, 315a/19, 320b/08
k. (-din kéyin) 46b/17, 51a/17, 69a/08, 92a/02, 108a/02, 109b/07, 123a/05, 133b/04, 134b/08, 144b/03, 165a/19, 165a/21, 168b/07, 189a/11, 203a/02, 213b/15, 219a/06, 228a/16, 229a/04, 229b/13, 230b/13,

233a/02, 240b/19, 244b/08, 246b/15, 249a/18, 249b/01, 250b/21, 257b/05, 257b/08, 268a/12, 272a/09, 272b/14, 278b/20, 286a/16, 294b/21, 296a/16, 313a/14, 315a/15, 316b/07, 319b/10, 321b/07

k. (andın kéyin) 2a/09, 2a/13, 2b/07, 3a/01, 5a/17, 6b/02, 7b/14, 7b/19, 7b/19, 8b/18, 8b/21, 9a/07, 9a/11, 9a/14, 9b/19, 10a/11, 10b/16, 10b/18, 11b/20, 12a/01, 12b/19, 13a/15, 14b/09, 16a/06, 16a/06, 16a/18, 17a/04, 17a/19, 17a/20, 17b/03, 17b/05, 17b/06, 17b/15, 17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/10, 18a/11, 18a/14, 18b/14, 18b/17, 19a/01, 19a/03, 19a/06, 19a/13, 19a/15, 19b/14, 20a/20, 20b/01, 21a/08, 21b/17, 22a/15, 22b/06, 22b/17, 24b/11, 25a/14, 25b/19, 25b/20, 26a/08, 28a/11, 28a/15, 30b/01, 30b/03, 30b/14, 31a/15, 31b/16, 31b/17, 31b/18, 32b/01, 32b/06, 32b/13, 33a/04, 33a/11, 33b/05, 33b/20, 34a/09, 34a/20, 35b/10, 36a/16, 36a/18, 36b/18, 37a/15, 37a/19, 37b/20, 38a/07, 38a/09, 38a/19, 38b/01, 38b/03, 38b/04, 38b/17, 39a/07, 39a/16, 39b/04, 39b/18, 40a/05, 42a/03, 43b/17, 44b/09, 44b/12, 49a/15, 49a/16, 50a/18, 50b/09, 50b/10, 52a/05, 53b/16, 54b/17, 56b/16, 58a/05, 58a/17, 59b/09, 61b/01, 63a/07, 63b/14, 64a/02, 65a/07, 65a/13, 68a/04, 68a/06, 68b/09, 68b/10, 69a/10, 69a/12, 71b/16, 73a/02, 73b/20, 74a/02, 74b/09, 75b/06, 76a/02, 76a/04, 79a/09, 80b/09, 82a/05, 82a/05, 82a/07, 82a/15, 85b/15, 86a/10, 86b/16, 88a/04, 88a/11, 89a/07, 89a/14, 90a/10, 90a/13, 90b/13, 92a/02, 92a/15, 92b/08, 93a/15, 93b/05, 94b/08, 94b/09, 95a/05, 95b/07, 95b/08, 97a/03, 97a/06, 97a/15, 98a/08, 99a/20, 99b/19, 100a/06, 100a/08, 100b/06, 100b/16, 101a/06, 101a/20, 102a/14, 102b/04, 103a/13, 103b/10, 105a/01, 105a/17, 105b/06, 105b/17, 106b/15, 107a/08, 107b/19, 109a/10, 110b/01, 114b/07, 115a/04, 115b/19, 116a/03, 116b/20, 118a/04, 120a/03, 120a/08, 121a/13, 122b/06, 122b/09, 124a/10, 124a/13, 124b/15, 127a/02, 127b/06, 131b/08, 132b/06, 133a/06, 133a/17, 133b/14, 134b/11, 135a/03, 135a/04, 135a/12, 135a/13, 136b/08, 136b/13, 136b/21, 137a/02, 137a/15, 138b/18, 138b/21, 141a/04, 141b/05, 141b/08, 142a/10, 142b/17, 142b/17, 143a/13, 144b/15, 145a/19, 147a/08, 148a/02, 148a/19, 149a/01, 149a/15, 150a/21, 152a/03, 154b/14, 154b/21, 155a/04, 155b/16, 156b/13, 156b/15, 156b/18, 157a/07, 158b/18, 159b/07, 159b/16, 160a/21, 163b/05, 163b/08, 166a/16, 167b/01, 167b/12, 167b/14, 168a/16, 168b/21, 169a/16, 170b/06, 171a/08, 172b/01, 173a/17, 173b/05, 174a/03, 174a/04, 175a/05, 175b/15, 176a/04, 176a/05, 177a/03, 178a/11, 178b/10, 178b/11, 178b/11, 179b/07, 179b/11, 179b/14, 179b/16, 179b/19, 180a/02, 180b/03, 180b/04, 180b/08, 181b/20, 183b/06, 184b/02, 185a/04, 187b/18, 188a/03, 189a/19, 190b/04, 190b/05, 191b/16, 192a/15, 192a/18, 192b/03, 192b/08, 193a/17, 194a/10, 194a/15, 195a/20, 195b/02, 195b/11, 196a/12, 196b/02, 198a/17, 199b/12, 200a/10, 202a/12, 202a/19, 202b/13, 202b/17, 203a/04, 203a/08, 203b/11, 203b/13, 203b/21, 205b/04, 206a/09, 207b/05, 208b/21, 211b/12, 214a/04, 214b/02, 214b/13, 215a/19,

215b/06, 216a/10, 216a/19, 216a/20, 219a/14, 221b/04, 222a/11, 222a/12, 222b/01, 224b/20, 225a/03, 225a/08, 225a/19, 225b/14, 226a/06, 226a/15, 226b/02, 226b/10, 227a/10, 227a/15, 227a/19, 227a/20, 227b/01, 227b/02, 227b/05, 227b/16, 227b/20, 228a/01, 228a/02, 228a/04, 228a/15, 228b/09, 229b/01, 230a/13, 230a/16, 231a/16, 231b/01, 231b/03, 231b/04, 232b/12, 232b/13, 234a/05, 234b/04, 235a/21, 237b/07, 238a/07, 238a/16, 238a/16, 238b/05, 239a/04, 239a/05, 239a/08, 239a/17, 239a/18, 240a/01, 240a/03, 240a/21, 240b/06, 240b/13, 241a/05, 241b/09, 242a/16, 243a/16, 246a/04, 247b/01, 247b/05, 248b/09, 249a/16, 249a/19, 249b/08, 249b/13, 250a/08, 250a/12, 252a/02, 252a/05, 252a/13, 253a/10, 253b/01, 254b/01, 254b/03, 254b/10, 255a/20, 255b/19, 258b/05, 259a/04, 259a/05, 259a/16, 259b/10, 261a/18, 261a/21, 262a/15, 262b/02, 263a/02, 263a/15, 263b/03, 264a/13, 265a/12, 265a/14, 265b/15, 265b/16, 266b/19, 267a/09, 267a/14, 267b/20, 268a/20, 268b/01, 270a/04, 271b/14, 273b/20, 274b/04, 274b/05, 274b/20, 275b/05, 276b/07, 277a/13, 278b/07, 278b/08, 279a/06, 279a/06, 279a/20, 279b/05, 282b/04, 282b/18, 282b/19, 283a/02, 283a/18, 283b/08, 285b/04, 287b/10, 287b/12, 287b/17, 287b/18, 288b/18, 289a/04, 291a/17, 291b/06, 291b/14, 292b/06, 294b/09, 295a/14, 295a/19, 295b/21, 296a/03, 296a/13, 297a/17, 297a/19, 297a/20, 297a/21, 297b/14, 297b/15, 299a/10, 299a/14, 299b/19, 300a/13, 300b/14, 301a/14, 301a/18, 301a/20, 301b/10, 301b/15, 301b/16, 302a/06, 302a/13, 302b/11, 307b/03, 307b/04, 307b/06, 308b/18, 312b/21, 315a/19, 316a/09, 317a/16, 317b/13, 317b/17, 318a/07, 318b/01, 318b/14, 318b/17, 319a/02, 319a/05, 319b/02, 320a/11, 320a/19, 321a/17, 321a/17, 322a/08, 322a/11, 322b/05, 322b/09, 322b/17, 325a/14, 325a/15, 325a/18, 328b/10, 328b/13, 328b/17, 328b/18, 329a/07, 329a/12, 329b/19, 330a/13, 330b/07, 331a/08, 331a/15, 332a/07, 332a/16, 332b/20, 333a/01, 333a/02, 333a/03

k. (ilgeri kéyin) 196a/04, 291a/04

k. (ilgeri ve kéyin bol-) 106a/11

k. (mundın kéyin) 6b/08, 6b/10, 6b/12, 7b/15, 15a/05, 16a/20, 27a/07, 27b/13, 29b/04, 38b/18, 51b/19, 52a/09, 55b/10, 59a/11, 63a/15, 64a/08, 66a/05, 75a/11, 79b/02, 84a/16, 84b/12, 85a/10, 85a/18, 87a/07, 94a/04, 95b/04, 106a/18, 142b/16, 149a/07, 150b/12, 154b/18, 157a/13, 159b/11, 162a/15, 176b/10, 190a/15, 191a/02, 196a/06, 207a/13, 210b/14, 216a/08, 234b/20, 238b/14, 250b/20, 263a/18, 263b/13, 267a/05, 267a/20, 279a/13, 280b/11, 281a/04, 286a/12, 286a/19, 310a/03, 313a/12, 316b/13, 321b/10, 321b/18, 325a/09, 332a/03, 333a/08

k.+giler Sonrakiler. 240b/19 [=667]

2. Arkada, geride.

k. ḳal- Arkada kalmak (Geride, gerisinde kalmak). 18a/11, 119a/20, 157b/11, 158a/21, 168a/20, 286a/02 [=6]

kéymek Bk. **keymek**

k. 213a/11
[=1]
ḳıçḳır- Bağırmak, çağırmak, seslenmek; haykırmak; (şarkı, gazel vb.) söylemek, okumak. Krş. **ḳıçḳur-**
ḳ.-ayın 270a/09
ḳ.-dı 23b/18, 33b/10, 286b/17, 310a/17
ḳ.-dı-ki 19b/10, 22a/15, 44a/03, 158b/21, 168a/19, 169a/10, 275b/08, 275b/20, 306b/18
ḳ.-dılar 38b/11, 174a/13, 256a/10, 267a/02, 306b/09, 310b/05
ḳ.-ġaylar 174a/07
ḳ.-ġıl 236a/17
ḳ.-ġuçını 38b/15
ḳ.-ıŋlar 310b/03
ḳ.-ur 52a/16
ḳ.-ur érdi 127b/02, 157a/12, 228b/14
ḳ.-ur érdi-ki 180b/05, 205b/08, 252a/14
ḳ.-ur érdiler 174b/15, 310b/04
[=33]
atını ḳıçḳır- 310b/03, 310b/04
aylıda ḳıçḳır- 174b/15
ġazalī ḳıçḳır- 169a/10
havā ḳıçḳır- 306b/09
naḫşı ḳıçḳır- 306b/18
naḫşısını ḳıçḳır- 33b/10
[=7]
ḳıçḳur- Bk. **ḳıçḳır-**
ḳ.-ur érdi 127a/11
[=1]
ḳıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.
ḳ. (ḳılnı ḳıl yar-) 127a/04
ḳ.+ça Kıl kadar (Zerre kadar). 173a/05
ḳ.+dın (köŋli ḳıldın inçke bol-) 233b/10
ḳ.+nı ḳıl yar- Kılı kıl yarmak (Kılı kırk yarmak, ince eleyip sık dokumak). 127a/04
ḳ.+nı yar- 166b/10
[=5]
ḳīl Ar. Söz, kelam.
ḳ. (ḳāl u ḳīl) 325b/03
[=1]
ḳıl- Kılmak, etmek, eylemek, yapmak.
ḳ.-(!) 314b/14
ḳ.-a almadı 19a/07, 297b/10
ḳ.-a almadılar 11b/14, 49b/01, 128a/20, 160a/14, 193b/12, 228b/12, 314b/19
ḳ.-a almadım 134b/19
ḳ.-a almaduk 177a/08
ḳ.-a almaġay 59a/14, 207a/14
ḳ.-a almaġay biz 206b/12
ḳ.-a almas 2b/15, 4b/14, 11a/15, 82b/07, 88b/13, 113b/14, 124a/05, 137a/07, 172b/19, 176a/14, 186a/01, 228a/13, 229a/20, 242a/03, 243a/15, 291a/11
ḳ.-a almas biz 223b/05, 239a/01, 311a/17
ḳ.-a almas sen 93a/13, 149a/13, 173b/16, 213b/12
ḳ.-a almasaŋ 11a/17
ḳ.-a almaslar 26a/07, 144a/16
ḳ.-a almay 265b/01
ḳ.-a almaydur 4b/13
ḳ.-a almaydur men 57a/18
ḳ.-a alsaŋ 11a/17, 290a/02, 317a/01
ḳ.-a alur 38b/15, 189b/04, 312b/20
ḳ.-a alur dép 66a/12
ḳ.-a alur mu 14b/07
ḳ.-a alur mu sen 186a/18
ḳ.-a durġan 28b/11
ḳ.-a ḳıla 152a/15, 178b/12
ḳ.-a men 284a/02
ḳ.-a sen 59a/15
ḳ.-a sizler 78a/13
ḳ.-aduġan 7a/08, 11b/14, 11b/16, 18a/19, 21b/18, 25b/04, 25b/04, 30a/13, 44a/07, 44b/19, 50a/03, 54b/10, 56a/08, 65b/08, 66a/18, 66b/10, 69b/14, 89b/04, 95b/12, 114b/07, 130a/02, 138a/19, 141b/15, 157b/04, 158a/17, 173b/03, 173b/14, 180a/04, 193b/18, 197a/19, 204b/14, 206a/18, 209a/20, 213a/19, 217b/12, 223a/20, 228a/11, 228b/04, 234a/03, 236b/07, 247b/20, 259a/02, 265b/18, 269b/16, 276a/08, 313b/06, 323a/13, 324b/08, 330a/11
ḳ.-aduġanım 35b/03

ḳ.-aduġanını 47a/16, 118a/18
ḳ.-aduġanlar 57a/11
ḳ.-aduġanlarġa 208b/21, 209a/14
ḳ.-adur 3a/15, 5b/04, 13b/08, 21b/03, 38b/16, 40b/01, 59b/19, 102a/19, 110b/08, 110b/09, 122a/20, 123a/14, 127b/19, 135b/10, 157b/04, 157b/06, 172b/20, 176b/08, 245b/16, 255b/03, 258a/12, 268a/01, 295a/04, 295a/04, 327b/07, 327b/08
ḳ.-adur dép 40b/11
ḳ.-adur men 3b/09, 12a/06, 14a/10, 39b/20, 43a/16, 44a/08, 44b/07, 57a/06, 59b/18, 64a/18, 66a/14, 71b/17, 76b/01, 77a/09, 81a/15, 95b/11, 152b/07, 254a/17, 256a/11, 281b/14, 293a/20, 315a/03
ḳ.-adur men dép 186b/07
ḳ.-adurlar 322a/06
ḳ.-amdur 278a/07, 278a/07
ḳ.-ay 42a/06, 65b/04, 85b/16, 187b/15, 213a/02, 218a/16, 219a/19, 257a/03, 257a/05, 271b/17, 277b/11, 297a/07
ḳ.-ay dép 77a/04, 233b/19, 271b/10
ḳ.-ayın 2b/06, 8b/21, 9a/03, 10a/19, 18a/13, 18b/19, 24b/06, 27a/14, 30a/07, 31a/13, 40a/13, 43b/13, 45b/09, 46b/20, 50b/01, 50b/09, 50b/11, 52a/02, 52a/03, 52b/16, 53b/16, 54a/13, 56a/09, 56b/02, 56b/05, 58a/17, 59a/13, 59b/08, 59b/11, 73a/08, 79b/15, 84a/19, 94a/19, 94a/19, 94b/18, 103b/11, 122b/07, 125a/08, 126a/02, 138b/17, 158b/11, 158b/15, 162b/07, 164b/13, 164b/17, 175a/19, 179a/19, 185a/20, 187b/17, 187b/19, 189a/08, 191a/09, 192b/14, 192b/15, 192b/16, 207b/16, 234b/08, 235a/14, 235a/15, 242a/15, 251a/10, 257a/04, 257b/10, 259a/04, 260b/15, 261a/03, 261b/05, 269b/12, 270a/10, 270a/10, 270a/11, 270b/16, 277b/11, 284b/16, 285b/15, 287b/06, 289b/21, 292a/08, 293a/15, 300a/21, 317b/18, 329a/17
ḳ.-ayın dép 73b/05, 124b/03, 271b/02
ḳ.-ayın mu 254b/04, 254b/04
ḳ.-aylı 12a/06, 15a/09, 49a/02, 50b/05, 52b/08, 54b/12, 78a/19, 78a/20, 89a/01, 89a/02, 89a/03, 89b/10, 156a/06, 156a/14, 156a/15, 169b/13, 173a/21, 184b/14, 237a/06, 239a/02, 254b/09, 265a/20, 309a/03, 332a/16
ḳ.-aylı mu 152b/02
ḳ.-dı 2a/06, 2a/11, 2a/12, 2b/08, 2b/08, 2b/09, 3a/05, 4b/10, 6a/12, 6b/08, 6b/18, 8a/04, 8a/04, 9a/04, 9b/16, 9b/17, 9b/19, 10a/11, 10b/13, 10b/16, 12b/11, 12b/13, 14a/11, 14a/19, 14b/08, 14b/11, 14b/13, 14b/14, 14b/16, 15a/08, 15b/13, 16b/15, 18a/07, 18a/17, 18a/17, 18b/04, 18b/12, 18b/15, 18b/16, 19a/01, 19a/02, 19a/04, 19b/05, 20a/09, 20a/09, 20a/19, 21a/02, 21b/08, 21b/18, 22a/07, 22b/02, 22b/19, 24a/10, 25a/14, 25a/21, 25b/10, 26a/05, 26b/03, 28a/02, 28a/10, 28a/12, 28a/13, 28a/17, 28b/05, 28b/06, 28b/13, 28b/14, 30a/12, 30b/01, 30b/03, 30b/05, 30b/11, 30b/11, 31a/09, 31b/07, 31b/08, 31b/13, 32a/20, 32b/01, 32b/02, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 32b/13, 32b/13, 33a/06, 33a/11, 33a/14, 33b/05, 33b/13, 33b/17, 33b/19, 36a/04, 36a/20, 36b/16, 37b/20, 38a/08, 38a/09, 38a/18, 38a/18, 38a/19, 38b/10, 39a/09, 39a/09, 39a/11, 39b/10, 40a/10, 40a/15, 40a/15, 40b/01, 40b/17, 41a/14, 43a/03, 43b/02, 43b/03, 43b/04, 44b/08, 46a/06, 46a/11, 46a/11, 46a/12, 46b/15, 47a/18, 48a/10, 48b/12, 48b/16, 48b/17, 52a/19, 53a/14, 54a/06, 54a/08, 55a/10, 55a/11, 55a/11, 55a/12, 55a/13, 55b/18, 56b/07, 56b/08, 56b/16, 56b/19, 57b/12,

58b/18, 58b/19, 59b/17, 60a/16,
60a/19, 60b/14, 61a/05, 62a/02,
62a/02, 62a/02, 62a/03, 62b/03,
62b/13, 62b/18, 63a/08, 63a/18,
63b/16, 63b/20, 65a/10, 65a/16,
65a/18, 65b/12, 66a/04, 66b/02,
66b/07, 67a/15, 67a/19, 67b/04,
67b/04, 67b/07, 67b/07, 68a/20,
69a/12, 69a/13, 69b/07, 69b/09,
69b/19, 70a/07, 70a/20, 70b/04,
71a/19, 71b/06, 72a/17, 72b/13,
73a/01, 73a/07, 73a/11, 73b/06,
74a/02, 74a/03, 74a/09, 74b/13,
75a/07, 75a/16, 75b/17, 75b/20,
76a/02, 76a/15, 76b/07, 77b/08,
78a/06, 78a/12, 78b/08, 78b/14,
79a/09, 79b/14, 80b/05, 80b/05,
80b/06, 81b/13, 82a/06, 82a/17,
82b/13, 83a/01, 83a/18, 83b/01,
83b/01, 84a/18, 86a/02, 86a/16,
87a/13, 87a/19, 87a/20, 87b/04,
87b/12, 87b/18, 89a/14, 89a/16,
89b/01, 89b/11, 90b/10, 91a/07,
92b/01, 92b/08, 92b/10, 92b/12,
92b/20, 96b/14, 98b/06, 98b/11,
99b/01, 99b/04, 99b/06, 100a/08,
102a/14, 102b/03, 102b/03,
102b/15, 103a/12, 104a/08,
104b/07, 105a/12, 107a/08,
107a/09, 107a/15, 107a/17,
107b/07, 108a/10, 108a/20,
108b/16, 109b/08, 110a/04,
110b/14, 111a/01, 111a/13,
111a/19, 112a/05, 114a/12,
114a/17, 114a/18, 114b/05,
114b/14, 114b/14, 115a/01,
115a/08, 115a/17, 115b/01,
115b/08, 115b/11, 115b/18,
115b/19, 116a/02, 116a/04,
116a/04, 116a/05, 116a/06,
116a/13, 116a/19, 116b/06,
116b/16, 116b/17, 117a/20,
117b/18, 117b/19, 118b/07,
118b/11, 119b/04, 119b/08,
120a/05, 120a/06, 121a/10,
121a/11, 121a/16, 122a/01,
122a/06, 122a/14, 122b/05,
124a/18, 124b/07, 125b/09,
126b/11, 128a/11, 128a/18,
130a/14, 132a/03, 132b/05,
132b/12, 133a/04, 133a/16,
133a/16, 133a/18, 133b/13,
133b/13, 134b/08, 134b/11,
135a/12, 135a/13, 135b/16,
136a/03, 136b/08, 136b/18,
137a/13, 137a/18, 137b/05,
138a/12, 138a/17, 138b/01,
138b/02, 138b/05, 139a/06,
139b/16, 140b/02, 140b/11,
140b/19, 141b/06, 141b/08,
141b/11, 141b/18, 142a/10,
142b/11, 145a/02, 145a/19,
145a/20, 145b/01, 145b/04,
146a/08, 146a/19, 146b/08,
146b/11, 146b/21, 147a/16,
147b/20, 148b/04, 148b/10,
148b/11, 148b/12, 148b/14,
149a/01, 149b/01, 149b/06,
149b/14, 150a/09, 150a/19,
151a/07, 152a/18, 153b/11,
153b/14, 155a/20, 155a/21,
155b/01, 155b/14, 156b/12,
156b/12, 156b/14, 156b/21,
157a/08, 157b/10, 157b/19,
158a/08, 158a/15, 158a/19,
159b/03, 159b/17, 160a/01,
160a/03, 160a/03, 160a/04,
160b/07, 161a/10, 161b/06,
161b/08, 162a/03, 162a/05,
162a/17, 162b/09, 163a/05,
163a/09, 163a/09, 163a/10,
163a/13, 163a/18, 165b/16,
166a/16, 166b/20, 167a/07,
169a/16, 169b/05, 169b/07,
170a/08, 170b/05, 170b/05,
170b/06, 171a/01, 171b/16,
173b/10, 173b/12, 173b/13,
174a/06, 174a/14, 174b/11,
175a/06, 175b/12, 176a/15,
177a/11, 178a/05, 178b/12,
179a/03, 179a/05, 179b/11,
179b/21, 179b/21, 180a/02,
180a/03, 180a/07, 180a/08,
180b/10, 181a/01, 181a/03,
181a/04, 181b/12, 181b/12,
181b/17, 182b/16, 182b/20,
185b/16, 186b/12, 187a/14,
187b/02, 187b/02, 188a/01,
189b/04, 189b/06, 189b/12,
190b/04, 190b/18, 191b/01,

192a/12, 192a/17, 192b/18, 193b/04, 193b/12, 193b/19, 193b/21, 194a/01, 194a/04, 194a/10, 194a/10, 194b/08, 195a/03, 195b/03, 195b/15, 195b/19, 196a/14, 196a/14, 196a/19, 196a/19, 196b/10, 196b/13, 196b/14, 196b/15, 197a/15, 199a/07, 200b/16, 201a/02, 201a/03, 202b/16, 203b/07, 203b/10, 203b/13, 203b/20, 204b/18, 205b/12, 207a/04, 207b/17, 208a/03, 208b/02, 208b/20, 209a/13, 209b/18, 210a/07, 210b/15, 211a/18, 211a/20, 211a/21, 211b/03, 211b/09, 211b/09, 211b/15, 211b/17, 212a/16, 212a/17, 212b/04, 212b/04, 213a/17, 213a/18, 213b/06, 214a/04, 214a/20, 214a/21, 214a/21, 214b/05, 214b/06, 214b/11, 214b/14, 214b/15, 215a/06, 215b/08, 215b/18, 216a/10, 216b/03, 217a/10, 217a/11, 217a/12, 217a/12, 218a/10, 218b/08, 219a/04, 220b/12, 221a/08, 221b/04, 222a/05, 222a/21, 222b/16, 222b/17, 223a/05, 223a/15, 223a/16, 223a/17, 223b/12, 224a/15, 224a/20, 224b/11, 225b/16, 226b/09, 227a/10, 227b/01, 227b/12, 227b/12, 227b/21, 228a/10, 228a/20, 228a/21, 228b/06, 228b/11, 229a/03, 230a/13, 231a/15, 231a/16, 231a/18, 231b/01, 231b/11, 231b/16, 232a/09, 232a/19, 234a/06, 235a/02, 237b/15, 238a/01, 238a/07, 238a/17, 238b/03, 239a/08, 240a/13, 240a/18, 240b/06, 240b/21, 241a/05, 241a/19, 242a/17, 242b/04, 242b/05, 242b/17, 242b/18, 243a/11, 243a/13, 243b/02, 243b/10, 244b/13, 245b/01, 246a/19, 247a/16, 247b/14, 248b/10, 248b/11, 249a/19, 249b/08, 250a/21, 252b/03, 252b/07, 253a/17, 254a/01, 254a/14, 254b/01, 254b/15, 256a/15, 256a/19, 256b/18, 256b/19, 257a/15, 257b/15, 258a/21, 258b/02, 258b/03, 258b/12, 258b/13, 259a/16, 259a/19, 260b/05, 260b/19, 261b/09, 262a/08, 263b/03, 264a/19, 264a/21, 265b/07, 266a/07, 266a/16, 266a/19, 266a/19, 267a/15, 268a/06, 268b/05, 268b/10, 269a/21, 269b/03, 271a/17, 272a/21, 272b/19, 273a/10, 274a/21, 274b/02, 275b/04, 276a/08, 277a/15, 277b/13, 278a/01, 278a/20, 278b/06, 279b/17, 280a/07, 281a/14, 281b/10, 282b/16, 283a/11, 283a/12, 283b/15, 284a/14, 284a/15, 284b/12, 284b/17, 284b/20, 285a/03, 285a/04, 285a/06, 285a/10, 285a/10, 285a/12, 285a/19, 286b/02, 286b/07, 287a/04, 287b/04, 288b/08, 288b/08, 288b/11, 288b/12, 289a/07, 289a/08, 289a/10, 290b/05, 290b/13, 291a/01, 291a/03, 291a/10, 291a/18, 291b/03, 291b/08, 291b/15, 291b/15, 292b/12, 294a/11, 294a/16, 294b/05, 294b/06, 294b/10, 294b/18, 295a/02, 295a/03, 295b/06, 297a/14, 297a/15, 297a/16, 297a/17, 297b/19, 297b/20, 299a/06, 299a/14, 299a/15, 299b/19, 300a/09, 301a/05, 301b/02, 302a/13, 302b/06, 302b/17, 303a/05, 303a/09, 303b/13, 305a/02, 305a/03, 305a/11, 305a/14, 305a/14, 305a/15, 306a/01, 306a/16, 306b/01, 306b/03, 306b/03, 306b/03, 306b/07, 306b/17, 307a/08, 307a/15, 308b/18, 310a/16, 311b/02, 312b/19, 312b/21, 313a/16, 313a/18, 314a/18, 315b/01, 316a/08, 316b/02, 317a/08,

317a/09, 317a/12, 317b/06, 318a/15, 318b/09, 318b/14, 318b/17, 318b/20, 319a/09, 319a/18, 319a/18, 319a/21, 319b/19, 320b/10, 321a/06, 321a/17, 321a/18, 322a/10, 323a/18, 323b/05, 324a/03, 324a/04, 324b/04, 325b/19, 326a/03, 326a/09, 326b/05, 326b/06, 326b/07, 327a/16, 327b/17, 328b/17, 328b/20, 329a/11, 329b/12, 329b/14, 331b/07, 331b/12, 331b/13, 331b/14, 331b/16, 332b/14, 332b/14, 333a/10

ḳ.-dı-ki 20a/03, 25b/09, 28a/04, 30b/08, 43b/20, 44a/20, 55b/05, 61a/09, 65a/03, 65a/18, 69a/01, 73a/17, 76a/03, 81b/09, 99b/07, 106a/05, 110b/17, 111b/02, 116b/15, 122b/07, 137a/15, 139a/05, 144a/12, 166a/12, 172b/10, 173a/01, 202b/14, 202b/21, 204b/19, 205b/04, 208a/16, 210a/12, 213b/02, 223a/02, 225a/07, 225b/20, 230a/11, 232b/12, 247b/01, 248a/13, 255a/15, 264a/09, 268b/08, 274b/14, 277b/07, 279b/15, 280b/19, 283a/13, 286a/07, 290a/19, 296a/04, 312a/09, 314a/16

ḳ.-dı dép 8b/14, 14b/11, 141b/10, 295b/05

ḳ.-dı ékin 222a/07

ḳ.-dı mu 214b/06

ḳ.-dılar 2b/07, 3b/06, 4b/12, 8a/17, 8a/18, 8b/10, 10a/09, 10b/02, 11b/19, 12a/14, 12a/18, 12a/19, 12b/01, 13b/12, 14b/09, 18b/10, 18b/19, 19a/06, 19a/11, 19a/12, 19a/17, 20a/03, 21b/07, 22a/03, 23b/07, 25b/10, 25b/11, 25b/13, 25b/15, 26a/10, 26b/03, 26b/06, 29a/13, 29b/08, 31a/10, 31a/11, 32a/19, 32b/15, 33a/12, 34a/18, 36a/10, 36b/10, 37b/14, 37b/18, 38a/18, 38b/13, 39a/03, 39a/05, 39a/05, 39a/08, 39a/08, 39a/09, 39a/10, 40a/11, 41a/18, 44b/03, 48a/11, 48b/12, 54b/01, 54b/14, 54b/15, 55a/14, 56b/13, 57a/10, 61a/03, 62a/14, 62a/15, 63b/03, 65b/04, 66a/11, 68a/05, 68a/06, 68b/02, 68b/03, 69b/18, 70a/03, 70a/18, 71a/06, 73a/20, 74b/03, 74b/14, 74b/17, 76b/03, 76b/18, 77b/17, 80b/08, 80b/13, 80b/15, 83a/11, 87a/01, 87a/11, 87a/14, 88a/02, 88a/05, 89a/13, 89a/17, 89b/12, 90b/13, 91a/19, 96b/01, 97b/04, 98b/18, 98b/20, 99b/05, 99b/13, 99b/14, 99b/15, 100b/05, 101b/15, 103a/13, 104a/06, 104b/04, 106a/02, 107a/04, 109b/12, 109b/20, 112a/09, 115b/02, 115b/16, 117b/10, 117b/15, 117b/20, 118a/14, 118a/16, 119a/12, 121b/04, 124a/13, 126a/15, 126a/16, 132b/13, 132b/15, 132b/15, 132b/20, 133b/12, 135a/04, 135a/18, 136b/10, 137b/07, 140a/15, 141b/15, 141b/16, 142a/02, 143a/02, 144a/04, 145a/17, 145a/18, 146a/13, 148a/11, 148a/19, 150a/14, 150a/21, 150b/20, 151b/01, 151b/01, 151b/05, 152a/17, 152b/15, 153a/17, 153a/21, 155b/14, 156b/05, 156b/14, 157a/06, 157a/07, 158a/04, 158a/19, 160b/18, 162a/06, 162b/10, 162b/14, 163a/07, 165a/03, 165a/06, 166a/18, 166b/05, 167a/17, 167b/02, 171a/14, 174a/01, 174b/02, 174b/07, 175a/03, 175b/15, 175b/19, 178b/05, 178b/08, 179a/10, 179b/06, 179b/16, 182b/11, 184a/21, 184b/02, 184b/05, 184b/07, 184b/16, 185b/21, 187a/17, 191a/09, 191b/09, 191b/17, 192a/15, 195a/04, 195a/16, 195a/20, 196b/01, 197b/02, 197b/03, 197b/04, 198a/04, 198a/15, 198a/17, 199b/14, 199b/17, 200b/10, 201b/02, 202a/19, 202b/07, 202b/17, 203a/05,

203a/10, 203b/06, 204b/06, 204b/20, 205b/07, 206b/09, 206b/09, 206b/10, 207a/06, 208b/09, 208b/19, 209a/07, 209b/18, 210a/05, 210a/06, 210a/20, 210b/01, 210b/01, 210b/07, 210b/19, 210b/19, 211a/02, 212a/07, 214a/08, 215b/17, 216b/21, 217a/03, 217a/11, 218a/07, 218a/08, 218b/07, 219a/01, 219a/02, 219a/20, 219a/21, 220a/11, 221b/11, 221b/12, 222a/11, 222b/01, 222b/15, 223a/03, 223a/06, 223a/13, 223b/20, 225a/08, 226a/12, 227b/01, 227b/15, 228a/03, 228a/04, 230a/08, 232a/05, 232a/07, 232a/07, 232a/20, 232b/16, 233a/10, 233a/15, 233b/02, 234b/14, 235a/07, 235a/07, 235b/21, 238a/13, 239a/01, 239a/05, 239a/06, 239a/07, 239a/08, 239a/09, 239a/19, 241b/12, 241b/13, 243a/09, 245b/21, 246a/04, 246a/08, 250a/21, 252b/19, 253a/14, 255a/16, 258a/20, 258b/06, 258b/07, 258b/07, 258b/14, 259a/15, 260a/15, 260a/17, 262b/09, 263b/09, 263b/12, 265a/16, 266b/20, 269a/05, 269a/09, 269b/09, 269b/15, 270a/13, 270a/19, 271a/09, 272a/10, 273b/17, 274a/05, 274a/13, 274a/14, 274b/08, 275a/07, 280b/09, 281a/10, 281a/10, 282a/14, 283a/19, 283b/20, 284b/11, 285a/04, 285a/05, 285a/13, 285a/13, 285b/09, 285b/19, 286b/12, 287a/05, 288a/18, 290b/04, 291a/11, 291b/05, 291b/13, 292a/13, 297a/18, 298a/18, 298b/12, 299b/02, 299b/16, 301b/18, 304b/04, 307b/19, 308a/02, 310b/18, 311b/18, 311b/20, 315b/06, 320a/14, 320a/18, 320b/12, 323a/14, 323a/19, 323a/20, 323b/05, 323b/07, 323b/07, 324a/03, 324a/04, 324a/05, 324a/12, 324a/13, 324b/08, 324b/09, 327a/12, 330a/09, 331a/08, 331a/15, 332a/19, 333a/03, 333a/06

ḳ.-dım 2b/17, 8a/15, 8a/15, 10b/12, 20a/16, 20b/09, 24a/06, 26b/18, 27a/03, 28a/20, 29a/19, 31b/03, 34b/01, 37b/02, 41a/09, 45a/14, 47b/14, 47b/14, 48b/08, 49a/04, 49a/05, 49a/15, 49a/16, 53a/08, 53b/20, 57a/06, 57a/16, 57a/20, 60b/11, 60b/19, 61b/05, 64a/02, 64a/04, 69a/09, 80b/02, 81b/19, 114b/17, 121b/03, 130a/16, 163a/09, 164a/02, 186b/18, 188b/13, 190a/09, 194b/06, 194b/08, 195a/01, 195a/02, 197a/10, 199b/03, 199b/07, 236a/20, 238a/05, 248b/17, 262a/04, 262a/06, 263b/01, 265a/18, 265a/19, 267a/20, 268b/08, 274b/07, 274b/07, 276a/12, 280b/21, 281b/03, 292a/10, 292a/11, 294b/16, 302a/14, 307b/21, 311b/07, 313b/08, 314a/06, 314a/14, 324b/16, 324b/17, 326a/21, 332a/04, 332b/19

ḳ.-dım dép 73b/18, 101a/03

ḳ.-dıŋ 6a/06, 8a/12, 10b/08, 10b/08, 15b/10, 21a/03, 22b/03, 23b/08, 24a/04, 29a/05, 29a/06, 32b/14, 33b/11, 34a/16, 34b/02, 34b/12, 35a/17, 41a/11, 41b/05, 60b/05, 61a/17, 63a/03, 63a/04, 63b/13, 99b/20, 100b/13, 110a/20, 110b/03, 110b/05, 114a/11, 141a/19, 160a/15, 160a/16, 162b/20, 165a/17, 186b/15, 190a/10, 196b/21, 228a/12, 244b/15, 250b/21, 261a/07, 262a/07, 273b/11, 276b/08, 287b/14, 299b/14, 302a/16, 312a/08

ḳ.-dıŋ-mu 285a/14

ḳ.-dıŋ dép 268b/09

ḳ.-duḳ 69b/16, 69b/16, 69b/16, 74a/19, 79b/07, 178a/08, 210b/15

ḳ.-duḳ dép 23a/12
ḳ.-ġaç 10a/18
ḳ.-ġalı 6b/07, 7b/05, 7b/07, 11b/06, 12b/20, 13a/18, 14a/19, 16b/15, 23a/06, 23a/19, 24b/17, 35b/02, 36b/01, 37a/18, 38a/05, 53a/08, 53a/10, 54b/07, 56a/03, 57a/11, 59a/13, 59a/14, 66a/14, 66a/15, 67a/20, 71b/11, 83a/16, 87b/08, 88a/19, 89a/13, 91a/09, 91b/17, 93b/15, 95a/04, 95b/04, 95b/13, 99b/07, 99b/17, 101a/19, 102b/17, 107a/03, 108a/02, 116a/12, 118a/07, 118a/11, 118a/13, 118b/07, 118b/08, 118b/16, 118b/20, 120a/09, 120a/12, 130b/18, 146b/11, 151b/04, 170b/07, 173a/19, 175b/18, 177a/20, 187b/09, 195b/02, 195b/06, 195b/10, 196b/10, 198a/08, 206a/16, 209b/11, 221a/05, 224b/01, 236a/09, 237a/14, 238a/18, 247b/14, 248a/06, 249b/05, 253a/05, 253b/02, 254b/05, 256b/03, 256b/04, 256b/17, 257b/09, 259a/13, 268b/13, 268b/15, 278b/02, 285a/18, 288a/18, 290a/15, 298b/14, 318b/01, 326a/12, 332a/02, 332a/14
ḳ.-ġan 2a/01, 2a/04, 2b/06, 3b/05, 6a/17, 8a/08, 9a/16, 10b/14, 13b/19, 19a/02, 22b/08, 25b/21, 28b/04, 29b/02, 32a/13, 34a/09, 34b/14, 39b/01, 40a/15, 41a/18, 41a/20, 45a/10, 45a/14, 45a/15, 46b/03, 47a/11, 47a/18, 48b/06, 49a/03, 49b/02, 51a/06, 55b/06, 56a/16, 56a/17, 56b/04, 62a/08, 63a/15, 63a/17, 64a/12, 69a/07, 69b/18, 70b/04, 73a/07, 73b/12, 74a/07, 76a/15, 78b/16, 80a/19, 80b/17, 81a/15, 82b/01, 83a/06, 92a/17, 93a/18, 94a/18, 96b/09, 97b/16, 98a/15, 108a/20, 109b/07, 112a/01, 114b/16, 115b/15, 115b/17, 116a/01, 118b/15, 124a/10, 125a/13, 130a/02, 131b/11, 131b/12, 134b/02, 134b/03, 140a/07, 141a/15, 142a/16, 143a/20, 150b/04, 153a/20, 153b/04, 156b/12, 156b/14, 160a/05, 172a/18, 174b/11, 176b/19, 179a/14, 179a/14, 186a/01, 187a/16, 188a/08, 191b/19, 195a/16, 196b/20, 198b/21, 199a/14, 201b/01, 201b/02, 207a/09, 207b/03, 208a/14, 208b/17, 211a/03, 214a/09, 216a/17, 217a/21, 219a/12, 219b/09, 221a/20, 228b/20, 238a/11, 238b/11, 239a/03, 242b/17, 243a/10, 245a/06, 246b/17, 249a/08, 263a/02, 263b/07, 265a/17, 265b/03, 266a/04, 266a/21, 268a/16, 275a/17, 275a/18, 276b/10, 281b/14, 282a/15, 282a/16, 282b/07, 289a/03, 291b/03, 292b/16, 295b/17, 299a/04, 300a/18, 312a/01, 312a/01, 312a/15, 326b/15, 328a/07, 329a/06, 329b/13
ḳ.-ġan-dek 96b/10
ḳ.-ġan bile 217a/16
ḳ.-ġan bol- 9b/08, 28a/13, 28b/06, 328b/06
ḳ.-ġan dék 20a/19, 50b/11, 53a/17, 55a/19
ḳ.-ġan émes 187a/09
ḳ.-ġan émesdür 73a/17, 304a/10
ḳ.-ġan émestür 6b/17
ḳ.-ġan érdi 89b/18
ḳ.-ġan sen 190a/04
ḳ.-ġan tururlar 255a/08
ḳ.-ġanda 18a/03, 31a/09, 243b/10, 269b/08
ḳ.-ġandın 24a/13, 95b/15, 150b/05, 221b/09
ḳ.-ġandın kéyin 6a/08, 95b/12, 144b/14
ḳ.-ġandur 3a/13, 33a/18, 66a/14, 88a/07, 197b/16, 206b/14
ḳ.-ġandur biz 2a/04
ḳ.-ġandur men 10a/04, 250a/14, 287a/12, 292a/02, 309a/17
ḳ.-ġanı 6b/06, 11a/03, 14a/13, 14a/14, 31b/12, 40a/18, 40a/19, 54a/15, 54b/08, 64b/19, 69a/05,

70b/17, 70b/19, 88a/14, 99a/08, 121b/10, 140a/20, 143a/19, 143a/20, 143a/21, 146b/19, 171a/12, 177a/14, 182b/18, 185b/10, 196b/06, 201b/12, 204b/02, 209b/09, 219a/13, 219a/13, 237a/05, 247b/12, 263b/10, 269a/16, 269a/18, 277a/05, 277a/06, 287a/17, 297b/08, 311b/15
ḳ.-ġanıda 235b/10
ḳ.-ġanıdın 142a/08, 168a/10, 177a/18, 199a/10, 199a/11, 232b/15, 250b/14
ḳ.-ġanıdur 2b/17
ḳ.-ġanıġa 2b/12, 63a/17, 74a/06, 202b/08, 211a/14, 217a/02, 245a/20, 261b/16, 263a/09, 313b/02
ḳ.-ġanım 59b/19, 297b/12, 324a/01
ḳ.-ġanım yoḳ turur 24b/07
ḳ.-ġanımda 29b/12
ḳ.-ġanımdur 120a/14
ḳ.-ġanımġa 27a/03, 35b/16, 267a/05, 314b/19
ḳ.-ġanımız 270b/13
ḳ.-ġanımnı 94a/13, 95a/13
ḳ.-ġanını 21a/13, 128a/09, 148b/12, 198a/14, 200a/21, 238b/17, 267b/10, 291b/16, 299a/04
ḳ.-ġanınıŋ 125a/20
ḳ.-ġanıŋ 64b/02, 148b/16, 219b/15, 273a/12
ḳ.-ġanıŋdın 59b/05, 314a/03
ḳ.-ġanıŋdur 187a/11
ḳ.-ġanıŋġa 67a/08, 75a/13
ḳ.-ġanıŋnı 250b/19, 263b/10
ḳ.-ġanlar 81a/13, 171a/16, 269b/06
ḳ.-ġanlarda 48a/19
ḳ.-ġanlarġa 109a/05, 201a/21
ḳ.-ġanları 179a/21, 194a/07, 222b/10, 260a/03
ḳ.-ġanlarıdın 207b/20
ḳ.-ġanlarıġa 13b/19, 70a/07, 70a/17, 202b/17, 206b/02, 254b/20, 267a/04, 287a/08
ḳ.-ġanlarım 74a/06
ḳ.-ġanlarımdın 294b/07
ḳ.-ġanlarımnı 292a/09
ḳ.-ġanlarını 42a/18, 63a/16, 80b/15, 118b/17, 128a/11, 141b/05, 142b/04, 262b/21
ḳ.-ġanlarıŋ 158a/16
ḳ.-ġanlarıŋdın 56a/14
ḳ.-ġanlarıŋnı 141a/20
ḳ.-ġanlarnı 219a/08, 261b/04
ḳ.-ġannı 9a/07, 70a/20, 90b/04
ḳ.-ġay 15b/01, 19a/16, 21b/05, 34b/02, 47b/15, 50b/07, 55b/17, 58b/14, 67a/12, 72a/13, 77b/20, 86b/13, 108a/01, 122b/04, 132a/03, 134b/19, 139a/12, 146a/20, 151a/01, 157a/08, 161b/01, 173b/10, 175b/14, 182a/07, 186a/04, 187a/16, 193a/07, 195a/09, 195b/05, 199a/01, 205b/05, 207a/11, 216b/19, 218a/11, 223a/02, 227b/03, 240a/11, 247a/14, 281a/18, 294b/15, 307b/08, 312a/20, 316b/16, 318a/11, 331b/14
ḳ.-ġay-men 19a/05, 41a/10, 95b/05, 157a/19, 224a/09, 285b/02, 290a/10
ḳ.-ġay biz 61b/12, 75a/12, 206a/02, 225b/13, 265b/05, 280b/13
ḳ.-ġay bizler 144b/17
ḳ.-ġay dép 70b/04, 222a/08
ḳ.-ġay men 6b/17, 9b/12, 13a/03, 13b/03, 16b/03, 28a/18, 28a/20, 28b/16, 36a/12, 36a/13, 37b/03, 46b/03, 46b/10, 60a/14, 76b/01, 128a/01, 137b/02, 138a/21, 156b/03, 173b/04, 176a/14, 182b/04, 182b/15, 185a/10, 186b/16, 187b/20, 195b/09, 199b/01, 200a/06, 200a/07, 224a/08, 255b/17, 272a/04, 291a/13, 298b/20, 299a/03, 312a/03
ḳ.-ġay men dép 176b/10
ḳ.-ġay sen 14b/06, 15b/15, 25a/18, 28b/12, 39b/09, 43b/12, 46b/02, 50b/20, 56a/12, 56b/05, 78b/20, 82b/16, 84a/17, 92b/10, 94a/08, 98a/03, 112a/01, 120a/12, 121a/02, 131a/17, 132a/02, 133b/16, 133b/21, 134a/02,

134a/03, 134a/13, 134b/01, 134b/21, 136a/10, 136b/03, 141a/21, 149a/10, 150a/07, 173a/05, 175b/14, 177a/09, 186a/13, 188a/18, 200b/01, 213a/10, 213a/13, 219b/15, 219b/16, 234a/02, 244a/08, 244a/12, 249a/03, 249a/04, 266a/15, 267a/07, 269b/08, 271a/13, 272b/03, 321b/15
ḳ.-ġay sen dép 292b/02
ḳ.-ġay siler dép 127a/19
ḳ.-ġay siz 324b/07
ḳ.-ġay sizler 2a/08, 68a/16, 129b/03, 129b/06, 141a/01, 141a/01, 180a/06, 204a/10
ḳ.-ġaydur 44b/04
ḳ.-ġaylar 13b/14, 54b/06, 127b/12, 127b/13, 153a/10, 190b/04, 193a/07, 193b/06, 203b/19, 206a/03, 250b/19, 257b/12, 262a/16, 321b/11, 324a/10
ḳ.-ġıl 7b/18, 8b/06, 9b/10, 16b/10, 24a/12, 27b/06, 27b/07, 27b/21, 37b/08, 43a/01, 44a/06, 45b/02, 45b/04, 51a/05, 51a/08, 51b/07, 51b/19, 53b/04, 55b/10, 56a/17, 58a/03, 58b/09, 59a/01, 59a/02, 61a/10, 61b/08, 61b/08, 65b/10, 69a/02, 71b/11, 75a/14, 77a/07, 92a/05, 92a/18, 94a/17, 94a/17, 96b/10, 103b/09, 108a/10, 108a/19, 114b/06, 120a/20, 120b/13, 121a/02, 122a/17, 123b/03, 130b/13, 131a/08, 133a/12, 134b/20, 149a/12, 151a/18, 155a/20, 157b/21, 159a/09, 159a/10, 159b/14, 162a/14, 164b/16, 169b/11, 184a/19, 189a/07, 189a/10, 202b/10, 215b/15, 216b/02, 219b/01, 219b/13, 219b/15, 220a/14, 221a/08, 224a/02, 233b/16, 235a/13, 235a/13, 235b/04, 236b/18, 238b/11, 252b/21, 253a/09, 254b/05, 254b/07, 264b/17, 265b/19, 266a/04, 271a/20, 272b/05, 272b/06, 275b/02, 277b/12, 279a/01, 281a/17, 282a/10, 283b/16, 286a/08, 293a/02, 294a/02, 301a/03, 309a/01, 312a/15, 317a/01, 320a/05, 320b/06, 321b/16, 323b/17, 329a/04, 329a/07, 329b/02, 329b/03
ḳ.-ġıl dép 155a/15, 163a/02, 258a/15, 266b/17, 272b/20
ḳ.-ġuça 296b/08
ḳ.-ġuçı 146a/04, 183a/01, 205a/08, 244a/07, 245a/07
ḳ.-ġuçı turur 169a/04, 169a/07, 267a/08
ḳ.-ġuçı turur sen 17a/15
ḳ.-ġuçıdın 52a/16
ḳ.-ġuçılar 23a/12, 51b/18, 282a/03
ḳ.-ġuçılardın 41a/15, 193a/01
ḳ.-ġuçılarġa 271b/01, 281a/09
ḳ.-ġuçılarnı 142a/21
ḳ.-ġuçını 182a/15
ḳ.-ġuġını ḳıl- 291b/15
ḳ.-ġuluḳ émes 45a/07, 289b/20
ḳ.-ġuluḳ émes éken 93b/14
ḳ.-ġum 53a/02
ḳ.-ġumdur 250a/16
ḳ.-ġunça 232b/14, 317a/15
ḳ.-ġusıdur 17a/16, 23b/05, 62a/11, 78a/15, 85b/18, 88a/02, 91a/09, 111a/15, 128b/10, 129a/12, 130b/06, 130b/11, 136b/18, 140a/12, 144b/11, 145a/12, 151a/13, 152a/07, 159a/14, 159a/14, 168a/13, 185a/16, 198b/20, 203a/15, 207b/09, 215a/03, 220b/03, 233b/05, 251b/15, 251b/15, 252a/03, 298a/14, 319a/11, 322b/12, 329b/01, 331a/05
ḳ.-ġusıdur dép 12a/13
ḳ.-ıŋızlar 2b/06, 38a/09, 81a/14, 120b/08, 120b/11, 145a/01, 145b/13, 145b/13, 145b/14, 151a/13, 154a/08, 180a/05, 180a/15, 182a/09, 182a/13, 182b/01, 182b/05, 191a/04, 203a/20, 204a/14, 205b/09, 216a/20, 233b/03, 258a/19, 265a/11, 267b/16, 285b/14, 285b/15, 296b/07, 316b/16

ḳ.-ıŋlar 14b/18, 19b/05, 20b/06, 28a/14, 37a/18, 43b/16, 81b/05, 109a/10, 109a/11, 133a/13, 234a/04, 252b/04, 276b/06, 279a/18, 285a/20, 300a/17
ḳ.-ıp 1b/03, 2a/12, 2b/13, 3b/08, 5a/05, 6a/11, 6a/12, 6a/15, 6a/17, 8a/02, 8b/20, 9b/13, 11a/19, 11a/20, 11b/05, 12a/13, 13a/10, 13b/18, 13b/20, 15b/03, 15b/15, 16a/01, 20a/11, 21a/08, 22a/12, 23a/13, 23a/20, 23a/20, 23b/14, 24a/20, 25b/18, 26a/16, 26b/15, 27b/10, 27b/18, 29a/08, 29b/16, 30a/10, 31a/19, 31b/01, 31b/02, 31b/06, 31b/16, 33b/09, 34a/15, 35a/01, 35b/11, 35b/16, 36a/03, 36a/11, 36a/11, 38b/09, 39b/15, 40a/03, 40b/02, 41a/12, 41b/02, 41b/11, 41b/11, 43a/11, 43b/04, 44a/14, 44b/04, 44b/13, 44b/20, 46a/08, 46b/03, 47a/08, 47b/16, 47b/20, 48b/09, 49a/15, 49b/08, 49b/12, 49b/19, 50b/01, 50b/18, 51a/11, 51b/04, 52b/19, 53b/06, 53b/08, 53b/15, 54a/15, 54a/17, 54b/19, 56b/13, 57a/08, 58b/16, 58b/17, 59a/12, 59a/15, 59b/04, 60a/15, 60b/20, 62a/18, 62b/09, 63b/04, 63b/12, 63b/17, 63b/18, 65b/02, 65b/05, 65b/07, 66a/20, 66b/09, 67a/04, 67b/12, 67b/14, 67b/20, 68a/03, 68b/07, 70a/04, 70b/18, 71b/04, 72a/20, 73b/01, 73b/13, 77a/01, 77b/20, 78a/09, 79b/14, 87b/02, 88a/13, 89a/14, 89b/05, 90b/03, 91b/13, 91b/16, 93a/07, 93a/19, 93b/18, 94b/10, 95a/02, 95a/18, 96a/08, 96b/03, 97a/08, 97a/16, 97a/20, 97b/06, 99a/05, 99a/13, 100a/07, 101a/11, 102a/09, 103a/02, 103a/10, 103b/05, 103b/09, 103b/11, 105a/03, 105b/08, 107a/06, 107b/03, 108a/06, 108a/19, 109b/03, 110b/12, 111a/19, 112a/12, 114b/19, 115b/09, 116a/16, 117a/01, 117a/01, 117a/08, 118b/01, 119a/02, 119a/13, 120a/05, 120a/12, 120b/09, 121a/09, 121a/15, 122b/08, 123a/01, 123a/06, 123a/17, 125b/06, 126a/06, 126b/12, 126b/15, 127b/01, 128a/04, 128a/06, 128a/13, 128b/10, 129a/12, 129b/14, 129b/17, 130a/11, 130a/12, 130b/09, 130b/13, 131b/04, 131b/05, 131b/06, 131b/10, 132a/02, 132b/04, 133a/17, 133b/17, 134a/05, 135a/21, 135b/12, 135b/17, 136b/19, 137b/20, 137b/21, 138b/19, 139a/06, 141a/14, 141a/18, 142a/17, 146b/21, 148a/03, 148a/06, 148b/07, 149a/10, 149b/17, 150a/01, 150a/10, 150a/18, 151b/20, 152a/02, 152b/10, 154a/20, 154b/19, 155a/04, 155a/08, 156a/12, 156b/19, 157a/12, 157b/16, 158a/06, 159b/05, 159b/16, 159b/21, 160a/06, 160a/08, 160b/09, 161a/11, 161b/18, 162a/20, 162b/11, 162b/18, 163a/10, 164b/07, 164b/18, 165b/13, 165b/21, 167a/13, 167a/16, 168a/06, 169b/03, 170a/08, 170a/16, 170b/09, 170b/10, 171a/15, 172b/15, 173a/16, 173b/02, 173b/07, 173b/12, 174a/10, 174b/08, 179b/21, 180a/01, 180a/19, 181a/10, 182a/18, 182b/05, 182b/17, 184b/07, 185a/17, 186a/18, 188a/09, 188a/10, 190b/04, 191a/07, 191b/05, 192b/07, 193a/03, 193b/06, 193b/09, 196a/04, 196b/07, 198a/14, 199b/19, 200a/09, 200b/01, 200b/03, 200b/09, 200b/13, 202a/13, 203a/03, 203b/07, 204b/17, 204b/21, 205b/02, 205b/02, 205b/17, 206a/03, 206b/02, 206b/15, 207b/16, 208a/11, 209a/08, 209a/08, 209b/12, 209b/12, 210a/18, 211a/21, 211b/20, 212b/21, 213a/16, 214a/18, 214b/09, 215b/19, 216b/18,

217a/18, 217b/20, 219b/14, 220a/20, 221a/01, 221b/06, 222b/02, 222b/08, 222b/09, 224b/13, 224b/18, 225a/21, 226b/17, 227a/15, 229a/06, 229b/02, 231a/20, 232b/05, 233a/21, 233b/09, 234b/04, 235a/10, 235a/15, 235b/01, 236a/15, 237b/07, 237b/20, 239a/07, 241b/04, 241b/05, 241b/09, 242b/19, 245b/12, 246a/03, 246b/06, 247b/17, 247b/17, 248a/02, 249a/14, 249a/15, 249b/06, 249b/19, 251a/13, 253b/02, 254b/18, 255a/19, 255b/12, 256a/16, 257a/10, 257a/11, 258a/13, 258a/16, 258b/21, 259b/19, 260a/18, 261b/09, 262b/06, 263a/19, 265a/07, 266a/11, 266b/12, 267a/01, 267a/02, 267b/17, 267b/19, 268b/02, 269a/15, 269a/19, 272a/03, 272a/11, 273a/02, 273b/16, 273b/17, 274a/01, 275a/11, 275b/14, 277a/07, 277a/09, 277b/06, 278a/18, 279a/16, 280a/06, 280b/15, 283a/20, 283b/01, 283b/01, 283b/03, 284a/14, 287a/07, 288a/21, 289a/09, 289a/13, 289a/17, 289b/05, 289b/11, 290a/13, 290b/13, 291b/16, 292a/01, 292a/13, 295a/13, 295a/16, 295a/19, 295b/16, 295b/19, 297a/14, 298a/08, 298a/18, 298b/02, 298b/03, 299a/01, 299a/04, 299a/10, 299b/20, 300a/08, 300a/14, 301a/01, 301a/21, 301b/05, 304a/19, 306a/09, 310b/12, 311a/20, 313b/10, 315a/14, 315b/03, 316b/09, 319a/05, 320a/04, 320a/08, 320b/09, 320b/17, 320b/18, 320b/21, 321a/01, 321a/08, 321a/15, 321b/11, 321b/12, 321b/14, 323b/13, 324b/06, 324b/15, 324b/20, 325b/04, 325b/09, 326a/05, 327a/02, 327a/03, 328a/08, 329a/06, 329b/16, 331a/10, 332b/03

ḳ.-ıp bol- 45a/20, 46b/06, 57b/05, 96a/02, 126b/16, 177b/15, 185b/11, 226a/10

ḳ.-ıp émesdür 261b/16

ḳ.-ıp érdi 64a/13, 72b/02, 91b/11, 91b/15, 96a/10, 96a/11, 96b/15, 105a/11, 111a/02, 116a/08, 120a/18, 124b/01, 127a/08, 143a/05, 165b/03, 165b/06, 175b/03, 195b/07, 223a/19, 227a/20, 240a/06, 251a/12, 305b/04, 305b/14, 305b/19, 319b/01, 326b/04

ḳ.-ıp érdi-ki 192b/13

ḳ.-ıp érdiler 47a/19, 49b/04, 56b/13, 121a/13, 191b/06

ḳ.-ıp érdim 73b/19, 180a/06, 281b/18, 314b/16

ḳ.-ıp érdim dép 150a/10

ḳ.-ıp érdiŋ 67a/06, 274b/06, 294b/03

ḳ.-ıp sen 39b/07, 43b/07, 74a/07, 82b/05, 112b/05, 148b/16, 188b/05, 188b/13, 202b/05, 226b/14, 236a/08, 289b/20, 291b/16

ḳ.-ıp tur- 21b/09, 55a/17, 210a/02

ḳ.-ıp turur 9b/03, 21b/09, 25a/12, 51b/02, 75a/13, 226b/20, 274a/16, 282a/03

ḳ.-ıp turur érdi 148b/13, 270a/20

ḳ.-ıp turur men 257a/10, 272a/01

ḳ.-ıp turur sen 29a/11

ḳ.-ıp tururlar 177a/20, 321b/04, 325b/10

ḳ.-ıpdur 1b/03, 8a/14, 9a/19, 15a/17, 15a/19, 16b/06, 24b/05, 28a/14, 51b/04, 91b/03, 91b/04, 92b/17, 110a/01, 142b/12, 142b/12, 143b/13, 164b/03, 164b/03, 164b/04, 164b/05, 164b/06, 164b/06, 164b/07, 164b/08, 176b/13, 185a/14, 188b/05, 188b/12, 193b/15, 194a/01, 196b/20, 200a/08, 204a/15, 212b/05, 212b/12, 214b/03, 225a/12, 246b/09, 255a/05, 264a/04, 265a/11, 266b/19, 269a/01, 278a/05, 285b/17,

290b/03, 311a/13, 316a/20, 321a/03, 323a/01, 332b/10
ḳ.-ıpdur biz 179a/16, 200b/15
ḳ.-ıpdur dép 188a/12
ḳ.-ıpdur men 134b/06, 170b/15, 288b/17, 331a/21
ḳ.-ıpdur men dép 268a/21
ḳ.-ıpdur mu 250b/15
ḳ.-ıpdurlar 83a/18, 88a/07, 163b/01, 163b/09, 225a/12, 226b/21, 249b/10, 325b/01
ḳ.-ışda 235a/16, 235b/15
ḳ.-ışdın 43a/02, 50b/02, 53a/15, 59b/15, 70a/18, 124a/20, 145b/18, 182a/01, 193a/13, 209a/19, 300b/08
ḳ.-ışdın özge 53a/06, 59b/11
ḳ.-ışġa 25b/04, 133a/16, 178a/02, 257a/10
ḳ.-ışġa (ābād ḳılışġa tut-) 162b/09
ḳ.-ışġa (cādū ḳılışġa tut-) 258a/17
ḳ.-ışġa (ceng ḳılışġa tut-) 210b/07
ḳ.-ışġa (talan ḳılışġa tut-) 25b/20, 74b/12
ḳ.-ışġa (vīrān ḳılışġa tut-) 253a/04
ḳ.-ışnı 40a/19, 41b/14, 41b/15, 45b/18, 51a/08, 51b/07, 52a/05, 52b/10, 58a/10, 59a/07, 64a/08, 70a/09, 75a/11, 84b/02, 91a/01, 91a/16, 105b/07, 108a/11, 121b/03, 124a/16, 134a/20, 147a/02, 147b/10, 152b/05, 152b/06, 152b/13, 173b/17, 188b/19, 191a/21, 196a/04, 198b/01, 223a/01, 224a/06, 224a/11, 225a/18, 225a/18, 225b/08, 227a/04, 235a/10, 237a/04, 257b/20, 257b/21, 258a/09, 272a/02, 313a/11
ḳ.-ma 249a/06
ḳ.-madı 2b/03, 8a/19, 14b/04, 14b/13, 19b/19, 53a/08, 55b/20, 57b/01, 63a/02, 64a/03, 64a/14, 69b/12, 78b/03, 90a/12, 98a/20, 107a/07, 109b/13, 110a/13, 134b/07, 150a/17, 161b/19, 161b/20, 173a/03, 180b/18, 203a/07, 203b/12, 221a/05, 236a/20, 238a/05, 248b/11, 250b/13, 251a/02, 251a/05, 275a/09, 281b/03, 286b/11, 290a/18, 291b/16, 294b/04, 309b/01, 315a/12, 319a/17, 320b/07, 329a/10, 333a/04, 333a/13
ḳ.-madı-ki 106b/07
ḳ.-madı dép 266a/01
ḳ.-madılar 266a/05, 266a/07, 294a/13
ḳ.-madım 43a/02, 59a/03, 244b/18, 292a/11, 294b/03, 295a/01, 313b/17, 318a/03
ḳ.-madıŋ 43a/19, 47b/06, 298a/21
ḳ.-maduḳ 238b/08
ḳ.-maġan 229b/05
ḳ.-maġan tururlar 255a/11
ḳ.-maġandur 206b/15
ḳ.-maġanıŋ 45a/10
ḳ.-maġay 55b/11, 78b/14, 129b/12, 214a/17, 214b/07, 216b/09, 218b/14, 218b/20, 219a/10, 300a/03
ḳ.-maġay biz 95b/12, 197b/20
ḳ.-maġay dép 64a/04
ḳ.-maġay men 17a/15, 94a/10, 168b/06, 197b/15
ḳ.-maġay men dép 111b/03
ḳ.-maġay sen 17a/13, 56b/04, 57a/02, 84b/07, 94a/08, 111b/02, 127b/07, 127b/07, 129a/15, 129a/17, 130b/18, 131a/20, 133b/01, 134a/01, 134a/11, 134a/13, 134a/17, 175b/15, 212b/14, 213a/12, 233b/16, 244a/10, 244a/15, 249a/01, 249a/01, 260a/13, 276a/12, 288b/10
ḳ.-maġay siler 279a/20
ḳ.-maġaylar 236a/17, 329b/15
ḳ.-maġaylar dép 216a/08
ḳ.-maġı 142a/12, 213b/18
ḳ.-maġıl 3b/15, 18a/17, 33a/19, 42a/09, 42a/18, 42b/02, 42b/02, 45a/07, 45b/01, 45b/03, 45b/08, 46b/08, 47a/07, 47b/07, 51a/05, 51b/08, 51b/08, 51b/15, 54b/04, 54b/04, 58a/02, 59b/04, 59b/05, 59b/19, 60b/08, 63b/16, 66a/08, 66a/12, 67a/14, 71b/08, 71b/11, 84a/18, 88b/08, 103a/03, 105a/05,

106a/11, 108a/18, 131a/15, 134a/01, 142a/17, 149a/11, 152b/04, 169b/11, 170a/14, 183b/17, 185b/10, 187a/10, 199a/01, 211b/16, 213a/01, 213a/08, 213b/02, 213b/17, 216b/17, 219b/12, 221a/08, 224b/02, 229a/10, 233b/08, 234a/03, 234b/11, 234b/19, 235a/15, 235b/06, 235b/09, 236b/10, 237a/12, 247a/21, 257a/19, 257b/14, 261b/15, 261b/15, 262a/12, 262a/14, 266a/20, 266a/20, 266b/03, 266b/06, 266b/14, 271b/08, 272b/04, 273a/06, 276b/10, 278b/14, 283a/14, 300a/04, 313a/12, 319a/16, 319b/12, 328b/08, 328b/09, 329a/13, 329a/15

ḳ.-maġıl dép 52b/06

ḳ.-maġımız 95b/09

ḳ.-maġıŋ 39b/08, 142a/13, 159b/08

ḳ.-maġunça 28b/03, 152b/04, 205b/21, 238b/14, 238b/14, 273b/18

ḳ.-maġusıdur 67a/09, 81b/05, 90a/12, 122a/14, 196a/03, 315a/12

ḳ.-maḳ 46b/13, 53b/08, 59b/12, 97b/15, 98a/11, 129a/15, 130a/19, 130b/17, 134b/15, 145a/08, 149b/13, 150b/10, 150b/11, 157a/20, 169b/13, 173b/05, 185b/13, 203b/04, 214a/11, 224b/17, 264b/04

ḳ.-maḳ bile 129a/15

ḳ.-maḳ érdi 157a/20

ḳ.-maḳ kerek 6b/12, 8b/18, 92a/11, 122a/11, 128b/06, 128b/07, 138a/18, 151b/06, 152b/06, 177b/17, 189a/11, 207b/11, 224b/06, 224b/06, 226a/10, 233b/09, 244b/17, 253a/13, 258a/16, 320a/04, 329a/19

ḳ.-maḳ turur 229a/14, 315a/01

ḳ.-maḳ üçün 47a/13, 86b/12, 87a/15, 154a/08, 239b/14, 278b/12, 281b/18

ḳ.-maḳdın 51b/09, 95b/14, 197b/10

ḳ.-maḳdın özge 39a/02, 270b/11

ḳ.-maḳġa 18a/18, 67a/10, 93a/12, 188b/09, 211a/16

ḳ.-maḳlıġı 42b/05, 179a/17

ḳ.-maḳlıḳ 106a/14, 151b/11, 217b/08, 248b/02

ḳ.-maḳlıḳ turur 217b/15, 230a/02

ḳ.-maḳlıḳdın özge 96a/02

ḳ.-maḳlıḳnı 53a/08

ḳ.-maḳnı 81b/19, 131a/01, 225a/17, 237a/19, 322a/13

ḳ.-maḳnıŋ 51a/18, 52a/13

ḳ.-maŋızlar 191a/04, 191a/04, 209a/02, 214a/12, 254b/20, 315b/17, 333a/04

ḳ.-maŋlar 131b/16, 134b/12, 214b/09, 266b/05, 311b/11

ḳ.-maŋlar dép 55a/06

ḳ.-map édim 263a/21

ḳ.-map érdiler 96b/03

ḳ.-mapdur 234a/10

ḳ.-mapdur men 115a/16

ḳ.-mas 42a/11, 62a/12, 76a/11, 88a/19, 90b/05, 127a/18, 128b/02, 128b/18, 133b/04, 133b/05, 134b/09, 156a/20, 163b/07, 183b/21, 189b/10, 194a/16, 203a/07, 213b/19, 214b/20, 217a/15, 233b/18, 236b/14, 244a/18, 244b/16, 244b/21, 255a/03, 265b/17, 273a/10, 281a/17, 304a/04, 319a/08, 319a/12, 321b/09

ḳ.-mas biz 78b/05, 97b/11, 183b/18, 224a/11

ḳ.-mas érdi 55b/19, 57a/19, 112a/08, 113b/04, 124a/19, 147b/05, 200a/04, 203b/17, 241a/12, 274a/14, 287a/08

ḳ.-mas érdiler 79a/17, 117b/12

ḳ.-mas érdim 318a/01

ḳ.-mas men 11b/13, 43a/06, 71b/16, 76b/20, 100b/19, 100b/20, 106a/13, 142b/07, 243b/16, 261a/12

ḳ.-mas sen 143b/15, 143b/15, 261b/10, 263a/13, 272a/17

ḳ.-masa 64a/08, 129b/08, 139a/15, 184a/18, 209b/01, 229a/12, 243b/01

ḳ.-masa érdi 266b/07
ḳ.-masak 265a/12
ḳ.-masaŋ 15b/20, 76a/11, 105b/15, 254b/08, 289b/03, 328a/21, 329a/20
ḳ.-masaŋ érdi 257b/07, 262a/10
ḳ.-masaŋızlar 320a/06
ḳ.-masaŋlar 19b/06
ḳ.-maslar 54a/02, 134a/05, 170b/17, 176b/10, 219a/18
ḳ.-maslıḳġa 263a/03
ḳ.-masun 97a/14
ḳ.-masun dép 123a/17
ḳ.-masunlar 249a/18
ḳ.-may 30a/03, 59b/20, 60b/20, 71b/12, 85b/19, 86a/04, 92b/10, 96b/16, 120b/08, 126a/01, 152a/21, 158a/08, 178a/07, 191a/08, 210b/18, 224b/06, 307b/07
ḳ.-mayduġan 48a/14, 200a/08, 216b/18, 217b/16
ḳ.-maydur 24a/11, 145b/08, 194a/12, 321b/02
ḳ.-maydur dép 52a/04
ḳ.-maydurlar 116b/11
ḳ.-mayın 42b/07, 56a/15, 88a/10, 144a/13, 173a/18, 200b/02
ḳ.-maylı 132b/02, 237a/06
ḳ.-mış 15a/12, 15b/14, 212b/07, 223b/13, 223b/13, 224b/13, 224b/13, 258b/09, 287a/16, 301a/11, 302a/05, 302a/06
ḳ.-mış dép 212b/01
ḳ.-mış sen 15b/08
ḳ.-sa 1b/10, 9a/19, 19b/06, 19b/07, 24a/13, 24a/20, 24b/03, 24b/04, 33b/07, 39b/19, 40b/04, 43a/05, 43b/09, 44b/04, 44b/05, 45b/15, 46a/19, 53b/14, 59a/19, 62a/07, 62a/13, 64a/08, 65b/03, 102a/08, 107b/14, 122a/09, 122a/11, 128b/03, 129a/08, 129a/13, 130b/09, 132a/17, 134a/20, 134b/14, 144a/19, 145b/14, 145b/15, 148a/19, 152a/07, 154a/03, 163b/07, 174a/12, 182a/14, 187b/09, 203a/14, 203a/19, 203a/21, 204a/10, 204a/19, 206b/20, 209a/15, 209a/16, 213a/01, 217a/18, 217a/19, 217a/21, 217b/05, 218a/20, 218b/01, 218b/13, 219b/04, 219b/10, 220a/21, 220b/04, 228b/17, 229a/06, 229a/07, 229b/02, 229b/19, 230a/06, 233b/11, 236a/18, 237a/06, 237b/01, 240b/18, 244a/12, 245a/05, 245a/05, 246b/07, 248a/17, 248b/07, 249b/09, 250b/05, 255b/12, 265b/05, 266b/10, 273a/02, 285a/17, 298b/09, 315b/15, 322b/10, 322b/15
ḳ.-sa bol- 57b/05, 218b/03
ḳ.-sa érdi 220b/21
ḳ.-saḳ 45b/06, 78a/16, 154b/21, 172b/15, 198a/01, 218b/04, 225b/11, 258a/08
ḳ.-saḳ bol- 71b/05, 119b/09, 226a/16, 253a/13
ḳ.-salar 39a/20, 127b/11, 284b/14, 328b/11
ḳ.-sam 35b/14, 37b/04, 37b/04, 37b/07, 39b/01, 46b/17, 52b/05, 52b/12, 94b/20, 173b/05, 205a/12, 331a/19
ḳ.-saŋ 4b/02, 4b/04, 6a/03, 8b/20, 15b/17, 23b/13, 30a/05, 33b/14, 43b/12, 45a/08, 45b/05, 51a/03, 58a/14, 58a/15, 58a/15, 59b/11, 62a/09, 76a/12, 76a/14, 103b/07, 105b/15, 113a/01, 129a/12, 130b/18, 133a/14, 138a/13, 141a/15, 144a/09, 144b/11, 169b/10, 183a/03, 189a/02, 236a/02, 249a/09, 265b/10, 266a/19, 268a/09, 268b/09, 277b/10, 289b/02, 289b/21, 292b/04, 298b/18, 300a/19, 316b/12, 319a/06, 323a/08, 324b/19
ḳ.-saŋ érdi 187b/11
ḳ.-saŋız 139a/14, 210b/10
ḳ.-saŋızlar 78a/17, 82a/05
ḳ.-saŋlar 55a/07, 325b/16
ḳ.-sun 9a/07, 59a/19, 81b/20, 82a/03, 162a/21, 169a/12, 262a/13, 300a/12
ḳ.-sun-ki 69b/06, 237a/05

ḳ.-sunlar 133b/11
ḳ.-ur 1b/12, 6b/08, 10a/19, 11a/05, 11a/08, 12b/08, 12b/09, 14a/16, 17a/18, 17a/20, 17b/08, 17b/10, 17b/11, 17b/12, 18a/02, 26b/12, 28b/05, 31b/12, 33a/19, 34a/02, 34a/04, 40a/19, 43a/12, 53b/07, 54a/18, 56a/19, 62a/09, 64b/20, 65a/08, 65b/03, 69a/05, 70b/19, 81a/02, 88a/14, 90b/20, 95b/20, 100a/17, 101a/15, 102a/01, 105a/17, 109b/14, 110a/13, 110b/13, 117a/07, 121b/12, 125b/01, 130a/12, 131a/08, 131b/10, 133b/03, 135b/06, 140a/16, 140a/17, 140b/01, 143b/01, 166b/07, 167b/19, 182b/13, 189a/09, 190b/10, 194a/08, 202b/21, 204b/04, 207a/21, 208a/17, 213a/07, 217a/13, 217a/15, 218a/03, 218a/14, 218a/19, 219b/02, 219b/03, 219b/06, 219b/06, 220a/04, 222a/04, 222b/11, 227a/13, 229a/02, 238a/10, 239b/06, 241a/06, 246a/13, 246b/05, 247b/13, 248a/07, 249b/07, 251a/04, 254a/05, 263b/12, 268a/11, 273b/10, 275b/17, 275b/17, 277a/08, 280b/04, 292b/13, 304a/05, 306a/09, 311b/17, 317b/01, 328a/15, 330b/06
ḳ.-ur biz 16a/16, 19b/04, 29b/09, 35a/02, 53a/11, 77b/18, 78a/19, 78b/06, 89a/01, 157a/14, 164a/12, 228a/09, 237b/04, 245b/02, 253a/07, 265b/06, 267b/15, 267b/21, 275a/17
ḳ.-ur biz dép 60a/19
ḳ.-ur bol- 21a/14, 57a/07, 76a/16, 161a/03
ḳ.-ur dép 178b/02
ḳ.-ur édi 263b/15
ḳ.-ur ékin 53a/18, 138b/03, 236a/19
ḳ.-ur érdi 2b/11, 3b/07, 16b/18, 19b/03, 23b/18, 24b/15, 25b/07, 25b/19, 30a/17, 37a/05, 44b/01, 57a/09, 60a/17, 60b/07, 62a/20, 64b/01, 66a/03, 66a/04, 66b/18, 67b/13, 67b/17, 70b/15, 71b/03, 73b/01, 76a/16, 78b/02, 84a/01, 89b/14, 102b/18, 103a/06, 112b/13, 115a/09, 117a/08, 118b/13, 119b/20, 120a/05, 124a/19, 127a/15, 127a/19, 128a/06, 128a/15, 137a/01, 137b/14, 147b/03, 149a/15, 157a/06, 160a/12, 161b/15, 161b/16, 167a/12, 169b/20, 174b/07, 175a/04, 177b/03, 178a/18, 179a/09, 180b/04, 186a/04, 188b/19, 191b/21, 198a/20, 198b/09, 200a/03, 200a/04, 202b/19, 211a/15, 211b/14, 214a/08, 221a/20, 221b/08, 221b/20, 222b/05, 224a/18, 227b/16, 234b/12, 241a/07, 243a/17, 252b/18, 256a/06, 258b/03, 260b/01, 267a/12, 276b/02, 277b/03, 287a/08, 291b/10, 293a/20, 295a/07, 298a/01, 298a/02, 298a/12, 298b/15, 300a/05, 301a/06, 301a/20, 301a/21, 301a/21, 301b/01, 303a/02, 305a/03, 305a/11, 305b/12, 306a/19, 316a/02, 321a/14, 321a/15, 329a/16, 331b/19
ḳ.-ur érdi-ki 108a/01, 224a/16, 287a/01, 310a/09
ḳ.-ur érdiler 6b/05, 10a/14, 19a/20, 22a/15, 25b/13, 26a/01, 27b/15, 36b/12, 63b/19, 73a/14, 83a/09, 99a/14, 103b/08, 107b/03, 111a/07, 120b/01, 125b/03, 157a/04, 163a/18, 171a/15, 171a/16, 171a/17, 178a/16, 191b/06, 216a/15, 275a/13, 285b/16, 290b/15, 291a/07, 296b/04, 312a/13, 313b/01
ḳ.-ur érdim 46b/20, 94b/07, 160a/08, 184a/14, 187b/11, 198a/01, 204a/08, 239b/09, 257b/06, 324a/19
ḳ.-ur érdim dép 295b/01
ḳ.-ur érdiŋ 103b/08, 317b/03
ḳ.-ur érmiş 332a/09
ḳ.-ur érmiş dép 111b/15

ḳ.-ur men 4b/09, 7b/02, 12a/12, 15b/20, 16a/03, 22b/05, 23a/07, 27a/08, 28b/17, 31b/05, 31b/20, 32b/09, 33b/01, 34b/18, 34b/19, 35b/06, 36b/03, 40b/04, 42a/09, 43a/06, 46b/14, 47b/12, 48b/16, 51a/13, 52b/05, 52b/15, 56b/15, 57b/02, 69b/04, 76a/12, 77a/05, 87b/17, 90a/05, 90a/06, 93a/11, 94b/15, 95a/02, 108b/12, 110b/01, 120a/13, 120a/13, 123a/08, 133b/08, 138a/10, 141b/05, 145b/15, 148b/12, 152b/10, 153b/21, 154a/19, 154a/19, 154b/03, 156a/19, 157a/16, 171b/18, 182a/17, 190a/15, 195a/20, 200a/09, 204a/11, 207b/07, 207b/13, 207b/13, 234a/02, 249b/09, 249b/10, 252b/14, 256b/21, 257a/08, 257a/09, 263a/21, 267a/18, 269b/06, 271b/14, 273b/17, 275a/21, 275b/01, 276a/02, 287b/07, 288a/21, 289b/03, 289b/07, 290b/20, 291b/19, 293b/12, 300b/09, 300b/10, 307a/02, 314b/19, 319a/07, 320b/07, 325b/16

ḳ.-ur men dép 134b/06, 224b/02, 249b/12, 331b/18

ḳ.-ur mu kin dép 9a/15

ḳ.-ur mu sen 96b/06, 266a/01, 273a/11, 298b/01, 333a/01

ḳ.-ur mu siz 322a/18

ḳ.-ur sen 15b/13, 17a/13, 27a/19, 30a/03, 40a/13, 42a/07, 42a/19, 46a/08, 49b/20, 51b/13, 55a/20, 58a/13, 67a/08, 74a/08, 88a/19, 88b/13, 94b/11, 95a/05, 97b/14, 98a/15, 112b/18, 136b/20, 147b/11, 154a/18, 164a/14, 183a/09, 190a/12, 198b/02, 213b/03, 213b/06, 213b/19, 216b/02, 234a/12, 236a/04, 260b/12, 272a/12, 272b/02, 273a/05, 279a/11, 286a/14, 304b/01, 323b/16

ḳ.-ur siler 3b/13, 16a/13, 59a/07, 90a/01, 257b/20

ḳ.-ur sizler 53a/09, 78b/10, 88b/18, 203a/07, 225b/10, 298a/13

ḳ.-urdın 67a/13

ḳ.-urġa 136a/09, 224a/04

ḳ.-urlar 23b/01, 84b/20, 85b/09, 97a/10, 99a/10, 134a/07, 140a/17, 145b/11, 148b/03, 155b/13, 160b/04, 163a/17, 167a/09, 168a/15, 168a/16, 171a/13, 177a/14, 182b/19, 196b/09, 201a/07, 211b/21, 216a/17, 220b/19, 232b/06, 244a/03, 255a/09, 260a/03, 266b/03, 266b/04, 269a/19, 282a/13, 289a/18, 289b/19, 289b/19, 297b/09, 303a/01

[=4352]

ābād ḳıl- 2b/08, 83a/18, 121a/11, 124a/18, 128a/01, 128a/11, 128a/13, 128a/18, 129a/08, 134b/21, 141a/21, 144b/11, 153b/21, 162a/14, 162b/09, 162b/14, 163a/09, 163a/10, 164b/16, 194a/10, 203b/07, 203b/10, 203b/20, 204a/14, 228a/21, 249a/03, 271b/02, 318b/01

ʿācız ḳıl- 30a/03

ʿācızlıḳ ḳıl- 58a/15, 211a/21, 211b/14

aççıġ ḳıl- 131b/16, 233b/08, 273a/02, 273a/05

aççıġlıġ ḳıl- 45b/08, 58a/02, 213a/01

açıġını ḳıl- 276a/08

açıġlıġ ḳıl- 42a/09

açuḳ ḳıl- 9b/10

adā ḳıl- 300a/09

ādam ḳıl- 89a/14, 234a/02

ādamī-gerlik ḳıl- 47a/08

ādamīlıḳ ḳıl- 10a/19

ʿādat ḳıl- 282a/10

ʿadāvat ḳıl- 217b/15

ādemīlik ḳıl- 51a/05

ʿadl ḳıl- 128a/11, 133b/16, 145a/01

āfarīda ḳıl- 193b/15

āfarīn ḳıl- 172b/10, 208b/20, 212b/04, 219a/04

āftāb ṭulūʿ ḳıl- 327b/17

āftāb u aynıŋ yüzini ḳaraŋġu ḳıl- 101a/15
ʿafv ḳıl- 58b/14
aġaça ḳıl- 40b/04, 297a/07
aġırlıḳ ḳıl- 149a/11
āh ḳıl- 67b/07, 147b/20, 238b/03, 242b/17, 294a/11, 329b/12
ʿahd ḳıl- 94a/08, 94b/18, 95a/04, 130a/11, 191a/21, 194b/06, 195a/01, 200a/09, 200b/01, 299a/01, 299a/04, 299a/04
ʿahd paymān ḳıl- 58a/14
ʿahd u paymān ḳıl- 13b/14, 43b/12, 64a/08, 73b/05, 96b/09, 136a/10, 141a/01, 144a/09, 247a/14, 265a/11, 280b/13, 285b/09, 292a/02, 295b/17
ʿahdnı ḳıl- 96b/15
āhestelik ḳıl- 244b/17
āḫır ḳıl- 79b/07
āḫıratġa sefer ḳıl- 28b/11
aḫmaḳlık-ḳ ḳıl- 16b/06
āḫūr ḳıl- 164b/03
aḳ ḳıl- 239a/08
ʿālamnı ḳaraŋġu ḳıl- 179a/09
ʿālamnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl- 291b/19
ʿālamnı közüŋge tar ḳıl- 288a/21
ʿālamnı tar ḳıl- 28a/18
altun ʿaraba ḳıl- 164b/04
altun öy ḳıl- 164b/04
altun taḫt ḳıl- 281a/10
altun ṭāvuslar ḳıl- 164b/07
altundın ḳulanlar ḳıl- 164b/06
altundın şīrlar ḳıl- 164b/06
ʿamal ḳıl- 204a/10
amān ḳıl- 292a/10
andaḳ ḳıl- 4b/04, 37b/08, 184a/18, 203b/19, 251a/10, 265a/12, 328a/21
ārāsta ḳıl- 30a/10, 128a/06, 132b/13, 165b/03, 165b/21, 172b/15, 175a/03, 179b/16, 184a/21, 188a/01, 191b/06, 191b/17, 204b/06, 222b/17, 223a/03, 226b/17, 228b/11, 237b/07, 264a/04, 266b/20, 299b/16, 327a/02
ārāsta u pīrāsta ḳıl- 9a/04
arḳamızını bir ḳıl- 78a/16
ʿarż ḳıl- 224b/13
ārzū bile ḳıl- 55a/19
ārzā ḳıl- 9b/03, 24b/06, 39a/08, 154a/03, 175b/03, 225b/20, 243b/16, 266a/01, 326b/06, 333a/01
ārzāŋnı ḳıl- 269b/12
āsān ḳıl- 128b/10
aṣar ḳıl- 184b/07
astın üstün ḳıl- 73a/11, 255b/17, 258b/09
āşkārā ḳıl- 13a/03, 15a/08, 119b/08, 123a/06, 202a/13, 216a/20, 216b/02, 219b/01, 221a/08, 238b/14, 243a/11, 265a/11, 275a/09, 319a/06
āşnālıḳ ḳıl- 223a/02
aşuḳuş ḳıl- 183b/17, 315b/17
atımnı yaman ḳıl- 59b/04
atını sar-daftar ḳıl- 217a/03
āvāz ḳıl- 103a/02, 209a/20
āvāznı ḳıl- 38b/15
avḳāt ḳıl- 70b/15, 71b/05, 117a/08, 157b/04, 160a/08, 193b/06, 257b/20
ʿayān ḳıl- 240a/13
ʿayān u bayān ḳıl- 19a/16, 77b/20
āyına ḳıl- 87a/20
aynı tört ḳısm ḳıl- 301b/02
ʿayş ḳıl- 175a/06
aytġan dék ḳıl- 52b/12
aytġanımnı ḳıl- 76a/11
aytḳanımnı ḳıl- 138a/13
aytḳanını ḳıl- 43a/02, 108a/20
aytḳanıŋnı ḳıl- 30a/05, 159a/09, 159a/10
aytḳanlarımnı ḳıl- 92a/05
aytḳanlarıŋnı ḳıl- 158b/15
ayvānlar ḳıl- 116a/04
ʿaẕāb ḳıl- 59b/19
ʿaẕāblar ḳıl- 298a/14
āzār ḳıl- 157b/10
azmūda ḳıl- 86b/12, 87a/15, 95b/14, 145a/08, 169b/03, 190a/04, 239b/14, 247b/17, 255a/08, 255a/11, 277a/06, 278b/12, 278b/14, 281b/18, 289b/11, 297a/14, 324b/20
bāb ḳıl- 240b/18, 240b/21

bad-aṣilliḳ ḳıl- 241b/05
bad-ḫūyluḳ ḳıl- 45a/07, 262a/14
bad-ḫūyluḳnı ḳıl- 45a/07
bad-nām ḳıl- 299a/06
baġ ḳıl- 116a/04
bāġlar ḳıl- 222b/16
bahāna ḳıl- 51b/15, 126a/01, 154b/21
baḫīllıḳ ḳıl- 63b/12, 175b/15
baḳıp çoŋ ḳıl- 2b/17, 3b/05, 21a/03, 62a/07, 69b/16, 70b/04, 74a/19, 80a/19, 146a/20, 148b/12
bāng-ı ġavġā ḳıl- 20a/03
barābar ḳıl- 96a/02, 235a/14, 306a/09
barābarlıḳ ḳıl- 93a/13
baş ḳıl- 127a/08, 254b/18, 275a/11
baş tübin ḳıl- 68b/07
başımda tāc ḳıl- 235a/15
başımġa tāc ḳıl- 190a/09
başını tenidin cudā ḳıl- 16a/16, 19a/01, 25a/18, 27a/14, 32b/13, 33b/17, 38a/19, 122a/11, 173b/13, 258b/13, 268b/10, 291b/03, 323b/05
başınŋı teniŋdin cudā ḳıl- 94b/07, 184a/14
başlarını tenleriŋlerdin cudā ḳıl- 108b/12
bāvar ḳıl- 207b/11, 319a/17
bayān ḳıl- 10b/13, 39b/01, 40a/13, 40a/15, 63a/18, 73a/01, 73b/13, 75a/16, 82b/13, 83b/01, 84a/17, 92b/08, 108b/16, 114a/12, 126a/02, 126b/11, 138a/10, 138a/12, 156b/14, 158a/19, 159b/03, 195b/15, 220a/14, 221a/08, 232a/19, 243a/13, 283a/11, 286b/07, 307a/08, 321a/18, 324b/04
bāzū-bend ḳıl- 73b/19
bend ḳıl- 46b/13, 51a/08, 51a/18, 53b/07, 59a/19, 59b/11, 59b/11, 59b/15, 145b/18, 199b/01, 241b/04, 241b/09, 266b/12, 267b/19, 269a/19
bende ḳıl- 16a/03, 276b/02
bendelik ḳıl- 27a/08, 53b/06, 133b/11, 143b/15, 148b/13, 149a/12, 149a/15, 155b/14, 203b/04, 271b/01, 315b/15, 326a/03, 329a/06
berāberlik ḳıl- 114b/07, 128a/20, 193b/12, 206b/12, 213b/12, 223b/05, 275b/17, 291a/11, 314b/19
bīʿat ḳıl- 311b/18
bī-dādlıḳ ḳıl- 234a/12, 235a/15
bī-edeblik ḳıl- 276b/10
bī-ḥācat ḳıl- 23b/08, 50b/09, 159a/14, 188b/12, 204a/15
bī-ḳarārlıḳ ḳıl- 67b/17, 295a/07
binā ḳıl- 2b/08, 2b/09, 201a/02, 201a/03
bir ḳıl- 167a/16
bir yolı ḳıl- 130b/18
birdin birge ḥısāb ḳıl- 157a/04
bī-vafālıḳ ḳıl- 42a/07, 266a/19, 304a/05, 320b/21
bölek yosunda ḳıl- 124a/13
buland ḳıl- 218a/11, 327b/08
bunyād ḳıl- 28a/20, 110a/01, 116a/04, 116a/08, 211a/02
burahna ḳıl- 214b/07, 295a/19
but-parastlıḳ ḳıl- 23a/12
buyruġanınŋı ḳıl- 10a/19
büzürglük ḳıl- 103b/09
cabr ḳıl- 213b/17, 266b/14
cabr u sıtam ḳıl- 176b/08
cabr ve kīne ḳıl- 45b/01
cabr ẓulm ḳıl- 213b/18
cabrī ḳıl- 47a/07
cadal ḳıl- 172b/15
cādū ḳıl- 59a/12, 221b/09, 258a/16, 258a/17, 317b/03
cādūyī ḳıl- 221a/08
cafā ḳıl- 190a/10, 250b/19
cafālar ḳıl- 242b/17, 312a/08
cafālarını ḳıl- 153a/20
cahān pād-şāhı ḳıl- 108a/18
cahd ḳıl- 46b/03, 54b/04, 94a/17, 121a/02, 127b/13, 130b/09, 130b/13, 135a/04, 191a/04, 217a/16, 285a/20, 285b/14
camʿ ḳıl- 16b/10, 25a/14, 54a/08, 57a/10, 68a/20, 69b/18, 74b/13, 76b/07, 78a/06, 78a/09, 78a/12, 78b/08, 83b/01, 87a/19, 98a/15, 99a/13, 101b/15, 103b/05,

111a/13, 115a/17, 115b/01, 115b/16, 116a/01, 118a/16, 118b/07, 123b/03, 136b/08, 137b/20, 141b/08, 141b/11, 144b/11, 146a/08, 151a/18, 152a/18, 153a/21, 157a/08, 173a/05, 193b/04, 195b/19, 196b/14, 196b/15, 200b/03, 203b/13, 207b/17, 211a/18, 212a/17, 213a/16, 213a/17, 215a/06, 217a/11, 222b/15, 223a/15, 223a/16, 223a/17, 223b/12, 224a/20, 227a/10, 231b/16, 239a/02, 242a/15, 242a/17, 242b/19, 247b/17, 254a/01, 260b/19, 265a/16, 287a/12, 292a/13, 324a/03, 324b/06, 331b/14

cān fadā ḳıl- 234b/08, 267b/15

cān Ḥaḳġa taslīm ḳıl- 109b/08, 132a/03

cān taslīm ḳıl- 18b/16, 19a/02, 28b/13, 55a/12, 57a/07, 62a/02, 67b/07, 80b/05, 134b/08, 145b/01, 150a/19, 194a/01, 214a/20, 214b/03, 237b/15, 254a/14, 258b/12, 290b/03, 295a/03, 297a/16, 299a/15, 317a/12, 318b/14, 319a/21, 329b/14, 329b/16

cān u tenimni fadā ḳıl- 31b/05

cān u teniŋni fadā ḳıl- 58a/15, 321b/14

cānġa ḳaṣd ḳıl- 122a/09

cānıġa duʿā ḳıl- 227b/15

cānıġa ḳaṣd ḳıl- 122a/11

cānımġa ḳaṣd ḳıl- 24b/05

cānımızını fadā ḳıl- 29b/09, 78a/19

cānımını fadā ḳıl- 114b/19, 152b/10, 275b/01, 276a/12

cānımını roşen ḳıl- 236a/02

cānını fadā ḳıl- 9a/19, 285b/17, 298a/12

cānını sıpar ḳıl- 244a/12

cānıŋnı rancda ḳıl- 233b/16

cānların taslīm ḳıl- 221b/11

cānlarını fadā ḳıl- 312a/13, 313b/01

cavalān-bāzlıḳ ḳıl- 225a/07

cavalān-bāzlıḳlar ḳıl- 204b/19, 255a/15, 299b/20

cavalān ḳıl- 30a/17, 204b/17, 290a/13, 300a/05, 301a/06

cavr u cafā ḳıl- 131b/10

ceng çapduġı ḳıl- 257b/12

ceng çapduġını ḳıl- 140b/02, 235a/02

ceng ḳıl- 2b/15, 6b/06, 6b/07, 6b/17, 7b/05, 7b/07, 8a/12, 9a/07, 9a/07, 9a/19, 9b/12, 10a/04, 11a/03, 11a/15, 11b/06, 11b/14, 11b/14, 11b/16, 13a/18, 14a/14, 17a/16, 17b/12, 18a/02, 18a/18, 18a/19, 18b/19, 19a/05, 19a/20, 19b/04, 20b/06, 21a/14, 21b/03, 21b/09, 21b/09, 21b/18, 22b/08, 23a/06, 23a/19, 23a/20, 25b/04, 25b/04, 26b/03, 28b/04, 29b/02, 29b/12, 30a/03, 30a/13, 36a/11, 37a/18, 38a/05, 38a/18, 39a/02, 39a/03, 40a/19, 41a/18, 41b/14, 41b/15, 42a/18, 43a/01, 43b/04, 44b/04, 44b/05, 45b/18, 46b/17, 47b/15, 49a/15, 50b/02, 50b/05, 51a/11, 51b/07, 51b/09, 52a/05, 52b/05, 52b/06, 52b/10, 53a/06, 53a/08, 53a/10, 53a/11, 53a/15, 53a/17, 53b/14, 54a/13, 54a/15, 54a/15, 54a/17, 54b/06, 54b/07, 54b/08, 54b/10, 54b/12, 54b/15, 55a/06, 55a/17, 55a/20, 55b/11, 56a/08, 56a/09, 58a/10, 59a/02, 59a/07, 59a/07, 59a/13, 59a/14, 59b/05, 59b/08, 59b/20, 64a/04, 64a/08, 66a/12, 66a/14, 69a/05, 70a/04, 70b/18, 74b/14, 75a/11, 76b/03, 76b/20, 77a/04, 77a/05, 78a/19, 79a/17, 84b/02, 84b/07, 88a/13, 88a/19, 88b/13, 89a/02, 89a/03, 89b/04, 89b/10, 89b/14, 90a/01, 91a/01, 91a/09, 91a/16, 91b/13, 93a/12, 93b/15, 95b/04, 95b/09, 95b/12, 95b/13, 96b/06, 99a/08, 99a/14, 99b/17, 100b/19, 101a/11, 101a/19, 105b/07, 105b/08, 106a/13, 107a/03, 107a/04, 108a/02, 110b/12, 111b/15, 114b/06, 115b/02, 115b/15, 115b/17, 116a/12,

116a/13, 117b/15, 118a/07, 118a/11, 118a/13, 118a/18, 118b/07, 118b/08, 118b/13, 118b/16, 118b/20, 120a/05, 120a/05, 120a/09, 120a/12, 120a/12, 124a/20, 127b/11, 127b/12, 127b/19, 129a/15, 129a/15, 130a/02, 132b/15, 132b/15, 136a/03, 136b/10, 140a/20, 141b/15, 142a/08, 142a/13, 142b/07, 143a/02, 147b/10, 147b/11, 152a/21, 152b/02, 152b/06, 154b/19, 155a/15, 160a/14, 171a/12, 173b/17, 177a/20, 177b/17, 178a/02, 178a/07, 182a/18, 182b/18, 184a/19, 185b/10, 185b/11, 187b/09, 190a/12, 193a/03, 195a/04, 195b/02, 195b/05, 195b/06, 195b/10, 196a/04, 196b/06, 196b/10, 197a/19, 197b/10, 197b/20, 198a/01, 198a/01, 198a/14, 198b/20, 199a/01, 206a/16, 209a/19, 209b/09, 209b/11, 209b/12, 210a/02, 210b/07, 210b/18, 210b/19, 210b/19, 211a/16, 211b/20, 213a/01, 213a/07, 213a/19, 213b/02, 213b/06, 214a/08, 214a/11, 218b/01, 219a/18, 222b/09, 223a/20, 223b/13, 223b/13, 224a/04, 224a/06, 224a/11, 224b/01, 224b/02, 224b/06, 225a/18, 225b/08, 225b/11, 227b/21, 229a/06, 232b/05, 233b/09, 235a/10, 235a/15, 235a/16, 235b/01, 235b/09, 235b/10, 235b/15, 235b/21, 236a/09, 236a/17, 236b/07, 236b/14, 237a/04, 237a/06, 237a/06, 237a/14, 237b/04, 238a/10, 238a/18, 238b/11, 239a/03, 243b/10, 244b/15, 245b/21, 249b/05, 249b/06, 252b/18, 253b/02, 253b/02, 254b/04, 254b/05, 254b/05, 254b/07, 254b/08, 254b/09, 256b/03, 256b/04, 256b/17, 257a/05, 257a/10, 257a/19, 257b/09, 257b/14, 257b/20, 257b/21, 258a/08, 258a/09, 258a/12, 258a/19, 258b/03, 259a/02, 259a/13, 259b/19, 260a/13, 260b/01, 265b/05, 265b/05, 265b/06, 268a/11, 268b/13, 269a/16, 269b/08, 269b/16, 270a/11, 270b/11, 272a/02, 272b/20, 273b/10, 273b/18, 274a/14, 274b/07, 275b/17, 276a/02, 277a/07, 278a/07, 278b/02, 283b/01, 283b/16, 284a/02, 284b/14, 284b/16, 285a/17, 285a/18, 285b/02, 285b/15, 285b/15, 286b/12, 287a/16, 288a/18, 288a/21, 289a/13, 290a/10, 292a/11, 296b/04, 296b/07, 296b/08, 298b/14, 299b/14, 303a/05, 310a/16, 311a/20, 313a/18, 320b/18, 321a/01, 321a/14, 321a/15, 321a/15, 321b/04, 321b/12, 322a/13, 323a/13, 323a/14, 323b/13, 323b/16, 324a/01, 324b/08, 324b/09, 325b/04, 325b/10, 326a/12, 327a/03, 328a/08, 329a/07, 331b/14, 332a/02, 332a/04, 332a/14, 332a/16

cengler ḳıl- 78b/16, 263b/01

cenglerini ḳıl- 9a/16

cengni ḳıl- 237a/19

cengniŋ yosunını ḳıl- 239a/09

cıd cahd bile ḳıl- 97b/16

cıd cahd ḳıl- 38a/09, 51a/05, 51b/08, 57a/02, 59a/15, 59b/18, 59b/19, 60b/20, 61a/09, 78b/02, 89a/01, 97b/14, 97b/15, 98a/15, 103a/03, 120a/05, 120a/12, 129a/12, 156a/12, 162b/10, 163a/09, 180a/05, 206b/14, 237a/05

cıdd cahd ḳıl- 81a/15

cıdd u cahd ḳıl- 314a/14

cudā ḳıl- 20a/19, 112a/08, 124a/19, 137a/01, 149a/13

cūş ḳıl- 170a/08, 262a/08

cüft ḳıl- 45a/20

cüftlikge ḳabūl ḳıl- 280b/21

çāk çāk ḳıl- 33a/11, 66b/18

çapduḳ ḳıl- 31b/08, 39b/10, 66a/11, 71b/06, 148b/14, 149b/06, 182b/16, 189a/11, 268a/06
çāra ḳıl- 6b/17, 9a/03, 9a/15, 12b/20, 17a/15, 19b/05, 19b/06, 24a/12, 36a/12, 36a/13, 51a/13, 56a/03, 57a/11, 57b/02, 57b/05, 57b/05, 58a/03, 58a/17, 59a/14, 64a/18, 66a/15, 89a/13, 91b/17, 94b/11, 103b/07, 122b/07, 138a/18, 138a/21, 151b/04, 151b/06, 157b/16, 185a/20, 186a/18, 189a/07, 189a/08, 197a/10, 235b/04, 243a/15, 251a/13, 264b/17, 265a/20, 275a/21, 275b/02, 293a/02, 298b/02, 301a/03, 310b/12, 319a/05, 320a/05
çāralar ḳıl- 29a/06
çāraŋnı ḳıl- 55b/10
çārasını ḳıl- 193a/07
çıkışmaḳlıḳ ḳıl- 244b/17
çoŋ ḳıl- 24a/20, 70b/17, 234a/02, 250a/14
dād ʿadl ḳıl- 81a/14, 90b/05, 121b/03, 128b/07, 145b/13, 209b/01, 232b/15, 244a/08, 249b/09, 249b/10, 249b/10, 249b/12
dād ʿadlnı ḳıl- 117b/12
dād ḳıl- 61b/12, 199a/10, 201a/21
dād u ʿadl ḳıl- 127a/19, 133a/17, 135a/21, 141a/01, 192b/14, 203a/20, 204a/08, 204a/19, 233b/09, 256a/06, 330a/12
dād u ʿadlnı ḳıl- 156a/19
darmān ḳıl- 52a/03
daryā ḳıl- 207b/13
derd ḳıl- 150b/11
dest-gīrlik ḳıl- 26b/12, 59a/01, 205a/08, 240a/11, 246b/07, 286a/08, 312a/20
dībā u zar-baftdın kefen ḳıl- 62a/15, 203a/05
dībādın kefen ḳıl- 214b/09
dıhḳānçılıḳ ḳıl- 193a/13
dīn-ı bahīnı ḳabūl ḳıl- 14b/11, 23a/12
dīnımnı ḳabūl ḳıl- 14b/06
dīnını ḳabūl ḳıl- 14b/04, 14b/08, 15a/17, 15b/08
dīnıŋnı terk ḳıl- 15b/10
dīnnı ḳabūl ḳıl- 14b/09
dostlıḳ ḳıl- 224b/13, 332b/03
dostluḳ ḳıl- 15b/15, 94a/13, 95b/15, 222b/08, 223a/01, 224b/17
dostluḳnı ḳıl- 219b/13
duʿā ḳıl- 203a/10
duʿālar ḳıl- 302a/06
durust ḳıl- 312b/20
duruştlıḳ ḳıl- 3b/15
duruştluḳ ḳıl- 131a/20, 176b/10, 235b/06, 280b/15
duşmanlıḳ ḳıl- 11a/20
düşmenlik ḳıl- 221b/06, 263a/03, 297b/10
düşmenlikni ḳıl- 154a/08
endīşe ḳıl- 11a/19, 12a/06, 51b/04, 65a/18, 66a/08, 84a/18, 85b/19, 96b/16, 108a/01, 110b/17, 119a/13, 120b/08, 122b/07, 149b/14, 151a/13, 181a/10, 186a/04, 191b/21, 199a/01, 218b/14, 244b/16, 247a/21, 247b/01, 247b/14, 251a/05, 253a/09, 266b/06, 272b/05, 293a/20, 312a/15
endīşelerini ḳıl- 208a/14
endīşeni ḳıl- 187a/10
endīşesini ḳıl- 114b/16
esīr ḳıl- 26a/10, 27b/10, 35b/16, 41a/18, 41b/02, 63b/03, 70a/07, 75a/07, 78a/15, 91b/16, 107a/08, 115b/09, 135b/17, 136b/19, 137b/21, 141a/19, 151b/01, 178b/08, 196a/19, 197b/04, 209b/12, 246a/04, 258b/21, 298b/09, 309a/03
éger ḳıl- 89a/14
égiz ḳıl- 117b/19
égizleriŋni past ḳıl- 93a/11
égri ḫayāl ḳıl- 56b/04
égri ḳıl- 168a/13
égrilik ḳıl- 219a/13, 276a/12
éneke ḳıl- 146b/11, 146b/11
érenlik ḳıl- 31b/01, 53b/08, 93b/18
érenlikler ḳıl- 53b/20, 63b/04

érenliklerini ḳıl- 47a/18
fadā ḳıl- 77b/18
farāġat ḳıl- 171a/17
farāmūş ḳıl- 35a/02
farmān-bardār ḳıl- 95b/20, 101a/03, 110a/20, 228a/12
farmān ḳıl- 31b/13, 39a/20, 53a/14, 107b/14, 124a/16, 172b/20, 181b/17, 192b/18, 292b/04
farmānıda ḳıl- 110b/14, 111a/15, 114a/18, 289a/10
farmānını ḳıl- 129b/06, 193a/07, 218b/20
farmānıŋda ḳıl- 194b/08, 195a/02
farmānıŋnı ḳıl- 187b/19
farmānlar ḳıl- 46b/15
farmānnı ḳıl- 122a/20
faryād fıġān ḳıl- 20a/09, 60b/07, 61a/05, 214b/11
faryād ḳıl- 20a/03, 25b/09, 30b/05, 33a/12, 38b/13, 39a/05, 43b/20, 44a/20, 146a/04, 153a/17, 166a/12
faryād u fıġān ḳıl- 2a/11, 18a/07, 20a/19, 21a/02, 21a/08, 28a/02, 28b/05, 28b/14, 55a/13, 56b/13, 56b/16, 57a/09, 60a/16, 61a/03, 62a/02, 62b/13, 62b/18, 67b/13, 70a/20, 79b/14, 80b/05, 109b/03, 110a/04, 151a/07, 159b/16, 160b/18, 194a/01, 195a/20, 196b/01, 199b/17, 202b/16, 206b/02, 207a/06, 214a/21, 214b/05, 214b/14, 237b/20, 238a/07, 258b/14, 259a/16, 286b/02, 290b/15, 294a/16, 297b/20, 318b/09, 320b/12, 331a/05
faryād u nāla ḳıl- 238a/01
faryād u zārī ḳıl- 60a/17
faryād u zārlıġ ḳıl- 67b/17
fatḥ ḳıl- 31b/12
fāyıda ḳıl- 42a/11, 78b/03
fırīfta ḳıl- 277b/03, 278a/05
fıtna u ġavġālıḳ ḳıl- 266b/17
futa ḳıl- 97a/20
ġalaba ḳıl- 19a/12
ġālıb ḳıl- 7b/18, 34a/16, 91b/04, 120a/20, 128b/10, 132a/02, 180a/07, 188b/05, 218a/11, 218b/13, 225a/12, 259a/19, 266a/19, 271a/20, 272a/21, 289b/20, 289b/20
ġam-ḫʸārlıḳ ḳıl- 316a/02
ġarat ḳıl- 16b/15, 69b/19, 151b/11, 205b/17
ġarḳ ḳıl- 34a/02
ġavġā ḳıl- 37b/14, 135b/10, 197b/03, 198a/15, 199b/19, 202b/07, 263b/09, 289b/19
ġavġālıḳ ḳıl- 234b/19
ġazal-ḫʸānlıḳ ḳıl- 83a/09
ġırīv ġavġā ḳıl- 4b/12, 10a/09, 10b/02, 33a/06, 96b/01, 162a/06, 173b/12, 178b/05, 232a/07, 269a/05
ġırīv ḳıl- 8a/02, 11b/05, 18b/12, 18b/15, 32b/12, 46a/11, 46a/11, 99b/13, 159b/21, 160a/03, 161a/11, 186b/12, 187b/02, 197a/15, 215b/18, 263b/12, 291a/18, 323a/18
girev ḳıl- 8b/21, 134a/11
giriftār ḳıl- 120a/06, 180a/08
gör ḳıl- 214a/18
göristan ḳıl- 43b/04
ġulġula ḳıl- 126a/15
ġusl ḳıl- 9b/19, 15b/15, 31a/09, 32b/02, 32b/13, 33a/14, 99b/01, 99b/06, 102a/08, 170b/05, 176a/15, 242b/04, 317a/08
ġusl u ṭahārat ḳıl- 102b/03
güm-rāh ḳıl- 15a/19, 15b/14, 294b/06, 294b/18
gümān ḳıl- 14a/10, 25b/13, 30b/08, 44a/08, 44b/07, 46a/08, 57a/06, 59a/03, 66a/14, 71b/17, 77a/09, 106b/07, 115a/16, 134a/07, 134b/06, 152b/07, 183a/09, 205b/07, 241a/19, 245b/16, 254a/17, 262a/04, 263a/21, 266a/01, 271b/08, 281b/14, 290a/19
gümānnı ḳıl- 24b/07
günāh ḳıl- 28a/13, 28a/14, 150b/05, 170b/15, 210b/15, 217a/21, 219a/08, 229a/10,

229a/12, 229b/05, 246b/17, 300a/18
günāhkār ḳıl- 295b/19
günāhlar ḳıl- 179a/14, 179a/14, 312a/15
günāhlarını ḳıl- 312a/01
günāhlarıŋnı ḳıl- 56a/17
güvāh ḳıl- 14b/11, 202a/19, 277a/15
ḥākim ḳıl- 300a/21
ḫabar-dār ḳıl- 24a/10
ḫabar ḳıl- 12a/14, 21b/08, 70b/19, 140a/15, 178a/05, 193b/21, 210a/12, 230a/11, 260a/17, 274b/14, 287a/05, 294a/02, 306b/03, 307b/19
ḫalāṣ ḳıl- 8a/15, 8b/14, 8b/20, 12b/11, 12b/13, 23a/20, 26b/15, 31b/02, 31b/06, 40b/02, 48b/16, 49b/08, 49b/12, 50b/01, 85b/16, 92b/10, 98a/11, 103b/08, 114a/11, 123a/08, 123a/14, 139a/12, 143a/05, 153b/11, 156a/14, 160a/16, 166b/05, 179b/21, 182b/05, 187a/14, 195b/09, 196b/07, 198a/14, 199b/03, 206b/20, 212a/16, 212b/07, 218a/19, 255a/05, 266a/11, 268a/09, 268a/16, 268a/21, 268b/05, 268b/08, 268b/09, 269a/18, 277b/12, 277b/13, 283a/20, 287b/14, 289b/21, 289b/21, 290a/02, 299a/03, 320a/04, 320b/09
ḫālī ḳıl- 12b/01, 23b/07, 36a/10, 86a/16, 97a/14, 174b/07, 210b/01, 215b/15, 215b/17, 222a/11, 225a/21, 226a/12, 275a/07, 280a/07, 298b/12, 329b/03
ḫālış ḳıl- 24a/06
ḥalḳa ḳıl- 174b/08
ḥālvat ḳıl- 111a/19
ham-rāh ḳıl- 148b/07
ḥamāyıl ḳıl- 323a/01
ḥamla ḳıl- 8a/04, 11b/19, 17b/10, 18a/03, 19a/06, 19a/11, 19b/03, 21b/07, 22a/03, 25b/07, 25b/10, 26b/03, 29a/13, 30b/01, 30b/03, 32a/19, 32b/11, 32b/13, 36a/04, 37b/20, 38a/18, 39a/08, 39a/09, 39a/09, 39a/11, 54b/14, 55a/10, 55a/11, 55a/14, 68b/02, 70a/03, 73a/14, 73a/20, 89b/01, 89b/12, 98b/20, 99b/04, 99b/14, 99b/15, 115a/08, 118a/14, 141b/16, 148a/03, 155b/01, 160a/03, 173b/12, 187b/02, 197b/02, 210a/20, 210b/01, 243b/10, 258a/20, 258a/21, 258b/02, 258b/07, 274a/13, 274b/02, 284b/11, 284b/20, 285a/04, 285a/06, 285a/10, 285a/10, 285a/12, 285a/13, 285a/13, 285b/19, 287b/04, 297a/14, 297a/15, 297a/17, 297a/18, 323a/19, 323a/20, 323b/05, 323b/07, 324a/04, 324a/05, 324a/12, 324b/08, 327a/16, 332b/14
ḫandaḳ ḳıl- 29a/08
ḫᵛār ḳıl- 15b/03, 36a/11, 41a/11, 41a/12, 46a/06, 59b/05, 66a/04, 84b/20, 131a/15, 150b/10, 220b/03, 228a/13, 244b/18, 252b/07
ḫarāb ḳıl- 8a/14, 16b/03, 64b/19, 72b/02, 140a/12, 179a/17, 185a/17, 187a/11, 206b/10, 209a/07, 233b/05, 280b/09, 298a/02, 300a/17, 301a/11, 332a/19
ḫarāb vīrān ḳıl- 72a/13
ḫarc ḳıl- 103b/11, 149a/10, 179b/11
ḥarīşlıḳ ḳıl- 45a/08, 129a/12, 130b/13, 134a/01, 217b/20
ḫᵛārlıġ ḳıl- 316a/20
ḫᵛārlıḳ ḳıl- 92b/10
ḥāşıl ḳıl- 161b/08, 283b/01
ḫaṭ ḳıl- 203a/03, 273b/16, 313b/10
ḥavāla ḳıl- 18b/19, 284a/14
ḫayāl ḳıl- 27b/07, 64a/08, 66a/12, 67a/14, 69b/06, 76b/01, 95b/11, 108a/20, 137a/13, 176b/19, 182b/20, 187a/09, 202b/14, 205b/04, 224b/02, 226b/14, 238b/08, 266a/04, 267a/12, 313a/12, 322a/06
ḫayālnı ḳıl- 326b/15

ḥayrān ḳıl- 171b/16
ḫaẕar ḳıl- 173b/14, 216b/19
ḫazīnaçı ḳıl- 95a/02
helāk ḳıl- 17a/13, 17a/20, 19b/05, 32b/14, 33a/18, 34b/01, 35b/02, 35b/03, 42a/18, 44b/04, 55a/11, 60b/08, 63a/04, 65a/08, 73b/18, 88b/13, 100b/13, 121a/16, 124b/01, 185a/16, 185b/13, 186a/04, 186b/15, 186b/16, 186b/18, 187a/16, 187b/11, 210a/06, 229a/07, 258a/16, 261a/07, 266a/16, 272b/03, 276b/08, 290b/13, 291a/10, 291a/13, 295b/05, 321a/08, 324a/10, 328b/17
her ikide birni ḳıl- 224b/06
ḥıcāb ḳıl- 191a/08
ḥīla ḳıl- 94b/10, 120a/13, 256a/16, 292b/02
ḥīlalarımnı ḳıl- 39b/01
ḥīlalarnı ḳıl- 60b/14
ḥırşlıġ ḳıl- 266a/20
ḥırşlıḳ ḳıl- 105a/03
ḥısāb ḳıl- 43b/09, 164b/18, 169b/10, 172b/19, 246a/08, 248a/02, 252b/04, 253a/13, 253a/14, 262a/16, 262b/09, 266b/10
ḫıẕmat ḳıl- 31a/13, 50b/11, 59b/11, 69b/16, 120b/01, 120b/09, 120b/13, 200a/03, 208b/21, 227a/04, 227b/03, 234b/12, 248a/06, 259a/04, 261b/04, 287b/06, 300a/12
ḫıẕmatını ḳıl- 43a/19
ḫıẕmatlar ḳıl- 45a/14, 45a/15, 69b/09, 294b/16
ḫūb ḳıl- 39b/07
hunar ḳıl- 117a/08, 148a/19, 157b/04
hunarımnı ḳıl- 71b/11
hunarını ḳıl- 51a/06
hunarıŋnı ḳıl- 71b/16
hunarlar ḳıl- 159b/05
hunarlarnı ḳıl- 144a/19
hunarmand ḳıl- 24a/20, 148b/16
hunarnı ḳıl- 71b/11, 71b/12
ḫurūc ḳıl- 151a/13, 252a/03, 252b/19
ḫurūş fıġān ḳıl- 259a/15
ḫurūş ḳıl- 74a/08, 212b/01, 233b/02, 274a/01
ḫurūş u faryād ḳıl- 170a/08
ḫurūş u fıġān ḳıl- 39a/05, 63b/17, 316a/08, 316b/09
ḫurūşān u fıġān ḳıl- 330a/09
ḫūş-būy ḳıl- 57b/12
ḫūş-ḫāl ḳıl- 132a/02, 132a/03, 235a/13, 258a/15
ḫūş-ḫāllıġ ḳıl- 31a/19, 305a/03
ḫūş-ḫāllıḳ ḳıl- 2b/06, 2b/11, 3b/07, 5a/05, 27b/15, 40a/11, 45b/05, 47b/20, 64b/01, 112b/13, 120b/11, 124a/19, 140a/17, 149b/17, 157a/06, 157b/21, 158a/06, 158a/08, 175a/04, 180a/15, 184b/05, 206a/02, 219b/15, 246b/05, 249a/18, 301a/21
ḫūş-ḫāllıḳlar ḳıl- 149a/01
ḫūş-ḫūyluḳ ḳıl- 261b/10
ḫūş-vadāʿ ḳıl- 190b/04
ḫūşluḳ ḳıl- 180b/04
huşyārlıḳ ḳıl- 219b/14
ḫūy ḳıl- 168b/06
ḫūylar ḳıl- 154a/18
ḥükmler ḳıl- 217a/02
ʿıbādat ḳıl- 8a/08, 13b/08, 14a/19, 14a/19, 25a/12, 25b/04, 25b/19, 26a/01, 31a/09, 31a/11, 102b/17, 110b/01, 124b/03, 128b/06, 150b/04, 174a/10, 179b/06, 182a/13, 192b/16, 193b/18, 193b/19, 219b/15, 219b/16, 228a/11, 228b/04, 242b/05, 275a/13, 275b/14, 315a/01
ıḫtımāl ḳıl- 1b/03
ıḫtıyār ḳıl- 64a/04, 122a/01, 247a/16
īş u farāġat ḳıl- 217a/15
ıḳrār ḳıl- 40a/13, 42a/19, 54a/02
ʿılāc ḳıl- 56a/12, 57a/11, 67a/13, 78b/10, 79b/15, 103b/09, 150a/01
ılṭıfāt ḳıl- 161b/20, 250b/05
ışārat ḳıl- 221b/04, 264a/09
ışlar ḳıl- 199a/14, 329a/06
ıʿtımād ḳıl- 244a/10, 279a/11
ʿıyd ḳıl- 138a/19

ıʿzāz ikrām ḳıl- 86a/02, 111a/19
ıʿzāz u ikrām ḳıl- 92b/12, 112a/05, 114b/14, 137a/18, 142b/11, 148b/10, 149b/01, 151b/20, 156b/19, 160b/07, 175b/12, 181a/01, 199a/07, 224b/11, 226b/09, 228a/10, 254b/01, 262b/06
ıʿzāz u ikrāmlar ḳıl- 326a/03
iki manzılnı bir manzıl ḳıl- 119b/20, 245b/12
iki pāra ḳıl- 8a/15, 31b/20, 41a/10, 67a/15, 115b/11, 141b/05, 160a/04, 195a/20, 204a/11, 213a/13, 256a/11, 278a/01, 293a/20, 328b/20
ilgerilik ḳıl- 55a/07, 236a/18, 236b/10
iş ḳıl- 8b/18, 44b/19, 47a/11, 65b/02, 69a/07, 73a/17, 76a/16, 94a/17, 103b/11, 109a/05, 119b/09, 120a/13, 120a/14, 126a/06, 133b/01, 134a/05, 144a/13, 152b/06, 156a/20, 161b/01, 180a/04, 206b/15, 207b/03, 209a/16, 216b/18, 217a/13, 217a/15, 217a/19, 218a/20, 219b/10, 222a/07, 249a/01, 249a/09, 255b/03, 255b/12, 261b/15, 307b/07, 307b/08, 309a/01, 318a/01, 320a/04
iş taʿyīn ḳıl- 4b/02
işini ḳıl- 15a/09, 224a/02, 267b/21, 269b/03, 319b/12
işiŋni ḳıl- 169b/13, 265b/19
işler ḳıl- 2b/06, 10b/14, 13b/19, 34b/19, 49b/02, 56a/16, 69b/07, 73a/17, 114a/17, 118b/15, 142a/16, 153b/04, 207a/09, 213b/06, 243a/10, 263a/02, 264a/19, 265a/17, 276b/10, 296a/04, 300b/09
işlerimni ḳıl- 41a/20, 263b/07
işlerini ḳıl- 32a/13, 40a/15, 48b/06, 160a/05, 198b/09, 263a/13, 266a/21, 291b/03, 312a/03
işleriŋni ḳıl- 49a/03, 56b/05, 73a/07, 95a/05
işlerni ḳıl- 10b/12, 14b/07, 34b/02, 41b/05, 49a/04, 60b/19, 68a/06, 74a/07, 75a/14, 94b/20, 196a/14, 226a/10, 304a/10
işlerni tamām ḳıl- 28b/03
işni ḳıl- 6b/12, 11b/13, 12a/06, 19b/06, 28b/06, 28b/06, 45a/10, 45b/02, 51b/08, 52b/15, 55b/06, 64a/13, 65b/04, 112a/01, 136a/09, 136b/18, 160a/15, 169b/13, 182b/15, 185b/10, 186a/01, 196b/20, 200a/08, 216a/08, 216b/17, 217a/18, 226a/16, 234a/04, 234b/11, 237a/12, 261b/16, 262a/07, 262a/10, 269b/06, 277b/10, 277b/11, 295a/13, 298b/18, 309a/17, 317a/01, 323b/17, 325b/16, 328b/08, 329a/20, 331a/21
işni tar u teng ḳıl- 105a/05
itlik ḳıl- 102b/18
itliklik ḳıl- 47b/07, 127b/07, 134a/01, 152b/04, 152b/04
ḳabūl ḳıl- 2a/04, 4b/10, 6a/06, 6a/08, 8a/19, 13b/20, 14a/13, 18a/17, 20a/16, 20b/09, 29a/19, 31b/03, 36b/16, 37b/02, 41a/09, 41a/14, 43b/02, 47b/06, 48a/10, 51a/08, 56b/04, 61a/10, 63b/16, 64a/03, 69b/12, 73b/06, 74b/17, 76a/15, 78b/14, 79b/14, 80b/02, 82a/03, 89b/11, 94b/15, 98a/20, 104a/08, 105a/12, 113a/01, 114b/17, 116a/02, 121b/03, 131b/04, 133a/04, 143b/15, 144a/12, 147a/16, 164a/02, 169b/07, 175b/14, 178a/08, 179a/10, 187b/20, 188b/13, 196a/03, 205b/02, 211b/09, 236a/20, 257b/06, 267a/20, 271a/09, 278b/06, 280b/19, 281a/17, 281a/18, 281b/03, 283a/14, 288b/12, 289b/02, 289b/03, 289b/05, 291b/16, 291b/16, 294b/03, 298a/18, 298a/21, 298b/01, 302a/14, 306a/16, 306b/01, 309b/01, 311b/02, 314a/06, 314b/16, 320b/06, 320b/07, 322b/10, 322b/15, 323a/08, 326a/21

kāhıllıḳ ḳıl- 103a/10, 219a/13, 224a/11
ḳalınlar rāst ḳıl- 83a/01
kāmil ḳıl- 63b/20
ḳanāʿat ḳıl- 129a/13, 132a/17
ḳanını ravān ḳıl- 17b/08
ḳapuḳ ḳıl- 117b/18
kār ḳıl- 34b/02, 52a/04, 55b/19, 55b/20, 57a/19, 57b/01, 62a/12, 221a/05, 244b/21, 250b/13, 250b/15, 255a/03, 265b/17, 274a/14, 286b/11, 290a/18, 294b/04
ḳara ḳıl- 239a/08
ḳarār ḳıl- 20a/11
ḳaru ḳıl- 260a/03, 269a/09, 269a/15, 269b/09, 269b/15
ḳaṣd ḳıl- 19a/17, 21a/13, 24b/03, 24b/04, 26b/06, 51b/02, 51b/04, 52a/19, 62a/09, 66b/02, 67b/04, 69a/12, 70b/04, 88b/18, 98b/18, 100a/08, 100a/17, 122a/14, 129a/17, 130b/18, 133a/16, 150a/14, 152b/15, 159b/17, 160a/01, 167a/07, 174a/12, 174a/14, 177a/18, 177a/20, 178b/12, 183b/21, 187b/09, 187b/11, 191b/01, 191b/09, 196b/10, 197b/15, 209a/15, 209b/18, 211b/15, 229b/02, 246a/19, 249b/19, 254a/05, 257a/10, 257b/07, 260b/05, 266a/05, 266a/07, 266a/07, 267b/10, 268a/01, 268b/09, 269a/01, 272a/12, 274a/16, 282a/14, 282a/15, 282a/16, 283b/15, 285a/14, 287a/04, 288a/18, 291a/11, 294b/05, 303a/09, 304a/04, 306b/03, 313a/16, 318a/15, 319a/11, 319a/16, 319a/18, 320a/18, 322a/18, 325b/01, 328b/09, 329a/10, 329a/11, 332b/10
ḳavl ḳıl- 28a/20, 270a/19, 292a/01
kebāb ḳıl- 44a/14, 44b/13, 119a/02, 125a/08, 171a/15, 278a/18, 295a/16, 295b/01, 333a/03, 333a/06
kefen ḳıl- 80b/08, 109b/12, 115b/19, 214b/09, 238a/17
kefenimni ḳıl- 109a/11
kem ḳıl- 145b/15, 213a/12, 219a/19, 219b/04
keŋeş ḳıl- 65b/04
kerek ḳıl- 164b/17
kéme ḳıl- 90b/13
kılġuġını ḳıl- 291b/15
kīne ḳıl- 54b/04, 95a/13, 217b/15
kīnesini ḳıl- 200a/04
kīnesini ṭalab ḳıl- 69b/04
ḳırġın ḳıl- 68b/03, 116b/15, 141b/18, 274a/05, 284b/12
ḳıyās ḳıl- 43a/16
ḳızıl ḳıl- 301a/05
kiçiklik ḳıl- 45b/03
kifāyat ḳıl- 148b/12, 246a/13
kitāb ḳıl- 241a/05
ḳoḳtı ḳıl- 14b/16
ḳoyçılıḳ ḳıl- 111a/07
köçlükge ḳabūl ḳıl- 166b/20
köŋli cūş ḳıl- 72b/13
köŋli mayl ḳıl- 176b/13
köŋlide endīşe ḳıl- 6b/08
köŋlini ḫūş-ḥāl ḳıl- 45b/09, 104b/07, 180a/06, 298b/03
köŋlini ḫūş ḳıl- 33b/05, 37b/07, 139a/15, 182a/17, 249a/19
köŋlini ḳara ḳıl- 266b/19
köŋlini yaman ḳıl- 64a/14
köŋliŋni ḫūş ḳıl- 44a/06
köŋlüm cūş ḳıl- 75a/13
köŋlümni fārıġ ḳıl- 19b/07, 21b/05
köŋlümni ḫūş-ḥāl ḳıl- 37b/04, 46b/10
köŋlümni ḫūş ḳıl- 76a/12, 112b/18, 269b/08, 295b/16
köŋlümni roşen ḳıl- 87b/08
köŋlümüzni ḫūş ḳıl- 43a/05
köŋlüni ranc u derdde ḳıl- 29a/05
köŋlüŋlerni ḫūş-ḥāl ḳıl- 117a/01
köŋlüŋni derdlik ḳıl- 27b/06
köŋlüŋni ġam-gīn ḳıl- 18a/17, 63b/16
köŋlüŋni ḫūş ḳıl- 149a/10, 238b/14

köŋlüŋni ve tiliŋni ʿaḳl bile ḳıl- 134b/01
köŋlüŋni yaman ḳıl- 212b/14
köŋlüŋüzlerni ḫūş-ḥāl ḳıl- 145b/14
köŋlüŋüzlerni ḫūş ḳıl- 120b/08, 182b/05
köŋlüŋüzlerni rancda ḳıl- 214a/12
köŋül ḳabūl ḳıl- 48a/14
köŋüllerini ḫūş ḳıl- 38a/08
köprük ḳıl- 133a/12
köprükni ḳıl- 133a/13, 133a/16
körnüş ḳıl- 279a/18
körünüş ḳıl- 162b/07
közige ʿālamnı ḳaraŋġu ḳıl- 78a/20
közlerini ḳaru ḳıl- 49b/04
közüŋni dīv tīre ḳıl- 246b/09
kūşiş ḳıl- 47b/16
kuvaḳ ḳıl- 164b/05
ḳuvvet ḳıl- 67a/04
ḳuvvetlik ḳıl- 28a/14
kül ḳıl- 42b/02
kümüşdin keklikler ḳıl- 164b/07
künlerini tört ḳısm ḳıl- 301a/20
künlük ḳıl- 83a/06
küyö ḳıl- 8b/20, 10a/18, 10b/08, 65a/16, 65a/18, 91b/15, 188a/12, 291b/08
küyölükge ḳabūl ḳıl- 5b/04
lāl ḳıl- 316b/02
leşker-gāh ḳıl- 223a/19
leşker ḳıl- 40a/03
maclıs ārāsta ḳıl- 3b/06, 8b/10, 12a/18, 65b/12, 66b/09, 88a/02, 100a/07, 106a/02, 117a/01, 137b/07, 158a/04, 163b/01, 165a/03, 167b/19, 175b/15, 184b/02, 198a/17, 217a/10, 224b/18, 260a/15, 291a/01, 301a/01, 306b/07
maclıs ḳıl- 2b/13, 10a/11, 23b/14, 37b/03, 45b/04, 63b/19, 65b/05, 75a/12, 157a/20, 161a/03, 163a/18, 163b/09, 170a/16, 171a/15, 173a/16, 178a/16, 178a/18, 179b/21, 180a/02, 188a/10, 189a/09, 209a/08, 220b/21, 225a/18, 249a/18, 290b/13, 291a/07, 295b/06, 300a/14, 301a/21, 306a/19, 319a/18
maclıslar ārāsta ḳıl- 126b/15, 166a/18
maclıslar ḳıl- 301b/18
maclısnı ārāsta ḳıl- 218a/08, 218b/08, 219a/02, 219a/21, 220a/11
maġlūb ḳıl- 99b/20
maḥkūmātlar ḳıl- 216a/17
maḳṣūdıŋnı ḥāṣıl ḳıl- 13b/03
malūl ḳıl- 171b/16
maʿlūm ḳıl- 73a/08, 128a/06, 205b/09, 228b/17, 250a/16, 252b/03, 252b/14
manʿ ḳıl- 181a/03
martabasını bülend ḳıl- 66b/07
masḫara ḳıl- 12b/09, 329a/13
maṣlaḥat ḳıl- 3b/13, 16a/13, 43b/16, 46b/03, 53a/09, 78a/13, 82b/07, 89a/13, 102a/14, 134a/17, 134b/02, 134b/03, 142a/02, 146a/13, 150b/20, 151b/05, 152a/17, 154a/08, 199b/14, 200b/10, 202b/19, 208b/09, 211a/15, 212b/04, 217b/12, 223a/02, 224a/16, 225b/10, 232b/16, 234b/04, 239a/01, 239a/05, 245b/01, 249a/04, 257b/15, 265b/03, 266b/03, 266b/05, 291b/13, 292a/13, 298a/18, 301a/21, 308b/18, 310a/09, 316b/16, 319a/09, 325b/09
maṣlaḥatını ḳıl- 266b/03, 266b/04
maṣlaḥatlar ḳıl- 182b/01
maṣlaḥatlarnı ḳıl- 154b/03
maṣlaḥatnı ḳıl- 224a/18, 266a/04, 277a/09, 329a/17
maşġūl ḳıl- 221b/20
maydān ārāsta ḳıl- 89b/05
mayl ḳıl- 145a/19, 145a/20
meded ḳıl- 1b/10
mekkārlıḳ ḳıl- 51b/13
mekr ḳıl- 226b/21
mest ḳıl- 136b/03, 170b/09, 170b/10, 299a/14
mey-ḫᵛārlıḳ ḳıl- 177b/03

meyni ḳıl- 275a/17
mıhmān-dārlıġ ḳıl- 37b/04
mıhmān-dārlıḳ ḳıl- 46b/03, 138b/17, 176a/14, 177a/08, 177a/09
mıhmān ḳıl- 24b/17, 52a/02, 52a/16, 120a/18, 121a/13, 156b/12, 157b/06, 169a/07, 175a/19, 175b/14, 176a/14, 257a/04, 270b/16
mıhrbānlıġıŋnı ḳıl- 82b/01
mıhrbānlıḳ ḳıl- 24a/13, 47b/12, 71b/03, 313b/02
mıs̲āl ḳıl- 1b/03
mubārek ḳıl- 52b/08, 134b/19
mubārek-bād ḳıl- 188a/09
muḥāfalar ḳıl- 282b/07
mūm dék ḳıl- 207b/09
munācāt ḳıl- 56b/07, 166b/07
munādī ḳıl- 70a/18, 81b/09, 157a/12, 174b/11, 195a/16, 238a/13
mundaḳ ḳıl- 6a/03, 45a/10, 80b/15, 82a/05, 105b/15, 105b/15, 177b/15
musaḫ̲ḫ̲ar ḳıl- 91a/09
muṭālaʿa ḳıl- 239b/09
mükemmel ḳıl- 305a/02
müşkillerni āsān ḳıl- 73b/01
nā-kār ḳıl- 121b/10
nā-şekūrlük ḳıl- 15b/13
nā-şükrlik ḳıl- 173a/18, 218a/14
nādānlıḳ ḳıl- 238a/11
naḳş ḳıl- 227a/20, 305b/04, 305b/14
naḳş nigār ḳıl- 93a/19, 96a/10, 187a/16, 188a/08, 191b/19
naḳş u nigār ḳıl- 305b/19
nāla ḳıl- 31a/10, 34a/15, 69a/01, 99b/07, 145b/13, 150a/07, 258a/13, 283a/13, 286a/07, 301b/01, 324a/19
nāla u zārī ḳıl- 39a/05, 60b/07, 80b/05, 199b/17
nāla u zārlıġ ḳıl- 214b/15
nāmūs ḳıl- 3b/09, 46b/06, 46b/14, 49b/19, 58a/13, 71b/11, 75b/17, 97b/11, 129a/15, 165a/17, 226a/10, 234a/10, 255a/09, 257a/10, 261a/12, 261b/09, 285a/03, 287a/01, 287b/07, 292a/11
nāmzadı ḳıl- 194b/08, 195a/03
nān ḳıl- 328a/07, 329b/13
nānnı ḳıl- 275a/18
naʿra gırīv ḳıl- 173b/07
naʿra u faryād ḳıl- 38b/09
naṣīb ḳıl- 33b/07, 33b/11, 50b/07, 69a/02, 81b/20, 182a/07, 318a/11
naṣīḥat ḳıl- 40a/18, 40a/19, 63a/16, 84a/19, 95b/12, 127a/19, 130a/12, 137a/15, 213b/02, 214b/06, 250a/21, 276b/06, 281a/17, 298b/15, 329a/16
naṣīḥatımnı ḳabūl ḳıl- 15b/20
naṣīḥatlar ḳıl- 2b/06, 3b/08, 18a/17, 34b/14, 45a/10, 48b/12, 64a/02, 76a/12, 130a/14, 209a/13, 238a/05, 248b/10, 249a/08, 274b/07, 281b/03, 288b/11, 294b/03, 295a/02, 317b/06, 326a/09
naṣīḥatlarımnı ḳabūl ḳıl- 15b/17
naṣīḥatlarını ḳıl- 2a/01, 2a/04, 63a/15, 63a/17, 76a/15, 214a/09, 234a/06
navāzış ḳıl- 90a/05, 220b/04
nayza-bāzlıḳ ḳıl- 10a/14
nāz u nıʿmatda parvarış ḳıl- 19a/02
nāzış ḳıl- 49b/20, 133b/03, 166b/07, 219b/12, 251a/04, 266b/07
ne ḳıl- 23b/13, 24a/04, 28b/17, 29a/11, 97a/16, 164a/14, 210b/15, 218b/03, 237a/05
neler ḳıl- 32b/09, 33b/01, 34b/18, 48b/12, 49a/16, 53a/18, 69a/13, 119b/04, 136b/18, 152b/10, 253a/17, 265a/18
néçük ḳıl- 42b/07, 253a/13
néler ḳıl- 208b/02
néme ḳıl- 2b/17, 67b/14, 71b/04, 102a/09, 138b/03, 217b/05, 218b/04, 229b/02, 236a/19, 329a/19
nışāna ḳıl- 195b/07
nıyat ḳıl- 192b/13, 272a/01, 289a/03
nigār ḳıl- 96a/11

oḫşaş ḳıl- 91a/07
ordalar ḳıl- 116a/04
ordalarını altun bile ḳıl- 25b/21
oyun ḳıl- 161b/16
öy ḳıl- 239a/08
özge ḳıl- 124a/05, 126b/16
özini aġrıḳ ḳıl- 326b/07
özini élçi şūretide ḳıl- 93a/07, 182b/17
özini kārvān şūretide ḳıl- 283b/03
özini şīr şūretide ḳıl- 33b/13
özüŋge özüŋ ḳıl- 112b/05
özüŋge parda ḳıl- 133b/21
özüŋni sıpar ḳıl- 321b/15
pād-şāh ḳıl- 15b/13, 35b/06, 53b/15, 53b/16, 111a/01, 111a/02, 121a/15, 152b/05, 152b/13, 154a/20, 179a/03, 183a/01, 187b/17, 203b/07, 208a/17, 233b/19, 234b/14, 247b/14, 248b/17, 274b/08, 277b/11, 279b/17, 289a/08, 307a/15, 313a/11, 324b/16, 326b/04
pād-şāhāna kefen ḳıl- 81b/19
pād-şāhāna maclıs ārāsta ḳıl- 187a/17
pād-şāhāna tonlarını çāk ḳıl- 20a/09, 22b/02
pād-şāhlıġ daʿvāsını ḳıl- 332a/09
pād-şāhlıḳ ḳıl- 48a/19, 69a/09, 76a/02, 123a/01, 130b/17, 133a/18, 133b/13, 134b/06, 134b/11, 134b/19, 135a/12, 135a/13, 143a/21, 144a/16, 145a/02, 145b/04, 165a/06, 183a/03, 193b/12, 194a/07, 194a/10, 198b/01, 207a/21, 232b/14, 266a/15, 271b/17, 277a/05, 280b/04, 286a/14, 297b/12, 303a/02, 311b/15, 314b/19, 319b/01, 319b/19, 321a/06, 331a/19
pād-şāhlıḳnı ḳıl- 198b/02
pahlavānlıg ḳıl- 229a/06
pahlavānlıḳ ḳıl- 47b/14, 48b/16, 237b/01
pahlavānlıḳlarını ḳıl- 73b/12
pāk ḳıl- 2a/08, 40b/17, 47b/14, 60a/19, 60b/05, 102b/15, 107a/09, 115b/18, 131b/11, 186a/13, 224a/08, 324b/07
pand u naṣīḥat ḳıl- 236a/20, 263b/15
pāra pāra ḳıl- 25b/13, 32b/01, 49a/15, 53a/02, 305a/15
parākende ḳıl- 191a/04, 207a/04
parhīz ḳıl- 43b/12, 53b/04, 60b/20, 108a/06, 108a/10, 131a/08, 134a/03, 134b/14, 168a/16, 235a/13, 279a/01, 329a/04
parvarış ḳıl- 130b/06, 330b/06
parvāz ḳıl- 58b/17, 165b/16
pasand ḳıl- 86b/13, 124b/07, 233a/10, 319a/12
pasandlar ḳıl- 89a/16
past ḳıl- 130a/02, 207b/13, 218a/03, 327b/07
paşīmān ḳıl- 26b/18, 27a/03, 43b/13, 65b/03, 66a/14, 67a/08, 88a/19, 103a/12, 103a/13, 122b/04, 134a/05, 152a/07, 207b/16, 211a/21, 213b/03, 213b/19, 236a/04, 242b/18, 287a/08
pāyadārlıḳ ḳıl- 4b/13, 4b/14
paydā ḳıl- 9b/08, 36b/03, 91b/03, 143b/13, 196b/21
payġambarlıḳ daʿvāsın ḳıl- 15a/12
peyġamberlik daʿvāsı ḳıl- 143a/19
pınhān ḳıl- 195a/16, 201b/01, 201b/02, 216b/02, 301b/05
pīş-destlik ḳıl- 127b/07
pıyāda ḳıl- 17a/18, 41b/11, 261b/09
raḫm ḳıl- 27b/21, 69b/14, 96b/10, 107a/07, 110b/08, 110b/09, 207a/11, 333a/04, 333a/04
ranclarını ḳıl- 198b/21
rasm u yosun ḳıl- 150a/10
rāst ḳıl- 6a/11, 6a/12, 9b/13, 18b/04, 34a/09, 35b/11, 36b/10, 43a/03, 47a/19, 51b/19, 56b/19, 61b/05, 62a/14, 71a/06, 74a/02, 74a/03, 87a/11, 88a/07, 89a/17, 116a/05, 117b/20, 122b/05, 126b/12, 130a/16, 138b/02,

138b/05, 139b/16, 146a/19, 146b/08, 148b/04, 148b/11, 156b/03, 165b/06, 191b/05, 192a/12, 192b/07, 197b/16, 200b/01, 200b/09, 211a/20, 212b/21, 221a/01, 221a/20, 223a/05, 225b/16, 227b/01, 227b/12, 231a/15, 231a/20, 232a/09, 235a/07, 239a/01, 239a/19, 250a/21, 252b/21, 256a/15, 256b/19, 257a/15, 260a/18, 264a/21, 267a/15, 279a/16, 280a/06, 282a/03, 283b/20, 325b/19
rāstlıḳ ḳıl- 129b/03, 134a/02, 180a/06, 182a/09, 190b/04, 192b/15, 217a/21
rav ḳıl- 284a/15
ravā ḳıl- 7b/02, 73b/01, 191a/09, 293a/15, 317b/18
ravān ḳıl- 92b/01, 231b/11
raʾy u maṣlaḥat ḳıl- 243a/17, 253a/05
rāżī ḳıl- 229a/20
reşk ḳıl- 233a/21
rıvāyat ḳıl- 1b/12, 6b/08, 11a/05, 14a/16, 23b/01, 31b/12, 40a/19, 54a/18, 64b/20, 65a/03, 69a/05, 70b/19, 81a/02, 83a/18, 85b/09, 88a/14, 90b/20, 97a/10, 99a/10, 102a/01, 105a/17, 110b/13, 117a/07, 121b/12, 125b/01, 130a/12, 135b/06, 140b/01, 143b/01, 145b/11, 148b/03, 155b/13, 160b/04, 163a/17, 167a/09, 171a/13, 177a/14, 182b/19, 190b/10, 194a/08, 196b/09, 201a/07, 204b/04, 211b/21, 216a/17, 220b/19, 222b/11, 229a/02, 232b/06, 239b/06, 241a/06, 244a/03, 247b/13, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 277a/08, 289a/18, 297b/09, 303a/01, 311b/17, 317b/01, 321a/03
rıżā ḳıl- 50b/01
roşen ḳıl- 46b/02, 85b/18, 87b/02, 139a/14, 156a/06, 186a/18, 188a/18, 200a/07, 212b/05, 247b/20, 304a/19, 333a/10
rūḥımnı ḫūş-ḥāl ḳıl- 28b/12
rūḥını ḫūş-ḥāl ḳıl- 28b/16, 35b/14
rusvā ḳıl- 136b/20
saçḳu ḳıl- 82b/16, 83a/16, 170b/07, 230a/13
şaf rāst ḳıl- 327a/12
şaflar ārāsta ḳıl- 26a/16, 37b/18
şaflarını ārāsta ḳıl- 30a/12, 77b/20, 118b/01, 141b/15, 235a/07, 236a/15
şaflarını rāst ḳıl- 231a/18, 284b/17
şaflarnı ārāsta ḳıl- 210a/18
saḫīlıḳ ḳıl- 154a/19, 291b/10, 321b/11
saḳçılıḳ ḳıl- 321b/16
saḳlap çoŋ ḳıl- 62a/08, 62a/09
şandūḳ ḳıl- 117b/10
sard-āba ḳıl- 214a/17
sarmāya ḳıl- 159b/14
sarpūş ḳıl- 241b/13
sarvar ḳıl- 87b/18, 306a/09
savdā ḳıl- 36b/01, 36b/12, 137b/02, 171a/16, 221a/05
savdā satıḳ ḳıl- 84a/01
sāya ḳıl- 191b/06, 311a/13, 311b/07
saʿylar ḳıl- 199b/07
sayr ḳıl- 48b/08, 48b/09, 57a/16, 60b/11, 76b/01, 77a/01, 157a/08, 160a/12, 204b/02, 205b/05, 228a/20, 289b/03
şebr ḳıl- 22a/07, 37a/18, 77b/08, 169b/11, 189a/10, 189b/06, 233b/03, 237a/06, 238b/11, 263a/19, 273a/12
sevdāgerçilik ḳıl- 37a/05
şıfat ḳıl- 129b/17
sıpah-sālār ḳıl- 16b/15, 18a/13, 30a/07, 115a/01, 127b/01, 132b/12, 156b/21, 185a/10, 195b/03, 213a/18, 254b/15, 257b/10, 272a/11, 274b/06, 282b/16, 287a/07, 318b/20, 320b/17, 324a/04, 331b/16, raḍıya’llāhu ʿanh.(ḥażrat@yy
sıpar ḳıl- 108a/19
sırnı āşkārā ḳıl- 222a/08
sırrıŋnı āşkārā ḳıl- 189b/04

sıyāsatlar ḳıl- 116b/17
sözini ıʿtıbār ḳıl- 170b/17
sözni bir ḳıl- 8b/06, 189a/02
sözüŋni yumşaḳ ḳıl- 133b/17
suʾāl ḳıl- 87b/04, 97a/08, 109b/20, 177a/14, 217a/12
sūd ḳıl- 47a/16, 53a/08, 67a/09, 88a/19, 95b/12, 206b/15, 213b/19, 219b/02, 219b/06, 234a/03, 238a/05, 251a/02, 251b/15, 251b/15, 287a/08, 319a/08
şulḥ ḳıl- 44b/04, 53a/08, 81b/19, 96a/02, 183b/18, 204b/14, 224b/06, 254b/04, 257a/03, 268b/15, 270b/13, 278a/07
şūret ḳıl- 96a/08, 164b/03, 204b/21, 305a/14
şūretide ḳıl- 302b/06
şūretini ḳıl- 239a/07, 239a/07, 281a/10
sust ḳıl- 38a/18
sustlıḳ ḳıl- 78a/17, 279a/20
sustluḳ ḳıl- 127b/07, 161b/06, 170a/14, 211b/16
suvār ḳıl- 189b/12
şād ḳıl- 186b/07
şādmān ḳıl- 43a/12
şafāʿat ḳıl- 215a/03, 322b/12
şahar ḳıl- 211a/03
şahīd ḳıl- 323b/07, 324a/13
şārıstānī ḳıl- 91b/11
şarṭ ḳıl- 55b/05, 111b/02, 238b/17, 267b/16, 267b/17, 277b/06, 277b/07
şāşlıḳ ḳıl- 150a/17
şīşa-ı billūrdın ḳıl- 92b/17, 93a/18
şikār ḳıl- 6a/17, 6a/17, 7a/08, 12b/08, 23b/18, 34a/04, 36a/03, 39b/20, 44a/07, 45b/06, 46b/20, 65b/08, 66a/18, 66b/10, 67a/20, 107b/03, 112a/09, 125b/03, 130b/18, 131a/01, 140a/16, 145a/18, 147a/02, 147b/03, 148a/06, 149b/13, 152a/15, 157a/20, 158a/17, 158a/19, 161b/15, 163a/18, 163b/07, 163b/07, 165b/13, 167a/12, 167a/13, 171a/14, 171a/16, 173a/19, 173a/21, 173b/02, 173b/03, 173b/04, 173b/05, 174b/07, 174b/11, 175b/18, 175b/19, 178a/16, 178b/02, 178b/12, 192a/15, 209a/08, 224a/15, 227b/16, 241a/07, 303b/13, 313b/06, 320a/08
şikāyat ḳıl- 65b/07
şuḳluḳ ḳıl- 200b/15
şundaḳ ḳıl- 46b/20, 56b/05, 94a/19, 179a/19, 273b/17, 275b/04, 288b/17, 308a/02
şūr ġavġā ḳıl- 44b/01
şükr ḳıl- 236b/18
taʿaccublar ḳıl- 87b/12
ṭaʿāmnı ḳıl- 221b/08
ṭāʿat ḳıl- 99b/07
tabāh ḳıl- 273b/11
tabassum ḳıl- 84a/18
tābūt ḳıl- 68a/03, 109a/10
tāc ḳıl- 261b/05
tāc u taḫtını ḳıl- 12a/12
tāc u taḫtnı terk ḳıl- 25b/18
taḥsīn ḳıl- 2a/06, 2b/07, 8a/17, 8a/18, 13b/12, 13b/18, 29b/08, 32b/15, 34a/18, 35a/01, 39a/10, 44b/03, 46a/12, 54b/01, 66a/04, 80b/15, 87a/01, 88a/05, 91a/19, 96b/03, 103b/08, 104b/04, 106a/05, 114b/05, 119a/12, 125b/06, 126a/16, 133b/12, 135b/12, 145a/17, 146b/21, 148a/11, 152a/02, 153a/10, 155a/04, 155b/14, 156b/05, 156b/14, 157a/06, 157a/14, 158a/08, 167a/17, 167b/02, 174a/01, 174b/02, 181a/04, 184b/16, 185b/21, 188b/05, 189b/04, 191a/09, 198a/04, 200a/04, 205b/02, 208a/03, 208a/16, 211b/03, 211b/09, 211b/17, 216a/15, 216b/21, 218a/07, 218a/10, 218b/07, 219a/01, 219a/20, 220b/12, 223b/20, 224b/13, 227a/13, 229a/03, 230a/08, 232a/05, 232a/07, 232a/20, 233a/15, 243a/09, 243b/02, 248a/13, 249b/08, 256a/19, 268b/02, 270a/10, 270a/13, 290b/04, 291b/05, 299b/02, 304b/04,

311b/20, 315a/03, 320a/14, 324a/03
taḥsīnlar ḳıl- 6a/12, 6a/15, 10b/16, 14a/11, 25b/15, 28a/10, 31b/07, 33b/19, 38b/10, 40a/10, 40a/15, 56b/08, 72a/17, 73a/07, 74a/09, 74b/03, 76b/18, 77b/17, 82a/17, 83a/11, 87a/13, 95a/18, 97b/04, 98b/11, 104a/06, 107a/15, 107a/17, 112a/12, 117a/20, 121b/04, 132b/04, 137b/05, 138b/01, 144a/04, 148a/19, 157a/07, 157b/19, 158a/15, 160a/06, 163a/13, 181b/12, 181b/12, 182b/11, 203b/06, 204b/18, 204b/20, 216a/10, 223a/06, 225a/08, 227b/12, 231b/01, 240a/18, 255a/16, 281a/14, 285a/19, 290b/05, 291a/03, 299b/19, 302b/17, 306a/01, 314b/19, 326a/05, 331b/07
taḫt ḳıl- 214a/17, 249a/15
taḫta ḳıl- 68a/05, 239a/06
ṭāḳat ḳıl- 11a/17, 11a/17, 19a/07, 19b/19, 26a/07, 49b/01, 56b/15, 57a/18, 60a/19, 242a/03, 265b/01, 294a/13
taḳrīr ḳıl- 222a/21
ṭalab ḳıl- 3a/05, 28a/12, 40b/01, 52a/13, 62a/11, 71b/08, 88a/10, 98b/06, 159b/08, 170b/06, 171a/01, 192a/17, 256b/18, 265b/10, 271b/14, 272a/03, 272b/02, 273a/11, 294b/15, 306b/17, 328a/15, 329b/01, 331b/18
talan ḳıl- 16b/18, 25b/20, 26a/05, 29b/16, 67a/10, 69b/18, 70a/09, 70a/18, 70a/20, 74b/12, 78b/05, 78b/06, 116b/16, 118b/11, 121a/10, 132b/20, 135b/16, 139a/06, 140a/17, 142a/12, 142a/17, 151b/01, 162a/20, 196a/19, 198a/08, 200b/13, 201b/02, 206a/03, 206a/18, 206b/09, 207b/16, 210a/07, 210b/10, 221b/12, 223a/13, 298a/01, 310b/18, 331a/15
talaŋ ḳıl- 25a/21
ṭamaʿ ḳıl- 40b/11, 329b/15
tamām ḳıl- 116a/06, 129b/14, 133a/14, 133a/16, 144b/14, 161a/10, 169a/16, 173b/16, 240b/06, 307b/21, 315b/01, 316b/16
tamāşa ḳıl- 155a/08, 161b/18, 184b/14, 222b/01, 270a/20, 284a/14, 285b/16, 290a/15, 305b/12
tamlarını altundın ḳıl- 14b/13
tannūr ḳıl- 241b/12
taʿrīf ḳıl- 17b/11, 46a/08, 46a/19, 134a/20, 176b/10, 188b/13, 217b/08, 248a/07, 255a/19, 283a/12, 291a/03, 331a/10
taʿrīflar ḳıl- 302a/05
tarıḳçılıḳ ḳıl- 193b/06
tarlıḳ ḳıl- 131a/08
ṭavāf ḳıl- 90b/10
tavba ḳıl- 315a/14, 317a/09, 155a/20, 155a/20, 314b/14
ṭay ḳıl- 72a/20
tayaḳçılıḳ ḳıl- 158b/11
taʿyīn ḳıl- 320b/10
ṭayyār ḳıl- 12a/19, 128a/04
tāza ḳıl- 132b/05, 133b/13, 162a/21
taẕarruʿ ve zārlıġ ḳıl- 53a/08
taʿẓīm ḳıl- 27a/19, 63a/02, 281b/10
tekebbürlik ḳıl- 43b/07, 150a/10
teklīf ḳıl- 161b/19
teng ḳıl- 35a/17
terk ḳıl- 14b/18, 23a/13
télbelik ḳıl- 180b/18, 202b/05
téveçi ḳıl- 36a/20
téveçilik ḳıl- 111a/07
ṭılsım ḳıl- 281a/09, 281b/14, 282a/03
tīr-bārān ḳıl- 8a/04, 9b/16, 18b/10, 25b/11, 32a/20, 80b/13, 99a/05, 99b/05, 100b/05, 115b/08, 121a/09, 202b/17, 210a/05, 210b/07, 214a/04, 214a/08, 222b/02, 246a/03, 258b/06, 272b/19, 274a/21, 285a/04, 285a/05
tirig ḳıl- 94a/18

tirigçilik ḳıl- 6b/05, 22b/05, 24b/15, 39b/09, 50b/20, 134b/20, 177a/11, 260b/15, 264b/04, 272b/06, 318b/17
tirigigçilik ḳıl- 248b/02
tofraḳ astında ḳıl- 92a/11, 194a/04
tofraḳ ḳıl- 256b/21
ton ḳıl- 97b/06, 265a/07
tonlarını çāk ḳıl- 62b/03, 62b/09
toy ḳıl- 61b/08, 87a/14, 135a/18, 156b/12, 180a/01, 227a/15
töşek ḳıl- 116a/19, 171b/18
tuġuşluḳ ḳıl- 260b/12
tuġuşluḳlıḳ ḳıl- 88b/08
tuhmat ḳıl- 123a/17
tuhmatnı ḳıl- 331b/19
tuḳḳan ḳıl- 188b/09, 288b/08
tuḳḳançılıḳ ḳıl- 225b/13
tübin ḳıl- 130a/19, 213a/02
ʿuḳūbatlar ḳıl- 140a/07
uluġ ḳıl- 48a/11, 159a/14, 162a/03, 162a/05, 163a/05, 163a/09, 244a/12, 249b/09, 257a/08, 261a/03, 266a/19, 270a/10, 273a/10, 273b/17, 289a/07, 289a/09, 289b/07, 291b/15, 291b/16, 292b/12, 307a/02, 324b/15, 331b/13
uluġluḳ daʿvāsı ḳıl- 163a/07
uluġluḳ ḳıl- 191a/07, 230a/06, 329a/15
uluḳ ḳıl- 331b/12
ʿumrı vafā ḳıl- 203b/12
ʿumrumnı açıġ ḳıl- 22b/03
ʿumrumnı uzun ḳıl- 195a/09
ʿumruŋnı uzun ḳıl- 169a/12
uşbu yosunda ḳıl- 138a/17
uzaḳ endīşeler ḳıl- 6b/18
uzaḳ endīşelerni ḳıl- 236a/08
ʿuẕrımnı ḳabūl ḳıl- 267a/07
ʿuẕrını ḳabūl ḳıl- 131a/17, 200b/16, 267a/08
üç ḳısm ḳıl- 38a/0
üç ḳısmī ḳıl- 21b/18
ümīd ḳıl- 96b/03, 203a/07, 298a/13
ütrü ḳıl- 58b/09, 58b/16, 58b/18
vaʿdalar ḳıl- 269a/21
vaʿdalarını ḳıl- 299a/04
vaʿdasıġa vafā ḳıl- 40b/04
vafā-dārlıḳ ḳıl- 95b/05, 190b/04, 200a/09
vafā ḳıl- 2b/03, 76a/11, 81b/05, 90a/12, 109b/13, 109b/14, 110a/13, 110a/13, 122a/14, 127a/18, 128b/02, 128b/18, 133b/04, 134b/07, 134b/09, 145b/08, 173a/03, 185a/14, 194a/12, 194a/16, 203a/07, 203a/07, 214b/20, 233b/18, 244a/18, 248b/11, 273a/10, 295a/04, 295a/04, 314a/18, 315a/12, 315a/12, 321b/09, 333a/13
valī-ʿahd ḳıl- 75b/20, 247b/12
vaṣıyat ḳıl- 56a/17, 76a/03, 109b/07, 125a/20, 143a/20, 214b/06, 232b/12, 289a/17
vaṣıyatlar ḳıl- 131b/12, 228b/20
vaṣıyatlarını ḳıl- 81a/15, 143a/20
vazīr ḳıl- 95a/02
vīrān ḳıl- 12a/13, 12a/13, 15b/20, 16a/01, 139a/06, 141a/20, 142a/17, 142b/12, 162a/17, 163a/02, 206a/03, 206b/09, 253a/04, 273a/06, 297b/08, 300a/19, 300b/10, 328b/06
yād ḳıl- 9b/17, 19a/04, 25b/10, 28a/13, 30b/11, 31b/16, 44b/20, 47a/18, 50b/18, 56b/13, 58b/19, 63b/18, 65a/10, 67b/04, 67b/12, 67b/20, 71a/19, 79a/09, 82a/06, 82b/05, 92b/20, 102b/03, 103a/06, 107b/03, 107b/07, 114b/14, 116b/11, 133b/05, 137a/07, 138b/19, 141b/06, 142a/10, 146b/21, 150a/09, 160b/09, 162b/11, 166a/16, 173a/01, 179a/05, 180a/03, 185b/16, 189b/10, 190b/18, 196a/14, 200b/02, 202b/21, 205b/12, 213a/08, 215b/08, 216b/03, 219b/15, 222a/05, 222b/05, 227b/01, 228b/06, 248b/11, 263b/03, 271a/13, 279b/15, 298a/08, 299a/10, 300a/08, 302a/13, 321a/17, 322a/10
yādını ḳıl- 272a/17
yafuḳlar ḳıl- 39b/15

yaḫşı endīşe ḳıl- 51b/07
yaḫşı ḫūylar ḳıl- 44b/08
yaḫşı işlerini ḳıl- 80b/17
yaḫşı işni ḳıl- 230a/02
yaḫşı ḳıl- 67a/12, 243b/01, 267a/01, 267a/02, 304b/01
yaḫşı ve yamanlıḳ ḳıl- 56a/19
yaḫşılıḳ ḳıl- 3a/13, 24a/11, 43a/06, 45b/15, 66a/03, 68a/16, 76a/14, 78b/20, 92b/10, 131b/05, 133b/08, 134a/13, 141a/15, 144b/17, 180a/19, 182b/04, 188b/19, 190a/15, 229b/19, 245a/05, 245a/06, 245a/07, 248a/17, 249a/06, 290b/20, 302a/16, 321b/11, 324b/19
yaḫşılıḳlar ḳıl- 87b/17, 157a/19, 200a/06, 262a/06, 288b/08, 292b/13, 298b/20, 312a/09, 324b/17, 325b/16
yaḫşılıḳlarını ḳıl- 156b/14
yaḫşılıḳlarnı ḳıl- 45a/14, 61a/17, 69b/16, 81b/13
yaḫşılıḳnı ḳıl- 3a/15, 43a/11, 92a/17
yaḳalarımnı çāk çāk ḳıl- 60a/14
yaḳalarını çāk ḳıl- 56b/13, 60a/15, 62a/18, 80b/06, 150a/21, 208b/19, 315b/03
yaḳasını çāk ḳıl- 62a/02, 196b/13, 214a/21, 297b/19
yaḳasını étegiçe çāk ḳıl- 62a/03
yaḳasını étegigeçe çāk ḳıl- 2a/12
yaḳın ḳıl- 220a/21, 244a/15
yaḳınlıḳ ḳıl- 168a/10, 168a/15
yalaŋ ḳıl- 41b/11
yalaŋġaç ḳıl- 215b/19
yalġançılıḳ ḳıl- 216b/09, 248b/07
yalınmaḳlıḳ ḳıl- 58a/15
yaman endīşe ḳıl- 51b/18, 134a/13, 203a/14, 220a/20, 326b/05
yaman égri endīşeler ḳıl- 179a/16
yaman fāl ḳıl- 38b/16
yaman gümān ḳıl- 46b/08, 50a/03, 122a/06, 122b/08, 123a/17, 234a/03, 300a/04
yaman ḫayālnı ḳıl- 266a/20
yaman ḫūy ḳıl- 106a/14
yaman ḫūylarını ḳıl- 312a/01
yaman iş ḳıl- 53b/08, 74a/07, 229a/14, 300b/08, 332b/19
yaman işni ḳıl- 42b/05, 314a/03
yaman ḳıl- 41a/15
yamanlıḳ ḳıl- 17a/13, 23b/05, 40b/01, 43a/06, 59b/12, 62a/13, 63a/03, 65b/03, 78b/14, 81a/13, 108a/10, 108a/11, 111b/02, 111b/03, 129b/12, 131b/06, 141a/15, 145b/14, 152a/07, 180b/10, 188b/19, 193a/01, 207a/14, 228b/12, 245a/05, 249a/01, 254b/20, 271b/10, 295a/01, 311b/11, 318a/03, 320a/06
yamanlıḳlar ḳıl- 153b/14, 283a/19
yamanlıḳnı ḳıl- 141b/10, 203a/15, 250b/21, 262a/12
yaŋı ḳıl- 224a/09
yār-mendeçilik ḳıl- 4b/09
yaraşıḳ ḳıl- 222b/10, 225a/17
yaraşlıḳ ḳıl- 217a/18
yaruḳ cahānnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl- 272a/04, 319a/07
yaruḳ künni ḳaraŋġu ḳıl- 52b/05, 289b/19
yasadaḳ ḳıl- 86a/04
yaşıl ḳıl- 306b/03
yaşlıḳ ḳıl- 273a/02
yer astında ḳıl- 219a/12
yer bile yeksān ḳıl- 11a/08, 115a/09, 173b/10, 209b/18
yerini altundın ḳıl- 22b/19
yerini kümüşdin ḳıl- 14b/14
yéŋillik ḳıl- 169b/11
yıraḳ ḳıl- 15b/01, 42a/06, 47a/13, 61b/08, 93b/14, 113b/04, 141a/14, 147b/05, 219a/10, 241a/12
yigit ḳıl- 88a/02, 174a/06
yigitlik ḳıl- 33a/19, 42b/02
yoḳ ḳıl- 34b/12, 43b/03, 48b/17, 49a/02, 49a/05, 52b/16, 108a/01, 110b/03, 121a/02, 129b/08, 151a/01, 154a/19, 163a/10, 169a/04, 173b/05, 179b/21, 205a/12, 205b/21, 212b/12
yolçı ḳıl- 116b/06, 278a/20
yolnıŋ çapduġını ḳıl- 219b/09

yuḳḳarı bülend ḳıl- 128b/03
yuḳḳarı ḳıl- 65b/10, 66a/20, 130a/19, 173b/10, 187b/15
yuḳḳarı mertebelik ḳıl- 130b/09
yuḳḳarılıḳ ḳıl- 106a/11
yüzini āsmānġa ḳıl- 28a/17, 59b/17, 271a/17, 312b/19
yüzini ḳara ḳıl- 130b/11
yüzini ḳıl- 63a/08, 67a/19, 116a/16, 169b/05, 217a/12, 265b/07, 294b/10, 312b/21
yüzlerini ḳıl- 217a/11
zabūn ḳıl- 244b/13
ẓāhır ḳıl- 102a/19, 218a/16
zaḫm-dār ḳıl- 57a/06, 59a/13
zaḫmlıḳ ḳıl- 55b/17, 55b/18, 258b/07
zahr ḳıl- 222a/04
ẓālımlıġ ḳıl- 203a/21
ẓālımlıḳ ḳıl- 52b/19, 90b/03, 131b/10, 196a/04, 203a/19, 208a/11
zar-baft dībā bile kefen ḳıl- 249a/14
zar-baft u dībā bile kefen ḳıl- 331a/08
zar-dār ḳıl- 81b/05, 90a/06, 128a/15, 257a/09, 265a/19, 273b/17, 293b/12, 314a/16, 320b/07
zārlıġ ḳıl- 22a/15, 27b/18, 28b/05, 54a/06, 57a/08, 268b/08
zārlıġlar ḳıl- 22a/12, 28a/04, 62a/20, 70b/04, 96b/14, 170b/05
zārlıḳ ḳıl- 107a/06, 137b/14, 211a/21
zārlıḳlar ḳıl- 2a/12
zārlıḳlarını ḳıl- 64a/12
zavraḳ ḳıl- 90b/13
żāyıʿ ḳıl- 63b/13, 240a/06, 261b/15, 288b/10
zīb zīnat ḳıl- 168a/06
zındān ḳıl- 212a/07, 213a/10, 305a/03
zīr u zabar ḳıl- 140b/11, 141a/18, 251a/12, 257a/11, 258b/03
zırāʿat ḳıl- 160a/08, 162b/09, 193b/09, 209a/14
zırāʿatını ḳıl- 172a/18
zırāʿatlar ḳıl- 162b/18, 222b/16
ziyāde ḳıl- 51a/03, 94a/19, 98a/03, 127a/15, 129a/12, 145a/12, 157a/16, 191a/04, 216b/18, 219b/03, 220a/04, 246b/06, 305a/11, 305a/14, 316b/12
ziyādelik ḳıl- 201b/12, 245a/20
zıyān ḳıl- 17a/15, 56a/15, 94a/08, 94a/10, 100b/20, 113b/14, 182a/14, 182a/15, 217b/16, 219b/06, 300a/03, 311a/17, 313b/17
zıyānlar ḳıl- 156b/12
zıyārat ḳıl- 88a/14
zıynatlar ḳıl- 305a/11
zor ḳıl- 30b/11, 39a/09, 54b/19, 57a/20, 125b/09, 155a/21, 184b/07, 315b/06, 332b/14
ẓulm ḳıl- 10b/08, 39b/19, 43a/02, 59a/15, 59b/04, 128a/11, 129b/12, 132b/02, 134a/20, 134b/15, 142a/21, 145b/15, 182a/01, 182b/13, 199a/10, 199a/11, 203b/17, 204a/10, 225a/12, 228a/03, 228a/04, 233b/11, 235a/10, 244a/07, 272a/10, 272b/04
ẓulm u sıtam ḳıl- 128a/09, 209a/02
ẓulm u taʿaddī ḳıl- 134b/12
ẓulmlar ḳıl- 139a/05, 140b/19, 142b/12, 282a/13
züftlik ḳıl- 156a/15
[=4270]

ḳıldur- Kıldırmak, yaptırmak, ettirmek.
ḳ.-ayın 261a/03
ḳ.-dı 33a/01, 191a/18, 231a/18, 305a/09
ḳ.-dı-ki 157b/08, 160b/21, 174a/07, 293a/19, 300b/14, 333a/03
ḳ.-dı ékin 294a/18
ḳ.-dum 314a/17
ḳ.-ġalı 307b/17
ḳ.-ġan 60a/01
ḳ.-ġan bol- 81b/03
ḳ.-ġıl 9b/09, 53b/20
ḳ.-ġuçı 208a/16, 208a/16
ḳ.-madı 189a/16
ḳ.-sam 51a/12
ḳ.-up 127a/10, 238a/17

ḳ.-up érdim 250b/07
ḳ.-ur 202a/02
ḳ.-ur sen 175a/16
[=27]
altun tābūt ḳıldur- 238a/17
bend ḳıldur- 51a/12, 53b/20
ceng ḳıldur- 208a/16, 231a/18
ġayrat ḳıldur- 202a/02
guft gūy ḳıldur- 175a/16
ġusl ḳıldur- 191a/18
ẖancar ḳıldur- 9b/09
hunar ḳıldur- 127a/10
iş ḳıldur- 81b/03
işni ḳıldur- 294a/18
munādī ḳıldur- 157b/08, 160b/21, 174a/07, 293a/19, 300b/14, 333a/03
şandūḳ ḳıldur- 33a/01
şulḥ ḳıldur- 208a/16, 261a/03
taʿẓīm ḳıldur- 189a/16
uy başlıḳ gürz ḳıldur- 305a/09
[=23]

ḳılıç Bk. **ḳılınç**
ḳ. 64b/09, 138a/21, 225a/04
ḳ. (altun ġılāflıḳ ḳılıç) 72b/19
ḳ. çaf- 71b/19, 147a/02
ḳ.+ımdın 32b/20
ḳ.+ın (almās ḳılıçın soġur-) 30b/09
ḳ.+ın soġur- 274a/07
ḳ.+ıŋdın 56a/06
ḳ.+ıŋnı 213b/16
ḳ.+larnı 265a/06
ḳ.+nı 73a/18
ḳ. ur- 25b/15
[=14]

ḳılınç Kılıç; uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan silah. Krş. **ḳılıç**
ḳ. 34b/02, 76b/05, 131a/02, 230a/15, 234b/06, 260b/08, 286b/11, 286b/12, 299b/15
ḳ. (altun ḳılınç) 316a/16
ḳ. bile 99a/04
ḳ. çaf- Kılıç çalmak (Kılıç sallamak). 127a/05
ḳ.+dın kéçür- Kılıçtan geçirmek (Kılıçla öldürmek). 179a/09, 207a/01
ḳ.+ġa 260b/08
ḳ.+ı 7a/16, 99b/12
ḳ.+ı dék 99a/03
ḳ.+ını 158b/15
ḳ.+ıŋızını 324b/06
ḳ.+lar (altun ġılāflıḳ ḳılınçlar) 76b/05
ḳ.+ları 17b/17
ḳ.+larını 99a/15, 277a/02
ḳ.+larnı 265a/01, 265a/03, 265a/04
ḳ.+larnıŋ 26a/20, 197a/21, 236b/08
ḳ.+nı 7a/16, 7b/11, 183b/13, 265a/07
ḳ. tart- Kılıç çekmek. 286a/06
ḳ. uruş- Kılıç vuruşmak (Kılıçla vuruşmak, kılıç çalışmak). 21b/08
[=36]

ḳılış- Karşılıklı veya birlikte yapmak, etmek.
ḳ.-ġanı 90b/19
ḳ.-ıp 178b/15
ḳ.-sam 300b/09
ḳ.-tılar 54b/14, 83a/13, 95a/04, 263a/03
ḳ.-tuḳ 277b/14
ḳ.-ur 163b/16
ḳ.-ur érdiler 85a/03
[=10]
ʿahd ḳılış- 90b/19
ʿahd paymān ḳılış- 95a/04, 300b/09
ʿahd u paymān ḳılış- 54b/14, 263a/03
maṣlaḥat ḳılış- 277b/14
maṣlaḥatlar ḳılış- 83a/13
savdā ḳılış- 85a/03
şikār ḳılış- 163b/16
zārlıġ ḳılış- 178b/15
[=10]

ḳıŋġır Bk. **ḳıŋır**
ḳ. 300b/03
[=1]

ḳıŋır Şaşı. Krş. **ḳıŋġır**
ḳ. érdi 322b/21
[=1]

ḳıpça Parça, uç. (??)
ḳ.+sını tik- 14b/10
[=1]

ḳır- Öldürmek.
ḳ.-ar érdiler 260b/08
[=1]

ḳırġın Katliam, kırım.

ḳ. ḳıl- Kırım yapmak (Toplu olarak öldürmek, kılıçtan geçirmek). 68b/03, 116b/15, 141b/18, 274a/05, 284b/12
[=5]

ḳırġuy Aladoğan.
ḳ. 303a/12
[=1]

ḳırḳ Kırk, sayı adı.
ḳ. 68b/06, 68b/08, 83a/04, 96a/11, 147a/20, 171a/09, 184b/11, 227a/18, 227a/21, 228b/09, 246b/19, 246b/20, 254b/16, 255a/02, 255a/08, 282b/07, 301b/19, 301b/21, 303b/12, 305a/03, 324a/04
ḳ. (bir miŋ ḳırḳ) 22b/09
ḳ. altınçı dāstān 23a/18
ḳ. badra altun 220b/13, 220b/14
ḳ. beşinçi dāstān 14a/12
ḳ. ferseng Kırk fersah. 35b/20
ḳ. ferseng yol 34b/08
ḳ.+ġa (yaşı ḳırḳġa yet-) 173a/14
ḳ. ġulaç Kırk kulaç. 14b/13, 14b/13
ḳ. ikinçi dāstān 1b/11
ḳ. kün 105a/17, 115b/02, 135a/02, 135a/18, 194a/02
ḳ. kün bol- 135a/16
ḳ. künlük 102a/15
ḳ. mışḳāldın 75b/05
ḳ. miŋ 89a/04, 89a/05, 257a/15, 257a/16, 257a/16, 305b/04, 325b/10
ḳ. miŋ pārça 302b/13
ḳ. sekiz 305b/20
ḳ. sekiz miŋ 301a/14
ḳ. sekizinçi dāstān 40a/17
ḳ. toḳuzınçı dāstān 54a/14
ḳ. törtünçi dāstān 11a/02
ḳ. üçünçi dāstān 6b/05
ḳ. yetinçi dāstān 31b/09
ḳ. yıl öt- 202b/20
ḳ. yıl yana iki ay bol- 131b/17
ḳ. yüz miŋ dıram 246a/18, 246a/19
[=59]

ḳırḳ- Saçı kesmek.
ḳ.-madı 14a/19
[=1]
saçını ḳırḳ- 14a/19
[=1]

ḳıs- Sıkıştırmak.
ḳ.-ıpdur 142b/04
ḳ.-tıŋ 141a/11
ḳ.-ur érdi 137b/13
ḳ.-ur men 141b/04
[=4]

ḳısıl- Sıkışmak, sıkışıp kalmak.
ḳ.-ġalı 137b/15
[=1]

ḳısḳa Kısa, uzunluğu az olan; az süre, az zaman alan.
ḳ. 32a/11
ḳ. (dīvlarnıŋ ḳolı ḳısḳa bol-) 3b/02
ḳ. (ʿumrı ḳısḳa bol-) 40b/12
ḳ. (ʿumruŋ ḳısḳa bol-) 105a/07
ḳ. bol- 216b/03
[=5]

ḳısḳart- Kısaltmak.
ḳ.-sam kerek 54a/11
[=1]
ḳolını ḳısḳart- 54a/11
[=1]

ḳısm < Ar. *ḳism* Kısım, bölük, parça; çeşit, türlü.
ḳ. (aynı tört ḳısm ḳıl-) 301b/02
ḳ. (beş ḳısm) 129a/01
ḳ. (bir ḳısm) 110a/18, 331a/10
ḳ. (bu ḳısm) 214a/13, 224b/17
ḳ. (bu ḳısm bol-) 284b/01
ḳ. (her ḳısm) 8b/16, 31a/18, 39b/12, 74a/20, 87b/14, 87b/14, 98b/01, 103b/15, 112b/09, 120b/02, 211a/20, 218b/16, 221b/21, 232a/06, 233a/06, 240a/12, 259b/10, 281b/06
ḳ. (künlerini tört ḳısm ḳıl-) 301a/20
ḳ. (ne-çend ḳısm) 168a/13
ḳ. (on ḳısm) 83b/01
ḳ. (tört ḳısm bol-) 84b/13
ḳ. (üç ḳısm) 111a/11, 318a/06
ḳ. (üç ḳısm ḳıl-) 38a/09
ḳ. ḳısm 36a/18
[=33]

ḳısmī < Ar. *ḳismī* Kısım, bölük.
ḳ. (üç ḳısmī ḳıl-) 21b/18
[=1]

ḳıṣṣa < Ar. *ḳiṣṣa* Kısa hikâye, rivayet; vaka, sergüzeşt.
ḳ.+dın 242a/16
ḳ.+larını 65a/02, 161b/15

ḳ.+sı 6b/06, 6b/06, 11a/02, 110b/11, 145b/10, 155b/12, 160b/02, 163a/17, 171a/12, 201a/05, 204b/01, 220b/16, 260a/02
ḳ.+sıġa 149b/14
ḳ.+sını 65a/01, 163a/19
[=19]

ḳış Kış; sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.
ḳ. vaḳtı 176a/20
[=1]

ḳışıla- Kaşımak.
ḳ.-dı 147b/19, 157b/15
ḳ.-ġıl 176a/12
[=3]

ḳıyām < Ar. *ḳiyām* Ölümden sonra dirilip ayağa kalkma.
ḳ. ḳıyāmatġaça 76a/15, 101a/12, 165a/19, 185b/03
ḳ. u ḳıyāmatġaça 103b/08
[=5]

ḳıyāmat < Ar. *ḳiyāmat* Kıyamet; ölülerin dirilmesi, ahiret hayatının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman; gürültülü karışıklık, gürültü patırtı; felaket, büyük sıkıntı, bela. Krş. **ḳıyāmatī**
ḳ.+da 204a/17
ḳ.+ġaça 43b/04, 108a/10, 138a/15, 141a/16, 198a/02
ḳ.+ġaça (ḳıyām ḳıyāmatġaça) 76a/15, 101a/12, 165a/19, 185b/03
ḳ.+ġaça (ḳıyām u ḳıyāmatġaça) 103b/08
ḳ. ḳāyım bol- Kıyamet olmak (Kıyamet kopmak, ortalık birbirine girmek, büyük gürültü ve karışıklık çıkmak). 78a/01, 197a/19
ḳ. ḳof- Kıyamet kopmak (Ortalık birbirine girmek, büyük gürültü ve karışıklık çıkmak). 248a/19
ḳ. küni Kıyamet günü. 41a/15, 55b/02, 133a/01, 134b/20, 156a/06, 156a/07, 215a/02, 218b/16, 248b/19, 250a/15, 263b/02, 314a/07, 322b/11, 328b/13
ḳ.+nı 241b/21
ḳ.+nı ḳofar- 211b/07
ḳ.+nıŋ 236a/06
[=31]

ḳıyāmatī Bk. **ḳıyāmat**
ḳ. ḳāyım bol- 29a/14, 162a/08, 209b/17, 285a/06
[=4]

ḳıyās < Ar. *ḳiyās* Karşılaştırma, mukayese.
ḳ. ḳıl- Kıyaslamak, mukayese etmek. 43a/16
[=1]

ḳıymat-bahā < Far. *ḳıymat-bahā* Değerli, kıymetli; pahalı.
ḳ. 7b/08, 33a/05, 74a/20, 87b/10, 92b/12, 97a/02, 101b/16, 106b/03, 112a/03, 113b/01, 147b/07, 168b/14, 172b/05, 180b/11, 182a/17, 188a/05, 262a/18, 281a/11
ḳ. turur 132a/16
ḳ. turur sen 211b/10
[=20]

ḳız Dişi cinsten çocuk; evlenmeye aday dişi insan; bakire.
ḳ. 37a/12, 75b/11, 86b/20, 101a/08, 101a/15, 101a/17, 101b/03, 117a/12, 117a/15, 117b/03, 121b/10, 122a/02, 122a/13, 122a/14, 125a/11, 125a/17, 125b/10, 125b/11, 125b/11, 125b/13, 125b/18, 125b/20, 126a/01, 126a/04, 135b/18, 136b/01, 136b/05, 163b/15, 166a/01, 166a/20, 166b/05, 169a/05, 169b/15, 175a/04, 216a/02, 226b/04, 264a/06, 264a/08, 293a/14, 294a/20, 299b/12, 320a/21
ḳ. al- Kız almak, kızı gelin olarak almak. 48a/12, 125a/16, 161a/05, 161b/06, 168a/05
ḳ. ber- Kız vermek, kızını gelin olarak vermek. 5a/12
ḳ. bile 88a/01, 126a/08, 182b/19
ḳ.+dın 37a/12, 48a/12, 184a/10, 227a/12
ḳ. érdi 135b/17
ḳ.+ġa 136a/18, 136a/20, 166b/04, 169b/02, 293a/13

ḳ.+ı 5a/10, 5a/11, 37a/09, 39b/16, 70b/07, 75a/18, 115b/20, 117a/03, 117a/12, 117a/14, 117a/14, 117a/19, 117b/01, 118a/03, 120a/07, 121b/08, 121b/20, 122a/05, 122b/15, 124a/09, 125a/06, 126a/08, 135b/03, 139b/15, 184a/10, 188b/16, 191a/17, 192a/06, 200a/16, 216a/02, 226b/18, 227b/10, 253b/15, 281a/20, 282b/06, 282b/13, 290b/11, 290b/12, 293a/08, 293b/21, 301b/06, 304b/07, 332a/15
ḳ.+ı (ḳız al-) 1b/11, 41b/20, 80b/20
ḳ.+ı (ḳız ber-) 291b/08
ḳ.+ı ber- 188a/16
ḳ.+ı bile 227b/06, 282b/12, 282b/15
ḳ.+ı érdi 39b/16, 40a/20
ḳ.+ı turur 48b/07, 49a/08, 126b/03, 126b/09, 292b/08
ḳ.+ı turur men 125b/18, 126a/05
ḳ.+ıdın 272a/05, 293b/06
ḳ.+ıdın bölek 167b/09
ḳ.+ıdur men 136a/08
ḳ.+ıġa 80b/18, 117a/20, 121b/20, 125a/10, 166a/20, 169a/04, 169b/05, 170a/20, 188a/05, 189b/21, 227b/12
ḳ.+ım 5b/13, 10b/16, 80a/17, 86a/17, 117b/05, 136b/18, 166a/20, 166b/14, 169a/03, 169a/05, 169b/05, 169b/09, 192a/07, 192a/19, 225b/13, 225b/21, 281a/15, 281a/16, 282b/13, 291a/08, 331b/03
ḳ.+ım (ḳız ber-) 20a/16, 280b/14
ḳ.+ım bile 170a/16
ḳ.+ım turur 226b/12
ḳ.+ımdın 80a/18, 80a/20
ḳ.+ımdın özge 331b/03
ḳ.+ımġa 169b/08
ḳ.+ımnı 169b/17, 192a/01, 281b/02, 281b/04, 291a/09
ḳ.+ımnı al- 6b/12, 75b/16, 169b/11
ḳ.+ımnı ber- 5b/14, 6b/09, 9a/07, 9a/15, 9b/03, 19b/08, 166b/18, 187b/15, 226b/11, 257a/19, 257b/06
ḳ.+ımnı érge ber- Kızımı kocaya vermek. 6b/11
ḳ.+ımnı küyöge ber- Kızımı kocaya vermek. 8b/17
ḳ.+ımnıŋ 80a/18, 166b/19
ḳ.+ını 75b/06, 85b/08, 109a/06, 122a/12, 123a/15, 125a/08, 125a/09, 125a/11, 136b/15, 136b/19, 163a/16, 168b/09, 191a/19, 192a/04, 192a/05, 192a/06, 222b/03, 253b/19, 280b/21, 290b/13
ḳ.+ını al- 9a/06, 70b/12, 75a/18, 116a/03, 121b/12, 167a/08, 324b/14
ḳ.+ını ber- 6a/03, 6b/08, 6b/10, 8b/13, 10a/11, 12b/10, 65a/16, 65a/18, 91b/15, 111b/08, 126a/07, 182b/18, 188a/04, 188a/12, 188b/08, 188b/09, 200a/18, 200a/19, 222b/10, 254a/11, 278b/17, 288b/08, 312a/10
ḳ.+ını tile- Kızını istemek (Evlenmek için bir kıza talip olmak). 9a/14
ḳ.+ını yasa- Kızını hazırlamak (Süslemek). 86b/19
ḳ.+ınıŋ 14b/01, 75b/08, 94a/12, 122a/02, 136a/08, 136b/16, 169b/07, 170a/16, 188b/18, 192a/02, 254a/01, 289a/15, 294a/04
ḳ.+ıŋ 5b/11, 5b/17, 10b/08, 13b/20, 75b/01, 84b/04, 136a/19, 170b/18, 190a/17
ḳ.+ıŋdın 254a/02, 302a/15
ḳ.+ıŋġa 5b/16
ḳ.+ıŋnı 257b/06, 280b/21
ḳ.+ıŋnı ber- 7a/18, 8b/17, 126a/07, 163b/20, 166b/13, 169b/04, 169b/15
ḳ. ḳof- Kız kopmak (Kız olmak, yetişmek). 125a/14
ḳ.+lar 80a/19, 101a/08, 101b/14, 117a/08, 117a/09, 117a/13, 117a/17, 117a/18, 117b/02, 163b/01, 163b/09, 166b/04, 182a/12, 226b/17, 227a/03, 253b/20, 291a/06
ḳ.+lar bile 117a/12

ḳ.+lardın 163b/11
ḳ.+larġa 117a/17
ḳ.+ları 5a/12, 37a/19, 63a/19, 79a/03, 188a/01, 332a/17
ḳ.+larıdurlar 166b/02
ḳ.+larıġa 166a/19, 226b/04
ḳ.+larım 163b/19, 166a/19
ḳ.+larım turur 166b/02
ḳ.+larımġa 163b/19
ḳ.+larımnı 78b/20
ḳ.+larımnıŋ 163b/21
ḳ.+larını 226a/15, 226a/17
ḳ.+larıŋ 163b/18, 164a/10
ḳ.+larıŋdın 187b/19
ḳ.+larıŋġa 166b/12
ḳ.+larıŋnı 26a/10
ḳ.+larıŋnı ber- 166b/17
ḳ.+larnı 163b/01, 164a/03, 188a/03, 253b/16
ḳ.+larnıŋ 63b/13, 163b/08, 226b/21
ḳ.+nı 75b/09, 75b/12, 87a/01, 87a/03, 117a/16, 122a/12, 125a/07, 125b/05, 126b/10, 136b/13, 163b/11, 169b/03, 187b/20, 188a/04, 200a/19, 227a/01, 227a/05, 227a/07, 227a/15, 227b/06, 293a/12, 320a/12, 320a/13
ḳ.+nı al- 70b/08, 168a/02, 169b/18
ḳ.+nı ber- 227a/11, 227a/11
ḳ.+nıŋ 70b/09, 75b/13, 86b/20, 87a/01, 87a/02, 87a/12, 87a/14, 121b/09, 125b/10, 126a/09, 136a/15, 161a/09, 168a/03, 169a/04, 169b/01, 192a/16, 200a/20, 226b/05, 227a/14, 227b/11, 293a/12
ḳ. tuġ- Kız doğurmak. 101a/07, 109a/06
ḳ. turur biz 101a/06
[=377]

ḳızar- Kırmızı veya ona yakın bir renk almak; öfke sebebiyle kanın yüze hücumu sonucu yüz kırmızı bir renk almak.
ḳ.-dı 42b/20, 50b/19, 94b/04, 332b/07
[=4]
yüzi ḳızar- 94b/04
[=1]

ḳızı- Kızmak, çok ısınmak, sıcaklığı çok artmak; ilgilenmek, hevesli hâle gelmek.
ḳ.-dı 161b/16, 176a/08
ḳ.-p 1b/09
ḳ.-p érdi 25b/11
[=4]
āftāb ḳızı- 161b/16, 176a/08
[=2]

ḳızıḳ Sıcak; zevkli, eğlenceli, ilgi çekici.
ḳ. (tatlıḳ ve ḳızıḳ sözlük bol-) 244b/09
ḳ. bāzār bol- 36b/12
[=2]

ḳızıḳçılıḳ Zevk, eğlence.
ḳ. bile 84a/01
[=1]

ḳızıl Kızıl, kırmızı renk; bu renkte olan.
ḳ. 5b/01, 5b/12, 25b/14, 36a/16, 45b/15, 50b/04, 71a/07, 71a/20, 86a/19, 96a/10, 96a/10, 99a/01, 101b/10, 102a/02, 104a/12, 106b/04, 107a/13, 139b/13, 164b/04, 164b/06, 166b/09, 169a/20, 170a/20, 170b/08, 190a/18, 258b/21, 263a/16, 263b/03, 300b/02, 300b/02, 302b/13, 303b/04, 304a/14, 305b/14, 308b/01
ḳ. ʿalam 237b/17, 237b/18, 237b/18
ḳ. érdi 165b/10
ḳ. ḳıl- 301a/05
[=40]

ḳızıt- Isıtmak, kızdırmak; ısındırmak.
ḳ.-ıp 305b/09
ḳ.-tı 4b/11, 156b/08, 160b/14
[=4]
köŋlini ḳızıt- 156b/08
otḳa ḳızıt- 305b/09
temürni ḳızıt- 4b/11
[=3]

ki Far. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayarak birleşik cümle meydana getirir; özneyi veya tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlar; bazı kelimelerden sonra kullanıldığında cümleye güç

katar; soru cümlelerinin sonuna geldiğinde endişe ve şüphe bildirir; bazı kelimelerin sonuna bir ek gibi eklenerek birtakım zarflar, yeni edatlar oluşturur. Krş. **kim II**

k. 1b/08, 1b/09, 1b/14, 2a/06, 2a/07, 2a/10, 2a/12, 2a/13, 2a/13, 2b/02, 2b/03, 2b/04, 2b/14, 2b/15, 2b/15, 2b/17, 2b/17, 3a/02, 3a/07, 3a/08, 3a/11, 3a/11, 3a/13, 3a/17, 3b/02, 3b/02, 3b/08, 3b/12, 3b/15, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 4a/08, 4a/12, 4b/04, 4b/12, 4b/13, 4b/17, 5a/03, 5a/04, 5a/10, 5a/14, 5b/04, 5b/05, 5b/06, 5b/09, 5b/11, 5b/11, 5b/13, 5b/16, 5b/16, 6a/01, 6a/03, 6a/04, 6a/04, 6a/05, 6a/13, 6b/04, 6b/08, 6b/10, 6b/10, 6b/11, 6b/16, 7a/01, 7a/01, 7a/02, 7a/07, 7a/10, 7a/10, 7a/12, 7a/13, 7a/16, 7a/17, 7a/18, 7a/18, 7b/03, 7b/08, 7b/14, 7b/15, 7b/17, 8a/06, 8a/07, 8a/10, 8a/10, 8a/12, 8a/14, 8a/15, 8a/16, 8b/01, 8b/03, 8b/06, 8b/08, 8b/11, 8b/14, 8b/15, 8b/16, 8b/17, 8b/21, 8b/21, 9a/06, 9a/08, 9a/12, 9a/12, 9a/13, 9a/13, 9a/14, 9a/21, 9b/02, 9b/02, 9b/03, 9b/08, 9b/09, 9b/21, 10a/01, 10a/02, 10a/04, 10a/07, 10a/09, 10a/12, 10a/13, 10a/15, 10b/01, 10b/01, 10b/03, 10b/04, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/07, 10b/07, 10b/13, 10b/15, 10b/16, 10b/16, 10b/18, 10b/20, 11a/06, 11a/09, 11a/10, 11a/11, 11a/13, 11a/13, 11a/14, 11a/15, 11a/16, 11a/16, 11b/04, 11b/09, 11b/10, 11b/17, 11b/18, 11b/18, 12a/07, 12a/08, 12a/10, 12a/11, 12a/14, 12b/02, 12b/02, 12b/03, 12b/04, 12b/08, 12b/14, 12b/15, 12b/18, 12b/18, 13a/01, 13a/08, 13a/12, 13a/14, 13a/15, 13a/16, 13a/16, 13a/17, 13a/18, 13a/18, 13b/08, 13b/13, 13b/14, 13b/14, 13b/15, 13b/16, 13b/17, 13b/20, 14a/01, 14a/02, 14a/06, 14a/07, 14a/09, 14a/09, 14a/10, 14a/17, 14a/20, 14b/03, 14b/05, 14b/05, 14b/06, 14b/06, 14b/07, 14b/07, 14b/10, 14b/12, 14b/16, 14b/17, 14b/20, 15a/03, 15a/03, 15a/07, 15a/11, 15a/12, 15a/15, 15a/16, 15b/02, 15b/02, 15b/05, 15b/06, 15b/09, 15b/12, 15b/15, 15b/16, 15b/18, 16a/04, 16a/10, 16a/12, 16a/13, 16a/15, 16a/19, 16b/01, 16b/02, 16b/02, 16b/03, 16b/05, 16b/05, 16b/06, 16b/07, 16b/08, 16b/10, 16b/16, 16b/18, 16b/20, 17a/08, 17a/09, 17a/11, 17a/14, 17a/15, 17a/19, 17b/18, 17b/19, 18a/02, 18a/05, 18a/07, 18a/10, 18a/12, 18a/13, 18a/14, 18b/02, 18b/05, 18b/18, 19a/03, 19a/05, 19a/09, 19a/15, 19a/16, 19a/18, 19a/19, 19b/04, 19b/04, 19b/07, 19b/10, 19b/11, 19b/17, 19b/18, 20a/03, 20a/03, 20a/04, 20a/06, 20a/06, 20a/07, 20a/10, 20a/11, 20a/12, 20a/14, 20a/14, 20a/16, 20a/17, 20a/19, 20b/02, 20b/07, 20b/07, 20b/07, 20b/09, 20b/17, 20b/20, 21a/02, 21a/09, 21a/12, 21a/14, 21a/18, 21b/03, 21b/03, 21b/08, 21b/12, 21b/16, 22a/01, 22a/04, 22a/05, 22a/06, 22a/09, 22a/14, 22a/15, 22b/02, 22b/14, 22b/15, 22b/18, 22b/20, 23a/01, 23a/06, 23a/09, 23a/11, 23a/14, 23a/14, 23b/04, 23b/05, 23b/07, 23b/10, 23b/11, 23b/15, 23b/16, 23b/16, 23b/18, 24a/05, 24a/06, 24a/07, 24a/10, 24a/11, 24a/12, 24b/05, 24b/05, 24b/19, 25a/03, 25a/05, 25a/06, 25a/06, 25a/07, 25a/08, 25a/11, 25b/01, 25b/05, 25b/06, 25b/07, 25b/09, 25b/14, 25b/15, 26a/01, 26a/03, 26a/07, 26a/13, 26b/04, 26b/06, 26b/11, 26b/11, 26b/15, 27a/02, 27a/12, 27a/12, 27a/14, 27a/17, 27a/18, 27a/20, 27b/01, 27b/02, 27b/07, 27b/07, 27b/08, 27b/09, 27b/09, 27b/14, 27b/15, 27b/18, 27b/19, 27b/20, 28a/01, 28a/02, 28a/04, 28a/05, 28a/07, 28a/13, 28a/14, 28a/18, 28a/20, 28b/01, 28b/04, 28b/07, 28b/08, 28b/11, 28b/14, 28b/17, 28b/17,

29a/01, 29a/02, 29a/03, 29a/03,
29a/07, 29a/11, 29a/11, 29a/12,
29a/18, 29a/19, 29b/01, 29b/02,
29b/05, 29b/07, 29b/08, 29b/08,
29b/10, 29b/12, 29b/13, 29b/15,
29b/16, 30a/05, 30a/15, 30a/18,
30a/19, 30b/02, 30b/06, 30b/08,
30b/13, 30b/15, 30b/16, 30b/17,
30b/20, 30b/20, 31a/12, 31a/17,
31a/19, 31a/20, 31b/03, 31b/04,
32a/01, 32a/13, 32a/17, 32b/02,
32b/06, 32b/07, 32b/08, 32b/20,
33a/13, 33a/16, 33a/18, 33a/20,
33b/03, 33b/05, 33b/06, 33b/08,
33b/08, 33b/10, 33b/14, 33b/14,
34a/01, 34a/01, 34a/03, 34a/04,
34a/10, 34a/15, 34a/17, 34a/20,
34b/02, 34b/04, 34b/11, 34b/12,
34b/15, 34b/18, 34b/19, 34b/20,
34b/20, 35a/01, 35a/03, 35a/06,
35a/11, 35a/16, 35a/16, 35a/18,
35a/20, 35a/20, 35b/01, 35b/03,
35b/07, 35b/08, 35b/12, 35b/14,
35b/14, 35b/17, 36a/02, 36a/03,
36a/05, 36a/05, 36a/10, 36a/14,
36a/16, 36b/02, 36b/02, 36b/09,
36b/12, 36b/13, 36b/19, 36b/20,
36b/20, 37a/01, 37a/05, 37a/08,
37a/09, 37a/12, 37a/13, 37a/13,
37a/13, 37a/14, 37a/15, 37a/17,
37a/18, 37a/18, 37a/19, 37b/02,
37b/14, 37b/14, 37b/15, 37b/16,
37b/20, 38a/04, 38a/08, 38a/10,
38a/11, 38a/20, 38b/05, 38b/07,
38b/11, 38b/13, 38b/15, 38b/18,
39a/02, 39a/17, 39a/19, 39b/05,
39b/06, 39b/18, 40a/04, 40a/20,
40b/01, 40b/01, 40b/05, 40b/06,
40b/08, 40b/08, 40b/11, 40b/12,
40b/12, 40b/13, 40b/14, 40b/16,
40b/18, 40b/20, 41a/01, 41a/06,
41a/07, 41a/08, 41a/09, 41a/13,
41a/15, 41a/16, 41a/17, 41b/03,
41b/03, 41b/04, 41b/05, 41b/05,
41b/07, 41b/09, 41b/12, 41b/13,
41b/14, 41b/20, 42a/13, 42a/15,
42b/03, 43a/01, 43a/01, 43a/02,
43a/06, 43a/07, 43a/08, 43a/10,
43b/02, 43b/02, 43b/06, 43b/07,
43b/08, 43b/10, 43b/11, 43b/13,
43b/13, 43b/20, 44a/01, 44a/03,
44a/04, 44a/08, 44a/08, 44a/10,
44a/11, 44a/12, 44a/16, 44a/16,
44a/17, 44a/20, 44b/03, 44b/07,
44b/07, 44b/08, 44b/11, 44b/14,
45a/04, 45a/05, 45a/07, 45a/10,
45a/11, 45a/14, 45a/15, 45b/02,
45b/10, 45b/12, 45b/12, 45b/14,
45b/14, 45b/17, 45b/18, 45b/19,
46a/01, 46a/03, 46a/05, 46a/06,
46a/12, 46a/12, 46a/13, 46a/13,
46a/15, 46a/16, 46a/16, 46a/18,
46a/20, 46a/20, 46b/02, 46b/05,
46b/10, 46b/11, 46b/14, 46b/15,
46b/19, 46b/20, 47a/04, 47a/09,
47a/10, 47a/12, 47a/14, 47a/20,
47b/01, 47b/02, 47b/07, 47b/12,
47b/14, 47b/15, 47b/16, 47b/19,
48a/03, 48a/04, 48a/10, 48a/11,
48a/15, 48a/15, 48a/16, 48a/18,
48a/18, 48a/20, 48b/01, 48b/02,
48b/03, 48b/04, 48b/07, 48b/08,
48b/12, 48b/15, 48b/15, 48b/19,
48b/19, 48b/20, 49a/04, 49a/09,
49a/16, 49b/01, 49b/02, 49b/04,
49b/17, 50a/01, 50a/04, 50a/06,
50a/08, 50a/09, 50a/10, 50a/11,
50a/14, 50a/14, 50a/15, 50a/16,
50a/17, 50a/20, 50b/05, 50b/07,
50b/17, 51a/01, 51a/10, 51a/13,
51a/13, 51a/15, 51a/17, 51a/18,
51a/19, 51b/04, 51b/04, 51b/05,
51b/07, 51b/09, 51b/11, 51b/12,
51b/12, 51b/15, 51b/16, 52a/01,
52a/03, 52a/03, 52a/11, 52a/11,
52a/12, 52a/12, 52a/15, 52a/16,
52a/16, 52a/17, 52a/17, 52a/19,
52a/20, 52a/20, 52b/01, 52b/02,
52b/03, 52b/06, 52b/06, 52b/11,
52b/12, 52b/14, 52b/16, 52b/17,
52b/18, 52b/19, 53a/02, 53a/04,
53a/05, 53a/07, 53a/09, 53a/11,
53a/15, 53a/17, 53a/17, 53a/20,
53b/02, 53b/04, 53b/10, 53b/19,
53b/20, 54a/02, 54a/03, 54a/10,
54a/18, 54b/04, 54b/04, 54b/07,
54b/09, 54b/12, 54b/14, 54b/15,
54b/17, 54b/18, 55a/03, 55a/05,
55b/01, 55b/01, 55b/03, 55b/03,
55b/05, 55b/09, 55b/10, 55b/10,

55b/13, 55b/16, 55b/20, 56a/05,
56a/08, 56a/10, 56a/11, 56a/13,
56a/20, 56b/09, 56b/10, 56b/14,
56b/16, 56b/17, 56b/20, 56b/20,
57a/02, 57a/03, 57a/04, 57a/05,
57a/06, 57a/06, 57a/12, 57a/13,
57b/01, 57b/03, 57b/04, 57b/09,
57b/10, 57b/13, 57b/18, 57b/19,
58a/01, 58a/02, 58a/10, 58a/11,
58a/13, 58a/14, 58b/02, 58b/06,
58b/08, 59a/01, 59a/02, 59a/03,
59a/03, 59a/04, 59a/06, 59a/06,
59a/07, 59a/09, 59a/11, 59a/11,
59a/13, 59b/02, 59b/12, 59b/13,
59b/15, 59b/15, 59b/17, 59b/18,
59b/18, 59b/19, 59b/19, 59b/20,
60a/01, 60a/05, 60a/06, 60a/06,
60a/13, 60a/14, 60a/17, 60a/18,
60a/20, 60b/03, 60b/06, 60b/08,
60b/09, 60b/10, 60b/13, 60b/19,
61a/03, 61a/04, 61a/06, 61a/07,
61a/08, 61a/09, 61a/10, 61a/12,
61a/17, 61a/20, 61b/01, 61b/03,
61b/04, 61b/10, 61b/11, 61b/15,
61b/17, 61b/19, 61b/19, 62a/01,
62a/03, 62a/05, 62a/06, 62a/07,
62a/10, 62a/10, 62a/12, 62b/05,
62b/07, 62b/11, 62b/14, 62b/18,
62b/19, 63a/02, 63a/08, 63a/11,
63a/12, 63a/13, 63a/13, 63a/19,
63a/20, 63a/20, 63b/04, 63b/08,
63b/14, 63b/14, 63b/16, 64a/01,
64a/02, 64a/03, 64a/06, 64a/08,
64a/14, 64a/15, 64a/16, 64b/02,
64b/02, 64b/03, 64b/04, 64b/05,
64b/06, 64b/07, 64b/07, 64b/12,
64b/16, 64b/20, 65a/03, 65a/07,
65a/10, 65a/18, 65a/20, 65b/04,
65b/13, 65b/15, 65b/16, 66a/01,
66a/04, 66a/08, 66a/12, 66a/13,
66a/14, 66b/02, 66b/04, 66b/10,
66b/12, 66b/12, 66b/15, 67a/02,
67a/05, 67a/06, 67a/06, 67a/06,
67a/07, 67a/09, 67a/13, 67a/14,
67a/14, 67a/15, 67a/17, 67a/20,
67b/06, 67b/07, 67b/07, 67b/08,
67b/12, 67b/13, 67b/19, 68a/07,
68a/11, 68a/14, 68b/03, 68b/07,
68b/13, 68b/14, 68b/14, 68b/20,
69a/01, 69a/06, 69a/07, 69a/09,
69a/13, 69a/13, 69a/15, 69b/01,
69b/03, 69b/05, 69b/06, 69b/07,
69b/14, 69b/14, 69b/15, 70a/08,
70a/10, 70a/11, 70a/18, 70a/20,
70b/03, 70b/05, 70b/10, 71a/14,
71a/14, 71a/16, 71a/16, 71a/19,
71b/01, 71b/02, 71b/03, 71b/07,
71b/11, 71b/12, 71b/13, 71b/13,
71b/16, 71b/17, 71b/20, 72a/01,
72a/03, 72a/04, 72a/04, 72a/06,
72a/07, 72a/18, 72a/18, 72b/04,
72b/05, 72b/06, 72b/07, 72b/08,
72b/09, 72b/10, 72b/11, 72b/13,
72b/16, 72b/19, 73a/07, 73a/15,
73a/17, 73b/04, 73b/09, 73b/10,
73b/15, 73b/16, 73b/17, 73b/18,
74a/06, 74a/06, 74a/07, 74a/11,
74a/12, 74a/15, 74a/15, 74a/17,
74b/01, 74b/01, 74b/02, 74b/04,
74b/05, 74b/11, 74b/18, 74b/19,
75a/05, 75a/10, 75a/11, 75a/14,
75a/16, 75a/17, 75a/17, 75a/20,
75a/20, 75b/03, 75b/04, 76a/03,
76a/06, 76a/10, 76a/18, 76a/18,
76b/01, 76b/01, 76b/07, 76b/08,
76b/12, 76b/12, 76b/15, 76b/20,
76b/20, 77a/06, 77a/08, 77a/09,
77a/11, 77a/11, 77a/18, 77a/20,
77b/02, 77b/05, 77b/07, 77b/08,
77b/14, 77b/17, 78a/12, 78a/18,
78b/04, 78b/08, 78b/09, 78b/10,
78b/14, 78b/15, 79a/02, 79a/05,
79a/09, 79a/09, 79a/12, 79b/01,
79b/03, 79b/07, 79b/08, 79b/10,
79b/13, 79b/14, 79b/18, 79b/19,
80a/01, 80a/03, 80a/05, 80a/09,
80a/13, 80a/13, 80a/16, 80a/17,
80a/18, 80a/19, 80b/01, 80b/04,
80b/07, 81a/03, 81a/04, 81a/09,
81a/12, 81a/15, 81b/05, 81b/07,
81b/09, 81b/12, 81b/17, 82a/06,
82a/07, 82a/08, 82a/17, 82b/02,
82b/03, 82b/05, 82b/06, 82b/08,
82b/13, 82b/20, 83a/18, 83b/01,
83b/08, 83b/09, 83b/13, 83b/15,
83b/15, 83b/17, 83b/20, 84a/01,
84a/03, 84a/05, 84a/11, 84a/12,
84a/18, 84a/18, 84b/01, 84b/03,
84b/05, 84b/08, 84b/09, 84b/10,
84b/11, 84b/14, 84b/18, 84b/19,

85a/02, 85a/03, 85a/04, 85a/05,
85a/06, 85a/08, 85a/10, 85a/13,
85a/13, 85a/16, 85a/16, 85a/18,
85a/20, 85b/01, 85b/02, 85b/09,
85b/10, 85b/11, 85b/14, 85b/14,
85b/15, 85b/17, 85b/17, 86a/02,
86a/04, 86a/06, 86a/07, 86a/07,
86a/10, 86a/13, 86a/13, 86a/14,
86a/14, 86a/15, 86a/17, 86a/17,
86a/20, 86b/03, 86b/04, 86b/07,
86b/10, 86b/11, 86b/11, 86b/13,
86b/16, 87a/01, 87a/03, 87a/05,
87a/16, 87a/17, 87b/10, 87b/13,
88a/01, 88a/06, 88a/09, 88a/15,
88a/15, 88a/16, 88b/02, 88b/08,
88b/11, 88b/12, 88b/15, 88b/19,
89a/01, 89a/10, 89a/11, 89b/06,
89b/06, 89b/07, 89b/10, 89b/20,
90a/04, 90a/11, 90a/12, 90a/14,
90a/18, 90a/18, 90b/01, 90b/11,
90b/14, 91a/03, 91a/08, 91a/10,
91a/15, 91a/16, 91a/16, 91a/17,
91a/18, 91b/03, 91b/04, 91b/06,
91b/18, 92a/04, 92a/07, 92a/10,
92a/14, 92a/15, 92a/20, 92b/02,
92b/08, 92b/15, 93a/06, 93a/07,
93a/08, 93a/09, 93a/09, 93a/09,
93a/13, 93a/15, 93a/18, 93b/06,
93b/07, 93b/08, 93b/10, 93b/12,
93b/13, 93b/17, 93b/18, 94a/03,
94a/04, 94a/05, 94a/06, 94a/08,
94a/10, 94a/11, 94a/11, 94a/13,
94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/17,
94a/20, 94b/01, 94b/04, 94b/05,
94b/07, 94b/08, 94b/10, 94b/13,
94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/17,
94b/18, 95a/01, 95a/02, 95a/05,
95a/08, 95a/08, 95a/10, 95a/16,
95a/16, 95b/01, 95b/02, 95b/08,
95b/09, 95b/11, 95b/14, 95b/17,
95b/18, 96a/04, 96a/06, 96a/12,
96a/17, 96a/19, 96b/06, 96b/08,
96b/09, 96b/13, 96b/15, 96b/15,
96b/17, 97a/03, 97a/04, 97a/04,
97a/11, 97a/13, 97a/14, 97a/16,
97b/05, 97b/09, 97b/10, 97b/12,
97b/13, 97b/17, 97b/19, 97b/20,
98a/01, 98a/02, 98a/03, 98a/04,
98a/05, 98a/06, 98a/07, 98a/08,
98a/09, 98a/12, 98a/14, 98a/15,
98a/17, 98b/01, 98b/08, 98b/09,
98b/11, 98b/14, 99a/06, 99a/10,
99a/11, 99b/07, 99b/08, 99b/11,
99b/16, 99b/16, 99b/16, 99b/19,
100a/02, 100a/08, 100a/09,
100a/11, 100b/01, 100b/10,
100b/11, 100b/15, 100b/16,
100b/16, 100b/18, 101a/01,
101a/06, 101a/08, 101a/09,
101a/11, 101a/12, 101a/14,
101a/18, 101a/19, 101b/01,
101b/03, 101b/05, 101b/09,
101b/11, 102a/04, 102a/04,
102a/06, 102a/09, 102a/17,
102a/19, 102b/01, 102b/05,
102b/06, 102b/10, 102b/12,
102b/13, 102b/15, 102b/18,
102b/20, 103a/02, 103a/03,
103a/04, 103a/05, 103a/07,
103a/08, 103a/11, 103a/12,
103a/16, 103a/16, 103a/17,
103b/09, 103b/11, 103b/13,
103b/16, 104a/02, 104a/06,
104a/09, 104a/16, 104a/18,
104a/18, 104b/02, 104b/05,
104b/07, 104b/08, 104b/08,
104b/11, 104b/11, 104b/14,
104b/14, 104b/16, 104b/17,
104b/17, 104b/18, 104b/18,
105a/02, 105a/02, 105a/02,
105a/05, 105a/06, 105a/07,
105a/11, 105a/11, 105b/05,
105b/06, 105b/17, 106a/02,
106a/05, 106a/07, 106a/11,
106a/12, 106a/16, 106a/18,
106b/04, 106b/06, 106b/07,
106b/09, 106b/12, 106b/13,
106b/18, 107a/06, 107a/07,
107a/15, 107a/19, 107b/07,
107b/08, 107b/09, 107b/09,
107b/20, 108a/01, 108a/01,
108a/03, 108a/05, 108a/08,
108a/08, 108a/10, 108a/16,
108b/02, 108b/03, 108b/08,
108b/11, 108b/13, 108b/14,
108b/14, 108b/17, 108b/17,
108b/19, 108b/20, 109a/02,
109a/08, 109a/10, 109a/12,
109a/16, 109a/18, 109a/19,
109b/03, 109b/06, 109b/07,

109b/13, 109b/16, 109b/17, 109b/17, 109b/20, 110a/01, 110a/04, 110a/07, 110a/08, 110a/19, 110a/20, 110b/02, 110b/17, 110b/19, 111a/05, 111a/07, 111a/07, 111a/09, 111a/11, 111a/13, 111a/20, 111b/01, 111b/02, 111b/03, 111b/13, 111b/14, 111b/14, 111b/16, 111b/19, 112a/11, 112a/12, 112a/14, 112a/16, 112a/16, 112a/18, 112b/02, 112b/17, 112b/18, 113a/12, 113a/13, 113a/14, 113a/20, 113b/04, 113b/07, 113b/08, 113b/10, 113b/11, 113b/15, 113b/17, 113b/17, 113b/18, 113b/20, 114a/01, 114a/03, 114a/04, 114a/09, 114a/11, 114a/13, 114a/17, 114a/17, 114b/02, 114b/03, 114b/03, 114b/05, 114b/06, 114b/17, 114b/17, 114b/18, 114b/19, 115a/09, 115a/15, 115a/16, 115b/06, 115b/12, 115b/20, 116a/01, 116a/17, 116b/01, 116b/01, 116b/04, 116b/10, 116b/13, 116b/15, 116b/17, 116b/18, 116b/19, 117a/07, 117a/12, 117a/14, 117b/01, 117b/04, 117b/11, 117b/13, 117b/19, 118a/04, 118a/06, 118a/09, 118a/18, 118b/06, 118b/07, 118b/16, 118b/17, 118b/19, 119a/05, 119a/06, 119a/06, 119a/15, 119a/15, 119a/17, 119a/18, 119a/18, 119a/19, 119b/03, 119b/03, 119b/08, 119b/09, 119b/10, 119b/11, 119b/17, 119b/18, 119b/20, 120a/10, 120a/14, 120a/17, 120b/01, 120b/03, 120b/04, 120b/09, 120b/10, 120b/16, 120b/17, 120b/19, 120b/19, 121a/02, 121a/05, 121a/20, 121b/04, 121b/05, 121b/14, 121b/15, 121b/15, 121b/18, 122a/08, 122a/14, 122a/17, 122a/19, 122a/19, 122b/06, 122b/07, 122b/12, 122b/18, 122b/18, 123a/02, 123a/06, 123a/07, 123a/09, 123a/12, 123a/13, 123a/14, 123a/19, 123b/01, 123b/03, 123b/08, 123b/12, 123b/14, 123b/15, 124a/01, 124a/03, 124a/07, 124a/09, 124b/02, 124b/02, 124b/05, 124b/09, 124b/09, 124b/10, 124b/15, 124b/20, 125a/03, 125b/05, 125b/06, 125b/11, 125b/11, 125b/14, 125b/14, 125b/17, 125b/17, 125b/19, 126a/04, 126a/17, 126b/01, 126b/02, 126b/03, 126b/05, 126b/07, 126b/07, 126b/08, 126b/09, 126b/13, 126b/15, 126b/16, 126b/17, 126b/19, 127a/01, 127a/04, 127a/04, 127a/08, 127a/11, 127a/13, 127a/17, 127a/17, 127a/18, 127b/02, 127b/06, 127b/09, 127b/19, 128a/03, 128a/15, 128b/02, 128b/02, 128b/10, 128b/12, 128b/12, 128b/13, 128b/13, 128b/17, 128b/18, 128b/18, 129a/01, 129a/05, 129a/07, 129a/09, 129a/11, 129a/15, 129a/16, 129b/07, 129b/15, 129b/18, 129b/20, 130a/03, 130a/05, 130a/14, 130a/20, 130b/05, 130b/10, 130b/11, 130b/11, 130b/12, 130b/17, 130b/18, 131a/07, 131a/08, 131a/11, 131b/08, 131b/13, 131b/21, 132a/09, 132a/13, 132a/14, 132a/15, 132a/17, 132a/21, 132b/06, 132b/15, 132b/21, 133a/10, 133a/11, 133a/19, 133a/20, 133b/03, 133b/08, 133b/09, 133b/14, 133b/20, 134a/01, 134a/03, 134a/05, 134a/06, 134a/08, 134a/10, 134a/13, 134a/15, 134a/16, 134b/01, 134b/06, 134b/09, 134b/09, 134b/12, 134b/12, 134b/15, 134b/18, 134b/20, 135a/03, 135a/05, 135a/05, 136a/06, 136a/07, 136a/08, 136a/12, 136a/13,

136a/18, 136a/19, 136a/19,
136b/02, 136b/15, 136b/16,
136b/17, 136b/17, 136b/18,
136b/21, 137a/04, 137a/05,
137a/06, 137a/07, 137a/13,
137a/13, 137a/15, 137a/21,
137b/08, 137b/14, 137b/16,
137b/17, 138a/05, 138a/05,
138a/05, 138a/10, 138a/11,
138a/11, 138a/12, 138a/18,
138b/03, 138b/11, 138b/12,
138b/16, 138b/19, 139a/02,
139a/03, 139a/05, 139a/07,
139a/09, 139a/11, 139a/12,
139a/14, 139a/15, 139a/18,
139a/20, 139a/21, 139b/04,
139b/05, 139b/06, 139b/10,
139b/15, 139b/18, 139b/19,
140a/01, 140a/03, 140a/04,
140a/08, 140a/09, 140a/15,
140b/06, 140b/17, 140b/17,
140b/19, 141a/01, 141a/16,
141a/21, 141b/09, 141b/10,
141b/12, 141b/16, 141b/18,
142a/03, 142a/05, 142a/08,
142a/09, 142a/10, 142a/12,
142a/18, 142a/20, 142b/04,
142b/11, 142b/16, 142b/19,
142b/19, 143a/01, 143a/01,
143a/05, 143a/09, 143a/12,
143a/15, 143b/03, 143b/04,
143b/05, 143b/06, 143b/12,
143b/16, 144a/02, 144a/09,
144a/09, 144a/12, 144a/14,
144a/15, 144a/16, 144b/02,
144b/04, 144b/05, 144b/06,
144b/07, 144b/16, 144b/19,
144b/20, 145a/04, 145a/07,
145a/07, 145a/11, 145a/12,
145b/02, 145b/02, 145b/07,
145b/12, 146a/02, 146a/04,
146a/05, 146a/05, 146a/10,
146a/13, 146a/15, 146a/16,
146a/16, 146a/19, 146a/21,
146b/01, 146b/01, 146b/03,
146b/13, 146b/17, 147a/05,
147a/05, 147a/07, 147a/08,
147a/12, 147a/17, 147b/08,
147b/11, 147b/13, 148a/01,
148a/01, 148a/03, 148a/04,
148a/06, 148a/09, 148a/11,
148b/03, 148b/08, 148b/11,
148b/16, 148b/17, 148b/19,
149a/03, 149a/05, 149a/06,
149a/08, 149a/12, 149b/02,
149b/04, 149b/07, 149b/11,
149b/11, 149b/15, 149b/16,
149b/19, 150a/02, 150a/03,
150a/04, 150a/05, 150a/10,
150a/14, 150a/14, 150a/16,
150a/19, 150b/07, 150b/08,
150b/09, 150b/10, 150b/13,
150b/14, 150b/19, 150b/20,
151a/03, 151a/04, 151a/05,
151a/08, 151a/10, 151a/14,
151a/18, 151b/02, 151b/05,
151b/06, 151b/15, 151b/19,
151b/21, 152a/03, 152a/06,
152a/11, 152a/12, 152a/14,
152a/20, 152b/02, 152b/04,
152b/07, 152b/10, 152b/11,
152b/12, 152b/21, 153a/01,
153a/05, 153a/10, 153a/11,
153a/12, 153a/17, 153a/19,
153a/21, 153b/05, 153b/07,
153b/09, 153b/11, 153b/12,
153b/13, 153b/14, 153b/18,
154a/09, 154a/17, 154a/18,
154b/05, 154b/08, 154b/10,
154b/11, 154b/12, 154b/14,
154b/15, 154b/16, 154b/17,
155a/01, 155a/09, 155a/10,
155a/11, 155a/12, 155a/14,
155a/17, 155b/02, 155b/06,
155b/09, 155b/14, 155b/16,
155b/18, 155b/19, 155b/20,
155b/20, 156a/03, 156a/05,
156a/06, 156a/09, 156a/12,
156a/13, 156a/16, 156a/17,
156a/17, 156a/18, 156b/02,
156b/06, 156b/12, 157a/02,
157a/10, 157a/12, 157a/14,
157a/15, 157b/02, 157b/08,
157b/10, 157b/13, 157b/17,
157b/20, 158a/06, 158a/08,
158a/13, 158a/15, 158a/20,
158b/03, 158b/05, 158b/06,
158b/10, 158b/11, 158b/12,
158b/18, 158b/21, 159a/05,
159a/06, 159a/07, 159a/10,

159a/12, 159a/18, 159a/20, 159b/03, 159b/04, 159b/07, 159b/08, 159b/09, 159b/09, 159b/14, 159b/14, 159b/16, 159b/20, 160a/02, 160a/07, 160a/13, 160a/18, 160b/10, 160b/17, 160b/19, 160b/21, 161a/07, 161a/18, 161a/20, 161a/21, 161b/01, 161b/02, 161b/04, 161b/05, 161b/07, 161b/10, 161b/11, 161b/12, 161b/18, 161b/20, 162a/01, 162a/02, 162a/12, 162a/13, 162a/14, 162a/17, 162a/18, 162a/19, 162a/21, 162b/02, 162b/17, 162b/20, 162b/21, 163a/01, 163a/02, 163a/03, 163a/03, 163a/04, 163a/13, 163b/01, 163b/05, 163b/05, 163b/09, 163b/14, 163b/15, 163b/18, 163b/21, 164a/05, 164a/09, 164a/14, 164a/16, 164a/18, 164b/01, 164b/01, 164b/02, 164b/09, 164b/09, 164b/10, 164b/11, 164b/13, 164b/13, 164b/14, 164b/19, 165a/01, 165a/04, 165a/05, 165a/06, 165a/06, 165a/12, 165a/15, 165a/16, 165a/18, 165b/15, 165b/19, 165b/20, 166a/06, 166a/07, 166a/11, 166a/12, 166a/19, 166b/01, 166b/06, 166b/07, 166b/08, 166b/11, 166b/12, 166b/17, 166b/18, 167a/10, 167a/13, 167a/13, 167a/15, 167a/17, 167b/02, 167b/05, 167b/15, 167b/16, 168a/01, 168a/09, 168a/09, 168a/19, 168a/20, 168b/01, 168b/01, 168b/02, 168b/04, 168b/12, 168b/16, 169a/01, 169a/01, 169a/04, 169a/06, 169a/07, 169a/09, 169a/10, 169a/11, 169a/15, 169a/17, 169a/21, 169b/02, 169b/03, 169b/04, 169b/05, 169b/05, 169b/08, 169b/09, 169b/11, 169b/13, 169b/21, 170a/02, 170a/07, 170a/07, 170a/09, 170a/10, 170a/15, 170a/15, 170a/17, 170a/20, 170b/01, 170b/02, 170b/04, 170b/10, 170b/12, 170b/19, 171a/03, 171a/06, 171a/20, 171b/01, 171b/02, 171b/03, 171b/05, 171b/06, 171b/12, 171b/16, 171b/17, 171b/19, 171b/21, 172a/01, 172a/01, 172a/02, 172a/04, 172a/12, 172a/13, 172a/15, 172b/02, 172b/03, 172b/05, 172b/10, 172b/10, 172b/11, 172b/12, 172b/12, 172b/12, 172b/15, 172b/17, 173a/01, 173a/03, 173a/08, 173a/11, 173a/16, 173a/19, 173b/03, 173b/04, 173b/07, 173b/11, 173b/13, 173b/16, 174a/05, 174a/07, 174a/07, 174a/15, 174a/17, 174a/17, 174a/21, 174b/02, 174b/03, 174b/05, 174b/06, 174b/11, 174b/15, 174b/16, 174b/19, 174b/20, 175a/09, 175a/12, 175a/13, 175a/15, 175b/01, 175b/04, 175b/08, 175b/12, 175b/14, 175b/16, 176a/02, 176a/08, 176a/11, 176a/13, 176a/17, 176b/09, 176b/12, 176b/13, 176b/13, 176b/19, 176b/21, 177a/02, 177a/03, 177a/05, 177a/07, 177a/15, 177a/19, 177a/21, 177b/01, 177b/03, 177b/06, 177b/08, 177b/09, 177b/09, 177b/11, 177b/13, 177b/15, 177b/18, 177b/21, 178a/01, 178a/06, 178a/08, 178a/18, 178b/02, 178b/15, 178b/16, 179a/01, 179a/05, 179a/05, 179a/06, 179a/08, 179a/08, 179a/15, 179a/19, 179a/20, 179b/01, 179b/08, 179b/16, 180a/03, 180a/03, 180a/06, 180a/07, 180a/10, 180a/14, 180a/15, 180a/20, 180b/02, 180b/05, 180b/08, 180b/09, 180b/10, 180b/11, 180b/13, 180b/15, 181a/02, 181a/04, 181a/07, 181a/09, 181a/11, 181a/11, 181a/13, 181a/14,

181a/16, 181a/17, 181a/19, 181a/20, 181b/04, 181b/08, 181b/12, 181b/13, 181b/21, 182a/01, 182a/03, 182a/08, 182a/10, 182a/11, 182a/12, 182a/13, 182a/19, 182a/20, 182b/06, 182b/12, 182b/14, 182b/20, 182b/21, 182b/21, 183a/05, 183a/06, 183a/09, 183a/09, 183a/12, 183a/17, 183a/19, 183a/20, 183b/01, 183b/04, 183b/06, 183b/10, 183b/16, 184a/01, 184a/16, 184a/16, 184b/07, 184b/08, 184b/10, 184b/13, 184b/15, 184b/17, 184b/17, 184b/19, 184b/19, 184b/21, 185a/04, 185a/12, 185a/12, 185a/14, 185a/20, 185b/01, 185b/10, 185b/11, 185b/15, 185b/21, 186a/04, 186a/06, 186a/11, 186a/18, 186b/04, 186b/06, 186b/15, 186b/16, 186b/18, 186b/21, 187a/01, 187a/04, 187a/06, 187a/08, 187a/08, 187a/10, 187b/05, 187b/07, 187b/08, 187b/15, 187b/18, 188a/11, 188a/13, 188a/13, 188a/14, 188a/14, 188a/16, 188a/21, 188b/06, 188b/07, 188b/09, 188b/11, 188b/13, 188b/20, 188b/21, 188b/21, 189a/16, 189a/17, 189a/18, 189a/18, 189a/20, 189b/02, 189b/07, 189b/07, 189b/08, 189b/11, 189b/14, 189b/14, 189b/21, 189b/21, 190a/02, 190a/04, 190a/06, 190a/07, 190a/07, 190a/11, 190a/14, 190b/01, 190b/03, 190b/10, 190b/18, 190b/19, 190b/20, 191a/05, 191a/09, 191a/13, 191b/07, 191b/11, 191b/21, 192a/01, 192a/04, 192a/07, 192a/07, 192a/09, 192a/17, 192a/18, 192a/19, 192b/03, 192b/10, 192b/11, 192b/13, 192b/19, 192b/21, 193a/06, 193a/09, 193a/10, 193a/12, 193a/17, 193a/17, 193a/18, 193b/01, 193b/08, 193b/09, 193b/13, 193b/14, 193b/15, 193b/16, 193b/20, 194a/01, 194a/03, 194a/04, 194a/11, 194a/12, 194a/13, 194a/20, 194b/03, 194b/05, 194b/06, 194b/07, 195a/01, 195a/01, 195a/02, 195a/07, 195a/09, 195a/09, 195a/15, 195a/16, 195a/18, 195b/05, 195b/06, 195b/07, 195b/09, 195b/11, 195b/11, 195b/16, 195b/16, 195b/20, 195b/21, 196a/01, 196a/06, 196a/07, 196a/09, 196a/10, 196a/11, 196b/04, 196b/10, 196b/13, 196b/14, 196b/15, 196b/16, 196b/19, 196b/20, 197a/07, 197a/16, 197b/06, 197b/08, 197b/10, 197b/16, 197b/17, 198a/05, 198a/05, 198a/21, 198b/12, 198b/14, 198b/16, 198b/19, 198b/21, 199a/01, 199a/08, 199a/12, 199a/21, 199b/01, 199b/01, 199b/02, 199b/05, 199b/05, 199b/06, 199b/06, 199b/07, 199b/08, 199b/14, 200a/05, 200a/07, 200a/09, 200a/11, 200a/17, 200b/01, 200b/01, 200b/04, 200b/05, 200b/06, 200b/06, 200b/08, 200b/10, 200b/10, 200b/14, 201a/10, 201a/11, 201a/17, 201a/21, 201a/21, 201b/03, 201b/05, 201b/09, 201b/10, 201b/17, 201b/21, 202a/05, 202a/06, 202a/07, 202a/10, 202a/13, 202a/21, 202b/05, 202b/06, 202b/07, 202b/10, 202b/13, 202b/14, 202b/15, 202b/20, 202b/21, 202b/21, 203a/07, 203a/12, 203a/13, 203a/16, 203a/18, 203b/01, 203b/11, 203b/13, 203b/17, 203b/21, 204a/01, 204a/01, 204a/03, 204a/03, 204a/04, 204a/10, 204a/12, 204a/13, 204a/14, 204a/16, 204a/19, 204a/19, 204a/20, 204b/06, 204b/10, 204b/12, 204b/13,

204b/14, 204b/18, 204b/19, 204b/20, 205a/01, 205a/03, 205a/05, 205a/06, 205a/07, 205a/08, 205a/12, 205a/16, 205a/19, 205a/20, 205a/21, 205b/04, 205b/08, 205b/11, 205b/12, 205b/13, 205b/14, 205b/15, 205b/20, 206a/01, 206a/02, 206a/04, 206a/10, 206a/12, 206a/12, 206a/13, 206a/13, 206a/16, 206b/09, 206b/11, 206b/18, 207a/02, 207a/09, 207a/17, 207a/20, 207b/02, 207b/02, 207b/03, 207b/08, 207b/11, 207b/14, 207b/15, 207b/18, 208a/01, 208a/01, 208a/01, 208a/02, 208a/03, 208a/11, 208a/16, 208a/19, 208b/01, 208b/02, 208b/02, 208b/09, 208b/21, 209a/01, 209a/05, 209a/07, 209a/13, 209a/16, 209a/16, 209a/21, 209b/06, 209b/10, 209b/11, 210a/03, 210a/12, 210a/15, 210a/17, 210b/02, 210b/04, 210b/06, 210b/08, 210b/12, 210b/14, 211a/05, 211a/10, 211a/12, 211b/03, 211b/04, 211b/07, 211b/09, 211b/14, 211b/15, 212a/08, 212a/11, 212a/12, 212a/13, 212a/15, 212a/18, 212a/20, 212b/01, 212b/04, 212b/04, 212b/06, 212b/11, 212b/12, 212b/14, 212b/14, 212b/17, 212b/18, 212b/20, 213a/03, 213a/06, 213a/12, 213b/02, 213b/02, 213b/05, 213b/20, 213b/20, 214a/01, 214a/03, 214a/03, 214a/10, 214a/12, 214a/13, 214a/14, 214a/17, 214a/19, 214b/03, 214b/05, 214b/06, 214b/06, 214b/15, 214b/20, 215a/03, 215a/12, 215a/13, 215a/15, 215a/16, 215a/17, 215a/18, 215a/20, 215b/02, 215b/05, 215b/08, 215b/10, 215b/14, 215b/16, 215b/21, 216a/04, 216a/04, 216a/04, 216a/07, 216a/19, 216a/21, 216b/03, 216b/09, 216b/09, 216b/10, 216b/19, 217a/01, 217a/04, 217a/12, 217a/13, 217a/18, 217b/02, 217b/05, 217b/08, 217b/09, 217b/10, 217b/14, 217b/16, 217b/17, 217b/21, 217b/21, 218a/02, 218a/04, 218a/04, 218a/10, 218a/18, 218a/18, 218a/20, 218a/21, 218b/02, 218b/02, 218b/03, 218b/04, 218b/09, 218b/09, 219a/04, 219a/06, 219a/13, 219a/15, 219a/15, 219a/17, 219b/01, 219b/01, 219b/02, 219b/03, 219b/04, 219b/04, 219b/05, 219b/08, 219b/13, 219b/21, 220a/09, 220a/12, 220a/17, 220b/01, 220b/02, 220b/05, 220b/05, 220b/05, 220b/07, 220b/11, 221a/08, 221a/08, 221a/09, 221a/09, 221a/12, 221a/19, 221b/03, 221b/06, 221b/08, 221b/09, 221b/17, 222a/01, 222a/07, 222a/07, 222a/08, 222a/12, 222a/17, 223a/02, 223a/10, 223b/05, 223b/07, 223b/09, 223b/10, 223b/12, 223b/12, 223b/14, 223b/20, 224a/03, 224a/04, 224a/05, 224a/07, 224a/10, 224a/13, 224a/16, 224a/18, 224a/21, 224a/21, 224b/01, 224b/02, 224b/05, 224b/08, 225a/02, 225a/07, 225a/09, 225a/09, 225a/11, 225a/16, 225a/17, 225b/01, 225b/10, 225b/16, 225b/17, 225b/20, 226a/03, 226a/07, 226a/10, 226a/12, 226a/16, 226a/18, 226a/18, 226b/01, 226b/03, 226b/04, 226b/05, 226b/06, 226b/10, 226b/17, 226b/21, 226b/21, 227a/01, 227a/03, 227a/07, 227a/09, 227a/10, 227a/11, 227a/21, 227b/01, 227b/10, 227b/17, 228a/06, 228a/07, 228a/08, 228a/11, 228a/14, 228a/14, 228a/19, 228a/20, 228b/01, 228b/08,

228b/14, 229a/03, 229a/06, 240a/09, 240a/13, 240a/14,
229a/12, 229a/16, 229a/19, 240a/19, 240a/19, 240a/21,
229a/20, 229a/21, 229b/01, 240b/02, 240b/03, 240b/04,
229b/02, 229b/03, 230a/04, 240b/11, 240b/15, 240b/17,
230a/04, 230a/04, 230a/05, 240b/20, 241a/04, 241a/17,
230a/11, 230a/14, 230a/18, 241a/18, 241a/20, 241a/20,
230a/19, 230b/03, 230b/10, 241a/21, 241b/04, 241b/05,
230b/13, 230b/17, 230b/18, 241b/07, 241b/09, 241b/10,
230b/19, 231a/05, 231a/07, 241b/15, 241b/16, 241b/19,
231a/09, 231a/09, 231a/19, 241b/20, 241b/21, 241b/21,
231b/03, 231b/04, 231b/06, 242a/02, 242a/11, 242a/14,
231b/18, 231b/20, 232a/02, 242a/18, 242a/21, 242b/03,
232a/07, 232a/12, 232a/13, 242b/07, 242b/10, 242b/12,
232b/01, 232b/12, 232b/16, 242b/20, 242b/21, 243a/04,
233a/07, 233a/07, 233a/11, 243a/04, 243a/07, 243a/13,
233a/15, 233a/17, 233a/18, 243a/19, 243a/21, 243b/02,
233a/19, 233b/02, 233b/08, 243b/03, 243b/04, 243b/06,
233b/13, 233b/16, 233b/17, 243b/19, 244a/04, 244a/17,
233b/18, 233b/20, 234a/01, 244a/17, 244a/21, 244a/21,
234a/01, 234a/03, 234a/07, 244b/02, 244b/05, 244b/10,
234a/07, 234a/10, 234a/16, 244b/12, 244b/16, 245a/03,
234a/19, 234a/21, 234b/01, 245a/06, 245a/09, 245a/12,
234b/03, 234b/05, 234b/06, 245a/13, 245a/13, 245a/14,
234b/07, 234b/10, 234b/11, 245a/15, 245a/16, 245b/01,
234b/16, 234b/17, 234b/19, 245b/04, 245b/04, 245b/06,
235a/03, 235a/10, 235a/10, 245b/07, 245b/13, 245b/14,
235a/11, 235a/16, 235a/19, 245b/16, 245b/19, 246a/06,
235a/19, 235b/04, 235b/09, 246a/07, 246a/09, 246a/12,
235b/10, 235b/14, 235b/15, 246a/15, 246a/17, 246a/19,
235b/15, 235b/18, 235b/20, 246a/20, 246b/05, 246b/06,
236a/05, 236a/07, 236a/08, 246b/07, 246b/08, 246b/09,
236a/10, 236a/16, 236a/18, 246b/18, 246b/21, 247a/04,
236a/19, 236a/21, 236b/01, 247a/07, 247a/14, 247b/01,
236b/10, 236b/12, 236b/17, 247b/01, 247b/03, 247b/07,
236b/17, 236b/21, 237a/01, 247b/16, 247b/19, 248a/03,
237a/02, 237a/04, 237a/05, 248a/04, 248a/09, 248a/10,
237a/07, 237a/07, 237a/08, 248a/11, 248a/13, 248a/13,
237a/09, 237a/13, 237a/16, 248a/18, 248b/05, 248b/11,
237a/17, 237a/19, 237b/03, 248b/17, 248b/18, 248b/20,
237b/12, 237b/17, 237b/19, 248b/20, 249a/18, 249a/20,
237b/21, 238a/01, 238a/02, 249b/08, 249b/10, 249b/19,
238a/06, 238a/08, 238a/08, 250a/02, 250a/02, 250a/05,
238a/10, 238a/10, 238a/13, 250a/06, 250a/12, 250a/13,
238a/21, 238b/01, 238b/02, 250b/02, 250b/04, 250b/05,
238b/07, 238b/07, 238b/12, 250b/07, 250b/16, 250b/17,
238b/13, 238b/13, 238b/13, 250b/21, 251a/06, 251a/08,
238b/18, 238b/19, 239a/01, 251a/11, 251a/12, 251a/15,
239a/15, 239b/08, 239b/09, 251a/15, 251a/16, 251a/17,
239b/10, 239b/12, 239b/19, 251a/17, 251a/19, 251b/01,
240a/05, 240a/07, 240a/08, 251b/02, 251b/04, 251b/06,

251b/07, 251b/08, 251b/14, 251b/15, 251b/16, 251b/18, 252a/01, 252a/06, 252a/10, 252a/13, 252a/14, 252b/01, 252b/10, 252b/12, 252b/14, 252b/16, 252b/20, 253a/07, 253a/09, 253a/16, 253a/16, 253a/19, 253a/20, 253b/06, 253b/09, 253b/10, 253b/12, 253b/14, 253b/19, 253b/21, 254a/02, 254a/13, 254a/15, 254a/21, 254b/03, 254b/05, 254b/12, 254b/13, 254b/19, 254b/21, 255a/15, 255a/18, 255a/20, 255b/02, 255b/05, 255b/06, 255b/07, 255b/07, 255b/11, 255b/14, 255b/18, 255b/21, 255b/21, 256a/02, 256a/10, 256a/13, 256a/15, 256a/16, 256b/01, 256b/04, 256b/05, 256b/06, 256b/08, 256b/10, 256b/14, 256b/14, 256b/16, 256b/18, 256b/19, 256b/20, 257a/01, 257a/05, 257a/10, 257a/18, 257b/01, 257b/03, 257b/04, 257b/05, 257b/06, 257b/13, 257b/15, 257b/18, 257b/18, 258a/03, 258a/04, 258a/06, 258a/07, 258a/08, 258a/10, 258a/13, 258a/16, 258a/18, 258a/21, 258b/08, 258b/11, 258b/20, 259a/01, 259a/04, 259a/06, 259a/09, 259a/12, 259a/17, 259a/21, 259a/21, 259b/02, 259b/04, 260a/08, 260a/09, 260a/10, 260a/12, 260a/13, 260a/17, 260b/06, 260b/11, 260b/13, 261a/01, 261a/04, 261a/06, 261a/06, 261a/08, 261a/09, 261a/14, 261a/16, 261a/21, 261b/02, 261b/04, 261b/14, 261b/14, 261b/16, 261b/17, 261b/21, 262a/04, 262a/05, 262a/07, 262a/09, 262a/09, 262a/10, 262a/17, 262a/19, 262a/20, 262b/12, 262b/14, 262b/14, 262b/16, 262b/19, 262b/20, 262b/21, 263a/08, 263a/10, 263a/11, 263a/12, 263a/16, 263a/17, 263a/20, 263a/21, 263b/01, 263b/05, 263b/11, 263b/12, 264a/03, 264a/03, 264a/09, 264a/09, 264a/17, 264b/01, 264b/02, 264b/06, 264b/15, 264b/18, 264b/19, 265a/03, 265a/05, 265a/05, 265a/06, 265a/10, 265a/13, 265a/16, 265a/17, 265b/02, 265b/03, 265b/04, 265b/07, 265b/12, 265b/14, 265b/21, 266a/01, 266a/03, 266a/04, 266a/09, 266a/12, 266a/12, 266a/14, 266a/15, 266a/15, 266a/20, 266a/21, 266b/01, 266b/02, 266b/03, 266b/05, 266b/08, 266b/11, 266b/14, 266b/18, 266b/19, 266b/21, 267a/04, 267a/05, 267a/07, 267a/15, 267a/16, 267a/21, 267b/01, 267b/02, 267b/02, 267b/05, 267b/11, 267b/14, 267b/18, 267b/20, 268a/04, 268a/04, 268a/07, 268a/08, 268a/10, 268a/14, 268a/17, 268a/19, 268a/19, 268a/21, 268b/02, 268b/04, 268b/07, 268b/08, 268b/12, 268b/13, 268b/14, 268b/15, 269a/01, 269a/01, 269a/05, 269a/05, 269a/07, 269a/11, 269b/15, 269b/16, 269b/17, 269b/18, 269b/20, 270a/04, 270a/10, 270a/11, 270a/16, 270a/19, 270a/19, 270b/04, 270b/05, 270b/09, 270b/11, 270b/14, 270b/15, 270b/18, 270b/19, 271a/01, 271a/01, 271a/03, 271a/04, 271a/06, 271a/12, 271a/15, 271a/16, 271a/17, 271a/17, 271b/01, 271b/03, 271b/06, 271b/07, 271b/08, 271b/09, 271b/15, 271b/15, 271b/17, 272a/01, 272a/13, 272a/18, 272b/05, 272b/07, 272b/08, 272b/09, 273a/01, 273a/10, 273a/12, 273a/13, 273a/16, 273a/17, 273a/19, 273a/21, 273b/03, 273b/07, 273b/11,

273b/15, 273b/19, 274a/09, 282b/10, 282b/11, 282b/13,
274a/12, 274a/15, 274a/20, 282b/15, 282b/21, 283a/01,
274b/06, 274b/06, 274b/08, 283a/06, 283a/06, 283a/13,
274b/11, 274b/12, 274b/14, 283a/14, 283a/17, 283a/18,
274b/16, 274b/17, 274b/18, 283b/03, 283b/05, 283b/05,
274b/18, 274b/20, 275a/01, 283b/09, 283b/09, 283b/15,
275a/06, 275a/09, 275a/12, 283b/19, 284a/01, 284a/03,
275a/13, 275a/16, 275a/19, 284a/05, 284a/09, 284a/11,
275a/21, 275b/08, 275b/08, 284a/12, 284a/15, 284b/07,
275b/09, 275b/09, 275b/14, 284b/07, 284b/12, 284b/14,
275b/16, 275b/17, 275b/20, 284b/15, 284b/20, 284b/21,
276a/03, 276a/04, 276a/07, 285a/13, 285a/20, 285b/07,
276a/08, 276a/10, 276a/17, 285b/09, 285b/14, 285b/15,
276a/18, 276a/19, 276a/20, 285b/16, 285b/21, 286a/06,
276b/01, 276b/04, 276b/07, 286a/07, 286a/11, 286a/16,
276b/08, 276b/09, 276b/10, 286a/18, 286a/19, 286a/20,
276b/12, 276b/16, 276b/18, 286b/03, 286b/03, 286b/05,
276b/20, 277a/01, 277a/10, 286b/13, 286b/18, 286b/21,
277a/15, 277a/16, 277a/19, 287a/01, 287a/02, 287a/05,
277b/03, 277b/04, 277b/07, 287a/14, 287a/15, 287a/18,
277b/08, 277b/09, 277b/10, 287a/20, 287b/01, 287b/02,
277b/13, 277b/14, 277b/16, 287b/02, 287b/05, 287b/13,
277b/17, 277b/21, 277b/21, 287b/14, 287b/18, 288a/01,
278a/04, 278a/06, 278a/07, 288a/03, 288a/07, 288a/11,
278a/11, 278a/11, 278a/15, 288a/13, 288a/16, 288a/19,
278a/18, 278b/01, 278b/05, 288b/01, 288b/07, 288b/07,
278b/11, 278b/12, 278b/12, 288b/07, 288b/16, 288b/17,
278b/13, 278b/16, 279a/01, 288b/20, 289a/06, 289b/02,
279a/02, 279a/03, 279a/04, 289b/04, 289b/07, 289b/08,
279a/08, 279a/08, 279a/10, 289b/15, 289b/15, 290a/05,
279a/18, 279a/21, 279a/21, 290a/08, 290a/10, 290a/16,
279b/02, 279b/11, 279b/13, 290a/19, 290a/20, 290a/21,
279b/15, 279b/15, 279b/19, 290b/02, 290b/03, 290b/07,
279b/21, 280a/02, 280a/03, 290b/17, 290b/18, 291a/03,
280a/07, 280a/10, 280a/11, 291a/04, 291a/12, 291b/11,
280a/15, 280a/17, 280a/21, 291b/13, 291b/13, 291b/14,
280b/03, 280b/07, 280b/07, 291b/15, 291b/16, 291b/20,
280b/07, 280b/10, 280b/12, 291b/21, 292a/01, 292a/06,
280b/13, 280b/16, 280b/18, 292a/06, 292a/07, 292a/08,
280b/19, 280b/19, 280b/20, 292a/12, 292a/12, 292a/13,
281a/01, 281a/04, 281a/05, 292a/16, 292a/18, 292a/20,
281a/06, 281a/08, 281a/10, 292b/01, 292b/03, 292b/04,
281a/14, 281a/20, 281b/02, 292b/17, 292b/19, 293a/07,
281b/04, 281b/08, 281b/10, 293a/07, 293a/10, 293a/12,
281b/14, 281b/16, 281b/16, 293a/15, 293a/17, 293a/19,
281b/17, 281b/17, 281b/19, 293a/21, 293b/05, 293b/06,
281b/20, 282a/01, 282a/02, 293b/07, 293b/08, 293b/15,
282a/04, 282a/07, 282a/08, 293b/16, 293b/18, 293b/20,
282a/13, 282a/19, 282a/21, 293b/21, 294a/01, 294a/04,
282b/02, 282b/03, 282b/09, 294a/04, 294a/07, 294a/07,

294a/07, 294a/08, 294a/09, 294a/12, 294a/17, 294a/18, 294a/20, 294b/02, 294b/06, 294b/10, 294b/12, 294b/14, 294b/17, 294b/18, 294b/20, 294b/21, 295a/07, 295a/12, 295a/13, 295a/21, 295b/05, 295b/08, 295b/08, 295b/11, 295b/12, 295b/13, 295b/16, 295b/17, 295b/20, 296a/03, 296a/04, 296a/14, 296a/17, 296a/19, 296a/20, 296a/21, 296b/03, 296b/05, 296b/07, 296b/07, 296b/08, 296b/10, 296b/14, 296b/17, 297a/02, 297a/02, 297a/04, 297a/06, 297a/07, 297a/12, 297a/15, 297b/01, 297b/04, 297b/11, 297b/11, 297b/15, 297b/17, 297b/20, 298a/01, 298a/01, 298a/04, 298a/08, 298a/11, 298a/11, 298a/19, 298a/21, 298a/21, 298b/02, 298b/03, 298b/04, 298b/05, 298b/11, 298b/11, 298b/13, 298b/16, 298b/20, 298b/20, 298b/21, 299a/01, 299a/03, 299a/05, 299a/17, 299b/02, 299b/04, 299b/10, 299b/11, 299b/13, 299b/19, 299b/20, 299b/21, 300a/01, 300a/04, 300a/06, 300a/07, 300a/09, 300b/07, 300b/14, 300b/14, 301a/03, 301a/06, 301a/08, 301a/09, 301a/10, 301a/11, 301b/09, 301b/09, 301b/11, 301b/15, 301b/16, 301b/20, 301b/21, 302a/04, 302a/06, 302a/08, 302a/13, 302a/14, 302a/18, 302a/20, 302b/02, 302b/05, 302b/07, 302b/08, 302b/11, 303b/04, 303b/08, 303b/16, 303b/20, 303b/20, 304a/01, 304a/03, 304a/07, 304a/10, 304a/17, 304a/21, 304b/04, 304b/11, 305b/13, 305b/14, 305b/19, 306a/07, 306a/12, 306a/14, 306a/14, 306a/20, 306b/10, 306b/14, 306b/18, 306b/20, 307a/09, 307a/19, 307a/19, 307b/01, 307b/04, 307b/06, 307b/08, 307b/10, 307b/11, 307b/15, 307b/15, 307b/19, 307b/20, 308a/04, 308a/06, 308a/13, 308b/15, 308b/15, 308b/17, 308b/19, 308b/20, 309a/01, 309a/04, 309a/06, 309a/09, 309a/12, 309a/16, 309a/17, 309a/18, 309a/19, 309a/20, 309b/01, 309b/01, 309b/02, 309b/04, 309b/08, 309b/08, 309b/12, 309b/13, 309b/14, 309b/16, 310a/02, 310a/04, 310a/07, 310a/09, 310a/10, 310a/10, 310a/13, 310a/17, 310a/18, 310b/02, 310b/03, 310b/07, 310b/08, 310b/11, 310b/13, 310b/21, 311a/06, 311a/09, 311a/14, 311a/16, 311a/18, 311b/02, 311b/03, 311b/03, 311b/04, 311b/06, 311b/06, 311b/10, 311b/13, 311b/20, 311b/20, 312a/03, 312a/04, 312a/05, 312a/08, 312a/09, 312a/12, 312a/19, 312b/04, 312b/06, 312b/09, 312b/10, 312b/12, 312b/19, 312b/20, 312b/21, 313a/01, 313a/01, 313a/06, 313a/09, 313a/09, 313a/09, 313a/10, 313a/12, 313a/17, 313b/08, 313b/09, 313b/12, 313b/14, 313b/16, 313b/16, 314a/03, 314a/08, 314a/12, 314a/16, 314a/19, 314b/06, 314b/07, 314b/09, 314b/09, 314b/13, 314b/14, 314b/15, 314b/18, 314b/21, 315a/01, 315a/03, 315a/05, 315a/09, 315a/21, 315b/10, 315b/13, 315b/14, 315b/20, 316a/06, 316a/11, 316a/19, 316b/11, 316b/15, 316b/16, 316b/18, 316b/19, 316b/21, 317a/03, 317a/03, 317a/06, 317a/07, 317b/02, 317b/04, 317b/08, 317b/08, 317b/11, 317b/12, 317b/12, 317b/15, 317b/19, 318a/01, 318a/05, 318a/07, 318a/09, 318a/12,

318a/15, 318a/18, 318b/02, 318b/05, 318b/06, 318b/07, 318b/09, 318b/21, 319a/03, 319a/07, 319a/09, 319a/10, 319a/15, 319a/16, 319b/04, 319b/06, 319b/07, 319b/09, 319b/11, 319b/12, 319b/12, 319b/14, 320a/02, 320a/03, 320a/05, 320a/07, 320a/10, 320a/11, 320a/16, 320b/01, 320b/04, 320b/06, 320b/06, 320b/11, 320b/13, 321a/04, 321a/06, 321a/10, 321a/17, 321a/18, 321b/01, 321b/02, 321b/06, 321b/07, 321b/08, 321b/11, 321b/15, 321b/16, 322a/01, 322a/02, 322a/03, 322a/04, 322a/06, 322a/07, 322a/09, 322a/10, 322a/12, 322a/16, 322a/20, 322b/05, 322b/19, 322b/21, 323a/06, 323a/10, 323a/11, 323b/01, 323b/06, 323b/11, 323b/14, 323b/20, 324a/01, 324a/05, 324a/09, 324a/15, 324a/15, 324a/18, 324a/18, 324a/19, 324b/01, 324b/05, 324b/12, 324b/13, 324b/14, 324b/18, 324b/18, 325a/01, 325a/03, 325a/06, 325a/07, 325a/09, 325a/10, 325a/13, 325a/13, 325a/15, 325a/15, 325a/19, 325a/20, 325a/21, 325b/02, 325b/05, 325b/21, 326a/09, 326a/09, 326a/12, 326a/13, 326a/15, 326a/17, 326b/03, 326b/10, 326b/12, 326b/16, 326b/16, 327a/01, 327a/08, 327a/09, 327a/09, 327b/12, 327b/18, 328a/01, 328a/04, 328a/08, 328a/12, 328a/13, 328a/17, 328a/18, 328a/20, 328a/20, 328b/02, 328b/03, 328b/07, 328b/08, 328b/10, 328b/10, 328b/12, 328b/13, 328b/14, 328b/15, 329a/01, 329a/04, 329a/07, 329a/10, 329a/17, 329a/18, 329b/05, 329b/07, 329b/09, 329b/09, 329b/14, 329b/16, 329b/19, 330a/05, 330a/06, 330a/10, 331a/01, 331a/02, 331a/05, 331a/13, 331a/16, 331a/18, 331b/02, 331b/02, 331b/14, 331b/15, 331b/16, 331b/19, 331b/21, 332a/02, 332a/10, 332a/13, 332b/02, 332b/04, 332b/08, 332b/09, 332b/10, 332b/17, 332b/17, 332b/18, 332b/18, 332b/19, 332b/20, 333a/03

k. (al-ḥāl ki) 12b/07, 22a/16, 27b/16, 28a/03, 48b/15, 109a/09, 310a/13

k. (ança ki) 2a/10, 6a/15, 6a/17, 9b/12, 14a/03, 16b/07, 18a/07, 23b/12, 31a/05, 31a/16, 43a/04, 43a/17, 44b/05, 45b/07, 46a/02, 46a/03, 47a/07, 49a/03, 51a/04, 51b/17, 54a/04, 56b/04, 57a/11, 59a/17, 61a/06, 61a/07, 63a/17, 64a/07, 64a/12, 65a/16, 69b/18, 69b/18, 72b/20, 73b/08, 73b/11, 73b/15, 73b/20, 74a/01, 74a/16, 74b/15, 75a/06, 75b/20, 77a/13, 77a/20, 78b/07, 78b/10, 81b/10, 82a/04, 82b/01, 82b/10, 83a/20, 86a/12, 86b/04, 86b/06, 90a/07, 90b/09, 92b/06, 93a/11, 94b/14, 95a/01, 97b/03, 97b/20, 103a/12, 103b/15, 104a/07, 105b/12, 106a/16, 107b/18, 108a/01, 108a/03, 109a/13, 109a/14, 110a/12, 110b/17, 111b/12, 112a/06, 114a/15, 114a/15, 114b/02, 115a/13, 115a/14, 118b/11, 128a/13, 128b/14, 134a/12, 137b/02, 138b/05, 138b/17, 141a/20, 141a/21, 141b/01, 141b/04, 141b/21, 148b/20, 149b/06, 150b/16, 152a/07, 152a/15, 156b/13, 157a/02, 157a/04, 161b/11, 174b/21, 178b/10, 179b/13, 183a/06, 185a/10, 188b/05, 190a/09, 190b/05, 193a/01, 194b/06, 195a/02, 195b/14, 196a/18, 197b/18, 198a/10, 200a/21, 210b/16, 216b/01, 222b/15, 234a/03, 237a/10, 238b/21, 240a/06, 240b/09,

243b/04, 247a/21, 260b/17, 261b/02, 270a/06, 275a/02, 287b/07, 288b/20, 289a/03, 325b/18
k. (avval ki) 39b/07, 49a/04, 80a/01, 101a/02, 248a/15, 266a/06, 279b/16, 313a/14
k. (bolġay-ki) 111b/02, 143b/09, 147a/19, 149b/03, 222a/08, 298b/02, 312a/19, 325a/04
k. (bolġay ki) 131b/14, 156b/04, 254a/18, 281b/15, 304a/11
k. (bolmaġay-ki) 11a/19, 218b/17, 291b/17
k. (bolmaġay ki) 94a/12, 94b/10, 119a/09, 196a/20
k. (çendān ki) 78b/02
k. (çūn-ki) 1b/07, 48a/09, 64a/05, 74b/16, 79a/07, 81a/04, 106a/01, 109a/18, 109a/20, 155b/05, 163a/09, 198a/20, 214b/16, 234b/13, 236a/09, 236b/14, 260a/13, 262b/17, 292a/05, 292a/09, 292a/11, 302a/21, 313a/21, 314a/01, 314a/14, 328b/16
k. (dırīġ dırīġ ki) 67b/15, 330a/12, 330b/04
k. (dırīġ hazār dırīġ ki) 315a/20
k. (dırīġ ki) 316b/02
k. (dırīġā ki) 19a/02, 21a/06, 21a/07, 25b/15, 78b/09, 123a/04, 168a/03, 168a/13, 190a/10, 194a/02, 194a/15, 199a/10, 213b/09, 237b/15, 317a/12, 318b/11, 321a/19, 321b/16, 322a/02, 327b/07, 331a/01, 331a/02
k. (eger çendī ki) 220b/04
k. (ey dırīġ ki) 18b/13, 18b/17, 19a/13, 19a/18, 60b/17, 67b/14, 110a/16
k. (ey dırīġā ki) 20a/19, 214b/18, 331a/04
k. (ġaraż ul-ki) 66b/13, 90a/09, 113b/15, 115b/13, 140b/15, 144b/18, 161a/13, 168a/16, 192b/17, 194a/17, 195a/13, 212a/14, 295a/05, 299a/21, 329b/15
k. (gūya ki) 12b/16, 47a/03, 52b/04, 55a/18, 56a/11, 82b/11, 91a/06, 128a/18, 147a/14, 150a/12, 158a/07, 159a/02, 159b/19, 162b/19, 163b/11, 165b/08, 165b/17, 168b/10, 169a/15, 178a/09, 180b/07, 192a/07, 201b/08, 205b/06, 205b/15, 211b/03, 212a/02, 212b/17, 221a/10, 226b/17, 227a/03, 231a/05, 240a/15, 247b/07, 295a/08, 299b/07, 300a/05, 311a/12
k. (ḥālā ki) 64a/05, 75a/12, 94a/06, 101a/10, 104b/06, 108b/13, 114a/05, 114a/18, 118b/18, 151a/10, 151b/10, 154a/12, 164b/16, 182a/06, 190a/05, 214a/14, 225b/11, 244b/18, 257b/07, 261b/10, 266a/18, 268b/04, 272a/10, 276b/14, 280a/12, 293b/01, 314b/16, 319a/03
k. (hamānā ki) 24a/05, 224a/21, 236a/08, 290a/06, 311b/08
k. (ḥattā ki) 5b/05, 204b/13
k. (ḥayf ki) 125a/05
k. (her çend ki) 55b/18, 57a/15, 324b/18
k. (her kim ki) 5b/12, 17a/18, 20b/12, 24b/10, 37a/03, 78b/04, 122a/10, 139b/13, 198a/06, 236b/13, 242b/08, 256a/11, 281a/13
k. (her kişi-ki) 6b/12, 6b/15, 14b/18, 16a/15, 18b/12, 25b/08, 35a/13, 39b/19, 41b/19, 42a/01, 43a/10, 43a/12, 53a/12, 58a/20, 58b/20, 59b/14, 81a/17, 81b/02, 81b/09, 91a/09, 100b/09, 100b/17, 102a/08, 102b/12, 102b/16, 103a/07, 104a/16, 108b/20, 118b/08, 127a/11, 127a/14, 127a/15, 128a/14, 128b/09, 128b/20, 129a/13, 129a/20, 132a/16, 133b/10, 134a/20, 134b/03, 134b/13, 138b/20, 139a/15, 145a/07, 146b/17, 151a/09, 152a/06, 154a/02, 154a/19, 154a/21, 154b/01,

154b/03, 155b/21, 156a/07, 157a/06, 157a/15, 157a/17, 162b/14, 167a/04, 169a/17, 170b/14, 174a/08, 174b/17, 177a/04, 179a/07, 180a/04, 180a/12, 181b/21, 182a/14, 182a/18, 185a/13, 191a/05, 197a/12, 201b/13, 201b/20, 202a/18, 203a/01, 203a/14, 203a/20, 204a/10, 204a/15, 204a/16, 205b/13, 206b/19, 209a/06, 209b/01, 211a/04, 212b/20, 213a/05, 213a/07, 213a/10, 213a/13, 216b/04, 216b/13, 216b/17, 217b/08, 217b/10, 218a/11, 218a/19, 218b/05, 219a/15, 219b/04, 219b/10, 225b/08, 233b/04, 247a/05, 248a/17, 248b/06, 258a/03, 261a/08, 265b/08, 271a/15, 273a/05, 275b/01, 276b/04, 277a/01, 277a/19, 282a/03, 282a/09, 286b/16, 286b/18, 287a/19, 289b/17, 293a/19, 302b/01, 313a/10, 315a/03, 317b/04, 321b/06, 322b/14, 332a/13

k. (her kişi ki) 2a/02, 10a/09, 16b/17, 27a/09, 41a/09, 43a/08, 52b/13, 60b/09, 61a/04, 65b/03, 76a/06, 86a/19, 100a/17, 127b/09, 129a/02, 129a/03, 129a/17, 129b/06, 130b/06, 131a/16, 132a/18, 134b/01, 144a/19, 145b/14, 145b/14, 162b/04, 164b/19, 182a/12, 183b/18, 187b/09, 190b/20, 193a/09, 196b/16, 197a/07, 198b/16, 202b/21, 203a/17, 220a/02, 220a/15, 237b/01, 240b/16, 243b/11, 244a/14, 245a/05, 248a/01, 248a/20, 249b/14, 259a/02, 265b/16, 272a/13, 276b/05, 282b/01, 284a/20, 299a/18, 313b/20

k. (her kişige ki) 140b/15

k. (her kişini ki) 25a/16, 25a/20, 128b/02, 140b/21, 157a/08, 220b/03, 228a/12, 312b/19

k. (her kişiniŋ ki) 128a/12, 145a/09, 157a/11, 158b/19, 159a/02, 159b/10, 195a/11, 196a/01, 216b/11, 329b/14

k. (her neççe ki) 127b/19

k. (her néme ki) 43a/15, 43a/15, 51a/08, 86a/10, 103a/05, 105b/13, 132a/10, 133a/03, 136a/19, 157b/21, 174a/08, 175b/03, 198a/20, 206a/06, 212b/06, 265b/16

k. (her vaḳt ki) 6b/02, 211b/06, 298b/09

k. (her vaḳtī ki) 36b/18, 55b/15, 122b/04, 127b/17, 188a/18, 221a/19, 224a/10, 244b/17, 267a/17, 305a/10, 319b/19

k. (her vaḳtda ki) 23b/02, 23b/05, 221a/13

k. (ḫuşūşan ki) 293a/08

k. (ilgeri ki) 64a/18, 120b/15, 224b/13

k. (ḳança ki) 3a/10, 5b/03, 13b/11, 29b/16, 31a/16, 37b/05, 38a/16, 39b/12, 57a/10, 64a/09, 71b/06, 73a/15, 77a/07, 86b/03, 100b/17, 108b/01, 114b/01, 117b/04, 120a/07, 121a/10, 121a/16, 129a/04, 129b/12, 130a/04, 133a/13, 139b/20, 142a/01, 143a/08, 145b/21, 152b/19, 153a/20, 154a/09, 166b/15, 173a/05, 174a/11, 174b/13, 177b/07, 178b/09, 178b/13, 178b/14, 179b/10, 179b/11, 179b/15, 184b/01, 188a/08, 191b/16, 192b/05, 198a/07, 199b/12, 201b/01, 201b/10, 203b/09, 206a/21, 206b/03, 209a/03, 209b/21, 210b/21, 210b/21, 211b/09, 212a/16, 213a/12, 214a/15, 214b/11, 214b/17, 222b/14, 223a/15, 228a/07, 228b/06, 231b/16, 231b/17, 237a/12, 239b/20, 240a/02, 240a/03, 252b/04, 259b/12, 260a/05, 260b/19, 260b/21, 267b/19, 300b/16, 301a/10, 301a/19, 305a/02,

318b/04, 319b/05, 321b/10, 332b/04
k. (ḳaydaḳ ki) 133a/02, 247a/03
k. (kerek ki) 9a/06, 9a/16, 19b/15, 20b/04, 24a/13, 43b/12, 46b/20, 64b/03, 64b/06, 68a/16, 78b/19, 84a/16, 88a/17, 95a/06, 104a/19, 105b/07, 112a/01, 122b/13, 128b/07, 128b/10, 129a/09, 129b/11, 130a/14, 133b/15, 138b/21, 139a/01, 139a/01, 149a/03, 150b/03, 155b/17, 169a/18, 173a/02, 173a/04, 174a/16, 187b/16, 188a/17, 189a/01, 189a/02, 196a/19, 199a/12, 212b/13, 218a/02, 218b/17, 219a/07, 220a/04, 220a/15, 220a/16, 226b/04, 233b/05, 244a/05, 244b/10, 245a/08, 247a/03, 248a/02, 248a/19, 256a/13, 261b/19, 267a/07, 268a/21, 272b/01, 277b/18, 279a/18, 279a/20, 279a/21, 280b/16, 281a/04, 283a/21, 284a/10, 286a/13, 287b/07, 288a/20, 288b/10, 289b/03, 292b/02, 293a/17, 294b/15, 294b/21, 298b/17, 306a/20, 319a/05, 322a/14, 324b/06, 325a/15, 325b/10
k. (kim ki) 1b/03, 271b/20
k. (kişi-ki) 18b/11, 108a/10, 108a/14, 145a/14, 217b/17, 218a/21, 240b/15, 244a/11
k. (kişi ki) 17a/17, 143b/17, 217a/20, 217b/01, 217b/03, 229b/19, 278b/21
k. (mabādā ki) 33a/20, 43b/16, 127b/16, 148a/12, 185a/02, 205a/13, 225b/11, 235b/04, 249b/19, 265a/13, 300a/03, 332b/11
k. (mana ki) 24b/05, 54a/19, 56b/20, 149a/09, 197a/02, 199a/13, 211b/07, 226a/21, 227b/02, 232a/15, 233b/11, 263a/14
k. (meger ki) 5b/12, 20a/05, 25a/04, 36a/11, 149a/20, 223b/05, 226b/18, 235b/21, 304a/04, 304b/05, 307b/16
k. (néme üçün-ki) 20b/04, 22a/14, 28b/08, 51b/02, 65b/01, 65b/14, 73a/16, 81a/07, 82a/01, 83a/14, 85b/04, 94a/18, 95a/17, 96b/01, 97b/15, 97b/20, 106a/15, 111a/02, 114b/15, 130b/02, 130b/19, 144b/10, 161a/15, 177b/15, 179b/01, 181b/10, 182a/02, 189a/15, 192b/11, 197b/20, 198b/04, 203a/16, 210a/01, 224a/01, 245b/02, 267b/01, 305b/15, 308a/11, 310a/06, 324b/16
k. (néme üçün ki) 19b/08, 65a/15, 98a/20, 108a/01, 111b/10, 144b/21, 156a/21, 188a/19, 253a/05, 304b/16, 310b/03, 322b/21
k. (şāyad ki) 138b/15, 179a/18, 185a/06, 281a/17
k. (şundaḳ ki) 8b/16, 9b/18, 12b/04, 13a/07, 13b/11, 17a/01, 18b/10, 22a/06, 24b/13, 26a/01, 28a/09, 31a/02, 33a/06, 33b/17, 34a/11, 34a/13, 35b/11, 38a/16, 43a/18, 43b/15, 44b/01, 45b/04, 47b/09, 55b/14, 62a/10, 66b/01, 66b/11, 69a/16, 79b/17, 84b/16, 90a/12, 91a/19, 95a/17, 110a/05, 117b/09, 123b/09, 133b/07, 149a/16, 150b/06, 157a/21, 160b/06, 161a/04, 177b/08, 181a/17, 196a/16, 200b/19, 201a/13, 203b/07, 209a/08, 209b/13, 219a/18, 223a/03, 250a/01, 250b/04, 253a/02, 256a/06, 265a/14, 273b/13, 283a/19, 293a/03, 294b/04, 299a/17, 302b/03, 304a/05, 305a/21, 308a/16, 315a/04, 315a/16, 319b/05, 320b/02, 321b/03, 326a/14, 327b/08, 329b/10, 330b/05
k. (şundaḳdur ki) 2b/01, 60b/12, 105b/06, 121a/16, 143a/12, 209b/01, 282a/06, 289b/17, 295a/04, 313b/20, 321b/09, 327b/07
k. (şükr ki) 29a/18, 39b/05, 149b/07, 168b/19, 180b/02, 186a/11,

195a/07, 224a/05, 232a/21, 238a/09, 244b/18, 246b/04, 261a/17
k. (şükrī ki) 46a/12, 46a/19, 128b/06
k. (tā bolġay-ki) 5a/06, 9a/02, 9a/10, 10b/17, 35a/07, 56a/18, 57b/06, 58b/12, 60b/20, 78b/13, 114a/07, 122b/03, 182b/05, 192b/16, 198a/03, 200a/18, 207a/11, 207b/20, 235b/06, 238b/19, 239b/11, 240a/10, 281b/05, 311b/01, 325a/17
k. (tā bolġay ki) 74b/01, 80a/19, 161a/08, 161b/02
k. (tā ki) 26a/04, 31b/01, 58b/20, 60b/17, 64a/10, 68a/16, 68a/17, 70b/01, 80a/04, 97a/05, 103b/13, 126b/19, 212b/09, 234b/11, 235a/21, 276b/10, 276b/12, 280b/10, 294a/20, 296a/14, 327b/01, 327b/16
k. (tā köreyin ki) 236a/18
k. (tā köreyli ki) 50b/16
k. (tā körgey-ki) 56b/06, 237b/18
k. (tā körgey ki) 250b/15
k. (tā körgey sen ki) 102b/19
k. (tā körgeyler ki) 258a/12
k. (ul ki) 132a/12, 217b/12, 263a/01, 269b/07
k. (ul turur ki) 13b/02, 85b/01, 128b/05, 154b/20, 216b/03, 217a/18, 229a/15, 229b/14
k. (ul vaḳt ki) 8b/09, 43b/03, 55a/02, 96b/16, 110b/16, 243a/11
k. (ul vaḳtda ki) 21a/03, 26b/18, 48b/10, 48b/11, 49a/10, 49a/11, 52a/18, 66a/18, 70a/07, 70a/14, 88b/05, 88b/16, 90a/15, 96b/18, 111a/04, 114a/01, 121b/12, 123a/15, 196b/09, 212a/09, 241a/01, 244b/14, 246b/12, 251b/02, 260a/12, 272a/04, 272a/09, 275b/20, 298b/15, 303a/01, 305a/03, 307b/20, 310b/08, 313b/12, 314b/15, 318a/02, 318a/08, 327b/08, 332a/01
k. (ul vaḳtdın ki) 53a/19
k. (uldur ki) 6b/12, 8b/19, 12a/06, 32a/11, 44b/04, 57b/02, 57b/06, 71b/04, 77a/01, 86b/02, 87b/04, 87b/05, 98a/10, 109a/15, 122b/02, 144b/17, 150a/10, 155a/12, 177b/20, 185a/18, 189a/05, 197b/20, 200b/11, 213a/09, 216b/05, 225b/12, 233a/09, 248b/03, 269b/09, 270b/20, 275b/18, 276b/17, 280b/02, 282a/14, 283b/06, 285b/01, 298b/15, 300b/02, 302a/06, 310b/10, 312a/06, 313a/15, 314b/08, 315a/15, 329b/15, 331b/01
k. (vaḳtī ki) 4b/02, 6a/08, 7b/04, 7b/19, 10a/19, 11a/19, 11a/20, 13b/20, 15b/14, 15b/15, 16a/04, 18a/09, 20b/09, 23b/10, 24b/01, 27a/01, 28b/11, 29b/02, 31a/20, 35b/13, 38b/05, 38b/06, 39b/09, 41b/03, 41b/12, 42a/03, 42a/04, 42b/07, 43a/11, 43a/14, 43a/18, 43b/16, 45a/06, 45a/15, 45b/05, 45b/06, 45b/08, 46b/01, 46b/06, 46b/08, 46b/09, 47a/06, 48a/05, 49a/01, 50a/18, 50b/11, 51a/09, 51b/20, 52b/05, 53b/05, 53b/07, 53b/17, 56a/12, 56b/03, 57a/01, 58b/15, 60b/04, 60b/11, 60b/18, 61b/01, 61b/02, 61b/07, 61b/11, 61b/14, 62a/08, 62a/10, 63b/02, 63b/07, 64a/04, 64a/13, 64a/16, 64b/07, 65a/07, 67b/01, 70a/12, 73a/07, 78b/20, 79b/16, 80a/06, 81b/18, 81b/19, 82a/05, 82a/19, 82b/04, 82b/06, 85b/01, 85b/03, 85b/04, 85b/09, 85b/12, 85b/18, 86a/01, 86a/11, 86a/15, 86b/07, 86b/15, 87a/01, 87a/04, 87a/12, 87b/06, 88b/06, 88b/06, 90a/08, 90b/04, 91a/17, 91a/19, 91b/18, 91b/20, 92a/18, 93a/14, 93a/16, 95a/14, 95b/20, 97b/11, 101a/20, 101b/04, 102a/05, 103a/18, 103b/02, 103b/05, 104b/11, 104b/15, 104b/19, 105b/10, 106a/10, 108a/19, 109a/02, 109a/13, 109a/16, 109b/18, 110a/15, 110a/16, 111b/17, 112b/06, 114b/07, 114b/18, 116a/08, 118a/07, 118b/19,

119b/12, 121b/01, 122a/16, 122b/01, 123b/05, 124b/19, 126b/20, 127a/05, 127a/08, 127b/08, 127b/11, 127b/15, 128b/11, 130b/01, 130b/05, 130b/12, 130b/20, 131a/06, 131a/09, 131a/13, 131a/18, 131a/21, 132a/11, 133a/11, 133a/14, 135b/08, 140a/12, 142b/06, 142b/07, 144a/09, 144a/12, 144b/01, 144b/16, 144b/21, 145a/05, 145a/17, 146b/15, 147b/08, 150b/03, 152a/08, 152b/10, 155a/19, 157a/19, 159b/05, 165a/09, 165a/17, 167b/18, 168a/15, 169b/21, 170a/20, 170b/01, 173a/14, 173a/15, 173a/15, 173b/05, 174a/18, 175a/13, 178a/08, 179a/17, 182a/08, 182a/21, 182b/08, 183b/13, 185a/09, 185b/04, 186a/07, 190b/21, 192a/19, 193a/02, 197a/09, 197a/11, 198b/20, 199a/02, 199a/14, 201b/06, 202a/15, 204a/09, 207b/05, 207b/07, 212b/15, 212b/15, 214b/07, 214b/20, 218b/11, 218b/16, 219b/14, 220a/02, 220a/07, 220b/03, 221a/14, 224b/18, 225a/11, 225a/18, 225b/13, 225b/20, 227b/19, 229b/12, 231a/02, 233a/11, 236a/05, 236b/02, 238a/18, 240a/15, 240b/17, 243a/14, 243b/01, 244a/12, 244b/03, 244b/21, 245a/01, 246b/05, 246b/10, 246b/12, 246b/13, 247a/08, 248b/02, 248b/13, 248b/14, 249a/04, 249a/11, 250a/04, 250a/13, 250b/10, 251a/07, 254a/09, 255b/19, 263b/02, 263b/09, 263b/10, 265b/06, 265b/09, 266b/06, 269b/12, 273a/11, 273a/14, 279b/01, 280a/08, 282a/16, 283b/10, 283b/11, 284a/09, 284b/01, 285a/15, 286a/15, 291b/18, 293a/16, 294b/08, 295a/08, 296a/08, 296a/18, 298a/14, 299a/07, 304a/02, 305b/06, 308a/14, 308b/20, 309a/02, 312a/02, 313b/01, 313b/14, 314a/05, 314b/19, 315a/11, 315a/17, 321b/04, 321b/08, 321b/13, 324b/19, 326a/02, 326a/04, 326a/06, 327a/04, 327a/20, 327b/09, 327b/21, 329b/02, 333a/04

k. (yaraşur ki) 60a/13, 130b/17, 154a/11, 165a/08, 170b/15, 271a/12, 294b/19, 302a/08

k. (zīrā ki) 93b/03

[=5890]

kiçik Küçük; ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha alçak, daha dar, daha kısa ve daha ufak olan; yaşı daha az olan; yaşça ufak kimse, çocuk; nitelikleri bakımından değersiz, önemsiz, niteliksiz.

k. 8b/14, 8b/17, 29b/17, 42b/11, 46a/07, 56b/18, 68a/07, 75a/07, 83b/10, 84a/12, 84b/08, 84b/08, 94a/16, 98b/08, 110a/03, 129a/02, 137b/15, 138a/01, 138a/20, 138b/04, 144a/07, 145b/05, 149b/08, 150b/09, 153a/09, 153a/19, 156b/20, 158b/06, 161a/04, 162a/05, 163a/06, 179b/21, 180b/01, 180b/06, 186a/08, 189b/16, 194a/13, 194b/01, 194b/04, 195a/10, 199b/17, 199b/20, 202b/03, 206a/18, 206b/19, 207a/05, 207a/08, 208a/20, 210a/08, 213b/14, 215b/04, 217a/01, 227a/04, 241b/12, 243b/04, 246a/20, 246b/07, 247a/02, 251b/05, 267a/06, 273b/04, 280b/16, 282a/18, 291b/21, 295b/09, 295b/15, 296a/16, 301a/07, 305a/09, 313a/04, 314b/18, 319b/13, 319b/17

k. (çoŋ kiçik) 24a/16, 61a/18, 100a/04, 162a/06, 263b/05, 297a/17, 331a/07

k. (uluġ kiçik) 65b/01, 132b/03, 163a/06

k. (yaşım kiçik bol-) 146b/16

k.+dür 146b/17, 267a/19
k.+dür men 234b/18, 270a/05
k. érdi 16a/11, 144b/21, 216a/13, 232b/13, 266a/14
k. érdim 234b/12
k.+imdin (kiçigimdin) 50a/04
k.+ler (uluġ kiçikler) 80b/10
k.+lerge 211a/11
k.+lerni 80b/01, 154a/20
k.+ni 195a/10, 202b/03, 291b/21
k.+ni (çoŋ kiçik) 78a/15
k.+niŋ 234a/10
k.+niŋ (uluġ kiçik) 52b/09
k. turur 37b/06, 196b/14, 232b/16
k. turur sen 51a/20
k. tut- 80b/01
[=110]

Kiçik Şāpūr k.a. Bk. **Şāpūr IV**
K. 144a/08, 144a/12
[=2]

kiçiklik Küçüklük, küçük olma durumu, çocukluk; küçük düşürücü, yakışıksız davranış.
k.+ide (kiçikligide) 315a/06
k.+idin (kiçikligidin) 232b/13
k.+iŋdin (kiçikligiŋdin) 52b/19
k. ḳıl- Küçük düşürücü, yakışıksız davranışta bulunmak. 45b/03
[=4]

kifāyat Ar. Yeterli miktarda olma, yetme, kâfi gelme.
k. ḳıl- Kifayet etmek. 148b/12, 246a/13
[=2]

kigür- Girdirmek, içeri sokmak, sokmak; koymak, bırakmak. Krş. **kigüz-, kügür-**
k.-di 170b/21, 178a/12, 191a/18, 197b/17, 253b/16, 261a/01, 278b/01
k.-di-ki 317b/15
k.-diler 62a/16, 92b/14, 152b/19, 152b/20, 224b/10, 295a/18
k.-dük 243b/17
k.-düm 24a/05
k.-gen bile 273a/20
k.-gey 137b/02
k.-gey men 28b/02
k.-gey sen 74a/19
k.-geyler 192a/03
k.-gil 168b/03
k.-güsidür 44b/05, 84b/16
k.-megil 312b/04
k.-mes érdi 310b/01
k.-mes sen 307a/10
k.-meseŋler 278b/02
k.-sem 36b/08
k.-üp 80b/11, 122b/14, 123b/10, 143b/16, 201a/02, 279b/16
k.-üpdür 309b/17
k.-ür 84b/18
k.-ür biz 78a/17
[=38]
cān kigür- 143b/16, 279b/16
dīn-ı bahīġa kigür- 191a/18
dīnġa kigür- 24a/05, 28b/02, 84b/18
dīnıġa kigür- 201a/02
élçi kigür- 261a/01, 278b/01
içgeri kigür- 92b/14, 152b/20, 170b/21, 310b/01
ḳaşıġa kigür- 192a/03, 312b/04, 317b/15
ḳaşımġa kigür- 307a/10
ḳolıġa kigür- 44b/05
ḳolumızġa kigür- 78a/17
ḳoluŋġa kigür- 273a/20
tofraḳ astınıġa kigür- 84b/16
yādıŋġa kigür- 74a/19
yolıġa kigür- 309b/17
[=23]

kigüz- Bk. **kigür-**
k.-ür 70a/10
[=1]

kilīd Far. Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça ile işleyen kapatma aleti. Krş. **ḳufl**
k. 36a/19
k.+ge 248a/04
k.+ini 137b/16, 208b/04, 226b/16, 240b/11, 243a/06, 282a/12
k.+leri bile 188a/05
k.+lerini 184a/03, 234a/06
k.+ni 137b/19
[=12]

kilīse < Far. *kalīsa* Hristiyan tapınağı.
k. 278b/09
k.+din 278b/10
k.+niŋ 275b/05
[=3]

kim I (Zamir) Kimse, hangi kimse, hangi kişi.
k. 1b/03, 12b/05, 18a/15, 20a/20, 21a/05, 25a/10, 26b/12, 26b/20, 27a/12, 28b/06, 38b/15, 49b/06, 49b/08, 49b/16, 50a/01, 53a/05, 55a/06, 56b/08, 60a/18, 60b/01, 60b/02, 62b/20, 63a/15, 70a/15, 70b/01, 70b/03, 72b/10, 99b/18, 102b/19, 112a/12, 139b/18, 142b/05, 150a/14, 150b/21, 155a/15, 158b/12, 162a/17, 162b/03, 165a/06, 166b/14, 167b/12, 168b/19, 174a/17, 177a/03, 189b/04, 196b/14, 196b/20, 202b/03, 236a/07, 238b/12, 241a/20, 248a/06, 253a/09, 254b/14, 258b/17, 272b/20, 274a/10, 277b/21, 294a/12, 294a/18, 311a/06, 312b/19, 312b/20, 319b/11, 331b/21
k. (her kim) 28b/06, 51b/13, 71a/02, 123b/09, 126b/07, 161b/12, 244b/10, 262a/07
k. (her kim ki) 5b/12, 17a/18, 20b/12, 24b/10, 37a/03, 78b/04, 122a/10, 139b/13, 198a/06, 236b/13, 242b/08, 256a/11, 281a/13
k. (hīç kim) 5b/02, 12b/07, 14b/07, 19b/06, 19b/08, 19b/12, 20a/16, 21a/19, 21b/01, 22a/06, 23a/14, 24b/05, 25b/02, 27a/10, 32a/07, 32a/12, 32b/07, 36b/09, 37a/03, 37a/13, 42a/16, 47a/19, 47b/17, 48b/01, 49a/18, 49b/01, 50a/04, 51a/16, 52b/16, 53b/01, 56a/20, 57b/14, 69a/08, 71b/05, 71b/10, 72b/16, 73a/10, 74b/04, 78b/15, 85a/19, 86a/07, 86a/10, 96a/09, 98a/20, 100a/09, 100a/10, 100a/13, 103b/02, 104a/18, 121b/01, 126a/19, 129b/17, 130a/07, 137a/06, 137a/08, 138a/01, 139a/09, 143a/12, 143b/17, 143b/21, 149a/07, 150b/12, 154b/17, 154b/21, 156b/16, 158a/02, 160b/11, 161a/02, 165a/14, 165a/16, 167b/03, 172b/01, 172b/13, 177b/04, 183a/15, 186a/01, 187a/13, 193a/11, 200a/11, 203a/14, 211b/21, 212a/20, 215a/07, 227b/16, 228a/13, 229a/19, 238b/10, 240a/21, 241a/10, 242a/02, 250a/03, 251b/06, 258b/15, 258b/18, 260b/01, 264a/14, 266a/01, 266a/02, 268b/10, 271b/06, 272a/18, 273b/01, 279a/10, 284b/14, 291b/15, 296a/15, 297b/10, 304b/08, 311b/12, 313a/02, 314b/18, 314b/20, 320b/13, 321b/04
k. bile 219a/04, 322a/13
k. bile (her kim) 300b/09
k.+de (hīç kim) 3b/14
k.+din 152a/04, 248a/06, 278b/21
k.+din (her kim) 243b/18
k.+din (hīç kim) 87b/16, 165a/01
k.+dür 44b/07, 90b/01, 154b/12, 154b/14, 268a/17, 271a/18, 275b/08, 309b/09, 322a/12
k.+dür men 312b/09
k.+dürler 166b/01, 283a/06
k. ékin 5b/12
k. érdi 264a/18
k. érmiş 10b/17
k.+ge 12b/14, 17b/18, 21a/03, 73a/16, 160a/20, 185a/14, 207b/15, 207b/15
k.+ge (her kim) 146b/01, 216b/14, 228b/15, 247a/13
k.+ge (hīç kim) 22a/09, 37a/15, 39b/02, 54a/13, 65a/19, 75b/13, 145b/08, 203a/07, 254b/19, 256a/05, 257b/17, 264a/17, 297b/16, 298b/17, 309a/05
k.+ge turur 233a/18
k. ki 1b/03, 271b/20
k.+ler 25a/10
k.+ler turur 163b/14
k.+ni 67b/16, 138b/19, 152b/05, 248a/07, 271a/06, 301a/12, 319b/07
k.+ni (her kim) 5a/12, 20b/16, 38a/10, 115a/09, 205b/17
k.+ni (hīç kim) 205a/18, 276b/19
k.+ni-ki (her kim) 22b/15

k.+niŋ 40b/13, 40b/18, 60b/02, 72b/19, 94b/05, 125b/17, 126a/18, 126b/01, 126b/05, 161a/21, 164b/10, 166b/02, 167b/06, 171b/01, 252b/01, 268b/14
k.+niŋ (her kim) 19b/09, 22a/05, 73b/01, 153a/07
k.+niŋ (hīç kim) 116b/18, 145a/05, 309b/05, 316b/17
k.+niŋ turur 151a/19
k.+niŋ üçün 89b/20
k. sen 29a/11, 107b/07, 112b/17, 136a/13, 168a/19, 259a/01, 286a/12, 307a/06
k. siler 278a/15
k. sizler 138b/12, 256b/10
k. turur 5a/06, 10b/07, 72a/18, 77a/09, 92a/07, 98a/01, 98a/04, 126b/02, 138a/05, 139b/09, 151a/18, 162b/02, 172a/14, 200b/07, 202b/04, 216a/04, 217a/17, 217b/01, 217b/17, 229a/11, 229a/15, 229b/14, 229b/18, 248a/06, 248a/07, 248a/10, 248a/11, 248a/11, 256b/11, 290b/18
k. turur sen 207b/08
k. üçün 328a/13, 328a/17
[=342]

kim II Ki; anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayarak birleşik cümle meydana getirir; özneyi veya tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlar. Krş. **ki**
k. 1b/04, 47b/03, 52b/08, 145b/11, 148b/03, 155b/13, 160b/04, 163a/17, 167a/09, 171a/13, 177a/14, 182b/19, 190b/10, 196b/09, 201a/07, 211b/21, 216a/17, 222b/11, 232b/06, 244a/03, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 289a/18, 291b/14, 297b/09, 303a/01
k. (ḳança kim) 236a/20
k. (vaḳtī kim) 9a/10
[=29]

kimerse (Zamir) Kimse, herhangi bir kişi.
k. 5a/02, 6b/09, 19b/13, 21a/19, 61b/10, 64b/20, 87a/04, 129b/14, 160b/05, 164a/15, 171b/01, 171b/14, 174b/04, 201a/07, 205a/20, 207a/01, 287a/05, 324b/10
k. (bir kimerse) 14b/05, 117a/11, 137b/07, 143b/04, 151a/01, 157b/03, 164a/13, 168b/01, 189b/17
k. (hīç kimerse) 55b/15, 83b/02, 84b/20, 96a/05, 252a/12, 253a/05, 289b/12, 308a/11, 331a/16, 333a/06
k. érdi 114b/15, 194b/02, 194b/05, 327b/21
k.+m (hīç kimerse) 80a/09
k.+ni 68b/11
k. turur 83b/05, 227a/09
[=45]

kin (Edat) Soru cümlelerinin sonuna gelerek endişe ve şüphe ifade eder, ki.
k. 8a/10, 8a/10
k. dép 9a/15, 205a/14, 262a/04, 332b/18
[=6]

kīn Bk. **kīne**
k.+iŋni al- 21a/07, 28b/07, 70a/08
[=3]

kindik Göbek.
k.+ide (kindigide) 176b/16
k.+idin (kindigidin) 320a/10
k.+igeçe (kindigigeçe) 8a/05
[=3]

kīne Far. Kin; birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz, buğz, öç, intikam. Krş. **kīn**
k. 46b/12, 50b/04, 142a/18, 157a/16, 196b/21, 202a/01, 202a/02, 218b/11, 224a/03, 229a/18, 229b/01, 229b/01, 311b/01
k. (arasıġa kīne tüşür-) 267a/21
k. (cabr ve kīne ḳıl-) 45b/01
k. aççıġ Kin öfke. 63b/10, 134a/02
k. al- Öç almak. 25a/08, 332a/14
k. başla- Kin başlamak (Kinlenmek, kin beslemek). 197a/10
k. bile 45b/14, 59a/07, 187b/11

k. iste- Öç istemek. 47a/12, 108a/15, 131a/20
k. ḳıl- Kin kılmak (Kin beslemek, kin gütmek, kin tutmak). 54b/04, 95a/13, 217b/15
k.+leriŋizlerni 179a/19
k.+m 43b/07, 77a/02
k.+mni 296a/04
k.+mni al- 56b/07, 67a/18, 67b/08, 67b/09, 290b/20, 294b/19, 295a/02
k.+ni ḳofar- Kini koparmak (Kini ortaya çıkarmak, başlatmak). 136b/20
k.+ni (aççıġ kīne) 271b/03
k.+.ni (aççıġ ve kīneni köŋlüŋdin çıḳar-) 45b/03
k.+ni (köŋlüŋdin kīneni çıḳar-) 59b/10, 78b/18
k.+ni al- 31b/05
k.+ni iste- 131a/17
k.+ni köŋlüŋdin çıḳar- Kini gönülden çıkarmak (Kin gütmeyi bırakmak). 27a/04, 46b/13, 51a/02, 69b/10
k.+ni taşla- Kini bırakmak. 59b/01
k.+niŋ 98a/05
k.+niŋ otını yandur- 142b/05
k.+niŋ tīġını ġılāfıdın soġur- 29b/04
k.+niŋ tīġını soġur- 29b/07
k.+ŋni al- 269b/13
k.+si 107a/02, 298a/15, 320b/10
k.+si (köŋlige kīnesi tüş-) 23b/14
k.+si üçün 21a/12, 27b/06, 27b/06, 38b/12, 42a/17, 69b/03, 142a/13, 142a/14, 142a/14, 196b/06, 197b/09, 288b/16, 297b/20
k.+sidin 280b/13
k.+sini 28a/19, 62a/11, 271b/14, 272a/03, 281a/03, 300a/02
k.+sini al- Öcünü almak. 14a/15, 20a/12, 20a/15, 20a/18, 21a/10, 21a/16, 27b/08, 27b/09, 28a/19, 37a/02, 40b/02, 64b/19, 69a/04, 69a/12, 69a/13, 69a/14, 69a/18, 69a/19, 69a/19, 69a/20, 141b/12, 196b/14, 196b/17, 197a/02, 200a/02, 259a/20, 260a/11, 280b/06, 293b/10
k.+sini iste- 39b/07, 67b/18, 94a/13
k.+sini ḳıl- 200a/03
k.+sini ṭalab ḳıl- Öcünü istemek. 69b/04
k. tut- Kin tutmak. 28a/20, 29a/18, 52b/10, 127b/16, 133b/18, 234a/17, 247a/03, 256b/16, 267a/07, 280b/02, 280b/10
k. tüş- Kin düşmek (Düşmanlık peyda olmak). 47a/10
k. üçün 224b/15
[=128]

kīnelik < *kīnelig* Kinli, kin tutan, öç almak isteyen.
k. (açıġ ve kīnelik bol-) 309a/17
k. bol- Kinlenmek. 319b/21
k. érdi 23b/02, 293a/04
k.+idin (kīneligidin) 293a/04
[=5]

kir- Girmek, dışarıdan içeriye geçmek; bir yeri ele geçirmek, zaptetmek, işgal etmek; gelmek; dolu bir şeyin içine batmak, dalmak; kendini bir topluluğa, bir kuruluşa katmak, katılmak, intisap etmek; içinde yer almak, dâhil olmak; (bir şeye) başlamak; ulaşmak, erişmek, vasıl olmak; uymak, tabi olmak.
k.-di 9a/04, 11b/17, 12a/17, 14a/18, 18b/11, 18b/15, 18b/17, 19a/04, 19a/05, 19a/08, 19a/14, 19a/15, 20b/15, 21a/18, 22a/03, 25b/05, 27a/18, 30b/14, 31a/09, 35b/10, 37a/02, 37b/19, 37b/19, 39a/08, 55a/13, 55a/14, 63b/13, 72b/16, 74b/20, 91b/13, 92b/14, 94a/16, 95b/01, 101b/18, 103a/07, 105a/01, 111b/06, 113b/07, 117b/16, 120b/06, 125b/04, 126a/11, 130a/13, 132b/14, 135b/06, 135b/13, 135b/14, 135b/19, 136a/15, 139b/07, 140a/02, 146b/13, 147a/06, 160b/19, 161a/07, 162a/16, 164a/19, 164a/19, 165b/20, 168b/04, 170b/05, 173a/14, 176a/12, 178a/13, 178b/08, 179a/04, 182a/04, 183b/01, 188a/03, 197b/01, 197b/01, 198b/04, 198b/10, 200b/05,

201a/11, 201b/15, 202b/15, 207a/12, 212a/06, 213b/01, 215a/09, 221b/04, 222a/10, 226b/10, 226b/16, 233a/03, 240b/12, 252a/20, 264a/11, 264a/17, 265b/01, 268a/19, 268b/06, 277a/03, 278b/06, 279a/14, 279b/05, 281b/20, 294a/03, 304b/10, 304b/11, 304b/18, 310b/15, 316a/06, 317a/02, 318b/09, 323a/05, 323a/17, 327b/02, 329b/10
k.-di dép 23a/14, 178a/07, 325b/21
k.-diler 5b/01, 23a/13, 23a/15, 24b/17, 25b/19, 26a/08, 36b/11, 79a/18, 93a/17, 100b/17, 102a/03, 115a/06, 129b/17, 136a/15, 136b/08, 152b/21, 167b/03, 183a/20, 184b/06, 206b/06, 279b/05, 279b/06, 285b/14, 310b/18, 312b/11, 323a/05, 323b/12
k.-dim 35a/07, 49b/01, 318a/03, 328a/05
k.-diŋler 44b/17
k.-e'lmes 37a/03
k.-e almas érdi 308b/13
k.-e almas men 95a/11
k.-eyin 30a/16, 202a/15
k.-eyli 234a/14, 254b/10
k.-geç 120b/16
k.-geli 189b/16, 212a/05
k.-gen 201b/18, 202b/09
k.-gen-dék 31b/02
k.-gen bol- 288a/02
k.-gende 37b/01
k.-geni 31b/11, 211b/19
k.-genini 49b/16
k.-genlerni 202b/09, 202b/12
k.-gey 11a/13, 15b/01, 95a/16, 176a/06
k.-gey men 31b/03, 36a/13
k.-geyler 14b/09
k.-gil 51a/09, 157b/13, 188a/03, 202b/14, 226b/03, 240b/11
k.-gil dép 14b/17
k.-güsidür 23b/11, 105b/16, 116a/02, 124b/18, 130b/02, 131a/06, 166a/10, 168a/01, 173a/15, 266b/01, 322b/16
k.-iŋ 168b/04
k.-iŋler 203a/01
k.-ip 5b/02, 5b/03, 12a/14, 13a/08, 13a/10, 15a/17, 23a/12, 26a/03, 30a/14, 30b/19, 33a/14, 36b/10, 40a/01, 41b/20, 46b/11, 49a/17, 62b/07, 77b/20, 79b/04, 79b/09, 80b/04, 82b/14, 90b/16, 99a/17, 113b/09, 117b/18, 123b/14, 127a/11, 136b/09, 137b/12, 137b/18, 140a/06, 149a/21, 154a/08, 156a/04, 178a/11, 182b/12, 192b/09, 193a/15, 201b/14, 202b/12, 204b/17, 213a/04, 216a/08, 225a/06, 225a/08, 226a/04, 226b/16, 235a/13, 245a/10, 250b/12, 259b/02, 260b/16, 261a/17, 264b/11, 266b/17, 269a/08, 275b/11, 281b/04, 281b/19, 291a/21, 296b/13, 297b/02, 312b/04, 315b/12, 329a/04, 329b/17
k.-ip bol- 288b/03
k.-ip érdi 165a/12, 167a/11
k.-ip turur sen 11b/09
k.-ipdür 15a/16, 114a/05, 332a/06
k.-ipdür men 141a/15
k.-işni 190b/21
k.-medi 21a/19, 295a/21
k.-mediler 162a/07
k.-megen 101a/18, 202a/03
k.-megen bol- 24a/11
k.-megey 298b/06
k.-megi 304a/09
k.-megil 59b/10
k.-megü dék 185a/20
k.-mek 98b/07
k.-mek kerek 102a/09
k.-mes 32a/12, 47a/09, 50a/18, 264b/16
k.-mes bol- 124b/11
k.-mes dép 270b/11
k.-mes sen 202a/07
k.-mese 16a/15, 16a/15, 229a/12, 229a/16, 276b/06
k.-mey 178a/21, 212b/21
k.-se 24b/01, 30a/03, 37a/03, 48b/04, 78b/05, 174a/12, 204a/12,

252a/15, 257a/21, 268a/04, 270a/07, 270b/12, 328b/12
k.-se érdi 295a/21
k.-sek 223b/06
k.-sem 178a/08
k.-seŋ 5a/05, 272b/05
k.-sün 312b/10
k.-ür 7a/02, 17a/18, 17a/19, 17a/20, 17b/05, 17b/07, 18a/04, 60a/09, 278b/19, 278b/20, 280b/04
k.-ür biz 178a/01
k.-ür dép 62b/20
k.-ür érdi 10a/14, 102a/17, 119a/09, 209a/09
k.-ür men mü 91b/04
k.-ür sen 94a/01
k.-ürler 94a/03, 177b/19
[=334]
aramızġa şayṭān kir- 46b/11
aylıġa kir- 27a/18, 79b/09, 92b/14, 93a/17, 95a/11, 136a/15, 152b/21, 160b/19, 201a/11, 221b/04, 308b/13, 317a/02
aylıŋġa kir- 275b/11
bahī dīnıġa kir- **16a**/15
başıŋ tofraḳġa kir- 60a/09
behiştge kir- 14b/17, 190b/21
beş yaşḳa kir- 135b/06
cengge kir- 49b/01, 49b/16, 62b/20, 99a/17
daryāġa kir- 37b/01, 98b/07
dīn-ı bahīġa kir- 23a/13
dīnġa kir- 14b/09, 23a/14, 202a/03, 202a/07
dīnıġa kir- 15a/16, 15a/17, 201b/14, 201b/15, 202a/15, 202b/09, 202b/09, 202b/12, 211b/19, 212a/05, 212a/06, 213a/04, 288b/03
dīv şayṭānnıŋ yolıġa kir- 62b/07, 229a/16
dīvnıŋ yolıġa kir- 182a/04
farmānıġa kir- 23a/15, 23b/11, 24a/11, 24b/01, 74b/20, 78b/05, 79a/18, 91b/04, 102a/03, 102a/17, 162a/07, 203a/01, 206b/06, 223b/06, 254b/10, 270b/11, 329a/04
farmānımġa kir- 100b/17, 101a/18, 185a/20, 268a/04, 270b/12, 272b/05
farmānımızġa kir- 201b/18, 261a/17
farmānıŋġa kir- 16a/15, 23a/12, 129b/17, 178a/01
ḫayālıġa kir- 192b/09, 245a/10, 304b/18
iblīsniŋ farmānıġa kir- 41b/20
içgeri kir- 94a/16, 95b/01, 113b/07, 136a/15, 137b/12, 139b/07, 140a/02, 168b/04, 183a/20, 188a/03, 266b/17, 294a/03, 312b/11, 318b/09, 323a/05, 323a/05
ḳara tofraḳġa kir- 80b/04
ḳaşıġa kir- 304b/11
ḳolġa kir- 130b/02, 166a/10, 264b/16, 295a/21
ḳolıġa kir- 7a/02, 117b/16, 124b/18, 280b/04, 328b/12
ḳolumġa kir- 95a/16, 124b/11, 257a/21, 278b/19, 295a/21
ḳolumızġa kir- 178a/07
ḳoluŋġa kir- 116a/02, 131a/06, 278b/20
ḳoynumġa kir- 298b/06
ḳulaġıġa kir- 207a/12
maʿraka-ı maydānġa kir- 11b/17, 18b/11, 19a/04, 21a/18, 25b/05, 30a/14, 37b/19, 115a/06, 197b/01, 204b/17, 225a/06, 323a/17
maydānġa kir- 10a/14, 17a/18, 17b/05, 17b/07, 18b/15, 18b/17, 19a/05, 19a/14, 19a/15, 20b/15, 21a/19, 30a/03, 30b/14, 37b/19, 39a/08, 55a/13, 55a/14, 77b/20, 132b/14, 184b/06, 197b/01, 213b/01, 270a/07, 285b/14, 297b/02
on altı yaşḳa kir- 304b/10
on sekiz yaşġa kir- 147a/06
ottuz sekiz yaşġa kir- 173a/14
sekiz yaşġa kir- 135b/14
sözge kir- 105a/01
sözige kir- 51a/09, 234a/14
sözüŋge kir- 212b/21
suġa kir- 31a/09, 33a/14

şayṭānnıŋ farmānıġa kir- 59b/10
şayṭānnıŋ sözige kir- 141a/15
şayṭānnıŋ yolıġa kir- 229a/12
taḫt-ı farmānıġa kir- 179a/04
taḫt-ı farmānıŋġa kir- 182b/12
tuzaġıŋġa kir- 47a/09
tuzaḳġa kir- 11a/13
ʿumrı seksen sekiz yaşġa kir- 130a/13
ʿumrı yüz atmış törtge kir- 165a/12
yādıġa kir- 264b/11, 268a/19
yādıŋġa kir- 50a/18, 105b/16, 266b/01
yeti yaşġa kir- 126a/11, 135b/13
yeti yaşḳa kir- 146b/13, 233a/03
yigirme üç yaşġa kir- 198b/10
yigirme yaşġa kir- 135b/19
yolġa kir- 276b/06
yosunıġa kir- 288a/02
yosunımızġa kir- 15b/01
[=187]
alıp kir- 9a/04, 24b/17, 72b/16, 93a/17, 136a/15, 136b/08, 137b/12, 161a/07, 202b/12, 216a/08, 226a/04, 264a/11, 323a/05
[=13]

kirā Ar. Bir şeyin belli bir ücret karşılığında bir süre için başka birine verilmesi, icar; bu şekilde verilen bir şey için karşılık olarak ödenen para.
k.+ġa al- 262b/10
k.+sını al- 4b/03
k.+sını ber- 4b/03
[=3]

kirfik < *kirpik* Kirpik; göz kapağının kenarlarındaki kıllar ve bu kıllardan her biri.
k.+i (kirfigi) 125a/13, 299b/08
k.+leri 166a/02, 328a/14
[=4]

kiriş Ok yayının iki ucu arasınaki esnek bağ.
k. bile 275a/05
k.+ge 58b/16, 60a/02, 186b/10, 290a/21, 320a/09
k.+ini 275a/04
k.+ni 68b/07
[=8]

kirişle- Yayın kirişini çekip germek.
k.-di 8a/03, 59b/16, 147b/14, 148a/04, 160a/01, 167a/15, 175b/21, 184b/15, 185b/13, 186b/10, 272b/19, 285a/12, 290a/17
k.-gil 58b/15
k.-ŋizler 258b/06
k.-p 67a/20, 67b/02, 174a/15, 291a/19
k.-sem 147b/09
[=20]
oḳ ve yalarını kirişle- 174a/15
yalarıŋızlarnı kirişle- 258b/06
yasını kirişle- Yayını kirişlemek. 8a/03, 59b/16, 147b/14, 148a/04, 160a/01, 167a/15, 175b/21, 184b/15, 185b/13, 186b/10, 272b/19, 285a/12, 290a/17, 291a/19
yayımnı kirişle- 147b/09
yayıŋnı kirişle- 58b/15
[=18]

Kirm Erdeşir (**Ardaşīr IV**) döneminde Haftvad (**Haftvād**)'ın kızının, elmanın içinde bulduğu kurt suretli dev. Krş. **Kirmān II**
K. 118a/05
[=1]

Kirmān I İran (**Īrān**)'ın ortasındaki Deştilut çölünün güneybatısını kuşatan dağlık kesimde kurulmuş olan, Başkent Tahran'a 1076 km uzaklıkta eski bir şehir.
K. şaharı 78b/04, 78b/07, 80b/16, 81b/06, 121a/14, 267b/12
[=6]

Kirmān II Bk. **Kirm**
K. dép 118a/05
[=1]

kīse Far. Kese; içine para vb. konulan kumaş veya deriden ufak torba.
k.+de 317a/01
[=1]

Kisrā Metnimizde Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın asıl adı olup yalnızca onun için kullanılan kelime, zamanla Araplar'ın Sasani hükümdarları için kullandıkları bir

unvan hâline de gelmiştir. Bk. **Nūşīravān**
K. 200b/05, 200b/20, 202a/04, 202a/05, 202a/06, 202a/07, 202a/09, 202a/10, 202a/12, 202a/19, 202a/20, 202b/07, 202b/11, 202b/13, 202b/16, 203a/04, 203a/08, 224a/21, 228a/16, 259a/07, 302a/05
K. bile 202b/19, 239b/19
K.+dın 202b/19, 203a/02, 206a/13
K.+ġa 202a/06, 202b/09, 202b/10, 203a/02, 203a/10, 211b/04
K.+nıŋ 202a/04, 202a/12, 202b/10, 203a/01, 203a/09, 208a/13, 213b/21
K. turur 202a/04
[=40]
Kisrā Nūşīravān k.a. Bk. **Nūşīravān**
K. (Şahan-şāh-ı Kisrā Nūşīravān) 204a/01
K.+ġa 305a/19
K.+nıŋ 228a/04
[=3]
kişi İnsan, kimse, şahıs, zat.
k. 2b/08, 3a/13, 3b/15, 3b/17, 4a/16, 4b/05, 5a/04, 6a/14, 6b/15, 8a/13, 9a/01, 11a/03, 12b/20, 19a/15, 19b/11, 20a/18, 20b/05, 22b/09, 22b/10, 22b/10, 25a/05, 25b/03, 26a/01, 27a/02, 29a/06, 29b/13, 32a/12, 35a/13, 36a/01, 37b/17, 41b/16, 42b/13, 43a/14, 44a/16, 45a/06, 45a/16, 45a/20, 46a/03, 47a/12, 47b/08, 47b/09, 47b/11, 47b/16, 47b/19, 50a/02, 50a/15, 50b/11, 52a/13, 52b/12, 54b/14, 56b/09, 57b/18, 57b/18, 60a/06, 60b/10, 63a/11, 64a/17, 67b/09, 70a/18, 71a/13, 76a/12, 76b/13, 77a/20, 77b/16, 78b/05, 78b/08, 83b/15, 83b/19, 84a/09, 84b/05, 84b/11, 84b/19, 84b/20, 85a/01, 85a/08, 86a/13, 86a/15, 87b/10, 89a/04, 89a/11, 94a/18, 97b/15, 97b/16, 98b/13, 101a/17, 102a/07, 104b/08, 105b/09, 107b/08, 107b/15, 107b/16, 109a/18, 111a/14, 113a/10, 113a/10, 113b/12, 113b/12, 113b/12, 114b/03, 116a/06, 120a/20, 123a/17, 124a/04, 125a/06, 126b/16, 127a/16, 127b/01, 127b/03, 129a/06, 129a/13, 129a/18, 130b/07, 131a/13, 132b/19, 132b/19, 133b/03, 134a/04, 134a/20, 134b/14, 137b/08, 137b/08, 139a/01, 139b/09, 141a/05, 141a/14, 143b/07, 144a/19, 145a/10, 146a/01, 147a/01, 150a/13, 150b/10, 151b/02, 152b/04, 153a/14, 153a/21, 154a/03, 157b/14, 158b/01, 158b/05, 159b/10, 161b/03, 162a/07, 164a/16, 164a/18, 164b/20, 168a/04, 169b/21, 171b/07, 171b/12, 171b/15, 172b/07, 172b/13, 172b/18, 175a/08, 176a/17, 177b/03, 178b/19, 181b/10, 181b/11, 182a/09, 184a/12, 184b/18, 185a/05, 185a/20, 185a/20, 187b/06, 189b/08, 189b/10, 190b/21, 192a/09, 192b/03, 192b/21, 195a/08, 195a/19, 196a/06, 196a/18, 196b/11, 198b/13, 199a/04, 200a/11, 200a/14, 201a/20, 201b/05, 201b/06, 201b/07, 201b/07, 202a/01, 202a/10, 202b/03, 202b/09, 203a/15, 203a/16, 203a/18, 203b/17, 205b/17, 206a/02, 207b/16, 208a/07, 209a/09, 212b/09, 213b/20, 214b/07, 214b/08, 215a/09, 216b/11, 216b/12, 216b/13, 216b/13, 217b/07, 217b/14, 217b/17, 218a/16, 218a/20, 218b/01, 218b/11, 218b/14, 219a/17, 219b/09, 220a/02, 221b/19, 222a/03, 222a/16, 225a/05, 225b/07, 225b/14, 226b/08, 227a/21, 228a/19, 228b/11, 228b/15, 228b/16, 228b/17, 229a/06, 229a/08, 229b/03, 229b/04, 229b/06, 229b/06, 229b/06, 229b/08, 229b/09, 229b/12, 229b/20, 230a/12, 231b/19, 232a/14, 235b/17,

236b/15, 239a/03, 240a/09, 240b/03, 243b/05, 244b/04, 244b/05, 244b/08, 244b/09, 246b/11, 246b/19, 246b/20, 248b/03, 248b/04, 249a/17, 249b/19, 250a/19, 254b/08, 257a/12, 257b/03, 261a/07, 262b/10, 265b/08, 265b/14, 268a/07, 268a/21, 268b/11, 269a/10, 273a/06, 273a/14, 276b/05, 276b/15, 277a/21, 279b/03, 280a/18, 282a/12, 283b/04, 283b/05, 285a/20, 285b/08, 285b/21, 288b/01, 289b/20, 292b/01, 292b/21, 293a/17, 294a/09, 296a/14, 296a/16, 296a/17, 296a/18, 296b/21, 298b/21, 299b/10, 300a/18, 300b/07, 300b/11, 302b/04, 303a/19, 303b/19, 305a/03, 305a/20, 305b/14, 306b/01, 309b/17, 310b/01, 311a/11, 316b/17, 316b/19, 316b/20, 317b/02, 317b/05, 317b/15, 318a/08, 318b/05, 321a/15, 321b/15, 322b/15, 323b/15, 324a/07, 324a/09, 325a/16, 325b/19, 326a/16, 329b/11, 331b/06, 332a/07

k. (ʿāḳıl kişi bol-) 146a/15

k. (bir kişi) 17b/12, 20a/06, 21b/08, 23b/18, 24a/03, 29b/20, 34b/20, 47a/11, 73a/02, 83b/14, 83b/17, 88b/17, 100a/15, 107b/04, 113a/09, 126a/05, 148b/02, 157a/12, 173b/13, 174b/10, 204b/13, 205a/13, 205b/08, 212a/11, 212a/13, 217b/03, 234b/02, 252a/14, 255b/13, 256b/06, 256b/12, 257a/04, 265a/11, 268a/06, 268a/08, 273b/12, 276a/20, 294a/03, 299a/19, 304a/12, 305b/21, 315b/15, 319b/13

k. (ér kişi) 101a/01, 215b/17

k. (ḫatun kişi) 299a/15

k. (her kişi) 35a/11, 38b/09, 100a/03, 127b/02, 127b/04, 155a/04, 181b/08, 181b/09, 190b/11, 191a/02, 193a/07, 209a/14, 209b/03, 233b/08, 236a/18, 277b/19, 282a/06, 302b/07, 306a/06

k. (her kişi-ki) 6b/12, 6b/15, 14b/18, 16a/15, 18b/12, 25b/08, 35a/13, 39b/19, 41b/19, 42a/01, 43a/10, 43a/12, 53a/12, 58a/20, 58b/20, 59b/14, 81a/17, 81b/02, 81b/09, 91a/09, 100b/09, 100b/17, 102a/08, 102b/12, 102b/16, 103a/07, 104a/16, 108b/20, 118b/08, 127a/11, 127a/14, 127a/15, 128a/14, 128b/09, 128b/20, 129a/13, 129a/20, 132a/16, 133b/10, 134a/20, 134b/03, 134b/13, 138b/20, 139a/15, 145a/07, 146b/17, 151a/09, 152a/06, 154a/02, 154a/19, 154a/21, 154b/01, 154b/03, 155b/21, 156a/07, 157a/06, 157a/15, 157a/17, 162b/14, 167a/04, 169a/17, 170b/14, 174a/08, 174b/17, 177a/04, 179a/07, 180a/04, 180a/12, 181b/21, 182a/14, 182a/18, 185a/13, 191a/05, 197a/12, 201b/13, 201b/20, 202a/18, 203a/01, 203a/14, 203a/20, 204a/10, 204a/15, 204a/16, 205b/13, 206b/19, 209a/06, 209b/01, 211a/04, 212b/20, 213a/05, 213a/07, 213a/10, 213a/13, 216b/04, 216b/13, 216b/17, 217b/08, 217b/10, 218a/11, 218a/19, 218b/05, 219a/15, 219b/04, 219b/10, 225b/08, 233b/04, 247a/05, 248a/17, 248b/06, 258a/03, 261a/08, 265b/08, 271a/15, 273a/05, 275b/01, 276b/04, 277a/01, 277a/19, 282a/03, 282a/09, 286b/16, 286b/18, 287a/19, 289b/17, 293a/19, 302b/01, 313a/10, 315a/03, 317b/04, 321b/06, 322b/14, 332a/13

k. (her kişi ki) 2a/02, 10a/09, 16b/17, 27a/09, 41a/09, 43a/08, 52b/13, 60b/09, 61a/04, 65b/03, 76a/06, 86a/19, 100a/17, 127b/09,

129a/02, 129a/03, 129a/17, 129b/06, 130b/06, 131a/16, 132a/18, 134b/01, 144a/19, 145b/14, 145b/14, 162b/04, 164b/19, 182a/12, 183b/18, 187b/09, 190b/20, 193a/09, 196b/16, 197a/07, 198b/16, 202b/21, 203a/17, 220a/02, 220a/15, 237b/01, 240b/16, 243b/11, 244a/14, 245a/05, 248a/01, 248a/20, 249b/14, 259a/02, 265b/16, 272a/13, 276b/05, 282b/01, 284a/20, 299a/18, 313b/20

k. (hīç kişi) 2b/15, 3a/17, 36a/02, 45a/18, 45b/01, 45b/18, 46b/14, 67b/19, 82a/01, 82b/03, 82b/07, 82b/08, 83a/08, 87a/07, 92a/17, 94a/18, 94b/04, 95b/17, 98b/07, 100a/03, 100b/09, 104b/05, 106a/18, 107a/04, 107a/18, 127b/02, 130a/19, 152b/13, 157a/03, 157b/08, 161b/19, 169a/21, 174b/11, 176b/09, 183b/21, 184a/02, 185b/10, 187a/09, 189a/02, 192a/21, 207a/13, 215b/11, 218b/17, 221b/13, 234b/12, 236a/17, 252a/14, 271b/17, 293b/05, 293b/09, 308b/13, 311b/05, 319b/04, 327a/17, 330a/12

k. (ḳarı kişi) 124a/01

k. (meẓlüm kişi) 266b/03, 266b/04

k. bile 38b/09, 89a/07, 134a/17, 167a/09, 219b/13, 254b/09, 255a/01, 255a/04, 255a/07, 262b/03, 277b/14, 285b/12, 310a/06, 311b/12

k. bile (her kişi) 265b/05

k. bile (meẓlüm kişi) 147b/11, 266b/03

k. birle 38b/04

k.+çe (meẓlüm kişi) 183a/11

k.+de 132a/18, 139a/15, 184b/17, 218b/02

k.+de (ér kişi) 122b/07

k.+de (her kişi) 132a/17

k. dék (ḫatun kişi) 261a/01

k. dép (yaş kişi) 25b/13

k.+din 7b/05, 46a/16, 81b/03, 88b/16, 100a/16, 153a/13, 153a/13, 174a/08, 174b/04, 202a/03, 203b/15, 219a/19, 228a/20, 237a/08, 254b/05, 272a/14, 279a/01, 300b/07, 302b/01, 307a/18

k.+din (bir kişi) 269b/08

k.+din (her kişi) 100a/08, 126a/11

k.+din (hīç kişi) 145a/03, 314a/05, 314a/17

k.+din bölek 32a/12, 154a/04

k.+dür 46a/16, 50a/15, 66a/13, 156a/12, 166b/07, 166b/08, 176b/04, 229a/12, 231a/09, 251a/09, 251a/15, 251a/17, 256b/04

k.+dür (bir kişi) 291b/14

k.+dür men 2a/11, 4a/10, 6a/06, 72a/04, 137b/01, 185a/01

k. éken 49b/16

k. érdi 17a/08, 259a/19

k. érdim 10b/08

k.+ge 2b/05, 4a/17, 5a/12, 6b/09, 6b/11, 9a/12, 9a/13, 19b/08, 20a/16, 23b/04, 27a/19, 43a/06, 46a/14, 63a/10, 64a/16, 65b/03, 78b/05, 83b/18, 86b/01, 90a/08, 90a/08, 98b/08, 105a/04, 108a/10, 113b/14, 121b/03, 127a/07, 127b/18, 128a/12, 128b/02, 128b/04, 130b/14, 130b/14, 130b/16, 130b/16, 130b/17, 131a/08, 131b/06, 131b/14, 133b/01, 133b/02, 133b/03, 134b/09, 134b/12, 134b/17, 138a/10, 138a/11, 144b/20, 146a/02, 149a/13, 150b/03, 155a/11, 156a/20, 157a/14, 158a/10, 159a/01, 159a/08, 166b/12, 169a/18, 180b/05, 182a/01, 182a/14, 189a/01, 189a/16, 191a/06, 191a/07, 193a/11, 194a/16, 201a/13, 201a/14, 201a/19, 201a/20, 201b/05, 202a/02, 203b/17, 204a/19, 207a/14, 208a/11, 214b/20, 215a/09, 215a/11, 216b/19, 217a/21, 217b/16, 218a/13, 218a/13, 218a/15,

218b/05, 219a/17, 219b/06, 221a/08, 225a/15, 229a/10, 233b/18, 234a/01, 241b/19, 243b/01, 244a/18, 244b/06, 244b/07, 249a/01, 252b/01, 255b/21, 256a/16, 264a/09, 269a/01, 273a/09, 275b/02, 282a/09, 282b/02, 284a/20, 292b/21, 301b/14, 318a/03
k.+ge (bir kişi) 108a/09, 210b/10, 329b/11
k.+ge (ér kişi) 271a/11
k.+ge (her kişi) 58b/03, 80a/03, 91a/16, 129b/11, 130b/16, 131a/08, 135a/05, 145a/09, 174b/03, 174b/16, 174b/19, 180a/18, 187b/05, 191a/18, 204a/03, 205b/08, 218a/14, 230a/03, 230a/06, 310a/08, 318a/03
k.+ge (her kişige ki) 140b/14
k.+ge (hīç kişi) 28b/10, 36a/09, 37a/18, 59a/20, 65b/11, 74a/01, 76a/11, 94a/07, 100b/19, 105a/01, 127a/18, 129b/11, 137b/10, 159a/16, 206a/06, 241b/03, 243b/09, 250b/12, 268b/20, 321b/09
k.+ge (meẓlüm kişi) 147b/10
k.+ge ber- 169b/06
k. ḳatarıda kör- Kişi sırasında görmek (İnsan yerine koymak). 221a/10
k. ḳatarıda tut- Kişi sırasında tutmak (İnsan yerine koymak). 245b/06
k. ki 17a/17, 18b/11, 108a/10, 108a/14, 143b/17, 145a/14, 217a/20, 217b/01, 217b/03, 217b/17, 218a/21, 229b/19, 240b/15, 244a/11, 278b/21
k.+ler 54a/04, 76b/04, 77b/03, 80b/16, 83b/16, 84b/11, 85a/06, 91b/07, 99a/01, 100a/10, 101b/07, 101b/08, 103b/08, 118a/14, 134a/06, 134a/07, 134a/14, 136b/10, 139b/20, 143a/03, 145a/11, 145a/12, 145a/15, 152a/13, 157a/07, 161a/17, 174b/13, 174b/15, 176b/06, 193a/06, 204a/16, 212a/15, 212b/12, 220a/01, 233b/20, 235b/05, 236b/15, 243a/21, 246a/12, 246b/10, 255a/08, 260b/21, 268b/18, 269a/03, 271a/02, 273a/19, 319b/04
k.+ler (ér kişi) 98b/02
k.+ler (her kişiler) 81b/01
k.+ler (ḳarı kişi) 51b/12, 219a/12
k.+ler (ne-çend kişiler) 201b/09
k.+ler (pīr kişi) 182b/07
k.+ler (yigit kişi) 3b/04
k.+ler bile 18a/04, 118b/16
k.+ler bile (ne-çend kişiler) 65b/19
k.+ler turur biz 116b/02
k.+ler üçün 98a/16
k.+lerde 133b/20, 133b/21
k.+lerdin 31a/16, 81b/12, 100a/11, 133b/19, 182a/15, 203b/14, 203b/15, 219a/16, 229b/03, 259b/16
k.+lerdür 131b/21, 134b/15
k.+lerdür biz 138b/13
k.+lerġa 140b/21, 179b/12
k.+lerge 134a/01, 134a/21, 156a/14, 182b/07, 244a/15, 248a/17, 249a/06, 249a/07, 313a/03
k.+leri 76b/14, 114a/15, 119a/15, 330a/01
k.+leridin 126a/05
k.+leridin érdim 158a/20
k.+lerige 11b/17, 188a/06, 295b/12, 296a/01
k.+lerim 293b/15
k.+lerimniŋ 86b/15
k.+lerini 135b/21, 217b/20, 220b/02, 331a/18
k.+leriŋ 236b/17
k.+lerni 2b/08, 12a/02, 13a/16, 19a/14, 24b/14, 65b/10, 66a/19, 85a/02, 85a/04, 86b/09, 86b/13, 93b/05, 102a/15, 118a/12, 130b/09, 131a/16, 133b/19, 141a/21, 146a/19, 172a/04, 196a/19, 197b/05, 229b/20, 246a/04
k.+lerni (pīr kişi) 88a/01
k.+lerniŋ 84a/02, 129b/02, 132b/01, 134b/03, 143a/15, 216b/08, 218b/19

k.+m 159a/09
k.+mizni (bir kişi) 25b/16
k.+ni 3a/02, 3b/16, 6a/01, 7a/14, 9a/02, 9a/02, 9a/16, 9b/04, 15b/04, 19a/17, 35b/15, 42b/04, 42b/05, 55b/06, 78b/06, 84b/20, 86b/12, 89a/06, 93b/09, 102a/14, 106b/05, 107b/05, 111a/13, 115b/12, 120a/15, 121a/15, 121b/14, 124b/04, 131b/03, 135a/06, 138b/10, 141b/01, 150b/10, 150b/13, 151a/05, 152b/08, 152b/13, 153a/13, 153a/15, 154a/05, 154a/15, 157b/20, 168b/19, 174a/08, 174a/13, 176a/14, 177b/14, 195b/21, 198b/13, 200a/12, 201a/14, 201b/06, 201b/21, 204a/15, 205a/07, 206b/20, 207b/01, 208a/17, 209a/16, 215a/10, 215a/12, 217b/07, 219a/12, 222b/04, 224b/07, 225b/15, 226a/14, 228b/17, 229b/20, 235a/09, 240a/15, 241b/18, 242b/07, 245a/05, 245a/11, 246a/02, 254b/17, 254b/17, 258b/01, 268a/10, 268a/12, 268a/21, 275a/11, 284a/20, 287b/07, 289a/19, 289b/20, 295a/13, 299a/18, 300a/20, 300b/05, 300b/05, 301a/13, 307a/18, 307a/18, 311a/08, 311a/20, 311b/20, 312b/04, 314b/10, 317b/13, 318a/15, 320a/01, 322a/18, 329a/02
k.+ni (bir kişi) 25b/07, 38a/05, 56a/17, 113b/11, 118b/09, 120b/18, 127b/01, 151a/03, 152a/02, 153a/08, 201a/12, 201a/19, 208a/17, 211a/08, 220b/06, 238a/21, 245b/15, 247b/06, 316b/19, 318b/21
k.+ni (her kişi) 144b/08, 176b/07, 190b/01, 206b/18
k.+ni (her kişini ki) 25a/16, 25a/20, 128b/02, 140b/21, 157a/08, 220b/03, 228a/12, 312b/19
k.+ni (hīç kişi) 43b/10, 90b/08, 91b/14, 96b/12, 105b/18, 108a/17, 153b/20, 193a/20, 206b/19, 210a/11, 214b/02, 221a/10, 293a/18, 328b/01
k.+ni (pīr kişi) 41b/14
k.+niŋ 7a/07, 10a/13, 27a/03, 37a/19, 42a/02, 47b/05, 52b/03, 53a/01, 53a/02, 58a/20, 58b/01, 61a/05, 70a/11, 77a/09, 83b/06, 83b/18, 87b/06, 91a/09, 91b/04, 98a/17, 111a/15, 117a/03, 125b/15, 127b/03, 127b/04, 128b/09, 129a/06, 131a/10, 132a/18, 134b/02, 144b/01, 153a/14, 156a/11, 157b/07, 162a/07, 168b/19, 170b/17, 173a/13, 173a/14, 174a/10, 174a/12, 174a/12, 177a/06, 180a/17, 181b/09, 181b/10, 188b/12, 191a/01, 201a/13, 203a/15, 208a/07, 209a/15, 209b/04, 215a/13, 218b/03, 218b/05, 218b/15, 220a/15, 220b/21, 221a/11, 228b/16, 228b/17, 229b/01, 229b/21, 233b/10, 240a/05, 243b/17, 243b/19, 244b/21, 245b/07, 248a/08, 248a/08, 248b/05, 252a/15, 256a/11, 258a/10, 267a/20, 268a/15, 270b/10, 284b/01, 284b/07, 299a/19, 300b/09, 329a/01
k.+niŋ (bir kişi) 201a/19
k.+niŋ (ér kişi) 199b/09, 217b/03, 266b/04
k.+niŋ (her kişi) 66b/11, 127a/04, 141a/21, 159a/01, 159a/01, 159b/09, 174a/12, 180b/05, 180b/06, 205a/05, 248a/21, 252a/15, 314a/19
k.+niŋ (her kişiniŋ ki) 128a/12, 145a/09, 157a/11, 158b/19, 159a/02, 159b/10, 195a/11, 196a/01, 216b/11, 329b/14
k.+niŋ (hīç kişi) 62a/11, 85a/07, 140b/06
k.+ŋ bile 190a/11
k. sen 48b/20, 56b/02, 328a/04
k.+si 167b/14, 282b/03, 293a/07, 293a/09, 293a/10
k.+si bile (öy kişisi) 292b/21

k.+si érdi 251a/11
k.+sige (bir kişi) 259a/18
k.+sini 62a/08, 70b/04, 250b/14
k. turur 9a/01, 11a/11, 176a/13, 180b/16, 195a/10, 195a/11, 204a/03, 285b/15
k. turur men 4a/02, 36b/06, 37a/14, 160a/08
k. turur sen 3b/05, 77a/11, 137a/21, 292b/05
k. turur sizler 285b/16
[=1338]

kişine- Kişnemek, at yüksek ses çıkarmak. Krş. **kişne-**
k.-di 54b/03, 58a/09
k.-geni 31a/03
k.-genini 3a/06
[=4]
aṭ kişine- 3a/06
aṭlar kişine- 31a/03
aṭları kişine- 54b/03
[=3]

kişne- Bk. **kişine-**
k.-di 150a/18
[=1]
aṭ kişne- 150a/18
[=1]

kişver Far. Ülke, memleket.
k. (leşker ü kişver) 229a/07
k.+im (leşker ü kişver) 205a/04
k.+imni (leşker ü kişver) 64a/04
k.+ini (leşker ü kişver) 182b/15, 225b/01
k.+iniŋ (leşker ü kişver) 232b/07
k.+niŋ (leşker ü kişver) 18a/11, 222b/18
[=8]

kişverlik < *kişverlig* Ülkesi olan, ülke sahibi.
k. (leşker ü kişverlik) 225a/02
[=1]

kitāb Ar. Kitap, bir araya getirilmiş yazılı yapraklardan meydana gelen bütün; herhangi bir konuda yazılmış eser.
k. 139b/02, 215a/13, 240a/16, 240b/10, 240b/21
k. bile (Zand-astā kitāb) 52a/20
k.+da 6b/18, 239b/09
k.+da (Zand-astā kitāb) 16a/20
k.+dağı 240a/07
k.+dın (Zand-astā kitāb) 277b/07
k.+ı (Kelīle ü Dimneniŋ kitābı) 304b/11
k.+ı (Şāh-nāma kitābı) 321a/02
k.+ıda 7a/04
k.+ıda (Kelīle ü Dimne kitābı) 304b/13
k.+ıġa 239b/09
k.+ını 6b/18
k.+ını (Zand-astā kitābı) 24b/16, 24b/18, 191a/17, 201a/02, 208b/17, 215a/13, 289a/02
k.+ıŋnı 215a/18
k. ḳıl- Kitap yapmak (Kitap hâline getirmek). 241a/05
k.+larġa 208a/19
k.+larını (Zand-astā kitābları) 25b/21
k.+nı 114b/16, 240a/13, 240a/20, 240b/02, 240b/05, 240b/06, 240b/18
k.+nı (Ḳurʾān kitāb) 322b/09
k.+nı (Zand-astā kitāb) 17b/11, 139b/02
k.+nı (Zand-astā kitāb) 142b/20
k.+nı biti- Kitabı yazmak. 240b/03
[=40]

kitābat rā Far. Kitabı.
k. 333a/18
[=1]

kitābī Far. Bir kitap.
k. 240a/19
[=1]

kiz Keçe.
k. dék 161b/08
k.+lerini 117a/10
k.+ni 117b/04, 117b/05
[=4]

ḳoçḳar Koç, damızlık erkek koyun.
ḳ.+ġa 305b/16
[=1]

Ḳoçḳarbaşı Kırgızistan'ın güneybatısında, Son Göl'ün yakınında bulunduğu tahmin edilen tarihî şehir.
Ḳ.+dın 332a/12
[=1]

ḳof- < *ḳop-* Kalkmak, harekete geçmek; yükselmek; gürültü veya tehlikeli

bir olay aniden patlak vermek, ortaya çıkmak, birden başlamak, zuhur etmek; neşvünema bulmak, gelişip büyümek, yetişmek.
ḳ.-ġıl 56a/09, 59a/02, 63b/13, 93a/15, 142b/06, 164b/09, 170a/18, 184b/08, 195b/16, 317b/03, 329b/05
ḳ.-ḳusıdur 17a/17, 234b/02, 248a/19
ḳ.-madı 42b/17
ḳ.-mas 193b/20
ḳ.-mas érdi 113b/05
ḳ.-sa 24b/01
ḳ.-tı 1b/14, 2b/13, 5a/08, 13b/17, 22a/04, 26b/13, 29a/17, 33b/16, 35a/04, 35a/09, 37b/01, 38b/17, 56b/12, 61a/13, 64b/14, 67b/11, 70a/02, 70a/08, 71b/09, 74a/14, 76b/19, 78a/03, 89a/20, 89b/14, 101b/06, 101b/07, 115b/05, 117b/14, 125a/14, 128b/02, 132b/08, 139a/19, 141b/18, 145a/21, 150a/21, 150b/08, 153a/04, 155b/09, 156a/01, 164a/02, 165a/12, 168b/12, 170a/09, 175a/20, 182b/11, 184b/10, 187b/03, 190b/18, 204b/06, 210a/17, 212b/16, 214b/04, 216a/21, 233a/03, 234b/03, 235a/01, 236b/08, 238a/20, 248a/13, 258a/18, 259b/07, 271b/02, 274b/14, 276a/21, 276b/07, 276b/09, 276b/12, 276b/16, 278b/03, 288b/13, 290a/17, 290b/04, 291b/05, 293a/14, 294a/06, 303b/07, 304a/01, 304b/19, 306b/19, 328b/10, 328b/14
ḳ.-tılar 8a/11, 45a/03, 78a/18, 90a/02, 119b/01, 132b/03, 150b/17, 151a/17, 166a/20, 203b/06, 223b/19, 315b/05
ḳ.-up 60b/20, 79b/15, 114b/02, 120b/10, 131a/10, 136b/10, 156a/04, 169a/06, 190b/03, 251b/06, 264a/10, 266b/17, 275a/19, 277a/03, 281a/08, 312b/01, 312b/13, 323b/04
ḳ.-updur 152a/04
ḳ.-ur 254a/05

[=131]
aylıdın ḳof- 151a/17
boyıdaġı tügleri ḳof- 294a/06
ceng ḳof- 234b/02
duşman ḳof- 212b/16
faryād u fıġān ḳof- 67b/11, 90a/02
fıtna ḳof- 290a/17
ġırīv ġavġā ḳof- 17a/17, 117b/14, 214b/04, 236b/08, 290b/04, 291b/05
ġırīv ḳof- 235a/01
ḫurūş ḳof- 89a/20, 89b/14, 132b/08, 155b/09, 204b/06
ḫurūş u fıġān ḳof- 56b/12, 150a/21
ḫurūş ve āvāzlar ḳof- 74a/14
ḳara boran ḳof- 78a/03, 101b/07, 278b/03
ḳara boranlar ḳof- 258a/18
ḳatıġ boran ḳof- 37b/01, 101b/06
ḳatıġ boranlar ḳof- 35a/04
ḳatıġ ḳara boranlar ḳof- 33b/16
ḳatıġ şımāl ḳof- 115b/05, 145a/21
ḳıyāmat ḳof- 248a/19
ḳız ḳof- 125a/14
nāla u zārī ḳof- 67b/11
naʿralar ḳof- 38b/17
ornıdın ḳof- 1b/14, 2b/13, 5a/08, 26b/13, 29a/17, 42b/17, 61a/13, 70a/08, 76b/19, 113b/05, 114b/02, 120b/10, 128b/02, 139a/19, 150b/08, 156a/01, 164a/02, 165a/12, 168b/12, 169a/06, 170a/09, 175a/20, 182b/11, 184b/10, 187b/03, 190b/18, 193b/20, 203b/06, 216a/21, 223b/19, 234b/03, 248a/13, 259b/07, 276a/21, 276b/07, 276b/09, 276b/12, 276b/16, 288b/13, 303b/07, 304a/01, 306b/19, 328b/10, 328b/14
ornumızdın ḳof- 251b/06
orunlarıdın ḳof- 8a/11, 78a/18, 119b/01, 132b/03, 281a/08, 315b/05
ölüglerdin döpeler ḳof- 22a/04, 141b/18
pād-şāh ḳof- 254a/05

pahlavān ḳof- 24b/01, 304b/19
şımāl ḳof- 35a/09, 70a/02
şūr ġavġā ḳof- 131a/10
toġ ḳof- 238a/20, 274b/14, 275a/19
uluġ ḳof- 210a/17
yamanlıḳ ḳof- 152a/04, 153a/04
yigit ḳof- 233a/03
[=102]
yügürüp ḳof- 29a/17, 312b/01, 323b/04
[=3]

ḳofar- < *ḳopar-* Kaldırmak; yapmak, bina ve inşa etmek; yaptırmak, bina ve inşa ettirmek; üretmek, imal etmek; ortaya çıkarmak, başlatmak; yaratmak.
ḳ.-a alur 312b/19
ḳ.-adurġan 307a/20
ḳ.-ayın 120b/12
ḳ.-dı 10a/14, 14b/13, 20b/19, 29a/14, 73a/05, 74b/09, 111b/07, 116a/05, 116b/15, 117b/17, 117b/19, 133a/07, 133a/08, 143a/14, 143a/16, 143a/17, 195b/01, 222b/13, 222b/13, 222b/14, 284b/13
ḳ.-dılar 68a/09, 69a/11, 70a/03, 80b/07, 103b/16, 179a/13, 203a/06, 206a/07, 206b/04, 206b/05, 222b/12, 222b/12, 297a/19, 304b/21, 307a/21, 318b/16, 327b/04, 331a/07
ḳ.-dım 131b/17
ḳ.-ġalı 28b/18
ḳ.-ġan 4a/08, 68a/15, 287b/20, 289a/04, 307b/18, 308a/02
ḳ.-ġan bol- 211b/07
ḳ.-ġandur 307b/16
ḳ.-ġanı 101b/20
ḳ.-ġanıŋda 206a/05
ḳ.-ġanıŋnı 82b/02
ḳ.-ġanlarnı 331a/15
ḳ.-ġay men 28b/01, 30b/01, 195b/08
ḳ.-ġay sen 141b/03
ḳ.-ġaylar 211a/02
ḳ.-ġıl 206a/04, 207b/19, 249a/11, 249a/17, 296b/18
ḳ.-ıŋlar 307a/19
ḳ.-ıp 14b/09, 70a/19, 115b/18, 124a/17, 127b/20, 162b/18, 203a/04, 209b/04, 294b/15, 307b/20, 331a/13
ḳ.-ıp érdi 90a/14, 195b/05
ḳ.-ıp turur 164b/01
ḳ.-ıpdur 19b/19, 91a/12, 165b/19, 183b/01, 195b/08, 209b/14
ḳ.-ıpdur men 14b/06
ḳ.-maġıl 104a/18
ḳ.-mapdur 307b/15
ḳ.-sa 229a/07
ḳ.-ur men 28b/17
ḳ.-ur sen 136b/20
[=93]
āsmān u zamīnnı ḳofar- 14b/06
ayvān ḳofar- 222b/13
ayvānlar ḳofar- 229a/07
bāġ ḳofar- 222b/12
bayābānnı ḳofar- 206a/07
ġırīv ġavġā ḳofar- 179a/13, 327b/04
göristān ḳofar- 296b/18
günbed ḳofar- 14b/09, 222b/14
ḥışār ḳofar- 103b/16, 117b/17, 141b/03, 206a/04
ḥışārnı ḳofar- 209b/14
ḳıyāmatnı ḳofar- 211b/07
kīneni ḳofar- 136b/20
ḳoḳtı ḳofar- 117b/19, 206b/05
ḳoḳtını ḳofar- 206a/05
manāra ḳofar- 195b/05, 195b/08
manāranı ḳofar- 195b/08
oçaḳ ḳofar- 116a/05
olfaḳ ḳofar- 287b/20
orda ḳofar- 4a/08, 14b/13, 111b/07, 120b/12, 222b/12, 222b/13, 229a/07, 249a/11, 289a/04, 307a/20
ordalar ḳofar- 162b/18, 165b/19
ordanı ḳofar- 307b/15, 307b/18, 307b/20
ordayī ḳofar- 307a/19
otlar ḳofar- 207b/19
ölüglerdin döpeler ḳofar- 19b/19, 29a/14, 70a/03, 73a/05, 284b/13, 297a/19
öy ḳofar- 164b/01, 183b/01
pād-şāhāna sard-āba ḳofar- 115b/18, 203a/04

ravāḳ ḳofar- 10a/14
rıbāṭ ḳofar- 28b/01
saddını ḳofar- 101b/20
sard-āba ḳofar- 28b/17, 68a/09, 69a/11, 70a/19, 80b/07, 82b/02, 209b/04, 294b/15, 331a/07, 331a/13
sard-ābanı ḳofar- 331a/15
şahar ḳofar- 74b/09, 133a/08, 143a/14, 143a/16, 143a/17, 195b/01, 211a/02
şaharıstān ḳofar- 206b/04
şārıstān ḳofar- 91a/12, 124a/17, 127b/20, 131b/17, 133a/07, 222b/12
şūr ġavġā ḳofar- 20b/19
şūr ḳofar- 104a/18
toġlar ḳofar- 30b/01
[=83]

ḳofarıl- < *ḳoparıl-* Yapılmak, bina ve inşa edilmek.
ḳ.-dı 19b/01, 75a/05, 78b/02, 307a/21
[=4]
ölüglerdin döpeler ḳofarıl- 19b/01, 75a/05, 78b/02
[=3]

ḳofart- < *ḳopart-* Yaptırmak, bina ve inşa ettirmek.
ḳ.-tı 178b/21, 258a/06, 267a/12
[=3]
manāra ḳofart- 178b/21
sarāy ḳofart- 267a/12
[=2]

ḳoḳtı Hisar, set; kale hendeği. (??)
ḳ. 27a/11, 27a/13, 27a/16, 35b/20, 38a/19, 39a/04
ḳ.+da 206a/08
ḳ.+dın 121a/06
ḳ. ḳıl- 14b/16
ḳ. ḳofar- 117b/19, 206b/05
ḳ.+ları 209b/15
ḳ.+larını 39b/17
ḳ.+nı 209b/17, 209b/18, 278b/08
ḳ.+nı ḳofar- 206a/05
ḳ.+sıġa 38b/20
ḳ.+sını 278b/03
[=19]

ḳol 1. El; kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan kısmı; iyelik ekleriyle kullanıldığında sahiplik, mülkiyet ifade eder; işi yapanın veya o işin yapılmasına etki eden kimsenin yerini tutar; tasarruf, tesir, kudret, güç. Krş. **élig**
ḳ. 10a/21, 11b/20, 57a/16, 141a/06, 147b/21, 171b/04, 184b/10, 269b/01, 256a/10, 277b/20
ḳ. (aylıda ḳol ḳoştur-) 23a/05, 24b/18, 92a/06, 320a/03
ḳ. (aylıda ḳol bağla-) 234a/11, 285b/08
ḳ. (aylımda ḳol bağla-)184a/08
ḳ. (yamanlıḳġa ḳol uzart-) 200a/03
ḳ.+da 167b/10
ḳ.+dın ḳolġa Elden ele. 109b/15
ḳ.+dın ḳolġa köter- 124a/02
ḳ.+ġa (ḳoldın ḳolġa) 109b/15
ḳ.+ġa (ḳoldın ḳolġa köter-) 124a/02
ḳ.+ġa kir- Ele girmek (Ele geçmek). 130b/02, 166a/10, 264b/16, 295a/21
ḳ.+ı 31a/15, 35a/10, 84a/05, 96b/19, 136b/15, 314b/14
ḳ.+ı (dīvlarnıŋ ḳolı ḳısḳa bol-) 3b/02
ḳ.+ı (yamanlarnıŋ ḳolı yıraḳ bol-) 119b/11, 122b/19, 153a/01, 310b/12
ḳ.+ı bile 5a/03, 17b/03, 17b/04, 19a/12, 22b/06, 66b/17, 79b/12, 95a/04, 147a/12, 250b/05, 251b/19, 255a/17, 277b/19, 281a/12, 281b/01, 299a/14
ḳ.+ıda 41b/18, 54a/16, 77a/17, 77b/13, 80a/07, 92a/09, 107b/17, 107b/18, 122a/03, 123a/11, 166a/02, 186b/09, 197b/21, 197b/21, 215a/04, 220b/21, 221a/11, 295b/14, 312b/14, 331a/17, 332a/18
ḳ.+ıda bol- 268a/19
ḳ.+ıda éken 69b/07
ḳ.+ıda érdi 216a/02
ḳ.+ıda gürz tuttur- 14b/14
ḳ.+ıda helāk bol- 7a/04, 10a/13, 17b/20, 25b/02, 48b/06, 119a/10
ḳ.+ıda mıdur 268a/15

ḳ.+ıda öl- Elinde ölmek. 17a/19, 17b/14, 18a/01, 40b/13, 51a/16, 53b/01, 58a/12, 81a/02, 81a/05, 81b/18, 88b/06, 88b/08, 95a/17, 121b/16, 136b/11, 213b/05, 222a/08, 276a/14, 317a/05, 326a/17, 329a/01, 330b/01
ḳ.+ıda tīġını tut- 17b/19
ḳ.+ıda turur 90b/05, 254a/13
ḳ.+ıdadur 40b/18, 41a/01, 78b/12, 268a/18, 331b/04
ḳ.+ıdadur dép 63a/13
ḳ.+ıdaġı 5a/16, 18a/07, 31a/08, 38a/03, 44a/20, 113b/02, 265b/11
ḳ.+ıdaġını 304b/14
ḳ.+ıdın 10b/03, 18a/08, 19a/09, 19b/06, 32a/07, 60a/04, 68b/18, 71b/13, 122a/04, 150a/03, 153b/10, 202a/04, 208a/06, 286a/11, 288a/13, 315b/17, 330b/03
ḳ.+ıdın (fut ḳol) 35b/10,
ḳ.+ıdın (işler ḳolıdın kel-) 115a/17
ḳ.+ıdın bölek 167b/10
ḳ.+ıdın iş kel- Elinden iş gelmek. 7a/01, 9a/01
ḳ.+ıdın işler kel- 57a/05
ḳ.+ıdın ket- Elinden gitmek. 280b/15
ḳ.+ıġa 4b/11, 10b/03, 16b/04, 17b/03, 18a/03, 23b/17, 25b/05, 30b/07, 31b/15, 33b/04, 33b/05, 41a/12, 44a/15, 44b/20, 50b/17, 55b/15, 57b/11, 60a/15, 67b/04, 71b/12, 77a/16, 77a/20, 77b/03, 81a/07, 82b/17, 100b/20, 103a/01, 106a/03, 113a/20, 113b/02, 119a/03, 120a/06, 122a/04, 136b/11, 147b/04, 147b/18, 155a/13, 157b/01, 159b/17, 160a/01, 161a/18, 161a/18, 163b/10, 164a/13, 169a/06, 169a/10, 172a/12, 174a/04, 183b/13, 189b/13, 199a/20, 200a/01, 203b/18, 204b/15, 208b/05, 213a/15, 225a/06, 226b/15, 250a/12, 250b/06, 258b/11, 260b/01, 270a/18, 275a/15, 288a/11, 288a/12, 288a/12, 288a/13, 290a/12, 296b/12, 304a/14, 304b/12, 304b/12, 306b/06, 306b/09, 306b/14, 306b/19, 311a/11, 316a/09, 317a/09, 324b/17
ḳ.+ıġa (gürzini ḳolıġa köter-) 19b/19
ḳ.+ıġa (gürzini ḳolıġa tut-) 37b/16
ḳ.+ıġa (ḫancarnı ḳolıġa tut-) 10a/02
ḳ.+ıġa (Kāvıyānī-dırafşnı ḳolıġa tut-) 21b/05
ḳ.+ıġa (ḳolını ḳolıġa ur-) 8b/13, 20a/18
ḳ.+ıġa (pād-şāhāna altun gürzni ḳolıġa tut-) 12
ḳ.+ıġa (tīġ-ı Hındīnı ḳolıġa al-) 55a/09
ḳ.+ıġa (tīġ-ı Hındūnı ḳolıġa tut-) 28a/16
ḳ.+ıġa (uy başlıḳ gürzini ḳolıġa tut-) 30a/11
ḳ.+ıġa (uy başlıḳ gürzni ḳolıġa köter-) 38b/20
ḳ.+ıġa giriftār bol- 68b/02, 70a/05, 177a/13, 178b/07, 275a/20, 302b/21
ḳ.+ıġa ḫancar tut- 33a/02
ḳ.+ıġa keltür- Eline getirmek (Eline geçirmek, elde etmek). 23b/11, 305a/17, 327a/04, 332a/08
ḳ.+ıġa kigür- Eline sokmak (Eline geçirmek, elde etmek). 44b/05
ḳ.+ıġa kir- Eline girmek (Eline geçmek). 7a/02, 117b/16, 124b/18, 280b/04, 328b/12
ḳ.+ıġa nayza tut- 20b/15
ḳ.+ıġa nayzasın tut- 54a/09
ḳ.+ıġa nayzasını tut- 89b/05
ḳ.+ıġa şamşīr tut- 17b/03
ḳ.+ıġa tīġ-ı Hındī tut- 111a/10
ḳ.+ıġa tīġ-ı Hındī tut- 38a/15
ḳ.+ıġa tīġ tut- 152b/18
ḳ.+ıġa tīġını tut- 8a/01, 21b/07
ḳ.+ıġa uy başlıġ gürzini tut- 23a/04
ḳ.+ıġa uy başlıġ gürzni tut- 30a/17
ḳ.+ıġa uy başlıḳ gürzini köter- 11b/05
ḳ.+ın 172a/09, 287b/05
ḳ.+ını 9b/19, 11b/19, 17b/04, 19a/12, 29a/17, 30b/12, 33b/14, 39a/10, 42a/14, 43a/05, 50a/08, 50a/11,

50a/13, 50a/16, 51a/14, 55a/03, 60b/12, 61a/13, 80b/03, 94b/19, 95a/04, 96b/15, 96b/17, 137a/01, 141b/06, 145b/20, 153b/01, 153b/01, 157b/07, 170b/12, 173b/09, 176b/12, 176b/20, 195a/06, 202a/04, 202a/04, 233b/09, 236b/06, 244b/01, 277a/02, 282b/19, 289b/01, 297b/14, 324b/17, 333a/02
ḳ.+ını (aylında ḳolını ḳoştur-) 24a/18
ḳ.+ını bağla- 244a/11
ḳ.+ını (fut ḳol) 291b/18
ḳ.+ını ḳısḳart- Elini kısaltmak (El çektirmek). 54a/11
ḳ.+ını ḳolıġa ur- 8b/13, 20a/18
ḳ.+ını tart- Elini çekmek (Vazgeçmek). 31a/07
ḳ.+ını uzart- Elini uzatmak. 182a/02
ḳ.+ınıŋ 170b/12, 288a/15, 316b/09
ḳ. ḳoştur- El bağlamak. 27b/18, 41a/05, 179b/19
ḳ.+larıda 171a/15, 193a/20
ḳ.+larıdın 22a/11, 174a/19
ḳ.+larıġa 5b/01, 75b/08, 89b/12, 99a/16, 150a/13, 163b/04, 166b/04, 174a/15, 208b/16, 303a/10, 303a/11, 303a/18, 320a/17
ḳ.+larıġa (nayza ḳollarıġa tut-) 138b/11
ḳ.+larımnı (fut ḳol) 268a/02
ḳ.+larını 41b/11, 42a/04, 42a/04, 54b/15, 54b/17, 55b/06, 55b/14, 68b/06, 119a/04, 137b/12, 143a/15, 163b/12, 168b/21, 176b/01, 207a/08, 227b/14, 315b/02
ḳ.+larını (fut ḳol) 294a/14
ḳ.+larını (fut ve ḳol) 24b/10, 298a/13
ḳ.+larını yıġ- 178b/19
ḳ.+larınıŋ 64b/14, 163b/12
ḳ. sun- El sunmak (El uzatmak, uzanmak). 50a/08, 160b/09, 250b/06
ḳ.+um (fut ḳol) 35b/04
ḳ.+umda 32b/14, 57a/16, 60b/13, 127b/05, 164b/21, 173b/08, 279b/12
ḳ.+umda helāk bol- 51b/10
ḳ.+umda öl- 51a/14, 53b/10
ḳ.+umdın 286a/06
ḳ.+umdın kel- 98a/11
ḳ.+umġa 50a/05, 180a/08
ḳ.+umġa keltür- 124b/03, 124b/10
ḳ.+umġa kir- 95a/16, 124b/11, 257a/20, 278b/19, 295a/21
ḳ.+umız bile 207a/10
ḳ.+umızdın két- 78a/17
ḳ.+umızġa kigür- 78a/17
ḳ.+umızġa kir- 178a/07
ḳ.+umnı 50a/05, 51a/11, 51a/13, 96b/16, 96b/19, 195b/14
ḳ.+umnı (aylıŋda ḳolumnı ḳoştur-) 59b/09
ḳ.+unnı 55b/11
ḳ.+uŋ 159b/11
ḳ.+uŋ bile 51b/07
ḳ.+uŋda 93b/14, 96b/19, 142a/18, 160a/10
ḳ.+uŋda bol- 216b/14
ḳ.+uŋda öl- 9b/07, 61a/20, 238a/09
ḳ.+uŋda turur 279a/07
ḳ.+uŋdın ket- 224b/03
ḳ.+uŋdın ḳutul- Elinden kurtulmak. 188a/15
ḳ.+uŋġa 46b/09, 48a/01, 96b/16, 96b/17, 127b/19, 174a/18, 309a/07
ḳ.+uŋġa giriftār bol- 178b/16
ḳ.+uŋġa kigür- 273a/20
ḳ.+uŋġa kir- 116a/02, 131a/06, 278b/20
ḳ.+uŋġa uy başlıḳ gürzni köter- 36a/15
ḳ.+uŋızı yıġ- 22a/16
ḳ.+uŋlarnı tart- 70a/18
ḳ.+uŋnı 50a/19, 56a/15, 59b/03, 170a/21, 235b/02, 270b/20
ḳ.+uŋnı yıġ- Elini engellemek (Elini çekmek, vazgeçmek). 108a/06
ḳ.+uŋnıŋ 170a/21
ḳ.+uŋuzlarda turur 88b/17
ḳ.+uŋuzlarnı 128b/16, 180a/17
ḳ.+uŋuzlarnı tart- 182a/01

ḳ. uzart- El uzatmak. 67a/10, 127b/03, 132a/18, 143b/12, 182b/07, 198a/08, 207b/07, 265b/19, 269b/11
ḳ. uzat- El uzatmak. 11b/12, 60a/19, 151b/04
ḳ. ve bel bağla- El ve bel bağlamak. 13b/13
ḳ. yetgür- El ulaştırmak (El uzatmak). 184a/02, 242b/21
[=465]
2. Bir askerî kuvvetin yanlarından her biri, kanat; taraf, yan.
ḳ. (oŋ ḳol) 35b/11, 37b/18, 235a/07, 237b/07, 239a/18, 257a/15, 281b/12, 327a/12
ḳ. (sol ḳol) 235a/07, 237b/07, 239a/18, 327a/13
ḳ.+da (oŋ ḳol) 249a/16, 249a/16, 269b/20
ḳ.+da (sol ḳol) 269b/21
ḳ.+dağı (oŋ ḳol) 127b/13, 214a/06
ḳ.+dağı (oŋ ve sol ḳol) 127b/12
ḳ.+dağılar (oŋ ḳol) 214a/06
ḳ.+dağılar (sol ḳol) 127b/13
ḳ.+dın (oŋ ḳol) 11b/15
ḳ.+ġa (oŋ ḳol) 18b/02, 30a/10, 30a/12, 30b/01, 73a/12, 209a/18, 258a/01, 258b/02, 284b/17, 284b/20, 285a/09
ḳ.+ġa (sol ḳol) 16b/14, 18b/06, 30a/11, 30a/13, 30b/03, 209a/18, 258a/01, 284b/18, 285a/10
ḳ.+ıda 52a/20, 52a/20, 187a/17
ḳ.+ıda (oŋ ḳol) 66b/14, 201b/16, 257a/15, 270b/02
ḳ.+ıda (sol ḳol) 257a/16, 270b/02
ḳ.+ıdağı (oŋ ḳol) 16b/14
ḳ.+ıġa 18b/06
ḳ.+ıġa (oŋ ḳol) 26a/16, 26a/18, 118a/20, 127b/13
ḳ.+ıġa (sol ḳol) 11b/15, 26a/17, 26a/18, 127b/13, 258a/21
ḳ.+ını (oŋ ḳol) 209a/11
ḳ.+ını (sol ḳol) 209a/11, 281b/12
ḳ.+nı (oŋ ḳol) 285a/10
ḳ.+nı (sol ḳol) 35b/11, 37b/18, 257a/15, 258a/21
ḳ.+nı (sol ḳolnı yasa-) 18b/02
ḳ.+nıŋ (sol ḳol) 285a/11
[=72]
Ḳolūn Behram (**Bahrām IX**)'ı hile ile öldüren yaşlı ve yoksul Türk. Krş. **Ḳalūn**
Ḳ. 289a/16, 293b/13, 293b/19, 293b/21, 294a/05, 294a/08, 294a/10
Ḳ.+ġa 293b/19, 294a/09
Ḳ.+nı 289a/16, 294a/06, 294a/12
Ḳ.+nıŋ 295a/14, 295a/15
[=14]
ḳon- Konmak, kuş uçmaya son verip bir yerde durmak; yolculuk sırasında bir yerde konaklamak, geceyi geçirmek.
ḳ.-dı 102b/15, 102b/17, 166a/10
ḳ.-dılar 42b/16
ḳ.-up 58b/07
[=5]
ḳonaḳ Geceyi geçirmek için konaklanan yer.
ḳ. 176a/09
[=1]
Kondur Ercast (**Arcāst**)'ın ordusunda Turan (**Tūrān**)'lı pehlivan.
K.-ı Tūrānī 30b/16
[=1]
ḳoŋru Zil, çan.
ḳ.+larınıŋ 36a/20
[=1]
ḳorġada- Saklanmak, sığınmak, korunmak için bir yere çekilmek.
ḳ.-dıŋ 63b/03
ḳ.-p tururlar 30a/02
[=2]
ḳorḳ- Korkmak, korku duymak, ürkmek; çekinmek, saygı duymak; endişe etmek, tasalanmak, kaygı duymak; yapamamak, cesaret edememek.
ḳ.-aduġan 8a/13
ḳ.-adur men 44a/17, 46b/11, 47a/10, 53a/04, 53a/20, 149b/11, 183a/09, 199a/10, 205a/14, 255b/07, 261a/09, 266a/20, 271a/03, 286b/03, 300a/01
ḳ.-adurlar 7b/03
ḳ.-anımız 197a/07
ḳ.-ar biz 273b/18
ḳ.-ar sizler 309b/20

ḳ.-ġay 15b/01
ḳ.-ġıl 52b/10, 59a/15, 70a/09, 80a/17, 261a/08, 329a/13
ḳ.-ḳay sizler 150b/04
ḳ.-madı 126b/02
ḳ.-madıŋ 60b/05
ḳ.-madıŋ dép 151b/13
ḳ.-maġay 191a/03
ḳ.-maġay siler 20b/04
ḳ.-maġıl 15a/09, 96b/12, 207b/20, 213a/03
ḳ.-mam sen 171b/19
ḳ.-maŋızlar 205a/08, 309b/13, 310a/01
ḳ.-maŋlar 20b/08
ḳ.-mas biz 247a/07
ḳ.-mas éken 187b/06
ḳ.-mas érdi 161a/13
ḳ.-mas men 11a/19, 106a/13
ḳ.-mas mu sen 55b/03, 63a/20
ḳ.-masa 81b/07, 216b/07
ḳ.-may 126a/03, 328b/08
ḳ.-maydur 90b/05
ḳ.-sa 131a/18, 217b/12, 218b/12, 229b/17
ḳ.-saŋ 52b/15, 265b/19
ḳ.-tı 4b/13, 38b/14, 45a/01, 71a/12, 76a/20, 92a/04, 104a/20, 104b/17, 138b/11, 162a/13, 211a/15, 242a/08, 252a/05, 262a/09, 264b/20, 278a/13, 332b/18
ḳ.-tılar 179a/14, 315b/09
ḳ.-tum 163a/02
ḳ.-uŋuzlar 190b/19
ḳ.-up 6b/14, 17b/01, 17b/13, 27a/15, 31a/12, 37a/16, 51a/14, 67b/05, 72a/02, 96b/11, 111a/20, 123a/16, 129b/01, 166a/04, 167b/04, 217b/08, 236b/14, 238a/12, 245a/10, 252b/07, 252b/14, 256a/12, 267b/10, 289b/18, 309a/10, 310a/05, 325a/06, 327b/02, 332a/06
ḳ.-up érdiler 19b/08
ḳ.-up titre- 8b/01
ḳ.-ur 254a/06
ḳ.-ur érdi 242b/05
ḳ.-ur érdi-ki 73b/17
ḳ.-ur men 224a/06
ḳ.-ur sen 8b/02, 123a/09
ḳ.-ur sizler 309b/13
[=119]

ḳorḳaz- Bk. **ḳorḳuz-**
ḳ.-maḳlıḳdur 208a/21
[=1]

ḳorḳunç Korku, endişe; tehlike, bela, dehşet.
ḳ. 88b/02, 97b/12, 155b/16, 158a/14, 206a/13, 212b/11, 212b/14, 214a/03
ḳ. (köŋlige ḳorḳunç tüş-) 114b/15, 193b/21, 224a/20, 306a/12
ḳ.+da érdi 249b/20
ḳ.+dın 11a/14, 37a/12, 57b/01, 122a/05, 122a/13, 126b/06, 141a/08, 170a/14, 171a/04, 171a/07, 234b/09, 250a/09, 254b/11, 294a/19
ḳ.+ı 196a/09, 212b/16, 267b/01, 292a/03, 316b/14, 329a/05
ḳ.+ı (cān ḳorḳunçı) 310a/04
ḳ.+ı turur (cān ḳorḳunçı) 57b/14
ḳ.+ıdın 12b/12, 146a/01, 167b/15, 206b/11, 228b/12, 266b/08, 304a/17, 307b/14, 309b/10
ḳ.+lar bile 327b/11
ḳ.+lardın émīn bol- Korkulardan emin olmak (Korku ve endişelerden kurtulmak). 149b/07
ḳ.+larıŋdın 133a/14
ḳ.+nı 85b/16, 191a/03
ḳ.+nıŋ 308b/20
ḳ. tüş- Korku düşmek (Korku peyda olmak). 115b/06
ḳ.+um 212b/17
ḳ.+umdın 126a/06
ḳ.+umız 25a/07
ḳ.+uŋnı 52b/15
ḳ.+uŋuzlardın 8a/15
ḳ. yet- Korku ulaşmak (Tehlikeye, belaya uğramak). 223a/11
ḳ. yét- 248a/17
[=58]

ḳorḳunçaḳ Korkak.
ḳ. 173b/08
[=1]

ḳorḳunçlıḳ Bk. **ḳorḳunçluḳ**
ḳ. érdi 316b/14
[=1]

ḳorḳunçluḳ < *ḳorḳunçluġ* Korkulu, korku duyan, endişelenen; ürkütücü, tehlikeli. Krş. **ḳorḳunçlıḳ**
ḳ. 219b/08, 293b/01
ḳ. (köŋli ḳorḳunçluḳ bol-) 29b/18, 37a/07
ḳ. bol- Korkulu olmak (Korkmak, çekinmek, dehşete kapılmak). 2b/04, 46a/17, 109b/06, 209a/01, 225b/10, 235a/03
ḳ. érdiŋizler 10a/03
ḳ. tururlar 242a/05
[=12]

ḳorḳunçsız Korkusuz, emin.
ḳ. bol- Emniyet içinde olmak. 205a/16
[=1]

ḳorḳuz- Korkutmak. Krş. **ḳorḳaz-**
ḳ.-ġay sen 134a/19
ḳ.-ur 273b/04
[=2]

ḳoş I Çift, iki taneden ibaret.
ḳ. aṭ Çift at. 13a/04, 199a/04, 222a/16, 246a/15, 269a/09
[=5]

ḳoş II Oluk.
ḳ.+lar 300b/17
ḳ.+larnıŋ 300b/14
[=2]

ḳoş- Yanına katmak, arkadaş veya yardımcı olarak vermek; hayvanı çekeceği şeye bağlamak; katmak, ilave etmek, birleştirmek.
ḳ.-ġıl 44a/06
ḳ.-ḳan 8b/11
ḳ.-ḳay sen 213a/10
ḳ.-ḳaylar 292a/16
ḳ.-tı 16a/04, 16b/12, 22b/14, 44a/11, 172b/03, 185b/05, 186b/02, 224b/08
ḳ.-up 4b/05, 8b/10, 86b/14, 147b/14, 151b/16, 152a/02, 258a/03, 267b/08, 281b/09, 313b/18, 325b/11
ḳ.-up turur 221b/06
[=24]
suvār ḳoş- 16a/04, 16b/12, 44a/06, 224b/08, 258a/03
zahr ḳoş- 221b/06
[=6]

Koşmīhen Bir şehir adı.
K. şaharı 197a/16
[=1]

ḳoştur- Kavuşturmak, bir araya getirmek, bağlamak.
ḳ.-dı 285a/08
ḳ.-up 23a/05, 24a/18, 24b/18, 27b/18, 41a/05, 59b/09, 92a/06, 179b/20
ḳ.-up turur sizler 320a/03
[=10]
aylıda ḳol ḳoştur- 23a/05, 24b/18, 92a/06, 320a/03
aylında ḳolını ḳoştur- 24a/18
aylıŋda ḳolumnı ḳoştur- 59b/09
ḳol ḳoştur- 27b/18, 41a/05, 179b/20
[=9]

ḳoşul- Katılmak, eklenmek, birleşmek.
ḳ.-dı 214b/17
ḳ.-dılar 115a/13
ḳ.-up 147b/20, 148a/05, 151a/08, 275b/15, 299a/09
ḳ.-ur biz 76a/13
ḳ.-ur érdi 269a/12
[=9]
tofraḳġa ḳoşul- 76a/13
[=1]

ḳotan Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlarının gecelediği, etrafı çevrili yer, ağıl.
ḳ.+dağı 182a/17
ḳ. ḳotan Ağıl ağıl. 172b/06
[=2]

ḳotas Tibet öküzü, Tibet sığırı, yak veya hotoz olarak da bilinen, Asya'nın bazı bölgelerinde yabani veya evcil olarak yaşayan, kılları uzun bir tür öküz. Krş. **ḳoṭas, ḳotaz**
ḳ. 96a/14, 164b/03
ḳ.+nıŋ 304b/12, 304b/12, 304b/15
[=5]

ḳoṭas Bk. **ḳotas**
ḳ.+larnıŋ terileri 179b/08
[=1]

ḳotaz Bk. **ḳotas**
ḳ. dék 99b/03
[=1]

ḳoy Koyun; geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisinden faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan. Krş. **ḳoyun I**

ḳ. 50b/15, 129b/16, 133b/07, 162b/14, 162b/19, 167b/06, 171b/05, 176a/19, 182a/17, 195a/17, 203a/10, 203b/21, 228a/21

ḳ. bile 14a/20

ḳ.+ġa 73a/13, 217a/04, 258a/20, 285a/11

ḳ.+ıdur 167b/06

ḳ.+lar 37b/09, 160a/16, 167b/04, 167b/07

ḳ.+larġa 169b/21

ḳ.+ları 172a/16

ḳ.+ları turur 167b/07

ḳ.+larım 160a/08

ḳ.+larını 207a/02

ḳ.+larnı 167b/07

ḳ.+larnıŋ 167b/08, 172b/05, 172b/06

ḳ.+nı 208a/06

ḳ.+nıŋ 182a/18

ḳ.+nıŋ terisi 98b/04

ḳ.+uŋ 171b/14

ḳ.+uŋnı 176a/20

[=37]

ḳoy- Koymak, bir yere veya bir yerde bırakmak, yerleştirmek; birini bir işe yerleştirmek, tayin etmek; bırakmak, terk etmek; bir duruma getirmek, o hâl üzere kalmasına sebep olmak; izin vermek, serbest bırakmak, ellememek; katmak.

ḳ.-a ber- 54b/20, 73a/10, 116b/14, 174b/10, 207a/03, 270b/18, 280b/01, 287b/04, 287b/07, 287b/08, 314a/03

ḳ.-adur 110b/07, 110b/08, 134b/13, 134b/13, 214b/19, 214b/19

ḳ.-adur men 277a/20

ḳ.-ar érdi 209b/04, 301b/07, 301b/08

ḳ.-ayın 29b/04, 29b/04, 29b/05, 43b/17, 224a/17, 224a/17

ḳ.-aylı 154a/01, 154a/02

ḳ.-dı 1b/04, 9b/17, 11b/15, 13a/06, 14b/02, 14b/02, 16b/15, 16b/16, 18a/18, 28a/11, 31a/07, 38a/10, 38b/05, 40a/10, 44b/14, 44b/14, 60a/03, 67b/03, 68b/07, 70b/14, 72b/14, 74b/09, 75b/15, 76a/02, 80b/03, 88a/04, 93b/11, 96a/19, 97b/01, 103b/19, 111a/06, 111b/10, 112a/07, 113b/02, 115b/19, 116a/06, 116a/20, 117a/16, 118a/12, 120b/18, 122b/09, 122b/12, 122b/17, 126a/10, 133a/07, 135b/19, 137b/10, 141b/06, 143a/06, 143a/14, 143a/15, 143a/16, 143a/17, 143a/17, 146a/08, 148b/21, 157b/15, 158a/03, 158a/10, 158a/12, 158b/16, 170a/12, 174a/05, 175b/12, 176a/13, 176b/21, 177a/04, 195b/01, 200b/06, 201a/03, 206a/07, 209a/12, 211a/10, 212a/03, 214a/19, 222a/15, 222b/16, 222b/17, 230a/16, 231a/04, 231b/08, 231b/17, 232b/11, 233a/02, 234a/07, 252b/15, 254b/18, 254b/18, 254b/19, 262b/02, 263b/04, 264a/20, 264a/20, 310b/15, 310b/16, 312b/15, 312b/18, 318a/20, 318b/13

ḳ.-dı-ki 265a/13

ḳ.-dılar 24a/14, 24b/14, 30b/19, 32a/16, 65a/13, 65b/02, 66b/09, 68a/08, 68a/10, 70a/19, 71b/03, 75b/04, 77b/02, 77b/03, 80b/08, 80b/09, 86b/19, 87a/11, 87a/20, 92b/01, 93b/01, 95b/07, 96b/20, 108b/03, 110a/02, 118a/01, 118a/05, 121a/20, 122b/14, 135a/16, 135a/18, 135a/19, 136b/12, 137a/02, 145a/04, 150b/05, 152b/16, 155a/07, 155a/08, 164a/21, 169b/19, 177b/13, 180b/07, 202a/12, 203a/06, 203a/11, 206a/08, 206a/08, 208b/09, 209b/17, 211b/12, 216a/08, 220b/15, 223b/08, 230b/04, 273b/05, 276a/16, 277a/13, 292a/16, 307b/04, 310a/10, 331a/14

ḳ.-dum 36b/07, 48b/14, 48b/14, 51b/16, 109a/09, 123a/20, 131b/18, 131b/20, 310b/10, 328a/16
ḳ.-duŋ 60a/09, 271b/13
ḳ.-ġalı 143a/14
ḳ.-ġan 28a/09, 118a/14, 211b/05, 252b/01, 314a/13
ḳ.-ġan (közleri ḳan ḳoyġan çılafçı dék) 100b/02
ḳ.-ġan (közleri ḳan ḳoyġan legen dék) 186b/04
ḳ.-ġan-dek 91a/06
ḳ.-ġan-dek (közi ḳan ḳoyġan-dek) 165b/10
ḳ.-ġan-dek (közleri ḳan ḳoyġan-dek) 103a/20
ḳ.-ġan dék (közleri ḳan ḳoyġan dék) 101b/10
ḳ.-ġay 122b/13, 214a/18, 229a/04, 302b/08, 321b/21, 321b/21
ḳ.-ġay biz 140a/13
ḳ.-ġay men 191a/05
ḳ.-ġay sen 127b/08, 131b/02
ḳ.-ġaylar 109a/04
ḳ.-ġıl 36a/13, 50a/06, 51a/07, 52b/11, 56a/17, 58b/16, 63b/13, 67a/20, 70a/09, 120a/12, 177a/02, 249a/16, 266b/06
ḳ.-ġuluḳ émes 90a/08
ḳ.-ġusıdur 86a/19
ḳ.-madı 44b/01, 68b/11, 90b/08, 118b/11, 120b/18, 333a/08
ḳ.-madılar 201b/03
ḳ.-madım 199b/03
ḳ.-maġalı 84a/08
ḳ.-maġay men 197a/04, 224a/08
ḳ.-maġay sen 131a/02
ḳ.-maġıl 184b/21, 253a/21
ḳ.-maġusıdur 108a/13
ḳ.-maḳ kerek 144a/03, 242b/20
ḳ.-maḳlıḳnı 154a/12
ḳ.-maŋlar 38a/05, 206b/19
ḳ.-mapdurlar 313b/21
ḳ.-mas 25b/07, 140a/18, 275b/18, 280b/06, 319b/13, 329a/02
ḳ.-mas érdi 25b/17
ḳ.-mas érdiler 83b/17
ḳ.-mas érmiş dép 177a/16
ḳ.-mas men 13a/16, 16b/08, 118b/09, 123b/02, 146b/16, 190a/06, 199a/15, 206b/20, 208a/07, 328b/01
ḳ.-masa 37b/04
ḳ.-may 84b/12, 85b/19, 124b/03
ḳ.-maydur 157b/06, 245a/05, 245a/06
ḳ.-maydur men 290a/08
ḳ.-sa 150a/01, 228b/18, 262a/12
ḳ.-sam 214a/14, 245b/16
ḳ.-uŋlar 31a/15, 45b/13, 214b/10, 294b/16, 311b/11, 311b/12, 315b/21
ḳ.-uŋuzlar 35a/13, 128b/17
ḳ.-up 2b/12, 22a/08, 24a/17, 42b/20, 48a/02, 52b/07, 68a/01, 68b/08, 68b/09, 70b/17, 72b/17, 75b/12, 76b/17, 80b/11, 81a/19, 86a/20, 86b/01, 102b/19, 103a/01, 103b/19, 107a/13, 110a/16, 110b/07, 120a/11, 120b/15, 125a/08, 127a/07, 127b/08, 127b/20, 128b/19, 150b/17, 154a/01, 158b/16, 168b/13, 170a/21, 170b/12, 185b/14, 186b/10, 191b/14, 202a/10, 203a/05, 208b/17, 221a/21, 231a/14, 234a/17, 237b/15, 237b/15, 241a/11, 263b/21, 264a/12, 269a/09, 275a/18, 290a/21, 296b/06, 320a/09, 323a/03, 331a/09
ḳ.-up bol- 203a/16
ḳ.-up éken 279a/03, 302b/09
ḳ.-up érdi 104a/03, 111a/03, 113b/01, 128a/04, 172b/08, 238a/20, 262a/21
ḳ.-up érdiler 40a/02, 192b/17, 313b/02
ḳ.-up érdim 310b/09
ḳ.-updur 44a/14, 84a/07, 104a/12, 104a/14, 107b/08, 124a/04, 164b/13, 195b/17, 253b/17, 264a/04, 266b/13, 296a/14
ḳ.-updur dép 50a/11
ḳ.-updur men 150a/06
ḳ.-updurlar 155a/10
ḳ.-ur 19b/06, 19b/06

ḳ.-ur érdi 83b/18, 84a/09, 85a/09, 102b/01, 140b/05, 167a/04, 178a/18, 243a/17, 301b/05, 305b/06
ḳ.-ur érdiler 234b/10, 305b/09, 308a/15, 315b/06
ḳ.-ur men 11b/02, 11b/02, 11b/02, 67b/16, 94b/02, 94b/03, 105b/12
ḳ.-ur sen 4a/03, 91b/07, 272a/14
ḳ.-urlar 285a/21
ḳ.-uşdın 316b/13
[=417]
at ḳoy- 65a/13, 71b/03, 107b/08, 108b/03, 111b/10, 116a/06, 118a/05, 121a/20, 122b/17, 126a/10, 131b/18, 135a/18, 135b/19, 143a/06, 146a/08, 184b/21, 203a/11, 212a/03, 232b/11, 233a/02, 301b/08, 310b/09, 310b/10
atını ḳoy- 14b/02, 14b/02, 70b/14, 70b/17, 74b/09, 75b/15, 76a/02, 92b/01, 111a/06, 123a/20, 133a/07, 143a/15, 143a/16, 143a/17, 195b/01, 200b/06, 201a/03, 211a/10, 222b/17
atıŋnı ḳoy- 279a/03
atnı ḳoy- 301b/07
aylıda ḳoy- 28a/11, 44a/14, 44b/14, 44b/14, 67b/03, 93b/11, 112a/07, 175b/12, 220b/15, 230a/16, 234a/07, 252b/15, 254b/18, 263b/04, 328a/16
aylıġa ḳoy- 122b/12, 231a/14
aylında ḳoy- 127b/08, 231a/04, 231b/17, 245b/16, 305b/09
aylıŋda ḳoy- 242b/20
āzād ḳoy- 318a/20
baġrıġa dāġ ḳoy- 315b/06
baġrımġa dāġ ḳoy- 313b/02
bu künlük işni taŋlaġa ḳoy- 131a/02, 203a/16
cān ḳoy- 214a/14
cānımġa mınnatlar ḳoy- 4a/03
cāsūslar ḳoy- 243a/17, 265a/13
césikçi ḳoy- 36a/13, 120a/11, 127b/08, 140a/18, 177a/16, 178a/18
girev ḳoy- 158a/03, 158a/10
günāhlar ḳoy- 43b/17
günāhnı ḳoy- 222a/15
ḳadam ḳoy- 131b/20, 140a/13, 253a/21
ḳālabda ḳoy- 91a/06
ḳaravulçı ḳoy- 16b/16, 36a/13, 120a/12, 140a/18, 140b/05, 177a/16, 178a/18, 206a/08, 238a/20
ḳaşıda ḳoy- 104a/14
ḳaşıġa ḳoy- 60a/09
köŋlini ceng ḳılmaḳġa ḳoy- 18a/18
köŋlini ölümge ḳoy- 185b/14
köŋlümni ḳoy- 37b/04
köŋlümni ölümge ḳoy- 109a/09
közige dāġ ḳoy- 269a/09, 271b/13, 272a/14
kündüzge ḳoy- 85b/19
laḳab ḳoy- 137a/02, 145a/04
maşlaḥatnı aŋa ḳoy- 208b/09
maşlaḥatnı ul yerge ḳoy- 75b/04
maşlaḥatnı uşbu yerge ḳoy- 177b/13
mınnat ḳoy- 285a/21
saḳçı ḳoy- 24b/14, 31a/07, 56a/17, 137b/10, 234b/10, 311b/12
saḳçılar ḳoy- 81a/19
sözni barmaḳġa ḳoy- 24a/14
sözni bir yerge ḳoy- 65b/02, 202a/12, 310a/10
sözni bu yerge ḳoy- 292a/16
sözni şab-ḫūnġa ḳoy- 273b/05
sözni uşbu yerge ḳoy- 150b/17, 202a/10, 223b/08
tayaḳçı ḳoy- 140a/18
tirig ḳoy- 13a/16, 19b/06, 19b/06, 25b/07, 25b/17, 38a/05, 68b/11, 90b/08, 118b/09, 120b/18, 190a/06, 206b/19, 206b/20, 245a/05, 245a/06, 275b/18, 313b/21, 316b/13, 319b/13, 328b/01
tuzaḳ ḳoy- 150a/06, 266b/13
ümīdini ḳoy- 237b/15
yād-gār ḳoy- 50a/11, 67b/16, 124a/04, 131b/02
yüzini ḳoy- 22a/08, 86a/19
yüzlerini ḳoy- 180b/07
żāyıʿ ḳoy- 123b/02

[=163]
asıp ḳoy- 68b/07, 135a/16, 144a/03, 167a/04, 169b/19, 170a/12, 177a/02, 177a/04
bağlap ḳoy- 150a/01, 155a/07, 157b/15
[=11]
ḳoyçı Koyun çobanı.
ḳ. 167b/05, 167b/06, 167b/12, 167b/14, 167b/17, 207a/03, 326b/05
ḳ. érdi 111a/08, 326b/04
ḳ. érdiŋ 329a/02
ḳ.+ġa 217a/04
ḳ.+lar 116a/18, 116b/07, 167b/04
ḳ.+lar éken 116a/17
ḳ.+lardın 116b/06
ḳ.+ları 172a/19
ḳ.+larnı 111a/17
ḳ.+larnıŋ 116a/20
ḳ.+mız érdi 324b/15
ḳ.+nı 167b/05
ḳ.+nıŋ 272b/12
ḳ.+sı érdi 272b/12
[=23]
ḳoyçılıḳ Koyun çobanlığı.
ḳ.+ını (koyçılığını) 272b/14
ḳ. ḳıl- Koyun çobanlığı yapmak. 111a/07
[=2]
ḳoyçı-zāda Koyun çobanı çocuğu.
ḳ.+ġa (Māhūy-ı ḳoyçı-zāda) 329a/15
[=1]
ḳoyla- Kovalamak; takip etmek, izlemek; kovmak. Krş. **ḳoylaş-**
ḳ.-dı 141b/18, 181b/21
ḳ.-dılar 144a/02, 297a/18, 323b/09
ḳ.-ġan bol- 157a/08
ḳ.-ġan turur 77b/05
ḳ.-p 19a/08, 78a/04, 263b/18, 295a/18, 295b/19, 327a/21
ḳ.-p çıḳar- 10a/18, 10b/08, 271b/20
ḳ.-r 198b/14
ḳ.-r érdi 260b/10
ḳ.-sa 220b/01
[=19]
arḳadın ḳoyla- 323b/09
arḳasıdın ḳoyla- 19a/08, 78a/04, 141b/18, 260b/10, 263b/18, 327a/21
aylıdın ḳoyla- 198b/14
yıraḳ ḳoyla- 181b/21, 220b/01
[=10]
ḳoylaş- Kovalamak; takip etmek, izlemek. Krş. **ḳoyla-**
ḳ.-ġanda 261a/04
ḳ.-ıp 3a/06, 75a/07, 113b/19, 119a/14, 161a/17, 252a/21, 323b/09
ḳ.-ıp bar- 113b/13, 115a/12, 167a/13, 178b/10
ḳ.-ıpdur 84b/19
ḳ.-maġay sen 127b/16
ḳ.-maġınnıŋ 114a/06
ḳ.-tı 19a/07, 136a/01, 197b/04, 258b/10
ḳ.-tılar 22a/08, 26b/05, 73b/02, 197b/05, 210b/01
ḳ.-ur 85a/01
ḳ.-ur érdi 38b/20, 83b/19, 89b/03, 115a/11, 118a/08, 274a/19
ḳ.-ur érdiler 285b/20
ḳ.-ur sen 260b/14
[=33]
arḳadın ḳoylaş- 22a/08
arḳasıdın ḳoylaş- 19a/07, 26b/05, 73b/02, 75a/07, 89b/03, 115a/11, 118a/08, 119a/14, 136a/01, 161a/17, 178b/10, 197b/04, 210b/01, 252a/21, 258b/10, 274a/19
[=17]
ḳoyluḳ Koyunluk, koyunların bulunduğu yer.
ḳ.+dın 182a/17
[=1]
ḳoyun I Bk. **ḳoy**
ḳ. dék 22b/05
[=1]
ḳoyun II Bir kimsenin kollarının arası, kucak.
ḳ.+ıda (ḳoynıda yat-) 75b/11
ḳ.+ıġa (ḳoynıġa) 241a/11
ḳ.+ıġa (ḳoynıġa al-) Kucağına almak. 126b/11
ḳ.+larıġa 60a/20
ḳ.+umda (ḳoynumda) 250a/14

ḳ.+umda turur (ḳoynumda turur) 77b/16
ḳ.+umġa (ḳoynumġa kir-) 298b/06
[=7]
ḳozı Kuzu, koyunun yavrusu.
ḳ.+nıŋ 171b/06
[=1]
köç Eş, karı, zevce.
k.+i 70b/13, 72a/02, 72b/20, 74b/02, 82a/15, 82b/13, 137b/17, 137b/19, 146a/07, 164a/05, 164a/07, 164a/12, 170b/06, 176b/14, 189b/07, 189b/11, 211b/18, 212a/01, 216a/04, 232b/10, 277b/15, 290b/14, 290b/17, 291a/02, 291b/04, 299a/09
k.+i bile 92a/11, 189a/14, 189b/17
k.+i birle 91b/18
k.+i érdi 221a/19, 233a/08
k.+idin 146b/10
k.+ige 71a/16, 71b/01, 82a/14, 122b/06, 137b/16, 143a/07, 164a/04, 226b/10, 232b/12, 292b/20, 295a/17, 299a/08
k.+ini 92a/07, 200b/09, 228b/10
k.+iniŋ 71a/15, 82b/11, 111a/06, 135a/14, 161b/08, 189a/12, 293a/07, 294a/01
k.+leridin 299b/16
k.+lerini 171a/18
k.+leriŋ 78b/11
k.+üm 109a/05, 299a/07, 300a/10
k.+üm bile 92b/08
k.+ümġa 61b/18
k.+ümni 92a/09, 295b/19, 299a/02
k.+üŋ 105a/08, 200b/04, 293b/07
[=70]
köç- Göçmek, bir yerden bir yere gitmek.
k.-er érdi 102b/01
k.-tiler 215b/09
[=2]
köçlük Eşlik, karılık, zevcelik.
k.+ge ḳabūl ḳıl- Karılığa kabul etmek. 166b/20
[=1]
köfük < *köpük* Köpük, insanların ağzında görülen salyamsı kabarcıklar.
k. (aġzıŋġa köfük keltür-) 11b/08
k.+i (aġzıdın köfügi kel-) 55a/13
k.+ini (aġzıġa köfügini keltür-) 30a/17, 210a/18
[=4]
köger- Gövermek, morarmak; yeşermek, filizlenmek.
k.-gen 134a/09
k.-güçe 83b/16
k.-ip tur- 134a/10
k.-ipdür 85a/17
k.-se 282a/09
[=5]
köhne < Far. *kuhna* Eskimiş, yıpranmış, eski; kadim.
k. 45b/06, 49b/03, 136a/13, 175b/02, 251a/21, 262a/18, 287a/20
k. bol- 72b/12
[=8]
kök Gök, gökyüzü; gökyüzü renginde olan, mavi.
k. 100b/01, 102a/13, 150a/20, 187a/19, 187a/19, 255a/17, 263a/15, 295b/02, 316b/19, 316b/20, 317b/14
k. érdi 104a/09
k.+ge 93a/11, 186b/21
k.+ge (yetinçi ḳat kök) 31a/03, 39a/07, 109b/08, 132b/17, 178b/06
k. gükdüre- Gök gürlemek. 21b/20
k. gülder- Gök gürlemek. 159b/21
k. güldere- Gök gürlemek. 72a/20
k. güldür- Gök gürlemek. 8a/01, 9b/15, 33b/18, 34a/14, 99b/13, 103a/02, 225b/04, 291a/18, 323a/20
k. güldüre- Gök gürlemek. 30a/18, 54b/16, 126a/16, 150a/18, 186b/10
k.+ler güldüre- 103b/04
[=37]
kökör Bir çeşit su kabı.
k.+ge 157b/04
k.+ini 158a/09
[=2]
köl Göl.
k. 102a/05, 113b/17, 117b/20, 118b/03, 165b/21, 172a/02
k.+de 113b/18, 118a/01
k.+ge 102a/05

k.+ler 109b/18
k.+ni 113b/15
k.+niŋ 98b/15, 102a/05, 113b/18
k.+niŋ yaḳası 113b/16, 118b/03
k. yaḳası Göl kenarı. 113b/16, 165b/21, 166a/15
[=19]
kölçük Gölcük, küçük göl.
k. 98b/15
[=1]
köm- Gömmek, bir şeyi yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek; ölüyü toprağa yerleştirip üstünü toprakla örtmek, defnetmek.
k.-di 87b/01
k.-diler 99a/20
k.-güsidür 115b/12
k.-mek kerek 108b/09
k.-mey 128b/03
k.-üp 173a/08
[=6]
tofraḳ astında köm- 128b/03
tofraḳ astınġa köm- 115b/12
[=2]
kömeç Külde pişirilen pide.
k. 116a/18, 116a/19
[=2]
kömül- Gömülmek, ölü defnedilmek; bir şeyin içine derinlemesine girmek, batmak.
k.-di 74a/15, 100b/18, 124a/07, 126b/14
k.-geli 151a/09
k.-gey 67b/15
k.-üp 29a/02
[=7]
kömür Kömür; siyah renkli, yanıcı, içinde yüksek oranda karbon bulunan madde.
k. 103b/18, 103b/19
[=2]
kön Gön, deri.
k. (ḫām kön) 137b/13, 138a/14, 138a/17, 138a/17, 140a/07, 144a/03
k. bile (ḫām kön) 141b/04
k.+ġa (ḫām kön) 137b/13
k.+ge (ḫām kön) 141b/04, 142b/04
k.+ni (ḫām kön) 138a/14
k.+niŋ (ḫām kön) 138a/06
[=12]
köŋlī Far. Bir gönül.
k. bile (pür-derd köŋlī) 7b/15
[=1]
köŋül Gönül, yürek; deyimlerde sevgi, muhabbet; düşünüş; arzu, meyil, kabul, rıza; cesaret, cüret; hatır; mide vb anlamlar da kazanmıştır.
k. 232b/15
k. aġrıt- 150b/11, 180a/05
k. baġışla- Gönül bağışlamak (Değer vermek, sevmek). 248a/05
k. baġla- Gönül bağlamak (Gönül vermek, severek bağlanmak). 1b/03, 165a/09, 173a/02, 214b/20, 275a/06, 295a/05, 317a/12, 327b/12
k. ber- Gönül vermek (Severek bağlanmak). 52b/20, 121b/17, 145b/06, 185a/09, 303a/03
k. birle (cān u köŋül birle) 129b/04
k.+de (aççıġġa köŋülde yol ber-) 48a/02
k.+din 157a/16
k.+ġa (Ḳayẕāfa-ı pāk köŋül) 93a/09
k.+ge 229b/02, 302a/19
k.+ge (cān u köŋül) 219b/01
k.+ge ḳabūl bol- Gönle kabul olmak (Gönül razı olmak, kabullenmek). 227a/03
k.+i (köŋli) 31a/17, 58a/18, 70a/08, 115a/02, 118b/13, 129b/12, 144a/20, 147a/18, 159a/02, 159a/15, 173a/03, 177b/04, 177b/05, 178b/12, 209b/07, 216b/08, 218b/15, 220b/08, 221b/19, 225b/09, 229b/20, 242a/16, 248a/21, 251a/18, 328a/15
k.+i (köŋli aġırı-) 250a/07
k.+i (köŋli aġrı-) 24a/03, 37a/01, 43b/06, 160b/21, 207a/10, 219a/19, 235a/08, 242b/05, 265a/19, 267b/12, 271b/21, 288a/03, 304b/20
k.+i (köŋli aġrıḳ bol-) 228a/14
k.+i (köŋli ārām taf-) 37a/16
k.+i (köŋli āzār taf-) 156b/09

k.+i (köŋli bulġan-) Gönlü bulanmak (İçine şüphe düşmek). 144a/21
k.+i (köŋli cūş ḳıl-) 72b/13
k.+i (köŋli derdlik bol-) 89b/15, 100b/14, 104b/20, 119b/04, 125a/02, 162b/01, 205a/13, 222a/06, 262a/11, 284a/07, 295a/10, 298b/10, 309a/15
k.+i (köŋli dıl-camʿ bol-) Gönlü huzurlu olmak (Huzura kavuşmak, içi rahatlamak). 188b/18
k.+i (köŋli dıl-teng bol-) Gönlü daralmak. 35b/17
k.+i (köŋli ġam-gīn bol-) 7a/18, 51a/10, 105a/09, 206b/10
k.+i (köŋli ġamdın astın üstün bol-) Gönlü üzüntüden altüst olmak. 92b/11
k.+i (köŋli gül dék açıl-) Gönlü gül gibi açılmak (Çok memnun ve mutlu olmak). 211b/08
k.+i (köŋli güvāhlıḳ ber-) Gönlü şahitlik vermek (Kesin olarak anlamak). 317a/03
k.+i (köŋli ḫᵛāhla-) Gönlü arzu etmek. 6a/02, 250b/18
k.+i (köŋli ḫūş-ḥāl bol-) Gönlü hoş hâl olmak (Memnun olmak, hoşnut olmak, sevinmek, mutlu olmak). 71b/18, 75b/19, 133b/17, 144a/17, 205a/01, 248b/08
k.+i (köŋli ḫūş-ḥālraḳ bol-) 248a/21
k.+i (köŋli ḫūş bol-) 61a/16, 64b/01, 119b/19, 195a/08
k.+i (köŋli ḳal-) Gönlü kalmak (Gücenmek, kırılmak). 200b/14, 264b/03, 308b/14
k.+i (köŋli ḳara bol-) Gönlü kara olmak (Kötü niyetli olmak). 87b/06
k.+i (köŋli ḳarar-) Gönlü kararmak (Niyetini bozmak). 319a/17
k.+i (köŋli ḳat-) Gönlü katılaşmak (Yüreği buz kesmek). 176b/16
k.+i (köŋli ḳıldın inçke bol-) Gönlü kıldan ince olmak. 233b/10
k.+i (köŋli ḳorḳunçluḳ bol-) 29b/18, 37a/07
k.+i (köŋli köy-) Gönlü yanmak (Yüreği yanmak, çok acımak, çok üzülmek). 60b/15, 80a/12, 147b/20, 161a/06, 178b/19, 210a/10, 221b/16, 316a/09
k.+i (köŋli ḳuvvetlik bol-) 144b/01
k.+i (köŋli māyıl bol-) Gönlü meyletmek. 66b/11, 66b/12, 89b/15
k.+i (köŋli mayl ḳıl-) Gönlü meyletmek. 176b/13
k.+i (köŋli navmīd bol-) 48a/05
k.+i (köŋli parākende bol-) Gönlü perişan olmak (Çok üzülmek). 108a/05
k.+i (köŋli parīşān bol-) 198b/18
k.+i (köŋli tart-) Gönlü çekmek (İstemek, arzu etmek). 234b/05
k.+i (köŋli taruḳ-) Gönlü daralmak (Canı sıkılmak). 28a/07
k.+i (köŋli tın-) Gönlü rahatlamak (İçi rahatlamak, emin olmak). 137a/12, 179a/04
k.+i (köŋli yumşa-) 235b/07
k.+i bile (cān u köŋli bile) 120a/05
k.+i bile (köŋli bile) 162b/06, 218a/13, 219a/18
k.+ī bile (köŋli bile) 206b/12
k.+ide (köŋlide) 107a/01, 131a/19, 152b/05, 187a/15, 187b/12, 224a/04, 264b/16, 272a/15, 277b/17, 320b/10
k.+ide (köŋlide ay-) 123a/06, 126b/03, 176b/09, 276a/03
k.+ide (köŋlide bil-) 226b/20
k.+ide (köŋlide endīşe ḳıl-) 6b/08
k.+ide (köŋlide ḫūş-ḥāl bol-) 290b/04
k.+ide (köŋlide kéç-) Gönlünden geçmek. 249b/19
k.+ide (köŋlide kéçür-) Gönlünden geçirmek. 5b/09, 91a/02, 106a/18, 122a/19, 159b/20, 176a/13, 176b/19, 181a/09, 182b/14, 215b/08, 221b/17, 222a/07, 242a/18, 246b/18, 283b/04, 298b/02
k.+idegi (köŋlidegi) 108b/19
k.+idegini (köŋlidegini ay-) 148b/20

k.+idin (āhī-i pür-derd köŋlidin tart-) 4a/13
k.+idin (köŋlidin) 71b/01, 131a/03, 145b/18, 179a/19
k.+idin (köŋlidin navmīdlıḳ āhını tart-) 313a/08
k.+idin (köŋlidin şayṭānnı çıḳar-) 216b/18
k.+idin (köŋlidin untul-) Gönlünden unutulmak (Gönlünden silinmek, aklından çıkmak). 93a/01
k.+idin (pür-derd köŋlidin āh tart-) 292b/01
k.+iġa (köŋliġa ḫūş kel-) 90b/16
k.+ige (köŋlige) 129a/18, 311b/03
k.+ige (köŋlige endīşe tüş-) 255b/10
k.+ige (köŋlige ḫūş kel-) 5b/02, 65b/20, 75a/19, 118a/10, 119b/07, 137b/05, 162a/03, 301a/08
k.+ige (köŋlige kīnesi tüş-) 23b/13
k.+ige (köŋlige ḳorḳunç tüş-) Gönlüne korku düşmek. 114b/15, 193b/21, 224a/20, 306a/12
k.+ige (köŋlige pasand kel-) Gönlüne hoş gelmek. 150a/07
k.+ige (köŋlige sal-) Gönlüne salmak (Aklına sokmak). 266b/15
k.+ige (köŋlige şikest tüş-) 284b/10
k.+ige (köŋlige şūrış tüş-) Gönlüne karışıklık düşmek (İçine kurt düşmek, kafası karışmak). 160b/08, 163b/13, 172b/20, 188a/20
k.+ilerini (köŋlilerini yasa-) Gönüllerini süslemek (Gönüllerini okşamak). 90a/04
k.+imiz (köŋlimiz) 304a/07
k.+in (köŋlin) 1b/09
k.+ini (köŋlini) 27b/17, 43a/11, 144b/08, 186a/18, 191a/01, 217b/18, 265a/09, 310a/06
k.+ini (köŋlini aġrıt-) Gönlünü ağrıtmak (Kırmak, üzmek; rencide etmek). 53a/02, 70a/11, 121b/04, 145a/05, 173a/13, 191a/01, 243b/18, 243b/19, 248a/11, 311b/12, 324b/17
k.+ini (köŋlini bağla-) 5b/02
k.+ini (köŋlini ceng ḳılmaḳġa ḳoy-) 18a/18
k.+ini (köŋlini cūşġa keltür-) 266b/15
k.+ini (köŋlini dīv elt-) Gönlünü şeytan götürmek (Şeytan yoldan çıkarmak). 24a/05
k.+ini (köŋlini dīv oġurla-) Gönlünü şeytan çalmak (Şeytan yoldan çıkarmak). 24a/10
k.+ini (köŋlini ḫūş-ḥāl ḳıl-) 45b/09, 104b/07, 180a/06, 298b/02
k.+ini (köŋlini ḫūş ḳıl-) 33b/04, 37b/07, 139a/15, 182a/17, 249a/19
k.+ini (köŋlini ḳara ḳıl-) 266b/19
k.+ini (köŋlini ḳızıt-) Gönlünü ısındırmak (Sevgi peyda etmek). 156b/08
k.+ini (köŋlini köydür-) Gönlünü yakmak (Yüreğini yakmak, çok acı vermek). 44a/18
k.+ini (köŋlini nafs havāġa ber-) 248b/03
k.+ini (köŋlini ölümge ḳoy-) 185b/14
k.+ini (köŋlini sındur-) Kalbini kırmak. 30a/03, 46a/09, 180a/20, 182b/06
k.+ini (köŋlini sora-) 25a/02
k.+ini (köŋlini tındur-) İçini rahatlatmak (Emin olmak). 179b/05, 181b/19, 182b/20, 238a/13
k.+ini (köŋlini toḳtat-) Gönlünü durdurmak (Rahatlamak). 151b/21
k.+ini (köŋlini üz-) Gönlünü kesmek (İlgisini kesmek, gönlünden çıkarmak). 229a/15, 271a/01
k.+ini (köŋlini yaman ḳıl-) 64a/14
k.+ini (köŋlini yasa-) 131a/21
k.+ini (köŋlini yumşat-) 281b/04
k.+iniŋ (köŋliniŋ) 95b/06, 153a/07, 209b/08
k.+iniŋ (köŋliniŋ közi) Gönlünün gözü. 242b/06
k.+iniŋ (köŋliniŋ mıhrı kel-) 139b/14
k.+iŋni (köŋliŋni ḫūş ḳıl-) 44a/05
k. ḳabūl ḳıl- 48a/14

k.+ler 146a/04
k.+ler açıl- 159b/18
k.+leri 242a/05
k.+leri bile 79a/17
k.+leri tīra bol- 205a/21, 308a/10
k.+leridegi 245a/04
k.+leriġa şikest tüş- Gönüllerine kırılma düşmek (İsteksizlik duymak). 79a/17
k.+lerini aġrıt- 182b/02
k.+lerini ḫūş ḳıl- 38a/08
k.+leriŋizler sū- Gönülleriniz soğumak (Bıkmak, isteksizlik duymak). 34b/15
k. maḳṣūdını taf- Gönlü maksudunu bulmak (Emellerine ulaşmak). 219b/10, 244b/10
k.+ni 166b/05
k.+ni baġla- 128b/18
k.+niŋ 216b/06
k.+üm (köŋlüm) 3a/16, 24b/08, 28b/08, 38b/18, 46b/07, 69a/14, 69b/03, 73b/17, 81a/14, 123b/06, 160a/09, 166a/08, 225b/19, 324b/12
k.+üm (köŋlüm aġrı-) 212b/12
k.+üm (köŋlüm ārām taf-) 238b/20
k.+üm (köŋlüm bile tilimni rāst tut-) 154a/21
k.+üm (köŋlüm cūş ḳıl-) 75a/13
k.+üm (köŋlüm derdlik bol-) 2b/17, 66a/07
k.+üm (köŋlüm gül dék açıl-) 86b/08
k.+üm (köŋlüm ḫūş-ḥāl bol-) 47a/07, 128b/12, 226a/21
k.+üm (köŋlüm ḫūş bol-) 176b/03
k.+üm (köŋlüm ḫūş tur-) 123a/04
k.+üm (köŋlüm köy-) 29b/03, 52b/05, 138a/07
k.+üm (köŋlüm sū-) 114b/19
k.+üm (köŋlüm surūrı) 21a/02
k.+üm (köŋlüm taruḳ-) 49a/14
k.+üm (köŋlüm tolġan-) Gönlüm dolanmak (Aklı karışmak, doğru yoldan sapmak). 176b/19
k.+ümde (köŋlümde) 11a/11, 114b/17, 234a/03
k.+ümde (köŋlümde kéç-) 152a/14, 242b/03, 298b/16, 323b/20
k.+ümdegi (köŋlümdegi) 237a/10, 237a/13, 297b/11
k.+ümdin (köŋlümdin) 267b/08
k.+ümge (köŋlümge) 180a/14
k.+ümge (köŋlümge ārām ber-) 258a/14
k.+ümge (köŋlümge ārām bol-) 147a/19
k.+ümge (köŋlümge keç-) 198a/01
k.+ümge (köŋlümge sıġ-) 187b/20
k.+ümge (köŋlümge tüş-) 224b/17
k.+ümiz (köŋlümiz) 280b/09
k.+ümiz (köŋlümiz ḳan bol-) 103a/18
k.+ümiz bile (cān u köŋlümiz) 114b/03
k.+ümizni (köŋlümizni) 103b/07
k.+ümizni (köŋlümizni rancda tut-) 78b/17
k.+ümizni (köŋlümüzni ḫūş ḳıl-) 43a/05
k.+ümni (köŋlümni) 235a/13
k.+ümni (köŋlümni baġla-) 154b/02
k.+ümni (köŋlümni fārıġ ḳıl-) 19b/07, 21b/05
k.+ümni (köŋlümni ḫūş-ḥāl ḳıl-) 37b/04, 46b/10
k.+ümni (köŋlümni ḫūş ḳıl-) 76a/12, 112b/18, 269b/07, 295b/15
k.+ümni (köŋlümni ḳoy-) Gönlümü koymak (İncitmek, kırmak). 37b/04
k.+ümni (köŋlümni köydür-) 31b/01
k.+ümni (köŋlümni ölümge ḳoy-) 109a/09
k.+ümni (köŋlümni roşen ḳıl-) 87b/07
k.+ümni (köŋlümni sındur-) 42b/06
k.+ümni (köŋlümni sūt-) Gönlümü soğutmak (Sevginin kesilmesine sebep olmak). 29a/18
k.+ümniŋ (köŋlümniŋ çırāġı) 20a/10
k.+ümniŋ (köŋlümniŋ közi) 243a/01
k.+ümüz (köŋlümüz) 283b/09

k.+ümüz (köŋlümüz zıyān taf-) 143b/10
k.+ümüzni (köŋlümüzni) 35a/17
k.+ümüzni (köŋlümüzni ḫūş tut-) 154a/11
k.+ümüzni (köŋlümüzni tındur-) 280a/10
k.+ümüzni (köŋlümüzni üz-) 156a/04
k.+ün (köŋlüŋ köy-) 41a/19
k.+üni (köŋlüni ranc u derdde ḳıl-) 29a/05
k.+üŋ (cān u köŋlüŋ baġla-) 316b/01
k.+üŋ (köŋlüŋ) 123b/13, 166b/10, 215b/16, 243a/16, 271a/14, 316a/15
k.+üŋ (köŋlüŋ açıl-) 10a/18
k.+üŋ (köŋlüŋ aġrı-) 256b/15, 261b/19
k.+üŋ (köŋlüŋ bol-) Gönlün olmak (İsteği, arzusu olmak). 42b/10, 169b/11
k.+üŋ (köŋlüŋ ḫ^{v}āhla-) 36b/18, 37b/08, 202b/10, 266a/03
k.+üŋ (köŋlüŋ ḫūş-ḥāl bol-) 45a/01, 87b/15, 243a/15
k.+üŋ (köŋlüŋ ḫūş bol-) 5b/07, 51a/01
k.+üŋ (köŋlüŋ ḳal-) Gönlün kalmak (Gücenmek, kırılmak). 3a/14
k.+üŋ (köŋlüŋ ḳatıġ bol-) Gönlü katı olmak (Gönlü taş kesilmek, merhametini kaybetmek). 27b/19, 59b/01
k.+üŋ (köŋlüŋ kel-) 158a/14
k.+üŋ (köŋlüŋ köy-) 138a/09
k.+üŋ (köŋlüŋ māyıl bol-) 101a/14
k.+üŋ (köŋlüŋ sū-) 27b/04
k.+üŋ (köŋlüŋ şādmān bol-) 249a/10
k.+üŋ (köŋlüŋ tart-) 234a/01
k.+üŋ (köŋlüŋ tüş-) Gönlün düşmek (Gözüne kestirmek, istemek). 240b/11
k.+üŋ bile (cān-ı köŋlüŋ bile) 61a/10
k.+üŋçe (köŋlüŋçe) Gönlünce. 106b/14
k.+üŋde (köŋlüŋde) 2a/10, 61b/04, 134a/13, 152a/14, 214b/21
k.+üŋde (köŋlüŋde bol-) 237a/14
k.+üŋdegi (köŋlüŋdegi) 61b/06
k.+üŋdin (aççıġ ve kīneni köŋlüŋdin çıḳar-) 45b/03
k.+üŋdin (kīneni köŋlüŋdin çıḳar-) 27a/04, 46b/13, 51a/02, 69b/10
k.+üŋdin (köŋlüŋdin) 329a/05
k.+üŋdin (köŋlüŋdin çıḳar-) 244a/16
k.+üŋdin (köŋlüŋdin kīneni çıḳar-) 59b/10, 78b/18
k.+üŋge (köŋlüŋge aġır al-) 168b/17
k.+üŋge (köŋlüŋge ḫūş kel-) 261b/03
k.+üŋge (köŋlüŋge kel-) 270a/06
k.+üŋler üçün (köŋlüŋler üçün) 3a/16
k.+üŋlerni (köŋlüŋlerni) 81b/04
k.+üŋlerni (köŋlüŋlerni ḫūş-ḥāl ḳıl-) 117a/01
k.+üŋni (cān u köŋlüŋni) 134a/18
k.+üŋni (köŋlüŋni) 129a/16, 235b/16
k.+üŋni (köŋlüŋni aġrıt-) 52b/07
k.+üŋni (köŋlüŋni aldur-) Gönlünü aldırmak (Gönül vermek). 177a/20
k.+üŋni (köŋlüŋni baġla-) 244a/19
k.+üŋni (köŋlüŋni ber-) 190a/13
k.+üŋni (köŋlüŋni derdlik ḳıl-) 27b/06
k.+üŋni (köŋlüŋni dīv yoldın çıḳar-) 48a/15
k.+üŋni (köŋlüŋni ġam-gīn ḳıl-) 18a/16, 63b/15
k.+üŋni (köŋlüŋni ġamda tut-) 28b/13
k.+üŋni (köŋlüŋni ḫūş ḳıl-) 149a/10, 238b/14
k.+üŋni (köŋlüŋni ḫūş tut-) 36b/09, 45b/03, 142a/19, 323a/07
k.+üŋni (köŋlüŋni keltür-) Gönlünü getirmek (Tercih etmek, yönelmek). 237a/12
k.+üŋni (dīvlar köŋlüŋni oġurla-) 257b/09

k.+üŋni (köŋlüŋni rancda tut-) 149a/08, 149a/08, 189b/08, 199a/11, 200a/07
k.+üŋni (köŋlüŋni üz-) 121b/17
k.+üŋni (köŋlüŋni ve tiliŋni ʿaḳl bile ḳıl-) 134b/01
k.+üŋni (köŋlüŋni yaman ḳıl-) 212b/13
k.+üŋni (köŋlüŋni yamanlıḳdın tart-) 70a/17
k.+üŋniŋ (köŋlüŋ ḳara bol-) 53a/01
k.+üŋniŋ (köŋlüŋniŋ ḳulaġını tut-) Gönlünün kulağını tutmak (Kulak kesilmek). 249a/07
k.+üŋüzler (köŋlüŋüzler ḫūş-ḥāl bol-) 182b/09
k.+üŋüzler (köŋlüŋüzler ḳal-) 153a/19
k.+üŋüzlerde (köŋlüŋüzlerde) 82a/04, 129b/01
k.+üŋüzlerde (köŋlüŋüzlerde yaḫşı yamanlıḳ bol-) 2a/03
k.+üŋüzlerdin (köŋlüŋüzlerdin) 191a/03
k.+üŋüzlerni (köŋlüŋüzlerni ḫūş-ḥāl ḳıl-) 145b/14
k.+üŋüzlerni (köŋlüŋüzlerni ḫūş ḳıl-) 120b/08, 182b/04
k.+üŋüzlerni (köŋlüŋüzlerni rancda ḳıl-) 214a/11
k.+üŋüzleriŋ (köŋlüŋüzleriŋ) 128b/15
k. üz- 13b/07
[=467]

köŋüllik Bk. **köŋüllük**
k. (bir köŋüllik bol-) 309b/06, 309b/14
k. (pāk köŋüllik) 63b/06
k. turur sen (bir köŋüllik) 51b/01
[=4]

köŋüllük < *köŋüllüg* Gönüllü, gönlü olan, gönül sahibi; istekli. Krş. **köŋüllik, küŋlük**
k. (pür-derd köŋüllük bol-) 85a/11
k. (yaḫşı köŋüllük) 48a/03, 105b/11
k. (yaḫşı köŋüllük bol-) 248b/18
k. bol- Gönüllü, istekli olmak. 306a/10
[=5]

köp Çok, belli bir ölçünün üstünde.
k. 148b/10
[=1]

köprük I Köprü, herhangi bir engelle ayrılmış iki yeri birbirine bağlayan yapı.
k. 133a/11, 133a/12, 135b/03, 135b/09, 135b/10
k. bile 135b/10, 135b/11
k.+din 274b/03, 274b/03
k.+ige (köprügige) 274a/19
k. ḳıl- Köprü yapmak. 133a/12
k.+ler 179b/10
k.+ni 133a/14, 133a/16, 274b/04
k.+ni ḳıl- 133a/13, 133a/16
[=17]

köprük II Körük, açılıp kapandıkça içindeki havayı üflemek suretiyle ateşi canlandırmaya yarayan araç.
k. 103b/20
k.+leriŋ 104a/01
[=2]

kör- Görmek, göz yardımıyla bir kimse veya şeyin varlığını algılamak, seçmek; bir şeyin oluşuna veya var olduğuna şahit olmak, müşahede etmek; karşılıklı gelip konuşmak, yanına gidip görüşmek; karşılaşmak, rast gelmek, tesadüf etmek; anlamak, idrak etmek; tanımak; fark etmek; bakmak, incelemek, tetkik etmek; … olarak kabul etmek, şöyle veya böyle değerlendirmek; yaşamak, geçirmek; gönül gözüyle bilmek, sezmek, hissetmek; … ile karşılaşmak, (iyi durumlar için) erişmek, nail olmak, (kötü durumlar için) kendisine yapılmak, maruz kalmak, duçar olmak; yapmak, ifa etmek; bilmek, sorumlu tutmak.
k.-di 3a/09, 3b/01, 4b/15, 4b/16, 5a/14, 5b/02, 5b/09, 5b/10, 6a/18, 7a/04, 7a/10, 7b/11, 8a/03, 8a/07, 9b/16, 10a/20, 10b/03, 11b/07, 11b/18, 12a/03, 13b/10, 13b/17, 14a/07, 17a/02, 19b/03, 19b/10, 20b/20, 21a/01, 21b/02, 21b/10, 23a/06, 25a/20, 26b/08, 26b/10, 27a/12, 27b/18, 28b/04, 28b/05,

28b/13, 29a/15, 30a/14, 30b/05, 30b/15, 32b/12, 33a/03, 33a/08, 33b/09, 34a/10, 34a/18, 35b/20, 36a/02, 36b/05, 37a/06, 37b/12, 37b/20, 38a/14, 39a/01, 39a/08, 40a/02, 40a/09, 41a/14, 43b/20, 44a/14, 44a/19, 44b/03, 44b/06, 47a/01, 53a/14, 54b/02, 55a/08, 55a/10, 55a/11, 55a/17, 55a/17, 56a/03, 56a/07, 57a/08, 57b/09, 57b/10, 57b/10, 57b/20, 59a/08, 64b/12, 65a/16, 65b/19, 67a/05, 67a/11, 68b/17, 69b/14, 71a/12, 71a/19, 72a/19, 72b/02, 72b/15, 73a/04, 73a/13, 73b/15, 74b/07, 74b/07, 75a/05, 77a/08, 79a/18, 80a/13, 83a/15, 86a/01, 86a/02, 86b/18, 87a/19, 87a/20, 87b/02, 89a/16, 89a/19, 89b/13, 92b/05, 95a/18, 95b/06, 96b/07, 97a/13, 97b/05, 99a/17, 99b/11, 101b/11, 101b/18, 102b/20, 103a/02, 103a/15, 111a/11, 112a/10, 112a/12, 112b/08, 112b/14, 112b/17, 113a/12, 113a/20, 113b/02, 113b/11, 113b/15, 114b/13, 115b/10, 117b/07, 120b/01, 122a/08, 124a/01, 125b/06, 125b/10, 135b/20, 136a/05, 136b/15, 137b/05, 138b/10, 139a/11, 139b/06, 139b/08, 141a/07, 144b/15, 148a/08, 149a/18, 151b/18, 160a/03, 160b/08, 161a/18, 161b/04, 162b/17, 163a/21, 163b/01, 163b/17, 164b/08, 166a/04, 167a/13, 167a/20, 167b/05, 168b/04, 168b/09, 168b/12, 170a/06, 171a/21, 171b/04, 172a/10, 172a/12, 173b/09, 175b/01, 175b/11, 176a/09, 177a/04, 179b/18, 183b/01, 185b/17, 185b/19, 186b/19, 187b/02, 187b/07, 188a/04, 188b/09, 189a/14, 189b/20, 190b/14, 191b/01, 192a/05, 195a/05, 195a/15, 195b/07, 197a/09, 200a/17, 200b/05, 201a/17, 202b/15, 203a/04, 205b/07, 205b/11, 206a/10, 211b/02, 215a/07, 221b/11, 221b/16, 228b/04, 236b/16, 238a/06, 238a/21, 240b/12, 241a/08, 241a/15, 241a/15, 242b/17, 246b/18, 247a/18, 247b/03, 249b/21, 250b/04, 250b/16, 251b/21, 252a/01, 252a/05, 252a/21, 252b/10, 255b/18, 258a/21, 260a/08, 261b/13, 263a/19, 264a/08, 264b/01, 264b/17, 265a/01, 265a/10, 269b/01, 270b/04, 274b/16, 275a/09, 275b/21, 277a/01, 278b/11, 282b/18, 283a/06, 284a/02, 284a/13, 284b/05, 284b/19, 285a/12, 285b/11, 285b/14, 285b/21, 286a/05, 286a/10, 286a/17, 286b/09, 288a/01, 288a/12, 288a/15, 288b/14, 289a/20, 290b/03, 290b/17, 291a/03, 291a/18, 293a/12, 293b/18, 294a/07, 294b/01, 296b/20, 298a/07, 298a/10, 299b/07, 301a/07, 303b/06, 303b/11, 304b/14, 304b/15, 307b/14, 310a/07, 311a/05, 311a/08, 311a/14, 311a/15, 312b/13, 321a/16, 324b/03, 324b/11, 326a/02, 326a/07, 326a/08, 326b/15, 327a/15, 327b/01, 332b/07, 332b/08, 332b/16

k.-di-ki 5a/03, 7a/01, 9a/21, 13b/16, 19a/09, 19b/18, 22a/05, 25a/11, 29a/02, 29a/07, 35a/20, 36a/03, 37a/05, 37b/16, 53a/11, 56a/08, 58b/06, 59b/20, 64a/02, 67b/19, 71a/19, 72b/11, 79b/10, 79b/13, 92b/15, 93a/06, 93a/18, 93b/12, 94a/15, 95b/01, 97b/05, 99a/11, 100a/09, 101a/01, 102b/06, 111a/09, 113b/17, 116b/13, 117a/14, 119a/17, 122b/18, 125b/05, 140b/06, 155a/09, 159a/20, 162a/12, 163b/09, 165b/15, 165b/20, 176a/02, 176a/08, 176b/13, 183a/17, 183b/04, 189b/14, 192a/04, 193b/20, 194a/01, 197b/06,

210b/06, 215a/03, 215b/05, 215b/21, 226b/17, 227b/10, 237b/12, 237b/19, 237b/21, 238a/01, 238a/06, 241a/18, 243a/07, 254a/21, 256b/18, 257b/15, 258b/08, 260b/06, 261b/17, 264a/03, 265a/03, 268b/07, 283b/03, 286b/21, 299b/10, 302a/04, 304b/11, 316a/06, 328a/01, 331a/16

k.-diler 5b/09, 7a/09, 8a/11, 8a/16, 8b/11, 10a/08, 13b/05, 15b/03, 16a/08, 19a/11, 21a/13, 22a/09, 25b/14, 29a/10, 32a/19, 32b/04, 32b/04, 32b/15, 34a/13, 34a/17, 34b/19, 39a/04, 47b/02, 60a/14, 62b/16, 65a/06, 68a/07, 76b/14, 77b/04, 77b/13, 79b/01, 80b/15, 87a/01, 87a/01, 88b/20, 90a/02, 99a/13, 100b/01, 103a/11, 107b/06, 109b/03, 113a/08, 113a/13, 116a/17, 119a/05, 136a/12, 146a/10, 148a/03, 148a/09, 152b/21, 153a/21, 155a/21, 160b/17, 164b/01, 164b/02, 164b/11, 167b/04, 170a/05, 172b/05, 173b/03, 185b/09, 186b/04, 186b/06, 189a/15, 198a/12, 206b/21, 214b/03, 221b/15, 230b/04, 247b/08, 250a/09, 254a/02, 256a/21, 258b/13, 262a/17, 263b/05, 266a/09, 270a/13, 275b/06, 278b/01, 282a/17, 284b/09, 288a/07, 291b/04, 312b/01, 312b/11, 316b/19, 323b/06, 329b/16, 330a/05

k.-dük 29b/09, 65a/07, 87a/03

k.-dük dép 86b/16

k.-düm 15a/13, 15a/13, 15a/14, 29a/18, 29b/03, 46a/19, 46b/01, 47a/02, 47a/06, 56b/03, 57a/16, 60b/11, 71a/17, 71a/17, 77b/15, 83b/09, 83b/10, 83b/10, 83b/13, 83b/14, 83b/15, 83b/17, 83b/20, 84a/01, 84a/05, 84a/07, 84a/11, 95a/07, 132a/11, 158b/20, 164a/20, 166a/09, 205a/03, 239b/09, 248b/11, 273b/03, 277b/17, 328a/18

k.-düm dép 57a/13

k.-düŋ 41a/13, 43a/16, 43a/16, 46a/01, 46a/08, 50b/03, 58b/13, 63b/04, 84b/09, 85a/03, 85a/05, 85a/08, 85a/16, 100b/12, 104a/18, 180b/10, 251a/21, 281b/02, 288a/19, 292a/09, 293a/21, 304a/02, 317b/21

k.-düŋ-mü 113b/12, 258a/07

k.-düŋ mü 33a/16

k.-düŋüzler 263b/07, 265a/05

k.-e almasa 193a/09

k.-e sen 162b/01, 171b/03, 241b/15

k.-e sizler 75a/16

k.-edür 52b/17, 310a/07

k.-edür men 160a/19, 194a/15, 256b/12, 266b/14

k.-er érdi 149a/21, 234b/13, 252a/19

k.-er men mü 105a/06

k.-er sen 50b/05, 51a/07, 52b/16, 236a/10, 257a/12, 271a/06, 326b/16

k.-er sizler 88b/19, 319b/08

k.-ey 101a/13, 313b/19

k.-eyin 27a/14, 36b/03, 37a/17, 221b/03, 291a/12, 295b/20, 300a/07

k.-eyin (tā köreyin ki) 236a/18

k.-eyli 54b/12, 101b/01, 102a/19, 308a/01

k.-eyli (tā köreyli ki) 50b/16

k.-geç 17b/11, 36a/14, 44b/07, 72a/17, 150a/16, 152b/08, 161a/13, 207a/17, 208a/13, 270a/19, 279b/06, 281a/19, 287b/04, 312b/17

k.-geli 43b/07, 46a/05, 101a/01, 101a/19, 148b/04, 190b/08, 260a/07, 289a/15

k.-gen 5b/02, 44b/06, 73b/08, 84a/13, 84b/08, 84b/17, 92b/06, 109b/05, 111a/13, 149b/10, 158a/18, 158b/21, 161a/19, 229b/12, 264a/18, 264b/09, 266b/19, 271b/04, 286b/06

k.-gen-dék bol- 46b/01

k.-gen bile 295a/09

k.-gen bol- 215b/19

k.-gen émes 326a/16

k.-gen émesdür 43a/19, 44a/16, 45b/01, 46a/03, 72b/16, 74b/05, 78b/09, 104b/09, 130a/08, 150b/10, 165a/15, 167b/03, 168a/08, 169a/21, 184a/12, 186a/01, 188b/01, 218b/10, 232a/14, 273a/14, 286b/06, 318a/09
k.-gen émestür 12b/09
k.-gendür 76a/11
k.-gendür men 10b/05, 240a/13
k.-gendürler 225a/15
k.-geni 85b/08, 97a/10, 163a/16, 260a/01
k.-geni yoḳdur 95b/17
k.-genim yoḳ 10b/05, 57a/15
k.-genim yoḳdur 52b/03, 186b/01, 213b/13
k.-genimiz yoḳdur 318a/05
k.-genini 37b/12, 46a/03, 86a/12, 86b/06, 126b/10
k.-geniŋni 262b/20, 287b/07
k.-genler 225a/07, 299b/19
k.-genlerini 82b/10, 159b/03
k.-genlerniŋ 306a/03
k.-gey 27a/12, 52a/19, 74b/06, 98b/06, 182b/21, 192b/10, 203b/19
k.-gey-ki 137a/13
k.-gey-ki (tā körgey-ki) 56b/06, 237b/18, 250b/15
k.-gey-men 9b/21, 182b/15
k.-gey-miz 198a/03
k.-gey men 10a/01, 45a/11, 46a/12, 77a/02, 102a/04, 103a/05, 306b/01, 325a/05
k.-gey sen 20b/18, 58b/02, 128a/02, 244a/14
k.-gey sen (tā köreyli ki) 102b/19
k.-geyler (tā körgeyler ki) 258a/11
k.-gil 14b/06, 14b/07, 34a/01, 34a/20, 37b/15, 40b/12, 43b/02, 47a/20, 52b/12, 56a/11, 60b/09, 72b/10, 80a/05, 82b/14, 93b/11, 106a/12, 136b/18, 159a/19, 159b/12, 164b/09, 171b/03, 173a/02, 177a/03, 188a/03, 226b/16, 236b/17, 248b/11, 264a/03, 273a/10, 278b/12, 281b/19, 295b/20, 313b/19, 324a/15
k.-gü dék 106b/19
k.-güsidür 109a/16
k.-medi 20a/03, 52a/18, 149a/20, 159b/20, 175a/08, 196b/11, 206b/17, 237b/17, 237b/18, 286b/02, 309b/14, 311b/19, 332b/09
k.-mediler 31a/05, 35a/05
k.-medim 47b/15, 60b/18, 61a/06, 69a/10, 153b/11, 170b/18, 279a/13
k.-medim dép 50a/20
k.-mediŋ-mü 172a/04
k.-mediŋ mü 172a/02, 288b/07
k.-megen 225a/15
k.-megen bol- 6a/14, 95a/09, 104a/18, 169a/17, 179a/07, 225a/15
k.-megen érdi 27b/09
k.-megenge 225a/13
k.-megey 98b/07, 155b/21, 162a/15, 194a/03, 237a/13, 306b/02, 317a/10
k.-megey biz 248a/14
k.-megey dép 282b/15
k.-megey érdim 40b/15, 172a/07
k.-megil 14a/09, 47b/11, 247a/19
k.-megünçe 68b/15, 113b/05, 164a/15, 209a/03
k.-mek 40b/19, 191a/19
k.-mekge 253b/16
k.-mekni 100b/18
k.-mem sizler 37a/14, 282a/08
k.-memdür 19b/11
k.-memiş 333a/15
k.-meŋizler 180a/15, 182a/03
k.-meŋler 3b/13, 136b/17
k.-mep érdiler 308a/11
k.-mes 46b/14, 79b/02, 105a/08, 106a/18, 121b/18, 142a/21, 164b/20, 188b/11, 206a/01, 221a/10, 317b/05, 321b/07, 321b/10
k.-mes biz 7b/16, 101a/07, 183b/19, 302a/18
k.-mes bol- 242a/09, 242b/08
k.-mes érdi 242b/06, 316a/03
k.-mes érdiler 85a/03, 205a/18

k.-mes men 55b/06, 225a/16, 242b/15, 298b/21, 317b/05
k.-mes sen 27b/13, 58b/15, 80a/19, 93a/14
k.-meseŋ 131a/19
k.-meseŋizler 227a/08
k.-mesler 55b/03, 79a/03, 129a/10, 188b/07, 322a/01
k.-mesün 33b/06, 37a/14, 59a/11, 63a/06, 214b/08, 249a/17
k.-mey 19a/03, 41a/02, 226b/12, 231a/09, 251a/07, 272b/01, 303b/20
k.-meydür 43b/10, 65b/16
k.-meydür biz 96a/03
k.-meydür men 5a/01, 41b/06, 56b/17, 213b/10, 270b/07, 290a/01
k.-meyin 18b/17, 19a/13, 92a/20
k.-meyli 95b/09
k.-miş 48a/05
k.-se 1b/08, 5b/12, 10a/19, 36a/14, 36a/14, 43a/08, 53b/07, 57a/20, 66a/03, 86a/17, 86a/19, 95a/11, 95a/12, 120a/14, 120a/14, 123b/09, 139b/14, 166b/08, 166b/11, 167a/02, 167a/04, 171a/06, 203a/01, 205b/18, 206a/02, 229b/12, 229b/13, 233b/10, 240b/16, 255a/10, 281a/13, 298a/14
k.-seler 152b/11
k.-sem 26b/19, 36b/08, 41b/03, 46a/14, 86b/16, 123b/06, 172a/08, 185b/05, 192a/02, 318b/08
k.-seŋ 25a/17, 57a/01, 58b/01, 170a/21
k.-seŋler 16a/05, 206b/19
k.-sün 85b/16, 226a/15, 284b/07, 317b/11
k.-sünler 14b/19
k.-üŋler 280a/21
k.-üŋüzler 8a/15, 128b/18, 132a/11, 153a/20, 165a/06, 182a/11, 296a/19
k.-üp 3b/07, 4a/14, 4b/01, 4b/12, 5a/16, 5b/07, 6a/12, 8b/01, 8b/02, 8b/12, 8b/13, 10a/03, 10a/11, 10a/21, 12a/17, 17a/02, 18a/08, 21a/09, 22b/01, 22b/01, 25a/12, 28a/10, 29a/02, 29a/03, 29a/16, 30b/02, 32b/05, 33a/12, 33a/15, 33b/19, 36a/03, 36b/15, 36b/15, 37b/17, 39a/20, 44b/16, 45a/05, 46a/11, 47b/15, 47b/20, 54b/06, 57a/10, 60b/18, 61b/18, 61b/20, 66a/01, 70a/20, 72b/12, 73a/06, 74a/13, 78a/10, 78a/11, 80b/20, 86b/13, 86b/15, 92b/20, 93b/13, 94a/05, 96a/06, 96a/07, 96b/01, 97b/01, 98b/04, 99b/13, 107b/02, 107b/06, 108b/04, 111a/18, 115a/19, 118a/19, 120b/19, 125a/18, 129b/19, 139b/18, 147b/08, 148a/11, 148a/18, 150b/03, 152a/10, 153b/03, 160a/05, 160b/08, 160b/18, 162a/12, 162b/20, 163b/13, 164a/06, 164a/09, 164a/16, 166a/03, 166a/18, 167a/15, 167a/16, 168b/10, 168b/14, 171b/05, 174b/06, 177a/05, 184b/11, 184b/17, 190a/20, 191b/20, 192a/06, 194a/15, 198a/12, 204b/12, 204b/14, 207a/11, 207a/19, 208b/06, 209b/05, 210a/17, 211b/20, 213a/02, 215b/08, 224b/21, 226a/21, 231a/11, 241a/16, 255b/15, 257b/13, 258b/04, 260a/10, 274a/21, 278a/06, 278a/13, 281a/14, 282a/01, 283b/18, 288a/16, 289a/20, 289b/14, 294a/06, 294a/13, 297b/12, 299a/09, 300a/15, 302b/17, 306a/01, 306a/09, 307b/12, 308a/10, 317a/02, 318a/14, 318a/14, 324a/18, 328a/03
k.-üp érdi 70b/01, 73b/16
k.-üp érdi-ki 325b/05
k.-üp kel- 25a/09, 25a/10, 269b/18
k.-üp sen 111a/14
k.-üpdür 49b/16, 159b/08
k.-ür 17b/02, 17b/09, 17b/13, 282a/04
k.-ür biz dép 96b/02
k.-ür érdi 5a/11, 20b/16, 24b/10, 83a/20, 84a/03, 112a/08, 112b/12,

115a/01, 127a/07, 127a/10, 169b/03
k.-ür érdi-ki 71b/12
k.-ür érdiler 10a/09, 290b/09
k.-ür men 8b/07, 19b/12, 190a/16, 302a/17
k.-ür men ékin 326a/13
k.-ür mü 234a/11
k.-ür mü sen 91b/04
k.-ür sen 8b/04, 32a/13, 32b/08, 32b/20, 33a/20, 51a/06, 51a/10, 52a/04, 52a/06, 60a/01, 88b/08, 108b/14, 141a/13, 272b/01, 283a/10, 312a/16
k.-ür siler 55a/07, 187a/07
k.-ür sizler 223b/19, 237a/20
k.-üşdin 80a/08
k.-üşge 24a/02, 64b/07
[=1153]
āsmānnıŋ gerdişini kör- 113a/13
aylıda kör- 112b/17
barābar kör- 91b/04
bırādar ḳatarıda kör- 65b/16
bir yıl ʿumrī kör- 144b/15
cānıdın ʿazīz kör- 112b/12, 234b/13, 252a/19
cānım dék kör- 92a/20
cānımdın ʿazīzraḳ kör- 19b/12, 295b/20
cānıŋ dék ʿazīz kör- 244a/14
davlat kör- 150b/03
ḫʸār kör- 180a/15, 197a/09, 213a/02
ḫūb kör- 55b/03
ḫūş kör- 55b/06, 129a/10, 142a/21
kişi ḳatarıda kör- 221a/10
köz kör- 6a/14, 43a/19, 95a/09, 168a/08, 186a/01
közleri kör- 242a/09
közüŋüzler kör- 19b/11
kün kör- 36b/08
künler kör- 149b/10
lāyıḳ kör- 65a/16, 96a/06, 188b/09, 266a/09, 271a/06
maṣlaḥat kör- 15b/03, 75a/16, 96a/03, 132a/11, 187a/07, 223b/19, 227a/08, 237a/20, 270a/13, 326b/16
maza kör- 316a/03
miŋ yıl ʿumr kör- 295a/09
oġullarınıŋ ḳatarıda kör- 112a/08
ornıda kör- 115a/01, 190a/16, 302a/17
pasand kör- 206a/01
ranc kör- 95b/09, 158b/21, 162a/15
ravā kör- 43b/10, 58b/01, 85b/08, 121b/18, 183b/19, 188b/11, 234a/11, 242b/15, 302a/18
raʾy kör- 95a/11
sahl kör- 3b/13
salāmat kör- 29a/18
seksen yıl ʿumr kör- 203a/04
sūd kör- 56b/17, 193a/09
ṭālıʿ kör- 113a/08
ṭālıʿın kör- 65a/06
ṭālıʿını kör- 40b/12, 65a/07, 113a/13, 146a/10, 254a/02
tamāşa kör- 54b/06
tüş kör- 5a/14, 8b/02, 80b/20, 83a/20, 83b/09, 83b/13, 83b/14, 83b/17, 83b/20, 84a/01, 84a/05, 84a/07, 84a/11, 84a/13, 111a/09, 111a/11, 211b/20, 215a/03, 215a/07, 229b/12, 257b/15, 324a/18, 325b/05
tüşide kör- 5b/02, 8b/01, 229b/12, 286b/06
tüşler kör- 84b/08
tüşlerni kör- 111a/13
tüşni kör- 5a/16, 215b/19
ʿumr kör- 47b/15, 58b/13, 100b/12, 109b/05, 159b/08, 194a/15, 293a/21, 311b/19, 317b/05
ʿumrī kör- 24a/02, 40b/19
uzaḳ ʿumr kör- 43a/16
yaḫşı fāl kör- 117b/07
yaḫşı kün kör- 52a/18
yaḫşılıḳ kör- 164b/20, 229b/13
yaman fāl kör- 304b/15
yamanlıḳ kör- 61a/06, 229b/13, 237a/13, 251a/07, 251a/21, 279a/13, 317b/21
yaraşıḳlıḳ kör- 96a/07
yetmiş yıl ʿumr kör- 248b/11
yultuzını kör- 280a/21
yultuzını yaman kör- 5a/01

ẓulm kör- 233b/10
[=138]
kören- Bk. **körün-**
k.-e sen 4a/16, 184b/14
k.-edür 72a/18, 183a/17, 255b/06
[=5]
körgez- Göstermek, görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak; işaret etmek; öğretmek, bildirmek, anlatmak; göz önüne sermek, başkalarının gözleri önüne koymak, teşhir etmek; açıkça ortaya koymak; bir hâli, bir niteliği ortaya koyacak tarzda davranmak; … olarak öne sürmek, … olarak bildirmek. Krş. **körgüz-**
k.-di 9b/14, 10b/10, 12b/05, 16a/12, 44a/13, 58b/05, 73b/10, 91a/07, 117a/20, 117b/07, 139b/17, 185b/07, 204b/18, 224b/19, 231a/21, 232a/05, 264b/14, 265a/04, 278a/13, 284a/11, 294a/06, 294b/06, 299a/12, 299b/02, 303b/07, 311a/09, 327a/19
k.-di-ki 7b/14
k.-diler 89a/12, 115a/14, 153a/21, 228a/06, 308a/03
k.-dim 163a/10, 259a/03
k.-diŋ 58a/02, 63a/13
k.-eduġan 53a/01, 102a/16
k.-edür 183b/17
k.-ey 109b/17, 117a/18
k.-ey-ki 151a/18
k.-eyin 31a/14, 41a/15, 58b/02, 87b/14, 188b/10, 207b/15, 238b/12, 257b/21, 270a/10, 284a/06
k.-eyin dép 318a/12
k.-geli 4b/05, 95a/12
k.-gen bol- 9a/08
k.-gen émesdür 282a/13
k.-geni 6b/07, 204b/02, 297b/08
k.-genidür 216b/16
k.-gey 57b/06, 129b/02, 148a/07, 153b/13, 182b/06, 185b/04, 186b/02, 192b/16, 294a/05
k.-gey sen 299b/14
k.-gil 35b/08, 57b/17, 62b/12, 86b/14, 167b/16, 187b/20, 220a/13, 221a/14, 255a/13, 284a/06, 290a/16
k.-güçi 8a/07, 32b/03, 33b/10, 61a/17, 100a/01, 105b/05, 155b/15, 168b/05, 199b/14, 203b/02, 205a/07, 226a/19, 312a/19
k.-güçi turur 55b/13
k.-güçi turur sen 28b/14
k.-güçidür 193b/16
k.-güsidür 241b/21
k.-iŋizler 95b/16
k.-iŋler 79b/08, 119b/09
k.-ip 10b/13, 56a/19, 123b/12, 219b/09, 238b/16
k.-ipdür 15a/19
k.-işni 115a/03, 226a/17
k.-medi 279b/11
k.-megey sen 15b/16
k.-megil 122b/06
k.-megünçe 3b/04
k.-mek kerek 147b/12
k.-mese 143b/17
k.-mey 309a/05
k.-se 127b/09, 229b/11
k.-ür 3b/03, 39a/18, 289b/08
k.-ür biz 119b/18
k.-ür men 34b/17, 129a/01, 259a/03
k.-ür sen 281b/16
k.-ür siler 118b/18
[=129]
cavalān-bāzlıḳ körgez- 255a/13, 297b/08
cavalān körgez- 284a/11
dalīl körgez- 143b/17
érenlikni körgez- 147b/12
hunar körgez- 3b/04, 6b/07, 290a/16
hunarımnı körgez- 34b/17
keŋeş körgez- 102a/16
maṣlaḥat körgez- 95b/16, 118b/18, 119b/09, 228a/06
pahlavānlıḳ körgez- 127b/09
pahlavānlıḳlar körgez- 327a/19
rāst yol körgez- 28b/14, 56a/19, 100a/01, 105b/05, 115a/03, 129b/02, 155b/15, 203b/02, 205a/07, 270a/10, 289b/08
rāst yolnı körgez- 35b/08
raʾy körgez- 199b/14

uluġluġ körgez- 183b/17
yaẖşı yol körgez- 53a/01, 119b/18, 312a/19
yaman yolnı körgez- 3b/03, 63a/13
yamanlıḳ körgez- 163a/10
yol körgez- 8a/07, 9a/08, 10b/10, 12b/05, 31a/14, 32b/03, 33b/10, 55b/13, 57b/06, 58a/02, 58b/05, 61a/17, 129a/01, 153b/13, 168b/05, 182b/06, 186b/02, 192b/16, 193b/16, 216b/16, 219b/09, 220a/13, 226a/19, 229b/11, 279b/11, 282a/13
yolnı körgez- 39a/18
yüz körgez- 15b/16, 294a/05
yüzini körgez- 294a/06
zorluġını körgez- 148a/07
[=67]

körgüz- Bk. **körgez-**
k.-üpdür 215b/16
[=1]

körnüş Bk. **körünüş**
k. ber- 137b/04, 254a/21, 259b/04, 268b/20, 269b/18, 269b/19, 269b/21, 270a/01, 301b/14
k.+ge kel- 251a/14
k. ḳıl- 279a/18
k. tile- 312b/10
[=12]

körün- Görünmek, görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek; … olduğu hissini vermek, … etkisi bırakmak, … izlenimi uyandırmak. Krş. **kören-**
k.-di 21a/01, 28b/19, 56a/07, 107b/02, 116a/16, 118a/15, 125b/04, 136b/07, 137b/10, 138b/09, 138b/09, 159b/18, 161b/17, 163a/20, 163a/21, 167a/20, 224a/12, 263b/19, 286a/02, 295a/10, 329b/06
k.-eduġan 230a/03
k.-edür 38a/03, 176a/17, 177a/21
k.-gen 139b/02
k.-genidür 225a/14
k.-güsidür 129a/18, 141a/18, 230a/06
k.-medi 269a/01
k.-mes 36a/01, 229b/12
k.-mes érdi 107b/05, 306b/07
k.-mes sen 183a/11
k.-meydür 30b/16, 30b/16, 238b/02, 260b/06
k.-üp 274b/15
k.-üp turur 327b/13, 327b/13
k.-ür 120b/20
k.-ür érdi 281a/13
[=45]
ʿālam ḳaraŋġu körün- 118a/15
ʿālam közige ḳaraŋġu körün- 21a/01, 56a/07, 137b/10, 329b/06
cahān ḳaraŋġu körün- 295a/10
ẖʷār körün- 141a/18, 177a/21
közige körün- 229b/12
[=9]

körünüş Görünüş, önemli bir makamın veya kişinin bulunduğu yere, o makam veya şahsın huzuruna kabul. Krş. **körnüş**
k. 36b/17
k. ay- Görünüş söylemek (Huzura kabulü sormak). 143b/04
k. ber- Görünüş vermek (Huzura kabul etmek). 22b/16, 23a/04, 74a/01, 74a/04, 136b/13, 156a/03, 159a/16, 180b/18, 180b/21, 181a/03, 183a/21, 190b/16, 199a/07, 201b/18, 226a/03, 239b/08, 247a/17, 292b/04, 307a/07
k.+ge kel- Görünüşe gelmek (Huzura gelmek). 113b/07, 156a/02, 250b/01
k. ḳıl- Huzura gitmek. 162b/06
k.+niŋ 181b/17
k. tile- 12a/15, 137a/21, 139b/06, 143b/04, 168a/18, 168b/01, 312b/07
[=33]

körüş- Görüşmek, birbirini görmek, buluşup konuşmak, sohbet etmek.
k.-gendür 214b/11
k.-ti 44a/10, 74a/05, 140a/06, 198a/16, 262b/05, 282b/17, 289a/21
k.-tiler 3a/09, 8a/12, 13b/06, 149b/09, 198a/13
k.-üp 89b/07
[=14]

köter- Kaldırmak, bulunduğu yerden almak; yukarı doğru hareket ettirmek; yükseltmek; açmak; taşımak, çekmek; varlığına son vermek, lağvetmek; feshetmek; yok etmek, ortadan silmek; kabul etmek, ilan etmek; yüceltmek, üstün duruma getirmek.

k.-di 11b/20, 12a/01, 12b/02, 18b/20, 19a/10, 24a/19, 32a/11, 39a/09, 90b/09, 147b/21, 156b/21, 159b/17, 187b/04, 187b/18, 195a/15, 195b/20, 202a/21, 204b/17, 224a/05, 240a/21, 274a/06, 332b/15, 332b/20

k.-diler 13a/05, 80b/09, 92b/14, 95b/16, 109b/15, 124a/02, 137a/05, 152b/20, 183a/21, 223b/09, 232b/20, 233b/14, 236a/14

k.-dim 49a/04, 180a/09, 281a/04

k.-diŋ 61a/18, 100b/13

k.-e almadılar 54b/20

k.-e almas 184a/05, 224a/16

k.-e almas érdi 225a/05

k.-e almas sen 255a/01

k.-edür 245b/17

k.-edür men 196a/01

k.-eyli 65b/02

k.-geli 211b/14

k.-gey 147a/09

k.-gey-men 177b/02

k.-gil 82b/17, 255a/21

k.-ip 11b/02, 11b/05, 12a/16, 16b/11, 19b/19, 31b/15, 34a/05, 36a/15, 36a/15, 36b/11, 37a/06, 37a/10, 38b/20, 43b/19, 49b/03, 50a/19, 50b/06, 53b/15, 54a/03, 70a/10, 90a/14, 95a/20, 109b/15, 115b/12, 116b/18, 117b/15, 124a/20, 126a/20, 126a/20, 150a/15, 155a/21, 165b/05, 165b/07, 165b/07, 176a/08, 184b/10, 204b/07, 204b/11, 214b/13, 221b/02, 223b/16, 227a/21, 227b/14, 234b/06, 234b/07, 244b/01, 250a/14, 255b/01, 255b/16, 256a/06, 256b/13, 258b/02, 266a/18, 272a/19, 291b/15, 296b/06, 297a/12, 303a/12, 303b/01, 306a/17, 306b/16, 326a/01, 327b/18, 329a/03

k.-ip turur 98a/01

k.-megey sen 332b/12

k.-mes biz 142a/03

k.-mes érdi 188b/17

k.-se 58a/16

k.-seŋ 114b/07, 186a/14

k.-ür 17b/03, 217b/05

k.-ür érdi 90b/11, 124b/01, 298a/12

k.-ür sen 131b/01

k.-ürler 102b/14, 232b/17

[=133]

aradın köter- 114b/07

at köter- 61a/18, 65b/02, 131b/01

aylımdın köter- 186a/14

aylıŋda köter- 255a/21

bāc u ḫarācnı köter- 195a/15

baş köter- 12b/02, 24a/19, 32a/11, 49a/04, 100b/13, 124a/20, 124b/01, 137a/05, 187b/18, 202a/21, 224a/05, 232b/17, 240a/21, 332b/20

başıġa köter- 298a/12

başını köter- 102b/14, 245b/17

başını yuḳḳarı köter- 58a/16

égeridin köter- 11b/02, 11b/20, 53b/15, 54a/03, 54b/20, 147b/21, 332b/15

égeriŋdin köter- 50b/06

gürzini ḳolıġa köter- 19b/19

ḳoldın ḳolġa köter- 124a/02

ḳolıġa uy başlıḳ gürzini köter- 11b/05

ḳoluŋġa uy başlıḳ gürzni köter- 36a/15

pād-şāh köter- 223b/09, 232b/20, 233b/14

rancnı köter- 177b/02

uy başlıḳ gürzni ḳolıġa köter- 38b/20

yaḫşı at köter- 217b/05

yeti yıllıḳ ḫarācnı köter- 180a/09

yuḳḳarı köter- 90b/09, 195b/20, 255b/16, 291b/15

[=48]

köteril- Kaldırılmak, varlığına son verilmek, yok edilmek; yükselmek.

k.-di 18a/19, 39a/03
k.-gey 311b/01
k.-se 50b/04
k.-ür 220a/18
[=5]
şubḥ köteril- 18a/19, 39a/03
[=2]

köy- Yanmak, ısı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek; tutuşmak, alev almak; ısı normalin üstüne çıkmak, yükselmek; perişan olmak, çaresiz kalmak, büyük zarar görmek; çok acı çekmek, büyük bir acı içinde olmak, çok üzülmek; esef etmek, acımak, hayıflanmak.
k.-(!) 32b/19
k.-di 29b/03, 122a/01, 178b/19, 210a/10, 221b/16
k.-edür 138a/07, 213b/17, 297b/12
k.-er 60a/10
k.-gen bol- 138a/09
k.-genini 80a/13
k.-gil 32b/18, 155a/15, 285b/03
k.-güsidür 157a/17, 233b/11
k.-memdür 41a/19
k.-mes 84b/05
k.-mes mü sen 173b/13
k.-sün 236a/06
k.-üp 60b/15, 101b/08, 147b/20, 161a/06, 316a/09
k.-üp turur 34b/07, 52b/05
[=28]
ʿaẕābımızġa köy- 157a/17
baġrı köy- 60a/10, 122a/01, 213b/17
cānım köy- 297b/12
cānıŋġa köy- 32b/18, 32b/19, 155a/15, 173b/13, 285b/03
köŋli köy- 60b/15, 80a/13, 147b/20, 161a/06, 178b/19, 210a/10, 221b/16, 316a/09
köŋlüm köy- 29b/03, 52b/05, 138a/07
köŋlüŋ köy- 41a/19, 138a/09
otġa köy- 84b/05, 101b/08, 233b/11
otıġa köy- 236a/06
[=27]
ḳaynap köy- 34b/07
[=1]

köydür- Yakmak, yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak; güneş çok fazla ısıtmak; yakmak suretiyle koku vermesini sağlamak; çok fazla ızdırap vermek, çok acı çektirmek; büyük zarara uğratmak, çok hasar vermek.
k.-di 22b/19, 316b/10
k.-diler 22b/20, 24a/15, 25b/21, 57b/08, 68b/10, 72b/18, 73b/03, 214b/18
k.-düŋ 110a/20, 153b/06, 238a/04
k.-eyin 44a/18
k.-gey biz 302a/10
k.-gey sen 309a/19
k.-gil 61a/09
k.-megil 142a/20, 213b/14
k.-seler 282a/06
k.-üp 42b/02, 303a/18, 316b/07
k.-ür dép 35b/02
k.-ür érdi 16b/19, 111a/11
k.-ür érmiş 9b/07
k.-ür men 16a/02, 16a/02, 31b/01, 182a/15
k.-ür sen 71b/15
[=32]
baġrılarını köydür- 214b/18
baġrını köydür- 213b/14, 238a/04
cānıŋnı dūzaḫ otıġa köydür- 153b/06
köŋlini köydür- 44a/18
köŋlümni köydür- 31b/01
otġa köydür- 16a/02, 68b/10, 111a/11, 182a/15, 282a/06
otḳa köydür- 316b/07
otlar köydür- 22b/19
[=13]

köynek Gömlek, vücudun üst kısmına giyilen yakalı giysi.
k. 263a/15, 292a/10, 303b/03
k.+i (köynegi) 323a/01
k.+imni (köynegimni) 53a/02
k.+ini (köynegini) 158a/02
[=6]

köz Göz, insanda ve hayvanda görme organı; bakış, görüş; bölüm, hane,

bölük; nazar, uğursuzluk, kötü tesir.
k. (altun ve gevherler bile köz olturġuz-) 312b/12
k. (gevher köz olturġuz-) 170a/12
k. (gevherdin köz olturġuz-) 74a/03, 92b/19, 100b/08, 106b/01, 227a/17, 287b/19, 301b/20, 302b/12
k. (gevherlerdin köz olturġuz-) 15b/19, 80b/07, 92b/18, 93a/19, 101b/03, 147b/07, 183b/02, 230a/14
k. (reng-ā-reng yāḳūtdın köz olturġuz-) 6a/13
k. (yāḳūtdın köz olturġuz-) 14a/02
k. (yāḳūtlardınn köz olturġuz-) 164b/04
k. (yaman köz tég-) 46b/11, 174b/06
k.+din ġāyıb bol- Gözden kaybolmak. 10b/01
k.+i 7b/04, 86b/03, 155b/02, 300b/03, 322b/20
k.+i (köŋlümniŋ közi) 243a/01
k.+i (rūzgārnıŋ közi) 218b/10
k.+i (yaman közi tég-) 60b/02
k.+i (yamanlarnıŋ közi yıraḳ bol-) 125b/06
k.+i ḳan ḳoyġan-dek Gözü kan koyulmuş gibi (Gözü kan çanağı gibi). 165b/09
k.+i tüş- Gözü düşmek (Gözüne çarpmak, gözüne takılmak). 12b/15, 72a/16
k.+i uyḳuġa bar- Gözü uykuya varmak (Uykuya dalmak, uyumak). 8a/21, 149a/17, 275a/19
k.+idin 33a/07, 60a/05, 60a/11
k.+idin (iki közidin ḳan yaş aḳız-) 37a/07
k.+idin (ḳan yaş közidin aḳız-) 57b/12, 80a/12
k.+idin ḳan yaş aḳız- Gözünden kan yaşı akıtmak (Kan ağlamak). 104b/20, 105a/13
k.+idin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız- 221b/17, 250b/16, 279b/20
k.+idin miŋ miŋ ḳaṭra yaş aḳız- 303b/06
k.+idin yaş aḳız- 10a/01, 98b/10, 281b/12, 294b/01, 326a/04
k.+idin yaşını aḳız- 281b/01, 316a/08
k.+idin yıraḳ bol- 241a/16
k.+ige 11a/14, 58b/17, 60a/03, 85b/05, 124a/03
k.+ige (ʿālam közige ḳaraŋġu bol-) 19b/10, 21a/11, 113a/06
k.+ige (ʿālam közige ḳaraŋġu körün-) 21a/01, 56a/07, 137b/10, 329b/06
k.+ige (yaşlıġ köz) 27b/21
k.+ige ʿālam ḳaraŋġu bol- 60a/03
k.+ige ʿālamnı ḳaraŋġu ḳıl- 78a/19
k.+ige dāġ ḳoy- 269a/09, 271b/13, 272a/14
k.+ige ıl- (Dikkate değer bulmak, önemsemek). 43b/10
k.+ige körün- 229b/12
k.+ige parda bol- Gözüne perde olmak. 66b/19
k.+ige yaş toldur- 228b/04, 325a/03
k.+imüzni 281b/16
k.+ini 33a/13, 67a/04, 160b/15, 160b/17, 161b/11, 188b/17, 252a/04, 281a/12, 294a/09, 294a/21
k.+ini (balanıŋ közini tırmala-) 62a/13
k.+ini (ḫūş-ḥāllıḳnıŋ közini tik-) 153b/05
k.+ini (köŋliniŋ közi) 242b/07
k.+ini (nafsnıŋ közini tik-) 134b/13
k. kör- Göz görmek. 6a/14, 43a/19, 95a/09, 168a/08, 186a/01
k.+ler (gevherdin közler olturġuz-) 14b/15
k.+ler (laʿldın közler olturġuz-) 96a/10
k.+ler (yaman közler yıraḳ bol-) 32b/17, 70b/05, 103b/12, 167a/17, 173b/21, 196b/04
k.+leri 99a/11, 198a/18, 208b/15, 232b/15, 242b/06, 316b/19, 322b/21, 328a/14
k.+leri giryān bol- 239a/21
k.+leri ḫīra bol- Gözleri şaşkın olmak (Şaşırmak). 151b/20,

166a/03, 299b/21, 306a/04, 308a/10, 328a/03
k.+leri ḳan ḳoyġan-dek 103a/20
k.+leri ḳan ḳoyġan çılafçı dék 100b/01
k.+leri ḳan ḳoyġan dék 101b/10
k.+leri ḳan ḳoyġan legen dék 186b/04
k.+leri ḳanġa tol- 252a/06, 264a/15
k.+leri ḳarar- 33b/17, 176a/04
k.+leri kör- 242a/09
k.+leri yaşġa tol- 194a/18, 258b/09
k.+leridin 186b/04
k.+leridin ḳan yaş yıġla- 62b/11
k.+leridin ḳaṭra ḳaṭra yaş aḳız- 327b/15
k.+leridin yaş aḳız- 38a/13, 303b/11
k.+lerige 12a/03, 58b/16
k.+lerige ʿālam ḳaraŋġu bol- 109a/20
k.+lerige ıl- (İtibar etmek, kıymet vermek, dikkate almak). 193a/20
k.+lerige yaş toldur- 142b/03, 172b/21, 182b/10, 218b/21, 243a/09
k.+lerim 242b/07
k.+lerim (ḳara közlerim aḳar-) 80a/08
k.+lerini 153b/03, 160b/19, 164b/05, 164b/06, 164b/08
k.+lerini ḳaru ḳıl- Gözlerini kör etmek. 49b/04
k. sal- Göz salmak (Göz koymak, göz dikmek). 272b/11
k. tik- Göz dikmek (Bel bağlamak). 42b/01, 238a/12
k. tut- Göz tutmak (Gözlemek, gözetlemek, beklemek). 13b/14, 74b/20
k.+üm (ẓāhır közü) 243a/01
k.+üm bile 158b/20
k.+ümge 141a/17, 183a/11
k.+ümge yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol- 15b/14
k.+ümni 188a/17, 200a/06
k.+ümni tik- Gözümü dikmek (Beklemek). 172b/19
k.+ümniŋ 280a/01
k.+ümniŋ ḳarasıda saḳla- Gözümün karasında saklamak (Göz bebeği gibi bakmak, çok değer vermek). 92a/19
k.+ümniŋ ḳarasıdın ʿazīzraḳ saḳla- 190a/08
k.+ümniŋ nūrı Gözümün nuru. 21a/02
k.+ümniŋ roşenligi Gözümün nuru. 326a/20
k.+ümüzniŋ ḳarasıda saḳla- 146b/02
k.+üŋ 63a/06, 188b/01, 250b/17
k.+üŋge 177a/20, 225a/14
k.+üŋge (ʿālam közüŋge ḳaraŋġu bol-) 51b/20
k.+üŋge (ʿālamnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl-) 291b/19
k.+üŋge (ʿālamnı közüŋge tar ḳıl-) 288a/21
k.+üŋge (yaruḳ cahānnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl-) 272a/04, 319a/07
k.+üŋni 332b/12
k.+üŋni dīv ḳarart- Gözünü şeytan karartmak (Gerçeği göremeyecek duruma gelmek). 287a/18, 328b/03
k.+üŋni dīv tīre ḳıl- Gözünü şeytan karartmak (Gerçeği göremeyecek duruma gelmek). 246b/09
k.+üŋüzler kör- 19b/10
k.+üŋüzlerġa 327b/12, 327b/13
k. yet- Göz ulaşmak. 100b/06, 117b/19
k. yumup açḳunça Göz yumup açıncaya kadar. 199a/15
[=197]

közlük < *közlüg* Gözlü, gözü olan.
k. 254a/03, 258b/21, 302b/13
[=3]

Ḳubād I Padişah. Piruz (**Fīrūz II**)'un oğlu. Saltanat süresi kırk yıldır. Krş. **Ḳabād, Kabād Pād-şāh, Keyḳabād, Keyḳubād II, Keyḳubād Pād-şāh II, Ḳubād Pād-şāh I, Şāh-ı Ḳubād**
Ḳ. 195b/03, 196a/16, 196b/07, 197b/21, 198a/06, 198b/02, 198b/05, 198b/07, 198b/09, 199b/11, 199b/16, 199b/20, 200a/03, 200a/10, 200a/16, 200a/17, 200a/19, 200b/02,

200b/03, 200b/04, 200b/06, 200b/08, 200b/18, 200b/19, 201a/05, 201a/07, 201a/12, 201a/14, 201a/18, 201a/20, 201b/09, 201b/15, 201b/19, 201b/19, 202a/05, 202a/06, 202b/06, 202b/08, 202b/20, 203b/11, 248b/16, 266a/14, 283a/21, 288b/20
Ḳ. (Şāh-ı Ḳubād) 199a/16
Ḳ. (Şahar-ı Ḳubād) 201a/03
Ḳ.+dın 199b/18, 200a/02
Ḳ.+dın bölek 196a/18
Ḳ.+ġa 198b/16, 199b/14, 199b/17, 200a/19, 200b/03, 200b/04, 200b/21, 201b/20
Ḳ. ibn-i Fīrūz 197b/20
Ḳ.+nı 196b/06, 196b/08, 198a/01, 198a/14, 198a/16, 198b/03, 198b/08, 199b/19, 200a/01, 283a/20
Ḳ.+nıŋ 196a/21, 198a/03, 198a/09, 198a/11, 198b/10, 199b/11, 199b/19, 199b/20, 199b/21, 200a/13, 200b/11, 200b/17, 201b/02, 202b/20
[=82]
Ḳubād II k.a. Bk. **Şīrūya**
Ḳ. 301b/09
Ḳ. dép 310b/09
Ḳ. dép (Pād-şāh-ı Ḳubād) 310b/05
[=3]
Ḳubād Pād-şāh I k.a. Bk. **Ḳubād I**
Ḳ. 199a/03, 201a/05, 202b/17, 203a/03, 203a/06
Ḳ.+ġa 198b/14
Ḳ.+nı 203a/05
Ḳ.+nıŋ 200b/20, 201b/17, 203a/08
[=10]
Ḳubād Pād-şāh II k.a. Bk. **Şīrūya**
Ḳ.+nıŋ 310b/02
[=1]
kūça Far. Sokak.
k.+dağı 161a/15
k.+dın kūçaġa 162a/16
k.+ġa (kūçadın kūçaġa) 162a/16
[=3]
ḳuçaḳ Kucak, aguş.
ḳ.+ımġa (kuçağımġa al-) 136a/20
[=1]
ḳuçaḳla- Kucaklamak, kollarla sarıp göğüs üzerine bastırmak, sarılmak; kucağına almak, kucağında taşımak.
ḳ.-dı 3b/02, 9a/05, 13b/17, 13b/20, 14a/08, 40a/09, 44b/09, 46a/18, 56b/14, 110b/02, 112b/17, 124a/02, 190a/19, 198a/16, 232a/18, 295a/03
ḳ.-dılar 191b/10
ḳ.-ġay sen 288b/10
ḳ.-p 50b/06, 60a/05, 62b/17, 110a/04, 126b/11, 238b/07, 318b/13
[=25]
ḳuçuş- Kucaklaşmak, birbirini kucaklamak.
ḳ.-tular 250a/11
[=1]
kūdek Far. Çocuk.
k. 20b/17, 65a/08, 108b/08, 123b/15, 123b/16, 126a/13, 126a/18, 126b/01, 126b/02, 126b/05, 135b/01, 146a/11, 146a/13, 215a/19, 215b/09, 243b/12, 247a/02, 313a/01
k. bol- 247a/04
k. dép 273b/04
k.+din 301b/11
k.+ġa 65a/12
k.+ge 314b/21
k.+ler 107a/06, 123b/14, 123b/18, 126a/13, 126a/14, 127a/05, 210a/08, 210b/13
k.+ler bile 123b/08, 125a/18, 126a/12
k.+ler turur 243b/03
k.+lerdin 123b/15
k.+lerġa 123b/11, 123b/20, 215a/12, 243b/13
k.+lerini 317a/16
k.+leriŋizlerġa 180a/16
k.+lerni 107a/06, 123b/05, 151a/21
k.+lerniŋ 123b/05, 123b/14, 123b/17
k.+ni 42b/12, 108b/07, 108b/08, 108b/14, 126a/20, 215b/12
k.+niŋ 215a/19
k.+niŋ sababıdın 65a/09, 65a/09
[=57]

ḳudrat Ar. Kuvvet, güç, takat; Tanrı'nın ezelî gücü.
ḳ.+ı 317a/15
ḳ.+ı bile 11b/01
ḳ.+ı bile (kemāl-ı ḳudrat) 302b/03
ḳ.+ı turur 181a/15
ḳ.+ımnıŋ 156a/11
ḳ.+nı 182a/14
[=6]

ḳuduḳ Kuyu.
ḳ. 66a/20, 66b/01
ḳ.+da 67a/07
ḳ.+dağı 125b/12
ḳ.+dın 67a/03, 67a/04, 68a/04, 68a/04, 84a/09, 125b/05, 126b/10
ḳ.+ġa 47b/09, 64b/18, 66b/20, 67a/02, 67a/05, 68b/05, 68b/07, 180a/05, 220b/10, 241b/09
ḳ. ḳaz- 28b/02
ḳ.+larnıŋ 65b/09, 65b/11, 66b/01
ḳ. manta- Kuyu kazmak. 64b/18, 65b/09, 65b/10, 66a/19, 66a/19
ḳ. mantat- 65b/11
ḳ.+nıŋ 66b/16, 66b/18, 66b/19, 67a/01, 125b/07
[=36]

ḳufl Ar. Kilit; anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça ile işleyen kapatma aleti. Krş. **kilīd**
ḳ.+ġa 248a/03
ḳ.+ı 36a/19
ḳ.+ıġa 242b/21
ḳ.+ını 242a/12
ḳ. sal- Kilit vurmak, kilitlemek. 242a/10, 242b/02
[=6]

Kuhandız Esasen "kale" anlamına gelen kelime metnimizde bir şehrin adı olarak geçmektedir.
K. şaharı 197b/05
[=1]

Kuḥārān Kocaran; Pars denizi yakınlarında bir şehir.
K. şaharı 117a/03, 117b/14, 117b/16
[=3]

Kuhram Turan (**Tūrān**)'lı kahraman. Metnimizde Ercast (**Arcāst**)'ın hem kardeşi (16b/12), hem de büyük oğlu olarak geçmektedir.
K. 16b/12, 18b/18, 18b/19, 25a/19, 25b/17, 29a/13, 30b/02, 30b/15, 30b/18, 31b/11, 38a/01, 38b/17, 38b/20, 39a/08, 39a/14, 39b/02
K.+dın 29b/17
K.+ġa 26b/03, 29b/16, 37b/15
K. ibn-i Arcāsb 25a/15, 26a/18, 30a/12, 38b/14
K. ibn-i Arcāst 25b/08, 26b/03, 29a/12, 35b/14
K.+nı 16b/13, 29b/05, 29b/12
K.+nıŋ 18b/20, 25a/21, 39a/01, 39a/09, 39a/10
[=36]

ḳul Kul, köle.
ḳ. 14a/02, 15b/19, 23a/02, 64b/10, 75a/09, 111b/07, 123b/17, 146b/08, 148b/15, 165b/01, 165b/05, 166a/11, 176a/06, 215b/19, 299b/13, 304a/14, 304b/21, 311a/13, 313b/06, 320b/06, 330a/14, 330b/01
ḳ. (miŋ miŋ ḳul) 59b/06
ḳ. bile 310b/19
ḳ.+dın özge 311b/04
ḳ.+ġa 216a/02
ḳ.+ı 320b/05
ḳ.+ı bile 310b/14
ḳ.+ıġa 123b/14
ḳ.+ınıŋ 81b/18
ḳ.+lar 101b/12, 133a/05, 282b/08, 302b/11
ḳ.+lar (altun kemerlik ḳullar) 106b/04
ḳ.+lar bile 109a/07
ḳ.+larıdın 165b/01
ḳ.+larıŋızlarnı 180a/15
ḳ.+nı 216a/03, 302b/12, 320b/08, 320b/09
ḳ.+nıŋ 320b/08
[=43]

ḳulaḳ Başın iki yanında bulunan işitme organı; bu organın sesleri toplayan dış bölümü.
ḳ. 168a/08, 232a/15, 252b/03, 252b/06, 252b/08, 326a/16, 333a/02
ḳ. eşit- 3b/14
ḳ.+ı (hūşuŋnıŋ ḳulaġı bile éşit-) 80a/14

ḳ.+ı (ḳulaġı) 103b/01, 103b/02, 290b/08
ḳ.+ı bile (hūşınıŋ ḳulaġı bile sözlerni éşit-) 292b/09
ḳ.+ı bile (ḳulaġı bile) 147b/20
ḳ.+ı dék (ḳulaġı dék) 107b/05
ḳ.+ıda (ḳulaġıda tut-) Kulağında tutmak (Kulağına küpe etmek). 128b/20
ḳ.+ıdın (ḳulaġıdın) 147a/05
ḳ.+ıġa (ḳulaġıġa) 72b/04, 104a/17, 147b/18, 168a/17, 174b/09, 294a/10, 301a/05, 301b/07, 301b/08, 301b/09, 301b/09, 310b/09, 329b/11
ḳ.+ıġa (ḳulaġıġa al-) Kulağına almak (Kulağına küpe etmek). 129a/17
ḳ.+ıġa (ḳulaġıġa aẕān oḳu-) 301b/07
ḳ.+ıġa (ḳulaġıġa kir-) 207a/12
ḳ.+ımġa (ḳulaġımġa) 164a/19, 210b/10
ḳ.+ını (hūşuŋnıŋ ḳulaġını sal-) 26b/14, 83b/08, 84a/20
ḳ.+ını (köŋlüŋniŋ ḳulaġını tut-) 249a/07
ḳ.+ını (ḳulaġını) 141b/06, 147b/14, 147b/19, 153b/02, 161a/14, 228b/19
ḳ.+ını (ḳulaġını tut-) 229b/17
ḳ.+ınıŋ (ḳulaġınıŋ) 147b/19
ḳ.+ıŋ (ḳulaġıŋ) 103a/03
ḳ.+ıŋġa (ḳulaġıŋġa) 167b/20, 257b/08, 293b/08
ḳ.+ıŋġa (sözini ḳulaġıŋġa al-) 244a/08
ḳ.+lar 185b/01
ḳ.+ları 103b/01, 107b/04, 107b/05, 252b/01, 308a/12
ḳ.+larıda 322a/16
ḳ.+larıġa (sözni ḳulaḳlarıġa al-) 22a/13
ḳ.+larını (hūşınıŋ ḳulaḳlarını sal-) 98a/18
ḳ.+larını tut- 38b/14
ḳ. sal- Kulak salmak (Kulak vermek). 16a/06, 20b/03, 129a/02, 132a/10, 139b/05, 159a/01, 235a/12, 238b/07, 276a/17
ḳ. tut- Kulak tutmak (Kulak vermek). 220a/19
[=72]

ḳulan Yaban eşeği.
ḳ. 83b/05, 161b/16, 173a/20, 174b/04, 207b/04, 207b/04, 263b/17, 263b/18, 263b/19, 264a/16, 264b/12, 264b/13, 271b/04
ḳ.+dın özge 163b/07
ḳ.+ġa 103b/03, 148a/03
ḳ.+lar 167a/10, 173b/03, 173b/18
ḳ.+lar (altundın ḳulanlar ḳıl-) 164b/06
ḳ.+lardın 174b/07
ḳ.+largġa 174b/10
ḳ.+larnı 173b/05, 174b/08, 174b/11
ḳ.+larnı (altun şīr ve ḳulanlar) 165a/19
ḳ.+larnıŋ 174b/09
ḳ.+nı 44b/14, 148a/16, 168a/09, 171a/16, 263b/21
ḳ.+nıŋ 148a/03, 148a/05, 174a/16, 174b/05
ḳ.+nıŋ göşti Yaban eşeği eti. 44b/14, 44b/15
ḳ. terisi Yaban eşeği derisi. 96a/13
[=39]

ḳulluḳ Kul olma durumu.
ḳ.+ı (ḳulluġı) 333a/14
ḳ.+nı 1b/05
[=2]

ḳulun Tay; süt emen, yaşına girmemiş at yavrusu.
ḳ. 75b/17
ḳ. aṭ 320a/16
ḳ.+nı 75b/19
[=3]

ḳum Kum; silisli kütlelerin, bazı kaya ve maden parçalarının doğal etkenlerle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tanecikler ve bunlardan oluşan kütle.
ḳ. 54a/08, 220b/11, 257b/19
ḳ.+da 333a/03
ḳ.+dur 34b/06
ḳ.+ge 197a/13
[=6]

Ḳum İran (**Īrān**)'da, Tahran'ın güneybatısında bulunan şehir. İran (**Īrān**)'ın önemli dinî merkezlerinden biridir.
Ḳ. şaharı 203b/08
[=1]
ḳumaç < Ar. *ḳumāş* Kumaş.
ḳ. 165b/12, 192b/05
ḳ.+larım 120b/02
ḳ.+larıŋ 36b/02
[=4]
ḳumluḳ Kumu çok olan yer.
ḳ.+da 275a/15
[=1]
Kund-rav Sam (**Sām I**)'ın öldürdüğü korkunç devlerden biri.
K. 48b/04
[=1]
ḳunduz Su samuru.
ḳ. 106b/02
[=1]
kungura Far. Burç, savunma kulesi.
k.+ġa 112b/15
[=1]
Ḳurʾān Ar. İslam dininin kutsal kitabı.
Ḳ. kitāb 322b/08
[=1]
ḳurġaşın Kurşun, metal element.
ḳ. 120a/16, 120b/14
ḳ.+nı 120b/14
[=3]
ḳurı- Bk. **ḳuru-**
ḳ.-ġan 304a/06
[=1]
ḳurımal At bakıcısı, seyis. (??)
ḳ. 252b/01, 252b/02, 252b/07
[=3]
ḳursaḳ Karın, batın.
ḳ. 122a/15
ḳ.+ı (ḳursaġı) 172a/17, 175a/08, 217a/14
ḳ.+ı (ḳursaġı aç-) Karnı acıkmak. 237b/13, 310b/20
ḳ.+ıda (ḳursaġıda) 67b/02
ḳ.+ıġa (ḳursaġıġa) 174a/09, 291b/01
ḳ.+ım (ḳursaġım) 171b/12, 175a/12
ḳ.+ını (ḳursaġını) 67a/02, 150b/01, 176a/02, 293b/09
ḳ.+lar aç- Karınlar acıkmak. 50b/13
ḳ.+ları 322a/14
[=17]
ḳurt Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan.
ḳ. 117a/15, 117b/09, 117b/19, 118a/02, 119b/14, 119b/15, 120b/15, 193a/15
ḳ. bile 120a/09
ḳ.+dın 119a/13
ḳ.+ġa 117b/03, 118a/01, 119b/09, 119b/13, 120a/14, 120a/20, 120a/20, 120b/09, 120b/10, 120b/13, 120b/15, 120b/19, 121a/03
ḳ.+nı 117a/04, 117a/16, 117b/07, 117b/07, 117b/08, 117b/10, 117b/20, 118a/03, 118a/04
ḳ.+nıŋ 117a/04, 117a/17, 117b/02, 117b/06, 118a/07, 119a/07, 119a/07, 119a/09, 119a/15, 119a/15, 119a/19, 120b/03, 120b/03, 120b/04, 120b/04, 120b/12
ḳ. turur 119b/16
[=49]
ḳurtmaḳ Kurutulmuş süt ürünü, kurut.
ḳ. 172b/09
[=1]
ḳuru- Kurumak; ıslaklığı, yaşlığı kaybolarak kuru duruma gelmek; bitki, suyu çekilip canlılık durumu bitmek; zayıflamak, cılızlaşmak; hayatiyetini kaybetmek. Krş. **ḳurı-**
ḳ.-dı 56a/10, 162a/10
ḳ.-ġan 327b/06
ḳ.-p 137b/13, 159a/03, 327b/06
ḳ.-p ḳal- 84a/13, 304b/12
ḳ.-pdur 98a/07, 114a/02
[=10]
ıltızı ḳuru- 56a/10
[=1]
ḳuruḳ Kuru; nemi, suyu olmayan; yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan; kurumuş, canlılığı kaybolmuş; kara, toprak; boş, çıplak, sade; yalnız, tek başına.
ḳ. 19b/02, 84a/09, 84a/10, 85a/08, 85a/09, 85a/09, 97b/19, 172a/08,

172b/14, 220b/11, 240a/04, 243b/15, 280b/05, 327b/10
ḳ. (lebleri ḳuruḳ bol-) 85a/12
ḳ. bol- 246a/10
ḳ.+dur 85a/17
ḳ. ḳal- 314a/13, 314a/15
ḳ. turur 84a/16, 199a/13
ḳ. yandur- Kuru göndermek (Boş çevirmek). 131a/15
[=22]

ḳuruḳluḳ Kuruluk, susuzluk; kara, toprak.
ḳ. 190b/06
ḳ.+da 58b/04, 186a/05, 209a/19
ḳ.+dın 98a/07
ḳ.+ġa 35b/11
[=6]

ḳurut- Kuru duruma getirmek.
ḳ.-tılar 284b/06
[=1]

ḳuş Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle örtülü, uçucu hayvanların ortak adı.
ḳ. 34a/04, 34a/04, 34b/06, 48a/06, 102b/08, 102b/09, 102b/13, 102b/14, 102b/15, 102b/17, 165b/16, 166a/09, 241a/14, 243a/12
ḳ. bile 165b/10
ḳ.+ı 165b/07
ḳ.+ını 159b/17
ḳ.+ını (ṭoġrıl kuşı) 165b/16
ḳ.+ınıŋ (ṭoġrıl kuşı) 163a/17
ḳ. kebābı 175a/10, 175a/13, 175a/16, 175b/02, 175b/05
ḳ.+lar 102b/08, 148a/09, 165b/15, 306b/18
ḳ.+larġa 148a/09
ḳ.+larnıŋ 102b/09, 176b/17
ḳ.+nı 148a/08, 165b/08, 165b/10
ḳ.+nıŋ 165b/08, 175a/18
ḳ.+nıŋ sababıdın 166a/08
ḳ.+um 166a/08
ḳ. üçün 175a/19
[=39]

ḳuşçı Kuşçu, avcı kuşların bakımından sorumlu kimse, kuşbaz.
ḳ. 165b/17, 166a/13
[=2]

kūşiş Far. Çalışma, çabalama, gayret.
k. bile (cahd u kūşiş) 132a/05
k. ḳıl- Gayret etmek. 47b/16
[=2]

Ḳutayb Mekke (**Mekke**)'nin ileri gelenlerinden biri. İskender (**İskender**) döneminde yaşamıştır.
Ḳ. érdi (Naṣr ibn-i Ḳutayb) 90a/16
Ḳ.+nıŋ 74b/12
[=2]

ḳūtī Ar. Kutu; çeşitli malzemeden yapılmış, genellikle kapaklı, taşınabilir kap.
ḳ. 123a/11, 242a/10, 251b/18, 314b/05
ḳ.+da 123a/12, 123a/13
ḳ.+ġa 122b/10, 122b/14, 123a/14, 123a/17, 242a/17
ḳ.+ġa (altun ḳūtī) 242b/02
ḳ.+nı 122b/10, 122b/12, 122b/12, 122b/13, 123a/11, 123a/12, 123a/13, 242b/19, 242b/21, 243a/07, 251b/21, 252a/01
ḳ.+nıŋ 122b/10, 242a/12, 243a/04, 243a/07, 251b/18
[=29]

ḳutḳar- Kurtarmak, kurtulmasını sağlamak.
ḳ.-dı 95a/04
ḳ.-ġay men 122b/03
[=2]
cānını ḳutḳar- 95a/04
[=1]

ḳutul- Kurtulmak, bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan sıyrılmak, uzaklaşmak, halas olmak; etkisinden uzaklaşmak, sıyrılmak.
ḳ.-ay dép 66b/20
ḳ.-ġanlardın 223a/14
ḳ.-ġay men 226b/13
ḳ.-mas 47b/17, 64a/16, 182a/11, 286a/18
ḳ.-mas biz 81b/08
ḳ.-mas érmiş 188a/16
ḳ.-mas sen 98a/13
ḳ.-up bol- 61b/10, 156a/07, 185b/13, 186b/09, 245a/01
[=15]
ḳoluŋdın ḳutul- 188a/16
[=1]

ḳaçıp ḳutul- 47b/17, 61b/10, 156a/07, 223a/14
[=4]

kuvaḳ Boş.
ḳ. ḳıl- Boş bırakmak. 164b/05
[=1]

ḳuvvet Ar. Kuvvet, fiziksel güç; manevi güç; bir etki meydana getirebilen güç, nüfuz, erk.
ḳ. 57a/04, 154a/09, 174a/19
ḳ. (cānımġa ḳuvvet bol-) 51a/02
ḳ. ber- Kuvvet vermek. 25b/18, 67b/08, 155b/05, 157a/18, 174a/20, 270a/12
ḳ.+dür 186b/16
ḳ.+i 68a/15, 125b/15, 286a/10
ḳ.+i bile 9b/12, 24a/06, 33b/01, 34b/18, 35a/14, 43a/03, 67a/03, 123a/02, 177b/01, 183b/19, 183b/19, 185b/05, 224a/07, 251a/12, 291a/13, 312a/13, 313a/20
ḳ.+i bile (ḳuvvet ber-) 242b/20
ḳ.+idin 50a/12
ḳ.+ini 44b/03, 125b/10, 145b/15, 321a/16, 327a/15
ḳ.+iŋ 56a/04, 56a/05, 56a/06, 79b/14
ḳ.+iŋde 183a/09
ḳ. ḳıl- Gayret etmek. 67a/03
ḳ.+leri 10a/21
ḳ.+ni ber- 32b/02, 34a/16, 291a/12
ḳ. taf- Kuvvet bulmak (Nüfuzunu artırmak). 219a/04, 219a/05, 227b/20, 333a/09
[=52]

ḳuvvetlen- Kuvveti artmak, güçlenmek.
ḳ.-di 28a/16, 161a/09, 199a/03
[=3]

ḳuvvetlik 1. Kuvvetlilik, kuvvetli olma durumu; kuvvet.
ḳ. (zor u ḳuvvetlik) 168a/09
ḳ.+de 153b/20, 255a/20
ḳ.+i (ḳuvvetligi) 105b/20
[=4]

2. < *ḳuvvetlig* Kuvvetli, maddi güce sahip olan, kuvveti olan, güçlü; dayanıklı, sağlam; etkili.
ḳ. 6b/13, 58a/13, 125b/20, 127a/02, 155a/12, 254a/07, 321a/13
ḳ. (köŋli ḳuvvetlik bol-) 144b/01
ḳ. bol- 43a/04, 117b/09, 161a/09, 190a/11
ḳ.+dür 182a/11
ḳ. érdi 187a/19
ḳ. ḳıl- 28a/14
ḳ. müdür 137a/14
ḳ. turur 125b/14, 127a/01
ḳ. turur sen 42a/20
[=19]

ḳuy- Dökmek, akıtmak, sıvıyı boşaltmak; saçmak, serpmek, koymak.
ḳ.-dı 150a/08
ḳ.-dı-ki 126b/13, 295b/08
ḳ.-dılar 124a/07, 124a/08
ḳ.-up 84b/19
[=6]

ḳuyaḳ Zırh; savaşlarda korunmak için giyilen, demir veya tel levhalardan, köseleden yapılmış giyecek. Krş. **küpe**
ḳ. 28a/12, 28a/15, 30b/09, 46a/04, 53a/13, 72b/19, 96a/14, 105a/11, 138b/02, 229b/03, 290a/21, 297a/15, 325b/02
ḳ. (altun ḳuyaḳ) 322b/01
ḳ. (altun ḳuyaḳ ve küpe) 316a/16
ḳ. (olfaḳ ve ḳuyaḳ key-) 291a/15
ḳ. (sılāḥ ḳuyaḳ dulġa kéy-) 296b/13
ḳ. dék 159a/02
ḳ. dulġa olfaḳ key- 20b/15
ḳ.+ıdın (ḳuyaġıdın) 19b/20
ḳ.+ıġa (ḳuyaġıġa) 53a/15
ḳ.+ını (ḳuyaġını) 21a/17
ḳ.+lar yaf- 55a/01
ḳ.+larımnıŋ 184a/04
ḳ.+nı 8a/19, 8a/20
ḳ. olfaġın key- 290a/12
ḳ. olfaḳ ve dulġasını key- 288a/17
ḳ. ve dulġa key- 204b/13
ḳ. ve dulġasını key- 235a/04
ḳ. ve olfaġın key- 299b/01
ḳ. yaf- Zırh kaplamak (Zırhla vücudunu kaplamak, örtmek). 9b/11, 18b/09, 20b/14, 296b/12
[=35]

ḳuymuç Kuyruk sokumu.
ḳ.+ıdın 8a/05
[=1]

ḳuyruḳ Hayvanların çoğunda gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ; kuşlarda gövdenin sonunda bulunan tüy demeti.
ḳ. 325b/14
ḳ.+ı (ḳuyruġı) 108b/06, 252b/02
ḳ.+ıġa (ḳuyruġıġa) 175b/20
ḳ.+ını (ḳuyruġını) 34a/12, 252a/15, 252b/03, 252b/06, 252b/08
ḳ.+ları 150a/11
ḳ.+larını (aṭnıŋ ḳuyruḳlarını kés-) 109b/10
ḳ.+larını (yal ve ḳuyruḳlarını kes-) 62a/19
[=12]

ḳuyul- Dökülmek, akmak; saçılmak.
ḳ.-dı 50a/12
ḳ.-ur érdi 211b/03
[=2]
aġzıdın dur ḳuyul- 211b/03
[=1]

ḳuyuşḳun Kuskun, hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış.
ḳ. 150a/18
[=1]

küç Güç, fiziksel kuvvet; şiddet, tesir kuvveti.
k.+i 42a/15
k.+idin (uyat küçi) 86a/17, 202b/17
[=3]

küfr Ar. Küfür, dinî esaslara aykırı söz.
k. turur 282a/20
[=1]

kügür- Bk. **kigür-**
k.-di 305a/01
k.-gil 23a/10
k.-megey sen 306a/15
k.-mey 293b/05
[=4]
dīnġa kügür- 23a/10
ḳaşıġa kügür- 293b/05, 306a/15
[=3]

kükürd < Far. *gūgird* Kükürt.
k. 89a/15, 103b/18, 325b/13
k.+din 89a/20
k.+ge 103b/19
k.+lerġa 89a/19
[=6]

kül Yanan şeylerden artakalan toz hâlindeki madde.
k. 293b/17, 293b/17
k. ḳıl- Kül etmek, çok büyük acı vermek. 42b/02
[=3]

kül- Gülmek; genellikle kesik kesik sesler çıkarmak suretiyle duygusunu, sevinç veya hayretini açığa vurmak; alay etmek.
k.-di 23a/06, 32b/08, 34a/07, 35b/05, 36b/16, 37a/02, 44a/10, 44b/16, 44b/19, 47a/19, 47b/17, 49a/03, 50a/08, 50a/17, 50b/02, 52a/05, 54a/01, 54a/19, 56a/03, 77b/02, 93b/05, 93b/17, 95a/19, 105b/17, 126b/03, 126b/06, 136a/16, 139a/03, 152b/14, 161b/09, 166b/17, 167a/15, 169a/01, 181b/12, 184b/08, 193b/01, 199a/06, 204b/15, 210a/17, 226b/15, 247a/04, 254b/01, 254b/10, 256b/21, 265b/11, 281b/15, 284a/17, 289b/15, 299a/11, 300a/03, 301a/08, 301a/11, 302a/11, 312b/09
k.-er érdi 172a/10
k.-er sen 284a/18
k.-genige 284a/17
k.-medim 284a/20
k.-üp 67b/03, 147b/08, 148a/08, 184b/19, 202a/05, 221b/02, 272b/16
k.-ürler 287a/19, 302b/07
[=67]
ḳahḳa bile kül- 184b/08, 284a/17
ḳahḳah bile kül- 301a/08
[=3]

külüş- Gülüşmek, karşılıklı veya birlikte gülmek.
k.-tiler 117a/19, 300b/06
[=2]

kümüş Gümüş; parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element; bu elementten yapılmış.
k. 28b/18, 64b/10, 70b/20, 73b/05, 75a/09, 78a/20, 83a/02, 87a/10, 87b/09, 106b/01, 113a/19, 120a/16, 120a/17, 120b/02,

142b/08, 148b/15, 149a/08, 157b/06, 174a/08, 175a/12, 188a/06, 189b/05, 191a/16, 191a/19, 192b/05, 197b/13, 206a/21, 215b/01, 216b/14, 221a/06, 223a/04, 230a/15, 282b/04, 289b/09, 301b/18, 305a/01
k. (altun ve kümüş égerlik aṭlar) 15b/18
k. (altun ve kümüş saç-) 190b/12
k. (bir neçe dıram kümüş) 175a/09
k. (oŋ miŋ dıram kümüş) 215a/10, 215a/15
k. (ottuz miŋ dıram kümüş) 307b/07
k. badan Gümüş bedenli, gümüş tenli, sîm-ten. 97a/01, 165a/03
k. bile 205b/05
k.+din 183b/02, 311b/08
k.+din (altun ve kümüşdin ṭabaḳlar) 93a/03
k.+din (yerini kümüşdin ḳıl-) 14b/14
k.+din érdi 305b/05
k.+din kān 191a/02
k.+din keklikler ḳıl- 164b/07
k.+din üzeŋü 147b/07
k. érdi (yüz atmış altı mı̲sḳāl kümüş) 305b/06
k.+ġa 115b/15
k.+ge 175a/09, 175a/18
k. ḫılʿatlar 228b/07
k.+i 163b/21
k.+ler 100b/09, 148b/06, 220a/10
k.+ler (altun ve kümüşler saç-) 83a/07
k.+leri 167b/09
k.+lerni 109a/08
k. saç- 228b/11
k. sıparlar 205b/06
k. taġ 311b/05
k. taḫt 259b/10, 272a/11
k. taḫtda oltur- 272a/11
k. taḫtġa oltur- 289b/01
k. üçün (beş altı dıram kümüş) 176b/08
k.+üm 137b/03
k. yıġ- 129a/09
[=75]

kün Gün, dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir kere dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası; gündüz; güneş; çağ, devir; zaman, vakit; hava, hava durumu; iyi ve mesut geçen zaman, saadet.
k. 47b/18, 95a/19, 144b/16, 204b/14, 205b/19, 260a/13
k. (ābdān kün) 128b/05
k. (bir kün) 3a/05, 10a/15, 43a/18, 117b/01, 124a/20, 178b/03, 221a/06, 248a/12, 291a/09
k. (bu kün) 5b/10, 7a/06, 7a/08, 20b/03, 21a/12, 38a/11, 40a/12, 46b/19, 50a/17, 52b/15, 57a/04, 59a/06, 59a/10, 59a/14, 81a/04, 113b/11, 117a/17, 117b/02, 136b/02, 157b/20, 157b/21, 158a/01, 158a/06, 158a/06, 158a/08, 164a/18, 166a/08, 175b/01, 175b/04, 204b/12, 204b/13, 204b/14, 236a/10, 239b/09, 250b/01, 266b/21, 275b/15, 275b/15, 275b/18, 284a/01, 287a/15, 290a/05, 304a/12, 304a/13, 315a/12, 316a/20, 316a/21, 316b/02, 316b/04, 316b/15
k. (ellig kün) 319b/19, 329a/12
k. (ellig üç kün öt-) 317b/02
k. (her kün) 6a/16, 7a/07, 10a/14, 117a/09, 117a/20, 117b/03, 118a/01, 157a/11, 157b/05, 220b/12, 228b/14, 240b/04, 252a/14, 289b/14, 289b/14, 289b/18, 292b/10, 293a/06, 303a/03, 306a/16, 307a/14, 316b/08, 321a/15
k. (iki kün) 117a/19
k. (iki kün bir kéçede) 68a/06
k. (ḳança kün) 202a/08
k. (ḳara kün tüş-) 316a/18, 316b/04
k. (ḳatıġ kün kel-) 229b/19
k. (ḳırḳ kün) 105a/17, 115b/02, 135a/02, 135a/18, 194a/02
k. (ḳırḳ kün bol-) 135a/16
k. (künlerde bir kün) 2b/12, 4a/09, 6a/17, 12a/05, 14b/04, 23b/01, 69a/06, 71b/07, 72a/01, 72a/20, 74b/06, 76a/16, 88a/01, 91a/10,

112a/08, 112b/13, 113a/07, 117b/04, 122a/01, 122b/17, 125b/02, 126a/11, 133a/10, 136a/03, 138a/04, 147a/16, 147b/04, 148b/03, 149a/16, 149a/21, 149b/14, 149b/21, 157a/21, 161a/04, 162a/18, 163a/18, 167a/09, 171a/13, 188b/19, 201b/17, 216a/18, 221a/05, 221b/14, 222b/11, 229a/02, 230a/09, 234b/10, 239b/07, 241a/06, 243a/18, 244a/03, 244a/21, 245a/09, 252b/09, 290b/12, 292b/11, 297b/11, 303a/08
k. (ne-çend kün) 37a/18, 66a/09, 100a/08, 104a/02, 120a/02, 173a/21, 224a/15, 246a/05, 297a/20
k. (ne-çend kün öt-) 186a/03, 192a/15
k. (ottuz kün) 176a/05
k. (şul kün) 261a/08
k. (toḳuz ay on kün öt-) 75b/14, 111b/08, 122b/15
k. (toḳuz ay toḳuz kün öt-) 126a/09
k. (ul kün) 11b/14, 77b/08, 117a/19, 190b/15, 192a/14, 303b/14
k. (ul kün bol-) 271b/15
k. (uşbu kün) 130a/18
k. (üç kün) 35a/10, 53b/17, 158a/16, 180a/02, 210b/17, 210b/19, 278b/01, 282b/20, 324b/09, 332a/04
k. (üç kün öt-) 28a/15, 153a/11
k. (üç yıl üç ay toḳuz kün) 134b/11
k. (yaḫşı kün) 74a/03, 244a/04
k. (yaḫşı kün kör-) 52a/18
k. (yaman kün başıŋġa tüş-) 324a/02
k. (yaman kün kel-) 251a/05, 321b/17
k. (yaruḳ kün ḳaraŋġu bol-) 46b/18, 151a/10
k. (yeti kün) 76b/03, 133a/06, 143a/02, 200a/20, 230b/05, 231b/16, 320b/12
k. (yetmiş kün) 277b/02
k. aḫşam bol- 33b/02, 35a/15, 78b/03, 89b/03, 93a/02, 158a/05, 175a/07, 181b/16, 236a/12, 236b/12, 284b/15, 286b/13, 324a/06
k.+çe (üç künçe) 156b/12
k.+çe (yeti künçe) 262b/08
k.+de (bir künde) 26a/04
k.+de (bu künde) 261b/10
k.+de (her künde) 118b/13, 216a/12, 262b/10, 269b/08, 294b/16
k.+de (on tört künde) 283a/03
k.+de (ul künde) 314a/21
k.+de (yeti künde) 293a/14
k.+degidin ziyāde (her kün) 117b/01
k. dép 293b/20
k.+din (ne-çend kündin) 106b/15
k.+din (neçe kündin) 113a/12, 237b/13
k.+din (néçe kündin) 303b/20
k.+din kéyin (beş kün) 189a/11
k.+din kéyin (bir yıl on beş kün) 278b/20
k.+din kéyin (bu kündin kéyin) 316b/07
k.+din kéyin (ne-çend kündin kéyin) 165a/21, 228a/16
k.+din kéyin (toḳuz ay on kün) 233a/01
k.+din kéyin (üç kündin kéyin) 257b/05
k.+din künge 117b/08, 194a/18, 216a/11, 304b/06
k.+din toḳuz sāʿat öt- 104b/12, 258b/14
k.+dür 138a/19
k.+dür (yaman kün) 122a/19
k.+ge 303b/09
k.+ge (bu kün) 289b/06
k.+ge (kündin künge) 117b/08, 194a/18, 216a/11, 304b/06
k.+ge (ottuz kün) 232a/04
k.+ge (yaman künge ḳal-) 82a/18, 109b/04, 130b/01, 271a/03
k.+geçe (beş küngeçe) 189a/10
k.+geçe (iki küngeçe) 68a/05
k.+geçe (üç küngeçe) 120b/10, 120b/11, 139a/13, 139a/16, 208b/09, 277a/20, 277b/01, 303b/18

k.+geçe (yeti küngeçe) 231b/17
k.+gi (bu küngi) 197b/08
k. ısıġ bol- 290b/08
k.+i 73b/16, 135a/10, 293b/04, 293b/20
k.+i (altınçı küni) 156a/13
k.+i (ay başı küni) 78a/06
k.+i (ay başı küni bol-) 224a/07, 233a/05
k.+i (beşinçi küni) 156a/11
k.+i (bir küni) 15a/03, 17a/03, 23b/03, 37a/05, 43b/11, 65a/20, 68b/13, 103a/03, 117a/12, 122b/03, 124b/01, 138b/15, 145a/18, 174a/13, 213b/19, 221b/01, 241b/04, 250a/01, 266b/01, 289b/15, 290b/16, 291a/01, 293a/06, 293a/21, 295b/08, 298a/19, 298b/11, 299b/13, 300a/14, 300b/05, 304b/11, 309b/12, 319a/18, 320a/08, 320b/11, 331b/02
k.+i (ceng küni) 7a/12, 11a/19, 11b/09, 12b/08, 16b/09, 40b/16, 50b/05, 52b/05, 57a/16, 101a/08, 111b/15, 127b/04, 127b/08, 144b/08, 183a/11, 183b/13, 217b/12, 218a/21, 219a/18, 219b/14, 225b/04, 257a/12, 260a/12, 270a/02, 270b/15, 279a/03
k.+i (her küni) 130b/18
k.+i (ikinçi küni) 156b/11
k.+i (ḳıyāmat küni) 41a/15, 133a/01, 134b/20, 156a/06, 215a/02, 218b/16, 248b/19, 250a/16, 263b/02, 314a/07, 322b/11
k.+i (Nav-rūz küni) 146a/07, 149a/20, 157a/06, 305b/21, 306a/18, 308a/09
k.+i (onunçı küni) 198a/08
k.+i (sekizinçi küni) 31a/11, 32a/06, 68b/16, 76b/04, 78a/02, 143a/02, 156a/16, 167a/06, 200a/20, 223b/01, 230b/06, 231b/18, 262b/09, 289a/03, 301b/18
k.+i (şul küni) 8b/13, 96b/18, 96b/19, 108b/19
k.+i (toḳuzınçı küni) 231b/20
k.+i (törtünçi küni) 35a/10, 53b/17, 70a/02, 74b/14, 113a/09, 120b/11, 156a/08, 158a/12, 208b/09, 210b/18, 210b/20, 261a/01, 278b/01, 282b/20, 296b/19, 297a/19, 303b/19, 323a/16, 324b/09, 332a/05
k.+i (ul küni) 2a/17, 115b/07, 122b/16, 126b/10, 152b/15, 165b/12, 180b/20, 275b/19, 291a/13, 293b/06, 293b/20
k.+i (üçünçi küni) 40b/10, 71b/03, 102b/02, 156a/04, 161b/13, 204b/13
k.+i (yaz küni) 103b/03, 275a/16
k.+i (yetinçi küni) 156a/14
k.+i turur 20b/04, 85b/01
k.+idin 241b/10, 241b/17
k.+iġaça (ḳıyāmat küni) 328b/13
k.+ini 2a/17, 293b/04
k.+ini (ḳıyāmat küni) 156a/07
k.+iniŋ (ḳıyāmat küni) 55b/02
k. keç bol- 13b/20, 187a/03
k. kéç bol- Gün geç olmak (Akşam olmak, hava kararmak). 22a/07, 56a/19, 57b/01, 73a/14, 112b/14, 139b/20, 149a/17, 158a/21, 167b/18, 171b/15, 310b/02, 329a/16
k. kéçe bol- 163b/16
k. kör- Gün görmek (İyi günler yaşamak). 36b/08
k.+ler (başımġa bu künler tüş-) 61b/19
k.+ler (başımġa ḳara künler tüş-) 18a/10
k.+ler (başımġa ne künler tüş-) 10a/01
k.+ler (ne-çend künler öt-) 291a/01
k.+lerde 192a/15
k.+lerde bir kün Günlerden bir gün. 2b/12, 4a/09, 6a/17, 12a/05, 14b/04, 23b/01, 69a/06, 71b/07, 72a/01, 72a/20, 74b/06, 76a/16, 88a/01, 91a/10, 112a/08, 112b/13, 113a/07, 117b/04, 122a/01, 122b/17, 125b/02, 126a/11, 133a/09, 136a/03, 138a/04, 147a/16, 147b/03, 148b/03, 149a/16, 149a/21, 149b/14,

149b/21, 157a/21, 161a/04, 162a/18, 163a/18, 167a/09, 171a/13, 188b/19, 201b/17, 216a/17, 221a/05, 221b/14, 222b/11, 229a/02, 230a/09, 234b/10, 239b/07, 241a/06, 243a/18, 244a/03, 244a/20, 245a/09, 252b/09, 290b/12, 292b/11, 297b/11, 303a/08

k.+leri 93b/19, 253b/09

k.+leri ḳara bol- Günleri kara olmak (Kötü günler gelmek). 63a/14

k.+leridin (yaman kün) 242a/08

k.+lerim (yaruḳ künlerim ḳarar-) 80a/08

k.+lerini (künler kör-) 149b/10

k.+lerini kéçür- 325a/21

k.+lerini tört ḳısm ḳıl- 301a/20

k.+leriŋ 167a/17

k.+lerni 54a/06, 266b/17, 303b/09

k.+lerni ötker- 173a/18

k.+ni 52b/08

k.+ni (bu kün) 314a/06

k.+ni (uşbu kün) 150a/04

k.+ni (yaḫşı kün) 2a/16

k.+ni (yaruḳ künni ḳaraŋġu ḳıl-) 52b/05, 289b/19

k.+niŋ yarmı Günün yarısı (Gün ortası). 157b/05

k.+niŋ yarmı öt- Günün yarısı geçmek. 50b/13, 113b/20

k.+niŋ yarmıġaça Günün yarısına kadar. 180b/03

k. oltur- Güneş oturmak (Güneş batmak, hava kararmak). 100a/10

k. ötker- Gün geçirmek (Yaşayıp gitmek). 6a/16

k. turur 123a/07, 173b/04, 173b/15, 257b/01

k. turur (uşbu kün) 205b/20

k. tüş vaḳtı bol- Gün öğle vakti olmak. 310b/20

k.+üm 241b/10, 241b/16

[=558]

künçilik Günlük, (sayı bildirilen kelimelerle) … gün sürecek olan veya üzerinden … gün geçmiş bulunan. Krş. **künlük II**

k. (yeti künçilik yol) 32a/05

[=1]

kündüz Gündüz, güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman; bu zaman içinde, gündüz vaktinde.

k. 36a/13, 37b/11, 81b/10, 81b/10

k. (bir kéçe kündüz) 239a/05

k. (bir kéçe ve kündüz) 116a/13

k. (iki kéçe kündüz) 40b/10, 102b/02

k. (kéçe kündüz) 36a/12, 87b/10, 112b/09, 120a/11, 136a/03, 138b/07, 147b/05, 167b/15, 177a/15, 177b/02, 178a/14, 178b/02, 186a/03, 188b/16, 239a/21, 278a/13, 303b/09, 305a/03, 316a/04, 319b/20, 321b/15, 325b/20

k. (kéçe ve kündüz) 2b/10, 9b/04, 26a/04, 36a/13, 48b/13, 64a/01, 68b/12, 71a/15, 79a/20, 85a/12, 113b/04, 120a/20, 124a/18, 127b/08, 133a/21, 138a/03, 140a/16, 140a/17, 143b/18, 148b/13, 149a/15, 149a/19, 172a/15, 178a/17, 178a/20, 190b/20, 193b/19, 205a/08, 211a/15, 217a/13, 223a/16, 223b/02, 223b/13, 234b/09, 238a/19, 239a/20, 241b/14, 280a/18, 283a/02, 287a/07, 290b/14, 293a/05, 295b/03, 296b/19, 303a/06, 306a/07, 315b/07

k. (kéçe ve kündüz çevrül-) 143b/13

k. (toḳuz kéçe kündüz) 87a/14, 227a/15

k. (üç kéçe kündüz) 35a/05, 74b/14, 113a/08, 323a/14

k. (üç kéçe ve kündüz) 70a/01, 70b/12

k. (yeti kéçe kündüz) 78a/02

k. (yeti kéçe ve kündüz) 295b/05

k. bol- Kündüz vakti olmak. 100a/10, 104b/10, 140b/04, 205a/09

k.+de 120a/14

k.+de (bir kéçe kündüzde) 178b/12

k.+din (üç kéçe kündüzdin) 328a/08

k.+din kéyin (bir kéçe ve kündüzdin kéyin) 230b/13
k.+ge 143b/18
k.+ge ḳoy- Gündüze koymak (Gündüz vaktine bırakmak). 85b/19
k.+geçe 68b/15
k.+geçe (üç kéçe kündüzgeçe) 26b/02
[=100]
küngür Far. Kule.
k. 36b/10
[=1]
küngüre Far. Kubbenin en yüksek yeri, tepesi.
k.+leri 325b/07
[=1]
künlük I Güneşlik, şemsiye, güneş ışınlarına engel olan perde veya buna benzer gereç.
k. 83a/04
k.+ler 191b/05
k.+ler (altun künlükler) 191b/04, 230a/14
k.+niŋ (künlük ḳıl-) 83a/06
[=5]
künlük II 1. Günlük, belli bir gün içinde olan, o günle ilgili, o güne ait; (sayı bildirilen kelimelerle) … gün sürecek olan veya üzerinden … gün geçmiş bulunan. Krş. **künçilik**
k. (bu künlük işni taŋlaġa ḳoy-) 131a/02, 203a/15
k. (iki künlük) 26a/04
k. (ḳırḳ künlük) 102a/15
[=4]
2. < *künlüg* Günlü, gün sahibi.
k. (yaḫşı künlük) 244b/12
[=1]
küŋllük Bk. **köŋüllük**
k. tururlar (yaman küŋllük) 134a/14
[=1]
küpe Zırh; bir tür savaş kıyafeti. Krş. **ḳuyaḳ**
k. 115b/15, 225a/04, 277b/20
k. (altun ḳuyaḳ ve küpe) 316a/16
k. key- 277b/17, 277b/21, 311a/10
k. keydür- 18a/13
k.+ler 105a/11
k.+lerġa 55b/15
k.+lerini 28a/15
k.+ni 311b/07
k.+niŋ 285a/08
k.+si 290a/18
k.+sige 286b/11
k.+sini 235a/05, 310b/13
k.+sini key- 277b/15
[=18]
küröş- Güreşmek. Krş. **çalış-**
k.-geyler 184b/05
[=1]
kürsī Far. Kürsü, üzerine oturulacak şey.
k. (altun kürsī) 24a/17, 48a/02, 48a/03, 76b/17, 93b/01, 183b/08, 264a/07, 279b/09, 323a/03
k.+de 183b/09
k.+de (altun kürsī) 76b/17, 76b/19, 135a/21
k.+ġa (altun kürsī) 124a/08, 171a/01, 283b/08
k.+ge (altun kürsī) 183b/08
k.+ler (altun kürsīler) 95b/07, 264a/19, 276a/16
k.+lerde 144b/19
k.+lerde (altun kürsīler) 95b/07, 264a/20
[=23]
küştehā Far. Ölüler, cesetler.
k. puştahā Ölü yığınları. 116b/15
[=1]
kütel Ar. Tepe, yüksek tepe.
k.+ide 54a/08
k.+niŋ 54b/02
[=2]
küyö Damat; koca, zevç.
k. 5b/16, 163b/19, 298b/04
k. bol- Damat olmak. 6b/15, 7a/02, 7a/17, 7a/19, 8b/19, 9b/03, 75b/03, 188a/16, 292a/05
k.+ge (ḳızımnı küyöge ber-) 8b/18
k.+ge ber- Kocaya vermek (Evlendirmek). 163b/19, 281a/16
k.+ge çıḳ- Kocaya çıkmak (Kocaya varmak, evlenmek). 296a/07, 297a/08, 298a/20
k. ḳıl- Damat kılmak (Damat olarak kabul etmek). 8b/20, 10a/18,

10b/08, 65a/16, 65a/18, 91b/15, 188a/12, 291b/08
k.+m 176a/13, 176b/14, 242b/11, 242b/13, 242b/15
k.+m dék 10a/12
k.+ŋ 164a/10, 242b/13
k.+ŋ birle 6a/04
k.+ŋdin 10b/16
k.+ŋniŋ 81b/18
k. oġlı Damadı. 92a/09
k. oġul Damat. 292b/17
k.+si 10a/14, 11b/15, 176a/18, 176b/14, 189a/05, 242b/10, 281a/16
k.+si turur 94a/12, 293a/01
k.+sidin 233a/08
k.+sige 71b/03, 71b/07, 176a/17, 176b/11
k.+sini 176a/11, 277b/16
k.+siniŋ 233a/14
k. taf- 166b/13, 295b/18
[=58]

küyölük Damatlık, damat olma durumu; kocalık, koca olma durumu.
k.+ge ḳabūl ḳıl- Kocalığa kabul etmek. 5b/04
k.+ige (küyölügige) 10b/12
[=2]

L

la (??)
l. 166b/17
[=1]

lab Bk. **leb**
l.+ımġa (cānım labımġa yét-) 67b/08
l.+larıġaça 98a/07
[=2]

lācavard Far. Lacivert taşı, koyu mavi renkte kıymetli bir taş; koyu mavi renk; bu renkte olan.
l. 107a/12, 165b/09, 312b/13
l. (taḫt-ı lācavard) 305b/16
l. dék 83b/16, 104a/09
l. taḫtda oltur- 305b/18
[=7]

laçın Beyaz renkli, ayakları kırmızı bir tür şahin.
l. 161b/15, 165b/07, 166a/03, 175b/18, 303a/11
[=5]

lāf Far. Söz, lakırtı.
l. ur- Laf vurmak (Laf çarpmak, incitici sözler söylemek). 91b/07
l. üçün 129a/09
[=2]

lafẓ Ar. Lafız, söz, kelime.
l. bile 81a/10
[=1]

laʿīn Ar. Lanetlenmiş, lanetli, melun.
l. (Bī-darafş-ı laʿīn) 20a/01
[=1]

laḳab Ar. Bir kimseye herhangi bir sebeple asıl adından ayrı olarak sonradan takılan ad, takma ad.
l.+ı 254a/08
l. ḳoy- Lakap koymak (Lakap takmak). 137a/02, 145a/04
[=3]

laʿl Ar. Lal, parlak kırmızı renkli kıymetli taş; parlak kırmızı renk; bu renkte olan.
l. 120b/02
l. dék 25b/14, 50b/19, 190a/18, 245a/11, 299b/08
l.+dın közler olturġuz- 96a/10
[=7]

lāl Far. Lal, dilsiz.
l. ḳıl- Lal etmek. 316b/02
[=1]

lāla Far. Lale; zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi.
l. 169a/20
l. reng bol- 68b/04
[=2]

laʿnat Ar. Lanet, Tanrı'nın af ve merhametinden yoksun olma; beddua, ilenç.
l. ayt- Lanet söylemek (Lanet etmek, beddua etmek). 27b/20, 51a/11, 51a/16, 51b/05, 98a/19, 108a/10, 144b/03, 162b/05, 218a/13, 301b/11, 314b/20, 328b/13
l. bol- Lanet olmak. 60b/06, 60b/06, 196a/02, 331a/01
l.+dın 151b/12
l.+ġa 22b/20
l.+ı (laʿnat bol-) 42a/19
l.-ı Ḫudā bol- Alla'ın laneti üzerine olmak. 282b/02
l.+lar ay- 329b/19
l. oḳıt- 273a/08
l. oḳu- Lanet okumak (Lanetle anmak, lanete uğramasını dilemek). 67b/13, 199b/17, 244a/17, 246b/15, 262a/07, 269a/07, 300a/16, 308b/09, 333a/07
[=31]

larzān Far. Titreyen, titrek.
l. (tarsān u larzān) 136a/12
[=1]

lāyıḳ < Ar. *lāyiḳ* Uygun, münasip, yaraşır; nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak seviyede olan, bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan.
l. 2b/10, 4b/04, 15a/04, 20a/19, 27b/08, 36b/15, 46b/02, 72a/19, 75b/20, 88b/16, 93b/08, 108a/16, 108b/01, 111a/17, 128a/15, 128b/01, 129b/09, 139a/21, 147a/08, 147a/11, 151b/02, 152a/16, 154b/08, 155a/12, 155b/20, 157a/09, 159b/14, 163b/19, 196b/11, 207b/11, 244b/06, 247a/10, 248a/05,

251b/08, 261b/02, 263a/14, 266a/10, 271a/09, 276b/11, 296a/04, 305a/18, 319a/04, 319b/14, 328a/06
l. bol- Layık olmak. 10b/12, 48a/16, 81b/01, 144a/10, 145a/05, 233a/12, 271b/20, 276a/20, 279b/13
l.+dur 4b/04, 45b/02, 51b/05, 137b/02, 153b/09, 154a/19, 155a/11, 227a/07, 244b/04, 244b/05, 251b/04, 251b/09, 267a/19
l.+dur men 122a/16
l. érdi 212b/10, 331a/03
l. érdiler 153a/12
l. érdük 194b/01, 194b/04
l. kör- Layık görmek. 65a/16, 96a/06, 188b/09, 266a/09, 271a/06
l. mıdur 152a/11
l. turur 36b/14, 52b/18, 75a/14, 114b/04, 132a/16, 149a/19, 150b/21, 169b/07, 187a/02, 198b/02, 203b/04, 240b/20, 244a/06, 244b/09, 246b/19, 248a/06, 276b/16, 277a/11, 310a/20
l. turur biz 233b/02
l. turur men 69a/14, 69a/20
l. turur sen 41b/04, 46a/19, 112a/18, 267b/14, 276b/03, 276b/08, 281b/18
l. turur sen dép 163a/13
l. tururlar 223b/21
[=109]

lāyıḳat < Ar. *liyāḳat* Yetenek, kabiliyet; uygunluk, yararlılık.
l.+ı 232b/14, 234b/18, 313a/03
[=3]

lāyıḳatlik < *lāyıḳatlig* Yetenekli, kabiliyetli.
l. 319a/05
[=1]

lāzım < Ar. *lāzim* Gerekli, lüzumlu; gerek.
l. 64a/07, 305a/02
l. bol- Lazım olmak. 3b/10, 59b/08, 73a/16, 104b/15, 138b/05, 149a/07, 158a/10, 160a/11, 184a/03, 206a/06, 239b/15, 245a/17
l.+dur 65a/16, 131a/13, 144b/07, 216b/14
l. émesdür 42a/10, 42b/13, 173a/09
l. érdi 39b/08
l. érmesdür 42a/05
l.+ı 243b/18
l.+ı (néme lazımı) 18a/11
l.+ıŋızlar 88b/19
[=26]

lāzımlıḳ < *lāzımlıġ* Gerekli, lüzumlu olan, ihtiyaç duyulan.
l. 6a/15, 184b/01
[=2]

leb Far. Dudak; kıyı, kenar. Krş. **lab**
l.+i 84a/15, 125a/13, 314b/14
l.+idin (Hīrmandnıŋ lebi) 47a/04, 53b/06
l.+ige 78a/05, 196a/17, 214a/19
l.+ige (Hīrmandnıŋ lebi) 44b/11, 45b/20, 46a/04, 46a/10, 47b/01, 54a/10
l.+ini 93b/13, 189a/16, 241a/18, 214a/19, 291a/21
l.+leri 85a/17, 159a/03, 187a/19, 299b/08, 316b/20, 323a/15, 327b/06, 327b/14
l.+leri ḳuruḳ bol- (Susuzluktan) Dudakları kurumak. 85a/12
l.+leridin 147a/15
l.+lerige (cānı leblerige yet-) 84a/04
l.+leriŋlerni 189a/17
[=31]

legen Far. Leğen; tabak.
l. dék (közleri ḳan ḳoyġan legen dék) 186b/04
l.+ġa 118a/01
[=2]

lengerī Far. Bir gemi demiri.
l.+ge 220b/09
[=1]

lerze Far. Titreme, titreyiş.
l.+ge kel- Titremek. 30b/20, 132b/18, 295a/12
[=3]

leşker Far. Asker; ordu.
l. 11a/20, 11b/16, 13b/04, 13b/14, 16b/03, 16b/07, 17a/07, 17b/15,

17b/15, 17b/16, 18b/01, 18b/08, 18b/09, 19a/08, 19a/08, 19b/01, 21a/05, 21a/15, 22a/17, 23a/08, 23a/17, 23b/09, 25a/04, 25a/07, 25a/14, 26a/05, 26a/14, 26a/20, 26b/02, 27a/10, 29b/06, 30a/19, 32a/02, 32a/09, 32b/09, 32b/14, 33a/12, 34b/10, 35a/03, 35a/08, 35a/20, 35b/10, 36a/05, 36a/08, 38a/05, 39a/03, 39a/04, 40b/06, 42a/10, 42a/11, 42b/01, 42b/12, 42b/15, 45a/12, 49a/12, 54b/01, 55a/18, 56b/13, 62b/01, 66a/16, 68a/20, 69b/20, 70a/01, 70a/01, 72a/11, 72a/15, 73a/09, 73a/15, 73a/19, 74b/13, 74b/13, 75a/03, 76b/07, 77b/11, 77b/19, 77b/20, 78a/06, 78a/12, 78b/01, 80a/06, 86a/08, 88b/09, 88b/11, 88b/14, 89b/04, 94b/06, 95a/10, 96b/01, 99a/06, 99a/13, 99a/18, 99b/12, 100a/06, 100a/07, 100a/13, 100b/05, 102a/14, 102a/20, 103a/06, 103a/08, 104a/09, 104b/05, 107a/04, 107b/01, 107b/02, 107b/03, 108a/12, 108a/18, 109b/02, 109b/08, 112a/09, 114b/10, 115a/17, 115a/20, 115b/01, 115b/08, 116a/13, 116b/08, 116b/08, 118a/13, 118a/16, 118a/20, 118b/14, 121a/09, 121a/10, 125a/19, 126a/17, 127a/08, 127a/11, 127b/01, 127b/11, 128b/13, 128b/14, 132b/10, 132b/11, 132b/13, 132b/16, 137b/20, 140a/12, 141b/15, 142b/21, 143a/04, 150a/12, 150a/13, 150a/15, 151a/18, 151a/21, 152a/18, 160a/13, 164a/03, 165b/20, 167a/16, 167b/02, 167b/21, 171a/06, 171a/18, 174a/18, 177a/04, 177b/06, 177b/17, 187a/11, 189a/21, 189b/15, 191b/13, 194b/06, 195a/01, 197a/10, 197a/19, 197a/21, 197b/17, 197b/18, 200b/01, 200b/11, 204b/11, 205b/05, 206b/20, 207a/16, 207a/16, 207a/17, 207b/12, 208b/12, 209b/11, 210a/04, 210a/05, 210b/03, 210b/06, 210b/18, 212b/20, 213a/06, 214a/09, 214b/02, 214b/04, 222b/01, 223a/09, 223a/12, 223a/19, 223a/20, 223a/21, 224a/03, 224a/07, 224a/12, 224a/19, 224b/02, 225a/15, 231a/05, 231a/06, 232a/02, 233b/01, 235a/04, 236a/02, 236a/12, 236a/13, 236a/14, 236b/07, 236b/08, 236b/20, 237b/07, 237b/08, 237b/16, 247b/06, 249b/04, 252b/20, 253a/02, 253a/03, 253b/01, 254b/16, 254b/18, 254b/19, 255a/07, 256a/06, 256b/02, 256b/03, 259a/17, 260a/08, 260a/09, 260a/21, 264b/19, 265a/06, 265a/13, 267b/14, 268a/03, 268a/05, 268b/17, 269a/06, 269a/11, 270a/14, 270a/15, 270b/09, 272a/20, 273b/10, 279a/16, 280a/03, 280a/06, 280b/02, 280b/10, 280b/17, 283b/14, 283b/16, 283b/17, 283b/20, 284a/01, 285a/09, 286b/04, 286b/07, 286b/07, 286b/08, 286b/13, 286b/17, 288b/08, 289b/18, 292a/08, 292a/09, 292a/16, 292a/19, 296b/05, 297a/11, 298a/17, 298a/18, 298b/09, 300b/12, 309b/01, 309b/06, 309b/10, 309b/19, 309b/20, 310a/03, 310b/10, 312a/09, 315b/09, 315b/17, 319a/13, 320a/07, 320a/08, 320a/10, 323a/03, 323a/13, 323a/13, 323a/18, 323b/11, 323b/11, 323b/12, 324a/03, 324a/04, 324a/05, 324a/07, 324a/10, 324b/14, 325a/10, 325a/16, 327a/04, 327a/09, 329a/20, 331a/20, 331b/14, 332a/12, 332b/02, 332b/06, 332b/09, 332b/13

l. (ağır leşker) 38a/02

l. (ağır leşker tart-) 195b/17, 199a/18

l. bégleri 76a/20
l. bile 3a/02, 3a/08, 3b/08, 25b/16, 30a/09, 31a/07, 33a/11, 43b/03, 49b/14, 62b/10, 69b/02, 74b/11, 77a/03, 84b/12, 88a/19, 95b/20, 101a/19, 121a/15, 134a/19, 136a/02, 140a/11, 148a/03, 177b/16, 179a/16, 194b/09, 195a/03, 196a/15, 207b/18, 236a/19, 238a/21, 253a/15, 253b/02, 253b/02, 254a/09, 256b/09, 257b/02, 258a/07, 263b/01, 265a/17, 265a/18, 266a/10, 277b/04, 278a/05, 287b/02, 287b/03, 292a/02, 292a/21, 320b/19, 321a/11, 321a/13, 326b/20
l. bile (aġır leşker) 12a/12, 84a/20
l.+de 3a/10, 115b/03, 234a/08, 270b/06, 282b/21
l.+din 3a/02, 25a/15, 30a/16, 42a/09, 46a/10, 54a/13, 80b/13, 89a/20, 116b/12, 140b/04, 150a/20, 157b/11, 164a/13, 164a/17, 204b/13, 207b/01, 208a/21, 209b/03, 210b/06, 213b/20, 234a/12, 235a/01, 236b/07, 256b/08, 332a/06, 332b/11
l.+din turur 283a/07
l.+ġa 98b/20, 127b/08, 211a/12
l.+ge 17a/03, 26b/16, 26b/16, 29a/14, 31a/16, 36a/08, 70b/20, 89b/01, 95a/12, 99b/04, 115b/16, 116b/16, 132a/21, 136a/03, 142a/01, 157a/01, 210a/13, 235a/08, 246a/05, 254b/21, 260a/21, 275b/17, 298a/02, 309b/10, 327a/16
l.+i 13b/01, 13b/09, 15b/12, 18a/20, 20a/02, 21b/15, 22a/07, 38a/01, 39b/11, 47b/02, 61a/09, 70b/06, 78a/03, 79a/16, 85a/20, 91a/12, 96a/20, 96b/03, 99b/06, 99b/14, 101b/13, 106b/08, 107a/20, 114b/15, 116a/14, 117a/05, 140a/16, 141b/12, 157a/01, 170a/04, 174a/14, 177b/17, 179a/08, 196a/20, 198a/03, 210a/20, 210b/07, 214a/20, 219a/18, 223a/07, 223b/01, 223b/01, 225b/05, 231a/20, 236b/13, 236b/16, 237b/10, 238a/11, 241a/07, 246a/01, 246a/02, 254b/12, 256a/14, 257a/17, 257b/19, 260a/11, 269b/10, 269b/21, 274a/08, 275b/06, 286b/14, 287a/16, 298a/01, 299b/03, 301b/11, 311a/15, 326a/05, 326a/07, 326b/12, 327a/10, 327a/17, 327a/18, 327a/20, 332a/10
l.+i (ʿArab leşkeri) 154b/13, 323b/12, 324b/08, 324b/10, 325a/14
l.+i (ʿArabīlarnıŋ leşkeri) 325a/20
l.+i (Çīn leşkeri) 39a/08
l.+i (Ḫazarnıŋ leşkeri) 253a/10
l.+i (Hındī leşkeri) 89b/19
l.+i (Īrān leşkeri) 22a/08, 29b/05, 37b/14, 198a/11
l.+i (Īrān leşkeri pahlavānları) 73a/20
l.+i (leşker sın-) 118a/07
l.+i (Mıṣr leşkeri sın-) 76b/04
l.+i (Rūm leşkeri) 142a/01, 204b/02, 283b/19, 284b/04
l.+i (sıpāh u leşker) 140b/20
l.+i (Tūrān leşkeri) 20b/18, 26a/07, 29a/07, 38b/08, 39a/04, 327b/04
l.+i (Türk leşkeri) 327a/21
l.+i (Zābulıstānnıŋ leşkeri) 68b/03
l.+i (Zengīlerniŋ leşkeri) 99a/13
l.+i bile 3a/09, 22a/20, 24b/03, 25a/07, 25b/19, 26b/08, 30a/10, 32b/03, 33b/18, 34a/16, 40a/01, 54b/03, 68b/11, 78a/04, 81b/05, 84b/06, 90a/15, 91b/12, 102b/06, 103a/06, 113a/05, 114a/08, 114b/12, 115a/08, 116a/12, 118a/19, 118b/04, 119a/14, 133a/06, 139a/09, 140b/09, 152a/08, 161b/13, 165a/21, 178a/20, 189a/10, 191a/15, 198b/10, 210b/02, 213b/02, 221b/19, 237b/05, 238b/01, 254a/19, 256a/21, 257a/03, 257a/14, 261a/07, 261b/02, 261b/07, 264b/17, 266a/16, 269b/20, 274a/16, 275a/10, 275b/04, 278b/06, 296b/15,

298a/05, 299b/05, 310a/11, 310a/15, 312a/21, 321a/20
l.+i bile (ağır leşker) 92b/04
l.+i bile (Islām leşkeri) 323b/08
l.+i bile (Rūm leşkeri) 70b/18, 104b/11, 285b/16
l.+i bile (Rūmnıŋ leşkeri) 314a/20
l.+i sın- 78b/03, 297b/03
l.+i tart- 73a/02
l.+i turur 207a/17
l.+i yasal- 115a/04
l.+i yasan- 224b/20
l.+ide 213a/07, 259a/02, 273b/08, 273b/15
l.+idin 20b/16, 90a/02, 96b/04, 100a/04, 100a/18, 132b/14, 138b/14, 158a/19, 172a/13, 172b/02, 195b/21, 199b/06, 213b/01, 224b/07, 225b/15, 247a/06, 247b/05, 267a/10, 273b/20, 275a/11, 285b/06, 296b/13, 296b/14, 301a/14
l.+idin (ʿArab leşkeri) 321b/13, 322b/19, 324a/05
l.+idin (Īrān leşkeri) 37b/18, 55a/08, 99a/17
l.+idin (Islām leşkeri) 324a/07
l.+idin (Mıṣrī leşkeri) 89a/05
l.+idin (Rūm leşkeri) 89a/04, 284a/04
l.+idin érdük 119a/20
l.+idindür 27a/15
l.+idür 327a/10
l.+iġa (Kābul leşkeri) 68b/03
l.+ige 14a/03, 16b/15, 16b/16, 19b/02, 20a/14, 20b/12, 20b/19, 21b/02, 22a/02, 30b/12, 30b/14, 31a/01, 38b/10, 38b/17, 39a/02, 39a/10, 39b/10, 55a/07, 59a/01, 68a/18, 69a/11, 70a/03, 73a/05, 73a/10, 73a/19, 74b/16, 75a/05, 76a/07, 76b/02, 76b/14, 77b/12, 78a/09, 78a/20, 78b/07, 90a/09, 90b/13, 99a/15, 99b/16, 115a/04, 115a/08, 115a/14, 115b/06, 116b/19, 118a/14, 118a/17, 118b/07, 121a/04, 127a/20, 141b/08, 171a/19, 175a/05, 177a/16, 178b/04, 178b/10, 179b/13, 195b/02, 197b/07, 197b/08, 214a/06, 235a/02, 236b/20, 254b/19, 256a/13, 256a/17, 259b/12, 259b/16, 260a/08, 260a/09, 263a/06, 263b/15, 264a/16, 267a/10, 274a/01, 274a/03, 275b/16, 284b/11, 285a/06, 286b/05, 286b/08, 286b/17, 286b/21, 287b/02, 296b/20, 299b/05, 324a/12, 324a/13, 331b/14
l.+ige (ʿArab leşkeri) 156b/17, 323b/06
l.+ige (ʿArabnıŋ leşkeri) 322a/06
l.+ige (Çīn leşkeri) 19a/01
l.+ige (Ḫazarnıŋ leşkeri) 12a/01
l.+ige (Īrān leşkeri) 13b/15, 99b/14, 99b/14
l.+ige (Rūm leşkeri) 75a/04, 141b/16, 314b/02, 314b/03
l.+ige (Tūrān leşkeri) 17b/15, 21a/20, 297a/17
l.+ige (Zengī leşkeri) 99a/18
l.+igeġaça 260b/03
l.+im 30b/05, 91b/05, 95b/04, 140a/09, 197a/14, 224b/01, 235b/01, 273b/01, 274b/07, 278a/12, 280a/01, 324b/13
l.+im (leşker keltür-) 15a/08
l.+im bile 11b/01, 12b/18, 152b/06, 152b/10, 179a/11, 256b/20, 284b/16, 285b/01, 298b/03, 309a/02
l.+im birle 26a/06
l.+im yasan- 236a/08
l.+imdin 209a/14
l.+imdin bölek 238a/15
l.+imġa 276a/09
l.+imge 30a/06, 32a/18, 38b/06, 164b/14, 236b/13, 237b/02, 252b/21
l.+imiz 55a/20, 324a/15
l.+imizde 270a/07
l.+imizdin 16b/17
l.+imizġa 246a/13
l.+imni 19b/08, 105b/14, 152b/11, 184a/05, 224a/16, 258a/14, 271a/20
l.+imni (ağır leşker) 93a/10
l.+imni iyber- 207b/08
l.+imni tart- 106b/15, 224a/17

l.+imniŋ 20a/04, 22b/04, 91b/05, 91b/06, 105b/09
l.+in tart- 54a/09
l.+ini 11b/02, 12a/02, 17a/02, 19b/15, 20a/20, 21b/18, 24a/15, 30a/07, 30a/09, 33a/04, 33b/02, 39a/01, 54a/10, 55a/02, 68a/18, 68a/20, 68b/05, 72a/19, 72b/03, 89a/20, 89b/03, 90b/17, 97a/13, 97b/01, 98a/20, 99a/12, 100b/06, 102a/15, 114b/18, 118b/03, 118b/07, 119a/13, 119b/19, 120b/20, 135b/20, 141b/11, 156b/21, 158a/21, 178a/12, 178a/17, 178b/03, 182b/21, 195b/19, 196a/13, 196b/14, 199a/17, 207b/17, 209b/03, 213a/16, 213a/17, 223a/15, 223a/17, 237b/05, 247b/05, 247b/07, 255a/01, 255b/17, 258a/07, 258b/09, 260a/10, 260b/13, 278a/10, 278a/21, 279b/07, 284a/02, 290a/07, 298a/02, 324b/03, 326a/02, 327a/11, 332b/08
l.+ini (ʿArab leşkeri) 324a/10
l.+ini (Çīn leşkerini sındur-) 297a/18
l.+ini (Hītāl leşkeri) 223b/10
l.+ini (Īrān leşkeri) 37b/16, 320b/18, 323b/12
l.+ini (Rūm leşkeri) 70b/18, 73a/11, 283b/18
l.+ini (Tūrān leşkeri) 296b/20
l.+ini sındur- 254a/09, 257b/16, 298a/03
l.+ini tart- Askerini sevk etmek. 26a/14, 33b/02, 37b/13, 69b/20, 78a/07, 78a/20, 79a/13, 88b/10, 90b/12, 91b/09, 97a/06, 98b/14, 99a/06, 99b/10, 100a/01, 101b/06, 101b/18, 103a/13, 104a/08, 104b/01, 105a/12, 105a/13, 106b/15, 106b/20, 107a/08, 114b/10, 132b/09, 140b/08, 149b/07, 195b/04, 196a/14, 197a/16, 197a/17, 199a/06, 199b/10, 206a/09, 206b/05, 206b/16, 207a/03, 207a/15, 208b/10, 209a/04, 210a/02, 210a/11, 238a/17, 255b/04, 256a/04, 259b/17, 260a/04, 260a/05, 260b/05, 270a/13, 282b/16, 296b/13, 297b/17, 309a/14, 325a/08
l.+ini yasa- Askerini (ordusunu) hazırlamak. 18b/05, 22b/17, 26a/15, 29b/09, 72a/13, 75a/02, 75a/02, 78b/01, 79a/15, 90a/13, 96a/16, 120a/04, 132b/09, 177b/04, 196b/18, 205a/20, 205b/05, 208b/10, 236b/21, 257a/14, 257b/21, 258a/12, 270b/05
l.+ini yıġ- 308b/16
l.+iniŋ 16a/11, 16b/16, 17a/02, 18b/07, 22a/03, 26b/10, 38a/01, 43b/10, 70a/02, 76b/10, 77b/15, 77b/15, 79a/14, 127b/14, 141b/14, 178a/13, 178b/05, 179a/02, 210b/05, 211a/13, 213a/21, 224a/20, 236a/15, 237b/08, 237b/12, 246a/04, 255b/16, 258a/15, 258b/17, 265a/09, 269b/18, 283a/04, 283b/04, 283b/21
l.+iniŋ (ʿArab leşkeri) 321a/12
l.+iniŋ (Çīn leşkeri) 19a/04
l.+iniŋ (Çigil leşkeriniŋ pād-şāhı) 30a/13
l.+iniŋ (Kābul leşkeri) 68b/01
l.+iniŋ (Rūm leşkeri) 73a/03, 73a/04
l.+iniŋ (Tūrān leşkeri) 17b/10, 27a/08, 39a/05
l.+iniŋ (Türklerniŋ leşkeri) 327a/15
l.+iŋ 41b/04, 45b/05, 77a/07, 107a/16, 110a/16, 149b/17, 225a/14, 273b/07, 274a/10
l.+iŋ bile 34b/03, 45b/05, 51b/10, 127b/14, 270b/16, 275b/03, 332b/10
l.+iŋde 261b/03
l.+iŋġa 13a/02, 45b/07, 94a/07
l.+iŋge 174a/17, 298b/18
l.+iŋizler 209a/03
l.+iŋni 30a/02, 35b/03, 50b/08, 52b/07, 102b/18, 131a/01, 171a/06, 208a/07, 235b/01,

235b/02, 236a/09, 257a/08, 257a/11, 280b/21
l.+iŋni tart- 70b/05, 85b/18
l.+iŋni yasa- 61b/02, 325a/15
l.+iŋniŋ 225a/12, 261b/04, 322a/13
l. iyber- Asker göndermek. 71a/03, 117a/05, 121a/14, 124b/18, 127a/20, 198b/19, 208a/06, 210a/12, 210a/15, 291b/19, 297b/02, 298b/14, 321a/07
l. iybert- 3b/08, 85a/19
l. keltür- Asker getirmek. 15a/07, 16a/01, 16b/20, 55b/02, 79a/10, 94b/02, 101a/14, 142b/16, 151a/19, 186a/09, 274b/09, 319a/07, 319a/16, 324b/16
l. ḳıl- Asker kılmak (Asker toplamak). 40a/03
l.+ler 17a/01, 38b/10, 39a/10, 62a/17, 173a/21, 174a/01, 174a/01, 228a/18, 235b/19, 241b/02, 245b/18, 269a/05, 275b/12, 282a/13
l.+ler iyber- 39a/15, 121b/06
l.+lerdin 66a/10
l.+leri 29a/13, 30a/01, 148a/18
l.+leri bile 267b/13, 326a/01
l.+lerimdin 205a/13
l.+lerini 12b/05
l.+lerni 16b/10, 33a/18, 89b/09, 174a/07, 329a/05
l.+lerniŋ 11b/04, 253a/06
l.+ni 11b/04, 13a/06, 16b/14, 17a/01, 18b/04, 20b/10, 21a/04, 22b/11, 22b/13, 30b/19, 32a/17, 32b/10, 33a/03, 34a/02, 34a/09, 35a/02, 35a/19, 35b/02, 35b/12, 36a/12, 40b/03, 41b/13, 42b/11, 43a/17, 54a/08, 54a/11, 88b/13, 89a/17, 89a/19, 99a/01, 99b/13, 105a/18, 105a/20, 115a/19, 120a/11, 127a/07, 136b/08, 141b/08, 161b/17, 170a/06, 172b/05, 200b/03, 204b/01, 207a/04, 207b/18, 224b/21, 237a/17, 237b/19, 239a/08, 239a/08, 246a/08, 252b/21, 253a/14, 254b/15, 258b/03, 282b/19, 285b/10, 285b/13, 294b/10, 298a/07, 324b/06
l.+ni (genc ü leşker) 31b/03, 41a/01
l.+ni iybert- 73b/16
l.+ni tart- 17a/04, 18a/19, 22b/12, 69b/13, 76b/09, 78a/06, 114b/08, 332a/12
l.+ni yasa- 18b/02, 25a/19, 36a/14, 54a/08, 69b/02, 73a/09, 76b/09, 114b/05, 253a/13
l.+ni yığ- 25a/13, 38a/05
l.+niŋ 11b/08, 15a/10, 16b/16, 17a/05, 18a/01, 18a/15, 18b/04, 29b/06, 30a/11, 30a/12, 30a/15, 31a/17, 34b/04, 36a/15, 37b/04, 38b/08, 40a/08, 53a/07, 68b/01, 73a/11, 76b/10, 88b/13, 89a/15, 89b/14, 98b/13, 101b/08, 109b/01, 115b/07, 118b/02, 127b/07, 127b/11, 140a/14, 169a/18, 173b/02, 183b/19, 206b/17, 207a/04, 208b/11, 208b/14, 209a/17, 209a/21, 213a/20, 214a/04, 237a/15, 237b/06, 237b/09, 238a/12, 239a/07, 239a/11, 239a/12, 246a/07, 257a/17, 258a/05, 259b/13, 260a/07, 270a/17, 270b/15, 285a/08, 297a/10, 309b/04, 327a/14, 332b/06
l. sın- Asker kırılmak (Yenilmek, bozguna uğramak). 298b/14
l. tart- Asker sevk etmek (Ordu çıkarmak). 23a/10, 26a/13, 34a/08, 37a/01, 37b/15, 42a/03, 42b/14, 49b/10, 53a/10, 67b/18, 69b/20, 70a/14, 72a/12, 76b/03, 76b/07, 85b/10, 88a/11, 88a/13, 88b/16, 90b/02, 95b/13, 97a/12, 102a/11, 108a/02, 108a/14, 118a/13, 118b/06, 118b/10, 120a/08, 135b/15, 140a/20, 140b/03, 141a/11, 141a/12, 143a/02, 152a/19, 169a/15, 177a/17, 183a/10, 195a/04, 195b/03, 196a/05, 198b/20, 198b/20, 199a/17, 199b/03, 200b/21, 206a/16, 207b/13, 222b/09, 222b/09, 223b/12, 224a/07, 224a/13, 224a/14, 224a/19, 224a/21, 244a/02, 245b/19, 253b/08, 254a/05,

268a/13, 269a/02, 269a/11, 269a/15, 269b/16, 274b/06, 277a/06, 283b/10, 289a/14, 292a/20, 296b/17, 313a/19, 319b/03, 323b/17, 331b/16, 332a/01, 332b/01
l. tarttur- 231a/17
l. ü kişver 18a/11, 64a/04, 182b/15, 205a/04, 222b/18, 225b/01, 229a/07, 232b/07
l. ü kişverlik Askerli ve ülkeli (Askeri ve ülkesi olan). 225a/02
l. ü sıpāh 91b/11, 137a/13
l. üçün 246a/15
l. yasa- 151a/17
l. yasal- 66a/11
l. yasan- 210a/13
l. yığ- Asker yığmak (Asker toplamak, ordu hazırlamak). 15b/01, 25a/19, 115a/18, 118a/11, 223a/18, 223a/18, 329b/03
l. yığıl- 212a/15
[=1381]

leşker-gāh Far. Askerin toplandığı yer, ordugâh.
l.+da 273b/12
l.+ġa 22a/18, 102a/10
l.+ıda 287a/05
l.+ıdın 141a/03
l.+ığa 56b/12, 96a/17, 96a/20, 102a/13, 104a/20, 105a/10, 106b/08, 235a/06, 236a/12, 260b/04, 260b/06, 260b/17, 262a/14, 272b/16, 272b/21, 283a/15, 283b/03, 287b/11, 288a/17, 288b/18, 309a/08, 322b/02, 324a/07
l. ḳıl- Ordugâh yapmak. 223a/19
[=29]

leşkerī Far. Bir leşker.
l. iybert- 12a/08
[=1]

leşkerlik < *leşkerlig* Leşkerli, askeri olan.
l. (sıpāh u leşkerlik bol-) 118a/10
[=1]

libās Ar. Elbise, giysi.
l. (eski libās key-) 14a/11
l.+ġa 97b/12
l.+ıda 288a/07
l.+lar 325b/14
l.+lar key- 163b/03, 317b/14
[=6]

Lūçī Bk. **Balūçī**
L.+lardın 206b/18, 206b/21, 207a/01
L.+larnı 206b/19
[=4]

Luhrāsb Keyani padişahlarından biri. Guştasb (**Guştāsb**) ve Zerir (**Zarīr**)'in babası. Krş. **Luhrāsb Pā-şāh, Luhrāsb Pād-şāh, Şāh-ı Luhrāsb**
L. 1b/14, 2a/06, 2a/15, 2a/17, 2b/03, 2b/07, 2b/10, 2b/12, 2b/16, 3a/18, 3b/02, 3b/06, 3b/17, 7b/18, 9b/20, 11a/03, 12a/15, 12a/17, 12a/19, 12a/20, 12b/02, 12b/14, 12b/17, 12b/19, 14a/07, 14a/08, 14a/16, 14a/18, 25b/04, 27b/07, 49a/06, 49a/10, 281a/02, 306a/02
L. (Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 19b/02
L. (Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 17b/06
L. (Zarīr ibn-i Luhrāsb) 13a/06, 13a/08, 62b/19
L.+dın 63b/10, 262a/21
L.+ġa 27a/07, 43a/18, 49a/12, 49b/18, 49b/18, 253a/16, 262a/20, 305a/12
L.+nı 12a/17, 23a/19, 49b/19, 63b/02
L.+nı (Guştāsb ibn-i Luhrāsb) 13b/05
L.+nı (Şāh-ı Luhrāsb) 2b/06
L.+nıŋ 2a/15, 12a/10, 12a/13, 13a/15, 25b/08, 31a/18, 39b/03, 49a/06, 69a/19
[=64]

Luhrāsb Pā-şāh k.a. Bk. **Luhrāsb**
L.+nıŋ 15a/15
[=1]

Luhrāsb Pād-şāh k.a. Bk. **Luhrāsb**
L. 14a/16, 21a/03, 25a/04, 25a/12, 25a/21, 25b/07, 25b/10, 25b/12, 28b/09, 43a/20, 60a/01
L. bile 23a/18
L.+dın 11a/03

L.+ġa 1b/12, 12a/14, 25b/11, 39a/19, 49b/07, 153b/18
L.+nı 25b/10, 26a/08, 27b/05, 41a/13, 328b/20
L.+nıŋ 1b/11, 2b/09, 12a/06, 13b/18, 15a/07, 15b/05, 16b/05, 28a/19, 28b/15, 30b/02, 35b/13, 38b/01, 38b/12, 40b/02, 41b/01, 44a/02, 44b/07, 320a/21
L. turur 25b/17
[=43]

luḳma Ar. Lokma, yiyecek parçası.
l. 250b/05
l.+nı 250b/08, 250b/11
[=3]

Lūrī Lurlar; Güneybatı İran (**Īrān**)'da yaşayan bir topluluk.
L.+lar 193b/04, 193b/07
L.+lardın 193b/03
L. ṭāyıfası 193b/01
[=4]

Lünbek Behram (**Bahrām VI**) döneminde yaşamış, fakir ama oldukça cömert, ünlü bir sucu. Krş. **Lünbek-i Āb-keş**
L. 157b/14, 157b/16, 157b/17, 157b/19, 158a/01, 158a/02, 158a/05, 158a/08, 158a/13
L. bile 158a/05
[=10]

Lünbek-i Āb-keş k.a. Bk. **Lünbek**
L. 157b/04, 157b/12, 158a/12
L.+ġa 159b/06
L.+ni 159a/17
L.+niŋ 155b/12, 157b/08, 157b/10, 159b/12
[=9]

mabādā Far. Allah korusun, Allah muhafaza.
m. 213a/08, 255a/12, 262a/09
m. ki 33a/20, 43b/16, 127b/16, 148a/12, 185a/02, 205a/13, 225b/11, 235b/04, 249b/19, 265a/13, 300a/03, 332b/11
[=15]

macāl Ar. Mecal, güç, derman, takat.
m.+ı 317a/15
[=1]

maclıs < Ar. *maclis* Meclis; bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı; sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelinen toplantı; toplantının yapıldığı yer, toplantı yeri. Krş. **meclis**
m. 47a/11, 50a/18, 60b/04, 61a/11, 64b/15, 66a/04, 93b/06, 130b/18, 169a/07, 178a/14, 224b/19, 302a/12, 321b/21
m. (ahl-ı maclıs) 306b/11, 318a/13
m. (pād-şāhāna maclıs ārāsta ḳıl-) 187a/17
m. ahlı Meclis ehli, meclisteki kimseler. 165b/06, 189b/09, 306b/10
m. ārāsta ḳıl- Meclis tertip etmek. 3b/06, 8b/10, 12a/18, 65b/12, 66b/09, 88a/02, 100a/07, 106a/02, 116b/20, 137b/07, 158a/04, 163b/01, 165a/02, 167b/19, 175b/15, 184b/02, 198a/17, 217a/10, 224b/18, 260a/15, 291a/01, 300b/21, 306b/07
m.+da 12b/09, 27b/20, 40a/12, 50a/17, 65a/15, 77a/12, 79a/20, 112a/08, 112a/17, 130a/04, 134b/03, 172b/13, 174a/06, 189b/09, 205a/10, 209a/08, 216a/17, 225b/02, 289b/10, 292b/11, 300a/07, 307a/04
m.+dağılar 160b/13, 254a/14
m.+ġa 5b/01
m.+ığa 209a/09
m.+ıŋ 166a/14
m. iç- Meclis içmek (Mecliste yiyip içip eğlenmek). 158a/16, 178b/02, 306a/07
m. ḳıl- Meclis yapmak (Meclis kurmak; eğlenmek veya konuşup görüşmek üzere bir araya gelmek, toplanmak). 2b/13, 10a/11, 23b/14, 37b/02, 45b/03, 63b/19, 65b/05, 75a/11, 157a/20, 161a/03, 163a/18, 163b/09, 170a/16, 171a/15, 173a/16, 178a/16, 178a/18, 179b/21, 180a/02, 188a/09, 189a/09, 209a/08, 220b/21, 225a/18, 249a/18, 290b/13, 291a/07, 295b/06, 300a/14, 301a/21, 306a/19, 319a/18
m.+lar ārāsta ḳıl- 126b/15, 166a/18
m.+lar ḳıl- 301b/17
m.+nı 124a/12, 189b/10, 306a/21
m.+nı ārāsta ḳıl- 218a/08, 218b/08, 219a/02, 219a/21, 220a/11
m. oyna- 149b/13
m. turur 77a/06
[=117]

maclıs-ārā < Far. *maclis-ārā* Meclisi süsleyen.
m. 168a/07
[=1]

maclıs-nāma < Far. *maclis-nāmā* Mecliste okunmak maksadıyla yazılmış olup içinde türlü nasihatlerin bulunduğu mektup.
m. 156b/03
[=1]

macrūḥ Ar. Yaralı.
m. 28b/04
m. (aġrıḳ ve macrūḥ bol-) 22b/07
m. (ḫasta u macrūḥ) 327b/14
m. (ḫasta u macrūḥ bol-) 210a/21
m. bol- 17b/18, 30a/01, 41a/17, 56a/08, 59a/04, 214a/10
m. tururlar (ḫasta u macrūḥ) 210b/13
[=11]

Maʾcūc Ar. Mecüc; kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavimden biri. Diğeri Yecüc **(Yaʾcūc)**'dür.

Bu iki kavmin azgınlıklarından kurtulmak için İskender (**İskender**), ünlü Yecüc Mecüc Seddi (**Sadd-ı İskender**)'ni yaptırmıştır.
M. (Yaʾcūc u Maʾcūc) 103a/17, 103b/04
M.+dın (Yaʾcūc u Maʾcūc) 104a/04
M.+nıŋ (Yaʾcūc Maʾcūc) 101b/20
M.+nıŋ (Yaʾcūc u Maʾcūc) 103a/19, 104a/05
[=6]

Māçīn Türkistan (**Türkistān**)'ın doğusunda, Tarım'ın güneybatısındaki çöllerde ve buranın güneyindeki dağlarda yaşayan Türk (**Türk**) kabilesinin bulunduğu bölge. Genellikle Çin (**Çīn**) kelimesiyle birlikte anılır.
M.+dın (Çīn Māçīn) 36a/08
M.+dın (Çīn u Māçīn) 329b/03
M.+ġa (Çīn Māçīn) 36b/09
[=3]

māda Far. Dişi.
m. 32b/12, 104b/10, 104b/10, 105a/02, 147b/13, 147b/17, 147b/17, 160a/03, 160a/04, 167b/01, 167b/01, 173b/11, 173b/12
m. bol- 147b/13, 147b/17
m.+sıġa 167a/14
m.+sını 167a/13, 167a/16
[=18]

madad Ar. Yardım, imdat.
m. 324b/05, 324b/07
m. ḳıl- Yardım etmek. 1b/10
m. tile- Yardım istemek. 79a/13, 320b/19, 324b/04
[=6]

madād-kār Far. Yardımcı, yardım eden.
m. bol- 245a/16
[=1]

Madāyın Bugünkü Bağdat (**Baġdād**)'ın güneydoğusunda, Dicle (**Dıcla**) nehrinin her iki yakasına Partlar ve Sasani (**Sāsānī**)'ler döneminde karşılıklı kurulmuş, taş veya duba köprülerle birbirine bağlanmış yedi ayrı şehirden meydana gelmiş olan şehirler topluluğu anlamındaki Medain, Sasani (**Sāsānī**) devletinin başkenti olan Tisfun (**Ṭīsḳūn**) şehri yerine de kullanılmıştır.
M. 212b/01
M.+dın 224a/14
M.+ġa 210b/21, 213a/15, 228b/10
M.+nıŋ 212a/21
M. şaharı 215a/11, 228b/09, 245b/18
M. ṭerefi 207a/14
[=10]

Mafātūz Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde Türkistan (**Türkistān**)'da yaşayan çok ünlü bir Türk (**Türk**) pehlivan.
M. 289b/13, 289b/13, 289b/17, 290a/02, 290a/04, 290a/05, 290a/08, 290a/11, 290a/12, 290a/15, 290a/17, 290a/19, 290b/02, 290b/02, 290b/03, 290b/19
M.+ġa 290a/11, 290a/21
M.+nı 289a/12, 290b/16
M.+nıŋ 293a/03, 293b/10
[=22]

maġlūb Ar. Mağlup, yenilmiş.
m. ḳıl- 99b/20
[=1]

maġlūbluḳ Mağlubiyet, mağlup olma durumu, yenilgi.
m.+nı 140b/18
[=1]

maġrıb < Ar. *maġrib* Batı, garp.
m. ṭerefi 101b/19, 149b/17
[=2]

maġrūr Ar. Mağrur, gururlu, kibirli, kendini beğenen, böbürlenen.
m. bol- 61b/10, 103a/03, 109b/15, 109b/17, 133a/20, 133b/03, 165a/09, 185a/14, 235a/12, 272a/11, 322b/14
[=11]

maġz Far. Kabuklu meyvelerin içi.
m.-ı bādām Badem içi. 175a/09
[=1]

māh Far. Gökteki ay, kamer.
m.-ı tābān 18b/13, 166a/01, 200b/05, 226b/20, 232b/11

[=5]
maḥal < Ar. *maḥall* Yer, mevki; zaman, vakit.
m. 286a/05
m. (ne-çend maḥal mundaḳ ket-) 161a/04
m. (ne-çend maḥal mundaḳ kéç-) 175b/15
[=3]
maḥbūb Ar. Sevgili, sevilen kimse.
m.+um bol- 82a/10
[=1]
Mahbūd Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın bilge veziri.
M. 220b/16, 221a/08, 221a/15, 221b/17, 222a/04, 222a/08, 222a/12
M.+dın bölek 220b/21
M. érdi 220b/19
M.+ġa 221a/01, 221a/03, 221a/05, 221b/16, 222a/06
M.-ı bī-çāra 220b/17
M.+nı 220b/17, 221b/12, 222b/05, 222b/06
M.+nıŋ 221a/10, 221a/17, 221a/19, 221a/21, 221b/12, 221b/13, 221b/16, 222b/02
[=27]
Mahdī Şiilere göre on birinci imam Hasan el-Askerî'nin oğlu olup babasının vefatından sonra gizlendiğine ve kıyametten önce zulümle mücadele etmek için tekrar ortaya çıkacağına inanılan on ikinci imam.
M. (amīru'l-muʾmınīn Mahdī) 241a/01
[=1]
maḥkūmāt Ar. Hükümler, değerlendirmeler.
m.+ları (maḥkūmātlar ḳıl-) 216a/17
[=1]
maḫlūḳ Ar. Yaratık, yaratılmış olan.
m. 196a/03
[=1]
maḫlūḳāt Ar. Mahluklar, bütün yaratıklar.
m. 325a/19
[=1]
mah-peyker Far. Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlak ve güzel olan.
m. (ḫūrşīd-ı mah-peyker) 333a/18
[=1]
maḥrūm Ar. Yoksun, nasipsiz.
m. ḳal- 157a/03
[=1]
Mahrūy Behram (**Bahrām IX**)'ın adamlarından biri.
M. 278a/03
M.+ġa 278a/03
[=2]
Māhūy Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde Merv (**Marv**) şehrinin padişahı. Hüsrev (**Ḫusrav III**) adlı bir değirmenciye emir verip Yezdigerd (**Yezdigerd III**)'i öldürtüp Horasan (**Ḫurāsān**)'da tahta çıkmıştır. Akabinde kendisini üç oğlu ile birlikte Bijen (**Bījan II**) öldürmüştür.
M. 325a/15, 325b/21, 326a/09, 327a/09, 328b/10, 329a/02, 329a/04, 329a/16, 331b/15, 332b/16, 332b/18
M. bile 332a/16
M.+dın 329b/05
M.+ġa 332b/13
M.-ı bad-baḫt 326b/10, 331a/14
M.-ı ḳoyçı-zāda 329a/15
M.-ı Sūrī 320b/21, 321a/01, 321a/02, 324b/14, 325a/12, 325a/17, 325a/18, 325b/17, 325b/17, 325b/20, 326a/02, 326a/06, 326a/09, 326a/19, 326b/03, 326b/05, 326b/18, 328a/11, 328a/16, 328a/16, 328a/20, 328b/01, 329a/18, 329b/04, 329b/06, 329b/15, 329b/19, 329b/20, 329b/21, 329b/21, 330a/01, 331a/01, 331a/13, 331a/16, 331b/06, 331b/09, 331b/19, 332a/02, 332a/04, 332a/07, 332a/08, 332b/01, 332b/02, 332b/03, 332b/05, 332b/06, 332b/07, 332b/09, 332b/09, 332b/11, 332b/13, 333a/04, 333a/05, 333a/07
M.-ı Sūrī-ı şūm 332a/10

M.+nı 332b/12, 332b/16
M.+nıŋ 326b/15, 326b/16, 327a/07, 329b/02, 329b/09, 331a/17, 332b/14, 333a/02
[=82]

Māhyār I Dara (**Dārā**)'nın iki ulu vezir ve hazinecisinden biri. Diğer vezir Canuşyar (**Cānūşyār**) ile birlikte Dara (**Dārā**)'ya suikast düzenleyip onu öldürmüşlerdir. İskender (**İskender**) ise Mahyar (**Mahyar I**) ve Canuşyar (**Cānūşyār**)'ı diri diri dara asmak suretiyle öldürüp Dara (**Dārā**)'nın intikamını onlardan almıştır.
M. érdi 79a/20
M.+nı 80b/12, 82b/01
[=3]

Māhyār II Behram (**Bahrām VI**) döneminde bir kuyumcu.
M. 165a/11, 169a/09, 169a/11, 169b/04, 169b/04, 169b/05, 169b/07, 169b/16, 169b/20, 170b/11, 170b/19
M.+nı 169a/11, 170a/06
M.+nıŋ 167a/08, 169b/19, 170a/05
[=16]

maḳāl Ar. Söz, laf.
m. 316b/03
[=1]

maḳām Ar. Musikide bir durakla bir güçlünün etrafında onlara bağlı olarak kümelenen ve belli bir seyir gösteren seslerin genel durumu.
m.+ġa 306b/17, 307a/03
m.+ġa tüz- Makama ayarlamak. 306b/14
[=3]

maḫhūr Ar. Yenilmiş, mağlup olmuş; kahrolmuş, perişan.
m. bol- 169a/13
[=1]

maḳṣūd Ar. Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen; istek, arzu, gaye, maksat, amaç.
m. bol- Maksut olmak (İstenmek, arzu edilmek). 142a/19
m.+ıça (āftāb u ay ve yultuzlar maḳṣūdıça çevrül-) 321a/19
m.+ıça (felek maḳṣūdıça çevrül-) 204b/21
m.+ıça bol- Maksadınca olmak (Gönlünce olmak). 153b/15, 296b/10, 323a/11
m.+ıġa yet- Maksadına ulaşmak (İstediğini elde etmek). 109b/05, 280b/01, 280b/02
m.+ımız 197a/11
m.+ımızça bol- 13b/13, 13b/15, 157a/18
m.+ını 161b/08, 199b/01
m.+ını (köŋül maḳṣūdını taf-) 219b/10, 244b/10
m.+ını ber- İsteğini vermek. 8a/08, 39a/19, 128b/08
m.+ını taf- İstediğini elde etmek. 2b/02, 134a/04, 255b/19
m.+ıŋça bol- 61b/03
m.+ıŋnı ḥāṣıl ḳıl- 13b/02
m.+ıŋnı taf- 61b/03
m.+larını ber- 43a/12
m.+larını taf- 124b/20
m.+larıŋızlarnı 283b/01
m.+larıŋızlarnı tap- 68a/17
m. u murādımnı taf- 126b/19
m. u murādıŋnı taf- 122b/19
m.+umızça bol- 197b/08
m.+umızını al- 298a/09
m.+umnı taf- 33b/07
m.+uŋ 23b/06, 147b/12, 298a/16
m.+uŋ ve murādıŋġa yetgür- 280a/04
m.+uŋça (āsmān maḳṣūduŋça çevrül-) 219a/15
m.+uŋça (felek maḳṣūduŋça çevrül-) 166a/06, 216a/21
m.+uŋça bol- 25a/18, 82a/20, 160a/07, 170b/13
m.+uŋdın özge 82b/05
m.+uŋġa yet- 21a/06, 94b/13, 95a/14, 278b/16
m.+uŋnı taf- 61b/06
m.+uŋuzlarnı 156b/01
m.+uŋuzlarnı al- 205a/11
[=54]

maʿḳūl Ar. Makul, akla uygun, mantıklı.
m. bol- 12a/06
m. eşitil- 6a/03

[=2]

māl Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır veya taşınmaz şeylerin bütünü, mülk, varlık, servet; alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, emtia.

m. 11a/18, 35a/18, 37b/03, 64b/09, 69a/01, 72a/06, 96a/01, 112b/06, 117b/13, 120b/04, 127a/19, 128a/17, 135a/15, 159a/02, 174b/19, 180a/12, 197b/07, 201b/15, 202a/02, 204a/13, 209b/09, 210a/11, 218a/03, 218a/04, 246a/08, 268a/20, 318a/21

m. (genc māl) 10a/05, 26a/14, 39b/10, 121a/10

m. (genc ü māl) 6a/04, 11b/10, 14a/02, 15a/20, 15b/12, 23a/02, 29b/16, 31a/16, 31b/13, 40b/06, 46b/09, 48a/11, 50b/01, 64a/19, 69b/18, 73a/08, 73a/15, 73b/05, 73b/20, 74a/01, 75a/09, 76b/02, 76b/05, 78a/06, 79a/11, 81b/13, 82b/09, 98a/09, 98a/19, 106b/12, 112a/03, 115a/04, 116a/01, 118a/16, 119b/14, 120b/06, 124a/08, 124a/17, 124b/08, 124b/20, 126b/14, 127a/10, 127a/15, 128a/15, 131a/01, 137a/19, 141b/08, 142a/19, 143a/07, 143a/07, 143a/13, 144a/11, 144b/11, 146a/12, 147a/07, 152a/18, 156b/12, 157b/07, 159b/06, 162a/14, 166b/15, 174b/18, 177a/16, 177b/14, 178a/02, 178a/07, 179b/07, 179b/13, 179b/20, 184a/01, 185a/07, 188a/06, 188b/11, 195b/02, 196b/15, 197b/13, 198a/07, 199b/13, 202b/18, 203b/07, 203b/10, 203b/14, 208b/21, 210b/21, 211a/04, 222b/05, 222b/08, 224b/08, 224b/13, 227a/15, 228b/08, 229a/08, 232a/10, 235b/12, 236a/02, 237b/01, 239b/17, 240a/06, 240b/12, 242a/10, 257a/08, 257a/19, 259b/12, 260a/05, 267a/09, 267a/10, 268b/02, 274b/11, 282b/04, 287b/16, 288b/08, 288b/19, 289a/04, 289b/09, 291b/09, 295b/04, 295b/06, 296b/03, 299b/05, 299b/13, 301a/15, 308a/07, 308a/09, 312a/09, 312a/11, 314a/12, 318a/20, 322a/15, 324b/16, 331b/14

m. (genc ü māl taf-) 120b/03

m. (genc ü māl yıġ-) 12a/07, 172b/14, 216b/14, 246b/04, 280a/04, 308b/08, 312a/07, 314a/11

m. bile (genc ü māl) 75b/09, 231a/01, 282b/16, 319b/14

m. birle (genc ü māl) 163a/02, 232a/12

m.+da (genc ü māl) 73a/15

m.+dın 159b/06, 159b/06

m.+dın (genc ü māl) 129a/01, 156a/09, 196a/20

m.+ġa 112b/08, 197b/07

m.+ġa (genc ü māl) 61b/10, 109b/14, 124a/09, 133b/03, 141b/20, 173a/02, 185a/12, 251a/04, 258b/16

m. ġanīmat 179b/13

m.+ı 97b/03, 157b/06, 163b/21, 201b/12, 209b/04, 327b/18

m.+ı (genc mālı bol-) 331b/13

m.+ı (genc ü māl) 91b/11, 97b/16, 117b/15, 121b/01, 124b/18, 137a/13, 142a/19, 143a/08, 159a/19, 177b/17, 183a/06, 190b/05, 202a/02, 229a/08, 274b/10, 322b/12

m.+ı (genc ü mālı bol-) 180b/05

m.+ı (mülk ü māl) 242a/05

m.+ı bol- 159a/02, 174a/11

m.+ıdın 180a/17, 204a/18, 246a/12, 273b/17, 293b/12, 320b/07

m.+ıdın (genc māl) 65a/16

m.+ıdın (genc ü māl) 121a/10

m.+ıdın özge 142a/01

m.+ıġa 127b/03, 132a/18

m.+ıġa (genc ü māl) 243b/06

m.+ım (genc māl) 6a/06, 183a/08, 237a/12

m.+ım (genc ü māl) 64a/09, 134b/16, 261b/11, 314b/02, 331a/19
m.+ımnı (genc māl) 2a/09
m.+ımnı (genc ü māl) 64a/04, 79a/10, 109a/14
m.+ın 1b/04
m.+ın (genc ü māl) 289a/03
m.+ın (tört yıllıḳ ḫarāc mālı) 259b/09
m.+ını 25a/21, 78b/06, 78b/07, 154b/01, 183a/04, 201b/16, 205b/18, 246b/15, 264b/08
m.+ını (genc māl) 92b/07
m.+ını (genc ü māl) 64a/12, 116b/16, 121a/10, 211a/09, 223a/09, 261b/02, 261b/07
m.+ını (genc ü mālını yıġ-) 88a/10, 141b/19
m.+ınıŋ (genc ü māl) 91a/14
m.+ıŋ (genc ü māl) 78b/11, 98a/15, 316a/16, 330a/11
m.+ıŋġa (genc ü māl) 95b/19
m.+ıŋnı 231b/05
m.+ıŋnı (genc ü māl) 235b/07, 235b/08, 302a/14, 321b/14
m.+ıŋnı (genc ü mālıŋnı yıġ-) 321b/05
m.+lar 14a/03
m.+lar (genc ü māllar taf-) 127a/12
m.+ları üçün (genc ü māl) 210b/19
m.+larımnı (genc ü māl) 74a/16
m.+larını 132b/20
m.+larını (genc ü māl) 69b/10, 107a/05, 210b/20, 222b/04, 223a/13, 314a/13
m.+larını (genc ü māllarını yıġ-) 135a/21
m.+larnı 197b/06, 259a/13
m.+larnı (genc ü māl) 36b/03, 95a/11, 259a/11, 274a/18
m.+nı 53b/13, 112b/07, 112b/08, 224b/10, 230a/15, 231b/09, 243b/18, 246b/16
m.+nı (ġanīmat māl) 74b/15, 78a/09
m.+nı (genc māl) 68a/12, 262b/09, 332a/03
m.+nı (genc mālnı yıġ-) 59a/17
m.+nı (genc ü māl) 41b/02, 45b/16, 87b/11, 112a/06, 127a/18, 141a/20, 159b/15, 198a/10, 222b/08, 224b/14, 228a/16, 236a/07, 261a/02, 262b/04, 302a/03, 302b/10, 313b/04
m.+nı (genc ü mālnı saç-) 224b/06
m.+nı (genc ü mālnı yıġ-) 314a/17
m.+nı taf- 120b/04
m.+nıŋ 103a/19, 243b/18, 314a/09
m.+nıŋ (genc ü māl) 132a/12, 141b/20, 177b/02, 202b/04, 222b/19
m. saç- Mal saçmak, bol bol mal dağıtmak. 144b/10
m. taf- Mal, servet elde etmek. 159b/05
m. u genc 123a/05, 326b/13
m. üçün 130b/12
m. üçün (genc ü māl) 95b/10, 97a/16, 288a/04
m. yıġ- Mal yığmak (Servet biriktirmek). 217b/20
[=348]

malaḫ Far. Çekirge.
m. dék (mūr u malaḫ) 79a/14
[=1]

Mālike Gassan (**Ġassān**) padişahı Arap (ʿ**Arab**) Tayir (**Ṭāyır**)'in kızı, Şapur (**Şāpūr III**)'un sevgilisi. Malike (**Mālike**)'nin annesi, Şapur (**Şāpūr III**)'un halasıdır.
M. 136a/05, 136b/01
M. dép 135b/18
[=3]

māllıḳ < *māllıġ* Mallı, malı olan, mal sahibi.
m. (genc ü māllıḳ) 6b/09, 71a/18, 80a/05, 114b/06
m. (genc ü māllıḳ bol-) 35a/14, 45a/06, 118a/10
[=7]

mālsız Malsız, malı olmayan.
m. (genc mālsız bol-) 314a/12
[=1]

malūl Ar. Usanmış, bıkmış, bezgin.
m. ḳıl- Usandırmak. 171b/16
[=1]

maʿlūm Ar. Malum, herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan.
m. 139a/08

m. bol- Malum olmak. 3b/05, 77a/10, 94a/07, 177a/06, 215b/17, 216b/11, 222a/13, 248a/04, 250b/04, 311b/14, 313b/16
m.+dur 59b/18, 257b/05
m. ḳıl- 73a/08, 128a/06, 205b/09, 228b/17, 250a/16, 252b/03, 252b/14
[=21]

maʿlūmluḳ < *maʿlūmluġ* Malum, bilinen.
m. turur 280b/12, 281a/03
[=2]

malʿūn Ar. Lanetli, lanetlenmiş.
m. (cahūd-ı malʿūn) 221a/12
[=1]

mama Nine, büyük anne; yaşlı kadın.
m. 287a/10, 287a/11, 287a/14, 287a/15, 287a/17, 287a/18
m.+dın 287a/11, 287a/14
m.+ġa 287a/21
m.+nıŋ 287a/09
m.+ŋ 253b/19
[=11]

maʿmūr Ar. Şen, neşeli.
m. bol- 169a/13
[=1]

Maʿmūrıya y.a. Bk. ʿ**Amūrıya**
M. şaharı 82b/12
[=1]

manʿ Ar. Men, engelleme.
m. ḳıl- Menetmek (Engellemek, alıkoymak). 181a/03
[=1]

mana İşte.
m. ki 24b/05, 54a/19, 56b/20, 149a/09, 197a/02, 199a/13, 211b/07, 226a/21, 227b/02, 232a/15, 233b/11, 263a/14
[=12]

maʿnā Ar. Mana, anlam.
m.+sı 92a/04, 166b/05, 169a/11, 216b/04
[=4]

manāra Ar. Minare; camilerde müezzinin ezan okuduğu, şerefeli, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.
m. dék 99a/12, 284a/04, 290a/12
m.+dın 179a/01, 179a/01, 195b/06
m.+ġa (manāra ḳofar-) 195b/05
m. ḳofar- Minare yapmak. 195b/08
m. ḳofart- 178b/21
m.+nı 195b/07
m.+nı ḳofar- 195b/08
[=11]

mancanīḳ Ar. Büyük taşları uzağa atabilecek şekilde yapılmış ve kale duvarlarını dövmek için kullanılmış olan eski bir savaş aleti.
m. 209b/17
m.+lar 91b/12, 245b/21
[=3]

Mandal Günümüzde Myanmar'ın orta kesiminde, İravadi Nehri'nin kıyısında bulunan, Mandalay adıyla bilinen şehir. Başkent Yangon'dan sonra ülkenin ikinci büyük şehridir.
M. pād-şāhı 191b/12
[=1]

Mandıyā Rum (**Rūm**) ülkesinde bir şehir.
M. şaharı 201a/01
[=1]

manfaʿat Ar. Fayda, yarar.
m. yetgür- Fayda ulaştırmak (Yarar sağlamak, fayda etmek). 84b/20
[=1]

manfaʿatlik < *manfaʿatlig* Menfaatli, faydalı, kârlı.
m. 326b/11
[=1]

Mānī Maniheizm'in kurucusu ve peygamberi. Şapur (**Şāpūr III**) döneminde Çin (**Çīn**)'den gelerek peygamberlik iddiasında bulunan bir nakkaş.
M. 143a/18, 143b/11, 143b/14, 144a/01
M.-i şūret-keş 144a/02
[=5]

manṣıb < *manṣib* Ar. Mevki, makam.
m.+lar ber- 261b/05
[=1]

manşūr-nāma Far. Bir veya birden fazla kimseye padişahlık veya bir şehrin verildiğini gösteren ferman.

m. biti- Ferman yazmak. 86b/16, 108a/16, 289a/06, 300b/12, 307a/13
m.+da 289a/10
m.+larġa 124a/15
m.+sı (ʿahd u manşūr-nāma) 41b/18
m.+sıġa 196a/02
m.+sını biti- 192b/02
[=10]

manta- Kazmak; kuyu, hendek, çukur vb. şeyleri toprağı eşip çıkarmak suretiyle meydana getirmek.
m.-dı 196a/13
m.-dılar 66a/19, 164b/01
m.-ġıl 65b/09
m.-p 64b/18, 116a/04
m.-saŋ 65b/10
m.-şġa tut- 164a/21
m.-yduġan 66a/19
[=9]
ḫandaḳ manta- 196a/13
ḳuduḳ manta- 64b/18, 65b/09, 65b/10, 66a/19, 66a/19
[=6]

mantat- Kazdırmak, kuyu vb. şeyleri toprağı eşip çıkarmak suretiyle meydana getirmek.
m.-ġıl 65b/11
[=1]
ḳuduḳ mantat- 65b/11
[=1]

Manūçahr k.a. Bk. **Manūçahr Pād-şāh**
M. 272b/08, 306a/02
[=2]

Manūçahr Navdar k.a. Bk. **Navdar**
M. 273a/16
[=1]

Manūçahr Pād-şāh Pişdadiler hanedanı hükümdarlarından biri. Nevder (**Navdar**)'in babasıdır. Selm (**Silm**) ve Tur (**Tūr**)'dan, babası İrec (**Īrec**)'in intikamını almıştır. Krş. **Manūçahr, Manūçehr, Şāh-ı Manūçehr**
M. 69a/17, 142a/13
M.+nı 328b/17
M.+nıŋ 41b/15, 272b/07
[=5]

Manūçehr k.a. Bk. **Manūçahr Pād-şāh**
M.+ge (Şāh-ı Manūçehr) 305a/10
[=1]

Mānūy Rum (**Rūm**) ülkesinde bir şehir.
M. şaharı 278b/09
[=1]

manzıl < Ar. *manzil* Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak; oturulan, ikamet edilen yer, ev, mesken, yuva; yer, durak; iki konak arasındaki uzaklık, bir konaklık mesafe, normal yürüyüşle bir günlük yol. Krş. **menzil**
m. 34a/03, 34b/05
m. (iki manzıl) 14a/05, 101b/06, 260a/06, 288b/21
m. (iki manzılnı bir manzıl ḳıl-) 119b/20, 245b/12
m. (üç manzıl) 191b/08, 282b/12
m. bol- 206b/03
m.+da 32a/14, 32a/14, 32b/18, 33a/17, 34a/02, 34b/01, 127b/03, 128a/04
m.+da (törtünçi manzıl) 263a/08, 282b/13
m.+dın 102b/01
m.+ġa 31b/16, 35a/03, 105a/18, 215b/02, 222a/09
m.+ġaça 34b/12
m.+ġaça (iki manzılġaça) 64b/11
m.+ġaça (iki manzılġaça uzat-) 263a/04
m.+ġaça (üç manzılġaça) 263a/07
m.+ġaça (üç manzılġaça uzat-) 192b/07
m.+ı 32a/05
m.+ıġa 32b/10
m.+ını 185b/04, 185b/07
m.+ınıŋ 185b/06
m.+lardın 34a/03
m. marāḥıllarnı kés- 106b/16
m.+nı (iki manzılnı bir manzıl ḳıl-) 119b/20, 245b/12
m. u marāḥıl 72a/20
m. u marāḥıl kes- 96a/17
[=43]

maŋa Bk. **men**

maŋdur- Yürütmek, ilerletmek.

m.-up 176a/07
[=1]

marāḥıl < Ar. *marāḥil* Merhaleler, menziller, konaklar, duraklar, mesafeler.
m. (manzıl u marāḥıl) 72a/20
m. (manzıl u marāḥıl kes-) 96a/17
m.+larnı (manzıl marāḥıllarnı kés-) 106b/16
[=3]

maraḳ Pusu, birine saldırmak için gizlenerek beklenilen yer.
m.+da 17b/13, 95a/07, 118a/12, 118a/14, 127b/17
m.+dın 17b/14, 19b/20
m.+ıġa 309a/12
m.+larıŋlar 206a/15
[=9]

maʿraka Ar. Savaş alanı.
m.+da 285b/08
m.-ı maydān 30a/16, 290a/13
m.-ı maydānġa çaf- (At) Savaş alanına sürmek. 284a/11
m.-ı maydānġa kir- Savaş alanına girmek. 11b/17, 18b/11, 19a/04, 21a/18, 25b/05, 30a/14, 37b/19, 115a/06, 197b/01, 204b/17, 225a/06, 323a/17
m.-ı maydānnı yasa- Savaş alanını hazırlamak. 37b/18
[=17]

marcān Ar. Mercan adlı hayvanın iskeletinden elde edilen ve süs eşyalarının yapımında kullanılan kırmızı madde.
m. 7b/09
m.+dın érdi 301b/20
[=2]

Mardūy Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde bir bağcı.
M. érdi 306a/18
M.+nıŋ 306a/19
[=2]

martaba Ar. Derece, kademe; rütbe, paye; kere, defa, kez.
m. (avval martaba) 54a/14
m. (bir martaba) 59b/04, 74a/07, 147a/05, 168a/14, 215b/20, 235a/12, 243a/20, 284b/14, 318b/08, 324b/20, 325a/04
m. (ḫarācnı her tört ayda bir martaba al-) 204a/12
m. (ikinçi martaba) 54a/17, 72b/07, 78a/08, 163a/08, 163a/11
m. (neçe martaba) 77a/17, 307a/07
m. (toḳsan martaba) 157a/04
m. (törtünçi martaba) 241b/14
m. (uluġ martaba taf-) 204a/17
m. (üç martaba) 19b/13, 142b/14
m. (üçünçi martaba) 72b/09
m. (yeti martaba) 160b/11, 160b/12
m. (yüz martaba) 282b/09
m. (yüz miŋ martaba) 314a/08
m. ber- Mertebe, rütbe, paye vermek. 48a/11
m.+da (avvalġı martabada) 63a/20, 83b/09, 163a/10
m.+da (bu martabada) 120a/19
m.+da (uşbu martabada) 95a/16
m.+ġa (uluġ martabaġa yetgür-) 329a/03
m.+larnı taf- Rütbeler elde etmek. 13a/13
m.+sını bülend ḳıl- Rütbesini yükseltmek. 66b/07
m. taf- 73a/08
[=40]

martabaġına Defacık, kerecik.
m. (bir martabaġına) 51b/03
[=1]

Marv Merv; Türkmenistan sınırları içinde, İran (**Īrān**) ile Hazar (**Ḫazar**) denizi kıyılarını Orta Asya'nın önemli şehirlerine bağlayan stratejik bir mevkide ve işlek bir ticaret yolu üzerinde kurulmuş olan, siyasi, idari, ticari ve kültürel açılardan önemli tarihî şehir.
M.+da 178b/11
M.+dın 296a/13
M.+ġa 293b/03, 325a/16
M. şaharı 64b/20, 178a/11, 178a/12, 178a/13, 178b/01, 178b/08, 196b/19, 197a/02, 197a/04, 215a/11, 215b/02, 215b/11, 293a/17, 293b/19, 295b/11, 296a/01, 296b/18, 325a/18, 325b/20, 327a/02, 327a/05

M. şaharında 178a/19, 178b/08, 326b/12
M. şaharınıŋ ölkesi 327a/05
M. ṭerefi 178a/20
[=30]

Maryam I Hz. Meryem; Hz. İsa (**Ḥażrat-ı ʿĪsā**)'nın annesi.
M. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhı's-salām) 282a/08
M. (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam ʿalayhıma's-salām) 214b/09
M.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿĪsā ibn-i Maryam) 214b/10
[=3]

Maryam II Kayserin kızı, Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in eşi, Şiruye (**Şīrūya**)'nin annesi. Krş. **Meryem**
M. 282b/06, 282b/13, 286b/01, 286b/05, 288b/04, 288b/11, 300a/13, 301b/06, 301b/16
M.+dın 304b/08
M.+ġa 286b/03, 302a/03, 304b/07, 304b/08
M.+nı 282b/16, 282b/18, 282b/19, 288b/06
M.+nıŋ 282b/15, 288b/12, 304b/07
[=21]

masḫara Ar. Maskara, kepaze, rezil, haysiyetsiz.
m. 208a/21
m. ḳıl- Maskara etmek. 12b/09, 329a/13
m. tut- Maskara tutmak (Alay etmek, bir kimseyi küçük düşürmek). 217b/14, 284a/20, 284a/21, 284a/21, 302b/07, 326b/18
[=9]

Masīḥ Ar. Hz. İsa (**Ḥażrat-ı ʿĪsā**)'nın lakabı. Krş. **Masīḥā**
M.+nı (Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥ) 302a/07
M.+nıŋ (ʿĪsā Masīḥ) 302a/09
[=2]

Masīḥā Ar. Hz. İsa (**Ḥażrat-ı ʿĪsā**)'nın lakabı. Krş. **Masīḥ**
M.+ġa (ʿĪsā Masīḥā) 288a/14
M.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿĪsā Masīḥā) 282a/07
[=2]

maṣlaḥat Ar. İyi olan ve iyiliğe yol açan, fayda sağlayan şey; iş, mesele, husus; müşavere, fikir alışverişi, danışma.
m. 20a/13, 134b/04, 152b/02, 197b/20, 211a/16, 246a/14, 254b/06, 270b/13, 274b/09, 298b/15
m. (raʾy u maṣlaḥat ḳıl-) 243a/17, 253a/05
m. ayt- 198b/05
m.+da (raʾy u maṣlaḥat) 169b/08
m.+da bol- 152a/09
m.+ı 319b/17
m.+ı (maṣlaḥat ḳıl-) 134b/02, 134b/04, 202b/19
m.+ı üçün 288a/07
m.+ıda 266b/04
m.+ıdın 152a/06, 265b/03
m.+ım 266a/03
m.+ımdın 53b/13
m.+ımnı 54a/04
m.+ını 217b/13
m.+ını ḳıl- 266b/03, 266b/04
m.+ıŋ 10a/19, 254b/07
m.+ıŋ (maṣlaḥat ḳıl-) 265b/03
m.+ıŋ bol- 134b/02
m.+ıŋdın (maṣlaḥat ḳıl-) 46b/03
m.+ıŋnı 266b/05
m. ḳıl- Maslahat kılmak (Müşaverede, fikir alışverişinde bulunmak; uygun görmek, uygun bulmak, karar vermek). 3b/13, 16a/12, 43b/16, 53a/09, 78a/13, 82b/07, 89a/13, 102a/14, 134a/17, 142a/02, 146a/13, 150b/20, 151b/04, 152a/17, 154a/08, 199b/14, 200b/10, 208b/09, 211a/15, 212b/04, 217b/12, 223a/02, 224a/16, 225b/10, 232b/16, 234b/04, 238b/21, 239a/05, 245b/01, 249a/04, 257b/15, 266b/03, 266b/05, 291b/13, 292a/13, 298a/17, 301a/21, 308b/18, 310a/09, 316b/15, 319a/09, 325b/09
m. ḳılış- 277b/14
m. kör- Maslahat görmek (İş yapmak, iş bitirmek, iş görmek;

iyi, doğru ve uygun olduğunu kabul etmek, uygun bulmak).15b/03, 75a/16, 96a/03, 132a/10, 187a/07, 223b/19, 227a/08, 237a/20, 270a/13, 326b/16

m. körgez- Maslahat göstermek. 95b/15, 118b/18, 119b/09, 228a/06

m.+lar ḳılış- 83a/13

m.+larıŋ (yaḫşı maṣlaḥat) 110a/08

m.+larıŋız (maṣlaḥatlar ḳıl-) 182b/01

m.+larıŋızlar 249a/20

m.+larnı ḳıl- 154b/02

m.+nı 197b/19, 233a/10, 265b/07, 270a/06

m.+nı aŋa ḳoy- Maslahatı ona koymak (Şöyle bir karar vermek). 208b/09

m.+nı çıḳar- İşi çıkarmak. 154a/13

m.+nı ḳıl- 224a/18, 266a/03, 277a/09, 329a/17

m.+nı ul yerge ḳoy- Maslahatı o yere koymak (Şöyle bir karar vermek). 75b/04

m.+nı uşbu yerge ḳoy- 177b/13

m. sor- Fikir sormak. 119b/12, 324b/11

m. turur 323b/19

[=112]

maşaḳġat Bk. **maşaḳḳat**

m. bile (ranc maşaḳġat) 21a/03

[=1]

maşaḳḳat Ar. Güçlük, zorluk, zahmet, sıkıntı, eziyet. Krş. **maşaḳġat**

m. (ranc maşaḳḳat tart-) 70a/13

m. (ranc maşaḳḳat yet-) 14a/10

m. (ranc u maşaḳḳat) 61b/09, 106b/19

m. (ranc u maşaḳḳat tart-) 40b/06, 110a/16, 121b/16, 128a/05, 143a/08, 148b/11, 178a/06, 250a/14

m. bile 67b/03, 107b/01

m. bile (ranc u maşaḳḳat) 24a/19, 74a/16, 74a/19, 98a/15, 143a/09

m. bol- 47b/19

m.+da (ranc maşaḳḳatda tut-) 85a/16

m.+da (ranc u maşaḳḳat) 24b/14, 58a/20, 109a/15

m.+da (ranc u maşaḳḳatda bol-) 227b/20

m.+da (ranc u maşaḳḳatda ḳal-) 6a/07, 61a/09

m.+da érdiler (ranc u maşaḳḳat) 145b/21

m.+dadur men (ranc u maşaḳḳat) 321b/12

m.+dın (ranc u maşaḳḳat) 126b/17

m.+dın (ranc u maşaḳḳatdın tın-) 178a/13

m.+ıdın (ranc u maşaḳḳat) 110a/11

m.+ım (ranc u maşaḳḳat) 123a/05

m.+ım (ranc u maşaḳḳat tart-) 52b/13

m.+ımnıŋ (maşaḳḳat tart-) 263a/20

m.+lar (ranc u maşaḳḳatlar tart-) 58b/13

m.+larnı (ranc u maşaḳḳatlarnı tart-) 45a/14

m. tart- Meşakkat çekmek. 217a/13

[=38]

maşġūl Ar. Meşgul, bir işle uğraşan, bir şey yapmakta olan.

m. bol- Meşgul olmak. 3a/05, 14a/12, 29a/20, 57a/11, 150a/09, 158b/17, 178a/14, 180a/01, 180b/03, 196b/02, 200b/19, 224a/06, 271a/19, 307a/16, 308b/08

m. ḳıl- Meşgul etmek. 221b/20

[=16]

maşhūr Ar. Meşhur, şöhretli, ünlü.

m. turur men 199a/08

[=1]

maşrıḳ < Ar. *maşrik* Doğu, şark.

m.+dın 327b/17

[=1]

maʿşūḳ Ar. Âşık olunan kimse, sevgili.

m.-ı şīrīn-zabān 316a/17

m.+um 310b/11

[=2]

matāʿ Ar. Meta, mal, eşya.

m.+larını 231b/02

[=1]

mātam Ar. Matem, yas.

m. 132a/07, 245a/12

m.+dın 296a/10

m.+dın özge (taʿzıyat u mātam) 39b/02
m.+ı 296a/08, 298b/05
m.+ıda 135a/02, 151a/07, 302a/09
m. tut- Yas tutmak. 57a/03, 63b/17, 68b/12, 132a/07, 194a/02, 196b/02, 196b/13, 214b/18, 233a/05, 281a/16, 295b/02, 295b/13, 296a/07, 311b/16
[=23]
mātam-zada Far. Yaslı.
m. bol- 213b/15
[=1]
mavc Ar. Dalga.
m.+lar ur- 39a/07
m. ur- Mevc vurmak (Dalgalanmak). 39a/07, 189b/15
[=3]
Mavlānā Fırdavsī (Tus 932/940? - Taberan 1020/1025?) İran (**Īrān**)'ın İslamiyet öncesi tarihini, kahramanlarını ve mitolojisini anlatan İran (**Īrān**)'ın millî destanı *Şah-nâme* (**Şāh-nāma**)'nin yazarı, Samaniler ve Gazneliler dönemi İran (**Īrān**) edebiyatının önde gelen şairi. Künyesi Ebu'l-Kasım, lakabı Fahreddin, mahlası Firdevsî'dir. Asıl adı kaynaklarda Ahmet, Hasan ve Mansur olmak üzere farklı şekillerde geçmektedir. Krş. **Fırdavsī, Ḥażrat-ı Mavlānā Fırdavsī**
M. (Ḥażrat-ı Mavlānā Fırdavsī ʿalayhı'r-raḥma) 321a/03
M. raḥmatu'llāh 23b/01, 40a/19, 194a/08, 229a/01
M. raḥmatu'llāhı ʿalayh 1b/12, 6b/07, 11a/04, 14a/15, 31b/12, 54a/18, 64b/20, 69a/05, 70b/19, 81a/01, 83a/18, 85b/08, 88a/14, 90b/20, 97a/10, 99a/09, 102a/01, 105a/16, 110b/13, 117a/06, 121b/11, 125b/01, 130a/12, 135b/05, 140b/01, 143b/01, 145b/10, 148b/03, 155b/12, 160b/03, 163a/17, 167a/08, 171a/13, 177a/14, 182b/19, 190b/09, 196b/09, 201a/07, 204b/04, 211b/21, 216a/17, 220b/18, 222b/11, 232b/05, 239b/06, 244a/03, 247b/12, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 277a/08, 289a/18, 297b/09, 303a/01, 311b/17, 317b/01
[=61]
Māy Hindistan (**Hındıstān**) hükümdarı Camhur (**Camhūr**)'un kardeşi. Ağabeyinin ölümünün ardından tahta oturmuştur. Krş. **Māy Pād-şāh**
M. 232b/20, 233b/13, 233b/15, 234b/11
M.+dın 234a/08, 234b/21
M. érdi 232b/19
M.+ġa 234b/14
[=8]
Māy Pād-şāh k.a. Bk. **Māy**
M. 233a/02, 233a/03
M.+dın 233a/01
[=3]
maydān Ar. Meydan; yarışma, eğlence, karşılaşma veya savaşma yeri.
m. 11b/06, 30b/16, 70a/06, 132b/13, 157a/21, 183b/13, 235a/07
m. (maʿraka-ı maydān) 30a/16
m. ārāsta ḳıl- Meydan tertip etmek. 89b/05
m.+da 174a/06
m.+dın 96a/16, 274a/15, 278a/03
m.+ġa 123b/10, 283b/11, 290a/14
m.+ġa (atını maydānġa sür-) 270a/02
m.+ġa (maʿraka-ı maydān) 290a/13
m.+ġa (maʿraka-ı maydānġa çaf-) 284a/11
m.+ġa (maʿraka-ı maydānġa kir-) 11b/17, 18b/11, 19a/04, 21a/18, 25b/05, 30a/14, 37b/19, 115a/06, 197b/01, 204b/17, 225a/06, 323a/17
m.+ġa kir- 10a/14, 17a/17, 17b/05, 17b/07, 18b/15, 18b/17, 19a/05, 19a/14, 19a/15, 20b/15, 21a/19, 30a/03, 30b/14, 37b/19, 39a/08, 55a/13, 55a/14, 77b/20, 132b/14, 184b/06, 197b/01, 213b/01, 270a/07, 285b/14, 297b/02
m.+ıda 277b/21

m.+ıġa 10a/20, 255a/15
m.+nı (maʿraka-ı maydānnı yasa-) 37b/18
m.+nıŋ 126a/17
m. tüz- Meydan düzmek (Meydan tertip etmek). 135b/14
[=62]

māyıl < Ar. *mā'il* Mail, meyilli.
m. (köŋli māyıl bol-) 66b/11, 66b/12, 89b/15
m. (köŋlüŋ māyıl bol-) 101a/14
[=4]

mayl Ar. Meyil, eğilim.
m. (köŋli mayl ḳıl-) 176b/13
m.+ıŋız bol- 66b/10
m. ḳıl- Meyletmek. 145a/19, 145a/20
[=4]

maymūn Ar. Dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de yürüyebilen, kuyruklu, memeli, zeki hayvan.
m.+lar 92b/03
[=1]

maza Far. Meze, tat, lezzet, zevk.
m. kör- Meze görmek (Zevk almak). 316a/03
[=1]

mazāmır < Ar. *mazāmīr* İlahiler, nağmeler.
m.+ları (şāh-ı mazāmır) 1b/02
m.+nı tüz- 1b/10
[=2]

Māzandarān Günümüzde İran (**Īrān**)'ın otuz bir eyaletinden biri. Hazar (**Ḫazar**)'ın güney kıyısında yer almaktadır. Metnimizde devlerin çokça yaşadığı bir şehir olarak geçmektedir.
M.+ġa 48b/11, 49b/03
M.+nıŋ 53b/09
M. şaharı 246a/11
[=4]

Mazdek Milattan sonra V. yüzyılda İran (**Īrān**)'da ortaya çıkan düalist ve gnostik karakterli reformist dinî hareket olan Mazdekizm'in savunucusu, peygamber olduğunu iddia eden din adamı. Metnimize göre Kubad (**Ḳubād I**) döneminde ortaya çıkan Mazdek, Kubad (**Ḳubād I**)'ın veziri ve hazinecisi olmuştur. Kubad (**Ḳubād I**) Mazdek'in dinini önce kabul etse de sonra pişman olup bu dinden çıkmıştır. Mazdek Nuşirevan (**Nūşīravān**) tarafından öldürülmüştür.
M. 201a/07, 201a/10, 201a/15, 201a/17, 201a/21, 201b/04, 201b/10, 201b/17, 201b/20, 202a/05, 202a/08, 202a/21, 202b/07, 202b/07, 202b/08, 202b/13, 202b/14
M.+din 202a/05
M.+ge 202a/05, 202b/13
M.+ni 201b/03, 202a/18, 202b/16
M.+niŋ 201a/05, 201b/10, 201b/15, 201b/16, 201b/19, 202a/04, 202a/14, 202a/15, 202a/16, 202a/18, 202b/08, 202b/09, 202b/12
[=36]

maẕhab Ar. Anlayış, görüş; din.
m. (bad-maẕhab) 318b/02
m.+ı bile 299b/10, 303b/17
m.+ları (dīn u maẕhab) 333a/10
[=4]

maẓlūm Bk. **meẓlüm**
m.+ġa 177a/02
m.+larġa 98b/02, 101b/03, 168a/15, 300a/12
[=5]

mażmūn Ar. Anlam, mana.
m.+ı 81a/09
[=1]

meclis Bk. **maclıs**
m.+ge 180b/03, 180b/07, 224a/04, 291a/09
[=4]

meger Far. (Cümle başı edatı) "Ancak, fakat, yalnız; yalnızca, sadece" gibi anlamlarla istisna belirtir; "oysa ki, hâlbuki" anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir.
m. 2b/15, 14b/03, 15a/07, 17a/13, 21b/03, 41b/07, 46b/13, 57b/05, 81b/12, 93b/02, 117b/05, 120a/07, 149b/03, 172a/03, 174a/17, 182a/21, 182b/12, 222a/08,

229b/11, 258b/15, 263a/02, 279b/13, 291b/16
m. ki 5b/12, 20a/05, 25a/04, 36a/11, 149a/20, 223b/05, 226b/18, 235b/21, 304a/04, 304b/05, 307b/16
[=34]

mehr Ar. Mehir, nikâhta damat tarafından geline verilmesi taahhüt edilen mal veya para.
m.+i 126a/07
[=1]

mekān Ar. Yer, mahal; durulan, oturulan yer, ev, mesken; yuva.
m.+ı 159b/20, 161b/21
m.+ı turur 173b/15
m.+ıġa 6a/17, 8a/01, 58b/17
m.+ını 9b/14, 186b/01
m.+larıġa 196b/05, 218a/08, 218b/07, 219a/01
m. tut- Mekân tutmak (Bir yere yerleşmek). 10b/09, 75b/11, 100a/13, 112a/19
m. u mekīn 143b/12
[=17]

mekīn Ar. Bir yere oturan, yerleşen (kimse).
m.+ni (mekān u mekīn) 143b/12
[=1]

mekkār Ar. Hilekâr, düzenbaz.
m. 15b/07, 56b/02, 56b/02, 67a/07, 67a/13, 157b/02, 168b/10, 189b/21, 196b/19, 214b/19, 276a/04, 276a/09, 276a/13, 286a/06, 326b/18
m. (dīv-i mekkār) 256b/01
m. (Şaġād-ı mekkār) 65b/13, 66a/18
m. bol- 51b/12
m.-ı bad-ʿaṣl 141a/09
m.+nı (Şaġād-ı mekkār) 67a/05
m. turur 51b/01
[=22]

mekkārlıḳ Hilekârlık, düzenbazlık.
m. ḳıl- 51b/13
[=1]

Mekke Arap Yarımadası'nın batısında bulunan eski Hicaz bölgesinde ve Kızıldeniz'in doğusunda yer alan, Kabe (**Kaʿba**)'nin bulunduğu, İslam dinince kutsal şehir.
M.+din 90a/17
M.-i mubārek 90a/15, 90a/18, 90b/04, 90b/15
M.-i mubārek ṭerefi 90a/14
[=6]

mekr Ar. Hile, düzen, aldatma.
m. bile 289a/16
m.+i éken 67a/03
m.+ini (ḥīla u mekr) 51b/01
m.+iŋni (ḥīla mekr) 56b/03
m. ḳıl- 226b/21
m. ü fırīb 236a/10
m. ü ḥīla 34b/18, 56b/03, 64b/18, 271b/21
[=10]

Mekrān Günümüzde İran (**Īrān**)'ın güneydoğusu ve Pakistan'ın güneybatısında bulunan bir kıyı bölgesi.
M.+dın 109a/14
M. şaharı 118a/05, 151b/01
[=3]

mekteb Ar. Mektep, okul.
m.+din 215b/12
m.+ġa 217b/20
[=2]

melik Ar. Hükümdar, padişah.
m. 333a/16
[=1]

memleket Ar. Ülke; şehir, belde.
m.+i 157b/06
m.+iniŋ 190b/08
m.+ler 146a/07
m.+ni 283b/01
[=4]

men (Zamir) Ben.
m. 2a/01, 2a/05, 2a/09, 2a/10, 2a/13, 2b/05, 2b/14, 2b/17, 3b/04, 3b/08, 4a/02, 4a/10, 4a/15, 4a/16, 4b/02, 5a/07, 5b/14, 6a/04, 6a/06, 6a/08, 6b/11, 6b/17, 7b/01, 7b/07, 8a/14, 8b/02, 8b/06, 8b/16, 8b/16, 8b/17, 9a/02, 9a/05, 9a/08, 9a/15, 9b/11, 10a/03, 10b/04, 10b/07, 10b/08, 10b/09, 10b/10, 11a/09, 11a/11, 11a/19, 11b/01, 12b/06, 12b/07, 12b/18, 13a/01, 13a/02, 13a/18, 13a/18, 13a/20, 13b/02, 14a/06,

14a/10, 14b/05, 14b/07, 15b/06, 16a/13, 16b/02, 16b/08, 16b/08, 17a/12, 17a/16, 18a/05, 19b/07, 19b/12, 19b/14, 19b/14, 19b/15, 20a/15, 20a/16, 20b/09, 21a/12, 23b/12, 24a/04, 24b/05, 24b/06, 24b/07, 24b/08, 25a/10, 25a/18, 26a/06, 26b/12, 26b/13, 26b/15, 26b/18, 26b/19, 26b/20, 27a/03, 27a/14, 27b/10, 27b/11, 27b/16, 28a/03, 28a/13, 28a/18, 28a/19, 28b/11, 28b/11, 29a/19, 29a/19, 29b/01, 29b/02, 29b/04, 30a/03, 30a/15, 31a/20, 31b/02, 31b/03, 31b/04, 31b/19, 31b/19, 32a/17, 33b/01, 34b/16, 35b/15, 36a/11, 36a/12, 36b/06, 36b/19, 37a/14, 37a/15, 37a/18, 37b/02, 38a/14, 38b/05, 38b/06, 38b/18, 39b/20, 39b/20, 40a/04, 40b/04, 40b/15, 41a/01, 41a/07, 41a/09, 41a/14, 41a/15, 41a/19, 41b/04, 41b/06, 42a/08, 42a/08, 43a/01, 43a/02, 43a/05, 43a/16, 43b/11, 43b/13, 43b/13, 43b/14, 43b/18, 44a/07, 44a/08, 44a/17, 44a/17, 44b/09, 45a/11, 45a/12, 45a/14, 45a/17, 45b/04, 45b/08, 45b/08, 45b/16, 46b/04, 46b/08, 46b/10, 46b/16, 46b/17, 46b/18, 47a/04, 47a/05, 47a/14, 47b/12, 47b/13, 47b/19, 48a/03, 48b/08, 48b/10, 48b/13, 48b/19, 49a/04, 49a/19, 49b/03, 49b/03, 49b/05, 49b/08, 49b/09, 49b/10, 49b/12, 49b/15, 50a/04, 50a/18, 50a/20, 50b/06, 51a/04, 51a/11, 51a/16, 51b/10, 51b/16, 52a/06, 52b/03, 52b/06, 52b/14, 52b/15, 53a/01, 53a/04, 53a/20, 53b/10, 53b/14, 53b/18, 54a/04, 54a/10, 54a/12, 54a/12, 54b/02, 54b/12, 55b/05, 55b/08, 56a/09, 56a/11, 56a/15, 56a/20, 56b/07, 57a/04, 57a/05, 57a/06, 57a/14, 57a/15, 57a/19, 57b/02, 57b/05, 58a/11, 58a/17, 58a/19, 58b/20, 59a/04, 59a/14, 59a/16, 59a/18, 59b/02, 59b/06, 59b/08, 59b/18, 60a/06, 60a/08, 60b/10, 60b/11, 60b/17, 61a/04, 61a/06, 61a/08, 61a/09, 61a/20, 61b/01, 61b/05, 62a/12, 64a/02, 64a/03, 64a/20, 65a/20, 65b/06, 66a/09, 66a/12, 66a/14, 66a/14, 66a/16, 67a/13, 67a/14, 67a/17, 67a/20, 67b/15, 68b/14, 69a/06, 69a/14, 69a/20, 70b/10, 71a/16, 71b/15, 71b/17, 71b/20, 72a/03, 72a/04, 73a/07, 74a/13, 74b/05, 75a/10, 76a/12, 76b/01, 76b/12, 76b/20, 77a/04, 77a/04, 77a/05, 77a/05, 77a/07, 77a/09, 77a/12, 77b/15, 78b/18, 79a/05, 79a/06, 79b/17, 80a/03, 80a/09, 81a/07, 81a/12, 81b/04, 81b/11, 81b/19, 86a/04, 86a/08, 86b/08, 86b/11, 86b/15, 87b/05, 87b/11, 87b/14, 87b/16, 88a/09, 88b/05, 88b/16, 90a/04, 91a/16, 91b/04, 91b/18, 91b/20, 92a/01, 92a/08, 92a/19, 92a/20, 92a/20, 93a/11, 93b/08, 93b/09, 94a/05, 94a/13, 94b/06, 94b/18, 94b/20, 95a/06, 95a/08, 95a/10, 95a/13, 95a/15, 95a/16, 95b/04, 95b/04, 95b/11, 95b/12, 95b/12, 96a/06, 96a/19, 96b/12, 96b/16, 96b/17, 97a/05, 98a/09, 100b/18, 100b/19, 101a/19, 102a/04, 102a/19, 103b/11, 105a/06, 105b/11, 106a/03, 106a/13, 106a/13, 106a/15, 106a/16, 106a/18, 106b/14, 107b/14, 109a/02, 109a/09, 109a/13, 109a/16, 109b/17, 110a/20, 111b/01, 111b/03, 112a/13, 112a/13, 112b/18, 112b/20, 113a/15, 113a/17, 113b/08, 113b/16, 114a/18, 114a/19, 114a/20, 115a/16, 117a/17, 117b/02, 118b/07, 118b/18, 119b/08, 120a/13, 120b/04, 120b/08, 120b/10, 120b/11, 121a/02, 121b/02, 122a/16, 122b/02, 122b/07, 122b/13, 123a/04, 123a/08, 123a/14, 123a/16, 123a/20, 123b/02, 124a/03, 124b/02, 124b/10, 124b/11, 124b/15, 125a/03, 125a/05, 125a/07, 125b/08, 125b/13, 125b/17, 125b/18, 126a/02,

126a/02, 126a/04, 126a/05, 126b/02, 126b/04, 126b/09, 126b/18, 127b/10, 127b/20, 128b/07, 128b/15, 129a/01, 131b/03, 131b/12, 131b/16, 131b/20, 132a/11, 132a/19, 132b/02, 133a/01, 133b/08, 134b/18, 136a/07, 136a/08, 136a/18, 136a/19, 136b/03, 137a/07, 137b/01, 138a/10, 138a/14, 138a/21, 139a/12, 139a/18, 139b/01, 140a/08, 141a/11, 141a/15, 141a/16, 141b/03, 142b/06, 143b/03, 143b/05, 144a/11, 144b/19, 146b/03, 147b/08, 148a/12, 148b/04, 148b/12, 148b/19, 149a/11, 149b/19, 150a/03, 150a/06, 151a/18, 152a/09, 152b/06, 152b/09, 153b/09, 153b/12, 153b/15, 153b/21, 153b/21, 154a/06, 154b/06, 155a/11, 156a/09, 157b/11, 157b/11, 158a/20, 158b/03, 158b/20, 160a/07, 160a/18, 160a/20, 160b/10, 161b/07, 163a/02, 163a/08, 164a/02, 164a/15, 164a/18, 164b/13, 164b/17, 164b/20, 165a/09, 165a/10, 166a/06, 166a/09, 166b/14, 167b/07, 168b/07, 169a/01, 169a/14, 170a/02, 170a/15, 170b/01, 170b/02, 170b/15, 170b/16, 170b/17, 171b/02, 171b/20, 172a/07, 172a/08, 172b/19, 173b/03, 174a/08, 174b/21, 175a/11, 175a/13, 175a/19, 175b/08, 176a/14, 176b/12, 177a/07, 178a/08, 178a/10, 179a/09, 179a/10, 180a/06, 181a/06, 182a/07, 182a/14, 182a/16, 182a/17, 182a/19, 182b/02, 182b/03, 183a/02, 183a/10, 183a/19, 183b/07, 183b/20, 183b/20, 184a/17, 184b/08, 184b/20, 184b/21, 185a/01, 185a/06, 185a/09, 185a/12, 185a/16, 185a/18, 185a/20, 185b/04, 185b/11, 186a/07, 186a/09, 186a/19, 187a/04, 187b/08, 187b/11, 187b/15, 188a/20, 188b/08, 188b/10, 188b/13, 188b/21, 189a/01, 189a/21, 189b/08, 190a/05, 190a/08, 190a/12, 190a/14, 191a/05, 191a/07, 191a/08, 192a/18, 192a/19, 194a/13, 194a/14, 194b/06, 195a/01, 195a/09, 195a/10, 195b/08, 195b/14, 195b/17, 196b/17, 197a/02, 197a/08, 197a/10, 197b/13, 197b/15, 198b/13, 198b/19, 199a/08, 199a/12, 199a/13, 199b/02, 199b/06, 200a/05, 200a/08, 200b/02, 201a/10, 201a/11, 201b/04, 202a/07, 202a/15, 203a/02, 203a/02, 204a/07, 204a/11, 205a/01, 205a/09, 205a/12, 206a/12, 207b/06, 207b/08, 207b/12, 207b/14, 207b/19, 207b/20, 208a/20, 208a/20, 208b/01, 209a/03, 209a/17, 210a/17, 212b/09, 213b/10, 213b/12, 214a/03, 214a/14, 214a/16, 214a/19, 215a/17, 215a/21, 215b/10, 221a/14, 223b/12, 224a/21, 224b/01, 225a/16, 225a/18, 226a/14, 226b/21, 227a/01, 227a/07, 230b/10, 233b/07, 233b/07, 233b/16, 234a/02, 234a/03, 234a/10, 234b/07, 234b/08, 234b/12, 234b/14, 234b/16, 234b/17, 234b/18, 234b/19, 235a/17, 235a/21, 235b/09, 236a/02, 236a/19, 236a/20, 236b/13, 237a/02, 237a/08, 238a/10, 238b/08, 238b/08, 238b/11, 238b/14, 238b/15, 239b/09, 240a/13, 240b/19, 242a/04, 242a/14, 242b/21, 243b/15, 244a/04, 245a/16, 245b/07, 245b/16, 245b/17, 246a/18, 248a/02, 248b/11, 248b/13, 248b/14, 248b/17, 249a/11, 249b/09, 249b/09, 249b/11, 250a/02, 250a/06, 250a/14, 250a/15, 250b/07,

250b/08, 251a/08, 251a/16, 251b/10, 252b/13, 252b/16, 253b/08, 253b/09, 253b/20, 253b/21, 254a/12, 254a/17, 254b/04, 254b/14, 255b/10, 256b/14, 256b/16, 257a/01, 257a/08, 257a/09, 257a/10, 257a/19, 257a/21, 257b/01, 259a/01, 259a/03, 260b/14, 260b/15, 261a/04, 261a/09, 261a/10, 261a/11, 261b/09, 261b/21, 262a/03, 263a/17, 263a/21, 263b/02, 265a/11, 265a/16, 265a/19, 266a/09, 266a/20, 266b/14, 267a/05, 267a/20, 267b/08, 267b/16, 268a/03, 268a/21, 268b/08, 269b/02, 269b/04, 269b/11, 270a/04, 270b/16, 270b/18, 271a/02, 271a/03, 271a/05, 271a/11, 271a/17, 271b/14, 271b/15, 272a/01, 272a/03, 272a/07, 272a/16, 272b/05, 273a/03, 273a/04, 273a/07, 273a/16, 273a/16, 273b/04, 273b/11, 274a/09, 274b/07, 275a/21, 275a/21, 275b/10, 276a/07, 276a/11, 276a/11, 276a/13, 276b/18, 277b/06, 277b/07, 277b/08, 277b/11, 277b/13, 277b/17, 278a/15, 278a/19, 278b/12, 279a/11, 279a/13, 279a/15, 279b/12, 280a/05, 280a/17, 280a/19, 280b/09, 280b/10, 280b/19, 281a/03, 281b/13, 281b/18, 283a/14, 283b/01, 284a/02, 284a/06, 284a/20, 284b/16, 285a/02, 285b/01, 285b/01, 285b/12, 285b/14, 286a/19, 286b/03, 286b/05, 287b/02, 287b/06, 288a/01, 288a/21, 288b/03, 288b/04, 288b/05, 288b/15, 289b/06, 289b/08, 289b/21, 290a/01, 290a/08, 290b/20, 290b/21, 292a/01, 292a/02, 292a/10, 292a/11, 292b/15, 292b/16, 293a/09, 293b/02, 293b/17, 293b/21, 294a/02, 294a/20, 294b/07, 294b/16, 294b/17, 294b/21, 295b/09, 295b/13, 295b/13, 295b/15, 295b/17, 295b/18, 295b/19, 296a/10, 296a/21, 297a/13, 297a/14, 297b/02, 297b/03, 297b/11, 297b/12, 298a/08, 298a/20, 298a/20, 298b/02, 298b/11, 298b/13, 298b/21, 298b/21, 299a/02, 300a/01, 300b/08, 302a/08, 302b/08, 307a/06, 308a/04, 308a/05, 308b/16, 308b/19, 309a/01, 309a/02, 309a/06, 309a/12, 309a/17, 309a/19, 309b/14, 311a/04, 311b/20, 312a/16, 312b/09, 313a/06, 313a/19, 313b/04, 313b/10, 313b/13, 314a/04, 314a/06, 314b/01, 314b/08, 314b/12, 314b/17, 314b/18, 315a/01, 315a/02, 315a/11, 315a/17, 315a/18, 316b/07, 316b/07, 317a/01, 317b/05, 317b/12, 317b/16, 318a/01, 318a/02, 318a/08, 318b/07, 319a/01, 319a/07, 319a/16, 319b/10, 320a/06, 320b/06, 321a/20, 321b/12, 322a/01, 322a/02, 322a/19, 323b/21, 324b/12, 324b/15, 324b/16, 325a/06, 325a/06, 325a/15, 325b/08, 325b/16, 326a/10, 326a/12, 326a/21, 326b/16, 328a/05, 329a/13, 329a/17, 329b/09, 331a/19, 331a/20, 331b/05, 331b/18, 332a/01, 332a/04, 332b/19

m.+de 3b/03, 28b/18, 48b/09, 78b/09, 94a/05, 102a/17, 120b/09, 171b/08, 186b/16, 199a/09, 274a/15, 280a/03, 292a/12

m.+din 6b/17, 9b/21, 10b/14, 11b/17, 13a/12, 14a/09, 24a/03, 27a/01, 27b/11, 28b/12, 29a/18, 34b/18, 42a/06, 43a/10, 46b/13, 47a/16, 47b/08, 48b/08, 51b/18, 52b/01, 52b/17, 53a/08, 55b/02, 56b/04, 60b/19, 61a/10, 61b/16, 61b/19, 64a/19, 71b/17, 74a/09, 74b/05, 77a/03, 81b/11, 82b/14,

87a/17, 88b/05, 91a/03, 93a/14, 96a/17, 96b/12, 121b/01, 121b/02, 121b/02, 122b/08, 123a/17, 124a/04, 126a/03, 126b/07, 136a/06, 136a/18, 141a/19, 147a/20, 149b/02, 158b/10, 158b/18, 166a/08, 166b/12, 170b/03, 175b/04, 175b/14, 179a/06, 189a/21, 190a/01, 190a/09, 191a/03, 191a/06, 194b/01, 194b/04, 195a/07, 203a/21, 203a/21, 205a/08, 205a/11, 205a/14, 212b/09, 220a/13, 224a/21, 226a/01, 228a/14, 233b/06, 233b/17, 233b/19, 235b/06, 236a/10, 236b/11, 236b/21, 237b/01, 240b/19, 242a/21, 244b/12, 245b/10, 250b/21, 251a/06, 251a/09, 251a/21, 256a/08, 257a/07, 261b/19, 264b/06, 267b/06, 271a/06, 271b/21, 274b/07, 280a/17, 286b/16, 294b/14, 294b/18, 295b/12, 295b/18, 301a/08, 306a/15, 309b/09, 312a/02, 312a/04, 312a/16, 312a/16, 312b/10, 313a/15, 314a/07, 314b/16, 315a/02, 315a/02, 315a/17, 317b/21, 321b/08, 321b/17, 324a/20

m.+din bölek 7a/14, 212b/09

m.+din kéyin 51a/17, 69a/08, 108a/02, 109b/07, 250b/21, 294b/21, 313a/14, 315a/15, 319b/10, 321b/07

m.+dür men 18b/19, 47b/11, 297a/05

m. érdim 48b/18, 96b/19, 253b/14

m.+i 3b/05, 4a/02, 4a/11, 4a/15, 4b/09, 6a/06, 7a/14, 7b/18, 7b/18, 7b/18, 10a/18, 10b/08, 11b/01, 12b/07, 13b/20, 15a/14, 17a/13, 18a/06, 21a/02, 21a/03, 23b/08, 24a/03, 24a/06, 24b/08, 27a/05, 27b/01, 28a/13, 28a/18, 28a/20, 28b/12, 31a/12, 31a/13, 34a/16, 41a/11, 41a/12, 41a/14, 42a/06, 42b/02, 42b/07, 46b/04, 46b/14, 47a/01, 47b/06, 47b/07, 49a/11, 51a/07, 51a/13, 52b/15, 56b/11, 57b/04, 58a/11, 58b/20, 59a/19, 59b/10, 59b/11, 59b/20, 60b/13, 61a/07, 61a/08, 61a/19, 61b/05, 61b/06, 61b/08, 65b/05, 66a/03, 66a/04, 66a/06, 71b/15, 72a/01, 72a/03, 72a/04, 82a/05, 88b/02, 91b/04, 92a/02, 92a/03, 92b/08, 92b/09, 94b/15, 97a/04, 106a/14, 109a/17, 110a/20, 111b/01, 112b/19, 113a/01, 114a/11, 114b/20, 120a/19, 122a/14, 123a/14, 126a/05, 131b/20, 136a/09, 136a/13, 137a/11, 141a/10, 142b/13, 146b/13, 147a/09, 147a/17, 149b/02, 149b/03, 149b/03, 149b/03, 153b/10, 157b/12, 158b/08, 158b/13, 169b/06, 170b/09, 171b/16, 173b/08, 175a/16, 175b/08, 180a/07, 181a/02, 184a/06, 185a/01, 185a/02, 185a/16, 185b/12, 188b/08, 188b/10, 188b/12, 188b/13, 189a/17, 190a/03, 198b/13, 199b/08, 200a/05, 204a/14, 208a/21, 212b/20, 225a/15, 227a/06, 231b/20, 233b/15, 236b/21, 240a/10, 244b/12, 245b/10, 249a/17, 250a/07, 251b/03, 251b/14, 253b/10, 253b/16, 257a/01, 257a/10, 257a/12, 257b/09, 258a/14, 260b/14, 261a/09, 261a/11, 262a/12, 264b/07, 268a/01, 268a/09, 268b/04, 268b/08, 268b/09, 268b/15, 269b/09, 271a/04, 271a/08, 271b/20, 272b/03, 273b/01, 273b/04, 276a/11, 278b/14, 284a/21, 285b/07, 287b/06, 287b/13, 289b/02, 289b/04, 289b/21, 290a/02, 290a/20, 294b/06, 294b/15, 294b/18, 296a/10, 296a/14, 296a/15, 296a/16, 309a/14, 309a/19, 310a/18, 314a/16, 315a/01, 317a/04, 317b/19, 318a/08, 320b/06, 321b/10, 324a/21, 324b/01,

324b/01, 326b/17, 326b/19, 331a/20
m.+im 21a/18, 160b/10
m.+iŋ 2b/17, 3a/01, 3a/15, 3a/17, 5a/05, 5b/13, 6b/12, 6b/16, 7a/06, 7a/07, 7a/14, 7b/19, 8a/20, 8b/17, 9a/15, 10a/01, 10a/12, 10b/10, 10b/11, 10b/18, 12a/11, 12b/07, 13b/01, 14a/01, 14b/06, 14b/18, 15a/08, 15b/17, 15b/19, 17a/20, 17b/02, 18a/09, 18a/10, 18a/13, 18a/14, 19a/16, 19b/05, 19b/07, 20a/10, 20b/03, 20b/08, 21a/02, 21a/10, 21a/11, 21b/03, 21b/04, 21b/05, 22b/03, 22b/03, 22b/04, 22b/04, 23b/07, 23b/16, 24a/05, 24b/05, 24b/06, 24b/08, 25b/01, 26b/13, 26b/14, 27a/06, 27a/07, 27b/03, 27b/07, 27b/10, 27b/16, 27b/16, 28a/05, 28b/12, 28b/14, 29a/04, 29a/18, 29b/12, 31b/08, 32b/14, 32b/20, 33b/08, 33b/15, 34b/17, 35b/03, 35b/03, 35b/16, 36a/02, 36a/14, 36a/15, 36b/14, 36b/15, 36b/17, 36b/18, 37b/03, 37b/06, 38a/14, 38b/17, 39b/05, 40b/06, 41a/11, 41a/16, 41a/19, 42b/06, 42b/07, 42b/07, 43a/05, 43a/17, 43b/07, 43b/16, 45a/05, 45a/14, 45a/15, 45b/01, 45b/01, 45b/03, 45b/05, 45b/10, 46a/13, 46b/02, 46b/08, 46b/12, 47b/06, 47b/09, 47b/18, 48a/10, 48b/15, 48b/18, 49a/05, 49a/09, 49a/10, 49a/12, 49a/13, 49a/14, 49b/01, 49b/14, 49b/18, 50a/02, 50a/03, 50a/05, 51a/03, 51a/07, 51a/09, 51a/14, 51a/14, 51a/17, 51a/18, 51b/03, 51b/09, 51b/10, 52a/04, 52a/05, 52a/07, 52b/13, 53a/13, 53a/20, 53b/10, 53b/12, 53b/13, 54b/09, 54b/09, 54b/12, 55b/04, 56a/09, 56b/07, 57a/18, 57a/20, 57b/13, 58a/06, 58b/19, 59a/04, 59a/12, 59a/16, 59b/04, 59b/19, 60b/08, 60b/12, 60b/19, 60b/20, 60b/20, 61a/10, 61a/16, 61b/03, 61b/11, 61b/17, 61b/17, 61b/18, 61b/19, 64a/02, 64a/03, 64a/05, 64a/08, 64a/09, 65b/14, 65b/14, 66b/05, 67a/18, 67a/18, 67a/19, 67a/19, 67a/20, 69a/14, 71b/11, 71b/15, 71b/20, 73b/17, 74a/06, 74a/08, 74b/04, 74b/05, 75a/12, 75a/13, 76a/06, 76a/11, 77a/01, 77a/03, 77b/16, 77b/16, 78a/13, 78b/20, 78b/20, 80a/04, 80a/05, 80a/09, 80a/14, 80a/17, 80a/18, 81a/11, 81a/14, 81a/16, 81a/17, 81a/17, 81a/17, 81b/10, 82a/03, 82a/09, 82a/10, 82a/11, 83b/01, 83b/08, 84a/16, 85b/18, 85b/19, 86a/09, 86a/17, 86b/07, 86b/08, 87b/05, 87b/09, 88a/18, 88a/18, 91a/18, 91a/19, 91b/05, 91b/05, 91b/20, 92a/05, 92a/17, 93a/05, 93a/09, 93a/10, 93b/16, 94a/08, 94a/18, 94b/09, 95a/01, 95a/03, 95a/13, 95a/16, 95b/02, 95b/15, 96b/18, 96b/19, 98a/11, 99b/09, 100b/17, 100b/17, 100b/19, 101a/18, 102a/20, 105b/09, 105b/09, 105b/13, 105b/14, 106a/14, 106a/16, 106b/13, 107a/16, 108a/04, 108b/17, 109a/03, 109a/04, 109a/05, 109a/12, 109a/12, 109a/13, 109a/15, 109a/16, 109a/17, 109b/07, 111b/18, 112a/01, 112a/16, 112a/17, 112b/18, 113b/08, 114a/17, 114b/17, 121b/02, 121b/03, 121b/15, 122a/15, 122b/07, 123a/03, 123a/05, 123a/07, 123b/12, 123b/15, 123b/15, 123b/16, 125a/04, 125b/13, 126a/01, 126a/03, 126b/08, 127a/01, 127b/05, 127b/20, 128a/01, 128b/10, 128b/13, 128b/15, 128b/20, 128b/20, 129a/02, 129a/17, 129b/12, 129b/13, 130a/14, 130a/17, 131b/04, 131b/05, 131b/12, 131b/15, 131b/15, 132a/01, 132a/09, 132a/10, 132a/19, 132a/21, 132b/01, 133a/19, 133b/10, 133b/14, 133b/15, 134b/07, 134b/16, 136a/06, 138a/07, 138a/10, 138a/13, 139a/14, 139a/17, 139b/10, 140a/09,

140a/11, 141a/14, 141a/17, 142b/06, 144a/09, 145b/14, 146b/04, 146b/16, 147a/09, 147a/19, 148b/16, 148b/17, 148b/18, 148b/18, 149b/15, 149b/18, 151a/14, 152a/13, 152b/11, 153a/07, 153a/08, 153b/10, 153b/17, 154a/07, 156b/02, 158a/01, 158b/09, 158b/12, 159a/09, 160b/11, 164b/14, 165a/10, 165a/11, 166a/07, 166b/02, 166b/03, 168a/20, 168b/05, 168b/06, 168b/06, 168b/07, 168b/17, 169a/03, 169b/08, 169b/10, 169b/16, 170b/15, 170b/16, 171b/01, 171b/03, 171b/08, 171b/21, 171b/21, 173a/13, 174b/03, 174b/19, 176b/03, 176b/14, 176b/19, 177a/02, 177b/01, 180a/04, 180a/08, 180a/08, 180a/11, 180a/12, 180a/13, 180a/14, 180a/15, 182a/02, 182a/09, 182b/03, 182b/08, 183a/07, 183a/08, 183a/09, 183a/11, 184a/01, 184a/05, 184a/06, 184a/08, 184a/08, 184a/09, 184a/09, 185a/04, 185a/20, 186a/13, 186a/13, 186b/08, 187b/16, 188a/17, 188a/18, 188a/19, 189a/03, 189a/06, 189a/20, 189a/20, 190a/02, 190a/03, 190a/05, 190a/13, 191a/05, 192a/21, 193a/14, 193a/16, 193b/02, 194a/12, 194b/07, 195a/02, 195a/09, 195b/17, 196a/05, 197a/14, 198a/06, 198a/07, 199b/03, 199b/04, 199b/05, 200a/11, 200a/11, 200a/12, 200a/17, 200a/18, 203a/01, 203a/20, 204a/16, 205a/04, 205a/08, 205a/13, 206a/06, 209a/03, 209a/14, 211a/06, 211a/06, 212b/12, 212b/15, 212b/16, 213b/18, 214b/07, 214b/08, 215a/16, 216a/04, 216a/05, 216a/06, 220a/09, 220a/13, 224a/16, 224b/01, 225a/17, 225b/13, 225b/21, 226a/21, 226b/12, 227a/06, 232b/01, 234b/15, 235a/13, 235b/04, 236a/01, 236a/01, 236a/03, 236a/08, 236a/10, 236b/10, 236b/13, 237a/09, 237a/09, 237a/13, 238a/15, 238b/07, 239b/14, 239b/20, 240b/10, 240b/16, 240b/18, 240b/19, 241b/07, 241b/10, 241b/16, 242b/01, 242b/03, 242b/07, 242b/15, 243b/14, 244a/18, 244b/13, 244b/19, 246a/09, 246a/20, 246a/20, 246b/04, 246b/12, 246b/13, 248b/15, 249a/08, 249a/09, 249a/12, 249a/13, 249a/17, 249b/10, 250a/03, 250a/13, 250b/10, 250b/11, 251a/07, 251a/20, 251a/21, 251b/15, 252a/07, 252b/21, 252b/21, 253b/06, 256b/20, 256b/20, 257b/07, 258a/13, 258a/14, 258a/14, 262a/06, 263a/13, 263a/14, 263a/20, 263b/02, 263b/06, 265a/17, 266a/03, 266a/21, 268a/01, 268a/04, 268a/15, 269b/11, 270b/07, 270b/20, 271a/19, 271a/20, 271b/10, 272b/03, 274a/09, 274a/20, 276a/09, 276a/10, 276a/14, 276a/17, 277a/17, 277a/19, 277b/10, 277b/12, 278a/11, 278b/13, 278b/19, 279a/03, 279a/21, 279b/21, 280b/14, 281a/01, 281a/15, 283a/21, 284a/01, 284b/21, 285a/01, 285a/18, 287b/02, 288a/20, 288a/20, 290a/10, 290a/20, 290b/20, 291a/08, 292a/01, 292a/09, 292b/17, 293a/19, 293b/01, 293b/13, 293b/15, 294b/03, 294b/08, 294b/15, 294b/19, 295a/01, 296a/04, 296a/12, 297a/02, 297b/12, 298b/06, 298b/16, 298b/19, 299a/07, 300a/09, 300b/08, 300b/10, 304b/03, 306a/20, 307a/10, 307b/16, 307b/20, 309b/02, 309b/03, 309b/17, 309b/17,

310a/01, 310b/11, 312b/05, 312b/20, 313a/03, 313a/05, 313a/13, 313a/17, 313a/21, 313b/03, 314a/01, 314a/02, 314a/10, 314b/11, 314b/13, 314b/21, 314b/21, 315a/15, 315a/19, 315a/19, 316b/21, 317b/03, 317b/11, 318a/16, 318a/17, 318b/10, 318b/11, 319a/06, 321b/02, 321b/06, 321b/06, 321b/07, 321b/10, 322a/05, 322a/07, 322b/14, 322b/14, 323b/20, 324a/01, 324b/13, 325b/08, 326b/17, 329a/19, 331a/18, 331b/03, 331b/04, 332a/14, 332b/19

m.+iŋ bile 32a/13, 50a/02, 51b/07, 51b/09, 53b/14, 54b/07, 64a/04, 64a/08, 81b/12, 95a/06, 113a/15, 113a/16, 157b/21, 158a/07, 168b/18, 173b/19, 175a/20, 189a/01, 196a/04, 225a/17, 237a/20, 257a/19, 261b/11, 308a/01, 313a/18

m.+iŋ dék 50b/11, 52b/20, 65b/13, 67b/14, 93b/09, 127a/11, 127a/12, 171b/17, 190a/15, 199a/15, 213b/20, 257a/12

m.+iŋ sababımdın 268a/01

m.+iŋ turur 121b/01, 153a/04, 223b/17, 235a/20, 257b/08

m.+iŋ üçün 61b/16, 65b/07, 123b/02, 189b/08, 214a/11, 304b/04, 313b/01

m. turur men 47b/07, 47b/08, 47b/09, 52b/01, 54b/10, 81a/04, 81a/07, 96b/18, 126a/17, 155a/18, 184a/07, 207b/06, 207b/07, 271b/15

maŋa Bana. 2a/03, 2b/14, 3a/17, 4a/03, 4a/04, 4b/02, 4b/17, 5a/05, 5a/07, 6b/10, 6b/15, 7a/19, 8a/20, 8b/17, 8b/18, 9a/03, 9a/06, 9a/06, 9a/07, 9a/10, 9a/20, 9b/20, 9b/21, 10b/10, 11a/20, 11a/20, 13b/09, 14b/16, 14b/17, 15b/07, 15b/14, 16a/12, 16b/06, 17a/11, 17a/12, 17a/13, 18a/06, 18a/10, 18a/11, 19b/15, 22b/20, 24a/06, 24a/11, 24a/12, 26b/12, 27a/02, 27a/19, 27a/20, 27b/01, 27b/02, 28a/11, 28b/07, 28b/08, 28b/14, 29b/01, 32a/13, 32a/18, 32b/02, 33a/13, 33b/07, 34a/15, 35b/05, 40b/01, 40b/01, 40b/04, 40b/14, 40b/19, 41a/14, 42a/10, 42a/10, 42b/12, 42b/13, 43a/01, 43b/10, 43b/13, 44a/06, 44a/06, 45a/18, 45b/01, 45b/16, 46b/15, 46b/18, 47b/05, 48b/13, 49a/20, 50a/04, 50a/06, 50a/07, 50b/07, 51a/02, 51a/04, 51a/11, 51a/16, 51b/03, 51b/13, 51b/19, 52a/07, 52b/14, 53b/17, 54b/05, 54b/08, 54b/11, 56a/17, 57b/06, 57b/13, 57b/17, 58a/14, 59a/15, 59b/04, 59b/13, 59b/19, 59b/19, 60b/08, 60b/12, 61a/08, 61a/17, 61b/09, 61b/09, 62a/01, 64a/05, 64a/17, 66a/03, 67a/08, 67a/13, 67b/01, 67b/08, 67b/16, 67b/17, 71b/17, 72a/04, 72a/08, 72b/20, 73b/20, 74b/04, 75b/01, 78a/15, 79a/06, 79a/09, 79a/11, 79b/08, 80a/01, 80a/04, 80a/13, 82a/02, 82a/09, 86b/11, 86b/15, 87b/17, 88a/17, 88a/17, 88b/03, 88b/04, 88b/19, 88b/20, 91b/20, 92a/02, 92a/13, 92a/16, 93a/13, 94a/02, 94b/01, 94b/14, 94b/20, 95b/05, 96b/10, 98a/09, 99b/08, 99b/08, 99b/20, 99b/20, 103a/05, 105b/09, 105b/10, 105b/18, 106a/06, 107b/08, 107b/14, 108b/17, 109a/10, 111b/01, 114a/20, 114b/01, 114b/18, 115a/16, 119b/09, 120a/19, 120b/10, 120b/12, 122a/14, 122a/19, 123a/16, 123b/07, 124b/11, 125b/08, 126a/07, 126b/16, 127a/01, 128b/07, 128b/12, 130a/14, 130a/17, 132a/11, 133b/08, 136b/18, 137b/02, 138a/05, 138a/09, 142b/15, 144a/09, 144b/20, 147a/08, 147a/10, 148a/01, 148b/19, 149b/04, 151a/10, 152a/03, 153a/03, 153b/12, 155b/16, 157b/20, 158a/07, 159b/09, 163a/01, 163b/20, 164a/01, 164a/07, 164a/15,

166b/13, 167b/15, 167b/16, 168b/17, 169b/05, 169b/06, 169b/15, 169b/15, 170b/09, 171b/20, 172a/01, 172a/07, 174b/03, 175a/19, 175b/01, 176a/09, 176b/02, 176b/20, 181a/08, 182a/13, 183b/17, 184a/15, 184b/20, 185a/02, 185b/04, 185b/04, 186b/01, 187b/11, 187b/20, 188a/21, 188b/08, 188b/09, 188b/21, 190a/14, 190b/01, 191a/04, 191a/08, 192b/16, 193a/01, 193a/18, 193b/16, 196a/06, 197a/10, 200a/18, 200b/01, 202a/07, 202a/18, 204a/04, 204a/08, 204a/10, 205a/14, 209a/16, 211a/07, 211b/10, 212b/07, 212b/14, 212b/14, 212b/16, 213b/21, 214a/16, 214a/17, 214a/18, 214b/08, 214b/08, 221a/14, 221b/17, 222a/18, 223b/18, 225b/19, 226a/13, 226a/20, 226a/20, 228a/11, 228a/12, 228a/14, 228a/14, 230b/18, 235a/21, 236a/07, 236a/19, 238b/11, 238b/14, 238b/19, 238b/19, 240a/20, 242b/20, 243a/04, 243b/17, 246a/10, 248b/11, 248b/16, 249b/19, 250a/03, 250a/15, 250b/21, 251a/08, 252b/13, 253b/20, 255b/12, 259a/03, 262a/05, 262b/19, 263b/06, 263b/08, 265a/11, 267b/16, 268a/05, 268a/15, 269b/06, 269b/08, 269b/08, 270a/08, 270a/11, 271a/19, 272a/01, 272a/15, 272a/16, 272b/07, 273a/04, 275b/03, 276a/01, 277b/06, 277b/06, 278a/19, 278b/21, 279a/11, 279a/13, 279b/11, 279b/19, 284a/06, 286a/07, 288b/05, 289b/19, 291a/12, 291b/18, 292a/08, 292a/09, 292a/10, 293b/07, 293b/20, 294a/05, 294b/04, 294b/06, 294b/15, 294b/16, 295b/09, 295b/16, 296a/09, 297a/07, 297b/04, 298b/04, 298b/04, 299b/14, 301a/09, 301b/13, 306a/21, 307b/05, 309a/17, 309b/09, 311a/10, 311a/13, 312b/03, 312b/05, 313a/16, 313b/02, 313b/08, 313b/12, 313b/16, 313b/16, 314a/05, 314a/21, 314a/21, 314b/15, 314b/19, 314b/20, 314b/20, 315a/12, 315a/13, 316b/06, 317b/16, 317b/17, 318a/18, 318a/18, 320a/06, 322a/12, 322a/19, 324b/16, 326a/13, 331b/02, 331b/05, 332a/02

maŋa turur 197b/16, 277a/16 [=2550]

mencek Parmak, insan elinin son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri.

m.+i bile (mencegi bile) 7b/14, 9b/14, 44a/13, 123b/12

m.+imdin (mencegimdin) 250b/10

m.+leri 64b/14

m.+lerini 316b/09 [=7]

menzil Bk. **manzıl**

m.+ge 32a/16, 32a/19, 32b/10, 228a/21 [=4]

merd Far. Mert, yiğit, bahadır.

m.+lerge (merdān-ı merdler) 267a/16 [=1]

merdān Far. Mertler, yiğitler, bahadırlar.

m.-ı merdler 267a/16 [=1]

mertebelik < *mertebelig* Rütbeli, payeli.

m. (uluġ mertebelik bol-) 215b/09

m. (yuḳḳarı mertebelik ḳıl-) 130b/09 [=2]

Meryem k.a. Bk. **Maryam II**

M.+ge 288b/07, 302a/03 [=2]

mest Far. Sarhoş; vahşi, azgın.

m. 120b/17, 140b/07, 160b/01, 161b/09, 170b/17, 182b/06, 293b/16, 293b/18, 325b/05

m. bī-ḫūd 170a/08
m. bol- Mest olmak (Sarhoş olmak, kendinden geçmek). 3b/06, 7a/13, 37b/10, 40a/14, 40a/19, 65b/13, 66b/05, 77a/18, 113b/01, 120b/07, 120b/13, 136b/03, 136b/05, 137b/11, 139a/19, 158a/11, 158b/21, 160a/18, 160b/02, 161a/12, 165a/03, 166a/19, 166b/01, 167a/01, 167a/05, 169b/04, 170a/16, 171a/02, 175b/08, 184b/07, 184b/11, 192a/11, 267a/03, 287a/14, 288b/17, 291a/14, 319a/19
m. érdiler 38a/11, 136b/10
m. fīl Vahşi, azgın fil. 17b/13, 18b/11, 25b/05, 42b/10, 45b/17, 46a/05, 47b/03, 48b/03, 52b/04, 56a/04, 56b/09, 83b/10, 83b/11, 88b/06, 89a/09, 99b/04, 111a/09, 186a/06, 225a/06, 284a/12
m. ḳıl- Mest etmek (Sarhoş etmek, kendinden geçirmek). 136b/03, 170b/09, 170b/10, 299a/14
m.+lerniŋ 136b/06
m. sen 47a/16
m. şīr Vahşi, azgın aslan. 19b/14, 30a/17, 53a/17, 115a/06, 154a/01
m. turur men 170a/02
[=81]
mestlik Sarhoşluk, sarhoş olma durumu.
m.+de 169b/11, 169b/13, 170b/17
m.+din 55a/18, 170a/14
m.+ide (mestligide) 297b/18
m.+imni (mestligimni) 160b/11
[=7]
mey Far. İçki; şarap.
m. 3a/05, 7a/08, 8a/20, 12a/18, 32b/06, 33b/11, 37b/07, 37b/10, 38a/07, 40a/11, 40b/01, 44b/20, 50b/15, 50b/16, 50b/17, 77a/16, 77a/17, 86a/20, 86b/01, 86b/02, 86b/02, 93a/02, 97a/02, 106a/02, 119a/01, 120b/07, 124a/12, 136b/02, 136b/04, 136b/04, 138b/18, 138b/20, 156b/11, 157b/18, 158a/04, 158a/11, 160a/16, 160b/08, 160b/11, 160b/14, 161a/02, 161b/07, 161b/10, 163b/10, 163b/10, 163b/17, 165a/03, 165b/06, 166a/16, 168b/21, 168b/21, 170b/06, 170b/07, 173a/11, 175a/03, 175b/06, 176a/05, 176b/02, 178a/14, 180b/03, 184b/03, 184b/07, 190b/02, 191b/16, 198a/17, 215a/04, 260a/15, 275a/16, 287a/11, 287a/12, 287a/13, 300a/07, 300a/08, 305a/02, 306b/08, 306b/13, 306b/17, 306b/20, 313b/06
m. (cām-ı mey) 307a/04
m. (cām-ı mey iç-) 49b/02
m. (çıḳ mey) 304a/20
m. bile 49a/02
m.+din 50b/19
m.+dür 159a/05
m.+ġa 320b/11
m. iç- 2b/13, 2b/13, 3a/05, 3b/06, 7a/08, 7a/13, 8a/21, 8b/11, 9a/21, 9b/01, 23b/14, 24b/19, 31b/16, 31b/17, 32b/06, 32b/15, 33a/15, 33b/04, 33b/08, 33b/20, 34a/19, 35b/12, 37b/10, 39a/16, 40b/01, 40b/10, 40b/10, 42b/20, 42b/20, 44a/05, 44a/06, 44a/06, 45a/01, 45a/02, 46b/19, 47a/17, 47b/20, 49a/02, 50a/17, 50b/04, 50b/20, 65b/05, 65b/05, 66a/04, 66b/09, 77a/17, 88a/03, 93a/03, 96a/19, 100a/07, 102b/12, 106a/02, 106a/03, 112b/09, 120b/07, 120b/08, 120b/11, 120b/13, 123a/01, 126b/15, 130b/19, 130b/20, 139a/16, 139a/19, 140a/16, 145a/19, 158a/05, 158a/05, 158a/11, 159a/04, 160a/10, 160a/17, 160a/17, 160b/04, 160b/12, 161a/01, 161a/02, 161a/03, 161a/08, 161a/08, 161b/12, 163b/02, 166a/15, 166b/01, 170b/03, 170b/19, 170b/21, 171a/02, 171a/07, 171a/10, 173a/11, 173a/19, 173b/04, 174a/04, 175b/08, 176b/03, 182b/07, 184b/04, 184b/11, 187b/12, 188a/10, 188a/10, 190b/03,

191b/18, 191b/21, 192a/10, 193a/19, 193a/20, 193a/21, 216a/19, 219b/15, 224b/18, 243b/08, 243b/08, 260a/15, 260a/17, 267a/02, 267b/08, 275a/17, 287a/11, 287a/14, 287a/20, 291a/14, 297b/13, 300a/14, 301a/01, 305a/03, 306b/20, 307a/11, 319a/19, 319b/20, 319b/21, 320b/11
m. içiş- 215a/05
m. içür- 31b/18, 32b/16, 33a/16, 34a/01, 34a/20, 38a/08, 136b/02
m.+ni 33b/05, 44a/15, 44b/20, 139a/03, 166a/17, 175b/07, 287a/14
m.+ni iç- 45a/01, 51a/01, 77a/17, 139a/01, 161b/10, 166a/17, 166b/12, 167b/10, 215a/05, 306b/15
m.+ni ḳıl- 275a/16
m. turur 161b/07
m. üçün 169a/02
[=247]
meye Beyin, dimağ.
m.+lerini 63b/04
m.+si 155b/02
m.+sidin özge 49b/05
m.+sige 207a/06
m.+sini 33a/10, 38b/16, 49b/06, 277b/14
[=8]
mey-ḫ^{v}ārlıḳ Ayyaşlık.
m. ḳıl- 177b/02
[=1]
meẓlüm < Ar. *maẓlūm* Kadın. Krş. **maẓlūm**
m. 10a/18, 26a/07, 68b/13, 71a/16, 71a/20, 71b/01, 71b/02, 71b/03, 71b/04, 71b/07, 71b/08, 72a/05, 72a/06, 72a/08, 90b/20, 96a/02, 97a/05, 101a/06, 108b/04, 122b/06, 142a/17, 161a/06, 161b/04, 162a/04, 164a/06, 176a/08, 176a/09, 176a/10, 176a/11, 176a/16, 176a/17, 176a/18, 176a/20, 176b/02, 176b/02, 176b/04, 176b/04, 176b/06, 176b/11, 176b/20, 177a/02, 177a/03, 221a/19, 226b/11, 233a/07, 233a/14, 242b/09, 242b/11, 242b/12, 242b/13, 242b/13, 242b/14, 242b/14, 256a/06, 256a/07, 260a/01, 264a/12, 264b/13, 264b/19, 266b/02, 266b/18, 268a/14, 268a/17, 271b/04, 277b/16, 281a/10, 281a/12, 281a/19, 281a/21, 281b/10, 281b/11, 281b/13, 298a/20, 300a/01, 300a/03, 300a/04
m. (özini meẓlüm ṣūretide yasa-) 215b/14
m. (ṭılsım meẓlüm) 281b/09
m.+çe Kadınca (Kadına özgü, kadına yakışır biçimde). 216a/03, 216a/06, 263a/15, 263a/16, 263b/03, 264b/20, 265a/07, 267a/16, 292a/10
m.+din 126b/07, 242b/10, 242b/10, 281b/10
m. érdi 268a/14
m.+ge 233a/10, 268a/20
m.-i ṭılsım 281b/05
m. ḳatarıda 184a/01
m. kişi Kadın kişi (Hatun kişi). 147b/10, 147b/11, 183a/11, 266b/03, 266b/03, 266b/04
m.+ler 62b/11, 75a/06, 100b/15, 101a/01, 101a/04, 101a/09, 101a/11, 101b/01, 101b/02, 101b/16, 107a/05, 210a/08, 210b/13, 215b/15, 215b/19, 215b/20, 299a/03
m.+ler bile 101a/11, 101a/19, 147a/18
m.+ler ṣaharı 101b/13
m.+lerdin 318a/06
m.+lerge 40b/08, 296a/09
m.+lerini 207a/08, 317a/16
m.+leriniŋ 209b/19
m.+leriŋler 163a/06
m.+lerni 63b/14
m.+lerniŋ 40b/08, 62b/12, 82a/08, 101a/05, 136b/17, 189a/05, 299a/17
m.+ni 146b/11, 146b/11, 176a/08, 233a/09, 264b/10, 264b/18, 276b/18, 281a/13, 318a/05

m.+niŋ 135a/16, 171a/12, 264a/12, 264b/12, 268a/16
m.+niŋ (ṭılsım meẕlüm) 281a/19
m. turur 91a/12, 136a/13, 318a/06
[=156]

mıcmar < Ar. *micmar* Ar. İçinde tütsü yakılan kap, tütsü kabı, buhurdan.
m.+da 14b/07, 15a/18
m.+dağı 57b/09
m.+dın 57b/07
m.+ġa 57b/07
m.+lar (altun mıcmarlar) 249a/16
m.+larda (altun mıcmarlar) 303a/17
m.+nı 57b/12
[=8]

mıʿda < Ar. *miʿda* Mide.
m.+sını 160b/14
[=1]

mīġ Far. Bulut; sis, duman.
m. (zīr-i mīġ bol-) 316b/02
[=1]

mīḫ Far. Mıh, çivi, büyük çivi.
m. 242a/01
m. bile 89a/15, 153b/03
m.+ı 305b/05
m.+lar 241b/12
m.+ları 305b/05
[=6]

mīḫla- Mıhla tutturmak, çivilemek, çakmak.
m.-dılar 68a/03, 89a/15
[=2]

mıhmān < Far. *mihmān* Misafir, konuk.
m. 52a/16, 157b/20, 168b/12, 170a/07, 177a/05
m. bol- 5a/05, 9a/20, 42a/07, 46b/16, 47b/05, 51a/04, 53b/17, 59b/03, 106b/07, 157b/20
m.+ıŋ 170a/10
m. kel- 169a/14, 170a/17, 328a/06
m. ḳıl- Misafir etmek. 24b/17, 52a/02, 52a/16, 120a/18, 121a/13, 156b/12, 157b/06, 169a/07, 175a/19, 175b/14, 176a/14, 257a/04, 270b/16
m.+nı 141a/12, 168b/03
m.+nı (mıhmān kel-) 142b/04
m.+nıŋ 139a/15
m. turur sen 168b/17
[=37]

mıhmān-dārlıġ Bk. **mıhmān-dārlıḳ**
m. ḳıl- 37b/04
[=1]

mıhmān-dārlıḳ Mihmandar olma durumu, konuk ağırlama durumu. Krş. **mıhmān-dārlıġ**
m.+ġa çırla- 271a/02
m.+ġa kel- 46b/12
m.+ıġa (mıhmān-dārlıġıġa) 37b/06
m.+ıŋġa (mıhmān-dārlıġıŋġa bar-) 332b/03
m. ḳıl- Mihmandarlık etmek (Misafir edip ağırlamak). 46b/03, 138b/17, 176a/14, 177a/08, 177a/09
[=9]

mıhr < Far. *mihr* Sevgi, dostluk, şefkat.
m. 145b/18
m.+ı (köŋliniŋ mıhrı kel-) 139b/14
m.+ı tepren- Sevgisi depreşmek. 195a/06
m.+ıdın 188b/16, 217a/06
m.+ım 132a/19, 204a/16
m.+ım tepren- 123b/06
m.+ını 267b/08
m.+ıŋnı 235a/14
m. u vafāy 303b/09
[=11]

Mıhr Āẕar Mubed, bilgin ve Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın kâtibi. Kubad (**Ḳubād I**), Nuşirevan (**Nūşīravān**) ve Hürmüz (**Hurmuz IV**) dönemlerinde yaşamıştır.
M. 202a/11, 249b/17
[=2]

Mıhr Bīdād Behram (**Bahrām VI**)'ın avlandığı ormanda yaşayan yaşlı bir çiftçi.
M. 160a/05, 160a/16, 160a/17
[=3]

Mıhr Borzīn Ḫurrād k.a. Bk. **Pahlavān-ı Mıhr Borzīn Ḫurrād**
M. (Pahlavān-ı Mıhr Borzīn Ḫurrād) 177b/08
[=1]

Mıhr Hurmuzd Hüsrev (**Ḫusrav II**)'i öldüren çirkin kişi. Hüsrev (**Ḫusrav II**) ve Kubad (**Ḳubād III**) dönemlerinde yaşamıştır.

M. 317a/04, 317a/10
[=2]

Mıhr Üstād k.a. Bk. **Mıhrān Üstād**
M. 226b/03, 226b/07, 226b/09
M.+nıŋ 226b/08
[=4]

Mıhrāb Pād-şāh Kâbil (**Kābul**) hükümdarı. Rudabe (**Rūdāba**)'nin babası, Rüstem (**Rustam I**)'in dedesi.
M.+nıŋ 48b/07
[=1]

Mıhr-āfarīd Borzin (**Borzīn I**)'in üç kızından ve Behram (**Bahrām VI**)'ın eşlerinden biri.
M. 166b/19
[=1]

Mıhrān I İskender (**İskender**) döneminde bahsi geçen Hintli bir bilge. Krş. **Mıhrān Ḥakīm**
M. 83b/03
M.+dın 85b/04
M.+nıŋ 83b/08, 85b/05
[=4]

Mıhrān II k.a. Bk. **Pahlavān-ı Mıhrān**
M. (Pahlavān-ı Mıhrān) 209a/12
[=1]

Mıhrān III k.a. Bk. **Mıhrān Üstād**
M. 226b/20, 226b/21, 227a/05, 253b/06
M.+ġa 226b/16
M.+nı 227a/10
M.+nıŋ 227a/08
[=7]

Mıhrān Ḥakīm k.a. Bk. **Mıhrān I**
M. 81a/01, 83b/07, 84a/17
[=3]

Mıhrān Kātıb Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde bir kâtip.
M.+nı 255b/04
[=1]

Mıhrān Üstād Nuşirevan (**Nūşīravān**) ve Hürmüz (**Hurmuz IV**) dönemlerinde yaşamış bilge bir mubed. Krş. **Mıhr Üstād, Mıhrān III**
M. 226b/14, 226b/16, 227a/09, 227b/07, 228b/09, 253b/13, 254a/14, 254a/17, 254a/21, 272a/18
M.+dın 253b/12
M. érdi 226b/01
M.+ġa 226b/03, 227b/04
M.+nı 227a/14
M.+nıŋ 254b/03
[=16]

Mıhrās I Hazar (**Ḫazar**) hükümdarı İlyas (**Ilyās**)'ın babası.
M. (Ilyās ibn-i Mıhrās) 11a/06
[=1]

Mıhrās II Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın huzuruna elçi olarak gelen Rum (**Rūm**) din adamı.
M. 211b/01, 211b/02
M. érdi 211a/20
M.+ġa 211b/09
[=4]

mıhrbān < Far. *mihrbān* Şefkatli, merhametli, sevecen, dost.
m. 42b/02, 42b/03, 42b/06, 58a/02, 60a/10, 61b/15, 61b/16, 64b/15, 109a/15, 114b/20, 143a/06, 233b/13, 238b/07, 238b/10
m. (muşfıḳ ve mıhrbān bol-) 83a/15
m. bol- 48a/09, 121b/15, 219a/09, 248a/16, 329b/15
m. érdi 65a/14, 156b/20, 265a/21
m. érdim 109a/17
m. turur 163b/06
m. turur men 97a/05, 246a/21
m. u muşfıḳ 330b/06
[=28]

mıhrbānlıḳ Dostluk, muhabbet, sevecenlik.
m. 50b/04, 285a/15
m.+dın 58a/19
m. érdi 64a/15
m.+ıġa (mıhrbānlıġıġa) 52b/04
m.+ımdın 313b/17
m.+ımġa (mıhrbānlıġımġa) 180a/15
m.+ını (mıhrbānlıġını) 139a/11, 188b/18
m.+ıŋnı (mıhrbānlıġıŋnı ḳıl-) 82b/01
m. ḳıl- 24a/13, 47b/12, 71b/03, 313b/02
m.+nı 316b/12
[=15]

Mıhrnūş I İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın dört oğlundan biri.

M. 24a/01, 55a/13, 55a/14
M. ibn-i Isfandıyār 55a/16
M.+nı 55a/16, 55a/19, 56b/12, 69a/15
M.+nıŋ 57a/01, 69b/04
[=10]

Mıhrnūş II Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde yaşamış, Mahuy (**Māhūy**)'a Yezdigerd (**Yezdigerd III**)'i öldürmemesi gerektiği yönünde öğütler veren kişi.
M. 328b/14
[=1]

mıḳnāṭīs < Ar. *maġnāṭīs* Demiri ve daha başka bazı metalleri çeken demir oksit.
m. 88a/08
[=1]

mīl Ar. Bir tür uzaklık ölçü birimi.
m. (bir mīl yer) 96a/12
m. (iki mīl yer) 208b/14
m. (iki mīl yerġaça) 206b/07
m. (iki mīl yolġaġaça) 103a/15
m. (tört mīl yergeçe) 89a/08
[=5]

Mīlād I Bir şehir adı.
M.+dın 88a/11
[=1]

Mīlād II Yezdigerd (**Yezdigerd I**) döneminde İran (**Īrān**)'lı pehlivan.
M. 150b/07
[=1]

Mīlād III Keykavus (**Keykāvus**) ve Keyhüsrev (**Keyḫusrav**) dönemlerinin önde gelen kahramanlarından biri olan Gurgin (**Gurgīn**)'in babası.
M.+nıŋ (Gurgīn ibn-i Mīlād) 272a/17
M. turur (Gurgīn ibn-i Mīlād) 271b/07
[=2]

mıllat < Ar. *millat* Din, inanç, akide.
m. (bad-mıllat) 317b/05
m. (yaman mıllat) 298b/16
m. bile (dīn u mıllat) 169b/05
m.+ı bile (dīnı mıllatı) 214b/09
m.+ıda turur (dīnı mıllatı) 212a/21
m.+nı (dīn mıllat) 130b/01
[=6]

mınbar < Ar. *minbar* Camilerde hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
m. (taḫt ornıda mınbar bol-) 333a/11
m. (taḫtnıŋ ornıda mınbar bol-) 321b/20
[=2]

mınnat < Ar. *minnat* Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma; yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükür; iyilik, yardım, lutuf, kerem.
m. ḳoy- 285a/21
m.+lar (cānımġa mınnatlar ḳoy-) 4a/02
m.+lar tut- 302a/09
m. tut- 182a/19, 217b/18, 252b/16
[=6]

mınnat-dār Far. Minnet duyan.
m. bol- 45a/11
[=1]

mīr Far. Bey, emir.
m. 333a/16, 333a/16
[=2]

Mīr Yūsuf k.a. Bk. **Mīr Yūsuf Şāh**
M. ibn-i şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī 333a/14, 333a/15
[=2]

Mīr Yūsuf Şāh Dördüncü Kumul hanı. 1740-1767 yıllarında hükümdarlık sürmüştür. Üçüncü Kumul hanı Emin Şah (**Amīn Bég**)'ın oğludur. Üzerinde çalıştığımız *Şâh-nâme* metni, H 1167/M 1753-1754 yıllarında, yani Yusuf Şah döneminde bizzat Yusuf Şah'ın emri ile tercüme edilmiş ve kendisine sunulmuştur. Krş. **Mīr Yūsuf, Yūsuf Ġāzī**
M. 1b/06
[=1]

mīr-āḫūr Far. Atların bakımı ve yönetimiyle görevli kimse, imrahor.
m. 252a/21
m. bol- 112a/19, 112a/19
m.+dın 120a/17
m.+ı 254a/16

[=5]

mīrāṣ Ar. Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para, servet vb.; bir nesle atalarından kalan maddi manevi şey.
m. ber- 267b/03
m.+ıı 202b/03
m.+ıŋ turur 152b/12
m. ḳal- 305a/10, 305b/03, 331b/05
m. turur 153a/03
[=7]

mīrāṣ-ḫᵛār Far. Mirasyedi.
m.+ı bol- 154b/01
[=1]

Mırbūy-ı Sūrī Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde İran (**Īrān**)'lı bir pehlivan.
M. 321b/03
[=1]

Mīrīn Guştasb (**Guştāsb**) döneminde Rum (**Rūm**) pehlivan ve kahraman. Ketayun (**Ketāyūn**)'un kız kardeşinin kocası, yani kayserin ikinci damadıdır. Krş. **Pahlavān-ı Mīrīn**
M. 6b/05, 7a/04, 7a/05, 7a/06, 7a/09, 7a/10, 7a/17, 7a/17, 7b/07, 7b/09, 7b/13, 7b/14, 8a/09, 8a/11, 8a/18, 8b/07, 9a/03, 9a/03, 9a/04, 9a/08, 9a/12, 9a/13, 10b/14, 11a/12, 11a/13, 11a/20, 11b/15
M. (Pahlavān-ı Mīrīn) 8b/14
M.+dın 8b/16, 9a/02
M.+dın bölek 9b/04
M. érdi 6b/10
M.+ġa 6b/16, 7b/15, 8b/13, 8b/18
M.+nıŋ 8b/07, 8b/14, 9a/01
M. üçün 9a/19
[=40]

mıṣāl < Ar. *miṣāl* Benzer, manend.
m. ḳıl- 1b/03
[=1]

mıṣḳāl < Ar. *miṣḳāl* Kullanıldığı yere ve zamana göre değişiklik gösteren, yaklaşık 4,009 veya 4,80 gr. karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi.
m. (altı miŋ mıṣḳāl altun) 6a/15
m. (beş yüz mıṣḳāl altun) 305b/09
m. (on miŋ mıṣḳāl altun) 314b/04
m. (yüz atmış altı mıṣḳāl kümüş) 305b/05
m.+dın (ḳırḳ mıṣḳāldın) 75b/05
[=5]

Mışr Mısır; büyük bir bölümü Afrika'da, küçük bir bölümü ise Asya'da yer alan, batıdan Libya, güneyden Sudan, kuzeydoğudan İsrail, kuzeyden Akdeniz ve doğudan Kızıldeniz'le çevrili olan ülke.
M.+dın (Ḳayṭūn-ı Mışr) 91a/10, 91a/14
M. leşkeri sın- 76b/04
M. pād-şāhı 76b/03, 90b/14
M. şaharı 76b/03, 76b/06, 90b/16, 90b/20, 91a/05
M. ṭerefi 76b/02, 90b/13
[=12]

Mışrī Mısır ülkesine ait, Mısır'a özgü; Mısırlı; Mısır.
M. 302b/14
M. (Faryān-ı Mışrī) 105b/08
M. dék (Faryān-ı Mışrī) 110b/03
M. leşkeri 89a/05
M.+nıŋ (Faryān-ı Mışrī) 106a/07
M. şaharı 109a/04
[=6]

mīşsār Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde bahsi geçen, koç başına benzeyen bir başı bulunan değerli tahtlardan biri.
m. 305b/15
[=1]

mīşsar Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde bahsi geçen değerli tahtlardan biri.
m. 305b/17
[=1]

miḥnet Ar. Sıkıntı, zorluk, eziyet; üzüntü, dert, keder.
m. bile 173a/08
m.+de (ranc u miḥnetde ḳal-) 316a/21
m.+de bol- 293a/21
m.+ge sal- Mihnete salmak (Sıkıntıya sokmak, eziyet vermek). 176b/07
m.+ge tüş- Sıkıntıya düşmek. 241b/05

m.+ni tart- Sıkıntıyı çekmek. 293b/13
m.+niŋ 112b/20
[=7]

Mihrek Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in emrindeki Cehrom (**Cahrum**) şehri padişahı.
M. 118b/19, 120a/04
M.-i Nūşzād 118b/05, 120a/03, 124b/16, 124b/19, 126a/04, 126b/03, 126b/09, 126b/17
M.+ni 120a/05
M.+niŋ 118b/15, 118b/17, 118b/18, 120a/06, 120a/07, 125a/03, 125a/06, 125a/08, 125a/09, 125a/09, 125a/11
[=22]

mihrlik < *mihrlig* Şefkatli, muhabbetli.
m. 300a/04
m. bol- 12b/17, 156b/04, 220a/17
m. turur men 12a/05
[=5]

mihtarā Far. Ey en ulu.
m. 67b/17
[=1]

min Ar. "-dan/-den" karşılığı olan ve ön ek gibi kullanılan harf-i cer.
m. beled-i Ḳamıl 333a/20
[=1]

min- Binmek, bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak.
m.-di 19a/15, 26a/03, 44b/05
m.-diler 32b/09, 152a/18, 171a/18, 319a/13, 323a/13
m.-eduġan 221b/15, 242a/20, 252a/19
m.-geç 147a/13
m.-gen 19b/16, 21a/16, 123b/09, 283a/07
m.-geni 160b/02
m.-ip 17b/20, 21b/06, 49b/16, 57b/03, 62b/20, 71b/17, 102a/09, 159a/14, 161a/14, 161a/18, 161b/10, 175a/21, 205b/10, 255a/14, 271b/02, 274b/15, 291a/17, 299b/18, 299b/19, 301a/06, 303a/16
m.-ip érdi 13b/04
m.-ipdür 161b/09
m.-megey men 238b/15
m.-miş 111a/10
[=42]
ablaḳ aṭ min- 283a/07
altun égerlik ḫaçırlar min- 303a/16
ʿArabī aṭġa min- 205b/10
aṭ min- 13b/04, 71b/17, 252a/19, 299b/18, 301a/06
aṭġa min- 49b/16, 238b/15, 255a/14
aṭıġa min- 17b/20, 21b/06, 44b/05, 159a/14, 271b/02, 299b/19
aṭını min- 19b/16, 242a/20, 274b/15
aṭınŋnı min- 21a/16
aṭka min- 291a/17
aṭlar min- 123b/09
aṭlarnı min- 221b/15
ıldam aṭġa min- 19a/15, 26a/03
şīr min- 160b/02
şīrġa min- 161a/18, 161b/10
şīrnı min- 161b/09
taylarġa min- 102a/09
[=31]

mindür- Bindirmek, birini bir hayvanın üzerine çıkarmak, çıkarıp oturtmak.
m.-di 21a/17, 69b/12, 113b/03, 172b/05, 181b/18, 261b/17, 301a/04
m.-diler 89a/15, 195a/06, 197b/03, 311b/09
m.-üp 38b/04, 127b/01, 174a/09
[=14]
altun éger ve yügenlik aṭ mindür- 181b/18
altun éger yügenlik aṭḳa mindür- 301a/04
aṭ mindür- 69b/12, 172b/05, 197b/03
atġa mindür- 113b/03, 195a/06
aṭḳa tetüri mindür- 174a/09
aṭlarġa mindür- 38b/04
fīlġa mindür- 127b/01, 311b/09
[=11]

miŋ Bin, sayı adı.
m. 3a/02, 39b/13, 68b/11, 89a/04, 103b/02, 106b/01, 107a/11, 127a/07, 136a/19, 140a/01,

149a/09, 167a/09, 262b/03, 311b/12, 314b/06, 325a/08, 325b/12, 325b/12, 325b/13
m. (altı miŋ) 177b/10, 177b/11, 262b/10, 275a/11, 287a/03, 296b/19, 310a/15, 324a/09, 324a/09, 324a/11, 324a/12
m. (altı miŋ mışḳāl altun) 6a/15
m. (bir miŋ) 14a/02, 17b/07, 18b/15, 25a/15, 25b/03, 39b/14, 87a/18, 89a/17, 95a/07, 96a/13, 96a/14, 96b/04, 106b/02, 109b/10, 133a/05, 148b/07, 159b/02, 175b/17, 209a/09, 247a/12, 274a/11, 283a/01, 311a/20
m. (bir miŋ altun gūylar) 305b/08
m. (bir miŋ bir yüz) 287b/19
m. (bir miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun) 179b/09
m. (bir miŋ dīnār altun) 289b/16
m. (bir miŋ iki yüz) 96a/15
m. (bir miŋ ḳırḳ) 22b/09
m. (bir yüz miŋ) 22b/10
m. (bir yüz miŋ altun tuḫmī) 75b/04
m. (ellig miŋ) 18b/02, 18b/03, 18b/03
m. (ellig miŋ dīnār altun) 148b/14
m. (ellig miŋ dıram) 314b/05
m. (iki miŋ) 31b/13, 101b/14, 231b/01, 231b/07, 231b/10, 232a/08, 232a/11, 232a/11, 254b/16, 303a/15
m. (iki yüz miŋ) 97b/18
m. (iki yüz miŋ dīnār altun) 142b/14
m. (ḳırḳ miŋ) 89a/05, 89a/05, 257a/15, 257a/16, 257a/16, 305b/04, 325b/10
m. (ḳırḳ miŋ pārça) 302b/13
m. (ḳırḳ sekiz miŋ) 301a/15
m. (ḳırḳ yüz miŋ dıram) 246a/18, 246a/19
m. (on iki miŋ) 89a/06, 106b/03, 120a/08, 135b/20, 151a/18, 193b/02, 193b/03, 193b/05, 193b/05, 255a/01, 255a/04, 255a/06, 255a/07, 265a/01, 266a/10, 300a/10, 300a/11, 301a/16, 301a/17, 301a/18, 308b/03, 308b/03, 308b/04, 309b/04, 322a/15, 324a/07, 325b/13
m. (on iki miŋ ḫarvār) 193b/06
m. (on miŋ) 22b/14, 37b/15, 77b/10, 101a/08, 101b/03, 102a/10, 184a/05, 254b/08, 284b/10, 289a/19, 310a/06, 320b/20, 324b/05, 327a/01
m. (on miŋ dīnār altun) 112b/01, 314a/17
m. (on miŋ dīnārdın altun) 246b/20
m. (on miŋ dıram) 259b/08
m. (on miŋ dıram kümüş) 215a/09, 215a/15
m. (on miŋ ġulaç) 133a/12
m. (on miŋ ḫarvār) 325b/11
m. (on miŋ mışḳāl altun) 314b/04
m. (on sekiz miŋ ʿālam) 322b/07
m. (ottuz miŋ) 116b/12, 132b/19, 152a/17, 173b/01, 194b/08, 194b/08, 195a/03, 195a/03, 200b/02, 202b/09, 207b/17, 212a/18, 246a/02, 257a/16, 260a/17, 273b/21
m. (ottuz miŋ bir yüz altmış) 22b/09
m. (ottuz miŋ dīnār altun) 82b/15, 305a/07
m. (ottuz miŋ dıram) 311a/03
m. (ottuz miŋ dıram kümüş) 307b/07
m. (tört miŋ dīnār) 243b/12
m. (tört miŋ dīnār altun) 243b/11
m. (tört yüz miŋ) 252b/20
m. (üç miŋ) 226b/02, 258a/01, 258a/01, 258a/02, 260b/21, 287a/06, 296b/11, 307a/17
m. (üç miŋ dīnār altun) 149a/09
m. (üç miŋ iki yüz) 22b/10
m. (üç yüz miŋ) 16b/12, 172b/09, 184a/12, 227b/15, 245b/20, 266a/17, 267b/15, 309a/13
m. (üç yüz miŋ dīnār altun) 243b/14, 243b/17
m. (üç yüz miŋ dıram) 246a/08
m. (yeti miŋ dīnār altun) 179b/10
m. (yüz miŋ) 15a/08, 18b/05, 18b/06, 18b/07, 28b/01, 34b/10, 36a/06, 69b/02, 74b/11, 77b/05,

99a/03, 101a/04, 101a/09, 103b/20, 107a/20, 110a/17, 110b/05, 112b/16, 113b/14, 136a/11, 140b/03, 145b/21, 172a/15, 172a/16, 190a/04, 194a/05, 196b/14, 201b/20, 211b/08, 223a/05, 232b/02, 238b/20, 244b/18, 253a/01, 253a/14, 254b/09, 259a/20, 261a/16, 269a/10, 282b/05, 294b/02, 298b/08, 303b/03, 303b/07, 305b/03, 306a/08, 324a/08, 325b/05, 327b/10, 327b/11, 329a/12

m. (yüz miŋ badra altun) 314b/03

m. (yüz miŋ dane) 302b/12

m. (yüz miŋ dīnār) 271b/02

m. (yüz miŋ dīnār altun) 28b/02, 109a/04, 142b/09, 295b/07

m. (yüz miŋ dīnārdın altun) 226a/04

m. (yüz miŋ dıram) 220b/14, 246b/06, 271a/21, 314b/06

m. (yüz miŋ martaba) 314a/08

m. (yüz miŋ miŋ) 36a/08, 172a/16

m. altun 314b/03

m. bir 29a/09, 92a/06, 311b/10

m. bir endīşe 138b/03

m. bir yüz atmış 296b/03, 296b/21, 303a/10

m. bir yüz yigirme 305a/21

m. cān u dil birle 136a/05, 168b/10, 200a/17

m. derd ġam 4b/06

m. dīnār altun 136a/16, 289b/14, 289b/18, 290a/08

m. dıram 259b/08

m.+din (miŋ miŋ) 99a/13

m.+din (on miŋdin) 118a/06

m.+din (oŋ miŋdin) 39b/12

m.+din ziyāde (üç miŋ) 304b/21

m.+din ziyāderek (yüz miŋ) 323b/16

m.+ġa (on miŋ) 140a/14

m. ḥışṣa 329a/09

m. iki yüz 184a/12, 252b/20, 308b/04

m. miŋ Bin bin (Binlerce). 16b/08, 17a/01, 19a/20, 91b/05, 99a/13, 101a/05, 110a/03, 172a/09, 292b/17, 294b/16, 325b/11, 327b/11

m. miŋ (közidin miŋ miŋ ḳaṭra yaş aḳız-) 303b

m. miŋ altun tāclıḳ kenīzekler 59b/06

m. miŋ altun ṭavḳlar 59b/06

m. miŋ dīnār altun 157a/04, 282b/09, 301b/21

m. miŋ gevherler 59b/06

m. miŋ ḳul 59b/06

m. miŋ yılġaça 277a/17

m. yıl bol- 266b/10

m. yıl ʿumr kör- Bin yıl ömür görmek (Bin yıl yaşamak). 295a/09

m. yüz atmış 333a/17

m. yüz on 132b/19, 141a/05

[=308]

mis Far. Bakır.

m. 103b/14, 103b/18, 104a/03

m.+niŋ 103b/18

[=4]

miskīn Ar. Zavallı.

m.+niŋ 238a/04

[=1]

misl Ar. Eş, benzer.

m.-i perī-zāda 1b/08

[=1]

mīve Far. Meyve; bitkilerin, çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişip büyümesiyle meydana gelen ve tohumları taşıyan kısmı, yemiş; ürün, sonuç, kâr.

m. 97b/08, 209a/15, 271a/14

m. ber- Meyve vermek. 56b/20, 158a/17, 185a/08

m.+din 203b/16

m.+din (bıhī mīve) 313a/06

m.+ler 92b/03, 160b/06, 202b/15

m.+lerniŋ 305b/07

m.+ni 312b/14, 312b/16

m.+si 134a/10

m.+sige 174a/12

m.+sini 69a/02, 202b/14

[=18]

mīvelik < *mīvelig* Meyveli, meyve veren, meyvesi olan.

m. 185a/08, 203b/15

[=2]
miz Bk. **biz**
m.+din 101a/06
m.+niŋ 25a/08
[=2]
Molla Aġılçı Kara Döve (**Ḳara Töpi**) kadısı Molla Musahip (**Molla Muṣāḥıb Ḳāżī-ı Ḳara Töpi**)'in oğlu. Metnimizin müstensihi.
M. 333a/20
[=1]
Molla Muṣāḥıb Ḳāżī-ı Ḳara Töpi Kumul (**Ḳamıl**)'a bağlı Kara Döve (**Ḳara Töpi**) kadısı Molla Musahip. Metnimizin müstensihi (**Molla Aġılçı**)'nin babası.
M. 333a/20, 333a/20
[=2]
Multān Hindistan (**Hındıstān**)'da bir şehir.
M. pād-şāhı 191b/13
[=1]
monçaḳ Boncuk.
m. 87a/19, 231a/16, 232a/03, 311a/01
m.+ıda (monçaġıda) 262a/19
[=5]
möşük Kedi.
m. 258b/21, 300b/14, 300b/15, 301a/04
m.+ler 300b/16, 301a/10
m.+ni 300b/15, 301a/04, 301a/06
m.+niŋ 301a/05
[=10]
muʿaẓẓam Ar. Yüce, ulu.
m. turur 1b/06
[=1]
mūbad Far. Zerdüştlüğe inananların, ateşe tapanların ruhani lideri, mecusi rahibi.
m. 114b/05, 126a/18, 126a/19, 126a/20, 135a/20, 135a/20, 135b/08, 139b/03, 139b/04, 139b/05, 139b/07, 139b/08, 139b/09, 139b/12, 139b/15, 139b/16, 143b/11, 147a/01, 147a/03, 150b/01, 153a/09, 155a/02, 155a/03, 155a/14, 155a/18, 155a/19, 157a/10, 161b/14, 162a/01, 162a/01, 162a/15, 162a/16, 162a/18, 162b/06, 162b/21, 164a/14, 164b/02, 164b/12, 168a/01, 173b/20, 180b/15, 181a/11, 181a/14, 181b/04, 181b/05, 181b/07, 181b/08, 197b/21, 199a/01, 202a/11, 202a/21, 208b/17, 215a/11, 215a/12, 215a/15, 215a/15, 218a/18, 219b/03, 220a/09, 231b/06, 239a/04, 243a/18, 243b/02, 243b/02, 243b/09, 243b/13, 243b/14, 243b/21, 244a/21, 244b/04, 244b/10, 244b/13, 244b/19, 245a/01, 245a/04, 247a/11, 249b/21, 250a/02, 250a/04, 250a/05, 250a/08, 250a/10, 250a/19, 250b/01, 250b/01, 250b/02, 250b/02, 250b/03, 250b/07, 250b/08, 250b/10, 250b/14, 250b/15, 251a/03, 251a/04, 253a/10, 253a/13, 253a/15, 253a/18, 255b/05, 255b/06, 255b/10, 264b/12, 270a/05, 304a/10, 304b/11, 304b/14, 304b/16, 324a/14, 324a/18, 324b/02, 328b/02, 328b/02, 328b/07
m. (Ardaşīr Mūbad) 219a/03
m. bile 143b/10, 162b/17, 167a/09
m.+dın 162b/20, 181a/10, 193a/18, 202b/06
m.+ġa 126a/18, 126a/19, 155a/06, 161b/09, 161b/20, 162b/05, 181b/01, 193a/17, 202b/07, 220a/09, 233a/15, 250a/02, 250a/12, 250b/06, 250b/15, 255b/05, 303b/21, 304a/10, 324a/17
m.+ġa (Bābek Mūbad) 205a/01
m.+ı 204b/04, 219b/05, 249b/21, 250a/17
m.+ıġa 157a/11
m.+ını 251b/03, 264b/11
m.+lar 24a/19, 41a/05, 74a/10, 74a/15, 132a/08, 135a/03, 135a/17, 135b/11, 143b/06, 143b/07, 143b/09, 146a/04, 147a/07, 150a/02, 150b/20, 151b/06, 154a/09, 154a/16,

154b/05, 154b/07, 155a/10, 159b/01, 161b/03, 164b/10, 179a/12, 180b/14, 181b/03, 181b/21, 190b/15, 196b/03, 201b/15, 203a/08, 208b/18, 216a/19, 216a/20, 218a/07, 218b/08, 219a/20, 219a/21, 220a/11, 222a/01, 228a/05, 228b/07, 230a/08, 230a/10, 230b/07, 230b/16, 231a/13, 231b/06, 231b/18, 232a/05, 232a/06, 239b/20, 242b/03, 243a/08, 247b/12, 247b/18, 248b/09, 249a/20, 265b/14, 280a/07, 304a/13, 304a/18, 304a/21, 304b/02, 304b/04, 314b/09, 329a/16
m.+lar bile 45b/11, 95a/11, 148b/08, 156b/05, 190b/13, 202a/20, 301a/21
m.+lardın 143b/08, 146a/18, 177a/14, 216a/13, 302b/08, 304a/17, 304a/20, 314a/01
m.+lardın ziyāde 216a/14
m.+larġa 44b/06, 81a/09, 147a/07, 155a/05, 155a/10, 181a/21, 181b/21, 225b/14, 228b/07, 231b/19, 249a/19
m.+ları 27b/05, 231b/08
m.+ları bile 164a/13, 179b/06
m.+larıġa 24a/17, 24a/19, 74b/03, 222a/01
m.+larını 149b/15, 180b/13, 208b/08, 212b/03, 223b/11, 225b/10, 234a/05, 277a/06
m.+larıŋ 181a/21
m.+larnı 143b/06, 147a/07, 161a/20, 205a/02, 215a/06, 216a/18, 218a/09, 222a/20, 226a/05, 239a/02, 242a/15, 242b/19, 243a/02, 247b/17, 253a/04, 324b/11
m.+larnıŋ 44b/05, 146a/04, 147a/06, 157a/11, 219b/05, 249b/21, 251b/03, 264b/11
m.+nı 43a/09, 127a/07, 181b/12, 206a/07, 211a/18, 233a/15, 234a/14, 250a/09, 250a/21
m.+nıŋ 139b/05, 162a/13, 162a/21, 193b/20, 202b/06, 203b/18, 215a/12, 247a/10, 250a/21, 250b/15
m.+nıŋ (Ardaşīr Mūbad) 198a/10
m. turur sen 304b/05
[=306]
Mūbad-ı Ardaşīr k.a. Bk. **Ardaşīr VI**
M. 198a/12
M. turur 198a/06
[=2]
mūbadlıḳ Mubedlik, mubed olan kimsenin durumu.
m.+da 181b/14
[=1]
mubāhāt Ar. Övünme, övünç.
m.-ı benī ādam Âdem oğullarının övüncü. 321a/10
[=1]
mubārek Ar. Çok saygı değer, muhterem; hayırlı, uğurlu, kutlu, kutsal.
m. 6a/03, 7a/14, 8b/04, 15b/09, 45b/03, 46b/02, 52a/12, 117b/07, 129a/18, 169b/14, 189a/09, 211b/04, 213a/02, 217b/21, 229a/11, 229a/11, 246b/09, 318a/07, 322b/05, 331a/03
m. (ābādān mubārek) 15a/03
m. (Mekke-i mubārek) 90b/04
m. (Mekke-i mubārek ṭerefi) 90a/14
m. (nā-mubārek) 327b/19
m. (ṭālıʿı mubārek bol-) 15a/02
m.-aşl 208a/01
m. bol- Mübarek olmak. 2b/14, 37a/08, 37a/20, 74a/18, 155b/07, 155b/19, 166a/14, 168b/12, 169a/08, 248a/05, 264a/13
m.+din (Mekke-i mubārek) 90b/15
m.-ḳadam Ayağı uğurlu (kimse). 52a/12, 160a/13
m. ḳıl- 52b/08, 134b/19
m.+niŋ (Mekke-i mubārek) 90a/15, 90a/18
m. turur 64a/05, 181b/13, 220a/01, 278b/16
[=48]
mubārek-bād Far. Tebrik, kutlama.
m. ḳıl- Tebrik etmek. 188a/09
[=1]
mubtalā Ar. Âşık.

m. bol- 169b/02
[=1]

muddat Ar. Müddet, zaman, vakit.
m.+dın kéyin (ne-çend muddatdın kéyin) 232b/21
[=1]

muft Far. Haksız yere, sebepsizce; parasız, bedava.
m. 108a/17
m. ber- Bedava vermek. 174b/12
m. öl- 19a/19
[=3]

Muġīra Şube (**Şuʿba**)'nin babası. Bk. **Şuʿba**
M. (Şuʿba ibn-i Muġīra raḍıya'llāhu ʿanh) 322b/18
[=1]

muḥabbetlik 1. Sevgi doluluk, şefkatlilik.
m.+iŋlerni (muḥabbetligiŋlerni) 47a/06
[=1]
2. < *muḥabbetlig* Muhabbetli, sevgi dolu.
m. érdi 64b/15
[=1]

muḥāfa Ar. Deve veya fil gibi hayvanların sırtına konan ve karşılıklı oturacak yerleri bulunan bir nevi kapalı sepet, mahmel, mahmil.
m. 83a/05, 200b/09, 253b/11
m. (altun muḥāfa) 166b/21, 171a/09, 282b/07
m.+da (altun muḥāfa) 75b/07
m.+ġa 82a/13, 109a/07, 150b/02, 167a/01, 200b/09, 253b/11, 286b/03
m.+ġa (altun muḥāfa) 171a/09, 227a/17, 227a/20
m.+ge (altun muḥāfa) 83a/04, 282b/06
m.+lar 150a/08
m.+lar (altun muḥāfalar) 308b/05
m.+lar ḳıl- 282b/08
m.+larġa 39b/15
m.+larġa (altun muḥāfalar) 166b/21
m.+larnı (altun muḥāfalarnı yasa-) 83a/04
m.+nı 87a/10
m.+nı (altun muḥāfa) 286b/02
m.+nıŋ 282b/18
[=28]

muḥāl Ar. Olması, gerçekleşmesi olanaksız.
m. 41a/01, 171b/10
[=2]

Muḥammad k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Muḥammad**
M. (Ḥażrat-ı Muḥammad) 322b/06
M. (Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 321a/10, 333a/09
M. (Ḥażrat-ı sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/11
M.+dur ʿalayhı's-salām 1b/01
M. rasūlu'llāh ṣallā'llāhu ʿalayhı musallam 214b/21
M. rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam 322b/08
M. turur 322b/07
[=8]

muḥkem Ar. Dayanıklı, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli; iyice, adamakıllı, sağlamca, sıkıca.
m. 24b/10, 24b/14, 36a/02, 36a/06, 38b/06, 39a/10, 50a/08, 63b/02, 72a/02, 79b/11, 89a/15, 133a/11, 137b/12, 155a/06, 158b/17, 200a/01, 210b/16, 210b/21, 275b/05, 287b/05, 299a/14, 332b/15
m. bol- 104a/04, 280b/13
[=24]

muhlat Ar. Mühlet, bir işin yapılması için verilen belirli süre, vade.
m. ber- Mühlet vermek. 230b/06, 275b/18
m. tile- Mühlet istemek. 202a/08, 202a/09, 231b/16, 275b/10
[=6]

muhr Far. Mühür, bir kimsenin veya bir makamın adının veya unvanının tersine kazılı bulunduğu araç, damga, kaşe. Krş. **mühr**
m. 91a/19, 124a/13, 124a/16

m. (altun muhr bas-) 91b/08
m. bas- 16a/03, 38b/03, 91b/01, 109a/18, 122b/10, 139b/04, 142b/01, 156b/05, 183a/15, 188b/15, 199a/16, 203a/03, 208a/12, 213a/14, 225a/19, 226a/02, 226b/01, 227b/04, 231b/10, 261b/01, 263a/15, 268b/01, 277a/15, 280b/18, 292a/03, 293b/17, 309a/04, 313b/10, 322a/08, 322a/21
m.+dağı 139b/08
m.+ı 331a/17
m.+ı (muhr bas-) 251b/21
m.+ı bile 122b/12
m.+ımnı 331b/02
m.+ını 139b/17, 139b/17, 329b/08, 331b/02, 332a/08
m.+ını bas- 88a/20, 173a/10, 283b/02, 293b/18, 299a/05, 302b/11, 307b/03, 322b/17
m.+ıŋnı bas- 299a/02
m.+nı 139b/04, 139b/04, 139b/07, 139b/08, 139b/18, 161a/08
m.+nı bas- 39b/04
[=60]

muḥtāc Ar. Bir şeye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.
m.+dur men 250a/03
[=1]

muḳābala Ar. Karşı karşıya gelme.
m. bol- 132b/13
[=1]

mulāḥaẓa Ar. Düşünme, iyi düşünce.
m. 153b/11
[=1]

mulūk-ı ṭavāyıf < Far. *mulūk-i ṭavā'if* Beylikler dönemi. İran tarihinin Selevkiler ve Eşkaniler dönemi bu şekilde adlandırılır.
m. 114b/06
m. dép 108b/03, 111a/01
[=3]

mūm Far. Mum, basit aydınlatma aracı.
m. bile 71a/09, 109a/11
m.+ça Mumca, mum kadar. 265a/18
m. dék 95b/20
m. dék éri- 171a/04
m. dék ḳıl- 207b/09
[=6]

mumtāz Ar. Seçkin, üstün.
m. 169b/03
[=1]

munācāt Ar. Yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma.
m.+dın 99b/09
m. ḳıl- 56b/07, 166b/07
[=3]

munaccım < Ar. *munaccim* Yıldızların durum ve hareketlerinden geleceğe ait hükümler çıkaran kimse, yıldız falcısı.
m. 89a/07, 108b/10, 137a/04, 149b/15, 149b/16
m. (fālçı munaccım) 268a/14
m. érdi 321a/13
m.+lar 3a/11, 65a/06, 88a/07, 108b/11, 108b/13, 108b/17, 113a/08, 113a/09, 113a/13, 113a/14, 115a/16, 137a/05, 137a/07, 137a/08, 192b/11, 192b/16, 227a/11, 260a/12, 264b/01, 280b/03, 295b/16, 301b/10, 313b/09
m.+lardın 65a/10
m.+larġa 108b/11, 108b/13
m.+larını 40b/11, 227a/10, 254a/01, 280a/20
m.+larnı 65a/06, 95b/07, 108b/09, 113a/07, 146a/08, 301b/01, 301b/10
m.+larnıŋ 137b/12, 264b/10, 268a/18, 304b/18, 310b/08, 311b/03, 313b/10
m.+nı 137a/03
m.+nıŋ 254a/11
m. turur 7a/15, 124b/05
[=55]

munaccımlıḳ Müneccimlik, falcılık.
m.+da 17a/09
[=1]

munādī Ar. Bir haberi yüksek sesle duyurmak, ilan etmek.
m. ḳıl- 70a/18, 81b/09, 157a/12, 174b/11, 195a/16, 238a/13
m. ḳıldur- 157b/08, 160b/21, 174a/07, 293a/19, 300b/14, 333a/03
[=12]

munāsıb Ar. < *munāsib* Uygun.

m. 140a/05
[=1]

munça Bk. **bu**

munda Bk. **bu**

mundaġ Bk. **bu**

mundaḳ Bk. **bu**

mundın Bk. **bu**

munı Bk. **bu**

Munẕır Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde Arap (ʿ**Arab**) padişahı.
M. 146b/10, 146b/14, 146b/20, 147a/04, 147a/07, 147a/09, 147a/10, 147a/15, 147a/20, 147b/02, 148a/06, 148a/11, 148a/11, 148a/13, 148a/19, 148a/21, 148b/04, 148b/06, 148b/11, 148b/21, 149a/02, 149b/04, 149b/09, 149b/10, 149b/11, 150b/14, 151a/07, 151a/13, 151a/17, 151b/14, 152a/05, 152a/06, 152a/14, 152a/16, 152a/21, 152b/03, 152b/15, 152b/17, 153a/18, 153b/03, 153b/06, 154a/06, 154b/13, 156b/08, 156b/13, 207b/12
M. (Nuʿmān Munẕır) 149b/09
M. bile 151a/16, 152a/19
M. bile (Nuʿmān-ı Munẕır) 148a/06
M.+dın 146b/06, 152a/12, 152b/14
M.+ġa 146b/13, 147a/06, 147a/08, 147a/17, 148b/03, 148b/16, 148b/17, 149b/10, 151a/10, 151b/08, 151b/14, 152a/02, 152b/01, 153a/21, 156b/16
M.-ı ʿArabī 207a/17, 207b/18, 207b/18
M.-ı bī-ʿaḳl 207b/11
M.-ı Nuʿmān 207a/20
M. ibn-i Nuʿmān 145b/09, 146b/09, 207a/18
M.+nı 207a/19
M.+nıŋ 148b/20, 149a/15, 151b/07, 151b/13, 152a/05, 153b/11, 156b/06, 207a/21, 208a/06
[=86]

muŋa Bk. **bu**

munıŋ Bk. **bu**

mūr Far. Karınca.
m. u malaḫ 79a/14
[=1]

murād Ar. Arzu edilen şey, istek, dilek.
m.+ımnı (maḳṣūd u murādımnı taf-) 126b/19
m.+ıŋġa (maḳṣūduŋ ve murādıŋġa yetgür-) 280a/04
m.+ıŋnı (maḳṣūd u murādıŋnı taf-) 122b/19
[=3]

murdār Far. Ölmüş veya öldürülmüş hayvan.
m.+larnıŋ 48a/08
[=1]

murġzār Far. Kuşu çok olan yer, kuşlak.
m. 109b/17, 129b/09, 167b/03, 291a/06
m.+da 3a/10
m.+dın 3a/18
m.+ġa 290b/13, 291a/12
m.+nıŋ 241b/02
[=9]

murġzārī Far. Bir mürgzar, bir kuşlak.
m.+ġa 241a/08
[=1]

murvārīd Far. İnci.
m. 71a/07, 302b/14, 307a/11
m.+dın 302b/12
[=4]

Mūsā k.a. Bk. **Ḥażrat-ı Mūsā**
M. (Ḥażrat-ı Mūsā ʿalayhı's-salām) 84b/14
[=1]

musāfır < Ar. *musāfir* Yolcu.
m. 164b/19
[=1]

musaḫḫar Ar. Ele geçirilmiş; boyun eğdirilmiş, emir ve itaat altına alınmış.
m. bol- 85b/10
m. ḳıl- 91a/08
[=2]

Muṣāḥıb k.a. Bk. **Molla Muṣāḥıb Ḳāżī-ı Ḳara Töpi**
M. 333a/20
[=1]

musallam Ar. Verilmiş, teslim edilmiş.

m. bol- 71a/02, 83a/17, 127a/01, 130a/17, 145b/16
m. turur 122b/20
[=6]

Mūsīl Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde yaşamış Ermeni pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Mūsīl-ı Armanī**
M. 283a/04, 283a/10, 283a/12
M.+ġa 285a/20
M.-ı Armanī 278a/06
M.-ı Armanī (Pahlavān-ı Mūsīl-ı Armanī) 284b/18
M.+nı 283a/12
[=7]

musulmān Ar. Müslüman, İslam dininden olan kimse.
m. 68a/15
m.+larnı 323b/07
[=2]

muş Bk. **muşt**
m. 154b/15, 182a/14
[=2]

muşfıḳ < Ar. *muşfiḳ* Şefkatli.
m. (mıhrbān u muşfıḳ) 330b/06
m. ve mıhrbān bol- 83a/15
[=2]

muşt Far. Yumruk; avuç. Krş. **muş**
m. 107b/13, 206a/14, 265a/18
m. ur- Yumruk atmak. 294a/13
[=4]

muştāḳ Ar. Özleyen, özlemini duyan.
m. turur biz 64b/06
[=1]

muştarī Ar. Güneşe yakınlığı bakımından beşinci sırada yer alan, dokuz uydusu bulunan en büyük gezegen, Jüpiter.
m. yultuz 208a/18
[=1]

muṭālaʿa Ar. Düşünerek, anlayarak okuma.
m. ḳıl- 239b/09
[=1]

muṭlaḳ Ar. Mutlak surette, mutlaka.
m. 243a/06
[=1]

muttaṣıl Ar. Bitişik; aralıksız, biteviye.
m. 130b/05, 195a/14
[=2]

muyassar Ar. Nasip olan.
m. bol- Müyesser olmak (Nasip olmak). 124b/06
[=1]

mühr Bk. **muhr**
m.+degi 139b/09
[=1]

mühre Far. (??)
m. 314b/04, 314b/04
m.+lerige 308a/13
[=3]

mührlik Bk. **mührlük**
m. ḫaṭ 331b/20
[=1]

mührlük < *mührlüg* Mühürlü, mühür basılmış, mühürlenmiş. Krş. **mührlik**
m. ḫaṭ Mühürlü yazı, belge. 293a/19, 293b/02, 293b/16, 293b/18
[=4]

mük Büklüm, kıvrım.
m. (iki mük bol-) 104b/09, 172b/17, 229a/21
[=3]

müʾkel Ar. (??)
m. 252b/01
[=1]

mükellel Ar. Süslenmiş, süslü.
m. (başıġa tāc-ı mükellel key-) 83b/14
m. (tāc-ı mükellel başıġa key-) 1b/13, 12a/15, 43b/19, 183b/04, 328a/02, 328a/20
m. (tāc-ı mükellel başıġa kéy-) 270b/01
[=8]

mükemmel Ar. Eksiksiz, kusursuz, tam; yetkin.
m. (kāmıl u mükemmel bol-) 71b/20
m. ḳıl- 305a/02
[=2]

mükerrem Ar. Saygı değer, yüce, aziz.
m. (ʿazīz u mükerrem) 63b/19
m. turur 1b/06
[=2]

mükrü Bk. **mükürü**
m.+ge 254b/13
[=1]

mükürü Sivrisinek. (??) Krş. **mükrü**
m. 66b/13, 208b/12, 233b/09

[=3]

mülk Ar. Taşınmaz mal; devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke, memleket.
m. 177b/17
m.+i (Īrān mülki) 326b/21
m.+i (Tūrān mülki) 179a/04
m.+ini 92b/07
m.+iŋni (şahar u mülk) 105b/10
m.+lerimni 79a/10
m. ü māl 242a/05
[=7]

mümsik Ar. Cimri, eli sıkı.
m. 172a/14
[=1]

müŋüz Boynuz; bazı hayvanların başında bulunan, tırnaksı bir maddeden, uzun, kıvrık veya çatallı çıkıntı.
m.+i 6b/13, 8a/04, 32a/15, 99b/04, 147b/16
m.+i bile 8a/05
m.+i dék 8a/05, 32a/15
m.+ige 147b/16
m.+leri 7b/04
[=10]

mürü Omuz; boynun iki yanında bulunan, kolların gövdeye bağlandığı bölüm.
m.+ŋge 42b/10
[=1]

müşkil Ar. Müşkül, zor, güç, çetin, zorlu; zorluk, güçlük.
m. 137a/05, 253a/11, 321b/12
m. bol- Zor olmak. 118b/12, 176a/20, 246a/07
m.+dür 119b/15
m.+dür dép 264b/04
m. iş 23b/16, 53a/16, 57a/14, 103a/17, 128b/09, 128b/11, 137a/06, 186a/13, 205b/21, 218b/06, 242b/01, 292a/14, 319a/09
m.+lerni āsān ḳıl- Zorlukları kolaylaştırmak. 73b/01
m. turur 34a/03
[=23]

müşkillik Zorluk, güçlük.
m. bile 146b/12
[=1]

müşterek Ar. Ortak.
m. bol- 202b/01
m. turur 201b/13
[=2]

mütekebbir Ar. Kibirli, büyüklük taslayan.
m. bol- 308b/08
[=1]

müttekā Ar. Dayanacak şey, destek, dayanak.
m.+ġa 312b/13
[=1]

nā-be-kār Far. İşe yaramaz, hayırsız.
n. 319a/15
[=1]

nabīra Far. Torun.
n.+ları 13a/03, 13b/11, 273b/09
n.+larıdın érdi 321a/04
n.+m 2a/13, 64b/05, 64b/07, 64b/12, 69a/09, 112a/01, 112b/02
n.+mdın 127a/01
n.+ŋ 111b/17, 302b/10
n.+sı 47b/18, 78b/09, 111b/11, 111b/14, 196b/21, 271a/05
n.+sı érdi 165a/05
n.+sı turur 90a/19
n.+sı turur men 44a/09, 272a/17
n.+sıdur 322a/21, 329a/08
n.+sıdur men 153b/19
n.+sıġa 111b/10, 331a/05
n.+sınıŋ 64b/12
[=30]

nā-çār Far. Çaresiz; ister istemez, içinde bulunduğu durumu kabul etmek zorunda kalarak.
n. 122a/14, 132a/20, 141a/19, 195b/14, 220a/02, 245a/20, 246b/11, 253b/21, 285b/21, 332b/08
n. bol- Naçar olmak (Çaresiz kalmak). 250b/11
[=11]

nadāmat Ar. Pişmanlık.
n. bile 194a/05
n.+ım 242a/04
[=2]

nādān Far. Cahil, bilgisiz.
n. 27a/03, 29a/03, 29a/03, 85a/04, 133b/19, 176a/13, 216b/12, 218b/19, 219a/16, 219a/16, 240a/15, 248b/04, 276a/11, 314b/21, 315b/16
n.+dın 134a/11, 181b/05
n. érdi 234a/16
n.+ġa 240a/15
n.+lardın 83b/06
n.+larġa 85a/04
n.+nı 134a/12
n.+nıŋ 218a/12
[=23]

nādānlıḳ Cahillik, bilgisizlik.
n. ḳıl- Cahillik etmek. 238a/11
n. turur 154b/11, 181b/06
[=3]

nādānraḳ Daha cahil, daha bilgisiz.
n. 76a/11
[=1]

nādıra < Ar. *nādira* Benzeri nadir olan, az bulunan, ender görülen.
n. 134b/02, 218a/18, 230a/21, 232a/21
[=4]

nā-durust Far. Yanlış, hatalı.
n. bol- 202a/15
n. dék 202a/16
[=2]

nafīs Ar. Çok hoş, çok güzel.
n. 281a/11
[=1]

nafs Ar. Nefis, öz varlık, öz benlik, kişilik.
n. 131a/13
n. (köŋlini nafs havāġa ber-) 248b/03
n.+ıŋ 131a/12
n.+nıŋ közini tik- Nefsin gözünü dikmek (Nefsi yok etmek, öldürmek). 134b/13
[=4]

nafsānī Ar. Canlı olmanın zorunlu kıldığı gereksinim ve isteklerle ilgili, beden arzularıyla ilgili, nefisle ilgili.
n. bol- 134b/03
[=1]

nafsānīlıḳ Nefsaniyet; insanda nefisle ilgili arzu, istek ve zaaflardan meydana gelen benlik; kin, düşmanlık duygusu.
n.+nı 134a/20
[=1]

nā-gāh Far. Ansızın, birdenbire.
n. 7a/08, 8a/10, 18b/12, 19a/01, 19b/20, 23b/03, 23b/18, 35a/19, 37a/05, 72b/04, 89b/14, 98b/09, 99b/02, 100b/11, 107b/04, 112a/10, 113b/17, 116a/16, 125b/03, 135b/07, 138b/09, 148a/03, 148a/07, 150a/11, 157b/01, 159b/18, 160a/12,

161a/18, 161b/16, 163a/20, 164a/13, 164b/01, 167a/13, 167a/20, 171a/20, 175b/19, 177a/04, 197b/10, 207a/15, 210a/14, 215a/04, 215a/12, 215b/05, 215b/21, 230a/10, 241a/13, 252a/20, 252a/21, 259b/02, 263b/17, 278a/14, 327a/08
[=52]

nā-ġālıb < Far. *nā-ġālib* Yenmemiş, zafere ulaşmamış.
n. kel- 326b/20
[=1]

Nāhīd k.a. Bk. **Ketāyūn**
N. érdi 14b/01
[=1]

Nahravān Bağdat yakınlarında bir şehir.
N. daryāsı 191b/09
N.+ġa 269b/17
N.+nıŋ 274a/19
N. ṭerefi 270a/16, 274a/18
N. yolı 274b/14
[=6]

naḫsan Ar. Uğursuz.
n. dép 293b/05
[=1]

naḫşı Şarkı.
n. 306b/08
n. ay- Şarkı söylemek. 306b/10
n. ayt- Şarkı söylemek. 170b/19, 306b/12, 306b/21
n. ḳıçḳır- Şarkı söylemek. 306b/18
n.+nıŋ 102b/11, 306b/14
n.+ŋ (naḫşı ayt-) 170b/10
n.+sını ḳıçḳır- 33b/09
[=10]

naḫşıçı Şarkıcı. Krş. **naḳşıçı**
n. 65a/03, 166b/05
[=2]

nā-ḫūş < Far. *nā-ḫoş* Hoş olmayan, hoşa gitmeyen, kötü.
n. 45a/18, 143b/05
n. kel- 17a/11
[=3]

nā-ḫūşluḳ Nahoş olma durumu.
n. bile 328b/08
[=1]

nā-ḳābıl < Far. *nā-ḳābil* Yeteneksiz, beceriksiz.
n. 130b/08
[=1]

nā-kār Far. İşe yaramaz.
n. ḳıl- İşe yaramaz kılmak (Hadım etmek). 121b/10
[=1]

naḳāra Far. Davul, kös. Krş. **naḳḳāra**
n. 16b/12, 103a/14, 178b/06
n.+ġa 99b/17
n.+lar 209b/20
n.+lar çal- 14a/04**,** 18a/19, 42b/14, 89a/19, 99b/10, 140b/09, 178b/05, 210a/14, 210b/11, 245b/18, 325b/18, 332b/06
n.+lar ur- 21b/15, 31b/14, 132b/18, 210b/05, 214a/04, 236a/14, 260b/07, 270a/15
n.+lar ve karnāylar çal- 17a/04
n.+lar ve karnāylarnı çal- 213a/19
n.+ların çal- 197a/16, 292a/20
n.+larını çal- 89b/19, 211b/12
n.+larını ur- 11b/16
n.+larını ve karnāylarını çal- 37b/12
n.+larnı çal- 89b/04, 197a/19, 223a/20
n.+larnı ur- 11b/15, 30a/14, 141b/15, 323a/13, 324b/08
n.+nı ur- 236b/07
n.+sı 89b/17
n.+sın (ḫūş-ḥāllıġ naḳārasın ur-) 22a/18
n.+sınıŋ 327b/13
n. u karnāy 115b/01, 118b/01
n. u karnāylar 141b/13
n. u karnāylar çal- 90a/13, 235a/06, 237b/04, 257a/13, 300b/21, 303b/14
n. u karnāylarnı çal- 89b/19, 208b/10
n. u kerrenāy 327a/06
n. ve karnāylarnı çal- 26a/19
[=58]

nākes Far. Aşağılık, alçak.
n. 94b/04
n. (Bandūy-ı nākes) 288a/19
[=2]

naḳḳāra Bk. **naḳāra**

n.+larnıŋ 11b/03
n. u karnāylar çal- 68a/19
[=2]

naḳḳāş Ar. Resim ve süsleme sanatçısı.
n. 91a/03, 91a/04, 143a/19, 143b/02
n.+ġa 91a/03
n.+larnıŋ 213b/13
n.+nı 91a/02
[=7]

naḳş Ar. Nakış; kumaş üzerine yapılan işleme; duvar, tavan, taht vb. yer veya şeyleri süslemek için yapılan şekil veya resim.
n. ḳıl- 227a/20, 305b/04, 305b/14
n. nigār ḳıl- 93a/19, 96a/10, 187a/16, 188a/08, 191b/19
n. u nigār ḳıl- 305b/19
[=9]

naḳşıçı Bk. **naḫşıçı**
n.-ı ḫūş-āvāz 166b/02
[=1]

nāla Far. İnleme, inilti; feryat, çığlık.
n. (faryād u nāla ḳıl-) 238a/01
n. āvāz 63a/01
n. ḳıl- Nâle kılmak (Sızlanmak, inlemek; yardım dilemek). 31a/10, 34a/15, 69a/01, 99b/07, 145b/13, 150a/07, 258a/13, 283a/13, 286a/07, 301b/01, 324a/19
n. u āvāz 19b/11
n. u faryād 31a/03
n. u zārī 68a/09, 109b/08, 295a/06
n. u zārī ḳıl- 39a/05, 60b/07, 80b/05, 199b/17
n. u zārī ḳof- Ağlama ve inleme birden başlamak. 67b/11
n. u zārlıġ ḳıl- 214b/15
[=24]

nālān Far. İnleyen.
n. (giryān u nālān bol-) 57a/08
[=1]

nā-lāyıḳ < Far. *nā-lāʾiḳ* Layık olmayan, uygunsuz, yakışıksız.
n. 6b/11, 16b/07, 245b/07, 263a/16, 279b/18
[=5]

nām Far. Ad; ün, şan.
n. 333a/18
n. āvāza 157a/10
n. āvāzası bülend bol- 45a/06
n. āvāzası yayıl- Namı yayılmak. (İsmi duyulup ün kazanmak). 10a/17
n. āvāzasını éşit- 48a/20
n. āvāzını çıḳar- Namını çıkarmak (Adını şöhretini duyurmak). 38b/01
n. āvāzıŋ ḳal- 138a/15
n.-ı ān Onun adına. 333a/18
n.+ıŋnı 212b/06
n. nışān Ad iz (Ad san). 3a/17
n. u āvāz 249a/09
n. u āvāza 306a/05
n. u āvāza çıḳar- 122b/02
n. u nışān 272a/18
[=14]

nāma Far. Mektup. Krş. **nāme**
n. 11a/08, 15a/19, 16a/03, 23b/16, 26a/13, 39b/10, 64a/10, 64a/20, 64b/07, 64b/08, 74b/18, 79a/01, 79a/08, 82b/09, 86b/10, 88a/20, 91a/17, 91a/20, 108a/04, 109a/18, 111b/18, 172b/20, 179a/11, 180b/01, 183a/14, 183b/07, 188a/20, 193a/21, 193b/02, 199a/14, 204a/09, 207b/20, 212b/17, 262b/16, 265a/14, 267a/08, 279a/15, 280b/18, 283a/21, 283b/02, 287a/13, 287b/15, 291b/18, 291b/19, 297b/15, 299b/04, 299b/05, 301b/17, 308b/20, 309a/07, 309a/18, 309b/03, 319a/08
n. (nāma üstün nāma) 292a/07
n. bile 195b/15
n. biti- Mektup yazmak. 8b/14, 9a/13, 10a/12, 15b/04, 23a/11, 39a/17, 43a/20, 64a/01, 64b/04, 73b/11, 78b/13, 78b/14, 81a/08, 81a/09, 81b/17, 85b/14, 85b/17, 86b/10, 86b/15, 88a/15, 91a/15, 97a/13, 100b/16, 105a/19, 108b/20, 109a/12, 111b/16, 111b/19, 112b/02, 114a/06, 140b/17, 142a/09, 148b/16, 148b/17, 156a/17, 172b/10, 177b/21, 179a/05, 180a/03, 180a/10, 182b/21, 191a/21, 192a/17, 193a/08, 193a/12, 193a/17, 195b/11, 196b/15,

196b/19, 197a/08, 199a/12, 199a/16, 202b/20, 203b/17, 203b/21, 208a/01, 208b/21, 212b/04, 223a/05, 224a/12, 224a/14, 224b/08, 225a/09, 225b/16, 226a/18, 227b/01, 231b/03, 245a/12, 245b/06, 248b/10, 256a/15, 259a/09, 260b/16, 260b/20, 261a/21, 263a/11, 267a/04, 267a/15, 268a/21, 274b/20, 279a/21, 280b/07, 280b/18, 282b/09, 283a/17, 284b/07, 287b/14, 291b/13, 294b/20, 295b/17, 297a/20, 299a/04, 299a/05, 299b/02, 301b/16, 308b/19, 309a/18, 309b/01, 313b/13, 321a/17, 325a/13, 325a/18, 332b/02

n.+da 73b/13, 81b/18, 105b/05, 172b/21, 195b/14, 196b/15, 224b/12, 261b/04, 267a/15, 284b/20, 302a/17

n.+dağı 231b/14, 297a/21

n.+dın 285a/01

n.+dın kéyin 15b/20

n.+dur 16b/05, 78b/16, 85b/14, 88a/15, 91a/15, 179a/06, 180a/21, 183a/13, 188a/13, 204a/01, 208a/01, 231b/04, 245a/13, 322a/09

n.+ġa 16a/03, 39b/04, 82a/16, 86a/06, 91b/02, 91b/08, 101a/02, 106a/03, 106a/04, 109a/18, 127a/09, 142b/01, 142b/03, 152a/03, 173a/10, 179a/20, 180b/01, 188b/15, 199a/16, 208a/12, 208a/15, 213a/14, 225a/19, 226a/01, 226b/01, 227b/04, 231b/10, 245a/21, 261a/13, 261b/01, 262b/02, 263a/15, 268b/01, 277a/15, 278b/08, 280b/17, 280b/17, 292a/03, 302a/13, 302b/10, 309a/04, 319a/12, 322a/08, 322a/21, 322b/17

n. iyber- Mektup göndermek. 14a/13, 15a/20, 15b/15, 16a/12, 16b/06, 23a/14, 64b/03, 64b/06, 79a/08, 82a/06, 82a/11, 88a/12, 90b/18, 105a/15, 108a/03, 114a/09, 143a/03, 171a/12, 179a/13, 188a/13, 195a/18, 201a/06, 204a/09, 204b/02, 211b/19, 222b/10, 244a/01, 252b/20, 261a/14, 262a/01, 265a/13, 289a/13, 295b/05, 296a/11, 296a/21, 297b/06, 298b/17, 299b/04, 319a/16, 324b/05

n. kel- 193a/18, 278a/11, 292a/06

n.+lar biti- 22b/20, 82b/08

n.+lar iyber- 26a/13, 78a/12, 295b/05

n.+larġa 156b/05

n.+larnı 299a/11, 313b/19

n.+mnı 85b/18, 239b/14

n.+nı 9a/17, 9a/18, 11a/08, 15b/15, 16a/09, 16a/12, 16a/19, 16b/01, 16b/02, 16b/04, 16b/04, 23b/17, 24a/09, 39b/09, 64a/11, 73b/14, 73b/15, 79a/02, 79a/12, 79a/12, 82a/14, 82a/14, 85b/20, 86a/01, 86a/01, 88a/20, 88b/01, 88b/01, 91b/01, 91b/08, 91b/09, 100b/20, 101a/02, 101a/17, 101a/18, 105b/04, 105b/10, 111b/17, 111b/18, 112b/07, 112b/08, 127a/09, 142b/02, 142b/02, 148b/21, 152a/01, 172b/20, 179b/02, 179b/02, 179b/03, 183b/15, 183b/15, 195b/15, 195b/16, 197a/06, 197a/15, 199a/05, 199a/20, 199b/01, 203b/17, 203b/18, 208a/12, 208a/13, 208b/07, 208b/08, 212b/02, 212b/03, 213a/15, 213a/15, 213a/16, 224b/12, 226a/02, 226b/15, 230a/17, 230a/18, 232a/19, 239b/18, 245a/19, 245b/12, 253a/01, 263a/19, 267b/03, 268b/02, 268b/03, 268b/05, 278a/12, 278a/13, 279b/01, 279b/08, 279b/21, 280a/14, 280a/20, 281a/05, 281a/06, 283b/06, 283b/07, 283b/08, 283b/12, 283b/13, 283b/13, 283b/14, 287b/21, 294a/08, 296a/02, 296a/03, 297b/04, 297b/15,

297b/16, 299a/09, 299a/11, 302a/11, 308b/16, 309a/04, 309a/07, 309a/08, 309a/10, 309a/11, 309a/11, 309a/21, 313b/13, 313b/18, 321b/05, 322b/04, 322b/18, 325a/17, 326b/14, 332b/05

n.+nı iyber- 81b/05, 172b/20, 203b/18, 209a/04, 245a/18, 280a/20

n.+nıŋ 15b/04, 39b/05, 64a/20, 81a/09, 88a/15, 92a/18, 100b/16, 140b/17, 142b/07, 179a/05, 179a/11, 180a/03, 182b/21, 183a/12, 192a/17, 195b/11, 208a/02, 212b/04, 225a/09, 248b/10, 285a/01, 297b/04, 322a/10

n.+ŋ (nāma iyber-) 188a/21

n.+ŋnı 106a/06

n.+ŋnı iyber- 291b/20

n.+ŋnıŋ 188b/01

n.+sı 112b/01, 232a/12, 245b/05, 279b/12, 295a/10

n.+sıda 86b/15

n.+sıġa 64a/14, 178a/07, 188a/21, 245b/04, 287b/17

n.+sın 230a/16, 261a/16, 302b/17

n.+sını 16a/09, 91b/02, 148b/21, 149a/02, 149a/02, 151b/14, 197a/06, 199a/06, 199a/20, 203a/08, 208a/14, 224b/12, 224b/17, 226a/06, 226a/07, 228b/02, 231b/12, 239b/18, 296a/02, 299a/08, 299a/11, 299b/01, 302a/04, 323a/10, 325b/17

n. üstün nāma Mektup üstüne mektup. 292a/07

n. yaz- 308b/15, 309a/16, 319a/03, 319b/02, 324b/04

n. yiber- Mektup göndermek. 326b/10

[=491]

namā < Ar. *namāʾ* Gelişme, büyüme, çoğalma, artma.

n. 1b/07

[=1]

nā-mardum Far. Değersiz, alçak, soysuz.

n. 248a/17

[=1]

namāz Far. Namaz; dua.

n.+da 32b/04

[=1]

nām-dār Far. Namlı, ünlü, şanlı, meşhur.

n. 3b/14, 4a/15, 7a/01, 7a/11, 7b/05, 7b/15, 8a/12, 9a/18, 10b/04, 15b/06, 16a/11, 17b/05, 18b/06, 19a/17, 30a/19, 36a/06, 45b/14, 48a/12, 50a/17, 51a/01, 51b/11, 52a/05, 52b/17, 53a/18, 56a/03, 56a/14, 58a/09, 61a/10, 64a/16, 67a/11, 71b/02, 72a/18, 79a/19, 91a/12, 95a/07, 96b/04, 101a/11, 107a/03, 119a/14, 127a/20, 132b/12, 132b/15, 142b/08, 143a/05, 151a/08, 156b/05, 158a/13, 167b/07, 172b/03, 178a/03, 181b/20, 190a/05, 202b/09, 204b/06, 204b/10, 209a/08, 214a/07, 223b/14, 226b/02, 252a/14, 276b/01, 281b/08, 282b/21, 283a/01, 285b/18, 286b/20, 292a/16, 292a/17, 295b/09, 324a/04, 325b/15, 326b/08

n. (farzandī-ı nām-dār) 80a/20

n. (ḫakīm-ı nām-dār) 219b/03

n. bol- 79a/11, 121b/18, 237a/10

n. érdi 15a/16, 132b/12

n.-ı ṣāʿıḳa-āsār 194b/08, 195a/03

n.+lar 6a/06, 37b/05, 37b/10, 83a/01, 204b/13, 206a/19, 218a/07, 326a/14

n.+lardın 327a/19

n.+larınıŋ 15a/15

n.+larnıŋ 37b/07

n.+nıŋ 7a/04

[=93]

nāme Bk. **nāma**

n.+ge (nāme kel-) 179a/17

[=1]

Nām-ḫʸāst Cādū Guştasb (**Guştāsb**) döneminde Turan (**Tūrān**)'lı bir pehlivan.

N. 19a/05, 19a/05, 19a/06

[=3]

nā-mubārek Far. Mübarek olmayan, kötü, uğursuz.
n. 327b/19
[=1]

nāmūs Ar. Kişinin ahlak kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli kılan manevi duygu; iffet, haya.
n. 229a/18, 229b/01, 236a/03
n. bile 129a/15
n.+dın 236b/19
n. ḳıl- Namus kılmak (Namusuna dokunmak, söylenen söz veya yapılan hareket namus ve haysiyetini rencide etmek, onurunu kırmak, ağırına gitmek). 3b/09, 46b/06, 46b/14, 49b/19, 58a/13, 71b/11, 75b/17, 97b/11, 129a/15, 165a/17, 226a/10, 234a/10, 255a/09, 257a/10, 261a/12, 261b/08, 285a/03, 287a/01, 287b/07, 292a/10
n.+nı al- Namusu almak (Namusu temizlemek, hakkındaki şüphe ve zanları temize çıkarmak). 5b/14, 58a/12, 296b/16
n.+nı keltür- Namusu getirmek (Namusa dokunmak). 248a/12
n.+um kel- Namusum gelmek (Namusuna dokunmak, söylenen söz namus ve haysiyetini rencide etmek, onurunu kırmak, ağırına gitmek). 46b/12
n.+um tökül- Namusum dökülmek (Namusu iki paralık olmak, çok utanılacak bir duruma düşmek). 51a/14
n.+umız (neng nāmūsumız tökül-) 198a/02
n.+umız tökül- 206a/11
n.+uŋnı tök- Namusunu dökmek (Namusunu iki paralık etmek). 108a/13
n. üçün 31a/20
[=35]

nāmūssızlıḳ Namussuzluk, namussuzca davranış.
n. 285a/17
[=1]

nām-zad Far. Aday.
n.+ı ḳıl- 194b/08, 195a/03
[=2]

nān Far. Ekmek.
n. 157b/07, 158a/04, 171b/12, 171b/12, 171b/13, 175b/03, 176a/16, 195a/19, 201b/07, 228a/20, 287a/10, 287a/10, 287a/11, 311a/02, 311a/03, 311a/13
n. (fıṭır nān) 275a/14
n. (zaġāra nān) 172a/19
n.+dın 119a/04
n.+ġa (nān ḳıl-) 328a/07
n.+ı 201b/06, 201b/07
n.+ı (arfa nānı) 328a/09, 328a/16
n.+ı érdi (ṭarıḳ nānı) 293a/03
n.+ı turur (ṭarıḳ nānı) 293b/01
n.+ını 288a/15
n.+ıŋ 172a/06, 176a/19
n. ḳıl- Ekmek yapmak. 329b/13
n.+nı 119a/02, 288a/13
n.+nı ḳıl- 275a/18
n. u nemek Ekmek ve tuz. 255a/08
n. yé- 158a/11, 174a/03, 175a/15, 176a/17, 287a/20
[=39]

nān-vāy Far. Fırıncı.
n. 311a/04
n.+nıŋ 311a/03
[=2]

nā-pāk Far. Kirli, pis, iğrenç, çirkin.
n. 15b/01, 62b/07, 67a/07, 150b/12, 159b/13, 313a/01, 317b/19, 330b/01
[=8]

nā-pāk-rāʾy < Far. *nā-pāk-rāy* Kötü huylu, sapkın; akılsız.
n. 227a/06
[=1]

nā-pāklıḳ Kötü huyluluk; akılsızlık.
n. 219b/07, 229a/19
n.+nı tut- Kötü huyluluğu tutmak (Kötülüğe yönelmek; akılsızca hareket etmek). 48a/13
[=3]

nā-pasand Far. Beğenilmeyen, hoşa gitmeyen, hoş olmayan, nahoş.
n. 209a/15, 326b/15
n. kel- Nahoş gelmek. 90b/04, 218b/14
[=4]

nā-paydā Far. Görünmeyen, gizli; kaybolmuş, ortadan kalkmış.
n. bol- 285a/09, 295a/09
[=2]

naʿra Ar. Bağırma, haykırma.
n. āvāzı 8a/02, 38a/01, 38a/13, 78a/02, 96b/07, 99a/18, 178b/06, 209b/18
n. cigeridin tart- Ciğerinden nara çekmek (Çok yüksek sesle bağırmak). 21a/18
n. ġırīv ḳıl- Bağırmak, feryad etmek. 173b/07
n.+lar ḳof- Naralar kopmak (Bağırmalar, haykırmalar birden başlamak). 38b/17
n.+lar tart- 21b/16, 21b/20, 260b/07
n.+lar ur- 210b/05
n.+sı 31a/02, 132b/17, 140b/10, 167a/11, 197a/20, 260b/02
n. tart- Nara çekmek (Çok yüksek sesle bağırmak, haykırmak). 132b/13, 197b/02, 274a/13, 299b/20
n. u faryād ḳıl- 38b/09
n. ur- Nara vurmak (Nara atmak). 8a/01, 9b/15, 18b/18, 19a/05, 19a/15, 19b/04, 25b/05, 29a/13, 30a/18, 30b/20, 32a/19, 33b/18, 34a/14, 38a/12, 38a/20, 38b/07, 54a/18, 54b/16, 55a/13, 55b/01, 56a/13, 59a/01, 59a/08, 78b/04, 89b/20, 96b/06, 119a/15, 126a/16, 160a/02, 161b/11, 186b/10, 197b/01, 206b/18, 209a/21, 213b/01, 214b/14, 225b/04, 225b/05, 236b/09, 236b/12, 256b/10, 258a/03, 258a/18, 258a/20, 260b/11, 274a/02, 284a/11, 284a/13, 285a/08, 286a/06, 290a/16, 290a/19, 290a/20, 290b/09, 297a/02, 323a/17, 323a/18, 323a/20, 323b/04, 332b/14
[=86]

nā-rasīda Far. Bülûğa ermemiş, ergenleşmemiş.
n. 144a/08, 227a/04
n.+nı (rasīda u nā-rasīda) 206b/21
[=3]

nā-rāżī Far. Hoşnutsuz.
n. érdi 263a/10
[=1]

nard Far. Tavla, tavla oyunu.
n. 231a/20, 301b/03
n.+nı 231b/08, 231b/16, 232a/02
n.+nı oyna- 231a/21
n. oyna- 231b/09
n. oyunı 228b/21, 229a/01, 231a/15, 231b/14
n. taḫtası 232a/01
[=12]

narḫ Far. Her yerde geçerli olan sabit fiyat.
n.+ġa 195a/17
[=1]

Narīmān Keriman (**Kerīmān**)'ın oğlu, Rüstem (**Rustam I**)'in atası, Zal (**Zāl**)'ın dedesi, Sam (**Sām I**)'ın babası.
N. 48a/17
N. dék (Sām-ı Narīmān) 273a/14
N.+ġa (Sām-ı Narīmān) 65a/05
N.+nıŋ 47b/08, 48a/17
N.+nıŋ (Sām-ı Narīmān) 47b/13, 56a/10, 59b/07, 65a/08, 65b/15, 66a/05, 69b/10, 70a/12
N.+nıŋ (Sām ibn-i Narīmān) 65a/02
[=14]

narra Far. Erkek.
n. 173b/07, 173b/14
n. (şīr-ı narra) 185a/21
[=3]

Narsī I İskender (**İskender**) zamanında Tavâif-i mülûk (**mulūk-ı ṭavāyıf**) padişahlarından biri.
N. 110b/19
[=1]

Narsī II Padişah. Behram (**Bahrām V**)'ın oğlu. Saltanat süresi üç yıldır. Krş. **Narsī Pād-şāh**
N. 135a/11, 228a/01
[=2]

Narsī III Behram (**Bahrām VI**)'ın küçük kardeşi ve kumandanı. Yezdigerd (**Yezdigerd I**)'in oğlu. Krş. **Nersī**
N. 156b/20, 177b/12, 177b/15, 179a/19, 179a/20, 179b/16,

179b/17, 179b/17, 180b/12, 180b/13, 190b/13, 190b/15
N. bile 177b/18
N.+dın 177b/18
N.+ġa 177b/12, 179a/05, 179a/07, 179b/19, 180b/08, 180b/11
N.+nı 156b/20
N.+nıŋ 179a/11, 179a/12, 179a/15
[=24]
Narsī Pād-şāh k.a. Bk. **Narsī II**
N.+nıŋ 136a/08
[=1]
Nārūn Ormanlık bir bölge.
N. bayābānı 323b/16
[=1]
Nasā Horasan (**Ḫurāsān**)'da bir şehir.
N. şaharı 178a/21
[=1]
nasab Ar. Soy.
n.+da (aşıl nasab) 188b/04
n.+dın (aşlı nasab) 273a/03
[=2]
nıṣf Ar. Yarım, yarı.
n. bol- 1b/02
[=1]
naṣīb Ar. Bir kimsenin payına düşen şey, hisse; bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey; kısmet, baht, talih. Krş. **naṣība**
n. 4b/17
n. bol- Nasip olmak. 102b/05, 120b/11
n. ḳıl- Nasip etmek. 33b/07, 33b/11, 50b/07, 69a/02, 81b/20, 182a/07, 318a/11
[=10]
naṣība Ar. Nasip. Krş. **naṣīb**
n. 60b/08, 80a/14, 164b/15, 174b/17, 214a/16, 220b/14, 294b/09
n. al- Nasip almak (Bir şeyden kendine göre pay alıp faydalanmak). 81b/11, 85a/07, 173a/19, 218b/04, 229a/04
n. ber- 58b/03
n. bol- 103a/05
n.+sıdın (naṣība ber-) 129a/13
n. taf- Nasip bulmak (Nasip almak, bir şeyden kendine göre pay alıp faydalanmak). 85a/07, 85a/19, 102b/12, 195a/12, 218a/20, 220a/19
n. yet- Nasip ulaşmak (Fayda elde etmek). 248a/20
[=22]
naṣīḥat Ar. Öğüt, pend.
n. (pand u naṣīḥat ay-) 196b/16
n. (pand u naṣīḥat ḳıl-) 236a/20, 263b/15
n. aŋla- 14b/18
n. ay- Nasihat söylemek (Nasihat vermek). 281b/06
n. ber- Nasihat vermek. 243b/21
n.+ı bile 149a/15
n.+ıdın 315b/18
n.+ıdın çıḳ- 2a/14
n.+ıġa 235a/11
n.+ım 105b/15, 266a/21
n.+ımnı 61a/01, 213b/18, 236a/03, 237a/09
n.+ımnı (pand u naṣīḥat) 281a/17
n.+ımnı aŋla- 14b/18, 43b/16, 60b/20
n.+ımnı éşit- 41a/16
n.+ımnı ḳabūl ḳıl- 15b/20
n.+ını 2a/02, 63b/16, 288b/12
n.+ını (pand u naṣīḥat) 131b/09
n.+ını (pand u naṣīḥatını eşit-) 129a/05
n.+ını aŋla- 42a/14, 51a/20
n.+ını éşit- 14b/04, 53a/01
n.+ıŋ 294b/04
n.+ıŋnı 294b/03
n. ḳıl- Nasihat etmek. 40a/18, 40a/19, 63a/16, 84a/19, 95b/12, 127a/19, 130a/12, 137a/15, 213b/02, 214b/06, 250a/19, 276b/06, 281a/17, 298b/15, 329a/16
n.+lar 329a/15
n.+lar ay- 198b/07, 281a/21
n.+lar ḳıl- 3b/08, 18a/17, 48b/12, 64a/02, 76a/12, 130a/14, 209a/12, 238a/05, 248b/10, 274b/07, 281b/03, 288b/11, 294b/03, 295a/02, 317b/06, 326a/09
n.+ları 180a/20, 249b/01
n.+ları (naṣīḥatlar ḳıl-) 34b/14
n.+larıdın ziyāde (naṣīḥatlar ḳıl-) 2b/06

n.+larımġa (naṣīḥatlar ḳıl-) 249a/08
n.+larımnı 129a/17
n.+larımnı ḳabūl ḳıl- 15b/17
n.+larını (pand u naṣīḥat) 64a/12
n.+larını éşit- 1b/14
n.+larını ḳıl- 2a/01, 2a/04, 63a/16, 63a/17, 76a/15, 214a/09, 234a/05
n.+larıŋġa (naṣīḥatlar ḳıl-) 45a/10
n.+larıŋnı (pand u naṣīḥat) 80b/02
n.+larnı 134b/07
n.+nı 175b/14
n.+nı ay- 234a/04
[=88]

naṣīḥat-nāma Far. Öğüt vermek için yazılan mektup. Krş. **naṣīḥat-nāme**
n.+mnı 244a/20
[=1]

naṣīḥat-nāme Bk. **naṣīḥat-nāma**
n.+mge 244a/19
[=1]

nasl Ar. Nesil, soy, sülale.
n.+ı 48a/18, 90b/09, 266b/09, 295b/16
n.+ı (aṣlı naslı) 3b/04, 10b/17, 326b/03
n.+ı (pād-şāh naslı) 195b/12, 266a/14, 320a/03
n.+ıdın 68b/11, 114a/16, 114b/03, 252a/09, 258b/19, 271a/18, 292a/14, 320b/14
n.+ıdın (pād-şāh naslı) 321b/15, 331a/16
n.+ıdın (pād-şāh naslıdın bol-) 113a/10, 276a/20, 286a/16
n.+ıdın (pād-şāhlar naslı) 320a/12
n.+ıdın (pād-şāhlarınıŋ naslı) 233b/12
n.+ıdın (pād-şāhlarnıŋ naslı) 276b/18
n.+ıdın (pahlavān naslıdın bol-) 254a/08
n.+ıdın (pahlavānnıŋ naslıdın bol-) 161a/21
n.+ıdın bol- 294a/20
n.+ıdın érdi 65a/02, 74b/12, 110b/20, 142a/04, 266a/13, 326b/09
n.+ıdın érdi (pād-şāhlar naslı) 151a/02
n.+ıdın érdiler (pād-şāh naslı) 265b/04
n.+ıdın érmiş 161a/21
n.+ıdın turur 7a/16, 9a/14, 48a/18, 49a/08, 119b/15, 126a/18, 180b/17
n.+ıdın turur (pād-şāh naslı) 114a/13, 125a/18, 125b/11
n.+ıdın turur (pād-şāhlar naslı) 326a/10
n.+ıdın turur men 5a/07, 88b/05, 200b/07, 272a/16
n.+ıdın turur sen 43a/09, 125b/17, 252a/09, 272b/11
n.+ıdındur 251b/07
n.+ıġa 5b/14, 267b/03, 279b/18
n.+ım 49a/05
n.+ım (aṣl u nasl) 313a/03
n.+ım (aṣlı naslım) 331a/18
n.+ımdın (aṣl nasl) 312b/20
n.+ımdın (aṣl naslım) 111b/01
n.+ımız (aṣlı naslımız) 272b/15
n.+ımızdın 272a/08, 324a/17
n.+ımızını 299a/06
n.+ımnı 126a/02
n.+ını (aṣlı ve naslı) 111a/20
n.+ıŋ 131b/07
n.+ıŋ (aṣl naslıŋ) 200b/07
n.+ıŋ (aṣl u nasl) 77a/09
n.+ıŋ (aṣlı naslıŋ) 5a/06
n.+ıŋ (aṣlı ve naslıŋ) 10b/06, 126b/01, 329a/02
n.+ıŋda (aṣl nasl) 271b/17
n.+ları 90b/06
[=81]

naslī Far. Bir nesil.
n. 48b/07
[=1]

Naṣr I Kuteyb (**Ḳutayb)** oğlu Nasr. İskender (**iskender**) döneminde Mekke (**Mekke**)'nin ileri gelenlerinden biri. Hz. İsmail (**Ḥażrat-ı Ismāʿīl**)'in torunu.
N. 90a/19, 90a/20, 90b/01
N.+dın 90b/07
N. ibn-i Ḳutayb 90a/16
N.+nı 90a/20
[=6]

Nasr II Samani hükümdarı Nasr b. Ahmed. Kelile ve Dimne (**Kelīle ü Dimne**) adlı ünlü kitap kendisinin emriyle veziri Ebü'l-Fazl-ı Bel'amî (**Abū'l-Fażl**) tarafından Arapçadan Farsçaya çevrilmiştir. Daha sonra yine kendisinin emriyle, ayrı ayrı parçalar hâlinde olan bu kitap, Rudekî (**Rūdekī Şāʿır**) tarafından mürettep bir hâle getirilmiştir. Metnimizde Rudekî (**Rūdekī Şāʿır**)'ye ait bugün sadece on altı beyti kalan Farsça manzum çeviriden, Rudekî (**Rūdekī Şāʿır**)'nin ayrı ayrı babları birleştirmek suretiyle bir kitap meydana getirdiğinden ve böylece Kelile ve Dimne (**Kelīle ü Dimne**)'nin onlardan yadigâr kaldığından bahsedilmektedir.

N. 241a/03

[=1]

Nastār k.a. Bk. **Pahlavān-ı Nastār**

N. (Pahlavān-ı Nastār) 276b/15

[=1]

Nastava I Zerir (**Zarīr**)'in oğlu. Guştasb (**Guştāsb**) döneminde bahsi geçmektedir. Krş. **Vastavar**

N. 20b/13, 20b/20, 21a/10, 21a/16, 21a/17, 21a/19, 22b/14, 22b/15

N.+ġa 21a/16, 22b/11, 22b/13, 22b/14

N. ibn-i Zarīr 21a/18, 21b/02, 21b/06, 21b/19, 21b/20, 26a/17, 30a/10

N.+nı 21a/09, 21a/17, 21b/10

[=22]

Nastava II Hüsrev (**Ḫusrav II**) ile Şirin (**Şīrīn II**)'in dört oğlundan biri.

N. 318a/10

[=1]

Nastava III Ercast (**Arcāst**)'ın ulularından biri. Guştasb (**Guştāsb**) döneminde bahsi geçmektedir. Krş. **Nastava Cādū**

N. 25a/09

[=1]

Nastava Cādū k.a. Bk. **Nastava III**

N. 25a/11

[=1]

Nastūda Pehlivan. Hürmüz (**Hurmuz IV**)'ün bilge veziri, Mihran (**Mıhrān III**)'ın oğlu. Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde bahsi geçmektedir.

N. 253b/05, 273b/14

[=2]

Nastūh Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde pehlivan ve kumandan. Krş. **Pahlavān-ı Nastūh**

N. 287b/03, 287b/05, 287b/08, 287b/09

N.+ġa 287b/04

N.+nı 287b/02, 287b/03, 287b/04, 287b/08

N.+nı (Pahlavān-ı Nastūh) 287a/06

[=10]

nā-şekūrlük Şükürsüzlük, nankörlük.

n. ḳıl- 15b/13

[=1]

nāşıtā Far. Aç.

n. u aç 48a/07

[=1]

naştar < Far. *niştar* Cerrahide kullanılan keskin ve sivri uçlu ufak bıçak, bisturi.

n. dék 6b/14

[=1]

nā-şükr Far. Şükürsüz.

n. 271a/01

n. turur 291b/14

[=2]

nā-şükrlik Şükürsüzlük.

n. 229a/19

n. bol- 265b/10

n. ḳıl- Şükürsüzlük etmek (Şükretmemek). 173a/18, 218a/14

[=4]

nā-tuvān Far. Güçsüz, zayıf, âciz.

n. 150a/06

[=1]

navāzış < Far. *navāziş* İltifat, gönül okşama.

n. ḳıl- 90a/05, 220b/04

[=2]

navbat Ar. Sıra; zaman.

n. 290a/16, 290a/17

n. bile 100a/15

n.+ımız turur 272a/07
n. tég- Sıra gelmek. 284a/15
n. yet- Sıra gelmek. 295a/17
[=6]

Navdar Menuçehr (**Manūçahr Pād-şāh**)'in oğlu. Gustaham (**Gustaham I**) ve Tus (**Ṭūs II**)'un babası. Krş. **Manūçahr Navdar, Navdar Pād-şāh**
N. 67a/17
N.+nı (Gustaham ibn-i Navdar) 3a/03
[=2]

Navdar Pād-şāh k.a. Bk. **Navdar**
N. 273a/15
N.+ġaça 165a/05
[=2]

nāvek Far. Ok.
n. 18b/12
[=1]

navmīd Far. Umutsuz, çaresiz.
n. 45b/16
n. (köŋli navmīd bol-) 48a/05
n. bol- Umutsuz olmak (Umudunu kesmek). 3b/17, 35a/13, 37b/01, 80a/08, 80a/10, 110b/17, 132a/01, 144b/01, 179b/01, 275b/02, 277b/03, 292b/20, 306a/17
[=15]

navmīdlıḳ Umutsuzluk, çaresizlik.
n. (köŋlidin navmīdlıḳ āhını tart-) 313a/08
n. turur 168a/12
[=2]

Nav-rūz Far. Eski takvimlere göre yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü; bugünde kutlanan bayram.
N. küni Nevruz günü. 146a/07, 149a/20, 157a/06, 305b/21, 306a/18, 308a/09
[=6]

nāyıb < Ar. *nāʾib* Vekil.
n.+ıdur biz 85b/17
[=1]

nayza < Far. *nīza* Mızrak, kargı, süngü. Krş. **neyze**
n. 18b/19, 99a/04, 99a/14, 115b/15, 225a/04, 284a/14, 326a/01
n. (ḳolıġa nayza tut-) 20b/15
n. bile 36a/04, 50a/19, 258b/02
n.+dın 20b/08
n. ḳollarıġa tut- 138b/11
n.+lar 17b/17, 65b/09, 78a/01
n.+lar (altun nayzalar) 225a/01
n.+larġa 259b/06
n.+ları 54b/15
n.+larını 54b/14
n.+larnıŋ 17a/05, 26b/01, 66a/20, 197a/20, 236b/09
n.+m 257b/07, 322a/04
n.+mdın (zūpīn nayza) 236b/10
n.+mnı 52a/04
n.+mnıŋ (zūpīn nayza) 190a/02
n.+nı 255b/15
n.+nı ur- 18b/20, 297a/15
n.+nıŋ 9b/10, 195b/20, 196a/01, 286b/11
n. oyna- 71b/19
n. sal- Mızrak salmak (Mızrak vurmak). 124a/12
n. salış- Mızrak salışmak (Mızrak vuruşmak). 19a/06
n.+sı 38a/03
n.+sıġa 38a/04
n.+sın 291a/15
n.+sın (ḳolıġa nayzasın tut-) 54a/09
n.+sın (zūpīn nayza) 303a/11
n.+sın (zūpīn nayzasın ur-) 17b/14, 19b/17, 19b/20
n.+sını 62b/01, 255b/15, 258b/01, 260b/01, 291b/02, 299b/18
n.+sını (ḳolıġa nayzasını tut-) 89b/05
n. ur- Mızrak vurmak. 11b/20, 44b/17, 55a/12, 197b/02, 286b/10
[=60]

nayza-bāzlıḳ Mızrakçılık, mızrakla oynama durumu.
n. ḳıl- 10a/14
[=1]

nayza-dār < Far. *nīza-dār* Far. Mızraklı, süngülü.
n. 212a/18
[=1]

nayza-güẕār < Far. *nīza-guẕār* Mızraklı, süngülü.
n. (tīġ u nayza-güẕār) 151a/20
[=1]

nāz Far. Şımarıklık.

n. u nıʿmat 212a/03
n. u nıʿmatda baḳ- 316a/21
n. u nıʿmatda parvarış ḳıl- 19a/02
n. u nıʿmatda saḳla- 122a/09, 306a/08
[=5]
nāzanīn Far. Üstüne titreyerek büyütülmüş, nazlı yetiştirilmiş.
n. 18b/17
[=1]
nāzış < Far. *nāziş* İtibar; yağcılık, dil dökme, yalvarma.
n. ḳıl- Naziş kılmak (İtibar etmek; dil dökmek, yalvarmak). 49b/20, 133b/03, 166b/07, 219b/12, 251a/04, 266b/07
[=6]
naẓm Ar. Nazım, şiir.
n. 333a/12
[=1]
nāzuk Far. Nazik, zarif.
n. u ḫūş-ḫūy 1b/08
[=1]
nāzuklıḳ Naziklik, nazik olma durumu.
n. bile 87b/06
[=1]
ne Hangi şey; hangi; bir şey, herhangi bir şey; birçok şey; nasıl; neden, niçin; şaşkınlık, hiddet vb. anlamlar ifade eder. Krş. **né**
n. 11a/09, 15b/02, 23b/06, 26a/06, 27b/19, 30b/18, 31a/20, 33a/17, 34b/01, 38b/15, 42a/10, 44a/17, 46a/15, 46a/15, 46a/20, 46a/20, 48a/14, 50a/10, 50a/14, 50a/14, 50a/15, 51b/12, 52a/11, 52a/12, 52a/17, 52b/08, 53a/19, 54a/01, 54b/09, 69a/20, 69b/07, 71b/09, 72b/06, 72b/10, 75b/03, 77a/20, 85a/07, 94b/11, 95b/15, 95b/17, 95b/19, 102a/19, 104b/14, 114a/17, 114b/01, 119b/04, 120b/01, 122a/19, 125b/13, 129a/07, 131b/21, 132a/06, 132a/15, 133a/01, 134b/15, 135b/08, 137a/21, 137b/01, 138b/13, 139a/04, 140b/07, 143b/08, 144a/16, 148a/01, 149a/07, 150a/14, 152b/05, 156a/12, 159a/05, 166b/07, 166b/08, 168a/09, 169b/14, 170a/09, 170b/18, 171b/07, 171b/10, 171b/15, 172a/03, 181b/13, 186b/16, 190a/03, 193b/13, 201b/04, 208a/21, 208a/21, 213b/05, 215a/18, 227a/02, 231a/01, 231a/10, 235b/20, 237a/20, 243b/04, 244a/21, 246a/10, 248a/10, 248a/11, 249b/09, 251b/17, 253b/10, 253b/13, 254b/09, 254b/12, 255a/02, 257b/12, 257b/20, 258a/10, 259a/12, 261a/11, 264b/18, 265b/07, 265b/11, 265b/18, 266b/04, 267b/21, 268a/02, 269b/19, 271a/07, 275a/09, 283a/08, 287a/13, 287a/15, 288a/16, 289b/15, 290a/16, 299b/03, 310b/07, 312b/21, 314b/17, 315b/17, 317b/21, 325a/07, 326b/16, 328a/04, 330a/13
n. (başımġa ne künler tüş-) 10a/01
n. (her ne) 23a/07, 24a/13, 30a/07, 32a/01, 42a/09, 42b/18, 56b/02, 61a/14, 61b/12, 69b/01, 73b/04, 80a/15, 103b/12, 122a/17, 164a/11, 164a/14, 178a/01, 186a/15, 197b/19, 201a/12, 207b/06, 228a/09, 245b/02, 247a/21, 249a/20, 253a/07, 253a/11, 255b/11, 262a/04, 262a/06, 262b/20, 263a/21, 263b/12, 269b/05, 276a/01, 279b/13, 289b/17, 291a/05, 293a/15, 294b/07, 311a/19, 322a/19
n…ne 16b/08, 19b/06, 33a/09, 41b/06, 49b/11, 61a/07, 66b/01, 77a/11, 78b/09, 85a/20, 88b/12, 93b/15, 100a/02, 108b/18, 110b/08, 134b/13, 148b/19, 171b/02, 171b/08, 172a/17, 172b/13, 172b/14, 176a/19, 177a/15, 182a/11, 187b/14, 195b/06, 196a/03, 201b/02, 214b/19, 221a/15, 224a/08, 224a/17, 237b/14, 237b/16, 270b/19, 286a/05, 295a/04,

310b/19, 321b/20, 323a/06, 325b/02, 327b/16, 332a/18
n…ne…ne 11b/01, 48b/13, 63b/07, 94b/02, 97b/03, 105a/07, 108a/13, 163b/21, 187b/06, 214a/18, 225b/02, 322b/20
n…ne…ne…ne 4b/13, 6b/14, 28b/18, 34b/02, 110b/07, 189b/01, 238b/01, 308a/05
n…ne…ne…ne…ne 29b/04, 34a/20
n. bol- Ne olmak. 8b/01, 12b/03, 40a/04, 47a/11, 51b/07, 57b/12, 59a/06, 59a/06, 60b/03, 66b/05, 67a/05, 67a/11, 71a/14, 71b/13, 88b/18, 152a/14, 153a/19, 175a/18, 246b/08, 288a/05
n.+din turur 248a/09
n.+dür 41b/05, 44a/07, 152b/02, 159b/08, 272a/08
n. ḳıl- Ne yapmak. 23b/13, 24a/04, 28b/17, 29a/11, 97a/16, 164a/14, 210b/15, 218b/03, 237a/05
n.+ler 52b/17, 273a/21
n.+ler bol- 84a/17
n.+ler ḳıl- Neler yapmak. 32b/09, 33b/01, 34b/18, 48b/12, 49a/16, 53a/18, 69a/13, 119b/04, 136b/18, 152b/10, 253a/17, 265a/18
n. turur 23b/06, 36b/16, 44a/07, 44b/08, 51b/03, 92a/04, 93a/08, 94a/20, 98a/06, 107b/07, 162a/01, 169a/01, 172a/04, 224a/04, 240b/15, 247b/20, 251a/16, 253a/09, 254b/06, 286a/12, 297b/13, 300a/01, 300b/11, 304a/18, 307b/19, 317a/04, 331a/21
n. üçün Ne için, niçin. 5a/04, 6a/01, 6a/05, 6a/08, 10a/15, 11a/18, 11b/08, 13a/20, 13b/07, 24a/01, 24a/06, 24b/06, 25b/16, 26a/05, 27a/19, 27b/11, 27b/19, 28a/05, 28a/08, 35b/02, 41b/14, 42a/06, 42a/07, 42b/09, 46b/12, 52a/15, 52b/10, 52b/19, 53a/12, 54b/08, 55a/03, 55b/01, 57b/20, 58a/10, 59b/01, 63b/08, 67a/13, 67b/15, 68a/14, 74a/08, 78b/17, 79b/18, 87b/11, 88b/13, 89b/09, 91b/06, 91b/07, 92a/13, 92a/19, 93b/02, 96b/11, 97b/14, 98a/14, 102b/16, 108a/11, 109b/14, 109b/16, 110a/15, 112b/02, 117b/05, 118b/20, 121b/15, 122a/15, 123a/01, 123a/08, 125a/05, 125b/09, 141a/18, 143b/12, 143b/14, 143b/15, 147a/17, 147b/10, 153a/08, 153b/05, 163b/14, 163b/19, 164b/17, 165a/10, 170a/09, 170a/16, 172a/06, 172a/08, 173b/16, 175a/12, 175a/15, 187b/07, 196b/21, 202a/07, 207a/21, 208b/03, 214b/19, 216b/02, 234a/12, 240a/07, 241b/05, 245a/02, 245a/06, 245b/10, 247b/03, 251a/04, 252b/13, 256b/14, 259a/17, 260b/11, 264b/07, 265b/02, 265b/19, 266a/16, 268b/08, 268b/09, 271a/10, 271b/12, 271b/13, 272a/17, 272b/09, 273a/08, 279a/11, 279b/10, 281b/11, 282a/21, 290a/06, 290a/07, 291b/21, 298a/20, 303b/20, 307a/10, 307b/07, 309a/16, 309b/08, 309b/13, 309b/20, 314b/10, 315b/13, 320a/03, 323b/14, 331a/20, 332a/11, 332b/17
[=461]

neççe Birkaç; ne kadar. Krş. **neçe**
n. (her neççe ki) 127b/19
n. zamān mundaḳ öt- 3b/06
[=2]

neçe Kaç; birkaç; birçok. Krş. **neççe, néçe**
n. 11a/07, 31b/19
n. (bir neçe) 10b/03, 38b/05, 66b/14, 86b/09, 119a/01, 125a/09, 157b/01, 165b/19, 178a/03, 183a/15, 229a/03, 243b/21, 252b/11, 268b/18, 270b/08, 273b/13, 278a/02, 280a/09, 285b/03, 311a/17, 329b/07
n. (bir neçe dıram) 158a/03
n. (bir neçe dıram kümüş) 175a/09
n. (bir neçe vaḳt) 260b/15, 326b/06
n. ferseng yol 32a/02
n. kéçe öt- 161a/05

n. kündin 113a/12, 237b/13
n. martaba 77a/17, 307a/07
n. vaḳt 202a/07
n. vaḳtlarda 326b/02
n. yıl 265b/15
n. zamān munıŋ dék öt- 5a/09
n. zamāṅġaça 316a/07
[=38]

ne-çend Birkaç.
n. 24b/14, 34a/12, 39b/04, 73b/02, 104b/15, 107a/12, 137a/16, 144b/07, 160b/05, 162b/10, 184a/03, 190b/03, 211a/08, 214a/08, 255b/14, 271b/11, 320a/17
n. badra altunlar 88a/03
n. dīnār altunlar 172b/01
n. ferseng yer 83a/01
n. ḳısm 168a/13
n. kişiler 65b/19, 201b/09
n. kün 37a/18, 66a/09, 100a/08, 104a/02, 120a/02, 173a/21, 224a/15, 246a/05, 297a/20
n. kün öt- 186a/03, 192a/15
n. kündin 106b/15
n. kündin kéyin 165a/21, 228a/16
n. künler öt- 290b/21
n. maḥal mundaḳ ket- 161a/04
n. maḥal mundaḳ kéç- 175b/15
n. muddatdın kéyin 232b/21
n. vaḳt 23a/16, 51a/03, 106b/06, 121a/14, 150a/09, 177a/11, 178b/11, 189b/06, 205b/04, 206b/05, 211b/13, 223a/01, 224a/18, 247b/05, 278b/07, 287b/09
n. vaḳt mundaḳ bol- 138a/03
n. vaḳt mundaḳ kéç- 24b/15
n. vaḳt mundaḳ öt- 15a/02, 113a/02, 137a/03
n. vaḳt öt- 2b/12, 125b/01, 265a/13, 298b/10
n. vaḳtdın 7b/05, 53a/15
n. vaḳtdın kéyin 173a/17, 204b/09, 241a/03, 254a/04, 264b/20, 320b/08
n. yerde 8a/04, 65b/08
n. yıl 88a/07, 134b/06
n. yıl öt- 14b/11, 69a/12, 71b/09
n. yıldın 11a/06, 132a/05, 268b/04
n. yıllar öt- 64b/01, 193a/08
n. yıllardın kéyin 241a/02
n. zamān 171a/10, 192a/16, 249b/12, 298a/19, 307b/06
n. zamān mundaḳ öt- Birkaç zaman böyle geçmek. 10a/15, 14b/04, 23a/17, 117b/08, 148a/20, 193b/19, 242a/08, 290b/06, 300a/13, 304b/06, 326b/02
n. zamān munıŋ dek öt- 12a/04
n. zamān öt- 140a/14, 221b/14
n. zamāṅġaça 312b/11
[=107]

neçük Bk. **néçük**
n. 7b/02, 32b/20
[=2]

nefes Ar. Soluk.
n.+leri (dem nefesleri bağlan-) 309b/19
[=1]

nefslik < *nefslig* Nefisli, nefsine düşkün.
n. bol- 133b/18
[=1]

nege Bk. **nége**
n. 13a/12, 21a/09, 30b/05, 41b/15, 146b/20, 190a/03
[=6]

neheng Far. Timsah.
n. 48b/01, 57a/20, 281a/20, 328b/15
n.-i balā Bela timsahı. 225b/04
n.+lerni 9b/06, 32b/18, 186a/17
n.+ni 34a/04
[=9]

nem Far. Hafif ıslaklık, rutubet; ıslak, rutubetli.
n. 277b/09
n. yer Rutubetli yer. 87b/01
[=2]

nemek Far. Tuz.
n.+niŋ (nān u nemek) 255a/08
[=1]

nemerse Şey; bir şey.
n. 86a/14
n.+m 86a/10
n.+ŋ 84b/03, 198b/15
[=4]

neng Far. Ar, ayıp, utanç.
n. nāmūsumız tökül- Ar namusumuz dökülmek (Namusu

iki paralık olmak, çok utanılacak bir duruma düşmek). 198a/02
[=1]
nergis Far. Nergisgiller familyasından, beyaz veya sarı çiçekli, 20-80 santimetre yüksekliğinde, soğanlı süs bitkisi.
n. 328a/14
n. ü zaʿfarān 310b/16
[=2]
nerse Şey, nesne.
n. 104a/07, 104b/08, 106b/18
[=3]
Nersī k.a. Bk. **Narsī III**
N.+ge 177b/10
[=1]
neyze Bk. **nayza**
n.+ge 259a/10
[=1]
né Bk. **ne**
n.+ler ḳıl- 208b/02
[=1]
néçe Bk. **neçe**
n. (bir néçe) 12b/02, 33a/02, 84a/19
n. (bir néçe vaḳt) 5a/05
n. kündin 303b/20
n. zamān 19b/06
[=6]
néçük Nasıl, ne şekilde; ne gibi, ne türlü. Krş. **neçük**
n. 4a/17, 8a/12, 10a/19, 14b/06, 16a/14, 18a/14, 22b/05, 24b/03, 28b/17, 34b/19, 37a/19, 42b/06, 44b/17, 44b/17, 46a/01, 46a/16, 46b/15, 49b/06, 51a/13, 53b/08, 53b/19, 56b/06, 56b/15, 57b/02, 60a/19, 63a/14, 63b/04, 64a/02, 66a/13, 67b/16, 80a/05, 86a/14, 87b/06, 91a/11, 101b/01, 101b/02, 109b/13, 110a/13, 114a/04, 122a/10, 133b/03, 133b/03, 139b/12, 143a/12, 145b/06, 164a/05, 164a/06, 164b/13, 167b/06, 176b/04, 185a/12, 185a/16, 187a/07, 199b/02, 199b/07, 201a/14, 201a/20, 202b/02, 202b/02, 202b/02, 202b/03, 203a/16, 213b/06, 215b/04, 217b/07, 217b/21, 221b/18, 229b/20, 229b/21, 231a/09, 234b/01, 234b/03, 238b/19, 241b/15, 244b/04, 248a/08, 248a/08, 250b/08, 251a/15, 251a/20, 253a/17, 255a/01, 255b/02, 256b/04, 261a/11, 262b/13, 263b/01, 263b/02, 265a/07, 265a/20, 267a/01, 268b/05, 273a/01, 273b/07, 273b/09, 275a/06, 276b/15, 281a/07, 281b/02, 282a/04, 283b/05, 283b/12, 288b/08, 292b/18, 294a/07, 295a/05, 298a/13, 299b/14, 301b/13, 314a/19, 317a/12, 322a/12, 323b/16, 324a/15, 324a/15, 325a/20, 327b/12, 328b/03, 328b/10
n. (her néçük) 26b/14, 46a/19, 59b/11, 63a/09, 76a/16, 123a/09, 126b/07, 131a/14, 132a/05, 137a/11, 148a/19, 165a/10, 169b/08, 178a/01, 178b/17, 181a/03, 182b/01, 188b/09, 191a/08, 199b/14, 202b/19, 203b/19, 205a/05, 206a/13, 212b/03, 218a/05, 220a/01, 222a/02, 223b/21, 229a/04, 275a/01, 278b/15, 279b/14, 281a/08, 289b/11, 293a/20, 297a/11, 301a/08, 301b/15, 302b/09, 312b/05, 328a/08
n. (her néçük bol-) 175a/18
n. bol- 52b/04, 52b/12, 57a/02, 59a/07, 186a/08, 227a/11, 278b/13, 280a/08, 304a/21
n.+dür 50b/05, 52a/01, 56a/11, 84a/03, 101b/01, 220a/14, 270b/14
n.+dür dép 20a/06
n. ḳıl- Nasıl yapmak. 42b/07, 253a/13
n. turur 66a/02, 221b/03, 241b/10, 300b/07
n. turur sen 300a/07
[=186]
nédin Neden, niçin.
n. 176b/14
[=1]
nége Niye. Krş. **nege**

n. 1b/03, 38b/16, 49b/20, 55a/04, 56a/04, 56a/04, 58a/13, 67b/16, 88b/08, 112a/13, 112a/16, 113a/12, 126a/03, 152a/01, 170a/07, 171b/17, 176a/19, 189b/15, 203a/07, 222a/12, 236a/10, 245b/10, 269b/03, 272b/02, 274b/16, 278b/13, 284a/18, 288b/04, 322a/12 [=29]

néme Ne, hangi; şey, nesne.

n. 2a/03, 2a/10, 3b/13, 4a/04, 4b/08, 6a/15, 6b/17, 16a/12, 17a/11, 17a/15, 20a/11, 27b/17, 28a/14, 32a/14, 32b/06, 32b/16, 34a/02, 36b/02, 36b/15, 37a/09, 38b/18, 39b/02, 41b/18, 46a/05, 46b/19, 49b/16, 50b/16, 50b/16, 51a/19, 53a/09, 54a/12, 55b/13, 58b/03, 59b/05, 66a/02, 72a/04, 75a/16, 77a/19, 78a/13, 78b/10, 84b/03, 84b/10, 85b/02, 86b/07, 87a/06, 88a/06, 88a/09, 88a/09, 88a/10, 88b/17, 93a/14, 94b/20, 95b/19, 97b/10, 97b/17, 97b/17, 98a/02, 98a/09, 100b/18, 101b/12, 102a/04, 102b/10, 103a/09, 103a/16, 104b/17, 105a/02, 106b/19, 107b/07, 113b/08, 118b/18, 119b/06, 119b/09, 123a/12, 123a/13, 125a/03, 128a/05, 128b/04, 132a/11, 133a/01, 133b/03, 139b/05, 142b/13, 143b/07, 152a/03, 154a/18, 159b/06, 162b/21, 168b/05, 170b/14, 172b/19, 173a/04, 175a/13, 181a/09, 181a/16, 181a/17, 182a/16, 194a/04, 197b/11, 201b/09, 201b/21, 202b/01, 202b/10, 206a/13, 216b/10, 217a/19, 217b/03, 218a/18, 218a/20, 218b/01, 219a/11, 222a/02, 222a/07, 223b/18, 223b/19, 225b/21, 229a/09, 229b/07, 229b/12, 239b/15, 242a/12, 247b/20, 248a/06, 251a/21, 251b/02, 252a/07, 255b/06, 259b/01, 261b/11, 262b/18, 263b/11, 276a/04, 277b/17, 292a/12, 292b/07, 296a/09, 302b/07, 309b/07, 312a/11, 313a/01, 315b/20, 317b/18, 318b/06, 321b/12, 322a/01, 331b/03

n. (bir néme) 85a/14, 85a/14, 104a/16, 130b/16, 152a/14, 158b/10, 171b/13, 174b/20, 180a/19, 201b/13, 217b/04, 255a/10, 305a/11, 305a/14, 314a/05, 323b/20

n. (her néme) 4a/05, 32a/17, 39b/08, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 58a/18, 89a/01, 133a/09, 153b/14, 198b/05, 202b/21, 245a/17, 251a/10, 257a/02

n. (her néme ki) 43a/15, 43a/15, 51a/08, 86a/10, 103a/05, 105b/13, 132a/10, 133a/03, 136a/19, 157b/21, 174a/08, 175b/03, 198a/20, 206a/06, 212b/06, 265b/16

n. (hīç néme) 39b/11, 68b/15, 85a/15, 106b/19, 157b/06, 193a/21, 199a/09, 203b/14, 250a/09, 250b/04, 310a/05, 317a/15

n. bile 6b/16, 164b/14

n. bol- Ne olmak. 116b/01, 328a/04

n.+çe (hīç némeçe) 188b/07, 298b/21

n.+de 166b/03

n.+de (hemme némede) 176b/15

n. dép 230b/17

n.+din Neden; şeyden. 3a/13, 71b/08, 87b/13, 130b/08, 153a/04, 229a/11, 229b/15, 247b/21

n.+din (bir némedin) 193a/09

n.+din (hemme néme) 98b/11, 144a/21

n.+din (her néme) 87b/06, 123a/10

n.+din ziyāde 88a/10

n.+dür 86a/13, 86a/14, 107b/09, 152a/05, 181a/11, 181a/12, 181a/12, 181a/12, 181a/13, 181a/13, 219b/04, 229b/07, 248a/10, 248a/11

n.+ġa (her néme) 100a/19

n.+ge 33a/17, 149b/02, 243b/06

n.+ge (bir néme) 219b/12

n.+ge (her néme) 240b/11
n.+ge (hīç néme) 97b/11, 128a/04, 192b/19, 306a/10, 313b/07
n.+ge kerek Neye gerek. (Ne gereği var?) 21a/15
n. keregi Ne gereği. (Ne gereği var?) 18a/10
n. ḳıl- Ne yapmak. 2b/17, 67b/14, 71b/04, 102a/09, 138b/03, 217b/05, 218b/04, 229b/02, 236a/19, 329a/19
n. lāzımı Ne lazımı. (Ne lüzumu var?) 18a/11
n.+ler 87a/12, 88a/17, 95a/08, 104b/08, 149a/11, 249a/13, 293a/16
n.+ler (ẓarīf néme) 105b/12, 106b/04, 228a/07
n.+lerde 8b/16
n.+lerini 96a/01, 261b/02, 263a/07
n.+leriŋ 166b/17
n.+leriŋni 84b/07, 86b/14
n.+lerni 86b/11, 86b/15, 95a/09, 104a/18, 158a/10, 253b/06, 263a/16, 263a/19, 304b/01, 305a/02
n.+miz 97a/17
n.+ni 2b/05, 35a/13, 35b/04, 57b/16, 58b/14, 58b/14, 63a/08, 63a/10, 85b/02, 86a/10, 86b/07, 86b/16, 87a/05, 108a/07, 129b/01, 132b/03, 145b/19, 149a/12, 163b/07, 171b/13, 181a/07, 184b/01, 205b/13, 216b/08, 236a/11, 240b/13, 288b/14
n.+ni (bir néme) 248a/09
n.+ni (hemme néme) 219b/18
n.+ni (her néme) 312b/20
n.+ni (hīç néme) 86a/08, 98a/09, 118b/11, 213a/12
n.+niŋ 61b/13, 156a/13
n.+niŋ (hemme néme) 182b/21
n. sababdın 5a/01, 45b/10
n.+si 40b/07, 159a/01, 159b/10, 159b/10
n.+si (hīç néme) 163b/19, 164a/01, 198b/12
n.+sige 122b/10
n.+sini 233b/06
n. turur 217b/04, 247b/21
n. üçün-ki Ne için ki (Şunun için ki, şöyle ki). 20b/04, 22a/14, 28b/08, 51b/02, 65a/20, 65b/14, 73a/16, 81a/07, 82a/01, 83a/14, 85b/04, 94a/18, 95a/17, 96b/01, 97b/15, 97b/20, 106a/15, 111a/02, 114b/15, 130b/02, 130b/19, 144b/10, 161a/15, 177b/15, 179b/01, 181b/10, 182a/02, 189a/15, 192b/11, 197b/20, 198b/04, 203a/16, 210a/01, 223b/21, 245b/02, 267b/01, 305b/15, 308a/11, 310a/06, 324b/16
n. üçün ki 19b/08, 65a/14, 98a/20, 108a/01, 111b/10, 144b/21, 156a/21, 188a/19, 253a/05, 304b/16, 310b/03, 322b/21
[=395]

nıhāyat < Ar. *nihāyat* Son; son derece.
n. 144a/07
n. (bī-ḥad nıhāyat) 210b/17
n.+ı 91a/14, 222b/19
n.+ı (ḥadd u nıhāyat) 232b/07
[=5]

nıhāyatī Far. Son derece, çok, pek çok.
n. 143b/03, 145b/17, 145b/18, 157b/02, 157b/03, 206b/10, 221a/03, 239b/07, 264a/03, 265a/21, 275b/17, 281a/15, 326a/08, 326b/08
[=14]

nıhāyatsız Sonsuz, bitip tükenmez; uçsuz bucaksız.
n. 8a/18, 10a/05, 15b/18, 16a/01, 17b/07, 18a/20, 19b/12, 30a/09, 32a/09, 35a/20, 39a/13, 39b/11, 41a/20, 42a/09, 43b/03, 46b/09, 49b/13, 55a/08, 55a/18, 73a/15, 74b/07, 79a/10, 83a/16, 88a/18, 88b/09, 92b/03, 98b/19, 100a/02, 100a/05, 101a/04, 101a/06, 103b/15, 115a/19, 115b/04, 120b/09, 124b/08, 128b/13, 132b/11, 133a/06, 134b/16, 136a/02, 143a/07, 151a/19, 159b/18, 160a/13, 165b/15, 167b/04, 170a/06, 170a/11, 171b/06, 173a/20, 177b/06, 183a/17, 185a/07, 197b/05,

207a/15, 210a/15, 224a/19, 225b/16, 228a/18, 253a/02, 257a/08, 260a/09, 289b/09, 291b/06, 292a/19, 292a/21, 296b/05, 302a/16, 320b/18, 321a/11, 322a/15, 324b/09, 327a/10, 327a/20, 327a/21

n. (ḥadd u nıhāyatsız) 192b/06

n. badra altunlar 205b/02

n.+dur 269b/11

n. érdi 15b/12

n. érdiler 80a/06

n. turur 159a/20, 205b/12, 280a/03, 283b/19

n. tururlar (ḥadd u nıhāyatsız) 99b/11

[=86]

nīk-baḫt Far. İyi bahtlı, talihli, mutlu.

n. 54b/04, 139b/01, 177a/08, 238b/10, 247b/19

n. bol- 38b/12, 46a/17

[=7]

nīk-baḫtlıḳ İyi bahtlılık, talihli olma durumu.

n.+nı 35a/13

[=1]

nīk-ḫūy Far. İyi huylu.

n. 250a/12

[=1]

nīk-rāy Far. İyi niyetli, iyi fikirli.

n. 52a/15

[=1]

nīkū-dīn Far. İyi inançlı.

n. 145a/06

[=1]

nīkū-kār Far. İyi işli, doğru işli. Kelime metnimizde yalnızca "yaḫşı işlik" karşılığında Erdeşir (**Ardaşīr V**)'in lakabı olarak kullanılmaktadır.

n. (Ardaşīr-ı Nīkū-kār) 144a/12, 144b/18

n.+ġa (Ardaşīr-ı Nīkū-kār) 143a/19

n.+nıŋ (Ardaşīr-ı Nīkū-kār) 143a/20

[=4]

Nīl Afrika'nın kuzeydoğusunda yer alan, kaynağından itibaren döküldüğü Akdeniz'e kadar dünyanın en uzun ikinci nehri olarak dokuz ülkeden (Burundi, Ruanda, Tanzanya, Uganda, Kenya, Zaire, Etiyopya, Sudan, Mısır) geçen nehir. Büyüklüğü sebebiyle kaynaklarda "deniz" olarak da anılmıştır.

N. dék (daryā-yı Nīl) 105b/20, 225b/03

[=2]

nıʿmat < Ar. *niʿmat* İyilik, ihsan, lütuf; insanın iyi yaşamasını sağlayacak her türlü şey, sağlık, servet, refah, dirlik düzenlik.

n. bile (nāz u nıʿmat) 212a/03

n.+da (nāz u nıʿmatda baḳ-) 316a/21

n.+da (nāz u nıʿmatda parvarış ḳıl-) 19a/02

n.+da (nāz u nıʿmatda saḳla-) 122a/09, 306a/08

n.+ıdın 220a/19

n.+ıġa 173a/18

[=7]

nīm-mest Far. Yarı sarhoş, mahmur.

n. érdi 260b/01

[=1]

Nīmrūz y.a. Bk. **Sīstān**

N.+da 222b/14

N. şaharı 24b/16, 107a/08

N. şaharları 2a/08

[=4]

Nīmrūz Sīstān y.a. Bk. **Sīstān**

N. ṭerefi 24b/15

[=1]

nıṣār < Ar. *niṣār* Düğün hediyesi, saçı.

n.+nı 302a/03

[=1]

nıṣf Ar. Yarı, yarım.

n.+ı 12a/07, 230b/04, 230b/05

n.-ı ʿālam 268a/04

n.-ı pād-şāhlıḳ 272b/06

n.-ı yolġaça 83a/05

[=6]

Nīşābūr I İran (**Īrān**)'da, Tahran'ı Meşhed'e bağlayan yol üzerinde yer alan tarihî bir şehir. Ortaçağ'da Horasan (**Ḫurāsān**) bölgesindeki dört büyük şehrin (Nişabur, Merv, Herat ve Belh) en önemlisiydi.

N. 267a/11
N. şaharı 70b/12, 70b/15
[=3]

Nīşābūr II Şapur (**Şāpūr II**)'un inşa ettirdiği şehirlerden biri.
N. 133a/08
[=1]

nışān < Far. *nişān* İz, belirti, işaret, alamet; ayırıcı işaret.
n. 306b/16
n.+ım turur 10b/11, 290a/10
n.+ımnı (nām nışān) 3a/17
n.+ını (nām u nışān) 272a/18
n. ḳal- 333a/13
n. taf- İz bulmak. 57b/03
[=7]

nışāna < Far. *nişāna* Alamet, işaret, belirti; ayırıcı işaret; hedef, nişangâh.
n. at- Nişan atmak. 71b/12, 184b/13
n. bile 300b/01
n.+ġa 184b/15
n. keltür- Nişan getirmek (Bir şeyi nişan, işaret olarak getirmek). 277b/08
n. ḳıl- Nişan yapmak (Nişan koymak). 195b/07
n.+lar 254a/21
n.+ları 139b/12
n.+larını 7a/07, 300a/21
n.+nıŋ 184b/15
n.+sı 4a/04, 63a/03, 167a/03, 207b/03, 218a/12, 300b/01
n.+sı (pād-şāhlıḳ nışānası) 5a/15, 125b/18, 139a/02, 139b/14, 184b/20
n.+sını (pād-şāhlıḳ nışānası) 160a/18
n. taf- İz bulmak. 114a/07
[=24]

nıyat < Ar. *niyyat* Bir şeyi yapmayı önceden zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme, maksat.
n.+ı buzul- Niyeti bozulmak. 176b/15, 176b/18
n.+ı tüzül- Niyeti düzelmek (İyi düşünmeye başlamak). 176b/21
n.+ını tüz- 176b/20
n. ḳıl- Niyet etmek. 192b/13, 272a/01, 289a/03
[=7]

Nıyāṭūs k.a. Bk. **Nıyāṭūş**
N.+ġa 288b/06
N.-ı Cengī 282b/15
[=2]

Nıyāṭūş Kayserin oğlu, Meryem (**Maryam II**)'in kardeşi. Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in yardımcılarından biridir. Krş. **Nıyāṭūs**
N. 282b/16, 282b/20, 282b/21, 284a/19, 285b/16, 286a/20, 286b/02, 288a/09, 288a/12, 288a/17, 288a/19, 288b/12, 288b/12, 288b/14, 288b/16, 288b/18, 288b/21
N. bile 282b/17, 288a/16
N.+dın 282b/21
N.+ġa 282b/16, 284b/15, 288b/11, 288b/19, 288b/21, 314b/03
N.-ı Rūmī 314b/02
N. ibn-i ḳayṣar 284a/17
N.+nı 288b/14
N.+nıŋ 288a/14, 288a/15, 288b/12
[=32]

nıyāz < Far. *niyāz* Küçük düşürücü şekilde yalvarma, yakarma, el etek öpme.
n. 98a/06, 202a/01, 229a/18
n. dép 229a/20
[=4]

nigāhbān Bk. **nigehbān**
n.+ıdın 144b/13
[=1]

nigār Far. Resim, nakış.
n. (naḳş nigār ḳıl-) 93a/19, 96a/10, 187a/16, 188a/08, 191b/19
n. (naḳş u nigār ḳıl-) 305b/19
n. ḳıl- 96a/11
[=7]

nigehbān Far. Gözcü, bekçi. Krş. **nigāhbān**
n. bol- 46b/08, 132a/13
n.+ı 48b/18
n.+ı turur 132a/12, 132a/13
[=5]

nigīn Far. Yüzük.
n. (altun nigīn ve kemer) 316a/15
[=1]

nigūn-sār Far. Baş aşağı.
n. (égerini nigūn-sār toḳu-) 62a/20
[=1]
nikāḥ Ar. Evlilik akdi.
n. (ʿaḳd-ı nikāḥ bağla-) 87a/14
[=1]
nikidin (??)
n. 147a/20, 159b/15
[=2]
niʿmetlik < *niʿmetlig* Nimetli, nimet dolu.
n. bol- 203b/20
[=1]
noḫūd Far. Baklagillerden, sarımtırak çiçekli, birleşik telek yapraklı, tanesi baklamsı bir bitki; bu bitkinin yuvarlak tanesi.
n. 158a/04, 275a/18
n. bile 328a/07, 329b/13
[=4]
nöker Hizmetçi.
n. 82b/17, 304b/21
n.+i 165b/01
n.+i turur sen 112b/05
n.+iġa 252b/11
n.+leri 303b/05
n.+leriġa 169b/20
[=7]
Nuʿmān Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde Arap (**ʿArab**) padişahı. Behram (**Bahrām VI**)'ı yanına alıp özenle büyüten kişi. Krş. **Nuʿmān-ı Munẕır, Nuʿmān Munẕır**
N. 148b/08, 148b/13, 151a/07, 151a/16, 151a/19, 152b/18, 153b/03, 156b/14, 156b/15
N. (Munẕır-ı Nuʿmān) 207a/20
N. (Munẕır ibn-i Nuʿmān) 146b/09, 207a/18
N.+ġa 147a/10, 148b/11, 148b/14, 148b/20, 151a/17
N.+ġa (Munẕır ibn-i Nuʿmān) 145b/10
N.+nı 148b/06, 148b/10
[=20]
Nuʿmān Munẕır k.a. Bk. **Nuʿmān**
N. 146a/20, 146b/03, 149b/08
[=3]
Nuʿmān-ı Munẕır k.a. Bk. **Nuʿmān**
N. bile 148a/05
[=1]
nūr Ar. Işık, aydınlık, parıltı; manevi ışık.
n. 1b/07, 143b/14, 291b/10
n.+dın 143b/13
n.+ı 245b/11
n.+ı (közümniŋ nūrı) 21a/02
n.+ı dék 217a/03
n.+ıdın 87a/01
n.+ını 321a/08
[=9]
nūrānī Ar. Nurlu.
n. bol- 168b/07
[=1]
Nuşaybīn Günümüzde Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Mardin ilinin sınırları içerisinde bulunan tarihî şehir.
N. şaharı 142b/15, 143a/02, 143a/04
N. şaharlıġı 142b/18
[=4]
nūş Far. İçecek; tatlı.
n. bol- Tatlı olmak (Afiyet olmak). 50b/20, 51a/02
n.+ları zahr bol- 327b/10
[=3]
Nūşa Padişah soyundan bir kadın.
N.+nıŋ 136a/08
[=1]
Nūşādar İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın dört oğlundan biri.
N. 21b/20, 27a/16, 27a/16, 37b/19, 55a/04, 55a/10, 55a/11, 55a/12, 55a/13, 55a/19, 56b/12, 57a/01, 69a/15, 69b/04
N. érdi 24a/01
N. ibn-i Isfandıyār 27a/11, 37b/18, 55a/08
N. ibn-i Zarduhuşt 63b/03
N.+nı 55a/12
[=20]
Nūşīravān Padişah. Kubad (**Ḳubād I**)'ın oğlu. Metnimize göre (200b/05) asıl adı Kisra (**Kisrā**)'dır. Çok adil olduğu için halk kendisine Nuşirevan-ı Adil (**Nūşīravān-ı ʿĀdıl**) adını vermiştir. Krş. **Kisrā, Kisrā**

Nūşīravān, Nūşīravān Pād-şāh, Nūşīravān-ı ʿĀdıl, Pād-şāh-ı Nūşīravān, Şāh-ı Nūşīravān, Şahan-şāh-ı Kisrā Nūşīravān
N. 203a/12, 203b/05, 203b/12, 203b/13, 203b/21, 204b/01, 204b/02, 204b/02, 204b/03, 204b/05, 204b/14, 204b/19, 205a/06, 205b/04, 205b/10, 205b/12, 205b/20, 206a/09, 206b/02, 206b/05, 206b/07, 206b/15, 207a/03, 207b/14, 208b/04, 208b/05, 208b/13, 208b/19, 209a/12, 209b/16, 210a/01, 210a/04, 210a/05, 210a/10, 210a/18, 210b/02, 210b/06, 210b/15, 210b/17, 210b/20, 210b/21, 211a/08, 211a/12, 211a/17, 211b/08, 211b/12, 211b/17, 211b/19, 211b/20, 212a/06, 212a/09, 212a/11, 212b/03, 215a/05, 215a/05, 215a/07, 215a/08, 215b/13, 215b/16, 215b/18, 215b/20, 216a/04, 216a/09, 216a/13, 216a/19, 216b/02, 217a/01, 217a/02, 217a/10, 218a/09, 218a/09, 218b/08, 218b/21, 219a/02, 219a/02, 219a/04, 219a/20, 219a/21, 220a/08, 220a/10, 220a/12, 220b/12, 220b/12, 220b/14, 220b/20, 221a/10, 221b/07, 221b/08, 221b/11, 221b/14, 221b/15, 222a/01, 222a/04, 222a/10, 222a/11, 222a/14, 222a/15, 222a/19, 222a/20, 222a/21, 222b/02, 222b/04, 222b/09, 222b/11, 223a/10, 223b/11, 224a/03, 224a/14, 224b/09, 224b/10, 224b/17, 225a/03, 225a/05, 225a/08, 226a/02, 226a/11, 226a/18, 226b/02, 226b/11, 227b/10, 227b/11, 227b/12, 228a/09, 228a/10, 228a/18, 228b/02, 228b/10, 229a/05, 229a/11, 229a/12, 229a/15, 229a/17, 229b/01, 229b/04, 229b/07, 229b/09, 229b/15, 229b/16, 229b/21, 230a/01, 230a/02, 230a/08, 230a/12, 230a/17, 230b/03, 230b/05, 230b/10, 230b/15, 231a/04, 231a/11, 231a/21, 232a/21, 239b/04, 239b/13, 239b/16, 240b/01, 240b/10, 240b/13, 240b/19, 241a/06, 241a/07, 241a/08, 241a/09, 241a/10, 241a/18, 241a/19, 241b/02, 241b/04, 241b/11, 241b/14, 241b/17, 242a/13, 242a/18, 242a/20, 242b/16, 242b/17, 243a/07, 243a/09, 243a/17, 243a/21, 243b/04, 243b/08, 243b/10, 243b/14, 243b/15, 243b/17, 243b/21, 244a/01, 244a/03, 244b/02, 244b/04, 244b/11, 244b/16, 244b/20, 245a/03, 245a/07, 245a/10, 245b/13, 245b/19, 246a/03, 246a/05, 246a/09, 246b/03, 246b/21, 247a/04, 247a/09, 247a/17, 247a/18, 247a/20, 247b/03, 247b/05, 247b/09, 247b/16, 248b/09, 251b/02, 252a/10, 253b/18, 288b/20, 289a/04, 302a/05, 306a/03, 333a/15
N. (Hurmuz ibn-i Nūşīravān) 249b/07
N. (Pād-şāh-ı Nūşīravān) 242a/11
N. (Şāh-ı Nūşīravān) 208b/08
N. bile 211a/16, 223a/02, 225b/11, 225b/12
N. dék 225b/02, 227b/02
N. dék (Şāh-ı Nūşīravān) 232a/13
N.+dın 211a/15, 222b/18, 244a/02, 244a/21
N.+dın (Şahan-şāh-ı Kisrā Nūşīravān) 204a/01
N.+dın bölek 225a/05
N.+ġa 203b/06, 204b/01, 204b/04, 206b/09, 207b/13, 208b/07, 210b/20, 211a/01, 211a/16, 211b/16, 213b/11, 220b/17, 222b/07, 223a/05, 223a/05, 223a/09, 223b/06, 224b/08, 224b/12, 224b/13, 226b/13, 227a/11, 227a/12, 228a/18, 228b/20, 229a/03, 231a/21,

232a/16, 240a/06, 246a/14, 254a/11, 270b/06
N.+ġa (Hurmuz ibn-i Nūşīravān) 266a/17
N.+ġa (Kisrā Nūşīravān) 305a/19
N.+nı 205b/01, 207a/16, 211b/03, 218a/10, 223b/19, 224b/12, 225b/01, 243b/02, 247b/08
N.+nıŋ 203a/12, 204b/04, 205a/21, 205b/01, 205b/03, 206a/17, 206a/19, 206a/19, 206b/06, 206b/10, 206b/18, 206b/20, 207b/09, 207b/10, 208a/14, 208b/05, 208b/07, 209a/06, 209a/09, 209b/05, 209b/06, 209b/07, 210a/14, 210a/19, 210b/04, 210b/04, 210b/07, 210b/08, 210b/12, 211a/05, 211b/02, 211b/02, 211b/18, 211b/21, 212a/14, 212b/02, 215a/04, 215b/09, 215b/10, 216a/02, 216a/06, 216a/12, 220a/11, 220b/16, 220b/19, 221b/10, 222b/07, 222b/20, 222b/21, 223b/06, 224b/03, 224b/09, 224b/10, 224b/20, 225a/03, 225a/21, 226a/02, 226b/10, 227a/07, 227b/14, 228a/06, 228a/08, 228a/08, 228b/10, 228b/12, 228b/14, 230a/12, 230a/15, 239b/05, 239b/17, 240b/08, 240b/12, 240b/13, 241a/01, 241a/11, 241b/16, 242a/09, 242a/16, 242b/05, 243a/12, 243a/16, 243b/20, 244a/02, 245a/09, 245a/19, 245b/03, 245b/12, 246a/02, 246a/02, 246b/02, 246b/17, 246b/18, 246b/20, 247a/15, 247a/16, 247a/16, 247a/17, 247b/09, 247b/13, 248b/08, 249b/16, 249b/18, 251a/11, 251b/21, 252a/01, 259a/07, 289a/05, 325b/07, 331a/11
N.+nıŋ (Kisrā Nūşīravān) 228a/05
N.+nıŋ (Pād-şāh-ı Nūşīravān) 232a/20, 241b/07
[=393]

Nūşīravān Pād-şāh k.a. Bk. **Nūşīravān**
N. 208b/09
N.+dın 208a/01, 213b/15
N.+nıŋ 205a/16, 224b/16
[=5]

Nūşīravān-ı ʿĀdıl k.a. Bk. **Nūşīravān**
N. 200b/06, 201a/06, 203a/11, 203b/06, 205a/01, 205a/04, 205a/19, 207a/19, 209b/02, 209b/21, 210a/17, 215a/03, 216a/18, 218b/07, 224a/18, 229a/02, 230a/09, 239b/07, 247b/11, 247b/12, 249b/01, 315a/10, 325b/04
N. dép 203a/11
N.+dın 204a/21, 209a/20
N.+ġa 203b/12, 223b/10
N.+nıŋ 206a/21, 210a/09, 216a/16, 227b/14, 228a/10, 239b/06, 271a/05, 322a/21, 329a/08
[=37]

Nūşzād I Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in emrindeki Cehrom (**Cahrum**) şehri padişahı.
N. (Mihrek-i Nūşzād) 118b/05, 120a/03
N.+nıŋ (Mihrek-i Nūşzād) 124b/16, 124b/19, 126a/04, 126b/03, 126b/09, 126b/17
[=8]

Nūşzād II Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın Hrıstiyan karısından olan oğlu. Krş. **Nūşzād Şāh-zāda**
N. 211b/18, 211b/18, 211b/20, 212a/12, 212a/14, 212b/01, 212b/10, 212b/11, 212b/21, 213a/07, 213a/16, 213a/18, 213a/21, 213b/19, 214a/05, 214a/07, 214a/08, 214a/14, 214a/20, 214a/21, 214b/05, 214b/06
N. bile 211b/20, 213a/06
N. dép 212a/03
N.+ġa 212a/11, 212a/20, 212b/01, 212b/12, 212b/17, 213a/08, 213a/13, 213a/17, 213b/01, 214b/01
N.+nı 211b/19, 212a/07, 212b/07, 214b/03, 214b/16

N.+nıŋ 212a/06, 212a/17, 212a/18, 212b/16, 212b/21, 214a/20, 214a/21, 214b/04, 214b/12
N. turur 212a/21
N. üçün 214b/02, 214b/18
[=52]

Nūşzād Şāh-zāda k.a. Bk. **Nūşzād II**
N.+nıŋ 214b/10
[=1]

nüvişтem Far. Yazdım.
n. 333a/17
[=1]

O

obalan- Yığılmak, kümelenmek.
o.-dı 197b/07, 260b/19
[=2]
oçaḳ Ocak, ateşgede, ateşe tapanların kutsal ateşlerinin yandığı yer.
o. 28a/20, 121a/11, 191a/16, 208b/17, 209a/04, 228b/03, 267b/17
o.+da 302b/08
o.+dağı 27b/05, 208b/18, 325b/06
o.+dın 314b/13
o.+ġa 157a/06, 208b/15, 208b/16, 208b/19, 208b/21, 271a/18, 289a/03
o. ḳofar- Ateşgede inşa etmek. 116a/05
o.+lar 201a/02
o.+lardağı 321b/19
o.+larġa 157a/05, 202b/18, 271a/21, 295b/06, 318a/21
o.+larnı 126b/14
o.+larnıŋ 152a/20
o.+nıŋ 22b/19, 25b/20, 115a/02, 116a/05, 174a/10, 174a/10, 179b/06, 179b/15, 179b/15, 228b/06, 283a/13, 289a/01
[=41]
oçaḳçı Ocakçı, ateşgedede görevli kimse.
o.+larġa 259b/08
o.+larnı 321b/19
[=2]
ofra- < *opra-* Yıpranmak, eskimek.
o.-sa 209b/04
[=1]
oġlan Oğlan, erkek çocuk.
o. 142a/17
o.+larıŋlar 163a/06
[=2]
oġrı Hırsız.
o. 168a/21, 168b/02, 171b/19, 182a/17
[=4]
oġul Oğul, erkek çocuk, erkek evlat.
o. 3b/14, 17b/18, 24a/13, 24a/20, 24b/01, 24b/02, 24b/04, 24b/04, 70b/14, 71a/05, 71a/17, 71a/17, 71b/02, 74b/02, 78a/10, 78b/11, 123a/04, 123a/19, 126b/07, 161a/05, 161a/16, 202b/01, 213b/06, 217b/21, 218a/01, 218a/03, 227a/12, 248a/05, 295b/15, 301b/12, 304a/04, 315a/16, 316a/19, 316a/20, 316b/01
o. bile 273b/09
o. bol- 211a/11, 212b/18
o.+dın 295b/16
o.+dın oġulġa 152b/11
o. érdük 194a/21
o.+ġa 24a/12, 71b/03, 111a/07, 122b/16
o.+ġa (oġuldın oġulġa) 152b/11
o.+ı (oġlı) 1b/11, 2b/09, 3a/01, 11a/03, 11b/16, 12a/20, 13a/04, 15a/07, 15a/15, 16a/10, 16b/05, 17a/18, 17b/05, 18b/14, 20b/13, 21b/08, 23b/20, 24a/15, 25a/15, 26a/16, 29b/10, 29b/12, 29b/17, 31b/11, 37b/15, 39a/05, 39a/14, 41b/07, 43a/07, 44a/03, 44a/15, 45b/14, 46a/15, 46a/20, 47a/09, 50a/14, 55a/04, 66a/06, 66a/06, 69b/15, 70a/12, 70b/07, 70b/11, 72b/10, 74b/19, 75b/16, 81a/05, 90a/18, 91b/14, 92a/08, 92b/04, 94a/15, 94a/16, 94b/12, 110b/10, 111a/04, 111a/15, 112a/13, 114b/09, 114b/11, 115b/13, 115b/14, 117a/12, 117b/12, 118a/06, 119b/09, 121a/05, 121a/05, 121a/08, 121b/13, 122b/01, 130a/11, 130a/13, 132b/07, 133a/19, 133b/14, 134b/17, 135a/09, 135a/11, 135a/12, 143a/21, 143a/21, 144a/08, 145b/01, 145b/04, 148b/06, 160b/02, 161a/08, 161a/11, 161a/13, 183a/13, 183b/04, 193b/17, 194a/09, 195b/03, 195b/04, 196a/16, 199b/21, 215a/13, 220b/20, 220b/20, 220b/21, 221a/15, 221a/17, 233a/18, 233a/19, 243b/21, 244a/03, 245a/12, 245a/18, 247b/15, 252a/16, 256b/08, 257b/11, 259a/13, 259b/05, 263b/20, 264a/01,

264a/02, 269b/15, 273a/08, 282a/19, 292a/11, 304b/08, 305a/09, 317a/14, 319b/11, 319b/13, 329b/02, 330b/01, 333a/05
o.+ı (oġlı bol-) 127a/05
o.+ı-ki (oġlı-ki) 19a/03
o.+ı bile (oġlı bile) 28a/16, 90b/19, 92b/06, 112b/04, 220b/17, 222a/08, 222a/12, 315a/09
o.+ı dék (oġlı dék) 8b/03
o.+ı éken (oġlı éken) 13b/18, 73b/16
o.+ı ékenini (oġlı ékenini) 70b/13
o.+ı érdi (oġlı érdi) 302a/21, 310a/10, 320b/04
o.+ı turur (oġlı turur) 15b/05, 27b/08, 48a/17, 48a/17, 49a/06, 49a/06, 49a/07, 72b/05, 126b/05, 126b/08, 150b/14, 208a/02
o.+ı turur men (oġlı turur men) 44a/09, 81a/08, 126b/02, 132a/09, 213b/21, 271a/05
o.+ı turur sen (oġlı turur sen) 15b/09, 72b/19, 126b/01, 272b/12
o.+ıdın (oġlıdın) 21a/11, 63b/20, 296a/06, 329b/04
o.+ıdur men (küyö oġlıdur men) 92a/09
o.+ıdur men (oġlıdur men) 44b/09, 111b/03
o.+ıġa (oġlıġa) 24b/02, 72b/09, 113a/04, 113a/06, 114a/09, 130a/11, 161a/05, 161a/06, 161a/07, 212a/17, 221a/03, 244a/01, 267b/05, 319b/16, 331b/12
o.+ıarıŋ (oġlıarıŋ) 95b/05
o.+ını (oġlını) 14a/07, 17a/19, 24a/19, 31b/06, 54a/15, 56b/19, 91b/18, 95b/08, 117b/13, 118a/19, 123b/11, 161a/07, 200b/05, 202b/02, 222a/04, 257b/13, 295b/20, 296a/02
o.+ınıŋ (oġlınıŋ) 23b/14, 42a/13, 55b/17, 57a/12, 91b/17, 92b/04, 118a/18, 121b/13, 245a/13, 301b/08, 317a/19, 319b/17
o.+lar 17a/17, 304a/03
o.+ları 29b/10, 30a/01, 40a/03, 40a/04, 40a/05, 247b/11, 273b/08, 315a/08
o.+ları bile 18b/08, 54a/15, 112b/03, 321a/02
o.+larıdın 247b/14
o.+larıdın bölek 221a/11
o.+larıġa 221a/21
o.+larım 39b/19, 56b/14, 95b/08, 233b/03, 233b/17, 248b/15
o.+larım bile 34b/16, 329a/17
o.+larım ḳatarıda saḳla- 112a/17
o.+larını 39b/18
o.+larınıŋ ḳatarıda kör- Oğullarının yerinde görmek (Oğulları gibi görmek). 112a/07
o.+larıŋ 328b/07
o.+larıŋnı 42b/11
o.+larnı 123b/03
o.+larnıŋ 123b/03
o.+nı 51b/06, 63a/05, 63b/12, 71a/02, 71a/18, 71b/01, 73b/19, 78a/10, 123a/20, 315a/16, 318b/18
o.+nıŋ 65a/07, 71a/07, 71a/08, 91b/15, 161a/05, 267a/21
o. tuġ- Oğul doğurmak; oğul doğmak. 50a/14, 70b/13, 70b/17, 71a/02, 75b/15, 76a/01, 101a/07, 109a/05, 111a/06, 111b/08, 122b/15, 126a/10, 135a/17, 146a/08, 200b/04, 233a/02, 301b/06, 301b/16, 318a/07
o. tuġul- Oğul doğmak. 14b/01, 48a/13, 65a/04, 212a/02, 227a/12, 232b/11, 254a/03
o. tuḳ- Oğul doğurmak. 125a/17, 211b/18
o. turur 71a/20, 123a/18, 200b/06
o.+um (küyö oġlum) 292b/18
o.+um (oġlum) 2a/12, 3b/02, 3b/03, 12a/05, 12b/19, 14a/08, 17a/14, 17a/20, 17b/02, 20b/08, 21a/09, 23a/06, 23a/09, 24a/02, 24a/04, 25a/15, 27a/15, 29a/17, 29a/18, 30b/15, 31a/19, 31b/07, 39b/09, 40b/06, 41b/10, 41b/19, 42a/02, 42a/13, 42a/18, 42a/20, 42b/02, 42b/09, 42b/09, 43a/07, 44a/04, 46a/01, 48b/15, 53a/19, 54a/01,

54a/04, 55b/06, 56b/01, 57b/04, 57b/14, 61a/04, 61a/10, 67a/18, 71b/11, 71b/13, 72a/01, 72a/03, 72a/05, 72a/06, 72a/08, 72b/09, 94a/11, 123b/12, 126b/05, 130a/14, 130a/15, 130a/18, 130a/20, 130b/10, 130b/13, 130b/16, 131a/05, 131a/06, 131a/10, 131a/13, 131a/15, 131b/01, 131b/03, 131b/04, 131b/06, 131b/07, 131b/15, 131b/16, 131b/20, 132a/01, 133a/19, 133b/02, 133b/05, 133b/14, 133b/18, 134a/01, 134a/08, 134a/11, 134a/15, 134a/16, 134b/05, 134b/18, 134b/19, 134b/21, 161a/07, 161b/06, 161b/06, 184a/10, 194a/13, 212b/19, 233b/08, 244a/04, 246a/20, 246b/07, 246b/07, 246b/12, 248b/11, 249a/08, 249a/11, 251b/04, 256b/08, 257b/13, 269b/06, 274a/09, 274b/09, 318a/09, 319b/10

o.+um bile (oğlum bile) 123b/07

o.+um turur (oğlum turur) 126b/08

o.+umdın (oğlumdın) 96a/06, 112a/18, 212b/07, 277a/17

o.+umġa (oğlumġa) 123b/06, 251b/05, 251b/05, 315a/12

o.+umġaça (oğlumġaça) 277a/17

o.+umnı (oğlumnı) 55b/04, 57a/13, 73b/18, 73b/19, 123b/06, 126b/09, 148b/16, 246a/21

o.+umnıŋ (oğlumnıŋ) 27a/01, 55b/12, 73b/18, 161b/02, 246b/13

o.+uŋ (oğluŋ) 30b/17, 55a/19, 61b/15, 63b/04, 63b/09, 70b/02, 71a/17, 123a/18, 126b/02, 202a/03, 267a/17, 316a/19

o.+uŋ bile (oğluŋ bile) 11a/20

o.+uŋ ékenge (oğluŋ ékenge) 123b/13

o.+uŋ turur (oğluŋ turur) 164a/10

o.+uŋdur (oğluŋdur) 267b/07

o.+uŋġa (oğluŋġa) 114a/06

o.+uŋnı (oğluŋnı) 312a/17

o.+uŋnıŋ (oğluŋnıŋ) 233a/11

[=509]

oğulsız Oğulsuz, oğlu olmayan.

o. bol- 17a/17, 17b/18, 78b/11

[=3]

oğurla- Çalmak.

o.-dı 24a/10

o.-p 257b/09

[=2]

dīvlar köŋlüŋni oğurla- 257b/09

köŋlini dīv oğurla- 24a/10

[=2]

oḫşa Benzer. Krş. **oḫşaş**

o. 6b/14, 8b/18, 9b/10, 19a/19, 27a/07, 47b/05, 54b/18, 87b/06, 99b/17, 103b/01, 103b/03, 103b/03, 105b/19, 106a/13, 108b/05, 108b/06, 108b/14, 120a/13, 143b/18, 144b/02, 159a/03, 180b/18, 190b/02, 197a/01, 197a/13, 211a/02, 213a/06, 231a/16, 237a/03, 249a/15, 262a/11, 270b/06, 272b/01, 289b/04, 302b/02, 302b/04, 326a/13, 326a/15, 329b/20

o. bol- Benzer olmak. 36a/12, 220b/06

o.+dur biz 217a/04

o. érdi 104a/15, 104a/15, 108b/06, 209b/09, 305b/16

o. turur 133b/10, 133b/10, 201b/07, 201b/08, 204a/16, 206a/14, 218a/11, 220b/08, 220b/08, 220b/09, 220b/09, 220b/09, 220b/10, 220b/10, 220b/11, 229b/11, 229b/13, 232a/04

o. turur sen 217a/04, 270b/20, 307a/10

o. tururlar 229b/10

[=69]

oḫşa- Benzemek.

o.-mas sen 46a/15, 169a/18

o.-maydur 71b/20, 184b/17, 317a/06

o.-r 72b/11, 107b/10, 165b/21, 166b/09, 166b/09, 166b/10, 166b/10, 169a/20, 169a/20, 169a/20, 171a/06, 200b/05, 225b/04, 227b/11, 286a/10, 311a/11, 311a/11, 328a/01, 328a/03, 328a/14, 328a/15

o.-r érdi 65a/05, 96a/09

o.-r sen 166b/06, 329a/14
o.-sam 160a/21
o.-ydur 12b/15, 12b/16, 38a/03, 38a/04, 47a/11, 47b/02, 47b/03, 129b/10, 134a/10, 147b/10, 160a/19, 176a/18, 218a/02, 243a/21, 248a/03, 248a/04, 251b/07, 328b/04
o.-ydur biz 243b/01
o.-ydur men 329a/14
[=51]

oḫşaş Benzer, gibi; aynı. Krş. **oḫşa**
o. 10b/06, 91a/04, 98b/02, 123a/19, 126a/10, 151a/06, 160a/20
o. bol- Benzer olmak, benzemek. 123b/04, 123b/04
o. érdi 18b/18, 37b/17, 64b/15, 71a/05, 111b/09, 121a/19, 123b/09, 304b/02
o. érmiş 125b/15
o. ḳıl- Benzer kılmak, aynı yapmak. 91a/07
o. turur 82a/02, 93a/07, 248b/03
o. turur biz 82a/01
o. turur sen 64b/13
[=24]

oḫşat- Benzetmek.
o.-maḳ kerek 182b/14
o.-saŋ 160a/20
o.-ur sen 271a/04
[=3]

oḳ Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan kısa ve ince değnek, tir.
o. 18b/10, 19a/08, 30b/09, 60a/15, 61b/16, 112a/14, 119a/06, 125a/13, 165b/17, 166a/02, 167b/01, 174a/21, 184b/13, 291a/15, 299b/08
o. (bir oḳ atım égiz) 308a/19
o. (bir tal oḳ at-) 112a/10, 147b/19, 167a/21, 258b/11, 286b/09, 291a/20
o. (bir tal oḳ tég-) 60a/08
o. (iki oḳ atım yer) 270a/17
o. (iki oḳ atım yıraḳ) 172a/02
o. at- 10a/14, 10b/04, 19a/02, 55b/10, 55b/14, 55b/18, 99b/14, 124a/12, 127a/05, 147a/02, 147b/17, 148a/14, 174a/16, 174a/17, 184b/14, 222b/02, 290a/18, 322a/03
o. atım keŋrü Ok atımı genişliğinde. 29a/08
o. atış- 21b/07
o. bile 34a/07, 59a/13, 67a/20, 185b/02, 274b/02
o. bile (bir tal oḳ) 148a/09, 167a/15, 168a/09, 274b/01, 276b/02, 329a/10
o.+daġı 119a/10
o.+dın 60a/07
o.+ġa 214b/07, 328a/15
o.+ġa (yulġun oḳ) 60b/13
o.+ı 55b/20, 147b/15, 315a/05
o.+ı bile 147b/16
o.+ıdın 67b/05
o.+ını (yulġun oḳ) 63b/18
o.+ını at- 30b/07
o.+ınıŋ 55b/16
o.+lar tég- 148a/10
o.+larnıŋ 55b/14
o.+nı 58b/16, 60a/01, 60a/11, 119a/05, 186b/10, 286b/10, 290a/11, 291b/01
o.+nı (bir tal oḳ) 290a/21, 320a/09
o.+nı (bir tal oḳnı at-) 167b/01, 176a/01, 185b/14, 186b/11
o.+nı (bir tal oḳnı ur-) 174a/21
o.+nı (yulġun oḳ) 59b/16
o.+nı (yulġun oḳnı at-) 58b/16, 60a/02
o.+nı at- 55b/17, 186b/12, 291a/20, 291a/21, 291b/01
o.+nıŋ 32a/20, 60a/11, 112a/12, 119a/05, 210a/05
o. soġur- (Sadaktan) Ok çıkarmak. 290a/10
o. tég- Ok değmek (Ok saplanmak). 18a/14, 18b/16, 19a/18, 106a/17, 119a/03, 119a/08
o.+um 57a/18, 322a/04
o.+umġa 290a/21
o.+uŋnı 60a/08
o. ve ya Ok ve yay. 64b/09, 184b/14, 310b/14
o. ve yalarını kirişle- 174a/14
o. ve yay 274a/20
o. yağız- Ok yağdırmak. 186b/11
[=116]

oḳ ya Ok yay. Krş. **oḳ yay**
o. 66b/13, 71b/12, 71b/14, 173b/19, 299b/15
o. at- 60a/01, 71b/19
o. bile 163b/15, 173b/05
o.+larını 99a/16
o.+nı 10a/06, 55b/15, 71b/13, 71b/14
o.+sı 60a/04
o.+sını 7b/12
o.+sını at- 167a/11
[=17]
oḳ yay Bk. **oḳ ya**
o.+ım 173b/07
o.+ıŋnı 174a/18
[=2]
oḳıt- Bk. **oḳut-**
o.-ur sen 273a/08
[=1]
laʿnat oḳıt- 273a/08
[=1]
oḳu- Bir yazıda ne yazıldığını gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek; bir yazıda anlatılmak isteneni anlamak, öğrenmek; sesli olarak söylemek; (gazel vb.ni) sesli olarak nağme ile söylemek; anmak, yad etmek.
o.-dı 4b/06, 11a/09, 16a/09, 16b/04, 16b/10, 64a/11, 73b/15, 76b/19, 79a/02, 88b/01, 91b/02, 101a/02, 142b/02, 149a/02, 161b/05, 166b/05, 169a/16, 171a/03, 172b/20, 183b/15, 191a/17, 197a/15, 199a/06, 199a/20, 208b/08, 208b/18, 212b/03, 213a/16, 224b/12, 226a/06, 230a/17, 232a/19, 239b/18, 279b/21, 280a/20, 281a/06, 283b/08, 283b/14, 289a/03, 302a/04, 307a/03, 309a/21, 322b/04, 323a/10
o.-dı-ki 316a/11
o.-dılar 80b/16, 119a/06, 196b/05, 199b/17, 203a/08, 203a/10, 261a/16, 269a/07, 300a/16, 308b/09, 333a/07
o.-dum 106a/07, 212b/06, 291b/20, 296a/03
o.-duŋ 199b/01
o.-ġanda 243b/12
o.-ġay 24b/16, 269b/08
o.-ġay sen 133a/21, 240b/02
o.-ġıl 166b/04, 169a/09, 215a/18
o.-ġusıdur 204a/20
o.-maḳ 301b/07
o.-p 17b/11, 91b/09, 101a/18, 111b/19, 112b/08, 119a/11, 127a/10, 195b/16, 208a/14, 240a/13, 253a/01, 253b/07, 262a/08, 268b/05, 296a/03, 299a/11, 299a/12, 308b/16, 316b/08, 316b/09, 332b/05
o.-r 304b/14
o.-r érdi 67b/13, 161a/03, 240b/05, 294b/17, 316a/12
o.-r érdiler 308b/09
o.-rlar 244a/17, 246b/15
o.-sa 85b/18, 240b/18, 279b/01
o.-saŋ 15b/15, 39b/09, 105b/10, 111b/17, 321b/05
o.-ylı 144b/21
[=110]
aylıda oḳu- 240b/05
ġazal oḳu- 166b/04, 166b/05, 169a/16, 171a/03, 316b/08
ġazalī oḳu- 169a/09
ġazalnı oḳu- 316a/11, 316a/12, 316b/09
ḳulaġıġa aẕān oḳu- 301b/07
laʿnat oḳu- 67b/13, 199b/17, 244a/17, 246b/15, 262a/08, 269a/07, 300a/16, 308b/09, 333a/07
raḥmat oḳu- 203a/10, 204a/20, 308b/09
raḥmatlar oḳu- 4b/06, 76b/19, 196b/05, 294b/17
rūḥıġa raḥmat oḳu- 144b/21
s̲anā oḳu- 161b/05
[=29]
oḳut- Okuma işini yaptırmak. Krş. **oḳıt-**
o.-adur 270a/01
o.-tılar 309a/11
o.-up 313b/13
o.-ur 142b/20
[=4]
ol- Bk. **bol-**
o.-mış 316b/04, 316b/04
[=2]
duşman ol- 316b/04

şīvan ol- 316b/04
[=2]
olaŋ Kolan, bağ.
o. 30b/12, 45a/18
[=2]
olca Ganimet.
o. 178b/10
[=1]
olfaḳ < *olpaḳ* Bir çeşit savaş gömleği; zırh.
o. 7b/08, 64b/09, 83a/03, 101a/05, 115b/15, 225a/04, 235a/05
o. (dulġa ve olfaḳ key-) 204b/07, 255a/14
o. (ḳuyaḳ dulġa olfaḳ key-) 20b/15
o. (ḳuyaḳ olfaḳ ve dulġasını key-) 288a/17
o.+ġa 286b/09
o.+ı (olfaġı) 99b/12
o.+ıdın (olfaġıdın) 30b/09, 290a/21
o.+ın (ḳuyaḳ olfaġın key-) 290a/12
o.+ın (ḳuyaḳ ve olfaġın key-) 299b/01
o.+ını (olfaġını) 28a/12, 28b/20, 116a/19, 297a/16
o. ḳofar- 287b/20
o.+larını 39a/11, 62b/01
o.+larını key- 32a/18, 37b/14, 38a/17
o. ve dulġasını key- 113b/02, 189b/12, 204b/15
o. ve ḳuyaḳ key- 291a/15
[=31]
oltur- Oturmak, vücudun belden yukarısı dik duracak ve ağırlığı kaba etlere verecek biçimde bir yere yerleşmek; bir mevkiye, bir makama geçmek, orada yer almak; bir yerde devamlı olarak kalmak, ikamet etmek; durmak, beklemek; bir yerde biriyle birlikte veya yalnız başına yaşamak; (güneş) batmak.
o.-aça 100a/10
o.-aduġan 23a/09, 75a/12, 77a/16, 149b/19, 150a/04, 165b/03, 306b/04
o.-adur 281a/04
o.-adur men 280b/11
o.-amdur 40b/13
o.-ar 2b/01
o.-ayın 81a/16, 171b/07, 171b/10, 311a/19
o.-aylı 298a/18
o.-dı 1b/13, 2b/02, 2b/03, 4b/08, 4b/17, 5b/03, 12a/15, 12b/19, 13a/10, 13b/10, 14a/20, 17a/07, 18a/18, 18b/05, 20a/14, 22b/16, 23a/03, 24a/15, 31a/17, 33a/02, 33b/04, 35a/03, 41a/04, 44b/10, 46a/02, 47a/19, 48a/03, 52a/18, 52a/20, 57a/03, 58b/07, 69a/11, 70b/07, 70b/20, 74a/17, 74b/11, 74b/19, 76a/05, 76a/09, 76b/19, 77a/14, 77a/17, 78a/12, 81b/07, 81b/15, 83a/05, 83b/14, 85b/09, 86b/20, 92a/06, 102a/13, 105b/16, 106b/08, 106b/11, 121a/14, 121a/18, 121a/18, 121a/20, 125a/10, 129b/14, 132a/08, 133b/06, 134b/10, 135a/02, 135a/04, 135a/09, 135a/12, 135a/13, 135a/21, 135b/15, 137b/18, 142a/07, 143a/05, 144b/18, 145a/07, 145b/02, 145b/12, 152b/17, 154a/16, 155b/04, 155b/13, 156a/02, 156a/05, 156a/08, 156a/16, 156a/17, 157b/09, 157b/16, 158a/11, 167b/01, 175a/04, 175b/01, 175b/10, 176a/05, 176a/15, 179b/19, 180b/12, 180b/20, 181b/03, 183b/09, 184b/04, 185b/20, 187a/17, 187b/13, 190b/16, 191a/09, 192a/16, 193b/17, 194a/09, 194a/17, 195a/08, 195a/13, 198b/06, 198b/08, 200a/20, 200b/17, 200b/17, 203a/09, 203a/12, 203b/11, 205a/04, 218a/09, 219a/03, 220a/11, 225a/08, 226a/03, 228a/15, 232a/01, 232b/21, 233a/14, 233b/15, 241a/02, 241b/01, 245b/06, 249b/08, 249b/13, 250b/02, 251a/13, 254a/01, 262b/06, 263a/10, 264a/20, 269a/20, 272a/05, 274b/05, 276b/15, 277a/14, 277a/18, 279b/04, 279b/19, 288a/09,

288a/11, 289a/06, 289b/01, 297b/10, 305a/15, 305a/16, 305a/19, 306b/06, 310b/16, 310b/17, 311b/17, 312b/14, 315b/12, 316a/09, 317b/15, 318b/19, 319b/08, 320a/14, 323a/03, 323a/06, 323b/01, 323b/04, 323b/18, 328b/10, 328b/13, 329a/18, 331b/10, 331b/10, 331b/20
o.-dı dép 155b/10, 269b/15
o.-dılar 1b/13, 3a/10, 5b/08, 12a/16, 13b/06, 13b/07, 23a/16, 31b/17, 41a/06, 42b/20, 44b/10, 77a/15, 83a/01, 135a/02, 160b/05, 171a/08, 199a/19, 219a/03, 220a/12, 233a/05, 251a/14, 264a/21, 279b/09, 298b/13, 299b/17, 304a/14, 315b/12, 319b/06, 323a/04
o.-dum 130a/16, 156a/18, 322a/02, 331b/06
o.-duŋ 173b/17, 271b/13, 304a/01
o.-duŋ dép 139a/21
o.-ġaç 69a/04
o.-ġalı 72b/01, 151b/02, 237b/14, 279b/10
o.-ġan 2a/17, 12b/15, 44b/09, 66a/07, 92b/17, 95a/14, 109b/09, 119a/11, 128a/16, 135a/10, 263a/18, 266b/17, 316a/06, 328b/01
o.-ġan dék 301a/07
o.-ġan émes 43b/02
o.-ġan émesdür 191a/13
o.-ġan üçün 245b/03
o.-ġanda 155a/02
o.-ġanı 47b/02, 70b/16, 155b/11, 321a/01
o.-ġanıġa 4b/08
o.-ġanını 16a/05, 16a/08, 74a/13, 91a/06, 269a/15
o.-ġanıŋ 155b/07
o.-ġanlar 76b/17, 230a/17, 231a/07, 233a/10, 266b/01
o.-ġanlarda 12b/14
o.-ġanlardın 234b/02
o.-ġannı 165a/14, 187b/02
o.-ġay 137a/15, 150b/21, 276b/17
o.-ġay biz 298b/07
o.-ġay men 45a/11, 279b/12
o.-ġay sen 91b/20, 105b/14, 133a/15, 244a/10, 311b/04
o.-ġay siz 135a/06
o.-ġıl 48a/01, 61b/07, 79b/15, 129b/20, 134b/07, 160a/10, 169a/09, 184a/21, 276b/08, 286b/03, 300a/11, 323a/07
o.-ġu dék 159b/19
o.-ġusıdur 124b/17, 220a/03
o.-maġay 268b/11, 303a/21
o.-maġay men 238b/15
o.-maġay sen 250b/20
o.-maġıl 70b/06
o.-maḳ bile 300b/13
o.-maḳ kerek 135a/03
o.-mas 83b/04, 220a/08, 286a/17
o.-mas érdi 5a/09, 178a/15
o.-mas men 273a/16
o.-mas sen 245a/02, 279b/10
o.-may 134b/05
o.-mış 15a/18, 132b/07
o.-mış sen 245a/17
o.-sa 229a/04, 233b/08, 246b/12, 267a/18, 280a/08, 305a/10, 308a/14, 315b/10, 317b/13
o.-sak 31a/20
o.-sam 42a/08, 205a/10, 288a/02
o.-saŋ 97a/19, 107a/16
o.-sun 154a/04
o.-up 6a/06, 13a/16, 37a/05, 42b/20, 43b/15, 46a/13, 52a/11, 52a/19, 65b/05, 80b/19, 82a/13, 98b/06, 98b/08, 117a/10, 146a/13, 151a/15, 158b/18, 167a/01, 170b/02, 188a/10, 191b/21, 192b/08, 201a/06, 215a/05, 231a/14, 234b/01, 234b/03, 238b/21, 239a/20, 248b/19, 261a/15, 269b/19, 270a/01, 272a/11, 273a/08, 275a/15, 281a/20, 301a/21, 306b/08, 306b/09, 309a/20, 310a/08, 314b/10, 316a/01, 321a/07
o.-up bol- 197b/09
o.-up érdi 23b/01, 23b/03, 96b/16, 135b/07, 135b/07, 229a/02, 229a/02, 230a/09, 245a/19, 259b/01, 264a/01, 268b/07,

293b/21, 294a/03, 310b/06, 310b/20, 327b/06
o.-up érdiler 188b/20, 230a/10
o.-up érdim 71a/16
o.-up sen 5a/05, 94b/05
o.-updur 5a/03, 43b/10, 44a/14, 44a/15, 52a/14, 52a/17, 92b/15, 93a/19, 173a/08, 253b/18, 264a/06
o.-updur biz 182a/07
o.-updur dép 148b/02
o.-updur men 295b/14, 297b/04
o.-ur 5a/14, 13b/16, 52b/01, 57b/10, 83b/05, 90a/07, 95b/01, 102a/05, 102b/08, 113a/20, 119a/17, 122b/18, 123a/20, 152b/21, 166a/01, 166a/01, 172b/15, 183b/03, 183b/05, 192a/05, 214b/04, 238a/07, 239b/12, 241a/19, 246b/11, 253b/07, 264a/07, 274b/19, 281a/16, 293b/05, 312b/12, 312b/13, 319b/11, 326b/13, 328a/01, 328a/13, 328a/15, 328a/18
o.-ur biz 31a/19
o.-ur dép 276b/15
o.-ur érdi 4a/08, 13a/09, 14b/03, 14b/16, 22b/18, 26b/09, 27a/11, 65a/01, 71a/12, 77a/18, 133a/17, 181a/10, 222b/20, 226b/19, 234a/17, 234a/18, 239a/13, 239b/08, 258b/08, 265b/20, 281a/12, 286b/02, 292b/11, 301a/07, 305b/18, 305b/18, 308b/11, 312b/14, 315b/08, 316a/04, 327b/11, 327b/16
o.-ur érdiler 216a/12, 234a/18, 249b/18, 304a/17, 315b/13
o.-ur érmiş 223b/17
o.-urġa 209b/18
o.-ur men 52b/01, 156a/19, 172b/19, 279b/13
o.-ur men mü 266a/10
o.-ur sen 10a/15, 102b/16, 123a/01, 245a/03, 300a/02, 323b/14, 332a/11
o.-ur siler 55a/03
o.-ur sizler 265b/02
o.-urlar 93a/18, 94a/15, 163b/02, 163b/14, 168a/06, 226b/18

[=524]
āftāb oltur- 35a/03, 37a/05, 102a/13, 149b/19, 150a/05, 157b/09, 209b/18, 306b/08
altun taḫt üstinde çıḳıp oltur- 86b/20
altun taḫt üstünde oltur- 258b/08
altun taḫt üstünide oltur- 95b/01
altun taḫt üzeside oltur- 13b/16, 91b/20
altun taḫt üzesige çıḳıp oltur- 279b/04
altun taḫt üzesinde oltur- 92b/15
altun taḫtda oltur- 77a/14
altun taḫtġa çıḳıp oltur- 106b/11, 121a/18, 195a/08
altun taḫtġa oltur- 79b/15, 191a/13
altun taḫtıġa çıḳıp oltur- 1b/13, 12a/15, 13b/10, 22b/16, 23a/16, 24a/15, 78a/12, 156a/02, 185b/20, 187a/17, 190b/16, 205a/04, 308a/14
altun taḫtıġa oltur- 261a/15
altun taḫtında oltur- 192b/08
altun taḫtnıŋ üzesinde oltur- 192a/05
aylıda oltur- 13a/10, 14b/03, 23b/03, 31b/17, 94a/15, 94b/05, 135b/07, 166a/01, 200b/17, 219a/03, 220a/03, 229a/02, 246b/11, 279b/12
aylında oltur- 249b/18
cahān-pahlavānlıḳġa oltur- 322a/02
fīrūza taḫtda oltur- 305b/18
ḫalīfalıġıġa oltur- 241a/02
ḫalīfelikge oltur- 321a/07
ḳaşıda oltur- 175b/01, 187b/02, 239a/13, 274b/19, 316a/01, 317b/13
kümüş taḫtda oltur- 272a/11
kümüş taḫtġa oltur- 289b/01
kün oltur- 100a/10
lācavard taḫtda oltur- 305b/18
ornıġa oltur- 2b/01, 90a/07, 130a/16, 182a/07, 245b/06
pād-şāhlıġ taḫtıġa oltur- 143a/05
pād-şāhlıḳ taḫtġa oltur- 173b/17

pād-şāhlıḳ taḫtıda oltur- 195a/13, 297b/10
pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳıp oltur- 194a/09, 200b/17, 203a/09, 319b/08
pād-şāhlıḳ taḫtıġa oltur- 23a/09, 40b/13, 69a/11, 70b/20, 74a/17, 74b/19, 76a/05, 121a/20, 132a/08, 133b/06, 134b/05, 135a/03, 135a/12, 145b/12, 154a/04, 155b/11, 155b/13, 180b/12, 198b/06, 203a/12, 232b/21, 233b/08, 249b/08, 279b/19, 311b/17, 320a/14, 331b/10
pād-şāhlıḳġa oltur- 2a/17, 2b/02, 2b/03, 43b/02, 69a/04, 70b/16, 74b/11, 80b/19, 134b/07, 135a/13, 155b/10, 165a/14, 198b/08, 201a/06, 203b/11, 245a/19, 245b/03, 271b/13, 273a/16, 280a/08, 280b/11, 304a/01, 305a/15, 305a/16, 319b/11, 321a/01, 331b/10
payġambarlıġġa oltur- 15a/18
şahan-şāhlıḳ taḫtıġa oltur- 277a/14, 331b/20
taḫt tübinde oltur- 183b/03
taḫt üstige oltur- 262b/06
taḫt üstünde çıḳıp oltur- 254a/01, 277a/18
taḫt üstünde oltur- 152b/21, 183b/05, 219a/03, 229a/02, 251a/13, 264a/06, 264a/20, 273a/08, 300a/02
taḫt üstünide oltur- 31a/20
taḫt üstünige çıḳıp oltur- 175b/10, 220a/11
taḫt üzesinde oltur- 230a/09
taḫtda oltur- 16a/05, 74a/13, 91a/06, 96b/16, 150b/21, 155b/07, 234b/01, 238b/15
taḫtġa çıḳıp oltur- 18b/05, 92a/06, 155b/04, 156a/08
taḫtġa oltur- 52a/14, 52a/19, 81b/07, 135a/04, 148b/02, 151a/15, 155a/02, 156a/05, 156a/17, 233b/15, 239b/12, 246b/12, 267a/18, 269a/15, 269a/20, 269b/15, 276b/08, 276b/15, 276b/17, 286a/17, 305a/10, 305a/19, 315b/10, 318b/19, 331b/06
taḫtıda oltur- 23b/01, 124b/17, 249b/13, 300b/13, 309a/20
taḫtıġa çıḳıp oltur- 14a/20, 17a/07, 18a/18, 23a/03, 41a/04, 154a/16, 156a/16, 193b/17, 218a/09, 226a/03, 228a/15, 288a/09, 315b/12, 323b/18
taḫtıġa oltur- 16a/08, 70b/07, 76a/09, 85b/09, 132b/07, 134b/10, 135a/09, 135a/10, 142a/07, 144b/18, 145a/07, 145b/02, 151b/02, 156a/18, 179b/19, 180b/20, 181b/03, 191a/09, 194a/17, 233a/14, 245a/17, 266a/10, 272a/05, 289a/06
taḫtında oltur- 129b/14, 133a/17
taḫtıŋda oltur- 105b/14, 250b/20
taḫtlarıġa çıḳıp oltur- 13b/06
uzaḳ oltur- 4b/08, 4b/08
[=240]
çıḳıp oltur- 1b/13, 12a/15, 13b/06, 13b/10, 14a/20, 17a/07, 18a/18, 18b/05, 22b/16, 23a/03, 23a/16, 24a/15, 41a/04, 78a/12, 86b/20, 92a/06, 106b/11, 121a/18, 154a/16, 155b/04, 156a/02, 156a/08, 156a/16, 175b/10, 185b/20, 187a/17, 190b/16, 193b/17, 194a/09, 195a/08, 200b/17, 203a/09, 205a/04, 218a/09, 220a/11, 226a/03, 228a/15, 254a/01, 262b/06, 277a/18, 279b/04, 288a/09, 308a/14, 315b/12, 319b/08, 323b/18
[=46]

olturġu Oturmak için yapılmış yapı, oturulan yer. Krş. **olturuḳ**
o.+ŋnı 12a/13
[=1]

olturġuz- Oturtmak, oturma işini yaptırmak; yerleştirmek, koymak.
o.-ay biz 276a/21
o.-ayın 18a/14, 53b/16, 53b/18, 66a/09, 257a/21
o.-aylı 269a/06
o.-dı 2b/07, 4a/14, 9a/05, 10b/19, 14b/15, 33a/01, 36b/16, 44b/14,

58b/18, 63b/12, 66a/01, 70a/13, 70b/10, 74a/03, 77a/16, 83a/11, 86a/02, 86b/18, 90a/20, 92a/05, 92b/12, 93b/06, 94b/13, 95b/07, 102a/15, 105b/03, 107a/14, 111a/19, 112a/06, 116a/06, 124a/08, 128b/01, 134b/18, 136b/14, 137a/14, 142b/11, 144b/19, 148b/10, 149b/01, 151b/21, 153a/02, 156b/19, 159a/18, 160b/07, 162a/17, 171a/01, 175b/12, 176a/13, 179b/15, 181a/01, 184b/11, 185b/20, 187a/18, 187b/13, 195b/04, 198b/03, 199a/07, 200b/09, 201b/16, 206b/08, 247a/18, 251a/06, 251b/04, 253a/06, 254b/01, 254b/02, 262b/06, 266a/11, 266a/14, 283b/08, 291a/02, 299a/13, 305a/06, 312b/02

o.-dılar 12b/01, 74a/10, 76b/17, 93b/01, 108b/02, 119b/03, 151a/04, 183b/09, 187b/01, 196b/03, 199b/21, 211a/04, 247b/18, 261b/13, 269a/13, 279b/09, 318b/18, 320a/13, 320b/01, 320b/05, 321a/05

o.-dum 49b/09, 198b/13

o.-duŋuzlar 153a/08

o.-ġalı 152b/08, 266a/08, 273a/15

o.-ġan 31b/14, 31b/14, 92b/19, 96a/05, 96a/09, 100b/08, 101b/03, 170a/12, 179b/15, 261a/19, 262a/21, 287b/19, 287b/20, 302b/12, 312b/12

o.-ġan bol- 14a/02, 15b/19

o.-ġan érdi 6a/13, 106b/01, 147b/07, 262a/19, 301b/20

o.-ġan turur 60a/02

o.-ġanı 130a/11, 148b/01, 196b/07

o.-ġay 310a/09

o.-ġaylar 266a/13, 320b/13

o.-ġıl 65b/09

o.-maġay sen 131a/03, 134a/12

o.-maġıl 131a/16

o.-maŋızlar 236a/21

o.-mas biz 150b/13

o.-mas men 276b/19

o.-maslar 309a/21

o.-sa 153a/17

o.-up 4a/07, 50b/07, 61a/15, 75b/07, 109a/07, 111b/07, 122a/09, 127a/14, 128a/08, 151a/02, 166b/21, 171a/09, 193b/18, 222b/13, 227a/17, 253b/11, 282b/06, 314b/05, 332a/16

o.-up bol- 310a/14

o.-up érdi 80b/07, 96a/10, 104a/01, 230a/14, 252b/15, 303b/04, 308a/13

o.-up érdi-ki 305b/13

o.-up sen 319a/04

o.-up siler 319a/01

o.-updur 92b/18, 93a/19, 164b/04, 183b/02, 264a/05

o.-updurlar 154b/18, 223b/14

o.-ur 274b/19

o.-ur biz 101a/09, 310a/21

o.-ur érdi 155a/03, 293a/06, 307a/15

o.-ur men 41b/13

o.-urlar 273b/02

o.-uşnı 150b/15

[=192]

altun taḫt üstünide olturġuz- 136b/14

altun taḫtġa olturġuz- 10b/19, 50b/07, 61a/15, 83a/11, 101a/09

altun ve gevherler bile köz olturġuz- 312b/12

aylıda olturġuz- 2b/07, 66a/01, 107a/14, 111a/19, 128a/08, 131a/03, 131a/16, 162a/17, 181a/01, 185b/20, 247b/18, 251a/06, 307a/15

aylıġa olturġuz- 262b/06

aylımda olturġuz- 18a/14

aylında olturġuz- 151b/21, 187b/13, 199a/07, 254b/02, 291a/02, 293a/06

aylıŋda olturġuz- 134a/12

gevher köz olturġuz- 170a/12

gevher olturġuz- 31b/14, 31b/14, 262a/19, 262a/21, 287b/20, 305a/06, 308a/13, 314b/05

gevherdin köz olturġuz- 74a/03, 92b/19, 100b/08, 106b/01, 227a/17, 287b/19, 301b/20, 302b/12

gevherdin közler olturġuz- 14b/15
gevherler olturġuz- 96a/05, 96a/09, 104a/01, 179b/15, 222b/13, 252b/15, 261a/19, 264a/05, 303b/04
gevherlerdin köz olturġuz- 15b/19, 80b/07, 92b/18, 93a/19, 101b/03, 147b/07, 183b/02, 230a/14
gevherlerni olturġuz- 305b/13
ḳaşıda olturġuz- 4a/14, 44b/14, 112a/06, 148b/10, 187b/01
laʿldın közler olturġuz- 96a/10
ornıġa olturġuz- 273b/02
pād-şāh olturġuz- 223b/14, 273b/02
pād-şāhlıġ taḫtıġa olturġuz- 53b/18, 63b/12
pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuz- 49b/09, 66a/09, 70b/10, 74a/10, 134b/18, 151a/02, 196b/03, 196b/07, 198b/03, 199b/21, 257a/21, 269a/13, 274b/19, 318b/18, 320a/13, 320b/05, 321a/05, 332a/16
pād-şāhlıḳġa olturġuz- 70a/13, 130a/11, 154b/18, 198b/13, 276b/19, 319a/01, 319a/04
reng-ā-reng yāḳūtdın köz olturġuz- 6a/13
şahan-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuz- 320b/01
taḫt üzesinde olturġuz- 53b/16
taḫtda olturġuz- 94b/13, 153a/17, 310a/14
taḫtġa olturġuz- 9a/05, 41b/13, 92b/12, 148b/01, 150b/13, 150b/15, 151a/04, 152b/08, 155a/03, 195b/04, 266a/08, 266a/11, 266a/13, 266a/14, 269a/06, 276a/21, 309a/21, 310a/09, 310a/21, 320b/13
taḫtıġa olturġuz- 92a/05
uluġlar ḳatarıda olturġuz- 175b/12
yāḳūtdın köz olturġuz- 14a/02
yāḳūtlardın köz olturġuz- 164b/04
yuḳḳarı olturġuz- 36b/16, 86a/02, 86b/18, 90a/20, 142b/11, 184b/11, 254b/01
[=138]

olturuḳ Oturmak için yapılmış yapı, oturulan yer. Krş. **olturġu**
o.+lar 205b/14
o.+uŋ (olturuġuŋ) 192a/07
o. yasa- 7a/13
[=3]

on On, sayı adı.
o. 36a/17, 36b/04, 43a/09, 65b/10, 71a/08, 75b/07, 76b/13, 82b/16, 82b/18, 86b/13, 87a/10, 87a/11, 92a/03, 92a/20, 101a/16, 101b/04, 106b/01, 107a/10, 107a/10, 107a/13, 120a/17, 133a/05, 141b/01, 148b/15, 149a/14, 150a/13, 157b/14, 165b/01, 165b/05, 171a/16, 172b/06, 173b/20, 211b/11, 223a/04, 224b/08, 228b/01, 229a/16, 229a/17, 247a/08, 288b/06, 289a/01, 291a/15, 296b/04
o. (bir yıl on beş kün) 278b/20
o. (miŋ yüz on) 132b/19, 141a/05
o. (toḳuz ay on kün) 233a/01
o. (toḳuz ay on kün öt-) 75b/14, 111b/08, 122b/15
o. altı 312a/17
o. altı yaş 198b/07
o. altı yaşḳa kir- 304b/09
o. altı yıl 321a/06
o. badra altun 74a/20, 181b/02, 271a/21, 291b/06
o. beş 310a/19, 317a/14
o. bir yıl 277a/04
o.+dın bir Ondan bir (Onda bir). 203b/11
o.+dın bir ʿuşr keltür- 128b/12
o. ġulaç On kulaç. 307a/21, 308a/03
o. iki miŋ On iki bin. 89a/06, 106b/03, 120a/08, 135b/20, 151a/18, 193b/01, 193b/03, 193b/05, 193b/05, 255a/01, 255a/04, 255a/06, 255a/07, 265a/01, 266a/10, 300a/10, 300a/11, 301a/16, 301a/17, 301a/18, 308b/02, 308b/03,

308b/04, 309b/04, 322a/15, 324a/07, 325b/13
o. iki miŋ ẖarvār 193b/05
o. iki yıl 76a/02, 252a/02
o. kemend boyı 206a/04
o. kéçede her kéçesi 83a/20
o. ḳısm 83b/01
o. miŋ On bin. 22b/14, 37b/15, 77b/10, 101a/08, 101b/03, 102a/10, 140a/14, 184a/05, 254b/08, 284b/10, 289a/19, 310a/06, 320b/20, 324b/05, 327a/01
o. miŋ dīnār altun 112b/01, 314a/16
o. miŋ dīnārdın altun 246b/20
o. miŋ dıram 259b/08
o. miŋ dıram kümüş 215a/09, 215a/15
o. miŋ ġulaç On bin kulaç. 133a/12
o. miŋ ẖarvār 325b/11
o. miŋ mıs̱ḳāl altun 314b/04
o. miŋdin On binden (On biner, on biner tane). 39b/12, 118a/06
o. pārça 305b/03
o. sekiz miŋ ʿālam 322b/06
o. sekiz yaşġa kir- 147a/06
o. sekiz yıl 194a/10
o. tört On dört. 203b/16, 285b/04, 285b/06, 285b/10, 285b/11, 285b/15
o. tört dıramdın bir dıram al- 203b/16
o. tört kéçedegi tolun ay 299b/08
o. tört kéçegi tolun ay On dördüncü gecedeki dolunay. 2b/09, 5a/03, 5a/15, 33b/09, 47a/02, 65a/04, 71a/19, 72b/11, 75b/14, 87a/03, 111b/08, 122b/15, 123a/19, 125a/12, 125b/04, 135a/16, 135b/18, 139b/11, 147b/01, 160a/12, 160a/19, 163b/02, 164a/05, 171a/05, 200a/16, 212a/02, 227b/11, 252a/16, 264a/06, 286a/09, 301b/06, 328a/01
o. tört kün 283a/03
o. tört yıl 104b/19, 145b/03
o. yaşar On yaşar (On yaşındaki). 200b/12
o. yıl 36a/08, 86b/01, 145a/02, 145a/02
o. yıl öt- On yıl geçmek. 252b/18
[=177]

onunçı Onuncu, on sayısının sıra sıfatı.
o. kéçede 84a/13
o. küni 198a/08
[=2]

oŋ Sağ, sol karşıtı.
o. 54b/16, 61a/13, 62a/17, 71a/20, 147a/12, 163b/12, 170a/21, 170b/12, 304b/12, 309a/07
o.+ġa kel- 292a/15
o. ḳol 11b/15, 16b/13, 18b/02, 26a/16, 26a/18, 30a/10, 30a/12, 30b/01, 35b/11, 37b/18, 66b/14, 73a/12, 118a/20, 127b/12, 127b/13, 201b/16, 209a/10, 209a/18, 214a/06, 214a/06, 235a/07, 237b/07, 239a/18, 249a/16, 257a/15, 257a/15, 258a/01, 258b/02, 269b/20, 270b/02, 281b/12, 284b/17, 284b/20, 285a/09, 285a/10, 327a/12
o. sol 230b/13, 283b/20
o. ṭeref 207b/05
o. ve sol ḳol 127b/12
o. yan 161b/13
[=52]

or- Biçmek; ekin, ot vb.ni kesici bir aletle kesmek.
o.-ar sen 110a/12
o.-duŋ 60a/06
o.-ġay 60b/13
o.-ġusıdur 328b/07
o.-sun 62a/06
o.-up 287b/01
o.-ur 43a/15
o.-ur sen 63a/11, 76a/14, 251b/01
[=10]
ot or- 287b/01
şarnı or- 76a/14
tarıġan uruġuŋnı or- 60a/06
tarıġanını or- 62a/06
tarıġanıŋnı or- 63a/11
tarıġannını or- 60b/13
tarıġannıŋnı or- 328b/07
[=7]

orda Saray.

o. 5b/15, 31b/14, 36b/10, 38b/12, 62b/03, 63a/18, 63b/17, 74a/13, 81b/14, 93b/02, 95b/06, 136b/12, 138a/20, 146b/15, 148b/11, 153b/10, 171a/10, 179a/12, 191b/17, 205a/16, 215b/17, 227b/12, 241b/04, 241b/18, 253a/06, 263b/19, 263b/21, 264b/13, 269a/08, 281b/19, 299b/17, 303b/04, 306a/16, 307b/09, 308a/02, 308a/05, 308a/05, 308a/08, 316a/14, 322b/12
o. (altun orda) 14b/15
o.+da 25a/12, 45b/12, 111b/07, 112b/10, 122a/09, 187a/16, 187a/20, 191b/14, 216a/01, 234a/17, 299a/13, 305a/03, 313b/05
o.+da (altun orda) 300a/10, 308b/02
o.+dın 4a/13, 57b/07, 62b/10, 63b/03, 81b/14, 82b/20, 106a/19, 109b/02, 156b/17, 166b/20, 184b/12, 234b/04, 245a/21, 263b/14, 275a/08, 295a/18, 295b/19, 303a/07
o.+dın (altun orda) 303b/15
o. érdi (orda ḳofar-) 4a/08
o. érdi (pād-şāhāna orda) 313b/07
o.+ġa 3b/05, 10b/18, 14a/08, 38b/02, 40a/10, 56a/12, 61b/02, 63b/13, 124a/10, 125b/04, 159b/02, 164a/03, 198a/16, 240a/01, 242a/08, 263b/20, 264a/01, 264a/02, 264a/03, 269a/05, 274b/18, 275a/04, 275a/10, 302a/12, 305a/01, 307a/12, 307b/05, 307b/16, 308a/01, 308a/02, 308a/04, 308a/08, 308a/10, 310b/13
o.+ġa (altun orda) 168a/03, 303b/12, 304a/09
o.+ġa (orda ḳofar-) 289a/04
o. ḳofar- Saray inşa etmek. 14b/13, 111b/07, 120b/12, 222b/12, 222b/13, 229a/07, 249a/11, 307a/20
o.+lar 125b/03, 138b/09, 188a/08
o.+lar ḳıl- 116a/04
o.+lar ḳofar- 162b/18, 165b/19
o.+ları 102a/11
o.+larıġa 25a/16
o.+larını 16b/18
o.+larını altun bile ḳıl- 25b/21
o.+larını yasa- 2b/01, 135b/01
o.+larınıŋızlarnı 282a/11
o.+mda 184a/09
o.+mġa 54a/03, 56a/20, 82a/09
o.+mġa (altun orda) 298b/19, 304b/03
o.+mızda 82a/13
o.+mızġa (altun orda) 81b/01
o.+mnıŋ 205a/08
o.+nı 12b/01, 23b/07, 25a/05, 212a/07, 226a/11, 226b/17, 264b/10, 294b/06, 298b/12, 305a/02, 305a/03, 307b/08, 307b/13, 307b/14, 308a/01, 308a/10, 308a/11
o.+nı ḳofar- 307b/15, 307b/18, 307b/20
o.+nı yasa- Sarayı (misafir, ziyafet vb. için) hazırlamak. 45b/13, 224b/09, 249a/13, 262b/07, 289b/09, 313b/04
o.+nıŋ 4b/05, 38b/01, 92b/18, 204a/07, 204b/05, 212a/14, 249a/12, 249a/16, 304b/20, 307a/21, 307b/01, 307b/02, 307b/04, 308a/12, 313b/05, 318a/12
o.+nıŋ (altun orda) 175a/06
o.+ŋ 54b/13
o.+ŋda 61b/08
o.+ŋdın 54b/07
o.+ŋġa 51a/07, 56b/04, 59b/02, 236b/17
o.+ŋızlarda 81a/16
o.+ŋnı (altun orda) 16a/02
o.+ŋnı yasa- 61b/07
o.+sı 10a/17, 93a/01, 112b/10, 124a/09, 167b/16, 183a/17, 205b/03
o.+sıda 5a/10, 25a/05, 52b/08, 70b/06, 180b/05
o.+sıdağı 122b/16
o.+sıdın 5a/11, 6a/09, 7b/09, 37a/04, 61a/02, 62b/08, 83a/05, 167b/18
o.+sıġa 5b/06, 5b/08, 6b/17, 9a/04, 14a/01, 22b/11, 25a/11, 36b/13,

38a/12, 42a/12, 47a/01, 47a/05, 47a/18, 52b/07, 53a/06, 57a/07, 57a/07, 58b/10, 59a/04, 62b/02, 68b/18, 70a/20, 72a/15, 83a/10, 85b/05, 92b/13, 93a/17, 95a/19, 96a/16, 113a/18, 118b/10, 122b/05, 126b/11, 137a/20, 137b/18, 148a/13, 149b/12, 159a/14, 160a/21, 163a/14, 167b/18, 175a/07, 175a/21, 175b/09, 177a/11, 189b/05, 190b/15, 192a/04, 195a/06, 198b/04, 199b/19, 202a/10, 202a/20, 202a/20, 204b/09, 204b/10, 204b/11, 204b/16, 215a/08, 231a/14, 236b/19, 238b/04, 238b/04, 238b/20, 241b/03, 241b/03, 247b/01, 278b/06, 290b/05, 291b/06, 303b/02, 310b/17, 317b/14, 318a/19

o.+sıġa (altun orda) 167a/06, 175a/02, 318a/02

o.+sıġaça 146b/08

o.+sında 118b/11

o.+sını 9a/04, 69b/18, 70a/20, 81a/19, 92b/20, 187b/21, 213a/10, 225a/20

o.+sını (altun orda) 175a/03

o.+sını yasa- 40a/10, 156b/10, 279b/03

o.+sını yasat- 5a/08

o.+sınıŋ 10a/13, 22b/18, 83a/08, 92b/17, 122b/05, 137a/20, 168a/02, 185b/17, 202b/11, 212a/07, 302b/19, 325b/07

o. yasa- 230b/07, 231b/15, 292b/10

[=326]

ordayī Far. Bir saray.

o. 264a/03

o. ḳofar- 307a/19

[=2]

orġaḳ Orak.

o. ur- 168a/15

[=1]

orın Bk. **orun**

o.+larıda 315b/12

[=1]

Ormuzd k.a. Bk. **Pahlavān-ı Ormuzd**

O. (Pahlavān-ı Ormuzd) 285b/06

[=1]

orun Yer, mahal, mevki, makam. Krş. **orın**

o.+ġa 250b/12

o.+ıda (ornıda) 1b/13, 20b/01, 22b/19, 25b/16, 50b/04, 57b/06, 75b/20, 76a/03, 77a/15, 82a/05, 82b/04, 82b/04, 99a/14, 104a/12, 137a/14, 166b/17, 173b/04, 195a/10, 195a/10, 208a/09, 220a/12, 230a/10, 234b/09, 247b/14, 280b/01, 304a/14

o.+ıda (ornıda bol-) 40b/19

o.+ıda (ornıda kör-) Yerinde görmek (… gibi görmek, saymak). 115a/01, 190a/16, 302a/17

o.+ıda (taḫt ornıda mınbar bol-) 333a/11

o.+ıda (taḫtnıŋ ornıda mınbar bol-) 321b/19

o.+ıda turur (ornıda turur) 232a/03

o.+ıda turur sen (ornıda turur sen) 64b/12

o.+ıdın (ornıdın) 187b/03, 289a/20, 309b/06, 319a/20, 323b/03

o.+ıdın (ornıdın ḳof-) Yerinden kalkmak. 1b/14, 2b/13, 5a/08, 26b/12, 29a/16, 42b/17, 61a/13, 70a/08, 76b/19, 113b/05, 114b/01, 120b/10, 128b/02, 139a/18, 150b/08, 156a/01, 164a/02, 165a/12, 168b/12, 169a/05, 170a/08, 175a/20, 182b/11, 184b/09, 187b/03, 190b/17, 193b/20, 203b/05, 216a/21, 223b/19, 234b/02, 248a/13, 259b/07, 276a/21, 276b/07, 276b/09, 276b/11, 276b/16, 288b/12, 303b/07, 304a/01, 306b/19, 328b/10, 328b/14

o.+ıdın (ornıdın tepren-) Yerinden hareket etmek. 20a/16, 33a/06, 35a/19, 44a/20, 101a/03, 127b/14, 150a/16, 177a/17, 199a/02, 224a/19, 225b/05, 236a/18, 245b/19

o.+ıdın (ornıdın tepret-) 127b/11

o.+ıġa (ornıġa) 87b/11, 122b/09, 141b/03, 145b/11, 147a/07,

148b/02, 151a/03, 156b/13, 170b/06, 182a/16, 190a/10, 194a/08, 231b/07, 277a/18

o.+ıġa (ornıġa oltur-) 2b/01, 90a/07, 130a/16, 182a/06, 245b/06

o.+ıġa (ornıġa olturġuz-) 273b/02

o.+ını (ornını) 224b/03

o.+ını (ornını taşla-) 97b/19

o.+ıŋdın (ornıŋdın tepren-) 27b/06

o.+larıdın ḳof- 8a/11, 78a/18, 119b/01, 132b/03, 281a/08, 315b/05

o.+larıdın tepren- 151b/03, 214a/05

o.+larıġa 147a/08

o.+umda (ornumda) 133b/15, 284a/01

o.+umdın (ornumdın tepren-) 11b/01, 309a/02

o.+umdın tepren- 26a/06

o.+umġa (ornumġa) 153a/08, 247b/02, 311a/19

o.+umızdın (ornumızdın ḳof-) 251b/06

o.+uŋda (ornuŋda) 220b/06, 309a/01

o.+uŋdın (ornuŋdın tepren-) 308b/15

o.+uŋuzlardın (ornuŋuzlardın tepren-) 332a/13

[=143]

ʿ**Os̱mān** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿOs̱mān**

O. 1b/02

O. (Ḥażrat-ı ʿOs̱mān) 215a/01

[=2]

ot I Od, ateş.

o. 4b/14, 14b/07, 15a/19, 36a/14, 37b/11, 45a/19, 57b/07, 68b/08, 68b/09, 72b/17, 116a/16, 120a/13, 125a/08, 136a/03, 161a/12, 163a/20, 163a/20, 163b/01, 164a/09, 164a/21, 203b/03, 238b/18, 258a/17, 263a/06, 278b/02, 278b/04

o. (özüŋge özüŋ ot yaḳ-) 58a/01

o. çaḳıl- Ateş yanmak. 3a/06, 35a/03, 89a/20, 92b/02, 110b/04, 174a/20, 214a/05, 222a/05, 269a/11

o. çupul- Ateş saçılmak. 32b/19, 33a/07, 100a/14, 100b/02, 101b/11

o.+da 305b/10

o. dék 94b/04, 98b/20

o.+dın 251b/01

o.+ġa 238b/05, 238b/06

o.+ġa (özümni özüm otġa sal-) 238b/16

o.+ġa köy- Ateşe yanmak (Ateşte yanmak). 84b/05, 101b/08, 233b/11

o.+ġa köydür- Ateşe yakmak. (Ateşte yakmak). 16a/02, 68b/10, 111a/11, 182a/15, 282a/06

o.+ġa sal- Ateşe salmak (Ateşe vermek, yakmak). 25b/21, 63b/12, 92b/09, 120a/06, 223b/03, 329a/05

o.+ġa tābla- Ateşe tavlamak (Ateşe tutup tav vermek). 58b/09, 58b/18

o.+ġa yaḳ- 68b/08

o.+ıġa 63b/13, 113a/01

o.+ıġa (cānıŋnı dūzaḫ otıġa köydür-) 153b/06

o.+ıġa (dūzaḫ otı) 322b/15

o.+ıġa köy- 236a/06

o.+ını (kīneniŋ otını yandur-) 142b/05

o.+ını yandur- 49a/19

o.+ḳa 238b/17

o.+ḳa ḳızıt- 305b/08

o.+ḳa köydür- 316b/07

o.+ḳa sal- 295a/16, 295a/21, 316b/10, 333a/06

o.+lar çaḳıl- 55b/15, 147a/14

o.+lar çaḳıldur- Ateşler yakmak. 197b/09

o.+lar çupul- 101b/08, 291a/19

o.+lar ḳofar- 207b/19

o.+lar köydür- 22b/19

o.+lar öç- 325b/07

o.+lar ve şāmlar yandur- 136a/11

o.+lar yaḳ- 38b/02, 140b/11

o.+lar yandur- 245b/17, 273b/20, 275b/19

o.+larnı 57b/10

o.+larnı öçür- 321b/19

o.+nı 164a/06, 164a/09, 245b/14

o.+nı öçür- Ateşi söndürmek. 26a/09, 27b/06
o.+nı perestle- Ateşe tapmak. 25a/05, 74b/10
o.+nı yandur- 111a/11
o.+nıŋ 26a/01, 37b/10, 76b/10, 104a/01, 116a/16, 179b/06, 228b/05, 289a/02
o. öç- Ateş sönmek. 26a/02
o. şuʿla ur- 37b/11
o. tutaş- Ateş tutuşmak. 19b/02
o. yaḳ- Ateş yakmak. 16b/19, 25a/17, 37b/09, 39a/15, 73b/03, 89a/19, 99a/04, 99a/20, 103b/19, 238b/04, 258a/04, 261b/03, 269a/08, 277b/05, 287b/01, 295a/15
o. yaḳası 57b/10
o. yandur- Ateş yaktırmak; ateş yakmak. 14b/10, 14b/20, 22b/18, 23a/13, 24a/14, 37b/07, 57b/08, 74b/10, 163b/14, 171a/14, 238b/05, 316b/10
o. yaşın dék bol- Ateş şimşek gibi olmak. (Çok öfkelenmek). 189b/19
[=144]

ot II Ot; bir iki mevsim veya bir yıl yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.
o. 32a/05, 32a/07, 34b/09, 36a/01, 85a/05, 162b/02, 216b/20, 327b/18
o.+ġa 287b/01
o.+ġa (ot ön-) 218a/02
o.+ı 176b/17
o. or- Ot biçmek. 287b/01
[=12]

otaġ Otağ, çadır. Krş. **otaḳ**
o.+ıġa 181b/03
o.+larıġa 267a/03
[=2]

otaḳ Bk. **otaġ**
o.+larıġa 174a/01
[=1]

otla- Hayvan dolaşarak yerden ot yemek.
o.-dılar 133b/07
o.-p 44a/15
o.-rlar 129b/16
[=3]

otluḳ 1. Otlak, çayır.
o.+da 129b/16, 133b/07
[=2]
2. < *otluġ* Otlu, otu bol olan.
o. 32a/04, 84a/11
[=2]

otra Orta, bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer; ara, iç; herkesin görebileceği yer; tutarlı, ılımlı.
o. 219b/16
o.+da 11b/16, 26a/17, 26a/19, 30a/13, 127b/13, 209a/12, 231a/06, 239a/09, 257a/16, 269b/20, 309a/03
o.+dağı 84a/08
o.+dın 89b/08, 127b/14, 270a/09
o. ḫayl bol- Orta görüşlü olmak. 216b/16
o.+sıda 30a/12, 36a/15, 37b/16, 104a/11, 284a/01, 327a/13
o.+sıdağıları 127b/14
o.+sıdın 35a/20, 115b/08, 121a/09, 141b/16, 197a/21, 214a/09, 237b/17, 332b/09
o.+sıġa 30a/19, 38a/01, 68b/01, 73a/11, 258a/15, 285a/08
o.+sında 127b/11, 206a/07, 213a/21, 236a/15, 237b/08
o.+sını 18b/07, 129a/10
[=45]

ottaralıḳ (??)
o. 266b/03
[=1]

ottuz Otuz, sayı adı.
o. 98b/08, 98b/13, 137a/16, 153a/14, 165b/01, 186b/03, 190a/05, 232a/04, 232a/04, 262b/03, 307a/18
o. (toḳuz yüz ottuz) 168a/05
o. (tört yüz ottuz) 179a/14
o. ayġaça Otuz ay kadar. 321a/14
o. beş 4b/07
o. bir 28a/19
o.+dın 153a/15, 153a/15

o.+dın birdin ziyāde ḫarāc al- Otuzda birden fazla haraç almak. 132a/20
o. ferseng Otuz fersah. 98b/15
o. ferseng yol 34b/06, 178b/10
o. iki 165b/11
o. iki yıldın 74a/15
o. kéçe 232a/04
o. kün 176a/05, 232a/04
o. miŋ Otuz bin. 116b/12, 132b/19, 152a/17, 173b/01, 194b/08, 194b/08, 195a/03, 195a/03, 200b/02, 202b/09, 207b/17, 212a/18, 246a/02, 257a/16, 260a/17, 273b/20
o. miŋ bir yüz altmış 22b/08
o. miŋ dīnār altun 82b/15, 305a/07
o. miŋ dıram 311a/02
o. miŋ dıram kümüş 307b/07
o. sekiz 27b/14, 30b/04, 35b/15, 39b/08
o. sekiz yaşġa kir- 173a/13
o. sekiz yıl 280b/04, 286a/14, 314b/18
o. sekiz yıl öt- 311b/13, 313b/11, 313b/14
o. toḳuz 280b/08
o. yıl 317b/21
o. yıl iki ay 133a/18
o. yılġaça Otuz yıl kadar. 14a/19
[=63]

otun Odun.
o. 22b/19, 37b/08, 103b/15, 295a/15
o.+larġa 37b/09
[=5]

oy- Kazmak veya delmek suretiyle bir şey üzerinde çukur oluşturmak.
o.-dılar 307a/21
o.-up 153b/03, 160b/16, 174b/09, 252a/04
o.-ur érdi 8a/03
[=6]

oyġan- Bk. **oyḳan-**
o.-dı 111a/12, 158a/13
[=2]
uyḳudın oyġan- 111a/12
[=1]

oyḳaḳ Uyanık, uyumamış olan.
o. érdi 215b/04
[=1]

oyḳan- Uyanmak, uyku durumundan çıkmak. Krş. **oyġan-**
o.-dı 5a/16, 38a/17, 40b/01, 68b/20, 112b/17, 113b/05, 157b/19, 159a/06, 160b/19, 170b/05, 192a/13, 215a/06, 215b/07, 241a/18, 257b/17
o.-dı dép 170b/04
o.-ġan-dék 55a/19
o.-ġanda 229b/12
o.-sa 170a/01
o.-ur érdi 8b/01
[=20]
uyḳudın oyḳan- 8b/01, 38a/17, 40b/01, 68b/20, 112b/17, 159a/06, 160b/19, 170a/01, 170b/04, 170b/05, 192a/13, 215a/06, 241a/18
[=13]
siskenip oyḳan- 8b/01
[=1]

oyḳat- Uyandırmak, uyanmasına yol açmak.
o.-tı 170a/07, 324a/14, 324b/01
o.-tılar 72b/14
[=4]

oylan- Düşünmek.
o.-maslar 169b/12
[=1]

oyman Çukur.
o. 171a/07
[=1]

oyna- Eğlenmek, oyalanmak, vakit geçirmek vb. amaçlarla bir şeyle meşgul olmak.
o.-almadılar 230b/09, 231b/17
o.-almay 231b/09
o.-alsa 230b/20
o.-dı 135b/14, 231a/10
o.-dı-ki 231a/07
o.-dılar 231b/06
o.-ġalı 126a/12, 184b/12, 277b/13, 277b/19, 279a/19
o.-ġanını 10a/20, 231b/14
o.-ġay 230b/20
o.-ġay biz 230b/06
o.-ġaylar 230a/21
o.-ġıl 157b/17
o.-maḳ 71b/19, 149b/13
o.-maḳ érdi 149b/13, 157a/21

o.-maḳnı 71b/19, 147a/03
o.-p 173a/16, 231a/21, 232a/05
o.-p tur- 125a/18
o.-r érdi 10a/14, 71b/10, 147b/03, 239a/20
o.-r érdiler 126a/13
o.-r érmişler 10a/17
o.-salar 230b/01, 231b/08
o.-şnı 230b/08
o.-yın 230b/10
[=39]
güy çevgān oyna- 10a/17, 10a/20, 71b/10, 71b/19, 126a/12, 126a/13, 147a/03, 147b/03, 149b/13, 157a/21, 184b/12, 277b/13, 277b/19, 279a/19
güy u çevgān oyna- 10a/14, 125a/18, 135b/14
maclıs oyna- 149b/13
nard oyna- 231b/09
nardnı oyna- 231a/21
nayza oyna- 71b/19
oyun oyna- 230a/21
oyunlarını oyna- 232a/05
oyunnı oyna- 230b/01, 230b/06, 230b/10, 230b/20, 231b/08
şaṭranc oyna- 157b/17, 230b/08, 239a/20
şaṭrancnı oyna- 231a/07, 231b/06, 231b/14
[=34]

oynat- Oynamasını sağlamak.
o.-ġıl 123b/05
o.-ḳalı 146b/16
o.-may 129a/19
o.-tı 123b/10
[=4]
güy çevgān oynat- 123b/10
güy u çevgān oynat- 123b/05
[=2]

oyun İyi vakit geçirmeye yarayan, türüne göre belli kurallara bağlanmış, yeteneğe dayalı eğlence; herkes tarafından seyredilen hüner gösterisi.
o. 230b/14, 230b/15
o. bile 177a/15, 198b/02
o. éken 230b/15
o.+ġa 177a/20, 209b/09, 213a/06, 230b/14
o.+ı (nard oyunı) 228b/21, 231a/15
o.+ını (nard oyunı) 229a/01, 231b/14
o. ḳıl- 161b/15
o.+larını 230a/20, 230b/04, 231a/04
o.+larını oyna- 232a/05
o.+larınıŋ 230b/04, 232a/03
o.+nı 130b/18, 230b/02, 231b/18
o.+nı oyna- 230a/21, 230b/06, 230b/10, 230b/20, 231b/08
o. oyna- 230a/21
[=29]

Ö

öç- Sönmek, yanmaz olmak.
ö.-ti 26a/02, 325b/07
[=2]
ot öç- 26a/02
otlar öç- 325b/07
[=2]
öçki Keçi; geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve pöstekisi için yetiştirilen evcil memeli hayvan.
ö. 98b/03
[=1]
öçür- Söndürmek; silmek, yazıyı yok etmek.
ö.-diler 26a/09, 27b/06
ö.-üŋler 127b/04
ö.-üp 321b/19
[=4]
atını daftardın öçür- 127b/04
otlarnı öçür- 321b/19
otnı öçür- 26a/09, 27b/06
[=4]
öf- < *öp-* Öpmek.
ö.-ti 10b/20, 12a/03, 24a/09, 35b/07, 36b/13, 37a/04, 85b/05, 92a/12, 93a/01, 96b/14, 114b/14, 124a/03, 148b/21, 170b/08, 170b/19, 177a/03, 181b/16, 192a/06, 201a/21, 211b/16, 226b/07, 226b/09, 247a/21, 255b/01, 269b/01, 274b/12, 282b/19, 283a/12, 303b/15, 326a/05
ö.-tiler 237b/03
ö.-üp 14a/11, 16a/06, 45b/09
ö.-ür 221a/12
[=35]
aylıda yer öf- 10b/20, 36b/13, 92a/12, 93a/01, 96b/14, 170b/08, 237b/03, 255b/01
étegini öf- 221a/12
yer öf- 16a/06, 35b/07, 37a/04, 170b/19, 181b/16, 201a/21, 211b/16, 226b/07, 226b/09, 247a/21, 274b/12
[=20]
öksük Eksik, noksan.
ö. 246a/04
ö. bol- 35a/10, 84a/10, 84a/15, 85a/09
[=5]
öl- Ölmek, hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek.
ö.-di 18b/17, 19a/03, 19a/13, 19a/19, 19a/19, 20a/17, 27a/02, 33b/17, 35b/14, 42a/01, 55a/13, 60b/06, 61b/15, 62a/10, 69a/16, 70b/03, 70b/14, 71a/17, 74b/15, 81a/02, 81a/05, 81b/19, 88b/06, 88b/08, 90b/04, 108b/06, 111a/05, 111a/06, 132b/19, 136b/11, 143a/10, 150a/20, 197b/12, 233b/13, 234b/12, 238b/19, 239b/01, 243b/10, 251a/03, 251a/04, 268b/17, 290b/03, 294b/21, 295a/06, 296a/20, 301a/14, 303a/04, 304b/09, 315a/06, 318b/16, 318b/21, 319b/04, 320a/19, 320a/20, 320b/12, 321a/03, 323b/11, 326a/17, 329a/01, 329a/12
ö.-di-ki 63a/11, 63a/12
ö.-di-mü kin 8a/10
ö.-di dép 61b/08, 71a/03, 124a/04, 238b/03, 286b/01
ö.-di mü kin 8a/10
ö.-diler 26b/04, 30b/06, 53b/10, 78a/08, 95a/18, 99a/01, 118a/15, 122a/07, 152a/13, 182a/12, 201b/09, 222a/08, 236b/17, 237b/10, 319b/04, 319b/05, 323b/08
ö.-düm 80a/07
ö.-düŋ 21a/06, 60b/03, 331a/12
ö.-eduġan 233b/13
ö.-edür 40b/13, 143a/12, 245a/05
ö.-em 52b/15
ö.-er biz 265a/12
ö.-er érdiler 99a/02
ö.-geç 329b/07, 333a/09
ö.-geli 34b/11, 317b/15
ö.-gen 20b/05, 20b/15, 41a/17, 78a/13, 108b/09, 212a/14, 285b/08, 296b/10, 314b/10, 323a/11
ö.-gen-dek 20a/05, 286b/04
ö.-gen bol- 214a/01, 243b/11
öl Yaş, ıslak.

ö.-gende 233b/11
ö.-gendin 214a/16, 274a/17, 287a/02
ö.-gendin kéyin 123a/05, 133b/04, 144b/03, 165a/19, 168b/07, 203a/02, 213b/15, 219a/06, 229b/13, 240b/19, 244b/08, 246b/14, 249a/18, 257b/08, 272b/14
ö.-geni 45a/16, 181b/09, 181b/10, 211b/20, 218b/03, 232b/05, 237b/01, 278a/01, 284a/19, 285a/16, 289a/17, 311b/16, 317a/13
ö.-genidin 62b/02, 67b/10, 196a/21, 196b/12, 212a/13, 214a/20, 214a/21, 244a/01, 259a/15, 268b/10, 268b/19, 296a/05, 329b/21
ö.-genige 67b/03, 199b/18, 212a/12, 213a/05, 284a/20, 301a/19
ö.-genim 58a/11, 79a/06
ö.-genimizniŋ 197b/11
ö.-genini 29b/10, 39a/06, 90a/02, 113a/03, 151a/06, 251b/13, 297a/21, 318b/14, 325a/14
ö.-genlerni 22b/07
ö.-genlerniŋ 165a/08
ö.-genni 278a/04, 297b/16
ö.-gey 11a/14, 67b/15, 330b/02
ö.-gey-men 238b/17
ö.-gey érdim 40b/15
ö.-gey men 61b/01
ö.-gü dékdür men 317a/05
ö.-güsidür 109a/01, 315a/19
ö.-medi 88b/17, 238a/09
ö.-medi-mü 93b/19
ö.-medim 67b/15
ö.-megen 109a/18
ö.-megünçe 237a/02
ö.-megüsidür 92a/17
ö.-mek kerek 242a/04
ö.-mek üçün 56b/18, 182a/10
ö.-mep érdi 258b/18
ö.-mes 20b/05, 52b/16, 245a/07
ö.-mes érdi 213b/05
ö.-mes érmiş 102a/07
ö.-mesün 137b/17
ö.-mey 151a/10, 214a/03, 245a/15, 251a/16, 273b/01, 315a/03
ö.-miş 160b/19, 298a/04
ö.-se 9b/07, 51a/15, 84b/10, 90a/04, 90a/07, 181b/10, 181b/11, 195a/19, 201a/20, 201b/06, 201b/07, 202b/03, 204a/13, 209b/04, 245a/08, 275b/02
ö.-se érdi 49b/06
ö.-sem 51a/16, 56b/07, 109a/16, 214a/03, 242a/04, 250a/04, 274a/09
ö.-seŋ 52a/09, 53b/01, 55b/12, 58a/12, 293b/12
ö.-seŋler 127b/05
ö.-sün 106a/10, 106a/10
ö.-sün dép 256b/19
ö.-üp 17a/17, 30a/01, 60b/09, 68b/14, 71a/15, 108a/09, 141b/11, 143a/03, 148b/02, 154b/01, 235b/13, 260b/09, 284a/18, 298b/14, 315a/18, 317b/01
ö.-üp érdi 22b/09, 22b/10, 22b/10, 29a/01, 99b/05, 236b/15, 324a/08
ö.-üp ḳal- 148a/02, 160b/17, 237b/21, 297b/14
ö.-üp ket- 76a/19, 296a/15
ö.-üp turur 121b/16
ö.-üp yat- 100b/07
ö.-üpdür 29a/06, 75a/06, 233b/21, 258b/17
ö.-ür 17a/19, 17a/20, 17b/14, 17b/19, 18a/01
ö.-ür-siler 113b/19
ö.-ür biz 130a/20, 173a/12, 182a/10
ö.-ür érdi 100b/10, 321a/15
ö.-ür sen 276a/14
ö.-ürde 82a/09
ö.-ürler 97b/19
ö.-üşge tut- 195a/14
[=299]
açġa öl- 137b/17, 201a/20
açlıḳdın öl- 201b/07, 201b/09
açlıḳġa öl- 195a/19
aylıda öl- 40b/15
ḳolıda öl- 17a/19, 17b/14, 18a/01, 40b/13, 51a/16, 53b/01, 58a/12, 81a/02, 81a/05, 81b/19, 88b/06, 88b/08, 95a/18, 121b/16, 136b/11, 213b/05, 222a/08, 276a/14, 317a/05, 326a/17, 329a/01, 330b/02
ḳolumda öl- 51a/15, 53b/10

ḳoluŋda öl- 9b/07, 61b/01, 238a/09
muft öl- 19a/19
[=34]
aġrıp öl- 320a/20, 320b/12
[=2]

ölke Ülke, memleket, diyar, bölge.
ö. 162a/02, 162b/19, 162b/20, 163a/01, 163a/21, 204a/14, 206b/03, 207b/05, 209a/07, 235a/21
ö. (şahar u ölke) 237b/01
ö.+de 106b/19, 125a/14, 160a/14, 164a/18, 175b/19, 200b/11, 206a/10, 207b/02, 228a/20, 267b/16, 280a/19, 281a/05, 324b/12
ö.+de (şahar u ölke) 96a/05
ö.+degi 206a/08
ö.+din 162b/11, 235a/13, 237a/14
ö.+ge 57b/15, 85b/02, 125a/10, 162b/13, 163a/08, 209a/07, 247a/19
ö.+ler 143a/14, 154b/19, 227b/20
ö.+lerde 151b/10
ö.+lerdin 332b/03
ö.+leri bile 164a/11
ö.+lerim 131b/12
ö.+lerim (şahar u ölke) 125a/04
ö.+lerimde (şahar u ölke) 184a/01
ö.+leriniŋ (Kaşānī ölkeleriniŋ pādşāhlıġı) 223b/17
ö.+leriniŋ (şahar ölke) 179a/20
ö.+leriŋ (şahar u ölke) 93b/04
ö.+leriŋġa (şahar u ölke) 94a/10
ö.+lerni 135b/16, 151a/11, 160a/21, 163a/02
ö.+lerni (şahar u ölke) 8b/04, 101a/04
ö.+mde 128b/20
ö.+miz (şahar u ölke) 57b/06
ö.+mizde 186a/16
ö.+mizde (şahar u ölke) 187a/12
ö.+mizġa 162a/18
ö.+mizge 207a/21
ö.+mizni 253a/09
ö.+mni (şahar u ölke) 29a/20
ö.+ni 160a/15, 162a/14, 162b/11, 163a/09, 206a/10
ö.+niŋ 162b/12, 163a/09, 206a/12, 206a/20, 220a/17, 223b/18
ö.+ŋde 12a/08
ö.+ŋdin 85b/03, 208a/09
ö.+ŋdin (şahar u ölke) 14a/10
ö.+si 128a/15
ö.+si (Çīnnıŋ ölkesi) 226a/01
ö.+si (Hındıstān ölkesi) 239b/21
ö.+si (Īrān-zamīnnıŋ ölkesi) 206a/11
ö.+side (Çīn ölkesi) 178b/21
ö.+side (Īrān ölkesi) 77a/01
ö.+side (Marv şaharınıŋ ölkesi) 327a/06
ö.+side (şaharnıŋ ölkesi) 125a/15, 185a/21
ö.+side (Türkistānnıŋ ölkesi) 175b/18
ö.+sidin (Ḫʷārazm ölkesi) 205b/18
ö.+sidin (Rūm ölkesi) 280b/20
ö.+siġa (Īrān ölkesi) 74b/12
ö.+siġa (Rūm ölkesi) 209a/05
ö.+siġaça (Çīn ölkesi) 232b/08
ö.+sige 91b/10, 135b/20
ö.+sige (Ḥalabnıŋ ölkesi) 13a/06
ö.+sige (Ḫazarnıŋ ölkesi) 12b/06
ö.+sige (Īrān ölkesi) 151a/20, 309a/01
ö.+sige (Īrānnıŋ ölkesi) 25a/20
ö.+sige (Rūm şaharınıŋ ölkesi) 278a/20
ö.+sige (Rūm ölkesi) 301a/15
ö.+sige (Rūmnıŋ ölkesi) 72a/13
ö.+sige (şahar ölke) 178b/14
ö.+sige (Ṭūs ölkesi) 325b/21
ö.+sige (Türkistān ölkesi) 176a/06, 176a/06, 178b/13
ö.+sige (Türkistānnıŋ ölkesi) 175b/19
ö.+sigeçe (Gurgān ölkesi) 227b/15
ö.+sinde (şaharnıŋ ölkesi) 110a/02
ö.+sini 301a/12
ö.+sini (Hındıstān ölkesi) 185a/17
ö.+sini (Rūm ölkesi) 72a/13, 142a/16
ö.+siniŋ 247a/06
ö.+siniŋ (Çīn ölkesi) 39b/18
[=117]

ölkelik < *ölkelig* Ülkeli, ülke halkından olan; ülkesi olan.

ö. 104b/03
ö.+ler 162b/10
[=2]

öltür- Öldürmek, bir canlının yaşamına son vermek.
ö.-dép 121b/09, 123a/15
ö.-di 12a/02, 18b/15, 19a/17, 21b/01, 21b/03, 22a/06, 25a/20, 26a/06, 29b/11, 30a/19, 30b/01, 30b/03, 31a/17, 35b/15, 36a/09, 38a/16, 39a/13, 40b/17, 41a/13, 48b/03, 48b/05, 53b/03, 55a/16, 61a/08, 69a/15, 70a/07, 90b/07, 99b/05, 111a/04, 114a/18, 119a/14, 119b/05, 120a/07, 121a/09, 121b/12, 135b/21, 136b/21, 147a/12, 148a/09, 160a/17, 167b/12, 176a/21, 186b/14, 214a/06, 214a/07, 249b/16, 250a/19, 251b/13, 252a/12, 259b/05, 272a/09, 276a/18, 283a/19, 283a/21, 290b/16, 290b/19, 292a/11, 298a/11, 299a/21, 301a/20, 304a/05, 304a/06, 304b/08, 310a/16, 318b/03, 327a/20, 328b/16, 328b/17, 328b/18, 328b/19, 328b/20, 328b/21, 328b/21, 329a/01, 333a/08
ö.-di-ki 48b/01
ö.-di dép 51a/15, 297b/18
ö.-di ékin 21a/05
ö.-diler 19a/13, 19b/04, 20a/07, 20a/10, 22a/04, 22a/14, 22a/14, 26a/01, 26a/08, 27b/05, 27b/05, 27b/15, 37b/09, 39a/15, 55a/08, 55a/20, 63b/02, 63b/03, 70a/06, 80b/13, 99a/05, 99a/06, 99b/05, 100b/05, 162a/21, 178b/09, 197b/05, 199b/16, 202b/12, 207a/05, 221b/12, 222b/02, 223a/13, 223b/02, 224a/01, 246a/04, 253b/03, 256a/10, 261a/01, 268b/17, 275a/05, 282a/17, 295a/16, 300b/16, 302b/06, 317a/14, 318b/17, 320a/11, 323b/09, 324a/05, 324b/09, 329a/11, 331b/18
ö.-dük 79b/07
ö.-düm 10a/03, 10b/09, 10b/10, 41a/20, 48b/09, 48b/15, 49b/10, 121a/03, 188b/05, 297b/03, 299b/03, 313b/03, 331a/21
ö.-düŋ 25a/18, 55a/11, 63a/05, 63a/10, 63b/07, 63b/07, 110b/03, 141a/21, 187b/08, 196b/21, 253a/08, 260b/13, 276b/02, 312a/06, 312a/14, 313a/14, 332b/18
ö.-düŋler 79b/08
ö.-edür men 300b/16
ö.-eyin 44a/18, 59b/09, 79b/17, 126a/03, 277b/09, 290b/21
ö.-geli 47b/04, 51b/02, 51b/03, 54b/10, 64b/18, 70b/04, 122a/13, 238b/08, 268a/01, 268b/09, 285a/14, 287b/07, 291a/10, 316b/17, 320b/11
ö.-gen 9a/01, 9a/02, 9a/15, 19b/10, 58b/01, 68b/10, 222b/06, 295a/12, 315a/04, 320a/15
ö.-gen bile 276a/04
ö.-gen dék 330b/07
ö.-gen sababdın 61a/19
ö.-gende 266a/12
ö.-gendin 257a/07, 295b/13
ö.-gendür 42a/16, 142a/14, 142a/15, 283a/09, 297b/20
ö.-geni 14a/14, 23a/19, 31b/10, 54a/15, 54a/17, 69a/05, 88a/13, 110b/13, 117a/06, 182b/18, 182b/18, 196b/08, 249b/07, 289a/12, 289a/13, 289a/16, 297b/06, 297b/07, 317a/19, 321a/02
ö.-genidin 205b/17
ö.-genige 253a/05
ö.-geniŋdin 31a/12, 213a/01
ö.-genleri 313b/01
ö.-genleridin 207b/16
ö.-genlerim 30b/02, 30b/04
ö.-genniŋ 207a/06
ö.-gey 9a/10, 51b/04, 251a/13, 272b/02, 298b/16
ö.-gey-men 187a/07
ö.-gey biz 9a/11
ö.-gey dép 262a/09
ö.-gey men 185b/05

ö.-gey sen 63b/06, 261a/10, 269b/10, 286a/15, 298b/17, 319a/05
ö.-gey sizler 140b/21
ö.-geyler 38a/10
ö.-gil 22b/15, 24b/08, 25a/16, 50a/06, 55b/07, 121b/19, 122a/18, 162b/05, 185b/02, 329b/05
ö.-gil dép 315b/05
ö.-güçi 80b/14, 297b/12
ö.-güçilerni 286a/15
ö.-güçiniŋ 317a/10
ö.-güsidür 250a/07, 321b/19
ö.-güsidür dép 252a/05
ö.-medi 60b/13, 61a/07, 63b/07, 63b/11
ö.-mediler 63b/09, 210a/11, 214b/02, 238b/08
ö.-medim 123a/16
ö.-mediŋ 290a/20
ö.-megey sen 289b/04
ö.-megil 72a/03, 107a/06, 287b/06
ö.-mek 150b/10, 184a/13
ö.-mek kerek 79b/02, 176a/18, 201a/21, 201b/21
ö.-mekdür 105a/04
ö.-mekge 122a/16
ö.-meklik 42b/04, 142a/17, 197a/11, 316b/21, 319a/11
ö.-meŋiz 236b/02
ö.-meŋizler 182a/20
ö.-meŋler 91b/14
ö.-meseŋ 31a/13, 111b/01
ö.-mesler 328b/12
ö.-mesünler 30b/13
ö.-mey 206b/20, 254b/08, 261a/04, 261b/21, 299a/19
ö.-miş 10a/16, 10a/16, 223b/14, 301a/11
ö.-se 6b/15, 7b/18, 59a/19, 154a/13, 182a/20, 182a/21, 210b/14, 262a/12, 273b/01, 299a/19, 317b/05
ö.-sek 29b/13, 275b/18
ö.-seler 293b/10
ö.-sem 51a/12, 257a/20
ö.-seŋ 7b/01, 9a/14, 9b/03, 53b/02, 173b/16, 176a/19, 187a/08, 187a/10, 199b/15, 311a/20, 329b/01
ö.-sün 7a/19, 59a/19
ö.-üŋizler 29b/07
ö.-üŋler 300b/15
ö.-üŋüzler 236b/02
ö.-üp 2b/02, 8b/14, 8b/20, 12b/10, 12b/13, 19a/14, 20a/15, 25b/20, 26b/10, 31b/12, 35b/13, 41b/01, 66a/09, 72a/12, 78b/06, 88b/04, 90b/03, 92b/09, 117b/15, 132b/20, 139a/06, 142a/15, 167b/13, 178b/13, 183a/04, 205b/18, 216a/08, 257b/04, 269b/13, 270a/20, 272a/05, 273b/02, 276a/19, 278a/17, 283b/11, 296b/18, 298a/03, 298b/02, 305a/04, 317a/19, 320b/18, 320b/21, 323b/12, 329b/03, 331a/15
ö.-üp érdi 21b/04
ö.-üp érdiler 39b/08, 324b/10
ö.-üpdür 289b/05, 298a/13, 319a/01, 332a/07
ö.-üpdür dép 10a/07
ö.-üpdürler 55b/04
ö.-ür 3b/13, 17a/18, 17b/01, 17b/03, 17b/06, 17b/07, 34a/02, 315a/16, 315a/17, 330b/08
ö.-ür biz 89b/09, 187b/10, 276b/21
ö.-ür dép 315b/11
ö.-ür érdi 19a/01, 19b/02, 19b/09, 20a/04, 20b/12, 20b/16, 20b/19, 21b/01, 209b/11, 320a/01
ö.-ür érdiler 22a/08, 99a/17
ö.-ür érdim 93b/16, 261a/04
ö.-ür érmiş dép 125b/16
ö.-ür men 118b/08, 145b/14, 190a/16, 195a/19, 201a/14, 201b/06, 208a/07, 257b/08, 262a/12, 267b/08, 309b/18
ö.-ür men dép 265a/05
ö.-ür sen 62b/08, 63b/08, 122a/14, 122a/15, 238b/10, 268b/09
ö.-ür sizler 38a/11
ö.-ürler 17b/06, 89a/11, 198a/02, 213a/09, 278b/19, 315a/16
ö.-üşdin 22a/16, 31a/06, 70a/18, 178b/19, 213a/03
ö.-üşge 62a/08, 250a/21, 304a/03, 313a/16, 319a/16, 319a/17, 328b/09

ö.-üşge tut- 136b/09, 137b/21, 209b/19
ö.-üşni 54a/16, 70a/09, 257a/01, 271a/16, 276a/13, 284a/06, 298b/08
[=478]
aylıda öltür- 26a/01
aylımda öltür- 21b/04
[=2]

öltürt- Öldürtmek, öldürme işini başkasına yaptırmak.
ö.-geli 51b/06, 61b/06, 62b/06
ö.-geni 220b/17, 249b/04
ö.-gey 267b/01
ö.-ti 294b/15, 298a/15
[=8]

ölüg Ölü, hayatı sona ermiş olan, artık yaşamayan; ölmüş olan, artık yaşamayan kimse; ceset, cenaze, mevta; hayvan leşi.
ö. 8a/07, 29b/03, 32b/12, 32b/15, 55a/17, 68b/17, 97b/17, 104a/14, 138a/01, 160a/03, 238a/06, 239b/11, 239b/13, 239b/19, 240a/04, 240a/05, 240a/16, 258b/13
ö. dép 240a/15
ö.+din 100b/09
ö.+ġa 100b/11
ö.+ge 239b/10, 240a/04
ö.+i 20b/17, 139a/08, 210a/20, 258b/19
ö.+idin 38a/16
ö.+ige 29a/02, 141b/01, 143a/11
ö.+ini 10a/11, 32b/04, 34a/17, 67b/18, 143a/10
ö.+ler 115b/02, 223a/21
ö.+lerdin 116b/15
ö.+lerdin döpeler ḳof- 22a/04, 141b/18
ö.+lerdin döpeler ḳofar- Ölülerden tepeler yapmak (Çok sayıda insan öldürmek). 19b/19, 29a/14, 70a/03, 73a/05, 284b/12, 297a/18
ö.+lerdin döpeler ḳofarıl- 19a/20, 75a/04, 78b/02
ö.+lerge 20b/05, 29a/02
ö.+leri 99b/15
ö.+lerini 22a/20
ö.+lerni 22b/08, 191a/13
ö.+lerniŋ 31a/03
ö.+ni 97b/18, 176a/04
ö.+niŋ 104a/14
ö.+ümge 61b/17
ö.+ümni 61b/20, 109a/03
[=63]

ölüm Bir canlı için hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, vefat.
ö. 16a/20, 67b/17, 80a/02, 82a/02, 98a/12, 122a/20, 172a/07, 182a/10, 187a/14, 192b/09, 194a/16, 245a/05, 245a/06, 245a/10, 295a/09
ö.+din 20b/04, 47b/17, 61b/07, 61b/10, 92b/09, 98a/11, 109a/01, 121b/11, 122b/03, 196b/16, 247b/14, 255b/20, 281a/21
ö.+ġa 57b/05
ö.+ge 34b/13, 57b/15, 64a/15, 98a/14, 108b/17
ö.+ge (köŋlini ölümge ḳoy-) 185b/14
ö.+ge (köŋlümni ölümge ḳoy-) 109a/09
ö.+i 63a/13, 106a/10
ö. kel- Ölüm gelmek. 20b/05, 66b/13, 97b/14, 101b/02, 105a/08, 144b/13
ö.+ni 39a/08, 61b/07, 162a/21, 213a/02
ö.+niŋ 80a/11, 82a/01, 98a/10, 98a/17, 108b/20, 150a/03, 168a/12, 173a/15, 203a/17
ö.+niŋ şarbatını iç- 196b/16
ö. turur 20b/05
ö. üçün 81a/03, 108a/08, 214a/15
ö.+üm 268a/15
ö.+ümni 29a/04
ö.+üŋni 24b/06
[=65]

ʿÖmer k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿÖmer**
ʿÖ. (Abū Bekr ʿÖmer yāran) 1b/02
ʿÖ. (amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh) 321a/09
ʿÖ. (Ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn Abū'ṣ-Ṣıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhumā) 333a/11
ʿÖ. (Ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer ibnü'l-Ḫaṭṭāb raḍıya'llāhu ʿanh) 320b/16,

ʿ**Ö. (Ḥażrat-ı amīru'l- muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh)** 321a/07, 324b/03
ʿ**Ö. (Ḥażrat-ı ʿÖmer)** 215a/01
ʿ**Ö. (Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh)** 320b/19, 324b/04
ʿ**Ö.+din (amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer)** 320b/19
ʿ**Ö.+niŋ (Abū Bekr ve ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhum**) 321b/20
[=11]
ön- Bitmek, filizlenip topraktan dışarıya çıkmak, yeşermek, büyümek.
ö.-eyduġan 218a/02
ö.-gen émes 39b/06
ö.-mey 195a/14
ö.-meyduġan uruḳnı tarı- 51a/06
ö.-üp 195b/01
ö.-üpdür 39b/06
[=7]
dıraḫt ön- 39b/06
dıraḫtī ön- 39b/06, 215a/04
giyāh ön- 195a/14
giyāhlar ön- 195b/01
ot ön- 218a/02
[=6]
öŋ Ön, yan, huzur. Krş. **al**
ö.+üŋde 272b/04
[=1]
öŋlük < *öŋlüg* Benizli.
ö. (buġday öŋlük) 254a/08
[=1]
öre tur- Kalkmak, ayakta durmak.
ö.-dı 149a/17
ö.-sa érdi 64b/14
[=2]
örgen- Öğrenmek, bilgi edinmek; alışmak.
ö.-di 71b/16, 270a/03
ö.-diler 24b/18
ö.-eduġan 146b/15
ö.-eyin 71b/15
ö.-gen 234a/13
ö.-gençe 216b/13
ö.-gey 200b/21, 227b/04, 246b/01
ö.-gey-men 146b/14
ö.-ip 76a/01, 146a/17, 246b/08
ö.-ip turur 64b/06
ö.-ipdür 83b/04, 270b/05
ö.-ipdürler 224a/05
ö.-mek 216b/14
[=19]
örget- Öğretmek, bir kimseyi bir konuda bilgi sahibi etmek; bir şeyi yapmak husununda alışkanlık, beceri veya yetenek kazandırmak.
ö.-e almas 225b/14
ö.-gen 303a/14, 309b/15
ö.-gen dék 290a/06
ö.-gey 124a/12, 127a/05, 129a/20, 147a/01, 147a/02, 147a/03, 147a/04
ö.-gey sen 219b/21
ö.-gil 61a/11, 71b/18, 233a/13
ö.-güçiler 233a/21
ö.-güçilerdin 219b/20
ö.-güçilerniŋ 235a/12, 244a/07
ö.-güçini 131a/03
ö.-iŋizler 180a/16
ö.-ip 54a/17, 63b/20
ö.-ipdür 212b/13, 213a/14
ö.-işdin özge 63a/10
ö.-se 218b/19
ö.-ti 111b/12, 191a/17, 201a/02, 301a/06, 304b/10
ö.-tiler 135b/13, 233a/21
ö.-tim 64a/08
ö.-ür biz 146b/02
ö.-ür érdi 127a/16, 215a/13, 215a/13, 310a/08
[=40]
örle- Yükselmek.
ö.-di 75a/05, 93b/19
ö.-geni turur 77b/14
ö.-p 17b/17, 103b/04
[=5]
āftāb örle- 75a/05
toġı havāġa örle- 17b/17
yultuzumız örle- 77b/14
yultuzuŋ örle- 93b/19
[=4]
örlet- Yükseltmek, kaldırmak.
ö.-gey men 28b/15
ö.-güsidür 211a/17
ö.-ipdür 27b/16
ö.-megeyler dép 249b/19
ö.-ti 299a/18
ö.-tiler 39b/18, 73b/03, 221b/13
ö.-ür biz 154a/07
ö.-ür miz 247a/06

ö.-ür sen 27a/05
[=11]
tofrağını āsmānġa örlet- 211a/17, 221b/13, 299a/18
toġını āsmānġa örlet- 27a/05, 27b/16, 28b/15, 39b/18, 73b/03, 154a/07, 247a/06
toġumnı āsmānġa örlet- 249b/19
[=11]
ört Ateş, yangın.
ö. yaḳ- 25b/21, 39b/17, 109b/10, 178b/14, 238b/05, 300b/15
[=6]
öt- Geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek; saplanmak, girmek, batmak; yaşanıp tükenmek, tükenip bitmek, yaşanmak; bir yeri içinden veya üstünden yol almak suretiyle aşıp geride bırakmak, boydan boya katetmek; son bulmak, hükmü ve etkisi kalmamak, ortadan kalkmak; başkalarını geride bırakmak, onlardan daha ileride, daha üstün olmak; bir engeli aşıp ötesine varmak; belli bir yönde belli bir yol takip etmek; belli bir zaman içinde var olmak, kendini göstermek, gelip geçmek; bir şey, bir şeyin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak; vazgeçmek; bir miktarı, bir sınır veya haddi aşıp ilerisine gitmek; yaşamak, hayat sürmek.
ö.-e 18b/13, 19b/20, 21b/12, 22a/05, 320a/10
ö.-e almas 32b/08, 34b/06, 34b/07, 34b/08, 64a/17, 78b/15, 100a/13, 100a/13, 149a/07
ö.-e almas biz 246a/07
ö.-e almas érdi 12b/13, 50b/17, 208b/13
ö.-e almas sen 129a/13, 235b/19
ö.-eduġan 35b/08, 100a/12, 256b/03
ö.-eduġan bol- 205b/16
ö.-edür 154a/15, 248a/10
ö.-er 7b/05, 43a/14, 217b/07, 286b/19
ö.-er biz 165a/07, 193b/15, 272b/05, 280a/17
ö.-er érdi 36a/01, 57a/18, 83b/11, 231a/19, 322a/05
ö.-er sen 106a/12, 107a/07
ö.-er sen dép 192b/13
ö.-er yol 1b/03, 223a/06
ö.-erler 87b/06
ö.-eyli 198a/08
ö.-geli 99a/06, 118b/02, 158b/05, 208b/12
ö.-gen 10b/13, 14b/19, 29b/03, 34a/03, 35a/02, 69b/17, 161a/03, 161b/03, 163a/19, 173a/13, 177a/09, 197b/18, 205a/03, 233b/04, 240a/12, 247a/08, 267a/07, 280a/15, 286b/06
ö.-gen bile 248b/12
ö.-gen émesdür 174a/06, 196a/04, 204a/21
ö.-gende 135b/09
ö.-geni 105a/16, 130a/12, 150b/18, 190b/09, 201a/05, 247b/12
ö.-genni 113b/12
ö.-gey 156b/08, 294b/08, 296b/01, 297b/12, 309a/01
ö.-gey men 178a/11
ö.-gey miz 35a/08
ö.-gey sen 56a/19, 130a/03, 170b/15, 250b/18, 294b/19
ö.-gey sen dép 28b/19
ö.-gey siler 131b/04
ö.-geyler 72a/16, 215b/15
ö.-gil 45b/03, 69a/02, 278b/05, 324a/21
ö.-güçi turur biz 245a/15
ö.-güsidür 58a/20, 81b/08, 85b/03, 149a/05, 328b/08
ö.-medi 67b/08
ö.-megeyler dép 179a/02, 195b/06
ö.-meklik 42a/02
ö.-meŋizler 182a/13
ö.-mes 32a/12, 32b/07
ö.-mey 309b/05, 333a/07
ö.-meydür 322a/04
ö.-meyin 96b/09
ö.-miş 132b/07, 195b/10
ö.-se 1b/02, 32a/08, 34b/08, 40b/07, 86b/02, 97b/15, 104b/12, 109b/04, 122b/01, 144a/19, 147a/05, 213b/08, 218b/21, 296a/11, 298b/06, 313b/15

ö.-sem 28b/11, 37b/02, 61b/01, 109a/13, 122b/13, 192a/20, 249a/11, 315a/17
ö.-seŋ 34b/05, 34b/05, 61a/14, 66b/06, 85b/19, 286a/16
ö.-sün 142b/14, 161b/05
ö.-ti 2b/12, 3b/06, 5a/09, 10a/15, 11b/12, 12a/05, 14b/04, 14b/11, 15a/02, 23a/17, 27a/10, 28a/15, 29a/09, 35a/15, 35a/19, 35b/08, 38b/11, 43a/18, 43b/20, 50b/13, 53b/09, 54a/13, 54a/18, 56a/20, 56b/06, 56b/11, 61b/16, 64b/01, 66b/07, 69a/10, 69a/12, 70b/20, 71b/09, 75b/14, 76a/04, 76a/08, 78b/11, 82a/19, 82b/04, 90b/02, 111b/08, 113a/03, 113a/03, 113b/20, 114a/14, 117b/09, 118a/02, 122b/15, 124a/10, 126a/09, 133b/06, 135a/01, 135a/08, 135a/09, 135a/11, 135a/11, 135a/12, 135a/14, 135b/01, 135b/17, 136b/05, 137a/03, 140a/14, 143a/04, 143b/02, 144a/06, 144b/15, 144b/18, 145b/06, 145b/11, 146a/07, 148a/01, 148a/20, 148b/13, 149b/20, 150a/08, 151a/03, 151b/02, 151b/06, 153a/11, 154a/16, 160a/14, 161a/05, 162a/11, 162a/18, 169a/16, 171a/18, 173a/04, 186a/03, 187b/12, 192a/15, 193a/08, 193b/19, 194a/08, 194a/15, 196a/20, 199b/13, 200b/17, 201a/04, 202b/20, 203a/04, 203a/06, 206b/03, 207a/12, 210b/16, 214a/15, 219a/02, 221b/14, 232b/13, 233a/04, 242a/09, 245b/05, 249b/01, 252b/18, 258b/15, 260a/06, 260a/16, 263b/15, 263b/19, 265a/14, 268a/17, 273b/01, 280a/11, 281a/16, 290b/06, 291a/01, 297b/01, 297b/10, 298b/10, 299a/06, 299b/10, 300a/14, 301b/05, 302a/08, 304b/06, 304b/19, 305a/16, 306a/04, 313b/11, 314a/15, 316a/04, 317b/02, 320a/19, 320b/03, 320b/04, 326b/02, 332b/02
ö.-ti dép 29a/13, 30b/09, 109a/20, 212a/12, 245a/10
ö.-tiler 4a/07, 35b/11, 52a/12, 67a/17, 101b/14, 110b/16, 114a/01, 114a/02, 145a/04, 164a/04, 165a/07, 198a/13, 215b/21, 224b/20
ö.-tüm 48b/10, 67a/13, 214a/19
ö.-tüŋ-mü 189b/21
ö.-tüŋ dép 110a/05
ö.-üp 18b/08, 31b/10, 31b/11, 67b/06, 69b/09, 97a/09, 99a/08, 105a/18, 129b/10, 132a/07, 143a/21, 148b/01, 167a/15, 167a/21, 178b/13, 182b/05, 192b/12, 200b/13, 204a/10, 237a/14, 237a/16, 274b/04, 278b/09, 286b/16, 289b/03, 290b/01, 290b/01, 292b/07, 333a/12, 333a/17
ö.-üp bar- 5a/02, 27a/09, 216a/01
ö.-üp bol- 35b/09, 45a/20
ö.-üp érdi 37a/05, 52a/11, 57b/08, 125b/01, 311b/13
ö.-üp kel- 44a/01
ö.-üp ket- 29b/03, 56b/16, 113b/13, 113b/18, 171a/19, 332b/11
ö.-üp két- 165a/10
ö.-üp tur- 176b/07
ö.-üpdür 84a/09, 272a/06
ö.-ür éken 205b/18
ö.-ür men 77a/05
ö.-ür sen 243a/19
ö.-üşni 4a/03
[=378]
āftābımız öt- 82b/04
ʿālamdın öt- 28b/11, 40b/07, 61a/14, 61b/01, 69a/10, 69b/09, 70b/20, 76a/04, 76a/08, 82a/19, 90b/02, 97b/15, 105a/16, 109a/13, 109a/20, 109b/04, 113a/03, 122b/01, 122b/13, 130a/12, 132a/07, 132b/07, 133b/06, 135a/01, 135a/09, 135a/11, 135a/12, 135a/14, 143a/21, 144b/15, 144b/18, 145b/06, 145b/11, 148b/01, 150b/18, 151a/03, 151b/02, 190b/09,

192b/13, 194a/08, 194a/15, 201a/05, 203a/04, 203a/06, 212a/12, 213b/08, 214a/15, 214a/19, 218b/21, 232b/13, 233a/04, 245a/10, 247b/12, 249a/11, 249b/01, 280a/11, 281a/16, 286a/16, 292b/07, 297b/01, 297b/10, 299a/06, 320b/04
altı ay öt- 320a/19
ʿārıyatī ʿālamdın öt- 192a/20
atmış yıl öt- 192b/12
aylıdın öt- 72a/16, 164a/04, 215b/21, 224b/20, 268a/17
aylıġa öt- 169a/16
aylımdın öt- 297b/12
aylıŋdın öt- 215b/15
beş yıl öt- 118a/02, 135b/01, 301b/05
beş yüz yıl öt- 272a/06
bir ay öt- 148b/13, 171a/18, 316a/04
bir hafta öt- 199b/13, 219a/02
bir kéçe öt- 67b/08
bir yıl öt- 135b/17, 162a/11, 298b/06
cahāndın öt- 182a/13, 193b/15, 280a/17, 315a/17
dunyādın öt- 107a/07, 173a/04, 272b/05
ellig üç kün öt- 317b/02
ellig yıl öt- 143b/02
fānī dunyādın öt- 56a/19, 110a/05, 165a/07
günāhıdın öt- 66b/07, 69a/02, 124a/10, 143a/04, 144a/19, 182b/05, 206b/03, 210b/16, 243a/19, 286b/16, 286b/19
günāhımdın öt- 66b/06, 142b/14, 170b/15, 294b/08, 324a/21
günāhımızdın öt- 156b/08, 200b/13, 278b/05, 294b/19, 296b/01
günāhlarıdın öt- 200b/17, 207a/12
ḥaddıdın öt- 78b/11, 151b/06
ḫūş-ḥāllıḳda öt- 130a/03
iki hafta öt- 263b/15
iş öt- 29b/03, 69b/17, 247a/08, 267a/07
iş vaḳtıdın öt- 273b/01
işler öt- 280a/15
kéçe öt- 299b/10
kéçedin bir ḥışşa öt- 35a/19
kéçedin üç ḥışşa öt- 38b/11
kéçeniŋ bir ḥışşası öt- 35a/15, 57b/08, 136b/05
ḳırḳ yıl öt- 202b/20
kündin toḳuz sāʿat öt- 104b/12, 258b/15
künniŋ yarmı öt- 50b/13, 113b/20
ne-çend kün öt- 186a/03, 192a/15
ne-çend künler öt- 291a/01
ne-çend vaḳt mundaḳ öt- 15a/02, 113a/03, 137a/03
ne-çend vaḳt öt- 2b/12, 125b/01, 265a/14, 298b/10
ne-çend yıl öt- 14b/11, 69a/12, 71b/09
ne-çend yıllar öt- 64b/01, 193a/08
ne-çend zamān mundaḳ öt- 10a/15, 14b/04, 23a/17, 117b/09, 148a/20, 193b/19, 242a/09, 290b/06, 300a/14, 304b/06, 326b/02
ne-çend zamān munıŋ dek öt- 12a/05
ne-çend zamān öt- 140a/14, 221b/14
neççe zamān mundaḳ öt- 3b/06
neçe kéçe öt- 161a/05
neçe zamān munıŋ dék öt- 5a/09
on yıl öt- 252b/18
ottuz sekiz yıl öt- 311b/13, 313b/11, 313b/15
rāstlıḳdın öt- 96b/09
sözdin öt- 85b/19
toḳuz ay on kün öt- 75b/14, 111b/08, 122b/15
toḳuz ay toḳuz kün öt- 126a/09
tola vaḳt öt- 333a/07
tört ay öt- 135a/11, 296a/11, 320b/03
ul kéçe öt- 18b/08, 187b/12
ul kéçesi öt- 154a/16
ʿumr öt- 165a/10, 248b/12
ʿumrı öt- 58a/20, 129b/10
ʿumrı yetmişdin öt- 144a/06

ʿ**umruŋ öt-** 161b/05, 328b/08
üç ay öt- 149b/20
üç kün öt- 28a/15, 153a/11
vāḳıʿa öt- 286b/06
vāḳıʿalar öt- 10b/13
vaḳt öt- 56a/20
vaḳtı öt- 11b/12
yeti yıl öt- 146a/07
yıllar öt- 53b/09, 86b/02, 305a/16
yıllar yıllar öt- 84a/09, 302a/08
yigirme bir yıl öt- 314a/15
yigirme sekiz yıl öt- 306a/04
yigirme üç yıl öt- 304b/19
yigirme yıl öt- 135a/08
yol öt- 245a/15, 256b/03
zamāna öt- 56b/16
[=220]

ötker- Geçirmek, bir yerden bir yere geçmesini sağlamak; yaşamak, yaşayıp tüketmek; saymak.
ö.-di 215b/17, 254b/16
ö.-dim 131b/03, 173a/14, 173a/18
ö.-ey 299a/20
ö.-gey 8b/06
ö.-gil 215b/20
ö.-iŋ 117a/01
ö.-meŋler 278a/11
ö.-meyin 43b/18
ö.-se 124a/05
ö.-seŋ 4a/02
ö.-ür érdiler 6a/16
ö.-ür men 322a/03
[=15]
aylıdın ötker- 254b/16
aylıŋdın ötker- 215b/20
başıŋdın şımāl ötker- 43b/18
kün ötker- 6a/16
künlerni ötker- 173a/18
ʿ**umr ötker-** 117a/01
ʿ**umrnı ötker-** 299a/20
ʿ**umrumnı ötker-** 173a/14
[=8]

ötni Borç.
ö. 246a/16
ö. al- 246a/13
ö.+ni ber- 246a/18
ö.+sini ber- 246b/05
[=4]

ötük Çizme; ayakkabı.
ö. (altun ötük) 262b/01, 262b/17
ö. (altun ötük key-) 328a/03
ö.+idin (ötügidin) 187b/04
ö.+lerini (altun ötükler) 329b/18
ö.+ni 262b/01
[=6]

ötükçi Ayakkabıcı.
ö. 161a/18, 211a/05, 246a/17, 246a/18, 246a/19, 246b/03, 246b/04, 246b/13
ö.+din 246b/13
ö.+niŋ 160b/02, 161a/04, 161a/11, 161a/13, 161a/15, 161a/20, 246b/02, 246b/05, 246b/06, 246b/11, 246b/15
ö. turur 161b/02, 161b/03
[=22]

öy Ev, konut, hane.
ö. 6a/11, 83b/10, 83b/10, 87a/02, 93b/16, 104a/10, 104a/10, 122b/05, 138b/16, 140a/05, 140a/05, 158b/06, 158b/17, 158b/18, 162a/10, 171b/16, 239a/14, 239a/14, 281b/19, 282a/02
ö. (altun öy ḳıl-) 164b/04
ö. çapduġı Ev eşyası. 6a/15
ö.+de 93a/18, 139b/02, 157b/12, 158a/13, 158a/13, 158b/01, 158b/02, 164b/09, 300b/14, 300b/15, 311b/11
ö.+din 14a/18, 83b/12, 104a/16, 158a/17, 158b/03, 158b/05, 310a/21
ö.+din ziyāde 239a/13
ö.+ġa 164b/12, 300b/15
ö.+ge 14a/18, 14a/18, 137b/16, 168b/16, 169b/20, 172a/08, 172a/18, 176a/11, 281b/20, 316a/06
ö.+i 128a/12, 201b/12
ö.+i turur 158b/06
ö.+ide 137a/19, 139a/21, 216a/02
ö.+idegiler 213a/09
ö.+idin 86a/16, 161a/11, 172a/03, 202b/18, 239a/16, 242b/09
ö.+idür 171b/01
ö.+ige 6a/10, 8a/19, 43a/09, 51b/18, 71a/13, 71a/14, 72a/02, 93a/16, 117a/20, 117b/02, 137a/18, 158a/03, 159a/19, 161a/07,

161a/10, 162b/08, 168a/18, 168b/20, 175a/08, 176a/12, 200a/15, 200b/04, 200b/05, 250b/12, 287a/09, 290a/12, 316b/10
ö. igesi Ev sahibi. 171a/21, 171b/10
ö.+ini 36a/10, 158b/07, 221b/12, 280a/07
ö.+iniŋ 168a/17, 221b/13
ö. ḳıl- 239a/07
ö. kişisi 292b/20
ö. ḳofar- Ev inşa etmek. 164b/01, 183b/01
ö.+ler 98b/16
ö.+lerde 171b/19
ö.+lerige 40a/14, 63b/14, 117a/11, 135b/09, 219a/20, 231a/13, 291a/14, 319a/20
ö.+lerini 230a/20, 295a/16, 331a/15
ö.+lerni 300b/17
ö.+ni 72b/01, 72b/02, 93b/03, 128a/13, 139b/01, 159b/16, 168b/16, 176a/10, 176a/12, 215b/15
ö.+niŋ 73b/07, 83b/10, 83b/13, 104a/11, 104a/13, 119a/17, 157b/11, 164b/05, 164b/05, 164b/10, 171b/05
ö. turur 164b/02
ö.+üge 47b/05, 113a/19, 250a/17
ö.+üm 37b/06, 139a/21, 211a/06
ö.+üm turur 171b/02
ö.+ümde 123a/16, 171b/21
ö.+ümde turur 10b/11
ö.+ümdedür 139b/10
ö.+ümdin 172a/08
ö.+ümge 5a/05, 45b/03, 45b/05, 46b/02, 46b/12, 51a/03, 59a/16, 125a/04, 160b/11
ö.+ümni 46b/02, 139a/14
ö.+ümniŋ 211a/06
ö.+üŋ dék 176a/10
ö.+üŋde 72a/01, 138b/15, 176a/09, 176a/19
ö.+üŋge 46b/16, 93a/15, 159b/09, 171b/15
ö.+üŋni 48a/01
ö.+üŋüz turur 138b/16
ö.+üŋüzlerge 316b/15
[=178]

öz (Zamir) Kendi.
ö. 1b/13, 5a/16, 8a/19, 8b/21, 9a/19, 10a/13, 10b/17, 11b/17, 12a/01, 13b/18, 15b/09, 19a/08, 20b/01, 20b/16, 21b/02, 22a/18, 22b/06, 23b/12, 30b/12, 31a/11, 32b/17, 33b/14, 33b/15, 34a/05, 36a/11, 37a/15, 38b/06, 38b/17, 39a/02, 39a/10, 40a/14, 42a/12, 42b/09, 42b/10, 42b/13, 45a/17, 46b/05, 46b/06, 47a/01, 47a/07, 47a/18, 48a/08, 51b/07, 52a/03, 53a/06, 54a/03, 54a/04, 54a/18, 55a/07, 55a/15, 55b/09, 56a/17, 56a/20, 56b/12, 58b/10, 58b/17, 59a/17, 59b/02, 59b/04, 61b/02, 61b/20, 63b/08, 63b/14, 63b/14, 63b/20, 64a/04, 66a/15, 67b/08, 68b/18, 70a/08, 70a/20, 70a/20, 70b/05, 70b/07, 71a/13, 71a/14, 72a/14, 72b/09, 74b/15, 75b/20, 76a/03, 77a/15, 77b/12, 77b/20, 78b/07, 79b/16, 79b/18, 80b/03, 81a/16, 81a/19, 82a/04, 82b/12, 83b/15, 86b/15, 88b/06, 88b/18, 89b/13, 91a/20, 92a/09, 93b/10, 93b/18, 94a/07, 95a/19, 95b/11, 96a/06, 96a/20, 96b/07, 97a/19, 97b/19, 100a/03, 100a/03, 105a/10, 105b/10, 106b/14, 107b/14, 107b/15, 113a/18, 113a/19, 114a/12, 114b/12, 116b/19, 118b/12, 118b/16, 120a/01, 122b/05, 126a/02, 126a/08, 126b/11, 129b/20, 133a/14, 133a/17, 133a/17, 135b/09, 137a/11, 137a/12, 137a/14, 137b/19, 138a/10, 138a/12, 139a/14, 140b/21, 141a/20, 143a/07, 144a/20, 144b/09, 146a/05, 147a/07, 147a/08, 149b/06, 152a/09, 152b/09, 153a/07, 153b/15, 156a/13, 159a/14, 160a/21, 161a/10, 162b/06, 163a/14, 165a/02, 168a/14, 169b/19, 170b/06, 170b/21, 172b/02, 174a/01, 175b/09, 176a/04, 176a/10, 177a/11, 177b/10, 178a/06, 178a/17, 178b/10, 179b/13,

179b/19, 181b/03, 182a/08, 182b/02, 182b/18, 183a/02, 183a/08, 183a/08, 185a/13, 186a/14, 188a/06, 189b/05, 190b/15, 191a/21, 192b/08, 193a/05, 193a/07, 195a/06, 196b/05, 197b/08, 198a/20, 198b/04, 198b/10, 198b/10, 199b/07, 200a/11, 201a/02, 202a/10, 202a/20, 206b/12, 207a/08, 207a/10, 207a/11, 208a/09, 209a/02, 211b/12, 212a/17, 213a/07, 213a/21, 215a/08, 217a/18, 217b/06, 217b/20, 218a/08, 218a/14, 218a/21, 218b/07, 219a/01, 219a/20, 220a/12, 221a/07, 225a/08, 225a/14, 230a/10, 231a/13, 231a/14, 231a/15, 236a/12, 236a/15, 236b/01, 236b/11, 236b/17, 236b/19, 238b/20, 241a/21, 247b/01, 247b/02, 247b/14, 248b/09, 249a/06, 249a/08, 250a/17, 250b/05, 251b/19, 252b/21, 253a/08, 255a/17, 256a/17, 257b/10, 257b/18, 258a/16, 260a/01, 260a/09, 260b/04, 260b/15, 261b/03, 267a/03, 267b/06, 272b/01, 272b/16, 272b/21, 273a/06, 273b/03, 273b/03, 273b/20, 275b/07, 275b/16, 278b/11, 280b/09, 283a/15, 284b/03, 285b/01, 285b/03, 288a/08, 288a/17, 288b/18, 289b/20, 291a/14, 291b/06, 293a/11, 298b/09, 302b/03, 303b/17, 304a/14, 309a/01, 309a/20, 311a/19, 315b/02, 315b/12, 316b/09, 316b/10, 318a/19, 319a/19, 327b/19, 329a/18

ö. başıça Kendi kafasına göre. 108a/19, 178a/16

ö. çağı Kendi değeri (Kendi layığı). 144b/08, 244b/03

ö. çağıça Kendi değerine göre (Kendi gücüne göre). 190b/11, 206b/08, 244b/02

ö. çağıça bol- 172b/12

ö. çağıŋ 91b/07

ö.+din 236a/03

ö.+i Kendisi. 1b/04, 10a/06, 13a/06, 14a/11, 14a/18, 18b/04, 18b/07, 20b/15, 21a/16, 21b/19, 23b/10, 24a/16, 24b/20, 25a/03, 26a/17, 26a/19, 28a/16, 28b/13, 29a/01, 30a/13, 31a/07, 32b/10, 33a/02, 34a/09, 38a/12, 40a/08, 44a/13, 44b/04, 48a/08, 48a/10, 49b/20, 57a/03, 57a/05, 64a/13, 68b/11, 70b/09, 70b/14, 73a/16, 77a/12, 78a/12, 81b/05, 84b/12, 89a/07, 90b/18, 91a/12, 93a/07, 97b/01, 102a/12, 105a/14, 105a/16, 110a/01, 117a/08, 118a/12, 121b/07, 130b/02, 131a/06, 138b/20, 141a/02, 145b/06, 150a/15, 152a/16, 154a/13, 154b/13, 158b/07, 165b/18, 168a/14, 170b/10, 172a/17, 172a/19, 172b/14, 173a/08, 175a/02, 175b/05, 176a/12, 177b/11, 178a/18, 179b/14, 183a/06, 183a/07, 185b/08, 187b/13, 189b/12, 192a/10, 193b/18, 195b/04, 196b/18, 201a/11, 208b/09, 209a/04, 213a/02, 213a/09, 217a/19, 217b/01, 227a/10, 228a/16, 228b/03, 232a/10, 237a/21, 242a/20, 247a/13, 247a/18, 247b/07, 251b/07, 252a/19, 254a/01, 257b/13, 259a/12, 259b/17, 260a/05, 263a/06, 263b/21, 267a/11, 270a/17, 274b/19, 275b/04, 276a/19, 278b/06, 285b/10, 287a/04, 291a/16, 291a/17, 296b/12, 296b/21, 299a/05, 303b/12, 311b/19, 314b/12, 317a/20, 320b/21, 333a/08

ö.+i (özige özi ay-) 10b/03, 13a/14, 27a/12, 33b/08, 44a/01, 44a/16, 44b/03, 185a/20, 202a/13, 250a/06, 294a/06

ö.+i (özige özi ayt-) 3b/07, 56b/08, 170a/15

ö.+i bile 7a/17, 102a/15, 105a/20, 120a/18, 139b/15, 186b/02, 221a/17, 317b/07
ö.+i dék 34a/05, 123b/08
ö.+i éken 106b/09
ö.+i turur 77b/05, 184b/18, 204a/05, 221a/10
ö.+idin 47a/12, 72b/06, 85a/15, 93b/13, 112a/08, 113b/04, 124a/19, 147b/05, 169b/02, 219a/09, 241a/04, 241a/12, 289b/20
ö.+ige 51b/05, 71a/01, 71a/03, 72a/19, 72b/06, 73a/16, 85b/10, 91a/08, 102a/14, 108a/16, 111a/17, 119a/08, 128a/14, 141b/05, 157a/09, 158b/19, 203a/15, 203a/18, 207b/21, 213a/02, 217b/06, 220a/21, 237a/05, 244b/06
ö.+ige (yamanlığı özige yan-) 29a/19
ö.+ige ḫūş kel- 5b/17
ö.+ige özi ay- Kendi kendine söylemek (Kendi kendine konuşmak). 10b/03, 13a/14, 27a/12, 33b/08, 44a/01, 44a/16, 44b/03, 185a/20, 202a/13, 250a/06, 294a/06
ö.+ige özi ayt- Kendi kendine söylemek (Kendi kendine konuşmak). 3b/07, 56b/08, 170a/15
ö.+ini 17b/02, 22b/01, 28b/05, 28b/13, 43a/13, 44b/04, 62b/03, 66a/04, 70b/13, 79b/11, 85a/15, 85b/16, 89b/11, 96b/07, 112b/16, 119b/08, 121b/10, 189b/05, 190b/21, 204b/17, 213a/09, 216b/05, 217a/21, 217b/19, 218a/14, 221b/20, 223b/03, 229a/14, 237b/20, 238b/05, 259b/13, 282a/06, 297b/19, 303b/07, 317a/18, 333a/08
ö.+ini aġrıḳ ḳıl- Kendini hasta yapmak (Kendini hasta göstermek, hasta numarası yapmak). 326b/07
ö.+ini bāzargān ṣūretide tüz- Tüccar kılığına girmek. 31b/11, 120a/16
ö.+ini élçi ṣūretide ḳıl- Elçi kılığına girmek. 93a/07, 182b/17
ö.+ini élçi ṣūretide tüz- Elçi kılığına girmek. 13a/07, 105a/19, 183a/15
ö.+ini kārvān ṣūretide ḳıl- Kendisini kervan kılığına sokmak. 283b/02
ö.+ini kārvān ṣūretide tüz- Kendisini kervan kılığına sokmak. 137a/16
ö.+ini kenīzek ṣūretide tüz- Cariye kılığına girmek. 33b/08
ö.+ini meẓlüm ṣūretide yasa- Kadın kılığına girmek. 215b/14
ö.+ini şīr ṣūretide ḳıl- Aslan kılığına girmek. 33b/13
ö.+ini ur- Kendisini vurmak (Atılmak, hücum etmek). 12a/01, 17b/15, 19a/01, 19b/02, 20b/12, 20b/18, 21a/20, 29a/14, 30a/19, 30b/14, 31a/01, 37b/20, 68b/01, 73a/05, 73a/10, 73a/11, 73a/12, 73a/19, 140b/09, 214a/05, 260a/20, 285a/08, 286b/08, 298a/02
ö.+iniŋ 4a/14, 5b/14, 6b/18, 11b/15, 19b/16, 20a/20, 22a/20, 22b/11, 44b/14, 46b/06, 49b/19, 73b/16, 81a/13, 94b/07, 110b/14, 111a/14, 111b/07, 113a/05, 114a/18, 122b/09, 128b/04, 144a/20, 145a/11, 148b/06, 148b/10, 149b/14, 165a/01, 167a/06, 207a/13, 211a/14, 211a/21, 219a/08, 221a/04, 236a/16, 238a/01, 241a/17, 255b/14, 258b/16, 259b/12, 261a/19, 280a/07, 285b/04, 307a/14, 331b/11
ö.+leri 51b/18, 132a/06, 207a/08, 223b/03
ö.+lerige 82a/04, 174b/12
ö.+lerini 168a/05, 244b/20
ö.+lerini ur- 22a/02, 31a/01, 75a/04, 99a/18, 121a/04, 274a/02
ö.+leriniŋ 231b/21, 242a/17

ö.+üm Kendim. 29a/20, 34b/16, 36b/03, 45a/17, 49b/13, 54a/12, 54b/10, 76b/12, 78b/19, 80b/04, 88b/19, 91b/19, 176a/14, 182b/15, 261b/11, 285b/01
ö.+üm (özümni özüm otġa sal-) 238b/16
ö.+üm bile 179a/10, 189a/02
ö.+üm dék 69a/09
ö.+ümdin 71b/17, 214a/13, 234a/10
ö.+ümge 27b/11, 101a/03, 214a/13
ö.+ümiz 34b/13, 79b/19
ö.+ümizdin 78a/16
ö.+ümizni 34b/13
ö.+ümni 80b/05, 94a/05, 186b/08
ö.+ümni özüm otġa sal- Kendi kendini ateşe salmak. 238b/16
ö.+ümniŋ 5a/01, 40b/14, 75b/15, 164b/13, 238b/15, 245a/03, 250a/16
ö.+ümüzni 265a/12
ö.+üniŋ 328b/09
ö.+üŋ Kendin. 5b/16, 13b/14, 23b/12, 23b/13, 34b/11, 41a/13, 46b/05, 47a/07, 47a/16, 47a/17, 47b/06, 54a/04, 55b/09, 56b/09, 60b/08, 63a/03, 63b/07, 63b/10, 77a/10, 98a/13, 102b/19, 105b/11, 105b/12, 105b/14, 130a/09, 131b/06, 141a/12, 144a/10, 159a/10, 169b/21, 181a/19, 201b/05, 202b/14, 235a/20, 236b/18, 248b/19, 250b/18, 272b/04, 278b/13, 312a/15, 325b/15, 329a/05
ö.+üŋ (özüŋge özüŋ ḳıl-) 112b/05
ö.+üŋ (özüŋge özüŋ ot yaḳ-) 57b/20
ö.+üŋ bile 4a/15, 43a/09, 58b/02, 95a/07
ö.+üŋ dék 173b/20
ö.+üŋdin 42a/06, 49a/01, 61b/08
ö.+üŋge 29a/06, 43a/16, 47b/06, 51b/07, 58b/01, 63a/03, 67a/06, 98a/02, 105a/05, 105b/11, 106a/15, 110a/19, 110b/05, 144a/15, 207b/08, 244a/15, 249a/03, 272b/04, 273a/08, 289b/19
ö.+üŋge kefen tik- Kendine kefen dikmek. 94a/02
ö.+üŋge özüŋ ḳıl- Kendine kendi yapmak. 112b/05
ö.+üŋge özüŋ ot yaḳ- Kendine kendin ateş yakmak (Kendi kendini ateşe atmak). 57b/20
ö.+üŋge parda ḳıl- 133b/21
ö.+üŋler 16a/05, 103b/11
ö.+üŋler bile 4a/11
ö.+üŋlerge 234a/04
ö.+üŋni 33b/14, 42a/18, 43a/17, 47b/11, 51a/06, 53b/05, 58b/11, 59b/14, 60b/08, 108a/06, 109a/15, 158b/08, 219b/14, 241b/15, 263a/11, 277b/18, 329a/05, 329a/13
ö.+üŋni balāġa sal- Kendini belaya salmak. 34b/11, 42b/01
ö.+üŋni sıpar ḳıl- Kendini siper etmek. 321b/14
ö.+üŋni yerge ur- 29b/20
ö.+üŋniŋ 106a/09, 112b/03, 144b/12, 225a/12, 244a/09, 279a/15, 312a/12, 332b/17
ö.+üŋŋi 213b/11
ö.+üŋüzler 221b/09
ö.+üŋüzlerni 129b/03
[=811]

özge Başka.
ö. 2a/09, 7b/11, 35a/18, 58b/14, 132a/21, 156b/02, 181b/08, 182b/08, 270b/07, 326b/03
ö. (-dın özge) 2b/05, 9a/09, 35a/13, 39a/02, 39b/02, 40b/07, 42b/13, 46a/14, 50a/02, 50a/04, 52a/07, 53a/07, 55b/13, 59b/05, 59b/11, 60a/17, 61b/13, 63a/08, 66a/02, 77b/16, 82a/07, 82b/05, 84b/10, 93a/14, 96a/02, 97a/17, 97a/18, 105b/09, 114b/18, 119b/06, 121b/01, 124b/20, 128b/04, 132b/03, 133b/20, 137a/09, 142a/01, 144a/13, 145b/19, 149a/12, 150b/11, 156a/13, 156a/20, 163b/07, 168b/05, 170b/14, 173a/04, 180a/10, 188b/01, 197b/11, 198b/12, 198b/15, 199a/09, 218b/20, 221b/19, 225b/07, 235b/12, 237a/11, 240a/05, 240b/13, 249a/01, 253b/05, 264a/19,

270b/11, 283b/04, 285b/02, 285b/21, 292b/07, 311b/04, 314a/17, 318a/01, 319b/21, 321b/12, 322a/01, 327b/14, 331b/03

ö. (-din özge) 11b/13, 13a/02, 35b/04, 41a/03, 49b/05, 57b/16, 59b/15, 63a/10, 93b/12, 133b/01, 174a/17, 180a/09, 236a/10, 237a/14, 259b/12, 259b/15, 274a/21, 318a/15

ö. (andın özge) 106b/19, 181a/11, 301b/15

ö. (mundın özge) 85b/02

ö. bol- Başka olmak. 123b/05, 217a/16

ö. dék 280b/07

ö.+din 128b/08

ö. érdi 236a/05

ö.+ge 85a/15

ö. ḳıl- Başka yapmak (Değiştirmek). 124a/05, 126b/16

ö.+ni 8a/19, 49a/01, 205a/07, 303a/04

ö. reng bol- Başka türlü olmak (Değişmek). 326b/06

ö.+sini 10a/06, 24b/02, 27b/14, 100a/16

[=125]

özlük Kendilik.

ö.+üŋdin (özlügüŋdin) Kendiliğinden. 271b/17

[=1]

P

pāda Far. Sürü, hayvan sürüsü.
p. 70b/15
p.+sını 70b/15
[=2]

pād-şā Bk. **pād-şāh**
p. 86a/10, 130b/05
p. (Pījan Pād-şā) 326b/21
p.+dın (Yezdigerd Pād-şā) 327a/17
p.+nı 310b/21
p.+nıŋ 43a/08, 173a/10
[=7]

pād-şāh Far. Padişah, hükümdar, sultan. Krş. **pād-şā, pā-şāh**
p. 13a/15, 18a/05, 19b/15, 20a/06, 21a/09, 21a/10, 21a/11, 21a/14, 21a/15, 22a/03, 23b/07, 24a/09, 24a/19, 24b/04, 25b/18, 26a/05, 26b/13, 26b/15, 26b/17, 34a/05, 34a/06, 35b/03, 36b/20, 37b/03, 37b/06, 37b/06, 39a/20, 40b/20, 43a/03, 43b/02, 43b/09, 46b/15, 47b/13, 48b/19, 49b/11, 49b/19, 50a/13, 53b/07, 59a/19, 59a/19, 59b/04, 59b/05, 59b/10, 60b/06, 62a/10, 62b/14, 63a/15, 63a/19, 65b/04, 74a/07, 75a/14, 76a/14, 77a/09, 77a/12, 79b/14, 80a/10, 80a/15, 82a/19, 83a/19, 83b/13, 84a/20, 84b/03, 84b/06, 84b/10, 85a/04, 85a/19, 85a/20, 85b/15, 88b/04, 89a/13, 90a/01, 90b/20, 91a/08, 91a/11, 92a/13, 92a/19, 93b/03, 93b/07, 93b/18, 94a/11, 94a/16, 94b/10, 95a/11, 95b/19, 96a/01, 97b/14, 97b/19, 97b/20, 98a/05, 98a/06, 98a/06, 98b/12, 100b/11, 101a/18, 101b/04, 102b/10, 102b/13, 102b/14, 102b/16, 102b/16, 102b/18, 103b/09, 103b/15, 106b/09, 107a/20, 107b/02, 108a/05, 108b/07, 109a/01, 109b/04, 110a/07, 110a/10, 110a/11, 113b/08, 114b/07, 114b/20, 117b/12, 118a/06, 119a/06, 119a/09, 119b/13, 122a/17, 122a/19, 122b/01, 122b/03, 123a/08, 123a/10, 123a/11, 123a/13, 128a/06, 128a/20, 129a/03, 129a/07, 129b/07, 129b/08, 129b/20, 130b/02, 130b/03, 130b/12, 130b/15, 130b/16, 131a/13, 132a/04, 132a/12, 133b/09, 134a/07, 135b/15, 136a/13, 137a/08, 140a/06, 140b/15, 142a/11, 142b/04, 142b/19, 142b/21, 143a/03, 144a/01, 144a/17, 144a/20, 144b/03, 144b/04, 144b/05, 144b/06, 145a/19, 145a/20, 145b/01, 145b/07, 146a/02, 146a/03, 146b/06, 149b/01, 149b/15, 150a/07, 150a/14, 150a/17, 150a/20, 150b/17, 151a/11, 151a/18, 152b/14, 153a/01, 153a/09, 153a/10, 153b/06, 154a/05, 154a/15, 154b/08, 154b/09, 155a/02, 155a/14, 155a/15, 155a/19, 156a/17, 156b/15, 157a/01, 157a/19, 159a/13, 161a/01, 161a/20, 161b/19, 162a/18, 163a/03, 163a/05, 163b/05, 165a/14, 166a/07, 166a/14, 166b/03, 166b/04, 166b/06, 167a/12, 167b/03, 168a/01, 168a/03, 168a/04, 168a/17, 168a/20, 169a/15, 169b/03, 170b/04, 171a/03, 171a/04, 171a/05, 171a/20, 171b/01, 172b/14, 172b/19, 173a/12, 173a/21, 173b/06, 173b/18, 174a/05, 174a/06, 174a/17, 175a/20, 175b/01, 176b/05, 177a/19, 177b/03, 179a/16, 179a/18, 180a/21, 180b/02, 180b/20, 181b/13, 181b/16, 182a/10, 182b/21, 184a/06, 187a/12, 188b/04, 188b/07, 189a/08, 189b/01, 189b/07, 190a/15, 191a/13, 191b/09, 191b/11, 191b/14, 193b/12, 196a/04, 198b/08, 198b/14, 199a/09, 199b/02, 199b/07, 203a/18, 203a/19, 204a/05, 204a/19, 204a/21, 205a/21, 207a/18, 207b/01, 208a/20, 210a/13, 211a/07,

212a/03, 217a/07, 217a/07, 218b/11, 218b/13, 218b/14, 218b/14, 218b/16, 218b/17, 218b/19, 218b/20, 219a/07, 219a/09, 220a/07, 220a/17, 220a/21, 220b/03, 220b/03, 221a/04, 221a/10, 221a/19, 222a/17, 224b/03, 224b/04, 225a/03, 225b/02, 226a/04, 227b/02, 229a/04, 229b/05, 229b/18, 229b/19, 230a/04, 230a/07, 230b/18, 230b/21, 231b/20, 232a/02, 232a/18, 232b/06, 233b/05, 233b/10, 233b/10, 233b/11, 233b/12, 234a/21, 234b/03, 234b/09, 235a/06, 236a/14, 236a/15, 237a/08, 237a/12, 237b/06, 237b/08, 239b/12, 241b/08, 241b/09, 242a/03, 242a/07, 243a/01, 243a/15, 244a/06, 244b/09, 244b/13, 245a/02, 245a/04, 245b/04, 246b/07, 246b/08, 247a/04, 247a/07, 247a/12, 247a/14, 247b/01, 248b/02, 250a/13, 251b/14, 253b/10, 254b/06, 254b/14, 254b/15, 255a/12, 255a/16, 255a/16, 255a/17, 255b/03, 255b/05, 255b/08, 255b/20, 256a/04, 257a/01, 257a/09, 257b/03, 259a/12, 261a/17, 262a/13, 262b/11, 262b/12, 262b/15, 263a/21, 263b/06, 263b/07, 264b/02, 265a/08, 265a/16, 266a/09, 268a/02, 268a/10, 268b/11, 268b/19, 269a/07, 271a/13, 272a/19, 273a/12, 276a/18, 276b/07, 276b/09, 276b/10, 277b/09, 277b/16, 280a/07, 282a/07, 282a/21, 284a/12, 286a/16, 287b/05, 288a/04, 289b/19, 289b/20, 292a/15, 297b/18, 300a/08, 300a/20, 303b/08, 304a/02, 304a/11, 304a/13, 304b/05, 305a/10, 305a/14, 306a/20, 308b/08, 308b/14, 309a/20, 310a/07, 310a/09, 310a/13, 310b/21, 311a/01, 314a/11, 314b/09, 315a/07, 316b/11, 317a/04, 317b/08, 317b/19, 318a/08, 318b/10, 319a/06, 319a/10, 319a/20, 319b/15, 320a/11, 320a/20, 320b/08, 320b/09, 320b/11, 320b/12, 320b/14, 321b/02, 321b/10, 322a/15, 322a/21, 324b/20, 325a/10, 326a/10, 326b/08, 327a/18, 327b/01, 327b/01, 327b/05, 328a/04, 328a/13, 329b/12, 329b/21, 331a/11, 331a/20, 332a/18

p. (Arcāsb Pād-şāh) 14a/13, 15b/06, 25a/06

p. (Arcāst Pād-şāh) 18b/05, 36b/15, 37b/07

p. (Ardaşīr Pād-şāh) 114b/05, 114b/18, 115a/11, 115a/20, 115b/15, 116a/07, 116a/10, 116a/11, 116a/13, 116a/14, 116a/19, 116b/03, 116b/05, 116b/07, 116b/09, 116b/11, 116b/13, 116b/14, 116b/16, 116b/19, 117a/05, 118a/16, 118b/02, 118b/06, 118b/13, 119a/01, 119a/02, 119a/10, 119a/11, 119a/16, 119a/17, 119a/19, 119a/19, 119b/07, 119b/20, 120a/02, 120a/03, 120a/05, 120a/08, 120a/10, 120b/19, 121a/07, 121a/07, 121a/09, 121a/13, 121a/17, 121b/12, 122a/01, 122a/04, 122a/05, 122a/07, 122a/11, 122b/18, 123a/02, 123b/01, 123b/11, 124a/01, 124a/02, 124a/11, 124a/13, 124a/16, 124b/02, 124b/07, 124b/13, 124b/17, 125a/02, 125b/02, 126a/11, 126a/13, 126a/18, 126a/19, 126b/01, 126b/03, 126b/06, 126b/11, 126b/15, 126b/17, 127a/04, 127a/15, 127a/17, 128a/20, 128b/01, 129b/13, 130a/10, 130a/11, 132a/07, 132b/06, 132b/07, 145a/02, 206b/13, 319a/18, 319a/19, 321a/03

p. (Ardavān Pād-şāh) 111a/01, 111a/03, 111b/16, 111b/20, 112a/05, 112a/11, 112a/15, 112b/19, 113a/03, 113a/07, 113a/11, 113b/03, 113b/10, 115b/09
p. (Avrand Pād-şāh) 49a/06
p. (Bābek Pād-şāh) 111a/09, 111a/12, 111a/16, 111a/18, 111b/02, 111b/06, 111b/09, 111b/11, 111b/11, 111b/16, 111b/19, 112a/06, 113a/03, 115a/13
p. (Bahman Pād-şāh) 69b/05
p. (Bahrām Pād-şāh) 145b/03, 145b/11, 155b/19, 161b/09, 164a/09, 164a/14, 166a/19, 184a/15, 195b/08
p. (Balāş Pād-şāh) 198a/15
p. (Camşīd Pād-şāh) 52a/11, 106a/12, 164b/13
p. (Dārā Pād-şāh) 77a/13, 77a/14, 77a/15, 77a/19, 77b/01, 77b/06, 81a/02
p. (Dārāb Pād-şāh) 74a/19, 74b/06, 74b/07, 74b/15, 75a/02, 75a/06, 75a/19, 75b/10, 76a/01, 76a/02, 76a/02, 76a/04, 315a/08
p. (Farīdūn Pād-şāh) 47a/03, 69a/16, 106a/13, 173a/02, 185a/15, 205b/14, 259a/07, 279b/17, 281a/02, 286b/06, 302b/08, 305a/04, 305a/07, 305a/08
p. (Fīlaḳūs Pād-şāh) 75b/03, 75b/15, 75b/20, 76a/08
p. (Fīrūz Pād-şāh) 195a/15, 195b/01, 305a/20
p. (Guştāsb Pād-şāh) 13b/20, 14b/10, 18a/17, 18b/09, 21a/17, 22a/15, 22b/13, 23b/01, 23b/19, 24a/19, 24b/09, 24b/15, 24b/18, 24b/19, 25a/03, 25a/07, 25b/17, 26a/16, 26a/17, 29b/09, 30a/11, 31b/12, 31b/13, 37a/09, 38b/13, 40a/07, 40a/17, 40b/05, 40b/11, 40b/12, 41a/03, 41b/09, 41b/18, 43b/04, 50a/14, 63a/14, 63a/17, 64a/08, 64a/13, 69a/06, 69a/10, 315a/09
p. (Ḫoşnavāz Pād-şāh) 195b/09
p. (Hurmuz Pād-şāh) 259b/07, 267b/11, 273a/07, 273a/10, 292a/09, 292b/12, 303a/01, 320b/04
p. (Ḫusrav Pād-şāh) 286b/04, 286b/18, 293b/11, 302b/12
p. (Hūşeng Pād-şāh) 48a/18, 165a/04
p. (Ilyās Pād-şāh) 11b/06, 11b/09, 11b/11, 12b/04
p. (İskender Pād-şāh) 76a/08, 76b/06, 77a/13, 77b/07, 77b/12, 77b/14, 78a/04, 78b/06, 79a/16, 80b/10, 81a/02, 81b/09, 81b/16, 83a/13, 83a/15, 84a/20, 85b/02, 85b/03, 85b/07, 85b/09, 85b/11, 85b/12, 85b/13, 86a/12, 86b/06, 86b/10, 87a/04, 87a/12, 87a/19, 87b/13, 87b/16, 88a/02, 88a/05, 88a/08, 88a/10, 88a/12, 88a/14, 89a/03, 89a/16, 89a/19, 89b/02, 89b/03, 89b/05, 89b/08, 89b/13, 89b/15, 90a/03, 90a/09, 90a/13, 90a/15, 90a/19, 90b/01, 90b/07, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/18, 90b/18, 90b/20, 91a/01, 91a/10, 91a/14, 91b/13, 91b/17, 91b/19, 92a/04, 92a/06, 92a/12, 92b/07, 92b/08, 92b/20, 93a/03, 93a/09, 93a/16, 93a/18, 93b/01, 93b/03, 93b/11, 93b/13, 93b/15, 94a/11, 94a/14, 94b/01, 94b/11, 94b/13, 94b/16, 95a/03, 95a/05, 95a/13, 95a/19, 95a/20, 95b/01, 95b/02, 95b/05, 95b/18, 96a/16, 96a/18, 96a/20, 96b/04, 96b/05, 96b/11, 96b/15, 96b/20, 97a/02, 97a/06, 97a/08, 97a/08, 97a/09, 97a/11, 97a/12, 97a/20, 97b/05, 97b/08, 97b/16, 98a/01, 98a/04, 98a/08, 98a/11, 98a/18, 98b/04, 98b/05, 98b/08, 98b/10, 98b/14, 99a/06, 99a/08, 99a/10, 99a/15, 99a/17, 99b/01, 99b/02, 99b/06, 99b/16, 100a/05, 100a/06, 100a/09, 100a/11, 100a/18, 100b/02, 100b/06, 100b/10, 100b/14, 101a/17, 101a/18, 101b/06, 101b/11, 101b/15, 101b/18,

101b/20, 102a/02, 102a/03, 102a/08, 102a/12, 102a/14, 102a/16, 102a/17, 102b/02, 102b/04, 102b/06, 102b/09, 103a/04, 103a/15, 103b/10, 103b/13, 103b/20, 104a/08, 104a/20, 104b/07, 104b/10, 104b/12, 104b/14, 104b/16, 104b/17, 104b/20, 105a/02, 105a/05, 105a/09, 105a/10, 105a/12, 105a/14, 105a/15, 105a/17, 105b/02, 105b/04, 106a/03, 106a/17, 106b/08, 106b/10, 106b/17, 106b/20, 107a/07, 107a/14, 107a/17, 107a/18, 107b/06, 107b/15, 107b/19, 107b/20, 108a/19, 108b/03, 108b/08, 108b/11, 108b/13, 108b/16, 109a/19, 109b/01, 109b/05, 109b/09, 109b/13, 110a/01, 110b/14, 110b/16, 111a/04, 119b/05, 142a/15, 280a/11, 305a/14

p. (Ḳaḥṭān Pād-şāh) 90b/02

p. (Keyd Pād-şāh) 85b/04, 86a/01, 86a/05, 86b/18, 87a/08, 88a/03, 124b/13

p. (Keyḫusrav Pād-şāh) 15b/12, 43a/18, 49b/07

p. (Keykāvus Pād-şāh) 13a/03, 41b/14, 49b/09, 52a/12, 255a/04

p. (Keyḳubād Pād-şāh) 50b/07, 110b/18, 315a/06

p. (Keyūmarṣ Pād-şāh) 288b/02

p. (Ḳubād Pād-şāh) 199a/03, 201a/05, 202b/17, 203a/03, 203a/06

p. (Luhrāsb Pād-şāh) 14a/16, 21a/04, 25a/04, 25a/12, 25a/21, 25b/07, 25b/10, 25b/12, 28b/09, 43a/20, 60a/01

p. (Manūçahr Pād-şāh) 69a/17, 142a/14

p. (Māy Pād-şāh) 233a/02, 233a/03

p. (Navdar Pād-şāh) 273a/15

p. (Nūşīravān Pād-şāh) 208b/09

p. (Şāpūr Pād-şāh) 133a/10, 133a/11, 133a/17, 133a/18, 136b/12, 137a/03, 138b/02, 139a/07, 139a/08, 139b/19, 140a/19, 140b/16, 142b/10, 142b/17, 143a/10, 143a/13, 143a/19, 143a/20, 143a/21, 144a/08, 144a/13

p. (Şīrūya Pād-şāh) 312b/04

p. (Ūrmuzd Pād-şāh) 133b/07, 133b/12, 134b/08

p. (Yezd Pād-şāh) 328a/07, 329a/07

p. (Yezdigerd Pād-şāh) 151b/02, 321a/05, 321b/13, 322b/10, 325b/19, 326a/04, 326b/04, 327a/06, 327a/13, 327a/14, 327b/08, 329a/03, 329a/19, 331b/01, 331b/02, 332a/06, 333a/09

p. aṣlı 153b/17

p. bile 52a/10, 83b/07, 190b/08, 191b/03, 191b/08, 219a/05, 220a/16, 261a/03, 268b/15

p. bile (Ardaşīr Pād-şāh) 120a/04

p. bile (Ardavān Pād-şāh) 112a/09, 114b/06

p. bile (Bahrām Pād-şāh) 152a/15

p. bile (Dārā Pād-şāh) 76b/20

p. bile (Dārāb Pād-şāh) 75a/11

p. bile (Guştāsb Pād-şāh) 14b/02

p. bile (Hurmuz Pād-şāh) 272a/02

p. bile (Ilyas Pād-şāh) 11a/03

p. bile (İskender Pād-şāh) 92b/01, 106b/07, 107a/02, 107b/19

p. bile (Luhrāsb Pād-şāh) 23a/19

p. bile (Yezdigerd Pād-şāh) 327a/03, 332a/01, 332a/04

p. bol- Padişah olmak. 3a/12, 23b/10, 46b/08, 48a/13, 48b/16, 50b/11, 54b/10, 61a/12, 69a/08, 71b/02, 79b/03, 85a/06, 93b/20, 95a/02, 106a/08, 108a/08, 111a/14, 111a/15, 113a/10, 114a/19, 117a/05, 117b/16, 126b/17, 126b/19, 131b/07, 132a/01, 133a/20, 133b/15, 146a/11, 146a/11, 146a/14, 146a/17, 151a/06, 154b/19, 173b/17, 192a/20, 194a/09, 196b/07, 203a/02, 208a/20, 212b/09, 226b/05, 227a/12, 227b/19, 228a/01, 228a/02, 228a/03, 231a/01, 231a/01, 233b/20, 233b/21, 234a/15,

235a/21, 241a/03, 244b/10, 245b/09, 247a/01, 251b/06, 251b/09, 252a/02, 254a/04, 263a/02, 265b/14, 267a/06, 271b/18, 272b/07, 272b/08, 273a/06, 274a/10, 277a/15, 279b/17, 280b/01, 280b/19, 283a/18, 286a/13, 303a/05, 303a/08, 305a/04, 311b/19, 312b/09, 313b/15, 313b/16, 314a/14, 314b/18, 315b/16, 317a/20, 319b/09, 319b/11, 319b/12, 319b/16, 320b/01, 322b/10, 329a/12, 332a/03, 332b/17

p.+da 84b/03, 88a/09, 123a/19, 308b/06

p. dék 150b/09, 204b/20

p. dék (Bahrām Pād-şāh) 196a/03

p. dék (İskender Pād-şāh) 93b/08, 96a/01

p. dép 184b/21, 199a/08

p.+dın 43b/13, 45b/09, 73a/08, 121b/09, 122a/15, 127a/12, 133b/12, 144a/17, 148b/18, 151b/10, 160b/12, 174b/18, 176b/08, 179a/17, 179b/01, 196b/04, 201a/15, 204a/18, 204b/08, 208a/17, 216a/06, 220a/20, 220b/01, 222a/18, 233b/10, 248a/18, 255b/19, 261a/11, 261b/11, 263b/10, 263b/11, 268a/10, 274b/20, 305a/17, 309b/12, 309b/13, 309b/20, 322a/19

p.+dın (Arcāst Pād-şāh) 40b/02

p.+dın (Ardaşīr Pād-şāh) 116b/08, 119a/18, 125a/17, 127b/10

p.+dın (Bābek Pād-şāh) 111a/20

p.+dın (Bahrām Pād-şāh) 156b/07, 183b/07

p.+dın (Camşīd Pād-şāh) 67a/14, 165a/13, 281a/01

p.+dın (Dārā bin Dārāb Pād-şāh) 76a/17

p.+dın (Dārā ibn-i Dārāb Pād-şāh) 78b/16

p.+dın (Dārāb Pād-şāh) 75a/08, 75b/02

p.+dın (Farīdūn Pād-şāh) 43b/01, 154a/15, 165a/13

p.+dın (Hındī Pād-şāh) 79a/13

p.+dın (Hūşeng Pād-şāh) 43b/01

p.+dın (İskender Pād-şāh) 76a/19, 89b/10, 91a/15, 92a/04, 96b/01, 105a/19, 108b/10

p.+dın (Keykāvus Pād-şāh) 50a/05, 266a/06

p.+dın (Keyḳubād Pād-şāh) 45a/13, 70a/15

p.+dın (Luhrāsb Pād-şāh) 11a/03

p.+dın (Māy Pād-şāh) 233a/01

p.+dın (Nūşīravān Pād-şāh) 208a/01, 213b/15

p.+dın (Şāpūr Pād-şāh) 142b/16, 143b/03

p.+dın turur 176b/05, 217a/05

p.+dın turur biz (İskender Pād-şāh) 208b/02

p.+dur 46a/15, 46a/20, 50a/14, 91a/11, 183b/12, 265a/07

p.+dur men 270a/04, 280b/19

p. érdi 11a/06, 48a/19, 52a/12, 74b/17, 111a/08, 114b/11, 188b/08, 196b/12, 222b/18, 325a/18, 331b/15

p. érdim 80a/05, 261b/10

p. érdiŋ 110b/04

p.+ġa 15a/19, 24a/04, 36b/14, 43b/17, 50a/20, 63a/12, 73a/08, 74b/13, 81a/08, 86b/04, 86b/05, 89a/12, 90a/20, 97a/09, 101a/17, 109b/13, 110a/13, 110b/02, 121b/10, 128a/06, 137a/05, 143a/03, 146a/06, 148b/19, 149a/10, 149a/12, 149a/15, 155b/19, 159b/03, 160a/20, 161b/05, 162b/06, 164b/11, 166b/07, 172b/11, 174b/06, 179a/21, 181a/07, 201a/10, 202a/09, 205b/09, 218b/17, 219a/03, 220a/05, 220a/15, 220b/02, 221a/03, 221a/04, 221a/21, 222a/19, 224b/14, 225b/13, 225b/18, 225b/21, 226a/04, 227a/04, 227b/03, 227b/04, 228b/17, 231a/19, 235a/04, 241b/08, 241b/11, 241b/17, 242a/07, 246a/21,

246b/03, 250a/18, 251a/01, 251b/13, 252b/13, 254b/13, 254b/15, 255b/20, 256a/03, 257a/04, 259b/17, 261a/10, 261b/19, 261b/21, 262a/06, 262a/15, 265a/10, 265a/11, 266a/06, 266b/09, 268a/20, 268b/02, 269a/07, 276b/04, 295a/04, 304a/12, 308a/03, 315b/15, 317b/02, 320b/07, 320b/12, 321b/14, 321b/14, 321b/15, 321b/17, 326a/05, 329b/20

p.+ġa (Ardaşīr Pād-şāh) 116b/10, 118b/12, 118b/15, 119a/20, 121b/04, 121b/08, 122a/01, 122a/17, 123b/19, 127a/09, 128a/20, 145a/03

p.+ġa (Ardavān Pād-şāh) 111b/14, 112a/07, 113a/09, 115a/15

p.+ġa (Bābek Pād-şāh) 111b/16, 112a/20

p.+ġa (Bahrām-ı Gūr Pād-şāh) 172b/10

p.+ġa (Bahrām Pād-şāh) 176a/18, 192a/19, 192b/01, 294a/02

p.+ġa (Balāş Pād-şāh) 196b/18

p.+ġa (Camşīd Pād-şāh) 43b/01

p.+ġa (Dārā Pād-şāh) 76b/19, 77a/18, 81a/13

p.+ġa (Dārāb Pād-şāh) 75a/15, 75b/05

p.+ġa (Farīdūn Pād-şāh) 305a/06

p.+ġa (Fīlaḳūs Pād-şāh) 74b/18, 75b/02

p.+ġa (Fīrūz Pād-şāh) 198a/10

p.+ġa (Guştāsb Pād-şāh) 14a/13, 14a/14, 16b/20, 18b/18, 21a/04, 39a/17, 62b/05, 64a/06, 64a/10, 64b/02, 71a/05, 121a/19

p.+ġa (Humāy Pād-şāh) 73b/14

p.+ġa (Ḫusrav Pād-şāh) 282b/10, 292b/14

p.+ġa (İskender Pād-şāh) 77b/17, 78a/07, 83a/17, 85b/08, 86a/12, 87b/08, 88b/10, 89b/12, 91b/09, 94b09, 96a/05, 96a/15, 99a/13, 102a/04, 102a/16, 102b/05, 102b/10, 102b/18, 104a/06, 105a/16, 107a/15, 107b/06, 108b/08, 108b/16, 272b/01

p.+ġa (Keyd Pād-şāh) 81a/01, 85b/13, 87a/08

p.+ġa (Keyḫusrav Pād-şāh) 305a/11

p.+ġa (Ḳubād Pād-şāh) 198b/14

p.+ġa (Luhrāsb Pād-şāh) 1b/12, 12a/14, 25b/12, 39a/19, 49b/07, 153b/18

p.+ġa (Şāpūr Pād-şāh) 142b/21

p.+ġa (Yezdigerd Pād-şāh) 148a/17, 148a/20, 148b/07, 322a/11, 333a/04

p.+ġaça 204b/13

p.+ġaça (Farīdūn Pād-şāh) 49a/07

p.+ġaça (Keyḫusrav Pād-şāh) 45a/13, 70a/15

p.+ġaça (Keyḳubād Pād-şāh) 43b/01, 165a/05

p.+ġaça (Navdar Pād-şāh) 165a/05

p. ḫūyluḳ Padişah huylu. 169a/06, 169a/17

p.+ı 2a/14, 15b/06, 46a/16, 82b/06, 90b/18, 91b/05, 96a/02, 98a/04, 98a/05, 100a/02, 124b/09, 150b/18, 152a/08, 155a/18, 183a/02, 186a/08, 197b/19, 203b/01, 228a/13, 319b/13

p.+ı (ʿālam pād-şāhı) 75b/03, 105b/08, 110b/02, 326b/17

p.+ı (Anālān pād-şāhı) 271b/20

p.+ı (ʿArab pād-şāhı) 151b/14

p.+ı (ʿArab şaharlarınıŋ pād-şāhı) 207b/07

p.+ı (cahān pād-şāhı) 97a/14, 107b/14, 151b/16, 183a/13, 188a/13, 199a/21, 227a/06, 306a/07, 326a/20, 326b/12, 330a/06

p.+ı (cahān pād-şāhı ḳıl-) 108a/17

p.+ı (cahānnıŋ pād-şāhı) 72b/08, 73b/17, 178b/16, 269b/02

p.+ı (Candal pād-şāhı) 191b/12

p.+ı (Çīn pād-şāhı) 16b/20

p.+ı (Gend-i Şāpūrnıŋ pād-şāhı) 212a/21

p.+ı (Harūm pād-şāhı) 101a/03

p.+ı (Ḫazar pād-şāhı) 11a/02

p.+ı (Hınd pād-şāhı) 79a/07, 86b/11, 191b/11, 232a/13
p.+ı (Hındī pād-şāhı) 231b/19, 232a/11
p.+ı (Hındıstān pād-şāhı) 80b/20, 85b/13, 182b/12, 192a/13, 192a/18, 230a/19, 231b/13, 232a/05
p.+ı (Hındıstān ve Ḳannūcnıŋ pād-şāhı) 64a/19
p.+ı (Hītāl şaharınıŋ pād-şāhı) 194a/19
p.+ı (Ḫurāsān pād-şāhı) 276b/03, 276b/11
p.+ı (ıḳlīm pād-şāhı) 208a/20
p.+ı (ıḳlīmlarnıŋ pād-şāhı) 207b/06
p.+ı (Īrān pād-şāhı) 207a/20, 254a/05, 292b/08, 329a/21
p.+ı (Īrān ve Tūrānnıŋ pād-şāhı) 190a/14
p.+ı (Īrānnıŋ pād-şāhı) 271b/14
p.+ı (Kābul pād-şāhı) 65a/14, 65a/15, 65a/17, 65a/17, 65b/14, 66a/18, 66b/03, 66b/07, 68b/02, 191b/02, 191b/11
p.+ı (Keşmīr pād-şāhı) 191b/13, 235b/20
p.+ı (Mandal pād-şāhı) 191b/12
p.+ı (Mışr pād-şāhı) 76b/03
p.+ı (Moltān pād-şāhı) 191b/13
p.+ı (pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı) 137b/09, 188b/03, 190a/14, 197b/16, 204a/05, 272a/13
p.+ı (pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı bol-) 154a/18
p.+ı (Rūm pād-şāhı) 75a/08, 106a/05, 207a/21
p.+ı (rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı) 100a/1
p.+ı (Sandal pād-şāhı) 191b/03, 191b/12
p.+ı (Sınd pād-şāhı) 191b/03, 191b/12
p.+ı (Şengī pād-şāhı) 150b/18
p.+ı (Tūrān pād-şāhı) 38a/20
p.+ı (Tūrān ve Çīnnıŋ pād-şāhı) 297a/06
p.+ı (Tūrānnıŋ pād-şāhı) 22b/02
p.+ı (Yaman pād-şāhı) 107a/09, 107a/15, 107a/18
p.+ı (yeti ıḳlīm pād-şāhı) 80b/01, 97a/15, 224a/18, 227b/02
p.+ı (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhı) 85b/14, 90b/14, 98a/10
p.-ı ʿādıl 157a/12, 209b/01
p.-ı ʿālam 86a/15, 110a/04, 110a/14, 155b/06, 165a/12, 172b/11, 224a/13
p.-ı ʿālam u sulṭān-ı ḥākim 124b/04
p.-ı ʿArab 151b/08, 152a/12, 156b/06
p.+ı bile (Īrān pād-şāhı) 54a/01, 224b/02
p.+ı bile (Kābul pād-şāhı) 66a/02
p.+ı bile (Rūm pād-şāhı) 283b/01
p.+ı bile (Tūrān pād-şāhı) 41b/14
p.-ı cahān 170a/09
p.+ı dék (Anālān pād-şāhı) 271a/07
p.+ı dép (Īrān pād-şāhı) 80b/16
p.+ı dép (pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı) 121a/19
p.+ı dép (rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı) 13b/12
p.+ı éken (cahānnıŋ pād-şāhı) 170a/07
p.+ı érdi (ʿArab pād-şāhı) 146a/20
p.+ı érdi (cahān pād-şāhı) 272b/08
p.+ı érdi (Çīn pād-şāhı) 253a/16
p.+ı érdi (Gīlān pād-şāhı) 177b/08
p.+ı érdi (Ḫazar pād-şāhı) 12b/04
p.+ı érdi (Ray pād-şāhı) 177b/09
p.+ı érdi (rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı) 109b/13
p.+ı érdi (Tūrān pād-şāhı) 14b/03
p.+ı érdi (Zābulıstānnıŋ pād-şāhı) 177b/09
p.-ı Hınd 230b/17
p.-ı Īrān 245b/04
p.-ı pahlavānī 62b/18
p.+ı turur 144a/21, 153a/07
p.+ı turur (cahān pād-şāhı) 149a/12, 263b/08, 277a/11
p.+ı turur (Çīn ve Tūrān pād-şāhı) 296a/
p.+ı turur (Īrān pād-şāhı) 170a/10, 266b/06
p.+ı turur (pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı) 279b/15
p.+ı turur sen 2a/04, 181a/05

p.+ı turur sen (Īrān pād-şāhı) 77a/02
p.-ı vaḳt Zamanın padişahı. 129b/04, 176b/15, 220a/18
p.+ı yoḳlarnıŋ şaharı 99a/09
p.+ıdın 82b/03, 185a/14
p.+ıdın (ʿālam pād-şāhı) 86a/08, 86a/08
p.+ıdın (Çīn pād-şāhı) 205b/01
p.+ıdın (Hındī pād-şāhı) 205b/01
p.+ıdın (Hındıstān pād-şāhı) 313b/12
p.+ıdın (Īrān pād-şāhı) 158a/14, 254a/02, 256b/16
p.+ıdın (Kābul pād-şāhı) 64b/19, 66a/03
p.+ıdın (Rūm pād-şāhı) 223b/07, 298b/04
p.+ıdın (Tūrān pād-şāhı) 298b/04
p.+ıdın dép (cahān pād-şāhı) 188b/02
p.+ıdur (ʿālam pād-şāhı) 16b/05
p.+ıdur (ʿArab pād-şāhı) 150b/14
p.+ıġa (Anālān pād-şāhı) 270b/20, 271a/04
p.+ıġa (Çīn pād-şāhı) 15a/03
p.+ıġa (Ḫazar pād-şāhı) 11a/06
p.+ıġa (Hındī pād-şāhı) 231b/03
p.+ıġa (Hındıstān pād-şāhı) 85b/10, 231b/04, 231b/13, 239b/18
p.+ıġa (Hındıstānnıŋ pād-şāhı) 239b/14
p.+ıġa (Īrān pād-şāhı) 188a/20, 257b/07, 260b/16
p.+ıġa (Kābul pād-şāhı) 65a/20, 65b/12, 65b/13, 68a/19
p.+ıġa (rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhı) 142a
p.+ıġa (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhı) 225b/18
p.+ım 51b/08, 257b/10, 279b/11
p.+ımdın 185b/11, 187b/19
p.+ımız 62a/18, 62a/18, 269a/05
p.+ımız dép 62a/19
p.+ımız éken 177a/05
p.+ımız érdi 178b/16
p.+ımız turur 276b/20
p.+ımıznı 326a/21
p.+ını 258b/13
p.+ını (Çigil leşkeriniŋ pād-şāhı) 30a/13
p.+ını (Hındıstān pād-şāhı) 87a/07
p.+ını (Īrān pād-şāhı) 72b/04, 257a/20, 329b/18
p.+ını (Kābul pād-şāhı) 66a/12, 68b/04, 68b/05
p.+ını (Zābulıstān pād-şāhı) 302a/02
p.+ınıŋ 82b/04, 128a/08, 128a/11, 216a/02, 310b/04
p.+ınıŋ (ʿālam pād-şāhı) 85b/17, 96b/19
p.+ınıŋ (cahān pād-şāhı) 96b/17, 170a/15, 228b/14, 230b/19, 272a/14
p.+ınıŋ (cahānnıŋ pād-şāhı) 86a/05
p.+ınıŋ (Çīn pād-şāhı) 15a/06, 105b/06
p.+ınıŋ (Hındī pād-şāhı) 230b/11, 232a/12
p.+ınıŋ (Hındıstān pād-şāhı) 87a/08, 186b/17, 230a/16, 231b/12, 239b/17
p.+ınıŋ (Hītāllıḳnıŋ pād-şāhı) 223a/07
p.+ınıŋ (Īrān pād-şāhı) 13b/01, 13b/01, 14b/17, 29b/20, 52b/11, 186a/07, 197b/14, 254a/06, 257a/09, 279b/12, 332b/04
p.+ınıŋ (Kābul pād-şāhı) 65a/13, 65a/14, 66a/17, 68b/06
p.+ınıŋ (Mışr pād-şāhı) 90b/14
p.+ınıŋ (pād-şāhlarnıŋ pād-şāhı) 156b/10
p.+ınıŋ (Rūm pād-şāhı) 9a/13, 79a/05
p.+ınıŋ (Sınd pād-şāhı) 107a/03
p.+ınıŋ (Türk pād-şāhı) 254a/09
p.+ıŋ 105b/17, 183b/17, 183b/19, 245b/09, 256b/19, 261b/19, 322a/12
p.+ıŋdın 256b/15
p.+ıŋġa 186a/20
p.+ıŋlar 176b/04
p. ḳatarıda tut- Padişah yerine koymak. 273a/03
p. ḳıl- Padişah yapmak. 15b/13, 35b/06, 53b/15, 53b/16, 111a/01, 111a/02, 121a/15, 152b/05,

152b/13, 154a/20, 179a/03, 183a/01, 187b/17, 203b/07, 208a/17, 233b/19, 234b/14, 247b/14, 248b/17, 274b/08, 277b/11, 279b/17, 289a/08, 307a/15, 313a/11, 324b/15, 326b/04
p. ḳof- 254a/05
p. köter- 223b/09, 232b/20, 233b/14
p.+lar 14b/03, 15a/01, 23a/02, 23a/11, 24b/20, 31a/20, 42b/04, 45a/13, 48a/16, 48b/07, 49b/16, 63b/09, 74b/20, 80a/19, 81b/07, 91a/18, 93b/13, 96b/13, 100b/17, 108b/01, 109b/16, 112a/01, 116b/05, 128b/19, 129b/09, 130a/03, 130a/04, 134a/14, 144a/15, 175a/01, 177a/19, 180a/10, 182a/12, 183b/12, 183b/20, 183b/20, 184a/06, 184a/08, 191b/02, 192b/20, 196a/16, 196a/20, 203b/10, 204a/17, 209a/01, 218b/01, 227a/12, 232a/21, 235b/19, 244a/18, 244b/20, 249a/18, 266a/02, 273a/13, 303a/21, 315a/16, 328b/11
p.+lar dék 249a/14
p.+lar érdi 30b/04
p.+lar érdiler 48a/11
p.+lar naslı 151a/01, 320a/12, 326a/10
p.+lar üçün 43b/08, 58b/13
p.+larda 25b/18, 204a/20, 276a/17
p.+lardın 12b/03, 15b/12, 53b/07, 61a/18, 62b/07, 75a/14, 82b/03, 85a/07, 93b/03, 100b/12, 134b/15, 153b/07, 196a/18, 205a/03, 248b/20, 305a/19, 321a/19
p.+lardur 144a/16
p.+larġa 16b/01, 16b/10, 24b/19, 41b/17, 45b/02, 48a/15, 50b/10, 94b/17, 106a/08, 108a/18, 108b/03, 112a/15, 130b/07, 131a/11, 140b/16, 144b/07, 156b/04, 156b/04, 171a/04, 173a/01, 173b/17, 180a/10, 193a/08, 201a/06, 217b/10, 217b/11, 218b/20, 219a/10, 244a/17, 295b/04, 296a/04, 305a/02, 305a/20
p.+ları 85b/11, 129b/17, 209a/06, 210b/20
p.+ları (ʿAcam pād-şāhları) 333a/09
p.+ları (Hındūstan ve Sınd pād-şāhları) 23a/03
p.+ları (Rūm pād-şāhları) 208a/19
p.+ları (Tūrān pād-şāhları) 16b/11
p.+larıdın 309a/20
p.+larıdın (Çīn ve Hītāl pād-şāhları) 245
p.+larıġa 203b/21
p.+larımız 15a/04
p.+larını 49b/10, 110b/14
p.+larını (Hāmāvarān pād-şāhları) 42a/16
p.+larını (Īrān pād-şāhları) 47b/10, 63a/03
p.+larınıŋ (Sāsānī pād-şāhları) 319a/03
p.+larınıŋ naslı 233b/12
p.+larnı 3b/12, 8b/04, 43a/16, 48b/09, 48b/17, 80b/14, 100b/12, 101a/03, 105a/04, 110b/03, 110b/03, 111a/14, 119b/05, 129b/07, 176b/10, 182a/03, 203b/13, 228a/12, 245b/06, 294b/05
p.+larnıŋ 2a/02, 12b/03, 39b/07, 41b/18, 42a/01, 43b/08, 45a/15, 48b/18, 53a/20, 55b/09, 60a/20, 63a/09, 64b/02, 65a/01, 81a/18, 82a/11, 82b/17, 84b/15, 85b/01, 94a/03, 94a/05, 106a/06, 106a/10, 119b/04, 125b/19, 129a/06, 129b/10, 130b/08, 130b/11, 132a/12, 134a/18, 142a/12, 152a/07, 153a/12, 155a/01, 161a/03, 163a/19, 165a/04, 183a/04, 187a/08, 195b/12, 195b/13, 197a/08, 197a/12, 197a/12, 204a/02, 213b/17, 234b/15, 242a/04, 244a/16, 250b/05, 259a/08, 269b/21, 270b/05, 281b/18, 313b/20, 315a/11, 328b/11, 328b/14, 328b/15
p.+larnıŋ naslı 276b/18

p.+larnıŋ pād-şāhı 121a/19, 137b/09, 156b/10, 188b/03, 190a/14, 197b/15, 204a/04, 272a/13, 279b/15
p.+larnıŋ pād-şāhı bol- 154a/17
p.+larnıŋ uruġı Padişahların nesli. 44b/18, 82a/07
p. naslı 114a/13, 125a/18, 125b/11, 195b/12, 265b/04, 266a/14, 320a/03, 321b/15, 331a/16
p. naslıdın bol- 113a/10, 276a/20, 286a/16
p.+nı 15a/19, 24b/17, 37a/14, 43b/13, 45b/18, 47b/15, 50b/17, 51a/15, 52b/12, 53b/03, 58b/15, 69a/09, 76a/10, 77b/19, 97b/04, 110b/08, 117b/15, 129b/05, 130a/07, 130b/06, 134b/13, 144b/03, 150b/09, 150b/12, 155a/02, 161b/19, 164a/14, 165a/15, 167a/16, 173b/10, 180a/08, 191a/11, 194a/03, 197a/11, 198b/12, 214b/19, 218b/10, 220b/01, 224a/01, 231a/17, 231a/18, 232a/14, 248a/13, 257b/04, 263b/13, 265a/19, 269b/15, 306a/21, 310a/01, 319a/11, 319a/17, 319b/08, 320b/11, 322b/03, 326a/10, 327b/03, 330a/14, 331a/06, 331a/08, 331a/20, 332a/07
p.+nı (Arcāsb Pād-şāh) 41b/01
p.+nı (Ardaşīr Pād-şāh) 119b/02, 120a/18, 121a/12, 127a/02, 320a/15
p.+nı (Ardavān Pād-şāh) 115b/11, 283a/19
p.+nı (Bahrām Pād-şāh) 111a/01, 169a/17
p.+nı (Camşīd Pād-şāh) 328b/16
p.+nı (Dārā Pād-şāh) 80b/10
p.+nı (Dārāb Pād-şāh) 74b/03
p.+nı (Farīdūn Pād-şāh) 328b/16
p.+nı (Fīrūz Pād-şāh) 266a/12
p.+nı (Guştāsb Pād-şāh) 17b/11, 31b/15
p.+nı (Hurmuz Pād-şāh) 328b/21
p.+nı (İskender Pād-şāh) 80b/15, 80b/16, 90b/19, 93b/01, 93b/05, 94b/18, 95a/15, 96b/01, 102b/08, 104b/04, 109b/11, 208b/02
p.+nı (Keyḫusrav Pād-şāh) 272b/09
p.+nı (Keykāvus Pād-şāh) 49b/08, 49b/12
p.+nı (Keyūmarṣ Pād-şāh) 279b/17, 302a/04
p.+nı (Ḳubād Pād-şāh) 203a/05
p.+nı (Luhrāsb Pād-şāh) 25b/10, 26a/08, 27b/05, 41a/13, 328b/20
p.+nı (Manūçahr Pād-şāh) 328b/17
p.+nı (Şāpūr Pād-şāh) 142b/19
p.+nı (Ṭalḫand Pād-şāh) 237b/19
p.+nı (Ūrmuzd Pād-şāh) 133b/12
p.+nı (Yezdigerd Pād-şāh) 150b/05, 328a/12, 331a/13
p.+nıŋ 4b/04, 8b/03, 10b/12, 15b/09, 16a/18, 17a/19, 21a/09, 22a/17, 23b/05, 24a/03, 24a/10, 24a/11, 34b/14, 36b/03, 36b/13, 37a/09, 38b/15, 41a/05, 42b/06, 43a/01, 43b/06, 43b/17, 44b/10, 45a/12, 45a/17, 45b/08, 45b/14, 46b/04, 46b/05, 46b/05, 46b/06, 46b/16, 46b/18, 47a/14, 50a/19, 50b/09, 51a/08, 51a/09, 51b/16, 52a/09, 52b/13, 53b/06, 55b/11, 56a/16, 59a/19, 59b/09, 59b/13, 59b/14, 63a/19, 64a/09, 64b/08, 68b/11, 70b/13, 81a/13, 82b/03, 82b/03, 87b/10, 87b/11, 88a/01, 88b/20, 91a/09, 93b/08, 94b/05, 94b/16, 95a/10, 101b/05, 104a/17, 104b/06, 106a/09, 113a/13, 118a/07, 122a/10, 122a/20, 122b/04, 122b/12, 126b/08, 127a/06, 128a/09, 129a/05, 129b/19, 136a/14, 139a/20, 140a/06, 145a/21, 146a/05, 146a/13, 146b/08, 148b/20, 148b/21, 149a/04, 149b/11, 149b/20, 150a/14, 150b/10, 150b/13, 156b/08, 157b/01, 157b/14, 158a/20, 158a/21, 160b/10, 161a/10, 161a/19, 161b/04, 162a/01, 162a/02, 162a/15, 162b/03, 162b/07, 164a/15, 164b/08, 165b/01, 165b/02, 165b/07, 166b/08, 166b/09, 168a/07, 168a/07,

170a/19, 170a/20, 170a/20, 170b/07, 170b/08, 170b/11, 171a/08, 171b/04, 172a/11, 174b/17, 175b/09, 176b/13, 176b/18, 176b/21, 179a/19, 179b/03, 180b/04, 181b/02, 181b/03, 181b/16, 184b/19, 185a/01, 185a/02, 185a/10, 188a/09, 193a/11, 195a/18, 195a/19, 196a/02, 196b/14, 199b/01, 199b/03, 200b/10, 201a/11, 201a/17, 202a/20, 204b/07, 204b/09, 204b/21, 205a/05, 205a/05, 205b/08, 206b/01, 207a/10, 207a/12, 207a/18, 209a/09, 212a/13, 212a/17, 213b/02, 213b/20, 215a/14, 215a/21, 215b/04, 215b/21, 216a/11, 217a/06, 217a/06, 218a/20, 218b/18, 219a/07, 219a/11, 220a/02, 220a/07, 220a/15, 220a/18, 220a/18, 220b/01, 220b/02, 220b/03, 220b/08, 220b/09, 220b/11, 220b/20, 221a/01, 221a/02, 221a/11, 221a/13, 221a/16, 221a/18, 221a/18, 221b/04, 222a/17, 225b/19, 225b/20, 226b/06, 227b/03, 227b/10, 229b/15, 230a/13, 230b/07, 230b/09, 230b/09, 230b/13, 230b/21, 231a/19, 231a/20, 231b/02, 231b/12, 232a/17, 232b/10, 232b/19, 234a/06, 235a/01, 235a/03, 237a/21, 239a/06, 239a/13, 240a/16, 240b/15, 240b/16, 241a/14, 241b/06, 241b/10, 241b/21, 242a/06, 242b/16, 243a/10, 246b/02, 246b/11, 247a/13, 247b/02, 250a/02, 250a/11, 250a/16, 250b/10, 253b/12, 254a/16, 254a/20, 255a/15, 255b/01, 256a/03, 257a/11, 257b/05, 259a/11, 261a/02, 262a/13, 262b/04, 262b/09, 262b/19, 263a/21, 263b/09, 264b/03, 265a/05, 266a/18, 267a/14, 268a/14, 268b/04, 268b/05, 268b/18, 269a/03, 269a/08, 270a/06, 271b/18, 279b/12, 282b/02, 282b/03, 298b/01, 299a/11, 299b/01, 304a/13, 304b/17, 305b/20, 306a/15, 307b/01, 307b/03, 308b/11, 309b/15, 309b/21, 319a/21, 319a/21, 320a/02, 322a/02, 322a/20, 325a/01, 326a/13, 326b/01, 326b/07, 327a/08, 329a/06, 329a/07, 329b/11, 329b/12, 329b/17, 330a/04, 331a/04, 331a/07, 331b/18, 332a/14, 333a/08

p.+nıŋ (Āraş Pād-şāh) 272a/16

p.+nıŋ (Arcāst Pād-şāh) 36b/05

p.+nıŋ (Ardaşīr-ı Bahman ibn-i Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 111b/04

p.+nıŋ (Ardaşīr Pād-şāh) 115b/09, 115b/20, 116a/15, 116a/20, 116b/08, 116b/09, 117a/01, 118a/14, 118a/17, 118b/06, 119a/08, 119b/19, 120a/09, 121a/06, 122b/11, 122b/18, 123b/18, 124b/15, 124b/16, 125a/01, 125a/19, 125b/02, 126a/14, 126a/15, 126a/20, 126b/18, 127a/03, 127a/16, 128a/13, 128a/19, 130a/13, 132a/09, 132a/19, 132b/05, 174a/05, 319b/18, 331a/02, 331a/04

p.+nıŋ (Ardavān Pād-şāh) 110b/11, 111a/02, 111a/08, 112a/04, 112a/05, 112a/06, 112b/03, 112b/04, 112b/04, 112b/05, 112b/10, 112b/19, 114b/09, 115b/13, 115b/17, 116a/02, 121b/08

p.+nıŋ (Avrand Pād-şāh) 49a/06

p.+nıŋ (Bābek Pād-şāh) 111b/14, 111b/18, 113a/03, 114a/15, 114b/02

p.+nıŋ (Bahman Ardaşīr Pād-şāh) 72b/05

p.+nıŋ (Bahman Pād-şāh) 74a/12, 78b/09

p.+nıŋ (Bahrām Pād-şāh) 136b/19, 163b/05, 167b/10, 167b/18,

168a/04, 169b/10, 197a/09, 197b/15, 294a/01
p.+nıŋ (Camhūr Pād-şāh) 232b/09, 233a/07, 233b/07
p.+nıŋ (Camşīd Pād-şāh) 14b/14, 15b/11, 48a/19, 69a/17, 133a/21, 163a/16, 164b/11, 164b/12, 164b/16, 164b/17, 164b/20, 195a/13
p.+nıŋ (Dārā ibn-i Dārāb Pād-şāh) 110b/15
p.+nıŋ (Dārā Pād-şāh) 76a/07, 76b/15, 76b/20, 77b/03, 77b/10, 79b/05, 80b/17, 81a/12, 82a/19, 114a/16
p.+nıŋ (Dārāb ibn-i Bahman Pād-şāh) 81a/0, 81a/0
p.+nıŋ (Dārāb Pād-şāh) 74a/14, 74a/15, 75a/09, 75b/10
p.+nıŋ (Farīdūn Pād-şāh) 5a/07, 14b/14, 39b/06, 110b/20, 161b/14, 165a/05, 200b/07, 202a/15, 274b/11
p.+nıŋ (Faryān Pād-şāh) 92b/07
p.+nıŋ (Fīlaḳūs Pād-şāh) 75b/06, 75b/13
p.+nıŋ (Fīrūz Pād-şāh) 195a/16, 196a/21, 228a/04, 321a/04
p.+nıŋ (Guştāsb Pād-şāh) 14a/04, 14b/05, 15b/05, 16b/05, 17a/18, 21a/06, 22a/14, 23b/03, 26a/02, 26a/04, 30b/13, 38b/07, 39a/19, 39b/03, 44a/08, 44a/09, 47b/03, 60b/07, 63a/01, 78b/18
p.+nıŋ (Humāy Pād-şāh) 72a/09, 72a/15, 73b/14, 74b/18
p.+nıŋ (Hurmuz Pād-şāh) 263a/20, 271a/05, 286a/14, 299a/18
p.+nıŋ (Ḫusrav Pād-şāh) 302b/10, 317b/08, 319b/05
p.+nıŋ (Hūşeng Pād-şāh) 48a/18, 166b/18, 213b/03, 302a/18
p.+nıŋ (Īrec Pād-şāh) 16a/13
p.+nıŋ (Īrān Pād-şāh) 27a/19
p.+nıŋ (Isfandıyār ibn-i Guştāsb Pād-şāh) 114a/18
p.+nıŋ (İskender Pād-şāh) 76a/10, 77a/12, 77b/04, 77b/12, 77b/13, 78b/05, 80b/14, 82b/10, 83a/08, 83a/09, 84b/06, 85b/01, 85b/07, 85b/12, 86a/03, 86b/06, 86b/20, 87a/02, 87a/08, 87a/11, 87a/12, 87a/18, 87b/03, 87b/20, 88a/16, 88a/20, 88b/12, 89a/10, 89b/17, 90a/03, 90a/16, 90a/17, 90a/17, 90a/19, 90b/15, 90b/16, 91a/03, 91a/05, 91a/06, 91a/07, 91a/08, 91a/10, 91b/16, 93a/05, 93b/17, 94b/19, 95a/08, 95a/18, 96a/17, 96b/02, 96b/03, 96b/07, 96b/14, 97a/13, 97a/13, 97a/19, 97b/02, 97b/04, 99a/12, 100a/04, 100a/04, 100a/05, 101a/16, 101a/17, 101b/05, 101b/12, 101b/16, 102a/03, 103a/02, 103a/14, 103a/16, 103b/16, 104a/08, 104b/03, 104b/04, 105b/02, 105b/04, 106b/06, 106b/09, 106b/10, 106b/17, 107a/01, 107a/06, 107a/09, 107a/10, 107a/13, 107b/15, 107b/18, 108b/07, 109a/20, 109b/01, 109b/03, 109b/20, 110a/01, 110a/18, 110a/19, 110b/06, 304a/05
p.+nıŋ (Ḳabād Pād-şāh) 199a/20
p.+nıŋ (Keyd Pād-şāh) 85b/07, 85b/14, 85b/20, 86a/01, 86a/13, 86a/14, 86b/05, 86b/19, 125a/01
p.+nıŋ (Keyḫusrav Pād-şāh) 1b/14, 2b/05, 41b/17, 48b/10, 107b/12
p.+nıŋ (Keykāvus Pād-şāh) 45b/13, 48b/09, 184a/11
p.+nıŋ (Keyḳubād Pād-şāh) 45b/04, 49a/07, 53b/19, 208a/02, 252a/09
p.+nıŋ (Keyūmarṣ Pād-şāh) 213b/03
p.+nıŋ (Ḳubād Pād-şāh) 200b/20, 201b/17, 203a/08, 310b/02
p.+nıŋ (Luhrāsb Pād-şāh) 1b/11, 2b/09, 12a/07, 13b/18, 15a/07, 15b/05, 16b/05, 28a/19, 28b/16, 30b/02, 35b/13, 38b/01, 38b/12, 40b/02, 41b/01, 44a/02, 44b/07, 320a/21
p.+nıŋ (Manūçahr Pād-şāh) 41b/15, 272b/07
p.+nıŋ (Mıhrāb Pād-şāh) 48b/07
p.+nıŋ (Narsī Pād-şāh) 136a/08

p.+nıŋ (Nūşīravān Pād-şāh) 205a/16, 224b/16
p.+nıŋ (Sāsān Pād-şāh) 114b/03
p.+nıŋ (Silm ibn-i Farīdūn Pād-şāh) 7a/16
p.+nıŋ (Şāh-ı Keyẖusrav Pād-şāh) 2a/04
p.+nıŋ (Şamīrān Pād-şāh) 153b/19
p.+nıŋ (Şāpūr Pād-şāh) 139a/08, 142b/01, 142b/10, 142b/18, 143b/03, 144a/04
p.+nıŋ (Ṭahmūrs̱ Pād-şāh) 213b/04, 282a/21
p.+nıŋ (Yezdigerd Pād-şāh) 146a/21, 149b/21, 150b/17, 151a/05, 156b/06, 183a/13, 184b/21, 194a/17, 322a/09, 322a/14, 326a/02, 329b/10, 330a/02, 330a/02, 331a/01, 331a/17, 331b/15, 332a/15
p.+nıŋ turur 64a/09
p.+nıŋ uruġı 150b/13, 332a/17
p. olturġuz- Padişah (olarak tahta) oturtmak. 223b/14, 273b/02
p. tik- Padişah dikmek (Padişah yapmak). 68b/10, 76a/03, 151a/05, 196b/09, 223b/11, 232b/16, 233a/09, 283a/20, 310a/11
p. turur 15b/16, 24a/13, 37a/13, 41b/09, 43b/14, 49a/08, 81a/11, 84b/10, 94b/15, 139b/10, 139b/16, 144a/19, 163a/12, 176b/05, 223b/07, 226a/13, 226b/11, 311a/17, 322a/21, 329a/09
p. turur (Ardaşīr Pād-şāh) 329a/08
p. turur (İskender Pād-şāh) 106b/07
p. turur (Luhrāsb Pād-şāh) 25b/17
p. turur men 207b/19
p. turur sen 3b/05, 24b/08, 48b/19, 101a/11, 130a/02, 155b/08, 204b/18, 224a/01, 237b/03, 278b/14
p. turur sen dép 200b/15
p. tururlar 208a/19
p.+uruġı 108a/02, 108a/03, 114b/04, 319b/12, 320b/13, 323b/14
p. uruġı bol- 108a/01
p. uruġıdın bol- 320a/12
p. üçün 275b/01
p. üçün (Keykāvus Pād-şāh) 48b/14 [=2830]
pād-şāhāna Far. Padişaha yakışacak tarzda.
p. 224b/09, 303a/09
p. (başıġa pād-şāhāna tāc keydür-) 152b/16
p. altun gürzni ḳolıġa tut- 121a/18
p. dībā u zar-baft tonlar 97a/02
p. ẖılʿat 156b/18
p. ẖılʿatlar 181b/01, 220a/09, 225a/19, 263a/04, 291b/09, 299b/12, 307a/14
p. ẖılʿatlar keydür- 163a/14, 181b/18, 227b/05
p. ẖılʿatlar kéydür- 180a/01
p. ẖışt 204b/06
p. kefen ḳıl- 81b/19
p. maclıs ārāsta ḳıl- 187a/16
p. orda 313b/07
p. sar-u-pāy 148b/14
p. sard-āba ḳofar- 115b/18, 203a/04
p. sılāḥ key- 136a/04
p. sılāḥlar 111b/05
p. sılāḥ key- 44a/02
p. tāc başıŋġa key- 43a/08
p. tonlar 242a/19, 261a/19, 329b/17
p. tonlar key- 101a/16, 167b/21
p. tonlarını çāk ḳıl- 20a/09, 22b/02 [=35]
Pād-şāh-ı Bahrām k.a. Bk. **Bahrām VI**
p.+dın 179a/01, 183a/14 [=2]
Pād-şāh-ı Farīdūn k.a. Bk. **Farīdūn Pād-şāh**
p. turur sen 169a/14 [=1]
Pād-şāh-ı Fīrūz k.a. Bk. **Fīrūz II**
p.+nı 196b/21 [=1]
Pād-şāh-ı Gav k.a. Bk. **Gav**
p. 238b/01 [=1]
Pād-şāh-ı H̱usrav k.a. Bk. **H̱usrav II**
p. 299b/05
p.+nıŋ 312b/07 [=2]
Pād-şāh-ı Keyd k.a. Bk. **Keyd**

p. 86a/15
[=1]
Pād-şāh-ı Ḳubād k.a. Bk. **Şīrūya**
p. dép 310b/05
[=1]
Pād-şāh-ı Nūşīravān k.a. Bk. **Nūşīravān**
p. 242a/11
p.+nıŋ 232a/20, 241b/07
[=3]
Pād-şāh-ı Şīrūya k.a. Bk. **Şīrūya**
p.+dın 312b/08
[=1]
Pād-şāh-ı Yezdigerd k.a. Bk. **Yezdigerd III**
p. 325b/21
p.+din 331b/05
p.+ge 321b/01
p.+ni 331b/17
p.+niŋ 325b/17, 330b/09, 332a/08
[=7]
pād-şāhī Far. Bir padişah.
p. 83a/19, 84b/12, 85a/18, 85a/20, 91b/10, 108a/08, 118b/05, 132a/13, 132a/14, 133b/09, 144b/02, 153a/11, 219a/06, 219a/17, 248a/18, 272b/01
p.+dın 254a/10
[=17]
pād-şāhīlıḳ Bir padişahlık.
p.+ını (pād-şāhīlıġını ber-) 298b/18
[=1]
pād-şāhlıġ Bk. **pād-şāhlıḳ**
p. 62b/06
p. daʿvāsını ḳıl- 332a/08
p.+nı 79b/07
p.+nı taf- 49a/10
p.+nıŋ 18a/10, 317a/21
p. tāc u taḫtı ket- 27a/05
p. tāc u taḫtnı ber- 31b/03
p. tācını başıġa keygür- 179a/03
p. taḫtı 25b/19, 144a/10
p. taḫtıġa oltur- 143a/04
p. taḫtıġa olturġuz- 53b/18, 63b/12
p. yet- 62a/10
[=15]
pād-şāhlıḳ Padişahlık, padişah olma durumu, hükümdarlık. Krş. **pād-şāhlıġ, pā-şāhlıḳ**
p. 29b/01, 61b/08, 71a/01, 74a/18, 114b/04, 118b/20, 130b/02, 130b/02, 130b/04, 130b/04, 150b/19, 152b/11, 153a/03, 155a/11, 177a/21, 199a/09, 200b/18, 207b/15, 233a/18, 234b/13, 235a/20, 249b/13, 261b/20, 266b/03, 271a/19, 277a/16, 278b/19, 286a/19, 294b/07, 328b/03
p. (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıḳ tācını ber-) 204a/01
p. ber- Padişahlık vermek. 108a/18, 277a/17
p. bile 63b/05, 271a/06
p.+da 167a/18
p.+da ḳal- 319b/10
p.+da toḳta- Padişahlıkta durmak. 265b/12
p.+dın 2a/08, 80a/01, 153a/16, 199a/08, 199b/15
p.+dın özge 235b/12
p.+dın tüşür- Padişahlıktan indirmek. 196b/08, 199b/19, 313a/17
p.+ġa 2b/09, 41b/03, 61b/05, 64a/07, 75b/20, 132a/15, 133a/20, 145a/05, 154a/19, 187a/01, 193a/09, 198b/02, 212b/10, 218b/18, 233b/02, 234a/20, 244b/04, 244b/09, 246b/19, 251b/08, 251b/08, 266a/01, 266b/07, 267a/19, 271a/05, 271a/09, 310a/20, 319a/04, 319b/14, 331a/03
p.+ġa (tāc-ı pād-şāhlıḳ) 20a/19
p.+ġa ılġa- Padişahlığa seçmek. 82a/20, 82b/07
p.+ġa oltur- Padişahlığa oturmak. 2a/17, 2b/02, 2b/03, 43b/02, 69a/04, 70b/16, 74b/11, 80b/19, 134b/07, 135a/13, 155b/10, 165a/14, 198b/08, 201a/06, 203b/11, 245a/19, 245b/03, 271b/13, 273a/16, 280a/08, 280b/10, 304a/01, 305a/15, 305a/16, 319b/10, 320b/21, 331b/10
p.+ġa olturġuz- Padişahlığa oturtmak. 70a/13, 130a/11,

154b/18, 198b/13, 276b/19, 319a/01, 319a/04
p.+ġa yet- Padişahlığa ulaşmak. 286a/13
p.+ı (cahānnıŋ pād-şāhlıġı) 153a/04
p.+ı (Kaşānī ölkeleriniŋ pād-şāhlıġı) 223b/17
p.+ı (pād-şāhlıġı) 38b/07, 79a/04, 80a/01, 83a/17, 104b/19, 106b/13, 123a/03, 130a/17, 145b/09, 194a/06, 199a/10, 205a/17, 249b/03, 280b/03, 280b/15, 291b/11, 304b/06, 317a/19, 317a/20, 320b/15, 321a/06, 326b/21
p.+ı (pād-şāhlıġı tüken-) 266b/11
p.+ı (yeti ıḳlīm pād-şāhlıġı) 124b/18
p.+ı (yeti ıḳlīmmıŋ pād-şāhlıġı) 121a/2, 122b/2
p.+ı (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġı) 127a/0, 145b/1
p.+ıda (pād-şāhlıġıda) 137a/12
p.+ıdın (pād-şāhlıġıdın) 135a/08, 135a/11, 143b/01, 146a/06, 149b/14, 202b/20, 252b/18, 301b/05, 304b/18, 306a/04, 311b/13, 313b/14, 320b/03
p.+ıdın (pād-şāhlıġıdın tüşür-) 181b/21
p.+ıdın özge (pād-şāhlıġıdın özge) 149a/11
p.+ıġa (pād-şāhlıġıġa) 13b/12, 29a/05, 266b/10
p.+ım (pād-şāhlıġım) 165a/11
p.+ımda (pād-şāhlıġımda) 131b/17, 246b/04
p.+ımdaġılar (pād-şāhlıġımdaġılar) 234b/15
p.+ımdın (pād-şāhlıġımdın) 313b/11, 314a/15
p.+ımġa (pād-şāhlıġımġa) 277a/19
p.+ımız (pād-şāhlıġımız) 41b/09
p.+ımnı (nısf-ı pād-şāhlıġımnı) 272
p.+ımnı (pād-şāhlıġımnı) 91a/18, 153a/07, 234b/20
p.+ımnı (pād-şāhlıġımnı ber-) 13a/01, 232b/13
p.+ını (cahān pād-şāhlıġını) 108a/16
p.+ını (Īrān şaharınıŋ pād-şāhlıġı) 327a/03
p.+ını (pād-şāhlıġını) 153a/18, 319a/02
p.+ını (pād-şāhlıġını al-) 90b/03
p.+ını (pād-şāhlıġını ber-) 3a/16, 23a/17, 40b/05, 43a/20, 86b/17, 90a/11, 97a/15, 109a/03, 110b/18, 110b/19, 113a/04, 113a/06, 121a/12, 157a/09, 177a/09, 177b/10, 181b/20, 185a/07, 211a/09, 248b/09, 257b/01, 291b/07, 293b/11, 305a/08, 307a/13
p.+ını (pād-şāhlıġını taf-) 280b/05
p.+ını (rūy-ı zamīnnıŋ pād-şāhlıġı) 110b/04
p.+ını (yeti ıḳlīmmıŋ pād-şāhlıġı) 124b/06
p.+ını (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını ber-) 128b/07
p.+ınıŋ (pād-şāhlıġınıŋ) 85b/09, 87a/06
p.+ıŋ (pād-şāhlıġıŋ) 2b/14, 108b/14, 140a/03, 224b/02, 330a/10
p.+ıŋ (pād-şāhlıġıŋ ket-) 63a/20
p.+ıŋdın ziyāde (pād-şāhlıġıŋdın) 191a/11
p.+ıŋġa (pād-şāhlıġıŋġa) 84a/19, 91b/08
p.+ıŋlarġa (pād-şāhlıġıŋlarġa) 272a/06
p.+ıŋnı (pād-şāhlıġıŋnı) 94b/03, 153a/05, 154b/16
p. ket- Padişahlık gitmek. 151a/12, 272a/08, 292a/14, 321b/16, 324a/17
p. két- 271a/18
p. ḳıl- Padişahlık etmek. 48a/19, 69a/09, 76a/02, 122b/20, 130b/17, 133a/18, 133b/13, 134b/06, 134b/11, 134b/18, 135a/12, 135a/13, 143a/21, 144a/15, 145a/02, 145b/03, 165a/06, 183a/03, 193b/11, 194a/07, 194a/10, 198b/01, 207a/21, 232b/14, 266a/15, 271b/17, 277a/04, 280b/04, 286a/14, 297b/12, 303a/01, 311b/15,

314b/19, 319b/01, 319b/19, 321a/06, 331a/19
p.+nı 40b/11, 42a/02, 154a/02, 233b/04, 273a/17, 273a/18
p.+nı al- Padişahlığı almak. 78a/14, 114a/20, 329b/04
p.+nı ber- Padişahlığı vermek. 3a/15, 21a/04, 40b/03, 49b/07, 49b/19, 69a/07, 74a/13, 74b/04, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 176b/20, 203a/02, 204a/04, 204a/09, 228a/14, 233a/12, 236a/07, 248b/16, 251b/05, 272a/10, 314b/15
p.+nı ḳıl- 198b/02
p.+nı tācnı ber- 235a/20
p.+nı taf- Padişahlığı elde etmek. 70a/13
p.+nı tafşur- Padişahlığı emanet etmek. 79b/16, 35b/06
p.+nıŋ 3b/03, 145b/16, 147a/03, 312a/02
p.+nıŋ tāc u taḫtı 225a/13
p.+nıŋ taḫtı ve tācı 166b/07
p. nışānası Padişahlık nişanesi. 5a/15, 125b/18, 139a/02, 139b/14, 160a/18, 184b/20
p. tāc taḫtı 165a/20, 326b/13
p. tāc taḫtını ber- 70b/10
p. tāc u taḫtı 264b/14, 322b/10
p. tāc u taḫtımnı ber- 20b/10, 194a/13
p. tāc u taḫtını ber- 31b/19, 145b/05
p. tācı 40b/07, 49b/20, 63b/10, 63b/10, 85b/10, 96a/06, 128b/18, 129b/09, 163a/13, 173a/19, 212b/05, 213a/04, 235b/08, 264a/13, 271b/05
p. tācını başıġa key- 2a/17, 81b/06, 141a/03
p. tācını başımġa key- 131b/16
p. tācını başıŋġa keygüz- 244a/04
p. tācını ber- 49b/17, 133b/08, 248b/14, 331b/21
p. tācını key- 313b/15
p. tācını tafşur- 194b/01, 194b/04
p. taḫt 130b/03
p. taḫt u tāc 13a/01, 13b/09
p. taḫt u tācnı ber- 15b/09, 144a/14
p. taḫtġa oltur- 173b/16
p. taḫtı 97a/14, 100b/13, 121b/07, 122b/01, 133b/09, 134b/19, 135a/14, 141a/02, 142a/11, 150b/20, 154a/01, 173a/11, 173b/21, 213b/06, 233a/12, 233a/19, 248a/13, 263b/07, 266a/05, 270b/15, 272a/12, 272b/10, 273a/20, 289a/11, 321a/19, 329a/10
p. taḫtı ber- 41a/01
p. taḫtıda ḳal- 324b/02
p. taḫtıda oltur- 195a/13, 297b/10
p. taḫtıdın ket- 104b/19
p. taḫtıdın tüş- Padişahlık tahtından inmek. 311b/13
p. taḫtıdın tüşür- Padişahlık tahtından indirmek. 198a/21, 324a/21
p. taḫtıġa çıḳ- 326b/05
p. taḫtıġa çıḳıp oltur- 194a/09, 200b/17, 203a/08, 319b/08
p. taḫtıġa oltur- Padişahlık tahtına oturmak. 23a/09, 40b/13, 69a/11, 70b/20, 74a/17, 74b/19, 76a/05, 121a/20, 132a/07, 133b/06, 134b/05, 135a/03, 135a/11, 145b/12, 154a/04, 155b/11, 155b/13, 180b/12, 198b/05, 203a/12, 232b/21, 233b/08, 249b/08, 279b/19, 311b/17, 320a/14, 331b/10
p. taḫtıġa olturġuz- Padişahlık tahtına oturtmak. 49b/08, 66a/09, 70b/10, 74a/10, 134b/18, 151a/02, 196b/03, 196b/07, 198b/03, 199b/20, 257a/21, 269a/13, 274b/19, 318b/18, 320a/13, 320b/05, 321a/05, 332a/16
p. taḫtıġa tégin- 74b/03
p. taḫtını al- 233a/11
p. taḫtını ber- 88a/17, 233b/21
p. taḫtını taf- 255b/18
p. taḫtını tafşur- 151a/04
p. taḫtını yasa- Padişahlık tahtını hazırlamak. 273a/15, 289a/05
p. taḫtnı ber- 41a/14
p. tég- Padişahlık ulaşmak. 49b/17
p. tüken- 321a/18
p. üçün 31b/04, 155a/16, 276a/18

p. yet- Padişahlık ulaşmak. 64b/02, 203b/12
p. yét- 131b/08
[=461]
pād-şāh-perest Far. Padişaha tapan.
p. 106a/15
p. bol- 131a/05
[=2]
pād-şāh-zāda Far. Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk, şehzade. Krş. **pād-şāh-zāde**
p. 7b/01, 24a/12, 33a/19, 42a/01, 45a/05, 49b/02, 94b/13, 114b/02, 125b/12, 126a/01, 141b/12, 149a/03, 154b/15, 197b/20, 213b/11, 238a/18, 296a/19
p.+dın 234a/20
p. érdi 179a/02
p.+ġa 60b/02
p.+lar 14a/03, 20b/03, 22a/15, 108b/01, 130a/04
p.+lardın 89a/06
p.+larıdın turur men 278a/16
p.+larımnı 18a/13
p.+larnı 22b/06, 210a/06, 276b/01
p.+nı 214b/19, 223b/09, 234a/16
p. turur 9b/02, 58a/13, 86a/20
p. turur men 8b/16
p. turur sen 125b/20
[=39]
pād-şāh-zāde Bk. **pād-şāh-zāda**
p.+ge 9b/02
[=1]
pahlavān Far. Pehlivan, kahraman.
p. 2a/10, 2a/12, 2b/10, 3a/14, 3b/14, 3b/16, 4a/15, 7a/01, 7a/02, 8a/19, 8a/20, 8b/15, 9a/01, 9a/02, 9a/10, 9a/18, 9a/20, 9b/02, 10a/05, 10a/12, 10b/04, 10b/04, 10b/06, 11a/10, 11a/16, 11b/08, 11b/08, 12a/05, 12a/09, 12b/11, 15a/16, 16b/14, 16b/15, 16b/16, 17b/08, 19a/20, 20a/03, 20b/08, 20b/17, 22a/02, 22a/03, 22b/09, 22b/10, 23b/12, 27b/04, 27b/15, 28a/02, 28b/07, 29b/15, 29b/19, 30a/05, 30b/06, 31a/19, 38a/03, 40b/16, 40b/17, 41b/07, 41b/10, 41b/19, 42a/15, 42a/20, 43b/20, 44a/16, 44b/04, 44b/18, 45b/18, 46a/15, 47a/06, 47b/02, 47b/05, 47b/13, 48a/03, 48a/12, 48a/13, 48a/20, 48b/15, 49b/11, 50a/17, 50b/02, 50b/12, 50b/19, 51b/06, 52b/17, 53a/19, 54b/04, 54b/20, 55a/18, 56a/04, 56a/05, 56b/14, 57b/17, 58a/13, 58b/15, 59a/02, 60b/01, 60b/06, 61a/06, 61b/15, 62a/03, 62a/05, 62b/08, 62b/14, 64a/17, 64b/13, 67a/11, 67b/12, 68a/12, 72a/18, 80a/10, 89b/09, 89b/11, 94b/19, 95a/07, 101a/10, 110a/07, 111b/14, 111b/17, 114b/10, 114b/15, 120a/10, 121a/02, 125b/14, 127a/08, 127a/11, 132b/14, 142b/21, 143a/02, 153b/20, 154a/17, 160a/14, 160a/18, 161a/01, 161b/02, 167b/12, 167b/13, 174a/16, 179a/02, 179a/14, 182a/10, 183a/18, 183a/20, 184a/10, 184a/12, 184a/18, 184b/05, 184b/06, 184b/19, 185b/01, 185b/21, 186a/11, 186a/16, 186b/21, 187a/05, 187a/06, 188a/11, 189a/05, 190a/15, 196a/03, 197b/18, 198b/21, 199a/08, 199a/13, 199a/15, 199a/18, 199a/21, 207a/14, 207b/17, 213b/01, 236a/21, 239a/11, 243b/09, 247b/15, 249a/12, 254a/03, 254a/06, 254a/10, 254b/12, 254b/21, 255a/13, 255a/18, 255a/20, 255a/20, 255b/02, 255b/06, 255b/18, 256b/14, 257a/16, 257a/18, 257b/18, 257b/20, 258b/18, 259a/08, 259a/18, 260a/12, 260b/11, 261b/15, 264a/10, 264a/12, 264a/17, 264a/18, 264b/03, 265a/08, 265b/07, 265b/14, 265b/16, 265b/18, 266b/12, 266b/13, 266b/13, 267b/01, 268a/05, 270a/08, 270a/11, 270b/07, 270b/07, 270b/10, 270b/14, 271a/12, 272b/10, 274a/16, 275b/09, 275b/14, 276b/16, 276b/17, 277b/03, 278a/06,

279b/09, 280a/12, 281a/15, 281b/02, 281b/05, 281b/07, 282b/21, 283a/02, 283a/04, 284a/06, 284a/18, 284a/18, 285b/03, 285b/12, 289b/06, 289b/16, 290a/07, 290b/02, 290b/18, 290b/19, 291a/03, 291a/05, 291a/06, 292a/14, 292a/17, 292b/18, 294a/17, 295b/09, 296b/04, 297a/04, 298b/03, 298b/11, 298b/13, 300a/01, 300a/03, 301a/11, 303b/08, 309b/20, 309b/21, 310a/14, 310b/14, 311a/16, 319b/06, 320a/02, 320a/05, 320a/07, 323a/03, 323a/07, 323a/08, 323a/18, 324a/04, 324b/20, 326a/15, 331b/08, 332b/10, 332b/19

p. (Bahrām Pahlavān) 267a/03

p. (Bī-darafş Pahlavān) 21b/04

p. (Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 17b/06

p. bile 38a/12, 44b/04, 285b/06, 285b/10, 285b/11, 285b/19, 286a/03, 296b/04

p. bol- Pehlivan olmak. 50b/11, 56b/10, 65a/08, 71b/02, 127a/12, 135b/19, 218a/21, 235b/18, 289b/17

p.+da 7a/11

p. dép 9b/04

p.+dın 184b/11, 284a/07, 284b/02, 325b/15

p.+dur 21b/02, 283b/12

p.+dur men 2b/14

p. érdi 6b/10, 12b/04, 16a/11, 18b/06, 19a/19, 29b/19, 55a/05, 107a/03, 132b/12, 132b/15, 209a/10, 285b/18, 295a/08, 326b/08

p. érdi (Ḫorrād Pahlavān) 253b/03

p. érdiler 20b/02, 23b/20, 67a/17

p. érmiş sen 188a/15

p.+ġa 11a/10, 16a/03, 44a/17, 59a/06, 127a/10, 127a/20, 127b/10, 143a/01, 292a/18, 295a/04, 299a/11, 299a/12, 314a/20

p.+ı 74b/16, 91b/16, 132b/11, 186a/08, 254a/06, 259a/07, 321a/12

p.+ı (cahān pahlavānı) 16a/10

p.-ı Tūrānī 272b/17, 272b/19, 273b/21

p.-ı Türkī 270a/19

p.+ıdın 187a/04

p.+ım 67b/14

p. ḳof- Pehlivan olmak (Pehlivan olarak yetişmek). 24a/20, 304b/19

p.+lar 1b/13, 2a/06, 2b/04, 3a/07, 10a/21, 13a/04, 13b/12, 15a/11, 16a/04, 16b/08, 17a/16, 17b/18, 18a/01, 18a/15, 18b/10, 19b/04, 20a/14, 21a/13, 22a/16, 30b/20, 31b/17, 48b/08, 48b/20, 50b/15, 68b/01, 70a/03, 70a/18, 73b/01, 78a/01, 80b/13, 96b/05, 98b/11, 99a/04, 99b/05, 99b/16, 114b/01, 115a/06, 116b/19, 117b/13, 121b/18, 127a/11, 127a/13, 127b/02, 127b/13, 132b/13, 132b/17, 136b/01, 145b/17, 148a/11, 150b/05, 150b/09, 152a/17, 152b/18, 160b/07, 160b/21, 161b/12, 173b/19, 174b/01, 174b/02, 174b/11, 175a/01, 177b/07, 177b/16, 177b/18, 178b/14, 179a/12, 179a/13, 204b/07, 204b/10, 206b/18, 207a/13, 209a/02, 209a/21, 209b/14, 209b/21, 210a/15, 210b/17, 210b/21, 223b/14, 234a/19, 236b/01, 254b/19, 255a/16, 256b/10, 258a/03, 258b/05, 259b/15, 260b/07, 264a/20, 266a/05, 266a/07, 266a/17, 270b/04, 270b/08, 271b/18, 274a/02, 281b/04, 283b/13, 285a/05, 285b/07, 285b/09, 285b/14, 285b/19, 286b/20, 288a/03, 291a/10, 292a/18, 294a/13, 296b/05, 296b/08, 297a/18, 298a/11, 299b/02, 299b/20, 300b/04, 300b/06, 305b/18, 309b/05, 309b/12, 321b/02, 323a/14, 326a/14, 326b/19, 329a/10, 333a/04

p.+lar (Rūmī pahlavānlar) 284b/10
p.+lar bile 49b/10, 52a/05, 66b/14, 70a/03, 140a/01, 147a/11, 148b/07, 157b/01, 173b/01, 178a/03, 183a/15, 190a/05, 253a/01, 253b/15, 258a/19, 266a/08, 273b/14, 285b/15, 323b/13, 325b/08
p.+lar dék 65a/02
p.+lar érdi 151a/20
p.+lar érdiler 265b/04
p.+lardın 19a/17, 25a/10, 25b/02, 44a/17, 49a/04, 179a/08, 179a/14, 209a/08, 236a/17, 285b/03, 324b/10
p.+lardur 37b/15
p.+largȧ 2b/03, 24a/20, 71b/18, 81a/09, 88b/15, 98b/19, 127b/12, 147a/11, 178b/19, 181b/20, 211b/19, 254b/17, 261b/05, 285a/04, 291b/09, 296b/03, 312a/08
p.+ları 7b/05, 19b/04, 25a/14, 39a/03, 127a/13, 148a/18, 155b/07, 206a/20, 210b/09, 214a/04, 233a/06, 236b/12, 238a/14, 238b/01
p.+ları (ʿArab pahlavānları) 321b/01, 323b/05
p.+ları (Çīnnıŋ pahlavānları) 15b/03, 19a/16
p.+ları (Hındī pahlavānları) 90a/01
p.+ları (Īrān leşkeri pahlavānları) 73a/20
p.+ları (Īrān pahlavānları) 31a/01
p.+ları (Īrān şaharınıŋ pahlavānları) 75a/04
p.+ları (Īrānlıḳnıŋ pahlavānları) 26b/04
p.+ları (Īrānnıŋ pahlavānları) 73a/14
p.+ları (Rūm pahlavānları) 78b/04
p.+ları bile 113b/11, 298a/06
p.+ları birle 287b/10
p.+larıdın 211b/01, 236b/14
p.+larıdın (Tūrān pahlavānları) 21a/20, 27a/15
p.+larıdın (Tūrānnıŋ pahlavānları) 17b/05
p.+larıġa 30a/15, 296b/04
p.+larıġa (Hāmāvarānnıŋ pahlavānları) 53b/09
p.+larım 18a/10, 19b/10, 132a/21
p.+larım (serheng ü pahlavān) 121b/03
p.+larım birle 38b/05
p.+larım turur 184a/13
p.+larımġa 183a/08
p.+larımıznı 19b/04, 187a/05
p.+larımıznıŋ 17b/16
p.+larımnı 19b/05, 21b/03
p.+larını 5a/17, 15a/10, 19a/01, 38a/09, 49b/10, 165a/02, 183b/09, 291a/01
p.+larını (Tūrānnıŋ pahlavānları) 17a/20
p.+larınıŋ 256a/14, 295a/06
p.+larınıŋ (ʿArab pahlavānları) 321a/16
p.+larınıŋ (Çīn pahlavānları) 39a/12
p.+larınıŋ (Rūmnıŋ pahlavānları) 11a/16
p.+larınıŋ (Tūrān pahlavānları) 18a/15, 29a/07
p.+larıŋlar 184a/01
p.+larnı 11b/05, 12b/08, 21b/01, 22a/04, 22b/06, 22b/14, 36a/19, 38a/06, 38b/05, 44b/20, 46a/07, 54b/05, 66a/10, 75a/01, 89a/09, 99b/04, 119a/14, 136b/08, 172b/03, 173b/01, 181b/20, 205a/02, 209a/12, 210a/16, 210b/16, 214a/06, 214a/07, 224a/08, 226b/02, 273b/13, 273b/21, 292a/07, 296b/03, 324b/10, 327a/02
p.+larnıŋ 11a/14, 19b/12, 31a/02, 38a/01, 46a/09, 50b/02, 51a/15, 52a/04, 55a/07, 56b/14, 68b/02, 99a/18, 115a/19, 140b/10, 151b/09, 178b/06, 183a/13, 197a/20, 213b/21, 260b/02, 263a/13, 264a/11, 283b/09, 284b/09, 289a/21, 308b/19
p. naslıdın bol- 254a/08
p.+nı 3b/14, 9a/09, 9a/11, 9a/16, 10b/05, 13a/07, 17b/06, 17b/07, 19b/15, 20a/20, 30a/19, 30b/01, 30b/03, 44a/11, 44a/16, 46a/01,

46a/03, 46a/10, 54a/03, 60b/18, 68b/10, 96b/04, 127a/08, 127a/09, 143a/05, 151b/16, 167b/02, 168a/08, 172b/02, 184a/11, 184b/10, 186a/01, 204b/21, 223a/12, 254a/09, 254a/12, 254a/15, 254a/17, 267a/10, 273a/14, 274b/06, 279b/09, 283a/01, 283a/21, 284a/14, 285b/04, 290a/01, 290b/19, 292a/16, 292a/18, 299a/12, 299a/17, 324a/11, 326a/15
p.+nı (Şāpūr Pahlavān) 199a/04
p.+nıŋ 7a/10, 7a/11, 30a/17, 47a/10, 167b/13, 209a/20, 258b/19, 261b/14, 264b/03
p.+nıŋ naslıdın bol- 161a/21
p. turur 11a/17, 53a/04, 127a/02, 163a/12, 254a/18, 273b/03, 275b/17, 300a/04
p. turur men 45b/14, 322a/03
p. turur miz 46b/11
p. turur sen 47a/11, 74a/07, 281a/17
[=743]
pahlavānā Far. Ey pehlivan.
p. 67b/17, 307a/04
[=2]
Pahlavān-ı ʿAmr Maʿdīkerib İslam öncesi ve sonrasında ünlü Arap (**ʿArab**) pehlivanlardan biri. Cengâver bir sahabi ve aynı zamanda şair. Hz. Ömer (**Ḥażrat-ı ʿÖmer**)'in emri doğrultusunda on bin kişilik bir ordu ile gelip Yezdigerd (**Yezdigerd III**) yönetimindeki İran (**Īrān**)'la savaş hâlinde olan Sa'd bin Ebu Vakkas (**Saʿd-ı Vaḳḳāṣ**)'a destek vermiştir. Krş. **ʿAmr Maʿdīkerib**
p.+ni 320b/20, 324b/05
[=2]
Pahlavān-ı Andıyān k.a. Bk. **Andıyān**
p. 279b/05, 284b/18
[=2]
Pahlavān-ı Āraş k.a. Bk. **Āraş II**
p. 150b/07
[=1]
Pahlavān-ı Bahrām I k.a. Bk. **Bahrām I**
p. 13a/04
p. bile 13a/06
[=2]
Pahlavān-ı Bahrām II k.a. Bk. **Bahrām IX**
p. 255b/04, 259b/04, 262b/17, 262b/18, 263b/05, 263b/15, 264a/07, 265b/05, 265b/06, 265b/10, 275b/20
p.+dın 295b/15
p.+nıŋ 256b/09, 276a/01, 297a/06
[=15]
Pahlavān-ı Bahrām III k.a. Bk. **Bahrām X**
p.+nı 251a/05
[=1]
Pahlavān-ı Bahrām-ı Çūbīna k.a. Bk. **Bahrām IX**
p. 329a/10
[=1]
Pahlavān-ı Bālūy k.a. Bk. **Bālūy**
p.+ġa 281b/03, 289a/09
[=2]
Pahlavān-ı Barsam k.a. Bk. **Barsam II**
p. 332a/01, 332b/13
p.+ġa 332b/10
p.+nı 326b/20
[=4]
Pahlavān-ı Bekret k.a. Bk. **Bekret**
p. 284a/04
[=1]
Pahlavān-ı Bījan k.a. Bk. **Bījan II**
p. 321a/01, 331b/15, 332a/03
p. bile 331b/14
p.+ġa 331b/19, 332a/03
[=6]
Pahlavān-ı Borzīn I Behram (**Bahrām VI**) döneminde Zabulistan (**Zābulıstān**)'ın padişahı. Krş. **Borzīn II**
p. 177b/09
[=1]
Pahlavān-ı Borzīn II Nuşirevan (**Nūşīravān**) dönemi pehlivanlarından biri. Krş. **Borzīn III**
p. 211b/20, 213a/16, 214a/07, 214a/21, 214b/05
p.+nıŋ 213a/15, 213b/01, 214a/05
[=8]

Pahlavān-ı Cān Fīrūz Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde pehlivan. Krş. **Cān Fīrūz**
p.+ġa 285b/13
[=1]

Pahlavān-ı Dād Borzīn Behram (**Bahrām VI**) döneminde pehlivan. Krş. **Dād Borzīn**
p. 177b/10
[=1]

Pahlavān-ı Dastān k.a. Bk. **Zāl**
p. 2a/13
[=1]

Pahlavān-ı Farāmarz k.a. Bk. **Farāmarz**
p. 315a/08
[=1]

Pahlavān-ı Farhād Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde pehlivan. Krş. **Farhād**
p.+ġa 209a/11
[=1]

Pahlavān-ı Farruḫzād I k.a. Bk. **Guştāsb**
p.+nı 12a/12
[=1]

Pahlavān-ı Farruḫzād II k.a. Bk. **Farruḫzād V**
p. 326a/20
[=1]

Pahlavān-ı Fīrūz I k.a. Bk. **Fīrūz I**
p. 150b/07
[=1]

Pahlavān-ı Fīrūz II k.a. Bk. **Fīrūz III**
p. 267b/13
p.+ġa 209a/11
p.+nı 214a/04
[=3]

Pahlavān-ı Gelīnūş k.a. Bk. **Gelīnūş**
p.+nı 311b/12
[=1]

Pahlavān-ı Gerdūy-ı Cengī Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde pehlivan. Krş. **Gerdūy**
p. 30a/10
[=1]

Pahlavān-ı Gīv k.a. Bk. **Gīv**
p.+niŋ 13a/04
[=1]

Pahlavān-ı Gorāz k.a. Bk. **Gorāz**
p.+ġa 309a/07, 318b/20
[=2]

Pahlavān-ı Gordūy Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in ordusunda görevli ünlü bir İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Behram (**Bahrām IX**) ve Gordiyye (**Gordıyya**)'nin kardeşi. Krş. **Gordūy**
p. 273b/11, 285a/12, 285b/05, 298a/03, 299a/05, 301a/02
p. érdi 285a/11
p.+ġa 289a/08, 294b/13, 298b/11, 299b/09, 301a/01
p.+nı 273b/06, 284b/17
p.+nıŋ 270b/16, 301a/01
[=16]

Pahlavān-ı Gostaham k.a. Bk. **Gostaham**
p. 273b/13, 298a/21
[=2]

Pahlavān-ı Gostehem Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**) dönemlerinde İran (**Īrān**)'lı pehlivan ve serheng. Krş. **Gostehem**
p. 150b/06
[=1]

Pahlavān-ı Goşasb Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde pehlivan. Krş. **Goşasb**
p.+nı 209a/11
[=1]

Pahlavān-ı Gūdarz k.a. Bk. **Gūdarz**
p. 315a/09
[=1]

Pahlavān-ı Gulbūy-ı Ṭabarī Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Krş. **Gulbūy-ı Ṭabarī**
P. 321b/03
[=1]

Pahlavān-ı Gurāmī k.a. Bk. **Gurāmī**
p. 19a/09
p.+nıŋ 19a/06
[=2]

Pahlavān-ı Gurāza Luhrasb (**Luhrāsb**) döneminde kahraman. Krş. **Gurāza**
p.+nı 3a/03

[=1]

Pahlavān-ı Gurazm k.a. Bk. **Gurazm**

p.+nı 18a/12

[=1]

Pahlavān-ı Gustaham k.a. Bk. **Gustaham II**

p. 155a/05

[=1]

Pahlavān-ı Ḫᵛān-ı Armanī Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Krş. **Ḫᵛān-ı Armanī**

p. 321b/03

[=1]

Pahlavān-ı Ḫānegī k.a. Bk. **Ḫānegī**

p.-i Rūmī 302a/12

[=1]

Pahlavān-ı Ḫarrād Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in ordusunda İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Krş. **Ḫarrād**

p. 115b/09

[=1]

Pahlavān-ı Ḫastūy Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde Çin (**Çīn**)'de ünlü pehlivanlardan biri. Krş. **Ḫastūy**

p. 292a/17

[=1]

Pahlavān-ı Ḫazavrān Behram (**Bahrām VI**) döneminde pehlivan. Krş. **Ḫazavrān**

p. 177b/08

p.+ıŋ 178b/07

[=2]

Pahlavān-ı Humāy k.a. Bk. **Humāy IV**

p. 178a/03

[=1]

Pahlavān-ı Ḫusrav-ı Fīrūz k.a. Bk. **Ḫusrav-ı Fīrūz**

p.+nı 318b/19

[=1]

Pahlavān-ı Isfandıyār k.a. Bk. **Isfandıyār I**

p. 16a/14

[=1]

Pahlavān-ı Īzad Goşast k.a. Bk. **Īzad Goşasb**

p.+nı 254b/18

[=1]

Pahlavān-ı Ḳāran k.a. Bk. **Ḳāran**

p. 150b/07, 177b/10

[=2]

Pahlavān-ı Mıhrān Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde pehlivan. Krş. **Mıhrān II**

p. 209a/12

[=1]

Pahlavān-ı Mīrīn k.a. Bk. **Mīrīn**

p. 8b/14

[=1]

Pahlavān-ı Mihr Borzīn Ḫurrād Behram (**Bahrām VI**) döneminde pehlivan. Krş. **Mıhr Borzīn Ḫurrād**

p. 177b/08

[=1]

Pahlavān-ı Mūsīl-ı Armanī k.a. Bk. **Mūsīl**

p.+nı 284b/18

[=1]

Pahlavān-ı Nastār Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde Behram (**Bahrām IX**)'ın yanında yer alanlardan biri. Krş. **Nastār**

p. 276b/15

[=1]

Pahlavān-ı Nastūh k.a. Bk. **Nastūh**

p.+nı 287a/06

[=1]

Pahlavān-ı Ormuzd Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde pehlivan. Krş. **Ormuzd**

p. 285b/06

[=1]

Pahlavān-ı Rīv k.a. Bk. **Rīv**

p. 13a/04

[=1]

Pahlavān-ı Saʿd k.a. Bk. **Saʿd-ı Vaḳḳāṣ**

p. 322a/20

[=1]

Pahlavān-ı Sāva Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār**) dönemlerinde pehlivan. Krş. **Sāva**

p. birle 38b/05

[=1]

Pahlavān-ı Sofarā k.a. Bk. **Sofarā**

p. 197a/15, 197a/18, 197a/21, 197b/02, 197b/04, 197b/10, 197b/17, 197b/19, 198a/04, 198a/13, 198a/14, 198a/19,

198b/08, 198b/09, 198b/10, 199a/19, 199a/20, 199b/02, 266a/12, 283a/20
p.+da érdiler 198a/19
p.+ġa 198b/11
p.+nı 198a/03, 199b/16
p.+nıŋ 197b/02, 197b/06, 198a/11, 198b/17, 199b/10, 199b/18, 199b/21
[=31]

Pahlavān-ı Suhrāb k.a. Bk. **Suhrāb**
p. 315a/08
[=1]

Pahlavān-ı Şāh-ı Āraş k.a. Bk. **Āraş III**
p. 315a/05
[=1]

Pahlavān-ı Şaḫār Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde pehlivan. Krş. **Şaḫār**
p. 274a/17
[=1]

Pahlavān-ı Şahrān k.a. Bk. **Şahrān**
p. 320a/05, 320a/07
[=2]

Pahlavān-ı Şammās Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde İran (**Īrān**)'lı pehlivan. Nuşzad (**Nūşzād II**)'ın ordusunda kumandandır. Krş. **Şammās**
p.+nı 213a/18
[=1]

Pahlavān-ı Şāpūr I k.a. Bk. **Şāpūr I**
p. 13a/04
[=1]

Pahlavān-ı Şāpūr II k.a. Bk. **Şāpūr V**
p. 199a/02, 199a/11, 199a/19, 199b/10, 273b/13, 284b/18
p.+ġa 199a/05, 284b/20, 285a/20
[=9]

Pahlavān-ı Şāpūr-ı Fīrūz k.a. Bk. **Şāpūr VI**
p.+ġa 322b/01
[=1]

Pahlavān-ı Şīrgīr k.a. Bk. **Şīrgīr I**
p. 92a/07
[=1]

Pahlavān-ı Şīrzād Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde pehlivan. Krş. **Şīrzād**
p. érdi 209a/20
[=1]

Pahlavān-ı Tebāk k.a. Bk. **Tebāk**
p. 115a/07, 115b/17
[=2]

Pahlavān-ı Tuḫᵛār k.a. Bk. **Tuḫᵛār**
p. 285b/05, 310a/11
p.+ġa 319a/14
p.+nıŋ 280a/20
[=4]

Pahlavān-ı Yalān Sīna k.a. Bk. **Yalān Sīna**
p. 266b/02, 285b/13, 296b/09, 298b/07
p.+ġa 283b/21
p.+nı 258a/02
[=6]

Pahlavān-ı Zarīr k.a. Bk. **Zarīr**
p. 16a/14, 17b/14, 19b/09, 20a/01
p.+ġa 19b/20
p. ibn-i Luhrāsb 19b/01
p.+nıŋ 19a/14, 19b/18, 20b/13, 21b/16
[=10]

Pahlavān-ı Zengevī Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde pehlivan. Krş. **Zengevī**
p. 285b/05, 292a/17
[=2]

pahlavānī Far. Bir pehlivan.
p. 19b/07, 20a/14, 23b/01, 25a/08, 51b/04, 55a/09, 90a/10, 166b/11, 196b/10, 266b/07, 289b/12, 308b/09
p. (pād-şāh-ı pahlavānī) 62b/18
p. turur 7a/07
[=14]

pahlavānlıġ Bk. **pahlavānlıḳ**
p. ḳıl- 229a/06
[=1]

pahlavānlıḳ Pehlivanlık, pehlivan olma durumu; güçlülük, yiğitlik. Krş. **pahlavānlıġ**
p. 34b/02, 184b/17, 274a/16
p. bile 34b/18, 266a/02
p.+da 8b/16, 64a/07, 69b/08, 146b/04, 167a/18, 209b/10, 252b/17, 286a/18, 289b/11, 300a/07, 322a/03
p.+ġa 60b/17
p.+ı (pahlavānlıġı) 7a/11, 284b/01

p.+ı bile (pahlavānlıġı bile) 3b/13, 195b/08
p.+ıdın (pahlavānlıġıdın) 186a/07, 287a/01
p.+ıġa (pahlavānlıġıġa) 93b/17, 290b/05
p.+ım (pahlavānlıġım) 153b/19
p.+ımnı (pahlavānlıġımnı) 47b/09
p.+ını (pahlavānlıġını) 19b/03, 42b/03, 190a/07, 204b/12, 297a/13
p.+ıŋnı (pahlavānlıġıŋnı) 297a/14
p. ḳıl- Pehlivanlık etmek. 47b/14, 48b/16, 237b/01
p. körgez- Pehlivanlık göstermek. 127b/09
p.+lar körgez- 327a/18
p.+larını ḳıl- 73b/12
p.+nı 73a/13, 147a/03, 213b/09
p.+nıŋ 161b/07
[=43]
pahlavānraḳ Daha pehlivan, daha iyi pehlivan.
p.+dur 273a/17
[=1]
pahlavān-zāda Far. Pehlivan çocuğu.
p. 65b/13
[=1]
Pahlavān-zāda-ı Pījan k.a. Bk. **Bījan II**
p. 326b/11
[=1]
paḫta Far. Pamuk.
p. 125a/13
[=1]
pāk Far. Temiz; mübarek, kutsal, kusursuz, günahsız.
p. 123b/16, 129b/03, 182a/02, 189a/18, 214a/02, 236a/01, 250b/07, 266b/18, 304a/05, 318a/05
p. (Ḫudāvand-ı pāk) 196a/10
p. (Ḳayẕāfa-ı pāk köŋül) 93a/09
p. (raʾy-ı pāk bol-) 102b/16
p. bol- Pak olmak. 102a/08, 182b/12, 249a/10, 282a/06
p. dīn Pak din. 47b/15, 139a/03, 214a/02
p. dīnlıḳ Pak dinli. 130b/07
p. dīnlıḳlar 20b/03
p. érdiler 221b/09
p. ḳıl- Pak etmek (Paklamak). 2a/08, 40b/17, 47b/14, 60a/19, 60b/05, 102b/15, 107a/08, 115b/18, 131b/11, 186a/12, 224a/08, 324b/07
p. köŋüllik Pak gönüllü. 63b/06
p.+lardın érdi 249b/21
p. pakīze Pak Pakize (Tertemiz). 53a/19
p. turur 84b/15
p. u pakīze 225b/21
[=40]
pāk-dāman Far. Namuslu, iffetli.
p. 295b/18
[=1]
pākīze Far. Temiz, pak.
p. 17a/08, 43b/02, 84b/19, 146a/11, 220a/06, 221a/18, 286a/16, 296a/09, 299b/12, 301a/12, 302a/17
p. (pāk u pākīze) 225b/21
p. andīşalıġ 17a/10
p. bol- 286a/13
p. érdiŋ (pāk pākīze) 53a/19
p. tururlar 163b/19
[=16]
pāklıḳ Paklık, pak olma durumu, temizlik, saflık.
p. bile 219b/16
[=1]
pāk-raʾy Far. Temiz düşünceli, iyi fikirli.
p. érdi 233b/14
[=1]
pal Far. Tarla, çayır, otlak.
p.+ı 327b/18
[=1]
palaġda Far. Bozuk, çürük.
p. bol- Bozulmak. 176b/17
[=1]
palās Bk. **falās**
p. (eski palās key-) 173a/17
[=1]
palçıḳ Bk. **falçıḳ**
p. 14b/13
[=1]
palīd Far. Pis, murdar, alçak.
p.+nıŋ (Bī-darafş-ı palīd) 17b/14
[=1]

panāh Far. Sığınacak yer, sığınak.
p. 43a/19, 128b/11, 137b/03, 143b/14, 179a/21, 236b/01
p. (puşt panāh bol-) 80b/04
p. (puşt u panāh bol-) 47b/11, 151b/11, 269b/04
p. ber- Sığınak vermek. 137b/02, 186b/17
p. dép 36b/07, 280a/08
p. érdiŋ (puşt u panāh) 21a/05
p.+ı (puşt panāhı bol-) 46a/20
p.+ı (puşt u panāh) 184a/07
p.+ı (puşt u panāhı bol-) 50a/15
p.+ı érdi (puşt u panāh) 16a/11
p.+ı turur sen 151b/09
p.+ıda 298b/10
p.+ım (puşt u panāh) 65a/11, 269b/11
p.+ım turur (puşt u panāh) 292b/18
p.+ımda tururlar 121b/02
p.+ıŋ (puşt u panāh) 63a/05
p.+ıŋda 244a/09
p. tut- Sığınak tutmak (Sığınmak). 153b/11
[=28]
panc-pāyek Far. Yengeç.
p. 271b/08
[=1]
pand Far. Öğüt, nasihat.
p. u naṣīḥat 64a/12, 80b/02, 131b/09, 281a/17
p. u naṣīḥat ay- 196b/15
p. u naṣīḥat ḳıl- 236a/20, 263b/15
p. u naṣīḥatını eşit- 129a/05
[=8]
pāra Far. Pare, parça.
p. (bir pāra) 44a/18, 73b/10, 117b/03
p. (cigeri pāra pāra bol-) 52a/08
p. (iki pāra bol-) 8a/07, 8a/17, 8b/09, 8b/11, 32b/12, 35b/19, 37b/20, 173b/11, 174b/05, 284a/16
p. (iki pāra ḳıl-) 8a/15, 31b/20, 41a/10, 67a/15, 115b/11, 141b/05, 160a/04, 195a/20, 204a/11, 213a/13, 256a/11, 278a/01, 293a/20, 328b/20
p. pāra bol- Parça parça olmak. 28a/09, 34a/15, 54b/16, 132b/16, 184b/15, 286b/12, 320a/19
p. pāra ḳıl- Parça parça etmek. 25b/13, 32b/01, 49a/15, 53a/02, 305a/15
p.+sı (baġırnıŋ pārası) 225b/20
[=41]
parākende Far. Perakende, dağınık, darmadağınık; bozguna uğratılmış.
p. (köŋli parākende bol-) 108a/05
p. bol- 73a/12, 79b/06, 125b/03, 139a/06, 140a/16, 145a/20, 214a/20, 236b/16, 241a/07, 299b/03, 310a/16
p. ḳıl- 191a/04, 207a/04
[=14]
pārça Far. Parça, bir bütünden ayrılan kısım; bir bütün meydana getiren şeylerden her biri; tane.
p. 96a/07
p. (bir pārça) 44a/20, 153b/01, 305a/17
p. (ḳırḳ miŋ pārça) 302b/13
p. (yüz pārça) 96a/10, 96a/11
p.+da 311a/01
p. érdi (on pārça) 305b/03
p.+larını 305a/18, 305a/21
p.+sını 305a/17
p.+sını (bir pārça) 311a/01
[=13]
parda Far. Perde, bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş; bu türden bir kumaş gerilmiş yer; örtü.
p. 243a/07, 268b/21
p. (közige parda bol-) 66b/19
p. (özüŋge parda ḳıl-) 133b/21
p.+dın 5b/08, 5b/13, 214b/15
p.-ı ġayb 71b/09, 102a/19
p. içi 5a/12, 5b/02, 5b/03, 82b/14, 216a/07, 225b/13, 265a/20, 265a/21, 282b/18, 291a/02, 317b/15
p.+nı 12a/16, 92b/14, 152b/20, 183a/21
p.+sı 294a/09
p.+sıda 169b/19

p.+sını yırt- Örtüsünü yırtmak (Sırları ortaya çıkarmak). 218b/05
[=27]

parhīz Far. Sakınma, çekinme, uzak durma.
p. bile 64a/16, 245a/01
p. bile bol- 299a/21
p. ḳıl- Perhiz yapmak (Sakınmak, çekinmek, uzak durmak). 43b/12, 53b/04, 60b/20, 108a/06, 108a/09, 131a/08, 134a/03, 134b/14, 168a/16, 235a/13, 279a/01, 329a/04
p. turur 57a/02
[=16]

parhīz-kār Far. Ölçülü, ılımlı.
p. 134a/01
p. bol- 218b/11
[=2]

parīşān Far. Acınacak durumda olan, zavallı, kederli.
p. 13a/09
p. (ġam-gīn parīşān) 5a/05
p. (ġam-gīn parīşān bol-) 42a/12
p. (ġam-gīn u parīşān) 123a/01, 325a/10
p. (ġam-gīn u parīşān bol-) 4a/13, 11a/16, 29b/12, 313a/04
p. (köŋli parīşān bol-) 198b/18
p. bol- Perişan olmak. 4a/12, 4b/14, 9a/08, 10b/15, 18a/06, 35a/16, 35b/16, 40a/04, 40b/09, 43b/11, 55b/07, 59a/06, 65a/19, 65b/15, 65b/18, 69b/17, 88b/15, 91a/08, 92a/10, 93a/15, 104b/02, 105b/16, 113b/06, 126b/19, 131b/11, 144a/01, 150a/15, 158a/02, 185a/19, 187b/07, 202b/06, 207b/01, 208b/08, 215a/08, 215a/20, 241a/16, 242a/16, 246a/09, 251b/11, 252b/06, 253a/01, 257a/06, 258b/20, 259b/01, 265a/04, 265a/06, 265b/01, 273a/12, 276a/06, 279a/02, 280a/05, 280b/09, 284b/05, 313a/15, 315b/13, 317b/04, 317b/10, 318b/15, 321b/08, 327a/11, 332a/09
p. érdi 2b/12, 70a/07
p. érdiler 177b/05
p. érdim 40a/05
p. turur 46b/07, 166a/09
p. turur biz (ġam-gīn u parīşān) 296a/07
p. turur men 69a/07
p. turur sen 247b/03
p. u ġam-gīn 6a/09
p. u ġam-gīn bol- 3b/11, 113a/04
[=83]

parīşānlıḳ Perişanlık, perişan olma durumu.
p. 140b/14
p.+ını (parīşānlıġını) 315b/08
[=2]

Parmūda k.a. Bk. **Pazmūda**
P.+ġa 260a/04
P.+nı 261b/02
P.+nıŋ 260a/16
[=3]

Parmūzda Ḫāḳān k.a. Bk. **Pazmūda**
P.+ġa 261a/21
[=1]

pārsā Far. Zahit.
p. 159a/13
[=1]

Pārsī Far. Fars.
P. şaharı Fars şehri. 2b/15
P. til Fars dili. 118a/04
[=2]

parvarış < Far. *parvariş* Besleme, beslenme, yetiştirme, yetiştirilme.
p. (nāz u nıʿmatda parvarış ḳıl-) 19a/02
p. ḳıl- Perveriş kılmak (Beslemek, yetiştirmek). 130b/06, 330b/06
[=3]

parvāz Far. Uçma, uçuş.
p. ḳıl- Pervaz kılmak (Uçmak). 58b/17, 165b/16
[=2]

Parvīz k.a. Bk. **Ḫusrav II**
P. dép 252a/17
P.+nıŋ 252b/03
[=2]

pās-bān Far. Bekçi, gözetici.
p.+dın 38b/14
p.+larġa 38a/19
[=2]

pasand Far. Beğenme, takdir; hoş, iyi.
p. (köŋlige pasand kel-) 150a/07

p. kel- Hoş gelmek (Beğenmek). 27b/13, 86a/04, 92a/14, 142a/20, 145a/15, 169b/06, 169b/09, 197a/12, 226a/01, 273b/12, 300a/20
p. ḳıl- Takdir etmek (Beğenmek). 86b/13, 124b/07, 233a/10, 319a/12
p. kör- Hoş görmek. 206a/01
p.+lar ḳıl- 89a/16
[=18]

Pasīrān İskender (**İskender**) zamanında Tavâif-i mülûk (**mulūk-ı ṭavāyıf**) padişahlarından biri.
P. 110b/19
[=1]

past Far. Aşağı, alçak; adi, bayağı.
p. (égizleriŋni past ḳıl-) 93a/11
p. bol- Pest olmak (Bayağı, hakir olmak). 43a/15
p. ḳıl- Pest etmek (Alçaltmak, değerini düşürmek). 130a/02, 207b/13, 218a/03, 327b/07
p.+nı 327b/08
p. tururlar 226a/08
[=8]

paşa Far. Sivrisinek. Krş. **peşe**
p.+ġaça 212b/05
[=1]

pā-şāh Bk. **pād-şāh**
p.+ıġa (Ḫazar pā-şahı) 11a/08
p.+nıŋ (Luhrāsb Pā-şāh) 15a/15
[=2]

pā-şāhlıḳ Bk. **pād-şāhlıḳ**
p.+ını (pā-şāhlıġını ber-) 79b/03
[=1]

paşīmān Far. Pişman, nadim.
p. bol- Pişman olmak. 40b/09, 56a/15, 63a/17, 70a/18, 103a/07, 103a/08, 130b/14, 154b/07, 175a/14, 176b/19, 179a/13, 202b/08, 202b/17, 211a/14, 240a/06, 240a/07, 248a/06, 248b/04, 251a/02, 253a/05, 261b/16, 263a/09, 264b/20, 315a/17
p.+dur men 294b/07
p. élt- Pişman olmak. 149b/12
p. ḳıl- Pişman etmek; pişman olmak. 26b/18, 27a/03, 43b/13, 65b/03, 66a/14, 67a/08, 88a/19, 103a/12, 103a/13, 122b/03, 134a/05, 152a/07, 207b/16, 213b/03, 213b/19, 211a/21, 236a/04, 242b/18, 287a/08
p.+lar yé- 243a/10
p. turur men 267a/05
p. yé- Pişman yemek (Pişman olmak). 243a/11
[=48]

paşīmānlıġ Bk. **paşīmānlıḳ**
p. turur 103a/09
[=1]

paşīmānlıḳ Pişmanlık, pişman olma durumu. Krş. **paşīmānlıġ**
p. 296a/18, 319a/08
p. bile 14a/01
p. bol- 103a/09
[=4]

Paşūtān Guştasb (**Guştāsb**)'ın oğlu, İsfendiyar (**Isfandıyār I**)'ın kardeşi.
P. 32b/03, 33a/11, 33a/12, 33b/18, 34a/16, 35a/08, 37b/12, 37b/16, 38b/10, 40a/19, 43a/06, 43b/13, 46b/15, 47a/04, 47a/05, 47a/15, 52a/20, 52b/05, 52b/17, 54b/03, 56b/13, 59a/05, 60a/14, 60a/15, 60a/17, 60a/20, 60a/20, 62a/19, 62b/10, 62b/12, 62b/12, 63a/01, 63a/07, 63a/15, 63a/17, 63b/13, 63b/13, 63b/14, 64a/02, 64a/11, 64a/17, 69a/08, 70a/07, 70b/05
P. bile 42b/20
P.+dın 64a/13, 70a/17
P.+ġa 20b/10, 32a/17, 32b/10, 33a/04, 33b/02, 34a/09, 35a/06, 47a/04, 52b/02, 54b/02, 56b/16, 57a/03, 59a/03, 60a/12, 61b/01, 62b/11, 70b/04
P.+nı 36a/10
P.+nıŋ 37b/11, 37b/12, 38b/10, 63b/16, 70a/19
[=70]

pat- Bk. **bat-**
p.-ur 160b/11
[=1]

patġına Bk. **fatġına**

p. 57b/18
[=1]
patman Batman, yerine ve ölçülen mala göre birimi değişen eski bir ağırlık ölçüsü. Krş. **fatman**
p. (beş patman) 160b/10, 160b/12
p. (bir patman) 306b/20
[=3]
pāy Far. Ayak.
p.+ıŋġa (ḫāk-i pāy) 169a/21
[=1]
pāya Far. Paye, basamak.
p.+larınıŋ 96a/08
[=1]
paydā Far. Peyda, açıkta ve meydanda olan, aşikâr, belli.
p. bol- Peyda olmak. 6b/13, 7a/03, 7a/19, 9b/05, 12b/10, 12b/12, 48b/20, 49b/06, 70a/15, 73b/17, 80a/20, 85a/18, 98b/09, 99b/03, 102b/02, 107b/04, 115b/04, 116a/11, 139b/15, 140a/11, 148a/07, 162b/21, 164a/13, 164b/09, 186a/16, 207a/15, 207a/16, 232b/03, 263b/18, 264a/16, 275a/08, 276a/19, 286a/08, 286a/10, 286b/04, 290b/07, 291a/07, 307b/18
p. ḳıl- Peyda etmek. 9b/08, 36b/03, 91b/03, 143b/13, 196b/21
[=43]
Payda Goşasb Behram (**Bahrām IX**)'ın yanındaki ululardan biri. Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde bahsi geçmektedir.
P.+nı 265a/15
[=1]
pāy-dārlıġ Kalıcı, devamlı.
p. 212b/08
[=1]
pāy-dārlıḳ Sağlamlık, sabitlik.
p. ḳıl- Sağlam kalmak (Dayanmak). 4b/13, 4b/14
[=2]
payġambar Far. Peygamber, resul, elçi; Hz. Muhammed (**Ḥażrat-ı Muḥammad**).
p. (Ḥażrat-ı Payġambar ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/17
p. (Ḥażrat-ı Ismāʿīl Payġambar ʿalayhı's-salām) 90b/06
p. (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar alayhuma's-salām) 212a/04, 212a/04
p. (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma's-salam) 202a/16, 202a/16
p. (Ḫıżr Payġambar) 102b/02
p. (ez hıcrāt-ı payġambar) 333a/19
p. (ʿĪsā Payġambar) 106b/12, 214a/01, 302b/01
p.+dın (Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar) 330a/13
p.+dur men 14b/05
p.+dur men dép 143b/03
p.+ġa 1b/01
p.+ı 322b/05, 322b/08
p.+ıŋ 52a/03, 159b/07
p.+larnıŋ 201b/10, 322b/07
p.+nı 110b/07
p.+nı (Ḥażrat-ı Ibrāhīm Payġambar) 88a/13
p.+nıŋ (Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar) 94a/09, 214a/01, 245a/16, 281a/15
p.+nıŋ (ʿĪsā Payġambar) 87a/13, 95b/02, 95b/03, 142b/20, 211b/19, 302a/20
p.+nıŋ (Ismāʿīl Payġambar) 90b/09, 90b/10
p. turur 322b/09
p. turur men 143b/05
[=37]
payġambarlıġ Bk. **peyġamberlik**
p.+ġa oltur- 15a/18
[=1]
payġambarlıḳ Bk. **peyġamberlik**
p. daʿvāsın ḳıl- 15a/12
p.+ġa 15a/12
[=2]
paymān Far. Yemin, ant.
p. (ʿahd paymān ḳıl-) 58a/14
p. (ʿahd paymān ḳılış-) 95a/04, 300b/09
p. (ʿahd u paymān ḳıl-) 141a/01
p. (ʿahd u paymān ḳıl-) 13b/14, 43b/12, 64a/08, 73b/05, 136a/10,

144a/09, 247a/14, 265a/11, 280b/13, 285b/09, 292a/02

p. (ʿahd u paymān ḳılış-) 54b/13, 263a/03

p. bile (ʿahd paymān) 158b/09

p.+ıdadur biz 154b/18

p.+ıdın (ʿahd u paymānıdın çıḳ-) 129b/06

p.+ıdın (ʿahd u paymānıdın yan-) 96b/13, 145a/06

p.+ım (ʿahd u paymān) 96b/18, 318b/11

p.+ımdadur men (ʿahd u paymān ḳıl-) 295b/17

p.+ımdın (ʿahd u paymānımdın çıḳ-) 81a/16

p.+ımdın (ʿahd u paymānımdın yan-) 132a/10

p.+ımızdın (ʿahd u paymānımızdın yan-) 247a/05

p.+ımnı 93a/10

p.+ımnı (ʿahd u paymānımnı sındur-) 292a/01, 292b/15

p.+ını (ʿahd u paymānını sındur-) 25a/01, 88a/09

p.+ıŋ (ʿahd u paymān) 47b/06

p.+ıŋ (ʿahd u paymān ḳıl-) 96b/09

p.+ıŋda (ʿahd paymānıŋda tur-) 189a/06

p.+ıŋdadur men (ʿahd u paymān) 97a/05

p.+ıŋdın 82b/09

p.+ıŋdın (ʿahd u paymānıŋdın çıḳ-) 41b/02

p.+ıŋıznı (ʿahd u paymān) 326a/21

p.+ıŋnı (ʿahd u paymān) 134a/15

p.+ıŋnı (ʿahd u paymānıŋnı sındur-) 130a/01

p.+larnı (ʿahd u paymānlarnı sındur-) 55b/03

p.+nı (ʿahd u paymān buzul-) 208a/08

p.+nı (ʿahd u paymānnı sındur-) 280b/16

p.+nı sındur- Yemini bozmak. 195b/14

[=46]

Pazmūda Türk (**Türk**) hükümdarı Save Şah (**Sāva Şāh**)'ın oğlu. Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde yaşamıştır. Krş. **Parmūda, Parmūzda Ḫāḳān, Pazmūda Ḫāḳān, Pazmūdī**

P. 259a/15, 259b/19, 260a/04, 260a/10, 260a/17, 260b/09, 260b/11, 260b/20, 261a/05, 261b/06, 261b/07, 261b/08, 261b/09, 261b/19, 262a/01, 262a/07, 262b/08, 262b/20

P. bile 259a/13, 259b/19, 262b/05, 263a/02

P.+dın 260b/17, 262b/20

P.+ġa 259b/20, 260a/16, 260b/10, 261a/01, 261a/05, 261a/14, 261b/06, 261b/18, 263a/03, 267a/08

P.+nı 260a/07, 261b/09, 262a/09, 262b/06

P.+nıŋ 259a/19, 259b/13, 259b/17, 260a/08, 260a/14, 260b/03, 260b/05, 260b/17, 261b/08, 261b/12, 261b/12, 261b/17, 263a/05, 263a/06, 267a/15

[=53]

Pazmūda Ḫāḳān k.a. Bk. **Pazmūda**

P. 263a/10

P.+ġa 267a/04

[=2]

Pazmūdī k.a. Bk. **Pazmūda**

P.+ġa 263a/06

[=1]

peleng Far. Kaplan.

p. 48b/01, 328b/15

[=2]

pence Far. Pençe, yırtıcıların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları; sap, kol.

p.-i āftāb Güneş ışınları. 126a/09, 147b/02, 212a/01

p.+sige 291b/01

p. ur- Pençe vurmak. 8a/03

[=5]

perestle- Tapmak, tapınmak.

p.-diler 74b/10

p.-gey-men 153b/16

p.-mek 155b/20

p.-r érdi 205b/14

p.-r érdim 67b/07

p.-rler 25a/05

p.-se 205b/13

p.-yduġan 3a/13
[=8]
bir Ḫudānı perestle- 3a/13
otnı perestle- 25a/05, 74b/10
[=3]
perī Far. Doğaüstü güçleri olduğuna inanılan, çok güzel ve çok alımlı hayal ürünü varlık.
p. dék 5b/01
p. dék (ḥūr u perī) 168b/10, 281a/13
p.+ġa 322b/07
p.+ler 117b/06
p.+lerge 117b/05
p. midür 286a/19
p. yüzlük Peri yüzlü. 33b/06, 33b/10
[=9]
perī-zāda Far. Peri çocuğu.
p. (miṣl-i perī-zāda) 1b/08
[=1]
perverdigār Far. Yaratılmışları besleyen, yetiştiren ve terbiye eden Allah.
p.-ı ʿālam 7b/18, 28b/14, 54a/05, 65a/11, 205b/12
p.+ıdın turur 82a/18
[=6]
pes Far. Şu hâlde, imdi; bunun üzerine; sonuç olarak; sonra.
p. 2a/16, 4b/11, 5a/04, 5b/05, 6a/09, 7a/05, 7a/12, 7b/12, 8b/10, 8b/12, 10a/07, 10a/20, 10b/06, 11b/19, 12a/18, 12b/02, 13a/03, 13b/09, 13b/11, 13b/13, 14b/01, 16a/17, 16b/11, 16b/13, 17a/01, 17a/06, 17a/09, 18b/19, 19b/01, 20a/17, 20b/11, 20b/13, 21b/07, 21b/11, 21b/20, 22a/10, 22b/11, 23a/01, 23a/16, 24a/19, 24b/11, 25a/02, 25a/06, 26b/08, 27a/08, 28a/06, 28a/12, 31a/09, 31a/17, 31b/08, 32b/05, 33a/15, 34a/19, 36a/20, 36b/11, 37b/18, 38a/12, 38b/19, 39a/13, 39a/15, 39a/16, 39b/12, 40b/06, 40b/11, 42b/14, 44b/05, 48a/06, 48a/07, 50b/13, 51a/17, 52a/16, 52b/02, 53a/11, 54b/14, 54b/15, 54b/19, 54b/20, 55b/14, 56a/13, 57a/03, 57b/07, 58a/07, 58b/17, 62b/02, 63a/01, 64a/01, 65a/12, 65b/12, 67b/20, 68a/08, 68a/09, 69a/11, 69b/02, 71b/05, 71b/20, 72a/16, 72b/02, 72b/17, 73b/06, 73b/11, 73b/16, 74a/03, 74b/07, 74b/10, 74b/18, 75b/04, 75b/06, 75b/10, 76a/03, 76b/13, 77b/09, 78a/05, 78a/20, 79a/07, 80b/06, 80b/16, 82a/16, 82b/17, 82b/18, 83a/01, 83b/06, 85b/10, 85b/13, 85b/20, 86a/05, 86b/09, 86b/10, 86b/17, 87b/18, 88a/02, 88a/10, 90a/15, 91b/02, 95a/04, 96a/20, 96b/03, 96b/20, 97a/02, 97a/13, 97b/08, 98a/20, 98b/08, 98b/14, 98b/18, 99a/06, 99a/15, 99a/16, 99b/05, 99b/14, 100a/19, 100b/20, 106a/19, 106b/15, 107a/05, 108a/03, 108a/20, 108b/09, 108b/19, 109b/19, 110a/01, 110a/06, 110a/18, 110b/06, 110b/17, 111b/03, 111b/05, 111b/09, 111b/13, 111b/16, 112b/08, 113b/16, 114a/11, 114a/16, 117b/10, 117b/16, 118a/20, 118a/20, 118b/15, 120a/02, 120a/15, 121a/07, 121a/17, 121b/06, 122b/05, 122b/14, 124a/05, 125a/08, 126b/12, 132b/13, 133b/07, 136b/05, 136b/14, 136b/20, 137a/05, 137a/12, 137a/14, 137b/13, 139b/16, 140a/13, 141b/09, 142a/01, 142b/08, 142b/16, 144a/08, 147a/04, 147b/02, 149b/12, 150b/08, 151a/02, 151a/03, 151a/19, 151b/01, 151b/06, 152a/06, 152a/17, 153a/12, 153a/14, 153a/15, 153a/20, 155a/05, 155a/09, 155b/05, 156b/10, 156b/20, 157a/01, 162a/01, 164a/16, 171a/07, 173a/11, 174a/07, 174b/12, 174b/21, 176a/06, 177b/05, 178a/18, 179a/20, 181a/10, 182b/21, 184a/21, 184b/06, 184b/18, 185a/12, 185b/01, 187a/16, 187a/21, 188a/11, 188a/12, 189a/07, 189b/12, 190b/15, 191a/19, 191b/07,

191b/09, 192a/01, 192a/03, 192a/08, 192b/04, 192b/20, 193a/04, 195b/09, 197a/21, 198a/04, 199b/14, 200b/06, 202a/21, 202b/04, 204b/06, 205a/19, 205b/07, 206b/08, 206b/18, 207b/01, 207b/21, 208b/10, 209b/15, 210a/04, 210b/17, 211a/03, 211a/08, 211a/11, 211a/18, 211b/11, 211b/15, 212a/06, 212a/11, 212a/18, 212b/04, 213a/17, 213a/21, 214b/16, 215b/09, 216b/13, 217a/02, 218a/17, 220b/14, 221b/08, 222a/21, 223a/02, 223a/12, 223b/04, 223b/08, 223b/10, 224a/14, 224b/07, 225a/05, 225b/15, 226b/21, 228a/07, 228a/17, 233a/10, 233a/13, 234b/02, 235a/09, 235b/14, 236b/07, 237b/04, 240b/04, 242a/06, 245a/06, 245b/03, 248a/04, 250a/07, 250a/21, 250b/06, 250b/14, 251a/03, 251a/05, 252a/11, 253a/06, 253a/12, 253a/14, 253a/19, 253b/04, 253b/12, 254a/15, 254b/06, 254b/15, 255a/16, 255b/11, 256a/12, 256b/18, 258a/16, 259b/15, 260b/06, 263a/11, 267a/12, 267b/09, 268a/05, 268a/20, 269a/03, 269a/13, 270a/13, 270b/13, 271a/01, 273b/17, 276a/07, 278a/20, 279b/02, 280b/07, 285b/03, 285b/06, 287a/02, 291b/13, 292b/10, 293a/12, 296b/04, 297a/01, 297b/21, 298a/21, 298b/03, 298b/07, 298b/12, 299a/11, 299b/12, 299b/17, 303b/02, 303b/17, 303b/21, 304a/13, 304b/16, 304b/20, 306a/06, 306a/19, 306b/07, 306b/19, 307a/11, 307a/16, 307a/18, 307a/20, 307b/02, 308a/02, 308b/18, 309b/01, 311a/03, 311a/14, 311a/17, 311b/10, 312a/03, 312b/09, 312b/10, 313a/07, 316b/11, 318b/20, 319b/17, 319b/21, 320a/07, 320a/15, 321a/09, 322b/19, 323b/05, 323b/11, 324a/03, 325a/12, 325b/20, 326a/08, 326b/01, 326b/10, 326b/15, 327a/01, 330b/09, 331a/06, 331a/12, 331a/17, 331b/15, 332b/02

[=425]

pest Far. Aşağı, alçak.

p. atıŋ égiz bol- 84a/18

[=1]

pestlik Pest olma durumu, aşağılık, bayağılık.

p.+de 225b/01

[=1]

peşe Bk. **paşa**

p.+geçe 82a/17

[=1]

peyġamberlik Peygamberlik, peygamber olma durumu. Krş. **payġambarlıġ**, **paygambarlıḳ**

p. 328b/03

p. daʿvāsı ḳıl- Peygamberlik iddiasında bulunmak. 143a/19

p.+ge iyber- Peygamberliğe göndermek (Peygamber olarak görevlendirmek). 282a/19, 302b/02

[=4]

peyk Far. Haber ve mektup taşıyıcı, haberci.

p. 66b/02, 79a/01, 79a/12, 85b/20, 86a/01, 91b/01, 91b/08, 112b/07

p.+din 109a/19, 148a/17

p.+ġa 91b/01, 91b/08, 112b/07

p.+ge 79a/01, 79a/12

p.+ni 118b/12

[=16]

Pījan k.a. Bk. **Bījan II**

P. 326b/10, 326b/14, 327a/01

P. (Pahlavān-zāda-ı Pījan) 326b/11

P. érdi 326b/09

[=5]

Pījan Pād-şā k.a. Bk. **Bījan II**

P. 326b/21

[=1]

pīl Bk. **fīl**

p.-i damān 327a/15

[=1]

pınhān < Far. *pinhān* Gizli, saklı.
p. 4a/05, 13a/02, 30a/16, 41b/06, 49a/01, 65a/20, 81b/03, 87a/17, 97b/17, 106a/18, 118b/20, 122b/05, 122b/08, 122b/17, 123a/06, 131a/09, 138a/16, 153b/20, 163a/10, 164a/16, 182b/15, 185a/05, 190a/20, 200a/18, 205b/05, 219b/01, 220b/02, 221b/18, 240b/06, 242a/14, 249b/11, 253b/10, 256a/01, 264a/14, 279b/14, 282b/12, 296a/02, 296a/20, 299a/10, 306a/21, 309b/12, 310b/09, 310b/15, 312b/06, 318a/02, 329b/11
p. (āşkārā u pınhān) 60b/11, 63a/10, 132a/04, 192b/15, 207a/01, 217b/19, 247a/01
p. (sırrını pınhān saḳla-) 220b/02
p. bol- Pinhan olmak (Gizlenmek, saklanmak, gizli olmak). 5b/06, 120a/07, 129a/04, 208b/03
p. érdi 36a/19
p. ḳal- Pinhan kalmak (Gizli kalmak, saklı kalmak). 9a/09, 9a/11, 10b/15, 108b/11, 241a/21, 252b/16, 262a/04, 262a/04, 315a/20, 315a/21
p. ḳıl- Pinhan etmek (Gizlemek, saklamak). 195a/15, 201a/21, 201b/02, 216b/02, 301b/05
p.+lar 302a/19
p.+nı (āşkārā u pınhān) 190b/19
p. tut- Pinhan tutmak (Gizli tutmak, saklamak). 126b/09
p. u āşkārā Gizli ve aşikâr. 57a/16, 58b/19, 202b/21
[=80]

pınhāna Far. Gizlice.
p. 177b/04, 187a/07
[=2]

pīr Far. Yaşlı, ihtiyar.
p. 4a/02, 4a/05, 12a/14, 15a/16, 15b/07, 15b/14, 20a/10, 24a/11, 25b/17, 50a/12, 51a/20, 63a/12, 64b/20, 102a/04, 102a/09, 107b/17, 114b/15, 116b/17, 122a/20, 127b/09, 129b/14, 132b/05, 157b/01, 162a/17, 162a/18, 162b/02, 162b/02, 162b/07, 162b/08, 162b/10, 163a/09, 163b/16, 163b/18, 163b/19, 163b/20, 164a/01, 164a/08, 165a/12, 166a/01, 166a/08, 166a/14, 166a/15, 166b/18, 171b/21, 172a/04, 172a/05, 172a/12, 172a/14, 172a/14, 172a/20, 172a/21, 172b/03, 173b/18, 176a/15, 180b/21, 181a/02, 181a/04, 206a/07, 227a/02, 230a/07, 240a/11, 240a/12, 253b/12, 266a/01, 276a/21, 293a/21, 322b/19
p. (dıhḳān-ı pīr) 44a/03
p. bol- Pir olmak (Yaşlanmak, ihtiyarlamak). 7b/19, 13b/07, 13b/08, 24b/01, 42a/20, 48a/10, 51b/05, 98a/10, 100b/07, 122b/01, 174a/05, 244b/19, 253b/06, 293a/03
p.+dın 13b/07, 157b/08, 162b/01, 172a/13, 240b/09
p.+dın 49b/03
p.+ġa 163b/18, 163b/18, 172b/01, 172b/03, 173a/07, 240a/18
p.-i ḫ^{v}ār Hakir ihtiyar. 213b/20
p. kişi Yaşlı kimse. 41b/14, 88a/01, 182b/07
p.+lar 86b/20, 87a/01, 87a/02, 87a/05, 107a/05, 206a/21, 210a/08
p.+lar turur biz 210b/14
p.+lardın 79b/18
p.+larġa 173a/06, 179b/12, 211a/11
p.+larnı 116b/06, 169b/12, 292a/13
p.+larnıŋ 110b/08
p.+nı 15b/01, 162a/16, 163a/09, 294a/12, 307b/01
p.+nıŋ 7b/18, 25b/16, 67b/14, 162b/12, 166a/05, 172a/10, 172a/13, 172b/04
p. turur 25b/14, 163b/15, 294a/07
p. turur men 155a/11
[=131]

pīrāsta Far. Düzenlenmiş, donatılmış, süslenmiş.
p. (ārāsta u pīrāsta ḳıl-) 9a/04
[=1]

pīrī Far. Bir pir.
p. 4a/01, 240a/09
p.+nı 162a/16
[=3]
pīrlıḳ Pirlik, pir olma durumu, yaşlılık, ihtiyarlık.
p.+dın 174b/17
p.+ġa 98a/14
p. vaḳtı 25b/15
[=3]
pısta Far. Fıstık, şam fıstığı.
p. 125a/13
[=1]
pīşāne < Far. *pīşānī* Alın.
p.+mde bitil- Alnımda yazılmak. 275a/02, 294b/08
p.+ŋde bitil- 14a/09
p.+side 164b/11
p.+sidin 5a/15, 7a/11, 139b/14
p.+sige 24a/09, 192a/05
[=9]
pīş-destlik Üstünlük, üstün olma durumu.
p. ḳıl- Üstünlük kurmak (Üstün davranmak). 127b/07
[=1]
pıyāda < Far. *piyāda* Yaya olarak savaşan asker sınıfı; bu sınıfta olan asker; yaya; satrançta ön sıraya dizilen sekiz küçük taştan her biri, piyon.
p. 8a/10, 27b/10, 42a/04, 52a/14, 66a/17, 88b/14, 174b/15, 206b/21, 237b/20, 239a/12, 239a/12, 261b/17, 285a/07, 303a/10, 326a/03
p. bile 259a/21
p. bol- Piyade olmak, yaya olmak. 3a/09, 4a/01, 6a/18, 8a/06, 13b/05, 13b/05, 14b/18, 16a/07, 22a/10, 29a/16, 44a/10, 45a/17, 61a/01, 66b/04, 67b/10, 69b/14, 80b/10, 89a/02, 90b/10, 92b/05, 106b/10, 121a/06, 149b/09, 174b/02, 179b/18, 190b/14, 191b/11, 191b/13, 200b/15, 207a/17, 208b/15, 213b/15, 274b/01, 274b/03, 285a/05, 286a/04, 326a/03
p. ḳıl- Piyade etmek (Yaya durumuna getirmek). 17a/18, 41b/11, 261b/09
p.+lar 236a/17
p.+lar bile 290b/16
p.+larnı 115a/18, 230a/20, 231a/06, 239a/08
p.+nıŋ 253a/14
[=63]
pıyāla < Far. *piyāla* İçki kadehi, şarap kadehi.
p. 145a/19, 275a/17
p.+da 250b/04
p.+ġa 250b/06
[=4]
post Far. Post, tüylü hayvan derisi; insan derisi.
p.+ıġa 100a/20
p.+ını 322a/05
[=2]
puḫta Far. Pişmiş, fırınlanmış.
p.+dın (ḫışt-ı puḫta) 164b/01
[=1]
pul Küçük metal para.
p.+ġa 1b/03
[=1]
pūşīda-rūy Far. Yüzünü örten, yüzü örtülü.
p.+larnıŋ 97a/09
[=1]
puşt Far. Arka, art, sırt; dayanak, destek.
p. 316b/06
p.+ıdın 39b/06, 49b/06
p.+ıdın bol- 233b/07
p. panāh bol- 80b/04
p. panāhı bol- 46a/20
p. u panāh Destek ve sığınak. 16a/11, 21a/05, 63a/05, 65a/11, 184a/07, 269b/11, 292b/18
p. u panāh bol- 47b/10, 151b/11, 269b/04
p. u panāhı bol- 50a/15
p.+um 127a/01
p.+umdın 39b/05, 212b/15
[=20]
puştahā Far. Yığınlar, tepeler.
p. (küştehā puştahā) 116b/15
[=1]
put Bk. **fut**

p.+ı 31a/15
[=1]

pür < Far. *pur* Dolu.
p. 209b/14
p.-ābrūy bol- Büyük iftihar vesilesi, büyük övünç olmak. 120b/12
p.-gevher Cevher dolu. 241a/13
p. su Dolu su. 84a/08
p.-şūr ġavġā bol- Çok karışıklık ve kavga olmak. 13a/05, 108b/15, 223a/20, 227b/09
[=8]

pür-derd < Far. *pur-derd* Dert dolu, çok dertli.
p. 313a/08
p. (āhī-i pür-derd tart-) 139a/03
p. (āhī-i pür-derd cigeridin tart-) 53a/15
p. (āhī-i pür-derd köŋlidin tart-) 4a/13
p. (āhī-i pür-derd tart-) 75b/12, 269b/01, 318b/12
p. (cigeridin āhī-i pür-derd tart-) 222a
p. köŋlī Dert dolu bir gönül. 7b/15
p. köŋlidin āh tart- Dert dolu gönlünden ah çekmek. 292a/21
p. köŋüllük bol- Dert dolu gönüllü olmak (Çok dertli gönüle sahip olmak). 85a/11
[=11]

pür-derdlik < *pür-derdlig* Çok dertli.
p. bol- 90a/03
[=1]

pür-tadbīr < Far. *pur-tadbīr* Çok tedbirli.
p. (vazīr-ı pür-tadbīr) 220a/13
[=1]

R

raʿāyā Ar. Reaya, halk.
r. 164b/19
[=1]

Rab < Ar. *rabb* Allah, Tanrı.
R. (yā Rab) 333a/16
[=1]

rabāb Far. Gövdesi Hindistan cevizi kabuğundan yapılmış, dize veya bir yere dayanarak çalınan uzun saplı saz.
r. 33b/03, 83a/09, 306b/04
r. (çeng ü rabāb) 171a/15
r. (çeng ü rabāb çal-) 184b/03
r. (çeng ü rabāb u sāz ve ḳānūn çal-) 168b/08
r. (sāz u rabāb) 303b/05
r. (sāz u rabāb çal-) 319a/18
r. çal- 33b/08, 316b/07
r.+dın 178a/14
r.+ınıı 306a/17
r.+lar (çeng ü rabāblar çal-) 227b/09
r.+nı 33b/05, 306b/06, 306b/09, 316a/09
r.+nı çal- 306b/10, 306b/14, 306b/17
r.+nıŋ (çeng ü rabāb) 167b/20
r. u çeng 83a/07
r. u sāz 102b/11
r. u sāz çal- 66b/09, 97a/01, 175a/03, 176a/05, 198a/18
[=28]

raʿd Ar. Gök gürlemesi.
r. dék 160a/02
[=1]

Rād Ḫurrād Erdeşir (**Ardaşīr IV**) döneminde bahsi geçen bir ateşgede.
R. 115a/02
[=1]

radā Far. Ey yetenekli; ey cesur.
r. 307a/04
[=1]

raḍıya'llāhu ʿanh < Ar. *raḍiya'llāhu ʿanh* "Allah ondan razı olsun" anlamında dua cümlesi.
r. (amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh) 321a/09
r. (Ḥażrat-ı amīru'l- muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh) 321a/07, 324b/03
r. (Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh) 320b/19, 324b/04
r. (Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya'llāhu ʿanh) 321a/09, 323b/03, 326a/17, 326a/18
r.+ġa (Şuʿba ibn-i Muġīra raḍıya'llāhu ʿanh) 322b/18
r.+nı (Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya'llāhu ʿanh) 320b/16
r.+nıŋ (Ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh) 324b/03
r.+nıŋ (Saʿd-ı Vaḳḳāṣ raḍıya'llāhu ʿanh) 322a/08, 322b/02
r.+nıŋ (Şuʿba raḍıya'llāhu ʿanh) 322b/21
[=15]

raḍıya'llāhu ʿanha < Ar. *raḍiya'llāhu ʿanha* "Allah ondan razı olsun" anlamında dua cümlesi.
r. (Şuʿba raḍıya'llāhu ʿanha) 323a/07, 323a/12
r.+nı (Şuʿba raḍıya'llāhu ʿanha) 323a
[=3]

raḍıya'llāhu ʿanhum < Ar. *raḍiya'llāhu ʿanhum* "Allah onlardan razı olsun" anlamında dua cümlesi.
r. (Abū Bekr ve ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhum) 321b/20
[=1]

raḍıya'llāhu ʿanhumā < Ar. *raḍiya'llāhu ʿanhumā* "Allah ikisinden de razı olsun" anlamında dua cümlesi.
r. (ḥażrat-ı amīru'l-muʾmınīn Abū'ş-Şıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhumā) 333a/11
[=1]

Rādūy Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde mubed.
R. 328b/02
[=1]

rāh Far. Yol, usul, yöntem.
r. u rasm tüzel- 129a/11
r. u rasmını tut- 15a/17

[=2]

Rāḫanc Bir şehir adı.
R. şaharı 283a/03
[=1]

rāḥat Ar. Rahat, huzur.
r. (cān rāḥat taf-) 206a/02
r. ber- Rahat vermek. 219a/16
[=2]

rāhıb < Ar. *rāhib* Hristiyan din adamı.
r. 277a/05, 278b/10, 278b/13, 278b/15, 278b/20, 278b/21, 279a/05, 279a/06, 330a/09, 330b/09
r. bile 279a/14
r.+ġa 279a/04, 330a/05
[=13]

raḥīm Ar. Çok merhametli.
r.-dil 200a/02
[=1]

raḥm Ar. Merhamet, acıma.
r.+ı kel- Merhameti gelmek (Acıma duygusu gelmek, merhamet duymak). 22a/14, 27b/07, 142b/02, 260b/14
r. ḳıl- Rahmetmek. 27b/21, 69b/14, 96b/10, 107a/07, 110b/08, 110b/09, 207a/11, 333a/04, 333a/04
r.+ları kel- 95b/14
[=14]

raḥmat Ar. Merhamet, esirgeme, acıma.
r. (rūḥıġa raḥmat oḳu-) 144b/21
r. bol- Rahmet olmak. 131b/14, 156b/04, 172b/11, 182a/06, 196a/02, 208a/11
r.+dın özge 132b/03
r.+ı (raḥmat bol-) 105b/15, 106a/05, 142a/10, 142a/21, 188b/15, 204a/19, 225a/10, 225b/18, 322a/11
r.+lar oḳu- 4b/06, 76b/19, 196b/05, 294b/16
r. oḳu- Rahmet okumak (Bir kimseye merhamet etmesi ve bağışlaması için Tanrı'ya dua etmek). 203a/10, 204a/20, 308b/09
[=24]

raḥmatu'llāh Ar. "Allah'ın rahmeti" demek olup "rahmetullahi aleyh" (**raḥmatu'llāhı ʿalayh**) cümlesi yerine kullanılmıştır.
r. (Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāh) 23b/01, 40a/19, 194a/08, 229a/01
[=4]

raḥmatu'llāhı ʿalayh < Ar. *raḥmatu'llāhi ʿalayh* "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamında ölmüş kişiler için kullanılan dua cümlesi.
r. (Mavlānā Fırdavsī raḥmatu'llāhı ʿalayh) 1b/12, 6b/07, 11a/04, 14a/15, 31b/12, 54a/18, 64b/20, 69a/05, 70b/19, 81a/01, 83a/18, 85b/08, 88a/14, 90b/20, 97a/10, 99a/10, 102a/01, 105a/16, 110b/13, 117a/06, 121b/11, 125b/01, 130a/12, 135b/05, 140b/01, 143b/01, 145b/11, 148b/03, 155b/13, 160b/03, 163a/17, 167a/08, 171a/13, 177a/14, 182b/29, 190b/09, 196b/09, 201a/07, 204b/04, 211b/21, 216a/17, 220b/18, 222b/11, 232b/05, 239b/06, 244a/03, 247b/13, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 277a/08, 289a/18, 297b/09, 303a/01, 311b/17, 317b/01
[=56]

rah-numāy Far. Yol gösterici, kılavuz.
r.+ım turur sen 102a/20
[=1]

Raḫş Ünlü kahraman Rüstem (**Rustam I**)'in, üstün sıfatlarla nitelenen meşhur atı. Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde bahsi geçmektedir.
R. 44a/15, 46a/10, 55b/19, 56a/01, 56a/02, 56a/13, 57b/15, 58a/09, 59a/04, 66b/17, 66b/18, 66b/19, 67a/03
R. bile 65b/08
R.+dın 56a/03
R.+ġa 47a/01, 47b/01, 53b/06, 54a/07, 56a/12, 57b/03, 58b/02, 58b/03, 66b/19, 66b/19

R.+ı 66b/16
R.+ımnıŋ 49b/14, 52a/02
R.+ınıŋ 56a/07
R.+ıŋnı 55b/10
R.+nı 47a/20, 55b/17, 57a/11, 57b/17, 57b/18, 58a/07, 66b/13, 68a/06
R.+nıŋ 67a/01, 68a/04
[=40]
raḫt Far. Yola çıkarken alınan eşya, yol malzemesi; her türlü ev eşyası, elbise ve süs eşyası; kumaş.
r.+ıŋnı 105a/07
r.+lardın (dībā u zar-baftdın raḫt) 74a/20
r.+larımnı 36b/07
[=3]
raʿıyya < Ar. *raʿiyya* Tebaa, halk.
r. 43a/03, 128a/13, 128a/14, 129a/03, 199b/18, 204a/05, 205a/13, 319b/09
r.+lardın 25b/03
r.+larġa 330a/11
[=10]
Rām Ardaşīr Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri.
R. 131b/19
[=1]
ranc Far. Eziyet, sıkıntı, zahmet, ızdırap. Krş. **renc**
r. 147a/10, 156b/02, 210b/10, 248b/12, 328b/08
r. (derd ranc keltür-) 129a/15
r. (derd ü ranc yet-) 313b/17
r. (köŋlüni ranc u derdde ḳıl-) 29a/05
r. ber- Renc vermek (Zahmet, sıkıntı vermek). 11a/11, 171b/21
r. bile 53b/04, 90a/08, 208a/06, 220b/01
r. bile (derd ü ranc) 129b/10
r.+da 26b/12
r.+da (cānıŋnı rancda ḳıl-) 233b/16
r.+da (köŋlümizni rancda tut-) 78b/17
r.+da (köŋlüŋni rancda tut-) 149a/08, 149a/09, 189b/08, 199a/12, 200a/08
r.+da (köŋlüŋüzlerni rancda ḳıl-) 214a/12
r.+da (ʿumrı rancda bol-) 53a/13
r.+da bol- Rencde olmak (Sıkıntı içerisinde olmak). 85a/19, 128b/14, 130b/13, 146a/07, 193a/18
r.+da turur 146a/04
r.+da turur (derd ü ranc) 235b/15
r.+da turur biz 153a/17
r.+da tut- Rencde tutmak (Sıkıntıya sokmak). 158b/08, 158b/10
r.+dadur men 275b/10
r.+dın 26b/12, 85b/16, 103b/07, 139a/12, 158a/06, 239a/18, 325b/16
r.+dın (derd rancdın ārām taf-) 68b/19
r.+dın özge 197b/11
r.+ġa 95b/11, 220a/03
r.+ı 132a/17, 151b/06, 249a/05
r.+ı (ranc tart-) 263a/20
r.+ı bile 165a/02
r.+ıdın 8b/14, 195b/09, 207a/02
r.+ıdın (yol rancı) 107a/17, 212a/10
r.+ım 36a/02, 130a/18
r.+ımdın 263a/13
r.+ımnı 64a/04, 240b/19
r.+ın (yol rancı) 232a/18, 245a/20, 289a/21, 289b/01
r.+ını 205a/12, 250a/16, 266b/16, 288b/10, 288b/15
r.+ını (yol rancı) 207a/19, 282b/18
r.+ını tart- 146a/05
r.+ıŋnı 123b/02
r.+ıŋnı tart- 43b/09, 146a/05, 261b/15
r. kel- Renc gelmek (Sıkıntı, bela gelmek). 253a/11
r. kör- Renc görmek (Eziyet görmek, zahmet çekmek). 95b/09, 158b/21, 162a/15
r.+lar tart- 12b/06, 14a/01, 17b/01, 47b/14, 130a/17, 131b/21, 199b/02, 240b/14, 262b/18, 263b/02, 278b/14, 303a/05
r.+lar yet- 142a/08
r.+lardın 218a/19
r.+larını (yol rancları) 36b/18
r.+larını ḳıl- 198b/21
r.+larını tart- 198b/19
r.+larnı 35a/02

r. maşakgat 21a/02
r. maşaḳḳat tart- 70a/12
r. maşaḳḳat yet- 14a/10
r. maşaḳḳatda tut- 85a/16
r.+nı (ġam u ranc) 179b/21
r.+nı köter- 177b/02
r.+nı tart- 217a/19, 322a/11
r.+nı tat- 279a/05
r. tarı- Sıkıntı ekmek (Sıkıntı vermek, sıkıntıya sokmak). 51b/07
r. tart- Renc çekmek (Sıkıntı, eziyet çekmek). 8b/06, 16b/08, 43a/02, 44b/12, 87b/08, 88b/18, 98a/16, 104a/02, 118b/20, 123b/02, 124b/11, 125a/05, 125b/09, 129a/16, 130b/12, 152a/01, 156a/11, 159a/15, 164b/20, 173b/16, 188a/17, 193a/15, 199b/04, 216b/09, 219b/19, 220a/03, 224b/07, 227a/01, 235b/13, 237b/16, 240b/20, 242b/01, 247a/10, 263a/08, 280a/16
r. turur 68a/14
r. u alam tart- 280a/12
r. u alamda bol- 279a/06
r. u derd yet- 279a/01
r. u ġamdın tın- Renc ve gamdan dinlenmek (Rahata kavuşmak). 116a/03
r. u maşaḳḳat 24a/19, 24b/14, 58a/20, 61b/09, 74a/16, 74a/19, 98a/15, 106b/19, 109a/15, 110a/11, 123a/05, 126b/17, 143a/09, 145b/21, 321b/12
r. u maşaḳḳat tart- 40b/06, 52b/13, 110a/16, 121b/16, 128a/05, 143a/08, 148b/11, 178a/06, 250a/14
r. u maşaḳḳatda bol- 227b/20
r. u maşaḳḳatda ḳal- 6a/06, 61a/09
r. u maşaḳḳatdın tın- 178a/13
r. u maşaḳḳatlar tart- 58b/13
r. u maşaḳḳatlarnı tart- 45a/14
r. u miḥnetde ḳal- 316a/21
r. yet- Renc ulaşmak (Sıkıntı gelmek). 28b/10, 135b/11, 137a/05, 156b/02, 174b/20, 176b/08, 198b/20, 220b/01, 228b/15
r. yetgür- Renc ulaştırmak (Sıkıntı vermek). 13b/14, 27b/11, 54a/13, 95b/11, 105a/03, 127b/02, 151b/05, 158b/04, 158b/09, 165a/10, 191a/06, 191a/06, 209a/14, 209a/15, 223b/18, 312a/07
r. yét- 278b/21
[=207]
rasīda Far. Yetişkin.
r. bol- 274a/09
r. u nā-rasīda 206b/21
[=2]
rasm Ar. Âdet, gelenek, usul. Krş. **rasmī**
r. 94a/02, 169b/13, 244b/19, 301b/07
r. (rāh u rasm tüzel-) 129a/11
r. bol- Âdet, gelenek olmak. 184a/13
r.+ı 2b/01, 55b/09, 66b/12, 68b/14, 77b/01, 80a/02, 90a/06, 121a/16, 132a/03, 134b/09, 140b/13, 143a/12, 150b/02, 195b/13, 275a/05, 280a/05, 282a/05, 295a/04, 327b/07
r.+ı bile 166b/18
r.+ı yosunını taşla- 15b/16
r.+ıça Usulünce, usulüne göre. 126a/08
r.+ım 168b/05
r.+ımız 187b/09
r.+ımızda (dīn u rasm) 185a/13
r.+ını 133b/13
r.+ını (rāh u rasmını tut-) 15a/17
r.+ını taşla- Âdetini bırakmak, terk etmek. 8b/18, 15b/10
r.+ıŋdın yan- Âdetinden dönmek (Geleneğini terk etmek). 253a/08
r.+larġa 14b/19
r. u yosun 132a/19
r. u yosun ḳıl- 150a/10
r. yosun 82a/12, 212a/20
r. yosunlarıŋnı taşla- 55b/01
[=42]
rasmī Ar. Âdet, gelenek, usul. Krş. **rasm**
r. 310b/03
r.+ları 6a/02
r.+larını 82b/11, 132b/05, 174a/05

r.+nı buz- Geleneği bozmak. 41b/13
r.+nı taşla- Âdeti bırakmak, terk etmek. 6a/02, 6b/09
r.+sı 5a/10
[=9]

rāst Far. Doğru, gerçek, inanılır; doğru, düz, düzgün.
r. 188b/02, 202a/08, 215b/19, 264b/08, 331b/06
r. (ḳalınlar rāst ḳıl-) 83a/01
r. (köŋlüm bile tilimni rāst tut-) 154a/21
r. (şaf rāst ḳıl-) 327a/12
r. (şaflarını rāst ḳıl-) 231a/17, 284b/17
r. ay- Doğru söylemek. 32a/03, 35b/08
r. ayt- Doğru söylemek. 31b/19, 40b/08, 190a/07, 262a/10, 266b/02, 266b/18, 308a/06
r. bol- Rast olmak (Doğru olmak; hazır olmak). 13a/15, 28a/15, 33a/03, 34b/11, 202a/14, 210a/13, 246a/19, 314b/11, 324a/10, 331b/09
r.+dın 282a/07
r.+dın özge 9a/09
r.+dur 46b/15, 66a/16, 86b/07, 153a/06, 153b/08, 159a/04, 189b/09, 194b/03, 194b/05, 195a/01, 207b/15, 222a/03, 242a/02, 256b/05, 273a/21, 276b/04, 279a/12
r. éken 59a/05, 68b/20, 215b/16
r.+ını ay- 72a/04, 222a/15, 222a/18
r.+ını ayt- Doğrusunu söylemek. 9a/03, 9a/06, 9a/10, 10b/11, 72a/03, 72a/04, 72b/20, 125b/17, 126a/01, 234a/11, 273a/05
r. işlik Doğru, düzgün işli. 2a/07
r. kel- Doğru gelmek (Doğru çıkmak). 264b/02
r. ḳıl- Rast kılmak (Hazırlamak, tertip etmek, düzenlemek, yapmak). 6a/11, 6a/11, 9b/13, 18b/04, 34a/09, 35b/11, 36b/10, 43a/03, 47a/19, 51b/19, 56b/19, 61b/05, 62a/14, 71a/06, 74a/02, 74a/02, 87a/11, 88a/07, 89a/17, 116a/05, 117b/20, 122b/05, 126b/12, 130a/16, 138b/02, 138b/04, 139b/16, 146a/18, 146b/08, 148b/04, 148b/11, 156b/03, 165b/06, 191b/05, 192a/12, 192b/07, 197b/16, 200b/01, 200b/09, 211a/20, 212b/20, 221a/01, 221a/20, 223a/04, 225b/16, 227b/01, 227b/12, 231a/15, 231a/20, 232a/09, 235a/07, 239a/01, 239a/19, 250a/21, 252b/21, 256a/15, 256b/19, 257a/15, 260a/17, 264a/21, 267a/15, 279a/16, 280a/06, 282a/03, 283b/20, 325b/19
r.+nı ayt- 10b/17, 119b/12
r. söz Doğru söz. 47a/16
r. sözle- Doğru söylemek. 35b/05, 35b/13, 219a/08, 222a/14
r. sözlerni éşit- 251b/11
r. sözüŋni ay- 4a/04
r. taf- Doğru bulmak (Doğruyu, doğru yolu bulmak). 218b/13
r. turur 24b/09, 41b/05, 60b/16, 176b/06, 202b/06
r. yol 208b/20, 249a/02
r. yol körgez- Doğru yol göstermek. 28b/14, 56a/18, 99b/20, 105b/05, 115a/03, 129b/02, 155b/15, 203b/02, 205a/07, 270a/10, 289b/08
r. yol taf- Doğru yol bulmak. 202a/01, 202a/03
r. yoldın çıḳ- Doğru yoldan çıkmak. 282b/01
r. yoldın çıḳar- Doğru yoldan çıkarmak. 201b/21, 264b/14
r. yolġa başla- Doğru yola yöneltmek. 322b/06
r. yolnı körgez- 35b/08
[=168]

rāst-gūy Far. Doğru söyleyen, doğru sözlü.
r. 12b/14, 26b/17, 220a/06, 241b/18
r. bol- 218b/15, 244a/05
r.+dur 14b/20
r. érdi 156a/21, 233a/08
[=9]

rāst-gūylıḳ Doğru sözlülük, doğru sözlü olma durumu.

r. turur 217b/16
[=1]
rāstlıḳ Doğruluk, gerçeklik; samimilik.
r. 75a/12, 216b/06, 229a/13, 229b/16
r. bile Doğrulukla, samimiyetle. 32a/01, 216b/07
r. bile bol- Doğrulukla olmak (Doğruluktan yana olmak). 101a/13, 191a/01, 295a/01
r.+da 144b/09
r.+da bol- 157a/20
r.+dın bölek 58b/13
r.+dın öt- Doğruluktan vazgeçmek. 96b/09
r.+dın özge 156a/20, 218b/20, 318a/01
r.+ıdın (rāstlıġıdın) 211b/03
r.+ıġa (rāstlıġıġa) 123b/06
r.+ını (rāstlıġını) 95b/06, 276a/14
r. ḳıl- Doğruluk kılmak (Doğru iş yapmak; iyilik etmek). 129b/03, 134a/02, 180a/06, 182a/09, 190b/03, 192b/15, 217a/20
r.+nı 77a/02, 127a/18, 131a/03, 180a/14, 204a/07, 220a/13
r. turur 216b/06
[=34]
rasūlu'llāh Ar. Allah'ın elçisi.
r. (Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 321a/10, 333a/09
r. (Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı musallam) 214b/21
r. (Ḥażrat-ı sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/11
r. (Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/08
[=5]
Raşnavād Humay (**Humāy III**)'ın kumandanı.
R. 70b/19, 72a/10, 72a/10, 72a/13, 72a/20, 72b/03, 72b/06, 72b/15, 72b/18, 73a/01, 73a/06, 73a/13, 73a/15, 73b/04, 73b/06, 73b/06, 73b/07, 73b/11
R.+ġa 72a/12, 72b/12, 72b/20
R.+nıŋ 70b/18, 72a/14, 72b/10, 72b/13, 73a/18, 73b/03, 73b/09, 73b/14
[=29]
rav Far. İç çekmek, inlemek.
r. ḳıl- 284a/15
[=1]
ravā Far. Layık, münasip, uygun, yerinde, yakışır.
r. 54b/09, 245b/09, 248a/18, 304a/09
r. bol- Reva olmak. 318b/08
r.+dur 46b/14, 147b/11, 161b/01, 213b/08
r. eyle- Reva eylemek (Yerine getirmek). 1b/05
r. ḳıl- Reva kılmak (Yerine getirmek). 7b/02, 73b/01, 191a/09, 293a/15, 317b/18
r. kör- Reva görmek (Layık, uygun görmek). 43b/09, 58b/01, 85b/08, 121b/18, 183b/19, 188b/11, 234a/11, 242b/15, 302a/18
r. turur 94b/12, 101a/20, 126b/07, 160a/20, 178b/18, 181b/15, 182b/01, 199b/09
[=32]
ravāc Ar. İtibar, kıymet, değer.
r. taf- Revaç bulmak. 1b/07, 203a/18
[=2]
ravāḳ Ar. Üstü örtülü, önü açık yer, sundurma.
r. ḳofar- Revak inşa etmek. 10a/13
[=1]
ravān Far. Yürüyen, giden; akan.
r. 211a/01
r. (ḳan ravān bol-) 38a/17, 60a/05, 115a/07, 178b/07
r. (ḳanı ravān bol-) 26b/01, 31a/04, 197a/21
r. (ḳanını ravān ḳıl-) 17b/08
r. bol- Revan olmak (Gitmek, yola koyulmak; akmak). 3b/11, 4a/07, 4a/17, 4b/06, 5a/08, 7b/13, 8a/09, 8b/08, 9a/03, 9a/17, 9b/12, 9b/13, 10a/02, 12a/13, 13a/05, 13a/07, 14a/05, 14a/05, 14a/06, 14a/16, 16a/07, 17a/05, 19b/18, 21b/09, 22b/16, 23b/17, 24a/16, 24b/16, 25a/11, 25a/20, 26a/03, 26a/15, 26a/15, 27a/11, 28a/16, 28b/03,

28b/16, 28b/19, 29a/01, 29a/07, 29a/12, 29a/15, 31b/16, 32a/16, 32a/19, 32b/09, 32b/10, 33a/03, 33a/05, 33b/02, 33b/03, 34a/08, 35a/02, 35a/15, 35a/19, 35b/20, 36a/20, 36b/05, 38b/04, 38b/19, 40a/01, 40a/06, 42b/14, 42b/16, 42b/19, 44b/06, 45b/11, 45b/20, 46a/10, 54a/09, 54a/10, 54a/13, 54b/01, 57b/19, 58b/03, 61a/02, 62b/01, 65b/19, 66b/14, 68a/06, 68a/19, 69b/02, 69b/20, 70b/07, 72a/17, 72a/20, 73a/03, 75b/02, 76b/02, 76b/06, 76b/09, 78a/07, 78b/01, 79a/12, 79a/14, 82b/19, 83b/07, 83b/07, 85b/20, 86a/11, 88b/10, 89a/08, 89a/18, 90a/14, 90b/14, 91b/09, 96a/20, 96b/04, 97a/06, 97a/11, 97b/02, 98b/01, 98b/14, 98b/17, 99a/07, 99a/10, 99b/10, 100a/01, 100a/20, 100b/15, 101a/16, 101b/06, 101b/13, 101b/19, 102a/02, 102a/11, 102a/20, 102b/20, 103a/06, 103a/14, 104a/08, 104b/01, 105a/12, 105a/17, 105a/20, 106b/07, 106b/08, 106b/16, 107a/18, 107b/02, 107b/15, 107b/20, 112a/04, 112b/07, 113b/03, 113b/11, 113b/19, 114b/09, 114b/10, 115a/05, 115a/20, 116a/17, 116b/06, 116b/13, 118a/17, 119a/13, 119b/19, 119b/20, 120a/02, 120a/03, 120a/09, 120b/20, 121a/11, 132b/10, 136a/12, 137a/17, 137a/20, 137b/20, 138b/06, 140a/01, 140b/04, 141b/14, 146b/09, 149b/07, 150b/02, 152a/18, 152b/15, 157b/10, 158a/17, 158a/20, 159a/14, 159b/17, 160b/13, 163a/14, 163a/19, 165b/17, 165b/18, 165b/18, 167a/01, 167a/02, 167a/20, 167b/21, 168a/17, 171a/10, 171a/18, 172a/10, 172b/05, 173b/06, 175a/01, 175a/07, 175b/09, 175b/19, 176a/04, 176a/07, 177a/16, 177b/11, 178a/20, 178b/04, 179b/03, 180b/12, 183a/15, 184b/12, 185b/06, 185b/14, 185b/17, 189a/14, 189b/11, 189b/13, 189b/20, 190b/06, 191b/07, 192a/04, 195b/18, 197a/18, 198b/11, 199a/06, 199a/17, 200a/14, 200a/21, 200b/09, 206b/16, 207a/04, 207a/15, 208b/07, 208b/11, 209a/05, 210a/02, 210a/11, 210b/16, 211a/11, 211b/13, 213a/16, 215b/02, 224a/15, 226b/08, 227b/06, 228a/17, 228b/04, 228b/09, 237b/19, 237b/20, 238a/18, 240b/08, 242b/15, 245b/12, 246a/16, 247a/16, 250a/08, 254a/20, 255b/04, 256a/04, 256a/17, 256b/13, 259a/14, 259a/21, 259b/17, 260a/04, 261b/07, 263b/20, 267a/11, 268a/13, 269a/11, 269b/17, 270a/14, 270a/16, 274a/18, 275a/10, 278a/13, 278a/20, 278b/08, 279a/14, 279b/03, 282b/12, 282b/17, 283a/02, 283b/17, 285b/10, 287a/21, 292a/20, 293b/19, 296a/01, 296b/13, 296b/19, 297a/19, 297b/17, 299b/06, 308b/17, 309a/08, 310a/15, 322b/02, 324b/21, 326b/02, 329b/09, 332b/01, 333a/17

r. ḳıl- Revan etmek (Yolcu etmek, yollamak). 92b/01, 231b/11

r. turur 181a/13

[=317]

rāvī Ar. Rivayet eden, hikâye eden, anlatan kimse.

r. 118b/05, 215a/03, 230a/08, 241a/06, 244a/20, 290b/06, 305a/03

[=7]

ravnaḳ Ar. Güzellik, parlaklık.

r. taf- Güzellik bulmak (Güzelleşmek, parlamak). 212a/13

[=1]

ravża Ar. Bahçe; cennet.

r.+lar 1b/08

[=1]

Ray Tahran'a 7-8 km uzaklıkta, Elburz dağlarının kuzeyindeki ovaya doğru uzanan küçük bir çıkıntı üzerinde kurulmuş tarihî şehir.
R. 300a/21
R.+ġa 70a/14, 267a/11
R. pād-şāhı 177b/09
R. şaharı 114a/08, 199a/05, 266b/14, 287b/09, 297b/08, 300a/17, 300a/18, 300a/20, 300b/12, 300b/12, 300b/13, 300b/16, 300b/19, 301a/01, 301a/09, 301a/10, 301a/12, 325a/11
R. şaharınıŋ ṭerefi 326b/02
R. şaharlıġı 301a/03
R. ṭerefi 267a/11
[=25]

raʾy Ar. Rey, oy; fikir, düşünce, görüş.
r. 225b/14
r. (nā-pāk-raʾy) 227a/06
r. bile (yaḫşı raʾy) 91a/08
r.-ı Hındī 191b/03
r.+ı pāk bol- Düşüncesi temiz olmak. 102b/16
r.+ım 250b/11
r.+ıŋ bol- 189a/03
r. kör- 95a/11
r. körgez- 199b/14
r.+nıŋ 155b/15
r. tadbīrlıḳ bol- 220a/02
r. u maṣlaḥat 169b/08
r. u maṣlaḥat ḳıl- 243a/17, 253a/05
r. u tadbīrlıḳ 220b/19
[=15]

raʾylıḳ < *raʾylıġ* Düşünceli, ileri görüşlü.
r. 180b/15
r. érdi 216a/14
[=2]

rāżī Ar. Rıza gösteren, uygun bulan, isteyen, kabul eden, hoşnut olan.
r. 61a/08, 214a/17
r. bol- Razı olmak. 28b/12, 29b/01, 61b/19, 64a/13, 74a/08, 85b/03, 121b/02, 128b/05, 133b/12, 157b/13, 163a/08, 179b/04, 182a/06, 182b/08, 189a/06, 196b/05, 203a/03, 247a/08, 250b/21, 256a/04, 265b/06, 277a/19, 294b/13, 294b/13, 312a/02, 315a/02, 315a/02, 315a/18, 321b/17
r.+dur men 257a/01
r. ḳıl- Razı kılmak (Kabul etmek, istemek). 229a/19
[=33]

rāżīlıḳ Razı olma, rıza.
r.+ıdın (rāżīlıġıdın) 272b/05
r.+ıġa (rāżīlıġıġa) 64b/08
r.+ını (rāżīlıġını) 314a/07
r.+ıŋ turur (rāżīlıġıŋ turur) 29b/02
r. taf- Razılık bulmak (Hoşnutluk kazanmak). 144b/05
[=5]

renc Bk. **ranc**
r.+ge taşla- 105b/10
r.+lerige (rencler tart-) 199b/11
[=2]

renclik < *renclig* Sıkıntılı, zahmetli.
r. érdiler 206b/13
r. turur (derd ü renclik) 251a/03
[=2]

reng Far. Renk; türlü, çeşit.
r. 97b/09, 97b/09
r. (bu reng) 316b/05
r. (her reng) 12a/20, 83a/13, 249a/14, 267a/12
r. (lāla reng bol-) 68b/04
r. (özge reng bol-) 326b/06
r.+de 307a/14
r.+i 221b/03
r.+i rūyı 169b/01, 177a/06
r.+idin 98b/05
r.+iŋ bile 272b/02
r. rūy sarġar- Yüzünün rengi sararmak (Benzi solmak, solgun bir durum almak). 26a/11, 208a/15, 231b/14, 241b/01, 241b/18, 252a/06, 259a/20, 267b/04
r. rūyı 270b/04
r. rūyı sarġar- 168a/11, 216a/07, 221b/11, 243a/10, 257b/11, 270b/21, 274b/21, 307b/15
r. rūyları sarġar- 206a/20
r. ü rūy 225a/21, 300b/06
r. ü rūyı sarġar- 144a/01, 199a/20, 296b/16
[=38]

reng-ā-reng Far. Rengârenk, renk renk.
r. 36b/20, 44b/13, 73b/13, 83a/02, 92b/03, 93a/02, 96a/08, 96a/13, 98b/02, 157b/16, 159a/20, 162b/18, 168b/15, 170b/03, 202b/15, 205b/11, 208b/12, 223a/03, 308b/01
r. yāḳūtdın köz olturġuz- 6a/13
[=20]

renglik < *renglig* Renkli, rengi olan.
r. 96a/13
[=1]

reşk Far. Kıskançlık, haset.
r. 122b/07, 229a/18
r. élt- Kıskanmak. 194a/18, 221a/01, 221a/03, 299b/21, 304b/07
r. ḳıl- Haset etmek. 233a/21
r. turur 229a/21
[=9]

rıbāṭ < Ar. *ribāṭ* Konak, han, kervansaray, imarethane.
r.+ġa 275a/12
r. ḳofar- Ribat inşa etmek. 28b/01
r.+lar 179b/11
r.+larġa 259b/09
r.+larnı 318b/01
[=5]

rıdā < Far. *ridā* Elbise üzerine giyilen cüppe, hırka, setre veya pardösü gibi giyecek.
r.+sını 322b/04
[=1]

rıḍvānu'llāh-ı taʿālā ʿalayhım acmaʿīn < Ar. *riḍvānu'llāh-i taʿālā ʿalayhim acmaʿīn* "Allah Taala'nın rızası onların üzerine olsun" anlamında dua cümlesi.
r.+nıŋ (Ḥażrat-ı Abū Bekrü's-Sıddīḳ ve Ḥażrat-ı ʿÖmer ve Ḥażrat-ı ʿOs̱mān ve Ḥażrat-ı ʿAlī kerremallāhu-vacha rıḍvānu'llāh-ı taʿālā ʿalayhım acmaʿīn) 215a/01
[=1]

rışta < Far. *rişta* İplik.
r.+ġa 218b/09
[=1]

Rīv Luhrasb (**Luhrāsb**) ve Guştasb (**Guştāsb**) dönemlerinde pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Rīv**
R. 13b/11
R. (Pahlavān-ı Rīv) 13a/04
[=1]

rıvāyat < Ar. *rivāyat* Bir olay, haber veya sözü nakletme, anlatma.
r. ḳıl- Rivayet etmek. 1b/12, 6b/08, 11a/05, 14a/16, 23b/01, 31b/12, 40a/19, 54a/18, 64b/20, 65a/03, 69a/05, 70b/19, 81a/01, 83a/18, 85b/09, 88a/14, 90b/20, 97a/10, 99a/10, 102a/01, 105a/16, 110b/13, 117a/07, 121b/11, 125b/01, 130a/12, 135b/06, 140b/01, 143b/01, 145b/11, 148b/03, 155b/13, 160b/03, 163a/17, 167a/09, 171a/13, 177a/14, 182b/19, 190b/10, 194a/08, 196b/09, 201a/07, 204b/04, 211b/21, 216a/17, 220b/18, 222b/11, 229a/02, 232b/06, 239b/06, 241a/06, 244a/03, 247b/13, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 277a/08, 289a/18, 297b/09, 303a/01, 311b/17, 317b/01, 321a/03
[=63]

rıżā < Ar. *riżā* Razı, hoşnut.
r. ber- Razı olmak. 63b/17
r. bol- Razı olmak. 253b/21
r. ḳıl- Hoşnut etmek. 50b/01
[=3]

rīza Far. Ufak parça.
r. rīza bol- Parça parça olmak. 4b/12, 122a/05, 184b/10
[=3]

rızḳ < Ar. *rizḳ* Tanrı'nın bütün yarattıklarına verdiği nimet; yiyecek içeçek, azık.
r. ber- Rızık vermek. 106a/05, 157a/01, 193a/05, 216b/20
r.+ı 159b/05
r.+ı ber- 82a/17
r.+ıŋ 220b/07
r.+ıŋ üçün 220b/07
r.+nı ber- 39a/18
[=9]

roşen < Far. *rūşen* Aydın, aydınlık, parlak, açık.
r. 63b/15, 87b/01, 99a/12
r. (ʿaḳlı roşen bol-) 144b/01

r. (cānımnı roşen ḳıl-) 236a/02
r. (köŋlümni roşen ḳıl-) 87b/07
r. (şubḥ roşen bol-) 9a/21
r. bol- Ruşen olmak (Parlak, aydınlık, açık olmak). 39b/03, 87a/02, 92b/17, 95a/20, 143b/18, 296a/05, 305b/14, 311a/12, 318a/13, 328a/19
r. ḳıl- Ruşen kılmak (Aydınlatmak, parlatmak). 46b/02, 85b/18, 87b/02, 139a/14, 156a/06, 186a/18, 188a/18, 200a/07, 212b/05, 247b/19, 304a/19, 333a/10
r. turur 35b/03, 130a/06, 159a/02, 243a/01
[=33]

roşen-dıl < Far. *rūşen-dil* Gönlü, zihni aydınlık.
r. turur 276b/16
[=1]

roşenlik Ruşen olma durumu, parlaklık, aydınlık.
r. (cānġa roşenlik ber-) 218a/18
r. ber- Ruşenlik vermek (Işık vermek, parlaklık vermek). 17b/17, 102a/18, 104a/03, 104a/13, 209b/08
r.+ge 102b/06
r.+i (közümniŋ roşenligi) 326a/20
r.+i (roşenligi) 104a/12, 209b/09, 216b/06
r.+idin (roşenligidin) 323b/02
r.+ini (roşenligini) 45a/20
r.+ni taf- 145a/08
r. taf- Ruşenlik bulmak. 125b/19, 233b/06
[=16]

rū-ba-rū Far. Yüz yüze, karşısında.
r. bol- Yüz yüze olmak (Karşı karşıya gelmek). 18b/09
r.+sıdın 175b/19
[=2]

rubbā Far. Büyük.
r. (āhīn-ı rubbā taşı) 282a/02
[=1]

Rūdāba Kâbil (**Kābul**) padişahı Mihrab (**Mıhrāb Pād-şāh**)'ın kızı, Zal (**Zāl**)'ın karısı, Rüstem (**Rustam I**)'in annesi. Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde bahsi geçmektedir.
R. 43b/15, 44a/18, 57a/08, 68b/12, 68b/14, 68b/19
R.+dın 68b/16
R.+ġa 68b/13
R.+nı 68b/18
R.+nıŋ 68b/18
[=10]

Rūdekī Şāʿır Samani döneminin ünlü şairi. Samani hükümdarı Nasr b. Ahmed (**Nasr II**)'in emriyle Kelile ve Dimne (**Kelīle ü Dimne**) adlı ünlü kitap, veziri Ebü'l-Fazl-ı Bel'amî (**Abū'l-Faẕl**) tarafından Arapçadan Farsçaya çevrilmiş, daha sonra yine kendisinin emriyle, ayrı ayrı parçalar hâlinde olan bu kitap, Rudekî (**Rūdekī Şāʿır**) tarafından mürettep bir hâle getirilmiştir. Metnimizde Rudekî (**Rūdekī Şāʿır**)'ye ait bugün sadece on altı beyti kalan Farsça manzum çeviriden, Rudekî (**Rūdekī Şāʿır**)'nin ayrı ayrı babları birleştirmek suretiyle bir kitap meydana getirdiğinden ve böylece Kelile ve Dimne (**Kelīle ü Dimne**)'nin onlardan yadigâr kaldığından bahsedilmektedir.
R.+ġa 241a/04
[=1]

Rūd-ı Arvand Bk. **Arvand Rūd**
R.+ġa 135b/03
[=1]

rūḥ Ar. İnsanda bedenden ayrı bir varlık olarak kabul edilen öz, tin.
r.+ı 63b/15, 182a/06, 214b/10, 245a/16, 282a/08, 331a/05
r.-ı balīġā 1b/10
r.+ıdın 182b/04
r.+ıġa 182a/06, 182a/07
r.+ıġa (ṣavābını rūḥıġa bağışla-) 164b/16
r.+ıġa raḥmat oḳu- Ruhuna rahmet okumak. 144b/21
r.+ım 109a/16
r.+ımnı ḫūş-ḥāl ḳıl- 28b/12

r.+ını ağrıt- Ruhunu ağrıtmak (Ruhunu incitmek). 214b/21
r.+ını ḫūş-ḥāl ḳıl- Ruhunu hoşnut etmek. 28b/16, 35b/14
r.+ınıŋ ḥaḳḳıda "Ruhunun hakkı için, ruhunun aşkına" anlamında rica ve yalvarma sözü. 250b/09
r.+ıŋnı 109a/16, 110b/01
r.+um 61b/11, 168b/07
r.+umnı 132a/01
r.+umnı ağrıt- 131b/06
r.+uŋ 62a/05, 68a/13
[=26]

ruḫ I Far. Yanak.
r.+ıdın 1b/08
r.+ları 5b/11, 86a/18
r.+larıŋ 169a/20
r.+uŋ 166b/09
[=5]

ruḫ II < Ar. *ruḫḫ* Satrançta kale taşı.
r. 239a/14
r.+nı 230a/21, 239a/11
[=3]

ruhbān Ar. Rahip.
r.+lar 208b/18, 275a/13
[=2]

Ruhhām Behram (**Bahrām VI**) döneminde Rey (**Ray**) şehri padişahı.
R. 177b/09
[=1]

ruḫṣa Ar. Ruhsat, izin, müsaade. Krş. **ruḫṣat**
r. ber- İzin vermek, müsaade etmek. 44a/06, 46b/05, 107b/15, 175a/02, 247b/02, 289b/05, 311a/18
r. bol- 16a/16, 152a/14, 201a/11, 311a/18
r. tile- İzin, müsaade istemek. 192b/03, 198b/10, 240b/07, 259a/12
[=15]

ruḫṣasız Ruhsatsız, izinsiz.
r. 185b/11
[=1]

ruḫṣat Bk. **ruḫṣa**
r. al- 160b/12
[=1]

rūḥu'llāh Ar. "Allah'ın ruhu" anlamında Hz. İsa (**Ḥażrat-ı ʿĪsā**)'nın lakaplarından biri.
r.+nıŋ (Īsā rūḥu'llāhnıŋ ḥaḳḳı) 138a/11
[=1]

Rūm Doğu Roma; bu sınırlar içinde yaşayan halk.
R. 7a/02, 10a/16, 43b/05, 79b/15, 125a/07, 128a/19, 151b/05, 164b/21, 173b/20, 200b/11, 205a/19, 206a/03, 207b/19, 222b/14, 224b/04, 231b/02, 247a/02, 280b/14, 281a/07, 282b/09, 320b/02
R. (ḳayṣar-ı Rūm) 4a/07, 5b/13, 6b/08, 12b/12, 14a/01, 49a/08, 73b/03, 177a/18, 180b/17, 181a/08, 208a/13, 242a/10, 245a/10, 245b/20, 247a/13, 253a/01, 292b/16, 302a/14, 302b/16, 312a/09, 314a/18
R. (şāh-zāda-ı Rūm) 149b/02
R.+da 5b/03, 12a/09, 12b/10, 13a/16, 45a/09, 142a/02, 143a/08, 211b/06, 284a/18, 301b/17
R.+da turur sen 211b/05
R. dék (ḳayṣar-ı Rūm) 279b/12, 314b/09
R.+dın 11a/09, 11b/05, 12a/12, 14a/06, 78a/14, 79a/09, 128a/03, 135b/05, 138b/13, 212a/09, 222b/15, 224a/03, 243b/03, 245b/17, 247a/14, 253a/18, 253a/20, 272a/09, 277a/06, 277b/04, 280a/14, 280b/05, 280b/11, 280b/20, 302b/15, 307a/16, 308a/16, 313a/19, 319a/07
R.+dın (ḳayṣar-ı Rūm) 9a/14, 12a/14, 177b/12, 207a/20, 242a/09
R.+dur men dép (ḳayṣar-ı Rūm) 245b/17
R.+ġa 2b/07, 10a/17, 23a/11, 63b/11, 72a/19, 105a/06, 108a/14, 109a/02, 146a/19, 180b/19, 207b/02, 207b/08, 207b/09, 213b/05, 244a/02, 245a/18, 245a/18, 257a/21, 274b/11,

276a/03, 276a/06, 276a/19, 276b/14, 277a/05, 278a/18, 279a/18, 302b/16, 309a/15, 314b/12
R.+ġa (ḳayṣar-ı Rūm) 7a/02, 7a/17, 8b/15, 23a/01, 75a/20, 177a/17, 204b/02, 208a/01, 287b/14, 301b/16, 314b/07, 314b/13
R.+ġaça 203b/09
R. ḫalḳı 8b/20, 9b/05, 12a/04, 12b/11, 12b/13, 109b/04, 141b/09
R. ıḳlīmı 7a/03, 8b/14
R. leşkeri Rum askeri. 70b/18, 70b/18, 73a/03, 73a/04, 73a/11, 75a/04, 89a/04, 104b/10, 141b/16, 142a/01, 204b/02, 283b/18, 283b/19, 284a/04, 284b/04, 285b/16, 314b/02, 314b/03
R.+nı 4a/09, 108a/13, 292a/08
R.+nı (şahar-ı Rūm) 257b/01
R.+nıŋ 5b/17, 73b/02, 75b/04, 89a/13, 109a/02, 142a/19, 149a/21, 168a/06, 204b/03, 211a/18, 211a/21, 211b/07, 211b/10, 211b/11, 211b/16, 213a/17, 214a/10, 228b/01, 247a/03, 247b/06, 281a/07, 301b/21
R.+nıŋ (ḳayṣar-ı Rūm) 5a/10, 6b/06, 7b/05, 49a/08, 75a/17, 180b/14, 204b/03, 245a/13, 245b/04
R.+nıŋ ḥukemāları 7a/15
R.+nıŋ ıḳlīmları 8b/13
R.+nıŋ leşkeri 314a/20
R.+nıŋ ölkesi 72a/13
R.+nıŋ pahlavānları 11a/16
R. ölkesi 72a/13, 142a/16, 209a/05, 280b/20, 301a/15
R. pād-şāhı 9a/13, 75a/08, 79a/05, 106a/05, 207a/21, 223b/07, 283b/01, 298b/04
R. pād-şāhları 208a/19
R. pahlavānları 78b/04
R. şaharı Rum şehri. 1b/11, 6b/09, 10a/07, 72a/11, 73b/03, 74b/08, 74b/17, 74b/17, 75b/01, 75b/14, 76a/09, 76a/17, 76a/20, 76b/02, 77b/03, 84b/01, 88b/16, 93b/02, 95b/20, 101a/12, 108a/02, 108a/18, 109a/19, 109a/19, 109b/04, 110a/06, 110b/17, 132b/08, 133a/13, 135b/04, 137a/13, 137a/17, 138a/18, 139a/10, 140a/19, 141b/09, 142a/08, 142b/16, 143a/11, 149a/21, 151b/01, 181b/19, 201a/01, 201a/01, 205b/19, 207b/18, 207b/21, 208a/02, 208a/05, 208b/01, 269a/16, 279a/15, 288b/20, 288b/21, 312a/09
R. şaharınıŋ ölkesi 278a/20
R. şaharınıŋ ṭerefi 3b/10
R. ṭerefi 3a/03, 73a/03, 75a/03, 137a/17, 208b/11, 209a/05, 274b/15, 275b/21, 286b/03, 308b/10
R. tili Rum dili. 102b/08, 211b/02
R. vılāyatı 8a/13
[=285]
Rūmī Doğu Roma ile ve orada yaşayanlarla ilgili; Rum (**Rūm**) halkına mensup, Rum (**Rūm**) ülkesinden.
R. 7b/08, 14a/02, 77a/18, 82b/16, 97b/02, 98b/03, 101a/01, 133a/05, 246b/21, 282b/08, 288a/10, 307b/10, 308a/07
R. (dībā-yı Rūmī) 14a/03, 82b/16
R. (Ṭīnūş-ı Rūmī) 149a/21, 153b/10
R. bile 243b/09
R. bile (dībā-yı Rūmī) 264a/05, 279b/04
R. dép (Ārāyış-ı Rūmī) 210a/04
R.+dın (dībā-yı Rūmī) 71a/06
R.+dın (dībā-yı Rūmīdın bısāṭlar yay-) 264a/19
R.+ġa (dībā-yı Rūmī) 80b/07
R.+ġa (Ḫānegī-i Rūmī) 302b/15
R.+ġa (Nıyāṭūş-ı Rūmī) 314b/02
R.+lar 73a/20, 73b/02, 75a/07, 75a/08, 78a/05, 89b/17, 107b/05, 109a/20, 141b/19, 207b/21, 210a/19, 243a/09, 245b/14, 245b/21, 246a/01, 247a/10, 247a/15, 284b/14, 285a/21, 286a/21, 288a/18, 301a/15, 309a/05

R.+lar bile 104b/12, 253a/10
R.+lardın 73a/10, 76b/13, 86b/09, 86b/13, 88b/16, 105a/20, 138a/02, 140b/21, 207b/19, 246a/02, 246b/19, 282b/05, 309a/18
R.+larġa 73a/06, 243b/10, 246a/03, 288b/19
R.+larnı 141b/18, 283b/10, 284b/12, 284b/19, 288a/06, 288a/09, 309a/03
R.+larnıŋ 73a/05, 141b/19, 210a/20, 246a/04, 288b/05
R.+nı (Pahlavān-ı Ḫānegī-i Rūmī) 302a/12
R. pahlavānlar 284b/10
[=82]

Rūmīyāna Far. Rum (**Rūm**)'lara ait, Rum (**Rūm**)'lara özgü.
R. 27a/08
[=1]

Rūmlıġ Bk. **Rūmlıḳ**
R. 284b/08
[=1]

Rūmlıḳ < *Rūmlıġ* Rumlu, Rum (**Rūm**) halkına mensup. Krş. **Rūmlıġ**
R.+lar 13a/11
R.+lardın 132b/18, 318b/21
R.+larġa 309a/05
[=4]

Rūs Rusya, Avrupa'nın kuzeydoğusu ile Asya'nın kuzeyini kaplayan ülke.
R.+nı 108a/13
R. şaharı 74b/18
[=2]

Rustam I İran kahramanlık anlatılarının en ünlü kahramanı. Zal (**Zāl**) ile Rudabe (**Rūdāba**)'nin oğlu, Sam (**Sām I**)'ın torunu, Feramerz (**Farāmarz**) ve Sohrab (**Suhrāb**)'ın babası. Keykubad (**Keyḳubād**), Keykavus (**Keykāvus**) ve Keyhüsrev (**Keyḫusrav**) dönemlerinde yaşamıştır. Hayatının tamamını başarılarla dolu bir şekilde Zabulistan (**Zābulıstān**)'da geçirmiştir. Kendisi kadar ünlü ve yetenekli atı Rahş (**Raḫş**) ile İran hükümdarlarını ve halkını türlü tehlikelerden kurtarmıştır. Kendisi sıkıntıya düştüğünde ise yardımına hep Simurg (**Sīmurġ**) koşmuştur. Üvey kardeşi Şagad (**Şaġād**) tarafından, bir hile sonucu, Rahş (**Raḫş**) ile birlikte hançer ve kılıçlarla dolu bir kuyuya düşürülerek öldürülmüştür. Krş. **fīl-ten Rustam, Rustam-ı fīl-tan, Rustam-ı fīl-ten, Rüstem**
R. 2a/05, 24b/18, 41b/07, 41b/08, 42a/07, 42a/15, 42b/07, 43a/02, 43a/05, 43b/10, 44a/03, 44a/05, 44a/16, 44a/20, 44b/01, 44b/02, 44b/06, 44b/08, 44b/09, 44b/12, 44b/14, 44b/15, 44b/16, 44b/19, 45a/04, 45b/11, 45b/20, 46a/11, 46b/01, 46b/10, 46b/19, 47a/03, 47a/09, 47a/13, 47a/18, 47a/19, 47a/19, 47b/04, 47b/05, 47b/07, 48a/02, 48a/14, 49b/02, 50a/12, 50a/13, 50b/01, 50b/14, 50b/16, 50b/17, 51a/01, 51a/05, 51a/13, 51a/15, 51b/15, 51b/17, 52a/01, 52a/10, 52b/02, 52b/02, 53a/06, 53a/13, 53a/14, 53b/02, 53b/08, 54a/06, 54a/08, 54a/14, 54a/16, 54a/17, 54a/18, 54b/01, 54b/02, 54b/04, 54b/07, 55a/02, 55a/03, 55b/04, 55b/08, 55b/12, 55b/18, 55b/19, 55b/20, 55b/20, 56a/02, 56a/03, 56a/10, 56a/13, 56a/14, 56a/19, 56b/05, 56b/05, 56b/06, 57a/07, 57a/07, 57a/10, 57a/13, 57b/14, 57b/19, 58a/03, 58a/09, 58a/10, 58a/17, 58b/03, 58b/10, 58b/17, 58b/19, 59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/14, 59b/02, 59b/04, 59b/12, 59b/15, 59b/20, 60a/02, 60a/05, 60b/15, 60b/19, 61a/01, 61a/07, 61a/12, 62a/02, 62a/11, 62a/15, 62b/01, 63b/07, 63b/20, 63b/20, 64a/01, 64a/12, 64b/05, 64b/08, 64b/11, 64b/18, 65a/18, 65a/19, 65b/01, 65b/07, 65b/08, 65b/16, 65b/17, 66a/01, 66a/08, 66a/10, 66a/16, 66b/02, 66b/02, 66b/06, 66b/11, 66b/13, 66b/15, 66b/19, 67a/02, 67a/03, 67a/07,

67a/13, 67b/03, 67b/05, 67b/07, 68a/10, 68a/11, 68b/20, 69a/13, 69b/06, 69b/08, 69b/09, 69b/18, 70a/12, 70a/14, 70b/01, 70b/01, 255a/04, 255a/18, 266a/07, 266a/09, 272b/10, 292b/06
R. (Farāmarz ibn-i Rustam) 55a/14, 55a/16, 64b/19, 67b/18, 68a/17, 68a/20, 69b/19
R. bile 2b/15, 41b/16, 43a/01, 52b/06, 55a/17, 59a/02
R. dék 41b/16, 42b/05, 67b/14, 272b/09
R.+dın 40a/18, 45b/10, 46a/02, 47b/17, 49a/02, 53a/18, 57a/03, 61a/15, 64a/13, 70a/13
R.+dın (fīl-ten Rustam) 56b/20
R.+ġa 47a/15, 48a/02, 48a/03, 50b/16, 50b/17, 54a/16, 55b/01, 55b/17, 55b/19, 56a/09, 56b/11, 57b/18, 58a/06, 58b/04, 58b/05, 58b/07, 58b/11, 60b/19, 61a/03, 61a/06, 62a/06, 63a/16, 63a/16, 64a/14, 64a/20, 64b/08, 65a/17, 67a/05
R.-ı Dastān 42a/05, 60b/13, 63b/18, 65b/14, 73a/17
R.-ı Zāl 42a/14
R. ibn-i Dastān 19a/03, 40b/20
R.+nı 40a/17, 40a/18, 41b/10, 43b/11, 44a/13, 44b/07, 46a/08, 46a/18, 47b/02, 53a/11, 54b/01, 55b/17, 55b/17, 56b/08, 56b/09, 57b/17, 57b/20, 59a/08, 64b/18, 65b/02, 65b/05, 66a/05, 67b/12, 67b/20, 68b/05, 68b/10, 266a/08
R.+nıŋ 41b/18, 42a/04, 42a/06, 42a/18, 42a/19, 42b/03, 43a/09, 44a/19, 44b/03, 45a/02, 45a/03, 46a/02, 47a/04, 47a/07, 47b/05, 50a/01, 50a/07, 50a/08, 50a/09, 50a/11, 50b/14, 50b/18, 50b/19, 51a/10, 51b/14, 52a/14, 52b/02, 52b/07, 52b/08, 53a/14, 54a/01, 54a/09, 55a/03, 55a/10, 55b/19, 56a/01, 56a/07, 56a/08, 56b/08, 57a/04, 57a/08, 57a/09, 58a/04, 58a/05, 58b/06, 59a/02, 59a/08, 62a/02, 63a/13, 63b/19, 64a/10, 64a/11, 64a/14, 64a/20, 64a/20, 64b/17, 65a/02, 65a/19, 65b/07, 65b/18, 65b/20, 66a/11, 66a/18, 66b/03, 66b/14, 66b/15, 66b/16, 67a/02, 67a/04, 67a/11, 67b/03, 67b/03, 67b/04, 67b/09, 67b/10, 67b/18, 68a/01, 68a/03, 68b/12, 68b/14, 69a/01, 69a/13, 69a/19, 69b/07, 70a/16, 255a/21, 315a/07
R. turur 52b/17
R. turur sen 255a/20
R. u Dastān 3b/15, 24b/17, 255a/16, 272a/20, 295a/08, 300a/06, 315a/07
R. u Zāl 2b/15
R. üçün 68b/13
[=367]

Rustam II Yezdigerd (**Yezgiderd III**) döneminde İran (**Īrān**) - Arap (ʿ**Arab**) savaşlarındaki ünlü kumandan. Sa'd bin Ebu Vakkas (**Saʿd-ı Vaḳḳāṣ**) tarafından öldürülmüştür.
R. 309b/21, 310a/06, 321a/12, 321a/14, 321a/15, 322b/09, 323a/01, 323a/03, 323a/06, 323a/09, 323a/10, 323a/12, 323a/17, 323a/20, 323a/21, 323b/03, 323b/06, 323b/11, 325a/14
R. bile 320b/17
R.+dın 310a/05, 322a/09
R.+ġa 322b/18, 322b/19, 323a/06, 323a/18, 326a/15, 326a/17
R.+nı 320b/17, 320b/18, 322b/03, 323b/05
R.+nıŋ 323a/15, 323b/02, 323b/02, 323b/04, 323b/04
[=37]

Rustam-ı fīl-tan k.a. Bk. **Rustam I**
R.+ġa 57b/17
[=1]

Rustam-ı fīl-ten k.a. Bk. **Rustam I**
R. 273a/18
R.+ge 42b/09
R. dék 46a/03
R.+niŋ 53a/06
[=4]

rūstāyī Far. Köylü.
r. 171a/12
[=1]

rusvā Far. Rezil, kepaze.
r. ḳıl- Rüsva etmek. 136b/20
[=1]
rusvālıḳ Rüsva olma durumu, rezillik.
r. bile 63b/03
[=1]
Rūşenk Dara (**Dārā**)'nın kızı, İskender (**İskender**)'in eşi.
R. 82a/02, 82b/06, 83a/05, 83a/14, 109a/05, 110b/01
R. bile 83a/13
R.+din 83a/13
R.+ni 80b/20, 82a/02, 82b/05, 82b/14, 83a/11, 83a/15
R.+niŋ 81b/16, 82a/06, 83a/10, 83a/12
R. turur 80a/18
[=19]
rūy Far. Yüz, çehre.
r. (ḫūş-rūy) 64a/07, 65a/15, 71b/10, 81b/01, 83a/14, 212a/01, 225b/21, 232b/10
r. (reng rūy sarġar-) 26a/11, 208a/15, 231b/15, 241b/01, 241b/18, 252a/06, 259a/20, 267b/04
r.+ġa (reng ü rūy) 300b/06
r.+ı (reng rūyı) 270b/04
r.+ı (reng rūyı sarġar-) 168a/11, 216a/07, 221b/11, 243a/10, 257b/11, 270b/21, 274b/21, 307b/15
r.+ı (reng ü rūyı sarġar-) 144a/01, 199a/20, 296b/16
r.+ıdın (rengi rūyı) 177a/06
r.+ını (rengi rūyı) 169b/02
r.+ları (reng rūyları sarġar-) 206a/20
r.+nı (reng ü rūy) 225a/21
[=33]
Rūyīn-dız Daha çok *Ruyindij* şekliyle bilinen çok yüksek bir kale. Metnimizde şehir olarak anılmaktadır.
R. 49a/17
R.+da 39b/05
R.+dın 63b/05
R.+ġa 31b/11, 31b/13, 32a/06, 32a/08, 34b/18, 35b/05, 35b/11, 35b/20, 36b/11, 37b/13, 37b/13, 47a/18, 49a/16, 49a/17, 255a/06, 267a/01
R.+nı 31b/12
R.+nıŋ 32a/03, 32a/08, 39a/07
R. şaharı 31a/14, 32a/01, 34b/08, 39b/01, 39b/17
[=28]
rūy-ı zamīn < Far. *rūy-i zamīn* Yeryüzü.
r. 39b/03, 98a/02, 108b/15, 121b/05, 157a/14, 182b/11, 182b/13, 184a/05, 193a/18, 203a/09, 205a/17, 216a/21, 225a/16, 247b/07, 266b/08, 294a/18, 300b/20, 301b/11
r.+da 7a/14, 98a/01, 110a/14, 144a/05, 171a/05, 172b/18, 193b/12, 259a/18, 308b/06, 312a/07
r.+daġı 91a/18
r.+dın 49a/05
r.+ġa 111a/14, 113a/10, 321a/09
r.+nı 48b/08, 204a/08, 267b/03, 331b/11
r.+nı yasa- Yeryüzünü düzene sokmak. 15a/14
r.+nıŋ 93b/20, 110b/14, 130a/16
r.+nıŋ pād-şāhı 13b/12, 100a/12, 109b/13, 142a/10
r.+nıŋ pād-şāhlıġı 110b/04
[=46]
rūz Far. Gün.
r.-ı behişt Cennet günü. 59a/16
[=1]
Rūzbih Behram (**Bahrām VI**) döneminde ünlü ve bilge bir mubed.
R. 162a/13, 162b/01, 162b/03, 162b/17, 162b/20, 163a/13, 167a/09, 168a/01, 171a/08
R.+din 163a/12
R. érdi 162a/13
[=11]
rūzgār Far. Zaman, vakit.
r. 157a/18, 191a/12
r.+nı 217a/17
r.+nıŋ közi Zamanın gözü. 218b/10
[=4]
Rüstem k.a. Bk. **Rustam I**
R.+ge 42a/03, 54a/17

[=2]

S

sāʿat Ar. Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman dilimi; bir işin yapıldığı belli bir zaman; vakit, zaman.
s. (bir sāʿat) 43b/14, 113b/13, 149a/08, 167b/19, 178a/14, 252a/18
s. (kündin toḳuz sāʿat öt-) 104b/12, 258b/15
s.+da (bir sāʿat) 132a/05
s.+da (her sāʿat) 327b/12
s.+da (yaḫşı sāʿat) 72a/19, 74a/03, 244a/04
[=13]

sāʿatī Far. Bir saat.
s. 120a/19
[=1]

sabab Ar. Sebep, bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey.
s.+dın (-gan sababdın) 200b/14
s.+dın (-gen sababdın) 56a/01, 61a/19
s.+dın (néme sababdın) 5a/01, 45b/10
s.+dın (ul sababdın) 117a/11, 145a/03, 153b/11, 179b/01, 205a/02, 313a/16
s.+ı 152a/05
s.+ı bile 218a/04
s.-ı tārīḫ 333a/18
s.+ıdın (-nıŋ sababıdın) 14a/10, 42a/01, 76b/11, 166a/08, 202a/02, 271b/21, 295b/19
s.+ıdın (-niŋ sababıdın) 65a/09, 65a/09
s.+ıdın (anıŋ sababıdın) 60b/06, 63a/12, 144b/02
s.+ımdın (meniŋ sababımdın) 268a/01
[=27]

sabza-zārlıġ Bk. **sabza-zārlıḳ**
s. 66b/07
[=1]

sabza-zārlıḳ Yeşillik, çayır. Krş. **sabza-zārlıġ**
s. 161b/16, 161b/20
s. bol- 300b/20
s.+da 241a/10
[=4]

saç Baş derisini kaplayan kıllar.
s. aḳar- Saçı ağarmak. 173a/15
s.+ı 25b/14, 33b/15, 48a/04, 125a/12, 175b/20, 290b/08, 299b/07
s.+ıdın 295a/17
s.+ıġa 83a/11, 322b/13
s.+ını ḳırḳ- Saçını kesmek. 14a/19
s.+ınıŋ 166b/09
s.+ıŋ aḳar- 87b/15, 169a/12
s.+ları 86a/18, 102a/02, 166a/02, 187a/19, 300b/02
s.+larını yul- Saçlarını yolmak. 42b/08, 57a/08, 62a/18, 62b/16, 238a/01, 238b/03, 294a/16, 294b/01, 295a/07, 318b/14
s. ve saḳal aḳar- Saç ve sakal ağarmak. 168a/11, 168a/12, 173a/16
s. ve saḳalın yul- 196b/01
s. ve saḳalını yul- 57a/11
s. ve saḳallarım aḳar- 123a/03
s. ve saḳallarını yul- 67b/11, 290b/14
[=38]

saç- Bir şeyi etrafa dağıtmak, dökmek, serpmek.
s.-dı 36b/06
s.-ġıl dép 170a/19
s.-ıŋızlar 195a/17
s.-ıp 22b/05, 67b/11, 109b/09, 125a/05, 315b/03, 316b/08
s.-ıpdurlar 163b/02
s.-ḳan-dek 291b/10
s.-ḳay 144b/10
s.-ḳay sen 216b/15
s.-ḳu dék bol- 83a/12
s.-maġay 129a/09, 214a/19
s.-maḳ kerek 224b/06, 224b/07
s.-maŋlar 214b/08
s.-sa 228b/11
s.-saŋ 216b/15
s.-tı 20a/09, 60a/16, 62a/02, 74a/05, 80b/06, 196b/02, 297b/20
s.-tılar 12a/04, 34a/17, 40a/07, 63a/01, 68a/02, 74a/11, 74a/15, 82b/20, 83a/07, 87a/14, 104b/04, 132b/04, 135a/10, 135a/19,

142b/10, 150a/21, 155b/09, 157a/07, 185b/21, 190b/12, 190b/12, 196b/03, 198b/07, 208b/19, 226a/04, 227b/08, 247b/09, 269a/20, 279b/07, 291b/05

s.-ur érdi 321a/09

s.-ur érdiler 83a/07, 90b/11, 155a/04

[=62]

altun saç- 90b/11, 226a/04

altun saçḳular saç- 185b/21, 227b/08

altun ve gevherler başıġa saç- 196b/03

altun ve kümüş saç- 190b/12

altun ve kümüşler saç- 83a/07

altunlar saç- 82b/20

altunlarnı başıdın saç- 36b/06, 142b/10

başıdın altun saç- 87a/14

başıdın altun ve zabarcad saç- 135a/10

başıdın altunlar saç- 12a/04

başıdın gevherler saç- 74a/05, 74a/11

başıdın saç- 104b/04

başıdın saçḳular saç- 34a/17

başıġa durr u gevher saç- 291b/05

başıġa gevherler saç- 269a/20

başıġa tofraḳ saç- 62a/02, 63a/01, 316b/08

başıġa tofraḳlar saç- 20a/09, 22b/05, 60a/16, 67b/11, 80b/06, 196b/02, 297b/20

başlarıġa tofraḳ aç- 150a/21

başlarıġa tofraḳlar saç- 109b/09, 315b/03

genc ü mālnı saç- 224b/06

genclerimni saç- 125a/05

gencni saç- 129a/09, 224b/07

gevher saç- 208b/19

gevher ü yāḳūtlar saç- 247b/09

gevherler başıdın saç- 170a/19

gevherler başıġa saç- 74a/15

gevherler saç- 135a/19, 155b/09, 279b/07

ıfar u ʿanbar saç- 40a/07, 68a/02, 157a/07, 214b/08

ıfar u ʿanbar u zaʿfar saç- 190b/12

ıfarlar saç- 83a/07

kümüş saç- 228b/11

māl saç- 144b/10

saçḳular saç- 155a/04

zabarcad ve gevher saç- 198b/07

zabarcadlar saç- 132b/04

[=54]

saçıl- Ortalığa dağılmak.

s.-dı 54b/15

[=1]

saçḳu Saçı; düğün ve şenliklerde genellikle kişinin başından veya ortaya saçılması âdet olan para, altın vb.

s. 209a/06

s. ḳıl- 82b/15, 83a/16, 170b/07, 230a/13

s.+lar 106b/17

s.+lar (altun saçḳular) 191b/07

s.+lar (altun saçḳular saç-) 185b/21, 227b/08

s.+lar (başıdın saçḳular saç-) 34a/17

s.+lar saç- 155a/04

[=11]

saçlıḳ < *saçlıġ* Saçlı, saçı olan.

s. 33b/07, 98b/02, 222b/03, 254a/07

s. turur 163b/07

[=5]

saçra- Sıçramak, ayaklarını hızla yere vurarak yukarıya veya ileriye doğru atılmak; aniden olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak; yerinden koparak hızla parçalar hâlinde savrulmak.

s.-dı 113b/10, 170a/15, 289a/20, 291b/02, 319a/20

s.-p 155b/02, 170a/08, 299b/19, 320a/18, 323b/04

[=10]

cānı başıġa saçra- 113b/10, 170a/15

[=2]

sad < Ar. *sadd* Set, geçilmesi veya aşılması zor engel.

s.+ını (saddını ḳofar-) 101b/20

[=1]

ṣad Far. Yüz, sayı adı.

s. hazār Yüz bin kere. 168b/09
[=1]
Saʿd k.a. Bk. **Saʿd-ı Vaḳḳāṣ**
S. 322a/11
S. (Pahlavān-ı Saʿd) 322a/20
[=2]
ṣadā Ar. Ses.
ṣ.+lar 103b/04
[=1]
sāda Far. Yalın, gösterişsiz.
s. bol- 178b/15
[=1]
sadaḳ Okluk, ok kılıfı, tirkeş.
s.+da 112a/14
s.+dın 67a/19
s.+ıda (sadaġıda) 147b/15
[=3]
ṣadaḳa Ar. Karşılık beklemeden ihtiyaç sahiplerine verilen para, mal vb.
ṣ. ber- 28b/12
ṣ.+lar ber- 149b/05
[=2]
Sadd-ı İskender Kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavim olan Yecüc (**Yaʿcūc**) ve Mecüc (**Maʿcūc**)'ün azgınlıklarından kurtulmak için İskender (**İskender**) tarafından yaptırılan set. Yecüc Mecüc Seddi olarak da bilinir.
S. dép 104a/05
[=1]
Saʿd-ı Vaḳḳāṣ Hz. Ömer (**Ḥażrat-ı ʿÖmer**)'in kumandanı ve aynı zamanda sahabe. Kadisiye (**Ḳādısıya**) Savaşı'nda Sasani (**Sāsānī**)'leri ağır bir yenilgiye uğratmıştır. Krş. **Ḥażrat-ı Saʿd-ı Vaḳḳāṣ, Pahlavān-ı Saʿd, Saʿd**
S. 320b/19, 322b/03, 322b/17, 323a/17, 323a/21, 323b/08, 324b/03, 324b/06
S. (Ḥażrat-ı Saʿd-ı Vaḳḳāṣ) 320b/17
S. bile 321a/14
S.+ġa 323a/10, 324b/07
S.+nıŋ 322a/10, 323a/10, 323a/20, 323b/01, 323b/01, 324a/12, 324a/13
S.+nıŋ (Ḥażrat-ı Saʿd-ı Vaḳḳāṣ) 321a/13
S. raḍıya'llāhu ʿanh 320b/16, 321a/09, 322a/08, 322b/02, 323b/03, 326a/16, 326a/18
[=27]
ṣādıḳ < Ar. *ṣādiḳ* Hakiki.
ṣ. (ṣubḥ-ı ṣādıḳ bol-) 274a/04
[=1]
ṣādır < Ar. *ṣādir* Meydana gelen, ortaya çıkan.
ṣ. bol- Sâdır olmak. 179a/18, 313b/08
[=2]
saf < *sap* Sap.
s. 252b/11
[=1]
ṣaf < Ar. *ṣaff* Dizi, sıra.
ṣ. 11b/09, 11b/09, 149a/20, 231a/06, 232a/02
ṣ. bağla- Saf bağlamak (Sıralanmak, sıra teşkil etmek). 79a/16, 188a/02
ṣ.+ı 19a/08
ṣ.+ıda 204b/20
ṣ.+ıge 12a/01
ṣ.+ını 65b/10
ṣ.+lar 35b/11
ṣ.+lar ārāsta ḳıl- 26a/16, 37b/17
ṣ.+larıġa 231a/18
ṣ.+larını 66a/20
ṣ.+larını ārāsta ḳıl- Saflarını düzenlemek. 30a/12, 77b/19, 141b/15, 235a/06, 236a/14
ṣ.+larını rāst ḳıl- Saflarını düzenlemek. 231a/17, 284b/17
ṣ.+larını sındur- Saflarını dağıtmak. 17b/11, 18a/03
ṣ.+larını yasa- Saflarını düzenlemek. 30a/10, 89b/05, 210a/19, 257a/14, 283b/21, 324a/11
ṣ.+larnı 115a/09, 285a/09
ṣ.+larnı ārāsta ḳıl- 118a/20, 210a/18
ṣ.+nıŋ 18a/01, 89b/05, 89b/06
ṣ. rāst ḳıl- 327a/12
ṣ. ṣaf 252b/10

ş. ṣaf tur- Saf saf durmak. 92b/19, 152b/18, 264a/08, 281a/11, 323a/03
ş. tart- Saf çekmek (Sıralanmak, sıra teşkil etmek). 41a/06, 70a/01, 73a/19, 89a/09, 96b/05, 115a/06, 128a/07, 213a/20, 231a/05, 235b/01, 236a/09, 237b/07, 254b/09, 283b/20, 286b/07, 297a/01, 326a/08, 332b/08
ş. tur- Saf durmak. 232a/02
[=64]

ṣāf Ar. Berrak, açık; artniyetsiz.
ş. 206b/11
ş. bol- 35a/09
[=2]

ṣafā Ar. Rahat, huzur.
ş. 1b/04
[=1]

safīd Far. Beyaz, ak.
s.+nı (Dīv-ı Safīd) 48b/14
s.+nıŋ (Dīv-ı Safīd) 42a/15, 49b/05, 49b/05, 57a/17
[=5]

saġ- Sağmak, memeyi parmak uçlarıyla sıkarak içindeki sütü akıtmak.
s.-ayın 176b/12
s.-ḳalı 171b/02
[=2]
inek saġ- 171b/02, 176b/12
[=2]

saġın- Düşünmek.
s.-dı 171a/18
s.-ġandın 192a/06
s.-maġay men 279a/09
s.-sa 53a/12
s.-sam 279a/09
[=5]
yamanlıḳ saġın- 53a/12, 279a/09, 279a/09
[=3]

saġır Sağır, duymayan.
s. bol- 185b/01
[=1]

ṣaḥāba Ar. Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslüman.
s.+larıdın érdi 321a/11
[=1]

saḥar Ar. Seher, güneş doğmadan hemen önceki zaman.
s. (taŋla saḥar vaḳtı) 173b/18
s.+da 113b/11, 158b/13, 166b/08, 240b/04, 256a/01, 289b/13
s.+da (taŋla saḥarda) 51b/20, 291a/12, 304a/11
s.+larda 316a/19
s. vaḳtı Seher vakti. 2b/16, 12a/20, 42b/14, 42b/16, 54b/07, 68a/19, 71b/05, 90a/13, 107a/17, 107b/20, 113b/12, 123b/07, 136a/04, 137a/19, 139b/05, 152b/15, 161b/13, 168a/20, 170a/11, 171a/13, 176a/07, 189b/10, 206a/12
s. vaḳtı bol- 159a/16
[=35]

saḫāvat Ar. Cömertlik.
s. 180a/21
s.+da 183b/14
[=2]

saḫī Ar. Cömert.
s. 12b/11, 49b/07, 151a/01, 157b/03, 165a/15, 181b/13, 244b/05, 320b/01
s. bol- 90a/11, 127a/18, 130b/10, 131a/18, 229b/08
s. érdi 133b/07
s. turur 180b/02
[=15]

ṣāḥıb-ḳırān < Ar. *ṣāhib-ḳirān* Uğurlu olarak bilinen Venüs ve Jüpiter yıldızlarının aynı burç ve aynı derecede oldukları kutlu zamanda doğan kimse, böyle bir zamanda tahta çıkan çok başarılı, güçlü ve üstün hükümdar.
ş. 333a/14
ş. (Mīr Yūsuf ibn-i Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī ṣāḥıb-ḳırān) 333a/14
[=2]

saḫīlıḳ Cömertlik.
s. 217b/02
s.+da 105b/20
s.+ıŋnı (saḫīlıġıŋnı) 159a/13
s. ḳıl- 154a/19, 291b/10, 321b/11
s. turur 247b/20
[=7]

sahimnāk Far. Korkutucu, korku veren.

s. 314a/19
[=1]

sahl Ar. Kolay.
s. 246b/01
s. bil- 93b/03
s.+dur 253a/10
s. kör- Kolay görmek (Hafife almak, küçümsemek). 3b/13
s. tut- Kolay tutmak (Önemsememek, dikkate almamak). 44a/11
[=5]

Sahl k.a. Bk. **Aḥmad ibn-i Sahl**
S. (Aḥmad ibn-i Sahl ʿalayhı'r-raḥmata) 65a/01
[=1]

ṣaḥrā Ar. Kır, ova.
ṣ. 8a/16, 8b/08, 141b/20, 313b/06
ṣ.+da 31b/15, 101a/04, 163b/15
ṣ.+dın 8b/12
ṣ.+ġa 8b/11, 201b/19
ṣ.+lar 101a/04
ṣ. yüzi Sahra yüzü. 197b/06
[=12]

ṣaḥrāyī Far. Bir sahra.
ṣ.+ġa 167a/10
[=1]

ṣāʿıḳa-āṣār < Ar. *ṣāʿiḳa-āṣār* Belirtiler, izler. (??)
s. (nām-dār-ı ṣāʿıḳa-āṣār) 194b/08, 195a/03
[=2]

saḳ Sağ, esen, sağlıklı.
s.+lardın 84a/04
[=1]

saḳal Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların bütünü.
s. (saç ve saḳal aḳar-) 168a/11, 168a/12, 173a/16
s.+ı 28b/09
s.+ıdın (ak saḳalıdın şarm tut-) 47a/08
s.+ıġa 110b/08
s.+ımdın (aḳ saḳalımdın şarm tut-) 51b/09
s.+ın (saç ve saḳalın yul-) 196b/01
s.+ını 62b/16, 68a/03
s.+ını (saç ve saḳalını yul-) 57a/12
s.+ıŋ 21a/07
s.+ıŋdın (aḳ saḳalıŋdın uyat-) 63b/08
s.+larım (saç ve saḳallarım aḳar-) 123a/03
s.+larını (saç ve saḳallarını yul-) 67b/11, 290b/14
s.+larını yul- Sakallarını yolmak. 22b/02
[=17]

saḳçı Bekçi, muhafız.
s. 163b/10
s. ḳoy- Bekçi koymak (Koruması, gözetlemesı vs. için bir kimseyi bir yere bekçi olarak koymak). 24b/14, 31a/07, 56a/17, 137b/10, 234b/10, 311b/12
s.+lar 38b/12, 137b/11, 138a/03, 261b/07, 266b/20, 317a/16, 318b/08
s.+lar ḳoy- 81a/19
s.+larnıŋ 191b/18
s.+sı 277b/02
s. turur 169a/03
s. üçün 165b/06
[=19]

saḳçılıḳ Bekçilik, muhafızlık.
s. ḳıl- 321b/16
[=1]

saḳī Ar. İçki meclislerinde içki dağıtmakla görevli kimse.
s. 306b/13
s. bol- 136b/02
s.+dın 306b/17
s.+lar 306b/07
[=4]

Saḳīl Luhrasb (**Luhrāsb**) döneminde Rum (**Rūm**) kayserinin oğlu.
S.+nı 11b/16
[=1]

Saḳīlā Rum (**Rūm**)'da bir dağ.
S. ḥışārı 245b/21
S. tağı 8b/19, 9b/14, 10b/09
[=4]

ṣaḳīlla- Cilalamak, parlatmak.
s.-p 87b/02
[=1]

saḳla- Korumak, gözetmek, esirgemek, muhafaza etmek, himaye etmek; gizli tutmak, gizlemek.

s.-dı 66a/10, 72a/11, 75b/15, 122b/17, 143a/06, 224b/19, 272b/03, 296a/16
s.-dılar 79b/11, 117b/11, 146b/12, 266a/02, 331a/01
s.-dım 123a/16
s.-dıŋ 312a/18, 316b/01
s.-dıŋlar 72a/04
s.-ġalı 254b/18
s.-ġan 187a/18, 190a/11, 217b/01
s.-ġanı 125a/17
s.-ġanınıŋ 125a/19
s.-ġanlar bile 310a/16
s.-ġay 131b/13, 137a/11, 144b/08, 144b/09, 145a/10, 190b/21, 196b/10, 278a/03, 301a/17
s.-ġay men 326b/01
s.-ġay sen 56b/11, 93a/10, 109a/13, 112a/01, 127b/17, 131a/09, 131b/02, 131b/05, 139a/17, 244a/09, 244a/20, 277b/18, 294b/10, 294b/21
s.-ġay sizler 129b/01, 129b/03
s.-ġaylar 28a/14
s.-ġıl 16b/16, 25b/01, 36a/12, 72b/05, 130b/01, 134a/16, 134b/04, 190b/01, 219b/14, 220b/02, 249a/06, 331b/02
s.-ġıl dép 236b/11, 331b/04
s.-ġuçı 48b/17, 48b/18, 151b/09, 157a/15, 205a/07
s.-ġuçılardın bölek 25a/05
s.-maġay sen 133b/19
s.-maġıl 211b/04
s.-maḳlıḳ turur 229a/14
s.-mas 87b/10
s.-ŋızlar 189a/20, 209a/02, 209a/03, 285b/08
s.-ŋlar 38b/07, 81a/19, 81a/19
s.-p 47b/10, 48a/09, 54a/11, 70b/17, 84b/16, 112a/17, 117a/04, 120a/11, 146b/02, 190a/08, 190a/11, 244a/13, 249b/15, 308b/10
s.-p çoŋ ḳıl- 62a/08, 62a/09
s.-p tur- 11b/01
s.-p turur 72b/08
s.-p turur men 40a/01
s.-pdurlar 244b/20
s.-r 101a/08, 245a/01, 253a/09, 310a/15
s.-r biz 146b/03
s.-r érdi 5a/09, 62b/02, 64a/01, 75b/19, 118a/03, 147a/16, 178a/17, 216a/03, 249b/15, 298b/08, 298b/10, 317b/07
s.-r érdiler 138a/03, 187a/20, 305a/03
s.-r érmiş 306a/08
s.-r men 92a/19, 94a/06, 154a/20, 177b/01, 234b/21, 289b/06
s.-r sen 72a/01, 216a/04
s.-r siler 167b/06
s.-sa 43a/12, 130b/02, 144a/18, 191a/01, 217b/20, 219a/17
s.-saḳ 122a/09
s.-saŋ 4a/15, 4b/09
s.-saŋlar 4a/11
s.-yduġan 306a/13
s.-yduġanlar 316a/11
s.-ydur 25a/10
s.-yın 265a/12
s.-ylı 71b/02
[=147]
aylıda saḳla- 216a/03
aylıŋda saḳla- 133b/19, 244a/13, 244a/20
cānıdın ʿazīz saḳla- 62b/02
cānımızdın ʿazīz saḳla- 71b/02
cānıŋda saḳla- 131b/02
ḳaşıda saḳla- 196b/10, 224b/19
közümniŋ ḳarasıda saḳla- 92a/19
közümniŋ ḳarasıdın ʿazīzraḳ saḳla- 190a/08
közümüzniŋ ḳarasıda saḳla- 146b/02
nāz u nıʿmatda saḳla- 122a/09, 306a/08
oġullarım ḳatarıda saḳla- 112a/17
sırrımnı saḳla- 139a/17, 189a/20
sırrını pınhān saḳla- 220b/02
yādıŋda saḳla- 131b/05
[=19]
yaşunup saḳla- 125a/17
[=1]
Saḳlāb Slovenya; Güneydoğu Avrupa'da bir ülke.

S.+dın 108a/12
S. şaharları 228b/13
[=2]
saḳlan- Korunmak, gizlenmek.
s.-ıp turur érdiler 312a/21
[=1]
saḳlat- Korumak, muhafaza etmek, saklama işini başkasına yaptırmak.
s.-ayın 4a/17
s.-ıp 11b/15
[=2]
saḳlıḳ Sağlık, esenlik.
s.+ıŋda (saḳlıġıŋda) 40a/13
[=1]
sal- Serbest bırakmak, bırakmak; koymak, yerleştirmek; bırakmak, atmak; yaymak, sermek; çıkarmak, giyilen veya takılan şeyleri vücuttan ayırmak; takmak, kuşanmak; güç bir duruma düşürmek, uğratmak, duçar etmek; yazmak, kaydetmek, kayıt altına almak.
s.-adur 176b/07
s.-ayın 24b/05, 45a/18, 46b/20, 95b/14
s.-aylı 237a/16
s.-dı 22b/06, 28b/20, 30b/12, 31a/08, 33a/02, 49a/11, 56b/19, 71a/06, 71a/09, 87a/18, 112b/09, 112b/15, 114a/14, 120a/06, 122b/10, 141b/07, 150a/04, 153b/10, 158a/02, 165b/16, 168b/15, 176a/21, 189b/16, 199b/10, 249b/20, 267b/19, 267b/20, 282a/15, 301a/05, 306a/01, 307b/11, 307b/13, 320b/08, 332b/20
s.-dılar 8b/12, 22a/11, 22b/06, 25b/21, 27b/01, 28a/13, 49b/09, 54b/14, 68a/04, 69b/17, 80b/09, 90a/03, 124a/16, 137b/16, 149a/19, 150b/02, 174b/09, 196a/21, 199b/12, 202b/13, 207a/09, 212a/08, 214b/12, 222a/16, 241b/04, 241b/09, 241b/13, 258b/04, 261b/13, 277a/03, 297b/14, 323a/02
s.-dım 26b/18, 27a/03, 77a/06, 311b/07
s.-dıŋ 266b/15, 312a/08
s.-ġaç 137b/20
s.-ġalı 24a/06, 171b/08, 171b/09
s.-ġan 47b/09, 92b/19, 262b/11
s.-ġan bile 314a/02
s.-ġandur 283a/08
s.-ġandur men 123a/15
s.-ġanı 23a/18, 135b/03, 148b/01, 239b/04
s.-ġanıġa 28a/20, 199b/06, 314a/06
s.-ġanımnı 313b/03, 313b/20
s.-ġay 150a/18
s.-ġay sen 64b/03
s.-ġay sizler 129a/02
s.-ġıl 24b/08, 26b/14, 46b/05, 59b/03, 84a/20, 133a/11, 139b/05, 149a/19, 159a/01, 235a/12, 238b/07, 262a/10
s.-ıḳlıḳ 242a/10
s.-ıŋızlar 81a/17, 132a/10, 276a/17
s.-ıŋlar 16a/06, 20b/03, 81b/02, 109a/12
s.-ıp 4a/02, 4b/01, 6a/11, 6b/01, 23b/10, 25a/03, 29a/01, 31a/05, 33b/03, 39a/11, 49b/04, 63b/01, 68b/19, 83b/09, 98a/18, 101b/15, 115b/14, 116a/19, 117a/16, 117b/03, 118a/19, 122b/09, 131b/21, 141a/12, 143a/11, 150b/02, 158b/16, 161b/15, 168b/13, 171b/16, 176a/12, 182a/15, 196b/08, 238b/16, 242b/02, 253b/18, 255b/03, 255b/14, 264b/06, 265a/02, 269b/14, 275b/07, 276a/15, 282a/06, 284b/06, 287a/10, 295a/16, 295b/01, 303a/13, 307b/02, 307b/03, 316b/02, 316b/10, 322b/04, 323a/04, 331a/09, 333a/06
s.-ıp érdi 26b/15, 165b/13
s.-ıp érdim 123a/18
s.-ıp sen 202b/01
s.-ıpdur 24b/20, 25a/08, 104a/15, 265a/01
s.-ıpdurlar 163b/04
s.-ışdın 145b/19
s.-ışnı 124a/12, 199b/08

s.-madı 63b/12, 272b/11
s.-maġay sen 282b/14
s.-maġay siz 324b/06
s.-maġıl 34b/11, 42b/01, 329a/05
s.-maḳ 220b/10
s.-maḳ kerek 135b/10, 267b/07
s.-maḳçı érdi 92b/09
s.-maḳġa 220b/10
s.-maḳlıḳ 45a/16
s.-maŋızlar 30b/20
s.-mas mudım 171b/08
s.-masa 277a/02
s.-masa érdi 28b/08
s.-sa 23b/11
s.-saŋ 201a/19
s.-sunlar 30b/14
s.-ur 45b/10, 166b/15
s.-ur érdi 209b/12
s.-ur érdiler 223b/04, 289a/10
s.-ur men 180a/05, 257a/05
s.-ur men dép 174a/13
s.-ur sen 63a/09
s.-urlar 17b/01
[=219]
aylıŋġa işni sal- 77a/06
bandġa sal- 59b/03, 148b/01
baş tübin sal- 332b/20
bend sal- 45a/16, 45b/10, 69b/17, 115b/14, 141b/07, 196a/21, 199b/10, 261b/13
bend ü zındānġa sal- 249b/20
bend zındānġa sal- 149a/19
bendge sal- 23a/18, 23b/10, 23b/11, 24a/06, 24b/05, 24b/08, 24b/20, 25a/03, 25a/08, 26b/15, 26b/18, 27a/03, 27b/01, 28a/13, 28a/20, 28b/08, 30b/14, 46b/05, 49a/11, 49b/04, 49b/09, 63b/01, 137b/20, 196b/08, 199b/06, 199b/08, 201a/19, 222a/16, 239b/04, 264b/06, 267b/07, 276a/15, 297b/14
bısāṭ sal- 4b/01, 6b/01, 71a/06, 168b/13, 171b/08, 171b/09
bısāṭlar sal- 6a/11, 101b/15, 112b/09, 323a/02
bısāṭnı sal- 306a/01
būrıyā sal- 176a/12
daftarġa sal- 81b/02
dārū sal- 122b/09
dastūr-ḫᵛānlar sal- 168b/15
düşmenlik sal- 63a/09
falās sal- 171b/16
ḥāllarġa sal- 95b/14, 257a/05
hūşınıŋ ḳulaḳlarını sal- 98a/18
hūşuŋnıŋ ḳulaġını sal- 26b/14, 83b/09, 84a/20
ilgeri sal- 258b/04
kémeni suġa sal- 189b/16
köŋlige sal- 266b/15
köz sal- 272b/11
ḳufl sal- 242a/10, 242b/02
ḳulaḳ sal- 16a/06, 20b/03, 129a/02, 132a/10, 139b/05, 159a/01, 235a/12, 238b/07, 276a/17
miḥnetge sal- 176b/07
nayza sal- 124a/12
otġa sal- 25b/21, 63b/12, 92b/09, 120a/06, 223b/04, 329a/05
otḳa sal- 295a/16, 295b/01, 316b/10, 333a/06
özümni özüm otġa sal- 238b/16
özüŋni balāġa sal- 34b/11, 42b/01
sāya sal- 33b/03
töşek sal- 68b/19, 104a/15
yarmaḳġa atımnı sal- 81a/17
zındānġa sal- 145b/19, 149a/19, 153b/10, 174a/13, 199b/12, 209b/12, 212a/08, 220b/10, 241b/04, 267b/19, 267b/20, 283a/08, 307b/11, 312a/08, 313b/03, 313b/20, 314a/02, 320b/08
[=122]
taşlap sal- 17b/01, 64b/03, 307b/13
[=3]
salām Ar. Selam, esenleme.
s. (vird ü salām) 1b/01
s. ay- Selam söylemek. 27a/01, 295b/12
s. ayt- Selam söylemek. 43a/10, 280a/17, 294b/14, 294b/18
s.+ı 27a/20
s.+ı (salām bol-) 323a/08
s.+ımnı ay- 321b/07
s.+ımnı ayt- 61b/18
s.+ını ay- 44b/10, 46a/02, 80b/18

s.+ını ayt- 27a/19
s.+ını ber- Selamını vermek. 181a/07
s.+ını yetgür- Selamını iletmek. 106b/06
[=17]

salāmat Ar. Esen, sağ, salim, sıhhatli.
s. 29b/15, 32a/12, 32b/07, 35a/08, 37b/02, 59a/12
s. keltür- Sağ salim getirmek. 288b/06
s. kör- Sağ salim görmek. 29a/18
[=8]

salāmetlik Esenlik, sağlık, afiyet.
s.+i turur (salāmetligi turur) 87b/10
[=1]

saldur- Koydurmak, yerleştirtmek; çıkartmak; yazdırmak, kaydettirmek.
s.-ayın 50a/06
s.-dı 20a/01, 21b/13, 57a/09, 72a/14, 267a/13
s.-dılar 68a/02, 329b/17
s.-mas 47a/08
s.-up 10a/07, 295a/19
[=11]
atını defterge saldur- 72a/14
bend saldur- 50a/06
bendge saldur- 47a/08
yarmaḳġa atını saldur- 267a/13
[=4]

salınçı Yaygı.
s. 6a/11
[=1]

salış- Karşılıklı olarak vurmak, vuruşmak.
s.-tılar 19a/06
[=1]
nayza salış- 19a/06
[=1]

ṣalla'llāhu ʿalayhı musallam < Ar. *ṣalla'llāhu ʿalayhi musallam* Hz. Muhammed'in manevi şahsiyetini selamlama anlamında bir tabir.
s. (Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı musallam) 214b/21
[=1]

ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam < Ar. *ṣalla'llāhu ʿalayhi ve sallam* "Allah'ın selamı onun üzerine olsun" anlamında, Hz. Muhammed'in adının anılmasından hemen sonra söylenen cümle.
s. (Ḥażrat-ı sayyidu'l-anbıyā Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/11
s.+ġa (Ḥażrat-ı payġambar ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/17
s.+nıŋ (Ḥażrat-ı Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 321a/10, 333a/10
s. turur (Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/08
[=5]

Sām I Neriman (**Narīmān**)'ın oğlu, Zal (**Zāl**)'ın babası, Rüstem (**Rustam I**)'in dedesi. Krş. **Sām-ı Savār**
S. 48a/05, 48a/05, 48a/17, 48b/03, 48b/05, 48b/17, 273a/16, 273a/17
S. (Dastān-ı Sām) 65b/14, 65b/16
S. (Dastān ibn-i Sām) 2a/03, 48a/16, 61a/02, 61a/03, 273a/18
S.+dın (Dastān-ı Sām) 66a/01
S.+ġa (Dastān-ı Sām) 51a/17, 65a/07
S.-ı Narīmān 47b/13, 56a/10, 59b/07, 65a/05, 65a/08, 65b/15, 66a/05, 69b/10, 70a/12, 273a/14
S. ibn-i Narīmān 65a/02
S.+nı 43b/15, 273a/15
S.+nıŋ 48a/09, 48a/20
S.+nıŋ (Dastān-ı Sām) 47a/09, 47b/20
S.+nıŋ (Zāl ibn-i Sām) 65a/03, 69b/03, 70b/06
[=38]

Sām II Hürmüz (**Hurmuz IV**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde pehlivan.
S. ibn-i Isfandıyār 267b/13
[=1]

saman Ekinlerin taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları.
s. 176a/11, 256a/06
s.+ım 256a/08
s.+ını 256a/11
s.+nı 256a/07
[=5]

samand Far. Güzel, hızlı ve çevik at.
s. 316a/15
[=1]

Samarḳand Bugün Özbekistan sınırları içerisinde bulunan tarihî şehir.
S. 331b/17
S.+dın 223a/07
S.+ġaça 227b/17
S.+nı 227b/13
S.+nıŋ 291b/07
S. şaharı 196a/14, 326b/08
[=7]

Sām-ı Savār k.a. Bk. **Sām I**
S. 69b/07
S. dék 19b/18
S.+ġa 47b/02
S.+nıŋ 47b/18, 69b/15
[=5]

şamīmıyat < Ar. *şamīmiyyat* Samimiyet, samimi olma durumu.
ş. 145a/10
[=1]

sanā Ar. Övme, methetme.
s. (hamd u sanā) 1b/01
s. ay- Sena söylemek (Sena etmek). 57a/04, 135a/05, 140b/17, 292b/06
s. ayt- Sena söylemek (Sena etmek). 204a/03, 216b/03
s.+ġa 216a/21
s. oḳu- 161b/05
[=9]

sana- Saymak; düşünmek, tasarlamak.
s.-dı 115a/18
s.-dılar 22b/07, 22b/08
s.-ġanda 220b/13
s.-ġay sen 219b/17
s.-ġuçılar 62a/05
s.-mas 83b/04
s.-p 81b/02, 96a/15, 156b/16, 172b/17, 192b/10
s.-r sen 236a/10
s.-salar 97b/18
[=14]
yamanlıḳ sana- 62a/05
[=1]

Sanābād-ı Ardaşīr Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri.
S. 131b/19
[=1]

Sanca Mazenderan (**Māzandarān**) devlerinden biri.
S. dīv 48b/14
[=1]

sanç- Saplamak, batırmak, sokmak.
s.-a almas érdiler 269b/05
s.-ıp 44a/14, 259b/06, 299b/18
s.-tı 255b/15, 259a/10
[=6]

şandal Ar. Sarımtırak renkli, oldukça dayanıklı, çok makbul bir odunu olan Afrika, Endonezya ve özellikle Hindistan'da yetişen ağaç.
s. yıġaçı Sandal ağacı. 93a/20
[=1]

Sandal Hindistan (**Hındıstān**)'da bir şehir.
S.+ġa 234a/15
S. pād-şāhı 191b/03, 191b/12
S. şaharı 232b/19
[=4]

Sandallıġ Bk. **Sandallıḳ**
S.+lar 234b/05
[=1]

Sandallıḳ < *Sandallıġ* Sandallı, Sandal (**Sandal**) şehrinden olan. Krş. **Sandallıġ, Sendellik**
S.+lar 233b/14
[=1]

sandān Far. Örs; üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli, demir alet.
s. 4b/12, 4b/13
s.+dın 57a/18
s.+ġa 4b/11
s.+larını 28a/06
[=5]

şandūḳ Ar. Sandık; içine çeşitli şeyler konulan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı eşya.

ṣ. 33a/02, 33a/09, 36a/18, 71a/06, 71a/11, 71a/11, 71a/17, 71a/17, 74b/01, 117b/11, 120b/01, 251b/17, 251b/18, 317b/07
ṣ.+da 75a/10
ṣ.+dın 34a/14, 38a/06, 73b/08
ṣ.+ġa 71a/08, 117b/20, 120a/16, 307b/03, 307b/03
ṣ. ḳıl- Sandık yapmak. 117b/10
ṣ. ḳıldur- Sandık yaptırmak. 33a/01
ṣ.+larda 95a/09
ṣ.+larnı 36b/11
ṣ.+larnıŋ 36a/18, 38a/06
ṣ.+nı 33a/04, 33a/08, 33a/09, 34a/09, 34a/11, 71a/10, 71a/12, 71a/12, 71a/18, 73a/01, 120b/07, 251b/20, 251b/21
ṣ.+nıŋ 33a/01, 33a/02, 33a/10, 71a/06, 71a/07, 71a/09, 71a/10, 72a/05
[=50]

saŋ Tahıl ambarı.
s.+larda 195a/15
s.+lardaġı 201b/08
s.+larıda 201b/02
s.+larnıŋ 195a/18
[=4]

saŋçı Tahıl ambarında çalışan kimse, ambarcı.
s.+larnı 195a/19
[=1]

sarā Ar. Yeryüzü.
s.+dın 212b/05
[=1]

sarā-parda Far. Padişah çadırı, otağ. Krş. **sarā-perde**
s. 52a/11, 52a/17, 323a/02
s.+da 141b/20
s.+ġa 45b/20, 52a/10, 52a/16, 140b/08, 173b/21, 222a/10, 282b/19, 287b/14
s. içi 30b/13, 31a/15, 56b/12
s.+lar 35a/09, 105a/18
s.+lar tik- Çadırlar dikmek (Çadır, otağ kurmak). 145a/19, 152b/01, 256a/20
s.+larda 286b/21
s.+ların tik- 44b/11
s.+larını 296b/20, 303a/17
s.+larını tik- 33b/20, 44a/04
s.+larnı 8b/10, 35a/04, 274a/11, 274b/13, 287b/12, 296b/11
s.+larnı tik- 31b/16, 32b/15, 33a/15, 34a/19, 39a/13, 42b/19
s.+nı 222a/11
s.+nı tik- 32b/04, 222a/10
s.+nıŋ 52a/10, 145a/21, 206b/01
s.+sı 107a/13
s.+sıda 140b/07
s.+sıġa 206b/01
s.+sını 140b/11
s. tik- 171a/14, 214b/16
[=50]

sarā-perde Bk. **sarā-parda**
s.+ge 52a/15, 136b/08, 197b/17
s.+sige 36a/10, 72b/16, 115a/04, 176a/04
[=7]

sarāsīma Far. Sersem, şaşkın.
s. bol- 6a/05, 96b/07
[=2]

sarāy Far. Hükümdarların oturduğu büyük ve gösterişli yapı.
s. 36b/10, 84b/08, 84b/09, 112b/08
s.+da 36b/11
s.+ġa 109b/09
s.+ımnı 171b/03
s. ḳofart- 267a/12
s.+lar 162a/10
s.+nı 171b/04, 171b/05
s.+nıŋ 152b/18, 159a/21
[=13]

sar-āzād Far. Hür, serbest. Kelime metnimizde serv-i azad "hür servi: boyu diğerlerinden daha uzun ve düzgün servi" anlamında kullanılmıştır.
s. dék 60a/03, 139b/11, 299b/07
[=3]

sard-āba Far. Yer altı odası, yer altı meskeni; anıt mezar.
s. 59a/10, 68a/10, 80b/08, 80b/12, 203a/05, 203a/06
s. (pād-şāhāna sard-āba ḳofar-) 115b/18, 203a/04
s.+da 115b/19, 331a/09
s.+dın 80b/11, 80b/11
s.+dın özge 292b/07
s.+ġa 80b/10, 131b/20, 150b/05, 318b/15, 331a/09

s. ḳıl- 214a/17
s. ḳofar- Anıt mezar yapmak. 28b/17, 68a/09, 69a/11, 70a/19, 80b/07, 82b/02, 209b/04, 294b/15, 331a/07, 331a/13
s.+nı ḳofar- 331a/14
s.+nıŋ 68a/13, 318b/08, 318b/16
s.+sıda 317a/18
s.+sınıŋ 150b/06, 318b/07
[=36]

sar-daftar Far. Defterin başında yazılı olan, en başta bulunan.
s. (atını sar-daftar ḳıl-) 217a/03
[=1]

sar-dār Far. Kumandan.
s.+lardın 258b/01
s.+nı 36a/19
[=2]

sarġar- Sararmak, rengi sarıya dönmek; korku, endişe, üzüntü, heyecan vb. sebeplerle yüzün rengi solmak.
s.-dı 19b/13, 26a/11, 34a/19, 83b/03, 93b/07, 100b/14, 125a/03, 126b/06, 141a/08, 144a/01, 149a/03, 160b/20, 166a/04, 183b/16, 185a/11, 192b/09, 199a/21, 206a/20, 208a/15, 210b/08, 216a/07, 221b/11, 225b/09, 231b/15, 241b/01, 241b/18, 243a/10, 245a/11, 250a/09, 252a/06, 257b/11, 259a/20, 261b/21, 267b/04, 270b/21, 275a/01, 296b/17, 304b/18, 307b/15, 309a/12, 310b/07, 323a/09
s.-ġusıdur 168a/11
s.-ıp 4a/13, 10b/02, 122b/11, 171b/04, 222a/09, 262a/08, 279b/20
s.-ıp érdi 114a/01, 303a/07
s.-ıpdur 53a/11, 138a/07, 316a/07
s.-ur 17b/16
s.-ur érdi 187a/03
[=57]
āftāb sarġar- 114a/01
ay dék yüzüŋ sarġar- 138a/07
çırayı sarġar- 4a/13, 17b/16, 34a/19, 53a/11, 93b/07, 100b/14, 122b/11, 125a/03, 126b/06, 141a/08, 160b/20, 171b/04, 183b/16, 185a/11, 187a/03, 192b/09, 225b/09, 261b/21, 262a/08, 279b/20, 303a/07, 304b/18, 309a/12, 310b/07, 316a/07, 323a/09
çırayları sarġar- 10b/02, 19b/13, 83b/03, 250a/09
reng rūy sarġar- 26a/11, 208a/15, 231b/15, 241b/01, 241b/18, 252a/06, 259a/20, 267b/04
reng rūyı sarġar- 168a/11, 216a/07, 221b/11, 243a/10, 257b/11, 270b/21, 275a/01, 307b/15
reng rūyları sarġar- 206a/20
reng ü rūyı sarġar- 144a/01, 199a/21, 296b/17
yüzi sarġar- 166a/04, 222a/09, 245a/11
[=55]

sarġart- Sarartmak, sararmasına yol açmak.
s.-ıp 193b/08
s.-maġıl 220b/07
s.-tı 51a/18
s.-ur 229a/21
[=4]
çıray sarġart- 193b/08
çırayımnı sarġart- 51a/18
çırayını sarġart- 229a/21
çırayıŋnı sarġart- 220b/07
[=4]

Sārī Hazar (**Ḫazar**)'ın güneydoğusunda, Mazenderan (**Māzandarān**)'da bir şehir.
S. ve Āmul şaharları 305a/07
[=1]

sarıġ Sarı, altın rengi; bu renkte olan; solgun, soluk. Krş. **sarıḳ**
s. 50a/12, 98b/09, 104a/10, 107a/12, 122a/03, 165b/08, 166a/10, 267b/04, 290b/08, 292a/10, 300b/02, 303b/03, 312b/12
s. bol- 117b/10
s. érdi 102a/03
s. yaġ 87a/15, 87a/16, 87b/04, 87b/04, 172b/08
[=20]

sarıḳ Bk. **sarıġ**
s. 263a/16, 316b/20
[=2]
sarmāya Far. Sermaye, paraya çevrilebilir mal.
s. ḳıl- 159b/14
[=1]
sar-nigūn Far. Baş aşağı.
s. (atlarġa égerlerini sar-nigūn toḳu-) 109b/10
[=1]
sarpūş Far. Başlık, başa giyilen şey.
s. ḳıl- 241b/13
s.+nı 241b/13
[=2]
sar-şobān Far. Baş çoban.
s.+dın 116b/05
[=1]
sar-u-pāy Far. Fahri, onursal elbise.
s. 247a/13
s.+lar (pād-şāhāna sar-u-pāy) 148b/15
[=2]
sarv Far. Servi; servigillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, uzun ömürlü, güzel kokulu, kozalaklı, ince uzun ağaç.
s. dék 7b/16, 18b/14, 87a/13, 138a/07
s.-ı āzād Hür servi (Boyu diğerlerinden daha uzun ve düzgün servi). 5a/14, 5b/11, 13a/10, 14b/10, 15a/18, 105b/20, 122b/17, 125a/11, 125b/14, 136a/21, 138a/06, 147a/21, 166a/02, 166b/06, 169a/05, 169a/11, 169a/19, 225b/03, 227a/03, 238b/18, 311a/11, 328a/14
s.-ı dıraḫt 86a/18
s.-ı sehī Düz, doğru servi. 47a/02
[=28]
Sarv Āzād k.a. Bk. **Āzād Sarv II**
S. 215b/01
[=1]
sarvar Far. Baş, başkan, önder, ulu.
s. 28a/02
s. bol- 300a/12, 306a/13
s.+ı 11a/16, 15a/15, 20a/08, 82a/08, 183a/13, 195a/10, 285a/11
s.+ı bol- 82a/10
s.+ı érdi 17a/08
s.+ı turur men 213b/21
s. ḳıl- Başkan yapmak. 87b/18, 306a/09
s.+ları 213a/12
s.+ları birle 84b/01
s.+larıġa 93b/20
[=18]
Sāsān (??)
S. 118b/09, 320b/13
S.+nıŋ 292a/13
[=3]
Sāsān I Padişah. Behmen (**Bahman I**)'in oğlu.
S. 70b/07, 70b/11, 70b/14
S. ibn-i Bahman 70b/11
S.+nıŋ 70b/13
[=5]
Sāsān II Sasan (**Sāsān I**)'ın oğlu.
S. 70b/14
[=1]
Sāsān III Dara (**Dārā**)'nın oğlu. Koyun çobanıdır.
S. 81a/05, 111a/04, 111a/05, 272b/14
S. (Sāsān ibn-i Sāsān) 111a/18
S.+nı (Sāsān ibn-i Sāsān) 114b/14
S.+nıŋ 111b/03
S.+nıŋ (Sāsān ibn-i Sāsān) 110b/10, 119b/08
[=9]
Sāsān IV Sasan (**Sāsān III**)'ın oğlu.
S. 111a/06
[=1]
Sāsān V Padişah. Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in babası. Sasan (**Sāsān III**)'ın neslindendir. Krş. **Sāsān Pād-şāh**
S. 111a/07, 111a/09, 111a/20, 111b/03, 272b/11, 329a/09
S. dép 111a/07
S.+ġa 111b/06, 111b/06, 111b/08
S. ibn-i Sāsān 110b/10, 111a/17, 114b/14, 119b/08
S.+nı 111a/18, 111a/19, 111b/07
S.+nıŋ 111a/11, 272b/11, 272b/13, 272b/13, 294a/20
[=22]
Sāsān Pād-şāh k.a. Bk. **Sāsān V**
S.+nıŋ 114b/02

[=1]
Sāsānī MS 226-651 yılları arasında hüküm süren İran hanedanı. Kurucusu Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'dir.
S.+lar 283a/18
S.+lardın 280a/13, 321b/16, 329a/07
S.+larnıŋ 272a/07
S. pād-şāhları 319a/03
[=6]
sası- Kötü kokmak.
s.-ġan 304a/15
[=1]
sassıġlıḳ Kötü kokululuk, kötü kokma durumu.
s.+ıdın (sassıġlıġıdın) 304a/15
[=1]
sat- Bir şeyi bir değer karşılığında alıcıya vermek; bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek; kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, taslamak.
s.-aduġan 147a/20
s.-adur 59b/19
s.-ıp 157b/04, 195a/17, 257b/20
s.-ıp al- Satın almak. 6a/15, 53b/05, 72a/09, 100a/15, 100a/19, 112b/08, 157b/09, 158a/02, 243b/05, 256a/07, 302b/13, 311a/06
s.-ḳuçı bol-174b/11
s.-maŋlar 243b/06
s.-mas men 47a/15
s.-sa 172a/18
[=21]
érenlik sat- 59b/19
[=1]
satıḳ Ticaret, alışveriş.
s. (savdā satıḳ ḳıl-) 84a/01
[=1]
Sāva k.a. Bk. **Pahlavān-ı Sāva**
S. birle (Pahlavān-ı Sāva) 38b/05
[=1]
Sāva Şāh Türk hükümdarı. Fağfur (**Faġfūr I**) ve Pezmude (**Pazmūda**)'nin babası. Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde yaşamıştır.
S. 252b/19, 256a/21, 256b/04, 256b/07, 256b/18, 256b/18, 257a/02, 257a/03, 257a/06, 257a/13, 257a/18, 257b/13, 258a/16, 258b/03, 258b/08, 258b/10, 258b/12, 265a/18, 266a/15, 267a/15, 276b/01
S. bile 249b/05, 249b/06, 253a/12, 254b/04
S.+dın 253b/04, 253b/13, 256a/12
S.+ġa 253a/15, 254a/13, 255b/09, 256a/21, 257a/02, 257a/13, 257b/11, 258b/11, 259b/03, 272a/21, 273a/10
S.+nı 249b/06, 256a/18, 256a/19, 259b/05
S.+nıŋ 253b/08, 254b/12, 254b/13, 254b/21, 255b/16, 256a/17, 256a/18, 257a/15, 257b/11, 257b/19, 258a/07, 258a/21, 258b/09, 259a/09, 259a/13, 259b/12, 259b/15, 259b/16, 260b/14
S. turur 253a/11
[=63]
sava- Kamçılamak, kamçıyla vurmak.
s.-dı 161a/13
[=1]
savāb Ar. İyi bir davranış karşısında Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül.
s.+ını rūḥıġa bağışla- Sevabını ruhuna bağışlamak. 164b/16
s.+ını tap- 79b/20
s. taf- Sevap bulmak (Sevap kazanmak). 214a/15
[=3]
Savār k.a. Bk. **Sām I**
S. (Sām-ı Savār) 69b/07
S. dék (Sām-ı Savār) 19b/18
S.+ġa (Sām-ı Savār) 47b/02
S.+nıŋ (Sām-ı Savār) 47b/18, 69b/15
[=5]
savdā I Far. Ticaret, alışveriş.
s. al- Ticaret malı almak. 36b/01, 36b/06
s. ḳıl- Ticaret yapmak (Alışveriş yapmak). 36b/01, 36b/12, 137b/02, 171a/16, 221a/05

s. ḳılış- Alışveriş yapmak (Karşılıklı olarak alıp vermek). 85a/03
s. satıḳ ḳıl- Alışveriş yapmak. 84a/01
[=9]

savdā II Ar. Arzu, heves.
s.+lar bile 218a/14
[=1]

savdāger Far. Tüccar, tacir.
s. 37a/14, 147a/20
s.+din 246a/15
s.+dür 256b/04
s.+ler 243b/07
s.+lerdin 246a/13
[=6]

savdāgerçilik Tüccarlık.
s. ḳıl- Tüccarlık yapmak. 37a/05
[=1]

saʿy Ar. Çalışma, çabalama, emek sarf etme.
s.+lar ḳıl- 199b/07
[=1]

sāya Far. Gölge; koruma, himaye.
s.+da 29a/01
s. ḳıl- Gölge yapmak. 191b/06, 311a/12, 311b/07
s.+lar 162b/15
s.+ŋda 36b/08
s. sal- 33b/03
s.+sı turur sen 304b/05
s.+sıda 4b/17, 130a/08, 160b/15
s.+sıda bol- Sayesinde olmak (Himayesinde olmak). 225b/20
s.+sında 215b/03
s.+sını 14b/19
[=14]

sāya-dār Far. Gölgeli, gölgesi olan, gölge yapan.
s. 4b/16, 28b/20, 66b/08
[=3]

sāyelik < *sāyelig* Gölgeli, gölgesi olan, gölge yapan.
s. 241a/08
[=1]

sayr Ar. Gezip dolaşma, gezme, gezinme; bakma, izleme, temaşa: yolculuk, sefer.
s.+ġa bar- Sefere çıkmak. 149b/17
s. ḳıl- 48b/08, 48b/09, 57a/16, 60b/10, 76b/01, 77a/01, 157a/08, 160a/11, 204b/02, 205b/04, 228a/20, 289b/03
[=13]

sayyıd < Ar. *sayyid* Önder, efendi.
s. (Ḥażrat-ı sayyıdu'l-anbıyā Muḥammad rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhı ve sallam) 322b/11
[=1]

sāz Far. Saz, bir tür telli çalgı; her tür müzik aracı.
s. (çeng ü rabāb u sāz ve ḳānūn çal-) 168b/08
s. (rabāb u sāz çal-) 66b/09, 97a/01, 175a/03, 176a/05, 198a/18
s. çal- 243b/08, 306a/12, 306b/21
s.+ını çal- 307a/02
s.+ıŋnı 169a/05
s.+larım 316b/07
s.+larını 306b/04, 316b/10
s.+nı (çeng ü sāz) 166b/04
s.+nı çal- 316a/10
s.+nıŋ (çeng ü sāz) 168a/17, 169a/01
s.+nıŋ (rabāb u sāz) 102b/11
s. u çeng 316b/07
s. u rabāb 303b/05
s. u rabāb çal- 319a/18
[=22]

sāzanda Far. Saz sanatçısı, çalgıcı. Krş. **sazende**
s. 65a/03, 313b/06
s. érdi 147b/01
s.+lar 66b/09, 97a/01, 184b/03, 198a/18, 266b/21, 305a/01
s.+nıŋ 302b/20
[=10]

sazā-vār Far. Layık.
s. bol- 22b/20
[=1]

sāzende Bk. **sāzanda**
s.+lerge 266b/21
[=1]

sāzendelik Çalgıcılık.
s.+de 306a/06
[=1]

ṣebr Ar. Sabır, sızlanmadan tahammül gösterme, dayanç; telaşa kapılmadan bekleme.
ṣ. 97a/17
ṣ. bile 149a/05, 217a/18, 244b/15

ş.+im 244b/18
ş. ḳıl- Sabretmek. 22a/07, 37a/18, 77b/08, 169b/11, 189a/10, 189b/06, 233b/03, 237a/06, 238b/11, 263a/19, 273a/12
ş.+ni 97a/18
[=17]

şebrlik < *ṣebrlig* Sabırlı, sabreden.
ş. bol- 220a/05, 220a/06
[=2]

sef- Bk. **séf-**
s.-gil 249a/13, 249a/14
s.-ip 122b/10
s.-se 239b/10
s.-ti 33a/13, 174a/02
s.-tiler 62a/14, 240a/04, 331a/08
[=9]

sefer Ar. Yolculuk.
s. (āḫıratġa sefer ḳıl-) 28b/11
s.+ge 71b/06
s.+ge çıḳ- 36b/19
[=3]

sefür- Bk. **sifür-**
s.-di 176a/12
[=1]

sefürgi < *sepürgi* Süpürge.
s.+si dék 54b/15
[=1]

Segzī Sigzli, Zabulistan (**Zābulıstān**)'ın Sigz adlı bölgesinde yaşayan veya bu bölgeden olan kimse. Krş. **Sigzī**
S. 55b/04, 59a/09, 59b/20
S.+lerġa 66a/05
[=4]

sehī Far. Düz, doğru, düzgün.
s. dék (sarv-ı sehī) 47a/02
[=1]

sekiz Sekiz, sayı adı.
s. (ḳırḳ sekiz) 305b/20
s. (ḳırḳ sekiz miŋ) 301a/14
s. (on sekiz miŋ ʿālam) 322b/06
s. (on sekiz yaşġa kir-) 147a/06
s. (on sekiz yıl) 194a/10
s. (ottuz sekiz) 27b/14, 30b/04, 35b/15, 39b/08
s. (ottuz sekiz yaşġa kir-) 173a/14
s. (ottuz sekiz yıl) 280b/04, 286a/14, 314b/18
s. (ottuz sekiz yıl öt-) 311b/13, 313b/11, 313b/15
s. (ʿumrı seksen sekiz yaşġa kir-) 130a/13
s. (yigirme sekiz yıl öt-) 306a/04
s. ay bol- 71a/05
s. yaşġa kir- Sekiz yaşına girmek. 135b/14
s. yıl bol- 126b/19
s. yüz 22b/10, 303a/13
[=23]

sekizinçi Sekizinci, sekiz sayısının sıra sıfatı.
s. 329a/08
s. (atmış sekizinçi dāstān) 143a/18
s. (ellig sekizinçi dāstān) 99a/07
s. (ḳırḳ sekizinçi dāstān) 40a/17
s. (seksen sekizinçi dāstān) 232b/03
s. (toḳsan sekizinçi dāstān) 302b/18
s. (yetmiş sekizinçi dāstān) 190b/07
s. kéçede 84a/07
s. küni 31a/11, 32a/06, 68b/16, 76b/03, 78a/02, 143a/02, 156a/15, 167a/06, 200a/20, 223b/01, 230b/06, 231b/18, 262b/08, 289a/03, 301b/18
s. yılı 195a/21
[=24]

seksen Seksen, sayı adı.
s. 25b/21, 27b/05, 29a/09, 36a/18, 42a/15, 184a/08
s. (ʿumrı seksen sekiz yaşġa kir-) 130a/13
s. altınçı dāstān 222b/07
s. beş 107a/05
s. beşinçi dāstān 220b/16
s. birinçi dāstān 201a/05
s. ikinçi dāstān 204b/01
s. sekizinçi dāstān 232b/03
s. toḳuzınçı dāstān 239b/03
s. törtünçi dāstān 216a/16
s. üçünçi dāstān 211b/18
s. yaş 248b/16
s. yetinçi dāstān 228b/20
s. yıl ʿumr kör- Seksen yıl ömür görmek (Seksen yıl yaşamak). 203a/03
[=19]

sekseninçi Sekseninci, seksen sayısının sıra sıfatı.

s. dāstān 196b/06
[=1]
semiz Bk. **sémiz**
s. bol- 173a/20
[=1]
sen (Zamir) Sen. Krş. **sén**
s. 2a/04, 3b/05, 4a/02, 4a/03, 4a/05, 4a/15, 4a/16, 4b/03, 4b/09, 5b/06, 5b/16, 6a/01, 6a/05, 6a/06, 6a/07, 6a/08, 7a/14, 7b/01, 7b/18, 8b/04, 8b/20, 9a/07, 9a/20, 9b/20, 10a/18, 10b/08, 10b/16, 11a/17, 11a/20, 11b/12, 12a/11, 12b/07, 13a/01, 13a/02, 13a/16, 13a/17, 13a/18, 13a/19, 13b/03, 13b/07, 14a/09, 14b/06, 15a/03, 15a/09, 15b/08, 15b/08, 15b/09, 15b/13, 16b/08, 16b/16, 17a/13, 17a/15, 17a/15, 18a/05, 20a/13, 21a/15, 21a/15, 23a/09, 23b/08, 23b/11, 24a/04, 24a/11, 24a/12, 24a/13, 24b/07, 25b/01, 26b/13, 26b/16, 27a/04, 27a/06, 27b/13, 28a/03, 28b/14, 29a/11, 29b/01, 30a/05, 31a/12, 31a/13, 31b/01, 31b/19, 32a/13, 32b/02, 32b/14, 32b/19, 33a/19, 34a/05, 34a/16, 34b/03, 34b/05, 35a/16, 35b/01, 35b/05, 35b/13, 35b/16, 36a/12, 36b/17, 37a/08, 37a/11, 40b/01, 41a/08, 41b/03, 41b/05, 41b/10, 41b/12, 41b/14, 41b/19, 42a/03, 42a/10, 42a/20, 42b/02, 42b/03, 42b/09, 43a/08, 43a/18, 43b/06, 43b/07, 43b/12, 44a/05, 44b/08, 45a/08, 45a/14, 45b/01, 45b/02, 45b/17, 46a/07, 46a/17, 46b/08, 46b/09, 46b/12, 46b/16, 46b/20, 47a/08, 47a/10, 47a/16, 47a/20, 47b/07, 47b/15, 47b/19, 48a/01, 48a/15, 48a/19, 48b/19, 48b/20, 49a/09, 49a/10, 49b/18, 49b/20, 49b/20, 50a/05, 50a/06, 50a/08, 50a/17, 51a/02, 51a/05, 51a/06, 51a/07, 51a/08, 51a/09, 51a/18, 51a/19, 51a/20, 51b/01, 51b/09, 51b/13, 51b/18, 52a/03, 52a/04, 52a/06, 52b/10, 52b/11, 52b/12, 52b/14, 52b/15, 52b/16, 52b/17, 52b/19, 52b/19, 53a/19, 53b/01, 53b/02, 53b/02, 53b/03, 53b/04, 53b/06, 53b/08, 53b/11, 53b/12, 53b/19, 53b/20, 54a/01, 54a/05, 54a/11, 54b/05, 54b/11, 55a/20, 55b/01, 55b/03, 55b/09, 56a/05, 56a/20, 56b/02, 56b/11, 56b/20, 58a/01, 58a/14, 58a/16, 58b/02, 58b/11, 58b/11, 58b/12, 58b/14, 58b/15, 59a/09, 59a/09, 59a/10, 59a/15, 59a/18, 59b/10, 59b/11, 60a/01, 60a/06, 60a/08, 60b/19, 61a/14, 61a/17, 61b/01, 61b/06, 61b/11, 61b/16, 62a/07, 62a/09, 62a/13, 63a/03, 63a/08, 63a/13, 63a/13, 63b/01, 63b/03, 63b/05, 63b/07, 63b/07, 63b/10, 63b/12, 64a/18, 64b/12, 65b/08, 65b/15, 65b/17, 66b/03, 67a/06, 67a/07, 67a/08, 67a/09, 67a/13, 69a/10, 69b/07, 69b/09, 69b/14, 70a/11, 70a/13, 70b/01, 71b/09, 71b/11, 71b/14, 71b/14, 72a/01, 72b/19, 73a/08, 74a/07, 75a/13, 75a/14, 75a/17, 76a/11, 76a/14, 77a/02, 77a/03, 77a/09, 77a/11, 78b/18, 78b/20, 79a/11, 79a/11, 80a/02, 80a/14, 80a/18, 82a/09, 82a/09, 82a/11, 84b/02, 84b/06, 85b/02, 86b/14, 87b/14, 87b/17, 88a/16, 88a/17, 88b/02, 88b/04, 88b/07, 88b/08, 91a/17, 91b/04, 91b/06, 91b/19, 91b/20, 92a/12, 92a/17, 92a/18, 93a/13, 93a/13, 93b/03, 93b/04, 93b/10, 93b/19, 93b/20, 94a/01, 94a/03, 94a/04, 94a/12, 94a/14, 94a/17, 94b/05, 94b/11, 94b/12, 94b/14, 94b/20, 95a/06, 95a/07, 95a/14, 95a/14, 95a/14, 96b/08, 96b/10, 96b/12, 97a/15, 97a/18, 98a/03, 98a/14, 98a/16, 98a/18, 99b/08, 99b/08, 99b/20, 99b/20, 101a/11, 102a/18, 102a/19, 102b/10, 102b/18, 103a/03, 103b/07, 104a/18, 104b/06, 105a/04, 105b/17, 105b/18, 106a/08, 106a/08, 106a/08, 106a/11, 106a/12, 107a/07, 107a/16, 107b/07, 108a/05, 108a/12, 108a/15, 108a/16, 108b/13, 109a/13, 109a/17,

111b/01, 112a/01, 112a/18, 185a/15, 186a/01, 186a/20,
112b/02, 112b/04, 112b/17, 186b/06, 186b/15, 187a/10,
113a/01, 113a/12, 113a/15, 187b/11, 188a/15, 188a/16,
113a/16, 114a/11, 114b/03, 188b/21, 189a/01, 189b/08,
114b/07, 114b/20, 116a/01, 189b/12, 189b/21, 190a/03,
117b/05, 119b/12, 119b/13, 190a/12, 190a/13, 195b/12,
120a/11, 120a/19, 120b/13, 195b/13, 195b/18, 196a/04,
121b/14, 121b/15, 121b/17, 196a/05, 196a/11, 196b/20,
122b/20, 123a/07, 123a/15, 196b/21, 197a/13, 197b/14,
123b/14, 124b/09, 125b/17, 197b/19, 198b/01, 199a/13,
125b/20, 126a/03, 126b/01, 199b/01, 199b/15, 200a/12,
127b/11, 127b/14, 129b/20, 200b/15, 201b/08, 202a/17,
130a/01, 130a/06, 131a/10, 202b/05, 202b/07, 205b/19,
131b/04, 131b/20, 131b/21, 206a/03, 207a/20, 207b/07,
132b/21, 133a/03, 133a/20, 207b/08, 207b/19, 208a/04,
133b/04, 133b/15, 134b/07, 208a/06, 208a/08, 208a/09,
136a/09, 136a/13, 136b/02, 208a/09, 208a/20, 211a/16,
136b/19, 137a/21, 138a/13, 211a/16, 211b/05, 211b/06,
138b/15, 138b/20, 138b/21, 211b/10, 211b/16, 212b/13,
141a/09, 141a/10, 141a/12, 212b/20, 213a/06, 213b/02,
141a/15, 141a/19, 142a/06, 213b/06, 213b/07, 213b/11,
142a/12, 142a/19, 142b/05, 213b/14, 213b/15, 213b/18,
143b/14, 143b/16, 144a/09, 215b/18, 217a/04, 217a/04,
144a/10, 144b/11, 144b/11, 220b/04, 220b/04, 224a/01,
146b/04, 147a/10, 147b/10, 224a/02, 224b/02, 225a/13,
149a/08, 149a/12, 149a/13, 225a/18, 225b/01, 227a/11,
149b/03, 150a/02, 150a/03, 228a/12, 233a/13, 233b/15,
151a/14, 151b/11, 152a/15, 233b/16, 233b/19, 234b/17,
152a/15, 152b/03, 152b/04, 235b/07, 235b/12, 235b/13,
153a/10, 154a/17, 155a/18, 235b/18, 236a/01, 236a/07,
158a/13, 158b/02, 158b/21, 236a/09, 236a/10, 236a/10,
159a/05, 159a/07, 159b/09, 236b/21, 237a/02, 237a/03,
159b/11, 160a/14, 160a/15, 237a/09, 237a/09, 237b/03,
160a/15, 162b/03, 162b/05, 238b/11, 238b/16, 240b/10,
163a/01, 163a/08, 163a/13, 240b/20, 241b/21, 242a/15,
164a/14, 165a/17, 165a/19, 242b/01, 242b/03, 242b/08,
166b/06, 166b/12, 167b/14, 243a/19, 244a/05, 244b/10,
167b/19, 168b/17, 169a/21, 244b/14, 245a/02, 247a/08,
169b/08, 169b/11, 169b/17, 248b/13, 249a/08, 250a/02,
170a/13, 170b/18, 171b/21, 250b/21, 251a/06, 251a/07,
172a/03, 172a/06, 172b/03, 251a/08, 251a/21, 251a/21,
172b/04, 173a/05, 173b/15, 251b/01, 251b/08, 251b/14,
174a/17, 174a/18, 175a/16, 251b/19, 252a/08, 252a/08,
175a/16, 175b/04, 176b/12, 252b/12, 253a/08, 253a/21,
177a/09, 177a/20, 181a/02, 254a/18, 254b/07, 254b/13,
181a/03, 181b/08, 183a/02, 255a/20, 255b/11, 256a/13,
183a/03, 183a/07, 183a/08, 256b/08, 257a/07, 257b/07,
183a/08, 183a/11, 184a/15, 257b/08, 257b/20, 258a/09,
184a/19, 184a/20, 184b/19, 259a/01, 261a/04, 261a/06,
184b/20, 184b/21, 185a/03, 261a/07, 261a/10, 262a/07,

263a/11, 263a/17, 263b/14, 265b/07, 265b/10, 266a/01, 266a/14, 266a/16, 266a/19, 266b/02, 266b/05, 266b/13, 266b/15, 267a/16, 267b/14, 268a/01, 268a/03, 268a/11, 268b/15, 270b/15, 271a/09, 271b/10, 271b/16, 271b/19, 272a/02, 272a/14, 272a/21, 272b/02, 272b/04, 272b/05, 272b/06, 272b/11, 272b/12, 272b/13, 273a/02, 273a/04, 273a/12, 273a/12, 273a/20, 273b/12, 274a/10, 275a/21, 275b/03, 275b/03, 276a/12, 276a/13, 276b/02, 276b/03, 276b/08, 276b/08, 276b/08, 276b/09, 277b/03, 277b/06, 277b/10, 277b/21, 278a/07, 278b/12, 278b/13, 278b/17, 279a/03, 279a/04, 279a/10, 279a/21, 280b/10, 280b/16, 280b/21, 281a/04, 281a/17, 281b/08, 282a/21, 283a/14, 283b/10, 283b/11, 283b/15, 284a/01, 284a/10, 285a/16, 285a/18, 286a/12, 286a/12, 286a/15, 287b/13, 288a/04, 288a/19, 288a/20, 288b/04, 288b/05, 288b/08, 288b/09, 288b/10, 288b/15, 288b/17, 289b/02, 289b/19, 289b/21, 290a/03, 291b/16, 291b/16, 291b/20, 291b/21, 292a/09, 292b/13, 293a/01, 293a/07, 293a/21, 293b/02, 293b/06, 293b/07, 293b/09, 293b/12, 293b/16, 294b/10, 294b/13, 294b/21, 295b/11, 295b/18, 295b/18, 295b/20, 296a/11, 296b/17, 297a/09, 297a/10, 297a/12, 298a/16, 298a/17, 298b/17, 298b/19, 298b/20, 299b/21, 300a/02, 300a/10, 300a/12, 301a/12, 302a/15, 302a/16, 302b/09, 304b/01, 306a/08, 307a/06, 307a/09, 307a/10, 307b/06, 309a/01, 309a/02, 309a/04, 309a/06, 309a/18, 310a/19, 311a/06, 311a/09, 311a/18, 311a/20, 312a/05, 312a/13, 312a/15, 312b/06, 312b/19, 312b/20, 313a/09, 313a/12, 313b/15, 313b/16, 313b/21, 314a/03, 314a/18, 314b/02, 316a/21, 316a/21, 316b/05, 317b/02, 317b/03, 317b/08, 317b/09, 317b/19, 317b/21, 319b/12, 321b/04, 321b/10, 321b/17, 321b/17, 322a/07, 322a/11, 322a/14, 323a/12, 323b/15, 324a/19, 325a/15, 325a/20, 325b/10, 326b/13, 328a/04, 328b/12, 328b/15, 329a/02, 329a/03, 329a/04, 329a/14, 329a/14, 329b/02, 329b/09, 331b/02, 331b/04, 332a/02, 332a/11, 332b/04, 332b/10

s.+de 4a/04, 9b/08, 52a/18, 62b/07, 184b/20, 249a/05, 262a/03, 313a/10

s.+de turur 247b/04

s.+din Senden. 3b/02, 4a/05, 9a/06, 12b/02, 23b/08, 29a/19, 31b/19, 32b/17, 43a/16, 43b/06, 45a/12, 46a/17, 46b/01, 47b/11, 50a/06, 51b/01, 56a/05, 58b/11, 59b/12, 61a/06, 61a/12, 61b/03, 63a/04, 63b/10, 64b/05, 65b/06, 65b/16, 65b/17, 67a/18, 69b/04, 70b/05, 74a/08, 74b/20, 85b/02, 85b/03, 92a/01, 95a/03, 98a/10, 98a/16, 103b/12, 105a/08, 106a/13, 108a/15, 109a/15, 113a/17, 116b/11, 119b/11, 122b/19, 125b/06, 125b/17, 126b/09, 129b/16, 129b/20, 130a/05, 131a/18, 131a/19, 133b/17, 144b/12, 152b/09, 153a/01, 157b/13, 158b/04, 160a/18, 167a/17, 170b/01, 170b/17, 184a/17, 190a/09, 197a/03, 198b/03, 199b/05, 200b/14, 201b/04, 213b/07, 213b/10, 220a/20, 220b/05, 226a/17, 234b/17, 234b/18, 235b/08, 238a/11, 240b/17, 248a/02, 248a/13, 251a/08, 252b/16, 253a/20, 255b/08, 256b/03,

257a/12, 269b/07, 271a/13, 271b/14, 272a/03, 273a/12, 273a/17, 279a/12, 279a/13, 280a/17, 280b/06, 280b/10, 290a/17, 291a/05, 291b/11, 291b/12, 292b/01, 293a/16, 294b/13, 299a/01, 302a/14, 306a/20, 309a/06, 309a/08, 310b/12, 312a/10, 313b/04, 313b/08, 313b/09, 314a/08, 318a/16, 321b/06, 329a/09, 329b/01

s.+din bölek 90b/01, 152b/08, 152b/13, 205b/13, 294a/08, 323b/15

s.+din ilgeri 63b/09, 271b/18

s.+din kéyin 229a/04, 286a/16

s.+din özge 174a/17, 318a/15

s.+din turur 312a/05

s.+din ziyāderek 198b/02

s. édiŋ 316b/06

s.+i 8b/20, 21a/05, 21a/14, 23b/10, 23b/11, 27a/02, 27a/03, 28b/08, 28b/17, 29a/18, 30a/06, 31b/20, 35b/02, 35b/05, 36b/09, 40b/04, 43a/19, 43b/07, 43b/17, 46b/01, 46b/06, 46b/07, 50a/19, 50b/01, 50b/06, 50b/07, 51b/01, 51b/02, 51b/03, 51b/04, 51b/10, 52a/02, 52a/09, 52b/18, 52b/20, 56a/16, 56a/16, 57b/19, 58b/14, 59a/11, 59a/13, 63b/11, 63b/12, 65b/16, 65b/17, 66a/09, 69b/16, 70a/13, 72a/05, 72b/08, 74a/18, 82a/09, 82a/11, 82a/20, 82b/07, 91b/03, 91b/18, 93b/16, 94a/04, 94a/06, 94a/07, 94b/04, 95a/02, 103b/08, 103b/09, 105a/07, 105b/11, 110a/16, 112a/16, 112a/17, 123a/08, 125b/16, 126a/02, 130a/20, 131a/10, 131a/12, 132a/02, 133b/04, 141b/03, 146b/15, 154b/19, 155a/14, 158b/10, 159a/13, 169a/07, 175a/11, 186a/12, 186a/14, 187b/16, 189a/02, 190a/08, 190a/16, 195b/12, 199b/01, 205b/14, 218a/11, 220a/21, 220b/04, 225a/12, 234b/07, 235a/14, 235a/17, 237a/11, 238b/10, 248b/16, 248b/17, 250a/14, 251b/02, 252b/13, 256b/19, 257a/05, 257a/07, 257a/08, 257a/21, 257b/08, 257b/08, 261a/03, 261a/03, 261a/04, 261b/05, 261b/21, 263a/17, 263b/14, 266a/18, 266b/14, 268b/08, 270b/16, 271a/02, 271a/16, 271b/05, 272a/10, 272a/19, 272a/19, 272a/21, 273a/10, 276a/13, 277b/11, 280a/04, 282b/14, 282b/15, 284a/06, 287b/07, 289b/06, 289b/07, 289b/21, 293b/07, 293b/08, 293b/10, 295b/19, 297a/07, 297a/09, 297a/14, 299a/03, 302a/17, 306a/09, 306b/01, 309a/05, 313a/10, 313b/03, 317b/16, 319b/13, 320b/06, 329a/02

s.+iŋ 2a/05, 2a/05, 2a/14, 2b/13, 2b/14, 3b/04, 4a/15, 4b/13, 5a/06, 6a/02, 7b/01, 8b/06, 9a/20, 9b/07, 9b/08, 10a/19, 10b/06, 11b/03, 11b/11, 11b/11, 12a/08, 12a/08, 13a/13, 13b/02, 13b/03, 13b/08, 13b/14, 15a/07, 15b/08, 15b/20, 16a/15, 16b/02, 16b/08, 18a/07, 21a/07, 23a/12, 24a/02, 24b/06, 24b/07, 24b/08, 25a/18, 25a/19, 26a/06, 26a/08, 26a/09, 27b/14, 28a/03, 28b/11, 29a/06, 29b/02, 29b/03, 29b/08, 29b/09, 30a/07, 31b/06, 31b/20, 32a/14, 34b/20, 35b/04, 35b/06, 35b/18, 36b/08, 36b/08, 37a/08, 40b/06, 41a/07, 41a/07, 41a/07, 41a/19, 41b/02, 41b/03, 42b/10, 43b/08, 43b/09, 43b/18, 44b/17, 45a/04, 45a/08, 45a/09, 45a/10, 45a/11, 45a/12, 45b/04, 45b/07, 46b/03, 46b/07, 46b/09, 46b/10, 46b/16, 46b/17, 46b/19, 47a/09, 47a/16, 47b/12, 48a/14, 48a/17, 48b/20, 50b/03, 50b/08, 50b/08, 50b/09, 50b/10, 51a/07, 51a/19, 51b/13, 52a/08, 52a/08, 52a/11, 52a/14, 52a/17, 52b/09, 52b/15, 53a/01, 53a/09, 53b/04, 53b/07, 54a/02, 54b/13, 55a/19, 55b/07, 55b/10, 56a/04,

56a/05, 56a/06, 56b/03, 56b/03,
58a/15, 58a/16, 58a/17, 58a/18,
59a/07, 59a/10, 59a/11, 59b/01,
59b/02, 59b/08, 59b/09, 60a/08,
60a/09, 60b/02, 60b/03, 61a/18,
61a/20, 61b/03, 61b/04, 61b/05,
61b/11, 62a/04, 62a/05, 62b/18,
62b/20, 63a/03, 63a/05, 63a/06,
63a/11, 63a/11, 63a/20, 63b/06,
64a/10, 64a/17, 64b/05, 64b/07,
66a/12, 66a/13, 67a/08, 67a/12,
68a/12, 68b/20, 69b/08, 69b/11,
69b/15, 71b/15, 72a/07, 72b/05,
72b/06, 72b/08, 73a/07, 74a/18,
75b/01, 76a/14, 77a/05, 77a/07,
77a/09, 77a/10, 77b/18, 77b/18,
78b/11, 79a/01, 79b/15, 79b/19,
81b/18, 82a/20, 82b/01, 82b/05,
82b/05, 82b/08, 82b/08, 84a/18,
84b/01, 84b/03, 84b/07, 85b/03,
85b/17, 85b/20, 86a/02, 86a/04,
86b/12, 86b/12, 87b/04, 88b/08,
88b/09, 88b/09, 90a/18, 91b/20,
93a/11, 93a/12, 93b/04, 93b/14,
93b/18, 93b/19, 94a/07, 94a/10,
94a/17, 94b/14, 95a/06, 95a/08,
95b/04, 95b/05, 95b/19, 96a/01,
96b/12, 96b/16, 96b/17, 96b/19,
97a/05, 98a/02, 98a/03, 101a/13,
105b/15, 105b/17, 106a/06,
106a/10, 108a/13, 109a/02,
109a/06, 109a/16, 110a/04,
110a/07, 110a/15, 110b/01,
111b/16, 111b/20, 111b/20,
112b/20, 112b/20, 113a/02,
113a/17, 114a/05, 114b/19,
116a/01, 116b/01, 119b/18,
121b/05, 123a/18, 123b/02,
126b/02, 129a/16, 129b/17,
129b/17, 129b/19, 130a/01,
130a/05, 130a/06, 130a/08,
130a/09, 130a/09, 131a/09,
131a/12, 131a/20, 131b/03,
131b/07, 133b/04, 137a/06,
138a/05, 138a/05, 138a/09,
138a/11, 138a/15, 138a/21,
141a/10, 141a/11, 141a/16,
141a/16, 142a/17, 143b/20,
143b/21, 146a/15, 146b/01,
146b/04, 146b/05, 146b/14,
146b/17, 147b/12, 147b/12,
148a/12, 149b/16, 149b/18,
151b/11, 152b/07, 152b/10,
152b/11, 153a/05, 154b/16,
154b/16, 155a/16, 155a/17,
155b/06, 155b/08, 158a/16,
158a/16, 158b/10, 158b/12,
159a/13, 159b/03, 159b/07,
159b/08, 159b/08, 160a/07,
160a/10, 162b/05, 164a/08,
164a/10, 164a/10, 164a/11,
166a/06, 166a/10, 166a/14,
166b/11, 166b/14, 166b/14,
167a/19, 169a/07, 169a/08,
169a/13, 169a/13, 169a/18,
169a/21, 169b/01, 169b/13,
170a/10, 170b/09, 170b/13,
170b/16, 171a/03, 171a/06,
171b/14, 171b/14, 171b/16,
171b/18, 172a/04, 172a/08,
173b/18, 173b/20, 173b/21,
175a/18, 176b/03, 177a/20,
178a/02, 178b/16, 181a/06,
181a/07, 181a/20, 183a/05,
183a/09, 183a/10, 183a/11,
183b/17, 185b/03, 186a/15,
187b/15, 188a/15, 188a/21,
188b/01, 188b/02, 189a/03,
189a/04, 189a/06, 189b/03,
189b/04, 190a/16, 191a/10,
191a/14, 192a/07, 192b/11,
194b/07, 195a/02, 195b/13,
196a/03, 196b/17, 197a/01,
197a/04, 198b/14, 198b/15,
198b/17, 199a/01, 199a/14,
200a/07, 200b/07, 207b/03,
207b/08, 208a/07, 208a/10,
208a/18, 208a/19, 211a/07,
212b/06, 213b/16, 215b/14,
215b/15, 215b/16, 216a/21,
216b/01, 216b/10, 219a/15,
219b/02, 220b/06, 220b/07,
224a/10, 226a/08, 226a/19,
226a/20, 230b/11, 231b/05,
231b/07, 234a/01, 234b/08,
235a/11, 235a/14, 235a/18,
235a/19, 235b/02, 235b/16,
236a/06, 237a/13, 238a/08,
238a/09, 238b/14, 240a/19,
241a/20, 241b/20, 242a/11,

242b/01, 243a/15, 245b/01, 245b/09, 246b/01, 247a/19, 249a/05, 249a/10, 250b/17, 251a/20, 251b/09, 254a/13, 256b/02, 256b/04, 257a/04, 257a/06, 257b/03, 257b/05, 257b/19, 260b/15, 261a/09, 261a/10, 261b/04, 262a/02, 263b/10, 264b/16, 265b/03, 266a/04, 266a/20, 266b/06, 267a/05, 267a/06, 267a/17, 267b/07, 267b/14, 267b/15, 268a/08, 268a/11, 268a/17, 268a/19, 269b/05, 269b/09, 269b/13, 271a/06, 271a/11, 271a/14, 271b/05, 271b/07, 271b/17, 271b/21, 273a/05, 273a/06, 273b/07, 275b/11, 278b/18, 278b/21, 279a/07, 281a/01, 281a/18, 282a/09, 283b/11, 283b/12, 284a/09, 284a/19, 286b/15, 287a/18, 287b/06, 288a/16, 290a/05, 290a/07, 291a/03, 291b/17, 291b/20, 292a/15, 292b/08, 292b/13, 293a/16, 293b/08, 293b/12, 294a/19, 294b/03, 295a/01, 295b/21, 296b/02, 298b/21, 299a/01, 299a/07, 300b/07, 302a/14, 303b/08, 304a/09, 306b/12, 307a/06, 307a/07, 307a/09, 308b/19, 309b/02, 310a/03, 310a/19, 311b/03, 312a/17, 313a/09, 313a/11, 313b/11, 313b/13, 313b/18, 314a/08, 314a/10, 316a/13, 316a/14, 316a/16, 316a/17, 316b/01, 316b/13, 317b/17, 322a/12, 322a/12, 322a/13, 324a/16, 324a/20, 324a/20, 326b/13, 328b/02, 328b/06, 328b/06, 330a/10, 331b/09, 332b/03

s.+iŋ bile Seninle. 24a/11, 45a/11, 45b/08, 46b/17, 51a/01, 53a/10, 59a/18, 88a/19, 88b/12, 89b/07, 91a/16, 92a/16, 93a/12, 116b/04, 136a/07, 142b/06, 157b/13, 158a/08, 178a/02, 184a/16, 226a/08, 235b/01, 239b/21, 256b/16, 257a/09, 259a/08, 268a/09, 268b/13, 279b/02, 288a/21, 290a/10, 325a/03

s.+iŋ bile bol- 272a/15

s.+iŋ bile turur 283b/09

s.+iŋ bol- 13b/09, 292b/14

s.+iŋ dek 166b/07, 292a/15

s.+iŋ dék 10a/05, 17a/10, 46a/15, 46a/16, 46a/16, 46a/20, 46a/20, 47b/12, 48a/12, 50a/11, 50a/14, 50a/14, 50a/15, 50b/11, 51b/06, 60b/01, 60b/01, 60b/06, 76a/10, 91b/04, 95b/17, 95b/18, 110a/13, 119a/09, 122a/10, 123a/09, 125b/20, 129b/18, 130a/03, 130a/07, 165a/14, 165a/14, 166b/08, 166b/08, 167b/02, 168b/19, 168b/19, 171a/05, 186a/01, 191a/11, 191a/12, 211b/05, 213b/12, 218b/10, 239b/12, 259a/07, 259a/08, 267a/19, 271a/12, 282b/03, 287b/06, 291a/04, 314b/17, 318b/10, 328a/06

s.+iŋ turur 3b/03, 12a/07, 12a/09, 23a/07, 40b/07, 44b/12, 72a/07, 80a/01, 80a/15, 119a/01, 136a/09, 147a/09, 195b/17, 210a/09, 233a/19, 247a/02, 261a/12, 290a/02

s.+iŋ turur men 95a/15

s.+iŋ üçün 31b/05, 56a/09, 78a/18, 250a/14, 250b/07, 312a/12

s. mü sen 278b/11

s. sen 45a/07

s. turur sen 2a/14, 8a/08, 8a/08, 11a/16, 11b/08, 32b/03, 33b/10, 58a/10, 59b/20, 64a/19, 65a/11, 65a/11, 65a/12, 65a/12, 76a/12, 82b/04, 82b/04, 99b/08, 100a/01, 151b/09, 155b/15, 155b/15, 155b/16, 168b/05, 171a/04, 186b/17, 196a/11, 197b/19, 205b/13, 228a/13, 235a/19, 271a/08, 296b/01, 319b/14, 319b/15

saŋa Sana. 1b/10, 3a/13, 3b/03, 4b/03, 4b/04, 4b/05, 4b/09, 4b/10, 5b/16, 6a/04, 6a/07, 7b/02, 8b/01, 10b/14, 10b/17, 11b/10, 11b/11,

11b/11, 12a/05, 12a/06, 12a/06,
12a/11, 12a/13, 13b/14, 14a/10,
15b/09, 15b/15, 15b/17, 15b/18,
15b/18, 15b/19, 17a/09, 17a/13,
17a/15, 21a/04, 24b/09, 27a/06,
28b/06, 28b/06, 28b/17, 29a/20,
30a/06, 31b/03, 31b/07, 31b/08,
31b/19, 34a/07, 34b/01, 34b/20,
35b/04, 35b/06, 36b/07, 40b/03,
41b/03, 41b/06, 41b/06, 41b/10,
41b/12, 42a/05, 42a/07, 42a/08,
42a/08, 42b/01, 43b/07, 46a/05,
46b/02, 46b/08, 47a/08, 47b/12,
47b/19, 47b/20, 48b/19, 50a/01,
50a/05, 50b/01, 50b/03, 50b/11,
50b/20, 51a/01, 51b/07, 51b/15,
51b/17, 51b/17, 52a/02, 52b/06,
53a/03, 53a/12, 54b/11, 56a/15,
56a/18, 56b/20, 57b/12, 58a/19,
58a/19, 58b/01, 58b/19, 59a/06,
59a/15, 59a/17, 59b/05, 59b/06,
59b/08, 59b/18, 60b/03, 60b/16,
61b/05, 61b/09, 61b/09, 62a/05,
63a/06, 63b/01, 63b/11, 64b/07,
67a/05, 67a/09, 67a/11, 68a/13,
69b/16, 70a/12, 71a/14, 71b/13,
71b/20, 72a/03, 74a/18, 75a/18,
76a/12, 77a/02, 77a/04, 77a/05,
77a/13, 77b/18, 78b/18, 78b/19,
78b/19, 79a/09, 79b/16, 79b/17,
80b/04, 80b/04, 81b/17, 81b/17,
82b/06, 84a/19, 85b/17, 86a/09,
87b/07, 87b/14, 87b/17, 90a/08,
90a/12, 91a/17, 91b/19, 92a/01,
92a/14, 92a/17, 93a/16, 94a/13,
94b/10, 94b/18, 95a/02, 95b/05,
95b/18, 96b/17, 97a/05, 97a/15,
98b/07, 100b/14, 101a/11,
103b/13, 104b/06, 105a/03,
105a/08, 105b/15, 106a/13,
106b/12, 108a/10, 109a/17,
111b/03, 112b/06, 114b/03,
114b/04, 114b/07, 116b/02,
116b/04, 117b/06, 118b/19,
119b/12, 119b/18, 122a/14,
122b/20, 124b/06, 124b/07,
125b/12, 126a/02, 126a/03,
127b/17, 130b/20, 131a/07,
131a/13, 131a/18, 133a/02,
133a/03, 133b/17, 134a/20,
134a/21, 134b/19, 136b/18,
138a/07, 138a/10, 139a/21,
142a/19, 142a/21, 142b/06,
144a/11, 144a/11, 144b/13,
148a/01, 148a/12, 149a/07,
149a/08, 149a/11, 149b/03,
150a/04, 151b/08, 154b/05,
158a/17, 158b/04, 159a/03,
159b/14, 160a/21, 164a/01,
164a/11, 164a/16, 166a/06,
166b/13, 166b/16, 166b/18,
168b/12, 168b/13, 169a/08,
169b/05, 169b/09, 169b/17,
171b/08, 171b/16, 171b/21,
173a/09, 173a/09, 175b/04,
177a/09, 178a/01, 178b/18,
180b/08, 181a/03, 183b/14,
184a/19, 185a/03, 185a/05,
186a/19, 187a/12, 187b/15,
188a/17, 188a/19, 188b/10,
188b/11, 188b/15, 188b/21,
189b/02, 190a/08, 190a/09,
190a/15, 193b/16, 194b/06,
194b/06, 195a/01, 195a/01,
196a/02, 196a/06, 197b/14,
200a/06, 200a/06, 200a/08,
200a/09, 200a/09, 200a/17,
200b/01, 200b/02, 210a/10,
211a/10, 213b/09, 215a/02,
215b/16, 216b/16, 219b/13,
220b/05, 220b/06, 220b/07,
225a/19, 226a/09, 228a/09,
229a/03, 229b/19, 235a/14,
235a/15, 235b/16, 235b/17,
236a/02, 236a/03, 237a/02,
237a/10, 237a/12, 237a/13,
238a/03, 238a/05, 238a/05,
238a/10, 238a/12, 238b/12,
238b/14, 238b/15, 240b/20,
241a/20, 241b/20, 241b/21,
244a/11, 245a/14, 245a/16,
246b/08, 247a/01, 248a/03,
248b/13, 250b/18, 250b/19,
250b/20, 251b/15, 252a/10,
253a/20, 254a/12, 257a/19,
257a/20, 257b/01, 257b/01,
257b/02, 257b/04, 257b/21,
259a/03, 259a/03, 261a/04,
261a/08, 261b/11, 262a/05,
262a/07, 262b/14, 263a/14,

263b/09, 264a/09, 264a/13, 265a/01, 265b/09, 266a/20, 266a/21, 268a/03, 269b/02, 269b/04, 269b/05, 270b/17, 270b/19, 271a/10, 271a/12, 271a/15, 271b/06, 271b/10, 272a/08, 272a/11, 272a/15, 272b/06, 272b/20, 273a/02, 273a/04, 273a/19, 273b/07, 274b/10, 274b/11, 275b/01, 276a/07, 276a/11, 277b/06, 277b/07, 278b/17, 279a/01, 279a/09, 279a/15, 280a/05, 280b/10, 280b/14, 280b/17, 284a/06, 285a/02, 288b/06, 289b/02, 289b/08, 290a/06, 290a/08, 291b/18, 292a/08, 292b/13, 293b/01, 293b/11, 293b/14, 294a/18, 294b/10, 294b/21, 297b/01, 300a/03, 300a/11, 301a/12, 302a/15, 302b/09, 304a/08, 306b/01, 308b/16, 308b/20, 311b/01, 312a/05, 312a/09, 312a/19, 312a/20, 313b/04, 313b/05, 313b/17, 313b/17, 314a/09, 314a/18, 316a/19, 317a/01, 318a/17, 318b/10, 319a/16, 320a/05, 320a/07, 322a/15, 323a/08, 324b/02, 325a/02, 325a/02, 326a/11, 326b/11, 326b/14, 326b/21, 328a/06, 328b/05, 328b/13, 329a/21, 329b/03, 332b/03

saŋa turur 106b/14, 290a/16, 290a/17

saŋadur 294b/07

[=2382]

Sendellik Bk. **Sandallıḳ**

S.+ler 233a/04

[=1]

seng-ḫārā Far. Bir tür sert taş.

s.+dın 209b/14

[=1]

seniŋsiz Sensiz.

s. 22b/04, 248a/14

s. bol- 31b/04, 165a/20, 181a/04, 191a/10

[=6]

ser-gerdān Far. Avare, şaşkın.

s.+ġa (felek-i ser-gerdān) 62b/04, 78a/02

[=2]

serheng Far. Yasakçı, bekçi, nöbetçi.

s. 159a/18, 159a/19, 159b/03

s.+ġa 149a/18, 159a/18

s.+ler 12a/13, 13a/08, 128a/05, 150b/05, 150b/20, 154b/07, 209a/01

s.+leri 213a/17, 219a/11

s.+leriġa 206a/12

s.+lerim 292b/17

s.+lerimdin 180a/04

s.+ni 180a/05, 193a/05

s. ü pahlavān 121b/03

[=20]

ser-keş Far. Dik başlı, itaatsiz.

s. 63a/02

[=1]

sermest Far. Sarhoş, sersem.

s. 288a/17

s. bol- 306b/18

[=2]

Serv-i Keşmir Zerdüşt (**Zarduhuşt**)'ün cennetten getirip, Guştasb (**Guştāsb**)'ın bulunduğu yere diktiği, kısa sürede büyüyüp ünlenen ağaç; bu ağacın bulunduğu yer. Guştasb (**Guştāsb**) sonrasında bu ağacın bulunduğu yere görkemli bir saray yaptırmıştır.

S. dék 14b/16

S.+niŋ 14b/19

S.+niŋ ṭerefi 14b/19, 15a/01

[=4]

séf- < *sép-* Serpmek, saçmak, dökmek. Krş. **sef-**

s.-iŋler 109a/10, 109a/11

s.-ip 44b/15, 115b/19, 143a/11, 303a/20, 304a/20, 318b/16

s.-ti 180b/01

s.-tiler 68a/11, 80b/08, 109b/12, 203a/05

[=13]

sémiz Semiz, besili, etli. Krş. **semiz**

s. 85a/13, 160a/16, 278a/17

s. bol- 103b/06

[=4]

sémür- Semirmek, besili duruma gelmek. Krş. **sömür-**
s.-di 175b/16
[=1]
sémürt- Semirtmek, besili duruma getirmek.
s.-üp 116b/20
[=1]
sén Bk. **sen**
s.+i 6a/08, 15b/07, 15b/11, 15b/13, 15b/14, 36a/15, 46a/05, 46a/12, 46a/19, 46a/19, 47a/12, 50a/20
[=12]
sıddīḳ < Ar. *siddīḳ* "Özü sözü doğru olan" anlamında Hz. Ebu Bekir (**Abū Bekr**)'in lakabı.
s. (Ḥażrat-ı Abū Bekrü's-Sıddīḳ) 215a/01
[=1]
ṣıfat < Ar. *ṣifat* Nitelik, özellik, vasıf.
ṣ. 229a/09
ṣ. ḳıl- 129b/17
ṣ.+larını 222b/21, 239a/05
[=4]
ṣıfatlik < *ṣıfatlig* Sıfatlı, yüzlü.
ṣ. tururlar 223b/20
[=1]
sığ- Sığmak, bir şey bütünüyle diğer bir şeyin içine girebilmek; bir husus bir şeyin sınırları içine girebilmek.
s.-mas 225b/06, 302a/19, 314a/10
s.-sa 187b/20
[=4]
köŋlümge sığ- 187b/20
[=1]
sığın- Sığınmak; bir kimsenin veya bir makamın himayesine, kolu kanadı altına girmek.
s.-aylı 156a/03
s.-dı 33a/08, 196a/10
s.-dılar 179b/02
s.-dım 128b/11, 128b/11, 271b/11, 275a/02
s.-ġay 216b/19, 219b/10, 245a/09, 321b/09
s.-ġaylar 321b/11
s.-ġıl 55b/13, 59b/01, 155a/20, 312a/19
s.-ġıl dép 18a/17
s.-ġuçılar 174b/16
s.-ıŋızlar 157a/15
s.-ıp 17b/12, 85b/16, 128a/02, 128b/06, 133b/05, 249a/02, 265b/18, 285b/07, 325a/04
s.-ıp érdi 155b/05
s.-maḳ kerek 128b/06
s.-sa 128b/09, 217b/18
s.-ur biz 78b/15
s.-ur men 315a/14
[=35]
ṣıḥḥat < Ar. *ṣiḥḥat* Sağlık.
ṣ. taf- Sıhhat bulmak (Sağlığına kavuşmak). 293a/14
[=1]
sıḥr < Ar. *siḥr* Sihir, büyü.
s. u cādū 305a/05
[=1]
sıḳ- Sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak.
s.-tı 50a/11, 50a/16
[=2]
sılāḥ < Ar. *silāḥ* Savunmak, saldırmak veya düşmanı öldürmek amacıyla kullanılan her türlü araç.
s. 9b/11, 25b/11, 28a/15, 32a/09, 78a/20, 105b/13, 118a/16, 131a/02, 138b/04, 177b/16, 184a/02, 209b/05, 235b/13, 258b/16, 267a/10, 272a/20, 274b/11, 278b/17, 279a/15, 280a/01, 280a/03, 280a/06, 280b/10, 280b/17, 282b/05, 290b/05, 299b/15
s. (pād-şāhāna sılāḥ key-) 44a/02, 136a/04
s.+dın 41b/11
s.+ı 31a/08, 209b/04, 260b/02, 322b/20
s.+ıdın 18b/13
s.+ıdın özge (ceng sılāḥı) 35a/13
s.+ıġa 274a/14
s.+ım 93b/16
s.+ım (sılāḥ key-) 171b/02
s.+ımnı 21a/12
s.+ın (ceng sılāḥın key-) 38a/06
s.+ını 190a/18, 255a/14
s.+ını (ceng sılāḥını key-) 288a/18
s.+ıŋlarnı yasa- Silahları hazırlamak. 116b/20

s. key- Silah giymek (Silah kuşanmak). 7b/12, 9b/13, 26a/02, 27a/09, 27a/16, 36a/14, 54a/20, 59a/08, 99a/15, 121a/04, 138b/10, 173b/09, 183a/17, 204b/08, 204b/10, 209b/11, 255a/13, 270a/16, 276a/02, 278a/02, 296b/09, 299b/18, 300a/03, 326a/01, 327a/11
s. ḳuyaḳ dulġa kéy- 296b/13
s.+lar 14a/03, 118a/17, 159a/20, 188a/07, 211b/13, 235a/02, 236b/20, 254b/21, 282b/09
s.+lar (pād-şāhāna sılāḥlar) 111b/05
s.+lar (zar-baft dībādın sılāḥlar) 74a/02
s.+lar keydür- Silahlar giydirmek. 17a/03, 140b/03
s.+larġa 74a/03
s.+ları 72b/12, 132b/15, 260b/19
s.+ları (sılāḥlar key-) 72a/18, 123b/09
s.+larım 53a/15
s.+ların 53a/14
s.+ların key- 54a/06, 58b/19
s.+ların keydür- 38a/07
s.+larını 20a/01, 21b/13, 22a/11, 31a/08, 32b/01, 53a/14, 54a/20, 57a/09, 90a/02, 132b/19, 225a/04, 225a/04
s.+larını (ceng sılāḥlarını key-) 25b/04
s.+larını key- 21b/06, 148a/15, 225a/05, 275b/05, 275b/07, 290a/13, 296b/21
s.+larıŋnı 282b/14
s.+larıŋnı (ceng sılāḥları) 51b/19
s.+larnı 45b/16, 197b/13, 287a/03
s.+larnı key- 288a/06
s.+nı 20a/15, 275b/07
s.+nı (ceng sılāḥ) 31a/05
s.+nı key- 32b/10, 33a/04
s.+nı keygür- 92a/05
s. ve dulġasını key- 99b/02
[=128]

sılāḥ-dār < Far. *silāḥ-dār* Devlet büyüklerinin silahlarına bakan ve koruyan kimse.
s.+ı érdi 55a/10
s.+lar 305b/08
[=2]

sılāḥlıḳ < *sılāḥlıġ* Silahlı, silahı olan.
s. 209b/14
[=1]

sılāḥsız Silahsız, silahı olmayan.
s. 300a/02
[=1]

sılāḥ-şorlıḳ Silahşorluk, silahşor olma durumu, cengâverlik.
s.+nı 71b/17
[=1]

Sīmār k.a. Bk. **Sīmār Borzīn**
S. 251a/09, 251a/19, 251b/01
[=3]

Sīmār Borzīn Nuşirevan (**Nūşīravān**) döneminde sarayın ileri gelenlerinden biri. Krş. **Sīmār, Sīmāra**
S. 251a/11, 251a/15, 251a/17
S.+nıŋ 251a/08
[=4]

Sīmāra k.a. Bk. **Sīmār Borzīn**
S.+nı 251b/13
S.+nıŋ 251b/13
[=2]

Sīmurġ Kafdağı'nın ardında yaşadığına inanılan efsanevî kuş. Mitolojik özellikleri yanında metafizik özellikleri de olan Simurg, kahramanların hayatında etkin rol oynamıştır.
S. 32a/07, 34a/04, 34a/06, 34a/10, 34a/14, 34b/01, 48a/07, 48a/07, 48a/09, 57b/09, 57b/09, 57b/10, 57b/12, 57b/16, 57b/19, 57b/20, 58a/04, 58a/08, 58a/09, 58a/12, 58a/19, 58b/03, 58b/04, 58b/05, 58b/06, 58b/07, 58b/10, 58b/17, 60a/02, 60b/14, 61a/07, 63b/07
S.+dın 58a/17
S.+nı 31b/10, 34a/14, 54a/16, 57b/06
S.+nıŋ 34a/07, 34a/13, 34a/17, 57b/08, 57b/11, 57b/11, 58a/08, 58b/05
[=45]

sın- Kırılmak, parçalanmak; yenilmek, bozguna uğramak, mağlup olmak.
s.-dı 54b/18, 76b/04, 78b/04, 286b/11

s.-ıp 118a/08, 286b/12, 297b/03, 298b/14
s.-ur érdi 147a/13
[=9]
leşker sın- 76b/04, 118a/08, 298b/14
leşkeri sın- 78b/04, 297b/03
[=5]

sına- Denemek; imtihan etmek.
s.-maġan 218a/15
[=1]

Sınd Hindistan (**Hındıstān**) alt kıtasında tarihî bir bölge ve günümüzde Pakistan'da bir eyalet.
S. (Hındūstan ve Sınd pād-şāhları) 23a/02
S. pād-şāhı 107a/03, 191b/02, 191b/12
S. şaharı 107a/01
S. şaharı ţerefi 106b/20
[=6]

Sındlıḳ < *Sındlıġ* Sindli, Sind halkından olan.
S.+lardın 107a/04
[=1]

sındur- Kırmak, parçalamak; dağıtmak; öldürmek; bozguna uğratmak; bozmak, geçersiz duruma getirmek; incitmek, gücendirmek.
s.-a almay 49a/13
s.-dı 197a/12, 197b/12, 258a/21, 285a/10
s.-dılar 25a/01, 297a/18
s.-dum 49a/19
s.-ġan 96b/13
s.-ġanını 298a/04
s.-ġanlarnı 55b/03
s.-ġay 28a/05
s.-ġay sen 161a/08
s.-ġuça 28a/07
s.-ġuçı 134a/14, 244a/06
s.-maġay sen 280b/17
s.-maġıl 42b/06
s.-maŋızlar 155b/18, 180a/18, 180a/20, 182b/06
s.-maŋlar 131b/15
s.-mas dép 292b/20
s.-mas men 292a/01
s.-maslar 197a/08
s.-maydur biz 130a/01
s.-maydur men 292b/15
s.-mayın 88a/10, 295b/20
s.-mış 195b/10
s.-sa 197a/13, 292b/16
s.-saŋ 195b/14, 312b/20
s.-up 23a/13, 195b/14, 223b/10, 265a/02, 265a/06, 265a/08
s.-up érdiler 280b/16
s.-updur 257b/16, 265a/03
s.-ur 17b/11, 18a/03, 254a/10, 292b/13
s.-ur érdi 16b/19
s.-ur men 292b/17, 292b/18, 300b/09
s.-ur sen 30a/03, 42a/07, 46a/09
s.-uşnı 28a/08
[=56]
ʿahd u paymānımnı sındur- 292a/01, 292b/15
ʿahd u paymānını sındur- 25a/01, 88a/10
ʿahd u paymānıŋnı sındur- 130a/01
ʿahd u paymānlarnı sındur- 55b/03
ʿahd u paymānnı sındur- 280b/16
ʿahdımnı sındur- 131b/15, 292b/17, 292b/18, 295b/20
ʿahdını sındur- 42a/07, 134a/14, 155b/18, 195b/10, 195b/14, 197a/08, 197a/12, 197a/13, 197b/12, 292b/16, 292b/20
ʿahdıŋızlarnı sındur- 180a/18
ʿahdıŋnı sındur- 292b/13
ʿahdnı sındur- 96b/13, 280b/17
Çīn leşkerini sındur- 297a/18
köŋlini sındur- 30a/03, 46a/09, 180a/20, 182b/06
köŋlümni sındur- 42b/06
leşkerini sındur- 254a/10, 257b/16, 298a/04
paymānnı sındur- 195b/14
şaflarını sındur- 17b/11, 18a/03
şarţıŋnı sındur- 244a/06
[=39]

sınuḳ Sınık, kırık.
s. érdi 171a/21
[=1]

sıpāh < Far. *sipāh* Asker, ordu.

s. 172b/09, 173b/06, 174b/20, 176a/14, 209b/15, 263a/13, 276b/14, 278b/17, 325b/21
s. bile 321b/12
s.+dın 128a/14
s.+ġa 273b/10
s.+ı 301b/11, 326b/14
s.+ı (leşker ü sıpāh) 91b/11, 137a/13
s.+ı turur 226a/11
s.+ığa 53b/05, 236b/01, 311b/18
s.+lar 17b/20, 126a/15, 136b/01, 140a/04, 152b/01, 165b/13, 170a/11, 172a/11, 177b/18, 204b/08, 204b/20, 211b/13, 234a/18, 235a/01, 256a/10, 263b/11, 310a/08, 315b/09
s.+lar bile 311a/17
s.+lardın 252b/10
s.+ları 96a/20, 113b/06, 128a/13, 158a/18, 164a/21, 167a/02, 174b/07, 174b/14, 178a/16, 206a/18, 225b/06, 238a/14
s.+ları bile 90b/15, 116a/17, 136b/10
s.+larıdın érdim 157b/11
s.+larıġa 141b/21, 159a/16, 210a/07, 323a/06
s.+larım 140a/09
s.+larımdın 174b/20
s.+larımġa 209a/17
s.+larımnı 249a/12
s.+larımnıŋ 205a/02
s.+larını 105b/01, 319b/17, 323b/20
s.+larnı 170a/06
s.+larnıŋ 209b/19
s.+nı 174b/21
s.+nıŋ 134a/16, 252b/11
s. u leşker 140b/20
s. u leşkerlik bol- 118a/10
[=75]

sıpah-sālār < Far. *sipāh-sālār* Başkomutan, serasker.
s. 127a/09, 127b/06, 139b/17, 139b/21, 256a/08, 258a/06, 261a/06, 262a/09, 265b/08, 276b/11
s. (Ḳaraḫan Sıpah-sālār) 243b/16
s. (Zarīr Sıpah-sālār) 40b/19
s. bol- 259a/02, 268a/03
s.+ġa 105a/20, 127b/06
s.+ı 72a/09, 113b/07, 120a/10, 121a/05, 183a/14, 197b/19, 206b/18, 209a/10, 244b/17
s.+ı érdi 297b/02
s.+ı érdiŋ 298a/16
s.+ıdın 129b/08
s.+ığa 16b/10, 16b/20, 22b/16, 125a/19, 139b/16
s.+ımız 264a/03
s.+ını 118a/11
s.+ınıŋ 223a/08
s. ḳıl- 16b/15, 18a/13, 30a/06, 115a/01, 127b/01, 132b/12, 156b/21, 185a/10, 195b/03, 213a/18, 254b/15, 257b/09, 272a/11, 274b/06, 282b/16, 287a/06, 318b/20, 320b/17, 324a/03, 331b/16
s.+larıŋ 199a/02
s.+nı 310a/16
s.+nıŋ 139b/17, 139b/21
[=61]

Sıpah-sālār-ı Barsam k.a. Bk. **Barsam**
S.+ġa 327a/02
[=1]

Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr k.a. Bk. **Zarīr**
S. ibn-i Luhrāsb 17b/06
[=1]

Sıpah-sālār-ı Zarīr k.a. Bk. **Zarīr**
S. 16a/16
S.+nı 18b/01
[=2]

sıpah-sālārlıḳ Sipehsalarlık, sipehsalar olma durumu.
s.+ġa 257b/10
s.+ını (sıpah-sālārlıġını) 270b/17
[=2]

sıpar < Far. *sipar* Siper, kalkan.
s. 274a/06, 274a/06, 274a/21, 274b/02, 285a/06, 325b/02
s. (cānını sıpar ḳıl-) 244a/12
s. (özüŋni sıpar ḳıl-) 321b/14
s. bile (altun sıpar) 311a/12
s.+ını 225a/04
s.+ını (altun sıpar) 310b/14
s. ḳıl- Siper etmek. 108a/19
s.+lar (altun sıparlar) 191b/04, 322b/02
s.+ları 99a/14

s.+larnı 57a/18
s.+larnıŋ (kümüş sıparlar) 205b/06
s.+nı (altun sıpar) 310b/15, 311b/06
s. tut- 71b/19
[=20]

Sıpīnūd Hindistan (**Hındıstān**) hükümdarı Şengül (**Şengül**)'ün kızı, Behram (**Bahrām VI**)'ın eşi. Krş. **Sıpīnūy**
S. 189b/16
S.+ġa 191a/17, 192a/07, 192a/09, 192b/01
S.+nı 189b/12, 189b/20, 190b/04
S.+nıŋ 192a/03
[=9]

Sıpīnūy k.a. Bk. **Sıpīnūd**
S. 188a/04, 188a/05, 188a/10, 188b/20, 189a/05, 189a/07
S. bile 188b/20
S.+ġa 188b/20
S.+nı 192a/19
[=9]

sır < Ar. *sirr* Açığa vurulmak istenmeyen, gizli tutulan şey; giz, gizem.
s. 51a/19, 101b/12, 108b/11, 242a/14
s. āşkārā bol- Sır aşikâr olmak. 189a/17
s. ay- Sır söylemek. 2a/10
s. ayt- Sır söylemek. 46a/05, 188b/21, 293b/07
s.+dur 244a/21
s.+ı (sırrı bol-) 200b/18
s.+ım (sırrım) 4a/05, 200a/18, 329a/19
s.+ım (sırrım āşkārā bol-) 189a/20
s.+ımızdın (sırrımızdın) 273b/11
s.+ımızny (sırrımızny) 265a/10
s.+ımny (sırrımny) 200a/11, 319a/06
s.+ımny (sırrımny ay-) 200a/18
s.+ımny (sırrımny ayt-) 45a/17, 138a/10, 237a/10
s.+ımny (sırrımny saḳla-) 139a/17, 189a/20
s.+ını (sırrını) 138a/12, 221a/07, 321b/04, 322a/07
s.+ını (sırrını aç-) 189a/19, 200a/11
s.+ını (sırrını ayt-) 10b/17, 46a/07, 65a/19, 218a/14
s.+ını (sırrını pınhān saḳla-) 220b/02
s.+ıŋ (sırrıŋ) 94a/07
s.+ıŋ (sırrıŋ āşkārā bol-) 131a/09, 189b/03
s.+ıŋ (sırrıŋ ayt-) 279b/14
s.+ıŋlarnı (sırrıŋlarnı ayt-) 40b/08
s.+ıŋnı (sırrıŋnı āşkārā ḳıl-) 189b/04
s.+ıŋnı (sırrıŋnı ay-) 4a/03
s.+ıŋnı (sırrıŋnı ayt-) 129a/14, 131a/08, 138a/11, 256a/16
s.+larıdın 65a/06, 115a/15
s.+larım 58b/19
s.+larını 60a/17, 158a/18, 231a/15, 261a/06, 279a/10, 321a/18
s.+larını ay- 90a/20, 108b/20, 264b/09
s.+larını yaşun- 243a/11
s.+larnı 245a/04
s.+larnı ayt- 63a/18
s.+nı 13a/03, 123a/06, 189a/02, 242a/19
s.+nı āşkārā ḳıl- 222a/08
s.+nı ay- 23b/08
s.+nı ayt- 9a/12, 9a/12, 23b/07, 65b/11, 137b/10, 159a/16, 200a/12, 298b/17
s.+nı yaşun- 23b/08
s. yaşun- Sır saklamak. 26b/14
[=78]

sırġa Küpe.
s.+nıŋ 266b/04
[=1]

Sīstān Günümüzde bir kısmı İran (**Īrān**), bir kısmı Afganistan sınırları içinde kalan tarihî bölge. Horasan (**Ḫurāsān**)'ın güneyinde yer aldığı için başta *Şah-nâme* (**Şāh-nāma**) olmak üzere bazı eski metinlerde Nimruz (**Nīmrūz**) "gün ortası, öğle" adıyla da zikredilmiştir. Metnimizde Nimruz Sistan (**Nīmrūz Sīstān**) şeklinde de geçmektedir. Krş. **Nīmrūz, Nīmrūz Sīstān**
S.+da 53b/11
S.+dın 26a/14
S. şaharı 42a/03, 42b/01, 43a/19, 61a/08, 68b/12, 69a/04

S. şaharları 58a/03, 65a/08
S. ṭerefi 41b/10
[=11]
sıtam < Far. *sitam* Eziyet, zulüm, cefa.
s. (cabr u sıtam ḳıl-) 176b/08
s. (ẓulm u sıtam ḳıl-) 128a/09, 209a/02
[=3]
sıtam-kār Far. Sitem eden.
s. 67a/13
[=1]
Sıyahçaşm Ferruhzad (**Farruḫzād IV**)'ın kölelerinden biri.
S. 320b/05
[=1]
sıyāsat < Ar. *siyāsat* Ceza.
s.+lar ḳıl- Siyasetler etmek. (Ceza vermek, cezalandırmak). 116b/17
[=1]
Sıyāvaş Şehzade. Keykavus (**Keykāvus**)'un oğlu. Efrasiyab (**Afrāsıyāb**)'ın emri ile Goro-yi Zereh (**Goro-yı Zereh**) tarafından başı kesilerek öldürülmüş ve bu olay İran (**Īrān**)'lılar ile Turan (**Tūrān**)'lılar arasında büyük savaşların çıkmasına sebep olmuştur.
S. 49b/06, 306a/02
S. (Bahrām-ı Sıyāvaş) 258b/20, 265b/11, 269a/17, 269a/18, 275b/09, 275b/12, 275b/16, 276a/02, 276a/05, 277b/05, 277b/08, 278a/01, 278a/04
S. dék 42a/01, 296a/19, 315a/06
S.+dın 328b/19
S.+dın özge 46a/14
S. érdi (Bahrām-ı Sıyāvaş) 277b/02
S.+ġa 289b/04
S.+ġa (Bahrām-ı Sıyāvaş) 265b/10, 276a/07, 276a/08, 276a/15, 277b/20
S.+nı 328b/18
S.+nı (Bahrām-ı Sıyāvaş) 265a/15, 269a/16, 275a/11, 277b/17, 278a/01, 278a/04
S.+nıŋ 42a/17, 46a/14, 67a/16, 69a/18, 255a/05, 258b/19, 262a/19, 262a/20, 262b/02, 262b/17
S.+nıŋ (Bahrām-ı Sıyāvaş) 277b/15
[=45]
sız- Çizmek.
s.-dı 14b/15
s.-ıp 148a/19
[=2]
şūret sız- 148a/19
şūretini sız- 14b/15
[=2]
sifür- < *sipür-* Süpürmek. Krş. **sefür-**
s.-eyin 159a/07
s.-üp 159a/08
[=2]
Sigzī Bk. **Segzī**
S.+lerdin 55a/18
[=1]
sile- Okşamak.
s.-di 58b/06, 79b/12, 148a/08, 255a/19, 258b/11, 291a/19
s.-mey 242b/21
[=7]
siler Bk. **sizler**
s. 11a/09, 11a/10, 11a/10, 14b/17, 20b/05, 29a/12, 37a/15, 37a/18, 38a/14, 38b/06, 39b/19, 39b/20, 45b/12, 47a/06, 55a/03, 55a/06, 59a/06, 69a/20, 72a/04, 81a/05, 81a/20, 81b/04, 89b/20, 97b/09, 97b/10, 103b/11, 118b/18, 119b/17, 120a/14, 131b/03, 163a/05, 187a/07, 278a/15, 279a/18, 282a/11, 282a/19, 284b/16, 314b/20, 325b/16
s. bile Sizinle. 206a/16
s. dék Sizin gibi. 37a/19
s.+din 81b/02, 92a/17, 98a/09, 127b/09
s.+ge 90a/01, 130a/18, 195b/17, 266b/13, 325b/16
s.+ge turur 197b/16
s.+ni 16a/01, 16a/20, 39b/20, 131b/13, 139a/12, 163a/04, 279a/19
s.+niŋ 3a/16, 20b/06, 40a/04, 56b/15, 109b/07, 131b/13, 183b/21, 193b/09, 198a/07, 201a/16, 206a/12, 206a/16, 272a/06
[=71]

silkin- Ani bir hareketle bedeni sarsılmak, silkelenmek.
s.-di 28a/08
s.-dim 49a/14
[=2]
Silm Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**)'un oğlu. Kardeşleri İrec (**Īrec**) ve Tur (**Tūr**)'dur.
S. 69a/17, 142a/14, 173a/02, 280b/12, 281a/03
S. ibn-i Farīdūn 4a/08, 7a/16, 7a/17, 7b/06, 7b/08, 49a/08, 180b/17
S. ibn-i Farīdūn Pād-şāh 7a/16
S.+ni (Tūr u Silm) 328b/18
S.+niŋ 8a/14
[=15]
sīne Far. Göğüs, bağır.
s.+lerini 164b/08
s.+si 75b/18, 125a/13, 187a/19
s.+sidin 167a/21, 174a/16, 258b/12, 290b/01
s.+sige 22a/05, 30b/08, 67b/06, 79b/05, 167a/21, 174a/21, 176a/01, 185b/15, 323b/01, 323b/04
s.+sigeçe 284a/15
[=19]
sīnehā Far. Sineler.
s.-yı kebāb 137b/06
[=1]
siŋil Küçük kız kardeş.
s. 61b/18
s.+ilerini (siŋlilerini) 37a/06
s.+im (siŋlim) 301a/03
s.+imge (siŋlimge) 298b/21
s.+imni (siŋlimni) 294b/10
s.+imniŋ (siŋlimniŋ) 299a/02
s.+isi (siŋlisi) 265b/21, 266a/04, 294a/15, 298a/03, 298a/05, 301a/02
s.+isidin (siŋlisidin) 265b/20
s.+isige (siŋlisige) 289a/17, 295a/02
s.+isini (siŋlisini) 37a/05, 135b/17
s.+isiniŋ (siŋlisiniŋ) 294b/01
s.+leri 38a/12, 62b/09, 62b/15
s.+leri bile 39b/15
s.+lerimni 31b/06
s.+lerini 38b/04
s.+leriŋ 27b/09, 31a/19
s.+leriŋni 31b/02, 40b/02, 41a/17
[=29]
siŋir Damar.
s.+ini (siŋrini) 196a/12
[=1]
siŋlī Far. Bir küçük kız kardeş.
s.+si 265a/20
[=1]
Sirgiş Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde sanatçı. Bizzat Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in huzurunda saz çalıp gazel okumuştur. Krş. **Ḥāfıẓ-ı Sirgiş**
S. 306a/08, 306a/11
S. bile 306a/09
S. érdi 308b/02
S.+ge (Ḥāfıẓ-ı Sirgiş) 307a/08
[=5]
sirke Ekşimiş üzüm, elma vb. suyu.
s. 176a/16
[=1]
sisken- Sıçramak.
s.-ip oyḳan- Sıçrayıp uyanmak. 8a/21
[=1]
siz Bk. **sizler**
s. 139a/02, 302a/20, 322a/20
s.+din 139a/02
s.+ge 128b/18, 302a/09
s.+niŋ 94b/19, 113a/10, 138b/16, 326a/21
[=10]
sizler (Zamir) Siz. Krş. **siler, siz**
s. 2a/01, 2a/06, 2a/09, 2b/06, 10a/03, 34b/14, 34b/16, 37a/14, 53a/09, 78a/15, 81a/14, 81a/16, 82a/04, 82a/05, 90a/04, 95b/15, 100b/19, 101a/20, 109b/14, 114b/01, 120b/08, 120b/11, 128b/16, 135a/06, 138b/12, 140b/20, 145a/01, 150b/03, 153a/07, 155b/17, 165a/04, 175b/08, 182a/09, 182b/04, 189a/18, 203a/21, 214a/11, 214b/19, 224a/06, 224a/13, 236a/20, 238a/14, 243b/08, 256b/10, 261a/18, 263b/06, 265a/17, 273b/04, 281b/04, 285b/15, 285b/15, 287b/03, 296a/20, 296b/06, 296b/07, 298a/13, 302b/04, 309b/05, 310a/01, 315a/02, 316b/15, 318a/03,

320a/06, 322a/17, 325a/04, 325a/05, 329a/17, 332a/13, 333a/04
s. bile 100b/19
s.+din 2a/09, 19b/07, 19b/11, 34b/16, 153a/04, 156a/09, 180a/09, 205a/15, 208b/01, 210b/10, 236a/21, 236b/13, 240a/08, 286b/18, 309b/13
s.+ge 2a/08, 34b/14, 34b/18, 36b/03, 88b/18, 90a/05, 90a/05, 109b/17, 117a/18, 128b/14, 129a/01, 129b/02, 132a/19, 132a/20, 132b/01, 135a/07, 145a/16, 146a/03, 153a/18, 153b/21, 204a/09, 204a/09, 205a/09, 275b/15, 282a/13, 283a/21, 298a/14, 299a/19, 309b/14, 318a/12, 322a/16, 325a/06, 327b/14
s.+iŋ turur 82a/05
s.+ni 2a/07, 8a/15, 156a/19, 201a/10, 303b/20
s.+niŋ 2a/03, 88b/17, 88b/19, 101a/19, 101a/20, 101b/01, 128b/15, 146a/02, 151a/12, 154a/06, 162b/02, 179a/19, 180a/11, 182b/09, 191a/08, 206a/14, 265b/04, 273b/15, 275b/08, 275b/20, 280a/16, 282a/07, 282a/14, 283b/01, 302a/07, 310a/18, 318b/04, 322a/18, 325a/05
[=153]
sizniŋsiz Sizsiz, siz olmaksızın.
s. bol- 104a/07
[=1]
Sofarā Şiraz (**Şīrāz**)'lı kahraman. Piruz (**Fīrūz II**) döneminde Zabulistan (**Zābulıstān**) Büst (**Bust**), Gaznin (**Ġaznīn**) ve Kâbil (**Kābul**) şehirlerinin padişahı. Krş. **Pahlavān-ı Sofarā, Sofarād, Sofarāy**
S. 196b/11, 197b/07, 198b/12, 199a/12, 199b/14, 266a/13
S. (Pahlavān-ı Sofarā) 197a/15, 197a/18, 197a/21, 197b/02, 197b/04, 197b/10, 197b/17, 197b/19, 198a/04, 198a/13, 198a/14, 198a/19, 198b/08, 198b/09, 198b/10, 199a/19, 199a/20, 199b/02, 266a/12, 283a/20
S. (Zarmıhr ibn-i Sofarā) 200a/07
S. bile 198a/16
S.+da érdiler (Pahlavān-ı Sofarā) 198a/19
S.+dın 200b/19
S.+ġa 196b/12, 198b/04, 199a/17
S.+ġa (Pahlavān-ı Sofarā) 198b/11
S.+ġa (Zarmıhr ibn-i Sofarā) 200b/18
S.+nı 199b/12
S.+nı (Pahlavān-ı Sofarā) 198a/03, 199b/16
S.+nıŋ 197a/06, 197a/14, 197b/07, 198b/04, 198b/15, 198b/18, 198b/19, 199a/03, 199a/10, 199a/11, 199a/20
S.+nıŋ (Pahlavān-ı Sofarā) 197b/03, 197b/06, 198a/11, 198b/17, 199b/10, 199b/18, 199b/21
S.+nıŋ turur 199a/09
[=57]
Sofarād k.a. Bk. **Sofarā**
S.+dın 196b/11
[=1]
Sofarāy k.a. Bk. **Sofarā**
S.-ı Şīrāzī 196b/06
S.+nı 196b/08
[=2]
Soġd En önemli merkezleri Semerkant (**Samarḳand)** ve Buhara (**Buḫārā**) olmak üzere Amuderya (**Cayḥūn**) ile Siriderya arasında yayılan ve günümüzde Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan sınırları içinde kalan tarihî bölge.
S. 223a/07, 227b/13, 227b/17, 291b/07
S.+da érdi 224a/15
[=5]
soġur- Çekmek, çıkarmak, çekip çıkarmak.
s.-ayın 29b/04
s.-dı 9b/17, 21b/11, 30b/09, 32b/01, 33b/16, 60a/11, 72a/02, 79b/05,

116b/14, 122b/09, 173b/11, 173b/12, 176a/01, 185b/16, 186b/13, 187b/04, 258b/12, 268b/07, 274a/07, 276b/18, 278a/01, 284a/13, 285a/06, 290a/10, 291b/03, 316b/09, 327a/15
s.-dılar 16a/15, 119a/05, 276b/20
s.-dıŋızlar 152a/08
s.-ġan 218a/17
s.-ġanlarını 277a/01
s.-uŋızlar 29b/07
s.-up 8a/06, 58a/08, 158b/15
[=38]
almās ḳılıçın soġur- 30b/09
ḫancar soġur- 33b/16, 79b/05, 173b/12, 176a/01, 258b/12, 316b/09
ḫancarnı soġur- 9b/17, 187b/04
ḳılıçın soġur- 274a/07
kīneniŋ tīġını ġılāfıdın soġur- 29b/04
kīneniŋ tīġını soġur- 29b/07
oḳ soġur- 290a/10
şamşīr soġur- 72a/02, 116b/14, 173b/11, 268b/07, 276b/18, 276b/20, 277a/01, 278a/01, 285a/06, 291b/03
şamşīrlarını soġur- 16a/15
tīġ soġur- 186b/13
tīġını soġur- 21b/11, 284a/13, 327a/15
tīġnı sıgur- 8a/06, 32b/01
töşükdin ılannı soġur- 152a/08
[=31]
soḳ Soğuk.
s. 32a/08, 86b/01, 86b/02, 122a/03, 172a/01
s. bol- 40a/01, 176a/20
s.+dın (ḳar soḳ) 101b/07
s.+ġa 31b/10
s. şımāl tég- Soğuk rüzgâr değmek (Olumsuz bir durumla karşılaşmak). 213b/16
[=10]
soḳ- Sokmak, içine veya arasına girmesini sağlamak.
s.-up 95a/19, 277b/20, 293b/03
[=3]
soḳtur- Dövdürmek, bastırmak.
s.-dı 267a/13
s.-updur 267b/06
[=2]
atıġa yarmaḳ soḳtur- 267b/06
yarmaḳ soḳtur- 267a/13
[=2]
sol Sol, sağ karşıtı.
s. 54b/16, 62a/17, 71a/20, 147a/12, 163b/12, 170a/21, 170b/12, 304b/12
s. (oŋ sol) 230b/13, 283b/20
s. (oŋ ve sol ḳol) 127b/12
s. ḳol 11b/15, 16b/14, 18b/06, 26a/17, 26a/18, 30a/11, 30a/13, 30b/03, 35b/11, 37b/18, 127b/13, 127b/13, 209a/11, 209a/18, 235a/07, 237b/07, 239a/18, 249a/16, 257a/15, 257a/15, 258a/01, 258a/21, 258a/21, 269b/21, 270b/02, 281b/12, 284b/18, 285a/10, 285a/11, 327a/13
s. ḳolnı yasa- 18b/02
s. ṭeref 207b/05
s. yan 152b/17, 161b/14
[=45]
sola- Kapamak, kapatmak; hapsetmek; tıka basa doldurmak, tıkmak.
s.-dı 137b/17, 260a/05
s.-dılar 278b/01
s.-ġıl 169b/21
s.-sa 36a/08
s.-ydu men 45a/19
[=6]
sor- Sormak, soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek. Krş. **sora-**
s.-ar 309a/06
s.-ar érdi 84a/04, 113a/08, 128a/09, 180b/04, 198b/08, 216a/13
s.-ar érdiler 84a/03, 233a/17
s.-ar men 9a/06, 12b/02, 27a/10
s.-ar sen 138b/13, 265b/18
s.-aydur 233b/06
s.-aydur men 31b/19, 125b/17
s.-ayın 9a/02, 10b/05, 45b/09, 181a/07, 248a/02, 251a/08
s.-aylı 15b/02, 234a/13
s.-aylı dép 311a/04
s.-dı 4a/14, 5a/04, 13a/11, 24a/08, 29a/17, 36b/18, 36b/19, 40a/12,

44b/08, 73b/08, 100a/06, 105b/03, 107a/14, 107b/09, 116b/03, 122a/08, 126a/19, 135b/08, 137a/04, 151b/20, 163b/14, 171a/20, 181a/01, 181b/04, 185a/11, 200b/20, 207a/19, 215a/07, 215a/14, 215b/13, 217a/17, 217a/19, 217a/21, 217b/02, 217b/03, 217b/04, 217b/07, 217b/09, 217b/10, 217b/13, 217b/15, 217b/17, 217b/21, 218a/03, 218b/01, 218b/02, 218b/04, 219a/04, 219b/03, 222a/17, 224b/11, 225b/01, 229a/15, 229a/17, 229b/02, 229b/04, 229b/05, 229b/09, 229b/14, 229b/16, 229b/18, 229b/21, 230a/01, 230a/03, 230b/17, 232a/06, 232a/18, 242b/11, 242b/12, 242b/14, 244b/04, 244b/10, 245a/04, 245a/20, 246a/17, 248a/12, 248a/15, 251a/15, 259a/01, 259a/17, 264b/06, 265b/13, 265b/15, 265b/20, 275a/13, 278a/18, 279b/07, 279b/10, 280a/21, 281a/06, 281b/02, 282b/18, 287a/14, 289a/21, 289b/01, 300b/07, 300b/11, 307a/05, 312b/02, 324b/12

s.-dı-ki 32b/06, 33a/16, 36a/05, 40b/12, 46a/01, 72a/18, 72b/19, 87b/13, 88a/06, 90b/01, 91a/10, 92a/07, 95a/05, 97b/09, 97b/17, 97b/19, 98a/01, 98a/04, 98a/06, 100a/11, 102a/04, 102b/13, 102b/15, 103a/16, 104b/07, 104b/11, 104b/14, 104b/17, 105a/02, 106b/18, 107b/07, 111a/20, 113b/11, 113b/20, 117b/04, 119a/18, 123a/13, 123b/01, 126b/01, 126b/05, 151b/21, 162a/17, 162b/02, 162b/20, 164a/14, 166b/01, 167b/05, 171b/01, 172a/04, 172a/13, 181a/11, 200b/06, 214b/05, 216a/04, 218a/18, 218a/20, 219b/05, 244a/21, 248a/04, 251b/04, 251b/16, 253b/12, 254b/03, 262b/12, 262b/20, 264a/17, 264b/18, 268a/14, 268b/14, 270b/09, 275a/16, 278a/15, 282a/04, 282b/21, 286a/11, 304a/17, 304a/21, 307b/19, 309a/09, 310a/17, 317a/03, 319b/06, 328a/12, 328a/17

s.-dılar 8a/12, 36b/02, 76b/14, 136a/13, 137a/21, 161b/01

s.-dum 10b/17, 201a/15, 201a/17

s.-duŋ 119b/12, 181a/16, 181b/06

s.-ġalı 27b/11

s.-ġıl 105a/06, 126a/18, 241b/15, 278b/16, 309b/08, 314a/01, 314b/03

s.-madı 12b/07, 63a/02

s.-maġıl 40a/12

s.-mas-mu sen 10b/16

s.-may sen 13a/12

s.-sa 10b/11

s.-sam 201a/11, 201a/18

s.-saŋ 32a/01

s.-up 148b/09, 243b/21, 247b/12 [=242]

aḫvāl sor- 309a/06

aḫvālın sor- 4a/14, 5a/04, 13a/11, 29a/17, 44b/08, 63a/02, 73b/08, 76b/14, 100a/06, 105b/03, 148b/09, 181a/01

aḫvālını sor- 36b/19, 107a/14

ḥāl sor- 84a/04, 242b/11

ḥālımnı sor- 12b/07, 27b/11

ḥālını sor- 13a/12, 151b/20, 259a/17

maṣlaḥat sor- 119b/12, 324b/12

söz sor- 9a/06, 27a/10, 201a/11, 201a/17, 201a/18, 278b/16

sözler sor- 201a/15

suʾāl sor- 216a/13, 244a/21, 247b/12, 248a/04, 248a/12

suʾāllar sor- 243b/21 [=37]

sora- Bk. **sor-**

s.-dı 222a/12, 222a/20, 243a/03, 322b/04

s.-dılar 29a/10

s.-dım 201b/05

s.-ġalı 25a/02

s.-ġan 248a/14

s.-ġanıŋ 297a/05
s.-ġanlarıŋnıŋ 181a/14, 181a/18
s.-ġay 256b/10, 312b/15
s.-ġay sen 185a/09
s.-ġıl 49b/18, 181a/08, 201a/12, 201a/18, 242b/09, 242b/10
s.-ġusıdur 205a/14
s.-maġay érdiŋ 17a/12
s.-maḳ kerek 243a/20
s.-maḳlıḳda 251a/16
s.-mas 154a/14
s.-mas sen 243a/20
s.-may 190a/01
s.-ŋızlar 152a/11, 233b/04
s.-ŋlar 241b/20, 294a/12
s.-p 92b/12, 221b/20, 247b/17, 301b/03, 302b/08
s.-sa 71a/03, 100a/09, 170b/01, 233a/18, 233a/19, 314a/07
s.-saŋ 109b/18, 184a/04, 185a/18, 235b/06
[=46]
aḥvāl sora- 256b/10
aylıda sora- 222a/20
ḥālını sor- 251a/08
ḥālını sora- 92b/12, 241b/20, 242b/09
köŋlini sora- 25a/02
söz sor- 31b/19, 125b/17
söz sora- 170b/01, 201a/12, 201b/05, 221b/20, 222a/12, 312b/15
sözlerni sora- 181a/08
sözni sor- 233b/06
suʾāl sora- 109b/18, 247b/17
suʾāllar sor- 248a/02
suʾāllar sora- 248a/14
yol sora- 100a/09
[=22]

soy- Soymak, yüzmek, derisini çıkarmak; bir kimsenin üzerindeki şeyi çıkarmak.
s.-sa 164b/20
s.-ur men 210b/11
s.-ur mu kin dép 332b/18
[=3]

soydur- Soydurmak, yüzdürmek, derisini çıkarttırmak.
s.-dı 100a/20
[=1]

sökül- Sökülmek, sökme işine konu olmak.
s.-üp turur érdiler 285b/17
[=1]

sömür- Bk. **sémür-**
s.-gen 175b/17
[=1]

sörün Serin.
s. bol- 35a/02
[=1]

söz Bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi; kelimeler veya cümleler dizisi; vadetme, vaat; haber, söylenti.
s. 1b/10, 6a/03, 10b/15, 17a/11, 26b/20, 39a/19, 39a/20, 50a/11, 50b/12, 50b/13, 64b/04, 65b/12, 88b/16, 94b/07, 129a/04, 143b/05, 163a/11, 202b/04, 205a/14, 216b/04, 218b/09, 220b/09, 227a/03, 229a/09, 248a/03, 248a/04, 251b/17, 255b/20, 273b/12, 279a/12, 282a/20, 282b/02, 291b/14, 293a/18, 310a/08
s. (bīhūda söz) 176b/14
s. (duruşt duruşt söz ay-) 177a/19
s. (yalġan söz) 125b/19, 130b/11
s. (yalġan söz ayt-) 48a/16, 130b/11, 222a/18
s. (yaman söz) 271a/11
s. (yaman söz ayt-) 292a/05
s. (yaman söz éşit-) 170b/18
s. (yumşaḳ söz ayt-) 47b/16, 78b/13
s. (yumşaḳ yumşaḳ söz ayt-) 296b/18
s. ay- Söz söylemek. 53a/19, 73b/09, 216a/20
s. ayt- Söz söylemek. 11a/18, 15b/08, 37a/18, 45b/17, 50a/04, 51b/19, 52b/08, 53a/03, 66a/03, 77a/19, 88b/03, 88b/04, 110a/18, 143b/11, 145a/11, 152a/16, 180b/20, 181a/03, 198b/04, 202b/07, 219b/02, 234b/03, 236b/02, 240a/15, 251a/18, 257b/02, 273a/04, 290a/03, 292b/15, 294a/10, 297a/11, 302a/17, 302a/20, 310a/05,

311a/18, 312b/05, 316b/14, 331a/10
s. başla- Söz başlamak (Söze, konuşmaya başlamak, söze girmek). 247b/19
s. ber- Söz vermek. 42b/08
s. bile 58b/12, 162a/20, 202b/05, 248a/10, 269a/06
s. bile (bir ağız söz) 163a/01, 163a/01
s. bile (tatlıḳ söz) 238a/04
s. bile (yalġan söz) 29a/06
s. bile (yumşaḳ söz) 146a/02
s. çıḳ- Söz çıkmak (Söz açılmak). 23b/03, 221b/21
s. çıḳar- Söz çıkarmak (Söz açmak). 9b/02, 41a/06, 91a/03
s.+de 23b/06, 51a/18, 312b/06
s.+de érdi 20b/07, 24a/07
s.+de érdi-ki 20a/06
s.+de érdiler 3a/08
s.+dedür men 2a/13
s.+din 15a/05, 18a/06, 51a/10, 65b/18, 202b/03, 229a/04, 261b/20, 267b/09, 280a/15, 298a/19, 313a/12, 316b/14, 318b/05
s.+din (söz ayt-) 219b/02
s.+din (yaman söz) 255a/09
s.+din öt- Sözden geçmek (Sözden dönmek). 85b/19
s.+dür 41a/01, 125a/03, 251b/17, 253b/10
s. eyle- 1b/10
s. ékin 181a/09
s. éşit- 127a/03
s. éşitil- 70b/04
s.+ge 10b/07, 65b/06, 183b/17, 202a/19, 219a/11, 240a/07, 256a/04, 282a/07, 319a/17
s.+ge (ağzını sözge aç-) 59b/04, 80a/16, 114a/17, 181a/10, 183b/10, 207a/20, 218a/10, 240a/12, 279b/14, 294b/02, 303b/08, 317b/19
s.+ge (ağzıŋnı sözge aç-) 279b/01
s.+ge (tili sözge açıl-) 156b/13
s.+ge (tilini sözge sür-) 218a/17
s.+ge (tillerini sözge aç-) 234a/19
s.+ge kir- Söze girmek (Konuşmaya başlamak). 105a/01
s.+ge toḳta- Söze durmak (Hemfikir olmak, anlaşmak). 267b/09
s.+i 94b/07, 123a/10, 134b/02, 216b/04, 219a/13, 221a/05, 229a/06, 264b/11, 268a/18, 283b/09, 284a/08, 300b/02, 304b/18, 310b/08, 311b/03
s.+i (söz ayt-) 13a/14
s.+i bile 20a/13, 27a/03, 34b/15, 35a/18, 41a/11, 49a/11, 63b/01, 67b/15, 76a/16, 233a/14, 248b/05, 273a/11, 289b/04, 313a/15, 328b/18
s.+i birle 201b/10
s.+i çıḳ- Sözü çıkmak (Konusu açılmak). 23b/02
s.+i turur 143b/20
s.+i vuḳūʿġa kel- Sözü vukua gelmek (Dediği vuku bulmak, gerçekleşmek). 137b/12
s.+idin 27b/02, 51b/14, 154b/06, 157a/19, 181b/15, 207b/01, 238a/03, 248b/01
s.+idin çıḳ- Sözünden çıkmak. 2a/01, 11a/02, 154b/11, 299a/07
s.+ige 35b/09, 51b/12, 54a/01, 66a/09, 76b/18, 166b/16, 176a/21, 189a/12, 206b/15, 235a/12, 254b/11, 266b/01, 275b/12, 279a/11, 300b/04
s.+ige (şayṭānnıŋ sözige kir-) 141a/15
s.+ige kir- Sözüne girmek (Sözünü dinlemek, itaat etmek). 51a/08, 234a/14
s.+ini 44a/11, 51a/20, 127b/18, 143b/07, 143b/17, 169b/07, 234b/16, 258a/10, 270a/12, 313b/10, 331b/08
s.+ini ay- 158b/03, 224b/11, 240a/02, 241b/06, 246b/02, 273a/02
s.+ini ayt- 51a/18, 52b/18, 94b/08, 105b/18, 196a/12, 197b/18, 275b/08, 296a/07
s.+ini eşit- 13b/02, 88b/15
s.+ini éşit- 2a/06, 15a/09, 42b/03, 62a/07, 112a/15, 128a/08,

152a/11, 218b/19, 222a/19, 233b/18, 265b/01, 290a/05, 309b/05
s.+ini ıʿtıbār ḳıl- 170b/17
s.+ini ḳulaġıŋġa al- Sözünü kulağına almak (Sözüne kulak vermek). 244a/07
s.+ini taşla- Sözünü bırakmak. 201b/10
s.+iniŋ 216b/03
s. kel- 153a/16
s.+ler 87b/08, 144b/15, 165a/13
s.+ler (duruşt sözler éşit-) 271b/11
s.+ler (tatlıḳ tatlıḳ sözler sözle-) 198a/04
s.+ler (yalġan sözler ayt-) 63a/09
s.+ler (yumşaḳ söz) 203a/21
s.+ler (yumşaḳ sözler ay-) 27a/02, 237a/07
s.+ler (yumşaḳ sözler ayt-) 315b/18
s.+ler (yumşaḳ sözler sözle-) 195b/21
s.+ler ay- Sözler söylemek. 3b/12, 82b/14, 86b/10, 92a/03, 105b/04, 108b/10, 185a/04, 190b/18, 200a/19, 211b/03, 246a/06, 318b/19
s.+ler ayt- Sözler söylemek. 50a/01, 50a/20, 50b/16, 58a/14, 58b/12, 136a/18, 170b/03, 171b/11, 220b/13, 256a/19, 270b/12, 279b/01
s.+ler bile 1b/14, 185a/06, 200a/08, 267a/04
s.+ler bile (duruşt söz) 16a/18
s.+ler bile (yalġan söz) 29a/05
s.+ler sor- 201a/15
s.+ler sözle- 58a/01, 76b/12, 142a/02, 143b/21, 221a/07
s.+ler sözleş- 12a/20, 199a/19, 233a/06
s.+lerdin 213a/08, 225b/09
s.+lerdin (yaman söz) 218b/05
s.+lerdür (bīhūda söz) 169b/15
s.+lerge 236a/05, 249a/21
s.+leri 299b/08
s.+leri (sözler ayt-) 154a/11, 264b/01
s.+leri (yalġan söz) 202a/17
s.+leri ayt- 219b/01
s.+leri bile 70a/19
s.+leri éşit- 315b/01
s.+leride 207b/11
s.+leridin 106a/17, 156b/09, 244b/10
s.+lerige 64a/11, 82b/12
s.+lerige (sözler ayt-) 143b/09
s.+lerim 313a/14, 314a/10
s.+lerim (sözler ayt-) 43a/05, 297a/03
s.+lerimġa 314b/13
s.+lerimge 95b/15
s.+lerimge (yumşaḳ söz) 81a/18
s.+lerimiz (sözler ayt-) 185a/03
s.+lerimiz uzaḳ bol- 49a/01
s.+lerimni 249a/10
s.+lerimni ay- 296a/12, 321b/06
s.+lerimni éşit- 168b/17
s.+lerini 69b/12, 82b/13, 106a/06, 136a/21, 153b/06, 207b/11, 209a/20
s.+lerini (tatlıḳ söz) 143b/08
s.+lerini ay- Sözlerini söylemek. 69b/05, 69b/12, 75b/03, 87a/08, 105b/04, 136a/15, 136a/20, 152a/05, 178a/12, 185a/11, 206a/17, 206a/19, 207b/10, 208a/13, 226b/10, 240b/09, 242a/07, 242b/18, 243a/03, 245a/13, 245b/02, 245b/13, 247a/11, 247b/01, 254b/03, 264b/12, 273b/06, 292a/04, 292b/21, 296a/01, 309b/16, 313a/08, 315b/04, 319a/15, 323b/18
s.+lerini ayt- Sözlerini söylemek. 47a/07, 73b/15, 77a/13, 94a/20, 94b/17, 125a/01, 151b/14, 151b/19, 183b/10, 208b/07, 237a/19, 243a/03, 245b/05
s.+lerini éşit- Sözlerini işitmek. 77a/08, 98a/19, 122a/18, 143b/09, 190a/21, 206a/20, 211b/01, 216b/21, 254a/11, 264a/14
s.+lerini üz- Sözlerini kesmek, sözlerini koparmak (Sözünden çıkmak). 249b/03
s.+lerini yasa- Sözlerini düzenlemek. 132b/03
s.+leriŋ (ḫām sözler ayt-) 35b/08

s.+leriŋ (sözler ayt-) 60b/16
s.+leriŋdin 55b/12, 77a/10
s.+leriŋdin (sözler ayt-) 130a/05
s.+leriŋdür 48a/14
s.+leriŋġa 313a/13
s.+leriŋni 61a/14, 94b/14
s.+leriŋni (aççıġ sözleriŋni ağır al-) 94b/14
s.+leriŋni (bīhūda söz) 257b/04
s.+leriŋni (yaġlıḳ sözleriŋni éşit-) 51b/13
s.+leriŋni ay- 151b/15, 226a/20
s.+leriŋni ayt- 53b/12, 158a/16, 188b/14, 231b/05
s.+leriŋni éşit- 51b/19, 236a/07
s.+leriŋniŋ (sözler ayt-) 79b/20
s.+lerni 7a/04, 16b/10, 53b/08, 129b/14, 220a/05, 229a/05, 231b/14, 235a/16, 309b/19
s.+lerni (bīhūda sözlerni ayt-) 59b/13, 91b/06
s.+lerni (hūşınıŋ ḳulaġı bile sözlerni éşit-) 292b/09
s.+lerni (inçke söz) 87b/06
s.+lerni (rāst sözlerni éşit-) 251b/11
s.+lerni (yumşaḳ sözlerni ay-) 245a/12
s.+lerni ay- 26a/12, 60b/14, 75a/14, 124b/13, 178a/04, 196a/08, 197b/18, 198a/09, 203b/05, 236a/04, 237a/18, 247a/15, 251a/01, 276a/05, 291b/20, 297a/21, 313a/07, 331b/08
s.+lerni ayt- 7a/06, 16b/07, 35b/17, 39a/20, 43b/05, 45a/18, 48a/15, 48a/15, 48b/19, 61b/20, 65b/15, 113a/14, 185a/09, 233b/19, 253b/10, 270a/09, 273a/19, 276a/01, 313a/09
s.+lerni eşit- 15a/10, 18a/07, 46a/02, 125a/02, 136a/16
s.+lerni éşit- 2a/15, 11a/15, 12a/17, 12b/14, 43b/19, 47b/17, 49a/02, 50b/01, 70a/17, 72a/06, 73a/17, 79b/19, 82a/15, 92a/04, 92b/11, 95a/03, 98a/08, 105b/16, 106a/01, 106a/17, 108b/16, 111a/16, 113a/14, 119b/07, 119b/16, 146a/18, 146b/20, 151b/15, 152a/12, 152b/14, 157b/08, 163a/12, 176b/19, 178a/04, 181b/01, 190a/18, 197b/17, 198b/18, 207b/10, 218b/21, 219a/14, 220a/08, 276b/17, 292b/14, 302b/06, 313a/08
s.+lerni sora- 181a/08
s.+lerniŋ 11b/12
s.+lerniŋ (sözler éşit-) 253b/09
s.+ni 40b/05, 49b/03, 58b/01, 78b/14, 98a/02, 122a/18, 124b/07, 183b/18, 193a/01, 199a/21, 240a/08, 242a/01, 253a/21, 256a/01, 257b/10, 261a/05, 273b/19, 298a/18, 315b/01, 319a/12
s.+ni (açıġ sözni ay-) 52a/15
s.+ni (égri sözni ayt-) 288b/04
s.+ni (rāst söz) 47a/16
s.+ni (yalġan sözni ayt-) 35b/02
s.+ni ay- Sözü söylemek. 16a/14, 18a/06, 19b/13, 38b/17, 80a/01, 137a/14, 158b/07, 170b/01, 196a/07, 236b/11, 241b/16, 243a/06, 246a/16, 254b/13, 254b/14, 256b/12, 257a/01, 257a/13, 258a/10, 290b/20, 293a/09, 309b/10, 320b/07, 329b/11
s.+ni ayt- Sözü söylemek. 13a/02, 16a/06, 34b/20, 45a/18, 54b/07, 54b/08, 66b/05, 93b/07, 94b/17, 106b/11, 162b/06, 163b/20, 166b/13, 176b/14, 183b/19, 187a/08, 198b/16, 202b/05, 222a/01, 225a/14, 240a/14, 251b/10, 255b/09, 262b/18, 271a/02, 273b/10, 288b/11, 296a/15, 302b/01, 304a/12, 314b/15, 315b/06, 317b/09
s.+ni barmaḳġa ḳoy- Sözü gitmeye koymak (Gitmede karar kılmak). 24a/14
s.+ni bir ḳıl- Sözü bir kılmak (Hemfikir olmak, anlaşmak). 8b/06, 189a/01
s.+ni bir yerge ḳoy- Sözü bir yere koymak (Hemfikir olmak, anlaşmak). 65b/02, 202a/12, 310a/09
s.+ni bu yerge ḳoy- 292a/16

s.+ni eşit- 4b/14, 5a/08, 5b/07, 6a/04, 7b/07, 9a/08, 9b/09, 10a/04, 12b/17, 13a/14, 13a/17, 13b/03, 32a/10, 37b/05, 61a/01, 91a/14, 113b/19, 114a/07, 170a/14, 195b/18, 199a/03, 200a/10, 222a/15, 238a/13, 261a/13, 262b/15, 268a/18, 279a/02

s.+ni éşit- 4a/11, 4b/10, 5b/13, 13a/13, 13a/19, 14b/08, 19b/16, 21a/11, 23b/13, 26b/17, 27a/16, 30a/04, 30b/06, 30b/18, 34b/10, 34b/13, 35b/07, 35b/17, 35b/19, 36a/09, 37a/02, 37a/04, 37a/12, 37a/15, 38a/04, 40b/09, 40b/13, 41a/04, 43b/04, 44a/09, 46a/01, 46a/18, 52a/14, 53a/18, 54a/02, 54a/04, 55a/20, 58a/17, 61a/13, 61a/15, 65a/10, 66a/08, 66b/11, 70b/11, 75b/02, 77b/06, 79b/08, 85b/04, 86a/11, 86a/16, 87a/04, 89a/03, 89b/11, 90b/07, 92a/10, 93a/14, 93b/07, 94a/09, 94b/03, 94b/20, 95a/15, 95b/16, 100a/18, 102b/20, 104a/20, 105a/09, 106b/20, 114b/08, 114b/20, 116b/06, 117a/18, 122a/17, 137b/09, 139a/18, 140a/18, 144a/13, 146b/06, 149b/04, 150a/07, 154b/07, 159a/11, 162b/01, 162b/07, 163b/08, 164a/20, 170a/08, 175a/14, 181b/11, 182b/10, 183b/15, 189b/02, 189b/16, 199b/16, 200b/08, 201b/09, 202b/06, 211a/18, 211b/08, 217a/09, 221a/16, 221b/07, 222a/04, 222a/13, 224a/09, 224b/05, 225b/09, 227a/13, 232a/01, 234a/21, 235b/14, 236b/18, 240a/17, 240a/20, 242b/04, 242b/11, 243a/01, 251a/19, 251b/19, 252b/14, 255a/12, 256b/05, 256b/17, 256b/21, 260b/17, 262a/14, 264b/01, 264b/19, 270b/17, 270b/21, 274b/21, 276a/03, 276b/20, 279b/20, 280b/06, 281b/17, 284a/07, 284a/10, 284a/12, 285a/03, 285a/19, 286b/07, 288b/10, 290a/09, 292a/12, 292b/19, 296b/16, 298b/01, 309b/15, 310a/02, 310a/21, 317b/04, 321b/02, 323a/09, 324b/17, 328b/02, 329b/04, 329b/06, 331b/10, 332a/09, 332b/01

s.+ni ḳulaḳlarıġa al- Sözü kulaklarına almak. 22a/13

s.+ni sor- 233b/05

s.+ni sözle- 37a/03, 216b/17

s.+ni şab-ḫūnġa ḳoy- 273b/05

s.+ni uşbu yerge ḳoy- 150b/16, 202a/09, 223b/08

s.+niŋ 92a/04, 204a/02, 331b/06

s. sor- Söz sormak. 9a/06, 27a/10, 31b/19, 125b/17, 201a/11, 201a/17, 201a/18

s. sora- Söz sormak. 170b/01, 201b/04, 221b/20, 222a/12, 312b/15

s. sözle- Söz söylemek. 3a/10, 7a/15, 51b/15, 51b/15, 57a/03, 93b/10, 102b/08, 201a/10, 207a/20, 219b/13, 257b/03, 266b/09, 315b/10

s. sözleş- Söz söyleşmek (Karşılıklı konuşmak). 31a/18

s. turur (bīhūda söz) 59b/15

s. uzaḳ bol- Söz uzak olmak (Söz uzamak). 48b/06

s. uzaḳġa tart- Söz uzağa çekmek (Söz uzamak). 161b/04

s.+üm 176b/14, 185a/05, 251b/15, 315a/15

s.+üm (söz ayt-) 164a/17, 229a/03, 256a/01

s.+ümde 300b/08

s.+ümdin (söz ayt-) 51a/09

s.+ümdin çıḳ- Sözümden çıkmak. 109a/04, 277b/10

s.+ümdin taşḳarı çıḳ- Sözümden dışarı çıkmak. 208a/10

s.+ümdin yan- Sözümden dönmek. 281a/04

s.+ümge 20b/03, 26b/14, 46a/13, 52a/06, 129a/02, 238b/07, 257b/02, 276a/17

s.+ümge (söz ayt-) 27a/06, 47a/05

s.+ümge una- Sözüme razı olmak. 270a/10
s.+ümiz uzar- Sözümüz uzamak. 49b/01
s.+ümni 26b/13, 47b/06, 51a/17
s.+ümni ay- 250a/13
s.+ümni ayt- 61a/07, 80a/04, 246a/20
s.+ümni éşit- 95a/13, 200a/12
s.+ümni ḫᵛār tut- Sözümü değersiz tutmak. 53b/12
s.+ümniŋ 276a/14
s.+üŋ 11b/13, 80a/15, 123a/09, 143b/20, 158b/13, 171b/16, 227a/02
s.+üŋ (söz ay-) 164a/15, 183b/11, 311a/19
s.+üŋ (söz ayt-) 131a/14, 313a/10
s.+üŋ (söz sor-) 278b/15
s.+üŋ (söz sora-) 201a/12
s.+üŋ bile 63a/11, 63a/11, 176b/03, 251b/09
s.+üŋdin 324a/16
s.+üŋdin (söz ayt-) 281a/05
s.+üŋdin çıḳ- 30a/07, 58a/18
s.+üŋdin yan- 11b/12
s.+üŋdür 11a/09, 23b/06, 54a/01, 77a/20, 170a/09, 268a/03, 283a/08
s.+üŋge (ḫām söz) 54a/02
s.+üŋge kir- 212b/21
s.+üŋge tur- Sözüne durmak (Sözünde durmak). 159a/07
s.+üŋlerni éşit- 206a/13
s.+üŋni 281a/18
s.+üŋni (bīhūda söz) 169b/16
s.+üŋni (rāst sözüŋni ay-) 4a/04
s.+üŋni ayt- 9a/21, 246b/01
s.+üŋni éşit- 129b/19
s.+üŋni uzart- 271b/16
s.+üŋni yumşaḳ ḳıl- Sözünü yumuşak kılmak. 133b/16
[=948]

sözle- Söylemek, sözle bildirmek; konuşmak; ileriye sürmek, ortaya koymak.
s.-di 51b/15, 57a/03, 76b/12, 143b/21, 198a/04, 207a/20, 221a/07
s.-diler 3a/10, 102b/08, 142a/03, 201a/10, 315b/10
s.-diŋ 171b/15
s.-gen 133b/21, 145a/10
s.-gen bol- 247a/03
s.-genige 93b/17
s.-genimdin 50a/07
s.-geniŋ 35b/13
s.-gey 219a/08
s.-gil 43a/10, 195b/21, 219b/14, 222a/14
s.-güçilerniŋ 289b/03
s.-günçe 317a/15
s.-medi 105a/01, 241b/03
s.-megey 145a/10
s.-megey biz 280b/13
s.-megey sen 244a/08, 248b/21
s.-megil 8b/05, 26a/07, 54b/11, 93b/10, 184a/21, 216b/17, 234b/21, 247a/08, 266b/09
s.-mek 208a/21, 217b/15
s.-mekge 51b/15
s.-mes érdi 281b/01
s.-mese 281b/11
s.-mesler 37a/03, 44b/18, 196a/07, 281b/11
s.-mesniŋ 218a/16
s.-p 277b/19
s.-r 104b/10, 104b/10, 104b/11, 104b/12, 150b/15, 239b/11
s.-r érdi 151a/12
s.-r sen 11a/19, 112a/16, 171b/07, 176a/19
s.-rde 105b/20
s.-se 216b/11, 248b/06, 257b/03
s.-seŋ 35b/05, 219b/13
s.-y 325b/02
s.-yduġan 102a/01, 123a/07
s.-ydür 7a/15, 58a/01
s.-yin 292b/04
[=75]
bīhūda sözle- 8b/05, 26a/07, 54b/11, 112a/16, 171b/07, 184a/21
ḳatıġ sözle- 93b/17
rāst sözle- 35b/05, 35b/13, 219a/08, 222a/14
söz sözle- 3a/10, 7a/15, 51b/15, 51b/15, 57a/03, 93b/10, 102b/08,

201a/10, 207a/20, 219b/13, 257b/03, 266b/09, 315b/10
sözler sözle- 58a/01, 76b/12, 142a/03, 143b/21, 221a/07
sözni sözle- 37a/03, 216b/17
tatlıḳ tatlıḳ sözler sözle- 198a/04
yaḫşı sözle- 43a/10
yalġan sözle- 217b/15, 244a/08, 248b/06, 248b/21
yaman sözle- 289b/03
yumşaḳ sözle- 50a/07, 277b/19
yumşaḳ sözler sözle- 195b/21
[=41]

sözleş- Söyleşmek, karşılıklı konuşmak, sohbet etmek; fikir alışverişinde bulunmak, müzakere etmek.
s.-eyli mü 152b/02
s.-geni 40a/18, 148b/02, 317a/18
s.-gey 89b/07
s.-gey men 46a/13
s.-gey sen 168b/18
s.-gil 152b/03
s.-ip 92b/06, 107b/19, 239a/05, 303b/09
s.-meklikde 279b/02
s.-se 50a/03
s.-ti 12a/20, 143b/06
s.-tiler 31a/18, 143b/11, 199a/19, 230b/08, 233a/06, 250a/11, 264a/14
s.-tim 321a/20
s.-ür biz 253a/11
s.-ür érdiler 71a/04, 163a/20, 185b/07
[=28]
ḳatıġ sözleş- 50a/03
söz sözleş- 31a/18
sözler sözleş- 12a/20, 199a/19, 233a/06
[=5]

sözleştür- Söyleştirmek, karşılıklı konuşturmak.
s.-di 143b/10
s.-türsün 184a/17
[=2]

sözlük < *sözlüg* Sözlü, sözü olan; tatlı dilli, iyi konuşan, söz söylemekte mahir.
s. 129b/15, 143b/02, 151b/07, 177b/14, 183b/16, 195b/21, 207b/01, 224b/07, 309a/04, 322a/18
s. (aççıġ sözlük) 254a/08
s. (kem sözlük) 176b/02
s. (şīrīn sözlük) 191a/20
s. (tatlıḳ sözlük) 207b/20, 292b/05
s. (tatlıḳ sözlük bol-) 129a/08
s. (tatlıḳ ve ḳızıḳ sözlük bol-) 244b/09
s.+de (yaḫşı sözlük) 154b/08
[=18]

su Hidrojen ve oksijenden oluşmuş, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab; bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu vb.; meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı.
s. 28b/01, 29a/08, 32a/05, 32a/07, 34b/06, 35a/12, 35a/17, 35a/18, 35b/02, 36a/01, 37a/10, 45a/19, 63b/13, 71a/16, 83b/18, 83b/19, 84a/08, 84a/08, 84a/09, 84b/19, 85a/09, 86b/01, 86b/02, 88a/04, 88a/05, 88a/06, 96a/18, 97b/20, 97b/20, 107b/09, 116a/18, 157b/03, 157b/04, 162b/02, 164a/19, 168b/20, 172a/01, 172a/02, 178a/09, 203b/03, 209b/14, 210b/04, 212b/15, 212b/18, 212b/18, 228a/20, 237a/15, 237b/07, 246a/05, 287a/10, 300b/13, 303a/20, 317a/07, 317a/08, 330a/06, 331a/13
s. (pür-su) 84a/08
s. bile 14b/13, 304a/19
s.+ça Su kadar. 225a/16
s. dék 84b/19
s.+dın 35a/17, 83b/18, 83b/19, 150a/08
s.+dın iç- 102b/04
s.+ġa 66a/13, 70b/17, 102a/08, 102b/03, 104a/13, 122a/03, 133b/10, 294b/06, 330a/01
s.+ġa (kémeni suġa sal-) 189b/16
s.+ġa kir- Suya girmek. 31a/09, 33a/14
s. iç- 14b/01, 84b/05, 88a/05, 98b/18, 203a/10, 203b/21

s.+lar 32a/09, 33b/04, 50a/12, 66b/08, 85a/16, 85a/17, 101b/15, 125b/07, 211a/01
s.+lar süt bol- 125b/12
s.+ları 84a/10, 131b/18, 162a/10
s.+nı 122a/07, 216b/20
s.+nı iç- 102a/07, 122a/07
s.+nı tart- 125b/11
s.+nıŋ 35a/19, 68b/16, 331a/06
s. tart- Su çekmek (Suyu bir araçla bulunduğu yerden yukarıya çıkarmak). 125b/05, 125b/08, 125b/09, 126a/06, 126b/10, 157b/05, 158a/02
s. turur 35a/18, 125b/08, 207b/04
s.+y dék (arıġ suy) 27a/20, 30b/17, 37a/07, 38a/17, 60a/05
s. yaḳası Su yakası. 7a/13, 33a/15, 309b/07
s.+yı 28b/01, 84a/09, 98b/17, 125b/08, 176b/17, 205b/15
s.+yı (anār suyı) 293a/13
s.+yı bile 242b/07
s.+yı dék (arıġ suyı) 17b/08, 21a/13, 56a/02, 57a/06, 73a/06, 175b/21, 291a/20, 316a/08
s.+yı dék (arıḳ suyı) 22a/19, 115a/07, 167a/12
s.+yı dék (tégürmen suyı) 31a/02
s.+yıdın 84a/15
s.+yıdın iç- 113b/18
s.+yını 74b/08, 157b/09
[=147]

sū- Soğumak, istek, sevgi ve ilgi kalmamak.
s.-dı 34b/16, 114b/19
s.-ġan bol- 27b/04
[=3]
köŋlüm sū- 114b/19
köŋlüŋ sū- 27b/04
köŋüllerinizler sū- 34b/16
[=3]

su aṭı Suda yaşayan at.
s. 150a/20
[=1]

suʾāl Ar. Soru.
s.+ıġa 232a/06
s. ḳıl- Sual etmek. 87b/04, 97a/08, 109b/20, 177a/14, 217a/12
s.+lar 248b/07
s.+lar sor- 243b/21, 248a/02
s.+larıġa (suʾāllar sora-) 248a/14
s.+larımnı 248a/02
s. sor- 216a/13, 244a/21, 247b/12, 248a/04, 248a/12
s. sora- Soru sormak. 109b/18, 247b/17
[=18]

ṣubḥ Ar. Sabah.
s. bol- 71a/11, 89b/04, 116a/20, 260b/10
s.+ġaça Sabaha kadar. 39a/03
s.-ı ṣādıḳ bol- 274a/04
s. köteril- Sabah yükselmek (Sabah olmak, güneş doğmak). 18a/18, 39a/03
s. roşen bol- Sabah aydınlanmak, ışımak. 9a/21
s. u şām 63b/18
s. vaḳtı 327a/08
s. yaru- Sabah ışımak. 58b/18
[=12]

subḥān'allāh Ar. "Allah'ın her türlü kusur ve eksiklikten, insani sıfat ve zaaflardan uzak olduğunu kabul ve tasdik ederim" anlamında kullanılan söz.
s. 187b/05
[=1]

subḥānahu Ar. Her türlü kusur ve eksiklikten uzak.
S. (Ḥaḳ Subḥānahu ve Taʿālā) 128b/07, 282a/15, 302b/02
[=3]

sūd Far. Fayda, kâr.
s. 159b/06, 211a/07, 257a/07
s. bol- 31a/13, 34a/07, 156b/13, 181b/11
s.+ı 18a/16, 27b/17, 33b/14, 45a/09, 56b/17, 57a/14, 80a/13, 197b/11, 216b/17, 218a/14, 238a/08, 257b/03, 269b/04, 276a/04, 312a/11
s. ḳıl- Fayda etmek (Fayda sağlamak). 47a/16, 53a/08, 67a/08, 88a/19, 95b/12, 206b/15, 213b/19, 219b/01, 219b/06, 234a/03, 238a/05, 251a/02, 251b/15, 251b/15, 287a/08, 319a/08

s. kör- Fayda görmek. 56b/17, 193a/09
s. u zıyān bol- 124b/14
[=41]

sūdlıḳ < *sūdlıġ* Faydalı, yararlı. Krş. **sūdluḳ**
s. 181b/05, 181b/06, 181b/09
[=3]

sūdluḳ Bk. **sūdlıḳ**
s. 247b/21
s. turur 248a/01
[=2]

sūdmand Far. Faydalı, yararlı.
s. 197a/08
[=1]

sūdsız Faydasız, yararsız.
s. bol- 286a/20
[=1]

ṣūfī Ar. Sofu, zahit.
ṣ. 81b/02
[=1]

suġar- (Hayvan için) Su içirmek; (bitki, yer vb. için) sulamak; (kılıç, hançer, mızrak vb. için) su vermek, ateşte iyice kızdırıp suya daldırmak, tavlamak.
s.-ayın 125b/08
s.-dı 125b/10
s.-ġan 17b/20, 19b/17, 21b/07, 21b/10, 32b/01, 274a/07
s.-ġay 9b/11
s.-ıp 164a/18
s.-ıp érdi 7b/09
[=11]
zahr bile suġar- 7b/09, 9b/11, 17b/20, 19b/17, 21b/07, 21b/10, 32b/01, 274a/07
[=8]

suḫan-çīn Far. Dedikoducu, gammaz.
s. 133b/19, 229a/18, 248b/05
s. turur 229b/01
[=4]

Suhrāb Rüstem (**Rustam I**)'in oğlu. Pehlivan. Kardeşi Feramerz (**Farāmarz**)'dir. Krş. **Pahlavān-ı Suhrāb**
S. (Pahlavān-ı Suhrāb) 315a/08
S. érdi 48b/15
[=2]

ṣulḥ Ar. Barış.
ṣ. 59b/03, 82b/03, 131a/19, 212b/21, 218b/15, 254b/05, 254b/08, 262a/02, 262a/02
ṣ. bol- 16a/14, 268a/02
ṣ.+ġa 47b/16, 237a/12, 288b/05
ṣ.+ge 235a/13, 235a/21
ṣ. ḳıl- Barışmak. 44b/04, 53a/08, 81b/19, 96a/02, 183b/18, 204b/14, 224b/06, 254b/04, 257a/03, 268b/15, 270b/13, 278a/07
ṣ. ḳıldur- Barıştırmak. 208a/16, 261a/03
ṣ.+nı 82a/04
ṣ.+nıŋ 273a/02
[=32]

sulṭān Ar. Hükümdar.
s. (Ibrāhīm Sulṭān) 333a/18
s. (pād-şāh-ı ʿālam u sulṭān-ı ḥākim) 124b/04
s.-ı ḥākim 165a/13
[=3]

suluḳ < *suluġ* Sulu, suyu olan, suyu bol.
s. 9b/04, 32a/04, 84a/10, 84a/11, 85a/08, 85a/08
[=6]

sumal Çuval.
s. 256a/06, 256a/08
[=2]

sun- Uzatmak, sunmak.
s.-dı 50a/08, 160b/09, 250b/06, 250b/07
s.-saŋ 12a/11
s.-up 158b/16
[=6]
farmānımġa boyun sun- 12a/11
ḳol sun- 50a/08, 160b/09, 250b/06
[=4]

sunbul Far. Sümbül; zambakgillerden, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan soğanlı ve otsu süs bitkisi.
s. 166a/02, 299b/07
s. dék 125a/12
s.+lar 205b/11
[=4]

sunnat Ar. Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gereken sözleri ile örnek iş ve davranışlarının bütünü.

s.-ı ḥażrat 1b/05
[=1]
ṣūr Ar. Öldürücü ve diriltici güce sahip ilahi nefhanın üfürülmesinde vasıta olan ve isminden dolayı boruya benzetilen şey.
ṣ.+nı 103a/01
ṣ.+nıŋ 103a/03
[=2]
ṣurāḥī Ar. İçecek koymaya yarayan kap.
ṣ. (şīşa-ı ṣurāḥī) 125a/13
[=1]
ṣūrat Bk. **ṣūret**
s.+ġa 93a/06
s.+ıŋġa 143b/16
[=2]
s̲urayyā Ar. Ülker takım yıldızı.
s̲.+ġaça 212b/05
[=1]
Sūrek İskender (**İskender**) döneminde Hindistan (**Hındıstān**)'da pehlivan. İskender (**İskender**) Hint hükümdarını öldürünce Hindistan (**Hındıstān**)'ın padişahlığını Surek (**Sūrek**)'e vermiştir.
S. 90a/10, 90a/11
[=2]
ṣūret Ar. Dış görünüş, şekil, biçim; yüz, surat; resim, tasvir. Krş. **ṣūrat**
ṣ. (dīv-ṣūret) 259a/01, 285a/01
ṣ.+ge tart- 150a/12
ṣ.+i 119b/15, 305b/20, 306a/03
ṣ.+ide 135b/04, 239a/19, 260a/01, 282a/17
ṣ.+ide (bāzargān ṣūretide bol-) 117a/06
ṣ.+ide (kārvān ṣūretide bol-) 36a/20
ṣ.+ide (kenīzek ṣūretide yasa-) 216a/03
ṣ.+ide (özini bāzargān ṣūretide tüz-) 31b/11, 120a/17
ṣ.+ide (özini élçi ṣūretide ḳıl-) 93a/07, 182b/17
ṣ.+ide (özini élçi ṣūretide tüz-) 13a/07, 105a/19, 183a/15
ṣ.+ide (özini kārvān ṣūretide ḳıl-) 283b/03
ṣ.+ide (özini kārvān ṣūretide tüz-) 137a/16
ṣ.+ide (özini kenīzek ṣūretide tüz-) 33b/09
ṣ.+ide (özini meẕlüm ṣūretide yasa-) 215b/14
ṣ.+ide (özini şīr ṣūretide ḳıl-) 33b/13
ṣ.+ide ḳıl- 302b/05
ṣ.+ige 91a/08
ṣ.+ini 91a/07, 148a/16, 148a/18, 238b/12
ṣ.+ini (ṣūret ḳıl-) 164b/03
s.+ini kāġaẕġa tart- 89a/12
ṣ.+ini ḳıl- 239a/07, 239a/07, 281a/10
ṣ.+ini sız- 14b/15
ṣ.+ini tart- 93a/05, 107b/12, 148a/15
ṣ.+iŋni 93b/10
ṣ. ḳıl- 96a/08, 204b/21, 305a/14
ṣ.+leri 94a/05
ṣ.+lerini 282a/15
ṣ.+lerini tart- 107b/11, 148a/17
ṣ.+ni 93a/05, 93b/11, 93b/12
ṣ.+niŋ 93b/12
ṣ. sız- Resim çizmek. 148a/19
ṣ. tart- Suret çekmek (Resim yapmak). 14b/14, 91a/06, 114a/03, 249a/13
[=57]
ṣūret-ger Far. Ressam.
ṣ. 204b/21
[=1]
ṣūret-ḫāna Far. Resimhane.
ṣ.+sıda 213b/13
[=1]
ṣūretī Far. Bir suret.
ṣ.+ni tart- 91a/04
[=1]
ṣūret-keş Far.Ressam.
ṣ.+lerge 148a/14
ṣ.+lerni 148a/13
ṣ.+ni (Mānī-i ṣūret-keş) 144a/02
ṣ.+niŋ 143b/06
[=4]
ṣūret-keşlik Ressamlık.
ṣ.+de 143b/02
[=1]
ṣūretlik < *ṣūretlig* Suretli, resimli.
ṣ. 31b/15, 255a/17, 274a/12, 274b/14
ṣ. (şır ṣūretlik) 3a/08

[=5]
şüret-perest Far. Surete tapan.
ş. 143b/11, 144a/02
ş. turur 143b/07
[=3]
Sürī Bk. **Māhūy**
S. (Māhūy-ı Sürī) 320b/21, 324b/14, 325a/18, 325b/17, 325b/20, 326a/02, 326a/19, 326b/05, 328a/11, 328a/16, 328a/20, 329a/18, 329b/04, 329b/06, 329b/21, 331a/16, 331b/06, 331b/09, 331b/19, 332a/02, 332a/07, 332a/08, 332b/01, 332b/03, 332b/05, 332b/06, 332b/07, 332b/09, 332b/11, 333a/04
S. (Māhūy-ı Sürī-ı şūm) 332a/10
S. bile (Māhūy-ı Sürī) 321a/01, 332a/04
S.+dın (Māhūy-ı Sürī) 328b/01
S.+ġa (Māhūy-ı Sürī) 325a/12, 325a/17, 325b/17, 326a/09, 326b/18, 328a/16, 329b/19, 331a/01, 331a/13, 332b/02, 332b/13, 333a/07
S.+nı (Māhūy-ı Sürī) 321a/02
S.+nıŋ (Māhūy-ı Sürī) 326a/06, 326b/03, 329b/15, 329b/20, 329b/21, 330a/01, 332b/09, 333a/05
[=55]
Sürıstān Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın inşa ettirdiği şehirlerden biri.
S. 222b/17
[=1]
sür-nāy Far. Zurna.
s. (karnāy sür-nāy çal-) 301b/17
s.+lar (karnāy ve sür-nāylar çal-) 227b/09
s.+larıŋ bile (karnāy u sür-nāy) 149b/17
[=3]
surūr Far. Sevinç.
s.+ı (köŋlüm surūrı) 21a/02
[=1]
Surūş I Yezdigerd (**Yezdigerd I**) döneminde müneccim.
S. 146a/09
[=1]
Surūş II Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in sıkıntılı bir anında gökten inerek ona gelecekle ilgili iyi haberler veren melek.
S. turur 286a/12
[=1]
sussa- Susamak, su içme ihtiyacı duymak.
s.-dı 237b/13
s.-ġan 83b/19
s.-ġandur 125b/07
s.-p 83b/17, 114a/02
s.-p érdiler 113b/17
s.-p turur men 172a/01
[=7]
sussalıḳ 1. Susuzluk.
s.+dın 116a/15, 327b/05
s.+ġa 287a/09
[=3]
2. < *sussalıġ* Susuz, su içme ihtiyacı duyan.
s. 84b/18
[=1]
sust Far. Güçsüz, zayıf; yavaş, ağır.
s. 294a/07, 324b/03
s. (baḫtı sust bol-) 58b/01, 61a/05
s. bol- 9b/18, 10b/01, 15a/10, 32a/20, 33a/10, 34a/12, 34a/14, 34b/15, 56a/01, 79a/16, 96b/12, 134a/08, 138b/08, 171b/05, 174b/17, 186b/13, 212a/10, 253b/07, 291b/01, 298a/19, 323a/14
s. dép 134a/07
s. ḳıl- 38a/18
s. u bī-tāb bol- 168a/10
[=28]
sustlıḳ Bk. **sustluḳ**
s. bile 294b/02
s.+da 79b/01
s. ḳıl- 78a/17, 279a/20
[=4]
sustluḳ Güçsüzlük, zayıflık, acizlik; üşengeçlik. Krş. **sustlıḳ**
s. bile 245a/20
s. ḳıl- 127b/06, 161b/06, 170a/13, 211b/16
[=5]
sūt- Soğutmak, sevgi ve ilginin yok olmasına neden olmak.

s.-tı 29a/19
[=1]
köŋlümni sūt- 29a/19
[=1]
suturgā Far. Ey haşin!
s. 316a/13
[=1]
suvār Far. Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse, atlı; atlı asker, süvari.
s. 7a/09, 9b/01, 11b/07, 11b/13, 12b/08, 12b/10, 12b/13, 12b/14, 12b/16, 12b/20, 17a/02, 18a/20, 18b/02, 18b/03, 18b/05, 19a/20, 27a/13, 29a/09, 31b/13, 37b/15, 39a/16, 44a/01, 44a/01, 66a/17, 77b/11, 88b/14, 89a/05, 89a/05, 89a/17, 89b/07, 92a/20, 114a/01, 114a/02, 115a/18, 116b/12, 118a/06, 135b/20, 140b/08, 149a/14, 157b/13, 157b/17, 158b/05, 158b/08, 158b/12, 158b/18, 158b/21, 159a/07, 159b/08, 164a/05, 165a/21, 171b/20, 172a/02, 172a/08, 172a/14, 172a/21, 173b/20, 175b/01, 175b/03, 175b/04, 176a/10, 176a/17, 176b/05, 176b/06, 177b/10, 186a/08, 187a/13, 187b/15, 190a/04, 190a/08, 200b/03, 206b/21, 207a/16, 210a/14, 210b/12, 237b/18, 237b/19, 239a/15, 256a/07, 256a/08, 257a/16, 259a/20, 260a/17, 265a/01, 266a/17, 267b/15, 270b/10, 282b/05, 285a/07, 296b/19, 301a/15, 303a/11, 309a/13, 309b/04, 310a/15, 311a/14, 324a/08, 324a/09, 324a/12, 327a/08
s. (ablaḳ atıġa suvār bol-) 270a/18
s. (atġa suvār bol-) 9b/13, 10a/20, 18b/09, 19a/04, 20b/12, 55a/09, 250a/08
s. (atıġa suvār bol-) 7b/12, 8a/01, 10a/01, 10b/15, 13b/04, 21a/08, 28a/16, 89b/11, 157b/09, 164a/02, 173b/09, 184b/12, 189a/13, 241b/02, 277b/15, 290a/14
s. (atımġa suvār bol-) 56a/09
s. (atıŋġa suvār bol-) 23a/10
s. (aṭḳa suvār bol-) 281b/21, 285a/05
s. (fīlġa suvār bol-) 237b/08, 284b/20
s. (ıldam atıġa suvār bol-) 159b/17
s. bile 18b/08, 69b/15, 92a/03, 101a/16, 116a/14, 175a/16, 175a/19, 177b/11, 186b/03, 227b/15, 245b/20, 255a/06, 260b/21, 264b/05, 274a/11, 288b/06, 289a/01, 290b/16, 320b/20, 324b/05
s. bol- Süvar olmak. 21a/18, 21b/18, 32a/18, 33a/04, 43a/08, 43b/20, 45a/03, 47a/01, 47b/01, 50a/18, 53b/06, 54a/07, 54b/01, 58b/02, 58b/03, 72b/14, 77b/09, 136a/04, 138b/06, 148a/15, 159a/06, 161a/16, 256b/13, 270a/21, 285a/07, 286a/09, 296b/09
s.+da 187a/01
s. dék 12b/11
s.+dın 15a/08, 190a/05
s. érdi 253a/14
s.+ġa 158b/02, 158b/06, 176a/19
s.-ı ḫancar-güẕār 194b/08, 195a/03, 327a/01
s.+ıŋızlar 101b/01
s. ḳıl- 189b/12
s. ḳoş- Süvar katmak (Yanına süvari vermek). 16a/04, 16b/12, 44a/06, 224b/08, 258a/03
s.+lar 10b/03, 36a/06, 39b/04, 42a/09, 125a/09, 125b/03, 176b/07, 176b/07, 184b/16, 212a/18, 225a/01, 295a/20, 320a/17, 327b/03, 329b/19
s.+lar bile 12a/14, 41a/08, 44a/05, 329b/05
s.+ları 329b/16
s.+ları bile 116a/16
s.+larıdın 67b/09
s.+larım 184a/12
s.+larnı 17a/18, 311a/14, 329b/07
s.+larnıŋ 209b/18
s.+nı 11b/07, 12b/09, 18b/03, 18b/06, 18b/15, 25a/15, 52b/03, 89b/06, 140b/03, 175b/17,

176a/14, 184a/18, 187a/10, 212b/01, 213b/13, 237b/17, 256a/09, 258a/01, 258a/01, 287a/06, 290b/03, 296a/11, 301a/16, 301a/17, 301a/18
s.+nıŋ 114a/02, 165b/01, 172a/07, 176a/12, 186a/07, 256a/10
s.+nıŋ (Geşesb Suvār) 169b/21
s. turur 12b/16, 52b/04
s. turur men 4a/15
[=257]

suvārī Far. Bir süvar.
s. 10b/01, 47a/02, 90a/17
[=3]

suvārlıḳ Süvarlık, süvar olma durumu.
s.+ıġa (suvārlıġıġa) 297a/05
[=1]

sūz Far. Izdırap, acı.
s. bile 60b/15
[=1]

südre- Sürümek, sürüklemek.
s.-p 294a/13, 295a/18, 325b/06
[=3]

sür- Sürmek, yönetip yürütmek, sevk etmek; değdirmek, dokundurmak.
s.-di 7b/17, 9b/20, 32b/02, 32b/14, 33a/15, 33b/19, 34a/15, 54a/05, 58a/05, 66b/04, 99b/07, 114a/10, 186b/15, 258a/13, 259b/07, 287b/13, 326a/05
s.-diler 31a/10, 35a/08
s.-er érdi 57a/12
s.-gil 58a/07, 87a/16
s.-mek kerek 218a/17
s.-se 270a/02
s.-üp 60a/16, 110a/19, 295a/03, 302a/10
s.-ür érdi 167a/05
s.-ür men 93a/11
[=30]
aṭını maydānġa sür- 270a/02
tilini sözge sür- 218a/17
yüzin tofraḳġa sür- 259b/07
yüzini tofraḳġa sür- 7b/17, 9b/20, 32b/02, 32b/14, 33a/15, 33b/19, 34a/15, 35a/08, 54a/05, 66b/04, 99b/07, 114a/10, 186b/15, 258a/13, 287b/13, 326a/05
yüzini yerge sür- 167a/05
yüzlerini tofraḳġa sür- 31a/10
[=21]

sürüg Sürü, hayvan topluluğu.
s. 73a/12, 148a/07, 258a/20, 285a/11
[=4]

süt Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen, besin değeri yüksek, tatlımsı, özel kokulu, beyaz renkli sıvı.
s. 118a/04, 138a/14, 138a/16, 171b/13, 176b/21, 178a/10, 221a/14, 221a/15, 221b/01, 222a/03, 222a/11
s. (sular süt bol-) 125b/13
s. bile 31a/09
s.+din çıḳ- Sütden çıkmak. 146b/12
s.+din çıḳar- Sütden çıkarmak. 146b/13
s. ém- 85a/13, 243b/03
s.+ġa 58a/07
s.+ge 138a/14, 138a/16, 221a/14
s.+i 72a/17, 176b/13, 176b/18
s.+i (téve süti) 325a/21
s. iç- 171b/11, 177a/01
s.+ini ém- 84a/13
s.+ler tartıl- Sütler çekilmek (Sütler azalmak veya kesilmek). 176b/15
s.+ni 177a/01, 221b/10
[=31]

süz- Boynuzlamak, tos vurmak.
s.-di 8a/05
[=1]

süzük Duru, şeffaf, saf, temiz.
s. 92b/03, 125b/08, 212b/17
[=3]

şab-dīz Far. Karayağız at.
ş.+nı 176a/07
[=1]

Şab-dīz Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in ünlü atı. Metnimize göre Hüsrev (**Ḫusrav II**) bu eşsiz atı, dünyadaki her şeyden daha çok sevmiştir.
Ş. 308b/05, 316a/15
[=2]

şab-ḫūn Far. Gece baskını.
ş.+ġa (sözni şab-ḫūnġa ḳoy-) 273b/05
ş.+nıŋ 273b/06
ş. ur- Gece baskını yapmak. 260a/10, 260b/05, 273b/04, 273b/07, 273b/19
[=7]

şād Far. Sevinçli, neşeli, memnun.
ş. bol- Şad olmak. 144b/12, 144b/12, 168b/07, 253b/04, 254b/20, 282b/19, 290b/21, 332b/05
ş. ḳıl- Şad etmek. 186b/07
ş. u ḫurram 142b/17, 205a/17
ş. u ḫurram bol- 139b/18, 162b/07, 286b/04, 287b/15, 301b/17, 302b/17
[=17]

şādmān Far. Sevinçli, neşeli, memnun.
ş. (köŋlüŋ şādmān bol-) 249a/11
ş. bol- 37b/12
ş. érdiler 232b/09
ş. ḳıl- 43a/12
[=4]

şafāʿat Ar. Peygamberin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Allah katında aracılık etmeleri.
ş. ḳıl- Şefaat etmek. 215a/02, 322b/12
[=2]

şāfī Ar. Şefaatçi, aracı.
ş. keltür- Şefaatçi getirmek (Şefaatçi yapmak). 72a/03
[=1]

Şaġād Zal (**Zāl**)'ın oğlu, Rüstem (**Rustam I**)'in üvey kardeşi. Rüstem (**Rustam I**)'i ve Rahş (**Raḫş**)'ı bir hile sonucu, hançer ve kılıçlarla dolu bir kuyuya düşürerek öldürmüştür.
Ş. 64b/18, 65a/13, 65a/15, 65a/19, 65b/04, 65b/18, 66a/02, 66a/10, 66a/11, 66b/02, 67a/05, 67a/09, 67b/02, 67b/04, 67b/07
Ş. dép 65a/12
Ş.+dın 66a/08
Ş.+ġa 65a/16, 65a/16, 65a/18, 67a/19
Ş.-ı bad-baḫt 67b/04, 67b/13
Ş.-ı bad-ḫūy 65a/14
Ş.-ı mekkār 65b/13, 66a/18, 67a/04
Ş.-ı şūm 66b/14
Ş.+nı 65a/15, 66a/09, 68b/09
Ş.+nıŋ 65b/19, 67a/03, 67b/06, 68b/09
[=35]

şāh Far. Hükümdar, padişah; santrançta en önemli taş.
ş. 184b/14, 239a/15, 239a/16, 239a/17, 333a/13
ş. (Bahrām Şāh) 283b/15
ş. (ba-nām-ı şāh-ı dīn-parvar) 333a/18
ş. (Guştāsb Şāh) 15a/07
ş. (Mīr Yūsuf Şāh) 1b/06
ş. (Sāva Şāh) 252b/19, 256a/21, 256b/04, 256b/07, 256b/18, 256b/18, 257a/02, 257a/03, 257a/06, 257a/13, 257a/18, 257b/13, 258a/16, 258b/04, 258b/08, 258b/10, 258b/12, 265a/18, 266a/15, 276b/01
ş. bile (Sāva Şāh) 249b/05, 249b/06, 253a/12, 254b/04, 267a/15
ş.+dın (Sāva Şāh) 253b/13, 256a/12
ş.+dın özge (Sāva Şāh) 253b/04
ş.+ġa 239a/15
ş.+ġa (Fīrūz Şāh) 305a/20
ş.+ġa (Sāva Şāh) 253a/15, 254a/13, 255b/09, 256a/21, 257a/02, 257a/13, 257b/11, 258b/11, 259b/03, 272a/21, 273a/10
ş.-ı ʿālī-najād 316b/06
ş.-ı Hınd 240b/06, 240b/07, 240b/09
ş.-ı Hındī 231b/18, 232a/08, 239b/18, 240a/02, 240a/18, 240a/20, 240b/05
ş.-ı Kābul 66b/10, 67a/10, 69a/14, 69a/19

ş.-ı mazāmır 1b/02
ş.+ıŋ (cāh-ı şāh) 316a/17
ş.+lar 2a/15, 333a/12
ş.+larıŋ 1b/06
ş.+larnı 239a/09
ş.+nı 230a/21, 231a/06
ş.+nı (Sāva Şāh) 249b/06, 256a/18, 256a/19, 259b/05
ş.+nıŋ 239a/10, 239a/17
ş.+nıŋ (Sāva Şāh) 253b/08, 254b/12, 254b/13, 255a/01, 255b/16, 256a/17, 256a/18, 257a/15, 257b/11, 257b/19, 258a/07, 258a/21, 258b/09, 259a/09, 259a/13, 259b/12, 259b/15, 259b/16, 260b/14
ş. turur (Sāva Şāh) 253a/11
[=99]

şāḫ Far. Dal, budak; parça.
ş. 104b/18, 105a/02, 105a/02, 105a/07
ş.+dın 105a/05
ş.+ġa 166a/12, 167a/04, 310b/15
ş.+ı 58b/08, 104b/09, 104b/09, 104b/10, 104b/10, 105a/01
ş.+ıġa 177a/03
ş.+lar çıḳar- 14b/12
ş.+ları 64a/15, 84a/14
ş.+larını 16b/19, 34b/04
ş.+nı 58b/10
[=21]

şāh-māt Far. Satranç oyununda yenme.
ş. bol- 239a/19
[=1]

şāhā Far. Ey şah, ey padişah, ey hükümdar.
ş. 2b/13, 3b/04, 3b/13, 5b/11, 5b/16, 6a/01, 8b/08, 10b/07, 10b/17, 11a/18, 11a/20, 12a/09, 12a/14, 12b/06, 12b/07, 12b/15, 13a/08, 13a/12, 13a/20, 14b/05, 15a/03, 15a/06, 16a/15, 16a/16, 17a/11, 17a/16, 18a/04, 18a/15, 18a/15, 18a/20, 19b/14, 20a/07, 20a/13, 21a/14, 22a/12, 23a/06, 23b/04, 23b/06, 23b/08, 23b/09, 24a/04, 24b/03, 24b/06, 25a/10, 26b/13, 26b/20, 29b/01, 29b/03, 29b/20, 30a/03, 30b/16, 31a/12, 31b/04, 32a/01, 32a/03, 32a/12, 32b/07, 32b/17, 32b/19, 33a/17, 34b/01, 34b/11, 34b/19, 36b/06, 36b/14, 36b/19, 37a/20, 41a/06, 41b/13, 42a/05, 46a/03, 57b/12, 64b/02, 65a/07, 69b/01, 69b/14, 70a/08, 70b/05, 74a/17, 75a/17, 76a/10, 76a/12, 76a/13, 76b/08, 76b/20, 77a/11, 77a/18, 77b/05, 77b/17, 78a/18, 78b/10, 79b/07, 83b/03, 83b/05, 84a/18, 84a/19, 87a/03, 87b/04, 87b/07, 87b/09, 87b/14, 88a/01, 88a/06, 88b/12, 89a/01, 89a/10, 90a/18, 90b/01, 91a/11, 92a/12, 95a/08, 96b/08, 96b/09, 97b/10, 97b/18, 98a/13, 98b/07, 102a/04, 103a/17, 103b/07, 103b/12, 104a/06, 104b/05, 104b/08, 104b/14, 105b/18, 106b/18, 107a/06, 107a/15, 107b/08, 107b/09, 108a/09, 108a/15, 108b/13, 111a/13, 111b/01, 111b/03, 113a/09, 113b/07, 113b/09, 114a/04, 115b/20, 116b/01, 116b/03, 116b/10, 118b/19, 119b/11, 119b/18, 121b/04, 122a/10, 122b/12, 122b/18, 123a/07, 123a/14, 123b/13, 125b/13, 126b/08, 129b/15, 136b/16, 137a/06, 137b/08, 139a/20, 139b/02, 140a/03, 140a/16, 141a/13, 142b/13, 143b/04, 143b/07, 146a/11, 146a/15, 146b/01, 146b/03, 149b/16, 150a/02, 153a/01, 153a/05, 157b/02, 159b/03, 160b/19, 161b/05, 162b/21, 163a/11, 164a/16, 164a/18, 164b/09, 164b/12, 166a/06, 166a/09, 166a/12, 166b/13, 167a/17, 167b/02, 170b/12, 170b/14, 173b/13, 173b/20, 174a/16, 175b/17, 177a/07, 178b/02, 179a/20, 180b/15, 181a/04, 181a/19, 181b/14, 182b/11, 183a/20, 183b/07, 183b/10, 183b/12, 184a/14, 184b/07, 184b/20, 185b/10, 186a/21, 186b/06, 186b/18, 187a/08, 187b/18, 189b/02, 189b/11,

190b/01, 191a/10, 192a/01, 193b/13, 196a/09, 196b/16, 198b/14, 198b/16, 199a/01, 199a/11, 199b/14, 200a/07, 200b/14, 201a/11, 201a/12, 201a/17, 201b/04, 201b/08, 201b/18, 201b/20, 202a/07, 204b/18, 205b/16, 206b/12, 207a/09, 207a/20, 210a/09, 210a/12, 210a/15, 210b/12, 211a/06, 211a/16, 211b/04, 215b/10, 215b/14, 215b/18, 216a/04, 216a/21, 217a/04, 218a/10, 218b/09, 219a/05, 219a/10, 219a/15, 220a/14, 221b/06, 222a/02, 223b/20, 224a/02, 224a/10, 224b/02, 225b/01, 226a/08, 226a/16, 226b/21, 227a/11, 228a/09, 229a/03, 229a/06, 229a/10, 229a/16, 229b/07, 229b/10, 230a/11, 230a/18, 230b/05, 230b/10, 230b/14, 231b/18, 231b/20, 234b/06, 234b/07, 235b/05, 236a/21, 237a/01, 237b/03, 238a/08, 239a/01, 239b/09, 240a/19, 240b/04, 240b/15, 240b/17, 242b/18, 243a/13, 243a/19, 243b/03, 243b/07, 243b/09, 243b/13, 243b/16, 244a/21, 244b/10, 244b/19, 245b/01, 246a/11, 246b/06, 246b/21, 247a/19, 248a/13, 250b/08, 251a/17, 251b/06, 251b/17, 253a/07, 253a/10, 253a/15, 253b/06, 253b/13, 254a/02, 254a/17, 254b/04, 254b/07, 255a/03, 255b/01, 255b/06, 256b/02, 257b/12, 259a/18, 259b/02, 259b/04, 262b/13, 262b/16, 264b/12, 264b/18, 267b/07, 267b/21, 268b/12, 269b/04, 269b/10, 269b/20, 270a/05, 273b/07, 273b/11, 274a/10, 274b/06, 274b/14, 274b/17, 275a/20, 275b/03, 278a/03, 278b/05, 279a/07, 279b/11, 280a/09, 280b/03, 281a/08, 281b/16, 282a/02, 282a/10, 282a/19, 283a/06, 283a/09, 285b/02, 286b/13, 287a/05, 288a/04, 288b/04, 288b/17, 289b/15, 289b/20, 290a/05, 290b/02, 291a/12, 292a/04, 292a/07, 292b/04, 292b/06, 292b/12, 294a/03, 294a/08, 296b/14, 298b/20, 299b/15, 299b/21, 300a/18, 300a/21, 300b/08, 301a/09, 304a/01, 304a/21, 304b/05, 306b/12, 307a/03, 307a/06, 307b/01, 307b/04, 307b/15, 307b/20, 308a/04, 309a/16, 310a/03, 310b/07, 310b/12, 311a/10, 311a/18, 311a/20, 312b/08, 316a/12, 316b/11, 318b/09, 323b/14, 323b/19, 324a/15, 324b/02, 324b/18, 325a/01, 327a/09, 328a/17, 332a/01, 332a/17

[=433]

şahan-şāh Far. Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

ş. 165b/15, 247a/03

ş. dép 127a/02

ş.+ġa 272a/18

ş.+ıŋızlarnıŋ 154a/06

ş.+larnı 272b/01

ş.+larnıŋ 152b/17

[=7]

şāhan-şahān Far. Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

ş. (taḫt-ı şahan-şāhan ber-) 316a/21

[=1]

Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī k.a. Bk. **Amīn Bég**

Ş. (Mīr Yūsuf ibn-i Şahan-şāh-ı Amīn Ġāzī ṣāḥıb-ḳırān) 333a/14

[=1]

Şahan-şāh-ı Bahrām k.a. Bk. **Bahrām VI**

Ş. 164a/10, 166a/15

Ş. éken 170a/17

Ş.+nıŋ 152a/10, 196b/20

[=5]

Şahan-şāh-ı Fīrūz k.a. Bk. **Fīrūz II**

Ş.+nıŋ 197b/09

[=1]

Şahan-şāh-ı Hurmuz k.a. Bk. **Hurmuz IV**
Ş. 266a/18
[=1]
Şahan-şāh-ı Ḫusrav k.a. Bk. **Ḫusrav II**
Ş. 308a/14, 309a/16
Ş.+dın 302a/06
Ş.-ı cavān 316b/03
Ş.+nı 311a/15
Ş.+nıŋ 309a/13
[=6]
Şahan-şāh-ı Kisrā Nūşīravān k.a. Bk. **Nūşīravān**
Ş.+dın 204a/01
[=1]
Şahan-şāh-ı Şīrūya k.a. Bk. **Şīrūya**
Ş.+dın 312b/02
[=1]
Şahan-şāh-ı Yezdigerd k.a. Bk. **Yezdigerd III**
Ş. 327a/11, 327b/14
[=2]
şahan-şāhlıḳ Şehinşahlık, yüce padişahlık.
ş. 246a/10, 270a/03, 313a/06
ş.+ġa 267a/20, 271a/08, 305a/18
ş.+ġa ılġa- Şehinşahlığa seçmek. 319b/07
ş.+nıŋ 264a/21
ş. tācı 198b/12, 199a/12, 333a/01
ş. tācını başıŋġa key- Şehinşahlık tacını başına giymek. 244a/12
ş. taḫtı 251b/04, 255b/08, 266a/16, 272b/15, 273a/11, 277a/12, 325b/01
ş. taḫtıġa oltur- Şehinşahlık tahtına oturmak. 277a/13, 331b/19
ş. taḫtıġa olturġuz- Şehinşahlık tahtına oturtmak. 320a/21
ş. taḫtını ber- Şehinşahlık tahtını vermek. 272a/01
[=23]
şahar < Far. *şahr* Şehir, kent; ülke. Krş. **şeher**
ş. 4b/06, 8b/20, 32a/09, 36a/05, 36a/14, 36b/08, 37b/14, 38b/09, 39b/02, 40b/06, 48b/18, 78b/09, 79a/10, 83a/06, 83b/20, 91b/13, 110b/20, 117a/07, 117b/11, 119a/07, 131a/09, 131b/12, 133a/07, 136a/09, 136b/01, 136b/09, 150a/04, 163a/03, 163a/07, 163a/19, 177b/11, 177b/13, 177b/15, 177b/20, 200b/02, 201a/03, 206b/13, 207a/02, 207b/06, 211a/02, 211a/03, 211a/05, 211b/08, 229b/15, 233b/01, 233b/06, 234b/09, 234b/19, 243b/07, 261a/02, 271b/01, 278a/09, 299a/21, 300b/18, 300b/19, 307b/18
ş.+da 8a/14, 14a/03, 24b/19, 38b/05, 57a/10, 71b/06, 81a/20, 81b/11, 83b/03, 90b/01, 91b/14, 97a/16, 100b/15, 101b/13, 104b/07, 105a/08, 116a/11, 116b/05, 117a/08, 117a/11, 117b/12, 120a/02, 120a/08, 162b/04, 163a/03, 187a/18, 195a/15, 197b/09, 201a/02, 201b/01, 204a/12, 209b/21, 210b/16, 210b/17, 210b/18, 210b/21, 212a/08, 233b/20, 234b/08, 240a/08, 267b/17, 278a/01, 278a/07, 278a/10, 278b/07, 297b/17, 314a/12, 316b/11, 317a/04
ş.+da (şahar ḳıl-) 211a/04
ş.+da (Vīsegird şahar) 194b/07, 195a/02
ş.+dağı 100a/02, 101b/18, 140a/01, 210b/06, 210b/10
ş.+dın 8b/05, 8b/10, 10a/18, 10b/08, 23a/10, 38a/05, 38b/06, 71b/05, 73b/06, 76a/07, 101a/01, 101b/13, 101b/18, 105a/12, 109a/02, 113a/15, 124b/01, 125a/10, 128a/03, 136b/21, 138a/20, 140b/06, 171a/16, 173a/21, 177b/12, 189a/11, 190a/01, 193a/04, 200a/14, 204a/13, 210b/09, 220a/17, 235a/04, 274b/13, 289b/03, 297a/08, 307b/09, 319a/13
ş.+dur 36a/05, 95b/18
ş. érdi 104b/03, 211a/01
ş.+ġa 3b/12, 4a/09, 4b/15, 23a/10, 23a/14, 24b/17, 36a/20, 36b/01,

37a/18, 37b/02, 65b/08, 69b/13, 71b/05, 71b/06, 97a/12, 97a/16, 101a/06, 101a/07, 101b/07, 101b/18, 102a/12, 104b/05, 113b/20, 116a/06, 116a/09, 117b/16, 117b/17, 118a/04, 127a/17, 127a/18, 132b/10, 143a/15, 157a/08, 160b/03, 174b/14, 185a/09, 192b/21, 203b/07, 204a/13, 209a/05, 210b/02, 211a/02, 212a/19, 220a/17, 228a/19, 228b/08, 238b/01, 246a/16, 259b/20, 264a/17, 276b/01, 278a/11, 278a/21, 278b/02, 278b/06, 278b/18, 287a/08, 289a/19, 301b/18, 302a/02, 303b/13, 303b/16, 319a/10, 324b/15

ş.+ġa (Āzar-bāyigān şahar) 321b/05

ş. ẖalḳ 201b/02

ş. ẖalḳı 16b/18, 36b/01, 63a/01, 67b/20, 68a/07, 78b/07, 100a/14, 105a/10, 118b/11, 138a/02, 163a/07, 177b/05, 198b/04, 234b/01, 235a/03, 247b/08, 269a/02, 269a/12

ş.+ı 92b/03, 204a/15, 253a/09, 314a/12

ş.+ı (Balẖ şaharı) 28b/09, 331b/12

ş.+ı (Barahmanlar şaharı ṭerefi) 97a/06

ş.+ı (Bardaʿ şaharı) 254a/18

ş.+ı (Bust şaharı) 41b/07

ş.+ı (Çaġānī şaharı) 200b/01

ş.+ı (Fārıḳīn şaharı) 201a/01

ş.+ı (Gīlān şaharı ṭerefi) 207a/04

ş.+ı (Ḫāç şaharı) 225a/14

ş.+ı (Ḫalab şaharı) 246a/01

ş.+ı (ẖāvar şaharı ṭerefi) 98b/01

ş.+ı (Ḫazar şaharı) 11a/05

ş.+ı (Hītāl şaharı) 223a/06

ş.+ı (Hītāl şaharı ṭerefi) 200a/21

ş.+ı (Ḫurāsān şaharı) 203b/08

ş.+ı (Īrān şaharı) 13a/17, 13b/13, 81a/06, 84b/01, 155a/16, 178a/06, 181b/13, 206a/05, 211b/05, 228b/13, 276b/02, 311b/01

ş.+ı (Īrān şaharı ṭerefi) 14a/04

ş.+ı (Işfahān şaharı) 111a/03

ş.+ı (Işṭaẖr şaharı ṭerefi) 114b/08

ş.+ı (Ītās şaharı) 22b/15

ş.+ı (Kābul şaharı) 48a/11

ş.+ı (Ḳum ve Işfahān ve Āẕar-ābād-gān şaharı) 203b/08

ş.+ı (Mandıyā şaharı) 201a/01

ş.+ı (Ray şaharı) 300a/18

ş.+ı (Rūm şaharı) 74b/17, 109b/04, 110b/17, 132b/08, 207b/21

ş.+ı (Rūyīn-dız şaharı) 32a/02

ş.+ı (Sınd şaharı ṭerefi) 106b/20

ş.+ı (Ṭīsḳūn şaharı ṭerefi) 121a/15

ş.+ı (Zābulıstān şaharı) 69b/09

ş.+ı bile 184a/18

ş.+ı bile (Rūm şaharı) 208b/01

ş.+ı dék 279a/15

ş.+ı dék (Ḫazar şaharı) 13a/17

ş.+ı dék (Ray şaharı) 300b/19

ş.-ı Īrān 41b/16, 308b/15

ş.-ı Rūm 257b/01

ş.+ıda 25a/07, 42a/07, 120a/04, 294b/11

ş.+ıda (Ahvāz şaharı) 143a/17

ş.+ıda (Āmul şaharı) 303b/16

ş.+ıda (Ardan şaharı) 212a/10

ş.+ıda (Balẖ şaharı) 25a/04

ş.+ıda (Cahrum şaharı) 114b/11, 118b/05, 125a/06

ş.+ıda (Çīn şaharı) 105b/12, 292a/17, 296a/05, 305b/21

ş.+ıda (Fārs şaharı) 2b/12, 150b/06

ş.+ıda (Harī şaharı) 259a/12

ş.+ıda (Hınd şaharı) 83a/19

ş.+ıda (Hındıstān şaharı) 83a/20, 182b/18, 232b/06

ş.+ıda (Īrān şaharı) 15a/18, 108a/11, 138a/01, 150b/20, 190a/16, 196b/02, 198a/20, 199b/14, 294b/15, 304a/08

ş.+ıda (Işṭaẖr şaharı) 111a/03, 111a/08, 114a/15, 135b/15

ş.+ıda (Kābul şaharı) 67b/19

ş.+ıda (Ḳannūc şaharı) 188a/08

ş.+ıda (Marv şaharı) 296b/18, 325a/18

ş.+ıda (Ray şaharı) 300b/16, 301a/10

ş.+ıda (Rūm şaharı) 6b/09, 74b/17, 76a/09, 139a/10

ş.+ıda (Rūyīn-dız şaharı) 39b/01

ş.+ıda (Sīstān şaharı) 68b/12
ş.+ıda (Ṭīsḳūn şaharı) 135b/06, 228b/09
ş.+ıda (Türkistān şaharı) 289a/12
ş.+ıda (Zābulıstān şaharı) 40b/20, 53b/01, 321b/05
ş.+ıda érdi (Bust şaharı) 69b/19
ş.+ıda érdi (Ḳālīnūs şaharı) 211a/06
ş.+ıdaġı (Işṭaḫr şaharı) 115a/12
ş.+ıdaġı (Kābul şaharı) 66a/13
ş.+ıdaġılar (Īrān şaharı) 43a/03
ş.+ıdın 42a/17, 77b/06, 97a/11, 184a/16
ş.+ıdın (Āhvāz şaharı) 212a/19, 307b/13
ş.+ıdın (Āmul şaharı) 178a/21
ş.+ıdın (ʿAmūrıya şaharı) 75a/01
ş.+ıdın (ʿArab şaharı) 74b/11
ş.+ıdın (Armanıyya şaharı) 203b/08
ş.+ıdın (Bābıl şaharı) 109a/19
ş.+ıdın (Balḫ şaharı) 243b/16
ş.+ıdın (Bālūnya şaharı) 133a/03
ş.+ıdın (Barbar şaharı) 89a/06, 222b/15
ş.+ıdın (Bardaʿ şaharı) 313a/18
ş.+ıdın (Bust şaharı) 107a/08
ş.+ıdın (Cahrum şaharı) 78a/11, 118b/10, 159b/01, 316a/05, 320b/04
ş.+ıdın (Çīn şaharı) 70a/14, 109a/14, 143b/02, 177b/06, 178b/20, 183a/06, 222b/19, 292a/07, 307a/17
ş.+ıdın (Daylamān şaharı) 228a/17
ş.+ıdın (Daylīm şaharı) 115a/18
ş.+ıdın (Dunbar şaharı) 232b/20, 233b/14
ş.+ıdın (Endülüs şaharı) 91a/05
ş.+ıdın (Gīlān şaharı) 115a/18, 228a/17
ş.+ıdın (Gīlān ve Daylam şaharı) 207a/13
ş.+ıdın (Gurgān şaharı) 178a/21
ş.+ıdın (Ḫāç şaharı) 224b/15, 227b/17, 332a/01
ş.+ıdın (Ḫafvān şaharı) 106b/20
ş.+ıdın (Harūm şaharı) 102a/02
ş.+ıdın (Ḫatlān şaharı) 223a/17
ş.+ıdın (ḫāvar şaharı) 105b/08
ş.+ıdın (Hītāl şaharı) 259b/11
ş.+ıdın (Ḫurda-ı Ardaşīr şaharı) 202a/11
ş.+ıdın (ʿIrāḳ şaharı) 78b/01, 203b/09
ş.+ıdın (Īrān şaharı) 3b/10, 7a/01, 37a/08, 49b/10, 70b/12, 75b/14, 137b/07, 139a/03, 139a/09, 155b/09, 177b/14, 183a/20, 186a/12, 187a/11, 188a/11, 189a/17, 313a/16
ş.+ıdın (Işṭaḫr şaharı) 116a/12, 202a/11
ş.+ıdın (Iżṭahr şaharı) 79a/14
ş.+ıdın (İskenderiyye şaharı) 110a/03
ş.+ıdın (Ḳālīnūs şaharı) 210b/05
ş.+ıdın (Ḳannūc şaharı) 189b/10
ş.+ıdın (Kirmān şaharı) 80b/16, 81b/06, 267b/12
ş.+ıdın (Kuḥārān şaharı) 117b/14, 117b/16
ş.+ıdın (Madāyın şaharı) 215a/11, 245b/18
ş.+ıdın (Maʿmūrıya şaharı) 82b/12
ş.+ıdın (Marv şaharı) 215b/02
ş.+ıdın (Mışr şaharı) 76b/06
ş.+ıdın (Nuşaybīn şaharı) 143a/04
ş.+ıdın (Pārsī şaharı) 2b/16
ş.+ıdın (Ray şaharı) 199a/05, 301a/01
ş.+ıdın (Rūm şaharı) 72a/11, 74b/08, 76a/20, 76b/02, 88b/16, 95b/20, 138a/18, 149a/21, 181b/19, 201a/01, 207b/18, 288b/20
ş.+ıdın (Samarḳand şaharı) 196a/14
ş.+ıdın (Sandal şaharı) 232b/19
ş.+ıdın (Şīrāz şaharı) 267b/13
ş.+ıdın (Şūşa şaharı) 212a/19
ş.+ıdın (Ṭīsḳūn şaharı) 198b/06, 255b/13
ş.+ıdın (Yaman şaharı) 148a/14, 148b/04
ş.+ıdın (Zābulıstān şaharı) 67b/10
ş.+ıdın bölek (Sīstān şaharı) 42b/01
ş.+ıdın érdi (Şīrāz şaharı) 196b/11
ş.+ıdın özge (Çīn şaharı) 188b/01

ş.+ıdındur men (Cahrum şaharı) 307a/06
ş.+ıdur (Īrān şaharı) 46a/16
ş.+ığa 16b/18, 23b/18, 86b/08, 91b/01, 94b/01, 97a/09, 107b/15, 117a/04, 118b/08, 120a/01, 133a/17, 137b/20, 143a/08, 182b/15, 198b/10, 208a/12, 211b/12, 261b/03
ş.+ığa (Āhvāz şaharı) 133a/06, 200a/14, 200b/03
ş.+ığa (Āmul şaharı) 178a/20, 205b/10
ş.+ığa (ʿAmūrıya şaharı) 75a/07, 75a/08
ş.+ığa (Anṭākya şaharı) 210b/17
ş.+ığa (ʿArab şaharı) 146b/09
ş.+ığa (Ardabīl şaharı) 178a/20
ş.+ığa (Ardan şaharı) 211b/17, 212a/10
ş.+ığa (Arman şaharı) 278a/06
ş.+ığa (Āvrīġ şaharı) 278b/09
ş.+ığa (Āẕar-ābād-gān şaharı) 179b/06, 267b/11
ş.+ığa (Āẕar-bāyigān şaharı) 283a/03
ş.+ığa (Bābıl şaharı) 105a/15, 108b/03
ş.+ığa (Bāhılya şaharı) 278a/09
ş.+ığa (bāḫtar şaharı) 301a/17
ş.+ığa (Balḫ şaharı) 14a/11, 14a/16, 25a/09, 25a/11, 25a/16, 25a/21, 253a/17, 260a/06, 263a/09, 302b/20
ş.+ığa (Barahmanlar şaharı) 97a/08, 97a/11
ş.+ığa (Bīkend şaharı) 197a/17
ş.+ığa (Buḫārā şaharı) 327a/04, 331b/16
ş.+ığa (Bust şaharı) 325a/12
ş.+ığa (Cahrum şaharı) 78a/10, 120a/03, 125a/09, 152a/21, 152b/02
ş.+ığa (Çīn şaharı) 48b/11, 49b/14, 105a/14, 105a/17, 105b/02, 188b/11, 224a/17, 277a/07, 292b/02, 292b/03, 294b/14, 310b/10, 312a/08
ş.+ığa (Dunbar şaharı) 232b/19
ş.+ığa (Endülüs şaharı) 91a/07, 95b/04
ş.+ığa (Fārs şaharı) 110b/12, 113a/05, 114a/09, 116a/03, 121a/13, 150b/02
ş.+ığa (Gunbadān şaharı) 24b/11, 25a/03
ş.+ığa (Gurgān şaharı) 178a/21, 205b/10, 222b/10, 224a/21, 297b/17, 325a/11
ş.+ığa (Ḫāç şaharı) 196a/08
ş.+ığa (Ḫafvān şaharı) 106b/16
ş.+ığa (Ḫalab şaharı) 245b/20
ş.+ığa (Ḫalluḫ şaharı) 16b/04
ş.+ığa (Hamadān şaharı) 268a/13
ş.+ığa (Hāmāvarān şaharı) 49b/09
ş.+ığa (Harūm şaharı) 99a/09, 100b/16, 100b/20, 100b/20, 101b/16
ş.+ığa (Ḫazar şaharı) 11a/06
ş.+ığa (Īrān şaharı) 3a/12, 12a/06, 14a/07, 16b/19, 29a/04, 40a/03, 40b/04, 49a/20, 49b/13, 75b/10, 79a/03, 80b/19, 113a/15, 113a/16, 121b/18, 137b/21, 139a/04, 139a/13, 140b/19, 141a/13, 152a/19, 178a/08, 187a/05, 190b/10, 196a/21, 200b/09, 223b/05, 224a/17, 227b/07, 240b/08, 282b/14, 289a/17, 291b/11, 292a/21, 296a/21
ş.+ığa (Işfahān şaharı) 80b/16, 82b/19
ş.+ığa (Işṭaḫr şaharı) 78b/04, 81a/05, 81b/06, 116b/19, 142b/18, 148b/07, 175a/05, 179b/07, 198b/06
ş.+ığa (Iżṭahr şaharı) 78a/11
ş.+ığa (İskenderiyye şaharı) 110a/02
ş.+ığa (Kābul şaharı) 3a/04, 66a/11, 66a/16, 66b/02, 66b/02, 67b/19, 68b/10
ş.+ığa (Ḳādısīya şaharı) 90a/15
ş.+ığa (Ḳannūc şaharı) 88a/11, 88a/14, 192a/20
ş.+ığa (Kerḫ şaharı) 323b/12
ş.+ığa (Kirmān şaharı) 78b/04, 78b/07, 121a/14
ş.+ığa (Koşmīhen şaharı) 197a/16

ş.+ıġa (Madāyın şaharı) 228b/09
ş.+ıġa (Mānūy şaharı) 278b/09
ş.+ıġa (Marv şaharı) 178a/11, 178a/12, 178a/13, 178b/01, 178b/08, 196b/19, 197a/02, 197a/04, 215a/11, 215b/11, 293a/17, 293b/19, 295b/11, 296a/01, 325b/20, 327a/02, 327a/05
ş.+ıġa (meẕlümler şaharı) 101b/13
ş.+ıġa (Mekrān şaharı) 151b/01
ş.+ıġa (Mışr şaharı) 76b/03, 90b/16, 91a/05
ş.+ıġa (Nasā şaharı) 178a/21
ş.+ıġa (Nīmrūz şaharı) 24b/16, 107a/08
ş.+ıġa (Nīşābūr şaharı) 70b/12
ş.+ıġa (Nuşaybīn şaharı) 143a/02
ş.+ıġa (pād-şāhı yoḳlarnıŋ şaharı) 99a/09
ş.+ıġa (Rāḫanc şaharı) 283a/03
ş.+ıġa (Ray şaharı) 114a/08, 287b/09, 300a/20, 300b/13, 325a/11
ş.+ıġa (Rūm şaharı) 1b/11, 10a/07, 75b/14, 77b/03, 108a/02, 108a/18, 109a/19, 109a/19, 135b/04, 137a/13, 137a/17, 140a/20, 141b/09, 142a/08, 142b/16, 143a/11, 151b/01, 201a/01, 205b/19, 269a/16, 288b/21, 312a/09
ş.+ıġa (Rūyīn-dız şaharı) 31a/14, 34b/08, 39b/17
ş.+ıġa (Sīstān şaharı) 42a/03, 69a/04
ş.+ıġa (Şīrāz şaharı) 198b/11
ş.+ıġa (Ṭīsḳūn şaharı) 140b/06, 179b/16, 199b/13, 228a/16, 228b/08, 247b/07, 274b/04, 311b/11, 312a/21, 316a/05
ş.+ıġa (Tūrān şaharı) 31b/02, 31b/05, 31b/16, 39a/20, 179a/03
ş.+ıġa (Türkistān şaharı) 287b/10
ş.+ıġa (Varīġ şaharı) 279a/14
ş.+ıġa (Yaman şaharı) 107a/09, 136a/02, 146b/10, 149b/08
ş.+ıġa (yumşaḳ futlarnıŋ şaharı) 99a/08, 99b/10
ş.+ıġa (Zengīlerniŋ şaharı) 99a/11
ş.+ıġa **(Zūr şaharı)** 116a/12
ş.+ıġaça (Ardabīl şaharı) 253a/03
ş.+ıġaça (bāḫtar şaharı) 105b/08
ş.+ıġaça (Cayḥūn şaharı) 224b/01
ş.+ıġaça (Işṭaḫr şaharı) 115a/11
ş.+ıġaça (Kuhandız şaharı) 197b/05
ş.+ıġaça (Rūs şaharı) 74b/18
ş.+ıġaça (Ṭīsḳūn şaharı) 151a/21, 323b/09
ş.+ıġaça **(Ṭūs şaharı)** 149b/18
ş.+ıġaġaça (Mekrān şaharı) 118a/05
ş.+ım 261a/12
ş.+ım turur 75a/13
ş.+ımda 107a/16, 118b/16
ş.+ımdın 8a/20
ş.+ımġa 92a/09, 107b/14, 260b/15
ş.+ımız 200b/13, 223a/11
ş.+ımızdın 37a/11, 189b/03
ş.+ımızġa 61b/02, 78a/15, 79b/16, 103a/18, 162a/20, 206b/12
ş.+ımnı 192b/01
ş.+ımnıŋ 22b/04
ş.+ında (Baġdād şaharı) 121a/17
ş.+ında (Dunbar şaharı) 232b/18
ş.+ında (Endülüs şaharı) 90b/20
ş.+ında (Fārs şaharı) 75b/11
ş.+ında (ġarīblıg şaharı) 294a/19
ş.+ında (Ḫāç şaharı) 223b/17
ş.+ında (Hītāl şaharı) 228a/07
ş.+ında (Ḫurda-ı Ardaşīr şaharı) 309b/07
ş.+ında (Īrān şaharı) 186a/20, 198b/21
ş.+ında (İskenderiyye şaharı) 110b/07
ş.+ında (Kuḥārān şaharı) 117a/03
ş.+ında (Marv şaharı) 64b/20
ş.+ında (Marv şaharında) 178a/19, 178b/08, 326b/12
ş.+ında (Mışr şaharı) 90b/20
ş.+ında (Mışrī şaharı) 109a/04
ş.+ında (Rūm şaharı) 93b/02
ş.+ında (Samarḳand şaharı) 326b/08
ş.+ında (Şīrāz şaharı) 199b/12
ş.+ında (Ṭūs şaharı) 48a/20
ş.+ında érdi (Baġdād şaharı) 323b/10

ş.+ında turur (İskenderiyye şaharı) 109b/20
ş.+ındın (Fārs şaharı) 199b/11
ş.+ını 94b/02, 116b/16, 136a/02, 209a/07
ş.+ını (Ardabīl şaharı) 254a/18
ş.+ını (Balḫ şaharı) 26a/05
ş.+ını (Buḫārā şaharı) 223a/19
ş.+ını (Ḫāç şaharı) 289a/09, 331b/17
ş.+ını (Ḥalab şaharı) 245b/20
ş.+ını (Harāt şaharı) 331b/12
ş.+ını (Ḫazar şaharı) 11a/07
ş.+ını (Hındıstān şaharı) 187a/11
ş.+ını (Ḫurāsān şaharı) 289a/07
ş.+ını (Īrān şaharı) 16a/01, 29b/14, 74b/12, 140a/11, 141a/18, 178a/08, 186b/07, 191a/19, 206a/03
ş.+ını (Īrānnıŋ şaharı) 178a/19
ş.+ını (Işṭarḫ şaharı) 289a/07
ş.+ını (Ītās şaharı) 29b/04
ş.+ını (Kābul şaharı) 64b/19
ş.+ını (Ḳālīnūs şaharı) 204b/03
ş.+ını (Nuşaybīn şaharı) 142b/15
ş.+ını (Ray şaharı) 297b/08, 300a/17, 300b/12, 301a/09, 301a/12
ş.+ını (Rūm şaharı) 279a/15
ş.+ını (Sīstān şaharı) 43a/19, 61a/09
ş.+ını (Zābulıstān şaharı) 69b/19
ş.+ınıŋ 118b/15
ş.+ınıŋ (Ālān şaharı) 150b/18
ş.+ınıŋ (bāḫtar şaharı) 244b/15
ş.+ınıŋ (Balḫ şaharı) 25b/19
ş.+ınıŋ (Buḫārā şaharı) 178b/12
ş.+ınıŋ (Cahrum şaharı) 307a/13
ş.+ınıŋ (Çīn şaharı) 227b/16
ş.+ınıŋ (Endülüs şaharı) 90b/18
ş.+ınıŋ (Gīlān şaharı) 207a/04
ş.+ınıŋ (Ḫāç şaharı) 216a/01
ş.+ınıŋ (Harī şaharınıŋ bayābānı) 256a/19
ş.+ınıŋ (ḫāvar şaharı) 244b/14
ş.+ınıŋ (Ḫınd şaharı) 192b/02
ş.+ınıŋ (Hītāl şaharınıŋ pād-şāhı) 194a/19
ş.+ınıŋ (Hītāl şaharınıŋ ṭerefi) 200a/14
ş.+ınıŋ (Īrān şaharı) 12a/11, 77b/01, 85b/09, 93a/01, 139a/05, 155a/18, 178a/10, 251a/17
ş.+ınıŋ (Īrān şaharınıŋ pād-şāhlıġı) 327a/03
ş.+ınıŋ (Īrān şaharınıŋ pahlavānları) 75a/03
ş.+ınıŋ (Kābul şaharı) 66b/07
ş.+ınıŋ (Marv şaharınıŋ ölkesi) 327a/05
ş.+ınıŋ (Māzandarān şaharı) 246a/11
ş.+ınıŋ (Nīşābūr şaharı) 70b/15
ş.+ınıŋ (Ray şaharı) 266b/14, 300b/13
ş.+ınıŋ (Ray şaharınıŋ ṭerefi) 326b/02
ş.+ınıŋ (Rūm şaharı) 73b/03, 75b/01, 76a/17, 84b/01, 101a/12, 110a/06, 133a/13, 208a/02, 208a/05
ş.+ınıŋ (Rūm şaharınıŋ ṭerefi) 3b/10
ş.+ınıŋ (Rūm şaharınıŋ ölkesi) 278a/20
ş.+ınıŋ (Sınd şaharı) 107a/01
ş.+ınıŋ (Ṭīsḳūn şaharı) 135b/16, 140a/10
ş.+ıŋ 10b/07
ş.+ıŋda 133a/15
ş.+ıŋdın 96b/12, 190a/17, 197a/05, 211a/07, 257b/19
ş.+ıŋġa 12a/08, 26a/08, 56a/17, 70b/05, 84b/01, 133a/14, 186a/14, 187b/16, 267a/05
ş.+ıŋızlarda 101a/20, 180a/11
ş.+ıŋızlarnı 101a/19
ş.+ıŋlarġa 198a/07
ş.+ıŋnı 11a/08, 15b/20, 93a/10, 273a/06
ş. ḳofar- Şehir inşa etmek. 74b/09, 133a/08, 143a/14, 143a/16, 143a/17, 195b/01, 211a/02
ş.+lar 8b/19, 22b/17, 23a/14, 30a/06, 32a/04, 42b/01, 43b/05, 82a/04, 128a/11, 128b/12, 186a/09, 210a/09, 251a/04, 295b/21, 300b/19
ş.+lar (şahar üstün şaharlar) 116b/05

ş.+larda 11b/10, 24b/16, 174b/13, 215b/11, 246a/12, 332a/18
ş.+lardaġı 23a/12
ş.+lardın 125a/20, 168a/06, 206b/10, 239a/02
ş.+larġa 127a/04, 190b/11, 227b/07, 303b/14, 317a/13, 326b/04
ş.+ları (Buḫārā ve Ġarça şaharları) 179b/04
ş.+ları (Çaġānī ve Şikinī ve Ḫatlān şaharları) 227b
ş.+ları (Çīn şaharları) 290b/11, 295a/12
ş.+ları (Çīn ve Tūrān şaharları) 291a/04
ş.+ları (Çīn ve Tūrān ve Hītāl şaharları) 292a/01
ş.+ları (Īrān şaharları) 13b/08, 25a/18, 78a/11, 88b/17, 157a/05
ş.+ları (Keşān şaharları) 15b/18
ş.+ları (Sīstān şaharları) 58a/03, 65a/09
ş.+larıda (Çīn ve Ṭarāz şaharları) 125a/07
ş.+larıda (Ḫalluḫ şaharları) 22b/15
ş.+larıdın (Barḳūh ve Caz şaharları) 174b/12
ş.+larıdın (Īrān şaharları) 83a/16
ş.+larıdın (Saḳlāb şaharları) 228b/13
ş.+larıġa 99a/20, 121b/06, 178a/21
ş.+larıġa (Anālān şaharları) 206a/10
ş.+larıġa (Hındıstān şaharları) 187b/17
ş.+larıġa (Īrān şaharları) 209a/04
ş.+larıġa (Tūrān şaharları) 22b/14, 39a/15
ş.+larıġa (Zābulıstān ve Bust ve Ġaznīn ve Kābul şaharları) 196b/12
ş.+larım 80a/06
ş.+larımġa 94a/08
ş.+larımızda 101a/04
ş.+larımızny 280b/08
ş.+larımnıŋ 131b/18
ş.+larını 12a/12, 48b/18, 73b/02, 78a/16, 128a/10
ş.+larını (Īrān şaharları) 16b/15, 40a/06, 44b/05, 253a/03, 323b/20
ş.+larını (Nīmrūz şaharları) 2a/08
ş.+larını (Tūrān şaharları) 16b/03
ş.+larınıŋ (ʿArab şaharlarınıŋ pādşāhı) 207b/07
ş.+larınıŋ (Ḫāç şaharları) 291b/07
ş.+larınıŋ (Īrān ve Tūrān ve Çīn şaharları) 83a/17
ş.+larınıŋ (Sārī ve Āmul şaharları) 305a/08
ş.+larnı 23a/10, 90b/04, 108a/16, 142a/20, 142b/12, 151b/01, 203b/07, 205b/07, 206b/09, 209a/01, 209a/03, 212a/19, 228a/20, 237b/02, 253a/19, 253a/20, 288b/20, 332a/18, 332a/19
ş.+larnı-ki 280b/20
ş.+larnıŋ 110b/19, 128a/03, 157a/09, 209a/05
ş.+nı 11b/10, 25a/10, 38b/07, 70a/09, 101a/08, 101a/13, 107b/12, 110a/01, 116a/06, 116a/08, 124a/18, 127a/19, 144a/18, 154a/20, 163a/10, 177b/01, 185a/07, 185a/08, 188b/01, 195b/02, 198a/20, 200b/02, 201a/01, 201a/02, 201a/04, 210b/02, 210b/09, 211a/10, 212a/08, 267a/01, 300a/19, 301a/11
ş.+nı-ki 209b/07
ş.+nıŋ 4a/08, 10b/08, 36a/06, 36a/07, 36b/01, 37b/03, 38a/11, 39a/13, 74b/09, 83b/20, 84a/02, 85b/11, 101a/02, 102a/04, 103a/15, 104b/03, 106b/16, 107b/10, 116a/07, 117a/09, 121a/12, 128a/08, 128a/11, 128a/15, 128a/15, 131b/19, 143a/14, 156b/01, 163a/04, 172a/14, 177a/08, 181b/20, 191b/08, 201a/09, 203b/21, 206b/04, 209b/16, 209b/17, 210b/21, 211a/09, 211a/09, 211a/17, 212a/16, 213a/18, 213a/19, 222b/12, 222b/15, 222b/17, 233a/05, 233b/03, 233b/12, 267b/11, 289a/04, 293b/11, 301a/02

ş.+nıŋ ölkesi 110a/02, 125a/15, 185a/21
ş. şahar 254a/12, 256a/05
ş. turur 36a/06, 84a/02, 300a/19
ş. u ıḳlīm 57b/16, 82b/07, 179b/21
ş. u mülk 105b/10
ş. u ölke 8b/04, 14a/09, 29a/20, 57b/06, 93b/04, 94a/10, 96a/05, 101a/03, 125a/04, 184a/01, 187a/12, 237b/01
ş. ölke 178b/14, 179a/20
ş. üstün şaharlar Şehir üstüne şehirler (Çok sayıda şehir, pek çok şehir). 116b/05
[=1114]

Şaḫār k.a. Bk. **Pahlavān-ı Şaḫār**
ş. (Pahlavān-ı Şaḫār) 274a/17
[=1]

Şahar-ı Ḳubād Kubad (**Ḳubād I**)'ın Fars (**Fārs**) ve Ahvaz (**Āhvāz**) arasında inşa ettirdiği şehir. Arap (ʿ**Arab**)'lar bu şehre Hulvan (**Ḫulvān**) demektedirler. Krş. **Ḫulvān**
Ş. 201a/03
[=1]

şaharī I < Far. *şahrī* Şehirli.
ş.+ları (Fārs şaharīları) 198b/11
[=1]

şaharī II < Far. *şahrī* Bir şehir.
ş. 2b/08
ş.+ġa 85b/11, 100a/01, 101b/09, 102a/11, 104b/02
ş.+ġa (aṭrāf-ı şaharī) 325b/19
ş.-ki 212a/18
[=8]

şaharıstān < Far. *şahristān* Şehristan, büyük şehir. Krş. **şārıstān**
ş.+ġa 102a/02
ş. ḳofar- Şehristan inşa etmek. 206b/04
[=2]

şaharlıḳ < *şaharlıġ* Şehirli, şehir halkı, şehir halkından olan.
ş.+dın 107b/16
ş.+ı (Balḫ şaharlığı) 179b/04
ş.+ı (Gīlān şaharlığı) 206b/10
ş.+ı (Hītāl şaharlığı) 222b/08
ş.+ı (Īrān şaharlığı) 314a/20
ş.+ı (Nuşaybīn şaharlığı) 142b/18
ş.+ı (Ray şaharlığı) 301a/03
ş.+ı (şaharlığı) 268a/06
ş.+ı turur men (Ḫurāsān şaharlığı) 120b/03
ş.+ıdın (Ḫazar şaharlığı) 11a/19
ş.+ıŋ (şaharlığıŋ) 268a/08
ş.+lar 298b/12
ş.+ları (Çīn şaharlıḳları) 295b/02
ş.+larıŋlar 183b/21
ş. turur sen 72b/20
[=15]

şahd Ar. Bal.
ş. u şeker 220b/10
[=1]

Şahd daryāsı Eski İran (**Īrān**)'da bir ırmak.
Ş. 150a/08
[=1]

Şāh-ı Ardaşīr I k.a. Bk. **Ardaşīr IV**
Ş. 121b/06
[=1]

Şāh-ı Ardaşīr II k.a. Bk. **Ardaşīr VII**
Ş. 319b/04
[=1]

Şāh-ı Bābekān k.a. Bk. **Ardaşīr IV**
Ş. 333a/13
[=1]

Şāh-ı Bahrām k.a. Bk. **Bahrām VI**
Ş. 149b/01, 151b/19, 152a/21, 152b/01, 152b/19, 153a/02, 153b/08, 154a/16, 154b/05, 155a/12, 155a/17, 155b/04, 155b/10, 155b/11, 155b/11, 155b/12, 155b/13, 156a/02, 156a/02, 156a/17, 156b/18, 156b/20, 157a/21, 157b/08, 157b/09, 157b/14, 157b/18, 157b/19, 158a/01, 158a/07, 158a/18, 158a/19, 158b/03, 159b/04, 159b/16, 159b/20, 160a/01, 160a/04, 160a/11, 160a/19, 160b/02, 160b/04, 160b/06, 160b/18, 160b/20, 161a/02, 161b/13, 161b/14, 161b/16, 161b/18, 162a/11, 162a/12, 162b/16, 162b/20, 163a/12, 163a/15, 163a/18, 163a/20, 163b/08, 163b/09, 163b/10, 163b/13, 163b/17, 163b/18, 163b/20, 163b/21,

164a/02, 164a/12, 164a/17, 164a/20, 164b/09, 164b/12, 165a/03, 165b/14, 165b/18, 165b/19, 165b/20, 166a/03, 166a/11, 166a/13, 166a/17, 166b/01, 166b/11, 166b/16, 166b/20, 167a/01, 167a/03, 167a/05, 167a/08, 167a/09, 167a/11, 167a/14, 167a/19, 167b/05, 167b/13, 167b/20, 168a/19, 168b/04, 168b/09, 168b/10, 168b/18, 168b/20, 169a/01, 169a/09, 169b/01, 169b/04, 169b/14, 169b/17, 170b/05, 170b/08, 170b/17, 170b/21, 171a/01, 171a/02, 171a/11, 171a/13, 171a/18, 171a/19, 171a/20, 171b/03, 171b/06, 171b/09, 171b/11, 171b/14, 171b/20, 171b/21, 172a/04, 172a/05, 172a/10, 172a/12, 172a/13, 172a/20, 172b/01, 173a/10, 173a/11, 173a/21, 173b/02, 173b/03, 173b/07, 173b/10, 173b/12, 173b/21, 174a/01, 174a/07, 174a/13, 174a/15, 174a/19, 174b/02, 174b/05, 174b/06, 174b/08, 174b/10, 174b/14, 175a/01, 175a/02, 175a/06, 175a/07, 175a/08, 175a/11, 175a/11, 175a/14, 175b/07, 175b/08, 175b/10, 175b/11, 175b/17, 175b/21, 176a/03, 176a/07, 176a/09, 176a/10, 176a/15, 176a/16, 176b/01, 176b/02, 176b/06, 176b/09, 176b/18, 177a/01, 177a/08, 177a/10, 177a/15, 177a/21, 177b/06, 177b/11, 178a/16, 178a/19, 178b/03, 178b/08, 178b/09, 179b/04, 179b/18, 179b/20, 180a/01, 180b/03, 180b/08, 180b/13, 180b/17, 180b/19, 180b/20, 181a/01, 181a/08, 181b/01, 181b/03, 181b/17, 181b/19, 182b/14, 182b/17, 182b/20, 183a/18, 183b/01, 183b/04, 183b/06, 183b/09, 183b/11, 183b/12, 183b/13, 184a/14, 184b/04, 184b/09, 184b/12, 184b/18, 184b/20, 185b/03, 185b/06, 185b/12, 186a/15, 186a/21, 186b/02, 186b/08, 186b/13, 186b/14, 187b/01, 187b/03, 187b/08, 187b/17, 188a/03, 188a/04, 188b/10, 188b/12, 188b/18, 188b/19, 189a/07, 189a/12, 189a/13, 189a/15, 189a/19, 189b/04, 189b/17, 190a/02, 190a/12, 190a/20, 190b/07, 190b/09, 190b/10, 190b/15, 190b/16, 190b/17, 191a/15, 191a/21, 191b/09, 191b/15, 192a/02, 192a/13, 192a/20, 192b/04, 192b/07, 192b/13, 192b/17, 192b/19, 193a/08, 193a/12, 193b/05, 193b/08, 193b/11, 193b/14, 193b/20, 194a/01, 194a/08, 195b/05

Ş. bile 152a/17, 188a/10

Ş. dék 187a/12, 194a/02

Ş.+dın 182b/09, 185a/04, 185a/12, 185a/18, 191a/20, 195b/20, 196a/11

Ş.+ġa 152b/16, 155a/14, 157b/18, 158b/02, 160a/01, 160a/03, 160a/17, 160a/18, 168b/03, 168b/16, 168b/21, 169a/06, 169b/07, 172b/20, 172b/20, 173b/12, 175b/07, 175b/16, 177b/05, 178a/18, 179b/03, 181a/19, 182b/11, 184b/07, 184b/13, 184b/18, 185b/01, 185b/09, 187b/02, 187b/07, 187b/14, 188a/03, 188a/04, 188a/07, 188a/13, 188a/20, 188b/18, 189b/11, 190a/07, 190a/19, 191a/09, 191a/20, 191b/07, 192a/01, 192b/11, 192b/18, 193a/04, 193a/10, 193a/21, 193b/04

Ş.+nı 152a/19, 160b/09, 163b/17, 164a/16, 166a/04, 170a/04, 173b/09, 174a/01, 175a/21, 176a/08, 176a/13, 181a/04, 181b/12, 183b/08, 184b/11, 184b/16, 185a/15, 185b/20,

185b/20, 186a/04, 186b/19, 187a/15, 187a/17, 187b/13, 187b/13, 188b/15, 189a/15, 190b/04
Ş.+nıŋ 151b/16, 152b/15, 156b/13, 156b/19, 157a/10, 157a/10, 157a/12, 157a/19, 157a/20, 158a/18, 160a/05, 160a/06, 160a/13, 163a/16, 163b/12, 166a/05, 166a/17, 166a/21, 166b/05, 167a/02, 167a/03, 168a/16, 168b/11, 168b/15, 169a/10, 169a/16, 169b/04, 169b/18, 170a/03, 171a/21, 174a/04, 174b/09, 174b/09, 174b/13, 174b/15, 175b/04, 175b/19, 176a/21, 177a/01, 177a/09, 177a/12, 177a/18, 177b/03, 177b/04, 178a/05, 178b/05, 178b/15, 178b/18, 179a/04, 179b/05, 179b/17, 179b/18, 180b/21, 183a/19, 183b/07, 183b/10, 184b/16, 185a/05, 185a/10, 185a/11, 185b/08, 187a/04, 187b/01, 188a/05, 188b/06, 188b/14, 188b/17, 189a/18, 189b/11, 190a/19, 190a/20, 190b/13, 190b/17, 191b/11, 192a/10, 192a/13, 192a/21, 192b/03, 193b/04, 195b/10, 195b/19, 197a/01
Ş. turur 188b/03
Ş. üçün 152a/21
[=453]

Şāh-ı Bahrām-ı Gūr k.a. Bk. **Bahrām VI**
Ş. 228a/03
[=1]

Şāh-ı Camhūr k.a. Bk. **Camhūr**
Ş. 232b/11
Ş.+nıŋ 232b/18
[=2]

Şāh-ı Farīdūn k.a. Bk. **Farīdūn Pād-şāh**
Ş. 333a/13
[=1]

Şāh-ı Fīrūz k.a. Bk. **Fīrūz II**
Ş. 195b/10, 195b/11, 196b/12, 197b/12, 280b/15
Ş.+nıŋ 197b/13
[=6]

Şāh-ı Guştāsb k.a. Bk. **Guştāsb**
Ş. 17a/02, 17a/06
[=2]

Şāh-ı Ḫusrav k.a. Bk. **Ḫusrav II**
Ş. 276a/10, 276b/14, 277b/05, 279b/19, 280b/07, 280b/18, 301a/07
Ş. bile 287a/16
Ş.+dın 277b/03, 312b/06
Ş.+ġa 297a/21, 312b/03
Ş.+nı 279b/07
[=13]

Şāh-ı İskender k.a. Bk. **İskender Pād-şāh**
Ş. 80b/11, 81b/15, 81b/15, 91b/03
Ş.+niŋ 91b/01
[=5]

Şāh-ı Keyd k.a. Bk. **Keyd**
Ş. 83a/20, 83b/07, 83b/07
Ş.+din 84a/17
[=4]

Şāh-ı Keyḫusrav k.a. Bk. **Keyḫusrav**
Ş. 1b/12, 2a/08, 69a/17, 153b/18, 227b/19
Ş.+nı 2b/11, 328b/19
Ş.+nıŋ 2a/01, 2a/13, 2b/01, 2b/02
[=11]

Şāh-ı Keyḫusrav Pād-şāh k.a. Bk. **Keyḫusrav**
Ş.+nıŋ 2a/04
[=1]

Şāh-ı Ḳubād k.a. Bk. **Ḳubād I**
Ş. 199a/16
[=1]

Şāh-ı Luhrāsb k.a. Bk. **Luhrāsb**
Ş.+nı 2b/06
[=1]

Şāh-ı Manūçehr k.a. Bk. **Manūçahr Pād-şāh**
Ş.+ge 305a/10
[=1]

Şāh-ı Nūşīravān k.a. Bk. **Nūşīravān**
Ş. 208b/08
Ş. dék 232a/13
[=2]

Şāh-ı Şengül k.a. Bk. **Şengül**
Ş. 190b/04, 191b/07, 192a/16, 192a/17, 192b/02

Ş.+ġa 193b/01
[=6]
Şāh-ı Yezdigerd k.a. Bk. **Yezdigerd II**
Ş. (Hurmuz ibn-i Şāh-ı Yezdigerd) 195a/04
[=1]
şāḫī Far. Bir dal.
ş.+nı 58b/08
[=1]
şahīd Ar. Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.
ş. bol- Şehit olmak. 324a/07
ş. ḳıl- Şehit etmek. 323b/07, 324a/12
[=3]
şāhlıḳ Şah olma durumu.
ş. 316a/13
ş. tācını key- 2a/16
[=2]
şāḫlıḳ Dallı, dalı olan, parçalı.
ş. 291a/15, 306b/05
[=2]
Şāh-nāma Üzerinde çalıştığımız, Firdevsî *Şah-nâme*'sinin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine mensur çevirisinden ibaret olan 333 yapraklık el yazması eser. Dördüncü Keyani hükümdarı Luhrasb (**Luhrāsb**)'ın padişahlık tahtına oturması ile kırk ikinci bölümde başlayan metin, son Sasani (**Sāsānī**) hükümdarı Yezdigerd (**Yezdigerd III**)'in öldürülmesi ile yüz birinci bölümde sona ermektedir. Tercüme H 1167/M 1753-1754 yıllarında, Kumul hanı Yusuf Şah döneminde bizzat Yusuf Şah'ın emri ile yapılmış ve kendisine sunulmuştur.
Ş. (tarīḫ-ı Şāh-nāma) 333a/17
Ş. kitābı 321a/02
[=2
Şāhpūr k.a. Bk. **Şāpūr II**
Ş. dép 122b/16
[=1]
Şahra Behram (**Bahrām VI**)'ın ordusunda pehlivan, şehzade. Behram (**Bahrām VI**) kendisini Turan (**Tūrān**) padişahı yapmıştır.
Ş. 179a/02
[=1]
Şahrān Goraz (**Gorāz**)'ı öldüren pehlivan. Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde yaşamıştır. Krş. **Pahlavān-ı Şahrān**
Ş. 320a/02, 320a/09, 328b/10
Ş. (Pahlavān-ı Şahrān) 320a/05, 320a/07
[=5]
Şahrān Gorāz Behram (**Bahrām IX**)'ın yanındaki ululardan biri. Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde yaşamıştır.
Ş. 276a/21
[=1]
Şahrazūr y.a. Bk. **Ḫurda-ı Ardaşīr**
Ş. dép 116a/09
Ş. ṭerefi 121a/14
[=2]
Şahrūy Bilge bir mubed. Şapur (**Şāpūr III**)'un babası Urmuzd (**Ūrmuzd III**), henüz Şapur (**Şāpūr III**) doğmadan ölmüş ve Şapur (**Şāpūr III**) büyüyene kadar (sekiz yaşında tahta oturmuştur) taht işlerini Şahruy (**Şahrūy**) idare etmiştir.
Ş. 135a/20, 135b/07
[=2]
Şahr-yār Hüsrev (**Ḫusrav II**) ile Şirin (**Şīrīn II**)'in dört oğlundan biri. Yezdigerd (**Yezdigerd III**)'in babası.
Ş. 316b/06, 318a/10
Ş. (Yezdigerd ibn-i Şahr-yār) 321a/04
Ş.+nıŋ (Yezdigerd ibn-i Şahr-yār) 320b/15
[=4]
şah-suvār Far. İyi at binen, usta binici.
ş. 163b/15, 163b/19, 163b/20
[=3]
Şāhūy Haftvad (**Haftvād**)'ın büyük oğlu ve kumandanı. Erdeşir (**Ardaşīr IV**) döneminde yaşamıştır.
Ş. 118a/20, 121a/05
Ş. érdi 118a/18
Ş.+nı 121a/08

[=4]

şāhvār Far. Krallara layık.
ş. (gevher-i şāhvār) 218a/06, 231a/12
[=2]

şah-zāda Bk. **şāh-zāda**
ş. 1b/08
[=1]

şāh-zāda Far. Şehzade; padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk, prens. Krş. **şah-zāda**
ş. 3a/11, 18b/14, 19a/02, 19a/02, 19a/18, 20b/18, 27b/04, 27b/08, 27b/12, 27b/14, 44b/12, 44b/16, 45a/01, 46b/01, 46b/10, 46b/11, 47b/05, 47b/07, 47b/13, 47b/15, 51a/18, 51a/20, 51b/03, 51b/06, 51b/08, 95a/06, 96a/19, 96b/11, 113a/13, 114b/17, 125b/06, 126a/04, 132b/21, 135a/03, 135b/08, 142a/05, 146a/15, 148a/11, 151a/09, 151a/14, 154a/17, 194b/03, 194b/05, 195a/01, 213b/02, 213b/03, 213b/07, 213b/12, 213b/13, 213b/17, 232b/16, 234a/17, 234a/17, 247b/19, 248a/01, 267b/14, 297a/10, 310a/19, 315a/06
ş. (Faġfūr Şāh-zāda) 256b/11
ş.+dın 153a/19
ş.+ġa 51a/11
ş.-ı Rūm 149b/02
ş.+lar 22a/13
ş.+lar üçün 55b/07
ş.+larnıŋ 20a/04
ş.+nı 20a/19, 62b/06, 146b/01
ş.+nıŋ 40b/17, 238a/19
ş.+nıŋ (Nūşzād Şāh-zāda) 214b/10
ş.+nıŋ (Şāpūr Şāh-zāda) 125b/12
[=73]

Şāh-zāda-ı Bahman k.a. Bk. **Bahman I**
Ş. 64a/05
[=1]

Şāh-zāda-ı Isfandıyār k.a. Bk. **Isfandıyār I**
Ş. 21b/16
[=1]

şāʿır < Ar. *şāʿir* Şiir yazan veya söyleyen kimse.
ş.+ġa (Rūdekī Şāʿır) 241a/04
[=1]

şaḳ Dal, küçük dal.
ş.+ıġa (şaġıġa) 58b/09
[=1]

şākird Far. Öğrenci; çırak, yamak.
ş. 175a/17
ş.+i 4b/07, 175a/21, 175b/03
ş.+i bile 175b/10, 175b/11
ş.+iġa 175a/15
ş.+iŋ 175b/14
ş.+iŋġa 175b/13, 175b/13
ş.+leridin érmiş 180b/16
ş.+ni 175b/11
[=12]

şākirdlik Şakirt olma durumu.
ş.+ge 4b/10
[=1]

şām I Far. Akşam.
ş. (ṣubḥ u şām) 63b/18
[=1]

şām II Bk. **şamʿ**
ş.+lar (otlar ve şāmlar yandur-) 136a/11
[=1]

Şām Günümüzde Suriye'nin başkenti olan İslam dünyası için önemli tarihî şehir.
Ş.+dın 211b/15
Ş.+nı 211b/15
Ş.+ġa 211b/13
Ş. ıḳlīmı 143a/16
[=4]

şamʿ Ar. Mum. Krş. **şām II**
ş.+lar (altun şamʿlar) 319b/20
ş.+lar yandur- 164a/21
ş.+lar yandurt- 38b/02
ş. yandur- 158a/12
[=4]

Şamīrān Pād-şāh Behram (**Bahrām VI**)'ın anne tarafından atası.
Ş.+nıŋ 153b/19
[=1]

Şammās k.a. Bk. **Pahlavān-ı Şammās**
Ş.+nı (Pahlavān-ı Şammās) 213a/18
[=1]

şamşīr Far. Kılıç.

ş. 154a/06, 177b/02, 195b/08, 241b/19
ş. (ḳolıġa şamşīr tut-) 17b/03
ş. bile 16a/16, 25b/12, 33a/10, 34a/08, 95b/20, 130a/15, 173b/04, 197a/03, 208a/08, 234b/20, 236a/06, 276b/21, 292a/09
ş.+dın bölek 164b/13
ş.+dın özge 50a/04
ş.+ġa 9b/19, 33b/14, 54b/15, 195b/14, 321b/18
ş.+ı 94b/20
ş.+ı bile 8a/14
ş.-ı Hındī 120a/06, 310b/14
ş.+ıdın 70a/16
ş.+ıġa 229b/02
ş.+ım 164b/21
ş.+ım bile 49b/15, 61b/04
ş.+ımdın 33b/15
ş.+ımızınıŋ 123a/02, 206b/11
ş.+ımnı 171b/20
ş.+ını 277a/01
ş.+lar (altun ġılāflıḳ şamşīrlar) 83a/03, 225a/01
ş.+lar (altun ġılāflik şamşīrlar) 148b/06
ş.+larını 28a/12, 120b/16
ş.+larını soġur- 16a/15
ş.+nıŋ 27b/21, 70a/04, 323b/02
ş. soġur- Kılıç çekmek. 72a/02, 116b/14, 173b/11, 268b/07, 276b/18, 276b/20, 277a/01, 278a/01, 285a/06, 291b/03
ş. tart- Kılıç çekmek. 60a/18, 196a/08, 311a/15, 323a/21
ş. u gürz 172b/11, 174a/18
ş. ur- Kılıç vurmak. 17b/03, 19a/11, 173b/08
[=67]

Şanbalīd Borzīn (**Borzīn I**)'in üç kızından en küçüğü, Behram (**Bahrām VI**)'ın eşlerinden biri.
Ş. turur 166b/19
[=1]

Şāpūr (??)
Ş. 137a/10, 145a/05, 199a/16
[=3]

Şāpūr I Luhrasb (**Luhrāsb**) ve Guştasb (**Guştāsb**) dönemlerinde pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Şāpūr I**
Ş. 13b/11
Ş. (Pahlavān-ı Şāpūr) 13a/04
[=2]

Şāpūr II Padişah. Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in, Erdevan (**Ardavān**)'ın kızından olan oğlu. Saltanat süresi otuz yıl iki aydır. Krş. **Şāhpūr, Şāpūr Pād-şāh I, Şāpūr Şāh-zāda**
Ş. 122b/17, 123a/18, 123a/20, 123b/19, 124a/18, 125a/16, 125b/04, 125b/08, 125b/10, 125b/13, 125b/14, 125b/16, 125b/19, 126a/02, 126a/07, 126a/08, 126b/05, 126b/07, 126b/08, 130a/13, 132a/07, 132a/07, 132a/09, 132b/05, 132b/07, 133a/04, 133a/04, 133a/06, 133a/08, 133a/18, 133a/19, 133b/06
Ş. bile 124a/19, 125b/02
Ş. dép (Çand-ı Şāpūr) 124a/18
Ş.+dın 126b/05, 126b/20, 132b/05
Ş. ékenimni 125b/13
Ş.+ġa 123b/03, 124a/11, 126a/08, 130a/11, 132b/04, 132b/08, 132b/09, 132b/21, 133a/05
Ş.+nı 121b/11, 123b/08, 123b/12, 124a/02, 124a/02, 125b/06, 125b/06, 126b/04
Ş.+nıŋ 124a/03, 124a/06, 124a/07, 125b/11, 126b/02, 132b/14, 133b/13
[=63]

Şāpūr III Padişah. Urmuzd (**Ūrmuzd III**)'un oğlu. Krş. **Şāpūr Pād-şāh II, Şāpūr-ı Zū'l-ektāf**
Ş. 135b/03, 135b/04, 135b/06, 135b/08, 135b/10, 135b/13, 135b/19, 135b/21, 136a/02, 136a/03, 136a/06, 136a/16, 136b/06, 136b/13, 136b/19, 137a/07, 137b/01, 137b/04, 137b/11, 137b/14, 138a/08, 138a/12, 138a/17, 138b/01, 138b/12, 138b/17, 138b/20, 139a/03, 139a/07, 139a/11, 139a/17, 139b/01, 139b/03, 139b/04, 140a/04, 140a/18, 140b/02, 140b/08, 140b/09,

140b/10, 141a/06, 141a/08, 141a/18, 141b/05, 141b/13, 141b/15, 141b/17, 141b/19, 141b/21, 142b/13, 143a/04, 143b/10, 144b/14, 144b/18
Ş. (Fīrūz Şāpūr) 143a/16
Ş. (Şāpūr ibn-i Şāpūr) 145a/01, 145a/06
Ş. bile 140a/20
Ş. dép 135a/17
Ş.+dın 141b/12, 144a/03
Ş.+ġa 135b/03, 136a/07, 137b/04, 137b/10, 137b/16, 138a/04, 138b/18, 139b/02, 140a/21, 142b/01, 142b/02, 143a/10, 143b/05
Ş. ibn-i Hurmuzd 228a/01
Ş. ibn-i Ūrmuzd 139a/18
Ş.+nı 136a/05, 137a/18, 137b/07, 137b/11, 137b/13, 137b/15, 137b/20, 138a/03, 138a/16, 143a/05
Ş.+nıŋ 135a/18, 135b/11, 135b/12, 135b/16, 136a/12, 136a/21, 136b/10, 136b/11, 137b/05, 137b/05, 137b/20, 138a/01, 138a/04, 139b/16, 139b/16, 140a/01, 140a/02, 140a/03, 140a/21, 140b/01, 141a/07, 141b/14, 141b/16, 142a/08, 142b/02, 142b/09, 143b/01, 144a/05
Ş. turur 137b/09
[=115]

Şāpūr IV Padişah. Şapur (**Şāpūr III**)'un oğlu. Babası öldüğünde küçük olduğu için büyüyene kadar tahtta, babasının isteği ile amcası Erdeşir (**Ardaşīr V**) oturmuştur. Saltanat süresi beş yıl dört aydır. Krş. **Kiçik Şāpūr, Şāpūr Pād-şāh III**
Ş. (Kiçik Şāpūr) 144a/08, 144a/12
Ş.+dın 153b/17
Ş. ibn-i Şāpūr 144b/21, 145a/06
Ş.+nıŋ 143a/21, 145a/17
[=7]

Şāpūr V Belaş (**Balāş**), Kubad (**Ḳubād I**), Nuşirevan (**Nūşīravān**) ve Hüsrev (**Ḫusrav II**) dönemlerinde pehlivan ve kumandan. Krş. **Pahlavān-ı Şāpūr II, Şāpūr Pahlavān**
Ş. 199a/05, 199a/17, 199a/21, 199b/02, 219a/03, 279a/17, 279b/05, 284b/21, 285b/05
Ş. (Pahlavān-ı Şāpūr) 199a/02, 199a/11, 199a/19, 199b/10, 273b/13, 284b/18
Ş. dék 282b/10
Ş.+ġa 281a/01, 281b/04, 283a/17, 285a/01, 289a/08
Ş.+ġa (Pahlavān-ı Şāpūr) 199a/05, 284b/20, 285a/20
Ş.+nı 196b/07, 199a/04
Ş.+nıŋ 199a/18
[=27]

Şāpūr VI Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Şāpūr-ı Fīrūz, Şāpūr-ı Fīrūz**
Ş. 322b/01, 322b/19
[=2]

Şāpūr Pād-şāh I k.a. Bk. **Şāpūr II**
Ş. 133a/10, 133a/11, 133a/17, 133a/18
[=4]

Şāpūr Pād-şāh II k.a. Bk. **Şāpūr III**
Ş. 136b/12, 137a/03, 138b/02, 139a/07, 139a/08, 139b/19, 140a/19, 140b/16, 142b/10, 142b/17, 143a/10, 143a/13, 143a/19, 143a/20, 144a/08, 144a/13
Ş.+dın 142b/16, 143b/03
Ş.+ġa 142b/21
Ş.+nı 142b/19
Ş.+nıŋ 139a/08, 142b/01, 142b/10, 142b/18, 143b/03, 144a/04
[=26]

Şāpūr Pād-şāh III k.a. Bk. **Şāpūr IV**
Ş. 143a/21
[=1]

Şāpūr Pahlavān k.a. Bk. **Şāpūr V**
Ş.+nı 199a/04
[=1]

Şāpūr Şāh-zāda k.a. Bk. **Şāpūr II**
Ş.+nıŋ 125b/12
[=1]

Şāpūrgerd Şapur (**Şāpūr II**)'un inşa ettirdiği şehirlerden biri.
Ş. 133a/07
[=1]
Şāpūr-ı Fīrūz k.a. Bk. **Şāpūr VI**
Ş.+ġa 322b/04
Ş.+ġa (Pahlavān-ı Şāpūr-ı Fīrūz) 322b/01
[=2]
Şāpūr-ı Zū'l-ektāf k.a. Bk. **Şāpūr III**
Ş. dép 137a/01
[=1]
şar < Ar. *şarr* Kötülük.
ş.+nı or- Kötülüğü biçmek (Kötülüğe duçar olmak). 76a/14
[=1]
şarāb Ar. Şarap, meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli yöntemlerle mayalandırılması sonucu elde edilen alkollü içki, mey.
ş. 171a/15, 299a/13
ş. (şīşaha-yı şarāb) 137b/06
ş. iç- 158b/21
[=4]
şarbat Ar. Meyve özü, şeker ve su ile yapılan içecek.
ş.+ını (ölümniŋ şarbatını iç-) 196b/16
ş.+ını (yamanlıḳ şarbatını tatı-) 153b/09
[=2]
şārıstān < Far. *şāristān* Büyük şehir. Krş. **şaharıstān**
ş. 85a/02, 116a/04
ş.+da 102a/15
ş.+dın 172a/11
ş.+ġa 4a/07, 91b/12, 103a/14, 114a/08, 119a/16, 171a/19, 209b/13
ş.+ınıŋ 222b/07
ş. ḳofar- Büyük şehir inşa etmek. 91a/12, 124a/17, 127b/20, 131b/17, 133a/07, 222b/12
ş.+nı 91b/13, 222b/16
ş.+nıŋ 172a/14
[=21]
şārıstānī Far. Bir şaristan, bir büyük şehir.
ş. 107b/10
ş.+ġa 100b/15
ş. ḳıl- 91b/11
[=3]
şarm Far. Utanma**.**
ş. 145a/14, 145a/14
ş. (aḳ saḳalıdın şarm tut-) 47a/08
ş. (aḳ saḳalımdın şarm tut-) 51b/09
ş. ḥayā 170b/01
ş.+ı 141a/10
ş. tut- Utanmak. 61b/20, 129b/01, 328b/15
[=9]
şarmanda Far. Utangaç, mahcup.
ş. bol- 47a/15, 134b/21
[=2]
şarṭ Ar. Şart, koşul.
ş. bile 200b/01
ş.+ımnı 8b/17
ş.+ıŋnı sındur- 244a/06
ş. ḳıl- 55b/05, 111b/02, 238b/17, 267b/16, 267b/17, 277b/06, 277b/07
[=10]
şaʿşaʿa Ar. Parlaklık, parıltı.
ş.-ı camāl 311a/12, 318a/13, 328a/19
[=3]
şāşlıḳ Terslik, huysuzluk.
ş. ḳıl- 150a/17
[=1]
şaṭranc Ar. Satranç; iki kişi ile, altmış dört kareli bir tahta veya yüzey üzerinde şah (**şāh**), vezir (**farzāna**, **farzīn**), kale (**ruḫ II**), fil (**fīl**), at, piyon isimlerini alan, farklı biçim ve büyüklükteki, siyah ve beyaz on altışar taşla oynanan bir oyun. Hindistan (**Hındıstān**) padişahı Camhur (**Camhūr**)'un oğlu olan Gav (**Gav**), üvey kardeşi Talhand (**Ṭalḫand**) ile taht için savaşmış, Talhand (**Ṭalḫand**) bu savaşta at/fil üstünde ölmüştür. Annesini, kardeşinin eceliyle öldüğüne ikna etmek isteyen Gav (**Gav**), satranç oyununu kurdurmuştur. Yani metnimize göre satranç Gav (**Gav**)'dan yadigâr kalmıştır.
ş. 228b/21, 232b/03, 239a/19, 301b/03

ş.+ġa 239a/20
ş.+ge 231a/16
ş.+ı kebīr 239b/02
ş.+nı 230b/12, 230b/17, 230b/18, 231a/03, 231a/09, 231b/05
ş.+nı oyna- 231a/07, 231b/06, 231b/13
ş.+nıŋ 231b/07
ş. oyna- 157b/17, 230b/08, 239a/20
ş. taḫtası 157b/16, 230a/18, 230a/19, 230b/04, 231a/04
[=25]

şaṭranc-bāzlıḳ Satranç oynayıcılık.
ş. érdi 239a/21
[=1]

şāyad Far. Eğer; belki, ola ki.
ş. ki 138b/15, 179a/18, 185a/06, 281a/17
[=4]

Şaybān (??)
Ş. 151a/17
[=1]

şaydā Far. Çılgın, meczup.
ş. (ʿāşıḳ-ı şaydā bol-) 112b/14
[=1]

Şaydāsb Guştasb (**Guştāsb**)'ın ikinci oğlu.
Ş. 17a/19, 18b/20
Ş. ibn-i Guştāsb 18b/17
Ş.+nıŋ 17a/20
[=4]

şayḫ Ar. Şeyh.
ş.+larıġa 179b/07
[=1]

şayṭān Ar. İblis; kötü düşünceli, kötü niyetli kimse; şeytanlık, kötülük, fesatlık.
ş. 52b/20, 266b/13
ş. (aramızġa şayṭān kir-) 46b/11
ş. (dīv şayṭān yoldın çıḳar-) 221b/18
ş. (dīv şayṭān yoldın élt-) 182a/04
ş.+ġa 52b/20
ş.+larnıŋ 144b/17
ş.+nı (köŋlidin şayṭānnı çıḳar-) 216b/18
ş.+nıŋ 229a/13
ş.+nıŋ (dīv şayṭān) 42b/11, 51a/19, 229a/14, 266a/20
ş.+nıŋ (dīv şayṭānnıŋ yolıġa kir-) 62b/07, 229a/16
ş.+nıŋ (dīv şayṭān) 229b/17
ş.+nıŋ farmānıġa kir- 59b/10
ş.+nıŋ sözige kir- 141a/14
ş.+nıŋ yolıġa kir- 229a/12
ş. yoldın çıḳar- 212b/08
[=20]

Şeb-reng İsfendiyar (**Isfandıyār I**) ve Behmen (**Bahrām VI**) dönemlerinde bahsi geçen at. Bu atın Bijen (**Bījan II**)'e aidiyeti ile ilgili bilgi metnimizde yoktur.
Ş. 46a/09, 46a/11
Ş.+din 60a/10
Ş.+ġa 43a/07, 43b/19, 54a/20, 62b/18, 174a/20
Ş.+ge 32a/18, 50a/18
Ş.+ni 54a/20, 167a/19
Ş.+niŋ 60a/04, 62a/19, 62a/20, 62b/10, 62b/17
[=17]

Şegnān Şehir adı.
Ş. 223a/17
[=1]

şeher Bk. **şahar**
ş.+degi 186b/07
ş.+ge 133a/08, 269a/11
ş.+idegi 195a/19
ş.+idegi (Ḳannūc şeheri) 185a/08
[=5]

şek < Ar. *şekk* Şüphe.
ş. 143b/19
ş. keltür- Şek getirmek (Şüphe duymak). 143b/20
[=2]

şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı.
ş. 118a/04, 120b/09, 175b/05, 221b/10, 275a/06, 325b/12
ş. (ḳand u şeker) 122a/03
ş. dék 98b/18, 129b/19, 131b/16, 205b/15, 307a/09
ş. dék (ḳand u şeker) 299b/09

ş.+din 222a/12
ş.+ge (şahd u şeker) 220b/10
[=15]
şeker-rīzlıḳ Şeker saçıcılık, tatlı şeyler söyleme durumu.
ş. bile 303b/07
[=1]
Şengī Yer adı.
Ş. pād-şāhı 150b/18
[=1]
Şengül Behram (**Bahrām VI**) döneminde Hindistan (**Hındıstān**) padişahı. Behram (**Bahrām VI**)'ın eşi Sipinud (**Sıpīnūd**)'un babası. Krş. **Şāh-ı Şengül**
Ş. 182b/12, 182b/18, 183a/21, 183b/07, 183b/11, 183b/15, 184a/20, 184b/02, 184b/05, 184b/08, 184b/10, 184b/12, 184b/13, 184b/16, 185a/02, 185a/19, 185b/01, 185b/05, 185b/17, 185b/19, 186a/02, 186a/03, 186a/06, 186a/16, 186b/02, 186b/19, 187a/02, 187a/15, 187a/17, 187a/21, 187b/06, 187b/11, 187b/21, 188a/04, 188a/06, 188a/12, 188b/08, 188b/17, 189b/06, 189b/09, 189b/10, 189b/19, 190a/06, 190a/17, 190a/19, 190a/21, 190b/08, 191b/20, 192a/03, 193b/03
Ş. (Şāh-ı Şengül) 190b/04, 191b/08, 192a/16, 192a/17, 192b/02
Ş.+dür men 192a/18
Ş.+ġa 183b/04, 184a/16, 184b/07, 185a/19, 185b/11, 188a/11, 188a/16, 189b/07, 189b/18, 190a/21, 191b/01, 192b/06
Ş.+ġa (Şāh-ı Şengül) 193b/01
Ş.-i Hındī 182b/17, 183a/14, 183a/20, 191a/19
Ş.+ni 183b/04, 192a/02, 192a/13
Ş.+niŋ 183a/16, 183b/03, 183b/03, 185b/17, 187a/18, 188b/16, 191a/17, 191b/01, 193b/02
[=85]
şerīk Ar. Ortak.
ş. 302a/18
[=1]
şıf (??)
ş.+ı 183b/01
ş.+ıġa 308a/12
[=2]
şīḳ Far. Kenar, yan cephe, yan yüz.
ş.+larını 92b/18
[=1]
şımāl < Ar. *şimāl* Rüzgâr, yel.
ş. 27b/09, 118a/09, 208b/13, 216b/20, 303a/19
ş. (başıŋdın şımāl ötker-) 43b/18
ş. (ḳatıġ şımāl) 34b/04
ş. (ḳatıġ şımāl ḳof-) 115b/04, 145a/21
ş. (ḳatıġ şımāl tég-) 238a/03
ş. (soḳ şımāl tég-) 213b/16
ş. ayaġ aṭlar Rüzgâr ayaklı atlar. 77b/09
ş. dék Rüzgâr gibi (Çok hızlı). 8b/07, 9a/03, 9a/17, 13a/05, 21b/09, 35a/02, 61a/02, 75b/02, 86a/11, 89b/16, 107b/15, 113b/12, 113b/19, 138b/06, 147a/13, 157b/10, 189b/05, 189b/13, 189b/18, 189b/20, 195b/18, 197a/18, 203a/06, 207a/16, 207b/09, 208b/06, 212b/02, 214b/17, 214b/17, 284a/11, 286a/01, 293b/19, 295b/03, 296a/01, 327a/04, 327b/01
ş.+dın 302b/04
ş.+ġa 229b/11
ş.+ġa ber- Rüzgâra vermek (Boşa harcamak, heba etmek, ziyan etmek). 186b/07, 213b/11, 257b/18, 266a/21, 288b/15, 290a/07
ş.+ġa iyber- Rüzgâra göndermek (Boşa harcamak, heba etmek). 266b/16
ş.+ġa ket- Rüzgâra gitmek (Havaya gitmek, boşa gitmek, bir işe yaramamak). 238a/11, 263a/02, 280a/16
ş.+ı tég- 50b/03
ş. ḳof- Rüzgâr çıkmak. 35a/09, 70a/02
ş.+nı 45a/19
ş. tégdür- Rüzgâr değdirmek (Zarar verdirmek). 326a/12

[=65]

şīr Far. Aslan.

ş. 6b/14, 28b/06, 32a/06, 32b/07, 32b/11, 32b/11, 32b/12, 33b/08, 34a/20, 34b/07, 59a/03, 66b/12, 99b/09, 107b/03, 125b/15, 148a/03, 148a/16, 154a/02, 155a/21, 155b/03, 159b/21, 160a/03, 160a/11, 161a/10, 161a/11, 161a/12, 161b/21, 163b/07, 169a/20, 173a/20, 173b/07, 173b/09, 173b/11, 173b/11, 173b/18, 187b/10, 209b/10, 213b/11, 281a/20, 290b/07, 290b/13, 291a/17, 291a/19

ş. (altun şīr ve ḳulanlar) 165a/19

ş. (mest şīr) 53a/17

ş. (özini şīr ṣūretide ḳıl-) 33b/13

ş. dék 7b/16, 19b/18, 32a/15, 32a/19, 45a/05, 46a/04, 139b/13, 147a/14, 150a/11, 169a/19, 215b/18, 258b/03, 318b/11

ş. dék (mest şīr) 30a/17, 115a/06

ş. dép 46a/08

ş.+dın 60b/05, 167b/04, 173b/14, 187b/06

ş.+ġa 32b/09, 45a/20, 67b/13, 108b/05, 108b/14, 173b/08, 291a/17, 328a/02

ş.+ġa min- 161a/18, 161b/10

ş. ḫūyluḳ Aslan huylu. 11a/17, 52a/02, 59a/01, 93b/17

ş.-ı cengī Savaşçı aslan. 207b/03

ş.-ı narra Erkek aslan. 185a/21

ş.+lar 56a/06, 67a/20, 154a/13, 155a/21, 171a/03, 173b/04, 303a/14

ş.+lar (altundın şīrlar ḳıl-) 164b/06

ş.+lar bile 155a/15, 160a/14, 171a/12, 173b/17

ş.+lardın 99a/04, 160a/09

ş.+larnı 12b/08, 20a/04, 32b/14, 32b/15, 155a/06, 167b/12, 173b/05, 173b/15

ş.+larnı (cengī şīr) 154b/21, 155a/07

ş.+larnıŋ 40b/16, 159b/20, 160a/15, 160b/04, 167b/15, 173b/15, 173b/19

ş.+lerge 173b/03

ş. min- 160b/02

ş.+nı 31b/10, 34a/04, 148a/04, 153a/17, 160a/02, 160a/04, 161a/13, 161a/17, 167a/20, 167b/13, 173b/04, 173b/10, 290b/21

ş.+nı (mest şīr) 154a/01

ş.+nı çaf- 161a/14

ş.+nı min- 161b/09

ş.+nıŋ 8a/17, 32b/10, 33b/06, 62a/07, 67b/02, 98b/20, 103b/06, 148a/05, 154a/03, 154a/04, 154a/14, 155a/10, 155a/19, 155b/01, 161a/13, 161a/14, 161a/17, 167a/21, 167a/21, 167b/01, 167b/01, 173b/11, 173b/12, 190a/11, 290a/15, 291a/20, 304b/13

ş.+nıŋ (mest şīr) 19b/14

ş.+ni 188b/07

ş. ṣūretlik Aslan yüzlü. 3a/08

ş. terisi Aslan derisi. 89b/17

ş. turur 166b/11

ş. u yolbars 2b/14, 111b/15, 206b/03, 291a/11, 303a/12, 322a/04

ş. yultuzluḳ Aslan yıldızlı. 108b/13

[=170]

şıʿr < Ar. *şiʿr* Şiir, manzume.

ş. 316a/12

[=1]

şīr u ġarān Bk. **şīr-ġarān**

ş.+nı 34a/02

[=1]

şīra Far. Şire; henüz mayalanmamış, şarap hâline gelmemiş üzüm suyu.

ş. 168b/13

[=1]

şīrā Far. Ey aslan, ey aslan kahraman.

ş. 67b/16

[=1]

Şīrāz İran (**Īrān**)'ın güneyinde Fars (**Fārs**) idarî bölgesinin ortasında İran körfezini kuzeyde İsfahan (**Işfahān**), Kum (**Ḳum**), Hemedan (**Hamadān**) ve Rey (**Ray**), doğuda Yezd ve Kirman (**Kirmān I**) gibi şehirlere bağlayan tarihî ticaret yolu üzerinde ve Zağros

dağları arasındaki bir düzlükte yer alan tarihî şehir.
Ş. 111a/03
Ş. şaharı 196b/11, 198b/11, 199b/12, 267b/13
Ş. ṭerefi 199a/17
[=6]
Şīrāzī Şirazlı.
Ş. (Sofarāy-ı Şīrāzī) 196b/06
[=1]
şīr-be-birinç Far. Bir yemek adı.
ş. 172a/19
[=1]
şīr-ġarān Far. Vahşi aslan, kızgın ve acımasız aslan. Krş. **şīr u ġarān**, **şīr-ġarrān**
ş. 2a/12, 10a/04, 45b/01, 182a/11
ş. bol- 298a/08
ş. dék 18b/15, 42b/08, 50a/09, 67a/17, 229a/16, 294a/17
ş. érdi 315a/09
ş.+ġa 54b/18, 161a/16
ş.+nıŋ 7a/12, 154a/12
[=16]
şīr-ġarrān Bk. **şīr-ġarān**
ş. 57b/13, 325b/03
ş. dék 11b/09, 53a/04, 67b/12, 260b/10, 267a/16, 323a/17
ş.+nı 60b/01
[=9]
şīr-gīr Far. Arslanı tutacak derecede güçlü ve cesur kimse; çakırkeyif, yarı sarhoş.
ş. bol- 106a/03
ş. dép 41b/15
[=2]
Şīrgīr I İskender (**İskender**)'in pehlivanlarından biri. Krş. **Pahlavān-ı Şīrgīr**
Ş. 91b/16
Ş. (Pahlavān-ı Şīrgīr) 92a/07
Ş.+nıŋ 92a/09
[=3]
Şīrgīr II Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in kumandanı.
Ş. 120a/11, 120b/20, 121a/06
Ş. érdi 120a/10
Ş.+ġa 121a/02
Ş.+niŋ 120b/19
[=6]
Şirḫūn Zal (**Zāl**)'ın pehlivanlarından biri. Behmen (**Bahman I**)'i Rüstem (**Rustam I**)'in avlağına götüren kişi. Guştasb (**Guştāsb**) döneminde bahsi geçmektedir.
Ş. érdi 44a/12
[=1]
şīrī Far. Vahşilik, vahşet.
ş. tart- 90b/08
[=1]
şīrīn Far. Tatlı.
ş. 67b/01, 127b/19, 134a/11, 136a/21
ş. sözlük 191a/20
[=5]
Şīrīn Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in eşlerinden biri. Hüsrev (**Ḫusrav II**)'den Nesteve (**Nastava II**), Şehriyar (**Şahr-yār**), Furud (**Furūd**) ve Erdeşir (**Ardaşīr VII**) adlarında dört oğlu vardır.
Ş. 299b/17, 299b/21, 300a/13, 303a/06, 303b/02, 303b/06, 303b/07, 303b/15, 304a/08, 304b/02, 304b/03, 304b/07, 304b/08, 310b/05, 310b/12, 316a/01, 317a/18, 317b/04, 317b/11, 317b/11, 317b/14, 317b/17, 317b/18, 317b/20, 317b/21, 318a/05, 318a/16, 318a/17, 318a/19, 318b/01, 318b/06, 318b/09, 318b/14
Ş. bile 317a/18
Ş. dék 304a/07, 318a/05
Ş.+dın 303a/04, 303a/05, 313b/19, 317a/19, 318b/17
Ş.+dın bölek 316a/02
Ş.+ġa 300a/03, 303a/03, 310b/11, 313b/10, 313b/18, 317b/02, 318a/19, 318b/05
Ş.+nı 299b/16, 303b/12, 303b/17, 303b/18, 317b/14
Ş.+nıŋ 303b/02, 303b/10, 303b/11, 303b/15, 317b/15, 318a/13, 318a/14, 318a/19
Ş.+nıŋ (Ḫusrav u Şīrīn) 302b/18
[=64]
şīrīn-zabān Far. Tatlı dilli.
ş. (maʿşūḳ-ı şīrīn-zabān) 316a/17
[=1]

şīr-kubā Far. Sarı aslan, maymuna benzeyen aslan.
ş. 187a/21, 187b/01, 291a/08
ş. bile 187b/03, 289a/12
ş. dép 187a/20, 290b/10
ş.+dın 290b/20
ş.+nı 182b/18, 187b/03, 289a/13
ş.+nıŋ 187b/04
[=12]
şīr-merd Far. Aslan gibi cesur erkek.
ş. 7a/12, 147b/09
[=2]
Şırrūya k.a. Bk. **Şīrūya**
Ş. 301b/09
[=1]
Şīrūy I Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın kumandanı.
Ş. 211b/15, 211b/16
Ş.-ı Bahrām 209a/10, 211b/15
[=4]
Şīrūy II k.a. Bk. **Şīrūya**
Ş.+ġa 317b/07
[=1]
Şīrūya Padişah. Hüsrev (**Ḫusrav II**)'in Meryem (**Maryam II**)'den olan oğlu. Saltanat süresi yedi aydır. Diğer adı Kubad (**Ḳubād II**)'dır. Krş. **Ḳubād II, Ḳubād Pād-şāh II, Pād-şāh-ı Ḳubād, Pād-şāh-ı Şīrūya, Şahan-şāh-ı Şīrūya, Şırrūya, Şīrūy II, Şīrūya Pād-şāh, Şīrūye**
Ş. 304b/09, 304b/09, 304b/19, 305a/03, 310a/10, 310a/14, 310a/17, 310a/21, 310b/08, 311a/09, 311a/13, 311b/10, 311b/15, 311b/15, 311b/17, 311b/18, 311b/19, 311b/20, 312a/03, 312b/09, 313b/14, 315a/01, 315a/18, 315b/04, 315b/07, 315b/12, 315b/13, 315b/14, 315b/16, 315b/19, 316b/14, 317a/14, 317a/18, 317b/02, 317b/10, 317b/13, 317b/15, 317b/18, 317b/20, 318a/14, 318a/17, 318a/18, 318b/05, 318b/08, 318b/14, 318b/16, 318b/21
Ş. dép 310b/09
Ş.+dın 304b/20, 315b/19
Ş.+dın (Pād-şāh-ı Şīrūya) 312b/08
Ş.+dın (Şahan-şāh-ı Şīrūya) 312b/03
Ş.+dur 316b/05
Ş.+ġa 302b/10, 305a/02, 311a/09, 313a/07, 313a/09, 317b/10
Ş.-ı bad-maẕhab 318b/02
Ş.+nı 297b/09, 304b/21, 310a/17, 311b/19, 315a/01
Ş.+nıŋ 301b/10, 304b/11, 304b/11, 304b/16, 304b/17, 311a/08, 313a/07, 314b/14, 315b/03, 315b/06, 315b/08, 315b/11, 316b/11, 316b/16, 317b/14, 329a/01
[=81]
Şīrūya Pād-şāh k.a. Bk. **Şīrūya**
Ş. 312b/04
[=1]
Şīrūye k.a. Bk. **Şīrūya**
Ş.+ge 315b/05
[=1]
Şīrzād k.a. Bk. **Pahlavān-ı Şīrzād**
Ş. érdi (Pahlavān-ı Şīrzād) 209a/20
[=1]
şīşa Far. Şişe, içerisine sıvı konan dar ağızlı uzun kap.
ş. 306b/08
ş. (billūr şīşa cāmlar) 191b/18
ş.-ı billūr 92b/02, 160b/08, 164b/07, 165a/03, 165b/04, 166a/03, 183b/01, 183b/06
ş.-ı billūrdın fānūslar 104a/11
ş.-ı billūrdın ḳıl- 92b/17, 93a/18
ş.-ı cām 163b/10
ş.-ı şurāḥī 125a/13
ş.+larda 171a/15
[=16]
şīşahā Far. Şişeler.
ş.-yı şarāb 137b/06
[=1]
şīvan Far. Matem, yas.
ş. ol- 316b/04
[=1]
şikār Far. Av; avlanan hayvan.
ş. 112a/17, 174a/06, 301b/02
ş. çapduḳları Av malzemeleri. 189a/13
ş.+da 12b/09, 45b/06, 64b/15, 65a/15, 112a/08, 165b/12,

205a/10, 225b/03, 289b/10, 292b/10, 302a/12
ş.+da érdi 164a/09
ş.+dın 7b/10, 122a/01, 170a/17, 303b/13
ş.+ġa 3a/05, 66b/10, 66b/11, 66b/14, 171a/13, 174a/14, 175a/07, 221b/15
ş.+ġa bar- Ava varmak. 6b/02, 7a/07, 44a/05, 64b/18, 112b/03, 126b/10, 130b/20, 148a/02, 163a/18, 165b/14, 221b/19, 303b/13
ş.+ġa çıḳ- Ava çıkmak. 6a/16, 23b/18, 63b/19, 125a/18, 125b/02, 126a/11, 130b/19, 145a/18, 147b/04, 148a/03, 148a/06, 157b/01, 159b/16, 161b/13, 162a/11, 162b/16, 164a/13, 165a/21, 167a/06, 167a/10, 168a/20, 171a/11, 192a/14, 221b/14, 241a/06, 252b/09, 263b/16, 290b/12, 303a/03, 303a/08, 320a/08
ş.+ı turur biz 80a/11
ş.+ığa 207b/04
ş.+ını 224b/19
ş.+ıŋ 166b/10
ş.+ıŋ turur 173b/18
ş. ḳıl- Avlamak; avlanmak. 6a/17, 6a/17, 7a/08, 12b/08, 23b/18, 34a/04, 36a/03, 39b/20, 44a/07, 45b/06, 46b/20, 65b/08, 66a/18, 66b/10, 67a/20, 107b/03, 112a/09, 125b/03, 130b/18, 131a/01, 140a/16, 145a/18, 147a/02, 147b/03, 148a/06, 149b/13, 152a/15, 157a/20, 158a/17, 158a/19, 161b/15, 163a/18, 163b/07, 163b/07, 165b/13, 167a/12, 167a/12, 171a/14, 171a/16, 173a/19, 173a/21, 173b/02, 173b/03, 173b/04, 173b/05, 174b/06, 174b/11, 175b/18, 175b/19, 178a/16, 178b/02, 178b/12, 192a/14, 209a/07, 224a/15, 227b/15, 241a/07, 303b/13, 313b/05, 320a/08
ş. ḳılış- 163b/16
ş.+nıŋ çapduḳları 303a/09
[=138]
şikār-gāh Far. Avlak.
ş. 44b/06, 189a/09
ş.+da 66b/15, 67a/11, 165b/20, 264a/17
ş.+dın 45a/03, 174b/14
ş.+ġa 44a/12, 44a/13, 44b/06, 67b/20, 68b/05, 173b/01
ş.+ığa 178b/04
ş.+nı 44a/13
[=16]
şikāyat Ar. Şikâyet, sızlanma.
ş. ḳıl- 65b/06
[=1]
şikest Far. Kırılma, yenilgi; kırgınlık, keder.
ş. (cānımızġa şikest yet-) 77b/09
ş. (köŋlige şikest tüş-) 284b/10
ş. (köŋülleriġa şikest tüş-) 79a/17
ş. ber- 156a/14
ş. bol- 106a/15
ş.+ler ber- 148a/01
ş. taf- 78b/08, 173a/17
ş. tüş- Şikest düşmek (Yenilmek, yenilgiye uğramak). 51a/17, 152a/10, 211a/12, 230b/12, 231a/19, 237a/16, 324a/13
ş. yetgür- 41a/10
[=16]
şikestlıḳ Yenilme, mağlup olma durumu.
ş.+nı 134a/21
[=1]
Şikinī Şehir adı.
Ş. (Çaġānī ve Şikinī ve Ḫatlān şaharları) 227b/18
[=1]
şire Minder.
ş. 171b/10, 176a/13
[=2]
şod Far. Oldu.
ş. 333a/18, 333a/19
[=2]
şora- Emmek, içine çekmek.
ş.-p 58a/04
[=1]
şöhret < Ar. *şuhrat* Ün, san.
ş. taf- Şöhret bulmak. 11a/05
[=1]

şu 1. (Sıfat) Şu. Krş. **şul**
ş. zamān 250a/19
[=1]
2. (Zamir) Şu.
ş.+ndın 280a/11
ş.+nı 52b/06
şunça Şunca, şu kadar. 6a/05, 11a/10, 21b/03, 36a/02, 47b/15, 51b/05, 56b/10, 67b/08, 77a/03, 94b/18, 95b/20, 172b/14, 179a/16, 221a/09, 221a/11, 221b/17, 221b/18, 228a/14, 240b/14, 246b/04, 259a/17, 262b/13, 263a/01, 266a/15, 266a/18, 309b/20
şunça éken 214a/16, 294b/09
şunçadın 261b/15
şunda 254b/01
şundaḳ Şöyle, şunun gibi. 7a/18, 11a/07, 11a/10, 11a/16, 14a/09, 16b/07, 26b/15, 31a/15, 36a/14, 41a/08, 41b/11, 44a/08, 46a/12, 46a/13, 48a/04, 51a/15, 51b/16, 53a/16, 53b/02, 56a/15, 57a/06, 60a/09, 61a/16, 62b/08, 63a/01, 63a/05, 63a/05, 63b/12, 64a/16, 71b/17, 74b/01, 75a/10, 75a/11, 75a/17, 76b/01, 76b/20, 79b/18, 84b/17, 84b/18, 88b/03, 94a/03, 94a/17, 95a/16, 104b/18, 106a/18, 109b/16, 121b/17, 124a/04, 126a/06, 129a/05, 130a/03, 133a/02, 133b/20, 134b/06, 135b/09, 137a/12, 149a/06, 151b/10, 152b/07, 153b/18, 155b/05, 165a/15, 169a/07, 171b/02, 181a/08, 183a/09, 190b/18, 194a/11, 195a/09, 195a/12, 200b/08, 211b/04, 211b/14, 212b/07, 213b/10, 217a/17, 219a/15, 220a/16, 223b/12, 225a/11, 230a/19, 236a/19, 237a/09, 241a/19, 241b/05, 245b/16, 248b/18, 249b/10, 251a/03, 251b/10, 261a/06, 262b/14, 263a/12, 264b/15, 266a/01, 271a/15, 271b/16, 276b/13, 284a/18, 284b/14, 290a/19, 295b/10, 296a/04, 304a/03, 308b/08, 322a/04, 322a/06, 322a/17, 324a/18, 325b/01, 328b/03
şundaḳ bol- 95b/09, 183a/07, 314b/01
şundaḳ dép 230b/18
şundaḳ éken 14a/09, 61a/20, 64a/03, 197b/12, 242a/21, 294b/08
şundaḳ éken sen 50a/08
şundaḳ érdi 6a/02, 318b/11
şundaḳ érdi-ki 102b/05, 155a/01
şundaḳ ḳıl- 46b/20, 56b/05, 94a/19, 179a/19, 273b/17, 275b/04, 288b/17, 308a/02
şundaḳ ki Şöyle ki. 8b/16, 9b/18, 12b/04, 13a/07, 13b/11, 17a/01, 18b/10, 22a/06, 24b/13, 26a/01, 28a/08, 31a/02, 33a/06, 33b/17, 34a/11, 34a/13, 35b/11, 38a/16, 43a/18, 43b/15, 44b/01, 45b/04, 47b/09, 55b/14, 62a/10, 66b/01, 66b/11, 69a/16, 79b/17, 84b/16, 90a/12, 91a/19, 95a/17, 110a/05, 117b/09, 123b/09, 133b/07, 149a/16, 150b/06, 157a/21, 160b/06, 161a/04, 177b/08, 181a/17, 196a/16, 200b/19, 201a/12, 203b/07, 209a/08, 209b/13, 219a/18, 223a/03, 250a/01, 250b/04, 253a/02, 256a/06, 265a/14, 273b/13, 283a/19, 293a/03, 294b/04, 299a/17, 302b/03, 304a/05, 305a/21, 308a/16, 315a/04, 315a/16, 319b/05, 320b/02, 321b/03, 326a/14, 327b/08, 329b/10, 330b/05
şundaḳ mıydı 47b/06
şundaḳ turur 66b/12, 68b/14, 90a/07, 132a/04, 134b/09, 149a/06, 217a/16, 275a/06, 280a/05
şundaḳ turur sen 64a/18
şundaḳdur 45a/09, 140b/13, 150b/03, 187b/09
şundaḳdur ki 2b/01, 60b/12, 105b/06, 121a/16, 143a/12, 209b/01, 282a/06, 289b/16, 295a/04, 313b/20, 321b/09, 327b/07

[=268]
Şuʿayb Darab (**Dārāb**) döneminde yaşamış, Kutayb (**Ḳutayb**)'ın soyundan gelen Arap kumandan.
Ş. 74b/11, 74b/14
[=2]
Şuʿba Yezdigerd (**Yezdigerd III**) döneminde Arap kumandan.
Ş. 322b/21, 323a/05
Ş. ibn-i Muġīra raḍıya'llāhu ʿanh 322b/18
Ş. raḍıya'llāhu ʿanh 322b/21
Ş. raḍıya'llāhu ʿanha 323a/05, 323a/07, 323a/12
[=7]
şūḫ Far. Neşeli, canlı; utanmaz, yüzsüz.
ş. 158b/11, 301a/11
[=2]
şuḳluḳ Sessizlik.
ş. ḳıl- 200b/14
[=1]
şul (Sıfat) Şu. Krş. **şu** 1
ş. 6b/15, 24b/14, 49b/17, 100b/10, 102b/19, 119a/13, 126a/08, 209b/02, 209b/04, 211a/02, 212a/08, 228b/18, 233a/19, 254a/10, 278a/11, 287a/12, 287a/17, 315b/20
ş. çaġlıḳ Şu kadar. 137b/17
ş. kéçe 29b/10
ş. kéçesi 277a/09
ş. kün 261a/08
ş. küni 8b/13, 96b/18, 96b/19, 108b/18
ş. ṭeref 308b/10
ş. vaḳt 34a/16, 113b/09, 262b/15, 278a/10
ş. vaḳtda 32b/14, 33a/11, 96b/17, 242a/09, 257b/17, 287b/03
ş. yosunda Şu tarzda. 84b/17, 156b/12, 214a/18
ş. zamān 5b/10, 10a/10, 10b/15, 13b/05, 15a/06, 21b/05, 22a/07, 22b/15, 26b/18, 30a/07, 35a/04, 35a/09, 35b/09, 44a/01, 44a/02, 58a/08, 60a/10, 64a/14, 67b/18, 73a/01, 76b/19, 77b/03, 85b/19, 86a/05, 88b/01, 98b/04, 99b/09, 108a/05, 108b/06, 108b/06, 112a/11, 116a/02, 119a/03, 136a/20, 142b/03, 146b/21, 147b/19, 148a/13, 149a/03, 159b/21, 160b/21, 162b/08, 163b/16, 166a/16, 170b/04, 173b/07, 173b/11, 174a/21, 183a/19, 187a/11, 193b/03, 197a/07, 198a/13, 199a/03, 202a/10, 206b/15, 208b/06, 210a/16, 221b/10, 222a/16, 242b/12, 246a/18, 247a/17, 250a/18, 252b/12, 253b/01, 254a/20, 254a/20, 264a/16, 269a/09, 275a/07, 277a/02, 278a/13, 278b/03, 286b/04, 288a/19, 292a/06, 301a/13, 313b/16, 332b/05
ş. zamāna 310b/03
[=121]
şuʿla Ar. Alev, yalım; parıltı, ışık.
ş. (ot şuʿla ur-) 37b/11
ş.+sı dék (aynıŋ şuʿlası) 17b/17
[=2]
şūm Ar. Uğursuz.
ş. 28a/07, 67b/15, 142a/13, 189b/21
ş. (Farruḫzād-ı şūm) 319a/01
ş. (Gurazm-ı bad-baḫt şūm) 29a/18
ş. (Şaġād-ı şūm) 66b/14
ş. bile (Ḫusrav-ı şūm) 276a/09
ş.+dın 300b/19
ş.+dın (Gurazm-ı şūm) 28b/10
ş.+nı 301a/10
ş.+nıŋ (Māhūy-ı Sūrī-ı şūm) 332a/10
ş. turur sen 67a/07
[=13]
şūm-ḳadam Far. Ayağı uğursuz.
ş. 62b/18, 63a/08, 272a/17
[=3]
şūmlıḳ Bk. **şūmluḳ**
ş.+ıdın (şūmlıġıdın) 300b/17
[=1]
şūmluḳ Şomluk, uğursuzluk. Krş. **şūmlıḳ**
ş. éken 214a/11
[=1]
şūm-zād Far. Uğursuzdan doğmuş, uğursuzun çocuğu.
ş. 316b/05
[=1]

şūr Far. Tuzlu, kekremsi, acı; karışıklık, kavga, gürültü, fitne.
ş. 35a/18, 104a/17, 207b/04
ş. (pür-şūr ġavġā bol-) 13a/05, 108b/15, 223a/20, 227b/09
ş. ġavġā ḳıl- 44b/01
ş. ġavġā ḳof- 131a/10
ş. ġavġā ḳofar- 20b/19
ş. ġavġā tüş- 213a/21, 292a/21
ş. ḳofar- Karışıklık çıkarmak. 104a/18
ş. turur 125b/07
ş. u fıtna tüş- 315a/19
ş. u ġavġā bol- 232b/17
ş. u ġavġā tüş- 26a/19
ş. u ġavġālıġ bol- 61a/20
ş. u ġavġālıḳ 49b/11, 69b/09
ş. u ġavġālıḳ bol- 52a/19
[=21]
şūr-baḫt Far. Bahtsız, bahtı kötü.
ş. 272b/20
ş.+nıŋ 171b/17
[=2]
Şūrıstān Şehir adı.
Ş.+dın 151a/21
[=1]
şūrış < Far. *şūriş* Kargaşa, karışıklık.
ş. (köŋlige şūrış tüş-) 160b/08, 163b/13, 172b/20, 188a/20
[=4]
Şūşa Günümüzde Azerbaycan (**Āẕarbāyigān**)'ın Dağlık Karabağ bölgesinde bulunan şehir.
Ş. şaharı 212a/19
[=1]
şükr < Ar. *şukr* Şükür, minneti dile getirme. Krş. **şükrī**
ş. 67b/07, 98b/14, 195a/08, 232b/02, 243a/04
ş. ay- Şükür söylemek (Şükretmek). 2b/03, 8a/07, 33a/15, 33b/20, 139b/18, 164a/12, 178b/11, 180b/02, 254a/15, 259a/06, 287b/13
ş. ayt- Şükür söylemek (Şükretmek). 34b/12, 43a/11, 47b/14, 57b/01, 80a/04, 93b/08, 94a/01, 99b/01, 99b/19, 102b/04, 129b/18, 132a/14, 153b/12, 155b/17, 188b/13, 244b/11, 244b/12, 259b/07, 261a/18
ş. ḳıl- 236b/18
ş. ki 29a/17, 39b/05, 149b/07, 168b/19, 180b/02, 186a/11, 195a/07, 224a/05, 232a/21, 238a/09, 244b/18, 246b/04, 261a/17
ş.+ler ay- 124a/03, 139b/19, 228a/11, 287b/16
ş.+ler ayt- 172a/09
[=54]
şükrī Bk. **şükr**
ş. ki 46a/12, 46a/19, 128b/06
[=3]

tā 1. Far. Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartılı bir biçimde anlatan söz.

t. 2b/12, 3a/04, 8a/05, 8a/06, 14a/06, 27b/10, 34a/08, 39a/03, 41b/15, 42b/19, 43b/01, 43b/01, 43b/04, 43b/04, 43b/05, 49a/07, 50a/04, 52b/19, 54a/10, 64b/01, 65a/13, 69b/08, 70a/15, 71a/04, 73b/06, 74b/18, 76b/10, 78a/04, 82a/17, 83a/05, 90b/04, 92b/02, 96a/17, 97a/11, 98b/01, 98b/14, 98b/17, 99a/11, 100a/01, 100b/15, 101b/09, 102a/11, 102a/13, 102b/06, 104a/02, 104a/09, 104a/09, 105a/01, 105b/08, 106b/16, 108a/10, 110b/16, 111a/07, 112b/14, 113a/17, 118a/05, 119a/11, 120a/09, 122b/17, 126a/11, 133a/04, 135a/04, 135b/01, 140b/06, 146b/08, 150b/09, 151a/21, 153b/17, 156a/11, 165a/05, 165b/19, 171a/14, 173a/21, 175b/10, 175b/13, 182b/13, 184a/11, 185b/03, 191b/09, 192b/05, 195b/05, 197b/05, 198a/02, 198a/19, 198b/09, 200b/20, 203b/08, 203b/09, 204a/06, 206b/07, 208b/15, 209a/03, 209b/12, 222a/09, 222b/19, 223a/07, 224b/01, 224b/19, 226a/10, 227b/06, 227b/15, 227b/17, 227b/18, 232b/08, 235a/14, 236a/11, 237a/02, 237b/02, 241b/03, 253a/02, 253a/17, 257b/14, 259b/11, 260b/03, 263b/19, 268a/13, 274a/04, 274a/05, 274a/14, 278a/05, 278a/20, 279b/17, 279b/17, 280b/08, 280b/19, 282b/13, 284a/15, 297b/17, 305a/19

t. ki 26a/04, 31b/01, 58b/20, 60b/17, 64a/10, 68a/16, 68a/17, 70b/01, 80a/04, 97a/05, 103b/13, 126b/19, 212b/09, 234b/11, 235a/21, 276b/10, 276b/12, 280b/10, 294a/20, 296a/14, 327b/01, 327b/16

[=151]

2. Ki; böylece.

t. 2a/16, 5b/03, 5b/04, 5b/06, 6a/07, 7b/07, 8b/06, 8b/10, 9a/21, 9b/11, 10a/18, 10a/20, 10b/05, 10b/12, 11b/07, 11b/19, 12a/16, 12a/20, 12b/19, 13a/19, 14b/09, 15a/05, 15a/18, 15a/20, 16b/04, 16b/11, 17a/01, 18b/18, 19a/05, 20b/18, 20b/20, 21a/07, 21a/16, 21b/05, 21b/09, 22a/07, 22a/14, 22b/07, 22b/11, 22b/18, 22b/18, 23b/07, 24b/09, 24b/11, 24b/16, 25b/01, 27a/10, 27a/11, 27a/17, 27b/01, 28a/05, 28a/12, 28a/15, 28b/19, 29a/02, 29a/07, 29a/13, 30b/08, 30b/10, 31a/11, 31a/15, 31b/16, 32a/16, 32b/06, 32b/09, 32b/16, 33a/01, 33a/16, 33b/03, 33b/20, 34a/10, 34a/11, 34a/15, 34a/19, 35b/01, 35b/12, 36a/10, 36a/15, 36b/01, 36b/10, 36b/10, 36b/15, 37a/02, 37b/05, 38a/10, 38a/10, 38a/19, 38b/15, 39b/05, 40a/08, 42a/14, 42b/14, 42b/17, 42b/18, 43a/07, 43a/08, 44a/06, 44a/12, 44b/02, 44b/13, 46a/09, 46a/12, 47a/17, 47a/20, 47a/20, 48a/02, 48a/05, 48a/06, 48a/11, 48b/13, 48b/19, 49a/13, 50b/15, 51b/04, 51b/10, 52a/09, 52a/19, 53a/14, 54a/07, 54a/12, 54a/20, 54b/05, 54b/06, 54b/06, 54b/16, 55a/07, 55a/15, 56a/18, 57a/11, 57b/06, 58a/03, 58a/07, 58b/02, 58b/04, 58b/05, 58b/18, 59a/18, 60b/11, 61a/09, 61b/20, 62a/13, 62b/06, 62b/13, 63a/02, 63b/06, 63b/11, 64a/03, 64b/04, 65b/06, 66a/10, 66a/11, 66b/07, 66b/13, 66b/18, 67a/12, 68a/05, 68b/17, 69a/08, 69b/17, 70a/02, 70a/06, 71a/01, 71a/05, 71b/05, 71b/07, 71b/09, 71b/15, 72a/12, 72a/15, 72b/03, 72b/17, 73a/02, 74a/09, 74a/20, 74b/06, 74b/08, 74b/16, 76a/17, 76b/16, 77a/13, 77a/15, 77a/17,

77b/08, 77b/20, 79a/01, 79a/13,
79b/11, 80b/06, 81a/20, 81b/15,
82a/11, 82b/15, 86a/15, 86b/12,
86b/15, 87a/13, 87b/01, 87b/03,
87b/09, 87b/11, 87b/12, 87b/14,
88a/02, 88a/03, 89a/13, 89a/16,
89b/03, 90b/13, 90b/17, 91a/15,
91b/12, 91b/14, 92a/09, 92a/11,
92b/05, 93a/02, 93a/04, 93b/01,
94a/06, 95b/06, 96b/20, 98b/06,
98b/07, 98b/08, 99a/15, 99a/18,
99a/20, 100a/06, 100a/16,
100b/02, 100b/20, 102a/04,
102a/10, 103a/01, 103a/09,
103b/14, 103b/20, 105a/19,
106a/02, 106a/02, 106a/20,
106a/20, 106b/05, 106b/06,
108a/04, 108b/01, 108b/02,
109a/19, 109b/02, 111a/17,
111b/06, 111b/19, 112b/02,
113a/05, 115b/10, 115b/16,
116b/08, 117a/14, 119a/01,
120a/01, 120b/06, 120b/10,
120b/12, 121a/01, 121a/02,
121a/08, 121b/06, 122a/08,
122a/12, 122b/07, 122b/12,
123a/12, 124a/06, 124a/09,
124a/13, 125a/07, 125a/09,
125b/04, 125b/08, 125b/09,
126b/04, 127b/12, 128a/13,
129a/19, 129b/02, 130a/13,
130b/13, 132a/21, 132b/10,
133a/05, 133a/19, 134b/04,
135b/10, 135b/11, 136b/03,
136b/06, 136b/14, 136b/20,
137b/04, 137b/06, 137b/13,
138a/14, 138a/17, 138a/18,
140a/05, 140a/10, 140a/10,
140a/14, 141a/04, 141a/06,
143a/04, 143b/10, 144a/02,
146a/17, 146a/19, 146b/06,
146b/14, 147a/09, 147a/18,
147a/18, 147a/20, 148a/14,
148b/07, 149a/10, 149b/15,
150a/06, 150a/18, 150b/21,
151a/18, 151a/20, 151b/07,
152a/18, 152a/21, 152b/16,
152b/20, 156a/16, 156b/03,
156b/08, 156b/18, 157a/02,
157a/03, 157a/07, 157b/09,
158a/05, 159a/17, 163b/10,
163b/17, 164a/03, 164a/15,
166b/20, 167a/13, 167a/14,
168b/15, 170a/01, 170b/06,
171a/02, 171a/18, 171a/19,
171a/19, 171b/10, 172b/19,
172b/21, 173a/10, 173b/08,
173b/10, 174a/03, 174a/10,
174b/07, 174b/08, 174b/10,
175a/07, 175a/21, 175b/10,
175b/14, 175b/17, 176a/08,
176b/03, 176b/03, 177b/15,
178b/19, 179a/01, 179a/05,
179b/14, 179b/19, 180a/02,
180a/05, 180a/14, 180b/11,
181a/14, 181b/01, 181b/17,
183a/21, 183b/08, 184b/02,
184b/05, 184b/08, 185a/06,
185a/06, 185a/06, 185a/20,
185b/02, 185b/04, 185b/18,
186a/09, 186a/12, 186b/02,
186b/03, 186b/20, 187a/15,
187a/16, 187b/01, 189b/06,
189b/14, 189b/20, 190b/02,
191a/08, 191b/02, 191b/15,
192a/02, 192b/04, 192b/10,
192b/18, 192b/21, 192b/21,
193a/06, 193a/07, 193a/14,
193b/06, 195a/06, 195a/20,
195b/05, 196a/01, 197a/02,
198a/07, 198a/17, 198b/14,
199a/04, 199a/16, 199b/12,
199b/12, 199b/16, 200a/01,
200a/19, 200b/12, 200b/21,
201a/16, 201b/19, 202a/07,
202b/11, 202b/16, 202b/20,
203b/19, 204b/05, 204b/08,
205a/02, 206a/05, 206a/07,
206a/08, 206b/03, 207a/13,
207b/16, 208a/01, 209b/16,
210a/05, 210a/11, 210a/13,
210a/18, 210b/18, 211a/02,
211a/05, 211a/08, 212a/06,
214a/08, 214a/08, 215a/10,
215b/15, 215b/17, 215b/20,
216a/07, 216a/08, 216a/18,
217a/02, 218b/08, 219a/02,
219a/21, 220a/14, 220b/14,
221a/06, 221b/12, 221b/14,
221b/21, 222a/11, 222a/16,

222a/21, 222b/03, 222b/12, 223a/02, 223a/05, 224a/11, 224a/18, 224b/09, 224b/15, 224b/20, 225a/03, 225a/09, 226a/05, 226a/11, 226a/15, 226a/18, 226a/21, 227a/10, 227a/14, 227a/19, 227b/01, 227b/03, 229a/04, 229a/05, 229a/10, 230a/17, 230a/19, 230b/04, 231a/12, 231a/16, 231b/01, 232a/08, 233a/07, 234a/17, 235b/13, 236a/17, 236b/12, 236b/13, 237a/12, 237a/13, 237a/16, 238a/13, 238b/05, 238b/11, 240b/19, 240b/21, 241a/01, 241a/02, 241a/02, 241a/03, 241a/04, 241a/05, 241a/09, 241b/03, 241b/09, 241b/12, 242a/08, 242a/19, 242b/16, 242b/16, 243b/05, 245a/18, 245b/18, 246a/03, 246a/21, 246a/21, 247a/12, 247b/06, 250a/08, 250a/21, 251b/16, 251b/20, 252b/06, 252b/09, 252b/11, 255a/16, 255b/02, 255b/03, 256a/09, 256a/09, 256a/10, 256b/10, 257a/13, 257a/19, 257b/12, 258b/04, 258b/17, 258b/17, 259a/05, 259a/09, 259a/12, 259b/12, 260a/14, 260a/18, 260a/19, 260b/10, 260b/15, 260b/21, 261a/21, 261b/09, 261b/12, 262a/16, 262b/03, 262b/11, 263a/15, 263b/04, 263b/15, 263b/16, 265a/02, 265a/11, 266b/20, 267a/03, 267a/12, 267a/14, 267b/16, 268a/02, 268a/14, 268b/01, 268b/16, 270a/16, 272b/03, 274a/06, 275a/08, 275a/12, 276a/15, 276a/16, 277a/09, 277a/10, 277a/20, 277b/20, 278a/03, 278a/07, 278a/09, 279a/15, 279a/17, 279b/05, 279b/08, 280a/02, 280a/10, 280b/01, 280b/02, 281a/09, 281b/08, 282b/04, 282b/13, 283a/16, 283b/01, 283b/16, 284b/03, 284b/04, 284b/05, 285a/04, 287a/08, 287a/09, 287a/21, 287b/01, 287b/06, 287b/14, 288a/09, 288b/19, 289a/06, 289b/08, 291b/11, 292a/02, 292b/10, 292b/20, 293a/12, 293a/18, 293b/04, 293b/20, 294a/02, 294a/04, 295a/15, 295a/17, 295a/20, 295b/07, 296a/01, 296a/20, 296a/21, 297b/04, 297b/13, 297b/13, 297b/14, 299a/16, 299b/16, 300a/16, 300a/20, 300b/01, 300b/05, 300b/13, 300b/21, 301a/03, 301a/15, 301a/17, 301a/19, 301b/18, 302a/04, 302a/08, 302b/11, 303a/19, 303a/20, 303b/12, 304a/19, 304b/20, 305a/13, 305a/15, 305a/18, 305b/06, 306a/21, 306b/08, 306b/11, 306b/15, 307a/16, 307a/19, 307b/01, 307b/07, 307b/08, 307b/13, 308a/08, 308b/18, 309a/01, 309a/10, 309b/07, 310a/08, 310a/09, 310b/01, 312a/01, 312b/15, 313b/08, 316b/16, 316b/19, 317a/10, 317a/16, 318a/02, 318b/07, 318b/15, 319a/13, 319a/19, 320a/08, 320a/08, 320a/15, 320a/16, 320a/19, 320a/21, 320b/11, 321a/14, 321b/01, 322a/18, 322b/18, 323a/02, 323a/10, 323a/13, 323b/09, 325a/11, 326a/11, 327a/01, 327a/02, 328a/11, 328b/19, 329a/16, 329a/17, 330a/01, 331a/14, 331b/02, 331b/19, 332a/12, 332b/16, 333a/01, 333a/06, 333a/06

t. bolġay-ki 5a/06, 9a/02, 9a/10, 10b/17, 35a/07, 56a/18, 57b/06, 58b/12, 60b/20, 78b/13, 114a/07, 122b/03, 182b/05, 192b/16, 198a/03, 200a/18, 207a/11, 207b/20, 235b/06, 238b/19, 239b/11, 240a/10, 281b/05, 311b/01, 325a/17

t. bolġay ki 74b/01, 80a/19, 161a/08, 161b/02

t. köreyin ki 236a/18
t. köreyli ki 50b/16
t. körgey-ki 56b/06, 237b/18
t. körgey ki 250b/15
t. körgey sen ki 102b/19
t. körgeyler ki 258a/11
[=799]

taʿaccub Ar. Şaşma, şaşkınlık.
t. bile 123b/01
t.+ı 72b/09, 300a/09
t.+lar ḳıl- 87b/12
[=4]

taʿaddī Ar. Birinin hakkına saldırma, zultmetme.
t. (ẓulm u taʿaddī ḳıl-) 134b/12
[=1]

taʿālā Ar. "Şanı yüce olsun" anlamında söz.
t. (bār-ḫudā-yı Taʿālā) 79a/06
t. (Ḥaḳ Subḥānahu ve Taʿālā) 128b/07, 282a/15, 302b/03
t. (Ḫudā-yı Taʿālā) 2a/07, 5b/12, 14b/06, 14b/16, 15a/14, 15b/11, 16b/05, 16b/09, 17a/09, 22b/20, 25b/18, 27a/06, 29b/02, 31b/07, 33b/07, 34b/01, 34b/17, 41b/06, 43a/12, 46a/13, 48a/16, 50b/07, 56a/18, 56a/18, 57a/04, 58a/01, 58b/14, 61a/16, 61b/12, 63a/04, 64a/02, 67b/08, 68a/13, 72b/08, 74a/08, 74b/04, 77b/16, 80b/04, 81a/11, 81a/18, 81b/17, 81b/20, 88b/20, 90a/08, 97a/15, 98b/12, 101b/11, 102a/19, 103a/01, 103b/09, 109a/17, 113b/14, 115b/07, 121b/01, 121b/18, 124a/04, 128b/05, 128b/09, 129b/02, 130a/06, 132a/02, 133b/08, 133b/17, 134b/19, 135a/05, 137a/11, 139a/12, 140b/15, 142a/21, 143b/19, 145a/16, 145a/16, 145b/02, 147a/19, 149a/06, 150a/03, 150b/09, 152b/12, 154a/10, 154a/13, 154b/04, 154b/09, 155b/20, 157a/18, 157b/13, 160a/09, 160a/20, 162a/21, 169a/12, 173a/09, 174a/20, 174b/03, 174b/03, 177a/21, 180a/07, 180a/08, 180b/11, 182a/07, 182b/05, 182b/08, 185b/12, 187b/05, 188b/04, 188b/12, 190b/20, 191a/14, 193b/16, 194a/11, 195a/09, 196a/06, 203a/02, 204a/01, 204a/06, 204a/14, 205a/14, 205b/21, 213b/10, 216b/07, 217a/08, 217a/16, 218a/10, 219b/08, 222a/08, 225a/12, 225a/18, 226b/19, 229b/08, 234a/11, 235b/16, 237a/05, 243b/19, 244b/21, 245a/14, 248a/03, 250b/20, 259a/19, 260a/11, 261b/01, 265b/09, 265b/17, 266a/16, 267a/08, 267b/02, 268b/04, 270a/11, 271b/06, 272a/01, 272a/03, 272a/20, 272b/03, 273a/13, 275b/02, 276b/12, 276b/13, 277a/16, 277a/16, 279a/10, 282a/18, 282a/20, 282b/11, 294b/07, 295b/05, 295b/14, 301b/15, 302b/05, 312a/05, 312a/20, 313b/03, 314a/05, 314a/06, 314a/07, 314a/08, 314a/15, 314a/21, 314b/15, 314b/20, 318a/11, 319a/11, 324b/01, 324b/02, 324b/19, 326a/17, 328b/16, 328b/17, 328b/19, 329b/01
t. (Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā) 73b/20, 88a/17
t. bile (Ḫudā-yı Taʿālā) 143b/17
t.+dın (Ḫudā-yı Taʿālā) 2b/04, 8a/13, 15b/01, 20a/16, 28a/19, 29a/19, 31b/02, 35a/13, 37b/02, 41a/09, 45a/11, 46b/10, 51b/09, 52b/10, 55b/02, 56a/18, 59a/15, 61b/13, 63a/04, 70a/09, 73b/17, 79b/20, 80a/16, 88b/17, 90b/05, 93b/20, 94a/09, 106a/09, 109a/17, 109b/06, 111b/02, 114b/17, 115a/03, 123a/16, 124b/02, 128a/02, 128b/08, 129b/01, 131b/13, 131b/14, 152a/20, 153b/13, 162a/12, 163a/02, 180a/04, 180a/14, 181a/20, 182a/07, 182a/19, 195a/09, 197a/07, 199b/06, 205a/06, 208b/20, 209a/01, 217b/08,

217b/09, 218b/12, 222a/01, 222b/06, 229a/15, 235b/15, 236a/19, 244a/21, 244b/01, 244b/02, 248b/17, 249b/10, 263a/12, 272b/01, 275b/02, 276b/05, 286a/21, 312a/02, 312a/14, 322b/08, 322b/08, 328b/08, 329a/13

t.+dın (Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā) 280b/19

t.+dın özge (Ḫudā-yı Taʿālā) 50a/02, 52a/07, 60a/17, 77b/15, 121b/01, 221b/19, 225b/07, 240a/05, 283b/04, 285b/02

t.+dın turur (Ḫudā-yı Taʿālā) 80a/03, 155b/17, 174a/19, 212b/14, 259a/05

t.+dur (Ḫudā-yı Taʿālā) 42a/11, 272a/13

t.+ġa (Ḫudā-yı Taʿālā) 2b/03, 4b/17, 8a/07, 13b/08, 14a/19, 15b/13, 17b/12, 18a/17, 25b/01, 27b/13, 29a/17, 31a/10, 31a/10, 33a/08, 33a/14, 33b/19, 34a/15, 34b/12, 35a/07, 39b/05, 41a/15, 41a/16, 43a/11, 46a/11, 46a/19, 47b/14, 54a/05, 55b/13, 56b/07, 57a/04, 57b/01, 59b/01, 67b/07, 70a/12, 80a/04, 80b/05, 85a/05, 85b/16, 86a/04, 90b/03, 92a/14, 93b/08, 99b/01, 99b/07, 99b/19, 102b/04, 106a/04, 108a/07, 124a/03, 124b/03, 128a/02, 128b/05, 128b/06, 128b/06, 128b/06, 128b/09, 128b/11, 128b/11, 129b/18, 132a/14, 133b/05, 133b/11, 135a/05, 139b/18, 139b/19, 140b/17, 142a/20, 143b/12, 145b/13, 149b/07, 150a/05, 153b/12, 155a/20, 155b/05, 155b/14, 155b/17, 156a/03, 157a/14, 164a/12, 166a/17, 168b/19, 170b/05, 172a/09, 174a/10, 174b/16, 178b/11, 180a/09, 180b/02, 182a/13, 182b/07, 186a/11, 186b/08, 189b/05, 192b/15, 193b/19, 195a/07, 195a/08, 196a/10, 197a/12, 204a/03, 208a/03, 208a/15, 208b/20, 210b/14, 212b/04, 215b/16, 216b/03, 216b/19, 218a/13, 218b/14, 219b/10, 219b/15, 224a/05, 228a/11, 228a/15, 229a/10, 229a/12, 236b/01, 236b/18, 238a/09, 242b/05, 244b/18, 245a/02, 245a/08, 245a/09, 246b/03, 249a/02, 250a/16, 250b/14, 254a/15, 258a/13, 259a/06, 259b/07, 261a/16, 263b/02, 265b/18, 271b/11, 272a/10, 275a/01, 282a/10, 283a/13, 285b/07, 286a/07, 287b/13, 287b/16, 292b/06, 300a/19, 301b/01, 302a/18, 302a/19, 312a/19, 313a/11, 313a/13, 314a/04, 314b/17, 314b/17, 315a/14, 321b/09, 321b/10, 325a/04

t.+ġa turur (Ḫudā-yı Taʿālā) 80a/09

t.+nı (Ḫudā-yı Taʿālā) 6a/05, 9b/17, 15a/13, 19a/04, 25b/10, 28a/13, 30b/10, 58b/19, 65a/10, 67b/04, 67b/07, 71a/19, 72a/03, 79a/08, 82a/06, 92b/20, 102b/03, 103a/06, 104b/01, 107b/03, 107b/07, 132a/15, 142a/09, 143b/15, 146b/21, 150a/09, 153b/16, 172b/10, 172b/21, 179a/05, 180a/03, 185b/16, 190b/18, 196a/14, 202b/21, 205b/12, 215b/08, 216b/07, 219b/15, 227b/01, 228b/06, 229b/16, 248b/10, 249b/08, 257b/07, 263b/03, 271a/13, 279b/15, 282b/01, 291b/14, 302a/13, 321a/17, 322a/10

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālā) 2a/02, 6a/01, 9b/12, 11b/01, 14a/09, 15a/13, 18a/16, 20b/09, 34b/18, 35a/14, 40a/13, 42a/19, 43a/14, 47a/15, 59b/14, 61a/20, 61b/12, 63b/17, 64a/03, 82a/16, 84b/13, 84b/17, 95b/02, 99b/16, 102b/05, 105b/15, 119b/15, 124a/05, 126b/16, 128b/16, 129a/13, 129b/04, 133a/01, 134b/20, 137a/09, 140b/19, 141a/09,

141a/14, 142a/10, 142a/21, 145b/03, 150a/02, 156a/05, 156a/18, 163a/11, 164a/07, 173a/17, 180a/16, 181a/15, 185b/05, 186b/18, 188b/14, 191a/07, 193a/06, 196a/09, 196a/09, 196b/19, 197a/05, 197b/12, 198a/05, 199b/07, 202a/17, 202b/07, 203b/01, 203b/04, 204a/16, 204a/18, 209b/01, 212b/06, 212b/16, 214a/02, 216b/17, 217a/13, 217a/16, 217b/17, 217b/19, 219a/04, 219a/05, 219b/11, 219b/11, 219b/17, 219b/18, 228b/16, 229a/13, 229a/13, 229b/17, 235a/18, 236a/05, 238a/09, 242a/14, 243a/14, 244b/11, 250b/19, 269b/03, 271a/03, 271a/08, 271a/15, 272b/05, 273a/09, 280b/07, 281b/20, 282a/18, 282a/19, 285a/16, 286a/08, 288b/01, 293a/13, 301b/12, 302a/19, 302a/20, 302b/02, 304b/05, 311b/02, 313a/20, 313b/21, 314a/07, 322a/11, 322b/05, 322b/06, 323a/08, 324a/18, 328b/05, 329a/05

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı bile) 15b/05, 17a/14, 41b/12, 43b/12, 64a/01, 78b/15, 85b/15, 95b/03, 97a/14, 105b/05, 192a/18, 195b/11, 204a/02, 312a/16

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ atı birle) 81a/09, 86a/07, 88a/15, 88b/02, 91a/15, 91b/02, 225b/17, 226a/18, 231b/04, 258a/04, 283a/17, 287b/17, 291b/13, 295b/12, 325a/13, 325a/19

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıda bol-) 244a/19

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın çıḳ-) 41b/19

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın yan-) 59b/13

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını bar-cā keltür-) 60b/11

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını taşla-) 52a/18

t.+nıŋ (Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā) 186a/21

t. turur (Ḫudā-yı Taʿālā) 54b/11, 81b/07, 128b/17, 140b/18

t. üçün (Ḫudā-yı Taʿālā) 59a/16, 286b/19

[=669]

ṭaʿām Ar. Yemek.

ṭ. 4b/01, 6b/01, 47a/19, 50b/13, 50b/13, 104b/15, 107b/13, 136b/01, 137b/17, 138b/18, 156b/11, 201a/20, 221a/13, 221a/19, 221a/20, 250a/03, 250a/06, 250a/21, 264a/12, 278a/17, 315b/21

ṭ. ber- 120b/10

ṭ.+da 221a/14, 222a/03

ṭ.+dın 175b/06, 201a/10, 221b/03

ṭ.+ġa 221b/04, 250a/21

ṭ.+ı 98b/03, 201a/19

ṭ.+ı (ṭaʿām ye-) 107b/13

ṭ.+ım 328a/06

ṭ.+ın 50b/20

ṭ.+ını 221a/01

ṭ.+ıŋ 328a/08

ṭ.+ıŋlar 275a/14

ṭ.+ıŋnı yé- 46b/17

ṭ.+lar 44b/13, 93a/03, 97b/10, 101b/15, 102b/01, 157b/17, 168b/15, 315b/21

ṭ.+lar füşür- Yemekler pişirmek. 45b/13, 250a/08

ṭ.+larını 68b/18, 117a/13

ṭ.+larnı 221b/02

ṭ.+nı 221b/04, 250b/07, 315b/20

ṭ.+nı ḳıl- Yemeği yapmak. 221b/07

ṭ.+nı ye- 221b/08

ṭ.+nı yé- 219b/04, 221b/06, 250b/09

ṭ. ye- 44b/12, 46b/20, 172a/17, 220b/21, 288a/11

ṭ. yeyişge tut- 50b/14

ṭ. yé- 6b/01, 32b/05, 32b/15, 38a/07, 45a/02, 47a/17, 47a/19, 50b/14, 68b/16, 68b/19, 68b/20, 77a/16, 98b/18, 119a/02, 138b/07, 145a/19, 157b/17, 157b/17, 158a/11, 168b/20, 171a/01, 176b/01, 184b/03, 191b/16, 215b/03, 216a/18, 221a/11, 250a/12, 250b/01, 275a/16

[=95]
ṭāʿat Ar. İbadet.
ṭ. ḳıl- 99b/07
[=1]
tabāh Far. Harap olmuş, mahvolmuş.
t. bol- 326b/17
t. ḳıl- 273b/10
[=2]
ṭabaḳ Ar. İçine yiyecek konan derince yayvan kap.
ṭ. 36b/04, 304a/21, 304b/01
ṭ. (altun ṭabaḳ) 249a/15
ṭ.+da 116b/18
ṭ.+dağı 304a/18
ṭ.+dek (altun ṭabaḳ) 304b/03
ṭ. dék (ḳan tolġan ṭabaḳ dék) 7b/04
ṭ.+dın 119a/02
ṭ.+dın ziyāde 243b/06
ṭ.+ġa 36b/04, 170a/19, 226a/03, 255b/14, 304b/02, 317a/07
ṭ.+ġa (altun ṭabaḳ) 304a/15, 317a/08
ṭ.+lar (altun ṭabaḳlar) 319b/20
ṭ.+lar (altun ve kümüşdin ṭabaḳlar) 93a/03
ṭ.+larda (altun ṭabaḳlar) 191b/18
ṭ.+nı (altun ṭabaḳ) 304a/19
[=22]
tābān Far. Parlak.
t. dék (āftāb-ı tābān) 209b/08, 328a/14
t. dék (māh-ı tābān) 18b/13, 166a/01, 226b/20, 232b/11
t.+ġa (māh-ı tābān) 200b/05
t.+ı 281b/21
t.+nı (āftāb-ı tābān) 208b/04
[=9]
tabanca Yumruk, tokat. Krş. **ṭabanca**
t. ur- 282a/09, 315b/02
[=2]
ṭabanca Bk. **tabanca**
t. ur- 288a/20
[=1]
tabar Far. Balta.
t. 172a/12
t. bile 164b/02
[=2]
tabāreke Ar. "Yüce, ulu, münezzeh oldu." anlamında söz.
t. (Ḫudā-yı Tabāreke ve Taʿālā) 73b/20, 88a/16, 186a/21, 280b/19
[=4]
tabassum Ar. Gülümseme.
t. ḳıl- 84a/18
[=1]
ṭabīb Ar. Doktor, hekim.
ṭ. 67a/13, 79b/15, 87b/12, 87b/13, 87b/13, 87b/18, 88a/01, 150a/01, 219a/18, 243b/01, 293a/15
ṭ. bile 244b/20
ṭ. bol- 293a/07
ṭ.+dın 243b/02
ṭ.+ġa 88a/03, 243b/01
ṭ.+ge 329a/13
ṭ.+ım 86b/03
ṭ.+ıŋ 84b/04
ṭ.+lar 49b/05, 67a/12, 88a/06, 240a/02
ṭ.+larıġa 87b/18
ṭ.+nı 87a/11, 293a/10
[=26]
ṭabībī Far. Bir tabip, bir hekim.
ṭ. 239b/06
[=1]
ṭabīblik Tabiplik, hekimlik.
ṭ.+de 293a/09
[=1]
ṭabīʿī Ar. Doğal, olağan.
ṭ.+mnı 71b/15
[=1]
taʿbīr Ar. Tabir, yorumlama, yorum.
t. 83b/06
t. ayt- Tabir söylemek. 83b/05, 215a/10
t. ber- Tabir vermek. 83b/02, 83b/09, 84b/08, 111a/12, 111a/13, 111a/16, 211b/21, 211b/21, 215a/08, 215a/10, 215a/11, 215a/15, 215a/16, 215b/11
t.+ı 325b/08
t.+ını 215a/06, 215a/17, 215b/04, 215b/13
t.+ını ay- 215a/21
t.+ını ayt- 81a/01, 215a/21
t.+ını ber- 83b/02, 215a/19
[=27]
ṭabl Ar. Davul.
ṭ.+ını 165b/16
[=1]

tābla- Tavlamak, tav vermek.
t.-dı 58b/18
t.-p 58b/09
[=2]
otġa tābla- 58b/09, 58b/18
[=2]
tābūt Ar. Tabut, içine ölü konan sandık biçiminde araç.
t. 62a/14, 68a/01, 82a/20, 100b/12
t. (altun tābūt) 56b/18, 56b/19
t. (altun tābūt ḳıldur-) 238a/16
t.+ġa 68a/04, 109a/12, 131b/20, 214b/12, 331a/09
t.+ġa (altun tābūt) 22b/06, 80b/09, 143a/11, 150b/02
t.+ını 57a/01, 110a/01
t.+ını (altun tābūt) 110b/06
t. ḳıl- 68a/03, 109a/10
t.+larġa 22b/06, 56b/19
t.+nı 68a/08, 109b/15, 110a/02, 110a/04, 110b/01
t.+nı (altun tābūt) 80b/09, 109b/11
t.+nıŋ 62a/15, 62a/16, 62a/17, 62a/17, 62b/10, 62b/12, 62b/13, 109a/11, 110a/06
t.+nıŋ (altun tābūt) 109b/12
t. turur 133b/04
t. u kefen 61b/09
[=42]
tāc Far. Taç; hükümdarlık sembolü olarak giyilen, değerli taşlarla süslü başlık.
t. 24b/02, 61a/09, 83a/06, 96a/04, 101b/04, 109a/07, 129a/01, 134a/16, 155a/10, 155a/11, 155b/19, 165a/09, 170b/07, 189b/01, 224a/17, 233b/01, 233b/17, 263a/04, 265b/09, 275b/03, 275b/07, 282b/04, 295a/19, 314a/21, 329b/17, 331b/02, 331b/02
t. (altun tāc) 14a/02, 20a/02, 36a/18, 36b/14, 80b/09, 96a/04, 101b/04, 106a/20, 107b/18, 136a/17, 165b/05, 171a/09, 191b/19, 232a/10, 282b/07, 310b/14
t. (altun tāc başıġa key-) 183b/03
t. (altun tāc başlarıġa key-) 168a/05
t. (altun tāc key-) 101a/15, 279b/06
t. (altun tāc keydür-) 10b/20, 23a/07
t. (altun tāc u taḫt) 107a/05, 126b/12
t. (altun tāc ve kemer) 97a/03
t. (altun tāc ve ṭavḳ) 82b/14
t. (altun taḫt tāc) 166b/15
t. (altun taḫt u tāc) 105b/13
t. (başıġa altun tāc key-) 101b/14, 264a/06
t. (başıġa altun tāc keydür-) 24a/20, 61a/15, 62a/15, 101a/09
t. (başıġa altun tāc keygüz-) 168a/03
t. (başıġa fīrūzadın tāc key-) 13b/16
t. (başıġa pād-şāhāna tāc keydür-) 152b/16
t. (başıġa tāc-ı mükellel key-) 83b/14
t. (başıġa tāc bol-) 293a/08
t. (başıġa tāc key-) 152b/21, 155b/05, 208b/14, 319b/09
t. (başımda tāc ḳıl-) 235a/14
t. (başımġa tāc ḳıl-) 190a/09
t. (başıŋġa tāc key-) 170a/18
t. (başlarıġa altun tāc key-) 166a/01, 226b/18
t. (bīcāda tāc) 165b/11
t. (fīrūzadın tāc) 188a/08
t. (pād-şāhāna tāc başıŋġa key-) 43a/08
t. (pād-şāhlıġ tāc u taḫtı ket-) 27a/05
t. (pād-şāhlıġ tāc u taḫtnı ber-) 31b/03
t. (pād-şāhlıḳ tāc taḫtı) 165a/20, 326b/13
t. (pād-şāhlıḳ tāc taḫtını ber-) 70b/11
t. (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtı) 264b/14, 322b/11
t. (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtımnı ber-) 20b/10, 194a/13
t. (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtını ber-) 31b/19, 145b/05
t. (pād-şāhlıḳnıŋ tāc u taḫtı) 225a/13
t. (taḫt tāc) 74a/02

t. (taḫt u tāc) 151b/10, 191a/10, 192a/08, 214b/09, 223a/03, 299b/13, 313a/03, 322a/15, 331b/05
t. (taḫt u tāc ber-) 130a/07, 183a/01, 252a/10
t. (yāḳūt gevherdin başıġa tāc keygüz-) 282b/07
t. (yāḳūt ve fīrūzadın tāc başıġa key-) 92b/15
t. (yāḳūtdın tāc başıġa key-) 136b/14
t. (yāḳūtdın tāc başıġa keygür-) 45b/15
t. bağışla- 41b/17
t. başıġa key- 3b/09, 7a/19, 10b/20, 24a/15, 121a/18, 132a/08, 135a/04, 142a/07, 156a/05, 159a/16, 192a/05, 198b/06, 220a/10, 277a/14, 318b/19
t. başıġa keygüz- 14a/11
t. başımġa key- 238b/15
t. başıŋġa key- 151a/15
t. bol- Taç olmak (Bir kimse için çok değerli olmak). 7a/02
t.+dın (taḫt u tāc) 182b/03, 271a/01
t.+ġa 51b/05, 96a/05
t.+ġa (taḫt tāc) 267b/14
t.+ġa (taḫt u tāc) 82a/10, 109b/14, 194a/21, 238b/04, 276a/20, 276b/03, 276b/16, 277a/11
t.+ı 53a/03, 85b/01, 331a/17
t.+ı (pād-şāhlıḳ tācı) 85b/10, 264a/13
t.+ı (pād-şāhlıḳnıŋ taḫtı ve tācı) 166b/07
t.+ı (taḫt u tāc) 116a/01, 242a/05
t.-ı pād-şāhlıḳ 20a/19
t.+ı bile (taḫt u tāc ber-) 291b/07
t.-ı mükellel başıġa key- 1b/13, 12a/15, 43b/19, 183b/04, 328a/02, 328a/20
t.-ı mükellel başıġa kéy- 270a/21
t.+ı turur sen 181b/14
t.+ı üçün (pād-şāhlıḳ tācı) 49b/20
t.+ıdın 39b/03, 61b/19, 219a/07
t.+ıdın (pād-şāhlıḳ tācı) 173a/19
t.+ıdın (şahan-şāhlıḳ tācı) 199a/12, 333a/01
t.+ıdın özge (pād-şāhlıḳ tācı) 40b/07
t.+ıdın özge (şahan-şāhlıḳ tācı) 198b/12
t.+ıġa 3b/10
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ tācı) 96a/06, 129b/09, 163a/13
t.+ıġa (taḫt u tāc) 322b/13
t.+ımızdın (pād-şāhlıḳ tācı) 213a/04
t.+ımnı 271a/20
t.+ımnı (taḫt u tāc) 192b/01, 309a/19
t.+ımnı key- 91b/20
t.+ın 259a/15
t.+ını 13b/10, 79b/13, 179b/14, 269a/08, 271a/16
t.+ını (altun tācını key-) 275b/05
t.+ını (başıġa tācını key-) 13b/04
t.+ını (pād-şāhlıġ tācını başıġa keygür-) 179a/03
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācı) 63b/10, 63b/10, 128b/19, 212b/05, 235b/08, 271b/05
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācını başıġa key-) 2a/1, 81b/0, 141a/0
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācını başımġa key-) 131b/17
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācını başıŋġa keygüz-) 244a/05
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācını ber-) 49b/18, 133b/08, 248b/15, 331b/21
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācını key-) 313b/15
t.+ını (pād-şāhlıḳ tācını tafşur-) 194b/01, 194b/04
t.+ını (şahan-şāhlıḳ tācını başıŋġa key-) 244a/12
t.+ını (şahlıḳ tācını key-) 2a/16
t.+ını (taḫt u tāc) 329b/08
t.+ını (taḫt u tācını al-) 280a/13
t.+ını (taḫt u tācını ber-) 193b/18
t.+ını (yeti ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıḳ tācını ber-) 204a/01
t.+ını başıġa key- 13b/10, 145b/12, 232b/21
t.+ını başıġa keygür- 5b/10
t.+ını keygür- 92a/05
t.+ınıŋ 132b/04

t.+ınıŋ (taḫt u tāc) 305b/20
t.+ıŋ 316a/13
t.+ıŋ bile (taḫt u tāc) 180b/09
t. key- 100b/08, 288a/06, 302b/12
t. keydür- 31b/14
t. keygüz- 253b/17
t. ḳıl- Taç etmek (Bir kimseyi çok önemli bir konuma getirmek). 261b/05
t.+lar 210a/07
t.+lar (altun tāclar) 159b/01
t.+lar (altun tāclar key-) 303a/16, 323a/04
t.+lar keygüz- 253b/16
t.+larını 26a/10
t.+larnı (altun tāclar) 101b/16
t.+larnıŋ 101b/04
t.+nı 4a/05, 96a/07, 135a/15, 135a/19, 154a/14, 287b/18, 321b/21
t.+nı (altun tāc) 155a/08, 277a/13, 308a/15
t.+nı (altun tācnı başıġa keydür-) 155a/03
t.+nı (altun taḫt u tāc) 198a/11
t.+nı (fīrūza tāc) 154a/01
t.+nı (pād-şāhlıḳ taḫt u tāc) 13a/01, 13b/09
t.+nı (pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı ber-) 15b/09, 144a/14
t.+nı (pād-şāhlıḳnı tācnı ber-) 235a/20
t.+nı (taḫt tācnı ber-) 14a/16
t.+nı (taḫt tācnı tafşur-) 233b/06
t.+nı (taḫt u tāc) 39b/13, 154a/02, 154a/12, 196b/10, 245b/14, 266a/15, 266b/15, 269b/06, 271b/09, 274a/11, 287a/03, 294b/06
t.+nı (taḫt u tācnı al-) 195a/07, 224b/15, 224b/16
t.+nı (taḫt u tācnı ber-) 173a/01
t.+nı (taḫt u tācnı taf-) 43a/17
t.+nı (taḫt u tācnı tafşur-) 132b/08
t.+nı (taḫt u tācnı taşla-) 323b/21
t.+nı (taḫt u tācnı yasa-) 113b/06
t.+nı başıġa key- 14a/20, 154a/03
t.+nı başınġa keygüz- 50b/07
t.+nıŋ (taḫt u tāc) 172b/11, 224b/04
t. taḫt 27a/06, 29b/01, 40b/07, 41b/02, 42a/06, 42a/08, 42a/10, 42a/18, 42a/19, 51b/02, 51b/04, 60b/06, 60b/08, 61b/10, 64a/19, 69b/10, 78a/15, 78b/09, 78b/19, 79b/16, 85b/20, 103a/03, 105a/08, 152a/11, 153a/12, 247a/18, 277b/05, 332a/02, 332a/08
t. taḫt ber- 6a/04, 8b/20, 86a/09
t. taḫt taf- 42a/04
t. taḫtımnı ber- 26b/19, 41b/03
t. taḫtını ber- 63b/11
t. taḫtlıḳ 208a/21
t. taḫtnı ber- 3b/15, 155b/15
t. taḫtnı taşla- 3a/18
t. u genc 257b/08
t. u taḫt 5b/06, 6a/09, 8b/02, 11b/02, 13b/08, 18a/11, 20a/19, 24b/02, 37a/14, 47b/04, 61b/09, 65a/16, 68a/12, 79a/10, 79b/02, 87a/09, 89b/10, 94b/02, 105b/11, 123a/05, 128b/12, 135a/17, 139b/01, 139b/19, 151a/15, 151a/19, 154b/06, 177a/21, 178a/19, 192b/05, 197b/14, 208a/07, 208a/10, 208a/11, 211b/14, 226b/19, 227a/02, 227a/15, 246b/18, 249a/05, 251a/03, 257a/20, 265b/11, 268a/05, 273a/19, 285b/17, 306a/03, 317b/11, 318b/02, 322b/12, 322b/16, 326a/13, 329a/04
t. u taḫt ber- 41b/13, 57b/16, 236a/02
t. u taḫtı ket- 331a/02
t. u taḫtımnı ber- 29a/20, 255b/10
t. u taḫtımnı tafşur- 144a/11
t. u taḫtını ber- 121a/12, 153b/18
t. u taḫtını ḳıl- 12a/11
t. u taḫtlar 290b/06
t. u taḫtlıḳ 94b/15, 330a/13, 333a/05
t. u taḫtnı ber- 99b/20, 145a/05, 155a/05, 209a/16, 212b/14, 314a/05
t. u taḫtnı taf- 234b/20
t. u taḫtnı tafşur- 145a/01
t. u taḫtnı terk ḳıl- 25b/18
t. u taḫtnı yasa- 135b/14
t. üçün (taḫt u tāc) 63b/06, 235b/21, 238b/09

[=399]
tāc-dār Far. Taçlı, tacı olan; hükümdar, padişah.
t. 15a/01, 160a/07, 184a/08, 196a/16, 204a/20, 218b/10, 232a/21
[=7]
tācī Far. Bir taç.
t. 287b/18
t. érdi-ki 96a/04
[=2]
tāclıḳ < *tāclıġ* Taçlı, tacı olan.
t. 3b/12, 30b/04, 79b/03, 264b/12, 264b/13, 271b/04, 275b/06
t. (altun tāclıḳ) 82a/12, 101a/10, 188a/02, 191b/04, 227a/18, 300a/11, 308b/03
t. (miŋ miŋ altun tāclıḳ kenīzekler) 59b/07
t. (taḫt u tāclıḳ) 264b/10
t. (taḫt u tāclıḳ bol-) 174b/14
t. turur (taḫt u tāclıḳ) 116a/01
[=18]
tadbīr Ar. Tedbir, önlem.
t. bile 182b/13
[=1]
tadbīrlıḳ < *tadbīrlıġ* Tedbirli, önceden önlem alan.
t. 216a/14
t. (raʾy tadbīrlıḳ bol-) 220a/02
t. (raʾy u tadbīrlıḳ) 220b/19
[=3]
taf- < *tap-* Bulmak; arayarak veya rastgele bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak; elde etmek, ele geçirmek; kazanmak; ermek, erişmek, ulaşmak, kötü davranışları yüzünden hak ettiği şeyle karşılaşmak; varlığı bilinmeyen veya mevcut olmayan bir şeyi ortaya çıkarmak, keşfetmek; (haber için) almak; genellikle yabancı asıllı kelimelerle birleşik fiiller oluşturur. Krş. **tap-**
t.-a almadı 83a/13, 251a/02
t.-a almadılar 49b/05, 99a/01
t.-a almas 7b/19
t.-a almas sen 295b/18
t.-a almasak 230b/11
t.-a almaslar 66a/13
t.-a almay 7b/06, 195a/19, 306b/11
t.-a almaydur 33b/06
t.-a almaydur men 158a/21
t.-a alur 168b/19, 195a/12
t.-adur men dép 216b/08
t.-ay 214a/15
t.-ayın 56b/01
t.-aylı 300b/01
t.-dım 71a/18
t.-ġay 146a/19
t.-ġıl 51a/04, 58a/06, 87a/16, 93a/16, 94b/14
t.-ġusıdur 145a/15
t.-ıŋlar 300a/20
t.-ıp 2b/02, 29b/13, 37b/04, 48a/01, 81b/04, 100a/08, 106b/14, 124b/10, 125a/09, 136b/21, 139a/16, 157a/08, 171b/16, 217a/14, 238a/12, 239b/10, 240a/16, 245a/08, 248a/16, 249b/13, 256a/09, 293a/14, 294a/12, 294a/14, 305a/17, 305a/18, 309a/11, 316b/01, 321a/01, 332a/11, 333a/09
t.-ıp al- 73b/13, 117a/04
t.-ıp bol- 229b/11
t.-ıp érdi 156b/09, 165a/02
t.-ıp érdiŋ 312a/13
t.-ıp keltür- 215b/12, 239b/12, 251b/21
t.-ıp sen 61b/07
t.-ıpdur 13a/13, 82b/02
t.-ışḳa 239b/15
t.-ḳan 132a/05, 164b/18, 201b/12, 330b/03
t.-ḳanıdur 202a/03, 218b/13
t.-ḳanını 100a/03, 100a/03
t.-ḳanlarını 97b/03
t.-ḳannı 78b/08, 90a/07, 90a/08
t.-ḳay 177b/15, 238b/20, 244b/10, 275b/15
t.-ḳay men 283b/07
t.-ḳay sen 63a/05, 74b/02, 159a/04, 248b/19
t.-ḳaylar 263b/01
t.-ḳıl 254a/13
t.-ḳumdur 173a/17
t.-ḳusıdur 62a/13, 75a/19, 124b/20, 127a/12, 129a/18, 191a/02, 202a/02, 203a/19, 203a/21,

203a/21, 204a/17, 204a/17, 218b/16, 219a/05, 219a/07, 219b/11, 237b/01, 245a/07, 255b/19
t.-madı 26b/08, 53a/07, 96b/08, 119a/13, 161b/04, 268b/10
t.-madılar 3b/17, 120a/08, 125a/11, 138a/02, 209b/16, 253a/18, 306b/16, 306b/19, 310b/18
t.-madım 240a/14
t.-madıŋ 181b/07
t.-madıŋ-mu 272b/13
t.-maġay 57b/03
t.-maġıl 43a/02
t.-maġusıdur 88b/14
t.-maḳ 82a/18
t.-maḳġa 241a/17
t.-maḳlıḳ 248a/09
t.-maḳlıḳġa 237b/15
t.-map érdi 237b/13
t.-map érdük 125a/06
t.-mas 35a/14, 85a/19, 125b/19, 134a/04, 143b/10, 144b/02, 145a/08, 203a/18, 212a/13, 237a/03, 331a/20
t.-mas biz 77b/19
t.-mas érdi 48b/02, 68b/13, 107a/19, 177b/05, 238a/20, 241b/14, 290b/15, 307b/17
t.-mas men 209a/19, 279a/16
t.-mas sen 166b/13
t.-masa 102b/12, 233b/06, 261b/20
t.-masam 280a/18
t.-maslar 35a/18, 45a/19, 85a/07, 119b/06, 129a/06, 245a/15
t.-maydu bol- 28b/01
t.-mayduġan 216b/08
t.-mış 159b/05
t.-sa 38a/10, 43a/10, 43a/11, 71b/12, 114a/07, 140a/11, 144b/05, 218a/05, 244b/08, 255b/19, 265b/08, 280b/06
t.-sam 125a/08, 276b/18
t.-saŋ 22b/15, 25a/16, 61b/13, 127b/18, 220a/19
t.-saŋız 140b/21
t.-saŋızlar 150b/03
t.-sun 62a/05
t.-tı 1b/07, 2b/07, 3b/01, 11a/05, 15a/06, 37a/16, 40b/10, 50a/17, 61a/02, 68b/20, 77b/10, 90b/20, 97b/02, 101b/13, 102b/03, 107a/10, 109b/02, 114a/12, 114b/12, 121a/01, 121a/14, 121b/07, 162a/16, 178b/11, 184b/02, 190b/16, 200a/10, 211b/17, 214a/21, 222b/04, 227b/20, 227b/20, 228a/02, 238b/18, 247b/10, 259a/15, 262b/08, 267b/04, 268b/19, 269a/13, 270b/04, 276b/02, 289a/11, 293a/05, 297a/20, 303b/03, 321a/12, 325b/21
t.-tılar 62b/09, 70a/16, 81a/14, 115a/12, 116b/08, 142b/18, 151b/04, 164b/02, 199b/17, 206a/09, 214a/20, 223b/09, 237b/08, 309a/10, 320a/12, 320a/21
t.-tılar dép 302a/11
t.-tım 45a/12, 88a/09, 92a/20, 120b/03, 120b/04, 126b/19, 140a/09, 165a/13, 186a/09, 234b/20, 240a/14, 302b/08
t.-tıŋ 8a/20, 43a/17, 49a/10, 61b/03, 61b/06, 70a/13, 92a/16, 106b/13, 108a/17, 122b/19, 165a/17
t.-ur 107a/17, 206a/02, 218a/20, 219a/05, 220a/03, 229b/11, 265b/16
t.-ur biz 154b/10
t.-ur érdi 10b/02, 167b/11
t.-ur érdiŋ 93b/15
t.-ur men 33b/07, 67b/16
t.-ur mu 229b/09, 229b/09
t.-ur sen 42a/05, 73a/08, 240a/17
t.-urlar 218b/11, 263b/12, 273a/20 [=309]
ābrū taf- 106b/13, 129a/06
ābrūnı taf- 263b/12
amān taf- 43a/11, 61b/07, 127b/18, 129a/18, 177b/15, 206a/09, 228a/02, 276b/02, 283b/07, 302a/11
ārām ḳarār taf- 7b/19
ārām taf- 43a/02, 48a/01, 58a/06, 62a/05, 67b/16, 75a/19, 94b/14, 100a/08, 114a/12, 121a/14, 150b/03, 178b/11, 184b/02, 190b/16, 209a/19, 237b/13,

238a/12, 238b/18, 253a/18, 269a/13, 297a/20, 331a/20, 332a/11
ārām u ḳarār taf- 66a/13, 68b/13, 107a/19, 238a/20, 241b/14, 279a/16
ārzūlarını taf- 218a/05
āsāyış taf- 51a/04, 56b/01, 87a/16, 93a/16, 101b/13, 106b/14, 107a/17, 124b/10, 139a/16, 203a/19, 218b/11, 219a/07, 227b/20, 237a/03, 248a/09, 262b/08, 275b/15, 330b/03
ʿayb taf- 83a/13
behiştni taf- 119b/06
bülendlikni taf- 43a/10
cān rāḥat taf- 206a/02
cānı amān taf- 200a/10
cānımnı taf- 140a/09
cazā taf- 62a/13, 81a/14, 82b/02
cazāsını taf- 203a/21
cazāyıŋnı taf- 63a/05
çāra taf- 53a/07, 96b/08, 99a/01, 161b/04, 186a/09, 245a/15, 251a/02, 290b/15
derd rancdın ārām taf- 68b/20
e̲ser taf- 3b/17
ġālıblıḳ taf- 7b/06
ġālıblıḳnı taf- 2b/07
genc taf- 220a/03
genc ü māl taf- 120b/03
genc ü māllar taf- 127a/12
ḫabar taf- 3b/01, 15a/06, 40b/10, 61a/02, 62b/09, 77b/10, 97b/02, 107a/10, 109b/02, 114b/12, 115a/12, 116b/08, 121a/01, 138a/02, 140a/11, 142b/18, 151b/04, 177b/05, 199b/17, 214a/20, 214a/21, 259a/15, 261b/20, 267b/04, 268b/10, 268b/19, 293a/05, 294a/14, 303b/03, 321a/01, 321a/12, 325b/21
ḫalāṣlıḳ taf- 48b/02
iki ʿālamnı taf- 145a/15
ḳarār taf- 90b/20, 121b/07, 211b/17, 237b/08, 247b/10, 249b/13, 289a/11
köŋli ārām taf- 37a/16
köŋli āzār taf- 156b/09
köŋlüm ārām taf- 238b/20
köŋlümüz zıyān taf- 143b/10
köŋül maḳṣūdını taf- 219b/11, 244b/10
ḳuvvet taf- 219a/05, 219a/05, 227b/20, 333a/09
küyö taf- 166b/13, 295b/18
maḳṣūd u murādımnı taf- 126b/19
maḳṣūd u murādıŋnı taf- 122b/19
maḳṣūdını taf- 2b/02, 134a/04, 255b/19
maḳṣūdıŋnı taf- 61b/03
maḳṣūdlarını taf- 124b/20
maḳṣūdumnı taf- 33b/07
maḳṣūduŋnı taf- 61b/06
māl taf- 159b/05
mālnı taf- 120b/04
martaba taf- 73a/08
martabalarnı taf- 13a/13
naṣība taf- 85a/07, 85a/19, 102b/12, 195a/12, 218a/20, 220a/19
nışān taf- 57b/03
nışāna taf- 114a/07
pād-şāhlıġını taf- 280b/06
pād-şāhlıġnı taf- 49a/10
pād-şāhlıḳ taḫtını taf- 255b/19
pād-şāhlıḳnı taf- 70a/13
rāst taf- 218b/13
rāst yol taf- 202a/02, 202a/03
ravāc taf- 1b/07, 203a/18
ravnaḳ taf- 212a/13
rāzīlıḳ taf- 144b/05
roşenlik taf- 125b/19, 233b/06
roşenlikni taf- 145a/08
s̲avāb taf- 214a/15
ṣıḥḥat taf- 293a/14
şikest taf- 78b/08, 173a/17
şöhret taf- 11a/05
tāc taḫt taf- 42a/05
tāc u taḫtnı taf- 234b/20
taġyīr taf- 50a/17, 270b/04
taḫt u tācnı taf- 43a/17
tilegimni taf- 37b/04
uluġ martaba taf- 204a/17
uluġluḳnı taf- 70a/16
uyku taf- 119a/13
yaḫşı ārām taf- 82a/18

yaḫşılıḳ taf- 61b/13, 159a/04, 248a/16
yaḫşılıḳnı taf- 154b/10
yol taf- 263b/01
zavāl taf- 241a/17
zıyān taf- 144b/02
[=198]

tafıl- < *tapıl-* Bulunmak, aranılarak veya tesadüfen elde edilmek, ele geçirilmek.
t.-ġanıġa 166a/13
t.-ġay 316a/19
t.-madı 161b/16, 258b/20
t.-madı-ki 320b/13
t.-mas 42b/05
t.-mayduġannı 272b/04
t.-sa 164b/14, 307a/01
[=9]

tafşur- < *tapşur-* Emanet etmek, teslim etmek, tevdi etmek, vermek.
t.-ayın 79b/16, 144a/11
t.-dı 12a/01, 18b/03, 22b/13, 23a/08, 24a/15, 30a/07, 32a/17, 32b/10, 33a/04, 33b/03, 34a/09, 38b/03, 43a/18, 54a/10, 71b/16, 71b/19, 82a/09, 105a/20, 123b/20, 126a/05, 137b/19, 144b/20, 147a/04, 155a/06, 156b/16, 156b/21, 189b/05, 194b/02, 194b/04, 200b/18, 202b/09, 207b/18, 211b/15, 233a/15, 233b/13, 261b/07, 282b/16, 285b/10, 285b/13, 327a/02
t.-dılar 29b/16, 65a/13, 151a/04, 199b/13, 214b/16, 227a/15, 276a/15
t.-dum 80b/04, 80b/05, 186b/08, 211a/10, 248b/13, 261b/11, 294b/10, 313b/18, 314b/17, 326a/11
t.-ġandur 108a/09
t.-ġanı 54a/17
t.-ġay 229a/05
t.-ġay men 145a/01, 194b/06, 195a/01, 246a/21
t.-ġay sen 108a/07
t.-ġıl 146b/14, 233b/06, 281a/01, 282a/10
t.-ġuŋdur 248b/14
t.-ġusıdur 245a/08
t.-mış 132b/08
t.-sa 217b/19
t.-uŋuzlar dép 192b/01
t.-up 63a/16, 135a/01, 263b/21, 317b/06
t.-ur men 35b/06
[=81]
cānımnı tafşur- 80b/04
cānını tafşur- 245a/08
pād-şāhlıḳ tācını tafşur- 194b/02, 194b/04
pād-şāhlıḳ taḫtını tafşur- 151a/04
pād-şāhlıḳnı tafşur- 35b/06, 79b/16
tāc u taḫtımnı tafşur- 144a/11
tāc u taḫtnı tafşur- 145a/01
taḫt tācnı tafşur- 233b/06
taḫt u tācnı tafşur- 132b/08
[=11]

taft Far. Sıcaklık.
t.+ıdın 104a/01
[=1]

taġ Dağ, etrafındaki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi. Krş. **taḳ**
t. 9b/04, 23b/18, 29a/15, 30a/02, 30a/09, 34a/03, 35a/04, 52a/06, 52a/07, 52b/04, 70b/15, 81b/11, 83b/03, 87b/18, 88a/11, 88b/14, 97a/12, 98b/05, 98b/10, 102b/06, 102b/16, 102b/20, 103b/16, 104a/09, 115b/04, 116a/10, 117a/09, 117b/17, 118b/04, 119b/13, 119b/14, 120a/09, 120a/18, 160b/14, 160b/17, 162b/18, 165b/20, 172b/06, 172b/19, 184a/06, 205b/10, 206a/02, 206a/15, 207a/02, 219a/16, 240a/03, 240a/03, 256b/20, 278a/19, 286b/04, 291a/07
t. (altun taġ) 311b/05
t. (kümüş taġ) 311b/05
t. (temür taġ) 11a/11, 33b/14, 210a/13, 225b/07
t. başı 20a/03, 20b/07, 20b/11, 44a/13, 44a/18, 44a/20, 102b/19,

102b/19, 102b/20, 160b/15, 286a/11
t. bile 185b/10
t.+da 18a/14, 26b/09, 63b/03, 83b/04, 98b/09, 100a/10, 117a/10, 117b/18, 117b/20, 237a/20, 239b/20, 286b/02, 286b/05, 291a/07
t.+da (temür tağ) 312a/21
t.+dağı 290b/09
t. dék 20b/12, 32b/19, 33a/06, 34a/17, 68b/09, 99b/12, 100b/01, 115b/03, 186b/16, 197b/07, 260b/19
t. dék (temür tağ) 20a/20, 56a/04, 61b/15, 210b/18, 258b/08
t. dép 240a/14
t.+dın 21a/07, 23b/18, 27a/08, 34a/10, 87b/14, 100a/12, 100b/15, 102b/17, 103a/05, 103a/07, 103a/07, 104b/01, 109b/18, 109b/18, 109b/19, 109b/20, 116a/10, 116b/06, 322a/03
t.+ġa 9b/15, 10a/08, 19b/17, 26b/16, 44a/12, 55b/18, 92b/02, 100b/04, 100b/06, 100b/10, 104a/09, 107a/19, 117a/13, 165b/19, 284a/14, 286a/04, 291a/16, 291a/17, 291b/04
t.+ġa (temür tağ) 47b/03, 322a/03
t.+ı (altun tağı) 191a/02
t.+ı (Bī-sutūn tağı) 56a/02
t.+ıça 51b/02
t.+ıda 239b/10
t.+ıda (Çīn tağı) 290b/07
t.+ıda (Damāvand tağı) 305a/04
t.+ıda (Saḳīlā tağı) 8b/19
t.+ıdağı (Saḳīlā tağı) 10b/09
t.+ıdın (Balūçīlar tağı) 228a/17
t.+ığa (Āmul tağı) 297b/21
t.+ığa (Saḳīlā tağı) 9b/14
t.+ḳa 98b/09, 286a/02
t.+lar 30b/20, 97b/07, 115b/05, 120b/16
t.+larda 39b/12
t.+lardın 103b/04
t.+ları 206a/15
t.+larnı 267a/18
t.+larnıŋ 44b/02
t.+nı 26b/08, 26b/08, 27b/13, 44a/18, 60b/01, 74b/07, 98b/06, 98b/07, 102b/06, 103b/19, 256b/21, 309b/06
t.+nıŋ 9b/15, 9b/18, 26b/06, 26b/06, 26b/07, 27b/12, 28b/16, 34a/10, 49a/17, 74b/07, 74b/09, 89b/03, 92b/02, 98b/05, 100a/11, 100b/06, 100b/07, 100b/11, 103a/17, 103b/17, 104a/01, 104a/10, 107b/01, 107b/01, 117b/17, 118a/12, 205b/11, 206b/16, 206b/16, 311b/04, 311b/05
t.+nıŋ başı 9b/05, 26b/07
t. turur 100a/09
t. u teŋiz 33b/10, 88b/11, 140b/05, 211a/13, 260a/08
[=215]

tağı Daha, dahi, da; keza; üstelik, bir de.
t. 33b/10, 65b/10, 72b/09, 73b/09, 98a/03, 132a/17, 190a/13, 210a/04, 240a/07, 242b/15, 250a/04, 257a/04, 264b/17, 279b/21, 292a/03, 300a/09
[=16]

tağyīr Ar. Değişme, değişiklik.
t. taf- Değişmek. 50a/17, 270b/04
[=2]

ṭahārat Ar. Taharet, bedeni ve giyecekleri kirlerden ve pisliklerden arındırmak şeklindeki temizlik.
ṭ. (gusl u ṭahārat ḳıl-) 102b/03
[=1]

taḥḳīḳ Ar. Bir şeyin doğruluğunu ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp bilme; muhakkak, şüphesiz.
t. 3a/07, 139b/10, 139b/15, 168a/02, 170a/10, 176b/18, 176b/21, 177a/05, 250b/02, 281b/13, 283a/09, 296b/05, 315a/12
t. bol- 202a/17
[=14]

Ṭahmūrs Padişah. Metnimize göre üçüncü İran (**Īrān**) hükümdarı olan Huşeng (**Hūşeng Pād-şāh**)'in oğlu. Babası Huşeng (**Hūşeng Pād-şāh**)'in ölümünden sonra tahta çıkan Tehmurs

(**Ṭahmūrs**), devlerle savaşıp onları yendiği ve hapsettiği için Tehmurs-ı Divbend (**Ṭahmūrs-ı Dīv-band**) "Dev Bağlayan Tehmurs" olarak anılmaktadır. Krş. **Ṭahmūrs-ı Dīv-band**, **Ṭahmūrs Pād-şāh**

Ṭ. 292b/06, 302a/04, 315a/04

[=3]

Ṭahmūrs Pād-şāh k.a. Bk. **Ṭahmūrs**

Ṭ. 282a/21

Ṭ.+nıŋ 213b/04

[=2]

Ṭahmūrs-ı Dīv-band k.a. Bk. **Ṭahmūrs**

Ṭ.+nıŋ 156a/19

[=1]

taḥrīr Ar. Kitap yazma, eser kaleme alma.

t. (ez taḥrīr-ı ḫaṭṭam) 333a/18

[=1]

taḥsīn Ar. Güzel bulup beğenme, takdir etme, övme, alkışlama.

t. 81b/14, 186b/21, 205a/16, 220b/13

t. ḳıl- Tahsin kılmak (Beğenmek, takdir etmek). 2a/06, 2b/07, 8a/17, 8a/18, 13b/12, 13b/18, 29b/08, 32b/15, 34a/18, 35a/01, 39a/10, 44b/03, 46a/12, 54b/01, 66a/03, 80b/15, 87a/01, 88a/05, 91a/19, 96b/03, 103b/08, 104b/04, 106a/05, 114b/05, 119a/12, 125b/06, 126a/16, 133b/12, 135b/12, 145a/17, 146b/21, 148a/11, 152a/02, 153a/10, 155a/04, 155b/14, 156b/05, 156b/14, 157a/06, 157a/14, 158a/08, 167a/16, 167b/02, 174a/01, 174b/01, 181a/04, 184b/16, 185b/21, 188b/05, 189b/04, 191a/09, 198a/04, 200a/04, 205b/02, 208a/03, 208a/15, 211b/03, 211b/09, 211b/17, 216a/15, 216b/21, 218a/07, 218a/10, 218b/07, 219a/01, 219a/20, 220b/12, 223b/20, 224b/13, 227a/13, 229a/03, 230a/08, 232a/05, 232a/07, 232a/20, 233a/15, 243a/09, 243b/02, 248a/13, 249b/08, 256a/18, 268b/02, 270a/10, 270a/13, 290b/04, 291b/05, 299b/02, 304b/04, 311b/20, 315a/03, 320a/14, 324a/03

t.+lar ḳıl- 6a/12, 6a/14, 10b/16, 14a/11, 25b/15, 28a/10, 31b/07, 33b/18, 38b/10, 40a/10, 40a/15, 56b/08, 72a/17, 73a/07, 74a/09, 74b/03, 76b/18, 77b/17, 82a/17, 83a/11, 87a/13, 95a/18, 97b/04, 98b/11, 104a/06, 107a/15, 107a/17, 112a/12, 117a/20, 121b/04, 132b/04, 137b/05, 138b/01, 144a/04, 148a/19, 157a/07, 157b/19, 158a/15, 160a/06, 163a/13, 181b/12, 181b/12, 182b/11, 203b/06, 204b/18, 204b/20, 216a/10, 223a/06, 225a/08, 227b/12, 231b/01, 240a/18, 255a/16, 281a/14, 285a/19, 290b/05, 291a/03, 299b/19, 302b/17, 306a/01, 314b/19, 326a/05, 331b/07

[=159]

taḫt Far. Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk; hükümdarlık makamı, hükümdarlık.

t. 2b/12, 12a/16, 13a/10, 18a/08, 48a/02, 63a/06, 76a/10, 76b/17, 80a/01, 83b/13, 87a/11, 92b/07, 96a/19, 130a/09, 132a/03, 135a/18, 135a/20, 151b/20, 154a/03, 183b/04, 187b/13, 189a/21, 189b/01, 199a/07, 200b/19, 203a/06, 212b/09, 213b/08, 217a/15, 224a/17, 226b/15, 229a/02, 230a/16, 231a/04, 234a/17, 234b/20, 241b/21, 245b/15, 249a/15, 249b/18, 254b/02, 262b/11, 264b/13, 266b/19, 277a/13, 277b/04, 281a/10, 281a/12, 281a/19, 281b/09, 287b/20, 305a/19, 305b/03, 305b/09, 310b/19, 312b/21, 319b/07, 327b/14

t. (altun tāc u taḫt) 107a/05, 126b/12

t. (altun taḫt) 36a/18, 68a/01, 68a/10, 80b/08, 80b/11, 86b/19, 96b/20, 100b/07, 100b/07, 104a/14, 104a/14, 106b/01, 107a/14, 136b/12, 152b/16, 165b/11, 188a/07, 203a/05, 226b/18, 264a/04, 264a/06, 264a/20
t. (altun taḫt ḳıl-) 281a/10
t. (altun taḫt tāc) 166b/15
t. (altun taḫt u tāc) 105b/13, 198a/11
t. (altun taḫt üstinde çıḳıp oltur-) 86b/19
t. (altun taḫt üstünde oltur-) 258b/08
t. (altun taḫt üstünide oltur-) 95b/01
t. (altun taḫt üstünide olturġuz-) 136b/13
t. (altun taḫt üzeside oltur-) 13b/16, 91b/19
t. (altun taḫt üzesige çıḳıp oltur-) 279b/04
t. (altun taḫt üzesinde oltur-) 92b/15
t. (kümüş taḫt) 259b/10, 272a/11
t. (pād-şāhlıḳ taḫt u tāc) 13a/01, 13b/09
t. (pād-şāhlıḳ taḫt u tācnı ber-) 15b/09, 144a/14
t. (tāc taḫt) 29b/01, 40b/07, 42a/08, 42a/10, 51b/04, 61b/10, 64a/19, 78b/09, 79b/16
t. (tāc taḫt ber-) 6a/04, 8b/20, 86a/09
t. (tāc taḫt taf-) 42a/04
t. (tāc u taḫt) 18a/11, 37a/14, 61b/09, 87a/09, 89b/10, 151a/15, 151a/19, 177a/21, 192b/05, 211b/14, 227a/02, 227a/15, 268a/05, 273a/19
t. (tāc u taḫt ber-) 41b/13, 57b/16, 236a/02
t. bile (tāc u taḫt) 178a/19
t.+da 58b/15, 68a/10, 305b/11
t.+da (altun taḫtda oltur-) 77a/14
t.+da (fīrūza taḫtda oltur-) 305b/18
t.+da (kümüş taḫtda oltur-) 272a/11
t.+da (lācavard taḫtda oltur-) 305b/18
t.+da (pād-şāhlıḳ taḫt) 130b/03
t.+da bol- 265a/08, 269a/07
t.+da oltur- 16a/05, 74a/13, 91a/06, 96b/16, 150b/21, 155b/06, 234b/01, 238b/15
t.+da olturġuz- 94b/12, 153a/17, 310a/13
t.+dın 13b/17, 24b/02, 62b/03, 132a/01, 195a/12, 305b/12
t.+dın (tāc taḫt) 60b/08
t.+dın (tāc u taḫt) 139b/01, 154b/06
t.+dın tüş- 15a/09
t.+ġa 90a/12, 227a/19, 244a/06, 266a/02, 266a/07, 266a/10, 269a/01, 276b/10, 276b/11, 305a/11, 305a/13, 305a/18, 305b/01, 305b/18, 322a/17, 329a/11
t.+ġa (altun taḫtġa çıḳıp oltur-) 106b/11, 121a/17, 195a/08
t.+ġa (altun taḫtġa oltur-) 79b/15, 191a/12
t.+ġa (altun taḫtġa olturġuz-) 10b/19, 50b/07, 61a/15, 83a/11, 101a/09
t.+ġa (kümüş taḫtġa oltur-) 289b/01
t.+ġa (pād-şāhlıḳ taḫtġa oltur-) 173b/16
t.+ġa (tāc taḫt) 42a/19, 60b/06, 78a/15, 103a/03, 152a/11, 153a/12
t.+ġa (tāc u taḫt) 65a/16, 128b/12, 251a/03
t.+ġa çıḳ- 83b/14
t.+ġa çıḳıp oltur- 18b/04, 92a/06, 155b/04, 156a/08
t.+ġa oltur- Tahta oturmak. 52a/14, 52a/19, 81b/06, 135a/04, 148b/02, 151a/15, 155a/02, 156a/05, 156a/17, 233b/15, 239b/12, 246b/12, 267a/18, 269a/15, 269a/20, 269b/15, 276b/08, 276b/15, 276b/17, 286a/16, 305a/10, 305a/19, 315b/10, 318b/19, 331b/05
t.+ġa olturġuz- Tahta oturtmak. 9a/05, 41b/13, 92b/12, 148b/01,

150b/13, 150b/15, 151a/03, 152b/08, 155a/03, 195b/04, 266a/08, 266a/11, 266a/13, 266a/14, 269a/06, 276a/20, 309a/21, 310a/09, 310a/20, 320b/13
t.+ġa yetgür- 219b/21
t.+ı 27b/04, 132b/07, 296a/06, 305b/03
t.+ı (altun taḫt) 247b/10
t.+ı (pād-şāhlıġ tāc u taḫtı ket-) 27a/05
t.+ı (pād-şāhlıġ taḫtı) 25b/19
t.+ı (pād-şāhlıḳ tāc taḫtı) 165a/20, 326b/13
t.+ı (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtı) 322b/11
t.+ı (pād-şāhlıḳ taḫtı) 100b/13, 122b/01, 135a/14, 141a/02, 142a/11, 173b/21, 233a/19, 248a/13, 321a/19
t.+ı (pād-şāhlıḳ taḫtı ber-) 41a/01
t.+ı (pād-şāhlıḳnıŋ taḫtı ve tācı) 166b/07
t.+ı (tāc u taḫt) 226b/19, 257a/20, 322b/12
t.+ı (tāc u taḫtı ket-) 331a/02
t.-ı āc 316a/14
t.-ı şāhan-şahān ber- 316a/20
t.+ıda 37a/10
t.+ıda (pād-şāhlıḳ taḫtı) 121b/07, 133b/09, 289a/11
t.+ıda (pād-şāhlıḳ taḫtıda ḳal-) 324b/02
t.+ıda (pād-şāhlıḳ taḫtıda oltur-) 195a/13, 297b/10
t.+ıda oltur- 23b/01, 124b/17, 249b/12, 300b/13, 309a/20
t.+ıdın 39b/04, 100b/12, 196b/01, 287b/16, 288a/10, 315a/13, 315b/05
t.+ıdın (pād-şāhlıḳ taḫtı) 263b/07
t.+ıdın (pād-şāhlıḳ taḫtıdın ket-) 104b/19
t.+ıdın (pād-şāhlıḳ taḫtıdın tüş-) 311b/13
t.+ıdın (pād-şāhlıḳ taḫtıdın tüşür-) 198a/, 324a/
t.+ıdın (tāc taḫt) 51b/02
t.+ıdın (tāc u taḫt) 20a/19
t.+ıdın al- 260a/02, 271b/12
t.+ıdın tüş- 14a/16
t.+ıdın tüşür- Tahtından indirmek (Padişahlık görevine son vermek). 198b/03, 269a/09
t.+ıdın yıḳıḳ- Tahtından yıktırmak (Tahtından indirmek). 320a/06
t.+ıġa 24b/04, 90a/06, 198b/07, 227a/07, 279b/07
t.+ıġa (altun taḫtıġa çıḳıp oltur-) 1b/13, 12a/15, 13b/10, 22b/16, 23a/16, 24a/15, 78a/12, 156a/02, 185b/19, 187a/17, 190b/16, 205a/04, 308a/14
t.+ıġa (altun taḫtıġa oltur-) 261a/15
t.+ıġa (pād-şāhlıġ taḫtı) 144a/10
t.+ıġa (pād-şāhlıġ taḫtıġa oltur-) 143a/05
t.+ıġa (pād-şāhlıġ taḫtıġa olturġuz-) 53b/18, 63b/12
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ taḫtı) 150b/21, 233a/12, 266a/05, 272a/12, 272b/11, 329a/10
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳ-) 326b/05
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ taḫtıġa çıḳıp oltur-) 194a/09, 200b/17, 203a/09, 319b/08
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ taḫtıġa oltur-) 23a/09, 40b/13, 69a/11, 70b/20, 74a/17, 74b/19, 76a/05, 121a/20, 132a/08, 133b/06, 134b/05, 135a/03, 135a/11, 145b/12, 154a/04, 155b/11, 155b/13, 180b/12, 198b/06, 203a/12, 232b/21, 233b/08, 249b/08, 279b/19, 311b/17, 320a/14, 331b/10
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuz-) 49b/08, 66a/09, 70b/10, 74a/10, 134b/18, 151a/02, 196b/03, 196b/07, 198b/03, 199b/21, 257a/21, 269a/13, 274b/19, 318b/18, 320a/13, 320b/05, 321a/05, 332a/16
t.+ıġa (pād-şāhlıḳ taḫtıġa tégin-) 74b/03
t.+ıġa (şahan-şāhlıḳ taḫtı) 251b/04, 325b/01
t.+ıġa (şahan-şāhlıḳ taḫtıġa oltur-) 277a/14, 331b/19

t.+ıġa (şahan-şāhlıḳ taḫtıġa olturġuz-) 320b/01
t.+ıġa (tāc taḫt) 277b/05
t.+ıġa (tāc u taḫt) 139b/19
t.+ıġa çıḳıp oltur- 14a/20, 17a/07, 18a/17, 23a/03, 41a/04, 154a/16, 156a/16, 193b/17, 218a/09, 226a/03, 228a/15, 288a/08, 315b/12, 323b/18
t.+ıġa kéç- 228b/10
t.+ıġa oltur- 16a/08, 70b/07, 76a/09, 85b/09, 132b/07, 134b/10, 135a/09, 135a/10, 142a/06, 144b/18, 145a/07, 145b/02, 151b/02, 156a/18, 179b/19, 180b/19, 181b/03, 191a/09, 194a/17, 233a/14, 245a/17, 266a/10, 272a/05, 289a/06
t.+ıġa olturġuz- 92a/05
t.+ım 31b/08
t.+ım (tāc u taḫt) 123a/05
t.+ımġa 249a/14
t.+ımızġa 155b/21
t.+ımnı 331b/04
t.+ımnı (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtımnı ber-) 20b/10, 194a/13
t.+ımnı (tāc taḫt) 27a/06
t.+ımnı (tāc taḫtımnı ber-) 26b/19, 41b/03
t.+ımnı (tāc u taḫt) 8b/02, 79a/10, 317b/11
t.+ımnı (tāc u taḫtımnı ber-) 29a/20, 255b/10
t.+ımnı (tāc u taḫtımnı tafşur-) 144a/11
t.+ında (altun taḫtında oltur-) 192b/08
t.+ında oltur- 129b/14, 133a/17
t.+ını 13b/10, 47b/08, 108a/09, 154b/13, 165b/03, 211a/13
t.+ını (altun taḫt) 128a/06, 327b/09
t.+ını (pād-şāhlıḳ tāc taḫtını ber-) 70b/11
t.+ını (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtı) 264b/14
t.+ını (pād-şāhlıḳ tāc u taḫtını ber-) 31b/19, 145b/05
t.+ını (pād-şāhlıḳ taḫtı) 97a/14, 134b/19, 154a/01, 173a/11, 213b/07, 273a/20
t.+ını (pād-şāhlıḳ taḫtını al-) 233a/11
t.+ını (pād-şāhlıḳ taḫtını ber-) 88a/17, 233b/21
t.+ını (pād-şāhlıḳ taḫtını taf-) 255b/18
t.+ını (pād-şāhlıḳ taḫtını tafşur-) 151a/04
t.+ını (pād-şāhlıḳ taḫtını yasa-) 273a/15, 289a/05
t.+ını (pād-şāhlıḳnıŋ tāc u taḫtı) 225a/13
t.+ını (şahan-şāhlıḳ taḫtı) 255b/08, 266a/16, 272b/16, 273a/11, 277a/12
t.+ını (şahan-şāhlıḳ taḫtını ber-) 272a/01
t.+ını (tāc taḫt) 41b/02, 247a/18, 332a/08
t.+ını (tāc taḫtını ber-) 63b/11
t.+ını (tāc u taḫt) 5b/07, 11b/02, 135a/17, 197b/14, 246b/18, 326a/13
t.+ını (tāc u taḫtını ber-) 121a/12, 153b/18
t.+ını (tāc u taḫtını ḳıl-) 12a/11
t.+ını ber- Tahtını vermek. 49a/10, 257b/04
t.+ınıŋ 112a/05, 122b/11, 128a/08, 302b/19
t.+ınıŋ (altun taḫt) 291a/02
t.+ınıŋ (pād-şāhlıḳ taḫtı) 270b/15
t.+ınıŋ (tāc u taḫt) 306a/03
t.+ıŋ 104a/19
t.+ıŋ (tāc taḫt) 105a/08
t.+ıŋda oltur- 105b/14, 250b/20
t.+ıŋdın 88a/17, 283b/15
t.+ıŋdın tüşür- 263a/18
t.+ıŋġa 97a/19, 216b/01
t.+ıŋnı 312a/17
t.+ıŋnı (altun taḫt) 137b/14
t.+ıŋnı (tāc taḫt) 42a/06, 85b/20
t.+ıŋnı (tāc u taḫt) 94b/02, 105b/11, 208a/07, 208a/10
t.+ıŋnıŋ 131a/03, 131a/16, 189a/04, 269b/02
t.+ıŋnıŋ (tāc u taḫt) 249a/05
t. ḳıl- 214a/17, 249a/15
t.+lar 40a/10, 68a/01

t.+lar (altun taḫtlar) 45b/12, 66b/08, 191b/14
t.+lar (tāc u taḫtlar) 290b/06
t.+ları 13b/18
t.+larıdın (altun taḫtlarıdın al-) 26a/10
t.+larıġa çıḳıp oltur- 13b/06
t.+larını (tāc taḫt) 69b/10, 78b/19
t.+larnı 42b/20
t.+nı 79a/03, 96a/18, 109b/02, 173a/10, 201b/19, 248a/14, 264a/05, 275a/07, 305a/15, 305a/16, 305b/15, 305b/17, 305b/17, 321b/20
t.+nı (altun taḫtnı yasa-) 142a/06
t.+nı (fīrūza taḫt) 165b/04, 227a/19
t.+nı (pād-şāhlıġ tāc u taḫtnı ber-) 31b/0
t.+nı (pād-şāhlıḳ taḫtnı ber-) 41a/14
t.+nı (tāc taḫt) 332a/02
t.+nı (tāc taḫtnı ber-) 3b/15, 155b/15
t.+nı (tāc taḫtnı taşla-) 3a/18
t.+nı (tāc u taḫt) 6a/09, 13b/08, 68a/12, 79b/02, 265b/11, 329a/04
t.+nı (tāc u taḫtnı ber-) 99b/20, 145a/05, 155a/05, 209a/16, 212b/15, 314a/05
t.+nı (tāc u taḫtnı taf-) 234b/20
t.+nı (tāc u taḫtnı tafşur-) 145a/01
t.+nı (tāc u taḫtnı terk ḳıl-) 25b/18
t.+nı (tāc u taḫtnı yasa-) 135b/14
t.+nı al- 131b/21, 152b/09, 280a/13
t.+nı ber- 305a/09
t.+nı yasa- 156b/15, 305b/01
t.+nıŋ 63a/02, 96a/08, 155a/07, 155a/08, 165b/04, 183b/05, 185b/20, 215a/03, 242b/16, 264a/04, 264a/07, 275a/05, 305a/20, 305b/02, 305b/05, 305b/06, 305b/07, 305b/15, 305b/16
t.+nıŋ (altun taḫtnıŋ üzesinde oltur-) 192a/04
t.+nıŋ (fīrūza taḫt) 181a/01
t.+nıŋ (tāc u taḫt) 208a/11
t.+nıŋ ornıda mınbar bol- 321b/19
t. ornıda mınbar bol- 333a/11
t. tāc 74a/02, 267b/14
t. tācnı ber- 14a/16
t. tācnı tafşur- Taht tacı emanet etmek. 233b/06
t. tübinde oltur- 183b/03
t. u tāc 39b/13, 63b/06, 82a/10, 109b/14, 116a/01, 151b/10, 154a/02, 154a/12, 172b/11, 180b/09, 182b/03, 191a/10, 192a/08, 192a/21, 194a/21, 196b/10, 214b/08, 223a/03, 224b/04, 235b/21, 238b/04, 238b/09, 242a/05, 245b/14, 266a/15, 266b/15, 269b/06, 271a/01, 271b/09, 274a/11, 276a/20, 276b/03, 276b/16, 277a/11, 287a/03, 294b/06, 299b/13, 305b/20, 309a/19, 313a/03, 322a/15, 322b/13, 329b/07, 331b/05
t. u tāc ber- 130a/07, 183a/01, 252a/10, 291b/07
t. u tācını al- 280a/13
t. u tācını ber- 193b/18
t. u tāclıḳ 116a/01, 264b/10
t. u tāclıḳ bol- 174b/14
t. u tācnı al- 195a/07, 224b/15, 224b/16
t. u tācnı ber- 173a/01
t. u tācnı taf- 43a/17
t. u tācnı tafşur- 132b/07
t. u tācnı taşla- Taht ve tacı bırakmak. 323b/21
t. u tācnı yasa- 113b/06
t. üçün 62b/06, 62b/07, 63a/05
t. üçün (tāc taḫt) 42a/18
t. üçün (tāc u taḫt) 24b/02, 47b/04, 285b/17, 318b/02, 322b/16
t. üstige oltur- 262b/06
t. üstünde çıḳıp oltur- 254a/01, 277a/18
t. üstünde oltur- 152b/21, 183b/05, 219a/02, 229a/02, 251a/13, 264a/05, 264a/20, 273a/08, 300a/02
t. üstünide oltur- 31a/20
t. üstünige çıḳıp oltur- 175b/10, 220a/11
t. üzesinde oltur- 230a/09
t. üzesinde olturġuz- 53b/16

t. yasa- Taht düzmek, bezemek. 305a/06, 305a/18
[=708]

taḫt Ar. Alt.
t.-ı farmān 74b/18, 222b/19, 232b/08, 292a/01
t.-ı farmānıġa kir- Fermanı altına girmek. 179a/04
t.-ı farmānınġa kir- 182b/12
[=6]

taḫta Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası; bu parçaların yan yana getirilmesiyle meydana gelen yüzey; kumaşın tek kanadı.
t. 36b/13, 125a/13
t.+da 239a/06, 239a/07
t. ḳıl- 68a/05, 239a/06
t.+nı 231a/14
t.+sı (şaṭranc taḫtası) 157b/16, 230a/18
t.+sıdın bölek 79a/03
t.+sıdın özge 327b/13
t.+sıġa 100b/12
t.+sıġa (şaṭranc taḫtası) 231a/04
t.+sın (şaṭranc taḫtası) 230b/04
t.+sını (nard taḫtası) 232a/01
t.+sınıŋ (şaṭranc taḫtası) 230a/19
[=16]

taḫtī Far. Bir taht.
t. 96a/07
[=1]

taḫt-ı fīrūza Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde bahsi geçen tahtlardan biri.
t. 305b/17
[=1]

taḫt-ı lācavard Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde bahsi geçen tahtlardan biri. Bu tahtın başı cevherdendir.
t. 305b/16
[=1]

taḫtlıḳ < *taḫtlıġ* Tahtlı, tahtı olan, taht sahibi.
t. (tāc u taḫtlıḳ) 94b/15, 330a/14
t. érdiler (tāc u taḫtlıḳ) 333a/05
t. turur men (tāc taḫtlıḳ) 208a/21
[=4]

taḫu Tavuk. Krş. **taḳu, toḫu**
t. 122a/06
t.+lar 122a/07
[=2]

taḳ Bk. **taġ**
ṭ.+ġa 103b/13
[=1]

ṭāḳ Ar. Küçük kubbe.
ṭ. 72b/02, 72b/04, 72b/08, 72b/15, 73b/12, 171b/06, 264a/04, 264a/04, 308a/05
ṭ.+ġa 72b/03
ṭ.+larıġa 305b/08
ṭ.+nıŋ 72b/10, 72b/10
[=13]

taḳa- Takmak.
t.-dı 141b/07
t.-ġıl 58b/09
[=2]

ṭāḳat Ar. Güç, derman.
ṭ. 141b/17
ṭ.+ı 252a/18
ṭ.+ım 226b/12
ṭ.+ımız 178a/02
ṭ. keltür- Takat getirmek (Dayanmak, gücü yetmek). 38a/02, 51a/08, 58a/01, 62b/13, 79a/18, 91a/18, 100a/15, 115a/10, 140a/12, 211a/17
ṭ. ḳıl- Takat kılmak (Dayanmak, gücü yetmek). 11a/17, 11a/17, 19a/07, 19b/19, 26a/07, 49b/01, 56b/15, 57a/18, 60a/19, 242a/02, 265b/01, 294a/13
[=26]

taḳdīr Ar. Alın yazısı.
t.+dın 217a/16
t.+ı 217a/13, 217a/16, 243a/14
t.+ı turur 269b/03
t.+ıdın 149a/07
t.+ıdın özge 137a/09
[=7]

Ṭāḳdīs Hüsrev (**Ḫusrav II**)'e padişah atalarından miras kalan, üzerinde her padişahtan bir parça bulunan, son derece gösterişli ve ünlü taht.
Ṭ. 302b/19
[=1]

taḳrīr Ar. Sözle anlatma.
t. ḳıl- 222a/21
[=1]

taḳṣīr Ar. Kusur, kabahat.
t. (ʿuẕrī taḳṣīr ay-) 89a/01

t. (ʿuẕrī taḳṣīr ayt-) 59a/15
[=2]

taḳu Bk. **taḫu**
t. 274a/01
[=1]

tal Dal, bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri; bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri.
t. 58a/06, 60a/08, 60a/15, 67a/20, 147b/17, 173a/15, 186b/12, 290a/09, 290a/17, 291a/15, 291a/20, 322b/13
t. (bir tal oḳ) 148a/09, 167a/15, 168a/09, 274b/01, 276b/02, 290a/21, 320a/09, 329a/10
t. (bir tal oḳ at-) 112a/10, 147b/19, 167a/21, 258b/11, 286b/09, 291a/20
t. (bir tal oḳ tég-) 60a/08
t. (bir tal oḳnı at-) 167b/01, 176a/01, 185b/14, 186b/11
t. (bir tal oḳnı ur-) 174a/21
t. yafraġı dék titre- 31a/12, 34a/18, 37a/12, 96b/07, 122a/05, 215b/21, 222a/13
[=39]

tal- Yorulmak.
t.-dı 149a/17
[=1]

tala Vadi, alan, meydan; evin dışı, sokak.
t.+ġa 8b/12, 103a/10, 122a/12, 150a/02, 159a/10, 260a/21, 297a/10
[=7]

tala- Talan etmek, yağmalamak.
t.-p 221b/12
[=1]

ṭalab Ar. İsteme, dileme.
ṭ. (kīnesini ṭalab ḳıl-) 69b/04
ṭ. ḳıl- 3a/05, 28a/12, 40b/01, 52a/13, 62a/11, 71b/08, 88a/10, 98b/06, 159b/08, 170b/06, 171a/01, 192a/17, 256b/18, 265b/10, 271b/14, 272a/03, 272b/02, 273a/11, 294b/15, 306b/17, 328a/15, 329b/01, 331b/18
[=24]

talan Yağma, çapul. Krş. **talaŋ**
t. (tārāc u talan bol-) 183a/07
t. bol- Talan olmak. 70b/02
t.+ġa ber- Talana vermek. 159b/16, 209b/07, 287b/12, 295a/17
t. ḳıl- Talan etmek. 16b/18, 26a/05, 29b/16, 67a/10, 69b/18, 70a/09, 70a/18, 70a/20, 78b/05, 78b/06, 116b/16, 118b/10, 121a/10, 132b/20, 135b/16, 139a/05, 140a/17, 142a/12, 142a/17, 151b/01, 162a/20, 196a/19, 198a/07, 200b/13, 201b/02, 206a/03, 206a/18, 206b/09, 207b/16, 210a/07, 210b/09, 221b/12, 223a/13, 297b/21, 310b/18, 331a/15
t. ḳılışġa tut- 25b/20, 74b/12
t.+nı 70b/01
t. ve bulan bol- Talan ve yağma olmak. 163a/07, 177b/13
[=47]

talaŋ Bk. **talan**
t. ḳıl- 25a/21
[=1]

talaş- Tartışmak, münakaşa etmek; iddiada bulunmak.
t.-ıp 79b/18, 84b/17, 112b/03
t.-ışnı 208b/03
t.-mağıl 235b/09
t.-sa 81b/12
t.-ur érdi 208b/01
t.-ur sen 112b/04
[=8]
berāberlik talaş- 81b/12, 112b/04, 208b/01, 208b/03, 235b/09
teŋlik talaş- 112b/03
ziyādelik talaş- 79b/18
[=7]

talġına Dalcık, küçük veya ince dal.
t. 60a/07
[=1]

Ṭalḫand Hindistan (**Hındıstān**) hükümdarı May (**Māy**)'ın oğlu. May (**Māy**), ölümünün ardından kardeşi Camhur (**Camhūr**)'un karısı (**Gav**'ın annesi) ile evlenmiş ve Talhand (**Ṭalḫand**) bu evlilikten dünyaya gelmiştir. Üvey kardeşi Gav (**Gav**) ile taht için savaşan Talhand (**Ṭalḫand**)

savaşta at/fil üstünde eceliyle ölmüştür. Krş. **Ṭalḫand Pād-şāh**

Ṭ. 232b/04, 232b/05, 233a/02, 233b/18, 234b/09, 234b/10, 234b/19, 235a/01, 235a/04, 235a/16, 235b/11, 235b/21, 236a/05, 236a/19, 236b/01, 236b/09, 236b/14, 236b/16, 236b/18, 237a/02, 237a/18, 237b/11, 237b/13, 238a/09, 238a/10, 238a/11, 238b/01, 238b/02, 238b/19, 239a/19, 239a/21

Ṭ. dép 233a/02

Ṭ.+dın 233b/15

Ṭ.+ġa 233b/06, 234a/07, 234b/10, 235a/08, 235a/10, 235a/16, 235b/10, 235b/11, 235b/15, 236a/04, 236a/20, 236a/21, 237a/07, 238a/17

Ṭ.+nı 236b/16, 237b/21, 238a/06, 238b/08

Ṭ.+nıŋ 232b/03, 234a/15, 234b/05, 234b/06, 235b/14, 236b/14, 236b/15, 237a/18, 237b/02, 237b/04, 237b/10, 237b/17, 238a/01, 238a/14, 238b/03, 238b/12, 239a/20, 239b/01

[=69]

Ṭalḫand Pād-şāh k.a. Bk. **Ṭalḫand**

Ṭ.+nı 237b/19

[=1]

ṭālıʿ < Ar. *ṭāliʿ* Talih, baht, şans.

ṭ. (yaman ṭālıʿ yüz keltür-) 59a/20

ṭ.+ı 58a/13

ṭ.+ı mubārek bol- 15a/02

ṭ.+ı yaḫşılıḳġa evrül- Talihi iyiliğe evrilmek. 41a/02

ṭ.+ı yan- Talihi (tersine) dönmek. 197a/10

ṭ.+ıdın érdi 188b/06

ṭ.+ım 325a/20

ṭ.+ın kör- 65a/06

ṭ.+ını 304b/16

ṭ.+ını (yultuzını ve ṭālıʿını baḳ-) 6b/18

ṭ.+ını baḳ- (Fal ile) Talihine bakmak. 301b/13

ṭ.+ını baḳtur- (Fal ile) Talihine baktırmak. 301b/10

ṭ.+ını kör- (Fal ile) Talihini görmek. 40b/12, 65a/07, 113a/13, 146a/10, 254a/01

ṭ.+ınıŋ 321a/16

ṭ.+ıŋ yaman bol- 35b/17

ṭ.+ıŋnıŋ 33a/17

ṭ. kör- 113a/08

[=21]

ṭālıʿ-nāma Far. Talih yazısı, kişinin geleceği hakkında haber veren ve müneccimler tarafından yazılan yazı.

ṭ.+ŋġa 313b/18

[=1]

tam Dam; duvar.

t. 275b/14, 275b/20, 276a/05

t.+dın 275b/07

t.+ġa 275b/08

t.+ı 307a/21

t.+ını 164b/02

t.+ları 183b/02

t.+larıġa 14b/15, 40a/07, 179b/15, 249a/12

t.+larını 179b/15, 300b/14

t.+larını altundın ḳıl- 14b/13

t.+nıŋ 72b/03, 158b/14, 275b/06

t. üstüni Dam üstü. 112b/13

[=19]

tam- Damlamak.

t.-ıp turur 147a/15

[=1]

ṭamaʿ Ar. Tamah, açgözlülük.

ṭ. ḳıl- 40b/11, 329b/15

[=2]

ṭamaʿ-gīn Far. Tamahkâr, açgözlü.

ṭ. 145a/12

[=1]

tamaḳ Damak, ağız boşluğunun üst kısmı.

t.+ıda (tamaġıda) 135a/08

t.+ıda mudur (tamaġıda mudur) 165a/16

t.+ıdın (tamaġıdın) 32b/18

t.+ıġa (tamaġıġa) 9b/17, 31b/02, 33a/09, 33a/09, 35a/07

[=8]

tamām Ar. Bütün, tüm; tamamlanmış, bitmiş; tam olarak, kesintisiz, eksiksiz.

t. 12a/12, 50b/08, 64b/15, 133a/16, 147a/05, 148a/09, 189a/10, 211b/07, 284a/18, 306b/15, 333a/22
t. (işi tamām bol-) 8b/08
t. (işlerni tamām ḳıl-) 28b/03
t. bol- Tamam olmak (Tamamlanmak). 14b/15, 16a/03, 64a/10, 64a/20, 79a/01, 82b/09, 88a/20, 89a/17, 91a/20, 96b/18, 101a/15, 109a/18, 132a/07, 180a/20, 183a/15, 224a/11, 281a/14, 283b/02, 296a/08, 298b/05, 308a/09, 321a/02, 332a/17, 333a/09
t. ḳıl- Tamam etmek (Tamamlamak). 116a/06, 129b/14, 133a/14, 133a/16, 144b/14, 161a/10, 169a/16, 173b/16, 240b/06, 307b/21, 315b/01, 316b/16
[=49]

tamāma Ar. Sonuncu.
t.+sı 322b/07
[=1]

tamāşā Far. İzleme, bakıp seyretme, zevkle izleme.
t. ḳıl- 155a/08, 161b/18, 184b/14, 222b/01, 270a/20, 284a/14, 285b/16, 290a/15, 305b/12
t. kör- 54b/06
[=10]

tamçı Damcı; usta, inşaat ustası.
t. 103b/15, 307b/11, 307b/13
t.+lar 307b/11
t.+larnı 307a/17
[=5]

tamġa Damga, mühür.
t. bas- 213a/14
t.+larını 221b/16
t.+sını bas- 174b/10
[=3]

tammatu'l-kitāb Ar. "Kitap tamamlandı, bitti" anlamında söz.
t. 333a/19
[=1]

tan Bk. **ten**
t.+ġa (cān u tan) 229b/10
t.+ıġa 109b/11, 213a/08, 258a/04, 330b/03
[=5]

ṭaʿna Ar. Hakaret etme, yerme, sövme.
ṭ. ur- 23b/03, 67a/13, 145a/09
[=3]

tanbīh Ar. Öğüt; serzeniş.
t. 110a/18
t. turur 134b/09
[=2]

tanhā Far. Yalnız, tek başına.
t. 2a/11, 3a/07, 3b/08, 8a/09, 11a/11, 13b/14, 27a/08, 28b/19, 32a/18, 32b/10, 33b/03, 45a/12, 48b/13, 49b/01, 54a/12, 54a/12, 54a/13, 54b/01, 54b/02, 54b/02, 54b/12, 97b/16, 102a/12, 102b/19, 102b/20, 116b/18, 157b/10, 158a/19, 173a/12, 175a/06, 182b/15, 187b/13, 236b/16, 256b/11, 268b/11, 271b/10, 275b/17, 283b/21, 285b/02, 286b/02, 288b/04, 291a/17, 292b/11, 293b/07, 293b/21, 294a/03, 310b/19, 311a/20, 327a/18
t. bol- 120a/04
t. ḳal- 70a/05, 110a/17, 171a/20, 236b/16, 332a/06
[=55]

tanı- Bk. **tanu-**
t.-p 25a/12
[=1]

tannūr Ar. Fırın, ocak, tandır.
t. 241b/12, 241b/13, 242a/01
t. ḳıl- 241b/12
[=4]

tanu- Tanımak, kim veya ne olduğunu hatırlamak; görmüş ve bilmiş olmak, aşinası olmak; özelliklerini bilerek tam bilgi sahibi olmak, ne, kim ve nasıl olduğunu anlamak; varlığını kabul etmek. Krş. **tanı-**
t.-dı 27a/17, 137b/08
t.-dılar 189a/15
t.-dum 125b/16
t.-ġanı 90b/19, 125a/19
t.-ġay 172b/14, 172b/14
t.-ġuçı bol- 132a/15
t.-madı 27a/10, 44a/03, 297a/04
t.-maġan 4a/17
t.-mapdurlar dép 281b/15
t.-mas érdi 310b/21

t.-maslar 172b/13
t.-masun 71b/05
t.-may 84b/20, 260b/08
t.-maydur 9a/02, 291b/14
t.-p 94a/05, 123b/11, 216b/07, 257b/07
t.-r 86b/03
t.-r érdi 87b/19, 167a/03
t.-r sen 314a/19
t.-yduġan 6a/14, 88a/07
[=31]

taŋ Tan, güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir.
t. at- 3a/05, 12a/20, 18a/18, 18b/08, 22a/19, 23b/14, 23b/14, 29b/09, 30a/08, 32b/09, 33a/04, 33b/02, 54a/06, 54a/06, 65b/03, 72b/18, 73a/08, 73a/09, 73a/18, 77b/19, 96a/15, 101b/17, 114a/08, 136b/01, 136b/12, 139a/19, 140b/16, 156a/01, 158a/05, 164a/08, 164a/21, 169b/12, 169b/18, 173b/04, 175a/20, 176b/02, 193b/20, 210b/11, 222b/05, 226b/14, 242b/05, 243b/07, 246b/17, 251a/07, 275b/11, 275b/13, 275b/14, 286b/21, 307a/11, 310b/13, 330a/04
[=51]

taŋ- Bağlamak.
t.-ıp 122b/09
[=1]

taŋla Sabah; yarın, ertesi gün.
t. 9a/20, 16b/10, 22b/12, 32b/08, 32b/20, 33a/20, 34b/02, 40a/12, 40a/13, 40b/03, 46b/19, 47b/19, 50a/17, 50b/05, 50b/06, 51a/06, 51a/07, 51a/07, 51b/20, 52a/04, 52a/06, 52b/05, 52b/07, 52b/16, 53b/14, 53b/14, 57b/02, 60b/12, 93a/16, 106a/02, 113a/18, 133a/01, 138a/19, 138b/03, 180b/18, 187b/12, 197b/08, 203a/16, 234b/04, 257b/20, 275b/15, 277b/13, 284b/15, 290a/02, 290a/10, 319b/07
t.+ġa (bu künlük işni taŋlaġa ḳoy-) 131a/02, 203a/15
t.+ġaça Yarına kadar. 201a/15
t. kéçeligi 215a/07
t. kéçesi 111a/10, 252a/11
t. kéçesi bol- 113a/18
t. saḥar vaḳtı 173b/18
t. saḥarda 51b/19, 291a/12, 304a/11
[=57]

taŋlaġı Yarınki**.**
t. 33a/17
[=1]

taŋlalıḳ Ertesi gün.
t.+ġa 157b/06
[=1]

taŋlası Sabahleyin, sabah vaktinde; sabah.
t. 5a/17, 5b/03, 11b/03, 11b/14, 18a/18, 22b/12, 24a/15, 32a/16, 33a/03, 36b/12, 40a/14, 88a/03, 95a/19, 96a/15, 105b/03, 106b/11, 114b/08, 123b/07, 137a/19, 138b/03, 138b/05, 139a/19, 152b/14, 156b/05, 159a/05, 160b/04, 160b/18, 170a/03, 176b/11, 178b/04, 180b/19, 180b/21, 181b/03, 181b/17, 189a/13, 190b/16, 192a/12, 193b/16, 197a/19, 197b/10, 201a/16, 202a/20, 226a/05, 234b/05, 236a/13, 240a/01, 251a/13, 255b/01, 259a/09, 260a/07, 263a/03, 267a/03, 275b/19, 276a/15, 281b/03, 286b/07, 287a/21, 288a/08, 289a/01, 304a/11, 315b/11, 319b/08, 324a/10, 324b/07, 324b/21
t. bol- Sabah olmak. 10b/18, 41a/04, 86b/18, 93a/16, 175b/09, 184b/12, 247b/02, 254b/02, 257b/21, 264a/18, 270a/15, 277a/12, 283b/19, 284b/16, 290a/04, 290a/12, 291a/14
[=82]

tap- Bk. **taf-**
t.-ḳan 74a/16
t.-ḳay sen 79b/20
t.-ḳay sen dép 251a/01
t.-ḳay sizler 68a/17
t.-maġay men 28b/03
[=5]
ārām tap- 28b/03

cazāŋnı tap- 251a/01
maḳṣūdlarıŋızlarnı tap- 68a/17
şavābını tap- 79b/20
[=4]

tar Dar, geniş olmayan; sıkıntılı, güçlüklerle dolu; (zihnî ve ruhi yetenekler için) kuşatıcı olmayan, belli bir sınırı aşacak güce sahip bulunmayan.
t. 158a/13, 263b/18, 263b/18
t. (ʿālamnı közüŋge tar ḳıl-) 288a/21
t. (ʿālamnı tar ḳıl-) 28a/18
t. (cahān tar bol-) 243b/15
t. (işni tar u teng ḳıl-) 105a/05
t. ḫūy 243b/16
t. kel- Dar gelmek (Küçük gelmek). 135b/09
t.+larġa (ḫūyı tar) 243b/15
t. turur 158b/06
t. u teng bol- 316b/05
[=12]

tara Far. Tere; turpgillerden, çeşitli türleri bulunan baharlı bitki. Krş. **tarra**
t. 328a/07, 328a/09
[=2]

tara- Tarakla tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek.
t.-dılar 68a/03
[=1]

tārāc Far. Yağma, çapul.
t. u talan bol- 183a/06
[=1]

ṭaraf Bk. **ṭeref**
t.+dağı (her ṭarafdağı) 180a/21
t.+ġa (bir ṭarafġa) 127a/20
t.+ġa (her ṭarafġa) 180b/01
[=3]

Ṭarāz Bugün Kazakistan'ın Jambıl Eyaleti'nin merkezi olan şehir.
Ṭ. (Çīn ve Ṭarāz şaharları) 125a/07
[=1]

tarāzū Far. Terazi, tartı.
t. 246a/18
[=1]

tarbuz < Far. *ḫarbūz* Karpuz.
t. dék (aççıġ tarbuz) 131b/16
t.+ġa (açıġ tarbuz) 307a/09
[=2]

ṭarḥ Ar. Tertip ve tanzim etme.
ṭ.+ıda 232a/03
[=1]

Ṭarḫān Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) döneminde Ercast (**Arcāst**)'ın ordusunda Turan (**Tūrān**)'lı kumandan.
Ṭ. 37b/15, 37b/16, 37b/19
Ṭ.+ġa 37b/15
Ṭ.+nı 37b/19
Ṭ.+nıŋ 37b/20
[=6]

tarı- Ekmek, saçmak.
t.-dıŋ 29a/04, 251b/01
t.-ġan 202b/14
t.-ġan uruġuŋnı or- 60a/05
t.-ġanını or- 62a/06
t.-ġanıŋnı or- 63a/10
t.-ġanlarınıŋ 69a/02
t.-ġannını or- 60b/12
t.-ġannıŋnı or- 328b/07
t.-maġay sen 108a/07
t.-maġay sen dép 61b/13
t.-maġıl 51a/06, 184a/15
t.-masa 156a/13
t.-p érdiŋ 110a/12
t.-p sen 64a/15
t.-r sen 51b/08
t.-sa 43a/15
t.-saŋ 76a/14
[=19]
aççıġnıŋ uruġını tarı- 184a/15
balālar tarı- 29a/04
dıraḫtī tarı- 64a/15
önmeyduġan uruḳnı tarı- 51a/06
ranc tarı- 51b/08
uruġını tarı- 61b/13, 156a/13
uruḳ tarı- 251b/01
yaḫşılıḳnıŋ uruġını tarı- 110a/12
yamanlıḳ tarı- 76a/14
[=10]

taʿrīf Ar. Tarif, tanıtma, anlatma.
t.+ı érdi 166b/06
t. ḳıl- 17b/11, 46a/08, 46a/19, 134a/20, 176b/10, 188b/13, 217b/08, 248a/07, 255a/19, 283a/12, 291a/03, 331a/10
t.+lar ḳıl- 302a/05
[=14]

tārīḫ Ar. Bir şeyin meydana geldiği zaman.
t. (sabab-ı tārīḫ) 333a/18
t.-ı Şāh-nāma 333a/17
t.+nı 333a/17
t.+nı biti- 122b/14
[=4]
ṭarıḳ Darı.
t. nānı Darı ekmeği. 293a/03, 293b/01
[=2]
tarıḳçılıḳ Çiftçilik.
t.+ı (tarıḳçılıġı) 203b/14
t. ḳıl- 193b/06
[=2]
tarḳa- Dağılmak.
t.-dı 100b/04
t.-p 112a/09
t.-p ket- 66b/15
[=3]
tarlıḳ Darlık, iç sıkıntısı.
t. ḳıl- 131a/08
[=1]
tarsā Far. Hristiyan.
t. 141a/09, 212a/16, 275a/14, 278b/04, 330a/04
t. bol- 288a/04, 288a/08
t.+dur 213a/07
t.+lar 212a/16, 214b/11, 278a/21, 278b/04, 284b/09, 330a/05, 330a/08, 330b/09
t.+lardın 211a/08
t.+larnıŋ 5b/15, 75b/09, 214b/03, 214b/05, 288a/02, 331a/06
t.+nıŋ 214a/12, 275a/12, 279a/10, 288a/05, 288a/07
[=28]
tarsān Far. Korkan.
t. u larzān 136a/12
[=1]
tart- Çekmek, bir şeyi bulunduğu yerden kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak; bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu yerden başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek; bir şeyi bir araçla bulunduğu yerden yukarıya çıkarmak; bir şeyi bulunduğu yerden veya diğer şeyler arasından çıkarmak; (asker, ordu vb.) göndermek, sevketmek; (ah vb. ünlemlerle) demek, söylemek; duymak, hissetmek; katlanmak, yaşamak, baştan geçirmek; uzaklaştırmak, ayırmak; içine almak; (resim için) yapmak, çizmek; (boy için) atmak, uzamak; (İp, yay vb. şeyleri) germek; (üzerinde bulunan silahları) kullanmak üzere çıkarıp eline almak, kullanmaya davranmak; nakletmek; (çadır, perde vb. şeyleri) iki şeyin arasına engel teşkil edecek veya bir şeyin etrafını kapatacak şekilde koymak; kaldırmak; yönelmek, hareket etmek; zaman almak, sürmek.
t.-a almas 204b/21, 221a/09
t.-adur 157b/05
t.-adurlar 237b/16
t.-ay 125b/09
t.-ayın 224a/17, 293b/14
t.-ġıl 70a/17, 218b/09, 249a/13
t.-ġumdur men 40b/17
t.-ıġızlar 39a/02
t.-ıġlar 70a/18, 182a/01
t.-ıp 8b/06, 17a/05, 22b/12, 23a/10, 26a/13, 34a/08, 37a/01, 37b/15, 41a/06, 42a/03, 42b/14, 43a/02, 47b/10, 49b/10, 53a/10, 54a/09, 60a/18, 62a/01, 67b/05, 69b/13, 70a/01, 70a/13, 70a/14, 70b/05, 72a/12, 73a/02, 73a/19, 76b/03, 76b/07, 76b/09, 78a/07, 78a/07, 78b/01, 79a/14, 84b/11, 85b/18, 88a/11, 88a/13, 88b/10, 89a/09, 89a/12, 90b/02, 90b/12, 91a/04, 91b/09, 95b/13, 96b/05, 97a/06, 97a/12, 98b/14, 99a/06, 100a/01, 101b/06, 101b/18, 102a/11, 103a/13, 104a/08, 104b/01, 105a/12, 105a/18, 106b/15, 106b/15, 107a/08, 108a/02, 108a/14, 114b/08, 114b/10, 115a/06, 118a/13, 118b/06, 118b/10, 120a/09, 121b/16, 123b/12, 125a/05, 125b/08, 125b/10, 125b/10, 126a/06,

128a/07, 130a/17, 132b/10, 135b/15, 138b/14, 140a/20, 140b/03, 141a/11, 141a/12, 143a/02, 143a/08, 144a/03, 148a/17, 148b/11, 149b/07, 152a/01, 152a/19, 163b/08, 164a/17, 169a/15, 177a/17, 177b/19, 183a/10, 188a/17, 195a/04, 195b/04, 195b/17, 196a/05, 196a/08, 197a/16, 197a/17, 198b/20, 198b/20, 199a/06, 199a/17, 199a/18, 199b/03, 199b/11, 200b/21, 206a/16, 206b/16, 207b/13, 208b/10, 209a/05, 210a/02, 210a/11, 211b/12, 217a/13, 222b/09, 222b/09, 223b/12, 224a/13, 224a/14, 224a/19, 224a/21, 227a/01, 231a/05, 237b/07, 238a/18, 245b/19, 246a/18, 253b/08, 254a/05, 254b/09, 255b/04, 256a/04, 259b/17, 260a/04, 260a/05, 260b/05, 268a/13, 269a/02, 269a/11, 269a/15, 269b/16, 270a/14, 274b/06, 277a/06, 280a/16, 281a/05, 282b/17, 283b/10, 283b/20, 286a/06, 286b/07, 289a/14, 291a/09, 291a/10, 292a/20, 296b/13, 296b/17, 297a/01, 297b/17, 309a/15, 313a/19, 314a/16, 319b/03, 323b/17, 326a/08, 328b/13, 331b/16, 332a/01, 332a/12, 332b/08

t.-ıp al- 26a/10, 26a/11, 71b/13, 174a/11, 202a/04

t.-ıp bol- 114a/03

t.-ıp çıḳar- 71a/13

t.-ıp sen 123b/02

t.-ıp tur- 213a/20

t.-ıp turur 107b/12, 125b/05, 138a/06, 234a/01, 235b/01

t.-ıp turur biz 154a/06, 280a/12

t.-ıp tururlar 236a/09

t.-ıp yırt- 129b/09

t.-ıpdur 100b/08, 104a/16, 107b/12, 212b/08

t.-ışnı 83b/17, 84b/12, 164b/20

t.-ḳalı 291a/19

t.-ḳan 40b/06, 43b/09, 52b/13, 93a/05, 140a/07, 198b/19, 199b/11, 261b/15, 263a/20

t.-ḳan dék 150a/12

t.-ḳan sen 44b/12

t.-ḳandur men 87b/08, 250a/14

t.-ḳanı 244a/02

t.-ḳanıdın 75b/12, 156a/11

t.-ḳanını 126b/10

t.-ḳanıŋ 146a/05

t.-ḳanıŋdın 146a/05

t.-ḳanlarımnıŋ 199b/04

t.-ḳay 47a/10, 125b/09

t.-ḳay men 224a/07

t.-ḳay sen 134a/19

t.-ḳuluḳ émes 23b/04

t.-ḳusıdur 42b/07, 45a/09, 247a/10

t.-maġay 216b/09

t.-maġay sen 235b/13

t.-maġaylar 193a/15

t.-maġıl 6a/01, 16b/08

t.-maḳ bile 88b/18

t.-maḳ kerek 104a/19

t.-maḳdın 129a/16

t.-maḳlığıŋ 98a/16

t.-mas érdi 128a/05

t.-may 178a/07, 219b/19, 224b/07

t.-mayın 124b/11

t.-sa 24b/01, 65a/08

t.-sun 139a/05

t.-tı 3a/01, 4a/07, 4a/13, 9b/16, 14a/01, 14b/14, 18a/19, 21a/18, 26a/14, 31a/07, 33a/08, 33b/02, 37b/13, 37b/20, 38a/18, 45a/01, 53a/15, 55a/02, 55a/10, 55a/15, 67b/18, 69b/20, 69b/20, 74b/09, 75b/12, 82a/15, 85b/10, 90b/08, 91a/06, 99b/10, 105a/13, 107a/01, 122b/17, 125b/11, 135b/02, 139a/03, 140b/08, 146b/12, 158a/02, 160a/04, 161b/04, 174b/05, 180b/14, 195b/05, 196a/14, 197b/02, 206a/09, 206b/05, 207a/03, 207a/15, 215b/06, 222a/05, 246b/18, 262b/18, 264b/11, 268b/21, 269b/01, 270a/02, 274a/06, 274b/02, 285a/06, 286b/03, 290b/13, 292b/01, 299b/20, 303a/05, 304b/10, 311a/15,

313a/09, 317a/11, 318b/12, 323a/21, 325a/08, 325b/20, 332b/01
t.-tı dép 265a/01
t.-tılar 21b/16, 21b/20, 68b/07, 104a/02, 119a/04, 132b/13, 148a/15, 260b/07, 274a/13, 320a/10, 323a/02
t.-tım 12b/06, 45a/15, 47b/14, 88b/16, 131b/21, 199b/02, 263b/02
t.-tıŋ 58b/13, 110a/16, 240b/14, 240b/20, 242a/21, 242b/01, 263a/08, 278b/14
t.-ur 9b/06, 9b/06, 17b/01, 32b/18, 100a/13, 186a/18, 200b/10, 217a/19, 220a/03
t.-ur érdi 186a/06, 234b/05, 290b/10, 290b/10
t.-ur érdiler 83b/16, 84b/16
t.-ur men 94b/18
t.-ur sen 118b/20, 173b/16, 322a/12
t.-urlar 130b/12, 186a/17, 282a/12
[=392]
aġır leşker tart- 195b/17, 199a/18
āh tart- 75b/12, 264b/11, 328b/13
āhī-i pür-derd cigeridin tart- 53a/15
āhī-i pür-derd köŋlidin tart- **4a/1**
āhī-i pür-derd tart- 75b/12, 139a/03, 269b/01, 318b/12
āhī cigeridin tart- 123b/12
ʿaḳlıŋnı tart- 6a/01
ayaġını tübin tart- 221a/09
ʿazāblarını tart- 140a/07
bādbānnı tart- 4a/07
balāsını tart- 186a/17
baş tart- 177b/19, 212b/08
cafā tart- 242a/21
cigeridin āh tart- 62a/01, 82a/15, 246b/18
cigeridin āhī-i pür-derd tart- 222a/05
çadır tart- 100b/08, 104a/16
dem tart- 9b/06, 9b/06, 9b/16, 32b/18, 33a/08, 45a/01, 100a/13, 186a/06, 186a/18¸290b/10, 290b/10, 290b/13, 291a/09, 291a/10, 291a/19
derd ü alam tart- 138a/06, 138b/14
ġamını tart- 40b/17
ḫancar tart- 38a/18
iş uzaḳġa tart- 45a/09, 200b/10, 270a/02
işi uzaḳġa tart- 180b/14
işiŋler uzaḳġa tart- 47a/10
ḳad ḳāmat tart- 24b/01
ḳadd u ḳāmat tart- 3a/01, 135b/02, 146b/12, 304b/10
kāġaẕġa tart- 204b/21
ḳāmat tart- 65a/08, 122b/17
ḳılınç tart- 286a/06
ḳolını tart- 31a/07
ḳoluŋlarnı tart- 70a/18
ḳoluŋuzlarnı tart- 182a/01
köŋli tart- 234b/05
köŋlidin navmīdlıḳ āhını tart- 313a/09
köŋlüŋ tart- 234a/01
köŋlüŋni yamanlıḳdın tart- 70a/17
leşker tart- 23a/10, 26a/13, 34a/08, 37a/01, 37b/15, 42a/03, 42b/14, 49b/10, 53a/10, 67b/18, 69b/20, 70a/14, 72a/12, 76b/03, 76b/07, 85b/10, 88a/11, 88a/13, 88b/16, 90b/02, 95b/13, 97a/12, 102a/11, 108a/02, 108a/14, 118a/13, 118b/06, 118b/10, 120a/09, 135b/15, 140a/20, 140b/03, 141a/11, 141a/12, 143a/02, 152a/19, 169a/15, 177a/17, 183a/10, 195a/04, 195b/04, 196a/05, 198b/20, 198b/20, 199a/17, 199b/03, 200b/21, 206a/16, 207b/13, 222b/09, 222b/09, 223b/12, 224a/07, 224a/13, 224a/14, 224a/19, 224a/21, 244a/02, 245b/19, 253b/08, 254a/05, 268a/13, 269a/02, 269a/11, 269a/15, 269b/16, 274b/06, 277a/06, 283b/10, 289a/14, 292a/20, 296b/17, 313a/19, 319b/03, 323b/17, 331b/16, 332a/01, 332b/01

leşkeri tart- 73a/02
leşkerimni tart- 106b/15, 224a/17
leşkerin tart- 54a/09
leşkerini tart- 26a/14, 33b/02, 37b/13, 69b/20, 78a/07, 78b/01, 79a/14, 88b/10, 90b/12, 91b/09, 97a/06, 98b/14, 99a/06, 99b/10, 100a/01, 101b/06, 101b/18, 103a/13, 104a/08, 104b/01, 105a/12, 105a/13, 106b/15, 107a/01, 107a/08, 114b/10, 132b/10, 140b/08, 149b/07, 195b/05, 196a/14, 197a/16, 197a/17, 199a/06, 199b/11, 206a/09, 206b/05, 206b/16, 207a/03, 207a/15, 208b/10, 209a/05, 210a/02, 210a/11, 238a/18, 255b/04, 256a/04, 259b/17, 260a/04, 260a/05, 260b/05, 270a/14, 282b/17, 296b/13, 297b/17, 309a/15, 325a/08
leşkeriŋni tart- 70b/05, 85b/18
leşkerni tart- 17a/05, 18a/19, 22b/12, 69b/13, 76b/09, 78a/07, 114b/08, 332a/12
maşaḳḳat tart- 217a/13, 263a/20
miḫnetni tart- 293b/14
naʿra cigeridin tart- 21a/18
naʿra tart- 132b/13, 197b/02, 274a/13, 299b/20
naʿralar tart- 21b/16, 21b/20, 260b/07
pür-derd köŋlidin āh tart- 292b/01
ranc maşaḳḳat tart- 70a/13
ranc tart- 8b/06, 16b/08, 43a/02, 44b/12, 87b/08, 88b/18, 98a/16, 104a/02, 118b/20, 123b/02, 124b/11, 125a/05, 125b/09, 129a/16, 130b/12, 152a/01, 156a/11, 164b/20, 173b/16, 188a/17, 193a/15, 199b/04, 216b/09, 219b/19, 220a/03, 224b/07, 227a/01, 235b/13, 237b/16, 240b/20, 242b/01, 247a/10, 263a/08, 263a/20, 280a/16
ranc u alam tart- 280a/12
ranc u maşaḳḳat tart- 40b/06, 52b/13, 110a/16, 121b/16, 128a/05, 143a/08, 148b/11, 178a/07, 250a/14
ranc u maşaḳḳatlar tart- 58b/13
ranc u maşaḳḳatlarnı tart- 45a/15
rancını tart- 146a/05
rancıŋnı tart- 43b/09, 146a/05, 261b/15
ranclar tart- 12b/06, 14a/01, 17b/01, 47b/14, 130a/17, 131b/21, 199b/02, 240b/14, 262b/18, 263b/02, 278b/14, 303a/05
ranclarını tart- 198b/19
rancnı tart- 217a/19, 322a/12
rencler tart- 199b/11
şaf tart- 41a/06, 70a/01, 73a/19, 89a/09, 96b/05, 115a/06, 128a/07, 213a/20, 231a/05, 235b/01, 236a/09, 237b/07, 254b/09, 283b/20, 286b/07, 297a/01, 326a/08, 332b/08
söz uzaḳġa tart- 161b/04
su tart- 125b/05, 125b/08, 125b/09, 126a/06, 126b/10, 157b/05, 158a/02
sunı tart- 125b/11
şūret tart- 14b/14, 91a/06, 114a/03, 249a/13
şūretge tart- 150a/12
şūretini kāġaẕġa tart- 89a/12
şūretīni tart- 91a/04
şūretini tart- 93a/05, 107b/12, 148a/15
şūretlerini tart- 107b/12, 148a/17
şamşīr tart- 60a/18, 196a/08, 311a/15, 323a/21
şīrī tart- 90b/08
tartḳunı tart- 125b/10, 125b/10
tīġ tart- 37b/20, 39a/02, 55a/10, 55a/15, 160a/04, 174b/05, 265a/01
tīġlar tart- 320a/10
uzaḳġa tart- 55a/02, 281a/05
yuḳḳarı tart- 23b/04
yüzini tart- 325b/20
ẓulmnı tart- 139a/05
[=354]

tartīb Ar. Düzenleme, sıralama.
t. bile 241a/05
[=1]
tartıḳ Hediye, üst makama sunulan hediye; haraç, vergi.
t. 65a/18, 308a/15
t. (altun tartıḳ ber-) 65a/17
t. al- 65a/18
t. ber- 66a/05
t.+lar 228a/18, 313b/12
t.+nı 65a/19
[=8]
tartıl- Çekilmek, kesilmek.
t.-ur 176b/16
[=1]
sütler tartıl- 176b/16
[=1]
tartış- Çekişmek, karşılıklı çekmek.
t.-ıp 84b/18
t.-tılar 54b/19
t.-urlar 84b/17
[=3]
tartḳu Bir şeyi çekmek için kullanılan araç.
t. bile 125b/05, 126b/10
t.+nı tart- 125b/10, 125b/10
[=4]
tarttur- Çektirmek, (asker, ordu vb.) göndertmek, sevk ettirmek.
t.-up 231a/17
[=1]
leşker tarttur- 231a/17
[=1]
taruḳ- Sıkılmak, daralmak.
t.-tı 28a/07, 49a/14
[=2]
köŋli taruk- 28a/07
köŋlüm taruk- 49a/14
[=2]
taṣdīḳ Ar. Doğru olduğunu bildirme.
t. bile (yaḫşı taṣdīḳ) 143a/20
[=1]
tasḳara Akbaba.
t. 34b/07, 37a/03
t.+larnı 9b/06, 48b/03
[=4]
taslīm Ar. Bir emaneti sahibine verme.
t. (cān Ḥaḳġa taslīm ḳıl-) 109b/08, 132a/03
t. (cān taslīm ḳıl-) 18b/16, 19a/02, 28b/13, 55a/12, 57a/07, 62a/02, 67b/07, 80b/05, 134b/08, 145b/01, 150a/19, 194a/01, 214a/19, 214b/03, 237b/15, 254a/14, 258b/12, 290b/03, 295a/03, 297a/16, 299a/15, 317a/12, 318b/14, 319a/21, 329b/14, 329b/16
t. (cānların taslīm ḳıl-) 221b/11
[=29]
taş I Taş; yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim; bunlardan kopmuş veya koparılmış parça; bu maddeden yapı işlerinde kullanılmak üzere hazırlanmış malzeme.
t. 4b/13, 44a/20, 44b/01, 44b/02, 44b/02, 57a/16, 57b/01, 103a/07, 103a/08, 103a/11, 103b/14, 103b/15, 173a/09, 178b/21, 206a/04, 206a/07, 219a/16, 222b/02, 286a/03, 307a/21
t. bile 44a/18, 117b/20, 218a/06
t. dék 59b/01
t.+dın 91a/13
t.+ġa 57a/16, 57a/19
t.+ıdın turur (āhīn-ı rubbā taşı) 282a/02
t. késer 116a/10
t.+ları 92b/02
t.+larnı 290b/09
t.+nı 44a/19, 44b/02, 99b/14
t.+nıŋ 44a/19, 44b/01
[=36]
taş II Dış, hariç, iç karşıtı.
t.+ıda 34b/09
[=1]
taşı- Taşımak, bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek; ağırlığını yüklenmek.
t.-ġusıdur 185a/17
t.-may 135b/09
t.-p 157b/04, 197a/04, 224a/17
t.-r érdiler 262b/10
[=6]
taşḳarı Dışarı; fazla.

t. 36b/07, 123b/16, 154a/11, 167a/04, 169b/19, 181a/14, 208a/09, 261a/03
t. (ḥaddıdın taşḳarı) 157b/07
t. (sözümdin taşḳarı çıḳ-) 208a/10
t. bol- 201b/14, 201b/20
t. çıḳ- 32a/10, 38a/04, 38b/09, 94b/09, 122a/12, 138a/20, 189a/11, 201a/15, 201a/21, 242b/08, 264a/10, 268b/03, 283b/17, 303a/07, 310a/07, 316a/09
t. çıḳar- 8b/10, 11b/05, 33a/09, 93b/05, 159a/08, 185b/18, 201b/19
t. dép 181a/11
t.+dur (ḥadd u ḥısābīdın taşḳarı) 258a/07
t. turur (ḥadd u ḥısābdın taşḳarı) 159b/01
[=38]
taşḳın Taşkın, sel.
t. dék 9b/18, 19b/01, 22a/04, 25b/07, 26b/01, 30b/14, 31a/04, 33a/09, 39a/11, 75a/04, 78b/02, 115a/10, 116b/15, 141b/19, 178b/07, 186b/13, 236b/12, 260b/09, 284b/13, 292a/03, 323b/10, 327a/16
[=22]
taşla- Atmak; bırakmak, terk etmek; vazgeçmek.
t.-dı 4b/15, 8a/06, 10b/03, 16b/01, 22b/01, 23b/14, 28b/05, 30b/11, 33b/13, 38b/01, 52a/18, 62b/03, 79b/11, 79b/13, 123b/18, 145b/17, 149b/02, 159a/12, 187b/05, 188b/19, 190a/18, 201b/10, 237b/20, 265b/12, 272b/18, 274b/04, 286b/10, 287b/04, 288a/13, 297b/19
t.-dılar 22a/11, 35b/19, 39a/04, 68b/05, 71a/10, 100b/03, 132b/20, 208b/15, 274a/08, 295a/19, 327a/18, 329b/18, 329b/19, 330a/02
t.-dım 6b/11, 8b/18, 190a/08
t.-dıŋ 15b/10, 41a/12, 294a/20
t.-ġanını 288a/15
t.-ġanınıŋ 125a/20
t.-ġanıŋdur 328b/04
t.-ġay men 255b/17
t.-ġay sen 129a/14, 131a/01, 142a/18, 271a/12
t.-ġay siler 127a/18
t.-ġaylar 48a/05, 330a/01
t.-ġıl 56a/14, 59b/01, 87a/17, 123b/15, 169b/16, 213b/16
t.-madım 314a/03
t.-maġay sen 15b/17
t.-maġıl 6a/02, 74b/01
t.-maŋızlar 2a/01
t.-ŋlar 38b/08
t.-p 3a/12, 17b/02, 17b/14, 21b/10, 21b/11, 41a/13, 48a/01, 70b/17, 75a/11, 110a/20, 132a/16, 137b/14, 140b/05, 140b/19, 194a/05, 227b/13, 255a/02, 271b/03, 275a/10, 280a/18, 288b/03, 323b/21, 325a/03
t.-p bol- 295b/10
t.-p érdim 73b/19
t.-p ḳaç- 74b/15, 285b/19
t.-p ket- 21a/03, 110a/09, 110a/15, 170b/09
t.-p sal- 17b/01, 64b/03, 307b/13
t.-pdur 98a/07
t.-pdurlar 48a/06
t.-r men 3a/18
t.-r sen 15b/14, 55b/01, 105b/10
t.-rlar 97b/19, 174a/19
t.-sa 14b/12
t.-sa érdi 53b/13
t.-yın 6b/09, 42b/06
[=119]
ʿaḳlını taşla- 271b/03
aylıda taşla- 48a/06, 255b/17
aylıġa taşla- 38b/08, 48a/05, 100b/03, 123b/18
aylımġa taşla- 123b/15
dīnını taşla- 15b/14, 288b/03
farmānını taşla- 42b/06, 140b/19
Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını taşla- 52a/18
işni taşla- 6b/11
kemend taşla- 14b/12
kīneni taşla- 59b/01
ornını taşla- 97b/19
rasm yosunlarıŋnı taşla- 55b/01
rasmı yosunını taşla- 15b/17

rasmını taşla- 6a/02, 6b/09, 8b/18, 15b/10
rencge taşla- 105b/10
sözini taşla- 201b/10
tāc taḫtnı taşla- 3a/18
taḫt u tācnı taşla- 323b/21
yıraḳ taşla- 208b/15
yosunlarını taşla- 145b/17
[=29]
alıp taşla- 17b/02, 22b/01, 28b/05, 62b/03, 79b/11, 79b/13, 237b/20, 286b/10, 297b/19
yarıp taşla- 8a/06, 187b/05
[=11]
taşlaş- (??)
t.-mağıl 54a/02
[=1]
beraberlik taşlaş- 54a/02
[=1]
taşna Far. Susamış, susuz.
t. 327b/10
t. (gurusna u taşna) 159a/03
t. bol- 49b/01
t. u gurusna 327b/14
[=4]
tat- Tatmak, duymak, hissetmek. Krş. **tatı-**
t.-ur érdi 159a/15
t.-ur sen 279a/05
[=2]
ranc tat- 159a/15
rancnı tat- 279a/05
[=2]
tataġ (??)
t.+ını 250b/06
[=1]
tatı- Tatmak, tadına bakmak. Krş. **tat-**
t.-ġandur men 153b/09
[=1]
yamanlıḳ şarbatını tatı- 153b/09
[=1]
tatlıḳ < *tatlıġ* Tatlı, acı olmayan; güzel ve hoşa giden, rahatlatan, yumuşak.
t. 315b/21
t. söz 143b/08, 238a/04
t. sözlük 207b/20, 292b/05
t. sözlük bol- 129a/08
t. tatlıḳ sözler sözle- 198a/04
t. ve ḳızıḳ sözlük bol- 244b/09
[=8]
ṭavāf Ar. Kâbe (**Kaʿba**)'nin etrafını dolaşma.
ṭ. ḳıl- 90b/10
[=1]
tāvān Far. Bedel, telafi, cereme.
t. ber- 141b/02, 193a/16, 252b/09
[=3]
tavar İpek Çin (**Çīn**) kumaşı.
t. 39b/14, 81b/16, 86a/06, 106b/02, 243a/07, 279a/20
t. bile 71a/09
t.+da 252a/01
t.+ġa 86b/16, 93a/04, 148a/14, 148a/17, 202b/20, 251b/18, 279a/21, 282b/09
t.+lar 118a/03
t. ton key- 107b/16
[=18]
ṭavāyıf Bk. **mulūk-ı ṭavāyıf**
ṭ. (mulūk-ı ṭavāyıf) 114b/06
ṭ. dép (mulūk-ı ṭavāyıf) 108b/03, 111a/01
[=3]
tavāżuʿlıḳ < *tavāżuʿlıġ* Tevazulu, tevazu sahibi, mütevazı.
t. bol- 248a/20
[=1]
tavba Ar. Tövbe; işlediği bir günah, hata veya suçtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.
t. ḳıl- 315a/14, 317a/09, 155a/20, 155a/20, 314b/14
[=5]
ṭavḳ Ar. Gerdanlık.
ṭ. 74a/02, 166b/16, 316a/14, 329b/08, 329b/17, 332a/02
ṭ. (altun tāc ve ṭavḳ) 82b/14
ṭ. (altun ṭavḳ) 14a/02, 92b/19, 96a/04, 105b/13, 126b/12, 136a/17, 165b/11, 227a/15, 240b/07, 271a/21
ṭ. (altun ṭavḳ ve bilezük) 287b/18
ṭ. (altun ṭavḳ ve bilezük ve yigene) 323a/04
ṭ. bile 151a/15
ṭ.+lar (altun ṭavḳlar) 165b/13
ṭ.+lar (miŋ miŋ altun ṭavḳlar) 59b/06

ṭ.+larnı (altun ṭavḳlar) 13b/10, 69b/11
[=24]

ṭavḳluḳ < *ṭavḳluġ* Tavklı, gerdanlıklı, gerdanlığı olan.
ṭ. (altun bilüzük ve ṭavḳluḳ) 300a/11
ṭ. (altun ṭavḳluḳ) 191b/05
[=2]

ṭāvus < Ar. *ṭāʾus* Tavuskuşu.
ṭ. (altun ṭāvus) 301b/21
ṭ.+lar (altun ṭāvuslar ḳıl-) 164b/07
ṭ.+nıŋ 164b/07
ṭ. üçün 55b/08
[=4]

tay Tay, at yavrusu.
t.+larġa min- 102a/09
[=1]

ṭay < Ar. *ṭayy* Aşma, katetme.
t. ḳıl- 72a/20
[=1]

tayaḳ Dayak, sopa.
t. ur- Dayak vurmak. 42b/17
[=1]

tayaḳçı Bekçi.
t. ḳoy- 140a/17
t.+larġa 310b/02
t.+ları 310b/04
t.+larnıŋ 140b/07
t.+nıŋ 310b/06
[=5]

tayaḳçılıḳ Bekçilik.
t. ḳıl- 158b/11
[=1]

ṭāyıfa < Ar. *ṭāʾifa* Taife, topluluk; kavim, kabile.
ṭ.+ġa 111a/02
ṭ.+ları bile 329a/18
ṭ.+larını 320a/11
ṭ.+sı (Balūçī ṭāyıfası) 206b/09
ṭ.+sı (Ḫuzāʿa ṭāyıfası) 90b/07
ṭ.+sıdın (Lūrī ṭāyıfası) 193b/01
ṭ.+sını 97b/05
ṭ.+sınıŋ (Balūç ṭāyıfası) 206b/14
[=8]

taʿyīn Ar. Tayin, belirli bir göreve yerleştirme.
t. (iş taʿyīn ḳıl-) 4b/02
t. ḳıl- 320b/10
[=2]

Ṭāyır Şapur (**Şāpūr III**) döneminde Gassan (**Ġassān**) hükümdarı olan Arap Tayir.
Ṭ. 135b/15, 135b/16, 135b/21, 136b/04, 136b/05, 136b/09, 136b/11, 136b/15, 136b/16
Ṭ.+dın 135b/17
Ṭ.+nı 136b/14
Ṭ.+nıŋ 135b/03, 135b/21, 136b/20
[=14]

tayyār Far. Hazır. Krş. **ṭayyār**
ṭ. ḳıl- 128a/04
[=1]

ṭayyār Bk. **tayyār**
ṭ. ḳıl- 12a/19
[=1]

tāza Far. Yeni; zinde, sağlıklı, kuvvetli.
t. 323a/01
t. (taʿzıyatı tāza bol-) 62b/14
t. bol- 205a/01, 322b/20
t. ḳıl- 132b/05, 133b/13, 162a/21
t. ve ten-durust tut- 85a/15
[=8]

taẓarruʿ Ar. Yalvarma, yakarma.
ṭ. ve zārlıġ ḳıl- 53a/08
[=1]

taʿẓīm Ar. Saygı gösterme, hürmet etme, ululama.
t.-ı bar-cā keltür- Saygı sunmak (Üst makamdan bir kimseye, büyük sayıldığını belli edecek şekilde davranmak). 13b/18, 57b/11, 92b/05, 168b/12, 170b/12, 240b/13, 247a/18, 270b/18, 289a/20, 301a/13
t.-ı bar-cāy keltür- 16a/05, 27a/18, 44a/10, 281a/19
t. ḳıl- 27a/19, 63a/02, 281b/10
t. ḳıldur- 189a/16
[=18]

taʿzıyat < Ar. *taʿziyat* Matem, yas.
t.+dın 76a/05
t.+ġa 196b/02
t.+ı tāza bol- 62b/14
t.+ını tut- Yasını tutmak. 68a/18, 76a/05
t. u mātam 39b/02
[=6]

Tebāk Erdeşir (**Ardaşır IV**)'in kumandanı olan yaşlı bir pehlivan.

Cehrom (**Cahrum**) şehri padişahı. Krş. **Pahlavān-ı Tebāk**
T. 114b/10, 114b/12, 114b/13, 114b/15, 114b/16, 115b/20
T. (Pahlavān-ı Tebāk) 115a/08, 115b/17
T.+dın 114b/15, 114b/20, 115a/02
T.+nı 114b/14, 115a/01
[=13]
tef- < *tep-* Tepmek, ayakla vurmak.
t.-ti 44b/02, 150a/19, 173b/10
[=3]
teg- Bk. **tég- I**
t.-medi 21b/11
[=1]
tekebbür Ar. Kibirli, mağrur.
t. 106a/13, 266b/14
t. bol- 220a/21
t.+ġa 229b/21
t. turur 94a/12
[=5]
tekebbürlıġ < *tekebbürlıḳ* Bk. **tekebbürlik**
t.+ını 53b/13
[=1]
tekebbürlik Kibirlilik, mağrurluk, kibir. Krş. **tekebbürlıġ**
t. ḳıl- 43b/07, 150a/10
[=2]
tekellüm Ar. Söyleme, konuşma.
t. (durr-ı tekellüm tiz-) 1b/09
[=1]
teklīf Ar. Teklif, görüş sunma.
t. ḳıl- 161b/19
[=1]
telbe Deli, akılsız. Krş. **télbe**
t.+ler 54a/02
t.+lerniŋ 47a/11
[=2]
temür Demir (element); bir şeyin demirden yapılan ve belli bir işe yarayan parçası; demirden yapılmış; bu maden gibi katı, sert, dayanıklı, kuvvetli.
t. 4b/13, 18a/03, 24b/09, 24b/13, 24b/13, 27b/02, 35b/09, 35b/20, 41a/11, 41a/12, 41a/15, 63b/01, 63b/01, 89a/14, 89a/14, 89a/14, 89a/15, 89a/17, 89a/18, 89a/19, 89b/01, 89b/01, 96a/15, 103b/18, 103b/18, 104a/03, 155b/01, 241b/12, 242a/01, 270b/03, 271a/14, 281b/20, 281b/20, 311b/07
t. bile 14b/15, 68a/15, 87a/20, 89a/14, 89a/17, 117b/17, 199b/21, 206a/08, 241b/12, 241b/12, 274b/04
t.+din 28a/09, 62a/13, 196a/21, 282a/03
t.+din bol- 98a/12, 106a/12, 311b/06, 311b/07
t.+ġa 284a/05, 332b/08
t.+i 286b/11
t.+i dék 9b/11
t.+ini 88a/08
t.+lerimni 41a/19
t.+ni ḳızıt- 4b/10
t. taġ Demir dağ. 11a/11, 20a/20, 33b/14, 47b/02, 56a/04, 61b/15, 210a/13, 210b/18, 225b/07, 258b/08, 312a/21, 322a/03
[=72]
temürçi Demirci, demiri işleyen zanaatkâr. Krş. **témürçi**
t. 4b/06
t.+ġa 28a/07
t.+ler 4b/11, 24b/09, 28a/06, 41a/19, 49a/13, 103b/20, 104a/02
t.+lerge 49a/14
t.+lerni 28a/05, 28a/06, 28a/15, 49a/13, 87a/19, 89a/14, 103b/14
t.+niŋ 4b/06
[=18]
ten Far. Beden, vücut. Krş. **tan**
t. 153b/01
t. (cān u ten) 299a/20
t.+i 8a/16, 18a/02, 25b/11, 27b/20, 39b/08, 56a/08, 60a/13, 83b/12, 89b/16, 89b/20, 99a/11, 99b/03, 104a/16, 169a/21, 186b/13, 205a/01, 216b/08, 290b/08, 329b/20, 330a/06, 330a/07, 331a/03
t.+i bile 21b/14
t.+i tofraḳġa bulġan- 68b/08
t.+idin 322a/05, 322a/05
t.+idin (başını tenidin cudā ḳıl-) 16a/16, 19a/01, 25a/17, 27a/14, 32b/13, 33b/17, 38a/19, 122a/11,

173b/13, 258b/13, 268b/10, 291b/03, 323b/04
t.+idin (cānı tenidin uç-) 318a/15
t.+ige 8a/16, 203a/04, 217b/06, 248a/01
t.+im 67b/01, 214b/07
t.+im (cān ten) 186a/15
t.+im (cān u ten) 64a/09, 317b/17
t.+im (cān u tenim fadā bol-) 293b/14
t.+im tururlar (cānı tenim) 18a/13
t.+imdin (cān u tenimdin ʿazīz) 111b/20
t.+imdin (cānım tenimdin çıḳ-) 67b/01
t.+imge 249a/13
t.+imiz (cān u tenimiz bende bol-) 119b/12
t.+imiz (cān u tenimiz fadā bol-) 34b/20, 325a/02
t.+imizni (cānı tenimiz) 77b/18
t.+imni 92b/09, 109a/12, 214b/08
t.+imni (cān u ten) 25b/01
t.+imni (cān u tenimni fadā ḳıl-) 31b/05
t.+ini 10a/07, 25b/13, 30a/04, 35b/19, 38b/01, 57a/05, 68a/01, 68a/03, 68a/04, 68a/05, 115b/17, 120a/06, 185b/18, 186b/20, 213a/02, 214b/07, 214b/12, 330a/01, 330a/02, 330a/04, 331a/01, 333a/03
t.+iŋ 35b/18, 56a/04, 138a/08, 236a/06, 249a/10
t.+iŋdin (başıŋnı teniŋdin cudā ḳıl-) 94b/06, 184a/14
t.+iŋni (cān u teniŋni fadā ḳıl-) 58a/15, 321b/14
t.+leri 99a/19, 99b/12, 103b/01, 260b/04
t.+lerige 322a/04
t.+lerini 202b/13
t.+leriniŋ 144a/21
t.+leriŋlerdin (başlarını tenleriŋlerdin cudā ḳıl-) 108b/12
t.+ni (cān u ten) 247b/19
t.+niŋ 216b/06
t. turur 175a/18
t. turur sen 323b/15
t. ü cān 244b/16
[=109]

ten-durust Far. Sağlıklı, dinç; sağlık.
t. 46a/12, 84a/02, 203b/03
t. (tāza ve tan-durust tut-) 85a/15
t. bol- 59a/09, 87b/15
t.+lardın 84a/03
t. turur 24a/09
t. turur men 164b/17
t. tut- 87b/20
[=10]

teng Far. Dar, sıkıntılı.
t. (ḥālı teng bol-) 67a/04
t. (ḥālım teng bol-) 67a/19
t. (işni tar u teng ḳıl-) 105a/05
t. (işni teng tut-) 235b/12
t. (tar u teng bol-) 316b/05
t. ḳıl- 35a/17
[=6]

tenglik Darlık; sıkıntılı olma durumu.
t. 313b/05
t. bol- 182a/21
t.+de érdi 257a/17
t.+de ḳal- 321b/13
t.+de turur men 118b/18
t.+dedür 148b/18
t.+ge 153a/16
t.+ge ḳal- Darlığa kalmak (Dar bir yerde kalmak, sıkışmak; sıkıntı içerisine girmek, sıkıntıya düşmek). 66b/20, 115b/03, 118a/08, 118b/14, 131b/10, 239a/17
t.+ge kel- Darlığa gelmek (Sıkıntıya düşmek). 116a/11
[=14]

tenlik < *tenlig* Bedenli, bedeni olan.
t. turur 46a/05
[=1]

teŋ Denk, eşit.
t. 170b/02
t.+i 62b/19, 198a/20
t.+im 315a/11
[=4]

teŋiz Deniz, yeryüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi. Krş. **téŋiz**
t. (taġ u teŋiz) 88b/11, 211a/13
t.+de (taġ u teŋiz) 33b/10, 140b/05
t.+ni (taġ u teŋiz) 260a/08
[=5]

teŋlik Denlik, eşitlik.
t. talaş- 112b/03
[=1]
tepin- Atı sürmek için ayaklarıyla atın böğürlerine vurmak.
t.-di 44a/12, 59b/17, 147b/18, 148a/08
[=4]
aṭını tepin- 44a/12, 59b/17, 147b/18, 148a/08
[=4]
tepren- Hareket etmek, kımıldamak, yerinden oynamak.
t.-di 33a/06, 35a/20, 177a/17, 195a/06
t.-di dép 224a/19, 245b/19
t.-diler 151b/03, 214a/05
t.-eyin 309a/02
t.-gen dék 56a/02
t.-gey sen 127b/15
t.-gil 308b/15
t.-güsidür 123b/06
t.-medi 20a/17, 44a/20, 57a/20, 150a/16
t.-megeyler 236a/18
t.-megil 283b/15
t.-meŋizler 296b/08, 332a/13
t.-mes érdi 44b/01
t.-meseŋ 27b/07
t.-se 101a/03, 199a/02, 225b/06
t.-seler 127b/14
t.-sem 11b/01, 26a/07
[=29]
mıhrı tepren- 195a/06
mıhrım tepren- 123b/06
ornıdın tepren- 20a/17, 33a/06, 35a/20, 44a/20, 101a/03, 127b/14, 150a/16, 177a/17, 199a/02, 224a/19, 225b/06, 236a/18, 245b/19
ornıŋdın tepren- 27b/07
ornumdın tepren- 11b/01, 309a/02
ornuŋdın tepren- 308b/15
ornuŋuzlardın tepren- 332a/13
orunlarıdın tepren- 151b/03, 214a/05
orunumdın tepren- 26a/07
[=23]
tepret- Hareket ettirmek, kımıldatmak, yerinden oynatmak.
t.-ip 22a/07
t.-megey sen 127b/11
t.-mey 127b/14
t.-seŋ 143b/16, 204b/19
t.-ti 204b/19
[=6]
aṭını tepret- 204b/19
ayaġ tepret- 127b/14
ayaḳ tepret- 22a/07
ornıdın tepret- 127b/11
[=4]
ṭeref Ar. Taraf, yön; yer, bölge; bir şeyin belli bir kısmı; bir kimsenin anne veya babasının soyundan gelenlerin hepsi; (iyelik ve diğer çekim ekleriyle kullanıldığında) bahsedilen kimse veya varlığı belirtir. Krş. **ṭaraf**
t. bile (ul ṭeref) 100a/13
t.+de (bir ṭerefde) 125b/03
t.+de (bu ṭerefde) 118b/13, 256a/12, 278a/05, 295b/02
t.+de (her ṭerefde) 120a/11, 128a/11, 139b/20, 157a/09, 207a/07, 209b/02, 210a/20, 281a/11, 328a/11
t.+de (ul ṭerefde) 26a/18, 236b/01, 259a/21, 293a/17, 295b/08, 298a/03, 324b/13
t.+degi (her ṭerefdegi) 193a/12, 205a/02
t.+degi (ul ṭerefdegi) 301a/15
t.+din 84b/16
t.+din (bir ṭerefdin) 18b/08, 21b/01, 115a/07, 115a/08, 116a/16, 130b/20, 149b/10, 149b/11, 177a/17, 253a/01, 268b/21, 268b/21
t.+din (bu ṭerefdin) 17a/17, 29a/13, 45b/20, 46a/11, 113b/11, 114a/01, 114a/10, 176b/07, 197a/17, 259a/14, 260b/20, 264b/08, 270a/20, 323a/17
t.+din (her iki ṭerefdin) 30a/13, 115a/05, 141b/14, 191b/13, 197a/18, 213a/20, 321a/15
t.+din (her ṭerefdin) 3a/10, 17a/01, 18b/10, 36b/12, 38b/17, 76b/07,

120a/01, 124a/19, 137a/12, 140b/08, 146a/01, 151a/13, 151b/03, 172b/16, 178b/05, 189a/21, 192b/20, 207b/17, 209a/07, 212a/15, 224b/21, 232b/17, 236b/20, 239a/01, 242a/14, 245b/21, 250b/13, 252a/03, 252b/19, 257b/14, 260b/07, 268b/20, 282a/12, 301b/03, 305a/21, 316b/18, 319a/10

t.+din (hīç ṭerefdin) 180b/20, 209b/16, 306b/06

t.+din (iki ṭerefdin) 231a/17, 327a/12

t.+din (ul ṭerefdin) 12b/12, 18b/05, 19b/03, 30a/12, 46a/10, 55a/02, 55a/14, 79a/15, 90a/06, 115a/20, 178a/16, 179b/05, 196a/14, 196a/17, 197b/01, 273b/02, 273b/15, 284b/02, 286a/20

t.+ge 26a/13

t.+ge (bir ṭerefge) 154a/07, 167a/20, 290b/17, 323a/18

t.+ge (bu ṭerefge) 114b/19, 116b/01, 331b/20

t.+ge (her ṭerefge) 3b/15, 3b/17, 14b/09, 17b/08, 18a/19, 19b/03, 20b/16, 25b/07, 39a/15, 66b/15, 71a/03, 74b/08, 81b/05, 84a/15, 85a/19, 124b/18, 125b/03, 128a/10, 132b/02, 140a/13, 140a/16, 140b/11, 141a/02, 147a/01, 157a/07, 161a/14, 174a/07, 175a/08, 180b/01, 183a/03, 183a/04, 202a/10, 209a/13, 214a/08, 239a/15, 241a/07, 281b/13, 295a/20, 297b/21, 300a/05, 331b/20, 332b/12

t.+ge (ul ṭerefge) 42b/07, 66b/12, 89b/15, 100a/08, 100a/09, 140a/10, 172b/05

t.+i (bir ṭerefi) 32a/07, 32a/07, 222b/12, 222b/12

t.+i (ul ṭerefi) 102a/06

t.+ide 155a/07, 269b/18

t.+ide (bir ṭerefide) 117a/09

t.+ide (her ṭerefide) 9b/10

t.+ide (Rūm ṭerefi) 308b/10

t.+ide (tört ṭerefide) 209b/17

t.+ide (ul ṭerefide) 100a/11, 102a/05, 103a/17, 107b/01

t.+idegi (ul ṭerefidegi) 205b/11

t.+idin 7a/09, 15b/06, 35a/04, 37b/13, 83b/15, 107a/20, 115b/04, 331b/15

t.+idin (ana ṭerefi) 153b/18

t.+idin (ata ana ṭerefi) 114b/03

t.+idin (bir ṭerefidin) 112a/11, 112a/11

t.+idin (Ḫazar ṭerefi) 11b/03, 253a/02

t.+idin turur (Ḫurāsān ṭerefi) 253a/12

t.+ige 4a/07, 4b/06, 8a/04, 9a/03, 9a/13, 9a/17, 13b/19, 14b/20, 15a/20, 15b/05, 17a/04, 17b/10, 19b/18, 23b/17, 24a/16, 26a/15, 33a/05, 36b/05, 43a/14, 43a/20, 44b/06, 45b/20, 53b/18, 54b/01, 54b/13, 54b/13, 55a/11, 56a/13, 58b/03, 60a/19, 64b/04, 68b/09, 69b/20, 72b/10, 76b/09, 77b/07, 78b/16, 79a/08, 79a/14, 82a/06, 83b/07, 83b/15, 85b/14, 85b/20, 88a/15, 88a/16, 88b/10, 91a/15, 93a/04, 96a/20, 97a/13, 100a/20, 101a/14, 102a/20, 102b/20, 105b/06, 106b/16, 107b/02, 109b/01, 112a/04, 112b/07, 114b/13, 115a/05, 115a/20, 116a/16, 116b/10, 116b/13, 118a/11, 120a/03, 120a/15, 120b/20, 124b/04, 137a/20, 140a/01, 141b/14, 147b/18, 149b/03, 149b/20, 150a/05, 151b/07, 152b/15, 153b/13, 158a/20, 163a/19, 163a/21, 164a/10, 165b/14, 168a/17, 168a/18, 168b/05, 171a/10, 183a/14, 185b/06, 185b/14, 185b/17, 188a/14, 189a/14, 189b/11, 190b/06, 190b/06, 191a/16, 194a/19, 196b/19, 204a/02, 208a/02, 213a/16, 228b/03, 246a/07, 250a/08, 256a/17, 259a/14, 259b/17, 262b/04, 270a/14, 278a/02, 279b/02, 282b/17, 297b/17,

299b/06, 305b/06, 310a/15, 322a/10, 324b/04, 332b/01
t.+ige (Āẕar-bāyigān ṭerefi) 177b/11, 283b/17
t.+ige (Bābıl ṭerefi) 107b/20
t.+ige (Baġdād ṭerefi) 175a/01
t.+ige (bāḫtar u ḫāvar ṭerefi) 103a/13
t.+ige (Balḫ ṭerefi) 16a/07
t.+ige (Balūç ṭerefi) 206b/16
t.+ige (Barahmanlar şaharı ṭerefi) 97a/06
t.+ige (bir ṭerefige) 39a/13
t.+ige (Çīn ṭerefi) 3a/03, 105a/13
t.+ige (Endülüs ṭerefi) 91b/09
t.+ige (Fārs ṭerefi) 113b/03, 119a/13
t.+ige (Gīlān şaharı ṭerefi) 207a/04
t.+ige (Gunbadān ṭerefi) 27a/10
t.+ige (Gurgān ṭerefi) 224a/15
t.+ige (Ḥabaş ṭerefi) 99a/07
t.+ige (Haftvād ṭerefi) 118a/17
t.+ige (ḫāvar şaharı ṭerefi) 98b/01
t.+ige (her ṭerefige) 183b/02, 305a/06
t.+ige (Hındī ṭerefi) 79a/12
t.+ige (Hındıstān ṭerefi) 231b/11
t.+ige (Hındūstān ṭerefi) 3a/02
t.+ige (Hītāl şaharı ṭerefi) 200a/21
t.+ige (Hītāl şaharınıŋ ṭerefi) 200a/14
t.+ige (Ḫurāsān ṭerefi) 224a/02, 224a/07, 301a/18, 324b/21
t.+ige (Ḫurda-ı Ardaşīr ṭerefi) 120a/02, 121a/11
t.+ige (Īrān şaharı ṭerefi) 14a/04
t.+ige (Īrān ṭerefi) 14a/06, 25a/20, 40a/06, 70b/07, 76b/06, 138b/06, 152a/18, 177a/16, 259a/21, 283a/02, 292a/20, 297a/19, 308b/17
t.+ige (Işfahān ṭerefi) 82b/19
t.+ige (Işṭaḫr şaharı ṭerefi) 114b/08
t.+ige (Kābul ṭerefi) 68a/19, 107a/18
t.+ige (Madāyın ṭerefi) 207a/14
t.+ige (maġrıb ṭerefi) 101b/19, 149b/17
t.+ige (Marv ṭerefi) 178a/20
t.+ige (Mekke-i mubārek ṭerefi) 90a/14
t.+ige (Mışr ṭerefi) 76b/02, 90b/13
t.+ige (Nahravān ṭerefi) 270a/16, 274a/18
t.+ige (Nīmrūz Sīstān ṭerefi) 24b/16
t.+ige (Ray şaharınıŋ ṭerefi) 326b/02
t.+ige (Ray ṭerefi) 267a/11
t.+ige (Rūm şaharınıŋ ṭerefi) 3b/11
t.+ige (Rūm ṭerefi) 3a/03, 73a/03, 75a/03, 137a/17, 208b/11, 209a/05, 274b/15, 275b/21, 286b/03
t.+ige (Serv-i Keşmirniŋ ṭerefi) 14b/19, 15a/01
t.+ige (Sınd şaharı ṭerefi) 107a/01
t.+ige (Sīstān ṭerefi) 41b/10
t.+ige (Şahrazūr ṭerefi) 121a/14
t.+ige (Şīrāz ṭerefi) 199a/17
t.+ige (Ṭīsḳūn şaharı ṭerefige) 121a/15
t.+ige (Ṭīsḳūn ṭerefi) 140b/04, 200b/09
t.+ige (tört ṭerefige) 209b/16
t.+ige (Tūrān ṭerefi) 26a/14, 195b/04, 260a/04
t.+ige (Ṭūs ṭerefi) 325b/18
t.+ige (Zābulıstān ṭerefi) 26a/03, 42b/14, 65b/06, 65b/19, 68a/06, 69b/02, 301a/16
t.+igedür (Çīn ṭerefi) 36a/06
t.+igedür (Tūrān ṭerefi) 36a/06
t.+imde 258a/14
t.+imdin 258a/13
t.+imizde (her ṭeref) 144b/17
t.+ini (bir ṭerefini) 141b/06
t.+iŋ (her iki ṭeref) 329b/01
t.+iŋdin (sol ṭeref) 207b/05
t.+iŋge 183a/10, 313b/13
t.+iŋni (oŋ ṭeref) 207b/05
t.+ni (bir ṭeref) 260a/21
t.+ni (şul ṭeref) 308b/10
t.+niŋ (her iki ṭeref) 236b/11 [=440]

ṭerefī Far. Bir taraf.
t.+din (her ṭerefīdın) 118b/04
t.+ge (bir ṭerefīge) 11b/09, 99a/04
t.+ge (her ṭerefīge) 22b/20 [=4]

teri Deri, insan ve hayvan bedenini bir örtü gibi saran koruyucu tabaka,

ten, cilt: işlenmiş hayvan derisinden yapılmış. Krş. **téri**
t. 293b/01, 293b/03
t.+leriġa (ḳoṭaslarnıŋ terileri) 179b/08
t.+si (ḳulan terisi) 96a/13
t.+si (yolbars terisi) 96a/13
t.+si bile (şīr terisi) 89b/18
t.+si érdi (ḳoynıŋ terisi) 98b/04
t.+side (uynuŋ terisi) 133a/05
t.+sidin érdi (ilbesünlerniŋ terisi) 97b/08
t.+sidin érdi (kergeden terisi) 99a/14
t.+siġa (éşek terisi) 137b/15, 141a/12
t.+sige (éşek terisi) 141a/10, 141b/03
t.+sige (uynıŋ terisi) 211b/11, 228b/01, 247a/09
t.+sinde (uynıŋ terisi) 247a/11
t.+sini 210b/11
t.+sini (uynıŋ terisi) 245b/15
[=20]

terk Ar. Bırakma, vazgeçme.
t. (dīnıŋnı terk ḳıl-) 15b/10
t. (tāc u taḫtnı terk ḳıl-) 25b/18
t. ḳıl- 14b/18, 23a/13
[=4]

tarra Bk. **tara**
t. 293a/13
[=1]

teş- Deşmek, yarmak, delmek, oymak, kazmak. Krş. **téş-**
t.-gen 243a/05
t.-gendür 243a/05
t.-ipdür 243a/08, 243a/08
t.-megen 107a/12
t.-megendür 243a/06
t.-mekge 307b/05
t.-mepdür 243a/08
t.-sem 307b/08
t.-sem érdi 308a/04
t.-ti 141b/07
t.-tiler 260a/19, 260a/21
[=13]

teşnelik Susuzluk.
t.+din 239a/18, 323a/14, 323a/15, 323b/07, 327b/15
[=5]

tetüri Ters, düz karşıtı.
t. (aṭḳa tetüri mindür-) 174a/09
[=1]

téfçekle- < *tépçekle-* Ayağını yere vurmak, tepinmek.
t.-di 34a/12
[=1]

téfik < *tépik* Tekme.
t. ur- 294a/14
[=1]

tég- I Değmek, aralık kalmayacak kadar yaklaşıp dokunmak, temas etmek; ulaşmak, erişmek; isabet etmek. Krş. **teg-**
t.-di 18b/12, 18b/16, 19a/18, 50b/03, 55a/15, 89b/01, 106a/18, 119a/03, 214a/09, 284a/15
t.-di ékin 60b/02
t.-er érdi 209b/09
t.-gen 148a/10
t.-gen-dék 57a/19
t.-gey 46b/11
t.-ip 67b/06, 85a/11, 112a/11, 148a/05, 160a/02, 174a/16, 258b/11, 286b/09
t.-ipdür 148a/10
t.-medi 33a/13, 238a/03
t.-megey 174b/06
t.-megüsidür 85a/11
t.-mek bile 60a/08
t.-mepdür 148a/11
t.-mes 254b/13, 281b/21
t.-se 52a/08, 213b/17
t.-se érdi 119a/09
t.-ür 18a/14
t.-ür ékin 53a/05
t.-ür érdi 22a/10, 49b/17
[=39]
bir tal oḳ tég- 60a/08
ḳatıġ şımāl tég- 238a/03
navbat tég- 284a/15
oḳ tég- 18a/14, 18b/16, 19a/18, 106a/18, 119a/03, 119a/09
oḳlar tég- 148a/10
pād-şāhlıḳ tég- 49b/17
soḳ şımāl tég- 213b/17
şımālı tég- 50b/03
tīġ tég- 22a/10, 55a/15
uçası yerge tég- 53a/05
yaman köz tég- 46b/11, 174b/06

yaman közi tég- 60b/02
zaḫm tég- 33a/13, 214a/09
[=21]

tég- II Değmek, eş değerde olmak.
t.-mes 322b/13
[=1]

tégdür- Değdirmek, dokundurmak.
t.-megey sen 326a/12
[=1]
şımāl tégdür- 326a/12
[=1]

tégin- Ulaşmak, erişmek.
t.-di 74b/03
[=1]
pād-şāhlıḳ taḫtıġa tégin- 74b/03
[=1]

tégürmen Değirmen, iri ve taneli şeyleri öğütmeye yarayan alet; içinde öğütme işi yapılan yer.
t. 26b/06, 163a/21, 327b/05, 327b/09, 327b/21, 328a/18, 328a/19, 332a/07
t.+de 328a/13
t.+din 328a/19
t.+ġa 327b/02, 329b/09, 329b/17
t.+ge 328a/04, 328a/18, 329b/06, 329b/10, 332a/06
t.+leri 32a/10
t.+ni 327b/01
t.+niŋ 163b/03, 164a/04, 327b/17, 327b/19, 330a/02, 331a/03
t. suyı 31a/02
[=27]

tégürmençi Değirmenci, değirmen işleten kimse.
t. 163b/15, 163b/16, 164a/04, 164a/06, 164a/12, 327b/17, 327b/21, 328a/03, 328a/05, 328a/09, 328a/10, 328a/13, 328a/17, 329b/05, 329b/06, 329b/08
t.+din 328a/12, 328a/17
t.+ġa 328a/20
t.+ge 164a/08, 329b/04
t.+ni 328a/16
t.+niŋ 163a/16
[=23]

télbe Bk. **telbe**
t. 320a/02
t. bol- 333a/08
[=2]

télbelik Delilik.
t. ḳıl- Delilik etmek. 180b/18, 202b/05
[=2]

témürçi Bk. **temürçi**
t.+lerġa 62b/13
[=1]

téŋiz Bk. **teŋiz**
t.+de 70b/15
[=1]

téri Bk. **teri**
t. 293a/03
t.+mni 332b/18
t.+side (uynıŋ térisi) 65a/17
[=3]

téş- Bk. **teş-**
t.-er érdi 57a/18
t.-ip 297a/16
t.-ür érdi 19b/17
t.-ür men 307b/06
[=4]

téşil- Deşilmek, yarılmak, oyulmak.
t.-di 100b/04, 164a/19
[=2]

téve Deve; geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtı bir veya iki hörgüçlü, yük ve binek hayvanı.
t. 14a/02, 30a/15, 36a/17, 36b/07, 42b/16, 146b/07, 159b/02, 165b/06, 165b/11, 172a/16, 232a/11, 232a/11, 239a/14, 239a/15, 287a/03, 296b/11, 302b/13
t. (yüz téve yüki altun) 287b/19
t.+de 82b/15, 166b/15, 302b/16
t.+degi 159b/06
t.+ġa 75b/07, 75b/07, 87a/09, 87a/10, 87a/10, 96a/11, 106b/01, 106b/02, 106b/03, 106b/04, 107a/10, 107a/10, 107a/11, 137a/16, 142b/08, 159b/04, 172b/09, 223a/04, 227a/18, 231b/07, 231b/10, 232a/08, 239b/16, 303a/16
t.+ge 35a/11, 35a/12, 35a/12, 36a/17, 36a/17, 36a/17, 39b/13, 39b/13, 39b/14, 39b/14, 165b/02, 231b/01, 301b/18, 301b/19, 325b/13, 325b/13, 325b/13

t.+ler 39b/12
t.+ler bile 246b/11
t.+lerdin 36a/17, 36b/03
t.+lerġa 159b/02, 227a/17
t.+lerge 36a/19, 83a/02, 137a/16, 230a/11, 282a/12
t.+leri 325b/05
t.+lerimni 36b/07
t.+lerini 172b/06, 262b/04
t.+lerni 4b/02, 36b/11
t.+ni 165b/02, 239a/10
t.+niŋ 4b/02, 42b/18, 42b/18, 239a/11
t. süti Deve sütü. 325a/21
t. yüki Deve yükü. 302b/14
[=88]

téveçi Deveci, deve sahibi veya sürücüsü, deve kervanını güden kimse.
t. 4b/01, 4b/02, 4b/03, 42b/17
t.+din 287a/03
t.+ġa 4b/02
t. ḳıl- 36a/20
t.+ler 172b/06
t.+lerni 246a/10
t.+siġa 30a/15
t.+sini 36a/16
t.+siniŋ 4b/01
[=12]

téveçilik Devecilik, deveci olma durumu.
t. ḳıl- 111a/07
[=1]

tézek Tezek, hayvan dışkısı.
t.+ini (tézegini) 158b/13, 159a/07
t.+ler 171b/15
t.+leri 171b/06
t.+lerni 159a/11
t.+ni 159a/10, 159b/12
[=7]

tézekle- Hayvan dışkılamak.
t.-se 158b/13
[=1]

tīġ Far. Kılıç.
t. 20b/08, 21b/12, 50b/05, 62b/01, 86a/09, 96a/14, 99b/14, 105b/13, 113b/03, 117b/15, 138b/02, 165b/05, 184a/04, 192b/06, 234b/07, 326a/01
t. (ḳolıġa tīġ-ı Hındī tut-) 38a/15, 111a/10
t. (ḳolıġa tīġ tut-) 152b/18
t. bile 34a/14, 115b/11, 284a/15
t. dék 218a/17
t.+ı 22a/01, 52a/04, 208b/03
t.+ı bile 32b/12
t.-ı Hındī 270a/18, 290a/12
t.-ı Hındīnı ḳolıġa al- 55a/09
t.-ı Hındūnı ḳolıġa tut- 28a/16
t.+ıdın 30b/17
t.+ım bile 235b/02
t.+ımdın 286a/18
t.+ımġa 322b/14
t.+ımnı 253a/01
t.+ımnıŋ 24a/06
t.+ını 7b/06, 31a/09, 65b/10
t.+ını (kīneniŋ tīġını ġılāfıdın soġur-) 29b/0
t.+ını (kīneniŋ tīġını soġur-) 29b/07
t.+ını (ḳolıda tīġını tut-) 17b/20
t.+ını (ḳolıġa tīġını tut-) 8a/01, 21b/07
t.+ını soġur- 21b/11, 284a/13, 327a/15
t.+ınıŋ 266b/08, 284a/16
t.+ıŋ 171b/18
t.+ıŋnıŋ 294a/19
t.+lar 9b/17, 33a/01, 33a/09, 34a/12, 65b/09, 66a/20, 67a/01, 67a/01, 312b/06
t.+lar (altun ġılāflıḳ tīġlar) 112a/02
t.+lar tart- 320a/10
t.+lardın 34a/12
t.+ları 54b/16
t.+larını 66a/20, 99a/18
t.+larıŋızlarnı 30b/20
t.+larıŋnı 207b/09
t.+larnı 264b/21
t.+larnıŋ 65b/09, 265a/02
t.+nı 4a/05, 7b/08, 8a/20, 274a/06, 310b/16, 323a/01, 323a/20, 329b/12
t.+nı soġur- 8a/06, 32b/01
t.+nı ur- 21b/11
t. soġur- Kılıç çekmek. 186b/13
t. tart- Kılıç çekmek. 37b/20, 39a/02, 55a/10, 55a/15, 160a/04, 174b/05, 265a/01
t. tég- 22a/09, 55a/15

t. u nayza-güẕār 151a/20
t. ur- Kılıç vurmak. 18a/02, 21b/13, 22a/13, 35b/19, 55a/11, 89b/16, 272b/18, 316b/18, 327a/19
[=103]
tīġhā Far. Kılıçlar.
t.-yı banafş 316a/14
[=1]
tīġī Far. Bir kılıç.
t.+ça Bir kılıç kadar. 208b/03
[=1]
tıḳ- Tıkmak, zorla sokmak.
t.-ḳandur 49b/20
[=1]
tıl Bk. **til**
t.+ġa (ʿArabī tılġa keltür-) 241a/02
t.+ġa (Fārsı tılġa keltür-) 241a/03
[=2]
tılla- Bk. **tille-**
t.-ġanıdur 212b/20
[=1]
tıllıḳ < *tıllıġ* Dilli, dili olan.
t. (bir tıllıḳ bol-) 151a/16, 199b/18, 308b/14, 309b/06, 309b/09, 309b/14, 310a/19
t. érdi (bir tıllıḳ) 309b/11
[=8]
ṭılsım Ar. Olağanüstü bir etki taşıdığına inanılan güç, sihir, büyü.
ṭ. 281a/13
ṭ. bile 281a/10, 282a/03
ṭ.+ı (ṭılsım ḳıl-) 281b/14
ṭ. ḳıl- 281a/09, 282a/02
ṭ.+larnı 282a/04
ṭ. meẕlüm 281a/18, 281b/09
ṭ. mıdur 281b/19
ṭ.+nı 281b/16
ṭ.+nıŋ 281b/09
ṭ.+nıŋ (meẕlüm-i ṭılsım) 281b/05
[=13]
tın- Dinlenmek, rahat etmek; avunmak, teskin olmak.
t.-dı 23a/16, 102b/04, 116a/03, 120a/03, 137a/12, 178a/14, 179a/04, 278b/07, 287b/10
t.-dılar 100a/08, 103a/13, 178b/20
t.-ıp érdiŋ 53a/16
t.-ıp ḳal- 136b/20
t.-maġıl 207b/02
t.-mas érdi 124a/20, 304b/14
t.-mas men 300b/08
t.-masunlar 193a/13
t.-may 113b/14, 120a/20, 178a/20
t.-sa 45b/06
[=23]
köŋli tın- 137a/12, 179a/04
ranc u ġamdın tın- 116a/03
ranc u maşaḳḳatdın tın- 178a/14
[=4]
ṭınāb < Ar. *ṭınāb* Kazığa bağlanan ip.
ṭ. bile 157b/15
[=1]
tınç Dinç, zinde.
t. 29a/12
t. turur sen 158a/14
[=2]
tınçlıḳ Dinçlik, zindelik.
t.+ı (tınçlıġı) 220a/16
t.+nı 129a/11
[=2]
tındur- Dinlendirmek, rahat ettirmek; avutmak, teskin etmek, yatıştırmak.
t.-dı 178b/03, 181b/19, 182b/20, 247b/05
t.-ġay 90b/17, 280a/10
t.-ġıl 238a/13
t.-up 179b/05
[=8]
köŋlini tındur- 179b/05, 181b/19, 182b/20, 238a/13
köŋlümüzni tındur- 280a/10
[=5]
Ṭīnūş I Endülüs (**Endülüs**) kraliçesi Kaydafe (**Ḳayẕāfa**)'nin oğlu, İskender (**İskender**) döneminde Hindistan (**Hındıstān**) hükkümdarının damadı.
Ṭ. 94a/11, 94a/15, 94b/03, 94b/10, 94b/20, 95a/05, 95a/15, 96a/16, 96b/06, 96b/06, 96b/08, 96b/14, 96b/15
Ṭ.+dın 95a/03
Ṭ.+ġa 94b/07, 94b/13, 96a/19, 97a/03, 97a/03
Ṭ.+nı 94b/09, 94b/12, 94b/12
Ṭ.+nıŋ 95a/04
[=23]
Ṭīnūş II Yezdigerd (**Yezdigerd I**) ve Behram (**Bahrām VI**)

dönemlerinde Rum (**Rūm**) bir elçi, aynı zamanda bir şehzade.
Ṭ. 149b/01, 149b/04
Ṭ.+ġa 149b/02, 149b/05
Ṭ.-ı Rūmī 149a/21, 153b/10
[=6]

tīra Far. Karanlık, kara; kederli.
t. (köŋülleri tīra bol-) 205b/01, 308a/11
t. (közüŋni dīv tīre ḳıl-) 246b/09
[=3]

tıraḳ Çarpan, kırılan veya parçalanan bir şeyin çıkardığı tok ses.
t. tıraḳ 26a/20, 31a/02, 54b/17, 78a/01, 115b/01, 120b/16, 132b/16, 140b/09, 197a/20, 236b/08, 237b/09, 260b/02, 274a/03, 284b/11, 324a/06
[=15]

tīr-andāz Far. Okçu, kemankeş.
t.+lar 80b/13
[=1]

tīr-bārān Far. Ok yağdıran.
t. ḳıl- Ok yağdırmak. 8a/04, 9b/16, 18b/10, 25b/11, 32a/20, 80b/13, 99a/05, 99b/05, 100b/05, 115b/08, 121a/09, 202b/17, 210a/05, 210b/07, 214a/04, 214a/08, 222b/02, 246a/03, 258b/06, 272b/19, 274a/21, 285a/04, 285a/05
[=23]

tīr-keş Far. Ok kılıfı, okluk, sadak.
t.+idin 59b/16, 290a/09
[=2]

tırmala- Tırmalamak, tırnakları ile çizmek.
t.-maġıl 62a/13
t.-p 62a/18, 214b/12
[=3]
balānıŋ közini tırmala- 62a/13
yüzlerini tırmala- 62a/18, 214b/12
[=3]

Tırmıẕ Tirmiz; bugün Özbekistan'ın güneyinde Ceyhun (**Cayḥūn**) nehrinin sağ yakasında Afganistan sınırına çok yakın bir yerde bulunan tarihî şehir.
T. 223a/18
[=1]

tırnaḳ İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst bölümünü örten boynuzsu tabaka.
t.+larıdın 50a/12
t.+larıġa 50a/16, 301a/05
[=3]

tıryāḳ < Ar. *tiryāḳ* Bitkisel, hayvansal ve madensel maddelerin karışımından elde edilen afyonlu macun, panzehir.
t. 250b/13, 250b/13, 250b/13, 250b/13
t. ber- 201a/13, 201a/14, 201b/05, 201b/08
t. dārū 87b/19
t.+dın 201b/04
t.+ġa 37a/11
t.+ı 201a/13, 201b/05, 201b/06
[=14]

Ṭısḳūn İlk dönemlerinde Sasani (**Sāsānī**)'lerin başkenti de olan İran (**Īrān**)'da önemli bir tarihî şehir.
Ṭ.+ġa 141a/03
Ṭ. şaharı 135b/06, 135b/16, 140a/10, 140b/06, 151a/21, 179b/16, 198b/06, 199b/13, 228a/16, 228b/07, 228b/08, 247b/07, 255b/13, 274b/04, 311b/11, 312a/20, 316a/05, 323b/09
Ṭ. şaharı ṭerefi 121a/15
Ṭ. ṭerefi 140b/03, 200b/09
[=22]

tik- I Dikmek, bir şeyi dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek; (yapı için) kurmak; yetişmesi için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek; nasbetmek, tayin etmek.
t.-diler 31b/17, 32b/05, 32b/15, 33a/15, 39a/14, 145a/19
t.-gen 14b/11
t.-geni 196b/09
t.-gey biz 233a/09
t.-geyler 310a/11
t.-ip 141b/03, 172b/19, 214b/16, 270b/20
t.-ip érdi 162b/14
t.-ip érdiŋ 56b/20

t.-ip turur 42b/01
t.-ip tururlar 238a/12
t.-ipdür 15a/18
t.-ipdürler dép 223b/11
t.-megeyler 151a/05
t.-sek 232b/16
t.-ti 14b/10, 31b/15, 33b/20, 44a/04, 44b/11, 68b/10, 76a/03, 202b/16, 283a/20
t.-tiler 13a/06, 34a/19, 39a/13, 42b/19, 70a/06, 72b/01, 100a/07, 121a/08, 152b/01, 162b/10, 171a/14, 211a/08, 222a/10, 222a/21, 256a/20, 268b/16
t.-tük 206a/15
t.-ürler érdi 227a/21
[=49]
bār-gāhını tik- 31b/15
dār tik- 39a/14, 70a/06, 121a/08, 202b/16, 222a/21, 268b/16, 270b/20
dıraḫt tik- 141b/03, 162b/10, 162b/14, 211a/08
dıraḫtnı tik- 14b/11, 56b/20
ḫayma bār-gāhımızını tik- 206a/15
ḫayma u bār-gāhlarını tik- 72b/01, 100a/07
ḫayma u bār-gāhnı tik- 13a/06
ḫaymalarnı tik- 171a/14
ḫūş-ḥāllıḳnıŋ közini tik- 153b/05
ḳıpçasını tik- 14b/10
köz tik- 42b/01, 238a/12
közümni tik- 172b/19
nafsnıŋ közini tik- 134b/13
özüŋge kefen tik- 94a/02
pād-şāh tik- 68b/10, 76a/03, 151a/05, 196b/09, 223b/11, 232b/16, 233a/09, 283a/20, 310a/11
sarā-parda tik- 171a/14, 214b/16
sarā-pardalar tik- 145a/19, 152b/01, 256a/20
sarā-pardaların tik- 44b/11
sarā-pardalarını tik- 33b/20, 44a/04
sarā-pardalarnı tik- 31b/17, 32b/15, 33a/15, 34a/19, 39a/13, 42b/19
sarā-pardanı tik- 32b/05, 222a/10
[=51]

tik- II Dikmek, bir şeyi iğne iplikle kumaş, deri vb. şeyler üzerine tutturmak veya bir şeyin parçalarını birbirine eklemek.
t.-eyin 55b/10
t.-iŋler 134b/13
t.-ip 94a/02
t.-ip sen 153b/05
t.-kendür 168a/09
t.-ti 291a/21
t.-ür men 34a/07
[=7]

tikelen- Yuvarlanmak.
t.-di 312b/15, 312b/16
t.-geni 312b/18
[=3]

tikelendür- Yuvarlamak.
t.-di 44a/19
[=1]

tiken Diken; bazı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert ve batıcı çıkıntı.
t. 57a/19
t. çaf- 172a/12, 172b/03, 173a/07
t.+din 271a/14
t.+ler bile 66b/01
[=6]

tikenlik 1. Dikenlik, dikenli bitkilerle kaplı yer.
t. bol- 210b/15
t.+ge 172a/12
[=2]

2. < *tikenlig* Dikenli, dikenli bitkiler olan.
t. 124a/17, 287b/12
[=2]

tikensiz Dikensiz, dikeni olmayan.
t. (gül tikensiz bol-) 206b/13
[=1]

tikil- Dikilmek, birbirine tutturulmak.
t.-di 67b/06, 167a/16
[=2]

tiktür- Diktirmek, yetişmesi için bir bitkiyi toprağa yerleştirtmek.
t.-di 80b/12
[=1]
dār tiktür- 80b/12
[=1]

til Dil; ağız boşluğunda yer alan, tat almaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun ve hareketli organ; düşünce ve duyguların başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş sistem, lisan. Krş. **tıl**
t. 163a/12
t. (yamanlıḳġa til uzart-) 122b/08
t. bile (ʿArabī til) 322b/04
t. bile (yaman til) 212b/19
t. bulġa- Dil bulamak (Dilini yalanla kirletmek). 154b/03
t.+de (Pārsī til) 118a/04
t.+de (Türkī til) 1b/10
t.+din (bir tildin çıḳ-) 75a/16, 118b/19, 146b/01, 155b/18, 226a/07, 318a/04
t.+i 105b/20, 218b/15, 314b/14
t.+i bile 37a/15
t.+i bile (Hındī tili) 192a/17
t.+i bile (Rūm tili) 102b/08, 211b/02
t.+i sözge açıl- 156b/13
t.+ide (Türkī tili) 1b/09
t.+idin 218a/16
t.+im (tili bol-) 279b/01
t.+im bar- 166a/06
t.+imizde 283b/09
t.+imni (köŋlüm bile tilimni rāst tut-) 154a/21
t.+ini 145a/09, 153b/02
t.+ini bağla- 218b/05
t.+ini sözge sür- Dilini söze sürmek (Konuşmaya başlamak). 218a/17
t.+iŋ 59a/11, 236a/06, 242b/01
t.+iŋlerni 301b/14
t.+iŋni (köŋlüŋni ve tiliŋni ʿaḳl bile ḳıl-) 134b/01
t.+leri 98b/03, 100b/01, 103a/20, 116a/15, 323a/15
t.+lerini sözge aç- 234a/19
t. uzart- 130b/07
[=43]

til- Dilmek, bir bütünü parçalara ayırarak kesmek.
t.-ip 141b/06
[=1]

tilçi Dilci, çevirmen.
t. 37b/16, 76b/13, 104b/11, 104b/14, 104b/18, 105a/02
t.+din 104b/14, 104b/17, 105a/02
t.+ġa 105a/05
[=10]

tile- Dilemek, bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temenni etmek; bir şeye erişmeyi istemek, arzu etmek, talep etmek.
t.-di 37b/19, 72a/02, 88b/05, 115a/03, 116a/18, 137a/21, 139b/07, 143b/04, 168a/19, 191a/21, 198b/10, 208b/21, 221a/06, 222a/18, 231b/16, 240b/07, 268a/10, 287a/10, 312a/10, 324b/04
t.-di-ki 44a/10, 192b/03, 259a/12
t.-diler 22a/12, 31a/06, 39a/12, 75a/08, 76b/05, 115b/08, 136b/11, 210a/01, 210a/08, 246a/01, 257b/17, 287a/11, 320b/09
t.-dim 43b/14, 81b/19, 261b/11
t.-diŋ 29a/04, 63b/10, 316a/20
t.-geli 66a/15, 146a/01, 175a/13, 244a/02, 253b/14, 256b/03
t.-gen 51b/14
t.-gendin kéyin 92a/02, 268a/11
t.-geni 40a/19, 320b/19
t.-genidür 134a/21
t.-genim 50a/06
t.-gey 287a/02, 312a/02, 328a/11
t.-gey men 293a/17, 310b/11, 324b/14
t.-gey sen 88a/18, 109a/17, 245a/17
t.-geyler 312b/10
t.-gil 56a/18, 58b/11, 64a/19, 66b/03, 156b/08, 162b/04, 213b/16, 247a/21, 251a/10, 293a/15, 301a/09, 312b/07
t.-güçi turur men 54b/12
t.-güçiler 174b/16
t.-güçilerni 132b/02
t.-güçilerniŋ 180a/20
t.-megey sen 158b/10
t.-megil 181a/20
t.-mek 187a/14
t.-mek kerek 88b/17, 187a/14, 208a/03, 244b/03
t.-mes 85b/03, 213b/20, 257a/12
t.-mes érdiler 228a/20

t.-mes men 34b/16, 199b/05, 253a/21
t.-mese 235b/09
t.-mesünler 230b/02
t.-mey 217b/03, 244b/01
t.-meyli 184a/20
t.-ŋizler 180a/14, 205a/09
t.-ŋler 98a/09
t.-p 50a/20, 78b/05, 79a/18, 143a/03, 149b/04, 168a/02, 236b/15, 261a/12, 261b/10, 286a/21, 296b/15, 316a/19, 322a/19
t.-p érdiŋ 175b/04
t.-p érmiş 79a/13
t.-p sen 225a/17, 225a/18
t.-pdür 9a/14, 11b/17, 11b/18, 261a/18
t.-r érdi 115a/03, 222b/06, 287b/05
t.-r érdiler 152a/20
t.-r érdim 45a/11, 46a/12, 46b/10, 124b/02, 153b/13
t.-r érdük 82a/19
t.-r men 191a/07, 202a/09, 275b/11, 325a/16
t.-r sen 59b/03, 102b/10, 172a/03, 202a/08, 317b/18
t.-rler 85a/14
t.-se 63b/10, 81b/09, 127b/15, 154b/03, 183b/18, 221a/19, 226a/01, 240b/01, 280a/02, 286b/15, 286b/16, 290a/03, 296a/16, 321b/06
t.-seŋ 46b/13, 149b/03, 257a/08
t.-seŋizler 322a/19
t.-sün 257a/03
t.-y dép 100b/10
t.-y men 92a/02
t.-ydür 12a/15, 168b/01, 235b/15, 244b/01
t.-ydür men 75a/11, 131b/13, 158b/04, 182a/08, 299a/01
t.-yin 260b/16
[=175]
amān tile- 22a/12, 31a/06, 39a/12, 66b/03, 72a/02, 75a/08, 76b/05, 78b/05, 79a/18, 88a/18, 115b/08, 127b/15, 136b/11, 143a/03, 210a/01, 210a/08, 213b/16, 213b/20, 222a/18, 236b/15, 246a/01, 256b/03, 257a/08, 257a/12, 257b/17, 260b/16, 261a/12, 261a/18, 261b/10, 261b/11, 286b/15, 286b/16, 287a/02, 287b/05, 296b/15, 321b/06
dād tile- 81b/09, 132b/02, 146a/01, 154b/03, 174b/16, 191a/07, 205a/09, 317b/18
günāhımızını tile- 156b/08
günāhını tile- 320b/09
ḫarāc tile- 11b/17, 183b/18, 184a/20, 230b/02, 253a/21
ḳızını tile- 9a/14
körnüş tile- 312b/10
körünüş tile- 12a/15, 137a/21, 139b/07, 143b/04, 168a/19, 168b/01, 312b/07
madad tile- 79a/13, 320b/19, 324b/04
muhlat tile- 202a/08, 202a/09, 231b/16, 275b/11
ruḫṣa tile- 192b/03, 198b/10, 240b/07, 259a/12
tilegini tile- 51b/14
tilek tile- 75a/11, 180a/20, 244b/01, 244b/03
ʿuẕr tile- 50a/06, 244a/02
yār-mendeçilik tile- 34b/16, 88b/05
[=80]
tilek Dilek, istek, arzu, talep.
t. 244b/03
t.+din 244b/03
t.+im (tilegim) 46b/01, 302a/06, 302a/06
t.+imge (tilegimge) 47b/11
t.+imni (tilegimni taf-) 37b/04
t.+imniŋ (tilegimniŋ) 293b/15
t.+ini (tilegini tile-) 51b/14
t.+iŋ (tilegiŋ bol-) 247a/21, 293a/15
t.+iŋni (tilegiŋni) 58a/15, 58a/16
t. tile- 75a/11, 180a/20, 244b/01, 244b/03
[=17]
tille- Hakaret etmek, küfretmek, kötü söz söylemek, azarlamak. Krş. **tılla-**
t.-di 197a/15, 241a/21
t.-diler 310a/02
t.-gil 65b/05

t.-ŋizler 310a/01
t.-r érdi 55a/04
t.-se 212b/20
[=7]

tirgüz- Diriltmek.
t.-di 240b/10, 279b/16
t.-mek 240a/05
[=3]

tirig Diri, canlı, sağ, yaşamakta olan.
t. 18b/12, 19b/07, 22a/01, 32b/05, 33a/15, 33b/19, 47b/03, 55b/16, 56a/11, 59a/04, 59a/11, 67b/01, 82b/11, 97b/17, 97b/18, 97b/18, 105a/06, 174b/08, 185b/10, 186b/19, 213a/01, 214a/03, 237a/17, 260b/02, 273a/07, 295a/16, 295a/21, 332b/18
t. (atıŋ tirig ḳal-) 165a/19
t. (dārġa tirig baş tübin as-) 80b/12
t. bol- 37a/20, 58a/11, 78a/13, 80b/14, 169b/01, 194a/16, 199b/15, 218b/03, 219a/14, 237a/10, 237a/21, 296b/10, 315b/14, 323a/11
t. dārġa as- Diri dara asmak. 15b/03, 70a/06, 81b/04, 121a/08, 174b/21, 204a/15, 331b/13
t.+dür 34b/20, 60b/09, 276b/11
t.+dür biz 103b/13, 129b/19
t.+dür men 14a/06, 31b/01, 97a/05, 113a/17, 212b/09, 289b/08
t. ékende 81b/19
t. ékenidin 138a/02
t. érdi 141b/11, 234b/11, 296a/15
t. érdiŋ 70b/01
t.+i 139a/08, 258b/20
t. ḳal- 51a/16, 53b/01, 55b/11, 57b/14, 59b/03, 107a/04, 108a/02, 108a/11, 127b/05, 187a/13, 196a/18, 196a/18, 207a/01, 207a/07, 210b/13, 210b/16, 221a/15, 221a/16, 221b/13, 236b/18, 258b/15, 258b/15, 284b/14, 293b/09, 293b/10, 324b/10, 329a/19, 331a/16, 333a/07
t. ḳıl- 94a/18
t. ḳoy- Diri koymak (Canlı, sağ bırakmak). 13a/16, 19b/06, 19b/06, 25b/07, 25b/17, 38a/05, 68b/11, 90b/08, 118b/09, 120b/18, 190a/06, 206b/19, 206b/20, 245a/05, 245a/06, 275b/18, 313b/21, 316b/13, 319b/13, 328b/01
t.+lerge 181b/09
t. sen 80a/04, 175b/13
t. tur- Diri durmak (Sağ olmak, hayatta olmak). 24b/03, 46b/14, 213b/06, 273a/13
t. turur 290b/02
[=128]

tirigçilik Dirlik, yaşam, hayat, yaşama. Krş. **tirigigçilik**
t. 108b/18
t. ber- 9b/21
t.+de 203a/16, 217a/19
t.+din 284b/13
t.+i (tirigçiligi) 259a/08
t.+idin (tirigçiligidin) 316a/03
t. ḳıl- 6b/05, 22b/05, 24b/15, 39b/09, 50b/20, 134b/20, 177a/11, 260b/15, 264b/04, 272b/06, 318b/16
t.+ni 252a/10
[=19]

tirigigçilik Bk. **tirigçilik**
t. ḳıl- 248b/02
[=1]

tiriglik Dirilik, yaşam, hayat.
t. 211b/07
t.+din 104a/17
[=2]

tiril- Dirilmek, canlanmak; tekrar canlılık kazanmak, ortaya çıkmak.
t.-gen-dek 300a/06
t.-genidür 240a/16
t.-güsidür 109a/05
t.-ip 21b/03
t.-medi 240a/04
t.-se 239b/13, 239b/20
[=7]
atım tiril- 109a/05
[=1]

tiş Diş; çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.
t.+i 9b/10, 32a/15
t.+i (fīl tişi) 96a/12

t.+i bile 19a/12, 91a/13
t.+i bile tişle- 17b/04
t.+i dék 7b/03, 9b/10, 32a/15, 101b/10
t.+ini 8a/09, 9b/19
t.+leri 6b/14, 7b/03, 9b/10, 10b/10, 62a/08, 99a/03, 101b/10, 103a/20, 125a/13
t.+leri dék 103a/20
t.+leridin 1b/09
t.+lerini 12b/10, 12b/13, 185b/16
t.+lerni 10b/13
t.+niŋ 96a/12
[=28]

tişi Dişi, erkeği tarafından döllenecek biçimde yaratılmış olan hayvan.
t. 32b/11
t.+si 32a/14
[=2]

tişle- Dişlemek, dişlerini geçirip ısırmak.
t. almas 91a/13
t.-di 9b/17, 93b/13, 117a/15, 189a/16
t.-p 17b/04, 241a/18
[=7]
tişi bile tişle- 17b/04
[=1]

titre- Titremek, hızlı hızlı hareketlerle sürekli kımıldamak; (beden veya bir organ) kasların kasılması sonucu hızlı ve küçük hareketlerle sarsılmak; korkmak, korkuya kapılmak.
t.-di 7b/13, 55b/05, 96b/07, 115b/05, 120b/16, 122a/05, 126b/06, 222a/13, 317a/03
t.-diler 37a/12, 309b/11
t.-genidin 122a/06
t.-gey 266b/08
t.-p 31a/12, 34a/19, 66b/17, 96b/10, 122a/13, 215b/21, 316a/03
t.-r 166b/11
t.-r érdi 8b/01, 53b/10, 56a/02, 100b/10, 290b/09, 294a/19
t.-r érdi-ki 104a/16
t.-r érdiler 37a/16
t.-r men 8b/02
[=30]
dıraḫt yafrağı dek titre- 316a/03
dıraḫt yafrağı dék titre- 7b/13, 55b/05, 66b/17, 122a/13, 126b/06, 166b/11, 309b/11, 317a/03
tal yafrağı dék titre- 31a/12, 34a/19, 37a/12, 96b/07, 122a/05, 215b/21, 222a/13
yüregi titre- 96b/10
[=17]
ḳorḳup titre- 8b/01
[=1]

titrek Titreme, titreyiş.
t. (boyığa titrek tüş-) 17b/16, 310b/06
t. tüş- 286a/18
[=3]

tiz Diz, bacakta uylukla baldırın birleştiği yer; oturur hâldeyken uyluğun üst kısmı.
t. fük- Diz bükmek. 189a/04
t.+iğa 79b/12, 200a/19, 214b/04, 238a/02, 275a/18, 294a/16
t.+iniŋ 310b/16
t.+leri bile 99b/13
t.+leridin 64b/14
[=10]

tiz- Dizmek, belirli bir düzene göre sıraya koymak, sıralamak; bazı nesneleri iplik vb.ne geçirmek.
t.-di 231a/06
t.-di-ki 231a/05
t.-ġan-dek 232a/02
t.-ġan-dék 125a/14
t.-ip 1b/09, 71a/07
[=6]
aylında tiz- 231a/06
durr-ı tekellüm tiz- 1b/09
[=2]

tizil- Dizilmek, sıralanmak.
t.-ip érdi 83a/06
[=1]

tofraḳ < *topraḳ* Toprak; yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan, canlıların yaşamasına elverişli bölümü; mezar.
t. 37a/16, 94a/04, 107b/13, 115b/18, 182a/14, 203b/04, 318a/10, 323a/16, 328a/01, 329b/16

t. (başıġa tofraḳ saç-) 62a/02, 62b/20, 316b/08
t. (başlarıġa tofraḳ aç-) 150a/21
t. astı 68a/15, 165a/16, 233b/11
t. astında bol- 299a/15
t. astında ḳal- 18b/14, 109b/16, 110a/10, 110b/09, 123a/05, 132a/06, 318b/12, 331b/01
t. astında ḳıl- 92a/11, 194a/03
t. astında köm- 128b/03
t. astında yat- 97b/12, 128b/20
t. astınġa köm- 115b/12
t. astınıġa kigür- 84b/15
t. bile 99a/20, 159a/12, 304a/19
t. bol- Toprak olmak (Toprağa karışmak, ölmek). 101a/10, 182a/12
t.+da 60a/19, 60b/09, 72b/12, 89b/20, 191a/13, 323a/06, 326a/03
t. dék 82b/20, 272b/02
t.+dın 68a/01, 68a/05, 156b/21, 257b/19, 271b/02, 302b/03
t.+dın füt- Topraktan bitmek (Topraktan yaratılmak). 76a/13
t.+dur biz 154b/15
t. édi 214b/17
t.+ġa 19b/15, 29a/02, 30a/04, 38b/01, 55a/01, 60a/16, 66b/06, 67b/14, 70a/10, 89b/16, 102b/13, 108b/09, 151a/09, 167b/01, 182a/08, 206a/14, 206b/02, 208b/18, 209b/02, 214b/16, 214b/17, 219b/08, 279b/16, 312b/16, 328b/04
t.+ġa (başıŋ tofraḳġa kir-) 60a/09
t.+ġa (ḳan tofraḳġa bulġa-) 17b/05
t.+ġa (ḳan tofraḳġa bulġan-) 55a/17, 60a/15, 237b/11
t.+ġa (ḳan ve tofraḳġa bulġa-) 68b/04
t.+ġa (ḳan ve tofraḳġa bulġan-) 18b/13, 35b/18, 79b/10, 323b/06
t.+ġa (ḳanġa tofraḳġa bulġan-) 20b/20
t.+ġa (ḳanġa ve tofraḳġa bulġan-) 22b/01, 28b/04
t.+ġa (ḳara tofraḳġa bulġan-) 60b/05
t.+ġa (ḳara tofraḳġa kir-) 80b/04
t.+ġa (teni tofraḳġa bulġan-) 68b/08
t.+ġa (yüzin tofraḳġa sür-) 259b/07
t.+ġa (yüzini tofraḳġa sür-) 7b/17, 9b/20, 32b/02, 32b/13, 33a/14, 33b/19, 34a/15, 35a/08, 54a/05, 66b/04, 99b/07, 114a/10, 186b/14, 258a/13, 287b/12, 326a/05
t.+ġa (yüzlerini tofraḳġa sür-) 31a/10
t.+ġa bulġan- Toprağa bulanmak. 80a/10
t.+ġa ḳoşul- Toprağa katılmak (Ölmek). 76a/13
t.+ġa ve ḳanġa bulġan- 17b/02
t.+ġa yıḳıl- 60a/13, 258b/12
t.+ı (tofraġı) 109b/20, 205b/15
t.+ıda (tofraġıda) 329b/18
t.+ıġa (tofraġıġa) 153b/04
t.+ıġaça (tofraġıġaça) 185a/17, 197a/03, 224a/17
t.+ını (tofraġını) 93a/11, 159a/08, 312b/17
t.+ını (tofraġını āsmānġa örlet-) 211a/17, 221b/13, 299a/18
t. ḳıl- Toprak etmek (Toprak hâline getirmek). 256b/21
t.+lar (başıġa tofraḳ saç-) 60a/16, 196b/01, 297b/19
t.+lar (başıġa tofraḳlar saç-) 20a/09, 22b/05, 67b/11, 80b/06
t.+lar (başlarıġa tofraḳlar saç-) 109b/09, 315b/03
t.+nı 49b/19, 68a/02, 159a/10, 216b/20, 220b/11
t.+nıŋ 43a/14, 68a/16, 100b/18, 272a/19
t. ve ḳanġa boyal- Toprağa ve kana boyanmak. 17b/09
t. ve ḳanġa bulġan- 21a/08 [=154]

toġ Toz, çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak; çok küçük parçacıklara bölünmüş olan herhangi bir madde.
t. 3a/08, 24a/07, 37b/13, 207a/15, 207a/15, 236a/21, 274b/14, 303a/21
t. çıḳ- 24a/07
t.+ı 11b/04, 179a/08, 209b/19

t.+ı bile 119a/18
t.+ı havāġa örle- 17b/17
t.+ıdın 44b/02, 68b/02, 178a/13, 206b/17, 207a/05, 208b/11, 210b/05, 237b/09, 327a/14
t.+ını 19a/10, 22b/06
t.+ını āsmānġa örlet- Tozunu gökyüzüne kaldırmak (Yok etmek, ortadan kaldırmak). 27a/04, 27b/16, 28b/15, 39b/18, 73b/03, 154a/06, 247a/06
t. ḳof- Toz kopmak. 210a/17, 238a/20, 274b/14, 275a/19
t.+lar 50b/18
t.+lar ḳofar- Tozlar koparmak. 30b/01
t.+nı 7a/09
t.+umnı āsmānġa örlet- 249b/19
t.+uŋuzlarnı 275b/21
[=41]

toġra Doğru, düz.
t. 284b/03
[=1]

toġralıḳ En, genişlik.
t.+ı (toġralıġı) 14b/13, 29a/08, 35b/20, 91a/13, 98b/16, 103b/17, 104a/05, 196a/13, 305b/02
[=9]

ṭoġrıl Bir tür yırtıcı kuş, tuğrul, çakırdoğan. Çin (**Çīn**) hakanı bu kuşu Behram (**Bahrām VI**)'a hediye etmişir.
ṭ. 166a/12, 166a/13
ṭ. dép 165b/09
t. ḳuşı 163a/17, 165b/16
[=5]

toḫu Bk. **taḫu**
t. 76a/19
[=1]

toḳluḳ Tokluk, tok olma durumu.
t. bol- 203b/20
[=1]

toḳsan Doksan, sayı adı.
t. altınçı dāstān 289a/12
t. beşinçi dāstān 277a/04
t. birinçi dāstān 247b/10
t. ikinçi dāstān 249b/02
t. martaba 157a/04
t. sekizinçi dāstān 302b/18
t. toḳuzınçı dāstān 311b/15
t. törtünçi dāstān 269a/14
t. üçünçi dāstān 259b/18
t. yetinçi dāstān 297b/05
[=10]

toḳsanınçı Doksanıncı, doksan sayısının sıra sıfatı.
t. dāstān 243b/20
[=1]

toḳta- Durmak; kalmak; dinlenmek, rahat etmek, rahatına bakmak; kesilmek, dinmek.
t.-dı 150a/09, 162a/10, 210b/18
t.-dılar 42b/15, 178b/20, 267b/09, 309b/07
t.-dıŋ 53a/19
t.-ġıl 20a/13
t.-maġay sen 64b/07
t.-maġıl 13a/17
t.-mas 237a/03, 299a/19
t.-may 26a/13
t.-ŋlar 284b/16
t.-p 265b/12
t.-p tur- 234b/09, 259a/12
t.-p turur 59b/20
t.-r 265b/13
[=20]
égerge toḳta- 53a/19
pād-şāhlıḳda toḳta- 265b/13
sözge toḳta- 267b/09
[=3]

toḳtat- Durdurmak, dinlendirmek.
t.-ıp 151b/21
[=1]
köŋlini toḳtat- 151b/21
[=1]

toḳu- Dokumak; eyerlemek, eyer vurmak.
t.-dı 62a/20
t.-dılar 109b/10
t.-ġan 314b/05
t.-p 106b/04, 170a/12, 305b/21
t.-pdur 130b/05
[=7]
altun éger ve yügen toḳu- 106b/04
aṭlarġa égerlerini sar-nigūn toḳu- 109b/10
égerini nigūn-sār toḳu- 62a/20
[=3]

toḳum Eyerin altına konan kaba keçe, eyer keçesi.
t.+ını 158b/16
[=1]
toḳuz Dokuz, sayı adı.
t. (kündin toḳuz sāʿat öt-) 104b/12, 258b/15
t. (ottuz toḳuz) 280b/08
t. (toḳuz ay toḳuz kün öt-) 126a/09
t. (üç yıl üç ay toḳuz kün) 134b/11
t. ay on kün 233a/01
t. ay on kün öt- 75b/14, 111b/08, 122b/14
t. ay toḳuz kün öt- 126a/09
t. kéçe kündüz 87a/14, 227a/14
t. yıl beş ay 135a/13
t. yüz ottuz 168a/05
[=14]
toḳuzınçı Dokuzuncu, dokuz sayısının sıra sıfatı. Krş. **toḳuzunçı**
t. (altmış toḳuzınçı dāstān) 145b/08
t. (ellig toḳuzınçı dāstān) 101b/19
t. (ḳırḳ toḳuzınçı dāstān) 54a/14
t. (seksen toḳuzınçı dāstān) 239b/03
t. (toḳsan toḳuzınçı dāstān) 311b/15
t. (yetmiş toḳuzınçı dāstān) 194a/06
t. küni 231b/20
[=7]
toḳuzunçı Bk. **toḳuzınçı**
t. kéçede 84a/11
[=1]
tol- Dolmak, dolu duruma gelmek; bir yerde pek çok kimse veya eşya toplanmak, kalabalık duruma gelmek.
t.-dı 8a/02, 48a/13, 55a/01, 61a/19, 115b/15, 141b/20, 194a/19, 208b/12, 247b/08, 252a/06, 258b/10, 258b/16, 262b/11, 295b/08
t.-ġan (ḳan tolġan ṭabaḳ dék) 7b/04
t.-mış 197b/06
t.-up 68b/08, 207b/12, 208b/12
t.-up érdi 62a/04, 253a/03, 264a/15, 323a/16
t.-up tur- 206b/07
t.-up turur 8a/16, 8b/08, 163b/06, 210b/03, 224b/01
t.-up turur érdi 209b/14
t.-up tururlar 173b/03
[=31]
aġzı ḳanġa tol- 68b/08
atıŋ ʿālamġa tol- 48a/13
cahānda yaḫşı atıŋ tol- 62a/04
cahānġa yaḫşı atıŋ tol- 61a/19
közleri ḳanġa tol- 252a/06, 264a/15
közleri yaşġa tol- 194a/19, 258b/10
[=8]
tola Dolu, çok, çok fazla, pek çok.
t. 1b/09, 3a/16, 6a/12, 7a/03, 7b/05, 7b/09, 10a/03, 10a/05, 10b/04, 10b/16, 10b/17, 12a/14, 12b/06, 12b/07, 12b/17, 13a/16, 13b/18, 14a/01, 14a/01, 14b/12, 15a/08, 15a/20, 15b/01, 15b/12, 16b/03, 17a/17, 17a/17, 17a/17, 17a/18, 17a/19, 17a/20, 17b/01, 17b/12, 17b/20, 18a/17, 18a/17, 19a/14, 21a/20, 22a/15, 23a/17, 27a/01, 28a/07, 28b/12, 28b/13, 33a/18, 35a/10, 37b/08, 37b/09, 38b/08, 39b/20, 42b/02, 42b/11, 42b/12, 43a/02, 43a/11, 43a/16, 43b/14, 43b/17, 44a/10, 44b/18, 44b/18, 45a/08, 45b/13, 47a/07, 47b/13, 47b/14, 47b/16, 48b/08, 48b/09, 48b/11, 49a/12, 50a/01, 50b/12, 51a/06, 51a/10, 51a/18, 51b/15, 52b/06, 53b/09, 53b/12, 56a/01, 56b/03, 57a/02, 58a/14, 60b/10, 61b/16, 63b/09, 63b/15, 64a/03, 65b/20, 66a/15, 66a/19, 67a/12, 67b/03, 68b/13, 69a/07, 69b/08, 70a/12, 70b/06, 71a/16, 72a/08, 73a/08, 73b/05, 74a/20, 75a/09, 76a/11, 76a/12, 76b/04, 76b/12, 77a/01, 77a/03, 78a/08, 79a/08, 79a/16, 79a/17, 80a/13, 81b/13, 81b/19, 84b/12, 85a/02, 85a/05, 86a/02, 86a/16, 87b/13, 87b/17, 87b/19, 88a/06, 88b/06, 88b/13, 90a/05, 90a/12, 90a/20, 90b/03, 92a/02, 92b/12, 93a/12, 93b/10, 95a/10, 95a/17, 96b/12, 98a/01, 98a/19, 99a/01, 99a/05, 99b/04, 100a/06, 100b/12, 100b/12,

100b/13, 101a/13, 101b/01, 101b/07, 101b/12, 101b/17, 103a/03, 103a/03, 103a/15, 103b/15, 104a/18, 105a/10, 105b/04, 106b/12, 106b/13, 106b/17, 107a/10, 107b/03, 110b/03, 110b/19, 111a/19, 112a/03, 116a/12, 116b/15, 117a/18, 117b/02, 117b/02, 117b/05, 117b/13, 118a/03, 119a/14, 119b/05, 120a/15, 120b/03, 120b/06, 120b/07, 123b/02, 124a/17, 127b/07, 127b/15, 129a/06, 129a/19, 130a/14, 130a/17, 130b/16, 131b/21, 132b/02, 133b/20, 134a/07, 134a/08, 134b/03, 134b/18, 135a/07, 135b/21, 136b/02, 136b/02, 136b/10, 137a/18, 138b/14, 139a/05, 139a/12, 140a/11, 142a/02, 142a/08, 142b/12, 143a/03, 143a/07, 143a/13, 143b/06, 143b/11, 143b/21, 145a/10, 145a/10, 145a/18, 148a/06, 148a/13, 148b/09, 148b/09, 148b/11, 149a/11, 152a/13, 152a/16, 153b/20, 156b/19, 157a/18, 158b/13, 160a/13, 161b/03, 163b/01, 164a/19, 165a/13, 168a/10, 170a/02, 170b/15, 171a/15, 171b/15, 171b/20, 172b/08, 172b/14, 172b/15, 173a/18, 174b/07, 174b/13, 176a/19, 176b/06, 178a/07, 179b/07, 179b/13, 181a/02, 182a/02, 183b/17, 185a/03, 185a/03, 185a/04, 186a/20, 187a/04, 188a/06, 188b/11, 188b/13, 188b/15, 189a/17, 191a/16, 192a/07, 195b/15, 196a/07, 196a/19, 197a/08, 197b/04, 198b/20, 199a/02, 199a/07, 199a/19, 199b/04, 200a/06, 200a/19, 200b/11, 201a/15, 205b/17, 206b/07, 206b/09, 206b/09, 206b/10, 206b/14, 207a/10, 208a/07, 208b/21, 209a/06, 210a/11, 211a/21, 212b/21, 214a/07, 214a/15, 215b/11, 217b/08, 217b/19, 218b/12, 219a/08, 219a/08, 220a/21, 220b/04, 223a/18, 223b/18, 224b/08, 224b/10, 224b/13, 224b/13, 224b/14, 225a/14, 226a/12, 226b/09, 228a/06, 228a/15, 228a/18, 228b/01, 229b/20, 230a/11, 230a/13, 230b/12, 231b/06, 232a/10, 232a/17, 232b/17, 233b/20, 234a/14, 234b/21, 235a/17, 235b/05, 236b/14, 236b/15, 237b/01, 237b/15, 240a/13, 241b/07, 242a/10, 242b/01, 243b/15, 244a/16, 244b/11, 244b/11, 246a/03, 246a/04, 246a/06, 246a/07, 248b/01, 250a/05, 250a/14, 252a/02, 253a/05, 253b/03, 253b/06, 255a/03, 256a/15, 257b/03, 259a/17, 259b/01, 259b/14, 262a/05, 262a/13, 262b/06, 262b/13, 262b/18, 263a/08, 263b/16, 266a/05, 266a/20, 266b/14, 268b/02, 270a/09, 271b/18, 277b/01, 277b/04, 278b/04, 278b/05, 278b/14, 278b/17, 279a/01, 280a/05, 280a/11, 280a/12, 280b/03, 281b/03, 281b/11, 283a/19, 283b/07, 285a/21, 285b/18, 287a/15, 288b/20, 290b/16, 290b/20, 291a/03, 291a/10, 293a/21, 294b/11, 294b/14, 294b/16, 295a/02, 295a/15, 296a/12, 297b/02, 298a/08, 298b/14, 299a/13, 300a/16, 300b/02, 300b/12, 300b/18, 302a/05, 302a/09, 302a/14, 302a/16, 303a/05, 304b/07, 305a/11, 305a/15, 305a/16, 306b/05, 315a/15, 317b/12, 318a/20, 318a/21, 319b/04, 320b/08, 321a/13, 321a/20, 321b/07, 321b/08, 323b/07, 323b/07, 323b/12, 323b/13, 323b/17, 324a/05, 324a/12, 324b/12, 324b/16, 325b/16,

326a/03, 326a/09, 326a/13, 327a/18
t. bol- 44b/19, 50b/13, 77a/07, 129a/05, 130a/18, 171b/19, 216b/04, 216b/04, 216b/04, 216b/05, 219b/04, 219b/05, 321b/21, 321b/21
t. dép 181a/16
t.+dur 36a/07, 66b/11, 97b/20, 122b/07, 122b/07, 134b/16, 137b/03, 146a/16, 172a/16, 173a/20, 229b/21, 248a/08, 248a/08, 257b/19, 274b/11, 278a/19, 286b/14, 291b/12, 324b/13, 327a/10
t.+dur dép 120b/09
t. éken 161b/21
t. érdi 76b/10, 99a/14, 114b/15, 115b/04, 117a/08, 159b/18, 161b/17, 206b/17, 210b/06, 211b/14, 275a/13, 327a/20
t. érdi-ki 88b/11, 179a/08
t.+ları 258b/14
t. mıdur 97b/18, 97b/20, 97b/20
t. mudur 97b/17, 97b/17, 97b/17
t.+sı 118a/15, 139a/10, 243b/03, 260b/08, 268b/17, 296b/13
t. turur 132a/19, 165b/15, 181a/13, 184a/05, 260a/09
t. vaḳt 90b/12
t. vaḳt öt- 333a/07
[=520]

tola- Bedelini ödemek, zarar gören bir malın telafisini vermek.
t.-p 193a/16, 252b/05
[=2]

tolalıḳ Doluluk, çokluk, fazlalık.
t.+ı (tolalığı) 76b/10, 79a/14
t.+ıdın (tolalığıdın) 17a/05, 17a/05, 43b/10, 57b/15, 118b/02, 205b/03, 205b/06, 207a/06, 210a/05, 213a/20, 332b/06
t.+ığa (tolalığığa) 141b/20
t.+ını (tolalığını) 17a/02, 225a/13
t.+ınıŋ (tolalığınıŋ) 205a/20
[=17]

tolaraḳ Daha çok, daha fazla.
t. 103a/12, 103a/12
[=2]

toldur- Doldurmak, dolu olmasını sağlamak, dolu duruma getirmek.
t.-dı 36b/04, 44b/20, 71a/08, 87a/15, 100a/20, 142b/03, 168b/21, 172b/21, 219a/01, 228b/04, 243a/09, 300a/08, 307a/11, 307a/13, 325a/03
t.-dılar 182b/10, 191b/18, 237b/07, 246a/05
t.-ġusıdur 172a/19
t.-up 33b/11, 64b/10, 74a/04, 87b/09, 89a/15, 107a/12, 172b/08, 211b/11, 228b/02, 231a/12, 247a/09, 249a/16, 304a/20
t.-up érdi 75b/09
t.-updur 29a/08, 71a/20, 164b/05, 210b/04
t.-ur men 307a/01
[=39]
közige yaş toldur- 228b/04, 325a/03
közlerige yaş toldur- 142b/03, 172b/21, 182b/10, 219a/01, 243a/09
[=7]

tolġa- Dolamak, çevirmek, döndürmek, burmak.
t. almas 82b/09
t.-dı 51b/14, 147a/12, 150a/10, 161a/14, 263a/07, 308b/12
t.-dılar 309b/03
t.-dıŋ 238a/04
t.-ġuluḳ émes 16b/01
t.-maġay sen 93a/09, 149a/04, 197b/15, 219b/20
t.-maġay sizler 129b/05
t.-maḳ 46b/04
t.-maŋız 214b/21
t.-mas 86a/08
t.-mas biz 35a/01
t.-mas men 147b/13
t.-masa 157a/16
t.-masaŋ 93a/14
t.-maydur 52b/10
t.-p érdi 310a/06
t.-pdur 16b/06, 212b/19, 213a/04
t.-pdur dép 37a/01
t.-r 131b/09, 264b/03
t.-r sen 263a/14, 282a/21

t.-sa 13a/15, 78b/06, 100b/17, 227a/06, 247a/06, 276b/06
t.-sam 46b/18, 47a/14, 154b/06
t.-saŋ 46b/16, 88a/18, 93a/10, 93a/13
t.-saŋızlar 154a/05
t.-ydur 53b/13
[=47]
başını tolġa- 157a/16, 212b/19
başıŋızlarnı tolġa- 214b/21
boyun tolġa- 13a/15, 16b/01, 16b/06, 35a/01, 37a/01, 46b/04, 46b/16, 46b/18, 47a/14, 51b/14, 52b/10, 53b/13, 78b/06, 82b/09, 86a/08, 88a/18, 93a/09, 93a/10, 93a/13, 93a/14, 100b/17, 129b/05, 131b/09, 147b/13, 149a/04, 150a/10, 154a/05, 154b/06, 197b/15, 213a/04, 219b/20, 227a/06, 238a/04, 247a/06, 263a/07, 263a/14, 264b/03, 276b/06, 282a/21, 308b/12, 309b/03, 310a/06
[=45]

tolġan- Dolanmak, kıvrılmak, dönmek; kıvranmak.
t.-dı 23b/20, 60b/15, 207b/11, 236b/19, 240a/21, 250b/11, 323a/09
t.-dılar 182a/05
t.-dıŋ 24a/02
t.-ıp 50a/12, 125a/02, 214b/05, 221b/16, 246b/21, 329b/12
t.-sa 176b/20
t.-ur érdi 13b/19, 187a/03
t.-ur men 27a/04, 43a/01
t.-ur sen 50a/18
[=21]
ılan-dek tolġan- 187a/03, 240a/21
ılan dek tolġan- 246b/21, 250b/11
ılan dék tolġan- 13b/19, 43a/01, 50a/12, 60b/15, 125a/02, 182a/05, 207b/11, 214b/05, 221b/16, 236b/19, 323a/09, 329b/12
köŋlüm tolġan- 176b/20
yılan dék tolġan- 27a/04
[=18]

tolġar- Bk. **tolġaz-**
t.-ıp 295b/06
[=1]

tolġat- Dolandırmak, döndürmek, çevirmek.
t.-ur 237a/11
[=1]

tolġaz- Doldurmak, dolu duruma getirmek. Krş. **tolġar-**
t.-adurlar 245b/15
t.-dılar 77b/02
t.-dım 314a/15
[=3]

tolun ay Dolunay, ayın tam bir daire olarak dolgun ve parlak görüldüğü evre, ayın on dördüncü gecesindeki durumu, bedir.
t. dék 47b/04
t. dék (on tört kéçedegi tolun ay) 299b/08
t. dék (on tört kéçegi tolun ay) 2b/09, 5a/03, 5a/15, 33b/09, 47a/02, 65a/04, 71a/19, 75b/14, 87a/03, 111b/09, 122b/15, 125a/12, 125b/05, 135a/17, 135b/18, 139b/11, 147b/01, 160a/12, 163b/03, 164a/05, 200a/16, 212a/02, 227b/11, 252a/17, 264a/06, 301b/06
t.+ġa (on tört kéçegi tolun ay) 72b/11, 123a/19, 160a/19, 171a/06, 286a/10, 328a/01
[=34]

ton Elbise, giysi, kıyafet.
t. 87b/09, 263a/16, 272b/21, 292a/10, 317a/07, 317a/08
t. (altun ton key-) 128a/06
t. (dībā-yı Çīnīdın ton) 136a/17
t. (dībā ton) 314b/05
t. (tavar ton key-) 107b/16
t. (zar-baft ton) 262b/11, 287b/19, 293a/15, 301b/19
t**. (zar-baft ton key-)** 270b/01
t. (zar-baft u dībā ton) 247a/12
t. (zar-baft u dībādın ton key-) 328a/02
t. érdi (zar-baft u dībā ton) 191b/20
t.+ı 163b/21
t.+ıdın özge 240b/13
t.+ıġa 71a/13
t.+ını 215b/06, 240b/16

t.+ını key- 240b/15, 288a/05
t.+ınıŋ 277b/14, 277b/17
t. key- 136a/13, 172a/20, 216a/06, 226b/19, 303b/04
t. keygür- 245b/07
t. keygüz- 216a/03
t. kéy- 217a/14
t. ḳıl- 97b/06, 265a/07
t.+lar 83a/03, 83a/03, 97b/09, 101b/17, 264b/20, 267a/16, 302b/15
t.+lar (dībā u zar-baft tonlar) 96a/11
t.+lar (dībādın tonlar key-) 43a/08
t.+lar (gevher-nigār tonlar) 302b/14
t.+lar (pād-şāhāna dībā u zar-baft tonlar) 97a/02
t.+lar (pād-şāhāna tonlar) 242a/19
t.+lar (pād-şāhāna tonlar key-) 101a/16, 167b/21
t.+lar (zar-baft-u dībādın tonlar key-) 92b/16
t.+lar key- 27a/08, 98b/02, 111a/18, 281a/11, 286a/09, 295b/02, 303a/21
t.+lar keydür- 72b/17
t.+lardın (tonlar key-) 97b/09
t.+lardın (zar-baft tonlardın key-) 3b/09
t.+ları (tonlar key-) 123b/04
t.+ların (pād-şāhāna tonlar) 329b/17
t.+ların (zar-baft tonların key-) 43b/19
t.+larını 46b/20, 68a/02, 238b/04, 295a/19, 306b/03, 329b/08
t.+larını (pād-şāhāna tonlar) 261a/19
t.+larını (pād-şāhāna tonlarını çāk ḳıl-) 20a/0, 22b/0
t.+larını çāk ḳıl- 62b/03, 62b/09
t.+larını key- 31a/10, 317a/08
t.+larıŋnı (dībā tonlarıŋnı key-) 170a/18
t.+larıŋnı (zar-baft tonlar) 275b/03
t.+larnı 71a/12, 71a/14
t.+larnı key- 263b/03
t.+nı 240b/14, 317a/09, 317a/11
t.+nı (gevher-nigār ton) 288a/02
t.+nı key- 288a/10
t.+um (ton key-) 172a/05
[=89]

tonī Far. Bir giysi, bir elbise.
t. 107a/11
[=1]

tonluḳ < *tonluġ* Giysili, giysisi olan.
t. 270b/10
t. (altun tonluḳ) 191b/04
[=2]

toŋuz Domuz; çift parmaklılardan, eti, yağı, derisi veya kılı için beslenen memeli hayvan.
t. 215a/04, 215a/05
t.+ġa 6b/14, 104a/15
t.+lar 99a/03
t.+larnı 99a/05
t.+nıŋ 101b/10, 103a/20
[=8]

tosa- (Yol için) kesmek, tutmak, engel olmak, set çekmek.
t.-p 77a/03, 275b/13
[=2]

tosaḳ Engel.
t. 286a/04
[=1]

toy Toy, düğün, şölen, ziyafet, eğlence.
t. 167a/18
t.+da 106a/10
t.+dın 87a/14
t. ḳıl- 61b/08, 87a/14, 135a/18, 156b/12, 180a/01, 227a/15
t.+uŋ turur 169a/07
[=10]

toy- Doymak, açlığı kalmamak, tok hâle gelmek; yeter bulmak, tatmin olmak, kanmak.
t.-dı 68b/19
t.-dı-mu 60a/01
t.-dılar 300b/19
t.-dum 65a/20, 250b/08
t.-ġan 32a/12
t.-ġan bol- 225b/08
t.-ġay 57b/04
t.-ġunça 172a/17
t.-madıŋ mu 59a/14
t.-mas 217a/14
t.-mas érdi 84a/06, 85a/05
t.-mas sen 260b/12
t.-maslar 85a/06

t.-maydur 51b/02, 95b/10, 168a/04
t.-sa 52a/16
t.-up 13a/13
t.-up érdiler 146a/01
t.-updurlar 9b/21
t.-ur sen 50b/02
[=23]
cāndın toy- 225b/08
cānıdın toy- 32a/12, 146a/01, 300b/19
[=4]

tök- Dökmek; ortaya koymak, yığmak; (kan) akıtmak.
t.-er sen 132b/21
t.-geli 251a/05, 260b/12, 328b/15
t.-gendin 219a/10
t.-gey men 28b/15, 163a/03
t.-geyler 38a/10
t.-güçi 119b/16
t.-güçiler 94a/03
t.-güçilerdin 295a/02
t.-güsidür 108a/14, 261a/09
t.-megey sen 127b/15, 244a/18
t.-megil 178b/17, 328b/12, 328b/14
t.-mekdin 197b/11
t.-mekge 235a/05
t.-mekligini 142a/12
t.-meklik 94a/02, 106a/14, 151b/11, 152b/12, 286b/14, 314a/02
t.-meklik bile 252a/08
t.-meklikdin 56b/17, 108a/09
t.-meklikge 67a/09
t.-meklikni 54b/05
t.-meŋizler 236a/21
t.-meŋler 233b/17
t.-mes men 55b/09
t.-mesler 55b/08
t.-meyli 237a/17
t.-se 58a/20, 61a/04, 261a/08
t.-sünler 209b/02
t.-ti 95a/17, 170b/08
t.-tiler 162a/07
t.-üŋüzler 31a/01
t.-üp érdiler 193a/06
t.-üp turur siz 280a/12
t.-ür biz 228b/18
t.-ür men 195a/19
t.-ürler 200b/11
t.-üşdin 75a/19, 200b/13
t.-üşge (ḳan töküşge tut-) 193a/03
[=53]
aylıda tök- 170b/08
ḫūnını tök- 55b/08, 328b/14
ḳan tök- 38a/10, 54b/05, 56b/17, 67a/09, 75a/19, 94a/02, 106a/14, 108a/09, 119b/16, 127b/15, 132b/21, 142a/12, 151b/11, 152b/12, 162a/07, 163a/03, 193a/03, 193a/06, 197b/11, 200b/13, 219a/10, 233b/17, 235a/05, 236a/21, 237a/17, 244a/18, 251a/05, 252a/08, 260b/12, 261a/08, 286b/14, 314a/02
ḳanımnı tök- 295a/02
ḳanını tök- 28b/15, 31a/01, 55b/09, 58a/20, 61a/04, 94a/03, 195a/19, 209b/02, 228b/18, 261a/09, 328b/12, 328b/15
ḳanlar tök- 95a/17, 200b/11, 280a/12
ḳanlarını tök- 178b/17
nāmūsuŋnı tök- 108a/14
[=53]

tökül- Dökülmek, boşalmak, akmak; düşüp bütünden ayrılmak; (kan) akmak veya akıtılmak.
t.-di 212b/15
t.-edür 235a/11
t.-gen 122a/07
t.-gen dék 144b/10
t.-güsidür 206a/11
t.-se 235a/19
t.-üp turur 151b/10
t.-ür 51a/14, 198a/02
[=9]
ḳan tökül- 151b/10, 235a/11, 235a/19
nāmūsum tökül- 51a/14
nāmūsumız tökül- 206a/11
neng nāmūsumız tökül- 198a/02
[=6]

töpe Bk. **döpe**
t.+side 58b/10
[=1]

töre- Türemek, yaratılmak, meydana gelmek. Krş. **törel-**
t.-megey érdim 40b/16
[=1]

törel- Türemek, yaratılmak, meydana gelmek. Krş. **töre-**
t.-ür érdi 49b/07
[=1]

tört Dört, sayı adı.
t. 23b/20, 24b/13, 29b/17, 31b/18, 36a/01, 36a/03, 62a/16, 77b/13, 83b/15, 83b/15, 84b/03, 84b/07, 84b/11, 84b/16, 85b/02, 86a/09, 86a/10, 86a/14, 86b/07, 86b/07, 86b/16, 87a/05, 88a/09, 88a/10, 102a/10, 122a/06, 129b/01, 145a/13, 145a/13, 146b/10, 147b/05, 153a/15, 163b/11, 163b/18, 163b/20, 186b/12, 217b/11, 226b/13, 239a/06, 279b/08, 279b/09, 280a/10, 282b/07, 282b/08, 287b/20, 300a/09, 318a/09, 331a/06
t. (aynı tört ḳısm ḳıl-) 301b/02
t. (bir yıl tört ay) 133b/13
t. (ḫarācnı her tört ayda bir martaba al-) 204a/11
t. (künlerini tört ḳısm ḳıl-) 301a/20
t. (on tört) 203b/16, 285b/04, 285b/06, 285b/10, 285b/11, 285b/16
t. (on tört dıramdın bir dıram al-) 203b/16
t. (on tört kéçedegi tolun ay) 299b/08
t. (on tört kéçegi tolun ay) 2b/09, 5a/03, 5a/15, 33b/09, 47a/02, 65a/04, 71a/19, 72b/11, 75b/14, 87a/03, 111b/08, 122b/15, 123a/19, 125a/12, 125b/05, 135a/16, 135b/18, 139b/11, 147b/01, 160a/12, 160a/19, 163b/02, 164a/05, 171a/06, 200a/16, 212a/02, 227b/11, 252a/16, 264a/06, 286a/09, 301b/06, 328a/01
t. (on tört kün) 283a/03
t. (on tört yıl) 104b/19, 145b/03
t. (ʿumrı beş yıl tört ayġa yet-) 145a/18
t. ay 78a/09
t. ay öt- 135a/11, 296a/10, 320b/03
t. ayġaça 16b/08
t.+dedür men (yétmiş tört) 248b/17
t. dınār altun 159b/13
t.+din (üçdin ya törtdin bir ḫarāc al-) 203b/10
t. ferseng Dört fersah. 91a/13, 91a/13
t. ferseng yol bar- 116b/03
t.+ge (ʿumrı yetmiş törtge yet-) 247b/13
t.+ge (ʿumrı yüz atmış törtge kir-) 165a/12
t. ḥışṣadın bir ḥışṣa al- 203b/12
t.+i (her törti) 318a/10
t. ḳısm bol- 84b/13
t. mīl yergeçe 89a/08
t. miŋ dınār 243b/12
t. miŋ dınār altun 243b/11
t.+niŋ 153a/15
t. ṭerefide 209b/17
t. ṭerefige 209b/16
t. ummat 84b/17
t. yıl 146b/12, 195a/14
t. yılġaça 198a/19
t. yıllıḳ ḫarāc 301b/21
t. yıllıḳ ḫarāc mālı 259b/09
t. yüz 96a/09
t. yüz dāne 302b/14
t. yüz ġulaç Dört yüz kulaç. 104a/04
t. yüz miŋ 252b/19
t. yüz ottuz 179a/14
[=129]

törtevlen Dördü.
t. (her törtevlen) 163b/11
t.+ni (her törtevlen) 164a/01, 164a/02
[=3]

törtinçi Bk. **törtünçi**
t. 305b/17, 318a/10
[=2]

törtünçi Dördüncü, dört sayısının sıra sıfatı. Krş. **törtinçi**
t. 84b/04, 84b/15, 86b/04, 111a/07, 111a/07, 129a/05, 129a/15, 129b/04, 131b/19, 144b/09, 147a/03, 188b/13, 191b/03, 202a/01, 203b/09, 217b/13, 218a/14, 218b/08, 291a/21, 308a/20, 312a/09, 328b/20
t. (altmış törtünçi dāstān) 125a/16
t. (ellig törtünçi dāstān) 85b/06
t. (ḳırḳ törtünçi dāstān) 11a/02

t. (seksen törtünçi dāstān) 216a/16
t. (toḳsan törtünçi dāstān) 269a/14
t. (yetmiş törtünçi dāstān) 167a/07
t.+geçe 277a/21
t. ḥışṣada 301b/01, 301b/03
t. kéçede 83b/17
t. küni 35a/10, 53b/17, 70a/02, 74b/14, 113a/09, 120b/11, 156a/08, 158a/12, 208b/09, 210b/18, 210b/19, 261a/01, 278b/01, 282b/20, 296b/19, 297a/19, 303b/19, 323a/16, 324b/09, 332a/05
t. manzıl 263a/08, 282b/13
t. martaba 241b/14
t.+si 24a/01
t. yılda 307b/18
[=57]

töşek Döşek, yatak.
t. ḳıl- 116a/19, 171b/17
t.+leri 170a/01
t. sal- 68b/19, 104a/15
t. turur 97b/13
[=6]

töşençi Döşek, yatak.
t. 6a/11, 103b/01
[=2]

töşük Delik; çukur, oyuk.
t. bile 83b/11
t.+de 159a/12
t. dék 83b/11
t.+din 83b/12, 260a/20
t.+din ılannı soġur- Delikten yılanı çıkarmak (Uyuyan yılanı uyandırmak). 152a/08
t.+içe (töşügiçe) 148a/10, 225b/08
t.+niŋ 286a/03
[=9]

tufū Far. Tüh, yuh.
t. 266b/09
[=1]

tuġ Tuğ, sancak.
t. 90a/13
t.+ı 96a/15
t. ve ʿalamlarını yasa- 132b/09
[=3]

tuġ- 1. Doğmak, (insan yavrusu) dünyaya gelmek. Krş. **tuḳ-** 1, **tuġal-, tuġul-**
t.-aça 108b/06
t.-dı 76a/01
t.-ḳan 318b/18
t.-ḳanı 297b/09
2. Doğurmak, (insan ve hayvan yavrusu) dünyaya getirmek. Krş. **tuḳ-** 2
t.-aduġan 71a/01
t.-arlar 103b/02
t.-dı 70b/14, 71a/02, 75b/15, 75b/18, 108b/04, 111a/06, 111b/08, 122b/15, 126a/10, 135a/17, 135b/18, 146a/08, 233a/02, 301b/06
t.-dı dép 200b/04, 301b/16
t.-sa 101a/07, 101a/07, 109a/05, 109a/06, 122b/04, 318a/07
t.-sam 122a/16
t.-up 70b/17
t.-updur 50a/14
[=31]
bala tuġ- 103b/02, 108b/04
balanı tuġ- 122a/16
ḳız tuġ- 101a/07, 109a/06
oġul tuġ- 50a/14, 70b/14, 70b/17, 71a/02, 75b/15, 76a/01, 101a/07, 109a/05, 111a/06, 111b/08, 122b/15, 126a/10, 135a/17, 146a/08, 200b/04, 233a/02, 301b/06, 301b/16, 318a/07
[=24]

tuġaḳ Bk. **tuvaḳ**
t.+ı bile (arḳa tuġağı bile) 147b/14
t.+ığa (tuġağığa) 208b/12
t.+ınıŋ (tuġağınıŋ) 52a/02
[=3]

tuġal- Doğmak, (insan yavrusu) dünyaya gelmek. Krş. **tuġ-** 1, **tuḳ-** 1, **tuġul-**
t.-ġandur biz 56b/18
[=1]

tuġul- Doğmak, (insan yavrusu) dünyaya gelmek. Krş. **tuġ-** 1, **tuḳ-** 1, **tuġal-**
t.-adur 315a/03
t.-adur biz 97b/12
t.-dı 14b/01, 48a/13, 65a/04, 75b/17, 75b/17, 126b/20, 151a/09, 212a/02, 212b/16, 232b/11, 272a/05, 310b/08
t.-ġan 226b/04, 304a/04

t.-ġan dék (anamdın tuġulgan dék bol-) 56a/12
t.-ġan émes 236a/01
t.-ġandur biz 81a/03, 108a/08, 182a/10
t.-ġandur men 297a/13
t.-ġanı 145b/09
t.-maġunça 126b/19
t.-mas 10a/05, 66a/02, 154b/09, 187a/01, 225b/02, 232a/07, 259a/09
t.-sa 109a/01
t.-ur 227a/12, 254a/03
[=34]
anadın tuġul- 10a/05, 109a/01, 151a/09, 154b/09, 187a/01, 225b/02, 232a/07, 259a/09, 304a/04, 310b/08, 315a/03
anadın yalaŋġaç tuġul- 97b/12
bir anadın tuġul- 297a/13
oġul tuġul- 14b/01, 48a/13, 65a/04, 212a/02, 227a/12, 232b/11, 254a/03
[=20]
tuġuş Gayret, kuvvet, enerji.
t. 255b/07
t.+uŋdur 328b/10
[=2]
tuġuşluḳ 1. Sağlamlık, dayanıklılık, kuvvetlilik.
t. bile 73a/14, 94a/01, 123b/15
t.+ıġa (tuġuşluġıġa) 38b/10, 126a/16
t.+ını (tuġuşluġını) 19a/11
t. ḳıl- 260b/12
[=7]
2. < *tuġuşluġ* Sağlam, dayanıklı, kuvvetli, enerjik; yaradılışlı.
t. 74a/07, 135b/19, 255b/05
t. bol- 88b/04, 244b/14, 254b/06, 256a/02
t. turur 94b/10
[=8]
tuġuşluḳlıḳ Sağlamlık, dayanıklılık, enerjiklik.
t. ḳıl- 88b/08
[=1]
Tuḫᵛār Hüsrev (**Ḫusrav II**), Kubad (**Ḳubād III**) ve Erdeşir (**Ardaşīr VII**) dönemlerinde pehlivan. Krş. **Pahlavān-ı Tuḫᵛār**
T. 310a/12, 310a/15, 310a/17, 310a/19, 310b/02, 319a/15
T. (Pahlavān-ı Tuḫᵛār) 285b/05, 310a/11
T.+ġa 310a/12
T.+ġa (Pahlavān-ı Tuḫᵛār) 319a/14
T.+nıŋ (Pahlavān-ı Tuḫᵛār) 280a/20
[=11]
tuḫm Bk. **tuḫmī**
t. 170a/02, 176b/12
t. (altun tuḫm) 75b/05
[=3]
tuhmat Ar. Töhmet, suç yükleme, suçlama.
t. ḳıl- 123a/17
t.+nı ḳıl- 331b/19
[=2]
tuḫmī Far. Yumurta Krş. **tuḫm**
t. 175b/02, 175b/04
t. (bir yüz miŋ altun tuḫmī) 75b/04
t. (yüz altun tuḫmī) 105a/11
t.+lar 176b/17
t.+nıŋ (altun tuḫmī) 75b/05
[=6]
tuḫmīla- Yumurtlamak.
t.-yduġan 76a/19
[=1]
altun tuḫmīla- 76a/19
[=1]
tuḳ- 1. Bk. **tuġ-** 1
t.-ḳan 317a/19
2. Bk. **tuġ-** 2
t.-ḳan 70b/11
t.-ḳan émesdür 191a/12
t.-ḳanda 70b/11
t.-ḳanı 125a/17, 211b/18
[=6]
anasıdın tuḳ- 191a/12
oġul tuḳ- 125a/17, 211b/18
[=3]
tuḳḳan Akraba, hısım, soydaş.
t. (uruḳ tuḳḳan bol-) 296a/18, 302a/10
t. bol- 225b/13, 226a/09, 226a/10, 302a/15
t.+ı (uruḳ tuḳḳan) 172a/18
t.+ım dék (uruḳ tuḳḳan) 289b/06
t.+ım turur 136a/06, 276a/10
t.+ımızdur 188a/17

t.+ını (uruḳ tuḳḳan) 222b/03
t.+ıŋ (uruḳ tuḳḳan) 133b/05
t.+ıŋ turur 292b/08
t. ḳıl- 188b/08, 288b/08
t.+ları 79a/03, 223a/16, 224a/16, 252a/04, 267b/20
t.+ları (uruḳ tuḳḳan) 141a/05, 295a/14
t.+ları bile 68b/06
t.+ları birle 223b/16
t.+larıdın 89a/06, 211b/01, 221b/13, 222b/03
t.+larıdın (uruḳ tuḳḳan) 114b/02
t.+larıdın bol- 185a/05
t.+larıdın érdi 293a/04
t.+larıdın turur 184b/18
t.+larıġa 80b/18, 331b/11
t.+larım 184a/12, 321b/10
t.+larımdın 191a/06
t.+larımdın (uruḳ tuḳḳan) 42b/13, 80a/08, 133a/02
t.+larımdın turur (uruḳ tuḳḳan) 280a/01
t.+larımġa 94a/08
t.+larımnı 80a/07
t.+larını 68b/08
t.+larını (uruḳ tuḳḳan) 95b/08, 295a/16, 295b/10
t.+larınıŋ 39b/11
t.+larıŋ 105a/07
t.+larıŋdın (uruḳ tuḳḳan) 328b/01
t.+larıŋız 273b/16
t.+larıŋnı 31b/20, 35b/06
t.+larıŋnı (uruḳ tuḳḳan) 43b/15
t.+larnı (uruḳ tuḳḳan) 19b/10
t. turur 7b/02
t. tururlar 274b/12
[=58]

tuḳḳançılıḳ Akrabalık, hısımlık, soydaşlık.
t.+dın 226a/20
t.+ġa 226a/13
t.+ını (tuḳḳançılıġını) 288b/09
t.+ıŋ (tuḳḳançılıġıŋ) 281a/01
t. ḳıl- 225b/12
[=5]

tul Dul, eşi ölmüş veya eşinden boşanmış kimse.
t. ḫatun 164b/15, 173a/06, 179b/11
[=3]

Ṭulḫān Bijen (**Bījan II**)'in atası.
Ṭ. 326b/09
[=1]

ṭulūʿ Ar. (Gök cisimleri için) Doğma, doğuş.
t. (āftāb ṭulūʿ ḳıl-) 327b/17
[=1]

tulum Bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi.
t. 100a/20, 210b/11
t.+lar 100b/03
t.+larnı 100b/03
[=4]

tumşuḳ Gaga; kuşlarda ağzın bir uzantısı durumunda olan, boynuz yapısında, katı ve çıkıntılı organ.
t.+ı (tumşuġı) 165b/08, 166a/10
t.+ı bile (tumşuġı bile) 58a/04, 58a/08, 102b/15
t.+ını (tumşuġını) 102b/18
[=6]

Tūr Feridun (**Farīdūn Pād-şāh**)'un oğlu. Kardeşleri İrec (**Īrec**) ve Tur (**Tūr**)'dur.
T. 173a/02
T.+dın 69a/17, 280b/12
T. ibn-i Farīdūn 16a/13, 49a/18, 88b/05, 328b/17
T.+nı 142a/14
T.+nıŋ 281a/03
T. u Silm 328b/18
[=10]

tur- 1. Durmak, hareketsiz kalmak; ayakta beklemek, dikilmek; bir yerde olmak, bir yerde bulunmak; emrinde veya yanında bulunmaya devam etmek; bir noktada kalmak, karar kılmak; yaşamak; oturmak, kalmak, ikamet etmek; başlamak; şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak; beklemek; var olmakta devam etmek, varlığını sürdürmek.
t.-(!) 195b/18
t.-a'lmas 17b/08
t.-a almadılar 73a/10
t.-a almas 17b/13, 45b/02
t.-aduġan 161a/10
t.-aduġandur 66a/15
t.-adur 100a/10, 128b/14, 160b/18

t.-ayın 178a/10
t.-aylı 43b/18, 54b/06
t.-dı 11b/16, 18b/08, 18b/08, 19a/15, 24a/19, 24b/19, 26a/18, 26a/19, 30a/10, 30a/12, 30a/13, 30a/14, 30a/15, 39b/05, 40a/03, 41a/05, 46a/01, 52a/10, 71a/03, 72b/07, 78a/09, 79a/16, 89a/08, 90a/09, 90b/13, 90b/16, 92a/07, 101b/13, 102a/12, 106b/11, 116a/03, 118a/20, 119a/17, 133a/04, 133a/06, 152b/18, 163b/08, 167a/06, 173a/21, 176a/16, 183b/06, 192b/03, 200a/20, 209a/12, 228b/09, 232a/02, 236a/16, 247b/05, 258a/15, 259a/12, 261b/17, 262b/09, 278a/08, 282b/20, 284a/14, 290a/13, 293b/19, 297a/01, 298a/19, 324b/21, 327a/14, 332b/08
t.-dılar 13b/13, 20b/02, 22a/02, 22a/07, 24b/18, 25b/04, 26a/16, 35a/10, 68a/20, 70a/01, 73a/19, 77b/20, 89a/09, 89b/05, 96b/05, 103a/13, 115a/06, 118b/01, 118b/01, 152b/19, 161b/18, 173b/06, 179b/20, 191b/17, 210a/18, 210a/19, 236a/15, 236a/16, 237b/07, 237b/07, 273b/14, 283b/20, 284b/19, 286b/08, 297a/12, 303b/05, 312b/11, 323a/03, 325a/11
t.-ġalı 46b/04, 286a/05
t.-ġan 45b/01, 96b/08, 123b/19, 126a/14, 132a/05, 159a/06, 170b/20, 239a/16, 271a/18, 291b/02
t.-ġan-dek 231a/05
t.-ġan dék 52b/04
t.-ġandın 285b/08
t.-ġanı 119a/07
t.-ġanımdın 79a/06
t.-ġanımnı 234a/11
t.-ġanını 326a/08
t.-ġanlar 127b/13
t.-ġanlarnı 127b/11
t.-ġannıŋ 312a/11
t.-ġay 166b/17, 185a/06, 192b/11
t.-ġay-ki 57b/04
t.-ġay men 91b/19
t.-ġay sen 95a/07, 133b/06, 187b/16, 293b/04, 325a/15
t.-ġaylar 127b/14
t.-ġıl 36a/15, 53b/03, 54a/08, 54a/11, 159a/07, 169b/12, 169b/21, 170a/21, 242a/15, 264a/09, 278a/07, 284a/01, 309a/01
t.-ġıl dép 44a/10, 166a/07
t.-madı 21b/01
t.-madılar 160a/14
t.-maġay 279a/09
t.-maġay siler 294b/12
t.-maġıl 273b/12, 274a/10
t.-maġım 294b/09
t.-maŋızlar 325a/09
t.-mas biz 101b/01
t.-mas érdi 100a/10, 173b/21
t.-mas men 3a/17, 77a/01
t.-mas men dép 280a/19
t.-masa 18a/15, 189a/06
t.-maslar 177b/19
t.-masun 283a/10
t.-may 23b/16
t.-sa 32a/09, 218a/06
t.-salar 18a/14
t.-saŋ 94a/06, 98a/13, 106b/13
t.-saŋız 139a/14
t.-saŋızlar 298a/17
t.-sun 81b/10, 82a/04, 293a/16
t.-uŋlar 16a/05, 201a/15
t.-uŋuzlar 309b/05, 325a/04
t.-up 24b/03, 46b/14, 51b/05, 77a/04, 94a/04, 106b/06, 107b/20, 114a/19, 118b/16, 120a/02, 127b/17, 130b/19, 139a/16, 206a/01, 213b/06, 217a/01, 234a/09, 240b/14, 244b/01, 248b/15, 249b/15, 265a/21, 284a/18, 288a/13, 291a/02, 306a/21, 307b/06, 310b/01, 316a/08
t.-up bol- 296b/07
t.-up érdi 149a/16, 213a/21, 261b/08, 317a/06
t.-up érdiler 113b/06
t.-up ḳal- 96b/08, 123b/19, 126a/14, 168b/11, 185a/06, 256b/14
t.-up sen 13b/07

t.-updur 12a/14, 44a/15, 84a/05, 100b/07, 304b/11
t.-updurlar 92b/19
t.-ur 17b/13, 27b/12, 37b/17, 84a/12, 92b/16, 97a/16, 102b/07, 103a/01, 144b/17, 159a/21, 165b/21, 166a/03, 172a/17, 181b/13, 183a/21, 183b/04, 201b/18, 205b/11, 243a/07, 243a/08, 250b/04, 264a/04, 282a/01, 311a/13
t.-ur biz 55a/20, 101a/05
t.-ur dép 178a/19
t.-ur érdi 21b/06, 23a/04, 23a/05, 27b/18, 56a/13, 83b/18, 84b/12, 117b/18, 123a/04, 149a/16, 257a/17, 305b/10
t.-ur érdiler 128a/07, 155a/09, 188a/02
t.-ur men 3a/17, 190a/05
t.-ur miz 29b/15
t.-ur sen 30b/05, 56a/14, 106b/14, 167b/15, 172a/01, 236a/10
t.-ur siler dép 55a/04
t.-urlar 113b/07, 130a/08, 154b/13, 170a/11, 170a/13, 173b/04, 183a/18, 184a/09, 259b/06, 264a/08, 273a/13, 281a/11
t.-urlar érdi 257a/16
t.-uşġa 231b/21, 324b/12
[=311]

2. İsimleri yüklem yapar. Krş. **dur-** 1

t.-ur 1b/04, 1b/04, 1b/06, 1b/06, 2b/04, 3a/07, 3a/14, 3a/16, 3b/03, 3b/14, 3b/16, 4a/05, 4b/04, 5a/06, 6a/06, 7a/07, 7a/15, 7a/15, 7a/16, 7a/16, 7b/02, 7b/02, 7b/03, 8a/17, 8b/20, 9a/01, 9a/14, 9a/19, 9b/02, 10a/10, 10a/12, 10b/07, 10b/07, 10b/11, 10b/11, 10b/18, 11a/11, 11a/13, 11a/14, 11a/17, 11b/10, 12a/07, 12a/09, 12b/12, 12b/17, 12b/20, 13a/12, 15b/02, 15b/05, 15b/16, 16a/14, 17a/10, 18a/16, 18a/16, 18a/16, 20b/04, 20b/05, 23a/07, 23b/04, 23b/06, 23b/10, 24a/09, 24a/13, 24a/14, 24b/05, 24b/07, 24b/09, 25a/04, 25a/08, 25b/06, 25b/14, 25b/17, 25b/17, 27a/20, 27a/20, 27b/01, 27b/03, 27b/08, 27b/08, 27b/09, 27b/21, 28a/11, 28b/08, 28b/11, 29a/07, 29a/09, 29b/02, 29b/15, 30b/03, 30b/04, 32b/19, 33a/18, 34a/03, 34b/17, 35a/18, 35a/20, 35b/03, 35b/13, 36a/01, 36a/06, 36a/14, 36b/14, 36b/16, 36b/17, 37a/14, 37b/06, 38a/08, 38a/09, 38b/18, 39a/20, 39b/08, 40b/06, 40b/07, 41b/05, 41b/07, 41b/09, 41b/09, 41b/10, 41b/16, 41b/17, 42b/11, 43a/14, 43b/02, 43b/07, 43b/14, 44a/07, 44b/08, 44b/13, 45a/10, 46a/05, 46a/05, 46a/05, 46b/07, 46b/13, 48a/17, 48a/17, 48a/17, 48a/18, 48a/18, 48a/18, 48b/07, 48b/08, 49a/05, 49a/06, 49a/06, 49a/07, 49a/07, 49a/08, 49a/08, 49a/09, 51b/01, 51b/03, 52b/01, 52b/04, 52b/09, 52b/09, 52b/09, 52b/17, 52b/18, 53a/04, 53a/17, 53a/17, 54b/11, 57a/02, 57b/14, 58a/10, 58a/13, 58a/13, 58b/09, 58b/20, 59a/12, 59b/15, 60b/16, 61a/10, 61a/10, 61a/16, 61a/17, 64a/02, 64a/05, 64a/07, 64a/07, 64a/09, 64a/09, 64b/04, 64b/05, 65b/13, 65b/14, 65b/14, 66a/02, 66b/12, 66b/13, 67b/02, 68a/14, 68a/15, 68a/16, 68b/14, 69a/14, 69b/03, 69b/09, 69b/14, 71a/20, 72a/07, 72a/18, 72b/05, 74a/12, 74b/19, 75a/13, 75a/14, 76b/20, 77a/03, 77a/06, 77a/06, 77a/09, 77b/05, 77b/14, 77b/16, 77b/16, 79a/06, 79a/07, 80a/02, 80a/02, 80a/04, 80a/09, 80a/09, 80a/11, 80a/13, 80a/15, 80a/18, 80a/19, 81a/10, 81a/11, 81a/15, 81b/07, 81b/08, 82a/02, 82a/05, 82a/07, 82a/17, 82a/18, 82b/08, 83b/05, 84a/02, 84a/14, 84a/14, 84a/16, 84b/09, 84b/10, 84b/15, 84b/17, 85b/01, 85b/04, 86a/07, 86a/20, 86a/20, 87a/03, 87a/17, 87b/11, 88b/02, 88b/13, 88b/15, 88b/17, 88b/20, 90a/01, 90a/07, 90a/12, 90a/19, 90b/02, 90b/05, 90b/05, 91a/12, 91b/06, 91b/07, 92a/04,

92a/07, 93a/07, 93a/07, 93a/08,
94a/12, 94a/12, 94a/18, 94a/20,
94b/10, 94b/12, 94b/15, 95b/03,
97a/04, 97a/17, 97a/18, 97b/13,
97b/13, 97b/13, 98a/01, 98a/02,
98a/03, 98a/05, 98a/05, 98a/06,
98a/06, 98a/12, 98a/17, 98a/17,
98a/17, 100a/09, 100b/09,
101a/01, 101a/06, 101a/10,
101a/20, 102a/06, 103a/09,
105b/06, 106a/05, 106a/10,
106b/14, 106b/19, 107b/07,
107b/11, 108b/14, 108b/17,
108b/17, 109a/16, 109a/18,
109b/20, 112a/16, 114a/05,
114a/13, 114b/04, 114b/06,
114b/08, 115b/12, 116a/01,
119a/01, 119a/06, 119a/07,
119a/08, 119b/15, 119b/15,
119b/16, 119b/16, 120b/01,
121b/01, 121b/05, 122a/20,
122b/01, 122b/20, 123a/01,
123a/10, 123a/19, 123b/13,
123b/16, 124a/03, 124b/05,
125b/07, 125b/08, 125b/11,
125b/14, 125b/14, 125b/14,
125b/18, 126a/18, 126b/02,
126b/03, 126b/05, 126b/07,
126b/08, 126b/09, 127a/01,
127a/02, 127a/18, 128b/17,
128b/17, 130a/06, 130a/06,
130a/18, 130a/19, 130b/04,
130b/16, 131a/07, 131a/11,
132a/04, 132a/12, 132a/13,
132a/16, 132a/16, 132a/17,
132a/18, 132a/19, 132a/21,
132b/01, 133b/03, 133b/04,
133b/10, 133b/10, 133b/20,
134a/10, 134a/15, 134a/16,
134b/02, 134b/04, 134b/09,
134b/09, 135a/01, 136a/06,
136a/09, 136a/13, 136b/16,
137b/09, 138a/05, 138b/17,
139b/06, 139b/09, 139b/10,
139b/12, 139b/15, 139b/16,
140b/15, 140b/18, 140b/19,
143b/08, 143b/14, 143b/20,
143b/21, 144a/19, 144a/21,
144b/05, 144b/16, 144b/16,
145b/08, 146a/04, 146b/20,
147a/09, 149a/06, 149a/12,
149a/19, 149b/04, 149b/11,
150b/14, 150b/19, 150b/21,
151a/14, 151a/18, 151a/19,
151b/12, 152a/08, 152b/12,
152b/12, 152b/13, 153a/03,
153a/04, 153a/07, 153b/16,
154a/10, 154a/10, 154b/04,
154b/10, 154b/11, 154b/12,
154b/17, 155a/12, 155a/13,
155b/17, 155b/20, 156a/18,
157a/15, 157b/05, 158a/01,
158b/06, 158b/07, 159a/02,
159a/02, 159a/10, 159a/20,
159b/01, 160a/20, 161b/02,
161b/03, 161b/07, 162a/01,
162a/14, 162b/02, 163a/06,
163a/12, 163a/12, 163b/06,
163b/07, 163b/14, 163b/15,
163b/19, 163b/19, 163b/21,
164a/11, 164b/03, 164b/15,
165b/15, 166a/09, 166b/02,
166b/03, 166b/03, 166b/06,
166b/11, 166b/19, 167a/19,
167b/07, 167b/08, 168a/04,
168a/12, 168b/10, 169a/01,
169a/02, 169a/03, 169a/03,
169a/03, 169a/07, 169a/12,
169b/07, 170a/10, 171a/05,
171b/02, 171b/03, 171b/09,
171b/09, 171b/12, 171b/18,
171b/18, 171b/21, 172a/02,
172a/04, 172a/05, 172a/05,
172a/06, 172a/14, 172a/15,
172a/18, 172b/10, 172b/11,
173a/01, 173a/09, 173a/13,
173a/20, 173b/04, 173b/06,
173b/15, 173b/15, 173b/15,
173b/18, 174a/19, 174b/03,
174b/04, 174b/19, 175a/18,
176a/14, 176b/05, 176b/05,
176b/06, 176b/09, 176b/13,
177b/01, 177b/01, 177b/03,
177b/17, 178b/18, 179a/17,
180a/16, 180b/16, 180b/17,
180b/17, 181a/06, 181a/12,
181a/13, 181a/13, 181a/14,
181a/15, 181a/15, 181a/15,
181a/16, 181a/16, 181a/16,
181a/18, 181a/18, 181a/20,

181a/21, 181a/21, 181b/06, 181b/07, 181b/09, 181b/10, 181b/13, 181b/15, 182b/01, 182b/08, 182b/13, 183a/01, 183a/01, 183b/06, 183b/14, 183b/20, 184a/01, 184a/05, 184a/06, 184a/13, 184b/18, 184b/18, 185a/02, 185a/18, 188b/02, 188b/03, 188b/04, 190a/15, 191a/11, 192a/08, 195a/10, 195a/11, 195b/17, 196a/06, 196b/14, 197a/14, 197b/16, 197b/16, 198a/06, 198b/02, 198b/03, 198b/17, 199a/09, 199a/10, 199a/13, 199b/09, 199b/10, 200b/06, 200b/07, 201b/07, 201b/08, 201b/11, 201b/11, 201b/12, 201b/13, 201b/14, 202a/05, 202a/08, 202b/01, 202b/04, 202b/05, 202b/07, 203a/13, 203a/19, 203b/01, 203b/02, 203b/03, 203b/04, 204a/03, 204a/03, 204a/05, 204a/05, 204a/06, 204a/16, 204a/16, 204a/18, 204b/14, 205a/04, 205a/07, 205a/08, 205a/09, 205a/11, 205b/12, 205b/15, 205b/20, 206a/14, 206a/15, 206a/15, 206a/16, 207a/18, 207b/04, 207b/14, 207b/15, 208a/02, 208a/02, 208a/04, 208a/16, 208a/16, 210a/10, 211b/05, 211b/08, 212a/21, 212b/14, 213b/08, 214a/01, 214a/12, 215a/16, 216a/04, 216a/05, 216a/05, 216a/05, 216a/07, 216b/06, 216b/07, 216b/07, 216b/08, 216b/10, 216b/12, 216b/12, 216b/13, 216b/20, 217a/05, 217a/08, 217a/08, 217a/13, 217a/16, 217a/17, 217b/01, 217b/03, 217b/04, 217b/11, 217b/11, 217b/16, 217b/17, 217b/21, 217b/21, 218a/04, 218a/04, 218a/07, 218a/11, 218a/19, 219b/06, 219b/07, 219b/07, 219b/08, 220a/01, 220a/16, 220a/16, 220b/01, 220b/05, 220b/08, 220b/08, 220b/09, 220b/09, 220b/09, 220b/10, 220b/10, 220b/11, 221a/10, 221b/03, 223b/07, 223b/15, 223b/17, 224a/04, 224b/05, 225a/17, 225b/04, 226a/11, 226a/13, 226a/19, 226b/11, 226b/11, 226b/12, 227a/10, 229a/09, 229a/11, 229a/15, 229a/16, 229a/18, 229a/19, 229a/21, 229a/21, 229b/01, 229b/03, 229b/05, 229b/07, 229b/08, 229b/12, 229b/13, 229b/14, 229b/16, 229b/18, 230a/01, 230a/08, 230b/11, 232a/03, 232b/16, 233a/18, 235a/19, 235a/20, 235b/15, 235b/17, 236a/18, 237a/05, 237a/21, 237b/01, 238a/09, 239b/21, 240a/10, 240b/15, 240b/20, 240b/20, 241b/11, 242b/15, 243a/01, 243b/04, 244a/06, 244a/10, 244b/09, 244b/19, 245a/14, 246a/12, 246b/10, 246b/19, 247a/02, 247b/04, 247b/20, 247b/20, 247b/20, 247b/20, 247b/21, 248a/01, 248a/06, 248a/06, 248a/07, 248a/09, 248a/10, 248a/11, 248a/11, 248b/03, 248b/08, 248b/12, 248b/13, 251a/03, 251a/16, 251a/18, 251a/18, 251b/06, 251b/10, 252b/02, 252b/10, 253a/09, 253a/11, 253a/12, 254a/18, 254b/06, 255a/03, 256a/02, 256b/11, 257b/01, 257b/08, 258a/19, 259a/05, 259a/08, 260a/09, 260a/11, 261a/13, 261b/01, 263a/20, 263b/08, 264b/13, 264b/13, 264b/13, 264b/19, 265a/09, 265b/03, 265b/13, 266a/17, 266b/07, 267b/15, 268a/05, 268a/11, 269b/03, 270a/06, 270a/08, 270a/11, 270b/10, 270b/13, 271a/11, 271b/07, 271b/20, 272a/07, 272a/16, 273a/04, 273b/04, 274b/10, 274b/18, 275a/06, 275b/17, 276a/10,

276b/16, 276b/17, 276b/21, 277a/11, 277a/11, 277a/16, 278a/19, 278b/16, 279a/04, 279a/04, 279a/07, 279b/15, 280a/01, 280a/03, 280a/05, 280b/12, 281a/03, 282a/02, 282a/07, 282a/08, 282a/20, 282a/20, 282a/20, 283a/07, 283a/07, 283a/09, 283b/10, 283b/19, 284a/09, 284a/18, 285b/15, 286a/12, 286a/12, 288a/14, 289b/17, 290a/02, 290a/10, 290a/16, 290a/17, 290b/02, 290b/18, 290b/18, 291b/12, 291b/13, 291b/14, 292a/01, 292a/12, 292a/14, 292b/08, 292b/08, 292b/12, 292b/18, 292b/19, 293a/01, 293a/01, 293a/08, 293a/12, 293b/01, 293b/05, 293b/15, 294a/07, 295a/05, 295b/21, 295b/21, 296a/17, 297b/13, 298b/01, 298b/05, 299b/09, 299b/12, 300a/01, 300a/04, 300a/04, 300a/18, 300a/18, 300a/19, 300b/03, 300b/04, 300b/07, 300b/08, 300b/10, 300b/11, 300b/11, 302a/19, 302a/21, 302b/02, 304a/18, 304a/18, 306a/15, 307a/09, 307b/19, 308b/18, 309b/21, 310a/05, 310a/15, 310a/20, 311a/14, 311a/17, 312a/05, 312a/19, 313b/03, 314a/08, 316b/21, 317a/04, 317a/12, 318a/06, 319a/09, 321b/16, 322a/21, 322b/06, 322b/07, 322b/08, 322b/09, 322b/16, 323a/01, 323b/16, 323b/19, 324a/20, 326a/10, 326a/21, 328a/20, 329a/08, 329a/08, 329a/09, 329b/02, 329b/14, 330b/05, 331a/18, 331a/19, 331a/21

t.-ur (ul turur ki) 13b/02, 85b/01, 128b/05, 154b/20, 216b/03, 217a/18, 229a/15, 229b/14

t.-ur biz 53a/10, 64b/05, 64b/06, 69b/01, 72a/07, 77b/18, 80a/11, 82a/02, 82b/06, 89b/09, 97b/11, 101a/06, 103b/12, 103b/13, 105b/05, 114b/03, 116b/02, 119a/01, 119b/18, 136a/07, 153a/17, 155b/08, 164a/11, 197b/11, 204a/06, 208b/03, 210b/13, 210b/14, 217a/05, 225a/10, 233b/02, 239b/19, 247a/02, 263b/08, 263b/12, 282b/01, 283b/09, 296a/07, 296b/02, 311a/16

t.-ur dép 7b/14, 25a/06, 80a/01, 106b/07, 123a/07, 125a/19, 126b/09, 178a/02, 180b/02, 187a/02, 202a/04, 212a/21, 232a/04, 233a/19, 241b/10, 249a/19, 254a/13, 255a/19, 269a/05, 270b/07

t.-ur men 3b/04, 4a/02, 4a/10, 4a/15, 5a/07, 7b/01, 8b/16, 8b/16, 12a/05, 16a/13, 24b/08, 36b/06, 37a/14, 37a/15, 41a/07, 42a/08, 43b/08, 43b/14, 44a/09, 44a/09, 45a/15, 45b/14, 47b/07, 47b/08, 47b/09, 47b/13, 52b/01, 54b/10, 64a/10, 69a/07, 69a/14, 69a/20, 77a/13, 81a/04, 81a/07, 88b/05, 95a/15, 96b/18, 106a/15, 112b/19, 112b/19, 112b/20, 114a/19, 118b/18, 119b/09, 120b/02, 120b/03, 125b/18, 126a/05, 126a/17, 126b/02, 132a/09, 132b/01, 136a/08, 139a/18, 143b/05, 146b/05, 153b/17, 155a/11, 155a/18, 156a/12, 160a/08, 164b/17, 166b/04, 169a/14, 170a/02, 170b/16, 171b/02, 177a/07, 181a/06, 183a/19, 183b/20, 183b/21, 184a/07, 184b/20, 186a/07, 189a/07, 190a/14, 199a/08, 199a/09, 199a/13, 199a/13, 200a/09, 200b/08, 207b/06, 207b/07, 207b/19, 208a/21, 213b/21, 213b/21, 214a/01, 246a/21, 259a/01, 260b/14, 263a/21, 267a/05, 269b/05, 271a/05, 271b/15, 272a/16, 272a/17, 278a/16, 293a/09, 296a/05, 296a/06, 308b/16, 322a/02, 322a/03

t.-ur men dép 81a/08, 93b/09, 97a/05
t.-ur miz 2a/05, 46b/11
t.-ur sen 2a/05, 2a/14, 3b/05, 3b/05, 8a/08, 8a/08, 11a/16, 11b/08, 13a/19, 15b/09, 24b/08, 25b/01, 32b/03, 33b/10, 42a/20, 42a/20, 43a/09, 46a/19, 47a/11, 48b/20, 49a/01, 51a/20, 51b/01, 51b/09, 58a/10, 59b/20, 64a/18, 64a/19, 64b/12, 64b/13, 65a/11, 65a/11, 65a/12, 65a/12, 65b/16, 65b/17, 66a/06, 67a/07, 72b/19, 72b/20, 74a/07, 75a/17, 76a/12, 77a/02, 77a/11, 82a/08, 82b/04, 82b/05, 93b/04, 93b/10, 94a/05, 94b/11, 96b/12, 97a/17, 99b/08, 100a/01, 101a/11, 102a/20, 112a/18, 112b/05, 114b/04, 125b/17, 125b/20, 126b/01, 130a/02, 130a/07, 137a/21, 138b/21, 141a/09, 151b/09, 151b/09, 152a/13, 155b/08, 155b/15, 155b/15, 155b/16, 158a/14, 168b/05, 168b/17, 169a/14, 169a/19, 169a/21, 169b/17, 171a/05, 175b/13, 181a/05, 181b/14, 181b/15, 184a/20, 184b/14, 184b/19, 186b/17, 196a/11, 197b/19, 204b/18, 205b/13, 207b/08, 208a/05, 211b/05, 211b/10, 213b/07, 213b/14, 217a/04, 224a/02, 228a/13, 233b/16, 235a/18, 235a/19, 237a/02, 237b/03, 247b/03, 251a/21, 252a/09, 252a/09, 255a/21, 261a/10, 267b/14, 270b/15, 270b/16, 270b/20, 271a/04, 271a/08, 271a/08, 271a/09, 271a/11, 272b/11, 272b/12, 276b/03, 276b/08, 278b/14, 280b/16, 281a/17, 281b/18, 285a/16, 288a/05, 292b/05, 293a/01, 295b/18, 296b/02, 300a/07, 304b/05, 304b/05, 304b/06, 307a/10, 317b/03, 319b/14, 319b/15, 323b/15, 328b/12, 328b/16, 329a/14, 332b/04
t.-ur sen dép 41b/04, 163a/13, 200b/15
t.-ur siler 162a/04, 162a/19
t.-ur sizler 2a/07, 238a/15, 265a/17, 285b/16, 325a/05
t.-urlar 8a/10, 13b/01, 18a/13, 36a/07, 43a/04, 43b/05, 48b/20, 91b/05, 98a/07, 99b/11, 121b/02, 129b/16, 130a/05, 130b/03, 134a/14, 139a/10, 142a/18, 145a/12, 153b/18, 155a/17, 155a/18, 163b/19, 164a/10, 166b/14, 181a/21, 183b/20, 188b/07, 197b/21, 198a/05, 198a/06, 208a/19, 210b/13, 212b/13, 221a/12, 223b/20, 223b/21, 223b/21, 223b/21, 225b/05, 225b/06, 226a/08, 229b/03, 229b/10, 229b/10, 232b/01, 242a/05, 255a/10, 266b/12, 271a/10, 272a/15, 273b/08, 273b/08, 273b/09, 274b/11, 274b/12, 286b/15, 286b/15, 299a/03, 309b/02, 311b/01, 322a/14, 322a/14
t.-urlar dép 198b/16
[=1416]
3. Fiillerin birleşik çekimini yapar. Krş. **dur-** 2
-a turup édim 47b/20
-ġan turur 60a/02, 77b/05, 227a/04, 247a/01
-ġan tururlar 255a/08
-ġanı turur 284a/19
-ġanım turur 28a/03
-ġanım yoḳ turur 24b/07
-geçi turur 128b/08
-gen turur 49b/18, 150b/14, 252a/10
-gen turur sen 254a/18
-geni turur 77b/15
-ġuçı turur 169a/07, 267a/08
-ġuçı turur dép 169a/04
-ġuçı turur sen 17a/15, 199a/13
-güçi turur 55b/14, 128b/08, 182a/20
-güçi turur biz 245a/15
-güçi turur men 17a/16, 41a/08, 54b/12
-güçi turur sen 28b/14, 54b/12

-ıp turur 2a/07, 9b/03, 25a/12, 27b/01, 33b/03, 41a/07, 51b/02, 75a/13, 85a/17, 107b/12, 125b/05, 138a/06, 140a/04, 147a/15, 148a/04, 164b/01, 166a/13, 175b/21, 176b/21, 216b/20, 226b/20, 234a/01, 235b/01, 274a/17, 282a/03
-ıp turur biz 154a/06, 280a/12
-ıp turur dép 21b/09, 223b/08
-ıp turur érdi 64b/14, 148b/13, 270a/21
-ıp turur érdiler 312a/21
-ıp turur men 13a/18, 257a/10, 272a/01
-ıp turur sen 29a/11
-ıp tururlar 177a/20, 236a/09, 321b/04, 325b/10
-ip turur 19b/05, 26a/08, 32a/09, 34a/04, 34a/10, 42b/01, 57a/14, 58b/07, 64b/06, 77b/09, 98a/01, 100a/14, 102b/07, 103b/01, 137a/06, 152a/13, 175b/21, 209b/15, 224b/06, 235b/10, 235b/11, 269b/10, 274b/17, 300a/03, 322a/01
-ip turur érdi 24b/13, 55a/13, 68a/09, 84a/04, 103b/17, 104a/11, 104a/13, 107a/20, 208b/14
-ip turur sen 11b/09
-ip tururlar 238a/12
-mağan tururlar 255a/11
-maḳ turur 229a/15, 315a/01
-maḳlıḳ turur 195a/11, 217b/04, 217b/15, 229a/14, 230a/02
-p turur 37a/17, 49a/11, 59b/20, 72b/09, 97b/13, 237a/05
-p turur érdi 52b/02, 104b/13
-p turur érdiler 274a/12
-p turur men 40a/01, 172a/01
-p turur sen 271b/19
-p tururlar 13b/17, 27b/13, 30a/02
-up turur 8a/16, 8b/09, 29a/08, 32b/19, 52b/01, 61b/11, 75a/01, 84a/15, 87a/02, 92b/17, 100a/14, 100b/02, 103a/18, 139b/15, 145a/13, 163b/06, 177a/06, 186b/05, 210b/03, 221b/06, 224b/01, 237b/12, 254b/01, 260a/09, 281b/21, 295b/13, 311a/12
-up turur érdi 33a/07, 33a/07, 127a/13, 209b/14, 305b/15
-up turur érdiler 286a/21
-up turur men 60b/13
-up turur sizler 320a/03
-up tururlar 30a/01, 173b/03
-üp turur 34b/07, 52b/05, 98a/04, 121b/16, 143b/13, 151b/10, 223b/18, 327b/13, 327b/13
-üp turur érdi 104a/13
-üp turur érdiler 285b/17
-üp turur siz 280a/12
[=178]

4. *-p* zarf-fiil eki ile süreklilik işlevinde birleşik fiiller oluşturur.

t.-adur 101b/11, 139a/02
t.-dı 8a/13, 206b/07
t.-dılar 213a/20
t.-ġan 21b/09, 55a/17, 210a/02
t.-ġanıġa 134a/10
t.-ġanını 125a/18
t.-ġıl 11b/01
t.-mas 234b/09
t.-updur 5a/15, 7a/12
t.-ur 176b/07
[=15]

ʿahd paymānıŋda tur- 189a/06
amānda tur- 130a/08
aylıda tur- 3a/17, 13b/13, 18a/15, 43b/18, 46a/01, 84a/12, 92b/16, 160b/18, 169b/21, 176a/16, 257a/17, 271a/18, 304b/11, 316a/08, 317a/06
aylımda tur- 18a/14, 172a/01
aylında tur- 44a/15, 305b/10
aylıŋda tur- 91b/19
barābarıda tur- 17b/08, 17b/13, 21b/01, 73a/10
bīhūda tur- 77a/04
bir birige barābar tur- 68a/20
farmānıda tur- 53b/03
ḫıẕmatda tur- 149a/16, 149a/16, 191b/17
ḳaşıda tur- 200a/20, 236a/16, 264a/09, 284b/19
ḳaşımda tur- 187b/16
ḳaşımızda tur- 185a/06
ḳaşıŋda tur- 293a/16

ḳavlġa tur- 22a/02
köŋlüm ḫūş tur- 123a/04
ṣaf ṣaf tur- 92b/19, 152b/19, 264a/08, 281a/11, 323a/03
ṣaf tur- 232a/02
sözüŋge tur- 159a/07
tirig tur- 24b/03, 46b/14, 213b/06, 273a/13
uzaḳ tur- 98a/13, 280a/19
[=54]
bolup tur- 5a/15, 7a/12, 8a/13, 51b/05, 139a/02
çupulup tur- 101b/11
ḳılıp tur- 21b/09, 55a/17, 210a/02
kögerip tur- 134a/10
oynap tur- 125a/18
ötüp tur- 176b/07
saḳlap tur- 11b/01
tartıp tur- 213a/20
toḳtap tur- 234b/09, 259a/12
tolup tur- 206b/07
yetip tur- 100a/10
[=18]

Tūrān Türk (**Türk**)'lerin Orta Asya'daki en eski yurdu. Krş. **Tūrān-ı zamīn, Tūrān-zamīn, Tūrān-zemīn**
T. 15b/18, 128a/18, 195b/07, 197b/16, 200b/21, 292b/14, 320b/02
T. (Çīn ve Tūrān pād-şāhı) 296a/17
T. (Çīn ve Tūrān şaharları) 291a/04
T. (Çīn ve Tūrān ve Hītāl şaharları) 291b/21
T. (Īrān ve Tūrān ve Çīn şaharları) 83a/16
T.+da 292b/01, 293a/02, 295a/14, 296b/07
T.+dın 15b/20, 16a/07, 26a/05, 34b/09, 36b/06, 43b/05, 48b/10, 49a/12, 78a/06, 108a/12, 109a/13, 128a/03, 177a/13, 179b/07, 182b/20, 195b/06, 228b/13, 289a/14, 293a/18, 293a/19, 296b/05, 308a/16
T.+ġa 15a/07, 22b/15, 29b/15, 31b/08, 32a/16, 34b/12, 36b/07, 37a/02, 259a/14, 297a/07, 325a/07
T. leşkeri 17b/10, 17b/15, 20b/17, 21a/20, 26a/07, 27a/08, 29a/07, 38b/08, 39a/04, 39a/05, 296b/20, 297a/17, 327b/04
T. mülki 179a/04
T.+nı 29b/05, 151b/09
T.+nıŋ 22a/10, 28b/15, 31b/19, 32a/04, 36b/18, 179a/03, 197a/03, 259a/10, 296b/01
T.+nıŋ (Īrān ve Tūrānnıŋ pād-şāhı) 190a/14
T.+nıŋ pād-şāhı 22b/02
T.+nıŋ pahlavānları 17a/20, 17b/05
T. pād-şāhı 14b/03, 38a/20, 41b/14, 298b/04
T. pād-şāhları 16b/11
T. pahlavānları 18a/15, 21a/20, 27a/15, 29a/07
T. şaharı 31b/02, 31b/05, 31b/16, 39a/19, 179a/03
T. şaharları 16b/03, 22b/14, 39a/15
T. ṭerefi 26a/14, 36a/06, 195b/04, 260a/04
T. ve Çīnnıŋ pād-şāhı 297a/06
[=99]

Tūrānduḫt İran (**Īrān**)'ın kadın hükümdarlarından biri. Saltanat süresi altı aydır.
T. 317a/20, 320a/13, 320a/13, 320a/15, 320a/20
[=5]

Tūrānī Far. Turanlı, Turan halkına mensup.
T. 272b/19, 274a/02
T. (Gurgsār-ı Tūrānī) 16b/14
T. (Kondur-ı Tūrānī) 30b/16
T.+ġa 272b/20
T.+ġa (Aḫvāst-ı Tūrānī) 18b/07
T.+nı (Bānba-ı Tūrānī) 26a/18
T.+nı (Pahlavān-ı Tūrānī) 272b/19, 273b/21
T.+nı (Tübürg-i Tūrānī) 298a/03
T.+nıŋ (pahlavān-ı Tūrānī) 272b/17
[=11]

Tūrān-ı zamīn y.a. Bk. **Tūrān**
T.+da 289b/13
[=1]

Tūrānlıġ Bk. **Tūrānlıḳ**
T.+lar 26b/05

[=2]

Tūrānlıḳ < *Tūrānlıġ* Turanlı, Turan halkına mensup. Krş. **Tūrānlıġ**

T. 27a/14

T. 25b/06, 25b/11, 27a/13, 27b/13, 205b/16, 205b/17, 205b/17, 205b/18

T. bile 296a/18, 296b/07

T.+ça 26a/02, 27a/09, 27a/10

T.+da 29b/14

T.+dın 15b/17, 17a/18, 17b/01, 17b/12, 18b/05, 18b/15, 19a/14, 21a/12, 21a/19, 22b/09, 27a/09, 29a/09, 37b/19, 39a/15, 41a/18, 41a/20, 257b/16, 328a/05

T.+ġa 15a/04, 17b/15, 38a/04

T.+lar 17b/06, 19a/10, 19a/15, 19b/03, 20a/07, 22a/09, 25b/03, 25b/09, 25b/12, 27b/05, 27b/10, 31a/04, 38b/13, 39a/11, 197b/03, 257b/15, 258b/01, 258b/13, 259a/14, 290b/03

T.+lardın 17b/07, 260b/08, 296a/20

T.+larnıŋ 38b/19

T. mudur 27a/14

T.+nı 19b/06, 20b/16, 20b/19, 22a/16

T.+nıŋ 17a/19, 260b/06, 260b/17

[=67]

Tūrān-zamīn y.a. Bk. **Tūrān**

T.+da 36b/09

T.+dın 30a/05

[=2]

Tūrān-zemīn y.a. Bk. **Tūrān**

T.+ge 16b/02

[=1]

turġuz- Durdurmak, durmasını sağlamak.

t.-dı 18b/04, 20b/01, 231a/06, 231a/07, 239a/11, 239a/12

t.-dılar 89a/09, 239a/09, 239a/10, 239a/10, 239a/11

[=11]

ḳaşıda turġuz- 239a/10

[=1]

turna Turnagillerden, Avrupa ve Kuzey Afrika'da toplu olarak yaşayan, büyük sürüler hâlinde göçen iri kuş.

t.+nı 165b/16

t.+nıŋ 35a/15, 35a/17

t. tururlar 183b/20

[=4]

turunc Far. Turunç ağacının portakala benzeyen, buruk lezzetli meyvesi.

t. 106a/03

[=1]

Ṭūs I Bugün harabeleri İran (**Īrān**)'ın Horasan (**Ḫurāsān**) eyaletinde, Meşhed'in yaklaşık 25 km kuzeybatısında yer alan tarihî bir şehir.

Ṭ. ölkesi 325b/21

Ṭ. şaharı 48a/20, 149b/18

Ṭ. ṭerefi 325b/18

[=4]

Ṭūs II Keykavus (**Keykāvus**) döneminde İran (**Īrān**)'lı bir kahraman.

Ṭ. 49b/12, 67a/17, 266a/11

Ṭ.+nı 49b/04

[=4]

Ṭūsī Tuslu, Tus halkına mensup. Bk. **Kenāreng**

Ṭ. (Kenāreng-i Ṭūsī) 324b/14, 325b/10

Ṭ.+ġa (Kenāreng-i Ṭūsī) 325a/18

[=3]

tūt Far. Dut; dutgillerden, kuzey yarım kürenin genellikle ılıman bölgelerinde yetişen, yaprakları ile ipek böceği beslenen dayanıklı ağaç.

t. dıraḫtı Dut ağacı. 211a/06

[=1]

tut- Tutmak, elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak; yanında bulundurmak; elle dokunmak; ele geçirmek, yakalamak; alıkoymak; oyalamak, bekletmek; bir yeri bir amaçla ayırmak veya ayırtmak, kendine tahsis etmek; kaplamak; avlamak; karşısına getirmek, yaklaştırıp göstermek; … olarak görmek, kabul etmek, saymak; (yer bildiren kelimelerle) takip etmek, izlemek; gereğini yapmak, gereğini yerine getirmek; başlamak; … durumda kalmasını

sağlamak, … hâlde bulundurmak; benimsemek, benimseyip desteklemek; sunmak, ikram etmek; bir kadını eşi yapmak, eş olarak kabul etmek; şahit göstermek; kötü etkisini göstermek; bazı kelimelerle birleşik fiiller oluşturur.
t.-(!) 1b/06, 36b/09, 45b/03, 249a/07
t.-a sen 7a/14
t.-aduġan 230a/01, 230a/02
t.-adur 47b/01, 53b/13
t.-adur men 182a/19, 195a/09, 236a/19, 248b/18
t.-adurlar 13b/14
t.-ayın 46b/13, 73b/04, 80a/16, 86a/11
t.-dum 61a/14
t.-ġay sen 80b/01
t.-ġıl 46b/05, 47a/09, 51b/09, 57b/04, 142a/20, 323a/07
t.-ḳalı 26b/05, 150a/15, 211b/19, 289a/13
t.-ḳan 284a/21
t.-ḳan dék 14a/17
t.-ḳanı 121b/11, 140a/20, 220b/18
t.-ḳanıŋ 213a/01
t.-ḳay 11b/19, 114a/07, 144b/10, 219b/12, 295a/20
t.-ḳay biz 61b/12, 154a/12
t.-ḳay dép 61b/20
t.-ḳay men 195a/10, 256b/16
t.-ḳay sen 80b/01, 129a/16, 130a/15, 158b/19, 220a/19, 249a/04
t.-ḳay siler 127a/18
t.-ḳay sizler 129b/01, 129b/04
t.-ḳaylar 128b/20, 220a/15
t.-ḳıl 319b/14
t.-ḳuçı 99b/08
t.-ḳusıdur 101a/04, 326b/18
t.-maġay 129a/04, 247a/03, 280b/02
t.-maġay men 28a/20
t.-maġay sen 109a/15, 127b/16, 267a/07
t.-maġıl 28b/13, 29a/18, 53b/08, 58b/20, 149a/08, 189b/08, 199a/12, 200a/08, 225b/02, 235b/12, 266a/20, 292a/05
t.-maġu kerek 134b/10
t.-maġusıdur 130b/01
t.-maḳ 71b/19, 220a/13, 280b/10
t.-maḳ kerek 135a/06, 233b/09
t.-maḳlıḳ 217b/15, 245b/09, 288a/14
t.-maḳlıḳġa 149a/09
t.-maŋız 299a/20
t.-maŋlar 40b/09
t.-mas 94b/04, 157b/07, 196a/10, 245b/06
t.-mas érdi 265a/18
t.-mas men 11a/12, 153b/20, 263a/18, 267a/17, 267a/21, 273a/03, 285b/12
t.-masaŋ 105b/10
t.-maslar 131a/12, 143b/17, 198b/15
t.-may 329b/09
t.-mayın 158b/10
t.-mış 111a/10
t.-sa 43a/13, 86b/01, 144b/04, 154b/13, 217b/09, 229b/18, 284a/20
t.-sa bol- 229b/20
t.-saḳ 275b/16
t.-saŋ 131a/06, 309a/02
t.-saŋızlar 236b/02
t.-tı 6b/02, 17a/05, 28a/16, 29a/17, 30b/17, 33a/02, 33b/05, 35a/05, 39a/09, 50a/08, 50a/13, 50b/14, 51b/14, 61a/13, 68a/18, 68b/17, 74b/13, 75a/06, 75b/11, 75b/19, 76a/05, 95a/04, 96b/15, 100b/05, 104b/01, 112a/19, 136b/09, 137b/21, 138b/19, 149b/21, 157b/18, 160a/17, 162b/09, 167b/21, 169a/01, 172a/09, 175b/07, 194a/02, 195a/06, 196b/02, 196b/13, 201b/16, 202a/04, 230a/17, 279b/08, 284b/01, 287b/05, 289b/02, 299a/14, 299a/18, 306b/13, 312b/17, 317a/09, 319a/21, 327a/06, 332b/14
t.-tılar 25b/20, 26b/10, 38b/14, 54b/19, 74b/20, 81b/14, 99a/01, 99a/18, 137b/11, 164b/01, 193a/03, 195a/15, 209b/19, 210b/07, 214b/18, 223b/01, 234a/17, 250a/12, 253a/04, 258a/17, 306b/08, 323a/16, 323b/08, 327b/04

t.-tum 10b/09, 126b/09, 153b/11, 252b/16, 299b/03
t.-tuŋ 43b/08, 96b/19
t.-uban 1b/05, 1b/10
t.-uŋızlar 180a/17
t.-uŋlar 150a/13, 195a/18
t.-uŋlar dép 14b/20
t.-uŋuzlar 81a/14, 203b/01
t.-up 5a/03, 5b/01, 8a/01, 10a/02, 11b/02, 15b/02, 17b/03, 17b/20, 19a/12, 20b/15, 21b/06, 23a/04, 30a/11, 30a/17, 35b/10, 37b/16, 38b/02, 40a/14, 44a/15, 47b/12, 48b/03, 48b/05, 53b/15, 54a/09, 55b/05, 57a/03, 57a/17, 57a/20, 60a/15, 75b/08, 77a/17, 77a/18, 80b/03, 83a/04, 83b/15, 89b/05, 94a/09, 94a/10, 94b/19, 103a/01, 106a/03, 111b/02, 113a/20, 115b/09, 121a/18, 127a/19, 129b/06, 129b/07, 132a/07, 140b/13, 152b/18, 157b/01, 157b/15, 161a/18, 161b/09, 162b/15, 163b/12, 164a/13, 169a/06, 174a/15, 174b/08, 178b/08, 196b/08, 199b/07, 208b/16, 217b/18, 224a/19, 225a/01, 228b/05, 233a/05, 237a/17, 246a/02, 248a/03, 249b/20, 251b/12, 253b/18, 264a/01, 264b/06, 267a/18, 267b/19, 270a/19, 274b/20, 274b/21, 276a/06, 277b/07, 281a/16, 282a/17, 286a/11, 287b/07, 292b/13, 294a/13, 295a/18, 295b/02, 295b/14, 296a/07, 300b/05, 302a/09, 302b/07, 303a/11, 303a/18, 304b/12, 306b/06, 309a/03, 309a/05, 309a/09, 309a/19, 311b/16, 312b/14, 321b/18, 322b/02
t.-up al- 23a/20, 91b/16, 95a/15
t.-up bağla- 12b/04, 17b/07, 45b/17
t.-up bol- 44a/11, 243b/04
t.-up érdi 21b/07, 38a/15, 65a/04, 136a/05
t.-up sen 48a/14
t.-up sen dép 15b/07
t.-up turur 29a/08, 74b/20, 260a/09
t.-up turur érdi 127a/13
t.-up turur men 60b/13
t.-updur 12b/05, 100a/13, 138b/11, 304b/12, 311a/11
t.-updurlar 15a/17, 163b/04
t.-ur 17b/04, 17b/04, 112b/20, 166a/13, 202b/02, 218a/15, 229b/21, 245b/10
t.-ur biz 69b/01, 153a/18, 281a/09
t.-ur dép 266b/20
t.-ur érdi 7a/17, 14a/17, 48b/02, 48b/03, 63b/20, 68b/12, 88a/01, 113b/04, 150b/08, 151a/12, 165b/08, 178a/15, 188b/16, 198a/20, 277b/16, 277b/16, 288a/11, 299b/17, 303a/02, 308b/06
t.-ur érdiler 63b/17, 125a/11
t.-ur men 95a/16, 132b/02, 154a/21
t.-ur miz 78b/18
t.-ur sen 42b/09, 47b/07, 52b/10, 147a/17, 158b/08
t.-urlar 15a/07, 85a/15, 85a/16, 187a/06, 328b/15
t.-uşdın 133b/18
[=404]
ābād ḳılışġa tut- 162b/09
ābād tut- 127a/19
ādam ḳatarıda tut- 94b/04, 131a/12, 263a/18
ahı tut- 149b/21
aḳ saḳalıdın şarm tut- 47a/09
aḳ saḳalımdın şarm tut- 51b/09
ʿālamnı ḳaraŋġuluḳ tut- 17a/05
āsān tut- 53b/08, 292a/05
aylında tut- 230a/17
aytışḳa tut- 33b/05
ʿazīz tut- 125a/11
balıġlarnı tut- 48b/02
buyruġı tut- 1b/06
cādū ḳılışġa tut- 258a/17
cahānnı tut- 201b/16, 319b/14, 327a/06
cānıdın ʿazīz tut- 112b/20, 165b/08
cānıdın ʿazīzraḳ tut- 303a/02
ceng ḳılışġa tut- 210b/07
çayanlar çakışġa tut- 99a/01
dıraḫt tut- 162b/15

dost tut- 6b/02, 7a/14, 47b/12, 81b/14, 113b/04, 129b/06, 129b/07, 132b/02, 134b/10, 151a/12, 188b/16, 229b/20, 229b/21, 230a/01, 230a/02, 277b/16, 299b/17
duşman tut- 277b/16
esīr tut- 243b/04
ér ḳatarıda tut- 11a/12, 285b/12
érenler ḳatarıda tut- 153b/20
farmān tut- 1b/10, 69b/01
farmānımnı tut- 105b/10, 220a/13
farmānını tut- 14b/20, 40b/09, 43b/08, 46b/05, 74b/20, 86a/11, 129b/04, 153a/18, 196a/10, 202b/02, 203b/01, 219b/12, 220a/15, 266a/20, 267a/18, 267a/21, 299a/20, 329b/09
farmānıŋnı tut- 15a/07, 46b/13, 61a/14, 73b/04, 198b/15, 267a/17, 281a/09, 299b/03
farmānnı tut- 81a/14
ġamda tut- 147a/17
ġanımat tut- 1b/05
genclerініŋ ḳapuġını açuḳ tut- 144b/10
ġuma tut- 65a/04
güm-rāhlıḳ yolnı tut- 15b/07
günāhkār tut- 58b/20
gürzini ḳolıġa tut- 37b/16
ḫancarnı ḳolıġa tut- 10a/02
ḫ^{v}ār tut- 42b/09, 47b/01, 51b/14, 127a/18, 129a/04, 150b/08
ḫ^{v}ār u zabūn tut- 187a/06

ḫūnı tut- 220b/18, 299a/18
hūş tut- 57b/04
ḫūş-ḥāl tut- 130b/01
işni ḳatıġ tut- 275b/16
işni teng tut- 235b/12
ḳan töküşge tut- 193a/03
ḳar yaġışġa tut- 35a/05
Kāvıyānī-dırafşnı ḳolıġa tut- 21b/06
kīne tut- 28a/20, 29a/18, 52b/10, 127b/16, 133b/18, 234a/17, 247a/03, 256b/16, 267a/07, 280b/02, 280b/10
kiçik tut- 80b/01
kişi ḳatarıda tut- 245b/06
ḳolıda tīġını tut- 17b/20
ḳolıġa ḫancar tut- 33a/02
ḳolıġa nayza tut- 20b/15
ḳolıġa nayzasın tut- 54a/09
ḳolıġa nayzasını tut- 89b/05
ḳolıġa şamşīr tut- 17b/03
ḳolıġa tīġ-ı Hındī tut- 111a/10
ḳolıġa tīġ-ı Hındī tut- 38a/15
ḳolıġa tīġ tut- 152b/18
ḳolıġa tīġını tut- 8a/01, 21b/07
ḳolıġa uy başlıġ gürzini tut- 23a/04
ḳolıġa uy başlıġ gürzni tut- 30a/17
köŋlüm bile tilimni rāst tut- 154a/21
köŋlümizni rancda tut- 78b/18
köŋlümüzni ḫūş tut- 154a/12
köŋlüŋni ġamda tut- 28b/13
köŋlüŋni ḫūş tut- 36b/09, 45b/03, 142a/20, 323a/07
köŋlüŋni rancda tut- 149a/08, 149a/09, 189b/08, 199a/12, 200a/08
köŋlüŋniŋ ḳulaġını tut- 249a/07
köz tut- 13b/14, 74b/20
ḳulaġıda tut- 128b/20
ḳulaġını tut- 229b/18
ḳulaḳ tut- 220a/19
ḳulaḳlarını tut- 38b/14
mantaşġa tut- 164b/01
masḫara tut- 217b/15, 284a/20, 284a/21, 284b/01, 302b/07, 326b/18
mātam tut- 57a/03, 63b/17, 68b/12, 132a/07, 194a/02, 196b/02, 196b/13, 214b/18, 233a/05, 281a/16, 295b/02, 295b/14, 296a/07, 311b/16
mekān tut- 10b/09, 75b/11, 100a/13, 112a/19
mınnat tut- 182a/19, 217b/18, 252b/16
mınnatlar tut- 302a/09
nā-pāklıḳnı tut- 48a/14
nayza ḳollarıġa tut- 138b/11
öltürüşge tut- 136b/09, 137b/21, 209b/19
ölüşge tut- 195a/15

pād-şāh ḳatarıda tut- 273a/03
pād-şāhāna altun gürzni ḳolıġa tut- 121a/18
panāh tut- 153b/11
pınhān tut- 126b/09
rāh u rasmını tut- 15a/17
ranc maşaḳḳatda tut- 85a/16
rancda tut- 158b/08, 158b/10
sahl tut- 44a/11
sıpar tut- 71b/19
sözümni har tut- 53b/13
şarm tut- 61b/20, 129b/01, 328b/15
ṭaʿām yeyişge tut- 50b/14
talan ḳılışġa tut- 25b/20, 74b/13
tāza ve ten-durust tut- 85a/15
taʿzıyatını tut- 68a/18, 76a/05
ten-durust tut- 88a/01
tīġ-ı Hındūnı ḳolıġa tut- 28a/16
uluġ tut- 14a/17, 80b/01, 135a/06
uruşġa tut- 100b/05
ustuvār tut- 143b/17
uy başlıḳ gürzini ḳolıġa tut- 30a/11
ümīd tut- 95a/16, 178a/15, 195a/09, 236a/19, 248b/18
ümīdni tut- 217b/09
vīrān ḳılışġa tut- 253a/04
yādıŋda tut- 130a/15, 158b/19, 248a/03
yaḫşı fāl tut- 75b/19
yaḳın tut- 249a/04
yamanlıḳnıŋ yolını tut- 144b/04
yeŋil tut- 245b/09, 245b/10
yéŋil tut- 47b/07
yéşge tut- 26b/10, 323a/16
yıraḳ tut- 43a/13, 129a/16, 180a/17
yolını tut- 104b/01
yuḳḳarı tut- 63b/20
yüz tut- 75a/06, 323b/08
yüzini ḳaçmaḳġa tut- 223b/01
[=238]

tutam Avuç içi veya parmak uçlarıyla tutulabilen miktarda olan.
t. (bir tutam) 256a/11
[=1]

tutaş- Tutuşmak, alev almak.
t.-ġan dék 19b/02
[=1]
ot tutaş- 19b/02
[=1]

tuttur- Tutturmak, tutmasını sağlamak.
t.-ayın 96b/17
t.-up 14b/14
t.-up érdim 96b/17
[=3]
ḳolıda gürz tuttur- 14b/14
[=1]

tutul- Tutulmak, tutuk duruma gelmek, kesilmek.
t.-up 299a/15, 319a/21
[=2]
demi tutul- 299a/15, 319a/21
[=1]

tutuş- Tutuşmak, (kavil için) girişmek.
t.-saŋ 158a/07
t.-up 92b/06
[=2]
ḳavl tutuş- 92b/06, 158a/07
[=2]

tuvaḳ Toynak; at, geyik, aslan vb. hayvanların tırnağı. Krş. **tuġaḳ**
t.+ıġaça (tuvaġıġaça) 284a/05
t.+ları 108b/05
t.+larıdın 147a/14
[=3]

tuy Kireç. (??)
t. (ḫām tuy) 103b/14
t. bile (ḫām tuy) 178b/21, 206a/04, 206a/07, 307a/21
[=5]

tuy- Duymak, sezmek, farkına varmak.
t.-dı 4b/08
[=1]

tuyġun Akdoğan, kartalgillerden bir tür doğan.
t. 303a/11, 313b/06, 322a/15
t.+nı 166a/04
[=4]

tuz Kokusu olmayan, suda eriyen, yiyecekleri tatlandırmada ve korumada kullanılan billursu madde.
t. 44b/15, 122b/10, 325b/12
t.+uŋ 176a/19
[=4]

tuz ḫarāmī Nankör.
t. 82b/02
[=1]

tuz ḥarāmīlıḳ Nankörlük.
t. bol- 46b/18
[=1]

tuzaḳ Kuş veya yaban hayvanlarını yakalamak üzere hazırlanan düzenek; birini tehlikeli ve güç bir duruma düşürmek için kurulan düzen.
t.+ġa kir- Tuzağa girmek. 11a/13
t.+ġa tüşür- Tuzağa düşürmek. 65b/02, 256b/01
t.+ı (tuzağı) 53a/04, 144b/17
t.+ıġa (tuzağıġa tüşür-) 309a/14
t.+ımġa (tuzağımġa tüş-) 33b/08
t.+ıŋġa (tuzağıŋġa kir-) 47a/09
t. ḳoy- Tuzak koymak. 150a/06, 266b/13
[=10]

tübin Aşağı.
t. 56a/13, 65b/10, 66a/20, 112b/15, 121a/11, 181a/12, 181a/16, 239a/11, 253b/17, 254b/17
t. (ayaġını tübin tart-) 221a/09
t. (baḫtı tübin bol-) 241a/21
t. (baş tübin) 79b/06, 258b/02, 258b/12, 294b/05, 297a/16, 320a/06
t. (baş tübin bol-) 27b/04, 108b/15, 315a/13
t. (baş tübin dārġa as-) 202b/17, 222b/01
t. (baş tübin ḳıl-) 68b/07
t. (baş tübin sal-) 332b/20
t. (baş tübin yıḳıl-) 18b/13, 25b/12, 150a/19, 174b/01, 329b/13
t. (başı tübin bol-) 60a/04
t. (başını tübin dārġa as-) 39a/14
t. (dārġa baş tübin as-) 79b/17
t. (dārġa tirig baş tübin as-) 80b/13
t. bol- 58b/08, 121a/17, 140b/14, 330a/03, 330a/03
t. ḳıl- 130a/19, 213a/02
[=41]

Tübürg Türk (**Türk**) pehlivan. Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde hakanın kardeşi ve komutanı.
T. 297a/01, 297a/04, 297a/05, 297a/11, 297a/12, 297a/14, 297a/16, 297b/02
T. érdi 297a/01
T.+ge 297a/14
T.-i Tūrānī
T.+ni 297b/03
T.+niŋ 297a/15
T.+nı 298a/03
[=13]

tüg Tüy, insanlarda ve hayvanlarda deri üzerinde bulunan ince kıl.
t. 107b/05
t.+leri (boyıdaġı tügleri ḳof-) 294a/06
[=2]

tüglük < *tüglüg* Tüylü, tüyü olan.
t. 36a/16, 103b/01, 106b/04, 107b/04, 302b/13, 316b/20
[=6]

tüke- Tükenmek, bitmek, kalmamak.
t.-mes 84b/06
t.-p 118b/14
[=2]

tüken- Tükenmek, bitmek, sona ermek, kalmamak.
t.-di 130a/17, 133a/19, 133b/15, 134b/07, 193b/13, 266b/11, 272a/06
t.-ip 115b/03
t.-ipdür 321a/18
t.-mes 41b/01, 43b/09
t.-se 112b/06
[=12]
pād-şāhlıġı tüken- 266b/11
pād-şāhlıḳ tüken- 321a/18
ʿumrum tüken- 130a/17, 133a/19, 133b/15, 134b/07
[=6]

tülki Tilki; köpekgillerden, sivri burunlu, uzun ve çok tüylü kuyruğu ve postu kürk olarak kullanılan, yabani, memeli hayvan; çok kurnaz ve hilekâr kimse.
t. 67b/14
t. dék bol- 56a/06
t.+ni 45a/20
t.+niŋ 46a/08, 67b/15
[=5]

tün Gece, güneş battıktan sonra başlayıp gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.
t.+ge 303b/10

t.+iġa 13a/10, 179a/12, 286b/05
t. ḳaraŋġu bol- Gece karanlık olmak. 330a/01
t. yarmı bol- Gece yarısı olmak. 105a/01, 116b/13, 260b/05, 264b/04, 269a/21
t. yarmıda Gece yarısında. 40a/20, 71a/09, 274a/02, 327a/05
t. yarmıġaça Gece yarısına kadar. 159a/03
[=15]

tünekün Dün, geçen gün. Krş. **tünükün**
t. 38a/11, 79b/17, 167b/07, 170a/17, 170b/02, 175b/03, 175b/04
[=7]

tünükün Bk. **tünekün**
t. 7a/07, 59a/12, 60a/08
t.+gidin 170a/02
[=4]

tüŋnük Duman, is gibi şeylerin dışarı çıkması için açılan delik, baca.
t. 307b/16, 308a/04
t.+lerini 307b/05
[=3]

tüp Dip; çukur bir yerin en aşağı kısmı, en alt bölümü; bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı; denizde yüzeyin altındaki kısım.
t.+ide (tübide) 3a/09, 20a/05, 20b/18, 31a/05, 310b/19
t.+idin (tübidin) 5a/02, 105a/09, 123a/14
t.+ige (tübige) 26b/06, 28b/20, 34a/10, 65b/09, 72b/04, 104b/13, 160b/14, 162b/10, 166a/12
t.+inde (taḫt tübinde oltur-) 183b/03
t.+inde (tübinde) 12a/16, 23b/18, 26b/06, 33b/04, 66a/20, 67a/01, 74b/07, 96b/20, 120a/19, 160b/17, 215b/02, 241a/09, 277b/09, 283a/01
t.+üŋde (tübüŋde) 72b/08
[=33]

tür- Dürmek, buruşturmak.
t.-diler 304a/16
[=1]
yüzini tür- 304a/16
[=1]

türfük (??)
t. 28a/07
t.+lerini 28a/06
[=2]

Türk Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçenin değişik şiveleriyle konuşan millet ve bu milletten olan kimse; Türklere ait, Türklerle ilgili.
T. 16b/02, 16b/06, 19a/02, 19a/11, 29b/19, 32b/08, 34a/01, 36a/03, 253b/13, 256b/10, 259a/01, 274a/05, 289b/16, 290a/17, 290a/20, 293a/02
T. (ḫāḳān-ı türk) 328b/11
T.+din 259a/01
T.+din (Hurmuz-ı Türk) 266b/09
T.+ġa 36a/04
T.+ge (ḫāḳān-ı Türk) 265a/17, 325a/16
T.+ler 19a/05, 178b/13
T.+lerdin 63a/20, 254a/04
T.+lerni 197b/04
T.+lerniŋ leşkeri 327a/14
T. leşkeri 327a/21
T.+ni 256b/09, 258b/21
T.+niŋ 274a/07, 293a/04
T. pād-şāhı 254a/09
[=34]

Türkī Türklerle ilgili, Türklere ait; Türk.
T. 98b/03
T. (Pahlavān-ı Türkī) 270a/19
T. til 1b/10
T. tili 1b/09
[=4]

türkik Bk. **türkük**
t.+i (türkigi) 22b/04, 294a/17
[=2]

Türkistān İran (**Īrān**)'ın Horasan (**Ḫurāsān**) bölgesinden başlayarak Kuzey Afganistan dahil Pamir ve Hindukuş-Kunlun dağlarının kuzeyinden Çin (**Çīn**)'in Tun-huang bölgesine kadar uzanan, oradan Mançurya'nın batısına ulaşan, Moğolistan'la birlikte Güney Sibirya'nın tamamını içine alan,

batıda Ural dağları ile Volga ırmağının Hazar (**Ḫazar**) denizine ulaştığı noktaya kadar devam eden, Orta Asya'nın büyük kısmını kaplayan tarihî bölge.
T.+da 178b/14, 289b/04, 289b/12
T.+dın 327a/09
T.+ġa 289a/18
T.+nı 177a/13
T.+nıŋ ölkesi 175b/18, 175b/19
T. ölkesi 176a/06, 176a/06, 178b/13
T. şaharı 287b/10, 289a/12
[=13]
türkük Destek, yapılara dik durmaları, yıkılmamaları için dayanan şey, dayanak; dayak, değnek; kendisinden kuvvet alınan kimse. Krş. **türkik**
t. 24b/13
t.+ge 41a/12
t.+i (türkügi) 184b/14, 195a/11, 270b/15
t.+ige (türkügige) 275a/05
t.+lerġa 63b/01
t.+lerge 24b/14
t.+lerini 92b/17, 93a/20, 145a/21
t.+lerni 41a/15
[=12]
Türk-zāda Far. Türk çocuğu.
T. 252a/08, 252a/08
T. turur 251b/06
[=3]
tüş I Düş, rüya.
t.+ġa 215a/15
t.+ge 215a/10, 215a/16, 229b/13
t.+ide kör- Düşünde görmek. 5b/02, 8b/01, 229b/12, 286b/06
t.+ini 215a/14, 215b/13, 257b/17
t.+iniŋ 80b/20, 215a/06, 215b/04
t. kör- Düş görmek. 5a/14, 8b/02, 80b/20, 83a/20, 83b/09, 83b/13, 83b/14, 83b/17, 83b/19, 84a/01, 84a/05, 84a/07, 84a/11, 111a/09, 111a/11, 211b/20, 215a/03, 215a/07, 229b/12, 257b/15, 324a/18, 325b/05
t.+ler 259a/02
t.+lerge 83b/05
t.+lerimġa 84a/16
t.+lerimge 83b/08
t.+lerini 83b/01
t.+leriŋdin 84a/18
t.+leriŋġa (tüşler kör-) 84b/08
t.+lerni 83b/06, 84a/17
t.+lerni kör- 111a/13
t.+lerniŋ 83b/02
t.+ni 215a/16, 215a/17, 215b/16, 259a/03
t.+ni kör- 5a/16, 215b/18
t.+niŋ 215a/17, 215a/19, 215a/21, 325b/08
t.+üm 5b/09
t.+üm (tüş kör-) 84a/13
t.+ümde 8b/02
t.+ümge 83b/01
t.+üŋde 272b/03
[=62]
tüş II Öğle, gün ortası.
t. (kün tüş vaḳtı bol-) 310b/20
t. vaḳtġaça Öğle vaktine kadar. 184b/01
t. vaḳtı 157b/05
[=3]
tüş- İnmek; düşmek.
t.-eduġan 32a/05
t.-edür men dép 238b/17
t.-eyin 27a/13
t.-eyli 113b/16
t.-geç 286b/17, 329b/06
t.-gen 13b/04, 48b/13, 79a/09, 92b/07, 92b/13, 93a/15, 93a/16, 106a/03, 106a/07, 106a/19, 112a/20, 227a/10
t.-gende 255a/04
t.-genini 243a/12
t.-gey 36b/11, 47a/10, 113b/17, 161b/19
t.-gey sen 14a/10
t.-gil 44a/05, 171b/09, 276a/04
t.-gü dék 18a/10, 238b/06
t.-günçe 306b/08
t.-güsidür 97a/19, 230b/12, 315a/19
t.-megen bol- 24b/06
t.-megil 47b/11
t.-mek 199b/09
t.-mes 36a/09, 192b/19, 280a/17, 289b/06
t.-mes érdi 152a/10
t.-mese 265b/12
t.-mey 113b/18, 113b/19, 128a/04

t.-se 167a/03, 205b/07, 219b/12, 231a/19, 237a/16, 240b/11, 244b/17, 324a/02
t.-seŋ 166a/07
t.-sün 314b/15
t.-ti 3a/04, 7b/17, 9b/01, 10a/07, 12b/15, 14a/08, 14a/16, 14a/18, 15a/09, 18a/20, 18b/20, 19a/10, 20a/01, 21b/13, 23b/14, 26a/20, 26b/09, 27a/08, 27a/13, 30b/11, 32b/01, 32b/13, 33b/04, 36a/04, 44a/10, 44b/02, 44b/08, 46a/11, 46a/18, 56a/03, 56b/14, 57b/11, 58b/04, 61b/20, 72a/16, 100b/15, 102a/12, 102b/13, 103a/05, 104a/01, 112b/15, 113a/11, 114a/08, 114b/13, 114b/15, 115b/06, 116a/15, 119b/04, 121a/06, 124a/09, 126a/14, 136a/11, 137a/18, 150b/20, 154a/09, 157b/14, 158b/15, 160a/11, 160b/09, 160b/14, 160b/15, 162a/16, 162a/20, 163b/13, 164a/20, 166a/15, 168a/16, 171b/04, 172b/21, 175a/08, 175a/10, 176a/01, 177b/11, 188a/21, 190b/10, 190b/14, 193b/21, 196b/01, 206b/09, 208b/15, 211a/12, 213a/21, 224a/20, 224b/17, 227b/07, 228b/05, 233b/01, 241a/09, 241a/13, 241a/14, 250a/10, 255b/11, 261b/06, 262b/15, 266a/08, 268a/13, 271a/16, 272b/18, 275a/15, 276a/05, 278b/07, 278b/10, 284b/10, 286a/04, 286a/18, 288a/10, 292a/21, 296b/12, 298a/11, 299a/21, 299b/19, 306a/05, 306a/12, 306b/09, 307a/05, 310b/06, 311b/14, 312b/16, 313b/11, 315b/05, 319a/09, 323a/21, 324a/13, 327b/02
t.-ti dép 10a/01
t.-tiler 17a/06, 24a/08, 72b/01, 116a/18, 118b/04, 138b/17, 191b/10, 199a/18, 200a/15, 200a/15, 215b/02, 236a/12, 237b/06, 312b/01
t.-tüm 27b/10
t.-tüŋ 241b/06
t.-üŋ 138b/16
t.-üp 3b/01, 6b/01, 17a/07, 20a/14, 21a/07, 27a/12, 27a/17, 30a/09, 44a/20, 88a/17, 96b/14, 117a/14, 150a/20, 167a/01, 215b/05, 232b/04, 243a/13, 275b/07, 287b/16, 289a/02, 314b/01, 316b/04, 323b/21
t.-üp érdi 79a/17, 291a/18
t.-üp érdiler 49b/11
t.-üp ket- 18a/08, 19a/09, 60a/04, 67a/01, 122a/04
t.-üp turur érdi 104a/13
t.-üpdür 33b/08, 57b/13, 236a/08, 316a/18
t.-üpdür men 309a/13
t.-ür 17b/16, 18a/03, 51a/17
[=238]
acalıŋ tüş- 236a/08
ʿadāvat aralarıġa tüş- 233b/01
āgāhlıḳ tüş- 206b/09
aralarıġa ʿadāvat tüş- 232b/04
aṭıdın tüş- 3b/01, 7b/17, 9b/01, 14a/08, 14a/18, 17a/07, 18b/20, 19a/10, 20a/01, 20a/14, 21b/13, 32b/01, 32b/13, 33b/04, 44a/10, 44b/08, 46a/11, 46a/18, 56b/14, 96b/14, 113b/17, 114b/13, 157b/14, 158b/15, 160a/11, 160b/14, 162a/16, 164a/20, 167a/01, 171b/04, 176a/01, 190b/14, 228b/05, 241a/09, 250a/10, 271a/16, 275a/15, 286a/04, 289a/02, 298a/11, 299b/19, 323a/21, 327b/02
aṭıŋdın tüş- 44a/05
aṭlarıdın tüş- 24a/08, 116a/18, 138b/17, 191b/10, 199a/18, 312b/01
āvāza tüş- 177b/11
āvāzī tüş- 10a/07
aylıġa tüş- 126a/14
başıġa ḫāl tüş- 48b/13
başıġa ḫāllar tüş- 92b/07, 106a/07, 112a/20
başıġa işler tüş- 119b/04
başımġa bu künler tüş- 61b/20
başımġa ḳara künler tüş- 18a/10

başımġa ne künler tüş- 10a/01
bendge tüş- 24b/06, 27b/10, 49b/11, 255a/04, 266a/08
boyıġa titrek tüş- 17b/16, 310b/06
fıtna u ġavġā tüş- 150b/20, 162a/20
ġırīv ġavġā tüş- 154a/09, 299a/21
gümānġa tüş- 47b/11
ḫabar tüş- 190b/10, 227b/07
ḫācatı tüş- 36a/09, 128a/04
ḫācatım tüş- 192b/19
ḫācatıŋ tüş- 57b/13, 219b/12, 289b/06
ḫācatınızlar tüş- 280a/17
ḫāl tüş- 79a/09
ḫurūş tüş- 104a/01
ıḫtıyācıŋ tüş- 97a/19
ḳara kün tüş- 316a/18, 316b/04
ḳaraŋġu tüş- 116a/15, 175a/10, 286b/17, 306b/08, 329b/06
ḳaraŋġu tüş- 306b/09
ḳarmaḳġa tüş- 244b/17
kéçe ḳaraŋġu tüş- 136a/11, 296b/12
kīne tüş- 47a/10
ḳorḳunç tüş- 115b/06
köŋlige endīşe tüş- 255b/11
köŋlige kīnesi tüş- 23b/14
köŋlige ḳorḳunç tüş- 114b/15, 193b/21, 224a/20, 306a/12
köŋlige şikest tüş- 284b/10
köŋlige şūrış tüş- 160b/09, 163b/13, 172b/21, 188a/21
köŋlümge tüş- 224b/17
köŋlüŋ tüş- 240b/11
köŋülleriġa şikest tüş- 79a/17
közi tüş- 12b/15, 72a/16
miḫnetge tüş- 241b/06
pād-şāhlıḳ taḫtıdın tüş- 311b/14
şikest tüş- 51a/17, 152a/10, 211a/12, 230b/12, 231a/19, 237a/16, 324a/13
şūr ġavġā tüş- 213a/21, 292a/21
şūr u fıtna tüş- 315a/19
şūr u ġavġā tüş- 26a/20
taḫtdın tüş- 15a/09
taḫtıdın tüş- 14a/16
titrek tüş- 286a/18
tuzaġımġa tüş- 33b/08
ul kéçesi ḳaraŋġu tüş- 113a/11, 168a/16
uzaḳ endīşege tüş- 319a/09
yaman gümānġa tüş- 262b/15
yaman kün başıŋġa tüş- 324a/02
yıraḳ tüş- 14a/10
[=141]

tüşür- İndirmek; düşürmek.
t.-di 35b/12, 36b/04, 89b/04, 101b/17, 105a/18, 149b/12, 177b/13, 198a/21, 224b/18, 226b/10, 231b/15, 240a/01, 242a/15, 253a/17, 262b/08, 278a/10, 282b/19, 302a/12, 322b/03
t.-diler 12a/19, 24a/14, 77a/14, 119b/02, 121a/11, 199b/19, 226a/05, 230b/07, 262b/07, 289b/09, 292b/10, 295a/18
t.-eyli 65b/02
t.-geli 118b/03, 256b/01
t.-gey 144a/02
t.-megil 324a/21
t.-seŋ 138b/15
t.-üŋüzler 35a/11
t.-üp 181b/21, 196b/08, 198b/04, 267a/21, 269a/09
t.-üpdürler 313a/18
t.-ür 106a/01, 229b/01
t.-ür éken 309a/14
t.-ür men 263a/18
[=48]
arasıġa kīne tüşür- 267a/21
aṭdın tüşür- 119b/02
fıtna tüşür- 144a/02
pād-şāhlıġıdın tüşür- 181b/21
pād-şāhlıḳ taḫtıdın tüşür- 198a/21, 324a/21
pād-şāhlıḳdın tüşür- 196b/08, 199b/19, 313a/18
taḫtıdın tüşür- 198b/04, 269a/09
taḫtıŋdın tüşür- 263a/18
tuzaġıġa tüşür- 309a/14
tuzaḳġa tüşür- 65b/02, 256b/01
[=15]

tüşürt- İndirtmek, konaklatmak.
t.-ti 245a/21
[=1]

tütün Tütsü.
t. (burnıġa tütün ürle-) 33b/19

[=1]

tüz- Düzmek; bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek; düzene koymak, düzenlemek, hazırlamak, tanzim etmek. Krş. **tüze-**

t.-(!) 1b/10

t.-di 14a/20, 33b/09, 71a/04, 83a/18, 105a/20, 120a/17, 121a/14, 128a/18, 137a/12, 137a/17, 141a/04, 176b/20, 183a/15, 196b/04, 233a/14, 249b/12, 291b/10, 301a/14, 318b/20, 320a/14, 321a/05

t.-di-ki 127a/04

t.-düm 49b/15

t.-düŋ 130a/04, 204b/19

t.-eyin 74b/05

t.-gen-dek 128a/18

t.-gey-men 272a/02

t.-gil 69a/10

t.-se 203a/18

t.-üp 13a/07, 31b/11, 116b/17, 135b/14, 137a/15, 144a/18, 145a/03, 150b/21, 193b/11, 194a/10, 195a/13, 203a/09, 306b/14

[=44]

cahānnı tüz- 49b/15, 71a/04, 83a/18, 130a/04, 204b/19

dad ʿadlīnı tüz- 14a/20

dad ʿadlnı tüz- 69a/10, 74b/05, 116b/17, 128a/18, 128a/18, 150b/21, 249b/12

dad u ʿadl tüz- 193b/11

dad u ʿadlnı tüz- 121a/14, 127a/04, 137a/12, 137a/15, 141a/04, 144a/18, 145a/03, 194a/10, 195a/13, 196b/04, 203a/09, 203a/18, 233a/14, 272a/02, 291b/10, 301a/14, 318b/20, 320a/14, 321a/05

maḳāmġa tüz- 306b/14

maydān tüz- 135b/14

mazāmırnı tüz- 1b/10

nıyatını tüz- 176b/20

özini bāzargān şüretide tüz- 31b/11, 120a/17

özini élçi şüretide tüz- 13a/07, 105a/20, 183a/15

özini kārvān şüretide tüz- 137a/17

özini kenīzek şüretide tüz- 33b/09

[=44]

tüze- Bk. **tüz-**

t.-diler 37b/18

[=1]

tüzel- Düzelmek, iyileşmek, yoluna girmek. Krş. **tüzül-**

t.-güsidür 129a/11

[=1]

rāh u rasm tüzel- 129a/11

[=1]

tüzük Düzgün, doğru dürüst.

t. 177a/08

[=1]

tüzül- Bk. **tüzel-**

t.-üpdür 176b/21

[=1]

nıyatı tüzül- 176b/21

[=1]

U

u Bk. **ve**

uç Bir şeyin genellikle sivri olan bitim noktası; bir şeyin baş veya son noktası; bir yerin en uzak noktası; kenar, yan.
u.+ı 58b/08
u.+ıda 239a/12
u.+ıġa 58b/07, 100b/06, 103b/17, 117b/19, 195b/20, 196a/01
u.+ını 291a/16
[=9]

uç- Uçmak, havada yol almak, havada gitmek.
u.-a almas 271b/09
u.-ḳalı 318a/15
u.-sa 34a/06
u.-saŋızlar 275b/21
u.-up 32b/08, 34b/07, 58b/10, 102b/17, 160b/15, 241a/16, 271b/09
u.-up bar- 58b/04
u.-up kel- 34a/11
u.-up ket- 34a/13
[=14]
cānı tenidin uç- 318a/15
[=1]

uça Sırt; omuz.
u.+larıġa 36b/11, 37a/06
u.+mızġa 37a/10
u.+sı 187a/19
u.+sı yerge tég- 53a/05
u.+sıda 327b/17
u.+sıdın 22a/05, 258b/11
u.+sıġa 68b/07, 148a/04, 148a/05, 277b/20, 320a/10
u.+sıġaça 8a/06
[=14]

uçluḳ < *uçluġ* Sivri.
u. bol- 9b/11
[=1]

uçra- Tesadüf etmek, rast gelmek.
u.-dı 26b/03, 174b/04, 242b/09, 242b/12, 242b/14, 255b/14, 278a/14, 332b/13
u.-dılar 234b/10
u.-ġusıdur 32b/07
u.-p 160b/03
u.-r érdi 20b/13
u.-sa 27a/10, 38b/09, 239a/15, 242b/08
[=16]
aylıda uçra- 20b/13, 174b/04
aylıġa uçra- 255b/14
aylıŋġa uçra- 242b/08
[=4]

uçraş- Karşılaşmak.
u.-tılar 191b/10
[=1]

ʿūd I Ar. Öd, öd ağacı.
ʿū. 106b/02
ʿū. dıraḫtları 102b/07
ʿū. u ʿanbar 22b/19, 64b/09, 83a/04, 111a/11, 184a/07, 232a/08, 303a/17
ʿū. yıġaç 69a/10
ʿū. yıġaçı Öd ağacı. 24a/14, 57b/11, 87a/10, 93a/20
[=14]

ʿūd II Ar. Ut, perdesiz, kısa saplı, mızrapla çalınan çalgı.
ʿū. u ḳānūn çal- 66b/09, 97a/01, 175a/03, 176a/05, 198a/18
[=5]

uġluḳ Bk. **uluġluḳ**
u. 129b/11, 234a/09
u.+dın 132a/13
u.+ġa 279b/11
u.+nı 229b/09, 229b/10, 271b/06
u.+nı ber- 244b/05
u.+nıŋ 271a/14
[=9]

uḫla- Uyumak, uyku durumunda olmak.
u.-almas érdi 83a/08
u.-dı 68b/19, 113a/19, 116a/20, 159a/15, 160b/01, 175a/15, 176b/11, 241a/11, 257b/15, 275a/19
u.-dılar 192a/12
u.-ġalı 98b/18
u.-ġay 241a/09
u.-madı 18a/18, 68b/16, 242b/06, 275b/14
u.-madılar 22a/19, 65b/04
u.-maġay men 68b/15
u.-maḳ 88b/19
u.-maḳdın (yémek ve keymek ve uḫlamaḳdın ḳal-) 295b/0

u.-maḳdın (yémek ve uḫlamaḳdın ḳal-) 29b/18, 268b/20, 315b/07
u.-maḳdın özge 319b/21
u.-maḳġa 223b/03, 328a/08
u.-maŋızlar 209a/04
u.-mas érdi 26a/04, 172a/15
u.-maslar 243b/07
u.-may 138b/07, 238a/19
u.-mış 113b/01
u.-p ḳal- 136b/03, 136b/05, 158a/11, 170a/03, 241a/19
u.-p yat- 71a/08, 72b/06, 72b/11, 72b/12, 83b/09, 84a/11, 116b/14, 189b/14, 205a/11, 215b/03, 268b/15, 310b/05, 324a/14
u.-r 37a/10
u.-r siler 29a/12, 189b/15
u.-yduġan 192a/11, 299a/13
[=59]
yatıp uḫla- 29a/12, 160b/01, 176b/11, 275a/19
[=4]
ʿ**uḳūbat** Ar. Eziyet, işkence.
u.+ġa (ʿaẕāb u ʿuḳūbatġa ḳal-) 81a/18
u.+larını (ʿuḳūbatlar ḳıl-) 140a/07
[=2]
ul 1. (Sıfat) O.
u. 1b/02, 2a/13, 2b/04, 3a/04, 3a/09, 3a/10, 3a/11, 3a/18, 4a/06, 4a/17, 4b/04, 4b/15, 4b/15, 4b/16, 5a/02, 5a/02, 5a/04, 5a/07, 5a/08, 5a/08, 5a/11, 5a/12, 5a/12, 5a/14, 5a/16, 5a/16, 5a/16, 5b/01, 5b/05, 5b/05, 5b/07, 5b/09, 5b/10, 6a/02, 6a/09, 6a/10, 6a/12, 6a/13, 6a/15, 6b/01, 6b/03, 6b/04, 6b/04, 6b/11, 6b/11, 6b/12, 6b/14, 6b/14, 6b/15, 6b/18, 7a/02, 7a/03, 7a/04, 7a/05, 7a/09, 7a/16, 7a/19, 7b/01, 7b/02, 7b/05, 7b/06, 7b/07, 7b/08, 7b/10, 7b/11, 7b/11, 7b/11, 7b/13, 7b/17, 8a/03, 8a/03, 8a/07, 8a/09, 8a/14, 8a/15, 8a/16, 8a/16, 8a/16, 8a/16, 8b/01, 8b/04, 8b/08, 8b/08, 8b/08, 8b/11, 8b/12, 8b/19, 8b/19, 8b/20, 9a/01, 9a/08, 9a/10, 9a/11, 9a/15, 9a/16, 9a/20, 9b/05, 9b/05, 9b/05, 9b/07, 9b/10, 9b/14, 9b/15, 9b/17, 10a/02, 10a/02, 10a/08, 10a/09, 10a/10, 10b/07, 10b/09, 10b/13, 10b/14, 11a/10, 11a/10, 11a/13, 11a/13, 11b/07, 11b/12, 11b/13, 12a/03, 12a/06, 12a/06, 12b/10, 12b/10, 12b/11, 12b/13, 12b/14, 12b/16, 12b/16, 13a/06, 13b/07, 13b/09, 13b/15, 13b/18, 13b/19, 13b/20, 14a/17, 14a/18, 14a/18, 14a/18, 14b/09, 14b/10, 14b/11, 14b/11, 14b/12, 14b/15, 15a/01, 15a/17, 15a/18, 15a/19, 15a/19, 15a/20, 15b/01, 15b/02, 15b/08, 16a/02, 16a/12, 16b/01, 16b/02, 17a/14, 17b/02, 17b/05, 18b/09, 18b/13, 18b/17, 18b/20, 19a/02, 19a/02, 19a/07, 19a/09, 19a/10, 19a/13, 19a/17, 19a/18, 19b/07, 20a/03, 20a/05, 20a/10, 20a/16, 20a/19, 20a/20, 21a/18, 21b/10, 21b/13, 21b/17, 22a/18, 22a/19, 22a/20, 22b/07, 22b/08, 23b/08, 23b/10, 23b/16, 23b/18, 24a/20, 24b/01, 24b/02, 24b/04, 24b/12, 24b/14, 24b/16, 24b/19, 25b/12, 25b/20, 26b/06, 26b/07, 26b/07, 26b/07, 26b/08, 26b/08, 26b/09, 26b/15, 26b/16, 26b/19, 27a/01, 27a/02, 27a/02, 28a/09, 28a/10, 28a/10, 28a/12, 28b/10, 28b/16, 28b/20, 29a/01, 29a/01, 29a/07, 29a/14, 29a/15, 30a/09, 30b/19, 31a/16, 32a/04, 32a/06, 32a/12, 32a/14, 32a/18, 32a/20, 32b/04, 32b/07, 32b/09, 32b/10, 32b/15, 32b/15, 32b/18, 33a/07, 33a/09, 33a/18, 33a/19, 33b/01, 33b/05, 33b/13, 33b/20, 34a/04, 34a/06, 34a/07, 34a/09, 34a/11, 34a/12, 34a/19, 34b/04, 34b/06, 35a/05, 35a/09, 35a/13, 35a/16, 35a/20, 35b/12, 36a/04, 36a/09, 36a/17, 36a/19, 36b/04, 36b/04, 36b/10, 36b/11, 37b/01, 37b/02, 37b/03, 38a/06, 38a/06, 38b/01, 38b/02, 38b/08, 38b/14, 38b/19, 39a/13, 39a/17, 39a/18, 39a/18, 39a/18, 39b/05, 39b/06, 40a/01, 40a/02, 40a/03, 40a/10, 41a/02, 41a/20, 41b/07, 42a/01, 42b/16, 42b/18, 42b/18, 42b/19, 42b/19, 43a/04,

43b/06, 44a/12, 44a/19, 44b/01, 44b/05, 45a/01, 45a/04, 45a/14, 45a/14, 45b/02, 45b/09, 45b/10, 45b/11, 46a/01, 46a/12, 47a/12, 48a/03, 48a/12, 48b/01, 48b/01, 48b/02, 48b/02, 48b/03, 48b/14, 49a/03, 49a/16, 49a/18, 49a/20, 49b/04, 49b/07, 50a/15, 50b/07, 50b/17, 50b/18, 52a/17, 52b/16, 52b/18, 54b/02, 54b/03, 55a/15, 55b/07, 55b/17, 56a/05, 56a/14, 56b/14, 56b/19, 56b/20, 57b/02, 57b/11, 57b/14, 57b/18, 57b/19, 58a/05, 58a/20, 58b/05, 58b/07, 58b/08, 58b/10, 58b/16, 58b/17, 59b/16, 60a/02, 60a/06, 60a/11, 60b/05, 61a/03, 61a/04, 61a/11, 61a/17, 61b/15, 61b/15, 61b/15, 63b/06, 63b/16, 63b/18, 64a/11, 64b/05, 65a/04, 65a/12, 65a/19, 65b/06, 65b/12, 66a/14, 66b/08, 66b/15, 66b/15, 66b/16, 66b/16, 66b/16, 66b/17, 67a/01, 67a/03, 67a/04, 67a/10, 67b/05, 67b/13, 67b/13, 67b/20, 68a/10, 68a/10, 68b/06, 68b/07, 68b/09, 68b/10, 68b/17, 68b/17, 69b/15, 70b/08, 70b/09, 70b/14, 71a/02, 71a/05, 71a/06, 71a/07, 71a/07, 71a/08, 71a/09, 71a/10, 71a/10, 71a/11, 71a/11, 71a/12, 71a/13, 71a/17, 71a/18, 71a/18, 71b/02, 71b/03, 71b/06, 71b/07, 71b/12, 72a/07, 72a/09, 72b/01, 72b/02, 72b/03, 72b/03, 72b/10, 72b/10, 72b/13, 72b/15, 73a/01, 73a/02, 73a/02, 73a/12, 73a/20, 73b/06, 73b/06, 73b/07, 73b/08, 73b/09, 73b/10, 73b/12, 73b/13, 73b/14, 73b/15, 73b/16, 73b/17, 73b/18, 73b/18, 73b/19, 73b/19, 74a/03, 74b/06, 74b/07, 74b/08, 74b/09, 74b/09, 74b/09, 74b/10, 75a/14, 75a/20, 75b/09, 75b/11, 75b/12, 75b/12, 75b/13, 75b/19, 76a/18, 77a/17, 77b/02, 77b/11, 78a/05, 78a/09, 78b/05, 78b/06, 79b/06, 79b/11, 80a/17, 80a/18, 80a/20, 80b/10, 80b/11, 80b/12, 81a/10, 81a/11, 81a/13, 81a/14, 81b/07, 81b/12, 82a/02, 82a/07, 82a/14, 82a/16, 82a/19, 82b/02, 82b/16, 83a/04, 83a/06, 83a/09, 83a/19, 83b/01, 83b/02, 83b/03, 83b/05, 83b/10, 83b/10, 83b/11, 83b/11, 83b/12, 83b/12, 83b/15, 83b/16, 83b/16, 83b/18, 83b/18, 83b/19, 83b/19, 83b/20, 84a/02, 84a/02, 84a/05, 84a/06, 84a/06, 84a/06, 84a/09, 84a/09, 84a/12, 84a/13, 84a/14, 84a/14, 84a/15, 84a/15, 84b/03, 84b/05, 84b/05, 84b/05, 84b/09, 84b/10, 84b/11, 84b/11, 84b/11, 84b/15, 84b/16, 84b/16, 84b/17, 84b/20, 85a/01, 85a/06, 85a/08, 85a/16, 85a/17, 85a/19, 85b/04, 85b/10, 85b/11, 85b/15, 85b/16, 86a/02, 86a/06, 86a/10, 86a/14, 86b/01, 86b/01, 86b/02, 86b/06, 86b/11, 86b/12, 86b/13, 86b/14, 86b/15, 86b/16, 86b/18, 86b/20, 86b/20, 86b/20, 87a/01, 87a/01, 87a/02, 87a/03, 87a/05, 87a/11, 87a/12, 87a/15, 87a/15, 87a/17, 87a/18, 87a/19, 87a/19, 87a/20, 87b/01, 87b/01, 87b/02, 87b/03, 87b/09, 87b/10, 87b/14, 87b/18, 87b/20, 88a/04, 88a/04, 88a/05, 88b/02, 89a/11, 89a/12, 89a/14, 89a/17, 89a/18, 89a/19, 89a/20, 89b/01, 89b/15, 90b/04, 90b/08, 90b/08, 90b/12, 91a/02, 91a/09, 91a/13, 91a/16, 91b/03, 91b/10, 91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 92b/02, 93a/04, 93a/05, 93a/06, 93a/10, 93b/05, 93b/11, 93b/12, 93b/12, 94b/17, 95a/07, 95a/09, 95a/10, 95a/11, 95b/03, 96a/04, 96a/04, 96a/05, 96a/08, 96a/18, 96a/19, 96b/04, 96b/04, 96b/05, 96b/15, 97a/14, 97a/20, 97b/01, 98a/19, 98b/05, 98b/06, 98b/07, 98b/08, 98b/09, 98b/09, 98b/10, 98b/10, 98b/11, 98b/14, 98b/15, 98b/17, 98b/19, 98b/20, 99a/04, 99a/04, 99a/04, 99a/06, 99a/10, 99a/11, 99a/20, 99b/06, 100a/01, 100a/02, 100a/06, 100a/10, 100a/11, 100a/12, 100a/15, 100a/16, 100a/16, 100a/17,

100a/20, 100b/03, 100b/03, 115b/05, 115b/15, 115b/19,
100b/03, 100b/04, 100b/05, 116a/05, 116a/06, 116a/06,
100b/05, 100b/06, 100b/07, 116a/07, 116a/07, 116a/08,
100b/07, 100b/09, 100b/09, 116a/09, 116a/10, 116a/11,
100b/10, 100b/11, 100b/11, 116a/16, 116a/16, 116b/06,
100b/14, 100b/15, 100b/16, 116b/11, 116b/19, 117a/04,
101a/01, 101a/02, 101a/15, 117a/04, 117a/08, 117a/09,
101a/17, 101a/18, 101b/04, 117a/09, 117a/11, 117a/12,
101b/11, 101b/12, 101b/13, 117a/13, 117a/15, 117a/16,
101b/13, 101b/15, 101b/16, 117b/03, 117b/07, 117b/07,
101b/18, 101b/18, 102a/05, 117b/08, 117b/09, 117b/10,
102a/05, 102a/06, 102a/06, 117b/12, 117b/15, 117b/16,
102a/07, 102a/07, 102a/08, 117b/17, 117b/18, 117b/18,
102a/08, 102a/09, 102a/11, 117b/19, 117b/20, 117b/20,
102a/12, 102a/12, 102a/13, 118a/01, 118a/01, 118a/02,
102a/15, 102a/18, 102b/01, 118a/03, 118a/04, 118a/04,
102b/03, 102b/04, 102b/07, 118a/07, 118a/12, 118b/03,
102b/08, 102b/09, 102b/09, 118b/03, 118b/04, 119a/05,
102b/13, 102b/15, 102b/15, 119a/07, 119a/10, 119a/12,
103a/05, 103a/07, 103a/08, 119a/15, 119a/17, 119a/20,
103a/13, 103a/15, 103b/13, 119b/07, 119b/15, 119b/19,
103b/20, 104a/02, 104a/03, 120a/02, 120a/17, 120a/20,
104a/04, 104a/07, 104a/08, 120b/07, 120b/14, 120b/14,
104a/09, 104a/10, 104a/12, 120b/15, 120b/16, 120b/17,
104a/13, 104a/14, 104a/16, 120b/18, 121a/01, 121a/12,
104a/17, 104a/20, 104b/01, 121a/12, 121a/13, 121a/15,
104b/03, 104b/11, 104b/13, 121b/09, 121b/10, 121b/19,
104b/16, 104b/18, 105a/12, 121b/19, 122a/02, 122a/03,
105a/18, 105b/02, 105b/04, 122a/04, 122a/07, 122a/07,
105b/05, 105b/06, 106a/05, 122a/08, 122a/09, 122a/11,
106a/05, 106a/10, 106b/07, 122a/15, 122a/16, 122b/10,
106b/09, 106b/12, 106b/15, 122b/11, 122b/14, 122b/16,
106b/16, 107a/09, 107b/03, 123a/11, 123a/12, 123a/13,
107b/08, 107b/09, 107b/10, 123a/20, 123b/03, 123b/05,
107b/15, 107b/16, 108a/10, 123b/11, 123b/15, 123b/16,
108a/14, 108b/03, 108b/05, 123b/17, 124a/14, 124a/15,
108b/07, 108b/09, 109a/07, 124a/18, 124b/05, 124b/08,
109a/12, 109b/15, 109b/18, 125a/02, 125a/07, 125a/11,
109b/18, 109b/19, 109b/19, 125a/14, 125a/15, 125a/17,
109b/20, 110a/01, 110a/02, 125b/04, 125b/04, 125b/05,
110a/03, 110a/04, 110a/07, 125b/09, 125b/10, 125b/11,
111a/05, 111a/13, 111a/14, 126a/08, 126a/08, 126a/09,
111a/15, 111b/06, 111b/07, 126a/19, 126b/14, 126b/14,
112a/12, 112b/06, 112b/08, 127a/06, 127a/07, 127a/08,
112b/10, 112b/11, 112b/12, 127a/09, 127a/09, 127a/10,
112b/12, 112b/12, 112b/17, 127a/11, 127a/15, 127b/01,
113a/10, 113a/10, 113a/20, 127b/04, 127b/10, 127b/18,
113b/05, 113b/12, 113b/20, 127b/20, 128a/03, 128a/04,
114a/02, 114a/04, 114a/04, 128a/05, 128a/08, 128a/10,
114a/08, 114a/12, 115a/19, 128a/12, 128a/15, 128b/04,

128b/09, 128b/14, 128b/17, 128b/17, 129a/07, 129a/13, 129a/16, 129a/17, 129a/18, 130b/07, 131b/14, 132a/18, 133a/07, 133a/15, 133a/16, 133b/09, 134a/20, 134b/02, 134b/14, 135a/06, 135a/15, 135a/20, 135b/01, 136a/16, 136a/18, 136a/19, 136b/04, 136b/08, 136b/21, 137a/18, 137a/19, 137b/03, 137b/11, 137b/12, 138a/04, 138a/04, 138a/16, 139a/01, 139a/05, 139a/12, 139a/15, 139b/04, 139b/04, 139b/05, 139b/07, 139b/08, 139b/08, 140a/02, 140a/05, 140b/06, 140b/19, 141a/19, 141b/20, 142a/03, 142a/15, 142b/02, 142b/11, 143a/01, 143a/01, 143a/02, 143a/05, 143a/07, 143a/09, 143a/14, 143a/15, 143a/15, 143b/12, 144a/17, 144a/17, 144a/19, 144b/03, 144b/03, 145a/06, 145a/14, 145a/21, 145b/03, 146a/02, 147a/12, 147a/16, 147a/16, 147b/01, 147b/02, 147b/04, 147b/04, 147b/05, 147b/15, 147b/15, 147b/20, 148a/02, 148a/07, 148a/09, 148a/16, 148a/16, 148b/21, 149a/09, 149a/13, 149b/18, 150a/08, 150a/14, 150a/14, 150a/18, 150a/20, 150a/20, 150b/17, 151b/14, 153a/13, 153a/13, 153a/14, 153a/15, 153a/20, 154a/02, 154a/03, 154a/04, 154a/12, 154a/14, 155a/02, 155a/10, 155a/11, 155a/21, 155b/20, 156a/18, 156b/06, 156b/16, 156b/17, 157a/13, 157a/15, 158a/17, 158b/01, 158b/02, 158b/05, 158b/06, 159a/06, 159a/12, 159a/12, 159a/16, 159a/19, 159b/02, 159b/05, 159b/06, 159b/10, 159b/12, 159b/13, 160a/04, 160a/11, 160a/21, 160b/03, 160b/07, 160b/08, 160b/09, 160b/12, 161a/05, 161a/06, 161a/08, 161a/10, 161a/10, 161a/19, 161b/04, 161b/19, 161b/19, 161b/20, 162a/01, 162a/05, 162a/06, 162a/08, 162a/08, 162a/08, 162a/09, 162a/11, 162a/15, 162a/16, 162a/20, 162a/21, 162b/01, 162b/05, 162b/06, 162b/06, 162b/08, 162b/10, 162b/10, 162b/11, 162b/11, 162b/12, 162b/12, 162b/13, 162b/15, 162b/15, 162b/16, 162b/17, 162b/17, 162b/19, 162b/20, 163a/03, 163a/04, 163a/07, 163a/07, 163a/08, 163a/09, 163a/20, 163a/21, 163b/01, 163b/05, 163b/08, 163b/11, 163b/14, 163b/18, 163b/18, 164a/03, 164a/04, 164a/09, 164a/09, 164a/15, 164a/16, 164a/17, 164a/19, 164a/20, 164a/21, 164b/02, 164b/03, 164b/05, 164b/10, 164b/10, 164b/13, 164b/14, 164b/15, 164b/17, 164b/18, 164b/20, 165a/01, 165a/02, 165a/08, 165a/12, 165a/15, 165a/16, 165a/17, 165a/17, 165a/18, 165a/19, 165b/04, 165b/08, 165b/08, 165b/10, 165b/10, 165b/14, 165b/20, 166a/05, 166a/08, 166a/11, 166a/14, 166a/15, 166a/17, 166a/19, 166a/20, 166b/04, 166b/12, 166b/21, 167a/03, 167a/03, 167a/04, 167a/19, 167a/20, 167b/03, 167b/09, 167b/13, 167b/16, 167b/17, 167b/19, 168a/01, 168a/02, 168a/03, 168a/17, 168b/03, 168b/04, 168b/10, 168b/16, 169a/04, 169a/05, 169a/10, 169b/01, 169b/02, 169b/03, 169b/18, 170a/01, 170a/04, 170a/05, 170a/06, 170a/13, 170b/06, 170b/08, 171b/01, 171b/04, 171b/05, 171b/07, 171b/12, 171b/15, 171b/20, 172a/02, 172a/10, 172a/13, 172a/13, 172a/21,

172b/01, 172b/03, 172b/03, 200a/12, 200a/15, 200a/15,
172b/04, 172b/10, 172b/13, 200a/19, 200b/02, 200b/02,
172b/15, 172b/20, 173a/05, 200b/03, 200b/03, 200b/05,
173a/05, 173a/07, 173a/20, 200b/06, 200b/12, 201a/02,
173b/01, 173b/06, 173b/19, 201a/03, 201a/14, 201a/19,
174a/04, 174a/08, 174a/10, 201a/20, 201a/21, 201b/01,
174a/11, 174a/13, 174a/20, 202a/14, 202b/11, 202b/12,
174b/01, 174b/04, 174b/05, 202b/13, 202b/21, 202b/21,
174b/06, 174b/07, 174b/08, 203a/01, 203a/13, 203a/13,
174b/10, 174b/13, 174b/21, 203a/14, 203a/18, 203a/19,
175a/01, 175a/10, 175a/18, 203b/01, 203b/02, 203b/03,
175a/18, 175b/01, 175b/09, 203b/04, 204a/02, 204a/03,
175b/14, 175b/19, 176a/03, 204a/04, 204a/04, 204a/05,
176a/04, 176a/08, 176a/10, 204a/05, 204a/06, 204a/06,
176a/11, 176a/15, 176a/15, 204a/09, 204a/10, 204a/11,
176a/16, 176b/06, 176b/07, 204a/11, 204a/13, 204a/13,
177a/02, 177a/04, 177b/01, 204a/14, 204a/15, 204a/19,
177b/01, 178b/03, 178b/20, 205a/07, 205a/08, 205a/15,
179a/01, 179a/01, 179a/04, 206a/07, 206a/08, 206a/09,
179a/06, 179a/06, 179b/08, 206a/10, 206a/20, 206b/05,
179b/09, 180a/05, 180b/18, 206b/08, 206b/13, 206b/15,
180b/20, 180b/21, 181a/04, 206b/16, 206b/16, 206b/20,
181a/08, 181a/09, 181a/16, 207a/02, 207a/16, 207b/02,
181a/17, 181a/18, 182a/06, 207b/02, 207b/11, 207b/18,
182a/13, 182a/14, 182a/16, 208a/03, 208a/04, 208a/04,
182a/18, 182a/20, 182b/21, 208a/11, 208a/16, 208a/16,
182b/21, 183a/01, 183a/18, 208a/17, 208a/18, 209a/05,
184a/10, 184b/10, 185a/08, 209a/16, 209a/16, 209b/13,
185a/21, 185a/21, 185a/21, 209b/17, 209b/18, 209b/21,
185b/02, 185b/18, 186a/04, 210a/03, 210a/03, 210a/04,
186a/06, 186a/10, 186a/10, 210a/05, 210a/06, 210a/06,
186a/13, 186a/17, 186a/21, 210a/11, 210a/16, 210a/19,
186b/01, 186b/06, 186b/17, 210b/02, 210b/06, 210b/06,
187a/21, 187b/01, 187b/05, 210b/16, 210b/17, 210b/18,
187b/07, 187b/08, 188a/03, 210b/21, 210b/21, 211a/03,
188a/04, 188a/12, 188a/13, 211a/03, 211a/03, 211a/05,
188a/16, 188b/14, 189a/06, 211a/06, 211a/09, 211a/09,
189a/09, 189a/09, 189a/18, 211b/14, 212a/07, 212a/08,
189b/05, 189b/06, 189b/19, 212a/15, 212a/16, 212a/19,
190b/18, 190b/19, 190b/20, 212a/19, 212b/05, 212b/06,
190b/21, 191a/06, 191a/17, 212b/11, 212b/12, 212b/15,
191b/01, 191b/01, 192a/10, 212b/17, 213a/06, 213a/18,
193a/06, 193a/16, 193b/07, 214a/07, 214b/01, 214b/04,
193b/15, 195a/19, 195b/02, 215a/05, 215a/06, 215a/11,
195b/05, 195b/07, 195b/15, 215a/12, 215b/03, 215b/09,
195b/15, 195b/20, 196a/02, 215b/11, 215b/13, 215b/14,
196a/15, 196a/15, 196a/17, 216a/01, 216a/02, 216a/03,
197a/02, 197a/11, 197a/11, 216b/08, 216b/12, 216b/13,
197a/15, 197b/06, 197b/07, 216b/20, 216b/20, 217a/07,
198b/13, 199b/04, 199b/06, 217a/12, 217a/14, 217a/20,

217b/01, 217b/03, 217b/07, 243b/12, 243b/18, 244a/11,
217b/17, 217b/18, 218a/04, 244b/03, 245a/05, 245a/21,
218a/21, 218b/01, 218b/05, 245b/14, 246a/06, 246a/17,
218b/13, 218b/17, 219a/07, 246a/17, 246b/03, 246b/11,
219b/01, 219b/08, 219b/10, 247b/05, 247b/07, 248b/05,
220a/02, 220a/15, 220a/17, 249a/12, 249a/15, 249a/21,
220a/17, 220b/18, 220b/20, 249b/11, 250a/21, 250b/04,
221a/14, 221a/14, 221a/17, 250b/11, 250b/12, 250b/13,
221b/02, 221b/02, 221b/04, 251a/02, 251a/03, 251b/09,
221b/04, 221b/07, 221b/07, 251b/17, 251b/17, 251b/18,
221b/08, 221b/10, 222b/01, 251b/20, 252a/06, 252a/20,
222b/08, 222b/15, 222b/16, 252a/21, 252b/07, 252b/08,
222b/17, 223a/06, 223b/14, 252b/12, 252b/15, 253a/06,
223b/18, 224a/05, 224a/06, 253a/19, 253b/10, 253b/16,
224a/11, 224b/10, 224b/14, 254a/09, 254a/10, 254a/15,
224b/15, 224b/15, 224b/18, 255b/02, 255b/12, 256a/04,
224b/20, 225a/09, 225a/10, 256a/07, 256a/09, 256a/09,
225a/10, 225b/18, 225b/18, 256a/17, 256a/20, 256b/21,
225b/20, 226a/02, 226a/13, 257a/07, 257a/17, 257b/17,
226a/19, 226b/05, 227a/03, 258a/05, 258b/02, 258b/03,
227a/12, 227a/19, 227a/21, 258b/19, 259a/01, 259a/03,
227b/03, 227b/04, 228a/21, 259a/05, 259b/13, 260a/20,
228b/02, 228b/03, 228b/03, 260a/21, 260b/03, 261b/06,
228b/07, 228b/11, 228b/16, 262b/01, 262b/04, 262b/07,
228b/17, 228b/18, 229a/01, 262b/09, 262b/10, 263b/03,
229a/04, 229a/08, 229a/12, 263b/04, 263b/05, 263b/17,
229a/17, 229a/17, 229b/04, 263b/18, 263b/18, 263b/19,
229b/18, 231a/20, 231b/06, 264a/09, 264a/12, 264a/15,
232a/16, 232b/02, 232b/10, 264a/16, 264a/17, 264b/09,
232b/19, 233a/10, 233a/13, 264b/12, 264b/13, 264b/13,
233a/15, 233a/15, 233a/16, 264b/13, 264b/16, 264b/18,
233b/10, 234a/13, 234a/18, 264b/19, 265a/01, 265a/02,
234b/09, 235a/08, 235b/14, 265a/18, 265b/01, 265b/08,
236b/19, 237b/18, 238a/06, 266a/02, 266b/19, 267a/01,
238a/17, 238a/18, 238b/05, 267a/04, 267a/05, 267a/14,
238b/13, 239a/06, 239a/07, 267b/04, 267b/17, 268a/07,
239b/09, 239b/10, 239b/12, 268a/10, 268a/12, 268a/16,
240a/10, 240a/10, 240a/11, 268a/17, 268b/05, 268b/11,
240a/12, 240a/12, 240a/13, 268b/16, 271b/04, 271b/04,
240a/18, 240a/20, 240b/02, 271b/09, 272a/14, 272b/20,
240b/04, 240b/06, 240b/21, 273b/21, 274a/02, 274a/04,
241a/04, 241a/09, 241a/10, 274a/05, 274b/03, 274b/06,
241a/12, 241a/12, 241a/13, 275a/03, 275a/15, 275b/02,
241a/14, 241a/15, 241a/16, 275b/04, 276a/19, 276b/05,
241a/19, 241b/01, 241b/12, 277a/08, 277a/14, 277a/15,
241b/13, 241b/18, 241b/19, 277b/16, 277b/20, 278a/10,
242a/17, 242b/09, 242b/10, 278b/07, 278b/07, 278b/14,
242b/10, 242b/12, 242b/14, 279a/01, 279a/08, 279b/09,
242b/19, 242b/20, 242b/21, 279b/15, 280b/18, 280b/20,
243a/13, 243b/03, 243b/11, 280b/21, 281a/10, 281a/13,

281a/16, 281a/18, 281a/19, 281a/21, 281b/10, 281b/20, 282a/09, 282a/15, 282a/16, 282b/01, 282b/03, 283b/01, 283b/14, 284a/20, 285a/01, 285a/09, 285a/10, 285b/19, 286a/03, 286a/04, 286b/02, 287a/13, 287a/21, 287b/01, 287b/09, 287b/14, 287b/18, 287b/21, 288a/03, 288a/10, 288a/12, 288b/01, 289b/07, 289b/18, 290a/06, 290a/15, 290b/09, 290b/13, 290b/13, 290b/15, 290b/21, 291a/06, 291a/07, 291a/09, 291a/09, 291a/12, 291a/12, 291a/12, 291a/13, 291a/13, 291a/16, 291a/17, 291b/02, 291b/04, 291b/13, 291b/15, 292a/18, 292b/03, 292b/09, 292b/21, 292b/21, 293a/04, 293a/10, 293a/12, 293a/13, 293a/14, 293b/04, 294a/11, 295b/14, 296a/04, 297b/17, 297b/21, 298a/02, 298a/07, 298a/11, 298b/05, 298b/09, 298b/16, 299a/08, 299a/10, 299a/12, 299b/10, 299b/14, 300a/15, 300b/01, 300b/06, 300b/07, 300b/09, 300b/11, 300b/15, 301a/03, 301a/04, 301a/06, 301a/10, 301a/12, 301a/17, 301b/08, 302a/06, 302a/08, 302a/08, 302a/09, 302b/01, 302b/07, 303b/12, 304a/04, 304a/12, 304a/15, 304a/16, 304a/19, 305a/02, 305a/03, 305a/03, 305a/05, 305a/09, 305a/10, 305a/11, 305a/13, 305a/15, 305a/16, 305a/18, 305a/19, 305a/19, 305a/20, 305b/01, 305b/01, 305b/04, 305b/06, 305b/09, 305b/10, 305b/12, 305b/12, 305b/15, 305b/20, 305b/20, 305b/21, 306a/01, 306a/10, 306a/10, 306a/16, 306a/18, 306b/05, 306b/06, 306b/11, 306b/14, 306b/15, 306b/16, 306b/18, 306b/20, 307a/04, 307a/18, 307b/09, 307b/12, 307b/13, 307b/14, 307b/18, 307b/19, 307b/21, 308a/01, 308a/07, 308a/08, 308a/09, 308a/10, 308a/10, 308a/12, 308a/13, 308a/15, 308a/18, 308a/19, 308b/16, 309b/01, 309b/04, 309b/10, 309b/10, 309b/17, 310a/21, 310b/07, 311a/01, 311a/03, 311a/05, 311a/08, 311a/08, 311a/09, 311a/14, 312a/06, 312a/19, 312a/19, 312b/14, 312b/15, 312b/16, 312b/18, 313a/01, 313a/01, 313a/08, 313b/05, 313b/05, 313b/07, 313b/10, 313b/13, 313b/18, 313b/19, 314a/14, 314b/11, 314b/12, 314b/21, 315a/02, 316a/11, 316a/13, 316a/14, 316a/14, 316a/15, 316a/16, 316a/17, 316b/06, 316b/20, 317a/02, 317a/04, 317b/05, 317b/05, 318a/01, 320a/13, 320a/17, 320a/18, 320a/18, 320b/05, 320b/08, 320b/08, 320b/09, 320b/10, 320b/11, 321b/15, 322b/09, 322b/10, 322b/18, 323a/05, 323b/17, 324a/11, 324b/01, 325b/08, 325b/19, 326b/01, 327a/16, 327a/19, 327b/02, 327b/03, 327b/04, 327b/04, 327b/19, 327b/21, 328a/12, 328a/16, 328b/02, 329a/11, 329b/13, 329b/17, 329b/19, 329b/21, 330a/04, 330a/05, 330a/05, 330a/09, 330b/03, 330b/09, 331a/04, 331a/06, 331a/14, 331b/03, 331b/08, 332a/18, 333a/06, 333a/08

u. (maşlaḥatnı ul yerge ḳoy-) 75b/04

u. başdın bu başġaça O baştan bu başa kadar. 204a/08

u. çağlıḳ O kadar. 161b/10

u. kéçe 3a/05, 9a/21, 18a/18, 22a/19, 22a/19, 23b/14, 29b/09, 30a/08, 36b/12, 38a/06, 58b/18, 65b/03, 71a/11, 73a/08, 92b/13, 94a/14, 108b/03, 119a/12, 137a/18,

157b/19, 158a/05, 159a/15, 161a/06, 173b/06, 175a/08, 175a/20, 189a/12, 193b/16, 226b/14, 242b/05, 287a/21, 324a/08
u. kéçe öt- 18b/08, 187b/12
u. kéçede 319b/04
u. kéçesi 2b/15, 75b/17, 77b/19, 106b/11, 107b/19, 108b/04, 114a/08, 136b/01, 136b/11, 139a/19, 140b/15, 156a/01, 319b/17, 324b/21, 330a/04
u. kéçesi ḳaraŋġu tüş- 113a/11, 168a/16
u. kéçesi öt- 154a/16
u. kün 11b/14, 77b/08, 117a/19, 190b/15, 192a/14, 303b/14
u. kün bol- 271b/15
u. künde 314a/21
u. küni 2a/17, 115b/07, 122b/16, 126b/10, 152b/15, 165b/12, 180b/20, 275b/19, 291a/13, 293b/06, 293b/20
u. sababdın 117a/11, 145a/03, 153b/11, 179b/01, 205a/02, 313a/16
u. ṭeref 100a/13
u. ṭerefde 26a/18, 236a/21, 259a/21, 293a/17, 295b/08, 298a/03, 324b/13
u. ṭerefdegi 301a/15
u. ṭerefdin 12b/12, 18b/05, 19b/03, 30a/12, 46a/10, 55a/02, 55a/14, 79a/15, 90a/06, 115a/20, 178a/16, 179b/05, 196a/14, 196a/17, 197b/01, 273b/02, 273b/15, 284b/02, 286a/20
u. ṭerefge 42b/07, 66b/12, 89b/15, 100a/08, 100a/09, 140a/10, 172b/05
u. ṭerefi 102a/05
u. ṭerefide 100a/11, 102a/05, 103a/17, 107b/01
u. ṭerefidegi 205b/11
u. vaḳt 5b/08, 9a/05, 11b/01, 13b/07, 17b/04, 17b/09, 20a/12, 20a/17, 38b/06, 41a/06, 41a/09, 48a/07, 50b/19, 56a/15, 58a/09, 58a/16, 62a/06, 62a/15, 65b/04, 65b/07, 76b/11, 88a/19, 88b/11, 89b/15, 89b/19, 90a/17, 92a/01, 93a/08, 93b/06, 98b/06, 98b/18, 104a/17, 108b/08, 108b/15, 113b/07, 114b/05, 120b/13, 122a/16, 124b/17, 126b/20, 128a/07, 131a/13, 133a/14, 145a/20, 146b/15, 152a/09, 153a/02, 173b/13, 175b/07, 186a/14, 187b/14, 189a/11, 189b/01, 191a/15, 198b/10, 199a/19, 199a/21, 205a/06, 210a/12, 212b/10, 213a/03, 213b/08, 213b/19, 216a/19, 219a/10, 222b/20, 222b/21, 224a/12, 230b/16, 233a/03, 233a/12, 234a/07, 234b/14, 238b/02, 240a/08, 241a/13, 251a/14, 251b/08, 252a/03, 252a/12, 257b/06, 258a/18, 259a/06, 260a/21, 261a/12, 262b/12, 263b/05, 265b/20, 265b/21, 266b/02, 268a/06, 269b/12, 270b/08, 274a/17, 276a/16, 276b/15, 277b/08, 279a/14, 279b/08, 280a/13, 280a/19, 280b/06, 280b/14, 280b/17, 281a/09, 283b/16, 284a/04, 284a/14, 285a/13, 286a/08, 289b/01, 292b/16, 296a/11, 297a/12, 298b/06, 299a/02, 300a/16, 301a/01, 304a/14, 304a/17, 304b/19, 306b/13, 308b/09, 309a/06, 311b/02, 311b/05, 311b/09, 313a/20, 313b/15, 314b/08, 319a/08, 319a/20, 319b/01, 319b/06, 327a/16, 327b/17
u. vaḳt ki 8b/09, 43b/03, 55a/02, 96b/16, 110b/16, 243a/11
u. vaḳtda 1b/13, 4b/02, 5a/12, 7a/19, 9a/10, 9a/12, 9a/13, 9b/19, 13b/17, 17a/02, 17a/14, 17b/01, 18a/05, 18a/20, 27b/18, 32a/20, 32b/03, 33a/10, 33b/16, 33b/18, 35a/05, 36a/19, 36b/03, 38b/08, 39b/01, 41a/10, 41a/19, 48b/17, 49a/12, 49b/09, 49b/11, 49b/13, 50a/13, 52a/10, 55b/20, 60a/12, 61a/05, 63b/04, 66b/09, 67a/10, 67a/18, 67b/01, 70a/08, 72a/11,

73b/07, 74a/11, 74b/17, 76a/08, 84b/13, 94b/13, 95b/13, 103b/04, 116a/11, 122b/04, 126a/16, 126b/17, 126b/18, 128b/01, 133a/10, 138a/20, 140a/13, 140a/15, 149b/16, 155a/01, 160b/05, 161a/16, 176a/17, 177b/12, 182a/21, 186a/19, 201a/08, 205a/12, 205b/15, 207a/07, 211a/05, 219b/03, 221a/15, 248a/12, 253b/13, 254b/09, 258a/06, 266a/07, 274b/02, 274b/13, 276a/14, 279b/13, 280a/11, 293b/07, 301b/06, 302b/05, 303b/16, 308a/04, 312a/02, 314b/12, 315a/14, 317b/12, 321a/06, 324a/14, 325b/06

u. vaḳtda bol- 311b/04

u. vaḳtda ki 21a/03, 26b/18, 48b/10, 48b/11, 49a/10, 49a/11, 52a/18, 66a/18, 70a/06, 70a/13, 88b/05, 88b/16, 90a/15, 96b/18, 111a/04, 114a/01, 121b/12, 123a/15, 196b/09, 212a/09, 241a/01, 244b/14, 246b/12, 251b/02, 260a/11, 272a/04, 272a/09, 275b/20, 298b/15, 303a/01, 305a/03, 307b/20, 310b/08, 313b/12, 314b/15, 318a/02, 318a/08, 327b/08, 332a/01

u. vaḳtdın ki 53a/19

u. vaḳtlarda 303a/06

u. yılı 149a/20, 162b/16

u. zamāna 108b/02, 157a/03

u. zamānada 5a/09, 48a/20, 108b/01, 111a/08, 326b/07

u. zamānadın 69b/08

u. zamānda 14a/17, 306a/05, 310b/03, 323b/10

u. zamāndın ḥālīġaça O zamandan şimdiye kadar. 21a/04

[=2595]

2. (Zamir) O.

u. 5b/12, 6a/02, 6b/10, 7b/02, 8b/15, 9a/18, 9a/19, 15a/16, 15a/16, 17a/19, 17a/20, 17b/12, 18b/15, 18b/18, 20a/04, 24a/13, 25a/09, 26a/02, 26a/15, 27a/15, 27b/20, 28b/06, 36a/14, 39a/18, 41b/09, 41b/17, 42a/16, 42b/11, 45b/15, 46a/15, 46a/15, 46a/16, 46a/20, 46a/20, 47a/05, 47a/08, 47b/01, 48b/04, 49b/17, 50a/05, 50a/10, 50a/14, 50a/15, 52a/11, 52a/12, 52a/17, 52a/18, 52a/20, 52b/01, 52b/08, 53b/05, 53b/12, 53b/14, 55b/13, 57b/06, 58a/13, 61b/20, 62a/13, 63a/20, 64a/04, 65a/01, 65a/03, 68a/20, 73b/16, 74b/12, 75a/02, 76a/10, 78a/07, 78a/14, 81a/10, 86a/13, 86b/03, 89a/08, 89b/11, 90b/04, 90b/14, 91b/11, 94a/13, 95a/17, 95b/17, 96b/19, 101a/14, 111b/12, 114b/06, 114b/11, 117b/12, 118b/06, 121b/14, 124b/07, 129b/15, 131b/21, 132a/15, 132a/17, 134b/14, 135a/08, 135b/17, 137b/19, 139b/10, 139b/10, 139b/16, 141b/11, 142b/20, 144a/16, 144b/07, 146a/21, 150b/14, 151b/07, 151b/21, 154b/19, 156a/12, 159a/05, 166b/07, 167b/11, 172a/15, 173a/01, 173a/04, 175a/18, 177a/17, 181a/11, 181a/13, 181a/16, 181a/18, 182a/05, 182b/13, 185a/16, 190a/06, 194a/09, 195b/19, 197a/09, 197a/13, 197a/16, 198b/05, 198b/20, 198b/20, 199a/17, 199b/06, 201b/14, 203a/02, 203b/19, 208a/17, 212b/05, 212b/16, 212b/18, 213a/01, 213a/03, 213a/17, 217a/08, 217b/03, 218a/01, 219b/04, 220b/05, 221a/02, 221a/09, 223a/17, 223b/07, 224b/04, 226a/21, 227b/13, 231a/08, 233b/14, 235b/13, 237a/05, 237a/05, 237a/06, 240a/09, 243b/14, 244a/21, 244b/02, 245b/02, 245b/16, 248a/10, 248a/11, 249b/03, 251b/08, 251b/18, 253b/06, 253b/09, 254a/04, 254a/15, 254a/16, 256a/14, 263a/02, 263b/08, 263b/12, 268a/01, 273a/02, 277b/11, 283a/09, 283a/10,

290a/11, 291a/09, 293b/07, 293b/08, 296a/21, 298b/04, 299a/06, 301a/11, 304b/09, 307a/01, 308b/10, 308b/11, 311a/14, 311a/17, 319a/04, 320a/02, 320a/12, 320b/03, 324b/16, 327b/18, 328a/15, 328a/20, 328b/07, 330b/06

u. (ġaraż ul-ki) 66b/13, 90a/09, 113b/15, 115b/13, 140b/15, 144b/18, 161a/13, 168a/16, 192b/17, 194a/17, 195a/13, 212a/14, 295a/05, 299a/21, 329b/15

u.+dur 324b/12

u.+dur ki 6b/12, 8b/19, 12a/06, 32a/11, 44b/04, 57b/02, 57b/06, 71b/04, 77a/01, 86b/02, 87b/04, 87b/05, 98a/10, 109a/15, 122b/02, 144b/17, 150a/10, 155a/12, 177b/20, 185a/18, 189a/05, 197b/20, 200b/11, 213a/09, 216b/05, 225b/12, 233a/09, 248b/03, 269b/09, 270b/20, 275b/18, 276b/17, 280b/02, 282a/14, 283b/06, 285b/01, 298b/15, 300b/02, 302a/06, 310b/10, 312a/06, 313a/15, 314b/08, 315a/15, 329b/15, 331b/01

u. érdi 121a/05

u. érdi-ki 29b/13, 267a/21

u. ki 132a/12, 217b/12, 263a/01, 269b/07

u.+lar 233a/20

u. turur 7b/14, 27b/08, 64b/04, 86a/07, 94a/18, 224b/04, 322b/06

u. turur ki 13b/02, 85b/01, 128b/05, 154b/20, 216b/03, 217a/18, 229a/15, 229b/14

ança O kadar. 9b/21, 18a/05, 27b/07, 35b/07, 46a/14, 47a/16, 60b/12, 64b/09, 90b/07, 90b/11, 95a/10, 97b/18, 108b/15, 108b/19, 117b/06, 136b/01, 158a/10, 165a/18, 166b/17, 167b/11, 172b/15, 173a/07, 190a/13, 214a/16, 222a/19, 239b/15, 242a/21, 248a/14, 249a/15, 302b/07, 314b/19

ança ki 2a/10, 6a/15, 6a/17, 9b/12, 14a/03, 16b/07, 18a/07, 23b/12, 31a/05, 31a/16, 43a/04, 43a/17, 44b/05, 45b/07, 46a/02, 46a/03, 47a/07, 49a/03, 51a/04, 51b/17, 54a/04, 56b/04, 57a/11, 59a/17, 61a/06, 61a/07, 63a/17, 64a/07, 64a/12, 65a/16, 69b/18, 69b/18, 72b/20, 73b/08, 73b/11, 73b/15, 73b/20, 74a/01, 74a/16, 74b/15, 75a/06, 75b/20, 77a/13, 77a/20, 78b/07, 78b/10, 81b/10, 82a/04, 82b/01, 82b/10, 83a/20, 86a/12, 86b/04, 86b/06, 90a/07, 90b/09, 92b/06, 93a/11, 94b/14, 95a/01, 97b/03, 97b/20, 103a/12, 103b/15, 104a/07, 105b/12, 106a/16, 107b/18, 108a/01, 108a/03, 109a/13, 109a/14, 110a/12, 110b/17, 111b/12, 112a/06, 114a/15, 114a/15, 114b/02, 115a/13, 115a/14, 118b/11, 128a/13, 128b/14, 134a/12, 137b/02, 138b/05, 138b/17, 141a/20, 141a/21, 141b/01, 141b/04, 141b/21, 148b/20, 149b/06, 150b/16, 152a/07, 152a/15, 156b/13, 157a/02, 157a/04, 161b/11, 174b/21, 178b/10, 179b/13, 183a/06, 185a/10, 188b/05, 190a/09, 190b/05, 193a/01, 194b/06, 195a/02, 195b/14, 196a/18, 197b/18, 198a/10, 200a/21, 210b/16, 216b/01, 222b/15, 234a/03, 237a/10, 238b/21, 240a/06, 240b/09, 243b/04, 247a/21, 260b/17, 261b/02, 270a/06, 275a/02, 287b/07, 288b/20, 289a/03, 325b/18

anda Orada; onda. 2b/08, 4a/01, 4a/08, 4b/06, 12a/19, 12a/19, 12b/07, 14a/17, 14b/14, 14b/15, 14b/16, 20b/18, 25b/21, 28b/01, 31a/16, 32a/02, 32a/07, 34a/03, 34a/04, 34b/06, 34b/08, 35a/10, 36a/01, 38a/10, 38a/14, 40a/02, 40a/03, 41a/17, 42a/15, 47a/18, 49a/14, 49a/19, 49b/06, 49b/09,

66b/01, 66b/08, 66b/10, 71b/05, 90a/09, 90b/12, 90b/16, 91b/10, 93b/01, 96a/18, 98b/01, 98b/01, 98b/16, 100a/08, 100a/10, 101a/01, 101b/14, 101b/14, 102a/05, 102a/12, 102a/16, 104b/11, 107b/13, 107b/20, 111a/05, 113b/19, 114b/01, 114b/10, 116a/03, 116a/04, 116a/05, 121a/11, 121a/16, 125b/15, 127b/20, 133a/04, 133a/06, 133a/07, 133a/10, 137b/07, 143a/14, 143a/17, 143b/13, 146a/17, 157b/19, 161b/17, 165a/11, 165a/17, 167a/10, 167b/04, 173a/20, 173a/21, 176a/05, 178b/13, 178b/20, 179b/15, 179b/16, 180b/08, 182b/16, 184b/01, 184b/01, 185a/21, 187a/20, 189a/09, 189a/10, 192a/16, 200a/15, 200a/20, 206a/07, 206b/04, 206b/06, 211b/05, 211b/13, 211b/17, 222b/12, 222b/13, 222b/13, 222b/16, 232a/13, 237b/05, 241a/08, 241a/10, 243b/10, 245a/12, 246a/17, 248b/10, 261b/08, 262b/07, 268a/13, 273b/09, 275a/12, 278a/08, 278b/09, 278b/09, 282b/20, 283a/03, 283a/04, 287a/21, 287b/10, 289b/09, 291a/07, 293b/04, 293b/19, 294b/16, 298a/17, 298a/19, 299a/01, 306a/19, 308b/01, 310b/16, 325a/11, 327b/03

anda érdi 5b/05, 92b/04, 96a/18

anda turur 97b/13

andaġ 33a/18, 40a/19, 54a/18, 69a/05, 81a/01, 83a/18, 85b/08, 90b/20, 95b/13, 102a/01, 105a/16, 110b/13, 111b/13, 117a/07, 121b/11, 130a/12, 140b/01, 143b/01, 145b/11, 148b/03, 177a/14, 182b/19, 196b/09, 201a/07, 204b/04, 211b/21, 216a/17, 220b/18, 222b/11, 223b/20, 239b/06, 249b/07, 260a/03, 269a/19, 277a/08, 279b/11

andağı 101b/09

andaḳ Öyle, şöyle. 1b/12, 2b/14, 4b/12, 6a/13, 6b/04, 6b/08, 8a/06, 10b/01, 11a/05, 11b/13, 12b/09, 14a/16, 14a/20, 14b/11, 16b/03, 18a/02, 21b/12, 23b/01, 24b/05, 24b/05, 24b/10, 26a/03, 26b/04, 27a/16, 30b/20, 31b/12, 32b/12, 34b/04, 36b/12, 37a/09, 37a/14, 37b/20, 39b/06, 42a/02, 42b/04, 47b/15, 48a/15, 48b/04, 50a/11, 50a/16, 50b/17, 51b/05, 53b/07, 56a/05, 57a/05, 57b/14, 59a/11, 59a/13, 63a/10, 64b/20, 65a/03, 66b/05, 67b/05, 68b/03, 68b/07, 70b/19, 73a/16, 73a/17, 74b/05, 84a/12, 88a/09, 88a/14, 88b/11, 89a/11, 94a/08, 94a/17, 95b/11, 96a/04, 97a/10, 99a/10, 100b/10, 104a/16, 104b/08, 108a/06, 112a/10, 113b/04, 114a/03, 114b/19, 116b/04, 116b/15, 116b/17, 116b/17, 117b/11, 117b/19, 118a/09, 119b/20, 122a/18, 123a/18, 123a/19, 124a/01, 125b/01, 127a/04, 129a/19, 129b/08, 129b/10, 130b/06, 130b/17, 134a/21, 134b/03, 134b/19, 135b/05, 139a/04, 141b/18, 147a/05, 147b/13, 147b/16, 148a/04, 150a/16, 150a/19, 153b/12, 155b/02, 155b/13, 156b/04, 160a/02, 160b/03, 162a/14, 163a/17, 164b/14, 167a/08, 167a/15, 169a/10, 169a/15, 169a/21, 169b/02, 171a/13, 171b/13, 173b/11, 174a/15, 174a/21, 174b/05, 181b/09, 181b/10, 182a/11, 184a/11, 184b/10, 184b/15, 185a/01, 185b/15, 190b/10, 194a/08, 204a/18, 204b/19, 205a/20, 205b/04, 207a/02, 210b/14, 211b/03, 212b/17, 214b/06, 214b/15, 218b/03, 219a/12, 219a/13, 219b/13, 225a/06, 225b/01, 228a/06, 229a/02,

231a/05, 231a/07, 232b/06, 233a/14, 236a/10, 239b/09, 239b/13, 241a/06, 243b/01, 244a/03, 244b/04, 247b/07, 247b/13, 248b/04, 255a/15, 256b/15, 257a/05, 257a/10, 258b/11, 263b/10, 263b/11, 263b/13, 265a/19, 266b/08, 272a/01, 283a/21, 284a/15, 284b/02, 284b/12, 285a/01, 287a/20, 289a/18, 290a/21, 291b/20, 297a/15, 297b/09, 299b/18, 299b/19, 301a/06, 303a/01, 306b/10, 306b/14, 306b/17, 308b/07, 311b/17, 312b/06, 313b/02, 314a/16, 314b/18, 315b/17, 316a/11, 316b/12, 317b/01, 317b/20, 320a/10, 320b/01, 321a/03, 322a/03, 324a/04

andaḳ bol- 47a/13, 49b/16, 59a/10, 63a/14, 99b/18, 186b/15, 272b/15

andaḳ érdi 5a/10

andaḳ érdi-ki 252a/13, 310b/03

andaḳ ḳıl- 4b/04, 37b/08, 184a/18, 203b/19, 251a/10, 265a/12, 328a/21

andaḳ turur 217a/13

andın Ondan; ondan sonra; oradan. 1b/07, 7b/03, 8b/20, 14b/01, 15b/02, 19b/07, 19b/19, 28b/07, 28b/08, 29b/16, 31a/17, 31b/05, 31b/10, 31b/11, 32a/08, 32a/11, 32b/06, 32b/07, 33a/14, 33b/07, 34b/05, 34b/07, 34b/08, 35b/19, 37a/13, 43a/03, 45b/16, 46a/12, 48a/12, 48b/01, 50a/20, 52a/19, 53b/13, 53b/20, 58b/11, 61a/08, 63a/15, 64b/11, 66a/08, 71b/07, 73a/18, 75b/17, 76a/01, 76b/09, 81b/19, 84b/10, 85a/01, 85a/02, 86a/17, 88a/13, 89a/05, 91a/07, 97a/09, 98a/12, 99a/08, 99a/09, 99a/09, 100a/13, 102a/13, 105a/15, 107b/09, 113b/11, 117a/20, 117b/13, 124b/08, 129a/11, 131a/17, 131a/19, 133a/08, 136a/10, 137a/04, 137a/07, 144b/15, 146a/17, 149a/13, 151b/21, 152a/11, 158a/03, 158b/21, 161a/10, 162a/17, 163a/08, 164b/18, 165a/05, 166b/01, 168a/14, 170b/14, 172b/10, 173a/05, 173a/19, 175b/03, 178a/20, 178b/13, 178b/21, 180a/01, 183b/14, 185a/16, 186b/09, 189a/05, 190b/03, 190b/19, 194a/14, 198a/19, 198b/20, 200b/21, 201b/01, 203a/19, 203b/11, 207a/03, 207a/14, 211b/10, 211b/17, 212a/02, 214a/02, 214a/16, 216b/07, 217b/18, 218b/17, 221b/14, 222a/17, 222b/02, 222b/04, 226b/07, 226b/13, 227b/04, 228a/10, 229a/21, 232b/11, 240a/07, 240a/17, 240b/01, 240b/12, 242b/14, 247a/03, 248a/21, 249b/01, 251a/09, 252a/18, 253a/12, 254a/05, 257a/21, 258a/15, 261b/01, 262a/05, 262b/05, 263b/10, 264b/15, 266b/06, 268a/14, 270b/04, 271a/07, 274b/12, 276b/09, 277a/18, 277b/18, 278b/09, 279a/01, 279b/17, 282b/12, 283a/03, 283a/13, 284a/08, 284b/08, 285b/18, 287a/09, 287a/11, 289b/08, 289b/18, 289b/21, 289b/21, 291b/02, 291b/03, 292a/10, 292a/19, 292b/14, 292b/18, 294b/20, 295a/02, 295a/20, 298a/13, 303b/13, 304a/07, 305a/12, 305a/19, 310a/07, 321b/16, 323b/13, 324a/17, 324b/14, 324b/14, 325a/11, 325a/12, 328a/11, 332a/14, 332b/12, 333a/02

andın bölek Ondan başka. 82b/07, 83b/06, 107b/13, 154a/15, 169a/18, 179b/13, 200a/11, 267a/20, 304a/08, 321b/15, 327b/20

andın érdi 25a/08

andın kéyin Ondan sonra. 2a/09, 2a/13, 2b/07, 3a/01, 5a/17, 6b/01, 7b/14, 7b/19, 7b/19, 8b/18,

8b/21, 9a/07, 9a/11, 9a/14, 9b/19, 10a/11, 10b/16, 10b/18, 11b/20, 12a/01, 12b/18, 13a/15, 14b/09, 16a/06, 16a/06, 16a/18, 17a/04, 17a/19, 17a/20, 17b/03, 17b/05, 17b/06, 17b/15, 17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/10, 18a/11, 18a/14, 18b/14, 18b/17, 19a/01, 19a/03, 19a/06, 19a/13, 19a/15, 19b/14, 20a/20, 20b/01, 21a/08, 21b/17, 22a/15, 22b/06, 22b/17, 24b/11, 25a/14, 25b/19, 25b/20, 26a/08, 28a/11, 28a/15, 30b/01, 30b/03, 30b/14, 31a/15, 31b/16, 31b/17, 31b/18, 32b/01, 32b/06, 32b/13, 33a/04, 33a/11, 33b/05, 33b/20, 34a/09, 34a/20, 35b/10, 36a/16, 36a/18, 36b/18, 37a/15, 37a/19, 37b/20, 38a/07, 38a/09, 38a/19, 38b/01, 38b/03, 38b/04, 38b/16, 39a/07, 39a/16, 39b/04, 39b/18, 40a/05, 42a/03, 43b/17, 44b/09, 44b/12, 49a/15, 49a/16, 50a/18, 50b/09, 50b/10, 52a/04, 53b/16, 54b/16, 56b/16, 58a/05, 58a/17, 59b/09, 61b/01, 63a/07, 63b/14, 64a/01, 65a/07, 65a/13, 68a/04, 68a/06, 68b/09, 68b/10, 69a/10, 69a/12, 71b/16, 73a/02, 73b/20, 74a/02, 74b/09, 75b/06, 76a/02, 76a/04, 79a/09, 80b/09, 82a/05, 82a/05, 82a/07, 82a/15, 85b/15, 86a/10, 86b/16, 88a/04, 88a/11, 89a/07, 89a/14, 90a/10, 90a/13, 90b/13, 92a/02, 92a/15, 92b/08, 93a/15, 93b/05, 94b/08, 94b/09, 95a/05, 95b/07, 95b/08, 97a/03, 97a/06, 97a/15, 98a/08, 99a/20, 99b/19, 100a/06, 100a/08, 100b/06, 100b/16, 101a/06, 101a/20, 102a/14, 102b/04, 103a/13, 103b/10, 105a/01, 105a/17, 105b/06, 105b/17, 106b/14, 107a/08, 107b/19, 109a/10, 110b/01, 114b/07, 115a/04, 115b/19, 116a/03, 116b/20, 118a/04, 120a/03, 120a/08, 121a/13, 122b/06, 122b/09, 124a/10, 124a/13, 124b/15, 127a/02, 127b/06, 131b/08, 132b/06, 133a/06, 133a/17, 133b/14, 134b/11, 135a/02, 135a/04, 135a/12, 135a/13, 136b/08, 136b/13, 136b/21, 137a/02, 137a/15, 138b/18, 138b/21, 141a/04, 141b/05, 141b/08, 142a/10, 142b/17, 142b/17, 143a/13, 144b/15, 145a/19, 147a/08, 148a/02, 148a/19, 149a/01, 149a/15, 150a/21, 152a/03, 154b/14, 154b/21, 155a/04, 155b/16, 156b/13, 156b/15, 156b/18, 157a/07, 158b/18, 159b/07, 159b/16, 160a/21, 163b/04, 163b/08, 166a/16, 167b/01, 167b/12, 167b/14, 168a/16, 168b/21, 169a/16, 170b/06, 171a/08, 172b/01, 173a/17, 173b/05, 174a/02, 174a/04, 175a/04, 175b/15, 176a/04, 176a/05, 177a/03, 178a/10, 178b/10, 178b/11, 178b/11, 179b/07, 179b/11, 179b/14, 179b/16, 179b/19, 180a/02, 180b/03, 180b/04, 180b/08, 181b/20, 183b/06, 184b/02, 185a/04, 187b/18, 188a/02, 189a/19, 190b/04, 190b/05, 191b/16, 192a/15, 192a/18, 192b/03, 192b/08, 193a/17, 194a/10, 194a/15, 195a/20, 195b/02, 195b/11, 196a/12, 196b/02, 198a/17, 199b/12, 200a/10, 202a/12, 202a/19, 202b/13, 202b/17, 203a/04, 203a/08, 203b/11, 203b/13, 203b/21, 205b/04, 206a/09, 207b/05, 208b/21, 211b/12, 214a/04, 214b/02, 214b/13, 215a/19, 215b/06, 216a/10, 216a/19, 216a/20, 219a/14, 221b/04, 222a/11, 222a/12, 222b/01, 224b/20, 225a/03, 225a/08, 225a/19, 225b/14, 226a/06, 226a/15, 226b/02, 226b/10, 227a/10, 227a/15, 227a/19, 227a/20, 227b/01, 227b/01, 227b/05, 227b/16, 227b/20, 228a/01,

228a/02, 228a/04, 228a/15, 228b/09, 229b/01, 230a/13, 230a/16, 231a/16, 231b/01, 231b/02, 231b/04, 232b/12, 232b/13, 234a/05, 234b/04, 235a/21, 237b/07, 238a/07, 238a/15, 238a/16, 238b/05, 239a/04, 239a/05, 239a/08, 239a/17, 239a/18, 240a/01, 240a/03, 240a/21, 240b/06, 240b/13, 241a/05, 241b/09, 242a/16, 243a/16, 246a/04, 247b/01, 247b/05, 248b/09, 249a/16, 249a/19, 249b/08, 249b/13, 250a/08, 250a/12, 252a/02, 252a/04, 252a/13, 253a/10, 253b/01, 254b/01, 254b/03, 254b/10, 255a/20, 255b/19, 258b/05, 259a/04, 259a/05, 259a/16, 259b/10, 261a/18, 261a/21, 262a/15, 262b/02, 263a/02, 263a/15, 263b/03, 264a/13, 265a/12, 265a/14, 265b/15, 265b/16, 266b/19, 267a/09, 267a/14, 267b/20, 268a/20, 268b/01, 270a/04, 271b/14, 273b/20, 274b/04, 274b/05, 274b/20, 275b/05, 276b/07, 277a/13, 278b/07, 278b/08, 279a/05, 279a/06, 279a/20, 279b/05, 282b/04, 282b/18, 282b/19, 283a/02, 283a/18, 283b/08, 285b/04, 287b/10, 287b/12, 287b/17, 287b/17, 288b/18, 289a/04, 291a/17, 291b/06, 291b/13, 292b/06, 294b/09, 295a/14, 295a/19, 295b/21, 296a/03, 296a/13, 297a/17, 297a/19, 297a/20, 297a/21, 297b/14, 297b/15, 299a/10, 299a/14, 299b/19, 300a/13, 300b/14, 301a/14, 301a/18, 301a/20, 301b/10, 301b/15, 301b/16, 302a/06, 302a/13, 302b/11, 307b/02, 307b/04, 307b/06, 308b/18, 312b/21, 315a/19, 316a/09, 317a/16, 317b/13, 317b/17, 318a/07, 318b/01, 318b/14, 318b/17, 319a/02, 319a/05, 319b/01, 320a/11, 320a/19, 321a/17, 321a/17, 322a/08, 322a/11, 322b/05, 322b/09, 322b/17, 325a/14, 325a/14, 325a/18, 328b/10, 328b/13, 328b/17, 328b/18, 329a/06, 329a/12, 329b/19, 330a/13, 330b/07, 331a/08, 331a/15, 332a/07, 332a/16, 332b/20, 333a/01, 333a/02, 333a/03

andın özge Ondan başka. 106b/19, 181a/11, 301b/15

andın turur 251a/18

andın ziyāde Ondan ziyade. 35a/12, 64a/19, 87a/06, 95b/19, 175a/13

anı Onu. 1b/05, 2a/09, 2b/17, 3b/07, 6a/14, 6a/14, 7b/09, 8b/12, 8b/13, 10b/03, 10b/05, 10b/19, 11a/11, 11a/11, 12a/02, 12a/06, 12a/10, 12a/19, 12b/04, 12b/10, 12b/13, 13b/12, 14a/01, 14b/13, 15b/02, 16a/10, 16b/15, 16b/16, 16b/16, 17a/11, 17b/05, 17b/06, 18a/08, 19a/11, 19a/13, 19b/12, 19b/17, 20a/08, 23b/04, 23b/15, 24a/20, 24b/03, 24b/12, 25a/08, 25a/12, 25b/13, 26b/05, 26b/19, 27a/10, 27a/12, 28a/07, 28b/05, 29a/03, 30a/14, 31a/15, 32b/13, 33b/09, 33b/11, 34a/04, 34a/05, 36a/02, 36a/03, 36a/14, 37a/04, 39a/04, 40b/15, 41b/17, 43a/12, 43b/02, 43b/18, 44b/16, 45b/16, 46a/06, 48a/05, 48a/05, 48a/06, 48a/10, 48a/11, 48b/03, 48b/05, 48b/15, 49a/19, 51a/08, 51a/12, 52a/16, 53b/02, 53b/15, 55a/10, 55a/11, 57a/07, 58b/09, 58b/18, 61a/10, 62a/12, 62b/01, 63b/01, 63b/05, 63b/06, 63b/07, 65a/04, 65a/13, 65b/20, 66a/09, 67b/18, 70b/08, 71a/08, 71b/12, 71b/16, 71b/18, 72a/11, 72b/12, 72b/16, 74a/19, 75a/13, 75b/01, 75b/13, 75b/15, 75b/15, 76a/06, 77a/07, 77a/19, 78b/05, 79b/08, 79b/08, 80a/18, 81b/04, 81b/14, 82a/03, 86a/10, 86a/13, 86a/15, 86a/15,

86a/17, 86b/02, 86b/03, 86b/11, 87a/20, 87a/20, 87b/02, 87b/10, 89a/15, 89a/15, 89a/16, 89b/18, 90a/10, 92a/02, 93b/13, 94b/18, 95a/02, 95b/13, 96b/03, 97b/20, 99b/05, 100b/15, 102a/04, 102b/12, 104a/05, 107b/06, 108b/04, 109b/18, 110a/12, 111a/06, 113b/04, 114a/07, 114a/09, 115a/01, 115b/09, 116a/01, 116a/09, 117a/11, 119a/06, 120a/08, 121a/11, 121a/19, 121b/09, 122a/17, 122a/18, 122b/10, 123a/16, 124a/01, 124a/19, 125a/06, 125a/08, 125a/10, 125a/17, 126a/11, 127a/10, 127a/14, 128a/05, 129a/10, 130b/15, 131a/04, 132a/11, 132a/20, 132b/12, 134a/07, 134b/18, 136a/14, 136a/20, 137a/06, 137a/10, 137b/02, 139a/09, 139b/05, 142a/07, 142a/15, 143a/06, 143b/08, 145b/09, 145b/14, 146b/02, 146b/03, 146b/13, 147b/08, 148a/11, 149a/18, 149b/01, 150a/15, 150b/21, 151a/02, 152a/02, 152b/05, 154a/20, 154b/12, 154b/17, 156a/08, 156b/19, 156b/21, 157a/05, 160b/06, 160b/18, 162a/12, 162b/20, 164b/13, 165a/17, 165b/09, 166a/13, 167a/15, 172a/10, 172a/15, 172b/13, 172b/18, 175a/21, 175b/03, 179a/03, 179a/09, 181a/11, 182a/03, 184b/10, 185a/09, 185b/02, 185b/05, 185b/17, 185b/19, 186a/18, 187a/20, 187a/20, 187b/10, 188b/04, 188b/05, 188b/08, 193b/07, 195a/06, 197a/09, 199b/03, 199b/15, 199b/20, 199b/20, 200a/16, 200b/20, 201a/20, 201b/06, 201b/15, 201b/21, 202b/10, 205a/14, 210a/17, 212b/20, 213a/01, 213a/03, 215b/08, 216b/14, 218a/02, 219b/03, 220a/14, 221b/18, 222a/03, 223b/09, 225b/13, 225b/19, 226a/01, 226b/04, 227a/13, 228a/13, 229a/03, 229a/20, 231a/11, 232b/20, 233b/08, 233b/14, 233b/16, 234a/02, 234b/14, 236b/06, 238b/08, 239b/10, 240a/14, 240a/17, 240b/02, 240b/06, 242b/02, 242b/03, 244a/12, 244a/14, 244a/14, 247b/16, 248a/18, 251a/06, 251a/13, 252a/19, 252a/21, 252b/04, 252b/05, 253b/14, 255a/18, 255b/03, 255b/15, 259a/02, 259a/19, 266a/13, 266a/14, 266b/12, 267a/01, 267a/02, 267a/20, 267b/07, 268a/11, 270a/10, 270a/19, 271b/12, 271b/13, 272a/21, 273a/03, 274a/21, 274b/20, 276a/04, 276a/06, 276a/20, 276b/02, 277b/03, 278a/17, 278a/20, 278b/19, 281a/15, 281b/19, 282a/10, 282a/17, 282b/06, 282b/16, 284a/06, 284a/06, 285b/12, 286a/10, 286b/01, 288a/11, 288a/12, 288a/20, 289b/04, 289b/19, 290b/10, 291a/08, 291a/10, 291b/04, 291b/08, 291b/15, 291b/16, 291b/16, 292b/12, 292b/13, 293a/05, 293b/08, 293b/09, 294a/08, 294a/13, 294a/14, 295a/03, 297a/04, 297a/08, 297b/12, 297b/20, 298b/01, 298b/08, 298b/08, 299a/09, 299a/19, 299b/09, 300a/15, 300b/01, 302a/20, 302b/02, 302b/04, 302b/06, 302b/08, 302b/08, 302b/09, 304b/08, 304b/10, 305b/16, 306a/08, 306a/15, 307a/10, 307a/15, 307b/17, 308b/06, 309a/03, 309a/09, 309a/10, 309b/09, 309b/17, 310a/11, 310a/13, 310a/15, 311b/11, 312b/01, 312b/17, 313b/08, 313b/21, 314a/20, 314b/07, 315b/16, 316a/21, 317a/02, 317a/19, 317b/07, 318a/16, 319a/14, 320a/16,

320a/21, 320b/04, 321a/04, 321a/11, 324b/15, 324b/19, 326b/04, 327a/18, 329a/11, 329b/01, 329b/03, 332b/18, 333a/08

anıŋ Onun. 2a/01, 2b/01, 3a/17, 3a/17, 3b/04, 4b/07, 4b/08, 5b/06, 5b/12, 6b/13, 7a/01, 7a/02, 7a/16, 7b/03, 7b/16, 7b/16, 8a/02, 8a/04, 8a/05, 8a/15, 8b/14, 8b/19, 9b/06, 9b/17, 11a/01, 11a/01, 11a/17, 11a/17, 11b/02, 11b/18, 12b/12, 12b/13, 12b/18, 13b/20, 14b/03, 14b/05, 14b/08, 14b/12, 14b/12, 14b/15, 14b/20, 15a/01, 15a/02, 15a/09, 15a/09, 15a/14, 15a/17, 15a/17, 15a/19, 15b/02, 15b/08, 15b/13, 16a/05, 16a/06, 16a/06, 16a/16, 16b/17, 17a/18, 17b/04, 17b/08, 17b/09, 17b/12, 17b/13, 17b/20, 18a/01, 18b/12, 18b/19, 19a/07, 19a/16, 19a/16, 19b/06, 19b/19, 20a/02, 20a/08, 20a/17, 20a/18, 20b/01, 21b/01, 21b/10, 22b/01, 22b/18, 23a/15, 23b/05, 23b/11, 24a/04, 24a/08, 24a/13, 24b/01, 24b/10, 25a/01, 25b/05, 25b/09, 25b/13, 27a/20, 27b/08, 27b/08, 27b/17, 27b/19, 27b/21, 29a/05, 29a/06, 29a/19, 29b/15, 30a/04, 30a/04, 30a/18, 30b/10, 32a/02, 34a/05, 35a/18, 35b/05, 35b/09, 35b/09, 35b/14, 35b/19, 37a/16, 37a/19, 38b/16, 39a/20, 40a/20, 40b/18, 41a/10, 41b/01, 41b/07, 41b/19, 42a/07, 43a/18, 43a/19, 43a/19, 43a/20, 43a/20, 43b/05, 43b/12, 43b/14, 43b/14, 43b/18, 44b/07, 44b/14, 45a/17, 45b/14, 45b/15, 47a/08, 48a/04, 48a/07, 49b/06, 49b/16, 51b/01, 51b/14, 52b/04, 52b/07, 53a/03, 53a/12, 53b/03, 53b/05, 53b/14, 53b/15, 53b/17, 53b/18, 53b/18, 55a/06, 55b/16, 57a/05, 57a/05, 57a/10, 57a/11, 58a/08, 58a/15, 58b/09, 58b/16, 58b/16, 60b/18, 63b/11, 64a/05, 64a/07, 64a/15, 64b/04, 64b/06, 65a/06, 65b/01, 65b/17, 65b/20, 66a/01, 66a/08, 66a/09, 66b/06, 66b/07, 66b/19, 67a/16, 68a/02, 68a/05, 68b/01, 68b/08, 69a/08, 69a/15, 71b/13, 72a/10, 72a/10, 72a/16, 72b/02, 72b/05, 73a/10, 73a/19, 73b/06, 74a/10, 74b/02, 74b/18, 74b/19, 74b/20, 75a/18, 75b/12, 75b/15, 75b/16, 76a/01, 76b/13, 77b/02, 77b/06, 77b/07, 77b/15, 78b/03, 79a/03, 79a/04, 79a/18, 79b/07, 79b/12, 80b/08, 81b/10, 81b/15, 82a/19, 82b/04, 82b/11, 84a/12, 84a/13, 84b/08, 84b/09, 85a/18, 85a/19, 86a/11, 86a/18, 86a/19, 86b/01, 86b/03, 87b/12, 87b/19, 88a/12, 89a/04, 89a/05, 89b/18, 90a/07, 90b/03, 91a/04, 91a/12, 92a/01, 92b/07, 94a/19, 94a/20, 94b/02, 95a/11, 95a/17, 95b/06, 96b/15, 99b/04, 100a/14, 100a/20, 101a/07, 101a/08, 101a/10, 102a/17, 103b/02, 103b/19, 104a/12, 105b/19, 106a/17, 107a/12, 107b/11, 108b/01, 108b/04, 108b/14, 111a/06, 111a/10, 111a/20, 111b/13, 114b/11, 115a/17, 116b/18, 117a/12, 117b/19, 119a/14, 119a/20, 119b/14, 119b/14, 121a/10, 121b/12, 121b/13, 121b/15, 122a/06, 122a/11, 122a/18, 123a/16, 123a/20, 123b/06, 124a/10, 124b/19, 125a/14, 125b/15, 127a/07, 128a/08, 128a/14, 128b/03, 129a/07, 129b/06, 129b/08, 131a/19, 131a/21, 132a/08, 132b/07, 134a/10, 134a/11, 135a/10, 135a/10, 137b/18, 138b/14, 139a/09, 139b/11, 139b/12, 139b/13, 139b/13, 140b/13, 140b/20, 142a/11, 142a/14, 142b/12, 143b/08, 143b/09, 143b/09, 143b/17, 144a/05, 144a/16, 144b/18, 144b/21, 145a/04, 145b/04, 145b/05, 145b/15, 145b/16, 145b/17, 145b/18, 145b/20, 146a/03, 146a/03, 148b/12, 149a/06, 149b/10, 149b/12,

150b/11, 151a/03, 151a/05, 151b/02, 151b/07, 151b/20, 152a/11, 153a/17, 153b/09, 153b/10, 154a/11, 154a/13, 154b/01, 154b/01, 154b/11, 154b/13, 154b/18, 155a/02, 155b/03, 155b/17, 156b/16, 157a/03, 157a/14, 157b/03, 157b/18, 158a/20, 159a/19, 159a/21, 159b/05, 160b/16, 160b/16, 160b/19, 161a/15, 161b/01, 161b/06, 163b/06, 164a/09, 164a/10, 164a/17, 164b/02, 164b/05, 164b/16, 165b/02, 165b/03, 165b/06, 165b/09, 165b/17, 166a/01, 167b/05, 167b/10, 167b/16, 168a/13, 170a/01, 170b/02, 172a/10, 172a/15, 172a/18, 172a/19, 172a/20, 172a/21, 172b/02, 172b/13, 172b/16, 173a/07, 173a/18, 174a/14, 174b/14, 175a/01, 175b/01, 175b/12, 179a/03, 180b/14, 181a/01, 181a/13, 181b/13, 181b/15, 182a/04, 182a/06, 182a/06, 182a/07, 182a/11, 182a/16, 182b/05, 182b/14, 182b/15, 183a/18, 184a/03, 184a/17, 186a/17, 188b/16, 189b/17, 190a/07, 190a/21, 192a/09, 192b/16, 193b/13, 194a/13, 195a/20, 196a/12, 196b/21, 197a/02, 198a/20, 198b/07, 198b/09, 198b/21, 199b/05, 199b/09, 199b/11, 200a/01, 200b/05, 201b/14, 202a/17, 202a/18, 202b/03, 202b/08, 203a/03, 203a/10, 203a/11, 203a/13, 203b/05, 203b/20, 205a/13, 207b/04, 207b/15, 208a/08, 208a/14, 208a/17, 209a/16, 209b/08, 209b/09, 209b/11, 211a/08, 211a/13, 211b/03, 212a/13, 212b/11, 213a/07, 213a/08, 213a/09, 213a/10, 214b/06, 214b/15, 216a/11, 218a/04, 218b/19, 220a/19, 220b/20, 220b/21, 221a/09, 222a/04, 222a/13, 222a/19, 222b/03, 222b/19, 223b/09, 225a/04, 225b/05, 225b/06, 225b/07, 226a/11, 226b/01, 226b/03, 226b/12, 227b/05, 227b/19, 228a/03, 228b/21, 229a/01, 232a/14, 232b/08, 233a/01, 235b/07, 237a/04, 237b/06, 237b/21, 238b/09, 238b/13, 238b/18, 239b/19, 242b/08, 242b/20, 242b/21, 243a/20, 243b/10, 244b/10, 244b/17, 245b/13, 246b/05, 246b/14, 247a/06, 247b/15, 248a/19, 248b/01, 249b/14, 251a/12, 251b/06, 252a/16, 252a/17, 254a/08, 254a/13, 255a/19, 256a/14, 257a/20, 257a/21, 258a/04, 259a/10, 259a/18, 260b/01, 260b/13, 261a/08, 261a/12, 261b/02, 261b/16, 263b/08, 263b/12, 263b/13, 263b/14, 265a/08, 266a/10, 266b/08, 266b/09, 266b/11, 266b/15, 267a/02, 267a/18, 267b/08, 268a/02, 268b/10, 270a/09, 270b/08, 272a/13, 272a/18, 272b/10, 272b/16, 276b/21, 276b/21, 277b/02, 277b/07, 277b/14, 277b/19, 279a/08, 279a/10, 284a/19, 284a/20, 285a/16, 285b/12, 286b/16, 286b/19, 289a/10, 289b/13, 290a/04, 290b/11, 291a/08, 291b/16, 292a/10, 293a/20, 293b/05, 293b/06, 293b/09, 294a/01, 295a/03, 295a/17, 295a/18, 295a/20, 295b/09, 295b/10, 295b/15, 296a/06, 297a/05, 298a/04, 298a/12, 299a/06, 299a/07, 299a/07, 299a/16, 299b/03, 300a/21, 300a/21, 300b/03, 300b/06, 302a/02, 305a/08, 305b/03, 306a/07, 307a/01, 308a/17, 309b/21, 310b/08, 310b/18, 311a/12, 311b/12, 312a/01, 314b/10, 314b/17, 315a/13, 315b/17, 315b/18, 315b/20, 316b/18, 317a/06,

317b/12, 317b/12, 318a/13, 318b/03, 318b/07, 320a/09, 320b/05, 321b/18, 322b/20, 322b/20, 325a/19, 326a/07, 326a/11, 327a/17, 327b/09, 327b/18, 327b/19, 328a/15, 328a/19, 328a/21, 328b/12, 328b/12, 329a/03, 329b/01, 329b/07, 329b/07, 330b/02, 331a/05, 331b/05, 331b/08, 332b/07, 332b/19, 333a/06

anıŋ bile Onunla. 9b/12, 11a/15, 12a/20, 15a/19, 18b/18, 19a/05, 41b/15, 42b/18, 51b/17, 53a/11, 54a/12, 80b/08, 84b/07, 89b/14, 149a/10, 151b/16, 159a/11, 167a/14, 170b/02, 170b/19, 171a/02, 177b/17, 183b/18, 191b/02, 199a/01, 199a/15, 213a/12, 213b/06, 213b/08, 215b/02, 217b/09, 218a/05, 218a/05, 225b/08, 235b/09, 235b/09, 237a/04, 248b/02, 254b/05, 269b/21, 290a/01, 295b/15, 297a/13, 306a/19

anıŋ dék Onun gibi. 3b/16, 5b/13, 48a/20, 48b/05, 63a/11, 87a/04, 109b/13, 188b/04, 224b/03, 270a/11, 292b/18, 326a/15

anıŋ sababıdın Onun yüzünden. 60b/06, 63a/12, 144b/02

anıŋ üçün Onun için. 2a/07, 11b/18, 43b/06, 43b/12, 48b/19, 94b/16, 125b/16, 126b/09, 128b/13, 132a/21, 199b/02, 245a/03, 251b/10, 262b/19, 266a/02, 273a/19, 282b/11, 313b/08

anıŋsız Onsuz. 5a/09

aŋa Ona. 1b/07, 1b/07, 2b/03, 3a/02, 3b/02, 3b/15, 3b/15, 4a/02, 4b/06, 4b/08, 5b/12, 5b/14, 6a/01, 6b/03, 6b/18, 8b/01, 9a/20, 9b/09, 10a/01, 10b/02, 10b/06, 11a/11, 11b/07, 12a/07, 12a/10, 12b/01, 12b/03, 12b/10, 12b/17, 12b/19, 13b/20, 14a/06, 14a/11, 15a/20, 16a/04, 16b/02, 16b/14, 16b/16, 18b/01, 18b/06, 19b/08, 19b/08, 19b/12, 21a/07, 21b/18, 22b/14, 23a/14, 23a/17, 23b/03, 23b/09, 23b/11, 23b/15, 23b/16, 25a/15, 26a/06, 26b/11, 26b/19, 27a/01, 29b/15, 30a/02, 30a/08, 30a/08, 31b/18, 32a/17, 34a/01, 34a/20, 34b/02, 35b/01, 35b/12, 36a/10, 36a/16, 41a/14, 42a/07, 42a/16, 43a/01, 43a/04, 43a/04, 43a/06, 43a/06, 43a/07, 43a/10, 43a/10, 43a/12, 43b/05, 44b/08, 45a/17, 45b/09, 45b/12, 45b/19, 46a/06, 47a/01, 47a/13, 48a/08, 48a/09, 48b/11, 50a/03, 51a/12, 51b/14, 51b/19, 52b/05, 52b/06, 52b/10, 53b/06, 53b/12, 54a/07, 54a/10, 57b/01, 58a/01, 58a/11, 58a/14, 58a/16, 58a/18, 58b/18, 59a/01, 59a/13, 60a/01, 61a/09, 61a/11, 62a/14, 63a/02, 64a/03, 64a/04, 64a/18, 64b/15, 65a/14, 69a/02, 69a/06, 69a/08, 69a/09, 69a/11, 70a/14, 71b/06, 71b/10, 71b/11, 75a/20, 78b/12, 78b/15, 80b/03, 81a/18, 81b/03, 81b/19, 81b/20, 82b/13, 83a/10, 83a/15, 83b/08, 84b/07, 85b/02, 86a/13, 86a/20, 86b/02, 87a/06, 88a/04, 89a/13, 89b/10, 90a/11, 90a/16, 91a/04, 91b/14, 91b/18, 92b/10, 94a/01, 95a/13, 95b/12, 95b/14, 96a/09, 96a/09, 96a/10, 96b/08, 98a/03, 98b/06, 98b/08, 98b/09, 100a/15, 104a/15, 106b/05, 106b/06, 106b/12, 107a/17, 108b/07, 108b/20, 111b/12, 112a/18, 113a/05, 114a/12, 118a/03, 120a/10, 120b/09, 121b/14, 122a/10, 126a/10, 128a/16, 130a/14, 131a/20, 132a/13, 132b/08, 133b/14, 134b/18, 135a/17, 135b/18, 136a/07, 136a/14, 137a/01, 137a/02, 137a/04, 137a/15, 137a/17, 137a/19, 137b/11, 137b/16, 137b/19, 140a/12, 140b/15, 142a/05, 142a/11, 142b/21, 143a/06, 143a/14, 143b/15, 144a/10, 144a/10, 144a/12, 144a/13, 144a/14, 144b/02,

144b/03, 144b/04, 144b/04, 144b/04, 145a/01, 145a/06, 145a/15, 145b/06, 145b/06, 146a/08, 146b/06, 146b/06, 148b/12, 149a/05, 149a/13, 151a/02, 151a/04, 152a/02, 152b/05, 153a/10, 155b/08, 155b/14, 156a/16, 156b/21, 157a/16, 158a/15, 158b/03, 159a/02, 161a/20, 161b/07, 171b/06, 172b/02, 172b/04, 173a/08, 173a/09, 175a/09, 175a/17, 175b/03, 176a/11, 177b/07, 180b/11, 181a/02, 182a/19, 182b/04, 183b/12, 184a/02, 185a/06, 185a/07, 185a/08, 185a/14, 186a/11, 187a/14, 190a/03, 190b/20, 193b/12, 193b/18, 194a/20, 195b/21, 195b/21, 196a/01, 196a/02, 197a/10, 197b/12, 198a/04, 198a/21, 198b/13, 198b/17, 198b/18, 199a/08, 199a/12, 199b/03, 200a/03, 200a/05, 200a/10, 200a/20, 201b/07, 203a/04, 203a/06, 203a/11, 203b/14, 204a/01, 204a/10, 204a/14, 204a/20, 204b/06, 206a/12, 207b/02, 207b/12, 207b/15, 207b/20, 208b/09, 209b/04, 209b/05, 211a/09, 211b/15, 212a/03, 212a/07, 212a/15, 212b/02, 212b/12, 212b/19, 213a/05, 213a/08, 213a/10, 213a/10, 213a/11, 213a/11, 214a/13, 214a/14, 215a/13, 215b/01, 219a/18, 220b/14, 221a/07, 221a/08, 221a/14, 221b/20, 223a/01, 223a/12, 224b/08, 224b/11, 224b/16, 224b/19, 225b/05, 225b/07, 225b/14, 226a/10, 226a/14, 226b/11, 227a/14, 227b/03, 227b/12, 228a/06, 229a/21, 230b/19, 231b/17, 232b/11, 233a/02, 233a/04, 233a/13, 233a/19, 233a/19, 233b/07, 234b/11, 235a/10, 235b/04, 235b/07, 235b/12, 235b/13, 236a/21, 236a/21, 237a/03, 237a/05, 237a/07, 240a/01, 241b/05, 241b/20, 242b/07, 242b/18, 243a/15, 243b/04, 244a/04, 244a/10, 244b/11, 245a/12, 245a/20, 245b/07, 245b/07, 246a/15, 246a/20, 246b/13, 247b/06, 248a/15, 248a/17, 249a/21, 249b/13, 250b/03, 250b/16, 251b/19, 253b/08, 254a/14, 254a/18, 255b/10, 256b/19, 258a/08, 260b/16, 261b/07, 261b/20, 262b/07, 263a/17, 263b/21, 264a/18, 264b/08, 266a/19, 266b/08, 267a/11, 268a/03, 268a/04, 270a/08, 270a/09, 270a/10, 270b/12, 270b/12, 271b/20, 272a/11, 272b/09, 273a/02, 273b/14, 274b/07, 275a/06, 275b/09, 275b/21, 276a/02, 276a/11, 276a/12, 277a/14, 277b/19, 278a/06, 281a/14, 281a/17, 282b/01, 282b/13, 283b/12, 284a/08, 287a/20, 289b/14, 289b/18, 290a/03, 290a/03, 290b/20, 291a/11, 292a/05, 292a/15, 292a/16, 293a/05, 293a/21, 293b/06, 293b/15, 294a/02, 294a/04, 294a/08, 294a/12, 294a/13, 294a/21, 294b/12, 295b/11, 296a/17, 296b/17, 297a/02, 297a/15, 298a/08, 298a/20, 298b/15, 299b/11, 300b/12, 300b/12, 301b/15, 302b/04, 305a/03, 305b/04, 306a/14, 309a/04, 310b/21, 311a/17, 311b/18, 312a/04, 313a/15, 313b/09, 314b/08, 314b/14, 315a/21, 316a/20, 316b/01, 316b/04, 316b/04, 316b/04, 317a/06, 317b/06, 318b/17, 319b/21, 320b/02, 321b/07, 322b/04, 322b/11, 322b/11, 324b/16, 326a/11, 326b/20, 327b/16, 329a/06, 329a/20, 331b/21

[=3385]

ula- Eklemek.

u.-p 305a/18
[=1]

ulaġ Bk. **ulaḳ**
u. 29b/17, 120a/17, 162b/04, 228a/21
u.+ġa 112b/02
u.+lardın 39b/12
u.+larġa 259a/11
u.+larını 30b/18
[=8]

ulaḳ İş hayvanı. Krş. **ulaġ**
u. 193a/14
u.+ġa 34b/09
u.+ı (ulaġı) 193a/14, 203b/13
u.+ları (aṭ ulaḳ) 88b/13
u.+larım 275b/10
u.+larımġa 59a/17
u.+larıŋ 45b/06
[=8]

ulam gerdiş Salon vb. bir yer. (??)
u.+de 82b/20
[=1]

ular (Zamir) Onlar.
u. 16b/03, 20a/05, 21b/09, 22a/15, 22a/17, 29a/10, 36a/05, 36a/15, 37a/07, 52a/12, 77b/04, 78a/18, 85a/03, 86b/15, 99b/13, 100a/12, 100a/19, 102a/03, 103a/16, 103a/18, 104b/08, 108a/13, 111a/07, 113b/17, 114a/01, 116a/17, 116b/03, 119b/06, 136a/01, 137a/21, 146a/09, 146a/13, 149a/14, 152b/06, 152b/09, 152b/20, 157a/03, 162b/12, 180a/15, 184a/19, 185b/09, 189a/19, 192b/21, 193a/10, 193a/20, 193b/06, 198a/01, 201a/16, 203a/20, 216a/07, 221a/11, 221a/21, 223a/12, 224a/01, 225a/11, 230b/05, 230b/20, 231b/09, 233b/21, 235b/21, 238a/16, 239a/05, 240a/09, 242a/17, 254b/09, 259a/17, 260a/18, 269b/09, 273b/16, 278b/03, 285b/15, 292a/13, 292a/14, 302b/16, 309b/15, 321b/20, 325b/01
u.+da 98a/20, 156b/09, 210a/15, 210b/21, 325b/02
u.+dın 10a/21, 12a/01, 13b/02, 15b/03, 17b/07, 18a/11, 20b/12, 20b/19, 27b/10, 27b/14, 36a/04, 37a/06, 37a/07, 38a/05, 38a/15, 39a/13, 39b/02, 43b/04, 74b/16, 83b/03, 94a/06, 97b/09, 102a/03, 103a/16, 104b/07, 104b/11, 106b/17, 106b/20, 108a/17, 116a/18, 116b/03, 119b/05, 119b/16, 120b/01, 143a/02, 146a/08, 146a/12, 146a/16, 147a/18, 147a/19, 158a/21, 163b/08, 165a/06, 173b/01, 179b/04, 184a/20, 210a/01, 210b/01, 211a/18, 217a/11, 223a/10, 224b/16, 233b/04, 239b/02, 239b/15, 245b/15, 246a/03, 249b/20, 253b/02, 259a/17, 262a/18, 275a/13, 278a/15, 280a/21, 292b/07, 307a/17, 309b/08, 309b/08, 309b/16, 310a/20, 324b/11, 333a/12
u.+dın ilgeri 67b/15, 210a/17
u.+ġa 3a/15, 4a/10, 5b/05, 10a/02, 15a/10, 16a/04, 16a/12, 16a/19, 16b/12, 16b/13, 18a/14, 20b/02, 22a/14, 22a/15, 25a/13, 26a/12, 26a/14, 27b/17, 29b/12, 31a/06, 31a/07, 31b/13, 35a/11, 37a/18, 38a/07, 38b/05, 39b/18, 40a/04, 43a/18, 45b/11, 53a/07, 69a/12, 75a/15, 76a/20, 76b/07, 78a/06, 78b/08, 81a/03, 81a/20, 81b/03, 83b/01, 95b/08, 97b/01, 98a/19, 98a/20, 99b/13, 99b/15, 100a/04, 101a/18, 103a/17, 103b/07, 107a/07, 111a/13, 118a/16, 118b/17, 119b/08, 119b/10, 127a/17, 128b/14, 136b/01, 144b/10, 144b/19, 145b/12, 146a/12, 147a/04, 149b/15, 152a/16, 152a/18, 154a/21, 156a/03, 156a/03, 156b/08, 156b/16, 158a/18, 161b/14, 161b/20, 162a/02, 163a/10, 163a/11, 165a/02, 168a/06, 174b/02, 175a/02, 178b/19, 179a/19, 179b/11, 180b/13, 187a/04, 189a/19, 189b/04,

189b/14, 190b/17, 193a/05, 193a/07, 193b/05, 193b/08, 200a/12, 201a/10, 201b/18, 204b/12, 206a/17, 206b/03, 210a/10, 210a/11, 210b/01, 212b/13, 213a/13, 222b/04, 223a/10, 223b/12, 223b/15, 223b/21, 225a/12, 225b/10, 226b/20, 239a/03, 239a/05, 240a/03, 246a/14, 253a/07, 260a/18, 260b/13, 265a/04, 265a/13, 265a/16, 266a/09, 273a/16, 273b/06, 273b/16, 273b/21, 275a/09, 279a/17, 285b/07, 287a/06, 292a/19, 295a/11, 295b/12, 296a/14, 296b/11, 298b/12, 299b/02, 301a/15, 303b/19, 309b/16, 309b/19, 312a/03, 312b/01, 315b/14, 318a/11, 318b/02, 323b/19, 325a/09, 331b/08

u.+ı-ki 309b/02

u.+nı 19b/09, 22a/08, 22a/13, 27b/09, 28a/17, 29a/02, 35a/01, 38a/14, 55b/07, 73a/06, 73b/10, 81b/02, 83b/01, 85a/01, 86b/17, 86b/18, 94a/05, 98b/04, 101b/17, 103a/15, 108a/17, 108a/19, 111a/07, 114b/04, 120a/18, 121a/09, 123b/10, 127b/19, 127b/20, 132b/20, 142b/03, 142b/10, 143a/15, 150b/07, 153a/02, 156a/14, 158a/04, 163b/13, 166a/03, 175b/15, 179a/09, 184b/09, 189a/16, 189b/04, 201a/17, 202a/18, 204b/09, 206b/07, 211a/19, 213a/06, 213a/14, 215b/19, 221a/03, 222b/09, 223a/13, 226a/12, 228a/09, 243b/05, 243b/05, 246b/21, 249b/15, 251b/12, 253b/15, 258b/17, 262b/08, 269b/13, 271b/07, 273b/16, 274b/16, 275a/09, 280b/20, 283a/05, 285b/20, 298b/09, 311a/07, 312a/14, 314a/02, 314a/03, 318a/18, 329a/01

u.+nıŋ 10a/05, 10a/20, 13b/02, 13b/02, 15b/16, 18a/03, 22a/06, 25a/09, 25b/02, 26a/01, 26a/09, 27b/05, 27b/16, 31b/01, 32a/06, 32a/14, 35b/15, 36a/20, 38a/02, 38b/19, 39a/06, 39b/08, 42b/20, 49b/10, 50a/01, 53b/10, 55a/01, 55b/08, 62b/19, 69a/16, 75a/07, 76b/04, 78a/16, 88b/15, 89a/07, 89b/01, 89b/02, 93b/19, 97b/03, 98b/02, 98b/03, 99a/05, 99b/03, 99b/11, 99b/12, 100a/06, 103b/05, 104b/07, 107a/04, 107a/14, 107b/17, 115b/13, 116b/16, 119b/13, 119b/17, 121a/03, 121b/06, 131a/06, 137a/01, 143a/03, 147a/21, 147b/02, 151b/14, 152b/04, 156b/09, 166b/01, 167a/12, 173a/04, 179a/08, 180a/13, 180a/13, 184a/17, 184a/19, 184b/09, 193a/03, 197b/21, 197b/21, 205a/03, 205a/20, 206a/17, 206a/19, 206b/02, 207a/01, 207a/12, 207a/14, 207b/17, 210b/01, 210b/15, 211a/19, 221a/12, 222a/20, 223a/08, 224a/02, 226b/13, 227a/04, 230b/03, 231b/16, 234a/05, 234a/14, 242a/05, 243a/19, 243b/03, 243b/06, 243b/12, 247b/15, 247b/18, 249a/08, 250a/15, 253a/03, 254b/16, 264a/14, 266b/10, 267b/02, 267b/20, 274b/10, 277a/01, 278b/06, 279b/03, 279b/03, 279b/18, 295a/16, 309a/14, 309b/12, 309b/16, 310a/03, 310a/12, 312a/13, 313b/02, 317a/14

[=507]

ʿ**ulūfa** Ar. Bir tür maaş, ücret.

u. (iki yıllıḳ ʿulūfa ber-) 17a/03

u. ber- 16b/13

u.+sını 127a/15

[=3]

uluġ Ulu, çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce; maddi yapısı bakımından büyük; bir topluluğun maddi veya manevi büyüğü, saygı duyulacak niteliklere sahip kimse; yaşça büyük. Krş. **uluḳ**

u. 2a/15, 5a/02, 5a/06, 5a/07, 5a/08, 5b/05, 6a/10, 6b/04, 6b/09, 7a/01, 8a/10, 9a/05, 9a/08, 10a/13, 10a/16, 15b/16, 18b/01, 19a/09, 22b/17, 22b/18, 23b/05, 24a/14, 25a/14, 37a/09, 46a/07, 48a/11, 48a/16, 50a/05, 53b/15, 56b/02, 61a/12, 67a/14, 67a/15, 68b/08, 69a/09, 72b/17, 74b/10, 75a/05, 75a/17, 77a/14, 79a/19, 79b/04, 80a/05, 84a/02, 84a/14, 87a/15, 90b/01, 90b/01, 90b/01, 94b/15, 95a/02, 95b/19, 96a/03, 101b/06, 102a/02, 107b/01, 108b/01, 109b/16, 110a/13, 111a/15, 111b/06, 112b/10, 113b/09, 115b/14, 115b/17, 116a/07, 116a/09, 116a/16, 119a/16, 120a/13, 121a/15, 125a/08, 125b/03, 130a/16, 132a/08, 137a/18, 138a/01, 138a/20, 138b/04, 139b/20, 140b/16, 149b/08, 150b/05, 150b/08, 160b/05, 162a/06, 163a/06, 163a/20, 164a/08, 165a/11, 165a/21, 166b/12, 167b/17, 171a/05, 176a/17, 177b/01, 179a/18, 179b/21, 180a/01, 180a/08, 180b/01, 180b/06, 187a/12, 187b/17, 188b/04, 190a/15, 191a/11, 191a/12, 194b/02, 194b/05, 195a/10, 195b/13, 196a/03, 199b/17, 202b/03, 205b/15, 206b/12, 210a/17, 215a/13, 224a/01, 226a/13, 226b/11, 227a/09, 227a/12, 227b/02, 232a/13, 238b/05, 240b/20, 243b/07, 244b/12, 248a/07, 252a/02, 259b/05, 261a/17, 261b/09, 262b/15, 264a/21, 265a/15, 265b/13, 265b/15, 265b/21, 267a/03, 273b/20, 274b/14, 275a/10, 275a/19, 276b/16, 277b/11, 291b/11, 291b/21, 294b/04, 300a/19, 309b/21, 314a/14, 315a/07, 316b/10, 318b/10, 321b/02, 322a/17, 322a/20, 324a/17, 324a/21, 324b/10, 328a/12, 328a/16, 330a/13

u. bile 5b/08, 6b/04

u. bol- 15b/11, 48a/11, 48a/13, 48b/07, 88b/07, 95a/03, 129b/07, 145b/16, 162b/03, 162b/05, 162b/13, 184a/15, 221a/09, 249b/13, 263a/14, 313a/04

u.+dur 146b/17, 146b/17

u. érdi 15b/12, 308b/12, 329a/09

u.+ġa 6a/12, 179b/02

u.+ı 37a/08, 38a/03, 90a/16, 90a/18, 95b/18, 99b/03, 99b/05, 104b/05, 116a/20, 163a/09, 171a/20, 172a/06, 172a/14, 172a/14, 198a/06, 253a/03, 278a/12, 308b/02

u.+ı (uluġ bol-) 162b/03

u.+ı turur 208a/02

u.+ı turur sen 208a/05

u.+ı turur siler 162a/04

u.+ıdın 7a/05

u.+ıġa 5b/05, 6b/03, 101a/02, 101b/02, 278a/11

u.+ını 302b/05

u.+ınıŋ 6a/10, 107a/03, 137a/18, 211a/19, 302a/01

u. ḳıl- Ulu yapmak (Bir kimseyi yüksek bir makama getirmek). 48a/11, 159a/14, 162a/03, 162a/05, 163a/05, 163a/09, 244a/12, 249b/09, 257a/08, 261a/03, 266a/19, 270a/10, 273a/10, 273b/17, 289a/07, 289a/09, 289b/07, 291b/15, 291b/16, 292b/12, 307a/02, 324b/15, 331b/13

u. kiçik Büyük küçük. 52b/09, 65b/01, 132b/03, 163a/06

u. kiçikler 80b/10

u.+lar 1b/14, 2b/06, 2b/17, 3a/10, 5b/03, 5b/04, 6a/06, 10b/20, 13a/04, 13b/11, 17a/17, 24b/03, 25a/06, 29b/07, 29b/08, 29b/12, 34a/18, 37b/05, 38a/16, 41a/05, 45a/19, 47b/09, 53a/07, 56b/13, 67b/19, 69a/13, 71b/06, 74a/10, 74a/11, 74a/14, 75a/16, 75a/16, 76a/06, 76b/01, 77b/12, 77b/14, 77b/17, 78a/10, 78a/12, 78a/18,

78b/08, 78b/10, 81a/03, 81b/14, 82a/03, 82b/19, 88b/11, 88b/20, 95b/07, 95b/08, 95b/16, 101b/02, 102a/09, 104a/06, 104b/05, 105b/08, 108b/04, 109a/10, 113b/07, 114a/17, 114b/01, 118b/18, 118b/19, 119a/12, 119b/03, 121a/20, 121b/04, 124a/02, 126b/15, 127a/02, 128b/02, 128b/04, 128b/14, 129b/12, 132a/09, 132a/18, 133b/08, 133b/11, 134b/12, 135a/02, 135a/05, 135a/19, 135b/10, 140a/08, 140a/09, 142a/07, 142a/11, 142a/13, 144b/19, 145a/07, 145a/17, 145b/02, 146a/21, 146b/10, 150b/07, 150b/16, 152a/19, 152b/18, 152b/19, 153a/03, 153a/19, 153b/08, 154a/18, 154b/05, 155b/08, 155b/16, 156a/02, 156a/03, 156a/05, 156a/09, 156a/13, 156a/15, 156b/14, 160b/05, 160b/21, 161b/12, 165a/04, 169b/11, 173a/12, 174a/15, 174a/19, 174b/05, 177a/21, 177b/15, 178a/06, 178b/14, 179a/10, 179b/17, 179b/17, 180a/03, 184b/04, 185b/20, 187a/04, 187a/10, 188a/09, 190b/17, 190b/18, 191a/02, 191a/09, 191b/16, 192a/11, 195a/09, 195a/16, 195b/07, 196a/17, 197b/18, 197b/20, 197b/21, 198b/07, 198b/17, 199b/18, 200b/10, 201b/18, 203a/12, 203a/13, 203a/20, 205a/06, 206a/10, 207a/07, 207a/18, 208b/19, 209b/01, 209b/21, 210b/21, 218b/06, 221a/01, 223a/10, 223b/04, 223b/19, 224a/05, 224a/09, 226a/06, 227b/17, 228a/05, 232a/19, 232b/15, 232b/19, 234a/19, 234a/20, 234b/03, 234b/05, 237a/19, 240a/08, 246a/17, 247b/09, 249b/09, 251b/04, 258a/18, 263b/06, 263b/09, 265a/16, 265b/02, 267b/17, 269a/12, 269a/13, 269a/20, 270a/04, 270a/07, 270a/12, 273b/03, 273b/05, 273b/05, 273b/15, 273b/17, 274a/12, 276a/16, 276a/17, 276a/21, 276b/19, 277a/02, 277a/03, 283a/18, 286b/20, 288a/03, 292a/04, 294a/14, 295b/08, 296a/14, 300b/06, 303b/17, 303b/20, 304a/15, 304a/16, 305b/10, 306a/01, 306b/15, 311b/19, 311b/20, 312b/03, 313a/04, 315a/16, 315b/05, 315b/11, 315b/12, 315b/13, 315b/14, 315b/15, 315b/19, 316b/11, 316b/15, 316b/16, 318a/03, 318a/04, 319a/10, 319b/03, 319b/21, 320a/02, 320a/04, 320b/08, 322a/06, 323b/19, 323b/20, 324a/03, 324b/12, 325a/01, 325a/04, 325a/07, 325a/09, 328b/01, 329a/17, 331b/08, 333a/07

u.+lar bile 3b/01, 3b/05, 14b/08, 30a/16, 69b/13, 71b/10, 82b/20, 93a/18, 102a/13, 140a/06, 142b/09, 163a/19, 170b/21, 179b/18, 251a/07, 277a/08, 278a/02, 300a/14, 300b/21, 319a/09, 319b/06, 322b/01

u.+lar ḳatarıda olturġuz- Ulular yerinde oturtmak. 175b/12

u.+lardın 3a/11, 13a/06, 15b/11, 41b/04, 66a/07, 120a/15, 252a/12, 252b/05, 263a/12, 289b/07, 304a/12

u.+lardın érdi 251a/11

u.+lardın özge 42b/13

u.+larġa 31a/16, 76a/03, 82a/04, 108a/11, 109a/03, 119a/10, 150a/12, 156a/17, 156b/14, 157a/08, 159b/12, 173a/11, 176b/10, 192b/04, 195a/08, 198b/06, 201a/15, 206a/10, 217b/14, 244b/05, 246a/08, 246a/16, 247b/01, 258b/05, 304a/10, 331b/11

u.+ları 12a/16, 13b/06, 22a/10, 29b/06, 36b/01, 38a/11, 38b/19, 39a/06, 40a/08, 62b/05, 75b/04,

79a/18, 103a/15, 104b/03, 106b/17, 107a/01, 109b/01, 115b/07, 129b/17, 151a/07, 151a/16, 152b/14, 156b/01, 178a/15, 187b/14, 189b/06, 191b/08, 198a/05, 198a/15, 201a/09, 206a/20, 210b/08, 210b/20, 213a/18, 225a/15, 227b/16, 233a/05, 233b/03, 237b/02, 245b/01, 246a/07, 251a/14, 260b/18, 266b/11, 267b/11, 278a/09, 281a/08, 289a/05

u.+ları bile 14a/07, 25a/01, 26b/09, 27b/12, 37b/04, 66b/03, 90a/16, 101a/12, 119b/02, 149b/09, 196a/15, 263a/05, 291b/04, 291b/12

u.+larıdın 5b/17, 141a/05, 159a/14, 281a/06

u.+larıġa 10b/20, 12b/15, 23a/03, 109a/02, 109a/10, 133b/07, 145b/02, 174a/15, 177a/18, 178a/06, 179a/07, 195b/07, 270b/04, 273b/03, 273b/15, 295b/08, 309b/04, 312a/18, 315a/15

u.+larımızdın 35b/15

u.+larımnı 249a/12

u.+larını 5a/17, 10a/10, 16a/10, 24a/17, 25a/06, 26a/12, 29b/12, 37b/03, 39a/16, 53a/07, 65b/12, 69a/12, 72a/11, 75a/15, 76a/06, 76b/11, 128b/01, 140b/13, 144b/19, 152b/03, 162a/02, 178b/21, 187a/03, 194a/11, 197b/17, 211a/14, 224a/20, 237a/18, 261a/15, 265a/04, 265a/14, 270a/17, 277a/14, 280b/18, 287b/21, 295a/11, 296a/13, 308b/18

u.+larınıŋ 15b/10, 90a/04, 198a/18, 199b/04, 259a/10, 259b/05

u.+larnı 2b/13, 2b/16, 3b/11, 5a/10, 25a/13, 35a/11, 41a/17, 65b/05, 66a/15, 70b/10, 76a/03, 78b/08, 80a/20, 81a/02, 108a/15, 156b/10, 160a/16, 193b/17, 225a/08, 232a/17, 234a/12, 245b/08, 249b/09, 251b/03, 252b/07, 259a/16, 263b/04, 265a/15, 282b/20, 292a/04, 299b/06, 303b/19, 318b/01, 319a/15, 322b/03, 323b/18, 325a/08, 331b/07

u.+larnıŋ 14b/15, 31a/18, 79a/11, 144a/14, 146b/10, 151b/13, 160b/09, 170b/20, 181a/05, 200b/16, 224a/03, 224a/04, 234a/06, 234b/05, 254b/11, 304a/02

u. martaba taf- Yüksek mertebe elde etmek. 204a/17

u. martabaġa yetgür- Yüksek mertebeye ulaştırmak. 329a/03

u. mertebelik bol- Yüksek mertebeli olmak. 215b/09

u.+nı 31a/07, 195a/10, 202b/02, 291b/21

u.+nıŋ 70b/12, 137a/19, 160b/07, 206b/15, 328a/11

u. sen 276a/12

u. siler 162a/20

u. turur 10b/18, 41b/17, 48a/18, 163a/06, 180b/17, 293a/01

u. turur siler 162a/19

u. tut- Ulu tutmak (Ulu kabul edip ona göre muamele etmek). 14a/17, 80b/01, 135a/06

u.+uŋlar 162b/02

u.+uŋuzlar 256b/11, 275b/08

u.+uŋuzlarnı 256b/11

[=791]

uluġī Far. Bir ulu (kimse).

u. 63a/11, 142a/04

[=2]

uluġlıḳ Bk. **uluġluḳ**

u.+ıdın (uluġlıġıdın) 50a/01

[=1]

uluġluġ Bk. **uluġluḳ**

u.+da 315a/11

u. körgez- 183b/17

[=2]

uluġluḳ Ululuk, ulu olma durumu, büyüklük, yücelik. Krş. **uġluḳ, uluġlıḳ, uluġluġ, uluḳlıḳ, uluḳluḳ**

u. 51a/02, 153b/19, 221b/17, 283b/05, 308b/07, 313a/05

u. bile 251a/18

u. bol- 270b/19
u.+da 154a/14
u. daʿvāsı ḳıl- Ululuk iddiasında bulunmak. 163a/07
u.+dın 195a/12, 241b/05, 282b/03, 323b/21
u.+ġa 240b/16
u.+ġa yetgür- Ululuğa ulaştırmak. 9a/17
u.+ı bile (uluġluġı bile) 94b/18
u.+ıġa (uluġluġıġa) 204a/06
u. iste- 8b/03, 154b/21
u. ḳıl- 191a/07, 230a/06, 329a/15
u.+nı 43a/17, 135a/05, 204a/10, 208a/03, 228a/11, 245b/10, 312a/05
u.+nı taf- Ululuğu elde etmek. 70a/16
u.+uŋdın (uluġluġuŋdın) 191a/10
[=32]

uluḳ Bk. **uluġ**
u. 6b/12, 12b/09, 26a/07, 222b/18, 331b/12
u. birle 5a/08
u. bol- 23b/05, 45a/06, 229b/08
u. ḳıl- 331b/12
u.+lardın 6a/07
[=11]

uluḳlıḳ Bk. **uluġluḳ**
u.+ınıŋ (uluḳlıġınıŋ) 306a/05
[=1]

uluḳluḳ Bk. **uluġluḳ**
u.+ı (uluḳluġı) 302a/19
u.+ını (uluḳluġını) 225a/13
u.+ını (uluḳluġını) 94a/19, 209b/05
u.+ınıŋ (uluḳluġınıŋ) 302b/20
[=5]

ummat Ar. Ümmet, bir peygambere inanıp onun getirdiklerine tabi olanların oluşturduğu topluluk.
u. (tört ummat) 84b/17
u.+ları-ki 84b/14
u.+larını 202b/15
[=3]

ʿ**umr** Ar. Ömür, hayat, yaşama veya var olma süresi.
ʿ**u.** 1b/05, 67b/16, 134b/06, 187a/14, 213a/05
ʿ**u. (miŋ yıl** ʿ**umr kör-)** 295a/09
ʿ**u. (seksen yıl** ʿ**umr kör-)** 203a/04
ʿ**u. (uzaḳ** ʿ**umr kör-)** 43a/16
ʿ**u. (uzun** ʿ**umr ber-)** 245a/14
ʿ**u. (yetmiş yıl** ʿ**umr kör-)** 248b/11
ʿ**u.+ı** 143a/12, 144b/06
ʿ**u.+ı aççıġ bol-** Ömrü acı olmak. 65a/09
ʿ**u.+ı āḫır bol-** Ömrü son bulmak. 91a/09, 95a/17, 106a/09, 317a/03
ʿ**u.+ı āḫırıġa yet-** Ömrü sonuna ulaşmak. 302b/21
ʿ**u.+ı beş yıl tört ayġa yet-** 145a/17
ʿ**u.+ı ḫūş kéç-** 252a/13
ʿ**u.+ı ḳısḳa bol-** Ömrü kısa olmak. 40b/12
ʿ**u.+ı öt-** 58a/20, 129b/10
ʿ**u.+ı rancda bol-** 53a/12
ʿ**u.+ı seksen sekiz yaşġa kir-** 130a/13
ʿ**u.+ı uzun bol-** 40b/12, 64b/16, 119a/15
ʿ**u.+ı vafā ḳıl-** 203b/12
ʿ**u.+ı yetmiş törtge yet-** 247b/13
ʿ**u.+ı yetmişdin öt-** 144a/06
ʿ**u.+ı yüz atmış törtge kir-** 165a/12
ʿ**u.+ıdın** 110b/16, 202b/20
ʿ**u.+ıġa** 108b/19
ʿ**u.+ımız (**ʿ**umr kör-)** 109b/05
ʿ**u.+ında** 172a/20
ʿ**u.+ını** 192b/16
ʿ**u.+ını ḫūş kéçür-** 41a/02, 112b/09
ʿ**u. kéçür-** 100a/17
ʿ**u. kör-** Ömür görmek (Ömür sürmek). 47b/15, 58b/13, 100b/12, 159b/08, 194a/15, 293a/21, 311b/19, 317b/05
ʿ**u.+nı** 219b/17
ʿ**u.+nı ötker-** 299a/20
ʿ**u. öt-** Ömür geçmek. 165a/09, 248b/12
ʿ**u. ötker-** Ömür geçirmek. 117a/01
ʿ**u.+um** 48b/15, 64a/10
ʿ**u.+um āḫır bol-** 60b/14, 60b/19, 80a/06, 105a/06, 149b/15, 194a/12, 294b/09
ʿ**u.+um āḫırıġa yet-** 311b/08
ʿ**u.+um bol-** 156b/02
ʿ**u.+um ellig bir yaşġa yet-** 123a/03
ʿ**u.+um tüken-** 130a/17, 133a/19, 133b/14, 134b/07
ʿ**u.+um yüz yılġa yet-** 293b/13

ʿ**u.+umda** 52b/03, 130a/17, 192b/14
ʿ**u.+umnı açıġ ḳıl-** 22b/03
ʿ**u.+umnı kéçür-** 192b/14
ʿ**u.+umnı ötker-** 173a/14
ʿ**u.+umnı uzun ḳıl-** 195a/09
ʿ**u.+uŋ** 104a/19, 110a/15, 192b/11
ʿ**u.+uŋ (ḫūrşīd-ı ʿumr)** 316b/02
ʿ**u.+uŋ āḫır bol-** 53a/20, 67a/07, 67a/10, 149b/16, 149b/18
ʿ**u.+uŋ āḫırıġa yet-** 55b/10
ʿ**u.+uŋ ḫūş-ḥāllıḳda bol-** 41a/06
ʿ**u.+uŋ ḳısḳa bol-** 105a/07
ʿ**u.+uŋ öt-** 161b/05, 328b/08
ʿ**u.+uŋ uzun bol-** 15b/06, 17a/16, 24a/02, 28b/11, 87b/16, 122b/18, 125b/12, 129b/15, 139a/20, 140a/03, 166a/12, 170b/12, 177a/07, 242b/19, 249a/10, 281b/17
ʿ**u.+uŋda** 58b/13
ʿ**u.+uŋızlar** 68a/16
ʿ**u.+uŋnı uzun ḳıl-** 169a/12
[=111]

ʿ**umrī** Far. Bir ömür; ömür.
ʿ**u. (bir yıl ʿumrī kör-)** 144b/15
ʿ**u.+da** 69b/18, 116a/01
ʿ**u.+dın** 67b/17
ʿ**u. kör-** 24a/02, 40b/19
[=6]

un Bazı gıda maddelerinin öğütülmesinden elde edilen toz hâlindeki besin.
u.+ı bile (furçaḳ unı) 275a/18
[=1]

una- Kabul etmek, razı olmak, onaylamak.
u.-madı 48b/12, 64a/05, 81b/20, 176a/21, 212a/05, 266a/13, 279b/10
u.-madılar 120b/08, 150b/16, 278b/03
u.-mas biz 21a/14, 316b/13
u.-mas érdi 283b/16
u.-mas men 59b/02
u.-masa 15b/01, 42b/08, 47a/05, 81a/18, 270a/11
u.-masalar 296b/18
u.-masaŋ 12a/12, 93b/10, 169b/17, 238b/16, 257b/02, 297a/09
u.-masaŋızlar 154a/05
u.-maslar 152b/08
u.-may 95b/13, 204a/15, 253b/20, 257a/05
u.-maydur 53a/09, 57a/15, 57b/16, 77a/19, 95a/12, 158b/05, 251b/07
u.-maydurlar 22a/06
u.-sa 270a/10
[=41]
farmānımġa una- 42b/08
sözümge una- 270a/10
[=2]

untul- Unutulmak.
u.-dı 93a/01
[=1]
köŋlidin untul- 93a/01
[=1]

unut- Aklında kalmamak, hatırından çıkmak, hatırlamamak; bir şeyi artık düşünmez, hatırlamaz olmak, ihmal edip terk etmek; gereken önemi vermemek, üstünde durmamak; aklından çıkarmak.
u.-maġay sen 219b/17, 249a/10, 286a/15
u.-maġıl 329a/04
u.-tı 166a/04, 198b/19, 249b/14
u.-tıŋ mu 59a/09
u.-tuŋ 271b/07
u.-tuŋ-mu 263a/11
u.-tuŋ-mu ki 291b/16
u.-up (untup ḳal-) 151b/19
u.-up sizler (untup sizler) 224a/06
[=13]

ur- Vurmak, (elini veya elindeki bir şeyi bir yere) hızla indirmek, hızla çarpmak; (kesici aletlerle) kesmek, yarmak; hızla değmek, çarpmak; (vurmalı sazlar) çalmak; kötü tesir etmek, zarar vermek, dokunmak; indirmek, eğmek; hızla gitmek üzere yönelmek, atılmak, hücum etmek; (ah, nara vb. ile) bu kelimelerin ifade ettiği sesi kuvvetle çıkarmak; bazı kelimelerle birleşik fiiller oluşturur.
u.-a almadı 319b/04
u.-a alsaŋ 184b/09
u.-a ura 12a/02
u.-adur 288a/20

u.-adurlar 17b/18
u.-ar érdi 19b/09, 115a/09
u.-ayın 173b/08, 273b/05
u.-dı 3b/01, 8a/02, 9b/15, 9b/19, 11b/17, 11b/20, 11b/20, 11b/20, 12a/01, 12a/17, 18b/18, 18b/20, 18b/20, 19a/01, 19b/02, 19b/20, 20a/18, 20b/11, 20b/12, 20b/19, 21a/20, 21a/20, 21b/11, 21b/13, 24a/18, 25b/05, 28b/13, 29a/14, 29a/14, 29a/16, 30a/18, 30a/19, 30b/12, 30b/14, 31a/01, 32a/19, 33b/18, 34a/11, 34a/12, 34a/14, 35b/19, 36a/02, 38a/01, 38a/12, 39a/07, 39a/10, 42b/17, 55a/11, 55a/12, 55a/12, 55a/13, 55b/01, 56b/06, 57b/10, 66b/19, 68b/01, 69b/14, 70a/02, 73a/05, 73a/10, 73a/11, 73a/12, 73a/19, 74a/05, 78a/03, 79b/05, 89b/16, 94b/07, 101a/17, 105b/02, 123b/17, 126a/04, 126a/13, 126a/16, 126b/08, 134b/08, 136a/15, 137b/04, 139a/19, 139b/07, 140a/03, 140a/06, 140b/09, 141a/08, 145b/01, 147b/16, 147b/21, 147b/21, 149a/18, 152a/02, 155b/03, 155b/06, 160a/02, 160a/04, 160a/07, 160a/13, 163b/17, 166a/06, 171b/01, 176b/13, 180b/21, 181a/19, 183b/06, 184b/10, 184b/15, 187b/04, 190a/19, 190b/14, 197b/01, 197b/01, 197b/02, 206b/18, 207a/17, 208a/13, 213b/01, 214a/06, 214b/14, 215a/18, 215b/10, 221b/06, 230a/13, 231b/12, 236b/12, 240a/18, 240b/03, 240b/09, 255a/21, 256a/18, 256b/10, 258a/08, 258b/02, 258b/03, 259a/16, 259b/04, 260a/21, 261b/12, 266a/09, 269b/01, 272b/18, 274a/07, 274b/05, 277b/20, 278a/06, 284a/13, 285a/08, 285a/08, 286b/08, 286b/10, 286b/11, 287b/08, 288a/15, 290a/19, 290b/02, 291b/02, 292b/04, 294a/11, 297a/02, 297a/03, 297a/15, 300a/12, 301a/09, 307a/05, 312b/08, 316a/06, 317a/11, 323a/17, 323a/18, 323a/20, 323a/21, 323b/04, 324b/18, 329b/12, 332b/14, 332b/15
u.-dı-ki 4b/12, 8a/06, 10b/01, 19a/05, 19a/15, 19b/04, 21b/12, 30b/20, 32b/12, 37a/12, 37b/20, 54a/18, 56a/13, 59a/01, 59a/09, 96b/06, 155b/02, 173b/11, 174a/21, 174b/05, 184b/10, 189b/14, 209a/21, 258a/03, 258a/18, 260b/11, 284a/11, 284a/15, 290a/16, 290a/20, 290a/21, 320a/10
u.-dılar 2a/15, 10a/04, 11b/15, 11b/16, 13b/05, 16a/08, 19a/11, 21b/15, 22a/02, 22a/13, 22a/18, 25b/12, 29b/07, 30a/14, 31a/01, 31b/14, 38a/20, 40a/05, 54b/16, 54b/18, 74b/02, 75a/04, 77b/04, 78b/04, 79b/07, 89a/20, 89b/20, 96b/03, 99a/18, 106b/09, 107b/18, 119a/15, 119b/11, 121a/04, 132b/18, 141b/15, 158a/18, 161b/11, 170a/05, 174b/02, 177a/04, 177a/07, 177a/10, 179b/18, 190b/15, 190b/17, 200b/15, 210b/05, 214a/04, 224b/11, 226a/16, 228a/08, 236a/14, 236b/07, 236b/09, 247a/07, 247b/04, 247b/08, 260b/07, 270a/15, 274a/02, 274a/03, 279b/06, 283a/11, 284b/04, 294a/14, 300a/16, 312b/11, 315b/02, 315b/02, 323a/13, 324b/08, 326a/06
u.-dum 8b/09, 49a/14, 49a/17, 57a/17
u.-duŋ 271b/13
u.-ġalı 260b/05
u.-ġan 10b/02, 91b/07, 274a/14, 284b/01, 284b/07
u.-ġan dék 39a/07
u.-ġanda 25b/06, 261b/18
u.-ġandur 291b/17
u.-ġanını 25b/15
u.-ġanıŋġa 4b/13
u.-ġanlarnı 79b/17

u.-ġannı 304b/15
u.-ġay 55a/15, 238b/05, 316b/18
u.-ġay biz 260a/10
u.-ġaylar 38b/07
u.-ġuça 210b/09
u.-madı 66b/18, 208b/06
u.-maġay 145a/09
u.-maġıl 29b/20, 220b/05
u.-maḳdur 168a/15
u.-mas érdi 10b/02
u.-mas érdim 271b/11
u.-sa 19b/17, 225b/04, 290b/09
u.-sam 57a/16
u.-uŋuzlar 274a/01
u.-up 4b/10, 8a/03, 17b/10, 25b/15, 37b/11, 38a/18, 38b/16, 74a/17, 76b/08, 79b/02, 92a/01, 152b/21, 170a/11, 170a/13, 186b/11, 225a/07, 258a/20, 260a/02, 282a/09, 315b/08
u.-up turur 186b/05, 237b/12
u.-up turur érdi 33a/07
u.-updur 23b/09, 263a/01
u.-updurlar 79b/13
u.-ur 1b/01, 17b/03, 17b/14, 17b/15, 18a/02, 189b/15, 225b/05, 273b/19
u.-ur érdi 4b/07, 8b/13, 19a/12, 22a/05, 23b/03, 34a/15, 111a/10, 234a/16, 298a/02, 304b/13, 320a/19, 327a/19
u.-ur érdi-ki 286a/06
u.-ur men 60a/07
u.-ur sen 44b/18, 63a/09, 67a/14, 273b/07
u.-uşdın 304b/14
u.-uşġa tut- 100b/05
[=380]
āh ur- 36a/02, 134b/08, 271b/11, 315b/08
aṭıġa ḳamçı ur- 190a/19
bāng ur- 37a/12, 49a/14, 94b/07, 149a/18, 189b/14, 215a/18, 258a/08, 266a/09
bar-ham ur- 49a/17, 89a/20
bir birige ur- 234a/16
bir tal oḳnı ur- 174a/21
birini birige ur- 63a/09
cān ur- 1b/01
cūş ur- 33a/07, 186b/05, 237b/12
çangāl ur- 34a/11
çevgān ur- 10b/02
dem ur- 208b/06, 210b/09, 220b/05, 319b/04
gūy ur- 10b/01
gūynı ur- 10b/02, 123b/17, 126a/13
gürz ur- 19a/12, 19b/09, 25b/06, 25b/15
gürzler ur- 54b/18
ḫancar ur- 79b/02
ḫancarī ur- 8b/09
ḫūş-ḥāllıġ naḳārasın ur- 22a/18
ḳadam ur- 66b/18
ḳamçı ur- 11b/17, 17b/10, 21a/20, 56b/06, 66b/19, 197b/01, 261b/12, 261b/18, 263a/01, 284b/04, 290b/02, 291b/17, 297a/03
ḳanat ur- 57b/10
ḳılıç ur- 25b/15
ḳolını ḳolıġa ur- 8b/13, 20a/18
lāf ur- 91b/07
mavc ur- 39a/07, 189b/15
mavclar ur- 39a/07
muşt ur- 294a/14
naḳāralar ur- 21b/15, 31b/14, 132b/18, 210b/05, 214a/04, 236a/14, 260b/07, 270a/15
naḳāralarını ur- 11b/16
naḳāralarnı ur- 11b/15, 30a/14, 141b/15, 323a/13, 324b/08
naḳāranı ur- 236b/07
naʿra ur- 8a/02, 9b/15, 18b/18, 19a/05, 19a/15, 19b/04, 25b/05, 29a/14, 30a/18, 30b/20, 32a/19, 33b/18, 34a/14, 38a/12, 38a/20, 38b/07, 54a/18, 54b/16, 55a/13, 55b/01, 56a/13, 59a/01, 59a/09, 78b/04, 89b/20, 96b/06, 119a/15, 126a/16, 160a/02, 161b/11, 186b/11, 197b/01, 206b/18, 209a/21, 213b/01, 214b/14, 225b/04, 225b/05, 236b/09, 236b/12, 256b/10, 258a/03, 258a/18, 258a/20, 260b/11, 274a/02, 284a/11, 284a/13, 285a/08, 286a/06, 290a/16, 290a/19, 290a/20, 290b/09,

297a/02, 323a/17, 323a/18, 323a/20, 323b/04, 332b/14
naʿralar ur- 210b/05
nayza ur- 11b/20, 44b/18, 55a/12, 197b/02, 286b/10
nayzanı ur- 18b/20, 297a/15
orġaḳ ur- 168a/15
ot şuʿla ur- 37b/11
özini ur- 12a/01, 17b/15, 19a/01, 19b/02, 20b/12, 20b/19, 21a/20, 29a/14, 30a/19, 30b/14, 31a/01, 38a/01, 68b/01, 73a/05, 73a/10, 73a/11, 73a/12, 73a/19, 140b/09, 214a/06, 260a/21, 285a/08, 286b/08, 298a/02
özlerini ur- 22a/02, 31a/01, 75a/04, 99a/18, 121a/04, 274a/03
özüŋni yerge ur- 29b/20
pence ur- 8a/03
şab-ḫūn ur- 260a/10, 260b/05, 273b/05, 273b/07, 273b/19
şamşīr ur- 17b/03, 19a/11, 173b/08
tabanca ur- 282a/09, 288a/20, 315b/02
ṭaʿna ur- 23b/03, 67a/14, 145a/09
tayaḳ ur- 42b/17
téfik ur- 294a/14
tīġ ur- 18a/02, 21b/13, 22a/13, 35b/19, 55a/11, 89b/16, 272b/18, 316b/18, 327a/19
tīġnı ur- 21b/11
yerge ur- 11b/20, 18b/20, 28b/13, 30b/12, 39a/10, 55a/12, 57a/17, 60a/07, 147b/21, 184b/10, 187b/04, 258b/02, 259a/16, 320a/19, 332b/15
yüz ur- 23b/09
yüz yerge ur- 2a/15, 3b/01, 10a/04, 12a/17, 13b/05, 16a/08, 20b/11, 24a/18, 29a/16, 29b/07, 40a/05, 69b/14, 74a/05, 74a/17, 74b/02, 76b/08, 77b/04, 79b/07, 92a/01, 96b/03, 101a/17, 105b/02, 106b/09, 107b/18, 111a/10, 119b/11, 126a/04, 126b/08, 136a/15, 137b/04, 139a/19, 139b/07, 140a/03, 140a/06, 141a/08, 152a/02, 152b/21, 155b/06, 158a/18, 160a/07, 160a/13, 163b/17, 166a/06, 170a/05, 170a/11, 170a/13, 171b/01, 174b/02, 177a/04, 177a/10, 179b/18, 180b/21, 181a/19, 183b/06, 190b/14, 190b/15, 190b/17, 200b/15, 207a/17, 208a/13, 215b/10, 221b/06, 224b/11, 226a/16, 228a/08, 230a/13, 231b/12, 240a/18, 240b/03, 240b/09, 247a/07, 247b/04, 247b/08, 255a/21, 256a/18, 259b/04, 269b/01, 274b/05, 278a/06, 279b/06, 283a/11, 287b/08, 292b/04, 300a/12, 301a/09, 307a/05, 312b/08, 312b/11, 316a/06, 326a/06
yüzlerini yerge ur- 177a/07, 225a/07
zaḫm-kārī ur- 79b/13
zaḫm ur- 4b/13, 25b/12, 38a/18, 79b/17, 274a/14, 284b/01, 284b/07
zaḫmnı ur- 17b/18
zūpīn nayzasın ur- 17b/14, 19b/17, 19b/20
[=326]

Ūrmuzd I Erdeşir (**Ardaşīr I**)'in oğlu, Guştasb (**Guştāsb**)'ın torunu.
Ū. 18b/15
[=1]

Ūrmuzd II Padişah. Şapur (**Şāpūr II)**'un, Mihrek (**Mihrek**)'in kızından olan oğlu. Saltanat süresi bir yıl dört aydır. Krş. **Hurmuzd I, Ūrmuzd Pād-şāh**
Ū. 125a/17, 125a/18, 126a/12, 126a/14, 126a/16, 126a/16, 126b/08, 126b/13, 126b/19, 126b/20, 133a/19, 133b/06
Ū. dép 126a/10
Ū.+dın 126b/01
Ū.+ġa 126b/12
Ū.+nı 125a/19, 126a/20, 126b/11
Ū.+nıŋ 126b/13
[=19]

Ūrmuzd III Padişah. Nersi (**Narsī II**)'nin oğlu. Saltanat süresi dokuz yıl beş aydır. Krş. **Hurmuzd II**
Ū. 135a/12

Ū.+nıŋ 135a/14
Ū. turur men (Şāpūr ibn-i Ūrmuzd) 139a/18
[=3]
Ūrmuzd Ardaşīr Erdeşir (**Ardaşīr IV**)'in inşa ettirdiği şehirlerden biri.
Ū. 131b/19
[=1]
Ūrmuzd Pād-şāh k.a. Bk. **Ūrmuzd II**
Ū. 133b/07, 133b/12, 134b/08
Ū.+nı 133b/11
[=4]
uruġ 1. Bk. **uruḳ** 1
u.+ları bile 3b/06
[=1]
2. Bk. **uruḳ** 2
u. 203b/13
[=1]
uruḳ 1. Soy, nesil. Krş. **uruġ** 1
u. 13a/03
u.+da 313a/02
u.+dın 151a/12, 153a/06
u.+ı (pād-şāh uruġı) 108a/02, 108a/03
u.+ı (pād-şāh uruġı bol-) 108a/01
u.+ı (pād-şāhlarnıŋ uruġı) 44b/18
u.+ı (pād-şāhnıŋ uruġı) 332a/17
u.+ı (uruġı) 110b/18, 120a/07, 124b/16, 126b/18, 304a/02
u.+ı bile (uruġı bile) 124b/16
u.+ı turur sen (pād-şāh uruġı turur sen) 114b/04
u.+ı tururlar (uruġı tururlar) 274b/11
u.+ıdın (pād-şāh uruġı) 319b/12, 320b/13, 323b/14
u.+ıdın (pād-şāh uruġıdın bol-) 320a/12
u.+ıdın (pād-şāhlarnıŋ uruġı) 82a/07
u.+ıdın (pād-şāhnıŋ uruġı) 150b/13
u.+ıdın (urġıdın) 65b/15
u.+ıdın (uruġıdın) 15b/11, 70b/03, 81a/06, 118b/09, 124b/19, 125a/04, 151a/05, 184b/21, 272b/13, 273a/13, 320a/21, 333a/06
u.+ıdın (uruġıdın bol-) 7a/11, 44a/02, 44a/08, 44b/07, 77a/09
u.+ıdın dép (uruġıdın dép) 66a/05
u.+ıdın érdi (uruġıdın érdi) 48a/19
u.+ıdın turur (uruġıdın turur) 16a/13, 49a/06, 154b/17
u.+ıdın turur men (uruġıdın turur men) 16a/13, 114a/19, 136a/08
u.+ıġa (uruġıġa) 126b/18
u.+ını (uruġını) 65a/08
u.+ları 13a/04, 13b/11, 90b/10, 110b/15, 328b/11
u.+ları-ki 331a/02
u.+ları birle 2b/11
u.+larıġa 3a/15, 110b/19
u. tuḳḳan 19b/10, 42b/13, 43b/15, 80a/08, 95b/08, 114b/02, 133a/02, 133b/05, 141a/05, 172a/18, 222b/03, 280a/01, 289b/06, 295a/14, 295a/15, 295b/10, 328a/21
u. tuḳḳan bol- 296a/18, 302a/10
[=79]
2. Tohum. Krş. **uruḳ** 2
u. 162b/04, 193a/14, 228a/21
u.+ı (uruġı) 193a/13
u.+ıdın bölek (yaḫşılıḳnıŋ urġıdın bölek) 108a/07
u.+ını (aççığnıŋ uruġını tarı-) 184a/15
u.+ını (uruġını tarı-) 61b/13, 156a/13
u.+ını (yaḫşılıḳnıŋ uruġını tarı-) 110a/12
u.+larını 83b/04
u.+nı (önmeyduġan uruḳnı tarı-) 51a/06
u. tarı- 251b/01
u.+uŋnı (tarıġan uruġuŋnı or-) 60a/06
[=13]
urul- Vurulmak, vurma işine konu olmak.
u.-dı 254b/11
u.-ġan dék 140b/12
[=2]
bağırları ḳanġa urul- 254b/11
[=1]
Ürūmuzd İskender (**İskender**) zamanında Tavâif-i mülûk (**mulūk-ı ṭavāyıf**) padişahlarından biri.

Ū. 110b/19
[=1]
uruş- Vuruşmak, birbirine vurmak; savaşmak, mücadele etmek.
u.-maġay 192b/21
u.-maġıl 175a/20
u.-tılar 19a/06, 21b/08, 54b/17
[=5]
gürz uruş- 19a/06, 54b/17
ḳılınç uruş- 21b/08
[=3]
usta Bk. **ūstād**
u. 4b/09, 127a/16
u. érdi 4b/07
u.+ġa 307b/07
u.+larnı 74b/08
[=5]
ūstād Far. Üstat, bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse; zanaat veya sanat öğreten kimse; zanaatçılar için kullanılan unvan; becerikli, mahir. Krş. **usta**
u. 2b/08, 28a/15, 84b/04, 91a/02, 175a/17, 175b/02, 215a/18, 215a/20, 234a/19, 235b/04, 235b/05, 236a/16, 238a/06, 305a/21, 307a/17, 307b/01, 307b/04, 307b/08, 307b/09, 307b/14, 307b/14, 307b/18, 307b/20, 308a/04, 308a/06, 308a/08
u. (Mıhr Ūstād) 226b/03, 226b/07, 226b/09
u. (Mıhrān Ūstād) 226b/14, 226b/16, 227a/09, 227b/07, 228b/09, 253b/13, 254a/14, 254a/17, 254a/21, 272a/18
u.+dın 235b/14
u.+dın (Mıhrān Ūstād) 253b/12
u. érdi (Mıhrān Ūstād) 226b/01
u.+ġa 308a/07, 308a/09
u.+ġa (Mıhrān Ūstād) 226b/03, 227b/04
u.+ı 234a/15, 234a/16
u.+ıġa 175b/02, 215a/17
u.+ını 235b/03
u.+ıŋ 235b/17
u.+lar 111b/13, 206a/04, 222b/14, 307a/19, 307a/20
u.+lar bile 228b/09
u.+larġa 307a/18
u.+ları 234a/18
u.+larımızını 234a/13
u.+larnı 307b/11, 308a/07
u.+nı 307b/17, 307b/19
u.+nı (Mıhrān Ūstād) 227a/14
u.+nıŋ 307b/09
u.+nıŋ (Mıhr Ūstād) 226b/08
u.+nıŋ (Mıhrān Ūstād) 254b/03
u. turur 306a/15
u. tururlar 299a/03
[=71]
Ūstād-ı Fīrūz Hüsrev (**Ḫusrav II**) döneminde pehlivan.
u. 285b/06
[=1]
ustuḫᵛān Far. Kemik.
u. bile 99a/14
u. dék bol- 161b/08
u.+ı 254a/07
u.+ı bile 107b/12
u.+ıdın turur 107b/11
u.+ıġa 68b/07
u.+ları 184b/10
[=7]
ustura Far. Genellikle tıraş için kullanılan, açılır kapanır, çok keskin bıçak.
u.+sını 122b/08
[=1]
ustuvār Far. Güvenilir, doğru.
u. 259b/16
u. tut- 143b/17
[=2]
uşūlçı Dansçı, iyi dans eden.
u. érdi 166a/21
u. turur 166b/03
[=2]
uşaḳ Küçük çocuk. Krş. **uşşaḳ**
u.+lar bile 142a/18
[=1]
uşal Bk. **uşul**
u. 283a/07, 284a/09
[=2]
uşat- Kırmak, parçalamak.
u.-saŋ 328b/04
u.-tılar 269a/04
u.-ur 34b/05
[=3]

uşbu 1. (Sıfat) İşte bu.
u. 3a/08, 12b/16, 15b/03, 20a/06, 20b/07, 22a/02, 24a/07, 25b/16, 26b/19, 27b/01, 27b/03, 28a/11, 29a/19, 37a/20, 38b/17, 58b/01, 60b/14, 72b/09, 73b/18, 95a/04, 100a/17, 103a/07, 107b/20, 108b/11, 131b/04, 131b/07, 131b/08, 136b/18, 143b/16, 144a/19, 144b/16, 153a/11, 154b/04, 160b/11, 176b/10, 176b/11, 195b/06, 198b/16, 200a/14, 200b/06, 202a/03, 202a/19, 215b/04, 221b/19, 224a/18, 227a/01, 227a/07, 231b/06, 233a/07, 233a/09, 233a/10, 250b/03, 254a/12, 267b/09, 268a/17, 272b/15, 279a/05, 298b/19, 302b/01, 304b/02, 305b/02, 313a/06, 313b/09, 315b/06, 322a/17, 326a/14, 329b/20
u. (maşlaḥatnı uşbu yerge ḳoy-) 177b/13
u. (sözni uşbu yerge ḳoy-) 150b/16, 202a/09, 223b/08
u. çaġlıġ 332b/20
u. çaġlıḳ 80a/14, 96b/11, 110a/15
u. ḥāl 322a/17
u. kün 130a/18, 150a/04, 205b/19
u. martabada 95a/16
u. vaḳtda 19a/09, 21b/08, 52a/13, 118a/13, 268a/16, 310a/11
u. yosun 318a/11
u. yosunda 6a/16, 6b/05, 12a/19, 15a/01, 16b/17, 18b/02, 18b/04, 18b/07, 21b/03, 21b/04, 26b/02, 34b/08, 38b/16, 45a/07, 49a/07, 54b/04, 56b/15, 66b/18, 75b/06, 80a/02, 80a/10, 81a/08, 86a/05, 89a/16, 94b/15, 102b/01, 104a/02, 106a/11, 107a/19, 110b/16, 111a/07, 111a/13, 115b/11, 118a/02, 124a/08, 124a/16, 127a/12, 128a/17, 131b/02, 132b/10, 138b/07, 146b/11, 149b/20, 169b/09, 175b/07, 177a/11, 178b/01, 180a/14, 183a/16, 186a/03, 187b/19, 192a/15, 193a/07, 193b/11, 195a/21, 196a/16, 199b/01, 203b/17, 203b/19, 205b/09, 209b/12, 228a/20, 230b/02, 231a/03, 231a/07, 231a/19, 231b/09, 239a/16, 239a/19, 239b/01, 240b/06, 252b/17, 255b/16, 279b/17, 298b/10, 300b/05, 305a/14, 316a/03, 327b/16
u. yosunda bol- 186a/08, 199a/14
u. yosunda ḳıl- 138a/17
[=169]
2. (Zamir) İşte bu.
u. 7a/02, 61b/04, 96b/09
u. dék 44a/16
u.+dur 109b/07, 196a/20, 237a/13, 263b/10
u. éken 60b/09
u. érdi 248b/07
u. turur 80a/11, 123b/12, 131a/07, 171b/03, 176b/08, 181a/18, 248b/07, 249a/19, 263a/20, 270b/13, 279a/04, 295a/05
[=22]
ʿuşr Ar. Öşür, vergi.
u. (ondın bir ʿuşr keltür-) 128b/12
[=1]
uşşaḳ Küçük, ufak. Krş. **uşaḳ**
u. bala 243b/10
[=1]
uştur-murġ Far. Deve kuşu.
u. 148a/07
u.+larnı 148a/08, 148a/17
[=3]
uşul (Sıfat) Bu, işte bu. Krş. **uşal**
u. 139b/02, 270b/09
[=2]
uy Öküz; çift sürmek, araba çekmek gibi hizmetlerde kullanılan iğdiş edilmiş erkek sığır.
u. 100a/15, 100a/19, 160a/08, 162b/09, 162b/14, 162b/19, 182a/21, 193a/14, 193b/05, 193b/09, 195a/17, 304b/13
u. (ḳolıġa uy başlıġ gürzini tut-) 23a/04
u. (ḳolıġa uy başlıġ gürzni tut-) 30a/17
u. (ḳolıġa uy başlıḳ gürzini köter-) 11b/05

u. (ḳoluŋġa uy başlıḳ gürzni köter-) 36a/15
u. başlıḳ gürz 25b/05, 155a/13, 204b/15, 225a/06
u. başlıḳ gürz ḳıldur- 305a/08
u. başlıḳ gürzini ḳolıġa tut- 30a/11
u. başlıḳ gürzni ḳolıġa köter- 38b/20
u.+ġa 108b/06, 325b/11, 325b/12, 325b/12, 325b/12
u.+lar 10a/08, 28a/07, 185b/18, 186b/20
u.+larġa 8b/10
u.+larnı 8b/11, 100a/16, 100a/17, 100a/20, 100b/03, 193b/07
u.+nı 182a/20, 182a/20
u.+nıŋ terisi 133a/05, 211b/11, 228b/01, 245b/15, 247a/08, 247a/11
u.+nıŋ térisi 65a/17
[=48]

uyat Ayıp, utanç, haya.
u. bol- Rezil olmak. 51a/15
u.+dın 174a/18
u. küçi Utanç gücü. 86a/17, 202b/17
u.+nı 133b/21
u. yeri Haya yeri (Erkek cinsel organı). 123a/14, 123a/17
[=7]

uyat- Utanmak, utanç duymak.
u.-ġıl 70a/10
u.-ıp 66a/07, 92a/06, 216a/06, 253b/18
u.-mas mu sen 55b/02, 62b/07, 63b/08, 88b/03, 175a/13, 317b/09
u.-maydur 65b/01, 199b/06
u.-tı 106a/17, 278b/15
[=15]
aḳ saḳalıŋdın uyat- 63b/08
[=1]

uyatḳu Utanç.
u.+m kel- 41b/04
u.+ŋ kel- 271b/19
[=2]

uyatlıḳ < *uyatlıġ* Utangaç, hayalı.
u. 86a/20, 129a/08, 180b/16, 194a/14, 212a/01, 226b/06
u. bol- 109b/06, 133b/17, 318a/06
u. érdi 83a/14
[=10]

uyatsız Utanmaz, hayasız.
u. 133b/20, 296a/10
u. bol- 230a/04
[=3]

uyḳu Uyku; dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün geçici olarak yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu.
u. 67b/16, 209a/19
u.+dın oyġan- 111a/12
u.+dın oyḳan- Uykudan uyanmak. 8a/21, 38a/17, 40a/20, 68b/20, 112b/17, 159a/05, 160b/18, 170a/01, 170b/04, 170b/05, 192a/13, 215a/06, 241a/18
u.+ġa 145a/19, 145a/20
u.+ġa (közi uyḳuġa bar-) 8a/21, 149a/17, 275a/19
u.+m 280a/18
u.+nı 98a/07
u.+sı kel- Uykusu gelmek. 23b/14, 37a/19, 175a/15, 176b/01, 215b/05
u. taf- 119a/13
[=29]

uzaḳ Uzun, uzun zaman; uzak, yakın karşıtı.
u. 70b/06, 219b/08, 219b/09, 268a/19, 275b/10, 314b/19
u. (söz uzaḳ bol-) 48b/06
u. (sözlerimiz uzaḳ bol-) 49a/02
u. endīşege tüş- Uzun düşünceye düşmek (Derin düşünceye dalmak). 319a/08
u. endīşeler ḳıl- 6b/18
u. endīşelerni ḳıl- 236a/08
u. érdi 47b/18
u.+ġa (iş uzaḳġa tart-) 45a/09, 200b/10, 270a/02
u.+ġa (işi uzaḳġa tart-) 180b/14
u.+ġa (işiŋler uzaḳġa tart-) 47a/10
u.+ġa (söz uzaḳġa tart-) 161b/04
u.+ġa ḳal- Uzağa kalmak (Uzun süre kalmak). 67a/17, 105a/04, 181a/02, 269b/06, 273a/20
u.+ġa tart- Uzağa çekmek (Uzun sürmek, uzun zaman almak). 55a/02, 281a/05

u. oltur- 4b/08, 4b/08
u. tur- 98a/13, 280a/19
u. turur 185a/02, 246a/12
u. ʿumr kör- Uzun ömür görmek. 43a/16
u. vaḳtġaça Uzun zamana kadar. 97a/18
[=33]

uzar- Uzamak, uzun duruma gelmek; uzun sürmek, çok zaman tutmak.
u.-dı 49b/01
u.-sa 62a/08
[=2]
sözümiz uzar- 49b/01
[=1]

uzart- Uzatmak, eli veya dili bir yere yöneltmek; konuşmayı gereğinden fazla sürdürmek. Krş. **uzat-**
u.-maġaylar 122b/08
u.-maŋız 182b/07
u.-maŋlar 127b/03
u.-mas érdi 200a/03
u.-maylı 198a/08
u.-sa 130b/07, 132a/18
u.-sam 269b/11
u.-saŋ 207b/07
u.-tı 182a/02
u.-ur sen 67a/10, 143b/12, 265b/19, 271b/16
[=14]
ḳol uzart- 67a/10, 127b/03, 132a/18, 143b/12, 182b/07, 198a/08, 207b/07, 265b/19, 269b/11
ḳolını uzart- 182a/02
sözüŋni uzart- 271b/16
til uzart- 130b/07
yamanlıḳġa ḳol uzart- 200a/03
yamanlıḳġa til uzart- 122b/08
[=14]

uzat- I Bk. **uzart-**
u.-madı 60a/19
u.-tılar 151b/04
u.-tıŋ 11b/12
[=3]
ḳol uzat- 11b/12, 60a/19, 151b/04
[=3]

uzat- II Uğurlamak, yolcu etmek, geçirmek.
u.-ıp 14a/05, 227b/06, 263a/04
u.-ıp bar- 64b/11, 192b/07, 227b/06, 288b/21
u.-tı 142b/17
[=8]
iki manzılġaça uzat- 263a/04
üç manzılġaça uzat- 192b/07
[=2]

ʿ**Uzayr** k.a. Bk. **Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar**
ʿ**U. (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve Ḥażrat-ı ʿĪsā Payġambar alayhuma's-salām)** 212a/04
ʿ**U. (Ḥażrat-ı ʿUzayr Payġambar ve ʿĪsā Payġambar ʿalayhuma's-salam)** 202a/16
[=2]

ʿ**uẕr** Ar. Özür; hatalı, yanlış bir davranışın, elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mazeret. Krş. ʿ**uẕrī**
ʿ**u. ay-** Özür söylemek (Özür dilemek). 13a/11, 206b/02, 220b/05, 276b/10, 329a/06
ʿ**u. ayt-** Özür söylemek (Özür dilemek). 3b/02, 10b/15, 47b/20, 57a/15, 58b/15, 66b/03, 66b/04, 74a/06, 130b/15, 131a/17, 133a/01, 189b/07, 243a/20, 247a/13, 263a/06, 278b/15
ʿ**u. aytur-** Özür söyletmek (Özür diletmek). 252b/06
ʿ**u.+ımızn**ı 179a/18
ʿ**u.+ımnı ḳabūl ḳıl-** 267a/07
ʿ**u.+ın ay-** 179b/03
ʿ**u.+ını ay-** 312a/18
ʿ**u.+ını ḳabūl ḳıl-** 131a/17, 200b/16, 267a/08
ʿ**u.+ıŋ** 307b/19
ʿ**u.+ıŋnı** 58a/15, 58b/15
ʿ**u.+ıŋnı ayt-** 170b/18
ʿ**u.+lar ay-** 10b/13, 35b/07, 86b/10, 139b/01, 168b/16, 190a/19, 190b/03, 224a/10, 242b/18, 278b/05, 278b/15, 309a/21
ʿ**u.+lar ayt-** 13b/19, 45b/09, 179a/15, 200a/05

ʿ**u.+lar keltür-** Özürler getirmek (Özürler dilemek). 246b/17
ʿ**u.+larını** 278b/06
ʿ**u.+larını ayt-** 13b/20
ʿ**u. tile-** Özür dilemek. 50a/06, 244a/02
[=54]

ʿ**uẕrī** Bk. ʿ**uẕr**
ʿ**u. ay-** 267a/04
ʿ**u. ayt-** 106b/11
ʿ**u.+lar ay-** 34b/19, 106b/10
ʿ**u. taḳṣīr ay-** 89a/01
ʿ**u. taḳṣīr ayt-** 59a/15
[=6]

ʿ**uẕr-nāma** Far. Özür mektubu.
ʿ**u.+sı** 64a/11
[=1]

użṭurlāb < Ar. *usṭurlāb* Usturlap; gök cisimlerinin yükseltisini ölçmekte kullanılan gözlem aracı.
u.+ġa ḳara- (Fal amaçlı) Usturlaba bakmak. 146a/10, 321a/16
u.+nı 124b/13, 137a/04
[=4]

uzun Uzun, iki ucu arasında fazla mesafe olan; başlangıcı ile bitişi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren, çok zaman alan.
u. 8a/09, 9b/09, 83b/15, 101b/09, 101b/10, 150a/11, 150a/13
u. (ʿumrı uzun bol-) 40b/12, 64b/16, 119a/15
u. (ʿumrumnı uzun ḳıl-) 195a/09
u. (ʿumruŋ uzun bol-) 15b/06, 17a/16, 24a/02, 28b/11, 87b/16, 122b/18, 125b/12, 129b/15, 139a/20, 140a/03, 166a/12, 170b/13, 177a/07, 242b/19, 249a/10, 281b/17
u. (ʿumruŋnı uzun ḳıl-) 169a/12
u. bol- 205a/17
u.+dur 40a/12
u. turur 39a/20
u. ʿ**umr ber-** 245a/14
[=32]

uzunluḳ Uzunluk; bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı, boy.
u.+ı (uzunluġı) 96a/12
[=1]

ü Bk. **ve**

ücülen Erkek cinsel organı. (Y.Uyg. ücek/ücük: “erkek cinsel organı”)
ü.+ini 122b/09
[=1]

üç Üç, sayı adı.
ü. 5a/12, 7a/01, 22a/03, 22a/03, 32a/03, 32b/06, 32b/16, 33a/16, 34a/01, 34a/20, 36b/13, 38a/08, 39b/18, 57b/07, 57b/12, 67a/20, 84a/07, 85a/08, 87a/09, 102a/14, 130b/08, 145a/19, 147a/01, 155a/02, 161b/07, 161b/07, 161b/07, 166a/01, 166a/20, 166b/13, 166b/14, 166b/18, 166b/20, 166b/21, 170a/19, 188a/01, 191b/03, 203b/17, 221a/20, 222b/03, 225b/15, 226a/02, 226a/03, 239a/14, 239a/14, 243a/05, 243a/07, 246a/15, 249b/16, 249b/17, 249b/19, 258b/01, 262a/19, 269b/07, 270a/19, 272b/17, 273b/21, 274a/02, 274a/05, 275a/17, 278b/04, 279b/09, 281b/05, 281b/07, 282b/07, 285b/15, 291a/20, 293a/07, 293a/09, 293a/10, 303a/11, 311a/08, 318a/16, 319b/16, 333a/05
ü. (atmış üç yıl) 192b/17, 193b/11
ü. (ellig üç kün öt-) 317b/01
ü. (her üç) 22a/02
ü. (iki üç) 160a/16
ü. (kéçedin üç ḫışşa öt-) 38b/11
ü. (üç yıl üç ay toḳuz kün) 134b/11
ü. (yigirme üç yaşġa kir-) 198b/09
ü. (yigirme üç yıl öt-) 304b/19
ü. (yigirme üç yılġaça) 192b/19
ü. ay öt- 149b/20
ü. ayçılıḳ yol Üç aylık yol. 32a/03
ü. bölün- Üçe ayrılmak. 268b/17
ü.+din yā törtdin bir ḫarāc al- 203b/10
ü.+din ziyāde 285b/12
ü. ferseng Üç fersah. 4a/08, 35b/20, 98b/16, 173b/15
ü. ferseng yolġaça 214b/12
ü. kéçe kündüz 35a/05, 74b/14, 113a/08, 323a/14
ü. kéçe kündüzdin 328a/08
ü. kéçe kündüzgeçe 26b/02
ü. kéçe ve kündüz 70a/01, 70b/12
ü. ḳısm 111a/11, 318a/06
ü. ḳısm ḳıl- 38a/09
ü. ḳısmī ḳıl- 21b/18
ü. kün 35a/10, 53b/17, 158a/15, 180a/02, 210b/17, 210b/19, 278b/01, 282b/20, 324b/09, 332a/04
ü. kün öt- 28a/15, 153a/11
ü. künçe 156b/12
ü. kündin kéyin 257b/05
ü. küngeçe 120b/10, 120b/11, 139a/13, 139a/16, 208b/08, 277a/20, 277b/01, 303b/18
ü. manzıl 191b/08, 282b/12
ü. manzılġaça 263a/07
ü. manzılġaça uzat- 192b/07
ü. martaba Üç kez. 19b/13, 142b/14
ü. miŋ 226b/02, 258a/01, 258a/01, 258a/02, 260b/21, 287a/06, 296b/11, 304b/21, 307a/17
ü. miŋ dīnār altun 149a/09
ü. miŋ iki yüz 22b/10
ü. yıl 133a/16, 135a/12
ü. yıl üç ay toḳuz kün 134b/10
ü. yılġaça 172b/15, 307b/17
ü. yıllıḳ ḫarāc 228b/01
ü. yüz 16a/04, 30a/19, 39b/13, 79a/19, 82b/16, 82b/16, 106b/04, 106b/04, 150a/08, 165a/21, 165b/01, 165b/11, 165b/12, 178b/08, 224b/21, 227a/18, 239b/16, 282b/08, 302b/13, 302b/14, 303a/09, 303a/21, 311a/14, 325b/13, 329a/10
ü. yüz miŋ 16b/12, 172b/08, 184a/12, 227b/15, 245b/20, 266a/17, 267b/15, 309a/13
ü. yüz miŋ dīnār altun 243b/13, 243b/16
ü. yüz miŋ dıram 246a/08
[=188]

üçevlen Üçü, her üçü, üçü birlikte.
ü. 281b/04

ü. (her üçevlen) 7b/12, 9b/13, 16a/18, 166a/20, 270a/19, 333a/05
ü.+ni 333a/06
ü.+ni (her üçevlen) 166b/20
[=9]
üçün (Edat) İçin.
ü. 3a/16, 9a/19, 15a/14, 21a/12, 24b/02, 27b/06, 27b/06, 28a/01, 28b/15, 30b/01, 31b/01, 31b/04, 31b/05, 35b/15, 38b/12, 38b/18, 41a/08, 41a/08, 42a/17, 42a/18, 43b/08, 47a/13, 47b/04, 48b/14, 49a/04, 49b/20, 52b/13, 55b/07, 55b/08, 56a/09, 56b/17, 56b/18, 58b/13, 59a/16, 59a/16, 59a/16, 60a/18, 61b/16, 62b/06, 62b/07, 63a/05, 63b/06, 63b/08, 65b/08, 68b/13, 69b/03, 72b/06, 78a/18, 81a/03, 81a/15, 84b/17, 84b/18, 86b/12, 87a/15, 89b/20, 95b/11, 97a/16, 98a/16, 108a/08, 123b/02, 127b/20, 129a/09, 130b/12, 132b/21, 142a/13, 142a/14, 142a/14, 142a/16, 148b/10, 150b/15, 152b/01, 154a/08, 155a/16, 156a/10, 165b/06, 168a/15, 169a/02, 169b/01, 175a/19, 176b/08, 179a/21, 182a/10, 189b/08, 196b/06, 197b/09, 210b/19, 210b/19, 211b/07, 213a/07, 214a/11, 214a/15, 214b/02, 214b/18, 220b/07, 224b/15, 229a/20, 233b/01, 233b/17, 235b/21, 236a/20, 238b/10, 239b/14, 245b/03, 246a/16, 247a/10, 250a/14, 250b/07, 275b/01, 276a/18, 278b/12, 281b/18, 285b/17, 286b/19, 288a/04, 288a/07, 288b/16, 295a/12, 297b/20, 298a/12, 300b/17, 304b/04, 306b/17, 312a/12, 313b/01, 313b/02, 318b/02, 322b/16, 328a/13, 328a/17
ü. (anıŋ üçün) 2a/07, 11b/18, 43b/06, 43b/12, 48b/19, 94b/16, 125b/16, 126b/09, 128b/13, 132a/21, 199b/02, 245a/03, 251b/10, 262b/19, 266a/02, 273a/19, 282b/11, 313b/08
ü. (ne üçün) 5a/04, 6a/01, 6a/05, 6a/08, 10a/15, 11a/18, 11b/08, 13a/20, 13b/07, 24a/01, 24a/06, 24b/06, 25b/16, 26a/05, 27a/19, 27b/11, 27b/19, 28a/05, 28a/08, 35b/02, 41b/14, 42a/06, 42a/07, 42b/09, 46b/12, 52a/15, 52b/10, 52b/19, 53a/12, 54b/08, 55a/03, 55b/01, 57b/20, 58a/10, 59b/01, 63b/08, 67a/13, 67b/15, 68a/14, 74a/08, 78b/17, 79b/18, 87b/11, 88b/13, 89b/09, 91b/06, 91b/07, 92a/13, 92a/19, 93b/02, 96b/11, 97b/14, 98a/14, 102b/16, 108a/11, 109b/14, 109b/16, 110a/15, 112b/02, 117b/05, 118b/20, 121b/15, 122a/15, 123a/01, 123a/08, 125a/05, 125b/09, 141a/18, 143b/12, 143b/14, 143b/15, 147a/17, 147b/10, 153a/08, 153b/05, 163b/14, 163b/19, 164b/17, 165a/10, 170a/09, 170a/16, 172a/06, 172a/08, 173b/16, 175a/12, 175a/15, 187b/07, 196b/21, 202a/07, 207a/21, 208b/03, 214b/19, 216b/02, 234a/12, 240a/07, 241b/05, 245a/02, 245a/06, 245b/10, 247b/03, 251a/04, 252b/13, 256b/14, 259a/17, 260b/11, 264b/07, 265b/02, 265b/19, 266a/16, 268b/08, 268b/09, 271a/10, 271b/12, 271b/13, 272a/17, 272b/09, 273a/08, 279a/11, 279b/10, 281b/11, 282a/21, 290a/06, 290a/07, 291b/21, 298a/20, 303b/20, 307a/10, 307b/07, 309a/16, 309b/08, 309b/13, 309b/20, 314b/10, 315b/13, 320a/03, 323b/14, 331a/20, 332a/11, 332b/17
ü. (néme üçün-ki) 20b/04, 22a/14, 28b/08, 51b/02, 65b/01, 65b/14, 73a/16, 81a/07, 82a/01, 83a/14, 85b/04, 94a/18, 95a/17, 96b/01, 97b/15, 97b/20, 106a/15, 111a/02, 114b/15, 130b/02, 130b/19,

144b/10, 161a/15, 177b/15, 179b/01, 181b/10, 182a/02, 189a/15, 192b/11, 197b/20, 198b/04, 203a/16, 210a/01, 224a/01, 245b/02, 267b/01, 305b/15, 308a/11, 310a/06, 324b/16

ü. (néme üçün ki) 19b/08, 65a/14, 98a/20, 108a/01, 111b/10, 144b/21, 156a/21, 188a/19, 253a/05, 304b/16, 310b/03, 322b/21

ü. turur 30b/03, 30b/04, 322b/16

[=341]

üçünçi Üçüncü, üç sayısının sıra sıfatı.

ü. 32a/05, 48a/19, 48b/18, 84b/04, 84b/14, 86b/03, 129a/04, 129a/15, 129b/03, 130b/09, 144b/08, 145a/14, 152b/12, 188b/11, 191b/03, 192b/15, 202a/01, 203b/18, 217b/12, 218a/08, 218a/13, 219b/08, 225a/17, 242b/14, 243a/05, 249b/17, 251b/12, 269b/09, 305b/17, 308a/19, 312a/08, 318a/07, 318a/10

ü. (atmış üçünçi dāstān) 121b/08

ü. (ellig üçünçi dāstān) 80b/19

ü. (ḳırḳ üçünçi dāstān) 6b/05

ü. (seksen üçünçi dāstān) 211b/18

ü. (toḳsan üçünçi dāstān) 259b/19

ü. (yetmiş üçünçi dāstān) 163a/15

ü. ḥışşa 21b/19

ü. ḥışşada 301b/01, 301b/03

ü. ḥişşe 38a/10

ü. kéçede 83b/14

ü. küni Üçüncü gün. 40b/10, 71b/03, 102b/02, 156a/04, 161b/13, 204b/12

ü. martaba Üçüncü kez. 72b/09

ü.+si 24a/01, 131b/19, 147a/02, 166a/21, 166b/03

ü.+siniŋ 166b/19

ü. yılı 162b/15

[=58]

üleştür- Üleştirmek, paylaştırmak, dağıtmak, pay vermek.

ü.-di 31a/16, 73b/20, 74b/16, 76a/07, 76b/02, 78a/09, 78b/07, 90a/10, 112a/04, 115a/14, 115b/16, 116b/17, 126b/14, 141b/21, 142a/01, 159b/15, 178b/11, 179b/14, 191a/16, 197b/07, 202b/18, 222b/05, 259b/09, 259b/16, 287b/16, 289a/04, 311b/18, 318a/21, 319b/19, 331b/11, 331b/14

ü.-diler 135a/15

ü.-düŋ 165a/18

ü.-gey 259b/13

ü.-gey men 28b/02

ü.-üŋler 164b/19

ü.-üp 69a/01

ü.-ür men 154b/02

[=38]

ümīd Far. Ümit, umut.

ü. 85b/16, 88b/02, 155b/16, 203a/13

ü. (cānıdın ümīd üz-) 201a/13, 286a/05

ü.+im 60b/12, 61b/03, 80a/09, 148b/18

ü.+imni üz- 275b/11

ü.+ini ḳoy- Ümidini koymak (Ümidini bağlamak). 237b/15

ü.+ini üz- 263b/07

ü. ḳıl- Ümit etmek. 96b/03, 203a/07, 298a/13

ü.+ni tut- 217b/08

ü. tut- Ümit tutmak (Ümit etmek). 95a/16, 178a/15, 195a/09, 236a/19, 248b/18

ü. üz- Ümit kesmek. 26b/04, 31a/12, 89b/13, 96b/02, 96b/08, 98a/18, 104a/17, 127b/19, 144a/06, 173a/15, 199b/15, 202b/20, 284b/13, 311b/02

ü. üzül- Ümit kesilmek. 64a/06

[=37]

ümīd-dār Far. Ümitli, ümitvar.

ü. bol- 35b/07

[=1]

ünçi İnci; istiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan değerli, küçük, yuvarlak, sert, sedef renkli tane.

ü. 107a/12, 125a/14

[=2]

ürk- Ürkmek, korkup sıçramak.

ü.-ti 323b/02

ü.-üp 66b/16
[=2]
ürle- Üflemek.
ü.-di 33b/19
[=1]
burnıġa tütün ürle- 33b/19
[=1]
ürpe- Ürpermek.
ü.-p 327a/17
[=1]
üst Bk. **üstün**
ü.+ige 86b/01
ü.+ige (taḫt üstige oltur-) 262b/06
ü.+inde 18a/08, 27a/11
ü.+inde (altun taḫt üstinde çıḳıp oltur-) 86b/19
ü.+ünde 96a/19, 132a/03, 135a/19, 186b/19, 207a/02, 217a/15, 247b/10, 249a/15, 264a/07, 277a/13, 281a/10, 281a/19, 281b/09, 299b/17, 301a/07, 306b/09, 310b/16, 319b/07, 328a/01, 329b/16
ü.+ünde (altun taḫt üstünde oltur-) 258b/08
ü.+ünde (taḫt üstünde çıḳıp oltur-) 254a/01, 277a/18
ü.+ünde (taḫt üstünde oltur-) 152b/21, 183b/05, 219a/03, 229a/02, 251a/13, 264a/05, 264a/20, 273a/08, 300a/02
[=37]
üstün Üst, bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, üzeri, alt karşıtı; bir şeyin aşağı sayılan yerine göre yukarı tarafı; bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüzü; vücut, beden; bir kimsenin kendisi, şahsı; üstüne. Krş. **üst**, **üze**
ü. (astın üstün bol-) 28b/09
ü. (astın üstün ḳıl-) 73a/11, 255b/17, 258b/09
ü. (ġam üstün ġam) 267b/05
ü. (köŋli ġamdın astın üstün bol-) 92b/11
ü. (nāma üstün nāma) 292a/07
ü. (şahar üstün şaharlar) 116b/05
ü.+i 98b/16
ü.+i bile 147b/21
ü.+ide 27b/12, 52b/04, 60a/07, 100b/07, 102b/06, 102b/07, 102b/16, 104a/03, 104a/10, 117b/17, 119b/13, 120b/18, 130a/07, 130a/09, 132b/17, 136a/11, 154a/01, 200b/19, 203a/06, 237b/14, 237b/21, 238b/03, 238b/19, 270b/18, 286b/04, 290b/01, 323b/08, 327b/06, 327b/10
ü.+ide (altun taḫt üstünide oltur-) 95b/01
ü.+ide (altun taḫt üstünide olturġuz-) 136b/13
ü.+ide (taḫt üstünide oltur-) 31a/20
ü.+ide bol- 75b/05
ü.+ide éken 49a/17
ü.+idegi 281a/12
ü.+idin 27a/13, 30a/09, 54b/19, 83b/13, 132b/04, 136a/05, 154a/03, 236b/06, 237b/12, 237b/20, 261b/06, 276a/05, 284b/05, 314a/21
ü.+ige 9b/15, 24b/12, 28b/17, 29a/15, 30a/02, 38a/20, 39a/04, 44a/19, 54b/02, 68a/11, 77b/02, 80b/08, 83a/07, 87a/11, 89b/18, 97a/12, 100b/08, 100b/11, 103b/19, 103b/20, 107b/01, 110a/06, 117b/17, 118b/04, 121a/02, 135a/16, 161a/14, 163b/12, 165b/03, 165b/09, 170a/21, 170b/12, 198b/19, 205b/10, 214b/13, 227a/19, 275b/06, 275b/20, 303b/05, 305a/08, 306b/06, 314b/07, 320a/17
ü.+ige (taḫt üstünige çıḳıp oltur-) 175b/10, 220a/11
ü.+ige (tam üstüni) 112b/13
ü.+ini 71a/09, 191b/06, 196a/13, 221a/20
ü.+iŋde 62b/18
ü.+ümge 311b/07
ü.+üŋge 62b/20
[=112]
üşşü- Üşümek, donmak.
ü.-p érdi 35a/10
[=1]
ütrü Doğru, düz.

ü. bol- 143b/18, 304a/07
ü. ḳıl- 58b/09, 58b/16, 58b/18
[=5]
ütür- Bk. **itür-**
ü.-gen bolsaŋ 4b/05
ü.-güçilerge 8a/07
[=2]
yolını ütür- 4b/05, 8a/07
[=2]
üz- Koparmak, kesmek.
ü.-di 26b/04, 31a/12, 89b/13, 96b/08, 144a/06, 155b/01, 202b/20, 284b/13, 286a/05
ü.-e almas 271a/01
ü.-e almasa 180a/13
ü.-er sen 13b/08
ü.-eyli 156a/04
ü.-geni 249b/03
ü.-gey-men 186b/01
ü.-gey sen 98a/18
ü.-gil 196a/12
ü.-mek kerek 173a/15, 199b/15
ü.-mese 229a/15
ü.-se 201a/13
ü.-üŋizler 180a/13
ü.-üp 41a/20, 121b/17, 127b/19, 155b/03, 275b/11
ü.-üp bol- 311b/02
ü.-üp érdi 263b/07
ü.-üp érdiler 96b/02
ü.-ür érdi 104a/17
[=31]
cānıdın ümīd üz- 201a/13, 286a/05
ıltızını yerdin üz- 186b/01
ḳarżını üz- 180a/13, 180a/13
köŋlini üz- 229a/15, 271a/01
köŋlümüzni üz- 156a/04
köŋlüŋni üz- 121b/17
köŋül üz- 13b/08
sözlerini üz- 249b/03
ümīd üz- 26b/04, 31a/12, 89b/13, 96b/02, 96b/08, 98a/18, 104a/17, 127b/19, 144a/06, 173a/15, 199b/15, 202b/20, 284b/13, 311b/02
ümīdimni üz- 275b/11
ümīdini üz- 263b/07
[=27]
üze Üst. Krş. **üstün**
ü.+side 36a/01, 48a/03
ü.+side (altun taḫt üzeside oltur-) 13b/16, 91b/20
ü.+sidin 317a/11
ü.+sige 37b/08, 37b/09, 89a/14
ü.+sige (altun taḫt üzesige çıḳıp oltur-) 279b/04
ü.+sinde 37b/07, 74b/10, 80b/11, 100b/07, 104a/14, 226b/18
ü.+sinde (altun taḫt üzesinde oltur-) 92b/15
ü.+sinde (altun taḫtnıŋ üzesinde oltur-) 192a/04
ü.+sinde (taḫt üzesinde oltur-) 230a/09
ü.+sinde (taḫt üzesinde olturġuz-) 53b/16
ü.+sini 36b/04
[=20]
üzeŋü Üzengi; at, deve gibi hayvanlara binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz demir halka.
ü.+din 173b/10
ü.+ge 72b/14
ü.+leri 165b/02
ü.+leriŋ 171b/18
ü.+si (altundın üzeŋü) 147b/06
ü.+si (kümüşdin üzeŋü) 147b/06
ü.+sin 283a/12
[=7]
üzük Yüzük. Krş. **yüzük**
ü. 265b/12
ü. (altun üzük) 200a/20
ü. (altun üzük keydür-) 10b/19
ü. (yāḳūtdın üzük) 107a/13, 165b/12
ü. (zabarcad üzük) 301b/21
ü.+degi 328b/03
ü.+ini (üzügini) 277b/08
ü.+leriġa 91a/19
ü.+ni 4a/05, 124a/16
[=11]
üzül- Kopmak, kesilmek.
ü.-di 28a/09, 64a/06, 241a/13
ü.-güsidür 58a/04
ü.-mekge 187b/19
ü.-üp 243a/12
[=6]
ıltızımız üzül- 58a/04

ümīd üzül- 64a/06

[=2]

üzüm Üzüm, asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi.

ü. 252b/11

ü.+ni 252b/10, 252b/13

ü.+niŋ 252b/12, 252b/12

[=5]

üzümlik < *üzümlig* Üzümlü, üzümü olan.

ü. 203b/14, 252b/09

[=2]

vaʿda Ar. Vade, söz.
v.+lar ḳıl- 269a/21
v.+larını ḳıl- 299a/04
v.+sıġa vafā ḳıl- 40b/04
v.+sını 40b/04
[=4]
vafā < Ar. *vafāʾ* Vefa, sözünde durma, verilen sözü yerine getirme; sevgide süreklilik, sadakat. Krş. **vafāy**
v. 1b/04, 1b/04, 68a/14, 110b/07, 133b/20, 135a/01, 190a/10, 190a/10, 194a/02, 317a/12, 329b/14, 330b/05
v. (ʿumrı vafā ḳıl-) 203b/12
v. (vaʿdasıġa vafā ḳıl-) 40b/04
v. dép 181a/17
v.+dın (ʿahd-ı vafā) 131b/10
v. ḳıl- Vefa etmek. 2b/03, 76a/11, 81b/05, 90a/12, 109b/13, 109b/14, 110a/13, 110a/13, 122a/14, 127a/18, 128b/02, 128b/18, 133b/03, 134b/06, 134b/09, 145b/08, 173a/03, 185a/14, 194a/12, 194a/16, 203a/07, 203a/07, 214b/20, 233b/18, 244a/18, 248b/11, 273a/10, 295a/04, 295a/04, 314a/18, 315a/12, 315a/12, 321b/09, 333a/13
v.+nı 314a/18, 329b/15
v.+nıŋ 218a/11
v.+sı 214a/12
[=54]
vafā-dār Far. Vefalı.
v. 220a/06
v. turur 300a/04
[=2]
vafā-dārlıḳ Vefadar olma durumu, vefalılık.
v. ḳıl- 95b/05, 190b/04, 200a/09
[=3]
vafālıḳ < *vafālıġ* Vefalı.
v.+dur 218a/12
v. turur 292a/12
[=2]
vafāy Bk. **vafā**
v.+ıŋ (mıhr u vafāy) 303b/09
[=1]
vāḳıʿa Ar. Vaka, olay. Krş. **vāḳıʿat**
v. 40a/12
v. bol- 113b/08, 259b/01, 331a/05
v.+dın 193a/21, 331a/05
v.+dur 289b/15
v.+lar 280b/12, 313b/11
v.+lar bol- 17a/11
v.+lardın 318b/20
v.+ları 303b/16
v.+larıdın 287a/15
v.+larını 36a/05, 36b/18, 40a/11, 161a/03, 215b/13, 253a/06, 295b/03, 298a/09, 301a/02
v.+larını (vāḳıʿalar bol-) 159b/13
v.+larnı 64a/13, 73b/08, 75a/15, 255b/20, 262a/15, 264b/10, 283a/11
v.+larnı (vāḳıʿalar bol-) 40a/12, 86b/05, 108b/15, 112a/20, 113a/08, 195b/15, 232a/18, 260b/19, 269b/08, 287b/15, 301b/02, 324b/04
v.+larnı (vāḳıʿalar öt-) 10b/13
v.+m dék 74b/04
v.+nı 55b/04, 69b/19, 75a/19, 113a/08, 222b/09, 223a/14, 232a/16, 237b/19, 261a/13, 281b/07, 285a/02, 286a/17, 290a/14, 290b/14, 294b/17, 298a/04, 308b/17, 317a/15, 319b/02, 325b/04
v.+nı (vāḳıʿa bol-) 108b/11, 118a/15, 287b/09
v.+nı (vāḳıʿa öt-) 286b/06
v.+sı 171a/11
v.+sın 222a/21
v.+sını 117b/06, 118a/10, 165a/04, 177b/07, 295a/11, 304b/13, 304b/17
[=77]
vāḳıʿat Bk. **vāḳıʿa**
v.+ları 216a/16
v.+larınıŋ 239b/05
[=2]
Vaḳḳāş k.a. Bk. **Saʿd-ı Vaḳḳāş**
V. (Saʿd-ı Vaḳḳāş) 320b/17, 320b/19, 321a/09, 322a/08, 322b/02, 322b/03, 322b/17, 323a/17, 323a/21, 323b/03,

323b/08, 324b/03, 324b/06, 326a/16, 326a/18
V. bile (Saʿd-ı Vaḳḳāṣ) 321a/14
V.+ġa (Saʿd-ı Vaḳḳāṣ) 323a/10, 324b/07
V.+nıŋ (Saʿd-ı Vaḳḳāṣ) 321a/13, 322a/10, 323a/10, 323a/20, 323b/01, 323b/01, 324a/12, 324a/13
[=27]

vaḳt Ar. Vakit, zaman; bir işin olageldiği, yapılageldiği zaman; belirli zaman.
v. 23a/09, 104a/19, 146b/17, 146b/20, 296a/08
v. (bir neçe vaḳt) 260b/15, 326b/06
v. (bir néçe vaḳt) 5a/05
v. (hemme vaḳt) 9b/02, 21a/05, 315b/06
v. (her vaḳt ki) 6b/02, 211b/06, 298b/09
v. (ḫūş vaḳt) 176b/03
v. (ne-çend vaḳt) 23a/16, 51a/03, 106b/06, 121a/14, 150a/09, 177a/11, 178b/11, 189b/06, 205b/04, 206b/05, 211b/13, 223a/01, 224a/18, 247b/05, 278b/07, 287b/09
v. (ne-çend vaḳt mundaḳ bol-) 138a/03
v. (ne-çend vaḳt mundaḳ kéç-) 24b/15
v. (ne-çend vaḳt mundaḳ öt-) 15a/02, 113a/03, 137a/03
v. (ne-çend vaḳt öt-) 2b/12, 125b/01, 265a/14, 298b/10
v. (neçe vaḳt) 202a/07
v. (şul vaḳt) 34a/16, 113b/09, 262b/15, 278a/10
v. (tola vaḳt) 90b/12
v. (tola vaḳt öt-) 333a/07
v. (ul vaḳt) 5b/08, 9a/05, 11b/01, 13b/07, 17b/04, 17b/09, 20a/12, 20a/17, 38b/06, 41a/06, 41a/09, 48a/07, 50b/19, 56a/15, 58a/09, 58a/16, 62a/06, 62a/15, 65b/04, 65b/07, 76b/11, 88a/19, 88b/11, 89b/16, 89b/19, 90a/17, 92a/01, 93a/08, 93b/06, 98b/06, 98b/18, 104a/17, 108b/08, 108b/15, 113b/07, 114b/05, 120b/13, 122a/16, 124b/17, 126b/20, 128a/07, 131a/14, 133a/14, 145a/20, 146b/15, 152a/09, 153a/02, 173b/13, 175b/07, 186a/14, 187b/14, 189a/11, 189b/01, 191a/15, 198b/10, 199a/19, 199a/21, 205a/06, 210a/12, 212b/10, 213a/03, 213b/08, 213b/19, 216a/19, 219a/10, 222b/20, 222b/21, 224a/12, 230b/16, 233a/03, 233a/12, 234a/07, 234b/14, 238b/02, 240a/08, 241a/14, 251a/14, 251b/08, 252a/03, 252a/12, 257b/06, 258a/18, 259a/06, 260a/21, 261a/12, 262b/12, 263b/05, 265b/20, 265b/21, 266b/02, 268a/06, 269b/12, 270b/08, 274a/17, 276a/16, 276b/15, 277b/08, 279a/14, 279b/08, 280a/13, 280a/19, 280b/06, 280b/14, 280b/17, 281a/09, 283b/16, 284a/04, 284a/14, 285a/13, 286a/08, 289b/01, 292b/16, 296a/11, 297a/12, 298b/06, 299a/02, 300a/16, 301a/01, 304a/14, 304a/17, 304b/20, 306b/13, 308b/09, 309a/06, 311b/03, 311b/05, 311b/09, 313a/20, 313b/15, 314b/09, 319a/08, 319a/20, 319b/01, 319b/06, 327a/16, 327b/17
v. (ul vaḳt ki) 8b/09, 43b/03, 55a/02, 96b/16, 110b/16, 243a/11
v. bol- 4b/03, 65a/19, 71a/01, 175b/17, 202a/13, 269b/16
v.+da 18b/16, 217b/13, 218b/13, 274a/01, 285a/17, 327a/05
v.+da (avval vaḳtda) 173b/16
v.+da (bir vaḳtda) 71b/02
v.+da (bu vaḳtda) 40b/16, 97b/13, 325b/15
v.+da (her vaḳtda) 5a/10, 221a/06, 221a/16, 303b/13
v.+da (her vaḳtda bol-) 3a/11
v.+da (her vaḳtda ki) 23b/02, 23b/05, 221a/13
v.+da (hīç vaḳtda) 57a/15

v.+da (ilgeri vaḳtda) 280b/14
v.+da (şul vaḳtda) 32b/14, 33a/11, 96b/17, 242a/09, 257b/17, 287b/03
v.+da (ul vaḳtda) 1b/13, 4b/02, 5a/12, 7a/19, 9a/10, 9a/12, 9a/13, 9b/19, 13b/17, 17a/02, 17a/14, 17b/01, 18a/05, 18a/20, 27b/18, 32a/20, 32b/03, 33a/10, 33b/16, 33b/18, 35a/05, 36a/19, 36b/03, 38b/08, 39b/01, 41a/10, 41a/19, 48b/17, 49a/12, 49b/09, 49b/11, 49b/13, 50a/13, 52a/10, 55b/20, 60a/12, 61a/05, 63b/04, 66b/09, 67a/10, 67a/18, 67b/01, 70a/08, 72a/11, 73b/07, 74a/11, 74b/17, 76a/08, 84b/13, 94b/13, 95b/13, 103b/04, 116a/11, 122b/04, 126a/16, 126b/17, 126b/18, 128b/01, 133a/10, 138a/21, 140a/13, 140a/15, 149b/16, 155a/01, 160b/05, 161a/16, 176a/17, 177b/12, 182a/21, 186a/19, 201a/08, 205a/12, 205b/15, 207a/07, 211a/05, 219b/03, 221a/15, 248a/12, 253b/13, 254b/09, 258a/06, 266a/07, 274b/02, 274b/13, 276a/14, 279b/13, 280a/11, 293b/07, 301b/06, 302b/05, 308a/04, 312a/02, 314b/12, 315a/14, 317b/12, 324a/14, 325b/06
v.+da (ul vaḳtda bol-) 311b/04
v.+da (ul vaḳtda ki) 21a/03, 26b/18, 48b/10, 48b/11, 49a/10, 49a/11, 52a/18, 66a/18, 70a/07, 70a/14, 88b/05, 88b/16, 90a/15, 96b/18, 111a/04, 114a/01, 121b/12, 123a/15, 196b/09, 212a/09, 241a/01, 244b/14, 246b/12, 251b/02, 260a/12, 272a/04, 272a/09, 275b/20, 298b/15, 303a/01, 305a/03, 307b/20, 310b/08, 313b/12, 314b/15, 318a/02, 318a/08, 327b/08, 332a/01
v.+da (uşbu vaḳtda) 19a/09, 21b/08, 52a/13, 118a/13, 268a/16, 310a/11
v.+da érdi-ki (ul vaḳtda) 303b/16, 321a/06
v.+dağı 176b/04
v.+dın (ne-çend vaḳtdın) 7b/05, 53a/15
v.+dın (ul vaḳtdın ki) 53a/19
v.+dın kéyin (ne-çend vaḳtdın kéyin) 173a/17, 204b/09, 241a/03, 254a/04, 264b/21, 320b/08
v.+dur 52a/12
v. éken 52a/11
v. érdiler 210a/02
v.+ġaça 94a/06
v.+ġaça (tüş vaḳtġaça) 184b/01
v.+ġaça (uzaḳ vaḳtġaça) 97a/19
v.+ı 37a/05, 146b/18, 233b/13
v.+ı (bahār vaḳtı bol-) 162b/16
v.+ı (bahār vaḳtı kel-) 103b/06, 175b/16, 300b/20
v.+ı (ʿıyd vaḳtı bol-) 189b/06
v.+ı (ḳış vaḳtı) 176a/20
v.+ı (kün tüş vaḳtı bol-) 310b/20
v.+ı (saḥar vaḳtı bol-) 159a/16
v.+ı (yanur vaḳtı bol-) 50b/19
v.+ı (zamıstān vaḳtı kel-) 305b/07
v.+ı bol- 146b/19
v.+ı dék (bahar vaḳtı dék bol-) 40a/02
v.+ı érdi (bahār vaḳtı) 167a/11
v.+ı érdi (ḳarıġan vaḳtı) 25b/11
v.+ı kel- 293b/15
v.+ı öt- Vakti geçmek. 11b/12
v.+ı turur 173a/20
v.+ıda 205a/18, 225b/03, 228a/04, 262a/02, 262a/02, 274a/17
v.+ıda (bahār vaḳtı) 173a/19
v.+ıda (bamdād vaḳtı) 36b/13, 94a/15, 154a/16, 157b/19, 160b/04, 173b/06, 187b/12, 260a/14, 324b/21
v.+ıda (pīrlıḳ vaḳtı) 25b/15
v.+ıda (saḥar vaḳtı) 2b/16, 12a/20, 42b/14, 42b/16, 54b/07, 68a/19, 71b/06, 90a/13, 107a/17, 107b/20, 123b/07, 136a/04, 137a/19, 139b/05, 152b/16, 161b/13, 168a/20, 170a/11, 171a/13, 176a/07, 189b/10, 206a/12
v.+ıda (ṣubḥ vaḳtı) 327a/08

v.+ıda (taŋla saḥar vaḳtı) 173b/18
v.+ıda (yaz vaḳtı) 97b/08
v.+ıdaġıdın 308a/03
v.+ıdın (iş vaḳtıdın öt-) 273b/01
v.+ıġaça (tüş vaḳtı) 157b/05
v.+ım turur 28b/11
v.+ımız turur 25a/08
v.+ında (saḥar vaḳtı) 113b/12
v.+ıŋ 146b/15
v.+ıŋ kel- 45b/06
v.+ıŋ turur 69b/14, 123a/01
v.+ıŋda 46b/20, 94a/01
v. kel- 142a/18
v.+larda (neçe vaḳtlarda) 326b/03
v.+larda (ul vaḳtlarda) 303a/06
v.+nıŋ (pād-şāh-ı vaḳt) 129b/04, 176b/15, 220a/19
v. öt- Vakit geçmek. 56a/19
v. turur 38a/09
[=465]

vaḳtī I Bk. **vaḳtī ki**
v. 11a/14, 27a/05, 34a/06, 38b/08, 39b/08, 40b/03, 40b/07, 44b/16, 86b/18, 95a/06, 97b/15, 109b/16, 110b/04, 118b/09, 127b/16, 130b/14, 226a/08, 226a/13, 257a/20, 279a/11, 282a/14, 296a/10, 312a/05, 315a/13
v. (her vaḳtī) 130b/15
[=25]

vaḳtī II Far. Bir vakit.
v. (bir vaḳtī kel-) 293a/16
v. bol- 288b/16
v.+da (bir vaḳtīda) 285a/02
[=3]

vaḳtī ki Far. Ne vakit ki, ne zaman ki, -dığı zaman, -dığında. Krş. **vaḳtī I, vaḳtī kim**
v. 4b/02, 6a/08, 7b/04, 7b/19, 10a/19, 11a/19, 11a/20, 13b/20, 15b/14, 15b/15, 16a/04, 18a/09, 20b/09, 23b/10, 24b/01, 27a/01, 28b/11, 29b/02, 31a/20, 35b/13, 38b/05, 38b/06, 39b/09, 41b/03, 41b/12, 42a/03, 42a/04, 42b/07, 43a/11, 43a/14, 43a/18, 43b/16, 45a/06, 45a/15, 45b/05, 45b/06, 45b/08, 46b/01, 46b/06, 46b/08, 46b/09, 47a/06, 48a/05, 49a/01, 50a/18, 50b/11, 51a/09, 51b/20, 52b/05, 53b/05, 53b/07, 53b/17, 56a/12, 56b/03, 57a/01, 58b/15, 60b/04, 60b/11, 60b/18, 61b/01, 61b/02, 61b/07, 61b/11, 61b/14, 62a/08, 62a/10, 63b/02, 63b/07, 64a/04, 64a/13, 64a/16, 64b/07, 65a/07, 67b/01, 70a/12, 73a/07, 78b/20, 79b/16, 80a/06, 81b/18, 81b/19, 82a/05, 82a/19, 82b/04, 82b/06, 85b/01, 85b/03, 85b/04, 85b/09, 85b/12, 85b/18, 86a/01, 86a/11, 86a/15, 86b/07, 86b/15, 87a/01, 87a/04, 87a/12, 87b/06, 88b/06, 88b/06, 90a/08, 90b/04, 91a/17, 91a/19, 91b/18, 91b/20, 92a/18, 93a/14, 93a/16, 95a/14, 95b/20, 97b/11, 101a/20, 101b/04, 102a/05, 103a/18, 103b/02, 103b/05, 104b/11, 104b/15, 104b/19, 105b/10, 106a/10, 108a/19, 109a/02, 109a/13, 109a/16, 109b/18, 110a/15, 110a/16, 111b/17, 112b/06, 114b/07, 114b/18, 116a/08, 118a/07, 118b/19, 119b/12, 121b/01, 122a/16, 122b/01, 123b/05, 124b/19, 126b/20, 127a/05, 127a/08, 127b/08, 127b/11, 127b/15, 128b/11, 130b/01, 130b/05, 130b/12, 130b/20, 131a/06, 131a/09, 131a/13, 131a/18, 131a/21, 132a/11, 133a/11, 133a/14, 135b/08, 140a/12, 142b/06, 142b/07, 144a/09, 144a/12, 144b/01, 144b/16, 144b/21, 145a/05, 145a/17, 146b/15, 147b/08, 150b/03, 152a/08, 152b/10, 155a/19, 157a/19, 159b/05, 165a/09, 165a/17, 167b/18, 168a/15, 169b/21, 170a/20, 170b/01, 173a/14, 173a/15, 173a/15, 173b/05, 174a/18, 175a/13, 178a/08, 179a/17, 182a/08, 182a/21, 182b/08, 183b/13, 185a/09, 185b/04, 186a/07, 190b/21, 192a/19, 193a/02, 197a/09, 197a/11, 198b/20, 199a/02, 199a/14, 201b/06, 202a/15,

204a/09, 207b/05, 207b/07, 212b/15, 212b/15, 214b/07, 214b/20, 218b/11, 218b/16, 219b/14, 220a/02, 220a/07, 220b/03, 221a/14, 224b/18, 225a/11, 225a/18, 225b/13, 225b/20, 227b/19, 229b/12, 231a/02, 233a/11, 236a/05, 236b/02, 238a/18, 240a/15, 240b/17, 243a/14, 243b/01, 244a/12, 244b/03, 244b/21, 245a/01, 246b/05, 246b/10, 246b/12, 246b/13, 247a/08, 248b/02, 248b/13, 248b/14, 249a/04, 249a/11, 250a/04, 250a/13, 250b/10, 251a/07, 254a/09, 255b/19, 263b/02, 263b/09, 263b/10, 265b/06, 265b/09, 266b/06, 269b/12, 273a/11, 273a/14, 279b/01, 280a/08, 282a/16, 283b/10, 283b/11, 284a/09, 284b/01, 285a/15, 286a/15, 291b/17, 293a/16, 294b/08, 295a/08, 296a/08, 296a/18, 298a/14, 299a/07, 304a/02, 305b/06, 308a/14, 308b/20, 309a/02, 312a/02, 313b/01, 313b/14, 314a/05, 314b/19, 315a/11, 315a/17, 321b/04, 321b/08, 321b/13, 324b/19, 326a/02, 326a/04, 326a/06, 327a/04, 327a/20, 327b/09, 327b/21, 329b/02, 333a/04

v. (her vaḳtī ki) 36b/18, 55b/15, 122b/04, 127b/17, 188a/18, 221a/19, 224a/10, 244b/16, 267a/17, 305a/10, 319b/19

[=327]

vaḳtī kim Bk. **vaḳtī ki**

v. 9a/10

[=1]

valī-ʿahd Ar. Veliaht, bir hükümdardan sonra tahta geçmeye aday olan kimse.

v. ḳıl- 75b/20, 247b/12

[=2]

va'llāhu aʿlam Ar. "En doğrusunu Allah bilir." anlamında söz.

v. 6b/05, 11a/02

[=2]

Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb < Ar. *va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb* "En doğrusunu Allah bilir." anlamında söz.

V. 23a/18, 105a/13, 333a/21

[=3]

Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. < Ar. *va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi merciʿu ve'l-maāb.* "En doğrusunu Allah bilir. Ve dönüş onadır." anlamında söz.

V. 14a/12, 31b/08, 80b/18, 88a/11, 99a/07, 110b/09, 117a/02, 121b/07, 130a/10, 140a/19, 143a/18, 145b/08, 148a/20, 155b/10, 163a/15, 171a/10, 182b/16, 190b/06, 194a/05, 196b/05, 201a/04, 211b/17, 216a/15, 239b/02, 247b/10, 277a/03, 311b/14, 317a/17

[=28]

Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi. < Ar. *va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi merciʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemali keremihi.* "En doğrusunu Allah bilir. Ve dönüş onadır. Onun lütfu ve sonsuz cömertliği ile." anlamında söz.

V. 40a/16, 54a/13, 64b/17, 69a/03, 70b/15, 90b/17, 101b/19, 125a/16, 135b/02, 160b/01, 167a/07, 177a/11, 204a/21, 220b/15, 222b/06, 228b/19, 232b/02, 243b/20, 259b/18, 269a/13, 289a/11, 297b/05, 302b/17, 302b/17, 320b/14

[=25]

Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi. Bi-ʿavnı'l-meliki'l-vahhāb. < Ar. *Va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi merciʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemali keremihi. Bi-ʿavni'l-meliki'l-vahhāb.* "En doğrusunu Allah bilir. Ve dönüş onadır.

Onun lütfu ve sonsuz cömertliği ile. Sınırsızca hibe eden Allah'ın yardımıyla." anlamında söz.
V. 333a/12
[=1]

Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemāli keremihi ve aẓametihi. < Ar. *va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi merciʿu ve'l-maāb. Bi-mennihi ve kemali keremihi ve aẓametihi.* "En doğrusunu Allah bilir. Ve dönüş onadır. Onun lütfu, sonsuz cömertliği ve büyüklüğü ile." anlamında söz.
V. 85b/06, 97a/07
[=2]

Va'llāhu aʿlam bı'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi marcıʿu ve'l-maāb. Ve kemāli keremihi bi-mennihi. < Ar. *va'llāhu aʿlam bi'ṣ-ṣavāb. Ve ileyhi merciʿu ve'l-maāb. Ve kemali keremihi bi-mennihi.* "En doğrusunu Allah bilir. Ve dönüş onadır. Onun lütfu ve sonsuz cömertliği ile." anlamında söz.
V. 249b/02
[=1]

Varīġ Bk. **Āvrīġ**
V. şaharı 279a/14
[=1]

vaṣıyat < Ar. *vaṣıyyat* Vasiyet; bir kimsenin, ölümünden sonra yapılmasını istediği şey; öğüt, nasihat.
v.+ımdın (vaṣıyat ḳıl-) 109b/07
v.+ımnı 109a/13
v. ḳıl- Vasiyet etmek. 56a/17, 76a/03, 125a/19, 143a/20, 214b/06, 232b/12, 289a/17
v.+ları (vaṣıyatlar ḳıl-) 228b/20
v.+larım (vaṣıyatlar ḳıl-) 131b/12
v.+larımnı 80a/14, 128b/20, 129a/07
v.+larını 81b/17
v.+larını ḳıl- 81a/15, 143a/20
v.+larnı 144b/14, 144b/14
[=19]

Vastavar k.a. Bk. **Nastava I**
V. 19a/18
V.+ġa 19a/18
V. ibn-i Zarīr 18b/03, 19a/14, 19a/17, 19a/19
[=6]

vay Şikâyet, kızgınlık, üzüntü, telaş, acı gibi duygularda anlamı kuvvetlendiren söz.
v. 56b/15, 62b/14, 67b/12, 67b/12, 67b/17, 67b/17, 70b/01, 238a/02, 294a/17
[=9]

vazīr Ar. Vezir; askerî ve idari yetkisi olan yüksek rütbeli devlet görevlisi. Krş. **vezīr**
v. 5b/10, 79b/06, 79b/08, 91b/18, 92b/09, 102a/17, 114a/04, 121b/09, 122a/08, 122a/08, 122a/10, 122a/12, 122a/13, 122a/14, 122a/17, 122a/19, 122b/05, 122b/06, 122b/16, 122b/17, 122b/18, 123a/06, 123a/08, 123a/10, 123a/12, 123a/13, 123a/14, 123b/01, 123b/07, 123b/13, 124b/02, 124b/04, 142a/15, 146a/13, 164b/08, 164b/10, 166a/16, 181a/21, 185a/04, 185a/10, 185a/12, 185a/18, 205b/20, 220b/17, 224a/21, 229a/11, 240b/04, 268b/15, 288a/01, 288a/04, 297b/11, 300a/20, 300a/21, 310b/19, 312b/01, 326b/16, 326b/20, 331a/18
v. bile 234b/03
v. bol- 69a/08, 91b/19, 144a/11, 201a/08, 233a/13, 274b/19
v.+dın 122a/08, 123a/13, 312b/15
v.+ġa 122a/12, 122a/14, 123b/12, 124a/17, 124b/02, 185a/04
v.+ġa (Bīṭaḳūn Vazīr) 92a/05
v.+ı 52b/11, 79a/19, 91b/17, 102a/16, 113b/09, 160b/19, 218b/18, 220b/19, 221a/02, 236a/16, 253b/05, 300a/18, 305b/18, 308b/12
v.-ı ʿāḳıl 219a/04
v.-ı ʿāḳıl u dānışmand u fāżıl 123a/02
v.-ı bī-naẓīr 182b/11, 219b/01
v.+ı bile 293b/20

v.-ı dānā 292b/01
v.-ı dānā u dānışmand 230b/10
v.-ı dānış-pazīr 194a/21
v.+ı dék 232a/14
v.+ı érdiler 79b/04
v.-ı pür-tadbīr 220a/13
v.+ıdın 88b/18, 114a/07, 224b/05
v.+ıġa 121b/09, 137a/14, 224a/20, 288a/01, 297b/11, 311b/10, 326b/15, 331a/18
v.+ılar 221b/21
v.+ım 239b/21
v.+ımġa 92a/17
v.+ımnı 92a/16
v.+ını 137a/14, 185a/04, 231a/06, 281b/08
v.+ınıŋ 81a/02, 81a/04, 88b/07, 220b/16
v.+ıŋ 237a/11
v. ḳıl- 95a/02
v.+lar 4a/10, 4a/11, 69b/01, 146a/02, 234a/19, 247a/10, 312a/04, 315a/15, 315a/17
v.+lardın 289a/09
v.+ları 145b/21, 187b/14
v.+larıdın 167b/21
v.+larını 222a/20
v.+larınıŋ 4a/09
v.+nı 79b/11, 92a/19, 124a/08, 142a/15, 232a/15, 312b/13
v.+nıŋ 124a/07, 124a/09, 124a/14, 124a/15, 124a/16, 331b/07
[=152]

Vazīr-ı Abū'l-Faẓl Ünlü Samani veziri Ebü'l-Fazl-ı Bel'amî. Kelile ve Dimne (**Kelīle ü Dimne**), hükümdar Nasr bin Ahmed (**Nasr II**)'in emriyle, veziri Ebü'l-Fazl tarafından Arapçadan Farsçaya çevrilmiştir. Krş. **Abū'l-Faẓl**
V.+ġa 241a/03
[=1]

vazīrlıḳ Vezirlik, vezir olma durumu.
v.+ıġa (vazīrlıġıġa) 281b/18
[=1]

ve Ar. İki kelime, cümle veya öbeği birbirine bağlayan söz, ile.
v. 1b/10, 1b/13, 2a/01, 2a/04, 2a/05, 2a/05, 2a/05, 2a/06, 2a/09, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/14, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 2b/02, 2b/03, 2b/04, 2b/05, 2b/05, 2b/06, 2b/07, 2b/08, 2b/08, 2b/08, 2b/09, 2b/10, 2b/10, 2b/10, 2b/11, 2b/11, 2b/13, 2b/13, 2b/14, 2b/16, 3a/01, 3a/02, 3a/05, 3a/07, 3a/07, 3a/11, 3a/11, 3a/12, 3a/13, 3a/13, 3a/14, 3a/15, 3a/17, 3a/18, 3b/02, 3b/04, 3b/05, 3b/05, 3b/05, 3b/06, 3b/06, 3b/07, 3b/07, 3b/10, 3b/11, 3b/13, 3b/14, 3b/14, 3b/16, 4a/05, 4a/06, 4a/11, 4a/14, 4a/16, 4b/01, 4b/04, 4b/08, 4b/10, 4b/10, 4b/11, 4b/13, 4b/13, 4b/13, 4b/14, 5a/04, 5a/11, 5a/12, 5a/12, 5a/13, 5a/14, 5a/17, 5b/01, 5b/09, 5b/11, 5b/12, 5b/13, 5b/15, 6a/05, 6a/05, 6a/06, 6a/06, 6a/09, 6a/10, 6a/10, 6a/11, 6a/11, 6a/12, 6a/15, 6a/15, 6a/16, 6a/16, 6b/04, 6b/06, 6b/06, 6b/07, 6b/07, 6b/09, 6b/09, 6b/13, 6b/13, 6b/14, 6b/14, 6b/14, 6b/15, 6b/15, 6b/18, 6b/18, 6b/18, 7a/02, 7a/02, 7a/03, 7a/05, 7a/09, 7a/11, 7a/14, 7a/15, 7a/15, 7a/15, 7a/16, 7b/04, 7b/05, 7b/06, 7b/08, 7b/08, 7b/08, 7b/09, 7b/09, 7b/10, 7b/11, 7b/14, 7b/14, 7b/16, 7b/17, 7b/18, 8a/01, 8a/08, 8a/11, 8a/12, 8a/12, 8a/12, 8a/14, 8a/15, 8b/01, 8b/01, 8b/04, 8b/04, 8b/06, 8b/08, 8b/11, 8b/11, 8b/13, 8b/15, 8b/16, 8b/16, 8b/16, 8b/19, 9a/02, 9a/02, 9a/05, 9a/06, 9a/15, 9a/16, 9a/16, 9b/03, 9b/03, 9b/04, 9b/04, 9b/05, 9b/05, 9b/05, 9b/05, 9b/06, 9b/06, 9b/07, 9b/08, 9b/10, 9b/11, 9b/11, 9b/11, 9b/12, 9b/14, 9b/18, 9b/18, 9b/20, 9b/20, 9b/20, 10a/01, 10a/02, 10a/03, 10a/03, 10a/04, 10a/05, 10a/06, 10a/06, 10a/07, 10a/08, 10a/09, 10a/11, 10a/12, 10a/12, 10a/14, 10a/14, 10a/16, 10a/16, 10a/16, 10a/19, 10a/20, 10a/21, 10b/01, 10b/05, 10b/06, 10b/06, 10b/07, 10b/08, 10b/08, 10b/08, 10b/09, 10b/09, 10b/10, 10b/10, 10b/11, 10b/12, 10b/14, 10b/15, 10b/16, 10b/18, 10b/19, 10b/19, 10b/20, 11a/01, 11a/03, 11a/03, 11a/04, 11a/06, 11a/06, 11a/07,

11a/08, 11a/09, 11a/10, 11a/10,
11a/11, 11a/11, 11a/12, 11a/16,
11a/20, 11b/02, 11b/02, 11b/04,
11b/05, 11b/06, 11b/07, 11b/07,
11b/10, 11b/11, 11b/11, 11b/15,
12a/04, 12a/04, 12a/07, 12a/08,
12a/10, 12a/10, 12a/13, 12a/14,
12a/16, 12a/16, 12a/17, 12a/18,
12a/18, 12a/19, 12a/19, 12a/19,
12a/20, 12b/01, 12b/01, 12b/03,
12b/05, 12b/06, 12b/07, 12b/09,
12b/09, 12b/10, 12b/10, 12b/11,
12b/11, 12b/11, 12b/11, 12b/12,
12b/16, 12b/18, 12b/19, 13a/02,
13a/03, 13a/03, 13a/04, 13a/04,
13a/04, 13a/04, 13a/04, 13a/05,
13a/06, 13a/08, 13a/08, 13a/09,
13a/11, 13a/14, 13a/18, 13b/01,
13b/02, 13b/04, 13b/06, 13b/08,
13b/08, 13b/09, 13b/09, 13b/10,
13b/11, 13b/11, 13b/11, 13b/12,
13b/12, 13b/13, 13b/13, 13b/14,
13b/16, 13b/19, 13b/20, 14a/02,
14a/02, 14a/02, 14a/03, 14a/03,
14a/09, 14a/10, 14a/11, 14a/11,
14a/12, 14a/14, 14a/14, 14a/18,
14a/19, 14b/01, 14b/02, 14b/03,
14b/04, 14b/06, 14b/07, 14b/07,
14b/08, 14b/10, 14b/11, 14b/13,
14b/13, 14b/14, 14b/15, 14b/16,
14b/16, 14b/17, 14b/18, 14b/19,
14b/20, 14b/20, 15a/02, 15a/04,
15a/04, 15a/06, 15a/08, 15a/08,
15a/09, 15a/09, 15a/10, 15a/11,
15a/11, 15a/11, 15a/11, 15a/11,
15a/12, 15a/13, 15a/13, 15a/14,
15a/14, 15a/15, 15a/17, 15a/17,
15a/18, 15a/18, 15a/19, 15a/19,
15a/20, 15a/20, 15a/20, 15b/01,
15b/01, 15b/02, 15b/02, 15b/03,
15b/04, 15b/06, 15b/07, 15b/08,
15b/08, 15b/08, 15b/09, 15b/10,
15b/10, 15b/11, 15b/12, 15b/12,
15b/13, 15b/13, 15b/14, 15b/15,
15b/18, 15b/18, 15b/18, 15b/18,
15b/19, 15b/19, 16a/01, 16a/02,
16a/04, 16a/05, 16a/06, 16a/08,
16a/09, 16a/10, 16a/10, 16a/11,
16a/12, 16a/12, 16a/13, 16a/14,
16a/14, 16a/15, 16a/15, 16a/17,
16a/17, 16a/19, 16a/19, 16b/01,
16b/01, 16b/02, 16b/02, 16b/02,
16b/03, 16b/04, 16b/05, 16b/06,
16b/06, 16b/07, 16b/08, 16b/08,
16b/08, 16b/09, 16b/10, 16b/10,
16b/11, 16b/13, 16b/14, 16b/14,
16b/15, 16b/16, 16b/18, 16b/18,
17a/02, 17a/03, 17a/04, 17a/05,
17a/08, 17a/08, 17a/09, 17a/10,
17a/10, 17a/11, 17a/12, 17a/14,
17a/16, 17a/16, 17a/17, 17a/17,
17a/18, 17a/19, 17a/20, 17b/01,
17b/02, 17b/07, 17b/08, 17b/09,
17b/13, 17b/15, 17b/16, 17b/17,
17b/20, 17b/20, 18a/01, 18a/05,
18a/06, 18a/06, 18a/07, 18a/09,
18a/10, 18a/10, 18a/11, 18a/13,
18a/16, 18a/19, 18a/20, 18b/01,
18b/02, 18b/02, 18b/03, 18b/06,
18b/07, 18b/10, 18b/13, 18b/14,
19b/06, 19b/11, 19b/16, 19b/18,
20a/01, 20a/01, 20a/02, 20a/02,
20a/03, 20a/04, 20a/04, 20a/07,
20a/08, 20a/11, 20a/11, 20a/14,
20a/15, 20a/15, 20a/15, 20a/15,
20a/16, 20a/17, 20a/19, 20a/20,
20b/01, 20b/03, 20b/03, 20b/06,
20b/06, 20b/06, 20b/08, 20b/08,
20b/10, 20b/12, 20b/15, 20b/16,
20b/17, 20b/19, 21a/02, 21a/02,
21a/08, 21a/11, 21b/01, 21b/06,
21b/08, 21b/16, 21b/17, 21b/20,
22a/07, 22a/09, 22a/11, 22a/16,
22b/01, 22b/02, 22b/03, 22b/04,
22b/06, 22b/07, 22b/07, 22b/11,
22b/12, 22b/13, 22b/14, 22b/14,
22b/15, 22b/15, 22b/19, 22b/19,
23a/02, 23a/02, 23a/02, 23a/08,
23a/08, 23a/09, 23a/11, 23a/11,
23a/11, 23a/18, 23a/19, 23a/19,
23a/20, 23b/03, 23b/05, 23b/07,
23b/09, 23b/11, 23b/13, 24a/09,
24a/09, 24a/19, 24a/20, 24b/10,
24b/13, 24b/14, 24b/18, 24b/19,
25a/01, 25a/05, 25a/06, 25a/07,
25a/10, 25a/12, 25a/14, 25a/18,
25a/21, 25b/01, 25b/15, 25b/18,
25b/21, 26a/04, 26a/04, 26a/05,
26a/09, 26a/10, 26a/10, 26a/10,
26a/11, 26a/19, 26a/20, 26b/01,

26b/01, 26b/06, 26b/06, 26b/12,
26b/17, 27a/01, 27a/02, 27a/12,
27a/15, 27a/18, 27a/19, 27a/19,
27a/20, 27b/03, 27b/03, 27b/05,
27b/11, 27b/13, 27b/16, 27b/17,
27b/20, 27b/21, 27b/21, 28a/02,
28a/02, 28a/06, 28a/06, 28a/07,
28a/11, 28a/12, 28a/12, 28a/12,
28a/12, 28a/13, 28a/16, 28a/18,
28a/18, 28a/18, 28a/20, 28a/20,
28b/01, 28b/02, 28b/02, 28b/03,
28b/04, 28b/05, 28b/05, 28b/06,
28b/11, 28b/12, 28b/12, 28b/13,
28b/13, 28b/18, 28b/18, 28b/18,
28b/18, 28b/18, 28b/19, 28b/19,
29a/02, 29a/04, 29a/04, 29a/04,
29a/06, 29a/08, 29a/09, 29a/10,
29a/17, 29a/19, 29a/20, 29b/01,
29b/04, 29b/04, 29b/05, 29b/05,
29b/07, 29b/08, 29b/11, 29b/12,
29b/14, 29b/16, 29b/17, 29b/18,
29b/18, 29b/19, 29b/19, 29b/20,
30a/01, 30a/01, 30a/06, 30a/08,
30a/15, 30a/15, 30a/19, 30b/13,
30b/15, 30b/17, 30b/20, 31a/03,
31a/03, 31a/03, 31a/04, 31a/06,
31a/06, 31a/08, 31a/12, 31a/16,
31a/18, 31a/18, 31a/19, 31a/20,
31b/02, 31b/03, 31b/04, 31b/05,
31b/05, 31b/06, 31b/07, 31b/09,
31b/10, 31b/10, 31b/10, 31b/10,
31b/10, 31b/10, 31b/11, 31b/11,
31b/11, 31b/13, 31b/14, 31b/14,
31b/17, 31b/20, 32a/02, 32a/02,
32a/02, 32a/04, 32a/04, 32a/05,
32a/05, 32a/06, 32a/06, 32a/06,
32a/07, 32a/07, 32a/08, 32a/09,
32a/09, 32a/11, 32a/15, 32a/17,
32b/02, 32b/02, 32b/02, 32b/03,
32b/04, 32b/06, 32b/14, 32b/15,
32b/15, 32b/18, 33a/01, 33a/01,
33a/06, 33a/08, 33a/08, 33a/09,
33a/13, 33a/16, 33b/03, 33b/03,
33b/03, 33b/05, 33b/05, 33b/06,
33b/10, 33b/14, 34a/05, 34a/07,
34a/09, 34a/09, 34a/10, 34a/16,
34a/20, 34a/20, 34b/01, 34b/01,
34b/02, 34b/02, 34b/02, 34b/03,
34b/04, 34b/06, 34b/06, 34b/08,
34b/09, 34b/09, 34b/11, 34b/14,
34b/15, 34b/15, 34b/16, 34b/16,
34b/16, 34b/18, 34b/18, 35a/06,
35a/06, 35a/08, 35a/10, 35a/11,
35a/12, 35a/20, 35b/02, 35b/04,
35b/05, 35b/06, 35b/06, 35b/10,
35b/14, 35b/16, 35b/18, 35b/18,
35b/18, 36a/01, 36a/02, 36a/02,
36a/04, 36a/04, 36a/05, 36a/06,
36a/07, 36a/07, 36a/10, 36a/10,
36a/12, 36a/12, 36a/13, 36a/13,
36a/13, 36a/18, 36a/18, 36a/18,
36a/19, 36a/19, 36b/04, 36b/04,
36b/04, 36b/06, 36b/07, 36b/07,
36b/10, 36b/10, 36b/10, 36b/13,
36b/14, 36b/16, 36b/18, 37a/03,
37a/05, 37a/09, 37a/10, 37a/11,
37a/13, 37a/18, 37a/18, 37b/02,
37b/03, 37b/03, 37b/04, 37b/05,
37b/09, 37b/09, 37b/10, 37b/12,
37b/13, 37b/15, 37b/15, 37b/16,
38a/02, 38a/06, 38a/07, 38a/07,
38a/07, 38a/08, 38a/13, 38a/14,
38b/02, 38b/04, 38b/18, 39a/08,
39a/14, 39a/14, 39a/15, 39a/17,
39a/18, 39a/19, 39b/01, 39b/02,
39b/02, 39b/03, 39b/06, 39b/10,
39b/12, 39b/13, 39b/14, 39b/14,
39b/14, 39b/15, 39b/15, 39b/16,
39b/16, 39b/17, 39b/20, 39b/20,
40a/02, 40a/02, 40a/07, 40a/07,
40a/09, 40a/11, 40a/11, 40a/11,
40a/16, 40a/18, 40b/01, 40b/02,
40b/05, 40b/06, 40b/06, 40b/08,
40b/09, 40b/13, 40b/15, 40b/16,
40b/17, 41a/01, 41a/06, 41a/07,
41a/07, 41a/09, 41a/09, 41a/10,
41a/11, 41a/15, 41a/15, 41a/16,
41a/17, 41a/17, 41a/18, 41a/20,
41b/01, 41b/02, 41b/02, 41b/06,
41b/06, 41b/06, 41b/07, 41b/07,
41b/08, 41b/09, 41b/09, 41b/11,
41b/17, 41b/17, 41b/19, 42a/01,
42a/04, 42a/06, 42a/13, 42a/20,
42a/20, 42b/03, 42b/06, 42b/08,
42b/08, 42b/12, 42b/13, 43a/03,
43a/04, 43a/04, 43a/05, 43a/10,
43a/11, 43a/12, 43a/13, 43b/01,
43b/03, 43b/05, 43b/07, 43b/07,
43b/07, 43b/08, 43b/10, 43b/10,
43b/13, 43b/14, 43b/14, 43b/15,

43b/15, 43b/15, 43b/18, 44a/01,
44a/01, 44a/05, 44a/17, 44a/17,
44b/03, 44b/05, 44b/06, 44b/10,
44b/10, 44b/13, 44b/18, 44b/19,
45a/01, 45a/02, 45a/04, 45a/06,
45a/09, 45a/09, 45a/11, 45a/11,
45a/13, 45a/13, 45a/14, 45b/01,
45b/01, 45b/02, 45b/06, 45b/09,
45b/13, 45b/16, 46a/02, 46a/04,
46a/04, 46a/04, 46a/06, 46a/06,
46a/07, 46a/08, 46a/08, 46a/09,
46a/12, 46a/13, 46a/15, 46a/16,
46a/17, 46a/17, 46a/18, 46a/19,
46a/20, 46a/20, 46b/16, 47a/12,
47a/18, 47a/19, 47b/06, 47b/08,
47b/08, 47b/10, 47b/14, 47b/17,
47b/17, 47b/18, 47b/18, 48a/02,
48a/04, 48a/05, 48a/06, 48a/10,
48a/12, 48a/16, 48a/17, 48a/17,
48a/18, 48a/19, 48a/19, 48b/01,
48b/02, 48b/03, 48b/03, 48b/06,
48b/06, 48b/08, 48b/08, 48b/09,
48b/11, 48b/12, 48b/13, 48b/13,
48b/14, 48b/14, 48b/14, 48b/14,
48b/15, 48b/17, 48b/18, 48b/18,
49a/03, 49a/05, 49a/08, 49a/09,
49a/10, 49a/12, 49a/12, 49a/15,
49a/16, 49b/04, 49b/05, 49b/05,
49b/06, 49b/07, 49b/07, 49b/07,
49b/09, 49b/10, 49b/11, 49b/12,
49b/12, 49b/14, 49b/16, 49b/18,
50a/01, 50a/03, 50a/03, 50a/07,
50a/08, 50a/10, 50a/13, 50a/14,
50a/15, 50a/15, 50a/17, 50a/17,
50a/20, 50b/03, 50b/04, 50b/05,
50b/07, 50b/08, 50b/08, 50b/09,
50b/11, 50b/12, 50b/16, 50b/20,
51a/01, 51a/03, 51a/05, 51a/07,
51a/14, 51a/16, 51a/20, 51b/01,
51b/01, 51b/02, 51b/04, 51b/07,
51b/07, 51b/09, 51b/10, 51b/11,
51b/13, 51b/13, 51b/15, 51b/16,
51b/17, 51b/18, 52a/01, 52a/03,
52a/05, 52a/10, 52a/12, 52a/12,
52a/15, 52a/18, 52b/01, 52b/03,
52b/04, 52b/04, 52b/08, 52b/14,
52b/20, 53a/04, 53a/07, 53a/08,
53a/13, 53a/13, 53a/20, 53a/20,
53b/04, 53b/09, 53b/10, 53b/11,
53b/13, 53b/18, 53b/19, 53b/20,
54a/01, 54a/05, 54a/14, 54a/15,
54a/16, 54a/16, 54a/19, 54a/20,
54b/04, 54b/04, 54b/06, 54b/09,
54b/16, 54b/20, 55a/02, 55a/03,
55a/05, 55a/11, 55a/15, 55a/19,
55a/20, 55b/02, 55b/02, 55b/03,
55b/06, 55b/16, 55b/17, 55b/17,
55b/19, 55b/20, 56a/03, 56a/04,
56a/05, 56a/06, 56a/14, 56a/14,
56a/17, 56a/19, 56a/20, 56b/01,
56b/01, 56b/01, 56b/02, 56b/03,
56b/06, 56b/07, 56b/10, 56b/11,
56b/14, 56b/17, 56b/18, 56b/18,
57a/03, 57a/04, 57a/05, 57a/06,
57a/08, 57a/08, 57a/09, 57a/10,
57a/10, 57a/12, 57a/12, 57a/15,
57a/18, 57a/19, 57a/20, 57b/02,
57b/05, 57b/08, 58a/01, 58a/04,
58a/06, 58a/06, 58a/13, 58a/13,
58a/14, 58a/15, 58a/15, 58b/12,
58b/16, 58b/18, 58b/19, 59a/04,
59a/05, 59a/07, 59a/18, 59b/01,
59b/07, 59b/11, 59b/13, 59b/17,
59b/19, 59b/19, 60a/11, 60a/14,
60a/19, 60a/20, 60b/03, 60b/03,
60b/05, 60b/06, 60b/07, 60b/09,
60b/09, 60b/10, 60b/14, 60b/15,
60b/17, 60b/17, 60b/17, 61a/03,
61a/07, 61a/09, 61a/10, 61a/11,
61a/11, 61a/11, 61a/17, 61b/01,
61b/03, 61b/05, 61b/06, 61b/08,
61b/09, 61b/12, 61b/16, 61b/17,
61b/18, 61b/18, 61b/18, 61b/19,
62a/05, 62a/05, 62a/12, 62a/13,
62a/15, 62a/17, 62a/19, 62b/01,
62b/01, 62b/09, 62b/10, 62b/11,
62b/15, 62b/16, 63a/02, 63a/06,
63a/07, 63a/16, 63a/17, 63a/19,
63a/19, 63a/20, 63b/01, 63b/02,
63b/05, 63b/07, 63b/07, 63b/15,
63b/17, 63b/18, 64a/01, 64a/02,
64a/06, 64a/07, 64a/07, 64a/09,
64a/15, 64a/18, 64a/19, 64b/01,
64b/05, 64b/09, 64b/09, 64b/09,
64b/09, 64b/09, 64b/10, 64b/10,
64b/10, 64b/13, 64b/15, 64b/15,
64b/17, 65a/01, 65a/01, 65a/02,
65a/03, 65a/04, 65a/06, 65a/06,
65a/10, 65a/11, 65a/12, 65a/15,
65a/15, 65a/15, 65b/01, 65b/02,

65b/04, 65b/05, 65b/05, 65b/06,
65b/08, 65b/08, 65b/09, 65b/09,
65b/09, 65b/09, 65b/11, 65b/11,
65b/15, 65b/16, 66a/01, 66a/06,
66a/14, 66a/17, 66a/17, 66a/20,
66a/20, 66a/20, 66b/01, 66b/01,
66b/06, 66b/12, 66b/13, 67a/01,
67a/02, 67a/09, 67a/15, 67a/15,
67b/08, 67b/10, 67b/11, 67b/11,
67b/12, 67b/13, 67b/15, 67b/16,
67b/17, 68a/01, 68a/01, 68a/02,
68a/02, 68a/03, 68a/03, 68a/03,
68a/05, 68a/07, 68a/07, 68a/11,
68a/12, 68b/04, 68b/05, 68b/08,
68b/12, 68b/15, 68b/16, 69a/01,
69a/03, 69a/05, 69a/06, 69a/08,
69a/09, 69a/15, 69a/17, 69a/17,
69a/19, 69b/04, 69b/07, 69b/11,
69b/12, 69b/14, 70a/01, 70a/07,
70a/08, 70a/08, 70a/09, 70a/09,
70a/10, 70a/10, 70a/15, 70a/18,
70a/18, 70a/19, 70a/19, 70a/20,
70b/02, 70b/02, 70b/04, 70b/07,
70b/10, 70b/12, 70b/15, 70b/16,
70b/17, 70b/20, 71a/07, 71a/07,
71a/09, 71a/10, 71a/10, 71a/15,
71a/18, 71a/19, 71b/02, 71b/04,
71b/07, 71b/10, 71b/10, 71b/13,
71b/15, 71b/19, 71b/19, 71b/20,
72a/03, 72a/05, 72a/06, 72a/07,
72a/08, 72a/09, 72a/13, 72a/18,
72b/02, 72b/13, 72b/16, 72b/17,
72b/19, 72b/19, 72b/19, 73a/01,
73a/01, 73a/03, 73a/08, 73a/08,
73a/13, 73a/15, 73b/01, 73b/05,
73b/08, 73b/09, 73b/11, 73b/12,
73b/13, 73b/14, 73b/15, 73b/18,
73b/19, 73b/20, 74a/02, 74a/02,
74a/03, 74a/05, 74a/08, 74a/10,
74a/10, 74a/11, 74a/14, 74a/17,
74a/20, 74b/01, 74b/02, 74b/03,
74b/04, 74b/05, 74b/08, 74b/09,
74b/16, 74b/19, 74b/20, 75a/06,
75a/08, 75a/08, 75a/09, 75a/09,
75a/09, 75a/09, 75a/10, 75a/12,
75a/15, 75a/16, 75a/17, 75b/05,
75b/05, 75b/07, 75b/08, 75b/09,
75b/09, 75b/15, 75b/16, 75b/19,
75b/19, 75b/20, 75b/20, 76a/01,
76a/03, 76a/06, 76a/07, 76a/09,
76a/10, 76a/18, 76b/05, 76b/11,
76b/13, 76b/13, 76b/18, 76b/18,
76b/20, 77a/01, 77a/01, 77a/01,
77a/02, 77a/02, 77a/08, 77a/09,
77a/10, 77a/12, 77a/16, 77b/02,
77b/05, 77b/05, 77b/12, 77b/14,
77b/15, 77b/16, 77b/18, 78a/01,
78a/01, 78a/06, 78a/12, 78a/20,
78b/05, 78b/11, 78b/11, 78b/13,
78b/15, 78b/19, 79a/02, 79a/08,
79a/10, 79a/10, 79a/11, 79a/20,
79b/03, 79b/04, 79b/07, 79b/07,
79b/10, 79b/10, 79b/14, 79b/15,
79b/16, 79b/17, 79b/19, 79b/20,
80a/01, 80a/03, 80a/03, 80a/04,
80a/06, 80a/09, 80a/10, 80a/16,
80a/17, 80a/19, 80b/01, 80b/03,
80b/06, 80b/07, 80b/07, 80b/13,
80b/13, 80b/15, 80b/17, 80b/17,
80b/17, 80b/18, 80b/18, 80b/20,
81a/03, 81a/07, 81a/08, 81a/09,
81a/09, 81a/10, 81a/10, 81a/11,
81a/11, 81a/11, 81a/14, 81a/14,
81a/15, 81a/16, 81a/17, 81a/17,
81a/18, 81a/19, 81a/20, 81a/20,
81b/01, 81b/01, 81b/02, 81b/03,
81b/03, 81b/04, 81b/08, 81b/08,
81b/08, 81b/08, 81b/09, 81b/11,
81b/11, 81b/11, 81b/16, 81b/20,
82a/03, 82a/03, 82a/06, 82a/08,
82a/11, 82a/17, 82a/18, 82a/18,
82a/19, 82b/01, 82b/01, 82b/02,
82b/03, 82b/03, 82b/03, 82b/07,
82b/08, 82b/10, 82b/10, 82b/11,
82b/13, 82b/13, 82b/14, 82b/14,
82b/14, 82b/15, 82b/15, 82b/15,
82b/15, 82b/16, 82b/16, 82b/17,
82b/17, 83a/02, 83a/02, 83a/02,
83a/03, 83a/03, 83a/03, 83a/03,
83a/03, 83a/04, 83a/04, 83a/06,
83a/06, 83a/06, 83a/07, 83a/07,
83a/08, 83a/09, 83a/14, 83a/14,
83a/14, 83a/14, 83a/14, 83a/15,
83a/16, 83a/16, 83a/16, 83a/17,
83a/17, 83b/01, 83b/04, 83b/05,
83b/06, 83b/16, 83b/18, 84a/06,
84a/11, 84a/16, 84a/18, 84a/19,
84b/01, 84b/05, 84b/05, 84b/08,
84b/09, 84b/09, 84b/10, 85a/03,
85a/05, 85a/06, 85a/07, 85a/07,

85a/11, 85a/12, 85a/12, 85a/12,
85a/14, 85a/14, 85a/15, 85a/18,
85a/18, 85b/06, 85b/07, 85b/16,
85b/17, 86a/02, 86a/06, 86a/07,
86a/07, 86a/09, 86a/12, 86a/13,
86a/14, 86a/20, 86a/20, 86b/02,
86b/03, 86b/08, 86b/10, 86b/11,
86b/13, 87a/03, 87a/05, 87a/06,
87a/06, 87a/09, 87a/09, 87a/10,
87a/10, 87a/10, 87a/11, 87a/11,
87a/11, 87a/11, 87a/13, 87a/14,
87a/16, 87a/16, 87a/16, 87b/01,
87b/05, 87b/09, 87b/09, 87b/10,
87b/11, 87b/14, 87b/15, 87b/16,
87b/18, 87b/19, 87b/19, 88a/01,
88a/03, 88a/04, 88a/07, 88a/07,
88a/10, 88a/11, 88a/16, 88b/09,
88b/12, 88b/12, 88b/13, 88b/14,
88b/15, 88b/19, 88b/20, 89a/06,
89a/07, 89a/07, 89a/09, 89a/09,
89a/10, 89a/19, 89a/20, 89b/13,
90a/04, 90a/08, 90a/11, 90a/11,
90a/12, 90a/13, 90a/14, 90a/18,
90b/06, 90b/06, 90b/07, 90b/08,
90b/12, 90b/13, 90b/13, 90b/17,
90b/18, 91a/03, 91a/04, 91a/05,
91a/06, 91a/08, 91a/12, 91a/16,
91a/18, 91a/19, 91a/19, 91a/19,
91a/20, 91b/03, 91b/06, 91b/08,
91b/11, 91b/12, 91b/19, 92a/03,
92a/03, 92a/04, 92a/05, 92a/08,
92a/12, 92a/19, 92a/20, 92b/03,
92b/03, 92b/06, 92b/06, 92b/06,
92b/07, 92b/07, 92b/12, 92b/12,
92b/13, 92b/15, 92b/19, 93a/02,
93a/02, 93a/03, 93a/10, 93a/15,
93a/19, 93a/19, 93a/20, 93a/20,
93b/04, 93b/04, 93b/05, 93b/06,
93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/09,
93b/13, 93b/15, 93b/16, 93b/17,
93b/17, 93b/20, 94a/02, 94a/02,
94a/03, 94a/05, 94a/07, 94a/08,
94a/10, 94a/13, 94a/15, 94a/17,
94a/19, 94b/02, 94b/03, 94b/04,
94b/05, 94b/11, 94b/14, 94b/15,
94b/20, 95a/01, 95a/02, 95a/08,
95a/09, 95a/10, 95a/12, 95a/13,
95a/14, 95a/14, 95a/16, 95a/17,
95b/02, 95b/03, 95b/03, 95b/04,
95b/05, 95b/05, 95b/07, 95b/08,
95b/09, 95b/10, 95b/10, 95b/11,
95b/12, 95b/14, 95b/17, 95b/19,
96a/02, 96a/04, 96a/04, 96a/05,
96a/07, 96a/08, 96a/08, 96a/09,
96a/09, 96a/10, 96a/10, 96a/11,
96a/11, 96a/12, 96a/12, 96a/13,
96a/13, 96a/13, 96a/14, 96a/14,
96a/14, 96a/14, 96a/14, 96a/14,
96a/16, 96a/18, 96a/19, 96b/04,
96b/08, 96b/12, 96b/13, 96b/14,
96b/15, 96b/15, 96b/17, 96b/18,
96b/20, 97a/01, 97a/01, 97a/03,
97a/03, 97a/04, 97a/05, 97a/07,
97a/08, 97a/09, 97a/09, 97a/17,
97a/18, 97a/18, 97b/03, 97b/03,
97b/08, 97b/08, 97b/09, 97b/11,
97b/11, 97b/13, 97b/15, 97b/16,
97b/16, 97b/17, 98a/03, 98a/06,
98a/09, 98a/10, 98a/14, 98a/15,
98a/17, 98a/17, 98a/19, 98b/02,
98b/03, 98b/04, 98b/10, 98b/10,
98b/11, 98b/15, 98b/17, 98b/18,
98b/18, 98b/20, 99a/04, 99a/04,
99a/05, 99a/07, 99a/08, 99a/11,
99a/11, 99a/14, 99a/15, 99a/16,
99b/02, 99b/04, 99b/08, 99b/08,
99b/09, 99b/12, 99b/12, 99b/14,
99b/19, 99b/20, 99b/20, 99b/20,
100a/02, 100a/02, 100a/03,
100a/05, 100a/06, 100a/07,
100a/13, 100a/17, 100a/20,
100b/08, 100b/08, 100b/09,
100b/09, 100b/09, 100b/11,
100b/12, 100b/13, 100b/13,
100b/13, 100b/15, 100b/17,
100b/18, 100b/18, 100b/19,
100b/19, 101a/04, 101a/04,
101a/05, 101a/05, 101a/06,
101a/07, 101a/08, 101a/09,
101a/09, 101a/10, 101a/10,
101a/10, 101a/12, 101a/13,
101a/13, 101a/14, 101a/16,
101a/17, 101a/19, 101b/01,
101b/01, 101b/02, 101b/10,
101b/10, 101b/12, 101b/15,
101b/16, 101b/17, 101b/17,
101b/19, 101b/20, 102a/01,
102a/06, 102a/07, 102a/07,
102a/08, 102a/11, 102a/11,
102a/12, 102a/14, 102a/19,

102a/19, 102b/07, 102b/07, 108a/13, 108a/13, 108a/13,
102b/08, 102b/11, 102b/12, 108a/13, 108a/15, 108a/16,
103a/03, 103a/10, 103a/10, 108a/17, 108a/17, 108b/01,
103a/11, 103a/16, 103a/19, 108b/01, 108b/02, 108b/03,
103b/08, 103b/14, 103b/14, 108b/04, 108b/05, 108b/05,
103b/14, 103b/14, 103b/14, 108b/05, 108b/05, 108b/06,
103b/15, 103b/15, 103b/15, 108b/06, 108b/06, 108b/07,
103b/15, 103b/18, 103b/18, 108b/08, 108b/08, 108b/09,
103b/18, 103b/19, 103b/20, 108b/11, 108b/15, 108b/17,
103b/20, 104a/01, 104a/02, 108b/17, 108b/18, 108b/20,
104a/03, 104a/03, 104a/06, 109a/02, 109a/03, 109a/04,
104a/08, 104a/12, 104a/14, 109a/06, 109a/06, 109a/07,
104a/14, 104a/15, 104a/15, 109a/07, 109a/08, 109a/08,
104a/19, 104b/02, 104b/03, 109a/09, 109a/10, 109a/11,
104b/04, 104b/05, 104b/05, 109a/11, 109a/11, 109a/12,
105a/04, 105a/04, 105a/04, 109a/12, 109a/13, 109a/14,
105a/06, 105a/07, 105a/07, 109a/14, 109a/14, 109a/15,
105a/08, 105a/10, 105a/11, 109a/16, 109a/16, 109a/18,
105a/11, 105a/12, 105a/13, 109a/19, 109b/06, 109b/07,
105a/14, 105a/15, 105a/15, 109b/10, 109b/10, 109b/11,
105a/16, 105a/18, 105b/03, 109b/11, 109b/12, 109b/16,
105b/03, 105b/04, 105b/04, 109b/18, 109b/18, 109b/19,
105b/05, 105b/07, 105b/08, 110a/02, 110a/02, 110a/03,
105b/08, 105b/08, 105b/09, 110a/03, 110a/04, 110a/07,
105b/11, 105b/13, 105b/13, 110a/08, 110a/08, 110a/09,
105b/13, 105b/13, 105b/14, 110a/20, 110b/03, 110b/03,
105b/14, 105b/18, 105b/19, 110b/03, 110b/07, 110b/08,
105b/19, 105b/20, 106a/01, 110b/08, 110b/08, 110b/09,
106a/02, 106a/06, 106a/06, 110b/09, 110b/11, 110b/11,
106a/06, 106a/07, 106a/07, 110b/12, 110b/19, 110b/19,
106a/08, 106a/09, 106a/11, 110b/19, 110b/19, 110b/20,
106a/11, 106a/12, 106a/12, 111a/01, 111a/03, 111a/03,
106a/13, 106a/13, 106a/13, 111a/06, 111a/07, 111a/08,
106a/14, 106a/14, 106a/16, 111a/17, 111a/20, 111a/20,
106b/01, 106b/01, 106b/01, 111b/01, 111b/01, 111b/05,
106b/01, 106b/02, 106b/02, 111b/06, 111b/07, 111b/07,
106b/02, 106b/02, 106b/02, 111b/07, 111b/11, 111b/11,
106b/03, 106b/03, 106b/05, 111b/14, 111b/14, 111b/17,
106b/06, 106b/11, 106b/12, 111b/17, 111b/19, 111b/19,
106b/14, 106b/17, 106b/19, 112a/01, 112a/02, 112a/02,
106b/19, 107a/05, 107a/05, 112a/02, 112a/02, 112a/03,
107a/06, 107a/10, 107a/11, 112a/03, 112a/05, 112a/06,
107a/12, 107a/13, 107a/15, 112a/07, 112a/08, 112a/09,
107a/16, 107a/16, 107a/20, 112a/12, 112a/14, 112a/16,
107b/02, 107b/02, 107b/03, 112a/17, 112a/17, 112a/19,
107b/03, 107b/04, 107b/04, 112a/20, 112a/20, 112b/02,
107b/05, 107b/07, 107b/10, 112b/04, 112b/06, 112b/07,
107b/12, 107b/17, 107b/18, 112b/09, 112b/09, 112b/10,
107b/20, 108a/08, 108a/11, 112b/11, 112b/11, 112b/12,
108a/12, 108a/12, 108a/12, 112b/13, 112b/14, 112b/16,

112b/17, 112b/19, 112b/19, 112b/20, 113a/05, 113a/13, 113a/14, 113a/14, 113a/19, 113a/20, 113b/02, 113b/04, 113b/04, 113b/06, 113b/06, 113b/07, 113b/08, 113b/09, 114a/02, 114a/09, 114a/10, 114a/10, 114a/11, 114a/12, 114a/12, 114a/13, 114a/15, 114a/17, 114a/17, 114a/18, 114a/19, 114b/01, 114b/02, 114b/03, 114b/04, 114b/06, 114b/10, 114b/11, 114b/14, 114b/15, 114b/15, 114b/17, 115a/01, 115a/01, 115a/01, 115a/03, 115a/06, 115a/08, 115a/13, 115a/15, 115a/16, 115a/18, 115a/18, 115a/19, 115a/19, 115b/01, 115b/03, 115b/04, 115b/05, 115b/05, 115b/06, 115b/15, 115b/15, 115b/15, 115b/15, 115b/15, 115b/16, 115b/16, 115b/18, 115b/20, 116a/04, 116a/04, 116a/04, 116a/05, 116a/05, 116a/08, 116a/13, 116a/18, 116a/19, 116a/19, 116b/01, 116b/05, 116b/11, 116b/11, 116b/15, 117a/02, 117a/02, 117a/08, 117a/08, 117a/09, 117a/11, 117a/12, 117b/07, 117b/13, 117b/13, 117b/14, 117b/15, 118a/03, 118a/04, 118a/04, 118a/06, 118a/16, 118b/01, 118b/07, 118b/14, 118b/15, 118b/16, 118b/17, 119a/01, 119a/01, 119a/01, 119a/02, 119a/19, 119b/03, 119b/03, 119b/04, 119b/04, 119b/05, 119b/09, 119b/11, 119b/11, 119b/13, 119b/14, 119b/14, 119b/15, 119b/15, 119b/15, 119b/17, 120a/10, 120a/11, 120a/15, 120a/16, 120a/16, 120a/16, 120a/16, 120a/17, 120a/17, 120a/17, 120a/20, 120b/01, 120b/02, 120b/02, 120b/02, 120b/03, 120b/05, 120b/09, 120b/14, 120b/14, 120b/16, 120b/18, 121a/02, 121a/02, 121a/05, 121a/05, 121a/09, 121a/10, 121a/14, 121a/15, 121a/17, 121a/18, 121b/01, 121b/01, 121b/02, 121b/02, 121b/03, 121b/04, 121b/07, 121b/07, 121b/12, 121b/13, 121b/14, 121b/17, 122a/01, 122a/03, 122a/14, 122a/20, 122a/20, 122a/20, 122b/03, 122b/04, 122b/06, 122b/07, 122b/10, 122b/10, 122b/11, 122b/12, 122b/19, 122b/19, 122b/20, 123a/03, 123a/03, 123a/05, 123a/05, 123a/09, 123a/17, 123a/19, 123a/20, 123a/20, 123b/02, 123b/04, 123b/05, 123b/06, 123b/07, 123b/08, 123b/08, 123b/09, 123b/11, 124a/03, 124a/03, 124a/06, 124a/07, 124a/08, 124a/08, 124a/09, 124a/11, 124a/12, 124a/12, 124a/12, 124a/15, 124a/15, 124a/17, 124a/17, 124a/18, 124b/05, 124b/07, 124b/08, 124b/13, 124b/14, 124b/14, 124b/15, 124b/18, 124b/20, 125a/03, 125a/04, 125a/07, 125a/11, 125a/14, 125a/16, 125a/17, 125a/19, 125a/19, 125a/20, 125a/20, 125b/01, 125b/03, 125b/07, 125b/07, 125b/11, 125b/15, 125b/15, 125b/15, 125b/20, 126a/01, 126a/05, 126a/08, 126a/17, 126b/01, 126b/03, 126b/04, 126b/06, 126b/07, 126b/07, 126b/08, 126b/09, 126b/12, 126b/12, 126b/14, 126b/14, 126b/15, 126b/17, 126b/18, 126b/20, 127a/01, 127a/03, 127a/04, 127a/05, 127a/07, 127a/07, 127a/07, 127a/10, 127a/11, 127a/12, 127a/13, 127a/15, 127a/16, 127a/17, 127a/18, 127a/19, 127a/20, 127a/20, 127b/01, 127b/02, 127b/03, 127b/03, 127b/07, 127b/07, 127b/08, 127b/12, 127b/13, 127b/15,

127b/16, 127b/18, 127b/18, 132a/21, 132a/21, 132b/01,
127b/19, 127b/20, 128a/02, 132b/02, 132b/02, 132b/02,
128a/03, 128a/03, 128a/04, 132b/03, 132b/03, 132b/04,
128a/04, 128a/09, 128a/09, 132b/05, 132b/07, 132b/08,
128a/10, 128a/10, 128a/10, 132b/09, 132b/12, 132b/12,
128a/12, 128a/12, 128a/13, 132b/17, 133a/01, 133a/02,
128a/14, 128a/14, 128a/14, 133a/05, 133a/08, 133a/08,
128a/15, 128a/16, 128a/18, 133a/09, 133a/13, 133a/17,
128a/19, 128a/19, 128a/19, 133a/20, 133a/21, 133a/21,
128a/19, 128a/20, 128b/02, 133b/01, 133b/03, 133b/04,
128b/02, 128b/03, 128b/04, 133b/05, 133b/07, 133b/10,
128b/04, 128b/06, 128b/06, 133b/10, 133b/14, 133b/16,
128b/08, 128b/08, 128b/09, 133b/18, 133b/19, 133b/20,
128b/12, 128b/18, 129a/01, 133b/21, 134a/01, 134a/02,
129a/02, 129a/03, 129a/06, 134a/04, 134a/05, 134a/06,
129a/08, 129a/08, 129a/08, 134a/07, 134a/08, 134a/13,
129a/09, 129a/11, 129a/11, 134a/16, 134a/16, 134a/17,
129a/12, 129a/14, 129a/14, 134a/17, 134a/19, 134a/20,
129a/18, 129a/20, 129a/20, 134a/20, 134b/01, 134b/01,
129b/01, 129b/01, 129b/02, 134b/02, 134b/02, 134b/03,
129b/03, 129b/03, 129b/05, 134b/07, 134b/13, 134b/16,
129b/06, 129b/07, 129b/09, 134b/17, 134b/20, 135a/05,
129b/10, 129b/11, 129b/12, 135a/10, 135a/20, 135a/21,
129b/13, 129b/15, 129b/15, 135b/02, 135b/07, 135b/20,
129b/16, 129b/17, 129b/17, 136a/06, 136a/08, 136a/11,
129b/18, 129b/19, 130a/01, 136a/17, 136a/18, 136a/18,
130a/01, 130a/02, 130a/04, 136a/19, 136a/21, 136a/21,
130a/04, 130a/06, 130a/06, 136a/21, 136b/02, 136b/02,
130a/07, 130a/08, 130a/09, 136b/06, 136b/11, 136b/16,
130a/10, 130a/11, 130a/14, 136b/20, 137a/01, 137a/04,
130a/15, 130a/16, 130a/19, 137a/04, 137a/05, 137a/09,
130a/20, 130b/02, 130b/04, 137a/13, 137a/13, 137a/14,
130b/05, 130b/06, 130b/07, 137a/15, 137a/16, 137a/17,
130b/07, 130b/08, 130b/10, 137a/18, 137a/19, 137b/01,
130b/10, 130b/11, 130b/15, 137b/02, 137b/03, 137b/03,
130b/18, 130b/19, 130b/20, 137b/07, 137b/10, 137b/15,
131a/01, 131a/02, 131a/03, 137b/15, 137b/16, 137b/16,
131a/04, 131a/07, 131a/08, 137b/18, 137b/18, 137b/20,
131a/10, 131a/14, 131a/14, 137b/21, 138a/01, 138a/01,
131a/15, 131a/15, 131a/16, 138a/01, 138a/03, 138a/03,
131a/18, 131a/18, 131a/19, 138a/04, 138a/06, 138a/09,
131a/19, 131a/21, 131b/01, 138a/12, 138a/13, 138a/16,
131b/05, 131b/09, 131b/10, 138a/20, 138a/20, 138a/21,
131b/11, 131b/11, 131b/11, 138a/21, 138b/02, 138b/02,
131b/12, 131b/12, 131b/12, 138b/02, 138b/04, 138b/04,
131b/13, 131b/14, 131b/14, 138b/05, 138b/05, 138b/07,
131b/18, 132a/06, 132a/08, 138b/09, 138b/09, 138b/09,
132a/08, 132a/10, 132a/10, 138b/11, 138b/14, 138b/17,
132a/12, 132a/15, 132a/17, 138b/18, 138b/19, 139a/03,
132a/19, 132a/20, 132a/21, 139a/10, 139a/12, 139a/20,

139b/03, 139b/04, 139b/05, 139b/11, 139b/12, 139b/15, 139b/16, 140a/02, 140a/03, 140a/03, 140a/06, 140a/07, 140a/07, 140a/07, 140a/09, 140a/10, 140a/12, 140a/14, 140a/16, 140a/16, 140a/17, 140a/17, 140a/17, 140a/18, 140a/19, 140a/20, 140a/21, 140b/04, 140b/07, 140b/07, 140b/09, 140b/12, 140b/13, 140b/14, 140b/14, 140b/16, 140b/16, 140b/18, 140b/18, 140b/20, 140b/21, 141a/01, 141a/04, 141a/05, 141a/06, 141a/10, 141a/10, 141a/11, 141a/12, 141a/16, 141a/17, 141a/19, 141a/19, 141a/20, 141a/21, 141b/01, 141b/02, 141b/03, 141b/04, 141b/04, 141b/05, 141b/05, 141b/06, 142a/02, 142a/03, 142a/06, 142a/08, 142a/09, 142a/09, 142a/09, 142a/11, 142a/11, 142a/12, 142a/18, 142a/20, 142b/03, 142b/04, 142b/05, 142b/08, 142b/09, 142b/10, 142b/11, 142b/12, 142b/15, 142b/17, 142b/19, 142b/21, 142b/21, 143a/01, 143a/06, 143a/06, 143a/07, 143a/08, 143a/13, 143a/14, 143a/14, 143a/15, 143a/16, 143a/16, 143a/18, 143a/19, 143a/20, 143a/20, 143b/02, 143b/03, 143b/06, 143b/08, 143b/09, 143b/13, 143b/13, 143b/13, 143b/14, 143b/14, 143b/15, 143b/18, 143b/19, 143b/19, 143b/19, 143b/20, 143b/21, 143b/21, 144a/01, 144a/01, 144a/02, 144a/03, 144a/05, 144a/06, 144a/07, 144a/07, 144a/11, 144a/13, 144a/14, 144a/16, 144a/16, 144a/17, 144a/18, 144a/18, 144a/20, 144a/20, 144a/20, 144a/21, 144a/21, 144a/21, 144b/02, 144b/03, 144b/05, 144b/06, 144b/08, 144b/14, 144b/16, 144b/18, 145a/02, 145a/03, 145a/04, 145a/09, 145a/10, 145a/12, 145a/12, 145a/14, 145a/14, 145a/15, 145b/08, 145b/09, 145b/09, 145b/10, 145b/10, 145b/13, 145b/14, 145b/16, 145b/17, 145b/18, 145b/18, 145b/19, 145b/20, 146a/07, 146a/10, 146a/11, 146a/19, 146a/19, 146a/19, 146b/04, 146b/07, 146b/07, 146b/07, 146b/07, 146b/08, 146b/08, 146b/09, 146b/11, 146b/18, 147a/06, 147a/12, 147a/19, 147a/19, 147a/19, 147b/03, 147b/05, 147b/07, 147b/10, 147b/14, 147b/21, 148a/01, 148a/02, 148a/06, 148a/14, 148a/16, 148a/16, 148a/17, 148a/18, 148a/20, 148b/01, 148b/01, 148b/05, 148b/06, 148b/08, 148b/10, 148b/11, 148b/12, 148b/13, 148b/15, 148b/15, 148b/15, 148b/15, 148b/15, 148b/16, 148b/17, 148b/18, 148b/19, 148b/19, 148b/21, 149a/02, 149a/03, 149a/04, 149a/04, 149a/06, 149a/07, 149a/09, 149a/10, 149a/11, 149a/12, 149a/14, 149a/15, 149a/19, 149a/20, 149a/20, 149b/01, 149b/07, 149b/08, 149b/08, 149b/13, 149b/16, 149b/18, 150a/03, 150a/05, 150a/08, 150a/09, 150a/13, 150a/17, 150b/01, 150b/05, 150b/07, 150b/07, 150b/09, 150b/11, 150b/11, 150b/13, 150b/20, 150b/20, 150b/21, 151a/01, 151a/01, 151a/04, 151a/04, 151a/07, 151a/07, 151a/08, 151a/11, 151a/12, 151a/16, 151a/16, 151a/17, 151a/17, 151a/20, 151a/21, 151a/21, 151b/01, 151b/01, 151b/01, 151b/05, 151b/07, 151b/08, 151b/09, 151b/15, 152a/01, 152a/02, 152a/03, 152a/04, 152a/13, 152a/16, 152b/01,

152b/05, 152b/07, 152b/11, 158a/09, 158a/09, 158a/11,
152b/11, 152b/12, 152b/16, 158a/14, 158a/15, 158a/16,
152b/17, 152b/18, 152b/18, 158a/17, 158a/20, 158a/20,
153a/09, 153a/17, 153a/21, 158a/21, 158b/04, 158b/06,
153b/01, 153b/02, 153b/02, 158b/08, 158b/09, 158b/17,
153b/02, 153b/02, 153b/09, 158b/17, 158b/21, 159a/01,
153b/12, 153b/14, 153b/14, 159a/02, 159a/02, 159a/07,
153b/15, 153b/15, 153b/16, 159a/08, 159a/12, 159a/14,
153b/16, 153b/18, 153b/19, 159a/17, 159a/18, 159a/19,
153b/19, 153b/20, 153b/20, 159a/20, 159a/21, 159a/21,
153b/20, 153b/21, 153b/21, 159b/01, 159b/08, 159b/10,
154a/01, 154a/05, 154a/06, 159b/11, 159b/12, 159b/13,
154a/06, 154a/06, 154a/07, 159b/13, 159b/14, 159b/14,
154a/09, 154a/10, 154a/19, 159b/15, 159b/15, 159b/17,
154a/19, 154a/20, 154a/21, 159b/18, 159b/20, 160a/07,
154a/21, 154b/01, 154b/02, 160a/08, 160a/10, 160a/13,
154b/02, 154b/03, 154b/03, 160a/14, 160a/15, 160a/16,
154b/04, 154b/05, 154b/07, 160a/17, 160a/17, 160a/19,
154b/08, 154b/13, 154b/15, 160b/01, 160b/02, 160b/02,
154b/20, 155a/01, 155a/04, 160b/06, 160b/06, 160b/10,
155a/05, 155a/05, 155a/07, 160b/12, 160b/16, 160b/19,
155a/07, 155a/09, 155a/11, 160b/19, 160b/21, 161a/01,
155a/11, 155a/14, 155a/18, 161a/15, 161b/01, 161b/05,
155a/21, 155b/06, 155b/10, 161b/05, 161b/09, 161b/11,
155b/11, 155b/12, 155b/13, 161b/12, 161b/14, 161b/15,
155b/14, 155b/15, 155b/15, 161b/15, 161b/16, 161b/17,
155b/16, 155b/17, 156a/02, 161b/18, 161b/20, 161b/21,
156a/04, 156a/05, 156a/06, 161b/21, 162a/01, 162a/10,
156a/06, 156a/06, 156a/07, 162a/10, 162a/10, 162a/10,
156a/09, 156a/10, 156a/14, 162a/17, 162a/18, 162a/19,
156a/15, 156a/17, 156a/17, 162a/21, 162a/21, 162a/21,
156a/18, 156a/19, 156a/20, 162b/04, 162b/04, 162b/04,
156a/20, 156a/21, 156b/01, 162b/04, 162b/05, 162b/09,
156b/01, 156b/03, 156b/03, 162b/09, 162b/12, 162b/14,
156b/04, 156b/05, 156b/06, 162b/14, 162b/18, 162b/18,
156b/09, 156b/10, 156b/11, 162b/19, 162b/19, 163a/06,
156b/12, 156b/14, 156b/15, 163a/06, 163a/07, 163a/09,
156b/16, 156b/17, 156b/18, 163a/13, 163a/14, 163a/14,
156b/21, 157a/06, 157a/07, 163a/15, 163a/16, 163a/16,
157a/08, 157a/09, 157a/09, 163a/21, 163b/01, 163b/01,
157a/10, 157a/10, 157a/11, 163b/02, 163b/03, 163b/04,
157a/13, 157a/15, 157a/16, 163b/06, 163b/07, 163b/11,
157a/16, 157a/16, 157a/17, 163b/14, 163b/14, 163b/21,
157a/20, 157b/02, 157b/02, 163b/21, 163b/21, 164a/03,
157b/02, 157b/03, 157b/03, 164a/04, 164a/13, 164b/03,
157b/06, 157b/06, 157b/10, 164b/03, 164b/04, 164b/04,
157b/13, 157b/15, 157b/16, 164b/05, 164b/06, 164b/06,
157b/17, 157b/17, 157b/18, 164b/07, 164b/07, 164b/07,
157b/21, 158a/04, 158a/04, 164b/09, 164b/15, 164b/15,
158a/04, 158a/06, 158a/08, 164b/17, 164b/19, 164b/19,

164b/19, 164b/21, 165a/02, 165a/02, 165a/02, 165a/04, 165a/05, 165a/08, 165a/09, 165a/09, 165a/09, 165a/10, 165a/12, 165a/13, 165a/19, 165b/01, 165b/04, 165b/06, 165b/06, 165b/06, 165b/07, 165b/11, 165b/11, 165b/11, 165b/13, 165b/17, 165b/20, 165b/21, 166a/04, 166a/16, 166a/17, 166b/01, 166b/02, 166b/05, 166b/07, 166b/07, 166b/08, 166b/14, 166b/15, 166b/15, 166b/16, 166b/17, 166b/18, 166b/21, 167a/07, 167a/09, 167a/11, 167a/17, 167a/18, 167a/18, 167a/18, 167b/05, 167b/07, 167b/09, 167b/09, 168a/01, 168a/03, 168a/06, 168a/11, 168a/11, 168a/12, 168a/12, 168a/13, 168a/15, 168b/01, 168b/03, 168b/03, 168b/04, 168b/06, 168b/08, 168b/12, 168b/15, 168b/20, 168b/21, 169a/01, 169a/01, 169a/03, 169a/03, 169a/13, 169a/16, 169a/20, 169a/21, 169b/05, 169b/07, 169b/08, 169b/09, 169b/13, 169b/20, 170a/01, 170a/02, 170a/02, 170a/09, 170a/14, 170a/17, 170a/19, 170a/19, 170a/20, 170b/01, 170b/03, 170b/03, 170b/07, 170b/07, 170b/07, 170b/07, 170b/10, 170b/12, 170b/13, 170b/15, 170b/16, 170b/16, 170b/17, 170b/18, 170b/19, 171a/05, 171a/06, 171a/07, 171a/10, 171a/11, 171a/12, 171a/12, 171a/12, 171a/14, 171a/14, 171a/15, 171a/15, 171a/16, 171a/17, 171a/18, 171a/20, 171a/21, 171b/02, 171b/02, 171b/03, 171b/06, 171b/08, 171b/09, 171b/09, 171b/12, 171b/13, 171b/13, 171b/16, 171b/17, 171b/18, 171b/18, 171b/19, 172a/10, 172a/15, 172a/16, 172a/18, 172a/19, 172a/19, 172a/21, 172b/02, 172b/06, 172b/07, 172b/07, 172b/08, 172b/08, 172b/09, 172b/12, 172b/13, 172b/13, 172b/13, 172b/14, 172b/16, 172b/17, 172b/18, 172b/19, 173a/01, 173a/02, 173a/02, 173a/02, 173a/03, 173a/03, 173a/03, 173a/03, 173a/05, 173a/05, 173a/06, 173a/06, 173a/06, 173a/06, 173a/07, 173a/08, 173a/09, 173a/16, 173a/19, 173a/20, 173a/20, 173a/20, 173b/03, 173b/06, 173b/15, 173b/20, 174a/02, 174a/02, 174a/03, 174a/04, 174a/05, 174a/06, 174a/06, 174a/06, 174a/08, 174a/10, 174a/12, 174a/14, 174a/14, 174b/01, 174b/03, 174b/07, 174b/07, 174b/09, 174b/09, 174b/10, 174b/12, 174b/13, 174b/13, 174b/14, 174b/14, 174b/15, 174b/16, 174b/17, 174b/19, 174b/19, 174b/20, 175a/01, 175a/10, 175a/15, 175a/19, 175b/02, 175b/02, 175b/02, 175b/04, 175b/05, 175b/05, 175b/06, 175b/06, 175b/08, 175b/13, 175b/14, 175b/16, 175b/18, 175b/18, 176a/03, 176a/03, 176a/12, 176a/16, 176a/16, 176a/18, 176a/19, 176a/21, 176b/02, 176b/04, 176b/15, 176b/16, 177a/05, 177a/12, 177a/12, 177a/13, 177a/13, 177a/14, 177a/15, 177a/17, 177b/01, 177b/02, 177b/08, 177b/08, 177b/09, 177b/09, 177b/10, 177b/10, 177b/10, 177b/13, 177b/14, 177b/17, 177b/17, 177b/21, 178a/04, 178a/05, 178a/07, 178a/12, 178a/14, 178a/14, 178a/15, 178a/15, 178a/16, 178a/17, 178a/17, 178a/18, 178a/20, 178b/04, 178b/04, 178b/05, 178b/06, 178b/07, 178b/14, 178b/14, 178b/21, 179a/02,

179a/06, 179a/07, 179a/09, 179a/10, 179a/10, 179a/10, 179a/12, 179a/13, 179a/15, 179a/16, 179b/03, 179b/04, 179b/04, 179b/06, 179b/07, 179b/08, 179b/09, 179b/10, 179b/10, 179b/11, 179b/11, 179b/12, 179b/12, 179b/13, 179b/15, 179b/16, 179b/16, 179b/21, 179b/21, 180a/06, 180a/09, 180a/10, 180a/11, 180a/12, 180a/12, 180a/13, 180a/14, 180a/15, 180a/15, 180a/16, 180a/17, 180a/17, 180a/18, 180a/18, 180a/19, 180a/21, 180b/01, 180b/01, 180b/02, 180b/03, 180b/04, 180b/05, 180b/05, 180b/06, 180b/09, 180b/11, 180b/11, 180b/15, 180b/16, 180b/16, 180b/19, 181a/04, 181a/07, 181a/12, 181a/12, 181a/12, 181a/13, 181a/13, 181a/13, 181a/16, 181a/17, 181a/19, 181a/20, 181b/05, 181b/05, 181b/09, 181b/12, 181b/12, 181b/13, 181b/13, 181b/14, 181b/18, 181b/19, 181b/21, 182a/02, 182a/02, 182a/03, 182a/05, 182a/05, 182a/07, 182a/09, 182a/11, 182a/12, 182a/13, 182a/14, 182a/14, 182a/17, 182a/18, 182b/01, 182b/04, 182b/06, 182b/06, 182b/07, 182b/11, 182b/13, 182b/16, 182b/17, 182b/18, 182b/18, 182b/19, 182b/20, 183a/01, 183a/03, 183a/03, 183a/05, 183a/07, 183a/07, 183a/08, 183a/08, 183a/08, 183a/08, 183a/10, 183a/11, 183a/12, 183a/13, 183a/17, 183a/18, 183b/10, 183b/16, 184a/01, 184a/01, 184a/02, 184a/04, 184a/05, 184a/06, 184a/06, 184a/08, 184a/09, 184a/09, 184a/09, 184a/10, 184a/11, 184a/12, 184a/12, 184b/01, 184b/02, 184b/14, 184b/17, 184b/19, 184b/19, 184b/21, 185a/01, 185a/07, 185a/11, 185a/15, 185a/15, 185a/17, 185a/20, 185a/21, 185b/03, 185b/06, 185b/07, 185b/18, 185b/21, 186a/01, 186a/03, 186a/03, 186a/04, 186a/05, 186a/06, 186a/06, 186a/11, 186a/11, 186a/17, 186a/19, 186a/21, 186b/02, 186b/06, 186b/12, 186b/15, 186b/16, 186b/18, 186b/20, 187a/01, 187a/03, 187a/06, 187a/12, 187a/13, 187a/13, 187a/20, 187a/21, 187b/06, 187b/06, 187b/14, 187b/15, 187b/16, 188a/02, 188a/05, 188a/06, 188a/06, 188a/07, 188a/07, 188a/07, 188a/08, 188a/10, 188a/12, 188a/15, 188a/15, 188a/16, 188a/18, 188a/19, 188b/01, 188b/03, 188b/05, 188b/05, 188b/07, 188b/08, 188b/09, 188b/12, 188b/14, 188b/15, 188b/21, 189a/01, 189a/04, 189a/06, 189a/09, 189a/09, 189a/21, 189b/01, 189b/01, 189b/01, 189b/04, 189b/04, 189b/05, 189b/08, 189b/13, 189b/15, 189b/16, 189b/20, 190a/01, 190a/03, 190a/04, 190a/04, 190a/06, 190a/08, 190a/14, 190a/16, 190a/16, 190a/16, 190a/17, 190a/21, 190b/01, 190b/02, 190b/04, 190b/06, 190b/06, 190b/08, 190b/08, 190b/09, 190b/12, 190b/13, 190b/14, 190b/18, 190b/20, 190b/20, 191a/01, 191a/02, 191a/04, 191a/04, 191a/05, 191a/05, 191a/06, 191a/08, 191a/10, 191a/11, 191a/11, 191a/12, 191a/14, 191a/16, 191a/17, 191a/18, 191a/18, 191a/18, 191a/19, 191a/19, 191a/20, 191a/20, 191b/01, 191b/04, 191b/04, 191b/04, 191b/04, 191b/05, 191b/05, 191b/06, 191b/07, 191b/08, 191b/10, 191b/13, 191b/13,

191b/14, 191b/14, 191b/15, 191b/17, 191b/18, 191b/18, 192a/06, 192a/06, 192a/10, 192a/17, 192a/17, 192a/20, 192a/21, 192b/01, 192b/02, 192b/05, 192b/05, 192b/06, 192b/06, 192b/10, 192b/15, 192b/20, 193a/01, 193a/06, 193a/11, 193a/13, 193a/14, 193a/15, 193a/20, 193b/02, 193b/03, 193b/07, 193b/19, 194a/03, 194a/05, 194a/06, 194a/07, 194a/07, 194a/14, 194a/20, 194b/02, 194b/04, 195a/05, 195a/07, 195a/08, 195a/10, 195a/10, 195a/11, 195a/11, 195a/12, 195a/14, 195a/16, 195a/17, 195a/17, 195a/17, 195a/17, 195a/18, 195a/19, 195b/03, 195b/05, 195b/06, 195b/06, 195b/08, 195b/09, 195b/10, 195b/15, 195b/21, 195b/21, 196a/03, 196a/03, 196a/03, 196a/03, 196a/05, 196a/10, 196a/16, 196b/01, 196b/02, 196b/03, 196b/05, 196b/05, 196b/06, 196b/07, 196b/08, 196b/11, 196b/11, 196b/12, 196b/12, 196b/15, 197a/01, 197a/03, 197a/03, 197a/04, 197a/05, 197a/11, 197a/14, 197a/21, 197b/11, 197b/12, 197b/13, 197b/13, 197b/13, 197b/13, 197b/13, 197b/13, 197b/14, 197b/15, 197b/15, 197b/16, 197b/16, 197b/19, 197b/21, 197b/21, 198a/01, 198a/02, 198a/05, 198a/06, 198a/06, 198a/06, 198a/09, 198a/10, 198a/12, 198a/12, 198a/14, 198a/16, 198a/17, 198a/17, 198a/19, 198b/03, 198b/06, 198b/07, 198b/08, 198b/10, 198b/12, 198b/15, 198b/18, 198b/21, 198b/21, 199a/02, 199a/08, 199a/09, 199a/10, 199a/13, 199a/13, 199a/13, 199a/14, 199a/15, 199a/19, 199b/04, 199b/06, 199b/13, 199b/13, 199b/17, 199b/17, 199b/17, 199b/17, 199b/18, 199b/18, 199b/21, 200a/01, 200a/03, 200a/05, 200a/06, 200a/06, 200a/17, 200b/11, 200b/13, 200b/21, 201a/03, 201a/04, 201a/05, 201b/02, 201b/04, 201b/12, 201b/12, 201b/15, 201b/16, 201b/17, 202a/02, 202a/02, 202a/02, 202a/02, 202a/02, 202a/03, 202a/06, 202a/08, 202a/14, 202a/16, 202a/17, 202a/18, 202a/19, 202a/19, 202a/19, 202a/21, 202b/01, 202b/03, 202b/08, 202b/10, 203a/05, 203a/10, 203a/13, 203a/19, 203a/20, 203a/21, 203b/02, 203b/02, 203b/03, 203b/03, 203b/04, 203b/04, 203b/07, 203b/08, 203b/08, 203b/08, 203b/08, 203b/09, 203b/09, 203b/09, 203b/13, 203b/14, 203b/15, 203b/15, 203b/15, 203b/16, 203b/17, 203b/18, 204a/03, 204a/03, 204a/04, 204a/05, 204a/05, 204a/06, 204a/06, 204a/09, 204a/11, 204a/11, 204a/12, 204a/13, 204a/15, 204a/17, 204a/20, 204a/21, 204b/01, 204b/02, 204b/03, 204b/03, 204b/03, 204b/05, 204b/07, 204b/07, 204b/13, 204b/15, 204b/18, 205a/02, 205a/07, 205a/08, 205a/08, 205a/09, 205a/09, 205a/19, 205a/20, 205b/01, 205b/01, 205b/03, 205b/05, 205b/05, 205b/06, 205b/06, 205b/11, 205b/11, 205b/12, 205b/14, 205b/16, 205b/19, 205b/21, 206a/02, 206a/02, 206a/02, 206a/03, 206a/03, 206a/04, 206a/07, 206a/08, 206a/15, 206a/15, 206a/15, 206a/16, 206a/18, 206a/20, 206a/21, 206b/07, 206b/09, 206b/11, 206b/14, 206b/19, 206b/21, 207a/02, 207a/02, 207a/03, 207a/05, 207a/06,

207a/08, 207a/09, 207a/13, 207a/15, 207a/19, 207b/04, 207b/06, 207b/06, 207b/06, 207b/07, 207b/15, 207b/18, 207b/18, 207b/19, 207b/20, 207b/21, 208a/02, 208a/11, 208a/13, 208a/16, 208a/17, 208a/18, 208a/21, 208b/04, 208b/07, 208b/13, 208b/18, 208b/20, 208b/20, 208b/21, 209a/01, 209a/02, 209a/02, 209a/03, 209a/06, 209a/06, 209a/07, 209a/07, 209a/08, 209a/10, 209a/12, 209a/13, 209a/17, 209a/18, 209a/18, 209a/19, 209b/01, 209b/01, 209b/02, 209b/05, 209b/08, 209b/09, 209b/21, 209b/21, 210a/07, 210a/08, 210a/08, 210a/09, 210a/09, 210a/15, 210a/16, 210a/17, 210b/05, 210b/08, 210b/12, 210b/13, 210b/14, 210b/14, 210b/16, 210b/19, 210b/20, 210b/21, 210b/21, 211a/05, 211a/06, 211a/06, 211a/10, 211a/10, 211a/11, 211a/15, 211a/17, 211a/20, 211a/21, 211a/21, 211b/01, 211b/05, 211b/08, 211b/13, 211b/17, 211b/18, 211b/20, 212a/01, 212a/01, 212a/04, 212a/04, 212a/07, 212a/08, 212a/09, 212a/15, 212a/16, 212a/17, 212a/19, 212a/20, 212b/05, 212b/07, 212b/11, 212b/11, 212b/12, 212b/13, 212b/14, 212b/17, 213a/06, 213a/11, 213a/11, 213a/12, 213a/13, 213a/18, 213a/19, 213b/04, 213b/05, 213b/09, 213b/09, 213b/16, 213b/21, 213b/21, 214a/11, 214a/16, 214a/18, 214a/18, 214b/02, 214b/03, 214b/09, 214b/12, 214b/19, 215a/01, 215a/01, 215a/01, 215a/01, 215a/04, 215a/11, 215a/13, 215a/15, 215a/16, 215a/20, 215b/10, 215b/12, 216a/01, 216a/05, 216a/05, 216a/09, 216a/09, 216a/10, 216a/12, 216a/12, 216a/13, 216a/14, 216a/15, 216a/16, 216a/21, 216b/03, 216b/06, 216b/09, 216b/09, 216b/11, 216b/14, 216b/15, 216b/17, 216b/19, 216b/20, 216b/20, 217a/01, 217a/04, 217a/05, 217a/06, 217a/13, 217a/13, 217a/16, 217a/20, 217b/08, 217b/15, 217b/15, 218a/10, 218a/11, 218a/12, 218a/12, 218a/17, 218a/18, 218a/18, 218a/19, 218b/09, 218b/11, 218b/12, 218b/16, 219a/01, 219a/03, 219a/05, 219a/08, 219a/08, 219a/10, 219a/11, 219a/13, 219a/16, 219b/03, 219b/07, 219b/07, 219b/08, 219b/16, 219b/20, 220a/05, 220a/06, 220a/06, 220a/06, 220a/10, 220a/13, 220b/01, 220b/02, 220b/05, 220b/08, 220b/08, 220b/10, 220b/10, 220b/11, 220b/13, 220b/15, 220b/17, 220b/19, 220b/21, 221a/03, 221a/08, 221a/10, 221a/15, 221b/06, 221b/07, 221b/09, 221b/10, 221b/12, 221b/21, 221b/21, 221b/21, 222a/01, 222a/04, 222a/06, 222a/11, 222a/15, 222a/17, 222a/18, 222a/19, 222b/02, 222b/04, 222b/05, 222b/06, 222b/06, 222b/07, 222b/08, 222b/09, 222b/10, 222b/12, 222b/13, 222b/14, 222b/14, 222b/14, 222b/14, 222b/15, 222b/15, 222b/16, 222b/16, 222b/18, 222b/20, 223a/03, 223a/04, 223a/04, 223a/04, 223a/05, 223a/06, 223a/08, 223a/11, 223a/11, 223a/15, 223a/15, 223a/16, 223a/17, 223a/17, 223a/18, 223a/18, 223b/02, 223b/03, 223b/03, 223b/05, 223b/06, 223b/06, 223b/07, 223b/11, 223b/13, 223b/21, 224a/04, 224a/04, 224a/05, 224a/06, 224a/07, 224a/08,

224a/10, 224a/14, 224a/15, 224a/16, 224a/17, 224b/04, 224b/04, 224b/11, 224b/12, 224b/13, 224b/13, 224b/19, 225a/04, 225a/04, 225a/04, 225a/04, 225a/12, 225a/12, 225a/13, 225a/15, 225b/02, 225b/03, 225b/05, 225b/06, 225b/15, 225b/16, 225b/19, 225b/21, 225b/21, 226a/01, 226a/12, 226a/16, 226a/19, 226a/20, 226b/01, 226b/02, 226b/06, 226b/07, 226b/07, 226b/10, 226b/12, 226b/13, 226b/16, 226b/21, 227a/02, 227a/04, 227a/06, 227a/14, 227a/15, 227a/16, 227a/17, 227a/17, 227a/18, 227a/18, 227a/18, 227a/19, 227a/20, 227a/20, 227a/21, 227b/03, 227b/05, 227b/08, 227b/08, 227b/09, 227b/09, 227b/18, 227b/18, 227b/18, 227b/21, 228a/02, 228a/05, 228a/05, 228a/07, 228a/08, 228a/11, 228a/12, 228a/13, 228a/16, 228a/17, 228a/17, 228a/18, 228a/21, 228a/21, 228b/01, 228b/02, 228b/07, 228b/09, 228b/13, 228b/18, 228b/19, 228b/20, 228b/21, 229a/01, 229a/02, 229a/03, 229a/07, 229a/14, 229a/18, 229a/18, 229a/18, 229a/18, 229a/18, 229a/19, 229a/19, 229a/19, 229b/01, 229b/01, 229b/01, 229b/03, 229b/10, 229b/11, 229b/11, 229b/13, 229b/16, 229b/17, 229b/17, 230a/04, 230a/04, 230a/05, 230a/05, 230a/06, 230a/07, 230a/14, 230a/15, 230a/15, 230a/15, 230a/15, 230a/18, 230a/18, 230a/20, 230a/20, 230a/20, 230a/20, 230a/21, 230a/21, 230b/02, 230b/04, 230b/04, 230b/07, 230b/10, 230b/13, 230b/13, 231a/01, 231a/09, 231a/12, 231b/02, 231b/02, 231b/02, 231b/03, 231b/05, 231b/05, 231b/08, 231b/13, 231b/14, 231b/14, 231b/15, 231b/16, 231b/17, 231b/20, 232a/02, 232a/08, 232a/09, 232a/09, 232a/09, 232a/10, 232a/10, 232a/11, 232a/12, 232a/12, 232a/14, 232a/19, 232a/20, 232b/02, 232b/03, 232b/03, 232b/04, 232b/04, 232b/09, 232b/10, 232b/10, 232b/12, 232b/15, 233a/06, 233a/06, 233a/08, 233a/13, 233a/17, 233a/18, 233b/01, 233b/01, 233b/07, 233b/09, 233b/15, 233b/17, 234a/05, 234a/06, 234a/08, 234a/08, 234a/09, 234a/12, 234a/15, 234a/18, 234a/19, 234a/19, 234b/02, 234b/03, 234b/06, 234b/07, 234b/07, 234b/09, 234b/09, 234b/10, 234b/16, 234b/20, 234b/21, 235a/04, 235a/05, 235a/07, 235a/12, 235a/14, 235a/18, 235a/19, 235b/02, 235b/02, 235b/10, 235b/12, 235b/13, 235b/15, 235b/19, 235b/19, 235b/20, 236a/01, 236a/01, 236a/02, 236a/06, 236a/07, 236a/07, 236a/19, 236b/02, 236b/08, 236b/09, 236b/09, 237a/04, 237a/07, 237a/08, 237a/15, 237a/17, 237a/19, 237b/03, 237b/03, 237b/07, 237b/13, 237b/14, 237b/16, 238a/03, 238a/06, 238a/06, 238a/10, 238a/14, 238a/19, 238b/01, 238b/01, 238b/01, 238b/07, 238b/08, 238b/11, 238b/12, 238b/14, 238b/15, 238b/15, 238b/19, 238b/21, 239a/02, 239a/02, 239a/03, 239a/03, 239a/04, 239a/07, 239a/09, 239a/09, 239a/10, 239a/10, 239a/12, 239a/13, 239a/15, 239a/15, 239a/15, 239a/15, 239a/18, 239a/18, 239a/19, 239a/19, 239a/20, 239a/21, 239a/21, 239b/01, 239b/02, 239b/02, 239b/04, 239b/05,

239b/07, 239b/08, 239b/14, 239b/15, 239b/21, 240a/01, 240a/01, 240a/02, 240a/04, 240a/05, 240a/06, 240a/07, 240a/09, 240a/11, 240a/12, 240a/13, 240a/13, 240a/16, 240a/19, 240a/21, 240b/04, 240b/07, 240b/07, 240b/08, 240b/16, 240b/16, 240b/21, 241a/15, 241b/12, 241b/12, 241b/12, 241b/14, 241b/19, 241b/21, 241b/21, 242a/01, 242a/03, 242a/04, 242a/04, 242a/06, 242a/10, 242a/15, 242a/20, 242b/01, 242b/08, 242b/11, 242b/13, 242b/18, 242b/18, 242b/21, 243a/02, 243a/04, 243a/09, 243a/12, 243a/12, 243a/14, 243a/16, 243a/17, 243a/18, 243a/19, 243b/08, 243b/11, 243b/12, 243b/13, 243b/15, 243b/20, 243b/21, 244a/01, 244a/01, 244a/02, 244a/02, 244a/04, 244a/05, 244a/05, 244a/07, 244a/08, 244a/15, 244a/16, 244a/16, 244a/18, 244a/20, 244b/05, 244b/05, 244b/05, 244b/05, 244b/06, 244b/06, 244b/07, 244b/07, 244b/07, 244b/07, 244b/08, 244b/08, 244b/09, 244b/09, 244b/09, 244b/12, 244b/12, 244b/13, 244b/14, 244b/15, 244b/17, 244b/18, 244b/19, 245a/05, 245a/06, 245a/11, 245a/12, 245a/12, 245a/14, 245a/15, 245a/16, 245a/16, 245b/03, 245b/05, 245b/08, 245b/15, 245b/18, 246a/04, 246a/08, 246b/14, 246b/19, 247a/01, 247a/01, 247a/02, 247a/03, 247a/04, 247a/06, 247a/11, 247a/13, 247a/16, 247b/04, 247b/05, 247b/06, 247b/08, 247b/10, 247b/12, 247b/12, 247b/15, 247b/16, 247b/18, 247b/19, 247b/20, 247b/20, 247b/21, 247b/21, 248a/01, 248a/04, 248a/05, 248a/05, 248a/06, 248a/06, 248a/07, 248a/07, 248a/07, 248a/08, 248a/08, 248a/09, 248a/09, 248a/10, 248a/11, 248a/13, 248a/14, 248a/17, 248a/18, 248a/19, 248a/20, 248a/21, 248b/01, 248b/03, 248b/04, 248b/05, 248b/07, 248b/14, 248b/15, 248b/21, 249a/03, 249a/04, 249a/10, 249a/12, 249a/12, 249a/13, 249a/13, 249a/14, 249a/15, 249a/18, 249b/01, 249b/02, 249b/03, 249b/04, 249b/04, 249b/04, 249b/05, 249b/11, 249b/14, 249b/14, 249b/16, 250a/01, 250a/03, 250a/05, 250a/15, 250a/21, 250a/21, 250b/19, 251a/02, 251a/03, 251a/06, 251a/11, 251a/16, 251a/21, 251b/03, 251b/07, 251b/10, 251b/10, 251b/16, 252a/02, 252a/03, 252a/04, 252a/07, 252a/10, 252a/18, 252b/02, 252b/03, 252b/04, 252b/08, 252b/16, 252b/17, 252b/20, 252b/21, 252b/21, 253a/03, 253a/06, 253a/08, 253a/09, 253a/11, 253a/11, 253a/13, 253a/20, 253b/20, 254a/03, 254a/03, 254a/06, 254a/06, 254a/10, 254a/15, 254a/18, 254a/18, 254b/06, 254b/13, 254b/17, 254b/21, 255a/02, 255a/03, 255a/05, 255a/08, 255a/09, 255a/10, 255a/13, 255a/14, 255a/16, 255a/20, 255b/01, 255b/07, 255b/07, 255b/08, 255b/12, 255b/17, 256a/08, 256a/10, 256a/10, 256a/14, 256a/14, 256a/15, 256a/16, 256a/17, 256b/05, 256b/07, 256b/14, 256b/15, 256b/20, 257a/01, 257a/08, 257a/08, 257a/10, 257a/17, 257b/01, 257b/06, 257b/08, 257b/09, 257b/18, 257b/20, 258a/03, 258a/04, 258a/06, 258a/08, 258a/09, 258a/13, 258a/14, 258b/20, 258b/21,

259a/04, 259a/06, 259a/07,
259a/10, 259a/10, 259a/11,
259a/11, 259a/11, 259a/12,
259a/12, 259a/16, 259b/04,
259b/05, 259b/09, 259b/11,
259b/13, 259b/13, 259b/14,
259b/17, 259b/18, 259b/20,
259b/21, 260a/01, 260a/01,
260a/02, 260a/02, 260a/15,
260b/04, 260b/07, 260b/13,
260b/14, 260b/19, 260b/19,
260b/19, 261a/04, 261a/07,
261a/11, 261a/12, 261a/20,
261b/02, 261b/03, 261b/03,
261b/05, 261b/06, 261b/14,
261b/21, 262a/14, 262a/17,
262a/20, 262a/21, 262b/01,
262b/02, 262b/11, 262b/12,
262b/17, 263a/04, 263a/04,
263a/12, 263a/13, 263a/13,
263a/13, 263a/13, 263a/15,
263a/15, 263a/15, 263a/16,
263a/16, 263a/20, 263a/20,
263a/21, 263b/02, 263b/03,
264b/09, 264b/11, 264b/12,
264b/13, 264b/14, 264b/20,
265a/05, 265a/06, 265a/15,
265a/15, 265a/17, 265a/21,
265b/02, 265b/04, 265b/04,
265b/09, 265b/10, 265b/12,
265b/21, 266a/07, 266a/11,
266a/12, 266a/17, 266a/19,
266a/20, 266a/20, 266b/04,
266b/04, 266b/07, 266b/08,
267a/04, 267a/04, 267a/10,
267a/10, 267a/11, 267a/12,
267a/13, 267a/15, 267a/16,
267a/17, 267a/19, 267a/20,
267b/18, 267b/19, 268a/07,
268a/15, 268b/02, 268b/20,
268b/21, 269a/14, 269b/07,
269b/11, 269b/16, 269b/18,
269b/20, 270a/03, 270a/04,
270a/08, 270a/12, 270a/15,
270a/18, 270a/18, 270a/21,
270b/02, 270b/03, 270b/07,
270b/11, 270b/15, 270b/17,
270b/18, 270b/19, 270b/19,
271a/02, 271a/03, 271a/03,
271a/04, 271a/05, 271a/05,
271a/09, 271a/11, 271a/11,
271a/12, 271a/13, 271a/13,
271a/14, 271a/14, 271a/17,
271a/21, 271a/21, 271b/03,
271b/04, 271b/04, 271b/06,
271b/09, 271b/12, 271b/13,
271b/14, 271b/16, 271b/18,
271b/19, 271b/19, 271b/20,
272a/01, 272a/07, 272a/14,
272a/16, 272a/16, 272a/19,
272a/20, 272b/02, 272b/03,
272b/05, 272b/06, 272b/06,
273a/01, 273a/13, 273a/13,
273a/16, 273a/18, 273a/18,
273a/19, 273b/04, 273b/06,
273b/06, 273b/08, 273b/08,
273b/09, 273b/10, 273b/13,
273b/13, 273b/14, 273b/14,
273b/14, 273b/14, 273b/21,
274a/09, 274a/11, 274a/13,
274a/15, 274a/15, 274a/16,
274a/16, 274a/20, 274a/21,
274b/06, 274b/10, 274b/11,
274b/12, 274b/15, 274b/17,
275a/01, 275a/06, 275a/07,
275a/08, 275a/19, 275b/01,
275b/02, 275b/03, 275b/03,
275b/03, 275b/05, 275b/07,
275b/10, 275b/14, 276a/04,
276a/08, 276a/09, 276a/11,
276a/19, 276b/01, 276b/05,
276b/07, 276b/09, 276b/12,
276b/13, 276b/13, 276b/16,
276b/18, 276b/20, 277a/01,
277a/04, 277a/10, 277a/10,
277a/13, 277a/14, 277a/14,
277a/15, 277b/02, 277b/03,
277b/06, 277b/11, 277b/13,
277b/13, 277b/16, 278a/06,
278a/19, 278b/07, 278b/07,
278b/11, 278b/16, 278b/17,
279a/02, 279a/03, 279a/07,
279a/08, 279a/15, 279a/17,
279a/17, 279a/17, 279a/17,
279a/19, 279a/20, 279a/21,
279b/01, 279b/03, 279b/04,
279b/05, 279b/05, 279b/05,
279b/07, 279b/07, 279b/12,
279b/13, 279b/13, 280a/01,
280a/01, 280a/02, 280a/03,

280a/04, 280a/06, 280a/06, 287a/16, 287b/05, 287b/13,
280a/12, 280a/15, 280a/16, 287b/15, 287b/18, 287b/18,
280a/17, 280a/17, 280a/18, 287b/19, 287b/20, 287b/20,
280a/18, 280b/08, 280b/10, 287b/20, 288a/01, 288a/01,
280b/11, 280b/11, 280b/12, 288a/02, 288a/03, 288a/06,
280b/13, 280b/14, 280b/17, 288a/06, 288a/13, 288a/17,
280b/18, 280b/19, 280b/20, 288b/01, 288b/02, 288b/02,
280b/21, 280b/21, 280b/21, 288b/02, 288b/03, 288b/04,
281a/01, 281a/01, 281a/02, 288b/06, 288b/07, 288b/08,
281a/02, 281a/02, 281a/02, 288b/08, 288b/09, 288b/14,
281a/02, 281a/02, 281a/03, 288b/15, 288b/15, 288b/19,
281a/03, 281a/03, 281a/03, 288b/19, 288b/19, 288b/19,
281a/04, 281a/07, 281a/10, 288b/20, 288b/20, 289a/03,
281a/11, 281a/11, 281a/14, 289a/06, 289a/07, 289a/07,
281a/14, 281a/20, 281b/01, 289a/08, 289a/08, 289a/09,
281b/04, 281b/04, 281b/07, 289a/10, 289a/10, 289a/11,
281b/08, 281b/11, 281b/12, 289a/12, 289a/13, 289a/14,
281b/13, 281b/14, 281b/15, 289a/15, 289a/16, 289a/21,
281b/16, 282a/01, 282a/02, 289a/21, 289b/02, 289b/02,
282a/04, 282a/05, 282a/11, 289b/09, 289b/10, 289b/10,
282a/12, 282a/14, 282a/16, 289b/11, 289b/12, 289b/15,
282a/18, 282a/19, 282a/20, 289b/18, 289b/19, 290a/01,
282a/20, 282a/21, 282b/02, 290a/05, 290a/06, 290a/08,
282b/04, 282b/05, 282b/05, 290a/10, 290a/11, 290b/05,
282b/05, 282b/08, 282b/08, 290b/05, 290b/08, 290b/11,
282b/09, 282b/09, 282b/09, 290b/14, 290b/14, 290b/14,
282b/10, 282b/10, 282b/11, 290b/15, 290b/16, 290b/18,
282b/13, 282b/14, 282b/19, 291a/03, 291a/03, 291a/04,
283a/02, 283a/04, 283a/06, 291a/06, 291a/10, 291a/15,
283a/12, 283a/17, 283a/17, 291a/15, 291a/15, 291a/15,
283a/17, 283a/20, 283b/01, 291a/19, 291b/04, 291b/04,
283b/10, 283b/12, 283b/13, 291b/06, 291b/07, 291b/08,
283b/18, 283b/20, 283b/20, 291b/08, 291b/09, 291b/10,
283b/21, 284a/03, 284a/05, 291b/11, 291b/12, 291b/21,
284a/17, 284b/04, 284b/06, 291b/21, 291b/21, 292a/01,
284b/07, 284b/14, 284b/19, 292a/02, 292a/05, 292a/06,
285a/03, 285a/07, 285a/16, 292a/08, 292a/08, 292a/10,
285a/21, 285b/01, 285b/05, 292a/10, 292a/10, 292a/15,
285b/05, 285b/05, 285b/05, 292a/16, 292a/18, 292b/01,
285b/05, 285b/05, 285b/06, 292b/04, 292b/06, 292b/06,
285b/06, 285b/06, 285b/12, 292b/06, 292b/06, 292b/07,
285b/13, 285b/14, 285b/15, 292b/08, 292b/14, 292b/15,
285b/16, 285b/18, 285b/19, 292b/17, 292b/17, 293a/01,
286a/05, 286a/06, 286a/09, 293a/02, 293a/03, 293a/04,
286a/12, 286a/14, 286a/15, 293a/05, 293a/05, 293a/06,
286a/18, 286a/21, 286b/01, 293a/13, 293a/14, 293a/15,
286b/01, 286b/03, 286b/14, 293b/03, 293b/15, 294a/13,
287a/01, 287a/03, 287a/07, 294a/15, 294b/01, 294b/02,
287a/07, 287a/07, 287a/10, 294b/04, 294b/06, 294b/06,
287a/12, 287a/14, 287a/14, 294b/07, 294b/08, 294b/10,

294b/10, 294b/11, 294b/13, 294b/14, 294b/15, 294b/16, 294b/17, 294b/18, 295a/02, 295a/04, 295a/14, 295a/14, 295a/15, 295a/16, 295a/18, 295a/19, 295a/19, 295b/01, 295b/01, 295b/03, 295b/03, 295b/04, 295b/05, 295b/06, 295b/06, 295b/07, 295b/07, 295b/12, 295b/12, 295b/13, 295b/13, 295b/15, 295b/16, 295b/17, 295b/17, 295b/18, 295b/18, 295b/19, 295b/20, 296a/02, 296a/02, 296a/09, 296a/09, 296a/14, 296a/15, 296a/17, 296a/17, 296a/19, 296a/19, 296b/01, 296b/09, 296b/10, 296b/10, 296b/13, 296b/14, 296b/19, 297a/06, 297a/06, 297a/07, 297a/10, 297a/12, 297a/13, 297b/01, 297b/02, 297b/03, 297b/03, 297b/05, 297b/06, 297b/06, 297b/06, 297b/07, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/12, 297b/13, 297b/14, 297b/18, 298a/03, 298a/03, 298a/04, 298a/08, 298a/10, 298a/11, 298a/12, 298a/13, 298a/13, 298a/15, 298a/16, 298b/04, 298b/12, 298b/13, 298b/15, 298b/16, 298b/21, 299a/02, 299a/05, 299a/05, 299a/19, 299b/01, 299b/02, 299b/03, 299b/09, 299b/12, 299b/13, 299b/13, 299b/15, 299b/15, 299b/15, 299b/16, 299b/17, 300a/01, 300a/02, 300a/02, 300a/04, 300a/04, 300a/05, 300a/06, 300a/09, 300a/11, 300a/12, 300a/13, 300a/18, 300a/19, 300b/01, 300b/03, 300b/06, 300b/10, 300b/12, 300b/18, 300b/18, 300b/19, 300b/20, 300b/21, 301a/01, 301a/05, 301a/08, 301a/09, 301a/11, 301a/12, 301a/14, 301a/19, 301b/02, 301b/03, 301b/04, 301b/11, 301b/13, 301b/18, 301b/21, 302a/03, 302a/04, 302a/05, 302a/05, 302a/05, 302a/05, 302a/06, 302a/09, 302a/10, 302a/12, 302a/14, 302a/16, 302a/17, 302a/18, 302a/18, 302a/19, 302a/20, 302b/07, 302b/09, 302b/13, 302b/14, 302b/14, 302b/15, 302b/15, 302b/17, 302b/18, 302b/19, 302b/19, 302b/19, 302b/20, 302b/21, 303a/02, 303a/03, 303a/05, 303a/05, 303a/06, 303a/07, 303a/11, 303a/11, 303a/12, 303a/13, 303a/14, 303a/15, 303a/16, 303a/17, 303a/18, 303a/18, 303a/19, 303a/21, 303b/01, 303b/02, 303b/05, 303b/08, 303b/08, 303b/09, 303b/12, 303b/15, 304a/01, 304a/01, 304a/02, 304a/02, 304a/05, 304a/06, 304a/09, 304a/19, 304a/20, 304b/04, 304b/05, 304b/07, 304b/08, 304b/09, 304b/12, 304b/16, 304b/17, 304b/18, 304b/21, 304b/21, 304b/21, 305a/01, 305a/01, 305a/01, 305a/02, 305a/03, 305a/07, 305a/09, 305a/13, 305a/17, 305b/04, 305b/04, 305b/07, 305b/08, 305b/10, 305b/11, 305b/12, 305b/12, 305b/13, 305b/13, 305b/14, 305b/16, 305b/18, 305b/20, 305b/21, 306a/01, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/02, 306a/03, 306a/03, 306a/07, 306a/07, 306a/11, 306a/14, 306a/20, 306a/21, 306b/01, 306b/02, 306b/04, 306b/04, 306b/05, 306b/08, 306b/18, 306b/20, 307a/01, 307a/03, 307a/04, 307a/08, 307a/09, 307a/13, 307a/14, 307a/14, 307a/15, 307a/16, 307a/17, 307a/20, 307a/21, 307b/01, 307b/04, 307b/05, 307b/11, 307b/13, 307b/15, 307b/19, 307b/19, 308a/04, 308a/05, 308a/05,

308a/05, 308a/07, 308a/09, 308a/12, 308a/15, 308a/16, 308a/16, 308a/16, 308a/20, 308b/01, 308b/02, 308b/02, 308b/03, 308b/04, 308b/05, 308b/05, 308b/06, 308b/07, 308b/08, 308b/12, 308b/12, 308b/14, 308b/15, 309a/04, 309a/06, 309a/12, 309a/17, 309a/17, 309a/18, 309a/19, 309a/19, 309b/04, 309b/06, 309b/09, 309b/12, 309b/14, 309b/20, 309b/20, 309b/21, 310a/01, 310a/02, 310a/06, 310a/09, 310a/15, 310a/17, 310a/21, 310b/06, 310b/08, 310b/09, 310b/11, 310b/14, 310b/14, 310b/14, 310b/18, 310b/18, 310b/19, 311a/02, 311a/13, 311a/16, 311a/17, 311a/18, 311b/07, 311b/08, 311b/12, 311b/14, 311b/15, 311b/16, 311b/16, 312a/01, 312a/07, 312a/07, 312a/09, 312a/10, 312a/12, 312a/12, 312a/13, 312a/15, 312a/16, 312a/17, 312a/19, 312a/20, 312b/02, 312b/08, 312b/09, 312b/10, 312b/12, 312b/13, 312b/14, 312b/17, 312b/17, 312b/19, 312b/20, 312b/21, 313a/01, 313a/02, 313a/02, 313a/03, 313a/04, 313a/04, 313a/05, 313a/07, 313a/08, 313a/09, 313a/10, 313a/12, 313a/17, 313a/19, 313a/21, 313a/21, 313b/03, 313b/05, 313b/06, 313b/06, 313b/06, 313b/06, 313b/07, 313b/09, 313b/11, 313b/13, 313b/16, 313b/17, 313b/18, 313b/19, 314a/01, 314a/04, 314a/06, 314a/08, 314a/09, 314a/10, 314a/10, 314a/11, 314a/18, 314a/19, 314a/21, 314b/01, 314b/02, 314b/02, 314b/04, 314b/05, 314b/08, 314b/08, 314b/09, 314b/09, 314b/10, 314b/12, 314b/13, 314b/14, 314b/14, 314b/14, 314b/14, 314b/17, 314b/18, 315a/01, 315a/02, 315a/04, 315a/04, 315a/04, 315a/05, 315a/05, 315a/05, 315a/06, 315a/06, 315a/06, 315a/07, 315a/07, 315a/07, 315a/07, 315a/08, 315a/08, 315a/08, 315a/09, 315a/09, 315a/10, 315a/10, 315a/10, 315a/11, 315a/11, 315a/15, 315a/16, 315a/18, 315a/19, 315b/01, 315b/02, 315b/04, 315b/07, 315b/07, 315b/09, 315b/17, 315b/18, 315b/21, 315b/21, 316a/01, 316a/02, 316a/06, 316a/11, 316a/13, 316a/14, 316a/15, 316a/16, 316a/16, 316a/17, 316a/18, 316b/06, 316b/11, 316b/15, 316b/17, 316b/18, 316b/20, 316b/21, 317a/03, 317a/07, 317a/08, 317a/08, 317a/09, 317a/09, 317a/15, 317a/15, 317a/16, 317a/17, 317a/18, 317a/19, 317a/19, 317a/20, 317a/20, 317b/04, 317b/05, 317b/07, 317b/07, 317b/09, 317b/11, 317b/19, 317b/20, 318a/02, 318a/05, 318a/06, 318a/09, 318a/11, 318a/15, 318a/20, 318a/21, 318a/21, 318b/02, 318b/05, 318b/09, 318b/15, 318b/17, 318b/19, 318b/19, 318b/21, 319a/01, 319a/07, 319a/11, 319a/11, 319a/15, 319a/16, 319a/17, 319a/17, 319b/05, 319b/09, 319b/10, 319b/19, 319b/20, 319b/21, 320a/01, 320a/01, 320a/01, 320a/02, 320a/17, 320b/01, 320b/02, 320b/02, 320b/02, 320b/06, 320b/10, 320b/13, 320b/13, 320b/14, 320b/15, 320b/17, 320b/17, 320b/18, 320b/19, 320b/20, 321a/01, 321a/02, 321a/05, 321a/08, 321a/10, 321a/13, 321a/13, 321a/13, 321a/15, 321a/15, 321a/16, 321a/18, 321a/19, 321a/20, 321a/20, 321b/02, 321b/02,

321b/03, 321b/04, 321b/05, 321b/06, 321b/07, 321b/09, 321b/10, 321b/11, 321b/12, 321b/12, 321b/12, 321b/14, 321b/19, 321b/19, 321b/20, 321b/21, 321b/21, 322a/01, 322a/03, 322a/04, 322a/05, 322a/05, 322a/08, 322a/12, 322a/12, 322a/13, 322a/13, 322a/14, 322a/15, 322a/15, 322a/16, 322a/16, 322a/16, 322a/17, 322a/17, 322a/18, 322a/18, 322a/19, 322b/01, 322b/02, 322b/03, 322b/03, 322b/03, 322b/03, 322b/04, 322b/04, 322b/05, 322b/06, 322b/07, 322b/07, 322b/08, 322b/10, 322b/12, 322b/12, 322b/13, 322b/16, 322b/20, 322b/20, 322b/21, 323a/01, 323a/02, 323a/02, 323a/03, 323a/03, 323a/04, 323a/04, 323a/04, 323a/05, 323a/06, 323a/13, 323a/14, 323a/16, 323b/06, 323b/07, 323b/08, 323b/08, 323b/11, 323b/12, 323b/12, 323b/14, 323b/15, 323b/18, 323b/18, 323b/20, 323b/21, 324a/01, 324a/04, 324a/08, 324a/08, 324a/10, 324a/12, 324a/15, 324a/15, 324a/17, 324a/18, 324a/19, 324a/19, 324b/04, 324b/05, 324b/13, 324b/14, 324b/14, 324b/14, 324b/16, 324b/17, 324b/18, 325a/01, 325a/02, 325a/02, 325a/03, 325a/05, 325a/06, 325a/06, 325a/08, 325a/09, 325a/10, 325a/14, 325a/16, 325a/16, 325b/01, 325b/02, 325b/02, 325b/03, 325b/03, 325b/05, 325b/07, 325b/08, 325b/09, 325b/11, 325b/11, 325b/12, 325b/13, 325b/14, 325b/14, 325b/14, 325b/14, 325b/19, 325b/21, 326a/01, 326a/01, 326a/02, 326a/03, 326a/07, 326a/09, 326a/09, 326a/12, 326a/14, 326a/16, 326a/21, 326b/02, 326b/05, 326b/06, 326b/07, 326b/09, 326b/11, 326b/12, 326b/13, 326b/14, 326b/16, 326b/17, 326b/18, 327a/07, 327a/08, 327a/13, 327a/21, 327b/05, 327b/10, 327b/12, 327b/13, 327b/16, 327b/16, 327b/17, 327b/18, 328a/03, 328a/04, 328a/07, 328a/07, 328a/08, 328a/09, 328a/11, 328a/12, 328a/15, 328a/15, 328a/20, 328a/21, 328b/03, 328b/04, 328b/05, 328b/05, 328b/06, 328b/06, 328b/08, 328b/09, 328b/10, 328b/15, 328b/15, 328b/21, 329a/01, 329a/02, 329a/05, 329a/08, 329a/08, 329a/09, 329a/09, 329a/10, 329a/12, 329a/13, 329a/14, 329a/14, 329a/18, 329a/20, 329b/08, 329b/08, 329b/08, 329b/08, 329b/13, 329b/13, 329b/17, 329b/17, 329b/18, 329b/18, 329b/20, 329b/21, 330a/02, 330a/04, 330a/13, 330a/14, 330b/02, 331a/01, 331a/04, 331a/07, 331a/07, 331a/10, 331a/11, 331a/14, 331a/15, 331a/17, 331a/17, 331a/18, 331a/19, 331a/20, 331a/20, 331b/01, 331b/02, 331b/02, 331b/02, 331b/03, 331b/04, 331b/06, 331b/08, 331b/11, 331b/11, 331b/11, 331b/12, 331b/12, 331b/13, 331b/13, 331b/13, 331b/14, 331b/16, 331b/17, 331b/17, 331b/18, 331b/20, 331b/21, 332a/03, 332a/03, 332a/04, 332a/05, 332a/08, 332a/17, 332a/18, 332a/19, 332b/03, 332b/07, 333a/03, 333a/07, 333a/07, 333a/10, 333a/11, 333a/12, 333a/13, 333a/14

u 1b/01, 1b/04, 1b/06, 1b/08, 1b/09, 2a/11, 2a/16, 2b/04, 2b/05, 2b/14, 2b/15, 3a/01, 3a/08, 3b/11, 3b/15, 3b/16, 3b/16, 4a/01, 4a/06, 4a/13, 5a/13, 5b/06, 5b/12, 6a/07,

6a/09, 6a/09, 6a/11, 7a/06, 7a/10, 8a/16, 8a/17, 8a/21, 8b/02, 8b/04, 8b/09, 9a/04, 9a/19, 9b/02, 9b/08, 10a/14, 10b/04, 10b/04, 10b/07, 11a/15, 11b/02, 11b/06, 11b/15, 12a/03, 12a/11, 12a/18, 12a/19, 12b/11, 12b/16, 12b/16, 13a/01, 13a/05, 13b/08, 13b/09, 13b/14, 14a/10, 14b/06, 14b/14, 15a/17, 15b/09, 16a/11, 17a/03, 18a/06, 18a/07, 18a/11, 19a/02, 19a/16, 19b/11, 19b/16, 20a/11, 20a/19, 20a/19, 20b/10, 21a/01, 21a/02, 21a/05, 21a/08, 22b/19, 23a/08, 24a/19, 24b/02, 24b/14, 24b/17, 25a/01, 25a/03, 25b/01, 25b/09, 25b/18, 26a/02, 26a/19, 27a/05, 28a/01, 28a/02, 28a/09, 28b/05, 28b/13, 29a/05, 29a/20, 29a/20, 29b/12, 31a/03, 31b/03, 31b/05, 31b/19, 33b/10, 34a/02, 34a/06, 34a/13, 34b/20, 35a/03, 35a/06, 37a/10, 37a/14, 37b/08, 38b/09, 39a/05, 39a/05, 39a/06, 39a/17, 39b/01, 39b/02, 39b/09, 39b/13, 39b/14, 39b/14, 40a/07, 40a/09, 40a/16, 40b/06, 40b/14, 41a/02, 41a/20, 41b/02, 41b/12, 41b/13, 41b/18, 43a/17, 43b/12, 45a/02, 45a/07, 45a/14, 47a/03, 47b/04, 47b/06, 47b/10, 47b/12, 48a/07, 48a/12, 48a/12, 48b/04, 49b/11, 50a/09, 50a/09, 50a/15, 50b/20, 51b/01, 52a/19, 52b/01, 52b/13, 53b/11, 54b/01, 54b/13, 55a/13, 55b/03, 56b/10, 56b/12, 56b/13, 56b/16, 57a/04, 57a/08, 57a/09, 57a/16, 57b/06, 57b/16, 57b/16, 58a/09, 58a/15, 58a/18, 58a/20, 58b/05, 58b/13, 58b/19, 58b/20, 59b/17, 59b/17, 60a/16, 60a/17, 60b/07, 60b/11, 60b/17, 61a/03, 61a/09, 61a/10, 61a/20, 61b/07, 61b/09, 61b/09, 61b/09, 62a/02, 62a/14, 62a/14, 62b/04, 62b/13, 62b/18, 63a/05, 63a/10, 63b/06, 63b/17, 63b/18, 63b/19, 64a/01, 64a/03, 64a/06, 64a/08, 64a/09, 64a/12, 64b/06, 64b/10, 64b/10, 64b/15, 65a/01, 65a/05, 65a/11, 65a/12, 65a/16, 65b/20, 66a/01, 66a/13, 66b/09, 66b/09, 67b/11, 67b/11, 67b/13, 67b/17, 68a/02, 68a/02, 68a/07, 68a/09, 68a/11, 68a/12, 68a/19, 68b/13, 69b/09, 70a/20, 71b/10, 71b/15, 71b/16, 71b/18, 71b/18, 71b/20, 72a/10, 72a/10, 72a/14, 72a/16, 72a/20, 72a/20, 72b/18, 73a/01, 73a/18, 73b/05, 74a/16, 74a/18, 74a/19, 74a/20, 75b/18, 76a/01, 76a/10, 76b/05, 76b/18, 76b/18, 77a/08, 77a/09, 77a/10, 77b/13, 77b/15, 77b/20, 78a/05, 79a/10, 79a/14, 79b/02, 79b/14, 80a/05, 80a/17, 80a/17, 80b/02, 80b/05, 80b/05, 81a/10, 81a/12, 81a/16, 81a/18, 82a/10, 82a/13, 82b/07, 83a/04, 83a/04, 83a/07, 83a/14, 83a/19, 83a/19, 85b/04, 85b/05, 85b/11, 86a/06, 86a/07, 86a/18, 86b/04, 86b/06, 86b/09, 86b/12, 86b/14, 87a/09, 87a/09, 87a/10, 88a/09, 88b/11, 88b/11, 89b/10, 89b/13, 89b/17, 89b/19, 90a/02, 90a/13, 91a/01, 91a/01, 91a/04, 91a/05, 91a/12, 91b/03, 92a/16, 92b/12, 92b/16, 93a/12, 93a/13, 93b/04, 94a/10, 94a/14, 94b/01, 94b/02, 94b/11, 94b/15, 95b/14, 95b/17, 96a/05, 96a/11, 96a/17, 96b/09, 96b/13, 96b/18, 97a/01, 97a/01, 97a/02, 97a/04, 97a/05, 98a/15, 99a/12, 99b/08, 99b/11, 99b/17, 99b/19, 99b/19, 99b/20, 100a/07, 100b/16, 101a/04, 101a/15, 101b/03, 102b/03, 102b/11, 103a/13, 103a/17, 103a/19, 103b/04, 103b/08, 104a/04, 104a/05, 104a/07, 105a/05, 105b/10, 105b/11, 105b/13, 105b/13, 105b/18, 105b/19, 106a/05, 106b/02, 106b/19, 107a/05, 107a/11, 107a/19, 109a/07, 109a/15, 109b/03, 109b/08, 109b/08, 109b/12, 109b/14, 110a/04, 110a/05, 110a/07, 110a/10, 110a/11, 110a/16, 110b/06, 111a/11, 111b/15, 111b/20, 112a/03,

112a/05, 112b/14, 112b/16, 112b/20, 113a/04, 113b/06, 114a/05, 114a/13, 114b/03, 114b/11, 114b/14, 115b/01, 115b/19, 116a/01, 116a/01, 116a/03, 116a/05, 116a/08, 117a/02, 118a/01, 118a/02, 118a/10, 118b/01, 119b/11, 120a/05, 120a/15, 121a/12, 121a/14, 121b/16, 122a/03, 122a/09, 122b/02, 122b/19, 123a/01, 123a/02, 123a/02, 123a/05, 123a/05, 123a/05, 123b/05, 124a/10, 124a/11, 124b/04, 124b/08, 124b/14, 124b/17, 125a/04, 125a/14, 125a/14, 125a/18, 125b/03, 125b/14, 126b/11, 126b/12, 126b/13, 126b/15, 126b/17, 126b/19, 127a/04, 127a/19, 127a/20, 128a/05, 128a/09, 128b/12, 128b/17, 129a/05, 129a/07, 129a/10, 129a/11, 129a/20, 129b/04, 129b/05, 129b/06, 129b/14, 130a/01, 130a/07, 131a/03, 131b/09, 131b/09, 131b/10, 132a/04, 132a/05, 132a/10, 132a/14, 132a/19, 132b/07, 132b/20, 133a/04, 133a/05, 133a/17, 133b/11, 134a/04, 134a/18, 134b/12, 134b/21, 135a/17, 135a/20, 135a/21, 135b/01, 135b/13, 135b/14, 135b/14, 136a/05, 136a/10, 136a/12, 136a/16, 137a/11, 137a/12, 137a/15, 137a/18, 139a/15, 139b/01, 139b/11, 139b/18, 139b/19, 140a/18, 140b/05, 140b/11, 140b/12, 140b/15, 140b/15, 140b/20, 141a/01, 141a/01, 141a/03, 141a/18, 141b/13, 142a/05, 142b/11, 142b/17, 142b/18, 143a/08, 143a/09, 143a/11, 143b/12, 143b/12, 144a/04, 144a/07, 144a/07, 144a/09, 144a/11, 144a/14, 144a/17, 144b/02, 145a/01, 145a/02, 145a/05, 145a/06, 145a/11, 145b/05, 145b/14, 145b/17, 145b/21, 146a/12, 146b/12, 146b/14, 146b/15, 147a/05, 147a/08, 148a/10, 148b/09, 148b/09, 148b/10, 148b/11, 149a/15, 149b/01, 149b/05, 149b/17, 150a/10, 150a/21, 150b/19, 150b/21, 151a/06, 151a/15, 151a/19, 151a/20, 151b/10, 151b/11, 151b/17, 151b/18, 151b/20, 152b/07, 153b/12, 153b/18, 154a/02, 154a/11, 154a/11, 154a/12, 154b/06, 154b/11, 154b/20, 155a/05, 156a/19, 156b/17, 156b/19, 157a/07, 157a/13, 157a/19, 157b/07, 157b/15, 158a/08, 158a/10, 158a/15, 159a/03, 159a/15, 159a/20, 159b/01, 159b/16, 160a/06, 160a/15, 160b/05, 160b/07, 160b/18, 162a/12, 162a/20, 162b/08, 162b/17, 163a/19, 163b/11, 163b/11, 165a/20, 165b/02, 166a/05, 166a/15, 167a/10, 167b/11, 168a/07, 168a/09, 168a/10, 168a/10, 168b/05, 168b/08, 168b/10, 168b/10, 169b/04, 169b/08, 170a/08, 171a/08, 172b/01, 172b/11, 172b/11, 173a/01, 173a/01, 173b/01, 174a/18, 174b/12, 174b/14, 175a/03, 175a/03, 175a/04, 175b/07, 175b/12, 176a/05, 176a/05, 176b/08, 176b/11, 177a/10, 177a/21, 178a/04, 178a/06, 178a/13, 178a/19, 178b/17, 178b/17, 179a/06, 179a/10, 179b/05, 179b/21, 179b/21, 180a/02, 180a/10, 180a/16, 180b/01, 180b/04, 180b/09, 180b/15, 181a/01, 181b/19, 182a/16, 182b/03, 183a/01, 183a/01, 183a/07, 184a/01, 184a/07, 184a/07, 184a/07, 184b/14, 184b/17, 185a/13, 185b/09, 186a/07, 187a/01, 187a/05, 187a/12, 187a/18, 188b/20, 190a/20, 190b/12, 190b/12,

190b/16, 190b/19, 190b/19, 225a/09, 225a/13, 225a/20,
190b/21, 191a/10, 191a/10, 225a/21, 225b/01, 225b/03,
191a/15, 191b/06, 191b/18, 225b/17, 225b/17, 225b/19,
191b/20, 192a/08, 192a/09, 225b/19, 225b/21, 225b/21,
192a/15, 192a/21, 192b/05, 226b/09, 226b/19, 227a/02,
192b/06, 192b/06, 192b/14, 227a/05, 227a/15, 227b/04,
192b/15, 193a/02, 193a/19, 227b/20, 228a/03, 228a/05,
193b/11, 193b/18, 194a/01, 228a/10, 228a/14, 228b/11,
194a/03, 194a/09, 194a/13, 229a/07, 229a/17, 229b/08,
194a/21, 195a/07, 195a/07, 229b/10, 229b/15, 230b/11,
195a/13, 195a/15, 195a/20, 231a/10, 232a/03, 232a/08,
196a/10, 196a/17, 196b/01, 232a/09, 232a/12, 232a/20,
196b/04, 196b/10, 196b/15, 232b/01, 232b/07, 232b/07,
196b/15, 197b/13, 197b/14, 232b/09, 232b/17, 232b/18,
198a/02, 198a/11, 198a/12, 233a/03, 233a/08, 233a/08,
198a/18, 198a/18, 198b/08, 233a/09, 233a/13, 233a/14,
199a/07, 199b/17, 199b/17, 233b/09, 234b/04, 234b/20,
200a/01, 200a/01, 200a/17, 235a/06, 235b/17, 235b/21,
200b/05, 200b/19, 200b/21, 236a/02, 236a/02, 236a/20,
202b/16, 202b/19, 202b/21, 237a/11, 237b/01, 237b/04,
203a/05, 203a/09, 203a/13, 237b/20, 238a/01, 238a/07,
203a/18, 203a/20, 203b/01, 238a/17, 238a/19, 238b/04,
203b/02, 203b/19, 203b/20, 238b/09, 238b/13, 238b/13,
204a/08, 204a/09, 204a/19, 239b/19, 240a/09, 240b/12,
204b/05, 204b/05, 204b/12, 240b/12, 240b/15, 241b/14,
204b/18, 205a/15, 205a/17, 242a/05, 243a/04, 243a/16,
205a/19, 205b/02, 205b/12, 243a/17, 244b/07, 244b/20,
206a/21, 206b/01, 206b/03, 245b/14, 245b/14, 246b/01,
206b/07, 206b/08, 206b/21, 246b/18, 246b/21, 247a/01,
207a/01, 207a/06, 208a/03, 247a/05, 247a/12, 247a/14,
208a/04, 208a/07, 208a/08, 247b/15, 247b/19, 249a/05,
208a/10, 208a/11, 208a/16, 249a/09, 249a/16, 249b/17,
208b/10, 209a/02, 209a/16, 250a/14, 250b/09, 250b/18,
209b/06, 210a/21, 210b/11, 251a/03, 251a/04, 251a/12,
210b/13, 211a/01, 211a/10, 252a/10, 252a/13, 252b/17,
211a/13, 211a/13, 211a/20, 253a/05, 253a/14, 254b/01,
211b/10, 211b/14, 212a/03, 255a/08, 255a/17, 255b/06,
212a/03, 212a/04, 212b/04, 255b/10, 256a/05, 257a/11,
212b/14, 212b/19, 213b/09, 257a/14, 257a/20, 257b/08,
214a/11, 214a/21, 214b/01, 258a/07, 258b/03, 258b/13,
214b/05, 214b/08, 214b/09, 259a/16, 260a/08, 260b/13,
214b/14, 214b/15, 214b/21, 262b/06, 263a/03, 263b/15,
216a/14, 216b/20, 217a/12, 264b/10, 264b/14, 265a/11,
217a/15, 217a/20, 217b/07, 265a/21, 265b/11, 266a/15,
217b/19, 218b/02, 218b/18, 266b/15, 266b/17, 268a/05,
219a/16, 219b/01, 220a/04, 269b/04, 269b/06, 269b/11,
220b/10, 220b/12, 220b/19, 270b/19, 271a/01, 271b/09,
222b/17, 223a/03, 224a/01, 272a/02, 272a/18, 272a/20,
224a/09, 224b/04, 224b/11, 272b/15, 273a/19, 274a/11,
224b/15, 224b/16, 225a/02, 276a/20, 276b/03, 276b/16,

277a/11, 277a/11, 279a/01, 279a/06, 279a/16, 279b/15, 279b/16, 280a/12, 280a/13, 280b/13, 280b/16, 281a/13, 281a/17, 282b/18, 283a/14, 283b/04, 283b/16, 285b/09, 285b/17, 286a/07, 286b/01, 286b/05, 287a/03, 287b/15, 287b/19, 289a/19, 289b/09, 289b/10, 290b/06, 290b/09, 290b/14, 290b/17, 291a/11, 291b/05, 291b/07, 291b/10, 291b/17, 292a/01, 292a/01, 292b/15, 292b/18, 293b/12, 293b/14, 294a/16, 294b/06, 294b/20, 295a/06, 295a/06, 295a/08, 295a/12, 295b/04, 295b/17, 296a/07, 296a/12, 297b/08, 297b/20, 299a/20, 299b/04, 299b/09, 299b/13, 300a/06, 300a/13, 300b/20, 300b/21, 301a/08, 301a/14, 301b/03, 301b/17, 302a/02, 302a/10, 302a/16, 302b/16, 302b/17, 302b/18, 303a/12, 303a/17, 303a/18, 303a/20, 303a/21, 303b/05, 303b/09, 303b/14, 304a/20, 304b/10, 304b/10, 304b/19, 305a/05, 305a/17, 305b/08, 305b/19, 305b/20, 306a/03, 306a/05, 306a/08, 307a/16, 308a/17, 308a/17, 308a/20, 309a/19, 313a/03, 313a/03, 313a/04, 314a/04, 314a/05, 314a/14, 314a/17, 315a/07, 315a/19, 315a/19, 316a/04, 316a/08, 316a/21, 316a/21, 316b/01, 316b/01, 316b/04, 316b/05, 316b/07, 316b/09, 317a/07, 317b/11, 317b/17, 318b/02, 318b/09, 318b/11, 318b/15, 318b/20, 319a/18, 320a/14, 320b/12, 321a/05, 321a/18, 321b/01, 321b/12, 321b/14, 322a/01, 322a/02, 322a/04, 322a/10, 322a/15, 322b/09, 322b/11, 322b/12, 322b/13, 322b/16, 322b/16, 323b/21, 324a/19, 325a/02, 325a/13, 325a/13, 325b/03, 325b/14, 326a/03, 326a/13, 326a/15, 326b/13, 327a/06, 327b/10, 327b/14, 327b/14, 328a/02, 328a/02, 328a/19, 328b/18, 329a/04, 329b/03, 329b/08, 330a/09, 330a/12, 330a/14, 330a/14, 330b/02, 330b/06, 331a/02, 331a/02, 331a/02, 331a/05, 331a/08, 331a/08, 331a/12, 331b/05, 333a/05, 333a/10, 333a/19

ü 1b/01, 6a/04, 6b/09, 11b/10, 12a/07, 14a/02, 15a/20, 15b/12, 18a/11, 23a/02, 28a/11, 29b/16, 31a/16, 31b/03, 31b/13, 34b/18, 35a/14, 36b/03, 40b/06, 41a/01, 41b/02, 45a/06, 45b/16, 46b/09, 48a/11, 50b/01, 56b/03, 61b/10, 64a/04, 64a/04, 64a/09, 64a/12, 64a/19, 64b/18, 69b/10, 69b/18, 71a/18, 73a/08, 73a/15, 73a/15, 73b/05, 73b/20, 74a/01, 74a/16, 75a/09, 75b/09, 76b/02, 76b/05, 78a/06, 78b/11, 79a/10, 79a/11, 80a/05, 81b/13, 82b/09, 86b/13, 87b/11, 88a/10, 91a/14, 91b/11, 91b/11, 95a/11, 95b/10, 95b/19, 97a/16, 97b/16, 98a/09, 98a/15, 98a/19, 103a/11, 103a/18, 106b/12, 107a/05, 109a/14, 109b/14, 112a/03, 112a/06, 114b/06, 115a/04, 116a/01, 116b/16, 117b/15, 118a/10, 118a/16, 119b/14, 120b/03, 120b/06, 121a/10, 121a/10, 121b/01, 121b/03, 124a/08, 124a/09, 124a/17, 124b/08, 124b/18, 124b/20, 126b/14, 127a/10, 127a/12, 127a/15, 127a/18, 128a/15, 128b/07, 129a/01, 129b/10, 131a/01, 132a/12, 133b/03, 134b/16, 135a/21, 137a/13, 137a/13, 137a/19, 138a/06, 138b/14, 141a/20, 141b/08, 141b/19, 141b/20, 141b/20, 142a/19, 142a/19, 143a/07, 143a/07, 143a/08, 143a/13, 144a/01, 144a/11, 144b/11, 146a/12,

147a/07, 152a/18, 153a/06, 156a/09, 156b/12, 157b/07, 159a/19, 159b/06, 159b/15, 162a/14, 163a/02, 166b/04, 166b/15, 167b/20, 168a/17, 168b/08, 169a/01, 171a/15, 172b/14, 173a/02, 174b/18, 177a/16, 177b/02, 177b/14, 177b/17, 178a/02, 178a/07, 179b/07, 179b/13, 179b/20, 180b/05, 182b/15, 183a/06, 184a/01, 184b/03, 185a/07, 185a/12, 188a/06, 188b/11, 190b/05, 194a/03, 195b/02, 196a/20, 196b/15, 197b/13, 198a/07, 198a/10, 199a/20, 199b/12, 202a/02, 202b/04, 202b/18, 203b/07, 203b/10, 203b/14, 205a/04, 208b/21, 210b/19, 210b/20, 210b/21, 211a/04, 211a/09, 216b/12, 216b/14, 221b/19, 222b/04, 222b/05, 222b/08, 222b/08, 222b/18, 222b/19, 223a/09, 223a/13, 224b/06, 224b/08, 224b/13, 224b/14, 225a/02, 225a/21, 225b/01, 227a/15, 227b/09, 228a/16, 228b/08, 229a/07, 229a/08, 229a/08, 231a/01, 231b/05, 231b/09, 232a/10, 232a/12, 232b/07, 235b/07, 235b/08, 235b/12, 235b/15, 236a/02, 236a/07, 236a/10, 237b/01, 238b/20, 239b/03, 239b/17, 240a/06, 240b/04, 240b/12, 240b/21, 241a/02, 241a/05, 241b/14, 242a/05, 242a/10, 243b/06, 244b/16, 246b/04, 247b/09, 249b/20, 250a/05, 251a/03, 251a/04, 257a/08, 257a/19, 258b/16, 259a/11, 259b/12, 260a/05, 261a/02, 261b/02, 261b/07, 261b/11, 262b/04, 267a/09, 267a/10, 268b/02, 270a/01, 271b/21, 274a/17, 274b/10, 274b/11, 280a/04, 282a/15, 282b/04, 282b/16, 287b/16, 288a/04, 288b/08, 288b/19, 289a/03, 289a/04, 289b/09, 290a/01, 291b/09, 295b/04, 295b/06, 296b/03, 296b/16, 299b/05, 299b/13, 300b/06, 301a/15, 302a/03, 302a/14, 302b/03, 302b/10, 304b/11, 304b/13, 308a/07, 308a/09, 308b/08, 310b/16, 311b/10, 312a/07, 312a/09, 312a/11, 313b/04, 313b/16, 314a/11, 314a/12, 314a/13, 314a/17, 314b/02, 314b/04, 316a/16, 318a/20, 319b/14, 321b/05, 321b/14, 322a/15, 322b/12, 324b/16, 325a/08, 325a/10, 329b/01, 330a/11, 331a/19, 331b/14

[=8538]

ve-līkin Far. Ama, fakat, lakin, velakin.

v. 3b/04, 6a/04, 7a/03, 8b/03, 8b/06, 9a/09, 10a/19, 10b/05, 11a/19, 12b/06, 17a/18, 24b/07, 32a/06, 42a/08, 42b/06, 43b/09, 46b/04, 46b/15, 48b/20, 51a/17, 56b/03, 57a/17, 59b/18, 64a/02, 64a/15, 65a/08, 72a/18, 72b/11, 76a/11, 77a/18, 77b/11, 77b/16, 78b/03, 79a/16, 81a/12, 83b/11, 83b/19, 84a/01, 84a/02, 84a/04, 84a/06, 84a/15, 84b/20, 85a/01, 85a/06, 85a/17, 86a/04, 114b/14, 116a/09, 134b/06, 147b/12, 150b/15, 151a/11, 153a/18, 156a/09, 156a/18, 159b/19, 161b/12, 161b/21, 163b/19, 173b/08, 176b/18, 187b/19, 193a/19, 193a/21, 194a/14, 195b/08, 196a/05, 197a/09, 198b/09, 199a/09, 206b/14, 209b/15, 211a/10, 212b/08, 213b/07, 213b/10, 214a/16, 215b/11, 217a/13, 229a/09, 229b/10, 230b/08, 236a/20, 237a/09, 238a/03, 238a/05, 238b/01, 238b/08, 239b/14, 240b/01, 240b/02, 240b/20, 241a/21, 242b/13, 251a/02, 253b/17, 258b/18, 259a/19, 262a/02, 268a/11, 270a/05, 270b/06, 270b/12, 273a/17, 273a/21, 273b/18, 275a/09, 275a/21,

276a/13, 276b/04, 279a/07, 279a/12, 280b/09, 281b/03, 281b/06, 284a/20, 292a/14, 293a/11, 294b/03, 294b/17, 295a/21, 296a/06, 296a/18, 296b/06, 299a/18, 306b/01, 310a/05, 311b/18, 312a/15, 313b/09, 313b/17, 314a/10, 314a/21, 323b/07
[=135]

veyā Far. Cümlede bildirilen hususun, sayılan birden fazla şey için aynı anda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, yahut, ya da.
v. 11a/11, 11a/13, 16b/17, 27a/14, 34b/17, 40b/15, 51a/11, 53a/11, 55a/19, 97b/20, 157a/21, 165a/16, 174b/18, 174b/18, 183b/19, 184b/18, 184b/18, 191a/06, 191a/07, 209a/15, 209a/15, 209b/10, 214a/17, 228a/19, 238b/08, 270a/20, 278a/07, 300a/06, 312a/04
v. (yā…veyā) 38a/15, 180a/05
[=31]

vezīr Bk. **vazīr**
v.+ige 114a/04, 205b/20
[=2]

vılāyat < Ar. *vilāyat* Ülke, diyar, memleket; il.
v.+dın 179a/04
v.+ıda (Rūm vılāyatı) 8a/13
v.+ıġaça (Çīn vılāyatı) 182b/13
v.+larnı 301a/17
[=4]

vīrān Far. Yıkık, harap; harap yer, virane.
v. 72b/01, 73b/07, 162a/15, 171b/01, 171b/19, 172a/08, 204a/15, 206a/10
v. (ḫarāb u vīrān bol-) 162a/12
v. (ḫarāb vīrān ḳıl-) 72a/13
v. bol- Viran olmak. 43b/16, 58a/03, 67a/08, 83a/18, 130b/04, 131b/12, 138a/03, 154b/19, 162a/01, 162a/10, 162b/20, 163a/01, 163a/03, 163a/08, 186a/09, 202b/03, 204a/14, 206b/03, 210b/14, 223a/11, 258a/08, 300b/18, 312a/17, 313a/06
v.+ġa 190a/01
v. ḫarāb bol- 162a/13
v. ḳıl- Viran etmek. 12a/12, 12a/13, 15b/20, 16a/01, 139a/06, 141a/20, 142a/17, 142b/12, 162a/17, 163a/02, 206a/03, 206b/09, 273a/06, 297b/08, 300a/19, 300b/10, 328b/06
v. ḳılışġa tut- 253a/04
[=54]

vīrānalıḳ Viranelik, virane hâline gelmiş yer.
v. érdi 227b/18
[=1]

vīrānlıḳ Viranlık, viran olma durumu; harap, viran yer;
v. 253a/12
v. bol- 206a/11
v.+ġa 162a/09
v.+ı (vīrānlıġı) 251a/18
v.+lar 253a/17
[=5]

vird Ar. Belirli zamanlarda düzenli şekilde okunup tekrarlanan dinî söz.
v. duʿā eyle- 333a/16
v. ü salām 1b/01
[=2]

Vīsegird Türkistan (**Türkistān**)'da bir şehir.
V.+din 223a/18
V. şahar 194b/07, 195a/02
[=3]

vucūd Ar. (??)
v.+larıġa 90b/09
[=1]

vuḳūʿ Ar. Olma, meydana gelme.
v.+ġa (sözi vuḳūʿġa kel-) 137b/12
[=1]

Y

ya Yay; iki ucu arasında bir kiriş gerilmiş olan, eğri ve esnek ok atma aleti. Krş. **yay**
y. 56a/14, 125a/13, 166a/02, 204b/07, 299b/08, 311a/11, 328a/14
y. (oḳ ve ya) 64b/09, 310b/14
y. dék 60a/03
y.+dın 165b/17
y.+ġa 55b/14
y.+larını 22a/11, 174a/19
y.+larını (oḳ ve yalarını kirişle-) 174a/14
y.+larıŋızlarnı kirişle- 258b/05
y.+nı 10b/03
y.+nı at- 67b/05
y.+nıŋ 275a/04, 291a/19
y.+sını 30b/07, 67b/04, 160a/01, 204b/16, 258b/10, 291a/15
y.+sını kirişle- Yayını kirişlemek. 8a/03, 59b/16, 147b/14, 148a/04, 160a/01, 167a/15, 175b/21, 184b/15, 185b/13, 186b/09, 272b/19, 285a/12, 290a/17, 291a/19
y.+sınıŋ 148a/08
y. turur sen (oḳ ve ya) 184b/14
[=42]

yā I Far. (Edat) Ya, ya da, veya; yoksa.
y. 8a/10, 10b/06, 35b/16, 36a/14, 40b/12, 53b/03, 53b/20, 54b/13, 96b/06, 102b/14, 120a/14, 138a/01, 152b/02, 153a/17, 174a/08, 174a/12, 176b/04, 191b/21, 193a/14, 203b/10, 204a/12, 205a/13, 209b/04, 217b/02, 228b/16, 229b/06, 229b/09, 250b/15, 251b/05, 254b/04, 256b/06, 262a/12, 281b/19, 283a/09, 286a/19, 287a/17
y…veyā 38a/14, 180a/05
y…yā 4a/04, 42b/08, 59b/14, 97b/17, 129b/08, 183a/12, 199b/08, 224b/06, 228a/20
[=47]

yā II Ar. Ey.
y. Rab 333a/16
[=1]

yā III Ar. Ye, Arap alfabesinin yirmi sekizinci harfi.
y. dék 168a/13
[=1]

Yaʾcūc Ar. Kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavimden biri. Diğeri Mecüc **(Maʾcūc**)'dür. Bu iki kavmin azgınlıklarından kurtulmak için İskender (**İskender**), ünlü Yecüc Mecüc Seddi (**Sadd-ı İskender**)'ni yaptırmıştır.
Y. Maʾcūc 101b/20
Y. u Maʾcūc 103a/17, 103a/19, 103b/04, 104a/04, 104a/05
[=6]

yād Far. Hatırlama, anma, akla getirme; hatır, zihin, hafıza.
y. al- Yâd almak (Ezberlemek). 220a/05, 240b/05
y.+ı bile 163b/05, 267a/02
y.+ıġa keltür- Yâdına getirmek (Aklına getirmek, hatırlamak). 300a/02
y.+ıġa kir- Yâdına girmek (Aklına gelmek, hatırlamak). 264b/11, 268a/19
y.+ını ḳıl- 272a/17
y.+ıŋda saḳla- Yâdında saklamak (Aklında tutmak). 131b/04
y.+ıŋda tut- Yâdında tutmak (Aklında tutmak, unutmamak). 130a/15, 158b/19, 248a/02
y.+ıŋġa kel- Yâdına gelmek (Aklına gelmek). 213b/19
y.+ıŋġa kigür- Yâdına sokmak (Aklına sokmak, unutmamak). 74a/19
y.+ıŋġa kir- Yâdına girmek (Aklına gelmek). 50a/18, 105b/15, 266b/01
y.+ıŋızlarda 151a/12
y. ḳıl- Yâd etmek. 9b/17, 19a/04, 25b/10, 28a/13, 30b/11, 31b/16, 44b/20, 47a/18, 50b/18, 56b/13, 58b/19, 63b/18, 65a/10, 67b/04, 67b/12, 67b/20, 71a/19, 79a/08,

82a/06, 82b/05, 92b/20, 102b/03, 103a/06, 107b/03, 107b/07, 114b/14, 116b/11, 133b/05, 137a/06, 138b/19, 141b/06, 142a/10, 146b/21, 150a/09, 160b/09, 162b/11, 166a/16, 173a/01, 179a/05, 180a/03, 185b/16, 189b/10, 190b/18, 196a/14, 200b/02, 202b/21, 205b/12, 213a/08, 215b/08, 216b/03, 219b/15, 222a/05, 222b/05, 227b/01, 228b/06, 248b/11, 263b/03, 271a/13, 279b/15, 298a/07, 299a/10, 300a/08, 302a/13, 321a/17, 322a/10

[=83]

yād-gār Far. Yadigâr, bir kimseyi, bir olayı hatırlatan şey veya kimse.

y. ḳal- 144b/15
y. dép 297a/07
y.+ı 60b/01, 64b/04
y.+ı érdiŋ 331a/11
y.+ı ḳal- 204a/19
y.+ı turur 74a/12, 74b/19, 295b/21
y.+ı turur men 47b/13, 260b/14
y.+ı turur sen 332b/04
y.+ı turur sizler 238a/15
y. ḳal- 49b/02, 61a/12, 74a/09, 133a/12, 218b/21, 239b/02, 240b/19, 241a/04, 241a/05, 249b/01, 287b/18, 313a/14, 314a/11
y. ḳoy- 50a/11, 67b/16, 124a/04, 131b/02
y. turur 321b/16, 329a/07
y. turur sizler (yād-gār ḳal-) 325a/05

[=33]

yādlan- Hatırlamak, anmak, zikretmek, yad etmek.

y.-dı 6a/05, 214a/09
y.-ġan bol- 280a/15
y.-ġan émesdür 288b/02
y.-ġay sen 28b/12
y.-ġıl 253a/01
y.-ġusıdur 198b/21
y.-ıp 82a/15, 110b/01
y.-madı 27b/11
y.-maġıl 251a/17
y.-mas 133b/05
y.-mas érdi 2b/11
y.-mas men 315a/01
y.-mas sen 263a/13
y.-masun 315a/01
y.-maydur 65b/16
y.-sa 229b/16
y.-saŋız 138b/19
y.-ur 65b/17
y.-ur érdi 2b/11, 3b/07, 104b/01

[=23]

yaf- < *yap-* Kapamak, kapatmak, örtmek, kaplamak.

y.-ıp 92b/18, 118a/03, 170a/03, 221a/21, 261b/21, 303a/13, 314b/13
y.-ıp érdiler 314b/07
y.-ıpdur 264a/05
y.-ḳan 9b/11, 55a/01
y.-ḳandur 51b/04
y.-tı 18b/09, 20b/14, 36b/05, 71a/09, 126b/15, 150b/01, 196a/13, 294a/09, 296b/12
y.-tılar 40a/07, 62a/14, 66b/01, 68a/03, 227a/20, 241b/13
y.-ur érdi 305b/08

[=28]

ḳuyaḳ yaf- 9b/11, 18b/09, 20b/14, 296b/12
ḳuyaḳlar yaf- 55a/01

[=5]

yafın- < *yapın-* Örtünmek.

y.-dı 317a/10
y.-ġan 215b/06

[=2]

yafınçı < *yapınçı* Yorgan.

y. 103b/02

[=1]

yafraḳ < *yapraḳ* Yaprak; bitkilerin solunum, özümleme, terleme vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, yeşil ve türlü biçimdeki uzantısı.

y. 64a/15
y.+ġa 82a/01
y.+ı (yafraġı) 98b/17, 144b/10
y.+ı dek (dıraḫt yafraġı dek titre-) 316a/03
y.+ı dék (dıraḫt yafraġı dék titre-) 7b/13, 55b/05, 66b/17, 122a/13,

126b/06, 166b/11, 309b/11, 317a/02
y.+ı dék (tal yafraġı dék titre-) 31a/12, 34a/19, 37a/12, 96b/07, 122a/05, 215b/21, 222a/13
y.+ıdın (yafraġıdın) 104b/17
y.+ını (yafraġını) 97b/06, 171b/17
y.+larını 87b/19
[=24]
yaftur- < *yaptur-* Kapattırmak, örttürmek.
y.-ġıl 65b/11
[=1]
yafuḳ < *yapuḳ* Örtü.
y.+lar ḳıl- 39b/15
[=1]
yafurġı < *yapurġı* Kürek.
y.+nı 164a/13
[=1]
yafurḳaḳlıḳ < *yapurḳaḳlıġ* Yapraklı, yaprağı olan.
y. érdi 306b/05
[=1]
yaġ Yağ; birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen, kaygan, yanıcı, bitkisel veya hayvansal madde.
y. 87a/18, 325b/14
y. (sarıġ yaġ) 87a/15, 87b/04, 172b/08
y.+dın (sarıġ yaġ) 87b/04
y.+ġa 87a/17
y.+nı (sarıġ yaġ) 87a/16
[=8]
yaġ- Yağmak; yağmur ve kar gökten yere düşmek. Krş. **yaḳ- IV**
y.-dı 19a/09, 72a/20, 101b/07, 195a/21
y.-ıp 40a/01, 205a/18
y.-ışġa (ḳar yaġışġa tut-) 35a/05
y.-madı 201a/09
y.-sa 300b/17
y.-ur 34b/03
y.-ur érdi 35a/06
[=11]
ḳar yaġ- 34b/03, 35a/05, 35a/06, 40a/01
ḳarlar yaġ- 101b/07
yamġur dék yaġ- 19a/09
yamġur yaġ- 195a/21, 201a/09, 300b/17
yamġurlar yaġ- 72a/20, 205a/18
[=11]
yaġı Yağı, düşman.
y. bol- 206b/10
y.+ġa 169a/15
[=2]
yaġıl- Yağmak; çok miktarda, arka arkaya gelmek.
y.-ur 312b/06
[=1]
yaġılıḳ Yağılık, düşmanlık.
y.+ġa 141a/11
[=1]
yaġız- Yağdırmak, çok miktarda arka arkaya atmak.
y.-dı 186b/11
[=1]
oḳ yaġız- 186b/11
[=1]
yaġlıḳ < *yaġlıġ* Yağlı, içinde yağ olan; tatlı, gönül okşayan.
y. 315b/21
y. sözleriŋni éşit- 51b/13
[=2]
yaḫşı İyi, güzel, hoş.
y. 1b/14, 7b/06, 7b/08, 11a/18, 12a/18, 13b/04, 15b/15, 15b/17, 15b/18, 16a/06, 17a/09, 19a/04, 20b/05, 20b/14, 22b/17, 24a/14, 24a/20, 28a/12, 33b/05, 34a/07, 35a/09, 36a/16, 38b/03, 38b/07, 42b/04, 43a/13, 43b/15, 45b/19, 46a/13, 46a/15, 46a/15, 46a/20, 46a/20, 50a/10, 50a/14, 50a/14, 50a/15, 51a/17, 52a/11, 54b/04, 55a/09, 58a/14, 58b/12, 63a/05, 63b/12, 64a/06, 66a/10, 69a/10, 71b/09, 72a/09, 72a/11, 72b/05, 75a/02, 75b/15, 75b/19, 76b/09, 76b/18, 77a/08, 77a/10, 77a/13, 79a/15, 79b/20, 81a/19, 81b/08, 82b/14, 84a/16, 87b/16, 91b/03, 92a/17, 92b/20, 93a/07, 93b/05, 95a/13, 95b/18, 96a/14, 97b/12, 101b/17, 105b/03, 110a/14, 111b/05, 111b/11, 111b/12, 112a/01, 112a/03, 113b/09, 114a/09, 114b/05, 116b/20,

116b/20, 117b/08, 119b/02, 119b/17, 120a/11, 127b/17, 127b/18, 130a/15, 130b/01, 130b/02, 130b/10, 131b/21, 132a/15, 132b/04, 134a/15, 134a/19, 134b/04, 134b/15, 136a/18, 137a/15, 138b/01, 139a/17, 140a/13, 144a/16, 144a/18, 144b/08, 147a/16, 148b/16, 149b/01, 153a/02, 156a/12, 157b/16, 159a/05, 159b/18, 162a/13, 162a/17, 163a/11, 163b/03, 163b/04, 166b/01, 166b/07, 166b/08, 168b/05, 168b/18, 172b/07, 176b/05, 177b/13, 181b/07, 181b/13, 184a/21, 185a/06, 190b/18, 192b/05, 198a/03, 198b/06, 199b/20, 203a/21, 205b/14, 206a/02, 207b/08, 209a/02, 209a/12, 209b/08, 211a/01, 213b/09, 215a/18, 216a/14, 217b/01, 217b/19, 217b/20, 219b/14, 222b/21, 224b/18, 226a/05, 226a/19, 226a/20, 226b/09, 227b/12, 229a/09, 229b/18, 230b/07, 230b/14, 231a/10, 231b/15, 235b/06, 240a/01, 242a/03, 244b/18, 245a/06, 248a/04, 248b/10, 249a/13, 249b/11, 249b/14, 249b/15, 250a/08, 262b/07, 262b/08, 269a/21, 270a/09, 270b/12, 277b/19, 279b/01, 282b/19, 283a/12, 283a/21, 288b/11, 290b/17, 292b/10, 294b/02, 294b/10, 294b/21, 299a/20, 301b/13, 302a/12, 311b/11, 312b/01, 313b/04, 315b/21, 317a/17, 318b/19, 321b/16, 322b/03, 323b/19, 324a/19, 326b/01, 326b/21, 328a/06

y. (cahānda yaḫşı atıŋ tol-) 62a/04

y. (cahāngа yaḫşı atıŋ tol-) 61a/18

y. (felekniŋ yaḫşı ve yaman aḥvālığa ḳara-) 64b/01

y. (köŋlüŋüzlerde yaḫşı yamanlıḳ bol-) 2a/03

y. ārām taf- 82a/17

y. at İyi ad. 51a/14, 61a/19, 62a/04, 78a/13, 173a/13, 217b/07, 218b/21, 225b/12, 296b/10, 323a/11

y. at iste- 12b/05, 34b/14, 237b/03

y. at ḳal- 321b/11

y. at köter- İyi ad kaldırmak (Adını, namını yükseltmek). 217b/05

y. atı cahāngа yayıl- 222b/20

y. atı ḳal- 128b/03

y. atıŋ ḳal- 76a/14, 141a/16

y. atıŋ yayıl- 79a/01

y. atıŋlar çıḳ- 20b/06

y. atlıḳ İyi adlı. 48a/17, 52b/09

y. atlıḳ bol- 38a/08, 141a/16

y. atlıḳda bol- 131b/14

y. āvāz 316a/10

y. baḫt 77b/16, 117a/18, 120b/10

y. baḫtlıḳ 58a/13

y. baḫtlik 234a/08

y. bol- 58a/03, 58a/05, 79b/14, 79b/16, 234a/04

y.+dur 274a/17, 324a/01

y. endīşe ḳıl- İyi düşünmek. 51b/06

y. érdi 67b/17

y. fāl kör- İyi fal görmek (İyiye yormak). 117b/07

y. fāl tut- İyi fal tutmak (İyi bir şey olacağının işareti saymak). 75b/19

y. ḫūy 1b/08, 110a/08, 218a/05, 249b/14

y. ḫūylar ḳıl- 44b/08

y. ḫūyluḳ 27b/03, 64a/18, 80a/19, 217b/02, 234a/08

y. ıʿtıḳādlıḳ 123b/01, 295b/09

y. iş 52b/09, 229a/09, 249b/01

y. işlerini ḳıl- 80b/17

y. işlik 12b/11, 42b/05, 145a/03

y. işni ḳıl- 230a/02

y. ḳıl- 67a/12, 243b/01, 267a/01, 267a/02, 304b/01

y. köŋüllük 48a/03, 105b/11

y. köŋüllük bol- 248b/18

y. kün 2a/16, 74a/03, 244a/04

y. kün kör- 52a/18

y. künlük 244b/12

y.+larnıŋ 81b/20, 326a/18

y. maṣlaḥat 110a/08

y.+nı 198b/01, 227a/01

y. raʾy 91a/08

y. sāʿat 72a/19, 74a/03, 244a/04
y. sözle- 43a/10
y. sözlük 154b/08
y. taşdīḳ 143a/20
y. turur 204a/18
y. ve yaman aḥvāl 80a/03, 243a/18, 244b/06, 304a/01
y. ve yaman ʿamal 128b/04, 156a/06
y. ve yaman ḥāl 289b/02
y. ve yaman iş 32b/03, 128b/06, 149a/04, 292a/18
y. ve yamanlıḳ ḳıl- 56a/19
y. yaḫşı 58b/12, 86b/10, 267a/04
y. yaman aḥvāl 124b/05, 209b/03
y. yamanlıḳ 51b/16
y. yol 218b/12, 244a/13
y. yol körgez- İyi yol göstermek. 52b/20, 119b/18, 312a/19
[=333]

yaḫşılıḳ İyilik.
y. 63a/06, 129b/11, 153b/13, 203a/13, 203b/03, 216b/16, 217a/05, 219b/07, 245a/07, 247b/21, 259a/04, 298a/13, 312a/05, 318a/03
y. bile 11a/18, 43a/05, 45b/15, 82a/09, 86b/09, 94a/07, 180b/19
y. bile bol- 219b/17
y. bol- 188b/09
y.+da 31a/13
y.+dın 133b/01
y.+dın özge 61b/13, 93a/14, 144a/13, 156a/12, 249a/01
y.+ġa 144b/04
y.+ġa (ṭālıʿı yaḫşılıḳġa evrül-) 41a/02
y.+ıġa (yaḫşılığıġa) 200a/04
y.+ımnı (yaḫşılığımnı) 314b/02
y.+ını 329a/03
y. ḳıl- İyilik etmek. 3a/13, 24a/11, 43a/06, 45b/15, 66a/03, 68a/16, 76a/14, 78b/20, 92b/10, 131b/05, 133b/08, 134a/13, 141a/15, 144b/17, 180a/18, 182b/04, 188b/19, 190a/15, 229b/19, 245a/05, 245a/06, 245a/07, 248a/17, 249a/06, 290b/20, 302a/16, 321b/11, 324b/19
y. kör- 164b/20, 229b/13
y.+lar ber- 81b/17
y.+lar ḳıl- 87b/17, 157a/18, 200a/06, 262a/05, 288b/08, 292b/13, 298b/20, 312a/09, 324b/16, 325b/16
y.+larını 140a/08
y.+larını ḳıl- 156b/14
y.+larnı 155b/17
y.+larnı ḳıl- 45a/14, 61a/17, 69b/15, 81b/13
y.+nı 43b/08, 75a/12, 93b/20, 157a/16, 180a/03, 182a/20, 188b/21, 191a/04, 245a/07
y.+nı ḳıl- 3a/15, 43a/11, 92a/18
y.+nı taf- 154b/10
y.+nıŋ uruġı 108a/07
y.+nıŋ uruġını tarı- İyiliğin tohumunu saçmak. 110a/12
y. taf- İyilik bulmak. 61b/13, 159a/04, 248a/16
[=101]

yaḫşıraḳ Daha iyi.
y. turur 79a/06
[=1]

yaḳ- I Yakmak, yanmasını sağlamak, tutuşturmak.
y.-adur men 258a/04
y.-ġıl 25a/17, 261b/03
y.-ıp 16b/19, 25b/21, 73b/03, 300b/15
y.-ḳusıdur 277b/05
y.-tı 38b/02, 89a/19, 140b/11, 238b/04, 238b/05
y.-tılar 37b/09, 39a/15, 39b/17, 68b/09, 99a/04, 99a/20, 103b/19, 109b/10, 178b/14, 269a/08, 287b/01, 295a/15
y.-tıŋ 58a/01
[=26]
ot yaḳ- 16b/19, 25a/17, 37b/09, 39a/15, 73b/03, 89a/19, 99a/04, 99a/20, 103b/19, 238b/04, 258a/04, 261b/03, 269a/08, 277b/05, 287b/01, 295a/15
otġa yaḳ- 68b/09
otlar yaḳ- 38b/02, 140b/11
ört yaḳ- 25b/21, 39b/17, 109b/10, 178b/14, 238b/05, 300b/15
özüŋge özüŋ ot yaḳ- 58a/01
[=26]

yaḳ- II Yakın olmak, arkadaşlık etmek.

y.-ur érdiler 25a/02
[=1]

yaḳ- III (Kına için) Uygulamak.
y.-tı 301a/05
[=1]
ḥınnā yaḳ- 301a/05
[=1]

yaḳ- IV Bk. **yaġ-**
y.-sa 85a/10
[=1]
yamġur yaḳ- 85a/10
[=1]

yaḳa 1. Giysilerin boyna gelen, boynu çevreleyen bölümü.
y.+larımnı çāk çāk ḳıl- 60a/13
y.+larını çāk ḳıl- 56b/13, 60a/15, 62a/17, 80b/05, 150a/21, 208b/19, 315b/03
y.+larını yırt- 207a/09
y.+sıġa 95a/18
y.+sını çāk ḳıl- 62a/02, 196b/13, 214a/21, 297b/19
y.+sını étegiçe çāk ḳıl- 62a/03
y.+sını étegigeçe çāk ḳıl- 2a/11
[=16]
2. Kıyı, kenar.
y.+sıda (arıġ yaḳası) 4b/16, 44a/04, 44a/15, 83b/20, 222a/10, 327b/03
y.+sıda (kölniŋ yaḳası) 118b/03
y.+sıda (ot yaḳası) 57b/10
y.+sıda (su yaḳası) 7a/13, 33a/15, 309b/07
y.+sıdın (daryā yaḳası) 106b/15
y.+sıġa (arıġ yaḳası) 330a/04
y.+sıġa (arıḳ yaḳası) 3a/04
y.+sıġa (daryā yaḳası) 4a/01, 98b/01, 237a/15, 237b/05, 238a/18
y.+sıġa (köl yaḳası) 166a/15
y.+sıġa (kölniŋ yaḳası) 113b/16
y.+sında (bulaḳ yaḳası) 33b/04
y.+sında (köl yaḳası) 113b/16, 165b/21
[=24]

yaḳın Yakın, arada az mesafe bulunan; arada az zaman bulunan; uzak olmayan yer; aralarında sıkı ilişki bulunan kimse, arkadaş, dost.
y. 4b/15, 116a/09, 137a/17, 306b/05, 308b/12, 331a/17
y. (acalı yaḳın kel-) 107b/20
y. (acalım yaḳın kel-) 310b/11
y. (acalıŋ yaḳın kel-) 16b/02
y. bar- Yakın varmak (Yakınına gitmek, yaklaşmak). 9b/15, 9b/16, 98b/06, 98b/09, 98b/09, 173b/08, 208b/19, 291a/17, 293b/09, 294a/10
y. bol- 57b/15, 104a/19, 116b/13, 241a/17, 248b/01, 292b/20
y.+da 79a/07, 270b/20, 290b/19
y.+da (bu yaḳında) 9b/04, 41b/01, 189a/08, 286a/13, 291a/06
y. érdi 11a/05, 198b/16, 212a/19
y. furṣatda Yakın fırsatta (Kısa zamanda, kısa zaman içinde). 232b/12
y. kel- Yakın gelmek (Yaklaşmak). 9b/01, 18a/20, 27a/16, 30b/10, 44a/03, 44b/01, 44b/02, 44b/06, 81b/20, 101b/04, 119a/17, 136a/04, 256b/10, 275a/21, 283a/11, 286b/10, 293b/08, 332a/10
y. ḳıl- 220a/21, 244a/15
y.+ları bile 30b/19
y.+larıġa 186a/06
y. tut- 249a/03
y. yet- Yakın varmak (Yaklaşmak). 3a/04, 3a/06, 7b/13, 8a/01, 8a/05, 9a/18, 10a/02, 13b/16, 17a/06, 24a/08, 24b/16, 25a/21, 26a/16, 27a/11, 32a/16, 36a/20, 38b/20, 40a/03, 54b/03, 59a/01, 79b/10, 82b/19, 89a/18, 96a/18, 99b/11, 99b/13, 100b/01, 100b/16, 101a/16, 101b/07, 115a/05, 115b/01, 116a/17, 120a/01, 120a/04, 120a/18, 123b/19, 125b/04, 140b/08, 149b/08, 149b/09, 160b/17, 165b/15, 183b/04, 189a/14, 199a/18, 200b/04, 206b/16, 209a/09, 256b/09, 256b/13, 270a/21, 272b/18, 283b/18, 286b/17, 287b/04, 299b/06, 302a/01, 303b/02, 303b/07, 310a/12, 326a/04, 329b/11, 332a/12
[=124]

yaḳınlıḳ Yakınlık, yakın olma durumu.

y. ḳıl- 168a/10, 168a/15
[=2]

yaḳınraḳ Daha yakın.
y.+ı (yaḳınraġı) 253a/11
y. turur 80a/02
[=2]

yāḳūt Ar. Pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir korindon türü olan çok değerli taş; bu taştan yapılmış veya bu taşla süslenmiş.
y. 7b/09, 64b/10, 73a/01, 74a/04, 77b/02, 124a/06, 170a/20, 192b/05, 227a/20, 230a/15, 302b/14
y. (durr u yāḳūt) 287b/19
y. bile 71a/20
y.+dın 104a/10, 122a/03, 164b/06, 164b/06
y.+dın (reng-ā-reng yāḳūtdın köz olturġuz-) 6a/13
y.+dın köz olturġuz- 14a/02
y.+dın tāc başıġa key- 136b/14
y.+dın tāc başıġa keygür- 45b/15
y.+dın üzük 107a/13, 165b/12
y. érdi (çıḳ yāḳūt) 103a/11
y. gevherdin başıġa tāc keygüz- 282b/06
y.+lar 107a/12
y.+lar (gevher ü yāḳūtlar saç-) 247b/09
y.+lardın 96a/10
y.+lardın köz olturġuz- 164b/04
y.+larnı 170b/08, 241a/15
y. ve fīrūzadın tāc başıġa key- 92b/15
[=32]

yal Yele; at, aslan vb. hayvanların ensesinde veya boynunda gür bir hâlde bulunan uzun kıllar.
y.+ı 8a/06, 32a/15, 55a/15
y.+ını 60a/04
y. ve ḳuyruḳlarını kes- 62a/19
[=5]

yāl Far. Boyun, gerdan.
y. 255b/07
y. u bāl Boy bos, endam. 7a/10, 10b/04, 316b/01, 331a/02
y. u bāllıḳ Boylu boslu. 304b/19
[=6]

Yalān Sīna Behram (**Bahrām IX**)'ın İran (**Īrān**)'lı kumandanı. Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde bahsi geçmektedir. Krş. **Pahlavān-ı Yalān Sīna, Yılān Sīna**
Y. 264a/02, 264a/03, 264b/05, 265b/08, 270a/18, 274b/02, 274b/03, 283b/18, 284a/01, 284a/11, 285b/18, 287a/07, 287a/10, 289a/21, 294a/15, 297a/17, 298a/10, 298a/20, 298a/21
Y. (Pahlavān-ı Yalān Sīna) 266b/02, 285b/13, 296b/09, 298b/07
Y. bile 284b/03
Y.+ġa 260a/19, 260b/21, 265b/07, 285b/11, 294b/09, 298a/19, 298b/03
Y.+ġa (Pahlavān-ı Yalān Sīna) 284a/01
Y.+nı 254b/17, 264a/08, 264a/10, 264b/05, 265a/15, 298a/14
Y.+nı (Pahlavān-ı Yalān Sīna) 258a/02
[=39]

yalaŋ Yalın, çıplak.
y. 37a/16, 325b/03
y. (baş ayaġ yalaŋ) 37a/10, 136b/15, 214b/15, 259a/14
y. (baş ayaġ yalaŋ bol-) 62b/09
y. (baş ayaġımız yalaŋ) 37a/10
y. (baş ayaḳ yalaŋ) 172a/17
y. ayaġ Yalın ayak. 66b/06
y. ayaḳ 316b/20
y. baş Yalın baş. 66b/06, 316b/20
y. baş bol- 62b/04, 66b/04, 196b/13
y. érdi 97b/06
y. ḳıl- 41b/11
[=18]

yalaŋġaç Çıplak, üryan.
y. 48a/08, 48a/09, 97b/07, 97b/12, 99a/16, 158b/07, 322a/04, 325b/02, 330a/07
y. (anadın yalaŋġaç tuġul-) 97b/11
y. bol- 215b/20
y. ḳıl- 215b/19
y. tururlar (burahna yalaŋġaç) 322a/13
[=13]

yalaŋġaçla- Çıplak hâle getirmek, soymak.
y.-p 264b/21
[=1]
yalaŋġaçlat- Çıplaklaştırmak, soydurmak.
y.-ıp 241b/19
[=1]
yalġan Yalan; aldatmak amacıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz; gerçeğe aykırı, uydurma, asılsız.
y. 300b/03
y. ayt- Yalan söylemek. 12b/02, 12b/07, 31b/20, 47a/20, 112a/13, 112a/14, 112a/15, 125b/19, 133b/16, 137b/08, 145a/07, 216b/09, 218a/15, 278b/13, 300b/10
y.+dın 30b/08, 222a/14, 326b/07
y. söz 29a/05, 29a/06, 125b/19, 130b/11, 202a/16
y. söz ayt- 48a/16, 130b/10, 222a/18
y. sözle- Yalan söylemek. 217b/15, 244a/08, 248b/06, 248b/21
y. sözler ayt- 63a/09
y. sözni ayt- 35b/02
y. turur 202a/08, 216a/07
[=35]
yalġançı Yalancı, yalan söylemeyi huy edinmiş kimse.
y. bol- 230a/07
[=1]
yalġançılıḳ Yalancılık, yalancı olma durumu; yalan söz söyleme.
y. 216b/09
y.+dın özge 63a/08
y. ḳıl- 216b/09, 248b/06
y.+nı 145a/08, 203a/17
[=6]
yalġanī Far. Bir yalan.
y. 49b/15
[=1]
yalġanlıḳ Yalan olma durumu; yalan.
y.+ġa 154b/03
y.+ını (yalġanlıġını) 331b/06
[=2]
yalġuz Yalnız, tek başına; sadece.
y. 30a/02, 170b/09, 184a/19, 226b/12, 268b/07, 323b/15
y.+dur men 274a/16
y. ḳal- 236b/14
[=8]
yalın- Yalvarmak, yakarmak; yaltaklanmak; ısrarla ricada bulunmak.
y.-ıp 197a/01
y.-maḳlıḳ 59b/15, 79a/08
y.-maḳlıḳ ḳıl- 58a/14
y.-maḳlıḳdur 257b/12
y.-sa 131a/19
[=6]
yallıḳ < *yallıġ* Yeleli, yelesi olan.
y. 150a/12
[=1]
yaman Kötü, fena; çok.
y. 23b/04, 45a/18, 48b/17, 51a/13, 65b/06, 131a/07, 131a/07, 131a/08, 151a/11, 153b/08, 167b/06, 198b/13, 219a/11, 220b/01, 220b/02, 221a/04, 229a/19, 230a/03, 230a/06, 237a/11, 248a/04, 249b/11, 251a/09, 251a/17, 255b/21, 259a/02, 271a/02, 276a/18, 293b/20, 300a/20, 300b/01, 304a/02, 304b/01, 313a/15, 324a/19, 324b/19, 327b/20, 329b/09
y. (ʿālamġa yaman atıŋ yayıl-) 328b/06
y. (atımnı yaman ḳıl-) 59b/04
y. (feleknıŋ yaḫşı ve yaman aḥvālıġa ḳara-) 64b/01
y. (köŋlini yaman ḳıl-) 64a/14
y. (köŋlüŋni yaman ḳıl-) 212b/14
y. (ṭālıʿıŋ yaman bol-) 35b/17
y. (yaḫşı ve yaman aḥvāl) 80a/03, 243a/18, 244b/06, 304a/01
y. (yaḫşı ve yaman ʿamal) 128b/04, 156a/07
y. (yaḫşı ve yaman ḥāl) 289b/02
y. (yaḫşı ve yaman iş) 32b/03, 128b/06, 149a/04, 292a/18
y. (yaḫşı yaman aḥvāl) 124b/06, 209b/03
y. (yultuzını yaman kör-) 5a/01
y. açıġlıġ Çok öfkeli, huysuz. 254a/03

y. at Kötü ad. 52a/16, 61a/19, 78a/13, 151b/12
y. at ḳal- 84b/10, 119b/05
y. atı ḳal- 129b/10, 182a/05, 244b/08
y. atlıḳ bol- 59b/11, 134a/02, 187a/10
y. bol- 51a/12, 51b/11, 225b/12, 304a/04
y. çaġ 52a/17
y. dép 27a/02
y.+dın 198b/01
y.+dur 219a/11, 219a/13
y. endīşe Kötü düşünce. 62a/12, 327a/07
y. endīşe ḳıl- Kötü düşünmek. 51b/17, 134a/13, 203a/14, 220a/19, 326b/05
y. endīşelik Kötü düşünceli. 131a/15, 134a/13, 222a/06, 228b/12, 313a/01
y. égri endīşeler ḳıl- 179a/15
y. fāl 256a/02
y. fāl bol- 42b/17
y. fāl kel- 108b/08, 312b/18
y. fāl ḳıl- 38b/16
y. fāl kör- 304b/15
y.+ġa 209b/08, 226a/19, 242a/03
y. gümān ḳıl- Kötü zanda bulunmak. 46b/08, 50a/03, 122a/06, 122b/08, 123a/17, 234a/03, 300a/04
y. gümānġa tüş- 262b/15
y. gümānlıḳ bol- 267b/05, 314a/09
y. ḫabar 28a/05, 131a/04, 321b/08
y. ḫayāl 114b/18
y. ḫayāllıḳ Kötü düşünceli. 251a/09, 263a/21
y. ḫayālnı ḳıl- 266a/20
y. ḫūy 60b/16, 80a/18, 149a/13, 151b/12, 170b/18, 217b/11
y. ḫūy ḳıl- 106a/14
y. ḫūylarını ḳıl- 312a/01
y. ḫūyluḳ 41a/16, 151a/11, 218a/02
y.+ı 248b/04
y.+ını 119b/17
y. iş 43a/13, 108a/06, 122b/02, 131b/12, 229a/14, 230a/08, 252b/16, 312a/06, 313b/08
y. iş bol- 24b/04
y. iş kel- 45b/19
y. iş ḳıl- 53b/07, 74a/08, 229a/14, 300b/08, 332b/19
y. işlik 134a/04, 268a/10
y. işlik bol- 43a/14, 134a/03, 229b/14
y. işni ḳıl- 42b/04, 314a/03
y. ḳıl- 41a/15
y. köz tég- Kötü göz değmek. 46b/11, 174b/06
y. közi tég- 60b/02
y. közler yıraḳ bol- Kötü gözler uzak olmak. 32b/17, 70b/05, 103b/12, 167a/17, 173b/21, 196b/04
y. kün 122a/19, 242a/07
y. kün başınġa tüş- Kötü gün başına düşmek. 324a/02
y. kün kel- 251a/05, 321b/17
y. künge ḳal- Kötü güne kalmak. 82a/18, 109b/04, 130b/01, 271a/03
y. küŋllük Kötü gönüllü. 134a/14
y.+lar 200a/05
y.+lardın 2a/07, 36b/08, 60b/05, 186a/12, 224a/08, 301a/17
y.+larġa 154b/04
y.+larġa (aşlı yamanlar) 324b/18, 324b/18
y.+larını (aşlı yamanlar) 331b/12
y.+larnı 331b/13
y.+larnıŋ 60b/11, 63b/01
y.+larnıŋ ḳolı yıraḳ bol- 119b/11, 122b/19, 153a/01, 310b/12
y.+larnıŋ közi yıraḳ bol- 125b/06
y. mıllat Kötü inanç. 298b/16
y.+nı 91b/03, 244b/18, 245a/06
y.+nıŋ 127b/18
y. söz 218b/05, 255a/09, 271a/11
y. söz ayt- 292a/05
y. söz éşit- 170b/18
y. sözle- Kötü (şey) söylemek, kötü konuşmak. 289b/03
y. ṭālıʿ yüz keltür- Kötü talih yüz getirmek (Talihi kötü olmak). 59a/20
y. til 212b/19
y. turur 81b/08, 237a/05
y. yol 218b/12, 244a/13
y. yoldın yan- 15a/20

y. yolnı körgez- Kötü yolu göstermek. 3b/03, 63a/12
[=214]
Yaman Yemen; Kızıldeniz'e ve Hint Okyanusu'nun Aden körfezine kıyısı olan, Arap yarımadasının güneybatısında yer alan ülke.
Y. (burd-ı Yaman) 262b/01
Y.+ġa 23a/11
Y.+ġaça 90b/04
Y.+nı 90b/08
Y.+nıŋ 90b/03, 151a/07, 151a/16
Y. pād-şāhı 107a/09, 107a/15, 107a/17
Y. şaharı 107a/09, 136a/01, 146b/10, 148a/13, 148b/04, 149b/08
[=16]
Yamanī Ar. Yemene özgü.
Y. (burd-ı Yamanī) 107a/10, 262b/16
Y.+nı (burd-ı Yamanī) 262b/01
[=3]
yamanlıġ Bk. **yamanlıḳ**
y.+ġa 54b/04
y. yet- 266a/20
[=2]
yamanlıḳ Kötülük, fenalık. Krş. **yamanlıġ**
y. 42b/18, 43a/13, 54b/04, 63a/10, 101a/14, 131a/02, 131a/19, 217a/05, 218b/19, 220a/17, 225b/14, 233a/21, 233a/21, 235a/12, 244a/07
y. (başımġa yamanlıḳ kel-) 5a/02
y. (başıŋġa yamanlıḳ kel-) 183a/10, 329a/21
y. (köŋlüŋüzlerde yaḫşı yamanlıḳ bol-) 2a/03
y. (yaḫşı ve yamanlıḳ ḳıl-) 56a/19
y. bile bol- 165a/08
y. bol- 32a/18
y.+da 200a/06
y.+dın 35b/13, 131b/05, 131b/13, 137a/11, 145a/09, 190b/21
y.+dın (köŋlüŋni yamanlıḳdın tart-) 70a/17
y.+dın özge 59b/05, 133b/19
y.+ġa 42a/14, 51a/05, 225a/11, 248a/21, 265b/08, 315b/17
y.+ġa (yamanlıḳ ḳıl-) 141a/15
y.+ġa ḳol uzart- Kötülüğe el uzatmak. 200a/02
y.+ġa til uzart- Kötülüğe dil uzatmak. 122b/08
y. ḫ^{v}āhla- Kötülük istemek. 130b/16
y.+ı (yamanlıġı özige yan-) 29a/19
y.+ıdın (yamanlıġıdın) 142a/04, 156b/07, 275a/01, 287b/13, 300a/21
y.+ıdur (yamanlıġıdur) 262b/14
y.+ıġa (yamanlıġıġa) 81a/14
y.+ımġa (yamanlıġımġa) 251a/20
y.+ımız (yamanlıġımız) 81b/08, 216a/05
y.+ını (yamanlıġını) 221a/04, 310a/12
y.+ınıŋ (yamanlıġınıŋ) 154b/04
y.+ḳa 180b/09
y. kel- 54a/06, 94b/17, 223b/21
y. ḳıl- Kötülük etmek. 17a/13, 23b/05, 40b/01, 43a/06, 59b/12, 62a/12, 63a/03, 65b/03, 78b/14, 81a/13, 108a/10, 108a/11, 111b/02, 111b/03, 129b/12, 131b/06, 145b/14, 152a/06, 180b/10, 188b/18, 193a/01, 207a/14, 228b/12, 245a/05, 249a/01, 254b/20, 271b/10, 295a/01, 311b/11, 318a/03, 320a/06
y. ḳof- Kötülük ortaya çıkmak. 152a/04, 153a/04
y. kör- Kötülük görmek. 61a/06, 229b/13, 237a/13, 251a/07, 251a/21, 279a/13, 317b/21
y. körgez- Kötülük göstermek. 163a/10
y.+lar 149a/05
y.+lar ḳıl- 153b/14, 283a/19
y.+nı 41a/02, 45a/08, 58b/12, 213a/13, 312a/15
y.+nı (yaḫşı yamanlıḳ) 51b/16
y.+nı ḳıl- 141b/10, 203a/14, 250b/21, 262a/12
y.+nıŋ 219b/07, 219b/18
y.+nıŋ yolını tut- 144b/04
y. saġın- Kötülük düşünmek. 53a/12, 279a/09, 279a/09
y. sana- Kötülük düşünmek. 62a/05

y. şarbatını tatı- Kötülük şerbetini tatmak. 153b/09
y. tarı- Kötülük ekmek. 76a/14
y. yet- Kötülük ulaşmak, gelmek. 40b/14, 62a/09, 88b/18, 139a/10, 183a/03, 235b/05, 266a/21
[=130]
yamġur Yağmur, atmosferdeki su buharının yoğunlaşması neticesinde yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su.
y. 72b/02, 85a/11, 300b/17, 307a/20
y. dék 22a/09, 99b/14, 186b/11
y. dék yaġ- 19a/08
y.+lar yaġ- 72a/20, 205a/18
y. yaġ- 195a/21, 201a/09, 300b/16
y. yaḳ- 85a/10
[=14]
yan Bir şeyin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ veya solda olan tarafı; vücudun sağ veya sol tarafı; yön, taraf, cihet; yakın, civar; nezd, huzur, kat.
y.+ıda 62a/17, 62a/17, 231a/06, 239a/10, 239a/11, 239a/11, 247a/18
y.+ıda (bir yanıda) 152b/17
y.+ıda (iki yanıda) 33a/02
y.+ıda (oŋ yan) 161b/14
y.+ıda (sol yan) 152b/17, 161b/14
y.+ıdaġı 84a/08
y.+ıdakılarġa 94b/08
y.+ıġa 79b/04
y.+ıġa (bir yanı) 124a/14, 124a/14
y.+ıġa (iki yanıġa) 33a/05
y.+ını 71a/20, 71a/20
[=20]
yan- Dönmek, geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek; kendini olduğu yerde çevirmek, bir tarafa doğru yönelmek; caymak; din, inanç, düşünce vb. bağlandığı ve benimsediği şeyleri değiştirmek, ondan vazgeçmek; değişmek; bıraktığı bir şeyi tekrar benimsemek, ona rücu etmek; başka bir şey hâlini almak, dönüşmek.
y.-adur 46b/07
y.-dı 3a/18, 7b/10, 8a/08, 11b/13, 13a/20, 19a/14, 26a/06, 29a/19, 33b/15, 37a/04, 40a/20, 42a/12, 44a/13, 45b/11, 47a/01, 47a/04, 52b/02, 52b/02, 54b/03, 56b/05, 56b/05, 58b/17, 62b/04, 63a/12, 64b/11, 66b/17, 72a/12, 72b/12, 73a/06, 75b/10, 76a/20, 79a/04, 85b/06, 86b/05, 88b/06, 95a/19, 101b/02, 101b/06, 102b/04, 104a/20, 105a/09, 105a/10, 106b/15, 107a/18, 114a/08, 122a/17, 125a/01, 133a/17, 136a/20, 142b/18, 143a/04, 158a/03, 160b/04, 160b/13, 173a/10, 177a/11, 178a/11, 178b/10, 185b/08, 192b/08, 196a/08, 197a/10, 198a/08, 198a/13, 199b/11, 202a/20, 206b/08, 207b/13, 227b/07, 235b/03, 236a/11, 238a/03, 241b/08, 241b/17, 250a/17, 251a/01, 253b/01, 255b/01, 256b/17, 257b/15, 260b/17, 262a/14, 263a/05, 264a/12, 264b/15, 269b/14, 274b/03, 277a/09, 278a/03, 285a/19, 286a/20, 288b/18, 288b/21, 289a/01, 290a/20, 296a/13, 297b/21, 303b/13, 309a/15, 319a/03, 322a/03, 323a/12
y.-dı-ki 159b/16
y.-dılar 7b/15, 9b/15, 12a/04, 16b/04, 22a/18, 22b/13, 40a/14, 62b/08, 68a/14, 73a/15, 73b/06, 74b/03, 77b/11, 78a/05, 81b/15, 87a/02, 107b/19, 110b/07, 147a/08, 156b/18, 157a/19, 174a/01, 184b/12, 193b/07, 196b/05, 202a/10, 205a/17, 217a/10, 218a/08, 218b/07, 219a/01, 219a/20, 230b/09, 231a/13, 232a/12, 234b/05, 247b/04, 253b/04, 267a/03, 273b/05, 274a/15, 275a/03, 275a/09, 277a/03, 286b/13, 302b/16, 304a/11, 311a/15, 315b/19, 319a/20, 324a/07, 325a/08, 329a/18, 331a/12
y.-dım 163a/06

y.-dıŋ 11b/13, 60a/07, 253a/09, 309a/16
y.-duḳ 207a/10
y.-ġalı 88b/18, 106a/19, 175a/02, 192a/16, 198b/10, 211b/13, 240b/07, 246a/19, 250b/17, 287a/04
y.-ġan 29b/06, 325a/17
y.-ġan émesdür 214a/02
y.-ġanı 190b/07
y.-ġanı turur 284a/19
y.-ġanıdın 263a/05
y.-ġanını 309a/15
y.-ġay 15a/20, 53a/20, 58b/12, 59b/18, 94a/17, 192b/04, 247b/01
y.-ġay dép 152a/21
y.-ġay men 185a/18
y.-ġay sen 133a/14, 188a/19
y.-ġaydur 67a/06
y.-ġıl 13a/19, 32b/20, 33a/20, 33b/14, 56a/20, 59b/13, 59b/13, 61b/02, 70b/05, 94a/04, 260b/14, 262a/13, 323a/12
y.-ġıl dép 239a/16
y.-ıŋızlar 34b/16, 204b/12, 329a/17
y.-ıp 5b/02, 31a/07, 31a/17, 44b/05, 87a/05, 93b/19, 102a/13, 106a/19, 108a/20, 114a/06, 117a/11, 122a/02, 124a/01, 169a/09, 170a/18, 174b/14, 180b/07, 186a/08, 197a/14, 201a/16, 209a/03, 238b/09, 247a/15, 263a/09, 268b/06, 272b/16, 276b/06, 280b/05, 297a/19, 300a/05, 315a/13, 316b/15, 325a/17
y.-ıp bar- 3a/16, 38b/18
y.-ıp érdi 78b/03, 81b/18
y.-ıp kel- 3a/18, 3b/15, 3b/17, 7b/06, 8a/19, 22a/18, 22b/11, 31b/07, 49a/20, 68b/12, 137a/02, 140b/01, 185a/19, 242a/06, 280a/19, 291b/03, 298b/14, 306b/11
y.-ıp ket- 125a/11
y.-ıp két- 253a/19
y.-ışnı 247b/04
y.-ḳıl 263a/09
y.-madı 145a/06
y.-maġay biz 22a/01
y.-maġay men 281a/04
y.-maḳlıḳ 219b/08, 256a/02
y.-maŋızlar 132a/10, 205a/12
y.-mas 47b/03, 247a/14
y.-mas érdi 18b/12, 55b/16, 260b/02
y.-mas men 96b/13, 156a/21
y.-maslar 288b/18
y.-masun dép 228a/15
y.-may 324b/19
y.-mış 312b/21
y.-sa 16b/17, 53b/06, 88b/14, 96a/01, 187a/05, 247a/06, 255b/09
y.-saḳ 73a/07, 133a/12
y.-salar 109a/02, 110a/17, 135b/09
y.-sam 20b/09, 56a/11, 95a/06, 227a/08, 247b/02
y.-saŋ 32b/19, 34a/06, 34b/03, 45b/08, 46b/09, 61b/14, 133a/03, 195b/12
y.-ur 18b/16, 45b/06, 130b/08
y.-ur érdi 128a/10
y.-ur érdiler 155a/04
y.-ur men 86b/09, 106b/15
y.-ur sen 102b/11
y.-ur vaḳtı bol- 50b/19
y.-urġa 185a/03
[=322]
ʿ**ahd u paymānıdın yan-** 96b/13, 145a/06
ʿ**ahd u paymānımdın yan-** 132a/10
ʿ**ahd u paymānımızdın yan-** 247a/06
ʿ**ahdıdın yan-** 195b/12
aşlıġa yan- 33b/15
aşlıŋġa yan- 33b/14
aylıdın yan- 40a/20, 42a/12, 55b/16, 56b/05, 61b/14, 86b/05, 87a/02, 230b/09, 260b/02, 264a/12, 269b/14, 272b/16
aylımdın yan- 188a/19
aylıŋdın yan- 94a/17, 95a/06
baḫt yan- 62b/04
baḫtı yan- 63a/12, 78b/03, 81b/18, 88b/06, 130b/08, 238b/09, 315a/13, 319a/03, 322a/03
baḫtım yan- 325a/17
baḫtıŋ yan- 26a/06, 53a/20, 238a/03, 250b/17, 284a/19
dīnıdın yan- 156a/21, 288b/18
farmānıdın yan- 59b/13

Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın yan- 59b/13
rasmıŋdın yan- 253a/09
sözümdin yan- 281a/04
sözüŋdin yan- 11b/13
ṭālıʿı yan- 197a/10
yaman yoldın yan- 15a/20
yamanlığı özige yan- 29a/19
[=48]

yana Yine, yeniden, tekrar, üstelik, daha, bir de; başka, diğer, öteki.
y. 2b/01, 3b/11, 5b/03, 6b/06, 7a/03, 7b/09, 10b/09, 12b/12, 13a/06, 13b/13, 15a/11, 15b/11, 16b/15, 16b/16, 17a/03, 17b/03, 18b/03, 18b/03, 18b/06, 19a/15, 19b/06, 19b/10, 19b/12, 21b/01, 21b/13, 21b/18, 22b/10, 27a/02, 27a/16, 27b/05, 28b/02, 29b/10, 29b/12, 30b/14, 31a/18, 34b/12, 35a/19, 35b/14, 36a/17, 36a/17, 36b/15, 37a/01, 38a/10, 39a/11, 41a/10, 41a/17, 41a/20, 43b/07, 44b/10, 44b/14, 47a/12, 47b/01, 47b/18, 48b/02, 48b/03, 48b/08, 48b/09, 48b/14, 48b/17, 49b/09, 52a/20, 56b/04, 59b/04, 59b/07, 61b/18, 61b/19, 63b/01, 64b/06, 67a/05, 68b/20, 71b/05, 71b/06, 72b/09, 72b/18, 73a/19, 73b/20, 74a/15, 76a/01, 76a/13, 78b/15, 80a/06, 82a/05, 82b/03, 83b/13, 83b/14, 83b/14, 83b/17, 83b/19, 84a/01, 84a/05, 84a/07, 84a/11, 84b/11, 84b/18, 85a/02, 85a/05, 85a/08, 85a/12, 85a/16, 86a/07, 86a/20, 86b/13, 87a/20, 89b/04, 90a/07, 90b/01, 91b/17, 96a/07, 96a/13, 96a/13, 96b/02, 97b/17, 97b/19, 100b/06, 102a/19, 102b/04, 102b/10, 104a/10, 105a/01, 105a/06, 105a/11, 105a/12, 105b/08, 106b/01, 106b/01, 106b/02, 106b/14, 107a/13, 108a/09, 108a/11, 109a/06, 109a/12, 110a/08, 110a/09, 110a/13, 110a/14, 110a/16, 111a/11, 112a/11, 112a/14, 112b/06, 117b/01, 118a/16, 119b/05, 121b/16, 122b/07, 124a/14, 124b/01, 125a/10, 127a/16, 129a/03, 129a/06, 129a/08, 129a/11, 129a/14, 129b/02, 130b/15, 132a/12, 134b/17, 135b/10, 135b/11, 136a/17, 138a/18, 139b/12, 139b/19, 141a/21, 141b/01, 141b/02, 141b/07, 142b/15, 143a/16, 143a/17, 144b/08, 147b/14, 147b/18, 148a/02, 148a/05, 148b/17, 149a/11, 149b/10, 150a/01, 150a/10, 150a/20, 150b/07, 152b/11, 153a/08, 153b/01, 154b/06, 155a/03, 155a/11, 155b/02, 155b/12, 156b/01, 156b/11, 156b/12, 157b/05, 157b/20, 158a/02, 158b/11, 158b/12, 159b/16, 159b/20, 160b/10, 162a/11, 163a/01, 164a/12, 164b/15, 165b/02, 166b/14, 167a/06, 167a/09, 167a/20, 167a/20, 167b/12, 167b/14, 167b/19, 168b/16, 169b/09, 169b/20, 171b/09, 172b/17, 174a/12, 174a/13, 174b/17, 174b/19, 176a/01, 176a/06, 176b/20, 177b/02, 177b/10, 178b/07, 179b/12, 179b/16, 180b/21, 181a/07, 181a/12, 181a/16, 181a/17, 183b/20, 183b/20, 185a/15, 185b/13, 186b/12, 187a/15, 188b/05, 188b/07, 188b/09, 190b/03, 191a/09, 191b/03, 191b/10, 192a/13, 192b/14, 192b/19, 192b/20, 193a/01, 193a/08, 193a/12, 193a/17, 193b/08, 195a/17, 195a/18, 195b/04, 197b/21, 198a/06, 198a/06, 198a/10, 198a/12, 198b/21, 201a/13, 201a/16, 201a/17, 201a/18, 201a/19, 203b/08, 203b/15, 203b/18, 204b/13, 204b/19, 205a/04, 206a/03, 206a/19, 207b/04, 207b/07, 210a/14, 210b/02, 212a/08, 214b/17, 215a/07, 215b/06, 215b/20, 216b/06, 217a/04, 217a/10, 217a/15, 217a/17,

217a/19, 217a/21, 217b/02, 217b/03, 217b/04, 217b/07, 217b/09, 217b/10, 217b/13, 217b/15, 217b/17, 217b/21, 218a/03, 218a/20, 218b/01, 218b/02, 218b/04, 218b/09, 219a/02, 220b/01, 220b/06, 221a/01, 221a/02, 221b/01, 222a/20, 222a/21, 225a/12, 227a/16, 227a/16, 227b/20, 228a/01, 229a/21, 229b/03, 229b/11, 229b/13, 230a/06, 230a/10, 230a/14, 231a/12, 232a/09, 232a/11, 232a/12, 233a/19, 233b/17, 234a/06, 234b/07, 235a/19, 235b/14, 235b/19, 239a/08, 240b/16, 240b/17, 241a/15, 241b/09, 241b/14, 242b/12, 242b/12, 242b/12, 242b/14, 242b/14, 243a/08, 243a/08, 243a/20, 243b/02, 243b/07, 243b/09, 243b/13, 243b/16, 244b/01, 245b/06, 246b/06, 247a/12, 247b/20, 248a/05, 248a/17, 248a/19, 248b/01, 248b/03, 248b/05, 248b/13, 251b/03, 254b/06, 255a/02, 255a/03, 255a/05, 255a/08, 255a/20, 257a/18, 257b/05, 257b/06, 257b/09, 259a/10, 259b/08, 259b/10, 259b/14, 260a/21, 261a/09, 262a/14, 262a/20, 262a/21, 264a/14, 264a/20, 265a/02, 265a/15, 266a/12, 267a/15, 268a/04, 268b/05, 269a/01, 269b/11, 270a/03, 270a/19, 271a/21, 273a/13, 273a/18, 273b/08, 273b/14, 274b/10, 275b/08, 275b/12, 275b/14, 276a/19, 276b/05, 277b/04, 280a/04, 281b/11, 282b/07, 282b/07, 282b/07, 283a/07, 284b/14, 285b/15, 288b/06, 289a/21, 289a/21, 291a/01, 291a/20, 293a/15, 293a/15, 294b/14, 295b/12, 297a/18, 298a/15, 299a/05, 301a/17, 301a/18, 301b/08, 301b/08, 301b/09, 302a/17, 302a/20, 302a/21, 302b/09, 304a/13, 305b/04, 305b/11, 306b/13, 306b/16, 306b/17, 307a/03, 307a/12, 308a/01, 308a/08, 308b/05, 308b/12, 310a/09, 312a/07, 312a/07, 312a/17, 312b/17, 313b/03, 313b/09, 313b/11, 313b/19, 314a/04, 314a/11, 314a/18, 314b/08, 314b/13, 315b/10, 315b/17, 318a/11, 318b/05, 320a/20, 320b/09, 322b/03, 322b/21, 323a/03, 323b/20, 324a/03, 325a/04, 325b/11, 325b/14, 328b/07, 329a/12, 331a/11, 332a/15

y. (ḳırḳ yıl yana iki ay bol-) 131b/17

y.+lardın 198a/01

y.+large 220a/14

[=496]

yanç- Ezmek, parçalamak.

y.-ay men 59a/11

y.-ıp 93a/11, 256a/10, 300a/17

y.-tılar 294a/14

y.-ur biz 208a/10

y.-ur érdi 19b/09

y.-ur men 85b/20

[=8]

yançıl- Ezilmek.

y.-ıp 155b/04

[=1]

yandur- I Döndürmek, çevirmek, geri yollamak, geri göndermek.

y.-ayın 11a/18, 43b/18, 94a/07, 180b/19

y.-dı 12b/18, 14a/06, 16b/03, 69b/12, 82b/09, 143a/08, 152a/16, 175b/15, 181b/19, 197a/14, 204b/09, 245b/11, 246b/16, 268a/20, 291a/16

y.-dılar 225a/20

y.-ġay 235b/16

y.-ġay sen 92a/18, 105b/14

y.-ġıl 147a/07, 185a/02, 246b/12, 246b/15, 301a/10

y.-maġıl 131a/15

y.-sam 45b/16

y.-up 3b/08, 22b/12, 73a/18, 87a/18, 87b/11, 174a/11, 243b/19,

253a/19, 265a/03, 280b/21, 297a/08
y.-ur érdim 280a/04
y.-ur men 186a/14
[=43]
aylıġa yandur- 11a/18
ḳuruḳ yandur- 131a/15
[=2]

yandur- II Yandırmak, yakmak, tutuşturmak.
y.-dı 14b/10, 22b/19, 74b/10, 136a/11, 238b/05, 316b/10
y.-dılar 23a/13, 57b/08, 273b/20
y.-dum 49a/19
y.-ġan 14b/20
y.-ġay men 245b/17
y.-up 24a/14, 37b/07, 111a/11, 158a/12, 163b/14, 164a/21, 171a/14, 275b/19
y.-updur 142b/05
[=21]
kīneniŋ otını yandur- 142b/05
ot yandur- 14b/10, 14b/20, 22b/19, 23a/13, 24a/14, 37b/07, 57b/08, 74b/10, 163b/14, 171a/14, 238b/05, 316b/10
otını yandur- 49a/19
otlar ve şāmlar yandur- 136a/11
otlar yandur- 245b/17, 273b/20, 275b/19
otnı yandur- 111a/11
şamʿ yandur- 158a/12
şamʿlar yandur- 164a/21
[=21]

yandurt- Yaktırmak, yakma işini yaptırmak.
y.-tı 38b/02
[=1]
şamʿlar yandurt- 38b/02
[=1]

yaʿnī Ar. Yani; açıklanmak, anlatılmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek oluyor ki" anlamında kullanılan söz.
y. 11a/01, 184b/05, 189a/16, 238a/06, 239a/02, 265a/01
[=6]

Yānus Rum (**Rūm**) kayserinin kardeşi. Şapur (**Şāpūr III**)'u eşek derisine koyan kişi.
Y. 141b/11, 141b/13, 141b/16
[=3]

yaŋaḳlıḳ < *yaŋaklıġ* Cevizli, cevizi olan.
y. 203b/15
[=1]

yaŋı Yeni, (aynı cinsten olan şeyler için) öncekinden sonra olan, sonra gelen; eskisinin yerine gelen; sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan; daha önce var olmamış, söylenmemiş, düşünülmemiş olan, değişik; az zaman önce.
y. 28a/20, 48b/20, 85a/20, 155a/02, 161b/06, 196b/21, 202a/21, 204b/18, 207b/19, 211a/03, 215a/19, 224a/11, 245a/19, 245b/03, 247a/01, 305b/16, 317a/09, 319b/07
y. başdın Yeni baştan. 73b/05, 92a/15, 132b/05, 141a/01, 191a/20, 247a/14, 280b/12, 323b/17
y. bol- 41b/09
y. ḳıl- 224a/09
[=28]

yaŋılan- Yenilenmek, tazelenmek, canlanmak.
y.-dı 14b/03
y.-dı-dép 38b/07
[=2]
ʿālam yaŋılan- 14b/03
[=1]

yaŋılandur- Yeniletmek, canlandırmak.
y.-ġay 80a/20
[=1]
atını yaŋılandur- 80a/20
[=1]

yaŋlıġ (Edat) Gibi, benzer.
y. 333a/15
y. (bu yaŋlıġ) 1b/07, 316b/03, 333a/17
[=4]

yār Far. Yâr, dost, tanıdık; yardımcı.
y. 54b/11, 54b/11, 79a/06, 128b/08, 285b/02, 327b/16

y. (bahtım yār bol-) 189a/08
y. bil- 205a/07
y. bol- 9a/10, 11b/11, 31b/07, 34b/01, 41b/06, 51a/01, 68a/13, 78a/16, 78b/19, 79a/11, 113b/14, 115b/07, 116a/13, 117b/14, 125b/12, 133b/17, 143b/21, 145a/16, 173a/09, 174b/04, 180b/12, 187b/05, 200a/06, 202b/07, 219b/13, 225a/19, 227b/04, 245a/16, 248a/03, 260a/11, 267b/02, 272a/03, 273b/04, 277b/06, 280b/11, 285a/20, 289b/02, 289b/08, 292a/15, 292a/19, 298a/08, 302a/15, 314a/20, 314a/21, 314b/20, 319b/01, 324b/02
y.+dur biz 320a/05, 320a/07
y.+dur men 309b/14
y.+ı 316a/02
y.-ı ʿAlī 1b/07
y.+ım turur 34b/17, 77b/16, 177b/01
y.+ım turur sen 251a/21
y.+ımız turur 152b/13
y.+ıŋ bol- 191a/14
y.+ları 301a/19
y. turur 196a/06, 266a/17, 272a/16
y. turur biz 114b/03
y. turur men 308b/16
y. tururlar 272a/15, 273b/08, 309b/02
y. u yāvar 140b/15
[=76]

yar- Yarmak, uzunlamasına bölmek veya ortadan ayırmak; kesip açmak, delip açmak; derin yara açmak.
y.-adur 40b/16
y.-dı 127a/04, 176a/02, 186b/14
y.-ġan bol- 42a/16
y.-ġıl 293b/09
y.-ġusıdur 199a/03
y.-ıp 150b/01
y.-ıp taşla- 8a/06, 187b/05
y.-ıpdular 331a/04
y.-ur 7a/12, 166b/10
y.-ur érdi 49b/06
[=14]
ḳılnı ḳıl yar- 127a/04
ḳılnı yar- 166b/10
yüregini yar- 7a/12
[=3]

yara- Yaramak, yarar sağlamak, yararlı olmak.
y.-almadı 161a/05
y.-ġay 34b/02, 138b/15, 331b/03
y.-ġu dék 106b/18
y.-madılar 259a/17
y.-mas 11b/13, 35a/07, 50b/12, 226b/05
y.-mas érdi 327b/20
y.-mas men 276a/11
y.-masam 276a/11
y.-may 218a/06
y.-maydur 59b/16
y.-r 201b/09
y.-r men 4a/11, 4a/15
[=18]
ışġa yara- 4a/11, 11b/13, 34b/02, 35a/07, 59b/16, 106b/18, 138b/15, 161a/05, 201b/09, 218a/06, 226b/05, 327b/20, 331b/03
ışḳa yara- 259a/17
işge yara- 50b/12
işiŋge yara- 4a/15
[=16]

yāran Far. Yâren, arkadaş, dost.
y.+lar 38a/08, 38a/11, 109b/06, 109b/17, 120b/10, 145a/20, 155b/20, 168a/01, 173b/07, 174b/02, 185b/12, 186b/08, 197b/08, 233a/07, 260a/09, 265a/05, 265a/10, 274b/18, 275b/16, 276b/12, 276b/16, 287a/02, 332a/13, 332a/15
y.+ları 117b/14
y.+ları bile 260a/15
y.+larıġa 149b/07, 168a/01, 173b/07, 227b/05, 232a/10, 258a/16, 287a/02, 299b/12, 332a/13
y.+larım 238b/08
y.+larını 291a/16
y.+larnıŋ 264a/09
[=38]

yārān Far. Dostlar.
y.+ge (Abū Bekr ʿÖmer yārān) 1b/02

y.+lar 9a/01, 11b/17, 25b/17, 43a/01, 126a/17, 129a/07
y.+ları 79b/06
y.+larığa 8b/21
y.+larıge 43a/01
[=10]

yaraş- Yaraşmak, uygun düşmek, uygun gelmek, yakışmak.
y.-mas 23b/09, 42b/04, 44b/19, 46b/04, 59b/12, 112a/15, 128b/08, 205b/21, 218b/20, 261b/20, 266a/19, 319a/11
y.-ur 53b/08, 217b/08, 255b/10
y.-ur dép 66b/06
y.-ur ki 60a/13, 130b/17, 154a/11, 165a/08, 170b/15, 271a/12, 294b/19, 302a/08
[=24]

yaraşıḳ Uzlaşma, anlaşma; dostluk.
y. 225b/12
y. ḳıl- 222b/10, 225a/17
[=3]

yaraşıḳlıḳ < *yaraşıḳlıġ* Yaraşıklı, yaraşan, uygun, münasip, layık, makbul.
y. 91a/12, 146b/01, 282b/10, 315a/20
y. bol- 220a/06, 248a/05
y. kör- 96a/07
[=7]

yaraşlıḳ Yararlılık, uygunluk.
y. ḳıl- 217a/18
[=1]

yarat- I Yaratmak, (Allah) yoktan var etmek.
y.-ıp érdi 302b/03
y.-ıp sen 56b/10, 56b/10, 205b/13
y.-ıp turur 2a/07, 216b/20
y.-ıpdır 238b/13
y.-ıpdur 41b/12, 57a/05, 81a/10, 81a/10, 91b/03, 100b/16, 103b/09, 143b/13, 149a/06, 150b/09, 154b/10, 179a/06, 190b/19, 194a/12, 203a/13, 212b/05, 214a/15, 217a/17, 225a/10, 226a/19, 243a/04, 244b/12, 245b/14, 271b/10, 276b/12, 279a/08, 279a/10, 279b/16, 282b/11, 324b/19, 325a/13
y.-ḳan 2b/04, 15a/13, 15b/05, 28a/18, 39a/17, 52b/10, 59b/17, 60a/17, 75a/10, 81a/12, 82a/06, 86a/07, 99b/19, 128b/17, 137a/11, 225b/17, 232b/01, 322a/10, 322b/07
y.-ḳan émesdür 208b/04
y.-ḳandur 80a/17
y.-ḳanı dép 219b/18
y.-ḳanı mıdur 281b/20
y.-ḳuçı 59b/20, 65a/11, 65a/12, 140b/17, 182a/19, 196a/11, 203b/02, 203b/02, 204a/02, 205b/12, 228a/13
y.-ḳuçısı 208a/04
y.-maḳda 101b/12
y.-sa 160a/20
y.-tı 273a/14, 302b/03, 302b/04, 328b/16, 328b/18, 328b/19
y.-tıŋ 324a/19
y.-ur 160a/20
[=83]

yarat- II Yaramasını sağlamak.
y.-ur érdi 327a/19
[=1]
ışḳa yarat- 327a/19
[=1]

yārī Far. Yardım. Krş. **yār-mendeçilik**
y. ber- Yardım etmek. 30a/02, 106b/12, 118a/19, 133b/02, 219a/18, 255a/03, 274b/10, 279b/19, 293b/02, 314b/01, 326b/19
[=11]

yarıl- Yarılmak, ortadan ayrılmak; üzerinde yarık veya yara açılmak.
y.-dılar 100b/04
y.-ıp 171a/07
y.-ıpdur 261b/18
y.-ur 270a/03
[=4]
yüregi yarıl- 270a/03
yürekleri yarıl- 171a/07
[=2]

yarım Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri, bir bütünün yarısı; yarı, tam olmayan, eksik.
y. 18a/02, 21b/14, 31a/03, 71a/15, 243a/05, 243a/08
y.+ı (künniŋ yarmı öt-) 50b/13, 113b/20

y.+ı (tün yarmı bol-) 105a/01, 116b/13, 260b/05, 264b/04, 269a/21
y.+ı (yarmı) 305b/10, 305b/10
y.+ıda (künniŋ yarmıda) 157b/05
y.+ıda (tün yarmıda) 40a/20, 71a/09, 274a/02, 327a/05
y.+ıġaça (künniŋ yarmıġaça) 180b/03
y.+ıġaça (tün yarmıġaça) 159a/03
[=22]
yarıt- (??)
y.-ġıl 159b/11
[=1]
yarlıġ Yarlık, ferman, buyruk.
y.+dın 204a/10
[=1]
yārlıġ < *yārlıḳ* Dostluk. (??)
y. 316a/19
[=1]
yarmaḳ Para.
y. (atıġa yarmaḳ soḳtur-) 267b/06
y.+dın 267b/04
y.+ġa (atımnı yarmaḳġa biti-) 272b/03
y.+ġa (bir yarmaḳ) 97b/15
y.+ġa atımnı sal- 81a/17
y.+ġa atını saldur- 267a/13
y.+larnı 267a/14
y.+nı 124a/13
y.+nıŋ 124a/14
y. soḳtur- Para bastırmak. 267a/13
[=10]
yār-mendeçilik Yardım. Krş. **yārī**
y. ber- Yardım etmek. 52a/07, 54b/14, 79a/07, 103b/11, 114a/20
y.+i bile (yār-mendeçiligi bile) 280b/05
y.+ige (yār-mendeçiligige) 326b/16
y. iste- 239b/15
y. ḳıl- Yardım etmek. 4b/09
y. tile- Yardım istemek. 34b/16, 88b/05
[=11]
yaru- Aydınlanmak, ışımak, parlamak.
y.-dı 58b/18
y.-r 17b/18
[=2]
ṣubḥ yaru- 58b/18
[=1]
yaruḳ Aydınlık, parlak.
y. (közümge yaruḳ cahān ḳaraŋġu bol-) 15b/14
y. cahān ḳaraŋġu bol- 15b/07
y. cahānnı közüŋge ḳaraŋġu ḳıl- 272a/03, 319a/07
y. kün ḳaraŋġu bol- 46b/18, 151a/10
y. künlerim ḳarar- 80a/08
y. künni ḳaraŋġu ḳıl- 52b/05, 289b/19
[=9]
yarut- Aydınlatmak, parlatmak, ışıtmak.
y.-ḳan 47b/08
y.-ḳay sen 170b/16
[=2]
yüzümni yarut- 170b/16
[=1]
yasa- Yapmak, meydana getirmek, hazırlamak; bina etmek; imal etmek; onarmak; düzmek, düzene koymak, hazırlamak, tanzim etmek; süslemek, bezemek, donatmak.
y.-dı 2b/01, 7a/13, 18b/02, 18b/05, 18b/07, 22b/17, 25a/19, 29b/09, 69b/02, 72a/13, 73a/09, 75a/02, 76b/09, 83a/04, 87b/20, 90a/04, 90a/13, 132b/09, 135a/21, 135b/01, 135b/14, 156b/15, 197a/17, 211a/19, 222b/17, 236b/21, 247b/07, 257a/14, 258a/01, 279b/04, 303a/09, 303b/04, 305a/06, 305a/19
y.-dılar 37b/18, 40a/07, 86b/19, 99a/16, 119b/02, 132b/04, 135a/17, 142a/06, 152b/17, 156b/10, 168b/16, 213a/20, 224b/09, 235a/08, 273a/15, 289a/05, 289b/09, 305b/01, 327a/13
y.-dım 302b/10
y.-ġan 230b/15
y.-ġan-dék 45b/13, 305b/01
y.-ġandur 232a/03
y.-ġay-men 178a/09
y.-ġay sen 131a/02, 131a/21
y.-ġıl 18b/02, 54a/08, 65b/08, 103a/04, 151a/17, 249a/13

y.-ġıl dép 15a/14, 56b/18
y.-ġuçı 208a/16
y.-mağıl 193b/14
y.-maḳ kerek 253a/13
y.-map éken 253b/20
y.-mapdur 253b/17
y.-ŋızlar 296a/20
y.-ŋlar 45b/13, 116b/20
y.-p 5b/10, 26a/15, 30a/10, 36a/15, 40a/10, 61b/02, 61b/07, 72b/17, 75a/03, 78b/01, 79a/15, 87b/17, 89a/08, 89b/05, 96a/16, 114b/05, 120a/04, 132b/09, 165b/02, 168a/06, 196b/18, 205b/06, 208b/11, 210a/19, 216a/03, 228b/21, 230b/07, 231b/15, 253b/16, 257a/14, 262b/07, 283b/21, 292b/10, 293a/13, 301b/04, 313b/04, 324a/11, 325a/15
y.-p érdi 112b/16
y.-p érdiler 113b/06
y.-p érdim 109a/09
y.-pdur 93a/20, 93a/20, 107b/12, 164b/04, 205a/20, 205a/20, 205b/14, 215b/14, 270b/06
y.-pdurlar 88a/08
y.-r érdi 177b/04, 305a/18
y.-şdın 258a/12
y.-ylı 13a/19
[=132]
altun muḥāfalarnı yasa- 83a/04
altun taḫtnı yasa- 142a/06
āsmān u yerni yasa- 208a/16
cahānnı yasa- 135a/21
ceng yerin yasa- 213a/20
ceng yerini yasa- 13a/19, 89a/08, 99a/16, 197a/17
çapduġını yasa- 103a/04
dārū yasa- 87b/17, 87b/20, 293a/13
genc yasa- 302b/10
gencni yasa- 193b/14, 301b/04
ḫaymalar yasa- 72b/17
işlerni yasa- 109a/09
kenīzek ṣūretide yasa- 216a/03
ḳızını yasa- 86b/19
köŋlilerini yasa- 90a/04
köŋlini yasa- 131a/21
leşker yasa- 151a/17
leşkerini yasa- 18b/05, 22b/17, 26a/15, 29b/09, 72a/13, 75a/02, 75a/03, 78b/01, 79a/15, 90a/13, 96a/16, 120a/04, 132b/09, 177b/04, 196b/18, 205a/20, 205b/06, 208b/11, 236b/21, 257a/14, 258a/01, 258a/12, 270b/06
leşkeriŋni yasa- 61b/02, 325a/15
leşkerni yasa- 18b/02, 25a/19, 36a/15, 54a/08, 69b/02, 73a/09, 76b/09, 114b/05, 253a/13
maʿraka-ı maydānnı yasa- 37b/18
olturuḳ yasa- 7a/13
orda yasa- 230b/07, 231b/15, 292b/10
ordalarını yasa- 2b/01, 135b/01
ordanı yasa- 45b/13, 224b/09, 249a/13, 262b/07, 289b/09, 313b/04
ordaŋnı yasa- 61b/07
ordasını yasa- 40a/10, 156b/10, 279b/04
özini meẓlüm ṣūretide yasa- 215b/14
pād-şāhlıḳ taḫtını yasa- 273a/15, 289a/05
rūy-ı zamīnnı yasa- 15a/14
ṣaflarını yasa- 30a/10¸89b/05, 210a/19, 257a/14, 283b/21, 324a/11
sılāḥıŋlarnı yasa- 116b/20
sol ḳolnı yasa- 18b/02
sözlerini yasa- 132b/04
tāc u taḫtnı yasa- 135b/14
taḫt u tācnı yasa- 113b/06
taḫt yasa- 305a/06, 305a/19
taḫtnı yasa- 156b/15, 305b/01
tuġ ve ʿalamlarını yasa- 132b/09
yer yasa- 65b/08
yüzini yasa- 303b/04
[=96]
yasadaḳ (??)
y.+da 224b/21
y.+ı (yasadağı) 217b/04
y.+ı turur sen (yasadağı turur sen) 270b/15
y.+ıŋ (yasadağıŋ) 60b/04
y. ḳıl- 86a/04

y.+ları 6a/12
y.+larnı 191b/20, 227a/02
[=8]

yasadaḳlıḳ < *yasadaḳlıġ* (??)
y. 211a/07
y.+dur 227a/03
[=2]

yasadaḳsız (??)
y. 227a/01
[=1]

yasaḳlıḳ < *yasaḳlıġ* Kurallı, düzenli.
y.+dur 313a/13
[=1]

yasal Alay, kıta, birlik.
y. 204b/01
[=1]

yasal- Düzene konulmak, düzenlenmek, tanzim edilmek; düzene girmek, hazırlanmak.
y.-dı 49b/15, 66a/11, 72a/15, 115a/04, 162b/15, 175b/16, 205a/19, 211a/05, 228a/04, 228b/14
y.-dılar 107a/03, 209a/09
y.-ġandur men 210a/17
y.-ıp érdi 159b/19
y.-ıpdur 162b/19
[=15]
cahān yasal- 49b/15, 175b/16, 228a/04
cengġa yasal- 209a/09
cengge yasal- 72a/15, 210a/17
leşker yasal- 66a/11
leşkeri yasal- 115a/04
[=8]

yasan- Süslenmek, bezenmek, giyinip kuşanmak; donanmak; hazırlanmak.
y.-dı 20a/12, 192a/16, 195b/03, 257b/13
y.-dılar 142b/19, 189b/06
y.-dım 54a/19, 88b/09, 196b/17
y.-ġıl 13a/17, 54a/19, 183a/12, 236a/09, 237a/01
y.-ıp 5b/01, 51b/20, 140a/13, 195b/18, 210a/13, 224b/20, 236a/08, 279a/18, 299b/14
y.-ıp turur men 13a/18
y.-ıpdurlar 163b/03
y.-maġan 227a/07
y.-may 226b/19
[=27]
cengġa yasan- 142b/19
cengge yasan- 13a/17, 51b/20, 54a/19, 54a/19, 183a/12, 236a/09, 237a/01, 257b/13
cengiŋġa yasan- 88b/09
leşker yasan- 210a/13
leşkeri yasan- 224b/20
leşkerim yasan- 236a/08
[=13]

yasat- Hazırlatmak, düzenletmek; yaptırmak.
y.-tı 5a/08, 28a/15
[=2]
ordasını yasat- 5a/08
[=1]

yasavul Mabeyinci; padişahın dışarıyla olan ilişkilerine bakan, buyruklarını ilgililere bildiren, resmî veya özel işleri olanlarla konuşup isteklerini padişaha arzeden saray görevlisi.
y. 137b/03, 230a/10, 252b/12, 252b/14, 259b/02, 267b/09, 306a/14, 306a/16, 306a/16
y.+ıġa 175b/10
y.+ınıŋ 306a/13
y.+lar 93a/17, 136a/12, 136a/14, 143b/04, 183a/19
y.+larıdın 137a/20
y.+larıġa 183a/18
[=18]

yastuḳ Yastık; minder.
y. 312b/12
y.+dın 312b/15
y.+ı (yastuġı) 241a/14
y.+ıda (yastuġıda) 38b/15, 310b/05, 312b/14
y.+ıġa (yastuġıġa) 293b/17
[=7]

yaş I Gözyaşı.
y. (iki közidin ḳan yaş aḳız-) 37a/07
y. (ḳan yaş közidin aḳız-) 57b/12, 80a/12
y. (ḳan yaş yıġla-) 26a/12, 82a/16, 90b/06, 109b/09, 149a/20, 221a/02, 238b/02
y. (ḳatra ḳatra yaş aḳız-) 64b/12

y. (közidin ḳan yaş aḳız-) 104b/20, 105a/13
y. (közidin ḳatra ḳatra yaş aḳız-) 221b/17, 250b/16, 279b/20, 327b/15
y. (közidin miŋ miŋ ḳatra yaş aḳız-) 303b/06
y. (közidin yaş aḳız-) 10a/01, 98b/10, 281b/12, 294b/02, 326a/04
y. (közige yaş toldur-) 228b/04, 325a/03
y. (közleridin ḳan yaş yıġla-) 62b/11
y. (közleridin yaş aḳız-) 38a/13, 303b/11
y. (közlerige yaş toldur-) 142b/03, 172b/21, 182b/10, 219a/01, 243a/09
y.+ġa (közleri yaşġa tol-) 194a/19, 258b/09
y.+ını (közidin yaşını aḳız-) 281b/01, 316a/08
y.+ını aḳız- 281b/12, 281b/13
[=39]

yaş II Genç.
y. kişi 25b/13
y. yigit 197b/11
[=2]

yaş III Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.
y.+da érdi (on altı yaş) 198b/07
y.+da érdi (seksen yaş) 248b/16
y.+ġa 240a/09
y.+ġa (on sekiz yaşġa kir-) 147a/06
y.+ġa (ottuz sekiz yaşġa kir-) 173a/14
y.+ġa (sekiz yaşġa kir-) 135b/14
y.+ġa (ʿumrı seksen sekiz yaşġa kir-) 130a/13
y.+ġa (ʿumrum ellig bir yaşġa yet-) 123a/03
y.+ġa (yeti yaşġa kir-) 126a/11, 135b/13
y.+ġa (yigirme üç yaşġa kir-) 198b/09
y.+ġa (yigirme yaşġa kir-) 135b/19
y.+ġa çoŋ Yaşça büyük. 138b/21, 233b/20
y.+ı ḳırḳġa yet- 173a/14
y.+ım 173a/13
y.+ım kiçik bol- 146b/16
y.+ıŋ 146b/17
y.+ḳa 216a/13
y.+ḳa (beş yaşḳa kir-) 135b/06
y.+ḳa (on altı yaşḳa kir-) 304b/10
y.+ḳa (yeti yaşḳa kir-) 146b/13, 233a/03
y.+ḳa çoŋ Yaşça büyük. 233b/07, 233b/15
y.+ḳa çoŋ bol- 233b/19
[=26]

yaşa- Hayatını devam ettirmek, ömür sürmek.
y.-r (iki yaşar bol-) 233a/03
y.-r (ḳırḳ yaşar) 255a/08
y.-r (on yaşar) 200b/12
y.-r (yeti yaşar bol-) 123a/18
y.-r érdi (tört yaşar) 102a/11
y.-rdın (ḳırḳ yaşar) 254b/16
y.-rlarnı (ḳırḳ yaşar) 255a/02
[=7]

yaşıl Yeşil; sarı ile mavi arasındaki renk; bu renkte olan.
y. 96a/11, 102b/08, 102b/09, 102b/13, 107a/11, 286a/09
y. boya- 306b/04
y. ḳıl- 306b/03
[=8]

yaşın Şimşek, yıldırım.
y. dék (ot yaşın dék bol-) 189b/19
[=1]

yaşlıġ Yaşlı, yaşla dolmuş.
y. köz 27b/21
[=1]

yaşlıḳ Toyluk.
y. ḳıl- Toyluk etmek. 273a/02
[=1]

yaşun- Gizlenmek, saklanmak; gizlemek, saklamak.
y.-dı 37a/07, 67b/05, 176a/09, 327b/03
y.-dılar 108b/11
y.-duŋ 28a/05
y.-ġan 243a/11
y.-ġıl 53b/20
y.-maġıl 90a/11, 126b/07
y.-maḳ 150b/11
y.-maḳlıḳ 23b/09, 44b/19
y.-may 26b/14

y.-sa 191a/06
y.-up 19b/19, 51b/01, 110a/10, 125a/16, 149a/01, 161a/06, 202a/06
y.-up bol- 10b/03, 11b/19, 23b/08, 45a/20, 52b/03, 108b/20, 190a/07, 199a/21, 288b/01
y.-up saḳla- 125a/17
y.-updur 173a/07
y.-ur 86a/18
y.-ur érdi 57b/01, 70b/13, 71a/01
y.-ur érdiler 126a/11
y.-ur men 297b/11
[=39]
hunarlarnı yaşun- 11b/19
hunarnı yaşun- 10b/03
sır yaşun- 26b/14
sırlarını yaşun- 243a/11
sırnı yaşun- 23b/08
[=5]
yaşunuḳ Gizli.
y.+ça Gizlice. 61b/06
[=1]
yat Yad, yabancı.
y. 65b/01
y. (ġarīb yat) 5a/14
[=2]
yat- Yatmak, boylu boyunca uzanmak; uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek; geceyi geçirmek için bir yerde kalmak; yatay veya yataya yakın bir duruma gelmek, eğilmek; hastalanıp veya yaralanıp yatağa düşmek, yatakta kalmak; hapiste kalmak, hapsedilmek; mezarda gömülü olmak; yaşamak; cinsel ilişkide bulunmak.
y.-a bar- 158b/16
y.-aduġan 97b/07, 116b/01, 174a/02
y.-aduġanımız 43a/14
y.-aduġanıŋ 133b/04
y.-adurlar 31a/19
y.-ay dép 158b/01
y.-ayın 267b/16
y.-dım 268b/04
y.-ġanım 27b/01
y.-ġıl 52b/07, 171b/16
y.-ıp 67b/01, 70a/12, 75b/11, 94a/15, 158b/11, 217a/15, 233a/04, 241a/11, 255b/21, 266a/09
y.-ıp bol- 158b/02
y.-ıp érdi 310b/05
y.-ıp érdim 83b/09, 324a/18
y.-ıp uḫla- 29a/12, 160b/01, 176b/11, 275a/18
y.-ıpdur 72b/12, 79b/10, 100b/08
y.-ışnı 158b/04
y.-ḳan 17b/09, 27a/19, 68b/17, 72b/05, 191a/13
y.-ḳanda 71a/08, 268b/15
y.-ḳanıda 29b/13
y.-ḳanımġa 27b/07
y.-ḳanını 17b/02, 17b/09, 22b/01, 25a/17, 28a/02, 33a/12, 55a/17
y.-ḳanınŋnı 43b/09
y.-ḳay sen 158b/09
y.-madı 13a/10, 286b/05
y.-maḳlıḳ 88a/01
y.-maŋızlar 224a/13
y.-may 60b/09, 179a/12
y.-mış 329b/16
y.-sa 205a/13
y.-sam 205a/11
y.-tı 12a/20, 36b/12, 40a/20, 60a/11, 72b/03, 92b/13, 126a/08, 137a/19, 138b/03, 157b/19, 160b/15, 176b/11, 189a/12, 193b/16, 250b/12, 267b/18, 277b/02, 278b/01, 287a/21
y.-tılar 258a/11, 275b/13, 275b/19
y.-tıŋ 60a/07
y.-ur 8b/11, 19a/10, 20b/18, 20b/20, 27b/20, 28b/05, 29a/03, 34a/17, 41a/18, 41a/18, 60a/15, 60a/19, 63b/15, 72b/06, 72b/08, 72b/11, 84a/12, 89b/20, 100b/01, 117a/14, 121b/17, 140b/07, 140b/20, 142a/16, 153b/01, 158b/07, 159a/03, 176a/03, 202b/16, 260a/17, 293b/16, 293b/18, 323b/06, 330a/06, 330a/07, 331a/03
y.-ur biz 97b/12
y.-ur érdi 68b/08, 104a/14, 140b/04, 143a/08, 176b/01, 215b/03, 260b/04, 274a/04, 324a/14

y.-ur érdiler 110b/15, 116b/14, 120b/17
y.-ur érdim 27b/16
y.-ur érdiŋ 59a/10
y.-ur men 80a/10, 158b/08, 250a/03, 268a/09
y.-ur sen 59a/02, 60b/05, 171b/17, 261a/02
y.-ur siz 170a/07
y.-ur yer 68a/16, 82a/19
y.-urlar 116b/11, 128b/20, 189b/14
[=150]
bend içinde yat- 140b/20
bendde yat- 25a/17, 27a/19, 27b/01, 27b/07, 27b/16, 29b/13, 31a/19, 70a/12, 121b/17, 142a/16, 266a/09
ḳaşıda yat- 40a/20, 171b/17
ḳoynıda yat- 75b/11
tofraḳ astında yat- 97b/12, 128b/20
zındānda yat- 268a/09, 277b/02
zındānıda yat- 250a/03
[=20]
ölüp yat- 100b/08
uḫlap yat- 71a/08, 72b/06, 72b/11, 72b/12, 83b/09, 84a/12, 116b/14, 189b/14, 205a/11, 215b/03, 268b/15, 310b/05, 324a/14
yıḳılıp yat- 17b/09, 19a/10
[=16]

yatḳur- Yatırmak, bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak; yatacak yer sağlamak, konuk etmek. Krş. **yatḳuz-**
y.-dılar 68a/10
y.-ġıl 249a/15
y.-saŋızlar 157b/12
[=3]

yatḳuz- Yatırmak, bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak; bir süre bekletmek. Krş. **yatḳur-**
y.-dı 29a/01
y.-up 333a/03
[=2]

yāvar Far. Yardımcı.
y. turur (yār u yāvar) 140b/15
[=1]

yay Bk. **ya**
y.+ımnı 67a/19
y.+ımnı (oḳ ve yay) 274a/20
y.+ımnı kirişle- 147b/09
y.+ını 67b/02, 274a/20
y.+ıŋnı kirişle- 58b/15
[=6]

yay- Yaymak, bir şeyi açıp sermek; birçok kimseye duyurmak, herkesin öğrenmesine sebep olmak; yaygın duruma getirmek; otlatmak, otlağa çıkarmak.
y.-dı 120b/07, 175a/11, 175b/06, 232a/02, 264a/12, 264a/19, 328a/09
y.-dılar 12a/18, 32b/05, 40a/11, 44b/13, 47a/17, 93a/02, 97a/01, 119a/01, 119b/02, 137b/06, 156b/11, 162b/14, 184b/03, 190b/02, 191b/14, 191b/15, 198a/17, 204b/06, 216a/18, 250a/12, 260a/15, 288a/10, 297b/13
y.-ġanı 297b/08
y.-ġay men 13b/03
y.-ıpdur 165b/21
[=33]
altun dastūr-ḫᵛānnı yay- 32b/05
atıŋnı cahānġa yay- 13b/03
bısāṭlar yay- 12a/18, 260a/15
dad u ʿadlnı yay- 297b/08
dastūr-ḫᵛān yay- 44b/13, 47a/17, 119a/01, 119b/02, 120b/07, 137b/06, 156b/11, 175a/11, 175b/06, 190b/02, 191b/15, 198a/17, 216a/18, 250a/12, 264a/12, 288a/10, 297b/13, 328a/09
dastūr-ḫᵛānlar yay- 40a/11, 93a/02, 97a/01, 184b/03
dībā-yı Rūmīdın bısāṭlar yay- 264a/19
dībādın bısāṭ yay- 191b/14
[=29]

yayıl- Yayılmak, etrafa dağılmak; herkes tarafından duyulmak.
y.-dı 11a/05, 150b/18, 151a/21, 193a/02, 217a/03, 317a/13, 331b/01, 333a/11
y.-dı-ki 132b/06
y.-ġay 79a/01

y.-gusdır 321b/20
y.-ġusıdur 328b/06
y.-ġusıdur dép 295b/16
y.-ıp érdi 222b/21
y.-ıp turur 41a/07
y.-ıpdur 162b/19
y.-mış 10a/17
[=17]
ʿ**ālamġa atı yayıl-** 321b/20
ʿ**ālamġa yaman atıŋ yayıl-** 328b/06
atı ʿ**ālamġa yayıl-** 217a/03
atları ʿ**ālamġa yayıl-** 333a/11
ḫabar yayıl- 11a/05
nām āvāzası yayıl- 10a/17
yaḫşı atı cahānġa yayıl- 222b/21
yaḫşı atıŋ yayıl- 79a/01
[=8]

yaz İlkbaharla sonbahar arasındaki yılın en sıcak mevsimi.
y. bol- 305b/06
y. küni 103b/03, 275a/16
y. vaḳtı 97b/08
[=4]

yaz- I Yazmak, söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.
y.-dı 308b/15, 319b/02, 324b/04
y.-dı-ki 309a/16, 319a/03
[=5]
nāma yaz- 308b/15, 309a/16, 319a/03, 319b/02, 324b/04
[=5]

yaz- II Çözmek, çıkarmak; açmak.
y.-dı 30b/10, 264b/08
y.-ġaylar 49a/13
y.-ġıl 56a/14
y.-ıp 252b/15, 291b/02
[=6]

yaz- III *-a/-e* zarf-fiil eki ile yaklaşma işlevinde birleşik fiiller oluşturur.
y.-dı 169b/03, 318a/14
[=2]
kéte yaz- 169b/03, 318a/14
[2]

Yazdān Far. Allah.
Y.+ġadur (Ḥażrat-ı Yazdān) 1b/01
[=1]

ye- Bk. **yé-**
y.-megey sen 250a/05
y.-megil 221a/13
y.-mes 172a/17
y.-mes érdi 220b/21
y.-mesler 156a/10
y.-ŋizler 180b/05
y.-ŋler 134b/17, 201b/01, 221b/09
y.-p 72b/02, 100a/03, 100a/16, 104b/02, 165a/01, 193b/10, 229a/20, 318b/14
y.-p iç- 127b/03
y.-r 46b/20, 83b/04, 176b/17
y.-r érdi 44b/15, 44b/15, 44b/15, 44b/16, 48b/03, 48b/05, 84a/06, 85a/05, 120b/15, 256a/12, 316a/01
y.-r érdiler 97b/08, 107b/04, 117a/13
y.-r érdim 205a/02
y.-r men 214a/17, 250b/09
y.-r sen 26a/06
y.-rde 288a/11
y.-rler 165a/10, 172a/19, 255a/09
y.-yduġan 48a/08, 68b/18, 107b/13
y.-yduġanı 44b/18
y.-yduġanını 103b/05
y.-yduġanıŋ 293b/01
y.-yduġanları 97b/06
y.-ydür 172a/20
y.-yişge (ṭaʿām yeyişge tut-) 50b/14
y.-yli 44b/12
[=51]
fırīb ye- 165a/01
ġam ye- 26a/06, 156a/10, 165a/10, 214a/17, 221a/13, 229a/20, 250a/05, 256a/12
ġamını ye- 104b/02, 205a/02, 255a/09
ṭaʿām ye- 44b/12, 46b/20, 50b/14, 107b/13, 172a/17, 220b/21, 288a/11
ṭaʿāmnı ye- 221b/09
[=20]
füşürüp ye- 48b/05
[=1]

yegene Bk. **yigene**
y. 271a/21
y.+ni 263a/01
y.+sini 262b/02
[=3]

yegenelik Bk. **yigenelik**

y. érdiler (altun yegenelik) 191b/05
[=1]
yeksān Far. Aynı seviyede.
y. (yer bile yeksān ḳıl-) 11a/08, 115a/09, 173b/10, 209b/18
[=4]
yemek Bk. **yémek**
y. 12a/18, 305a/01
[=2]
yeŋ Yen, giysi kolu.
y.+i bile 253b/18
y.+leridin 211b/04
[=2]
yeŋil Hafif, ciddiyetsiz, hoppa. Krş. **yéŋil**
y. 162a/18, 195a/11, 262a/08, 326b/19
y. tut- Hafife almak. 245b/09, 245b/10
[=6]
yer Bir nesne veya kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal; ayakla basılan yüzey, zemin; bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge; yeryüzü; mekân, mahal, mevki; taraf, bölge; bölüm, kısım; vücudun herhangi bir bölümü.
y. 11b/06, 12a/08, 14b/16, 34b/07, 56b/10, 66b/08, 82a/01, 93b/15, 97b/13, 97b/20, 98a/01, 98b/01, 99b/07, 102b/17, 115b/15, 118b/03, 119b/02, 161b/17, 161b/21, 162a/13, 162b/15, 164a/18, 164a/19, 164b/01, 189a/09, 204b/05, 205b/16, 224a/16, 237b/14, 311b/06, 311b/07, 313b/07
y. (āsmān u yer) 140b/12, 290b/09, 295a/12
y. (aylıda yer öf-) 10b/20, 36b/13, 92a/12, 93a/01, 96b/14, 170b/07, 237b/03, 255b/01
y. (iki oḳ atım yer) 270a/17
y. (yatur yer) 68a/16
y. astı Yer altı. 118b/11, 173a/07, 173a/08, 315a/20, 315a/21
y. astında ḳal- 229a/08
y. astında ḳıl- 219a/12
y. ber- 220a/09, 326a/18
y. bile yeksan ḳıl- Yer ile yeksan etmek. 11a/08, 115a/09, 173b/10, 209b/18
y.+de 3a/04, 6b/01, 12a/18, 13a/06, 13a/19, 15a/18, 18b/08, 24a/14, 26b/19, 29b/02, 30b/19, 32a/04, 32b/04, 32b/15, 34a/19, 34b/04, 35b/12, 36a/12, 36b/04, 41a/18, 42b/16, 42b/19, 45a/11, 45b/11, 46a/13, 49b/04, 52b/07, 54a/11, 65a/01, 66b/08, 66b/16, 72b/01, 74b/09, 84a/07, 84a/11, 90b/01, 93b/05, 96a/19, 96a/19, 97a/18, 97b/01, 100a/07, 100b/10, 101b/15, 101b/17, 102b/01, 102b/19, 103a/13, 104a/07, 105b/03, 107b/03, 108b/02, 109b/18, 114a/12, 120a/11, 120b/11, 124a/17, 126a/09, 128b/01, 136a/11, 149b/01, 149b/16, 149b/18, 153a/02, 153a/20, 158a/16, 158b/07, 161b/21, 162b/03, 164a/18, 167b/06, 167b/14, 170b/02, 177a/09, 178b/03, 188a/10, 189a/09, 203b/21, 205b/16, 205b/18, 206b/08, 209b/02, 209b/04, 214a/08, 214b/01, 215b/01, 220a/07, 237a/03, 258b/08, 291a/07, 297a/12, 306a/21, 306b/16, 311a/06, 312b/01, 319b/05, 322b/03
y.+de (bir yerde bol-) 6b/04
y.+de (fulān yerde) 95a/10
y.+de (her yerde) 5b/04, 27b/20, 49b/01, 83a/18, 99a/19, 136b/21, 140a/01, 140a/09, 140a/17, 151b/09, 166a/18, 171a/14, 174a/13, 181a/13, 189a/04, 193a/17, 201a/21, 202a/10, 203b/13, 209a/01, 209b/06, 216a/15, 223a/21, 243a/17, 245a/07, 256a/05, 298a/01, 298a/01, 331b/13
y.+de (hīç yerde) 49a/20
y.+de (ne-çend yerde) 8a/04, 65b/08
y.+de ékin 30b/18
y.+de érdi 56a/13
y.+din 4a/17, 7a/08, 8b/04, 9b/14, 11b/20, 12a/03, 12a/10, 13a/02,

13b/18, 14b/17, 22a/18, 22b/07, 29a/07, 29a/15, 32b/07, 32b/19, 33a/20, 34a/06, 34b/03, 34b/06, 36a/09, 39a/13, 40a/10, 42b/19, 45b/10, 53b/03, 54b/03, 73a/02, 73a/12, 80b/09, 86b/09, 90b/12, 98b/07, 98b/08, 98b/14, 98b/17, 99a/04, 99a/06, 100a/01, 102a/11, 102b/15, 104a/08, 104a/20, 107a/09, 113b/15, 114a/06, 116b/19, 117a/15, 121a/15, 150b/17, 160a/21, 165a/01, 166a/20, 170b/06, 175a/01, 175b/09, 175b/10, 186b/17, 189b/05, 192a/10, 195a/14, 195a/21, 205b/16, 206b/05, 206b/08, 210a/11, 215b/09, 228b/07, 228b/11, 238a/17, 247b/07, 256a/04, 256a/17, 258b/02, 285a/09, 285a/10, 287b/09, 287b/14, 296b/08, 297b/21, 303a/21, 303b/12, 305a/17, 312b/16, 323b/17, 325b/19

y.+din (ıltızını yerdin üz-) 186b/01

y.+din (yeti ḳat yer) 203b/03, 204a/05

y.+ġa (bir mīl yer) 96a/12

y.+ġa (iki mīl yer) 208b/14

y.+ġa (nem yer) 87b/01

y.+ġaça (iki mīl yerġaça) 206b/07

y.+ge 3a/17, 4b/14, 13b/04, 17b/01, 17b/09, 18a/19, 21b/10, 21b/18, 22a/20, 25b/12, 28b/04, 29a/01, 30a/14, 33b/18, 34b/11, 35b/20, 40a/02, 51b/10, 56a/08, 57b/07, 57b/11, 58b/04, 61a/03, 66b/15, 67a/10, 68b/06, 73b/07, 74b/10, 77a/14, 92b/13, 100b/09, 103b/01, 106b/14, 110a/03, 115b/16, 115b/17, 117a/14, 122b/08, 123b/03, 123b/11, 133a/10, 133b/10, 141b/20, 142a/02, 144b/11, 158a/17, 164a/19, 164a/19, 164a/20, 167a/03, 170a/21, 171b/09, 172a/02, 173a/05, 177b/13, 185b/13, 200b/10, 205b/07, 206a/18, 208b/17, 212b/15, 213b/16, 223b/04, 224a/16, 224b/18, 226a/05, 226b/10, 227b/17, 228a/21, 231a/20, 232b/15, 233a/06, 238a/06, 241a/13, 243a/12, 245a/21, 246a/17, 260a/08, 260b/18, 262b/08, 265b/12, 281b/12, 281b/21, 282b/19, 287b/12, 288a/13, 291a/10, 295a/15, 299b/18, 300a/16, 303a/20, 306b/05, 312b/18, 315b/09, 324b/06

y.+ge (bir ferseng yer) 315a/05

y.+ge (maṣlaḥatnı ul yerge ḳoy-) 75b/04

y.+ge (maṣlaḥatnı uşbu yerge ḳoy-) 177b/13

y.+ge (özüŋni yerge ur-) 29b/20

y.+ge (sözni bir yerge ḳoy-) 65b/02, 202a/12, 310a/10

y.+ge (sözni bu yerge ḳoy-) 292a/16

y.+ge (sözni uşbu yerge ḳoy-) 150b/17, 202a/09, 223b/08

y.+ge (uçası yerge tég-) 53a/05

y.+ge (yüz yerge ur-) 2a/15, 3b/01, 10a/04, 12a/17, 13b/05, 16a/08, 20b/11, 24a/18, 29a/16, 29b/07, 40a/05, 69b/14, 74a/05, 74a/17, 74b/02, 76b/08, 77b/04, 79b/07, 92a/01, 96b/03, 101a/17, 105b/02, 106b/09, 107b/18, 111a/10, 119b/11, 126a/04, 126b/08, 136a/15, 137b/04, 139a/19, 139b/07, 140a/03, 140a/06, 141a/08, 152a/02, 152b/21, 155b/06, 158a/18, 160a/07, 160a/13, 163b/17, 166a/06, 170a/05, 170a/11, 170a/13, 171a/21, 174b/02, 177a/04, 177a/10, 179b/18, 180b/21, 181a/19, 183b/06, 190b/14, 190b/15, 190b/17, 200b/15, 207a/17, 208a/13, 215b/10, 221b/06, 224b/11, 226a/16, 228a/08, 230a/13, 231b/12, 240a/18, 240b/03, 240b/09, 247a/07, 247b/04, 247b/08, 255a/21, 256a/18, 259b/04, 269b/01, 274b/05, 278a/06, 279b/06, 283a/11, 287b/08, 292b/04, 300a/12, 301a/09,

307a/05, 312b/08, 312b/11, 316a/06, 326a/06
y.+ge (yüzini yerge sür-) 167a/05
y.+ge (yüzlerini yerge ur-) 177a/06, 225a/07
y.+ge ur- Yere vurmak (Yere çalmak).11b/20, 18b/20, 28b/13, 30b/12, 39a/10, 55a/12, 57a/17, 60a/06, 147b/21, 184b/10, 187b/04, 258b/02, 259a/16, 320a/18, 332b/15
y.+ge yıḳıl- 19a/10, 38a/18, 155b/04, 197b/03, 329b/12
y.+ge yumalan- Yere yuvarlanmak. 238a/07
y.+geçe 119a/11
y.+geçe (ne-çend ferseng yer) 83a/02
y.+geçe (tört mīl yergeçe) 89a/08
y.+i 7b/14, 98b/16, 104b/13, 173a/12, 183b/02, 318b/03
y.+i (yatur yer) 82a/19
y.+ide 77a/16, 96b/08, 123b/19, 126a/14, 326a/18
y.+ide (ceng yeri) 29a/12, 52a/06, 52b/16, 247b/05
y.+idin 8a/08, 25b/04, 291b/02
y.+ige 25b/05, 44a/07, 44b/10, 55a/18, 66a/19, 106a/04, 106a/19, 174a/02, 193b/18, 227a/10, 228a/11
y.+im 66b/10, 158b/04
y.+imde 45b/01
y.+imni (uyat yeri) 123a/14, 123a/17
y.+in 235a/07, 299b/16
y.+in (ceng yerin yasa-) 213a/20
y.+inde (yerlik yerinde) 251a/14
y.+ini 77a/03, 93a/19, 228b/04
y.+ini (ceng yeri) 260a/06
y.+ini (ceng yerini yasa-) 13a/19, 89a/08, 99a/16, 197a/17
y.+ini altundın ḳıl- 22b/19
y.+ini kümüşdin ḳıl- 14b/14
y.+iŋ 116b/01
y.+iŋler turur 206a/16
y.+ler 85a/17, 132b/18, 184a/06
y.+lerde 22b/08
y.+lerge 8a/03, 116b/04, 165b/21
y.+leri 97b/07, 159b/19, 211b/10
y.+lerimdedür 184a/08
y.+leriŋni 16a/02
y.+lerni 8a/03, 9b/07, 83a/18, 118b/01, 164b/16, 207b/13
y.+ni 14a/17, 14b/17, 20b/15, 22a/01, 28a/18, 66b/17, 66b/17, 107b/02, 162a/17, 164a/21, 179a/06, 192a/11, 239a/03, 307a/20, 326a/04
y.+ni (āsmān u yer) 2b/04, 39a/17, 59b/17, 86a/07, 91b/03, 99b/19, 100b/16, 128b/17, 137a/11, 190b/19, 196a/11, 203a/13, 203b/02, 216b/20, 225a/09, 225b/17, 232b/01, 238b/13, 279b/15, 322a/10, 324a/19, 325a/13
y.+ni (āsmān u yerni yasa-) 208a/16
y.+ni (āsmān yer) 140b/17
y.+ni (iki ferseng yer) 127a/13
y.+ni (yeti ferseng yer) 29a/08
y.+niŋ 204a/13, 205b/15, 238b/11
y.+niŋ (āsmān u yer) 208a/04
y. öf- Yer öpmek (Saygıyı göstermek amacıyla bir büyüğün önünde eğilmek, yere kapanmak). 16a/06, 35b/07, 37a/04, 170b/19, 181b/16, 201a/21, 211b/16, 226b/07, 226b/09, 247a/21, 274b/12
y. turur 181a/15, 183b/20
y. yasa- Yer hazırlamak. 65b/08
y. yüzi Yeryüzü. 172a/16, 207a/06, 208b/11, 208b/12, 258b/15
[=641]

yer ü su Toprak, arazi.
y. 308a/09
[=1]

yerī Far. Bir yer.
y.+ge 57b/03, 98b/14
[=2]

yerigü (??)
y. 158b/19
[=1]

yerlik < *yerlig* Yerli.
y. yerinde Yerli yerinde. 251a/14
[=1]

yet- Ulaşmak, varmak, vasıl olmak; elde etmek, erişmek; yetmek, kâfi gelmek. Krş. **yét-**

y.-e almas 271b/09
y.-e almay 119a/20
y.-eçe 23b/16, 26a/13, 57a/07, 78a/05, 118a/07, 283a/21, 297b/15
y.-eduġan 32b/18, 80a/09
y.-edür 13b/09, 42a/08, 50a/07, 66a/17, 129b/08, 170b/10
y.-er 95b/19, 166b/17
y.-er biz dép 278a/18
y.-er érdi 209a/07, 228a/19
y.-erler 109b/05
y.-ey 94b/14
y.-geç 8a/05, 17b/13, 140b/08, 256b/09, 268b/01, 287b/04, 299b/06, 310a/12, 329b/12
y.-geli 199b/03
y.-gen 10b/14, 176b/08, 182a/09, 248a/20
y.-gen-dék 311b/09
y.-gen bol- 14a/10, 81b/03, 174b/20, 205b/08, 228b/15
y.-gen émesdür 28b/10, 45b/19
y.-gende 37b/02, 228a/21
y.-gendür 79a/09
y.-geni 97a/08, 97a/09, 99a/09, 102a/01
y.-genlerniŋ 205a/12
y.-gey 59a/04, 109a/18, 144b/20, 145a/17, 169a/08, 266a/21, 305b/07, 319a/06, 325a/06
y.-güçi turur 128b/08
y.-günçe 36a/08, 192b/07, 241b/03, 282b/14, 282b/15
y.-güsidür 51a/19, 62a/10, 64b/02, 92a/13, 103a/18, 108b/19, 132a/14, 137a/05, 156b/02, 183a/03, 198b/20, 218b/18, 218b/19, 220b/07, 223a/11, 240b/16, 250a/06, 260a/13, 266a/20, 279a/01, 296a/18, 313b/17, 325a/10, 328b/05, 328b/05
y.-güsüz érdi 100b/06
y.-ip 17a/06, 39b/20, 105a/15, 118a/06, 128b/15, 278b/16, 280b/02, 302b/21
y.-ip bar- 278a/12
y.-ip kel- 3a/09, 32b/04, 32b/11, 32b/14, 33a/12, 33b/18, 34a/17, 44a/03, 57b/09, 67a/11, 112a/11, 126a/13, 155b/03, 163b/16, 172a/11, 174b/05, 177b/19, 210a/04, 241b/02, 252b/12, 258b/21, 264a/02, 274a/13, 286a/01, 286a/03, 287b/03, 310a/11
y.-ip tur- 100a/10
y.-ip turur 32a/08, 34a/04, 34a/10, 58b/07, 77b/09, 100a/14, 102b/07, 103b/01, 175b/20, 209b/15, 235b/10
y.-ip turur érdi 24b/13, 68a/09, 84a/04, 103b/17, 104a/11, 107a/20, 208b/14
y.-ipdür 55b/10, 130a/14, 188a/16, 210b/03, 293b/13
y.-megen bol- 174b/17
y.-megenlerni 157a/02
y.-megey 81a/20, 135b/11, 207b/21, 213a/08, 293a/18
y.-megüsidür 84a/19
y.-mes 85a/07, 314a/10
y.-mes érdi 14b/12, 28b/09, 83b/12, 117b/19
y.-mese 280b/01
y.-mesün 32a/18, 140a/10, 235b/05
y.-mey 284a/21, 315a/18
y.-meydür 244b/02
y.-meyin 21a/06
y.-miş 212b/07
y.-se 23a/14, 62a/11, 64b/07, 91a/17, 102a/05, 103b/01, 104b/19, 173a/14, 204a/09, 204a/13, 213a/09, 220b/01, 228b/08, 239a/13, 245a/01, 269a/11, 279a/13, 282b/03, 291b/18, 308b/20, 314b/20
y.-sem 38b/06
y.-seŋ 56a/12, 56b/04, 61b/02
y.-sün 32a/18
y.-ti 3a/04, 3a/06, 4a/01, 5b/05, 6a/17, 6b/16, 8a/01, 9a/18, 9b/14, 10a/02, 11a/08, 11a/13, 12a/13, 13a/07, 13b/15, 13b/16, 14a/07, 15b/14, 16b/20, 16b/20, 20a/17, 20b/20, 21b/10, 23a/01, 23b/18, 24a/16, 24b/16, 24b/19, 25a/01, 25a/11, 25a/20, 25a/21, 26a/04, 26a/15, 26b/01, 26b/06, 27a/11,

28b/04, 28b/08, 28b/10, 28b/20, 29a/01, 29a/02, 29a/07, 29b/10, 32b/10, 33a/09, 33b/03, 34a/10, 37b/14, 38b/10, 38b/20, 39b/10, 40a/02, 40a/03, 42b/19, 46a/01, 49a/12, 53a/06, 57a/07, 57b/20, 59a/01, 60a/12, 60b/12, 62a/01, 62a/03, 62b/04, 63a/02, 64a/11, 64a/20, 64b/08, 64b/11, 65b/19, 66b/18, 67b/19, 68b/07, 69b/02, 72b/04, 73b/14, 74a/05, 74b/13, 74b/18, 75b/18, 76b/03, 77b/12, 78a/10, 78b/07, 79a/12, 79b/10, 79b/11, 82b/19, 83b/08, 85b/12, 86a/01, 86a/12, 87a/12, 88b/10, 88b/18, 89a/18, 91a/02, 96a/20, 97a/11, 97a/11, 98b/01, 99b/11, 100a/02, 100b/06, 100b/15, 100b/16, 101a/01, 101a/16, 101a/17, 101b/07, 101b/16, 102a/02, 102a/11, 102b/06, 104b/02, 106a/06, 106b/08, 106b/16, 108a/04, 108b/04, 110b/06, 111a/07, 111b/14, 111b/18, 112a/05, 112b/01, 113b/20, 114a/10, 114b/18, 115b/05, 118a/12, 119a/16, 120a/01, 120a/04, 120a/09, 121a/11, 123a/03, 124b/12, 125a/10, 125b/04, 132b/09, 132b/10, 133a/10, 137a/20, 137b/21, 140a/15, 140b/06, 141a/02, 141b/09, 141b/14, 142a/08, 142b/02, 142b/07, 142b/21, 145a/18, 146b/10, 148a/13, 148b/21, 149b/08, 149b/09, 151b/02, 152a/19, 152a/21, 160b/14, 162a/12, 165b/15, 168a/18, 168b/09, 172b/20, 175a/08, 176a/07, 176a/08, 177a/15, 177b/06, 178b/01, 179a/11, 179b/03, 180b/01, 183a/17, 183b/04, 188a/11, 188a/20, 188a/21, 189a/14, 189b/20, 191b/01, 193a/04, 193a/21, 193b/03, 195b/05, 197a/15, 200b/04, 200b/10, 203b/12, 205a/19, 206b/16, 207a/18, 209a/05, 209a/09, 211b/13, 212b/02, 215a/12, 238b/06, 240b/09, 241a/08, 241b/03, 245a/18, 245b/05, 245b/12, 245b/19, 246a/16, 247a/17, 247b/14, 251b/16, 252b/10, 253b/04, 254a/20, 256a/17, 256a/18, 256a/20, 256b/13, 257b/08, 259b/14, 261b/05, 262b/05, 263b/16, 263b/19, 263b/21, 267a/08, 267a/12, 268a/13, 269a/12, 269b/15, 269b/17, 272b/18, 274a/05, 274a/19, 275a/12, 277b/20, 278a/06, 278a/09, 278b/09, 280b/18, 283b/03, 286b/17, 287a/09, 287b/15, 288b/01, 291b/11, 291b/19, 292a/03, 292a/20, 292b/04, 293a/17, 293a/19, 295a/10, 295a/17, 297b/17, 297b/21, 299b/04, 299b/05, 301b/17, 302a/01, 303b/02, 303b/07, 305a/11, 305a/19, 305a/20, 307b/05, 309a/09, 309a/18, 309b/03, 311b/03, 316a/05, 318b/20, 319a/08, 319a/14, 319b/02, 324b/07, 326a/04, 327a/04, 327a/05, 331a/13, 331b/19, 332a/12, 332b/15

y.-ti ékin 139a/10, 235a/03

y.-tiler 4a/07, 7b/13, 14a/08, 16a/07, 24a/08, 26a/16, 31b/16, 32a/17, 35a/03, 35b/11, 36a/20, 42b/15, 44a/12, 54b/03, 58b/04, 58b/04, 68a/07, 73b/07, 76b/10, 78a/05, 91b/10, 92b/02, 96a/18, 96b/05, 98b/14, 98b/17, 99a/11, 99b/13, 100b/01, 101b/09, 103a/14, 104a/09, 107a/19, 115a/05, 115b/01, 116a/17, 120a/18, 123b/19, 138b/08, 148b/07, 160b/17, 162b/17, 165b/19, 167a/10, 171a/19, 172a/12, 186b/03, 189b/14, 193b/05, 199a/18, 200a/15, 208b/15, 209a/05, 209b/13, 210a/03, 222a/10, 270a/21, 275a/04, 278a/14, 278a/21, 278a/21, 278b/09, 283a/03, 283a/03,

283b/18, 287a/09, 287b/01, 297a/20, 330a/04
y.-tim 39a/20, 53b/09, 53b/09
y.-tük 152b/02
y.-ür 17b/09, 32a/06, 32a/08, 34b/08, 34b/09, 40b/14, 136b/17, 166a/07, 209b/13
y.-ür bol- 64a/16
y.-ür dép 238a/11
y.-ür érdi 16b/18, 85b/11, 89b/18, 96a/12, 315a/05
y.-ür mü kin dép 205a/14
y.-ür sen 95a/14, 116b/04, 286a/13
[=588]
ābādānlıḳġa yet- 116b/04
acal yet- 60b/12, 130a/14, 235a/03, 235b/10, 238a/11, 245a/01
āfat yet- 204a/13
ārzūsıġa yet- **244b/02**
aylıġa yet- 26a/04, 63a/02, 64b/11, 65b/19, 73b/14, 74a/05, 86a/01, 86a/12, 87a/12, 101a/17, 102a/01, 108a/04, 111b/18, 118a/07, 124b/12, 141b/14, 142b/02, 148b/21, 179b/03, 193b/03, 193b/05, 197a/15, 207a/18, 212b/02, 240b/09, 245b/12, 256a/18, 259b/14, 262b/05, 263b/21, 274a/05, 275a/04, 283b/03
āzār yet- 213a/08
balā yet- 213a/09
başı āsmānġa yet- 132a/14
başı ayġa yet- 282b/03
başım āsmānġa yet- 92a/13, 166a/07
başıŋ āsmānġa yet- 188a/16
başıŋ bulutġa yet- 169a/08
cānı leblerige yet- 84a/04
cānımızġa şikest yet- 77b/09
derd ü ġam yet- 103a/18
derd ü ranc yet- 313b/17
faryādıġa yet- 85a/07, 128b/08
faryādımġa yet- 80a/09, 109a/18, 314b/20
faryādımızġa yet- 145a/17
ẖabar yet- 5b/05, 13b/15, 14a/07, 15b/14, 16b/20, 20a/17, 23a/01, 24b/19, 25a/01, 26a/15, 29b/10, 37b/14, 60a/12, 74b/13, 75b/18, 79a/09, 79a/12, 91a/02, 97a/11, 111b/14, 114b/18, 125a/10, 132b/09, 140a/10, 141b/09, 142b/21, 151b/02, 177a/15, 177b/06, 188a/11, 193a/04, 200b/10, 205a/19, 238b/06, 245b/19, 250a/06, 251b/16, 253b/04, 269b/15, 288b/01, 291b/11, 292a/20, 293a/18, 316a/05, 318b/20, 331a/13, 331b/19, 332b/15
ẖabarı yet- 11a/13, 24a/16
ḳaşıġa yet- 20b/20, 29a/07, 62a/03, 73b/07, 83b/08, 179a/11, 215a/12
kemlıḳ yet- 50a/07
kemlik yet- 183a/03
ḳorḳunç yet- 223a/11
köz yet- 100b/06, 117b/19
maḳṣūdıġa yet- 109b/05, 280b/01, 280b/02
maḳṣūduŋġa yet- 21a/06, 94b/14, 95a/14, 278b/16
naṣība yet- 248a/20
navbat yet- 295a/17
pād-şāhlıġ yet- 62a/11
pād-şāhlıḳ yet- 64b/02, 203b/12
pād-şāhlıḳġa yet- 286a/13
ranc maşaḳḳat yet- 14a/10
ranc u derd yet- 279a/01
ranc yet- 28b/10, 135b/11, 137a/05, 156b/02, 174b/20, 176b/08, 198b/20, 220b/01, 228b/15
ranclar yet- 142a/08
ʿumrı āẖırıġa yet- 302b/21
ʿumrı beş yıl tört ayġa yet- 145a/18
ʿumrı yetmiş törtge yet- 247b/14
ʿumrum āẖırıġa yet- 311b/09
ʿumrum ellig bir yaşġa yet- 123a/03
ʿumrum yüz yılġa yet- 293b/13
ʿumruŋ āẖırıġa yet- 55b/10
yaḳın yet- 3a/04, 3a/06, 7b/13, 8a/01, 8a/05, 9a/18, 10a/02, 13b/16, 17a/06, 24a/08, 24b/16, 25a/21, 26a/16, 27a/11, 32a/17, 36a/20, 38b/20, 40a/03, 54b/03,

59a/01, 79b/10, 82b/19, 89a/18, 96a/18, 99b/11, 99b/13, 100b/01, 100b/16, 101a/16, 101b/07, 115a/05, 115b/01, 116a/17, 120a/01, 120a/04, 120a/18, 123b/19, 125b/04, 140b/08, 149b/08, 149b/09, 160b/17, 165b/15, 183b/04, 189a/14, 199a/18, 200b/04, 206b/16, 209a/09, 256b/09, 256b/13, 270a/21, 272b/18, 283b/18, 286b/17, 287b/04, 299b/06, 302a/01, 303b/02, 303b/07, 310a/12, 326a/04, 329b/12, 332a/12
yamanlıġ yet- 266a/20
yamanlıḳ yet- 40b/14, 62a/10, 88b/18, 139a/10, 183a/03, 235b/05, 266a/21
yaşı ḳırḳġa yet- 173a/14
zıyān yet- 28b/09, 45b/19, 49a/12, 51a/19, 64a/16, 81a/20, 81b/03, 83b/12, 84a/19, 95b/19, 108b/19, 136b/17, 144b/20, 199b/03, 205a/14, 205b/08, 207b/21, 212b/07, 218b/18, 218b/19, 223a/11, 260a/13, 279a/13, 325a/06, 325a/10, 328b/05
ẓulm yet- 10b/14, 62a/01, 129b/08, 182a/09, 205a/12
[=258]

yetele- Yedeğe almak, (hayvan için) bağlayıp arkasından götürmek.
y.-p 36b/11, 303a/14
[=2]

yetgür- Yetiştirmek, ulaştırmak, eriştirmek, iletmek.
y.-di 63b/01, 79a/04, 82a/14, 88b/01, 91b/09, 96a/15, 121b/20, 122a/18, 156b/16, 195b/16, 199a/05, 231b/05, 235a/16, 241b/11, 242a/02, 253a/21, 256a/02, 257b/11, 261a/05, 263a/19, 264a/16, 267b/04, 273b/19, 283b/14, 309b/19, 325b/17, 329a/03
y.-diler 149a/14, 237a/01, 250a/18, 280a/14
y.-düm 318a/03
y.-düŋ 29a/05, 158b/09, 312a/07
y.-eduġan 29b/13, 84b/20
y.-ey 6a/01
y.-eyin 27b/11, 50b/09, 58a/17, 294a/02
y.-gen 128b/19
y.-gen émesdür 184a/02
y.-genidin 151b/05
y.-geniŋ 303b/10
y.-genleri 228b/21
y.-genni 191a/06
y.-gey 9a/17, 106b/06, 109a/19, 303a/19
y.-güçi 209a/14, 248a/11
y.-güsidür 58b/17, 216b/09, 219b/21
y.-medi 215b/07
y.-megey 94b/10
y.-megey dép 100a/17, 301a/16
y.-megey men 95b/04
y.-megeyler 13b/14, 67b/01, 127b/17
y.-megil 206a/06
y.-meŋizler 236a/21
y.-meŋler 127b/02
y.-mes érdi 228a/19, 256a/05
y.-mes érdiler 227b/16
y.-mes men 105b/12
y.-mes men dép 54a/13
y.-mey 77a/05, 86b/08, 178a/11, 214b/01, 242b/21
y.-meydür dép 193a/11
y.-meyin 46b/07, 158b/04
y.-se 115b/12, 191a/06, 193a/10, 209a/15
y.-sem 51a/11
y.-üp 41a/10, 45b/03, 121b/03, 165a/11, 178a/10, 204a/14, 243b/13, 246a/14, 280a/04
y.-üp tur- 98a/04
y.-üp turur 223b/18
y.-üpdür 41b/08, 282a/11
y.-ür 95b/11
y.-ür érdi 327b/09
y.-ür érdiler 203b/16
y.-ür érdük 116b/02
y.-ür sen 105a/03
y.-üşdin 150b/03
y.-üşdin özge 35b/04
[=106]
āfat yetgür- 35b/04
aylıġa yetgür- 88b/01

āzār yetgür- 178a/11, 227b/16
balā yetgür- 35b/04
başını āsmānġa yetgür- 41b/08
başınŋı āsmānġa yetgür- 50b/09, 58a/17
ḫabar yetgür- 109a/19
ḫabarnı yetgür- 121b/20, 237a/01, 250a/18
ḫarāblıḳ yetgür- 248a/11
kemlik yetgür- 216b/09
ḳol yetgür- 184a/02, 242b/21
maḳṣūduŋ ve muradıŋġa yetgür- 280a/04
manfaʿat yetgür- 84b/20
ranc yetgür- 13b/14, 27b/11, 54a/13, 95b/11, 105a/03, 127b/02, 151b/05, 158b/04, 158b/09, 165a/11, 191a/06, 191a/06, 209a/14, 209a/15, 223b/18, 312a/07
salāmını yetgür- 106b/06
şikest yetgür- 41a/10
taḫtġa yetgür- 219b/21
uluġ martabaġa yetgür- 329a/03
uluġluḳġa yetgür- 9a/17
zıyān yetgür- 6a/01, 29a/05, 29b/13, 46b/07, 51a/11, 67b/01, 77a/05, 86b/08, 94b/10, 95b/04, 98a/04, 100a/17, 105b/12, 121b/03, 127b/17, 150b/03, 193a/10, 193a/11, 206a/06, 214b/01, 215b/07, 228a/19, 236a/21, 256a/05, 301a/16
[=64]

yeti Yedi, sayı adı.
y. 114b/11, 117a/12, 117b/12, 117b/13, 118a/06, 120a/15, 161a/07, 161a/08, 165b/03, 167b/14, 181a/07, 181a/09, 190b/08, 191b/02, 191b/08, 191b/11, 196a/16, 200a/14, 216a/17, 218a/12, 235b/11
y. (yetmiş yeti ġulaç) 305b/19
y. āsmān Yedi gök. 204a/06
y. ay 311b/15, 311b/19, 315a/18, 318b/16
y. ferseng yer Yedi fersah yer. 29a/08
y.+ge 333a/17
y. ıḳlīm Yedi iklim (Bütün dünya, her yer). 91a/18, 124b/10, 124b/11, 126b/17, 146a/11
y. ıḳlīm pād-şāhı 80b/01, 97a/15, 224a/18, 227b/02
y. ıḳlīm pād-şāhlıġı 124b/18
y. ıḳlīmnıŋ pād-şāhı 85b/14, 90b/14, 98a/10, 225b/18
y. ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġı 121a/20, 122b/20, 124b/06, 126b/20, 145b/15
y. ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıġını ber- 128b/06
y. ıḳlīmnıŋ pād-şāhlıḳ tācını ber- 204a/01
y. ḳat āsmān Yedi kat gök. 203b/03
y. ḳat yer Yedi kat yer. 203b/03, 204a/05
y. kéçe 68b/15
y. kéçe kündüz 78a/02
y. kéçe ve kündüz 295b/05
y. kün 76b/03, 133a/06, 143a/02, 200a/20, 230b/05, 231b/15, 320b/12
y. künçe 262b/08
y. künçilik yol Yedi günlük yol. 32a/05
y. künde 293a/14
y. küngeçe 231b/17
y. martaba Yedi kez. 160b/11, 160b/12
y. miŋ dīnār altun 179b/10
y.+si 27b/14
y. yaşar bol- Yedi yaşında olmak. 123a/18
y. yaşġa kir- 126a/11, 135b/13
y. yaşḳa kir- 146b/13, 233a/03
y. yıl 308a/08
y. yıl öt- 146a/07
y. yılda 305b/21
y. yılda bir 165b/14
y. yılġaça 122b/17, 125a/17, 192b/21
y. yıllıḳ ḫarāc 190b/08
y. yıllıḳ ḫarācnı köter- 180a/09
y. yüz 25a/04
[=86]

yetīm Ar. Yetim, babası ölmüş (çocuk); öksüz, annesi ölmüş (çocuk).
y. bala Yetim çocuk. 164b/15, 179b/11

y. ḳal- 304b/09
y.+ler 174b/19
y.+lerdin 174b/20
y.+lerge 173a/06
y.+lerniŋ 182b/01
[=7]
yetīmlik Yetimlik, yetim olma durumu.
y. ḥālda bol- 272b/14
[=1]
yetinçi Yedinci, yedi sayısının sıra sıfatı.
y. 218a/15, 220a/11, 291b/01
y. (atmış yetinçi dāstān) 140a/19
y. (ellig yetinçi dāstān) 97a/07
y. (ḳırḳ yetinçi dāstān) 31b/09
y. (seksen yetinçi dāstān) 228b/20
y. (toḳsan yetinçi dāstān) 297b/05
y. (yetmiş yetinçi dāstān) 182b/16
y. felek Yedinci gök. 26b/01
y. kat kök Yedinci kat gök. 31a/03, 39a/06, 109b/08, 132b/17, 178b/06
y. kéçede 84a/05
y. küni 156a/14
y. yılġaça 195a/21
y. yılı 146a/07
[=19]
yetiş- Yetişmek, ulaşmak, varmak. Krş. **yétiş-**
y.-e almadı 264b/05
y.-e almay 77b/11
y.-gende 269a/17
y.-ip 167a/14
y.-mes sizler 275b/21
y.-ti 31a/03, 37b/11, 38a/01, 39a/07, 63a/01, 68a/09, 78a/02, 81b/14, 109b/08, 115b/02, 136a/01, 140b/10, 174a/21, 178b/06, 186b/21, 195a/21, 197a/21, 205a/16, 209b/19, 236b/09, 260b/03, 274a/03, 274a/13, 274a/19, 284b/12, 295a/06, 296b/20, 324a/06
y.-tiler 75a/03, 132b/17, 237b/10, 270a/14, 275a/08
[=38]
yetmiş Yetmiş, sayı adı. Krş. **yétmiş**
y. 96a/07, 107b/16, 216a/01, 216a/12, 303a/12, 315a/09
y. (ʿumrı yetmiş törtge yet-) 247b/13
y. altınçı dāstān 177a/12
y. beşinçi dāstān 171a/11
y. birinçi dāstān 155b/11
y. din (ʿumrı yetmişdin öt-) 144a/06
y. ferseng yol Yetmiş fersah yol. 278a/19
y. gez Yetmiş arşın. 305b/02
y. ikinçi dāstān 160b/01
y. kün 277b/02
y. sekizinçi dāstān 190b/07
y. toḳuzınçı dāstān 194a/06
y. törtünçi dāstān 167a/07
y. üçünçi dāstān 163a/15
y. yeti ġulaç Yetmiş yedi kulaç. 305b/19
y. yetinçi dāstān 182b/16
y. yıl ʿumr kör- Yetmiş yıl ömür görmek (Yetmiş yıl yaşamak). 248b/11
[=22]
yetmişinçi Yetmişinci, yetmiş sayısının sıra sıfatı.
y. dāstān 148a/21
y. yıl 192b/12
[=2]
Yezd k.a. Bk. **Yezdigerd III**
Y. 329a/21
[=1]
Yezd Pād-şāh k.a. Bk. **Yezdigerd III**
Y. 328a/07, 329a/07
[=2]
Yezdigerd I Padişah. Şapur (**Şāpūr IV**)'un oğlu, Behram (**Bahrām V**)'ın küçük kardeşi. Behram (**Bahrām V**)'ın oğlu olmadığı için ölmeden hemen önce tahtı Yezdigerd (**Yezdigerd I**)'e bırakmıştır. Krş. **Yezdigerd-i Bizihkār, Yezdigerd Pād-şāh I**
Y. 146a/08, 146a/12, 146a/18, 146b/06, 148b/01, 148b/08, 148b/11, 148b/14, 148b/16, 149b/05, 149b/19, 150a/10, 150a/12, 150a/15, 150a/17, 150a/19, 150b/08, 156b/12, 157a/08, 173a/03, 182b/03
Y.+din 149b/04

Y. érdi 145b/05
Y.+ġa 145b/16, 146a/10
Y.+ni 148b/04, 150a/16
Y.+niŋ 146a/07, 146a/15, 148a/18, 150a/19, 150b/01, 150b/06, 153b/04
[=34]

Yezdigerd II Padişah. Behram (**Bahrām VI**)'ın oğlu, Piruz (**Fīrūz II**) ve Hürmüz (**Hurmuz II**)'ün babası. Saltanat süresi on sekiz yıldır. Krş. **Şāh-ı Yezdigerd, Yezdigerd Pād-şāh II**
Y. 190b/14, 193b/21, 194a/01, 194a/09
Y. (Hurmuz ibn-i Şāh-ı Yezdigerd) 195a/04
Y.+ġa 193b/21
Y. ibn-i Bahrām 190b/12, 194a/06
Y.+ni 193b/17
Y.+niŋ (Fīrūz ibn-i Yezdigerd) 194a/07
Y.+niŋ (Hurmuzd ibn-i Yezdigerd) 194a/06
[=11]

Yezdigerd III Son Sasani (**Sāsānī**) hükümdarı. Saltanat süresi on altı yıldır. Hz. Ömer (**Ḥażrat-ı ʿÖmer**) bu dönemde halifedir. Krş. **Pād-şāh-ı Yezdigerd, Şahan-şāh-ı Yezdigerd, Yezd, Yezd Pād-şāh, Yezdigerd Pād-şā, Yezdigerd Pād-şāh III**
Y. 320b/17, 320b/18, 320b/20, 321a/11, 322b/13, 323b/10, 323b/18, 323b/19, 324a/03, 324a/14, 324a/16, 324b/11, 325a/03, 325a/12, 326b/12, 328a/05, 328a/10, 329b/03, 329b/07
Y. (Pād-şāh-ı Yezdigerd) 325b/21
Y. (Şahan-şāh-ı Yezdigerd) 327a/11, 327b/14
Y. dék 322a/20
Y.+din 324b/07
Y.+din (Pād-şāh-ı Yezdigerd) 331b/05
Y.+ġa 320b/21, 331a/19
Y.+ge 323b/11, 331a/15
Y.+ge (Pād-şāh-ı Yezdigerd) 321b/01
Y.-i bī-çāra 329b/16
Y. ibn-i Şahr-yār 320b/15, 321a/04
Y.+ni 320b/21, 324a/03, 324a/14, 329b/05, 329b/18, 331a/10, 332a/05
Y.+ni (Pād-şāh-ı Yezdigerd) 331b/17
Y.+niŋ 321a/06, 322b/12, 323b/13, 324a/13, 330a/01, 330a/06
Y.+niŋ (Pād-şāh-ı Yezdigerd) 325b/17, 331a/01, 332a/08
Y. turur 328a/20
[=51]

Yezdigerd Kātıb Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın kâtibi.
Y. 219a/03, 219a/10, 219a/14, 224a/12, 224b/12, 226a/06, 232a/19
Y.+ġa 230a/17
[=8]

Yezdigerd Pād-şā k.a. Bk. **Yezdigerd III**
Y.+dın 327a/17
[=1]

Yezdigerd Pād-şāh I k.a. Bk. **Yezdigerd I**
Y. 151b/02
Y.+ġa 148a/17, 148a/19, 148b/07
Y.+nı 150b/05
Y.+nıŋ 146a/21, 149b/21, 150b/17, 151a/05, 156b/06, 183a/13, 184b/21
[=12]

Yezdigerd Pād-şāh II k.a. Bk. **Yezdigerd II**
Y.+nıŋ 194a/17
[=1]

Yezdigerd Pād-şāh III k.a. Bk. **Yezdigerd III**
Y. 321a/05, 321b/13, 322b/10, 325b/18, 326a/04, 326b/04, 327a/06, 327a/13, 327a/14, 327b/08, 329a/03, 329a/19, 331b/01, 331b/02, 332a/06, 333a/09
Y. bile 327a/03, 332a/01, 332a/04
Y.+ġa 322a/11, 333a/04
Y.+nı 328a/12, 331a/13

Y.+nıŋ 322a/09, 322a/14, 326a/02, 329b/10, 330a/02, 330a/02, 331a/01, 331a/17, 331b/15, 332a/15
[=33]
Yezdigerd-i Bizihkār k.a. Bk. **Yezdigerd I**
Y. 145b/11, 148a/21, 149b/14, 228a/02
Y.+nıŋ 145b/09, 146a/06, 149b/13
[=7]
yé- Yemek, ağızda çiğneyerek yutmak; yenecek bir şeyle karnını doyurmak; hoşa gitmeyen bir duruma uğramak, maruz kalmak, tutulmak. Krş. **ye-**
y.-di 6b/01, 68b/19, 68b/20, 116a/19, 145a/19, 175a/15, 176a/17, 176b/01, 238b/18, 243a/10, 250b/11, 250b/13, 275a/16, 275a/18, 287a/11
y.-di-ki 295a/21
y.-diler 32b/05, 32b/15, 38a/07, 47a/17, 50b/15, 77a/16, 98b/18, 119a/02, 157b/17, 158a/04, 158a/11, 168b/20, 171a/01, 174a/04, 184b/03, 191b/16, 193b/07, 199b/18, 215b/03, 216a/18, 250a/12, 278a/18
y.-dim 295b/10
y.-diŋ 11a/07
y.-geli 172a/05
y.-gen 59a/09
y.-gen sababdın 56a/01
y.-gende 44b/14
y.-gendin 250b/12, 315a/21
y.-gendin kéyin 46b/17
y.-geni 203a/19
y.-genidin 281b/11
y.-genige 45a/02, 50b/14
y.-genini 243a/11
y.-geniŋ 44b/17
y.-geniŋ aş bol- 51b/17
y.-geniŋ bile 44b/17
y.-genlerini 84a/07, 159b/12
y.-genniŋ 18a/16, 44b/15
y.-gey 68b/17, 159a/01, 159b/10
y.-gey sen 249a/02
y.-geyler 48a/06
y.-gil 157b/17, 202b/14, 249a/08, 250b/02, 250b/08, 250b/10
y.-medi 27b/16, 68b/16
y.-megey men 68b/15
y.-megey sen 131a/04
y.-megi 293a/03
y.-megil 130b/17, 221b/06
y.-mek 90a/07, 117a/02, 145a/04, 150a/09, 158b/17, 178a/14, 180b/03, 193b/09, 203a/17, 205b/21, 223b/03, 224a/06, 319b/21, 328a/08
y.-mek içmekdin ḳal- 238a/19
y.-mek kerek 203a/17, 287a/20
y.-mek ve içmekdin ḳal- 239b/01, 250a/01
y.-mek ve keymek ve uḫlamaḳdın ḳal- 295b/01
y.-mek ve uḫlamaḳdın ḳal- 29b/18, 268b/20, 315b/07
y.-mekdin 87b/13
y.-mekge 88b/20
y.-meklik 48a/07
y.-mekni 282a/10
y.-mep érdi 329b/13
y.-mepdür 238a/01
y.-mes 221a/11
y.-mes érdi 209b/10
y.-mes érdim 273a/07
y.-mes men 199b/06
y.-mesler 44b/18, 203a/17
y.-mey 47a/19, 138b/07
y.-meydür men 214a/16
y.-p 34b/20, 37a/11, 60a/08, 87b/15, 176a/20, 219b/11
y.-se 129b/07, 170b/14, 204a/18, 219b/05
y.-seŋ 275a/14
y.-şge tut- 26b/10, 323a/16
y.-y almas érdi 44b/16
[=129]
aş yé- 172a/05, 193b/09
dırīġ yé- 199b/18, 238b/18
dırīġlar yé- 295a/21
ġam yé- 18a/16, 130b/17, 131a/04, 199b/06, 203a/17, 209b/10, 214a/16, 273a/07, 281b/11
ġamımnı yé 27b/16

ġamını yé- 129b/07, 203a/17, 249a/08, 295b/10
ġamınŋnı yé- 34b/20
nān yé- 158a/11, 174a/04, 175a/15, 176a/17, 287a/20
paşīmān yé- 243a/11
paşīmānlar yé- 243a/10
ṭaʿām yé- 6b/01, 32b/05, 32b/15, 38a/07, 45a/02, 47a/17, 47a/19, 50b/14, 68b/16, 68b/19, 68b/20, 77a/16, 98b/18, 119a/02, 138b/07, 145a/19, 157b/17, 157b/17, 158a/11, 168b/20, 171a/01, 176b/01, 184b/03, 191b/16, 215b/03, 216a/18, 221a/11, 250a/12, 250b/02, 275a/16
ṭaʿāmınŋnı yé- 46b/17
ṭaʿāmnı yé- 219b/05, 221b/06, 250b/10
zaḫm yé- 56a/01
zaḫmī yé- 238a/01
zaḫmlarnı yé- 59a/09
[=64]

yédür- Yedirmek, yemesini sağlamak.
y.-eyin 175b/03
y.-üp 48a/08
[=2]

yégür- (??)
y.-güsidür 11a/15
[=1]

yémek Yemek, yemek işi; yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek, aş; yiyecek, yenmeye elverişli olan her şey. Krş. **yemek**
y. 6a/11, 36a/07, 71b/07, 92b/12, 97b/11, 100a/05, 101a/13, 128a/04, 128a/12, 171b/08, 213a/11, 240a/01, 250a/03
y.+din 159b/11
[=14]

yéŋil Bk. **yeŋil**
y. 130b/15
y. bol- 219a/11
y. dép 131a/10
y. tut- 47b/07
[=4]

yéŋillik Hafiflik, ciddiyetsizlik.
y. ḳıl- 169b/11
[=1]

yét- Bk. **yet-**
y.-er 131b/08
y.-gende 67b/08
y.-güsidür 248a/17
y.-mes 15b/17
y.-ti 25a/03
y.-ür 7a/03, 278b/21
[=7]
cānım labımġa yét- 67b/08
ḫabar yét- 25a/03
ḳorḳunç yét- 248a/17
pād-şāhlıḳ yét- 131b/08
ranc yét- 278b/21
zıyān yét- 7a/03, 15b/17
[=7]

yétiş- Bk. **yetiş-**
y.-ti 99a/19, 260b/10
[=2]

yétmiş Bk. **yetmiş**
y. 283a/01
y. tört 248b/17
[=2]

yıdla- Bk. **ıdla-**
y.-r 5a/16
y.-r sen 98a/15
[=2]

yıf < *yıp* İp, iplik.
y.+ġa 71a/07
y.+ġa (altun yıf) 125a/14
y.+ını 117a/20
[=3]

yığ- I Yığmak, bir yığın oluşturacak biçimde üst üste koymak; toplamak, bir araya getirmek; biriktirmek. Krş. **yıḳ- II**
y.-aylı 169b/12, 239a/02
y.-dı 5a/17, 40b/11, 65a/06, 69a/12, 70b/10, 75a/15, 88a/11, 89a/14, 115a/18, 124a/11, 135b/01, 141b/20, 149b/15, 162b/08, 165a/02, 180b/13, 181a/09, 223a/18, 223a/18, 239a/04, 261a/15, 305a/21
y.-dılar 260b/18
y.-dım 172b/16
y.-dıŋ 110a/09, 110a/14, 314a/11
y.-ıŋlar dép 25a/13
y.-ıp 8b/13, 10a/11, 15b/01, 16b/08, 25a/19, 37b/08, 38a/05, 43b/15, 113a/07, 114b/05, 116a/10, 118a/11, 131a/01, 172b/14,

177b/17, 197b/06, 203a/08, 205b/05, 206a/04, 209a/03, 224a/08, 230b/20, 246b/04, 280a/04, 295a/15, 301b/01, 301b/10, 308b/16, 308b/18, 312a/07, 329a/06
y.-ıp érdi 143a/09
y.-ıp érdiler 62a/16
y.-ıp sen 12a/07
y.-ıpdur 5a/14, 172b/15
y.-ḳalı 191a/04
y.-ḳan 59a/17, 115a/13, 172a/16
y.-ḳanımnı 314a/04
y.-ḳay sen 216b/14, 244a/16
y.-ḳıl 321b/05, 329b/04
y.-ḳuçı 130b/12
y.-madı 179b/14
y.-madım 314a/18
y.-maġay 129a/09
y.-maġay sen 134a/17
y.-maḳġa 130b/09, 308b/08
y.-maḳlıḳnı 156b/02, 244a/16
y.-masa 217b/20
y.-sa 130b/13
y.-saŋ 216b/16
y.-ur érdi 5a/10, 320a/01, 323b/11
[=90]
aylıġa yıġ- 70b/10, 75a/15, 149b/15, 180b/13, 181a/09, 261a/15
genc mālnı yıġ- 59a/17
genc ü māl yıġ- 12a/07, 172b/14, 216b/14, 246b/04, 280a/04, 308b/08, 312a/07, 314a/11
genc ü mālını yıġ- 88a/11, 141b/20
genc ü mālıŋnı yıġ- 321b/05
genc ü māllarını yıġ- 135b/01
genc ü mālnı yıġ- 314a/18
genc yıġ- 130b/09, 130b/12, 130b/13, 134a/17, 172b/15, 179b/14, 191a/04, 244a/16, 314a/04, 320a/01
gencler yıġ- 172a/16
genclerini yıġ- 110a/09
genclerni yıġ- 115a/13, 143a/09
gencni yıġ- 156b/02
ẖazīnanı yıġ- 244a/16
kümüş yıġ- 129a/09
leşker yıġ- 15b/01, 25a/19, 115a/18, 118a/11, 223a/18, 223a/18, 329b/04
leşkerini yıġ- 308b/16
leşkerni yıġ- 25a/13, 38a/05
māl yıġ- 217b/20
[=49]
yıġ- II Engellemek, alıkoymak.
y.-dılar 178b/19
y.-ıŋızlar 22a/16
y.-maḳ kerek 108a/06
[=3]
ḳollarını yıġ- 178b/19
ḳoluŋızını yıġ- 22a/16
ḳoluŋnı yıġ- 108a/06
[=3]
yıġaç Ağaç; meyve verebilen, gövdesi kereste veya odun olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.
y. 255b/14, 304a/07
y. (barsam yıġaç) 328a/10, 328a/10, 328a/11
y. (dār yıġaç) 302a/07, 302b/07, 314b/12
y. bile (ʿūd yıġaç) 69a/11
y.+da 60b/14
y.+ġa 302a/09
y.+ġa (dār yıġaç) 314b/11
y.+ı 184b/15
y.+ı (dār yıġaç) 312a/10
y.+ı (şandal yıġaçı) 93a/20
y.+ı bile (ʿūd yıġaçı) 87a/10, 93a/20
y.+ıdın (ābnūs yıġaçı) 282b/07
y.+ın (barsam yıġaçı) 250a/12, 275a/15, 287a/10, 288a/11
y.+ın (ʿūd yıġaçı) 24a/14, 57b/11
y.+ını (barsam yıġaçı) 317a/09
y.+ını (dār yıġaç) 312a/10, 314b/08
y.+nı 208b/16, 228b/05, 288a/12
y.+nı (barsam yıġaç) 328a/15
y.+nı (dār yıġaç) 302a/08, 314b/12
[=33]
yıġaççı Marangoz.
y.+lar 68a/05, 71a/06
y.+larġa 68a/05
y.+larnı 33a/01
[=4]
yıġı Ağlama, ağlayış.
y.+ŋnıŋ 238a/08

[=1]

yığıl- Yığılmak, bir yere küme hâlinde konulmak; toplanmak, birikmek, bir araya gelmek.

y.-dı 212a/15, 236b/20

y.-dılar 4b/11, 5b/04, 25b/12, 41a/05, 110a/03, 114a/16, 132a/08, 206a/19, 230b/07

y.-ġan 115a/14

y.-ıp 88a/07, 133a/13, 150b/20

y.-ıp (yığlıp) 117a/09

y.-ıp kel- 36a/08

y.-ıp turur 140a/04

y.-ıpdurlar 235a/18

y.-mış 298b/12

y.-sa 34b/10

[=21]

aylıġa yığıl- 41a/05, 132a/08, 230b/07

ḳaşıġa yığıl- 114a/16

ḳaşınġa yığıl- 235a/18

leşker yığıl- 212a/15

[=6]

yığın Yığın, kalabalık.

y.+nıŋ 5a/14

[=1]

yığla- Ağlamak; üzüntü, acı, keder, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek; üzüntüsünü dile getirmek, sızlanmak, yakınmak. Krş. **ığla-**

y.-ban 316b/08

y.-dı 18a/09, 20a/07, 21a/08, 22b/01, 26a/12, 28b/19, 29a/02, 33a/14, 37a/17, 40b/13, 40b/18, 42b/08, 47a/13, 54a/05, 60b/15, 60b/19, 62a/05, 66a/07, 73b/15, 78a/17, 80a/12, 82a/15, 82a/16, 98a/08, 99b/01, 99b/19, 111b/05, 111b/19, 126a/06, 134b/10, 139a/11, 139b/09, 140a/06, 144b/14, 161a/06, 166a/17, 172a/09, 176a/03, 192a/06, 192a/06, 194a/02, 194a/11, 196b/13, 205b/20, 214a/13, 228a/15, 228b/05, 237b/21, 238a/16, 238b/07, 250b/14, 254a/15, 258a/15, 271a/17, 286a/08, 298a/08, 298a/10, 303b/10, 315b/04, 317a/16, 330a/09

y.-dı-ki 25b/01

y.-dılar 37a/16, 62b/11, 103a/16

y.-dım 29b/03

y.-ġanı 311b/16

y.-ġanları 105a/16

y.-ġannıŋ 56b/17

y.-ġay 174a/10

y.-ġay sen 150a/05

y.-ġaylar 257a/06

y.-ġusıdur 219a/16

y.-madım 60a/08

y.-maġıl 63b/08, 68b/14, 71a/16, 80a/13, 139a/12, 192a/07

y.-maḳ kerek 92a/08, 115b/07

y.-maḳnıŋ 57a/14, 80a/13

y.-maŋlar 20b/06

y.-ŋızlar 190b/20

y.-p 5a/03, 7b/19, 20a/06, 20a/09, 20b/11, 21a/10, 24b/15, 27b/12, 28a/02, 28b/14, 56a/06, 56b/14, 57b/10, 60a/20, 62a/03, 66b/04, 67b/11, 68b/15, 79b/12, 80b/03, 90b/06, 106b/10, 110a/19, 110b/02, 112a/19, 114a/11, 115a/02, 122b/18, 126a/04, 141a/08, 162b/12, 208b/20, 210a/01, 222a/09, 227b/07, 250a/17, 251a/01, 269b/01, 269b/14, 271b/02, 276b/15, 281a/12, 289a/02, 294a/16, 315b/08, 316a/10, 318b/13, 323b/14, 327b/15, 328b/13, 328b/14, 329b/10

y.-r 17b/10, 110a/06, 263b/02

y.-r biz 129b/18

y.-r érdi 22b/06, 24b/10, 27b/18, 29b/10, 57a/12, 57a/13, 68b/13, 71a/15, 138a/04, 149a/20, 149b/10, 149b/11, 176a/17, 188b/16, 222b/05, 235b/14, 238b/02, 239a/20, 281b/07, 303a/06

y.-r érdi-ki 4b/17

y.-r érdiler 63b/18, 109b/09, 221a/02

y.-r érdük 156b/07

y.-r men 57b/13, 245a/03

y.-r sen 63b/08, 245a/02, 269b/04

y.-rlar 85a/05

y.-sa 70a/12, 180a/05, 207b/12

y.-y sen 21a/09, 63b/14
y.-y yıġlay 3a/09, 4b/15, 7b/19, 8a/11, 9b/19, 29a/07, 37a/05, 56a/08, 61a/01, 62b/10, 68a/13, 103a/05, 115b/18, 210a/09, 240b/09, 250a/10, 256a/07, 266b/17, 273a/01, 297b/21, 298a/10, 312a/20, 316a/05, 316a/12, 325a/08, 328b/09
y.-ydur men 31b/01
y.-yın 65b/07, 199a/14
y.-yın dép 41a/16
y.-ylı 35a/07
[=210]
aylıda yıġla- 65b/07, 103a/16
aylında yıġla- 27b/18
ḳan yaş yıġla- 26a/12, 82a/16, 90b/06, 109b/09, 149a/20, 221a/02, 238b/02
ḳan yıġla- 20a/06, 27b/12, 162b/12, 315b/08
közleridin ḳan yaş yıġla- 62b/11
zār zār yıġla- 5a/03, 7b/19, 17b/10, 18a/09, 20a/07, 20a/09, 20b/11, 21a/08, 21a/10, 22b/01, 22b/06, 24b/10, 24b/15, 28a/02, 28b/14, 28b/19, 29a/02, 29b/10, 37a/16, 40b/18, 42b/08, 47a/13, 56b/14, 57a/12, 57a/13, 60a/20, 60b/19, 62a/03, 62a/05, 66b/04, 73b/15, 78a/17, 79b/12, 80a/12, 80b/03, 82a/15, 98a/08, 99b/01, 99b/19, 106b/10, 110a/06, 110a/19, 110b/02, 111b/05, 111b/19, 112a/19, 115a/02, 126a/04, 126a/06, 134b/10, 139a/11, 139b/09, 140a/06, 141a/08, 144b/14, 161a/06, 172a/09, 176a/03, 192a/06, 194a/02, 194a/11, 196b/13, 205b/20, 208b/20, 210a/01, 214a/13, 222a/09, 227b/07, 228b/05, 237b/21, 238a/16, 238b/07, 239a/20, 250a/17, 251a/01, 258a/15, 269b/01, 269b/14, 271a/17, 271b/02, 281a/12, 286a/08, 289a/02, 294a/16, 298a/10, 303a/06, 303b/10, 316a/10, 316b/08, 317a/16, 318b/13, 327b/15, 329b/10, 330a/09
[=109]
yıġlaş- Ağlaşmak; birlikte, karşılıklı ağlamak.
y.-ıp 7b/15, 31a/06, 37a/07, 39a/12, 60a/14, 62a/19, 62b/14, 62b/17, 68a/11, 78a/18, 80b/10, 109b/16, 110a/07, 135a/02, 151a/08, 182b/10, 207a/09, 208b/18, 210a/08, 210b/12, 247a/11, 300b/18, 311a/15, 315b/03, 325a/01, 331a/12
y.-ḳanlarnı 331a/15
y.-tılar 6a/10, 8a/12, 8b/07, 13b/05, 35a/09, 39a/05, 57a/10, 62b/05, 62b/15, 67b/20, 78a/11, 78b/07, 78b/10, 80b/06, 109b/03, 110a/18, 141b/09, 145b/04, 151a/08, 186b/06, 189b/02, 208b/16, 214b/01, 214b/02, 214b/12, 214b/15, 233a/04, 246b/21, 249a/21, 250a/11, 254a/14, 283a/13, 284b/09, 295a/12, 299a/10, 316a/12, 318b/05, 326a/06, 331a/07, 331a/09, 331a/10, 331a/14
y.-tuḳ 37b/01
[=70]
hay hay yıġlaş- 141b/09
zār zār yıġlaş- 13b/05, 31a/06, 37a/07, 37b/01, 39a/12, 60a/14, 62a/19, 62b/14, 62b/17, 67b/20, 68a/11, 78b/07, 80b/10, 109b/16, 110a/07, 135a/02, 145b/04, 151a/08, 182b/10, 186b/06, 189b/02, 207a/09, 208b/16, 208b/18, 210a/08, 210b/12, 214b/01, 233a/04, 246b/21, 247a/11, 250a/11, 254a/14, 283a/13, 284b/09, 299a/10, 300b/18, 311a/15, 315b/03, 316a/12, 318b/05, 325a/01, 331a/09
[=43]
yıġlat- Ağlatmak, ağlamasına sebep olmak.
y.-ıp 24b/12, 235b/01
[=2]
zār zār yıġlat- 24b/12, 235b/01

[=2]

yıḳ- I Yıkmak, devirmek.
y.-ḳan 68b/05
[=1]

yıḳ- II Bk. **yığ- I**
y.-ıp 223a/01
[=1]

yıḳıḳ- Yıktırmak, devirmek, düşürmek.
y.-ur men 320a/06
[=1]
taḫtıdın yıḳıḳ- 320a/06
[=1]

yıḳıl- Yıkılmak, (kurulu bir şey) parçalanıp dağılmak; devrilmek, yığılmak; harap olmak, perişan olmak, mahvolmak; meyletmek.
y.-dı 18b/13, 19a/18, 20a/01, 21a/01, 21b/12, 25b/12, 28a/10, 33a/11, 38a/19, 55a/16, 60a/10, 67a/02, 72b/15, 79b/06, 155b/04, 174b/01, 197b/03, 258b/12, 274b/01, 294b/06, 323a/21, 323a/21, 323b/03, 325b/08, 329b/13
y.-dılar 62b/16, 130a/02, 148a/09, 179a/21, 196a/16, 196a/17, 196a/17
y.-ġan 220a/01, 246b/10
y.-ġan-dek 20a/04
y.-ġanı 64b/19
y.-ġanını 73b/12
y.-ġusıdur 197a/13
y.-ıp 18a/08, 18b/16, 150a/19, 237b/10, 297a/16, 329b/14
y.-ıp érdi 67a/05
y.-ıp ḳal- 290b/01
y.-ıp yat- 17b/09, 19a/10
y.-mış 60a/13
y.-ur dép 307b/09
y.-ur érdi 308a/06
[=51]
aṭdın yıḳıl- 55a/16, 79b/06
aṭıdın yıḳıl- 18b/16, 19a/18, 20a/01, 20a/04, 21a/01, 21b/12, 297a/16
baş tübin yıḳıl- 18b/13, 25b/12, 150a/19, 174b/01, 329b/14
tofraḳġa yıḳıl- 60a/13, 258b/12
yerge yıḳıl- 19a/10, 38a/19, 155b/04, 197b/03, 329b/13
[=21]

yıḳıt- Yıkmak, kurulu bir şeyi parçalayıp dağıtmak; düşürmek, devirmek; harap etmek, perişan etmek, mahvetmek.
y.-ayın 30a/04
y.-ıp 17b/05, 17b/06, 20a/08
y.-ḳanını 278b/08
y.-ḳay 19b/12, 154b/12
y.-sam 19b/15
y.-saŋ 312b/19
y.-tı 36a/04, 274b/02, 278b/04
y.-tı ékin 20a/20, 60b/02
y.-tılar 39b/17, 209b/17, 210b/08, 285a/04, 285a/05
[=19]
aṭdın yıḳıt- 17b/06
aṭıdın yıḳıt- 19b/12, 19b/15, 20a/08, 36a/04, 154b/12
aṭını yıḳıt- 274b/02
[=7]

yıl Dünyanın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, on iki aylık süre.
y. 143b/18
y. (atmış üç yıl) 193b/11
y. (atmış yıl) 319b/09
y. (atmış yıl bol-) 192b/12
y. (atmış yıl öt-) 192b/12
y. (beş yıl öt-) 118a/02, 135b/01, 301b/05
y. (beş yüz yıl öt-) 272a/06
y. (bir yıl) 90b/16, 174a/13
y. (bir yıl altı ay) 319a/21
y. (bir yıl iki ay) 134b/05
y. (bir yıl on beş kün) 278b/20
y. (bir yıl öt-) 135b/17, 162a/11, 298b/06
y. (bir yıl tört ay) 133b/13
y. (bir yıl ʿumrī kör-) 144b/15
y. (ellig yıl öt-) 143b/02
y. (hemme yıl) 246b/04
y. (iki yıl) 42a/07, 305b/01
y. (ḳırḳ yıl öt-) 202b/20
y. (ḳırḳ yıl yana iki ay bol-) 131b/17
y. (miŋ yıl bol-) 266b/10
y. (miŋ yıl ʿumr kör-) 295a/09
y. (ne-çend yıl) 134b/06
y. (ne-çend yıl öt-) 71b/09
y. (ne-çend yıl öt-) 14b/11, 69a/12

y. (neçe yıl) 265b/15
y. (on altı yıl) 321a/06
y. (on bir yıl) 277a/04
y. (on iki yıl) 76a/02, 252a/02
y. (on sekiz yıl) 194a/10
y. (on tört yıl) 145b/03
y. (on yıl) 36a/08, 86b/01, 145a/02
y. (on yıl öt-) 252b/18
y. (ottuz sekiz yıl) 280b/04, 286a/14, 314b/18
y. (ottuz sekiz yıl öt-) 311b/13, 313b/11, 313b/15
y. (ottuz yıl) 317b/21
y. (ottuz yıl iki ay) 133a/18
y. (sekiz yıl bol-) 126b/19
y. (seksen yıl ʿumr kör-) 203a/04
y. (toḳuz yıl beş ay) 135a/13
y. (tört yıl) 146b/12, 195a/14
y. (ʿumrı beş yıl tört ayġa yet-) 145a/18
y. (üç yıl) 133a/16, 135a/12
y. (üç yıl üç ay toḳuz kün) 134b/11
y. (yeti yıl) 308a/08
y. (yeti yıl öt-) 146a/07
y. (yetmiş yıl ʿumr kör-) 248b/11
y. (yigirme bir yıl öt-) 314a/15
y. (yigirme sekiz yıl öt-) 306a/04
y. (yigirme üç yıl öt-) 304b/19
y. (yigirme yıl) 192b/13, 192b/14, 296a/16
y. (yigirme yıl öt-) 135a/08
y. (yüz yıl) 32a/09, 34b/10, 194a/15
y. (yüz yigirme yıl) 69a/09
y. başı 305b/21
y. başıda 193b/12
y.+da (bir yıl) 133a/08
y.+da (bir yılda) 168a/06, 185a/08, 203b/16
y.+da (her yılda) 65a/17, 75b/04, 78a/14, 109a/04, 142b/14, 178b/20, 179b/05, 211b/11, 228b/01, 230b/01, 230b/02, 230b/20, 232a/15, 242a/12, 243b/11, 291a/06, 291a/09, 293b/05, 302a/09
y.+da (ne-çend yıl) 88a/07
y.+da (törtünçi yılda) 307b/18
y.+da (yeti yılda) 305b/21
y.+da (yeti yılda bir) 165b/14
y.+dın (altı yüz yıl) 48b/15
y.+dın (ne-çend yıldın) 11a/06, 132a/05, 268b/04
y.+dın (ottuz iki yıldın) 74a/16
y.+ġa (atmış üç yıl) 192b/17
y.+ġa (on tört yıl) 104b/19
y.+ġa (ʿumrum yüz yılġa yet-) 293b/13
y.+ġaça (beş yılġaça) 81b/11
y.+ġaça (beş yüz yılġaça) 131b/07
y.+ġaça (bir yılġaça) 63b/17, 68b/12, 103b/05, 161a/02, 173b/15, 276b/06, 298b/05
y.+ġaça (iki yılġaça) 24b/19, 173a/16
y.+ġaça (iki yüz yılġaça) 110b/16, 307a/19
y.+ġaça (miŋ miŋ yılġaça) 277a/17
y.+ġaça (ottuz yılġaça) 14a/19
y.+ġaça (tört yılġaça) 198a/19
y.+ġaça (üç yılġaça) 172b/15, 307b/17
y.+ġaça (yeti yılġaça) 122b/17, 125a/17, 192b/21
y.+ġaça (yetinçi yılġaça) 195a/21
y.+ġaça (yigirme üç yılġaça) 192b/19
y.+ı (altınçı yılı) 301b/06
y.+ı (kelürgi yılı) 162a/11, 193b/07, 195a/14
y.+ı (sekizinçi yılı) 195a/21
y.+ı (ul yılı) 149a/20, 162b/16
y.+ı (üçünçi yılı) 162b/15
y.+ı (yetinçi yılı) 146a/07
y.+ımġa 315a/18
y.+lar 47b/13, 47b/15
y.+lar (hemme yıllar) 67b/07
y.+lar (ne-çend yıllar öt-) 64b/01, 193a/08
y.+lar öt- Yıllar geçmek. 53b/09, 86b/02, 305a/15
y.+lar yıllar Yıllar yıllar. (Yıllar yılı, yıllarca). 8a/14, 87b/07, 172b/18, 303a/05, 319b/10
y.+lar yıllar öt- 84a/08, 302a/07
y.+lar yıllarda 36a/11
y.+lar yıllardın 109a/16
y.+larda (yıllar yıllarda) 36a/11
y.+lardın (yıllar yıllardın) 109a/17
y.+lardın kéyin (ne-çend yıllardın kéyin) 241a/02

y.+nıŋ (on yıl) 145a/02
y.+nıŋ (yetmişinçi yıl) 192b/12
y.+nıŋ başı kel- 301b/04
[=166]

yılan Bk. **ılan**
y. dék tolġan- 27a/03
[=1]

Yılān Sīna k.a. Bk. **Yalān Sīna**
Y. 260a/20, 264a/01
[=2]

yıllıḳ Yıllık, üzerinden … yıl geçmiş olan; bir yıl için, senelik.
y. (bir yıllıḳ) 175b/18, 182a/19, 193a/05, 311b/18
y. (bir yıllıḳ ḫarāc) 75b/01, 232a/09
y. (bir yıllıḳ ḫarācını al-) 211a/21
y. (bir yıllıḳ ḫarācını ber-) 165a/02
y. (iki yıllıḳ ʿulūfa ber-) 17a/03
y. (tört yıllıḳ ḫarāc) 301b/21
y. (tört yıllıḳ ḫarāc mālı) 259b/09
y. (üç yıllıḳ ḫarāc) 228b/01
y. (yeti yıllıḳ ḫarāc) 190b/08
y. (yeti yıllıḳ ḫarācnı köter-) 180a/09
y. ḫarācnı al- 178b/20
[=15]

yıpar Bk. **ıfar**
y. 139b/03
y. u ʿanbar 14b/14
[=2]

yıraḳ Irak, uzak, arada çok mesafe bulunan; bulunulan yere göre ötede olan yer, uzak yer; bir şeye karşı ilgisi olmayan; ilişkilerde fazla samimi olmayan, soğuk, mesafeli.
y. 245a/21, 253b/19, 278b/18, 279b/10, 290a/14
y. (közidin yıraḳ bol-) 241a/16
y. (yaman közler yıraḳ bol-) 32b/17, 70b/06, 103b/12, 167a/17, 173b/21, 196b/04
y. (yamanlarnıŋ ḳolı yıraḳ bol-) 119b/11, 122b/19, 153a/01, 310b/12
y. (yamanlarnıŋ közi yıraḳ bol-) 125b/07
y. bar- Uzağa varmak. (Uzağa gitmek). 44b/02, 123b/20
y. bol- 2b/05, 45b/04, 131b/05, 133b/18, 157a/13, 157a/13, 182b/02, 217b/06, 229b/17, 236b/10
y.+dın 5b/09, 9a/21, 19b/18, 24a/07, 33a/05, 55a/10, 89a/18, 107b/04, 115b/10, 128a/07, 148b/08, 163a/20, 179b/12, 185b/09, 187b/01, 188a/02, 207a/17, 210a/16, 221a/14, 228b/04, 258b/04, 270b/14, 283a/05, 286b/08, 289a/01, 298a/10
y. érdi 212a/09
y. ḳıl- 15b/01, 42a/06, 47a/13, 61b/08, 93b/13, 113b/04, 141a/14, 147b/05, 219a/09, 241a/12
y. ḳoyla- Uzağa kovmak. 181b/21, 220a/21
y. taşla- Uzağa bırakmak. 208b/15
y. turur 97a/04, 274b/18
y. turur (iki oḳ atım yıraḳ) 172a/02
y. tut- Uzak tutmak. 43a/13, 129a/16, 180a/17
y. tüş- Uzak düşmek. (Ayrı düşmek). 14a/10
[=76]

yırıt- Bk. **yırt-**
y.-sa 22a/01
y.-tı 67a/02, 67a/02
[=3]

yırt- Yırtmak, elle iki tarafından tutarak parçalara ayırmak; vücudun bir yerini kanatacak kadar derin çizmek; yarıp geçmek, yarmak, bölmek. Krş. **cırt-, yırıt-**
y.-aduġan 129b/09
y.-ıp 53a/02, 57a/09, 115a/10, 118b/01, 207a/09, 286b/01, 294b/01, 295a/07
y.-masa 218b/05
y.-maydur 322a/05
y.-tı 238b/04, 241a/15, 252a/06, 285a/09
[=15]
pardasını yırt- 218b/05
yaḳalarını yırt- 207a/09
yüzini yırt- 294b/01, 295a/07
yüzlerini yırt- 57a/09, 286b/01
[=6]
tartıp yırt- 129b/09

[=1]
yırtıl- Yırtılmak, iki veya daha fazla parçaya ayrılmak.
y.-ıp 210a/21
y.-mas érdi 83b/16
y.-may 84b/11
[=3]
yırtuḳ Yırtık, yırtılmış.
y. turur 323a/01
[=1]
yiber- Bk. **iyber-**
y.-di-ki 326b/10
[=1]
nāma yiber- 326b/10
[=1]
yigene Küpe, kulak memesine takılan süs eşyası. Krş. **yegene**
y. 165b/11, 170b/07, 240b/08, 262b/12, 329b/08
y. (altun ṭavḳ ve bilezük ve yigene) 323a/04
y. (altun yigene) 82b/15, 322a/16
y.+ler (altun yigeneler) 301a/05
y.+si (altun yigene) 262a/20
y.+sini 262b/17
[=11]
yigenelik < *yigenelig* Küpeli, küpe takmış olan. Krş. **yegenelik**
y. turur (altun yigenelik) 101a/10
[=1]
yigirme Yirmi, sayı adı.
y. 36a/19
y. (miŋ bir yüz yigirme) 305a/21
y. (yüz yigirme dıram) 175b/13
y. (yüz yigirme gez) 305b/02
y. (yüz yigirme yıl) 69a/09
y. bir yıl öt- 314a/15
y.+de 192b/15
y. gez Yirmi arşın. 196a/13
y. sekiz yıl öt- 306a/04
y. üç yaşġa kir- 198b/09
y. üç yıl öt- 304b/19
y. üç yılġaça 192b/19
y. yaşġa kir- 135b/19
y. yıl 192b/13, 192b/14, 296a/16
y. yıl öt- 135a/08
[=17]
yigit Yiğit, genç, delikanlı.
y. 4a/03, 4a/12, 4a/16, 4b/03, 4b/08, 4b/13, 5a/03, 5a/04, 5a/07, 5a/14, 5a/16, 5b/06, 8a/16, 9a/20, 10b/14, 12b/16, 13b/07, 18b/17, 18b/19, 19a/13, 44b/08, 50a/12, 51a/15, 51b/08, 53b/02, 56b/15, 56b/18, 62b/14, 64b/13, 72a/18, 72b/11, 72b/19, 73a/07, 112b/02, 119a/17, 119a/18, 119b/01, 119b/10, 119b/19, 120a/17, 122a/20, 124b/15, 127b/10, 132b/05, 138b/19, 160a/12, 164b/17, 168b/03, 168b/17, 169a/01, 169a/07, 169a/17, 175b/01, 176a/02, 215b/14, 215b/14, 217a/13, 219a/13, 219a/13, 221b/02, 230a/07, 234a/21, 238a/02, 245a/13, 246a/20, 246b/21, 273a/13, 309b/20, 315a/06, 328a/18, 333a/05
y. bile 120b/14
y. bol- 124a/01, 169a/09, 180b/07
y. dép 62b/15
y.+din 21b/05, 51a/13, 119b/07
y. érdi 107b/17, 175b/06, 245b/02, 267b/01, 303a/02
y.+ġa 121a/13, 124b/09, 169b/05
y.+ge 5a/16, 5b/03, 12b/16, 121a/12, 176a/03, 221b/07, 221b/08
y. ḳıl- 88a/02, 174a/06
y. kişi 3b/04
y. ḳof- 233a/03
y.+ler 119b/08, 119b/17, 119b/17, 174b/18, 219a/13, 221b/03, 221b/04, 221b/09, 231b/17, 255a/10, 291a/06, 303a/18
y.+ler bile 120b/16
y.+lerġa 221b/02
y.+lerni 92a/12, 219b/21, 255a/02, 291a/10
y.+lerniŋ 107b/18, 110b/09, 147a/17, 182b/06, 221b/08, 317b/20
y.+ni 5b/15, 7b/15, 62b/08, 72b/13, 73b/16, 113b/17, 124b/08, 124b/11, 215b/21
y.+niŋ 13a/14, 53b/01, 217a/14
y. sizler 182b/06
y. turur 9a/19, 125b/14, 155a/12, 155a/12, 226b/11
y. turur biz 89b/09

y. turur biz (yaş yigit) 197b/11
y. turur sen 42a/20, 213b/14, 280b/16
[=145]
yigitī Far. Bir yiğit, bir genç.
y. 63a/12, 71b/09
y.+ni 5b/11, 328a/01
[=4]
yigitlik Yiğitlik, gençlik, delikanlılık.
y. 94a/01
y. çaġı 296a/20
y. çaġıŋ 60b/03
y.+de 98a/12, 110a/05, 233b/21, 244b/16, 304a/01
y. ḥālatda 331a/12
y.+ide (yigitligide) 282a/18
y.+imde (yigitligimde) 244b/18
y. ḳıl- 33a/19, 42b/02
[=13]
yik İğ; iplik eğirmekte kullanılan, ortası şişkin, iki ucu sivri ve çengelli olan, genellikle ağaçtan yapılmış araç, eğirmen.
y. 263a/15
y.+ni 266b/07
[=2]
yinçke İnce, kendi cinsinden olanlara göre dar ve kalınlığı az olan.
y. 75b/18
[=1]
yiŋne İğne; dikiş dikmeye yarayan, ince, ucu sivri, bir ucunda iplik geçecek deliği bulunan çelik araç.
y. 269b/05
y.+ge 87b/05
y.+lerni 87a/19, 87a/19, 87b/05
y.+ni 87a/18
y.+niŋ 148a/10, 225b/08
[=8]
yoġan İri, kocaman.
y. 107b/04
[=1]
yoġar- (Bitki) Büyümek.
y.-dı 14b/11
y.-ıp 14b/12
[=2]
dıraḫt yoġar- 14b/11, 14b/12
[=2]
yoḳ Yok, bulunmayan, mevcut olmayan; olmayan, bulunmayan şey; yasak.
y. 16a/20, 28b/01, 36a/01, 99b/12, 162b/03, 164a/01, 193a/17, 196a/09, 198b/15, 201b/07, 203b/14, 214a/12, 216b/11, 216b/17, 218a/14, 226b/12, 234b/18, 255a/10, 257b/03, 281b/21, 293a/19, 295b/15, 296a/09, 308a/20, 313a/03, 326b/12
y. (-ġanım yoḳ) 55b/05, 314a/05
y. (-genim yoḳ) 10b/05, 10b/05, 57a/15, 87b/17
y. (-genimiz yoḳ) 3b/17
y. bol- Yok olmak. 45a/09, 51a/14, 62b/18, 83b/14, 132a/01, 145b/18, 159a/03, 162a/11, 171b/14, 180b/06, 211b/06, 216b/10, 295a/01
y.+dur 3a/13, 4a/12, 7a/10, 9a/09, 9b/08, 14b/16, 20a/13, 23b/12, 24a/02, 25a/12, 32a/05, 32a/05, 32a/07, 33b/14, 34b/06, 34b/08, 34b/09, 39a/02, 39b/02, 40b/07, 40b/19, 42b/12, 47b/03, 49b/15, 50a/04, 51b/15, 56b/17, 57a/14, 64a/16, 66a/17, 84a/08, 84b/03, 87a/04, 88b/19, 91a/14, 95b/14, 95b/15, 97b/18, 98b/07, 101a/05, 101a/19, 102b/17, 105b/19, 106b/19, 107b/13, 107b/14, 114a/06, 123a/20, 139a/16, 140b/08, 146a/03, 147a/10, 150a/04, 158a/14, 158b/04, 159b/04, 161b/03, 167b/09, 182a/01, 184a/18, 185b/10, 187b/19, 188a/19, 193a/21, 195a/12, 196a/11, 197b/12, 198b/21, 207b/03, 211a/07, 211a/07, 211a/13, 211a/16, 212b/17, 214a/03, 216b/06, 216b/12, 219a/11, 224a/04, 224a/21, 224b/04, 224b/06, 225b/03, 225b/21, 227b/02, 231a/10, 234a/03, 236a/03, 238a/08, 242a/04, 242a/06, 242b/13, 243b/06, 243b/18, 257a/07, 259a/07, 259a/18,

261b/14, 264a/09, 266b/11, 269b/04, 270b/11, 274a/09, 280b/10, 282b/10, 282b/11, 285a/01, 292b/01, 292b/07, 294b/08, 295b/13, 296a/09, 300a/07, 301b/16, 302a/18, 313a/10, 315a/21, 324b/12, 324b/20, 328a/06, 331b/03
y.+dur (-geni yoḳdur) 95b/17, 291a/05
y.+dur (-genim yoḳdur) 52b/03, 186b/01, 213b/13
y.+dur (-genimiz yoḳdur) 318a/05
y.+dur (-ḳanı yoḳdur) 50a/04
y.+dur dép 35a/17, 35b/02, 268a/12
y. éken 8a/13, 98a/14, 99b/17, 110b/07, 159b/05, 187a/06, 190a/10, 194a/02, 230b/03, 231a/03, 262a/03
y. érdi 12b/03, 25b/02, 48a/10, 48a/20, 49b/11, 62b/19, 69a/15, 72b/01, 79a/07, 97b/04, 98a/20, 99b/12, 100a/02, 107a/20, 125a/15, 139a/21, 145b/04, 150b/11, 151b/12, 172b/06, 187b/14, 198a/20, 205b/16, 208b/13, 212b/11, 222b/19, 226b/19, 227b/19, 232b/07, 232b/14, 241a/10, 252a/18, 253a/05, 253a/15, 274a/21, 276a/18, 289b/13, 295b/09, 305a/05, 306a/06, 306a/10, 308a/17, 308b/07, 313a/17, 313b/05, 313b/07, 315a/11, 316a/02, 316a/17, 317a/15, 319b/21, 327a/07, 327b/18, 332a/15
y. érdi-ki 30a/18, 116b/18, 316b/18
y. érmiş 25a/07, 108b/18, 151b/03
y. ḳıl- Yok etmek. 34b/12, 43b/03, 48b/17, 49a/02, 49a/05, 52b/16, 108a/01, 110b/03, 121a/02, 129b/08, 151a/01, 154a/19, 163a/10, 169a/04, 173b/05, 179b/21, 205a/12, 205b/21, 212b/12
y.+larnıŋ (pād-şāhı yoḳlarnıŋ şaharı) 99a/09
y. mıdur 23a/06, 93b/02, 171b/20, 251b/02, 275a/16, 297a/02
y. mu 250b/15
y.+nıŋ (bar u yoḳ) 183a/01
y.+tur 141b/17, 195a/13, 262a/05
y.+tur dép 329b/10
y. turur 1b/04, 1b/04, 3a/14, 3b/14, 3b/16, 4a/05, 6a/06, 10a/12, 12b/12, 17a/10, 18a/16, 18a/16, 24b/07, 25a/04, 25a/05, 27a/20, 29b/15, 41b/07, 41b/10, 41b/16, 43b/07, 46b/13, 64a/07, 65b/13, 77a/02, 80a/09, 80a/13, 97a/17, 97a/18, 101a/01, 106b/19, 108b/17, 108b/17, 109a/18, 114b/07, 122b/01, 132a/18, 133b/20, 135a/01, 144b/05, 149b/11, 154b/12, 158a/01, 159a/10, 163b/19, 163b/19, 163b/21, 164b/15, 166b/03, 167a/19, 171a/05, 171b/08, 171b/09, 171b/21, 172a/05, 172a/06, 172a/18, 174b/04, 176b/13, 178a/02, 181a/12, 182b/08, 188b/04, 190a/15, 199a/09, 201b/11, 202b/04, 204a/16, 207b/14, 216a/05, 216b/10, 229a/21, 230a/08, 235b/17, 242b/15, 265a/09, 270a/08, 270a/11, 270b/07, 274b/10, 284a/18, 292b/19, 300b/08, 309b/21, 317a/12, 329b/14, 330b/05, 331a/19
y. turur (ġanım yoḳ turur) 24b/07
y. üçün Olmadığı için. 72b/06, 300b/17
[=371]
yoḳsız Bk. **yoḳsuz**
y. (darvīş yoḳsız) 116b/02
y.+lar 85a/13
[=2]
yoḳsuz Yoksul, fakir; zavallı. Krş. **yoḳsız**
y. 158b/06, 169b/09, 172a/04, 182a/15, 193a/19, 201b/11, 327b/20
y. bol- 128a/14, 154a/21, 179b/12, 216b/15
y. érdi 293a/03
y.+lar 174b/13, 174b/21, 180a/11, 201b/14
y.+lar bile 201b/12

y.+lardın 201b/11
y.+larġa 164b/14, 173a/06, 179b/20, 180a/12, 180a/19, 201b/13, 201b/16, 209a/14, 230a/05, 243b/13
y.+nıŋ 172a/03
y. turur men 177a/07
[=30]

yoḳsuzlıḳ Bk. **yoḳsuzluḳ**
y.+dın 171b/17
[=1]

yoḳsuzluḳ Yoksulluk, fakirlik. Krş. **yoḳsuzlıḳ**
y. 322a/17
y.+dın 128a/12, 193a/14
[=3]

yol Yol, bir yerden bir yere gitmek için içinden veya üzerinden geçilen yer; tutum, davranış biçimi; uyulan veya benimsenen ilke, sistem, usul; bir şeye ulaşmak için takip edilen seyir; bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem, vasıta; defa, kez.
y. 24a/02, 26b/08, 34b/03, 38a/16, 39b/20, 40a/01, 42b/12, 42b/15, 45a/19, 46b/20, 47b/18, 51b/15, 88b/14, 93b/15, 98b/07, 99a/06, 100a/11, 100a/12, 102b/02, 118b/02, 119a/18, 129a/01, 129a/11, 132b/01, 144b/05, 146a/03, 158a/21, 167b/17, 171b/21, 185a/02, 206a/05, 208b/13, 209b/16, 219b/07, 219b/08, 219b/08, 224b/14, 237b/14, 246a/12, 254b/13, 258a/05, 263b/18, 264a/09, 286a/05
y. (aççıġġa köŋülde yol ber-) 48a/02
y. (bir yol) 188a/17
y. (iki ferseng yol) 35b/12, 76b/11, 210b/04, 297a/18
y. (rāst yol) 249a/02
y. (rāst yol körgez-) 28b/14, 56a/18, 100a/01, 105b/05, 115a/03, 129b/02, 155b/15, 203b/02, 205a/07, 270a/10, 289b/08
y. (rāst yol taf-) 202a/01, 202a/03
y. (tört ferseng yol bar-) 116b/03
y. (yaḫşı yol körgez-) 53a/01, 119b/18, 312a/19
y. bar- Yol varmak (Yol gitmek). 102b/02, 282b/13
y. başla- Yol başlamak (Yol göstermek, kılavuzluk etmek). 28a/17, 58b/10, 65a/11, 79b/09, 102a/14, 116b/07, 156a/20, 172b/04, 264a/16
y. ber- Yol vermek 12a/16, 12b/01, 13a/09, 134a/21, 207a/19, 245a/18, 306a/17, 306a/21, 306b/01, 309b/09
y. bile 32a/11, 34b/12, 102a/18, 102a/19, 102b/04, 167b/17, 263b/18
y.+da 32a/06, 37a/20, 39b/19, 49a/16, 53b/06, 83a/07, 95a/07, 100a/12, 103a/14, 113b/11, 210a/03, 215b/02, 219b/05, 219b/06, 221b/20, 221b/20, 238a/20, 242b/09, 268a/19, 301a/14, 316b/19
y.+da (iki ayçılıḳ yol) 32a/05
y.+da érdi 66b/16
y.+dadur 32a/04
y.+dağı 34b/12, 215b/12
y.+dın 16b/17, 44b/12, 58b/05, 103a/08, 105b/14, 238a/20, 253b/01, 253b/04, 256a/02, 268b/06, 275a/07, 279b/10, 300b/05
y.+dın (dīv şayṭān yoldın çıḳar-) 221b/18
y.+dın (dīv şayṭān yoldın élt-) 182a/04
y.+dın (dīv yoldın çıḳar-) 294b/05
y.+dın (köŋlüŋni dīv yoldın çıḳar-) 48a/15
y.+dın (rāst yoldın çıḳ-) 282b/01
y.+dın (rāst yoldın çıḳar-) 201b/21, 264b/14
y.+dın (şayṭān yoldın çıḳar-) 212b/08
y.+dın (yaman yol) 218b/12, 244a/13
y.+dın (yaman yoldın yan-) 15a/20
y.+dın çıḳ- Yoldan çıkmak (Doğru yoldan ayrılmak). 193a/11

y.+dın çıḳar- Yoldan çıkarmak (Doğru yoldan saptırmak). 52b/20, 200a/05, 264b/07, 271b/05
y.+dur (iki ayçılıḳ yol üç ayçılıḳ yol) 32a/04
y.+dur (ḳırḳ ferseng yol) 34b/08
y.+dur (neçe ferseng yol) 32a/02
y.+dur (ottuz ferseng yol) 34b/06
y.+dur (yeti künçilik yol) 32a/05
y. érdi 42b/16
y. érdi (iki ferseng yol) 260a/07
y. érdi (iki fersneg yol) 119a/11
y.+ġa 27a/11, 32a/12, 42b/15, 88b/19, 172b/19, 228b/11, 255b/17
y.+ġa (öter yol) 1b/03
y.+ġa (rāst yolġa başla-) 322b/06
y.+ġa (yaḫşı yol) 218b/12
y.+ġa bar- Yola varmak (Yola gitmek). 31b/07
y.+ġa kir- Yola girmek (Doğru yolu bulmak, düzelmek). 276b/06
y.+ġaça (nıṣf-ı yolġaça) 83a/05
y.+ġaça (ottuz ferseng yol) 178b/10
y.+ġaça (üç ferseng yolġaça) 214b/13
y.+gaġaça (iki mīl yolġaġaça) 103a/15
y.+ı 26b/07, 32a/02, 32a/03, 32a/03, 32a/03, 32a/04, 32a/05, 35b/08, 107a/20, 119b/15, 202a/15, 229a/13, 229a/13, 229a/13, 229a/14
y.+ı (bir yolı) 22a/02, 22a/03, 25b/09, 25b/09, 29a/10, 78a/17, 78a/19, 78b/12, 99a/18, 120a/14, 131b/09, 141b/16, 153a/16, 153b/21, 162a/03, 162a/09, 199b/19, 210a/20, 225b/05, 258a/19, 258a/20, 258b/05, 269a/08, 274a/01, 284b/10, 324a/04, 324a/12, 325b/07
y.+ı (bir yolı ḳıl-) 130b/18
y.+ı bile 39b/19, 150a/04
y.+ı bile (Haft-ḫᵛān yolı) 31b/09, 32a/12, 32a/16, 39b/20, 49a/16, 267a/01
y.+ı érdi (Gunbadān Dıznıŋ yolı) 42b/15
y.+ı turur 219b/07, 219b/07
y.+ıda 204a/16
y.+ıda (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıda bol-) 244a/20
y.+ıda (öter yol) 223a/06
y.+ıdın 6a/01, 150a/02, 153a/09, 229b/17, 301b/12
y.+ıdın (Harāt yolı) 252b/19
y.+ıdın (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın çıḳ-) 41b/19
y.+ıdın (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolıdın yan-) 59b/13
y.+ıdın (Nahravān) 274b/14
y.+ıdın çıḳ- 134a/04, 272a/13
y.+ıġa 18a/04, 30a/16, 30b/19
y.+ıġa (dīv şayṭānnıŋ yolıġa kir-) 62b/07, 229a/16
y.+ıġa (dīvnıŋ yolıġa kir-) 182a/04
y.+ıġa (Haft-ḫᵛān yolı) 37a/02, 37a/03, 37a/03, 40a/01
y.+ıġa (Haft-ḫᵛānnıŋ yolı) 44b/17
y.+ıġa (şayṭānnıŋ yolıġa kir-) 229a/12
y.+ıġa (Zābulıstān yolı) 42b/16
y.+ıġa kigür- Yoluna sokmak. 309b/17
y.+ını 98a/11, 140a/10, 163a/11, 167b/16, 219b/17
y.+ını (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını bar-cā keltür-) 60b/11
y.+ını (Ḫudā-yı Taʿālānıŋ yolını taşla-) 52a/18
y.+ını (yamanlıḳnıŋ yolını tut-) 144b/04
y.+ını itür- Yolunu kaybetmek. 202a/17
y.+ını tut- Yolunu tutmak (-e doğru gitmeye başlamak). 104b/01
y.+ını ütür- Yolunu kaybetmek. 4b/05, 8a/07
y. körgez- Yol göstermek. 8a/07, 9a/08, 10b/10, 12b/05, 31a/14, 32b/03, 33b/10, 55b/13, 57b/06, 58a/02, 58b/05, 61a/17, 129a/01, 153b/13, 168b/05, 182b/05, 186b/02, 192b/16, 193b/16, 216b/16, 219b/09, 220a/13, 226a/19, 229b/11, 279b/11, 282a/13
y.+larıda 128a/04

y.+larını 76b/04, 239a/17
y.+larını itür- 152b/09
y.+larnı 52b/11, 140b/05, 275b/13
y.+larnı bağla- Yolları bağlamak (Yolları kapamak, geçişe engel olmak). 118b/14
y.+nı 26a/04, 26b/07, 116b/03, 275a/10
y.+nı (güm-rāhlıḳ yolnı tut-) 15b/07
y.+nı (rāst yol) 208b/20
y.+nı (rāst yolnı körgez-) 35b/08
y.+nı (yaḫşı yol) 244a/13
y.+nı (yaman yolnı körgez-) 3b/03, 63a/12
y.+nı bağla- 206b/21
y.+nı körgez- 39a/18
y.+nıŋ 258a/05
y.+nıŋ çapduġını ḳıl- 219b/09
y. öt- Yol geçmek. 245a/14, 256b/03
y. rancı Yol renci (Yol zahmeti, yol eziyeti). 107a/17, 207a/19, 212a/10, 232a/18, 245a/20, 282b/18, 289a/21, 289b/01
y. rancları 36b/18
y. sora- Yol sormak. 100a/09
y. taf- Yol bulmak (Yer edinmek). 263b/01
y. turur 219b/06, 219b/08
y. turur (yetmiş ferseng yol) 278a/19
y.+umız (baraduġan yol) 88b/14
y.+umızını (dīv yolumızını evür-) 179a/15
y.+uŋġa (kelür yol) 61b/11
y.+uŋnı dīv evür- Yolunu şeytan çevirmek. 251a/20
y. yürü- 8b/05, 91b/10, 104a/09, 107a/18, 242b/14, 275b/10, 275b/15, 287a/08
[=346]

yolbars Kaplan; kedigillerden, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan, çevik, çok kuvvetli, yırtıcı hayvan.
y. 6b/15, 28b/06, 91a/13, 187b/10, 204a/18
y. (şīr u yolbars) 2b/14, 111b/15, 291a/11
y. bile 325b/03
y. dék 50a/10, 210a/21
y.+ġa 204a/16
y.+larġa (şīr u yolbars) 206b/03
y.+larnı (şīr u yolbars) 303a/12
y.+larnıŋ 303a/14
y.+nıŋ (şīr u yolbars) 322a/04
y. terisi Kaplan derisi. 96a/12
[=17]

yolçı Rehber, yol gösteren, kılavuz.
y. 44a/12, 176a/06, 185b/04, 185b/05, 185b/07, 186b/02, 186b/02
y. bol- Rehber olmak (Kılavuzluk etmek). 31a/14, 116b/04, 266b/16, 278a/19
y. érdi 255b/12
y. ḳıl- 116b/06, 278a/20
[=14]

yoldaş Arkadaş, dost.
y. bol- 25a/02, 128b/04, 175b/01
y.+ları 185b/08
y.+larıġa 77b/08
[=5]

yortḳan Yorgan.
y. turur 97b/13
[=1]

yosun Şekil, tarz, biçim; kural, kaide, düzen; töre, gelenek, alışkanlık.
y. 245b/03, 249a/18
y. (rasm u yosun ḳıl-) 150a/10
y.+da 79a/16, 143a/12, 230b/15, 249b/09, 269b/19, 299b/14
y.+da (bir yosunda) 148a/10
y.+da (bölek yosunda bol-) 292b/09
y.+da (bölek yosunda ḳıl-) 124a/13
y.+da (bu yosunda) 6b/11, 97b/01, 148b/19, 203b/19, 231a/20
y.+da (her yosunda) 229b/05
y.+da (mundaḳ yosunda) 4a/03, 48a/13, 292b/15
y.+da (şul yosunda) 84b/17, 156b/12, 214a/18
y.+da (uşbu yosunda) 6a/16, 6b/05, 12a/19, 15a/01, 16b/18, 18b/02, 18b/04, 18b/07, 21b/03, 21b/04, 26b/02, 34b/08, 38b/16, 45a/07, 49a/07, 54b/04, 56b/16, 66b/18, 75b/06, 80a/10, 81a/08, 86a/05, 89a/17, 94b/15, 102b/01, 104a/02,

106a/11, 107a/19, 110b/16, 111a/07, 111a/14, 118a/02, 124a/08, 124a/16, 127a/13, 128a/17, 131b/02, 132b/10, 138b/08, 146b/11, 149b/20, 169b/09, 175b/07, 177a/11, 178b/01, 180a/14, 183a/16, 186a/03, 187b/19, 192a/15, 193a/08, 193b/11, 195a/21, 196a/16, 199b/01, 203b/17, 203b/19, 205b/09, 209b/12, 228a/20, 230b/02, 231a/03, 231a/07, 231a/19, 231b/10, 239a/17, 239a/19, 239b/01, 240b/06, 255b/16, 279b/17, 298b/10, 300b/05, 305a/14, 316a/03, 327b/16
y.+da (uşbu yosunda bol-) 186a/08, 199a/14
y.+da (uşbu yosunda ḳıl-) 138a/17
y.+da érdi (uşbu yosunda) 252b/17
y.+da turur (uşbu yosunda) 80a/02, 115b/12
y.+dadur 282a/04
y.+dadur (uşbu yosun) 318a/12
y.+dur 158b/09
y.+ı 64b/03, 130a/19, 155a/01, 183a/04, 313b/20, 326b/06
y.+ı bile 80b/07, 82b/18
y.+ı bile (rasm yosun) 82a/12, 212a/20
y.+ıda 152b/17, 156a/19, 180a/03, 270a/01
y.+ıda bol- Geleneğinde olmak (Geleneğini devam ettirmek). 234b/16
y.+ıdur 250b/05
y.+ığa kir- Geleneğine girmek. 288a/02
y.+ımızġa kir- 15b/01
y.+ını 25b/03, 47a/20, 61a/11, 124a/12, 127a/05, 198b/01, 270a/03, 270b/05
y.+ını (cengniŋ yosunını ḳıl-) 239a/09
y.+ını (rasmı yosunını taşla-) 15b/16
y.+ını buz- Geleneğini bozmak. 134a/18
y.+larını 82b/11, 147a/04, 249b/14, 264a/21
y.+larını (rasm u yosun) 132a/19
y.+larını taşla- 145b/16
y.+larıŋnı (rasm yosunlarıŋnı taşla-) 55b/01
y.+um 54b/09, 106a/14
y.+umız 289b/16
y.+uŋlarça 81a/19
[=149]
yota Uyluk, kalça.
y.+sıda 221b/16
[=1]
yögeş Sarma, bürüme.
y. bol- 150a/16
[=1]
yölen- Dayanmak, yaslanmak.
y.-ip 312b/13
[=1]
yölök Dayanak, destek.
y.+i (yölögi) 158b/19
[=1]
yön Yön, izlenen yol, istikamet.
y.+üŋni 237a/11
[=1]
yu- Yıkamak, temizlemek.
y.-dı 32b/02, 87b/20, 115b/18, 168b/21, 174a/02, 176b/01, 238a/17, 242b/07
y.-dılar 31a/09, 68a/02, 68a/05, 80b/07, 109b/11
y.-dum dép 28a/04
y.-ġalı 72a/01
y.-maḳ kerek 243b/02
y.-p 71a/12, 71a/15, 71a/16, 304a/19, 304a/19
[=21]
élig yu- 243b/02
yuḳ yu- 71a/16, 72a/01
[=3]
yuḳ Çamaşır.
y. yu- 71a/16, 72a/01
[=2]
yuḳçı Çamaşırcı, para karşılığında başkalarının çamaşırını yıkayan kimse.
y. 70b/17, 71a/12, 71a/13, 71a/14, 71a/16, 71b/01, 71b/04, 71b/06, 71b/07, 71b/08, 71b/11, 71b/12, 71b/13, 71b/16, 71b/17, 71b/18,

72a/01, 73b/07, 73b/08, 73b/09, 73b/10, 73b/13, 74a/17, 74b/02
y.+dın 73b/08
y.+ġa 71b/16, 71b/20, 74b/01
y.+nı 73a/02
y.+nıŋ 71a/15, 72a/02, 72b/20
[=32]

yuḳçılıḳ Çamaşırcılık, para karşılığında çamaşır yıkama işi. Krş. **yuḳçuluḳ**
y. 74b/01
[=1]

yuḳçuluḳ Bk. **yuḳçılıḳ**
y. 71b/17
[=1]

yuḳḳarı Yukarı, bir şeyin üst bölümü; benzerleri arasında üstte bulunan; yetki veya derece bakımından daha üstte bulunan, daha yüksek olan; üstün; yukarıya, üst tarafa.
y. 44a/19, 181a/12, 181a/15, 217a/03, 227a/21, 254b/17, 281b/21
y. (başını yuḳḳarı köter-) 58a/16
y. bol- 58b/08, 121a/17, 140b/13, 216a/11, 330a/03, 330a/03
y. bülend ḳıl- 128b/03
y. çık- 239a/16
y.+dın 34b/03, 104b/14, 104b/16
y. érdi 317b/09
y. ḳıl- 65b/10, 66a/20, 130a/19, 173b/09, 187b/15
y. köter- Yukarı kaldırmak. 90b/09, 195b/20, 255b/15, 291b/15
y. mertebelik ḳıl- 130b/09
y. olturġuz- Yukarı oturtmak (Saygı ve hürmetini göstermek amacıyla bir kimseyi yukarı oturtmak). 36b/16, 86a/02, 86b/18, 90a/20, 142b/11, 184b/11, 254b/01
y. tart- Yukarı çekmek (Yükseltmek, yüceltmek). 23b/04
y.+tın 36a/04
y. turur 143b/19
y. turur sen 181b/15
y. tut- 63b/20
[=42]

yuḳḳarılıḳ Üstünlük.
y. ḳıl- Üstünlük kılmak (Üstünlük iddiasında bulunmak). 106a/11
[=1]

yul- Yolmak, koparmak, sökmek.
y.-ayın 288b/09
y.-dı 12b/13, 22b/02, 42b/08, 145a/21, 196b/01, 238a/01, 318b/14
y.-dı ékin 60b/01
y.-dılar 62b/16
y.-ġannı 294b/01
y.-ġaylar 53b/01
y.-maḳ kerek 218a/02
y.-sa bol- 309b/06
y.-saŋ 40b/03
y.-up 44a/18, 57a/12, 62a/18, 67b/11, 238b/03, 290b/14, 294a/16, 295a/07
y.-up al- 8a/09, 9b/19, 12b/10
y.-ur biz 79b/19
y.-ur érdi 57a/08
y.-ur men 16a/02, 267b/02, 272a/07
y.-urlar 27a/05
[=32]
ıltızıdın yul- 60b/01, 288b/09
ıltızımdın yul- 27a/05
ıltızımızını yul- 79b/19
ıltızını yul- 40b/03, 267b/02
ıltızlarımnı yul- 53b/01
ıltızlarını yul- 272a/07
saç ve saḳalın yul- 196b/01
saç ve saḳalını yul- 57a/12
saç ve saḳallarını yul- 67b/11, 290b/14
saçlarını yul- 42b/08, 57a/09, 62a/18, 62b/16, 238a/01, 238b/03, 294a/16, 294b/01, 295a/07, 318b/14
saḳallarını yul- 22b/02
[=23]

yulġun Ilgın; ılgıngillerden, çiçekleri açık eflatun renkli ve sapsız, yaprakları pul biçiminde, kumlu nehir yataklarında, çorak yerlerde kendiliğinden yetişen veya bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, çeşitli türleri bulunan, çalı veya ufak ağaç hâlindeki bitki.
y.+da turur 58b/09
y.+dın 58b/08
y. dıraḫt Ilgın ağacı. 58b/07
y. dıraḫtı 58b/06

y.+nı 58b/17
y. oḳ 59b/16, 60b/13, 63b/18
y. oḳnı at- 58b/16, 60a/02
[=10]

yultuz Yıldız, ışıklı ve sabit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri; baht, talih, şans.
y. 88a/07, 211b/04, 236a/10, 277a/17
y. (muştarī yultuz) 208a/19
y. çevrül- 235b/11
y. dék 17b/17
y.+dın 132a/19
y.+ġa 282a/11
y.+ġa baḳ- 88a/07
y.+ġa ḳara- Yıldıza bakmak (Yıldız falına bakmak). 17a/10, 65a/06, 124b/10, 124b/14, 149b/15, 321a/16
y.+ıġa ḳara- 124b/16
y.+ını kör- Yıldızını görmek (Talihini, geleceğini görmek). 280a/21
y.+ını ve ṭālıʿını baḳ- 6b/18
y.+ını yaman kör- 5a/01
y.+lar 104a/02, 305b/13
y.+lar (āftāb u ay ve yultuzlar maḳṣūdıça çevrül-) 321a/19
y.+lardın 301b/01
y.+larġa 242b/06
y.+larġa ḳara- 65a/06
y.+larnı 52a/19, 305a/13
y.+larnıŋ 305b/11
y.+larnıŋ gerdişi 238a/10
y.+nı 65a/12
y.+nıŋ 184a/04
y. turur 181a/18
y.+umıznıŋ (yultuzumız örle-) 77b/14
y.+uŋ örle- Yıldızın yükselmek (Yıldızın parlamak). 93b/19
[=35]

yultuzluḳ < *yultuzluġ* Yıldızlı, yıldızı olan.
y. érdiŋ (şīr yultuzluḳ) 108b/13
[=1]

yulun- Yolunmak, koparılmak.
y.-up 147b/16
[=1]

yum- Yummak.
y.-up (köz yumup açḳunça) 199a/15
[=1]

yumalan- Yuvarlanmak.
y.-dı 66b/06, 89b/17
y.-dılar 206b/02
y.-ıp 208b/19, 238a/07
[=5]
yerge yumalan- 238a/07
[=1]

yumşa- Yumuşamak, yumuşak duruma gelmek; öfkesi, inadı geçmek.
y.-dı 138a/17
y.-ġay 235b/07
y.-p 138a/14
[=3]
köŋli yumşa- 235b/07
[=1]

yumşaḳ Yumuşak; dokunulduğunda çukurlaşan, çöken, eski biçimini kaybeden; insanda hoş ve rahat bir etki bırakan, etkisi tatlı olan, incitmeyen; uysal, halim selim.
y. 68b/19, 175b/02
y. (sözüŋni yumşaḳ ḳıl-) 133b/16
y. āvāzlıḳ bol- 244b/09
y. bol- 57a/17, 129a/08
y. futlar Yumuşak ayaklılar. 99b/11, 99b/15, 99b/18
y. futlarnıŋ şaharı 99a/08, 99b/10
y. söz 81a/18, 146a/02, 203a/21
y. söz ayt- 47b/16, 78b/13
y. sözle- Yumuşak söylemek. 50a/07, 277b/19
y. sözler ay- 27a/01, 237a/07
y. sözler ayt- 315b/18
y. sözler sözle- 195b/21
y. sözlerni ay- 245a/12
y. yumşaḳ söz ayt- 296b/17
[=24]

yumşaḳlıḳ Yumuşaklık, yumuşak olma durumu.
y.+da 106a/01
[=1]

yumşat- Yumuşatmak; bir kimsenin inadını, öfkesini geçirmek, hafifletmek.
y.-ıŋızlar 281b/05
[=1]
köŋlini yumşat- 281b/05

[=1]

Yūnānī Yunanlı.
Y.+larnıŋ 84b/14
[=1]

Yūsuf k.a. Bk. **Mīr Yūsuf Şāh**
Y. (Mīr Yūsuf Şāh) 1b/06
[=1]

Yūsuf Ġāzī k.a. Bk. **Mīr Yūsuf Şāh**
Y. érür 333a/16
[=1]

yut- Yutmak, bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.
y.-a almadı 33a/09
y.-ḳa men 316b/08
y.-tı 33a/08, 98b/10, 100b/03, 120b/15, 241a/15
y.-up 243a/13, 274a/04
y.-up éken 176a/02
y.-ur érdi 3b/07
[=11]
ḳan yut- 3b/07, 274a/04, 316b/08
[=3]

yūz Özellikle avcılıkta kullanılan küçük pars.
y. 165b/12, 322a/16
y.+larnı 175b/18
y.+nıŋ 165b/13
[=4]

yügen Dizgin, gemin uçlarına bağlanarak hayvanı idare etmeye yarayan kayış.
y. 150a/15
y. (altun éger ve yügen) 112a/02
y. (altun éger ve yügen toḳu-) 106b/03
y.+leriŋ (éger yügen) 171b/18
[=4]

yügenle- Dizginlemek, ata dizgin takmak.
y.-di 150a/17
[=1]

yügenlik < *yügenlig* Dizginli, dizgin takılmış.
y. (altun éger ve yügenlik aṭ mindür-) 181b/18
y. (altun éger yügenlik) 165b/05
y. (altun éger yügenlik aṭ) 216a/09
y. (altun éger yügenlik aṭka mindür-) 301a/04
y. (altun éger yügenlik aṭlar) 97a/03
y. (altun égerlik altun yügenlik aṭlar) 225a/01
y. (altun égerlik ve altun yügenlik aṭlar) 148b/05
y. (égerlik yügenlik aṭ) 231a/12
[=8]

yügür- Koşmak, adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek; bir yere hızla, ivedilikle gitmek; bir işle çok ilgilenmek, koşuşturmak; yürümek, bir şey bir yöne doğru yer değiştirerek ilerlemek.
y.-di 5b/11, 6b/01, 7b/07, 9a/18, 50a/16, 71a/12, 117a/15, 126a/15, 157b/16, 158a/09, 168b/03, 221b/04, 241b/06, 252b/07, 293b/14
y.-diler 177a/06, 201b/01
y.-güçi turur men 41a/08
y.-mese 217b/01
y.-seler 103b/03
y.-üp 9a/17, 9b/01, 97b/05, 122a/02, 201a/11
y.-üp bar- 317a/10
y.-üp kel- 60a/12, 114b/13, 158a/06, 161a/19, 167a/05, 170a/06, 170b/04, 201a/17, 330a/05
y.-üp ḳof- 29a/17, 312b/01, 323b/03
y.-ürler 103b/03
[=39]
aylıġa yügür- 5b/11, 6b/01, 9a/18, 9b/01
ḳaşıġa yügür- 293b/14
[=5]

yügürt- Koşturmak, koşma işini yaptırmak; çabucak göndermek, acele ile bir yere göndermek; yürütmek; verilmek.
y.-edür 51b/02
y.-gen 186b/10
y.-gen-dek 165b/09
y.-seŋ 283b/11
y.-ti 255b/15, 320a/09
y.-tiler 123b/18
y.-üp 27b/10, 42a/04, 241a/07
[=10]
aṭ yügürt- 241a/07

aṭını yügürt- 255b/15, 320a/09
aṭıŋnı yügürt- 283b/11
aṭlarını yügürt- 123b/18
zahr yügürt- 186b/10
[=6]

yügürük (At için) Hızlı giden, çabuk yürüyen.
y. aṭ 7b/08
y. aṭlıḳ 7b/04
[=2]

yügürüş- Koşuşmak.
y.-üp 68a/08, 99b/13
y.-üp kel- 294a/11
[=3]

yük Bir insan veya hayvanın taşıdığı şeylerin bütünü; bir hayvanın taşayabileceği miktar; hayvanlarla yapılan taşımalarda kullanılan bir ağırlık ölçüsü; eşya.
y. (yüz yük altun) 246a/11
y.+i (téve yüki) 302b/14
y.+i (yüz téve yüki altun) 287b/19
y.+lerde 36b/02
y.+lerimde 137b/02
y.+lerimniŋ 36b/14
y.+lerini 36b/03, 230a/13
y.+lerni 35a/11, 35a/12, 120b/06
y.+lerni yükle- 35a/15
y. yükle- 29b/17, 35a/12, 166b/15, 231b/07, 231b/10, 232a/08
[=18]

yükle- Yüklemek, taşınacak şeyi taşıma işini yapacak taşıta yerleştirmek.
y.-di 28b/16, 96a/12, 107a/10, 107a/11, 107a/11, 112b/02, 137a/16, 137a/16, 142b/09, 223a/03, 223a/04, 239b/17
y.-diler 24b/12, 29b/18, 39b/13, 39b/13, 39b/14, 39b/14, 39b/14, 39b/15, 68a/06, 68b/04, 75b/07, 75b/08, 87a/10, 87a/10, 87a/10, 106b/01, 106b/02, 106b/02, 106b/03, 106b/05, 120a/17, 159b/02, 172b/09, 210a/01, 210b/16, 231b/02, 232a/08, 296b/12, 301b/19
y.-dük 159b/04
y.-gil 36a/17, 36a/17, 36a/18, 82b/15, 105a/07
y.-ŋler 274b/13
y.-p 14a/03, 35a/15, 82b/16, 166b/15, 179b/09, 184a/04, 227a/17, 227a/18, 230a/11, 231b/07, 231b/10, 262b/04, 274a/11, 274a/18, 282a/12, 302b/16, 303a/17, 325b/11, 325b/12, 325b/12, 325b/12, 325b/13, 325b/14
y.-p turur érdiler 274a/12
y.-sün 35a/12, 35a/12
y.-yin 59a/18
[=75]
yük yükle- 29b/18, 35a/12, 166b/15, 231b/07, 231b/10, 232a/08
yüklerni yükle- 35a/15
[=7]

yüklet- Yükletmek, yükleme işini yaptırmak.
y.-ip 287a/04
[=1]

yüŋ Tüy, kuş tüyü.
y.+i 60a/11
y.+içe 119a/09
[=2]

yüŋle- (Ok için) Tüy takmak.
y.-di 58b/18
[=1]

yür- Bk. **yürü-**
y.-di 119b/20
y.-diler 92b/02
y.-eyduġan 42b/16
y.-eydür 161a/19, 269b/21
[=5]

yürek Yürek; iç.
y. dāġla- Yürek dağlamak (Çok acı çekmek). 1b/03
y.+i (yüregi ḳan bol-) 8a/13
y.+i (yüregi titre-) 96b/10
y.+i (yüregi yarıl-) 270a/03
y.+ini (yüregini yar-) 7a/12
y.+leri 285b/17
y.+leri ḳan bol- Yürekleri kan olmak (Çok üzülmek, içleri kan ağlamak). 286a/21
y.+leri yarıl- Yürekleri yarılmak (Çok korkmak). 171a/07
[=8]

yüreklen- Yüreklenmek, cesaretlenmek.

y.-diler 121a/04, 286b/07
[=2]
yüreklik < *yüreklig* Yürekli, korkusuz, cesur.
y. 45a/05, 169a/19
y.+dür 184a/11
y. turur 46a/04
[=4]
yürü- Yürümek, adım atarak ilerlemek; bir yöne doğru yer değiştirmek, yer değiştirerek ilerlemek; yayan gitmek, gezmek; yol almak; aşarak geçmek, katetmek; hizmet etmek, çalışmak. Krş. **yür-**
y. almas 275b/15
y. almas érdi 239a/14
y. ber- 176a/20
y.-di 23a/11, 35a/03, 35b/10, 96a/17, 101b/06, 105a/17, 162a/16, 195b/04, 210b/02, 242b/14, 275a/03, 302a/13
y.-di-ki 26a/03
y.-diler 34a/08, 39b/16, 79b/09, 91b/10, 101b/09, 104a/09, 116b/07, 173b/02, 174b/15, 210a/14, 214b/13, 262b/04
y.-geli 12a/08, 38a/16, 100a/08, 100a/08, 211b/15
y.-gen 37a/11
y.-gen-dek 210a/14
y.-gende 269b/20
y.-gendür 216a/06
y.-gendür men 240a/13
y.-genini 91a/06
y.-genni 305b/11
y.-gil 59a/16
y.-megil 208a/09
y.-mek kerek 189b/12
y.-meklik 103a/09
y.-mes érdi 289b/11
y.-mes men 100b/19
y.-ŋüzler 224a/14
y.-p 34b/07, 45a/03, 48b/13, 59b/08, 104b/18, 107a/19, 127b/01, 174a/07, 178b/01, 212b/02, 223a/16, 227b/15, 239a/15, 265b/05, 275b/10, 278a/14, 283a/02, 287b/06, 295b/03, 327a/04
y.-p érdiler 35a/20
y.-p ḳaç- 85a/02
y.-p ket- 167b/13, 170b/11, 275a/03, 275b/04
y.-pdür men 112a/17
y.-r 36a/03, 44a/15, 101b/01, 102a/09, 121b/16, 202a/06
y.-r biz 37a/10, 37a/10, 90b/06, 296b/16
y.-r érdi 4a/09, 4b/15, 5a/11, 19b/20, 63b/19, 65a/14, 66b/14, 66b/15, 70a/04, 71a/11, 72b/03, 102b/06, 107a/18, 112a/09, 112a/10, 118a/06, 125b/04, 140b/04, 140b/05, 147a/13, 161a/14, 165b/05, 167a/13, 167b/05, 173b/02, 174b/07, 178b/01, 186a/05, 186a/05, 207a/03, 239a/12, 239a/14, 239a/14, 239a/15, 270b/02, 270b/03, 274a/05, 283b/21, 303a/10, 303a/11, 303a/12, 303a/13, 303a/14, 303a/15, 303a/16, 303a/17, 303a/18, 303b/01, 305b/10, 325b/06, 326a/04, 328a/12
y.-r érdiler 29a/10, 68a/08, 97b/05, 97b/07, 138b/07, 147b/06, 162b/12, 165b/07, 170a/04, 225a/02, 283a/02, 287a/08, 287b/01, 303a/19, 303b/01, 320a/08
y.-r érdim 164a/18
y.-r men 5b/15, 100b/18, 126a/06, 209a/17
y.-r sen 71b/14, 97a/16
y.-r siz 138b/12
y.-r sizler 274b/17
y.-rler 184a/04, 237b/19
y.-se 116b/18, 219b/05, 219b/06
y.-şge 226b/12
y.-şni 8b/05
y.-ydür 269b/18
[=169]
aylıda yürü- 45a/03, 65a/14, 66b/15, 174b/15, 209a/17, 225a/02, 265b/05, 303a/10
aylıŋda yürü- 59b/08, 287b/06
ilgeri yürü- 35a/20, 116b/07, 118a/06

yol yürü- 8b/05, 91b/10, 104a/09, 107a/18, 242b/14, 275b/10, 275b/15, 287a/08
[=21]
çafıp yürü- 112a/09, 125b/04, 138b/12, 274a/05
[=4]
yürüt- Yürütmek, yürümesini sağlamak;
y.-ti 242b/12
y.-tiler 62a/17, 89a/16, 261b/09
y.-üp 33a/03, 35a/19, 89a/15, 89a/18
y.-ür érdi 222a/06
[=9]
aṭını yürüt- 242b/12
aylıda yürüt- 35a/19, 89a/16
[=3]
yüt- Bk. **it-**
y.-üp ket- 241a/19
[=1]
yüz I Yüz, surat, çehre; yüzey, satıh; yön, taraf.
y. 85b/05, 124a/03, 204b/14, 296a/09
y. (ay dék yüz) 213b/09
y. (yaman ṭālıʿ yüz keltür-) 59a/20
y. evür- Yüz çevirmek (Yüzünü dönmek; ilişkisini kesip ilgilenmemek, gösterdiği ilgiyi kesmek). 19a/07, 38a/02, 38a/15, 43b/01, 70a/05, 74b/14, 77a/07, 78a/03, 78a/08, 79a/19, 89b/02, 111b/15, 114b/12, 115a/11, 120a/12, 131b/09, 131b/10, 135b/21, 141b/17, 143a/01, 144b/08, 185a/13, 185a/14, 185a/16, 199b/18, 209b/10, 220a/20, 250b/17, 252b/18, 253b/07, 254a/10, 255b/08, 255b/20, 258b/14, 260a/02, 260b/09, 267b/06, 268a/01, 272a/14, 272b/19, 273b/18, 274a/08, 274b/08, 283b/05, 285b/21, 286b/20, 292b/12, 296b/04, 301b/12, 303b/16, 309b/09, 310a/03, 310a/09, 312a/06, 312b/17, 324a/10
y.+i 5a/15, 25b/14, 27b/19, 33b/15, 47a/02, 50b/19, 92b/16, 99a/11, 105b/18, 123b/08, 125a/12, 139b/11, 139b/13, 251b/07, 261b/17, 286a/09, 299b/08, 300b/02, 311a/11, 316b/20, 317a/06, 328a/01, 328a/14
y.+i (āftāb u aynıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 34a/13
y.+i (āftābnıŋ yüzi) 210b/07
y.+i (āftābnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 33a/06, 34a/06, 34a/11, 207a/05
y.+i (āsmānnıŋ yüzi) 332b/07
y.+i (āsmānnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 208b/11
y.+i (cahānnıŋ yüzi ḳaraŋġu bol-) 35a/04
y.+i (havā yüzi) 37b/10, 206b/17, 208b/12
y.+i (havā yüzi ḳaraŋġu bol-) 57b/09, 68b/02, 210a/06, 237b/09
y.+i (ṣaḥrā yüzi) 197b/06
y.+i (yer yüzi) 207a/06, 208b/11, 258b/15
y.+i bile 18a/08
y.+i ḳızar- 94b/03
y.+i sarġar- Yüzü sararmak (Korku ve üzüntü sebebiyle yüzün rengi solmak). 166a/04, 222a/09, 245a/11
y.+ide (yer yüzi) 172a/16, 208b/12
y.+idin 22b/06, 188b/17
y.+idin (havā yüzi) 35a/09, 57b/09, 165b/16, 208b/13
y.+ige 4a/12, 33a/13, 70a/02, 78a/03, 91a/04, 93a/06, 94a/19, 110a/19, 172a/09, 288a/15, 290a/04, 295a/03, 295a/20, 316a/06, 318b/13
y.+ige (ay dék yüz) 7b/16, 76b/18, 83a/10, 87a/13, 112b/14, 114a/13
y.+ige (ay yüz) 110b/09
y.+imizni 302a/10
y.+in 1b/08, 198a/12
y.+in tofraḳġa sür- 259b/07
y.+inde (havā yüzi) 282a/01
y.+ini 3b/01, 9b/21, 23a/05, 29a/15, 36b/03, 37a/06, 37a/17, 37a/17, 40a/09, 46a/14, 47a/01, 47b/20, 57a/12, 60a/16, 64b/12, 65b/19, 72a/17, 77b/04, 79b/12, 79b/12, 86a/19, 87b/02, 87b/07, 92b/05, 96b/02, 101a/07, 103a/02, 109b/03, 110a/18, 112b/13,

113a/12, 113b/02, 113b/04, 114b/13, 136b/17, 137b/05, 139b/14, 141a/07, 149a/20, 152a/10, 164a/15, 166b/08, 168b/11, 168b/14, 170a/21, 172a/07, 176a/09, 190a/20, 195a/05, 198a/03, 211b/02, 226b/12, 250b/16, 253b/18, 270b/03, 295a/03, 297a/12, 299b/07, 303b/11, 317a/10, 318a/12, 318a/13, 318a/14, 318b/07, 318b/13, 326a/07, 332b/07, 332b/16

y.+ini (āftāb u aynıŋ yüzini ḳaraŋġu ḳıl-) 101a/15

y.+ini (āftābnıŋ yüzi) 33b/16, 245b/11

y.+ini (ay dék yüz) 62b/15, 136a/21, 151b/18

y.+ini (havā yüzi) 18b/10, 37b/13, 258a/17

y.+ini āsmāngа ḳıl- Yüzünü göğe kılmak (Başını göğe kaldırmak). 28a/17, 59b/17, 271a/17, 312b/19

y.+ini evür- 202a/05, 324a/17

y.+ini ḳaçmaḳġa tut- Yüzünü kaçmaya tutmak (Kaçmaya niyetlenmek). 223b/01

y.+ini ḳara ḳıl- Yüzünü kara etmek (Yüzünü kara çıkarmak). 130b/11

y.+ini keltür- 74b/13, 194b/09, 195a/03

y.+ini ḳıl- Yüzünü kılmak (Bakmak). 63a/07, 67a/19, 116a/16, 169b/05, 217a/12, 265b/07, 294b/09, 312b/21

y.+ini ḳoy- 22a/07, 86a/19

y.+ini körgez- 294a/05

y.+ini tart- Yüzünü çekmek (Başka bir tarafa yönelmek). 325b/20

y.+ini tofraḳġa sür- Yüzünü toprağa sürmek (Bir tür saygı ifadesidir). 7b/17, 9b/20, 32b/02, 32b/13, 33a/14, 33b/19, 34a/15, 35a/08, 54a/05, 66b/04, 99b/07, 114a/10, 186b/14¸258a/13, 287b/12, 326a/05

y.+ini tür- Suratını buruşturmak. 304a/16

y.+ini yasa- Yüzünü süslemek. 303b/03

y.+ini yerge sür- 167a/05

y.+ini yırt- Yüzünü yırtmak (Bir tür matem ritüelidir). 294b/01, 295a/07

y.+iniŋ 87a/01

y. keltür- Yüz getirmek (Yönelmek, hareket etmek; yüz tutmak). 14b/20, 15a/01, 61b/01, 98b/19, 99a/13, 109b/01, 162a/09, 162b/13, 165b/14, 228a/10, 235a/01, 325b/09, 331b/16, 331b/20

y. körgez- Yüz göstermek. 15b/16, 294a/05

y.+leri 37a/16, 42b/20, 83b/16, 99b/11, 101b/09, 102a/02, 103a/20, 147b/01

y.+lerige 315b/02

y.+lerini ḳıl- 217a/11

y.+lerini ḳoy- 180b/06

y.+lerini tırmala- Yüzlerini tırmalamak (Bir tür matem ritüelidir). 62a/18, 214b/11

y.+lerini tofraḳġa sür- 31a/10

y.+lerini yerge ur- 177a/06, 225a/07

y.+lerini yırt- 57a/09, 286b/01

y. tut- Yüz tutmak (Yönelmek). 75a/06, 323b/08

y. ur- 23b/09

y.+üm 318a/11

y.+ümge 242b/15, 288a/20

y.+ümni 28a/04, 61b/17, 321b/07

y.+ümni yarut- Yüzümü aydınlatmak (Yüzümü güldürmek). 170b/16

y.+üŋ 160a/19, 166b/09, 169a/20, 171a/05, 272b/02

y.+üŋ (ay dék yüz) 318b/11

y.+üŋ (ay dék yüzüŋ sarġar-) 138a/06

y.+üŋde 125b/17

y.+üŋge 169a/18, 213b/17, 282a/09

y.+üŋni 8b/07, 41b/03, 53b/07, 61b/16, 64b/07, 110a/10

y.+üŋni (ay dék yüz) 129b/19, 152b/07

y.+üŋni evür- 220a/20

y.+üŋüzlerni 325a/05

y. yerge ur- Yüz yere vurmak. (Bir tür saygı ifadesidir). 2a/15, 3b/01, 10a/04, 12a/17, 13b/05, 16a/08, 20b/11, 24a/18, 29a/16, 29b/06, 40a/05, 69b/14, 74a/05, 74a/17, 74b/02, 76b/08, 77b/04, 79b/07, 92a/01, 96b/03, 101a/17, 105b/02, 106b/09, 107b/18, 111a/10, 119b/11, 126a/04, 126b/08, 136a/15, 137b/04, 139a/19, 139b/07, 140a/03, 140a/06, 141a/08, 152a/02, 152b/21, 155b/06, 158a/18, 160a/06, 160a/13, 163b/17, 166a/06, 170a/05, 170a/11, 170a/13, 171a/21, 174b/02, 177a/04, 177a/10, 179b/18, 180b/21, 181a/19, 183b/06, 190b/14, 190b/15, 190b/17, 200b/15, 207a/17, 208a/13, 215b/10, 221b/06, 224b/11, 226a/16, 228a/08, 230a/13, 231b/12, 240a/18, 240b/03, 240b/09, 247a/07, 247b/04, 247b/08, 255a/21, 256a/18, 259b/04, 269b/01, 274b/05, 278a/06, 279b/06, 283a/11, 287b/08, 292b/04, 300a/12, 301a/09, 307a/05, 312b/07, 312b/11, 316a/06, 326a/06 [=422]

yüz II Yüz, sayı adı.

y. 28a/20, 28b/01, 36a/16, 39b/14, 39b/14, 46a/10, 59a/12, 87a/10, 88b/16, 96a/12, 96a/13, 125b/15, 141b/02, 147a/11, 147a/12, 153a/13, 153a/13, 165b/06, 172b/03, 227a/18, 239a/07, 259a/19, 262b/11, 264b/05, 290b/16, 301b/18, 302b/16, 303a/19, 303b/05, 314b/06

y. (altı yüz yıl) 48b/15

y. (beş yüz) 96a/12, 195b/08, 303a/16, 318a/20

y. (beş yüz mışḳāl altun) 305b/09

y. (beş yüz yıl öt-) 272a/06

y. (beş yüz yılġaça) 131b/07

y. (bir miŋ bir yüz) 287b/19

y. (bir miŋ bir yüz altmış ḳanṭār altun) 179b/09

y. (bir miŋ iki yüz) 96a/15

y. (bir yüz) 30a/15, 35a/11, 65b/10, 66a/17, 66a/17, 75b/07, 82b/15, 96a/13, 96a/14, 101b/03, 116a/10, 123b/03, 123b/03, 123b/08, 142b/08, 153a/12, 159b/06, 184a/18, 227a/21, 282b/08, 307a/18, 307a/18

y. (bir yüz miŋ) 22b/10

y. (bir yüz miŋ altun tuḫmī) 75b/04

y. (iki yüz) 96a/14, 101b/04, 159b/04, 165b/07, 166b/15, 175b/02, 207a/13, 301b/19, 303a/17, 303a/18

y. (iki yüz miŋ) 97b/18

y. (iki yüz miŋ dīnār altun) 142b/14

y. (iki yüz yılġaça) 110b/16, 307a/19

y. (ḳırḳ yüz miŋ dıram) 246a/18, 246a/19

y. (miŋ bir yüz atmış) 296b/03, 296b/21, 303a/10

y. (miŋ bir yüz yigirme) 305a/21

y. (miŋ iki yüz) 184a/12, 252b/20, 308b/04

y. (miŋ yüz atmış) 333a/17

y. (miŋ yüz on) 132b/19, 141a/05

y. (ottuz miŋ bir yüz altmış) 22b/09

y. (sekiz yüz) 22b/10, 303a/13

y. (toḳuz yüz ottuz) 168a/05

y. (tört yüz) 96a/10

y. (tört yüz dāne) 302b/14

y. (tört yüz ġulaç) 104a/04

y. (tört yüz miŋ) 252b/19

y. (tört yüz ottuz) 179a/14

y. (ʿumrı yüz atmış törtge kir-) 165a/12

y. (ʿumrum yüz yılġa yet-) 293b/13

y. (üç miŋ iki yüz) 22b/10

y. (üç yüz) 16a/04, 30a/19, 39b/13, 79a/19, 82b/16, 82b/16, 106b/04, 106b/04, 150a/08, 165a/21, 165b/01, 165b/11, 165b/12, 178b/08, 224b/21, 227a/18, 239b/16, 282b/08, 302b/13, 302b/14, 303a/09, 303a/21, 311a/14, 325b/13, 329a/10

y. (üç yüz miŋ) 16b/12, 172b/09, 184a/12, 227b/15, 245b/20, 266a/17, 267b/15, 309a/13

y. (üç yüz miŋ dīnār altun) 243b/14, 243b/17
y. (üç yüz miŋ dıram) 246a/08
y. (yeti yüz) 25a/04
y. altmış 30b/01, 36a/19, 38b/04, 38b/09
y. altmış beş 30b/03
y. altun 313b/06
y. altun égerlik aṭlar 227a/16
y. altun égerlik ḫaçırlar 227a/16
y. altun tuḫmī 105a/11
y. atmış 60a/08, 165b/12, 253b/14, 302b/11, 302b/14
y. atmış altı mışḳāl kümüş 305b/05
y. birinçi dāstān 320b/15
y. dāne 314b/04
y. dīnār 172b/04
y.+din (bir yüzdin) 29b/17
y.+din birni 164b/18
y. ellig gez Yüz elli arşın. 305b/02
y. ġulaç Yüz kulaç. 103b/17, 104a/05
y. ḥışşa 304b/01, 306a/15
y. ḥışşadın bir ḥışşa 44b/16, 246a/13
y. martaba Yüz kere. 282b/09
y. miŋ Yüz bin. 15a/08, 18b/05, 18b/06, 18b/07, 28b/01, 34b/10, 36a/06, 69b/02, 74b/11, 77b/05, 99a/03, 101a/04, 101a/09, 103b/20, 107a/20, 110a/17, 110b/05, 112b/16, 113b/14, 136a/11, 140b/02, 145b/21, 172a/15, 172a/16, 190a/04, 194a/05, 196b/14, 201b/20, 211b/08, 223a/05, 232b/02, 238b/20, 244b/18, 253a/01, 253a/14, 254b/09, 259a/20, 261a/16, 269a/10, 282b/05, 294b/02, 298b/08, 303b/03, 303b/07, 305b/03, 306a/08, 323b/16, 324a/08, 325b/05, 327b/10, 327b/11, 329a/12
y. miŋ badra altun 314b/03
y. miŋ dāne 302b/12
y. miŋ dīnār 271b/02
y. miŋ dīnār altun 28b/02, 109a/04, 142b/09, 295b/07
y. miŋ dīnārdın altun 226a/04
y. miŋ dıram 220b/14, 246b/06, 271a/21, 314b/06
y. miŋ martaba Yüz bin kat. 314a/08
y. miŋ miŋ Yüz bin bin (Yüz binlerce). 36a/08, 172a/16
y.+niŋ 103b/17
y. pārça 96a/10, 96a/11
y. téve yüki altun 287b/19
y. yıl 32a/09, 34b/10, 194a/15
y. yigirme dıram 175b/13
y. yigirme gez Yüz yirmi arşın. 305b/02
y. yigirme yıl 69a/09
y. yük altun 246a/11
[=246]

yüzlen- Yönelmek, belli bir yön tutmak, yüzünü belli bir yöne doğru çevirmek, teveccüh etmek; yüz yüze gelmek, karşılaşmak.
y.-di 66b/02, 75a/03, 171a/13, 210a/19, 224a/13, 252b/20, 253a/02, 260a/12, 272b/16, 332b/02
y.-di dép 292a/21
y.-diler 39a/07, 55a/08, 197a/10, 325b/18
y.-eyin 173a/18
y.-gende 268b/11
y.-ip turur 322a/01
y.-se 218b/12
y.-seŋler 127b/08
[=20]
cengge yüzlen- 39a/07, 55a/08, 210a/19, 224a/13, 260a/12, 268b/11
[=6]

yüzlik Bk. **yüzlük**
y. (ay yüzlik) 5a/04
[=1]

yüzlük < *yüzlüg* Yüzlü, yüzü herhangi bir nitelikte olan. Krş. **yüzlik**
y. 258b/21
y. (ay dék yüzlük) 163b/06
y. (ay yüzlük) 5a/12, 6a/05, 8b/04, 15b/19, 19a/19, 33b/07, 39b/15, 40a/14, 62b/08, 65a/07, 71a/02, 71a/18, 75b/08, 83a/09, 84b/04, 101a/15, 110a/11, 112b/11, 112b/17, 112b/18, 113a/15,

117b/02, 117b/06, 122b/04, 125b/05, 125b/09, 125b/13, 125b/16, 126a/02, 137a/21, 137b/18, 138a/05, 138a/09, 138a/13, 138a/18, 138b/16, 139a/04, 139a/13, 139b/15, 163b/09, 168b/16, 169a/06, 169a/10, 174a/04, 182a/12, 187a/21, 188a/01, 188a/02, 191b/17, 216a/01, 220b/20, 221a/18, 226b/13, 226b/17, 246a/19, 282b/06, 282b/08, 286a/11, 290b/11, 296a/19, 300a/09, 308b/03, 318a/09, 328a/04, 331a/04

y. (dīv yüzlük) 317a/02, 317a/03, 317a/04

y. (iki yüzlük bol-) 229a/19, 248b/06

y.+din (perī yüzlük) 33b/06

y.+ġa (ay yüzlük) 136a/18

y.+ni (ay yüzlük) 112b/17, 122b/03, 122b/06, 136b/08, 166b/21, 168b/10, 174a/04

y.+ni (perī yüzlük) 33b/10

y.+niŋ (dīv yüzlük) 317a/05

y. tururlar (iki yüzlük) 223b/21

[=84]

yüzük Bk. **üzük**

y.+ini (yüzügini) 265b/11

[=1]

yüzünçi Yüzüncü, yüz sayısının sıra sıfatı.

y. dāstān 317a/18

[=1]

Z

zabar Far. Üst.
- **z. (zīr u zabar bol-)** 144b/02, 251a/04
- **z. (zīr u zabar ḳıl-)** 140b/11, 141a/18, 251a/12, 257a/11, 258b/03

[=7]

zabarcad Ar. Açık yeşil renkli, cam parlaklığında, doğal demir ve magnezyum silikat, krizolit.
- **z. (başıdın altun ve zabarcad saç-)** 135a/10
- **z. bile** 93a/19, 164b/03
- **z.+dın** 107a/11
- **z. érdi (gevher ü zabarcad)** 103a/11
- **z.+lar saç-** 132b/04
- **z. üzük** 301b/21
- **z. ve gevher saç-** 198b/07

[=8]

zabar-dast Far. Güçlü, kuvvetli, zinde.
- **z.** 7a/07, 29b/19, 55a/05, 60b/17, 65a/08, 184a/13, 304b/19

[=7]

Zābulıstān Belh (**Balḫ**) yakınlarında bir şehir. Rüstem (**Rustam I**)'in hayatı burada geçmiştir.
- **Z.** 41b/07
- **Z.+da** 42b/07, 43b/10, 46b/04, 51a/16, 57b/03, 62b/01, 63b/18, 64b/07, 69a/16
- **Z.+da éken** 70a/11
- **Z.+dın** 51a/09, 54b/05, 68a/19, 196b/18, 199b/02
- **Z.+ġa** 24b/20, 25a/04, 25a/07, 40a/17, 40a/18, 41a/02, 41a/13, 42a/13, 42b/10, 42b/15, 43b/20, 44a/04, 46b/09, 48a/09, 62a/09, 62b/06, 63b/05, 67b/10, 68a/07, 68b/12
- **Z.+nıŋ** 43b/20
- **Z.+nıŋ leşkeri** 68b/03
- **Z.+nıŋ pād-şāhı** 177b/09
- **Z. pād-şāhı** 302a/02
- **Z. şaharı** 40b/20, 53b/01, 67b/10, 69b/09, 69b/19, 321b/05
- **Z. ṭerefi** 26a/03, 42b/14, 65b/06, 65b/18, 68a/06, 69b/02, 301a/16
- **Z. ve Bust ve Ġaznīn ve Kābul şaharları** 196b/11
- **Z. yolı** 42b/16

[=55]

Zābullıḳ < *Zābullıġ* Zabullu, Zabul şehrinden olan kimse.
- **Z.** 54b/08, 68b/10
- **Z.+lar** 70a/05
- **Z.+larnıŋ** 55a/09

[=4]

zabūn Far. Güçsüz, zayıf, âciz.
- **z.** 84b/10, 313a/04
- **z. (ḫʸār u zabūn tut-)** 187a/05
- **z. bol-** Zebun olmak (Güçsüz ve zayıf duruma gelmek). 255a/12, 278a/14, 287a/09
- **z. érdi** 12b/03
- **z. ḳıl-** Zebun etmek (Âciz, karşı koyamaz duruma getirmek). 244b/13

[=8]

Zād Farruḫ Hürmüz (**Hurmuz IV**)'ün imrahoru.
- **Z.** 254a/16

[=1]

zaʿfar Bk. **zaʿfarān**
- **z. (ıfar u ʿanbar u zaʿfar saç-)** 190b/12
- **z. (ıfar u zaʿfar)** 83a/04, 180b/01, 249a/16, 303a/18
- **z. (ıpar u zaʿfar)** 143a/11
- **z. dék** 138a/07, 141a/08, 149a/02, 160b/20, 166a/10, 183b/16, 187a/03, 221b/11, 222a/09, 257b/11, 310b/07, 316a/07

[=18]

zaʿfarān Ar. Zaferan, safran. Krş. **zaʿfar**
- **z.** 107a/11, 175b/06
- **z. (ıfar u zaʿfarān)** 302a/10, 303a/20
- **z. dék** 117b/10, 125a/03, 126b/06, 245a/11
- **z.+nıŋ (ıfar u zaʿfarān)** 184a/07, 304a/20
- **z.+nıŋ (nergis ü zaʿfarān)** 310b/16

[=11]

zaġāra Far. Darı veya mısırdan yapılan bir tür ekmek.
- **z. nān** Darı ekmeği; mısır ekmeği. 172a/19

[=1]
zāhıd < Ar. *zāhid* Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurduklarını titizlikle yerine getiren (kimse).
z. 275a/16, 275a/16, 275a/19, 278b/04, 331a/06
z.+ıdın 331a/06
z.+larġa 173a/06
z.+larını 214a/12
[=8]
ẓāhır < Ar. *ẓāhir* Açık, belli; dış yüz, dış görünüş, dış.
ẓ. bol- Zahir olmak (Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak). 5a/15, 5b/10, 7a/12, 71b/09, 139a/02, 254b/01, 278b/05
ẓ.+ıda 245b/02
ẓ. ḳıl- Zahir etmek (Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak). 102a/19, 218a/16
ẓ. közü Zahir gözü (Göz, görme organı). 242b/21
ẓ. u bāṭın Zahir ve bâtın (Dış ve iç). 58b/20, 129a/07, 129b/05
[=14]
zaḫm Far. Yara.
z. 79b/14
z.+ġa 79b/13, 174b/01
z.+ı 10b/11, 174b/06, 284b/08
z.+ı (zaḫm ur-) 274a/14, 284b/01
z.+ı bile 35b/14
z.+ıdın 27b/21, 32a/20, 70a/04
z.+ıġa 190a/02, 284b/06, 331a/08
z.+ını 284b/05
z.+ını (zaḫm ur-) 284b/07
z.+ınıŋ 148a/15
z.+lar bile 67b/05
z.+larġa 58a/05
z.+ları 58a/05
z.+ları bile 56b/10
z.+larıdaġı 58a/08
z.+larıdın 57b/14, 58a/03, 58a/04
z.+larıġa 57a/12, 58a/04
z.+larımdın 56b/07
z.+larımnı 56b/01
z.+larını 57a/10
z.+larını (kārī zaḫm) 67a/11
z.+larıŋ bile 56a/15
z.+larıŋġa 58a/07, 79b/15
z.+larıŋnı 58a/06, 67a/12
z.+larıŋnıŋ 58a/07
z.+larnı yé- 59a/09
z.+nı 10a/09, 167a/16
z.+nı ur- 17b/18
z.+nıŋ 57b/15, 122b/11
z. tég- Zahm ulaşmak (Yaralanmak). 33a/13, 214a/09
z. ur- Zahm vurmak (Yaralamak, yara açmak). 4b/13, 25b/12, 38a/18, 79b/17
z. yé- Zahm yemek (Yaralanmak). 56a/01
[=51]
zaḫm-dār Far. Yaralı.
z. bol- 26b/04, 34a/12, 54a/16, 57b/14, 210a/21, 211a/12, 214b/07
z. ḳıl- 57a/06, 59a/13
[=9]
zaḫmī Far. Bir zahm, bir yara.
z. yé- 238a/01
[=1]
zaḫmīlıḳ Bk. **zaḫmlıḳ**
z. bol- 22b/10, 28a/01, 197b/02, 298b/14
z.+larnı 22b/12
[=5]
zaḫm-kārī Far. Ölümcül yara.
z. ur- 79b/13
[=1]
zaḫmlıḳ < *zaḫmlıġ* Yaralı. Krş. **zaḫmīlıḳ**
z. 41a/18
z. bol- 8a/04, 22b/09, 30a/01, 55b/19, 56a/04, 57b/14, 182a/18
z. ḳıl- 55b/17, 55b/17, 258b/07
z.+lar 115b/03
[=12]
zahr Far. Zehir, girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağu. Krş. **zehr**
z. 9b/07, 9b/18, 9b/18, 33a/09, 100a/20, 100b/04, 186b/13, 250b/04, 250b/12, 250b/15, 317b/07
z. (nūşları zahr bol-) 327b/11
z. alıştur- Zehir karıştırmak. 100a/19, 250b/01, 250b/03

z. ber- Zehir vermek. 121b/08, 122a/01, 267b/08, 275a/06, 304b/08, 313a/16, 318b/17, 320b/11
z. bile suġar- (Hançer, kılıç vb. için) Zehir ile su vermek. 7b/08, 9b/11, 17b/19, 19b/17, 21b/07, 21b/10, 32a/20, 274a/07
z. dārū 87b/19
z. dék 35a/18
z.+dın 201b/06, 251a/03
z.+ġa 176a/02
z.+ı 175b/21
z.-ı halāhıl Öldürücü zehir. 121b/19, 121b/19
z.-ı ḳātıl Öldürücü zehir. 122a/03
z.+ıdın 176a/15
z.+ıġa 134a/11
z.+ımız 37a/11
z. ḳıl- 222a/04
z. ḳoş- Zehir katmak. 221b/06
z.+nı 250b/04, 318b/14
z.+nıŋ 33a/11, 33a/14, 98a/15, 176a/03
z. yügürt- Zehir verilmek. 186b/10
[=52]

zahra Far. Öd, safra; cesaret.
z.+ları çāk çāk bol- 25b/08
z.+sı 30a/18, 316b/17
z.+sı çāk bol- Ödü yarılmak (Çok korkmak). 30b/15
[=4]

Zāl Sam (**Sām I**)'ın oğlu, Rüstem (**Rustam I**)'in babası. Diğer adı Destan (**Dastān**)'dır. Krş. **Dastān, Dāstān, Pahlavān-ı Dastān**
Z. 44a/01, 44a/04, 44a/07, 44a/09, 44a/10, 44a/11, 48a/09, 48a/11, 49b/18, 53a/18, 54a/01, 54a/16, 57a/07, 57b/04, 57b/09, 57b/11, 57b/13, 57b/17, 58a/02, 59a/04, 59a/11, 59a/13, 60b/14, 63b/07, 65a/04, 65a/05, 65a/10, 65b/19, 67b/11, 67b/18, 68b/13, 69b/03, 69b/05, 69b/13, 70a/20
Z. (Rustam u Zāl) 2b/15
Z. bile 24b/18, 58b/17
Z.+dur 50a/10
Z.+ġa 68b/20
Z. ibn-i Sām 65a/03, 69b/02, 70b/06
Z.+nı 44a/03, 48a/07, 48a/08, 57b/10, 70a/07, 70a/19
Z.+nıŋ 44a/18, 45b/19, 47a/01, 50b/06, 51b/18, 59a/09, 59b/07, 65b/07, 66a/06, 66a/06, 69b/04, 69b/12, 69b/12, 69b/17, 69b/18, 70a/16
Z.+nıŋ (Rustam-ı Zāl) 42a/14
[=66]

Zalīḫa Kur'an'a göre Mısır (**Mışr**) azizinin eşi, Hz. Yusuf'a âşık olan kadın.
Z. dék 86a/19
[=1]

ẓālım < Ar. *ẓālim* Zulmeden, haksızlık yapan (kimse); acımasız, merhametsiz (kimse).
ẓ. 37a/13, 37a/14, 45b/09, 47a/12, 48b/09, 84b/09, 84b/10, 85a/18, 85a/19, 129b/09, 144a/15, 150b/09, 204a/16, 233b/05, 244a/17, 248a/10, 248a/18, 249a/06, 271b/07, 272b/04, 275a/03, 275a/09, 301a/10, 328b/08
ẓ. (Ḍaḥḥāk-ı ẓālım) 119b/03, 276b/13
ẓ. (Hurmuz-ı ẓālım) 251a/05
ẓ. bol- 53a/01, 130b/08, 144b/02, 146a/14, 196a/20, 230a/04, 248a/18, 273a/15, 308b/08, 308b/11, 308b/14, 310a/13, 320a/01
ẓ.+dın 90b/08, 301a/03
ẓ.+dın (Ḍaḥḥāk-ı ẓālım) 69a/16
ẓ. érdi 145b/20, 173a/03, 181b/21
ẓ.+ġa 250a/06
ẓ.+lardın 90b/08
ẓ.+larġa 204a/15
ẓ.+larnıŋ 244a/11, 283a/14
ẓ. mudur 176b/04
ẓ.+nı 150b/15
ẓ.+nı (Ḍaḥḥāk-ı ẓālım) 315a/04
ẓ.+nıŋ 204a/11, 276b/12, 300b/01, 320a/04
ẓ.+nıŋ (Fīrūz-ı ẓālım) 196a/11
ẓ. turur 90b/05
[=60]

ẓālımlıġ Bk. **ẓālımlıḳ**
ẓ. ḳıl- 203a/21

[=1]

ẓālımlıḳ Zalimlik, zalim olma durumu. Krş. **ẓālımlıġ**

ẓ. 153b/07, 153b/16

ẓ.+dın 271b/01

ẓ.+ġa 176b/13

ẓ.+ıdın (ẓālımlıġıdın) 146a/03, 149b/20

ẓ. ḳıl- 52b/19, 90b/03, 131b/10, 196a/04, 203a/19, 208a/11

ẓ.+nı 290a/06

ẓ.+nıŋ 196a/12

[=14]

zamān Ar. Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçmekte olduğu veya geçeceği süre, vakit; bu sürenin belirli bir parçası, vakit; bir önce veya bir sonraya göre belirli bir an; içinde bulunulan devir, yaşanmakta olan vakit; devir, dönem, çağ.

z. 20b/06, 199b/05

z. (ʿayn-ı zamān) 333a/15

z. (badīʿu'z-zamān) 333a/16

z. (bir zamān) 5a/09, 23b/16, 40a/16, 56b/01, 201a/04, 265a/07, 265a/07, 265b/14, 319b/09

z. (bir zamān bol-) 100b/05

z. (her zamān) 3b/02, 8b/02, 10a/12, 71b/14, 221a/12, 281a/21, 297b/12

z. (ne-çend zamān) 171a/10, 192a/16, 249b/12, 298a/19, 307b/06

z. (ne-çend zamān mundaḳ öt-) 10a/15, 14b/04, 23a/17, 117b/08, 148a/20, 193b/19, 242a/08, 290b/06, 300a/13, 304b/06, 326b/02

z. (ne-çend zamān munıŋ dek öt-) 12a/04

z. (ne-çend zamān öt-) 140a/14, 221b/14

z. (neççe zamān mundaḳ öt-) 3b/06

z. (neçe zamān munıŋ dék öt-) 5a/09

z. (néçe zamān) 19b/06

z. (şu zamān) 250a/19

z. (şul zamān) 5b/10, 10a/10, 10b/15, 13b/05, 15a/06, 21b/05, 22a/07, 22b/15, 26b/18, 30a/07, 35a/04, 35a/09, 35b/09, 44a/01, 44a/02, 58a/08, 60a/10, 64a/14, 67b/18, 73a/01, 76b/19, 77b/03, 85b/19, 86a/05, 88b/01, 98b/04, 99b/09, 108a/05, 108b/06, 108b/06, 112a/11, 116a/02, 119a/03, 136a/20, 142b/03, 146b/21, 147b/19, 148a/13, 149a/03, 159b/21, 160b/21, 162b/08, 163b/16, 166a/16, 170b/04, 173b/07, 173b/11, 174b/01, 183a/19, 187a/11, 193b/03, 197a/07, 198a/13, 199a/04, 202a/10, 206b/15, 208b/06, 210a/16, 221b/10, 222a/16, 242b/12, 246a/18, 247a/17, 250a/18, 252b/12, 253b/01, 254a/20, 254a/21, 264a/16, 269a/09, 275a/07, 277a/02, 278a/13, 278b/03, 286b/04, 288a/19, 292a/06, 301a/13, 313b/16, 332b/05

z. (zamīn u zamān) 56b/10, 74a/18, 80a/05, 104a/07, 316b/04

z. (zamīn zamān) 86a/03

z.+da (bu zamānda) 37a/01

z.+da (fulān zamānda) 7a/01

z.+da (ilgeri zamānda) 15a/04

z.+da (ḳadīm zamānda) 227b/17, 324b/15

z.+da (ul zamānda) 14a/17, 306a/05, 310b/03, 323b/10

z.+dın (ḳadīm zamāndın ḥālīġaça) 45a/15

z.+dın (ul zamandın ḥālīġaça) 21a/04

z.+dın kéyin (bir zamāndın kéyin) 13a/10, 284a/09

z.+ġaça (bir zamānġaça) 107b/19

z.+ġaça (ne-çend zamānġaça) 312b/11

z.+ġaça (neçe zamānġaça) 316a/07

z.+ıda 45b/13, 129b/19, 145a/04, 165a/15, 239b/06, 249b/18, 255a/18, 272b/08, 321b/21

z.+ıdın 41b/15, 49a/18, 59a/17, 184a/11, 262a/18, 280b/08

z.+ıġaça Zamanına kadar. 41b/16

z.+ımda 325b/08

z. zamān 8a/21, 30a/08, 59a/07, 220b/07, 233a/16, 277b/03, 281a/12, 304b/12, 320a/18
[=172]

zamāna Ar. Zamane, içinde bulunulan zaman, devir, dönem; zor zaman, müşkül durum.
z. 13b/15, 149b/20, 219a/07, 221a/09, 248a/07, 292b/09
z. (bir zamāna) 84b/19
z. (bu zamāna) 85a/20, 292b/07
z. (bu zamāna öt-) 56b/15
z. (ul zamāna) 108b/02
z.+da 272b/07
z.+da (bu zamānada) 48b/20, 56b/11, 113a/09, 119b/05, 225b/02, 239b/12, 266b/09, 321b/11, 322a/02
z.+da (ul zamānada) 5a/09, 48a/20, 108b/01, 111a/08, 326b/08
z.+dın (ul zamānadın) 69b/08
z. kéç- 203a/16
z.+nıŋ 82b/06
z.+nıŋ (bu zamāna) 183a/02, 319b/13
z.+nıŋ (şul zamāna) 310b/03
z.+nıŋ (ul zamāna) 157a/03
[=33]

zamānī Far. Bir zaman, bir süre, bir müddet.
z. 3a/01, 23b/19, 32a/11, 52a/10, 102b/04, 105b/16, 119a/17, 143b/06, 143b/08, 144a/01, 160a/10, 183b/06, 184a/21, 245a/02, 259a/04, 264a/01, 265b/15, 290a/18, 332b/20
z. (bir zamānī kel-) 85a/04, 85a/10, 85a/13, 85a/18
z. bol- 258b/20
z. kel- 85a/06
[=25]

zamīn Far. Yeryüzü, dünya.
z. 105b/06
z.+ġa 15a/15
z.+nı (āsmān u zamīn) 143b/12, 212b/04
z.+nı (āsmān u zamīnnı ḳofar-) 14b/06
z. u āsmān Yer ve gök. 80a/17, 81a/10
z. u zamān 56b/10, 74a/18, 80a/05, 104a/07, 316b/04
z. zamān 86a/03
[=13]

zamıstān < Far. *zamistān* Kış, kış mevsimi.
z. kel- 103b/05
z. vaḳtı kel- 305b/07
[=2]

zamzam Ar. Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan, Müslümanlarca kutsal sayılan su.
z.+ġa 157a/07
[=1]

zanbīl Far. Zembil, hasır vb.nden örülmüş saplı torba.
z. 264b/21
z.+ġa 265a/02
z.+nı 265a/03
[=3]

zancīr Far. Zincir, birbirine geçmiş metal halkalardan oluşan bağ; suçluların eline, ayağına vurulan demir bağ.
z. 33b/12, 53b/15, 161a/18
z. (altun zancīr) 303a/13, 308a/13, 322a/16
z. bile 63b/01
z. futa Zincir kuşak. 11b/02, 39a/09, 54b/19, 57a/17, 57a/20, 332b/14
z.+ġa 308a/15
z.+lar 24b/09, 28a/09
z.+lar (altun zancīrlar) 303a/13
z.+lar (ġul u zancīr) 28a/09
z.+lar bile 24b/13, 41a/11, 155a/06
z.+lar bile (altun zancīrlar) 303a/15
z.+larnı 41a/15, 49a/13, 49a/15, 155b/01
z.+nı 28a/11, 33b/13, 155b/03, 308a/14
z.+nı (ġul u zancīr) 41a/20
z. turur (bend ü zancīr) 28a/11
[=32]

Zand-astā Sasani (**Sāsānī**)'ler dönemine ait önemli kutsal metin, Avesta tefsiri.
Z. 114b/16
Z. kitāb 16a/20, 17b/11, 52a/20, 139b/01, 142b/20, 277b/07

Z. kitābı 24b/16, 24b/18, 191a/17, 201a/02, 208b/17, 215a/12, 289a/02
Z. kitābları 25b/21
Z.+nı 15a/13, 253b/07
[=17]
zār Far. Ağlama, inleme; ağlayan, inleyen.
z. (ba-zārī zār) 330b/08
z. ile 316a/19
z. u bī-çāra 250b/18
z. zār yıġla- Zar zar ağlamak (Yüksek sesle, hüngür hüngür ağlamak). 5a/03, 7b/19, 17b/09, 18a/09, 20a/07, 20a/09, 20b/11, 21a/08, 21a/10, 22b/01, 22b/05, 24b/10, 24b/14, 28a/02, 28b/14, 28b/19, 29a/02, 29b/10, 37a/16, 40b/18, 42b/08, 47a/13, 56b/14, 57a/12, 57a/13, 60a/20, 60b/19, 62a/03, 62a/05, 66b/04, 73b/15, 78a/17, 79b/12, 80a/12, 80b/03, 82a/15, 98a/08, 99b/01, 99b/19, 106b/10, 110a/05, 110a/19, 110b/02, 111b/05, 111b/19, 112a/19, 115a/02, 126a/04, 126a/06, 134b/10, 139a/11, 139b/09, 140a/06, 141a/08, 144b/14, 161a/06, 172a/09, 176a/03, 192a/06, 194a/02, 194a/11, 196b/13, 205b/20, 208b/20, 210a/01, 214a/13, 222a/09, 227b/07, 228b/05, 237b/21, 238a/16, 238b/07, 239a/20, 250a/17, 251a/01, 258a/15, 269b/01, 269b/14, 271a/17, 271b/02, 281a/12, 286a/08, 289a/02, 294a/16, 298a/10, 303a/06, 303b/10, 316a/10, 316b/08, 317a/15, 318b/13, 327b/15, 329b/10, 330a/09
z. zār yıġlaş- Zar zar ağlaşmak. 13b/05, 31a/06, 37a/07, 37b/01, 39a/12, 60a/14, 62a/19, 62b/14, 62b/17, 67b/20, 68a/11, 78b/07, 80b/10, 109b/16, 110a/07, 135a/02, 145b/04, 151a/07, 182b/10, 186b/06, 189b/02, 207a/09, 208b/16, 208b/18, 210a/08, 210b/12, 214b/01, 233a/04, 246b/21, 247a/11, 250a/11, 254a/14, 283a/13, 284b/09, 299a/10, 300b/18, 311a/15, 315b/03, 316a/11, 318b/05, 325a/01, 331a/09
z. zār yıġlat- Zar zar ağlatmak. 24b/12, 235b/01
[=141]
zāra Far. Ağlama, inleme.
z.+sıġa 214b/15
[=1]
Zarāsb Guşvad (**Guşvād**)'ın babası.
Z.+nıŋ (Gūdarz-ı Guşvād-ı Zarāsb) 13a/03
[=1]
zar-baft Far. Altın tel ile dokunmuş, altın sırmalı (kumaş).
z. 36b/13, 227a/18, 262b/01, 302b/13, 305b/19
z. (dībā u zar-baft) 64b/10, 76b/05, 105b/13, 107a/11, 112a/03, 120a/15, 192a/09, 236a/02
z. (dībā u zar-baft tonlar) 96a/11
z. (dībā zar-baft bısāṭlar) 75b/07
z. (pād-şāhāna dībā u zar-baft tonlar) 97a/02
z. bile 109a/11
z. bile (dībā u zar-baft) 68a/02, 87a/10, 109b/12, 115b/19, 126b/15, 165b/02, 191b/06
z.+da (dībā u zar-baft) 330b/02
z. dastūr-ẖ^{v}ān 221a/20
z. dībā bile kefen ḳıl- 249a/14
z. dībādın sılāḥlar 74a/02
z.+dın (dībā u zar-baftdın bısāṭlar) 159a/20
z.+dın (dībā u zar-baftdın kefen ḳıl-) 62a/15, 203a/05
z.+dın (dībā u zar-baftdın raḫt) 74a/20
z.-ı Çīnī 323a/02
z.+larnı (dībā u zar-baftlar) 73a/01
z.+nı 305b/21
z.+nı (dībā u zar-baft) 87a/09
z. ton 262b/11, 287b/19, 293a/14, 301b/19
z. ton key- 270b/01
z. tonlar 275b/03
z. tonlardın key- 3b/09

z. tonların key- 43b/19
z. u dībā 12a/18, 133a/05, 182a/16, 192b/06, 232a/09, 303a/21, 305b/08, 325b/14
z. u dībā bısāṭlar 289b/10
z. u dībā bile kefen ḳıl- 331a/08
z. u dībā ton 191b/20, 247a/12
z. u dībādın bısāṭlar 157b/07
z. u dībādın ton key- 328a/02
z. u dībādın tonlar key- 92b/16
[=59]

zar-dār Far. Zengin, varlıklı.
z. 157b/02, 201b/10, 204a/20, 230a/04, 246a/12, 246a/15, 249a/06
z. bol- 35a/14, 39b/11, 71b/07, 90b/11, 117b/12, 121a/10, 127b/02, 129a/14, 174b/13, 175a/01, 180a/16, 219a/12, 228b/07, 270b/05, 318a/06
z.+ıŋızlar 180a/19
z. ḳıl- Zengin etmek. 81b/04, 90a/06, 128a/15, 257a/09, 265a/19, 273b/17, 293b/12, 314a/16, 320b/07
z.+lar 85a/12, 85a/14, 193a/19, 201b/11, 201b/13, 201b/16, 209b/21
z.+lardın 85a/14, 203b/16
z.+larnıŋ 201b/12, 201b/14
z. turur 114b/06, 132a/17, 167b/08, 216b/12, 216b/13
[=48]

zar-dārlıḳ Zenginlik, zengin olma durumu.
z.+da 235b/09
z.+da bol- 308b/07
z.+nı 167b/11
[=3]

Zardhuşt Hürmüz (**Hurmuz IV**) döneminde mubed.
Z. érdi 250a/21
[=1]

Zarduhuşt Zerdüşt; Zerdüştlük inancının kurucusu olarak kabul edilen, kendisinin peygamber olduğunu iddia eden kimse. Krş. **Ibrāhīm Zarduhuşt**¸ **Zarduhuşt Cādū, Zarduhuşt Ḥakīm, Zarduhuşt Ḥākim**
Z. 14b/10, 14b/20, 15a/02, 16a/10, 52a/20, 156a/21
Z. (Ibrāhīm Zarduhuşt) 15b/02
Z.+dın 14b/18
Z. érdi 14b/05
Z.+nı (Nūşādar ibn-i Zarduhuşt) 63b/03
Z.+nıŋ 49a/19, 156a/20, 202a/14, 212a/05, 288a/04
[=15]

Zarduhuşt Cādū k.a. Bk. **Zarduhuşt**
Z. 15a/18
Z.+ġa 15b/16
Z.+nıŋ 15a/16
[=3]

Zarduhuşt Ḥakīm k.a. Bk. **Zarduhuşt**
Z. 14a/12, 33b/12, 276b/04
[=3]

Zarduhuşt Ḥākim k.a. Bk. **Zarduhuşt**
Z. 15a/03
[=1]

zārī Far. Ağlama, inleme.
z. (faryād u zārī ḳıl-) 60a/17
z. (nāla u zārī) 109b/08
z. (nāla u zārī ḳıl-) 39a/05, 60b/07, 80b/05, 199b/17
z. (nāla u zārī ḳof-) 67b/11
z.+sı (nāla u zārī) 68a/09, 295a/06
z.+sıġa 62b/12
[=10]

ẓarīf Ar. (Eşya vb. için) Hoş görünüşlü, ince, ölçülü.
ẓ. néme Zarif eşya (Süs eşyası). 105b/12, 106b/04, 228a/07
[=3]

Zarīr İran (**Īrān**)'lı komutan. Luhrasb (**Luhrāsb**)'ın oğlu, Guştasb (**Guştāsb**)'ın kardeşi. Krş. **Pahlavān-ı Zarīr, Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr, Sıpah-sālār-ı Zarīr, Zarīr Sıpah-sālār**
Z. 2b/10, 3a/06, 3a/09, 9b/20, 12b/19, 13a/02, 13a/10, 13a/12, 13a/15, 13a/19, 13a/19, 13b/04, 13b/05, 13b/07, 13b/09, 13b/13, 14b/08, 16a/17, 17a/14, 17b/08, 17b/09, 17b/13, 19b/03, 19b/05, 19b/06, 19b/10, 20a/17, 21b/03, 21b/03, 22b/03, 22b/04, 22b/04

Z. (Nastava ibn-i Zarīr) 21a/18, 21b/20, 30a/10
Z. (Pahlavān-ı Zarīr) 16a/14, 17b/14, 19b/09, 20a/01
Z. (Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 19b/02
Z. (Sıpah-sālār-ı Pahlavān-ı Zarīr ibn-i Luhrāsb) 17b/06
Z. (Sıpah-sālār-ı Zarīr) 16a/16
Z. (Vastavar ibn-i Zarīr) 19a/14, 19a/17, 19a/19
Z. bile 14a/07
Z.+dın 19b/08
Z. érdi 15a/16
Z.+ġa 12b/15, 13a/09, 13a/11, 13a/20, 16a/12
Z.+ġa (Nastava ibn-i Zarīr) 21b/19
Z.+ġa (Pahlavān-ı Zarīr) 19b/20
Z.+ġa (Vastavar ibn-i Zarīr) 18b/04
Z. ibn-i Luhrāsb 13a/06, 13a/08, 62b/19
Z.+nı 3a/01, 3b/11, 11a/04, 12a/20, 14a/14, 16a/10, 17b/12, 18a/12, 19b/18, 20a/03, 46b/01
Z.+nı (Nastava ibn-i Zarīr) 21b/02, 26a/17
Z.+nı (Sıpah-sālār-ı Zarīr) 18b/01
Z.+nıŋ 3a/07, 9b/21, 13a/09, 14a/15, 17b/05, 17b/14, 17b/19, 19b/03, 19b/07, 19b/11, 19b/20, 20a/12, 20a/15, 20b/09, 21a/11, 21a/12, 21b/06, 21b/06, 21b/07, 21b/08, 21b/13, 21b/14, 21b/17, 22b/06, 32a/20, 40b/15, 43b/13, 63a/20
Z.+nıŋ (Nastava ibn-i Zarīr) 21b/06
Z.+nıŋ (Pahlavān-ı Zarīr) 19a/14, 19b/18, 20b/13, 21b/16
[=106]

Zarīr Sıpah-sālār k.a. Bk. **Zarīr**
Z. 40b/19
[=1]

zārlıġ Ağlama, inleme; ağlama hâli. Krş. **zārlıḳ**
z. 140b/20
z. (faryād u zārlıġ ḳıl-) 67b/17
z. (nāla u zārlıġ ḳıl-) 214b/15
z. (taẕarruʿ ve zārlıġ ḳıl-) 53a/08
z. bile (ẖᵛār u zārlıġ) 25a/03
z.+da 251a/04
z.+ımnı (ʿācız u zārlıġ) 64a/03
z. ḳıl- 22a/15, 27b/18, 28b/05, 54a/06, 57a/08, 268b/08
z. ḳılış- 178b/15
z.+lar ḳıl- 22a/11, 28a/04, 62a/19, 70b/04, 96b/14, 170b/05
z. ve ẖᵛārlıġ 27b/21
[=21]

zārlıḳ Bk. **zārlıġ**
z. 70b/02, 80b/13
z. (faryād u zārlıḳ) 20a/11
z. (ẖᵛār u zārlıḳ) 214a/11
z. bile (ẖᵛār u zārlıḳ) 294b/20
z. bile (ẖᵛārlıḳ ve zārlıḳ) 16b/03
z.+da 79b/10, 111a/06
z.+da (ẖᵛār u zārlıḳ) 330a/14
z.+da (ẖᵛārlıḳ ve zārlıḳda bol-) 329b/20
z. eyle- 316a/18
z. ḳıl- 107a/06, 137b/14, 211a/21
z.+lar ḳıl- 2a/12
z.+larını ḳıl- 64a/12
[=16]

Zarmıhr Sofara (**Sofarā**)'nın iyi huylu oğlu. Kubad (**Ḳubād I**)'ın bütün padişahlık işlerini idare eden kişi.
Z. 200a/01, 200a/02, 200a/05, 200a/11, 200a/13, 200a/17, 200a/19, 200b/20
Z.+dın 200a/10
Z.+ġa 200b/18
Z. ibn-i Sofarā 200a/07, 200b/18
Z.+nı 202a/19
Z.+nıŋ 200a/04, 200a/17, 200b/19
[=16]

ẕarra Ar. Zerre, çok küçük parçaçık; zerre kadar, çok az.
ẕ. 171b/11, 189b/03
ẕ. (bir ẕarra) 212b/15
[=3]

żarūratan Ar. Mecburen, zorunlu olarak.
ż. 274b/08
[=1]

ẕāt Ar. Bir kimsenin hüviyeti, mahiyeti.
ẕ.+ıda 111b/12
[=1]

zavāl Ar. İyi bir durumdan kötü duruma dönme, bozulma, düşme, alçalma.

z. taf- Zeval bulmak. 241a/17
[=1]

Zavāra Zal (**Zāl**)'ın oğlu, Rüstem (**Rustam I**)'ın kardeşi. Guştasb (**Guştāsb**) ve İsfendiyar (**Isfandıyār I**) dönemlerinde bahsi geçmektedir.
Z. 43b/15, 44a/05, 44a/19, 44b/01, 44b/02, 45a/01, 45b/11, 45b/16, 45b/17, 45b/19, 53a/11, 53a/12, 53a/13, 54a/07, 54a/08, 54a/09, 54a/15, 55a/02, 55a/04, 55a/07, 55a/11, 55b/06, 56a/07, 56a/08, 56a/10, 56a/12, 56b/01, 57a/08, 57a/09, 61a/02, 62a/06, 66a/17, 66b/14, 67a/05
Z.+dın 45a/02
Z.+ġa 47a/19
Z.+nı 41b/11, 42a/04, 67b/12, 68a/04, 68a/10
Z.+nıŋ 55a/05, 67b/10, 68a/11
[=44]

zavraḳ Ar. Kayık.
z. 106b/08
z. ḳıl- 90b/13
[=2]

Zavrān Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın kötü huylu veziri ve hacibi.
Z. 220b/17, 221a/02, 221a/07, 221a/16, 221b/02, 221b/04, 221b/04, 221b/21, 222a/02, 222a/06, 222a/10, 222a/13, 222a/14, 222b/01
Z.+dın 221a/05, 221b/07
Z.+ġa 221a/06, 221a/07, 221b/04, 222a/05
Z.-ı bad-baḫt 220b/18
Z.+nı 222a/16
Z.+nıŋ 221a/04, 221a/05, 221a/06, 222a/19, 222b/04
[=27]

Zayb-ı Ḫusrav Nuşirevan (**Nūşīravān**)'ın inşa ettirdiği şehirlerden biri.
Z. 211a/09
[=1]

żāyıʿ < Ar. *żāyiʿ* Ziyan olmuş, mahvolmuş, boşa gitmiş.
ż. 148b/17
ż. bol- Zayi olmak. 36a/02, 52b/13, 123a/05, 144b/06, 168a/10, 238b/18
ż. ḳıl- Zayi etmek. 63b/12, 240a/06, 261b/15, 288b/10
ż. ḳoy- Zayi koymak (Zayi etmek). 123b/02
[=12]

zaytūn Ar. Zeytin.
z. 203b/15
[=1]

zehr Bk. **zahr**
z.+ge 221a/15
[=1]

zencīrlik < *zencīrlig* Zincirli, zincirle bağlanmış.
z. (altun zencīrlik it) 96a/13
[=1]

zengār Far. Pas.
z. bas- 87b/01
[=1]

Zengevī k.a. Bk. **Pahlavān-ı Zengevī**
Z. (Pahlavān-ı Zengevī) 285b/05, 292a/17
[=2]

zengī Far. Zenci.
z. 99a/16, 284a/04
z.+ler 99a/12, 99a/14
z.+ler bile 99a/08
z.+lerdin 99a/16
z.+lerġa 99b/01
z.+lerni 99a/11
z.+lerniŋ 99a/19, 99a/19
z.+lerniŋ leşkeri 99a/13
z.+lerniŋ şaharı 99a/11
z. leşkeri 99a/18
[=13]

zer Far. Altın; altından yapılmış.
z. 316a/14
z. (ayvān-ı zer) 316a/14
[=2]

Zereh k.a. Bk. **Goro-yı Zereh**
Z. (Goro-yı Zereh) 67a/16
[=1]

zerenke Far. (??)
z.+si 78a/01
z. zerenke 197a/20
[=2]

zīb Far. Süs, bezek.
z. u zīnat 112b/16, 160a/15

z. zīnat 303b/03
z. zīnat ḳıl- 168a/05
[=4]

zīnat Ar. Ziynet, süs.
z. (zīb zīnat ḳıl-) 168a/06
z. bile (zīb u zīnat) 112b/16
z. bile (zīb zīnat) 303b/04
z.+lar ḳıl- 305a/11
z.+nı (zīb u zīnat) 160a/15
[=5]

zındān < Far. *zindān* İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer.
z. 27b/03, 48b/18, 142a/16, 149a/19, 250a/08, 310a/15, 316b/02
z.+da 143a/08, 143a/10, 149b/02, 250a/19, 252a/11, 268a/06, 312a/17
z.+da érdi 310a/10
z.+da érdiler 317a/14
z.+da turur 310a/14
z.+da yat- 268a/09, 277b/02
z.+daġı 308a/06
z.+daġılarnı 179b/20, 212b/07
z.+dın 141a/07, 179b/20, 242b/04, 250a/01, 251b/14, 268a/08, 268a/09, 268a/16, 268a/21, 268b/04, 268b/08
z.+dın (bend ü zındān) 250a/05
z.+dın çıḳ- 269a/04
z.+dın çıḳar- 310a/18
z. érdi 313b/08
z.+ġa 115b/14, 141a/04, 141b/07, 251b/12, 252a/11, 310a/14, 310a/17, 317a/13
z.+ġa (bend ü zındānġa sal-) 249b/20
z.+ġa (bend zındānġa sal-) 149a/19
z.+ġa sal- 145b/18, 149a/19, 153b/10, 174a/13, 199b/12, 209b/12, 212a/08, 220b/10, 241b/04, 267b/19, 267b/20, 283a/08, 307b/11, 312a/08, 313b/03, 313b/19, 314a/02, 320b/08
z.+ı 310a/15
z.+ıda 121b/17, 251b/13, 268b/04
z.+ıda érdi 212a/15
z.+ıda yat- 250a/02
z.+ımda 314a/01
z. ḳıl- Zindan etmek. 212a/07, 213a/10, 305a/03
z.+larnıŋ 191a/18
z.+nı (bend zındān) 250a/15
[=77]

zındānçı Zindancı, zindan bekçisi.
z.+lar 250a/09
[=1]

zınhār < Far. *zinhār* Asla, sakın.
z. 134a/01, 134a/03, 134a/16, 134b/12, 136b/17, 213b/02, 219b/12, 219b/18, 221a/08, 244a/06, 249a/20, 266a/21, 268b/11, 273a/06, 282b/13, 294b/11, 296b/08, 297b/16, 299a/16, 319a/15, 324b/18, 328b/09, 329a/05, 332b/12
[=24]

zīr Far. Alt, alt taraf.
z.-ı mīġ bol- 316b/02
z. u zabar bol- Altüst olmak. 144b/02, 251a/04
z. u zabar ḳıl- Altüst etmek. 140b/11, 141a/18, 251a/12, 257a/11, 258b/03
[=8]

zīrā Far. Çünkü, şundan dolayı.
z. ki 93b/03
[=1]

zırāʿat < Ar. *zirāʿat* Ziraat, tarım, çiftçilik.
z. 199b/13, 218a/01, 228a/21, 228b/18
z.+ġa 193a/15, 204a/12, 252a/20, 252b/01, 252b/07
z.+ı 97b/04
z.+ıġa 174a/12, 228b/18, 252a/15, 252b/04
z.+ını ḳıl- 172a/18
z. ḳıl- Ziraat yapmak (Tarım yapmak). 160a/08, 162b/09, 193b/08, 209a/14
z.+lar 162b/13
z.+lar ḳıl- 162b/18, 222b/16
z.+larġa 182a/21
z.+larını 206b/04
z.+nı 193a/15
z.+nıŋ 193a/16, 252a/21, 252b/08
[=28]

zıyān < Ar. *ziyān* Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar, hasar.
z. 81a/12, 95b/14, 143b/14, 262a/05
z. (köŋlümüz zıyān taf-) 143b/10
z. (sūd u zıyān bol-) 124b/14
z. bol- Ziyan olmak. 181b/11, 252b/04, 252b/08
z.+da 218a/15
z.+ı 324b/20
z.+ıdın 58a/07
z. ḳıl- Ziyan etmek (Zarar vermek). 17a/15, 56a/15, 94a/08, 94a/10, 100b/20, 113b/14, 182a/14, 182a/15, 217b/16, 219b/06, 300a/03, 311a/17, 313b/17
z.+lardın 43a/11, 129a/18, 249b/15
z.+larnı 163a/10
z.+larnıŋ (zıyānlar ḳıl-) 156b/13
z.+nı 78a/16, 217b/06
z. taf- Ziyan bulmak (Zarar görmek). 144b/02
z. yet- Ziyan ulaşmak (Zarar gelmek). 28b/08, 45b/19, 49a/12, 51a/19, 64a/16, 81a/20, 81b/03, 83b/12, 84a/19, 95b/19, 108b/19, 136b/17, 144b/20, 199b/03, 205a/14, 205b/08, 207b/21, 212b/07, 218b/18, 218b/18, 223a/11, 260a/13, 279a/13, 325a/06, 325a/10, 328b/05
z. yetgür- Ziyan ulaştırmak (Zarar vermek). 6a/01, 29a/05, 29b/13, 46b/07, 51a/11, 67b/01, 77a/05, 86b/08, 94b/10, 95b/04, 98a/04, 100a/16, 105b/12, 121b/03, 127b/17, 150b/03, 193a/09, 193a/11, 206a/06, 214b/01, 215b/07, 228a/19, 236a/21, 256a/05, 301a/16
z. yét- 7a/03, 15b/17
[=86]

zıyān-kār < Far. *ziyān-kār* Sürekli zarar veren, zarar vermeyi huy edinmiş olan.
z. 181b/06, 181b/10
z. bol- 51b/18
z.+dur 181b/09
z. érdi 157b/02
[=5]

zıyān-kārlıḳ Ziyankârlık, ziyankâr olma durumu.
z. 181b/04
z. turur 181b/10
[=2]

zıyān-kārraḳ Daha ziyankâr.
z. 248a/09, 248b/03
[=2]

zıyānlıḳ Ziyan olma durumu.
z.+da bol- 228a/01
[=1]

zıyānsız Ziyansız, zararsız.
z. 217b/17, 326b/11
[=2]

zıyārat < Ar. *ziyārat* Bir kimseyi görmeye gitme; ziyaretgâh.
z. ḳıl- Ziyaret etmek. 88a/14
z.+ları 32a/10
[=2]

zīrek Far. Zeki, aklı başında, uyanık.
z. 91a/12, 239b/07
z. (ʿāḳıl u dānā u zīrek) 125a/14
z. (ʿāḳıl u dānışmand u zīrek) 48a/12, 91a/01, 144a/07, 200a/01, 204b/05, 233a/08
z. (ʿāḳıl u zīrek) 26a/02, 95b/17, 211b/10
z. ʿāḳıl 265b/03
z. dép 181a/17
z. érdi 124a/15
z. érdi (ʿāḳıl u zīrek) 5a/13, 265a/21
z. érdi (dānışmand u zīrek) 232b/18
z. turur (ʿāḳıl u zīrek) 52b/01
z. turur sen (ʿāḳıl u zīrek) 94b/11
z. ü ʿāḳıl 216b/12
z. ü dānā 86b/13
[=22]

ziyāde Ar. Ziyade, çok, fazla, daha çok.
z. 87b/05, 102a/15, 117b/04, 208a/09, 216b/05, 302a/16
z. (-dın ziyāde) 2b/06, 88a/10, 91b/07, 106a/16, 134b/05, 156a/19, 162b/16, 169b/10, 196a/11, 243b/06, 298a/14, 311b/19
z. (-din ziyāde) 117b/01, 239a/14, 285b/12, 288a/21
z. (ʿaḳl u hūşı ziyāde bol-) 209b/06

z. (andın ziyāde) 35a/12, 64a/19, 87a/06, 95b/19, 175a/13
z. (ḥaddıdın ziyāde) 134a/06, 219a/08
z. (kem u ziyāde) 148a/10
z. (mundın ziyāde) 48b/07, 51b/15, 88b/17, 108b/18, 142a/16, 143b/21, 159b/03, 159b/14, 181a/20, 181b/08, 208b/05, 231b/21, 298b/20, 301b/12
z. (ottuzdın birdin ziyāde ḫarāc al-) 132a/20
z. bol- Ziyade olmak (Daha fazla olmak, artmak). 4b/06, 38b/16, 61b/18, 72b/09, 73b/09, 88a/06, 101b/02, 108b/18, 117b/08, 125b/02, 129b/15, 168a/14, 168b/07, 170b/13, 177a/07, 178a/06, 191a/14, 194a/18, 196a/07, 200b/08, 200b/19, 244b/03, 250a/04, 255a/07, 264b/17, 267b/05, 268b/19, 279b/21, 292a/04, 300a/09, 304b/06, 316b/15
z.+dur 132a/17, 132a/17
z.+dur men 8b/17
z. éken 47a/03
z. érdi 234a/08
z. érdi (-dın ziyāde) 216a/14
z. érdi (-din ziyāde) 305a/01
z. ḳıl- Ziyade etmek (Daha fazla yapmak, artırmak). 51a/03, 94a/19, 98a/03, 127a/15, 129a/12, 145a/12, 157a/16, 191a/04, 216b/18, 219b/03, 220a/04, 246b/06, 305a/11, 305a/14, 316b/12
z.+lar 237b/16
z. mudur 102b/14, 102b/14
z.+sını 109a/14, 159b/10
z. turur 130a/06, 205a/04, 270a/06, 291b/11
z. turur (-dın ziyāde) 191a/11
z. turur (-din ziyāde) 181a/06, 240a/10
z. turur sen 93b/04
z. turur sen (-dın ziyāde) 152a/13
z. u kem bol- 18a/06
[=115]

ziyādelik Ziyade olma durumu, fazlalık; üstünlük.
z. 108b/02, 159b/08, 208a/05, 244b/12
z. bol- 143b/19
z.+de (işleri ziyādelikde bol-) 144b/06
z.+i (ziyādeligi) 201b/11
z. iste- Ziyadelik istemek (Üstünlük istemek). 47b/16, 87b/11
z. ḳıl- Ziyadelik etmek (Üstünlük taslamak). 201b/12, 245a/20
z.+ni 52a/13, 71b/08, 91a/16, 100b/18, 229a/20, 265b/09
z. talaş- Üstünlük iddiasında bulunmak. 79b/18
[=18]

ziyāderek Daha ziyade, daha çok, daha fazla.
z. (-din ziyāderek) 198b/02
z. turur 198b/17
z. turur (-din ziyāderek) 323b/16
[=3]

zor Far. Sıkıntı veya güçlükle yapılan; güçlükle yapılan iş; sıkıntı, güçlük; güç, kuvvet; kuvvetli, güçlü; büyük.
z. 45b/18, 56b/02
z. bile 83b/15, 84b/11
z.+ı bile 116a/08, 177b/02
z. ḳıl- Zorlamak. 30b/11, 39a/09, 54b/19, 57a/20, 125b/09, 155a/21, 184b/07, 315b/06, 332b/14
z. u ḳuvvetlik 168a/09
z.+uŋġa 4b/13
[=17]

zorluḳ Zor olma durumu, güçlük; güç, kuvvet.
z.+ını (zorluġını körgez-) 148a/07
z.+nı 9b/20
[=2]

zuhra Ar. Merkür'den sonra güneşe en yakın gezegen, Venüs.
z. u keyvān 163b/11
[=1]

zū'l-ektāf Ar. Omuzcu. Şapur (**Şāpūr III**)'un lakabı. Araplar'ın kollarını omuzlarından ayırmak suretiyle kestiği için Araplar kendisine bu lakabı vermiştir. Bk. **Şāpūr III**

z. dép (Şāpūr-ı Zū'l-ektāf) 137a/01
[=1]

ẓulm Ar. Zulüm, eziyet, cefa, gaddarlık; haksızlık, adaletsizlik.
ẓ. 60a/19
ẓ. (cabr ẓulm ḳıl-) 213b/18
ẓ. bile 54b/04, 114a/18, 134a/16, 174a/08, 174a/11, 182a/13
ẓ. bol- 10b/14, 180a/04, 210b/18, 258a/13
ẓ.+da 58b/20
ẓ. ér- 27b/02
ẓ.+ġa 59b/18, 182a/02
ẓ.+ıdın 48b/16, 85a/19, 104a/05, 160a/15, 227b/19, 227b/21, 248a/19, 300b/18, 320a/04
ẓ.+ını 129b/08, 283a/14
ẓ. keltür- Zulüm getirmek. 214a/14
ẓ. ḳıl- Zulmetmek. 10b/08, 39b/19, 43a/01, 59a/15, 59b/04, 128a/11, 129b/12, 132b/02, 134a/20, 134b/15, 142a/21, 145b/15, 182a/01, 182b/13, 199a/10, 199a/11, 203b/17, 204a/10, 225a/12, 228a/02, 228a/04, 233b/11, 235a/10, 244a/07, 272a/10, 272b/04
ẓ. kör- Zulüm görmek. 233b/10
ẓ.+lar ḳıl- 139a/04, 140b/19, 142b/12, 282a/13
ẓ.+larnı 153b/03, 154a/19
ẓ.+nı 205b/21, 270b/19
ẓ.+nı tart- Zulmü çekmek. 139a/05
ẓ. u āzār ber- 140b/15
ẓ. u sıtam ḳıl- 128a/09, 209a/02
ẓ. u taʿaddī ḳıl- 134b/12
ẓ. ve açıġ bol- 59a/05
ẓ. yet- Zulüm ulaşmak (Zulüm görmek; zulüm gelmek). 10b/14, 62a/01, 129b/08, 182a/09, 205a/12
[=74]

ẓulumāt Ar. Karanlıklar.
ẓ. ḳaraŋġuluḳ 103a/06
[=1]

zumurrud Ar. Zümrüt; doğal alüminyum ve berilyum silikatı olan yeşil renkte, çok değerli taş.
z.+dın 96a/11
[=1]

zunnār Ar. Keşişlerin bellerine bağladıkları kıldan uzun kuşak.
z. 287b/20, 288a/13
z.+nı 288a/02
[=3]

zūpīn Far. İki uçlu, iki çatal uçlu.
z. nayza İki uçlu mızrak. 190a/02, 236b/10, 303a/11
z. nayzasın ur- 17b/14, 19b/17, 19b/20
[=6]

Zūr Erbil ile Hemedan (**Hamadān**) arasındaki bölgede bulunan şehir.
Z. şaharı 116a/12
[=1]

züft < Far. *zuft* Aksi, sert, huysuz, kötü.
z. 156a/15
[=1]

züftlik Aksilik, sertlik, huysuzluk, kötülük.
z. ḳıl- 156a/15
[=1]

SONUÇ

Bu çalışmada, Fransa Millî Kütüphanesinde (Bibliothèque nationale de France) "SUPPL. TURC. 1010" numarada kayıtlı olan *Şâh-nâme* adlı 333 yaprak tutarında ve her sayfasında ortalama 21 satır bulunan, talik hatla müsvedde tarzında yazılmış el yazması eserin tamamı, "Giriş", "İnceleme", "Metin" ve "Açıklamalı Dizin" ana başlıkları çerçevesinde dil bilgisel açıdan incelenmiştir. Eser, Firdevsî *Şah-nâme*'sinin Klasik Sonrası Çağatay Türkçesine mensur çevirisidir.

Çeviri H 1167/M 1753-1754 yıllarında, Doğu Türkistan hanlıklarından biri olan Kumul Hanlığı döneminde, dördüncü Kumul hanı Yusuf Şah'ın emri ile yapılmıştır. Eserin mütercimi belli değildir. Müstensihi Molla Agılçı ibn-i Molla Musahib Kadı-yı Kara Töpi'dir. Metin Kumul (metinde geçtiği şekliyle Kamıl) şehrine bağlı bir yerleşim yeri olan Kara Döve'de (metinde geçtiği şekliyle Kara Töpi'de), muhtemelen H 1333/M 1914-1915 yıllarında istinsah edilmiştir.

Tercüme ve istinsah edildiği sahadan kaynaklı olarak metin, Yeni Uygur Türkçesi ile dil özellikleri bakımından kısmen, kelime kadrosu bakımından ise büyük oranda benzerlik göstermektedir. Eser, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinin kelime kadrosuna katkısının yanında içerdiği dil özellikleri ile de döneme ışık tutacak niteliktedir. Bunun yanında metin, Klasik Sonrası Çağatay Türkçesinin Yeni Uygur Türkçesine evrilme sürecini çok net bir şekilde gösterdiği, yani bir geçiş dönemi eseri olduğu için hem tarihî hem de modern dönem Türk dili çalışmaları için önemli veriler sunmaktadır.

Tam bir geçiş dönemi eseri olan bu mensur çeviri, meşhur Firdevsî *Şah-nâme*'sinin Doğu Türkçesine çevrilmiş, bilinen tek nüshasıdır ve *Şah-nâme*'nin ikinci cildine tekabül etmektedir. Bilinen tek nüsha diyoruz çünkü Köprülü'nün *İslâm Ansiklopedisi'*ndeki "Çağatay Edebiyatı" maddesinde Sam Mirza'dan aktardığına göre, Şıbanî Han, Firdevsî *Şah-nâme*'sini Çağataycaya çevirtme girişiminde bulunmuştur. Ancak bu girişimin neticesi hakkında hâlâ bir bilgimiz yoktur. Çeviri ya hiç yapılmamış ya da yazma henüz bulunamamıştır. Bunun yanı sıra metinler arasında yaptığımız karşılaştırmalar sonucunda eserimizin, Firdevsî *Şah-nâme*'sinin birebir çevirisi olmayıp uzun bir özeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

Firdevsî Şah-nâme'si, İranlıların tarih sahnesine çıktığı andan itibaren İran'da İslamiyet'in kabulüne kadar geçen zaman dilimini, yani Pişdadiler, Keyaniler, Eşkaniler

ve Sasanilerden oluşan dört hanedanda Keyumers'ten III. Yezdigerd'e kadar elli hükümdarın egemenlik sürdüğü dönemi anlatmaktadır. Bizim, ikinci cilde tekabül eden metnimizde ise ilk on dört hükümdarın egemenlik sürdüğü dönem yoktur. Her birine "destan" denilen altmış bölümde otuz altı padişahın hükümdarlık dönemi anlatılmaktadır. İlk on dört padişahın hükümdarlık dönemi, pek çok kataloğu taramamıza rağmen varlığı hakkında henüz bir bilgiye rastlayamadığımız birinci ciltte olmalıdır. Eserimiz, dördüncü Keyani hükümdarı Luhrasb'ın padişahlık tahtına oturması ile kırk ikinci bölümde başlayıp son Sasani hükümdarı Yezdigerd'in öldürülmesi ile yüz birinci bölümde sona ermektedir. Demek ki ilk cilde tekabül eden yazma, kırk bir bölümden oluşmaktadır.

"Açıklamalı Dizin" bölümündeki verilerden hareketle metnin kelime hazinesine baktığımızda metinde yaklaşık 5500 madde başı olduğunu söyleyebiliriz. Bu madde başlarından 3800'e yakını Türkçe, 1000'e yakını Farsça, 800'e yakını ise Arapça kelimeden oluşmaktadır. Metinde Türkçeden sonra en çok Farsça kelimenin olması, asıl metnin dilinin, tercüme dilini nispeten etkilediğini göstermektedir. Eserin bu bölümü Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi söz varlığına önemli katkılar sunmakta ve bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara veri sağlamaktadır.

Doğu kültürüne ait mitolojik ögeleri içermesi ve tarihte yaşandığı kabul edilen İran-Turan savaşları hakkında bilgiler vermesi bakımından günümüzde de farklı bilim dalları için önemli bir kaynak eser olma özelliğini devam ettiren *Şâh-nâme*'nin oldukça hacimli bir çevirisini literatüre kazandırmış olmakla özellikle Çağatay Türkçesinin son dönemine ışık tuttuğumuzu düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

Akalın, Mehmet. "Ahmedî'nin Dili", *TDAY- Belleten* (1989), s. 9-153.

Akalın, Şükrü Halûk, vd. *Türkçe Sözlük,* Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2011.

Aliyeva, Minara. *Lobnor Ağzı,* Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara 2013.

Alpargu, Mehmet. "Türkistan Hanlıkları", *Türkler,* C. VIII, (2022), ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, s. 557-605.

_____. "Özbekler", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 34, (2007), s. 119-121.

Alptekin, İsa Yusuf. *Doğu Türkistan Davası,* Seha Neşriyat, İstanbul 1992.

Argunşah, Mustafa. *Çağatay Türkçesi,* Kesit Yayınları, İstanbul 2014.

Argunşah, Mustafa ve Galip Güner. *Codex Cumanicus,* Kesit Yayınları, İstanbul 2015.

Atalay, Besim. *Abuşka Lugatı veya Çağatay Sözlüğü,* Ayyıldız Matbaası, Ankara 1970.

Banguoğlu, Tahsin. *Türkçenin Grameri,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.

_____. *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü,* Enderun Kitabevi, İstanbul 1993.

Clauson, Sir Gerard. *Sanglax, A Persian Guide to the Turkish Language, by Muhammed Mahdi Xan, Facsimile Text, with an Introduction an Indices,* London 1960.

_____. *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish,* Oxford University Press, Oxford 1972.

Courteille, A. P. *Dictionnaire Turk-Oriental,* Amsterdam 1972.

Çelik, Muhammed Bilal. *Yarkend Hanlığı'nın Siyasi Tarihi,* IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2010.

Eckmann, János. "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)", *TDAY-Belleten,* (1963), Ankara 1964, s. 121-156.

_____. *Çağatayca El Kitabı*, çev. Günay Karaağaç, İstanbul 1988.

_____. *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar,* haz. Osman Fikri Sertkaya, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

Emet, Erkin. *Doğu Türkistan Uygur Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

_____. "Türklerin Ana Yurtlarından Biri Kumul (Hami) ve Kumul Kelimesinin Etimolojisi Hakkında", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* Ankara 1997, S. 4, s.162-165.

Ercilasun, Ahmet Bican, vd. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

_____. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü II Dizin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi,* Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2009.

Firdevsî, *Şahnâme*, çev. Necati Lugal, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2009.

_____. *Şahnâme II*, çev. Nimet Yıldırım, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2016.

Forbes, Andrew D. W. *Doğu Türkistan'daki Harp Beyleri - Doğu Türkistan'ın 1911-1949 Arası Siyasi Tarihi,* çev. Enver Can, Bayrak Yayımcılık, İstanbul 1991.

Gafuroğlu, Gulam. "Çağdaş Uygurcanın Şiveleri Hakkında", *Doğu Türkistan'ın Sesi,* C. 6, (1989), S. 21, s. 29-30, 52-54.

Gene, R. Garthwaite. *İran Tarihi.* çev. Fethi Aytuna, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2019.

Günaltay, Şemseddin. *İran Tarihi - En Eski Çağlardan İskender'in Asya Seferine Kadar,* I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987.

Hekimoğlu, Vecihi Sefa Fuat, Aytkul Mahayeva, Gulzada Çargınova. "19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Doğu Türkistan'daki Millî Mücadelede Kazak ve Kırgızların Rolü", *TDAY-Belleten,* C. 83, (Nisan 2019), S. 296, s. 229-260.

Hummel, Arthur W. *Eminent Chinese of the Ch'ing Period (1644-1912),* Volume I, United States Goverment Printing Office, Washington 1943.

Kâşgarlı Mahmud. *Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin,* haz. Ahmet Bican Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2015.

Kâşgarlı, Sultan Mahmut. *Modern Uygur Türkçesi Grameri*, Orkun Yayınevi, İstanbul 1992.

Komisyon. *Çagatay Tilining İzahlık Lügatı,* Şincan Halk Neşriyatı, Urumçi 2002.

Konukçu, Enver. “Hokand Hanlığı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 18, (1988), s. 215-216.

Köprülü, Fuad. “Çağatay Edebiyatı”, *İslâm Ansiklopedisi,* C. 3, (1963), Millî Eğitim Basımevi, s. 270-323.

Lessing, Ferdinand D. *Moğolca – Türkçe Sözlük,* çev. Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2017.

Necip, Emir Necipoviç. *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü,* çev. İklil Kurban, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013.

Öztürk, Rıdvan. *Yeni Uygur Türkçesi Grameri,* TDK Yayınları, Ankara 1994.

_____. *Uygur ve Özbek Türkçesinde Fiil,* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.

Radloff, Wilhelm. *Versuch Eines Wörterbuchesder Türk-Dialecte I-IV,* Tipografiya İmperatorskoy Akademiy Nauk, Saint Petersburg 1893.

Rahimi, Farhad. *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Cilt 1, Akçağ Yayınları, Ankara 2019.

_____. *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü,* Cilt 2, Akçağ Yayınları, Ankara 2019.

Redhouse, J. W. *Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005.

Saray, Mehmet. “Hive Hanlığı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 18, (1988), s. 167-170.

Schomberg, R. F. C. “Hami or Kumul”, *Journal of the Royal Central Asian Society,* C. XVI - 1, (1929), s. 90-93.

Shaw, Robert Barkley. *Kâşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü,* çev. Fikret Yıldırım, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

Steingass, F. *A Comprehensive Persian-English Dictionary,* Çağrı Yayınları, İstanbul 2005.

Şen, Mesut. *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*, 3. Baskı, Post Yayınevi, İstanbul 2021.

_____. *Bâburname Giriş - Metin (Kâbil ve Hindistan Bölümleri) - Açıklamalı Dizin,* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1993.

_____. "Almak Fiili Üzerine", *3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı (1996),* s. 1071-1092, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

_____. "Tanzimat Aydınlarının 'Çağatay Türkçesi'ne Bakışı ve Şemseddin Sâmi'nin Tesiri", *Türklük Araştırmaları Dergisi,* S. 17, s. 195-227, İstanbul 2005.

_____. "Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı?", *4. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II (2000),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007, s. 1695-1733,

_____. "Miktar Zarfı Olarak Kullanılan Kelimelere Lengüistik Bir Bakış", *TDAY-Belleten* (2008), s. 109-123.

_____. "Çağatay Türkçesinin İsmi ve Kapsamı Üzerine", *Âb-ı Hayât'ı Aramak Gönül Tekin'e Armağan,* ed. Ozan Kolbaş ve Orçun Üçer, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2018, s. 373-413.

Şerîfî. *Şehnâme Çevirisi,* Cilt I, Cilt II, Cilt III, Cilt IV, haz. Zuhal Kültüral ve Latif Beyreli, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Şeyh Süleyman Efendi-yi Buhari. *Lugat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî,* İstanbul 1298.

Tekin, Talat, vd. *Türkmence-Türkçe Sözlük,* Simurg Yayınları, Ankara 1995.

Topaloğlu, Ahmet ve İlhan Ayverdi. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük,* Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2007.

Toparlı, Recep, Hanifi Vural ve Recep Karaatlı. *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

Tuncer, Tekin. "Doğu Türkistan'da Güçler Savaşı: 1931 Kumul Ayaklanması", *Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkologoy,* 30, 1 (2020), s. 269-285.

Ünlü, Suat. *Çağatay Türkçesi Sözlüğü,* Eğitim Yayınları. Konya 2013.

Vámbéry, Ármin. *Çagataische Sprach-studien,* Leipzig 1867.

Yıldırım, Kürşat. *Doğu Türkistan'ın Tarihî Coğrafyası (MÖ III.-MS X. Yüzyıl),* Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.

_____. *Doğu Türkistan'ın Yer Adları Ch'in-ting Hsi-yü T'ung-wen-chih (1763) Metin-Sözlük-Dizin,* Kesit Yayınları, İstanbul 2015.

Yıldırım, Kürşat, Mustafa Koç ve Elvin Yıldırım. *Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri,* haz. Kürşat Yıldırım, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013.

Yıldırım, Kürşat ve Elvin Yıldırım. "Kaybolanların İzinde Doğu İpek Yolu Seyahati / 4 – Kumul / 1", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* C. 55, (Nisan 2014), S. 328, s. 37-42.

_____. "Kaybolanların İzinde Doğu İpek Yolu Seyahati / 5 – Kumul / 2", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* C. 55, (Mayıs 2014), S. 329, s. 39-42.

_____. "Kaybolanların İzinde Doğu İpek Yolu Seyahati / VI – Kumul / 3", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* C. 55, (Haziran 2014), S. 330, s. 45-50.

Yıldırım, Nimet. *Fars Mitolojisi Sözlüğü.* Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2006.

_____. *İran Mitolojisi.* Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2012.

Yudahin, K. K. *Kırgız Sözlüğü,* çev. Abdullah Taymas, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

Yusupova, Nasiba. *Türkçe-Özbekçe Sözlük,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2018.

Zenker, J. T. *Dictionnaire Turc-Arabe-Persan,* Verlag von Wilhelm Engelmann, Libraire-Éditeur. Leipzig 1866.

Véliaminof-Zernof, V. V. *Dictionnaire djaghatai-Turc,* Academie Imperialedes Sciences, Saint Petersburg 1869.

EKLER

Fransa Millî Kütüphanesinde (Bibliothèque nationale de France) “SUPPL. TURC. 1010” numarada kayıtlı olup yeniden numaralandırdığımız yazma

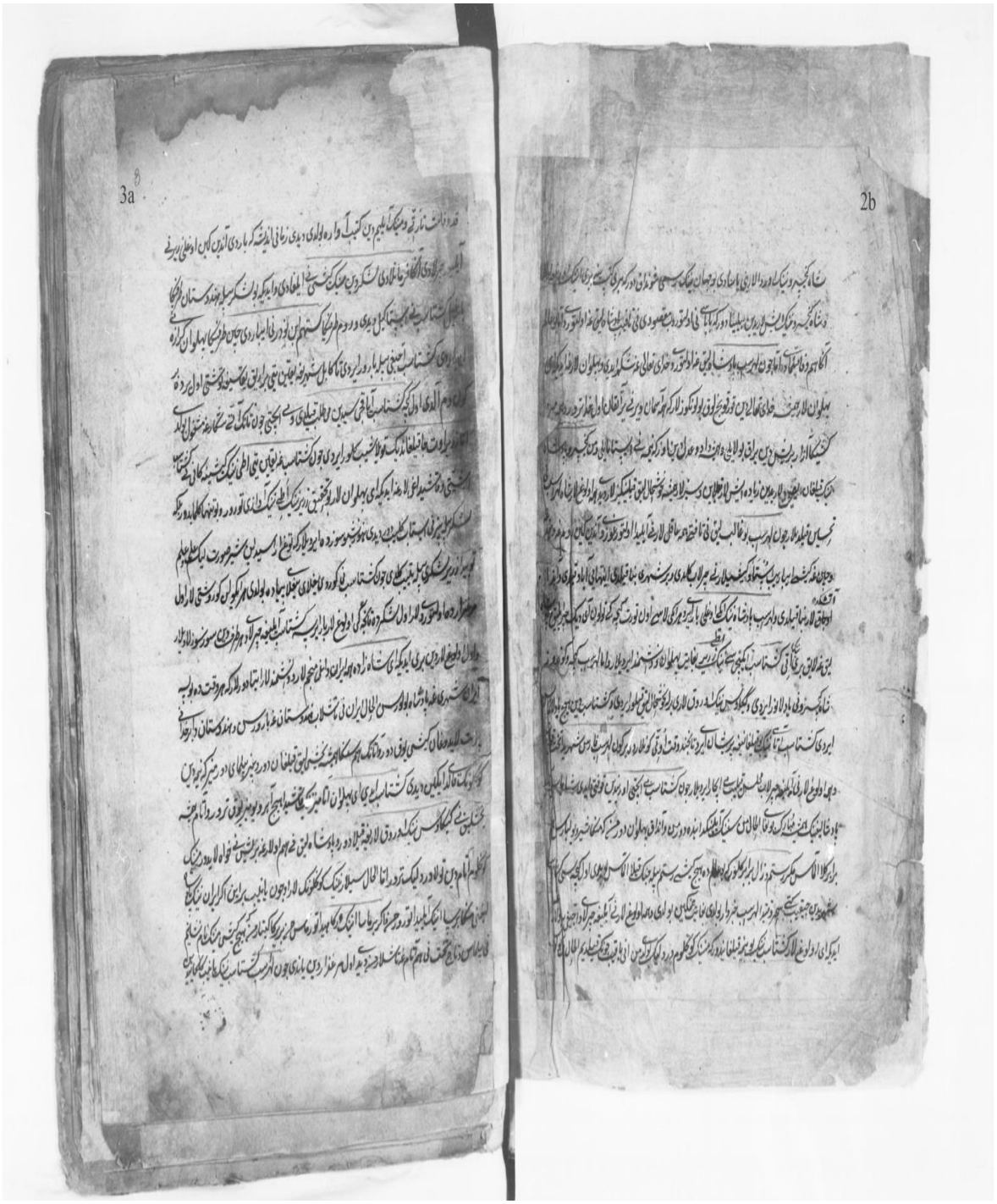

50b

51a

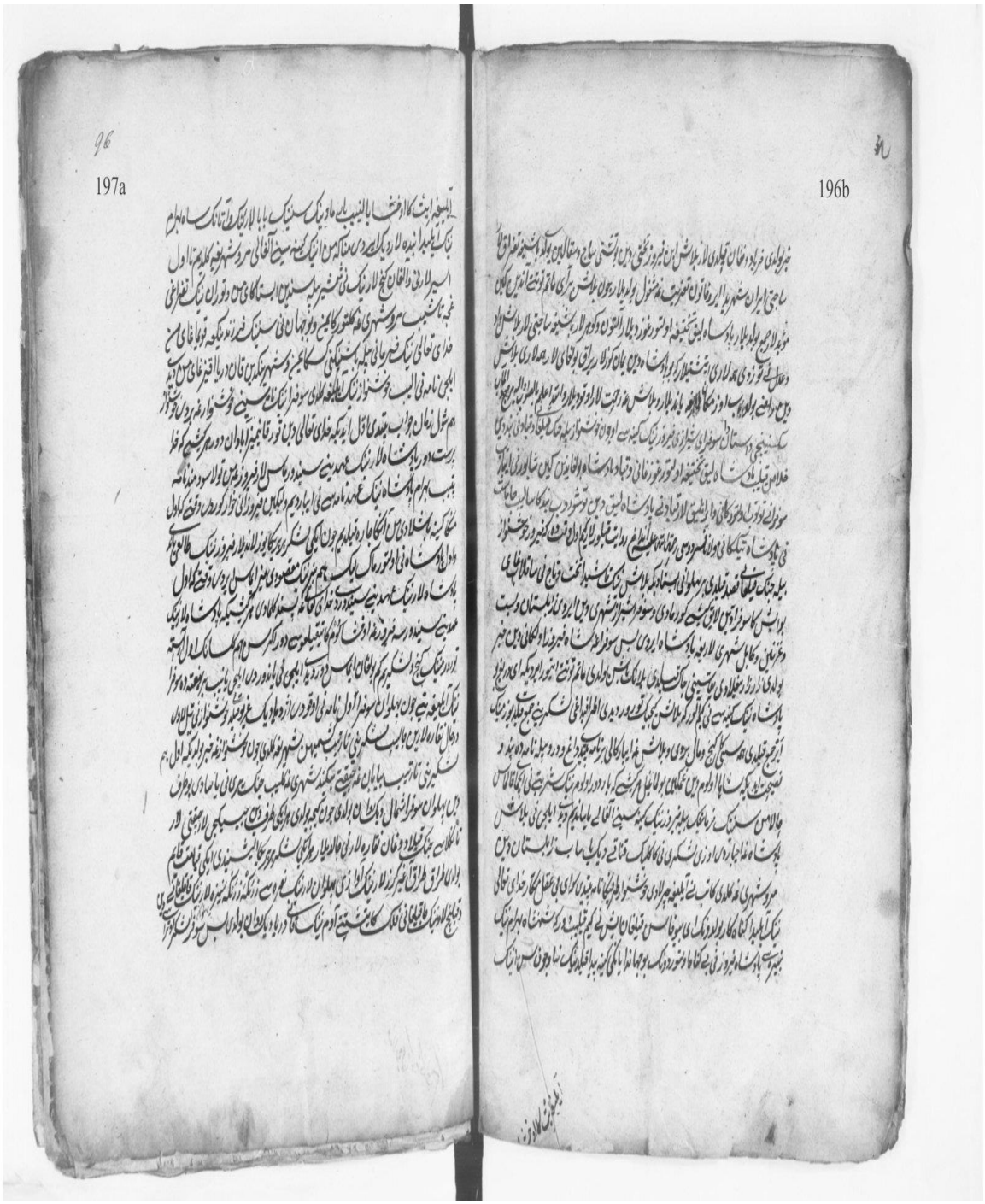

212a

211b

